BALDI

PERVSINI IVRISCONSVLTI PRÆCLARISSIMI,

IN DECRETALES SVBTILISSIMA Commentaria.

AD HÆC OMNES DOCTISS. VIRORVM ADNOTATIONES *subiunximus.*

Et loca propè innumerabilia, quæ prauè corrupta fuerant, ac plurimas etiam non solùm Voces, sed Orationes, quæ deficiebant, collatis peruetustis Exemplaribus, summa fide resarciuimus.

Prætereà totum opus nouis SVMMARIIS *tertia plus parte auctum, nunc recens illustrauimus.*

INDEX QVOQVE NOVVS PRIORE locupletior habetur simul & copiosior.

Petro Vendrameno corrigente.

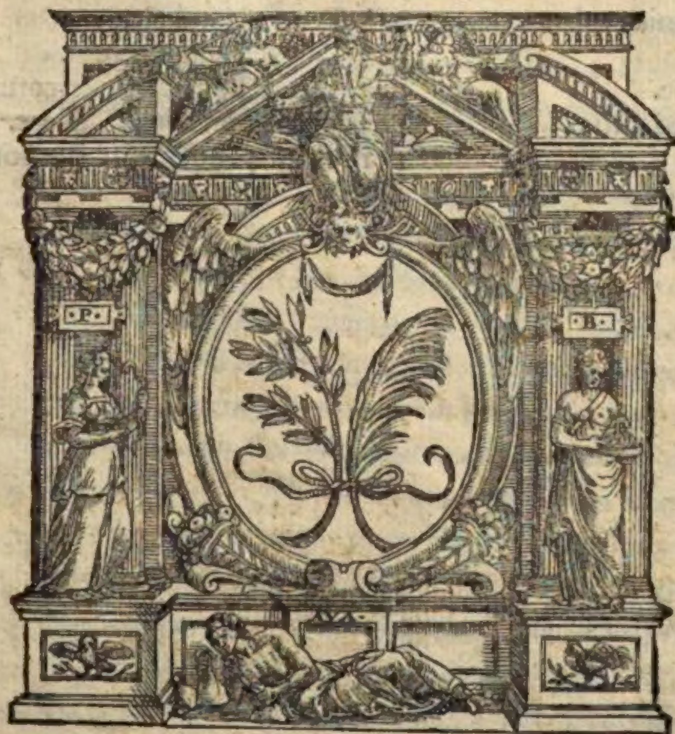

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum. M D LXXI.

Rubricæ huius voluminis.

Alienatione iudicij mutandi cā facta. 218
Appellationibus, relationibus, & recusationibus. 427
Arbitris. 218
Authoritate & vsu pallij. 142
Causa possessionis & proprietatis. 262
Clericis peregrinantibus. 462
Cohabitatione clericorum & mulierū. 468
Confessis. 292
Confirmatione vtili vel inutili. 462
Constitutionibus. 12
Consuetudine. 85
Dilationibus. 251
Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. 285
Electione & electi potestate. 99
Exceptionibus. 392
Ferijs. 255
Fide instrumentorum. 353
His quæ vi metusve causa fiunt. 215
In integrum restitutione. 217
Iudicijs. 221
Iuramento calumniæ. 248
Iureiurando. 367
Litis contestatione. 238
Maioritate & obedientia. 197
Officio delegati. 151
Officio legati. 184
Officio iudicis ordinarij. 188
Ordine cognitionum. 257
Pactis. 201
Plus petitionibus. 261
Postulando. 206
Postulatione prælatorum. 93
Præscriptionibus. 399
Præsumptionibus. 362
Probationibus. 296
Procuratoribus. 207
Renunciatione. 143
Rescriptis. 39
Restitutione spoliatorum. 269
Sententia & re iudicata. 412
Sequestratione possessionis & fructuum. 290
Summa trinitate & fide catholica. 10
Supplenda negligentia prælatorum. 150
Syndico. 114
Testibus. 319
Testibus cogendis. 349
Treuga & pace. 200
Transactionibus. 204
Translatione episcopi. 140
Vita & honestate clericorum. 463
Vt lite non contestata &c. 240
Vt lite pendente nihil innouetur. 288

ILLVSTRISSIMO COMITI, AC REVERENDISSIMO EPISCOPO CENETENSI, D. MICHAELI TVRRIANO.

Bernardinus Maiorinus Parmensis. S. P. D.

CVM illud diuinationis genus ſemper certum eſſe duxerim, quod à uirtutis, optimorumq; ſtudiorum opinione manat, idq; præteritorum experientia doctus, & ipſe obſeruauerim, & ab alijs fide dignis uiris obſeruatum intellexerim, næ multo magis in dies hac in ſententia confirmor, qui uideam nunquam me ex huiuſmodi præſagio futura diuinantem aberraſſe. Si uero quid ad hoc accedat, quod uirtutem ipſam ſatis per ſe claram, magis tamen illuſtret, uix puto poſſe eius uim uel infringi, uel comminui. Quippe quæ minime debili fundamento nitatur. Quorſum iſta, inquies, Præſul ampliſſime? omnis hæc ad te ſpectat oratio. cum enim diuerſis temporibus Romæ egeris, ita tibi ſummorum Pontificum animos conciliaſti, ut omnes tibi gratificari ſummopere cuperent, eximiamq; tuam uirtutem, quibus poſſunt (poſſunt autem plurimis) honoribus decorarent. Hinc omnes tuam augurati magnitudinem, non obſcure diuinari mihi uidentur. uidebant enim in te corporis dignitatem omnis honoris capacem, eam animi amplitudinem, quæ maximis rebus ſufficeret, pectus cupidum honeſtæ famæ, faces oculorum mites, ac uenerabiles, nihil in uerbis callidum, nihil in factis indeſidioſum, frontem, oculos, uerba, factaq; inter ſe conſentire, & in ſimplicem, prudentemq; ingenuitatem congruere. denique, quicquid magnum uirum facere poteſt, aut in uere magnis uiris eſſe ſolet, id in te uno ſemper eſſe apparuit. Hæc te, ſumma familia natum (quæ olim Mediolani dominium habuerit) ſummumq; familiæ ſplendorem afferentem, ad ſummos honores peruexit, futurumq; ſperamus, ut non magno temporis interuallo, præmia ea conſequaris, quæ iam dudum tibi debita, quiſque pro ſuo in uirtutem amore, auguratur. Tu gratus Paulo Tertio Pontifici Maximo, eaq. prudentia prædito, ut nunquam in deligendis quos ornandos duxit, aberraret, Epiſcopatumq. Cenetenſem conſequutus ad Henricum Galliæ Regem miſſus, ita te in ea legatione fungenda geſſiſti, ut omnes grauitatem Principe dignam, cum eximia humanitate coniunctam admirarentur. Poſtquam ille æternitate dignus, naturæ tamen conceſſit, ab eius ſucceſſore Iulio Tertio, Peruſiæ Legatio, munus ampliſſimum, tibi delata eſt, quo in munere cum ſingularem animi tui præſtantiam declarares, à Paulo quarto ſanctiſſimo uiro reuocatus, eius domeſticis rebus, ita ab eo præpoſitus fuiſti, ut cum is totam curam in te tranſmiſiſſet, tua uirtute fretus, in te uno con-

 quieſceret.

quiesceret. Quo tempore, cum ualetudinis ratio, te diutius Romæ commorari non permitteret, reintegrandæ ualetudinis gratia Cenedam appulisti. Ibi cum ad Pij quarti usque creationem fuisses, generali Concilio Tridentino, ab eo indicto, in eo culmen gloriæ tuæ ostendisti, opinionemq; de tuis honoribus amplissimam penitus in animis hominum insitam, non solum confirmasti, uerum summopere auxisti. Quid? non ne & à Pio quinto Pontifice Maximo, atque sanctissimo, is haberis, cui multa pro animarum salute credantur? ita ut turbulentissimis his temporibus, fluctuanteq; admodum christiana Republica ad Carolum Nonum Galliarum Regem maximis de rebus te miserit, eaq; legatione reuersus, opera tua sæpissime utatur? Quæ cum ego mecum cogitarem, à CAMILLO IVNTA singulari probitate, & doctrina uiro, sæpius, me audiente, prædicata, incredibili tuo amore incensus sum, uoluebamq. mecum animo, qua nam ratione possem meam hanc tibi propensionem ostendere. Cum itaque doctissimum atque perutile hoc Baldi opus edere decreuerim, oportunum putaui me facturum, si uno, eodemq. tempore & Baldo, quem summa diligentia emendandum curaui, & mihi ipsi patronum quendam optimum deligerem. Cui uerò potius, quàm tibi dedicandum hoc erat MICHAEL TVRRIANE? qui liber continet ecclesiasticos ritus, ciuili lege sancitos. quem potius, quàm ecclesiasticum uirum, eumque summis uirtutibus ornatum decebat? Summus doctor, summo uiro, omnibus animi dotibus ornato, quæ summum uirum ornant. Verum in hoc dubium mihi est, maius ne tu ex uirtutibus, an uirtutes ex te ornamentum suscipiant, cum ex omni parte splendeant, tua claritate refulgentes. Feci itaque, quod meæ partes erant, ut te ex multis seligerem, tibiq. librum hunc de more dicarem, sperans maximum me fructum ex peruetere tua in omnes humanitate recepturum. Quod si consecutum me sensero, maximas tibi, atque adeo incredibiles gratias debebo. non enim me unquam relaturum puto, qui probe norim tenuitatem meam. Putes igitur, animum, si minus uires poterunt, talem semper futurum, qualem requiras in homine tui studiosissimo. nihilq. unquam prætermittam, quod ad te ornandum (quantum in me erit) opus esse cognouero. Venetijs, Kal. Aug. M D L X X.

INCIPIT LECTVRA SVMMI DOCTORIS DOMINI BALDI DE PERVSIO SVPER PRIMO DECRETALIVM;

Cum apostillis clarissimi & sapientis. iuris utriusque doctoris domini Francisci de Parona, de collegio dominorum iudicum almæ urbis Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Deus est prima causa.*
Causa qualibet est nobilior suo causato.
Bene cepta Deo adiuuante geruntur.
2 *In nomine Iesu omne genuflectitur.*
Cœli firmamentum in Christo firmatum.
3 *Deo iustissime debetur honor, timor, & amor.*
Interpretatio testamenti augetur propter honorem Dei.
Sapientiæ initium est timor Domini.
4 *Homo creatus fuit in statu innocentiæ, id est, in iure naturali.*
5 *Omne datum optimum, & omne donum perfectum à Deo est.*
6 *Iur. cano. sanctitas iur. ci. sublimitate decoratur, & maiestas iur. ci. firmatur canonum authoritate, & unum propter aliud corruscat, & magis timetur.*
Legis primum condendæ timor fuit in causa.
7 *Ingenij, ac doctrinæ singularis uiro miserius est non dimictere monumenta suæ doctrinæ studiosæ posteritati, quàm diuiti sine hærede decedere.*
8 *Inueniendis inuenta non obstant.*
9 *Intellectus ad instar solis oritur, & occidit, & nunquam moritur.*
10 *Natura agens eatenus operatur, quatenus patiens est dispositum.*
Frustra laboratur quod à natura concutitur.
Ingenia crassa interdum sollicitudine fiunt solertissima.
Maior uirtus est idem effecisse in difficiliori materia.
11 *Homo, ad instar naturæ, semper debet conari ad optima.*
12 *Cibus ut ex qualitate digestionis salutaris est, uel noxius, ita & scientia ex bonis, uel erroneis fundamentis comparata.*
Error, præcipuè fundamenti, totam scientiæ massam corrumpit.
Nimia tum subtilitas, tum scrupulositas reijcienda.
13 *Scientia illa est laude digna quæ uetus est, & bene fundata.*

PROOEMIVM.

a *¶ Quòd sit faciendum initium à Deo in quibuscunque rebus, etiam minimis, uide egregie accumulata per do. An. Bar. in repet. rubricæ infra de fide instru.*

b *¶ Causa est dignior suo causato.*

a NITIVM [a] faciendo à Deo 23. dist. In nomine domini, & in auth. de hære. & Fal. in prin. Rubricæ. † Nã
1 Deus est causa prima; & omnis
b causa [b] prima est maior & nobilior suo causato. nam propter quod unum quodque tale, & illud magis. C. de sacrosan. eccle. auth. multo magis. Item creator in infinitum est maior creatura. Et quia omnia recte geruntur, si principium fiat decens & amabile
2 Deo, ut in auth. quomodo opor. epis. in prin. ¶ † Inuocata igitur spiritus sancti gratia, de cuius plenitudine secundum apostolum omnes accepimus, fundandoque super lapide angulari domino Iesu Christo domino nostro, in cuius nomine, secundum apostolum, omne genu flectitur cælestium, terrestrium, & infernorum. Ipse enim est fundamentum, super quo firmatur cœli firmamentum. 1. quæst. 1. cum Paulus. ¶ Quãquam tremula uoce: quia scriptum est, Tu q̃s,
3 es, qui enarras meas iustitias. † Quia iustissime honor Deo debetur propter magnam gloriam suam. ff. de aur. & arg. leg. l. Titia. §. fi. ubi dicitur, q̃ propter honorem Dei augetur interpretatio testamenti; & est tex. notabilis. Et eidem debetur timor: quia cum leo rugiet, quis non timebit? Item initium sapientiæ est timor domini: amor quoque diligens. Diligam te domine fortitudo mea. & quia gloria & honore coronauit hominem, & constituit eum super omnẽ crea
4 turam corpoream, ut in psalmo. ¶ † In statu innocentiæ creatus est homo, quod proprie dicitur ius naturale; dataque est ei pro summo bono libertas. Ta
5 mẽ † quia alibi scriptum est, Accedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, & de Dei benignitate confisus, altum opus aggredior, sequens uestigia maiorum concedente summo genitore gratiarum, qui dat cordi concipere ueritatem, & cogitare æquitatem, & linguæ ordinatum motum, & dulcem melodiam, & memoriam diu gratam ille concipit, ille canit, scribit digitus; fœlici diplomate utar ex coniunctione pa
6 ginarum utriusque iuris. † Nam iuris canonici sanctitas iuris ciuilis sublimitate decoratur, & è conuerso iuris ciuilis maiestas canonum authoritate firmatur, & unum propter aliud coruscat, & magis timetur. Nam primas in orbe leges fecit
7 timor: † Quia quemadmodum triste est diuiti decedere sine hæ
c rede; ita miserrimum [c] est habenti à Deo gratiam intellectus, posteris suis, id est, studiosis nihil scriptum dimittere, quo possint uelut hæredes intellectus aliqua liter consolari. ¶ Dicet aliquis ad quid loqueris, cum tot scripserint, qui mundum illuminauerunt? Respondeo adhuc multum restat operis, multumque
8 restabit: † quia inueniendis inuenta non obstant teste Seneca.
9 † Nam ad instar Solis intellectus oritur & occidit; uadit, & redit,

c *¶ Adde quod præclare etiam commemorat idem Bald. in præludijs libri feudorum, quòd qui in disciplina aliqua diu tius laborarunt, astringuntur ex professionis debito, quæ mente conceperunt, instar feminis, in lucem proferre: & de isto dicto Bald. hic uide pulchre per do. Iaso. May. in proœmio feudorum.*

10 & nunquam moritur, sed suis uicibus occultatur. † Sa
nè Sol cadit & imber super uitem & ficulneam, & pro-
ducunt uberes fructus, si bonæ sunt, nec natura de-
finit producere eos, licet eruca, & brucus interdum
comedat ipsos: quia natura non desinit bene opera-
ri, in quantum potest. Sed interdum non potest pro-
pter duriciem & resistentiam, quæ est in suscipiente
materia. Agunt Sol, Luna, & reliquæ influentiæ cæle
stes in ficum fatuam, & non possunt eam à sua specie
transmutare. Sic in ingenijs omninò indispositis ac-
cidit ad disciplinas: quia frustra laboratur, quod à
natura concutitur, ut no. ff. de le. 3. l. Stichus. Aliquan
do tamen ingenia grossa studiorum solicitudine red-
duntur efficacissima ad omnem capacitatem intelle-
ctus. Et eodem Seneca teste maior uirtus est idem
11 effecisse in difficiliori materia. † Vtere igitur anima
rationali, & disce a rerum natura, quæ nunquam ces-
12 sat conari ad optima, ut Aristoteles ait. † Sed cauen-
dum est. nam sicut cibus, qui in stomacho non dige-
ritur, malum generat humorem, uel mittitur in se-
cessum: si autem in stomacho bene decoquitur, & dul
cescit, tunc in uitale & salutare conuertitur nutrimen
tum: ita in scientijs accidit: nam error, præcipue fun
damenti, totam massam corrumpit, & plerunque per
nimiam subtilitatem perniciose erratur, ut. ff. de uer-
bo. obli. l. si seruum. §. sequitur, nec etiam nimia scru-
pulositas placet, ut. ff. de excu. tuto. l. sed hæc nimium.
13 † Sed illa scientia est laudanda, quæ est uerus & bene
fundata, ut. ff. de iure patro. l. diui fratres. Hæc autem
scientia requiritur in hoc summo uolumine, de quo
secundum Inn. scribitur in Ezechiele, Venter tuus
comedet, & uiscera tua replebuntur ubertate, id est
bonis spiritualibus & æternis; temporalibus etiam &
terrenis. Item dulcedine intellectus, quæ calamo nun-
quàm describi potest, ac etiam scripturarum conso-
latione. Ad quæ inuet nos ille, qui secundum apo-
stolum est unicus legislator & iudex. Baldus legum
doctor.

SVMMARIVM.

1 *Gregorius nomen Pontificale est inde sumptum quòd Pontifex Dominicum gregem regat.*

2 *Pontifici tota spiritualis monarchia commissa est: propterea q; concurrit cum omni prælato in iurisdictione, & potestate.*

3 *Compromissum generaliter factum, seminata super quibusdam discordia, non comprehendit res pacificas.*

4 *Caro omnis facile corrumpit uiam suam.*

5 *Episcopi constitutio generaliter statuentis quòd in sua diœcesi seruentur consuetudines, & non canones, non ualet.*
Constitutionem facere in derogationem potestatis clauium est hæreticum.

6 *Mutatio nominis cur potius fit in Papa, quàm in Imperatore.*

7 *Nomina quæ immutabilia sint, quæ mutabilia.*

8 *Nomina debent posse adaptari rebus, aut factis, alioquin uana sunt.*

9 *Binomius in diuersis contractibus diuerso nomine utens ad decipiendum contrahentes, incidit in stellionatum.*

10 *Nominis mutatio triplex, quæ'ue earum licita sit, quæ prohibita.*

11 *Papa est culmen episcoporum, & cæterorum, quos intellectus potest imaginari, solutusq; ab omni lege & regula præterquàm euangelica, & apostolica.*

12 *Papa debet esse uir apostolicæ sanctitatis.*

13 *Princeps non præsumitur uti plenitudine potestatis in præiudicium tertij.*

14 *Papa quando scribit de plenitudine potestatis, an quid opponi possit quod annullet gratiam.*

15 *Character unius ordinis non præsupponit characterem alterius ordinis.*
Proprietas ubi requiritur, ibi fictio locum non habet.
Veritas consistit in facto, non in ficto.

16 *Papa dicitur seruus seruorum quantum ad humilitatem, nam, quò ad potestatem, est dominus dominorum.*
Imperator est iudex iudicum.
Papa potest cuilibet directè stipulari.

17 *Stipulari alteri cur ius ciuile permittat indirectò, non autem directis uerbis.*

18 *Serui diaboli non sunt sub protectione Papæ.*
Iudæi, & Saraceni possunt compelli ad præstandas decimas reales.
Infideles possunt puniri per iudicem territorij, ubi commorantur.

19 *Saracenus turbans fidem catholicam potest puniri per episcopum, & cogi ad restitutionem usurarum.*

20 *Papa cur se uocet seruum seruorum Dei, non autem seruorum hominum, uel pœnæ.*

21 *Scolarium famuli qui dicantur.*

22 *Indigni an comprehendantur hoc nomine, dilectis, quando scribitur uniuersitati.*

23 *Filiorum appellatione, in literis Papæ, quando ueniant episcopi.*

24 *Episcopi, qui sunt inter studentes, an comprehendantur sub uniuersitate.*
Qualitas ea inspicitur, quæ est in generibus singulorum, non in singulis generum.

25 *Grex & familia an dicatur uniuersitas.*

26 *Doctor, qui desinit esse scholaris, an perdat priuilegium scholarium.*

27 *Stante statuto, quòd doctor non possit esse rector studij, an doctor in arte, & scholaris in medicina possit esse rector.*

28 *Prohibens potentius est quàm id, quod permittit.*
Mixtum, ubi mixti naturam seruare nequit, assumit naturam simplicis nobilioris.
Scholaris diuertens ad curiam statim rediturus dicitur esse in scholis.
Priuilegium studij datur etiam dāti operam scientiæ, quãuis is non sit in studio.

29 *Reditus beneficiorum, & præbendarum debentur scholaribus in studio generali. quod limi.*

30 *Scholaris, qui est in studio, an teneatur dicere horas. Et an doctores & scholares faciant unam uniuersitatem, an duas, & an uniuersitates debeant confirmari à superiore, & an infamis possit esse rector.*

31 *Remotus ob delictum ab officio, iteratò eligi non potest.*

32 *Doctores per se, & scholares per se an faciant integram uniuersitatem.*

33 *Scholares, si habent electionem iudicis, coram quo iudice conueniuntur.*
Clericus, etiam scholaris, non potest in secularem iudicem consentire.
Consuetudo, quòd clericus respondeat in alieno foro, non ualet.

34 *Clericus scholaris an teneatur iurare rectori laico de obediendo sibi.*

35 *Scholarium rector an ille possit esse, qui fuit iudex maleficiorum, & fecit executiones capitales.*
Iudex maleficiorum, qui fecit capitales condemnationes, an possit esse Vicarius episcopi.

Infamis

Iulianus nec rector, nec decurionum præpositus esse potest.

36 *Scholarium rector, si est laicus, committat. causam clerico, an ille clericus poterit inter clericos consentientes iudicare.*

37 *Notarius uniuersitatis scholariū an possit esse merus laicus.*
Notarius potest quis esse in quacunque causa, in qua potest esse testis.

38 *Scholaris conuentus à carpentario coram potestate, si declinet iurisdictionem potestatis, & eligat doctorem suum, an poterit reconuenire agentem coram doctore.*

39 *Scholaris quomodo probetur quis esse. Et qualiter probetur quòd quis sit clericus. nu. 40.*

41 *Insignia doctoralia an sint de substantia doctoratus.*
Imperator non dicitur graduatus nisi recepta insula coronanti.
Sollemnitas quæ possit omitti, quæ non.

42 *Insignia sollennia doctoratus sunt tria. Et an de doctoratu possit fieri fides per testes.*

43 *Testes duo, si dicant, quòd uiderunt quempiam doctorari, quia uiderunt eum cathedrari, an probent.*

44 *Doctor an possit subornare scholares acquirendo eos per pecuniam.*

45 *Terminus restrictiuus non restringit, ubi restringere non potest.*
Terminus iste, uniuersis, an restringatur per subsequens. s. Bononiæ commorantibus.

46 *Officia publica an habere possit qui membris caret.*

47 *Apostolica benedictio in quem cadat. & quid de maledictione.*

48 *Salutatio quid operetur, & quid benedictio, & quid maledictio.*

49 *Testator si proferat hunc sermonem, filium meum maledico, an nihilominus is suus hæres sit.*

50 *Pater maledicendo filium cum causa sufficienti ad exhæredationem an uideatur eum exhæredare.*

51 *Papa, si scribat de plenitudine potestatis, an omnia ambibet quæ possunt obuiare rescripto.*

52 *Causæ librorum sunt quatuor. Et quòd causæ entium, contractuum, & rerum sunt infinitæ.*

GREGORIUS. Non continuatur, quia à
1 nullo deriuatur. & istud nomen. † Grego
rius, est nomen pontificale, quod signifi-
cat gregem domini, quem habet, regere
2 & gubernare, † cui tota monarchia spiri-
tualis est commissa, & thesaurus omnis dignitatis in
eo est; ita, ut nulla sit dignitas spiritualis uel ecclesia-
stica, cui non præsideat, unde dicit Io. Mo. q̃ Papa pa-
ter patrum cum omni prælato in potestate & iurisdi-
ctione concurrit, & tamen per concursum nihil mi-
nuitur ei: quia superior & inferior potestas non re-
secant se inuicem, ut no. C. de of præfec. ur. l. 1. Et di-
uiditur in rubrum, & nigrum. Secunda ibi, rex pacifi-
cus. Itē prima subdiuiditur i duas: quia præscribit imò
nomen apostolatus cum eius qualitate. secundò subij-
cit, quibus scribit cum salutatione & apostolica bene-
dictione. Secunda ibi, dilectis. Item secunda pars prin
cipalis subdiuiditur in septem partes. Nam in prima
parte Dei potentiam insinuat. In secunda naturam hu
manam deprauatam demonstrat, & propter quid. In
tertia dicit, q̃ contra tales morbos iustitia succurrit,
3 & occurrit. † Et sic est argumentum, q̃ compromissū
generale factum, seminata super quibusdam discor-
4 dia, non uideatur factū de rebus pacificis; & est quo-
dammodo expressum. ff. de le. 2. l. cum pater. §. dulcis
simis In quarta parte ponit causam operis materialē.
In quinta finalem. In sexta ministrum, & formam man
dati. In septima & ultima statuit. Secunda ibi, sed ef-
4 frenata. Et no. † q̃ omnis caro de facili corrumpit uiā
suam, quia lubrica est. at uita sua est proprie illa, quæ
data fuit homini in statu innocentiæ. Tertia ibi, ut ni-
si iustitia. Quarta ibi, sane. Quinta ibi, ad communē.
Sexta ibi, per dilectum. Septima ibi, uolentes. ¶ Ca-
sus complectens rubrum & nigrum sic figuratur: Gre
gorius Papa ix. seruus seruorum Dei scribit dilectis
filijs doctoribus, & scholaribus uniuersis Bononiæ cō
morantibus, salutādo & benedicendo eos, dicēs, quòd
Rex pacificus pia miseratione disposuit. quòd huma-
num genus uiueret sub tribus regulis principalibus,
scilicet sub regula pudicitiæ, pacis, & modestiæ. sed ho
mo, ex libertate præceps, cum proprio arbitrio in cu-
piditatem exarsit, quæ cupiditas est sui prodiga, pacis
inimica, mater litium, & materia iurgiorum; & ideò
quotidie noua litigia generat ita, quòd, nisi iustitia
conamina prædicta reprimeret, & quæstiones impli-
citas explicaret, ius humani fœderis iurgantium abu-
sus extingueret, &, dato libello repudij, concordia ex-
tra mundi terminos exularet. ideoque lex proditur,
ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, p quā
regulam genus humanum sub tribus iuris præceptis
informatur, scilicet ut honeste uiuat: alterum non læ-
dat; & ius suum unicuique tribuat. & ob hoc factæ fue
runt constitutiones, & decretales epistolæ. sed in di-
uersa uolumina dispersæ, aliquæ propter nimiam si-
militudinem superfluæ: aliquæ contrariæ: aliquæ pro-
pter sui prolixitatem confusionem inducere uidebantur:
aliquæ extrauagantes & incertæ. Ideò ad commu
nem utilitatem & maxime studentium mandat p fra
trem Raymundum suum capellanum illas in unum
uolumen redigi, superfluis resecatis, adiunctis etiam
constitutionibus & decretalibus epistolis istius Gre-
gorij, per quas multa, quæ in prioribus erant dubia,
declarantur. Deinde statuit, q̃ nullo alio uolumine
decretalium debeamus uti in iudicijs, & in scholis,
nisi præsenti uolumine. Aliam etiam constitutionem
fieri prohibet absque authorita. sedis apostolicæ spe-
5 ciali. Iste est casus textualis. † ergo sequitur, si episco
pus faceret constitutionem, quòd in sua diœcesi serua
rentur consuetudines, & non canones, generaliter sta
tuendo, non ualeret constitutio episcopi. & facere con
stitutiones contra ius commune est meri imperij; sed
facere in derogationem potestatis clauium est hære-
ticum. ¶ Nunc reuertor ad rubrum declarādo quodli-
bet uerbum. Ibi, Gregorius: iste primo uocabatur
Thebaldus, sicut Innocen. quartus uocabatur Symbal
dus. non ergo istud nomen, Gregorius, est nomen pri-
mæ impositionis, sed secundæ. Propter dignitatem a-
postolatus fit noua creatura, & nomen proprium ta-
cetur tanquàm minus excellens, & nomen secūdæ in-
uentionis, id est pontificale, debet exprimi. Et ideo si
scriberetur Papæ sub nomine proprio baptismali posset
ratione dicere: iste literæ non diriguntur mihi, uel
6 quia uidetur in contemptum. ¶ † Et not. q̃ illa muta-
tio nominis fit in Papa, non in Imperatore, licet di-
cat se dominum in terris; ut. C. de sum. tri. epistola, in-
ter claras, uersiculo Iustinianus: quia eius dignitas al
ta est: tamen nomen proprium idem perseuerat, li-
cet coruscatione dignitatis polleat, ut. ff. de leg. 2. l.
7 quod princip., & l. si Augustæ. ¶ † Amplius quædam

sunt nomina generalis impositionis, ut bos, & asinus. & ista sunt immutabilia quasi naturalia. l. 4. de leg. 1. Quædam misterio iuris sunt introducta, ut testamentum, ut codicillus, & idem propter legis statutum. C. de cod. l. fi. Item quædam propter authoritatem ueterum: quia authoritas antiquorum ius facit, & de omni lege potest reddi ratio ab authore, licet non sit res naturalis: sed est ratio ab experientia, uel a similitudine rerum, ut cauda equina apud medicos. Nomina autem magistraliá, quibus non est datum certum mysterium a iure, item nomina spiritualis designationis, ut Petrus, bene possunt mutari, si non captiosa sit mutatio. Item reperio, ꝙ quandoque codicillus dicitur breue testamentum. ut l. militis. C. de test. mili. quòd non requirit confirmari ab alio hærede adeunte. & di-
8 citur, quia breuis codex est. † nomina debét posse adaptari rebus ipsis, & factis: aliás sunt uana & irrita, ut. l. 1. C. de cad. tol. Est & alia mutatio ignominiosa fallés & prohibita; &, si fit in damnum alterius, acriter & infamiter punienda, & commodum proinde secutum auferendum, ut no. ff. ad mu. l. Titio cum esset. & no.
9 † ꝙ binomij non debent se in uno contractu nominare uno nomine, & in alio contractu alio nomine ad decipiendum contrahentem per diuersitatem nominis: quia hoc esset crimen stellionatus, arg. ff. de pig. ac. l. 1. in fi. bona autem fide bene licitum esset facere, ut legitur de quadrinomio, ut. ff. de condi. inde. l. Stichus. ¶ Opp. ꝙ non licet nomen mutare, ut. l. 1. C. de muta-
10 tione nominis. ff. ad muni. l. Titio. † So. hic est mutatio gratiosa. ibi calumniosa. Inter has est quædam & media, quæ neque gratiosa, neque calumniosa; & ista licita est, si nemini damnum inferat, nec inferre potest: aliás secus, nisi fieret causa decipiendi latronem, uel assassinum, ut no. in l. 1. §. non fuit. ff. de dolo, in gl. ord. & sic nomen potest fingi ex causa. Et ad-
11 de, quod nota in proœmio sexti libri. ¶ † Ibi, Episcopus, non solum est episcopus, sed culmen episcoporũ, & cæterorum, quos intellectus potest imaginari, cui data est clauium plenitudo, & summa libera potestas, quæ appellatur potestas absoluta ab omnibus uinculis canonum, & ab omni regula arctatiua, præterquã
12 ab euangelica, & apostolica. † Papa denique non est apostolus, sed apostolicus, & debet esse uir apostolicæ sanctitatis, ut no. C. de sac. san. ecc. l. 1. de sum. tri. & fid. catho. l. 1. aliás, ut dicit philosophus, malus rex tyrannus fit. de plenitudine potestatis no. in c. peruenit, de cen. in nouella, & in c. magnæ, de uoto, in nouella. tamen quædam sunt ei possibilia, quæ non sunt honesta, nec laudabilia, ut beneficium reuocare, ut no. de consan. & affi. c. ꝙ dile. & de immuni. eccl. c. peruenit,
13 & de iud. c. cum uenisset, per Host. ¶ † Unde lex, Bene a Zenone. C. de quadrié. præscr. non habet locum, nisi cõstet, ꝙ princeps [a] uult uti plenitudine potestatis: quia non est præsumendum, ꝙ princeps concedat rem alienam nisi ex certa scientia. & ideo leuis occasio erroris impedit illius legis uigorem; & adde quod
14 dicam. j. de iureiu. c. debitores. ¶ † Dicit Collectarius, ꝙ quando Papa scribit de plenitudine [b] potestatis nihil potest opponi, qđ annihilet gratiá, ut. j. de rescr. cum dilecta. sed certe imò potest opponi ius gentium, si tale est, cuius transgressio crimen inducat, ut not. Cy. C. de præci.

a ¶ *Vide d. Feli. in c. quæ in ecclesiarum, col. 3. de constit.*

b *Vide Are. in c. 1. j. de rescr.*

impe. off. l. rescri. & C. si contra ius uel util. pub. in fi. & si Papa scriberet pro intruso, non est leuato uelo ei obediendum. facit quod non. Archi. 23. q. 1. quid culpatur, & gl. Acc. uocat miseros prælatos illos, ꝙ obediunt Papæ præcipienti iniusta. debent enim suspendere, donec significent Papæ. Sed an episcopatus sit ordo, an adiectio ordinis, dic ut not. in dicto proœmio sexti libri. Papatus non est dignitas, sed culmen digni-
15 tatũ. ¶ † Illud no. ꝙ character unius ordinis non præsupponit characterem alterius ordinis, ut no. Arch. 32. distinct. c. 1. & ideo omissum est supplendum: quia ubi requiritur proprietas manus impositionis, non habet locum improprietas fictionis. ubi requiritur manus impositio, improprietas fictionis locum habere non potest: quia ueritas consistit in facto, non in ficto, neque potest una species in aliam transmutari. omnis enim fictio consistit in similitudine, uel æquipollentia, non in eo, quod est proprie ueritas, ut alibi dice-
16 tur. ¶ † Ibi, Seruus seruorum, quantum ad humilitatem: nam, quantum ad potestatem, est dominus dominorum, & quæcunque potestas est sub cœlo, est in summo pontifice. ¶ De Imperatore dicit gl. ꝙ ipse est iudex iudicum. C. de decurio. l. si quis, lib. 10. Op. quia uidetur implicare contradictionem, quia seruus seruũ habere non potest. So. hic loquitur de seruitute conscientiali, non mundiali. & no. hic argumentum, ꝙ Pa-
17 pa potest cuilibet directò stipulari. ¶ † Sed hic dubitatur, quare lex ciuilis permittit indirectam stipulationem, ut promittis mihi recipienti pro Petro, & nõ permittit uerba directa. ut promittis Petro, ut no. in l. huiusmodi. in prin. ff. de leg. 1. in 1. responso. qa multa possunt fieri per circuitum, ubi possunt figi pedes, quæ non possunt fieri recta uia, ut patet in ascensione montis; sic in stipulatione oportet, ꝙ fundetur aliquo
18 tramite. ¶ † Sequitur in tex. Dei, serui enim diaboli nõ sunt sub protectione Papæ, ut sunt heretici, & schismatici: sed bene sunt sub eius uindicta omnes, qui susceperunt fidem, & declinauerunt ab ea. Qui autem fidem catholicam nunquám susceperunt, de eius grege non sunt nisi ratione bonorum, quæ possident in temporalibus. unde Iudęi, & Saraceni possunt compelli ad præstandas decimas reales: quia res potius, quám persona conuenitur, ut no. ff. de nego. gest. l. qui alie. §. fi. per temporales autem iudices bene possunt puniri omnes infideles iuxta territorium ius dicentis; nec di-
19 stinguitur unde sint, ut l. 3. ff. de of. præsi. † Si Saracenus turbaret fidem catholicam, bene posset puniri ꝑ episcopum. l. 2. C. de sum. tri. Item posset cogi ad restitutionem usurarum: quia competit condictio inde-
20 biti; ut no. j. de usur. c. post miserabilem. ¶ † Et no. ꝙ dicit, seruorum Dei: non autem dicit seruorum hominum, uel seruorum pœnæ. Porrò seruire Deo, summa libertas est: sed seruire uitijs, extrema seruitus est, ut C. de sen. pas. l. fi. Item ꝙ nihil gratius libertate, ut ff.
21 de fideic. libe. l. Lucius. ¶ † Quæro, qui dicantur famuli scholarium? Respondeo illi, quos circa se habét, non illi quos tenent in rure. ff. de pœnu leg. l. qui pœnum. §. sed quod dicimus. tale est no. & continentur illi, qui inter famulos sunt recepti ad seruiendum eis præsentibus. ff. de iud. l. 2. §. legatis, ubi no. de pub. l. 1.
22 § familiæ. ¶ † Ibi, Dilectis, hoc nomine non comprahenduntur indigni, quando uniuersitati scribitur, ad honorem; sed ad pœnam sic. ff. de le. 2. l. Lucius Titius damã. Sed quando non ponitur adiectiuum, Dilectis, aut scribitur ad terrorem, uel ad regulam, & cóprehenduntur

hendũtur omnes: aut ad gratiam, uel fauorem;& nõ
23 comprehẽdũtur indigni,uel odioſi.† Ibi,Filijs,ſub hoc
nomine comprehenduntur prælati,& epiſcopi, quando
ſcribitur. includuntur enim tanquam contentum
24 ſub continenti nõ de per ſe ſecundum Io.An.¶†Quid
ſi inter ſtudentes ſunt epiſcopi? Reſpondeo,& hi com
prehenduntur ſub uniuerſitate: quia non inſpicimus
qualitatem,quæ ineſt ſingulis generum,ſed generibus
ſingulorum,& ut plurimum, ſicut dicimus in ſimili,ꝙ
qui uindicat gregem, intelligitur etiam publicianam
proponere pro pecudibus,quæ non ſunt ſuæ, ſed ſunt
de numero gregis.Epiſcopus habens poteſtatem ſuper
gregem ſuum, habet poteſtatẽ & ſuper hæreticos gre
gis, & ſchiſmaticos illius gregis, ut no. ff. de rei uin.
25 Marcellus, ubi gl.fin. ¶ † Sed hic quæro,utrum grex,
& familia dicatur uniuerſitas? nam illa glo. innuit,ꝙ
ſic coniuncta.l.licet minimam.ff.de pe.hær. ¶ In contrarium,quia
qui petit unum caput de grege,non pro
pterea petit,nec in iudicium deducit alia capita alio
modo,ergo eſt genus, & ſpecies, & numerus,non uni-
26 uerſitas:alibi dicetur. ¶ † Ibi, Doctoribus & ſcholaribus,
per hoc patet, ꝙ doctor deſinit eſſe ſcholaris,
nec habet priuilegium ſcholariũ, licet ſemper diſcere
poſſit,ut no.ff.de le.3.l. ſeruis legatis.§. ornatrici-
27 bus. † Sed quid ſi eſt doctor in artibus, ſcholaris in
medicina,& ſtatuto uniuerſitatis cauetur,ꝙ nullus do
ctor poſſit eſſe rector ſtudij;an ille doctor artium po
terit eſſe rector:& uidetur ꝙ non:quia inſpicitur qua-
28 litas,quæ noceat,ar.ff.ad Sill.l.qui poſthumos.¶†Itẽ
potentius eſt, quod prohibet, [a] quàm id, quod permittit,ut.ff.
communi di.l.Sabinus.dic,ꝙ vbi
mixtum non poteſt ſeruare natu
ram mixti, tũc aſſumit naturam
nobilioris & prædominãtis.hinc
eſt,ꝙ mixtum imperium non delegatur:
quia aſſumit naturã nobilioris
extremi.i.imperij. Dic
ẽt plura facientia ad materiam,
uidelicet an ſcholaris dicatur eſ
ſe in ſcholis, dum diuertit ad cu
riam protinus rediturus? dicit
Archi.ꝙ ſic. ¶Item ait,ꝙ priuile
gium ſtudij datur nõ ſolum mo
29 rantibus in ſcholis,ſed ſcientię operam dantibus.† Itẽ
ait,ꝙ reditus beneficiorum,& præbendarum debetur
ſcholaribus in ſtudio generali, dummodo ſint in ſtudio
de licentia ſui epiſcopi: aliàs non 37.diſt. de qui-
30 buſdam. ¶† Item ait,quòd ſcholaris,qui eſt in ſtudio,
non tenetur dicere horas, ſi dimiſit idoneum ſubſtitu
tum authoritate epiſcopali, ut no. in c. Eleutherius.
91.diſt.ſed an doctores,& ſcholares faciant unam uni
uerſitatem,an duas,dico ꝙ inſpicitur cõſuetudo. & an
illę uniuerſitates debeant confirmari à ſuperiore dic
ꝙ tantum rector uniuerſitatis debet confirmari: aliàs
non haberet iuriſdictionem,ut no.C.de iuriſ.om.iudi.
l. priuatorum. ſed ipſa uniuerſitas in ſubſtantia ſui nõ
indiget confirmatione. vnde,licet ipſa non ſit confirmata:
tamen poteſt eligere rectorem,ut no.l.prima.§.
quibus.ff. quod cuiuſque uniuerſitatis no. Sed an infamis
poſſit eſſe rector,dic quòd non, ſi ei obijciatur.
ſed ſi nihil obijcitur,ſtandum eſt confirmationi, ut no
ta.ff.de ſenato.l.Caſſius,& l.2.§.miles.de infami.facit,
quod no.Inno.de cõceſ.præben.c.cum noſtris. Et not.
31 † ꝙ ſemel remotus propter delictum iteratò eligi nõ
32 poteſt,ut no.in auth.de armis.§.ſi col.6. ¶ † Ibi,Vniuerſis,
hic colligitur,ꝙ doct. per ſe,& ſcholares per ſe
non faciunt integram uniuerſitatem.i. maſſam totius
ſtudij, niſi aliud ſit ordinatum de conſuetudine. Et,ſi
uniuerſitas non habet rectorem,doc. poſſunt congregare
uniuerſitatem:quia habent iuriſdictionem.C.de
33 iur.om.iud.l.fin. ¶ † Sed nunquid auth. habita, ne filius
pro patre, ſit correcta? ubi cauetur, ꝙ ſcholares
habent electionem iudicis, coram quo iudice conueniantur,
ſ.uel coram ordinario loci, uel coram poteſtate,
ſeu coram ordinario uniuerſitatis, uel rectore,
qui ſubrogatur loco poteſtatis illius terræ quò ad ip
ſos ſcholares; an coram proprio doctore, qui eſt qui
dam regulus ſuorum diſcipulorum;an coram epiſcopo
loci,qui maior eſt omnibus prædictis,ut no.in l.ex
ea.ff.de poſtulando,ubi gl.fin. Et ideo ad ipſum appel
latur ab alijs,ſi prima cauſa non fuit uentilata coram
eo.Reſpondeo,ſi ſcholares ſint clerici, uel monachi,
non habent optionem iudicis ſecularis: quia non eſt
capax iudex ſecularis huiuſmodi imperij, nec etiam
ipſi ſcholares clerici poſſunt in eum conſentire, ut.j.
de fo.compen ſignificaſti.C.de epi.& cler.auth. ſtatui
mus,& no.ff.de iudi.l.1.& non ualet cõſuetudo,ut cle
ricus reſpondeat in alieno foro. 10.diſtin. conſuetudo,
per Archi. ſecus in laicis,ut.ff. de capti.l. non dubito.
Vel ibi loquitur de poteſtate populi Romani, quæ u-
bique extẽditur. vnde eſt ibi potius recognitio,quàm
prorogatio, licet compromittere ualeant in laicum:
quia arbitraria non ſunt iuriſdictionis,ut C. de epi.au
34 di.l.ſi qui ex conſenſu,& l. epiſcopale. ¶ † Ex hoc apparet,
quòd clerici non tenentur iurare rectori laico
de obediendo ſibi: quia nõ poſſunt ſe obligare ad hoc.
Et quia,cum omne iuramentum freno iuſtitiæ tempe
retur,ſupplẽdo.ſ.in licitis & honeſtis,ut no.ff. de reg.
iur.l.non uidetur,§.qui iuſſu,ubi bona gloſ. quia iura
mẽtum uiribus completum debet in ſe habere diſcre
tionis iudicium,& authoritatem.l.2.ff.de iureiu.& nõ
eſt licitum iudici ſeculari iubere,nec clerico obedire;
meritò ad tale iuramentum non aſtringuntur;adeò,ꝙ
etiam ſi iudex ſecularis procederet contra clericum,
qui clandeſtine ſuſcepit ordines clericales;tamẽ proceſſus
non teneret:quia in iuriſdictione inſpicitur po-
tius ueritas,quàm error,ut not. Arch.15. q.4. placita
35 ſecularia. ¶ † Quæro,nunquid ille,qui fuit iudex ma
leficiorum,& fecit executiones capitales,poſſit eſſe re
ctor ſcholariũ? Reſpondeo,non debet creari,nec crea
tus confirmari:quia nõ poteſt regere principales ſcho
las,ſ.canoniſtarum,cum ſit homicida manifeſtus, & q
prohibetur aſcendere ad ordines, non poteſt iudicare
ordinatos,ut no.Inno.j.de accu.cum P.Mãco.ſed ſi
eſt confirmatus & in poſſeſſione: quia poſt confirmationem
poſſeſſio plurimum iuris habet, poteſt ſuum
officium exercere, donec remoueatur per ſuum ſuperiorem,
ut no.Inno.j.de conceſ. præben. cum noſtris.
¶Fui interrogatus, an iſte uicarius epiſcopi eſſe poſ-
ſit?& dixi,ꝙ non:qa uicarius non confirmatur; & ideo,
poteſt amoueri pro libito ſuperioris;ut.ff. de iudicijs.
l.iudicium ſoluitur. De illo infami non eſt dubitandum,
ꝙ infamis non poteſt eſſe rector ſcholarium, ut
C.de dig.l.iudices,lib.12.& ff.de ſenato.l.Caſſius.Nec
etiam præpoſitus decurionum,ut.ff de iudi.l.cum præ
tor.§.fin. ſiue ſit infamis infamia delicti, ſiue ſit infamis
infamia inhabilitatis: & quia fama uulgi eſt,ꝙ eſt
inhabilis. Item iſte eſt in caſu notorij demonſtrati ui
ſu.duo enim ſenſus reddunt homines certiores, pro-
prius

[a] ¶Et hic. Adde,quòd ubi ſunt duæ regulæ, una permiſſiua,altera prohibitiua,attenditur potius prohibitiua tanquàm potentior. l. tutor,in prin. ubi Bart.not.ff. de ſuſpec. tu.Doct. maxi. Iaſon May.in l.final. Ruffinus.C.de teſta.mil. Franciſcus Parona.

prius uisus & proprius auditus: quia hi duo sunt sen-
36 sus nobiliores. ¶ † Sed ecce, quòd rector scholarium est laicus: committit causam clerico, an ille clericus poterit inter clericos consentientes iudicare? & uidetur quod sic: quia sæpe aliquid possumus committere, quòd per nos ipsos nō possumus explicare, ut. ff. de uerborum ob ligationi. lege continuus. §. si ab eo. Dic contra, [a] quia commissarius proprium nihil habet, sed eius, qui committit, uice fungitur, ut. ff. de offi. eius, cui mandata est iurisdictio. l. 1. §. qui mandatam. ¶ Item nemo dat, quod non habet, nec nisi qualiter habet. eod. tit. l. si prætor. & 1. q. 7. Daibertum.

¶ Insignia doctoratus.

a ¶ Vide scripta per Moderniores in c. 2. de iudicijs.

37 ¶ † Sed nunquid notarius uniuersitatis scholarium potest esse merus laicus? & uidetur q. non: quòd non potest scribere in causis scholarium clericorum; ergo non est idoneus. probatur, quia tabellio fit authoritate Imperatoris, ut no. Innoc. j. de fide instru. cum P. tabellio. & sola authoritate Imperatoris est testis fiduciarius, & scriba ordinarius absque dictamine alicuius naturalis rationis secundum Inno. sed Imperator non potest dare authoritatem laicis super clericos: quia exempti sunt ab eo. ¶ In contrarium uidetur, quia esse notarium non est habere iurisdictionem contentiosam, uel uoluntariam; sed est habere quoddam officium testificandi, ut. ff. de testamen. l. Domitius, quod etiam priuata persona interdum dat, ut. ff. de do. præleg. l. Theopompus, & quod no. in l. fi. ff. de præto. stipu. Item hoc nemini nocet, & est publice utile, ut not. in l. 1. ff. de tuto. & curato. da. ab his. In omni causa, in qua quis potest esse testis, potest esse tabellio, argumen. ff. de testamen. l. Domitius. Conficere instrumenta non pertinet ad. l. iurisdictionis, sed ad. l. tabellionatus. So. dic, quod imo potest scribere acta etiam
38 in causa capitali: quia potest esse testis ad eam. ¶ † Sed nunquid scholaris conuentus a carpentario corā potestate, si declinat iurisdictionem potestatis, & eligit doctorem suum, poterit reconuenire agentem coram doctore? Respondeo, non: quia iste scholaris non trahitur, sed trahit. Item sic excipiēdo uidetur agere, ut ff. de probationib. l. in exceptionibus. declinatoria fori obiecta ad transferendum forum non est simpliciter exceptio, sed electio: sed obiecta ad elidendum forum est illa exceptio simpliciter & mera defensio. At scholaris agens, uel trahens, reconuentionis beneficiū non habet, argum. in l. fi. ff. quod quisque iur. hoc tenuit Ia. de Are. ¶ † Sed incidēter
39 quæro, quomodo probatur, q. sit [b] scholaris? respondeo, per actus appropriatos scholaribus, & qualis quis est in exercitio, talis præsumitur esse. Item per matriculam. & si non est in matricula ordinata, non habetur pro scholari, ut. C. de of. magistri militum l. eos, & ibi gl.
40 ordi. ¶ † Item quæro, qualiter probatur, q. sit [c] clericus? Respōdeo, quia publice portat habitū & tonsuram clericalem, & facit alios actus clericales, & pro clerico communiter reputatur: quia est in possessione clericatus; & essendo in possessione clericalis habitus, debet per iudicem haberi pro uero clerico, ut solenniter notat Archi. 17. q. 4. si quis suadente. Et no. egregiè per Archi. 100. dis. contra morem. Creditur etiam assertioni Cardinalis, si dicit aliquem clericum. 90. dist. nobilissimus, per Archi. & e conuerso etiam, qui non portat habitum, neque tonsuram, præsumitur nō clericus, sed profanus; non quia habitus sit causa essendi, uel fiendi; sed est signum essentiæ consuetum, & est arg. a solitis & a cōcomitantijs usitatis. 40. dist. non est facile. arg. item, signum & signatum conuertū
41 tur, ut. l. stigmata, de fabricēs. ¶ † Quæro, an insignia doctoralia sint de substantia doctoratus? & uidetur q. sic, sicut nō est miles perfecte, nisi qui est per insignia, & præsertim per infulā doctoratus. ff. ex qui. cau. ma. l. pe. quia sicut quis degradatur per insignia, ut. ff. de infa. l. 2. §. ignominiæ, ita è conuerso graduatur per insignia. Nam & Imperator non dicitur graduatus, nisi post quàm coronantem receperit infulam, ut. C. de quadr. præscri. l. bene à Zenone. Nam sine corona imperialis maiestas non corruscat, ut. l. 1. C. de auro coronario. sed nec Papa uocat se seruum seuorum Dei, sed electum ante coronationē, ut no. in procemio sexti libri. Præterea de solennitatibus nihil est omittendum, loquendo de solennitatibus proprie, & non abusiuè, ut ff. de in integ. rest. diuus. sed perfunctoria solennitas bene potest omitti, ut. l. 1. in fi. ff. de uē inspi. Sol. dico, si non est insignitus, alij insignia tradere non potest; nec dicitur perfectum, cui aliquid deest de his, q̄ statuta sunt pro forma, ut. l. pe. C. ad Sill. & l. 1. ff. de ori. iur. Nam omnia entia in perfectione consistunt. & rei imperfectæ non debetur locus, ut. ff. ad l. Fal. l. si is,
42 qui quadraginta. §. quædam. ¶ † Solennia tamen insignia sunt tria; cathedra. s. quæ est inuestitura possessiua, liber, qui significat uirtutem & substantiam scientiæ; & biretum, seu infula, quæ significat splendorem, & ponitur in capite, quia omnis perfectio debet esse i capite. ff. de eden. l. argētarius §. nam ratio. anulus autem, osculum, & benedictio non sunt insignia propriè appropriata: quia anulum multi portant: multi etiam benedicuntur, & multi osculo osculātur. Et ideò omissa benedictione, osculo, & anulo, dummodo alia tria interuenerint doctoralia, nihil detrahunt dignitati. ¶ Modò quæro, si de doctoratu potest fieri fides p testes? respondeo, nullo iure cauetur, q. non possit; po-
43 test ergo, ut. C. de pac. l. pactū, quod bona fide. ¶ † Pone, duo testes dixerunt, q. uiderunt eum doctorari, quia uiderunt eum cathedrari. respondeo, qui loquitur de principali probat etiam annexa sibi: quia ita consueuit inesse. & consuetudo probatur non solum per singula, sed per potiora, per locum a communiter accidētibus. unde portans publice militarem ens[em], & calcaria deaurata, præsumitur miles, sumpto arg. a consue-
44 tudine. ff. de pigno. ac. l. uel uniuersorum. ¶ † Sed nunquid potest doctor subornare scholares acquirendo eos per pecuniam? gl. dicit q. nō ff. de calum. l. 2. quod pessime seruatur, & causa est inanis gloria, quam, maximè iuuenes, appetunt, ut no. C. de transac. l. cum ea.
45 ¶ † Ibi, Vniuersis, iste terminus restrictiuus nō restringit, ubi non potest restringere, ut no. ff. de hæredibus instituendis. l. si quis ita, & de leg. 1. si quis ita legauerit. ¶ Similiter dictio restrictiua [d] ea restringit, quibus potest adaptari, salua ratione recti sermonis, & recti sensus. Item ampliatiua non ampliat, nisi ea, quę potest ampliare; saluo recto constructu uerborum. ¶ Sed nūquid

b ¶ Vide do. Io. Bap. de sanct. Seuerino in prow. tracta. de defen. fug.

c ¶ Vide Bald. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cleri.

d ¶ Natura enim termini restrictiui, quicquid non excipit, ponit [in] manifestum. § idēo ff. de fun. instr. Bald. in consil. sup. in 5. par te, alibi

te, alibi etiam habemus text. Solênem in cle. exiui, in uersic. cum autem na. de uerbor. sign. qui formaliter dicit, quòd natura termini restrictiua est sic excludere extranea, quòd cuncta pertinentia ad ipsum includit.. quem tex. dicit esse aureum & singularem Ioan. de Ana. in consil. 36. incip. utrum cophanu, quem refert etiam Iason May. in l. cognitio, in. §. 1. in fi. ff. de offici. eius, cui man. est iurisdictio.

iste terminus, uniuersis, restringitur per id, quod sequitur, s. Bononiæ commorantibus? & uidetur quod sic: quia locus arctat locatum, ut. ff. de penu leg. l. nā quod liquide. §. si cui penus. ff. de pign. l. debitor. ff. de hær. inst. l. ex facto. §. rerum auté. ff. de fun. inst. l. nepoti, & l. cum quidam duos. Contrarium est uerum per. l. si duas. §. est autem. ff. de excu. tuto. Nam edictum propositū in eminētiori loco ciuitatis uidetur positum per totam ciuitatem. ff. de institoria. l. sed & si pupillus. §. proscribere. ff. de ori. iu. l. 2. i uerbo, pro rostris. Ibi, commorantibus, arg. quòd scholaris non dicatur esse in studio, nisi trahat ibi moram. Item illa dictio, commorantibus, significat commoraturos in futurū: quia hic Papa loquitur per genus, non per differentias, & toti orbi utile & conueniens est ff. de excu. tut. l. iuris peritos. Vel dic aut terminus, uniuersalis, subijcitur, & ampliat, aut prædicat, & tunc subiectas species restringit, ut not. ff. pro so. l. & si adijcia-
46 tur. ¶ † Vltimò no. quod carentes membris non possunt habere officia publica secundum Ber. Item no. de quinque sensibus. ff. de acq. pos. l. quod meo. sunt auté sensus pincernæ intellectus, quia deferunt ei res sensatas. Sanè sensus, & intellectus generati sunt à Deo ita coniuncti, quòd uidentur esse unum & idem; sed re uera sunt duæ res: quia sensus requirit præsentiam: intellectus autem non minus speculatur in absentia obiecti, quàm in contractu. Tunc legistæ imaginati sunt, quòd in eadem re sunt duæ possessiones essentialiter distinctæ: una in corpore, alia in conceptu mentis, quā ciuilem uocant: quia ad eam nō sufficit ordinatio naturalis, nisi addatur ciuilis. Illud constat, quòd omnis possessio requirit corpus, uel quasi subiacēs sibi; & possessio denotat totum usum rei: quasi possessio uerò denotat qualitatem utédi. dicam plene. j. de elec. c. querelam. Conclude ergo, quod sensus naturaliter ordinati sunt quinque, & quilibet potest esse in possessione sui generis, ut no ff. de acqui pos. l. 1. §. si iussu, & de contrahenda emp. clauibus, & C. de dona. l. 1. & illa possessio est possessio repræsentatiua, quando unum repræsentatur per aliud. Ibi, Salutem, s. optat. & sic optati-
47 ue, non impressiue. ¶ † Ibi, Apostolicam benedictioné, hæc non cadit nisi in patiente disposito; ergo non in excommunicato. Quid è contra, si diceret, apostolicā maledictionem, an uidetur eos excommunicare? dic quod non, argumentum sumptum a contrario sensu, uel a cōuersa locutione, de sen. excom. c. si summus, in cle.
48 ¶ † Quid operetur salutatio, & benedictio, dic quod inimicitiam tollit, si merita successerunt. C. fam. erc. l. & in ipsius, uel remissio. ut inst. de iniur. §. final. tamen ab excommunicatione non absoluit: quia absolutio est actus suam formá requirens, ut in c. si summus, de sen. excó. in cle. nec fieri debet sine causæ cognitione, ut. j. de resti. spol. c. Pisanis. ¶ Econtra quæro, quid operetur maledictio, utrum Papa maledicendo excommunicet? Respondeo non, sicut nec pater, maledicendo filium, eum exhæredat; quod patet, quia cum maledictione potest quis hæres institui. l. his uerbis. §. 1. ff. de
49 hær. inst. ¶ † Vnde si testator profert hunc sermonem, filium meum maledico, nihilominus patri suus hæres existit, licet in ueteri testamento contrarium seruaretur: quia maledictio patris eradicabat domum filiorū.
50 & uide quod no. Arch. 24. q. 3. cum ergo. ¶ † Ité quæro, nunquid pater maledicendo filium cum causa sufficiéti ad exhæredationem uidetur eum exhæredare? Rńdeo, [a] non: quia nec benedicendo uidetur eum instituere hæredem: quia uerba dignationis, uel indignationis non disponunt, quod so-
51 nant. ¶ † Quando Papa scribit de plenitudine potestatis, omnia annihilat, quæ possunt obuiare rescripto, ut notat Collecta. de rescri. c. cum dilecta. ubi uide: quia contra libertaté plenitudinis Papæ nihil potest statui, uel ordinari secundum eum; quod bene
52 no. ¶ † Vltimo circa gl quæ tractat de causis, dic quod causæ librorum sunt quatuor. causa entium, contractuum, & rerum sunt infinitæ, ut no. in l. 1. ff. de præsc. uer. & de acqui. pos. l. 3. §. genera, quarum omnium princeps est anima rationalis, & intellectus; & omnis ratio redditur ad par, uel æquipollēs, ut no. ff. de acqui. pos. l. si is, qui animo, & ibi no. Et etiam authoritas ueterum dicitur ratio; nec oportet aliā inquirere; & quanto bonum est cōmunius, tanto diuinius. Commune bonum dicitur, quod debet esse subiectum in qualibet considera tione politica & morali, ut not. de leg. 2. & oīs causa debet adaptari suo causato, ut no. ff. de admi. tuto. l. ita auté, in prin. & ista interpretatio propriè uocaē interpretatio adaptatiua, ut no. ff. de excu. tuto. l. non solum. §. qui primipilū, & causa mediata absque immediata nihil potest operari, ut. l. si mulier. ff. rerum amo. & de cond & dem. l. cum tale. §. quia. Nā quandoque dicitur ratio disputandi, ut de acq. pos. l. 1. §. ueteres. ff. si cert. pet. l. cum fundus. §. 1. ff. de lega. 3. l. quisquis mihi. quandoque dicitur ratio essendi: quandoque ratio uincendi: quandoque fiendi, ff. de pac. l. quod dictum. ff. de re mil. l. milites. & quod factum est causa sedandæ discordiæ per generale compromissum, non uidetur factum de rebus pacificis, de quibus non est controuersia, & facit ad larga compromissa. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. dulcissimis, & est text. ualde notabilis. Bal. doc.

a ¶ Istud dictum pro singulari extollit do. Iaso. in auth. non licet. C. de libe. præteri. ubi uide. Adde eundem do. Iaso. in l. si quis in fundi uocabulo. 3 alleg. pro hoc, licet ex no. in c. non. de uoto, quem omnino uide, & quamuis de hoc nō loquatur tex. mihi uidetur esse ratio ex his, quæ dicit Bart. in l. non solum. §. mora. ff. de noui operis nunt. ad aliud propositum, uidelicet de protestatione: quia quando aliquis protestatur, & post. a facit actum cōtrarium protestationi, non ualet protestatio tunc si iste proponit uerba indu. entia exhæredationem, quia in potestate sua est exhæredare, uel non, faciendo actum contrariū, uidelicet instituendo, uidetur abolita exhæredatio per uerba præcedentia, sicut protestatio uidetur sublata; & hoc mihi uidetur.

SVMMARIVM.

1 *Deus mundum creauit, eiq; hominem præfecit. Sed is non intelligens in quo honore esset, creatoris sui præceptum transgressus, factus est obnoxius cupiditati, a qua iurgia, & lites prodiere ita, ut, ne pax omnino ab orbe exularet, necessariò inducta fuerint iuris præcepta. ut scilicet quilibet*

quilibet honestè uiueret, alterum non læderet, ius suum cuique tribueret.
2 Rex Romanorum post coronationem est Rex, & Imperator.
3 Pax dicitur discordiæ finis, treuga uerò interuallum.
Pace perpetua inter duos inita, an, altero contrauenirente, liceat alteri contra eam uenire?
4 Deus est rex regum in Cœlo, & in Mundo.
5 Imperator est rex uniuersalis in mundo quò ad temporalia, qui interdum dicitur maximus sacerdos. Et quod facit Imperator uidetur facere ipse Deus.
6 Imperator, & Ciuitates iura imperij concessa, uel præscripta habentes, possunt perpetuò bona subditorum alienare.
7 Imperatori, nisi sit legitimè electus, non est obediendum.
Imperator, de quo dubium est an sit intrusus, si in colorata imperij possessione sit, non tenetur eam dimictere. & nume. 22.
8 Schisma si sit in imperio, erit locus gratificationi. & interim qui schismaticum acceptauerunt debent ei parere.
9 Imperatores si duo electi sint in discordia, & uterque se gerat pro Imperatore ita, ut schisma in imperio sit, an uterque possit dare priuilegia, saltem dum negocium pēdet.
10 Intrusus non gaudet possessione, etiam facti.
11 Credens se ius non habere, cum tamen haberet, ex ueritate gesta per eum ualent.
12 Duo contendunt de Papatu, & interim uterque unum, & idē castrum mihi concedit, an ualeat concessio.
13 Pedagij concessio à Principe mihi facta super quodam flumine, non facta mentione priuilegiorum, quæ quidam nobiles in eodē flumine habent, an subreptitia præsumatur.
14 Rex Francorum quomodo inceperit.
15 Rex uiuens potest determinare quis futurus sit Rex primò, uel secundò genitus.
16 Princeps concedendo scienter rem alterius, transfert dominium, & ius; si ignoranter solam possessionem.
Contra Imperatorem non præscribitur.
17 Principem non decet suum beneficium reuocare.
18 Princeps debet facere seruari statuta Ciuitatum, quæ non sunt omnino iniusta.
Princeps est uigor iustitiæ, e iudex iudicum.
19 Imperator olim dicebatur summus sacerdos.
Rex Romanorum an habeat plenam, & legitimam administrationem ante coronationem.
Rex Angliæ in ecclesijs Anglicanis quā potestatem habeat.
Reges patroni sunt in ecclesijs.
Rex Romanorum, & Imperatoris est in effectu, quem Papa confirmat.
20 Pax est tranquilla libertas, &, quare non sit inter homines, sex dantur causæ.
21 Iudex non debet interponere partes suas ad componendum, ubi compositio de iure non tenet.
22 Dubius intrusus an teneatur dimictere possessionem antè quàm declaretur intrusio. & sup. nu. 7.
23 Conscientia quomodo probari possit, & quomodo Animus.
24 Rex, uel alius Dominus temporalis, non seruans testamentum patris, an possit regno priuari?
Rex in regno suo est imperator. & quomodo sit coronandus:
25 Fiscus si rem alienam iure proprio uendat, euinci ea non poterit; Secus si iure creditoris, uel in executione alicuius debiti.
26 Rex exemplo Christi, à quo descendere dicitur, debet esse author, & procurator pacis.
Omne, quod ab aliquo descendit, eius imaginem tenet.
27 Pax quid sit.
28 Discordantes an possint cogi ad pacem.
29 Pacem per mensem duraturam facientes an uideantur finito mense se inuicem diffidare?
30 Terminorum Relatiuorum, Contrariorum, & Separatorum differentes effectus.
31 Iudex non debet partes suas interponere super seruanda, uel non, pace, quæ de iure non tenet.
Pax est inter opera misericordiæ.
32 Vitia omnia contra naturam pugnant, non tamen æqualiter.
Solus homo animal rationale est, quia solus est susceptibilis disciplinæ.
33 Dictio subditos, an sit restrictiua. &
Adiectiuum quando restringat genus.
34 Relatiua qualitas an restringat genus.
35 Castitas triplex.
36 Matrimonium quare non suspendatur ad annum luctus secundum Canones?
37 Mulier nubens intra annum luctus orbatur gloria matrimonialis pudoris.
38 Pudicitia quid, & quotuplex sit. Quid sit sensualitas, quid Natura.
39 Ratio nunquam consentit peccato: interdum autem non resistit.
Adulterium quandoque sceleratius est parricidio.
40 Mandante aliquo indistinctè, quòd bona sua distribuantur in dotandis mulieribus, an commissarij possint dotare uiduas pauperes, & egenas.
41 Arbitrium per litigantes datum super omnibus litibus, quæ esse possent, non extenditur ad res pacificas.
42 Dictio Modestos, quid significet.
43 Prodigalitas triplex: rerum, morum, famæ; & quibus modis in unaquaque prouideatur.
44 Clericus se ipsum studiosè uulnerans, an incidat in canonem si quis suadente?
45 Ecclesia, in qua monacus sibi sanguinem, percutiendo se studiose, elicit, est interdicta.
46 Partes discordantes an, & quando ad pacem, uel ad præstandam cautionem de se inuicem de facto non offendendo, cogi debeant?
47 Adam si genuisset in paradiso, an eadem lege de pomo eius posteri fuissent obligati.
48 Alteri obesse interdum quis potest, scilicet in re propria ædificando, interdum prodesse cogitur, scilicet patientiam præstando.
49 Seruitutem luminum nemo debet alteri, nisi ex pacto, uel præscriptione.
50 Ad ea, quæ sunt publici officij, ut testificari, quilibet compelli potest: ad ea uerò, quæ priuati, ut carceratum redimere, nemo.
51 Opprimenti aliquem obuiare antè factum cuilibet licet; eundem autem offendere, rixa tamen durante, & cum moderamine, is demum potest cuius interest.
52 Protegere alterum armis de iure ciuili nemo tenetur, nisi subditus, uassallus, seruus, ascriptitius, & similes.
53 Negotia alterius procurare nemo tenetur.
54 Iudex in quibus casibus possit rem agentis cum aliare, uel pecunia permutare.
55 Verborum multitudo resecanda.
56 Sententia lata contra constitutiones extrauagantes, uel reformationes communes in uolumine non contentas an, & quando sit ipso iure nulla.
57 Episcopi constitutio, quòd usurarius post decem annos conuenire non possit, non ualet. quia est contra decreta canonū, & nim conciliorum.

58 Episcopus

58 *Episcopus potest facere statuta, per quæ seruetur honestas.*
59 *Episcopi statutum fulminans excommunicationem contra mulieres portantes vestes supernacuas, uel nimis sumptuosas, ualet.*
60 *In scholis non sunt legendi libri nisi approbati.*
61 *Animi pulchritudo in electione Rectoris præferenda est pulchritudini corporis.*
62 *Scholaris qui de toto anno quatuor dumtaxat mensibus scholas intrauit, & scientiæ operam dedit, an consequi debeat fructus præbendæ anni integri.*
63 *Scholaris doctorem suum ad prandium inuitat, eoq; expectato usque ad horam congruam, nec ueniente, absque eo quod uadat, uel mittat pro eo, prandit, an Doctor de derisu conqueri possit*
64 *Discipulus tenetur Doctori suo ad operas obsequiales.*
65 *Papa, & imperator quare dicantur Serui.*
66 *Studia generalia non possunt esse in paruis ciuitatibus, aut castris, nisi ea incylta sint, & ualde nobilia.*
67 *Oppida, & castra possunt habere proprias consuetudines iuri communi contrarias.*
& contra ius cōe esse nō dicitur, quod per pactū fieri pōt.
68 *Constitutio sicut est generalis, an ita indulgentia contineat ius speciale.*
69 *Episcopus potest absoluere excommunicatum ab eo, quamuis sua excommunicatio fuerit confirmata à Papa.*
70 *Vitium in literis Papæ præsumitur ex diuersitate styli, ex mutatione calami, & diuersitate atramenti.*
71 *Similia si aliqua negentur esse similia, cui incumbat onus probandæ similitudinis, uel dissimilitudinis.*
72 *Actio ex promisso non datur in Catalonia. & an ex ea causa detur actio de dolo.*
73 *Declarare quandoque is potest, qui indicare nequit, quod limi. in statutarijs.*
74 *Tempus respectiuum ad actum finitur cum actu, & ad officium, quod expirauit, nemini regressus datur.*
75 *Extrauagans usu approbata habetur pro uolumine.*
76 *Pars remota de decretali an possit allegari.*
77 *Latrones, & Piratæ diuidunt inter se spolia secundum pacta & propterea de consuetudine armorum conceditur eis duellum; &*
Latrones licet turpiter faciant, tamen non turpiter diuidunt.
78 *Recurri debet ad regestum, quando una litera legitur in scholis, alia in regesto. & idem in statutis, ut ad archiuum recurratur.*
79 *Scripta quæ sunt, non debent omnia in scholis tradi, sed quædam in camera discuti, quædam etiam in iudicijs practicari debent.*
80 *Causæ fiendi sunt duæ finalis, & efficiens.*
81 *Causæ essendi duæ sunt materia, & forma.*
82 *Materia interdum forma præualet, interdum forma materiæ.*
83 *Causæ finalis, & efficiens idcirco dicuntur fiendi, quia post factum ad esse non requiruntur.*
84 *Aedificia magna, generosi, & magnifici constructoris perpetua sunt indicia.*
85 *In spiritualibus, & legalibus, & signanter in libris decretalium, quæ dicatur causa finalis, quæ efficiens, quæ materialis, quæ formalis.*
86 *Verba, Baptizo te &c. in baptismate præposterari non debent, & quare.*
87 *Legem condere non potest is, de cuius principatu non iniuria dubitatur.*
88 *Pax, & Concordia interdum nō sunt synonima, sed omnino diuersa. quare*
Concordiam de offensa faciens non obligatur alterius, sed pacem faciens, si eam rumpat dicitur proditor.
89 *Iniuriam in foro pœnitentiali remittens, non potest prosequi in foro iudiciali.*
90 *Ordo dat quodammodo naturam rei, & eam in esse conseruat.*
91 *Causa generaliter dici potest omne producens, seu ex quo aliud sequitur naturaliter, uel necessariò.*
92 *Diffinitio non est causa, sed propositio conuersibilis, substātiam, ac etiam rei propriam qualitatem complectens.*
93 *Oratio est interpretabilis propositio.*
94 *Significatio est expressio entis, siue existentis.*
95 *Interpretatio est sermonum difficilium, uel perplexorum expositio.*
96 *Causa triplex generans, corrumpens, & conseruans.*
97 *Bonum nullum nisi honestum.*
98 *Alteri si non feceris, quod tibi fieri nolles, tutus es.*
99 *Iustitiam ad alium quilibet, præsertim autem prælatus ad subditos, si non facto exhibere potest, at saltem animo impendere debet.*
100 *Bene uelle sufficit, ubi bene posse non datur.*

EX Pacificus. Post superscriptionem ponitur oratio, in qua narratur diuina ordinatio naturę humanæ, processus, & casus, canonum & principum prouidentia, operis commissio, ex veteribus decretalibus prohibita recitatio, & reseruatio condendi decretales nouas.

1 ¶† Præmitte ad euidentiam, q̄ Deus gloriæ fecit mundum, cui vt daret perfectionem possibilem pro forma ipsius, præfecit hominem regem atq; rectorē ad imaginem sui factum; quē præposuit in gloriæ & honoris, decoris atq; virtutū maiestate, decretū apponēs, q̄ esset pudicus, & caro non dominaretur in eo. Pacificus, ut superbia non frangeret eū. Modestus, ut seruaret modū & discretionē in cunctis agendis. Specifice mandans, ut non comederet de ligno vtriusq; scientiæ, s. boni & mali: quia in malo fatuitas erat; sicut ficus fatua nunquā maturatur. De illa forte primus homo comedit, & perijt à bono: quia elegit malū. & cū esset de consilio angelorum, priuatus est authoritate & dignitate, derelictusq; fuit homo, & factus est, sicut asinus cadens in foueam, qui non habet eum subleuantē. Incępit sentire stimulationes carnis, & turbari per superbiam, & modum non seruare in optandis, uel in agendis. itaq; incæpit intumescere, & inflari, sicut uenter uento, & proinde in multas insanias & lites prorupit: quia cupiditas nunquā satiatur. ¶ Tu dic ergo, q̄ rex æternus pia miseratione ordinauit, q̄ eius subditi essent pudici, pacifici, & modesti. Sed cupiditas sui prodiga, videlicet carnis impetu prostrata, pacis æmula, s. per superbiam elata & inquietata, immoderata & sine fræno tēperantiæ exarsit in vitia, inueniens genera, & materias iurgiorū. & nisi iustitia refrænaret excessus, concordia hominum exularet à mundo. pp qđ necesse fuit, vt hominū processus ita sub regulis iuris limitaretur, q̄ quilibet honeste viueret, alterum non læderet, & ius suum vnicuiq; tribueret, quæ sunt iuris præcepta. ¶ Super his. n. emanauerunt plures decretales. sed in his reperiebatur aliquando confusio cōtradictionis: aliquando insufficientia determinationis: aliquando superfluitas repetitionis: aliquando deficiebat quid iuris. Erant etiam quædam decretales dispersæ & extrauagantes, de quibus dubitabatur. Papa commit tit

mittit & mandat, prout in litera continetur. Vel more canonistarum pone casum in terminis, ut li tera formaliter sonat. ¶ Et not. ꝙ loquitur hic de rege regum, de quo scribitur: domini est terra, & plenitudo

2 eius, orbis terrarũ, & uniuersi, qui habitãt in eo. † Habemus ẽt regem Romanorum ante coronationem: post coronationem uerò est idem rex & imperator, ut not. per Arch. ij. dist. constitutio. Et nunc reges intelligite, qui iudicatis terram. quia rex regum uult pacem.

3 ¶ † Dicitur autem pax discordiæ finis. Treuga uerò interuallum, ut 34. q. 3. c. illi qui, & ibi ualde bene uide per Archi. & si unus eorum, qui fecerunt perpetuam pacem, venit contra pacem, an sit licitum alteri uenire contra. Dicit ibi ẽt Archi. quòd non: quia non est licitum multiplicare inconueniens; & iste lege delicti punit: sed nõ puniẽ l. distractus, ut no. ff. loc. l. qro. §. inter locatorẽ: tñ qualitas pacis tunc nõ aggrauat delictũ, ar. de leg. ij. l. cum pater. §. libertis. Alio mõ dicuntur pacifici, qui obseruant inter se naturalẽ cognationẽ, quã inter homines natura constituit, ut no. ff. de iust. & iu.

4 l. veluti. ¶ † In tex. ibi, rex. s. æternꝰ, ipse videlicet Deus

5 qui est rex regum in cœlo, & in mundo. † & est quidã rex mundi vniuersalis in tẽporalibus, vt imperator, de cuius regalibus vide, quod no. in c. generali, de elect. libro vj. in nouella. ¶ Rex etiam Romanorum statim, cum electus est, habet imperium plene formatum authoritate potestatis, licet coronam expectet, vt nota. archidiaco. 93. distin. capitu. legimus. Et in iure ciuili quandoque appellatur maximus sacerdos, ut nota. institutio. de rerum diuis. §. nullus. & quod facit imperator, videtur facere ipse Deus, vt nota. in authen.

6 de hære. & Fal. in princip. ¶ † Ipse, vel alius de speciali eius mandato potest rem cuiusque eius subditi perpetuò & inuiolabiliter alienare, vt nota. C. de quadr. præscriptio. l. bene à Zenone. Idem possunt ciuitates habentes iura imperij libere & plene concessa, vel præ

7 scripta, ut no. Bar. in l. si proc. ff. de iure fis. ¶ † Sane imperator debet esse legitime electus: als non est ei obediendum, vt no. arch. 23. q. j. quid culpatur. sed nũquid dubius, an sit intrusus, si possidet, tenetur cedere possessionẽ? tu dic, aut habet possessionẽ coloratã prima facie; & non teneretur eã dimittere: quia nemo tenet ius suũ indiscussum dimittere, ut no. ff. de pe. hær. l. illud, & nota. per archidiaco. 12. distinct. nerui.

8 ¶ † Sed qd' si est schisma in imperio? videt, quòd locus sit gratificationi, & qui semel acceptauerunt eum, non possunt interim ei subtrahere obedientiam, & de hoc nota. 24. distin. in princip in summa.

9 ¶ † Sed pone, duo fuerunt electi imperatores in discordia, & vterq; eorum gerit se pro imperatore, & sic est schisma in imperio, vtrũ vterq; eorũ possit dare priuilegia, saltem ad hunc effectum, dum negotium pendet? videtur ꝙ sic ratione dubitationis, & possessionis. In contrarium videtur: quia dare priuilegia consistit in iure; ergo priuilegium illius ualet, q postea ius habere declaratur, & sic ex postfacto, quod pendet non realiter, sed declaratiue. duo enim sunt, quæ efficaciam dãt sine ambiguitate, s. manifestatio, & ueritas. Interim igitur, dũ pendet schisma, nemo intelligitur efficaciter priuilegiatus, & hoc tenet Old. in quodam cõsilio suo 21. & no. 23. q. 4. in summa. puto tamẽ, ꝙ usum possessionis vterq; interim habeat, nisi priui legiasset contraria: uel nõ aperte appareat de alterius

10 iniustitia, & intrusione: † quia intrusi ẽt possessione fa ct. non gaudent, præsertim cũ tactũ tendat in aliã personã subiacentẽ ex natura actus. Alia. n. est conditio tã personarum, quàm rerum, quæ nunquam sine titulo possidentur: sed in personis ius inspicimus, uel saltem bonam fidem, de qua constat, ut nota. C. de probatio. l. uis eius, & C. de seruis exportã l. moueor. ff. de nego. gest. l. at qui natura §. si libero. ff. de acquiren. possessio l. cum hæres ff. de contrahen. emp. l. liberi.

11 † Vnum tamen uolo ꝙ scias, ꝙ si quis credat se ius non habere, & tñ habet, veritas facit valere, vt no ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. qui ignorauit, vbi est tex. no

12 tabilis. † ¶ Sed pone, duo contẽdunt de papatu: vterq; eorum concedit mihi unũ & idem castrũ, nunquid interim valet concessio? & vr ꝙ non: quia certum authorem nominare non possum. Dominus Old. determinauit contrarium: quia ius meũ in altero de necessitate concluditur, ut no. ff. de cond. ind. l. Iulianus, fm Old.

13 ¶ † Sed pone, princeps concessit mihi nouũ pedagiũ super quodã flumine, in quo quidã nobiles habebãt alia priuilegia diuersa, & i priuilegio meo non fit mẽtio de illis. dicit Old. quòd priuilegiũ meũ præsumitur subreptitiũ: quia si princeps sciuisset, nouũ grauamen transeuntibus non adiecisset, ar. ff. de le. ij. l. Titia. §. q

14 in vita, & in c mandatũ, infra de rescr. fm Old. ¶ † De Rege Francorũ, qño incæperit, no. 15. q. 6. alius, p gl. & Arc. super porta Paris. sculpta sunt nomina; ita di

15 cit Arch. 24. q. 2. sanè. ¶ † Rex põt determinare in uita sua, quis sit rex, an scd'o genitus, an filius primogenitus p id, qđ no. Arch. 2. q. 7. §. itẽ obiicitur, ubi uideas. Rex in suo regno liberè potest omnia, ut not. infra de immu. ecc. c. peruenit, in nouel. & ẽt Inn. de uer. signi. olim. Inn. de plenitudine ptatis, ut no. infra de cẽlibus, peruenit, in nouella, & in c. magnæ, infra de uoto, in nouella ¶ De coronatione uide p Inn. in c. sup qbusdã, de uerbo. signifi. De latitudine territorii fundata est

16 intentio Cæsaris, de accu. c. ueniens, in nouel. † Si concedit rem alterius scienter, transfert dominium & ius: si ignoranter, non transfert nisi solam possessionem, ut no. per Inn. de postu. prælat. bonæ, el secundo. Contra eum non præscribitur, ut no. infra de pur. uul. c. significantibus, per Inno Quod facit imperator, uidetur facere tanquam deus in terris, ut no. in auth. de hæ

17 re. & Fal. in prin. † Non decet principem suum beneficium reuocare, ut no. infra de cons. & affin. c. quod di

18 lecto, in nouella. † Debet facere seruare statuta ciuitatum, quæ non sunt omnino iniusta, ut l. fi. C. de iu. rei pu. Ipse est uigor iustitiæ, ut nota. C. de iure fis. l. prohibitum, & iudex iudicum. C. de decu. l. si quis de cu

19 ria, li. 10. in glo. † Et olim imperator uocabatur summus sacerdos, ut no inst. de rerum diui. §. nullus. De eius regalibus, uide, quod no. in ca. generali, de elect. li. 6. in nouel. Rex Romanorum non habet plenam & legitimam administrationem etiam ante coronationẽ, ut nota. per Archidia. 93. distinct. legimus. ¶ De rege Angliæ, quam potestatem habeat in ecclesiis Anglicanis, uide per Arch. 10. dist. imperium. Reges patroni sunt in ecclesiis, ut nota. per Archidia. 63. distinct. c. dilectus. Quem Papa confirmat, ille est Rex Romanorum, & Imperator in effectu, ut notatur per Archidia.

20 63 distinct. c. synodo. † ¶ Sex sunt causæ, quare pax non est inter homines. Item pax non aliud est, quàm tranquilla libertas, ut notatur per Arch. d. 13. q. 1. noli.

21 † Et ubi compositio de iure non tenet, non debet interponere iudex partes suas ad componendum, ut notatur per Archidia. 90. dist. c. studendum. Non est obediendum imperatori, qui non est legitime consecutus imperium,

imperium, ut notatur per Archi. 23. q. 1. quid culpa-
22 tur. ¶ † Sed nunquid dubius intrusus teneatur dimittere possessionem, donec declaretur intrusio, cum ipse in conscientia sua credat se legitimum possessorem? dicitur, quòd non, ut notatur, ff. de petitio. hæredita. l. illud, & notatur etiam per Archi. 12. dist. c. nerui, ubi
23 uideas. † Sed quod testimonium possumus habere de intrinseca scientia cordis? Respondeo, quod sicut probatur, quod hõ est aīal per hoc genus, aīal, ita conscientia probatur per hoc, quod talis conscientia in omnibus esse debet per rationem naturalem, uel ciuilem: quia regula naturæ inest omnibus. ¶ Item qualiter probetur animus. dicit Iob animam meam, id est intentionem meam in manibus, id est in operationibus meis porto; & hoc de factis. de futuris difficile est præsumere: tamen qualiter probetur animus, no. Inno. de postu prælato. bonæ, el secundo, de capel. mon. dilectus. Din. in c. pro possessore, de regu. iur. Accu. de exceptione doli. l. apud Celsum, in prin. Arch in prima di. ius autem, inst. de act. §. aliæ, & in l. Fulcinius. §. quid sit latitare, quibus ex cā.
24 in pos. eatur, per Ac. ¶ † An rex, qui non seruat testamentum patris, uel quicunque alius dominus temporalis, possit regno priuari, dic quod sic auctoritate canonis, ut in c. licet, de uoto. utrum rex in regno suo sit imperator, dic quod sic, ut no. Arch. 2. dist. constitutio. Et quomodo sit coronandus, dic quod more solito, ut no. in authē.
25 ut Romana. Vide Arch. xciij. dis. legimus. † Si camera principis. i. fiscus uendidit rem alterius iure proprio, non potest euinci. l. si procurator, de iure fisci, per Bart. secus, si iure creditoris, uel in executione alicuius debiti. ff. de rescin. uen. l. si fundus. C. de iure dominij impet. l. fi. l. eleganter, in prin. ff. de pi. act. C. si aduersus fi
26 scum. l. fi. ¶ † Sequitur in tex. ibi, Pacificus, ex quadam similitudine descensiua: quia omne, quod ab aliquo descendit, eius imaginem & similitudinem tenet, ut not. C. de præscri. xxx. an. l. cum notissimi, post prin. quilibet uerus rex exemplo Christi debet esse pacificus, i. procurator & auctor pacis. s. hominibus bonæ uoluntatis: at improbis non erit pax, dicit dominus.
27 ¶ † Est aūt pax aī tranquillitas naturā seruās, & tēperā
28 tiā nō relinquens. ¶ † Et est ar. quod discordantes possunt cogi ad pacem. ff. de usufruc. l. æquissimum. uel dic quod pax est persuasibile bonum, non compulsibile. ff. de no. ope. nun. l. j. §. unde quæritur. uel dic, quòd si potest fieri sine damno, uel scandalo alicuius partis, tunc debent inimici ad pacem compelli: quia rex pacificus ita decreuit, ut hic, & arg. ff. de ser. urb. præd.
29 l. in re communi. ¶ † Sed quid si fecerunt pacem [a] duraturam per mensem, utrum finito mense uideantur se inuicem diffidare? & uidetur quod sic, quia temporale beneficium excluditur tempore, ut ff. de le. ij. l. Stichū. §. statuliberum, alias. l. statulib. §. Sti-
30 chū. † In contrariū uī. & cōsidera, quod quidā sunt termini [b] relatiui, ut pater & filius, illi se inuicem generant, & corrumpunt. nam si pater, ergo filius & econuerso. & ideo ille, qui iuris fictione nō hēt patrem, spurius est, ut C. de cap. & postli. reuer. l. j. Quidam sunt termini [c] contrarij, tunc unus tollit alterum, sed non ponit alterum: quia potest esse priuatio sine surgenti habitu; & iste est casus noster. Quidam sunt termini [d] separati; & isti inuicem nec se generant, nec se corrumpunt. ff. de ser. ur. præ. l. si domos; & facit. ff. de pact. l. si
31 unus. §. j. ubi per Cy. ¶ † De sex causis, quare inter homines non est pax, no. per Arch. xxiiii. q. j. c. nulli. & si pax non tenet, iudex non debet interponere partes suas super ea seruanda, uel non seruanda. xc. dist. studen. per Arch. Quod inter opera misericordiæ sit pax,
32 est hic arg. adde quod dicam infra de treu. & pace. † In text. ibi, Disposuit, i. naturaliter ordinauit, unde contra naturam peccat, qui hos ordines frangit, unde Seneca. Omnia uitia contra naturam pugnant, tamē plus vnū, quàm aliud. Ex hoc cognouerunt philosophi, quod solus homo erat animal rationale: quia solus est susceptibi-
33 lis disciplinæ. ¶ † In text. ibi, Sibi subditos, ista dictio, subditos, non est restrictiua: quia ista oratio non recipit genus, & differentias, ut no. infrà de consti. c. j. tunc enim adiectiuum habet restringere genus, quando tale genus recipit differentias, ut ff. de lega. 3. l. ea tamen adiectio, & dixi. C. de summa tri. l. cunctos populos. Sed nonne omnis creatura est sub deo: quoniam domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuersi, qui habitant in eo? Quare ergo ponitur aliqua determinatio restrictiua? Respon. illa non est determinatio, sed demonstratio. nam quotiescunque species non possunt eximi à genere, tunc oratio est uniuersalis precisè, ut C. de summa. tri. l. j.
34 † Solet etiam quæri, utrum qualitas relatiui restringat genus? [e] dicit Bar. quod aut qualitas importata, per relatiuum inest cuilibet de genere; & non restringit genus. porrò quod potest inesse, & non inesse: quia contingenter & non necessario, restringit genus, ut, ff. de lega. iij. l. ea tamen adiectio.
35 ¶ † In tex. ibi, Pudicos, i. castos, & a carnis luxuria alienos. Et no. hic, quod triplex est castitas, uirginalis, uidualis, matrimonialis, quæ est potius permissa, quàm iussa eo, quòd in matrimonio consistit genus humanum, ut in auth. de nup. & tamen matrimonialis usus aliquando interdicitur, & aliquando ad tempus suspen-
36 ditur. † sed quare secundum canones non suspenditur ad annum luctus, cum etiam in matrimoniis sint feriæ a iure statutæ, & istud tempus anni fuit statutum propter publicæ honestatis exemplum? Respondeo, quòd satis sufficiunt feriæ inductæ per ius canonicum. nam furor ille tantum non recipit interuallum, ut in multis. & ideo permittitur, non quia honestum sed quia necessarium. nam cibus & potus illum humorem continue generant & exacuunt, & est statutum
37 naturæ. ¶ † Et nota. quòd mulier, quæ nubit intra annum luctus, perdit gloriam matrimonialis pudoris, licet non incurrat infamiæ pœnam. licet enim sit sine pœna iuris positiui; tamen actus non est laudabilis, nec sine rubore faciei detegentis maculam cor-
38 dis. ¶ † Nota. etiam, quòd pudicitia est honestas. est enim honestas honoris statum conseruans. iiii. distinct. erit, per Archidiaco. sed sensualitas eam deprauat, & rapit. est autem sensualitas carnalis appetitus sine regula seu fræno æquitatis, ut not. j. distinct. ius autem. natura autem idem est proprie, quod status qui
39 erat ante peccatum. Archidia ibidem. ¶ † Sanè ratio nunquam consentit peccato: tamen interdum non resistit, ut no. 16. distin. sed pēsandū, per Archidia. & interdum suiipsius oblita sorbetur. & triplex est pudicitia,

Marginal notes:

a ¶ *Si duo faciunt pacē per mensem, an finito mense uideantur, se inuicem diffidare.*

b ¶ *Termini relatiui.*

c ¶ *Termini contrarij.*

d ¶ *Termini separati.*

e ¶ *Vide per Barbat. consil. 38. in 2. volumine.*

tia,maior, media, & minor, id est uirginitatis, ui-
duitatis, & matrimonii,ut infra titul. primo, capitul.
firmiter.§.fin.ff.ad Trebellia.l.mulier.§.cum propone
retur.huic pudicitiæ opponitur adulterium, quod
quandoque est sceleratius fratricidio.xxiii.cap. an nō,
40 per Archidia. ¶ † Sed pone, quidam mandauit bona
sua distribui in dotandis mulieribus indistinctè, nun-
quid possint commissarij dotare uiduas pauperes, &
egenas? uidetur quòd sic: quia est de operibus pieta
tis.In contrarium uidetur, quia
intelligitur [a] de primis nup-
tiis,ut l.boues.§.hoc sermone,
ff.de uerbo.significa. Hoc enim
magis credo tu sse de intentio-
ne testatoris.In text. ibi, Pacifi-
41 cos † pone datum est arbitrium
per litigantes super omnibus li-
tibus,quæ esse possent,nunquid
possunt ponere manus ad res pa
cificas? Respondeo non.ff.de le
gat.2.l.cum pater.§. dulcissimis.
42 ¶ † Ibi, Modestos, tempe-
rantiam significat. ff. ubi pupil.
edu.debe.l. prima. Item est
modus in rebus, &c.ut nota. ff.
de uerbo. obligat. l. si ita quis.§.
ea lege.Ibi,Cupiditas, dicit Au-
gustinus: duo sunt mala naturæ,
cupiditas, & ignorantia.Ibi,Prodiga. C. de sententia.
43 pass.l.fin. † Triplex est prodigalitas, scilicet rerum,
morum, & famæ. In prima succurritur per interdi-
ctionem administrationis. in secunda occurritur per
seueritatem punitionis. in tertia prouidetur per
subtractionem conuersationis bonorum uirorum. ff.
de uerbo.obligat.l.is cui bonis.ff.de publ.l. licitatio.
§.quod illicite. & ff.de postu.l. quos prohibet.ista tria
præcepta sunt de naturali instinctu:quia æterna,& im
mutabilia.sed quædam sunt de discretione naturali,
ut quòd filia dotata sit contenta dote, reliquo patri-
monio relicto paterno. Item quòd illegitimi succe-
dant in aliquali portione.neque enim potest in to-
tum natura permutari, ut no.in §. cum uerò Corra-
dus, qui feudum dare poss. Istud statutum ualet
in quota, sed non ualet in tota: quia habet obicem
44 prohibentem. ¶ † Sed hic quæritur, de eo, qui
studiose se uulnerat, uerbi gratia, utrum clericus
incidat in canonem, si quis suadente.xvij. quæstione
iiij.Ioan.And.tangit hic, & remittit. Tu dic, quòd
quædā delicta committuntur contra personam delin
quentis; & nō continetur:quædam extra personam;
ut rapina, & furtum; & idem: quia nemo sibi infert
uim,uel furtum.& ideo si statutum dicit, si quis per
uim uulnerauerit, non includitur ille, qui uulne-
rat seipsum:sed si simpliciter loquitur dicendo, siqs
uulnerauerit,punitur pœna statuti: quia delinquere
in se,non est minus delictum,q̄ delinquere,in alium,
45 ut nota.ff.de infam. l.athletas. §.Pomponius, † un-
de si monachus in ecclesia trahit sibi sanguinem
percussiue, ecclesia est interdicta, adde quod nota.
per docto.ff.de pecu.l.sed si damnum. §. sed si ipse.
Ibi æmula,id est aduersa, & inimica. Ibi, Mater,
quo ad generationem. ff. de ser.ur. pred.l.in re cō-
46 muni.¶ † Et est arg.quòd par
tes debent cogi ad pacem [b], s.
ante factum. ff de usufruct. l.

[a] ¶ *Vide allegata per d. Fel.in ca.innouamus, de treu. & pa. uer. tene ēt mente, & ibi super Fel. apostil. istud dictum Bal.hic & uide etiam Card. in consi. 49. incip. cum testatoris uolun tas.et ibi dicit, quòd legatum factum de= bentibus maritari, non intelligitur de uiduis,quæ non dicū tur maritari, sed re= maritari, ut ibi per eum.*

[b] ¶ *Adde casum, in quo etiam iudex po-*

æquissimum.ff. de offic. præsid.
illicitas. §. ne potentiores.ff. de
offic.procurato.Cæsa.l.prima in
fine. hoc non est uerum, nisi
immineant arma. xc. distinctio.
discordantes, per Archidia. uel
dic, quòd non coguntur paci-
sci de inimicitia: sed quòd se
de facto inuicem non often-
dent, quasi interposito fœde-
re, ut nota. ff. de feriis,lege fi-
nali: sed post factum debet pri-
mo fieri punitio, quia est uigor
publicæ disciplinæ. ff. de publi.
lege licitatio. §. quod illicite.
ff. ad legē Aquilia. lege ita uul-
neratus. ff. depositi .l. bona
fides. nam, ut ait Polycrates,
absolutio peccatorum neque per uim extorque-
ri potest, neque per fraudem. Ibi, Materia,
quo ad inuentionem, & fomentum. Ibi, Repu-
diis. Nota, quòd discordia est quidam libellus re-
pudii.
47 ¶ † Quæro, si Adam in paradiso genuisset,
utrum eadem lege de pomo essent obligati poste-
ri? & uidetur quòd sic: quia per illud præce-
ptum homo fuit fundatus legibus, in quo erat to-
ta massa naturæ. unde non potest dici, quòd præce
ptum fuerit personale, quando omnium est æqua
conditio, ut infra de rescripto. capitulo, eam te,
cum in uno saluetur genus humanum, ubi non re-
cipiuntur plura subiecta.ff. quod cuiusque uniuer. l.
sicut.§.final. ¶ In contrarium uidetur, quòd pro-
hibitio non extenditur ultra personam prohibitam
nominatim, ut legitur & notatur in authen.de resti.
fidei. §. manifestum. Solut. ibi fuit lex naturæ; &
ideo omnes complectuntur ad obediendum Deo,
qui est natura naturans, & nihil sine ordine relin-
48 quens. C.ad Syll.l. penultim. ¶ † Ibi, Informa-
tur, tamen aliquando quis potest lædere, puta ædi-
ficando in re propria ipsius ædificatoris, non in sa-
cra, uel publica, ut. C. de seruitut. l. si manifestè,
49 † unde nemo debet alteri seruitutem luminum, uel
aliquam aliam, nisi ex pacto, uel præscriptione:
sed interdum non potest obesse, sed tenetur prodes
se, scilicet patiendo, non faciendo, id est compelli-
tur pati, sed non facere. ff. de aqua plu.arcen. l ij .§.
item uariis, & l.in concedendo.ff.si ser.uendi.& l.si-
50 cut. §.distant. Ad ea uerò, quæ sunt publici of-
ficij, facienda quis compellitur,ut ad testificandum,
ne ueritas opprimatur, quam decet esse mansuram,
ut l.prima ff. de testam. ad redimendum autem ali-
quem de carcere nemo compellitur. ff. quod met.
causa l.metum.§.sed licet.ff de negoc. gest.l. nam &
Seruius, in prin. Item nemo co
gitur extra ordinem indicare [c] fu-
rem nisi in executione iurisdi-
ctionis, ut nota in l.idem est. §.
si tibi. ff. de condictio. ob turp.
cau.& adde, qđ dixi.C.de fur.l.i
51 ciuilem, in lec.¶ † Sed an licitum
sit offendere opprimentem,glo.
dicit q̄ non, nisi ad eum perti-
neat, ut ff. de iustitia, & iure.
l.ut uim.ff.de regu.iur.l.culpa est.sed uidetur, q̄ eodē
genere

test & debet reducere ad concordiam, scilicet quando aliquis potens litigat cum inope. nā etiam si esset ius ex parte inopis, & esset conclusum, in causa, & uideret, quòd immineret periculum, ne ille inops causam obtinendo contra potentem, postea ab eo multum molestaretur, ita no. dom. An. de But. in cap. 1 in fi. infra de le.

[c] ¶ *Adde Io. An. in addi. ad Spe. in rub. de fur. de eo qui fecit pactū cū eo, qui erat sciens furti, de liberādo ipsum, si alios indicaret.*

genere defensionis & offensionis licitum sit, sed moderationem transgredi sit illicitũ, & pro excessu modico etiã totũ puniri, ut no. in l. j. C. unde ui. dic, ꝙ ante factũ licitũ est obuiare: sed post factũ nõ est licitũ uulnerare, nisi timeatur repercussio ita, ꝙ timor cadat in constantẽ uirũ, uel in rixa, ubi impetus festinat ad factũ. ff. ad l. Aqui. si ex plagiis. §. tabernarius:
52 † neminẽ tñ, qs tenetur ex iuris ciuilis dictamine armis ꝓtegere, nisi sit subditus, uel uasallus eius, uel seruus, uel ascriptitius, uel similis, ut in c. dño guerrã. in ti. hic finit lex. Sanè bñficio affici hoĩm interest hominis: sed pęnæ non irrogatæ indignatio solã duriciẽ cõtinet, quã clemẽtia flectit. ff. de ser. expor. l. seruus ea. Dicit lex, ꝙ sufficit, si cui in paucis amici
53 labore consulatur. ff. de neg. ge. l. tutori. ¶ † Item dicit lex, ꝙ nemo tenetur negotia alterius ꝓcurare. ff. ad Treb. l. postulante, nec sibi angustias ꝓ alio ꝓcurare. C. de test. l. si quis: qa quilibet sibiipsi est initiũ charitatis, & amoris primũ uinculũ, & immoderata
54 spiritus retinendi dulcedo. ¶ † Ibi, Ius suum. ex hoc nota, ꝙ iudex non potest permutare rem agentis cũ re, uel cũ pecunia. hoc fallit in duplicibus iudiciis, in quibus potest facere permutationem, dum tamen istæ res sint de controuersia, ut instit. de off. iu. §. fi. & l. ut fundus. ff. cõmuni diui. C. de peti. hære. l. hæredi-
55 tas materteræ. ¶ Ibi, ꝓpter nimiã similitudinẽ. † Nota ꝙ nimia similitudo est uitanda: quia sufficit intellectus, & multitudo uerborum resecanda est, de ap l. ampliorẽ. §. in refutatoriis. C.

a ¶ Vide Sal. in l. si ex cautione, C. de nõ nu. pe. d. Ias. pulchre in l. 56 nõ dubii. C. de legib.

a ¶ Ibi, cõfusionẽ, no. ꝙ nimia prolixitas inducit cõfusionẽ, ut d. l. ampliorẽ. ¶ † Ibi, uagabãtur. no. ꝙ de extrauagantib. licitũ est dubitare. ff. de re iudi. l. cũ prolatis. & extrauagãtes cõstitutiones sunt dubiæ in iudiciis, nec faciũt fidẽ, nisi sint practicatæ & approbatæ, ut d. l. cũ prolatis. unde sñiæ latæ contra reformationes cões, q̃ non sunt in uolumine, nõ sunt nullæ ipso iure, nisi illæ reformationes p populum, uel eius cancellarium essent præsentatæ rectori ciuitatis. ¶ Ibi, Raymundum. no. huius uiri excellentiam.
57 ¶ † Ibi, uolentes. igitur no. ar. ꝙ nõ ualent cõstitutiones epõrũ, ꝯ uim canonũ, & maxime ꝯ concilia. uñ, si eps faceret cõstitutionẽ, ꝙ usurarius nõ posset conueniri post decẽ annos, nõ ualeret cõstitutio: qa uergeret in pῃudiciũ aĩarũ. p indirectũ autẽ multa statuunt epi, puta ꝙ quis nõ audiatur, nisi primo soluat decimã: quia in hoc non uertitur peccatũ, nec est cõtra ius, & sic plus inficiũt uenena, q̃ prosint remedia. hinc est, ꝙ modicũ frumenti totã massam inquinat. facile est corrumpere: sed ingeniũ sanitatis diffi-
58 cile. ¶ † Itẽ pñt facere epi statuta, per q̃ seruetur honestas, puta ꝙ mulieres non imponant sibi cerusam. qa, ut honestas seruetur, est mandatũ legis & canonis, qđ eps põt deducere ad speciale mandatũ constitutionis, & excõicare facientes contra aliqđ istorũ præceptorũ: quia uerbo Dei confirmantur, ut in c.
59 humanũ genus, in decretis, prima dist. † unde ualet statutũ b epi fulminãs excõicationẽ ꝯ mulieres portantes uestes superuacuas, uel nimis sumptuosas, uel infestantes ad immundiciã, ut l. cũ super, de re mili. C. li. 12. & in aut. de rese. ubi dicitur, ꝙ excedere modũ,

b ¶ Adde tamen, quòd istud statutum est cõtra ornamentũ ciuitatis, & sapit ingratitudinem, ut per Socinũ in rep. c. ueniens,

60 nil habet honestum. ¶ † Ibi in scholis, no. ꝙ in scholis nõ sunt legendi libri nisi approbati.
61 † Sed pone, quo sunt electi rectores scholariũ i discordia numero pari: unus hẽt pulchrã personã, & parũ scit: alter est gibbosus, sed multa intelligẽs, qs debeat pferri? dico pulchritudinẽ animi pferẽdum. nã, ut refert magister historię primo regũ, Ego nõ corporis pulchritudinẽ apicẽ facio re-
62 galẽ, sed anni uirtutẽ. ¶ † Quæro, ecce scholaris quatuor mensib. anni intrauit scholas: reliquo tpe iuit ad solatiũ, quandoq; huc, qñq; illuc discurrẽdo, nunquid dẽt hẽre fructus pbendæ totius anni? dicit Arch. ꝙ q seruit p quatuor mẽses, totius anni cõsequitur reditus 21. q. 3. hi q, per Arch. dicit Accur. ꝙ qui nõ studet, pbendã nõ consequitur: qa qui nõ laborat, nõ manducat, ut not. Accur. C. de sac. san. eccl. l. q sub ptextu; nec uagari oportet. ff. de an. le. l. Męuia, in fi. sed sufficit, si sit in studio maiori parte anni, licet aliquanto tpe nõ det operã studio, ut ff. de
63 leg. iij. l. q concubinã. §. uxori. ¶ † Quæro, qdã scholaris inuitauit doctorẽ suũ ad prandiũ, & expectauit eũ usq; ad horã prãd j: tñ scholaris nõ iuit, nec misit ꝓ eo. cõquerebat doctor de derisu, qa scholaris prãsus est sine ipso. scholaris dicebat, ꝙ plures sunt inuitati, q̃ ꝓcurati. debuit eñ debita hora ire. qa hora solicitat ꝓ hoĩe, & interpellat hic creditorẽ, qa addit facto creditoris. debitor aũt nõ tenet nisi ad patiẽtiã. & pati dẽre nõ interpellat, nisi factũ ꝯriũ interueniat. ff. ĩ serui. l. quorũ. at doctor dicebat, ꝙ debebat mittere ꝓ eo, uel ire: qa curialis in uno dẽt esse curialis in alio, qđ est ei annexũ, qđ est ei ꝯñs in sequela. ff. de cõstit. prin. l. bñficiũ. ꝓ scholari facit tẽ-
64 pus: ꝓ doctore obsequiũ, † nã discipulus tenet doctori suo ad opas obsequiales. s. ad associandũ, & assurgendũ, arg. ff. de cõd. inde. l. si nõ sortẽ. §. libertus. & ideo dẽt ire ad eũ, arg. ff. de iud. l. & si susceperit. §. si libertis. Itẽ q inuitat aliquẽ ad aliquẽ actũ, dẽt ipsum expectare, nisi uergeret in dispendiũ tertij, maximè ecclesiæ. arch. sentit ꝯ doctorẽ, ut ipse not. 23. q. 4. displicet. Explanato aũt textu, uenio ad apparatũ ualde breuissime. Prima gl. dicit quinque animaduertenda, & diuidit totum librum in quinque libros. in rerũ natura hebemus simile. s. in quinq; digitis, pollice, indice, medio, anulari, & auriculari. Itẽ in quinq; sensib. ut no. ff. de acq. pos. l. qđ meo. de digitis aũt, & unde dicantur, not. arch. 30. q. 5. nostra-
65 tes. ¶ † Quæro cum Ber. in ij. gl. quare papa, & imperator dicatur seruus? Respond. gl. quia per eum cuilibet potest acquiri, sicut per seruum publicum; de hoc not. in l. j. §. publicum. ff. de iust. & iu. per Gui. &
66 alios. ¶ † Quæro insuper cum Ber. utrum studia generalia possint esse in castris? Respondet gl. quòd non; & ideo ibi studentes non percipiunt reditus præbendarum. fallit in monte Pessulano propter inclytam eius notabilitẽ, argum. ff. de excus. tut. l. non tantum. §. Iliensibus. & debet legi intra ciuitatem ueterem Bononiæ, non extra muros, ut not. ff. de excusat. tuto. l. sed reprobari. §. fin. quod dixi de castris, idem dico de minimis ciuitatibus, ut de Senogallia, & de ciuitate Lunæ. ff. de excusat. tuto. l. ij.
67 † Oppida & castra possunt habere proprias consuetudines

alle. 9. ĩ prin. de accu. Et de materia istius statuti uide late per Barba. cons. 29. uol. ij. ubi uidetur reprobare Bart. & eundem Bar. consi. 146. in fin. & 109. uol. 2. Abb. in c. nouit, de his, quæ fil. à præla. Cur. sin. 84.

Bald. super primo decr. B

tudines iuri communi non contrarias. C. de test.l.fi. ut de dote lucranda 12.dist.illud, per arch. No. ꝙ nihil dicitur ꝙ ius cõe,si per pactũ fieri potest:tamen
68 priuilegia studij oppida ꝓscribere nõ pñt. †Quęrit Ber.utrũ sicut constitutio est generalis,ita indulgentia contineat ius speciale,ut in l.cõi nõ ponitur clausula obstante; sed in indulgentiis sic 25.q.2.§.j. & c. rescripta,per arch.ubi omnino
69 uideas.†Est & a confirmatio,q̃ a sequit naturã confirmabilis. unde si papa confirmat excõicationẽ epi:tñ eps põt absoluere,ut no. arch.12.dist.præceptis,& eisdẽ terminis est contenta, ut.ff. de li.le.l. Aurelius.§.testõ. Implicat ẽt Ber. utrũ indefinita æquipolleat uniuersali.dic ut no.de re.iu.lib.6. in rubr.per Dy.& facit.C.fa.er.l.quoties,& ff.de le.
70 ij.l.legatorũ.§. qui pluris. ¶†Vlterius no. de diuersis modis scribẽdi papæ: qa ex diuersitate styli ꝑsumit uitiũ:itẽ ex mutatiõe calami,& diuersitate atramenti, & dic ut ĩ de reli. domi.uenerabilis. Itẽ hodie curia Romana hẽt priuilegia studij ſm Io. An. ĩ
71 nouel. † Quæro, si aliqua b neganẽ b eẽ similia,cui incubit onus ꝓbãdi similitudinem,uel dissimilitudinẽ in iure? dicit Io. An.ꝙ negãti, qui negat ius. hoc dictũ sumpsit ab arch. Dicit Io. An. ꝙ in publicis instrũs dẽt apponi nomẽ papæ.hoc est uerũ in ter
72 ris ecclesiæ. ¶†Dicit Io.An.ꝙ in Catalonia non dat actio ex ꝓmissio,& iõ põt dicere, nolo tibi fuare ꝓmissionẽ . tñ ipse cõcedit actionẽ de dolo ff. de dolo l.elegãter.§.seruus pactionis,s.intra bieniũ.C.de dolo l.fi.& dicit, ꝙ ex ꝓmisso nõ surgit actio de dolo, ut ff. de pact.l.iurisgen.§.j.sed cõmisso,siue trãsgresso in uno tm̃ ꝯtuũ innominatorũ,ut.ff.de ꝓscr.uerb. l.naturalis.fallit si alio mõ nõ põt cõsuli ꝑ prauã cõsuetudinẽ patrię,exẽplũ in Catalanis,ut s̃ dictũ ẽ.& est simile qđ no.ff.si cer.pe.l.creditor. Caue ergo tibi à Catalanis, tñ ego credo, ꝙ nõ dicat uerũ in fa-
73 cto,†Dicit Io. And. ꝙ quandoque declarare potest, q iudicare nõ potest. hoc tamen non intelligas in statutariis: quia post,q̃ functi sunt officio suo, nihil possunt authenticè declarare: quia tempora non lar-
74 giuntur.nã simul cũ facto tempus expirat.†nã cũ tps sit respectiuũ ad actũ,finitur cũ actu,ar.ff.de adul.l. accusaturis. ff.de uer.obl.l.cõtinuus.§.cũ ita. Ad officiũ porrò,qđ expirauit,nemini est regressus,ut no.
75 ff.de re iud.l. Paulus. ¶†Sed dubitatur de extrauaganti,qd iuris ? dic ꝙ extrauagãs usu approbata hẽ
76 ꝓ uolumine: secus,si est incerta.†& an pars remota de decretali possit allegari,ĩ isto scđo articulo dic, aut pars est tacita,aut remota.primo casu põt allegari ad declarationẽ. scđo casu nõ:qa abolitum est, qđ cãcellat.ff. de mili.test.l.tribunus.§ ult. & in l.j.
77 in prin.C.de Lati.lib.tol. ¶†Dicit Io. An.ꝙ ẽt latrones & piratæ diuidũt inter se spolia ſm pacta,& inter se debẽt seruari ista pacta,& ꝑp hoc cõcediẽ eis duellũ de ꝯsuetudine armorũ.dic ꝙ turpiter faciunt,qa sunt latrones . sed nõ turpiter diuidũt,cũ sint latrones.ff.ꝓ soc.l. qđ aũt,& l.idẽ ẽ.ff. de cõd.ob tur.cau.
78 ¶†Dicit Inn. ꝙ qñ una lřa legit in scholis, alia in regesto,recurrendũ est ad regestũ.idẽ dico in statutis, ꝙ recurrendũ est ad archiuũ publicũ; & uidi hoc ali
79 qñ contingere de facto. ¶†Dicit Inn.ꝙ nõ oĩa,q̃ ipse

a ¶ *Vide in recollectis per d.Papien. maxime per Ottonũ in c. 1. de cõst. prout referunt ibi nouissimi.*

b ¶ *Vide scripta per moder.Bonon.in l.illa.ff. de uerb.oblig.*

scribit,sunt in scholis tradenda,sed in camera discutienda, & in iudiciis practicãda. & meritò dicit hoc de se: qa nõnulla scribit ꝓlixo & implicito sermone: q̃ q̃q̃ sunt utilia, sunt tñ difficilia ad intelligen-
80 dũ. ¶†Deinde scias, ꝙ Io.Mona.in proœmio sexti libri tractans de causis dicit , ꝙ duæ sunt causæ fiendi.s.final is,& efficiens. finis est principiũ cõsideratio nis,& postremũ perfectionis,& operationis,efficiens ipse opifex,siue artifex,qui manibus & ingenio operatur , donec transeat opa in operatũ : postea quiescit , sicut quieuit Deus septimo die ab omni opere
81 suo. † Et duæ sunt cãæ essendi,s.materialis , ut facio scannũ ex ligno. nam lignum est materia. & fabrico domũ ex lapidib.& cementis: ista est materia. facio farinã ex frumento . nã frumentũ est materia farina materiatum.quarta cã est formalis, ut figura domus,puta tantæ altitudinis,& tãtæ latitudinis, & similia.hæc satis naturaliter patent,& multis legib
82 cõprobãtur.† & qñque dicimus , ꝙ materia ꝑualet formæ.ff.de leg.iij.l.q̃sitũ.§.illud.ubi dř,ꝙ forma essentialis egreditur de potentia materiæ, cui potentiæ iuncta nunq̃ effugiet uires suas.interdũ uerò forma ꝑualet rudi materiæ. nã si uni legatur materia, alij materiatũ,siue formatũ,ꝑualet legatum formale informi legato.ff.de leg.iij.ligni.ff.de pig.act.l. si
83 cõuenerit.§.si.nuda.†Sed q̃ro,quare causę finalis,& efficiens dicantur fiendi cãæ? Respon.qa sunt causæ exteriores,quę,post factum esse, nõ requiruntur ad esse;uerbi gratia,ædificaui domũ, ut esset mihi tutũ refugiũ. nam omnis domus est homini arx, & tutum receptaculum.ff.de in ius uo.l plerique. licet autem postea non habitem domum;domus tamen est.similiter causa efficiens suis terminis est cõtenta,licet sit actu transiens.quiescit enim cum consummauit . & licet operans moriatur, tñ ꝑdurat operatũ uerbi gřa edificatum, ut ff de ser.urb.præd.l.cum ædificarem.
84 † Magna si quidem ædificia generosi & magnifici constructoris perpetua sunt indicia, ut l j.C.de præ. naui. lib.11. hæc sunt exempla naturalia.ecce enim
85 in spiritualibus, † in baptismo causa finalis est salus hominis,& animæ.causa efficiens est ipse Deus,& baptizans : causa materialis est aqua, cã formalis sunt
86 † hæc uerba : baptizo te in noĩe pr̃is,& filij,& spiritus sancti.q̃ uerba ꝑposterari nõ debẽt.qa ordini uerborũ infusa est qđã uirtus spũalis institutiõe diuina, de cõse. dist.2.in Christo př. In legalib. autẽ, & canonicis libris similiter est reperire quatuor causas , s.efficientẽ,& hæc est triplex:prima est causa causarum.i.Deus. secunda immediata.i. princeps . tertia est post istã.s ipse interpres. debent autem certæ esse
87 istæ duæ.s.princeps,& interpres,†& iõ de cuius principatu meritò dubitatur,nõ põt legem cõdere, ut in
88 hoc c.fi.Cã autẽ finalis gñalis est publicũ bonũ.†pax & concordia qñq; sunt synonima : qñq; oino diuersa.nã si offendisti me,& facio tibi concordiã de offensa,nõ obligo me ulterius,sed si facio tibi pacẽ,essem proditor rumdẽdo pacẽ; & ita Perusinus populus in
89 terpretatur.†sed quid si in cõfessione pœnitẽtiali remisi iniuriam ? sanatus ab infirmitate non potero pœnitere,nec eam prosequi in foro iudiciali,ut no. insti.de iniu.§.fi. q gl non est alibi. Causa aũt materialis huius operis est duplex , scilicet infecta, vt quæstiones non solutæ, & facta, ut dubia decisa , & decretales diuersis uoluminibus sparsæ. Causa formalis operis est continuatus processus , & ordo

90 do a principio libri usque ad finem. † Porro or-
a do a dat quoddammodo natu-
rā rei, & conseruat eam in esse,
ut. ff. de uulg. subst. l. moribus.
91 §. prius. † Et generaliter cau-
sa dici pōt omne producēs, seu
id, ex quo aliud sequitur natu-
raliter, uel necessariò: si autem
cōtingēter, dic ut. j. de consti.
c. nā concupiscentiā. diffinitio-
nem aūt non uoco causam, sed
92 eam sic describo: † diffinitio est
cōuertibilis propositio, substā-
tiam, ac etiam propriam quali-
93 tatem rei cōplectens. † oratio
autē est interpretabilis propo-
94 sitio. † significatio autem est
expressio entis, siue existētis, &
est duplex, s. gñalis & specialis,
95 vt. ff. de ser. vr. præ. l. si seruitus. † Interpretatio est
sermonum difficilium, uel perplexorum expositio.
96 † Causa est triplex generās, & corrupens, & conser-
uās. Dicit enim Seneca, q; sunt plures aliæ causæ, pu
ta locus, tēpus, valetudo, & similia. ff. de exerci. l. 1. in
prin. & l. fi. de publ. l. Cęsar, & C. q pe. tu. l. cum à ma
tribus. sed proprie loquēdo istæ non sunt causæ, sed
appendices, & quædam accidentia, uel coincidentia,
uel cohærētia, ut in c. Abbate, de re iudic. lib. 6. De-
inde vides, q; iustitia, quodā triangulo continet, ue-
97 luti quadā turri fortissima triāgulari. † vnus angu-
lus est bonū dirigens ad honestū, quod ꝓprie appel-
laī bonū, cū dicat Seneca: nullū bonū, nisi honestū, est
autē honestas bonum in se, & ad se, & est tutela maie
statis regū, & è cōtrario ꝯtriū: iuxtà illud Ouidij me-
tamorphoseos. Nō bene conueniunt, nec in una sede
morātur maiestas, & amor, i. libido, sceptri grauita-
98 te relicta. † secundus angulus istius turris est, alterū
nō lædere: quia qđ tibi nō uelles fieri, si alteri nō fe
ceris, tutus es, ut in principio decretorū, ut. ff. de sol.
l. 1. ff. de ser. expor. l. seruus ea. Iudica igitur te a pari
ut neq; te pferas, neq; deijcias. In natura pari, fac te
parē. ff. de solut. l. 1. & iste angulus requirit paritatē.
99 † Est & tertius angulus istius turris, & hāc debet ha-
bere platus i inferioribus & subditis suis, & est iusti-
tia ad aliū. nā sibijpsi ꝓprie nemo est iniustus, de hac
dicit Arch. 13. q. 3. pauper, & Arist. in 5. ethicorū, q;
neq; hesperus, neq; lucifer est ita mirabilis. hæc est
illa regina, q̄ sedet coronata, ut l. 1. C. de metro. Beri
to, li. 11. à dextris Dei in vestitu deaurato circum-
amicta à varietate: quæ si non pōs exhiberi facto, sal
tē impendatur animo: quia, ut ait Iob, animā meam
in manibus porto, i. cor meū in operibus meis. suffi
ciat autem bene velle, licet non possis bene posse, ut
C. de appell. l. quoniam iudices. Bal.

a ¶ Alibi dicit idem Bal. in proœ. ff. orum. in prin. qđ scire quid facias, nescire autem, quo ordine facias, nō est perfectè cognitionis, secundum dominū Ambrosium patronū suum, prout ipse refert. alibi etiam dicit idem Bald. in suo consili. diuino, schismatis posito post rubric. C. si quis ali. test. proh. in 2. colū. quod ordo est figura substantiæ uniuscuiusque rei.

S V M M A R I V M.

1 *Principatuum pluralitas bona non est, unus Princeps.*
2 *Rubricæ librorum an sint authentica, & an ex earum or dine sit arguendum.*
3 *Rubricæ Decretorum non sunt authentica, sed magistrales.*
4 *Fides quid sit, & quotuplex.*
5 *Ad fidem implicitam tenentur omnes Christiani, & qui in ea dubitat est infidelis.*
6 *Ad fidem explicitam teneatur omnes qui habent populo prædicare. Et docere alios qui uult, debet esse peritus, nec ire per mendicata suffragia.*
7 *Doctor legum nec iuris ignorantiam prætendere potest, nec prætextu iuris erroris in integrum restituitur.*
8 *Dilatio ad deliberandum dari debet petenti tam super articulo iuris quàm super articulo facti, si ei debet responderi in iudicio.*
9 *Clerici pauperes, quibus libri ob paupertatem non suppetunt, an excusentur.*
10 *Pater, qui mittit filium ad studiū, tenetur ei emere libros.*
11 *Diuites, qui habent ita grossum ingenium, quòd talentum scientiæ non cadit in eos, an ueniam mereantur.*
12 *Ratio naturalis an excuset eum, qui per rationem naturalem credit, patrem esse maiorem filio in diuinis.*
13 *Fides multis modis accipitur remissiuè.*
14 *Fides hominis ad hominem quot modis sumatur.*
15 *Fides etiam hostibus seruanda. quod declara. ut infrà nume. 21.*
16 *Stante statuto, quòd liceat bannitum impunè occidere, si ego facio pacem cum bannito, & promitto eum non offendere sub certa pœna, utrum possim impune offendere.*
17 *Cum eo, qui à republica diffidatus est, non est charitas.*
18 *Pactum intelligitur rebus sic stantibus.*
19 *Pactis priuatorum non potest crimen, alioqui non punibile, criminaleq; seu criminaliter punibile effici.*
20 *Bannitum, statuto occidi permissum, offendens incidit in pœnam pacto conuentam.*
21 *Magistratus ex causa potest dare securitatem bannito.*
22 *Fœneratori quare non seruetur fides in exhibendis usuris, & Animus pecuniæ studens Deum contemplari non potest. & Auaritia est radix omnium malorum.*
23 *Accipere pecuniam sub usuris est dilapidare, & male uti substantia, quod non est permittendum.*
24 *Et an una fides hominis ad hominem sit maior altera.*
25 *Votum solenne, & uotum simplex quò ad Deum an differat & quid quò ad ecclesiam militantem.*
26 *Vassallus per positionem propriarum manuum inter manus Domini pleno iure transit.*
27 *Pollicitatio rerum, quando fit reipublicæ, an requirat causam, & quid de ea quæ fit pro anima.*
28 *Hæretici, schismatici omnes, excommunicati, & usurarij manifesti, sunt infames infamia facti, & infamia iuris.*
29 *Infamia iuris repellit à testimonio in totum.*
30 *Infames non debent conuersari cum honestis personis.*
31 *Infamis infamia facti admittitur ad testimonium in subsidium, & cum tortura. & accusare, & testimonium ferre paria sunt.*
32 *Socius & debitor meus si eras in mille, & tu me præsente & mandante procuratorem constituisti ad recognoscendum istud debitū, & obliganda bona tua; & ante, quàm procurator obligaret, alienasti: tandem procurator te, & tua bona obligauit; an habeam hypothecariam in bonis alienatis? conclude ut infrà nu. 37.*
33 *Procurator constitutus à te mandato meo, & mea gratia tantum, non potest per te solum reuocari, nec impediri in executione mandati.*
34 *Actus quilibet habens necessariam consequentiam fingit retrò.*
35 *Hypotecaria agi ut possit res debet esse in bonis debitoris tempore, quo de hypotheca conuenit.*

36 *Ex contractu duplex oritur uinculum uidelicet impedimẽ tum pœnitendi, & obligatio, quæ actionem parit.*
37 *Dominus in instrumento procurationis, si promittat se ratum habere sub hypotheca bonorum suorum, alienatio facta an noceat ei, qui prius de hypotheca conuenit, & quid si non conuenit in ipso instrumento sed postea & interim alienatio secuta sit.*
38 *Contra debitorem pro re simulatè, uel fraudolenter in praiudicium hypotheca creditori competentis alienata creditor agit pauliana.*
39 *Obligatio naturalis nascitur ex simplici fide promißionis.*
40 *Ius gentium, siue naturale inuenit obligationem naturalem.*
41 *Fides catholica quid sit.*
42 *Fides an poßit dici ratio.*
43 *Falsum quid esse nemo scire potest, nisi sciat eius contrarium esse uerum.*
44 *Papa an poßit inuenire nouos articulos fidei.*
45 *Transgressor canonum non est hæreticus, nisi erret in potestate clauium.*
46 *Papa an poßit mutare formam consecrationis.*

De summa Trinitate, & fide Catholica.

1 SVMMVM. † Dicitur, quòd omnia re-
git, & quòd a nemine regitur: omnibus
consulit, & a nemine sibi consulitur, &
de cuius plenitudine, s̃m apostolũ, oẽs
accepimus. Ille est, de quo loquitur Ari
sto. Entia nolunt male gubernari: nec bonum plura-
litas principatuum; unus ergo princeps. 12. metaphi
2 sicæ, in fi. ¶ † Consueuit hic quæri, utrum rubricæ li
brorũ sint authenticæ? de hoc no. de pœni. dist. 1. hoc
aũt, & in Spe. de dispu. & alle. in fi. in uer. & no. p Ioã.
An. in procemio sexti libri super uerbo, titulus. & de
bẽt esse rubricæ de litera rubea, ut uerbum sonat. &
an sit argumẽtũ ex ordine rubricarũ, dic q̃ sic, si sint
authẽticæ, uel rationabiliter subordinatæ, ut. l. 2. C.
3 de statu ho. ¶ † Quædam. n. non sunt authenticæ, sed
magistrales, ut rubricæ decretorũ, q̃ fuerunt rubri-
cæ cuiusdam summatoris, & non iurislatoris, & ple
runque dissonant à litera textuali, & sunt potius pa-
4 leæ, q̃ decreta. ¶ † Super ista rub. tractat glos. de fide.
est aũt fides respectu diuini nuis credere id, qđ cre
dit ecclesia catholica. Itẽ est duplex. q̃dam implici-
5 ta & pgnans, & quædã explicita. † ad implicitã fidẽ
tenent oẽs Chr̃iani: & dubius i hac fide infidelis est,
6 vt. C. de hr̃. l. 2. † Ad fidẽ explicitã tenent oẽs. q hñt
populo pdicare, ut plati & curati ecclesiarũ, qa ille,
q debet alios docere, debet esse peritus in arte, & nõ
tre p mẽdicata suffragia, ut. l. 2. §. post hos Quintus,
7 ff. de ori. iur. & 15. dist. c. canones, & p Arch † vñ do-
ctor legũ nõ põt ptendere iuris ignorantiã, nec po-
tere restitutionẽ in integrũ ppter iuris errorẽ, ut. l.
2. C. q & aduer. quos, iuxta illud, psessio tua & desi-
deriũ tuũ inter se discrepant, cũ te philosophũ profi-
tearis, ut. C. de mu. patri. l. professio, lib. 10. & ibi bo-
8 na gl. † Quero, si est articulus disputabilis, & inter-
rogatus petit tẽpus ad respondendũ, vtrũ debeat da
ri? r̃ñdeo sic, s̃m Inn. ar. C de inge. & manu. l. si auiã.
vñ non solũ super articulo facti, sed ẽt super articulo
iuris dat̃ dilatio ad deliberãdũ, si talis est articulus,
cui debeat in iudicio respõderi, ut de fide; qđ est no
9 tandũ. ¶ † Quæro, quid de clericis pauperibus, qbus
libri non suppetunt pp paupertatem? R̃ñ hi facilius
excusant̃, quia paupertas excusat, ar. ff. mã. l. idẽq;. §.
10 si ignorãtes. † Et ideo pr̃, qui mittit filiũ ad studiũ,
11 tenetur ei emere libros. ff. fa. ercis. l. quæ pr̃. ¶ † Quid
de diuitibus, q hñt ita grossum intellectũ, q̃ talentũ
scientiæ non cadit in eis? R̃ñ hi ueniã merentur s̃m
12 Inn. ar. ff. de le. 3. Stichus. ¶ † Quæro, aliquis p rõnẽ
naturalẽ credit, q̃ pr̃ sit maior filio, nunquid rõ na-
turalis excusat eũ? R̃ñ. inanis philosophia non excu
sat s̃m apostolũ: tñ ista nõ est inanis: quia necessaria
s̃m naturã eius, & ɔ̃ria est impossibilis natura: sed si
implicitè credit id, qđ credit sancta mr̃ ecclesia, nec
est de illis psonis, quæ teneant̃ explicitè scire, suffi-
cit sibi fides implicita, licet erret ĩ explicita s̃m Inn.
nisi tenaciter psistat in suo errore, quãquã credat ec
clesiã ita tenere. & cũ istis pertinacibus non est dispu
13 tandũ, ut no. in l. 2. C. de consti. pe. ¶ † Quero, quid
est fides? dic ut in glo. Itẽ quot modis dicat̃, dic ut in
gl. Itẽ an diffinitio fidei data p apostolũ sit uera diffi
14 nitio, dic ut in gl. ¶ † Dubitatur de fide hoĩs ad ho-
minẽ, q pprię sit homo, dic q̃ fides aliqñ ponitur p
innocentia, ut. C. de iniur. l. si nõ cõuicij. aliqñ p fide
pollicitationis, uel iactationis. ff. de ædili. edi. l. scien
dũ. §. dictũ. aliqñ pro fide solennis uel nudæ promis-
15 sionis. ¶ † Vtrum fides a sit ser-
a uanda hostibus, gl. dicit q̃ sic,
non solũ quò ad ius poli, sed ẽt
quò ad ius fori, i. cœli, & mun-

a ¶ *Rebus sic se habentibus loquimur.*

di. Ista enim duo discrepant, sicut cœlum a terra, &
sicut serenũ a nubibus. & fuit quæstio à quampluri-
16 mis doctoribus disputata, † si statuto cauetur, quòd
liceat bannitũ occidere, & ego facio pacẽ cum eo, &
promitto eum nõ offendere sub certa pęna; utrũ pos
sim eum offendere impune? & vr̃ q̃ non. quia ẽt hosti
fides est obseruanda, si nõ instruit ad delictũ, nec red
dit cũ audaciorẽ ɔ̃ rẽ publicã. ¶ In cõtrarium vide-
tur quòd sic: quia publico hosti & latroni nõ est ser
17 uanda fides: quia † nec charitas est cum eo, qui est
a republica diffidatus. & detrahenda sunt ei præsi-
dia, qui utitur in malum. & apud Ciceronem, cum
quo non est commerciũ, nec fides, ut not. ff. de dolo:
l. 1. §. non fuit. Solu. si post pacẽ bannitus est, non gau
18 det beneficio pacis: quia † pactum intelligitur statu
non mutato in deterius pro ip-
b so. b nã rebus sic se habentibus
loquimur. ff. de uer. ob. qui ser
uum, el picolo. ff. de condi. ob
caus. quod seruus. Si autẽ erat
bannitus ante, & hoc sciebat p
missor, tunc aut loquimur quã-

b ¶ *Vide Archi. in c. vtilem. 22. qõ. 2. cũ multis alijs concord. positis per docto. in locis vulgaribus.*

19 tũ ad publicã pœnam; & non ualet pactum: † quia pa
ctis priuatorum non potest crimen seu maleficium,
quod non est punibile effici criminale, seu crimina-
20 liter punibile. † aut loquimur quantum ad pœ-
nam ciuilem applicandam parti; & ualet pactum: qa
potuit se ad hoc obligare, cum statutum non dispo-
nat, quòd debeat necessario offendi, sed quòd possit
impune; sicut adulterum licet occidere, non tamen
est necesse occidere eum; ut not. C. quod met. cau. l.
21 accusationis. † Quod autem simpliciter dicitur, q̃
hosti fides seruanda est, intelligitur quantum ad le-
gem poli, non quantũ ad dispositionẽ fori, quãdo da
ta est per eum, qui reipublicæ pest, ut per ducẽ ciui-
tatis, uel belli, ut. ff. de pact. l. conuentioni: uel per
præsidem

præsidem, uel magistratū causa cognita. nā magistra
tus potest ex causa dare securitatē bannito ad breue
tempus, ut sing. no. ff. de publ. iudi. l. is, qui reus.
22 ¶†Extra quæro, quare feneratori non est seruanda
fides in exhibēdis usuris, præsertim ab eo, qui nisi fę
nerator ei præbuisset suffragium, erat fame, uel ma-
la morte periturus. ff. de dona. l. si pater, & non erat
alias feneraturus. ff. si cer. pet. l. rogasti? Nam ut ait
Arch. j. dist. consuetudo, satis dictat et humana ra-
tio, & æquitas naturalis etiam, ꝙ quis possit mode-
ratas usuras saltem usque ad interesse correspondentes pacisci, argum. ff. de in litem iuran. l. numis. Re-
spon. quia Deus non uult propter tollendas occasio
nes prauas: quoniam animus pecuniæ deditus Deū
contemplari non potest. Item auaritia, pręcipue pe-
cuniæ, radix est & fomentum omnium malorum. &
ideo dulcedo usurarum ita attraheret mentes homi
num, quod non studerent bonis studijs, ut not. in c. j.
23 de usur. lib. 6. Inn. †Item accipere pecuniam sub usu
ris est quoddā dilapidare, & male uti substantia sua,
quod non est permittendum. de hoc dic, ut dicam in
24 fra de foro compe. dilecti. ¶†Sed nunquid una fides
hominis ad hominem est maior altera? Respon. non
secundum naturalem iustitiam, sed secundum iusti-
tiam positiuam sic; quod dic ut infra de pac. c. j. di-
cit Arch. quòd iuramentum humanam obligationē
non inducit, nisi is, cui iuratur, consentiat xxij. q. v.
25 quæcunque. ¶†Idem in uoto, ut dicit Arch. nam in-
ter uotum simplex, & uotum solenne quo ad Deum,
cui exhibitio debetur ueritatis, non est differentia,
quia ueritas debet obseruari in pollicitis & promis-
sis, q̄q̄ pollicitatio sit actus non transiens in tenorem
alicuius contractus, ut ff. de ædil. edic. l. sciendum. §.
dictum, & ff. de polli. l. si quis rem. §. uoto. sed quantū
ad ecclesiam militantem uotum solenne fortius ob
ligat: quia solennitas non adhibetur propter aliud,
nisi ut fortificet: & quia tunc interuenit quædam tra
ditio personalis sui ipsius ponendo manus suas inter
manus prælati, & faciendo sibi obedientiam manua-
26 lem, namque hoc significat lex, non uisiones † & si ua
sallus ponit manus suas inter manus domini, pleno
iure uasallatico se transfert in ipsum, & ex tunc, ut
dicit quidam, non est necessaria alia inuestitura cor-
porea: qui tradit se, statu mutato, cuncta sua tradit,
ar. ff. de precario l. si adoptauero. Nam si hæc est in-
uestitura de rebus quò ad res, ergo fortius inuestitu
ra de persona, arg. ff. de secun. tab. l. qui ex liberis. §.
27 testamento. ¶† Et scias, ꝙ in pollicitatione re-
rū requiritur causa, quando fit
c reipublicæ. [a] Nam sola libera-
litas absque designatione cau-
sæ non est sufficiens, nisi polli-
citatio uestiatur rei initio, ut
l. j. ff. de polli. & ibi per Bar. Itē
si aliquis pollicetur pro anima
sua, dicit gl. quòd ista pollicitatio, licet non sit nu-
da, ut no. C. de sacrosan. eccl. l. illud. non parit actio-
nē ex contractu, nec ex uoto. Alij dicunt, quod pau-
peres sunt ubiq; sicut fiscus, ut no. C. de quadr. pscr.
l. j. Quinimò ipse Deus, qui tanquā imperator acqui
rit suis pauperib. ut not. suprà rex pacificus. p Ber. &
28 no. ff. de aur. & arg. leg. l. Titia. §. fin. †Et scias, ꝙ hæ-
retici, & schismatici, & omnes excommunicati, &
usurarij manifesti sunt infames infamia facti: quia
uiles reputantur, ut C. de summa Trin. l. cunctos po

a ¶ Vide scripta per nouissimos maximè per Ias. de May. in repe. rub. ff. de uerb. obl. in ij. col.

pulos. Item infamia iuris, quia damnati a iure ex
utroque capite, sequitur, quòd non ualet eorum te-
29 stimonium. † Nam certum est,
b quòd infamia [b] iuris repellit a
testimonio in totū, adeo, quòd
nec facit indicium, ut l. iij. §. Iu
30 lia. ff. de testi. † imò non licet eis conuersari cum ho-
nestis psonis. ff. de excu. tu. l. sed & si milites. §. igno-
31 minia † de infame infamia facti similiter uf dicendū
certum est, ꝙ ista duo sunt paria accusare, & testimo
nium ferre, ut. l. qui cum maior. §. si non accusauerit.
ff. de bo. lib. sed infamis repellitur ab accusando. ut.
l. j. qui accusare, ergo nec testimonium ferre poterit.
& pro hoc uf tex. in aut. de testi. §. sancimus, ibi, & ar
tifices ignoti &c. ¶ In ꝯrium uidetur, ꝙ nō reperitur
prohibitus. quidam dicunt indistincte, ꝙ non admit
tantur, tenentes hanc gl. indistincte, dicas utranque
ueram in suo casu. Nam aut alius testis non reperi-
tur, & tunc in subsidium admittitur: debet tamē tor
queri, & ita dēt intelligi. l. C. de sum. tri. & no. in aut.
de testi. §. si uerò ignoti. & probatur hoc, quòd cum
tortura admittatur tali arg. serus est ignobilis. per-
sona & infamis de facto, ut. l. cum ancillis. C. de in-
cest. nup. sed seruus non admittitur nisi cum tormen
tis, ut. l. seruus, & l. serui. ff. de test. ergo nec infamis
de facto admittitur ad testimoniū ferendum. si uero
alij sunt testes, habet locum hæc gl. ꝙ omnino repel
latur secundum And. de Pi. nec testis remouetur à
testimonio propter notam & infamiam uitæ suæ, ꝙ
non debuit examinari examinatus enim facit indi-
cium; ideo nec mulier transiens ad carnalem copu-
lam. j. annum luctus. Sunt tamen quidam testes, qui
ad aliquam fidem, sed non ad integram examinātur;
& isti faciunt indicium quale quale ad inuestigan-
dum ueritatem, & ad torquendum reum modice,
quod dic, ut. ff. de quæstionibus. l. maritus, per Bar.
32 & C. de manu. l. fi. ¶†Sed incidit quæstio de facto, ec
ce tu eras socius & debitor meus in mille: me præ-
sente & mandante tu constituisti procuratorem ad
recognoscendum istud debitum, & obliganda bona
tua, ante, quàm procurator obligaret, alienasti: tan-
dem procurator te & bona tua obligauit. quæri-
tur, utrum ego habeam hypothecariam in bonis
alienatis? & uidetur quòd non, quia ante, quàm pro
curator sit executus mandatum, fides mea hæc est,
quòd bona non sint obligata, sed obliganda, ut. ff.
de acqui. pos. l. qui habenti. unde medio tempore po
tuerunt libere alienari, nec trahitur hypotheca po
sterior retro quia inspicitur tempus contractus, uel
quo contractus impletur per existentiam conditio-
nis, quæ inest uerbis futuri temporis, ut. ff. qui pot.
in pign. hab. l. potior. ad hoc ff. rem ra. ha. l. bonorū,
33 & l. fi. ¶ † In contrarium uidetur, quòd procurator
constitutus à te mandato meo & mea gratia tātum,
non potest per te solum reuocari, nec impediri in
executione mandati, ut. ff. de pact. l. si cum fundum,
34 & ff. de publi. l. si quis prohibuerit. † Tunc arguo,
omnis actus, qui habet necessariam consequentiam,
fingit retro, ut. ff. ad. l. Aqui. l. huic scripturæ.
ff. qui po. in pig. ha. l. qui balneum, & not. infra.
35 de app. c. præterea requisisti † dicendum uidetur
secundum regulam hypothecariæ, ꝙ res debeat eē in
bonis debitoris tpe, quo de hypotheca conuenit, ut
ff. de proba. l. ante omnia. ff. de pig. l. si is qui. §. quod
36 dicitur. ¶†Scias, ꝙ fictio retro non procedit nisi ex

b ¶ Vide Bar. consi. iij. uol. ij.

uinculis præcedentibus, uincula dico contractus, nõ obligationis. nã ista sunt diuersa: uinculũ. n. cõtus est non posse pœnitere: uinculũ uerò obligationis actionem parit; & sic ex cõtu nascuntur duo ligamina; & no. hæc uerba.
37 ¶ † Ex prędictis sequitur, si in instrumẽto procurationis dñs promisit se habere ratũ sub hypotheca bonorum suorum, alienatio postea facta nõ nocet ei, qui prius de hypotheca cõuenit: quia retro trahitur, quod iam hypothecæ uinculo continetur. Si aũt non conuenit de hypotheca tpe mandati, sed dudũ postea, & interim fuit facta alienatio unde res ante alienatæ nõn pñt obligari, si uera fuit facta alienatio, & non simulata, nec in fraudem creditorum facta.
38 † Oportet ergo, ꝙ probem simulationem, ut. C. plus uale. quod agitur. l. emptione: uel fraudem, & tunc non agerem hypothecaria, sed Pauliana, ut insti. de act. §. si quis in fraudem.
39 ¶ † Quæro ex simplici fide promissionis quæ obligatio nascatur? Rñ naturalis. & ante, q̃ nomina obligationis essent distincta, uocabatur naturalis sine alio noie, sed posquã auctoritas ueterum distinxit uocabula, quædam habuerũt uocabula appropriata: quędã r. manserunt sine noie, ut. ff. de pac. l. iure gentium, in prin. nec mirum: quia plura sunt negotia, q̃ uocabula, ut not. in l. natura ff. de præscr uer.
40 † Ex prędictis apparet, ꝙ ius gentium, siue naturale inuenit obligationem naturalẽ, sed de primæua sui inuentione non inueniebat noia appropriata, sed in confuso. hoc not. Arch. j. dis. ius gentiũ:
41 ibi uideas tu canonista. ¶ † Quæro, quid est fides catholica? Rñ. est argm̃, non demonstratio. i. est ueritas nostris sensibus non apparens, sed per reuelationem infusa. unde apostolus ait. Ne magnitudo reuelationum &c.
42 ¶ † Sed an fides possit dici rõ, qm̃ rõ nihil aliud est, q̃ in conuincibilis ꝑpositio. dic ꝙ sic: quia licet non possit naturali lumine probari, tñ nec reprobari põt aliquo lumine ueritatis, cũ non sit impossibile apud Deum oẽ uerbũ. Lu. j. porrò eiusdem
43 potentiæ aiæ est scire uerum & falsum: † nec põt scire hoc esse falsum, nisi quis sciat, ꝙ eius contrarium est uerũ. uñ de fide pro uel contra nulla est scia naturalis, unde apłs. O altitudo diuitiarum sapientiæ & sciæ Dei, quàm in cõprehensibiles sunt uiæ eius.
44 ¶ † Sed nunquid Papa põt inuenire nouos articulos fidei? rñ. sic, sed non contrarios. xv. dist. canones, per
45 Arch. ¶ † Transgressor canonum non est hæreticus, nisi erret in ptãte clauiũ. xix. disti. nulli fas, per Arch.
46 † An Papa possit mutare formam consecrationis, dicit Arch. quòd sic. lvj. dist. porrò, & hoc canone super hoc prius promulgato; aliàs non. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, & erraticus qualiter differant.*
2 *Modi uiuendi in diebus seculi sunt tres, in quibus solis saluantur animæ.*
3 *Fides est tenax promissorum, uel gratuitò pollicitorum obseruantia. Item scientia mentis in aliquo, siue de aliquo, aut de alio.*
4 *Bona fides, & mala fides sunt passiones animæ.*
5 *Testis deponens de credulitate, quid debeat dicere.*
6 *Simpliciter, aduerbium qualiter exponendum sit.*
7 *Testis debet loqui clarè, & per uerba usitata.*
8 *Ab, syllaba, cum dicitur, ab initio, quare nõ excludat initiũ*
9 *Finiti ad infinitum non est propria similitudo, uel proportio.*
10 *Plato posuit ideas, tanquam principium formarum, esse in cælo, uel nubibus aeris. quem reprobat Aristoteles.*
11 *Demones ubi nũ morentur. & uerba. Diabolica suggestione, quid inferant.*
12 *Demones habent scientias naturales, non spirituales.*
13 *Suprà Lunam quæ sunt æterna sunt, à Luna infra natura caducorum incipit, & tempus est mensura motus generabilium, & corruptibilium.*
14 *Infirmitas intellectus est (ut ait Auerroĩs) quærere rationem, ubi habemus sensationem. Ascensio beatæ uirginis in cælum non est de articulis fidei.*
15 *Episcopi & sacerdotes habent claues fori pœnitentialis, & episcopi dictas claues habent, non quia episcopi, sed quia sacerdotes, exceptis reseruatis.*
16 *Generale statutum episcopi contra generales constitutiones ecclesiæ non ualet.*
17 *Ordines in ecclesia Dei sunt tres. & qui?*
18 *Congregatio dici potest eo ipso, quòd per diœcesanum est approbata. Regula autem non, nisi prius approbata sit per Papam.*
19 *Pater relinquens filiæ centum, si continenter uixerit, an si ipsa nubat, debeat habere legatum.*
20 *Mulier dicitur castè uiuere, quæ uiuit in nuptijs seruando honorem sui mariti.*
21 *Vita continentium discrepat a uita nubentium, & diuersi sunt ordines.*
22 *Verba illa, si continenter uixerit, an adimpleta dicantur si seruata sit continentia per triennium a morte testatoris.*
23 *Perpetua Nuptiarum abstinentia in dictio aduersatur publicæ utilitati: quia Respub. interest quàm plurimos ciues habere.*
24 *Absolui ab excommunicatione quis potest post mortem.*

IRMITER. Quod firmiter creditur, pro uero hr̃: qa notoriũ non recipit probationem in contrariũ, pŕtim qñ est ita statutũ.
1 † Ea, q̃ cõtinẽtur in isto capitulo, ptinent ad apices theologiæ, cõ quã pniciosè erraĩ. & tñ dñia est inter erraticũ, & hæreticũ. nã simplices hoĩes sunt erratici: qa errant; & tñ nõ sunt
2 hętici: qa nolunt discedere a Christo. ¶ † In fine capituli nota tres uitas, i. tres modos uiuendi in diebus seculi. s. uirginalem, cõtinentialẽ, & matrimonialẽ, in
3 quibus solis saluanĩ aiæ, [† fides hois ad hoiem est tenax obseruantia promissorum, & est fides ẽt nudæ pollicitatiõis gratuitæ. Itẽ fides est sciẽtia mentis, & aut
4 est in aliquo, aut de aliquo, seu de alio. † Mala fides in aliquo impedit eũ pscribere, sed mala opinio mea nõ impedit conscientiam tuam. propterea bona fides & mala fides sũt accidẽtia, & passiões aĩe, & nõ alterius.] Sublimis Deus unicuique dedit propriam considera-
5 tionẽ, & ingeniũ. ¶ † In tex. ibi
a firmiter. not. ar. ꝙ ubi testis a de ponit de credulitate, dẽt dicere. ego firmiter ita credo, ꝙ in conscientia sua nõ dubitet. ff. de acq. hære. l. cum fal-
6 sum. & l. Pãtonius. §. rei, & l. cũ quidã. §. dñ. ¶ † Ibi, simpliciter. i. sine plica & inuolutione aliqua. idem dici-
7 Ber. † in teste. istud aduerbiũ, simpliciter, clare exponitur in c. is qui contra. infra. de ele. li. 6. quia debe
b simpliciter loqui, & sine b obscuritate. Item nõ debet loqui per extranea uerba, sed per usitata. Ber. hic. ibi, simplex om-

a ¶ *Vide per doct. in rub. ff. de iureiur.*

b ¶ *Ad materiam obscuritatis multa cumulat d. Fel. supra* nino.

In proœmio in prin. & uide etiam pulchrum consiliũ Bald. 96. inci. decreto cauetur.

nino.i. nõ compositus, nec mul
tiplex. & de triplici cõpositio-
ne tractat hic Ber. de multipli
ci unitate, siue unione, ponitur
hic in nouella, & per Arch. de
conse. dist.2. in Christo pater.
vbi videas, & adde quod no. in c.1. infra ne sede va.
8 ¶ † Ibi, Ab initio, hæc syllaba, ab, non excludit suũ
initium, quòd impossibile est, ꝙ aliqua res produ-
cta, uel prolata excludat sua essentialia. super acci-
dentalibus autem prolata excludere cõsueuit, ut. ff.
9 de ac. emp. l. ratio. §. fin. ¶ † Si Deus est simplex, quo
est trinus? R ñ. do tibi per similitudinem, licet non
sit propria similitudo: quia nec ꝓportio finiti ad in-
finitum infra eo. damnamus. §. quia inter. nam anima
nostra simplex est: tamen tria reperiuntur in aĩa, s.
intellectus præcõcipiens & ratio discernẽs & memo
10 ria comprehendens ac retinens ſm Ber. ¶ † Ibi, Prin
cipium, no. contra Platonem, qui posuit ideas tanq̃
principium formarum esse in cœlo, uel nubibus ae-
ris. Et ideas intelligit primarias causas entium for-
maliũ, quas non dicebat esse in Deo, sed à Deo crea
tas, tanq̃ imagines & exemplaria specierum, & hoĩs,
canis, & cæterorum, quæ suo prædicamento sunt su-
biecta; quæ reprobat Aristo. in primo ethicorum.
11 † Ibi, Dæmones, hi morãtur in regione aerea turbu
lenta. papa autem eorum cum suis archidæmonibus
detrusus est in cauernis terræ. Ibi, diabolica sugge-
stione, hoc est, quod dicitur in sententijs criminali-
bus, talis diabolico spiritu instigatus, Deum præo-
culis non habendo. ¶ Iterum ibi, Dæmones, hi habi-
tant confusum chaos, & tetrum aerem, qui est infra
12 Lunam, † & habent scientias quasdam naturales,
a sed non spirituales † à Luna
13 deorsum natura incipit cadu-
corum. quæ autem supra Lunã
sunt, æterna sunt, & tempus nõ
est factũ pro rebus æternis: qa
tempus est mensura motus ge
nerabilium, & corruptibilium.
De istis dicit Boæthius in ter-
tio de consolatione prosa pen.
siue inquit famulantibus qbus-
dam prouidentiæ diuinis spiri
tibus factum exercetur, seu ani
ma, seu tota inseruiente natura, seu cœlestibus syde-
rum motibus, seu angelica uirtute, seu dæmonũ ua-
ria solertia, seu aliquibus eorum, seu omnibus simul
&c. Et cum loquatur alternatiuè, & disputatiuè, per
14 hoc ostendit hoc esse difficile scire. † Dicit Auer-
rois, quærere rationem, ubi habemus sensationẽ, est
infirmitas intellectus. nos uerò incantationes pro-
desse, & obesse scimus. item sermo associatus à me-
lioribus stellis infundit gaudia uitæ, & è contra-
rio contrarium. ¶ Ibi, Ascendit in cœlum, assum-
ptio in cœlum de beata Virgine, non est articulus
fidei, sed catholica opinio sanctorum, ut. ĩ. de con-
15 stit. c. ne innitaris. ¶ † Ibi, Secundum claues ec-
clesiæ, loquitur de clauibus ligandi, & soluendi,
& sic de clauibus spiritualibus, & maxime fori pę-
nitentialis, quas habent episcopi, & sacerdotes. nec
episcopus habet, qa episcopus, nisi in reseruatis, sed
16 quia sacerdos. † & propter hoc, generale statu-
tum episcopi contra generales constitutiones eccle
siæ non ualet: quia istud non est distinguere legem

a ¶ *Vide per Barba. in consil. 54. inci. in nomine Iesu Christi amen. Casus est talis in prima parte suorum consiliorum. & ibi quomodo dæmones aliciuntur rebus corporalibus propter tria, ut ibi per eum.*

17 superioris, sed præcise contraire. ¶ † Ibi, coniugati,
no. quod tres sũt ordines in ecclesia Dei, s. virgines,
continentes, & coniugati. Ber. Item quidam sunt con
iugati uiuentes sub quadam obseruatione discipli-
næ, ut milites gaudentes, & disciplinati sancti Fran-
cisci. isti tamen non habent immunitates clericorũ:
quia eorum regula quasi profana est, ut no. Bar. ff. de
18 iure immu. l. semper. §. quibusdam. † nec debet dici
religio, uel regula, nisi sit approbata per Papam. Cõ
gregatio tamen dici potest eoipso, quòd est appro-
bata per diœcesanum, ut no. in l.1. §.1. ff. quod quis-
que iur. uni. no. Si ergo non est approbata per Papã,
uita eorum dicitur quędam superstitio, i. religio am
bitiosa. vide gl. de sen. excom. c. cum ex eo, quæ con-
19 tra Bal. est hic. ¶ † Pone pater reliquit filiæ centũ,
si continẽter uixerit, nunquid debet habere legatũ,
si nubit? vĩ ꝙ sic, quia pudice dicitur uiuere ẽt illa,
quæ nubit, ut. ff. ad Treb. l. mulier. §. cum propone-
20 retur. † Etiam caste dicitur uiuere, quæ uiuit in nu
ptijs seruando honorem sui mariti, ut in auth. de te
sti. & ea, quæ parit in 11. mense. §. fi. coll. 4. ubi dicit,
ꝙ non debet plus habere non uiuens castè, quam ui
uens caste; & sumunt ibi castitatem pro uita nuptia-
21 li. † In contrarium uř, quia uita continentium di-
screpat a uita nubentium, & diuersi sunt ordines, gl.
ordi. est hic; quod uerũ uidetur de stricta & propria
significatione uerborum; & sic pudicitia largius po
22 nitur, quàm continentia. † Sed nunquid est necesse,
ꝙ contineat omnibus diebus uitæ suæ? uidetur quòd
sic, ut. C. de indic. uid. tol. auth. cui relictum, & quod
23 no. eo. tit. l. fi. † In contrarium uidetur, ꝙ per trien
nium contineat post mortem testatoris. ut. C. quan-
do & à qui. quar. pars debetur. l. meminimus. § quod
si poss. vbi uidetur expressum, ne perpetua indicatur
abstinentia nuptiarum. nam hoc est contra reipubli-
cę utilitatem: quia reipubl. interest quàm plurimos
ciues habere, ut. ff. solu. matr. l.1. & festum uidetur
patri, cum uidet filios, ut in auth. de nup. §. fin. super
uerbo, ser͂uum, & ideò publicum bonum magis con
sistit in nuptijs, quàm in continentia. credo, ꝙ intel-
24 ligatur de ꝑpetua. ¶ † Ibi, Peruenire, sed ꝙ post mor
tem quis possit absolui ab excommunicatione, no.
Archi. 24. q. 2. si hæres.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio elidit peccatum.*
2 *Protestatio detegit motum animi.*
3 *Origenes in aliquo errauit: in alijs tamen, ubi non est error, approbatur.*
4 *Hæreticus si quis sit in uno capitulo, non propterea in alijs est hæreticus.*
5 *Abbas Ioachim errauit; & ratio, quare non fuit punitus de errore, ea fuit quia à principio supposuit opinionem suam opinioni ecclesiæ catholicæ.*
6 *Protestatio, quæ nemini nocet, probatur per protestantem.*
7 *Accusatori, antequam se inscribat ad pœnam talionis, licet pœnitere ante publicationem scrutinij.*
Et liberto & inquisitori licet pœnitere.
8 *Insania nimia non excusat.*
Hæresis prælati suo collegio, uel ecclesiæ non obest.
9 *Corrigere errorem suum quis potest per epistolam.*
10 *Epistola probat pro scribente.*
11 *Locus & tempus an requirantur in epistola.*

12 *Tempus requiritur probari in dependentibus à tempore, & locum in dependentibus à loco.*
13 *Librorum assignatio summo approbatori fieri debet.*
14 *Dictio, seu, inter contraria poni potest, etiam cum copula.*

1 DAMNAMVS. ¶ † Not. hic, q protesta-
tiō elidit peccatum. debet tamen prote-
stans dicere, q non intendit modo ali-
quo illud instrumentum edere, uel exhi
2 bere, ut hic facit Ioachim. ¶ † Item no.
q protestatio detegit motum animi. fructus enim p
testationis est, excusare aliquem a peccato ignoran-
tiæ, uel superstitionis. Nō ob. j. de constit. c. cum M.
Ferrariensis: quia illa protestatio uergebat in alte-
rius præiudicium. Item erat contra ueritatem. hic
verò in nullius præiudicium protestatio uertebatur.
3 † Not. q Origenes in uno errauit, siue in aliquo: tñ
in alijs, ubi non est error, approbatur: quia æquum
ab iniquo separatur, ut. l. 1. §. 1. ff. de iusti. & iur.
4 † Et ex hoc sequitur, q ille, qui est hæreticus in uno
capitulo, non propterea est hæreticus in alijs. hoc pa
tet in hæresi Græcorum, de processu spiritus sancti.
5 ¶ † Quæro, in quo errauit Abbas Ioachim? & de in-
tellectu huius. c. dic, ut no. Arch. de conse. dist. 2. in
Christo pater. Quæro, quæ est ratio, quare non fuit
punitus de errore? Rñ. q correxit se; imò ab ipso pri
cipio supposuit opinionem suam opinioni ecclesiæ
catholicæ: & hoc fecit propria manu. ille, qui debet
alium declarare, nō debet ab illo declarari; & ideò
hæc protestatio non prodest tabellioni, uel testi.
6 † Protestatio, quæ nemini nocet, probatur p prote
stantem. Sic & notarius corrigit suum errorem fa-
ciendo de eo mentionem, & actor suum libellum
ante litem contestatam, non post, ut. C. de eden. l. e-
dita, nisi uelit recedere a toto libello, & aduersarij
7 non intersit, ut. C. de pac. l. postquam liti. † Idem per
mittitur accusatori ante, quàm se inscribat ad pœnā
tallionis, & sic licet pœnitere ante publicationē scru
tinij. Item liberto licet pœnitere. ff. de in ius uoc. l.
quamuis. Item licet pœnitere inquisitori. & hæc om
nia no. Arch. 25. q. 8. quia ergo, & §. seq quem omni-
8 no uideas. ¶ † No. hic, q nomina insania non excusat,
imò accusat. dicit Boethius in tertio de consolatio-
ne, q, & si uitiosi humani corporis speciem habent,
in beluas tamen animorum qualitate mutantur. con
cor. in authen. de mona. in prin. & ideò plerique hi
damnantur ad bestias. & iste hæreticus, de quo hic
loquitur, fuit combustus, ut refert Io. An. 16. q. 6. p
9 Arch. ¶ † In uer. nullo tñ, not. hæresim prælati suo
collegio, uel ecclesiæ non obesse: quia nihil habet
commune delictum cum administratione. ff. de mi-
10 no. l. Papi. exuli. ¶ † Ibi, propria manu: nota, q quis
potest per epistolam corrigere errorem suum. Item
not. q epistola probat pro scri-
a bente, * & de animo proprio
statur epistolæ, ut hic, de ne-
11 go. gest. l. Nesennius. ¶ † An re
quiratur in epistola propria lo-
cus, & tempus, dicit Ioan. And. q sic, ut no. ff. de pig.
l. cum tabernam. §. idem quæsijt. C. qui pot. in pig.
12 hab. l. scripturas. † in dependentibus a loco requi-
ritur probari locū. In dependentibus à tempore re
quiritur probari tempus. In alijs non dependētibus
non requiritur. ff. de neg. gest. l. cum actum. C. de pe-
ti. hær. l. si post motam. Et ubicunque in aliqua diffe
13 rentia ius consistit, oportet illam probare. ¶ † Ibi as-
signari: no. de assignatione librorum fienda summo
14 approbatori. ¶ † Item no. de dictione, seu, q potest
inter contraria poni etiam cum copula, &.

a ¶ *Vide Beli. in c. 1. 2. col. 6. extra de fid. instru.*

DE CONSTITVTIONIBVS.

RVBRICA.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio multiplex est.*
2 *Differentia est, an aliquid statuatur contra ius ecclesiæ, an contra libertatem clericorum, uel ecclesiarum.*
3 *Statuta contra libertatem ecclesiæ quæ sint.*
4 *Statutum imponens modicam pœnam ei, qui offendit clericum, ita est contra ecclesiasticam libertatem, sicut si nullam imponeret, & non ualet etiam inter laicos.*
5 *Licentia constitutionis, quæ dat materiam delinquendi, non tenet.*
6 *Constitutione dictante, quòd sufficiat citatio facta de absente in loco publico, an taliter citatus ut contumax possit condemnari.*
7 *Vniuersitas studij Papiensis si transferatur Mediolanū, licet mutetur locus, non minuentur iura episcopi Papiensis. is n. erit eiusdem uniuersitatis ordinarius.*
8 *Scriptura quare requiritur in constitutionibus, & statutis.*
9 *Scriptura in sententia diffinitiua hominis est de essentia, secus in sententia principis.*
10 *Episcopus an & quomodo possit facere statutum in suo episcopatu.*
11 *Archidiaconus, si eligitur à collegio, habet iurisdictionem.*
12. *Statutum factum ualidum & quadraginta annis obseruatum an habeat duas uires. uidelicet ut statutum, & ut præscriptio, & quando à iure communi superueniente tollatur.*
13 *Statutum, quòd forenses, uel ecclesia nullo tempore possint præscribere ad hoc ne Ciuitas perdat datia, & collectas, an ualeat.*
14 *Statuta præcisa dispensationem arbitri non recipiunt.*
15 *Præcisè, dicere quid sit.*
16 *Constitutio est rationabilis, eo ipso, quòd non reperitur prohibita.*
17 *Constitutio arctatiua ignorantia est propter naturalem iustitiam.*
18 *Ecclesia non potest arctare non suum forum.*
19 *Communitas ciuitatis an possit statuere aliquid in præiudicium singulorum ciuium.*
20 *Voluntas priuata partium an possit mutare generalem constitutionem.*
21 *Per pactum potest inueniri præscriptio à iure non inuenta, & inuentæ derogari potest.*
22 *Creditor an præscribat iuri offerendi, quod habet debitor.*
23 *Præscribere non potest contra dominum, qui scit rem alienam.*
24 *Papa si scribat in literis suis ad executionem statuti, an uideatur confirmare.*
25 *Confirmationem inducunt ea, quæ fiunt ad executionem.*
26 *Papa an possit statuere de laicis.*

27 Con-

27 *Constitutiones laicorum an sint seruandæ in foro spirituali.*

28 *Episcopus si imponat pœnam pecuniariam, an debeat sibi imbursare, uel dare consanguineis.*

29 *Populi inferiores an possint facere constitutionem pœnalem.*

30 *Populi maiores cum authoritate suorum magistratuum possunt legem pœnalem condere etiam duram.*

31 *Pœna constitutionis, si exprimatur cui integrè, uel partem applicari debeat, id seruandum est. Sin minus, aut apposita est per uerba multiplicatiua, ut duplum, & ei applicatur cui simplum. Sin per uerba simplicia, ex contractu parti, ex delicto uerò fisco applicatur.*

32 *Ex naui qualibet debet Cæsari solui tributum oneris ferendi, alioquin nauis confiscatur. & an eo casu etiam merces unà fisco applicentur?*

33 *Nauis similis est domui, quæ confiscatur cum his, quæ continentur in domo, si ea ad delinquentem pertinent.*

34 *Ciuitas, si ex priuilegio habeat primam appellationem, an possit statuere, quod non liceat appellare.*

35 *Consensus principis non requiritur in constitutione populi.*

36 *Constitutio an liget ignorantes.*

37 *Statutum ciuitatis, uel decretum domini si dicat, quòd decuriones, qui pro tempore fuerint, teneantur infra mensem notificare potestati aliquid; quid inferant uerba illa pro tempore.*

38 *Decuriones si infra terminum decesserint, an successores teneantur.*

39 *Constitutionem ita interpretare, ut si disponat de pœna imponenda, futura respiciat, si de indulgentia, uel dispensatione, de factis, & præteritis intelligat.*

40 *Statuta an sint stricti iuris.*

41 *Statuta, quæcunque dant iudici arbitrium, possunt dici bonæ fidei.*

42 *Suppositus si quis sit diuersis tribunalibus, quod tribunal inspicietur. & in contractibus ordinandis locus contractus, in delictis arcendis locus delicti, in iudicijs ordinandis locus iudicij inspicitur.*

43 *Statutum si sit in loco contractus, de præscriptione annali, in loco iudicij de decennali, quis locus debeat inspici.*

44 *Principium ubi habes, ibi de natura, & fine perpendas.*

45 *Statutum, quòd non soluens puniatur aliqua annua pœna, an ualeat.*

46 *Statutum laicorum, quo matrimonia pœnarum adiectione prohibeantur, an ualeat.*

47 *Matrimonij substantia per laicos prohiberi non potest, potest tamen qualitas.*

48 *Homicidium, quamuis sit contra naturam, per accidens tamen permittitur, & accidens interdum magis quam natura consideratur.*

49 *Statutum Iustiniani quò ad succedendum, uel non succedendum in bonis, in foro eius seruatur.*

50 *Instrumentum matrimonij, secundum ius ciuile requirit tres testes.*

1 CONSTITVTIO † Quid est, nota. 2. di. 1 omnis constitutio. & alia est bona & æqua, ut ait illa constitutio ex ore Dei promulgata, pacta seruabo: alia bona & non æqua, ut ait statutum municipij, creditorem post decennium non audiam: & aliqua æqua & non bona, ut quòd nulla currat præscriptio creditoribus, uel dominis rerum. dico enim istud statutum ualere, sicut ualet pactum. ff. de ædil. edic. l. quòd si nolit. §. si quod ita. alia est æqua æquior; ut. C. de procu. l. exigendi. alia uera uerior, ut nota. ff. de in-
2 offic. testa. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ¶ † Quæro, an sit differentia, an aliquid statuatur contra ius ecclesiæ, an contra libertatem clericorum, uel ecclesiarum. Respondetur, sic: quia licet neutrũ statutum ualeat, ut. j. eod. c. ecclesia sanctæ Mariæ; tamen plus punit, qui statuit contra libertatem ecclesiæ, ut in auth. cassa & irrita, &. j. de immu. eccl. c. nõ minus, & ca. aduersus. ¶ † Sed quęro, quæ
3 sunt illa statuta,[a] quæ sunt cõtra illam libertatem? Resp. omnia illa, quæ sunt contra priuilegia generalia, ut contra priuilegium fori, uel præscriptionis secundũ Inn. uel per quòd clerici opprimuntur, & laici efficiuntur audaciores, & clerici timidiores, ut. ff. quarum rerum actio
4 non datur l. j. §. quæ onerãdæ. ¶ † Vnde statutum, quod imponit modicã pœnam offen-
b denti[b] clericum, ita est cõtra ecclesiasticam libertatem, sicut si nullam pęnã imponeret. quinimò etiam inter laicos nõ ualet hoc statutum, ut not. Arch. 23. q. 3. duo ista: quia facilitas ueniæ nutrit maleficia; & ideo est contra ius naturale. unde, nõ obstante tali statuto, homicida debet puniri pœna iuris, & iuri publico subiugari, ut l. ij. C.
5 ubi sena. uel claris. † Non tenet licentia constitutionis, quæ dat materiam delinquendi, ut not. in cle. cõ
6 cessã, j de elec. ¶ † Citatus a constitutione dictantis, quòd sufficiat citatio facta de
c absente in loco publico,[c] cõdẽnari potest, sed appellare non prohibetur. Est igitur uerus cõtumax secundum quid, sed non simpliciter, ut not. in cle. j. de
7 iud. ¶ † Si uniuersitas studij Papiensis transferatur Mediolanum ad tempus, mutatur locus: tamen non minuuntur iura episcopi Papiẽsis, qui est ordinarius
8 uniuersitatis; ut no. in d. cle. j. de offi. or. ¶ † Quare in
d constitutionibus[d] & statutis requiritur scriptura? Respon. ad perpetuam rei memoriam, ut. j. de renun. c. j. in fi. Ioan. And. dicit, quòd non requiritur ad primordiale esse, sed ad obseruantiam esse. nisi enim interueniret scriptura, non possent publicari, nec innotescere populo, præsertim his, qui tẽpore statuti conditi non erant in rerũ natura; & ideo frustra fierent; quia non ligarẽt. hoc apparet ex l. xij. tabularum, quæ in 12. tabulis scripta erat, ut ff. de orig. iur. l. ij. ¶ Et si quis diceret, quòd scriptura esset de
9 substantia legis, forte non erraret: † quia est de essentia in sententia diffinitiua hominis, ut. C. de sent. ex peri. reci. l. j. ita multo fortius in sententia legis latæ per populum. sed si per principem, non requiritur scriptura. nam princeps fert sententiam sine scripti
10 recitatione. ¶ † Quæro, an episcopus possit facere statutum in suo episcopatu. Respon. sic imponendo pœnam censuræ, ut in c. ut animarum. §. statutis de resc. lib. 6. sed pęnam pecuniariam non potest imponere. quia non reperitur lege cautum. Vel dic, quòd episcopus

a ¶ *Quæ statuta dicũtur cõtra libertatem ecclesiæ.*

b ¶ *Statutum, quòd imponit modicam pœnam offendenti clericum est contra libertatem ecclesiæ.*

c ¶ *Statutum, quòd sufficiat citatio facta de absente in loco publico.*

d ¶ *Vide Abb. Pan. in c. 1. de post. præla. & uide latißime per Bologninum in Theodosiana sua, in gl. antepenult.*

scopus potest,quia habet merum imperium : sed inferior eo non potest.C.de sen.& interlo.l.nulli.ff.de
11 iud.l.ij.§.is datur. ¶†Sed quid de archidiacono?dicit Inn. ꝙ si eligitur a collegio , habet iurisdictioné: secus,si non habet collegium, ut sing.no.Inno. infra
12 de iudi.c.decernimus. ¶†Quæro,nunquid statutum potest præscribi,hoc est factum statutum ualidum,& xl.ann. obseruatum nũquid habeat duas uires.s.statuti , & præscriptionis ? & est ar. quòd non : quia præscriptio ista non est præscriptio,sed executio constitutionis , ar.ff.de usuc.l.sequitur.§.lana. & ideo per ius commune superueniens in contrarium tollitur, licet præscriptio non tolleretur,ut no.in c.j.ĩ.eo.li. 6.¶Sed quid si ius commune redactũ est in pactum conuentum, uel tale statutum est iuratum ? Respon. non tollitur : quia non est merum ius cõmune, quoties aliquid additur , uel detrahitur, ut ff de iusti.&
13 iur.l.ius ciuile. ¶†Quæro,an ualeat statutum,quòd forenses, uel ecclesia nullo tempore possint præscribere ne ciuitas perdat datia,& collectas ? Respon.sicut ecclesia uult sibi sua priuilegia intacta seruari, ita & respublica.etiam nõ plus potest ecclesia q̃ respublica.C.de sac.san.eccl.l.fin. & ideo ualet statutũ in quærendis,non in quæsitis ante statutum : quia respublica , sicut pactum , potest rei suæ legem imponere.ff.de uerb.obl.l.si ita quis.§.ea lege.de hoc alibi dicam.ex isto tamen statuto sequitur absurdũ , quia
14 er it procedere in infinitum d.l.fi. ¶†Statuta præcisa dispensationem arbitri non recipiunt; & ideò, ubi in statuto apponitur aduerbium,p̃cisè,debet ad unguem seruari,ut no.ĩ eo.ne Romani,de elect.in cle.
15 ¶†Quid est dicere,præcise? id est omnimodo,& indistincte.ff.de iure immu.l semper.§.demonstratur,
16 ubi de hoc. ¶†Constitutio est rationabilis eoipso, quòd non reperitur prohibita,licet eius ratio demõstrari non possit.ff de leg.l. non omnium.ff.de postu.
17 l.j.§ j.viij.dist.frustra,per Arch. ¶†Constitutio arctatiua ignorantię est saltẽ p̃p naturalẽ iustitiam,ut no.in c.j.de iud. in cle.dic, ꝙ potest arctare actũ, sed non agentem : quia parcitur ignoranti in pœnis.
18 ¶†Ecclesia non potest arctare non suum forum , ut
19 no.in cle.dispendiosam,de iud. ¶†Quæro,an communitas ciuitatis possit statuere aliquid in præiudicium singulorum ciuium? Dicit Inn. quòd non.ĩ de iureiur. uenientes. quod debet intelligi contra aliquos ciues nominatos: sed in genere sic, ut ff.de administ.tut.l.siue.§.Lucius, & quod not.C. q̃ sit long. consuetu.l.ij. & l.iij.§. actor.ff. de re iud. per Barto.
¶†Quæro,an priuata uoluntas partium possit mu-
20 tare generalem constitutionem ? responde nõ,secũdum Inn.qui ita not.ĩ de procur.in nostra.ad hoc.ff. de leg.j.l.nemo potest. hoc uerũ,nisi in depẽdentib. simpliciter a consensu,†unde per pactum potest in-
21 ueniri præscriptio a iure non inuenta,& tunc in præscribendo non requiritur bona fides,ut not. in c.pastoralis.ĩ de offi.ord.in gl.sed usque: Item potest derogari præscriptioni inuẽtæ a iure,ut ff.de.edi.edic. quod si nolit.§.si quid ita. ¶†Considera, quòd dici-
22 tur,creditor præscribit iure offerẽdi, quod habet debitor;intelligitur,si creditor possidet pignus: secus, si non possidet.uel dic etiam si possidet, non præscribit. nam fructus percipiendo & extenuando sortem, sibi quotidie soluit. ff. de sol.l.Titia. ¶ † Item quia
23 ista præscriptio non currit secundũ naturam tẽporis. sm naturã possessionis ille, qui scit rẽ alienam, præscribere non potest ꝓ dominum. non obst l.si q̃s emptionis.§.fi. quia ibi contra purgationem contuma-
24 ciæ p̃scribiť,nõ cõtra solutionẽ debiti. ¶†Quæro, si papa scribit in literis suis ad executionem statuti, an uideatur confirmare ? dicit Inn. quòd si papa statutũ laicorũ approbet super ecclesiis,ꝙ eo ipso ꝯfirmat,ut ipse not.ĩ.de transact.c.j. & sic de cætero tale statutum non debet de capitularibus amoueri , arg. ff.de milit.test.l.tribunus.§.ultimo;quod est not.di-
25 gnum. ¶†Ex hoc not. quòd ea,quæ fiunt ad execu-
26 tionem , inducunt confirmationem. ¶†Quæro,nunquid papa possit statuere de laicis? respon.sic annuẽte imperatore, uel ratum habente, ut ĩ de hære.c.ad
27 abolendam . ¶†Quæro, an constitutiones laicorũ sint seruandæ in foro spirituali ? respon.sic, si continent naturalem æquitatem , de hoc per Inn. ĩ de immu.eccl.quia plerique,& ĩ de no.oper. nuntia.c.j.in
28 nouella. ¶†Quæro, si episcopus imponit pœnam pecuniariam,utrum sibi debeat imbursare,uel dare cõsanguineis? respon.non,sed debet pauperibus eroga-
29 re,ut no.Inn.in d.c.quia plerique, in fin. ¶†An inferiores populi possint facere constitutionem pœnalem, dicit Inn.quòd non,s.sine suis rectoribus.ĩ eod.
30 cum omnes,per Inn.¶†Sed maiores populi cum authoritate suorum magistratuum bene possent legem pœnalem condere,etiam duram, ut not.in l.j.§.j.qđ quisque iuris, & ff.de decretis ab ordine faciendis l.
31 fi.pœna constitutionis, si quidem lex dixit,cui applicetur in totum,uel in partem,seruanda est lex. Si autem non dicit, cui applicetur
a in totum pęna a pecuniaria, & apposita per nomina multiplicatiua, ut duplum, uel quadruplum , tunc applicatur ei , cui simplum, ut l.fi.de litig. Si autem per nomina simplicia , & descendit ex cõtractu,applicatur parti: sed si ex delicto,uel quasi, applicatur fisco, ut no.ff.de popularibus actionibus,

a ¶ *Vide Aret.in rubr. infra de iud.*

32 in rub.†Et adde hic nouum intellectum illius legis, iubemus.C.de sac.sanc.eccl Nam dico,ꝙ omnis nauis mundi debet Cæsari tributum oneris ferendi , quando facit transitum per illas partes . & ideo , si illud tributum subtrahitur , nauis confiscatur : quia etiam debet tributum. sed an merces, quæ sunt in naui , confiscentur unà cum naui , determinatur . C.de nau fę. cum proponas, & ff.loca.l.pe.§.nautem.
33 †Porrò nauis similis est domui , quæ cõfiscatur cum his , quæ continentur in domo , ut C. de incest. nuptiis,l.cum ancillis.s. si tales pertinent ad delinquentem : aliàs non,ut ĩ de pignori c.ex parte, uel dic,ꝙ in d.l.cum ancillis,est speciale, quia lex ultra procedit:aliàs secus.quia diuersa corpora sunt.ff.de actio. empt.l.granaria. Dicit Inn.quòd non ualet constitutio,quæ tangit ius superioris. infra de consue. cum
34 consuetudinis,per Inn. ¶† Pone, ꝙ ciuitas ex priuilegio habet primam appellationem, nunquid potest statuere, ꝙ non liceat appellare?dicit Bar. ꝙ non in l.fi.ff.de aqu.plu.ar.quod uerum est , nisi statuta sua sint confirmata per principem ex certa scientia . ad iudicem autem municipalem appellari non potest.
35 ¶† Idem Inn.ait,quòd in constitutione populi non requiritur consensus principis , de fide instr. cũ Pe. in nouel. Nã sufficit authoritas proprij magistratus, & licentia,quam habent per legem,omnes populi.& hoc siue constitutio concernat iurisdictionem , siue non,ut.ff.de nego.gest.l.cum alicui , & l.ex facto.

¶Quæro,

Vide aliquid per episcopum Alexandri. in cap. 1. 4. dist.

36 ¶† Quæro, utrum constitutio liget ignorantes? respondeo, ignorantia pœnę non excusat, sed ignorantia delicti aut concernit ius naturale, uel quasi, & non excusat, ut C. de in ius uo. l. uenia. aut cōcernit aliud motiuum statuentium, & tunc aut potuit & debuit scire, & non excusat, ut j de postul. prælat. c. j. aut non potuit scire; & tunc excusat, ut d. l. si ff. de decr. ab or. fa. de hoc no. in spe. de consti. in fi ff. de le. l. j. aut constitutio afficit rem statuentis, & afficit ignorantes. ff. de pub. l. commissa, sicut decretum, de fideicommissariis libertatibus, cum quasi: quia etiā mortuum. sed si afficit personam, & est pœnalis, non
37 ligat ignorantem. C. de tab. l. generali, lib. 10. ¶† Pone, dicit statutum ciuitatis, uel decretum domini, q decuriones, qui pro tempore fuerint, teneantur infra mensem notificare potestati aliquid: primò quæro, quid est dictum pro tempore? Sol. i. in eą parte temporis, ut patet in c. generali. §. illos, de elec. li. 6. & in cle. de uit. & hone. cleri. & eo. tit. c. fi. secundum
38 Pau. de Liaza. ¶† Quid ergo, si intra terminum decesserint, nunquid tenentur successores? & uidetur q nō. C. de decur. l. prouidendum, li. 10. nam inspicitur principium temporis, ar. ff. de uerb. obl. l. si filius. & idē uidetur de syndico, qui habebat quatuor dies ad denuntiandum, & interim fuit remotus: quòd succedens in officio non teneatur: quia pro tempore nō erat syndicus, i. in principio temporis. In contrarium uidetur, quia idem est officium continuatione. dic q si primus est mortuus, nullus tenetur sed si uiuit, primus tenetur gesta explicare, & nō secūdus. ff. de neg. gest. l. nam & Seruius. §. si me uiuo, & ar. l. j. C. de admi. tut. est enim hoc de reliquiis officij prioris. C. ut causæ post pubertatem adsit tutor in rubro, & ni-
39 gro. † Porrò iste est actus momentaneæ solicitudinis, quæ habet oculos retro. habet enim constitutio oculos ad subiectam materiā. un. si subiecta materia est de pterito, respicit circa pteritū: si de futuro, respicit in futurū: Vnde, si disponit de pęna imponenda, intelligitur de futuris. si autem de indulgentia, uel dispēsatione, intelligitur de factis pteritis, ne instruatur materia delinquendi. ff. de legi. cum lex.
40 ¶† Sed an statuta sint stricti iuris, dic aut ex eis surgit condictio ex lege; & sunt stricti iuris, id est æquitas officij iudicis nihil addere pōt. Aut surgit actio ex ɔ̄ctu stricti iuris, & idem, ut not. ff. de tritica. l. in hac. aut surgit actio ex contractu bonæ fidei, & sunt bonæ fidei, si agatur ex eo capite. aliàs sunt stricti iuris, ut no. in l. certi conditio, in prin. ff. si cer. pe. Fallit in arbitrarijs, quę semper trahuntur ad ęquitatem,
41 quam bona fides desiderat, † Vnde, quandocunque statutum dat arbitrium iudici, omnia talia statuta quo ad interpretationem possunt dici bonę fidei, ff. de eo, quod certo loc. l. quod si Ephesi. ff. de negotijs. gest. l. quia tantundem; & ista sunt ex inuentione
42 mea. ¶† Quæro, si quis est suppositus diuersis tribunalibus, quod tribunal inspiciē? respon. illius loci, ubi ius oriē. nā oē ius cohęret origini suę. & iō i ɔ̄ctibus ordinandis locus ɔ̄ctus inspicitur: in delictis arcendis locus delicti: in iudicijs ordinandis locus fori, i. iudicij. hæc est uulgaris doctrina, quam primò
43 posuit Odof. ff de iudic. l. j. in sua lectura. ¶† Sed pone in loco contractus est statutum de præscri. annali: in loco iudicij de decēnali: quis locus inspiciē? respon. inspicitur locus contractus: quia præscriptio est uia quædam actionis sumens terminum à causa prima ipsius; unde non uariat ex uarietate locorum.
44 C. de usuca. transfor. l. j. in princi. † Vbi ergo habes principium, ibi de natura & fine perpēdis. ff. de uerb.
45 obli. l. insulam intra biennium. ¶† Dubitatur, utrū ualeat statutum, quòd non soluens puniatur aliqua annua pœna? dic q sic, si est debitor in specie, uel in facto: quia non extenuat sortem. Si autem in quantitate, uel in facto, ad cautelam quantitatis uel q debeat deponere apud campsorem, uel dare pignora, sunt opniones, ut not. C. de usur. aut. ad hoc. Bart. dicit, q nec directe, nec cauillāti possunt permitti usu
46 ræ. ff. de admi. tu. l. Titium. §. altero. ¶† Quæro, an ualeat statutum laicorum, quo matrimonia pęnarū adiectione prohibentur? dicit Archid. quòd non. 2. q. 3. Euphemium. Idem dicit Io. And. in c. statutum
47 de hære. lib. 6. ¶† Tu dic, q substantia matrimonij non potest prohiberi per laicos, sed eius qualitas, unde si reipublicæ interest talia connubia non fieri, ne fiat scandalum in populo, tenet adiectio pœnæ, sicut tenet, ne malis moribus ciuitas informetur, ut. l. 2. C. de secun. nupt. licet illa lex non seruetur propter
48 dictum Apostoli in foro ecclesiastico. ¶† Ego uideo, q homicidium ɔ̄ naturam est; & tamen per accidens permittitur. Itaque plerunque magis consideratur accidens, quàm natura: quia accidentia naturam obnubilant, & tęgunt, ut. C. de adul. l. Graccus. ff. de post. l. j. § bestias. omnia ista accidentia uocaē qualitatis in iure nostro: quia sunt quędam adiectio. Pone alibi dicit lex, quòd sine dotalibus instrumentis cum concubina non cōtrahatur matrimonium efficax ad prolem legitimandam, ut insti. de nupt. §. fi. & tamen Archi dicit, quòd de iure canonico secus est: quia tenet matrimonium, & filij sunt legitimi, ut
49 ipse not. ¶† Dominus Cy. dicit, q in foro Iustiniani seruaē statutum eius quò ad succedendum, uel nō succedendū in bonis. Item in dubio propter imparitatem non debet censeri connubium; & ideò lex Iustiniani habuit rationabile motiuum, & propterea seruandum in foro laicorum; & sic aliquid potest disponi de accessorio, quod non potest disponi de principali: & adde, quod no. Archi. xcvj. dist. bene, ubi dicit, quòd de causa matrimoniali laici non possunt disponere. Sed ubi habent facti certitudinem, possunt secundum canones iudicare. & ego dico, q etiam de successionibus, & etiam de dotibus possunt iudicare secundum leges: quia consistunt in re temporali in-
50 hærendo dicto domini Cy. ¶† Et no. quòd in dicto instrumento secundum ius ciuile requiruntur tres testes, ut eleganter no. Archi. ponendo omnes casus, in quibus requiruntur tres testes. 2. q. v. §. j. ubi omnino uideas.

SVMMARIVM.

1 *Constitutiones canonicæ ab omnibus seruandæ sunt tam in ciuilibus causis, quàm in criminalibus.*
2 *Verbum, statutum, significat rem perfectam.*
3 *Statuta imperfecta non ligant.*
4 *Statutum episcopi an dicatur statutum canonum.*
5 *Vicario Iesu Christi subiecta est omnis creatura.*
6 *Subditus sui ipsius nemo est, propterea constitutio Papæ non ligat eum nec successorem.*

Terminus

7 *Terminus generalis an possit arctari per subauditum intellectum.*

8 *Verba legis sunt iuuanda interpretatione.*

9 *Statutis semper creditur inesse iustitia.*

10 *Iudex succedit loco legis, & in non determinatis à lege habet arbitrium simile determinatis. & nu. 33.*

11 *Testis depositio, & Notarij scriptura in aliquo falsa in totum uitiatur.*

12 *Positio ratione partis falsa potest negari simpliciter.*

14 *Iudex debet iudicare secundum acta, & probata, non ex proprio sensu.*

15 *Clausula, si ità est, in literis Papæ exponitur idest si ità est probatum.*

16 *Iudex non debet formare sententiam ex suo capite, sed prout ius dictat.*

17 *Transgredi leges an liceat iudicibus propter casus de nouo emergentes.*

18 *Aequitas non scripta non habet uim legis, ubi rigor scriptus est in contrarium*

19 *Iudex in ciuilibus, etiam pro modica iniustitia, puta expensarum, facit litem suam.*

20 *Transgredi leges an liceat arbitris.*

21 *Arbiter an faciat litem suam in male iudicando.*

22 *Apices iuris sunt quidquid bonam fidem non tangit, sed extrinsecus uentilatur.*

23 *Arbitrator in modica quantitate potest leges transgredi ob bonum pacis.*

24 *Pœnas augere, uel diminuere an possint iudices maiores, & qui habent altam iurisdictionem, ut sunt potestates, & præsides ciuitatum merum & mixtum imperium habentes.*

25 *Pœnam certam & determinatam, imponi consuetam, iudex mutando facit litem suam.*

26 *Iudices ecclesiastici, etiam post sententiam interdum dispensant.*

27 *Episcopus si dispensat, uel ex officio aliquid facit, an sit necessaria præsentia partis.*

28 *Tumultus si immineat potest culpabilis puniri, non seruato ordine iudiciario.*

29 *Ius ciuile si discordat cum canonico quod nam attendi debeat.*

30 *Sententiam iudicis laici an teneatur exequi episcopus.*

31 *Iudex quid si iudicat per simplicitatem, & non per malitiam.*

32 *Filius quemadmodum contrahendo, ità & iudicando patrem de peculio obligat.*

33 *Iudex in arbitrarijs debet eligere opinionem maiori fulctam ratione.*

34 *Iudex sequens communem opinionem in iudicando, nisi ea sit notoriè falsa, uel irrationabilis, excusatur.*

35 *Opinio Glo. cui nulla alia Glo. aduersatur, tenenda est, & quid si inuicem aduersantur.*

36 *Interpretari, uel glossare statuta municipalia an possit priuata persona.*

37 *Statutum, quòd extrahens sanguinem in palatio puniatur corporali pœna, non comprehendit phlebotomantem.*

38 *Voluntas, & propositum distinguunt beneficia, & maleficia.*

39 *Interpres debet dumtaxat exponere, non facere nouum ius.*

40 *Statuta municipalia recipiunt interpretationem intensiuam, & expositiuam.*

41 *Interpretatio quæ requirat: & ubi uerba seruiunt menti, & mens uerbis, non indigemus interpretatione.*

42 *Statuta omnia recipiunt interpretationem intensiuam, & aduersatiuam, non autem extensiuam, uel restrictiuam, nisi quatenus de iure communi.*

43 *In statutorum intellectu, attendi debet eorum uis, potestas, & ratio. & uirtus legum consistit in substantia rationis. & Scriptura sine mente nihil est.*

44 *Scripturas interpretamur per unam rationem, per argumentum à paritate, & ab omnimoda similitudine.*

45 *Interpretatio competit Magistratibus ac Prudentibus.*

46 *Statutum debet uerbo à iure communi sumpto cum suo causa uti.*

47 *Statuta non sunt interpretanda per fictionem.*

48 *Statuta loquentia de executionibus testamentorum fiendorum præter ordinem iuris communis, non habent locum in ficta, seu præsumpta uulgari, uel pupillari tacita. & quare.*

49 *Ius commune informat, & uestit Statuta non è conuerso.*

50 *Interpretationem extraneam, uel cerebrinam, uel transgredientem terminos non accipiunt statuta. Sicut nec instrumenta, nec testes nec aliud interpretabile.*

51 *Interpretatio sumitur à natura contractus, à natura rei, & à causa. nu. 53. in fi.*

52 *Interpretatio statuti an dicatur statutum.*

53 *Et de interpretatione contractus dotis, & de interpretatione stipulationis.*

54 *Statutorum reuisione commissa quibusdam sapientibus, utrum pendente reuisione statuta uetera possint exequi.*

55 *Statuta an æquiparari debeant contractibus, an ultimus uoluntatibus.*

56 *Arbitrator, qui habet ex forma compromissi potestatē arbitrandi & corrigendi arbitramentum, si facit laudum reseruata sibi potestate corrigendi, potest interim laudum latum peti mandari executioni, præstita cautione idonea.*

57 *Interpretatum semel an possit iterum interpretari.*

58 *Iudex si erret contra textum l. sententia expresso errore, non ualet secus si erret contra interpretationem legis.*

59 *Hæres non potest interpretari uoluntatem defuncti.*

60 *Statutum populi si disponit, quòd genitor possit relinquere filio spurio bona sua, an ualeat.*

Legitimati an succedere possint.

61 *Legitimatus habet figuram, non autem substantiam naturalem legitimi.*

62 *Imperator in legitimationibus reseruat clausulam non obstantium quam populus non potest apponere quia est suprema iurisdictionis.*

63 *Statuere populus potest quatenus moribus, & legibus uiuit.*

64 *Quæ à turpi causa finali oriuntur, uel ad eam referuntur, non debent ad effectum produci.*

65 *Statutum quod pater possit filio spurio bona sua relinquere, nutrit peccatum luxuriæ.*

66 *Ius ciuile non potest tollere ius naturale, sed effectum eius.*

67 *Præscriptio non tollit contractum, sed eius uirtutem. i. obligationem, & actionem.*

68 *Statutum, quod naturalis filius exhæredatus a patre, uel præteritus habeat querelam inofficiosi testi, an ualeat.*

69 *Statutum, quòd nati ex diuersis concubinis sibi inuicem succedant, an ualeat.*

70 *Dotare an possint principes spurias suas de plenitudine potestatis.*

Potestatis

71 Poteſtatis plenitudo ſuperat omnem legem poſitiuam. & in Principe ſufficit pro ratione uoluntas.
72 Iura uidentur ibi poſſideri, ubi quis domicilium habet, uel forum ſortitur.
73 Poteſtas & potentia qualiter differant.
74 Populus regitur tribus modis.
75 Cõſuetudines fori iudiciorũ nõ ſunt regalia, nec ad eas præſcriben. requiritur ſciẽtia prĩcipis uel mediati ſuperioris.
76 Conſuetudo debet eſſe præſcripta.

¶Sequitur.c.canonum.

ANONVM a ¶† Cõſtitutiones canonicę ab omnibus sũt ſeruandæ tã in ciuilibus cauſis, q̄ in criminalibus, & nemo ſuo ſenſu, ſed canonum authoritate ducitur. Caſus. præcipit concilium Meldenſe, ꝙ ſtatuta canonum. i. canones ſtatuentes cuſtodiantur ab omnibus, & nemo in actionibus, uel in iudicijs ſuo ſenſu
2 ducatur, ſed iudicet ſecundum canones. ¶† Ibi ſtatuta, illud uerbum ſignificat rem perfectam. ff. quod quiſque iur. l. j. §. hæc b uerba. † unde ſtatuta imperfecta non ligant, ut plenè not. in proęmio cle. ut puta ea, quæ requirunt confirmationem ſuperioris, uel publicationem. nam prima ſunt imperfe-
4 cta quo ad obſeruantiam. ¶† Ibi, canonum, quæritur, an ſtatutum epiſcopi dicatur ſtatutum canonũ? loquor de ſtatuto ualido; ut. infrà de loc. c. ueſtra. & uř ꝙ ſic, quia omnia noſtra ſunt, quæ nřa authoritate ſubſiſtunt, ut. C. de uete. iur. enucle. l. j. §. oĩa. ¶In ꝯrium, quia ſequeretur, ꝙ ius municipale eſſet ius commune; quod falſum eſt. Sol. quò ad diſpoſitum ſunt diuerſa, quamquam authoritas diſponentis influat ſuper diſpoſitum a ſtatuto. Porrò aliud eſt permittere, aliud eſt facere, ut. ff. de ma. uin. l. ſi pater. §.
5 ſi. & C. de teſta. l. omnium. ¶† Ibi, ab omnibus, exponunt quidam. ſ. ſubditis, quod non placet Inno. quia uicario Ieſu Chriſti ſubiecta eſt omnis creatura. Tu dic, aut eſt talis conſtitutio, quæ poſſit adaptari oĩbus; & tunc eſt uerum, quod dicit Inno. aut non poteſt adaptari oĩbus; puta infidelibus; & tunc bona
6 eſt dicta gloſſ. † Item quia nemo eſt ſubditus ſuijpſius; iõ conſtitutio papæ eum, uel eius ſucceſſorem non ligat; unde poteſt regi ſuo ſenſu; & eius ſnĩa ꝯ ius ſcriptum lata ius facit, ut. l. j. ff. de conſti. prin. &
7 C. de legi. l. ſi. ¶† Extra quæro, an terminus generalis poſſit arctari per ſubauditum intellectum? dicit Iac. de Are. quòd aut diſponens loquitur per modum conſtitutionis, & poteſt arctari. aut per modũ extenſionis; & tunc non poteſt arctari. ff. de oper. no. nun. l. j. §. item nuntiatio. & hoc uerum eſt, quando
8 loquitur de legislatore: † quia uerba legis ſunt iuuãda interpretatione, ut patet. ff. qui ſatiſdare cogan. l. inter omnes, & C. de ſacroſan. eccle. l. j. ubi dicitur: habeat unuſquiſq;, expoſuit gl. ſ. habilis. & eodẽ modo ſi diceret ſtatutum, unuſquiſque uadat in exercitum; intelligitur de habilibus, id eſt qui naturaliter
9 ire poſſunt: † quia iuſtitia ſtatutis ſemper creditur ineſſe, ut. ff. de re milit. l. 3. §. ſi ad diem. ff. ſi quis cau. l. 2. §. quod diximus. ſi. de excuſatio. tut. l. ſcire opor-
10 tet. §. & ſi maxime. † & ſic iudex ſuccedit loco legis, & uocatur princeps. & ideo in non determinatis a lege habet arbitrium ſimile rebus determinatis, ut
11 not. ff. de teſta. l. Seio. † Si autem terminus uniuerſalis proferatur a teſte, uel tabellione nõ reſtringitur. ſed ſi eſt in aliquo falſum, in totũ uitiatur: quia ſubſcribentis authoritas uulneratur, ut no. ſupra titul. proximo. c. damnamus, per Bernar. ix. diſtinc. c. ſi ad
12 ſcripturas, & de hæreti. fraternitatis. † Idem in poſitione, uel interrogatione nam ratione partis falſæ poteſt negari ſimpliciter, ut. ff. de reb. dub. l. ſi is, qui
13 ducenta. §. utrum ita. † Ibi in actionibus, nec in libellis, ut. l. 2. §. poſt originem. ff. de origine iuris, & infra de iudic. capitulo, examinata. nec in proceſſibus, eodem titulo, capitulo, exhibita, de reſtitutio. ſpolia. capitulo, Piſanis. nec in teſtamentis. ff. de legatis. j. l. nemo poteſt. ff. de legatis. 2. l. codicillis. §. ſi. ff. de conditio. inſtitu. l. quidam in ſuo. ff. de auro & argento lega. l. medico. §. ultimo. ff. de operis liber. l. cer-
14 donem. ¶† ibi, ſuo ſenſu, ſ. corporeo. nam licet uiderit, debet potius iudicare ſecundum acta & probata, quàm ſecundum id quod uidit, nec dicitur iudicare ipſe, ſed lex, quæ hoc diſponit. ff. de ritu nuptiarum. l. palam. Studeat tamen intercipere teſtes, inquantũ poteſt, ne falſum coram eo probetur, ut notat Azo
15 in ſumma. C. de teſtibus. † & hæc uera ſunt, etiam ſi in literis papæ ſit clauſula, ſi eſt ita: nam exponitur, ſi ita eſt probatum. & uide, quod notat Archidiaconus. 30. q. 5. iudicantem, & xi. q. iij. quamuis, per Ar-
16 chidiaconũ. † Itẽ põt intelligi c literae de ſenſu corporeo, id c eſt de opinione animæ. nemo enim ex ſuo capite dẽt formare ſententiam, ſed ſecundũ qđ ius dictat: alioquin nõ eſſet mi-
17 niſter legis. ¶† Vnde iuxta hoc quæro cum Inn. utrum ratione caſuum emergentium poſſint iudices ordinarij licite leges tranſgredi? & uidetur, quod poſſint ſequi iudicium animi ſui: quia iurant iudicare, quod ſibi equũ, ac iuſtum uidebitur, ut in aut. iuſiurandũ, quod præſtatur ab his. §. æquius. unde nõ debent deierare, ut C. ad legẽ Iuliam repetundarum l. ſi. Sol. dicit Inn. quòd ordinario hoc non eſt licitum: quia nec iuſtum eſt facere contra legis uigorem, ut C. de
18 le. l. leges ſacratiſſimæ. † Item nec æquum: quia æqtas non ſcripta non habet uim legis, ubi rigor ſcriptus eſt in contrarium, ut ff. qui & a quibus l. proſpe-
19 xit, & nota. plene per Cy. in l. 1. C. de legi. † & hæc uera ſunt in ciuilibus cauſis, in quibus iudex nõ hẽt arbitrium: imò etiam pro modica iniuſtitia, puta expenſarum litis, facit litem ſuam, ut in auth. de iu. §.
20 oportet. ¶† Sed ſtatim q̃ro cum Inn. qđ in arbitris? dř nanq; arbiter ab arbitrij libertate. ut ff. de arb. l. qualem, in princ. ergo uř, ꝙ poſſit ſequi animi ſui motum, quem alteri committere
21 non põt, ut no. c. ti. ſicuti. † ¶In d cõtrariũ uidetur, ꝙ arbiter rõ facit litem ſuam male iudicãdo & in apicibus iuris. C. de pact. l. ſi

a ¶Circa iſtud c. quæro, an iſte tex. in uerbo, ab omnibus, intelligatur tam de bonis, quàm de malis, uide omnino Panor. in ca. ſoluta. in viij. no. de maio. & obe.

b ¶Et ca. in his. infrà. 3 de uerbo. ſignifi. ubi text.

c ¶Adde etiã hoc, quòd qui facit contra legem præcepti, in cuius intellectu ſunt uariæ opiniones, peccat, ut ſin. colligitur ex tex. & glo. & ibi Io. And. & d. Ant. in c. cappellanus, de ferijs, & facit quod not. Inn. in c. ne inni taris, de conſti. infra e. & ponit Alex. conſi. 107. in ſecunda parte, & adde hic ad Panor. in apoſt.

d ¶Vide Io. de Imol. & mod. in l. diuus. ff. de re iu. ubi etiã aliquid per do. Alex.

21 l.si qs in cōscribēdo,in fi.¶†Apices iuris sunt,q cq d bonā fidem non tangit, sed extrinsecus uentilatur, ut ff.mandati l.si fideiussor.§.quædam.Sol.dicit Inn. ꝙ arbitro permissum est leges transgredi,ut hic no. ꝑ Ber. ut ff.de ar.§.stari l. diē.

a ¶*Vide Arc.in c.dilectis,de iudi. & an arbitrator, quantacunque fulgeat potestate, possis repellere ꝑscriptionē, uide Orla. in trac.de arbi.in ult. parte nu.25.*

23 †Tu dic,ꝙ nō licet arbitro[a] leges transgredi, sed arbitratori licet propter bonum pacis, ut ī.de præbē. nisi esset.l.in parua quantitate, pro qua uerisimiliter transigerent hi, qui lites execrantur, ut ff.de arbi. l. sed si seruum. §. si quis iudex, & l. de meis.§.recepisse,in gl.ordi. & licet arbiter non iuret,nihil ad rumbum.nam nec iudex delegatus iurat, & tamen debet iudicare secū
24 dum leges & canones: aliàs facit litem suā.¶†Quæro unà cum Inno.quid in causis criminalibus,utrum iudices maiores, & qui habēt altam iurisdictionem, ut præsides, & potestates ciuitatū habentes merum imperium, possint propter casus emergentes pœnas augere,uel minuere?dicit Inn.quòd sic in extraordinariis criminibus. quinimò etiam in ordinariis a te latam sentētiam,& causa cognita,ut ff.de infamibus l.quid ergo §.pena grauior,& C. eo.l.si possidentiū,
25 & l.si seuerior†tu dic.aut consueuit imponi certa & determinata pœna;& non possunt eam mutare,quin faciāt litē suam,ut,C.ne sanctum baptisma iteretur. l.fi.ff.ad Turp.l.j.§.calumniatoribus, nisi in sentētia exprimant causam rationabilem,quādo exaggerāt, uel dispensant,ar.ff.de qō.l.j.§. si quis ultro, & pœnę consuetudinariæ & statutorū municipalium oino sunt imponendæ,licet crimen sit extraordinarium, ut.ff.de extraor.cri.l.1.§.sunt quædam,& hoc in iu
26 dicibus secularibus.†Sed iudices ecclesiastici quandoque etiam post sententiam dispensant,ut ī.de iud. at si clerici, nisi processissent ad actum degradatio
27 nis secundum Arch. ¶†Quæro,si episcopus dispensat,uel ex officio aliquid facit, utrum sit necessaria præsentia partis.dic quòd non, quando non fit in figura iudicij,ut no.Arch 1.q.7.quoties cordis. & de multiplici dispensatione uide eadem ca.& q. hi qui,
28 per Arch.¶†Extra no. quòd quando periculum tumultus imminet,possunt pœna mortis puniri culpabiles absque ullo ordinato processu, ut ff. de iniusto testamento l.si quis filio exhæredato.§.quod si quis.
29 uer.nisi forte. ¶†Quæro,quid si discordat ius ciuile,& ius canonicum?Respondeo in his,in quibus præualet ius canonicum ratione materiæ,ut quia spiritualis, uel usuraria, uel ratione materiæ seu personæ,ut quia clericus,uel religiosus, sequendū est ius canonicum.In aliis autem casibus eps seruabit decretales in suo foro,& potestas in suo, etiā si ambo fori sint in eadem ciuitate:quia forus licet uideatur paruum territorium, tamen ad instar territorij regitur,& quilibet in proprio territorio militat,& regulat & gubernat,ut no.ff.de manu. l.apud eum.ī. de noui oper.nuntia.c.1.& ibi no.& infra de foro com
30 petenti,quod clericus. ¶†Sed nunquid eps tenetur exequi sententiam iudicis laici? respon sic,si est iustè lata,& a iure canonico non discrepet:aliàs secus, ut in capitulo,ulero,de exceptio.li.6. multo fortius è contra,ut patet expresse.C.de episc.audien.l.epale.cum enim utraq; iurisdictio sit ordinata ad iustitiam,æquissimum est, quòd una protegat alteram: quia utraque subest eidem superiori,scilicet deo,ut ff.de sacrosan.eccl.l.placet. ¶Deinde tu potes uenire ad glossam Bernardi. ¶Opponitur de capitulo, sciendum.Solutio,ibi locales,hic generales.¶Opponitur, ꝙ lex consulens non obligat. sol. ut in gloss. ¶Opponitur de. l.digna uox. sol.ibi prima uerior. ¶Opponitur de inculcatione.sol.ut in glo. ¶Quæro de actione inepta proposita ineptè; respondeo non ualet libellus.¶Quęro,qd si apta ꝓponitur ineptè? dic ut infra de iud. c. examinata. Opponitur de l. qualem,sol.ibi nō cōtra legem, sed circa factū Ber.
31 ¶†Quæro quid si iudex iudicat per simplicitatem, & non per malitiam?respōdeo, tenetur quatenus bono uiro æquum uidetur, id est quatenus facere potest,& intelligitur facere posse etiam de peculio, si est filiusfamilias, cui administratio peculij sit con
32 cessa,ut ff.de iudiciis l.si filius. †Nā sicut obligat patrem contrahendo de peculio,ita iudicando; quod est notabile, quandoq; tamen ignoscitur ei non solum in tanto,sed in toto,ut in apicibus iuris, ut di
33 cam ī.e.c.ne innitaris.¶†Extra no.secundū Io.And. ꝙ expedit habere iudicē gratiosum in arbitrariis, b tamen[b] caueant iudices,ne eligant opinionem, quæ minus habet rationis. Iudex succedit loco legis, & uocatur princeps,& ideo in non determinatis a lege habet arbitrium simile rebus determinatis. ff. de testi. l. Se
34 io.†Excusantur autem,si sequuntur opinionem cōmunem,nisi notoriè sit irrationabilis,seu falsa secū
35 dum Host.quod tene menti. † Dicit Iac.But.ꝙ debemus sequi in dubio opiniones glossarum, quę non habēt c glossas contrarias, ut ipse not. in l.1.C.qui pro sua iuris.& facit l.d is.domino sancto. ubi uerò essent glo.contrariæ, teneat illam opinionem,cui magis ratio intellectus sui cōsentit, nec propterea facit litem suam, qa habet necesse eligere: unde necessitas officij eum excusat,ar. ff.ad Silla.l.si quis in graui.§.si cū omnes. adde quod
36 dicā ī.e.c.ne innitaris.¶†Vulgaris quæstio est, utrū aliqua priuata persona possit interpretari, uel glossari statuta municipalia?& uidetur ꝙ sic:quia nō debent iudaice intelligi, ut ff.de in ius uo. l. quamuis.
37 Itē de absurdo animo potest fieri lex, † unde si statutum dicit,ꝙ faciēs sanguinem in palatio puniatur pœna corporali,non intelligitur, de eo, qui facit ibi phlebotomiam, quoniam hoc esset iudaicum, nam hoc est beneficium,non malum,per quod infirmi incolumitas procuratur. Item delictum,& reatus idē
38 sunt:sed iste non est in reatu.Item †uoluntas & propositum distinguunt beneficia, & maleficia, ut ff. de fur.l.qui iniurię,& l.uerū.ff.loca.§.si quis ignorans. sed iste nō habuit propositum delinquendi; ergo nō est delictum:quia a quo remouetur diffinitio, remouetur & diffinitum:sed omnis diffinitio delictorum fit per dolum, uel culpam. ff. de legi.l.j. sed hic non est dolus,uel culpa.nisi ex industria male phlebotomauerit,ut ff de uar.& extraor.cog.l.medicus, & ff. de iniuriis l.in rem.§.tugurium. In contrarium uidetur,quod statuta non possint glossari: quia nemo suo sensu debet ea intelligere;sed literaliter, prout iacent,

b ¶ *Vide Pan. in c.consuluit,de off.deleg.*

c ¶ *Adde scripta latè per do. moder.in l.ut uim.ff.de iusti.& iure, et ultra ibi scripta, adde, quod dicit idem Bald. in consi. 272. primo libro, in ultimis uerbis, quòd ueritas est in gl.*

iacent, ut ff. qui & a quib. l. prospexit. ff. de exerci. l. j. si is, qui nauem. ¶ Item qui interpretatur, addit uel minuit. sed qui hoc facit, nouum ius facit, ut ff. de iu-
39 stit. & iur. l. ius ciuile. † Ad interpretem autem non pertinet nouum facere, sed exponere & explicare, ut ff. de uer. ob. l. 1. in fi. & l. 1. ff. de execu. tu. Item nihil excitatur ad actum nisi per potentiam, de leg. 2. l. si ita. §. sub conditione, sed potestas glossandi & interpretandi debet concedi à principe. ff. de orig. iur. l. 2. §. fi. Sol. interpretationem expositiuam recipiũt: quia sine hac interpretatione non potest cena [a] duci, ut ff. de ori. iur. l. 2. § ex his legibus latis, in uerbo, desideraret, & in euangelio Matthæi dicitur, ꝙ Emanuel interpretatur nobiscum deus. Et apostolus dicit, ꝙ interpretatio est donum dei, primo To mo Corinth. 14. & expositio sacrarum scripturarũ.

a ¶ *Vide Socinum in cõ si. 252. uer. primo ex doctrina.*

41 ¶ † Dic, ꝙ interpretatio tria requirit. s. interpretabile, interpretantem, & actum interpretandi. & ubi habemus sonum uerborum, quia uerba seruiunt menti, & mens uerbis, ut l. labeo. ff. de suppel. leg. non indigemus interprete: sed ubi est plus, uel minus in mente, quàm in uerbis, tunc recurrimus ad mentem si dicto scriptum congruat. ff. de leg. 2. l. cum pater.
42 §. cum imperfecta, † & omnia statuta recipiunt interpretationem intensiuam, quæ ex uerbis intelligi potest, sed non extensiuam, ut ff. sol. mat. l. si uerò §. de uiro, nec restrictiuam, ut ff. qui & a qui. l. prospexit, nisi restringatur per ius commune, quod habet informare statutum municipale, ut C. de nox. l. 2. de consue. cum dilectus, & no. C. de iure deli. l. fi. §. in computatione. tamen scripturæ statutorum non sic sunt interpretandæ, sicut diuina scriptura: quia spiritus sanctus, qui legitur in litera, uiuificat: litera autem occidit 2. Cor. 3. Item statuta recipiunt interpretationem aduersatiuam per ar. a contrario sensu, ut C. de fur. l. apud antiquos. ¶ Istud ar. in tex. uocatur coniectura, & per contrariam coniecturam iste modus argumentandi potest resolui, ut C. de condi. inser. l.
43 2. † Item statuta non debent ita ruditer intelligi, ꝙ omittant uim, ac potestatem eorum, ut ff. de le. l. scire leges. Virtus enim legis consistit in substantia rationis, ut C. quæ sit lon. consue. l. 2. quia mens legis idem est, quod anima & spiritus ipsius scripturæ. nam scriptura sine mente nihil est, ut ff. de test. mi. di
44 uus. † Item per uiuã rationem interpretamur scripturas, ut ff. si cer. pe. l. cum fundus §. j. & ff. de acqui. pos. l. j. §. ueteres. unde omnia statuta recipiunt interpretationem per punctum rationis. nam ratio nõ fallit, nec fallitur, ut l. fi. C. de pond. auri. ¶ Item interpretamur per ar. a parilitate, ut C. de indi. uidui. l. fi. ¶ Item per ar. ab omnimoda similitudine, ut ff. de leg. 1. l. non possunt, & l. de quibus, & l. ideoque,
45 † ubi dicitur, quòd interpretatio est commissa magistratibus. Item competit prudentibus, quibus est concessum interpretari, ut d. §. ex his legibus latis.
46 ¶ † Item quando statutum mutuat uocabulum a iure ciuili, quod assumit adminiculum, & opem a iure communi, debet uti cum sua causa tanquam successessor uocabuli, ar. de acquir. posses. Pomponius. §. cum quis, & in auth. de filiis ante dota. instr. na. §. fi.
47 † Sanè per fictionem iuris statuta non sunt interpretanda, ut ff. de ne. ge. l. 3. §. hæc uerba. nam frustra esset ibi secundum caput edicti, si primũ sufficeisset.

48 ¶ † Et ideo statuta, quæ loquũtur de executionibus testamẽtorum præter ordinem iuris communis fiendorum, non habent locũ in ficta seu præsumpta substitutione tacita uulgari, uel pupillari: quia illa non est proprie testamentum, sed suppletio testamenti, & licet testamentum ex forma stricti iuris non ualeat sine insinuatione, tamen tacita substitutio non est insinuanda de per se & expresse; & tamen haberet locum in testamento, quod confirmatur per fictionem legis Corneliæ, uel postliminij: quia est uerum testamentum in facto, licet sit fictum in uirtute, & licet eius confirmatio consistat in fictione cõfirmante testamentum, unde ibi est ueritas fundamenti & originis. ualiditas autem est ibi in fictione cõsistens: quapropter ibi fictio magis influit, quàm disponit. ff. ad leg. Fal. l. 1. §. 1. & multa prosunt ad coadiuuandum, quæ non prosunt ad originem petitionis fundandã, ut C. de eden. l. fi. Vel dic breuius, ꝙ aut lex fingit principaliter propter se, aut propter aliud, id est, propter coadiuuandam ueritatem. Primo casu casus fictus non clauditur in statuto loquente de casu uero & natura li: secundo sic: quia licet fictio coadiuuet, tamen ille casus est fundatus in ueritate, & hoc tene menti, quia subtile. & sanè ubi loquimur de facto, & non de ficto, non inspicimus fictionem, ut in cle.
49 quodcirca, de elec. † Sed Bar. dicit, quòd statuta recipiunt interpretationẽ passiuam, [b] non actiuam in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. similia uerba habes in gl. ff. de transact. l. qui cũ tutoribus, in prin. Hoc est dicere, ꝙ ius cõe informat statuta & uestit, sed nõ informatur, nec uestitur ab eis, & hoc propter uirtutem attractiuam, quam habet ius cõmune ad municipale, & non è contra. de ista uirtute attractiua no. ff. de pac. l. iure gentium. §.
50 quinimò. ¶ † Vltimo scias, ꝙ statuta non recipiunt interpretationem extraneam, uel ceruotiam, uel transgredientẽ terminos suos, sicut nec instrumenta, nec testes, nec ullum interpretabile, ut ff. de fideiuss. l. fideiussores magistratuum. §. pro Aureal. & ideo ubi statutum figit pedes, ibi nos figere debemus, ut no. ff. pro soc. l. si non fuerit. ita tamen inferamus, quòd a uerbis non prorsus recedamus, ut ff. de uer. ob. l. quicquid astringendæ, & ff. de usufru. leg. l. si alij, & no. C. de leg. l. non dubium, de priui. c. porrò. ¶ Item de interpretatione contractus bonæ
51 fidei habes. ff. pro so. l. si socius pro filio. † Item sumitur interpretatio a natura contractus. l. fi. ff. de condi. ob cau. Item a natura rei. ff. de dam. infe. l. inter quos, uersi. & quod in stipulatione. ff. de usu. l. si stipu
52 latus. ¶ † Quæro, utrum interpretatio statuti dicatur statutũ? respon. sic, si est intrinseca & substãtialis & inseparabilis a statuto. ff. de uerb. sig. l. nominis & rei. §. uerbũ, ex legibus. sed si est argumentalis, uel extrinseca, tunc non est statutum. Glo. ordi. dicit, ꝙ est tex. legis, ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier,
53 & non est alibi. ¶ † Item de interpretatione contractus dotis, qui similiter est bone fidei, habes. ff. de pa. dota. l. inter socerum. §. cum inter patrem. Item de interpretatione stipulationis, quæ est stricti iuris, habes.

b ¶ *Et uide allegata plenè per d. Io. Bapt. de sancto Seuerino, & aliquid per Ias. May. in l. omnes populi. ff. de ius. & iur. Et adde ad ista uerba Bald. hic, quòd interpretatio in quacunque dispositione semper debet fieri in benigniorem partem. ita pulchre comprobat Soc. in consi. 23. uer. 18.*

habes.ff.de uerb. obli. l.si ita stipulatus fuero per te non fieri.& facit.ff.de euic. l.si ita quis, & ff. de ritu nup. l.libertum.§.senatus. ¶Item de interpretatione sumpta a causa fina.habes.ff.de condi. ob cau. l.si extraneus, sed a causa impulsiua non sumitur inter-
54 pretatio.¶†Sed dubitatur de hoc puncto.Commissa est reuisio statutorum quibusdã sapientibus. utrũ pendente reuisione statuta uetera possunt exequi? nam si equiparas statuta contractui, non potest exequi,ut l.pecuniam.ff. si cer.pe.si uerò æquipares ultimæ uoluntati,possunt exequi,ut l. plures in princ.
55 ff.de excep.do.†& uidetur,ꝙ æquiparentur contractibus,ut ff.de ma. test.l.si ita fuerit. In cõtrariũ vr̃, ꝙ ultimis uoluntatibus,qa non fingũt retro,ut C.de legi.& const.l.leges, & cõstitutiones.So dicit Barto. ꝙ possunt interim exequi: quia interim hñt suũ esse ꝑfectũ,licet in futurũ possint reformari, ut.ff. de in diẽ adiec.l.ij.& est sic vt in ꝑcario,qd' pro libito põt reuocari: tñ donec reuocetur, subsistit.ad idẽ facit c.gratiose,de rescr.li.6.& l.4.ff.loca.secundũ Bar.ꝗ ita no.ff.de condi.inde.l.Iulianus qđ uerũ est ꝑstita cautione,& nõ aliter: quia æquiparo supplicationi
56 j.de in inte.rest.c.suscitata. ¶†Ex hoc sequitur alia cõclusio, ꝙ si arbitrator,ꝗ hẽt ex forma cõpromissi potestatem arbitrandi & corrigendi arbitramentũ,fecit laudũ suũ,reseruata sibi ptãte corrigẽdi, ꝙ interim laudũ latũ põt peti executioni mãdari ꝑstita cautione idonea C.de ord. cog l.fi.ar. C. de ꝑci.
57 impe.offerendis,aut.quæ supplicatio.¶†Sed nunqd semel interpretatum potest iterum interpretari? respondeo non:quia rei declaratæ [a] nihil addi põt, nec detrahi.hoc dicit gl.ord.no.ff.de uer.ob.l.quicqd astringendæ,ꝗ
58 nõ reperitur alibi. † Item dicit,ꝙ interpretatio est dubij casus decisio,ut C.de leg.l. fi.& si iudex erret ꝯ tex. legis, sñia nõ ualet expresso errore. secus, si erret cõtra interpretationẽ legis.ff.de re iu.cũ prolatis. ¶Itẽ omnis assimilatio dr̃ interpretatio,ut insti. de legit. pa.tutela.ubi est tex.notabilis.¶Interdũ exponitur,
59 interpretor.i.præsumo.C.de leg.l.1.†Et not.ꝙ hæres nõ potest interpretari uolũtatem defuncti. Duæ gl.sunt in iure ciuili.ff.de rei uin. l.item Pomponius scribit.§.fi.& ibi tex.ꝗ non est alibi,& ff.de uer.obl.
60 inter stipulantẽ.§ fi.¶†Dubitatũ est apud antiquos, nunquid statutũ populi ualeat,si disponit,ꝙ genitor possit relinquere filio suo spurio bona sua? & vr̃ ꝙ sic:quia nulla ratio naturalis hoc prohibet, & ius naturale antiquum ꝑmittit, quo iure primæuo oẽs in natura pari nascebantur pares, ut puta quia liberi.i. generati nascebantur, cũ non esset cognita dr̃ia naturalis atq; legitimi,ut in aut.qui.no.natu. &c.coll. 6.& 7.Itẽ quia nihil peccauerũt geniti, sed genitores, ut C. de natu.li. l.legem
61 Anastasij. ¶† Legitimatio similis est alchimiæ, [b] quæ facit apparere illud,quod nõ est, transmutare tamen unã spẽm in alterã nõ potest,sicut legitimatus figuram legitimi gerit; sed non hẽt eãdem substantiã, quæ debet proficisci a rerũ natura, quæ diuina & immutabilis est.¶In cõtrariũ uidetur. nã ius potissimũ Romanorũ prohibet eos succedere,ut in d.aut.qui mo.natu.effi.sui.§. fi.colla.7.Et imperator maior est in prohibẽdo,ꝗ populus in ꝑmittẽdo.C.cõia de success.aut.oẽs peregrini:quia populus merum imperium non possidet, nec quasi.Item a quo remouetur disponens, remouetur dispositum,& a quo remouetur potentia disponentis,remouetur uirtus dispositi l. 2. de offic. procon. sed per prohibitionem iuris communis remouetur populus a potestate disponendi, ergo nõ ualet dispositio statuti.Item spurius est præcise & omnino non capax,ut no.de his qui.ut indi.l.hæreditas. Item ius municipale non potest quem legitimare in se, ut no.
62 Inn.infra de fide instrumen.c.cum P.tabellio. †Item etiam imperator non solet legitimare, nisi reseruata forma, idest clausula non obstantiũ adiecta. Sed populus, qui est minoris authoritatis, non potest istam clausulam derogatoriam apponere: quia ista clausula est de suprema iurisdictione, quæ uocatur
63 plenitudo potestatis,ꝗ nõ est apud populos. † Item populi possunt statuere,quatenus moribus, aut legibus uiuunt,ut l.oẽs populi.ff. de iusti. & iur. Sed in hoc populus nõ uiuit lege,nec bonis moribus, quia
64 boni mores nihil habẽt scrupuli. † Itẽ quæ ad turpẽ cãm finalẽ referuntur ex post facto,uel ab ea originẽ sumunt a principio,nõ debet ad effectũ ꝑduci.
65 ff.de annu.le.l.Quintus, in fi. † Item istud statutum nutrit peccatum carnalis concupiscentiæ, & reddit homines & mulieres ad carnis immundiciam, & ad peccandum prõptiores qa licentia & impunitas pec-
66 candi nutrit peccatũ, ergo inualidũ. ¶†In ꝯrium facit,ꝗ ius ciuile nõ põt tollere ius naturale, sed effe-
67 ctũ eius,ergo a simili ita est. † Ecce simile ꝑscriptio nõ tollit contractũ l.in bello.§.factæ. sed tollit uirtutẽ eius.i.obligationẽ & actionẽ, ut l.obligationũ ferè.§.placet,de actio.& ob. Istã considerationẽ habuit tex.in §.pactus ne peteret, & sunt uerba Ia. Bu. in quæstione ueterũ Pisanorum hic,sed illud uerum est,ubi honestè statutum:ideo vr̃ statutum non ualere,quia ꝯ pudicitiã,ut hic,& istã partẽ puto uerio rẽ in spuriis dãnatis lege diuina,ut dixi in l.2.C.de iure an.aure.s.si sunt spurij nati ex complexu,ꝗ possit criminaliter accusari.aliàs bene ualet statutum,puta,ꝗs est natus ex clerico in minoribus constituto: uel quia pater tenebat duas cõcubinas:uel ex soluto & soluta ex furtiuo amplexu,cum essent ambo uiles ꝑsonæ,inter quas secundum ius ciuile præsumeretur matrimonium,ut hæc probanť.ff.de ritu nup.l.in libere.instituta ad orficianũ.§ nouissime.C.e.l.si qua
68 illustris.† Item ualeret statutum,ꝙ naturalis filius exhæredatus a patre, uel ꝑteritus haberet quærelã inofficiosi testamẽti, qa naturalis filius tenet mediũ inter legitimum & spurium,& tamẽ de iure cõi nunquã naturalis põt rumpere testm̃ patris,uel aui paterni:quia nõ sequitur patrẽ, sed matrẽ,ut ff.de sta. ho.l.uulgo,& elegãter no. in l.1.§.1.ff. de secun. ta. Item secundum diuersas consuetudines naturales succedunt diuerso modo;ergo ualet consuetudo, ut
69 no.in c.j.§.pe.qui feu.da.pos. † Itẽ ualet statutum, ꝙ nati ex diuersis concubinis sibi inuicẽ succedant, licet sit secus de iure cõi,ut l.spurij. ff.unde cognati, ar.ad hæc ff.de uul.substitutione l.si is qui, & no.in aut.supradicta,ꝗ mo.na.effi.sui.§. fi.nã inter fratres nulla

a *¶Vide quod subtiliter consuluit Ol.cons. 167. inci. ante omnia considerandum, uer. nec his obstat, et uide no.per nouissimos in c.super quæstionum.§.1. de offi. dele.*

b *¶Vide allegata per Ias.May.in l.cũ acutissimi, C.de fideicõ. & ibi diffuse multa pulchra ad propositũ per Barba. in rep. & uide etiam scripta ad hoc in tractatu limitationum per d. Ant. de Rosellis.*

nulla turpitudo uersat, sed sola inhabilitas sumpta à radice corrupta & adde qđ not. in l.ij.C.de hæ.instit.

70 ¶†Vidi dubitari de principibus mundi, utrũ de plenitudine ptãtis possint dotare spurias suas: & vr quòd nõ, qa legibus debent uiuere, ut ff.de legi.l.princeps.

71 † In ɔ̃rium vr, q plenitudini potestatis nihil resistit. nã oẽm legẽ positiuam superat; & sufficit in principe pro rõne uolũtas.ff.de cõst.prin.l.j.nã authoritas ueterum, & mundi necessitas inconueniens induxerũt. Vnde dixit Imperatori qdam mulier, cuius amplexus imperator dicebat illicitos: dñe si libet, licet, & ſm hoc dico, q si dñs Bernabas habuisset in Mediolano plenitudinẽ potestatis, potuisset dare amasiis suis bona existentia in territorio Mediolanensi, uel nomina debito

72 rum Mediolanensium, quia†iura uident ibi possideri, ubi est domicilium, uel ubi reus sortitur forũ; quapropter etiã seipsum obligare potuit.ff. de iud.l.fideicommis.§.tractatum.ff.de sol.l.quæro.C.ubi fideicommissum peti oporteat.l.j.licet quantitas in genere nõ possit possideri: quia nullo loco circunscribitur, & locus incertus possideri nõ põt, ut.ff.de acq.pos.l.locus.Item genera sunt sicut prædicamenta, non sicut p̃dicata. & omnia prædicamenta sunt simpliciter incorporalia, q̃ non possidentur actualiter. Certè nec prędicata, sicut sunt species, nisi sint corpora, uel coniuncta corporib. Sed ɔ̃ p̃dicta facit, qa turpis affectio hic uersatur habens causam permanentẽ in turpitudine & in delicto, de actio.& obl.l.fin.& de uerb.obl.l.si plagij, q̃stio ista

73 pendet de facto. ¶†Sed nunquid aliud est potestas, aliud potẽtia? Rñ.sic, qa esse in potẽtia nondũ est ens, sed est ens ante ipsum, ut not.ff.de cond. ob causam l. qđ Seruus.sed potestas est ens, & sic ex parte post. uerbi gra, qa habeo iurisdictionem, habeo potestatẽ exercendi eam & qa scis, ideo docere potes, & similia.hinc est, q potestatiua cõditio dr potẽtia, sed nõ posse. Plerunq; tñ unum ponitur pro alio ut.ff. de hære.instit.l. suus.§.puto. Patet ex his, q potestas rem perfectã ostẽdit, potentia futuram.ff.de condi.& demon.l.si iam facta. puto tamen, q si papa diceret de plenitudine potentiæ, uel de plenitudine arbitrij, uel de plenitudine uoluntatis, idem operaretur, qđ si diceret de plenitudine ptãtis, quia nõ semper strictis uocabulis utimur. ff.si cer.pet.l.si tibi. Nec scientiã grãmaticæ supra caput habemus: quia altior est anima, & mens omnis, q̃ grammatica: C.de constit.pe.l.ij.C.de ɔ̃hen. & cõmit. stip.l.scrupulosam.C.de test.l.cũ indignũ. & no. q nihil excitatur ad actum nisi p potentiã. un̄ nemo acceptaret legatum, uel hæreditatem, uel dignitatem, nisi habeat ius acceptandi non suspensum de futuro, sed in p̃senti cõcurrens, ut.ff.de leg.ij.si ita.§.si sub cõd.& idẽ in similibus, ut.ff.quorum legatorũ l.i.§.quod autem.

74 ¶†Et not. quòd populus regi-a tur [a] tribus modis.s.rege; & talis populus nihil põt statuere, nisi nutu regis cõcedente: quia nõ potest plus statutũ, q̃ ipsi statuẽtes.

a ¶Vide per Bar. in suo tractatu de regimine ciuitatis.

Scdo mõ regit lege.i.propriis statutis, q̃ quidẽ statuta ualẽt, dũmõ sint licita & honesta.his duob.mod. regit populus expressè: tñ ius superioris nõ põt tãgere, ut ī de iureiur.c.ueniẽtes. Tertio mõ regit consuetudine; & isto mõ regit tacite: tñ ista cõsuetudo, si tangit regalia, dẽt esse de principis cõscientia, seu cõniuentia, ut no.Bart.ff de publica.l. si publicanus.§. in uectigalib. Quæ aũt sint regalia, habes in titulo, quæ sint regalia.

75 ¶†Consuetudines aũt fori iudiciorum non dicuntur regalia, nec requiritur conscientia principis Romanorum, seu mediati superioris. quia quicquid potest populus expresse statuendo, potest tacitè consuetudinem generando, ut.ff.de leg.l. de quibus.§.fi. † Item

76 statutum fit in instanti: sed cõsuetudo fit continuatiuè, quia debet esse præscripta, ut l. nemo.§.temporalis.ff. de re.iur.& ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Culpa ubi non est ibi pœna esse non debet.*

2 *Ignorans edictum non punitur, sicut nec qui delictum.*

3 *Prætextu ignorantiæ qualitatis pœnæ delinquens non liberatur à uera pœna.*

4 *Puniri non debet quis sine culpa: punitur tamen quandoq; quis propter culpam ab alio commissam.*

5 *Constitutio non ligat ante promulgationem publicam, & lapsum, ex inde duorum mensium.*

6 *Statuta municipalia ligant statim atque publicata sunt.*

7 *Ignorantia statuti probatur ex eo quòd quis docet se fuisse extra prouinciam.*

8 *Scientiam absentis probare si quis uoluerit, sufficit probare, quòd ad eum peruenerit fama ex relatione proborum & honestorum uirorum.*

9 *Constitutio secreta, quam papa facit in camera, non ligat.*

10 *Constitutio noua facta appellatione pendente, an trahatur ad causam appellationis.*

11 *Statutum quando respiciat actus futuros, uel pendentes, uel præteritos.*

12 *Nouo statuto dictante quòd de contractibus præteritis soluatur gabella, si res in contractu deducta non extat, non habet locum statutum.*

13 *Constitutio præterita uel futura respicit pro subiecta materia.*

14 *Statuto cauetur quòd ciues possint bladum extrahere ante duos dies, & non postea, quidam cum extraheret tempore permisso coactus est referre s..us propter hostes aduenientes, an possit extrahere. Et quid in eo, qui, cum uellet ante du s dies extrahere, non potuit, quia inuenit portas clausas.*

15 *Extrahere quis dicatur.*

16 *Pœna non debet præuenire culpam.*

1 OGNOSCENTES. b

b †[b]Vbi non est culpa, ibi nõ dẽt esse pœna. & ideo nouũ statutũ futuris dat formam, nõ p̃teritis calumniam, ne iusta ignorantia puniatur. ea enim, q̃ post legem & præter legem committũtur plectenda sunt, nõ illa, quibus innocentia suffragatur. Et quatuor sunt dicta, quorum primum est quædam maxima propositio. Secundum est quædam regula nascens ex propositione prima. Tertium est ignorantia necessaria, qa lex non erat lata, non cadit in delictum: quia ea, quę non sunt, sciri non possunt. nam scientia est entium, non eorum, quæ nec ars, nec natura reuelauit. Quartò dicit, quòd transgressor legis, uel canonis debet puniri. Conclude, quòd qui non transgreditur, non punitur, nec uituperatur: sed qui transgreditur, culpa-

2 tur, & punitur. † Item not. q ignorans edictum non punitur, ut hic, & C.de tab.l.generali, li. 10.ff.de dec. ab ord.fac.l.fin. si nec punitur, qui ignorat delictum,

b ¶*Quia ex suprascriptione istius apparet, quòd fuit sumptum ex registro. quid sit registrum, uide Panor. in c.cum ex literis, in pe.no. de in integ.restit.*

Bald. super primo decr. C ut

ut.ĵ.e.c. nam concupiscentiã. Si aũt quis nouit delictũ, & edictũ, tñ errauit in qualitate delicti, utrũ puniat de toto, an de tanto dic, ut. ff. de iniu. l. eũ qui nocentē. §. si
3 nupta, & ff. loc. l. si quis ignorans. † Si autē non errauit in delicto, nec in qualitate delicti, sed in genere pœnæ, talis ignorantia non excusat, q̃n puniatur iuxta formã ueri propter effectum delinquendi. nam eo ipso in pœnam consentit, qui se delinquere nouit. ff. de postu. l. 1. §. bestias. Item p̃sumit̃ quis scire pœnam, ex quo scit delictum. Itē quia pœna est annexa delicto, non põt separari ab eo. ¶ Venio ad gl. & collige, q̃ id, qđ legitime
4 factum est, pœnam non meretur. ¶† Item q̃ sine culpa quis nõ debet puniri, q̃ uerũ est, ubi culpa a nullo est cõmissa: sed q̃nq; punitur quis propter culpã commissam ab alio, licet non a se, ut uidemus in actione noxali. ff. de re iud. l. miles. §. x. & in spurio, qui priuatur successione propter delictum patris, ut. C. de naturalibus lib. l. legē Anastasij. Item statuta locorum q̃nq; puniunt patrē pro delicto filij, ut no. C. de decre. decurionum, li. x. Item totam familiã pro delicto unius, ut. ff. de incen. rui. naufra. l. Pedius. tñ talia statuta plerunque sunt [a] iniusta, ut no. i aut. ut. nulli iud. in prin. col. ix. Sũt & alij casus, ut hic in glos. & in regula, sine culpa, ubi uideas. & in illis casibus subest ◆ specialis propter uitium materię, & publicam utilitatem. unde licet sit sine culpa, nõ est sine cã, ut. ff. qui & a quibus. l. prospexit. & gl. ponit hic uersus, quos expone, ut ibi no. & facit. ff. de infami. l. ge
5 nero. ¶† Deinde no. q̃ constitutio non ligat anteq̃, sit promulgata; quod intellige publicè, & demum lapsis duob. mẽsibus a die publicationis. qđ dic, ut plene no.
6 in proœmio Clementinarum. † Statuta aũt municipalia ligant statim post publicationē, & post modicum tempus, nec expectatur cursus duorum mensium s̃m
7 doct. † & si quis probet se ignora●●, ēt post duos menses. statutũ non ligat eum. hoc aũt probabit probando se fuisse extra prouinciam s̃m Ber. quod est no. dignũ.
8 ¶† Ad probandum tñ scientiam absentis puto sufficere. q̃ ad eum peruenerit fama ex relatione prouidorũ & honestorũ uirorum, ar. ff. de acqui. hęr. l. si is ad quē, & l. cum quidã. §. quod dicitur; & quia qui põt de facili scire, hr̃ p̃ sciēte, ut. C. de ingē. & manumiss. l. si auiã.
9 ¶† Ex prædictis apparet, q̃ si papa in camera sua fecit quandã constitutionē secretã, q̃ talis cõstitutio nõ ligat anteq̃ sit publica, dicunt tñ q̃dã, q̃ si tunc aliq̃s interfuisset, ligaret illum propter cõsciētiã suã singularē; uerbi gr̃a, dictatorē cõstitutionis, qđ nõ credo uerũ, q̃ lex g̃nalis, q̃ debet g̃naliter operari, claudicet. n̄ eñ facta est lex p̃pter unã singularē p̃sonam, sed propter uniuersas. & licet de esse legis non sit publicatio, est tñ de esse obseruãtiæ. & hæc publicatio debet fieri authoritate conditoris, non a quolibet. quia debet habere in se authoritatem, & ideo debet constare, de mã
10 dato, ul' authoritate publicatoris. alias nõ ligat. ¶† Modo hic quæritur, utrum noua constitutio facta, appellatione pendente, trahatur ad causam appellationis? Respon. si quidem non fit mentio de causis pendentibus, non trahitur ad causam appellationis pendentis, ut in aut. ut cum de appel. cogno. in prin. Si autem fit mentio de causis pendentibus etiam per appellationem, trahitur ad ipsas: secus si non fit mentio de appellatione: quia non debent duo inconuenientia concurrere. s. q̃ trahatur ad sententiam præteritã, & appellationem pendentem, arg. in l. 1. C. de do. promiss. ¶ Sed pone, q̃ fit mentio, de præteritis, non tamen de pendētibus utrum referatur ad pendentia? & uidetur q̃ non: quia iste est casus omissus, ar. ff. de lib. & posth. l. com-
11 modissimè. ¶† Adde, q̃ aut statutũ tradit formam actui inchoando, & nõ põt referri ad preteritos actus, qui sortiti sunt formam & effectum de præterito: aut actui consumando; & refertur ad præterita inchoata, non consumata, si statuto hoc cauetur: aut actui exequēdo, & idē quò ad executionē, q̃a de futuro ē: aut actui resoluēdo; & idē: aut actui ꝯfirmãdo, & simil'r idē. Et in summa, quicquid potest fieri per pactum, potest fieri per statutum, ut no. ff. de reg. iur. l. nec ex prætorio. ¶ Porro actu permanentia recipiunt qualitates, & differentias: sed ea, quæ sunt extincta, non recipiunt has clausulas. uerbi gratia, si res deducta in contractũ iam pereat, quia non potest reduci in statum essentiæ. & ideo non cadit lex noua, nec onus nouum super
12 tali re. † Idem, si contractus erat finitus tempore, unde si statutum nouum dictat, q̃ soluatur gabella p̃ præteritis contractibus, & sunt tales, ex quibus nõ ex-
13 tat res, nec obligatio, non habet locum statutũ. ¶† Cõstitutio habet oculos ad subiectam materiam. unde, si subiecta materia est de præterito, respicit circa præteritum: si de futuro, respicit in futurum. unde si disponit de pœna imponenda, intelligitur de futuris. si autē de indulgentia, uel dispensatione, intelligitur de factis præteritis, ne instruatur materia delinquendi. ff.
14 de legi. cum lex. † ¶ Sed pone statutum est factum, q̃ ciues possint extrahere blauam ante duos dies, & non postea: modo quidam extrahebat blauam ante duos dies, & superuenerunt hostes, unde oportuit, q̃ ueniret intus; nunquid tandem poterit incontinenti extrahere? dicit Io. And. q̃ sic per. l. Cesar. ff. de public. quia inspicitur principium, cum fuerit iustũ; ut. ff. de adul. quod ait. §. fi. Quid ergo si uoluit extrahere intra duos dies, & non potuit, quia portæ ciuitatis erant clausæ? Respond. quod non est initiatum, non potest consumari, ar. ff. de condi. ob cãm. l. si pecuniam, in princ. &
15 ar. ff. de ædi. edi. l. quis sit fugitiuus † Et ille dicitur extrahere, qui saltem pedem extra portam posuit, licet nondum perfecerit cursum, quo tendebat, ut no. ff. de usufr. l. arboribus. cætera uide prout scripsi in
16 lec. C. de legi. l. leges & constitutiones. ¶† Item not. in isto capitulo quòd pœna non potest præuenire culpam. & ex hoc argue, quòd si aliquis est bannitus cum sua generatione, intelligitur de nata, non de nascitura &c.

[a] ¶ *Vide latè cumulata per Ias. May. in l. de quibus, uer. iuxtà prædictam regulam &c. ff. de le.*

SVMMARIVM.

1 *Coniunctorum eadem est ratio.*
2 *Quod transfertur, assumit naturam eius, in quod transfertur.*
3 *Quod de similibus dicitur, uidetur esse statutum.*
4 *Simile quid an sit si dubitetur, & potest argui pro, & contra, præsumitur simile.*
5 *Similitudo quid sit.*
6 *Vendens uaccam prægnantem, non solum uitulum qui in utero est, sed & lactantem, qui nondum herbam depascitur, uendidisse dicitur.*
7 *Villa si transfertur in alteram, nunquid durent propria statuta uilla translata.*
8 *Castrense peculium qui habet, acquirit paganicum.*
9 *Vmbra & uelamina ueteris testamenti cesserunt luci, cum pleni-*

plenitudo lucis, id est Christus uenit.

10 *Quod in uno connexorum reformatur, & in alio reformari intelligitur.*

RANSLATO. Quod in uno connexorũ statuitur, ad aliud connexũ extenditur, uel aliter abolito titulo regis, abolet uigor & titulus suæ legis h.d. Et ideo leges Lõgobardorũ nõ sunt in causis allegãdæ legib. q͞a gens illa, & regnũ eorũ est abolitum & sublatũ, & oĩa simul corruerunt. & si aliqñ illæ leges allegãtur, hoc procedit uel ex consuetudine, uel ex naturali ratione. ¶Casus. Iudæus baptizatus est: q̃ritur, utrum dẽat obseruare uetus testm̃, an nouũ? dicit apostolus, ꝙ nouũ. Modò dicit beatus Augustinus, ꝙ rõ est, quia translato sacerdotio, translata est lex ueteris testamẽti in legẽ noui testamenti. hoc etiam probatur alia rõne: q͞a sacerdotiũ & lex simul data sunt; & ideo simul etiã transferuntur. unde qđ de uno dicitur, de altero 1 intelligitur h.d. ¶†No. ꝙ connexorũ, seu coniunctorũ una est ratio, & ꝓpositio; ad hoc. C. de diuer. rescr. l. libellũ. ff. de lib. & posth. l. si ita. §. regula. Itẽ de principali, & accessorio. ff. loc. l. sed addes. §. si quis mulierem. Item de principali, & augmento. ff. de pac. dota l. inter. §. cum inter. Item cum aliquid prorogatur. ff. de 2 precar. l. sed si manente. † Item quod transfertur, assumit naturam eius, in quod transfertur, ut C. de imponenda lucratiua descrip. l. j. lib. 10. quod mutatur à primo statu, transfiguratur, siue renouatur. ¶Et adde, ꝙ multiplex est mutatio, ut no. C. de acq. pos. l. cum nemo. & nouus status, siue noua qualitas derogat priori, ut ff. de ali. lega. l. Mela. C. ne de sta. defun. l. si mater. ff. de mino l. si ex causa. §. Papinianus. quãdoq; tamen nihil mutatur, nisi quædam qualitas, ut. ff. de condi. & 3 demon l falsa. §. j. ¶† Quidã tangunt hic aliud brocardũ, siue generale, uidelicet qđ de similib. dr̃, uidet̃ esse 4 statutũ. † Quid ergo si dubitetur, an sit simile? r̃ndeo hoc in facto, & in iure consistit. ff. si quadru. paup. fecisd. di. l. pe. & ff. ad l. Aquil. l. illud. Tamen si potest argui pro & cõtra, ꝓsumi debet simile, nisi probetur dissimile, ut hic per Io. An. & no. per arch. 22. q. 1. c si qs. 5 † est autẽ similitudo paritas rationis in diuersis terminis, ut. ff. de legi. l. de quibus. Opponitur, quod casus omissus habetur pro omisso, ut ff. de lib. & posthu. l. commodissime, & in c. susceptum, de rescript. lib. 6. Sol. non dicitur omissum, quod est expresse inseparabiliter annexũ, ut. ff. de leg. iij. l. prædiis. §. balnea. ff. de rei uin. l q̃ religiosis, secus, si per aliquam notam separationis sit ab eo discretum, ut. ff. de actio. empt. l. 6 fundi nihil, & l. granaria. † & ideo, qui uendit uaccam prægnantem, uendit fœtum uteri per quandam accessionem. Item & uitulum lactantem nondum pascentem 7 herbam: quia pars uteri censetur s̃m quosdam. † Et facit istud c. ad q̃stionem. Ecce ꝙ una uilla translata est in alteram; nunquid amodo durant propria statuta uillæ translatæ? & uidetur ꝙ sic: q͞a transfertur cũ sua causa suisque uitiis, ut. ff. de acq. pos. l. Pomponius. §. cũ quis. In contrarium uidetur: quia omne, quod recipitur ab aliquo, oportet iudicari s̃m naturam recipientis, & non s̃m naturam rei receptæ. ff. de publi. l. licitatio. §. mercatores. ff. de acq. hæred. l. Paulus. §. fin. Dic, ꝙ aut statuta sunt cõpatibilia, & quodlibet seruatur in sua uilla, aut non sunt compatibilia; & tunc 8 seruatur statutum uillæ dominantis. † Habemus simile in milite, quia habens castrense peculium acquirit paganiciũ. Item in eo, qui habet bona in diuersis prouinciis. C. de test. mil. l. j. ff. de tut. & cur. da. ab his i. pupillo. Item populus Romanus transtulit regimen suũ in regimen Cæsaris; & tamen non exoleuerunt leges, & plebiscita, nisi quatenus placuit Cæsari, ut. ff. de orig. iu. l. ij. §. nouissimè. unde quod dicit nouus rex, noua lex, uerũ est, si mutetur, sed si non mutetur, durat, si qualitas regiminis patitur? sed si nõ patit̃ aduersum 9 statum, lex aduersatiua corrigitur, ut hic. † Item no. ꝙ cum uenit plenitudo lucis, i. Christus dñs noster, umbræ & uelamina ueteris testamenti luci cesserunt: nimirum, quia uelamen recessit ab oculis, & quod erat in figura, completum est in gratia. Ratio non solũ intellectualis, sed ẽt sensualis hoc dictat: quia omne imperfectum cedit perfecto, & confunditur in ipso, sicut fluuius intrans mare, & sicut apertis oculis cessat cæcitas: sic ueniente sole & ipsius radiis superuenientibus alia luminaria extinguntur, & nullũ uigorem luminis 10 habent apparenter. † Item no. qđ in uno connexorum reformatur, in alio intelligitur reformari, siue sit connexum per dependentiam, siue per qualitatem relationis, ut C. de indicta uidu. l. fi. C. de Latina liber. tol. l. j. in prin. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Lex noua, ubi nouum delictum, de non esse, in esse statuendo, inducit, aut non inducit, sed detegit, aut neutrum facit; sed pœnam dumtaxat addit, an leget præterita.*

2 *Pœna, & prohibitio ubi simul connexæ sunt, tunc quod de una dicitur de alia intelligitur.*

3 *Pœna, regulariter, non ab essentia actus, sed ab actus prohibitione descendit.*

4 *Statuto prohibente frumentum deferri extra territorium, deferens inuentus in uia puniri debet.*

5 *Prohibito aliquo, & ea prohibita censentur, quæ ex inde sequi possunt, quod limi.*

6 *Appetere diuitias an sit peccatum mortale.*

7 *Mala fides impedit præscriptionem inchoandam, & inchoatam dirimit & subuertit. limi. ut ibi.*

8 *Concupiscentia inducit uotum captandæ mortis.*

AM concupiscentiam. Ad euidentiã nota hic, ꝙ non reprobatur malum, nisi prius cognitum. Item no. ꝙ concupiscentia non est actus damnatus propter se, ut patet in pueris, qñ aliq̃d ꝓhibet̃ non ꝑ se, sed ꝑ id, qđ seq põt 21. di. nolite ¶Oĩs ↄcupiscẽtia hic ꝓhibet̃, siue carnis, siue oculorũ, siue mũdanæ, glĩæ, uñ dicit gl. ij. Corint. 6. gloria apl̃orũ fuit, nihil oĩno possidere, sine solicitudine eẽ, & possidere tã res, q̃ dños earũ. Porrò ꝑctm̃ incipit à primis motib. & sicut uẽtus exsiccat aerẽ, ita diabolus influit in ipsos primos motus, & inflam-
1 mat eos. ¶† Præmitte ad euidẽtiã, ꝙ interdũ lex noua nouũ inducit delictũ de nõesse in eẽ statuẽdo. interdũ nõ inducit, sed detegit. interdũ nec ĩducit, nec detegit, sed addit pœnã primo casu nõ ligat ea, q̃ ꝓterita sunt: q͞a licitũ habuerũt principiũ, ar. ff. de his, qui no. infa. l. q̃d ergo, in princ. & facit ultra Bal. c. 2. ĩ eo. Secundo casu idem, ut ĩ eo. c. fi. quia obscurũ pro nullo hr̃ ff. de le. j. Titię textores, & q͞a id, qđ est occultũ, nõ ligat,

ar.c.propter.j.de elec.ff.loca.l.si quis ignorans.Tertio casu dic,aut est pœna naturalis,tunc qui peccauit errã ter,emendet prudenter statim,q incipit scire.C.de in ce.nu.l.cum ancillis.ff.de adul. si adulteriũ cũ incestu. j.de præscr.c.qm̃ omne, & de appel.c. cum cessante ff. de iudi.l.sed si restituantur.§.si.Itẽ quod non vr̃,nõ sen tit,nec cogitat.ff.de ꝓh.empt.l.in l.j.q actus non ualet & ligat.nõ omne,qđ est ꝓhibitũ naturaliter,est inua lidũ.secus, si de iure positiuo aliqua noua pœna impo natur,ut.j.c.tit.c.si.mi um est tñ,q interdũ pena imponit, a & actus nõ prohibetur,ut qñ aliquid speciali fauore punitur,ut.ff.de diuor qđ ait lex.

a ¶No.quòd aliquando pœna imponitur, & actus non prohibetur.

2 ¶† Considera,q interdum sunt connexa prohibitio,& pœna.& tunc quod de uno dr̃,de alio intelligitur,ut.s c.proxi.Interdum sunt discrepantia, & tũc secus. nam in l.l.quod ait,si non teneret diuortium,alia rõ impe diret matrimonium.s.duplicitas matrimoniorũ; unde nulla lex de essentia pęnæ est substantia diuortij.& iõ ad impositionẽ pęnæ non sequitur distinctio actus,sed
3 constructio:quia de esse procedit ibi ad pęnã.† Paritер ait pœna non descendit ab essentia actus,sed a ꝓhibitio,ut.C.de le.l.nõ dubiũ. His ꝓmissis uenio ad capitulu n. ¶Casus. concupiscentia prohibet: quia ex ea oĩa mala sequuntur.vñ dicit apostolus,q ipse naturaliter ignorabat hoc:sed postquã superuenit lex prohibens,dicit concupiscentiam esse peccatum: quia ordi
4 natur ad illud. ¶No. †q cũ aliquid prohibet in termino, intelligit prohibitũ ẽt in uia.Et hoc facit ad sta
5 tuta terrarũ,q̃ prohibẽt deferri frumentũ extra districtũ, s.q captus in uia sit puniẽdus. ¶† Not. q b cum aliquid prohibet,prohibientur oĩa, q̃ ex illo sequuntur,uel seq possunt ex illo,& per illud:secus, si eius occasione,licet non per illud,sed p aliud superueniẽs, ut.l.uerum.ff.de fur. Item no. hic,remoue occasionẽ, & tolles occasionatũ. occasio. n. est peccati concupiscẽtia. nam,ut ait Iacobus apostolus, unusqs que tentat a concupiscẽtia sua abstractus, s. a recto tramite, & illectus. s. ad malum. Deinde cõcupiscentia cũ conceperit,parit peccatũ,qđ cum consumatum fuerit generat mortẽ Io.j.& ideo in oratione dominica dr̃ Deo.& ne nos inducas intentationem.i. ne permittas nos perire in tentationem . sed libera nos a malo.i.diabolo , q est aduersarius noster. uel a malo spiritu,qđ in idẽ recidit:uel a malo, s.corporis, & animæ. Vnde quidam sanctus docuit sic orare,plasmator meus miserere mei, & alia scriptura dicit Spiritum sanctum tuũ ne auferas a me: qm̃ sine auxilio tuo fragilis sum & caducus.ergo deus meus,deus meus respice in me, & illumina oculos meos , ne unq̃ obdormiã in morte, ne qñ dicat inimicus meus,ꝑualui aduersus eum : tu fecisti nos, & non ipsi nos.qđ tuũ
6 est possides. ¶† Quæro, nunquid appetere diuitias sit peccatũ mortale?rñdeo, aut quis appetit cũ bono ordine,& bona conscientia,cessante omni fallacia, sicut faciunt boni doctores salariati, & boni laudabiles mercatores,& hoc est licitũ.Fallit si quis sit prohibitus hanc negociationem exercere.ff.pro soc.l. sed si adijciatur. ff.de dona.l.a qbus.C.de suff. ag.l.j.de mune patrimonio rũ.l.professio,lib.x.sed cũ malo ordine, puta ui,impressione, uel metũ inferendo illis , seu illi , cuius res sunt,non est licitum,ut c.j.de uasallo milite,qui contumax est,colla.x.Itẽ nec cũ mala cõscientia.i.rei alienę sciẽtia:qa nihil prodest bonus ordo,si uita est mala. j. de præscri.c.qm̃ omne. † Vbi dr̃, q mala fides non
7 solum ꝓscriptionem inchoandam impedit,sed ẽt inchoatã dirimit & subuertit: quia malæ conscientiæ non est patrocinãdum,qđ uerum est, nisi tacitus cõsensus dñi accedat,ut in præscriptione feu.ut in c.si qs per triginta,si de feu.fue.contro.col.x.uel q illud. c.nõ habet lo
8 cum de iure canonico. ¶† Item not. q concupiscentia inducit uotum captandæ mortis,ut.C.de pac.l.si.& infra. de conces.præben.c.a.

b ¶Istud reprobat.d.Iac in repetit. l. quominus in ix no.ff. de flu.& in materia pœnali non procedit istud ar.siue ista regula propter glo.quã ibi Abb.reputat sing. in cle. j. in uerbo contrahere de consu. & aff. ibi alle. aliqua iura ad no.Bald. hic.

SVMMARIVM.

1 *Præscribi,secundum Bar.potest cõtra conscientiam exceptio, uel liberatio : non autem dominium , nec ius agendi. quod Theologis non placet.*
2 *Conscientiæ propriæ non debemus inniti.*
3 *Conscientia descriptio.& latior.nu. 5.*
4 *Conscientia mala quid sit .*
5 *Bona conscientia unde Oriatur , quæ sint eius fundamenta eiusdemque laudes amplissima.*
6 *Talis debet esse quis in conscientia , qualis coram sacerdote confitens.*
7 *Opiniones diuersæ si cadant inter sanctos patres, recurrendum est ad propriam conscientiam non fictam , nec simulatam.*
8 *Et in diuersitate opinionum debemus sequi communem.*
9 *Iudices autem quando dissentiunt opinantes , eligere debent eam opinionem,quæ magis habet rationis .*
10 *Opiniones quando sint ita diuersæ , quòd in utranque partẽ potest probabiliter inclinari,debet quis conari,ut habeat iudicem non claudicantem.*
11 *Arbiter utrum male arbitrando faciat litem suam, respectu sortis,uel respectu pœnæ compromissi .*
12 *Processus quando est dubius , iudex eligendo unam opinionem non facit litem suam.*
13 *Iudex , qui ex causa parum probabili , in diuersis uicibus, diuersas amplexus est opiniones,increpandus est, si nõ puniendus.*
14 *Corpus beatæ Mariæ uirginis est in Paradiso.*
15 *Hæreticus non est qui id sentit , in quo, si non omnes, at saltem multos sanctos patres habet consentes.*

1 E innitaris . Contra conscientiam potest †quis præscribere exceptionem,seu liberationem,sed non dominium, nec ius agendi secundum Barto.Theologis non placet: quia lex conscientiæ debet dici lex euangelica a patre luminum oriens. † Non debet quis in-
2 niti conscientiæ suæ,sed dictis sanctorum.& est argumentum,q est erronea conscientia propria & singularis,quæ est potius quædam superstitio,ut.l.quæ sub cõditione.ff.de condi. insti. Sed ꝓ ueras conclusiones , & publicam conscientiam non obligat ad peccatum mortale.ad idem.ff.de crimine stel. l. res,& ff. de fur. l.inter omnes.§.rectè.Nam causa finalis,quare habet conscientiam , est error; si non erraret , conscientiam non haberet , & destructa causa finali peccati , destruitur peccatum,sicut ẽ contra destruitur meritum.
3 †. Conscientia idest consiliatus scientia, & est donum spiritus

spiritus sancti: quia ibi est sapientia & intellectus. sed si ægram conscientiam interroges quid ingemis? rñdebit, qa de me male sentio iuxta illud: quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? & rñdet: quia affligit me inimicus. & male sibi de se conscius alterius conscientiam accusare non potest. C. de accusa. l. fi. & j. de iudi. c. non nouit. Arc. dicit, ꝙ conscientia est cum alio scientia. i. quædam consonantia & armonia cum ueritate. pro hoc. j. de rest. spo. c. Pisanis, & c. literas. bona conscientia idem est, ꝙ bona fides, l. 2. ff. qđ fal. tut. aut. bona conscientia est credere rem suam esse. C. de fur. l. apud antiquos. mala autem conscientia non potest esse sine malitia animi, ff. de abige. l. j. in fi.
4 l. igitur. ff. de lib. causa. † Mala conscientia est etiã, si quis sciat rem alienam esse, licet nesciat determinare, cuius sit, ut. C. unde ui. l. fi. mala conscientia est mẽtiri. infra de rescr. cum dilecta. malam conscientiam inducit fama uehemens, & diu radicata in mentibus hominum. ff. de neg. gest. l. at qui natura. §. cum me.
5 ¶† Cõscientia bona nascit̃ ex bonis animi qualitatib. ut scribitur ad Thimoteum primo, & fundamentum eius est charitas, & fides, & lex, si quis eam bene intellexerit, & bene utat̃. quod autem sanæ doctrinæ ꝯtria tur, id est ꝯ conscientiam. Et ibi docet apostolus alia rationabilis & inuisibilis substãtiæ, uisibilis & mirabilis operationis. deus fecit hoïem, ut esset animal rõnabile; & cum sit rationabile necesse est, ut sit cõscientia le: quia conscientia est beatior pars intellectus deo coniuncta, & tenor uitæ ostẽdit animi qualitatẽ, & cõscientiæ motũ, uel cõsciẽtia est cogitatio, de qua scri-
6 bit̃ in psalmo, cogitatio hominis cõfitebit̃ tibi, &c. † talis debet esse quis in conscientia, qualis est in confessione corã sacerdote. & uide quod no. in c. peccati uenia, in gl. Io. An. & e. ti. c. locupletari, de reg. iu. lib. 6. nunc reuertor ad capĩm. ¶ Casus exponitur dictũ Salomonis dicentis, ne innitaris prudentiæ tuæ. i. propriũ intellectum non debes præferre dictis sanctorũ
7 patrum, & doctorum approbatorum. ¶† Quærit Inn. quid si sancti patres habuerunt diuersas [a] opiniones? dicit Inn. ꝙ tunc recurritur ad propriã conscientiam non confictam, nec simulatam, ut no. in c. cum æterni de re iud. li. 6 ¶† Dicit Io. And. ꝙ in diuersitate opinionum debemus sequi opinionẽ cõem: qa opinio cõis habet uim consuetudinis, ut. ff. de legi. si de interpretatione. ¶† Item caueãt iudices, ne in dissensione opinionis eligant eã, quæ minimum habet rõnis: quia rõ naturalis seipsam ostendit, & ueritatẽ occultã nõ sinit: tñ nõ debet dici rõ, nisi sit bona, ut no. ff. de le. l. si oium. ¶† Itẽ Io. An. dat unum prudẽs cõsiliũ, ꝙ qñ opiniones sunt ita diuersæ, ꝙ in utrãq; partẽ põt probabiliter inclinari, debet quis conari, ut habeat iudicẽ propitiũ, non dico claudicãtem: quia iudex & iudiciũ non debẽt claudicare, ut. C. de fal. l. ubi & C. de ꝓxi.
11 sacro. scrini. l. in sacris, li. 12. ¶† Similiter dico in arbitro, ut dixi. s. c. j. & hic addo talẽ quæstionẽ, Vtrũ arbiter faciat litẽ suam respectu sortis, an respectu pœnæ compromissi? & respondeo, ꝙ respectu damni. qđ infert ꝯ principalẽ. Vnde, si reus soluit pœnam cõpromissi, non põt arbiter facere litẽ suã nisi usq; ad quãtitatẽ sortis: quia cõtumacia litigatoris non debet nocere arbitro. ff. de in litẽ iu. l. j. §. itẽ si ita, & ff. de reg. iu. l. quod a quoquam. & si arbiter non habuit rõnem lucri cessantis, sed dãni emergentis, mitius debet agi
12 cũ eo; & idem in iudice. ¶† Itẽ qñ processus est multũ dubius, iudex eligendo unam opinionẽ non facit litẽ suam. quia nõ est peccatũ, ut no. inst. de ob. quæ ex qua
13 si maleficio. ¶† Sed quid si una uice tenuit unam opinionẽ, alia uice ꝯriam? rñ. nisi ex probabili rõne emendauerit se, est increpandus, licet forte non est ꝑpuniendus, arg. C. de modo mulcta. l. eos. nec prohibetur qs mutare consilium in melius. nã & Augustinus fecit librum retractationum. & apostolus dicit, cum erã paruulus, sapiebã ut paruulus: cũ autem factus sum uir,
14 euacuaui ea, quæ sunt paruuli. ¶† Quæro cum Innoc. utrum sit hæreticum credere, ꝙ corpus beatæ uirginis Mariæ non sit in paradiso? Rñdeo, olim non fuit hæreticum propter uarias opiniones sanctorum patrum secundum Inn. hodie uerò est proximum hæresi; quia solemnissimum festum fit de ascensione beatæ uirginis, cuius corpus & anima piè creditur esse in pa
15 radiso ad pedes Iesu Christi. † illud tamen ex dictis Inno. conclude, ꝙ non est hæreticus ille, qui sentit id, in quo multos sanctos patres habet contestes, licet non omnes, & tene menti ad excusationem Prædicatorum.

[a] ¶ Vide omnino quod consuluit egregie Pet. de Anch. consi. ccx. in cap. inter contraria.
8 quod consilium inuenio, quòd multum egregie & formaliter refert multa alia pulchra in materia addẽ
9 do. do. Barth. Soc in cõ si. suo clx. ubi inter alia, quæ dicit post, quàm retulit uerba formalia Anch. dicit quòd essent uerba An
10 cha. scribenda literis aureis, & ibi uide multa in materia.

SVMMARIVM.

1 *Terminus iste, Omnis, trifariam ponitur. scilicet intellectualiter, naturaliter, dubitanter.*
2 *Plenum arbitrium non porrigitur ad ea, quæ expressè iniqua sunt.*
3 *Statutum iniquum est ipso iure nullum. & nu. 7.*
4 *Superioris authoritas purgat uitium præsumptum inferioris.*
5 *Canonici possunt facere statutum rationabile.*
6 *Processus illicitus ratione personæ, non potest ualere ratione causæ.*
8 *Nihil adeò magnum est, ut, in particulas diuisum, ad modicum non redigatur.*
9 *Iure gentium pro regnorum conseruatione inductum est, ut in regno unicus sit successor, scilicet primò genitus, nisi eũ natura uel accidens impediat.*
10 *Consuetudo, quòd absentes percipiant fructus suarum præbendarum, an ualeat.*
11 *Annexum quod est alicui, id ipsum non est. ab eo tamen diuidi non debet.*
12 *Canonici in præbendis an successores habeant?*
13 *Præbenda quomodo à prouentu, & diuisione, seu distributione, aut portione differat.*
14 *Inter senem, & iuuenem paria iura habentẽ differentia constitui non debet.*
15 *Consuetudo tribuens absentibus percipere fructus præbendarum, eis duntaxat prouidet, qui ex necessaria, uel probabili; non autem eis, qui ex dissoluta, uel ignominiosa causa absunt.*
16 *Absens, cui præbendæ fructus percipere datur, an interim debeat aliquem ecclesiæ in diuinis in seruientem suo loco præficere?*
17 *Fructus dicuntur deductis oneribus, siue naturales sint, siue industriales, siue inter hos medij.*

18 *Consuetudo permittens absenti percipere fructus praebenda non habet locum in ecclesiis curatis.*
19 *Capitulum an sine Episcopo de bonis capitularibus possit facere constitutionem ecclesiae utilem, & necessariam.*
20 *Statuta monopolium sapientia non ualent.*
21 *Statuendi arbitrium habentes unum pro se ipsis, aliud pro alijs statuere nequeunt.*
22 *Statutum iniquum in statuentem ipso iure non retorquetur.*
23 *Absentes ex ui statuti seruatis seruandis conditi, uel legitime praescriptae consuetudinis praebendarum fructus cum bona conscientia percipiunt.*
Quid autem in percipientibus praebendarum fructus interim, dum consuetudo nascitur?
24 *Statutum an possit per capitulum fieri in praeiudicium singulorum.*
25 *Consuetudinis transgressor ita puniri debet, ut transgressor statuti.*
26 *Index ita facit litem suam transgrediendo consuetudinem, sicut transgrediendo statutum.*
27 *Statutum uniuersitatis in eo, quod est commune pluribus ut uniuersis, ualet etiam in praeiudicium singulorum, secus uerò in eo, quod est cõmune pluribus ut singulis, & nu. 32.*
28 *Absentium requisitio in quibus casibus necessaria sit?*
29 *Socius, iniuste prohibendo, consocij sui utilitatem impedire non potest.*
30 *Maior pars an sufficiat in rebus uniuersorum.*
31 *Ecclesiae utile quod est, idem dicitur esse necessarium praelato ratione sui officij. nam Praelatus tenetur ex officio utilitatem ecclesiae procurare. Et quidquid facit ex re ecclesiae, praesumitur facere nomine ecclesiae.*
32 *Utiliter à Praelato gestum re ipsa ad ecclesiam pertinet: inutilia autem ea rata non habet.*
33 *Quaecunque intellectu geruntur illum requirunt in proprio subiecto, non in alieno.*
34 *Aqua ex communi fonte proueniens an à maiori parte, minori non consentiente, concedi possit.*
35 *Si uicinia habet puteum communem, unus potest uendere partem suam utilitatis aquae, aliorum utilitati non detrahẽdo.*
Utilitas aquae diuisionem recipit usu, & arbitrio boni uiri.
36 *Uniuersitatis corpus ex quibus cognoscatur.*
37 *Commissio ubi pluribus facta est, quomodo cognoscatur an sit facta ut collegio, uel ut singulis.*
38 *Actus, ad quem requiritur consensus omnium collegialiter, non perficitur consensu adhibito ab omnibus singulariter.*
39 *Ex duobus haeredibus interfecti an unus possit pacem facere interfectoribus sine alio.*
40 *Iniuriam non ulciscens uilis persona reputatur.*
41 *Impetranti à Principe indulgentiam sub praetextu pacis habitae à consanguineis interfecti, sufficit habuisse pacem à maiori parte consanguineorum.*
42 *Socius an possit locare domum communem pro indiuiso con socio inuito.*
43 *Ex flumine publico in capite aquae riuus transit per praedium Titij ad praedium Seij: utrum, si Titius uelit absorbere aquam in suis praedijs, & desiccare prata, uel molendina Seij, possit.*
44 *Cuius alueus priuatus est, eius quoque aqua in alueo contenta esse dicitur.*
45 *Vicini duo mediante riuo cõmuni uolẽtes unusquisque aquã ducere ad prata, uel molendina propria, quomodo aquam inter se diuident.*
46 *Communitates Terrarum, uel Collegiorum an, & quam iurisdictionem habeant.*
47 *Uniuersitas statuta specialia, uel poenalia facere non potest, nisi superioris authoritas praecedat, uel accedat.*
48 *Consuetudini, nulli absenti, nisi saltem per annum resederit, fructus beneficiorum permittenti, an deroget clausula Non obstantibus quibuscunque statutis, uel consuetudinibus ecclesiae &c. in priuilegio Papae apposita.*
49 *Renunciare iuri suo quilibet potest.*
50 *Canonici iurantes non recipere quenquam, nisi prius iuret seruare eorũ statuta, an, si absq; eo recipiant, sint periuri.*
51 *Statutum, uel consuetudo quòd sit uiris, uel facti, quomodo intelligatur.*
52 *Ciuitas an teneatur statuto proprio.*
53 *Episcopus an ligetur propria constitutione, usque ad nu. 55. inclusiuè.*
54 *Causa proxima ubi agit uirtute alterius causae, inspicienda ea causa est, quae tribuit efficaciam.*
56 *Statutum episcopi, quòd per testes singulares probetur quẽ esse usurarium, an ualeat. & nu. 58.*
Contractus an per testes possit probari usurarius.
57 *Testium singularitas non consistit in sensu, sed in sensato.*
59 *Consuetudo constat ex actuum, & temporum coniunctione*
60 *Reuocare an possit episcopus solus statutum, quod ipse fecit de consensu capituli.*
61 *Delegatus ad uniuersitatem causarum, durante arbitrio, cẽsetur ordinarius.*
62 *Arbitri simul electi ad plura decidenda, debent simul omnia terminare si possunt.*
63 *Arbitrio dato ad reuidendum statuta, an interim donec reuideantur, uetera statuta seruanda sint.*
64 *Collegium, licet non habeat merum imperium, potest tamen facere statuta.*
65 *Statuta episcopi, quòd in certis causis à iure communi omissis non appelletur: Item quòd in certis casibus procedatur summariè, & de plano, an ualeant.*
66 *Episcopi sunt sub lege, nec possunt causas ordinarias committere cum clausula summariè, & de plano.*
67 *Constitutio episcopi, quòd in sua curia possit opponi exceptio non num. pecuniae usque ad quatuor annos, an ualeat.*
68 *Constitutio episcopi, quòd in curia sua clerici nequeant opponere exceptionem non numeratae pecuniae, an ualeat.*
69 *Statutum episcopi contrarium iuri communi, non ualet.*
70 *Authoritatẽ moralis Philosophi pro lege seruari, & in causis allegari.*
71 *Potestas statuendi, & iurisdictio, sunt annexa.*
72 *Statuto plura capitula continente, ultima clausula, si potest, ad omnia refertur.*

1 CVM oẽs. † No. ꝙ iste terminus, oẽs, qñq; ponit̃ intellectualr̃, qñq; naturalr̃; qñq; dubitãter. primo casu sufficit minor pars, secundo nõ. tertio casu, aut ꝓfert̃ à teste, & itelligit̃ naturalr̃: aut à legislatore, & itelligit̃ ciuilr̃. ¶ Et nota, ꝙ rõ istius capl̃i, quare nõ ualet statutũ, ẽ q̃a statuẽtes fecerũt statutũ in sui cõmodũ, & alterius ꝑiudiciũ. Et sic nota, ꝙ si cap l̃m, uł alius inferior hẽt ptãtẽ statuẽdi, itelligit̃ de aequo & rõ-
2 nabili. a † Nã plenũ arbitriũ limitat̃, ut ad ea, q̃ sunt expresse iniqua, ñ porrigat̃, ut. ff. q̃ i frau. cre. §. si pr̃. & alibi elegãter dicit tex. plenè qdẽ, sed ex fide. ff. mãda. l.
3 creditor. §. Lucius. † Itẽ no. ꝙ statutũ, qđ est expresse iniquũ, ẽ ipso iure nullũ. hoc uerũ, si est iniquũ ut in plurib. aliàs seruandũ est, licet durum, ut. ff. q & a qbus
4 l. ꝓspexit. † Aduerte, tñ, ꝙ Inno.

a ¶ *Plenũ arbitriũ, limitatur, ut ad ea q̃ sunt expresse iniqua nõ porrigatur, qđ ego induco ad unũ utile & quotidianũ quòd uigore cuiusq; arbitrij ampli et pleni, qđ hẽt ius dicẽs, ut puta ptãs, cõmisse rius, uel dicarius go dicit,*

uetalis, circa maleficia non poterit ponere aliquē ad torturā, nisi habeat lītia indicia. Ita cōprobat. d. Alex. in consi. 65. inci. habita super cōpetētia, & ita aliàs allebis obtinui, & reportaui honorem. refert & sequitur notabiliter. d. Ias. May. ubi alia notabilia adducit. & dicit hoc esse cordi tenēdū in l. milites. C. de test. mili. & potes addere ista uerba Bald. hic Fran. Parona.

dicit, q̄ si interuenisset authoritas epi, tale statutū ualeret. quia authoritas sup̄ioris purgat uitiū inferioris, uitiū .f. p̄sumptū ex p̄sumpta ambitione ſm Inn. ar. de acq. pos. l. iustè, & ff. de re. iu. l. qui authore. ¶Summa. In statutis nouis concedendis debet æqualitas obseruari: aliàs constitutionē obseruari nō oportet. hic est casus summarius istius decretalis. uel sic. Constitutio, qua futuri ligāt, & nō præsētes, & ſm quā minus habēt successores, q̄ p̄cedētes, nō ualet, vł sic. Cōstitutio capituli, q̄ nō ē cōis oībus, & p quā tolleret antiqua cōsuetudo ecclæ, nō ualet. Primò ponit duplex statutū nouū. Secūdò, ibi: cum igitur, cassat utrunq; duplici ratione. ¶Casus. in ecclesia Trecensi erat duplex consuetudo præscripta, uidelicet q̄ absentes canonici tā in p̄sentia, quā in absentia integraliter p̄ciperēt fructus suarū p̄bendarum, & similiter uinearum annexarum p̄bendis. modò canonici tunc existentes fecerunt statutum, q̄ ipsi more solitò fructus perciperent antedictos, futuri autem canonici nequaquam perciperent, nisi residerent, neque de præbendis, neque de uineis ante annexis. Peruenit hoc ad notitiam papæ: mandat papa, q̄ tam præsentes, q̄ futuri canonici percipiant fructus præbendarum suarum secundum consuetudinem iam præscriptam, non obstante nouo statuto, qđ est irrationabile: quia non debent putare æquum in se; quod putant iniquum in socijs: & quia qđ patiuntur in se, debent in alijs pati. In text. ibi, Trecenses canonici, inæqualitas non debet esse inter fratres, ᵃ quos coniungit paritas æquitatis, ut hic, & ff. de le. 2. l. cum pater. §. euictis. Itē in rebus nouis constituendis euidens debet esse utilitas. & c. ff. de cō sti. pri. l. in rebus. Itē istud statutum fuit factum a collegis, sed non pro collegio: imò fuit quædā tyrannis. Itē aut putabant statutum æquū, aut iniquum. nā si putabant æquum, debuerunt statuere in se & in alijs, si iniquum, fecerunt ꝯ conscientiā. & licet animus, q̄ spiritus est, sit inuisibilis, tn̄ effectus eius vr̄. Item in natura pari & officio pari debet esse paritas, si potest adaptari: sed ubi non potest adaptari, debet esse proportio, ut. ff. de usufr. l. licet, & l. si quis. §.

a ¶Inæqualitas non debet esse īter fratres, quos coniungit paritas æquitatis, uide omnino etiam per Fabianum in repetit. auth. nouissima. C. de inoffi. testa.

5 uestimentorum. ff. de ali. le. l. cum unus. §. fi. ¶† No. ēt q̄ canonici inter se p̄nt facere statutū nisi sit irrationabile. nā frustra hic tractaē de statuto, si statuētes nō habēt p̄tātē, cum nō prius iuris rō, q̄ p̄sonarū q̄rēdā sit, ut. ff. de iure codi. l. qdā referūt. duo ergo requiruntur, ut statutū capituli ualeat, f. statuentium ptās & statuti utilitas, uel æqtas. Oportet. n. q̄ ualeat rōne statuen-

6 tiū, & ēt rone statuti, ut hic. ¶† Nō pōt processus illicitus rōne personæ, ualere rōne causæ. Vnde, si statutū est illicitū, cā ruit. Si igiē a p̄sona deficiēte incipit statutū, deficit rōne p̄sonæ & causæ. sed & ē ꝯ bñ pōt esse p̄sona habilis, & cā iniusta, ar. in l. j. ff. de iniusto testa.

7 q̄ fi. ¶† Sed nunqd statuta iniqua sunt nulla ipso iure, si essent æqua, essent ualida? & vr̄ q̄ non sint ipso iure nulla, sed ope exceptionis, uel officio superioris, ut ff. de exc. do. l. j. in fi. ff. de decre. ab or. faci. l. ambitiosa. Præterea statuta sunt stricti iuris; ergo dolus non reddit ea ipso iure nulla, ut. ff. de uer. ob. l. si qs cū aliter, & ff. de dolo. l. eleganter. In ꝯrium vr̄ casus istius capituli: sed hoc ideo, quia fiebat in p̄iudicium alterius. Itē ꝯ naturā collegij: quia in eodē corpore, siue collegio non debet esse discrepantia. Nā non debet unus esse præ cęteris, sed īter cęteros. Itē quia ꝯ naturā legis. nam iura non in singulas personas, sed generaliter cōstituunē, ut. ff. de legi. §. iura. ff. qui & a quibus. l. si priuatus. Itē unum corpus non debet esse sibi ipsi ꝯrium & discrepans ꝯria cumulando & multiplicando. ff. de reg. iu. l. ubi repugnantia. Ista. n. dr̄ perplexitas, sicut dicimus in libellis, qñ uni conclusioni ꝯdictoria copulantur, ut. C. de fur. l. j. cum si. Item unum & idem corpus non debet duplici iure censeri. ff. de usuc. l. eū, qui ędes. Itē omne corpus i seipsum diuisum desolabitur.

8 † Item nihil est ita magnum, quod in particulas diuisum non redigatur ad modicum, ut in aut. de naturalibus in curia deputādis. coll. 4. & no. in aut. de trien. &

9 se. † Et ideo, ne regna corrūpanē, in qbus est quasi monarchia, iure gentium statutum est. q̄ unicus, uidelicet primo genitus, nisi sit monstruosus, succedat in regno, uel nisi priuetur propter delictum suum, ut. c. licet. j.

10 de uoto. ¶† Ibi consuetudinem, no. q̄ ualet consuetudo, q̄ absentes percipiant fructus suarū præbendarū. nam talis consuetudo non potest esse sine conscientia & tacito consensu epi: quia quod diu fit in capitulo, episcopus scit a certo, & patientia longa inducit authoritatem, & cōsensum, ut. C. de ᵇ pe. hære. l. si filius, & ar. ff. de

11 proba. l. Procula. ¶† Nota ibi, Annexe, q̄ licet aliquid sit annexum, non tn̄ est illud idem. sicut cæmeterium est annexum ecclesiæ; non tn̄ est ecclesia: & claustrum est annexum domui, & tamen non est domus: & pertinentiæ ciuitatis sunt annexæ ciuitati, & tn̄ nō sunt ciuitas, nec mēbrum eius integrale, sed cohærentiale, ut in c. si ciuitas. j. de sen. excom. li. 6. & j. de resti. spol. c. ad sedē. Item no. q̄ annexum non debet diuidi ab eo, cui est an-

b ¶Melius facit. c. qđ circa, de consi. & affin.

12 nexum. ff. de re. uin. l. quæ religiosis. ¶† No. ibi, An successores, q̄ canonici in præbendis hñt successores. facit. j. ne p̄lati ui. suas. c. ad querelam; qđ uerum est ubi præbendæ sunt distinctæ: secus, si non sunt distinctæ: qa omnes p̄bendæ sunt capituli, qđ non moritur; & ideo

13 non habet successorem. j. de p̄bēdis. c. dilecto. ¶† Ibi, sed prouentus, no. q̄ differentia est inter præbendam, & prouentum, & diuisionē, seu distributionem, seu portionē: quia ista percipiuntur de mensa cōi. ¶ Ibi, Cum igitur, Ista rō uidetur denotare, q̄ statutum in nouis canonicis trahat ad se cōsuetudinē, & tn̄ concludit totum oppositū: quia statuētes nō utūē eodē iure, qđ statuerūt in alijs. Nā regula, q̄ hic tradiē, est regula ualde notabilis, uidelicet qđ uis tibi fieri, feceris alij. Sed rła iuris ē ē ꝯuerso, uidelicet q̄ alij statueris, eodē iure utaris. Itē qa noui canonici eligebāt ꝯsuetudinē, & nolebāt stare statuto, & iō ñ p̄nt statutū retroq̄re i statuētes ſm Inno. Rñdeo, aut loq̄ris de ui attractiua, aut de ui ꝑparatiōis. quò ad primū rō papæ ꝯcluderet potius ꝑpositū, q̄ oppositū. sed quò ad ſm ꝯcludit eandē cēsurā, & ad hoc ꝑbādū itēdit papa. sed tūc ob. l. j. ff. qđ q̄sq; iuris. sed hic statutū erat nullū. ibi ualidū, sed iniquū: qa æqtas ñ ē de substātia legis canonicalis,

14 seu ut ita dixeri, socialis, ut hic. † Ibi, Minores, no. q̄ ñ. debet

dẽt fieri dña iter senẽ, & iuuenẽ paria iura habẽtẽ. & est ar. ꝙ tm ualet a uox iuuenis, quãtũ uox senis ẽt iter Cardinales. ¶ Ibi, coæquetis. no. de equalitate seruanda. & est ar. ꝙ pbendæ debent esse æquales, & diurnæ portiones: secus in calciamẽtis, & uestibus: quia illa ſm mensuram corporis ſm Inn. eiusdem tamen coloris, & qualitatis debet esse parilitas. ¶ † Ibi, secundũ priorem consuetudinẽ, no. ꝙ cõsuetudo non omnimodo rationabilis, sicut erat hic, ꝙ nõ residentes pciperẽt fructus, non tollitur per statutum magis rationabile. ¶ Adde, ꝙ hæc consuetudo, ꝙ absentes percipiant fructus pbendarum, b intelligitur de absentia iusta, necessaria, uel probabili, uel causaria, non de absentia ignominiosa, uel dissoluta; ut si canonicus abest: quia relegatus, uel propter partialitatẽ, in quã incidit sua culpa, ar. l. j. C. de re mili lib. 12. delinquentibus enim priuilegia attribui non debent: quia reatus omnem honorem excludit, ut l. j. C. ubi senatores, uel clariss. & ff. de mino. l. Papinianus exuli. & l. ij. §. mi-

15

a ¶ *Vox iuuenis tantũ ualet, quantum uox senis, u de not. plene per Do. in l. cũ quid. ff. si cert. pet. & quæ scribunt doc. post gl. ibi quæ dicit quanto iuniores, tanto perspicaciores in l. Gallus. ff. de li. & posth.*

b ¶ *Qualiter intelligatur consuetudo, quòd absentes percipiant fructus præbendarũ.*

16 les. ff. de his, quæ no. infa. ¶ † Sed nunquid ille, qui pcipit fructus in absentia, debet facere deseruire ec-
17 clesiæ in diuinis? respondeo sic, † quia non dicuntur fructus, nisi q supersunt ab oneribus, siue sint fructus industriales, qui seminantur: siue naturales, qui non seminantur: siue medij inter hos, ut pensiones, & reditus, qui uocantur prouentus, ab effectu nominati, ut ĩ de rescrip. c. si propter, lib. 6. ff. de usufru. leg. l. fundi Trebatiani. ff. sol. mat. l. fructus. C. de fru. & lit. expen. l. j. ff. de pe. hære. si à patre, uel domino. §. fi. de hoc no.
18 per Hos. ĩ de concess. pben. c. ex parte, † dicit Inn. quòd in ecclesiis curatis non tenet ista consuetudo: quia est contra naturam curæ, ut ipse not. 3 1. dist. sacerdotib. nam omnis cura populi habet annexam residentiã: qa ubi cura, ibi oculus uidet. Sed nunquid habẽtes plures præbendas in eadem ecclesia ex dispensatione papæ habeant priuilegium huius consuetudinis? Respõdeo, non, quia satis est unam dispensationem habere, ar. in c. j. de fi. psby. li. 6. & l. j. C. de dot. promiss. Itẽ no. ꝙ auaritia perimit statutum. ¶ In text. ibi, vel secundum rationabilem, puta quia neque præsentes canonici, neque futuri recipiant reditus in absentia & maximè temeraria. C. de sacr. sanct. eccl. l. qui sub præte-
19 xtu. † not. hic expressum, ꝙ capitulum per se, etiam sine episcopo potest de capitularibus bonis & rebus facere constitutionem ecclesiæ utilem & necessariam. nam episcopus debet haberi pro consentiente, cum cõtradicere non possit sine dedecore, ar. ff. sol. mat. l. si ante dotem. generaliter autem, nunquid capitulum possit facere statutum sine episcopo, nõ tangendo ius episcopi, sed propriarum rerum administrationem, dic ut no. Arch. & Io. An. in c. 2. de uerb. sig. lib. 6. Itẽ not. quòd statutum præsentium canonicorum potest ligare futuros: quia eadem uniuersitas est, sicut populus, ut. ff. de iudi. proponebatur. Item no. hic, qđ statutũ c disponẽs id, qđ ius cõe, nõ ualet. & ratio est, qa disponebat faciendo differentiã inter coęquales. & ideo pcedebat ex radice ambitionis, & erat quoddã monopoliũ, ut C. de mo-
20 nopoliis l. j. † Statuta enim, q sapiunt monopolium, nõ ualẽt ſm Inn. qa ubi inuidia, ibi dolus uel corruptio l. ij. C. qñ & quib. quar.
21 par. debe. li. 10. † Et est ar. ꝙ habẽtes arbitrium statuẽdi nõ possint unũ p se, & aliud pro aliis statuere. & tene menti, qa notabile est; ad hoc. ff. de pac. l. cum in eo, & ff. mandati l. si tibi mãdauero. §. si tibi. Itẽ nota, ꝙ in correlatiuis, seu cõparibus statutum iniquum ſm qd. i. in altero extremo, est iniquum
22 simpliciter. facit. C. de indi. uid. l. fi. Itẽ not. † ꝙ statutum iniquum non retorquetur in statuentẽ ipso iure: sed ita demũ, si aduersarius petat retorqueri. nã, eo nõ petẽte, nõ fit retorcutio; casus est istius capituli. Ex pmissis apparent plura notabilia. Primò in uniuerso debẽt esse tanq̃ cor unũ & anima una; & nõ debet in eis eẽ diuersitas affectionis, nec diuisio ambitionis, nec dua-
23 litas, ubi debet esse unitas. † Item ꝙ absentes cum bona cõscientia possunt percipere fructus pbendarũ suarum occasione statuti, uel cõsuetudinis, si statutum esset solenniter cõditum authoritate epi: uel consuetudo legitime pscripta: qa consuetudo dat titulũ. sed qd de his, qui perceperunt fructus interim, dum consuetudo nascebaĩ? rñdeo idẽ, ar. C. de usur. l. eos, in prin. & C. qui admitti ad bo. pos. possunt l. j. ¶ Quæro, an istud statutum dispar ualuisset, si fuisset factum cum authoritate episcopi? dicit Inn. quòd sic: quia authoritas superioris purgat uitium inferioris, ar. ff. de noxa. l. & generaliter. & si tu dicis illud statutum est contra æquitatem iuris. respond. ista non est æquitas necessaria, sed positiua, & contingens, cuius transgressio non inducit peccatum. ff. de acquir. pos. l. iustè. ff. de regul. iur. l. qui authore, & no. C. unde ui. l. si quis in tantam. Item ualet statutum, quod est bonum, licet nõ sit æquum, ut not. in l. j. in princip. ff. de iust. & iur.
24 ¶ † Venio ad gl. & opponitur contra text. nam capitulum potest facere statutum etiam in præiudicium singulorum, ut not. in d. c. 2. de uerb. signif. lib. 6. Sol. statutum, de quo hic loquitur, erat iniustum. aliter bene potest uniuersitas statuere, sicut & consuetudinem
25 inducere. † & eodem modo punitur transgressor d consuetudinis, sicut transgressor statuti, & ẽ contra 11. distinct. in
26 his. Ber. † Illud, quod dicit de consuetudine, est bene notandum, quòd iudex, qui eam non seruat, facit litem suam. concordat, infra de extraordi. crimi. l. sacularij. §. sunt quædam, & not. ff. de infam. l. quid er-
27 go. §. pœna grauior. † Opp. & uidetur, quòd etiam iustum statutum non ualeat in præiudicium singulorum, ut. ff. de ser. ru. præd. l. receptum. & l. per fundum. soli enim consentientes obligantur, & ita demum, si consentiant tempore congruo, ut. C. communia præd. l. receptum. Sol. ibi loquitur in eo, quod est commune pluribus ut singulis. hic autem loquitur in eo, quod est pluribus ut uniuersis, probatur hæc distinctio in l. in tantum. §. uniuersitatis. ff. de rerum diui. & ff. de regul. iur. l. aliud. §. refertur, ubi plenè de hoc. ff. de aqua plu. arcend. l. in concedendo. C. de autho. præstand. l. fina. C. finium regun. l. si constiterit. ff. de acquir. hæred. l. si duo fratres. C. de contrahen. emp. l. dudum. Opp. cõtra prædicta,

c ¶ *Statutum disponẽs id, quod ius commune, non tenet. adde Bald. in rubr. C. qui accusa. & uide quod in simili ponit Alex. in l. 1. §. sublata, ad Treb. & uide Bar. cũ ibi cumulatis in l. 1. ff. de usucap.*

d ¶ *Transgressor consuetudinis ita punitur sicut transgressor legis.*

dicta,& uidetur,ꝙ etiam si sit commune ut collegiatis, non possit maior pars in præiudiciũ minoris partis.ff.de arbi.l.sicuti tribus.Sol.arbitri non faciũt uniuersitatem;& sic non est ibi commune uniuersis. ¶Itẽ opponitur,quod absentes debeãt requiri, ut C.de de eu.l.obseruare, & l.obseruationũ formæ, & j̄.de elec. c.quia propter. So.dicit gl.concedo hoc, ꝙ absentes debeant requiri:alias eis non præiudicatur, ut infra, de elec.quod sicut,& c.uenerabilem. & quando citantur innominati & incerti, non est necesse exprimi nomina singulorum,quia nec est possibile,ut in auth. de hære.& Fal.§.si uerò absunt. Idem in negotiis uniuersitatis,ut no.ff.de reg.iur. l.non potest uideri dolo ca
28 rere.¶†Dicunt doctores,ꝙ requisitio absentium non est necessaria nisi in trib. casibus.s.in electione,in collatione beneficiorum,& in cessatione diuinorum : quæ in istis tribus quodammodo pendet status ecclesiæ, ut no.in c.si canonici, de off.ord.li.6. Ego idem puto in quarto casu,s.in alienatione magnarum rerum ecclesiæ.C.de sac.san.eccl.l.iubemus nulli.§ ij.puta notabilium gratiarum.quia æquiparantur causis status, ar.ff.de execu.tuto.l.propter litem. In aliis uerò alienationibus, quæ sunt tolerabilis præiudicij, satis est citare præsentes in eodem territorio. C. de sac.sanc. eccl.auth.hoc ius porrectum, & no.in c.præsentium, de testi.lib. 6. Quod dixi de electionibus, intelligas, quæ tribuunt ius,& titulum, non in electione œconomi,uel guardiani,qui possunt remoueri ad libitũ,uoluntatis statuentium, sicut procuratores, ut ff.quod cuiusque uni.no.l.nulli,& l.planè,& l.sicut.§.j. & facit ad prædicta l ultima,C.de uen.rebus ciuitatum,li.11. ¶Opponitur,ꝙ absentes non sint uocandi, ut no.ff.de bo pos.l.3.§. causa cognita. so. ibi actus, qui gerebatur,pertinebat pleno iure ad agentem: hic non, quia
29 quod commune est,meum non est. ¶†Opponitur, ꝙ etiam in iure singulorum, quod non dependet a collegio,unus possit facere inuitis aliis, ut insti. de rerum diui.§.religiosum,& ff. de usufruc. l.arboribus.§. nanis.So.ibi actus pro parte explicari non poterat,& naturalis usus rei tendebat ad illud : alias esset in potestate socij impedire utilitatem consocij iniustè prohibendo,quod est absurdum; sicut è contra est de nouo faciendo facere aliquid socio prohibente,ut ff.cõmu.diui.l.Sabinus:quia melior est conditio prohibẽtis,ubi posset incurrere damnum is, qui non præstat assensum. ff. de serui. ur. prædi. l. quidam Hiberus.
30 ¶†Opponitur,ꝙ etiam in rebus uniuersorum nõ sufficiat maior pars in compromittendo super electione. Sol. aut maior pars statuit aliquid ex necessitate iniuncti regiminis ecclesiæ,uel ex utilitate,ut l.quod maior.ff ad mun.aut ex odio,uel iniquitate,& nõ ualet, ut hic:aut ex aliquo alio motiuo, & dicit Ber. ꝙ non ualet in præiudicium eorum, qui non consenserunt.ergo nec in præiudicium successorum, qui tunc non erant in rerum natura,quia in eorum præiudiciũ nouum ius statuere non possunt,

a ¶*Sermo, uniuersaliter singuli, & singulariter uniuersi, includit uniuersitates, & singulares personas.*

a ut hic.¶No.ꝙ ille sermo, a uniuersaliter singuli,& singulariter uniuersi, includit uniuersitates, & singulares personas,ut in c.ge-
31 nerali,in prin.de elec.li.6.¶†Et scias, ꝙ illud, quod utile est ecclesiæ utilitate rei,necessarium est prælato necessitate officij,quia prælatus tenetur ex necessitate officij, sui utilitatẽ ecclesiæ procurare,ut in c.gñali, de elec. li.6.sicut tutor,ut C.de admi.tu.l.fi. & quicquid facit ex re ecclesiæ,præsumitur noĩe ecclesiæ facere : quia mandatũ habet à l.ut dicit illa lex notabilis.ff.de ad-
32 mi.tu.l.qui negociationẽ,in prin.& ibi per Bar.† imò etiam utiliter gestum pertinet ad ecclesiam ipso gesto,siue re ipsa,ff.de neg.gest.l.Pomp.scribit,& l.si pupilli,& C.quod cum eo.l.ei qui. sed si non esset ecclesiæ utile,ecclesia non tenetur hẽre ratũ , ut ff.de neg. gest.l.sed an ultro.§ pen.& l.cũ quæritur. ff. de admi. tuto.C.in qui.cau.in inte.rest.non est necess.l.si tutor, & l.testatrix.§.si plures,q tex.est notabilis. Conclude ergo,ꝙ aut loquimur in eo , quod est commune pluribus,ut collegiis;& tunc aut pro utilitate communi, uel necessitate ecclesiæ,& põt maior pars: aut ꝯ cõem utilitatẽ,& non põt:& idẽ,si præter:aut est cõe,ut singulis:& tunc aut actus põt commode explicari ꝓ parte ; & non potest fieri in alterius præiudiciũ : aut non põt cõmode explicari,uel est oĩno indiuisibile:& tunc aut utendo ad naturalẽ usum,uel quasi,& põt:aut ad extraneũ usum,& nõ põt. Considera.duæ sunt regulæ.una est,qñ plures faciunt corpus , quod dẽt esse cũ authoritate superioris; & tunc quod maior pars corporis ritè facit,oẽs fecisse vñr. Alia regula est, quoties plures nõ faciunt unum corpus, tunc quod maior pars facit,alij,qui non consentiunt,nõ vñr fecisse: sed
33 illæ solæ personæ, quæ fecerunt,obligantur.¶†Item quæcunque geruntur intellectu,requirunt eum in ꝓprio subiecto,non in alieno,ut ff.de uer. ob.l.inter sti
34 pulantem,in prin. †Ex his patet responsio ad quæstionem,qua quæritur, utrum ex fonte communi plurium possit maior pars concedere aquam,minori parte non consentiente? nã in præiudicium aliorum non possunt:quia ista concessio contrahitur uolumtate.unde dissentientes non obligantur, si isti plures faciunt unum corpus,obligatur ipsa uniuersitas, siue corpus: sed singuli,quilibet per se,non obligantur,ut no.in l. 2.C.quæ sit lon.consue.& l.4.§.actor,de re.iu.p Bart.
35 † unde si uicinia habet communem puteum , unus potest uendere partẽ suam utilitatis aquæ aliis inuitis,utilitati aliorum nõ detrahendo.nã utilitas aquę diuisionẽ recipit usu & arbitrio boni uiri,ar.ff.de usufr.leg.l.hactenus.§.fi.& ff.de uar.& extraor.cog. l.usu aquæ,& facit.ff.de ser.ur.præ. l.parietem , & ff. si ser. uin.l.1.& ff fa.erc.l.hæredes.§.si incerto, & ff.de dã. inf. l.si proprietarius. plus dico , ꝙ etiam si unus habet tam minimam portionem,ꝙ eius non intersit contradicere : tamen non tenetur ad obligationem , licet interdum teneatur ad patientiam , ut ff. de aqua plu.
36 ar.l.2.§.idem † tunc autem cognoscam , an sit unum corpus,quando uni nomini , & uni prælato sunt subiecti,& arcam habent communem: quia ista sunt stigmata uniuersitatis.ff. quod cuiusque uniuersi. no.l.j.
37 ¶† Quæro , quædam commissio est facta pluribus , quomodo cognoscam,an ut collegio,uel non?Respondeo, si est distributa potestas inter eos,ut singulos : si autem complexiuè est attributa,aut nomina sunt expressa,& tunc ut pluribus simul; non tamen ut collegio.aut nomina non sunt expressa,puta pluribus consulibus,quorum nullus est prælatus aliorum , sed socius, ut l.1.ff. de offi. cens. Sed si sub nomine appellatiuo collegij, & tunc collegio , licet nomina singulorum sint etiam expressa demonstrationis personarum causa,argu.ff.de stipu. ser. l.si seruus.ff. de an. lega.l.annua.§.j.ff.de le.3.si chorus.ff.de uer.ob.l.sci
38 re debemus. ¶†Sed pone,quòd est talis casus in collegio,

legio, in quo requiritur omnium consensus, nunquid poterunt consentire tanquam singuli quilibet pro se aliis absentibus? Respondeo non: sed debent consentire in capitulo, ubi debent in unum conuenire: quia capitulum est de forma substantiali secundum Bar. qđ est no. dignum. Et concludit, quod unum tangit, debet ab uno fieri, quod plures, à pluribus. quod a collegio, debet fabricari in ipso & per ipsum. tamen si potest impugnari ratione contemptus, potest purgari uitium per singulares cõsensus. non enim fundant actum, sed remouent obstaculum, & ueniunt adminiculatiuè &
39 † prædicta faciunt ad quæstionem legistarum de duobus hæredibus interfecti, an unus potest facere pacẽ sine altero? & uidetur q̃ sic: quia hoc est indiuiduum. ergo competit cuilibet insolidum sic, q̃ melior est cõditio occupantis, ar. ff. de proc. l. pluribus. cum non faciant sibi aliquas partes demonstrabiles, uel intellectuales per concursum, nisi dicatur, q̃ imò per concursum faciunt partes numerales; sed sine consensu quilibet habet ius integrale, & melior conditio est exequentis: quia aliquod additum paritati reducit ad imparitatem, & potioritatem, ut in c. duobus, de rescri. li. 6. Item est indiuiduum alia ratione: quia nõ potest expediri pro parte: quia eius pars non est apta ad ꝓprium usum rei, sicut seruitus, & ius patronatus. sed istæ rationes possunt adaptari in contrarium. nã quoties aliquid competit pluribus simul, licet in se sit indiuiduum, ut iurisdictio: tamen per concursum fiunt partes, non quidem re indiuisibiles, sed partes uocales, & dispositiuæ, ut in c. plures, de iure pa. in clem. Præterea ius faciendæ pacis uenit ad destruendum præsentem statum rei, qui in iniuria consistit, & unus consortum non potest destruere præsentem statum sine altero, ut d. l. Sabinus. † Item nemo potest donare iniuriam alienam: quinimò uilis [a] persona reputatur, qui iniuriã non ulciscitur, ut l. sed si unus. ff. de iniu. solum quò ad remp. i. quò ad pœnã fiscalem ualet, qđ factum est ab uno hæredum offensi, si statutum loquitur ꝑ uerba singularis numeri, secus, si pluralis. nã statutum de iniuria, quæ fit reipublicæ, põt disponere, prout uult. Sed de priuata actione iniuriarum ciuili unus non posset in præiudicium aliorum, ut ff. de pac. l. si unus. §. ante omnia, & ff. de adul. l. maritus. §. si negauerit. alii dicunt, q̃ in pari numero unus non possit sine altero: sed in numero impari ꝓualet maior pars fauore liberationis, ut ff. de pac. l. maiorem. de hoc dixi in l. 2. ff. de libe. &
41 eorum lib. ubi uideas. † Itẽ si princeps indulget, & impetrans facit mentionẽ, q̃ hẽt pacẽ cum cõsanguineis & offensis, an debeat hẽre pacẽ ab oĩbus nemine discrepante, an uerò hẽre pacem sufficiat a maiori parte? dicit Bar. maiorẽ partem sufficere [b] ff. de uer. ob. l. eadẽ. §. Cato, in pe. q. ꝓualet ꝓsertim in fauorẽ liberatiõis. ff. de pa. l. maiorẽ. tñ obstat. l. ꝑ fundũ: quia aliud est detrahere seruituti, ut hic, aliud cõstituere seruitutẽ in re cõi, ff.
42 de ser. expor. l. seruus ca. † Itẽ sa

a ¶ Vilis persona reputatur, qua iniuriam non ulciscitur. Adde, quòd uerecundia est relinquere iniuriam inultam, tex. in l. miles. §. socer ff. de adul. quem tex. optimè ad hoc allegat Angel. in consil. 247. incip. in splendidissima ciuitate Florentiæ. Ia. in l. pactũ curatoris, circa fi. de pac.

b ¶ Vide de ista materia d. Felin, uide ẽt ultra alle. cõiter per do. in §. Cato d. Io. de Puteo in l. 1. ff. de pa. & aliquid per Fel. in c. præsentia, de prob.

cit ad q̃stionẽ, an unus socius possit locare domũ pro indiuiso altero inuito? & si quidẽ res consueuit locari, consuetudo sit altera natura rei, & põt partẽ suã ꝓ indiuiso locare socio irreq̃sito: si uerò non est consuetudo loci, secus. similis distinctio fit. ff. de præscri. uer. l. naturalis. §. j. insti. pro so. in fi. Vel dic iudex arbitrabitur l. 1. C. qñ & q. quar. pars debe. q cõsiderabit utilitatẽ utriusq; partis. & istud faciet fieri ꝑ eos cõiter & concorditer. ff. de ser. urb. prædi. l. itinere. gl. no. iuxtà illud, qđ dicit illa lex notabilis. ff. de sol. l. cum Sti-
43 chus, & facit. ff. de le. 1. l. hmõi. §. fin. † Pone, ex publico principio priuata cõmoda nascebãtur, v. g. ex flumine publico [c] in capite aquæ riuulus trãsibat ꝑ ꝓdiũ Titij ad ꝓdiũ Seij, utrũ si Titius uelit absorbere aquã in suis ꝓdiis, & ꝑ siccitatẽ desiccare prata, uel molendina Seij, possit necne & uidetur q̃ nõ, sumpto argumẽto ab origine: quia in capite aquæ aqua publica est & cõmunis, ut no. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. si initiũ, & ar. l. 1. C. de imponẽda lucra. descr. In cõtrarium uidetur, quia postquam aqua est in prædio Titij. ipse est dominus aquæ; ergo de aqua sua potest facere uelle suum. ff. de aqua quotid. l. 1. §. permittitur,
44 & l. Lucio. † nam cuius alueus priuatus est, eius quoque aqua priuata est, ut in l. 1. §. 2. ff. de fluminibus, ad hoc. C. de serui. l. si præses, & l. si manifeste. Nã fluxus aquæ ad procliuum locum naturalis est, & ideo debet seruitutem in prædio inferiori: quia nulla seruitus habet causam naturalem, sed aut positiuam, aut præscriptam, ut l. 1. & 2. ff. de aqua plu. arc. & sic cum aqua sit libera, potest dominus aquæ facere de ipsa uelle suum, etiam si alij nocet per quandam consequẽtiam. ff. de dam. infe. l. proculus, nisi hoc fieret ad publicam æmulationem puta ad impediendum fluxum aquæ ad molendina communis Bononiæ. nam hoc fieri non potest. quia est contra publicam utilitatem, ut ff. de ope. pub. l. opem. unde Titius non debet formidare iudicium, de quo quæritur, sed futurum scandalum. Et propter hoc etiam posset supplicari superio-
45 ri, licet de rigore non possit agi. ¶ † Sed quid si sunt duo uicini mediante riuo communi, & unusquisque uult trahere aquam ad prata sua? Respond. aqua debet diuidi localiter, uel temporaliter, sicut si essent duo socij sitientes, & non haberent nisi unum citatum uini, quilibet deberet habere partem l. 2. ad l. Rhodiam de iactu. ff. Eodem modo in agris & molendinis; & si quis uellet esse prior in utendo, diuidetur tempus sorte. ff. de usu fru. l. quoties, & l. 2. C. quando & quibus quarta pars debe. lib. 10. nam ubi humanum consilium non sufficit, fortuna altercationem diri-
46 mit, ut l. fi. C. communia de leg. ¶ † Quærit Innoc. hic, utrum communitates terrarum, uel collegiorum habeant iurisdictionem? & dicit quòd non, sed est apud rectores ipsarum. dic, quòd non habent iurisdictionem contentiosam, scilicet iudicandi; sed bene habent iurisdictionem statuendi. Item eligendi sibi rectorem; sed utraque indiget confirmatione superioris, cui immediatè subsunt, ut in authen. de defen. ciui. §. interim, & no. C. de iur. om. iud. l. priuatorum, & l. fin. & hoc necessariò sequitur ex dicto Inno. Nam cum confirmare statuta, & electiones magistratuum, ut ff. de aqua quotidiana. l. 1. §. permittitur, & l. vitio, Spec. in titu. de causa pos. sit iurisdictionis,

c ¶ No. Iñãc decisionẽ, de qua facit mẽtionẽ Alex. consi. 118. in 2. par. et uide ẽt late per Ias. May. in rep. l. quominus. ff. de flu.

nis,& altæ,non bassæ iurisdictionis,qđ patet, qa à statutis nõ põt appellari,& cõmunitates nõ habent iurisdictionem;ergo non habent confirmationem , de qua loquimur. dictum tñ Inn. quò ad iurisdictionem, fallit,qñ magistratus vacat,ut.ff.de tu.& cur.da ab his.l. vbi absunt;quanquã posset dici, quòd ibi esset speciale fauore minorum . sed certè non minor fauor est totius populi,q̃ minorũ,ar.ff.de offic.præt.l. Barbarius.
47 † Item dicit Inno. ꝙ vniuersitates non possunt facere statuta spãlia,vel pœnalia;qđ est verum,nisi authoritate superioris præcedente,vel accedente.nã in cõfirmatione tm̃ valet accessus,quantum ꝓcessus,ut.j.de iure patr.c.cura,nã & posteriorẽ voluntatẽ tuet̃ ptor,vt l. 1.§.qđ aũt.ff. quo.le.& in c.1.de alie.feu.paterni.Itẽ dictum Innoc.intelligas in pœnis.s. criminalibus,vel q̃ respiciunt authoritatem & honorem ꝑtoris , quarum executio non ꝑtinet ad iudices pedaneos,vt.l.quod si qs,§.1.ne qs eũ,q in ius vo.est,vi eximat:qa sunt meri & mixti imperij;nõ in his,q̃ imponunt̃ ẽm solitum cursum causarum incidẽter,& officio iudicis mercenario: qa ex quo habent talẽ qualẽ iurisdictionẽ, pñt facere statuta circa minima.licèt certè ibi requirat̃ authoritas superioris : qa mẽbra sine capite nihil possunt, nisi
48 in rebus ipsorũ mẽbrorũ,vt.j.de rescri.edoceri.¶†Pone cõsuetudo est i ecclesia, ꝙ nulli possint ꝑcipere fructus beneficiorum in absentia, nisi in ecclesia saltem ꝑ annum fecerit residentiã. Modo Papa concessit priuilegium studẽtibus Papiæ de percipiendis fructibus in absẽtia,nõ obstantibus quibuscunque statutis, vel cõsuetudinibus ecclesiæ suæ,nec fecit specialẽ mentionẽ de consuetudine speciali? Rñ.satis sufficiunt verba generalia , quorum interpretatio resoluit̃ in particularia,ar.C.de præscri.30.an l.oẽs,&.l.1.ff.si cer.pe.&.ff. de le.3.l.si chorus,ẽm Oldr. ¶ Extra quæro,nunquid huic decretali possit renuntiari saltẽ cum iuramẽto ? & vr̃ quòd non:qa istud statutum est cassum & damnatum à canone.ergo & iuramentum;vt.C.de legi. & cõstit.l.non dubium.In ɔ̃rium vr̃,ar. sumpto ab interpretãte ius iniquum de consensu aduersarij , in quẽ nõ fit retorquutio: qa spontaneus cõsensus purgat vitiũ, ut ff.de cõdi.ob tur.causã.l.si ob turpẽ, &.C. quod met.
49 cau.l.2.†Itẽ qa quilibet põt iuri suo renuntiare,si habet sanum & validum consilium animi , ẽt si ius suum trãsisset in rẽ iud.vt.ff.de mino.l.si iudex,&.ff. de ędi. edic.l.quærit.§.venditor.C.de admi.tut.l.cum quidã. C.de pac.si quis in cõscribendo.ff.de pac.l.pactum in-
50 ter hæredem.¶†Et no.ꝙ interdum canonici iurant factum,puta nõ recipere aliquem,qui prius nõ iuret seruare eorum statuta;& tũc si recipiunt aliter, sunt piuri,ar.ff.de ver.ob.l.quidã cum filium.recipere eñ facti est,& in facto cõsistit.Interdum iurãt ius,puta seruare eorum statuta;& tunc nõ sunt periuri.debẽt seruare hunc ordinẽ:qa primò debent cassare statutũ.secundò ex interuallo recipere.nã statutum iuris est, & ex quo est sublatum, nõ potest inducere piurium,arg.
51 in l.1.in prin.C.de lati.lib.tol.†& si tu dicis,imò statuta & cõsuetudines sunt facti,vt in c.1. de cõsti.lib.6. Rñdeo verum est quò ad eos,quos nõ ligant , qui non obligant̃ ꝑ statutum,vel consuetudinẽ,vt est Papa, vel Imperator:sed quò ad eos,qui obligantur,sunt ius,qa faciunt ius,ut.C.de iureiur.¶Sed pone,ꝙ receptus,est receptus authoritate literarum Papæ.Rñ.si in literis fiebat mentio iuramẽti,nõ sunt piuri:qa faciunt ex necessitate,& non ꝓpria authoritate.Itẽ qa princeps ꝑt facere gratiã iurisiurãdi,vt.l.fi.in prin.ff.ad munic.qđ ẽt lex eius mortua facere põt, vt no.in l.hadigere.§.fin.
52 ff de iure patr. ¶†Sed quid?ecce ciuitas fecit statutũ, a ꝙ nulla persona, [a] vel vniuersitas possit vendere frumentũ forẽsibus sub certa pœna,nunquid si ciuitas vendit forensi , incidit in pœnã?& vr̃ ꝙ sic:qa qđ quisq;
53 iuris &c. † nam & eps obligatur proprio statuto, ꝑsertim si delinquit tanq̃ singularis ꝑsona , non tanq̃ eps;verbi gratia,si facit furtum. nã uno respectu statuit.s.tanq̃ ecclẽiæ eps,alio respectu delinquit,s.tãquã Titius.vñ censent̃ diuersæ ꝑsonę,ut.ff.de his,q. vt ind.l.tutore. Item statuere est uoluntariç iurisdictionis;qđ apparet:qa nemo est citandus,qñ eps,uel alius habens ius statuendi,statuit;& in his,quæ sunt uoluntariæ iurisdictionis, unus põt gerere duplicem personam,ut.ff.de adop.l.si consul. Item quia eps facit statutum authoritate canonis,ergo ligatur tanq̃ à canone,ut.C.de ueteri iure enu. l. 2. §. merito. Item quia debet cõsiderari authoritas,q̃ facit rem ꝓualere, ut.l.
54 3.ff.de mili.test. † Item qa qñ causa proxima agit in uirtute alterius causæ,inspicimus illam causam, q̃ efficaciam tribuit,ut.ff.de reb.du.l.utrum.§. cum quidã. & hoc põt defendi, si statutum epi non est ɔ̃ ius cõmune directè,nec indirectè:aliàs secus,ut.C.de offic.ꝑfec. ꝑto.l.norinã.uel dic,qđ si est tale statutũ,qđ eps possit tollere tacitè,uel expressè, non ligatur statuto. aliàs bene ligat̃, si non põt ipsum tollere, ut qa iurauit ip-
55 sum seruare. †Sed Io.An. dicit indistinctè epm nõ ligari propria constitutione:qa ligaret se ipse ut no.in c.2.de cõsti.lib.6.in nouel.sic iudex, q male statuit iudicando,facit litem suam,nõ ui sententiæ,sed ex quasi maleficio:quia prauè statuit,ut.ff.de act.& ob.l.ex maleficijs.§.iudex. Præterea causa mediata nõ debet inspici,sed causa proxima : quia causa remota recipitur à proxima ẽm naturam proxi.recipientis, non ẽm naturã receptæ,ut no.in l.si mulier.ff.re.amo. & hæc est rõ naturalis. Reuertẽdo ad propositum de ciuitate dico,nõ obligatur ciuitas,sed singulares ꝑsonæ,uel uniuersitates,quæ sub ea sunt,ut no.Iac.de Are.in l.si peculium.§.sicut.ff. de pecu. leg. quia cum statutum fiat gratia ciuitatis,ergo ɔ̃ ciuitatẽ non debet interpretari,uidelicet ut ciuitas puniat̃ cõtra faciendo,ut.C.de
56 le.l. qđ fauore.¶†Quærit Collec.nunquid valeat statutum epi, ꝙ ꝑ testes singulares ꝓbetur aliquem esse vsurarium manifestum? & dicit ꝙ non:qa est ɔ̃ ius cõe. Tu dic,ꝙ aut loquimur de probãda qualitate certi & determinati ɔ̃ctus,puta emptionis factæ cum Titio; & verum dicit.vñ ꝑ testes singulares [b] nõ probat̃, ꝙ talis ɔ̃ctus sit b fęneratitius, nisi vnus testis iuuaret alium testẽ ꝑ qualitatẽ indiciorum,ut.j.de pigno.c.illo vos, &.j.de suc.ab inte.cum dilectus. Aut agit̃ de ꝓbanda qualitate ꝑsonæ in genere, puta ꝙ talis fuit vsurarius manifestus,ad expugnandum testm̃ suum;& tunc,quia oẽs species contentæ sub genere tendunt ad vnã eandemq; conclusionẽ,non dicunt̃ singulares: qa oĩs spẽs est eiusdẽ qualitatis & conditionis; & sufficit ꝓbatio generalis, sicut ad ꝓbandum quẽ esse furẽ manifestũ, vel hæreticũ ẽm Iac.Bu. qa oẽs hæretici caudam habent inuicẽ colligatã. Tñ quidã dicunt cõtrarium,qa non possunt esse nisi singulares,q simul non uiderunt: sed unus uidit unum,alter alium,cum in visu & in auditu

a ¶ *An ciuitas, quæ facit statutum prohibens aliquid cum pœna, si ciuitas contrafaciat, an incidat in pœnam.*

b ¶ *An per testes singulares probetur contractus usurarius.*

ditu fundet testimonium, ut. j. de pba. c. licet cām, &
57 no ff. de testi. l. ob carmē. §. fi. dixi. C. de testa. l. j. ¶ † Singularitas testium non consistit in sensu: q̄ naturaliter quilibet testis habet proprium sensum ab alio teste separatum, & nō pōt vnus sensus numero esse in duobus corporibus: sed consistit in sensato. i. q̄ non viderunt unum, & idē, sed diuersum numero, essētia, seu specie, vel qualitate: & q̄ ibi testes non viderunt idem, non probant idem: tn̄ si adijciunt, qđ est notorium, & sunt multi testes fide digni, pbant notoriū, licet nō pbent factum: sed si nō adijciunt de notorio, ēt si essēt mille testes, non probarent notorium, de quo non deponūt, neq; factum, in quo discrepant. j. de proba. c. licet cau
58 sam. † Credo tn̄, q̄ odio fœneratorum, ad reprimendum malitias & cautelas eorum, valet cōstitutio epī lōgis temporibus practicata, q̄ p testes singulares plurimos, forte decē, ut no. C. de accu. ea quidē, probetur quē esse vsurarium manifestum, ēt si cōstitutio fingat, vel interpretetur oēs eius contractus esse de duplo veræ sortis: quia propter difficultatem pbationis & dolum fœneratorū, iustum & æquū est ex p̄sumptionibus pcedi, cū fœneratores æquiparent̄ raptoribus, arg. C.
59 vnde vi. l. si qñ. † Itē hoc est testimoniū de moribus, qui probantur per actus singulares & factos ēt diuersis locis & temporibus Nam totus contextus consuetudinis, cum requirat actuum & tēporum pluralitatem, non pōt simul uideri, uel percipi a testibus; sed cōstat ex actuum & tēporum coniunctione, ex quibus surgit cōsuetudo, ut. l. venditor, § si constat. ff. cōia pdiorum.
60 ¶ † Quærit insuper collec. nunquid solus eps̄ possit reuocare statutum, qđ fecit de consensu capituli? dic aut in statuendo requiritur cōsensus capituli ita, q̄ capitulum faciat partē epō in consentiendo; & tunc non valet reuocatio statuti sine capitulo, ut. C. de nupt. l. si vt pponis, &. ff. cōia pdio. l. fi. Aut consensus capituli non requirebatur ad esse statuti, sed ad bene esse. i. ad quandā honestatē; & tunc solus eps̄ pōt reuocare: quia cum nullus faciat rei partē per consensum, sequitur q̄ habeat ius statuendi solus & insolidum. & regula iuris dicit, q̄ eadem est forma & potestas faciendi & resoluendi tam mediate, q̄ immediate, ut. ff. de ser. rust. prædi. l. tria pdia, &. ff. de sol. l. prout quisque. sic pater facit testamentum sibi & filio suo impuberi; & tamen solus potest reuocare. sed an sicut potest testari & codicillari filio impuberi; ita possit donando cā mortis impuberis, habes unicum text. in iure videlicet. in l. 1.
61 §. 1. ff. de tutel. & rationibus distrahendis. † Et not. q̄ ista quæstio de reuocatione statuti habet locum in his, qui suo iure possunt statuere: quia sunt ordinarij statuēdo, & ppetuæ iurisdictionis: secus in cōmissarijs: q̄ eorum arbitrium finitur eo ipso, q̄ statuerunt, cum sint delegati, licet Bar. faciat eos ordinarios, si constituti sunt ad vniuersitatē causarum, & statutorum, donec durat tēpus eorum arbitrij, non postea, ut. ff. locati. l. fin. in princ. Ita not. ipse, & forte non male, in l. 1. §. si plures. ff. de exercitoria, in sua repetitione, &. ff. de
62 decre. ab ordine faci. l. ambitiosa, in lectura. † Super his tn̄ diligenter formam mandati considerabis: qua cessante seruabis id, quod dictum est de iure communi. facit ad prædicta, quòd arbitri simul electi ad plura decidenda debent simul omnia terminare, si possunt, vt. ff de arbit. l. qui: tamē iudices ordinarij possunt determinare vnum articulum sine alio, si non sunt connexa capitula, ut. ff. de mino. l. etiam. §. fi. ff. si cer. pe. l.
63 quidam æstimauerunt. ¶ † Sed nunquid, si datum est arbitrium reuidēdi statuta, possint interim vetera statuta seruari? Respondeo sic, si sunt certa & clara: secus, si indigent interpretatione correctiua: quia data sunt ad corrigendum, vel declaratiua propter dubiū intellectum statutorum: quia ex quo sub examine lis pendet coram reuisoribus, interim nihil est innouandum, arg. j. de restit. in integ. c. cū venisset, in fi. & arg. ff. si cer. pe. l. pecunia, &. ff. de excu. tu. l. diximus. & hoc in his, ad quæ posset trahi declaratio: non autem in præteritis perfectis, & maximè executis, argum. ff. de cond. indeb. l. eleganter. §. si opus, & quod no. C. de transla. l. diuersa, quæ transiuerunt in esse irreuocabile: quia quod sopitum est, non pendet ex futuri temporis tractu, ut. C. de leg. l. leges & constitutio-
64 nes. ¶ † Vltimo not. quòd licet collegium non habeat merum imperium, tamen potest quædam statuta facere; & sic non omne statuere est merij imperij, nisi quando ordinatur ad ea, quæ sunt meri imperij, ut. C. de sent. & inter om. iud. l. nulli, & ff. de iudi. l. ij.
65 § his datur. † ¶ Vtrum episcopus possit facere statutū, q̄ in certis causis, a iure cōi omissis, nō appelletur? vr̄ quòd sic in interlocutorijs, non diffinitiuis, ut. C. de sen. & inter. om. iu. l. cum solitum. sed illud est pp stylū & consuetudinem illorum magistratuum, quam consuetudinem præscripserant de conscientia principis, ut patet ibi in uerbo, solitum: aliàs secus, ut. j. de iureiu. in c. uenientes. uel dic, ut no. in c. fi. de app. libr. 6. in nouel. Sed nunquid ualet statutum episcopi, quòd in certis casibus procedatur summarie & de plano? uidet̄ quòd non. Nam licet episcopi non iurent seruare leges & canones; tamen sine iuramento seruare tenent̄. sic & arbitri non iurant, & tamen seruare tenent̄, qđ scriptum est in legibus, & canonibus, ut. C. de ar. authētica decernit ius, & C. de pact. l. si quis in conscribēdo.
66 † Item episcopi sunt sub lege, non supra legē; unde nō possunt committere causas ordinarias cum illa clausula summarie & de plano,[a] & si commiserint, tn̄ ordinariè est procedēdum: quia illa clausula est apposita causa ampliandæ iurisdictionis; & ideò uitiatur & non uitiat, ut. ff. de offic. proconsul. l. nec quicquā. §. fin. & no. c. sæpe, de uer. sig. in cle. sed q̄rium seruatur de facto, & aliud est committere, & aliud statuere: quia statuere est generale & fauorabile, ar. l. 2. de ferijs. sed delegationes sunt particulares, & quodammodo odiosæ
67 & restringendæ. † Pone constitutio episcopi dictant, quòd in sua curia possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ usque ad quatuor annos, an ualeat ista cōstitutio? & uidetur quòd non: quia est q̄ria iuri communi, quod disponit de biennio tantum. In q̄rium vr̄: quia ista exceptio fouetur ueritate, & maior est ueritas, q̄ fictio. ff. de libe. & post. l. filio, & post biennium probat̄ per coniecturas: quia negatiua. sed ante biennium præsumitur pro ipsa: quia creditor debet probare causam finalem esse ueram: sed cā finalis agendi est ipsa numeratio. nā nec potest reddi, quod numeratum non fuit. So. ista constitutio pertinet ad decisionem causæ. & ideo inspicienda est conditio istius, cum quo q̄hitur, potius, quàm locus iudicij, ut no. Odof. in l. j. ff. de iud. in lec. sua, & C. de emanc. lib. in l. j. cum si. ¶ Porrò exceptio non numeratæ pecuniæ est anomala: quia temporalis. Item quia ante biennium est probata eo ipso, q̄ opponitur, & si iuratum sit, ut l. fi. C. de non nu. pec. nō ob. c.

a ¶ *Vide alle. per nouissimos in l. nemo potest. ff. de leg. j & diffuse per Georgium Natam in cle. sæpe, de uerbo. sig.*

ob.c.debitores.ꝗ. de iureiur. quia ibi loquitur in usuris, in quibus non sperabatur numeratio per creditorem fienda: quia tunc esset sors. Item ꝯ sortem nõ obijciebatur ibi exceptio non nume.pec. sed dicebatur, ꝙ ꝯctus erat fœneratitius; & sic non obstat, sed si esset cõfessio de duplo ueræ sortis, tunc si exciperetur de dimidia parte non numerata: sed spe future numerationis confessata, tunc essemus propriè in querela non nu me.pecu. tamen ex genere causæ non essemus sub epõ, sed sub magistratu seculari; & considera bene id, quod
68 dico. ¶† Quid è cõtrà, si constitutio epi dictet, ꝙ in curia sua clerici non possint opponere exceptionẽ nõ nu.pe. & uidetur, ꝙ non valeat: quia est contra libertatem clericorum. Nam si oneratur libertas eorũ adimendo eis priuilegia, ergo multo fortius, si aufertur eis ius commune, quod difficilius tollitur, quàm priuilegium, ar.ff. de mili. test.l. eius militis.§. militia.
69 † Item non valet statutum episcopi, vel magistratus iuri communi contrarium. vt.ff. de offi. præfec. præto. l.normam. nisi inter consentientes huic statuto. [a] ar.C. de consti. pec.l. 2. in fi. & in auth. de fideiuss.§. argentariorum. Item si clerici essent numularij, uel argentarij, ad quorum fidem publicè recurritur, & maxime quia & quando clerici se immiscent rei ad se non pertinenti finaliter dic non valere: quia est contra naturalem rationem, uel mentem contrahentium, ar. in l. 1.§. 1.ff. de ferijs, & ff. si cer. pe.l. qui pecuniã. C. de nõ
70 nu.pe.l. fi. & C. de do. promis.l. 4. ꝗ lex est sing. ¶ † No. authoritatem [b] moralis philosophi pro lege seruari, & in causis allegari. Et est ratio, quia scientia nostra supponitur morali philosophiæ: ut. s. in rub. procemij. sic in materia naturali allegatur Hippocrates, & Aristot. ff. de statu ho. l. septimo mense, & ff. de sol.l. si pater; & per hoc redditur philosophiæ debitus honor. Dicit hic Host. ꝙ hodie populi, quãquã principales & clarissimi, non possunt statutum aliquod condere, nisi princeps eis hoc expresse concedat, uel confirmet; & probat ex eo, quia populus Romanus, in quo omnis populus includitur, omne suum
71 imperium transtulit in principem. † Sed tu dic, ꝙ potestas statuendi, & iurisdictio sunt annexa, & qui habet unum, habet & reliquum eiusdem qualitatis, nec aliquid ualet ratio Hosti ẽ. quia lex, omnes populi, est approbata per Iustinianum, & per Cæsarem, & ideo debet haberi pro imperiali constitutione præsertim, qa Iustinianus fuit post Cæsarem Augustum, ut no ff. de minor.l. Aemilius, in fi. & ideo dicas statuta populorum ualere, nisi eis sit expresse inhibitum per principem eorum, & ecclesia Romana in suis terris temporalibus utitur opinione Host. secundum quid, nõ simpliciter: quia uult nulla statuta ualere, nisi a se confirmentur, ne populi subiecti ualeant contra libertatem ecclesiæ aliquid machinari. Item sitiunt iurisdictionem, quemadmodum ceruus desiderat ad fontes aquarum secundum quosdam, tamen mala uerè loquẽ
72 tes de clericis † si statutum habet plura capitula, ultima clausula ad omnia refertur, si ad omnia referri potest, ut not. ff. de postu.l. 1.§. cum qui, & ibi no. Oldra. Bal.ll. doctor.

a ¶ *Vide per do. Alex. in consil. 36. inci. redemptoris, in 2. vol.*

b ¶ *Vide omnino scripta per modernos in l. 3. post dec. Bar. ibi. ff. si cer. pe.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio laicorum, etiam totius populi, facta super rebus ecclesiæ non tenet.*
2 *Rusticus ecclesiæ feudum, ea irrequisita, alienans an excusetur à pœna commissi prætextu statuti uniuersitatis, quo cauetur, ut feudatarius ad inopiam uergens, hoc constito, possit irrequisito domino feudum, etiam quod ab ecclesia tenet, alienare?*
3 *Vasallus si est adeò pauper, quòd non possit uiuere, nisi feudum alienet, & dominus requisitus ei non opitulatur, poterit feudum alienare.*
4 *Vergere ad inopiam quando quis dicatur, & quid probare debet.*
5 *Feudi appellatio quò ad feudatarium comprehendit duntaxat utile dominium, utilemq; possessionem.*
6 *Liberum id dicitur, quod ab omni necessitatis obseruantia, & sollennitate est abstractum.*
7 *In feudis curia domini est priuilegiata, & curia quid sit: & nume. 34.*
8 *Ecclesia an incidat in naturales pœnas feudorum.*
9 *Indemnitas est non pati iniuriam in proprijs iuribus.*
10 *Statutum, quòd ratione partis quis possit uendere totum, non ualet.*
11 *Statutum, inducens libertatem feudorum saluo iure dominij dominorum, an ualeat*
12 *Statuto generali potest tolli dominium habens ortum à consuetudine.*
13 *Consensus ad actum quando in ipso actu requiratur, quando ex post facto sufficiat.*
14 *In alienatione rerum ecclesiarum non sufficit authoritas ciuitatis decurionum, uel consulum: sed requiritur consensus ecclesiasticarum personarum sine interuentu laicorum.*
15 *Clerici quò ad eorum fauorem sunt de populo.*
16 *Alienari in clericos, uel ecclesias res tributarias, uel collectarias an populus prohibere possit.*
17 *Pacto, & testamẽto quod fieri potest, potest etiam statuto.*
18 *Iurisdictiones, & statuta sunt eiusdem qualitatis.*
19 *Alienare non potest feudatarius in ecclesiam.*
20 *Feudatario intrante monasterium; tamdiu feudum durat apud monasterium, quamdiu uiuit feudatarius si seruitium feudi potest explicari per monasterium. alioquin statim ad dominum reuertitur. nu. 23.*
21 *Et quid è contra si dominus vasalli intret monasterium.*
22 *Si dominus feudo priuetur, & uassallus liberetur, an uassallus assumat directum dominium?*
23 *Feudum armata militiæ expirat per monachatum, & per sacros ordines, censuale autem transit ad monasteriũ cum suo onere.*
24 *Dignitates inseparabiles à persona non transeunt in monasterium per monachationem.*
25 *Feudum, si est fictuale, licet feudatarius intra annum petierit inuestituram, & fecerit fidelitatem, solennitatemq; seruauerit: tamen si cessauerit à solutione canonis per biennium perdit feudum; si autem inuestituram non petierit feudum perdit elapso anno.*
26 *Feudatarius, si habet filios, an possit pro anima sua legare suum utile dominium.*
27 *Priuari dominio, uel alio iure suo an possit quis per statutum.*
28 *Singulorum dominiorum genera sunt de iure gentium, singula autem generum nequaquam.*
29 *Statutum an possit eradicare naturalem iustitiam.*
30 *Veritas de terra orta est, iustitia, & iudicium de cœlo prospexit.*

31 Obligatio

31 Obligatio ciuilis an possit tolli per statutum.
32 Statutum, fingens creditori factam numerationem, quando iure obligationem perimat, quando exceptionem pariat.
33 Inopiæ causa habentes beneficium, ne conueniantur, nisi in quātum facere possunt, utrum si propter maleficium, quod commiserunt, sint ad inopiam deducti, retinebunt illud beneficium?
34 Feudatarius an possit alienare commoda utilis dominij ad longum tempus, non requisito domino, uel eo contradicēte.
35 Recti feudi nulla, etiam minima, pars irrequisito domino alienari potest: datur tamen in feudum æque idoneo.
36 Feudatarius an possit uendere annuos reditus.
37 Alienare non dicitur qui paciscitur de non transferendo dominium.
38 Fructus pendentes sint ne feudatarij, an uerò proprietarij?
39 Vsufructuarij, item præbendati quādo faciant fructus suos?
40 Feudi, dati secundum rectam feudorum naturam, contractus quare anomalus nuncupetur?
41 Feudum uacans ritè, nemine citato, confertur. Sed si non uacet, potest tamen auferri, priuationis sententia expectari debet.
42 Natura quid sit.
43 Feudatarius an possit renuntiare feudo inuito domino. distin. num. 52. 53.
44 In submissiuis non habet locum pœnitentia.
45 Inferior nullam iurisdictionem habet in superiorem, quam superior possit in eo prorogare.
46 Donatarius, etiam causa mortis, si per stipulationem promiserit aliquid, non poterit renuntiare donationi.
47 Contractus feudi cuius sit speciei.
48 Feudi contractus nominatus est nomine proprio.
49 Contractus, ubi est personarum parilitas, & rationis identitas, claudicare non debet.
50 Feudum dicitur beneficium, et conceditur principaliter amore, gratia, & honore feudatarij.
51 Feudo simpliciter concesso renunciari potest etiam inuito domino. Secus si fuit alteratum pacto continente certum seruitium: uel si feudatarius iurauit non pœnitere.
53 Iuramentum contractibus, etiam innominatis, appositum adimit potentiam uariandi, & pœnitendi.
54 Iuramentum specificum, ab implicito quid differat: item quid fides à fidelitate.
55 Vasallus feudo renuncians, nisi sit in dolo, à fidelitate liberatur.
56 Feudatarius decessit tribus filijs hæredibus legitimæ ætatis relictis: unus petijt infra annum inuestituram: alij fuerūt contumaces, & partem suam perdiderunt, an portio eorū accrescat fratri.
57 Indignitatis iura solus dominus, uel fiscus potest ciuiliter prosequi.
58 Et an idem erit, si unus ex hæredibus renuntiauerit parti suæ.
59 Et quid si unus propter feloniam à parte sua cecidit.
60 Ius accrescendi in contractibus an possit induci per pactum expressum.
61 Et si pars unius uacat per sententiam, nunquid accresceť alteri.
2 In priuatione feudi an requiratur sententia.
63 Etiam priuata persona, ubi uult uti re ad usum de iure communi destinatum, non tenetur quenquam citare.
64 Vasallus qui cecidit ipso iure, si postea tenuit longo tempore, non potest expelli propria authoritate inuestitoris.
65 Inuestituram si episcopus renouet, dicendo saluo & reseruato iure ecclesiæ, res autem iam ad ecclesiam reuersa erat, quia non erat petita inuestitura infra annum & diem, propter quod episcopus inuestiuit quendam tertium; an ualeat ultima concessio?
66 Ius accrescendi in feudis propriè dicitur tribus duntaxat casibus. s. in pro non scripto, caduco, & quasi.
67 Cognatus agnato potest partem suam feudi concedere inuito domino.
68 Feudi refutatio nemini, præter eum qui in feudo participat, fieri potest.
69 Emphyteuta requirere debet dominum, quando causa alienationis potest domino adaptari.
70 Emphiteuta feudum extraneo ob merita donare potest irrequisito domino. nisi donatarius esset potentior, diuturnior, domini inimicus, persona prohibita, uel Reipublicæ hostis. Vel, nisi Ecclesia esset domina feudi.
71 Emphiteuta, siue uassallus, si alij in emphiteusim, uel feudum aliquid dederit, an ex hoc acquiratur actio proprietario.
72 Feudum si renouetur in persona filiorum, an debeat solui laudemium.
73 Inuestituram debet petere filius infra annum & diem post mortem patris, & iurare fidelitatem. aliter cadit à feudo ipso iure.
74 Dominus, pendente dubio an feudum ad eum reuersum sit, non est in plena eius possessione: propterea; ante sententiam declaratoriam, non potest quenquam de eo corporaliter inuestire.
75 Ad translationem proprietatis sufficit qualis qualis traditio, secus ad perfectum esse feudi.
Fides iuramenti non transit ad hæredem iurantis.
76 Possessio clandestina sufficit in translatione dominij.
78 Dignitas Regia immortalis est, persona autem mortalis.
79 Si duo sint fratres successores in feudo an unus possit iurare pro alio.
80 Feudum si concessum est alicui pro se & filijs, an intelligatur de descendentibus usque in infinitum?
81 Filius, licet patri hæres non sit, succedit tamen in feudo paterno, secus in hæreditario.
82 Feudum si mihi & fratribus meis concedatur, an intelligatur de tota linea transuersali.
83 Statutum, quòd frater defuncti matrem à successione excludat, non comprehendit filium fratris.
84 Emphiteusis ecclesiæ an transeat in extraneum hæredem.
85 Naturalis filius legitimatus non succedit in emphiteusim ecclesiæ nec in feudo, nisi Imperator hoc expresse dicat.
86 Filiorum appellatione quando ueniant duntaxat legitimi, quando etiam bastardi comprehendantur.
87 Testatoris uerba. Filijs meis pupillariter substituo, uel tutorem do, non comprehendunt naturales tantum.
88 Statutum, quòd occidens filium capitali pœna afficiatur, & castra diruantur, comprehendit etiam occidentem filium naturalem.
Filius dicitur à philos. i. amor.
89 Emphiteusis ecclesiastica si ab initio fuerit concessa naturali tantum, succedet in ea filius naturalis tantum; secus autem si militi.
90 Ad dignitatis in emphiteusim per Principem, uel Ecclesiam concessæ successionem, uigore primæ concessionis nunquam ueniunt illegitimè nati. eis enim dignitas non conuenit.
91 Stante statuto, quòd nullus possit esse prior ciuitatis nisi sit æstimatus in centum, si quis habet plures filios, ipso mente sufficit unum extimum pro omnibus.
92 Dignitas non conuenit illegitimè natis.

QVAE

1 VAE in ecclesiarum. ¶†Constitutio laicorum et totius populi facta super rebus ecclesiæ non tenet. ¶Casus cõe Triuisij fecit statutũ, ꝙ feudatarij ad inopiã uer gẽtes, hoc constito, pñt alienare feudum, qđ ab ecclesia, uel aliis tenent absq; dñi requisitione: papa dicit, quòd istud statutũ quò ad ecclesias non tenet, & uẽditio facta de tali feudo sine legitimo ecclesiasticarũ, personarum assensu non habet uires. ibi, Triuisij, idest commune Triuisij, ibi, Constituerunt, quantum ad aliquos. i. subditos tenet statutum tam in iure fori, q̃ in iure poli. ergo statuta sunt seruanda etiam in foro conscientiæ ẽm Ber. quod non reperitur alibi. sed quò ad ecclesiam non tenet statutum: qa cõitates terrarum nõ
2 pñt ecclesiis imperare, nec iura eorum tangere. ¶†Sed ecce populus rusticanus rudis & indoctus credidit ualere statum, nunquid excusetur rusticus alienãs a pœna commissi? vr̃ ꝙ sic, quia rusticitati parcitur. Item publicus error iuris hr̃ pro errore facti. Item iste in aio suo non offendit dñm directe, uel per obliquum: quia non contemnit eum, ar. ff. loc. l. si quis ignorans. In contrarium, quia libertas ecclesiarum est de iure naturali, & pœna, q̃ est comes peccati, inde originẽ trahit; ergo error non excusat. C. de in in ius uoc. l. uenia. Item debuit cõsulere peritiores. C. de inge. & manu. l. si auia. pernitiosè ergo hic erratur sub prætextu statuti. ff. de uer. ob. l. si seruum. §. sequitur: minor tñ restituitur in integrum, nisi dolus ad esset, ff. de min. l. si in causa. §. si
3 commissum. †Sed quid si uasallus adeò est pauper, ꝙ non potest uiuere, nisi alienet? Resp. requirat dñm ꝑ uitæ subsidio, cum si eius uitæ dominus non succurrit, alienare poterit: qa quodãmodo dñs vr̃ hr̃e uasallum ꝑ de relicto. ff. pro de relicto. l. fi. & in auẽ. ut cũ de ap. cogno. §. quid de prædictis, proprietatem tamen dominij non licet uasallo uendere, licet laboret in paupertatis miseria, ut in nostro c. secundum intellectum Inn. & uide qđ no. in c. de cõtro. inter do. & empto. feu.
4 ¶†Ibi, probabiliter. ex hoc aduerbio not. ꝙ dr̃ aliquis ad inopiam uergere, nisi doo probet, s. se uergere, & sine culpa sua uergere: & hoc uerum, quando uergere allegat, ut sibi prosit, & alij noceat: aliàs non referret, utrum sua culpa uel non, ut C. de iure do. l. ubi ad-
5 huc. ¶†Ibi, Alienandi feudum, idest utile dominium, & utilem seu naturalem possessionem. nõ enim est ita xatue intelligendum statutum, ut loqueretur de proprietate ecclesiæ, uel de proprietate laicorum: quia statutum, quòd quis posset uendere proprietatem alterius etiam contra laicos non ualeret. quia esset contra ius gentium, & contra naturalem æquitatem expresso errore, ut ff. de pub. l. fin.

6 ¶†Ibi, liberam, [a] no. quòd istud uerbum significat, quòd nec teneatur consensum domini requirere, & ut alij ad eam non pateat ingressus. nam liberum dicitur, quod ab omni necessitatis obseruantia & solemnitate est abstractum, ut l. 1. ff. de testam. milita.
7 ¶†Not. ꝙ in feudis curia domini dicitur priuilegiata. Est enim curia locus signatus usibus domini deputatus, sed aliter curia sumitur pro loco pulico, ut curia decurionis, ut C. de decur. obseruare, li. x. & facit c. 1. quę fuit prima
8 cã benefi. ¶†An ecclesia incidat in naturales pœnas sæudorũ, puta ex cadẽtia a proprietate, no. in c. uel in gl. de capitulis Corradi, si feudũ est nouũ. i. acquisitũ ꝑ plãtũ, q delinquit, dic ut ibi in tex. Si aũt est antiquũ. i. a ꝑdecessoribus acquisitũ, nõ nocet ecclesiæ. C. de
9 sa. san. eccl. l. sed placet. ¶†Ibi, indemnitati, no. ꝙ indemnitas est non pati iniuriam in iuribus suis.
10 ¶†Ibi, cõstitutionẽ, no. hic primò cassari cõsuetudinẽ: deinde immediate cassari ꝯctum ex ea secutũ, & sic secundũ Inn. nõ ualet statutũ, ꝙ rõne partis qs possit uendere totũ, siue sint partes eiusdẽ qd ditatis & rõnis, ut dñium, siue diuersæ qualitatis, uel diffinitionis, puta dñiũ, & ususfructus formalis q̃ sibi faciũt partes ꝑ ꝯcursum, ut. ff. de usuf. leg. l. si alij; ibi. n. est q̃dã cõio rõne agri subiacẽtis, &
11 ꝯpartiẽtis fructus inter eos. †Ibi, ecclesiasticorũ, ergo a ꝯrio sensu ualet statutũ in feudis, q̃ tenẽtur a laicis: qa ꝑ tale statutũ nõ auferẽ dñiũ dñi, sed ꝯcedit trãsferri ius uasalli, qđ statutũ hebet inducere libertatẽ feudorũ, saluo iure dñij dñorũ, & tale feudũ tunc dr̃ francum. Sed Inno. negat ualere publicum, ꝑ qđ auferẽ dñium priuatum: qa cõitas non est dña, nec administratrix taliũ rerũ. Itẽ qa dñia sũ de iure gentiũ. certe statutum nõ põt tollere dñium: sua radice, sed effectũ eius sic. Cy. ꝙ nõ tollitur ius naturale, sed eius effectus. sic uerba sunt iurisconsulti in alia materia. ff. de dona. inter ui. & uxo. l. cũ hic status.
12 in fi. †Sed in hoc capitulo est casus, ꝙ per statutum generale põt tolli utile dñium habens ortũ ex cõsuetudine, puta ex cõsuetudine feudorũ: qa non est de iure
13 gẽtiũ, ꝙ ibi ius necessariũ qđ nõ reperitur alibi. ¶†Assensu, no. consensum superuenientẽ sufficere, qñcunq; aliquis accedit ad ualidationem ꝯctus: sed ad fundandũ contractũ à principio per tertiũ consentientẽ vr̃, ꝙ requiratur consensus ꝑ modũ authoritatis: qa authoritas habilis consensus semper respicit ad principiũ; dicã ĩ de consue. cũ cõsuetudinis, post Inn. ¶Ibi decre
b uimus. no. ꝯctum [b] declarari nullũ, & ad hoc principr̃ agi posse. b & qñq; ꝯctus est nullus ex pluribus causis, siue rationibus simul concurrentib. C. de cõtrah. emp. l. si mater. Sed si una causa nullitatis ꝑcedit aliã tpe, secũda causa non inuenit, qđ annullet. ff. de iniu. test. l. nã & si sub cõdit ione. §. rũpẽdo. & iõ sup cã secũa tñ nõ posset fundari libellus nullitatis facit. ff. de hę. ist. l. si nõ lex. Aelia
14 Sẽtia. §. j ¶†Not. ꝙ in alienatiõe rerũ ecclę, nõ sufficit authoritas ciuitatis decurionũ, uel consulũ: sed reqriẽ cõsensus ecclĩasticarũ ꝑsonarũ. absq; laicis. ¶Capio primã gl. & vr̃, ꝙ istud statutũ ualuerit, ut l. oẽs ppłi. ff. de iust. & iure, et in foro animæ. sol. quò ad laicos inter subditos ualet: quò ad eccle-
15 sias non ualet secundũ Ber. †& est ratio, qa clerici sunt de

& per scripta in dictis locis aliàs extense consului, & se subscripserunt insignes doct. d. Lan. Dec. & Ia. de Clinio de Mediolano, quòd potestas, qui põt ex cõmissis, uel ex decreto in crĩalibus libere inquirere; tamen cõsului, quòd per istud aducebium libere, nõ poterit inquirerere nõ ꝑcedẽte fama, uel plusquã sit fama, uel indicia, prout et cõprobat Ias. in d l. 1. tamẽ licet Ias. nõ dicat, inuenio, quòd cõtrariũ tenet Ang. in l. uacãtia C. de bo. uac. li. x. sñ reperiri posset, ꝙ Areti. reprobat ipsum in c. cum oporteat, de accu. Fran. Paro.

a ¶*Vide omnino scripta late per Ias. May. in l. 1. C. de sacrosan. eccles. & aliquid per eundem in l. si quis maior, in 6. no. C. de trans. Et de isto uerbo, liberè, uide etiam Barb. hic, & eundem Barb. in c. 1. de offic. ord. & eundem Barba. in c. 1. de rescr. uide quæ scribit d. And. Pom. in c si pro debilitate, de offic. deleg.*

b ¶*Vide hic plene scripta per Mod. in l. 1. C. de sum. trini & fi. cat. & an per laicos possit fieri statutum, propter quod reditus sui augeantur, & ecclesia minuantur, uide Pet. de Anc. consi. 12. 14. & sequen. & consi. 154.*

de populo quò ad fauorē eorū, sed non quò ad damnū
16 ecclesiarum. ¶ † Sed hic quæritur, nunquid statutum populi possit disponere, quod laici non possint alienare a in clericos, uel ecclesias res tributarias, uel collectarias, ne fiscus careat subsidio collectarum? Respon. licitū est laicis defendere suas iurisdictiones, & utilitatem publicam in acquirendis, sed non in acquisitis
17 ecclesiæ † primum probatur. qa hoc potest pactum; & testamentum, ut C. de re. alie. non alie. l. fi. & C. de pac. inter em, torem l. ult. nisi præceptum sit nudum. ff. de leg. j. l. filius. §. diui. C. de fideicom. quoties. ergo & statutum, & no. ff. de uer. ob. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de pig. l. in quorum finibus. C. non licere habitatoribus l. 1. C. de iure emph. l. 2. C. de iure fisc. l. certa forma, lib. 10. nā & sententia iudicis potest hoc uetare, ut. ff. de contrahen. emp. l. si
18 quis sciens. † & iurisdictiones, & statuta sunt eiusdem qualitatis,
19 † de statuto etiam habemus in feudis, quod feudatarius non potest alienare in ecclesiam: qa alienaret in potentiorem, ut in auth. de alie. & emphy. §. j. & ecclesia cultrix est iustitiæ, nec
20 in se iniustum patitur, nec in alium tolerat. † Hoc uerum, nisi feudatarius ingrediatur monasterium: quia est alienatio necessaria, & tamdiu durat apud monasterium, quamdiu uiuit feudatarius uita naturali. eo autem mortuo, si feudum erat perpetuum, ad omnem hæredem transit in perpetuum: quia tale feudum redigitur ad instar proprietatis, & potest appellari francum, ut j. de fi. instr. c. inter dilectos. si autem erat ad uitam quod interpretatur de uita naturali, morte naturali finitur: quia nullæ remanent eius reliquiæ & finito iure datoris finitur ius acceptoris, ut in c. 1. §. rursus. qui feud. da. pos. ff. de pigno. l. lex uectigali. C. de leg. l. uxor patrui. ff. de leg. j. l. si domus. §. ult. ff. de contrahen. emp. l. qui tabernas. ff. de usufru. lega. l. j. §. Sticho. nò dicas, quòd aut seruitium feudi potest explicari per monasterium, & uera sunt prædicta. aut non, & tunc feudum redit ad dominum, non mutatione personæ, sed extinctione finalis causæ, ut in c. 1. de eo, qui arma bellica deposuit. nec dicas, quod illud c. cum sit fundatum in ratione naturali & inconuincibili, sit contra libertatem ecclesiæ. quia ecclesia debet iustitiam cole
21 re, ut in c. 1. de feu. alie. ubi tex. unicus. ¶ † Quid è contra, si dominus uasalli ingrediatur monasterium? dubitationem facit: quia dominus alienando perdit proprietatem, ut in c. j. quæ sit prima causa benefi. amit. & no. de forma fideli. c. & qualiter dominus proprietate priuetur c. ex facto, & si de feu. fuc. contr. cap. domino conuertente. dic contra, quia necessaria & uniuersalis est alienatio, ut in c. 1. de capitaneo, qui cur. uendi. nō obstant contraria: quia loquuntur de illicita alienatione, non de ea, quæ licitæ fit: quia pœnam non mere
22 tur qui fit lege cōcedente. ¶ † Sed pone, quod dominus priuetur. & uasallus liberetur, nunquid uasallus retinet illud utile dominiū, quod prius habebat, an assumat

a ¶ *Et an ualeat statutum, quòd non possit fieri alienatio, nisi in non subditum tanquā contra libertatem ecclesiæ, prout est Mediola. uide Barb. consi. 14. 2. li. & consul. tale statutum ualere d. signo. consi. 18. & consu. Car. super statuto Pistorij disponēte, quòd donatio sit ipso iure nulla, nisi fuerit denunciata, quòd si sit facta donatio clerico per laicum, quòd clericus denunciare teneatur. Et ipse Barb. ibi consuluit, quòd statuto Bononiæ, quòd facta locatione inter reconductionē facta, quòd tale statutum ligat clericum.*

directum: quia qualitas dominij mutetur? quod uidetur uerius per illam notabilem legem. ff. de hære. instit. l. 3. §. qui fideicommissariam, & quia priuatio unius effi
23 citur habitus alter u. † Ex prædictis apparet, quòd feudum armatæ militiæ expirat per monachatum. Item per sacros ordines, sed feudum censuale non expirat per monachatū. Item per sacros ordines, sed feudum censuale non expirat, sed transit ad monasterium cum suo onere. si uerò est feudum alterius officij, uel ministerij, quod possit adaptari monasterio, non expirat, sed transit ad monasterium. si uerò sit feudum alterius seruitij, quod non possit adaptari monasterio,
24 expirat. † Item dignitates inseparabiles a persona non transeunt, ar. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. sacerdotio. C. de episco. & cleri. l. quisquis. ff. de uer. obl. l. continuus. §. si ab eo: & tamen interdum de facili impetrantur per successores. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. §. permittitur, ubi tex. unicus. unde, quod non est tran
25 sibile, est impetrabile. ¶ † Et no. quod si feudum est fictuale, licet feudatarius intra annum petierit inuestiturā, & fecerit fidelitatem, & omnia solennia seruauerit: tamen si cessauerit per biennium in solutione canonis, uel partis eius, totum feudum perdit, ut no. Inn. j. de re iudi. c. ad apostolicæ. Pro hoc dicto singulari ego allego tex. unicum in li. feudorum, in ti. quæ fuit prima causa feu. amit. §. sed nec est alia iustior causa, cui Apollo non responder. t. Christo. uide in Spec. de loca. uers. 85. si autem non petiit inuestituram, perdit
26 illud elapso anno; tene menti. ¶ † Sed ecce, feudatarius habet filios, nunquid potest pro anima sua legare suū utile dominium? & uidetur quod non: quia pauperes, & ecclesia æquiparantur. sed ecclesia est prohibita; ergo & anima. Reuertitur igitur feudum ad dominum feudi tanquam alienatum in potentiorem, si dominus retrahere uult: aliàs bene ualet legatū, ut in d. §. pater, aut. de alie. & emphy. sed si nemo de liberis extat, reuertitur ad dominum iure uacationis, imò iure annihilationis, non iure retractionis, & ideò perpetuò potest uendicari. sic intelligitur. c. 1. §. donare, qualiter po. olim feu. alie. sed Host. dicit hic, ut refert hic Io. And. quòd pro anima legari potest, ar. ff. de usuf. l. locum, fauore & intuitu animæ. quod satis potest dici de æquitate canonica, dummodo non sit effectum caducum morte. nam si sit effectum caducum morte, non fit caducum
27 alienatione &c. ¶ † Opponitur, quod per statutum nō possit quis priuari dominio, seu alio iure suo: quia non ualet rescriptum, ergo nec statutū, & quia dominia sunt de iure gen. & similiter alia iura bona & æqua, licet illa iura essent prodita a iure ciuili: tamen fundantur a iure naturali, arg. ff. de reg. iur. l. cum amplius. §. 1. natura debet, & ff. de fideiuss. l. fideiussor. obligari. §. fideiussor. dicit Inn. quod dominia omnia sunt de iure gentium post, quàm sunt in esse suo producta, sed modus producendi ea de non esse ad esse quandoque est de iure ciuili, & ideò facilius impeditur modus acquirendi, quàm
28 acquisitum esse secundum Inn. † Dic, quod genera singulorum dominiorum sunt de iure gen. propter necessitates humanas introducta: sed singula generum non, qa omnes gentes eis non utuntur, ut emphyteuticis, & consimilibus, quorum commercium non est notum apud extraneas nationes, nec est uerum, quod omne, quod est æquum, sit de iure gent. quia obligatio ciuilis quandoque est æqua & bona, & tamen non est de iure gen. Item uera sententia. Item iudicia, ut no. instit. de ob. per totum, & ff. de pac. l. si unus. §. pactus, in fi. maioris

29 gl.& ff.de condi.inde. l.Iulianus. ¶†Sed nunquid statutũ põt eradicare naturalẽ iustitiã, quanq̃ possit tollere remedia exercitij? rñdeo, q̃ nõ, supposito, q̃ sit uera iustitia: qa ueritas facti hominum conuelli nõ põt, q̃ ueritas egredit̃ ex facto, qđ nulla constitutione tolli põt. ff.de acq.pos.l.j §.si uir uxori.ff.ex quib.cau.ma.l. sciendũ,cũ l.seq.ff.de capi.dimi.l.tutela.ff.de li.& posthu.l.filio ff.de capti.l.in bello.§. factæ. Quid ergo operatur ista simplex iustitia sine remedijs? rñdeo, de
30 nũciabitur ecclesiæ,ut j̃ de iud c.c.nouit.†Nã ueritas de terra orta est.i.de factis hominũ, & iustitia & iudiciũ de cœlo ꝓspexit, ut in c. cũ æterni, de re iu.lib.6. uel dic standũ statuto,ut not.Bart.ff.de usuca.l.sequi-
31 tur.§ si uiam. ¶†Nunquid ergo statutum possit tollere ciuilẽ obligationem & actionẽ? Respõdeo sic,ẽt ipso iure, sicut apparet in statuto legis de acceptilatiõe, ut.C.de transac.l. ubi pactũ, dummodo statutum hoc dicat,q̃ ipso iure.alias intelligitur,quòd per exceptio
32 nem.ff.de cond.inde.l.qui exceptione.†& si statutum fingit numeratũ esse,intelligitur disponere, q̃ ipso iure,ut d.§.pactus,& no.ff.de sol. si ex plurib.ẽm unã gl. ẽm aliam dicit contra. uide ibi Bar. Vel dic,q̃ ope exceptionis, si proceditᷣ ex cõtractu iuris gentium,sed ippo iure , quando proceditur ex cõtractu iuris ciuilis,
33 ut ff. de acceptila.l.an inutilis. ¶†Accipio secundam gl.& scias,quòd quedã sunt personę,quæ ratione inopiæ habent beneficiũ,quòd non conueniantur,nisi inquantum facere possunt. ¶Quæro, quid si propter maleficium quòd commiserunt, sunt deducti ad inopiã,nunquid retinẽt beneficiũ? & uidetur q̃ non, quia dignũ [a] est, q̃ male meriti egestate laborẽt, ut ff.depositi l.bona fides. ad hoc facit l.pe.ff de iur.do.q̃ lex est notabilis. ¶In 2riũ vr̃,q̃ istud maleficium non est cõmissum ꝯ agentem,sed contra tertiũ, ar.ff ex q. cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§.qd sit latitare. Prima pars est uerior: quia præcessit culpa lata, uel dolus ordinatus ad casum. & ideò sibi imputet, & ita glossatur Odoardus j̃ de sol.& ff.de proc.l.Titius.ff.de neg.gest.l.sine hære-

a ¶ *Vide omno quæ scri bit subtiliter Are. in l. qui superstites ff. de acq. hære. in uer. & primo no. q̃ ille, qui fecit cõtractum nullũ &c. ubi multa utilia dicit.*

34 ditaria. ¶†Quæro,nunquid feudatarius possit alienare commoda utilis dominij ad longum tempus , non requisito domino uel eo cõtradicẽte? Rñ.olim poterat partem utilis dñij,sed non totũ, nisi feudũ esset in curia domini,est autẽ curia insignis locus proprie domino deputatus uallis,uel alio ambitu circuncinctus, ut in c.j.§.si q.mo.feu.amit.nam nõ licet singulis emere hortos Sallustianos, ut. ff. de leg.j. l. apud Iulianum.§. fin. unde principes habent loca proprijs solatijs & recreationibus deputata; de quibus si aliquid infeudauerint, illud in alium transferri non potest nec
35 in totũ,nec in partem,† sed hodie indistincte nulla ẽt minima particula, alienari potest de aliquo recto feudo,ut in c.j.de prohi.alie feu.per Fed.saluo quod alteri in feudum dari põt æquæ idoneo quò ad seruiendũ pro feudo. Non enim requiritur æqualitas in alijs, q̃ in seruitijs feudi; & possunt esse æquales honore & amore, si est eiusdem dignitatis, miles militi. ¶Sed quare permittitur per feudum,non per uenditionem? Respon.uenditio est prohibita in feudis, quia ad uendendum propter dulcedinem pecuniæ, homines sunt faciliores,q̃ ad donandũ, ut l.fin.C.de prædi.curialiũ

lib.x.Itẽ qui uendit, beneficium non facit, & feuda de natura sui consistunt in beneficiis honore & amore, & feudum in fedũ ideo transit: qa in habentibus symbolum facilis est transitus . Domino autem consentiente ois concessio ualet,nec dr̃ dñs alienare, sed alienantẽ non impeditre,& ius eius prorogare,nõ de nouo cõcedere,ut. ff.de manu.uin.l. si pater.§.fi.ff.de pecu. l.peculium.§.si ẽre.
36 ¶† Quæro , nunquid feudatarius possit uendere annuos reditus? Respond. potest ad modicum tempus id est usque ad nouem annos : sed ad longum tempus non potest, quia esset species alienationis : uel saltem esset actus æquipollens alienationi , uel in fraudem factus ut l. j.ff.de loco publico fruendo , & l.j.§. quod ait.ff. de superficiebus.sed gloss. dicit , q̃ etiam ad longum & longissimum tempus potest alienari cõmoditas : quia non transit dominium , cum non contrahatur respectu utilis dominij , sed respectu cuiusdam alterius corporis , id est fructuum separandorum singulis quibusque annis . uñ hic contractus non concernit fundi corpus, sed fructuũ corpus . Ita no.ff.
37 de le.j.l.j.& de le.ij.l.codicillis.§.instituto, † qđ uerũ est,si hoc actũ est,ne utile dominiũ transeat:qa non dicitur alienare,qui facit pactũ,ne trãsferatur dominiũ, quod retinet apud seipsum: qm̃ alienatio non dicitur, nisi ille actus , per quem transit aliquod dominium, ut l. j.C.de fundo dota.& est expressum. ff. de contrahen. empt. l. cum manu sata.§.nemo. hoc uidemus in usufructuario . ergo idem in feudatario , & in emphyteuta , ut.ff. de peri. & commo. rei uend.l. necessario. §. final.
38 ¶ †.Sed statim quæritur , utrum fructus pendentes sint feudatarij , an proprietarij ? & uidetur quòd sint proprietarij . quia ciuilis possessio causat acquisitionem fructuum , non naturalis , ut.ff. de acquirend.
39 pos.l 3.§.è contrario.†& ideo usufructuarius nõ facit fructus suos, nisi poss̃ est in eorũ fructuũ plena & perfecta possessione,ut ff. de usufr.l. si fur decesserit, & ff. de usuc.l.si homo, & ff.qui. mo. ususfr. amit.l.usufructuarius messem.qđ aũt dicunt qdam,q̃ requiritur,q̃ reposuerit in horrea,falsum est:qm̃ separatos à fundo statim possidet, licet extra fundum nondũ exportauerit : qa amodo non sunt pars fundi,& eorũ dñs fit pleno iure & idẽ dicendũ est in fructib. præbendarũ : qa amodò solo agri nõ continentur:sed sunt corpus mobile,& stant p se.ff.sol.ma.l.diuortio,& ff. qđ ui aut clã l. quia aceruus.
¶ Idem in pensionibus est dicendum : quia non sunt de corpore, quarũ dies cessit, & uenit, uel saltẽ cessit, ff.de uer.ob.l.cedere diẽ,ut ff.de usufr.l. defuncta, salua sem
40 per in feudis cõsuetudine feudi, † qa feuda nullã habent formalem regulam.nisi a consuetudine feudorũ & ideo contractus feudi est cõtractus anomalus, si feudum sit datum ẽm rectam naturam feudi.i. ẽm consuetudinem naturatã,siue præscriptam. Nam in feudis ꝑscriptio naturam facit, ut in c.si quis per xxx.si de feu.
41 fue.contro.colla.x.†Si feudũ uacat non est necesse, q̃ citetur possessor in eius collatione : qa apertum est, sed si non uacat,sed potest auferri, tunc expectãda,est snia priuatiua anteq̃ alteri conferatur , sicut querela inoff.test.desiderat sniam ante,q̃ legitimus possit adire ab intestato,ut plene nota.ff.de inoffic. testamen.l.
42 quemadmodũ.† Natura aũt idem est, q̃ originalis status rei non alteratus per aliquod accidentale pactum, ut ff.de

ut.ff. de pact.l.si unus.§.quod in specie, & natura est, q̃
rebus tacite inest, ut.ff.si cert.pet.l.cum quid, & ff. de
contrah.emp.l. pacta conuenta. Sed ego dico, ꝙ aliud
est in feudatario & emphyteuta, q̄ in usufructuario
simplici: quia feudatarius & emphyteuta habent utile
dñium agri. ergo habẽt utile dominiũ fructuũ penden
tium; ergo & uendicare eos potest, ut ff. de rei uind.l.
fructus pendentes. & si tu dicis naturalis possessio non
parit acquisitionem fructuũ. respon. uerũ est, si stet in
finibus nudæ possessionis. secus, si coniuncta cũ utili do
minio, uel cũ titulo, cuius qualitas ordinetur ad dñiũ
fructuũ. Itẽ hoc facit uoluntas proprietaria, quæ titu
lo cohæret, ut.ff.de fur.l.si seruus.§.locaui.ff.loca.l.cũ
43 plures.§. messe. ¶†Iuxta præmissa quæritur, utrum
feudatarius possit renunciare feudo inuito dño? dicit
Bar. ꝙ nõ; quod pluribus rationibus comprobatur. nã
aut dices, ꝙ feudũ sit cõtractus nominatus, aut innomi
natus, aut neuter.i.anomalus. primo casu non habet lo
cum pœnitentia, ut ff. de pac.l.iure gen.§.j.de actio.&
obl.l.sicut, secundo casu si dominus fecit corporalem
inuestiturã, & eam perfecte impleuit ex parte sua: qa
uera traditio continet perfectum implementum, nec
requirit aliam patientiam successiuam, licet secus in
traditionibus imperfectis, sicut est traditio seruitutũ,
ut no.C.de usufr.l.corruptionem, & subtiliter proba-
tur, si scias inducere.ff. si cer.pet.l. si tibi. ¶Si uerò di-
cas, ꝙ est contractus anomalus, necesse est iudicare ip-
sum secundum alteram naturam, quia dicas duplicem
esse naturam, s. propriam, & assumptam, ratio docet, ut
ff. deposit.l.j.§. si conuenerit. & in quamcunque mate-
riam incidas, non habet locum pœnitentia, ut ff. de
44 pac.l.si cum fundum, † nam uasallus dicitur se submit
tere, non prorogare, & in submissiuis non habet locũ
45 pœnitentia.ff.de iurisd.om.iud.l.est receptũ. ¶†Scias
pro intellectu illius l. ꝙ inferior non habet aliquam
iurisdictionem in superiorem, quam superior in eum
possit prorogare; & ibi est submissio necessaria præci-
sa. sed prorogatio impossibilis, idem in iurisdictione
46 parium.† Similiter donatarius etiam causa mortis, si
aliquid promisit per stipulationem, puta ire Romam,
non potest renuntiare donationi.ff. de leg.ij.l.cum pa
ter.§.mater, in gl.j. Falcidiam.ff de le.iij. secus in lega
47 to, illa gl. non est alibi. ¶†So. uidendum est in primis,
cuius speciei sit iste contractus, utrum primitiuæ, quæ
à nullo deriuatur, an deriuatiuæ, seu similitudinariæ.
hanc inuestigationem facit text. in contractu emphy-
teutico, ut C.de iure emphy.l.j. & insti. locat.§.adeò.
48 †Item an sit contractus nominatus, an innominatus,
quod inuestigat illa lex solennis.ff.de præscr.uer.natu
ralis.§.at cum do.& vñ. ꝙ sit contractus nominatus: qa
inuẽtus post l.xij.ta. sub titulo proprij nominis sub sin
gularibus cõsuetudinibus, & naturis, quas nullus alio-
rum contractuũ de mundo hẽt. Est ergo ꝯtus nomi-
natus uocabulo proprio, & natura discretus nomina-
tione cõsuetudinis, populo Romano olim incognitus,
& si cognouissent, fuisset exosus eis, quia sapit seruitu-
tem personarum, uel mixtam rerum & personarum, &
singulari personæ.i. domino attribuit iurisdictionem,
quæ non debet esse nisi penes principem, uel publicum
magistratum, ut.ff.de reg.iu.l.non est singulis. De ista
quasi seruitute, uel seruilitate, not.ff. de usufr.l.si cu-
49 ius, in prin.& c. cæterum. j̃ de iu. ¶†Præterea non li-
cet domino pœnitere; ergo nec feudatario: qa nõ de-
bet contractus claudicare, ubi est parilitas personarũ,
& identitas rationis. imò plus dico, ꝙ si esset cõtractus
stipulationis ex una parte, & nudum pactum ex altera,
ut quia uasallus per stipulationem promisit, econ-
tra dñs uasallo nudo pacto, uel hincinde, non haberet
locum pœnitentia, uel ex neutra parte: quia, ut di-
xi, contractus non debet claudicare: quia omne quod
claudicat, monstruosum est, ar.ff. de peri. & commo.
50 rei uendi.l.si uina. ¶†Sed in contrarium uidetur, ꝙ
lege expresse cauetur, ꝙ uasallus potest renũciare feu-
do inuito dño, in c.j de uasallo, qui contra constitutio
nẽ Lotharij; & est ratio, quia feudũ appellatur benefi-
cium, est aũt beneficium beneuola actio tribuens gau-
dium capienti, sed nemo inuitus gaudet, ut not.ff.de
neg. gest.l.soluendo. Est igitur speciale in hoc benefi-
cio, quod conceditur principaliter amore, gratia, &
honore feudatarij, unde potest iuri suo renũciare, nec
intelligitur per hoc dominũ offendere: quia hoc pro-
cedit non per uiam pœnitentiæ, sed per uiam desinen
tiæ, & per amotionem finalis causæ, ut.ff de dam. in-
fe l.prætor.§. hoc edictum, & ff. de usufr. lega.l.cum
usufructuarius. quia & hoc concedit uasallo de pura
51 gratia. ¶† Reuertitur igitur feudum ad dominum,
uelit nolit dominus, argum. ff. de mino.l. si iudex cir
cunuento, licet secus sit in contractu emphyteutico:
quia non est gratuitus, qui celebratur gratia utrius-
que contrahentis. unde non reuertitur ad dominum,
nisi dominus uelit reuerti ad se. ff. locati. l. quæro.§.
inter locatorem, & C.de transact.eccle. auth. qui res
iam dictas, & not. in l.ij. ff. si ager uecti. Ar. contra,
quia dignitas recreata non censetur de nouo crea-
52 ta. † So. dic, quòd aut est feudum simpliciter con-
cessum, aut alteratum aliquo pacto continente cer-
tum seruitium, quod non sit de natura feudi. Pri-
mo casu potest renuntiari inuito domino, secundo
non: quia est facta digressio ad alium contractum.
Item si feudatarius renunciauit, uel iurauit non pœ-
nitere, non potest fidem fallere l.j.in princip.ff.de con
53 sti.pec. † Nam ubi apponitur iuramentum etiam in
contractibus innominatis, non habet locum contra-
rietatis uariatio, siue pœnitentia, ut sing. not. ff. de
condit.ob cau.l.si pecuniam, in princip. in gl. parua,
quæ dicit, ut quia iurasti. his adiunge, per talem ra-
tionem, non potest feudatarius in plus puniri, quàm
in renunciatione feudi. Si igitur renunciet, nihil est,
quod ei amplius possit iniungi, ut not. Innocent. in
54 cap. cæterum, infra de iu. ¶†Dices tu, nonne feu-
datarius iurat, & tamen dixisti, quòd recedere & re-
silire potest à contractu? Respond. aliud est specifi-
ce iurare, aliud implicite iurare: quia simplex iura-
mentum intelligitur secundum naturam contractus,
argum.ff.de usufruct.l. si stipulatus. ff de damno.in-
fect.l. damni, uer.& quòd si stipulatione, hoc dicit il-
la l fin.C.de non numera.pecun l.fin. ad quod optime
facit ff.de condit.ob cau.l. quod seruus, uel dic subti-
lius, & præmitte, quòd aliud est iuramentum de fi-
de, quæ debetur ex omni contractu, aliud fideli-
tatis, quæ non debetur nisi ex contractu feudi,
55 † nam fides est obseruantia promissorum, uel æqui-
pollens, puta soluere interesse. ab isto interesse non
liberatur uasallus, fidelitas autem est quædam sub-
iectio præter naturam in capite naturaliter libero,
ab ista, id est seruitiis liberatur uasallus renuncians
feudo: quia ista seruitus est odiosa, argum. in l.ij.ff.
de li. ho. exhi. & l.j.§. quæ onerandæ. ff. quarum re-
rum

tum &c. non da. nam de facili res reuertitur ad naturam naturantis. ¶ Fallit si uasallus esset in dolo: ut quia renunciauit, cum dominus debebat esse in prælio, ita, quòd dominus non poterat sibi prouidere de æquali uasallo, argum. ff. de do. l. rem quandam. ff. solut. mat. l. si filiæ meæ, & in c j. de renun. li. 6. quia dolus & fraus non debent alicui patrocinari, ut. C. de diuor. & repe. l. dubium. feudo enim cedere est quoddam diuortium, & ideo non ualet, nisi possit consuli indemnitati dñi. ¶ Et no. q feuda requirunt realitatem, quam inducit corporalis, uel ei equippollens inuestitura. c. j. qd sit inuesti. & ar. ff. de pac. l. diuisionis placitũ, & est rõ q̃ gñrat obligationẽ retro reddẽdi, cã
56 rẽ feudo. ¶ † Quæro, pater uel auus, q habebat feudũ, decessit tribus filis relictis hæredibus legitime etatis: unus petit inuestiturã partis suæ intra annum: alij fuerunt contumaces, & partem suã perdiderunt. Quærit, utrum accreuit fratri inuestito, an consecrato dño? Rñ. istud non est feudum nouum. quia non est prima inuestitura sed est paternũ, uel antiquum; & ideo est locus iuri accrescendi: quia oẽs isti fratres descendũt ab uno stipite, & oẽs, q in unius loco succedunt, p una persona computantur, ut. ff. de condi. & demõ. l. cui fundus, hoc forte non est uerum: quia pœnæ ꝯtractuũ debent applicari creditoribus; ut. ff. de regu. iu. l. quod a quoquã. sed hæc pœna est consecutiua ꝯtus. i6. dẽt applicari dño, eidemq; creditori, non aũt accrescere iure accrescendi, nec deuenire ad agnatos iure cognationis, licet soleat aliàs ad eos deuenire, ut in c. j. §. donare, qualiter feu. olim alie. poterat, & c. j. de alie. feud. in
57 prin. ¶ † Extra not. q iura indignitatis solus dñs põt prosequi ciuiliter, uel fiscus, ubi est locus fisco, ut sing. no ff. si cerci. l. is consequenter. §. j. & unum scias, q si sint plures filij, si quidem oẽs possident pro diuiso, uel, indiuiso, oẽs tenentur facere fidelitatem. Sed si unũ ponamus possidere, puta, quia fuit sibi assignatũ feudũ, uel per diuisionem, uel de consensu dñi, ille solus dẽt fidelitatẽ facere, qui possidet; ut in c. oẽs filij, si de feu. fue. contro. filius tñ, qui est hrs, non debet inuestiri, ut
58 in c. j. an agnatus, uel filius. ¶ † Sed an idem esset si unus ex hæredibus renunciaret parti suæ? Rñ. refert cuius grã & fauore renunciauerit. Si aũt hoc nõ apparet accrescit, ut idem sit in expressa renuntiatione, qđ in tacita inducta per cursum temporis, ut in l. j. C. qñ nõ
59 pe. par. peten. accre. ¶ † Sed quid si unus cecidit a parta sua per feloniã: quia offendit dñm eidẽ iniuriã faciendo? Rñ. non accrescit: quia dñs debet habere suæ
60 iniuriæ ultionem. ¶ † Sed quid dices in feudo nouo, idest, in prima inuestitura, nunquid habet locũ ius accrescẽdi?[a] non, nisi ex pacto, ut in c. j. §. cum uerò Corradus, q feu. da. pos. nisi esset feudum indiuisibile: qa in contractibus etiã habet locũ ius diminuendi. unde dicit lex, q si aqua debebat pluribus ad eorum molẽdina communia, uno deficiente alter habebit commodum totius aquæ. ff. quemad. ser. amit. l. aquã. de hoc per Bar. ff. de uer. ob. si mihi & Titio, ubi omnino uide. ¶ Scias tñ, q pactũ expressum põt inducere ius accrescendi in contractibus, puta p illa uerba de uno in alterũ reuertendo, ut d. §. cum uero. & è ꝯ ualet pactum, q non accrescat. ff. de usufr. l. dñs. eadem dici pñt
61 in emphyteusi sm Bart. ¶ † Sed quid si pars unius uacat per sententiam? uñ, q nõ accrescat. ff. de iureiu. l. si duo patroni, in prin. & ibi no. sed ibi sententia supponebat contrarium iuris accrescendi: quia supponebat alterum non esse patronum. at ius accrescendi supponit pluralitatem personarum, & coniunctionem orationis, uel rei, de qua quæritur, tene menti ista, quia quotidiana sunt. Item scias, q ille, qui facit duas inuestituras contrarias, tenetur crimine
62 falsi. ff. de fal. l. qui duobus, nisi fecerit ex causa ¶ † An in priuatione feudi requiratur sententia, dic, aut quis priuatur temporis cursu, aut per aliam feloniam. Primo casu priuatur ipso iure. ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem. C. de iure emphyteu. l. 2. de loca. capit. potuit. & statim post temporis lapsum est apertum ipso iure feudum domino quò ad possessionem & proprietatem: quia possessio, quæ sine titulo possideri non potest titulo extincto euanescit. C. de omni agro deserto. l. locorum, & potest ipsam alteri inuestire eo non citato, & possessionem alteri tradere, si lis non pendet in iudicio. ea enim pendente nõ posset propter uitium litigiosi. sed si non est ꝯtum uitium litigiosi, posset tamen uti sua facultate, ut. j. eo. cum. M. Ferrariensis. & ff. de sol. l. reo criminis. non ob. ff. de adop. l. nam ita diuus, ubi requiritur citatio: qa ibi loquitur in actu iurisdictionis, ubi requiritur causæ cognitio in confirmatione actus inualidi: hic nõ sic est. Vnde ad conferendum sufficit ueritas sine citatione, non oportet aliquem citari, cum nihil decernatur ut not. ff. de acquiren. posses. bonorum. l. 3. §. causa cognita, nec iuri tertij in aliquo præiudicatur,
63 ut. C. de contrahend. emptio. l. dudum. † Item priuata persona non debet aliquem citare, cum non tractetur de iure alterius conferendo, sed de utendo ad eum usum, ad quem quæcũque res est distinata p ius commune, ut. ff. de usufru. l. arboribus, in §. nauis. Itẽ liberũ est domino de re sua ꝯhere, ut. ff. commo. l. in commodato. §. sicut. & libertas citationis adminiculũ non desiderat, quæ nec ab inuito procedit, nec reddĩt in inuitum, ut c. licet episcopus, de præben. li. 6. ¶ Secundo uerò casu, quando priuatur quis propter fraudem, uel delictum, tunc non priuatur ipso iure, sed per sententiam. ff de iure fisci. l. eius, qui delatorem. unde iura in hoc casu nõ loquunt, per uerba executiua, sed per uerba processiua, id est desideratiua processum iudicis: qa super culpis & delictis semper necessaria est causæ cognitio, ut. C. de iurisdi. om. iud. l. in criminali, & dixi in c. licet, si de feud. fue. con
64 tro. ¶ † Adde in primo casu, q uasallus, qui cecidit ipso iure, si postea tenuit longo tpe, non potest tolli ꝓpria authoritate inuestitoris: quia per negligentiam
65 præsumitur dominus naturalem possessionem non habere. ff. de usucapio. l. furtum. §. j. ¶ Quæro dixit eps, renouo tibi inuestituram, saluo & reseruato iure ecclesiæ. Res autem erat ad ecclesiam reuersa: quia nõ erat petita inuestitura, ĩ. annum & diem. unde episcopus postea concessit eandem rem cuidam tertio uñ q ualeat ultima concessio propter rigorem reseruationis. In ꝯrium uidetur q in præiudicialibus non prodest protestatio, ut not. in cle. gratio. de rescrip. Item quia factum contradicit protestationi, ut. infra eo. c.

ibi ad propositũ multa de his, quæ dicit Bal. hic in ista materia in isto. ca. ibi semper recurre.

[a] ¶ *Vide Ale. consi. 24. 7. uol. uide etiam moder. in l. 1 C. quando non pe. partes pr. acc. & uide Franc. de Curte late de ista materia, & de multis alleg. hic per Bal. in isto ca. consi. 48. & quasi per totum, & ẽt disputa in consi. 49. inci. memoria recolenda. ubi in discursu illius consilij poteris uidere multa accumulata in materia feudali, & c.*

M. Ferrariensis. Item cum fuerit protestatus, recepit laudemium, pro inuestitura; & sic res non est integra, ut. C. de rescin. uend. l. 2. Item simile est uenditori, qui recipit arrhas, non potest pœnitere, nisi prius restituat eas. Item reseruatio non tribuit nouum ius. Item non erat conditionale, si uellet retrahere: nam debuit hoc declarare. Itẽ in priuando per sniam non habebat ius apertũ ante sniam, & quod non habebat, reseruare non poterat. ff. de le. j. l. si quis ita legauerit. Item uerba generalia non uidentur sufficere ad derogãdum specialibus, ar. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quæsitũ, & ff. locati. l. cum in plures locator horrei. plerique tñ prælati ꝯtriũ faciunt: quia imputet sibi qui cõsensit reseruationi, cũ

66 sciret ius esse apertũ ecclæ. † Sed an proprie dr̃ ꝙ in feudis habeat locum ius accrescendi? Rñ. sic in tribus casibus. s. in pro non scripto, caduco, & quasi, ut. C. de ca. tol. §. qñ. sed qñ ius acquisitum desinit, non est proprie ius accrescendi, sed ius annullãdi siue deuoluẽdi, puta per mortẽ consortis, & est simile in usufructu, in quo pp debilem & occasui subiacentẽ acquisitionẽ ac

67 crescit cõsorti, ut l. j. §. interdũ. ff. de usufr. accre. † ¶ Et scias, ꝙ cognatus agnato põt partẽ suã concedere inuito dño. põt ẽt inuito dño refutare feudũ, ut in c. j. de uasallo, q ꝯ constitutiones lotharij. sed ista alienatio facta in consortem succedit loco refutationis, ut in c. j. de alienatione feu. paterni, ac si feudũ esset finitum. i. immissum agnato, ut in c. j. de eo, qui finem fecit agna-

68 to de feudo paterno † nec. n. alij potest fieri refutatio feudi, quã ei, qui in ipso participat, & iõ non potest fieri ei, qui consors non est. i. qui nullũ habet consortium in feudo, ne dñs habeat uasallũ, de quo nunquã cogitauit, nec cogitare debuit, ut in c. j. de fratribus de nouo beneficio inuestitis, & sine epis pscriptione põt domi-

69 nus reuocare, ut in c. j. in §. ꝑterea, de c. Corra. † Deinde gl. transit ad ꝯctum emphyteuticũ, & ꝑmitte ad euidentia, ꝙ dñs debet requiri p emphyteutã, qñ cã alienationis potest dño adaptari, puta uenditio & emptio:

70 secus, si non põt adaptari, puta donatio ob meritũ † & ideo donatio põt fieri extraneo merenti, & nõ dẽt reqri dñs, qui non meruit, & sic nõ est dignus recipere remunerationem, q̃ non cadit in ipsum. Fallit in duobus casibus, primo, qñ ꝓprietas est ecclesiæ, ubi ecclesia debet reqri pp laudemiũ, qđ sibi defertur rõne inuestituræ, ne possit intercipi, ut. C. ne rei dominicæ, uel tẽplorũ. l. uniuersas, ar. ꝯ quia dignitas recreata non censetur de nouo creata, sed in integrũ restituta, ut no. in c. proxi. in ult. glo. Idem ergo in feudo. quia potius intelligitur prosecutio ueteris gratiæ, q̃ noua collatio, ar. ff. de secun. tab. l. qui ex §. fi. & sic non debeř nouum laudemiũ, qđ uerũ est in eadem psona. secus in diuersis, nisi aliud appareat actũ inter partes. ff de noua. l. aliã. Itẽ fallit, ubi emphyteuta uellet donare potẽtiori, uel diuturniori, uel inimico ecclesiæ, uel personæ prohibitæ uel hosti reip. nã tũc ẽt ea reqsita non posset sine cõsensu clericorũ talib. psonis donare. ar. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Lucius, & ff. de manumis. test. l. testõ,

71 & ff. de solu. l. si Cornelius. ¶ † Sed nunqd ex pacto uasalli, uel emphyteutæ alij infeudantis, uel emphyteuticantis acqrař actio ꝓprietario, vř ꝙ sic. ff. de po. l. Publia: qa illa psonalis obligatio est unita cũ realitate feudi, ar. C. per quas personas nobis aquiratur. l. fi. Itẽ quia paciscit super re sua. l. j. C. de dona. quæ sub modo, & quia consuetudo feudorum ita disponit, quæ firmat pactum. & sic & lex municipalis posset statuere, ꝙ alter alteri posset stipulari, & ꝙ non requireretur cessio. j. q. vij. quoties tradis. ¶ Quæro hic, quæ sint legitime personæ? respon. capitulum integrale ecclesiæ collegiatæ; id est cum prælato suo. nec hoc sufficit, nisi præcedat tractatus. ca. j. de reb. eccle. non alie. lib. 6. ¶ Alij dicunt, quòd in isto sensu, ex quo ecclesia nihil alienat de nouo, non requirit tractatus: quia de urbanitate tenetur [a] consentire. l. j. §. ꝑmittit. ff. de aquaquo. a & æsti. & ar. ff. de leg. 3. l. pater. §. xv. dic si nihil innouatur in dam num ecclesiæ, nõ reqri tractatũ: aliter sic, ut. j. de feu. c. ex parte: quia quod naturale est, decretum iudicis non requirit; aliàs sic. & siquidem deficit solennitas, ipso iure non ualet. sed si adest solennitas, licet occurrat damnositas ecclesiæ, bene ualet: sed datur ecclesiæ restitutio in integrum, si ecclesia sit enormiter læsa: aliter non secundum Ber. infra. de in integ restit. cap.

a ¶ *Vide aliter per Curtium in consil. xlix. necesic. transeamus secundum.*

72 1. ¶ † Extra quæro, quando fit renouatio, in persona filiorum, nunquid debeat solui laudemium, seu capisoldum? respon. non, nisi feudum esset iam ad ecclesiam reuersum, & reincorporatum. Nã hæc non est noua acqsitio, sed dñij cõtinnatio, ut. C. de impo. lucra. descrip. li. x. de lib. & posth. l. in suis. ff. qui. ex ca. ma. l. cum miles, in prin. insti. de hære. quæ ab intestato. §. serui. C. pro hærede, nihil, & quod no. ff. de acq. pos. l.

73 cum hæredes. † & tamen filius infra annum & diem post mortem patris debet petere inuestiturã, & iurare fidelitatem: aliter cadit a feudo ipso iure, si dominus

74 uult retrahere. ut in ca. quo tempo. mil. † Et hoc si certum est feudum ad ecclesiam reuersum. Sed si est dubium, requiritur snia saltem declaratoria: qua non præcedente non põt fieri inuestitura corporalis, præsertim cum possessor habeat coloratam possessionem naturalem, ut in c. cum nostris, de concel. præben. & c. licet eps, de præben. lib. 6. ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. si super rebus, & l. j. §. necessaria. ff. si mulier uentris nomine, & ti. seq. in §. j. Dñs. n. non est in plena possessione, donec pendet dubium, ut not. Bar. in l. 3. C. de pig. in repetitione sua; & sic non ob. C. quod cũ eo. l. si ser-

75 uus. † unde non est aperta naturalis possessio domino ita, quòd eam tradere possit, dubietate pendente; & per consequens non potest facere corporalem inuestituram, quæ requiritur ad perfectum esse feudi; licet in translatione proprietatis sufficiat qualis qualis traditio ẽt momenti, ut dixit illa lex singularis. ff. de de fund. do. l. si fundum: quæ tamen non sufficeret in Publiciana: quia non parit usucapiendi conditionem. ff. de ꝯhen. emp. l. clauibus. & forte lex si fundum, reqrit aliquam moram in fundo. ff. quod ui aut clam. l. 15.

76 qui in puteũ. §. Aristo. tex. cum gl. notabilis, † clandestina possessio sufficit in translatione dñij: secus in quasi

77 si dñio. ¶ † Sed nunquid hoc est necesse, si pater iurauit fidelitatem pro se & filijs? Respondeo sic: quia fides iuramenti non transit ad hæredem iurantis; ut. C. de re. credi. l. generaliter, in prin. Non ob. c. ueritatis. infra. de iureiu. quia ibi iuramentum fuit præstitum a

78 dignitate dignitati. † nam regia maiestas non moritur: hic a persona q̃ necessario morit; & iõ ex parte iurantis iuramentum cum persona finit. Item nec potest quis iurando promittere factum alienum, quod nõ est

79 in sua potestate, nec sapit interesse. ¶ † Sed statim quæritur, si sunt duo fratres, sufficit, quòd unus iuret pro al io rñdeo sic. si sunt socij aliter nõ, uel forte etiã in

in sociis non sufficiet: tamen sufficeret, si haberet spe
ciale mandatum ad iurandum in animam fratris. hoc
enim propter utilitatem cōtrahentium, uel litigantiū
inductum est, licet proprie loquendo, & secundū na-
turā sit impossibile, quòd unus iuret in animam alte-
rius.plerunque enim contra subtilitatem propter uti-
80 litatem plura introducta sunt. ¶†Sed pone, conces-
sum est alicui feudum pro se & suis filiis, utrum intelli
gatur de descendentibus usque in infinitum? Respon-
deo sic: quia materia est indifferens quò ad gradum.
unde nomen filius significat s̄m naturam huius ꝯctus
totam lineam descendentiū. Sed si materia esset diffe
rens quò ad gradum, intelligeretur solum de liberis
81 primi gradus, ar.C.ad Treb.l.iubemus. †Sed nunquid
est necesse, q̄ filius habeat hæreditatem paternā? re-
spondeo sic, si feudum est hæreditarium: quia est res fa
miliaris: secus, si paternum, ut in c. I. an agnatus, uel
82 filius. ¶†Quæro, concessum est mihi feudum, & fratri
bus meis, utrū intelligatur de tota linea transuersali?
Respōdeo non: q̄a frater dicitur ille, qui ex eodem se-
mine nullo alio gradu interposito oritur: unde nō bri
tur in ista concessione filius fratris, nec frater patrue-
83 lis. facit qđ notauit Ia.But.in l.j.C.de succes.edic. †&
idem in statutis loquentib.de fratre, puta quòd frater
defuncti excludat matrem defuncti à successione, licet
quidam magnus doctor consuluerit cōtrariū; & male.
84 ¶†Sed nūquid emphyteusis ecclesiæ transeat ad hære
dem extraneum, gl.dicit, quòd non in l.etiam.ff.solut.
85 mat.dic, ut ibi dixi in lec.mea super infortiato. ¶†Du
bitatur utrum naturalis [a] legiti-
matus succedat in emphyteusi
ecclesiæ, in feudo certum est, q̄
non succedit, nisi imperator hoc
dicat expresse, ut in c.naturalis,
si de feu.fue.contro. Et per simi-
litudinem potest dici, q̄ idem in
emphyteusi ecclesiastica: q̄a ec-
clesia cū sit nobilis & pudicitiæ
speculum, ut in c. rex pacificus,
non intelligitur sensisse de filiis
abusiuis.de hoc per modernos in
l. ex facto. §. si quis ff. ad Treb.
86 ¶†Soli legitimi perpetuant ge-
nus humanum, dicit glo.in auth.de nup. in princip. Di
cas inspiciendas esse coniecturas, ut ff.ad Trebel.l.hæ-
redibus, in §.fi.filius nomē naturæ est.s.geniturę caro,
scilicet ex carne parentis decisa, & ex lumbis paren-
tis transmissa per uias seminales, & sicut natura ma-
nifestum est. intellectu autem filius dicitur ciuili mo-
do, & prout rationabiliter potest adaptari materiæ
suppositæ siue subiacenti, ut. ff. de capi. dimi.l.tute-
las, & ff. de his, qui sunt sui, uel alie.iu. filium diffini-
mus. ¶ Ex notabili itaque præsumptione intelligi-
mus uerba de iusto filio, qui honeste potest nominari
filius, ut ff. de iure deli.l.fin. non de eo, in quem non
decet, uel non potest disponere uirtus agentis in splen
doribus legitimis: nec succedunt, quia sordidi sunt.
87 †Vnde, si testator dicit, do tutorem filiis meis, uel sub
stituo pupillariter filiis meis,
non intelligitur de bastardis, [b] q
88 non sunt in potestate. † Si au-
tem dicit statutum, si quis oc-
ciderit filium, decapitetur, &
omnia castra sua ponantur in
ruinam, bene continetur filius
naturalis: quia hæc dispositio ad
naturam refertur, & ad fictio-
nem iuris, & filius dicitur à phi-
los, quod est amor. Et certum
est, q̄ illegitimis etiam amor &
natura communis est, ut ff.de ac
cu.l.hos accusare.§.fi.& natura generans, & natura in-
telligens differunt specie, ut patet in animalibus bru-
tis, in quibus non est pudor, ut l. cum supra uirtutes.
89 C.de renun.li.12. ¶†Nunc reuertor ad casum nostrū
de emphyteusi, & dico. aut ecclesia ab ipso initio con-
cessit emphyteusim naturali tantum; & eius filius na-
turalis similiter erit emphyteuta: tum quia inspici-
tur initium, & origo cuiusque entis tanquam radix fu
turi, ut in c.j.§.ex eadem, de lege Corra. unde semper
inspicias ad radicem.ff. de dona. l. qui id quod: quia
quicquid sequitur, inde deciditur, & omne quod deci-
ditur ab aliquo, sapit naturam illius. Tum quia à prin
cipio tituli posterior formatur euentus. C. de impo.
luc.descrip.l.j.lib.10.tum quia in habentibus symbolū
facilis est transitus tanquam coniectura primæ quali-
tatis. Si uero emphyteusis ecclesiæ fuit concessa mi-
liti, non cōprehēduntur filij, qui sunt pudori: quia hoc
repugnat consuetudini & nobilitati concedentis, &
pudori suscipientis. unde in priuilegiis consequendis
non ꝯtinentur naturales, ut l.lege Iulia.§.nec distin-
90 guitur.ff. de rit.nupt. ¶†Vnde si dignitas est concessa
in emphyteusim etiam à principe, uel ecclesiastico,
nunquàm uidetur fuisse eius mens, q̄ includantur non
legitime nati, quibus dignitas non conuenit. Possent
tamen de gratia inuestiri: quia & de nouo cōcedi, sed
istud nō esset ex uirtute primæ concessionis, sed ex no
uo contractu. ¶Non obst.quod no.ff.de pec.l.peculiū.
§ si opem: quia ibi remanserant reliquiæ, id est quæ-
dam radices, uel influentiæ præcedentis concessionis.
hic autem nihil erat, quod posset prorogari, unde no-
ua est emphyteusis, & nō paterna, ar.ff.de pa.l.si unus.
§.pactus, ibi, dum dicit, Perficiet pactum ad nouum
contractum; & subtiliter loquitur ibi iurisconsultus.
sanè hic non supersunt reliquiæ.i. memoria, uel con-
suetudo, quæ sapit, uel suscitat id, quod de nouo fit.nā
aliud est fieri de nouo.i.iterum; aliud fieri omnimodo
de nouo.ꝰ c.proxi.§.fin.per Ber.reliquiæ.i.influentiæ.
Iusti autem filij ideo includuntur, ut unum & idē cor-
pus censeantur pater & filius, ut.ff. de impube. & aliis
subst.l.fi.& ubi est parochia patris, ibi & filij, nisi domi
cilium sit diuisum. Similiter in æstimo, quod in ciuita
tibus fieri solet, ut sing. not.l.ij.C. qua ætate, lib. 10.
91 ¶†Plus dico, quòd si statuto cauetur, quòd nullus
possit esse prior ciuitatis, nisi sit æstimatus centum, &
aliquis habet plures filios: istud æstimum omnibus
insolidum sufficit, donec pater uiuit. & licet filius
mutet parochiam propter delictum suum, pater ta-
men non mutat, nec econtra: quia pœnæ delinquen-
tibus sunt affixæ.ff.de lib. & post.l.Gallus.§. & quid si
tantum.ff.de pœn.l.pen.C.de sen.pas.l.fin.instit.quib.
mod.ius pa.po.sol.l.relegati, & ibi gl.fin.determinat,
quòd si pater est perpetuò bannitus, adempto statu,
filius eius liberatur à patria potestate.nec obst.q̄ ban
num sit datum contra ius commune: quia ex quo ha-
bemus damnationis effectum, de ordine non cura-
mus.ff.de neg.gest.l.sed an ultro.§.j.

a ¶ *Vide eundem Bald. in l. generaliter in §. cum autem.C. de insti.& subst. sub conditione fac. & ibi d. Iason etiam commemorat dicta per Bal. hic, postea impugnat quedā dicta per Bal. hic, postea soluit, & multum commendat ista dicta Bal.hic.*

b ¶ *Adde tex. in l.generaliter. §. cum autē, cum his que ibi plene scribūt doc.C.de inst. & subst. & uide do. Prepo.in c.per uenerabilem, in 11.q.qui filij sint legit. Fulg. cons.62. Alex.consi. 190. consil. 121. 2.volum.*

SVMMARIVM.

1 Locupletari cum aliena iactura quis dicatur.
2 Lex diuina licet duorum testium numero contenta sit nihilominus lex ciuilis, uel municipalis pōt disponere quòd requirantur plures testes.
3 Ex lege ciuili, uel municipali probationis defectus, conscientiæ disponendi potentiam non eripiens, in foro poli non liberat. Eadem tamen lex in materia mere ciuili, in qua potest essentiam remouere ab actu, seruari debet etiam in foro poli. secus uerò in materia mere naturali.
4 Statutum capituli ad eiusdem postulationem à Papa confirmatum potest tolli per factum capituli Papa inconsulto.
5 Impetrans beneficium debet facere mentionem quo iure uacet scilicet mortis, resignationis, uel priuationis, & de qualitate beneficij. Et qui exprimit unam causam uacationis, debet eam probare, & num. 6.
6 Ad probationem substantialium quis tenetur, etiam si protestetur se nolle astringi; ad probationem uerò adminiculorum, etiam si se astrinxerit, interdum lex eum non ligat.
7 Manus appellatione uenit potestas. Et promittens rem extra manus suas non ponere, non poterit eam alienare in extraneum.
8 Primiceriatus ecclesiæ est dignitas, in capitulo, & in conuentu.
9 Dignitates sunt quatuor tantum de iure ciuili.
10 Imperator Superillustris dicitur, Rex Illustris; Dux Spectabilis, Præses Prouinciæ Clarissimus.
11 Dignitas quomodo cognoscatur. Personatus quid sit. & Persona quare sic dicta.
12 Personatus ecclesiæ potest esse sine cura populi. Large autem Persona ecclesiæ dici potest quilibet curatus.
13 Cura in ecclesiæ quæ dicatur.
14 Possessiones uacantes ad Capitulum reuersæ, possunt diuidi inter Canonicos, prout inter eos conuenerit.
15 Insinuatio perfecta dicitur, ubi Iudex scienter præsentiā præstat, nec contradicit, quàmuis decretum non interponat.
16 Dictio, nisi, præcedente affirmatiua importat necessitatem, præcedente autem negatiua habilitatem si potest, sin minus necessitatem.
17 Verba, Non promitto, nisi Papa uenerit Perusium, Papa Perusium ueniente. obligant.
18 Verba, Non confiteor nisi probetur, probationem, si ea sequatur, geminant. proptereaq; appellari non poterit.
19 Tempore non læditur qui negligens non fuit. & Temporis lapsi reparatio tunc nulla datur, cum tempus nec ipso iure, nec ad effectum est utile.
20 Præbendas minuere, uel dignitates tollere sine licentia papæ, an possint canonici.
21 Episcopus est caput cathedralis ecclesiæ, & aliarum subditarum.
22 Vniuersitates temporales possunt sibi eligere rectorem, & super rebus suis statuere. & an habeant iurisdictionum contentiosam.
23 Populi encomia. & Populus quantò numerosior est, tanto est differentior intellectus.
24 Iudicia trutinanda sunt per sapientes non præcipitosè, nec festinanter; sed maturo consilio.
25 Populus habet iurisdictionem habitu conferendi, non actu exercendi.
26 Iurisdictio ad actum excitari non potest, nisi prius sit in habitu.
27 Populus non potest facere statutum, quod sapiat monopolium.
28 Statuta debent esse habilia obseruatu. Impossibilia enim uel nimis difficilia sunt extrà naturam humanam.
29 Testis pro uniuersitate an possit esse quilibet de uniuersitate.
30 A testimonio repellitur quis ob principale commodum, non ratione secundariæ utilitatis.
31 Ciuitati si legatus sit usus nemoris, an quilibet de ciuitate poterit uti.
32 Mens colligitur ex usu proprio, & magis consueto.
33 Papæ authoritas confirmat inualida, nisi facta sit confirmatio in forma communi, tunc enim nullam inducerent dispensationem & nu. seq.
34 Papa certa scientia operatur suppletionē solennitatis omissæ, quamuis non apponatur clausula supplentes de plenitudine potestatis &c.
35 Capitulum cum authoritate episcopi an possit creare nouam dignitatem.
36 Dignitas si destruatur, & postea reparetur, an censeatur eadem dignitas numero.
37 Literæ impetrationis sub expectatione non extenduntur ad beneficium creatum post ipsarum datam & num. 45. & quid de suppresso posteà reparato.
38 Funditus eradicatum, si reparetur per nouum statutum, dicitur de nouo creatum. Si per correctionem medij impedientis, dicitur idem cum primo
39 Extinctum actu, & habitu impossibile est quòd resurgat idem numero.
40 Idem numero uerè est coadunatum, fictè autem ad pristinum exemplar reparatum.
41 Feudum dicitur paternum, quamuis Dominus filium ob patris meritum de eo inuestiuerit.
42 Ad præscriptionem noui feudi requirantur triginta anni, & quid in tacita feudi paterni renunciatione.
43 Dignitas ubi resurgit, resurgit & confirmatio dignitatis.
44 Reliquiæ quid sint?
45 Nouiter creatum dicitur quòd nullum unquam habuit principium, sed ipsum per se incipit.
46 Dignitas destructa & annihilata, & postea reparata, an recuperet suos uasallos.
47 Præteritum ponitur, uel ut principium, uel ut terminus, uel dubitatur, & tunc in his quæ se ipsa tempore non mutant, nisi mutentur; inducit in præsenti præsumptionem de præterito. secus in his quæ per se tempore mutantur.
48 Extinctum non dicitur quod uel pendet, uel ad tempus est occultatum.
Falsum non dicitur quod ueritatis primordio adiuuatur.
49 Veritas principij, & durationis.
50 Statutum tollitur per unum actum contrarium, quando agētes id possunt.
51 Vnicus actus contrarius non tollit cōsuetudinem præscriptā, pactum perpetuum, priuilegia successiua, præscriptionem completam.
52 Renunciationis significatio sumpta ex aliquo, non præiudicet in uniuerso.
53 An qui uenit contra statutum, uel priuilegium in uno actu, præiudicet sibi in alijs.
54 Impugnans personam testis, uel particulam instrumenti, non potest se iuuare impugnati uel testis depositione, uel alia instrumenti particula.
55 Priuilegium an perdatur per unum actum incompatibilem.
56 Statuto quòd disputans teneatur disputationem dare in scriptis.

ptis. Privilegiatus non disputare si disputet, tenetur in scriptis dare.

57 *Onus actus annexum ab eo separari non potest. unde Mater, licet tutelam suscipere non cogatur, si susceperit debet inventarium conficere, & rationes reddere. Advocatus esse qui cogi non potest, si advocationem susceperit, tenetur eius leges servare.*

58 *Privilegium per non usum si ad excipiendum competit non amittitur, si ad agendum peraitur longo tempore. ad illam praescriptionem requisito.*

59 *Actiones omnes. xxxx. annorum spatio perimuntur.*

60 *Praeiudicare ecclesiae an possit factum per capitulum, & praelatum.*

61 *Expressè quod quis non potest, nec temporis cursu potest.*

62 *Feudum si post, quàm incidit in commissum, dominus acceptauit seruitium uasalli, non potest illud retrahere.*

63 *Quae universitates possint facere statuta poenalia.*

VM accessissent. Regula regularũ in uia cõscientiæ est, non locupletari cum aliena iactura; & dr̃ locupletari, ille, q habet cãm onerosam. C. de hær. uel ac. uen. l. ratio iuris. Item iactura testatoris est, si hr̃s non uult seruare suum iudiciũ: quia hæres lucrũ ptendit: iõ præualet canon ĩ. de testam. cum esses. Inordinatus affectus statuentium uitiat statutum, & præsumit inordinatus ex coniecturis, & fortius ex euidentijs: quia tractãt de lucro captando cum alterius iniuria, & dispari tate, quæ inuidiã generat, ut l. cum pater. §. euictis, de le. 2. Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli confirmatum per papam non censetur uacare deinceps, nisi postea statutum per factum cõrium extiterit reuocatũ, uel aliter. Quod est funditus extinctum, nõ dr̃ uacare. Itẽ dignitates pñt supprimi. & in prima parte ponitur thema, ex quo questio, & agentis allegatio, ĩ secũda reorũ defensio. in tertia papæ decisio. in quarta decisionis modificatio. de secũda ibi, fuit. tertia ibi, quocirca, quarta ibi, nisi postea. ¶ Casus, In Tullensi ecclesia olim erat qdã dignitas,[a] siue offm̃ primiceriatus, cui erant deputati certi prouentus: tandẽ capitulum statuit, q illa dignitas non esset amplius, & possessiones fuerũt inter canonicos distributæ, quod statutũ confirmatum fuit a papa. Tertiò ista dignitas fuit impetrata a papa, tanq̃ ad ipsum esset eius collatio deuoluta. quærebatur in iudicio, an ualeret impetratio? papa dicit q non: quia ista dignitas erat sublata de ecclesia; & sic nõ uacabat; & iõ falsum fuit suggestum papæ, nisi post dictum statutum factum, & ante impetrationem prædictam canonici cõuenerint, aliquem. s. in primicerium eli

a ¶ *An primiceriatus sit dignitas, unde Alexan. consi. 87. inci. in causa & lite uertente, in 2. uolu.*

1 gendo. ¶ † No. q licet lex diuina duorũ testiũ numero sit contenta: tñ lex ciuilis, uel municipalis põt dispone re, q requirant plures testes s̃m Inn. quia lex humana potest distinguere legẽ diuinã, & ualet statutũ utroq;
2 iure tam ciuili, quàm canonico. † Circa quod distingue, quòd aut statutum disponit respectu probationis, aut respectu essentiæ. primo casu in foro conscientiæ debet seruari ueritas. quia licet deficiat probatio, non deficit ius. Et hoc est uerum de his, de quibus conscientia potest disponere: secus in his in quibus non potest disponere, ut in tutoris datione, & in datione executoris, in testamento. nam tutor non peccat, si non potest probari, q sit datus tutor, ut. ff. de testamentaria tutela. l. duo sunt Titij, & ff. de admi. tut. l. impuberi filio centurio. Si uero statutum disponit respectu essentiæ, aut in materia, in qua potest remouere essentiam ab actu: qu a est materia ciuilis, & ideo in omni foro statutum debet seruari: quia nulla est contracta naturalis obligatio lege prohibente, ut patet in donatione non insinuata. nemo enim dixerit eam ualere iure poli, cum statutum habeat bonum & naturale motiuum, scilicet ne quis male utatur substantia sua; & idem est in omnibus contractibus factis sine causa: quia ratio ciuilis, & naturalis hoc dictat, ut. ff. de exc. do. l. 2. §. circa. Si autem est materia mere naturalis; uerbi gratia, tu numerasti mihi decem ex causa mutui sine ullo teste. statutum, quod remouet ualentiam ab actu, non potest remouere eam quò ad forum conscientiæ, quia actus obliget iure poli, ut insti. de iure natu. §. sed naturalia quidem. Not. quod dixi in sum mario. ¶ Item not. q
4 ubi non est substantia, ibi non est uacatio. ¶ † Tertio not. quòd statutum capituli confirmatum a papa ad postulationem capituli potest tolli per factum capituli inconsulto papa, argu. ad hoc. C. de iure dominij impe. l. 2. ¶ Quarto no. q dignitas ecclesiæ potest tolli de ipsa, & bona illius dignitatis possunt distribui inter canonicos. ¶ Quinto not quòd illi, qui uenerunt contra statutum, non possunt ipsum pro se allegare. Item nota, quòd statutum reuocatur per actum contrarium ipsorum statuentium. Not. quòd statutum confirmatum per papam recipit uires uali-
5 ditatis. ¶ † Ibi, Deuoluta, not. quòd ille, qui impetrat beneficium ecclesiasticum, debet facere mentionem de specie uacationis, puta mortis, resignationis, uel priuationis. Item debet facere mentionem de qualitate beneficij, puta de dignitate personatus, uel cura: aliàs non ualet impetratio. Ad hæc faciunt iura, quæ dicunt causam exprimendam, ut. C. dè præd. mi. l. 1. lib. x. ff. de transa. l. cum hi. §. in causa, & ff. de transf. l. cũ Aquiliana. nam generalitas parit incertitudinem, & confusionem, ut. ff. de iniu. l. prætor edixit. argu. contra: quia in odiosis, ut in exhæredatione, debet apponi causa. Sed in fauoribus non est necesse. ut in institutione hæredis, ut. ff. de leg. 2. l.
6 cum pater. §. rogo. ¶ † Et not. q ille, qui exprimit unam causam uacationis, seipsum astringit, & etiã lex ipsum astringit ad probandum causam, ut in ca. susceptum, de rescri. li. 6. Interdum tamen quis astringit se, & tamen sibi non obest: quia lex non uult ipsum astringere, ut. ff. de appel. l. scio. Interdum protestatur, quòd non astringit se, & tamen lex eum astringit, & protestatio non prodest, ut in c. Abbate, de re iu. li. 6. & l. habebat. ff. de insti. Dic, q ad substantialia uidetur semper quis se astringere, sed non ad adminiculum. ¶ In text. ibi, Capituli procurator, collige argu. expressum, q ille dicitur procurator capituli, qui a maiori parte capituli est constitutus. Hic enim omnes interfuere in constitutione procuratoris: quia non interfuit archidiaconus, qui litigat cum capitulo suo. ¶ Ibi,
7 Tullenses canonici. s. quidam. † Ibi, Ad manus nostras,
c not. nomine manus [c] ptãtẽ ad se retẽtam. Itẽ translatã significa- ri: sic. ff. de iusti. & iur. l. manumissione, & sic ille, q retinet sibi ma nus iniectionem, retinet sibi ptãtẽ Et cõ, q pmittit rẽ

c ¶ *Vide Barbat. consi. 13. uol. 1.*

extra manus suas nō ponere nō ꝑt ī extraneū alienare.
8 † Ibi, primiceriatus dignitas. Not. ꝙ primiceriatus eccl'æ ē dignitas ī caplo & ꝯuētu, ī quo qs ē primicerius. unū ois, ꝗ habet aliq̄ authoritatē sup caplm ecclæ collegiatę, dr̄ dignitatē habere. Vide, qđ no. in c. pe. de offi. dele. li. 6. hanc dignitatem. ĩ. uocat offm̄. nam digni-
9 tas est in habendo offm̄, & in illud exequendo. ¶ † Et not. ꝙ de iure ciuili sunt quatuor dignitates [a] tm̄ propriè loquēdo, s. superillustris, illustris, spectabilis, & clarissima, ut in aut. ut ab illustrib. & qui
10 super eos sunt. † Nam imperator est superillustris, licet dici possit, ꝙ superillustris non est dignitas, sed culmē dignitatis, reges sunt illustres, duces, & similes sunt spectabiles, ꝑsides prouinciarum sunt clarissimi, & procedēdo de similibus, ad similia, papa est superillustris, cardinales illustres, epi spectabiles, alij, qui delegātur
11 aut mittunt ad regendas prouincias, sunt clarissimi † cognoscunt dignitates per apices ipsarum: quia illi dicūtur hr̄e dignitatem, quos apex dignitatis extollit. personatū dicuntur hr̄e personæ ecclesiæ. & dr̄ persona ꝑ se sonans, s. in aliqua prolatione cum honoris gradu. Vnde comparatione ad alias persona ecclesiæ dr̄, quæ plus sonat. In hoc ēt attendit̄ consuetudo, loquēdi ip-
12 sius clerici. † large tn̄ quilibet curatus pōt dici ꝑsona ecclesiæ, sed impropriè: qa offm̄ personatus pōt esse sine cura populi, ut. ĩ. de ꝓben. c. de multa, & in 6. e. tit. c. 2. ꝑ Archidiaconū. Vnde recurrimus ad uulgare. uerbi gratia, in Anglia, ad uulgare idioma Anglicorū, ar.
13 ff. de leg. 3. in l. librorū. §. qđ tn̄ cassius. ¶ † Cura autē in ecclesia dicit̄ propriè cura populi, uel solicitudo diuinorum officiorū cū residentia. ¶ Cura aūt possessionum, non est propriè cura, sed quædam delicatio, sicut dicit tex sub cura uillici primi. ff. de le. 3. l. patronus. §. j. ¶ Maior dignitas: pones intra ecclesiā non pones extra impetrantibus. unde in hoc archypsbyteratus est maior dignitas post epalē, q̄ archidiaconalis. c. j. de offi. dele. li. 6. ¶ Ibi ulterius esset, no. per hæc uer-
14 ba tolli dignitatē ipso iure. ¶ † Ibi, Distributis, no. possessiones uacantes ad caplm reuersas diuidi, & apud canonicos, ꝑut ipsi sunt in ꝯcordia inter se. facit. ff. de
15 collegijs illicis. l. j. in fi. ¶ † Ibi Insinuatione, insinuatū dicit̄, qđ est superiori intimatū, & est ar. ꝙ hoc sufficiat ad insinuationē donationis: sed unica gl. dicit, ꝙ reqrit̄ decretū, confirmatio, uel approbatio iudicis, ut in aut. ut non fiant pignorationes. §. j. Dic conscientiā iudicis sufficere eo ipso, ꝙ ꝑsentiam suam adhibet ad hoc, & nō ꝯdicit, ut. C. qui admit. ad bo. pos. ꝑūt. l. fi. per Cy. C. de testa. l. omniū. dixi plene. C. de sacrosan. eccl. l. illud, & l. Modestinus, de dona. per Bar. Ibi, Constiterit, no. ꝙ statutū presumit̄ durare, nisi probet̄ reuocatum. ¶ Ibi in suo robore, simile uerbū habes. C. de colla. l. ut liberis. ¶ Ibi, Faciatis, no. ꝙ ad offm̄ iudicis pertinet facere, ꝙ statuta seruent̄. ¶ Ibi, ꝯuenerit, no. ipso facto reuocari statutū per actum expssum in ꝯrium. ¶ Ibi, Eligendo, nā reqrit cōfirmationem electus: quia cōfirmatio non est actus canonicorū, sed confirmatorum.
16 ¶ † In text. ibi, nisi, [c] hæc dictio, qn̄ affirmatiua præcedit, importat necessitatē, & diminuit de suo genere: quia euellit de suo corpore, ut in c. generi, de regul. iur. libr. 6. Sed quando præcedit negatiua, importat habilitatem, & aptitudinem, ut promitto non uendere, nisi tibi, sicut dicit lex de illo testamento, nisi rationes reddideris, liber ne esto: quia ꝑ lr̄æ uerba nō relinqt̄ libertas rōnibus redditis, sed reddit̄ facultas manumittendi, ut. ff. de manu. test. l. Titia. §. fi.
17 † Vn̄ hæc orō non promitto, nisi Papa uenerit Perusiū, non necessitat me Papa uenīere. Sed certe in hoc exēplo ꝯrium puto, ut hæc adiectio aliquid operet̄, ar. ff. de usuc. l. si stipulatus, & l. j. ff. ad munici. ¶ Cū igit̄ non possit ponere habilitatē, quę posita est ab ipsa natura, ut. C. de actio. & obli. l. sicut, ut aliquid operetur, im-
18 portat necessitatē, † sicut si sic diceremus, non confiteor
19 nisi probet̄. Nā † si probatur, gemina probatio est, s. confessionis, & testiū, adeo, ꝙ non posset appellari, ut. C. quorum appellatio. non recip. l. 2. & l. abstinendum, licet qdā aduocati minus periti nesciant quid hoc dictum sit, facit qđ no. in c. j. de regu. iu. li. 6. in glo. & per Dy. in c. peccatū, & per Cyn. C. de transact. l. actione. ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. Si igitur nemini uendo obligatio non committitur. sed, si alteri uendo, cōmittitur obligatio, ut. ff. de uer. oblig. l. qui Romę. §.
20 costæredes. ff. de ꝯtr. emp. l. dolia. § j. ¶ † Opponitur, & vr̄, ꝙ ēt si dignitas non fuisset suppressa, non cucurrisset tps canonicis, ut. ĩ. de conces. præb. c. quia diuersitatē. Sol. ibi non fuit mora. sed iustū impedimentum, & non læditur temporis cursu, qui negligens non fuit, ut no. in aut. de app. ff. de publ. l. Cæsar. Vn̄ tempus est quodāmodo utile ipso iure, & in effectu. C. qui pe. tu. l. cum matribus. C. de appel. l. præces. Sed aliqn̄ tempus est utile ad effectum, non ipso iure; & tunc oritur exceptio, ut. l. 2. §. quod dicimus. ff. si quis cau. qn̄q; nec ipso iure, nec in effectu; & tunc nulla datur reparatio temporis, ut. ff. de mino. l. auxilium, in prin. Apparet ex predictis, ꝙ si papa mandasset canonicis, ne eligerēt sine suo mandato, interim non imputaretur eis mora. nec etiam imputaretur, ꝙ hoc non petierunt: quia nemo debet petere sibi mandari imperium, uel licentiam dari, quæ non debet nisi nutu superioris. & sic nō obstat. ĩ. de elec. c. eis quibus, & l. sed & si ꝑ prætorem.
20 §. j. ff. quibus ex causis maiores. ¶ † Procedo ulterius ad gl. sed nunquid canonici possint minuere prębēdas, uel dignitates tollere sine licentia dn̄i papæ? & uidetur ꝙ non: quia nec augere possunt. ĩ. de consuetu. ca. cum olim. ĩ. eo. tit. c. ex parte. dic, ꝙ soli canonici non possunt, sed cum authoritate episcopi possunt ex iuxta causa: aliter non: quia non possunt sine causa muta-
21 re statutum ecclesiæ sm̄ Inn. Host. & Comp. ¶ † Vnde dicit Inn. quod membra nihil possunt statuere sine capite, & ꝙ episcopus est caput cathedralis ecclesię, & aliarum ecclesiarum subditarum. & ideo earum capitula nīl possunt statuere sine authoritate epi, qui est in suo territorio præses & habet merum imperiū. Aliæ autem uniuersitates municipales, ut puta campsorū, & mercatorum possunt facere statuta super rerum suarum dispositione. populus, uel uniuersitas ciuitatis eligunt sibi rectorem; & rector habet iurisdictionem per commune. ergo ipsi sunt maiores: quia maior est causa, quàm effectus, & prima potentia est
22 in causis. † Concluditur ergo, quòd uniuersitates temporales possunt efficaciter sibi eligere rectorem, & facere statuta super rebus suis: tamen iurisdictionem contentiosam non habent uniuersitates, sed rectores earum, qui sunt confirmandi per superiorem. puta per præsidem, ut. l. j. §. solent. ff. quando appel. sit. ¶ Alij dn̄t, ꝙ uniuersitates non hn̄t iurisdictionem

a ¶ *Vide omnino d. Iaso. in l. 1. ff. de offi. eius, cui mā da, est iurisdictio.*

c ¶ *Et de hac dictione, nisi, & multis alijs primatiuis uide Oldra. consi. 49. & uide, quod refert Aret. in l. impossibile. ff. de uer. obl.*

ctionem contentiosam quò ad exercitium per se, sed per rectores suos, nisi qn rectores deficiunt. ff. de tu. &
23 cu. da. ab his. l. vbi absunt; quod non placet Inn. † & loquēdo de vniuersitate totius populi rō patet: quia populus non habet aptitudinem ad hoc. Item tumultuosus. Item difficile congregatur. Item, dicit Aristoteles, quanto numerosior populus, tanto differentior intellectus. Item cito declinat ad deteriorem partem, ut. ff. de ap. l. si constat, &. ff. qui & à qui. l. si priuatis; vnde nihil deliberare perfecte potest, nec mature exa-
24 minare. ¶ † Iudicia autem [a] trutinanda sunt per sapientes, & cū consilij maturitate & deliberatione non momentanea, nec per functoria, uel subitanea, uel prę cipiti, ut. C. de sen. ex peri. recitā
25 dis. l. 2. † Habet igitur populus iurisdictionem habitu in conferendo, sed non in exercendo p se. at si populus est suorum ciuiū princeps & dominus, potest sibi potestatem eligere. si autē alius ei principatur immediate, talis electio indiget confirmatione.
26 † illud certum est, quòd iurisdictio, nisi prius habeatur in habitu, i. in uirtute, non potest excitari ad actum suum, ut no. Io. Mo. in c. statutum, de rescri. lib. 6. Item tria sunt electio, cōfirmatio, & ingressus officij. ff. de condi. & demonstra.
27 l. Publius. ¶ † Vnum scias, ꝙ populus non potest facere statutum, quod sapiat monopolium, id est quod sapiat diuisiones, sectas, & æmulationes in populo: quia talia statuta sunt mala mente & malo fine: & cum ciues debeant esse socij, ista non esset bona societas; & ideo non ualent statuta iniusta partialia. hoc tenet Innoc. scilicet ꝙ statuta, quæ sapiunt monopolium, sunt nul-
28 la ipso iure. † Item statuta debent esse habilia ad obseruandum. nam impossibilia, uel nimis difficilia sunt extra naturam humanam. facit quod no. Inno. ĵ. quod
29 metus causa. c. Abb. ¶ † Nunquid quilibet de uniuersitate possit esse testis pro uniuersitate? Et primò ꝙ non possit, videtur & probatur per. c. nullus. ĵ. de testi. preterea quilibet de uniuersitate est de corpore. si sic; ergo non potest. C. de testib. l. nullum, &. l. omnibus. præterea quilibet est filius vniuersitatis, & tenetur ei obedire, vt. l. veluti. ff. de iusti. & iu. si filius. ergo non potest: quia in causa propria. præterea quilibet de uniuersitate habet affectionem singularem, & ultra modum ad uniuersitatem: sed ratione affectionis prohibetur quis ferre testimonium, ut. l. lege, &. l. pe. de testi. Præterea quilibet habet vtilitatem, ut. l. dedisse. C. de ope. pub. ergo &c. ¶ Distingue, si uolo probare per illum de uniuersitate in causa tali, de qua non potest scire, nisi ille de uniuersitate; & admittitur, ut. l. consensu. C. de rep. & in auth. de mona. §. cogitandum. Si uerò per alium sciri potest, & causa est ad commodum & honorem uniuersitatis; & idem, ut. l. si hac §. q. manumittitur. ff. de in ius uoc. nec obst. l. nec uidetur, quia ibi de alia defensione loquitur. Item non obst.
30 l. splendidissime. C. de ope. pub. † quia licet quilibet de uniuersitate commodum habeat, hoc euenit secundario. quæ secundaria utilitas non curatur, ut. ff. de test. l. quæ testamento, & insti. de test. §. legatarijs. Si uerò secus est commodum singulorum; ut quia legatur ciuitati ad alimenta eorum, ut. l. nullum, &. l. omnibus, Andre. de Pi. & eod. titu. l. parentes, per Cyn.
31 ¶ † Quid si lego ciuitati usum nemoris mei, poterit ne quilibet de ciuitate uti? uidetur quòd non: quia nec uindicare, nec possidere aliquo iure proprio, ut l. in tantum. §. uniuersitatis. ff. de rerum di. Nam hæc per syndicum debent expediri, ut. ff. de leg. 1. l. ciuitatibus. dico, quòd si est talis usus, qui proprie respicit uniuersum, ut si legetur ciuitati, ut habeat pecuniam pro stipendiarijs; & tunc non potest quilibet uti. Si uerò sic legetur, Lego ad ligna facienda, uel pascenda pecora; & tunc sic, quia mens testatoris seruanda
32 est, ut. l. non aliter, de leg. 3. † Mens autem colligitur ex usu proprio, uel magis consueto, qui pertinet ad particulares ciues, ut. l. plenum. §. æquitij. ff. de usu & habi. Andr. de Pi. & not. in l. sicut. ff. quod cuius. uni. no. &. ff. si ser. uind. l. testatoris. §. plures. ¶ Sed nunquid uilissimi ciues & pauperes [b] admittantur ad testificandum? Respon. similes sunt infamibus infamia facti, & non admittuntur etiam cum tormentis, ubi sunt alij testes idonei. de hoc alibi dicam: quia non est materia hic, & ista est opinio. Andreæ de Pi. in l. Cassius, de sena. in gloss. Ibi dicit Io. Di. & bene, nisi Papa contrarium decreuisset, ut in auth. ut determinatus sit numerus clericorum in rubro & nigro, &. C. de sacrosanct. eccle. l. non plures. Quæro, nunquid ista confirmatio Papæ fuerit hic necessaria? Re-
33 spondet gloss. quòd sic. † nam authoritas Papæ confirmat inualida. ff. de adopt. l. adoptio non iure facta, sicut authoritas legis uestit pactum nudum. ff. de pac. l. legitima. sed contra: quia imò non uestit, cum non nascatur actio præscri. uer. sed condictio ex lege, ut C. de dona. l. si quis argentum. so. quòd ibi lex actionē creat, non autem influit in pacto informando ipsum actiua uirtute. Postmodum dicit Ber. quòd in suppressione dignitatum requiritur authoritas Papæ, nō in suppressione præbendarum. Item quòd solus Papa
34 absoluit à iuramento. † Item ipse solus firmat infirmum: ipse solus supplet defectum solennitatis omissæ; & hoc facit, etiam si non apponat illa uerba, supplentes de plenitudine potestatis, dummodo Papa faciat [c] certa scientia. ff. de excu. tu. Idem Vlpianus. non enim disputandum est de potentia Papæ, dummodo constet de mente, ut. ĵ. de iu. c. cum uenisset. ꝙ dixi, quòd Papa confirmat inualida, uerum est, nisi confirmet in forma communi per illa uerba, sicut iuste, &c. Nam tunc nihil dispensare uidetur secundum Ber. & patet expressè in ti. per quos fiat inuesti. & per quos recipiatur. cap. penult. colla. 10. & no. in l. 1. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. &. C. unde ui. l. authoritate, &. C. de conduc. & proc. l. domus Augustæ, &. l. si qua loca, lib. 11.
35 ¶ † Quæro, utrum capitulum, cum authoritate episcopi posset creare nouam dignitatem in ecclesia? & uidetur quòd sic: quia status ecclesiæ fit melior, nec dicitur mutari aliquid, cum dignitas eius augetur; ut. ff. de condi. & demon. l. falsa. §. 1. quod uerum est, si illa dignitas est inuenta ab Ecclesia Romana, & ab alijs ecclesijs, & non uergit in alterius præiudicium, puta patroni. Nam iuri alterius non possunt detra-

a ¶ *Alibi etiam habemus, quòd iudex in admittendis, uel reijciēdis exceptionibus non debet esse mollis, aut facilis, sed debet uti stricto iure, s. seruare iuris formam. ita Bald. notans illū text. pro notabilis in ultimis uerbis, in l. fi. C. de except. & extollit Decius in l. si quis in conscribendo, uer. unū hic perpetuò no. C. de pac.*

b ¶ *Vide do. Fran. de Are. cons. 13. inci. uiso diligenter themate. vide etiā alle per Ias. May. in l. 2. §. 1. ff. qui satisd. cog.*

c ¶ *Vide Io. de Ana. cons. 14. & vide etiā aliquid per do. Ale. consi. 77. 2. vol.*

detrahere, ut. ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. superstitiosam autem inuentionem nouæ dignitatis facere non possunt, puta quòd in eorum ecclesia esset quædam dignitas, quæ uocatur cardinalatus secun-
36 dum Ioan An. ¶ † Modo coniunge ultimam gloss. & quære, nunquid dignitas destructa, & reparata po-
37 stea sit eadem dignitas numero, uel non. † Istud est necessarium scire: quia si quis impetraret sub exspectatione, & post tempus datæ creatur beneficium, literæ non extenduntur ad ipsum: quia quò ad mentem concedentis gratia refertur retrò, & ideo non continet beneficium, quod tunc non erat sub expectatione, quia nondum creatum, ut in cle. literas, de rescrip. gratia beneficialis requirit corpus, quod sit subiectum; & ideo de non ente non esset gratia: quid ergo si ante datam literarum fuerat creatum, sed tempore datæ erat suppressum: postea fuit reparatum, & uacauit? nam si est noua creatio, non uenit in gra-
38 tia: si uetus reparatio uenit in ea; † & uidetur quòd funditus eradicatum, & tandem reparatum dicatur de nouo creatum: quia habet esse post non esse; & hoc certum esset, si haberet aliter esse, quàm primo, ut. ff. de fideiuss. l. stipulatus est opus. ff. loca. l. cum plures. §. lex dicta. sed si pristinam faciem non mutat, nec naturam, coniunguntur tempora essentiæ, & interim dicetur potius dormisse, quàm expirasse, ut. C. de præscript. 30. an. l. sicut. §. non sexus. tamen finaliter est concludendum, quòd aut est reparatum per nouum statutum expressum: aut per correctionem remedij contrarij. primo casu est nouum statutum: secundo non, ut. l. tribunus. §. ultimo. ff. de mi. test. & l. qui ex vberis. §. final. ff. de secundis tabu. reuertendo igitur ad propositum videtur, quòd sit noua dignitas, sicut damnatus ad mortem in integr. restitutus dicitur nouus homo, nec resumit legatum. ff. de
39 conditio. & demonstr. l. interdicit. † Item impossibile est, quòd extinctum habitu & actu resurgat idem numero, ut. ff. de sol. l. qui res. §. arcam. contrarium determinat hic Ber. quia reparatio est circa idem,
40 ut. ff. de temp. & repa. l. 2. † So. tria sunt, coadunatum; & illud est idem numero, ut ff. loca. l. Martius. reparatum ad exemplar pristinum; & similiter iuris fictione est idem numero, licet rei ueritate non sit pœnitus idem, saltem quando pro maiori parte siue formæ, siue figuræ erat consumptum, ut. ff. de
41 contrahend. emptio. l. domum. † Recreatum ergo censetur unum & idem, ut. ff. de manu. testa. l. Aristo. sicut feudum paternum, si dominus inuestiuit filiam, quod potest propter merita patris, non obstantibus agnatis, dicitur intermissum, aliàs interemptum, non abolitum, quin dicatur paternum, ut in capit. primo. §. primo, &. §. filia, de success. feudi. quod ergo intermittitur, non tamen absoluetur, ut in c. 1. de vasal. decrepitæ ætatis. ff. de seruit. ru. prædio. & l. Attilicinus. ff. de iti. actuq; priu. l. 1. §. si quis pro-
42 pter. ¶ † Et no. q in præscriptione noui feudi requiruntur. 30. ann. sed in renunciatione tacita feudi paterni sufficeret tacita patientia domini per annum patientis agnatum possidere iuramento agnati hoc allegantis, ut in c. fi. si de inuestitura inter dominum & uasallum lis oriatur, & in c. si quis per. 20. si de feu. fue.
43 contro. † Item not. q ubi resurgit dignitas, resurgit confirmatio dignitatis: quia resurgit per dispositionē iuris communis, nec est opus, q Papa de nouo confirmet statutum super hoc editum; ex quo non intelligitur noua creatio, sed quodammodo redire ad naturā suam, & facit. ff. de iure fisci. l. deferre. §. fi. ff. de mi. l. ultima, quæ incipit, Iunius Diophantus, sed uidetur, q in recreatione sit opus eadem solennitate, ut. C. de nuptijs. l. si ut proponis. sed ibi loquitur in actu, qui iure gentium non solum cessauerat, sed reparandus erat. ff. de diuor. l. fin. vel melius aut remanent reliquiæ ueteris status, sicut erat hic: quia Papa consenserat in reuocatione statuti: aut non remanent aliquæ reliquiæ, ut
44 ibi. ¶ † Sunt autem reliquiæ quædam particulę interdū in materia, interdū in rōne pdurantes. ff. de testa. tu. l. si q sub condit one. quædā rōnes sunt in reliquijs remanentes. ¶ Nō ob d. l. interdicit. ff. de condi. & demon. qa ibi fuit indulgentia respectu status, nō plena restō quò ad statū & bona: quia illa resuscitat testm̄, ut ff. de iniu. test. l. si qs exhæredato. §. pe. nā æquiparatur
45 postliminio, vt ibi patet expressè ẜm Ia. de Are. † Est & noua creatio, s. illa, q non est ad instar, nec deciditur ab alio prin. sed ipsa est primū principiū sui esse, vt. d. §. filia. c. 1. de suc. feu. hoc em̄ dr̄ opus nouū, & non pōt impetrari, nisi tanquā dignitas ex nouo creata, non tā quàm suppressa. Item oportet, q in ista noua creatione interueniat authoritas summi Pōtificis: sed in reparatione non requiritur noua authoritas Papæ. Porrò nō dr̄ omnino extincta, qn̄ superest aliqua spes, uel indicium reparationis, vel aliquis habitus, uel figura remanet, uel memoria in codicibus ecclesiæ non cancellatis; ad hoc facit quod no. ff. de pe. l. peculiū. §. si opē.
46 ¶ † Sed nunquid talis dignitas annihilata, & postea reparata recuperet suos uasallos? vr̄ q non, ut. ff. de cap. & postli. re. l. non ut à patre, sumpto arg. de eo, quod dicit ibi de uxore. Sed in contrarium facit eadem lex, sumpto ar. de eo, quod ibi dicit de filio, & eo. tit. mulier in opus salinarium. nam & prælatus suppressæ dignitatis sine culpa prælati ea reintegrata suā recuperat p̄laturā sine alia noua inuestitura, adeo, q etiam ipso iure recuperat naturalē possessionem, quæ cedit ueritati, ar. ff. de acqui. poss. l. clam possidere. §. fi. cum glo. sua, quāquā in possessione posset contradici, ar. ff. de usuca. l. eum qui ædes. §. si aūt demolita, & quod no. ff. pro so. l. cum duobus. §. idem respondit. dicit text. in l. ergo. §. fin. de acqui. rerum do. Insulam, quæ fuerat,
47 quo magis intelligeretur, insulam appellauit. † Et cōsidera, q p̄teritum qn̄q; ponitur ut principium; ut cū dico, Troia capta fuit. ff. de iure codic. l. Plotiana. quādoq; tanquā terminus; ut cum dico, fui dn̄s talis rei, quasi dicam non sum, ut no. in l. certum. §. 1. ff. de cōf. quandoq; dubitatur, vtrū præteritū ponatur ampliatiuè, & succedaneè, continuatiuè, an abnegatiuè, & in his, quæ solo temporis cursu mutantur, ponitur abnegatiuè: quia non potest continuari qđ necessariò mutatur: sed quæ seipsa non mutant, nisi mutentur, ex prętereito præsumitur in p̄senti, ut no. C. de prob. l. siue pos-
48 sidetis. † Nunc reuertor ad propositum, & dico, q nō dicitur extinctum, quod pendet. Itē non dr̄ extinctū, qđ est ad tēpus occultatum; sicut somnus nō interficit hominem, dū quiescit uirtus intellectiua: sic pupillaris ætas non interrumpit longissimam præscriptionem, sed interim facit eam dormire, ut. C. de præscr. 30. an. l. sicut. nā homo dormiens suspenditur ab actu operationis animæ intellectiuæ: tn̄ homo est. & si interdictū ecclesiæ relaxetur quò ad actum suū ad tps; tamen habitu remanet, ut no. Inn. ĵ. de consue. c. cū inter. ¶ Modo uideamus de quadam gl. quæ est. ff. de pac. l. si unus. §. qđ & in spē, q dicit, q p̄scriptio centū anno. in eccl̄a,

non

non nouantulensi reparata, dicitur suæ naturæ restituta. dicunt do. q illa glo. non est uera, quia præscriptio est correcta, nec pôt pro lege allegari, ut C. de Lati. li. tol. l. 1. in prin. quia in crimen falsi incidit, qui legem, correctam allegate, ut C. de emê. Iustini. codi. l. unica in fi. & si falsum, ergo nullum ipso iure, ut ff. de uer. si. l. Paulus. Sed alia lex dicit, q non est falsum, qđ iuuatur primordio ueritatis. ff. de le. 2. l. cum filius. §. hæres. Alia lex dicit, q semel uerum, semper præsumitur uerum, ut ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si quis stipulatus. Alia tamen lex dicit, q falsus creditor est, qui fuit, & non est. ff. de fur. l. falsus: quia non est uerum
94 actu permanente quò ad uirtutem. † Sed duplex est ueritas, scilicet principij, uel durationis, & sic soluitur
50 contrarium. ¶ † Capio pen. gl. & præmitto tale notabile, q per uiolationem statuti, & per unum actum contrarium statuto, tollitur statutum in totum, quan-
51 do hoc possunt illi, qui talem actum efficiunt. ¶ † Modò extra gl. oppono, quod per unum actum contrarium consuetudini præscriptæ, etiam si ille actus fiat a toto populo, non tollitur consuetudo, ut no. ff. de reg. iur. l. nemo, §. temporalis; ergo nec statutum. Nam tantum operatur momentum temporis in statuto, quãtum decennium in consuetudine, ut not. in l. 2. C. de do. pro misi. Item per unum actum contrarium non tollitur pactum perpetuum, & iterabile pactum quò ad alios actus. Idê in priuilegiis successiuis, ut C. de execu. tu. l. uoluntarie. Item unus actus contrarius non interrumpit præscriptionem completam, puta agnitio debiti, uel partis solutio, uel correi, uel fideiussoris datio, ut singulari-
52 ter not. ff. de so. l. cum quis, §. si quis pro reo. † Nam cum significatio renunciationis non sumitur ex uniuerso, sed ex aliquo, non præiudicatur in his, quibus non reperitur renunciatum, ut ff. de ser. ur. prædio l. si domus. ff. de bo. li. l. si filius. C. de iu. deli. l. suum
53 hæredem, & l. puberem. ¶ † So. cum quæritur, utrum ille, qui uenit contra statutum, uel priuilegium in uno actu, præiudicet sibi in aliis, refert, aut contemnit authoritatem statuentis, & in omnibus sibi præiudicat: aut propriam utilitatem spernit, & tunc secus, & est simile in eo, qui spernit authoritatem testatoris, qui impugnando personam impugnat omnia, ut ff. de his,
54 qui ut indi. l. post legatum. † Aliud simile est in eo, qui impugnat personam testis. C. de testi. l. si quis testibus, uel partem instrumenti. Nam non potest se iuuare ex aliqua alia particula instrumenti, cuius, quantum in se est, derogauit authoritati, ut not. supra de summa trinitate, & fide catholica cap. damnamus, in fin. & not. C. de transa. l. si ex falsis, & 9. dist. si ad scripturas. ¶ Præterea in cap. nostro statutum non debet corrigi in una parte, & in alia non: quia totum statutum fuit sub uno structu. arg. ff. de mili. §. 1. Præterea uariatio reprobatur, ut ff. de mino. l. in causæ, & ff. de adminis. tu-
55 to. l. cum queritur. ¶ † Modò pro generaliori doctrina quæro, utrũ priuilegium [a] perdatur per unicum actum incompatibilem priuilegij? & super isto art. gl. uarie loquitur. Sed præmittæ ad euidentiam, q interdum gladius ponitur ad substantiam, siue ad radicem, ut quãdo destruit causam efficientem, formalẽ, materialẽ, uel finalem; & tunc destruit totũ, & aduersatiuè disponit: tñ in causa efficiente distinguitur: aut dêt esse perpetuæ durationis: & finit effectus, aut non; & non finitur: sed pro tempore operatur. Si uerò gladius non apponitur ad radicem, sed ad unam conclusionem ex pluribus conclusionibus; tunc non uitiatur utile per inutile: quia semper in eo, quod est utile, maior est uirtus, ut ff. de usuca. pro donato. l. si uir uxori, & d. l. si is, qui duos. ff. de li. le. ¶ Modò prosequor brocardum assumptum superius, an unus actus oppositionis & incõpatibilitatis habeat alios uitiare? & in nube possumus dicere, aut est eadem ratio uitiandi, aut non. Sed istæ theoricæ generales non illuminant intellectum practicum, qui debet esse de rebus singularibus, & tactui quodammodo subiacentibus. Dico igitur reuertendo ad glo. quòd glo. immiscet casus, & primò arguit, q unico actu perdatur, ita tamẽ, q delictum personæ non noceat ecclesiæ. Secundo dicit, q aut actus consistit in patiendo; & non perditur per unam patientiam, sed longo tempore: aut in faciendo; & tunc si reseruauit sibi ius suum in aliis actibus, & non perdit illud, nisi in actu, in quo non reseruauit, aut nulla est ibi reseruatio, & tunc aut actus contradicit priuilegio directè; & unico actu perditur priuilegium, aut non contradicit directe; & tunc secus.
56 ¶ † Quæstio fuit disputata, an priuilegiatus non disputare, si disputat, teneatur in scriptis dare, cum sit aliud statutum, dicens, q disputantes teneantur dare eorum disputationes in scriptis, & ponitur in Mercurialibus super regula, accessorium: & determinatur ibi, quòd sic: quia iste disputando non fecit scholaribus gratiã,
57 sed renuntiauit gratiæ sibi factæ. † Item ipsi actui disputandi est onus annexum in scriptis tradendi; unde ab ipso separari non potest, ut ff. de le. 2. l. sed ex duobus. nec mirum, quia ex uoluntate quis incidit in necessitatem circa idem, ut ff. commo. l. in commodato. §. sicut. Item per actum contrarium quis uidetur renuntiare beneficio circa eundem actum, & quicquid ex eo sequitur. Item habes exemplum in matre, quæ non cogitur tutelam assumere; tamen si assumit, cogitur inuentarium facere, & rationem reddere. Item est regula generalis, [b] q q acceptat aliqd, uidetur acceptare cum suo onere. ut C. de cad. tol. l. unica. §. pro secundo. Item qui non cogitur esse aduocatus, si assumit officiũ aduocationis, tenetur seruare leges aduocatorum, ut C. de postu. l. quisquis. Item hic actus primus erat ordinatus ad inclusionem secundi; & sic non ob. l. uo-
58 luntarie. ¶ † Et si quæratur, an per non usum perdatur priuilegium, distinguit, aut est concessum ad excipiendum, & nõ perditur: quia nemo tenetur excipere, nisi prius sit conuentus in iudicio; aut ad agendum; & tunc perditur longo tempore, & longo silentio; sed isic pôt dubitari, quod sit lõgum tempus, dicit gl. q illud,
59 quod requiritur ad illam præscriptionem. † nã diuersa sunt tempora præscriptionum. unde uniformis regula non potest dari, nisi una, uidelicet quòd nulla actio uiuit ultra xl. an. ut C. de præsc. xxx. an. l. sicut omnis, adeo, q si statutũ dictat, q publica instrumenta officio iudicis exequantur: tamen ultra dictum tempus uiuendi non habent facultatem, etiam si competat ecclesiæ, ut no. C. ne rei dominicæ, uel templorũ. l. uniuersitas. Sed quando cõpetunt priuatæ personæ, sufficiunt xxx. anni

a ¶ Vide omnino multũ notabiliter de ista materia ultra ea, q̃ allegantur hic, per Mod. per do. Alex. in consi. 33. in c. ponderatis his, q̃ cõtinẽtur in priuilegio, ĩ 5. uol.

b ¶ Vide omnino scripta egregie per Ias. May. in l. contra iuris ciuilis regulas, in §. fi. ff. de pac. in uer. quinto ex eo. tex. & ad ibi scripta adde ista uerba Bal. hic.

anni tam in ciuilibus, quàm criminalibus excludendis, ut
60 no. C. de fal. l. querela. quam gl. no. ¶ † Sed statim quærit gl. nunquid factum capituli, & prælati possit præiudicare ecclesiæ? & si quidem requiritur certa forma, & non est seruata, non potest præiudicare; ut no. in hoc c. in j. glo. & C. de sac. san. eccl. l. iubemus nulli. Et quia renuntiationes priuilegiorum uidentur quædam alienationes ipsorum, ut ff. de no. l. si quis delegauerit, debet interuenire tractatus. si autem est seruata forma, ualet quod a capitulo & prælato factum est, ut no. C. de sacr. san. eccl. aut. hoc ius porrectum. Si autem non requiratur certa forma approbata, ut in maleficiis, dic, ut no. in l. iubemus. C. de sacrosan. eccl. & in l. si dolo. ff. si quis omiss. cau. te. ubi est gl. sing. Item in his, quæ pertinent ad rigorem iudicij conseruandi, dolus prælati, & tutoris post litem contestatam nocet domino. C. de his, qui ut indignis l. Polla. Si uerò non delinquit in figura iudicij, sed in figura delicti, non nocet domino, ut C. unde vi. l. meminerint. ¶ Ad hanc materiam, quod ille, qui facit actum contrarium, perdat beneficium, quod nisi perderet, actus non ualeret, alleg. gl. inter alias leges l. 2. C. de iure dominij impe. & uide Cyn. C. de pact. inter emptor in l. 2. omnis actus, per quem tollitur effectus, dicitur esse actus contrarius, Cyn facit C. de reuocan. donat. l. fi. ff ad Sil. Din. C. de
61 decur. l. si ille, li. 10. † Vnam regulam no. quod illud, quod quis non potest expresse, non potest temporis cursu, ut in c. 1. §. fi. de inuestitura de re aliena facta. Item scias, quòd in feudo quantumcunque anni spatium habetur pro renuntiatione, ut in c. 1. §. donare, qualiter olim feudum alienari poterat; & est specialissimum in feudis: quia consuetudo ultra procedit sic statuendo; sic & multa alia sunt in feudis specialia, quæ non sunt trahenda ad consequentiam. quædam etiam sunt arbitraria, ut in c. Obertus. §. si quis, ex qui. cau. feu. amit. Vna tamen est regula consonans huic capitulo, quod qui consentit, sua iura perdit, ut in c. 1. §. præterea, quod mo. feu. amit. Quædam sunt, in quibus desideratur actuū repetitio, tunc per unum non perditur priuilegium, quædam, in quibus non requiritur, nisi unus actus, tunc ille actus consumit priuilegium l. 1. de iure do. impe. & de iud. l. sed & si. ¶ Præterea tempus quandoque est species præsumptionis, ut C. de apo. pub. l. quicunque, li. 10. ff. de probat. l. proculo. ff. de usu. l. cum de in rem
62 uerso. C. de pe. hær. l. si filius, & ideo † si dominus post, quàm feudum incidit in commissum, acceptauit uasalli seruitium, non potest retrahere feudum, arg. ff. de commi. l. post diem, & ff. de eo, quod certo loco l. fi. de adi.
63 leg. l. 4. ff. si quis cautionibus l. 2. in prin. ¶ † Vltimo uide Pet. & Cy. C. de excus. tut. l. uoluntarie. Item Inno. tractat, qui possint facere statuta pœnalia, & dicit, quod uniuersitates non possunt hoc facere: quia non habent merum, uel mixtum imperium, tamen hoc fallit in quibusdam ciuitatibus Lombardiæ per pacem Constantiæ, ut no. in aut. de defensoribus ciui. §. nulla, & adde quod dixi s. eo. cum omnes.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio quid sit.*
2 *Fructus sunt multiplices.*
3 *Fructus potest dici qualibet utilitas.*
4 *Protestatio se referens ad statutum nihil operatur, si statutum per factum contrarium tollatur.*
5 *Statuto homicida punitur in mille, excipitur tamen nobilis popularem interficiens, quem plecti us pœna capitis, index nobilem sic homicidam in mille condemnat clausula adiecta, quòd si sententia sit contra, uel præter formam statuti, reducit eam ad ipsius formam: capitur nobilis, an debeat decapitari?*
6 *Sententia non debet esse alternatiua, uel conditionalis.*
7 *Fructuum nomine continentur quandoque actiones.*
8 *Fructus pendentes ad emptorem, separati a solo ad uenditorem, pensiones ad utrumque pro temporis rata pertinent.*
9 *Prosequi potest quis causam communem suā, & sui consortis.*
10 *Prouentus nomen generale est ad omnes fructus sumptibus deductis.*
11 *Necessitas non habet consensum.*
12 *Contrauenire non dicitur qui uenit ex necessitate.*
13 *Canonicus quid sit, & quid Canonia.*
14 *Vocem in capitulo an habeat ille, cui papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ.*
15 *Expectantes non percipiunt fructus, & habere uocem in capitulo est fructus.*
16 *Semiplenum ius habens non facit partem cum habentibus plenum ius.*
17 *Papa solam præbendam adimendo, non uidetur adimere uocem in capitulo tam quæsitam.*
18 *Canonicus potest esse sine præbenda, non tamen sine expectatione præbendæ.*
19 *Papa conferendo præbendam Titij, & eiusdem canonicatum uacantem conferre censetur.*
20 *Officio concesso sicut uidetur concedi præbenda, seu prouisio ei de consuetudine correspondens; ita Lectura Doctori concessa, uidetur promissum salarium illi lecturæ tribui consuetum.*
21 *Præbenda quid sit. & in quibus consistere possit.*
22 *Perpetuæ, uel longi temporis præstationes inter immobilia numerantur, secus ea quæ ad breue tempus sunt.*
23 *Confirmatio id roborat, quod inuenit, nec quicquam de nouo disponit.*
24 *Protestatio in præiudicialibus, & aduersatiuis, non iuuat.*
25 *Negotia capitularia debent fieri, ubi capitulum consueuit congregari.*
26 *Capitulum, si citatum fuerit ad certum locum, non poterit actus ualide expediri alibi etiam uno absente. idem si citatum fuerit ad certam diem, ut extra eam, nisi uera ta citatione, actus non ualeat.*
27 *Canonici habentes de certo numero constitutionem iuratam, & per Papam confirmatam cum clausula, quòd sit irritum quicquid contra attentari contigerit, si exuberantibus capituli facultatibus numerum canonicorum augendo, contrauenunt, non efficiuntur periuri.*
28 *Legitimam excrescentium bonorum potest petere filia, quæ recepit centum pro sua legitima.*
29 *Redditus quotannis natura uariant, propterea de unoquoque anno probari conuenit.*
30 *Recurrendum est ad mentem, ubi uerba non sufficiunt.*
31 *Verba papæ etiam præcisa recipiunt tacitam conditionem, & interpretationem.*
32 *Lis non mouetur nisi per actum iudicialem, & à momento motæ litis uitium litigiosi incipit.*
33 *Exceptio falsi procuratoris potest quandocunque opponi: Opponens autem, si mandatum exhibeatur, tenetur actione iniuriarum tam ciuili, quàm criminali.*
34 *Lite contestata, quamuis mandatum non præsumatur, potest tamen procedi non facta fide de mandato.*
35 *Rati cautio non facit quem procuratorem, sed legitimum negociorum gestorem.*

36 Sed ij

36 *Socij conuentionales ſi ſint duo, an unus poßit ſine mandato agere nomine alterius: & quid ſi ſint ſocij contractus?*
37 *Numerus præbendarum an poßit arctari contra antiquam conſuetudinem.*
37 *Præbenda diuidi de iure non poteſt. an poßint eius fructus, uel cultura diuidi.*
39 *Turpitudinem ſuam an quis poßit allegare.*
40 *Dolum ſuum allegare nemo poteſt.*
41 *Proteſtatio rumpit actum, & non è contra. & de materia proteſtationis remißiuè.nu.43.*
42 *Inhibitio ſuperioris plus operatur quàm proteſtatio creditoris.*
44 *Canonia quid ſit, & quid præbenda.*
45 *Canonicatum impetrans de præbendarum numero, præbendam impetrans de numero canonicorum mentionem facere debet.*
47 *Alluuione augentur proprietas, etiam in feudo, uſusfructus, Emphiteuſis. Et quid in præbenda.*
48 *Aeſtimi diminutio quemadmodum damno communitatis, ita augmentum eiuſdem communitatis utilitati cedere debet.*
49 *Canonicus omnis an debeat habere præbendam, & è contra.*
50 *Receptus in canonicum, cui aßignatum eſt ſtallum in choro, an eo ipſo ſit in iure exercendi quemcunque actum canonicalem tam ſpiritualem, quàm temporalem?*
51 *Plenitudinis uerbum uniuerſale eſt omnia includens.*
52 *Ad electionem non debent uocari canonici ſub expectatione.*
53 *Vocem in capitulo an habeant omnes canonici.*
54 *Statuta recipiunt tacitam conditionem.*
55 *Canonicus quo iure præbendam ſibi aßignari petat.*
56 *Papa an totum negocium reuocare uideatur eo ipſo, quòd incipit cognoſcere, uel alteri ex certa ſcientia delegat?*
57 *Peruſinus committens homicidium Florentiæ, niſi petierit ad unum tribunal remitti, quod facere poteſt etiam per procuratorem, poteſt in utroque foro legitimè condemnari.*
58 *Contra homicidam ſi procedatur Peruſij, contra mandatorem uerò Aßiſij, an alter eorum petens debeat remitti ad alterum iudicem?*
59 *Numerus canonicorum ſi rumpatur, non intelligitur ruptus numerus præbendarum.*
60 *Præbendam poteſt obtinere laicus qui ſit de corpore: non tamen uocabitur ad electiones niſi de gratia.*
61 *Canonici ſub expectatione non ſunt uocandi ad actus electiuos, uel ſolennes.*
62 *Receptus in canonicum debet habere partem de menſa communi, & bonis communibus, & uocari ubi de eorundem alienatione agatur.*
63 *Præbenda ſi una tantum ſit ſupernumeraria, & quatuor Canonici ſupernumerarij ſint, ea non diuidetur, ſed priori tempore tribui debet. nec eſt locus gratificationi, niſi in dubio anterioritatis.*
64 *Præbenda, quæ conſueuit aßignari canonico, collata, uidetur collatus canonicatus.*
65 *Scholæ magis honorabiles, ſi deputatæ ſunt principali doctori, debentur illi, qui aſſumptus eſt ad principalem lecturam.*
66 *Canonicis omnibus mortuis, alijsq́; exinde creatis opus nè ſit noua præbendarum creatione?*
67 *Præbenda dici poteſt quodammodo ager limitatus, & In agris limitatis ius accreſcendi locum non habet.*

a 1 VU M. Ferra. [a] † Proteſtatio eſt rei præordinatæ teſtatio, quæ ſemper reſpicit ad principium fiendi. Si capitulum ꝑ ſuam conſtitutioné de certo numero canonicorum aliquos recipiat ultra numerũ, de ſuper excreſcentibus rediti-bus dictis ſuper numerarijs prouidere tenetur. Et diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro receptis. In ſecunda, ibi: uerum, pro recipientibus. In
2 tertia ibi, mandamus. Papæ conſultatio. ¶ † Ad euidentiam præmitte, ꝙ quidam ſunt fructus, qui natura percipiuntur, ut fructus terræ. quidam, qui percipiuntur iure, ut ex ꝯtractu, ex quo oritur ius, ut pẽſiones. ff de rei uin. l. ſi nauis. quidam, qui ex ſola arte & induſtria hominis; puta ſcriptoris, uel pictoris. quidam, qui percipiuntur mixta rõne: quia & perſona operatur, & terra producit. Vnde illi appellantur fructus induſtriales, non ſimpliciter, ſed mixto modo, ut. j. de decimis. cap. tua. quare ergo vocamus hos fructus induſtriales potius, q̃ naturales? R̃n. quia terra dat materiam, ſed induſtria formam. niſi enim ſeminares frumentum, non naſceretur frumentum, & ſi ſeminas ſpeltam, non naſcitur granum. Poma auté ideo dñr fructus mere naturales: qa parũ de ingenio hoĩs ponit̃, & parũ de ſumptibus, & labore; & quia uirtus naturæ ꝓponderat arti, nec requiritur hominis apparatus ad neceſſitatem fruendi, & ſemper generat fructus eiuſdem ſpeciei, donec uiuit arbor, ex qua producuntur: quia arbor ſemper generat tale, quale ipſa eſt tam ſpecie, quàm natura. Porrò ſecundum rationem accidit, ut quod quis ſeminauerit, hoc & metat; & ꝙ ſudore uultus ſui quis ueſcatur pane; & ꝙ qui non laborat, non manducet.
3 ¶ † Et no. ꝙ quælibet utilitas põt dici fructus. l. 2. ff ſi ſerui. uindi. Iſtud ergo faciebat ꝓ canonicis antiquis: quia eorum cura & diligentia uidebatur debere reddere eos potiores: ſed non eſt ita: quia acquiritur ꝑ eos in cõi, non in proprio: iſtud commune eſt id, quod poſtea diſtribuitur in præbendis. ¶ Caſus in terminis. Canonici Ferrarienſes ad hoc, ut prouentus eccleſiæ, qui inter plurimos conſueuerant diuidi, in uſus cederent paucorum, & non diuiderentur inter tantos, conſtituerunt, vt in dicta eccleſia eſſent tantum. 14. præbendæ. quod ſtatutum fuit cõfirmatum per dominum Papã. poſt qđ ſtatutum in ꝯtrium uoluntarie uenientes recepcrũt in canonicos. M. & quatuor ſocios ultra numerum prælibatum cum hac proteſtatione, uidelicet ſine præiudicio dictæ conſtitutionis. & cum una tantum præbenda uacaſſet, ad eandem receperunt duos, & poſtmodum ad preces epiſcopi dictum. M. & quendam alium; ita, quòd dicti. M. & alius de canonicatu nihil perciperent, donec primi duo eſſent præbẽdas integre aſſecuti. cumque reditus dictæ canoniæ eſſent plurimum ampliati, petebant iſti ſupernumerarij à capitulo de ſuperexcreſcentibus reditibus communis menſe, uel fuit eis relicta magna hæreditas, uel magnum donum ab aliquo principe, uel à Duce Mediolani, ſibi prouideri. È contra capitulum dicebat, quòd non poterant obſtante ſtatuto, nec non proteſtatione, & pacto: addentes ſcilicet, ꝙ eorum numerariorum induſtria, & non largitione fidelium dicti reditus eſſent augmentati: ſed ipſi agentes allegabant pro ſe ſuper excreſcentiam facultatum, quaſi aliud nouum, de quo

a ¶ *Quia tex. hic ſemper dicit, receperunt in canonicos, & non dicit elegerunt, ſi uis ſcire rationem, vide Cardi. in conſ. 104. inci. diſtantiam præmiſſa.*

de quo non fuerat cogitatum à statuentibus, uel summo Pontifice corroborāte statutum. Quærebatur qd iuris? Papa determinat, ꝙ in constitutione prædicta, & confirmatione sedis apostolicæ uel fuerit, uel debuerit esse, sicut consueuit, expressum, nisi excrescerent in tantum facultates ecclesiæ, ꝙ pluribus canonicis possint sufficere competenter, & propterea ijdem canonici antiqui quatuor receperunt ultra numerum constitutum suæ constitutioni derogando ipso facto, & formaliter ꝙ dicti antiqui canonici debeant habere suas præbendas cum integritate consueta nihil diminuendo eis propter dictos supernumerarios: tamē de superexcrescentibus reditibus tātum dictis supernumerarijs assignetur, ꝙ adæquentur antiquis, & si adæquatione facta aliquid superesset, illud conuertatur in communes omnium canonicorum usus, prout melius uidebitur conuenire, iubens in irritum reuocari, quæcunque post motam in iudicio quæstionē fuerint circa præbendas, uel possessiones aliter innouata. ¶ Quid si fuit actum, ꝙ recep. esset simulata? rñden non ualet recep. quia simulatio probatur per [a] pactum præcedens. sequens autem pactū nō inducit simulationem. ff. de manumis. l. 4. in §. si ab ignoto tale ualde no. ¶ No. ꝙ protestatio est rei præordinatæ testatio, quæ semper respicit ad principiū fien-

4 di. ¶ † No. hic, ꝙ protestatio referens se ad statutum nihil operatur, si per factum contrarium statutum tollitur. † & per hoc de-

5 terminatur quæstio quotidiana. statuto cauetur, quòd de homicidio sit pœna mille librarum, saluo si nobilis occiderit popularem, ꝙ sit tunc pęna capitis. Modò potestas pro homicidio condemnauit nobilem in mille libris, adiecta hac clausula, ꝙ si sententia sua esset cōtra, uel præter formam statuti, reducit eam ad formam statutorum. Captus est iste nobilis. quæritur, utrum ueniat decapitandus? & uidetur ꝙ sic. quia ultima clausula corrigit priorem. Item quia ista non solum est protestatio, sed dispositio ¶ Contrarium est uerum, quia statutum de decapitatione non loquitur lata sententia super pecuniaria condemnatione. Et quia uerba generalia non habent respectum ad id, quod specialius est prouisum. Et quia ista uerba, condemno te secundum formam statutorum, alio non expresso, tacite saperēt pœnam statuti: sed alio expresso derogaretur tacitę.

6 † Item quia sententia [b] non debet esse alternatiua, uel conditionalis; sed debet esse clara, quòd non relinquatur locus disputationi; & ita seruat consuetudo ubique locorum, & bene facit illud. c. quia potius inspicimus uerba disponentium, quàm dispositionem legalem, nō obst. ff. ad Turpil. l. 1. §. calumniatoribus; quia uerum est, nisi in sententia sint expresse, ut. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa. & fuit quæstio disputata Iac. de Be. Igitur caput primæ sententiæ ualet: quia certum. reseruatio non ualet: quia alia uia est electa per iudicem.

a ¶ *Vide Alex. in l. qui in ali. §. si is, qui patitur. ff. de acqui. hære. & in l. post dotē. ff. solu. matr. & uide aliquid per Cepol. in tracta. de simul. contra. in 25. præsum. & uide d. Ias. in l. nemo potest. de leg. 1. in fine 4. q. Bart. primæ partis.*

b ¶ *Sententia non debet esse alternatiua, uel conditionalis: sed debet esse clara, quod non relinquatur locus disputationi. uide aliquid per Alex. consi. 63. 3. lib. et no. plenè per doc. moder. in l. aut prætor. §. si iudex. ff. de re iudi.*

¶ No. quòd receptus in canonicum dicitur receptus, etiam si receptus non durat nisi per momentum, sicut dictus emptor & uenditor, ut not. ff. de usuc. sequitur. §. seruus pro hærede, gl. illa notabilis est: quia

7 ex momento ius acquiritur. ¶ † No. quòd nomine fructuum quandoque continentur etiam actiones. ff. quod ui aut clā. l. is qui puteum. §. si fundus: textus est

8 ibi no. † Et qui fructus ad emptorem pertineāt, dic, ut. l. fin. ff. de iure fisci, per Bartol. fructus pendentes pertinent ad emptorem: quia æstimantur cum ipso solo, quod fructuum annexorum contemplatione plus uenditur. l. final. §. penult. ff. quæ in fraudem creditor. separati ad uenditorem. pensiones autem diuiduntur pro rata temporis. nam pro præterito tempore debētur uenditori: pro futuro per cessionem nominis emptori secundum Barto. si pensio deberetur pro fructibus pendentibus, tunc uidetur idem, quod dixi in fru-

9 ctibus: quia loco eorum succedit. ¶ † Ibi, Pro se. & quatuor socijs. No. ꝙ unus potest prosequi communē cau-

10 sam suam, & sui consortis. † Ibi, Prouentus, [c] illud est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, ut sunt pensiones, ut. ff. de condi. inde. l. si urbana. ff. de usufruct. l. defuncta. §. final. ff. de usufr. leg. l. fundi Trebatiani, deductis sumptibus factis in cultura, uel seminarijs, uel itineribus. ff. de pe. hæ. l. si à domino. §. final. C. de fru. & li. expen. l. 1. & ar. ff. de iure deli. l. final. §. in computatione. ¶ Fallit. j. de deci. c. tua: quia domini est terra, & plenitudo eius. ¶ Ibi, Paucorum: quia innumerosæ præbendæ erant fortē minus tenues, & in authent. ut determi. sit nu. cle. ¶ Ibi, Præter. i. absque co. nam dictio, præter, & di-

11 ctio, absque; significant idem. ¶ † Ibi, uoluntarie: ideo hoc dicit, quia necessitas consensum non habet: uel quia necessitas excusat. ff. de fideicom. lib. l. cum

12 fidei. † ¶ Nec dicitur uenire contra ille, qui uenit

13 ex necessitate, ut ff. de pub. l. Cæsar. ¶ † Ibi In canonicos, canonicus est, qui canoniam habet: canonia autem est ius spirituale in ecclesia, quo iure competit locus in choro ad diuina officia, & cætera, quæ debent fieri in capitulo, sicut sunt tractatus electionis, uendi-

14 tionis, & similia, quæ collegialiter debēt fieri. ¶ † Quærit Inn. nūquid ille, cui Papa contulit canonicatū sub expectatione prębendæ, habeat uocem in capitulo? & uidetur ꝙ sic: quia est ei assignatus locus in capitulo; ergo habet ea, quæ sunt loci. Nam locus designat locatum, & eius officium. Item si nō haberet officium in locum, frustra assignaretur locus, qui non assignagnatur propter aliud, nisi propter actum officij. Item per hoc uidetur tradita quasi possessio. ff. de acquiren. possess. prædia. ff. de iure fis. l. sed & si acceptum. ff. de rei uin. l. quædam mulier. gl. hic dicit ꝯtrium: quia nō habet plenitudinē canonicalē ille, q nō habet præbendā. Itē qa habentes præbendā, habēt maius ius, & sunt in

15 gratia pleniori. † Itē quia expectantes non percipiūt fructus; sed habere uocem est fructus sicut eligere uidetur fructus canonicatus. Item iste supernumerarius est, & sicut expectat præbendam, ita expectet uo-

16 cem. † Item ille, qui habet ius semiplenum non facit partem cum habentibus ius plenum & perfectum, ut no. in l. 2. ff. si pars hære. pe. Item si haberet uocē, posset unā cū alijs conferre præbendā. sed istud est absurdū, ꝙ aliū inuestiat, q nō est inuestitus. uel ꝙ alium uestiat,

c ¶ *Prouentus est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales.*

uestiat, qui est nudus, uel alium calefaciat, qui est frigidus, ut no. ff. si cer. peta. l. lecta. habet igitur locum: sed non habet actū huius officij, donec sit in plena possessione canonicatus, & præbendæ. h. d. hic gl. quæ non est alibi. habet igitur locum, sed sine administratione,
17 quod tene menti. † Et nunquid Papa adimendo solam præbendā uideatur adimere uocē iā quæsitam? respō.
18 non, ut ff. de libe. & post hu. l. si ita. §. regula. ¶ † Ibi, nullis, no. ꝙ de substantia canonicatus non est præbenda: quia potest esse canonicus sine præbenda, non tamen sine expectatione præbendæ: & è contra præbenda potest esse sine canonicatu: sed illa præbenda non dicitur præbenda canonicalis. Porrò ista duo ita sunt naturaliter coniugata, ꝙ cui confertur canonicatus, debet assignari præbenda, si qua uacat, sed si non uacat, debet expectari uacatio, ita, ꝙ uacet de facto, & de iure, scilicet, ꝙ possit conferri eam petenti, & si non sit alteri
19 debita. † Sed an è conuerso, si papa confert præbendā quondam Titij, uideatur conferre eius canonicatum uacantem? dicunt doctores quòd sic: quia unum trahit ad se reliquum ratione connexionis, & cuiusdam unionis; unde sufficit, quòd in literis dom. Papæ fiat mentio de altero, & similiter si episcopus conferat unum, uidetur confe re & alterum: quia correlatiua sunt, & unum dependet ab altero. non obst. glos. hic posita: quia loquitur de præbenda non canonicali. Item non obstat l. Herennius, ubi dicit, ꝙ stipendium non facit militem, quia minus nobile non trahit ad se magis nobile. Præterea cum aliquid conceditur, & id concedi uidetur, quod sequitur ad illud, ut ff. de ser. urb. præd. l. seruitutes. §. si domo, & ff. de contrahē. empt. l. aquæductus, & ff. loc. l. si addes. §. si quis ad mulierem. nam ad suum concretum trahitur omne dispositum, ut ff. de iure dot. l. si proprietati, & ff. de ac. emp. l. Iulianus. §. si Titius fundū, & ff. de leg. j. l. prædiis. §. balnea. ¶ † Et no. ar. ꝙ sicut concesso officio uidetur concedi præbenda, & prouisio ei correspondens de cōsuetudine, uel de iure; ita concessa lectura alicui doctori uidetur ei promissum salarium illi lecturæ tribui consuetum, ut C. locati. l. licet. hoc uerum, si salarium erat perpetuò ordinatum: secus, si pendebat ex arbitrio electoris, arg. j. e. c. circa fi. in uer. uidebitur, & C. loca. l. licet. nam quæ incerta sunt, promitti non uidentur, ut C. mandati. l. salarium l. Seia. §. medico. ff. de ann. le. ut scias, ꝙ semper consuetudo regulatur a posteriori, ut. ff. de alimen. leg. l. Menia, in §. j. & C. ne
21 de sta. defun. l. si mater. ¶ † Ibi, Præbendis, quid sit præbenda, [a] dico, ꝙ sit res, & ius quoddam, qđ potest consistere in rebus corporalibus, & etiam in nominibus, ut cētum libræ annuatim in quātitate: quia panes ciuiles bene possunt assignari in præbendam. C. de sacrosan. eccl. l. iubemus nulli. C. de annonis ciuilibus l. j sicut & infeudari, & in usufructum consignari: quia inter immobilia computantur, ut in
22 auth. de non alienā. §. ult. enim † unde si testator legat mihi omnia immobilia sua, includuntur annuæ præstationes, si sunt perpetuæ uel ad longum tempus: sed si sunt ad breue tempus, id est minus decennio, non cōputantur inter immobilia, ut ff. de pec. l. quam Tuberonis. §. in peculio & ff. de uer. si. l. momentum. ea. n. reputantur immobilia, quæ sunt ꝑpetua, uel lōgæ durationis, ut ff. de ser. urb. præd. l. eū debere columnā. ¶ Ibi, non modicum, ar. ꝙ pro modico incremento status rei

a ¶ *Vide Feli. in c. nisi mus in c. maioribus, post Panor. infra de præben.*

23 non dicitur immutari. ¶ † Ibi, Roborato, confirmatio, quod inuenit, roborat: sed quod non inuenit, nō disponit, ut ff. de libe. legat. l. Aurelius. §. testamento. ¶ Ibi, duos, not. plures ad eandem præbendam eligi posse. ¶ Ibi, ad preces episcopi, non inducunt simoniam: sed nec statuendo committitur simonia, sed utendo secun
24 dum Inn. ¶ Ibi, sine præiudicio, ista uerba sapiunt protestationem: sed protestatio in præiudicialibus, & aduersatiuis non iuuat, ut in c. gratiæ, de præben. in cle. Item factum, quod sequitur protestationem, eā tollit, ut ff. loca. l. cum in plures. §. locator horrei. ¶ Ibi, propositum, no. ꝙ non est necesse, ꝙ excipiens dicat, excipio: sed sufficit, ꝙ dicat, propono, uel allego. ¶ Itē no. ꝙ allegatio statuti non disponentis de processu nō impedit processum. tene mēti. ¶ Ibi, sine ꝑiudicio. simile uerbū. ff. qui poti. in pig. ha. l. Claudius, in fi. Ibi, instantia. no. ꝙ non omnis instantia, dicitur ambitio. Ibi, in confirmatione se. a. non dicit papa. nam qui confirmat, non mandat. Si enim papa mandaret, non posset contrauenire, ut C. de test. l. omnium. Item no. ꝙ illi ca
25 nonici non potuerunt factum papæ reseruare. † Item not. ꝙ capitulum dicitur locus, in quo fit capitulum. Ex quo datur intelligi, ꝙ capitularia negotia debent fieri ibi, ubi capitulum consueuit congregari, & hoc significat assignatio loci in capitulo, ubi forte canonici ibi tutè conuenire non possunt. nam tunc possunt eligere sibi alium honestum locum, & forte locus iste nō est de substantia, quum ualeant facta in alio loco ho-
26 nesto etiam impedimento cessante † si tamen capitulū sit citatum ad unum locum, non potest fieri alibi etiā uno absente, ut C. quomodo & quā iud. l. si præses. Item si ad unum diem, non potest fieri alia die: quia dies est assignata pro forma, ut l. an qui aliter. §. fin. ff. quod ui aut clam, argum. infra de offic. de leg. ca. consuluit. sed ibi ideo, quia iudex, qui terminum statuit, potuit de suo præcepto gratiam facere, de sua benignitate expe
27 ctando absentem. ¶ † Item ibi in contentioso iudicio. Ibi, esse debuerit, not. casum, qui non est alibi, ꝙ licet canonici habeant constitutionem de certo numero confirmato per papam & etiam iurato cum decreto, quòd sit irritum & inane, si contra contigerit attentari, ꝙ si superexcrescunt facultates, quia iste fuit casus improuisus, nec debuit prouideri; non sunt periuri illi, qui prima facie faciunt contra tenorem iuramenti, cum iuramentum intelligatur, rebus sic se habentibus. ff. de condit. ob causam l. quod seruus.
28 ¶ † Et est argumen. quòd filia, quæ recepit centum pro integra sua legitima, augmentatis facultatibus patris possit petere legitimā superexcrescentium bonorum, quod est not. dignum, & facit, ff. de uaca. mu. l. his honoribus. §. auctis. ¶ Ibi, Industria, no. industriam non prodesse: sed alibi prodest. ut. ff. de mino. l. intra utile. §. uendentibus. C. de alluuio, & palud. l. prima, ff. ad l. Falcidiam l. si hæres. ff. ad Trebellian. l. debitor. §. fina. C. de bon. quæ liberis, §. cum oportet, post princip. C. arbit. tut. l. si defunctus.
29 ¶ Ibi, Plures reditus, not. ex quo uariari possunt reditus per singulos annos, sumitur argumen. quòd cuiuslibet anni reditus sit per se probandus: quia non præsumitur continuum, quod est natura diuersum, de hoc per Iaco. de Aret. C. de rei uin. l. 1. ¶ Ibi, In beneficium assignari. uerbum, assignari in futurum significans dat intelligere ius ad rem: sed significans in præsenti, ius in re. ¶ Ibi, uel esse debuerit, not. quòd illud, quod de consuetudine con-

sueuit

sueuit apponi in instrumēto. Item illud, quod debet ibi esse appositum, licet nō sit scriptum, pro scripto debet haberi, & melior tex. non reperi tur[a] alibi. † Item no. φ ubi uerba

a ¶ *Vide quinquaginta a dicta in ista materia ad propositū ipsum no. relata longe pleniori stylo, quam alibi per d. And. Barb. in c. quòd translationem, de offi. deleg.*

30 non sufficiunt, ad mentem recurrendum est. ff. de pa. l. tale pactū. §. fi. & ibi no. ff. communia pręd. l. in uēditione, & ibi gl. dicit, no. tamen uerba & mentem contrahentiū inspiciendam, non tantum si-

31 gnificationē. ¶ † No. φ uerba papæ etiam præcisa recipiūt tacitā cōditionem & interpretationem, sic. ff. de uerb. sig. l. j. & de uer. ob. l. stipulatus sum Daman. ff. de uul. substit. l. ex facto, in pri. sicut illa clausula, saluo iure alterius, contra quem expresse non scribitur, semper subintelligitur in rescriptis non solū iustitiæ, sed gratiæ, ut l. nec auus. C. de emanc. libe. & ff. de in ius uoc. l. sed & si hac §. patronum. Ibi, prout melius uidebitur. ubi datur ar

32 bitrium, ibi melius prouidendum. ¶ † Ibi, post motā q̄stionem, not. uitium litigiosi incipere a momento quæstionis motæ. non tamen per quemlibet actum dr̄ mota, sed per actum iudicia'em: qa loquitur de uitio litigiosi, ut C. de peti. hęr. l. si post motam. C. de præsc. lō. te. l. 1. alias largius accipitur, puta si hoc uerbū adiiciatur cōtractui, uel ultimę uolūtati, ut no. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. Item si quis promiserit alteri se non imbrigaturum, ut no. ff. de proc. l. non solum. §. si status. ¶ Opponitur, φ iste agens non potuerit agere pro sociis: quia non erant propriè socij. nā canonia cuiusq; stat pro se. item & præbenda. Item unus pro alio testificari pōt, ut in auē. de mona. §. cogitandum. Item non habebat mandatum, & sine actione, uel mandato nemo experitur. ff. de neg. gest. l. si pupilli. § ul. & ideo quilibet potest agere de per se sine aliis, ut ff. de secun. tab. l. si post mortem. §. fi. ¶ Sol. dicit gl. φ hic habebat mandatum. istud est diuinare, ut hic satisdedit de rato: per quam satisdationem legitimatur agēs noīe alieno, ut ff. de dam. inf. inter quos. § alieno. uel hic fuit opposita exceptio i hac forma. Tu debes cauere de rato. in qua forma post litem contest. nō pōt excipi, nisi post litem contes. conueniret, seu interueniret de nouo, ut

33 C. de consor. eiusdem litis l. 2. † Sed sub forma exceptionis falsi pcuratoris qñcunq; pōt excipi, nisi dñs habeat[b] ratū. C. de proc. l. licet. ff. de excep. rei iu. l. si mater. §. hoc iure. Sed caueat sibi, q opponit exceptionē in forma falsi procuratoris: qa si procurator produceret mādatū, excipiens teneretur actione iniuriarum ciuili & criminali, ut l. si uerò. §. j. ff. qui satis. cog. Vel dic quòd hic constabat de non mandato, & tamē debet admitti pro aliis: quia simul egerant eodem libello. Item quia confratres spirituales. Item quia status, de quo hic disputatur, eos pariter cōtingebat. unde disputabatur de ea

b ¶ *Vide aliquid per Lo do. Ro. in consi. 170. & uide ēt per Alex. & Mod in l. 1 §. 1. ff. ad Trebellianum.*

34 dem radice, ar. ff. de diuer. resc. l. si libellum. ¶ † Et no. quòd post lit. contestatam, licet non præsumatur mandatum, tamen potest procedi non facta fide de manda

35 to, ut no. in c. 1. de ele. li. 6. † Item no. quòd cautio rati non facit quem procuratorem, sed facit eum legitimū gestorem, ut. ff. iud. sol. l. 3. §. sed si forte. Item no. quòd aliud est esse cōiunctam personam naturaliter, uel spiritualiter. aliud habere mandatum. tex. est ibi singula

36 ris. ¶ † Sed nunquid, si sunt duo socij conuentionales, unus possit agere nomine alterius sine mandato? dic quòd non, si sunt præsentes, sed pro absente bene potest præsens experiri, quia sua interest, argum. ff. de exercitoria l si tamen plures. Item si essent socij contractus, ex quo agitur, dic ut C. de duo reis l. fi. & facit ff. de libe. lega. l. is qui duos, & ff. ad l. Fal. l. hoc obseruandum. sed si esset unus principalis, alter accessorius,

37 dic ut no. ff. mandati. l. creditor, in prin. ¶ † Capio gl. 2. paruam, & quæro, utrum contra antiquam cōsuetudinem possit arctari numerus præbendarum? respon. sic

38 ex causa; quod dic ut s. c proxi. Bar. ¶ † Capio 3. glo. & uidetur, quòd una præbenda non potuerat in duas diuidi, ut j. de præben. c. maioribus. ergo hic non potuerunt duo recipi ad eandem præbendam. sol. hic de facto fuerunt recepti, uel non constabat. uel de hoc nō erat lis. uel dic, ut dicit gl. quòd recipientes nō possunt allegare suam turpitudinem, & per hoc limitatur dictum capitulum, maioribus, quod est notabile. Certe hic non tam turpitudo, q̄ impossibilitas erat, quæ per quemcūque allegari potest: quia de nullitate quilibet obiicere potest, ut no. de transac. l. ubi pactum, & ideo dic, quòd hic non iuris diuisio fuit, sed redituum, uel culturæ, ut ff. de le. 2. l. Caius §. j. uel temporis, ut puta alternis diebus. ¶ Capio glo. paruam, quæ incipit, de quinto, & opponitur quod male dicat. sol. quinq; fuerunt uocati, quatuor uerò tantum prosequebantur ius suum, sed quis erat iste, qui faciebat hanc allegationē? Respon. capitulum, seu receptatores: quia dicebat, uos fuistis contenti dimidijs, ergo non potestis petere integras præbendas, ut C. de pac. l. si creditores, & ff. de usu. l. qui se misset. C. de fur. l. post decisionem, & de transac. l. si quidem. ¶ Sol. hanc exceptionem capitulū opponere non poterat: quia erat iuri contraria. Nam licet reperiatur media præbenda, idest mediocris. ff. de aur. & ar. le. l. qui lanceam: tamen in substantia non pōt diuidi, sicut nec usus. ff. de usu. & habi. l. usus pars: quia præbēdarius in fine suæ uitæ efficitur usuarius, & uiuit tanquam dominus, sed moritur tanquam seruus sola uita contentus, & secundum hoc intentio capituli fuit facere ueram diuisio-

c nem, sed turpiter[c] fecit: quia con

39 tra ius fecit, & turpitudinem patentem, quis allegare non potest, cum ei sit annexa nullitas, ut hic. & an quis possit allegare turpitudinem suam, uide plene per Bar. tam de turpitudine patenti, quam latenti. ff. de iureiur.

c ¶ *Vide ad istam glo scripta per Ias. May. in l. iusiuran. quod ex conuentione. §. fi. ff. de iureiur.*

40 l. alias. † Illud certum est, quòd quis non potest allegare dolum suum, ut no. in l. eleganter, in prin. ff. de dolo, nisi ex dolo surgat l. prohi. in utrunque contrahentem, ut dicit illa lex notabilis cū sua gl ff. de ritu nup. l. senatus. ¶ Capio gl. quæ incipit, hic ergo. & opponi

41 tur, † quia protestatio rumpit actum, & actus non rumpit protestationem. contra j. quod me. cau. c. prælatū 3 1. q. 2. Lotharius. ff. de relig. l at si quis. §. plerique. ff. de acqui. hær. l. sexta. §. Celsus. ¶ Solu. aut non durat protestatio; & tunc factum præualet protestationi, ut hic: aut protestatio durat de facto. & tunc aut est factū sine causa; & tunc præualet protestatio, ut in cōtrariis. aut ex iusta uel necessaria causa ueniendi contra protestationem propter æquitatem superuenientis casus, ut erat hic propter super ex crescentes reditus; & tūc protestatio non elidit factum, ut hic. Interserit gl. unū uerbum, quòd interdum plus operatur protestatio, quam appellatio, & adde, φ omnis protestatio debet uerificari

uerificari, nisi solo animo uerificetur, ut C. de rei uin
42 di.l.si fundũ.ff.de ne.gest.l.Nesennius.† ¶Item adde, quòd inhibitio superioris plus operatur, q̃ protestatio creditoris, ut ff.de leg.commis.l.similiter fundos.
43 ¶†De materia protestationis dic, ut not.Io.Mo.& Io. An.in c.generali, de re iud.lib.6.& Arch.27.di.c.diaconus,& Bar.ff.de no.ope.nun.l.de pupillo.§.si qs ipsi prætori,& l.non solum.§.morte. ¶Vltimo subdit glo. quòd ista protestatio prodest quò ad mensam commu nem.Ego quæro, si fructus excreuerint à casu, puta im petu fluminis istud incrementum perit, nunquid pce dens statutum reintegretur, & redeat ad primos limites? & uidetur quòd non reintegretur ipso iure, arg. C.de post. hæred. instit.l. uxoris abortu.ij. respon. & ff.de ser.rusti.prædi.l.Attilicinus ¶Et nota, quòd licet forma numeri infringatur, tamen corpus præbendarum non minuitur; & ideò super corpus præbenda-
44 rũ nõ est necesse aliqd de nouo statuere.¶†Capio gl. q̃ incipit, uñ eis. Et q̃ro, quid est canonia & qd p̃bẽda? rñ.canonia est ius, qđ puenit ex electione & receptione in fratrẽ.præbenda autem est ius, quod prouenit ex assignatione præbendæ. primum ius est incorporale: secundum corporale: sic præbendæ consistunt in cor-
45 pore, ut ff.de usufruc.l.ij.† Modo quæro, nunquid impetrãs canonicatum debeat facere mentionem de certo numero præbendarum? respon. sic. Item impetrans præbendam debet facere mentionem de certo numero canonicorum: aliter non ualerent literæ tanquàm subreptitiæ: quia papa semper uidetur loqui, saluis statutis & consuetudinib. ecclesiæ, ut ĩ de const.lib.6.
46 ¶†Nota hic, quòd ratione incrementi fit noua disposi
47 tio,& alteratur numerus præbendarum. † Quæro ergo, si per alluuionem, uel insulam accreuit magnũ terræ spatium, uerbi gratia præbenda habebat pro fine fluuium: in illo fluuio nata est insula, uel paulatim retro cessit, & facta est alluuio, utrum augeatur illa p̃bẽnda, an debeat noua fieri? in usufructu dicimus, q alluuio accrescit. Item in emphyteusi, ut ff.de usufr.l. item si fundi. De proprietate non est dubium, quòd ei accrescit, ut instit.de rerum diui.§.item quod,& §.insula. In feudo accrescit dño.sed non feudatario: quia pro illo incremento non facit seruitium. Quid ergo in p̃benda? & uidetur q non accrescat: quia taxata est, ut ff.de acq.rerũ domi.l.in agris. ¶In contrariũ facit, ut ff.de act.emp.l.Iulianus §.si Titius.¶Considerãdũ, q in nostro c. superexcrescentia nõ accedunt præbendis formatis, sed formandis. Et ideo in qõne pposita uidetur, q magna alluuio pertineat ad capitulũ: modica ad præbendam: quia de modicis nõ curamus.
48 Et idem uidetur dicendum de æstimo in cõi, q maxime fauore reipublicæ, debeat augeri propter excrescẽ
49 tiam; sicut diminui propter discrescentiam.¶†Quæro, utrum omnis canonicus a. debeat habere præbendam? respõdeo sic, ubi præbendæ sint distinctæ.¶Sed nunquid omnis habens præbendam debeat habere canonicatum? dicit gl. quòd non. ego supra intellexi hanc gl. de præbenda nõ canonicali, &
50 dic, ut s̃ dixi.¶†Sed Inn.dicit, qđ si recepto in canonicũ est assignatũ stallũ in choro, q eoipso est in potentia & in iure exercendi oẽm actũ spiritualem, puta eligendi, & etiam tẽporalem, puta consentiendi uenditionibus, & eorũ tractatibus dandi uocẽ. qđ forte est uerius, si est receptus ad plenitudinem iuris canonica

a ¶ *Et uide dominum Ant. & latissime Inno. in c. ppositum, de concess. præbend.*

lis; quod in dubio p̃sumitur: qa totũ est unum ius, licet plura possint; sicut aĩa una est.& tñ plures potẽtias habet: & officiũ iudicis unum est, & multa põt, ut ff.de iuris.om.iudic.l.j.& hæres etiã sine ulla possessione potest omnia, quæ potest hæres. ut l. hæreditas, in prin. ff.de peti.hęre.& l.ex facto, in fi.ff.de uulg.substit.omnia prædicta potest: qa non distinguitur uox à uoce
51 per potentiam, sed solũ per actum suum.† Item uerbũ plenitudinis est uerbum uniuersale, & omnia includit etiam tacite intellectum, ut ff. de acq.re.domi.l.quædam.ff.de contrahend. empt.l.in modicis.ff.de arb.l.si cum dies.§.plenum.ff.ad Tertul.l.j.§.si mater.ff.de rei uindi.l.Iulianus.§.fi. ¶Sed pro Ber.facit: quia sequeretur, quòd haberet uocem in collatione præbendarum, sicut in electione canonicorũ: quia p̃benda tacite ad illud sequitur: sed hoc uidetur impossibile: qa nondum est receptus ad ea, quæ sunt p̃bendæ.ff.de acq.re.do.l.traditio. nã qui non est inuestitus, non potest aliũ inuestire.& est simile in uasallo sub expectatione feudi recepto, qui non habetur inter pares curiæ, nec ha
52 bet uocem inter eos in testificando.¶†Ex hoc sequit̃, quòd canonici sub expectatione præbendæ recepti nõ debent ad electiones uocari: qđ dic ut in c.cum qui, de præb.li.6.& Archi.de præb.c.hi qui.¶Quæro si absenti est collatus canonicatus, & acceptauit p̃sentatis sibi literis, an ante illam electionẽ habeat ius reale ipsius canoniæ? dicit Cõpo. q sic: qa in spiritualib. non requiritur traditio, sed in profanis sic, ar.C.de sacros.
53 ecc.l.fi.& no.ff.de iureiur.l.Labeo.¶†Quærit gl. utrũ oĩs canonicus habeat uocẽ in capitulo? dicit gl. quòd nõ; dẽt intelligi de canonico nõ recepto ad p̃bendam: qa nõ est receptus ad plenam possessionẽ, ut s. declaraui. ¶Capio gl.q̃ incipit, uñ. & quæro, nũquid per istud pactum fit commissa simonia? gl.sentit q sic, si alias nõ erant facturi: uel hic non fuit pactio, sed protestatio. ¶Capio gl.quæ incipit, hæc uidebatur, & dicitur quòd diligentia prosit diligenti, & nõ aliis, ut C de alluuio. & palu.l.j.sed ibi fuit diligens in re propria: hic in cõmuni.uñ non cõpellitur ad cõionem, sed ad diuisionẽ, & sic non ob.ff.de condi inde.l.si non sortem.§.si cen-
54 tum. ¶†Capio gl.quæ incipit, argumentũ.ex qua not. quòd statuta recipiunt tacitam cõditionẽ. ¶Capio gl. quæ incipit, per hoc.& quæro, nunquid canonicus possit recipi ad uacaturam? & dic q sic in genere, sed nõ in specie ad talem uacaturam, ut not.in l.iij ff.pro socio. facit c.j. qui succe. tenean.coll.x. Sed remitto te tamen ad cap. detestanda, de conces.præbend.lib.6.&
55 ibi plene per Io.And. in gl. ¶†Capio gl. quæ incipit, hic potest. Quærit gl. utrum recepti ultra numerum habeant uocem in capitulo? gl. dicit, quòd non, nisi hoc sit de consuetudine. Alij dicunt contrarium: qa nihil habet commune uox cum præbenda, siue receptio in canonicum fuerit facta per authoritatem papæ, siue per capitulum. communiter gl. seruatur: qa expectantes non sunt plenarie inuestiti. ¶Capio gl. q̃ incipit, sed cum canonici.& quæro, cum sit renuntiatum statuto, ergo omnes p̃bendæ debent esse pares, & sine aliquo priuilegio. Respon. antecedens est falsum: quia antiqui canonici non renuntiauerũt suis p̃bẽdis. ¶Capio gl.pe.& no.q illud, qđ fit lite pendẽte, debet cassari.¶Oppo.qa in personali actione, uel iudicis officio nõ ɔ̃hitur uitiũ litigiosi, s. ita q res nõ possit aliter alienari, ut C. de liti.aut.litigiosa. Sol. hoc ideo, quia istud remediũ personale unitũ erat reali in canonicatu iã adepto; & ideo sapit naturã realitatis, sicut

55 actio mixta, arg. in l. diuus. ff. de petitio. hær. ¶ † Quæro, quo iure canonicus petat sibi assignari pbendã, q de nouo uacat? rñ. officio iudicis, in quo summatim proceditur. sed certe nostrum ca. innuit contrarium: quia hic fuit lis contestata. dic ut j in rub. de offi. iud.
56 p Inn † ¶ Quæro, nunquid papa uidetur de se reuocare totũ negociũ, si incipit de eo cognoscere, uel alij delegat ex certa scientia? & dic, q sic inter easdem personas, nõ inter alias. Idem ait, q quando de eadem re litigatur coram pluribus iudicibus, ad unũ ipsorũ debet remissio fieri, si hoc petat reus: sed si non petit, te-
57 net uterque processus. tene mẽti. ¶ † Pone enim, q Perusinus cõmisit homicidiũ Florentiæ: est accusatus Perusij, & Florentiæ, potest ubique condẽnari, nisi de se petat ad unũ remitti, quod etiam per procuratorẽ petere poterit: quia nõ tangit crimen, nec excusationẽ criminis. Et Ia. But. male determinauit in quæstione de Rauagense, q exceptio banni in illa quęstione, qualitercunque opposita, & qualitercunque pronuntiare tur sup ea, in effectu erat absolutoria, & ideo de enernatione criminis sub quacunque figura uerborũ, imò potius quadam cauillatione non debuit admitti procurator ad opponendum exceptionẽ bãni, nec fuit admissus per curiam; & ita disputãdo determinauit Iac.
58 de Bel. ¶ † Modo quærò, quid si contra principalẽ proceditur Perusij de homicidio, ꝯ mandatorem proceditur Assisij? Modò principalis petit se remitti ad iudicem Assisij; uel mandator ad iudicem Perusinum, nunquid ista remissio debet fieri? uidetur quòd sic. quia unum est delictum in substantia, ut not. Cyn. C. si reus accu. mor. fue. quia una est mors, & nõ plures, sicut si duo inciderent unam arborem, una est incisio, & non plures. Itẽ cõtinentia causæ nõ debet diuidi. C. de iud. l. nulli. Item per titulũ. ff. de quibus reb. ad eundẽ iudicem eatur. In contrariũ vr: quia separata sunt territoria, & tribunalia, & unũ non deseruit alteri, nec habet aliquid cõe cũ altero. Sic igitur ql̃ibet iurisdictio per se discernitur. ff. de iur. om. iud. l. si familia, in gl. & ff. de manumis. l. apud eum. Nisi forte sint ciuitates fœderate; & tunc debet deferri digniori, ar. ff. de cap. & postli. reuer. l. non dubito. sed in eodẽ territorio maius tribunal p̃ualet, ut no. Bar. ff. de custo. reo. l. ij. §. fi. & ex receptis coram uno, tunc alter poterit se funda-
59 re, uel adminicula sumere. ¶ † Conclusiones Collectarij super isto c. sunt, q licet sit ruptus numerus canonicorũ, non tñ est ruptus numerus pbendarũ: sed debẽt expectari, quòd uacẽt: quia canonicus põt recipi sub expectatione pbendarum s̃m Inn. ideo dicit hic Inn. q in isto c. per statutum erat taxatus numerus nõ tm̃ præbendarum, sed etiam canonicorum: aliter canonici nõ dicerentur fregisse numerum præbendarũ: quia qđ nõ mutatur, stare non prohibetur, ut C. de appel. l. præcipimus. uel dic, q ideò hic utrunque intelligitur mutatũ: qa iustitia hoc suadet pp fructus, seu reditus
60 excrescẽtes & hæc uera. ¶ † Alia conclusio est, q laicus põt hr̃e pbendã. idẽ tamẽ nõ uocabitur ad electiones; & sic fit conuersus, nisi uocaretur de gr̃a, ut in c. ex eo, de elec. in fi. lib. 6. ¶ Quod dicit de præbẽda, debet intelligi, q conuersi laici possunt habere pbendas in ecclesia: sed laici, qui non sunt de corpore ecclesiæ, nõ possunt hr̃e præbendas stricto sumpto uocabulo, nec possunt interesse electionibus p̃latorum, nec aliis dispositionibus ecclesiasticis. j de elect. Cumana. Intellige, ut nõ participent in actu dispositiuo: sed tanq̃ testes, uel tabelliones bene possunt interesse, ut dicã, j
61 de iu. c. decernimus. † Alia conclusio, q canonici sub expectatione non sunt uocandi ad actus electiuos, uel solennes, nisi possessionẽ fuerint adepti, nõ per se, sed per illũ, cuius authoritate debent adipisci. allego Ar-
62 chi. in c. eum qui, de pb. lib. 6. ¶ † Alia conclusio est, q eo tpe, quo quis est receptus in canonicũ, debet habere partẽ de bonis cõibus, & de mensa cõi. & si tractet de eis alienandis: quia sua interest, debet uocari. j de
63 præb. c. dilectus, de elect. c. in Genesi, in fi. † ¶ Alia conclusio est, q si una pbenda tm̃ sit supernumeraria, & quatuor, pone, canonici sunt supernumerarij, non diuiditur illa præbẽda: quia esset ꝯ ius: sed dabitur prius recepto in canonicũ. nec põt capitulũ gratificari: quia gratificatio nõ hẽt locũ post, q̃ alteri ius est quæsitum rõne prioritatis, ut in c. duobus, de rescrip. lib. 6. adde, si esset dubiũ, quis primo esset receptus, locus esset gratificationi, arg. ff. de leg. ij. l. si qs seruũ. §. si inter duos. uel de concordia poterit sopiri ista q̃stio, ut ff. de usu-
64 fru. l. quoties. ¶ † Alia conclusio est, q præbenda adeò hẽt respectum ad canonicatum, quod collata præbenda, quæ consueuit assignari canonico, etiam canonicatus uidetur collatus esse 1. q. 3. si quis obiecerit. has si qdẽ superius cõclusiones examinauerã: sed ideò recẽsui, ne fama eorum, à quibus didicimus, supprimatur.
65 ¶ † Extra not. arg. quòd si principali doctori sunt deputatæ scholæ magis honorabiles, quòd assumpto ad principalem lecturam tacitè illæ scholæ debeantur: & si plures sunt assumpti loco eius, debeantur digniori & antiquiori prærogatiua uirtutis, & temporis, ut l. j. ff. de albo scrib. & l. semper. ff. de iure immu. saluo, si in eodem instrumento essent simul. nam tũc primo nominatus censetur dignior, uel saltẽ principalior apud mentem loquentis, ut ff. de hære. instit. qui soluendo non erat duos Apollonios; & mortuo primo statim succedit secundus in schola sine alia deputatione per eandem legem. ¶ Item si sunt duo officia unita, uel annexa duo salaria uni cathedræ, propter annexionẽ sufficit alterum nominari, ut leg. & not. in auth. iudices si-
66 ne quoquo suffr. §. illud. ¶ † Sed pone omnes canonici mortui sunt: deinde alij creati, nunquid est opus simul creari præbendas? Rñ. nõ: quia eadem corpora & limites perseuerauerunt, sicut ecclesia non indiget reparatione, licet reparetur prælatus, ut l. sicut, in §. fin. ff. quod cuiusque uniuer. no. Item si duo sunt præbendarij, & unus decedit, præbenda mortui alteri non ac-
67 cedit: quia uacat, & respicit successorem. † ¶ Porrò quælibet præbenda potest dici ager limitatus, & in agris limitatis non habet locum ius accrescendi, ut ff. de acquir. re. do. l. in agris: quia distantia corpora nõ possunt ad unum corpus uniri, nisi amotis terminis distinctiuis, ut ff. communia prædio. l. si quis duas.

SVMMARIVM.

1 *Causa ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent.*
1 *Libertati ecclesiæ contraria semper tendunt ad damnum ecclesiæ*
2 *Laici debent parere clericis, in eo, quod spectat ad iurisdictionem clericorum.*
3 *Processus, qui fundatur super statuto inualido, est nullus ipso iure.*
4 *Sententia erronea an sit ipso iure nulla.*
5 *Processum nullum qui dicit, debet probare causam, quare sit nullus.*

Laici

9 *Laici non possunt etiam in fauorem ecclesiæ, uel clericorum facere statuta disponẽtia de reb. uel personis ecclesiasticis.*

7 *Statutum, quòd minor 25. ann. non possit testari sine authoritate curatoris, non tenet in præiudicium Clerici cui minor, sine curatoris authoritate testatus, reliquit.*

8 *Statutum prohibens alienari in clericos, si principaliter in eorum odium, non ualet: si uero principaliter fauore reipu. ad hoc nè suis redditibus fraudetur, ualet tanquàm rationabile.*

9 *Laicus per statutum municipale si sit tutus contra creditorem præscriptione triennij, & factus sit clericus, an uirtute ipsius statuti poterit se tueri in curia episcopali.*

10 *Statutum æquiparatur sententiæ diffinitiuæ, quæ per mutationem fori uires non amittit.*

11 *Quæstio inter duos laicos si sit coram episcopo, an episcopus debeat sequi statutum laicorum.*

12 *Laico an possit dari ecclesia ad firmam.*

13 *Bona clericorum, si clericatus occasione quæsita, eodem iure censentur cum bonis ecclesiæ, secus si hæreditario iure sint quæsita.*

14 *Statutum laicorum super rebus ecclesiæ, uel clericorum per Papam confirmatum, facta speciali clericorum, uel ecclesiæ mentione, perinde seruari debet ac statutum Papale.*

15 *De eo, quod excipi necesse est, cogitatum non uidetur.*

16 *Iudicium ex parte antè citationem, ex parte post pronunciationem, in medio discussionem requirit.*

17 *Actor, si usque ad finem instantiæ stetit, quòd nihil fecit in causa, intelligitur non probasse. & reus diffinitiuè absolui debet si autem stetit per iudicem ualet absolutoria, tamen appellatur iuridice.*

18 *Præcepti sententia, lata causa non cognita, iustificata per clausulam & si senseris te etc. citato comparente, & cõtra dicente, resoluitur in simplicem comminationem.*

19 *Probationibus hinc inde omnino paribus insurgit absolutio uel ab obseruatione iudicij, uel diffinitiua.*

20 *Reconuentio in duplicibus iudicijs dicitur potius legis, quàm rei; quare in his, reus nunquam uidetur se astringere ad probandum.*

21 *Iudex, qui habet pronuntiare, nõ potest tenere neutralitatẽ.*

22 *Citari eodem modo quis debet in causa appellationis, quo in principali.*

23 *Appellationis nomine continetur & Nullitas. & Sententia nulla non ualidatur ob non prosecutionẽ appellationis.*

24 *Sententia contra possessorem, uel petitorem lata non factis probationibus, quando ualeat.*

25 *Ubi qui petat non est, nec iudex, etiam factis ex se conscius, condemnare debet.*

26 *Christus, licet esset iudex, & testis, non condemnauit adulteram.*

27 *Credulitas uana an obliget in foro conscientiæ.*

28 *restituere ex conscientia an quis teneatur non petenti, cui se non obligauit.*

29 *testis non est interrogandus de conscientia, quæ potest oriri etiam ex falsis causis.*

30 *Reus si, uidens se succumbere, transferat possessionem in clericum ad hoc ne iudex secularis possit exequi; Episcopi erit uel restituere in pristinam possessionem, uel eam pendente iudicio, sequestrare.*

31 *Clericus rem litigiosam scienter emens ad effectum impediendi executionem iudicis layci an & qua pœna puniri possit.*

32 *Populus Romanus an possit facere legem generalem sine authoritate papæ.*

33 *Statutum si fiat, quòd uendens clericis teneatur soluere in comuni nomine gabellæ unam magnam gabellam, puta decem solidorum pro libra, an sit contra eos.*

34 *Ciuitates quotidie statuunt, quòd non possit uendi non subiectis eorum iurisdictioni.*

35 *Statutum si inducit præscriptionem decem annorum, adijciens quòd obligatio tollatur ipso iure; an ecclesia debitrix laici poterit se tueri hoc statuto.*

36 *Statutum inter subiectos põt tollere naturalẽ obligationẽ.*

ECCLESIA sãctę. a ¶Causæ ecclesiarũ p ɔstitutiones laicorũ diffiniri nõ debẽt.

¶Vide omnino egre per dominum Ale. in consi. in 5. uol.

2 & diuidit in tres partes. In prima thema, quod tacite supponit. Scd'a ibi: nos, decisio qst onis. In tertia, ibi: qđ ergo, cõclusio. ¶Ex pdictis casus huius decretalis ponit in gl. nõ hic, sed ĩ, ut s. pẽdẽ. c. ecclæ. tu dic breuiter. pone, statutum populi Romani erat, ꝙ si reus alienaret possessionẽ li. pẽdẽ. de facto, & sine ullo iudiciorũ strepitu, ꝙ recipiẽs teneat restituere possessionem agẽti. accidit ꝙ eccl'ia sanctæ Mariæ egit ɔ̃ Io. đ Attegia corã iudice. Qui Io. fuit absolutus: a qua snia fuit appellatũ ad senatorẽ: appell. tione pendẽte dictus Ioãnes possessionẽ, sup qua cõueniebaẽ trãstulit in quoddã monasteriũ: monasteriũ locauit possessionẽ alteri. vñ senator ad q̃relã ecclesiæ sanctæ Mariæ dictã possessionẽ eidẽ ecclesiæ restituit, seruãdo ad literã formã dicti statuti. peruenit iste strepitus ad notitiã Papæ: Papa reuocauit ad se negociũ: q̃rebaẽ, qđ iuris. papa attẽdens, quòd laicis ẽt religiosis nulla est attributa facultas super personis, & reb. ecclesiasticis, ẽt in eorũ fauorẽ, qđ a dicto senatore factũ fuerat i p̃iudiciũ monasterij nõ cõuenti, nec ɔfessi uel cõuicti, in irritũ reuocauit, sniaẽr mãdãs dicto monasterio possessionẽ restitui.

1 ¶† No. ꝙ q̃dã fiunt ɔ̃ libertatẽ ecclesiæ, & ista semper tẽdũt ad damnũ ecclesiæ. q̃dã ẽt fiunt in utilitatẽ ecclesiæ, & tñ nõ ualẽt, ut hic. sed quare papa hic omisit facti narrationẽ? rñ. q. per rñsionẽ daẽ factum intelligi, nec oportet, quòd lõga facti series occupet mẽbranas. Ibi, Etiã religiosis. i. catholicis & honestis: q̃a non est quęstio de uita & moribus, sed de ptãte.

2 ¶† Ibi, Obsequẽdi, no. ꝙ laici debẽt parere clericis, s. in eo, qđ spectat ad iurisdictionẽ clericorũ, & sic clerici põt hẽre iurisdictionẽ in laicos. ¶Ibi, & Authoritas imperãdi, no. quòd in statuendo reqritur authoritas imperandi, sine qua statutum est ipso iure nullum.

3 †No. ꝙ ꝓcessus, q fundaẽ sup statuto inualido, est nullus ipso iure, qđ nõ reperiẽ alibi.

4 † & ꝙ erronea snia sit ipso iure nulla, no. ff. đ ar. l. q̃a arbiter, & l. j. C. de erro. calcu. p Cy. alibi no. ꝙ daẽ restitutio i iteg. ff. ad Tre. l. seruo inuito. § cũ ptor. dic, ꝙ est appellãdũ. Si tñ iudex ꝓnunciat ex abrupto, nõ ualet: q̃a omisso medio ordo seruari non potest. non dico, quòd probatio sit

b de substãtia ᵇ iudicij, ut. ff. de edẽ. l. argẽtarius. §. cũ aũt: sed dico, ꝙ media causæ debẽt interuenire saltẽ taliter qualiter, & eo ipso ꝙ ñ ẽ ꝓbatũ satisfactũ est ordini iudiciorũ. ff. đ arbi. l. si de meis §. si. & appellatio ẽ reparatio omissarũ ꝓbationũ. C. de tẽp. l. ꝑ hãc. si ẽ necesse appellari, ergo snia ualebat.

¶Ad eãdẽ materia an statutũ laicorũ sit seruãdũ cõtra clericos in foro ecclesiastico, uide Areti consi. xxv.

5 ¶† Qui dicit ꝓcessum nullũ, dẽt ꝓbare cãm, quare sit nullus, ut not. in l. imperatores. ff. de priui. credi. secundum Azo. sed Io. dicit non plurimi solennitatẽ: q̃a ꝓcessũ est in ɔ̃dictorio iudicio. ¶Si aũt

fit processum de concordia partiũ, præsumitur de processu. ut no. in l.j. C. de fi. instru. & iure hastæ fisca. li. x. ¶Quandoque dr sententia non ualere: quia non est cõformis libello. C. de fideicom. liber. l. fi. tñ iudex uidet cõdẽnasse ẽm formã petitionis, ut no. in Spec. de resti.
6 spoli. §. j. ff. fami. ercis. l. puto. §. j. ¶† Ibi, Cõmodum & fauorem, hoc ideo dicit, quia prætextu statuti ecclesia sanctæ Mariæ erat assecuta fauorem, & quia redundabat statutum ad commodum ecclesiæ, uidebat ualere. cõtrarium est uerum: quia laici non pñt ẽt in fauoré ecclesiæ, uel clericorum facere statuta disponentia de
7 rebus, uel personis ecclesiasticis. ¶† Sed ecce, q statutum disponit q minor. 25. annis non possit facere testamentum sine authoritate curatoris. de iure aũt cõi nõ requiritur in testamentis authoritas curatoris, ut. ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. j. & ibi sing. no. Modo de isto testo est qstio corã epo: quia in eo fuit factum legatũ cuidam clerico. Quæritur nunquid sit standũ statuto, uel iuri cõi? & vr hic expssum, q statutum non ualeat quo
8 ad clericum, etiam si alteri clerico prosit. ¶† Idẽ uidetur dicendum, si statutum prohibet alienari in clericũ q non ualet statutũ, qd est uerũ, si principaliter sit factum in odium clerici: sed si in fauoré reipublicæ, ut non fraudetur suis redditibus. i. publicis functionibus, bñ ualet statutum ẽm multos magnos doc. qa sup proprio territorio fecerunt statutum, qd durat ꝓpriũ in suo uniuersali; sicut patet, qd de ꝯtractibus, & delictis ibidẽ factis habet iurisdictionem. de hoc alibi dixi. Et ꝯtractus facti in damnum, siue fraudem fisci non debent fisco nocere; nec minus fauorabilis vr respublica q ecclesia; ut. C. de sac. san. eccl. l. fi. de hoc sunt uariæ opi. quas non prosequor. alibi dixi. ¶No. tñ quod istud statutum non est nudum, i. sine cã. nã, si respublica fraudet in suis redditibus, nõ posset se tueri ab ho-
9 stibus. † Pone, laicus per statutum municipale est tutus ꝯ. creditorem præscriptione triennij, factus est clericus, nunquid uirtute istius statuti poterit se tueri in curia episcopali? Io. An. in c. 2. de excep. li. 6. dicit, q hæc quæstio disputata fuit Bononiæ, & determinatum,
10 q non debet ditari de alieno. † ¶ Tu dic, q clericus mutat forum, tñ non perdit, qd sibi est quæsitũ. s. ius uigore statuti, ut no. ff. de le. j. l. nemo potest, ubi est glo. sing. & dico, q statutum æquiparatur sñiæ diffinitiuæ, quę non perdit uires suas fori mutatione, ut. ff. de iur. om. iu. l. cũ quædã puella. Et est rõ, quia hæc exceptio in pteritum æstimat, i. anteq esset clericus, ar ff. si cert. pet. l. proinde, nisi forte quis diceret ex quolibet ꝯtu nasci non solum obligationem ciuilẽ, sed canonicam, quæ per statutum tolli non potest. sed de hoc non habemus aliquẽ text. q istæ sint duæ obligatiões: sed hęc est una utroque iure cognominata; & iõ una pscriptio sufficit, ar. ff. de tut. & ratio. distra. l. j. §. in tutela. quem
11 tex. pondera in rõne sui. ¶ † Sed pone, q est quæstio inter duos laicos coram epo, nunquid eps sequitur statutum laicorũ? rñdeo sic. nã & sñiam iudicis laici mandabit executioni, ut elegãter no. In l. ex ea. ff. de postu. ibi, in qua præses fuit, qui sñiam dixit. 96. dist. bene quidem. ¶Ibi, Quod, ergo nota tria motiua papæ. Primũ pp iudicis incompetentiam. Secundum pp statuti nõ ualentiam. Tertium propter inordinatum processum. ¶Ibi, Reuocantes, no. quod executio [a] male facta debet retractari. ¶Ibi, Sentẽtialiter diffinimus, no. reuocatoriam possessionis esse diffinitiuam, & sententialiter promulgandam. ¶Capio primã glo. & no. q laici de spiritualibus uel temporalibus ecclesiæ, uel clericorum nihil possunt disponere. Item non potest in eos compromitti per clericos, uel de rebus ecclesiarum. Ber. ergo nec de causis ecclesiasticis, ut de usuris, de qui-
12 bus dubitatur, an sint usuræ. ¶† Quærit hic collectarius, an laico possit dari ecclesia ad firmã ita, q percipiat oblationes fideliũ, uel relicta ecclesiæ pro aia? &
13 dic quod non ẽm Hosti. † ¶Secunda glo. dicit, q bona ecclesiarum, & clericorum censentur eodem iure. quod uerum puto indubitanter in rebus acquisitis occasione clericatus. Sin autem hæreditario iure successit, onera hæreditaria implere debet, de hoc in Spec.
14 de cleri. coniu. ubi uideas. ¶Tertia glos. dicit, quòd si papa approbat statutũ laicorum super rebus clericorum, & ecclesiarũ, q statutum est seruandum tanquam statutum papæ. quod intelligo, si noiatim est facta mẽtio de clericis, & ecclesijs: aliter non continentur in generali sermone, ex quo posset eorum libertas infrin-
15 gi. † Nam non vr de eo cogitatum, quod necesse est excipi, ar. ff. de fideic. liber. l. cum fidei, & quia pœnale est statuentibus, & pœnalia requirunt specialem mentionem, uel expressioné, ut l. 3. §. si procurator. ff. qd quisque iur. Item generalis locutio non tollit priuilegia specialia, ut sing. no. in l. decurio. C. de silen. li. 12.
16 ¶† Capio glo. quæ incipit, Bene dicit. & no. q citatio est principium, & fundamentum ordinis antæ iudiciarij. Adde. ¶Item monitio facta parti præsenti, ut dicit gl. cõis & notabilis. C. quõ & qñ iud. l. 2. Iudiciũ ex parte ante requirit citationem, ut insti. de pœna teme. lit. § fi. Ex parte post requirit pronuntiationem, ut. ff. de iu. l. de qua re. In medio requirit discussioné, & occasione discussionis requirit dilationes, testiũ productiones; & reliqua, quæ per ordinem ponuntur. j. de pba. c. qm ꝯ falsam. & si iudex non discusserit, aut stetit per partem; & imputet sibi pars, ut. ff. de eden. l. argen-
17 tarius. §. cum aũt. ¶† Et nota, q si actor usque ad finẽ instantiæ stetit, q nihil fecit in cã, intelligitur non pbasse, & imputet sibi: quia sciebat eius probationes nõ durare; unde reus est absoluendus non solum ab obseruatione iudicij, sed diffinitiuæ, ut no. per Bart. ff. de iureiu. l. admonẽdi. aut stetit per iudicem, quia noluit admittere testes, uel instrumenta; & ualet sñia: tñ põt iuridice appellari. ff. de peculio. l. eo tempore. j. de ap-
18 pe. c. interposita. † Vnum scias, q sñia præcepti lata sine causæ cognitione iustificata per clausulã. & si senseris te grauatum. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. meminisse, citato [b] cõparente & ꝯdicẽte resoluit in simplicẽ cõminationem, ut. C. cõmina. uel epist. l.
19 interlocutio. † Itẽ scias, q si vtraq; pars pbauerit, una unũ, & altera pars ꝯriũ, nõ tñ ita q altera pars pponderet alteri in pbãdo si quidem reus libellum suum formauit agendo, sicut actor, absoluitur hincinde uterque ab obseruatione iudicij, uel forte etiam diffinitiuè: quia actor, qui non probauit melius, quàm reus propter parem conflictũ probationum nil probasse uidetur, cum iura partium sint obscura. & cætera dicam. infra. de proba. ca. licet.
20 Tñ † ẽt illud no. quod in duplicibus iudicijs, ubi reus uidetur reagere ex quadam necessitate, nũquam reus vr se astringere: quia ista est reconuentio legis potius, quàm hominis; & ideo non est uoluntaria; qua pro-
21 pter reus absoluitur, ut. ff. de iudi. in l. in trib. † Porrò iudex

a ¶*Vide alle. per dom. Ale. et mod. in l. si pacto, quo pœnam. C. de pactis.*

b ¶*Vide omnino per de. Iaso. in l. nec quicquam. §. ubi decreto. ff. de o. pro. procon. & leg.*

iudex, qui hēt pronūciare, nō pōt tenere neutralitatē, sed habet se ad alterum declinare, prout rationabilis animi motus dictat, uel sibi, uel iuris priuilegiū, ut. ff. manumis. l. Iul. Item si plures sunt iudices, uel arbitri, & uni sit liquidum de causa, alteri non; unusquisque se quat cōscientiā suā, ut dicit lex illa nota. ff. de arb. l. si de meis. §. fi. & sic satisfaciēt statuto arctanti ad pronūciandū. nā debent obedire statuto etiā de facto. ¶ Opponit gl. quia hic eramus in causa appellationis; unde poterat ꝓcedi parte absente. ¶ Sol. illud uerum, si absens citetur: qa tunc hr̄ pro præsente: aliter secus. Ber.
22 †eodē modo qs debet citari in causa appellationis, sicut in principali; & sic requiritur trina citatio, uel peremptorium, quod debet uenire ad notitiam citati in hoc casu ſm Ber. quod est not. dignū, & menti tenēdū. ¶ Sed opponitur, hic non erat actum de nullitate, sed
23 appellatum; qūo ergo reuocatur in irritū. † Rñ. hęc est natura appellationis ꝓpter lites abbreuiandas, ut nomine appellationis contineatur nullitas, ut sing. not. in l. j. C. quando prouoca. non est neces. Et tñ si sñia est nulla, nō confirmatur per appellationem nō prosecutam: qa nō pōt transire in rem iudicatā; unde non inducitur desertio. Fatalia enim nunq̃ habent locum, nisi ubi sñia pōt transire in rem iudicatam lapsu tpis. Nam nullitas fomentum non recipit, ut ff. de app. l. si
24 expressim. ¶ † Oppono, dicitur hic, ꝙ nō ualuit, quicquid factum fuit ꝯ monasteriū, nullis factis probationibus ꝯ ipsum. imo ualet: qa lege cauetur, qđ in causa appellationis non probatū ꝓbabo.[a] C. de tēpo. app. l. per hāc. ff. quod cum eo l. fi. ergo licet deficiat probatio, tamen tenet sententia: aliter non fieret mētio de appellatione, sed de nullitate. Sol. lata contra possessorem, est etiam in possessorio ipso iure nulla, ut hic. lata contra petitorem ualet, si iurisdictio suffragatur. uel dic, ꝙ aut est processum cum ordine; & tunc ualet, licet probatio sit insufficiens. ff. de quæstio. l. maritus. ff. de eden. l. argentarius. §. cum autem. text. est no. aut sine ordine; & tunc non ualet, ut. ff. de re iud. l. si cum nulla, & not. in l. prolatam. C. de senten. & interlo. om. iud. ¶ Quò ad primum dicit Cassiodorus in libro uariarum, quicquid non discutitur, iustitia non putatur. Quò ad secundū dicit lex, si forma ordinis non seruetur, ipso iure nihil agitur per iudicē: sed si pars consitetur, ualet id, qđ agitur per partem, ut ꝯ de rest. spol. c. Pisanis. de forma ordinis est, ꝙ dentur dilationes ad liquidandum negotium, si petantur. & nota tria. s. citatū, confessum, uel conuictū. ex quo datur intelligi, ꝙ sufficit sola confessio sine aliis adminiculis tam in ci-
25 uili, q̃ in criminali 2. q. 1. nos in quenquam. ¶ † Nota, si nemo petat, nemo condemnat, etiā si iudex certus sit, siue habeat expressam & euidentē scientiā, siue cōscientiā. i. tacitā & occultā cordis scientiā, sicut accidit in secretis secretorū, quæ nemo nouit, nisi Deus, ipse, ut no. ff. de pact. l. iuris gentiū. §. pactorū. Iudex enim debet sequi publicam conscientiam, seu legis pceptū, non priuatam suam conscientiam: quia officiū suū est
26 publicū, non priuatū. † Vñ licet Christus esset iudex, & testis, non tamen condemnauit adulteram: quia nemo eam accusabat, nec erat in iudicio uocata, dicens: Mulier quis te accusat? quæ ait, domine nemo. tunc Christus, nec ego te condemno. Vnde, si nemo petat, siue qs non sit citatus, siue nō sit probatū, siue libellus, & tota forma peccet in forma, siue peccet in causa, non est cōdemnandus. Sed quid si reus dicat, ueritatem nescio, tamen conscientiam habeo? Respond. nō fatetur, nisi
27 dicat, credo, ꝯ de resti. spol. cum ad sedē. ¶ Sed nunqd uana credulitas obliget in foro conscientiæ? & uidetur ꝙ sic: quia iam est in corde suo mæchatus, licēt
28 actualiter non teneatur. ¶ Sed nunquid ex conscientia teneatur quis restituere non petenti, cui se nō obligauit? Respon. sic, si cōmode posśit restituere. i. absque suo dāno. secus, si incurreret damnū; ut qa pderet regressum contra suū authorem: qa ordinata charitas incipit à seipso; & ideo nemo tenetur magis diligere alium, quam se, ut C. de ser. & aqua. l. pses. ¶ Sed nunquid teneaſ seruare cautelā, q̃ hr̄ in l. at qui natura, in §. cū me absente. ff. de neg. gest. respō. nō qa ad illā uiā nō est obligatus, nisi administrator negotiorū absentis, nemo enim tenetur esse procurator alterius, ut ff.
29 ad Treb. l. postulante. ¶ † Et scias ꝙ testis non est interrogandus de conscientia, q̃ pōt oriri etiam ex falsis causis: quia nō pertinet ad testem scire nisi ueras causas, ut notabiliter dicit tex. in auſ. de consue. recti. feu.
30 §. fi. † Item no. quòd per istud c. vr̄ inuenta talis cautelatio, ꝙ reus, qui uidet se succumbere, transferat possessionem in clericū; & tunc iudex secularis non poterit facere executionem. Sed contra istam iniquitatem succurriſ: quia fiet per episcopum repositio possessionis in pristinū statū, & cogetur reus promittere de iterum non transferenda possessione in alium, ar. ff. de pet. hære. l. diuus. uel deponere possessionē apud sequestrū ita, ꝙ ad mandatum iudicis libera posśit fieri executio, ar. ff. de dolo. l. si oleū: qa reus facit se nō solū suspectū, sed ēt à possessione alienum, ar. ff. de aliena. iu-
31 di. mu. causa facta l. p. 96. dist. sed cū miles † an iste clericus punietur pœna seuerissima, non dico ultimi supplicij, sed ea, q̃ posśit sibi adaptari per similitudinem, siue cōparationē pęnarū, pro ut no. Inn. ꝯ de ac. c. qualiter? Quæstio stat in hoc, an simplex clericus, qui nō est in aliqua prælatura dicatur potētior ita, ꝙ habeat locū contra eum ille titulus, ne liceat potentiorib. & determinat Cy ꝙ nō, C. de procura. l. qui stipēdia, ubi uideas. Ibidē ait, ꝙ si clericus est coniuncta persona, non præsumitur fraus, quod intelligitur ex genere ꝑsonarū. sed ex genere causæ sic, q. efficitur durior cōditio actoris. Ibidem ait, ꝙ nobilior præsumptio debet[b] attendi. facit. ff. de excu. tut. l. tutor petitus, §. quæ tutoribus. nam si cœna[c] pōt duci sine crimine, nunq̃ præsumā delictū, ut no ff. pro so-
32 cio l. merito. ¶ † Quæro, nunqd sine authoritate papæ populus Romanus posśit facere legē generalem? respondeo non, primo propter iurisdictionem translatam in Cæsarem. secundò propter imperium translatum de Græcis in Germanos. tertio quia dictum statutum haberetur in contemptu, & non seruaretur. Igitur nec senatus populi Romani: quia in desuetudinem abijt, unde Roma habet senatorem, sed non habet senatum: sed legem municipalem in ipsa urbe bene facere posset, nisi esset contra clericos,
33 uel ecclesiam. ¶ † Sed nunquid est contra eos, si fiat statutum, quòd uendens eis teneatur soluere in communi nomine gabellæ unam magnam gabellam, puta decem solidorum pro libra? & uidetur quòd non, quia lex impon tur subdito. ¶ In contrarium uidetur: quia in fraudem libertatis, & in præiudicium ecclesiarū. ff. de con-

[a] ¶ Vide per Feli. ad ho: in c. ad audientiā, el q. infra de rescriptis.

[b] ¶ Nobilior præsumptio debet attendi.

[c] ¶ Si cœna potest duci sine crimine, nunquam præsumam delictum.

de condi. & demonst. l. hæres meus. §. fi. Pro prima parte facit, quia ecclesia non læditur in acquisitis: sed certa forma in acquirendis datur. ff. de cond. & demonst. l. Titio centum. § j. ille tamen. §. concludit circa causam lucratiuam, non onerosam. Item ciuitas potest iura fiscalia conseruare, nec tenetur pati quòd diminuãtur. quia uera & ordinata charitas incipit à seipso, &
34 est de iure naturali.† Nam quotidie statuũt ciuitates, ne possit uendi non subiectis. ff. de pig. l. in quorum.
35 ¶†Sed pone, statutum inducit præscriptionem x. annorum adijciens, q; obligatio tollatur ipso iure. nunquid ecclesia debitrix laici poterit se tueri hoc statuto? & uidetur quòd non, ut hic, & 96. distin. bene quidem. ¶Præterea agnitio [a] debiti interrumpit præscriptionẽ; sed ecclesia in conscientia sua cõtinuatiue agnoscit debitum; ergo nunquàm præscribit. Præterea, quod quisque iuris in alterum statuerit &c. Item contrariorũ eadẽ est disciplina. Item quod tibi nõ uis fieri, alteri ne feceris. Item secundum Iac. But contractus non præscribuntur; ergo nec obligationes ab eis radicatæ. Ergo impossibile est, q; cursus temporis tollat ipso iure. ff. de actio. & obl. l. obligationum fere. §. placet. & nunc intelligis rationem uiuam illius. §. Item bona fides non rapitur temporis cursu. Item naturalis obligatio est de iure naturali naturæ rationalis; er-
24 go non tollitur per ius municipale. ¶†Bart. dicit, q; inter subiectos statutum potest tollere naturalem obligationem, quia & pactum. ff. de usuca. l. sequitur. §. si uiam. ff. de ædil. edic. l. quod si nolit. §. si quid ita. intellige dictum suum in statuto populi, non in statuto prætoris, puta episcopi, uel rectoris Marchiæ Anchonitanæ: quia eius sententia non tollit obligationẽ naturalem. habes simile, quia facultas abstinendi data à prætore non potest tollere ipso iure existentiam sui hæredis. ff. de uulg. subst. l. filius, qui patri: quia existẽtia sui hæredis est de naturali instinctu, qui non potest ab ossibus separari. Bal.

a ¶*Vide omnino egregie per dominũ Ale. in §. uolum.*

SVMMARIVM.

1 *Actum de sui natura reuocabilem qui facit, siue reuocare teneatur, siue non, potest contra proprium statutum uenire. Item & qui irreuocabilem ubi error interuenit, & res nec sententia, nec iuramento, nec transactione decisa est.*
2 *Pœna priuationis à communione, quæ propter contumaciam per constitutionem infertur, intelligitur temporalis.*
3 *Mora purgari potest ad excipiendum, uel liberandum, non ad obligandum, uel agendum.*
4 *Magistri & doctores faciunt uniuersitatem, & legem sibi ipsis imponunt.*
5 *Magistri societatum possunt contumacem à matricula abolere.*
6 *Commonitio triplex fieri debet in criminalibus.*
7 *Rebellis dicitur, quisquis non paret magistratui.*
8 *Doctor extra collegium constitutus non potest aliquem doctorare.*
9 *Contumacia infamiam non irrogat.*
10 *Monachus propter contumaciam expelli potest à monasterio.*
11 *Pœnæ duratio regulatur à tempore expresso in impositione ipsius pœnæ, si adiectum sit; sin minus, ubi ordinarie processum, & diffinitiue pronunciatum sit, perpetua est, ubi uerò extra ordinem, & interlocutoriè, expirat cum iurisdictione pronunciantis.*
12 *Relegatio à populo ob delictum iniuncta perpetua est, à Iudice uerò iniuncta expirat unà cum ipsius imperio.*
13 *Bannitus elapso tempore banni adhuc se potest excusare, nisi statutum ex tunc habeat pro confesso & conuicto.*
14 *Mora purgari non potest elapso termino à lege ad purgandum præfixo.*
15 *Suspensus à communione uidetur suspensus ab ordine magistrali.*
16 *Bannitus in contumaciam an possit impune offendi positis duobus statutis altero, quòd contumax habeatur pro confesso, altero, quòd bannitus pro maleficio possit impune offendi &*
Contumacia an dicatur maleficium.
17 *Culpa commissionis maior est quàm omissionis.*
18 *Pœnæ qualitas delicti arguit qualitatem. &*
Sententia condemnationis spectari debet. in ea enim ius consistit, & uirtus.
19 *Contumaciæ inferentis confessionem delicti, uel augmentum, eadem pœna est, quæ & ipsius delicti. secus uerò est in ea, quæ solum iudicis contemptum inducit.*
20 *Canonica citatio, siue admonitio tunc est legitima, quando est trina.*
21 *Monitio trina aduersarij an requiratur in restituendo, sicut in priuando.*
22 *Positus ad confinium usque ad annum, si confinium seruauerit, potest redire, sine ulteriori iudicis declaratione, tutius tamen agitur si ea præcedat.*
23 *Tridui terminus à lege præfixus breuis non dicitur, secus si à iudice.*
24 *Dispositio simplex intelligitur perpetua.*
25 *Sententia si perpetuam de præterito causam habeat perpetuò afficit, si temporalem, & in futurum protensam, ut contumaciam, temporaliter.*
26 *Dictio. In perpetuum in statuto solam contumaciam puniente interpretatur, id est quandiu contumacia durauerit.*
27 *Tempus indefinite prolatum habet significare decennium, nisi temporis declaratio omissa sit per errorem, uel obliuionem formæ inter partes prius ordinatæ. quia tunc uitiaret.*
28 *Excommunicatio Doctoratum non eradicat, sed eius usum tollit.*
29 *Decreto domini ducis Mediolani si cauetur, quòd omnes banniti euntes in exercitum Mantuæ, in integrum restituantur, & accidat quòd bannitus pro furto qui iuit ad exercitum interim committat homicidium, an condemnatio furti debeat cancellari.*
30 *Vsurarius manifestus iuxta c. quanquam de usur. fideiussores dedit, ysque illico effectis non idoneis decessit, utrum ualeat eius testamentum.*
Et quid si dederit ab initio non idoneos, qui tamen postea ditiores effecti sint.
Et an, si post datos fideiussores aliquas usuras exegerit, pro ijs duntaxat cauere debeat, uel pro omnibus.
31 *Quod cessat per paupertatem, per contrarium uires assumit.*
32 *Cautio post factum reconciliat actum.*
33 *Detrusus per sententiam si quis sit in monasterium, an intelligatur detrusus in perpetuum.*
34 *Causa ab homine ex parte anteposita restringit ante causatum: sed causa ex parte post non restringit.*

Statutum

35 *Statutum dicens, quòd qui non soluit condemnationem. in-
fra. mensem, cogitur soluere cum quarto pluri: si alio
statuto caueatur, quod condemnationes pecuniariæ male-
ficiorum possint computari in apodixijs, excepto crimine
adulterij. an istud quartum plus possit computari, & an
istud quartum plus dicatur pœna adulterij, uel pœna
contumaciæ.
36. *Fideiussores dandi sunt de isto quarto pluri.*
37. *Statuto si caueatur, quòd in maleficijs reus debeat ter citari,*
an sufficiat unica citatio pro tribus.
38 *Bannitus in pecunia, si ex forma statuti possit impu-*
ne offendi an dicatur condemnatus de crimine capi-
tali.

X LITERIS. ¶Quædam sunt delicta,
in quibus admittitur purgatio, & ita lo-
quitur hic: quædam, in quibus non admit
titur purgatio; & ita loquitur. ff. de fur. l.
qui ea mente. quædam sunt, in quibus p-
acta pnia admittitur dispensatio, ut. infra. de iudi. c. at
si clerici. quædam, in quibus admittitur pœnarum cō-
pensatio. ff. de infami. l. quid ergo. §. pœna grauior.
quædam, in quibus admittitur delictorum confusio.
ff. solu. mat. l. utro atque uxore, & l. cum mulier, & C.
1 de inoffi. testa. l. in arenam. ¶† Not. quòd si facit ali-
quis actum de sui natura reuocabilem tenetur reuo-
care, & tunc potest uenire con-
tra statutum [a] suum, ut hic. Si ue
rò non tenetur reuocare, tūc aut
est talis actus, qui de sui natura
est reuocabilis, & idem, ut. l. qui
mortis. ff. de dona. cau. mor. nec
dicitur uenire contra statutum
suum: quia hæc potest extrinseca
natura actus, ar. ff. de uerb. ob. l.
qdā cū filiū. aut est actus de sui natura irreuocabilis? &
tūc nō pōt uenire ꝯ, nisi interueniat error, ut. ff. fami.
ercis. l. qui hīs erat. & hoc, si res nō est decisa per diffi
nitiuam sententiam, transactionem, uel iusiurandum,
quia tunc prætextu erroris non posset reuocare, ut.
2 ff. ad Treb. l. Lucius. §. fin. ¶† Pœna priuationis a com-
munione, quæ propter contumaciam per constitu-
tionem infertur, intelligitur temporalis, & habet duas
partes. Primo ponitur statutum, & factum, ex quo or-
tum est dubium. Secunda ibi, quia tamen, ponitur du-
bitationis diffinitio continens rationes tres. ¶Casus.
Magistri Liberalium artium Parisijs commorantes,
quia ab antiqua & laudabili consuetudine in quibus-
dam articulis deuiarant, uolentes ad laudabilem con
suetudinem redire, statuerunt interposito iuramen-
to, quòd si quis magistrorum uniuersitatis ordinatio-
ni ipsorum temere duceret resistendum ita, q tertiò
commonitus intra triduum uniuersitati magistrorū
non pareret, esset hoc ipso beneficio societatis eorum
priuandus. Ideoque unus, qui non obediuit, fuit pri-
uatus: tamen postea redit ad obedientiam, & ens ad
communionis consortium in magistralibus reintegra
ri. dubitabatur quid iuris. Nam quidam dicebant eum
perpetuò remanere priuatū, & q non poterat recipi
nisi per papam p p iuramentum. Alij dicebant, quòd
poterat recipi purgando contumaciam cum satisda-
tione condigna. papa mandat eum recipi tribus rōnib.
Primo, quia nō fuit priuatus in perpetuū, cum hoc nō
erat expressum in ipsa priuatione, nec exprimi debue
rit. Secundò, quia nec de iure, nec de more ecclesiæ, est
obstruere uiam uolentibus uenire, redire, & obedire.
Tertiò, quia natura contumaciæ est, ne ultra pro gre-
diatur pęna, quàm delictum: quia cessante contumacia
cessat & pœna. & ideo papa mandauit magistris, & uni
uersitati prædictæ, quòd non obstante quòd fuerit pri
uatus, in magistralibus admittatur. ¶ Ibi ex literis, u-
niuersitas magistrorū scripsisit papæ, quid haberent
3 agere: quibus respondet ibi, Deuotionis. ¶† Not. sty-
lum scribendi, qñ papa scribit uniuersitati. Ibi, fide p-
stita, idest iuramento præstito de non reuocando sta-
tutum uel dic de obediendo. nec obst. C. de trans. l. si
quis maior. ubi periurus efficitur infamis: quia ibi loq
tur respectu ꝯtus hic respectu
[b] iudicij. Nā i iudicijs benignius,
agitur quò ad purgationem mo
re: quia ēt ubi est dies & pœna ad
mittitur purgatio more, ff. si qs
cau. l. & si post tres. & quòd hic
sumus in iudicio, non in pleno
ordine iudiciario, tñ sumus in
iudicio qualiquali; quod osten-
dunt monitiones. ¶Adde, an pos
sit purgari mora? dic quòd sic ad
excipiendum, seu liberandum, ut
hic. sed non ad obligandum, uel
agendum. ff. de fideicom. liber. l. Thais. §. intra tale, qd
4 ualde no. ¶Ibi, Vniuersitatis ipsorum, scilicet docto-
rum. & sic no magistros & doctores facere uniuersita-
tem. de hoc. C. de iur. om. iud. l. fi. per quam imponunt
sibijpsis legem etiam pœnalem & priuationis. ergo pœ
na priuationis, uel dematriculationis non est meri im
perij: quia uniuersitas doctorum non habet merū im-
perium. ¶Vel dic, q imò habet merum imperium, si-
cut magister militū inter milites pro militari delicto.
5 † Ex hoc not. quod magistri societatum contumacē
6 pñt a matricula abolere. ¶† Ibi, Commonitus, no-
ta de triplici cōmonitione fienda. Sed vr̄, quòd suffi-
ciat una, ut not. C. quomodo & qñ iud. l. 2. Sol. ibi lo-
quitur quò ad processum causæ; non quò ad priuatio-
nem bñficij, uel matriculæ. unde in causis criminalib.
nunquam puto unicam monitionem haberi pro perē
ptorio. quia ubi maius periculum uertitur, ibi cau-
7 tius est agēdum, ut. C. de app. l. addictos † ¶Ibi, resistē
dum, rebellis dr̄ quisquis nō paret magistratui, ut no.
in l. si certarum §. ult. ff. de mili. testa. non tamen ex
hoc dr̄ esse rebellis reipublicæ, nisi sit hostis. ut. ff. de
capi. dimi. l. ambitione. §. qui deficiunt. Ibi, Intra tri-
duū quod incipit post tres monitiones secundum for-
mam istius statuti, arg. d. l. & si post tres. Ibi in magi-
stralibus, puta consilijs conuenientibus, & al'js ipsorū
8 libertatibus. ¶† Et no. q doctor extra collegium con-
stitutus non potest aliquem doctorare, quod uerū est
cum priuilegio illius uniuersitatis. tñ nō efficitur in
9 famis: † quia contumacia non irrogat infamiam, & qa
ista priuatio est quædam interlocutoria, quæ non in-
famat, ut. ff. de infami. l. quid ergo. §. quæsitum. si
enim infamia esset annexa priuationi, nunquam re-
10 diret ad ordinem, a quo priuatus est. ¶† Et not. hic
argum. quòd monachus potest propter contumaciam
expelli a monasterio: tamen si contumaciam pur-
gat cum satisfactione condigna, recuperat illud.
¶Ibi, Priuaretur, not. quòd contumacia non pri-
uat quem ipso iure, sed requiritur snīa. ff. de iure fisci.
11 l. eius, qui delatorem. ¶† Ibi, In ppetuū, no. tres casus.

[a] *¶Vide Barba. consi-*
lio xl. 1. libro. ui-
de etiam Bald. in ca.
nostri. de elect. &
aliquid per Feli. re-
missiue in c. 2. de exce
ptio.

[b] *¶Sed ultra istam so-*
lennem responsionem
Bald. hic ad istū tex.
bene considera quia
iste. M. G. non proba
tur in tex. quod fue-
rit periurus. Item no.
ista uerba Bald. hic
ad materiam, seu ad
limitationē. l. si quis
maior &c.

nam aut exprimitur tempus temporaliter, puta usq; ad animum: aut perpetualiter, puta in perpetuum: aut sine mentione temporis alicui interdicitur officium, uel militia. Primò casu stamus tempori designato, ut . ff. de postul. imperator. Secundo casu perpetuum est, id est sine temporis præfixione, ut not. in lege prima. C. de postulando. Tertio casu aut procediture ordinarie, & fertur diffinitiua, & est pęna perpetua, ut no. C. de pen. l. seruus: aut proceditur extra ordinē, & per modum interlocutoriæ; & tunc pęna nõ durat ultra iurisdictionem illius iudicis: quia istud est mandatum potius, quàm sententia, ut. l. fin. ff. de pœ-
12 nis, & no. ff. de iurisdic. om. iudi. l. & quia. ¶ † Ex prædictis collige, ꝙ positi ad confinia per populū, qui perpetuus est, sunt perpetuò confinati, si hoc accidit propter delictum, uel suspicionem forsitan seditionis. secus, si propter inobedientiam: quia tunc põt reparare statum suum obediendo. Sed si est confinatus per potestatem, expirant statim confinia, quando ille potestas deponit imperium, & est ratio, quia res peruenit ad casum, a quo non potest incipere. ff. de fideiussoribus. l. Vrannius, nec est omninò perfectum: quia contuma-
13 cia est actus successiuus. ¶ † Item prædicta faciunt in argumentum, ꝙ elapso tempore banni, adhuc bannitus possit se excusare. ff. de custo. reorum. l. diuus, & argumentum in l. j. §. si frater. ff. de collatione bonorum. quod est uerum ſm Bar. & notabile de iure communi: quod bannum est interlocutoria, nisi lex municipalis expresse determinet ↄ̃rium; puta si dicit, quod habeať pro confesso & conuicto. nam contra fictionem legis
14 non admittitur purgatio moræ. † ¶ Adde, quòd ubi lex statueret terminum ad morā purgandam, post istū terminum nulla esset reparatio, ut probat illa. l. notabilis. C. de fideiussl. l. sancimus. nā natura termini præiudicialis est. ff. de execu. tuto. l. scire oportet §. quo-
15 ties. ¶ † Not. quòd suspensus a cōione vř suspensus ab ordine magistrali, & a præbenda, siue canonicatu. solutio, ut no. insti. de test. mil. post prin. ubi glo. dicit cessante clerico ab ecclesia cessat præbenda Ibi, Quia tamen, not. quòd ubi non exprimiť, in perpetuum, censeť temporale, q̃n est talis culpa, quæ purgatur per obedientiā: quia talis pęna non imponitur pro actu alterius delicti, sed pro actu contumaciæ. l. j. ff. de in litem iuran. & condemnatus pro contumacia non intelligiť propterea confessus crimen, nec conuictus. ff. de euic. l. si ideo. ff. de custodia reorū. l. diuus, & l. j. ff. q̃n ex facto tuto. per Dy. ¶ Ibi, In perpetuū, id est, donec uiuit, etiam si uiueret centum annis. Ibi. & tam iuris canonici. No. quòd statuta recipiunt interpretationē ſm ius canonicum. ¶ Ibi, Moris, no. quòd statuta & sententiæ recipiunt interpretationem consuetudinis. ¶ Ibi, Propter contumaciam, quod est, q̃n contumacia est causa pęnæ mediata. ¶ Ibi, satisfactionē congruam, no. ꝙ peccatum inobedientiæ non purgatur sine satisfactione condigna. ¶ Not. in isto. ca. quod rectores non debent excedere terminos consuetos. ¶ Item quòd possunt facere statuta ēt pęnalia ↄ̃ inobedientes. Item quòd uerba statuti & snīæ debent benigne interpretari. Item quòd parcitur periuro. Item quòd pœna contumaciæ durat, nisi contumacia sit purgata. i. quia per sententiā
16 debet reponi in pristinum statum, non ipso iure. † Pone, duo sunt statuta, uno cauetur, quòd contumax habeatur pro confesso. alio caueť, ꝙ bannitus pro maleficio possit impune offendi. ¶ Quæro, nunquid contumacia dicatur maleficium? & ex doctrina tex. & gloss. istius capituli vř probari ꝙ non: quia contumacia non est maleficiū cū nõ in faciēdo, sed in omittēdo ↄsistat,
17 ar. ff. ad silla. l. 2. † Itē maior est culpa commissionis, & minor omissionis, ut no. ff. sol. ma. l. si mora, & ff. de usufru. l. si cuius, in §. de præteritis. In ↄ̃rium uidetur, quia interdum est fictum maleficiū, & ficta probatio, & iste casus non comprehenditur sub statuto loquente inspecta ueritate. Interdū est uerum delictum, & ficta probatio; & tunc non attendimus qualitatem probationis: qa pœna imponitur pro actu, non pro contumacia. & ista pęna est terminus pœnæ, & per eā purgatur maleficium, ut. ff. de actio. emp. l. Iul. §. si Titius. Interdum est uera probatio, & fictū maleficiū, ut quia ex uero facto unius gñris formæ, puta ex transactione pecuniaria, resultat pœna alterius speciei, puta infamiæ,
18 ut. ff. de infamibus. l. q̃n. † Sol. non curo de qualitate probationis, utrū in ueritate an in fictione cōsistat, sed de qualitate condēnationis, & pęne: quia pœna arguit delictum, & eius qualitatem ostendit, ut. ff. de publ. iudiciis. l. 2. u. de uerbi gratia dico condemnatum de homicidio eum, qui condēnatur ex pœna homicidij, ēt si ad hoc deueniatur per modū fictionis: qa ius, seu uirtus in sententia consistit. ut. ff. de penis. l. quod statum, & pęna ista corespōdet homicidio. non est. n. pœna contemptus, sed pœna homicidij, q̃n contumacia includit in se & confundit pęnam delicti, est eadem utriusque pœna. unde iste, de quo q̃ritur, poterit impune offendi. ad hoc optime facit doctrina glo. nostræ, q̃ incipit, dicit hic Inno. in illo uers. Sed circa talia consideranda est natura, seu eā cuiuscunque negotij &c. quā glo.
19 singulariter no. & tene menti † ¶ Dic, ꝙ aut propter contumaciā q̃s intelligiť confiteri crimen; & tunc est pęna delicti aut augeri crimen; & idē. aut solummodo contemptus prætoris, tunc secus: qa potest examinari seorsum a maleficio, l. j. ff. de in litem iurādo, per Bar. & me. hinc est, quod bannū est interlocutoria: quia nõ est terminus pœnæ, & ↄ̃rio imperio põt tolli, & imuta-
20 ri. ¶ † Modo capio primā glo. & nota, quòd canonica citatio, siue admonitio tunc est legitima, q̃n est trina. Itē quòd uindictam debet præcedere canonica monitio. Sed ↄ̃, & imò vř, quod non sit necessaria monitio: quia sic se habet executio statuti, sicut executio sententiæ: sed ibi non requiritur citatio, ut not. Inn. ĩ. de appellationibus. c. ex ratione. ¶ Sol. ibi iō, qa iā est cognitum esse, sed hic sumus in cognoscendo; non in cognito. ¶ † Sed nūquid trina monitio aduersarij requiratur in restituendo, sicut in priuando? & est argumentum
22 quòd sic. C. de nuptijs. l. si ut proponis. † Sed ecce positus est quis ad confinia usque ad annum, nunquid anno elapso potest sua authoritate redire ad ciuitatem; an uerò est necesse, quòd iudex declaret ipsum seruasse confinia anni? dic. quòd si re uera seruauit, non est necesse, quòd ante reditum suum iudex aliquid declaret, de condition. & demonstratio. l. multum interest. ff. de acquirend. hæredi. l. Pantonius. §. primo: quia cum fidem obedientiæ gerat, maximam habet securitatem. de hoc not. infrà de ætat. & qualit. capi. cum bonæ, ubi omnino uide in nouel. Scio tamen, quòd quidam fuit decapitatus eo, quòd non erat declaratum per iudicem, ipsum redire posse; & ideo optimum consilium est,
23 quòd prius fiat declaratio. ¶ † Capio. 2. glo. & opponitur, quòd triduū sit nimis breuis terminus, imò quasi nõ est terminus: quia triduum ponitur pro in cōtinēti, ut l. 2. C. de erro aduo. & l. pe. C. de indi. Itē lex dicit,

cit, quòd debet statui terminus decem dierum. ff. de iu
di. l. per interualla; & si terminus nimis breuis est, po-
test appellari, ut. j. de dila. c. 1. ¶ So. hic numerus die-
rũ erat p̃fixus, uel iussus præfigi à statuto; & ideo non
dicitur breuis, nec appellari potest, ut. l. 1. §. biduum.
ff. quando ap. sit. Præterea dilatio expectatoria. 10.
dierum reducitur ad arbitrium iudicis, ut. ff. de iudi. l.
24 si debitori. ¶ † Capio. 3. glo. super uerbo, In ppetuum,
& opponitur, q̃ dispositio simplex intelligitur perpe-
tua, ut. C. de pœnis. l. seruus. sed ibi loquitur in disposi
tione, quæ non habet dependentiam ab aliquo reme-
dio: secus est hic. Itẽ satisfactio est similis s̃niæ absolu-
toriæ. ff. de iure pa. l. diuus. imò potest iudex dicere,
condemno te; & si solueris, absoluo te; tex. ille non est
alibi. & facit ff. de excep. rei iu. l. si quis cum totum. §.
plenè. sic est hic, quia ecclesia misericors est, & semper
recipit pœnitentem: quia simplex oratio non debet re-
stringi, ut ff. de bo. auth. iu. pos. l. in uenditione. §. de tẽ
25 pore. † Sol. aut s̃nia habet perpetuã causam subsistẽdi,
q̃ in p̃peritũ æstimaĩ, & tũc intelligiĩ perpetuò: qa deli
ctum, ex quo sequiĩ, nõ põt purgari. aut habet cãm tẽ-
poralem, q̃ in futurũ prætendiĩ, ut cõtumacia, cui cor
26 respõdet pœna temporalis; & tunc loquitur hic. † imò
plus dicit Host. q̃ etiam si in sta-
tuto [a] fuisset dictum, in perpe-
tuum; tamen ex quo ꝓpter cõtu
maciam solam, dictio, in perpe-
tuum, intelligeretur. i. quandiu
fuerit satisfactum. nam terminus
culpæ dat intelligere terminum
pœnæ. sic dictio, in perpetuum, li
27 mitatur, ff. si ager. uect. l. 1. §. qui imperpetuũ. ¶ † Quid
si iudex dixit, relego, uel deporto te ad tempus ita, q̃
fecit mentionem temporis, non tamen quanti tempo-
ris? R̃n. tempus sine ulla decla-
ratione [b] prolatum decennium
habet significare, ut. ff. de pœnis.
l. sine præfinitione; & non est ali-
bi. & ratio potest esse, ut nec in-
telligamus de momẽto, nec è cõ-
tra de infinito: quia extremitates
sunt euitandæ, & in rebus obscu
ris eligenda est media uia, & per
theoricam illius legis dico, quòd
si apparet instrumẽtum feudi, vel
emphiteusis sub hoc tenore, ui-
delicet ad tempus, nec esset ali-
ter tempus declaratum, quòd in-
telligeretur de decennio: quia inter breue tẽpus & lõ
gissimum tenet mediũ decenniũ,
nisi declaratio t̃pis esset [c] omissa
per errorẽ contrahentiũ & obli-
uionẽ prius ordinatæ formæ in-
ter eos: quia tunc haberet uitia-
re, ut. ff. de verbo. ob. l. ita stipula
28 tus, el grande, & l. triticum. † Ex-
communicatio non eradicat do-
ctoratũ: qa dignitas doctoratus
habet characterẽ, sicut sacerdotiũ antiquorũ, & obli-
gatio. & iõ excõicatio non tollit fontẽ doctoratus, &
radicẽ, sed vsum eius. simile dicit gl. no. ff. de auth. tu-
to. l. si pluribus. ¶ Capio ultimam gl. & quæro, quid si
iste magister, qui fuit à magistralibus priuatus, t̃n ve-
niebat restituendus, commisit interim aliud delictũ,
propter quod deberet de nouo priuari? r̃ndet gl. cum
29 non restituendum, sed repellendum. ¶ † Istud est nota-
bile ad q̃õnem Decreto dñi Ducis Mediolani cauti,
q̃ oẽs banniti euntes in exercitũ Mantuæ, in integrũ
restituanĩ. accidit, q̃ bannitus ꝓ furto interim cõmi-
sit homicidium. Quæritur, vtrũ condemnatio furti de
beat cancellari? ex ista gl. vr̃ q̃ non: quia superueniens
delictum oẽm gratiam excludere consueuit, argu. in l.
30 1. C. ubi sena. uel clarissimi. † Ecce usurarius man fe-
stus dedit fideiussores, & satisfecit formæ canoni. cap.
quãq̃. j. de vsuris, lib. 6. isti fideiussores statim sunt fa-
cti pauperes, & sic cautio deuenit ad casum, à quo in-
cipere nõ potest, demum iste decessit alijs fideiussori-
bus, non datis; quæriĩ, an ualeat eius testm̃? & vr̃ q̃ nõ,
ar. in l. si uerò. §. 1. ff qui satis. cog. & l. 2. §. si mater. ff.
ad Tert. In contrarium vr̃, q̃ sufficit semel esse satisfa-
ctum legi, præsertim si principalis sit soluendo, ut no.
C. de iu. do. l. mulier, quæ optime facit ad hoc. quid è
cõtra si à principio fideiussores non erant idonei, po-
stea sunt facti locupletes, an reconciliaĩ satisdatio? vr̃
q̃ sic, ut. ff. de hære. insti. l. qui soluendo non erat duos
31 Apollonios. † & est simile, quia illud, quod p paupert
tatẽ cessat, p p̃riũ reassumit uires, ut no. in c. factũ, de
re. iur. li. 6. & ar. in l. si. ff. cõia p̃di. & ff de iniusto testa.
l. posthumus. §. idẽ & circa. ¶ Sed q̃d si post cautionem
exegit usuras uel ueteres, uel nouas, nunquid de nouo
est cauendum de omnibus, an solum de exactis, uel fa
ctis postea? ¶ Sol. sufficit, si de postea factis: quia nõ re
deunt impedimenta, q̃ iã absorpta sunt, ut no. in c. pec
32 cati uenia, de reg. iur. lib. 6. in gl. Ioan. An. ¶ † Ex prædi
ctis no. quòd cautio post factum reconciliat actũ. C.
de preci. impera. offe. l. vniuersa. quia est quædam cõco
33 mitantia, non forma substantialis. ¶ † Extra quæro, po
ne, q̃ p s̃niam quis est detrusus in monasteriũ, vtrũ in-
telligaĩ detrusus in perpetuũ? r̃ndeo aut est detrusus
propter solam contumaciã; & intelligitur, donec arbi
trio superioris egerit pœnitentiam. aut propter deli-
ctũ; & tunc aut est tale delictũ, quod requirit pœnam
perpetuam, & intelligitur in perpetuum. aut tempora-
lem; & intelligitur ad illud t̃ps, ad q̃d s̃nia iudicis de-
bet interpretari s̃m dispositionẽ legis, etiã si de lege
interpretante nulla fiat mentio in sententia. Casus est
unicus singularis in isto. c. nimirum, quia iudex iurat
obseruare leges, & etiam sine iuramẽto tenetur ad le
gũ obseruantiã, cũ sit obligatus facere iustitiam. Idem
in arbitrio, ut ĩ auth. iusiurandũ, quod præstaĩ ab his,
&. C. de pac. l. pe. Item in causa ordinatur ad pœnam.
nã in subordinatis causa ordinatur ad causam, & ordo
34 ad ordinem, ut. ff. de insa. l. ictus fustium. † Item cau-
sa ex parte ante posita restringit causatum: sed causa
ex parte post non restringit. ff. de usu & habi. l. habita
tio. uel l. sed & si sic. & hoc in causa adiecta ab homine,
sed si apponatur à lege, dic ut. ff. de acqui. pos. l. si is, q
animo. & adde quod no. Archi. de re iud. c. ad episco-
pale, & de pœnis. c. fœlicis, li. 6. & l. di. c. 3. de uita & ho-
ne. cle. c. clericos, & c. sicut. p Inn. & vide. j. de præb. et
de multa. hæc enim capitula allegat hic collectarius.
35 sunt hæc utilia ad quæstionẽ. † dicit statutum, q̃ qui
non soluit condẽnationem. j. mensem, cogatur solue-
re cum quarto pluri. alio statuto cauetur, q̃ condem-
nationes pecuniariæ maleficiorum possint computari
in apodoxijs, excepto crimine: adulterij. quæro, nun-
quid istud quartum plus possit cõputari? Quæstio stat
in hoc, an istud quartum plus dicatur pœna adulterij,
vel pœna contumaciæ? & videtur, quòd adulterij sicut
pœna quadrupli est propria pœna metus, licet non
apponatur

a ¶ *Si statutum utitur uerbo, in perpetuum, tamen propter contumaciam exponitur, quandiu fuit satisfactum.*

b ¶ *Quando in aliqua dispositione apponitur tempus, nec determinatur de quanto tempore, in quo tẽpore uerificetur dispositio, et adde pulchrũ positum per Petr. de Anch. in consil. 331. incip. nisi s d ligantur actus et actitatis, uer sic. 3. aduertendum.*

c ¶ *Vide omnino Bal. in l. 1. in princ. ff. si ager uecti. uel emphi. peta. do. Iaco. in l. 2 in uersic. septimo quæro, de iure emphi.*

apponatur à principio, sed ex post facto; & licet p accidens, tamé istud accidens inhæret originali delicto, ut. ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. quatenus, in uerbo propter facinus. Item quia hæc adiectio pœnæ procedit ex fonte eiusdem materiæ, & habet ue tustiorem causam, sicut actio. l. Aquil. quæ crescit per inficiationem, siue p repetitionem. 30. dierum, ut instit. ad l. Aquil. §. hoc autem capi. &. ff. de actio. & oblig. l. qui seruum, in. §. ulti. ¶ Item hæc pœna nó potest
36 examinari seorsum à principali. ¶ † Ité venit ex eadé. l. vnde fideiussores dandi sunt de illo quarto pluri. in contrarium uide, quia sicut se habet vsura [a] ad sortem, sic se habet hæc adiectio pœnæ: sed vsura venit propter morá, vt. l. lecta. ff. si cer. pet. l. cétum Capuæ. ff. de eo, quod certo loco. Item pro hoc videtur casus in l. 1. ff. de in litem iuran. ná id, quod uenit ex accidenti propter moram, non dicitur venire iure actionis, vel contractus; ergo nec iure delicti, sumpto argumento de contractibus ad delicta, ut. ff. de iudi. l. omnem. Præterea istud quartum plus proprie non est de condemnatione, sed de cópulsione posito casu formato. Sol. Din. dicit in. l. 2. ff. de pub. iud. quòd tota ista pœna est pœna maleficij. videtur eñ pœna originalis esse pęna primæ impositionis: secunda secundæ augmentata propter contumaciam. imò & sine contumacia, quia statutum non dicit, si contumax fuerit, sed dicit, si non soluerit. vnde cum statutum non requirat contumaciá, sed simplicem cessationem, vel non solutionem, meritò sequitur, quòd ista non est pœna contumaciæ. Non obstat nostrum. c. nam pœna contumaciæ cognoscitur per hoc, q in ius vocatus, etiam si non contraxerit, vel deliquerit, punitur, si fuit contumax, vt. l. 1. §. 1. ff. si qs ius dicenti nó obtemperauit; sicut & pęna cópromissi, quando compromittitur ex alio capite, quàm ex capite iudicatum solui, vt. ff. de arbitris. l. si quis rem. Ité non obst. d. l. 1. ff. de in litem. iuran. quia ibi loquitur in actione reali, vbi non crescit obligatio in reali iudicio, vt instit. de actio. §. 1. Solu. dic, q aut illud plus est in obligatione ex eadem. l. & est pęna delicti: aut diuerso iure, & causa; & non est pęna delicti, sed seor-
37 sum stat. † Item facit ad aliam quæstioné. statuto cauetur, quòd in maleficijs reus debeat ter citari. nunquid sufficiat vnica citatio pro tribus, & peremptorie ire respon. non, quia non est seruata forma statuti, & processus factus extra ordinem & extra formam statuti est irritus ipso iure. Nam oportet statutum ad literam seruari, casus notabilis huius. c. nec suppletur à lege, quod interlocutoriæ iudicis deest, quando for-
38 ma nó est seruata. j. de restitu. spolia. c. Pisanis. ¶ † Vnú non omitto, quia dicit Bart. in d. l. 2. ff. de publi. iudi. quòd bannitus in pecunia, si per formam statuti potest impune offendi, dicitur condemnatus de crimine capitali. Nam hoc falsum videtur. quia si hoc esset crimen capitale, etiam ante sententiam non posset interuenire procurator, nec deberet relaxari fideiussoribus. Nam licet semel comparuisset, tamen in quacunque parte iudicij posset contumax banniri: quia siue in extremo anteriori iudicio, siue in postremo, siue in medio litis oportet obediri prætori. ¶ Item ista pęna, quòd posset impune offendi, non pertinet ad officium iudicis principaliter, sed uenit in consequentiam lata sententia, & non ante. nec potest hoc peti in libello: quia conclusio libelli non potest fundari super eo, quod non est. propter quod dico, qđ crimen non est capitale. sed euentus bene potest esse capitalis, non necessitate, sed permissione: quia per statutum permittitur, sed non iubetur, vt singulariter no. C. qđ me. cau. l. accusatio. Item extra territorium illius iudicis non potest offendi. quia inde nó est proscriptus, sed stat quietus & securus, nec sortitur ibi forum iudicati. tamen propria ciuitas non faciet de hoc punitionem: quia est extra protectionem.

[a] ¶ *Sicut se habet vsura ad sortem, sic se habet adiectio pœnæ.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum, per quod diuinus cultus sine causa diminuitur, est inualidum.*
Causam statuti, vel ius quando non sit necesse probare.
2 *Canonia plus habet iuris, quàm facti: sed prabenda plus habet facti, quàm iuris.*
3 *Impetrans medio tépore uacaturá facta mitione numeri antiqui iuridici, & non noui minus iuridici, ualet impetratio.*
4 *Papa cum cassat statutum, accessorie cassat eius confirmationem.*
5 *Consiliario absente actus ritè non expeditur, nisi is interesse nolit, uel non possit.*
6 *Præsentia à statuto simpliciter requisita sufficit sine consensu, et si is qui interesse debet, recusat, sufficit requisitio etiam unica.*
7 *Statutum non debet fieri ad propriam vtilitatem statuentis, sed ad vtilitatem ecclesiæ. tuncq; successor tenetur habere ratum.*
8 *Numerus canonicorú, vel prabendarum non debet restringi.*
9 *Papa non intendit reuocare collationem prabendarum, quæ collatæ sunt tempore noui statuti per eum confirmati antè quàm declaretur inualidum.*
10 *Prabenda an sit collatiua sola uoluntate Papæ.*
11 *Papa si mandauit per capitulum mihi conferri prabendá, sed capitulum in fraudem meam contulit alteri, an teneat collatio.*
12 *Obligatus non prohibetur alienare etiam mota sibi lite personali iudicis officio.*
13 *Factum in fraudem legis uel rescripti ipso iure non ualet.*
14 *Reus alienans rem, lite super ea sibi iudicis officio, uel simili actione mota pendente, non incurrit uitium litigiosi: secus si reali actione.*
15 *Vitium litigiosi habet principium, & terminum.*
16 *Numerus prabendarum potest diminui, diminutis reditibus Canonia.*
17 *Aestimum, diminutis facultatibus, in communi diminui debet. Et Potestas tempore famis pót numerum familiarium minuere.*
18 *Confirmatio Papæ quando teneat. & quid operetur nu. 19.*
19 *Papa non intelligitur velle contra ius.*
20 *Quod de iure confirmabile non est, iniuria confirmatum non præsumitur.*
21 *Consilium alicuius qui tenetur requirere, an & quando habitum omnino sequi teneatur.*
Dictio, Cum, importat copulam.
Dictio uerò, De, importat substantiam.

EX PARTE episcopi. ¶ Non valet statutum, per quod diuinus cultus diminuitur siue causa. secunda pars, ibi. nolentes. ¶ Casus. canonici Eduenses propria commoda diuino cultui præferentes, antiquum numerum præbendarum absque eo, quòd essent diminuti reditus capituli, restrinxerunt. fuit hoc

hoc significatum domino papæ, per episcopum Eduen sem. papa nolens diuinum cultum diminui, sed potius augeri, mandat antiquum numerum seruari, & præbendas, quæ tempore ultimi statuti uacarunt, non ob stante constitutione canonicorum, & confirmatione papæ personis idoneis conferri cum consilio episcopi
1 supradicti. ¶† Ibi, Statutum, & seruatum & tunc nõ est necesse probare ius, uel causam statuti secundum Vincen. quia præsumitur pro factis antiquis, & ex consequenti præsumitur antecedens, & ex datione fideiussionis, quam facit reus, præsumitur debitum principale. de hoc not. ff. de uerb. obli. l. sciendum. accessorium non habet uestire, sed habet probare, ut. ff. de usu. l.
1 cum in rem uerso, & no. per Dyn. in regula, possessor, de reg. iu. li. 6. ¶ Ibi, Diminuti, quod esset, quia diminuto numero præbendarum esset diminutus numerus ca
2 nonicorum deseruientium in diuinis. ¶† Et no. ꝙ canonica habet plus iuris, quàm facti: sed præbenda habet plus facti, quam iuris: quia est quid corporale, non dico quòd præbenda sit seruitus: quia seruitutis esse, est subiacentibus corporibus inesse. Item res propria uel quasi nemini seruit, sed in quedam appropriat canonicatui, sicut dos est appropriata matrimonio, & se inuicem significant per modum suppositi, & appositi. ī. eo. c. cum M Ferrarien. ¶ Ibi, Authoritate nostra, sub hoc uerbo tacite continetur confirmatio
3 ueterum statutorum. ¶ † Ibi, à tempore ultimi statuti, non dicit tempore primi. dic à tempore ultimi statuti, s. inchoantis: quia ultimum statutum non tenuit. quare præbendæ, quæ interim uacarunt, adhuc uacant, & collatio earum erat deuoluta ad papam. dic ergo, nisi medio tempore aliquis impetrauit uacaturam, facta mentione numeri antiqui & non noui, ualet, enim impetratio: quia nouus numerus non est numerus iuris, sed facti, de quo non oportet facere mentionem. Si enim esset numerus de iure statutus, & facta esset mentio de antiquo numero, & non de nouo, impetratio esset subreptitia: quia id, quod ultimum est, inspicimus, ut. l. Mela. §. j. ff. de alimen. lega. & C. ne de statu defun. l. si mater. sic dicimus, ꝙ debet inspici id, in quo oratio residet, non id, in quo oratio incipit.
4 ff. si cer. peta. l. si tibi. ¶† Ibi, Confirmatione, no. cũ papa cassat statutum, accessorie sequitur, quòd cassat eius
5 confirmationem. ¶† Ibi, Cum consilio. No. aliqd debere fieri cum consilio. sed quid si consiliarius abest? Respon. est expectandus, nisi nolit interesse, uel nõ pos
6 sit secundum Io. And. facit c. j. ne se. ua. li. 6. ¶† Item si statutum disponeret de præsentia, sufficeret præsentia sine cõsensu, ut. ff. de arbi. l. sicuti. & si nollet interesse sufficeret requisitio ẽt unica, ut in c. ulti. de arbi. li. 6. ¶ Aut igitur quis est adiectus ad consilium, aut ad pͤsentiam, nam sufficit seruare uerba l. uel statuti, ut ff. de condi. & demon. l. Publius, & ff. de uer. obl. l. quidã cum filium. Dicit hic Inn. quòd si sine eius consilio conferant, non tenet collatio, ut infra de elec. c. cum in uteri. Et no. quòd licet consilium sit de forma, tamẽ ꝙ persona sit idonea, non est de forma, ut no. in cle. j. de offi. de leg. Et adde, quod no. Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercitio. in suo commento, & ff. de acqui. hær. l.
7 eum, qui duobus §. filius. ¶† No. quòd statutum nõ debet fieri ad propriam utilitatẽ statuentis, sed ad utilitatẽ ecclesiæ, quo casu successor tenetur habere ratũ, quando pro utilitate ecclesiæ est contractum, tenet successor soluere debitum, ut no. in c. rationi cõgruit,
8 de re iud. li. 6. No. † ꝙ numerus canonicorũ, uel pͥbendarũ non debet restringi, & si restringatur, pͥsumitur factũ ambitiose ꝑ priuata utilitate. secus, si ampliat. qa amplatio est fauorabilis ecclesiæ. unde pͥsumuntur auctæ facultates: qa nemo pͥsumitur studere dãnis. ff.
9 de prob. l. cũ de indebito. ¶† No. in isto capitulo, quòd tpe secundi statuti pͥbendæ, q̃ uacauerunt, non fuerunt collatæ. nã si fuissent collatæ, papa nõ intendit collationes reuocare, ne authoritate principis, q cõfirmauit statutũ collatores & receptatores decipiant. argu. C. de his, q ue. æta. impetrauerunt l. j. non. n. est, qđ imputetur eis ante, q̃ papa declaret collationẽ nõ ualere, cũ nemo alius posit hoc declarare, ut. ĩ. de iudic. c.
10 cũ uenisset. ¶† Quæro, an sola uoluntate papæ præbẽda sit collatiua, & vř ꝙ sic: quia ptãs & uoluntas dant actibus perfectionẽ. dic, ꝙ uoluntas dẽt esse concreta actui, qui dẽt perfici. abstracta. n. uoluntas, idest separata & per se, quæ reperitur in aĩa, non perficit actũ. uerbi gratia, si possum adire hæreditatẽ, & uolo, tamẽ istã, uoluntatẽ meã nõ applico alicui actui uerbi, uel facti nõ efficior hꝛs, ut. C. de iure delíber. l. potuit. sic dico in papa, ꝙ sola uoluntate in abstracto non confert pͥbendã, nisi ultra procedat & Transeat ad actum dispositiuũ. & adde qđ no. in proœmio sexti libr. Inn.
11 ¶† Quæro ulterius, papa mandauit per capitulũ mihi conferri præbendã. sed capitulũ in fraudẽ meã contulit alteri, nunquid tenet collatio. & vř ꝙ sic: quia
12 põt conferre iure ordinario † licet. n. qs sit obligatus, tñ alienare non pͪhibet, ut. ff. de Publiciana. l. siue aũt. § si duob. & C. de rei uin. l. quoties, ẽt si esset lis mota super officio iudicis personali, ut no Innoc. ĩ. eo. cum. M. Ferra. hoc dico pro tanto, quia est quoddã officiũ iudicis reale, ut nota. ff. de rei uin. l. q restituere. ff. de edend. l. quædã. §. his aũt, & ff. ut in poss. lega. l. is cui. §. q possessionẽ: sed hoc officiũ reale competit receptis, non recipiendis. ¶ In ꝯrium vř, ꝙ non ualeat collatio capituli, qđ tenebatur recipere authoritate papæ, & non propria: quia papa vř ad authoritatem suam re-
13 uocasse: † & quia factum in fraudem rescripti vř factũ in fraudem legis, qđ non ualet ipso iure, ut. ff. de iure patro. l. si libertus ff. de his, qui sunt uel alieni iur. l. ij. §. si. Item & si esset in fraudẽ hois quia tamen collatio est gratuita, deberet reuocari, insti. de act. §. si qs
14 in fraudem † No. n. Inno. in d. c. cum. M. ꝙ si aliqs mouit litẽ ꝯ aliquem intentans iudicis officiũ, uel actionem similẽ super aliqua re, si reus lite pendente rẽ ipsam alienet, non incidit in uitiũ litigiosi; secus aũt, si super ipsa ageretur actione reali; & hoc uerũ tam in cã principali, q̃ in cã appellationis, ut ibi dixi. ¶ Item in causa restõnis in integ. ut. ff. de in inte. resti. l. abstinendi. ¶ Idem ẽt in criminali. ff. de admi. tuto. l. chirographis. §. j. ff. de don. l. post ꝯtum, nisi res esset confiscata ipso facto: quia tunc iudicium sapit naturã realitatis, & uitium litigiosi contrahitur, ut. ff. de publi. l. commissa, & quod no. per Dy. in c. possessor malæ fi-
15 dei, de reg. iur. lib. 6. ¶ † Et not. quòd uitium litigiosi habet principium, & terminum, ut in c. fin. ut lit. pen. in cle. ubi ponitur de principio, & in aut. de litigiosis. § omnem. ¶ Terminum uero habet dupliciter, scilicet lite mortua, ut. C. de præscrip. lon. temp. l. j. uel per diffinitiuam sopita, ut. ff. fami. ercis. l. in iudicio.
16 ¶ † Capio. secundam glo. & uidetur, quòd numerus præbendarum posit diminui, ut. infra. de uita & hone. cleric. c. quoniam. ¶ Sol. illud, quando reditus sunt diminuti, uel propter graue æs alienum soluendum; sed in dubio non præsumuntur diminuti,

17 minuti, † & hæc faciunt ad quæstionem, quòd æstimum debeat diminui in communi diminutis facultatibus. Item ꝙ potestas non teneatur habere tot beruarios & residentes tempore famis, quot habere con
18 sueuit tempore ubertatis ¶ † Capio tertiam glo. & q̃ro, nunquid confirmatio papæ tenuerit? & dicit glo. ꝙ non si fuerit impetrata sub forma communi: quia talis confirmatio nil noui iuris tribuit. Item qui confirmat, non dat. Item quia papa confirmando non intendit no
19 uum ius tribuere. † Item quia papa non intelligitur uelle contra ius. ¶ Quæro ergo, ad quid ista confirmatio occupat membranas? Respondeo, confirmatio facit de aliquo ualidius, ut non possit reuocari per statuentes: sed de nullo non facit aliquod, nisi papa apponeret clausulam non obstantium, & ex certa scientia scriberet, uel in cõtradictorio examine decerneret, ut. ff.
20 ff. de ado. l. adoptio non iure facta, † & ratio prædictorum est: quia illud, quod non est confi. mab le de iure, non præsumitur per iniuriam confirmatum, ut l. 2.
21 §. ne quis a principe. ff. ne quid in loco pub. ¶ † Modò quæro, nunquid consilium, quod debet requiri, sit necesse sequi. Dicit Io. Andr. ꝙ aut consiliũ est q̃rendũ de cõsuetudine, uel statuto, uel ex forma mandati. Primo casu a nõ oportet ipsum sequi: quia consuetudo & statutum hoc non dictat. aut ex forma mandati, & tũc sic, ut l. Titium & Mæuium, in princ. ff. de admi. tuto. nisi forte consilium esset prauum & iuri contrarium: quia non uidet hoc fuisse de intentione mandantis, arg. ff. quæ in frau. credi. l. si pater. Alij, quòd aut uerba dicunt, cum consilio; & sufficit requiri. aut de consilio, & tunc aut consultor requisitus non uult consulere; & potest procedi ad actum sine consilio. aut consuluit; & tunc oportet
22 ipsum sequi: † quia dictio, cum, importat copulam, ut insti. de leg. §. si quis ancillas. fortius in dictione, de, q̃ importat substantiam, ut l. . § nunc uideamus, de con-
23 iungendis cum emancipato liberis. † Vel dic, quòd aut est talis actus, in cuius dispositione possit participare consiliarius; & tunc consilium est sequendum: aut non potest participare, ut frater minor, uel excommunicatus; & tunc non est sequendum, licet de facto sit requirendum, ut d. l. Titium & Mæuium. ff. de administ. tut. & l. quidam decedens, in prin. co. ti. Et adde, quod not. per Bart. & docto. ff. de hære. instit. l. illa institutio, &c. Bald.

a ¶ *Vide ad istam materiam tex in ca. abba. de uer. sig glo. & Car. Alex: in c. primi legia 3. dist.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur.*
2 *Statuta libertatis ecclesiæ respiciunt præterita. non tamen quò ad pœnam adiectam, nisi ea ab initio cohæsisset.*
3 *Statutum nouum puniens pœna certa delictum, quod per antiquum statutum arbitraria puniebatur, dicitur antiquum declarare.*
4 *Statutum, quòd contractus mutui summariè exequantur, trahitur ad contractus ante ipsum conditum celebratos.*
5 *Statutum ad ueteres contractus trahitur quò ad præparatoria iudicij, non quò ad decisoria.*
6 *Verbum fuerit, & uerbum uoluerit in statutis ubi præterita, & futura respicere possunt, intelliguntur secundum subiectam materiam.*
7 *Tempora uerborum adaptari debent & deseruire secundum subiectam materim.*
8 *Imperator an possit facere statutum, quòd malæ fidei possessor præscribat.*
9 *Res publica priuatæ præfertur.*
10 *Qui tacuit, rem silentio confirmasse uidetur.*
11 *Casus, qui suspendisset ab initio inchoandum, superueniens: impedit cõsumandum nisi lex contrarium expressè statuat.*
12 *Præscriptionis lucrum dicitur esse cum iniuria dominorum.*
13 *Lex debet esse certa. & statutum ambiguum non mertur in causis allegari.*
14 *Sententia lata contra statutum, de cuius intellectu probabili er dubitari poterat, non dicitur expressum errorem continere.*
15 *Statuta & constitutiones recipiunt interpretationem intrinsecam non extrinsecam etiam declaratiuam, nisi a conditore, & a iudice inter litigantes dumtaxat.*
16 *Tabellio, qui scripsit instrumentum ambiguum, potest illud declarare, corrigere non potest.*
17 *Statutum nouum si dicat, quòd homicida puniatur in centum, & quidam ante hoc statutum commisit homicidiũ, & illo tempore erat pœna mortis, quid iuris, si modò uelit soluere centum.*
18 *Verba legis ad præterita, & futura trahibilia, trahuntur ad illud tempus, quod negotij naturæ conuenit.*
19 *Trahere leges ad præterita est quædam calumnia.*

1 QVONIAM. † Constitutio futura respicit, non præterita, nisi de præteritis caueatur in ea. Dicit Host. quòd constitutio respicit præterita, quando concordat cũ iure antiquo, quod idem præcipiebat. Sed certè ista non potest dici noua constitutio, nisi interim esset sublata per desuetudinem, & postea renouata: sed nunc
2 non retrahere se ad mediũ temporis innouata. ¶ † Dicit Inn. quòd statuta libertatis ecclesiæ respiciunt præterita: quia ista libertas semper esse debuit. Tu dic, ꝙ si per adiectionem pœnæ cæpit esse nouum statutum, quantum ad pœnam non trahitur. ff. de iusti. & iure l. ius ciuile, nisi ea pœna cohæsisset a principio, ut pœna
3 nullitatis, ut in aut. cassa & irrita, † si antiquum statutũ puniebat pœna informi, id est arbitraria, & non pœna formi, idest certa, potest dici, quòd nouum statutũ declaret antiquum, & sic trahitur ad præterita. ar. ff. de hære. insti. l. asse toto. quasi lege arbitrante loco iudicis. ff. de uerb. oblig. l. stipulationes commodissimũ.
4 ¶ † Op. quòd constitutio trahatur ad præterita. v. g. statuto cautur, quòd instrumẽta mutui mandentur executioni summar. è. nam si ante statutum fuit factum instrumentum mutui, & post statutum petatur exequi, trahitur ad illud, ar. C. de iuramen. calum. l. 2. §. penul.
5 † Sol. dicit Iac. Bu. ꝙ quantum ad præparatoria iudicij trahitur ad ueteres contractus; quantum ad decisiua non. Ex hac theorica sequitur, quòd quantum ad exceptiones peremptorias non disponit in contractibus p̃teritis. puta, si nouo statuto cauetur, ꝙ non possit opponi exceptio, nisi de qua appareat instrumentam. Nã omnis exceptio peremptoria concernit decisionem litis: sed quantum ad modum procedẽdi super exceptione, puta ꝙ debeat probari intra tres dies, uel ꝙ nõ cõtestetur lis, trahitur ad ueteres contractus, de quibus
6 nunc in iudicio quæritur. † Item ait, ꝙ si uerbum, fuerit, uel uerbum, uoluerit, uel similia, quæ possunt adaptari præteritis & futuris inueniuntur in statuto, ꝙ talia tempora ibi debeant intelligi secundum subiectam

ctam materiam.ergo distinguendum,an referantur ad
præparatoria iudicij, an ad decisionem litis; ita not.
7 ipse.C.eo.l.leges, & sunt uerba no. digna. ¶ † Ex hoc
nota, quòd tempora verborum adaptari debent & de-
seruire secundum subiectam materiam: aliàs neces-
se est, q ponatur tps pro tempore.quælibet enim pars
orationis debet adaptari materiæ subiacenti, ut not.
in l.2.ff.de offic.proconsul. & leg. ¶ Casus. Papa Gre
gorius fecit quandam constitutionem in ecclesia san-
ctæ Mariæ maioris de vrbe, in qua dicitur,quòd pre-
sbyteri primum locum obtinent: diaconi secundum:
& subdiaconi tertium &c.dubitabatur, an ista consti-
tutio traheretur ad præterita? Papa præmittit, q cō
stitutio sedis apostolicæ omnes astringit,& q nihil de
bet obscurum, uel ambiguum continere; & decla-
rat, quòd ipsa cōstitutio super prælatione perceptio-
num, & seruitijs exhibendis non trahatur ad præteri-
ta, sed ad futura: quia forma debet dari futuris, nisi
de præteritis caueatur expresse. ¶ Ibi, Omnes, scili-
cet subditos. nam, si Papa statueret super temporali-
bus imperij,non valeret statutum Papæ, nisi forte ra-
tione peccati secundum Ber. ¶ † Ego quæro, nunquid
8 Imperator possit facere statutū, quòd malæfidei pos-
sessor præscribat? quidam dicunt q sic in suo foro:q a
licet non possit tollere ius naturale,potest tollere ef-
fectum eius,sed non in foro ecclesiæ. Ideò verò,quia
mundi dominus,vt.l bene à Zenone.C.de quadri.pr æ
script.& no.ff.de reg.iur.l.id quod nostrum, & patet.
C.de præscrip.30.ann.l.si quis emptionis. & idem pos
sunt ciuitates, quæ habent fiscalia, seu regalia: quia
in suo territorio vice principis funguntur, ut not. in
authenti. de defen.ciui.§.nulla. Item potest hoc Pa-
pa in suo territorio, vt no. Innoc.j. de iure pa.c.cura.
ergo & Imperator in suo foro per regulam genera-
lem,quam tradit glo.in c.possessor malæfidei, in pri-
ma gloss.& præsertim quia.l. ipsi præscribenti conce-
dit ius utilis dominij, quod potest in temporalibus
9 suis. † Item quia ista constitutio publice interfuit,
arg.ff de vsuca.l.iusto, in prin. & res publica priuatæ
præfertur,ut.l.utilitas de primipilo, & not.ff. de hæ-
red.insti.l.testamento domini. & si tu dicis, quòd hoc
est peccatum, rñdeo, non est peccatum acquirendo,
10 sed in modo acquirendi. † Item dominus, qui tan-
to tempore tacuit,rem silentio confirmauit, ut.l.fi.C.
de his,qui à non domino. Item authoritas legis tol-
lit peccatum,ut.ff.qui satisda.cog.l.qui iurato. ¶ Itē
Iustinianus est approbatus ab ecclesia tanquàm ca-
tholicus princeps, ut in epistola inter claras, de sum.
tri.& fi.catho. Porrò ipse fecit legem,si quis emptio
nis; & non fecisset, nisi facere potuisset. Item mor-
taliter peccasset fauendo his,qui delinquunt.i.malæ-
fidei possessoribus.Nam maius peccatum est in.l.con-
ditore, quàm in subdito. Item simplices homines
credunt,q statuta valeant, & credere hoc non est hæ
reticum. Item hic non est dolus, & mala conscien-
tia non potest esse sine dolo. & de primo ad ultimum
concludendo sequeretur ex illo, quòd Iustinia. esset
damnatus;quia mortuus est in peccato mortali. Præ
terea Imperator in temporalibus habet plenitudinē
potestatis. Vnde prædia aliena dat militibus suis ex
ore Dei,ut no. in procemio digestorum. Item ex quo
emptor soluit pecuniam,& transtulit dominium pre-
cij,iniquum esset,q res bona fide empta & tradita,p-
pter superuenientem conscientiam etiam deberet ab
eo tolli post longissima tempora, cum interim for-
te rem auxerit,& meliorationes fecerit,arg.ff. de mi-
no.l.intra vtiles.§.vendentibus. Item non omnis con-
scientia est obligatoria ad mortale peccatum:quia nō
omnis est contra legem. Item antè, quàm sanctum
sanctorum factum sit dominus, Imperator liberam iu
risdictionem habet,ut.ff. ut in pos.leg.l.fi. Item præ-
tor facit statutum, quòd ex momentanea possessione
cum titulo acquiratur Publiciana; ergo & vsucapio,
vt. ff. de contrahen. empt. l. clauibus. Item sufficit
bona fides momento,vt no.ff.de vsucapio.l.Celsus.sed
contrarium determinatur.j.de præscri.c. quoniam o-
mne,ut no. in l.1.C. de usucap. transformanda, & in
auth.vt ecclesia Romana.§.fi. quia fides est de iure na
turali,quod non potest tolli: sed certe potest tolli ef-
fectus eius;& distinguendo dic, vt ibi dicam, & not. p
11 Dy.in c.malæfidei possessor,de reg.iur.lib.6. † Ta-
men caue tibi,quia quando Dy. dicit,q etiam secun-
dum punctum rationis, qñ factum non est perfectum
in suo effectu,casus superueniens, qui impedit inchoā
dum, impedit processum eius nondum consumatum;
& sic sequiritur principium iustum. Ita & terminus,&
medium: quia integritatem desiderat. sed illud est ve
rum, nisi lex statuat contrarium expresse, videlicet
quòd inspiciatur certum tempus. quicquid sit de iure
ciuili, in foro conscientiæ oportet culpam purgare se
cundum theologos. Sed dices, quòd non est culpa,si
possidet de iuris licentia domino sciente & patiente,
cum in possidendo habuit canonicum ingressum p ti-
tulum & bonam fidem, & in prosequendo patientiam
domini,vt no.in d.c.possessor,in glo.fin. & quia te pa-
tiente absque tua iniuria possi-
12 deo rem tuam. † lex tamen di-
a cit, quòd lucrum [a] præscriptio-
nis est cum iniuria dominorum.
ff.de fur.l.si quis vxori.§.fi.in gl.
¶ Item fauore liberationis præscribitur ex titulo.ff.
de vsucap.l.sequitur.§.si via. etiam expulso iusto pos
13 sessore. ¶ † Vlterius not. quòd lex debet esse certa
& non ambigua. nam statutum,
b quod est ambiguum, [b] non me-
retur in causis allegari secūdum
14 Bart. † ¶ Vnde sententia lata
contra statutum, de cuius intel-
lectu probabiliter dubitatur,nō
dicitur continere errorē expres-
sum,vt no. Bar.ff. de re iud.l.cū
15 prolatis. ¶ † Vlterius no. quòd
statuta & constitutiones non re-
cipiunt interpretationem extrin
secam, sed intrinsecam sic, nisi ab earum conditore,
etiam loquendo de interpretatione declaratiua. qd
verum est generaliter in omnibus causis. sed in causa
uertente in iudicio iudex potest interpretari, non
quòd sit interpretatio generalis,sed inter litigatores
tantum, vt.ff.de legibus.l non possunt, &.l.ideoque.
16 ¶ † Quæro, nunquid tabellio, qui scripsit instrumen
tum ambiguum,possit illud declarare,dum uiuit? Io.
An. eleganter tenet hic quòd sic.tamen corrigere nō
posset,ex quo ipsum redegit in publicam formam,ni-
si iudicis authoritate,ut.ff.de statu hominum.l. Impe
rator,per Cy.& l.si librarius,ff.de regu.iur.per Bart.
sicut iudex & arbiter non potest corrigere suam diffi
17 nitiuam.ff. de arbi. l. qui arbiter. ¶ † Quæro, ecce
dicit statutum nouum, quòd homicida puniatur in cē
tum. Quidam ante hoc statutum commisit homici-
dium.

a ¶ *Lucrum præscriptionis est cum iniuria dominorum.*

b ¶ *Vide per Ias. in l. admonendi, in lect. in fin. gl. 2. ver. sed considera quō, Bart. & doct. ff. de iureiu. & Alex. consi. 8. 2. volu. Felin. in c. 1 de cōst. aliquid in c. delicto. e. tit. 1.*

dium, & illo tempore erat pœna mortis: modo vult soluere centum; quæritur quid iuris? & videtur q trahatur retro: quia disponit super naturali materia, vt.j.de usu.c.cum tu. Et est ratio, qa ius naturale fuit ante, quàm redigeretur in corpus iuris ciuilis uel canonici, ut insti.de rerum diui.§. si quis à non domino. ¶ In contrarium, quia hæc pœna non est naturalis, sed positiua: quia non procedit per semitas naturales; & hæc est uera, ut l.1.ff.de pœnis. ¶ Idem è conuerso, si ex noua lege esset maior pœna, quàm ex ueteri: quia pœnæ habent concomitantiam loci & temporis, & inde formam & originem sumunt. & adde quod no. Cy. C.de legi.& consti.l.leges & constitutiones, &.ff.eo.l.
18 cum lex in præteritum. ibi etiam uide per Cy. † si lex loquatur uerbis trahibilibus in præteritum, & futurum trahitur ad illud tempus, quod consonat naturæ negotij, ut indulgentia ad præterita, pœnæ & statu-
19 ta ad futura, ibi &c. uide per Cy. ¶ † Vltimo no. q trahere leges ad præterita est quædam calumnia, ut l.pe.C.de decu. lib.10. Et adde, quod no. in auth. de filijs ante dotalia instrumenta natis.§. fi. & inde collige, quòd nouæ leges & glossæ possunt allegari in factis antiquis.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum concernit ius impetrantis, & ad ius refertur. ideò ipsius verba legum, & canonum interpretationem recipiunt, quod secus est in priuilegio.*
2 *Modi quibus Papa rescribit.*
3 *Vis maior in omnibus praeceptis excepta censetur.*
4 *Collatio beneficij an poßit probari per testes.*
5 *Pars an sit citanda in collatione benefitij.*
6 *Legitimatio facta per rescriptum comitis, non citatis agnatis, an valeat.*
7 *Impetrari si qua possint sine partis citatione, debent in prosecutione iustificari.*
8 *Rescriptum non valet, vbicunque prohibetur impetrans ab impetrando.*
9 *Rescriptum, si sit suspectum de falsitate, non valet.*
10 *Rescriptum, quo cauetur, quòd interpretari non poßit, licet non recipiat interpretationem, recipit nihilominus intellectum trifariam.*
11 *Rescriptum quando impetratur, an aliqui sint citandi.*
12 *Citare non oportet eos qui casu, vel in consequentiam lædi poßunt.*
13 *In executione contractus concessa neminem citare oportet, secus in concedenda.*
14 *Episcopus mutus an poßit beneficia conferre.*
15 *Impetrans rem illicitam an puniri debeat.*
16 *Naturaliter vnusquisque id quod agit valere vult, & de opposito contristatur.*
17 *Stilus in rescriptis qualiter accipiatur.*
18 *Verba, simpliciter, & de plano, in rescriptis Papa inferunt dilationum abreuiationes.*
19 *Rescriptum, quod non est secundum stylum Romanæ curiæ, emanans à Roma.cu. est suspectum.*
20 *Quod fit interdum per instrumentum, cum quo fit, repræsentatur.*
21 *Rescriptum, cui inest causa implicans contrarietatem, falsum dicitur.*
22 *Clausula, ubi oratio imperfecta dicitur, est modificatio quadam principali disposito adiacens.*
23 *Rescriptum nihil operatur nisi integrum producatur.*
24 *Integrum dicitur quod ex omnibus suis partibus constat.*
25 *Rescriptum triplex est. odiosum, gratiosum, medium.*
26 *Princeps si dedit quandam formam procedendi, & indulgendi super maleficijs commißis in turba, an extendatur ad ea, quæ sunt commissa.*
27 *Mitius sæpe punitur ubi multorum salus periclitatur.*
28 *Ordo rescripti seruandus est, & quid sit ordo.*
29 *Literæ secundæ concessæ ad interpretationem primarum, ad eas restrictiua relatione restringuntur.*
30 *Rescriptum vnius principis an recipiat interpretationem à rescripto alterius principis.*
31 *Prærogatiua an tollatur per rescriptum de soluendo creditoribus pro rata, vel de stando maiori parti creditorum. & quid de hypotheca quam quis habet ex propria prouidentia.*
32 *Principe rescribente, quòd omnibus creditoribus fugitiuorum soluatur pro rata, inter creditores priuilegia cessant. Hipotecarij nihilominus chirographarijs etiam priuilegiatis præferentur. & procedunt prædicta etiam in clerico creditore. ut nu. 34.*
33 *Lex suum, non tuum tibi denegat beneficium.*
44 *Princeps non intelligit rescribendo tollere iura realiter acquisita, & radicata tollere.*
35 *Actio datur ex rescriptis principis, & rescripta habent uirtutem interpretandi.*

De rescriptis. Rubrica.

1 RESCRIPTVM † proprie concernit ius impetrantis, & ad ius debet referri. Et ideò uerba rescriptorum recipiunt interpretationem legum & canonum: secus in uerbis priuilegiorum, ne priuilegium reddatur inutile.2.q.7.sicut.j.eod.tit.c.causam, per Innoc. & Ber. &
2 text. ¶ † Papa interdum rescribit formaliter.j.eod. cum dilecta.j.de resti.spo. Pisanis, ut quando dat ordinem substantialem. Interdum causaliter, ut quando considerat radicem causæ producentis.j.eod.superliteris. Forma est obseruantia statuti saltem in ordine. Quãdoque papaliter, ut quando apponit illa uerba, ex certa scientia & de plenitudine potestatis. quæ tamen uerba contra ius naturale non ualent, ut in cle. pasto.j. de re iudi. Priuilegia etiam ex superuenienti casu, & contraria æquitate mutantur, ut dicit illa.
3 l.no.ff.de uulg.subst.l.ex facto, in prin. † Item ab omnibus præceptis uis maior excipitur.ff. de publi. l. Cæsar.& omnes leges & rescripta recipiunt interpretationem naturalem & necessariam, ut.l.2.de ordi. iu.ff.de in ius uo.l.quamuis.ff.de excu.tuto.l.scire, o-
4 portet.§.sufficit. ¶ † Nunquid collatio beneficij possit probari per testes? uidetur distinguendum, aut est magnum beneficium, & non possit: aut modicum, & tunc possit. & sic distinguimus in matrimonio carnali, ut.C.de nup.auth.Maximis. Idem ergo uidetur dicendum in spirituali, arg.in l. Deo nobis, de episc. &
5 cleri. Andre. de Pisis. ¶ † An in collatione beneficij pars sit citanda? Respondeo, si beneficia, uel rescripta conceduntur ad lites, si præsens est pars aduersa, debet requiri: si absens, debet citari.C. de iudi. l. obseruandum. Si uerò conceditur ad gratiam in alterius præiudicium, si cuidem modicum est præiudicium, potest etiam concedi incitata parte, ut.l. quoties.C.de preci.impe.offe.&.l.2.§. si quis à principe.ff. ne quis in loco publi.cum simi. Si aũt multũ alij nocet, debet requiri, ut l.nã ita diuus.ff.de adop. And.de Pi.

6 ¶ † Ex

6 ¶†Ex hoc uidetur, quòd legitimatio facta per rescriptum comitis, non citatis agnatis, non ualeat, uel saltem debeat rescindi tanquam ambitiosa, ut l. fi. de na-
7 talibus restituendis, per Iac. de Are. † Quædam tamé impetrantur etiam sine citatione aduersarii: tamen in prosecutione debent iustificari, ut egregiè not. ff. de
8 bon. pos. l. 3. §. si causa. ¶†Et not. quòd rescriptum non ualet, ubicunque prohibetur impetrans ab impetrando, siue prohibeatur ratione personæ, siue ratione rei, siue propter turpitudinem finalis causæ, siue qa res impetrata fit publicè sine aliquali ratione specifica in lege, siue ubicunque non potest consensu partium roborari, ut C. si nuptiæ ex rescripto petantur l. 1. C. qui militare non possunt l. eis. C. de sacrific. paganorum l. sicut C. de peti. bon. subla. l. 1. Et ubicunque lex ultra procedit annullando, ut l. præscriptio, de operi. publicis. C. de aquæ ductu. l. omnes, & l. dili-
9 genter, lib. 11. †Item si rescriptum sit suspectum de falsitate, ut infra e. c. ex parte conuen. quo casu nihil operantur illa uerba, de plenitudine potestatis: quia per hoc magis suspectum præsumitur: quia stylus scribendi præuaricatur, arg. illius singularis glo. quæ est in l.
10 6. ff. de condi. insti. ¶†Quæro, nunqd rescriptũ, quò caueẽ, ꝗ interpretari non possit, recipiat aliquã interpretationẽ?[a] & uidetur quòd sic. C. de adulte. l. ita pudor, & ff. de in ius uoc. l. ꝗ̃uis. respondeo hoc tantum est dicere, quantum quòd non recedatur a uerbis. i. quòd nõ liceat offendere uerba, ut ff. qui & a qui. l. prospexit, & ff. sol. ma. l. si uerò §. de uiro. tamen bene recipiunt interpretationem secũdum subiectam materiã, ut ff. loca. l. si uno, & ff. de usu. l. si stipulatus. Item ut aliquid operentur, ut l. 1. ff. ad municip. & l. si quando. ff. de leg. 1. Item sensum attributum uerbis ab intellectu & animo significandi recipiunt de necessitate. ff. de liber. & posthu. l. Gallus, in §. 1. nec dicitur propriè ista interpretatio, sed intellectus. Nã quod intellectu caret, nihil est, ut s. titu. j. c. fi.

a ¶*Vide Barb. in consi. 2 in 33.*

11 † An quando impetratur rescriptum, aliqui sunt[b] citandi? uerba Iac. de Are. sic dicunt. ff. de adop. l. ita diuus. aut impetratur rascriptum ad lites, ut cum delegatur iudex; & tunc non oportet aduersarium requiri, si non fit in curia, ut no. ff. de iudi. l. obseruandũ. salux enim sunt exceptiones contra rescriptum, ut C. si ꝯ̃ ius, uel uti. pub. l. præscriptione. C. de dila. l. si quãdo, aut impetratur ad ius aliquod obtinendũ: & tunc aut nullum lædit, uel parum; & tunc idem: quia nõ est necesse uocari aliquem, ut C. de preci. impe. l. quoties, & ff. ne quid in loco publico l. 2. §. si quis a principe, & arg. ff. de fideicom. liber. l. ergo. §. illud. aut multum lædit alium; & tunc ille, qui principaliter læditur, & contra quem nominatim hoc rescriptum impetratur, debet requiri, ut l. fin. ff. de manu testa. Ia. de Are. ¶Hoc non est necesse, si in rescripto committitur alicui causæ cognitio. Nam cum per illum debet fieri citatio, non est necesse, quòd fiat per rescribentem: quia satisfacit, qui per alium committit, ut in regula, qui per alium. hoc probatur. ff. de in ius uoc. l. libertus aduersus, & per glo. notabilem, quæ est in l. 3. §. si quis causa cognita. ff. de bonorum pos. & facit l. 1. in fi. ff. de uen.
12 inspicien. † Vbi dicitur, quòd illi, qui casu, uel qui in consequentiam lædi possunt, non sunt citandi, quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, & qa nondum habent aliquod ius in processu causæ, argum. ff. de leg. 2. l. si ita. §. si sub conditione: quia nondum habent aliquod ius aptum præsenti tempori. ff. quod cuiusque uniuersi. nomine. l. item eorum, & per Cyn.
13 C. de distra. pign. l. creditor, †ubi dicitur, quod in executione contractus nemo citandus est, si executio est concessa & aperta: secus, si concedenda, uel acquirenda, & illa uerba etiam ad propositum trahe.

b ¶*Vide Barb. in consi. b 43. ubi pulchre loquitur circa hoc, an in rescripti, uel priuilegij concessione pars sit citanda quò ad impugnandum multa rescripta.*

14 ¶†An episcopus mutus possit beneficia conferre? & uidetur quòd non, quia collatio est authoritas & plus, quàm authoritas; ergo debent interuenire uerba, ut l. prima, ff. de autho. tut. & ubi sunt necessaria uerba, non sunt sufficientes actus. ff. de regulis iuris l. ubi nõ uoce. ff. de adop. l. si pater naturalis, dic contrarium, quia potest fieri absenti; ergo non est authoritas, ut
15 in ca. si tibi absenti, de præbenda lib. 6. ¶ † Quæro, nunquid debeat puniri ille, qui impetrat rem illicitã? & si quidem lex ultra procedit puniendo, punitur. Sin autem non procedit ultra imponendo pœnam, uidetur quòd satis sit pœna ipsa nullitas, ut ff. de contrahen. emp. l. senatus, & C. de posthu. hære. insti. l. fin. in fi. Nam ubi lex ultra non procedit, nec nos debemus ultra procedere: sed contenti esse debemus pœnis l. contentis, ut ff. de uerborum obliga. l. si ita stipulatio facta. ¶ In contrarium uidetur, quòd eo ipso, quòd quis attentat prohibita, delinquit; ergo debet puniri pœna arbitraria, ut no. C. de sacrosan. eccle. l. nemo martyres, ubi gl. singularis. Sed dicas, ꝗ ibi actus prohibitus sapiebat sacrilegium: sed ubi non continet in se delictum, satis est pœna ipsa inualiditas, quæ est
16 afflictio intentionis. †Nam naturaliter unusquisq; qđ facit, uult ualere, & de opposito contristatur, ut legiẽ & no. in l. 2. C. de condi. inser. & ff. ad l. Fal. l. in ratione
17 §. cum quidam, & l. 3. ff. de mili. test. ¶†Quæro, qualiter accipiẽ stylus in rescriptis? Rñd. stylus est forma rite, recteq; scribendi consuetudine Romanæ curiæ approbata; quod dic, ut in Spe. de rescr. præsentatione. §. ratione formæ, in prin. & ꝑ totũ, & ibi Speculator tractat notabiliter de quibusdam formis & intellectibus ipsis appropriatis a iure, ut scias ꝗ nulla dictio dẽt in rescripto uacare, de ma. & obe. c. solitæ. Item quòd uerbum, iniquitas, significat ordinem iudiciariũ, de iudi.
18 c. exhibita. †Item quòd uerba, simpliciter & de plano, significant abbreuiationem dilationũ, de accu. c. olim, ꝑ Inn. Itẽ quandoq; adponitur clausula, siue debito. s. in tẽporalibus, aliquando, siue canonico, s. in spiritualibus, de rest. spo. c. ex conquestione. Item uerbũ, causa, in rescripto criminali. lis, in ciuili apponitur secundũ
19 stylũ curiæ, ut ait Spe. per l. causas. C. de transf. & rescriptum, qđ non est secundũ stylũ Romanæ curiæ, emanans a Romana curia, est suspectum, de sent. excõ. c. ad hæc, secundum Inn. & dr stylus quasi calamus: quia
20 olim stylo scribebatur. †Vnde per instrumentum, quò aliquid fit, repræsentatur id, quod fit. dicit lex, quod liber est stylus testandi, quod significat testamentum in scriptis, & licitum, quod iterum non reddit, arbitrium, qđ significat testm̃ nuncupatiuum, ut C. de sac.
21 san. eccl. l. j. †Item quando in rescripto est causa implicans contradictionem, ut quando in contentiosis causę cognitione remota, istud rescriptum est falsum, ut infra c. ex parte conuen. ¶Suunt & nonnullæ aliæ clausulæ, ut illæ, ueritati & iustitiæ non præiudicantibus, quæ clausula etiam tacite uidetur inesse, ut infra de confir.

22 confir. uti. uel inuti. c. bonę. ¶ † Dicitur autem clausula quandoque oratio perfecta, quandoq; imperfecta, & tunc est quædam modificatio adiacens principali disposito. ff. de leg. 1. l. talis scriptura. ȷ̄. de appe. c. 2. requiris. Exemplū in clausula, si est ita, quæ nil significat, nisi iungatur cum præmissis. sed iuncta cum eis facit ipsam significare. C. si contra ius uel uti. pub. l. fi. facit ȷ̄.
23 de uer. sig. c. Abbate. † & scias, quòd rescriptum nil operatur, nisi integrū producatur, ut no. in Spe. de rescripti præsentatione, in prin. uer. sed obiicitur, & arg. ff.
24 de legi. l. inciuile. ¶ † Integrū autem dicitur, quod ex omnibus suis partibus constat ita, quòd totū legi possit de uerbo ad uerbum. C. de præci. impera. offeren. l.
25 fi. & ȷ̄. de fide instr. c. cum contingat. † Item no. quòd triplex est rescriptū, scilicet odiosum, quod restringitur, arg. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. gratiosum, quod ampliatur, arg. eo. tit. l. placet, & mediū inter hæc duo, arg. ff. de in ius uoc. l. sed si hac. §. fi. quod nec restringi, nec ampliari debet nisi quò ad ea, quæ sunt consecutiua rescripti, ut no. ff. de procur. l. qui procuratorē dat.
26 quod dic ut no. Inn. ȷ̄. de præben. c. cum olim. ¶ † Pone, princeps dedit quandam formam procedendi & indulgendi super maleficiis commissis in turba, nunquid extenditur ad ea, quæ sunt commissa, sed nō in turba? & uidetur quòd sic: quia duo sunt præcepta, scilicet ꝙ cognoscat de maleficiis, & quod cognoscat de maleficiis in turba, arg. ff. de arbi. l. Celsus, & ff. de lega. j. l. quidam testamento, in prin. dic contra; quia turba est quædam qualitas, ut l. prætor. §. docere. ff. de ui bo-
27 no. rap. † & sæpe punitur mitius, ubi multorum salus periclitatur, ne forte propter unum homicidium multa gens pereat, ut l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis. Non obst. l. Celsus. ff. de arbi. quia ibi est duplex ratio, & consideratio diuersa, quarum una respicit debitum, scilicet obligatio, alia terminum, scilicet miseratio. ff. de compensa. l. si cum mihi. §. j. ¶ Præterea, si ibi non essent duo præcepta, uitiaretur sententia diffinitiua, & accessoriū uitiaret principale, & id, quod est appositum ad differendum, ueniret ad perimendum, quod est absurdum. hanc rationem ponit glo. in c. nemo potest ad impossibile obligari, de reg. iu. li. 6. Si autem sub una consideratione adijceretur impossibile tempus, tunc haberet uitiare, quia ei cohæret. Sed contrarium ȷ̄. de do. & contu. c. cum dilecti, ubi etiam sub una non uitiat. ¶ So. aut dies habet præcedentem obligationem, uel dispositionem de per se subsistentem, & non uitiat; & ita est ibi. Nam si præcedat obligatio ad obtemperandum præceptis quandocunque, a qua non liberat tempus incongruum. secus, ubi dilatio non haberet seorsum præcedentem obligationem, quod unum est, diuidi non potest; & tunc intelligis dictum c. similis consideratio fit
28 C. de legi. l. quod fauore, per Pe. & Cy. ¶ † Ordo rescripti est seruandus. Est autem ordo, quando principi placet, quòd sit ordo, etiam si præposteret ordinem solitum. quia ipse rerum formas potest immutare expres-
29 se & tacitè. † Item scias, ꝙ si princeps concessit duas literas, & secundæ ueniunt ad interpretationem primarum, secundæ literæ restringuntur ad primas per relationem restrictiuam: quia relatiuum requirit antecedens, ut in auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis. §. fi. ubi hæc singulariter not. facit. ff. de liberatio.
30 leg. l. Aurelius. §. testamento. ¶ † Sed nunquid rescriptum unius principis recipiat interpretationē a rescripto alterius principis? Respondeo sic, quia sicut prōptum est leges legibus concordare, ut l. 1. C. de inoffi. don. ita rescripta rescriptis, ut. ff. de pac. l. rescriptum,
31 ibi, & repeto &c. ¶ Sed nunquid per rescriptum de soluendo creditoribus pro rata, uel de stando maiori parti creditorum tollatur prærogatiua, siue priuilegium ita, quòd reducatur ad ius commune? Respondeo sic, tamen non tollitur hypotheca, quam habet quis ex ꝓ
32 pria prouidentia. ¶ † Vnde, si princeps rescribit, quòd omnibus creditoribus mercatorum fugitiuorum soluatur pro rata, cessabunt priuilegia: tamen creditores hypothecarij præferentur chyrographariis tā simpli-
33 cib. ꝗ priuilegiatis; † & hoc est quod dicitur, lex suū & non tuum tibi denegat beneficium, ut no. C. qui po. in
34 pig. habe. l. assiduis. ¶ † Quid si inter istos creditores unus est clericus? Videtur in eo non habere locum lex ciuilis. sed contra est, quia tibi clerico lex suum & nō tuum tibi denegat beneficium, seu priuilegium, quod facere potest: sed tuam prouidentiam super hypotheca auferre non potest, nec uult: quia princeps non intelligit tollere iura realiter acquisita & radicata, ut
35 d. l. rescriptum, in fi. principij, ubi est tex. no. ¶ † Adde, quòd ex rescriptis principis datur actio, ut. ff. de pign. actio. l. eleganter, in prin. Item rescripta habent uirtutem interpretandi, ut ff. de pecu. lega. l. si peculium, §. si cui uiua uox principis, & ff. de legatis 2. l. unum ex familia. §. item imperator Marcus, & ff. de legi. l. licet
36 imperator. ¶ † Et no. quòd rescriptū dicitur proprie, quando rescribitur absenti. Nam cum absente loquit̄ qui scribit epistolam, uel mittit nuncium, ut ff. de constitu. pecu. & l. licet, & ff. de acq. pos. l. qui absenti. gratia autem dicitur, siue præsenti, siue absenti fiat, ut ff. de iureiur. l. Labeo.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio generali secundum ius commune obtento obstat rescriptum etiam de illo non faciens mentionem.*
Clausula appellatione remota, & appellatione concessa quid operentur.
2 *Species derogat generi. siue in eadem dispositione, siue in diuersis.*
3 *Appellatio est de iure naturali.*
4 *Dictio, al era, ponitur inter duos.*
5 *Restitutio qualibet dicitur indulgentia, sed non è contra.*
6 *Libere, aduerbium quid significet.*
7 *Ex generali Sed. Apostolicæ ind. licto, quòd libere appellare liceat, non poterat impetrans appellare in causa momentaneæ possessionis; si sit uerus contumax: ab interlocutoria sine scriptis, uel sine causæ assignatione: contra propriam deliberatam, & spontaneam confessionem; & post decem dies.*
8 *Princeps uno uerbo non uult totam machinam iuris subuertere.*
9 *Præsumitur pro appellante in ipsa appellationis introductione, in fine pro sententia: in medio ueritas inquiritur.*
10 *Iudex, ad quem, debet de meritis appellationis discutere, & eam introducere, quamuis iudex a quo eam non approbet.*
11 *Species, si omnino a genere se iuncta sit, ei derogat, si generi coniuncta remanet, & in sermone ea præmittitur genus uerò subsequitur sui generis naturam retinet. nu. 16. aut è contra & limitat.*
12 *Genus, species, & qualitas non possunt esse sine substantia.*
13 *Dispositio coharctatiua non suscipit generis ampliationē.*
14 *Indiuidua de ipsismet duntaxat prædicantur.*

15 *Locutio discreta dicitur species, indiscreta dicitur genus.*
17 *Species in adversatiuis orationibus derogat generi, item in se iunctis si una ad unam personam, alia ad aliam refertur. Si ambae ad eandem personam sub diversis considerationibus, utraque debetur.*
18 *Causa certa quantitati, u. l rei adiecta non restringit secus si incerta adiiciatur.*
19 *Qualitas ubi de necessitate inest civilibus de genere non restringit, aliàs secus.*
20 *Statutum tribuens iudici liberum arbitrium in omnibus delictis tam procedendo, quàm condemnando, restringitur per aliud statutum in casu homicidij poenam capitis imponi mandans, quamuis, etiam in homicidio quò ad processum, arbitrium illaesum remaneat.*
21 *Lex una an deroget alteri sine clausula non obstante.*
22 *Rescripti, quod nihil iuris confert, sed in iuris dispositione remanet, impetrans mentionem facere non tenetur.*
23 *Privilegij, praesertim in corpore iuris redacti, impetrans debet omnino mentionem facere saltem implicitè.*
25 *Concessio liberè appellandi ex rescripto si detur personae prohibitae appellare, ius commune restituit: si personae non p̄ohibitae, facultatem appellandi in casibus quibuscunque, dum tamen non existenter iniustè, nec euidenter inualidè appelletur. & nu. 28.*
26 *Intellectus ad l. non eò minus. C. de procurato.*
27 *Clausula, appellatione remota, non remouet legitimam appellationem.*
28 *Veritati, & iustitiae princeps derogare uelle non censetur.*
29 *Restitutio ad ius commune, & remotio irrationabilis odij, non est privilegium.*
30 *Mentio de statuto municipali per omnia idem quod ius commune continenti, an debeat fieri in rescripto contrario iuri communi.*
Odium irrationabile est, ubi quis prohibetur, quod de iure communi conceditur.
31 *Ex statuto continente idem quod lex 12. tabula. oritur conditio ex lege.*
32 *Princeps, qui concessit mihi immunitatem, si postea generali statuto imponit onera, an intelligatur tollere meum privilegium.*
33 *Generale statutum, nisi cum derogatoria mentione, non tollit privilegium: nec specialem consuetudinem, non illicitam, nec à iure improbatam.*
34 *Privilegium tempore prius, caeteris paribus, posteriori praefertur.*
35 *Compassibili non fit mutatio, aut novatio.*
36 *In literis iustitiae inspicitur tempus praesentationis, in gratiosis, & beneficialibus tempus datae, nisi expresse conditio adiecta sit.*
37 *Genus specificatum tantum ualet, quantum species declarata.*
38 *Species declarata in individuis derogat declarandae, secus in dividuis.*
39 *Prius tempore dicitur quod prius est perfectionis soliditate.*
40 *Protestatio requiritur ad diligentiam ostendendam, & moram non praesumendam.*
41 *Appellare an possit impetrans, cum clausula appellatione remota.*
42 *Appellationi in causis pecuniarijs renunciari potest, in causis sanguinis non potest.*
43 *Rescripta, & iudicia paritatem desiderant.*
44 *Recurrendum aliquando non est ad generalem providentiam, nisi prius defecisse providentia speciali.*

SICUT Romana. Privilegio generali secundū ius commune obtēto obstat rescriptum * speciale etiam de illo nō faciens mentionem. secunda pars
1 ibi, inquisitio. ¶† Not. in isto c. duas clausulas contrarias. una est, Appellatione concessa, & quid operetur, quod non reperitur alibi, quam hic. Alia est, Appellatione remota; & ista est uulgaris formula, quae ut plurimum apponitur de stylo Romanae curiae, & aliquando apponitur de inferiorum iudicum cōsuetudine, habentium tamen merum imperium, & nihil operat̄, nisi quando appellatur ab interlocutoria; & loquor, quando ista consuetudo est praescripta de principis conscientia, de qua habemus unicam l. tantum. C. de senten. & interlo. l. cum solitum. ibi etiam tractatur de clausula, Recusatiōn remota. dic, ut ibi dixi in lec. C.
2 ¶† No. q̄ species derogat generi siue in eadem dispositione, siue in diuersis, & siue in eodem rescripto, siue in pluribus ab eodem emanatis. ¶ Casus s̄m Ber. in suffragio sic ponitur. Quidam propter culpam suam, quia saepe deliquerat in appellando, priuatus fuit generaliter beneficio appellationis p̄ papā. Iste postea impetrauit indulgentiam generalem, ut libere sibi liceat appellare. demum quidam alius, tacito de ista indulgētia, impetrauit contra istum cum clausula, Appellatione remota, tandē lata sententia contra istum, qui sententiā meruit, appellauit. queritur, utrum suę appellationi sit deferendum? & uidebatur quòd sic ex generali clausula, & quia est primus impetrans, ḡrium determinatur: q̄a
3 specialis p̄hibitio derogat p̄missioni generali. ¶† Ibi, Sublato, haec uerba operantur, ut iudex non teneatur appellationi deferre: t̄n non eradicant beneficium appellandi: quia appellatio est de iure naturali, sicut q̄libet alia defensio; quòd dic ut ī de appella. c. ut debi-
4 tus, & ī eo. tit. c. j. lib. 6. ¶† Ibi, Altera, haec dictio, altera, ponitur inter duos, ut not. C. de furtis l. ancillae.
5 ¶† Ibi, indultū, male uidetur dicere: q̄a q̄d de iure cōmuni conceditur, indulgentia non uocatur, ut in l. j. C. de thesau. lib. 10. Solu. patet: q̄a iste iam erat ab appellando interdictus s̄m Ber. unde restitutio fuit indulgentia: quia omnis restitutio est indulgentia, licet non omnis indulgentia sit restitutio, ut C. de aboli. l.
6 indulgentia. ¶† Ibi, Liberè, istud aduerbiū, liberè, quādoque significat libertatem etiam in causa, ratione, solennitate, & legibus, ut C. de sacrosanc. eccl. l. j. & ': generali. & aliquando significat uoluntatem absolutā, ut quando nemini praeiudicatur, ut ff. ad Treb. l. quia poterat. hic autem sumitur in primo modo significan-
7 di, † nec enim per hoc concederetur ei appellare in causa momentaneae possessionis, nec si esset uerus contumax: quia iurisdictionem contemnit, qui se à praetore facit alienum, nec audiri desiderat. Item nec ab interlocutoria sine scriptis, nec contra propriam confessionem sciētēr & sponte factam, nec post x. dies, nec etiam ab interlocutoria sine assignatione
8 causae: † quia non uult princeps uno uerbo totam machinam iuris subuertere. C. de inoffic. testamen. l. si quando. non obst. l. j. ff. de testa. mili. quia illud indultum non continet alterius detrimentum: alias secus, ut. ff. de adminis. tuto. l. impuberi filio centu-
9 rio. ¶† Ibi, Deferri, pondera hoc uerbum, & dic pro

¶ *De ista materia, an per rescriptum speciale tollatur generale, licet de eo non fiat mentio, & quid in privilegio, uide Aret. in cons. 76. inci. diligenter uisis.*

appellante[a] præſumitur in intro
ductione appellationis, niſi ſit
clauſula, appel. re. ſed in medio
cauſæ appellationis non præſu-
mimus, ſed ueritatem inquiri-
mus. at in finali calculo ꝓ ſen-
tentia præſumimus, ut j. de re-
nuntia.c.in præſentia, niſi in actis

a *¶ Vide gl.or.in l. qui a reſtituere, quam ibi commendat Ang.dicens a ibi ita bene nõ reperiri ff de rei uẽ. & Phil. de Peruſio in rub.de appel.*

appareat contrarium, ut j.de reſt.ſpol. ca.cum ad ſe-
10 dem. ¶ † Ibi, Admitti, & quando appellatio non debet
admitti, ideſt approbari per iudicem, a quo, tamen iu
dex, ad quem, debet diſcutere de meritis appellatio-
nis, & eam introducere, ut ff.de appella. recipien. l.ſi
11 cuius. ¶ † Ibi, Speciale, no. quando ſpecies euellitur de
corpore generis, ſ. quòd ſeparatur ab integritate ſui
generis, & tunc derogat generi, nec cõtinetur ſub eius
prædicamẽto; ſicut ſi unus oculus euelleretur de uno
corpore, iam non eſt de corpore, arg.ad iſtam doctri-
nam.ff.de pec.lega.l.cum dominus.§.ſi. & ff.de auro &
12 argento leg.l.apud. † Vbi etiam probatur, quòd neq;
genus, neque ſpecies, neque qualitas poteſt eſſe ſine
ſubſtantia. Interdum uerò non euellitur de corpore,
ſed remanet ipſi generi iuncta; & tunc non derogat ge
neri, cum diſtinctione tamen. Nam aut præmittitur
ſpecies, & ſequitur clauſula generalis; & tunc retinet
naturam ſui generis ampliando, ut ſi teſtator dixerit
relinquo Titio talem & talem fundum, & omnes fun-
dos meos. Aut primo præmittitur genus, poſtea ſequũ
tur ſpecies declaratæ; & tunc reſtringitur genus per
ſpecies limitando, ut ff.de rerum ſigni. l.ſi cum fundũ.
ff.de fundo inſtru.l.quæſitum.§.fin.ff.de ſup.lega.l.ſu-
pellectili.ff.de penu.leg.l. nã quòd liquide.§. ſi cui.ff.
13 de uino lega.l.fin.§.cui dulcia, † ut tamen ſcias, quòd
coarctata diſpoſitio non ſuſcipit generis ampliatio-
nem.ff. de legat.iij.l.hæres meus.§. duæ ſtatuæ. Si po-
nas, quòd illud uerbum, duæ, ſit uerbũ teſtatoris: quia
dixit duas lego ſtatuas, & omne marmor. Nam uerba
taxatiua diminutionem important. ff. ad Trebellia.l.
Lucius.§.quæ habebat, & non eſt recedendum à limiti
bus diſpoſitionis.ff.de neg.geſt.l.qui alienum.§.liber-
14 tos. † Item indiuidua non prædicantur niſi de ſeipſis.
quia ſunt ſpecies ſpecialiſſima d.§.duæ ſtatuæ, ſ̃m
Dyn.aliquando, quod uidetur limitare, ampliat.ff.de
15 uſufruc.l.Proculus. ¶ † Et no. quòd diſcreta locutio di
citur ſpecies, indiſcreta dicitur genus, ut ff.ex quib.
cau.maio.l.j.ff.de poſthum.l.j.§.deinde.ff.de uer. obl.
l.ſtipulationes cõmodiſſimũ, & ff. ſi quis cautionibus l.
16 & ſi quis, §.quæſitum. ¶ † Et ex prædictis apparet, quòd
ſpecies antepoſita non reſtringit generis prædicatum,
ſed poſtpoſita reſtringere cõſueuit. nam antepoſita eſt
principium ordinis postpoſita terminus, ut not.Cyn.
17 C.de leg.l.cum quæſtio. † Ibi, Derogat generi. hoc ſi-
ne dubio eſt uerum, quando orationes ſunt aduerſati
uæ: qa ſpecies, quæ aduerſantur generi, derogant, ſed
quando orationes nõ ſunt aduerſatiuæ, ſed ſunt diſſe-
parate & ſolutæ, & tunc ſiquidẽ referatur una ad unã
perſonã, & alia ad aliam, ſpecialis oratio derogat ge-
nerali, ut ff.de ali.lega.l.alimenta.§.baſilicæ, & l. Sti-
chus.ff.de leg.ij.l.legatorum.§. ſi plures.ff.fami. erc.l.
quoties.ff.de uulg.ſubſt.l.cohæredi.§.qui diſcretas, &
l.ex facto.§.itẽ q̃ro. ¶ Si aũt circa eandẽ pſonã ꝓferan
tur, ſi quidem ſub diuerſis cõſiderationib. & finalib.de-
monſtrationib. & cauſis, utrunque debetur, ut ff.de an.
lega.l.qui Marco, & l.ſi ſeruus cõis, de ſtipul.ſeruo. &
ibi per Bar. & ar.per l.tutorem.ff.de his, qui ut indig.
Si aũt ſub eadẽ cõſideratione, uel ſub contẽplatio-
ne alicuius conſiderationis, iam dictum eſt ſuperius,
an ſpecies reſtringat genus, & facit.ff.de probat.l.quin
quaginta.ff. de adimen.le.l.cum centum.C. de lega.l.
18 filia legatorum. † ¶ Ecce dictum eſt, an ſpecies reſtrin-
gat generis prædicationem. ſed quid dicam? R̃ndeo
aut cauſa adiicitur certæ quantitati, uel rei determi-
natæ, & non reſtringit.ff.de adimen.leg.l. Lucius.ff. de
leg.ij.l.Lucius.la prima.ſ̃m Old. Aut adiicitur quan-
titati incertæ; & tunc reſtringit. ff. de acq. poſſ.l.his,
19 quæ animo. ¶ † Quid de qualitate, an reſtringat? ſi qui
dem ineſt de neceſſitate cuilibet de genere, nõ reſtrin
git: aliter ſic ſecũdũ Bar.in l.cun
b ctos populos, in ſuo cõmẽto.[b] † Et
20 prædicta faciunt ad quæſtionem
datum eſt arbitriũ poteſtati ge-
nerale & liberum in omnibus de
lictis tam in procedendo, quàm
in condemnando. reperitur ta
men ſtatutum in homicidio, ꝙ

b *¶ Vide oĩno Barba. conſi.6.uol.ij.& uide etiam eũdem Barba. hic & latius in lectura ſua, uer. & inducit.*

debet imponi pœna capitis. nam ſiue hoc contineatur
in eodem ſtatuto, ſiue in alio, pro homicidio debet im
poni pœna ſpecificata, ut eſt tex.not.ff. de re mili.l.q
cum uno.§.qui poſt deſertionem. ibi, dum dicit, receſ-
ſum &c. & nõ habet locum arbitrium in puniẽdo: ſed
bene habet locum in procedendo & diſceptando; & ſic
poterit procedi de facto, iudiciorum ordine non ſer-
uato, tamen ueritate inſpecta. quia ueritas non eſt de
proceſſu, ſed de iuſtitia eius: quia ſtatutum ſpeciale
non loquitur de modo procedendi, ſed de pœna. ergo
quantum ad modum procedendi ſumus ſub lege arbi
trij: quia ſola loquitur. ſed quantum ad pœnam, ſumus
ſub ſpeciali clauſula, ut ff.de pœ.l.ſanctio legum. & li-
cet ſint diuerſa ſtatuta, tamen unum diſtinguitur per
aliud, niſi forte ſtatutum de arbitrio ſit poſtea condi-
tum cum clauſula, non obſtante aliquo alio ſtatuto in
contrarium loquente, ut not.C.de teſta.aut.hæc inter
21 liberos. ¶ † Dicit aliquis, ꝙ una lex derogat alteri ſi-
ne clauſula, non obſtante, ut in c.j. de conſt.lib.6. Re-
ſpondeo illud uerum, quandò loquitur in eodem ca-
ſu: uel utrumque loquitur generaliter. Sed ſi unum lo
quitur generaliter, alterum ſpecifice, tunc genus non
trahitur ad ſpeciem niſi per clauſulam non obſtantiũ.
22 ¶ † Nunc capio unũ notabile, uidelicet ꝙ qñ per re-
ſcriptũ nihil iuris cõfertur, ſed relinquit̃ reſcriptũ in
diſpoſitione iuris cõis, nõ oportet impetrantẽ facere
mẽtionẽ de ipſo reſcripto, ſuper quo uide qđ not.j.c.
nõnulli, eo.tit. & de capel.mo.in c.ex parte, & j eo.tit.
23 c.cum ordine, † ubi patet, quòd de priuilegio redacto
in corpore iuris debet fieri mentio, nec ſufficit, ſi fiat
mẽtio de priuilegiato.i.de pſona, puta de Petro, non
exprimẽdo qualitatẽ religionis eius, niſi fiat mẽtio de
eius priuilegio, & tenore priuilegij explicite, uel im-
plicite, puta faciendo mentionem ordinis, cui priuile-
giũ eſt cõceſſum: qa quomodocunq; cõſtet de cõſciẽtia
principis p q̃cunq; uerba oratiõis, ſatis eſt, ut l. certũ.
24 ſi cer.pet. † & ſi priuilegiũ eſt conceſſum clerico, qa ui
detur conceſſum eccleſiæ, ut not.C.de ſacroſ.eccl.l.q
ſub ꝑtextu, ſufficit, ſiue dicatur, nõ obſtãte priuilegio
conceſſo clerico: ſiue dicatur, nõ obſtãte priuilegio cõ
ceſſo eccleſiæ, arg.ff.de annuis legatis l.annua, in prin.
§.j. Imo etiam ſi non eſt uerus clericus, ſed putatiuus,
priuilegium ei conceſſum contemplatione eccleſiæ
uidetur ipſi eccleſiæ eſſe collatum, arg.ff.de le.ij.l.pe-
to.§.mater. ſed in cõtrarium facit ualde.ff.de uſuca.l.
iuſto

25 iusto errore, in prin. ¶† Capio primam gl. & uidetur, quòd libera cõcessio appellandi nihil operetur: quia de iure communi hoc est, quòd quilibet grauatus potest appellare. 2. q. 7. ad Romanam. ff. qui satis. cog. l. arbitro. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur, ubi appellatur ab inordinato processu. Nam cum deberet primò dari curator, non fuerat datus, ualet tñ processus, ubi non requiritur litis conte. quia statim sequitur, quòd non requiritur ordo iudiciorum, ex quo non requiritur fundamentum totius ordinis iudicia-
26 rij, id est contestatio litis † sed uidetur, ꝙ ibi non possit appellari. C. de procu. l. non eo minus. sed ibi nõ fuerat proposita exceptio ætatis. sed si fuisset proposita & per iudicem neglecta, bene posset appellari in casu dictæ. l. non eo minus. quam. l. nunc intelligis. facit. l. intra utile. C. de appella. l. & in multis. l. quoniam. in quibus legibus cauetur, quòd potest appellari ab interlocutoria lata super articulo, qui debet de necessitate ordinis præparatorij litis examinari seorsum a principali. Idem, si sit lata super principali articulo. De diffinitiua non est dubium, quia sufficit, quòd legislator nõ uetat appellari, ut eleganter no. ff. de rei uind. l. qui restituere. nec refert, utrum sententia sit lata per uerba iuris, an per uerba facti, licet secus in testibus, ut singulariter no. ff. de arbi. l. diem proferre. §. si plures. ¶Sol. fateor, quòd ista clausula affirmati-
27 ua, ut possit appellari libere, nihil operatur, † sicut nec est uis ꝯtria, s. appellatione remota: quia non remouet legitimam appellationem: quia uerba debent ciuiliter intelligi, ar. ff. de ser. l. si cui. & quia ueritatis inquisitio, quæ fit in cã appellationis, ut. C. de temp. ap
28 pel. l. j. per hanc non intelligitur tolli. † Nam ueritati & iustitiæ princeps non intelligitur uelle derogare ut. j. de confir. uti. uel inuti. c. bonæ. uel distingue, aut erat interdicta appellatio, & postea princeps permisit appellare, & tunc oportet appellari ẽm ius cõe, ut. C. de inof. testa. l. si qñ. in prin. Aut non erat interdicta, & tunc ut aliquid operetur indulgẽtia intelligimus, quòd possit appellari in quibuscunque casibus dumtñ appellatio non sit existenter iniusta, & apparenter inualida quia licentia non debet trahi ad occasionẽ delinquendi, ut. l. officium regentis. ff. de re mili. & dic, ꝙ gratuita permissio ampliat, nisi inueniat præcedentẽ prohibitionem in subiecto in persona: quia tunc reducit ad ius commune, C. de inof. test. l. si quando, in princ. Ista est distinctio Bernhaldi notabilis ualde. facit quòd not. Iac. de Are. ff. de ope. no. nun. l. j. §. item nunciatio omnibus, & Bar. in l. j. C. de sac. sanct. ecclesi. in suo commento. ¶Op. si prima fuit indulgentia, ergo gratiosa: & tunc priuilegium non tollitur per rescriptum, cum ex priuilegio oriaẽ ius, qđ debet seruari in
29 quocunque iudicio. †¶ Sol. restitutio ad ius cõe non uocatur priuilegium, ut hic. Item remotio irrationabilis odij non est priuilegium. irrationabile aũt odiũ est non posse, quod de iure cõi potest, puta non posse appellare, licet quandoq; propter delictũ alicui claudatur iudiciorum copia. ff. qui. ex cau. ma. l. & si ꝑ pre
30 torem. §. sed & si dum decreto, ubi gl. sing. ¶† Sed nũquid in rescripto contrario iuri cõi debet fieri mẽtio de statuto municipali, qđ continet ꝑ oia idẽ, quòd ius cõe. Io. An. dicit, ꝙ non in c. j. de ꝯsti li. 6. Sed Io. de Ligna. dicit ꝯtrium, ar. ff. de ser. ur. præ. l. si domus. Itẽ qa prætor qñque statuit idẽ, qđ ius ciuile, & tñ est ius ꝑtoriũ: quia dat nouum remedium. & interdum statuit idem, sed non per idem remedium, sed per diuersum, ut per bonorum possessionem, ut insti. de bo. poss. §.
31 quos autem. † Item oritur condictio ex. l. ex statuto, qđ idẽ continet, quod. l. 12. tab. & tñ ex. l. 12. tab. non datur condictio ex. l. ff. de condi. ex lege. l. j. Sed pro Io. An. facit, quia tale statutum est superfluũ, ut hic nota: & quia princeps scit effectum statuti: tñ non curamus de modo sciendi, arg. ff. de testa. mil. l. qu iure. & si potestas iurat seruaret statuta, tenetur hoc tanquã statutum seruare: aliter est periurus, & punitur pena statuti, & sic istud est statutum secundum quid, & ẽm a aliud est ius commune.ᵃ ¶† Po-
32 ne, prrinceps concessit mihi immunitatem, postea generali statuto imponit onera; an intelligatur tollere meum priuilegium? rñdeo non text. est
33 cum gl. C. de silen. C. de decurionibus, li. 12. †¶ Et cõclude, quòd generale statutũ non tollit priuilegia, nisi de ipsis fiat mentio derogatoria. Itẽ nõ tollit spẽles consuetudines, nisi essent inductæ ꝯ ius. Itẽ ꝙ essent il
34 licitæ, ut. l. 3. §. diuus. ff. de sepul. uio. † Item priuilegium non tollit priuilegium quò ad ordinem prælationis. Nam primum priuilegium præfertur posteriori, cæteris alij paribus, ut. C. qui po. in pign. ha. l. assiduis. §. exceptis. & habes simile in legatis, utrum unũ legatum tollat aliud. am aut posterius legatũ uenit ad diminuendum, aut ad ampliandum, aut stat per se, quòd dic, ut. ff. de condi. & demon. l. non ad ea. In ꝯtractibus dic, ut. ff. si cer. pet. l. lecta ff. loca. l. in operis ff. de uerb. obl. l. qui usumfructum. ff. de. acq. pos. l. si quis
35 ante † ¶ Et dic, quòd a compassibili non fit mutatio, nec nouatio, sed ab incompassibili sic, ut. ff. loca. leg. cum plures. §. dicta, & solenniter no. ff. de prætor. stipu. l. Valerianus. Capio aliam gl. magnam, quę sic incipit j. c. & ista gl. primo ponit duas concordãtias, s. ꝙ specialis prouisio derogat generali, siue indefinitæ, ut. j. eo. tit. c. pastoralis, & j. de officio delega. c. studuisti. Secundò tractat materiam quadruplicem, prima pars est de rescrip. ad iustitiam in causa principali. secunda pars in causa appellationis. tertia tractat de priuilegijs, quarta tractat de literis ad ecclesiastica beneficia impetratis. secunda ibi, In literis. tertia ibi super priuilegijs, quarta ibi, in beneficijs, & est gloss. ma-
36 gistralis. † Quæro ergo quatuor principaliter: primò quod rescriptum alteri derogat, & usque quo in causa principali? Secundò quid in causa appellationis? tertiò quid in priuilegijs? quartò quid in literis beneficialibus? & in omnibus istis cadit distinctio, ut patet in gl. ¶Et conclude, ꝙ in literis de iustitia inspicitur præsentatio. quia nec actu, nec habitu iudex habet iurisdictionem efficacem ante præsentationẽ: quia tacita inest conditio, si literæ præsentantur. sed in gratiosis, & beneficialibus inspicitur tempus datæ literarum: quia in illo instanti est ius quæsitum, nisi in sit alia conditio, ut conditio acceptationis, uel electionis, de rescrip. c. tibi, & j. de præbend. c. cum cui, de conces. præbendæ. c. si soli, li. 6. ff. de lega. j. si ita legatum. §. illi si uolet. ff. de hære. instit. l. Cornelius, & l. iam dubitari. & uide. j. de præben. cum dudum, & ca. quamuis, lib. 6. & ꝙ no. 25. q. 2. in summa, & infra de regu. iu. c. gñri, & plenius per Bar in l. quæsitum. §. ulti-
37 mò. ff. de fun. instru. ¶† In gl. ibi specificatio, no ꝙ genus specificatum tantum ualet, quantum species declarata. sed antequam sit declaratum, habet in se obscuritatẽ. ff. de leg. 2. l. Meuius. §. duobus. ff. qui. & a q.
38 l. si optio. ff. de leg. j. cum incertis. † tñ lex dicit, ꝙ quã do le-

ᵃ ¶Vide omnino Feli. hic circa istud dictũ.

do legatur uni species declarata, & alij species declaranda, q. declarata non derogat declarandæ. ita dicit illa lex notabilis. ff. de leg. j. si domino Stichus. Caue tibi, quia ista l. loquitur in re diuisibili, ut si impetraretur a principe fundus uel castrum: secus in præbenda, quæ est indiuisibilis. Vnde in præbenda potior est
39 species præbendæ, quam generalitas declaranda: † quia præualet id, quod de posse nihil exigit declarandum. argumen. ff. de pig. l. potior, & l. qui balneum. Nota. enim quòd illud est prius tempore, quod est prius soliditate perfectionis. In gloss. ibi secuta citatione, nota quòd præsentatio rescripti non inducit præ-
40 uentionem, nisi secuta citatione. ¶ † In gl. ibi, Protestatus, nota protestationem requiri ad diligentiam ostendendam, & moram non præsumendam, sic. C. de an. excep. l. ut perfectus, & ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si is qui prætori, & C. de his, qui per metũ iudicis non appellauerunt. l. fi. hæ protestationes debent fieri in publico, non clam, ut dicit ista glo. & dictis legibus comprobatur. Ibi, usque ad annum, nota, quando impetrans est expectandus per annum, quod dic,
41 ut. j. eo. tit. c. plerũque. ¶ † Extra quæro, nunquid ego, qui impetraui cum clausula Appel. remota, possim ap
42 pallare? vr̃ quòd non: quia me astrinxi. † Item quia appellationi renunciari potest in causis pecuniarijs, ut C. de temp. appel. l. fi. in fi. secus in cã sanguinis uel status, ut. ff. de appel. l. non tm̃, & no. ff. de pac. l. pactum inter, ubi est gl. sollennis. & ideo in causis sanguinis non debet apponi uulgaris clausula, Appellatiõe remota. Præterea, qui impetrat rescriptum, tenetur stare re-
43 scripto, ut. C. de li. cã. l. cum precũ. † ¶ Sol. dico, quòd rescripta, & iudicia paritatem desiderant. & ideo, quicquid licet aduersario meo, licet & mihi. C. de fructi. & litis exp. l. fi. & C. de proximis sacrorum scriniorũ. l. sacris, li. 12. & j. de mutu. peti. c. prudentia, nisi de iure singulari, uel odio speciali aliquorum statuatur, ut. ff. de leg. j. l. fi. & ratio ibi redditur, quia tutor præsumitur decepisse, & supplantasse puellam: non e contra: Ille
44 tex. est multum notabilis † Itẽ extra not. [a] q. aliquando ad generalem prouidentiam non est recurrendum, nisi prius discussa prouidentia speciali dicit illa l. unica in iura. C. de pig. l. quamuis.

a ¶ *Aliquando ad generalem prouidentiam non est recurrendũ nisi prius discussa prouidentia speciali.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum causæ cognitionem prohibens est nullum.*
2 *Papa mandato, si quis soluere cogi debeat, isque ob infortunium, puta maris, nequeat, satisdando satisfiet.*
3 *Clausula, si ita est, in Rescriptis subintelligitur natura. non tamen facit conditionem, ut commissio propterea suspendatur.*
4 *Sententia, ac Iuramento quæ conditiones uel insint, uel incidant.*
5 *Rescriptum si duo copulatiue exprimat an utrumq; probari necessariò debeat.*
6 *Copula posita inter duo extrema, quorum, ex iuris dispositione, non est concursus, alterius existentia contenta est.*
7 *Copula posita in libello, uel positionibus an requirat probationem utriusque copulati.*
8 *Qualitas proposita ad intentionem, quæ ex ipsius qualitatis defectu cessaret, necessariò probanda est. secus si deuiaxat ad duplicationem effectus.*
9 *Vbi duo copulatiue in Rescripto continentur. Si de iure utrũque uerum esse requiratur, utrumque probari conuenit. si de iure quodlibet per se sufficit, sufficiet alterius probatio. & nu. v.*
10 *Nisi alterum ueniret ad informationem alterius.*
11 *Item Nisi quis se sponte astrinxerit ad duo probanda, quorum unum facit transire alterum in aliam, speciem, uel formam uel iudicis motum, ul illud qualificat.*
12 *Assumere non potest quis nouam formam probandi.*
13 *Forma ea non dicitur, quæ nec inest nec informare potest.*
14 *Qualitas illa probanda est, per quam actio, uel exceptio uires assumit.*
15 *Probanda sunt ea quæ sunt edenda. & quæ sunt edenda ad intentionem fundandam.*
16 *Intentantem possessorium qualificatum, uel iustificatum dominio aduersarius, si de consensu admissus, probet se dominum, superat exceptione Dolo factis &c. sibi actu, & habitu competenti.*
17 *Copulatiua probatio non requiritur, ubi iuris dispositio est contenta de altero extremorum.*
18 *Mens potius inspicienda est, quàm uerborum copula.*
19 *Papa si mandet sententiam confirmari, intelligetur causa cognita.*
20 *Ex mandato Papæ iudex confirmare debet sententiam, si inuenerit confirmandam, sin minus infirmabit.*
21 *Executio Iudici commissa, si aperta est ex sententia in rem iudicatam transacta, retardanda non est. sin minus, procedi ad eam debet cau. cognita.*
22 *Causam an quis perdat ex præsumpta falsitate.*
23 *Possessio in coloratè data an possit reuocari sine ordinario processu.*
24 *Statututum si sit, quòd reformationes debeant præcisè seruari, quomodo debeat intelligi præcisè.*
25 *Dictio præcisè non excludit legitimas defensiones.*
26 *Verba præcisa distinctionem, & determinationem legalem recipiunt.*

1 EX PARTE. † Rescriptum causæ cognitionem prohibens nullum est. uel sic. In rescriptis intelligitur clausula, si est ita; & si causæ cognitionem uetat, est de falsi-
b tate [b] suspectum, uel sic, clausula non discussa ueritate reddit rescriptũ falsum. h. d. secunda pars ibi, uerum. Casus. quidam clericus. G. nomine impetrauit literas ad episcopum Cõuentrensem cõtra quẽdam aliũ n. noie. F. super præbenda de nouale sub hac forma, ut si constaret ipsum. F. de periurio esse cõuictum, uel perpetuo illi renuntiasse præbendæ remoueretur ab eadem, & adiudicaretur ipsi G. quo. F. conuicto de periurio dicta præbenda fuit data dicto. G. F. appellauit, & impetrauit literas a papa, q. absque causæ cognitione dicta præbenda restitueretur eidem per Cantuariensem Archiepiscopum. Conuentrensis episcopus significauit hoc papæ. papa rescribit, quòd non credit sic præcisè literas emanasse. Item quòd subintelligatur clausula, si est ita; unde mandat eidẽ archiepiscopo, ut inspiciat dictas literas: & si inuenerit secundum prædictum modum ei scripsisse, & non facta mentione priorum literarum, sententiam episcopscopi confirmet, & ad præsentiam papæ dirigat impetrantem.

b ¶ *Vide Bal. consil. 44. wici. do. Bailardinus, primo nolu.*

2 ¶ † Pone, papa mandat aliquem cogi ad soluendũ. Iste propter

propter infortunium maris nō potest soluere, sed uult satisdare. dico sufficere. ff. de re iudi. l. iiij. §. ait ꝑtor, tex. ualde notabilis. ¶Ibi, de noualibus, proprium nomen loci. Ibi, Cognoscens, scilicet episcopus. Ibi, Legitime, quò ad ordinem iuris ex forma rescripti. ¶Ibi, constaret, ex forma rescripti. ibi, & perpetuò, ponitur, &, pro uel, quòd alterum sufficit. ¶Ibi, Eo cognito. s. per iudicem. & ibi, & probato, s. per partem. ¶Et not. quem non remouendum sine causæ cognitione. ¶Ibi Abiudicasset. i. abstulisset. ¶Et no. ꝙ clarius alibi non reperitur, ꝙ propter periurium clericus à beneficio remoueatur. ¶Ibi, ꝑcisè, no. quid significat dictio, ꝑcisè. ¶Ibi, hæc conditio, per istam subauditam conditionē non excusatur impetrans à suspicione falsitatis. ¶Ibi, scripserimus, subaudi & ipse processit secundum eundem modum. ¶Ibi, Literarum, nec de processu habito per easdem, ĩ de sen. & re iud. c. inter monasterium. ¶Ibi, confirmes, sicut fuerit confirmanda cognitione præmissa, ĩ de appel. c. oblatæ. & habes simile. s̃ de cō stit. c. cum M. in fi. per Inn. & Compostel. ¶Ibi, Nostris i. sub nomine nostro impetratis producens rescriptū suspectum capitur, & sub fida custodia remittitur ad
3 locum, ubi creditur falsum fabricasse. ¶†Not. quasdā conditiones subintelligi nam conditio, si est ita, subintelligitur de natura rescriptorum, ut C. si contra ius uel uti. pu. l. fi. Tamen ista clausula non facit conditionem, quia est de præsenti, & non de futuro, & non suspendit actum commissionis. Item intelligitur tacite
4 ex actis. ff. de re iudi. l. ait prætor. in §. fi. †sententia recipit conditionem temporis pręsentis, & pręteriti imperfecti, si ex actis apparet probatum, ut cum iudex dicit, uti ante litem contestatam possidebatis: quia est incerta de futuro. ita singulariter not. ff. de re iudi l. ait prætor. § fi. ¶Item in iuramento intelligitur conditio naturalis. C. de non nume. pecu. l. fi. item quandoque intelligitur conditio, si res in eodem statu permanserit, ut ff de cond. ob causam l. quid si seruus dicit l. ꝙ conditio raró subintelligitur, persona nunq̃. ff. de uer. obl. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ¶Sed not.
5 ꝙ papa hic duas conditionis coniunxit ¶†Quærit gl. utrum requiratur, ꝙ utraque cōditio sit uera, & uidetur ꝙ sic, propter copulam. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. contrarium determinauit gl. quòd qualibet
6 per se sufficit.† Vnde copula hic non ponitur proprie. s. pro coniunctione copulatiua, sed pro disiunctiua. non obst. l. si hæredi plures: quia ibi loquitur in actu, qui recipit dispositionem a sola uoluntate disponentis. hic autem loquimur in actu, qui disponitur secundum dispositionem legis. nos a habemus, ꝙ quandoque copula ponitur inter extrema, quorū non est concursus ex iuris dispositione; & tunc copula non requirit existentiam utriusque extremi, ut dicit illa l. nota-
7 bilis, C. de sen. & interlo. l. cum solitum. ¶†Et hæc faciunt ad quæstionem, utrum copula posita in libello, uel positionibus requirat probationem utriusque necne, & præmitto, ꝙ qualitas & subiectum sunt duæ res: tñ una. s. qualitas adiacet alteri, i. substantiæ: quia qua-
8 litatis esse est inesse, †& si per qualitaté narratur, & sine ea cessat remedium intentatum, oportet qualitatē probari, ut ff. ui bono. rap. l. prætor. §. docere. sed si per eam geminatur effectus, non est necesse eam probare, nisi quis uelit utrunque cōsequi, ut patet in furto manifesto. Nam manifestum est qualitas, per quam pœna geminatur. Si ergo probatur furtum, sed non probatur manifestum, non tamen absoluetur reus, sed cōdemnabitur in minus: & tamen si iudex condemnaret ultra probata, sententia esset aliqua, dum modo libellus hoc patiatur, ut dicit l. illa notabilis. ff. de infamibus l. quid ergo. § pœna grauior. apparet ex ꝑdictis, ꝙ non uitiatur principale, licet accessorium non probet. Et adde, quod not. in c. j. sup uerbo, defecerit, de elec.
9 lib. 6. † Et iuxta notabilem theoricam istius gl. not. ꝙ aut de iure requiritur, quòd utraque pars sit uera, & oportet utrumque probari, aut quodlibet per se suffi
10 cit; & sufficit alterum probari. ¶†Et ego addo, ꝙ si unū uenit ad informationem alterius, oportet probare u-
11 trumque, ut l. habeat ff. de institoria.† Item si quis se astrinxit sponte ad duo probanda, quorum unū facit transire alterum in aliam speciem, uel figuram, uel iudicis motum, uel habet ipsum qualificare, utrumq; est probandum, ut ĩ de probat. c. licet causam. & adde,
12 ꝙ not. Bar. in l. diuus. ff. de re iu. ¶†Et nota, quòd nouam formam probandi non potest quis assumere: sed oportet, quòd ipsa forma sit adiacens & consentanea ipsi iudicio ex iuris dispositione, ut ff. de appel. l. scio.
13 †Non enim dicitur forma illa, quę nec inest, nec informare potest. ff. de contrah. emp. l. pacta conuenta. aptis enim & restrictiuis qualitatibus astringuntur ad probandum, non ineptis & ad rem non pertinentib. puta, ꝙ qñ contraximus, erat tēpus nebulosum: uel, & rex
14 erat in Francia, no. ff. de excep. do. l. ij. §. circa.† Illa uerò qualitas est probanda, per quam actio, uel exceptio uires assumit, uel ueritatem. ff. de neg. gest. l. Pom
15 ponius, in negotiis, in fi. C. de sportulis l. j. ¶†Et not. quòd ea sunt probanda, q̃ sunt edenda: & ea sunt edenda ad intentionem fundandam, q̃ respiciunt fundamētum, & ea coadunanda, q̃ respiciunt iuuamentum. ¶Ex quibus conclusio sequitur, ꝙ omnia uerò alia sunt superflua, licet narrata sint: b quia superflua & inania figuram iudi-
17 cij non ingrediuntur.† si quis intentauit possessorium qualificatum, uel iustificatum dominio, si non habet probare dñium, nisi possessor ū iuris, ut no. in l. ij. § q̃dā. ff. de interdictis. Tñ si aduersarius ꝑbat se dñm ad missus de cōsensu partiū, ꝑbato dñio uincit ĩ de rest. spo. c. j. cuius rō est, qa dñs hēt exceptionē, dolo facis habitu ex uirtute dñij: actu uerò & exercitio ex uirtute ꝯsensus, seu patiētię aduersarij; & sic actu & postea habitu cōcurrētib. necesse est ēt spoliatorē uincere, ut no. ff. de iudi. l. deniq;. Et no. hæc uerba. qa sūt
17 noua & subtil ia. † Itē apparet ex ꝑdictis, ꝙ copulatiua ꝑbatio nō requirit, ubi iuris dispositio est ꝯtenta de altero extremorū, ut ff. de ap. l. appellāti. §. nō solere.
18 † Itē ꝙ potius est inspicienda mēs, quā uerborū copula. Nimirū, qa cōiunctiones & aduerbia sępe ponunt improprie, & un ꝑ altero, ut no. sing. r. ff. ū cód. & de
19 mon. l. has cās. ¶ †Quæro, papa mādat sniam cōfirmari, utrū hoc intelligat leuato uelo, an cā cognita? Rñdeo, cā cognita: q. iudiciū nō ꝑcedit sine cāe cognitione, ut l. in cāe. §. co gnita, & l. ēt. §. fi. ff. de mino. & ff. de
20 in inte. rest. l. oēs. † Confirmatio ergo fit, si iudex inuenit cōfirmandā: sed si inuenit infirmandā, dēt cā in-
21 firmare fm. Inn. & Host. ¶†Si cui aūt mandat exceptio, aut talis executio est aperta ꝑ diffinitiuā, q̃ transiuit in rē iudicatā; & sic quia iam est cognitū esse, non dēt amplius frustra cognosci, ut no. Inn. ĩ. de app. c. in rōne. Si aūt nō est aperta, cognosci oportet, ut ff. de mino.

a ¶ *Vide late scripta per Iasonem May. in l. j. ff. de iust. & iure.*

b ¶ *Superflua & inania figurā iudicij nō ingrediuntur.*

no.l. minor. 15. annis, cui fideicommissum, & not.ff. de inoffi.test.l. qui de inofficioso, & C. si ꝗ ius, uel utili. pu
22 bli.l. & si nõ cognitio. ¶ † Quæro, nunquid ex præsumpta falsitate quis perdat causam? & uidetur ꝙ sic, ut ff. de iure fisci l. in fraudem. §. quoties. In contrarium uidetur per id, quod supra dixi per Inn. quod est uerum, si falsitas concernit apparatum iudicij: secus, si probationes substantiales: ita tamen si acta iudicij falsificata sunt, ut ff. de fal.l. qui obrescerit, puta interli-
23 neata, uel falsò fabricata. ¶ † Quæro, utrum possessio incoloratè data possit reuocari sine ordinario processu? respondeo sic, si reuocatur incidenter officio iudicis mercenario. Et ideo si iudex circunuentus est, hoc comperto statim debet reuocare, quod fecit, ut no.ff. de euict. l. minor. §. si. ubi ē bona gl. & est tex. ual de not.l.j. in §.j ff. si mulier uētris nomi. ibi cum dicit, debet enim prætor, quemadmodum facilis &c. ¶ Vlti-
24 mo induc. istud c. in ar. ad quæstionē, statutū est, † ꝙ reformationes debeant p̄cisè seruari, quō debeat intelligi [a] p̄cisè? & potest argui ex ista litera, quòd sine causæ discussione. sed hoc falsum est, ut litera dicit.
25 † Nam hæc dictio, p̄cisè, non excludit legitimas defensiões. ff. de uerb. obl. l. stipulatus sum Damā:
26 per Iac. de Are. † Verba præcisa recipiunt distinctionem & determinationem legalem. C. de adul. l. ita pudor. Et ideo dic p̄cisè, id est ad literā, prout iacet, & si opus est etiam manu militari. Item & remedio carceris, ut l. sacrilegij. §. si ff. ad l. Iul. peculatus ff. de rei uin. l. qui restituere, & quod no. ff. de no. ope. nun l. stipulatio de operis. §. siue, & ff. de procur. l. sed. & hæc. §. prætor, &c. Bald.

a *Not. tamē, quòd licet lex dicat aliquem p̄cisè cogi ad aliquid, tamē subintelligitur, nisi iusta excusatione cās allegat, l. art. per illū tex in l. filius. §. fi. ff. de prob. & de iudice, qui per statutū astringitur p̄cisè ad terminū, uide Bal. in l. j. C. qui accu. non possunt.*

SVMMARIVM.

1 *Prior, qui est in impetratione, potior est in iurisdictione: quod limitat.*
2 *Protestari qui non potuit per paupertatem, uel metum tyranni, habetur pro protestante.*
3 *Temporis lapsu non læditur qui non fuit negligens.*
4 *Clausula, non obstante, licet non adyciatur, sufficit mentionem fieri de primo rescripto.*
5 *Duo diuersi iudices in eadem causa ab utraque parte ex diuersis rescriptis impetrati, si duas ferant sententias inuicem contrarias prius lata præualebit.*
6 *Mandatum finitur ipso iure per reuocationem, nedum expressam, sed tacitam.*
7 *Expensarum refectio oritur ex malitia, & potest peti principaliter.*
8 *De duobus Rescriptis in eadem causa à diuersis impetratis & eodem tempore præsentatis, cæteris paribus, præualet prius obtentum.*
9 *Prioritas in nominatione generat priuilegium prælationis.*
10 *Actor & reus si concurrāt in data & in præsentando, & citando, potior erit actoris conditio.*
11 *Rescriptum legitimum non perditur per excommunicationē superuenientem, sed differtur.*
12 *Statutum dicens, quod bannito nō reddatur ius, si cessa sunt ea iura tempore banni, nunquam cessio conualescit, secus si ante bannum.*
13 *Casus quibus Rescriptum perditur.*
14 *Mentio si sit facta de primis literis, sed non de consensu partium, literæ sunt obreptitiæ.*
15 *Iudicium sine labore & expensis non potest fieri.*
16 *Malitia præsumitur in eo, qui uenit contra factum proprium.*
17 *Iuramentum quando excuset, uel non.*
18 *Consultor, cui est transmissus articulus consulendus formatus de partium uoluntate, nullum alium articulum debet admittere.*

b CAETERVM. [b] Si in secundo rescripto de primo rescripto aduersarij eiusdē causæ non fiat mētio p̄mi, ualet primum: aliàs ualet secundum: & si primum fuit communi consensu partium obtentū, non ualet secundum hoc tacito impetratum, & talis impetrās condemnatur in expensis. ¶ Casus. quædam controuersia erat inter duos, unus impetrauit literas ad quosdā iudices, alius ad alios. quæritur, utrum debeāt cognoscere primò impetrati, an secundò dati? Respondeo, ꝙ primi, nisi in secundis literis fiat mentio de primis: quia tunc iurisdictio priorū iudicū est reuocata. ¶ Sed pone, ꝙ iudices primi sunt impetrati de consensu partium, & secundæ literæ fuerunt impetratæ hoc tacito, respondetur, quòd secundus impetrans debet condēnari in expensis. ¶ Et no. quòd istud c. loquitur, qn̄ utræque literæ sunt speciales: idem dicendum est, qn̄ utræque literæ sunt gn̄ales. Si uerò alteræ sunt gn̄ales, alteræ speciales, p̄ualent speciales, ut plenissime not. s̄.
1 co. c. j. ¶ † No. quòd qui prior est in impetratione potior est in iurisdictione; qd' intellige, si literas præsentauit, uel aduersarium citari fecit sed si non præsentauit, uel aduersarium citari non fecit, aut per negligentiam, & perdit cōmodum literarum, si aduersarius p̄sentauit, & citari fecit eum. Sed si primus non potuit præsentare, aut non fuit protestatus publice, & tunc
2 expectatur per annum, ut not. in ca. j. s̄. co. ¶ † Adde, ꝙ si per paupertatē, uel metum tyranni non potuit protestari, habetur pro protestante: qa negligens non censetur, ar. ff. mandati l. idemque. §. si ignorantes, & j̄ de
3 appell. c. ex ratione: † quia non læditur temporis cursu ille, qui negligens non fuit. ut not. in aut. de app. §. j.
4 colla. viij. tamen ultra annū nunq̄ expectatur. ¶ † Not. ꝙ sufficit fieri mētionem de primo rescripto, licet nō adiiciat clausula, nō obstāte: qa nihil ob. ex quo facta est mētio. ¶ Ibi, Sed firmitatē. sed nūqd secūdæ literæ sunt nullæ ipso iure, an ope exceptionis? dic ꝙ ope-
5 exceptionis s̄m Inn. Gof. & Ab. ¶ † Quid ergo, si primi iudices & secūdi c̄trias sn̄ias ferāt? uī p̄ualere sn̄ia pri-
6 mò lata, ut C. qn̄ p̄uo. nō est neces. l. j. ¶ † Ibi, Exēpta, s. ope exceptionis. uel dic ipso iure, ꝙ per reuocationē nedū expressam, sed tacitā ipso iure finit̄ mādatū ff. de sol. l. si cū Cornelius. ff. de iur. om. iud. in l. & qa. ¶ Ibi, De assensu, not. ꝙ cōsensus partiū reddit literas ualidiores.
7 † Ibi, Dolo, no. ꝙ per malitiā uenit refectio expensarū; & forte p̄ iuris actionis cōdictionē ex hac decretali; & sic poterūt peti expēsæ principaliter, & p̄ se, ut no. in aut. de iudici. §. oportet. Glossæ istius c. sūt faciles. ¶ Opp. j̄. de app. c. ut debitus. Sol. ista decretalis dirigitur ad illā: qa hodie non attenditur t̄ps datæ, sed præsen-

b *¶ Ista dictio, cæterū secundū imo hic stat pro certe. adde tex. cū gl. in uerbo, cæterum, in l. pen. in prin. ff. de usu. tri. alteq; lega. uide omnino imo. in simili in c. si autem. infra eod.*

8 præsentationis, & citationis. † Sed quid si uterque si-
mul præsentet? Respondeo, inspicitur tempus datæ, ar
gu. C. de rei uindic. l. quoties, ubi Iaco. de Are. dicit,
quod præsumitur prioritas traditionis ex prioritate cō-
9 tractus: ita hic a simili dicam. † Item quia prius no-
minatus præfertur, ut. ff. de hære. insti. l. qui soluendo.
& adde quod no. j. de uer. sig. c. ex parte eius, el. 2. i ul. gl.
¶ Oppo. quòd neutræ literæ ualeant, ut j. eo. c. ex teno
re. Solu. ibi fuerunt impetratæ ab eodem, hic a diuer-
sis, facit C. de asser. tol. l. j. in fi. & quod no. Cy. C. de iu
10 di. l. nulli. † Quid si concurrunt actor & reus in data
& in præsentando, & citando? Rñdeo, potior est condi
tio actoris. quia sumus in limine iudicij, ut no. j. de re
11 sti. spo. c. cum ad sedem. ¶ † Capio gloss. quæ incipit,
sic patet, quæ ponit casus, in quibus rescriptum legiti
mum perditur. Et est unus casus, in quo non perditur,
sed differtur, puta per excommunicationem superue-
nientem. adde, quòd si erat excommunicatus tempore
impetrationis, nunquam conualescit, ut in c. 1. de re-
12 scrip. libr. 6. † Et est arg. ad quæstionem, dicit statutū
quòd bannito non reddatur ius. nam si cessa sunt ei
iura tempore banni, nunquam cessio conualescit: se-
cus, si antequā esset bannitus: quia cessio tenuit, quod
exemptus à banno postea impetrat, ut in cap. hic finit
13 lex. c. dño gueram. † Et huic glo. adde alios casus, & si
est impetratum rescriptum sine mandato. j. eo. c. non
nulli. Item si taceatur nomen dignitatis, ut. j eo. c. ad
aures. Itē si non facit mentionem de appel. j. eo. ca. ex
parte. infra. de confir. uti. uel inuti. c. bone. Item in qua
tuor casibus. infra eo. c. sedem, & in casibus, quos ha-
bes. infra. eo. tit. c. ulti. Pet. de Sansonia, & Abbas, plu-
res alij casus not. per Gof. eo. tit. in summa §. tollitur.
14 † Capio aliam gl. & quæro, quid si est facta mentio de
primis literis, sed non consensu partium? respondeo,
15 obreptitiæ sunt. † Capio glo. pe. & quæro, quomodo
potest fatigari in expensis: quia non potest in ius uoca
ri? respondeo, imò iudicium sine labore & expensis
non potest fieri, sicut patet per experientiam, ut no. ff.
de iureiuran. l. alias, & ff. de liberatione lega. l. potior.
16 † Vltimò not. quòd malitia præsumitur in eo, qui ue-
nit contra factum proprium, & adde quod no. Cy. C.
de fruc. & lit. expen. l. litigator, ff. de leg. 3. l. si mulier.
17 § si rem. ff. de rei uin. l. non solum. † Et iuramentum
calumniæ, uel malitiæ, id est doli & fraudis cessantis
non excusat: quia non succedit loco alicuius probatio
nis. habemus enim, quod qñ succedit loco qualisqua-
lis probationis, excusat ff. de iureiu. l. 3. §. erit, & l. j. §.
j. ff. si mulier uen. nomine. & quando defertur a parte
parti. aliàs iuramentum calumniæ nunquam habet
usum alicuius probationis. adde quod no. ff. ad exhib. l.
18 thesaurus. † Extra uo. in hoc. c. quòd consultor, cui est
transmissus articulus consulendus formatus de par-
tium uoluntate, nullum alium articulum debet ad-
mittere, uide. ff. de iureiur. l. iusiurandum, & ad pecu-
nias. §. si de qualitate.

SVMMARIVM.

1 *Ad ueritatem disiunctiuæ nō requiritur copulatiua probatio.*

2 *Disiunctiua interdum pro coniunctiua ponitur.*

In dubio semper ad intentionem disponentis recurrendum est.

3 *Disiunctiua in contractibus inter personas quibus acquiritur, an & quando in coniunctam resoluatur.*

4 *Papa si mandat aliquam prabendam conferri mihi, aut Titio, an ualeant literæ?*

6 *Liberalitas, & consequenter literæ gratiæ æquiparantur ultimæ uoluntati.*

In ultima uoluntate in alternatiua personarum, ubi dispositum non recipit communionem, electio est debitoris.

7 *Alternatiua quandoque ponitur inter res, & tunc quid in ultima uoluntate, & quid in contractibus. remissiuè.*

8 *De alternatiua cadente inter iurisdictiones, item inter remedia.*

9 *De Alternatiua cadente inter speciem, & arbitrium.*

10 *Pars una alternatiuæ, si est possibilis de iure & de facto, altera impossibilis, utile per inutile non uitiatur, sed accrescit tantum capaci.*

11 *Alternatiua ubi cadit inter quantitates minor debetur, ubi inter dilationes, longior expectatur, & quare.*

12 *Papa mandante collationem primæ uacaturæ curatæ, uel non, si & Curatum, & non curatum simul uacent, potest curatum eligi.*

13 *Testator si ita dicat Lego Sempronio equum meum album, seu nigrum, an uterque debeatur.*

14 *Dictio seu est indifferens ad coniunctam, & disiunctam.*

15 *De similibus ad similia, idem est iudicium.*

16 *Similia non sunt, quorum diuersa est ratio.*

17 *Argu. a simili locum habet in casibus omissis, secus in expressis, item, ubi tractatur de legum correctione itē in priuilegijs in dulctis contra ius commune. nu. 19.*

18 *Omne tacitum est ex coniectura, cui in certis locus non est.*

20 *Similitudo est in pluribus terminis eadem æquitatis ratione.*

1 INTER cæteras. † Ex disiunctiuè narratis in rescripto sufficit impetranti alterū probare. ¶ Casus, Ecce papa mandat aliquem remoueri ab ecclesia, siue sit filius proxime ministrantis in ea, siue de facto se intruserit occupando. modo impetrans probat, quod est filius, sed non quod sit intrusus. Quæritur, utrum ille, contra quem alterum est probatum, debeat remoueri? Respondetur quod sic, quia sufficit ad ueritatem alternatiuæ, quòd altera pars sit uera; nec uitiatur eo, quod altera pars falsa sit; & idem est in similibus obseruandum. ¶ Not. quòd alternatiua non uitiat rescriptum No. quòd dixi, quod ad ueritatem disiunctiuæ copulatiua probatio non requiritur. Nam alternatiua ue-
2 rificatur de sui natura ex aliquo extremorum: † aliquando tamen disiunctiua ponitur pro coniunctiua. ff. de uerb. sig. l. sæpe. C. de uerb. sig. l. cum quidam. C. de insti. & substi. l. generaliter. & tene pro firma regula, quod semper ad intentionem disponentis est recurrendum, ut solenniter not. per Ber. suprà eo. c. ex parte, & est tex. not. ff. de uerbo. signifi. l. alienationis. §. oratio.
3 † Et no. casus, in quibus disiunctiua ponitur pro coniuncta: primus in ultima uoluntate, quando ponitur inter personas honoratas, ut. d. l. cum quidam. Secundus in l. generaliter, C. de institu. & substi. §. quando si non poneretur copulatiuè, resultaret iniquitas. Tertius in d. l. sæpe. ff. de uerbo. signific. quando sequeretur iniustitia, ut in interdicto, quod ui aut clam, nō comprehendit casum. de propria autem significatione disiunctiua uerificatur ex aliquo disiunctorum, ut. ff.
4 de uerb. fig. l. sæpe. ¶ † Sed nunquid in contractibus ponitur eodem modo inter personas, quibus acquiritur?

ritur? & uidetur quòd sic, ut d.l.cum quidam,§.si omnibus potest acquiri obligatio: sed si uni potest acquiri obligatio, alteri,nõ,ille, cui non potest acquiri censetur additus solutioni, & non obligationi. ff. de uerb. oblig.l.eum qui. §. qui sibi Sed lex vr̃ dicere, ꝙ ubi utrique potest acquiri obligatio, neutri acquirit. ff.de stip.ser.l.proinde,& l. sed & si ita, & l. sed & sibi. & rõ ibi redditur,s.quia incertum est, cui potius acqratur,nec est qui eligere possit alterum ex reis credẽdi. Nam debitori non debet conferri electio, quis sit eius creditor.Item nec creditoribus: quia unusquisq; eligeret seipsum: sed illæ leges sunt correctæ per dictam.l.cum quidã:quia ne stipulatio uitiaretur. disiũ
5 cta resoluitur in coniunctam s.m Pe. & Bar. ¶† Pone, papa mandat aliquã ꝓbendã conferri mihi,aut Titio, nunquid ualeãt literę?& vr̃ quòd non: quia ista alternatiua ponitur inter honoratos, nec põt accipi ꝓ con
6 iuncta:quia præbenda non põt diuidi. † In ꝯriũ uidetur,quia liberalitas,equiparatur. ultimæ uoluntati, in qua in alternatiua personarum electio est debentis, si tale est dispositum, quod non recipit cõtionem cum alio hoc probat tali rõne. Ista alternatiua locutio est indeterminata, quia incerta;ergo competit electio ei cui uerba executiua diriguntur,ar.ff.de le.2.si qs seruus.§.inter duos, literas ergo gr̃æ ult mæuoluntati eqparo,& non ꝯtractibus.& uide quod no.in c.j.§ ſed ex
7 titit,in fi.ĩ.de conces.præben.li.6. ¶† Porrò alternatiua qñque ponitur inter reos.tunc in ultima uoluntate dic,ut no.ff.de leg.2.Lucius.in ꝯtibus dic, ut.ff. de ꝯhen.emp.l.si ita distrahatur,&.ff.de iur.do.l. plerun
8 que.§. fi. † qñque alternatiua cadit inter iurisdictiones,& dic ut l. non utique.ff. de eo quod cer. loc. & in aut.habita, ne filius pro pa. qñq; cadit inter remedia,
9 & dic ut.ff.de pac.l.rescriptum.§.si ex pacto. † ¶Et no. ꝙ alternatiua qñque cadit inter speciem, & arbitriũ. C.de ser.fugi.l.si fugitiui serui,& ibi per Iac.Bu.& tũc arbitrium non vr̃ datum apsolute,sed iuxta similitudi
10 nem speciei.Cy. ¶† Illud scias, ꝙ si una pars alternatiuæ est possibilis de iure & de facto, altera impossibilis, ꝙ utile per inutile non uitiatur.sed tñ accrescit ei, q capere potest, ut.ff.de contrahen.empt.l. fundus ille. & adde quod habes.C.de consti.pecu.l.si quando,& ff.
11 de leg.3.l.ille aut ille † & uolo,ut unum scias, ꝙ si alternatiua cadit inter quantitates, minor quantitas debetur:sed si inter tempora,siue dilationes, longior dilatio expectatur,ut.ff.de uerb.ob.l.si ita stipulatus fuero.x.aut.xv. Nam dilatio longior dispositum minuit, & quod minimum est,inspicimus,ut.ff.de reg.iu.l.sem
12 per stipulationibus, † & tñ si papa mandaret mihi cõferri primã uacaturã cũ cura, & sine cura, & simul uacarent curatum,& non curatum possum curatum eli-
13 gere,ut.ff.de consti.prin.l.beneficium. ¶† Pone, testator dicit ita lego sempronio equum meum album,seu nigrum Iste petit ambos equos quæritur quid iuris?
14 & vr̃,ꝙ debeat hr̃e utrumq;† quia dictio,seu,est indifferens ad disiunctam & coniunctam:imò lex interpretatur,ꝙ coniungat & connectat res, inter quas ponit, ut.ff.de auro & argen.leg.l. si quis ita legauerit uxori Cõtrariũ credo, qa est usus uerbo singularis numeri, urñ nõ vr̃ sẽsisse de plurib.sed de uno:qa licitũ ẽ arguere a numero,ut.ff.ad Tre.l.Iulius,al's Lucius Phebus,
15 q est finalis in gl.forte.† Ex ista gl. collige,quis dicatur intrusus,in gl.ordi.Ibi,Mancipiorum,ibi loquitur de termino iudicis.Item in termino legis.l.fi.§.j.communia de lega. Deinde glo.collegit no. quòd de similibus ad similia idem est iudiciũ & hoc ex ui regulæ, quæ dicit,a ꝙ de similibus ad similia est procedendum.ff. de legi. l.non pos
16 sunt.C.de fur.l.si qs seruo.† tamen non sunt similia illa, quorũ rõ est diuersa, ut not. ff.de iurisdi.om.iud. l.si familia,& facit C.de reuo. donat. l. is solus, & quod not.ff. de leg. l.de qnibus.
17 ¶† Et no.quòd ar a simili habet locum in casibus omissis,ut.ff.de le.l.de qbus,in prin. & non in casibus de per se expressis in iure: quia expressum facit cessare ta-
18 citum † quia omne tacitum est ex coniectura,ut.ff.de le.j.l.licet imperator, & uo C. de fur.l.apud antiquos. & in incertis, non certis locus est coniecturis. ff. de uerbo. obliga. l. continuus. §. j. & facit.ff.de lega. 1. l. talis scriptura, & ff. de uulga. sub.l.cum ex filio. §. filio, & l. ex facto. §. item quæ-
19 ro. † & scias, quòd istud arg. a simili, non habet locum, ubi tractatur de legum correctione, & no.C. de sacro. sanct. eccle. authen.quas actiones. l.hac ratione. nõ habet locum in priuilegijs indultis contra ius commune, ut. ff. solut. matrimo. l. si uerò.§.de uiro.
20 ¶† Et no. ꝙ differentia rationis constituit speciem aduersatiuam, sed differentia terminorum subiectorum prædicamento eiusdem rationis constituit similitudĩnem,ut.ff. depo. l. quod Nerua. Similitudo est in paribus terminis eadem ratione æquitatis. Et nota locum a sufficienti enumeratione similium, ut. ff. de inreiu.l.tutor.§ prodigus,& uide, quod no. per Cy. C. qui da tuto.pos.aut.minoris debitor, in 3.q. C.quæ sit lon.consue.l.j.per Cy.

¶Et istã regulã, quando procedatur de similibus ad similia, ponit latè Felin.in c.cũ ... lato, & fi. suprà de consti. Corse.in singulari suo in litera extẽsio, la prima. & quãdo in pœnalibus fiat extensio de similibus ad similia, Bar. consi. ult.j uol. & consi.xj. & pe.uer. multa similia de extẽsione.eo.uo.

SVMMARIVM.

1 *Super sedendum est aliquando in executione mandati papæ, & expectanda secunda iussio.*
2 *Causa debet esse rationabilis, cum idem sit causa, quod ratio.*
3 *Præcepta nuda, quæ sunt sine causa, non ualent.*
4 *Testis an debeat reddere causam.*

SI QVANDO. Is, ad quem rescriptũ papæ dirigitur, debet illi parere, aut iustam causam ostẽdere, quare non pareat. hoc dicit. ¶Casus. Papa scripsit archiepiscopo Rauennati super obtinendo beneficiũ in ecclesia Rauennatensi,habebat ĩpetrãs & alia beneficia,de quibus non fecit mentionẽ: archieps de hoc fuit turbatus.papa respondet,quòd non debet turbari, sed diligenter considerare mandatum papæ, & aut obedire, aut rescribere, cur mandatum implere non debeat, uel non possit: quia papa patienter substinet, si non fit, quod ei est praua insi-
1 nuatione suggestium. ¶† Not. bonum capitulum, quòd aliquando est supersedendũ in executione mandati papæ, & expectanda secunda iussio, ut in auth. de manda. principium.§. de inde competens,ubi glo. dicit not. argu. contra miseros prælatos, qui statim mandant executioni literas papæ iniustas. Ibi, non possis. scilicet, de iure, uel de facto. infra. eod.cap.
2 scisc itatus. uel etiam non debet. ¶† Ibi, Rationabi-

tionabilem causam, nota, quòd causa debet esse rationabilis: quia idem est causa, quod ratio. ff. de transac. l. cum his. §. in causa. C. de prædijs curialium, l. 1. lib. 10. Et licet in mandato superioris non semper requiratur causa; tamen si contra rationem, non est ei obtemperandum.
3 ¶ † Sunt etiam quædam [a] præcepta nuda, quæ sine causa non valent, vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. diui, &. ff. de aur. & arg. lega. l. medico. §. fi. &. ff. de condi. insti. l. quidam in suo, &. C. de institutionibus & substitutionibus. l. reprehendenda.
4 ¶ † Glo. hic tangit de teste, an debeat reddere [b] causam: dic quòd non debet reddere causam actus: sed debet reddere causam scientiæ. Vnde, si super stipulatione, quæ non habet causam, interrogetur, debet reddere rationem causæ scientiæ, sed nõ de causa stipulationis, super qua nõ interrogatur. apponere enim causam contractus, qui se habet indifferenter ad multas causas, est contrahentis, non testificantis, vt. ff. de excep. doli. l. 2. §. circa. & adde quod no. Inno. in c. 1. de iudi. lib. 6.

a ¶ *Vide remißiue Fe li. in c. ecclesia sancta Mariæ, versic. & de præcepto, de consti. ponitur in l. nec quemquam. §. ubi decretũ, secũdum unum intellectum, & ibi post cæteros uide Ias. ff. de offi. procon & leg.*

b ¶ *Vide Felin. in c. cum causam, extra de test. & Felin. in c. sicut, de re iud. et Barba. cõsi. 30. ad fi. vol. 2. & car. Flo. consi. 85.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum, per quod vulneratur priuilegium ordinis, nisi de ipso ordine faciat mentionem, ipso iure non tenet. & num. 6.*
In generali sermone exempti non comprehenduntur.
2 *Litera impetrata contra priuilegiatos, vt contra Cistersienses & similes non valent, si non fiat mentio de ordine ipsorum.*
3 *Genus idem est, quod terminus communis, qui verificatur in pluribus.*
4 *Rescriptum speciale non derogat priuilegio contrario generali.*
5 *Rescribens non censetur velle cuiquam priuilegium adimere.*
6 *Priuilegiati contra quos producitur rescriptum obtentum non facta mentione ordinis. an teneantur allegare eorum priuilegium.*
7 *Excipi non oportet de priuilegio clauso in corpore iuris, sicut nec de dispositione legali.*
8 *Priuilegium personale habentes citati debent eo vti se defendendo.*
9 *Inualiditas rescripti, ex suppressione contrarij priuilegij resultans, intelligitur per sententiam & nu. 31.*
10 *Iudicium nihil aliud est quàm vsus actionum, vel defensionum.*
11 *Priuilegium perditur per consensum.*
12 *Rescriptum super feudo impetratum non facta mentione feudi non valet.*
13 *Natura est dispositio rebus ipsis per se, non per accidens, inhærens.*
14 *Rescriptum non est efficax, si non fiat mentio qualitatis ordinis.*
15 *Iurisdictio prorogatur per solutionem partis.*
16 *Compromitti de, vel super iure tertij, in eius præiudicium, non potest.*
17 *Euictionis regressus non datur compromittenti. Item nec prorogandi, nisi probet sententiam iustam fuisse.*
18 *Papa si contulit beneficium curatum cum clausula residentiæ, & promotionis ad ordines, an Episcopus poterit dispensare? & nu. 45.*
19 *Sacris apicibus nihil est addendum, minuendum, interpretandum, siue glossandum.*
20 *Expressum magis vrget quàm tacitum.*
21 *Vox priuilegiata potior est voce simplici.*
22 *Episcopus stante collatione cum clausula, de qua suprà, poterit dispensare cum causa.*
Causa est ratio naturalis, vel ciuilis.
Occasio est leuis ratio mouens affectum, sed effectum non tribuens.
23 *Expreßio eius, quod tacitè inest, eatenus operatur, quatenus iuris ratio patitur.*
Expreßio simpliciter relatiua nihil operatur, dispositiua autem sic.
24 *Ademptio expressa bonorum in deportatione, vel relegatione vtrum aliquid operetur.*
25 *Cistercienses non possunt conueniri per rescriptum, in quo non sit mentio ipsorum.*
Suppreßio dignitatis, vel ordinis vitiat rescriptum.
26 *Priuilegij, quod habet inductum excludere, suppreßio rescriptum vitiat. Secus priuilegij quod actionem perimere habet, & nu. 30.*
27 *Exempti in eo, in quo priuilegiati non sunt, uti debent iure communi.*
28 *Mentio de priuilegio aduersarij si non fiat in rescripto, ipsum rescriptum est inualidum. Si compareatur, & excipiatur. alioquin est efficax.*
29 *Priuilegiatus conuentus an, & quando teneatur comparere, & excipere contra rescriptum ex aduerso obtentum suppresso suo priuilegio. & nu. 34.*
30 *Impetratio facta contra priuilegium fori suppressa dignitate, vel ordine, non valet. Si ita sit tenor priuilegij, aliàs valet: sed obst. exceptio.*
31 *Verbum, Non valeat, vbi in iure reperitur, intelligitur per sententiam. & nu. 9.*
32 *Iurisdictio inualida ope exceptionis, lata pro exceptione sententia, ipso iure nulla efficitur.*
33 *Impetratio facta contra priuilegium causæ principalis, eo suppresso, ualet. & quare.*
34 *Impetrans an, & quando debeat facere mentionem de priuilegio aduersarij distinct.*
35 *Mentio de peremptoria quare non debet fieri in rescripto.*
36 *Impetrans in feudum castrum tanquàm emptum per quendam monachum Cisterciensis ordinis, non expresso aliter, quòd illud castrum esset acquisitum ordini, an valeat impetratio.*
37 *Impetratio in feudum facta de re in emphiteusim per impetrantem tenta, suppressa census quantitate, licet expresso quòd res erat emphiteutica, an valeat.*
38 *Certitudo consistit in substantia, qualitate, & quantitate, quæ vbi simul iuncta non sint, res dicitur incerta, & informis.*
39 *Impetratio iudicum super re feudali, non facta feudi mentione, an valeat.*
40 *Dominus iudicat inter pares curiæ: Pares, & in eorum defectum arbitri, & tandem ordinarius loci, inter feudatarium, & Dominum.*
41 *Lineæ appellatione in feudi concessione uenit propriè recta.*
42 *Impetrans super feudo non habet necesse facere mentionem de consuetudinibus feudorum, nisi sit consuetudo exorbitãs à generali consuetudine recti feudi.*

43 Rescriptum

43 *Rescriptum non derogans his, quæ concernunt causas causæ, an det iurisdictionem implicitam ad derogandum.*
44 *Scientia certa principis an firmet gratiam, quæ aliàs esset nulla.*
45 *Papa si contesserit mihi beneficium cum clausula, ut deberem facere residentiam, vtrum diœcesanus poterit super residentia dispensare.*
46 *Papæ mandatum semper admittit exceptionem nouæ causæ.*
47 *Rescripto quod deest à lege suppletur.*
48 *Priuilegio decimarum non soluendarum collato ordini in eius præiudicium renunciari non potest, in præiudicium renunciantis potest.*
49 *Impetratio ad certam speciem an deroget priuilegio communi ordinis Cisterciensis.*
50 *Priuilegium habetur pro specie specialissima, proptereaq; non tollitur etiam per generalem constitutionem sequentem.*
51 *Species an deroget generi, & quando ab eo separata dicatur.*
52 *Intellectus ad l. si alij. ff. de vsufr. lega.*
53 *Fundus est quoddam integrale & materiatum quod intellectu distinguitur in duas qualitates proprietatem scilicet, & vsumfructum.*
54 *Adiectiuum si adijciatur substantiuo, copula interposita, habet ampliare, non interposita autem habet restringere.*
55 *Verba generalia, quandoque effectu sunt singularia.*

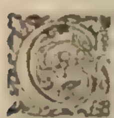

CVM ordinem. † Non tenet rescriptum, puta contra regulares impetratum, quod non facit eorum ordinis mentionem. h. d. non tenet rescriptum, per quod vulneratur priuilegium ordinis, nisi de ordine faciat mentionem: non tenet rescriptum vbi supprimitur ordo Cistercień. per rescriptum, quo non fit mentio de ordine eorum, conueniri non possunt. Præmitte ad euidentiam, quòd ordo Cisterciensis habet priuilegium non soluendi decimas: dicitur hic, quòd si impetratur contra eos super decimas, non facta mentione ordinis, rescriptum est inualidum. Item præmitte ad euidentiam, q; Cistercień. sunt priuilegiati super quibusdam rebus, ne soluant decimas, & super quibusdam non. Item sunt priuilegiati, ne possint conueniri per literas Papæ non facientes mentionem de eorum ordine, & tunc casus clarus: quia non valet rescriptum, si non fiat mentio de ordine eorum. Et intellige, quòd non valet ipso iure, si non est facta mentio de ordine: quia in generali sermone non includuntur exempti, ut C. quando prouo. non est ne-
1 cesse. l. veteranus. † Sed de decimis non est necesse, quod fiat mentio, hoc est si literæ non faciunt mentionem de decimis, tenent; sed per exceptionem possunt elidi: quia non faciunt mentionem de priuilegio; & dico, quòd possunt elidi ipsæ literæ, vt non contestetur lis super eis: quia priuilegium habet vim sententiæ, quæ parit exceptionem contra processum: secus autem, si exceptio veniret de iure communi, & nō de priuilegio: quia tunc literæ obtentæ in forma communi non possent elidi: sed in modum peremptoriæ posset elidi ipsum ius agendi, ut in c. 1. de lit. contest. lib. 6. ¶ Alij dicunt, quòd vbi est priuilegium, surgit exceptio peremptoria, & non declinatoria; quod ex forma priuilegij patere potest: quia nunquàm in literis de iustitia, quæ habent formam communem, est necesse fieri mentionem de priuilegio, quo minus procedatur, & sine debito termineur, sicut & in alijs peremptorijs secundum Inno. ¶ Considera, quatenus literæ sunt concessiuæ noui iudicis contra priuilegium, sapiunt gratiam; & ideo obreptio reddit literas nullas. Sed quandoque ad decisoria non sapiunt gratiā, sed iustitiam; & ideo valent, vt procedatur per illas,
2 non secundum illas nisi quò ad ordinē iudicij. ¶ † Not. quòd literæ impetratæ contra priuilegiatos, ut contra Cistercień. & similes non facta mentione de ordine ipsorum, non valent. ¶ Opponitur, priuilegium eorum est generale: rescriptum speciale, ergo species derogat generi, ut s. eod. c. 1. Sol. ibi fuit sufficienter expressa, hic non: genus & species erant eiusdem ra-
3 tionis & conditionis; hic non. ¶ † Genus idem est, qđ terminus communis, qui verificatur in pluribus, non tamen includit species limitatas. ff. de lega. 3. l. vxor. §. concubinæ. Et hæc vera sunt, siue priuilegium reclusum sit in corpore iuris, siue non, vt in prima constitutione codicis. §. fi. & no. in l. decurionibus. C. de silētia.
4 lib. 12. † Et conclude, quòd rescriptum speciale non derogat priuilegio contrario generali, ut no. j. eod c. pastoralis, super verbo, speciale. Et per Io. Mo. in regula, generi, & etiam in rubrica de rescrip. & per Archi. de elec. c. licet canon, in fi. Et not. quòd aliquando priuilegium est minus potens quam ius commune, ut dicit illa l. notabilis. ff. de cond. & demon. mulieri
5 & Titio. † Et ideo rescriptum non derogat priuilegio: quia non est intentio scribentis adimere alicui priuilegium collatum, siue scriptum sit ad vniuersitatem causarum, & vt ita dixerim inter cæteros, siue ad certam speciem, vel controuersiam, vel personam. casus est hic: de hac materia vide. 25. q. 2. in summa, & quòd no. Abbas. j. de priui. c. ex parte abbatissæ, &
6 j. de verb. sig. c. abbate. ¶ † Sed nunquid isti priuilegiati teneantur venire, & allegare eorum priuilegium? glo. dicit quòd sic. Hostien. contra, arg. j. de præben. c. vlt. Ipse enim tenet, quòd rescriptum sit ipso iure nullum, vbicunque non fit de ordine mentio; verbi gratia, impetraui contra fratrem Petrum rectorem ecclesiæ sanctæ Mariæ, sed non dixi, quòd esset de ordine Cistercień. hic siquidem feci mentionem de priuilegiato, id est de persona, quæ re vera habebat priuilegium sui ordinis, sed non de priuilegio, de quo non constabat papæ, cum non esset facta mentio ordinis: pro eo etiam facit, quia de stilo curiæ est etiam facere mentionem de ordine, & de qualibet professione secundum Hostien. ergo literæ non seruato stilo sunt
7 nullæ. † Item illud priuilegium Cistercien. est reclusum in corpore iuris; & ideo non oportet excipi de ipso, sicut non oportet excipi de dispositione legali. ¶ Item non est priuilegium personæ, sed totius ordinis; & ideo nec remitti nec omitti potest; vt. j. de iud.
8 c. at si clerici, & de fo. compe. c. si diligenti. ¶ † Habentes autem priuilegium personale debent eo vti: quia ex quo sunt citati, debent se defendere: quia lex non supplet de facto. l. 1. §. quærit, & §. accidentis. ff. ad Turpil. & si non utuntur, nō prodest eis sicut clipeus [a] in bello vel dic secundum Innocen. quòd imò potest renuntiari tacitè & expresè, ex quo procedit iudicium: aliàs iudicium esset sine effectu, quod est absurdum, quod est de re familiari, s. super decimis. imò secundum Inno. valet rescriptum ipso iure, sed eliditur per peremptoriā exceptionem actio, non rescriptum. unde de priuilegio nō debet

a ¶ *Clypeus in libello non prodest habenti, sed vtenti.*

debet fieri mentio, quòd habeant priuilegium super
decimis, sed de ordine: quia ordo habet priuilegiũ su-
per iurisdictione, ne trahi possit. Ad beneficia uerò nõ
ualerent literæ non facientes mentionem de priuile-
9 gio. † Itẽ ꝙ non ualeant, intelligitur ꝑ sñiam, non ip-
10 so iure. unde opus est exceptionem opponi. † Item ꝙ
oĩa iudicia consistunt in facto, i. in allegatione & pro-
positione. Nam iudicium non est aliud, nisi usus earũ,
quæ apud aliquẽ sunt, actionum,
a seu defensionum. [a] unde habi-
tus similis est theoricæ, usus simi
lis est practicæ. Ergo habens pri
uilegium, si eo non utitur, nihil
sibi patrocinatur, ut. ff. de pro-
cu. l. si filius. §. milites, nisi ad-
uersarius sit interdictus ab agen. ut. ff. de postu. l. quos
prohibet. Item eo saluo, quòd priuilegiatus non in-
telligitur in mora: quia exceptionem habet, ut. C. de
leg. l. ab administratore, &. ff. iudi. solu. l. uir bonus, &
arg. ff. si quis in ius uo. non ierit. l. 2. in fi. quãuis posse
dici, quòd in d. l. uir bonus, fuit impeditus comparere.
Et adde, quòd not. C. de restit. mi. l. ignorare. uel dic;
ꝙ præsens tenetur allegare priuilegium suũ: absens
uerò non, quando erat priuilegiatus in non ueniẽdo,
11 ita quòd exemptus, ut l. 2. ff. de in ius uoc. † Item not.
quòd per consensum perditur priuilegium; ita, quòd
si iudex esset datus de consensu partium, non esset ne
cesse fieri mentionem de qualitate religionis, argum.
ff. de iudi. l. sed & si susceperit,
b in princ. quia uoluntas, [b] & iuris
authoritas facit ratum, quod ge
ritur. C. de dona. ante nup. l. si fi-
liæ tuæ, in gl. Et est simile, quia
se diuestit, qui de sua ueste alium consentit inuestiri,
puta de feudo, ut ff. de ædil. l. quæritur. §. si uenditor,
12 & habes in c. 1. præterea, qui mo. feu. colla. 10. ¶ Istud
c. est argumen. quòd non ualet rescriptum super feudo
impetratum non facta mentione feudi. licet enim re-
scriptum ex forma sui non sit priuilegiatum; tamen
est priuilegiatæ rei datum. Nam feudum habet iudi-
ces priuilegiatos, non solum, scilicet dominum feudi,
pares, & arbitros, & iudicem communem, puta pote-
statẽ terræ, non simul, sed quẽlibet in suo casu, ut j. de
iud. c. cæterum. Item ipsum feudũ aliquando est priui
legiatum, ut feudum marchiæ, ducatus, & comitatus:
13 aliquando naturale, ut regulare. ¶ † Est. n. natura ipsis
rebus inhærẽs dispositio ꝑ se, non per accidens ortũ
habens: aliqñ est feudũ irregulare, siue singulare, ut
14 d. c. j. de feudo guardiæ. ¶ † Reuertor ad propositũ, &
dico, quòd rescriptum non est efficax, si non fit mentio
qualitatis feudi: qa est suppressa causa. In contrarium
suadens arg. ff. de in ius uoc. l. sed si hac. §. patronũ. Est
enim feudum aliud paternum, quod recta linea & nõ
inflexa descendit in posteros, puta a patre in filium. &
si ego dixi superius, quòd ubi de consensu res agitur,
ibi ualet rescriptum, licet non fiat mentio de rei qua-
15 litate. † Nimirum, quia & iurisdictio prorogari po-
test, & per solutionem partis prorogatur, ut no. in l. j.
ff. de annuis lega. & est ualde notabile: & etiam com-
promitti non facta mentione de ordine: quia compro
missum fit ex consensu. tamen interdum per compro-
missum datur qualis qualis iurisdictio, quæ postea per
omologationem laudi inexpugnabile robur assumit,
ut C. de arbi. l. peti. ff eo. l. 2. de re iudic. l. ait prætor.
dicit Barto. quòd compromittere in arbitrum non est

a ¶ *Habitus similis est theoricæ, usus similis est practica.*

b ¶ *Voluntas & iuris authoritas facit ratum quando geritur.*

contractus: sed compromittere in arbitratorem est cõ-
tractus transactionis, uel finis, sicut refutatio, ut ipse
no. ff. de ope. no. nun. l. 1. §. & post operis. arbitratus ꝓ-
prie non est pactum, sed ei similis: quia aliquando suc-
cedit pro mera absolutoria, aliquando pro mera con
demnatoria; & tale aliquid esse censetur per similitu-
dinem, quale adaptatur. ff. de iureiur. l. tutor. §. j. & etiã
in feudis potest prorogari iurisdictio absque domino-
rum præiudicio, ut not. in c. 1. §. præterea, si de feu. de
prohibita alienatione feudi per Federicum. nam & trã
sigi potest bona fide, ut in c. si uasallus de suo, si de feu
16 do fuerit controuer. † uel dic, quòd de, uel super iure
tertij nunquam potest compromitti in illius præiudi-
cium, ut ff. de usufr. leg. l. is qui. nam qui in arbitrum
sponte compromittit, est in culpa. ff. de euic. l. si dictũ,
§. si compromittere. ff. de mino. l. si minor. §. minores.
Item qui non habet plenam & insolidum rei admini-
strationem, non potest compromittere nisi in sui præ
17 iudicium: † hinc est, quòd compromittenti non da-
tur regressus euictionis. Idem de prorogante dico, ut
non habeat regressum de euic. nisi probet sententiam
iustam, quod non potest sufficere in sententia arbi-
tri: quia est uilis & abiecta, nec habetur pro ueritate,
quare nõ transit in rem iudicatam. C. de arbi. l. j sed ui
detur, quòd quis possit compromittere super eo, qđ
tangit ius alterius, ut ff ad Treb. l. cum hæreditas ex
fidei. dum ibi textus dicit, quòd compromittere est in
administratione, si compromittitur bona fide; & est
res ualde notabilis. Sed respondeo, quòd hæres an
te restitutam hæreditatem habet plenum dominium,
& plenam administrationem, & ideo compromittere
18 potest, ar. C. de transac. l. præses. ¶ † Modo iterum re-
uertor ad c. nostrum, dicitur hic, quòd rescriptum in
forma communi obtentum non derogat priuilegio:
quia plus potest homo priuilegiatus, quàm homo sim
plex, ut ff. de leg. 2. l. cum patronus. ¶ Pone ergo, pa-
pa contulit beneficium curatum cum clausula residen
tiæ & promotionis ad ordines: nunquid episcopus po
terit dispensare? & uidetur quòd non, quia manda-
tum papę est reseruandum, ut supra eodem si quando.
19 & infra de restitutione spoliato. cap. Pisanis. † nam sa-
cris apicibus nihil est addendum, uel detrahendum,
uel interpretandum, uel glossandum, ut C. de leg. l.
fina. nam & si testator mandat residentiam, debet fie-
ri, quantum requirit materia, uel forma dispositio-
nis, ut ff. de manumis. testa. l. Mæuia. ff. de leg. 3. l. qui
concubinam. §. uxori. ff. de legat. seruo ad custodiam
20 templi. ¶ † Præterea & si hoc tacitè inesset, tamen
expressio multum operaretur: quia magis astringit
expressum, quam tacitum, ut ff. de arbi. l. Celsus, qua-
si bis repetita iussio semel facta de lege, & iterum fa-
cta a ministro legis. Sed contrarium determinat Ar-
chi. tali ratione, priuilegium episcoporum est, quòd
possint dispensare, ergo tali priuilegio non deroga-
tur per rescriptum, quod exprimit ius commune,
21 † quia uox priuilegiata potior est uoce simplici, ut
22 not. ff. de hæred. instit. l. testamento domini. † Epi-
scopus igitur poterit dispensare ex causa: causam au-
tem uoco rationem naturalem, uel ciuilem, ut in ca.
1. §. item si delator, quæ fuit prima causa benefic. amit.
leues enim occasiones non sunt ad statutum iuris tra-
hendæ, ut in cap. Obertus de Horto. §. si quis, inqui.
ex qui. cau. feud. amit. col. 10. occasio enim dicitur le-
uis ratio, quæ mouet affectum, sed non tribuit effectũ.
¶ Concludo ergo cum Archidiacono, quòd dispensa-
tio sub-

tio sublata non est per illam notabilem l. si hominem. ff. mand. hoc tenet Archid. in cap. licet canon. in fi.
23 de elec. lib. 6. † Ad illud autem brocardum, quod expressio debet aliquid operari, respondeo, uerum est, si iuris ratio patitur: secus, si non patitur, ut quia inest de necessitate & in quolibet contingenti illius generis. Si iudex dicit, assigno tibi terminum legis ad petendum apostolos. iste terminus non est terminus iudicis, sed legis. Refert enim legem, sed non statuit de nouo diem, ut in clementina secunda, de appellatione, & sic ista expssio relatiua legis simpliciter nihil operatur: sed expressio dispositiua bene operatur in dicta l. Celsus, & hoc ideo, quia arbiter poterat minuere, nec lex suppleret in arbitro, licet suppleat in iudice, ut ff. de arbitris l. diem proferre. §. stari. quia etiam iniquum arbitrium tenet. Vel dic, quod etiã arbitrium, non dico arbitramentum, recipit tacitam suppletionem temporis. snia uerò iudicis suppletur in omissis, q̃ tacitè insunt, ut l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iu. & facit ad istud brocardũ, quod no. p Cy. in
24 l. 3. C. si penden. appella. mors interue. ¶ † Vtrum expressa ademptio bonorum in deportatione, uel relegatione aliquid operetur necne: & communiter dicimus, quòd in relegatione operatur, quia uolũtaria; in deportatione autem & damnatione in metallũ non operatur, quia necessaria, ut. ff. de capi. dimi. l. tutelas. §. si libertate, & C. de sent. pas. l. fi. quicquid dicat gl. in l. si qua militi. §. 1. ff. ex qui. cau. maio. quæ dicit, ꝙ in deportato possunt reseruari bona. Nam illud non est uerum, nisi fieret per principem, uel nisi fieret militi
25 cõdemnato de militari delicto. ¶ † Præmitte ad euidẽtiam, ꝙ Cisterc'en. sunt priuilegiati, ne soluant decimas possessionum ante generale concilium acquisitarum. Item sunt priuilegiati, ꝙ per literas non possunt trahi ad iudicem, nisi fiat mentio de ordine ipsorum. Cistercienses ergo non possunt cõueniri per rescriptũ, in quò non fit mentio ipsorum. Casus. impetratum fuit contra quendam abbatem, uel priorem ordinis Cistercien. super decimis, uel aliis, quæ sedes apostolica eorum ordini indulsit, nec fuit facta mentio ordinis in rescripto: tandem fuerunt citati uigore rescripti: quęritur, utrum teneãtur respondere? respondetur, ꝙ nõ. ¶ No. ꝙ suppressio dignitatis, uel ordinis uitiat rescri-
26 ptum. ¶ † Opponitur, & imò uidetur, ꝙ possint conueniri per tale rescriptum, licet non faciat mentionẽ de priuilegio: quia intelligitur concessum, saluo priuilegio, ut C. de emancipa. liber. l. nec auus, & etiam saluo iure communi, ut ff. de uulg. substi. l. ex facto, in princ. ¶ Solu. hic duplex est priuilegium, peremptorium, qđ respicit decimas, & exclusorium litis & disceptationis, quod respicit uacationem in ius, propter primum non uitiatur rescriptum: quia non est exclusorium iudicij, sed actionis: quia exceptio peremptoria respicit merita causæ, non merita iurisdictionis: sed propter secũdum uitiatur rescriptum. quia priuilegium ᵃ est prohibitoriũ, uel consutatorium præcum, ne in ius trahatur, argu. ff. iudi. sol. l. uir bonus, secundum Innocen.

a *¶ Priuilegium est prohibitorium, uel consutatorium præcum, ne in ius trahatur.*

27 ¶ † Sed pone, ꝙ trahuntur super rebus, super quibus non habent priuilegium, nunquid efficax est rescriptum? respondeo sic: quia in eo, in quo non sunt priuilegiati, debent uti iure communi, ut infrà de deci. capit. nuper, secundum Ber. ¶ Vlterius opponitur, quòd imò debent compare-re. ᵇ Nam quilibet citatus corã iudice, qui habet aliquam iurisdictionem, debet comparere allegaturus suum priuilegium, ut. ff. de iudi. l. si quis ex aliena, & ff. si quis uocatus in ius non ierit l. ex quacunque. ¶ Sol. concedo, & ideo si citatus non comparet, tenet sententia contra eum, ut j. de appel. si duo
28 bus, secundum Ber. ¶ † Ex quo sequitur talis cõclusio, ꝙ si in rescripto non fit mentio de priuilegio aduersarij, rescriptum est inualidum, si compareatur, & excipiatur. alioquin est efficax. & dic quod speciale est in Cistercien. & aliis habentibus speciale priuilegium fori concessum ipsi religioni, & hoc fauore religionis, ar. ff. de usufr. locum in prin. ¶ Et ex hoc concluditur, ꝙ non solum in Cisterciensibus, sed etiam in similibus est idem obseruandum. arg. de neg. gest. l. ex facto, se-
29 cundum Ber. ¶ † Distingue, aut conuentus per literas non includitur in literis, & hoc constat, & non tenetur comparere, ut j. de priui. c. fi. C. de manda. principum. l. j. de iuris. om. iu. l. in priuatorum. aut includitur in literis, & hoc constat, ꝙ includatur, tamen potest declinare; & tunc tenetur comparere & excipere. nam si nõ excipiat, ius excipiendi perdit. ff. de iudi. l. sed & si susceperit, in prin. aut est dubium, utrũ includatur, nec ne, & tunc aut oportet ipsum probare aliquam qualitatem, qua probata non includ tur, ut quando est exẽptus, & tunc tenetur comparere, & docere; aut nihil est ab eo probandum coram eo, ut quia clericus citatur a iudice seculari, coram quo non oportet probare de clericatu; & tunc processus non tenet, siue compareat, siue non infra de iudi. c. si clerici, & error iudicis secularis non facit processum ualere, ut C. si a non comp e. iudi. l. prima. ¶ Ex his apparet, ꝙ ᶜ aliud est dicere, non includor, & aliud est dicere, sum exẽptus, uel habeo declinatoriã fori.
30 † Item ex prædictis habes duas conclusiones. prima est, ꝙ impetratio facta contra priuilegium fori suppressa dignitate, uel ordine, non ualet; quod est uerum, si ita dicat tenor priuilegij: alioquin ualet:
31 sed obstat exceptio declinatoria fori. † Nam quando in iure reperitur hoc uerbum, non ualeat, & nihil ultra cauetur intelligitur per sententiam: quia cum sup hoc debeat cognosci, ergo & pronuntiari, arg. C. de p-
32 ci. impera. offeren. l. uniuersa. † Tamen ad unum aduerte, ꝙ iurisdictio, quæ est inualida ope exceptionis, lata pro exceptione sententia, efficitur nulla ipso iure, ut j. de offi. dele. c. significantibus & ff. de fideiu. l. si plu
33 res, in prin. per Pe. & Bar. ¶ † Si autem impetratio facta sit contra priuilegium causæ principalis, tale rescriptum bene tenet: quia nemo agens tenetur facere mẽtionem de iure aduersarij, argu. ff. de libe. agno. l. j. in prin. ne tanquam fatuus impetret contra ipsum, ut C. de lib causa l. cum præcum, C. de reuo. dona. l. cum ꝓ
34 fitearis. † Et ut liqueat dictus articulus, an de priuilegio aduersarij mentio sit fiẽda, distingue, aut impetratur rescriptum secundum ius commune in uim iustitię contra priuilegiatos, aut in uim indulgentiæ siue priuilegij. Si in uim iustitiæ, aut impetratur contra Cistercienses, uel alios religiosos; & tunc necesse est, ꝙ de ordine faciat mentionem, non de priuilegio; quia litera dicit, ordinis, non dicit, priuilegij. aut impetrat contra alios priuilegiatos, ut pone exemplum j. de priuil. c. ex

b *¶ Vide Barba consi. 1. uol. 1. & Alex. consil. 1. uol. 5. & Anto. de Prato in consi. Barb. uol. 1.*

c *¶ Ista sunt diuersa dicere, non includor, & dicere, sum exemptus uel habeo declinatoriam fori.*

uil.c.ex parte,el primo, & tunc non est necesse, quòd
de priuilegio faciat mentionem, & est ratio, quia per
rescriptum nihil detrahitur priuilegio. Nam erit
iuxta priuilegium pronuntiandum, & rescriptum est
æquale ad iustitiam, & non claudicat: aliter sequere-
tur, q de qualibet peremptoria esset fienda mentio
35 in rescripto, quod est falsum, † quia de peremptoria
non potest disputari in litis ingressu. sed solum unà cũ
principali, ut in l.j.C.de ordine iudiciorum; & sic non
posset pronuntiare se iudicem, uel non iudicem, quod
debet ante omnem aliam pronuntiationem fieri, ut
no.ff qui satisd.cog.l.arbitro. Item ideo non debet fie
ri mentio de peremptoria: quia aut fieret mentio ad
coadunãdam peremptoriam, & contradiceret sibiipsi;
aut ad excludendam, & tunc alia ratione esset rescri-
ptum nullum; q perimere ius uideretur alterius, ut
C.de preci.impe.offe. l.rescripta. Si uerò rescriptum
impetratur in uim indulgentiæ, tunc necesse est, q de
priuilegio faciat mentionem in rescripto. quia dicat,
non obstante tali priuilegio: aliàs ei non derogaretur
j.eo.c.constitutus, & j.de re iud.c.inter monasterium,
secundum Compost. quod intelligo, si istud priuile-
gium non est in corpore iuris clausum: aliàs facien-
do mentionem de ordine intelli
geretur obstatiuo priuilegio [a]
derogare, arg.ff. de execu. tuto.l.
idem Vlpianus.&.ff.de re iudi.l.
quidam consulebat, secundum
36 Hostien. ¶ † Et prædicta faciũt
ad quæstionem. impetraui in feu
dum castrum tanquàm emptum
per quendam monachum Ciste
ciensis ordinis, non expresso ali-
ter, q illud castrum erat acqui-
situm ordini, nunquid valet im-
petratio. & uidetur q sic: quia
ex quo per monachum de neces-
sitate acquiritur monasterio, &
quod inest necessariò & non con
tingenter, non oportet exprimi:
quia satis est demonstratũ, quid,
& quale quantumq; sit, ut.C. de
iur.delibe.l.cum aliquis.ff.de cõ
di.& demon.l.filio.19.q.1.c.sta-
tutum. unde sententiam princi-
pis non fefellit. imò plenarie in-
trusit. sic igitur uoluntas principis adest. & potestas
37 subest. † ¶ Sed quid dices, impetraui in feudum rẽ,
quam tenebam in emphiteusim, & feci mentionẽ, quòd
res erat emphiteutica; non tamen expressi quantita-
tem census; & uidetur dicendum, quòd incerta sit in-
38 terpetratio, & ideo inualida: † quia certitudo con-
sistit in substantia, quantitate, & qualitate. Nam istæ
tres distinctiones simul iunctæ faciunt rem certam:
aliter dicitur incerta & informis. ff. de uerbo. oblig.
l.ubi autem. & incertitudo tanquàm captiosa frangi-
tur, ut.ff.de transac.l. cum Aquiliana, nisi forte serui-
tium esset æquiualens, uel maius, quàm esset cẽsus an-
nuus. hoc quoque committitur iudicis arbitrio, arg.
ff.de transac.l.cum hi.§.modus, &.ff. de annuis lega.l.
Mæuia.§.fi. sed certe lex dicit expresè, q fundi tem-
plorum emphiteutici non possunt concedi dẽpto ca-
39 none consueto. † ¶ Sed quid dices, impetraui iudices
super re feudali non facta mentione feudi, an ualeat
rescriptum? Respondeo sic, si impetraui in forma me-
rę iustitiæ, coram quibus poterit opponi exceptio de-
clinatoria ueniens ex natura feudi, ut.j. de iudi. c. cæ-
terum: quia feuda proprios habent iudices, s.dominũ,
40 pares curtis, & arbitros. † Dominus enim iudicat
inter pares curtis. pares autem iudicant inter feuda-
tarium, & dominum. arbitri iudicant, ubi deficiunt
pares. his omnibus deficientibus, à iurisdictione iudi-
cat ordinarius loci, ut dicam in c. cæterum. j. de iudi.
& hoc in omni feudo, siue sit nouum feudum, siue re-
cta linea descensum, siue per obliquum i. transuersa-
41 le, † & si concessum sit tibi & lineæ tuæ, semper intel-
ligitur de linea recta, & non de obliqua: quia obliqua
linea est anfracta, non in directum producta. arg.ff. si
ager uec.uel emphi.per.l.1.§. qui in perpetuum.ff. de
42 uulg.substi. l. qui liberis.§. hæc uerba. ¶ † Vt scias,
impetrans super feudo non habet necesse facere men
tionem de consuetudinibus feudorum, quæ in rescri-
pto non comprehenduntur, quia certæ sunt. & quod
certum est, expressione non indiget, ut.l.1. in fine.ff.
de dote prælega. Sed si esset consuetudo certi loci ex-
orbitans à generali consuetudine recti feudi, tali con
suetudini non derogatur per rescriptum: imo nec p
priuilegium non faciens mentionem de ipsa: quia cõ-
suetudo æquiparatur pacto; & hæc probant. j. de de-
cimis.c.ex multiplici, coniunctis his, quæ no.C.de de-
cretis decurionum in rubrica.ff. de reg. iur.l. nec ex
43 prætorio. ¶ † Sed ecce rescriptum non derogat his,
quæ concernunt causas causæ. sed nunquid det iuris-
dictionem implicitam ad derogandum? respõdeo sic:
quia dat causæ cognitionem, ergo & potestatem pro-
nunciandi. Vnde licet rescriptum non deroget pacto,
uel consuetudini per se; potest tamen derogare senté
tia mediante: quia ualet sententia contra priuilegium
lata non expresso errore iuris in sententia. si enim es-
set error expressus, non ualeret propter uitium, & ui-
tuperationem pronunciationis, argu.ff.de execu. tuto.
l.qui testamento, &.C.de iur.& fac.igno.l.1. ibi enim
bene ualet sententia: sed de iure speciali reseruatur
exceptio post sententiam. sic.C. quando prouoc. non
44 est neces. l. Veteranus. ¶ † Quæro, nunquid certa
sciẽtia principis firmet gratiam,
quæ aliàs esset [b] nulla? & uide-
tur quòd sic, ut.ff. de excu.tu. l.
idem.C. de testa. l. sicut certi, &
l.si cum uel in utero, sic quòd de
certa scientia plene & clare fiat
mentio in literis, ualet rescriptum: aliàs non: quia non
transit in uigorem literarum. Nam Papa non utitur
in literis sua scientia, nisi formaliter seu causaliter fa
ciat mentionem de ipsa: quia extra literas nihil subin
telligi potest, ar.ff.de lib.& posthu.l. Gallus.§.1. ibi,
dum dicit, ex uerbis concipi possit, &.C.de fide instru.
45 l.contractus. ¶ † Quærit hic collectarius; Papa conces-
sit mihi beneficium cum clausula, ut deberem facere
residentiam: nunquid poterit diœcesanus super resi-
dentia dispensare? & uidetur quòd non: quia fines man
dati sunt diligenter custodiendi, ut.j. eo.c. cum dile-
cta.ff.mand.l.diligenter.ff.de uerb.obli.l. qui Romæ.
§.Callimachus.ff.de manu.testa.l. Mæuia.ff. de leg.3.
46 l.qui concubinam.§ uxori. † Archi.dicit, q ex causa
superuenienti potest dispensare: nec facit contra man
datum Papæ à quo mandato nouitas causæ semper ui-
detur excepta, ar.optimum.ff. man. l. & hominem, &
ff.de solu.l.si cum Cornelius; allego Arch. qui ita no.
in c.licet canon, i fi.de elec.lib.6. Et ratio est, qa posse
dispensare

[a] ¶ *Vide Alex.consi. 277. 2. vol. item vide alium casum, quẽ ponit Ioan. de Ana. in consil 14. quòd si episcopus fecerat constitutionem, ut non posset aliquis ad beneficia ordinari, nisi seruata certa solennitate, si ipse episcopus postea ordinat, non seruata illa solennitate, uidetur dispensare, et derogare, tali constitutioni quantum ad ualiditatem illius actus. vide quæ ibi allegat ad propositum doctor Bal. hic, & bene nostrum casum.*

[b] ¶ *Vide Felin. in c. cum inter priorem. j. ubi latissimè de excep.*

dispensare priuilegium est episcoporum, cui priuilegio non intelligitur derogatum per rescriptum: dūtamen
47 ista dispensatio fiat cum causæ cognitione: †quia quod deest rescripto, suppletur à lege, arg. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis condemnatus. ¶Præterea causa de residentia inest de iure communi in beneficialibus curatis, siue habeant curam spiritualem, siue temporalem alicuius plebis, uel populi cum alicuius potestatis, uel iurisdictionis exercitio; ergo expressio non auget man
48 datum. † Sed nunquid priuilegio de decimis non præstandis potest renunciari? & videtur quòd non: quia est concessum ordini, arg. j. de fo. compet. c. si diligenti. ¶Et ideo unus abbas Cisterciēs. vel prior conuentus super decimis videtur non posse renunciare huic priuilegio. ¶In contrarium videtur. C. de his, qui sponte munera suscipiunt. l. 1. lib. 10. dic quòd in præiudicium ecclesiæ non tenet renunciatio: sed in præiudiciū personæ ipsius renunciantis tenet. Non ob. c. si diligenti, allegatum: quia ibi non potest valere renunciatio, quin præiudicaretur dignitati ordinis clericalis. Nam qui tangit unum clericum, tangit clericatum; sicut q tangit auriculam, tangit totum corpus, & propter colligantiam membrorum totum corpus sentit tactum, ut no. ff. de furt. l. uulgaris, in prin. ¶Item scriptum est nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari, ut no. in authen de non alie. §. 1. uel aliter ad c. si diligenti, responde, quòd ibi fieret præiudicium alterius iurisdictioni, & ideo non tenet consensus, ut no. Io. Mona. in c. accusatus, de hære. libr. 6.
49 ¶ † Denuò oppono. nam dicitur hic, quòd impetratio ad certam speciem non derogat priuilegio communi ordinis Cisterciēn. certe imò uidetur, quod deroget: quia species derogat generi, ut s̄ eo. c. 1. & de offi. de-
50 leg c. studuisti. † Sol. illa regula non habet locum in priuilegijs quia priuilegium eo, quòd continet ius singulare, semper habetur loco speciei specialissimæ, ut no. ff. de legi l. ius singulare; & ideo non tollitur nedū per rescriptum, sed nec per cōstitutionem generalem sequentem, ut sing. no. in l. decurionibus. C. de silentia
51 rijs, lib. 12. † Regulariter autem species, quæ euellitur de corpore sui generis, minuit genus, s. ei detrahendo, & aliter disponendo, quàm sit dispositum de genere; & hoc quando præcedit genus, & sequitur species restrictiua, ut. ff. de leg. 3. l. hæres meus. §. duæ statuæ: uel translatiua, ut. ff de alimen. lega. l. alimenta. §. basilicæ, & l. Stichus. Sed si præcedat species, & copulatiuè subijciatur genus, hic nō euellitur species de corpore generis, sed ex abundanti exprimitur, ut. ff. de supel. leg. l. legata supellecti. & hæc distinctio, quid præcedat, uel quid sequatur, habet locum in specie, non in genere, & indiuiduo: quia indiuiduum ampliationē non recipit, ut d. §. duæ statuæ, & ar. ff. de usuca. l. rerū mixtura. habet enim fines proprios. ff. de lega. 2. l. Mæuius. §. duobus, & no. ff. de leg. 1. l. legato generaliter, quibus finibus circūscribitur. Sed opponitur, & uidetur, quod species non deroget generi. Nam appello genus id, quod continet plus: speciem uerò uoco par-
52 tem illius pluris. † unde dicit lex, q̄ si testator legat uni fundum, alij usumfructum eiusdem fundi, quòd legatarius fundi concurrit in eodem usufructu tanq̄ coniunctus; & sic ei non derogat species expressa, sed coniunctio facit partem, ut. ff. de usufruct. leg. l. si alij, nisi testator dixisset expressè, quòd legabat totum usumfructum: uel hoc probatur ex aliquibus coniectu-
53 ris, ut ibi patet. ¶ † Sol. fundus non est genus, sed est quoddam integrale & materiatum, quod intellectu distinguitur in duas qualitates, scilicet proprietatem, & usumfructum: quia ergo in eadem integritate corporali uterque legatarius concurrit, cuius integritatis, id est fundi nomine uterque continetur, meritò concursu legatarius fundi facit partem legatario ususfructus formalis. Idem esset, si uni legaretur domus, alij usufructus ipsius, ut. ff. de usufruct. leg. l. Sempronio; & facit quod no. ff. de lega. tertio. l. Iulianus.
54 ¶ † Quid si adijciatur adiectiuum substantiuo? Respondeo, aut est interposita copula, [a] & habet ampliare: aut non est interposita; & habet restringere, ut. ff. de lega. 3. l. ea tamé adiectio. & inter adiectiuum & substantiuum non cadit punctus, qui habeatur pro copula; quod dic, ut. ff. de uerbo. signi. l. alienationis.
55 §. fi. ¶ † Adde, dicit Ioan. Mona. quòd quandoque [b] uerba sunt generalia, & tamen effectu sunt singularia, ut quia non possunt comprehendere nisi unum indiuiduum, ut ipse no. in c. si absenti, de præben. lib. 6. & ideo statutum, cum non potest comprehendere nisi unam personam, siue quod sumitur ex aliquo, & non ex uniuerso, non ualet: quia statutum debet esse generale uerbis & effectu, seu adaptatione, ut. ff. qui & à quibus. l. priuatus. quod teneas menti: quia quotidie occurrunt.

a ¶ *Vide latissimè per Felin. in c. 2. in 7. col. cum seq. s̄. eo.*

b ¶ *Quandoque uerba sunt generalia, & tamen effectu sunt singularia.*

SVMMARIVM.

1 *Præsumitur quis memor eorum, quæ fecit.*
2 *Natura nominis collectiui quæ sit.*
3 *Præceptum strictius est mandato.*
4 *Authoritas capituli absorbetur per creationem episcopi.*
5 *Papa si mandauit mihi conferri præbendam tanti reditus, licet non sit probatus reditus ad vnguem, iudex æstimabit illud.*
6 *Præsumitur conuentualis scire ea, quæ fiunt in conuentu.*
7 *Ex dispensatione potest quis in vna, & eadem ecclesia habere dignitatem, canonicatum, & præbendam.*
8 *Restitutus ad famam si impetrant dignitatem, non oportet, quòd faciant mentionem de defectu antiquo, nec de restitutione in integrum.*
9 *Rescripta & literæ Papæ edendæ sunt integraliter cū die. Secus in alijs instrumentis, nisi ad instruendam falsi accusationem, vel nisi quis vtatur extra iudicium.*
10 *Represalyæ concessæ contra Perusinos, tempore quo Titius erat de numero Perusinorum, si postea fiat hostis, & desinat esse ciuis, an possit capi pro represalijs.*
11 *Conditiò quando retro fingat, vel non. &*
Prius tempore dicitur quod prius est diei cessione.
12 *Literæ non vitiantur eo, quòd impetrans si alterius generis, quàm confratres.*
13 *Collatio si spectat ad episcopum tantum, & sede vacante scribatur capitulo, vt recipiant aliquem in canonicum, tales literæ valent, & si vacante sede executa non sint, episcopus postea creatus exequi tenetur.*
14 *Licitum est arguere de re ad personam.*
15 *Papa mandatum capitulo, sede vacante, directum transfertur in episcopum postea creatum iuris interpretatione, & no. 22.*
16 *Episcopus, & Capitulum sunt quodammodo vnum corpus.*

17 *Capitulum*

17 *Capitulum an possit episcopo creato exequi mãdatum, quod pertinet ad episcopum.*

17 *Priuilegium non porrigitur ad eum, ad quem uerba priuilegij non porriguntur.*

19 *Militibus, qui praeest, non propterea habet priuilegium militum.*

20 *Sede uacante in capitulo est plena ecclesia. ipsum enim est caput, & membra.*

21 *Collatori an debeat scribi, quando scribitur ad collationem puta.*

22 *In collatione ad episcopum pertinente capitulum, sede uacante, non succedit.*

23 *Ex potestatibus appropriatis, & omnino separatis, non fit deuolutio, uel subrogatio.*

24 *Mandatum, quod dirigitur uniuersis solus an possit episcopus implere.*

25 *Generis natura diuisa genus non est, sed differentia.*

26 *Mandatum papae directum capitulo, an, & quando quemlibet de capitulo singulariter respiciat.*

28 *Iudicium inchoatum a pupillo cum authoritate tutoris potest solus tutor perficere.*

29 *Relatio ad factum indiuidua est, & ea de re ad partem trahi nequit.*

30 *Vniuersitatis debitum singuli soluere non compelluntur: coguntur tamen pro soluendo collectam facere.*

31 *Capitulum an poterit inuestire aliquem absente episcopo, si in rescripto mandetur, quòd episcopus & capitulum inuestiant.*

32 *Mora capituli eius ad episcopum deuoluit potestatem; quae ex Episcopi subsequuta mora ad capitulum non redit.*

33 *Mens loquentis praeualet naturae sermonis.*

34 *Literae, sede plena, uel uacante, ecclesiae, uel capitulo directè an, & quando ualeant, ipsarumq; implementum ad capitulum, uel ad episcopum pertinent doctri. magistri a.*

35 *Literae papae de recipiendo aliquem in canonicum, episcopo directa, per ipsum, uel eius successorem adimpleri debent non autem per capitulum, etiam sede uacante uel per Vicarium quamuis generalem.*

36 *Mandatum dignitati non expirat morte personae tunc in dignitate constitutae.*

37 *Dignitas iudicis ante sententiam aucta, maiorem tribuit sententiae authoritatem.*

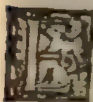

AM TE. Et j.no.ꝙ hic non est mutatio personarum, sed intellectus, ar. ff. de contrahen.emp.l.cum seruo: quia intelligitur episcopus tacite ex natura rei mandatae. ¶Mandatum factum capitulo sede uacante episcopus de nouo creatus adimplere tenetur. hoc dicit secundum Inno. Vel sic. si collatio praebendarum pertinet ad epm, & sede uacante scribatur capitulo ꝓ receptione alicuius in canonicũ, eps postea creatus tenetur prouidere, & ualet rescriptũ. Primò ponit mandatũ papae, & eius tenor. secundò allegatoria excusatio capituli. tertiò ptẽsa excusatio epi quartò reprehensio papae. quinto remotio cuiusdam tacitae oppositionis. secunda ibi, ipsi uero. tertia ibi, cum itaq;. quarta ibi, ꝙ nullatenus. quinta ibi, pro eo. ¶Casus quidam. P. quodnam Iudaeus ad fidem conuersus ecclesia Tornacensi uacante impetrauit literas ad decanum & capitulum, quòd ipsum reciperent in canonicum, & ꝓbendam eidem conferre deberent. tandem ante, quàm mandatum esset adimpletum, archidiaconus dictę ecclesiae creatus est episcopus. modò dictus petebat recipi in canonicum, & praebendam sibi conferri: capitulum obiiciebat, quòd non poterat recipere: quia non pertinebat ad ipsum receptio, sed ad episcopum. Episcopus uerò dicebat, quòd nõ tenebatur recipere, nec conferre: quia mandatum non erat directũ ei, cum non esset nominatus in rescripto, & quia tempore datae nõ erat eps: & data est fundamẽtũ lrarum. papa dicit epm teneri; nec posse ignorãtiam simulare, cũ tempore datae literarum esset unus de capitulo, & tps datae literarũ sit diligẽter attẽdendũ. Deinde rñdet tacitae oppositioni, qa posset qs dicere iste impetrãs originaliter est de gente Iudaeorũ, unde eps vr hre iustã causam indignationis. adhoc rñdetur, ꝙ ex quò conuersus est ad fidẽ, nõ dẽt indignari eps, uel canonici, si recipiat in confratrẽ, & ꝓbẽda sibi cõferat. h.d. Et est rõ, qa nemo oritur Christianus, sed ꝑ baptismũ fit. aliter sequeretur, ꝙ nemo posset hre ecclesiasticũ
1 bñficiũ. ¶†Ibi, Si bene ª memini-a
2 mus. ꝓsumitur qs memor eorum, q̃ fecit. sic. C. de contrah. & cõmit. stip. l. magnã, & tñ qñq; qs ignorat factũ ꝓpriũ, ad suũ tñ damnũ, nõ alterius l. is ꝗ usũfructũ. ff. qb. mo. usus fr. amit. & interdũ nec ad suum, nec alterius. ff. de acq. pos. l. ꝑ egre. ¶Ibi tex. ꝗ tunc eras archi
2 diaconus, nũc eps. ¶†Ibi, decano, de archidiacono nõ fuit nominatim expressum; & ideo prima facie uidebat omissum, ar. ff. de le. 2. l. Celsus. §. qđ alicuius, sed hoc nõ obstat: qa licet nõ nominatim, tñ inter caeteros, sicut dicimus in simili, ꝙ qdã non nominant, tñ inter caeteros includunt. ff. de lib. & posth. l. Titius. nã natura nominis collectiui est sua indiuidua qñq; simul, qñq; seorsum ꝑ se significare, ut l. si chorus. ff. de leg. 3. & quãdoque significat cõplexiue, qñq; distributiue, ut l. ciuibus. ff. de re. dub. ff. de leg. j. l. ciuitatibus. C. de
3 Iudae l. 1. ¶†Ibi, Mandatum dedimus, & praeceptũ. haec uerba geminata significant pcisam intentionẽ papae. i. praecipiendo mãdamus: qa strictius est pceptũ, q̃ mãdatũ, ut no. ff. de off. ꝑsi. l. saepe. ¶Ibi, de gente. no. ꝙ nomẽ gentis significat originem. ¶Ibi, Ipsi uerò, scilicet decanus, & capit. ¶Ibi, quia donatio, ista allegatio erat uera: quia ex quò translatum est mandatum ad episcopum creatum, ergo capitulum est liberatum a
4 mandato, arg. ff. de adi. le. l. translatio. ¶†Ibi, ad te solum; & ideo non poterat adimpleri per capitulum, ut infra ne sede uacante cap. 1. lib. 6. & quia per creationem episcopi absorpta est in hoc authoritas capituli: quia capitulum, quod fungebatur sede uacante loco episcopi, nunc desiit fungi, argu. optimum. ff. de fideicom. li. l. Lucius, & C. de inoff. testa. l. fi. in fin. ubi mutatio appellatiui uitiat substantiuum. ff. quib. mo. usufruct. amit. l. si cui. ¶Ibi, Inde receperas non tanquam episcopus, quia non eras: nec tanquam archidiaconus, quia de archidiacono non erat facta mentio, sed de capitulo, & decano, argu. ff. de leg. 2. l. legatorum.

a ¶Vide unam gl. quae docet modestiam loquendi in similibus uerbis, quam ibi multum notat Decius in l. lecta, alias, in l. si. ff. si certum pet. & ibi adde istum tex. in istis uerbis, si bene meminimus. item in quibus praesumatur, uel tollatur obliuio, uide per Barb. consi. 32. col. pe. uol. 1. & consi. 25. col. 2. eo. uolu. quanto aũt tẽpore inducatur obliuio, uide remissiuè Ia. in l. 1. col fi. C. de ser. fu. Itẽ adde, quòd in papa non praesumitur memoria, sed bene ꝓsumitur obliuio c. ex parte, el primo, de of. dele. quod not. ad istum tex. qui uidetur cõtra in istis uerbis. sed est ꝓpter multitudinẽ causarũ secundũ Barb. ibi, quia ut plurimũ quis creatur papa ĩ senectute.

gatorum.§. qui plures.C.fami.ercis.l.quoties. ¶Ibi, si datam.i.mentem papæ, in qua consideratur tempus datæ: quia tunc oritur & initiatur gratia formaliter, ar. 5 ff.de reb.dub.l.si cognatis. ¶ †Si papa mandauit mihi conferri præbendam tanti reditus, licet non sit probatus reditus in iudicio ad unguem: tamen iudex æstimabit illud.ff.de leg.2.l.si quod ex pamphila, & quod ibi per Bar.¶Si rex cõcessit mihi ultimam excidentiã, oportet me probare de tempore.ff.ad Treb.l.cum,qui 6 nouissimus.¶†Ibi,de capitulo, propter quod præsumitur scire, maxime quia erat archidiaconus. nam præsumitur conuentualis scire ea, quæ fiunt in conuentu, ut in auẽ.de mona.c.cogitandum,& no.j. de testi.c.ueniens.C.de repudiis l.consensu, & quod no.ff.de regu. 7 iur.l.non potest dolo.¶†Ibi,canonicus, not.quòd quis potest habere in una ecclesia dignitatem, canonicatũ, & præbendam,quod uerum est ex dispensatione,ut in c.1.de consue.li.6.¶Ibi,Nec esses: quia eras tunc canonicus,nec eras tunc episcopus consecratus, supple nec confirmatus:quia sola confirmatio dat potestatẽ cõse 8 crãdi,ut j.de elec.c.transmissum.†Ibi,Extiterit,s.quõdã:tñ illud fermẽtũ fuit purgatum p baptismũ;& ideo de eo nõ dẽt fieri mẽtio.Et est bene notandum,quòd restituti[a] ad famam, si impetrant dignitatem, non oportet quòd faciant mentionem de defectu antiquo, nec de restitutione i integrum: quia beati, quorum remissæ sunt iniquitates,& quorũ tecta sunt peccata.tene menti. Inanis gloria & memoria præteriti non corrumpit statutum de præsenti. ¶†Ibi, 9 si datam, not. rescripta & literas papæ edendas integraliter cum die.secus in aliis publicis instrumentis: quia dies non debet edi nisi ad instruendam falsi accusationem;& tunc ita demum,si petẽs edi offerat se paratum inscribere ad pœnam talionis.C.de fide instru.l.fi.quod dic, ut dicam j.de proba.c.1.quod no.j. de re iud. in c.abbate,in nouella,ubi omnino uide. ¶ Si quis extra iudicium utetur instrumento,ut in protestationibus, debet solenniter edere cum die & consule.ff.depositi.l.si quis inficiatus,& no.ff.de oper.no.nun. in rubrica per 10 Bar.quod est no.†Item collige arg.ad quæstionem, cõcessæ sunt represaliæ contra Perusinos, & tunc Titius erat de numero Perusinorum; postea est factus hostis, & desiit esse ciuis.ff.de capi.dimi. l.amissione.§. qui deficiunt.demũ captus est pro represaliis.quæritur, utrũ potuerit capi:& uidetur quòd sic, attento initio & data represaliarum,ut hic,& ff.de reb.dub.l.si cognatus. In contrarium uidetur,quia est sortitus aduersatiuum statum, & quia finita est causa finalis ante, q̃ existeret conditio capturæ: quia sententia non uerificatur, nisi capitur prius,ut ff.de acqu.re.do.l.in laqueum.nec trahitur retro,ut no.j. de app. c.præterea requisiti. facit quod no.in c.1.ne se.uac.lib.6.in nouel. & j.e.ti.& lib. 11 c.ex parte †Conditio tunc fingit retro, quando ipsius implemento non requiritur factum nouum contrahentis,uel disponentis:alias non,quia ex pluribus debentibus concurrere substantialiter non sufficit alterum ꝑuenire in tempore: quia illud dicitur prius in tempore,quod est prius in cessione diei,& quod est perfectè consumatum.ff.de leg.1.l.quæsitum.§.præsenti; quod est uerius:quia conditio necessario subintellecta ex natura rei,scilicet si capiatur, non potest uerificari ante, q̃ capiatur, tanquam conditio mixta retrò non fingit, ut ff.qui.po.in pign.ha.l.potior,& l. qui balneum, & l. 12 1.§.serui.ff.ad Silla.¶†Redeo ad notabilia, & no.primò,quod literæ non uitientur eo, quod impetrans sit alterius gentis,q̃ confratres,siue alij canonici, ut hic, & j.e.c.si proponente.Nam omnes gentes Dei sunt, cuius est terra,& plenitudo eius facit.ff.de leg.3.fideicõmissa,in prin.& in aut.de quæstore, post princ. & j. de 13 iudi.c.cum deputati.¶†Secundo no.casum peregrinũ, qui non est alibi, quod si collatio spectat ad episcopũ tantum,& sede uacan.scribatur capitulo, ut recipiant, aliquem in canonicum & confratrem ipsorum, quòd tales literæ ualent: & si non sunt executæ uacan.se.eps de nouo creatus teneẽ adimplere mandatũ. ¶Sed contra hoc[b] oppo.nam mandatum debet adimpleri authoritate mandantis, ff. de of.eius,cui man.est iurisdi.l.j. in §.fi.& in forma ita, quòd nec recedatur a persona. unde nõ est solum considerandum,quod scribitur:sed cui mandatum dirigitur,& in quem,ut ff.de condi.& demon. l.q hæredi,in prin.Item unus pro alio non tenetur implere mandatũ, nec potest:quia personalis commissio est ff.de legatis.2.l.si alterius,& l. 1. in fi.ff.de leg. 3. quia ubi est certa persona pro forma, non debet recedi a persona,ar.ff.de curato.furio.l.cum in bonis.ff. de statu libe.l.seruus si hæredi, ibi, duo sunt enim &c. & est 14 notabilis.hoc probo, † quia licitum est arguere de re ad personam.Sed res,quæ non est in rerum natura, nõ includitur in dispositione uoluntatis, ergo nec persona,arg.ff.de contrahen. emp. l.Rutilia, & l.in lege, & 15 arg.ff.de testa.tu.l.si quis inte.†Sol.aut loquimur q̃tum ad uerba,aut quãtum ad mentem,primo casu certum est,quòd non continetur episcopus,maximè nondum creatus. aut loquimur quantum ad mentem, & interpretationem iuris,& tunc mandatum factum capitulo transfertur in episcopum tanquam in successorem ordinis & honoris,arg.ff.de fideicom. l. cũ quasi, in prin.& ff.de leg.3.l.a patre,uel domino.nam, ut ait Inn.quando scribitur capitulo super eo,quod pertinet ad episcopum,& episcopatus uacat, uidetur scriptum capitulo tanquam uices gerenti. nec enim alij magis 16 aperte scribi poterat,uel congruentius mandari. †Itẽ episcopus & capitulum sunt quodammodo unum corpus,ut no.Io.Mo.in c.1.ne se.uac.li.6. sed istud est uerum,quando inter eos est aliqua iuris communio; sed hic nulla est,ar.ff.de sti. seruo. l.si cum duorum. Item sede uacante capitulum est,sicut mulier prægnans,q a episcopum parere speratur eligendo. Concludo igiẽ, quòd mens latior est,q̃ uerba. Item q, hic est quædam fictio,ut C.de impu.& ali.sub.l.fi.uel uerius interpretatio summi pontificis,ut ff.de uer.sig.l.Neratius, & l. 17 3.C.de inof.te.¶†No.tamen,q, creato episcopo capitulum non posset exequi istud mandatum:quia superueniente ueritate,fictio cessat, ut ff.de libe. & posthu. l.filio quem,& cum possumus ueritatem amplecti, nõ debemus inhærere fictioni,ut ff.de condi. & demon.l. Iulianus ait,si hæredi,in ratione literæ, ibi, nam dicit no.quasi dederit;quia hæc esset fictio,sed quasi per hæredem stet;& hæc est ueritas, & ideò amplectenda. 18 †De uno opponitur, ad quem casum uerba priuilegij non

[a] ¶Vide And.de Iser.in tit. quæ fuit prima causa beneficij amit. in usi.feu.& uide extense de isto dicto Bal. hic, quæ scripsi in consilio per me edito in fauorem nobilium de Folpartis, & super testamento quondã bonæ memoriæ magnifici militis doc. Ardenghi de Folpartis, et de restitutione facta per principem hæredibus suis &c.Fran. Pa.

[b] ¶Vide Barb. in consi. 44.col. 3.in 1.uol.secũdo aliquid per Ias. in l. non solum, pen. col.ff.sol.ma.

non porriguntur, nec ipsum priuilegium porrigitur,
19 ut.ff.de testa.mili.l.quòd constitutum,& ibi gl. † Not. ꝙ qui præest militibus, non habet propterea priuilegium militum.So.in c.nostro hoc est statutum,ne gratia papæ uitietur,ar.ff.de fundo instr.l.fundus,qui lo-
20 catus,†& quia sede ua.plena ecclesia est in capitulo. nã ipsum capitulum tunc est caput, & membra: sed postea reparato pastore,capiti debetur, quod est capitis, & membris quod est membrorum, & plerunque plus est in sensu,q̃ in uoce,ut ff.de leg.iij.l.fideicommissa.l. plerunque. Duo enim sunt sensus, s. sensus a intellectus, & sensus corporis.primum ratione concipitur: secundum auditu sentit, & semper preualet intellectus,ut ff.de leg.ij.l.cum pater. §. cũ imperfecta,& de leg.iij.l.cum filio. & q̃nque ex pluribus sufficit unũ significari uerbis.uerbi gratia, si princeps significat se scire,uidetur etiam ultra procedere obstãtiis derogando,ut singulariter no.ff.de excu.tut.l.idẽ Vlpianus.arg.contra.ĩ eo.c.quis,lib.6.ubi papa præsumitur scire factũ proprium;& tamen non derogat gratiæ medianæ: sed ratio est per l.rescripta.C.de preci. imper.of.& quod no.ff.de lib.& posth.l Gallus.§.& qd
21 si tantum: quia ius erat alteri quæsitum. ¶†Vlterius opponitur,quando scribitur ad collationẽ, debet scribi collatori.non enim intendit papa conferre potestatem de nouo in conferendo, sed necessitare concessam à iure. Sed ita est,quòd hic papa scribebat non colla-
22 tori,ut conferret.†qa in collatione,q̃ pertinet ad solũ ep̃m,sede uacante non succedit capitulum:qa conferre est donare, & capitulum non succedit in donando, ut in c.j.ne sede uacante, lib.6.& ar.ff. de pact.l. cõtra iuris.§.fin. & quia quæ sunt separata in potestate, non debent cõiungi in executione potestatis,& quia ex diuerso capite edicti,siue statuti non procedit ius accrescendi. ff. de bonorum pos. l. sed
23 cum patrono.†Nam c ex potestatibus appropriatis & penitus separatis nulla fit deuolutio, nec subrogatio.ff.qui.mo.usufr.amit. l. si sub conditione, & non debet unus tangere officium alterius, ut l.ij.C. de exec. & apparitorib. lib.12. ¶Tunc ultra,si ad capitulum non pertinebat iure ꝓprio, ergo nihil poterit nisi authoritate papæ,ut ĩ eodem c.cum aliquibus,libro sexto: qa qui mandatã iurisdictionem exequitur,propriũ nihil habet: sed authoritas papæ non deuoluitur ad episcopũ: qa maior non deuoluitur ad minorem, & quia nulla iuris communio est inter eos, & ex differentibus genere non fit transitus.ergo male dicit litera.Solue,ut supra: quia hic est speciale inspe-
24 cta mente s̃m Inn. & Host. ¶†Tertio not.ꝙ mandatũ, q̃d dirigit̃ uniuersis,põt unus solus,puta ep̃s solus implere.& facit.ff.ad leg.Fal.l.ꝙ fundũ.§.si tu ex parte,& ff.de leg.j.l.si duobus.§.hæres.ff.de hære.inst.l.quo loco.§.iam mortuo,& c.fi.de testa.lib.6. ¶Sed ꝯ hoc oppo.qa q̃n scribit̃ uniuersis,scribit̃ uniuersitati:sed unus solus nõ est uniuersus,nec uniuersitas,nec cõgregatio, ut.ff de usuca.l.rerũ mixtura,& no.in l.sunt.ff.ꝙ cuiusque uniuer.no.& aliud quò ad essentiã, & quò ad efficientiã:qa in appellatione & designatione est diuersitas.ff.de usufr.l.quid ergo.§.sed quod dicitur.uñ aliud est dicere,lego usumfructum gregis:aliud est dicere lego usumfructum decem ouium:& aliud sunt singuli, & aliud uniuersi;& quod debetur uniuersis,non debetur singulis,ut l.in tantum.§.uniuersitatis.ff.de rerum diui.ff. de ser.rust.præd.l. per fundum.ff.cõia præd.l.re-
25 ceptum,†quia natura generis diuisa non est genus,sed est differentia.ĩ de elec.c.in Genesi,de uerb.obl.l.scire debemus. ¶Sol. hic ep̃s non tenetur implere mandatum de simplici natura uerborum, sed de natura intellectus,& interpretationis sumptæ ex ipsius rei natura,quæ est optima uerborum interpres.ff.de uer.obli. l.in illa stipulatione. §. Sabinus. Item non est nouum, quòd unus nominetur,& alius intelligatur,qui inclusus est in litera.ff. de leg.iij.l.fideicommissa.§.plerunque.hinc est, quòd nomen proprium aliquãdo sonat in appellatiuo.ff.de no.ope.nun.l.j.§.nuntiatio, per Bar. Item facit.ff.de le.ij.l.cum pater.§.donationis. ¶Quarto no.ꝙ id q̃d quis debet facere, tenetur facere ipse solus,si põt;& sic ambulatoriũ est mandatũ & potestas, & mouetur motu intellectus,facit.ff.de stip.ser. si seruus
26 cõis Meuij,& castrensis peculij,in fi.†Item dicit gl.collige argumẽtum,ut dixi, quòd si aliquid mandatur capitulo, cuilibet de capitulo, cui potest s̃m subiacentẽ materiam mandatum adaptari.i.ei qui illud facere potest,intelligitur esse mandatum. hoc non placet Inn.& Compo. nisi dirigatur mandatum tanq̃ singularibus. Tale est mandatum de recipiendo inuestitum à papa. nam tunc quilibet potest singulariter recipere talem, arg.ff.de acq.pos.l.prædia, & ff.si cer.pet.l.eius qui, in fin.ff.commodati.l.iij.§.hæres,ibi, certe restitutio rei commodatæ in facto consistit; & ideo ille,qui habet facultatẽ c restituendi, potest & debet restituere etiam aliis inuitis; sicut dicimus e contra.ff.de solu.l.si stipulatus.§. si lancẽ. itẽ sicut dicitur, isti sunt duo rei debendi, ita dicere possumus, isti sunt plures rei obediendi, etiam si capitulum contradicat: qa iussio cõfertur in inuitũ:qa hæc receptio cõsistit in facto,nec tribuit ius.facit de immu.eccl.c.decet,lib.6. secus si mandaretur capitulo,ut talẽ eligeret: qa tunc quilibet insolidũ nõ eliget, cum ex tali receptione ius quæratur,nec debet sic fieri,ĩ de elec.c.qa propter, & c.in Genesi,& 63.di.c.j.& ij.Itẽ electio pertinet ad ius, receptio ad factũ s̃m Io.An.& est differentia, qa receptio solius facti nemini præiudicat;& ideo facilius fieri potest,& quia nõ est data ei certa forma à iure, quã oportet sequi,& qa est negotiũ omnium, ipso gestu debet haberi ratum,arg.ff.de contrah. emp.l.fistulas.§.si fundum,& ff.de ne.gest.l.Põponius scribit,& ff. quẽad mo.ser.amit.l.q̃situ.ibi,dũ dicitur,ꝙ naturaliter fit, re-
28 presentat hominis factũ. ¶†In executione ergo quilibet uidetur assumptus, ut facilior sit execu.q̃d est no. ergo,quod unus cœpit,alter perficere potest.dicit lex, quòd iudiciũ inchoatũ à pupillo cum d authoritate tutoris potest perficere solus tutor. ff. de euic. l.si ideo,uer. ut puta, nec est ali-
29 bi.† Item ubicunque fit relatio ad factum continet indiuiduũ; & & ideo non habet locum relatio ad partem, ut. ff. de usu & ha. l. usus pars. Item non refert à quo fiat, sed propter quid, & qualiter fiat. ff. de uerb. oblig.l.cum
30 seruus. † ¶Sed nunquid si mandatur ciuitati,quilibet de ciuitate potest capi pro debito? respondeo, tota ciuitas,

a ¶*Duo sunt sensus, scilicet sensus intellectus, & sensus corporis.*

b ¶*Ex potestatibus appropriatis & penitus separatis nulla fit deuolutio,nec subrogatio. sic alibi in simili habemus, quòd ex separatis non fit bona illatio l. Papinianus exuli. ff. de mino.*

c ¶*Qui habet facultatem restituendi, potest & debet restituere, etiã aliis inuitis.*

d ¶*Iudicium inchoatũ à pupillo cum authoritate tutoris potest perficere solus tutor.*

ciuitas, & unum capitulum est unus reus debendi, & non plures rei; & ideo singuli ad soluendum non compelluntur: tñ cogentur facere collectam, ut no. in l. j §. 4. ff. quòd cuius. uni. no. & l. iiij. §. actor, de re iud. per
31 Bart. ¶ † Sed quid si mandatum est epo, & capitulo, q̃ inuestiãt aliquem, nunquid capitulum absente epo poterit inuestire? arg. q̃ non, ut. ff. de arb. l. sicut: sed eo præsente & contradicente sic, ut no. in c. j. ne se. ua. lib. 6. ¶ No. per hoc, q̃ procedit in inuestitura, quæ dicitur collatio: sed in illa, q̃ est possessionis traditio iam promisso, absenti alterius non impedit inuestituram. Io. An. itẽ facit. ff. man. l. creditor, in §. duobus. ff. de cura. furio. l. consilio. §. fi. ff. de of. cõsu. l. j. ff. de exer. l. ij. §.
32 si plures. ff. de arb. l. Pedius. † ¶ Pone, capitulum fuit in mora, & ideo fuit deuoluta potestas capituli ad episcopũ: deinde eps est in mora; utrũ de nouo deuoluatur ad capitulũ? Rñdeo nõ: qa p morã epi non purgatur mora capituli, & quia ius accrescendi semel abolitum nunq̃ resurgit. ff. quib. mo. usufr. amit. l. si cũ in annos, uersi. neque enim. Item opponitur, mandatum fuit directum decano, & ecclesiæ. i. capitulo; ergo mediã uocem habet decanus, mediã capitulũ. i. capitulũ integrũ, uel maior pars adeò, quòd decanus cũ media parte capituli nihil posset ordinare, ut. ff. de usufru. accres. l. si quis Titio, & consueuit notari. C. de epi. & cle. aut. causa, q̃ fit cum monacho. Tunc arguo sic. illa forma non est de iure communi, sed de speciali mandato; ergo in
33 ea non succedit episcopus. † ¶ Sol. uerum est ex natura sermonis. sed mens loquentis præualet, ut ff. de uerb. sig. l. quisquis mihi, & l. Nepos Proculo, & l. Neratius.
34 ff. de re iudi. † Et conclude in ista materia, quòd aut sede uacante sunt directæ literæ ipsi ecclesiæ, seu capitulo, & si receptio pertinebat ad eos, ualent literę, & tenentur adimplere mandatum quãdocunq;: sed si nõ pertinebat ad eos, sed ad epm, & in literis non est facta mẽtio uacationis, eps creatus, ad quem solum tunc pertinet de iure, implebit mandatum. sed si papa ignorabat sedem uacare, literæ non ualerent: qa subreptitiæ, uel quia ineptæ, cũ non possint adaptari ei, cui scribitur, & qđ nullum est, interpretationẽ nõ recipit: quia quod caret essentia, caret intellectu, ut. C. de proba. l. cũ precibus, & ff de usufru. leg. l. cum plures, in fi. ¶ Si autem sedes non uacat tempore datæ literarũ, aut scribitur ecclesiæ, & intelligitur scribi episcopo: quia ei soli potest adaptari mandatũ, ex quo ad eum solum pertinet receptio. Si uerò scribitur capitulo, non ualent literę.
35 † Si autem expressè scribitur episcopo, ipse tenetur adimplere; & si moritur interim, expectatur successor, qui implebit, ut. ff. de acq. pos. l. fundi. §. item si amicus. & not. ff. de iurisdi. om. iud. l. & quia Capitulum enim non posset implere mandatum, quod non est sibi dire
36 ctum. † Item nec expirat istud mandatum morte episcopi: quia directum est dignitati, quæ non moritur. ff. de le. ij. l. quod principi. ff. de annu. lega. l. annua. §. fi. & argumentum. ff. si cer. pe. l. eius, qui in prouincia §. quòd si stipulatus. nec etiam uicarius generalis posset hæc supplere: quia non intelligitur constitutus ad beneficiorum collationem, ut in c. ult. de offi. uica. lib. 6. ¶ Deinde no. hic fuit mutatus status, & officium qa hic archid. fuit factus eps, & tamen non finitur, imò de nouo incipit mandatum. sed contra. ff. de solut. l. sed cum Cornelius, & d. l. eius qui. Sol. hic superuenit causa confirmans, ibi infirmans. Item quando mutatio status nõ facit pro, uel contra, similiter non finitur mandatum, argu. ff. de condi. & demonst. l. falsa. §. j. Item no. inspicimus tempus datæ; quod est uerum, ut sciamus de intentione scribentis: sed quantum ad executionem intentionis, inspicimus tempus præsentationis, ut j̃ de appel. c. ut debitus. nec enim semper perspicimus principium, sed terminum, ut ff. de leg. j. l. cætera. §. j. & ff.
37 de leg. præstan. interuenit, † & tamen aliter dicitur, quòd dignitas accrescens iudici ante sententiam facit, q̃ sententia est maioris authoritatis. C. de appel. l. præcipimus. §. sanè. ¶ Ultimo scias, q̃ plurimæ quæstiones possunt huic c. adaptari, quæ sunt utiles ualde, quas uide j̃ de conces. præben. c. quia cunctis, lib. 6. in nouella. Et an per literas facultatis imponatur necessitas, est argumentum q̃ non. ff. de le. j. l. nam nec emancipatus. quod dic, ut j̃ eo. c. cum aliquibus, libro sexto, & facit. ff. qui & à quo appella. §. fina. si scis inducere cum intellectu.

SUMMARIUM.

1 *Rescriptum ad beneficium, in quo tacetur dignitas impetrantis, non ualet. & Dignitatis nomen quid significet. nu. 2.*
3 *Negare interdum intelligitur, qui non dicit.*
4 *Principis intentio præsumitur esse, ut nemo grauetur, uel patiatur iniuriam, etiam si in rescripto apponatur clausula, motu proprio.*
5 *Pluralitas in beneficijs ecclesiasticis reprobatur.*
6 *Causæ plures lucratiuæ in ultimis uoluntatibus reprobantur.*
7 *Pauper ecclesia quando dicatur.*
8 *Facilius tollitur, quod in suspenso retinetur, quàm quod radicaliter est firmatum.*
9 *Expectans an expectatum beneficium amittat, ob preces super nouo beneficio frustrà pontifici porrectas?*
10 *Mandatum speciale an requiratur ad impetrandum beneficia.*
11 *Relegatus potest per amicum impetrare restitutionem.*

1 AD AURES. † Non ualet rescriptũ ad beneficium impetratũ, in quo tacetur dignitas impetrantis. Secunda ibi, consultationi tuæ. ¶ Casus, quidã habentes dignitates, uel personatum impetrant literas ad beneficia minora, non facta mentione de sua dignitate: quæritur, an ualeant literæ? & respondetur q̃ non: quia nõ est intentionis papæ, q̃ habentes dignitates, uel personatũ pauperes clericos inquietẽt. ¶ In tex. ibi, Decani, no. decanatus, archidiaconatus, præcentoria, & similes prælationes uocantur dignitates; & sic no. dignitatem sumi pro personatu secundũ colle. Super minoribus, scilicet maxime. Ibi, Supprimũt,
2 id est tacent. ¶ † Ibi, Dignitatis, [a] istud nomen, prout refertur ad dignitatem ecclesiasticã, significat honorem cum administrationis gradu: aliter ponitur pro quadam excellentia status, quæ cadit etiam in seruum. ff. de usufru. ct. l. & si quis, uer. sufficienter. Ibi, & simplici. i. sine qualita-
3 te. ¶ † Ibi, tanquam non habeant. nota, quòd ille, qui non dicit, intelligitur negare. C. unde liberi l. qui se patris. & istæ sunt dictiones, quæ important aliquid non esse, seu priuationem: tamen ex ipsis resultat aliquid esse, id est malus habitus mentis, puta dolus, fraus, & ambitio. ¶ Ibi, Aliquem personatum,

a ¶ *Dignitatis nomen quomodo capiatur.*

4 tum, quem supra uocauit dignitatem. ¶ † Ibi, intentionis nostræ, not. ad principis intentionem [a] recurrendũ, quæ talis esse præsumitur, quod alius non grauetur, nec iniuriã patiatur. Sed quid si est clausula motu proprio? respõdeo ista gratia similis est testamento, quòd semper, uel saltem ut plurimum fit motu proprio, & tñ tstator nõ præsumitur uelle iniuriam facere, ut. ff. de admi. tul. l. impuberi.

a ¶ *Ad intentionẽ principis recurrendũ, quæ talis esse præsumitur, quòd alius non grauetur, nec iniuriam patiatur. uide eundem Bal. & moder. in l. ex facto. per illum text. ff. de uulg. & pupil.*

¶ Ibi, Super minoribus, multo fortius super maiorib.
5 cum maior fraus ibi committatur. ¶ † Et no. quòd beneficia ecclesiastica non debent cumulari, & quòd in
6 beneficijs pluralitas reprobatur † simile est in ultimis uoluntatibus, ubi taxantur plures causæ lucratiuæ, ut ff. de leg. 2. l. Meuius. §. duobus, nisi rõ diuersitatis sit euidens. ff. de adi. le. l. qui Marco, & no. in aut. ut iudi. sine quoquo suffragio. § illud. Ibi, Pauperes clericos. idest pauperes ecclesias, in quibus sunt pauperes cleri
7 ci. Inno. ¶ † Et nota pauperibus ecclesijs per pauperes clericos deseruiri. & probatur, quòd ecclesia sit pauper: quia forte sacerdos non habet ad commedendum nisi de pane milij, uel de alio uili pane, nec ad bibendum nisi aquam. ff. de lega. tertio. l. seruis urbanis, in princip. ibi Autor, id est impetrator. ibi supprimit, id est celat: quia celans uerum, non habet animũ rectum, ibi nolumus, quod uerbum nolumus, significat ipso iure, id est non uolumus, licet interdum significet quoddam medium, ut. l. j. §. sciẽtiam. ff. de tributoria, Ber. in suffragio hic colligit duo notabilia. primum est, quòd ad intentionem mandatis est recurrendum. ff. de fundo. instruc. l. cum de lanionis. §. asinã. ff. de testamentaria tutela. l. si quis ita. ¶ Secundo no. ꝙ posteriores literæ non ualent ad beneficia, sed priores. ¶ Contra hoc opponitur de. c. gratia, de rescriptis, in clementin. Solutio. ibi prima gratia erat pendens, & non erat sortita effectum; & ideo uidetur ei tacite renuntiatum: sed hic gratia prima erat fundata & ius
8 radicatum in re erat quæsitum † ex ea enim facilius tollitur, quod in suspenso retinetur, quàm illud, quod radicaliter est firmatum, ut. l. receptum. ff. communia prædiorum. & dic, ut. j. eodem. c. ad audientiam. p Innocen. & in d. c. gratia. per Guil. de monte Lau. † Item
9 plus uidetur, quòd expectans eoipso, quòd supplicat super nouo beneficio, licet non obtineat, quia papa noluit concedere, amittat expectatum, argumentum. ff. de diuor. l. quod ait lex tamen in contrarium uidetur, quia actus inutilis non derogat actui efficaci, ut. ff. de auro & ar. leg. l. medico. §. fi. & ff. de leg. 3. l. si iuris facto, nisi esset deuentum ad eius executionem, ut. ff. de pecu. legato. l. cum dominus. §. fi. nam interdum ex nullo sequitur [b] aliquid, id est adẽptio, ut. ff. de testamen. milita. l. militis codicil. §. ueteranus, & ff. de adimen. leg. l. & ideo, & C. de donatio. inter uirum & uxor.
10 l. si maritus. † ¶ Sed quæro, nunquid ad impetrandum beneficia requiratur speciale mandatum? glo. dicit hic, quòd non: sed sufficit generale mandatum ad impetrandum beneficium ecclesiasticum alibi, sicut generale mandatum ad nogotia, ut. ff. de iniur. l. sed si unus. §. procurator, & ff. ad
11 municipales. l. Titio, cum esset. † Item habemus, ꝙ relegatus potest impetrare restitutionem per amicum suum. ff. de reb. dub. l. quidam relegatus, quæ lex est notabilis ad hoc.

b ¶ *Ex nullo aliquando aliquid sequitur: adde tex. not. in l. fin. ff. de rebus eorum. Aret. in l. diuortio, in 4. col. ff. solu. mat. Relegatus potest impetrare restitutionem per amicum suum.*

SVMMARIVM.

1 *Citatio, prima trahit reum ad iudicium.*
2 *Copia iudicis ubi horis congruis ab fuerit, protestandum est.*
3 *Banni terminus non currit ei qui legitima hora ad se excusandum comparuit, licet iudicis non potuerit copia habere si eius si non comparuerit.*
Omne, quod non audit, inexorabile est.
4 *Compromissum natura perpetuum est, cepto tamen iudicio, expriat triennio.*
5 *Tutor finita tutela an possit petere refutationem generalem sibi fieri.*
6 *Creditor recepta confessione spe futura numerationis ex tacita conuentione naturaliter obligatur uel numerare, uel liberare.*

I AVTEM aliquis. Excipit reus contra rescriptum, quòd de suo primitus impetrato non fecit mentionem, nisi reus per dolum, uel negligentiam suo rescripto priori non fuerit usus. secunda pars, ibi, si autem. ¶ Casus. aliquis impetrauit literas contra aduersarium suum super aliqua causa: post modum aduersarius illius super eadem causa ad alios iudices literas impetrauit, in quibus de prioribus literis mentio non fiebat, & cepit conuenire aduersarium: quæritur quid iuris? respondet, ꝙ secundæ literæ possunt elidi, nisi prior impetrans fuerit in dolo uel negligentia. quia tunc posset conueniri per posteriores. Non autem dicitur negligere, qui delegati iudicis copiam
1 non potuit habere. ¶ † Ibi. Tractus, not. quòd etiam per primam citationem dicitur quis trahi ad iudicium. ¶ Ibi, Negligentia. no. quòd sibi imputet, qui ius suum proponere negligit. C. de his qui a non dño
2 manumittuntur. l. fin. Ibi, Excusari, a damno. ¶ † Ibi, Copiã, no. quòd non semper habetur copia iudicis; & super hoc est protestandũ & congruis horis. C. de anna. excep. l. ut perfectius. ff. de no. ope. nun. l. de pupil-
3 lo. §. si quis ipsi. C. de tempo. appel. l. fin. §. illud. † ¶ Et not. arg. quòd terminus banni non currit ei, qui legitima hora comparuit ad se excusandum, sed iudex noluit interesse. ff. quando appel. sit. l. j. §. quid ergo. Sed quid si non comparuit; tamen si comparuisset copiam iudicis nequiuisset habere? uidetur quòd non currat terminus. ff. de nautico fœnore. l. Labeo. Quid enim obfuit reipublicæ negligentia, si diligentia non habuisset effectum? ut. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. ex quacunque, in fin. dic non excusari, nisi protestetur: quia saltem debuit comparere apud tribunal, licet tribunal sit mortuum, persona ibi non præsidente. Omne enim, quod non audit, inexorabile est, ut. l. temperent. C. de uestibus oloberis. Nota in cap. isto, quòd dolus & negligentia sunt paria. ¶ Opponitur, quòd rescriptum perpetuò durat, ut. C. de diuer. rescrip. l. falsa. Solu. illud est uerum, nisi duo concurrant in ꝯrium. s. nouel-

Ia impetratio,& anni cursus. ¶Opponitur, quod non durat ultra triennium,ut.C.de iudi.l.properandum. Solutio illa l.nihil facit, quia ibi loquitur de ætate iudicij, non de ætate rescripti † sic & compromissum perpetuum est, nisi ad iudiciũ sit uentum: quia tunc finit triennio etiam de iure canonico, cum non inueniatur coram arbitro correctum ius ciuile, ut no. ff de arbi. sed si cõpromissum,& l.item si unus,& §. si multo post & tene menti. ¶Oppo. nam si reus impetrat, ergo ad excipiendum impetrat,& quæ annua sunt ad agendũ, perpetua sunt ad excipiendum,ut.l.purè, in fi.ff.de ex ce.doli,& C.de tempo.in inte.resti.l.petendæ,& C.de excep.l.licet. Solu.quędã exceptiones sunt perpetuę: quædam temporales,ut insti.de excep. §.temporales, ff.de inoff testa.l. Papinianus.§.si filius,ff.de iureiur.l. nã si postea.§.& minor, postquã actio est in iudiciũ deducta omnis exceptio est temporalis.C.senten.rescin. non pos.l.peremptorias. Item ubicunque excipiens pt ad iudicium principaliter prouocare.uel dic, q illud. c.intelligitur, qñ reus impetrat in reali iudicio, nel in duplicibus iudicijs,uel in interdicto, uti possidetis.In simplicibus.n. iudicijs non potest reus trahere actorẽ ad cãm,nisi ipse reus primò esset tractus forte coram ordinario: uel forte nisi controuersiam extra iudiciũ pateretur super qua potest petere imponi silentiũ diffamatori, ut. C.de ingen. & manumis.l. diffamari, & gl.ff.de lib.leg.l. Aurelius.§.centum.super receptione etiam testium pt reus impetrare.j.de testi.c. significauit. ¶† Et prædicta faciunt ad quæstionem de tutore, qui finita tutela petit sibi fieri refutationem gñalem. nam hoc non põt neq; tanq actor:quia debitor rationum reddendarum:neque tanquam reus.quia nullum iudicium incipit a reo;nisi dicas,quòd modus est iste, q reus offerat se paratum reddere rationem de uniuersis, qua reddita petit declarari se ulterius non teneri:quia in generalibus iudicijs procedit sententia tã condemnatoria,quàm absolutoria generalis: tamen, ut fiat sibi confessio,uel pactum, non potest petere de solutis,ut.l.quid ergo,uer.& nemo dixit.ff. de ꝑrio iudi. tutelæ,& no.per Bartol. ff.de transac.l.cum Aquiliana:quia nemo cogitur [a] in nube. j. in obscuritate ꝑhere, uel distrahere, ut de noua forma fidelitatis.c.j.¶Dic quòd iudex debet dare calculatorem, qui reuideat rationem.C.de usur. pup.l. fi.& adde,quod plenè dixi in d.l. diffamari,in lectura. Itẽ Petrus & Cy.C.de nõ nu.pec. aut hanc querelam,dicunt, quòd exceptio non põt principaliter intentari,nisi datur exceptio ex eo,quia sibi competit actio in exceptione non nu. pe. & non nu. dotis, & bene dicunt per id,quod no.in l.3. C. de dotis promis.& illa non est propriè exceptio,sed querela,& qrela est nomen conueniens utriq; parti.ff de inof. test. l. Papinianus.§.si filius.ff.de mino.l.præses. sic enim lex eã uocat † & creditor, qui recipit confessionem spe futuræ numerationis naturaliter est obligatus ex tacita conuentione,quòd aut numeret, aut liberet facit. ff. si cer.pet.l.qui pecuniam,& quod no.per Cy. C.si cert. pet.l.si non singuli,dic ut ibi dixi.

a ¶Vide text. & ibi Bal. multum no. in l.3.§. per contrarium.ff.de contra ind. tute. & Roman. consil. 155. Vel.in ca. significauit infra. de testa.

S V M M A R I V M.

1 Generalitas,quia parit confusionem,reprobatur.

2 Causæ cognitionem etiam uoluntariam quæ desiderant,ad futuras causas non extenduntur.

3 Rescriptum, ut impetratum ad iudices incertos non ualet: ita ubi impetrator est incertus.

4 Vnum, & idem censeri non potest tanquam præteritum, & tanquam futurum.

5 Papa certa scientia in rescripto quos defectus suppleat?

AD HAEC sumus. Non ualet rescriptum, per quod incerti iudices dantur, uel per quod futura negocia committuntur: secunda pars ibi, nos igitur. ¶Casus, quidam impetrabant literas a sede apostolica,in quibus continebantur omnia negotia ipsorum tam præsentia,quàm futura:& quidã impetrabãt iudices: papa decernit has literas carere uiribus tribus rationibus:prima,quia eneruant examen ordinarij:secunda, quia dant materiam impetrãdi suspectos & tertia est certitudo generis, seu alternationis.

1 ¶† Nota, quòd generalitas reprobatur: quia parit b confusionem [b] alibi autem approbamus, siue agamus de iurisdictione conferenda, siue deneganda.ff.de aleatoribus. l.j.§. quòd autem. sed ibi ideo est quia natura legis est generaliter determinare.

b ¶Alex.cõsi.68.ult. col.in v.no. Barb.consi. 16.2.colu.secundo libr.

2 † ¶Adde quòd quæcunque causæ cognitionem desiderant etiam uoluntariam, non extenduntur ad futuras causas.ff. quod cuiuscunque uniuersitatis nomine. l. item eorum. §. si decuriones: quia futura non possunt cognosci per suas causas: quia nondum sunt in rerum natura. ¶Ibi, De cancellaria, not. quòd cancellaria non dat uires literis inualidis. ¶Ibi, Negotia, sub hoc etiam uocabulo iniuria continetur, ut. ff. de iniur. l. si unus. §. procuratorem. ¶Ibi, Elegerunt, quando plures sunt impetrantes existentes in curia. idem, si 3 unus. ¶† Et uota, sicut non ualet rescriptum impetratum ad iudices incertos. ita non ualet, si impetrator est incertus. ¶Opponitur quòd uniuersitas causarum bene potest delegari, ut. ff. de iuri. omn. iudi. l.solet,& l.prætor. Sol. hoc est uerum, nisi generalitas sit nimia: quia continet præsentia & futura, & separata: quia futura nunc intelligi non possunt, quæ nondum sunt,argu. ff.de tutelis. l. quod dicitur, & ff.de iure fisci. l. ita fide,& cap.literas, de rescrip. in 4 cle.† ¶Aliquando habemus quòd consensus super pręsentibus excludit eadem futura, ut. C. de remis. pigno. l.solita:quia unum & idem c non potest [c] censeri tanquam pręsens & futurũ nec tanquam extinctum & resuscitatum.ff.de solut. 5 l.qui res.§. aream. † Quæro, qd si papa ex certa scientia facit istã commissionem,nunquid ualet:dicit gl.q sic, quia papa habet plenitudinem potestatis, & certa scientia supplet omnem defectum procedentem ex interpretatione legum, uel ex iuris apicibus, hanc glossam tene menti perpetuo?

c ¶Vnum & idem nõ potest censeri tanquã præsens & futurum, nec tanquam extinctum,& resuscitatũ.

S V M M A R I V M.

1 Latinitas falsa uitiat rescriptum Papæ.

2 Litera apostolica debent esse omni uitio purgatæ.

3 Grammaticalis defectus non debet esse in literis apostolicis.

4 Verba in dubio debent intelligi ità ut excludatur error in constructione.

5 Litera

5 *Litera unius defectus generans notabilem scripturæ defectum, uitiat Papæ rescriptum. secus superfluitas etiam sillabæ, uel uerborum inculcatio.*

6 *Latinitas mala non uitiat testamentum, uel alia instrumenta &*

Testamentum fieri potest partim uulgari; partim latino, seu græco sermone.

7 *Statuta terrarum an uitientur propter malam latinitatem.*

8 *Mala grammatica, ubi post per figuram saluari, non uitiat legalem dispositionem.*

9 *Scriptura sollemnitatibus, contractus substantialibus, acta iudicij sine Regestis debita forma si careant, etiam quòd Tabellionis imperitia sit in causa, non ualent.*

10 *Mala grammatica processum non uitiat.*

11 *Defectus numeri testium cur institutionem hæredis uitiet omnino, legata autem ciuiliter dumtaxat.*

12 *Error notarij qualiter probetur.*

13 *Error incertæ grammaticæ an sit error iuris, uel facti.*

14 *Error in re naturali ut boue scripturam uitiat, in geometria, uel mensura non uitiat.*

15 *Grammatica falsa an uitiet rescriptum continens plura capitula separata, in quorum uno continetur falsa grammatica.*

16 *Vitiato accessorio non uitiatur principale, secus è conuerso, & ubi deest forma respiciens totum dispositum.*

17 *Particularis detractio per promittentem facta de generaliter interrogatis uitiat stipulationem.*

18 *Masculinum an concipiat fœmininum in priuilegijs.*

19 *Masculinum, in officijs, fœmininum non concipit.*

1 AD AVDIENTIAM. † Falsa latinitas uitiat rescriptum papæ. secunda pars ibi, quibus. ¶ Casus. quidam impetrauit literas super sua absolutione ad ordinarium: modò ordinarius inuenit in literis malam grammaticã: quæritur quid iuris? respondetur, lite-
2 ras non ualere. ¶ † Not. quòd literæ apostolicæ debẽt esse omni uitio purgatæ, & deficiendo in figura literarum deficiunt in figura substantiæ, arg. eorũ, quæ notã-
3 tur. ff. de act. o. & obli. l. non figura. ¶ † Not. q̃ in literis apostolicis non debet esse grammaticalis defectus: & sic scribæ cancellariæ debent esse ualde periti in arte
4 grãmaticæ. † ¶ Sed quid si potest esse defectus, & nõ defectus? in illo, uerba in dubio debent sic intelligi, q̃ non sit in constructione peccatum, ut ff. de auro & argento legato. l. Plaucius ubi est tex. not. quia ordo cõuersus non uitiat rescriptũ, sed reducitur ad iuris ordinem, ut ĩ eo. ti. c. causam, ar. ff. de pec. leg. l. quidam. Nã ordo uerborũ reducitur ad ordinẽ intellectus, &
5 rõnis. ff. de hære. insti. l. talẽ. ¶ † Sed, quid si nõ est defectus in constructione, sed deficit quædã litera? uidetur non nocere, ut ff. de manumi. test. l. qui habebat. Contrarium est uerũ, si ex hoc surgit notabilis defectus in arte scribendi: qa grammatica est ars recte loquendi, recteque scribendi. No. in spe. de rescrip. p̃sentatione. §. j. igitur. ¶ Sed quid si est superfluitas in una litera, uel in una syllaba, uel uerborum inculcatio? dic non uitiari rescriptum, ut ff. de aur. & arg. le. l. pediculis. §. Neratius. ff. de pec. leg. l. si peculium. §. j. siue sermo excedat naturã actus, siue natura excedat sermonẽ, non debet attendi: qa potentissima est & in omni re obti-
6 net principatum. ff. de usu. l. si stipulatus. ¶ † Quæro, nũquid testamentum, uel alia instrumẽta uitient p̃p malã latinitatẽ? dic quòd nõ, ut C. de formulis l. j. & C. de test. l. quoniã indignũ. ¶ Itẽ potest testm̃ pro parte fieri in literali sermone, & pro alia parte in uulgari loquela, nec per hoc uitiatur. Itẽ pro parte in Græco,
7 pro parte in Latino. ff. de excusa. tut. l. j. ¶ † Quæro, nũquid statuta terrarum uitientur propter malam latinitatẽ? uidetur q̃ sic, quia statuta & rescripta sunt paria, nisi forte essent statuta rusticorum, quia nõ cognoscunt literas, arg. C. de testa. l. fi. † ¶ Mala grammatica
8 non uitiat dispositionem legalẽ, si potest per figuram saluari. C. de fideicom. l. eam quam. C. familiæ erc. l. fi-
9 lium. ¶ † An autem error tabel-
a lionis [a] uitiet contractum, scripturam, uel testamẽtũ, dic quòd si scriptura caret solennitatib. nõ ualet scriptura: si contractus caret substantialibus, non ualet cõtractus. si acta iudicij, uel regesti carẽt debita forma, similiter nõ ualent, licet ex imperitia tabellionis uitium natum sit: quia nõ nunquam imperitia uitiare consueuit. ĩ eo. c. super literis ff. de iurisdi. om. iudi. l. si per errorem ff de appel.
10 l. j. §. ij. † Sed propter malam grammaticam non uitiatur processus. ff. de re iud. l. actorum uerba: qa ius nostrum uadit ad realitatẽ. C. de testa. l. ambiguitatẽ, p Cy. Per imperitiam impeditur, ne res producatur in esse de nouo: sed non resoluitur, quod productum est,
11 ff fam. ercis. l. si filia. † ¶ Sed quare institutio hæredis, si deficit solennitas assertoria testium, non ualet ullo modo, & legatũ ualet naturaliter? Respondeo, legatũ est obligare ualens, sed nõ hæredis institutio l. Quintus. §. j. ff. de an. leg. Item quia ubi maius periculum, solemnius est agendum, dixi. C. de iuris & facti. igno. l. fi
12 post diuisionem. ¶ † Quæro, qua-
b liter probetur error [b] notarij? respondeo per testes legitimos & numeri sufficientis dicentes rem aliter se habere reddendo causam scientiæ. non enim sufficit ad reprobandum tabellionem testimoniũ sine causæ redditione, ut l. optimã, in fin. C. de contrahẽ. & cõmit stipu. & si error supponit aliã dispositionẽ i. alterius incõpatibilis formæ, tot testes requiruntur in probando errore, quot exiguntur in probãda dispositione, de leg. ij. l. cum quæritur. Si autẽ non implicat aduersatiuam dispositionem, sed simpliciter negat, quòd scriptum est uerum, tunc loquitur l. j. in fi. ff. quemadmodum test. ape. & ĩ de fid. instr. c. cum Ioã-
13 nes. ¶ † Quæro, an error incertæ grammaticæ sit error facti, uel iuris? neuter est, sed potius æquipollet iuri, quia deprehenditur error sine adminiculo alterius
c probationis. ¶ Vnde omnis [c] regula cuiuscunque artis etiã mechanicæ potest appellari ius, ut l. j. l. C. de errore calculi: quia ius nostrum approbat scientias oẽs ueras. ff. de iniur. l. Item apud §. si
14 quis astrologus. ¶ † Quid si est error in re naturali, ut in boue, & asino? respondeo, uitiat, ut. ff. de leg. j. l. si quis in fundi uocabulo. sed error in geometria, uel mensura non uitiat scripturam, sed reduci debet ad bonum & æquum. ff. de action. empt. l. Iulianus. §. si Titius. integra præbenda non continet dimidia

a ¶ *Vide omnino scripta latissime per insignem doctorẽ d. Vitalẽ gambanis olim regni Siciliæ uice protbonotarium in suo sollenni tractatu clausularũ fol. 37. & 38.*

b ¶ *Vide eundẽ Bald. in l. cũ proponeretur. ff. de le. ij. & oĩo scripta profunde per d. uitalem in tractatu clausularum. fol. 29 ij. colum. in fi cũ se in uer. restat uidendũ qualiter error notarij probetur.*

c ¶ *Omnis regula cuiuscunque artis etiã mecanicæ potest appellari ius.*

dia præbendam: quia non sunt hic totum, & pars, sed omnino disseparata, ut.ff.de aur. & arg.leg.l. qui lancem,& ĵ c.cui de non sacerdotali,de præben.li.6.Quæro,nunquid unus & idem contractus,seu unum intellectuale,ut no.in l.j.ff.de testa.possunt fieri in scriptis?dicit Iac.de Are.q fic,ut.C.de testa.l.hac consultissima.
15 §.fi. per Cy. ¶†Sed quid si rescriptum continet plura capitula separata,& falsa grammatica est in uno capitulo,an aliud uitietur? & uidetur quòd non: quia utile per inutile non uitiatur,sed illud est uerum, quando utile stat per se in essentia, & fide ueritatis. sed hic deficit authoritas & fides, ideo non ualet: quia fides eiusdem scripturæ est indiuisibilis in litera.hic dicit fidem nolumus adhibere, ad hoc ix.dist. si ad sacras, &
16 c.pura & simplex. ¶†Ex his conclude,quòd licet uitiato accessorio non uitietur principale: quia stat per se, tamen e contra uitiatur utrunque.Idem,ubi deest forma,quæ concernit totum dispositum l. Pedius, de arbi.de usu & habitatione l. per seruum.ff.si. usufru.pe-
17 ta.l.j.†¶Si stipulor hoc modo, Promittis mihi omnes seruos tuos? & tu respondes, Promicto omnes præter talem,in nullo ualet stipulatio. Sed si nominatim dico promittis duos,puta Damam,& Crotem,& tu dicis promitto Damã, non Crotẽ, bene ualet in Dama, ut eleganter no.ff.de uer.obl.l.j.§ cum adiicit, detractio ergo particularis quandoque totum uitiat, ut.ff. qui & à qui.l.si optio: quia cum iuris rationibus non
18 concordat. ¶†Quæro, nunquid in priuilegiis masculinum [a] concipiat fœmininum?& uidetẽ quòd non: quia non est oĩno congrua grammatica, quæ fit per figurã conceptionis generum, nec naturalis significatio sermonis: qa si esset naturalis, semper idem significaret; quòd falsum est l.j.§.quare.ff.de uen.inspi.mir. ¶In contrariũ uidetur: quia usu ueterum masculinum concipit fœmininum,si potest adaptari.ff.de le.iij.l.Lucius.§. quæsitum.ff.de pac.l.tres fratres. ¶Adde,si neutri generis supponit pro utroque sexu, nõ est mala grammatica;
19 si adaptari potest,ut no.in l.j.C.si seruus extero.†¶Sanè in officiis masculinum non concipit fœmininũ, unde si testator dixit,relinquo fratres meos executores mei testamenti, non intelligitur de sororib.ff.de cur. fur.l.cuius bonis: quia fœmina habet inualidum consilium;sicut nec de pupillo, qui habet consilium imperfectum,ut l.fi.C. de legitima tute. ¶Mulieres præeminentiam gradus in administratione non habent; quod dic,ut not.Io.An.in no.de pœñ.& remis.c. noua quædam.Bal.

a ¶*Vide scripta per d. Baptistam de sancto Seuerino in l. si quis id quòd. ff. de iu.om. iud.*

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas primi rescripti, quòd impetrauit appellans nõ facta mentione de sua appellatione, non potest opponi contra rescriptum secundum.*
2 *Restituendum ecclesiæ potest restitui prælato.*
3 *Exceptio appellationis deserta,est exceptio rei finita.*
4 *Positio, quando fit de facto aduersarij, potest alternatiue fieri secus,si de facto proprio.*
5 *Et procedit positio alternatiua, quando contractus est alternatiuus.*
6 *Articulus dubius debet declarari.*
7 *Positiones & articuli assumi debent de corpore libelli, & fieri debent post litem contestatam. Interrogationes uerò nec de petitione assumi oportet, & quandocunque fieri possunt.*
8 *Appellatione pendente quicquid per appellantem innouatur, absque eo, quòd aliud probetur, reuocatur in irritum.*
9 *Super desertione appellationis non est necessaria pronunciatio.& nu.17.*
10 *Appellationem deserens condemnatur in expensis.*
11 *Expensæ ratione appellationis deserta quæ actione ueniant.*
12 *Renuntiare an uideatur qui sententia pro se lata non defert.*
13 *Temporis lapsus inducit doli præsumptionem,& ueram negligentiæ probationem.*
14 *Contumax semper debet in expensis condemnari.*
15 *Appellationis frustratoria,uel cui renunciatum fuit, taciturnitas contrarium rescriptum non uitiat.*
16 *Appellationi propriæ an teneatur quis deferre.*
17 *Appellatione deserta, quando patet ex actis iudicij,nõ oportet super desertione expresse pronunciari.*
18 *Tempus ad prosequendum ut appellantis fauore statutum est,ita appellati fauore labitur.*
19 *Iudicialis termini lapsus interdum omnino iudicij copiam eripit, interdum reparationem admittit, re, scilicet integra, & saluo partis aduersariæ interesse.*
20 *Lapsus temporis ad prosequendum non obest appellato prosequi appellationem uolenti.*
21 *Appellationem non prosequens debet condemnari in expensis.*
22 *Sententia appellationis deserta est diffinitiua processus, sed respectu causæ principalis est interlocutoria.*
23 *Expensæ iudicij quando ueniant, etiam quòd pars eas non petierit.*
24 *Renuntiari appellationi an possit sub conditione, uel modo.*
25 *Impedito una die anni primi, an secundus annus integer, an sola deperditi temporis restauratio dari debeat.*
26 *Renuntiare appellationi an possit procurator.*

1 EX PARTE S.† Non potest contra secundum rescriptum opponi taciturnitas primi,quod impetrauit appellans de sua appellatione mentione non facta. Et sunt tres partes. In prima tangit quæstionem, diffinitionem, appellationem, & impetrationem. In secunda unius partis prosecutionem,& alterius negligentiam], & dolositatem. In tertia finalem determinationem.secunda ibi,cumque.tertia ibi,ideoq;. ¶Casus,põmitte, quòd capella de Empton suberat matrici ecclesiæ de Tarento. Item q Stephanus erat persona, idest rector dictæ matricis ecclesiæ, qui in dicta capella tenebat capellanum.Item q Otto diaconus egit coram ordinario ad dictam capellam, & cum succumberet, appellauit, & iudices impetrauit de sua appellatione mentione non facta. Ioan. An. Et demum spoliauit dictum Stephanum, & dictum capellanum, & tandem stetit per biennium, quòd dictam appellationem non fuit prosecutus. Post impetrationem autem dicti Ottonis dictus Stephanus alios iudices impetrauit, coram quibus petebatur innouata rescindi, & capellam sibi restitui. Sed Otto dicebat, quòd istæ secundæ literæ non ualebant: quia non faciebant

bant mentionem de primis literis impetratis ab ipso Ottone. papa mandat dictis iudicibus impetratis per dictum Stephanum, quod faciant dictam cappellam restitui matrici ecclesiæ, & dictum Ottonem condemnet in expensis: non enim oportuit fieri mentionem de primis literis dolo & negligentia ipsius Ottonis non prosecutis. ¶Ibi, Ex parte. s. Stephani. Ibi, Personæ. idest rectoris, quia quilibet rector potest dici persona ecclesiæ largo modo: aliter sumitur. suprà eo. c. ad aures. s. pro dignitate, & dicitur persona. idest per se sonans. i.
2 præminens, siue regens. † Dicit Io. An. in c. sciant cuncti, de elect. li. 6. in nouel. quod illud quòd est restituendū ecclesiæ, potest restitui personæ, siue prælato. minister est. n. ut. ff. de euict. l. si ideo, in §. j. ff. de annu. leg. l. annua. §. j. ¶Ibi, Prædictam ecclesiam, s. de Tarento. Ibi. O. i. Ottonnem. ¶Ibi, Iam. i. nunc amoto cappellano. ¶Ibi, Nomine ipsius, s. unde ipse. s. per dictum capellanum ministrabat. s. quondam. ¶Ibi, Quam, s. appellationem. ibi, Prosecutus, s. plebanus, id est rector matricis ecclesiæ. ¶Et sic no. superiorem agere de expulsio ne inferioris. Nimirum, quia eius nomine possederat C. si per uim, uel alio modo. l. j. ff. de acqui. poss. l. si quis
3 ui. §. differentia. † Item nota super appellatione deserta appellatum impetrare posse; & quod sit officiū iudicis, ponitur hic. appellans autem non posset impetrare appellatione deserta: quia exceptio appellationis desertæ est exceptio rei finite, nisi esset dubium. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si post. ¶Ibi, Non curauit. s. coram iudicibus a se impetratis: quia non erat eis usus. i. suffultus possessione facti, cogitās quasi frustra peteret, quòd ius habet, ut insti. de leg. §. si res. & l j. §. interdictum. ff. uti possi. Ibi, Prædictorum iudicum i. secundorum. ¶Ibi, Vocatus. s. Otto. Ibi, Vsque. inclusiuè, uel exclusiuè, non est uis. ¶Ibi, Dixit excipiendo uerbotenus, & sic declinatoriam posse opponi sine scriptis. ¶Ibi, Dolo, uel negligētia. ista erant uerba Stephani, uel sui cappellani contra Ottonem. Et not. quod dolus, & negligentia quantum ad refectionem expensarum idem operantur, nec prodest iuramentū calumniæ desertori. ¶Et not. posse sumi argumentū
4 ex præsumptione alternatiua. † Item no. arg. quòd positio potest fieri alternatiuè, cum quis ponit de facto aduersarii secus, si de suo proprio, concor. j. de restit. in integ. c. constitutus, & j. de præscrip. c. audi. secundum Inn.
5 ¶† Adde, quod procedit positio alternatiua, quando actus est alternatiuus: quia sumitur de eius corpore, nisi actor
6 teneatur eligere, ut no. ff. de tributo. l. quod in hæredem. §. eligere. † Item adde, quòd articulus dubius debet declarari, ut. not. ff. de iureiur. l. iusiurandum, &
7 ad pecunias. §. pen. † Positiones, & articuli debent assumi de corpore[a] libelli, uel de coherentibus ei. Sed interrogationes non oportet oriri de corpore petitionis: quia plerumq; fiūt non oblato libello, & ideo positiones debent fieri post litem cōtestatam: interrogationes ante sententiam, & ubicunque locorum. Ibi, Cum biennium. no. moram & dolum præsumi temporis lapsu. Item no. quòd biennium
8 dicitur diu. ¶† Ibi, Reuocatis. no. innouata per appellantem appellatione pendente absque eo, quòd aliud probetur, in irritum reuocari, siue appelletur a diffinitiua, siue a grauamine, ut patet in prima glo. & est ratio: quia ex quo appellatum. appellatio est communis, quasi uterque appellet, quatenus sua interest altero appellante, ut. C. de appel. l. ampliorem, in princ. & arg. C. de tem. in integ. rest t. l. petendæ. ¶Ibi Constiterit, quod probatur solo cursu biennij, ut no. Host. infra de renunc. ca. in præsentia, statim quod est elapsum biennium absque alia causæ cognitione debet fieri executio,[b] & præsumitur pro sententia secundum Host. & Ioā.
9 An. Item no. quòd non est necesse, quòd super desertione appellationis pronuncietur, ex quo constat de cursu bienij, uel de tacita renuntiatione, ar. C. de pac. l. postquam liti. C. de fide instru. l. 3. facit quod no. C. de appel. l. eos, in prin. & ff. de execu. l. scire oportet. §. consequens ff. de mino. l. intra utile tempus, & arg. ff. de tut. & cura. da. ab his. l. seiæ egressæ. Item not. quòd super libello rectoris fertur sñia pro ecclesia, & ualet absque commemoratione rectoris in uerbo, ecclesiæ. ¶ Ibi, Restituere, id est restitui facere: uel quòd iudex potest restituere inuito detentore, ut. ff. de acquir. poss. l. qui uni-
10 uersas. §. item cum prætor. ¶† Ibi, In expensis. no. quòd ille, qui non prosequitur appellationem propriā, sed eam deserit, condemnatur in expensis, etiam si est de-
11 serta temporis cursu † & sic remanet officium iudicis in accessorio. i. in expensis, licet finitum sit in principali. & est ratio, quia accessorium erat iam deductū in iudicium & perpetuatum, ar. ff. de rei uin. l. utrique. non ob. C. de fru. & litis expen. l. terminato: quia ibi iudex erat omnimodo functus officio suo plenè per diffinitiuam: hic non. & sic no. quod temporis cursus non habet uim diffinitiuæ. Sed Hoc. dicit, quòd expensæ ratione appellationis desertæ ueniunt per condictionem ex canone: quia ius dicenti non est obtemperatū; & ideo possunt peti de per se iuxta no. in aut. de tu. §. oportet, & ff. si quis ius dicenti non omptemperauer. l. j. §. si. No. in isto. c. quòd maior, siue minor ecclesia potest defendere & agere pro capellis suis, dicut. infra de iud. c. cum deputati. Item no. quod ille qui extra iudicium appellationi suæ non defert, uidetur appel
12 lationi renunciare. ¶† Quæro de eo, qui non defert sententiæ pro se latæ, utrum uideatur renuntiare, sententiæ? Rñdeo non, si iusta est, tex. est unicus in iure. ff.
13 de au. & ar. leg. l. Titiæ amitæ. † No. ex cursu temporis dolū præsumi, & negligentiā uerè probari, & sic surgunt duo sub quadam alternatione, s. præsumptio doli, uel probatio culpę. No. quod in oīno negligente semper præsumitur dolus. ¶No. in cā appellationis uenire refectionem expensarum rōne appellationis desertæ. nec distinguo, utrū appellans habeat iustam cām
14 appellandi, necne † quia contumax semper debet condemnari in expensis. C. de iudi. l. properandum §. si autem, & l. sancimus, & C. de fruc. & lit. expen. l. non ignorat. Si autem appellans succumbit, quia non potest iustificare appellationem, tunc condemnatur in expensis: quia frustratoriè appellauit, & iniustè. idem in causa nullitatis. & adde, quod no. in ca. præsumitur, de re iud. libr. 6. & quòd dixi in l. generaliter. §. si & iu-
15 dex. C. de rebus credi. in lect. mea solenni. ¶† Not. insuper, quòd de appellatione frustratoria, uel cui est renuntiatum, non oportet, quòd in contrarium impetrans faciat mentionem: quia talis appellatio non potest nec rationabiliter mouere principem ad scribendum, nec dicitur supprimi illud, quòd non est necesse exprimi: quia suppressio uitium notat, & hic nō est uitiū. j. de resti. spol. c. ex cōquestione, secundum Ber. Bal. super primo decret.

a ¶*Vide scripta per frāciscum Curtiū in tractatu suo positionū post tit. C. de iura calum.*

b ¶*Adde Bar. & que ibi scribuntur in l. j. in fin. ff. nil. no. appe. pen.*

¶Quærit prima gloss. super quo appellatum fuit? respondet, super diffinitiua, uel interlocutoria lata sup aliquo articulo, olim poterat appellari a motiuo iudicis comminato, uel patenti. hodie non, nisi instet periculum puta torturæ, uel maius eo. C. de appel. l. si qs
16 prouocatione. ¶† Secunda gl. quærit, an teneatur qs deserere propriæ appellationi? & dic quòd sic: alio qn vr renuntiare appellationi; & eoipso iudex, à quo, pòt procedere, & dicit, quòd raro hoc alibi inuenies, nisi hic, Ber. Sed imo vr casus in l. chirographis. §. j. de admi. tuto. ubi si appellans alienet pendente sua appellatione, reuocatur; licet non per uiam attentati, sed in fin. causæ: sed ibi appellatio fouebat alienationem. hic nõ, ar. ff. de infa. l. furti. §. j. & facit. ff. de mino. l. si filius: quia contrarietas, siue incompatibilitas sui officit appellationi: sed non officit illud, quod appellationem non habet impugnare: Tertia glossa quærit, sup quo fuerunt literæ impetratæ? & demum dicit, quòd appellatio ab initio præsumitur frustratoria, si non est prosecuta, quod est notandum. Quarta glossa dicit, & ponit quasi formam libelli. & subdit, q literæ impetratæ in forma communi non impediunt restitutionem spoliati. ¶Alia glossa dicit, q qui appellat, si impetrat, debet facere mentionem de sua appellatione, & aduersarius eodem modo. de hoc etiam no. j. de appell. c. oblatæ, in fi. & facit in aut. in medio litis nõ fieri sacras formas, & in aut. ut cum de app. cogno. in prin. sed ibi non loquitur in impetratione iudicis, sed in nouo iure ꝓmulgato. ¶Alia gl. dicit, q qui non prosequitur appellationẽ ullo modo, nisi habeat iustum impedimentũ reputatur desertor elapso anno: aliàs requiritur bien-
17 nium. † Item collige hic, quòd deserta appellatione non oportet super desertione expresse pronuntiari, qñ patet ex actis iudicij: uide Bar. in l. cum quærebat.
18 ff. de re iud. demum. j. subdit † quòd annus & bienniũ ad prosequendum appellationem statuit fauore appellantis, nõ appellati; qđ est uerũ, dũ pẽdet. sed post eius lapsum est fauor appellati: quia pendentia termini, & lapsus eius sunt contraria effectiuè. ff. de leg. 2. l. statu
19 libe. §. Stichum. † & interdum terminus iudiciorũ est decisiuus, siue diffinitiuus. & tunc ꝑꝑ rigorẽ iudiciorũ seruandorum irremediabiliter clausa est iudiciorum copia. interdum habet uim interlocutoriæ, & tunc re integra & saluo interesse aduersarij auditur quis post terminum: aliter non, quia non est ei clausa iudiciorum copia, qui lege permittente purgat moram. C. de iud. l. sancimus, de constitu. c. ex literis, & ff. de optione legata. l. mancipiorum, & ibi melior tex. de hoc, q
20 sit in iure. † ¶Demum opponit, q post lapsum biennium neuter posset appellationem prosequi: qa debẽt ambo eodem iure uti. Soluit, q non ui appellationis, sed ui spoliationis, tu dic, q ui appellationis, quã appellatus pòt prosequi ẽt elapso biennio, licet appellãs nõ prosequat: quia iste terminus concludit appellanti, non appellato, argu. C. de integ. restit. l. petendæ.
21 ¶† Vltima gl. dicit, q ille, qui non prosequitur appellationem, debet condemnari in expensis: quia impediuit iudicis officium primi processus, ut. C. de fruc. & li.
22 expen. l. litigator, & ibi per Cy. ¶† Sententia appellationis desertæ est diffinitiua processus; sed respectu causæ principalis est interlocutoria, & pedissequa seu mercenaria. quia non fertur directè super libello causæ, sed processu. C. quomodo & quando iud. l. si præses, quare nec de per se libellum requirit, ut not. ff. de inter. acti. in rubrica. ¶Item tempus fungitur uice arbitri. ff. de excus. tuto. l. scire oportet. §. consequens. illud est certum, q non debet claudi iudiciorum copia ei, qui negligens non fuit, C. de appel. l. præses. Item not. quòd decisum tacitè solo temporis cursu, adhuc deciditur expressè per sententiam declarantem, Simile not. ff. ad Treb. l. apud Iulia-
23 num. §. 1. † ¶Item not. quòd hic fit condemnatio expensarum; & tamen non apparet, quòd fuerit petitum hoc in iudicio. de hoc in l. 4. §. hoc iudicium, de dam. infect. per Dyn. quia post litem contestatam sumus: sed ante litem contestatam non ueniunt expensæ, nisi petantur expresse, de dam. infect. l. si quis missum. §. iudex. & si non sunt ad unguem probatę expresse, iudex taxabit eas proprio motu. ff. de lega. 2. l. si quod ex pamphila, & quod ibi not. per
24 Barto. ¶† Quæro, nunquid possit renuntiari appellationi sub conditione, uel modo? respondeo sic.
25 ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ¶† Quæro, an impeditus in una die anni primi habeat secundum annum integrum, an uero habeat solam restaurationem deperditi temporis, sicut quando quis de iure speciali iuuatur per restitu. in ing. ff. de mino. l. fina. Solu. aut fuit diligens in principio, & negligens in fin. aut e contra. Primo casu, si non profuit ei diligentia propter casum impedientem, & tandem fuit in mora, quia restabat idoneum tempus ad totum explicandum; & dicunt quidam, quòd sibi imputet: quia non qui incœperit, sed qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit, & quia tempus negligentiæ corrodit tempus impedimenti, quòd fuerat. ff. ex qui. cau. ma. l. non enim negligentibus, & quia ultima mora cuilibet est nociua. ff. de acti. empt. l. si per emptorem. ff. de arb. l. Cælsus. ff. de ope. no. nunt. l. prætor. §. si aliquando, & omnis laus, & blasmum in fine cantatur, & facit. ff. de lib. agn. l. 1. §. eleganter. Si autem non restabat idoneum tempus explicandæ litis, totus secundus annus datur. C. de tempo. appel. aut. ei qui, & argumen. in l. 2. ff. de annu. leg. ff. de uerbo. obliga. l. & ideo hæsitatur. ¶Secundo autem casu, quando in principio negligens, in fine diligens fuit, tunc secundus annus integrè datur indistinctè pro secundo & ultimo tali. in-
26 fra de appellationi. ca. ex ratione, per Inno. ¶† Sed an procurator pòt renuntiare appellationi? dic q sic tacitè cursu temporis. C. de usu. l. aduersus, & argu. C. de his qui ut indig. l. Polla. & istud est uerum, ubi tenetur prosequi: secus, si non tenetur prosequi C. de procura. l. inuitus. expresse autem potest renuntiare appellationi a se interpositæ. sed non interpositæ per dominum. ff. de nou. oper. nuntiat. l. procurator. ¶Tu dic cum causa posse, sed absque causa non posse: quia est domino ius quæsitum. ff. de procur. l. ignorantis. ff. de contra tabul. si post mortem, in fin. ff. manda. l. si hominem.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, quòd si non potuerit interesse, de qua impotentia intelligatur.*
2 *Impotentia duplex, s. iuris, & facti. item naturæ, officij, de meriti, secundum bonos mores.*
3 *Meritum præsumitur nisi probetur offensa.*
4 *Verba, pro bonis meritis, & seruitijs, in instrumentis donationum quomodo intelligantur.*

5 Verbum,

5 *Verbum, poteſt, affirmatiuè, aut præmiſſa negatiua, prolatum, quid importet.*
6 *Infamis ſi ſit delegatus, an poterit ſe excuſare allegando ſe infamem.*
7 *Exauthoratus ab una militia, uel dignitate, intelligitur exauthoratus ab omnibus.*
8 *Veſtitus ita miſerabilis, vt veroſimiliter eo indutus in publicum prodire non audeat, aquè interdum excuſat ac corporale impedimentum.*
9 *Iudex imperitus debet iuris peritum, non ſuſpectum, aut inimicum partibus, conſulere.*
10 *Verba præceptiua in alicuius fauorem directa, potius conſilium ſapiunt, quàm mandatum.*
11 *Verbum, ſi non poterit, importat conditionem, de cuius exiſtentia, vt proceſſus valeat, iudex debet eſſe certus.*
12 *Verbum, nolo, ſignificat liberum arbitrium.*
13 *Infamia ſuperueniens iudici poſt litem conteſtatam an ſuſpendat proceſſum, & an valeat proceſſus, ſi non eſt oppoſita exceptio infamiæ.*
14 *Exceptio, Tu es homicida, vel adulter, an poſſit opponi ordinario.*
15 *Degradatus ab officio ſemper repellitur.*
16 *Impotentia verbum in materia fauorabili includit voluntatem; ſecus in ſtricta, ſeu odioſa.*
17 *Conditionis pendentis potentia nunquid puram inducet obligationem.*
18 *Neceſſarium de iure an ex poſſibili de facto ſequatur? & num. 23.*
19 *Ius dicens di nullum ciuile remedium eſt, & perpetuum transmittitur; à ſuo hærede etiam non agnitum.*
20 *Ad l. in ſuis. ff. de libe. & poſthu. intellectus.*
21 *Subſtitutio vulgaris expreſſa an poſſit fieri filio præterito.*
22 *Filio præterito nec ſecundum tabul. nec b. de edict. diu. Adriani beneficium competit.*
23 *Duo poſſibilia ſimul incompatibilia, ſi ab vnico verbi actu tota oratio complexiuè determinatur, in contractibus non reddunt diſpoſitionem conditionalem. Secus in vltimis voluntatibus.*
24 *Oratio futuri temporis, in vltimis voluntatibus, ſemper ſapit conditionem.*

SCISCITATVS. Reſcriptũ, quo ſcribitur pluribus cum clauſula, ꝙ ſi duo, uel tres, quibus literæ diriguntur, ipſis exequendis ſimul nequiuerint intereſſe, reliqui exequantur, intelligitur tam de impotentia iuris, quàm facti; & antequàm procedatur, debent hoc canonicè notificare collegis, ſi notificari poteſt: alioquin procedere non poſſunt. Item ſi quis eorum nõ vult intereſſe, & prætendit impotentiam, ᵃ non excuſatur, imò punitur, niſi in reſcripto poſitum ſit verbum, noluerint. vide Bart. in l. ſi vni. ff. de re iud. Caſus patet. ¶ † Quæritur enim, de qua impotentia intelligitur, cum apponitur illa clauſula, nequiuerint intereſſe; & reſpondetur de impotentia iuris, vel facti: de iure eſt exemplum, quando non eſt capax iuriſdictionis, vt quia ſeruus, infamis, uel excommunicatus: de facto ponitur exemplum, cum eſt impeditus morbo, vel neceſſitate alterius caſus. ¶ Secundò quæritur, vtrum reliqui poſſint procedere, ſi eis non notificatur excuſatio abſentis? Reſpondetur, quòd non, ſi notificari poteſt; & ſi nolit notificare, non excuſatur, 1

a ¶ *Vide Panor. in c. prudentiam, col. 4. de offic. deleg. & in cõſi. 33. coiũ. 3. in 2. dub. vo. 1.*

niſi in reſcripto ſit verbum, noluerit, appoſitum. An proceſſus ſit ipſo iure nullus? & videtur quòd non. ff. de acqui. hære. l. ſi quis extraneus. §. ſciendum, in fi. text. notabilis. dicit Cyn. quòd de iure canonico non quæritur iuriſdictio ignoranti, ſed tunc cum literæ ſunt præſentatæ, ſed de iure ciuili non requiritur ſciẽtia. C. mandati. l. mandatum, in 3. q. Cy. ¶ Ibi, Petitorio, id eſt ſcriptura, quia interrogans. Ibi, Aut plures
2 ſcilicet alij. † Ibi, Tam de iure, quam de facto, no ꝙ duplex eſt impotentia, ſcilicet iuris, & facti: ſed videtur, ꝙ ſint plures impotentiæ, ſcilicet de iure, de natura, & de facto, ſecundum bonos mores. Item de officio. Item eſt impotentia demeriti, vt in iuribus allega-
3 tis in gl. ¶ † Nota tamen, ᵇ quòd
b quilibet præſumitur meritus, niſi probetur offenſa. ff. de leg. 2. l.
4 cum pater, §. rogo filia. † & ſic in inſtrumentis donationum accipiuntur illa verba, Pro bonis meritis & ſeruitijs, nec eſt donatio falſa, licet merita non interuenerint. ff. de condi. & demon. l. demonſtratio falſa: tamen certã qualitatem meritorum verba generalia non probant, ſed ſpecialia probant. ff. de dona. l. Aquilius, & ſi pater. C. de colla. l. ſi nouatione. ff. de caſtren. pecu. l. ſi for-
5 te. ¶ So. concedo: † & quãdo uer-
c bum, ᶜ poteſt, profertur præmiſſa negatiua ponitur neceſſario. i. præciſè, vt no. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. & ff. de condi. inſti. l. filius. ſed ſi profertur affirmatiuè, quãdoque intelligitur. i. poſſibile erit. quandoque. i. rebus ſic ſe habentibus, vt ff. de condic. ob cauſam. l. qđ ſeruus. quandoque. i. habile & facile fuerit ff. de hære. inſti. l. ſuus. §. puto, de verb. ſig. l. Nepos Proculo. quandoque verbum, poterit, ſignificat actum perfectum. i. fiet. ff. de ſtatulib. l. ſtatuliberos. §. ſi quis. ¶ Item aliquãdo, quod non poteſt fieri de iure, debet fieri de facto, non tamen contra ius, ſed præter ius, vt. ff. de condit. & demon. l. Mæuius. ff. de verb. ob. l. quidam cum filiũ. & adde l. penult. ff. de condi. inſti. & l. 1. ff. de iniuſto teſt. ¶ Ibi, Seruum, niſi publice pro libero habeaт, & reputetur, ut. C. de ſen. & interlocu. omn. iud. l. 2. ¶ Ibi, Infamem, hoc intelligitur, quando eſt publica vox & fama, ꝙ eſt infamis, vt no. ff. de teſta. l. cum lege, vbi eſt optima gl. difficile cognoſcitur infamis à contrario. ff.
6 de interro. actio. l. quia. ¶ † Quæro, ſi infamis ſit delegatus, an ipſe poſſit ſe excuſare allegando ſe infamẽ? dicit Inn. quòd non. Sed contra videtur, quia eſt ei infeſtum comparere in publicũ. ff. de excu. tuto. l. ſed & milites. § ſed ignominia. ff. de infa. l. 1. lib. 10. de ſenato. l. Caſſius. C. ſi ſeruus, vel libertus ad decurionatũ aſpirauerit. l. 1. & 2. ¶ So. ſi habet collegas, qui poſſunt ꝓcedere abſque eo, poteſt ſe excuſare; aliter non, qa non eſt, corã quo poſſit allegare hoc, ut. l. 2. C. de ſtip.
7 ſeruo. † ¶ Ibi, Impedimento, vt quando aliàs eſt remotus à iudicando, vt. ff. de ſenatoribus. l. Caſſius, vel exauthoratus ab aliqua militia: qa exauthoratus ab vna militia, vel dignitate itelligitur exauthoratus ab omni, ac ſi nominatim ab omni dignitate eſſet degrada-
8 tus, vt. ff. de infamibus. l. 2. §. miles. † ¶ Ibi, Neceſſitatis, vt quia in vinculis detinetur à latronibus, vt. ff. de nego. geſt. l. nam & Seruus, in prin. qui tex. non eſt alibi, vel eſt ita male veſtitus, quòd non audet in publicũ comparere,

b ¶ *Quilibet præſumitur meritus, niſi probetur offenſa, vide Ia. in l. 1. C. de ſer. fugi. & vide Bedam in homilia ſuper illo Lucæ, Eſtote miſericordes.*

c ¶ *Adde Bart. & ibi plenè ſcribentes in l. Gallus, in princi. ff. de lib. & poſth.*

comparere, vt no. ff. quibus ex cau. maio. l. in eadem. vel est omnino illiteratus, & natura causæ requirit pe ritiorem. Si autem sit habitus peritus, & discretus, be ne potest esse iudex: quia debet inquirere ab alijs, qd & qualiter eũ loqui oportet, vt no. in l. 2. C. de sen. ex
9 periculo recitan. secundum Bar. † ¶ Et no. hic, ꝙ cum sapientibus iuris debet habere consilium, si iudex indiget: aliàs non oportet. ff. de his, quæ in testa. delẽ. l. proxime: non tñ à suspectis & inimicis, vt no. in authẽ. de triẽ. & semis. §. quod sæpe. facit quod no. ff. de here.
10 insti. l. illa institutio. † & no. verba præceptiua [a] directa in alicuius fauorem sapere consilium, & non mandatum. ff. de le. 2. l. cum pater. §. mando, vbi de hoc. Item no. ꝙ iudex debet eligere sapientiorem. [b] C. de inge. & manu. l. si
11 auiam. ¶ † Ibi, Destinare, & est ratio, quia uerbum, si non poterit, importat conditionem, de cuius existẽtia iudex debet esse certus: aliter non tenet processus, vt no. Barto. ff. de cond. & demon. l. multum interest. Ius etiam facto explicari potest: sed factum potestatiuum non potest explicari facto. oportet enim scire ea, quæ sunt fundamenti. ¶ Ibi, Excusari, no. non excusari eum, qui prætendit excusationem, quam re ve
12 ra non habet. † Ibi, Noluerint, no. quòd verbum, nolo, significat liberum arbitrium. ff. de le. 3. l. fideicommissa. §. quãquã. ff. de hære. instit. l. Cornelius, & l. iam du bitari, ff. de leg. 1. l. si ita legatũ. §. illi si volet. Quia prima glossa
13 est recitata. ¶ † Capio glo. super uerbo, infamẽ, & quęro, nunquid infamia superueniens iudici post lit. contest. suspendat processum? glo. dicit quòd sic: tamen si restituatur ad famam, redit ad eum iurisdictio in eo statu. ¶ Sed contra hoc opponitur. ff. de condi. & demon. l. intercidit, vbi irritum factum per restitutionem nõ reconualescit: sed illa lex intelligitur in indulgentia, non restitutione plena, ut. ff. de manu. test. l. Aristo: quia in indulgentia remanent reliquiæ condemnationis, & infamiæ. ¶ Quæro, an valeat processus, si non est opposita exceptio infamiæ post litẽ contest. rñdeo sic, vt. ff. de proc. l. filiusfa-
14 milias. §. veterani. ¶ † Quæro, an ordinario possit opponi exceptio, ꝙ est homicida, vel adulter? rñdeo, nõ ſm Inn. qa authoritas ordinarij officij nõ excluditur ꝑ solam infamiã facti superuenientẽ officio iã radicato. sed si esset ad officiũ promouendus & nõ ꝓmotus, bene repelleretur ꝓpter infamiã facti, vt d. l. Cassius.
15 † Degradatus autẽ ab officio semper repellit̃, ut d. §. miles, & l. iudices. C. de dignitatibus, lib. 12. nec põt de nouo assumi ad idẽ officiũ, vel aliud publicæ authoritatis, vt no. in auth. de armis. §. fi. colla 6. Reliquas gl.
16 vt iacent, expone ꝑ te ipsum. † ¶ Extra opponitur. hic

a ¶ *Verba præceptiua directa in alicuius fauorem sapere consilium, & non mandatum, vide omnino Decium in l. age cum Gemmiano. C. de transacti. & vide apostillam, quam scripsi super Panormi. in c. quanto, in 4. colũ. ꝫ. de consue. & vide etiam aliquid per Felin. in c. si pro debilitate, prima colum. ꝫ. de offic. dele. & adde etiam quæ scripsi super Paulum de Castro in l. Paul. ff. quod iussu. Franciscus Parona.*

b ¶ *Iudex debet eligere sapientiorẽ. adde singulare dictum Ang. in l. plagij. C. ad l. plag. de plagiar. quòd iudex, qui consuluit doctorem, qui non erat de peritioribus ciuitatis, nõ excusatur, & extollit Iaso. May. in l. iuris ignorantia, in vlti. co. C. qui admitti, dicens se alibi non legisse, & tu poteris addere ista verba Baldi hic.*

dr̃, ꝙ clausula de impotentia non includit uoluntatẽ, ꝫ. C. de hære. insti. l. cũ proponas. Sol. aliud est in substitutionibus, q̃ sunt fauorabiles: aliud in rescriptis, q̃ debent restringi, & facit. C. de inst. & substi. l. fi. ¶ Item si hæredibus ex ꝑpetua uoluntate adeundi statim sequitur impotentia adeũdi, ut. C. de repu. hære. l. sicut: secus in rescriptis, quia nolens fieri iudex cogit̃. ff. de iuri. om. iu. l. eum qui, arg. ff. ad Treb. l. facta. §. si quis,
17 & C. ad Treb. l. non iustam. † ¶ Quæro, an per potentiam pendentis cõditionis innouetur obligatio pura? rñdeo non; sed interdũ suspendit̃ interim, si sint eiusdem generis, vt duo cõtractus circa idẽ itã, quòd ultimus sit ꝯctus stipulationis. Nã ꝑ nullum aliũ ꝯctum fit nouatio ipso iure, nisi per cõtractum [c] stipulationis, ut. C. si cer. pe. l. si ex precio, ff. de pactis. l. si vnus. §. pactus, & ff. pro socio. l. duo. dico ergo, quòd in suspenso retinetur interim: sed existente cõditione fit ꝑfecta nouatio, vt. ff. si cert. peta. l. pecuniã. nec ob. ff. de cõdi. & demonstra. l. nã ad ea, vbi sunt eiusdem generis; & tñ non fit nouatio. ibi enim vtraq; erat vltima uolũtas, & sic in eodem genere dispositionis. Solutio. ibi erat implicita dispositio ad vlteriorẽ prouidentiã, ut ibi nota. si aũt non sunt eiusdẽ generis, & ultima uoluntas & ꝯctus, pendẽte conditione nõ fit
8 suspẽsio, ut. l. pure, in prin. ff. de exceptio. doli. † ¶ Quæro, utrũ ex possibili de facto sequatur necessariũ de iure? hic uolet intellectus ext̃ capitulum. Rñdeo, uł ꝙ sic. nã si testator instituit in primo testamento hæredẽ purè, in secundo testamento sub conditione possibili, necessariò sequit̃, ꝙ primũ testamentũ est sublatũ, ut. ff. de iniusto testamen. l. cum in secundo. dicit ibi gl. dũmodò sit possibile in cõditionis euentu adiri hæreditatẽ de iure ciuili. nõ eñ sufficit, si possit bono. posses. peti. & uerũ dicit, si talis bonorũ possessio sit apta rescindi ꝑ querimoniã, seu impugnationẽ filij præteriti, ut. ff. de liber. & posthu. l. si filius, q in potestate, cõiuncta. l. filio præterito, de iniusto testamen. declaro: quia si præteritus. ꝫ. annũ non irritat testamentum, potest institutus elapso anno petere bonorum possessionem secundũ tabulás, si dubiũ erat de statu, i. an præteritus esset filius, necne, ut. ff. ad Carbonia. l. si impubes. §. quæsitũ. qui text. nõ est alibi. Tũ constito postea, ꝙ est filius, & ꝙ dicit nullũ, illa bonorũ possessio ſm tab.
19 euanescit. † ¶ Porrò ius dicendi nullum est perpetuũ: quia ciuile remediũ est. C. de iure delib. l. suũ hæredẽ. & suus hæres illud transmittit ẽt nondum agnitũ ꝓpter existentiã sui hẹredis ab ĩtestato, ut. C. de posthu.
20 hær. instit. l. uxoris abortũ. † ¶ Existentia enim sui hæredis parit nullitatem. ergo præcedit eam, sicut causa præcedit effectum etiã concretum sibi in eodem institu. de liber. & posthu. l. in suis. Nũc intelligis illam legẽ. ¶ Item dicta g. quæ est in d. l. cũ in secũdo, quæ est no. ualde, nõ intelligitur, nisi in secũdo testamẽto sint instituti uenientes ab intestato: quia tunc primũ testamentũ rumpit̃ omnino. ff. de ꝯ tab. l. si duabus. §. prius. uel ibi loquitur in defectum testium, non in defectum præteritionis: qa ibi loquitur in filio emancipato præterito, cuius præteritio nõ reddit testm̃ nullũ iure ueteri, ut. ff. de iniusto testa. l. posthumus, uersi. idem & circa. ¶ Et fauore uenientium ab intestato etiam statuitur aliud, ꝙ secundum testamentum carens debito numero testiũ rumpit primũ, licet istud ultimũ non dicatur propriè testm̃, sed generali & innominato uocabulo

c ¶ *Vide diffuse scripta per Alexan. & Ias. Ma. in l. singularia. ff. si cer. pe.*

bulo dicatur ultima uoluntas; nec succedit ex ea hæres secundus tanquam ex testamento, ut C. de testa. l.
21 hac consultissima. §. pe. ff. de iniusto testa. l. 1. ¶ † Adde, quòd substitutio uulgaris expressa potest fieri filio præterito: quia non dicitur præteritus, cum sit prælatus, & habet ius anteferri. unde non est passus iniuriam, sed tacitam prouidentiam. ff. de lib. & posthu. l. Gallus, in princ. & secus esset in tacita uulgari, quæ uitiatur propter præteritionem l. si quis eum. §. fi. & l. 2. §. prius, de
22 uul. sub. † uel dic. quòd semper præteritus iniuriam patitur, id est non plenam prouidentiam patris, quia præteritus non habet secundum tab.

a *¶ Filius præteritus nō habet remedium l. fi. C. de edicto di. Adr. tol.*

Item non habet [a] beneficium legis de edicto diui Adria. tol. & ideo etiam expressa uulgaris nō potest fieri filio præterito. ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. in omni
23 bus; & ita tenet Accur. ¶ † Ex quibus concluditur, quòd interdum ex possibili interim sequitur necessarium propter incompatibilitatem actuum. Item ex duobus possibilibus aliquando sequitur necessarium, ut in illa propositione prolata in uno & eodem contractu, siue nauis ex Asia uenerit, siue non, promicto; ita, quòd unus actus uerbi determinet complexiuè totam orationē, nam obligatio est pura, ut ff. de condictio. indebiti. l. Iulianus. §. j. secus, si diceretur sic, Promitto, si nauis ex Asia uenerit. Item promitto, si non uenerit: quia sunt duo uerba, & quodlibet regit suam orationē conditionaliter: non est obligatio pura, quia quælibet oratio habet suum determinabile argumento. ff. de hæredib. instituend. l. liber homo. § si Titius. ¶ Sed contra prius dicta de l. Iulianus, uidetur obstare. ff. quando dies legati cedat l. huiusmodi. Sol. aliud est in contractu, aliud in ultima uoluntate: quia uerba conditionalia de futuro indistinctè suspendunt; quia non cedit dies conditione pendente, cum non transmitta-
24 tur ad hæredem. † unde si testator dicit, Lego, si nauis ex Asia uenerit, siue nō uenerit, futuri temporis oratio semper conditionem sapit, licet necesse sit alterū futurum: quia tñ tunc pro tunc non est certum, conditio est primo ad transmissionem quod ēt in contractibus non transmissibilibus haberet locum. ff. quando dies ususfruct. legati cedat l. j. in fi. q. tex. nō est alibi. Quapropter in ultima uoluntate omnis incertitudo conditionem sapit: sufficit hoc dixisse, quātum ptinet ad legistas: quia puri canonistæ non possunt hoc studere.

SUMMARIUM.

1 *Facti quæstio probationibus dirimi debet, easq; hinc inde recipit, secus iuris quæstio.*
Dubitatio, quemadmodum & error, duplex datur facti scilicet & iuris.
2 *Statutum, quòd causæ dubiæ compromittantur, intelligitur etiam si inter imperitos uersetur dubium.*
3 *Testes deponere debēt de rebus sensatis, nō de animi cōscientia.*
4 *Quæstio iuris per leges dirimitur.*
5 *Iudices, qui cognoscunt ex delatione, an sint ordinarij, uel delegati.*
6 *Iudices simul procedentes an possint unus alteri deferre, & an ab eorum delatione possit appellari. nu. 8. & nu. 23.*
7 *Potestas, & capitaneus ubi ex eodem delicto procedūt, unus alteri deferre potest; inhibere non potest, nisi praeueniens, & tunc non ut inferiori, sed ut exercitii iurisdictionis turbatori.*
8 *Iudices diuersorū rescriptorum non faciunt unum corpus.*
10 *Numerus maior ibi praeualet, ubi ex plurium cumulo unum corpus resultat & nu. 21.*
11 *Tertius arbiter a partibus eligitur, electus uerò a primis arbitris dicitur bonus uir assitus ad sedandam eorum discordiam.*
12 *Papa est iudex iudicum.*
13 *Consensus cessat oppressione durante.*
14 *Iure cogente quod fit, metu factum non dicitur.*
15 *Viarum Dei principium est ueritas, & conscientia.*
16 *Imperium est patronus ecclesiæ.*
17 *Omnes Reges, qui unguntur ab ecclesia sunt quodammodo eius uasalli.*
18 *Ius non potest mutari consensu iudicum.*
19 *Dubia res fit per affirmationē, & negationem concertātiū.*
20 *Dubitans de iurisdictione delegati an possit citare partes.*
21 *Maior pars numeri tunc praeualet, cum maiorem partem quota efficit.*
22 *Concordiæ maioris partis iudicum utriusque rescripti standum est iuxta co. opi.*
23 *Iudices an possint inuicem deferre inuitis impetrantibus.*
24 *Actus deferendi est uoluntariæ iurisdictionis, proptereaq; per iudices potest quocunque tempore, & loco expediri.*
25 *Quæstio, cuius nam rescripti iudices praeualere debeant, ad iudices ne ipsos, an uerò ad partes pertineat.*
26 *Plures iudices ordinarij si procedunt criminaliter, & dant diuersas sñias super facto principali, statur primæ sñiæ.*

PASTORALIS. In quæstione reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros, si iudices ipsorum rescriptorum sibi non deferunt, nec inuicem concordant: hoc primo. Secundò dicit, quòd per generalem clausulā positam in rescripto, uidelicet quosdā alios, & quibusdam aliis rebus, delegatus ante expressionem personarum, uel rerum in eos iurisdictionem non exercet. Tertiò dicit, quòd ualet ēt speciale rescriptum, quod ante expressionem prædictam conueniendus per clausulam generalem eo tacito impetrauit, & sunt duæ partes principales. secunda ibi, quoniam autem. & illa secunda pars subdiuiditur in duas quæstiones, & responsiones. secunda secundæ ibi, nos igit. ¶ Casus, quæritur, quando est concertatio de reuocatione literarum, utrum iudices, primæ datæ, uel primæ præsentationis, an secundæ debent anteferri? & an per secundas literas sint literæ primæ reuocatæ? papa respondet, quòd nisi posteriores iudices deferant prioribus, uel è contra, quòd utrique cognoscant, cuius sit iurisdō. Instat qrens, qd si non cōcordant in unā sententiam interlocuriam super iurisdictione? rñdet, quòd debent eligi arbitri a partibus, quamuis sint plures iudices numero dati in uno rescripto, q̄ in altero. hoc dicit usq; ibi, quoniam aūt. ¶ Expediam primò istam primam partem. ¶ In tex. ibi, de reuocatione, quia primus impetrans rescriptum fecit citari aduersariū coram iudicibus, & secundus impetrans fecit è contra citari primum coram aliis iudicibus à se impetratis uigore suarum literarū, unde occurrit qō sup reuocatione rescripti, & p consequens sup iurisdōne, uidelicet
1 quorū sit iurisdictio. ¶ † Ibi, Ambigit, ad intelligentiā huius uerbi scias, quòd quādo est quæstio facti, quæ probationibus mediantibus debet dirimi, ut. ff. de sta. ho. l. Aretusa, in fi. cum l. se. & ff. de pe. le. l. uxori, quæstio facti recipit probationes hinc inde: sed quæstio iuris non. textus est ibi ualde notabilis. ¶ Sanè ubicunque

quæ cadit error, ibi potest cadere dubitatio. Et sic duplex est error, s. iuris, & facti. & ita duplex est dubita-
2 tio, de qua loquitur litera nostra secundum Inn. ¶ † Et facit ad statutum, quo cauetur, quod causæ dubiæ[a] debeant compromitti. Nam dubium intelligitur, siue est inter peritos, siue inter imperitos, dumtamen imperitia non fingatur, nec sit supina, ut not. ff.

a *Vide doct. nouissimos a in rub ff de re. du.*

3 de transa. l. post rem. ¶ † Testes autem habent deponere de rebus sensatis, non de conscientia animi, ut in c. 1. §. fi. de consue. recti feudi, col. 10. facit. c. cum causam
4 j. de testi. † Quædam est quæstio iuris, quæ dirimitur per ll. uel cõstitutiones, quæ potest esse dubia propter obscuritatem legis, uel cõstitutionis, uel propter diuersas opi. doctorum, uel propter imperitiam secundum Inn. inst. de ob. quæ ex quasi maleficio, in princ. uel quia forte est extrauagans, ut ff. de ori. iu. l. 2. §. deinde. ff. de re iud. l. cum prolatis. Quædam est quæstio, quæ a prin. est facti, sed in fine est iuris, ut quæstio de consuetudine: quoniam an sit cõsuetudo inducta factis & téporibus, indiget probationibus facti: sed postquã hoc est probatũ, si dicitur consuetudinem non ualere, ista est quæstio iuris, ut in c. j. de consti. li. 6. & l. 3. §. diuus. ff. de sepul. uio. ¶ Et no. ꝙ hic assumo ius pro iure legis, uel consuetudinis, ut insti. de iure naturali. §. ex nõ scripto. alibi sumitur pro iure obligationis prouenientis ex contractu, uel quasi, ut insti. de ob. §. sequens, & l. fi. ff. de iureiu. ¶ Itẽ pactum dicitur duobus modis,[b] scilicet pactũ nudum, ut ff. de pac. l. si unus. §. pactus, ne peteret. Item stipulatio, ex qua nõ resultat ius. etiam facit. ff. de tutori. & cur. da. ab. his l. tutor si petitus. ff. de excu. tu. l. qui testamento, in prin. & ff. de uer. ob. l. quidam cum fili. ¶ Ibi, debeant, scilicet de articulo reuocationis, siue de iuribus rescriptorum. ¶ Ibi, reuocare, scilicet per secundas. ¶ Ibi, posteriores, id est posteriorũ literarũ iudices. ¶ Ibi, deferendum, scilicet in cognoscẽdo, cuius sit iurisdictio. nam si certum esset, cuius sit iurisdictio in principali

b *¶ Vide repetentes, max. Ias. May. ibi latius in rub. ff. de uer. obli.*

5 causa, non possent sibi deferre. ¶ † Quæritur secundũ Inn. an isti cognoscentes ex delatione sint ordinarij, an delegati? & dicit, ꝙ sunt ordinarij, licet ad unam speciem, siue articulum tantum: quia habent iurisdictionem a canone secundum Inn. nam aliud est delegare: aliud deferre. Ego dico, ꝙ sunt analogi, & magis accedunt delegatis: quia eorum iurisdictio subsecu-
6 tiua est delegationis, arg. C. de iudi. l. pen. in fi. ¶ † Not. hic ratione dubitationis possunt iudices simul procedentes deferre unus alteri. Idẽ puto in ordinariis, qui præsunt uni & eidẽ territorio insolidum. secus, si unus
7 præsidet uni territorio, alter alteri, ut j. dicam. † Si potestas, & capitaneus procedunt ex eodem delicto, ꝙ unus possit deferre alteri: quia nõ debet per utrumq; procedi, arg. ff. de usufru. l. quoties, de leg. 2. l. si quis seruum. §. inter duos. Inhibere autem unus alteri non põt: quia par in parem non habet imperium, nisi præueniret: quia tunc potest inhibere alteri non tanquam inferiori, sed tanquam turbatori exercitij iurisdictionis, ut colligi potest hic ex dictis Inn. ¶ Ibi cognoscant, s. cuius sit iurisdictio. & hæc authoritas est eis attributa per istud capitulum, & non prisco iure. ¶ Ibi, In unam sententiam, scilicet interlocutoriam, cuius sit iurisdi-
8 ctio. † Sed pone, quòd concordant, & pronunciant, cuius sit iurisdictio, nunquid ab ista interlocutoria possit appellari? & uidetur ꝙ non ratione concursus. Item a forma iuris non potest appellari. Item si non potest appellari a delatione, quando unus defert alteri, nec hic. in contrarium facit gl. quæ est, ne filius pro patre, auth. habita. ibi, quamuis plures, scilicet numero. Nam illi iudices unius rescripti pro uno reputãtur a papa, & si unus solus esset in alio rescripto, similiter repræsentat papam. unde ex uirtute repræsentatiua tantum ualet unus, quantum mille, ut ff. de condi. & demon. l. cui fundus, in fi. hanc rationem notabiliter assignat hic
9 gl. † Item isti iudices aduersorum sescsiptosum non faciunt unũ corpus; ideo non præualet numerus.[c] † tunc enim
10 præualet maior numerus, quando resultat unum corpus ex plurius, ut unum collegium, uel unum corpus creditorum, quasi unus aceruus eorum ex iuris dispositione, quia ius iubet eos facere corpus, id est congregationem & cumulum, ut ff. de pact. l. maiorem, & l. si plures, &
11 l. final. C. qui bo. ce. possunt. † Ibi, A partibus, not. quòd tertius arbiter est a partibus eligendus; & iste est uerus arbiter, argum. ff. qui satisda. cog. l. arbitrio: quia lex ita eum uocat arbitrum. idest adiectum cum hac adiectione. s. tertius. quæ adiectio significat, quòd est adiectus de necessitate. Sed quandoq; tertius eligitur a primis duobus arbitris; & tunc tertius arbiter nõ est propriè coarbiter, neq; collega, sed est quidam bonus uir superpositus ad sedandam discordiam arbitrorum potius, quã litigatorum, cuius authoritati debent acquiescere primi arbitri, & litigatores, ut no. ff. de arbi. l. item si unus. §. principaliter, & no. in l. quod si forte. §. j. ff. de solu. p Iac. de Are. & facit. ff. de tuto. & cura da. ab his. l. tutor. si petitus. ff. de excus. tut. l. qui testamento, in princ. Et no. quòd ista faciunt ad quæstionem præsentis schismatis orti ex dubitatione potentũ cooperante lucifero, qui est princeps superbiæ & monarcha superborum. huic morbo, qui per superbiam natus est, sola humilitas potest mederi de facili, scilicet ut posit deferre unus alteri, & hoc est potestatis, ut hic patet in uerbo, duxerint. Item non coguntur renunciare: quia nemo cogitur renunciare iuri suo. Item quia ordinata charitas incipit a seipso. Item quia semel acceptauit de consensu suorum eligentium. Item quia est ius publicum. Item papa est iudiciorum, uigor, & iuris publici tutela. C. de iudi. l. nullus. Itẽ esset iste modus posterior peior priore, & caderet mundus in Scyllam cupiẽs euitare Cha-

c *¶ Vide pulchre per Lo do. R. o. in consi. 59. in ci uiso proposita quæstionis themate circa id, quod quæritur, quod notes &c.*

12 rybdim. † Item papa[d] est iudex iudicum, ut C. de decu. l. 1. unde nemini subalternatur, nisi se submitat ex iusta causa. ff. de iurisd.
13 omn. iudi. l. est receptum. † Item quia durante oppressione cessat consensus; unde ad ius ordinarium recurrendum est, id est ad concilium, & deinde si ad cõciliũ esset quasi impossibile, in subsidiũ ad arbitros communiter eligendos, quorum authoritati, uel maiori parti ipsorum pareatur. ¶ Ad hoc quidem, scilicet ad arbitros eligendos possunt cogi per subditos. id est per principes, quorum interest non cõstare in dubio status sui, præsertim spiritualis. nec dicitur factum metu, quod fit iure cogente, ut l. 4. ff. quod metus causa. Item concilium forte possent congregare cardinales, si essent duæ partes omnium concordes, sicut

d *¶ Papa est iudex iudicum. adde Inno. in c. 1. & ibi plene Moder. supra de const.*

sicut doctores in materia huius capituli.hic tamen perfunctorie tango.remaneat enim hoc tantum negotium
15 ei,qui est ueritas,& uita. † ¶ Porrò principium uiarum Dei est ueritas, & conscientia. nam ueritas est strata ampla,per quam oẽs transeunt:conscientia [a] autem est semita arcta nimis: quia uia est, q̃ ducit ad uitam æternam.¶Sed in materia schismatis ueritas sepulta iacet usque nunc.
16 Surgat igitur Imperator,imò tota sedes imperij †Nã imperium [b] est patronus ecclesiæ:quia dotauit ecclesiam. Quãdocunque Imperator facit aliquid in perpetuum ualiturum,ipsa sedes imperialis cum persona
17 Imperatoris concurrit. † ¶ Item omnes reges, qui unguntur ab ecclesia, sunt quodammodo eius uasalli:quia iurant Papæ fidelitatem, ut.j. de iureiuran.c. intellecto,& maxime reges Franciæ.j.de fo. compe. c. quod clericis. ¶ Ad hos pertinet requirere istos duos sedentes in solio,quòd sibi inuicem deferant.& si nolint hoc facere, q̃ conuocent concilium. & si nolunt conuocare, quòd compromittant, ne ecclesia uim & deformationem patiatur. & si nolunt infirmitati mundi adhibere remedium uoluntarie, compellantur gladio manuali adhibito. ¶Quòd autem cedãt iuri suo, cogi nequaquàm possunt,ut dictũ est,& ar.ff.de auth. tuto.l.tutor pupillo. ¶ Schisma [c] est unum monstrum in natura, sicut quãdo unum corpus habet duo capita.& si non potest aliter fieri,utrunque amputandum est:quia utrunque fœtet. In tanta materia ego sum nimis modica formica. ¶Et sciendum est,q̃ uia [d] quandoque dicitur prælatus, qui debet nobis dare exemplum, unde uiæ Syon lugent eo, q̃ non sit, qui ueniat ad solennitatem. ¶Item uia dicitur lex diuina,p̃ quam incedere debemus.unde beati immaculati in uia. ¶Item diuinũ præceptum, uel bona operatio; unde iustum deduxit dominus per uias rectas. ¶ Item iter rectitudinis, ut ibi,si declinauerit gressus meos de uia. ¶ Item latitudo primę libertatis.unde intrate per angustam portã: quia lata est & spatiosa uia.s.liberi arbitrij, quæ ducit ad perditionem. ¶Item uia dicitur mundus. unde Beatus uir,qui non abijt in cõsilio impiorum,& in uia peccatorum non stetit. ¶ Item uia dicitur uerus prædicator,qui uiam sapientiæ docet, & facit, quòd intellectus sapientiæ ad cor uenit. ¶ In omnibus istis uijs deprauatum est cor schismaticorum. Qui autem sint schismatici, sub mundo lis est, donec Deus illuminet abscondita tenebrarum. ¶Modò redeo ad glo.& præmitto,quòd duplex potest esse dubiũ.primò an rescriptum ualeat,primo alio circũscripto. secundò de concertatione rescriptorum quod præualeat.prima materia non est hic,sed.j.eo.c. ex literis. secunda materia est hic;& uidetur,quòd non possit esse dubium: q̃a aut secundæ literæ non faciunt mentionem de primis; & tunc præualent primæ:aut faciunt mentionem;& præualent secundæ,ut.s.eo.c.cæterum. Sol. ista distinctio non est perfecta: quia illæ literæ præualent, quæ sũt primò p̃ntate,& secuta citatio ex eis,ut.j.de appell.c. ut debitus.Porrò data officij non inducit prioritatem iudicij, sed citatio s̃m Innoc. & ideò iudicio nondum cœpto per citationem,adhuc cadit dubitatio,quæ p̃ualeant,quæ interim pendet:sed postquàm est facta p̃sentatio, & emanata citatio & ita q̃ citatio ualeat.C. ne de statu defun.l.si pater,& no.j.de app.ut debitus.debet enim eis inesse iuris ualiditas,ut aliquid iuris operetur,ut no.C.de litis conte.auth.offeratur.alteræ sũt literæ inanes ope exceptionis,non ipso iure s̃m Inno. ¶Ista denique iurisdictio licet possit elidi, tamen põt prorogari s̃m Inno.& non debet formari exceptio ex hoc capite,quod aliæ literæ non ualent, sed aliæ quæ præoccupauerunt, præualent s̃m Innoc. ¶Sed ꝯ istud obijcitur.nam in isto.c.certum est, quòd utræque erãt præsentatæ,& tamen potest esse dubium. ¶Item opponitur,quòd nõ potuerit emanare citatio: quia dubius de iurisdictione non potest citare,ut.ff.de eo, qui pro tutore.l.quæro,&.ff.de condi.& demon.l. multum interest.Sol.dicunt quidam, quòd hic potest esse dubiũ in facto:quia forte secundæ literæ non eduntur, licet quondam fuerint præsentatę,ar.C. de fide instru.l.fin. Item quæstio temporis est quæstio facti, & potest de tempore dubitari,puta si concurrunt in data,& in citatione,& est quæstio puncti.quòd autem quæstio temporis sit quæstio facti,patet.ff.de neg.gest.l. cũ actũ, & ff.ad Trebel.l.cũ,q̃ nouissimus,&.ff.de sta.homi.l. Aretusa. Scias tamen,quòd si in literis fiat mentio reuocationis,semper istæ literæ præsumuntur posteriores, ut no.C.de codicil.l.cũ proponas. Sed istud dictũ, q̃ hic esset dubiũ in facto,non placet glo.quia Papa non dat responsum ad q̃onem facti, sed committit iudici, ut.l.1.§.calumniatoribus.ff ad Turpi.&.C. de fideiu.
18 l.uoluntatis. † & ideo alij dicunt,quòd hic erat quęstio iuris.sed certe,cũ ius sit certum, [e] non põt mutari consensu iudicum,ut.l.1.§. fin.ff. de ferijs.
19 † Quia istæ sunt truffæ:quia per negationem & affirmationem cõcertantium fit res dubia,ut.C. q̃bus ad libertatẽ proclamare non licet.l.fina.& nota.C.de procura.l.1.Itẽ si secundæ literæ sunt impetratæ per surreptionem, licet de primis literis faciant talem qualem mentionem,si hoc obijciatur contra secundas literas, statim sub iudicibus lis est. Opp.glo.de.c.cum contingat.j. eo.sol.ut in gloss. Item opponitur de.c.dilectus filius,
20 sol. ut in gloss. † Modò reuertor superius, & quæro, nunquid dubitans de iurisdictione delegati possit citare partes?& uidetur quòd non,quia dubitat, an sit iudex. In contrarium, quia ratione dubij habet iurisdictionem super isto articulo,an sua sit iurisdictio, ut.ff.de iudi.l.si quis ex aliena: sed ibi loquitur in iudice ordinario, qui habet iurisdictionẽ uniuersalem. Solu.si literæ sunt præsentatæ,potest citare:aliàs non. Non obstat.l.2.secundo respon.ff. de iud. ubi non requiritur iudicis scientia: quia ibi loquitur, quando prorogatur ordinaria iurisdictio, ubi non deficit sciæ fundamenti. Illud est notandum, [f] quòd si iudex scit factum,licet erret in iure,ualet citatio: quia, ut dixi, habet sciẽtiam fundamẽti, ut dicit illa lex singularis, ff. de condi.& demon.l.multum interest. Ecce procurator ad unam causam citatus, ad aliam t̃n non tenetur cõparere,ut.ff.de administra.tut.l.si duo. Sed quid si dubitet,an sit procurator?R̃ndeo,idem:secus in iudice,cui ratione dubij lex dat potestatem:quia iudex nõ grauatur

a ¶ *Conscientia est semita arcta nimis.*

b ¶ *Imperium est patronus ecclesiæ: quia dotauit ecclesiam.*

c ¶ *Schisma quid sit, adde eundem Bal. in consi. suo,quod diuinum appellamus, posito post ru.C.si quis alicui.test. probi.*

d ¶ *Via multis modis hic studiose interpretatur. à Bal.*

e ¶ *Ius, quia certũ, non potest mutari cõsensu iudicum.*

f ¶ *Vide Fran. de Aret. consil. 68. & Barb.consi.44.*

grauatur per necessitatẽ cauendi de rato. sed procurator dubius non est idoneus sine cautione, nec tenetur præstita cautione se obligare, arg. ff. de in litem iur. l.
21 videamus. † ¶ Denuo opp. & imò uidetur, quòd stetur maiori parti, ut. l. quod maior. ff. ad munic. &. ff. de re iudi. l. duo ex tribus. ¶ Solu. maior pars numeri, si facit maiorem partem quotæ, præualet: sed si non redigitur ad intellectum quotæ partis, sed sunt duo integralia, non præualet, ut hic. uel dic quòd maiori parti tunc statur, quando in maiori parte includitur minor pars iuris artificio repræsentata: aliàs nõ nisi lex hoc, quod singulariter interest, maiori parti committat; & qui procurat ꝯ alium, quandoque procurat cõtra se-
22 ipsum. ff. de admi. tut. l. cum hæredem. † ¶ Quid ergo si sunt tres iudices delegati in primis literis, & quinq; in secundis, & de illis quinq; duo accedunt illis tribus in deferendo, uel concordando? quidam dicunt, quòd iste accessus facit maiorem partem. Alij dicunt ꝯriũ: quia non sunt de eodem corpore literarum, & quia cũ agatur de iurisdictione fienda, quod oẽs tangit, debet ab omnibus cõprobari, ut. l. fi. C. de ann. præsta. & arg. ff. de arbi. l. sicut. ff. de ser. rust. prædi. l. per fundum. Sed si maior pars utriusque rescripti concordat, puta duo ex tribus simul cum tribus ex quinque, standum est cõcordiæ ẽm Innocen. & communem opi. doctorum, li-
23 cet quidam ꝯ. ¶ † Quæro, utrum iudices possint inuicem deferre inuitis impetrantibus? & certum est, ꝙ non, si iudices sint suspecti: alioquin uidetur quòd possint: quia litera nostra non requirit consensum partiũ nisi in electione arbitrorum, & ideo partes debent habere ratum & firmũ: quia nihil eis nocet, ar. ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. inde Neratius: quia non possunt iniuriam [a] dici fecisse, qui iuris formam ad unguem obseruant, & legi obediunt. & ideo à tali delatione non potest appellari: quia nõ tangit ius partiũ in aliquo se-
24 cundum Inn. † Et quia hoc est uoluntariæ iurisdictionis, nõ præcise, & potest expediri quolibet tempore & loco etiã à non sedentibus ꝓ tribunali. ff. de interrogactio. l. noluit. §. fi. nec est in hoc necessarius consensus, uel scientia litigatorum, licet honestius sit hoc facere de conscientia partium ẽm Ber. & puto, quod partes possunt compelli ad consentiendum, ut not. de admin. tuto. l. cum hæreditas, & quod nota. in l. itinere, de serui. rusti. prædio. ff. mandati. l. si fideiussor. §. quædam, & hoc ad maiorem roboris firmitatem, ut. l. si ego. §. 1. ff. de iure do. qđ est notandũ, & nũ interest partiũ, utrũ iudicẽ habeant Petrũ, uel Bernardũ, uel Inno. Itẽ iurisdictio non tangit interesse iudicũ, nisi cõpetat rõne dignitatis; & ideo iudex, qui excluditur, nõ appellat, ẽm Inno. quod no. Et tñ interlocutoria super iurisdictione nõ põt ferri parte nõ citata, & peremptorie, de officio. deleg. c. cõsuluit, ꝑ Inno.
25 ¶ † Quæro, nunquid ista cõcertatio, qui sint iudices, pertineat ad ipsos iudices, an ad litigantes? & uĩ ꝙ nõ pertineat ad iudices: qa eorum non interest. Item quia non debent se ingerere, ut. ff. de procura. l. quæ omnia. nisi ergo litigatores excipiant, non pertinet ad iudicẽ declinare iurisdictionẽ suã. In ꝯrium uĩ, qa põt defendere honorem suum; nec dicitur ingerere: quia nõ ingerit se contra dominum. Item quia non incipit cum iam ingestus sit sed prosequitur alterius factum. So. nisi excipiatur, non possunt se pronunciare non iudices, uel deferre, ut sentit hic Inn. & facit. ff. de iud. l. sed & si susceperit, &. ff. de mune. & hono. l. munerum. §. iudicandi. Et licet Innoc. uideatur dicere, ꝙ nec partiũ interest declinare forum, si potest. unde, qui opponit, declinatoriam fori, non habet probare de interesse, ut ff. mand. l. si fideiussor. §. quædam: quia reorum est fugere. ff. de iudi. l. si quis intentione. ff. de uerb. obl. l. in-
26 ter stipulantẽ. §. 1. ¶ † Sed pone, quòd plures ordinarij iudices procedunt criminaliter, & dant diuersas sñias in negotio principali, quæritur quid iuris? & uidetur, ꝙ prima sñia ualeat, & non secunda, ut. C. quando ꝓuo. non necesse. l. lege: sed ibi loquitur, qñ sñiæ ferunẽ super eodem libello, nõ qñ super diuersis. Item qñ ex eadẽ instantia, non qñ ex diuersa. Breuiter dic, ꝙ primæ sententiæ standum: quia & si de delicto eiusdẽ hominis sæpius quæri possit ante sententiam: secus tñ est lata sententia, ut no. in c. per hoc, de hære. lib. 6. ubi est glo. no. ualde: quia illa imponit finem liti, ar. C. de asse. tol. l. 1. in fi. & C. de iudi. simili, &. ĵ. de re iud. c. inter monasterium, &. ff. de noxa. l. si quis multis: qa occupantis ꝑ sñiam melior est cõditio. nihil enim restat fiendum. quia sopitum est, & materia iudicij est abolita. Quærit gl. ecce ꝙ arbitri iudicant primos esse iudices, q non sunt, nunquid ꝑ hanc pronunciationẽ acquirent iurisdictionẽ? Rñdet glo. ꝙ sic. No. ꝙ ꝑ arbitros iurisdictio daĩ, uel coadiuuaĩ; & istud est notandum, etiam si ista iurisdictio esset meri, uel mixti imperij: quia Imperator, & lex potest delegare ẽt indelegabilia. C. qui pro sua iurisdictione. l. penultima.

a ¶ *Qui iuris formam ad unguem obseruat, non dicitur iniuriam facere, sic alibi not. in l. serui electione. ff. de legat. 1. quod nemini iniuriam facit, qui utitur iure suo: imò alibi tex. in l. fi. C. de compensat. dicit, quòd index debet uti stricto iuris rigore in admittendis, uel reijciẽdis exceptionibus, & ibi Baldus multum not.*

S V M M A R I V M.

1 *Declaratione indigens, antè quàm declaretur, non meretur executionem.*
2 *Delegatus sub clausula generali potest, ante specificationem, in totum delegare.*
3 *Delegatione facta sub clausula generali, an iurisdictio in specificatis perpetuata intelligatur etiam in non specificatis?*
4 *Vniversali iudicio delegato, iurisdictio in una re perpetuata, censetur & in omnibus alijs eiusdem iudicij rebus nominatim non exceptis perpetuata.*
5 *Idem etiam delegato generali iudicio.*
6 *Secus multitudine causarum omnino inuicem separatarum delegata. quia separatorum separatum est iudicium, & separata ratio.*
7 *Cumulare non cogitur, qui de pluribus rebus habet actionem.*
8 *Declaratio retrò non fingit, vbi obstaculum impediens superuenit.*
9 *Iurisdictio potest esse absque exercitio.*

QVONIAM autem. Casus: Papa concessit literas cum illa clausula generali, i. incerta respectu personarum, & quosdam alios. uel respectu rerum, & quibusdam alijs rebus. quæritur, an uigore dictarum literarum iudices habeant ante specificationem potestatem procedendi? & in fine determinat quòd non licet iurisdictio sit concessa in nube. Secundo quæritur si de

si de dicta clausula generali, in secundis literis cõcessis in specie oporteat fieri mentionẽ? & respondetur ꝙ non: quia species derogat generi quantum ad ea, quæ specialiter exprimuntur. In tex. ibi, talis, puta Petrus contra Ioannem. Ibi, Alios, non nominatos, sed postea nominandos. Ibi, A lus, scilicet rebus. Ibi, Se habere, ui debatur, ꝙ hoc si esset certa clausula pro relatione ad acta, ut. ff. de re iudicata l. ait prætor, in fi. & de re iudicata l. in summa. C. de err. aduo. l. fi. sed hoc non est uerum: quia indefinita iuncta signo particulari parit incertitudinem, donec declaretur. ¶ Et est ista litera in argumentum, quòd ualeat ista commissio circa Titium & aliquos alios, quos tibi Seius nominauerit, & idem in rebus, ut mitte Titium in possessionem talis fundi, & aliarum rerum, quas tibi Seius demonstrabit. ¶ In tex. ibi, potestatem, hæc quæstio determinabitur infra scilicet, quòd nõ habet potestatem exercitij: quia non est apta ad procedendum in causa, tamen iurisdictionem habet causalem & in habitu. licet non formalem in actu. & si uis rationem, considera, quòd iurisdictio datur a delegante; sed specificatũ, siue demonstratio fit a litigante: exercitiũ autem procedit ab utroque coniunctim. ¶ In tex. ibi, Speciales literæ, puta Caius, qui poterat specificare, interim specialiter impetrauit contra primum impetrantem.

¶ Ex hoc no. ꝙ incertitudo non ligat manus postea specificè impetrantis. ¶ † Not. quòd omne declarandum ante, quàm sit declaratum & incertum & non liquidum, non meretur executionem. ff. de uerborum obl. l. hoc iure. C. de compen. l. fi. & hic in fi. quia est potius in potentia, quàm in actu. Item not. ꝙ est aliquando iurisdictio initiata, non tamẽ plenè formata: quia res, uel personæ non sunt adhuc specificatæ: quandoque est plene formata per specificationem, quæ potest fieri etiam parte absente & non citata secundum Ioã. And.

2 ¶ † Sed, an delegatus potest ante specificationem subdelegare in totum. Respondeo sic: quia subdelegare non est procedere secundum Bern. & omnes; quod est

3 notabile. ¶ † Sed an perpetuata iurisdictione super specificatis intelligatur perpetuata etiam super non specificatis, uidetur ꝙ sic, quia super eadem causa complexiuè se habent l. j. ex quibus rebus ad eundem iudicem eatur: secus, si sint omni modo causæ separatæ. ff. de excep. rei iud. l. cum quæritur. Inn. super hoc

4 dicit pulchra uerba, & Cy. C. man. l. mandatum. ¶ † Cõsidera, ꝙ interdum delegatur iudicium uniuersale, ut petitionis hæreditatis. tunc perpetuatum super una re est perpetuatum super omnibus rebus eiusdem hæreditatis, & accessoriis tam præsentibus, q̃ futuris: qa propter naturam uniuersalis iudicij omnia ueniunt etiam minima repetita: quia una actio est inspecto iure, quod metimur ex persona agentis, ut ff. de petitio. hæred. l. licet minimam, & ff. si pars hæred. petatur l. j. in principio. Et tunc uerificatur regula, quæ dicit, ꝙ omnia ueniunt in iudicium, scilicet uniuersale, nisi sint

5 nominatim excepta, ut ff. de iudiciis l. solemus. † Interdum delegatur iudicium generale, ut negotiorum gestorum, uel tutelæ. nam tũc cum pro qualibet eius specie sit necesse eundem iudicem adiri, ut l. j. & 2. ex quibus re. ad eundem iu. ea. perpetuatũ in uno capitulo perpetuatur in omnibus, ne causæ continentia diuidatur,

6 ut C. de iudiciis. l. nulli. ¶ † Interdum delegatur multitudo diuersarum causarum, quæ se inuicem & iuris dispositione non contingunt; & tunc quia prorsus separatorum separatum est iudicium, ut no. C. de temp. ap. l. per hanc, & ff. de excep. rei iudi. l. ge, sed si ante, perpetuatio iurisdictionis in uno non inducit perpetuationem iurisdictionis in altero: quia separatorum separata est ratio, ut C. de don. inter uirum & uxo. l. si maritus; ff. de mino. l. Papinianus exuli. ff. de calum-

7 niatoribus. l. hæc actio. ¶ † Et no. secundum Inn. quòd qui habet actionem de pluribus rebus, non cogitur cumulare; sed põt de una re age-

a re, & de alia supersedere, [a] uide omninò Bar. ff. de uerborum obl. l. scire debemus. non ob. ff. de actio. emp. l. non est nouum: quia ibi sunt actiones eiusdem generis, & formæ, & super eadem re una est euictio, & non plures, licet purgetur pluribus modis: uel ibi cogitur cumulare nõ ꝑse, sed causatiue, si uult consequi integralem effectũ utriusq; iudicij, & hęc uera. ante enim aditã hæreditatem non potest cumulare hæreditariam actionem, quæ hæreditati nata est, sed hæredi ante aditam hæreditatem non competit; sed adita hæreditate potest edere unam actionem pro formali cõclusione ambarum actionum dicendo, & adhoc propono actionẽ ex empto, quia una est actio in genere, licet duæ in spe cie; & sic sufficit in libello generalis expressio actionis, & expone literam ibi, Mouere potest, non dicit ꝙ necesse habeat; & sic non facit contra Inn. Est igitur actio diffiniens quoddam mere intelligibile; sed actio diffinita est in materia sua, ut actio ex empto, & cæ-

8 teræ speciales. ¶ † Deinde no. secundum Inn. quòd tantum ualet expressio facta in iudicio, quantum expressio facta in rescripto; & est bene notandum. Sed hoc uerum est post specificationem & re integra: aliàs secus: quia plus operatur expressio, quàm clausula generalis, & sic patet quòd declaratio non fingit retro, quando interim superuenit obstaculum, quod habet

9 eam impedire. † Item quòd qui demonstrat, non dat. Item quòd iurisdictio potest esse absque exercitio. ff. de sta. ho. l. qui furem. sed interdũ est exercitium absque natura & radicabili iurisdictione. ff. de offic. præto. l. Barbarius. ¶ Ibi, Exercitium, in possessione fundatur, imo in publica utilitate saltem aptitudine. ¶ Nouellator tangit hic plura puncta, quæ non prosequor, quia esset nimis longum.

a *¶ vide pulchre per Ioan. de Imo. in c. inter dilectos, de fide instru.*

SVMMARIVM.

1 *Qualitas specierum restringit qualitatem generis.*
2 *Dictio, uel, posita subiunctiuè inducit similitudinem.*
3 *Generalis locutio non comprehendit ea, quæ specialiter debent designari.*
4 *Vbi deficit id, ad quod debet fieri comparatio, deficit & comparandum.*
5 *Papa quicquid facit potest dici gratia.*
6 *Viles personæ quæ dicantur.*
7 *Clausula, Quidam alij, in rescripto non comprehendit pauperem, uiduam, scholarem, legum Doctorem, Baronem, militem expeditioni uacantem; item nec patronum si actio famosa sit. num. 10.*
8 *Paupertas repentina est casus fortuitus.*
9 *Legum Doctores funguntur sacerdotio, & sunt personæ egregiæ.*
10 *Furiosi an includantur nomine personarum.*
11 *Multitudo effrenata quæ sit; & statutum de multitudine*

ut quomodo intelligitur.
12 *Clausula, Quidam alij, in Rescripto non comprehendit collegia.*
13 *Interpretatio restrictiua est terminus ad intra, extensiua ad extrà, similitudinaria termino ad intra adhaeret.*
14 *Similitudo est quaedam parilitas. & inter excedentia, & excessa locum non habet.*
15 *Ciuilibus causis delegatis, generalis clausula non comprehendit criminales, aut mixtas.*
16 *Clausula, & quidam alij, in rescripto contra priuilegiatum, uel in dignitate constitutam personam obtento, non comprehendit digniores, & magis notabiles.*
17 *Senex, an iuuenis, idoneior sit ad testificandum.*

EDES APOS. Per clausulam, Quidã alij, & Res aliae, positam in rescripto non continetur effrenata multitudo, nec psonae maiores, nec includuntur res maiores expressis, sed pares, uel minores, nisi maliciose fiat expressio. ¶Et duo facit. primò praemittit constitutionis causam. secundo constitutioně. ibi, Nos igitur. ¶Item secunda subdiuiditur in quatuor. nam primò prouidet circa personas; secundo circa multitudinem personarũ; tertiò circa res; quartò circa fraudulentam expressionem. secunda ibi, sed nec liceat. tertia ibi, Nec super maioribus. quarta ibi, si quis uerò.
1 ¶†Not. quòd qualitas specierũ restringit generis qualitatem. ff. de uino lega. l. fi. §. qui dulcia. Item copula inducit parilitatem, C. de sen. & interlo. om. iudi. l. cũ
2 solutum. †Item dictio, uel, posita subiunctiuè inducit similitudině, ut no. C. de ser. fug. l. si fugitiui serui, & co
3 aequalitatem, uel quasi, ut l. j. ff. de reb. dub. ¶†Generalis locutio non comprehendit ea, quae specialiter debent designari ff. de ritu nup. l. generali, in prin. Genus non deducitur ad actum specificum nisi per expressionem specierum. C. de iudi. l. licet. ff. de arbi. l. de rebus. ¶Casus. Statuit papa, ꝙ clausula, Quidam alij, non includat maiores personas, nec effrenatum numerum ꝑsonarum. Item ꝙ clausula, Quibusdam aliis rebus, uel negociis, non includat maiora, uel grauiora negotia, sed paria, uel leuiora. Item ꝙ expressio personarum, facta colore quaesito, & non animo procedendi uitiet clausulam generalem, ne impetranti patrocinetur do
4 lus, uel connectio causae, uel personae †est alia ratio: qa ex quo id deficit, ad quod fit cõparatio, [a] meritò deficit comparandum, ut ff. de condi. & demõ. l. in testamento. Idem puto, si exprimat, & dolo malo agat: quia magis delinquit, qui dolo impetrat, & dolo agit, q̃ qui dolose impetrat tantum, argu. l. j. C. de plus petitio, & non debet prodesse lis conficta, ut ff. de trans. l. cum hi. §. si cum lis, & ff. de execu. tu. l. athletae. §. amplius. ibi tex. no. & arg. ff. de nox. l. non solum. In tex. ibi, Sedes. non est uis, utrũ sedes scribat, uel pontifex. unde hic ponitur nomen sedis largè. ¶Ibi, Liberalem. opp. ꝙ non sit liberalitas, sed iustitiae exhibitio, arg. ff. de le. 3. li. 11. § si rem. nam ex debito officij papa tenetur causas delegare suadente
5 aequitate. ¶†So. dicit gl. quicquid papa facit, potest dici gratia: quia uniuersae uiae domini misericordia, & ueritas. unde quod emanat a principe, beneficium est praesertim ratione supremę authoritatis, A Ioue principium musae. i. sapien. Iouis omnia plena, & ipse debet exigere rationem a seipso: quia ratio debet reddi a capite. Ber. hic in gl. omnia plena sunt sapientia dei. Ibi, Gratia, not. ꝙ delegatio appellatur gratia largo modo; tamen stricto sumpto uocabulo aliud est rescriptum gratiae, aliud iustitiae. ¶Ibi, Maliciis, not. quòd maliciis hominum est obuiandum. [b] ¶†Ibi, Minores & uiliores,
6 quae dicantur personae uiles, habes C. de inces. nup. l. humilem, & insignis persona delinquendo fit uilis: quia omnem honorem reatus excludit, ut l. senatoris. ff. de ritu nu. & l. j. C. ubi senatores, uel clarissimi, tamě si finita est administratio, cum dignitas duret, bene durat priuilegium dignitatis. quia honoraria dignitate potitur. ff. de solu. l. quod si forte l. j. C. ubi senatores, uel cla. & l. fin. secundum Inn. quia etiam sine administrationis gradu dignitas retinetur, si bona gratia administratio est finita. †Sed nunquid per istam clausulam, Quidam alij, includantur pauperes, qui propter paupertatem se defendere non possunt? dic quòd non: qa paupertas excusat. ff. de
8 procu. l. Titius. & nota, ꝙ inopia repentina dicitur casus fortuitus, ut ff. de admi. tu. l. si res pupillaris, licet quandoq; purgetur per uerbera, & uerba, eo. ti. l. ob faenus; & tunc in clausula indifferenti benej includitur pauper: quia paupertas nocet, quae captiose prouenit l. pen. ff. de iure dot. ¶Sed nunquid includãtur uiduae? dic ꝙ non: quia habent priuilegium fori, ut l. j. C. quãdo imperator inter pupillos & uiduas, & c. significantibus, de offi. dele. per Inno. ¶Sed nunquid includuntur scholares. qui habět priuilegium aut. habita. dic ꝙ nõ, ar. s. eo. c. cum ordinem. ¶†Sed nunquid includantur
9 legum doctores? dic ꝙ non: quia fungũtur sacerdotio, ut l. j. in prin. ff. de iusti. & iur. & quia sunt psonae egregiae, ut ff. de iureiur. l. ad egregias personas. Item barones non includuntur in simplici clausula; & istud nomen, baro, est nomen potestatis & excellentiae, ut not. in cle. j. de baptismo. Milites etiam expeditioni uacã
10 tes. ff. de testi. l. 3. §. pen. ¶†Sed an nomine personarum includantur furiosi? nam furiosus non dicitur persona, & quod ab eo fit, casu fortuito dicitur fieri, non ab homine; & dico quòd propter factum suum non includitur l. fi. in fi. ff. de admi. tut. Item si sit actio famosa, non includitur patronus, ut l. non debet. ff. de dolo. Item no. hic, ꝙ maius includit minus, sed non ě contra: tamen qui excludit minus, excludit maius, ut. ff. de
11 sena. l. qui indignus. ¶†Ibi, Multitudinem effrenatam, id est ultra xl. homines etiam de eodem facto non potest fieri accusãtio eodem libello. Item no. ar. ad statutum, quod loquitur de multitudine hominum, intelli ge singulorum, sed uniuersitas, & collegiũ loco unius personae funguntur, ut ff. de fideiuss. l. mortuo, & l. me-
12 tum. §. animaduertendum, ff quod met. causa. †Tamen quantum ad praesentem tractatũ nõ puto, ꝙ sub clausula, Quidam alij, intelligantur collegia, sed tantum singulares personae. Nam cum uera praedicatio sit de rebus naturalibus, & non fictis, & collegium non natura, sed artificio hominum constet, merito non continetur appellatione personae nisi per interpretationem extěsiuam, quae non habet locum in rescriptis: quia stricti
13 iuris sunt, ut hic patet. † Et unum scias, ꝙ interpretatio restrictiua est terminus ad intra: sed interpretatio extensiua est terminus ad extra. sed interpretatio similitudinaria accedit magis termino ad intra, quam termino ad extra C. de reuocand. don. l. his solis, & l. fi. C. de

a ¶ *Quando deficit id, ad quod fit comparatio, deficit etiam comparandum, unde Barba. in rubr. infra de in. dum allegat l. in testamento, hic allegat.*

b ¶ *Adde text. & ibi Barb. hoc bene declarantem in l. in fundo ff. de rei uin.*

a ¶*Similitudo est quædam parilitas, sæpe al a lego ista uerba Bal. hic, & habeo multa aggregata ad hoc in uno consi. d. Thementi de Curte, cuius consilij habeo originale.*

b ¶*Ciuis utilissimus ciuitati dicitur pretiosior alijs.*

14 C.de indi.uidu.† ¶Et no.quòd similitudo [a] est quędam parilitas, & non habet locum inter excedētia & excessa.ff. de iurisdi. om.iu
15 di.l.si familia.† Item si delegantur quædam causæ ciuiles, in generali clausula non intelliguntur criminales, uel mixtæ, sicut nec in mandato procuratoris, ut in c.2.de proc.in cle. ¶Et prædicta faciunt ad quæstionem de eo, qui in se suscepit periculum latronum, addita clausula generali, ꝙ non intelligat ista clausula de similibus, puta casibus, qui de cœlo descendunt, quibus humanæ uires nō possunt resistere.ff. de dam.infec.l.fluminum.§. seruus.ff. de ꝓhen.empt.l.fistulas.§.frumenta.¶Ibi, Personas, idē in rebus, cū sit eadem ratio, ar.ff. de uul.sub.l. qui plures liberos, in prin. ¶Et no.ex clausula speciali generalem & confusam interpretari. ¶Ibi, nō ut uelit. Not. ꝙ ista negatiua, quia uenit ad elidendum rescriptum, debet probari per negantem: tamē potest probari per coniecturas, arg.ff.de leg.j.licet imperator. ¶Gl.quærit, de qua maioritate intelligatur litera? Respondeo, non de qualibet minima, uel media; puta si expressi bouem, & uolo agere de equo, sed de ea, quæ pertinet ad aliam speciem iurisdictionis, puta si impetraui super decem, & quibusdam alijs quantitatibus, non potero experiri de causa mixti imperij, puta ultra trecentos aureos, ut no.ff.de iuris.om.iud.l.imperium: quia bassa iurisdictio altam nō includit: quia termini sunt ualde distantes. ¶Item causa dicitur magis ardua ratione scandali secundum Inno. quòd no. Item seruus quādoque dicitur minor & pretiosior. ff. de offi. præsidis. l.6. puta cum ex eo pendet status, & euersio patrimo-
b nij. sic & ciuis [b] utilissimus ciuitati dicitur pretiosior
16 alijs; quod no. † Item si impetrauit contra Titium militem, & quosdam alios, non includitur tribunus militum. ff. de testa. mili. l. quòd constitutum. Item si impetrauit contra Titium legum doctorem, & quosdam alios, non includitur doctor in theologia: quia dignior: digniores igitur uocantur personæ magis notabiles; quod relinquitur arbitrio iudicis secundum Innocen. arg.ff. de testi.l.final. in fi.arg. ff. de rei uin.l.in fundo. ¶Item qui nominat laicas personas, nō potest causas extendere ad clericos secundum Inno. Item nec personam maiorem potentia, uel diuitijs secundum Inn Sed quod de diuitijs dicit, nō puto uerum, nisi sit persona nobilis, seu spectabilis reputata, quod sæpe ex diuitijs surgit: facultates æquiparantur dignitati.ff.de administratione tutorū.l.tutor secundū dignitatem; per se diuitiæ non faciunt quem melioris famæ. unde in tutoribus magis attēditur uita, quam diuitiæ, ut ff.de suspe.tut.l.suspectum tutorem, in prin.& ff.de testib.l. testium, in prin. & l.in testibus.& prædicta faciunt etiam ad quæstionem testium, qui dicātur magis idonei. Item ad tabelliones, quis dicatur magis idoneus, ad discretionem iudicis pertinet.ff.de edē. l.si quis ex argentarijs.§. quid ergo. Tamen not.quòd
c ubi quærimus [c] de simplici iustitia, non curamus merita personarum, ut ff.de leg.2.l.cum pater.§.
17 rogo. ¶†Et an dicatur magis in testificando idoneus senex, quam iuuenis, not. in l. cum quid ff. si

c ¶ *Vbi quærimus de simplici iustitia, non curamus merita personarum, sic etiā alibi dicit elegans text.*

cer.pe. ¶Quærit glo. qualiter ꝓbetur, quòd quis non uelit uti? Et respondit, quòd eo ipso, quòd primo descendit ad æquales, uel minores, nisi aliqua ratio excuset, ut quia copiam illius habere non possit, ut ar.ff.de admi. tu.l. cum plures.§.6. Et no. ualde istam gl.

in c.ex tenore.j. de foro compe. quòd ita sumus uiduis & pauperibus in iustitia debitores, quòd alijs in iustitiam facere non debemus; pondera tamen, quia contra ista uerba Bal. hic facit ea omnia, quæ cumulauit. d. Iaf. in auth. iubemus, in 3.col.C. de in. uidelicet quòd propter magnam legalitatem personarū licitum est recedere a regul. iuris, uide ibi scripta plene per Iaf.

SVMMARIVM.

1 *Citatus per primas literas, si citatur per secundas, consequitur declinatoriam utriusque fori.*
2 *Impetrare an possit quis duplices literas super eodem.*
3 *Vbi duo propter unum, utrobiq; tantum unum.*
4 *Imperator quare nō possit quod alicui concessit feudum ei adimere, & alteri conferre; quemadmodum iudices potest.*
5 *Imperator non potest illud, quod absurdum est posse.*
6 *Imperator concessit mihi in feudum castrum sancti Pauli cum suo territorio postea concedit tibi castrum S. Ioannis cum sua diœcesi. quæritur ad quem pertineat uilla diœcesis sancti Ioannis, sita in territorio sancti Pauli.*
7 *Impetrans renuntiando primis literis an possit facere conualescere secundas.*
8 *Citatio facta uigore rescripti, cuius commodo actor postea priuatus fuit, an præscriptionem interrumpat.*
9 *Impetrans secundas literas an teneatur facere mentionem prioris rescripti exceptione elisibilis.*
10 *Duo se gerunt pro papa: impetrans ab eis castrum in feudum, & iurans utrique fidelitatem pro se & successoribus canonicè intrantibus, utrū in omnē euentum habebo feudū.*
11 *Ligium iuramentum potest tantum uni præstari.*

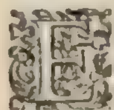

EX TENORE, qui contra unum super eodem negotio impetrat ad diuersos diuersa rescripta, & eis utitur, perdit cōmodum eorundem. secunda pars ibi. Nos igitur. ¶Casus. Nicolaus sacerdos de Culleualis impetrauit literas ad certos iudices contra abbatem de Becco, & fecit eū citari coram ipsis, qui abbas comparuit, & iudices acceptauerunt comparitionem suam, & fecerunt abbati magnum honorē, unde dictus sacerdos cępit dubitare de ipsis iudicibus, & statim impetrauit alios iudices, & fecit abbatē citari uigore secundarū literarū. Demū abbas facit citari dictū sacerdotē ad prosecutionem litis, qui sacerdos obiecit, ꝙ habebat dictas secundas literas, quarum authoritate dictus abbas erat etiam citatus. papa attendens, ꝙ iste sacerdos fuit in dolo impetrando duo rescripta, & faciendo citari aduersarium super utroque, considerans, ꝙ fraus & dolus alicui prodesse non debet, decreuit prædictū sacerdotem carere commodo literarum, seu utriusq; rescripti. ¶Ibi, Quis.i.iudices. Ibi, Aduersam, s.abbatem. Ibi, Eis, scilicet primis. Ibi, Litigare, dubitans de primis iudicibus, qui fecerant abbati honorem, quando comparuit coram eis: sed ista causa est nimis sitpina. Ibi, Reuocare, ratio, quia in eis non fiebat mentio de primis; & ideo dicebat Abbas non teneri respondere coram secundis. Ibi, Duas commissiones, i. duo rescripta super eadem causa ad diuersos iudices. Ibi, Quia fraus & dolus, not. text. concordat.ff. de

neg. gest.l. siue hereditaria, ut C. de leg. & consti. l.
1 non dubium.ff.de fur.l.itaque fullo.¶† Ibi, Vtriusque.
no. quòd citatus per primas literas, si citatur per secundas, consequitur declinatoriam utriusque fori. Et glo. innuit, quòd etiam sine exceptione sit tutus reus ipso iure ab utroque foro. & istud est uerum mediante officio iudicis, quòd succedit in locum deficientis exceptionis, ut ff. de peti hære.l.planè,& l.fi.¶ Nam hic nondum erat statutum de priuatione impetrantis. & exceptiones debent fundari super iure disposito, non super iure disponendo.i.statuendo de nouo. & hic apparebat de calumnia impetrantis; ideo papa supplet ex officio, ar.ff.de bo.lib.l.qui cum maior.§. si patris. & facit pro glo. quia primis literis uidetur renunciatum, ar.ff de mino.l.si filius. Secundæ autem sunt nullæ. quia non fecerunt mentionem de primis obstantibus. Item essent necessariæ duæ exceptiones, una coram primis, alia coram secundis: quia duo sunt fori. doctores communiter tenent, quòd sit necesse opponere declinatoriam fori, & rescripti. ¶ Not. quòd secundæ literæ, quæ non faciunt mentionem de primis, non
2 tollunt primas. ¶† Quæro, nunquid quis possit impetrare super eodem duplices literas? glo. dicit, quòd ad cautelam potest, sed non in fraudem, & apparet fraus ex processibus duplicatis: secus, si non procedit nisi ex unis literis, quas solas præsentauit: sed, si præsentauit ambas, caret utrarumque commodo: quia præparauit se, ar.ff.de inoffi.testa l. quemadmodum. C. de transac.l. si quis maior; & per hoc soluantur opiniones contrariæ: quia quidam dicunt, quòd punitur eoipso, quòd impetrauit; alij, quòd non punitur, nisi ipsis utatur, ar. ff. de in ius uo.l.quàuis.¶ Porrò in sinu impetrantis est rescriptum ante, quàm præsentetur, ut no. Inno. j. de
3 resti.spo.c.ex conquestione.¶† Nota ergo, quòd potest bis quis impetrare unum & idem in forma, & data. ¶ Item possunt de una impetratione fieri duo instrumenta: quia licet duæ sint scripturæ: una tamen est realitas. ff de testa.l.unum: quia unum est intellectuale, ut not.ff. de testa.l.j & est arg. quòd debitor de eadem solutione possit habere duo instrumenta: sed in hoc est cauendum, ne possit dicere se bis soluisse, ut dicit illa glo. sing. C.de discussio.l ne casu, lib.10.& ideo sic debet concipi scriptura, ut testificetur de eadem hora & puncto uel ponantur illa uerba computatiua, omni alia refutatione.¶ Item not. quòd ubi duo propter unum, utrobique tantum unum, unde si sunt duæ scripturæ propter unum contractum; utrobique ta-
4 men est tantum unum, id est unus contractus. † ¶ Sed quare si imperator concedit per literas suas feudum, non mihi illud adimere, & alij conferre potest? ut in c. j. de natura feudi.& secus, si concedit mihi iudices? respondeo, feudum non est sibi apertum, ut in c.j. qui successores teneantur, col.x. Item qui tenetur me iuuare, non tenetur me subiugare, ut ff. de ritu nup.l. proxime. ¶ Item quia imperator & quicunque dominus submittit se iudicio parium tacitè ex natura feudi, ut c.j. §.fi. de milite uas. qui contumax est; ergo non potest pœnitere, ut ff de iurisd om.iud.l.est receptum.& hæc ex l.anomala, quæ maior est, quàm sit iurisdictio principis. ¶ Item qui stipulatur feudum, stipulatur patientiam domini, & sic factum, cum sit species seruitutis, ar. ff. de uerb oblig.l.2.§.quædam partis, in glo. ordinaria; ergo obligatur ex necessario uinculo, insti. de obliga. in princ. Alij dicunt contrarium, dummodo principes faciant plenam mentionem de scientia, & qualitate scientiæ: quia de hac potestate, quam tu uocas anomalam, non reperitur.l.cautum, nec opinione doctorum; sed integrale nomen est inuentione nostra. ¶ Item per feudum acquiritur ius ad rem, & in re, & ius quod quæritur in re, est ius utilis dominij, quod ex consensu & traditione nascitur, quę sunt de iure gē.
5 ¶† Item imperator non potest id, quod absurdū est posse, ut ff.de uerb.sig.l. Nepos Proculo. Sed per rescriptum iustitiæ solū exercitiū demandatur, & delegatus non sua, sed eius, qui mādauit, iurisdictione utitur, ut ff.de offi.eius, cui manda.est iurisdictio.l.j §.qui māda
6 tam. †¶ Sed pone, imperator concessit mihi in feudū castrū sancti Pauli cū suo territorio, deinde concessit tibi castrū finitimū sancti Ioannis cum sua diœcesi.accidit, quòd quædā uilla est de territorio sancti Pauli & diœcesi sancti Ioannis. quæritur, ad quem pertineat dicta uilla? Considera, an territorium sit magis uniuersale, quàm diœcesis, uel è contra: quia minus uniuersale detrahit magis uniuersali.¶ E' contra uidetur, quòd prior tēpore potior sit in iure; & hæc uera, ne rescriptū trahatur ad iniuriā alterius, ar.ff.de uul. substitu. l.ex facto, in prin.& quod no.in l.si qua loca.C. de fundis & saltibus rei dominicæ, lib.11.& C.de silentiarijs l.decurionibus, lib.12. Non ob.ff.de usufru.leg.l.si alij. quia ibi testator de re propria disponendo non sibi facit iniuriā deinde distingue, ut in glo. aurea, q̄ est hic. ¶ Demum opponitur, quòd iste, qui cōmisit istā fraudē duplicandi iudicij, perdat causas causæ, ut C. de asser. tol.l j.in fi.So.ibi speciale fauore libertatis uel ibi loquitur lite contestata, hic in exordio litis.prima uera. ergo, si ageretur de libertate, priuaretur funditus iure suo. Idem in præiudiciali de personis, ut insti de act.§. præiudiciales, Quicquid dicat Cyn. secundum Pet. C. de iud.l.nulli. Op. quòd cogatur persistere in prima lite, ut C.quō & quando, in auth. qui semel. Sol. ibi petebatur procedi. hic autē declinabatur forum ¶† Quæ-
7 ro, an possit impetrans renunciando primis literis facere secundas conualescere? & potest argui ꝙ sic per ea, quæ no.ff.de ui & ui arma.l.cum fundum.§.fi. ff. de acqui.pos.l.naturaliter.§.nihil cōmune. ¶ Item op po. de.l.in criminali.C.de iurisdic.om.iudi. Sol. aliud est examen uetitum, ubi perditur litis substantia: aliud
8 declinabile forum ubi perditur litis instantia. ¶ Quęro, pone, per citationem fuit præscriptio interrupta. postea autem priuatur actor cōmodo literarum, nunquid illa interruptio aboletur? Respon. sic, quia hic dicit, ꝙ caret cōmodo literarum. & hoc propter dolum finitur instantia cum suis effectibus: secus, si finiretur solo temporis cursu. Nam tunc durat ciuilis & perfecta interruptio, ut l. cum lite mortua.ff.iudic.sol. per Bar. quia iam factum est, quod fieri non restat, arg.ff. de contrahen. emp. l. cum manu sata § j. in glo.cum iam forte deficiente causa, quæ sortita est suum finem, non cessat effectus.ff. de his, qui sunt sui, uel
9 alie. iuris.l. patre furioso. ¶ † Quæro generaliter, nunquid si primæ literæ possunt per exceptionem elidi, sit necesse, quòd in secundis fiat mentio de literis inualidis? dicit Ber. quòd non; quod est uerum, si apud impetrantem est ius elidendi: secus, si apud aduersarium, ut hic. Argumentum contra, quòd debeat expectari rescissio literarum ad hoc, ut secundæ sint efficaces. C. qui tuto. da. pos. l. curatorem, in uerbo, remoto. Nam etiam si princeps ex certa scientia idem concessisset, ualet ergo.ar. ff.de pac.l.tale pactū.§.fi.tamen si dolo tacuit, sibi imputet

putet. Nam & si princeps sciret animi qualitatem, id est dolo facere, nunquam concessisset literas, licet negocium de se suadeat concedi. Nam uitio personæ, nō uitio negocij hoc contingit. eod. titu. c. super literis. ȷ.

10 ¶ † Pone impetraui a duobus, qui gerunt se pro papa, unum castrum in feudum, & iuraui utrique fidelitatē pro se & successoribus canonicè intrantibus, an in omnem euentum habeo feudum? uidetur q sic, quia alterum caput est uerum de necessitate. In contrarium uī, quòd ex neutro capite, quia uir duplex animo inconstans est oibus uijs, ut in Prouer. & transumptiuè Iaco.

11 j. c. † & quia ligiū iuramentum non pt pstari nisi uni. s. uerò papæ, quem debeo nominare in iudicio, & probare. Solu. istud iuramentum habet tacitam conditionem, si sit papa: quia istud uerbum, canonicè, toti ordini est cōe, & totum subformat, arg. ȷ. de ap. c. 2. requiris: quia una pars gñalis, uel subiunctiua totam orationem qualificat, ut. ff. de iur. & fac. ign. l. regula. §. fi. & ȷ. e. c. causam, quæ, & ibi no. Et ideò in omnē euentum, nec non medio tpe sum securus. sed non dr hoc factum dolo, sed ad cautelam per gl. notabilem, quæ est hic, & pro ipso feudo non teneor iurare fidelitatē alicui alteri domino, & baroni, uel ciuitati, ex quo iuraui papæ: quia feudum ligium est, quod plures dominos pares simul habere non potest. ¶ Et no. quòd non cogitur quis habere alium dominum, nec e contra uasallum, ar. ff. de contrahen. emp. l. cum seruo.

SVMMARIVM.

1 *Pauperem se fingens impetrando nihil agit.*

2 *Clausula ista. si dignus existeret ad obtinendum, tacitè intelligitur in literis.*

3 *Literæ papæ debent emanare cum magna moderatione & moderamine inculpatæ scriptura.*

4 *Pro uno nummo non soluto quis cadit à magna emphyteusi; & nume. 7,*

5 *Dictum testis, uel Instrumentum si est falsum in uno minimo, an totum uitietur?*

6 *Scripturam testamenti propria falsitas, etiam modica, omnino uitiat. ficta autem falsitas in ea duntaxat parte, in qua fingitur.*

7 *De Modico quando sit curandum, uel non. distin. 11.*

8 *Notarius ob falsitatem in uno nummo an uituperari debeat.*

9 *Modica ingratitudine non priuatur quis feudo.*

10 *Modicum interuallum temporis non inducit diuersitatem actuum.*

12 *Laudum Arbitratoris pro modica læsione ad arbitrium boni uiri reduci non petitur.*

13 *Modica quantitas in materia iudicialis læsionis quæ sit.*

14 *Statuto, quòd extrahenti sanguinem in palatio manus amputetur, non punitur modicum sanguinem eliciens percutiendo quem in naso.*

15 *Expensa modica facta in re, ex qua quis fructum, uel utilitatem capit, non est curanda.*

16 *Præbenda concedi non potest nisi clericis, uel clericatum assumpturis.*

17 *Rescriptum ad præbendam obtentum per laycum asserentem se clericum, etiam sub expectatione, non ualet. Secus si non dixerit se clericum, & post impetrationem clericus efficiatur.*

18 *Ordinatus ad titulum sui patrimonij sufficientis, an teneatur in rescripto ad beneficium facere de illo titulo mentionem.*

19 *Literæ obreptitiæ ad beneficia sunt nulla.*

20 *Conditionis defectus, si ea ex parte ante inest, impedit literas nè producantur in esse, si ex parte post exceptionem parit ad elidendum.*

21 *Exceptione tutus in dolo esse non dicitur.*

22 *Papa si scienter scribat pro indigno, an ualeat rescriptum.*

23 *Mandato Papæ, quòd impuberi de beneficio curato prouideatur, an sit parendum.*

24 *Mandato principis cōtra ius naturale impunè non paretur, & quid si mandatum sit contra ius positiuum.*

25 *Sufficiens beneficium uel insufficiens qualiter dicatur.*

26 *Clausula, Non obstantibus exceptionibus, quas exceptiones remoueat.*

27 *Clausulæ nimis generales sunt captiosæ.*

CVM adeò. Qui impetrando se facit indignum, non consequitur commodum literarum, ut quia mendax. Pone. Rex Franciæ scripsit papæ pro me beneficiando; accessi ad curiam. Interim rex decessit. Papa hoc ignorans mihi concessit. uidetur, quòd non ualet, quia ubi deficit contemplatio. deficit contemplatum. ff. de contrahen. emp. l. arboribus. dico ualere, quia hæc fuit contemplatio impulsiua. ff. pro so. l. socium, qui. ¶ Impetrans & beneficiandus non debet tacere seipsum iam beneficiatum, argu. ff. de contra-

1 hen. emp. l. cum seruum. §. fin. ¶ † Qui fingit se pauperem impetrando, nihil reportat, nisi uentum. C. de mendicantibus ualidis, lib. 11. l. 1. ¶ Non ualet rescriptum impetratum ad beneficium obtinendum de beneficio impetrantis, quod tunc temporis obtinebat, nō faciens mentionem. secunda pars ibi, cum si literarū. ¶ Casus, quidam clericus. P. nomine impetrauit literas a domino papa, ut præpositus & clerici de Glangossa reciperent eum in fratrem & socium, non facta mentione, q ipse. P. haberet sufficientem præbendā in ecclesia Modicensi, nec etiam q esset clericus, Præpositus ostendit istas literas Archiepiscopo Mediolanensi. Archiepiscopus fuit admiratus, q papa scripsisset, pro dicto. P. cum esset canonicus & præbendatus in ecclesia Modicensi. Papa dicit, quòd literæ suæ semper sunt cum moderamine intelligendæ & scribendæ & quòd non debet admirari cum in literis non fiat mentio, quòd esset canonicus Modicensis, nec quòd es-

2 set clericus. † Præterea in literis intelligitur tacita conditio, si dignus existeret ad obtinendum illud beneficium, quod impetrauerat. Et ideo concludit, quòd literæ sunt subreptitiæ, quòd impetrauit tacita ueri-

3 ta ueritate, & ideo est indignus. ¶ † Ibi, Moderemur, no. q literæ papæ debent emanare cū magna moderatione; & cū moderamine inculpatę scripturæ. & tñ qſt que papa obliuiscit eius, qđ fecit, qa hō ē, & sępe patit lethargū nō ob. C. de ꝯhen. & commit. stip. l. magnā, ubi non est licitum obliuisci: quia ibi loquit in debitore q ad id implendū erat obligatus. ¶ No. hic, q literę dominorum non sunt calumniandæ. ¶ Ibi, Sufficientem, quid si esset insufficiens? dicit glos. quòd idem. Vnde ista dictio, sufficientem, supponit pro facti narratione, non pro iuris dispositione. Et sic not. quòd de modicis nō est curandū, ut. ff. de dā. infec. l. si pprietarius,

4 & insti. de re. diui. §. gallinarum. † Nam certum est, q unus numus est modicum quid: tamen pro uno numo non soluto cadit quis a magna emphyteusi, ut not. C. de sacrosan. eccl. aut. qui res iā di

a ctas. Item ex paruo [a] defectu in cidit quis in magnam pœnam cō

a ¶ *Adde in materia ista singulare dictum Bal. super primo decret.*

 tra-

Bal. quod sæpe soleo in actu practico magni facere in l. pacta conuenta, de contra. empt. quam legit post §. quinimo. ubi dicit, quod propter unum quodque capitulum, licet minimum, non obseruatum, etsi non respiciat substantialia contractus, repellitur quis ab agendo, quod fixum cordi tene: quia ualde utile & quotidianum.

tractus: quia non seruat formam
contractus, quæ ex integritate cõ
sistit, ut. ff. fami. erc. l. hæredes. §.
5 idem iuris. ¶† Item si dictum te-
stis, uel instrumentum est falsum
in uno minimo, totum uitiatur.
9. di. c. ult. adde. ix. di. ad sacras.
3. q. 9. dura, & c. nihilominus. Vel
dic hoc uerum in teste. Sed in in
strumento, aut est falsum multũ,
& totum uitiatur. aut parum, &
tunc utile per inutile non uitia-
tur, ne per paruam rem maiori
rei quantitate & authoritate prę
iudicetur, arg. ff. de in integ. resti
6 tutio. l. scio. ¶† In scriptura ta-
men testamenti, ubi euidentior
debet esse ꝓbatio, & cessare omnis suspicio, dicit Ber.
hic, quòd nullum debet esse uitiũ falsitatis. dic, ut not.
in l. edicto, in prin. C. de edic. diui Adri. tol. Et hoc, qñ
est ꝓpriè falsũ. i. mutatio ueritatis: secus si impropriè,
i. ficte, quia nõ nocet in alia parte, in qua cessat fictio.
7 ff. de fal. l. filius. §. sequens quæstio. †¶ Sed alibi dicit̃,
b ꝙ de modico nõ est [b] curãdũ, ut.
ff. de mino. l. si sine. § j. ff. de con-
trah. emp. l. res bona fide. Ibi gl.
dicit, ꝙ per unũ numum non so-
lutum tota res perditur, & cõtra
ctus rescinditur, & est bene nota-
8 bile. † Econtra. ff. de dolo. l. si o-
leum. §. fi. cum. l. seq. quia qui pa-
rum transgreditur, non uitupera
tur, ut. ff. de condi. & demon. l.
quamuis, & ideo propter falsita-
tem in uno numo, notarius nõ de
bet uituperari; quòd est uerum ex
iustitia dispositionis, sed de iusti-
tia rigoris bene ueniret uitupe-
randus, ut no. ff. de his qui no. in-
fa. l. quid ergo. §. pœna grauior, & ff. de pęnis. l. recipié
9 dum. §. furta. ¶† Item habemus, ꝙ propter modicã in
gratitudinem non priuatur quis feudo, nec exhæredat̃
filius, nisi propter magnam causam, ut in x. col. Et ideo
ad ultimas curationes requiritur morbus proportio-
natus, quia non pro qualibet febricula recurrendum
10 est ad apothecam, seu scamoneam. † Item dicit lex,
modicum interuallum temporis non inducit actuum
diuersitatem, sed identitatem; & sic de modico tempo
re non curamus, ut. ff. si quis cau. l. & si post tres. de lo
ca. ca. potuit. ff. de rit. nup. l. plerique: quia modicum
interuallum quædam continuatio est, ut no. de act. &
obl. ff. l. pen. argu. contra. ff. de uerb. obliga. l. j. §. cum
adijcit, in fi. hoc tenet Archidiac. in c. ultimo. de offic.
11 deleg. li. 6. † Sol. super isto brocardo dicit, quòd aut
agimus de iure communi, aut de beneficijs, quæ sunt
contra ius commune. primo casu curamus de modicis.
secundo casu non curamus, ut. ff. de in integ. restitu. l.
scio. secundum Dy. ¶ Vel dic, quòd aut loquimur de
mendacio, & ueritate, & tunc curamus de modico
mendacio, quia uitiat, ut hic, præsertim in lucro ca-
ptando. aut loquimur in iuris remedijs; & contra ius
commune non datur remedium pro modica re, quia
pro tam parua re non indiget subsidio extraordina-
12 rio; † & ideo pro parua læsione non potest peti lau-
dum arbitratoris reduci ad arbitrium boni uiri. Præ-

b ¶ Vide ad ista dicta Bal. hic Barba. in consi. 36. in fi. in 2. uolu. & in consi. 4. in 14. col. & se in 1. uolum cum his quæ scripsi super Ias. in l. si quis maior, circa princ. v. col. C. de trans. & scripsi etiam alia super Ias. in aut. quas rem, in v. col. circa me. C. de sacrosan. eccl. Fran. Parma.

terea hoc uidetur ei a partibus tacitè concessum, ut
possit lædere in modica quantitate propter execran-
das lites, ut not. ff. de arbit. l. sed si in seruum. §. si
quis iudex, & l. si de meis. §. recepisse quia maius est cõ-
modum pacis & concordiæ, ad quod fuerunt inuen-
ta arbitramentalia compromissa, quàm sit istud pa-
c ruuum damnum: sicut dicimus [c]
malum est perdere cappam, sed
13 melius est seruare uitam. † hoc
casu dicitur parua quantitas cõ-
paratiuè. nam si esset quæstio de
mille modijs frumenti, & læderet in x. modijs, dici-
tur parua quantitas, ut not. in d. l. si proprietarius, in
14 gloss. ordinaria. † aut loquimur de uitio corporis;
& tunc paruum uitium non nocet, ut. infra de cor-
pore uit. ca. Thomas, &. ff. de ædil. l. cui dens abest;
& ideo si statutum dicat, quòd si quis extraxerit san-
guinem alicui in palatio, puniatur pęna manus, non
intelligitur de illo, qui percussit quem in naso, unde
aliquantulum sanguinis exiuit. quia esset nimis du-
ra interpretatio, & statuta debent humanè intelligi
& quia genus pœnæ corporalis hoc indicat, argu. ff.
15 de sica. l. in lege. † ¶ Item de modicis expensis non
est curandum, si percipit fructum, uel alicuius usus
utilitatem maximè gratuitam, secus, si nullam. ff. com
modati. l. in commodato. §. 1. ff. de pign. act. l. si ne-
cessarijs, & l. cum his. §. fina. ¶ Ibi, Attendisses, quod
16 debet fieri. suprà eodem. cap. ad aures. ¶† Ibi,
Nec clericus, ei, qui non est clericus, non potest præ-
benda concedi, nisi dicatur in literis, quòd intendit
clericari, & tunc antequam executores assignent
præbendam, debet assumere clericatum secundum
Colle. & ponitur hic clericus propriè, non pro sim-
17 plici scholari. † ¶ Si quis asserit se clericum, & non
est, non ualent literæ etiam sub expectatione, quia
sunt subreptitiæ, quæ non possunt conualescere, arg.
in l. & si conditionalis. ff. de aut. tuto. Si autem non
dixit se clericum, conualescunt, si facit se clericum
legitimis temporibus ordinari, ut no. in c. si eo tpe, de
rescri. li. 6. & in c. si pauꝑ, de præben. c. li. Non ob. ff. de
excu. tut. l. cũ ex oratione, ubi inspicit̃ uitiũ, licet ille
actus possit postea legitimo tpe & nouo statu iterari:
qa ibi loquitur in actu, q nõ recipit suspensionẽ tẽpo-
ris, qui nunquã conualescit. ff. de aut. tuto. l. obligari. §.
tutor. nã ibi authoritas nõ recipit dié, uel conditionẽ
18 & ideo posterior cõsensus non ualet. ¶† Sed nunquid
ordinatus ad titulũ sui patrimonij sufficiẽtis teneatur
de isto titulo facere mẽtionẽ? Rñdeo nõ, qa licet sit ti
tulatus, nõ tñ est bñficiatus. ff. de condi. & demõ. l. mea
res. C. loca. l. q rẽ propriã. ff. de acq. pos. l. 3. §. ex pluri-
bus. & tñ de modico bñficio dẽt fieri mẽtio, ut no. j. e.
c. sup literis, in gl. ex hoc patet. Ibi, ꝯditio, hæc cõditio
ita cõcipit̃, si dignus non sit idoneus. nã naturaliter qs
19 est dignus, sed tñ non est idoneus ẽm Io. And. ¶† No.
diligenter, ꝙ literæ obreptitiæ ad bñficia sunt nullæ.
Nã rõ est, qa deficit tacita conditio: qa q mẽtit̃ se fa-
cit indignũ, ut. ff. de fideius. l. si dubitet̃. §. ita demũ, &. ff.
ad leg. Fal. l. hẽditatẽ. §. fi. C. de nõ nu. pec. aut. q ẽ pro
20 priã. † vñ tacitæ cõditionis defectus ĩpedit literas, ne
ꝓducant̃ in esse nã idẽ operat̃ tacita cõditio, qđ expſ
sa, ut not. ff. de pac. l. itẽ qa. & hoc uerũ, qñ tacita con-
ditio est ex parte ante rem productã in esse: sed si ex
parte post, quia processit origo, opus est exceptione,
ut. C. de præci. impe. offeren. l. uniuersa. ff. loca. l.
21 qro. §. iter locatorẽ, & l. ita demũ. ff. de arbi. ¶† Hæc ta
men

c ¶ Malum est perdere cappam, sed melius est seruare uitam.

men exceptio impedit periurium: quia impedit pœnam committi: sed periurium est pœna, ut.ff.de ope. libe.l.si libertus ita. nã non est in dolo, qui est exceptione tutus, ut.ff.si cer.pet.l.lecta.§.dicebam, & ff.de
22 libe. cau l.uel obligatus.§.j ¶†Quæro, quid si papa scienter scribat pro indigno? Respondeo, si constat de certa scientia, non potest pronunciari rescriptum non ualere; tamen esset expectãda secunda iussio, ut ĩ eo.
23 c. siqñ † ¶Quid si papa mãdat prouideri impuberi de beneficio curato, facta métione, in literis de impubertate obtemperandum est literis, de æta. & qualita.c. eã te, per Inno. Ego dico, ꝙ aut est proximus pubertati, & tunc obtemperandum est literis. aut non est doli capax, & tunc expectanda est secunda iussio. & si esset infans, non esset procedendum ad executionem literarum propter naturalem incapacitatem consilij.idem, si esset furiosus, uel prodigus, cui per sñiam esset bonis interdictũ: quia ei gubernacula tradenda nõ sunt.
24 C.de sen.pas.l.in quæstione testamenti. ¶†Itẽ ad pleniorem doctrinam istius materiæ distingue, aut princeps mandat ꝯrium iuri naturali; quo casu impune nõ paretur x.dist.non licet. ¶Aut mandat ꝯrium iuri positiuo scripto & cõsuetudinario, & si nulli obest, ei obtemperetur, ut.ff.ne quid in loco publico l.secunda.§. si quis à principe, & ff.de fluminibus l.quominus. ¶Si uerò alicui obest, sed parum, ei obtemperetur.C. de precib.impera.offeren.l.quoties. Si autem multũ lædit, aut exprimitur in rescripto, non obstantibus. &c. & statim ualet, nec est expectanda secunda iussio, seu secundum mãdatum. Si autẽ nõ est dicta clausula, sunt tunc expectandæ secundæ literæ, ut no.Archi.25.q.2. rescripta ẽm Collecta. Ego puto, si dicta clausula sit apposita, ubi papa non consueuit dispensare, ꝙ secunda iussio sit expectanda: quia propter importunitatẽ fecisse uidetur, nisi appareat, quòd proprio motu fecerit, ut quia fecit gratiam absenti & ignoranti, & hoc ipsum suis literis specificauit c.si motu proprio, de pbẽ. li.6.ff. de iureiuran.l.Labeo.ff.de lega.ij.l.cum pater.
25 §.surdo. ¶†Quæro, aliquis dixit se insufficiens beneficium obtinere, qualiter intelligatur? collige solu. ex gl.ex quo no.ꝙ beneficiũ aliquando dr̃ sufficiens plebeio, & tamen non diceretur sufficiens nobili. ff. de don.l.filius. ¶Item dẽt esse beneficium sufficiens sibi & ministris ei necessariis.ff.de iudi.l. non aliter. Item si est persona nobilis, non dicitur sufficiens, nisi possit tenere unam equitaturam: quia non debet pedes uisitare poderia, ut no.ff.mandati.l.idemque. §. idem Labeo. personæ etiam multum literatæ, seu multum disciplinatæ pinguiora beneficia debent habere, ut not.ff.pro socio.l.societas.§.societas, & arg ff. de excu.tuto.l.sed reprobari.§. ualde tamen, & ff. de do. l.
26 Aquilius Regulus.† Quæro, Papa mandat, ꝙ aliquis recipiatur in canonicũ, nõ obstãtib. exceptionib.quib. rñdeo, ꝙ ꝓpterea nõ sunt remotæ legitimæ exceptiones.s.scriptæ in iure.nã illæ, de quib. est disputatio inter doctores bene sunt remotæ: qa nimis sunt scrupulosæ, arg.ff.de leg.j.l.si seruus uẽditus, C.de adul.l.ita pudor. unde de apicibus iuris non erit disputandum, arg.ff.mandati l. si fideiussor.§.quædam. Item si excipiens sit suspectus de calumnia, non debet audiri per hanc clausulam, argu.ff.de excu.tut.l.athletæ.§. amplius, quanquam alias audiretur, ut ĩ de prob.c.licet causam, in uerbo, tramite deuiare &c. ¶Prædicta uerò intellige, si dicta clausula sit in finibus generalitatis. sed si præcedit clausula specialis, & sequitur generalis, tunc de similibus expressis est intelligendum.
27 ff.si quis cautio l.sed si quis.§. quæsitum. ¶†Clausulæ nimis generales captiosæ sunt. ff. de transact. l. cum Aquiliana.ff.quòd ui aut clam.l.j. in princ.ff.de iniur. l.prætor.

SVMMARIVM.

1 *Citatio si non est legitima, processus est nullus ipso iure.*
2 *Citatus uenisse non dicitur, nisi etiam id faciat, ad quod est citatus.*
3 *Ordo iuris seruari debet etiam super incidentibus.*
4 *Clausula, Quantum de iure poteritis; respicit totum processum, & quid operetur.*
5 *Ordo scripturæ seruandus est. Si rationi congruit.*
6 *Præposterationis error statim corrigi potest, non autem ex interuallo.*
7 *Præposteratio an uitiet libellum?*
8 *Interpretari quomodo debeant priuilegia, dispensationes, uerba generalia, & dicta testium. & nu. 9.10.11.*
12 *Testes si discordent, quia unus dicit ante guerram, alter dicit post, utrum unus eorum sit necessariò falsus.*
13 *Clausula, quantum de iure poteritis, in rescripto quid operetur?*
14 *Libellus, Dico sententiam nullam, & si qua est, appello, an sit præposterus.*
15 *Nullitas coram superiore uentilanda inducitur per simplicem querelam, nec ei iurisdictionem defert, nec prioris iudicis iurisdictionem suspendit.*

AVSAM, quæ. ¶Ordo rescripti recipit interpretationem ab ordine præfixo de iure communi, & uerba præposita, uel postposita idem significant, & ordo sensus & intellectus magis seruandus est, quàm abusiuus ordo uerborum. Casus ³ uertente controuersia inter duas ecclesias super possessionibus de Anabia papa rescripsit, quòd si alterutra partium citata legitimè præsentiam iudicium adire, uel in iudicio parere contempserit, iudices deberent partis præsentis probationes recipere, & quantum de iure possent in causæ cognitione ad decisionem procedere minime tardarent, qui iudices lite non contest. receperunt testes. papa rescribit, quòd in his, in quibus est legitime processum, seruetur processus: sed in eo, quo non est seruatus ordo iudiciorum, papa decreuit illud irritum, mandans tam in principali, quàm in incidentibus per eosdem iudices ap. remota, fore canonice procedendum. ¶Ibi, Super possessionibus, istud uocabulum importat possessionem, detentationem, & dominium, præsertim in actione uniuersali, ut. ff. de peti. hæred.l.item ueniunt. ¶Ibi, quòd si alterutra non dicit, utraque parte absente, non potest procedi, ut not. C. de iud. l. properan-
1 dum. ¶† Ibi, Legitimè: quia si citatio non est legitima, processus est nullus ipso iure, ut not. C. de accu.l.2. l.absentem: quia non patet ingressus ad iudicium nisi per citationem, ut insti. de pœ. temere li-
2 ti. §. fina. Ibi, Adire, scilicet personaliter. † Ibi, Parere, scilicet per procuratorem, dic etiam, quòd non sufficit uenire, si non facit id, ad quòd est citatus, ut. ff. de fideicom. liber. l. non tantum. §. siue. Nam pro absente haberi debet, qui non facit id, ad quòd uenit, ut. ff.de excusatio.tu.l.scire oportet. § sufficit. Ibi, Si legitime, idest quatenus

legitime. nam quando est factum cum ordine, nõ uitiatur propter id, quòd est factum sine ordine, ut C. quomodo & quãdo iudex l. si ut proponis, & no. ff. de re iu. l. cum quæreretur, per Bar. ¶ † Ibi, super incidentibus,
3 in quibus etiam debet seruari ordo iuris, quod dico, ut ff. de testa. l. si quæratur, per Bar. de minor. l. intra utile. ¶ No. hic, quòd papa non intelligitur scribere contra solitum ordinem iudiciorũ. ¶ † No. ꝙ clausula, quã
4 tũ de iure poteritis, respicit totũ processum, qa & si nõ apponeretur, tacitè inesset ¶ Not. ꝙ uerba rescriptorũ sunt sane interpretãda, & sic de iure cõi. No. ꝙ facta & actitata per iudices imperitos errantes in intellectu rescripti reuocantur in irritum, & sic bona fides, quæ ex iuris imperitia oritur, nõ prodest. ¶ Quæro, q̃ fuit ratio dubitandi in isto c. So. quia clausula, quantũ de iure poteritis, sequebatur post illud uerbũ, probationes, sed istud non obstat: qa sermo debet intelligi seruatis temporibus congruis, non est enim procedendũ præcipiti uia, sed prius priora. Sed opponitur, quia nõ est recedendũ à situ uerborũ. Nã ubi sunt situata, ibi
5 operantur. † Itẽ seruandus est ordo scripturæ, de consec. dist. 2. in Christo pater. So. illud est uerũ, si rõni cõgruit. maior est enim ordo rõnis, q̃ scripturæ. ff. de hære. insti. l. talem, in prin. † Et error præposterationis po
6 test corrigi, dummodo corrigatur statim, ut ff. de uer. obl. adijcitur, uer. nisi, alias non, ut C. de hære. acti. ut debitũ; tamen non omnis præposteratio uitiat, ut ff. de euicti. l. si mancipiũ. §. j. ubi de hoc, & C. communi diui dundo. l. pen. & interdũ ꝑposteratur constructus uerborũ propter habendũ sanum intellectũ scripturæ, ut
7 no. ff. de contrah. empt. l. cum uenderes, † hoc facit pro sustentatione libelli, Peto cogi, & condemnari. Sed Bar. dicit, quòd iste libellus procedit: quia ad iustitiã debet referri. ff. de re iu. l. si cum nulla: quia agens non ederet actionem, nec aptam conclusionem; non ergo nocet præposteratio, ut ff. de peculio legato. l. quidã, sed omissio conclusionis. de hoc dixi in l. j. C. de exe. rei iu. Porrò compulsio uenit officio iudicis mercena-
8 rio, quod non subsistit sine principali. ¶ † Quæro, qualiter sunt interpretanda priuilegia? Respondeo, ut aliquid operentur, ut l. j. ff. ad munici. nisi superueniat casus non cogitatus, ut l. ex facto, in princ. ff. de uulg. sub-
9 stitutio. ¶ † Quæro, qualiter sunt interpretandæ dispẽsationes? Respondeo, strictè secundum Inn. quia iuri contraria, etiam si fauorabilia sint, strictè interpretãtur, ut no. in l. si. ff. de condi. indeb. & ita, quòd duæ dispensationes non concurrant, ut l. j. C. de promissio.
10 ¶ † Quæro, qualiter interpretantur uerba generalia? Respondeo iuxta rationem recti sermonis. ff. de auro & arg. leg. l. Plaucius, & ita, quòd interpretatio nõ sit captiosa, uel fraudulenta. ff. de transact. l. cum Aqui-
11 liana. ff. de pactis l. tres fratres. ¶ † Quæro, qualiter interpretantur dicta testium? Respondeo ad bonũ intellectum, ut non cauillando ẽm Io. And. & Inn. quod arbitrio iudicis relinquo, considerata qualitate testium; & ita intelligo c. cum tu fili. ĩ de testibus, saluo quòd obscura debent interpretari contra illum, cui incumbit necessitas clare probandi, ut ĩ de ꝓb. cũ in præsen
12 tia. ¶ † Quæro de testibus, quorum unus dicit añ guerram, alter post guerrã, utrum necessariò unus eorum sit falsus testis? quidam dicunt ꝙ sic: quia dicunt de cõtrario extremo. alij dicunt ꝙ non: quia põt intelligi de medio tempore. ff. solu. ma. l. insulã. ff. si cer. pet. l. ij.
13 uer. ueluti: sed istud est refugium miserorũ. ¶ † Quæro, quid operetur clausula, Quantum de iure poteritis? dicit Inn. ꝙ ista comminatio non est peremptoria, nisi emanauerit in tertia dilatione. ego addo, uel nisi stet in arbitrio iudicis, sed si dicat; procedemus ad sententiam, peremptoria est, ut not. in l. si apparitor. C. de
14 cohortalibus, in lib. 12. ¶ † Quæritur de isto libello, Dico sententiam nullam, & si qua est, appello, an sit ꝑposterus? & uidetur quòd sic: quia causa appellationis principalis est quæstio: sed causa nullitatis uenit ꝑ modum incidentię, ut no. C. quando prouo. non est ne
15 ces. l. j. † & est ratio, qa nullitas nõ defert iurisdictionem superiori. Nam si defert, interim innouatum reuocaretur ꝑ uiam attentati; quod est falsum, ut l. ultima. C. de ord. iudi. Sed ista ratio non concludit. nã sæpe de incidentibus cognoscitur, ut C. de ord. iudi. l. j. & hoc quando incidit ex parte actoris: sed si ex parte rei peremptoriam opponẽtis, actor debet prius ꝓbare, deinde reus, ut ff. de rei uind. l. ofiiciũ, & C. de exceptio. l. si qdẽ. Dicet aliquis, nonne nullitas coram superiore uentilatur? ut C. de accu. l. absentem? respondeo, sic per uiam simplicis querelæ, q̃ non suspendit iurisdictionem primi iudicis; & ideo potest suam sententiam exequi, nisi nullitas appareat ex processibus. nam qui petit executionem, debet producere processum causæ, & ex eo patebit nullitas, ut in nostro c. & sic nihil ueniret probandum ab ipso, qui nullitatem allegat, ut ff. de re iu. l. si cum nulla, & l. iiij. §. condemnatum, & ibi per Bar.

SVMMARIVM.

1 *Allegans numerum, uel iuramentum, uel confirmationem, probare debet.*

3 *Tempus probari debet per eum, qui excipit.*

3 *Aßignare, significat iuris effectum cum executionis tractu.*

4 *Papa mandante quem recipi in canonicum, & ei prebendã conferri, si qua uacat, an, prebenda nondum uacante, debeat recipi in canonicum.*

5 *Canonica est res incorporalis, prebenda uerò corporalis.*

6 *Inuestitus de canonicatu & prebenda an propter delictum poßit disuestiri sola prebenda.*

7 *Restitutus ad canonicatum, an uideatur restitutus ad prebendam.*

8 *Restitutus ad bona, si ad sanam mentem restitutus non fuerit, administrare non poterit.*

9 *Canonia potest esse sine prebenda, & reditibus.*

10 *Ad poßeßionem probandam non est necesse probare fructuum perceptionem, & ex duobos aduersarijs quis dicatur melius poßeßionem probasse.*

Rescriptum super canonicatu & prebenda in ecclesia ultra numerum impetratum non ualet, si de numero iuramento firmato & confirmatione sedis apostolica roborato non facit mentionem.

11 *Rescripto gratiæ subreptitio an opus sit obijcere exceptionem ueritatis tacitæ?*

12 *Exceptio facti, uel intentionis exclusiua per sententiam in contrarium latam uel euanescit, uel omnino uelatur.*

13 *Exceptio gratiæ, & literarum peremptoria, potest usque ad sententiã opponi, solarũ uerò literarũ ante litẽ contestatã.*

14 *An iuramento super determinato numero, se. Apo. confirmatione roborato poßint renunciare canonici.*

15 *A iuramento per canonicos ꝑstito de nõ recipiẽdo canonicos ultra numerũ ordinatũ, ĩtelligitur excepta ꝑpæ uoluntas. Idem in iuramento fidelitatis, ut exceptum intelligatur ius Papæ, uel Imperatoris.*

Prælatus

16 *Prælatus si iurat non alienare Romano põtifice inconsulto, si impetrat, quòd alienare possit, non est necesse, quòd de tali iuramento faciat mentionem.*

17 *Iuraui soluere intra mensem, si impetro a papa maiorẽ terminum, debeo de ipso contractu facere mentionem, aliàs impetratio non ualet.*

18 *Tutor est obligatus per iuramentum, ac si iurasset sub certa specie, & non potest absolui a iuramento inuito adulto.*

19 *In obstantibus rescripto inspicitur tempus datæ.*

20 *Principium spectandum est, ubi lex assistit, uel resistit actui.*

Tempus datæ an inspiciatur, an tempus uacationis.

21 *Papa familiaribus cuiusdam Episcopi concessit priuilegiũ, quòd præferantur cæteris partibus, Titius ante priuilegiũ impetrauerat, & post effectus est familiaris Episcopi, demum uacauit præbenda: inspiciendum ne erit tempus datæ, an uerò tempus uacationis?*

22 *Qualitas adiecta uerbo substantiuo, requiritur secundum tempus uerbi*

23 *Committens in legem, beneficium legis perdit. idem in iuramento, contractu, & decreto.*

24 *Decanus cum Capitulo licet non possint statuere de non recipiendo canonicos ultra certum numerum, nihilominus tenentur iuramentum, superinde interpositum, seruare.*

25 *Iurans non petere an excludatur a litis contestatione.*

26 *Electus, uel præbendatus non legitimè potest quandocunque de eo constiterit, remoueri.*

27 *Papa si mandat conferri præbendam, si qua uacabit, utrum possit conferri præbenda præsentialiter uacans.*

28 *Præsens efficitur futurum contumacia.*

29 *Præbenda si uni, uacans alteri uacatura, collata fuerit, nec uerbum uacans, uacaturam, nec è conuerso continebit.*

30 *Numerus præbendarum iuramento firmatus, uel a sede apostolica confirmatus non potest augeri, uel restringi per capitulum.*

31 *Omittens exceptionem de numero iuramento firmato an sit periurus.*

32 *Clausula generalis, Non obstantibus consuetudinibus, uel constitutionibus iuramento firmatis, an tollat statutum iuratum, & confirmatum, de certo, & determinato numero canonicorum.*

33 *Mentio uacationis includit mentionem numeri, non autem iuramenti, aut confirmationis.*

34 *Vbi determinatus est numerus canonicorum, sed non præbendarum: literæ Papæ, quòd prouideatur si uacat, uel uacabit præbenda, an ualeant?*

35 *Gratia potest fieri præsenti sine literis, nisi requiratur clausula obstantium, uel adsit alius impetrator.*

36 *Magna priuilegia requirunt scripturam.*

37 *Ordo in scriptis datus, etiam si præposterus sit, debet seruari.*

38 *Numerus præbendarum si non est taxatus, an per executores facientes recipi aliquem in canonicum prouideri possit.*

39 *Permutatio excludit expectantem, item unio fauore ecclesiæ facta.*

40 *Papa mandante mihi prouideri, uel pensionem dari, non debetur pensio, licet canonicorum iuramento ea comprehensa non sit.*

41 *Exceptio peremptoria, ubi uis agendi oritur ex rescripto, debet opponi ante litis contestationem, secus si antè rescriptum competebat.*

42 *Exceptio inimicitiarum capitalium ligat manus iudicis, etsi non appelletur.*

43 *Exceptio inimicitiarum debet ante omnes proponi.*

44 *Inimicitia, ubi de ea excipitur, debet esse manifesta, non enim præsumitur, quia est contra ius naturale.*

ONSTITVTVS. ¶Non ualet rescriptum super canonicatu & præbenda in ecclesia ultra numerum impetratum, si de numero iuramento firmato & confirmatione sedis apost. roborato non facit mentionem. Et tria facit primo ponitur tenor mãdati apostolici, & petitio impetrantis. Secundò ponitur allegatio partis aduersæ. i. capituli ibi, uerum &c. Tertiò ponitur diffinitionis commissio ibi, Discretioni. ¶Casus. quidã. P. clericus impetrauit a summo põtifice Celestino, ꝗ reciperetur in canonicum & fratrem in ecclesia Bituricensi, & præbenda conferretur eidem, si qua tunc ibi uacaret, alioquin proxima uocatura: contra quod rescriptum canonici opposuerunt de certo numero iurõ firmato, & ꝑ Romanũ pontificẽ cõfirmato, de quo ĩ literis nõ fiebat mẽtio. Vñ literæ uidebant impetratæ tacita ueritate: Papa mandat decerni irritum & inane, quicquid factum est occasione literarũ ipsarum, si statutum numeri tempore datę uigebat: alioquin prouideatur impetranti de præbenda, si qua uacat, appellatione remota. ¶Ibi, præcipiendo mandauit, tam primæ quam secundæ literæ laborant eodem morbo. & sume ar. ꝗ secunda iussio non dat robur literis nullis & subreptitijs. Ibi Erat circũuenisse, id est decepisse & consilio, uel saltẽ re, si forte impetrans igno
1 rabat, ¶† Ibi, Constiterit, no. quòd qui allegat numerum, uel iuramentum, uel confirmationem, debet hoc probare. & est argu. quòd minor non præsumatur iurasse, nisi de hoc fiat mentio in instrumento. ff. de uer
2 bo. obl l. sciendum. ¶† Ibi, Ante-
a quàm, nota [a] tempus probandũ per eum, qui excipit. facit. C. de proba. l. matrem tuam. ¶Ibi, Irritum, ipso iure, ut. l. j. ff. de iniusto
3 testamento. ¶† Ibi, Assignari, iustud uerbum, assignari, significat iuris effectum cum executionis tractu. assignare aliquãdo ponitur pro tradere. ff. de ɔtrahen. emp. l. qui officij. §. fi. aliqñ pro iure imperfecto. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. fin. aliquando pro custodia. ff. nau. caupones stabu. l. j. §. fi. licet executor sciat uoluntatẽ domini, seu mandatoris: tñ nisi procedat ad executionem, res est imperfecta, ut. ff. de dote præle. l. Theopompus. & creditur ei de executione, si iurat se executũ esse, & per hæc ei nihil acquiritur: aliàs secus, ut no. Bar. ff. de iure fisci. l. deferre. §. idem decreuerunt. Not. quod dixi in summario. Item no. ꝗ literæ surreptitiæ de gratia sunt ip
4 so iure nullæ. † ¶Prima gl. quærit, pone, papa mandauit quendã recipi in canonicum & fratrem, & sibi conferri præbendam, si qua uacat. Modò quæritur, si nondum uacat præbenda, an saltem debeat recipi in canonicum: dicunt quidam ꝗ non: quia unum est mandatũ, quòd non potest esse pro parte purum, & pro parte cõditionale: quia indiuiduum est quo ad cessionem diei, licet habeat duas uirtutes. Contrarium est uerum: quia sunt duo mandata, quorum unum repræsentatur: aliud differtur. ff. de testamentaria tute. l. quæro. §. Lucius. nec est nouum, quòd præstatio diuidatur temporibus. ff. quando dies lega. ce. l. nec semel. §. si de habitatione, & l. nec refert. sicut testator legat mihi fructũ

a ¶*Vide allega. per. d. Ant. Barba in responsio. rub. C. qui admi. & ibi etiam Bal. & alios in responsione? uerbũ, assignari quid importet.*

frumenti & uini, non suspenditur præstatio frumenti propter uinum, quòd non est adhuc natum. ff. de uerborum oblig. l. inter stipulantem. §. sacram, & l. interdum. Item separatorum separatã est origo naturalis, ut uo. ff. de dolo. l. hæredibus, & essentia. ff. de seruitu. urba. prædi. l. si domus, & origo ciuilis. ff. de tutel. & ratio. distrahen. §. in tutel. l. j. Item canonia est omnino
5 res incorporalis, sed præbenda corporea est res omnino corporalis, ut insti. de rebus corpo & incorpo. Itẽ canonia est ad officium, præbenda uerò ad beneficium, quod etiam impuberi post infantiam conferri potest, nisi tali beneficio officium sit annexum. ca. si eo tempore, de rescrip. li. 6. in nouella. item ex canonia surgunt actus pro fructibus eius, ut legere, & psalmizare, & reliqua: sed ex præbenda surgunt fructus naturales & fruibiles natura, ut frumenti, & uini perceptio. Et ideò per electionem probatur possessio canonicalis: sed per locare non probatur possessio præben
6 dalis. ¶ † Sed nunquid inuestitus de canonicatu & præbenda propter delictum possit disuestiri de sola præbenda? arg. quòd non. ff. de lib. & posthu. l. si ita. §. regula, propter causæ coniunctionem. Si quis sit priuatus canonia, nullos actus canonicales facere potest: quia priuatio habitus habet inducere priuationem actuum, & quia cum capite fortunas perdit. ff. de secun. tab. l. qui ex liberis. §. testamento, & res tacitè sequuntur. ff. de capi. dimi. l. tutelas. §. si libertate. C. si pendente appellatione mors interuenerit. l. 3. & remotus ab actu perdit stipendia, de excusa. tuto. l. Nesennius, & l.
7 j. C. de re milit. lib. 12. † Sed an restitutus ad canoniam uideatur restitutus ad præbendam? & uidetur quòd non: quia licet impetret quis remissionem culpæ, non tamen habet restitutionem gratiæ. Sed contrarium credo, nisi præbenda sit interim alteri assignata,
8 ut in capitu. quamuis, eod. titu. lib. 6. † Et restitutus ad bona, si ad sanam mentem non sit restitutus, non potest administrare. C. de senten. pas. l. in quæstione testamenti. non est in potestate humana sed diuina restituere aliquem ad bonos mores, uel sanam mentem. Item si testator legat mihi duas res, quarum una est in commercio, siue dispositionibus hominũ, altera non est, sed esse speratur, non differtur certum propter incertum: quia diuersa disposita sunt & nulla catena rationis coniunguntur, ad hoc. ff. quo-
9 rum legatorum. l. j. §. si duæ res. † Ex his patet, quòd canonica potest esse sine præbenda, & sine reditibus, sicut possumus habere proprietatem fundi sterilis. Quinimò etiam usumfructum iuris licet non habeã commoditatem acti. hoc manifestum est, quia locus etiam sterilis possidetur, ut ff. de rebus eorum. l. si fundus, sic. ff. de usufru. l. arboribus. §. de illo, ubi est text. ualde notabilis. & fistulæ possunt esse sine aqua, & tacite accedunt, licet non intersit. ff. de contrahen. emptio. l. si aquæductus, cum l. sequenti. ¶ Etiam surgit ex hoc, quòd canonia potest esse sine reditibus secundum Berñ. sicut hæreditas sine corporibus: quia corpora sunt accidentia incorporalium, non propria eorum essentia, ut. l. hæreditas etiam. ff. de peti. hæredi. ¶ † Item ex prædictis apparet, quòd ad pro-
10 bandum possessionem non est necesse probare fructuum perceptionem, dummodo probentur aliqui actus possessiui, quamquam duobus aduersarijs probantibus ille intelligatur melius probasse, qui probat actus magis efficaces, & magis principales, ut not. C. fin. regun. in l. si quis super. ¶ Demum hic uides,

quòd non tenet impetratio, nisi fiat iuramenti men-
11 tio. † Quæro, nunquid non teneat ipso iure, an oporteat excipi de tacita ueritate? & dic siue excipitur, siue non, ipso iure non tenet: quia exceptio non firmat id, quod est ipso iure nullum, argu. ff. de ap. l. si
12 expressim † dicitur enim hæc exceptio facti, siue intentionis, scilicet exclusiua; quia frustra laborat, qui agit, nisi forte in contradictorio & examinatorio iudicio sit quæsitum] de hac exceptione, & sit pronuntiatum contra excipientem. nam exceptio facti tollitur hoc modo. casus est notabilis. C. de fide. instrumen. l. fina. §. ulti. quamuis igitur usque ad sententiam sit exceptio peremptoria intentionis, idest pro-
a positi agentis, quia omne [a] agens habet propositum uincendi, ut. ff. ad legem Fal. l. in ratione. §. cum quidam, tamen sententia in contrarium lata annihilatur exceptio ipso iure, quia ista non est exceptio naturalis, sed inuenta ex naturali ingenio; tamen est de iure ciuili, & ideo per sententiam tolli potest, uel saltem ita uelari, ac si non esset in rerum natura, argumentorum, quæ not. ff. de condi. indeb. l. non sortem. §.

[a] *¶ Omne agens habet propositum uincendi.*

13 hæredi, & l. statuliberi a cæteris. §. Quintus. † Sit igitur conclusum, quòd dicta exceptio opponi potest usque ad sententiam: ratio, quia perimit literas, & gratiam, dico gratiam primò, subsequenter literas: quia potest fieri gratia sine literis, & semper fit ante secundum Innocen. & not. in c. dudum. §. nos autem, de sepul. in cle. & in ca. j. de litis contest. li. 6. per Archi. & Ioan Andr. in nouella. Si autem perimeret solas literas, deberet præponi ante litem contest. super quo uide, quod not. infra. de uerborum significa.
14 cap. 2. libr. 6. † Modo quæro, nunquid huic iuramento possunt renuntiare canonici? & uidetur quòd sic, ut. ff. de ritu nup. l. matrimonij, ibi, nisi &c. In contrarium uidetur; quia ex tali renuntiatione incurrerent periurium, ut not. Archidia. in cap. si a sede, de præbend. libr. 6. in gloss. ex eo, & infra. eodem cap. duobus, in glos. intellige. Item istud iuramentum præsumitur appositum fauore ecclesiæ, ut in authent. ut determinatus sit numerus clericorum. & utilitas ecclesiæ dicitur utilitas publica, & ideò non potest ei renunciari, ut. ff. de pact. l. iurisgentium. §. si paciscar. Item propter authoritatem confirmationis papæ, quanquam uideamus, quòd interdum ista confirmatio non impedit pœnitentiam, ut. C. de testa. l. omnium: sed ibi est propter ipsius actus
15 naturam: quia testamentum est reuocabile. † Opponitur, quòd non sit necesse fieri mentionem de iuramento: quia iuramentum habet tacitam conditionem, uidelicet quia intelligitur authoritas papæ excepta, ut. l. fin. ad munici. sed hic papa concessit literas, ergo papales literæ ualuerunt. Solu. dicit Ioan. hanc conditionem iuramento non inesse. sed hoc non est uerum, quia si constaret de uoluntate papæ dispensatiua super iuramento, recipientes non essent periuri, & literæ essent ualidæ. sed hic non constabat de uoluntate; quia literæ fuerunt subreptitiæ, ut. ff. de in ius uoc. l. & si hac. §. patronum. ¶ Et not. quòd istud iuramentum dicitur interpositum super re alterius, uel quasi. idest super re papæ. Nam omnis canonicatus, & omnis præbenda est papæ, & ideo canonici non potuerunt iurare præcise, sed demum cum tacita reseruatione uoluntatis

tatis Papæ.& est simile in iuramento fidelitatis, in quo
semper uidetur exceptum ius Papæ, vel Imperatoris,
16 ut in c.1.§ fi.de prohib.ali.feu.per Fede. ¶†Vnum ta-
men scias, q si prælatus iurat non alienare Romano
Pontifice inconsulto, & impetrat, quòd alienare pos-
sit, non est necesse, quòd de tali iuramento faciat men
tionem: quia istud iuramẽtum continet ius commune,
sm Io.An.in c.vt super.j.de reb.eccle.non ali. ibi no-
17 uum, ubi omnino uide. † Item scias, quòd si iuraui
soluere infra mensem, & impetro à Papa maiorem ter
minum, q non valet impetratio, nisi de ipso pctu faciã
18 mentionem, vt ait hic Ber.& tene menti. ¶†Et nota, q
ois tutor est obligatus per iuramentum, ac si iurasset
sub certa specie; & ideo non potest absolui à iuramen
to inuito adulto, licet cætus aliorum creditorum con
sentiat, & sic limitatur lex vltima.C. qui bo. ce. pos.
19 ¶†Quæro vlterius, pone, quòd tempore datæ litera-
rum istud iuramentum, non erat in ecclesia, sed postea
ante præsentationẽ literarum iurauerunt? Respondeo
hoc nõ officit impetrãti: qa in obstatiuis inspicitur tẽ
pus datæ. sed si tempore datæ erat inter ipsos canoni-
cos iam dispositum de statuto faciendo, & iureiu. præ-
ordinatum, & unus de canonicis, qui sciebat secretũ,
impetrauit, nunquid ualeat impetratio? & uidetur q
non, ut.ff.de peri.& cõmo.rei uendi.l.si vina, quæ in do
lijs.§.fin. ¶In contrarium est ueritas: quia tempore da
tæ nullum uigebat impedimentum, & sic capitulum ha
bebat ius liberum & apertum; meritò poterat de co
statuere, ar.in c.1.qui successores teneantur, col.10. &
ista non est fraus, sed prouidentia, cum concernat sta-
20 tum ecclesiæ limitatio regularis. † Item quando lex
consilio alicuius assistit, vel resistit, principium spectan
dum est.ff.de seruis expor.l.si minor: quia semper du-
rat consilij profectus, uel defectus. Item fraus com-
mittitur etiam contra futuros creditores, ut no.C.de
dona.ante nup.auth.sed iam necesse, & ar.ff.de iure pa
21 tro.l.si libertus minorem. †¶Pone, Papa cõcessit pri
uilegium familiaribus cuiusdam episcopi de antefer-
ri cæteris alijs paribus. modò Titius iam impetraue-
rat, sed post priuilegium factus est familiaris, deinde
præbenda uacauit. Quæritur, an inspiciatur tempus
datæ, an tempus vacationis? & est arg. ex prædictis, q
22 tempus datæ; & sic non habet priuilegium: †qa quali
tas requisita verbo substantiuo requiritur secundum
tempus verbi, ut.ff. de noxalibus.l. in delictis.§. si ex-
traneus, &.ff.de testamen.mili.l.Titius. Tempus enim
est adiacens determinatio, & ideo habet limitare di-
spositionem.ff.de testamen milt.l.Titius.ff. de uerbo.
oblig. l. cum stipulamur, & l.si à colono.ff. de auro &
argen. leg. l. si ita. ideo enim tempora distributa sunt
uerbis, ut modum significandi capiant ex temporibus:
In contrarium facit.ff.de rebus dub.l.si cognatus. ubi
ad cognatos extenditur beneficium testatoris. Item
quia nomen familiæ est vniuersale, & ideo videtur
comprehendere futura. facit quod no.Cy.C. de sa-
23 crosanct.eccle.l.placet. ¶†Quærit gloss. vtrum sta-
tutum numeri patrocinetur his, qui aliàs fregerunt
numerum, & dicit glo.quòd non. dicit enim lex, quòd
qui facit contra legem, amittit beneficium etiam al-
terius legis.ff.de ritu nup. l. filio.§.1. vbi text. not. sic
qui facit contra iuramentum, amittit beneficium iu-
ramenti, & qui facit contra contractum, amittit be-
neficium contractus.ff.loca.l.quæro.§. inter locatorẽ.
& propter delictum potest quis expelli à toto usu rei,
vt.C. de sacrosanct. eccles. auth. qui rem huiusmodi.

¶Item qui facit contra decretum, amittit beneficium
decreti.C.de iure domi.impetran.l.4. ¶Sed nonne si
fecerunt contra iuramentum, sunt periuri? Respon-
deo actus receptionis in canonicum, & collationis p-
bendæ, non ascribitur periurio, ut hic patet; quod est
24 notabile. † ¶Quæro nunquid solus decanus cum
capitulo possit facere hoc statutum? Respondeo non:
& tamen si iurat, debet obseruare iuramentum: quia
iuramentum non intelligitur esse accessorium statuti,
cum per se stare possit, etiam nullo statuto edito se-
25 cundum Innocen. ¶†Extra quæritur, nunquid il-
le, qui iurauit non petere, excludatur à litis contest.
& videtur dicere quòd non, Innoc. sed loquitur in pa-
cto non iurato; dicas quòd excluditur: quia litis con
testatio non potest esse sine petitione, ut.l. amplius.
ff. rem rat. habe. sed ab antludijs præcedentibus li-
tis contest. non repellitur: quia de eis non loquitur
26 iuramentum. † deinde dicit Innoc. quòd quando-
cunque constat, quem non legitimè electum, uel non
legitimè præbendatum, potest remoueri. de hoc.ff.
de iureiu.l.iusiurandum, quod.§.1.C. de his, qui pro
tutore.l.2.quia quod de iure non tenet, vero nomine
caret, vt.C.de dona.inter vir.& vxo.l. si ex voluntate.
27 ¶†Quærit Collec. si Papa mandat conferri præben
dam, si qua vacabit, vtrum possit conferri præbenda
præsentialiter vacans? & determinat, q aut Papa scie
bat vacare; & tunc non intelligitur de præsenti: quia
verba futuri temporis de proprio significato non con-
tinent tempus præsens: aut ignorabat; & tunc cum in-
tentio Papæ fuerit maiorem facere gratiam, scilicet
conferre ius ad præbendam vacantem, magis conso-
nat iuri, quòd ad præsentem, ut.ff.de condi. & demõ.
28 l.si iam facta. † nec mirum: quia præsens efficitur fu
turum contumaciæ, vt.ff.de verb.sig.l. verbum, opor-
tebit, &.ff. de iure codi.l.Plociana. facit.C. de remi.
pign.l.solita, & quod no.ff. de iureiur.l. cum qui.§. in
29 popularibus. † ¶Sed quid si vni contulisset vacan-
tem, alteri vacaturam? Respondeo nomine vacantis
non includitur vacatura, nec è contra, ut.ff. de vulg.
substi.l.ex facto.§.item quæro, &.ff. de testa. mi l. mi-
les ita.§.& quia diximus. ¶Et adde, quòd interdum
præsentia pro futuris habentur, ut natus pro posthu-
30 mo, vt.ff.de lib.& posthu.l.Titius.§. Lucius. ¶†Quæ-
rit Colle. nunquid numerum iuramento firmatum,
vel à sede apostolica confirmatum possit capitulum,
uel episcopus restringere, vel augere? & dicit quòd
non secundum Hostien. quia si non potest contra con
firmationem Papæ, ergo nec contra confirmationem
Dei, quæ fit per iuramentum: quia Deus confirmat
31 secundum Hostien. ¶†Quærit ulterius, an omit-
tens exceptionem de numero iuramento firmato sit
periurus? & dicit quòd sic. alleg. Archi. 19. distinct. in
memoriam, quod est uerum, si processum est ad actum
facti, scilicet receptionis: quia non iurauerunt ex-
cipere, sed non recipere, ar.ff.de uerbo.obliga. l. qui-
32 dam cum filium. † ¶Quærit ulterius, nunquid suf-
ficiat facere mentionem generalem, non obstantibus
consuetudinibus, uel constitutionibus iuramento fir
matis, uel roboratis? dicit quòd sic quantum ad hoc,
quòd litera non dicatur subreptitia; non quò ad hoc,
ut ultra numerum recipiatur: quia clausula generalis
non est efficax ad tollendum certum & determinatum
actum. Vnde istæ literæ non recipiunt exceptionem
dilatoriam, sed peremptoriam. allegat Archi.de con-
cess.præben.c.si capitulo, de rescrip.c.si propter, & glo.
in c.

33 in c.dudum,circa finem. de sepul. in cle. † Item ait,
quod ille, qui facit mentionem vacantis, vel vacaturæ, intelligitur facere mentionem numeri, sed non iuramenti, vel confirmationis, nisi de eo faciat mentionem; & satis probatur per tex.c.nostri. ¶ Conclude, quòd eoipso, quòd fit mentio vacationis, fit mentio numeri, sed non certi; puta 10. vel 20. nec enim est hoc necesse: tamen de robore numeri, scilicet iuramento, vel confirmatione sedis apostolicæ, bene necesse est, quòd fiat mentio ab impetrante. ¶ Porro, ubi non est numerus, ibi non est vacatio: quia vacatio dicitur respectu numeri canonicorum, vel præ-
34 bendarum, ut.j. de præbend. dilecto. † ¶ Sed pone
in ecclesia est certus numerus canonicorum, sed non præbendarum; & Papa mandat prouideri, si uacat vel cum vacabit; an valeat litera? & videtur quòd non: quia alterum extremum est impossibile, scilicet uacatio præbendæ. Contrarium est uerum, ut notat Ioan.An. in c.fi. de conces. præben. libr. 6. Illa enim clausula, non obstan. non ponitur ad minuendam gratiam, sed causa dubitationis tollendæ;
35 & ideo non nocet, ut. ff. manda. qui mutuã. † Gra-
tia potest fieri præsenti sine literis Papæ, ut in c. dudum. §. nos enim, de sepul. in cle. & ibi gloss. ordi. nisi forte esset talis gratia, in qua requireretur clausula non obstantium: vel nisi esset alius impetrans, qui haberet literas: quia ex literis augetur fides ueritatis, arg.C. de non numerata pecunia.l. generali-
36 ter. ¶ † Item magna [a] priui-
legia requirunt scripturam, ut C. de quadrien. præscript. l. be-
37 ne à Zenone. ¶ † Quid si Pa-
pa statuit ordinem, vt primò præbendetur, vel beneficium consequatur, deinde canonizetur, vel è contra. ¶ Respondeo, ordo seruari debet, aliàs non valet: quia præposteratio est in forma, siue in statuto formæ secundum Collec. arg. ff. de hære. insti. l. aliquo casu, &.ff. de uerbo. obliga. l. qui Romæ. §. Flauius. secundum tamen naturalem intellectum canonia præcedit præbendam, ut ait Collec. quia ratio personarum prius quærenda est, quàm ratio rerum, vel remediorum, vt.ff. de iure codicillo.
38 l. quidam referunt. ¶ † Demum quærit, ecce quòd
in ecclesia non est numerus præbendarum taxatus. Nunquid potest prouideri per executores facientes recipi aliquem in canonicum? & dicit quòd sic. Idem ait, quòd numerus potest se referre ad numerum ca-
39 nonicorum, & ad numerum præbendarum. ¶ † Item
ait, quòd permutatio excludit expectantem. Idem in vnione, si fit fauore ecclesiæ, & fuit quæstio disputata
40 secundum eum. † Idem ait, si Papa mandat prouide-
ri mihi, vel certam pensionem mihi assignari, & de pensione non est facta mentio in iuramento, tamen pensio non debetur: quia Papa alternatiuè scribendo dedit electionem capitulo; quæ non debet auferri: tamen alternatiua quandoque resoluitur in solutam, ut.ff. de solution l. Stichum, aut Pamphilum, in princ. & genus resoluitur in vnam speciem, vt.ff. de
41 op.leg.l. si optio. † Idem ait, quòd exceptio perem-
ptoria non opponitur ante litis contest. si ius agendi prius competebat: secus, si oritur ex rescripto secun-
42 dum Inno. quod est no. dignum. ¶ † Exceptio inimici-
tiarum capitalium ligat manus iudicis suspecti, etiam si non appelletur: quia non [b] debet inimicus recipi, cum receptus non faciat iudicium; & hoc probatur per similitudinem testis. sed si esset inimicitia, quæ debilitaret iudicium eius, tamen non absorberet in totum, oporteret appellari. Præterea non est adhibenda fides capitali inimico, de accus. c. cum P. Manconella, siue directè sit inimicus, siue per consequentiam: quia nimis est amicus aduersarij: tamen maius est delictum directè, quàm indirectè, ut.C. de excusa. tuto. l. humanitatis. ¶ Illud est certum, quòd si aliquis est exemptus, non potest in eum ius etiam dici, ut.l. 1. C. si quacunque præditus potestate, &.ff.
43 iudi. sol. l. uir bonus. ¶ † Et in summa no. quòd ex-
ceptio inimicitiarum debet ante omnes alias proponi, nisi celata improbitas inimici excusaret ab opponendo, ut.ff. de arbi. l. licet, & l. non distinguemus. §.
44 cum quidam. ¶ † Item not. quòd inimicitia debet es-
se manifesta, & non dubia: quia nemo præsumitur alterius inimicus, tex. est not. in d. §. cum quidam: quia omnis inimicitia est contra ius naturale, ut.l. ut uim. ff. de iusti. & iure.

a ¶ *Magna priuilegia requirunt scripturam. vide scripta per doct. in c. pactũ, quod bona fide. C. de pactis.*

b ¶ *Exceptio peremptoria non op. ante litem contest. si ius agendi prius competebat, vide scripta per doct. in l. 1. C. de usur. & fac. igno.*

SVMMARIVM.

1 *Tacens verum per malitiam, vel falsum in rescripto exprimens, debet carere impetratis.*
2 *Rescriptum substantia carens nullum omnino est. Si in materia, & facto peccet, veritas seruanda est.*
3 *Nuntiare maleficia si teneatur syndicus, debet omnia nuntiare, etiam non punibilia & ea de quibus dubitatur an intra uel extra territorium commissa sint.*
4 *Substantialia iudicij sunt quatuor, & vitium in talibus vitiat rescriptum.*
5 *Appellatur ad iudicem competentem, & impetratio ad incompetentem nunquam ad competentem trahitur.*
6 *Diuersos diuersa sentire non est peccatum, sicut medici iudicant de cicatrice remansura ex vulnere.*
7 *Fraus, & malitia an differant, & malitiosæ impetrationis exempla.*
8 *Dispensatio non porrigitur ad defectus suppressos.*
9 *Dotare filiam naturalem pater non compellitur, nec frater uterinam sororem tenetur.*
10 *Communi diuidundo iudicium prædoni non datur.*
11 *Impetratum surreptitiè non valet: quia fraus & dolus nemini patrocinari debet.*
12 *Simplex siue simpliciter dicitur multis modis.*
13 *Actus annullatio, cui dolus, uel culpa causam dederit, pœna est. secus si sollennitatis defectus.*
14 *Allegans malitiam, eam probare debet, & qualiter probetur.*
15 *Mens hominis potest per coniecturas cognosci.*
16 *Rescriptum bona fide impetratum, si non valet, prout scriptum, valet prout potest, secus si dolo obtentum sit.*
17 *Directarum mandato nitens repellitur, præterquàm tribus casibus. Vtiliũ verò cessionarius semper cedenti præfertur.*
18 *Emphiteuseos ecclesiasticæ impetratio, non specificatis pactis emphiteuticis, non valet, etiam si Papa dicat se velle habere pro specificatis. num. 21.*
19 *Confusa loquutio in loquente dolum arguit.*
20 *Scientia & memoria præsumitur in facto proprio.*
22 *Etiam per mendacium ingreditur quis iudicium.*

23 Rescriptum

23 *Rescriptum subreptitium tribuit delegato iurisdictionem super negocio principali, ita tamen ut secundum ueritatem procedat. & num. 31.*

24 *Rescripti sunt tres partes, scilicet narratio, supplicatio, & hæ respiciunt impetrantem, & conclusio quæ concedentem respicit, & in ea fundatur rescriptum.*

25 *Mendax fit indignus, & æquiparatur furi.*

26 *Rescriptum funditus falsum nullam tribuit iurisdictionem.*

27 *Rescriptum uerum in substantia, & in forma tribuit efficacem iurisdictionem.*

28 *Rescriptum uerum in substantia, falsum autem in forma de iu. ciui. ualet ut procedatur prout iuris, non secundum formam.*

29 *Rescriptum, cui dolus causam dederit, de iur. cano. indistincte uitiatur.*

30 *Destructa forma speciali & fauorabili apposita in rescripto, tamen remanet forma generalis iuris communis.*

32 *Rescripto impetrato per creditorem asserentem debitum purum, cum esset in diem; Iudex condemnat debitorem ad soluendum duplicatis tamen dilationibus.*

33 *Fallit in usufructu formali post diem debito. debet enim ferri absolutoria a libello.*

34 *Idem in debito conditionali.*

35 *Ad intellectum l. in l. Aquilia si deletum ff. ad l. Aquil.*

36 *Rescripto per creditorem scienter, sibi decem deberi, cum quinque deberentur, mentientem impetrato. de iur. cano. debitor a rescripto absolui, de iu. ciui. in quinque condemnari debet.*

37 *Impetrantis mendacium in iure proprio rescriptum uitiat. secus in iure aduersarij.*

38 *Cum animo requiritur factum in maleficiis & è contra.*

39 *Rescriptum concernens plura determinabilia separanda, illud determinat, quod magis cõuenit scientiæ rescribentis.*

40 *Factum, ex diuersis animi qualitatibus, ad diuersas delictorum species trahibile, ad illam speciem trahitur, in qua fuit animus delinquendi. & est exemplum in subripiente instrumentum.*

41 *Rescripto per fratricidam, ad petitionem fraternæ hæreditatis a Seio possessæ, impetrato de iu. ciui. non obstat exceptio suppressi delicti. secus de iu. cano. num 44.*

Fratricida de iu. ciuil. interempto fratri succedit, fiscus tamen ab eo, ut indigno, aufert.

42 *Dos uxoris a uiro interfectæ, nec uiro, nec fisco applicatur.*

43 *Indignitas uel ex pacto, uel ex lege est. & cui auferenda pœna nomine utroque casu applicentur.*

45 *Declarandum si quid iudex sibi in sententia reseruet, nec declaret, potest successor declarare.*

46 *Studens quem modum tenere debeat.*

47 *Clausula, si preces ueritate nitantur, an faciat conditionem.*

48 *Impetrans an teneatur de exceptione aduersarij mentionem facere, & an actionis nomen edere num 49.*

50 *Quod non continetur in conclusione rescripti principaliter, uel accessoriè, ad delegatum non pertinet.*

51 *Emendare possum errorem libelli mei. non rescripti uerba mutare nequeo, non tamen præsentare cogor.*

52 *Ignorantia, uel scientia quando actum eneruet, uel non.*

53 *Possessorij causa delegata, potest coram delegato fieri articulus proprietatis ad coadiuuan. possessorium.*

54 *Impetrans super rei uindicatione, an intelligatur impetrare super publiciana.*

55 *Rei uindicatio, quando est una dictio, stricte sumitur, quando duæ, Largè.*

56 *Inquisitor dicens maleficium commissum in loco, quem asserit esse de suo territorio si reus negat esse de suo territorio; an de hoc cognoscet.*

57 *Iudex potest incidenter pronunciare suum esse territorium; per hoc tamen non acquirit ius territorij, sed simplex ius fori in illa causa.*

58 *Territorium alienum nemo sibi adiudicare potest.*

59 *Inquisitio utrum sit remedium ordinarium.*

60 *Inquisitio quid sit.*

61 *Inquirens si errat in loco, uel mense, non propterea debet remanere delictum impunitum. idem omisso loco, uel tempore, si postea probetur.*

62 *Iudex contra diffamatos, uel denunciatos non inquirens, uel causam, ubi non est, fingens puniri debet.*

63 *Sententia, super appellatione conficta ad fauorem confingentis, discussa tamen causa, lata, ualet.*

64 *Rescriptum contra rem iudicatam, etiam si de ea sit facta mentio, non ualet.*

65 *Iudex delegatus si pronunciauit contra primam sententiam, quæ in iudicatum transiuit, an secunda sententia ualeat.*

66 *Succumbens in persona propria, si obtineat in persona procuratoris, quid iuris.*

67 *Iudex, si testes uarient super finibus, debet pro sua iurisdictione pronunciare.*

68 *Citatus, ubi constat de iurisdictione citantis, non comparens indistinctè mulctatur; si constet de non iurisdictione, nullo modo, si dubium est, lata demum interlocutoria super iurisdictione, contra quam pendet exceptio.*

69 *Procurator falsus si pronuncietur uerus per interlocutoriam, an efficiatur uerus procurator.*

70 *Falsi tutoris authoritas an possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum.*

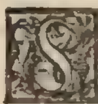

1 SVPER literis. ¶† Qui per malitiam tacet uerum, uel exprimit falsum in rescripto, caret funditus impetratis. Si uerò hoc facit ex ignorantia, uel simplicitate, si quidem papa non erat uerisimiliter concessurus, similiter non ualet: sed si saltem in forma cõmuni concessisset literas, secundum iuris formam procedit iudex, & bona fides abesse præsumitur, ubi enormis læsio reperitur. ff. de præto. stipu. l. fi. & ibi per Bar. ¶ Et sunt duæ partes, in prima opinionum recitatio. in secunda ibi, Nos igitur, papæ distinctio. Item secunda subdiuiditur in duas, in prima, quãdo impetrãs fuit in dolo: in secunda, quando in culpa, uel ignorantia, secunda ibi, inter alios. Item secunda secundæ subdiuiditur in duas: prima, quando alias habuisset literas in forma communi. secunda, quando non habuisset. secunda ibi, si uerò. Tandem ponit duas conclusiones. prima est, quòd indistinctè cognoscit de qualitate precũ, ut proinde sciat, an & qualiter sibi competat iurisdictio. Secũda conclusio, ꝙ ratio, quæ debet mouere delegantem, debet mouere etiam delegatum. prima conclusio ibi, ni forsan. secunda ibi, in utroque. ¶ Casus. quidam dicebant, ꝙ mendax præcator caret penitus cõmodo literarum. Alij dicebant, quòd debet carere cõmodo formæ, sed non commodo substantiæ rescripti, hoc est, ut non procedatur secundum formam in literis expressam, sed secundum iuris rigorem & dispositionem. papa autem distinguit, ut in litera. ¶ Ibi, aliis Placentino, & sequacibus. ¶ Ibi, Aliis uerò, ut Ioanne & Azone, ut ff. si contra ius, uel uti pub. l. præscriptio-

2 ne mendaciorum. ¶† Et præmitte ad euidentiam, quòd quandoque rescriptũ caret substantia; & tunc in nulla forma

forma potest procedi. quandoque peccat in materia, & in facto; & tunc debet seruari ueritas, & non assertio rescripti, nec forma contemplatione materiæ data, uerbi gratia, ut procedatur summariè, & de plano: sed erit procedendum ordinarie, prout requirit ius cō mune, ut C. de senten. & interloc. omn. iudi. l. prolatā.
3 ¶†Si potestas tenetur inquirere de maleficiis, uel syndicus tenetur maleficia denunciare, etiam si non sint punibilia, debent denunciari, ut ueritas inquiratur, & causa cognoscatur. ff. de publ. l. fi. §. diuus, per Bar. Idē, si dubitatur, utrum sint commissa in territorio, uel extra. nam de hoc debet cognosci, ut hic. sic in alia materia, forma, seu qualitas improbatur, sed substantia, id est essentia, comprobatur, ut legitur & not. C. de arbit. auš. decernit ius, ubi prauitas & dolus uitiat rescriptū, sed ubi est error, & non dolus, non uitiatur rescriptū, sed modus rescribendi. & probatur ante litem contest. dolus summariè quò ad rescriptum elidendum secundum Iac. But.
4 ¶†Nota quatuor substantialia iudicij, s. iudicem, actorem, reum, & causam, super qua, & uitiū in talibus uitiat rescriptum, ut hic; ita no. j. de testi. ca.
5 præsentium, lib. 6. in nouella. ¶†Et no. q appellatur ad iudicem competentem. ff. de app. l. j. sed impetratio iudicis incōpetentis nunq̄ trahitur ad iudicē cōpetentē, maxime in appellatione ab interlocutoria: qa appellatio [a] ab interlocutoria nunquam est fauorabilis, ar. j. de app. c. ut debitus, & quia rescripta, quæ discordāt a iure ordinario, similiter non sunt fauorabilia. ¶In tex. ibi, Rigorē, id est uigorem, ut comprehendat rigorem & æquitatem scriptam, ut ff. de uerb. ob. l. si seruum. § sequitur ff. de eo, quod certo loc. l. q si Ephesi, ff. depositi. l. bona fides ff. mā-
6 dati. l. si fideiussor. §. quędam. ¶Ibi, sentire diuersa. †No. q diuersos diuersa sentire nō est peccatum. [b] unde medici possunt unus dicere, q ex uulnere sit remansura cicatrix; alter, q non sit remansura; & neuter est falsus. ¶Et ideò medici non iurant de ueritate realiter dicenda, sed quatenus cadit in mente
7 & animo ipsorum, ut no. in l. j. §. j. de uentre inspi. †Ibi; per fraudem, uel malitiam, an ista duo differant, dic no. ff. de pac. l. iuris gen. §. sed si fraudandi. sed quod est exemplum? de malitia exemplum habes. s. eo. ca. sedes §. si quis uerò. Item pone exemplum in eo, qui dicit se miserabilem personam; & ideò impetrauit procedere summariè, & de plano. nam si non est persona miserabilis, non prodest ei rescriptum. quia callidè mentitus est paupertatis ingenium, ut C. de mendi. ualidis l. j. li. 11. Item pone exemplum in eo, qui impetrauit rescriptum tanquam miles super peremptoria opponenda post sententiam, cum re uera non esset miles, uel esset ignominia missus, ut C. de iuris & fac. ignoran. l. j. ff. de testa. mili. l. testamenta eorum. Item pone exemplum in muliere, quæ impetrauit super actione de dote, cum essent nuptiæ incestuosæ, ut C. de incest. nup. l. si quis incesti. Item pone exemplum in eo, qui impetrauit tanquam filius, cum esset spurius, ut C. ad Orficianum l. si qua illustris. Item pone exemplum in eo, qui fecit se legitimari tanquam simplicem naturalem, cum esset
8 incestuosus. Nam ad defectus suppressos†nunquā porrigitur dispensatio: sed oportet exprimi qualitatē defectuum. ff. de in ius uoc. l. sed si hac. §. patronum: puto tamen sufficere exprimere qualitatem in genere, puta q est illegitimè natus, licet nō dicat ex monacha, uel monacho, sicut non oportet dicere ex Berta, & Sēpro-
9 nio secundum Io. And. alibi arg. c. 2. de proc. in cle. Itē pone exemplum in filia naturali, quæ impetrauit sup compulsione patris ad dotandum se dicendo filiam, & non exprimendo se naturalem. Nam hoc rescriptum, in quantum sapit conpulsionem, est contra ius. ff. de le. 2. l. uxorem. §. pater naturalis. Idem in sorore non eodem patre nata: quia frater uterinus non tenetur eam
10 dotare, ut no. C. de adm. l. non omni. †Itē pone exemplū in pdone possidente pro indiuiso, qui impetrauit sup cōi diuidundo. nam istud iudicium nō daī pdoni, ut no. ff. cōi di. l. cōi diui. §. inter prædones, & tamen cō peteret bonæ fidei possessori: quia cōis possessio diuisionem parit sine præiudicio ueri dñi, dummodò officio iudicis teneatur, ut ff. fa. erc l. j. facit quod no. C. de fur. l. ij. ff. de condi. fur. l. & ideo. §. Neratius. C. de agri. & cen. l. coloni, li. 11. Itē pone exēplum, si quis est mentitus in tempore substantiali. ff. de exc. tut. l. scire oportet: uel quia dicit se appellasse intra x. dies, cum essent elapsi. Consuetudo tamen loci iudicij, siue iudicis a quò, posset tempus appellandi præscribere, uel prorogare, ut sin. no. C. si contra ius, uel uti. publ. præscriptione mendaciorum. Itē pone exemplum si quis impetrauit iudicem super testamento reuocato. ff. de tes. mil. l. militis codicillis. §. ueteranus: uel sup contractu cancellato p notariū ex uoluntate partium. C. de sol. l. inductum: uel super decreto, cui erat renunciatum. C.
11 de iure do. impetran. l. 2. ¶†Et generaliter ubicunq; ex certa dolositate impetrantis est aliquid subreptitiè impetratū: qa fraus & dolus nemini debet patrocina-
12 ri, ut ff. de fur. l. itaq; fullo. ¶†Ibi, per simplicitatē. simplex dr carens plica, id est fraudis duplicitate; & ita accipitur hic & ibi, Estote simplices sicut columbæ. alibi dr simplex. i. unius casus dispositio, ut ff de uul. substi. l. j. ¶Alibi dr simplex. i. sine alteratione, ut ff de uerb. obl. l. 1. §. si quis simpliciter. ¶Alibi dicitur simpliciter. i. indiffinite, ut ff. ex quib cau. ma. l. ab hostibus. §.
13 sed quid simpliciter. ¶†Ibi, in suæ peruersitatis. Nota q annullatio actus, qui generaliter est permissus de iure gen. est pœna, facit ff. de cōtrahen. emp. l. senatus. ff. de posth. hær. inst. l. fi. in fi & hoc, qn actus annihilatur rōne doli, uel culpæ: sed si ex defectu solēnitatis actus nō ualet, ista nō est pœna, sed defectus prudētiæ, ut l.
14 codicillis. §. fi. ff. de le. 2. †Ibi, Fuerit facta fides, not. q qui allegat malitiā, dēt eā probare, sed qualiter hoc probabitur? rñdet gl. ex qualitate psonæ, pone exemplū. ff. de act. & obl. l. fi. & j. de pig. c. illo uos, & de emp. & uen. c. ad nřam, & l. nō oēs. §. a barbaris. ff. de re mil. Item dicit gl. q colligitur malitia ex qualitate rescri-
15 pti, ut s. eo. c. 2. ¶†Mens hoīs non pōt uideri: tñ pōt cognosci p coniecturas lx. di. homo Christianus. subordinatio actuum mentē ostendit agentis l ueter. §. fi. ff. de priui. cre. l. apud Celsum, in prin. ff. de exce. doli. C. de insti. & subst. l. reprehendēda.
c Cassiodorus, nullum [c] est maius mentis testimonium, q̄ qualitas inspecta uerborū, imò q̄ qualitas inspecta factorum, quæ sine loquela se intelligunt, & per solum aspectum imprimunt suam uolūtatem unum alteri, & uicissim.
16 ¶†Ibi, Nos nihilominus, not. in

a ¶*Appellatio ab interlocutoria nunquam est fauorabilis, quod no. ad declarationem eorum, quæ ponunt Pa. de Ca. & no. Ale. in l. 1. ff. si quis cau.*

b ¶*Vide Anc. in consil. 210. incip in contraria in princ. ubi pulchre.*

c ¶*Nullum est maius mētis testimoniū, quā qualitas inspecta uerborū. Vide de isto dicto cumulata per Ia. May in l. 3. per illum tex. C. de libe. prate.*

rescriptis

rescriptis bona fide impetratis, si non valet rescriptũ, ut scriptum est, ualet ut ualere potest, & ut ualere decet. ff. de pact. l. rescriptum. §. final. & sic forma rescripti trahitur ad ius commune: sed si interuenit dolus, tunc si non ualet, quod ago ut ago, non ualet, ut ualere potest. ¶ Exemplum, quando nõ uitiatur rescriptũ, ut si erratur in uocabulo loci: tamen de corpore constat per confinia locorum, uel aliam demõstrationẽ, de leg. 3. l. patronus. Item si dixit testamentum non ualere præteritione posthumi, qui erat iam natus, sed hoc ignorabatur, ut. ff. de libe. & posthu. l. Titius. §. Lucius. Item si dixit feudum antiquũ, cum esset nouũ, uel beneficium ædificatum ab antiquo, cũ esset ædificatum illo instanti. uel dixit aduersarium possidere, qui clam desierat possidere. nam cum rescribẽs esset aliàs facturus, pro tanto debet haberi, ut no. ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. Nam ex ista diuersitate non uariatur effectus, ergo non uitiat literas, quin procedatur ẽm qualitatem ueri, non ẽm qualitatem asserti. ff. de aqua plu. arcen l. quãquã §. Iulianus ff. de rei uin. l. si post acceptum. uel dixit se procuratorem in rem suam ex mandato directarum, cum esset ex cessione utilium a-
17 ctionũ, ut. ff. mand. l. si procurat. §. final. ¶ † Scias tñ, ꝙ si quis nititur ex mandato directarum, potest repelli nisi in tribus casibus, ut. C. de noua. l. 3. & no. ff. de pac. l. si cum emptore. Sed si agit ex cessione utilium actionum, semper præfertur cedenti: quia utilis actio, quã quis habet gratia sua tantum, præfertur directæ, præsertim quãdo cedens usus est uerbo translatiuo actio-
18 num, ut not. in l. 1. §. 1. ff. ad Treb. p Ia. de Are. † Itẽ pone exemplũ in emphiteuta ecclesiæ, q̃ qs non facta mẽtione de pactis emphiteuticis impetrauit à Papa in feudum. nam non ualet impetratio, nisi de pactis facta sit specifica mentio. nec sufficeret, si æquiuoce & in genere esset assertum de pactis, ut. ff. de transac. l. cum Aquiliana, & j. de deci. c. ex multiplici, & per Ber.
19 † Nam qui confuse loquitur, in dolo deprehenditur, ut. l. 1. in fi. ff. de actio. empt. cum in potestate sua fue-
20 rit clare loqui, & impetrare specifice. ¶ † Nam in facto proprio præsumitur scientia & memoria, præsertim ubi intercessit scriptura, ut. C. de contrahen. & cõmit. stip. l. magnam. ff. de pig. l. contrahitur. ff. de pac. l.
21 ueteribus. ¶ † Quid si Papa dicit, quòd uult haberi pro specificatis? uidetur ualere [a] ac si esset specificatum. ff. de testa. mili. l. qui iure. ¶ In contrarium uidetur, quia ista clausula est captiosa & iuri contraria, ut. C. de preci. impe. offeren. l. rescripta. Item pone, quòd quis impetrauit tanquàm hęres, cum esset bonorum possessor: qa habetur loco hæredis, licet non sit hæres, ut insti. de bo. posses. §. quod autem. Item si quis impetrauit ut prælatus, cũ haberet in commendã. nam exercitium ei datur, & Papa concessisset; & concedere debuisset literas; & multa alia exempla putes per te ipsum inuenire.

a ¶ *Adde Ang. in l. a omnes, per illum tex. C. de prescri. 30. anno. & vide Alexan. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. & Laso. May. in l. actione. C. de trã sact.*

22 ¶ † Modo opponitur contra distinctionem istius capituli, & uidetur, quòd ista distinctio sit falsa. nam etiã per mendacium quis ingreditur iudicium, ut. ff. de pe
23 cu. l. eo tempore, & ff. fami. ercis. l. cum putarem. † Itẽ lex dicit expressè, quòd rescriptum principis subreptitium iurisdictionem tribuit delegato in negotio principali, ut tamen ueritatem sequatur secundum acta & probata, seu secundum quod sibi iustum uidebitur, ut d. l. rescriptione mendaciorum. C. si contra ius uel uti. publ. & facit. C. de erro. aduo. l. fi. C. de fal. l. nec exemplum. Item hoc dictat ratio. Nam de ueritate negocij non est disputandum ante lit. contest. quia non potest examinari seorsum à principali, ut. C. de ordine iudi. l. 1. ff. de rei uin. l. officium. ergo necesse est post litẽ
24 contestatam, quia exceptio est peremptoria. ¶ † Præterea rescriptum habet tres partes, scilicet narratoriam, supplicatoriam, & hæ duæ respiciunt impetrantem; & conclusoriam, quæ respicit rescribentem. Est enim conclusio, dum dicit, Quocirca mandamus, ut auditis partibus, quod iustum est, decernas. & ista conclusio est iusta; ergo uera, & in conclusione, & sic in ueritate fundatur rescriptum. Nam surreptio non respicit substantiam rescripti: quia est ad obseruantiam iuris cõis, unde uerisimile est, quòd Imperator de facili concessisset; ergo non uitiatur sed respicit formam effectualem rescripti, & ideo illa forma uitiatur, quasi delegatus in negotio principali nõ sequatur formam rescripti. quare necesse est dicere, quòd rescriptũ det iurisdictionem, ut ueritas decernatur, ut. l. si eum, in prin. ff. si quis cau. nisi calumnia impetrantis esset notoria, ut no. Inn. in c. 1. de offi. uica. Non ob. C. si cõtra ius uel uti. publi. l. & si legibus: quia ibi loquitur in priuilegio, quod uitiatur per surreptionẽ, licet aliàs sit legibus consentaneum: quia nemini præiudicat, ut C. de preci. imp. offe. l. rescripta. Excẽplum. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo, & ff. de flumi. l. quominus; ut puta quidam asserendo se strenuum militem impetrauit aquam de cursu publico. hoc nemini nocet; & tamen non ualet, si mentitus est, ne simplicitas principum circunscribatur, arg. C. de his, qui à non domino.
25 l. final. † Item quia mendax fit indignus, & æquiparatur furi, ut. ff. ad l. Fal. hæreditatum. §. fi. nisi princeps sciens eum mentiri, faciat sibi gratiam, ut no. Innoc. j. de relig. domi. c. constitutus. ¶ Præterea ad. l. & si legibus, potest responderi, quod ibi loquitur, quando literas non habuisset: quia princeps errauit in causa finali: aliàs non esset concessurus. Item non ob. C. de fal. l. nec exemplum: quia ibi loquitur in rescripto falso in substantia, & in forma. sed rescriptum subreptitium ad lites est uerum in substantia iurisdictionis dandæ, licet non sit uerum in forma, id est in facti qualitate.
26 ¶ † Vnde in materia sic conclude, quòd aut rescriptum est funditus falsum; & nullam tribuit iurisdictionem. non ob. l. Barbarius: quia ibi erat prætor uerus, & formatus ueritate electionis, licet esset defectus in subiecto, id est materia, seu persona eius, in quo defectu si populus post ingressum officij eius sciuisset, uerisimiliter dispensasset, ut ibi dicitur, & hic. Item nõ obst. l. 1. C. de testa. quia ibi non admittitur obiectus, quo probato non surgit defectus. Nam publica uoluntas & fama ibi dat ualiditatem personæ testis, & subscriptio dat ualiditatem dicto testis. ualiditas testis est, quando in illo negotio & in alijs est idoneus quoad personam; quod patet per regulam iuris, & per exceptionem à regula, ut no. in l. 1. ff. de testi. sed ualiditas testimonij, id est attestationis non consistit sub certa regula. sed uariatur in facto, prout deponitur, & non potest certa diffinitione comprehendi, quod ua-
27 riabile est. ff. de usur. l. mora. † aut est uerum in substantia, & in forma; & tunc tribuit efficacem iurisdi-
28 dictionem. † aut est uerum in substantia, & falsum in forma, & tunc, quia pertinet ad obseruantiam iuris communis,

communis, ualet, ut ueritas inquiratur, & quod iustū fuerit, decernatur. ¶ Fallit, si mendacium fuerit in ꝓcessibus: quia tunc literæ eliduntur per exceptionem subreptionis, ut patet diffusè in gl. ordi. Ber. quæ est valde a notabilis & magistralis. ad hoc allegari potest capitulum inter monasterium, de re iudi. circa medium, & de cohabita. cle. & mulie. c. super eo, quæ etiam per gl.

a ¶ *Et istam glo. reputat ad hoc singu. Barbat. in consil. 56. aliàs 57. inci. sapienter. 2. volumi.*

29 allegantur. † ¶ Aduerte, licet prædicta sint uera de iure ciuili: tamen de iure canonico sequenda est distinctio istius capituli, ut concludatur, quòd dolus uitiat rescriptum: quia etiam contractum stricti iuris elidit. ff. de dolo. l. eleganter. ff. de condi. inde. l. in sum

30 ma, in princ. ff. de uerbo. oblig. si quis cum aliter. † Itē not. quòd destructa forma speciali & fauorabili apposita in rescripto, tamen remanet forma generalis iuris communis, ubi per simplicitatem: sed ubi per malitiam, neutra remanet. ¶ Ibi, Occultata, not. quòd occultatio ueritatis est quasi falsitas. C. de episco. & cler.

31 l. presbyteri. † ¶ Ibi, Non sequens formā, oppo. quòd forma nunquam possit omitti, ut. ĩ. eo. c. cum dilecta, &. ĩ. de resti. spo. c. Pisanis. ¶ Solu. illud uerum, nisi rescriptum sit subreptitium: quia tunc est sequenda uia iuris cōmunis. ¶ Verbi gratia impetraui rescriptum super re mihi tradenda ex causa emptionis: asserui me soluisse pretium, & non solueram: non condemnabit iudex simpliciter ad rem tradendam, sed ita demum, si precium soluero, ut. C. de sententi. & interlocu. l. cū

32 eorum, & l. cum iudex. ff. de solu. l. si soluturus. † Vel asserui debitum purum, & erat in diem, iudex non ꝓnunciabit deberi pure, sed post diem duplicando diē, qui superest à die citationis usque ad diē purificationis. ff. de pœ. l. aut damnum. §. quisquis, &. ĩ. de plus pe

33 titionibus. c. 1. † Fallit in usufructu formali promisso post diem: quia interim non erat nata actio, nec formata plenè, nec ullo modo, ut. ff. quando dies ususfructus legati cedat. l. 1. in fin. ¶ Et ideo tūc sn̄ia debet formari absolutoria à libello. Plenè dr̄ formata obligatio & actio, qn̄ potest excitari ad actū suū, i. ad experiē

34 dum cū effectu, ante uerò non. Item in debito conditionali. ff. si cer. pe. l. pecuniā. ff. de ædil. edi. l. bouem. §. si sub conditione. Interim enim ferē absolutoria, reseruato iure agendi in euentū conditionis; quod & si nō exprimaē, tacitè inest. ff. de exceptio. rei iud. l. si mater.

35 eadem. † non obst. ff. ad legem Aquil. l. in lege Aquilia si deletum: quia ibi est speciale, ut interesse de furto considereē: quia delictum erat iā consumatum, & in spe de futuro erat læsio de præsenti, ar. ff. de act. emp. l. si iactū retis, sola executio differē, & tractus futuri tēporis spectat ad iudicē occasione p̄ntis delicti. Nā absurdū esset, ꝙ ex delicto non oriret actio ff. de priua. delic. l. fi. Item consideratio tēporis futuri, subsistēte causa de præsenti, ꝑtinet ad legis considerationem. & nisi lex ibi disponeret, posset interim mortuis testibus perire facultas probandi; quod esset iniquissimum. Vnde ibi prouidet actori de iudicio cōcedendo, & reo de dilatione executionis. Itē in d. l. suspendiē ciuilis, nō criminalis executio, si iteruenit dolus; uel quasi criminalis, si interuenit certa culpa. ff. de tab. exhi. l. locū. §.

36 si quis. † Item si narraui, quòd mihi debebas. 10. ex tali causa, super hoc impetraui iudicem delegatū, & non debebas nisi quinque, & scienter mentitus sum. absolueris à rescripto per hāc decreta. sed ſm ius ciuile cōdemnaberis in quinque, & in alijs absolueris. ff. de exceptio. doli. l. apud Celsum. §. aduersus. & iniustū esset dicere, quòd ratione partis non probatæ uitiarei pars ꝓbata, ut. C. de transac. l. si qdem. C. de fur. l. post decisionē, &. ĩ. de test. c. Raynutius, & c. Raynaldus. sed illæ leges loquuntur coram ordinario, uel delegato cōcesso proprio motu, nō ad postulationē. ¶ † No. ꝙ actor

37 ex iure suo ius metitur, nō ex nō iure aduersarij. ff. de rei uindi. l. in speciali. & actor in iure, ex quo ius metitur, nō debet mentiri: sed si mētit in iure aduersarij, nō officit rescripto: qa nemo actor tenetur ꝯ se excipere. Fallit, si exceptio est perēptoria fori. & ratio est, qa licet rescriptū non sit formale principiū iudicij, est principiū causale & incitatiuum, & excludiē per excludentia processum litis, ut hic ꝑ Ber. ¶ Pone, impetraui iudicē super cicatrice: probo de simplici uulnere, an sua erit iurisdictio? rn̄. si puniuntur diuersa lege & diuersa pœna, nō est commissa iurisdictio; sed si eadē. l. sit licet diuersa pœna, est sua iurisdictio. C. de fi. istrum. l. 2. dic breuiter, quod iuris est cōclusiue in libello cōuentio-

38 nali, idem est in libello precum. ¶ Et nota, ꝙ in maleficijs cū facto requiriē animus, uel culpa talis, quæ illi pœnæ subiaceat. & rursus cū animo requiritur factū. ff. ad legē Aquil. l. si quis testamentū. §. fin. Solus enim

39 animus nō infert iniuriā de corpore in corpus. † Quādo rescriptum concernit plura determinabilia separāda, determinat illud, quod magis congruit scientiæ

40 rescribentis, arg. ff. de reb. du. l. qui habebat. † Item ꝙ unum factum ſm diuersas qualitates animorū potest trahi ad diuersas spēs delicti. uerbi gratia furtū instrumenti, qđ pōt trahi ad furtū & falsum, trahiē ad illam speciē, in qua fuit animus delinquendi, & nō ad aliam in d. l. si qs testm̄. §. penult. talis text. ualde notabilis. & in dubio ad furtū, si pœna mitior est de furto, q̄ de falso. ff. de pœ. l. interpretatione. & hæc quæ dicunē in rescriptis & libellis, similiter intelligenda sunt in mādatis principum, & statutis, & reformationibus ciuitatis.

41 † Sed quid dices in tali exemplo? occidisti fratrē tuū, cuius hæreditatem possidet Seius. Impetrasti iudicem super petitione hæreditatis. opponitur tibi, quòd tacuisti maleficiū, quod si expressisses, minime impetrasses. certe de iure ciuili hæc exceptio non obst. in uim declinatoriæ rescripti, nec in uim peremptoriæ. quòd rescriptum non impetratur super lege, sed super facto, ex quo resultat legis statutum: quia dicere; intento talem legem, est potius allegatio iuris, quàm titulus actionis propositæ: quia licet occideris fratrem tuum, tamen ei succedis, text. est not. in l. his consequentur, in §. 1. ff. famil. ercis. licet fiscus auferet tibi ut indigno, ut. ff. de iure fisci. l. Lucius. nec obst.

42 ff. solut. matrim. l. ab hostibus. §. si uir uxorem. † ubi uir, qui occidit uxorem, non lucratur dotem, nec applicatur fisco: quia hæc confiscatio non esset ei pœna, sed mulieri. Nam ibi alia est ratio: quia lucrum dotis fit propter onera matrimonij. sed uir, qui occidit uxorem, non sustinet onera matrimonij, imò declinat ipsa, & sic deficit respectiua finalis causa lucrandi, argumen. contra. C. de donatio. inter ui. &

43 uxo. l. si maritus. † aut quis est indignus pacto; & applicatur offenso. aut lege, & si cum delicto, applicatur fisco. si autem sine suo delicto, & nemini applicatur ui indignitatis. C. de hære. instit. l. si pater indignus. ¶ Item pater indignus ipso iure & in effectu non facit uiam fisco: quia nihil ab eo uinci potest, qui nihil habet, sed indignus in effectu, sed

non

non ipso iure, & sic per sententiam aperit locum fisco.ff.de inoffic. test.l.Papinianus.§.meminisse, & tamen nomen nō euellitur sibi,ut l. ex facto.§.si. de uul.
44 substit. † Sed de iure canonico talis impetrans caret commodo rescripti,& absoluetur reus a rescripto. Tamen ista interlocutoria contra rescriptum non faceret præiudicium in causa principali,ut. ff. de li. agnoscen.l.si quis a liberis.§. si uel parens,& ff. de his, qui sunt sui,uel alie.iuris.l.si iudex . Ibi, Nisi forsan, dictū est, quòd rescriptum non est efficax ad procedendum in principali negotio . hic dicit, ꝙ bene est efficax ad cognoscendum de subreptione.& sic delegatus cognoscit de animo delegantis, quod uidetur impossibile: quia animum alterius nemo cognoscit.Sed adhoc respondet litera:quia debet considerari animus, qualis esse debet,adeo, quòd illa ratio ,quæ debuit mouere delegantē,debet mouere delegatum,unde per ratio-
45 nem cognoscitur mens. ¶†Et illud facit ad quæstionem de iudice, qui in sententia reseruauit sibi aliquid declarandum.quamquam enim,quod non declaratur, non habetur pro reseruato, ut. ff.de leg. 2. l.cum pater.§.uicos: tamen successor declarabit, prout antecessor declarare debuit, text. est hic ualde sin. & adde quod not.per Bart. ff. de appella.l.ab executore, & quod not. Accur. ff.de iudic. l.si

a ¶*No. modum, quem debet tenere legens.*

46 ptor.§.Marcellus.† Deinde [a] tu lector per singulas partes declara tex.& glo. per ordinem. nam est modus legendi, ut capias primò primam partem, & glossas eius. Secundo secundam partem; & sic de reliquis partibus; & tandem subiungas dicta Innocen.
47 prout iacent. † Quæro, utrum illa clausula, si preces ueritate nitantur,faciat conditionem?respondeo, non: sed instruit, & mandat potius:quia non apponitur ad iurisdictionem fundandam, seu inchohandam, sed ad procedendum ex ea,argum. ff.de arbi. l.ita de-
48 mū in fi.& ff.de tute.l.muto.§.sub conditione.†Quærit Innocen.nunquid quis teneatur facere mentionem de exceptione aduersarij? dic quòd non, nisi sit exceptio ordinata ad impediendum processum,& si quis faciat mentionem de exceptione aduersarij; sed dicit se habere replicationem, debet procedi in causa secundum Innocen. uerbi gratia, peto à te decem ex mutuo, non obstante pacto de non petendo: quia dico, quòd postea fecisti pactum de petendo; & sic cumulo actionem, & replicationem in libello meo. tene men-
49 ti. † Saluo, quòd in rescripto non est necesse edi nomen actionis: quia nondum est reus, cui edatur; sed ederetur reo in ius uocato; & sufficit edere continēs pro contento,ut.ff.de ædili.edict.l.bouem. §. sub conditione, & furtum manifestum pro non manifesto: quia quod pluris est, utique tanti est, ut.ff.de infa. l. quid ergo.§.pœna grauior,& ff. de in lit.iur. l.cum furti, ac si quis responderet tacitæ oppositioni, uel tacitæ quæstioni, & ideò non expedit reo plus excipere, ex quò actor fecit commemorationem exceptionis rei: quia actor non potest uenire contra asserta in suo libello, ex quibus pendet ius agendi, ut C. de libe. cau.l.cum præcum.non obstat. ff. famil.erciscun. l.qui familiæ: quia ibi error, uel ibi non præiudicat in dominio:quia dominium est ius perfectum, & non tollitur sola animi destinatione,ut ff. de acquiren. posses.l. si quis ui.§.si. dicit Inn. ꝙ si impetrans non facit mentionem de exceptione dilatoria solutionis,quòd ualet rescriptum:tamen posset allegari in contrarium,quia ante diem non est actio plenè formata, nec est apta ad
50 agere.ergo nec ad impetrare.† Dicit Inn. quòd in rescripto attenditur conclusio commissionis, non narratio sola. & illud, quod non includitur in conclusione principaliter, uel accessorie non pertinet ad iudicem delegatum.de hoc no. C.si a non competenti iudice l. si de proprietate,& adde,quod no.ff.de iud.si quis in-
51 tētione, & l.solemus.ff.de arb.l.quia arbiter.¶†Errorem libelli mei possum emendare. ff.fam.erc. l.qui familiæ l.edita actio.C. de eden.etiam si causa sit criminalis.ff.de adul.l.accusaturus.sed uerba rescripti mutare non possumus.C. de libe.cau l.cum præcum: & tamen non cogor præsentare rescriptum, si nolo uti eo. infra de resti.spol. c.ex conquestione, per Inno.error probatur per acta,ad quæ sit relatio.C.de erro. aduo.
52 l.fi.†Valet factum ab ignorāte,quod a sciente non ualet,ut hic.& hoc uerum, quando ex scientia dolus nascitur.ff.de contrahen.empt.l.domum. sed quando ex scientia non nascitur dolus, sed oritur ex ea consensus,tunc ualet factum a sciente,quod non ualet factum ab ignorante.in delictis autem nō spectatur ualiditas. C.de iur.& fac.igno.l.cum testamentum. Error circa id,quod est necessarium actui, uitiat actum l. quæro.
53 ff.de eo,qui pro tut. ¶†Sed pone, quod est commissa causa possessorij retinendæ possessionis, nunquid coram iudice delegato poterit formari capitulum proprietatis, cum de proprietate non possit cognoscere? Respondeo sic quò ad coadiuuandum possessorium, non ad plene probandum dominium, ut no.C.qui le-
54 gi per so.l.momentaneæ. ¶†Quæro, utrum qui impetrat super rei uindi. intelligatur impetrare super publiciana? Respondeo sic, quando res sunt de eodem corpore, puta de uno & eodem grege, ut not. ff. de rei uind.l.Marcellus.-Item licet rei uindicatio strictè ponatur pro directo dominio, ut not. ff. si ager uectigalis, uel emph t.petatur l.prima,§.qui in perpetuū, & argumen.ff.de leg.3.l.si Titius: Tamen largè publiciana dicitur rei uindicatio de iure prætorio. Nam & hypothecaria dicitur uindicatio possessionis.ff. de pigno.l.si fundus.§.in uindicatione. Nam nec rei uindicatio auocat nisi nudam possessionem, ut nota. ff. de
55 procur.l.Pomponius.§.si res. ¶†Et not.quòd rei uindicatio, quando est una dictio, ponitur strictè: sed quando sunt duæ dictiones, id est uindicatio & rei,ponitur largè, & facit. ff. de publiciana l.cum qui. §. in
56 publiciana, & instit.de actio.§.aliæ. ¶ † Sed pone, inquisitor dicit maleficium commissum in tali loco, quem asserit esse de suo territorio: reus negat esse de territorio; utrum poterit cognoscere? & uidetur quòd non: quia cognosceret in causa propria, argum. glo.quæ est in l.de iure, in principio.ff.ad munici.quæ glo. est sing. In contrarium est ueritas: quia si est dubium, an ille locus sit de territorio, potest cognosce-
57 re,& pronūciare secundū Inn. †Iudex pōt pronūciare incidēter suū esse territoriū: tñ ꝑ hoc nō acquirit ius territorij,sed simplex ius fori in illa cā.ita dēt intelligi dictū Inn.sicut per prorogationē nō fit maius territoriū:sed causæ cognitio ampliatur, & efficit de illo foro iuris publici potestate iudiciū confirmante, non tñ ꝑiudicabit alterius iudicio,qui dicit esse de territorio suo:uel qa par in parē nō hēt imperiū:uel qa ille, q uere illi territorio ꝑest,maior est,ut elegāter no. ff.
58 de man l.apud eum.†Itē nemo pōt sibi adiudicare territoriū alienum l.sicuti §.Aristo.ff si ser.uin. ff. de bo.
59 author. iudic. poss.l.cum unus. §. is qui. ¶† Quæro, inquisitio,

a ¶ *Vide omnino Pan. in rubr. infra de inuersi. an autem processus &c. & ibi latè scripta per Mod. & adde eundem Panor. consil. 25. & latius Cal. consi. 51. in tit. de accus.*

inquisitio [a] utrum sit remedium ordinarium? Inn. tangit hic, ꝙ sic; & tamen cessat superueniēte causa & accusatore re integra, sed si inquisitio esset iam liquidata, nō cessaret inquisitio, arg. C. de abo. l. 2. & C. de compen. l. si. Bart. dicebat, ꝙ inquisitio necessaria ex forma statuti est remedium ordinarium. Ego dico, ꝙ inquisitio, quæ fit contra iuris ciuilis regulas in casibus specialibus est extraordinarium remedium: quia fit officio iudicis: sed illa, quæ fit secūdum iuris canonici regulas,
60 est remedium ordinarium, quia regulare. ¶ † Est autē inquisitio processus, qui pro motu iudicis ordinarij fit contra diffamatos. C. de offi. recto. prouin. l. iustissimos. delegatus enim non inquirit, motu proprio. s. sed iuxta mandatum delegantis; ut j. de iudi. c. exhibita. Et adde, quod dicam j. de iureiur. c. ad nostram, el 2.
61 ¶ † Et no. ꝙ si iudex inquirens errat in loco, uel mense delicti, non tamen debemus dimittere compertum facinus impunitum. Idem, si non apposuit locum, uel tēpus in inquisitione: tamen in probationibus est probatum: quia propter hoc non debet dimittere maleficiū impunitum. Ita intelligitur illa gl. sing. quæ est insti. de pub. iud. in prin. si tamen ab initio opponeretur defectus istarum circunstantiarum, non procederet inquisitio, ut no. Iac. Bu. insti. de act. in prin. & Bar. ff. de accus. l. libellorum. Exceptiones uerò quò ad circunstantias non declaratæ possunt declarari in probationibus
62 c. præsentium, in fi. de test. li. 6. ¶ † Et iudex, qui non inquirit contra notarios diffamatos, uel denunciatos a custodibus territoriorum, debet puniri similitudine supplicij, ut C. ne sanctum baptisma l. fi. in fi. Et e contra si fingit causam, ubi non est, debet puniri C. de excu. tuto. l. seueriter. ff. de custo. reo. l. diuus. Nam nimia improbitas debet subiacere legum seueritati. C. si con
63 tra ius, uel uti. pub. l. & si legibus. † Pone, ꝙ quis est prosecutus confictam appellationem, quam nunquam interposuit, & in disceptatorio examine reportauit uictoriam coram ordinario, uel delegato, nunquid ualet sententia? dicit hic Io. An. quòd sic. unde non oportet, ꝙ qui uincit in causa appellationis, ostendat processum primæ causæ; quod est no. dignum. adde quod
64 no. Inn. j. de fide instru. c. G. perpetuus. ¶ † Quæro, dicit gl. ꝙ non ualet rescriptum contra rem iudicatam impetratum, de qua non est facta mentio. & ego dico, ꝙ non ualet, etiam si sit facta mentio, ut C. sen. rescin.
65 non pos. l. fi. ¶ † Quid ergo, si iudex delegatus pronunciauit contra primam sentētiam, nunquid secunda sententia ualet? dic ꝙ si fuit exceptum de prima sententia in modum peremptorij, & de ea liquet, non ualet, ut C. quando prouo. non est neces. l. j. quia est ita patens calumnia, & iniquitas, ꝙ uelari non potest: euidens. i. notoria calumnia in processibus, res etiam semel decisa reddit contrariam sententiam nullam. nam talis sententia non potest haberi pro ueritate; ergo non trāsit in rem iudicatam. non ob. ff. de excep. rei iudicat l. duobus: quia ibi quis uenit contra sententiam pro se latam litem de nouo mouendo; & ideo sibi imputet. Sed quæstio nostra quærit, quando quis uenit contra sententiam latam pro aduersario. unde non est quid imputetur uictori, qui per primam sententiam obtinuit, & ideo nimirum, si prima sententia, quæ pro ueritate habetur, præiudicat posteriori, maxime lata ab eodem iudice & ex eadem instātia. successor enim posset habere probabilem ignorantiam de prima sententia, & tunc propter dubium secunda sententia ualeret, ut ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si post. Item eo ipso, ꝙ quis excipit, rem dubiam facit; quia subiicit se discrimini probationum, ut no no. Inn. in c. statuimus, de offic. delega. dico igitur, ꝙ d. l. j. C. quando prouo. non est neces. habet locum, siue primus libellus de nouo offeratur, siue de nouo libelletur, ut sit litiū finis, ut j. de re iud. c. inter monasterium. de hoc no. Io. An.
66 hic in nouel. ¶ † Quid si dominus in propria persona succumbit, & in persona procuratoris obtinuit? respō. in corpore sunt duæ personæ, sed representatione una est, & ideo idem, quod in una persona iuris est. de hoc no. in d. l. j. C. quādo prouo. non est neces. & ar. ff. de pa. l. si plures, & tamen interdum habet quis per alium, quod per se habere non potest. ff. de contrata. l. si post mortem. §. fi. ff. de bon. auth. iud. pos. l. cum unus, ff. de fruct. & lit. expen. l. fi. C. de tem. in inte. rest. l. petendę, sed ibi est alia ratio, scilicet æquitatis, & æqualitatis seruandæ. ¶ Quæro, dicit gl. ꝙ quis tenetur facere mētionem etiam de modico beneficio. Pone, magister cantus habet stipendium in ecclesia, quia docet cantare: impetrat præbendam, nunquid teneatur facere mētionem de stipendio? respondeo non: quia stipendium non est beneficium ecclesiasticum, cum non sit deputatum alicui iuri spirituali, puta canoniæ, uel ordini, sed est mere profanum. ff. de donat. l. Aquilius Regu-
67 lus. ¶ † Sed ecce est quæstio de confinibus, & testes uariant, nunquid in isto dubio iudex teneatur pronunciare suam esse iurisdictionem? Respon. sic, si de hoc quæritur: quia incidenter: quia hoc est speciale in iurisdi-
68 ctione, ut ff. de iudic. l. si quis ex aliena. ¶ † Et conclude, aut constat de iurisdictione, aut constat de non iurisdictione: quia notorie quis citatur extra iurisdictionem; ut si iudex, qui est ultra mare, citet me, aut est dubium de iurisdictione, uel territorio. Primo casu debeo comparere non expectata alia interlocutoria super iurisdictione, & si non compareo, debeo mulctari. Secundo casu non teneor comparere coram iudice, ꝙ non est meus nec re, nec gestu, id est, quia nunquam se gessit pro iudice meo. tene menti istū modum, qui tribuit tibi intellectum. Tertio casu teneor comparere: tamen non possum mulctari, nisi lata interlocutoria super iurisdictione, contra quam pendet exceptio. ita intelligitur, quod no. ff. si quis in ius uoc. non ierit l. ex quacunque. ff. iudi. sol. l. uir bonus, & hoc per Bart. An propter uitium pronunciationis sententia reddatur nulla? dic quòd sic, si iudex expresse errat in statuto legis, uel ratione eius, tex. est notabilis. C. de excu. tut. l. qui testamento. Et adde, quod no. ff. de peti. hæred. l. si putas, & ff. de tut. & cu. da. ab his l. tutor si petitus, ibi
69 tex. no. ¶ † Sed nunquid falsus procurator pronunciatus uerus per interlocutoriam efficiatur uerus procu. dicit Iac. de Are. quòd non, in l. 1. §. item Pomponius. C. quod falso tu. auth. ar. contra C. de fide instr. l. fin. in fi. Idem dico in funditus falso prælato, qui prælatus non est datiuus, sed electiuus, uel aliter per canonicū ingressum assumendus c. 1. de reg. iu. li. 6. ¶ Et no. quòd tutor dubius potest legitimari per decretum iudicis. Item dubius procurator præstita cautione rati. ff. de dam. infec. l. inter quos §. alieno. Sed falsus procurator apparenter & existenter non potest ꝑ decretū iudicis legitimari: quia debet constitui a domino, uel
70 quasi domino secundum Iacobum de Are. † Quæro, nunquid

nunquid falsi tutoris authoritas possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum? & uidetur quòd sic.l.si tutor, in quibus causis in integrum restitu. non est necessa. ¶In contrarium uidetur, quia rescinditur per edictum prætoris. ergo subsistere non potest, si interest.d.l.j.quod falso tutore.

SVMMARIVM.

1 *Abbas ex officio suæ prælationis tenetur suæ congregationis negotia procurare, nisi conuentus & abbatis negotia essent omnino discreta.*
2 *Abbatis nomine continetur ecclesia, & è conuerso.*
3 *Officij nomine factum præsumitur, quod citrà ius & nomen officij fieri non poterat.*
4 *Mandati præcedentis uigore agere præsumitur, qui proprio iure non potest. aliàs præsumitur proprio iure.*
5 *Plures si admittuntur ad communionem officij publici, & simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte.*
6 *Respondere non dicitur, qui respondet sed non legimè.*
7 *Prælatus, sicut & tutor, ad plenitudinem administrationis uocari dicitur.*
8 *Prælatus sine capitulo agit, & defendit nisi causa sit ardua uel de magnis rebus, uel capitulum ex iusta causa contradicat.*
9 *Patrem esse legitimum administratorem, quomodo intelligendum.*
10 *Consensus patris requiritur, ubi lis contestatur in pertinentibus ad filium pleno iure.*
11 *Negotium commune prælati & capituli per quem expediatur. & nume. 25.*
12 *Filiusfamiliàs de peculio, sibi per patrem concesso, potest esse in iudicio.*
13 *Instrumentum si dicit, talis abbas & conuentus, tractatibus præcedentibus, uendidit, si non apparet alio modo de tractatibus, ista uerba nocent personis contrahentibus, sed non ecclesiæ.*
14 *Instrumentum si dicit, Donauit pro bonis & legitimis meritis, probat merita, si interuenit insinuatio.*
15 *Bona capituli aßimilantur castrensi peculio.*
16 *Capitulum si agit, uel respondet, & prælatus ex interuallo consentiat, an iudicium conualescat.*
17 *Commune meum est participatione.*
18 *Ratificatio patris non conualidat processum solius filij.*
19 *Consensus ex interuallo superueniens quibus casibus tribuat ualiditatem.*
20 *Authoritas ex interuallo adhibita nunquam tribuit ualiditatem.*
21 *Permutatio facta per prælatum, & capitulum, tractatu præhabito, an ualeat si Episcopus postea ratificet, uices suas interponendo.*
22 *Verba, uices suas, possunt significare tam consensum, quàm authoritatem.*
23 *Capitulum uertente inter ipsum, & prælatum quæstione an habeat legitimam personam standi in iudicio.*
24 *Restitutio in integrum quandoque datur maiori. item minori etiam adulto in possessorio.*
25 *Prælatus in causa communi agere potest etiam nomine prioratuum, & ecclesiarum subiacentium in bonis uerò diuisis quilibet per se agit.*
26 *Prælatus cur conueniri posit sine ecclesia, sed non è contra.*
27 *Ecclesia in prælato paßiuè est, non actiuè.*
28 *Capitulum an habeat plenam administrationem & legitimam personam de per se in bonis proprijs; & an posint capitulares esse testes in causa capituli.*
29 *Abbas potest concedere monacho administrationem certarum possessionum, pro quibus poterit agere, & conueniri.*
30 *Consensus capituli requiri non debet, si canonicus contra suum capitulum, uel alium eiusdem capituli canonicum agere uelit.*
31 *Authoritas patris requiritur, quando est quæstio inter duos fratres de peculio: quia unusquisque prætendit sibi aßignatum a patre.*
32 *Vacante ecclesia an poßit aliquid nouari.*
33 *Authoritatem quis præstare debeat in iudicio, si collegium non conuenitur, sed unus solus de collegio.*
34 *Indiuisa bona simul habentium an poßit unus sine alio agere.*
35 *Appellatio abbatis contra utilitatem ecclesiæ interposita non tenet.*
36 *Procurator, constitutus ad causas absentiæ; non tenetur appellare.*
37 *Appellatione pendente quæ innouari posint, uel non.*

1 DOCERI. ¶ † In causa monasterij conuenitur abbas per rescriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu; nec per hoc poterit appellari, nisi alia causa rationabilis appellare permittat: quia Abbas ex officio suæ prælationis tenetur suæ congregationis negotia procurare, nisi abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta. ¶ Et sunt duæ partes. In prima duplex est quæstio. In secunda solutio ibi, Super quo, expresso capite intelliguntur expressa membra eius indiuisa. tamen aliud est iuramentum capitis, aliud membrorum, cum duo iuramenta sint, alterum prioris, alterum conuentus, ut in c. præsentium, de testi. lib. vj. Si uerò causa principaliter & specialiter tangit prælatum suo proprio nomine, non includitur conuentus. Ioan. And. ibi in nouel. & uide omnino Cyn. de procur.l. nec tutores in iiij.quęst. ¶Qui submittit caput, submittit bona.ff. de præcario.l.si adoptauero.ff. de secun. tab. l. ex literis. §.j. ¶Caput uerò potest agere pro membris suis, de offi. ordi.c.conquerente, per Innoc. membra regulantur a capite, ut insti. de satisd. §. fi. ¶Ecclesia est in prælato, sicut spiritus appropriatus in corpore suo. ¶Casus. Aliquis impetrauit literas appellatione remota contra abbatem, nulla facta mentione de ipsius conuentu: modo iste abbas conueniebatur super causa communi ipsius & conuentus: quærebatur, utrum teneretur respondere? & nunquid dicendo se grauatum poterat appellare, respond. quòd tenetur respondere. & ratio, quare tenetur respondere, est, quia negotia suæ congregationis cogitur procurare. Hæc ratio uera est, nisi abbatis, & conuentus negotia essent omninò discreta. aut agitur de rebus & iuribus ecclesiæ, & causa est ecclesiæ: aut de rebus & iuribus personæ, & causa est personæ, non ecclesiæ; puta si principaliter agitur de eius prælatura, de ope. no. nun. ff. l. de pupillo.§. fi. per Bar. ¶ Baronia habet membra, sicut ecclesia, ut no. Innoc. de foro compe. c. uerum. ¶ † In tex. ibi, Nulla mentione, s. expressa: inest tamen tacite: quia nomine abbatis comprehenditur ecclesia, ut ff. de an. le. l. annua.§.j. in uerbo, templo. & nomine ecclesiæ continetur abbas, & conuentus. dicit lex, quòd etiam minus legitimus tutor repræsentat pupillum.C. in quib. cau. in inte.
2

resti. non est necess. l. si tutor. ff. de le 2. l. peto. §. mater. † ¶ Et illud, quod non potest fieri citra nomen, & ius officij, præsumitur factum eo nomine, quo fieri potest, & ad nomen sequitur effectus; ut si dico, procurator, sequitur procuratorio nomine, ut no. ff. de procur. l. qua ratione; & sic nomen tuum operi tuo nomen
3
4 imponit. † Omnis, qui facit aliquid, quod non potest facere in propria uirtute, præsumitur facere in uirtute præcedentis mandati, Cy. C. de procu. l. quod quis. ¶ Et è contra, quod potest facere iure suo, & non alie-
a no, uidetur facere[a] iure suo proprio, Cy. C. de app. l. j. tamen non mutat rei naturam, ut instit. de adop. ultimo responso. ¶ Vnde licet abbas dicat, tali monacho nostro &c. non facit eum monachum, qui professus non est, tex.

a ¶ *Adde regulam. l. & magn. ff. de sol. & ad de e iam, quod uoluit Bar. in l. 2. per illum text. C. pro soc.*

5 est no. ¶ † Quòd si plures admittuntur ad communionem officij publici, & simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte, ut not. Bar. ff. de publi. l. hoc edicto; quod est notabile, Bart. Pro monstro est hic, ut maior sit filius, quàm pater, & monachus maior, quàm sit suus abbas, ut insti. de adopt. §. minorem. Ibi, & eosdem, id est datos de causis communibus. Ibi, Quæ elantibus, de ordinario erat minus dubium, sed de delegato poterat dubitari: quia persona, quæ non exprimitur, non subintelligitur. ff. de uerb. oblig. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fine. ¶ Ibi, Ac licet, secunda quæstio. ¶ Ibi, Possint. s. abbates. idem de cæteris prælatis tam regularibus, quàm irregularibus. ¶ Item nec capitulum potest propter hoc appellare: quia rescriptum extendit se ad capitulum. ¶ Ibi, Ra-
6 tionalibus, uide ĵ. eo. in clemen. j. † ¶ Ibi, Legitimè, omnis qui tenetur respondere, tenetur legitime responde-
7 re. C. qui dare tu. poss. l. in uniuersis. † ¶ Ibi, Cum ex officio, scilicet prælaturæ. & plenum est officium, sicut officium tutoris, qui uocatur in plenitudine administrationis. C. de episcopis & clericis. l. orphanotrophos. ff. de appellatio. l. cum in una. §. tutori institutio. de curato. §. interdum. ff. de administrat. tuto. l. inter bonorum. ¶ Ibi, Discreta. i. diuisa quò ad ius administrandi, & realiter. ff. de administratio. tutorum, l. inter tutores. ff. de solutioni. l. quòd si forte. §. j. & l. quæro. Nam curæ diuisæ non possunt permisceri, ut no. in l. 2. C. de curatori. & exactori. lib. 12. ¶ Venio ad glo. magnam, & primo quæro, nunquid, si conuenitur Abbas, possit nominare congregationem in iudicio ad differendum processum in tempus, quò congregatio consentiat? dicit glo. quòd conuentus bene potest nominare prælatum: quia non potest esse in iudicio sine abbatis licentia. prudenter ergo facit, qui abbatem conuenit. Sed imprudenter, qui solum conuentum ipsius: quia solus conuentus, & solum capitulum non habet legitimam administrationem: quia est apud prælatum, sicut nec filiusfamilias. æquiparat ergo gl. conuentum filiofa. & prælatum patrifa. qui solus est administrator legitimus, ut l. j. C. de bonis maternis.
8 ¶ † Aduerte, inquantum glo. dicit, quòd prudenter agit, qui abbatem conuenit, statim dicit contrarium: quia prælatus sine capitulo nihil agit: sed hoc non est uerum: quia imò agit, & defendit, nisi capitulum habeat iustam causam contradicendi, ut quia prælatus esset suspectus, uel minus idoneus. Nam capitulum causæ suæ adesse non prohibetur, argumentum. ff. de procuratori. l. filius. §. milites. ff. de iureiurand. l. sed si unus. § filio: uel nisi negotium esset arduum; sicut est, quando quæritur de statu & libertate monasterij. Item de magnis rebus; quod scilicet de rebus relinquitur arbitrio iudicis, argumen. ff. de excusatio. tuto. l. propter litem, argumen ff. pro socio. l. idemq́;. & si unus maior & pater abbas haberet sub se multos filios abbates, & esset quęstio grauis, uel de statu, requireretur eius consensus in iudicio, sicut in alienationibus, ĵ. de iudic. cap. deputati, per Innoc. ar. ff. ad
9 Macedo. l. filium habeo. † ¶ Quod autem dicitur de patre, quòd est legitimus administrator, intelligitur in rebus, in quibus habet usumfructum, non in his, quæ pertinent ad filium pleno iure, ut not. C. de bo. quæ lib. auth. excipitur, & ff. commo. l. 3. §. si filio.
10 † licet tamen non sit legitimus administrator: requiritur tamen consensus eius tempore litis contestatæ: quia tunc radicatur iudicium. ff. sol. ma. l. cum dotem. §. eo autem tempore. in contestatione litis incipit iudicium substantiari per actum trium personarum, in
11 auth. de litig. §. omnem. ¶ † Querit denuò glo. per quem commune negotium prælati & capituli expediatur? & dicit, quòd per syndicum constitutum a prælato & capitulo; & tutius est hoc, quàm per solum prælatum, ar. ff. so. ma. l. 2. §. quod si in patris, & ff. de procu. l. filius. §. sed & filia, & in c. præsentium, de test. lib. vj. Et prudenter facit prælatus, si non uult suscipere iudicium nisi de consensu capituli. & prudentius, si per syndicum communiter constitutum; & hoc quando bona non sunt discreta: sed si sunt discreta, quilibet de per se procuret factum suum.
12 † nam & filiusfa. potest esse in iudicio de peculio sibi concesso per patrem. ff. si cer. pet. l. cum filius. ff. de mi. l. denique. §. sed utrum. C. qui bo. ce. pos. l. pe. & l. cum filius. ff. de uerb. obl. l. plenissime, per Bar. uide quod no. insti. de actio. § pœnales. Dicit Inno. quod archiepiscopus potest intentare & defendere iura primatiæ pro suo interesse, de dila. c. exposuit, in nouel. uniuersitas non facit actorem, sed syndicum: quia est domina, & non requiritur quòd iudex interponat decretum, dicit Inno. de procu. c. consulti. quòd est not. ¶ Si instrumentum dicit, Talis communitas fecit talem procuratorem, ualet instrumentum, licet aliqui sint excommunicati, de procu. c. consulti, per Inno. ¶ Mirum est, quomodo procu. ita generalis ualet, nisi intelligatur, quando uniuersitas est parua, uel certi habent totius communitatis arbitrium & potestatem, ut Bononiæ, dicit glo. in auth. de defen. ciuitatum. §. interim. ¶ Not. quòd olim dabatur procu. in certis casibus: sed hodie dominus constituit, maximè si est impeditus, institu. per quos agere possumus. ¶ Florentini per eorum statuta dant procuratores corpori creditorum contra fallitos debitores ad similitudinem. l. hostile, de qua fit ibi mentio; & sic est reperire procuratores datiuos in l. Qui indiscretum procuratorem constituit, eius contumaciam sibi imputare debet, ut lite non contest. c. j. per Innoc.
13 † ¶ Si instrumentum dicit, Talis abbas & conuentus præcedentibus tractatibus uendidit, & non apparet alio modo de tractatibus, ista uerba nocent personis contrahentibus, sed non ecclesiæ. ff. de castrensi pec. l. si forte, per Bar. & ibi declarat. l. optimam, de contrahen. & commit. stip. & gl. quæ est. C. de colla. l. si donatione. b
14 ¶ † Si instrumentum dicit, Donauit[b] pro bonis & legitimis meri-

b ¶ *Vide plene scripta per moder. in l. stendum. ff. de uerb. oblig.*

tis

tis, probat merita si interuenit insinuatio. l. 1. C. de prę di. cur. lib. x. alias non, nisi æquiualentia merita nominentur specialitĕr, & expressè: quia tunc statur confessioni, ut non requiratur insinuatio, de donat. l. Aquilius, per Bar. nec ex aliquo interdicto præsumit fraus seu simulatio uerborum. ff. de probatio. l. qui testamentum, in gl. ¶ Quamquam si uera esset æquiparatio gl. quòd prælatus esset similis patrifa. si in iudicio conuētum esset capitulum, foret necessarius consensus prælati, ut in c. ulti. de iudic. lib. 6. ¶ Sed ista æquiparatio non est omnino bona: quia in bonis deputatis soli capitulo non requiritur consensus prælati, ut in fine illius.

15 c. † Assimilo bona conuentus castrensi peculio, in quo non est necessaria authoritas patris, ut. ff. de castren. pec. l. miles præcipua, in §. j. per Bart. ¶ Demum gloss. ponit doctrinam, q si ad solum prælatum, solus prælatus sufficit: si ad solum capitulum, sufficit solum capitulum: si ad utrunque, uterque. & subdit quòd uacante sede non currit præscripto, s. in bonis communibus,

16 uel solius prælati † Demum quærit, si capitulum agit uel respondet, & prælatus ex interuallo consentit, vtrum iudicium conualescat? & uidetur quòd non, ut l. obligari. §. fi. de auto. tuto. Contrarium determinat gl. quia prælatus habet plenius ius consentiendi, quàm tutor, qui est procurator, quasi in rem suam, ut probat illa lex notabilis. ff. usufructua. quemadmodū caueat. l. j. in fi. & ideo conualescit iudicium qđ est no.

17 dignum. † & est ratio, quod commune est meum est participatione, non dico insolidum, ut. ff. de ritu. nup. l. illud. unde cum sit causa propria, meritò potest rati-

18 ficare causam. † ¶ Alij contradicunt. nam pater, qui habet usumfructum, participat cum filio ut. ff. de usufru. leg. l. si alij & tamen ratificando non conualidat processum solius filij, ut no. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. necessitate, nisi quando abest ex causa necessaria. C. de proc.

19 l. exigendi, tex. no. ualde. † ¶ Aduerte, quædam sunt in potentia conualescentiæ, & illa conualescunt per superuenientem consensum: quædam autem non sunt in potentia conualescendi: & ista non conualescunt, ut. l. receptum, ff communia præd. Ibi mors media impediuit accessum consensus posterioris, & quia fictio retrò est quidam discursus, ubi requiritur medium ha-

20 bile, de serui. rusti. præd. l. tria prædia. † ¶ Dico, quòd ea, quæ requiruntur pro authoritate, nunquam conualescunt: quia authoritas non recipit interuallum, neque diem, & quia in ea consistit fundamentum & substantia originis, & sine initio nihil fit: sed ea, quæ requiruntur pro ualiditate confirmatoria actus, bene possunt subsequi & fingunt retro, ut. C. ad Macedo. l. fi & infra de iure patro. ca. cura, & ea quæ non fingunt retrò, ratificari non possunt, ut. l. bonorum. ff. rem ra. habe. & l. fin. eod. titu. & no. ff. de leg. j. l. talis scriptu-

21 ra, s. quando non ualent à principio. † ¶ Quæstio fuit de facto, prælatus cum capitulo fecit præcedentibus tractatibus permutationem cum Seio: demum eps ratificauit, & uices suas interposuit: quæritur, an ualeat permutatio? dicit Inno. q non: quia eps debet autorari, & sic a principio. ¶ Porrò consensus pertinet ad illum, cuius interest, authoritas autem ad magistratū, uel officialem; sed episcopi non interest: quia tunc in re sua non potest interponere authoritatem. l. 1. & l. obligari. §. tutor. ff. de aut. tuto. ¶ Ergo consensus epi est authoritas, s. qn non ualeret à principio propriè loquendo. imò est decretum, non authoritas. Nam decretum est interlocutoria quæ debet seruari per iudicem sed authoritas spectat ad tutorem, curatorem, prælatum, nec est interlocutoria, ut. ff. de auth. tut. l. inter, & ibi not. ¶ Item requiritur ab initio de consuetu. cum consuetudinis sit, de reb. eccle. non alie. ca. dudum, lib. 6. & no. in l. instar. C. de iure fisci. li. x. C. qui pro sua iurisdi. l. j. C. de peda. iudi. l. j. ¶ Sed vf, q si durat consensus permutantium, q ualeat decretum, ut ex nunc, nō ut trahatur retrò, ut l. obseruare, in §. fi. ff. de offi. pro-

22 con. & legati. † ¶ Illa aūt uerba; uices suas, qn̄que supponunt pro authoritate, qn̄que pro cōsensu: quia sunt significationis cōis, & exponuntur s̄m materiam subiacentē, & s̄m q iuris ratio patitur. ¶ Procedo ulterius super gl. nam prælatus solus non potest alienare; ergo nec rem in iudicio deducere, ut. ff. de iure deli. l. ait ꝑtor. glo. concedit hoc, sed male dicit, quia administrator, qui non potest alienare simpliciter, tn̄ potest alienare per figurā iudicij, quia est alienatio necessaria, q̄ non fit per eum, sed per ministrum legis, i. per iudicē. ff. de sta. li. l. statulib. à cæteris. §. quintus. tex. notabilis. ut no. C. de his, qui ut indi. l. Polla. non ob. l. ait ꝑtor. quia ibi actio non competebat, nec ei erat formata, i.

23 applicata deliberatione pendente. ¶ † Quærit denū gl. quid si quæstio est inter ꝑlatum, & capl̄m? dicit gl. q capl̄m indiget authoritate curatoris ad litē. ¶ Ista gl. supponit, q capitulū fingatur uice minoris alias nō daretur curator nec personæ, nec liti, ut. C. de bo. quæ li. l. fi §. si aūt patre recusante. Cōpostel. dicit, q capitulū habet legitimā personam, & non indiget curatore. j. de elec. c. cum eccl'ia Vulterana, de cā pos c. cum olim, de resti. spo. c. j. & de resti. in inte. c. cum uenisset,

24 in fi. ¶ † Nā & maiores qn̄q; habent restitutionē in integ. & tn̄ nemo dixerit eos idigere curatore. ff. de in integ. re. l. fi. Itē in possessorio iudicio minor restituit i integ. & tn̄ non indiget curatore, si est adultus ita, q possit iurare, ut. C. q legi. perso. l. momentaneæ, & plenè no. in l. j. C. si de momē. pos. Itē facit c. ultimū de iudi. li. 6. & adde quod no. Spe. in tit. de actore, in uer. Item

25 ēt obijcit ꝑlato. † ¶ Et not. q Collecta. reprehendit gl. q̄ dicit, q ꝑlatus sine conuentu agere non ꝑt in cōi cā: quinimò ēt prioratuum, & ecclesiarum subiacentiū noīe agere ꝑt, de offi. ordi. c. præsenti, lib. 6. & ꝑ Archid. idē ait, q qn̄ bona sunt diuisa, qlibet ꝑ se aget, ut no. in c. 2. de pac li. 6. & ꝑ Arch. 58. di. c. fi. & ita curia seruat s̄m eū, & facit optime. 7. q. j. qa frater, ubi coadiutor per se agit; multofortius prælatus, facit. C. qūo & qn̄ iudex. l. fi ꝑses quasi desertā. & est rō, qa bonis separatis capl̄m redigit ad instar filij militis, uel emāci

26 pati. ¶ † Sed quæro quare ecclesi a nō cōuenit sine ꝑlato, sed ꝑlatus sine ecclesia fic? R n̄. qa ecclesia est loco

27 filij, prælatus uerò loco patris 68. di. quorū dā. † Itē ecclesia est in prælato, passiuè, sed non actiuè. idem ait, q prælatus solus non potest agere pro eo, qđ pertinet ad sacristiā, uel infirmariam: qa nihil habent cōe

28 cum ꝑlato, ar. j. c. si ꝑꝑ tua, de rescrip. li. 6. † Item ait, q capl̄m in proprijs bonis capituli habet plenā administrationem, & legitimam personam de ꝑ se. de hoc no. in c. statutum super uerbo, status, de rescrip. lib. 6. per Archi. & sicut cohors militum facit procuratorē uerè & ꝓpriè loqendo, ita & cohors capl̄i. ff. de ꝓc. l. filius. §. sed & milites. tex. ualde notabilis. Sed an capitulares possint esse testes in causa capituli? dic q sic: quia testificantur ut singuli. Item & prælatus, si est unus de singulis, nisi iudicium sit formatum in solo prælato d. c. præsentium, de test. li. 6. ꝑ Inno. ¶ Pone dicit Inno. prælatus cum capitulo & c. neminem de capitulo nom

mando, an ualet? & videtur q; sic, quia solus prælatus potest, nisi reprobetur instr̃m de falso, ut quia probet q; ibi nõ interfuit maior pars capituli. nam qđ falsum est, interpretatione iuuari non potest. ¶Illud not. q; etiam sine articulis probationes testium ualent. e. ca. in nouella: quia in causa falsi acerrima fit indagatio, non debet committi examinatio testium. no. text. ea. dist. in nou. Item ait, q; capitulum non indiget curatore secundum Compostel. de hoc per Archi. de in in te. restitu. ca. 2. de hoc not. in Spec. de syndico, circa fi.
29 †Item ait, q; Abbas potest concedere monacho administrationem certarum possessionum, pro quibus poterit agere, & cōueniri ut infrà qui cleri. uel uouen. c.
30 insinuante, de præben. ca. dilectus. ¶† Item ait, q; canonicus contra capitulum, uel alium canonicum potest agere pro præbenda sine consensu capituli: quia non interest capituli, utrum præbenda pertineat ad vnum canonicum magis, quàm ad alium. Sed si esset quæstio inter canonicos diuersarum ecclesiarum, tūc requireretur consensus capituli: quia tractatur de preiudicio eius, & de separatione præbendæ ab ecclesia,
31 & dicitur, quòd ita seruat curia. ¶ † Pone, q; est quæstio inter duos fratres de peculio: quia unusquisque prætendit sibi soli assignatum a patre, nunquid in tali iudicio est necessaria patris authoritas? uidetur quòd non: quia non interest patris, quis obtineat. Contrarium est uerum: quia patria potestas eis officit, & simul poterit authorari utrique. ff de aut. tut.
32 l. accipientis. ¶† Item ait, cum quæritur, nunquid ecclesia uacante aliquid possit innouari? & distinguit, quòd aut agitur de his quæ expediuntur ecclesia uacante, ut in electione, & prosecutione ipsius, & in his non est necessarius consensus prælati: quia prælatus non est in ecclesia uacante, sicut nec hæres in hæreditate iacente. C. de capitu. l. nec nos. ¶Aut sunt talia, quæ non possunt expediri sede uac. sicut sunt alienationes rerum ecclesiæ, & tunc nihil est innouandum. ¶Aut non loquimur de alienationibus, sed de administratione. & tunc aut bona sedis uacantis & capituli sunt communia, & nihil est innouandum. ¶Aut sunt discreta, & tunc non curatur sedis uacatio quantum ad bona capituli: quia separatorum separata est ratio, argum. ad hoc. ff. de act. & hære. l. duo fratres, & ff. de in integ. restitu. l. abstinendi, &
33 ff. de actio. emp. l. non est nouum. ¶† Deinde scias, quando non conuenitur collegium, sed unus de collegio, quis debeat ei authoritatem præstare in iudicio. Nam de hoc habes meliorem gloss. quæ sit in iure ciuili, in authen. apud quos oporteat monachos causam dicere, in glo. not. quòd monachus, colum. 6. & ibi etiam tractat glo. de exemptis, qui eo ipso, quòd sunt exempti, non habent præsidem, nisi papam, uel imperatorem in temporalibus, qui est iudex iudicum ut legitur & not. C. de decu. l. si quis decurio. libr. x.
34 ¶† Extra quæro, quid de fratribus habentibus bona indiuisa, utrum vnus possit agere sine alio? dic, quòd sic, ut. ff. de iudi. l. non idcirco, & C. de dec. licet indiuisa, lib. x. ¶Et not. quòd separatio in facto consistit,
35 ut. C. si unus ex plu. ap. l. 1. ¶† Denuò not. quòd non tenet appellatio Abbatis interposita contra utilitatem ecclesiæ, Ber. in suffragio, utile est enim ecclesie, quòd defendatur; si Abbas appellat, ne defendat, nulla est appellatio ipso iure, nec dicitur innouari aliquid interim: quia non pendet. nam nuda uox dispergitur statim in aere, sicut fumus, & nihil remanet. & ille ti. nil nouari appellatione pendente, intelligitur de appellatione ualida, & appellatio habet tres particulas. prima ad impetrandum, & contradicendum. secunda ad reddendas causas appellationis ab interlocutoria. tertia ad prosequendum negocium principale lata sententia pro appellante ab interlocutoria. Secundo procurator non plus potest, quàm habet in mãdatis, ut. j de ap. c. Nicolao. Tertio casu est plenius p-
36 curādum, ut. ff. de procur. l. qui procuratorē dat † Adde, q; procurator constitutus ad causas absentiæ non tenetur appellare, text. est not. ff. de ne. gest. l. liberto.
37 §. fi. † ¶Vnde considera, q; quædam sunt quæ non possunt tractari, nisi appellatione pendente; & illa possunt innouari, sicut sunt illa, quæ fiunt ad iustificandum, uel impugnandum appellationem, ut. C. de ap. l. eos, & C. de temp. appel. l. per hanc. Quædam sunt, quæ appellatione penden. non possunt tractari, nec attentari, & ista si uentilētur, uel fiant interim retractantur per uiam attentati. Quædam sunt, quæ attentari quidem possunt, sed pendent ex futura uictoria, & ista interim non retractantur per uiam attentati, sed retrahuntur in fine litis per uiam iudicati. ff. de admi. tu to. l. chirographis §. j. & hoc inter partes: sed ius interim quæsitum tertiæ personæ non retractatur, argu. ff. de infa. l. furti. § j. in glo. c. cum M Ferra. de const. ff. mand. l. creditor, in princ. quia contra illam non extenditur rigor iudicij. ff de infami. l. Lucius. Quædã sunt, quæ inducunt litis pendentiam tam in causa principali, quam appellationis, ut sequestrationes, & fructuum descriptiones, & ista possunt innouari appel. pendente. l. postquam. §. imperator. ff. ut legatorum nomine caueatur, & ibi per Dy. & alios.

SVMMARIVM.

1 *Contra ordinem facta per iniuriam fieri dicuntur.*
2 *Monachus non habet proprium, si tamen ex industria aliquid lucretur, potest soluere debita. & si habet administrationem, contrahens in casu permisso obligat successorem.*
3 *Monialis potest facere procuratorem in negotio sua electionis.*
4 Principale, & principaliter fieri quid dicatur.
5 Principales, Complices, Sequaces, Adhærentes qui sint?
6 *Multitudo hominum si facit sibi unum caput, omnes dicentur principales: unusquisque tamen pro se tenetur non pro alio.*
7 *Iudex delegatus aquiparatur nuncio, non efficitur dominus litis nec mandati fines excedere debet.*
8 Mandati fines qui dicantur.
9 *Ordo iuris ubi rescripto seruari mandatur transit in formam rescripti.*
10 *Obreptio quid sit, & quomodo à subreptione differat.*
11 *Falsum facere, & falsum in petitione proponere differunt, & ea de re Bar. opi. confutatur.*
12 *Falsum rescriptum est nullum defectu substantia: falsò autem impetratum infirmatur ui.tiosa qualitate.*
13 *Ordo in rescriptis seruari debet. nisi uerba antè, & post posita idem sapiant, nec sint de substantia forma.*
14 *Verba, Summariè, & de plano, in rescripto an sint de forma.*
15 *Ordo quid sit, & quotuplex.*
16 *Ordo si a papa præfigitur, præsumitur de substantia, & etiam ille, qui non læditur, appellat ob non seruatum ordinem.*

17 Singuli

17 *Singuli compellantur soluere debita communitatis non tanquam singuli, sed tanquam uniuersi.*
18 *Processus factus contra formam mandati an poßit per partes ratificari.*
19 *Ratificatio ad sui esse ualidum quæ requirat.*
20 *Ratificatio à sciente, quid agatur, facta, est potens inducere actum qui tunc explicari potest.*
21 *Prorogari non potest quod iam consumptum est.*
22 *Generalis, & confusa mentio priorum literarum, in secundis literis an sufficiat.*
23 *Papa, uel imperator ubi uult obstantium tenorem haberi pro de uerbo ad uerbum scripto, nihil obstans rescripto officit.*
24 *Verba specialia quæ dicantur, & quæ generalia.*

1 VM dilecta. ¶ † No. ꝙ illud, ꝙ fit contra ordinem, dicitur per iniuriam fieri. ff. de minori. l. ait prætor. §. permittitur. & præsumitur dolus in iudice, qui authoritatem suam interponit contra authoritatem legis, ut not. in l j. C. de fide instr. & iure hastæ fisca. lib. 10. ¶Processus factus per literas subreptitias irritatur factus contra formam rescripti irritus nunciatur. Et quatuor facit. tangit quæstionem: cassat processum secundorum iudicum. ¶Ibi, Deprehendimus, irritum decreuit processum priorum iudicum. ¶Ibi, Dictus insuper, cõmittit causam, & mandat restitui spo-
2 liatas. Ibi, Ideoq;. † Ecce monachus non habet proprium; tamen si aliquid lucratur ex industria potest ex eo soluere debita, ut no. in c. j. ĩ. de obli. ad ratioci. in nouel. secundum Inno. in additione gl. quæ incipit, ratiocinijs; quod tene menti. ¶Item si habet administrationem, & contrahit in casu permisso, obligat successorem administrationis, ut ĩ. de sol. c. j. item qui pro præcipiti semita tutam uel certam deserit uiam, si sibi periculum parat, & sæpe incidit in latrones. ¶Casus. Vacante monasterio monialium Hesien. ecclesiæ in Saxonia, duæ fuerunt electæ in discordia, s. custos, & una alia monialis. Commissa fuit causa per primum rescriptum scholastico Hildensen. & coniudicibus, quibus fuit mandatum, ut ad ecclesiam personaliter accederent, & personæ idoneæ interim administrationem committerent, cui fieret resignatio subtractorum, qui formam mandati apostolici transponentes, resignatione subtractorum non facta, de alijs articulis cognouerunt. iste processus declaratur nullus: quia contra formam mandati. Secundi iudices fuerunt abbas Rhemensis, & socij, in quo secundo rescripto non fiebat mentio de primis literis, & sic erat subrepetitium. Patiebatur etiam alium defectum, quia ibi erat similis clausula de resignatione subtractorũ, quæ fuit apposita obreptitiè præter conscientiam papæ, uel cancellarij. Papa mandat cassari processum eorum: quia subreptitium fuit rescriptum, cõmittitq; causam mandando sic decerni, & tandem ad ulteriora procedi seruata forma iuris, & forma rescripti de resigna-
3 tione subtractorum. ¶†Ibi, Procurator monialis, Nota monialem posse facere procuratorem in negocio suæ electionis, de hoc ĩ. de re iudic. c. cum I. & A. de priuile. cum olim. ad hoc etiam potest compelli, ut in c. indemnitatibus. § sed cum eas, de elec. li. vj. quia propria est causa iste articulus electionis. sic & procurator in articulo suæ procurationis defendendo potest facere procuratorem ante lit. contest. ff. de no. ope. nũ. l. j. in fi. per Bar. habet ergo monachus proprium officij gestione, non dominij acquisitione, uel annexitate diuitiarum, ar. ff. de execu. tut. l. sed reprobari. §. j. C. de mune. patrimo. l. professio, lib. 10. Non est ambitiosus, qui electionem suam iure prosequitur, etiam fœmina potest prosequi electionem suam, ut hic habes. ¶Ibi, Ad abbatem &c. Hi fuerunt secundi iudices, ut patet per inferiora. Item ibi, Præter conscientiam; & sic uidetur, quòd non est necesse quòd fieret resignatio subtractorum, quia in ista clausula rescriptum erat falsum, & falsa forma non est forma. ¶Ibi, Irritandum, s. ratione subreptionis. ¶Ibi, Insuper scholasticum &c. Isti fuerunt primi iudices. ¶Ibi, Principaliter. i. per prius, & sic non erat prætermittendum,
4 uel postponendum † principali-
a ter [a] dicitur fieri illud, quod ordinatur ad se & per se primum, deinde ad sequentia, sed quod per se non stat, non dicitur principaliter. ff. de iurisd. om iud. l. & quia. Illud dicitur principale, quod principaliter profertur. ff.
5 de stip. ser. l. si seruus communis. ¶†Item principalis dicitur, cuius gratia reliqui faciunt. ff. de seruo corrup. l. in hac. isti alij si societatem præstant, Dicuntur complices: si famulatum, dicuntur sequaces: si assistunt pro
6 proprio interesse, dicuntur adhærentes. ¶†Si multitudo hominum facit sibi unum caput, siue capitaneum, omnes dicuntur principales. tamen unusquisque tenetur pro se, & non pro alio, ut no. in l. prætor. ff. ui bo. rap. sed nonne unus alteri præstat opem, ergo tenetur de opere? respon. actus principalis includit in se opem de necessitate: opes confunduntur: nec punitur quis totiplici pœna, quot sunt personæ delinquentes simul: quia unum est structum, ff. de fur. l. qui seruo. §. fi. ff. de iurisd. om. iud. l. si familia. ff. de fideiuss. l. generaliter, extensa regula de contractibus ad delicta, ut ff. de iudi. l. omnem. ¶Ibi, Personaliter, ideò debent per se accedere, non per substitutum. C. de cadu. tol. l. j. §. ne autem. ¶ Adde, quod no. in c. j. de elec. lib. vj. ¶Quid si ambæ partes sunt in concordia, quòd non uadat personaliter? uidetur, quòd non teneatur accedere, ar. ff. de arbi. l. arbiter ita, ubi dicitur, quòd non tenet factum utraque parte contradicente. ¶Ibi, Personæ idoneæ, ista erat forma primi rescripti. ¶Ibi, Committerent, tanquàm custodi, non tanquàm abbatissæ. Et no. lite pendente apponi custodem. ¶Ibi, Ad opus, quia moniales non habent proprium, sed quod habent, est monasterij. Ibi, Resignatio, ista est alia clausula. ¶Ibi, Transponentes, not. quòd forma mandati non debet transponi: quia eoipso, quòd est de forma, est de sub-
7 stantia. ¶†Et not. quòd iudex delegatus æquiparatur nuncio, quia nunquàm fit dominus litis, & in nullo debet excedere uires mandati. ĩ. de offi. deleg. si pro debilitate. ff. de uerb. oblig. qui Romæ. §. Callimachus,
8 in fi. † fines mandati dicuntur non solum ultima extremitas, sed a principio usque ad finem. ff. de exerci. l. j §. si plures. ff. mand. l. diligenter, cum si. simile in
9 l. j §. j. ff. si quis ius dicen. non obtemper. ¶†Ibi, Ac iuris ordinem, duplex erat defectus, scilicet formæ mandati, & ordinis a iure dati, qui si mandatur in rescripto seruari, & non seruatur, non est necessaria appellatio: quia iste ordo transiuit ad formam rescripti, ut hic, & ar. ff. de arbit. l. Celsus, ubi durius agitur cum ministro legis, quàm

a ¶*Principaliter quid dicatur fieri, uide moder. Sen. in l. si quis nec causam, & ibi etiam aliquid per Iaso. ff. si cert. pet.*

cum ipsa lege inanimata, & sic non ob. C. de appel. l. j. ubi ordo dat esse rei, si ordo non seruatur, ipso iure non ualet, quod agitur. l. j. §. j. de const. pecu. ¶ Ibi, Restitutis, illud est mandatum nouum: quia supra non dixit, quod deberet fieri restitutio subtractorum monialibus: sed ꝙ fieret resignatio subtractorum custodi. Item ibi de rebus capituli, hic de rebus monialium, id est ad usum earum. ff. de manumis. l. 4. & l. j. C. si per uim, uel alio modo, quæ est lex notabilis ad hoc. ¶ Not. quod dixi in summario, ex quo sequitur, ꝙ maior est defectus ordinis substantialis, quàm mendacij.
10 † Item no. quòd aliud est facere fieri rescriptum per obreptiones, id est per fabricam, & aliud impetrare per subreptionem. Nam obrepere est fieri facere falsam scripturam; & qui hoc facit, litem perdit, & tenetur crimine falsi, ut ff. de falsis. l. si quis obrepserit, & ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. quoties. sed qui impetrat per surreptionem, non tenetur crimine falsi, nec perdit causam; & si non excipiatur, ualebit processus, ut j̄. eod. c. super literis.
11 † Et ideò falsum dicebat Bar. ꝙ petens falsum debitum, & sub hoc prætextu faciens citari aduersarium, teneatur crimine falsi. nam istud nō est falsum, nec quasi falsum quò ad speciem delicti: quia aliud est falsum facere, & aliud est falsum in petitione proponere: & quia si falsum, esset nullum; hoc patet per l. cum putarem. ff. fami. erc. & ff. de pecu. l. eo tempore. ff. man. l. si fideiussor. §. in omnibus, & l. j. de
12 condi. inde. † porrò aliud est rescriptum falsum, quod non est impetratum: aliud falsò impetratum, id est per mendacium obtentum à rescribente, ut c. super literis j̄. eo. nam in primo deficit substantia, in secundo qualitas uitium est. sic. C. arbi. tutelæ. l. cum interdi-
13 ctæ. ff. de neg. gest. l. Pomponius scribit. ¶ † Deinde no. ordinem seruandum; quod est uerum, quando uerba præposita, & postposita non sonant idem, uel sunt de substantia formæ, ut patet de stipulatione. sed si idem sapiunt, nec sunt de substantia formæ, non curamus de ordine uerborum, ut ff. de pecu. leg. l. quidam. ff. de sol. nec enim ordo. Ista est uia brocardica, de qua hic
14 satis per Ber. † ¶ Ecce forma debet præcise seruari. sed nunquid illa uerba, Summariè & de plano sunt de forma? Respondeo, non sunt de forma necessitatis substantialis, sed de potestate arbitrij: quia abundans cautela seruanda ordini non nocet secundum Inno. ad hoc lex notabilis. C. quomodo & quando iu. l. j. & j̄. de iudi. c. nouit. potestatis igitur est non necessitatis. si Papa aliquid notabiliter adijcit ordini solito causarum, illud bene est de forma, ut hic, sed si detrahit, non est de substantia formæ: quia quod formiter fit, inclu-
15 dit etiam rudem & generalem materiam. ¶ † Ordo propriè non est ordo, si potest prætermitti. ordo enim propriè est ductio alicuius rei ad substantiam suam secundum prius & posterius. dixit quidam philosophus, quòd nihil constat sine ordinis compositione. & est duplex ordo. s. permanens, & ordo coniunctionis for-
16 mæ & materiæ, & ordo transiens. ¶ † Et nota, ubi papa præfigit ordinem, talis ordo semper præsumitur de substantia, ut hic, & j̄. de resti. spo. ca. Pisanis. & adde quod dixi. C. de sent. & interlo. om. iud. l. prolatam. Et quòd etiam ille, qui non læditur, appellat, si ordo non seruatur. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur, licet Richar. Malum. dicat, quòd ibi loquitur de appellatione dubitatiuè, non assertiuè: quia qui non grauatur, non appellat secundum eum. ¶ Ego dico, ꝙ etiam tenet appellatio eius, qui se putauit grauari, licet non grauatur, & requiritur sententia super appellatione. ff. de aur. & arg. leg. l. Titiæ amitæ: nec reperitur alibi. ¶ Item no. diuersos processus diuersis rationibus impugnari: quia utraque pars impetrauit sibi iudices diuersis temporibus, & utrique processerunt, secundum omnes, sed perperam. ¶ Item not. monialem & monachum quædam petere posse uel quia est spoliatus, uel quia petit nomine collegij; quod intellige cum mandato. ff. de procu. l. filius. §. milites: uel quia de his, quæ diuiduntur inter monachos, petit partem suam, ut l. j. in fin. ff. de colle. illici. uel cum transit ad aliud monasterium cum licentia, ut j̄. de
17 cleri. coniuga. c. quod a te. ¶ † Deinde hic dicit Ber. quod singuli compelluntur soluere debita communitatis non tanquàm singuli, sed tanquàm uniuersi faciendo collectam. ut not. in l. quibus. ff. quod cuiusque uni. no. & per Bar. in l. 4. §. actor. ff. de re iud. grauabuntur ergo sin. quia non potest aliter cœna duci: sed finaliter soluetur de eo, quod ab uniuersitate colligitur; & bene seruant hoc datiarij, qui pro debito uil-
18 lę capiunt bestias hominum de uilla. ¶ † Sed nunquid processus factus contra formam mandati possit per partes ratificari? & uidetur quòd sic. l. 3. C. cōmunia utriusque iud. dic non posse ratificari, quod non est, ut
19 no. C. de rei uind. l. mater. † quia ratificatio requirit tria. s. ratificantem, actum ratificationis, & rem ratificabilem: quia ratificatio est quædam informatio: quæ requirit informabile. i. debet inuenire informandum, quia nullum existit etiam in facti causa, ut ff. de leg. 3. l. Lucius §. collegio. ¶ Porrò ratificatio requirit duo extrema, & altero deficiente non habet in se consensum. ad hoc facit quod not. ff. de uerb. ob. l. triticum, & C. de insti. & substi. l. pen. de le. 2. l. cum pater. §. uicos: quia ꝓ se non subsistit, quod per se intelligi non potest. ff. de fideiuss. l. hęres a debitore, & fuit quæstio de facto. nam fuit factum compromissum inter ecclesiam ex una parte, & quatuor fratres ex altera: arbiter diuisit inter eos & ecclesiam. Item inter sese fuit comologatum, & dicebatur non ualere quo ad inter sese, quia inter sese
20 non compromiserunt. † ¶ In contrarium faciebat, quia etiam proxenetæ, siue mediatoris factum potest approbari; nec requiritur aliud compromissum; ubi est uoluntas & consensus per se ualens efficere, & sic ualet ut pactum, non ut compromissum. l. j. §. & post operis, de no. ope. nun. ff. de arbi. l. si de meis. §. recepisse. Item arbitria redduntur ex consensu. ff. de ap. l. ex consensu. iudiciorum autem authoritas dependet a forma mandati. actus igitur, qui potest induci in illo instanti, seu subito, inducitur per ratificationem, licet alius actus non præcedat; & sic ratifico, quod non est, duntamen possim producere ipsum in esse, & sciam id, quod ago. ff. de dona. l. ex hac scriptura; & sic ratificatio pone-
21 tur inceptiue: secus, si tunc non possit explicari. † ¶ Itē prorogatio non habet hic locum: quia non prorogatur, quod consumptum est. ff. de præca. l. sed si manente, & quia de persona ad personam non fit prorogatio mandati. j̄. de offi. deleg. c. P. & G. attamen ex qualitate facti præsumitur consensus, arg. ff. de proba. l. Procula. ff. de auth. tut. l. impuberes, quæ est lex
22 nota. † ¶ Colle. quærit, utrum sufficiat, quòd in secundis literis fiat mentio de primis literis generaliter & confusè? & dicit quòd non, si unicæ literæ præcedunt, alle. c. ex literis. j̄. de do. & contu. & de confir. uti. uel inuti. c. bonæ. sed si plures præcedunt, sufficit clausula generalis nō obstātibus, nisi esset aliqua

clausula

clausula notabilis,& specialis, de qua oportet notabiliter & specialiter facere mentionem,ut hic,& no. supra c.1.in glo. magna,uersi.autem primum.& subdit, q ubi primæ literæ non reuocantur, sed iudex adijcitur iudici, non oportet facere mentionem de processu habito coram primo,de offi.deleg c.coram:quia intellitur adiunctus continuatè,& in eodē statu, in quo causam inuenit,& post lit. contest. non potest hoc peti,q iudex adijciatur iudici.3.q.3. ca. offeratur,secun
23 dum eum. ¶† Item ait, q ubi papa uult,q tenor obstantium habeatur pro scripto de uerbo ad uerbum, nulla obstantia officiat rescripto : quia contra libertatem plenitudinis potestatis papæ nihil statui potest: papa denique non solum habet plenam potestatem ut tutor , sed summam,siue supremam,ut dixi.s̄ rex pacificus.non ob.ff.si quis cau.l.sed & si quis.§.quæsitum. ubi distinguitur,an aliquid sit specificatum necne : qa illa distinctio non habet locum in ista materia: quoniam papa non potest imponere sibi legem secundum Colle. ¶Idem ergo in imperatore , q nihil potest ita concessisse,quod contrario imperio non possit reuocare. Sed aliud est concedere.& aliud transferre:tamen hoc non decet principem,ut no.de consangui. & affini.
24 c.q dilecto.in nouel. ¶ †Quæro,quæ dicantur uerba specialia?respond.ea,quæ certum significant licet multa contineant,ut.ff. de libe.& posthu.l. Titius,in prin. Item ea quæ non possunt nisi vnum casum continere, ut.ff.de fund.instru.l.fundus, qui locatus. Generalia autem uerba dicuntur illa,quæ prædicantur de pluribus differentibus gradu, uel specie, ut est nomen liberorum,vt d.l.Titius,in glo.ff.de lib.& posthu. Item generale est, qđ obscurum est:quia prædicatur de pluribus differentibus specie, uel ratione. ff.de pact.l.ueteribus. confusum uerò est, quod intelligi non potest . ff de uerborum obliga. l. triticum, de iure fisci. l.ita fidei. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Tempus multum quod dicatur.*
2 *Terminus banni si labitur, & in illo tempore ultimo potestas non uenit ad banchum, bannitus debet se præsentare, & petere præsentiam iudicis,& si eam habere non potest, debet protestari.*
3 *De iure positiuo non potest præcisa reddi ratio.*
4 *Conueniri quis non dicitur ex sola rescripti præsentatione,nisi secuta citatione.*
5 *Præsentia habetur pro citatione, debet tamen etiam monitio adhiberi.*
6 *Præsens non citatus tenetur libellum recipere, non tamen respondere, nisi dato termino ad deliberandum.*
7 *Termini lapsus in eo,qui actum,quem poterat, expedire omisit,quando inducat doli præsumptionem.*
8 *Tempus non currit ei, qui copiam iudicis habere non potuit.*
9 *Tempus ignoranti non currit. fallit quibusdam casibus.*
10 *Statuto. quòd relinqui non possit forensi,bannito,uel concubinæ;quamuis concubinatus, uel indignitas adsit tēpore conditi testamenti,nihilominus, si tempore mortis cessauerit,ualet testamentum.*
11 *Quod ad statum ueritatis reducitur perinde est, ac si à principio uerum fuisset.*
12 *Lata culpa in contractibus æquiparatur dolo.*
13 *Copiam iudicis quando dicatur quis habere.*
14 *Excusatio leuis excusat à dolo & lata culpa in non uemendo.*
15 *Per temporis appositi lapsum an,& quando mora,uel periurium probetur.*
16 *Annus,intra quem debet impetrans literas ad beneficia præsentare,quando incipiat currere,& quid in literis gratiosis,& nu.20.*
17 *Et an si*[illegible]*atur dilatio ubi appareat prius impetrantem nolle procedere.*
18 *Rescripta ambo si sint ad uniuersitatem causarum, & in utroq; citatio emanauerit ad diuersa capitula nō connexa, an dilatio annalis auferat nihilominus secundi rescripti commoditatem.*
19 *Vnico actu non tollitur priuilegium ad plura concessum,nisi super illo tantum.*
20 *Compromissum an duret, donec uiuunt compromittentes.*
21 *Annus quotuplex in iure reperiatur.*

2

PLERVMQVE [a] Valet secundum rescriptum, licet non faciat mentionē de primo,quo uti noluit impetrans intra annum. Et duo facit, primò tangit impetrantium malitiam. Secundo adhibet medicinam ibi, cum igitur. ¶Casus: Titius impetrauit literas contra Seium · deinde è contra Seius contra Titium non facta mentione de prioribus literis:demum Seius conueniebat Titium p secundas literas, obijciebat Titius de inualiditate secundarum literarum: quia non fecerat mentionem de primis:replicabatur,q Titius nunquam fuerat usus literis suis,dicit papa, quòd quia malitijs hominū, non est indulgendum, & negligentia sua cuilibet est nociua, quòd si iste Titius primus impetrans infra annum postquam copiam iudicum habuerit, ex malitia, uel negligentia postposuerit vti, q uigore secundarū literarum potest conueniri:licet in secundis non sit sa

a Limita istum tex.ut per Io.vide Io. An.et Io.de Ana.in c. quia frustra, de usur.limita etiam istum text. per Felin.in ca.cæterum, in uersi. prima restrictio,supra eod.

1 cta commemoratio de primis.hoc dicit. ¶ † Ibi, Multo tempore, multum tempus dicitur tempus an. i, sic in aut.de hær.& Fal. §. si quis autem non implens. & iste annus est utilis a princip. quia non incipit currere,nisi ei,qui de iure & de facto potuit experiri,ut no. de temp.in inte.resti.l.superuacuam & ideò ei,qui nō habet copiam iudicis, non incipit currere,dummodò protestetur secundum Ber.simile. ff. de ope.no.nun. l.
2 de pupillo.§. si quis ipsi prætori. ¶ † Not. ergo optimum argu. quòd si labitur terminus anni, & in illo tempore ultimo potestas non uenit ad banchum, q debet se præsentare bannitus ad banchum, & requirere præsentiam iudicis. & si eam non potest habere, protestari oportet apud tribunal: aliter, terminus laberetur, & si causa est capitalis, non potest ad protestandum constitui procurator: quia nec ad comparendum, & protestatio succedit loco comparitionis. Et annus iste olim statuebatur in edicto prætorum, ut institut. de perpetuis & temporalibus actio.in princi. & quorumcunque magistratuum, ut ff. de calumniatoribus.l.annus.aliquādo statuebantur sex menses, ut.
3 ff.de ædil.edic. l. cum sex. † ¶Item in diuersis figuris causarum diuersa statuuntur tempora, & non potest dari perfecta regula: quia sunt de iure positiuo, de quo ratio præcisa reddi non potest, ut. ff. de po-

su. l. prima. § primo. Tempus anni statuitur uasallo in recognitione feudi, ut in capitulo primo, quo tempo. miles, colla. x. postquam istud tempus præterijt, irreparabile est, nisi lex ultra procedat dando reparationem, ut in emphyteuta ecclesiæ: quia cum ecclesia benignius agitur, ut extra de loca. c. potuit. ¶Vel dic, q istud capitulum est generale in omni emphyteuta, & conductore: quia potest æquitas canonis mitigare rigorem iuris ciuilis in quolibet fo-
4 ro. ¶†Ibi, Cœperint] conueniri, scilicet per citationem. nam per rescripti præsentationem non dicitur quis conueniri, nisi sequatur citatio, ut no. supra
5 eodem capit. si autem aliquis. † Sed quid si fit præsentatio rescripti præsente aduersario? Respondeo, præsentia habetur pro citatione. ff. de re iud. l. de unoquoque: quia præsens non citandus per epistolam, ut not. Innocen. infra de præbend. capitu. graue: tamen monendus, ut. C. quomodo & quan-
6 do iudex. l. secunda. † dicit Archidia. siuè de facto, siuè fortuito reperiatur coram iudice, non tenetur recipere libellum. ¶Ego dico, quòd tenetur recipere, sed non respondere; quia debet habere spatium ad deliberandum, ut in authentica, offeratur, de litis contesta. C. de hoc notat Archidiac. v. quæstione secunda, uocatio, nisi fit talis, qui habeat ius declinandi forum, ut. ff. de iudic. l. secunda. §. legatis, & §. si dubitetur. ¶Ibi, Non ualere, scilicet tanquam subreptitias. ¶Ibi, Indulgendum, nota quòd maleficijs hominum est obuiandum. concordantiæ sunt in glo. & fac. t. ff. de aqua plu. arcen. l. secunda. §. idem
7 Neratius. & illud uerum in iudicijs, in quibus præsumitur dolus & malitia ex termini cursu, & ideo post terminum quis non debet audiri, ut hic. Aliquando tamen non præsumitur malitia, quando aduersarij non interest, ut l. mancipiorum. ff. de optio. legat. quæ lex est ad hoc singularis. Item & hoc pendendet arbitrio iudicis secundum Innocen. quod est not. dignum, & maxime ad excusationem syndicorum, qui non denunciant maleficia. ¶Ibi, Copia iudicum, quid si in principio habuit copiam, sed non postea? respondeo, nocet ei negligentia in principio: quia non purgatur temporis cursu, argumen. ff. de officio præsi. l. senatusconsulto. non obstat de legatis secundo. l. Titia Seio, in §. usuras: quia ibi mora irregularis, quæ sicut irregulariter committitur, ita regulariter purgatur superueniente casu, a quo in-
8 cipere non potest. ¶† Not. ergo quòd non currit
9 tempus ei, qui copiam iudicis habere non potuit † dicit lex, quòd non læditur temporis cursu, qui negligens non fuit, ut in authent. de appellatio. post princip. colla. 8. C. qui petant tutores. l. cum a matribus. C. de appellatio. l. præses: quandoque tamen currit tempus ignoranti scilicet ad suum commodum, ut. ff. de infamibus. l. genero. Vel saltem si non patitur incommodum: quia sua non interest, ut in capit. statutum, de præbend. libro. vj. uel quia est tempus, quod naturaliter & irreparabiliter labi-
a tur, ut tempus ætatis[a], ut. ff. de mino. l. 3. §. minorem, & ff. de lega. j. si cui legetur. non enim potest ætas hominum ingenio reparari: quia, ut ait Virgilius, breue & irreparabile tempus omnibus est uitæ, contra hoc nulla uirtus patrocinari potest: sed famam extendere factis, hoc uirtututis opus. ¶Ibi, Conuenire, not. aliquid conualescere temporis cursu coadiuuante, sic. C. de his, qui a non domino manumittuntur, l. finali, & not. in l. 1. C. qui admitti ad bon. possess. possunt. nam per præscriptionem multa conualescunt, ut legitur & not. ff. de condictio. indeb. l. indebitum. §. sed & si numi. ff. de usuca. l. cum uir prædium. ff. de dona. causa mort. l. si alienam. nec est nouum, quod quædam conualescant, ut. ff. de testamen. milita. l. neque enim uersicu. sed si mortis, &
10 not. eod. titu. l. miles ita. §. mulier. † ¶Et ideo, si statutum dictaret, quòd non posset relinqui bannito, forensi, uel concubinæ, & erat concubina, uel indignus tempore testamenti, & non mortis, conualescit relictum, quod est not. dignum dic, ut l. prima. §. exigit. ff. de secun. tab. ¶Ibi, Habeatur, etiam si secundus impetrans ex certa scientia suppressit ueri-
11 tatem: † quia quod reducitur ad statum ueritatis, perinde est, ac si ab ipso principio esset uerum. nam hæc est ratio quare factum falsi procuratoris ratihabitione conualescit, scilicet quia repræsentatur uerum, quod ab initio non fuit uerum. ff. qui satisda. cogantur. l. Iulianus. ff. de fur. l. si uendidero. §. Titius. uel dic, quòd propter dolum secundi impetrantis primæ literæ non absorbentur propter lapsum anni: quia secundæ sunt perpetuò inutiles. & est ratio, quia primus impetrans est in culpa, secundus in dolo, & dolus præponderat culpæ, ut not. ff. solut.
12 matrimo. l. si mora. ¶ † In contractibus lata culpa, quæ est scire debere, æquiparatur dolo, id est scientiæ, cui non est amicus error. l. quod te. ff. si cer pet. In delictis secus: idem in iudicijs, ubi dolus purgatur. facit. ff. de condi. sine causa. l. auunculo. ff. de contrahend. emptio. l. domum. ff. de abigeis. l. prima in fin. ¶Gloss. 1. istius capituli expedita est per notabile.
13 ¶ † Gloss. secunda. quærit, quando quis dicatur habere copiam iudicis? dic, quòd quando habet copiam iudicis competentibus horis. nam qui non uenit competenti hora, non dicitur uenisse, ut. l. pri-
14 ma. §. quid ergo. ff. quando appel. sit. ¶Quæro, quare negligentia nocet? respond. quia æquiparatur latæ culpæ secundum Ber. dicit Accur. q quælibet leuis exusatio excusat à dolo, & lata culpa in non ueniendo, vt not. in l. prima. §. fina. ff. si quis ius di-
15 centi non obten. † dicit Innocen. quòd vbi est appositum tempus, mora & periurium probantur per lapsum temporis. sed si non est appositum tempus, debet præcedere monitio, ut ipse not. infrà de præbend. cap. extirpandæ: & post monitionem requiritur aliquod tempus modicum, ut. ff. de mi. l. Aemylius, quæ gloss. non est alibi. ¶ In capit. autem nostro, quia præcedit canonis dispositio, & subditur termini assignatio, negligentia probatur solo temporis cursu. ¶ Tamen scias, quòd in delictis, quæ dicuntur, sed ex altera parte negantur punienda, debet admitti excusatio probabilis, vt. ff. de re mili. l. tertia. §. si ad diem. & idem vbi agitur de punienda contumacia, Vt hic, & infra de appel. cap. cum parati. & dictum Innocen. debet intelligi in actibus instantaneis, non in habentibus tempus commensuratum ex natura rei, ut. ff. de uerborum obligationibus. l. continuus. §. illud. quia ibi non est necessaria alia monitio. Istud est uerum ad obligationem purificandam, sed ad moram inducendam est necessaria requisitio post tẽpus obligationis purificatæ. de hoc no. ff. de verb. obli. l. si ex le-

a ¶*Iuxta illud, senex collige tempus, & illud serua.*

ex legati causa.ff.quando di.le.ce.l.semel.§. in habita
tione. & adde quod no.Bar.ff. de ver.obli l. in illa sti-
pulatione,si calendis,& l.hoc iure, facit.ff.de proba.l.
quinquaginta. Sed nimirum. in eodem enim cõtractu
possunt assignari plures dilationes successiuę.ff.si cert.
pe. l. lecta.

16 ¶ † Quæro, quando incipit currere iste annus? gloss.
dicit, ꝙ à tempore præsentationis literarum; non de-
clarat primarum, vel secundarum Gof.dicit à tempo-
re secundi rescripti. In summa illius ti. dicit, quòd
ante præsentationem secundi rescripti non incipit an
nus, sed statim post impetrationem secundam, & præ-
sentationem eius incipit annus.

¶Itaq; sup secundis literis procedendũ non est pẽden
te dilatione anni: sed ea finita sic: quia iam absorptum
est primum rescriptũ per fm incompatibile & præiu-
17 diciale. † ¶Sed nunquid finitur dilatio anni non solũ
per cursum tpis, sed ẽt qualitercunque appareat, ꝙ
prius impetrans non intendat ꝑcedere? rñ. sic, ar.ff.de
sta.homi.l. Aretusa, & quod no.ff.de acqui hær.l quã-
diu, &.ff.de iudi. l. sed & si susceperit, &.ff.de in inte.
rest.l.fi. & dicit Inn. ꝙ cũ primus impetrans statim ꝑ-
sentat suas literas, habet annũ ad ꝓsequendũ, & exclu
dendũ fm impetrantẽ: sed si non præsentat, cũ primũ
pòt, tunc ẽt intra annũ pòt effectualiter conueniri: qa
melior est conditio occupãtis, vbi in secũdis literis nõ
fit cõmemoratio de primis literis, vel fit, nõ tñ plenè,
sed surreptitiè: qa non dicitur editum, quod nõ est suf
ficiẽter editũ.ff.de edен.l.vbi exigitur, & ff.ad exibẽ.l.
Iulianus.§ quantũ; & ita intelligitur capitulũ, vt debi
18 tus.j.de ap.& arg.ff.ad Tertul.l.2.§.si mater. † ¶ Sed
pone, ꝙ primũ rescriptũ erat ad vniuersitatẽ causarũ,
& fm similiter, & ex vtroque manauerat citatio super
diuersis capitulis non connexis. Nunquid lapsus anni
auferat commodum totius rescripti? & videtur ꝙ nõ:
quia vbi plures effectus, ibi plures causæ, ut.ff.de ex-
19 ce.rei iu.l. singulis. † Et quia per vnum actum nõ tol
litur priuilegium ad plura concessum nisi super illo tã
tum, ut.ff.de excu. tut.l.voluntaria.nam quandoque
beneficium, vel rescriptum conceditur in actu itera-
bili, uel successiuo; & tunc non tollitur per unum a-
ctum contrarium instantaneum nisi quò ad vnum uni-
cum actum: tamen quandoque non est iterabile, uel
multiplicabile; & tunc tollitur per vnum actum, qui
per totum ipsum consumitur, ut.C. de pactis inter
empto.l.commissoriæ, & l.2.C. de iure dominij impe-
20 trando. ¶ † Quæro, cum impetratum est unum re-
scriptum, durat, donec viuit mandans. quid in com-
promisso, nunquid durat, donec uiuunt compromit-
tentes? Respon. sic, nisi sit lis in iudicio deducta co-
ram arbitris super litis contestatione, uel quasi. nam
licet in iudicijs finita instantia non sit finita iurisdi-
ctio etiam coram iudice delegato: tamen in arbitrio
secus: quia desertum est compromissum, ut.ff.de ar.l.
sed & si compromissum.l.& item si.nam coram arbitro
non contrahitur eremodicium, quin soluatur com-
promissum. & si arbitri habent potestatem prorogãdi,
tamen ultra triennium prorogare non possunt, ut.C.
de iudi.l.properandum, in princ. ¶Quæro, nunquid,
quod hic dicitur de anno, habeat locum in literis gra
tiosis? respondeo non, quia nõ reperitur hoc iure cau-
tum secundum Io.And. Ista ratio non confirmatur ꝑ
l.in uenditione.§.de tempore.ff.de bo.autho.iud.pos.
21 ¶ † Extra no. quòd reperitur duplex annus, s. edicta-
lis, & decretalis. primus statuitur à lege mortua: secun
dus à iudice, ut.ff.de succe.edic.l.j.§.decretalis. repe-
ritur etiam conuentionalis, qui pacto statuitur.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus à principe est maior quolibet ordinario.*
2 *Delegato Papæ debẽt obedire episcopi, & alij prælati in exe- cutione causæ sibi commissæ.*
3 *Credulitatem an inducat dictum vnius discreti viri.*
4 *Non esse, & non apparere, paria sunt.*
5 *Iudex vnus an possit alium cogere ad ostendendum de sua iurisdictione.*
6 *Executor an possit petere copiam rescripti.*
7 *Per famam an inducatur scientia.*
8 *Testis de fama facit rem dubiam quò ad præparatoria iu- dicij.*
9 *Executio sententiæ diffinitiuæ, vel excommunicationis dif- ferri non debẽt, nisi incontinenti probetur exceptio.*
10 *Executor dubius de iurisdictione mandantium an partes ci- tare debeat ad disceptandum de ea re.*
11 *Reuocatiua iurisdictionis probatur per scripturas.*
12 *Omnis scriptura, in qua fit mentio priuationis, præsu- mitur posterior.*
13 *Scire est rem probabiliter cognoscere.*
14 *Ordinarius si cum ordinario contendat, quæ forma serua- ri debeat.*
15 *Obedientiam præcipitem præstare, vel ancipiti via gratifi- cari nemo cogitur.*
16 *Ordinarius non habet necesse de sua iurisdictione do- cere.*
17 *Ordinarius ordinario nihil potest mandare.*

1 VM contingat. † Præmitte ad euiden-
tiam, quòd delegatus à principe est maior
quolibet ordinario, ut.ff.de mino.l. minor
autem magistratus; & ideo in executione
commissorum sibi ordinarius debet ei parere. Secun-
do dicas, ꝙ hæc decretalis instruit ordinarium, quid
facere debeat, cum à diuersis delegatis recipiat man-
data contraria. & tria tanguntur hic principaliter. fa-
cti dubitatio, dubitationis solutio, & ordinarij instru-
ctio. Circa primum ponitur factum, & quæstio facti.
Circa secundum fit bimembris distinctio. Circa ter-
tium instruitur ordinarius in duobus. secunda ibi,
Super quo. tertia ibi, Cæterum. ¶ Casus. primi
iudices mandãt ordinario, quòd denunciet reum, uel
actorem excommunicatum. Secundi iudices man-
dant, quòd denuncient eum absolutum: quæritur,
quibus est parendum? Respondetur, quòd si ordi-
nario non constet de controuersia iurisdictionis, est
parendum primo mandato: sed si ei constet de con-
trouersia, debet ei petenti fieri copia rescriptorum,
quibus uisis aut ei constat de iurisdictione priorum,
& non de iurisdictione secundorum; obtemperet pri-
mis. Et si è contra, & tunc è contra. aut de neutra,
sed dubitat, & supersedeat, etiam si cum acceptauit
mandatum, res non erat dubia, sed postea ante execu-
tionem surrexit dubitatio: quia dubitatio est obscu-
ritas quędam, ar. optimum.ff.si quis ordo in bono.pos.
serue l.2.§.dies, text.notabilis. ¶Et unum scias, quòd
non debet dicere se dubitare, ubi nõ est dubitandum.
Item scias aliud, quòd licet ordinarius habeat prædi-
cta discutere circa obediendum, uel non obediẽdum,
non tñ potest pronunciare super eorum iurisdictione,
subaudi qa est inferior, non superior, & merus execu-
tor, &

2 tor,& non iudex in hoc passu.h.d.notabiliter. ¶ † Not. quòd in dubio episcopi & alij prælati debent obedire delegato Papæ in executione causæ sibi commissæ, & in appendicijs, & connexis. ¶ Secundo not. q dubius de iurisdictione alterius,& nõ sua,non potest pronunciare super iurisdictione. ¶ Tertio no,quòd non debet fingere quis se dubitare,vbi non est dubitandũ. ¶ Not. etiam,quòd rescripta, quorum prætextũ aliquid mandatur, debent produci mandatario, & de his fieri fides.concordat ad hoc.l.notabilis.ff.depo.l. si quis infiCiatus. ¶ Not.hic Ber.quòd propter contentionem iurisdictionis res fit dubia; quod not. propter contraria mandata, quæ frequenter occurrunt. Item quòd propter contentionem iurisdictionis res fit dubia, & executor huiusmodi non procedet. ¶ Not.quòd ubi non mouetur quæstio iurisdictionis, iudex non debet eam mouere sibi ipsi. ¶ Ibi,Copia postulata,not.copiam rescriptorum iudicibus petentibus edendam esse. ¶ Not.quòd si capitaneus petit ab antianis, quòd faciant sibi copiam reformationum, quæ non sunt in volumine generali,quòd debet fieri copia. ¶ Ibi, Fuerit dubitandum,quia qui dubitat, ignorat.C. de furt.
3 l.manifestissimi.§.sinautem dubius. ¶ † Ibi, Dubitare, An dictum vnius inducat dubitationem? videtur quòd sic, ut.l.1.in fin.ff.quemad. testa. ape. imo videtur,quòd inducat certitudinem, ut.ff.de dote prælega. l. Theopompus.sed ibi testator disposuerat,quòd staretur dicto unius testis. Dic, quòd dictum [a] vnius discreti viri inducit credulitatem, si quis vult ei credere, ut.ff. de eo, per quem fa. erit.l.1.§.dolum. no.ff. de condi.& demon.l. Titio fundus.tamen non tenetur credere, text.est notabilis in l.2.ff. quod
4 sal.tut.auth.qui tex.allegatur hic per Ber. † ¶ Capio glo.quæ incipit,sed quid.vt expediantur gloss.paruulæ,pone,quòd literæ allegantur, sed non ostendũtur. dicit glo.quòd quæ non apparent, non sunt, optime
5 facit.ff.depositi.l.si quis inficiatus. ¶ † Quærit ead. gloss. an vnus iudex possit cogere alium ad ostendendum de sua iurisdictione? & dicit quòd non: quia inuicem iurisdictionem nõ habent, sed sunt inter se pares;quod est notandum. Subdit etiam,quòd iudex nõ tenetur obedire, nisi videat rescriptum. concor. l.1. C.de manda.princip.C.de iure fisci.l. prohibitum,lib.
6 10. ¶ † Quærit sequens glo. an executor possit petere copiam rescripti? dicit quòd sic, & est ratio: quia constare debet ei de mandato, ut.ff. de eo, qui pro tutore.l.quæro. ¶ Glo. sequens dicit, quòd non dicitur reuocari, quod nullum est, sed denunciari nõ
7 ligatum. ¶ † Capio nunc primam gloss. & quæro, nunquid per famam inducatur scientia? & glo. sentit quòd sic. & ad idem facit, quod not.C.de peri.tuto. l. si tutor. in contrarium facit, quia scientia est verorum, & ueritas & esse idem sunt, & veritas non potest esse falsa, sed fama sic. vt.ff. de hære. instit. l. final. &.ff. de adulteri.l. miles. §. penultimo. Dic, vbi tractatur de magno præiudicio non sufficit fama,
8 sed ubi de paruo, sic, ut hic. † Dicit Accursi. quòd vnus testis de fama non facit rem dubiam: imò nec duo.C. de reb. creditorum. l. in bonæ fidei, ubi est gloss. notabilis. quò ad apparatus iudiciorum facit rem dubiam, ut notat.C. de procuratoribus. l. prima: sed non quò ad decisoria: quia hæc res non constat ex credulitate. & dicit glossa, quòd testimonium credulitatis est quoddam quasi iuramentum calumniæ, ut in authen. vt hi, qui oblig. iuxta medium. ¶ Sed nunquid sufficiat audiuisse ab homine leuis opi
9 nionis? respondet, quòd non. ¶ † Demum subdit, quòd executio sententiæ diffinitiuæ, vel excommunicationis, de qua hic loquitur, differri non debet, nisi incontinenti probetur exceptio.3. q. 1. sicut, vbi de hoc.C. de or. co. l. final.ff. de re iudi. l. 4. § condemnatum, per Bart. demum subdit, quod figmentis non debet dari occasio, ut quis fingat se nescire,quod scire debet.C.de incest. nu.l. cum ancillis. probabilis ergo debet esse causa, non temeraria, uel conficta.
10 † ¶ Quæro, an isti executores q dubitant de iurisdictione mandantium,debeant citare partes in hac disceptatione? quidam dicunt q non: quia non habent iudicare.simile no.ff.de bo.pos.l.3.§. si causa cognita.hoc tenet Hostien.& Ber. Executor enim debet videre per scripturas, non q possit aliquid super potestate sua pronũciare; quod est multũ notabile in executoribus sniarum,vt hic in fi.capituli qui tex. est multum singu. ¶ Capio gl. Sed qualiter,& quæro,nunquid ex sola inspectione literarum possit apparere primas literas reuocatas?glo.arguit, quòd non; sed aliquid debet esse adiunctum per partium confessionem. Certè imò potest,si in literis secundis continetur clausula, ex certa
11 scientia. ¶ † Et not. quòd affirmatiua & negatiua iurisdictionis,uel,proprius loquendo,reuocatiua probatur per scripturas. ff.de leg.3.l.Lucius. §. Sempronio,
12 & ff.de li.le.l.Aurelius.§.fi.& omnis scriptura, in qua fit mentio priuationis,præsumitur posterior,ut no.C.
13 de codicillis,cũ pponatis. † Extra no q scire [b] est rem probabiliter cognoscere, puta per argumẽta,ut ff.ad Tre. l. qui filium.§. fi.& ibi no.licet magis propriè sit cognoscere per causas producentes. Illa enim dicitur causa.quæ producit determinatum effectum,& ideò,si quis dicit se appellasse,uel procuratorem esse ad petẽdos apostolos, licet sit uir pclare famæ,non creditur ei, nisi legitimè doceat.adhoc de sen excõ.c.inquisitioni, secũdũ Inn. & Host.& p Archi.in c.cupientes de ele.li.6.super uerbo,notitiã,& p Io 23.q.4.c.q magnã. nec dẽt quis esse minus diligens ad inquirendum,ff.de noua.l.doli mali,in fi.no.j.e.c.mandatũ. ¶ Dicit tñ collecta. q sufficeret assertio unius personæ notab.non suspectæ 87. distin.c.tantam 20.q.3.c.præsens,& 8.q.3.c.1. facit quod no.in Spec.de citatione. §. sequitur uidere,& in clem.
14 causam,quæ,de elec.per Ioan. And. ¶ † Quæritur demum,quid si contentio est inter duos ordinarios,nunquid seruatur forma istius c.& s.e. c.pastoralis? dic q non secundum Innocen. & Hostien. quia istud ca.tantum locum habet in executoribus literarum apostolicæ sedis, & inter eos quotidie practicatur.Idem no.
15 Inno.j.eo.c.mandatum,in glo.licet aliter Colle. † Deinde not.q si ratio obscura sit, ut discerni non possit, neutri parendum est; quia non cogitur quis præstare præcipitem obedientiam, nec gratificari ancipiti uia, facit capit.domino guerram, in tit.hic finitur lex colla. 10. & facit pro regibus, qui sunt indifferentes
16 tempore schismatis. † Tamen uerum est, quòd ordinarius de sua iurisdictione non habet necesse docere, ut ff. de offic. prætor. l. Barbarius Philippus: quia solium dignitatis eam ostendit. dicit Innocen, quòd non intelligitur turbare iurisdictionem ille, qui

a ¶ *Vide Bart. in l.de pupillo. §. si quis ipsi pretori, in 8.q in fi. ff. de no. oper. nun. & ibi late per Iaso. May.*

b ¶ *vide Bar. et omnes in l 1 ff. si cer. pet.*

qui non tenetur parere. Idem no. q. postquam reuocata est iurisdictio expressè, non potest prorogari: quia
17 nullæ remanent reliquiæ iurisdictionis.†Idem ait, q ordinarius ordinario nihil potest mandare. de hoc no. per Archi. xj. q. j. de persona. Item ait de citationibus, quòd non requiritur causæ cognitio: quia citationem nulla probatio præcedere potest, uel disceptatio, nisi talis qualis informatoria, ut no. ff. de fer. l. fi. & quod not. Inno. j. qui matri. accus. pos. ca. in tua, ubi super fama recipitur præparatoria informatio parte non citata. illa enim fama nõ probat aliquid nisi iudicis motũ.

SVMMARIVM.

1 *Ad ueritatem copulatiua requiritur, quòd ambæ partes sint ueræ.*
2 *Dictio, & iterum, strictè, uel latè sumpta quid importet; & quid dictio pluries.*
3 *Prorogandi simpliciter attributa potestas expirat per unicam ualidam prorogationem, & quid si iterum uel pluries prorogandi data fuerit.*
4 *Collatio beneficij potest fieri per interpositam personam.*
5 *Sequestratio beneficij non potest fieri, nisi subsistente causa, ut puta contumacia, uel dilapidationis suspicione. Et potest fieri ante sententiam, reuocatur autem sequestrum si satisdetur de non consumendo, & resignando ad mandatum iudicis: uel etiam si contumacia purgetur.*
6 *Dies & locus apponi debent in citatione.*
7 *Rasura scripturam uitiat, & per eam falsitas manifesta probatur.*
8 *Radens, & in loco rasuræ scribens an duas falsitates committat.*
9 *Confiteri per literas crimen capitale an possit absens.*
10 *Falsarius qui falsificat acta, perdit causam non ipso iure, sed per sententiam.*
11 *Clausula, si ita est, refertur ad omnia.*
12 *Clausula respiciens determinabilia, determinat quodq; per se, sicut plurale suas singularitates.*
13 *Corruptio unius non est generatio alterius.*
14 *Duo proponens utrunque probare, quando teneatur.*
15 *Reus si petat non solum absolui, sed etiam sibi adiudicari; non sufficit ad adiudicandum, si constet de non iure actoris, nisi etiam constet de iure rei.*
16 *Sequestrum ex qua causa fiat? remissiuè.*
17 *Tres iudices si sint delegati simpliciter, an ualeat confessio facta coram duobus ex eis. uel faciat iudicium?*
18 *Confessio facta coram iudice, cuius sententia non ualeret, nullius est momenti.*
19 *Concilium facere non potest imperator, nec ei præsidere.*
20 *Schismaticus obstinatus hæreticus est.*
21 *Imperator non potest ius causarum dicere Romæ, nec citare in regnis, quæ sibi non obediunt.*
22 *Imperator non potest conuocare generale concilium, nec clerum Romanum. nec Siciliæ, nec Franciæ.*
23 *Imperia debent sacris famulari, & non dominari.*
24 *Bellum est triplex.*
25 *Belli durantis tempore quicquid fit, incontinenti fieri dicitur.*
26 *Contra malos non est utendum emplastro, sed gladio.*
27 *Concilium generale quis congregare debeat, & qui adhoc sint uocandi.*
29 *Cardinalis, etiam subdiaconus, est maior Episcopo Florentino.*
30 *Papa siue per ueros, siue per falsos cardinales eligatur; ecclesia semper retinet possessionem.*
31 *De iuribus incorporalibus nemo mero iure ejicitur.*
32 *Papa potest remoueri propter notorium crimen enorme.*

a 1 OLIM ex literis.[a] †Cũ in rescripto plura narrantur operantia diuersos effectus, non sufficit alterum probare ad utrumque effectum consequendum. uel sic. Quando ex pluribus copulatis surgit una finalis cõclusio, requiritur ueritas utriusq;. uel sic. quando duo accidentia uni substantiæ copulantur, requiritur ueritas coniunctiua. ff. de condi. & demon. l. quod traditur. Accusatus est Titius, q percussit Seium cum euidentia cicatricis:
b fuit probatum uulnus,[b] sed non euidentia; uidetur absoluendus a toto, non solum a tanto, id est a qualitate, ut no. de elect. c. si forte, li. 6. Sed de iure ueteri illa decretalis non obtinebat uim. Potest etiam allegari in contrariũ. Item è contra, cum unum narrat ex pluribus necessariis, utrunq; uidetur esse dispositum de fideicom. libe. l. alieno. §. j. s. e. ca. eam te. ¶ Et duæ sunt partes, consultatio, & responsio. secunda ibi, nos igitur. ¶Casus. inter P. clericum sancti Remigij detinentem, & R. de Cliuo prætendentem parochiam, id est ecclesiam de Salice per interpositam personam fuisse sibi collatam, causa uertebatur, quæ fuit commissa tribus abbatibus: qui solenniter citauerunt dictum P. scilicet primò, secundò, & tertiò, qui comparere noluit per se, nec per responsalem aliquem coram eis, ideo ipsum excommunicationis uinculo innodarunt, & fructus dictæ ecclesiæ sequestrarũt. qui. P. tædio excommunicationis affectus coram ipsis iudicibus comparuit promittens stare iuri, & fuit absolutus ab excõmunicatione, assignata sibi certa die & loco, quibus coram eis, quòd promiserat, scilicet iuri parere, adimplere, sequestro nullatenus reuocato, qui P. diem & locum radens ex literis absolutionis in loco rasuræ rescripsit, quòd ipsi iudices ei sequestratos fructus assignari mandabant, qđ scelus coram duobus eorum, tertio sui absentiam excusante per literas, est confessus. Cumque hoc deuenisset ad notitiam papæ per literas dictorum delegatorum, papa commisit causam duobus aliis iudicibus, & dedit eis in mandatis, ne tanta falsitas procederet impunita, q si esset ita, ipsi falsatori super dicta ecclesia imponerent perpetuum silentium, & præfato R. de Cliuo ipsam ecclesiam assignarent cum fructibus sequestratis. Modo dictus R. coram dictis iudicibus probauit de dicta rasura, & falsitate; & quamquam non probasset de sua canonica institutione, petebat sibi dictam ecclesiã assignari, dubitatio oriebatur per clausulam, si est ita, utrum referatur ad rasuram ita, q hoc solo probato dicta ecclesia debeat assignari dicto R. an uero referatur ad omnia superiora, id est ad rasuram & collationem. papa determinat, quòd ad omnia, nam & si propter delictum dicto P. silentium imponatur, tamen ex hoc dicto R. nihil accrescit, nisi probet
2 de canonica collatione. ¶†Ibi, & iterũ, hæc dictio strictè sonat pro secunda uice; sed largè significat, quoties opus est, cum profertur a lege, ut ff. de eden. l. ueluti. §. hæc

a *¶Pondera istum tex. ut per clausulam, card. & refert Ias. in l. contra maiores. C. de inoffi. test.*

b *¶Confirmo per fi. nã quando insultus fit in uno loco, & uulnus in alio, insultus non confunditur cum uulnere, sed censentur plura delicta secundum Bal. in c. 1. §. iniuria, de pace iuram. fir. Ana. consi. 9. incip. casus talis est.*

§.hæc vox.sed cum profertur ab homine, binario numero est contenta.ff.de leg. 3. l. fideicommissa.§.si qs decé. sed dictio,pluries, ternario numero est conten-
3 ta,ut.j.eod.c.in verbo, pluries. † & facit ad compromissa,in quibus datur potestas arbitris prorogãdi terminum semel & pluries. Si autem datur arbitrium prorogandi,nec aliud additur, intelligitur semel tantum,ut.ff.de uerb.signi.l.boues.§.hoc sermone. & hoc si prorogatio ualuit: sed si non valuit, intelligitur de prima,quæ ualuit.ff.de condi.& demon.l. hæc conditio,el primo,& arg.ff.de iureiuran.l. qui per salutem. quod habetur.j.eo.c.si compromissarius.§.1. de elect. lib.6.vbi licet electio sit nulla, tamen functus est offi-
4 cio eligendi,dic ut ibi. ¶ † Ibi, Per interpositam personam,not. quòd collatio beneficij potest fieri per interpositam personam. hæc tamen interposita persona non præbet ministerium: sed ipsi absenti recta via acquiritur, ut. ff. de manumis. vindi.l. pater ex prouincia. & hoc est generale in omnibus inseparabilibus à persona.unde dicit Bart. quòd per liberam personam acquiritur alteri ususfructus directus, & non utilis. ¶Ibi,Noluit,non facere,quod debetur, est nolle illud facere. ¶Ibi,sequestrari, quod facere potuerunt præmisso peremptorio, vt hic: quia missio in possessionem non habet locum in isto casu.j.de eo, qui mit. in poss.
5 c.eum qui,lib.6. ¶†Et no.qđ gl dicit hic,ꝙ sequestratio fieri non potest nisi subsistente causa. Idem dicit Innoc. causa potest esse vera contumacia,ut hic. Item dilapidatio, ut.l.si fideiussor.§.final.ff. qui satisda. cogan. Item suspicio dilapidationis,vt subtrahatur materia dilapidandi,quod arbitrio iudicis committitur. Adde, dicit Barto. quòd lite penden. potest fieri descriptio fructuum, ut tollatur occasio furandi, uel fraudandi. sequestratio autem non potest fieri ante sententiam,de iure fisci.l.facultas,per Barto. lib. 10. nisi per instrumentum constaret de iure agentis. C. de agri. & cen. l. litibus,lib.11.per Bart.Item ibi dicit,quòd sequestrum reuocatur, si satisdetur.Bartol. hæc satisdatio debet habere duo capita,s. de non consumendo,ff. de pe. hær.l. diuus. de resignando ad iudicis mandatum,arg.ff.de dolo.l.si oleum.Cum enim satisdatio loco sequestrationis cedat,ar.ff.ad Car.l.de bonis.§.qui pupillo.sic fructus sequestrati non possunt vsu consumi, imo nec vendi, nisi corrumperentur, & tunc iudicis authoritate,argu. in l.fi.ff.de requirendis reis.Item nec præstita dicta satisdatione, quæ uice sequestri fungitur Istud est certum,quòd ubi sequestratio fit propter contumaciam, ibi purgata contumacia ad mandatum iudicis sequestrum reuocatur. Casus
6 est hic multum notabilis.¶†Ibi,diem assignarunt,not. ꝙ monitio debet continere assignationem diei,lociq;, & sic est argum.ꝙ nisi dies & locus apponatur in cita-
7 tione,non ualet.¶†Ibi,Radens,no.quòd non solũ scripturam u tuperat,sed etiam per ipsam falsitas manifesta probatur. ff. ad munic. l.Titio, C.de edi.diui Adr.
8 tol.l.fi. ¶†Sed an sint duæ falsitates, una in radendo, alia inscribendo ita,quòd puniatur duplici pœna? respon.unum est delictum continuatione, & finaliter qa ambo actus terminantur ad unum finem, & eodem loco & tempore fiunt.Sed si diuersis locis, uel temporibus, essent plura delicta,& plures pœnæ,ut no.in l.pe. ff. de act.& ob.ubi optima gl.Ibi,per literas est confes-
9 sus.†No.ꝙ absens potest confiteri crimen capitale per literas missas iudici,uel duobus ex tribus delegatis, si forma mandati daret potestatem duobus: alias secus, arg.ff.de arbi.l.pedius, & hic est casus, in quo crimen capitale probatur per instrumentum.¶Ibi,temeritatis excessus, no. falsitatem uocari temeritatis excessum.
10 ¶†Ibi,Præsumptori,idest falsario. ¶Ibi,Imponentes. no.quòd falsarius,qui falsificat acta, perdit causam nõ ipso iure,sed per sententiam.ff.de falsis. l.si quis obrepserit,ff.de iure fisci. l.eius qui delatorem. Item no.ꝙ ille,qui perdit beneficium, perdit fructus. Ibi, Testes idoneos, no.crimen probatum per instrumentum ad-
11 huc per testes idoneos probari.†Ibi,si ita est,ista clausula, siue expressè adiiciatur, siue tacitè intelligatur, refertur ad omnia,& est ratio, quia ad omnia potest & & debet referri,ut no.ff.de iuris. omn.iud. l.si idem.§.
12 fin.¶†Ibi, ad hoc, id est ad hunc fin.ex hoc not.ꝙ ubi una determinatio,siue una clausula respicit plura determinabilia,determinat quodlibet de p se, sicut plurale determinat suas singularitates,ut not ff.si qs cau. l.seruus.§.si plurium,& ff.de condi.& demon.l.falsa.§. fi.Nam omnis determinatio operatur, secundũ quod adiacet determinabili,ut C.de sen. & interlo. om.iud. l.cum solutum,& ff.de le.2.l.fi.§. Seio,& l.2. ff.de cõd.
13 inst.†Item not.hic,ꝙ corruptio unius non est propterea generatio alterius,unde licet falsarius perdat litẽ beneficij; tamen nihil aduersario applicatur:quia beneficium sine titulo ecclesiastico acquiri non potest,
14 ut in c.j.de reg.iur.lib.6.†Item not. ꝙ qui duo proponit, scilicet aduersarium desiquisse, & beneficiũ ad se spectare,debet probare utrumque,uel saltim id,quod est substantiale ad uictoriam, scilicet beneficium ad se spectare,uel dic, ꝙ hic ideò debet probare utrumque: quia se ad hoc astrinxerat impetrando circa duo, quorum unum pendet ex altero,C.de temp.ap. l.per hanc tex.notabilis. Quandoq; enim surgit ex pluribus copulatis unicum ius,& tunc utrumq; est probãdum, ut ff.de itin.actuq; priuato.l.3. §. hoc autem a superiori, & ibi bona gl.quandoq; surgunt plura iura;& tunc nõ est necessaria copulatiua probatio, ut ff.de app. l.Seio,& l.appellanti.§.non scelere: sed debent referri singula singulis,ut inst.de exc.tut. §. si plures.adde, qđ no.s.e.c.ex parte,per Ber.¶Ibi, Super aliis, id est sup
15 canonica institutione,†& no. ꝙ quando reus non solũ petit se absolui,sed rem sibi assignari, uel adiudicari, non sufficit quò ad hoc adiudicandum, quòd constet de non iure agentis,sed oportet, quòd constet de iure sibi adiudicari petentis, tex.est hic notabilis, & ff. de iureiuran.l.sed si possessori,in prin. Et hoc casu agens potest formare articulum de non iure rei: alias secus, ut dicit illa lex notabilis.ff.de rei uind. l. in speciali.
16 ¶†Ber.tangit,hic de sequestro,& ex qua causa fiat,unde quæro ex qua causa fiat sequestrum? & solue,ut in gl.quæ incipit,quod de iure,& adde quod dicam.j.de do.& contu.c.ex literis.In alia gl.quæritur, utrũ clausula referatur ad omnia. Item quæritur, an pluribus intentatis sufficit alterum probare.hoc superius declaraui.¶Dicit Colle.quòd cum plura narrãtur effectus uarios operantia,non sufficit alterum probare, scilicet ad utrumque effectum consequendum:ubi requiritur copulatiua essentia, non sufficit unius probatio.ff. de itin.actuq; priuato. l.unde. §. hoc autem superiori.
17 ¶†Io.And.quærit hic,utrum si sunt tres iudices simpliciter delegati, an ualeat confessio facta coram duobus ex eis alio absente,uel nolente interesse? & dicit ꝙ non: quia apud duos non est iurisdictio. & ideò papa mandat sic inquiri, quanquam de confessione constaret,tamen non credo posse negari, quin hæc confessio faciat

faciat indicium, ut. ff. de ædilitio edicto. l. quæro. §. fi. etiam si facta sit aduersario absente: quia iudex tanquam publica persona potest recipere confessionem pro publico interesse, argu. C. de adulterijs. l. quamuis indubitati, & in criminibus supplere potest pro absente, & contra absentem, arg. ff. de pœnis. l. & si non defendantur. tamen hoc uerum esset supposita iudi-
18 cis competentia. † aliàs enim datur regula, quòd cuius non ualet sententia, non ualet confessio facta coram ipso, ut eleganter notatur. ff. de his, qui notantur infamia. l. quid ergo. § ex compromisso. ¶ Dicit Colle. quod ad impetrandum rescriptum ad beneficium non requiritur speciale mandatum, scilicet ad certum beneficium impetrandum. hoc patet, quia procurator potest impetrare sub expectatione, quæ certa esse non potest. ¶ Dicit Colle. hic, quòd hic ideo fit sequestrum, quia præcessit excommunicatio, & cui cõmunio hominũ denegatur, prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur, ut. j. de appel. c. pastoralis, in fi. col.

¶ Verba subsequentia usq; ad finem capituli non sunt ad capitulum pertinentia, sed per ipsum Bald. tamen addita.

¶ Et nouissimè M. CCCXCVII. Rex Francorum subtraxit obedientiam domino Benedicto: quia tanquàm obstinatus nolebat se supponere concil. nec ẽt prædictus rex obediebat domino Bonifacio Anhelãti ad tractũ adijciens pro Benedicto. Nemini dicendum est, dimitte ius tuũ, & fac te absolui, dicit Inno. de sen. exc. c. apostolicæ. nec ualet iuramentũ factũ impressione. ff. quarũ re. ac. nõ dat. l. 1. § q̃ onerandæ. In mr̃imonio ẽt non tenet iuramentũ, q̃ quis cogatur ad diuortium. l. reprehendenda, l. fi. de di. ¶ In omissione uerbi non cadit absoluta coactio: quia uox non põt formari nisi in proprio organo, & gutture suo; & ex hoc apparet libertas animæ. C. de hære. insti. l. 3. & no. in c. sacris. j. quod me. cau. Inn & adde quod no 40. di. Christianus. Bonifacius significat bouẽ. Benedictus significat bestiã bellantẽ; si primã syllabã cuiusuis nominis praue interpretaris, utraque bestia tã qui boat, quàm qui bellat. si bene introspicerent, utraque bestia rugumat, sed neutra ruminat. Sanè scribitur psalmo centesimo, ambulans in uia immaculata hic mihi ministrabat. dicit glo. mihi, non sibi, sicut faciunt isti, & locus publicus ac sacer uim patitur ꝯ omnia edicta prætorum. ¶ Et cardinales ueteres qui sunt nunc septem, uolunt eligere alium, & erit schisma posterius peius priore: quia morbus, qui non curatur, infistulatur. ¶ Olim schisma curabat Imperator, concilium congregabat, & illi intererat. 79. dis. si duo forte, in superscripto, q̃a ibi Honorius Imperator loquitur, & statuit. hodie Imperator faces amisit: quia reges subtraxerunt ei obedientiam, nec dira barbaries Teucrorũ, ut sic dixerim, uel immanitas Teutonicorum tranquilla regna Christianorum principum, & dulces patrias ac amænas subuerteret, de re iu. c. ad apostolicæ, lib.
19 6. ¶ † Concilium formatum & essentiatum, seu canonizatum à iure non potest Imperator facere, nec ei præsidere: sed quandam congregationem facit, quæ potius dicitur conuenticula. ¶ Sed Io. dicit, q̃ q̃n ecclesiæ potestas deficit, Imperator supplet. 23. q. 5. principes. sed intelligendum, quòd supplet patrocinando.
20 ¶ † Schismaticus obstinatus hæreticus est, & qui non habet partem in Deo, non habet partem in ecclesia.

¶ Et dicit Hug. in suo apparatu ordinario, q̃ cardinales possunt deponere authoritate Dei Papam; & tamẽ non sunt maiores Papa. Hugo ita not. 63. dist. in synodo, & 40. dist. si Papa. per Hugo. & glo. Item distingue tempora, & cõcordabis scripturas. Nam duo sunt tempora. primum, q̃n ecclesia parum militabat, & parum poterat per se sola; & tunc multa priuilegia contulit imperatoribus, quæ postea sunt sublata. 63. dist. c. uerum tenet. c. ego. per Hugo. deinde ecclesia militans plus incæpit posse, quàm imperium temporale, in temporalibus triumphans: qui tamen impropriè dicitur triumphus, & tunc incæpit imperium declinare, & diuidi. reges ei subtraxerunt obedientiam. Item fecit Constantinus [a] illam donationem, qui uiribus & iuribus multum minuit imperium. C. de
21 naturalibus liber. l. diui. † ¶ In istis ergo temporibus & multominus in nouissimis temporibus ætatis nostræ ægræ & infirmæ, Imperator non potest ius causarum dicere Romæ, nec in regnis illis citare, quæ sibi non obediunt. Nam quo ad obedientiam inspicitur possessio,
22 & non merum ius. C. de sum. tri. l. 1. ¶ † Vnde sequitur, q̃ Imperator non potest conuocare generale concilium nec in urbe, quæ hoc habet de iure capitis. ff. de religiosis. l. cum in diuersis. nec alibi; & sic nec de iure, nec de facto potest conuocare clerum Romanũ, qui est caput cleri totius mundi, arg. ff. de le. l. de quibus. nec clerum regni Hierusalem, & Siciliæ, ut in c. pastoralis, de re iud. in cle. nec clerum Franciæ: quia illud regnum nullo iure subest Imperatori loquendo secundum nouam ecclesiam, ut no. in c. quod clericus, de so. comp. & 63. dist. Adrianus. & idem in similibus regnis. Item dicit Hosti. quòd pauca regna hodie obediunt Imperatori, s. Italum & Arelatense, & Romani imperium uirtutibus promeruerunt, ut no. 63. dist. e-
23 go Ludouicus super uerbo, Francorum. ¶ † Item, ut dicit Valerius, imperia debent sacris famulari, & non dominari: quia caro non debet dominari aduersus spiritum. tamen etiam si Imperator non requiratur, debet iuuare statum ecclesiæ tanquàm amicus, frater, patronus, debitorque ecclesiæ. si Papa non uult uti rationibus, ubi tractatur de periculo mundi, compescetur armis. C. de iudicijs. l. nullus. Et bella quædam sunt de iure naturali, id est de statu & moribus, ac instinctu naturæ: quod patet ex bellis & actibus puerorum, & bestiarum, & perfectius & multo fortius ex bel
24 lis sapientium. l. ex hoc iure, de iusti. & iur. ¶ † Et triplex est bellum. s. repercussiuum, mitigatiuum, & curatiuum, ac sanatiuum, radicitus. i. funditus eneruatiuum guerræ, & factiuum pacis. ¶ Exemplum de primo in rixa, quæ est actus quasi instantaneus. ff. ad l. Aqui. l. ex plagis. §. tabernarius. & in guerra, quæ est actu & apparatu perseuerans, & requirit latitudinem
25 temporis, de restitu. spo. c. Pisanis. † & totum, quicquid fit in tota illa dispositione & latitudine temporis, dicitur fieri incontinenti, argum. ff. de pac. l. iuris gentium. §. quinimo, in fi. ¶ Exemplum de bello lenitiuo & finitiuo guerræ. ff. de pac. l. legitimam, cum similibus. ¶ Et sic est triplex genus belli, scilicet repercussiuum, & hoc debet esse primum. modificatiuum; & hoc debet esse secundum. & exterminatiuum; & hoc debet esse vltimum, & hoc de gente ad
26 gentem. † Item ꝯ malos non est utendum malua, uel emplastro, sed gladio. ff. de officio præsidis. l. congruit.

[a] ¶ Vide dom. Franc. de Aret. in rubr. ff. de uer. obl.

27 ¶ † Qui

27 ¶ † Quis ergo congregabit concilium? Hugutio determinat expressè in d.c. si duo forte. dicit, quòd vbi est dissensio inter cardinales, debet concilium conuocari authoritate cardinalium. Nam concilium est sicut bonus vir electus & approbatus à canone; & sufficit maior pars cardinaliũ, ut. ff. ad munici. l. quod maior pars: imò maior pars præsentium, si saltem duæ partes sint præsentes, requiritur maior pars omnium præsentium, vt. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. l. si nulli. non ob. c. licet de uitanda: quia hic non sumus in electione, sed in concilij congregatione. & istud, quod dicit, quòd concilium pertinet ad cardinales, non est in glo. dicti. c. si duo forte; & ideo recurre ad glo. Hugutionis, quia gl. Bar. Brixẽ. est truncata. ¶ Et no. quòd ad concilium generale de necessitate non sunt vocandi, nisi episcopi, ut not. Innoc. in c. graue, de præb. & ideo cardinales episcopi sunt illi, ad quos principaliter per-
28 tinet conuocatio, ar. 23. dist. in nomine domini. † sed certe cardinales non conuocant concilium vt singuli, sed vt collegium: quia collegium cardinaliũ maius est, quàm aliquis singularis episcopus, quàm patriarcha; & tamen non est negandũ, quòd cardinales epi-
29 scopis sint in concilio præstantiores. † ¶ Item non est negandum, quin singulus cardinalis etiam diaconus, vel subdiaconus sit maior episcopo Florẽtino, vel Perusino, vt in l. vnica. C. de præpositis libello, lib. 11. ibi, dum dicit, quos nostri lateris comitatus illustrat. ¶ In hac congregatione non requiritur authoritas eius, qui se prætendit Papam: quia tractatur de sua exauthoratione, & sic de causa propria. ¶ Vltimò subijcio quoddam mirabile dictum Hugutionis in d. c. si duo forte, qui dicit, quòd propter scandalum uitandum uterque potest per concilium repelli. 40. dist. si Papa, & tertius eligi, qui non sit eiusdem scandali prosecutor. ¶ Et in hoc aduertat Rex Francorum, ne ueniat. scribitur enim, incidit in Scyllam cupiens euitare Carybdim. Et si permittitur depositio, permittitur eius præambula. s. subtractio obedientiæ solitæ, ar. in l. 1. ff. de requi. reis.
30 ¶ † Siue per ueros cardinales, siue per falsos Papa eligatur, ecclesia semper retinet possessionem, ut. l. quæsitum. ff. quemadmodum ser. amit. nec potest ecclesia uniuersalis desinere possidere: quia non potest expel-
31 li. † Item quia de iuribus incorporalibus nemo mero iure eijcitur, ut. ff. de usu. l. sequitur. §. si uiam. & si expellerentur cardinales, tñ quia ipsi non possident noie suo, sed nomine totius catholicæ ecclesiæ, ipsa uniuersalis ecclesia nõ perdit possessionẽ eligendi. ¶ Porrò ipsa ecclesia est quid incorporale & inanimatum, & non possidet nisi per organa sua, sicut hæreditas aliqua no. ff. de cond. & demon. l. municipibus, & l. eius,
32 q. ff. si cer. pet. † Item dicit Hugu. in d. c. si duo, & ibi gl. quòd Papa potest remoueri propter notorium crimẽ enorme. tene menti, & de facto est. & quia dicitur, quòd quidam ex eis est notoriè periurus, de elec. uenerabilẽ. & aut Papa est intrusus, & nullæ eius promissiones tenent. C. de sacrosanc. ec. l. decernimus. aut extrusus, id est ex post facto remotus, & tunc ualent quæcũque fecit ante, quàm priuaretur. ff. de mino. l. Aemilius. ¶ Dicit Archi. quòd uolẽtes dirigere uirgam tortuosam plicant per contrariũ, & hoc non potest fieri nisi igne, & per ignẽ humiliatur illa uirgula, sicut panis in igne positus. Vtendum primum verbis, de iud. c. nouit, dein de herbis, tertiò lapidibus, & vbi non sufficit virtutis ingenium, ibi ualeat armorum præsidium, & tutela.

SVMMARIVM.

1 *Causam incipiens coram iudice negligenti potest adire iudicem superiorem, & alium impetrare.*

2 *Appellatione pendente nil potest innouari virtute sententiæ, sed bene potest innouari virtute pendentiæ.*

3 *Excommunicatus non potest impetrare literas ad agendum super restitutione beneficij, quo iudicis authoritate fuit spoliatus.*

4 *Iudex admittitur ad defendendum suam sententiam ob proprium interesse. quia*

Iudex, si dolo pronunciauit, in veram litis æstimationem, si imperitia arbitrio iudicis condemnabitur.

5 *Bis puniri vel præmiari non debet quis ex eodem facto.*

6 *Generales visitatores an possint aliquem ab officio amouere.*

DILECTVS filius: Rescriptum super restitutione beneficij impetratum non valet, si de causa amotionis, & excommunicationis non fecerit mentionem. Et habet duas partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda ibi nos igitur, iudicis instructio. ¶ Casus est planus. Abbas sancti Stephani Bononiensis datus fuit visitator à sede apostolica in ciuitate & diœcesi Bononiensi. B. & A. prælatos propter graues & manifestos excessus amouit eos ab eorum ecclesijs. Demum isti amoti super restitutione sua impetrarunt in forma communi super restitutione beneficiorum literas ad Episcopum Imolensem dicendo se iniustè amotos, sed de causa suæ amotionis, & excommunicationis nullam fecerunt mentionem. Quærebatur de viribus literarum. Papa respondet literas tanquàm per veri suppressionem obtentas decerni viribus omnino carere. ¶ Not. quòd rescriptum in causa positum est, argum. ff. ad l. Aquil. l. si ex plagijs §. in diuo, & ff. quando actio de peculio est annalis. l. quæsitum. Ibi dicitur, quòd qui errat in causa, comperto errore, potest causam resumere, & quòd error & mors probatur per famam secundum Mar. ¶ Simile dicit ibi Iaco. But. quòd qui proponit actionem sine additione, puta actionem depositi ex contractu serui, potest prosequi omnem additionem, puta de peculio, & de in rem verso; & si prosequitur vnam tantum, non obstat in altera non prosecuta. Iaco. Butr.

1 ¶ † Adde, quòd si incæpi causam [a] coram vno iudice, & ille negligit mihi facere iustitiã, possum adire superiorem, & impetrare alium, ut in authent. ut differentes iudices, per totum, & extra de resti. spo. ex conquestione, per Innocen. in prima gloss. & in authen. de quæstore. §. super hoc, secundum Bartol. qui ita
2 notat in l. quamuis. ff. de dam. infec. † Item no. quòd appellatione pendente nil potest innouari virtute sententiæ, sed bene potest innouari virtute pedentiæ. C. de postu. l. 1. per Cy. Sicut sententia, vel statutum induci dispositionem, ita ratio statuti. ff. de rei vindi. l. em
3 ptor. § fin. quia ratio ius facit. ¶ † No. quòd excommunicatus non potest impetrare literas ad agendũ super restitutione beneficij, quo fuit spoliatus iudicis authoritate.

a *Vide alle. per do. Ioan. Baptist. de sancto Seue. in repe. l. j. C. de sum. trini. & fi. de catho.*

thoritate. ¶Secundò no. ꝙ uisitator potest ab ecclesiis remouere uisitatos propter graues & manifestos excessus eorum. ¶Tertiò nota, ꝙ non solum in libello, sed etiam in impetratione rescripti debet exprimi causa. dicit lex, ꝙ non incoloratè est procedendum ad restitutionem, ut ff. de mino. l. minor autem magistra-
4 tus. ¶†Ibi, Abbas intimauit, no. arg ex hac litera iudicem admittendum ad defendendum sententiam suam propter interesse suum, cum sit condemnandus in ueram litis æstimationem, si dolo pronunciauit; sed si ꝑ imperitiam, inquantum iudici uisum fuerit, ut C. de pœna iudicis, qui male iudicauit l. 2. & infra, de senten. excommu. c. uenerabilibus, li. 6. secundum Ioan. And. hæc differentia non habet locum in causis beneficialibus, in quibus non cadit æstimatio nisi ratione expensarum, punitur igitur plus, uel minus arbitrio iudicis, ut l. 1. §. fi. ff. de effra. & expilatoribus. sicque inter causas æstimabiles & inæsti. est distinguendum, argumē. ff. rem ra. habe. l. procurator ad exhiben. §. 1. ¶Ibi, Qua tenentur. not. uerbum præsentis temporis: quia nō sufficit excipere ad excommunicationem olim, nisi nunc
5 durare dicatur, quod tene menti. ¶†Quæro, quare nō ualuit impetratio? respondeo, ut glo. ex qua not. ꝙ ex eodem facto non debet quis a bis * puniri, & præmiari, nō obs. ff. de excu. tut. l. sed & milites. §. sed ignominiæ: quia concedo, ꝙ delictum potest esse causa media ta præmij seu beneficij, sed istud propriè non est beneficium, sed quædam inhabilitatio, & sic est causa per exclusionem, non per cōcessionem, & est ar. ad quæstionem, quòd banniti nō teneantur ire in exercitum: quia sunt inhabilitati, cum non liceat eis ingredi ciuitatem, nec in publico comparere secūdum Cy. ibi. ¶Op. gl. ꝙ excommunicatus possit impetrare, quia isti erāt rei. dicit gl. quòd isti essent rei, si appellassent: sed quando per simplicem querelam petūt se restitui, non sunt rei, sed actores; & ideò excommunicati repelluntur. ¶Et est optimum ar. ꝙ excommunicatus nō possit petere se cancellari de bāno. ¶Quid iuris sit de excommunicato impetrante, dic ut in c. ipso iure, de
6 rescri. li. 6. ¶†Quæro, nunquid generales uisitatores possunt aliquem remouere ab officio? dicit Innocen. quòd non. possunt ergo inquirere, & referre, sed non priuare, simile. ff. de offic. præfe. uigilum l. fi. ff. de offi. procon. & leg. l. si quid erit, & ff. de iurisdi. omnium iudic. l. magistratus. sed Io. And. sentit, ꝙ uisitator potest deponere: quia potest corrigere excessus de excessi. prælato. ex literis, de accusa. c. ad petitionem, & hoc de uisitatore dato a papa: aliàs secus, de statu regularium cap. fin. & eod. tit. cap. 2. in clemen. secundum Colle. & not. ꝙ quandoque quis est auditor tantùm usque ad sententiam exclusiuè, & tunc causam non decidit C. de falsis l. ubi &c.

a ¶*Vide scripta per do. mon. in ca. ex tenore infra de fo. comp. & per leg. 3. & in l. si quis in cōstruēdo, per illum tex. C. de pact.*

POSTVLASTI. Non ualet rescriptum ad beneficium impetratum, in quò tacuit impetrans uicariam perpetuam, uel sufficiens patrimonium; & sunt duæ partes, prima ponit quæstionem, secunda responsio ē ibi, ad quod. ¶Casus, quidam erat perpetuus uicarius in quadam ecclesia, habens insuper bona paterna, de quibus poterat commodè sustentari. uerum, quia episcopus, qui ordinauit ipsum, ei non contulerat aliquod beneficium, impetrauit contra ipsum episcopum in forma pauperum, dicens se nullum beneficium ecclesiasticum assecutum. papa determinat, quòd ista impetratio nō ualet: quia non est sine beneficio, qui habet perpetuam uicariam, nec pauper, qui habet patrimonium sufficiens, subdens, quòd ex certa scientia papa non scribe-
1 ret pro talibus, scilicet in forma pauperum. †Quæro, nunquid quis teneatur facere mentionem de proprio patrimonio? Respondeo sic, si est ordinatus ad patrimonium, & impetrat contra episcopum, quòd prouideat sibi de beneficio, debet de titulo sui patrimonij facere mentionem, sed si impetrat in aliqua ecclesia, non tenetur facere mentionem de aliquo patrimonio, & est ratio differentiæ: quia episcopus non con-
2 uenitur nisi ratione delicti, seu improuidentiæ † aliàs non tenetur quis uiuere de proprio patrimonio, sed de beneficio ecclesiastico, ut infra de præben. c. cum secundum apostolum. Vnde proprium patrimonium potest donare parentibus, & de ecclesiastico uiuere. Item non tenetur communiter uiuere de utroque, arg. ff. de nego. gest. l. Nesennius, in fi. quia in proprio patrimonio ecclesia nullum ius habet, & si confiscarentur bona propria, non confiscarentur bona eccl. nec è contra si priuetur fructibus ecclesiæ, propterea perdit bona propria; & ideò liberè potest bona propria donare, & expendere etiam abusiuè. facit quod no. ff. de condi. & demon. l. non ad ea. Nō obst. ff. ad Treb. l. Titius: quia ibi loquitur in re subiecta restitutioni, ubi tractatur de præiudicio alieno; hic non. dicit lex, ꝙ in rebus ꝓpriis culpa non præsumitur, ff. soluto matri. l. etiam. §. licet, & in tex. & in gl. 2. ¶Quæro, nunquid nomine beneficij contineatur præbenda? respondeo sic, Ber. Itē
3 uicaria perpetua, ut in tex. ¶†Quæro, nunquid quis teneatur facere mentionem de paruo beneficio? & uidetur ꝙ non: quia non dicitur beneficiatus ille, qui nō est competenter beneficiatus, argu. istius literæ, & C. qui. da. tu. pos. aut. minoris debitor, & quod ibi no. sed gl. dicit contrarium; uide quod no. Archi. in c. si motu proprio, de præben. li. 6. & in c. non potest, in princ. eo. ti. per Archi. ¶Quærit Colle. nunquid nomine præbendæ ueniat præbenda in ecclesia cathedrali? & dicit
4 quòd non. †Item si quis simpliciter impetrat in ecclesia, ubi sunt præbendæ, & alia minora beneficia, non uidetur impetrare præbendam: quia literæ sunt restringendæ, ut no. Arch. in c. cui de non sacerdotali, de præben. lib. 6. & in Spe. de act. seu peti. §. super, secundum Collectarium.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de patrimonio, & quid de paruo beneficio. nu. 3.*
2 *Clericus debet uiuere de beneficio, & ideò non tenetur uiuere de patrimonio nec totaliter, nec in parte.*
4 *Impetrans simpliciter in ecclesia ubi sunt præbendæ, & alia minora beneficia, non uidetur impetrare præbendam.*

SVMMARIVM.

1 *Dicta quomodo sumi debeat. & nu. 18.*
Verba debent commodè intelligi.
2 *Renunciari potest per partes constitutioni prohibitoriæ.*
3 *Rescriptum ad iustitiam a falso procuratore impetratum non potest ratificari.*

4 Pro-

4 *Procurator falsus dicitur, qui habet generale mandatum, ubi requiritur speciale.*

5 *Statuto puniendus tanquam falsarius, non punietur legis Cornelia pœna, sed arbitraria.*

6 *Vicinus locus quis dicatur, & qua uicina persona.*

7 *Lex specialiter prohibens impetrari debet nominatim exprimi in clausula non obstan.*

8 *Ratihabitio non trahitur retrò, ubi mandatum ab initio requiritur.*

9 *Coniunctorum appellatione a l. facta, in materia naturali uenit etiam spurius, in materia ciuili non uenit.*

10 *Statutum in occidente fratrem an procedat in occidente naturalem, uel spurium fratrem.*

11 *Spurij an dicantur de domo, uel de casata.*

12 *Spurius filiorum appellatione in materia successiua, qua bona gratia dicitur, non comprehenditur, sed bene in materia prohibitoria, quam malam uocant gratiam.*

13 *Coniuncta persona, uel affinis usq; ad quem gradum dicatur, & utrum res publica habeat coniunctam personam. num. 15.*

14 *Vulnerati consanguineus, & itineris socius, repelluntur ubi de probanda uulneratione agitur.*

16 *Coniuncta persona an possit impetrare, quòd sibi soluatur coniunctorio nomine.*

17 *Ratihabitio non firmat factum contra legem, sed bene factum præter legem. Et ratum habens perperam actum non incurrit pœnam, qua in facto est, sed bene eam qua in ficto uersatur.*

18 *Dieta accipitur, secundum quod communiter in regione frequentatur.*

19 *Delegatus ultra duas dietas, non derogato huic cap. si citet reum ad locum intra duas dietas situm, reus comparere tenetur. Iudex autem eò actoris expensis se conferet.*

20 *Negatiua mandati an debeat probari per negantem.*

21 *Scriptura, in qua papa dicit, conquestus est nobis talis, si ille nunquam fuit in Curia Roma. an sit falsa.*

22 *Mandatum speciale an requiratur in procuratore in rem suam.*

23 *Cessio ubi fit coniunctæ personæ, fraus, uel simulatio non præsumitur.*

24 *Iuramentum perhorrescentiæ an possit reprobari.*

25 *Aduena an possit cõueniri ĩ loco delicti, si alibi nõ reperitur.*

26 *Dieta a quo loco diœcesis computari debeant in actione reali, personali, mixta, uel criminali.*

27 *Trahere, est comparitionem ab inuito exigere.*

28 *Domicilium qui mutauit ubi conueniri debeat?*

29 *Conueniri an possit quis hypothecaria alibi, quam in loco contractus.*

30 *Animus a proprio corpore localiter non distinguitur.*

31 *Delegatus potest de partium consensu, cognoscendo, exire territorium, in quo fuit deputatus.*

32 *Commissio ultra dietam ex certa scientia* Papæ *ualet.*

33 *Actor an possit trahi ultra dietam.*

34 *Locus insignis quis dicatur.*

35 *Testis non potest a finibus suæ diœcesis trahi ultra dietam.*

36 *Coniuncta persona an sine mandato admittatur in causa, ubi requiritur speciale mandatum.*

37 *Coniuncta persona an admittatur pro prodigo, uel furioso.*

38 *Rati cautio an falsi procuratoris exceptionem excludat.*

39 *Coniuncta persona an possit constituere procuratorem pro alia coniuncta.*

40 *Procurator ad appellandum an possit impetrare super appellatione.*

41 *Compromittere in arbitrum periculosum, & pœnale est.*

NONNVLLI. Per literas apostolicas huius constitutionis non facientes mentionem, ultra duas dietas extra suam diœcesim quis inuitus trahi non potest. hoc primo. Non ualent literæ impetratæ ad lites ꝑ non coniunctas personas absq; speciali mandato domini, hoc secundo. Quando in actu celebrando per dominum requiritur specialitas, ut l. j. ff. si quis in ius uoc. nõ ierit, nunquam procurator admittetur sine speciali mandato & expresso domini. ff. si quis cau. l. sed & si qs §. quæsitum. Casus in terminis latis patet. ¶ Et no. quòd istud statutum de duabus dietis hodie restringitur ad unam
1 dietam c. statutum, eo. ti. li. 6. & dicitur dieta, quando dietim quis potest inuenire hospitium & lectum; unde potest aliquando esse x. miliariorum, aliquando xxx. nam uerba debent commodè intelligi, ut ff. de uerbo. obli. l. continuus. §. cum ita, & §. item qui insulam, & ff. de excu. tu. l. nõ solũ. §. annus. No. ꝙ hic fit aliquid nulliter, & tamen punitur acriter, arg. contra, ut ff. vt leg. nomine caue. l. licet. Sed ibi ideò, quia illa conditio deficere nõ potest, & ideò non nocet conatus, ex quò nõ surgit effectus. ¶ Ibi, de assensu partiũ, no. ꝙ de assensu partium põt fieri prorogatio de loco ad locum. ſ. ff.
2 de fo. l. quomodo. Nota † constitutioni prohibitoriæ ꝑ partes renunciari posse. non ob. quod no. C. quãdo imperator inter pupillos & uiduas: quia ibi miserationis causa fiebat inhibitio. hic propter merũ interesse pecuniarium, & adde quod dicam ĩ. c. ex parte decani. † No.
3 ꝙ rescriptum ad iustitiam impetratum a falso procuratore ratificari non põt. Item est ipso iure nullũ. ¶ Ibi, Non ualeat, s. ipso iure, quando a falso procuratore.
4 ¶ † Et not. ꝙ dicitur falsus procurator ille, qui hẽt generale mandatum, ubi requiritur speciale. tene mẽti. Ibi, Interdicit, no. ꝙ ex iudicio iniuria non dẽt oriri. iudicia enim nõ debent ad iniuriam trahi. C. unde ui. l. meminerint. Ibi, Apostolicas, uel legatorum uel sub delegatorum ipsius sedis. de aliis ordinariis dic, ut ĩ. de offi. ord. c. litigantes, lib. 6. ¶ Ibi, Ad iudicium, per hoc patet, quòd non loquitur in executoribus gratiarum apostolicarum: quia coram eis non est propriũ iudicium in figura, licet aliquando fit per summariã cognitionem, nec tenentur citare partes, nisi cõmissa sit eis causæ cognitio disceptatiua & cõtentiosa, ut no. in c. 1. de offi. deleg. in cle. de hoc ĩ. eo. c. statutum, li. 6. in nouella. facit qđ no. ff. de bon. poss. l. iij. §. si causa cognita, & per Inn. ĩ. de appellatio. c. ex ratione, & ff. ut
5 in possessio. leg. l. is cui §. missus, ubi est bon. tex. ¶ † Ibi, Tanquã falsarius, de cuius pœna uide ĩ. de falsi crimi. ad falsariorũ. tñ non punitur illa pœna, sed tanquã impetrans per falsi suggestionem, ut s. eo. c. super literis. Io. And. Item nõ punitur pœna legis Corneliæ de fals. quia non tam acriter deliquerat. facit ad statuta ciuitatum, quæ disponunt, ꝙ aliquis tanquã falsarius puniatur, ut nõ intelligatur de pœna legis Corneliæ, sed de pœna arbitraria; quod tene mẽti. ¶ Capio glossam,
6 quæ incipit, no. ꝙ & adde, ꝙ † locus uicinus dicitur interdũ, q distat ꝑ cẽtũ miliaria, vt
a ff. de dã. inf. l. 4. §. si uicinũ. Si[a] aũt loquimur respectu personarum, qui dicantur uicini, dic ut not. Bar. in l. Titius. ff. de aqua pluuia
7 arcenda. ¶ † Ibi, De hac, nota uerbũ, ꝙ lex debet nominatiuè exprimi in clausula non obstantiũ, [b] puta dicendo, nõ[b] obstan. tali. l. ut

a ¶ *De materia uide text. in l. non solum, in prin. ubi Bal. Alb. Ias. May. ff. de op. no. nunc.*

b ¶ *Vide gl. & ibi not. ĩ l. causas. C. de trãs. in aut.*

in auth.qui.mo.na.effi.sui.§.fi.& est bene notādū, & uerū,ubicūq; nominatiuè & specialiter lex ꝓhibet impetrari; & tñ dicunt doctores,ꝙ sufficeret certa scientia papæ; qđ est notatu dignū. de hoc in c.j de cōsti.li vj.
8 ꝑ Io. An.& Archi.¶†Ibi,Speciali mandato,hoc casu tñ non sufficit cautio rati,nisi in cōiūcta persona.ff. de mino.l.ꝙ si de speciali, & l. patri pro filio. & dic ꝙ ratihabitio nō trahitur retro, ubi requiritur mandatū ab initio:quia præposteratur ordo,ut hic, & ff.de infamibus.l. qđ ergo, & ff.mādati l.si uerò non remunerādi. §.inter creditā ff.de acqui.hære.l.si quis mihi bona.§. iussum. se us, si requiritur simplex consensus,siue assensus,ut C.ad Macedo.l.fi. †¶Ibi,De illis personis,s.
9 legitimis. Nam spurij non continentur,siue sint ascendentes,siue descen. siue collaterales ſm Inno. & ff. de ritu nup.l.lege Iulia.§.nec distinguitur, licet in materia merè naturali, ut in pœna.l. Pom.de parricidijs contineantur spurij : quia natura cōmunis est,ut ff. de accu.l.hos accusare.§.omnibus,ſm Cyn.in d.§.nec distinguitur, in additionibus. tene menti,quia natura à suo naturato nunq̃ recedit, ut ff. de capi.dimi.l.tutelas,& per Bar.in l.2.ff.de accusa. ubi uideas.† ¶ Quid
10 in pœnis statutorum? uidetur, ꝙ si statutum dicat, ꝙ si quis occiderit fratrem, puniatur, ꝙ intelligatur de fratre etiam naturali tantum,non de spurio per id,qđ dicit hic Inno. quia spurius aut patrem demonstrare non potest,aut non licet allegare ut nefarium . aut nō decet,quia ignominia est, ut natus ex concubina indubitata.In contrarium,quia istud statutum iuri naturali deseruit augendo pęnam uulgaris & cōmunis homi
11 cidij. ¶†Sed an spurij continentur appellatione domus,uel casatæ? respōdeo,non:quia non sequuntur domicilium,ut l.fi.ff.ad munici. Vnde in illis uerbis, fiat eius domus deserta,& non sit qui habitet in ea.33. di. c. In nomine domini, non includuntur spurij.C. ad l. Iuliam maiestatis.l.quisquis, per Cy.34.q.3. c.si habes.¶Matrimonium ª est principium & fundamentum humani generis, dicit gl.in auth de nup. colla.4.in principio:tamen aliqñ naturalis.i. inuitus fil us continetur nomine filij.ff. ad Treb. l. hæredibus.§.fi.† in materia successiua bona gratia non continentur spurij: quia indigni per sententiam legis.C. de his, quibus ut indignis. l. hæreditas, in glo.qđ dic,ut no.per Cy. ubi ponit intellectum legis,si deportato seruo,ff. de leg.3. Dic, ꝙ si relinquitur deportato, acquiritur fisco, ut notatur.C.de hære.insti.l.j. Sed banniti nostri temporis non acquirunt fisco, sed sibi de condi. & demon. l. nam ad ea, in glo. ¶Ab intestato autem fisco nihil acquiritur, nec sibi.ff. de lib.& posth.l.Gallus.§.& quid si tantum.nec per cōtra tabulas,quæ reducit testamētum ad causam,quasi intestati.l.j.in fi.de contra tabulas. Sed in materia prohibitoria,quæ uocatur mala gratia, includuntur,de filijs presby.c. Michael, ne plus habeat castitate luxuria,& ne honesta interpretatio inhonestum q̃stum affe
13 rat.ff.de pe.hæredi.l.si possessor. ¶†Quæro usque ad quem gradum dicatur coniuncta persona, uel affinis? respondeo in odiosis usque ad quartum gradum.ff. de iniurijs.l. lex Corne. in prin. uide ibi per Bar. In alijs usque ad vij. C. ad turpil.l.si fœmina,imò semper usq; ad septimum,si alij graduales non extant priores, per similitudinem successionis ſm Inn. hic, uel testimonij

ª ¶ *Matrimonium est principium & fundamentum humani generis,uide per Docto. instit de pa pot. post glo. ibi, & in §.1 insti.de nu.*

non urgendi ſm Accur. & sic non curo, an alij extent gradu priores,ut l.2.ff. de accusa. quæ lex est singularis ad hoc.uel dic,ut l.j. in fi.ff.de postu.ꝙ omnes personę,q̃ ibi enumerātur,& ff.de proc.l.sed hæ personæ, in prin & in transuersalibus fit mentio ibi solū de fratre.ff. ad l.Pompeiā de parricidijs,l.j.& l.sed sciendū, & ff.de iurif.om.iud.l. q iurisdictioni,& l.j.C.si quacūque præditus potestate,& ff. in ius uoc. ut eant. l.2. &
14 l.j.ff.de li.cau. ¶†Si aliqu s est uulneratus, & uult se ꝓbare uulneratū ꝑ aliquē de suo casato, non potest, quia de offensa sua esset testis,dicit Bar.in d.l.lex Cornelia,de iniurijs,in principio:uel affectionem considerari,ut no.ff.de iusti.& iur.l.ut uim.¶Idem vr̄ in socio itineris simili ratione.Nunquid ille,qui impetrat iudicem,& ultra non procedit,dicat̃ agere?dic ꝙ non.ff.de i ius uocā.l.libertus aduersus,ubi tex.notabilis. ¶No. si quis impetrat tāquàm procurator, an ualeat impetratio?& vr̄ ꝙ sic,quia sufficit alterū,arg.in l.3.ff.de mili.test. ¶In ꝯrium vr̄,quia allegando mandatum se facit a legis prouidentia alienum,ut C.de procu.l.mari
15 tus.† ¶Quæro,utrū res publica habeat aliquā coniunctā personam? respondeo non:quia nemo ei succedere potest.l.j. in fi. ff. de collegijs illicitis, licet ipsa alteri succedere possit aliqñ iure fisci, aliqñ ut curia, ut C. de bo.uacā.l.j.lib. 10.C.de hæredibus decurionū,ꝑ totū. ¶Quæro,utrū mādatum ad unā speciem tollat ius coniunctorum ad aliā speciem,uel eādem, alio tñ mo
16 do? Respōdeo sic,ut d.l.maritus,ꝑ gl.& Cyn. ¶†Quæro,an coniuncta persona possit impetrare,ꝙ sibi soluatur coniunctorio nomine? Respondeo non,etiam si ue
17 lit cauere de rato.C.de procu.l.exigēdi,ꝑ Cy. † ¶Nota,ꝙ illud,quod est factum ꝯ legem,non potest haberi ratum,s.ad alicuius actus firmitatem,ut hic, nec ad deformitatem.ff.de infami.l.quid ergo,in prin. ¶ Id autem,quod fit præter legem,potest ratum haberi.C.in qui.cau.in integ.resti non est neces.l.si tutor. adde, ꝙ no.in c.rati, per gl. & Di. & l.fi.ff.rem ra ha. quæ non est alibi.¶Ad actus uerò pœnalitatem potest quis ratū ha.quod perperam actum est, si pœna stat in ficto;secus, si in facto.l.j.§. deieciffe.ff. de ui & ui ar. vnde in nullo peccato carnis habet locum ratificatio:quia stat
18 in facto,nō in ficto. ¶†In gl.nunquid,q̃ro quō accipitur dieta?respondeo breuiter,illa,quæ in regione frequētatur.sed si hoc nō apparet,intelligitur de uiginti milliaribus qualibet die, ut l.j. ff. si quis cautionibus.
19 ¶†Quærit gl.qs nā possit trahi ultra duas dietas? Ecce ꝙ iudex uult accedere ad locum minus distātē, q̃ro cuius expensis accedet? dicit gl.notabiliter,ꝙ expēsis actoris,ad hoc.C.de testi.l.qm̃ liberi;qđ tene mēti. Et idē dico, si accusator petit malefactorē remitti ad locum delicti:qa fiet remissio expen.petētis,& de hoc fuit a me q̃situm ꝑ iustitiarium Apuliæ.¶Capio gl.ut, si ita,ibi,& sic patet.ex quo no.ꝙ rescriptum debet facere mētionē cōstitutionis obstātis:aliter rescriptum tale tollit̃ ꝑ ius cōe. Deinde capio gl.magnā, & quæro, quare nō sufficit hic ratihabitio? Rñdet gl.qa literæ reputātur falsæ, & nō solum est defectus in cōsensu ratificātis, sed etiā in cōsensu rescribētis;& ratificatio
20 nō operatur in his,q̃ nō depēdēt a ratificāte. ¶†Quæro,an negatiua mādati sit ꝓbāda ꝑ negātē?gl.dicit,ꝙ ista negatiua nō potest ꝓbari ꝑ naturā.i.per naturalē sensum humanum. Item nec oportet ꝓbari mandatum: qa ex quo papa facit mentionem de procuratorio, ꝓsumitur ipsum uidisse. Item debet istud ꝓcuratorium exhiberi in initio in iudicio, & ꝓsumunt̃ oīa

solenniter acta. veritas, quod dum sumus in iudicio contradictorio, oportet probari de mandato per originale instrumentum mandati, ut no. Cy. C. de fideicom. l. instra. facit, quod no. Ia. de Are. C. de comhen. & commit. sti. l. optimam, ubi no. quod non sufficit, quod in instramento contineatur talis procurator, nisi constet de mandato, & no. bene. & uide quod no.
21 in c. j. de elec. lib. vj. & infra e. ex parte, per Ber. † ¶ Sed pone, papa dicit conquestus est nobis talis, cum ille non fuerit in curia nunquid ista scriptura est falsa? & uidetur quod sic, ut d. l. optimam, in fi. gl. dicit notabiliter, quod ista scriptura est uera, si probetur, quod procurator, qui erat in curia, impetrauit sub hac forma: quia tanquam nuncius potuit
22 concipere uerba in persona domini. tene menti gl. † ¶ Sed an in procuratore in rem suam requiratur speciale mandatum? respondeo non: quia utilem actionem habet nomine proprio C. de procu. l. qui stipendia, & nemo est procurator sui ipsius; & ideo nec de mandato tenetur facere fidem ante litem a se contestandam, ut no. Archi. 62. dist. quiescamus, ubi omnino uide. ¶ Aliquando tamen cessionarius non habet utilem actionem suo nomine proprio, sed procuratorio nomine sic, ut ff. de iure do. l. si mulier. §. ex asse. & quod ibi dicitur, quod cessionario. i. fideicommissario utiliter non potest fieri restitutio ex Trebelliano, debet intelligi nomine proprio, sed procuratorio nomine sic. ff. ad Treb. l. qui ita, secundum Raynerium de Forliuio. & ita bene intelligit glo. quae declarat
23 dictum §. ex asse, quod non est alibi in iure. † Item notandum est, quod non praesumitur fraus, uel simulatio, quando cessio fit coniunctae personae, ut no. Cy. in d. l. qui stipendia. & potest sumi ar. ex nostro. c. & ff. de ex. tu. l. tutor petitus. §. quae tutoribus. quod uerum est ratione personae, ut quia dicatur potentiori: sed ratione causae, uel formae sic, ut C. man. l. per diuersos, & l. ab Anastasio, & not. in l. j. C. ne lice. pote. Item no. quod in emissione uerbi quis potest constitui procurator, sed non in emissione animi, ut ff. de acq. haere. l. Paulus respondit per procuratorem, quae lex uulgaris est, tamen alibi non reperitur. ¶ Deinde scias, quod cum dubitatur de mandato, uel est cauendum de rato, uel quod producatur instrumentum originale mandati; & sufficit, quod alternatiue caueatur de uno, uel reliquo, ut ff. de dam. infec. l. praetor. §. si controuersia, & colligitur ex nota
24 tis per Cy. in d. l. instra, & ff. de ad. tu. l. uulgo. ¶ † Extra quero, quia in c. statutum, fit mentio de iuramento perhorrescentiae, utrum illud iuramentum possit reprobari? Io. An. infra e. c. statutum, lib. vj. dicit quod sic: quia non disponit lex, quod debeat ei stari, licet disponat, quod sufficiat ad probandum. ¶ Ista. n. sunt ualde diuersa, & sic non ob. quod no. Cy. in l. j. C. si aduer. libertatem, & Ia. Ba. in l. j. C. de re iu. ¶ Item quaero, a quo loco dicitur reus trahi? Respondeo, proprie a loco domicilij, ut no. in d. c. statutum. §. cum autem, ubi est gl. solennis. ¶ Contingit tamen quandoque, quod quis est sine domicilio, ut no.
25 ff. ad Tre. l. cum haereditas, & l. iiij. de dam. infec. ¶ † Quaero, utrum aduena possit conueniri in loco delicti, si ibi non reperitur? dicit hic Inno. quod non, sicut, nec ex contractu: sed hodie prouisum est per statuta terrarum, quia cum de consuetudine non fiant remissiones, ut not. in c. pastoralis, de re iu. in cle. statuta prouident utiliter, & necessario, ne delicta remaneant impunita, quod tales delinquentes debent forbanniri; & ita seruatur in Italia. de istis bannitis elegater no. insti. qui. mo. ius pa. pote. sol. §. relegati. uide Bar. in l. diuus ff. de custo. reo. Et utrum usus iudiciorum sit eis interdictus, no. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. ad cognitionem, & per Cy. C. de haer. insti. l. j. in ulti. q. ubi omnino
26 uide. ¶ † Circa materiam istam a quo loco dioecesis computari debeant dietae, sic distingue: quia aut est actio realis, aut personalis, aut criminalis. ¶ Primo casu in optione actoris est, a quo loco dieta debeat computari uel a fine dioecesis, in qua res posita est, uel in qua reus habet domicilium, ut infra de foro compe. c. sane, & C. ubi in rem actio. l. 2. & de praescrip. longi tempo. l. ultra. non ob. istud. c. ut in loco domicilij in reali non possit cognosci: quia hoc statuitur hic propter odium ad extraordinarium iudicium trahentium. alias. n. rei uindicatione conueniri potest, ubi domicilium habet, secundum Inno. In secundo casu, quando est actio personalis. subdistingue, quia aut est pura personalis, sicut est actio ex mutuo; & tunc computatur dieta a fine dioecesis, in qua reus habet domicilium; & si plura domicilia habeat, attenditur principalius secundum Host. & sic intelligitur. c. prox. infra eo. ¶ Aut est personalis scripta in rem, ut in interdicto. unde ui; & tunc idem est, quod in actione reali. exemplum habes. infra de foro compe. c. ex parte, & ff. de interdictis l. j. § ult. ¶ In tertio casu, si est criminalis, distingue, quia aut agimus de minoribus criminibus; & tunc debet computari a fine dioecesis, in qua accusatus habet domicilium, & non a fine dioecesis, in qua delictum est commissum: ratio est, quia de minori crimine respondendum est coram ordinario, & non coram iudice, in cuius iurisdictione est commissum delictum, nisi ibi inueniatur infra de foro compe. Romana, & in c. pluri. lib. vj. & quia in minori crimine non habet locum remissio, ut no. infra de foro compe. c. postulasti. aut agitur de maiori crimine; & tunc computatur dieta a fine dioecesis, in qua crimen est commissum. & est ratio, quia de maiori crimine non debet cognoscere ordinarius, sed ille, in cuius iurisdi crimen est commissum: quia ad illum locum est re-
27 missio facienda, ut no. infra de foro compe. c. ult. ¶ † Ex his apparet, quod non dicitur quis trahi, nisi quando trahitur a loco, in quo inuitus potest coram ordinario conueniri indistincte, siue ibi reperiatur, siue non. nam trahere est ab inuito comparitionem exigere. C. de iurisd. om. iud. l. in criminali, & locus fori limitatur fa-
28 uore rei, ut no. e. ti. l. iuris ordine † ¶ Quid si reus mutauit domicilium? dic ut ibi per Cy. & no. ff. de le. j. nemo potest, ubi gl. sing. & tex. ibi in d. l. iuris ordinem. & dic aut mutauit domicilium bona fide ante, quam posset in ius uocari, ut quia erat debitum conditionale; & tunc inspicitur nouum domicilium infra de appel. c. praeterea requisisti, per Ber. c. 2. de consti. per Arch. aut post, quam potuit in ius trahi; & tunc quia erat acquisitum ius fori, etiam in ueteri foro potest conueniri. Si autem in fraudem mutauit domicilium, hoc sibi non prodest, ut in c. j. de obli. ad ratiocinia.
29 † An hypothecaria possit quis coram ordinario conueniri alibi, quam in loco contractus? dic quod etiam ubi res tenetur, in auth. ut omnes obediant iudicibus prouinciarum, in §. j. in gl. ut si res; quae glo. non est alibi. quod intellige cum limitatione Inno. si ibi reperiatur: alias non: quia ibi non plus operatur possidere solummodo, quam contrahere. dicet aliquis, quod ibi praesens est animo, cum possideat animo: sed hoc non suffi
30 cit. † Item animus a proprio corpore localiter non distinguitur, & animum habet ad locum, sed non in loco separato a se. Nunc capio, quod dicit hic Collec. & dico primo, quod de impetratione non curatur, utrum ultra dietam, uel non impetretur, dum tamen ultra pars non trahatur, ut d. c. statutum, & ibi per Io. An. in no-
31 uella, † quod intellige, dummodo iudex ciuitatem non exeat, uel dioecesim, in quibus fuit deputatus, ut d. ca. §. in nullo, nisi de consensu partium, ut hic; & tunc cognoscendo, non per commissionem, quia non est in hoc consensus, de quo pauci aduertunt secundum

32 Io. An. ff. de offi. procon. & leg. l. 2. ¶† Quid si papa cõmittat ex certa scientia extra dietam, ut si cãm Perusinorum commiserit episcopo Florentino? ualet commissio: qa aliter non potest intelligi propter distantiã loci. † ¶Sed nunquid actor põt trahi ultra dietam? Inn. sentit ꝙ sic: quia impetrando se subijcit loco, arg. ff. de iudi. l. 2. §. sed si agant· quia nunquam reus dicitur trahere actorem, tex. est notabilis. ff. de in ius uoc. l. si libertus. Item in his, quæ sunt modici præiudicij, certa scientia principis habetur pro derogatoria. ¶Sed ecce episcopus põt impetrare extra diæcesim contra subditum, nunquid idẽ concedit capi cathedrali? vr̃ ꝙ sic, arg. C. de diuer. præscri. l. j. ¶In contrarium, quia de capitulo non est lege cautum, & est quasi altera persona, & statutum legis mutatione personæ non debet alterari, ar. contra. ff. quod me. cau. l. metum. §. no. ¶Animaduertendum tñ, quòd nomine capituli continetur prior capituli, & decanus: quia in toto pars cõtinetur, ut no. Archid. 65. dist. sed illud, & literæ citatoriæ præsentantur maiori de capitulo, ut no. Archi. 44. di. com
33

a ¶*Vide Aret. consilio 58. incipiente diligenter.*

34 messationes. ¶† Quæro quis dicatur locus insignis? Respondeo, ubi est copia peritorum, & multorum ꝓtorum, & ità bonus uir debet arbitrari: quia debet cõsiderare utilitatem & facultatem partium, argu. ff. de sol. l. cum Stichus, & l. j. ff. si quis cautionibus, & C. ubi de ratiocinijs agi opor. l. j. & non solum partium, sed ẽt testium, ar. ff. quemad. test. ape. l. si quis ex assignatori-
35 bus, & ff. de test. l. 3. §. fi. † unde puto, ꝙ testes non sint trahendi ultra unam dietam à finibus eorum diæcesis, nisi consentiant, sicut proprias ferias possunt allegare, ut no. in l. j. in prin. ff. de fer. arg. C. de testi. l. si qñ
36 in ratione literæ. ¶† Quærit tandem circa secundam partem istius c. nunquid in causa, ubi requiritur spẽale mandatum, admittatur coniuncta persona sine mandato? Inno. & Ber. dicunt ꝙ non. ĩ. de rest. in inte. c. corã. Pau. de Leaza. dicit contrarium per ꝙ si de speciali, & l. patri pro filio. ff. de minor. nisi dicas, ꝙ ibi est speciale in patre: quia censetur eadem persona cum filio. Item è contra, ut. C. de procu. l. exigendi, ubi de hoc in gl. & est tex. in d. l. pater, uer. ex quo apparet, ꝙ tex.
37 nõ est alibi. ¶† Sed an ꝓ prodigo, uel furioso admittatur coniuncta persona glo. ibi dicit ꝙ non, nisi habeat instrumentum curæ. tamen glo. loquitur, ubi requirit speciale mandatum, si ad tex. referatur. sed ego generaliter intelligo, quia isti exilio mentis laborantes ratificare non possunt per se. uide Cy. in d. l. exigendi, in
38 7. q. & gl. in l. tutores qui, in prin. ff. de admi. tu. † ¶Sed nunquid per cautionem rati excluditur exceptio falsi procuratoris? respondeo non, tñ in dubio legitimat ꝑsonam satisdantis, ut no. Cy. in l. j. C. de procu. ubi ui-
39 deas. ¶† Sed nunquid coniuncta persona possit constituere procuratorem pro coniuncta? Ber. dicit ꝙ sic. ĩ. de syndico, in gl. fi. quod est uerum, si factus sit dñs litis per conte. aliàs non: quia nullus facit procuratorem ad lites, nisi sit dñs litis, uel causæ, ut. ff. de iniur. l. sed si unus. §. procuratorem, & ff. de ap. l. ab accusato
40 re. §. fi. † Demum quærit Coll. nunquid procurator ad appellandum possit impetrare super appellatione? rñdet ꝙ sic, quia est super prosecutione appellationis, & ad ordinem appellatorij iudicij, & hoc, si potest prosequi appellationem: secus, si non potest prosequi. C. de proc. l. mutus. dubium facit, quia in extraordinariũ iudicem consentit in quo uidebatur requiri speciale mãdatum. Pro prima opinione facit. ff. de proc. l. qui ꝓcuratorem dat: quia cũ unum conceditur, & id vr̃ concedi, qđ sequitur ad illud. ff. de ser. ur. pdi l. seruitutes. §. si domo, licet compromittere non potest sine spãli mã
41 dato: quia ibi agitur de magno præiudicio. † Nam periculosa res est & pœnalis compromittere in arbitrũ, ut no. ff. de mino. l. sed si emptione. §. minores. ff. de arbi. non distinguemus. §. si domini.

SVMMARIVM.

1 *Dietæ computantur a fine diæcesis, ubi res est sita, quando agitur reali.*
2 *Iudex appellationis debet cognoscere de quæstionibus incidentibus super eius iurisdictione.*
3 *Beneficia plura potest quis habere, dummodò sint compatibilia, & non requirant residentiam.*
4 *Domicilia quot potest quis habere, & quando possit ad quodlibet citari. nu. 8.*
5 *Aestas incipit in æquinoctio ueris, & finitur in æquinoctio autumni.*
Domicilij locus, potius quàm rei attenditur, nisi citandus in loco res sit.
6 *Causam appellationis si papa ex certa scientia committat, statim suspenditur iurisdictio priorum iudicum.*
7 *Iudex superior an possit inhibere inferiori.*
9 *Forum nouum an contrahatur in loco solutionis.*
10 *Iudex impetratus super nullitate contractus emptionis an possit cogere ad restitutionem pretij?*

1 DILECTVS filius. I. † Qñ agitur reali, computantur dietæ a fine diæcesis, ubi res sita est, hoc primò, & de meritis appellationis nõ iudex, à quo, sed iudex, ad quẽ, cognoscere [a] debet
a hoc secundò. ¶Casus. Iordanus clericus Dumelien. impetrauit literas ĩ Io. Sarracenum sup ecclesia sancti Nicolai Dulmenié. quam dictus Iordanus uindicabat a dicto Io. dictus Io. excipiebat contra dictas literas dicens, ꝙ authoritate literarum non poterat conueniri ea rõne, ꝙ ultra duas dietas a diæcesi, ubi erat dicta ecclesia constituta, agebatur contra statuta concilij generalis, de quo concilio in dictis literis nõ fiebat mentio. Sed contra istam exceptionem fuit replicatum, ꝙ ideò dictæ literæ erant ualidæ: quia dictus Io. in Rophensi & Eliensi diæcesi obtinebat beneficia, & ex hoc ibi habebat beneficium, qđ non distabat a iudicibus ultra duas dietas; iudices auditis hincinde allegationibus procedebãt in causa, quare dictus Io. sentiens se grauatum appellauit ad sedem apostolicam. papa concessit iudices super appellatione: sed primi iudices inhibuerunt ipsis, ne procederent, unde oriebatur duplex quæstio. primò, an teneret appellatio, secundò ad quem pertineret cognitio, an esset procedendum, necne. papa mandat primis iudicibus, quòd debeant supersedere, & dicit quòd secundi iudices habent cognoscere, ad quos pertineat iurisdictio. ¶Ibi. I. puta Io. ibi, Sarracenus, cognomen est, non nomen sectæ: uel dic Sarracenus quondam, nunc clericus. ¶Ibi, quòd authoritate literarum, not. formam exceptionis proponendæ melius, quam repe-

a ¶*Extende hoc ut per Bar. post gl. in l. 1. in §. j. ff. nil. non. app. penden.*

riatur alibi. ¶Ibi, Eo.j.ex eo seu ea ratione. ¶Ibi, Mentio.s̄ c.proximo. ¶Ibi, Vel expressum &c.Ibi, Diæcesi, quæ diæceses non distabant ultra duas dietas, ubi erat dicta res, id est ecclesia situata. Ibi, Denegantes, no. à denegatione exceptionis declinatoriæ appellari. Ibi, Prosecutus, not. quòd prosecutus appellationem [a] dicitur ille, qui super appellatione impetrat rescriptum, ut s̄. eo.ca.ex parte. At tamen rescriptum non inducit litis pendentiam. Sed appellatio interposita, uel citatio subsecuta. ff. de in ius uoc.l.libertus.C.de temp.ap l.fi. §.illud. Domicilium non potest esse clandestinum: sed origo potest esse in obscuro. Ibi, Vos. s. primi iudices causæ principalis. Ibi, inhibetis, s.perperam: quia iudex, a quo, est inferior, & ideo non potest inhibere iudici appellationis, qui est superior. Ibi, Supersedeatis, s.uos primi iudices, hoc dicit, quia si Ioan. succumberet in appellatione, causa remitteretur ad priores iudices tam de iure canonico, quàm de iure ciuili, ut. ff. de mino.l.intra utile. secus, qñ appellatur à diffinitiua, ut. C.de appel. l.eos in princ. Ibi, Non uos, s. à

a ¶*Contrarium uidetur probare text. in una copula. c. fi. in fi. de exce. contrarium etiam probat text. in c. ex parte, supra eo. cogita & uide dom. And. Poma. respondẽ sem in d.c. ex parte, in suis scriptis.*

2 quibus fuit appellatum. † Ibi, Sed dicti iudices s.ap-
pellationis, not. quòd de quæstionibus incidentibus su
per iurisdictione iudicis appellationis, ipse debet co-
gnoscere, non iudex primæ causæ. Adde quod not.
C.de appel.l.præses, per Ia.de Are. & Cy.no. quod di
3 xi in summario. † Item not. quòd quis potest habere
plura beneficia, dummodò sint compatibilia, & non re
quirant residentiam. j̄.de elec.dudum, & in cle gratiæ
4 de rescrip & tamen per hoc non dicitur habere plu-
ra domicilia: quia domicilium habet solum in princi-
paliori, ubi residet, ut. ff. ad mu.l.eius. §. Celsus. & lo-
cus principalis dicitur ubi habet larem, & ubi facit re
sidentiam continuam, uel quasi, ut l. 2. C. ubi senato-
res, uel clarissi. Item potest quis habere quatuor domi-
cilia s̄m quatuor tempora anni, arg. ff. de aquir.pos. l.
4. §. saltus hybernus. Vel saltim duo, unum in æsta-
te, aliud in hyeme, quod faciunt nobiles propter ma-
litiam aeris euitandam, ut. ff. de aqua quot. & æsti. l.j.
5 §.æstate. † & incipit æstas in æquinoctio ueris, & fini-
6 tur in æquinoctio autumni, ut ibi no. † Et no. q̄ hodie
potius inspicitur locus domicilij, quàm locus, ubi est
res. Intellige nisi reperitur in loco, ubi res est, ut
dixi.cap.proxi. Item not. quòd in reali forma est rea-
le, in personali personale, arg. ff. de neg. gest.l.qui alie-
na.§.fin.& C.de præscrip.longi.temp.l.ultra. Accipe
7 gloss. quæ incipit, ex hoc, & recita prout iacet. † acci-
pe gloss. quæ incipit, & male. Et not. diligenter, quòd
postquam papa causam appellationis commisit ex cer
ta scientia, statim iurisdictio priorum iudicum est su-
spensa, de hoc per Inno. in c.pastoralis. §. præterea. in-
8 fra de offic. deleg. ¶ † Quæro, nunquid iudex supe-
rior possit inhibere inferiori? respondeo sic, si ad su-
periorem est deuoluta eadem iurisdictio, uel de eo-
9 dem: aliàs non, ut no. Archid. xj. q. j. de persona. † Quæ
ro, an si quis habet plures habitationes, possit citari
ad quamlibet? Respondeo, citari potest, si persona-
liter inueniatur, uel latitat. Sed si non inueniatur, uel
non latitat, debet citari ibi, ubi communiter habitare
consueuit, ut no. in cle. cùm, j̄. de elec. Quid in exuli-
bus, qui non habent domiciliũ? dic ut dixi c.proximo,
& no. per Bar. in l. 4. ff. de dam.infec. Quæro, quid in
actionibus personalibus in rem scriptis, id est quæ se-
quuntur fundum? Id.n. quod non sequitur fundum, p-
sonale est. ff. de contrah.emp.l.fi.§.fi. Respondeo, idẽ,
qđ in realibus quò ad forum s̄m Inn. qđ tene menti p
petuò. Quæro ubi dicitur esse res mobilis, uel se mo
uens? rñdeo, ut. ff. de hære.insti.l. ex facto. §. rerum au-
10 tem, & ff. de pign.l. debitor. † Extra quæro, utrum
in loco solutionis contrahatur nouum forum? & dic
q̄ non, ut dicit illa l. no. ff. de condi.inde.l.qui certo lo.
11 co. † Item quæro, utrum iudex impetratus super
nullitate contractus emptionis possit cogere ad resti-
tutionem prætij? arg. quòd sic. ff. de contrah.emp.l.se-
natus. nam ista duo habent se consecutiuè, seu illatiuè,
tex. est ibi notabilis.

SVMMARIVM.

1 *Tempus data inspicitur in literis gratiosis; sed in rescriptis ad lites, siue earum exercitium, inspicitur tempus præsentationis.*

2 *Eadem die duo impetrauerunt a papa potestariam: neuter admittitur ad ingressum offi.y: sed si unus est in possessione, alter non, præsumitur pro possessore. & idem in feudo. Nisi appareat horæ, uel saltem puncti distinctio. nu. 3.*

4 *Excommunicatus, si præstat cautionem de parendo iuri, debet absolui.*

5 *Papa non præsumitur uelle ecclesiam duplici onere afficere.*

6 *Actio eadem cedi non potest diuersis insolidum.*

7 *Opponi an & quando possit de iure tertij.*

8 *Excommunicatio in personis de capitulo propriè cadit, in capitulo impropriè.*

9 *Semel excommunicatus, siue bannitus potest iterum excommunicari, siue banniri.*

10 *Pœna corporalis non recipit actualiter duas executiones.*

11 *Excommunicati exercent actum spiritualem passiuè, & superioris iussu.*

12 *Præuentio dissoluit nodum perplexitatis.*

13 *Præuentio inter impetrantes per quem actum inducatur?*

In lingua Principis stat gratia, in scriptura testimonium, in executione commoditas.

14 *Perfectum dicitur aliquid esse tribus modis.*

16 *Præuentio secundi creditoris non absorbet ius primi.*

17 *Ordo quandoque inducit prærogatiuam.*

18 *In dependentibus à tempore prior potior in iure est, nisi obstet inhabilitas, uel forma contrarium data sit, uel agatur de perseuerantiæ præmio.*

19 *Retrò finguntur quæcunque ex necessitate sequuntur.*

20 *Casus, in quibus moræ purgatio non datur.*

21 *Mora non purgatur post lapsum tempus, in quo debebat mora purgari, etiam ob iustum impedimentum interim emergens.*

22 *Mora debitoris purgatur per subsequentem creditoris moram in recipiendo, facta rei debita oblatione.*

23 *Præteritum consumptum ut non reparatur, ità nec futurũ nondum initiatum consideratur.*

24 *Futurum à præterito contractu fundatum pertinet ad iudicem quò ad cautionem securitatis, instrumentum testandæ ueritatis, & conclusionem cumulationis libelli.*

25 *Futura non habentia præcedentem ordinationem causæ efficientis, non pertinent ad iudicem.*

CAPI-

a ¶Capitulũ hoc habet quatuor significationes, ut hic habes per Panor in j.not. & uide Panor. in c.sacrosan.in ij.not.de ele.

CAPITVLVM[a] sanctæ. Istud capitulũ legitur duobus modis, & sunt lecturæ cõrriæ, una est, ut illa dictio, prius, ponatur aduerbialiter, & significet tẽpus pñsentationis, & uerbũ, reportauit, exponatur .i. pñsentauit. nã ante pñsentationẽ literæ sunt in pẽdẽti, ut ff. de acq. pos. l. q absenti. & ??m hoc expressè habetur hic, q si plures impetrẽt l??as circa idẽ beneficiũ, q prius oblatæ executorib. habẽt uim, & nõ prius impetratæ, nisi & illæ prius offerantur. & hãc lec. tenẽt Ber. & Gof. ut patet in summa. §. itẽ tollẽtur, & no. s. e. c. j. & ??m hoc idẽ est in l??is ad beneficia, qđ i rescriptis ad lites. Alia lectura est, q dictio, prius, sit nomẽ .i. primũ, siue primariũ mãdatũ, ut sit sensus, q si plures impetrãt in eadẽ ecclesia, ſtemus datæ, ut prius impetrãs pferatur, & solus recipiatur. Et in prima parte factum narrat, pplexitatẽ cõtinẽs qrelãtis. in secũda ponitur cõmissio diffinitionis, pplexitatẽ tollẽs, ibi, quocirca.

1 ¶†Et ad euidẽtiã nota, q cõtrouersia istarũ lecturarũ est hodie decisa. nã in l??is gratiosis, ex qbus imediatẽ oritur ius gratiæ, inspicitur tẽpus datæ, ut in c. eũ qui, de pbẽ. lib. vj. & in c. duobus, de rescrip. e. li. à cõrio sensu. sed in rescriptis ad litis exercitiũ, siue ad lites inspicitur tẽpus pñsentationis. Nimirũ, quia istę literæ ab exercitio recipiũt pfectionẽ. Et ideò occupãtis exercitiũ melior est cõditio, & hoc in cã principali. sed in cã appellationis supplãtãs aduersariũ in pueniẽdo non est melioris cõditionis, quãdo statuta erat dies, ut j. de appe. ut debitus, & c. oblatæ. de hoc plenè no. j. de cõces. pben. si soli, lib. vj. ubi est glo. multũ magistra & mira.

2 ¶†Quid si eadẽ die duo impetrauerũt à papa potestariã Bononiæ? dic q neuter admittitur ad ingressum officij, sed si unus est in possessione, alter nõ, pręsumitur pro possessore: quia eo ipso, q possidet, plus iuris habet eo, q nõ possidet, ut l. j. in fi. ff. uti poss.

3 †Et idẽ, si papa una eadẽq; die cõcedit unũ idẽq; feudũ diuersis psonis p diuersas bullas, sicut dicimus in diuersis testamẽtis, in qbus nõ apparet distinctio horæ, uel diei, sed si apparet distinctio horæ, uel diei, imò & pũcti, idẽ operatur pũctus, qđ operatur pũctio, ut no. ff. de solu. l. si ex pluribus. §. fin. ubi est optima glo. ¶Casus. Callimachus impetrauit cõ capitulũ sanctæ Crucis sup pbendali beneficio in eadẽ ecclesia obtinẽdo primò literas monitorias. Secũdò literas pceptorias, similiter Ber. super consimili beneficio, sibi in dicta ecclesia conferẽdo, impetrauit literas executorias, nulla facta mẽtione de literis Callimachi. Demũ uirtute istarũ secũdarũ literarũ canonici, tanq contumaces, fuerunt suspẽsi, appellatione tñ prius interposita p capitulũ. Demũ dictus Callimachus nouas literas impetrauit super executione mandati pro eo facti; & quia canonici erãt perplexi, & significauerunt papæ hoc, papa mandat episcopo, & arch. Legionen. quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, assignatoq; sibi beneficio præbẽdali, qui ad eos prius mandatũ apostolicũ reportauit, absoluat dictos canonicos à dictis sententijs, & alteri imponat perpetuum silentiũ super literis, & processibus suis. & est ratio, quia imediatẽ debet absolui, & sic fingitur absolutus in c. illud, qđ no. in simili. j. e. c. in nostra ¶Item quia papa potest dare hanc potestatem excõicato, ar. ff. de offi. præto. l. Barbarius Philippus.

4 ¶†Adde etiam, q sine speciali mandato, si excõmunicatus præstat cautionem de parendo iuri, debet absolui, & ex tunc habet potestatem recipiendi aliquem in canonicum, ut j. de præben. pro illorum. & hæc receptio tribuit ius, sed est alia receptio, quæ consistit in puro facto, ut si ille, cui iam canonicatus est collatus, recipiatur ad possessionem; & hoc bene potest fieri per suspensos & excõmunicatos: quia est mera executio facti, ut j. de præben. eum cui, lib. vj. ¶Ibi, Crucis, per hoc patet, q non erat ecclesia cathedralis: quia nõ fuisset expressum nomen sancti secundum stylum curiæ, de quo uide, quod no. j. de præben. c. quãuis, lib. vj. ¶In gl. antepenul. ibi, Impetrante. Ibi, consimili: quia eiusdem naturæ & formæ, sed non eiusdem substãtiæ: quia aliud est beneficium unius, aliud alterius. Nam beneficium tuum non est meum, nec e contra, sicut nec usus fructus, nec certæ personę coherentia. ff. de duob. reis.

5 l. si id quod ego. ¶†Ibi, Non habita mentione, quia si papa ultra procedit, & nos procedimus. Si autem ultra non procedit, non intelligitur grauare ecclesiam de duobus. sic simile. ff. de leg. j. l. planè. §. si duobus, & l. non quocunq;. §. qui Caium, & ff. de leg. 2. l. Titia. §. qui in uita, & quod no. in l. j. C. de mulieribus, & in quo loco, lib. 10. in ult. gl. ubi dicitur, q non debet quis pro eadem re bis grauari. illa gl. no. ad datia, & collectas, quę quotidie imponuntur.

6 ¶†Item no. dictum. §. qui Caium, q eadem actio non potest cedi diuersis insolidum. ¶Ibi, qui iudices. s. secundi. ¶Ibi, Appellationẽ, scilicet Callimachi, uel uerius capituli. ¶Ibi, Interpositam, pro eo q ipsi executores non admittebant exceptionem primi mandati oppositam per capitulum cõ

7 tra ipsos executores † & sic no. quòd capitulum opponebat de iure tertij pro suo interesse. ff. ad Carb. l. 3. §. cum extaret. Adde, q aut ex in

b re [b] tertij surgit ius opponentis, uel non ius agentis; & tunc potest opponi de iure tertij. Aut non surgit ius opponentis, nec surgit nõ ius agentis; & tunc de iure tertij non potest excipi, exemplũ in nudo possessore sine titulo, qui conuenitur Publiciana. Nam non potest excipere de dominio ueri domini, sicut nec agere: quia qui excipit, agere uidetur. hoc patet inst. de act. §. aliæ. C. de ser. fugi. l. cum seruum, & ibi per Cy. & me.

b ¶Vide Alex. consil. cxxxvij. col. pen. lib. ij. Roma. consil. xlvj. Car. Flo. consi. ciij.

8 ¶†Ibi, In eos de capitulo, & sic non capitulum: quia capitulum est nomen iuris & intellectuale, in quo propriè non cadit excõmunicatio, ut j. de sen. excõ. c. grauem. ¶Ibi, Protulerũt, & bene ??m unam lecturam. uel dic & male ??m aliam: quia pendebat exceptio, & appellatio obstatiua: tamen quia erat appellatum a grauamine, & non a diffinitiua, non erat iurisdictio executorum suspensa ipso iure, & ideo de rigore iuris tenuit

9 sententia, sed debet rescindi. ¶†Ibi, Suspensionis & excõmunicationis, no. semel innodatum iterum innodari; sic & semel bannitus iterum potest banniri: quia bãnum alterius bãni immunitatem non præstat. Et quia qui in sordibus est, sordescit adhuc, ut ff. de ritu nup. l. palàm. §. pe. & primum bãnum aggrauat ??m, ut ff. de

10 pœ. l. aut dãnum. §. quisquis. † Tamen pena corporalis actualiter non recipit duas executiones, ut ff. de fur. l. uulgaris, in prin. ¶Ibi, Eo recepto, & sic patet, q excõicati recipiunt aliquem in canonicum. de hoc j. de præben. c. pro illorum, in glo. pe. Et uide quod ibi no. mo-

11 derni. † excõicati ergo exercent actum spiritualẽ passiuè, & iussu superioris: quia aliter non possent absolui ab excõicatione, si sponte & propria libertate non possent recipere, ac excõicatio nodum obligationis

non dissoluit, siue tẽporalis, siue spiritualis sit obligatio. ¶ Ibi, Eo recepto, non fuit hæc forma literarum, q̃ reciperetur in canonicũ, sed fuit mens formæ. ¶ Nam cui mandatur assignari beneficium præbendale, debet canonizari, & ẽconuerso quia unũ non debet esse sine altero. ¶ Ibi, Relaxetis, ergo oẽs illæ snię erãt aliquæ alias non esset necessaria relaxatio ẽm Ber. ¶ Alij dicunt, q̃ fit relaxatio ad cautelam; dic ut in glo. ¶ Item no. perplexitatem solui per sententiam imponentem silentium parti, quæ non fouet iustitiã. ¶ Nunc capio gl. dicit gl. q̃ relaxatio proprie dicitur ad cautelam, & istud uerbum debet exprimi in sententia relaxationis. ¶ Absolutio autẽ dicitur perpetua, & in utraq; re-
12 quiritur forma ecclesiæ. † ¶ No. hic, q̃ prior in tẽpore potior est in iure. ¶ Itẽ no. q̃ præuentio pplexitatis no dũ dissoluit, tñ nõ dr̃ præuenire, qui non obseruat tempus l. fi. C qui admi. ad bo. pos possunt. nam qui præci-
13 piti festinatione præcurrit, nihil capit ¶ † Quæro, per quem actum inducatur illa præuentio? Respondeo p præsentationem ẽm Ber. uel per solam impetrationẽ in literis beneficialibus: quia gratia accipit perfectionem ex cõsensu & literis reseribentis. ¶ In lingua principis stat gratia In scriptura testimonium. In executiõe cõmoditas. lingua ergo principis est illa, q̃ platio
14 nẽ inducit; & hæc est ueritas. ¶ † Adde, q̃ tribus modis aliquid dr̃ pfectũ. C. de peri. & cõmo. rei uen. l. j. f. pfectione cõsensus, seu ordinationis, purificationis, & tra
15 ditionis ẽm Cy. ¶ † Et dicas, q̃ interdũ agitur de platione officij. Interdũ de platiõe cõmodi. Itẽ aliquãdo de iure initiãdo: interdũ de initiato iudicãdo: interdũ de iudicato exequẽdo. primo casu platio attẽditur penes initiũ actus, ut hic ẽm unã l. c. ẽm quã primus ipetrãs præfertur: qa alteri nõ erat ius initiatũ ¶ Secũdo casu nõ sufficit initiũ, nisi deuenias ad aliquod exercitiũ; & ideo p officij radicatione necessaria est litis cõte. in pcuratorẽ ad iudicia, ut ff. de proc. l. pluribus ¶ Sed in procuratore ad negotia, in quo litis cont. nõ cadit primus accessus ad aliquid substãtiale prælationẽ inducit, arg ff. de cõdi ob causam. l. si pecunia, in prin. & in iurisdictione iudicis non requiritur litis cont. quia p eã non augetur effectus; unde sufficit sola citatio, ut ff. de iudi. l. si qs postq̃, licet gl. notauerit ꝯrium ff. de iurisd. om. iudi. l. & quia, pro quo vr̃ casus ff. de proc. l. si reus paratus; lex est notabilis quò ad potestatem supplendi. ¶ Tertio casu, quando agitur de iure radicato præferendo, tunc aut est tale ius, in quo habet locum pũetio; & inspicitur snīa, ut ff. de noxa. l. si quis a multis. aut non habet locũ præuentio; & tunc sententia nõ
16 curatur, ut ff. qui po. in pig. ha. l. Claudius Felix. † Nã licet creditor secũdus præueniat, tamẽ nõ absorbetur ius prioris creditoris ad idem ff de rei uind. l. is a quo fundus. C. de iure deli. l. fi. §. & si pfatã, & l. pupillus, q̃ in fraudẽ creditorũ; & est materia nimis lata. ¶ Prærogatiua alia datur exercitio, & ista aliqñ facit de posteriore prius. Quædã absorbet ius ꝯriũ; & hæc annihilat illud, ut hic. ¶ Et scias, q̃ in actione psonali, etiã in rẽ scripta, plus operatur pũetio, quã in reali ¶ Itẽ no. q̃ præuẽtio quandoq; attẽditur p litis contestationẽ, ut cã tollendæ perplexitatis. ff. de uerb. obl. l. si Titius,
17 & Seius. ¶ † Ex his patet, q̃ ordo prærogatiuã inducit. & aliquãdo hoc est uerũ etiã in ordine uocis, quia ex ordine uocis præsumitur ordo intellectus, & q̃ prius nominatur in instrumẽto, præsumitur prius principalior. ff. de stip. seruo. l. si seruus, per la. de Are. inter uocẽ & uocẽ tẽpus est, f. instãs. tamen de hoc instãti rarò curat lex, uel canõ. j. de appel. c. secũdò requiris. ff. de peculio le. l. quidã. saluo q̃ in prolatione uerborũ unus & idem actus debet esse continuus. ff. de uer. obl. l. continuus actus: quia oratio non debet diuidi tẽporibus distinctis: quia ex aggregatis & non disgregatis fit unum corpus; cõtractus diuisio corrumpit integrale. not. de uer. obli. l. j. ¶ Sed istud extra materiam no-
18 stram eligatur. ¶ † Sanẽ illud certum est, q̃ in dependentibus à tẽpore prior potior est in iure, ut in filio primogenito, nisi sit inhabilis; quia seruus. ff. de sta. ho. l. Aretusa. uel nisi data sit forma per ꝯrium, uel in ultimo ex perseuerantia deprehendatur maius meritum, ut expleta stipendia: quia perseuerantia attenditur penes finem, ut ff. de condi. & dem. l. Mutianæ, tex no.
19 ¶ † Adde, q̃ quęcunq; ex necessitate sequuntur, illa retro fingunt. C. de admi. tu. § pro officio, per Cy. qui po. in
20 pig. habe. l. qui balneum, & l. potior. † ¶ No. insuper, q̃ tempus, qđ labitur, non reparatur, si quis est ab alio p̃uentus. Dic, q̃ ubi surgit præuentio, uel obuiatur principio, mora non purgatur ff. de op. le. l. mãcipiorum. ff de fideicõ. libe. l. Thais. §. uita. ¶ Item si si rgit ꝯctus confirmatio. ff. de ædil. edi. l. qđ si nolit. §. si quid ita. ¶ Idẽ, si surgat ex tempore rescissio ꝯctus ipso iure. ff. de mino. l. Aemylius, ubi & postq̃ res ad irritum recidit, mora non purgatur: quia non resurgit in iudicio, qđ consumptum est & abolitum, ut in c. j. quo tẽpo. mil. s. colli. 10. vnde destructo corpore ꝯctus, destruitur spiritus eius. i. robur. Nam in humanis non reperit̃ spi
21 ritus absq; corpore suo † Itẽ certũ tẽpus cõcessum est purgationi moræ, post illud tẽpus mora nõ purgatur etiã propter iustum impedimentũ in illo tempore purgationis emergẽs. C. de fideius. l. pe. ubi est tex. unicus in iure; & tñ moram elidit casus fortuitus. ff. de publi. l. Cæsar. unde si emphyteuta non purgauit moram. j. tempus purgationis, nunquã potest postea purgare. j.
22 de loca. c. potuit. † illud est consideratione dignum, quòd mora debitoris purgatur, quando per oblationẽ debitoris creditor constituitur in mora recipiẽdi. Nã ultima mora nocet. Nam si non constituitur in mora creditor p oblationem contrariam ipsius debitoris, nunq̃ debitor releuatur à mora. ff. de uerb. obli. l. si seruum. § sequitur. sed si subtiliter concernas, facit. ff. mãdati. l. hominem, & ff de constituta pecunia. l. sed si a-
23 lia. ff. de uerb. oblig l. interdum. §. fi. per Bar. † Et sicut præteritum non reparatur, si consumptũ est; sic eꝯ futurum, qđ initiatũ nõ est, nõ cõsideratur. ff. de usu. l. j. §. j. Nã ibi usura ex mora uendendi cõmensuratur futuro tẽpori, & inde initiatur, & nõ prius, & anteq̃ fluat in tẽpore in eã nõ est; ergo nec in causa o gitur nec in dicto, qđ nõ est fundatũ sup nihilo. & vide oino qđ no. In
24 no. de pe. c. audiuis. in fi. ¶ † Dico aũt, ubi futurũ formatur, seu fundatur a pterito ꝯctu, ptinet ad iudicẽ quò ad cautionẽ securitatis. ff de iud. l. in oibus. Itẽ quò ad instrumentũ testandæ ueritatis. C. de liberali cã. l. sicut datam. Item quò ad cumulationem conclusionis libelli, si futurum est unitum cum præsenti per eãdem formam dispositionis. C. de fideicom. l. j. Item in executione rei iud. futura consideramus. C. de sent. q̃ sine cer. quan. l. j. quia ueniunt consecutiuẽ, i. consequẽ
25 ter, non per se. † Sed omnimodò futura, non habẽtia præcedẽtẽ ordinationẽ causæ efficientis, non ptinent ad iudicẽ. Futura considerãtur, qñ pñtia ad ea ordinãtur, seu cõtinuãtur futura pñtibus p naturã, uel copulã alias a iudicibus nõ cõsiderãtur. C. de fideic. l. j. qa futura p se nõ sunt apta ad agere, nec ad excipere, ut l.

ut.l.puræ,in prin.ff.de exce.doli. ¶Et scias, ꝙ ubicumque iudex perpetuum silentium imponit, ibi de futuro pariter cum præsenti disponit,& id contingit ex natura rei iu.ff.de li.leg.l.Aurelius §.centum,cum simi. Item continuatiuè ff.de arb.l.inter caste.¶Item si iudex prospiciat futura,non tamen est sententia nulla. l.j.§.biduum, quando appellandum sit. Item aliquando sententia habet tacitam conditionem,si liquidabitur postea,ut insti.de actio.§.curare.

SUMMARIUM.

1 *Pensio repræsentat ipsum beneficium.*
2 *Pensio non includitur, si mandatur alicui prouideri de beneficio usque ad certam summam.*
3 *Pensio sui natura non censetur beneficium ecclesiasticum.*
4 *Pensio quando solui debeat?*
5 *Stipendium an transeat ad heredem?*
6 *Permutari an possit ius ad beneficium?*
7 *Renuncians beneficio obtinendo pro aliqua re temporali, an committat simoniam?*
8 *Iurisdictio an quaratur per literas subreptitias?*
9 *Exceptio subreptionis omissa in causa principali, an possit resuscitari in causa appellationis.*
10 *Exceptio declinatoria non potest opponi in causa appellationis.*
11 *Pensiones annuæ computantur inter immobilia.*
12 *Renunciatio necessaria an inducat simoniam?*
13 *Processus factus per literas subreptitias an sit ualidus.*
14 *Exceptionis omissio non est iurisdictionis prorogatio, sed corroboratio, & coadiuuatio.*
15 *Exceptio subreptionis an sit exceptio falsi?*

1 AD AUDIENTIAM.† Pensio repræsentat ipsum beneficium, argu. ff. mand.l. fin.ubi compositio repræsentat uictoriam ut.ff.de acquir.hære.l.fuit quæstionis, ubi compositio repræsentat fraudem. ¶Si habens literas papæ ad beneficium eis renunciauerit propter annuam pensionem,non ualent beneficiales literæ, quas, hoc tacito, postea impetrauit. Casus Fuit relatum papæ, ꝙ quidam clerici obtentis literis ad beneficia renunciãt eis recepta annua pensione.deinde impetrant alia beneficia non facta mentione de ipsis literis primò impetratis, & de renunciatione prædicta, & pensione prædicta: papa decernit impetrationẽ non ualere,& mandat in irritum retractari totum,quicquid eo prætextu est secutum. † Ibi, Ab eis.s.ecclesijs
2 grauatis. Ibi, Annuas pensiones, Nota. cum mandatur alicui prouideri de beneficio usque ad certã summam,non includitur pensio, a ut in c.quamuis,de præbendis, libr. 6. Non ob.hęc litera,quæ dicit, alia beneficia:quia dictio alia,significat diuersitaté,ut. C.de seruis fugiti.l.si fugitiui. Ibi,Beneficio literarum,non dicit beneficio ecclesiastico: quia nondum illud erat adeptus, sed adepturus: quasi dicat renunciauit officio iudicis, quod oritur ex literis obtentis super prouisione, & ideò non est simonia:quia ius spirituale nondum erat formatum. Ibi, Venditas.simile uerbum.C.mandati.l.p diuersas,& l.ab Anastasio. Ibi, Hactenus impetrarunt. Not. constitutionem respicere præterita;quia ratio finalis constitutionis est de præterito, uel quia fit mentio de præterito,uel quia non est noui iuris promulgatoria, sed ueteris declaratoria,non pœnalitatem, sed actus inualiditatem continens.

a ¶*Aduerte,quia dom. And.Barb. hic tenet, quòd imò ista annua pensio est beneficium ecclesiasticum,& factitia motiua, ad quæ respondet particulariter hic d.Felin. & inter alia ponderat uerbum alia, hic positum,quod importat similitudinẽ iuxta no.in c.sedes.suprà e.sed d.Feli.respondet quòd uerbum,alia,iñ denotat similitudinẽ, quando per alia iura est declaratum, quòd aliquid non est simile, ut in pensione est declaratum hic,& in d.c.quamuis.§.j. ego respondeo alio modo quòd text.simpliciter dicit, seu alia beneficia: non dicit ecclesiastica. quo casu nulli dubium, quòd pensio est beneficium sumendo large. & ita respõdet Capra hic. aduerte etiam quia contra istam meam so facit, quia appellatione beneficij in dubio intelligimus de ecclesiastico tanquã de dignitori,ut per Card.in cle. 2. in viij. not. de iudic.*

3 ¶† Capio gloss. quæ optimæ sunt. & ad euidentiam quæro, utrum stipendium sit ecclesiasticum beneficium ? respondeo*, pensio de sui natura non censetur ecclesiasticum beneficium, cum laico assignari possit, nisi talis sit pensio, quæ consueuisset pro ecclesiastico beneficio assignari,ut.infra, de præbend. cap. quamuis,lib.6.per Archidiac.
4 † Quæro quando soluenda sit pensio ista?respondeo aut præstatur principaliter propter se & in genere, & debetur in principio anni. aut propter aliud, ut puta propter operas,& debetur in fine anni,ut.ff.de sti. seruo l.si seruus communis Meuij. §.fina. aut de aliquibus redditibus . & tunc eis perceptis.ff.de condit.& demon. l.1. in fi.ff.de uerb.obli.l.inter stipulantem.§.sacram.aut. ob certam cãm puta p pensione domus,& tũc debetur tpe, quo pẽsio soluit,
5 ut.ff.quando di.le.ce.l.semel.§.sine habitatione. † Sed nunquid stipendium transit ad hæredem ? uidetur ꝙ non,ut.C.de usufr.l.cum antiquitas, & in c.j. § si quis dicatur dux, marchio, comes: quia istud stipendium est quædam seruitus personalis. ¶In contrarium uidetur per l.si pactum.ff.de probatio. Nam unusquisque sibi,& suis hæredibus uidetur prospexisse,ut in c.1.de duobus fratribus a capit.inuestitis.l.si pactum ff. de pba. etiam si fuerit facta mentio de filio, nisi apposita fuerit dictio taxatiua tñ, ut in aut. omnes filij, si de feud.fuer.contro.ubi est gl.sing. & ista cadunt sup pri
6 ma gl. ¶† Capio glo.2. & ad euidentiam colligo quoddam notabile,quòd habens ius ad beneficium,potest illud permutare. & dicunt quidam etiam cum habentibus ius beneficij, sed contrarium uidetur notari in c. unico,de re.pmut.li.6.in nouella.¶Certè quedã sunt, quæ alienari non possunt,tamen permutari possunt.ff. de iure dot.l.ita constante, nisi sint talia, quæ non cadunt nisi in determinato subiecto,ut. ff.de iure dot. l. mulier. §.ex asse.& èontra quæ non possunt alienari, nec permutari,ut.C.de re.alie.non alie.l.fi.& ff.de trã
7 sactioni. l. cum hi. §. ultimo. † Sed statim quæro, nunquid renuncians beneficio obtinendo pro aliqua re temporali committat simoniam?gl.ponit opinio. & finaliter uidetur tenere quòd non. Nam textus huius capituli præsupponit ualere,ergo non commit. simoniam;quod cõcedo, si fit iussu & authoritate epi.sc. uel redimendo suam uexationem:aliàs committitur.simonia, argu.ff.de insa.l. furti. §. qui iussu. & l. quoniam.
8 ¶† Venio ad gloss.magnam, & quæro, nunquid per literas subreptitias detur iurisdictio ? Respondeo, aut loquitur in literis gratiosis, aut in contentiosis. primo casu refert aut iurisdictio datur de uir-

tute literæ gratiosæ.s. cum litera, aut seorsum. primo casu nulla est iurisdictio: quia cum principale sit nullum, ergo & potestas ex eo, ut no. Inno. supra eo. c. ad aures, & c. cæterum. Secundo casu bene datur iurisdictio, sed elidi potest ope exceptionis, ut no. Inno. s. eo. cū dilecto: quia principale est ualidum, & sine uitio, li
9 cet accessorium non sit absque uitio. † ¶ Sed nunquid in cā appellationis, uel restitutionis in integrum poterit talis exceptio resuscitari? gl. sentit q sic, si fuit omissa per errorē, qui probatur per iuramentum: secus, si ex certa scientia. ff. de iudi. l. sed & si susceperit. ¶ Sed s gl. uī expressum. C. de procura. l. ita demū, ubi expsse dr, q exceptio † declinatoria non pt oppo. in cā ap
10 pellationis. Cum igitur exceptio surreptionis sit declinatoria, non pōt opponi post litē contesta. in principali, & per consequens in causa appellationis a diffinitiua. ¶ Ex his apparet, q literæ cōtentiosæ non sunt nullæ, & nisi excipiatur de subreptione, dant efficacem
11 iurisdictionem. ¶ † In gl. j. ibi, pensiones. s. annuæ, quæ inter immobilia computantur, & ex quibus orietur utile quasi dominium pensionum, seu confessoria, ut. C. de sac. san. eccl. l. iubemus. Vnde qui non potest alienare, non potest huiusmodi pensiones constituere.
12 ¶ † In gl. Sed nunquid, ibi, habere non potest. uult dicere, q renunciatio necessaria inducit simoniam, & sicut non pōt esse duplex in beneficio, ita nec in beneficio, & stipendio. ¶ Ibi, Nullum ius spirituale, uerū est completiuè: sed initiatiuè sic. & ideò hæc ratio non cōcludit. dicit Inn. q aut renunciatio est facta causatiuè & est simonia: aut simpliciter & non infraudem, & non est simonia sed est potius prouidentia æquitatis. nam æquum est, ex quo renunciat, q fiat sibi aliqua recompensatio, ar. ff. de peti. hær. l. sed si lege. §. consuluit, & uide. j. de transac. c. de cætero, per Inn. & q hr. j de p-
13 ben. c. eū qui. §. eadē, li. 6. ¶ † In gl. magna: ista gl. optime disputat, an processus factus p literas subreptitias sit nullus. & dicit si per eas nulla funditus datur iurisdictio, exceptio & replicatio nullitatis, tanquam declinatoria sententiæ, semper pōt opponi, sed si de rigore iuris iurisdictio sit nata, licet de æquitate possit elidi, tenet iudicium, ex quo non fuit exceptum. sed propter istum errorem datur in integ. resti. tam reo ad excipiendum, q actori ad replicādum, & subdit, q iustus error probatur per iuramentum. tu dic, q iustitia adminiculis eget, & consistit in arbitrio boni uiri, ut l. 3. §. si ad diem. ff. de re mili & l. quæsitum. ff. qn actio de
14 peculio est annalis. quæ lex est ualde notabilis. † ¶ Sed nunquid exceptionis omissio est prorogatio iurisdictionis? dic q non est prorogatio, sed ualidatio corroboratio, & coadiuuatio. ff. de iudicijs. l. sed & si susceperit; & etiam ex uno tunc scienter facto confirmatur
14 iurisdictio in toto processu. ¶ † Sed nunquid exceptio subreptionis est exceptio falsi? nam tunc posset opponi post sententiam, & uidetur q sic, ut. ff. de fal. l. si qs obrepserit. dic q propriè non est exceptio falsi, sed doli: quia primordium est uerum, i. ipsæ literæ, licet causa sit subreptitia. In gl. ibi. ff. de hæredi. insti. l. ultima, dic q ibi testamentum non erat falsum, sed ex falso & subornatorum ore hæredis instituti factum, & ideò hæredis institutio non ualet, sed legatum ualet.

SVMMARIVM.

1 *Plura beneficia potest quis impetrare sub expectatione.*
2 *Primum dici non potest quod nullum est.*
3 *Beneficij nomine quandoque intelligitur præbenda.*
4 *Gratia diuidi non potest.*
5 *Impetrans beneficium de uacatura, quam expectat, uel reseruatione, quæ pro eo pendet, an teneatur facere mentionem?*
6 *Quod pendet non est pro eo, quasi sit.*
7 *Impetrans debet exprimere coloratam possessionem, uicariam perpetuam, & modicum beneficium adeptum.*
8 *Ius conditionale non facit quem locupletiorem, nisi sit tale, quod possit uendi.*

IN NOSTRA. Receptus ad uacaturam in literis, quas postea ad beneficia impetrat, de ipsa receptione tenetur facere mentionem. ¶ Casus quidam impetrauit canonicatum sub expectatione præbendæ per diuersas literas in diuersis ecclesijs: fuit receptus in canonicum in una ecclesia: nondum tamen fuit adeptus præbendam: demum uacauit canonicatus & præbenda in alia ecclesia: petit ibidem se recipi prętextu literarum de ipsa ecclesia loquentium. dicit papa, q non potest, cū in posterioribus literis de prioribus non fiat mentio. ¶ Vel finge casum sic. relatum fuit papę, q nonnulli clerici, ut in pluribus ecclesijs admittantur, impetrant plures expectatorias supple postquam ex binis literis sunt recepti, scilicet in canonicos, nondum tamen beneficium, id est præbendam assecuti uolunt ad alias literas conuolare. papa determinat, q non possint: qnia non debēt plures ecclesię molestari prætextu talis fraudis, nisi post, quàm fuerint recepti, de ipsa receptione facta mentione, de iure canonicali fecerint in sequentibus literis mentionem.
1 ¶ † Nota, quòd potest quis impetrare plura beneficia sub expectatione, & non dicitur pluralis ex tenore impetrationis, sed effectu consecutionis, adeò, quod etiā si acceptasset, sed inutiliter, talis acceptatio non præ-
2 iudicaret sibi. † Illud enim dicitur primum, quòd est ualidum, non quod est nullum. ff. de condit. & demon. l. c. hæc conditio. ff. de iureiuran. l. qui per salutem. similiter si collatum ei euinceretur, ne integraretur ad gratiam, arg. ff. de inoffi. test. l. si sub hac. ff. de iu re fis.
3 l. sed si reuocata. ¶ † Ibi, Beneficium, nomine benefi-
a cij [a] hic intelligit præbendam, non merum ius canonicale, & in a tellectuale, in quo gratia habet principium, sed nō perfectionē. Ibi, Nihilominus, & sic erat prius receptus in canonicū, q denuò īpetraret.

¶ *Vide omnino domin. Cardin. in Clement. secunda in 7. no. de iudicij.*

¶ Ibi, Conuentos, scilicet quò ad cæteras ecclesias: secus quò ad ecclesiam, in qua est receptus, non debet esse contentus nomine canoniæ, donec assequatur præbendam. simile habes, hæres institutus non debet esse contentus nomine solo hæredis, nisi possessionem adipiscatur, ut. C. de edic. diui. Adria. tollen. l. fina. Ibi, De receptione, expressam scilicet specialem & assertiuam, non conditionalem, quod dic, ut in cap. secundo de officio ordina. in clement. debet ergo dicere, non obstante quòd in tali ecclesia. de uirtute istius uerbi uide, quod not. ff. si quis in ius uocatus non ierit l. prima. Oppo. gloss. si non est assecutus beneficium ex primis literis, ergo ualent secundæ. Respondet gl. quòd fingitur assecutus & bñficiatus, ex quo de necessitate est beneficiādus, sicut qui est proximus cingi in militē, habetur pro cincto: sed ista non est bona solutio, ut. C. si aduer. liber. & ff. de iud.

4 de iud.l.qui se dicit. † Vnde ratio est, quia res non est integra, nec diuidi potest gratia, ar.ff.de cõdi.ob causam.l.si pecunia, in principio. ¶Capio aliam gl. & quæro, utrum utræque literæ ualeant? & dic q̄ sic in potentia: quia utraq; dependent. ¶Sed in actu, si una gratia est secuta, altera est consumpta. quod dico utrasq; ualere, intelligitur, nisi in posterioribus non sit facta mẽtio de receptione iam facta uirtute priorum literarũ:
5 quia tunc secundæ essent ipso iure nullæ. ¶† Fuit quæstio disputata per Io. And. in c. ignorantia, de reg. iur. lib. vj. sub tali titulo quæstionis, An impetrans beneficium de uacatura, quã expectat, uel reseruatione, quę pro eo pendet, teneatur facere mentionem ita, q̄ aliter impetratio nihil ualeat? procedit autem quæstio in hoc, quòd sciebat, uel scire debebat, sicut est errãs in iure, uel in facto notorio. Nam utraque ignorantia est supina, quæ non excusatur in lucro captando. si esset enim ignorantia probabilis, non officeret impetrãti. ¶Et dicit Ioan. And. quòd tales literæ non ualent. nam ex titulo, non ex perceptione prouentuum dicitur quis canonicus, & habet quotidianas distributiones, & ita partem beneficij; ergo de illa debet facere mentionem. ¶Præterea satis est, quòd habeat ius intellectuale: quia ex hoc solo dicitur locuples, arg. ff. de
6 furt. l. Titio† ergo si canonicatus esset sub conditione, sicut præbenda, non teneretur facere interim mentionem. quia quod pendet, non est pro eo, quasi sit, ut. l. quod pendet. ff. de regul. iur. ff. de condi. & demon. l.
7 nam ad ea. ¶† Idem ait, quòd de colorata possessione, uicaria perpetua, & modico beneficio adepto debet fieri mentio: alias & noua impretratio præsumitur subreptitia & erranti simplicitas non prodest secundum Ioan. Andr. Præstat ad hoc argu. ff. de acquir. hære. l. filij & l. clodianus, & ff. de inoffic. testa. l. mater dece-
8 dens. §. præterea, & de execu. tuto. l. diximus. ¶ † Et addes, quòd ius conditionale nõ facit quem locupletem, nisi sit tale ius, cuius species possit uendi: quia interim non est ius apertum, ut in c. qui successores teneantur, colla. x. Cum interim nec cautio peti possit, ut. ff. de stat. lib. in princip. ¶ Sed si ius est apertum etiam sine ullo corpore iuris intellectum habet, ut. ff. de peti. hære. l. hæreditas, in princip. In glos. & ideo, ibi, ad tutelam: imò quia secundæ censentur esse primæ & solæ, ex quo primæ sunt annullatæ. sicut nec è conuerso, ut notat archi. de præbendis. c. ultimo, li. 6. & in isto casu non est necesse facere mentionẽ de primis, ut not. supra. eod. ex tenore, & infra. eod. mandatum, per Compostellanum.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum obtentum à procuratore sciente se reuocatum, non ualet.*
2 *Procurator an possit alternatiuè comparere scilicet ut procurator, uel ut defensor. remissiuè.*
3 *Procuratorem constitutum, hoc acto, ut reuocari non possit, an hæres constituentis possit reuocare.*
4 *Procurator constitui potest in causa excommunicationis.*
5 *Procurator falsus dicitur, qui excedit fines mandati.*
6 *Confessio accipitur quatenus facit contra confitentem.*
7 *Falsum dicitur quod desijt esse uerum.*
8 *Procuratoris ad lites reuocatio, etiam ex iusta, non tamen notoria suspitionis causa facta, nisi iudici, uel aduersario innotuerit, processum non uitiat.*
9 *Notificatio reuocati procuratoris si iudici facta fuerit, acta exinde sunt irrita, si aduersariæ parti, irritanda.*
10 *Notificare reuocationem, non captiosam, procuratoris extra lites, sufficit ipsi procuratori.*
11 *Reuocatio procuratoris statim nocent reuocanti.*
12 *Mandatum factum gratia alterius non expirat morte mandantis.*
13 *Procurator falsus, ubi non est electa industria personæ, sed effectus operæ, ueri procuratoris uices supplere potest, & salarium consequi, uero procuratori restituendum.*
14 *Ratificari non potest gestum per procuratorem reuocatum.*
15 *Procurator falsus si impetrat & fertur sententia diffinitiua contra dominum, qui dominus eam ratificat, an conualescat sententia?*
16 *Sententia si à iudice competenti feratur pro falso procuratore, an dominus possit ratificare in suum fauorem?*
17 *Scientia an inducat mandatum, uel consensum? 4. 18. 19.*
18 *Sciens de suo præiudicio disputari in iudicio, nec contradicens, uidetur consentire.*
20 *Defensor potest pro præsente in iudicio interuenire.*
21 *Coniuncta persona an dicatur legitimus procurator?*
22 *Coniuncta persona si asseruit se procuratorem, & non erat, utrum rescriptum ualidabitur ex coniunctorio nomine?*
23 *Procurator generalis qualiter reuocatur?*
24 *Procurator ad uendendum an possit rem ab eo uenditam tradere?*
25 *Contractus, in quo quis alteri stipulatur, habet uim mandati.*
26 *Contractus innominatus habet uim mandati.*
27 *Litera credentiæ uel commendatitia non inducant mandatum.*
28 *Procurator ad totam litem, uel totam controuersiam, constitutus, potest litem contestari super singulis articulis.*
29 *Procurator suspectus an possit reuocari post litis contestationem?*
30 *Promisi si feci aliquid pro ædificatione capellæ post mortem meam, an possim prohibere ne soluatur?*
31 *Ad reuocationem mandati, quæ requirantur?*
32 *Res in iudicijs, & negocijs quando dicatur integra?*
33 *Legati officium, in spectantibus ad legationem, durat post mortem papæ.*
34 *Procurator, qui contradixerit mandato domini, postea tamen illud adimpleuit, an dicatur falsus?*
35 *Reuocatio legis an requirat notitiam partis?*
36 *Mandatum in iudicijs, post satisdationem, morte non reuocatur.*
37 *Gesta per procuratorem reuocatum ante reuocationis notificationem ualent.*
38 *Ratificari an possit factum falsi nuncij?*
39 *Præpositus S. M. fecit procuratorem ad permutandum, & statim eundem præsentem clam reuocauit, procurator tamen postea permutauit, an ualeat permutatio?*
40 *Allegationi propriæ quis contra se stare tenetur perinde, ac confessioni.*
41 *Rescriptum, ubi non specificatur persona impetrans, præsumitur, a legitima persona, & de mandato domini obtentum, excepto Cæsaris procuratore.*
42 *Literæ inquisitionis an possint impetrari sine speciali mandato?*
43 *Nuncio potest concedi libera, sicut procuratori.*
44 *Nomen, libera, nunquam intelligitur, nisi saltem per æquipollens exprimatur.*
45 *Actio quæ oriatur ex ratihabitione?*

1 EX PARTE. † Non valet rescriptum, quod procurator reuocatus, & de hoc extra iudicium certificatus impetrauit. Si verò in iudicio impetrauit, valet rescriptũ, si iudex & aduersarius reuocationem ignorauerunt. Et habet duas partes, in prima facti narratio. in secunda iudicis instructio. ¶ Casus. decanus & capitulum Laudunense poterant excommunicare ex indulgentia Papæ. Vnde excõmunicauerũt quendam nobilem. proinde orta controuersia inter nobilem & aduersarios, procuratores vtriusque partis accesserunt ad sedem apostolicam. & super ipsa sententia, & alijs articulis litem sunt contestati, & quia de his in præsentia Papæ non poterat fieri plena fides, Papa cõmisit causam quibusdam iudicibus, hoc adiecto in commissione domini Papæ, ꝙ non valerent literæ præter consensum partium impetratæ. dictus nobilis citatus proposuit, ꝙ procur. ipsius fuerat falsus: quia reuocatus ab eo, & ideo eius factum sibi obesse non poterat, & sic commissio Papæ erat nulla, & impetrauit in dicta causa alios iudices, & cauebatur in literis, ꝙ procederetur de partium voluntate. alioquin remitterent causam instructam ad Papam. Aduersarij nobilis dicebãt has posteriores literas non valere: quia impetratæ à procuratore reuocato. Papa dicit, ꝙ sine spẽali mandato & non reuocato non potest procurator literas impetrare; & ideò secundæ literæ non valent, sed primæ literæ valent: quia procuratori nondum innotuerat reuocatio. ¶ † An procurator possit comparere alternatiuè, verbi gratia comparens tanquàm procurator, vel saltem tanquàm defensor dic, vt. C. de inoffic.
2
3 testa. l. contra maiores, per Cy. † ¶ Pone, dñs constituit procuratorem, hoc acto, ꝙ non possit reuocare, an hæres eius poterit reuocare? nam cõditio, quæ oritur ex contractu, cum sua causa transit ad hæredem, vt no. C. de pac. inter emptorem. l. 2. videtur ꝙ non possit, vt. l. si ego. §. 1. ff. de iure dot. de dona. cau. mor. l. vbi ita respondeo casus mortis his verbis non continetur. ¶ † In
4 tex. ibi, Procuratoribus, no. in causa excommunicationis procuratorem constitui etiam per ipsum excommunicatorem causa suæ iurisdictionis tuendæ, & defendendi processum suum. Item no. etiam in contentiosis quem fungi duplici officio ad diuersos effectus. ¶ Ibi, Articulis, no. diuersos articulos in eodem
5 libello intentari secundum Io. An. ¶ † Collige aliud argumentum, quia falsus procurator dicitur, qui excedit fines mandati; vt qui facit actum ex generali mã dato, vbi requirit speciale mãdatum secundũ Io. An. qa omnis, ᵃ qui excedit fines potestatis sibi concessæ, præuaricator est mandati, ut. C. de decurio. l. militaribus. lib. 10. vbi est text. laudabi
6 lis † ¶ Item no. ex glo. ꝙ accipitur confessio alicuius, inquantum facit contra confitentem, non pro eo. sic. ĩ. de transa. præterea, ẽm Collec. nisi quis protestetur contrarium, vt not. in gl. singulari & vulgari. C. de excce. l. si quidẽ. de hoc per Bar. ff. de liberatione legata.
7 l. Aurelius. §. idem quæsiuit. † ¶ In tex. ibi, Falsus idest falsificatus per reuocationem mandati. dicitur enim falsus duobus modis, vt in gl. dicitur enim esse falsus, qui desijt esse verus. ff. de condi. ob causam. l. si procu-
8 ratori falso. ¶ † Ibi, Propter suspicionem, no. ꝙ nõ sufficit causa reuocandi, nisi innotuerit reuocatio iudici, vel aduersario; intelligo, nisi suspicio esset notoria, vel status procuratoris esset annihilatus ᵇ. ff. de solu. l. si cũ Cornelius. quæ est lex singularis. ad hoc. ff. si cer. pe. l. eius, qui in pro-
9 uincia. † Ista notificatio debet fieri iudici, vel aduersario; & si fit iudici, processus erit irritus: si aduersario, irritandus: & rõ est, quia iudex scienter procedens cũ non legitima persona nihil agit, vt singulariter no. ff. de procu. l. si procuratorem absentem, si procurator sit iudicialis, vel ad impetran-
10 dum, de quo. ĩ. de app. c. Nicolao. † nam, vt dicit glo. contractus aduersarium non habet; & ideo extra lites sufficit notificari soli procuratori, dummodo reuocatio non sit alteri captiosa: quia fraudulenta remedia interpretatio prudentum frangit, argum. ff. de transactio. l. cum Aquiliana. dicit glo. quòd mandatum ligat mandantem, donec sit reuocatio intimata. dic, vt in c. causas, de elec. in clẽ. ẽ. qualiter debeat fieri ista
11 intimatio. † sed ipsi reuocanti statim nocet: tum quia contradicere videtur: tum quia proprium factum scit, vt no. in l. 1. C. de satisdando. ¶ Adde, aut mandatũ continet libertatem, & non est necessaria certioratio, ut ff. de manu. vindi. l. & si pater: aut causam onerosam; & tunc sic: aut mixtam causam; & tunc idem, vt in permutatione beneficiorum. nec curo in effectu, vtrum renuncians in nomine domini animo permutandi dicat, quòd tanquàm nuncius, vel tanquàm procurator: quia simplicitas canonistarum non facit differentiam in apicibus nominum: sed ius ciuile facit differentiã. ¶ Et no. hic, quòd valde periculosum est contrahere cum nuncio: quia posset esse reuocatus clam, & sic non valet contractus; & sic quando pœnitentia mandati inducit diminutionem essentialium, non valet actus iuxta theoricam Petr. & Cy. in l. dominum. C.
12 quod cum eo. ¶ † Et not. quòd mandatum factum gratia alterius non expirat morte mandantis etiam quò ad obligandum ff. de dona. l. hoc iure. §. si quis. text. ibi no. per Bartol. de mandato autem, quod accidit executioni donationis causa mortis, habes vnicum text. cum gloss. ff. de lega. 2. cum pater. §. Mæuio. ¶ Ibi, Interlocutoriam, not. quòd sententia lata super procedendo, vel non procedendo, seu super processibus, est interlocutoria. ¶ Ibi, vt si de partium, similis forma commissionis est de elect. c. dudum, in parte decisa. & ista clausula refertur ad præsentem commissionem, & ad futuras, secundum Io nocen. Et quia concernit tempus impetrationis, nihil operatur ratificatio partium, vt. ff. de infamibus. l. quid ergo, in prin. in ratione literæ. ¶ Ibi, Impetratæ, propter hoc iudices supersedebant; quare capitulum significauit hoc Papæ. ¶ Ibi, Speciali mandato non obst. ff. ad munici. l. Titio, vbi valet impetratio per falsum procuratorem, & etiam per literas falsificatas: quia ibi non loquitur propriè in procuratore, sed in quodam præsentatore, seu intimatore cuiusdam supplicationis, & rescriptum dirigebatur
13 domino, non falso ministro. ¶ † Et est illa. l. optimum argum. quòd falsus procurator supplere potest vices veri procuratoris: quia non erat electa industria personæ, sed effectus operæ. Et est mirabile, quòd falsus procurator suppleat verum procuratorem, & eius salarium consequatur: non tamen vt sibi retineat, sed vt uero procuratori restituat ꝑ actionẽ in factum,

a ¶ *Omnis qui excedit fines potestatis sibi concessæ, præuaricator est mandati.*

b ¶ *Vide, quòd per illam. l. dixunt Ange. Imol. & Modern. in l. si. ff. de prætor. sti. prout eos refert Ias. May. in l. ab arbitro. ff. qui satis. co. vbi refert, quod sæpe vidit obtineri in practica.*

ctum, quæ oritur ex crimine falsi, uel ex uariis figuris causarum. Item est ualde notabile, quod confirmatio statutorum impetrata a falso procuratore, ubi alius erat constitutus, ad idem ualeat de iure: secus forte, si nullus esset constitutus procurator; & ille casus non reperitur alibi. Ibi. De illis personis, no. quod coniuncta persona admittitur sine mandato, ubi & secundum regulas iuris communis requiritur speciale mandatū. ff. de mino. l. quod si pro speciali, & l. pater pro filio. dic ut ibi.

14 ¶ Ibi, Reuocauit, factum a procuratore reuocato non

15 potest ratificari. ff. de solu. l. dispensatorem. ¶ † Quæro, ecce falsus procurator impetrat: fertur sententia diffinitiua contra dominum, qui dominus eam ratificat; nunquid sententia conualescit? respond. uidetur quod sic: quia factum & finitum cum falso procuratore potest dominus ratificare in præiudicium suum, ut l. 3. §. falsus. ff. rem ra. ha. ¶ Contrarium dico. nā illud habet locum in supposita iurisdictione, sed ubi nulla est iurisdictio, ibi nihil operatur ratificatio, ut no. in l. j. C. de ped. iu. non ob. quod no. in l. 2. C. communia utriusq; iudic. quia ibi interuenit traditio, ut ibi patet ex uerbo, possedit. Nam traditio essentium rei continet, ut ff. de pac. l. diuisionis placitum. ¶ Considera, quòd ubi requiritur mandatum præcedere, ita, quod hoc sit statutum pro forma actus, ibi ratificatio nihil operatur. ut ff. man. l. si uerò non remunerandi §. si post creditam: quia est præposteratio, quæ uitiat, ut ff. de acqui. hær. l. si quis mihi

16 bona. §. iussum. ¶ † Sed quæro, nunquid lata sententia à iudice competenti pro falso procuratore, dominus possit ratificare in suum fauorem? & uidetur, quod sic, ut ff. de excep. rei iudi. l. mater. §. hoc iure. ¶ In contrariū uidetur, quia speciale est in minore, & in ecclesia, ut no. C. in quib. cau. in inte. rest. non est necessaria. l. si tutor. Sol. si dominus sciuit & dissimulauit, tunc propter dolum suum ratificare non potest; sed si ignorat, pōt.

17 ¶ † Sed cōtra hoc opponitur, quia si sciuit causam suo nomine agi, silentium habetur pro mandato, ut not. in l. quo enim. §. 1. ff. rem ra. hab. ubi est gl. sing. & hic per Inn. ¶ Sol. illud uerum est, quādo dominus præsens est in iudicio, & tacens: sed si dominus nunquam fuit in iudicio, non ideò uidetur mandare, quod sciat, ut ff. de procu. l. mutus. §. his qui, licet litera ibi dicat, quod procurator præsentis non tenetur cauere de rato: sed ratio est, quia hodie constat, id est constare potest de uoluntate domini; ideò hodie agatur. ff. ut in pos. lega. l. is, à quo. ¶ Sed imò uidetur, quod sola scientia inducat tacitum mādatum, ut. ff. de exercitoria l. j. §. magistrū, sed ibi extra iudicium & in re domini actus gerebatur. aliàs & scientia non habetur pro mandato. ff. de tributoria l.

18 j. §. scientiam. ¶ † Ex prædictis apparet, an sufficiat probare dominum scire absq; eo, quod probetur mandatum; & uidetur quod sic secundum Inn. & est ratio, quia qui scit de præiudicio suo disputari in iudicio, nisi contradi-

19 cat, consentire uidetur, ut ff. de re iudic. l. sæpe. ¶ † Sed Bart. ibi tenet, quod scientia non inducat mandatum, uel consensum; quod est uerum: quia non præcedit aliqua ordinatio tendens ad hoc, non ob. l. sæpe: quia ibi unus habebat causam ab alio: hic non. Item non obst. ff. ad muni. l. 2. ff. de iudi. l. si filius. ff. de admi. tut. l. Lucius. nam tunc pater uidetur consentire nō protestando cōtrarium: quia publicum onus filij onus patris, ut l. j. C. de filiis familias, & quemadmodum pater teneatur pro ipsis, li. 10. & facit. ff. sol. ma. l. si cum dotem. §. transgre

20 diamur, & quod ibi per D. n. ¶ † Sed nunquid pro præsente potest interuenire defensor? & uidetur quòd nō: quia præsentia facit eum uerum procuratorem: contrarium est uerum. ff. de iureiuran. l. fin. §. sed si actore; & ita determinatū fuit a domino Philippo de Form.

21 & non reperitur alibi. ¶ † Quæro, nunquid coniuncta persona dicatur esse legitimus procurator, sicut uidetur in tutore. quem lex dat? & uidetur quod sic, ut dicit illa lex notabilis. C. de procu. l. exigendi. Respon. lex nō facit quem procuratorem; & ideò requiritur ratificatio, ut hic. & habes tex. magis expressum in l. 3. ff. iudi. sol. quamquam lex & consuetudo, si uellet. poss et ei, qui suis negociis interesse non potest, uerum procuratorē dare. si ut dat uniuersitati uerū syndicum, ut ff. quod

22 cuiusq; uniuer. nomine l. nulli. ¶ † Sed quid si coniuncta persona asseruit se procuratorem, & non erat, nunquid ex coniunctorio nomine ualidatur rescriptum? Respōdeo non: quia est in appellatione diuersitas, & diuersitatis effectus, & ideò adiectiua nomina debent cōgruere actibus, qui aguntur. sic ff. qui satis. cogan. l. filius.

23 ¶ † Quæro, qualiter procurator generalis reuocatur? Respōdeo, aut est procurator localis, puta ad fænerādum in tali loco, debet fieri intimatio reuocationis, ut ff. de institoria. l. sed & si pupillus. §. proscribere, & ponetur scriptura in loco publico: ita, quod ab omnibus legi possit, aut saltem in plurimis, ut l. 2. in uerbo, pro rostris. ff. de ori. iur. & est tex. no. in l. iubemus. ff. de defen. ciui. in uerbo, in frequentioribus ciuitatum locis. Si autem est procurator in toto mundo, tunc facit dominus notificationem, ubi potest: ubi autem nō potest, imputet sibi, qui effuso sermone loquitur, in promptū incidit periculū. C. de do. promis. l. fi. in fi. qui ergo cōtraxit tunc cum procuratore non legitimè reuocato, dominum habet obligatum. ff. mādati. l. si mandassem.

24 ¶ † Sed nunquid procurator ad uendendum potest ab eo rem uenditam tradere? respon. sic. tex. est not. ff. de pub. l. si quis prohibuerit. Vt unum scias, nemo præsumitur procurator, nisi doceat de mandato, tex. est no. ff. depositi. l. si quis inficiatus. nec sufficit fama: quia uera notitia non habetur per famam, ut no. per glo. C. de rebus credi. l. in bonæ fidei. & sicut nō præsumitur mādatum, ita nec reuocatio eius mandati præsumitur. ff.

25 pro suo. l. si ancillam, & hic per Ber. † Item not. quod contractus, in quo quis alteri stipulatur, habet uim mandati; & sic inutile pactum uertitur in mandatū re, quæ pertinet ad paciscentem; tex. est unicus in iure. ff. de so

26 lu. l. si cum Cornelius. † Item contractus innominatus habet uim mandati; tex. est fin. in l. naturalis. §. fi. ff. de

27 præscri. uer. ¶ † Extra quæritur, nunquid ex literis credentiæ inducatur mandatum ad contrahendum? dico quod nec ex eis, nec ex commendatitiis, tex. est unicus in iure in l. fi. C. quod cum eo, & no. per Bar. ff. de fideius. l. Lucius. ¶ Capio gl. ex prima gl. not. quod potest concedi iurisdictio capitulo excommunicandi offensores suos;

28 ita, quod alius non possit absoluere. ¶ † Circa tertiam gl. not. quod super singulis articulis potest lis contestari per procuratorem constitutum ad totā litem: quia in quacunque parte iudicij dicitur lis C. de transa. l. causam. Idem, si dicatur ad totam controuersiam. ff. ad Trebel. l. Lucius §. tres hæredes. ff. de procu. l. non solum. §. si status. Quid autem sit dictum, articulus, positio capitulum, plenè no. per Io. And. in c. præsentium, de testi. lib. 6. Ion. Capio glo. quæ incipit, not. quæ dicit, quod falsus procurator dicitur duobus modis, uel quia nunquam habuit mandatum, uel quia finitum & consumptum; quandoque tamen ex consumpto remanent reliquiæ,

29 ff. de sol. l. cum quis. §. j. † Capio gl. quæ incipit sic, & j. & quæro,

& quæro.an post litem contestatam procurator suspe-
ctus possit reuocari?dicit gl.q sic;quod est uerum, nisi
suspicio præcederet contestationem litis, & dominus
haberet notitiam suspicionis, ar.ff.de priuil. credi.l.si
30 creditorem.†Item no.q mandatum potest reuocari:
sed quid dices,si feci promitti causa capellæ ædifican-
dæ post mortem meam,an potero prohibere, ne solua
tur?dicit Bar.q sic.ff.de solu.l. fi.& facit quod not. C.
31 de non nu.pecu.l.tam mandatori,per Cy. † Quæro cũ
gl.quæ requirantur in reuocatione mandati?respond.
in iudiciis,ut perueniat ad iudicem,uel aduersarium;
sed extra iudicium sufficit, q perueniat ad procurato
rem secundum Bar. uerum est,si alteri non præiudica
tur.Alioquin oportet, q reuocatio ad eius notitiam
perueniat,ut no.insti.mandati.§.si adhuc.Itẽ oportet,
32 q res sit integra,†dicitur autẽ integra in iudiciis an-
te lit.cont.uel quasi, uel fortè antequam sit iuratum
de calumnia,ut C.de iur.cal.auẽ.principales. tamen si
dominus non uult iurare de calumnia : quia non uult
prosequi factum procuratoris,fortè quia libellũ ma-
le composuit.ff.de institoria.l.sed & si pupillus.§. si in
stitoria,& ibi no.de nouo libellandum erit,ut no.ff.de
proc.l.mutari. In negociis autem dicitur res integra,
donec negotium sit inchoatũ per aliquod,quod sit de
substantia & de esse negotij, ut ff.de condi. ob causam
l.si pecuniam,in prin.de hoc egregie no.Cy.ff.de iur.
33 om.iud.l.& quia in lectura.†No.q officium legati,qa
habet iurisdictionẽ ordinariam,durat etiã papa mor-
tuo.uerum est in his,quæ potest ex officio legationis:
secus in his,quæ ex commissione speciali.Cy.aliter di
34 cit.C.man.l.mandatum. secundum Pe. † Quæro pro-
curator a principio contradicit mandato, deinde pœ-
nitentia ductus,ne incurreret indignationem domini,
impleuit illud,utrum dicatur falsus procurator?resp.
non:quia licet dominus cum indignatione recessit; nõ
tamen uidetur reuocasse mandatum.Ista gl.est ordi.se
cundum le.Bul.ff.de re iud.l.semper,qui nõ prohibet.
quæ gl.non est alibi in iure ciuili,& nouissimè confir-
matur per ius canonicum in c.licet, de procu.li.6. Itẽ
secundum aliam lec.habetur in d.l.semper, q præsen-
tia,nutu,uel silentio inducitur mandatum , quod ab-
sentia non inducit nisi signis aliquibus mediantibus,
ut ff.de fideiuss.tutorum l.cum ostendimus.§. fi. & ff.
35 ad Maced.l.si filius,quæ sunt ll.no. †Quæro,nunquid
reuocatio legis requirat notitiam partis?& uidetur q
non per illam legem fin.ff.de condi.ob causam l. si pe-
cuniam §.si seruum.Item reuocatio, quæ fit inuito do
36 mino,ut per mortem,ut ff.si cer.pe.l.pe.†In iudiciis tñ
mors post satisdationẽ non reuocat mandatum , ut ff.
de procu. l.Titius , & expressius , q̃ alibi in l.si defun-
ctus,eo.ti.& dic ut ibi: quia expedit hæredi , q duret,
ut no. Cyn. C. mandati. in prima oppo. secundum Pe.
37 †Quæro unà cum gl.pone medio tempore post reuo-
cationem & ante notificationem aliquid est gestũ.re-
spon.illud ualet,quia reuocatio non suppressit effectũ
ut ff.de acqui.pos.l.si absenti.non ob.ff.de manu uin. l.
pater ex prouincia,& l.si pater:qa ibi loquitur in actu,
in quo requiritur perseuerantia consensus domini ꝓ
substantia actus.Item ibi non est proprie procurator,
sed magis nuncius, qui non concipit uerba in persona
sua,sed domini.de uerborum conceptione formali ui-
de no.plenius,q̃ alibi in c.præsentium,de test.lib. 6. in
38 nouel.†& si falsus est , non potest ratificari : quia cum
debet esse proprie factum & non fictum, dominus non
potest ratificare : quia in ratificatione requiritur me-
dium, per quod fiat transitus,ut no.per Cy.& Pe. C.si
qs alteri uel sibi.l.multum.Bar.tamen dicit,q imò fa-
ctum falsi nuncij potest ratificari,ut ff.de præcar.l.cer
tè. §.j. Tu dic , q ibi respectu corporalis possessionis
erat procurator,sed respectu ciuilis erat nuncius,ut ĩ
39 de præbend.c.accedens.†Fuit quæstio de facto,propo
situs sanctæ Musteolæ ad permutandum constituit ꝓ-
curatorem,& statim ipsum præsentem clã reuocauit :
qui postea permutauit ; utrum ualeat permutatio ? &
quia iste actus requirit prætoris authoritatem , id est
papæ , dicebatur,q permutatio ualebat,ut in cle.uni-
ca,de renun. in glo. magna , ne illudatur papæ. C. de
his,qui a non domino manumittuntur l.fi. permutan-
tes beneficia non permutant ipsa,sed animo permutan
di renunciant,& superior confert ; & ista collatio tri-
buit ius.secus esset in permutatione aliarum rerũ,quæ
reuocato mandato non procederet, ar. in l.3.§. subti-
lius.ff.de condi. ob causam . tamen tenetur reuocans
actione de dolo,arg. ff.de dolo. l.eleganter. §.seruus,
40 † Capio gl.quæ incipit,& meritò, ex qua not. q pro-
prie allegationi quis tenetur stare contra se,sicut pro
priæ confessioni:quia allegationes uim cõfessionis ob-
tinent,quod est no.Capio gl. quæ incipit, & ita patet,
& opponit : Procurator meus est in curia, & impetrat
rescriptum,& in rescripto non fit mentio de aliqua ꝓ
curatione,quomodo ergo probabo,q impetrauerit ꝓ
curatorio nomine?nam rescriptum hoc non dicit . re-
spondeo,imò oportet, q fiat mentio de impetrante,&
eius qualitate,scilicet mandato.& uidetur, q ante fa-
ctum debeat probari per literas authenticas , uel pu-
blicum instrumentum:sed post factum sufficit probare
per unum testem,& iuramentum secundum Ber.quod
41 est notabile,†uel dic adhærendo stylo curiæ , & con-
suetudini generali,q præsumitur impetratum a legi-
tima persona,ubi nulla persona est specificata:quia ita
est uerisimile per stylũ cancellariæ . Item dicit hic Io.
And. & Collec. q præsumitur literas esse impetratas
de mandato domini,nisi contrarium appareat,ut no.ĩ.
eo.c nonnulli: quia literæ non exeunt de cancellaria
nisi purgatæ , & omnia præsumuntur solemniter acta ,
ex quo literæ emanauerunt de cancellaria,ar.C.de fi.
instrum.& iure hastæ fiscalis l.j.C.de contrahen.& cõ-
mittit.stip.l.optimã . Nam cum appareat literas ad eũ
pertinere,præsumitur cum mandasse, ut ff.de eden.l.si
quis ex argentariis.§.pertinere.C.de pac.conuen.l.fin.
& C.de alimen.pupil.præstan.l.ulti.& C.de administr.
tuto.l.lex quæ tutores, circa medium . Nam cum can-
cellaria non det literas sine causa,præsumitur causa,ut
42 C.de prediis curialium,l.1.lib.10. † Sed nunquid literæ
inquisitionis possint impetrari sine speciali manda-
to?uidetur q sic.C.de præcibus impe.offerẽ.l.j. sed ibi
43 ex certa scientia, principis concessit.†Extra no.q nun
cio pôt concedi libera,sicut procuratori, ut ff. de uer.
obl.l.qui Romæ.§.Callimachus, ubi est unicus tex.in
44 iure.†hoc nomen, Libera, nũquam tacitè intelligitur,
nisi exprimatur ipsum, uel æquipollens,ut, ff.de pec.l.
quam Tuberonis.§.alia causa,& no.per Cy.C.de proc.
l.quod quis,nisi in procuratore Cæsaris , ut ff.de offic.
procu.Cæsa.l.j.& tamen aliquando restringitur. ff. de
exercitoria l.Lucius.ff.mandati.l.creditor.§. fin. & isti
45 tex.sunt notabiles multum. † Quæro,quæ actio oria-
tur ex ratihabitione?tex.dicit,q mandati, ff.de regu.
iur.l.semper, qui non prohibet, gl.dicit , q negociorũ
gestorum,nisi fingatur mandatum præcessisse. Nã pri-
ma causa est ipsum negocium, postrema ratificatio: nõ
enim

enim reperitur aliquis titulus actionis sub hoc nomine, actio ratihabitionis, sed transfertur nomen ad actionem mandati, & vtilem per fictionem.

SVMMARIVM.

1 *Error loci originis, diœcesis, vel parochiæ eius, qui citatur, vel contra quem impetratur, vitiat citationem, vel rescriptum. Nisi citatus fateatur de se sensum. Vel per aliam denominationem certum sit de persona. num. 5.*
2 *Vbi vitiat incertitudo, ibi & error vitiat.*
3 *Sententia lata contra præsentem digito ostensum an vitietur per errorem loci originis.*
4 *Error in finibus loci commissi delicti an vitiet.*
6 *Verba debent intelligi naturaliter, non accidentaliter.*
7 *Oratio debet referri ad cogitatum.*
8 *Demonstratio falsa generi adiecta reddit dispositionem omnino incertam.*
9 *Fines inclusiuè nè an exclusiuè appositi censeantur, apparere potest vel natura, vel vsu necessitatis num. 11. Alioquin ad alias coniecturas recurren num. 12.*
10 *Natura apparere dicitur, quod oculata fide percipi potest.*
12 *Dictio, Vsque, vbi magnum vertitur præiudicium, sumitur exclusiuè. Idem vbi fieret digressio de vna re ad aliam separatam num. 13.*
14 *Fines intrinseci inclusiuè, Extrinseci, præsertim si in vsu, vel comercio non sint, vel ad tertium spectent, exclusiuè sumuntur.*
15 *Fines, nisi de corpore rei sint, nunquam inclusiuè ponuntur.*

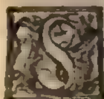
IGNIFICANTE. Per rescriptum impetratum contra hominem certæ diœcesis alius eiusdem nominis alterius diœcesis conueniri non potest. h. d. ¶ Casus. R. impetrauit contra. V. dicendo impetro contra. V. Rhemensis diœcesis, putans forte quod esset de Rhemensi diœcesi, cum re vera esset de Leodicensi. Papa determinat hanc diuersitatem officere rescripto; iste est sensus decretalis. ¶ † Ibi, Excipiendo, not. quòd est ne-
1 cesse excipi [a] de non idẽptitate corporis; quod probatur per nõ idẽptitatem loci. Et ideò dico, quòd si esset diuersitas in loco loci, puta quia diceret contra V. de tali parochia, & esset de alia etiam vicina, quòd cum non conueniant verba rescripti, non conuenit rescriptum, vt. C. de probatio. l. cum precibus. Idem in citatione, in qua debet apponi locus, vnde est citandus; & error loci vitiat citationem, vt no. ff. de iudicijs. l. eum, quem temere, nisi citatus confiteatur se esse vnum & idem corpus, & de se sensum; forte quia ipse est, qui commiserat homicidium secundum Iacob. But. qui ita not. ff. de condi. & demon. l. demonstratio falsa. Item nota, quòd diuersæ appositiones indicant diuersa sub-
2 iecta. † Item no. quòd vbi vitiat incertitudo, vitiat & error, non obstat. C. de testa. l. ambiguitatem: quia illud intelligitur, quando constat de corpore saltem per indicia, vt. ff de reb. dub. l. qui habebat. aliàs incertum habetur pro nullo. ff. de leg. 1. l. Titiæ textores. non ob. ff. de leg. 1. si quis in fundi vocabulo: quia facilius vitiatur rescriptum, quàm vltima voluntas, vbi æquiuocatio accipitur in benigniorem partem.
3 † ¶ Quæro, quid si persona digito ostendatur, puta dicit iudex, condemno istum præsentẽ de ciuitate Assisij, & iste est de ciuitate Nuceriæ? respondeo, valet sententia: quia persona seip-
4 sam ostendit, vt. ff. si cer. pe. l. certum. † ¶ Quid si est erratum in finibus loci, puta dicit iudex, fecisti homicidium in tali domo sic confinata, & est bene commissum in illa domo, sed non habet illos confines? respondeo, ex quo constat de crimine, puniri debet crimen: secus, si ille locus non reperiretur in rerum natura, vt. ff. de accu. l. libellorum. nam cum ibi dicit, domo, significat locum: & dum dicit, illius, significat demonstrationem: sed annus, & mensis ibi significat tempus: & tamen si domus non esset illius, sed esset alterius, constito de crimine, debet fieri condemnatio, ar. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. veritas. qui. § semper debet esse ante oculos assessorum, dicunt doct.
5 † quid si in isto. c. esset certum de persona per aliam denominationem: quia fieret mentio de Gallopresso? Respondeo, sufficeret, vt no. C. qui testa. fa. pos. l. hac consultissima. vel de domino Galea. de Mantua, qui tamen non esset de Mantua: quia error circa substantialia nocet: sed circa accidentalia non nocet secundum doc. ¶ Pone, quòd impetratur contra vniuersitatem expressis falsis nominibus ancianorũ. dic quòd non vitiat, de or. cog. c. cum dilectus, secundum Hostien. & Io. An. ¶ Quid si scholaris studens Bononiæ, & non inde oriundus impetrat dicendo, Talis scholaris Bononiæ? quidam dicunt quod valet: quia non respicit nomen proprium, sed appellatiuum scholaris: secus, si diceret Petrus Bononiensis, quia signi-
6 ficaret originem: † quoniam verbum debet naturaliter intelligi, & non accidentaliter, vt no. ff. de excu. tut. l. sed & reprobari, ibi Comaneus vbi glo. dicit. i. Comanea: sicut si dico talis de Perusio, intelligitur naturaliter. diceet aliquis, ista non debent vitiare: quia Papa si sciuisset, nihilominus concessisset: sed ista non est bona ratio: quia casus omissus nõ habetur pro ex-
7 presso. Idem de persona, de qua non cogitatur. † nam ad cogitatum debet referri oratio, vt. ff. de test. tutela. l. si quis ita. Item sicut aliud est non intentare, & aliud in impetrando errare in aliqua demonstratione
8 accidentali, † vt vnum scias, quòd vbi demonstratio adijcitur generi, si falsa est demonstratio, dispositio redditur omnino incerta & nulla, vt. l. legatum. ff. de li. leg. facit. j. cod. c. Rodulphus. ¶ In dubio non est recedendum à finibus demonstrationis, vt. ff. de cẽ-
9 si. l. forma. ¶ † Et utrum fines ponantur inclusiuè, uel exclusiuè, nõ est materia hic, sed alibi; & per naturam loci apparet illud sæpe, arg. in l. 1. §. quando & quibus
10 quarta pars debetur. † & per rerum naturam dico apparere, quando apparet ad oculum siue oculata fide, ut. C. finium

2 *¶ Reus in terminis huius tex. & similibus habet necesse excipere de non idẽptitate corporis secundum Bal. hic per istũ tex. in verbo, excipiendo, quod probabitur per non idẽptitatem loci. & ex hoc infero, quòd allegans non idẽptitatem corporis, habet necesse illam probare. limita duobus modis, primo vt pulchre per Bart. in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de le. 2. in fi. in 2. lim. vt non procedat, quando agitur de reprobãdo instrumento tam quã falso per testes, qui dicuntur nominati in instrumento, qui dicant se nunquã interfuisse, quia debet probari, quòd isti testes sunt illimet, de quibus loquitur instrumentum, ita Car di. dicens se ita dixisse in q. facti in c. cũ Ioan. de fide instru. vt habes pulchre relatum per Feli. quem omnino uide in ca. audite, de præscripti. Parona.*

finium reg. qui super. ff. pro eo. l. si irruptione. §. ad officium. situs est res naturalis; sed locus est accidētalis. nam res mobiles sunt in situ. C. de serui. l. 1. & l. fin.
11 ff. de hære. insti. l. ex facto. §. reium. † ¶ Item quod sine finib⁹ est, inutile est, ut urnea sine sæpibus: ut habitatio sine aditu suos fines includit, ut. ff. de serui. urba. præd. l. seruitutes. §. si domo. sic si uendo molendinum, uenit clusa molendini, & fistulæ etiam, si propter siccitatem molere non possum. ff. de contrahē. emp. l. si aquæ du-
12 ctus, cum l. se. l. notabilis est. † Sed si non apparet per naturam, nec per usus necessitatem, recurritur ad alias coniecturas. & si quidem tractaretur de magno præiudicio, dictio, usque, ponitur exclusiuè. ff. de pac.
13 l. ueteribus. ff. de leg. 3. l. patronus. §. 1. † Idem, Vbi fieret digressio, quia de una re ad aliam separatam: sed de continente ad contentum nulla dicitur fieri digressio: quia non est ibi separatio neque naturalis, neque
14 secundum rationem. † ¶ Et pro regula tradi potest, ꝙ fines intrinseci ponuntur inclusiuè; extrinseci exclusiuè, & multo fortius omnimodò extranei, ut flumina publica, & uiæ publicæ, & nemora, quæ non sunt in usu, & multò fortius, si non sunt in commercio: quia non uidetur concessum, quod in commercio non est, ut in l. si quod. §. fi. ff. de peri. & commo. rei uend. & ff. de contrahē. emp. l. littora. ¶ Item confinia, quæ nō sunt de iure, uel iurisdictione tertij, ponuntur demonstratiuè, sed non inclusiuè, ar. ff. de leg. 1. l. si domus. §. fi. & l. serui electione. §. cum fundus, & facit quod not.
15 C. de act. empt. l. si fines agri. † ¶ Porrò fines nunquàm ponuntur inclusiuè, nisi sint de corpore eiusdem rei. nam si diuersa res est, sunt uoces separationis, & non unionis.

SVMMARIVM.

1 *Per rescriptum impetratum contra diœcesanos, non potest conueniri ciuitatensis.*
2 *Diœcesis quid, & unde dicta sit. quale domicilium sit diœcesis, & quomodo acquiratur?*
3 *Districtus quid sit?*
4 *Prohibitus manere in ciuitate an possit stare in comitatu.*
5 *Clericus ciuitatensis, & clericus diœcesanus differunt re, et nomine, & unum sub alio non includitur, & an nomine ciuitatensis contineatur clericus ruralis, dic ut num. 8.*
6 *Populi nomen comprehendit etiam aduenas, qui in loco consederint.*
7 *Patria duplex est. s. originis, & domicilij.*
8 *Diuisio ubi est, ibi separatus est intellectus.*
9 *Dictio, alios, est repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari possunt sequentibus.*
10 *Repetitio tacita est adaptatio quædam, & fit non ad destruendum, sed ad construendum, quod dispositum est.*
11 *Impetratio sub expectatione de prima vacatura in ciuitate an extendatur ad ecclesiam ruralem postea in ciuitate, murorum ambitu aucto, comprehensam?*
12 *Probari potest per testes sensus voluntatis, sicut sensualitas corporis.*
13 *Cum ordinaria ciuitatis iurisdictione concessa censetur etiā iurisdictio comitatus, secus cum delegata.*
14 *Nomina quædam sunt localia, quædam personarum.*
15 *Arbitrium in puniendo malèficia in ciuitate commissa iudici per statutum tributum, non extenditur ad commissa in comitatu.*
Arbitrium in pœnis de iu. comu. quomodo & quando iudici permittatur.
16 *Sub legato frumenti, quod est in ciuitate, non venit quod est in comitatu. num. 18.*
17 *Si testator vsus fuerit nomine proprio ut lego frumentum, quod est Perusij, an veniat frumentum, quod est in continentibus ædificijs Perusij?*
18 *Quid si nomine appellatiuo, ut ciuitatis, communis, uel vrbis?*
19 *Quid si utroque, s. tam proprio, quàm appellatiuo. ut in ciuitate Perusij?*
20 *Nomen proprium habet se ad nomen appellatiuum, sicut indiuiduum ad genus.*
21 *Prorogatio iurisdictionis non fit de persona ad personam.*
22 *Validare iurisdictionem an sit prorogare.*
23 *Consentiens in iudicem suum, iure tamen speciali declinabilem; vel in alienum, qui tamen suus fieri possit, an, & quādo possit pœnitere.*

a ¶ *Vide unam pulchram doctrinam, quam per istum tex. tradit Matlesi. no. 84. ut per Dec. in repe. c. 1. de proba.*

1 RODVLPHVS.[a] † Per rescriptū, impetratum cōtra diœcesanos, ciuitatensis cōueniri nō potest; & est ratio: quia non includitur in uirtute, uel ueritate sermonis. est enī exinde uocis ethymologia significatio autem intellectus est attributus dictioni ab intellectu, ut no. de uerb. sig. l. tugurij. & quod aliter sonat, cogitatum nō uidetur, ut dixi. s. eo. proxi. & ff. de fundo instruc. l. cum dela-
2 nionis. §. cui fundus. † diœcesis est domicilium rusticum, & non acquiritur per discursum, sed per mansionem in loco, uel per expressam animi declarationem. ff. de iudi. l. hæres absens. l. 1. & uide Archi. 3. q. 6. in princ. ubi dicit, ꝙ ubi maior est residentia, ibi præsumitur esse domicilium. Tamen origo non requirit residentiā magnā, sed domiciliū sic. l. 3. C. ubi senatores, uel cla. diœcesis interpretatur gubernatio. & hoc non s̄m proprietatem uerbi, uel potestatem, sed s̄m effectum, uel officium & est diœcesis propriè baptismalis ecclesiæ territoriū, uel gubernatio, & dicit à dia, qđ est duo, & cesio, quod est decisio, qa decidit & separat ab illa diœcesi diœcesis dispositio, uel subiacētia. † di-
3 strictus est locus, uel terræ spatium extra limina ciuitatis iurisdictione informatum in unū corpus nō reda-
4 ctum. † ¶ Commune Florentiæ mandauit uni, ut staret in ciuitate sub pœna capitis, nūquid poterit stare in comitatu, uel ècōtra? dic ut no. C. de ser. expor. l. fi. p Cy. ¶ Casus in terminis. quidam Rodulphus rector sancti Christophori de ciuitate Sagiensi conueniebatur per literas impetratas contra clericos Sagiensis diœcesis: Papa dicit non posse: quia non includitur in rescripto.
5 ¶ † Ex quo no. ꝙ clericus ciuitatensis, & clericus diœcesanus differunt re & nomine, & unum sub alio nō includitur. ista differentia potest dici specificata, ut no. Io. An. in c. si ciuitas, de sen. excom. lib. 6. in nouella. ¶ Nimirum autē, si nomine diœcesis nō continet ciuitas: quia minus nobile non cōtinet maius nobile. ¶ Sed è contra potest dubitari, utrum nomine ciuitatensis contineatur clericus ruralis? & uidetur quòd sic: quia rus est pars ciuitatis, scilicet subiectiua, & sub eisdem legibus & gubernaculis, ut. ff. de iudi. l. insulæ. ff. ad muni. l. qui ex uico, ut not. in authen. quib. mod. naturales efficiuntur legi. §. si quis autem ta-
6 lis, & C. de episc. & cle. l. nulli. §. si ex uico. † ¶ Præterea populus ciuitatis, & comitatus est idem populus integralis, & iure publico continetur uterque, ut not. ff. de

ff. de iusti.& iure, l. publicum ius. certè hoc nomen populus comprehendit etiam aduenas, qui ibi sedem collocarunt. tex. est no. in auth. de quæstore, post prin. col-
7 la.6. ¶ † Patria est duplex. scilicet originis, non furtiua: quia quis nascitur in loco destinato, non in fuga. Item domicilium, quod similiter non contrahitur per discursum: quia domicilium debet esse mansurum, & uide quod no. in l. 1. C. ubi petantur tutores, uel curatores. facit. ff. de hære. insti. l. ex facto. §. rerum. ff. de pign.
8 l. debitor. ff. de iudiciis l. hæres absens. ¶ † Certè ego dico, quod integritatem diuisio soluit; sicut si dicerem, isti sunt intra muros, & alij extra muros. nam ubi diuisio est, ibi separatus est intellectus, ut ff. de le. 3. l. seruis urbanis, & ideò in quæstione proposita dico, quod nomine clericorum ciuitatensium non continentur clerici rurales, id est in ecclesiis rusticanis residentiam facientes, ut ff. ad munici. l. eius. §. Celsus, & ff. de fundo instructo l. cum quidam duos. Nam hæc uocabula localia sunt, & diuersæ demonstrationis, quinimò relatiuè opposita, & ideò unum non continetur sub altero, ut in isto c. hæc uerba circa diœcesim, & similia significãt continuitatem, seu coniunctionem loci. ff. de cõtrahẽ.
9 emp. l. Rutilia. tex. no. † Quæro, an sit differentia inter hos sermones, uidelicet cõtra Petrum de diœcesi Florentina, & quosdam alios, & inter aliam propositionem, contra Petrum & quosdam alios de diœcesi Florentina? dicendum quod non: quia dictio, alios, est repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari possunt sequentibus, ut ff. de uino legato. §. cum dulcia l. fi. secus si nõ possunt adaptari, ut ff. de au. & arg. leg. l. Plautius, & in diuina scriptura Christus, & alij duo latrones. nam dictio, alij, ponitur aduersatiuè in substantia,
10 & qualitate, ut no. ff. de hære. insti. l. Iuli. † Porrò repetitio tacita non est aliud, quàm quædam adaptatio. ff. de exc. tu. l. nõ solũ. §. quod primipilum, ubi est tex. fin. Et no. quod[a] tacita repetitio fit ad construendum, non ad destruendum, quod dispositũ est; text. est not. in l. ult. ff. de ma-
11 numiss. test. ¶ † Sed pone, quod ciuitas est aucta, & per hoc noui muri attingunt quandam ecclesiam ruralem, nunquid literæ expectantium per priu. concessæ extendantur ad hanc? argu. quòd sic. ff. de leg. 2. l. cum fundus. In contrarium uidetur glo. ordinaria. ff. de excu. tu. l. sed reprobari. §. fi. in ult. gl. quod est uerius. ff. de contrahen. emp. l. in lege, & est ratio, quia ultima uoluntas extenditur usque ad mortem; sed priuilegium non extenditur: quia non est in pendẽti, argu. in l. ult. C. commu. prædio. in ratione motiua
12 illius legis. † Quæro, an per testes possit probari, quod papa sensit de isto Rodulpho? & dico, quod per testes potest probari sensus uoluntatis, sicut sensualitas corporis, ut no. Bar. ff. de uerb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. Item ait, quòd diuersitas scripturæ inducit diuersitatem probationis, eadem l. §. cum qui. Et ego dico, quod illud, quod non dicit scriptura,[b] nec nos dicere debemus: quia scriptura probat suos limites, ut ff. de fideiusso. l. fideiussores magistratuum. §. Aurelius,
13 ubi est textus notabilis. ¶ † Sed statim opponitur, quia lege cauetur, quod si alicui conceditur iurisdictio ciuitatis, conceditur etiã iurisdictio castrorum ipsius, ut. ff. de offic. præfec. urbis l. 1. §. cui urbem. So. illud uerum est in iurisdictione ordinaria, quæ non diuidit se à sua integritate: secus in iurisdictione delegata, quæ est
14 odiosa & extraordinaria. ¶ † Et no. quod quædam sunt nomina localia, ut Roma, Perusium, Florentia, urbs, ciuitas, oppidum, castrum, castellum, arx. Quædam sunt nomina personarum, ut populus, plebs, corpus, collegium, gens, & societas, & prosequitur Io. And. ubi supra & Bar. in l. 1. ff. ad muni. & ff. de uerb. signifi. l. 2. & l. prouinciales, & no. quod ista sunt utilia in beneficialibus; puta si quis impetrat primam uacaturam in ciuitate, quod non continetur ecclesia ruralis. ad hoc optimè facit.
15 C. de test. l. fi. † Item si statutum dicit, quod maleficia cõmissa in ciuitate puniantur arbitrio potestatis, istud arbitrium non extenditur ad maleficia extra ciuitatem, quia est extraordinarium, & contra ius commune. Nã de iure communi non est concessum arbitrium in pœnis, sed in executione pœnarum, & non in decidendo, sed in cognoscendo, ut l. 1. §. calũniatoribus. ff. ad Turpil. nisi incidat nouus casus, qui non sit lege comprehẽsus: quia tunc ad arbitrium iudicis pertinet supplere & arbitrari, ut l. 1. §. 1. ff. de effracto & expilatoribus. nam quæ nouiter emergunt, nouo remedio indigent. propter concomitantias & circũstantias, & casus repẽtinos dantur arbitria iudicibus, ut dixi supra de con-
16 sti. c. 1. † Item prædicta sunt utilia in testamentis; si testator legat mihi frumentum, quod habet in ciuitate, non uenit frumentum, quod habet in comitatu, ut. ff.
17 de penu. leg. l. nam quod liquide. §. si ita, † & considera, quod quando testator utitur proprio nomine loci, puta dicit Romæ, uel Florentiæ; & tunc etiam continetur frumentum, quod est in continentibus ædificiis, sicut sunt suburbia coniuncta ciuitati nullo extraneo loco mediante: uia autem publica non facit medium: quia
18 eiusdem iuris publici est. † Si autem testator utitur nomine appellatiuo communis, uel ciuitatis, quæ denominatur a cinctura murorum, uel appellatiuo nomine urbis, quæ per aratrum circulans designatur, non ueniunt continentia ædificia extra muros: quia signum
19 limitat signatum. † Si autem testator utatur utroque uocabulo, puta dicit lego frumentum, quod habeo in ciuitate Perusij, dicunt quidam, quod inspicitur, quid procedat. sed gl. in d. l. 2. de uerb. sig. dicit, quod inspicitur in testamentis latior interpretatio, & ideò continentia ædificia includuntur. Guil. de Cun. dicit in d. §. cum urbem, quòd Roma continentia ædificia includit: secus in aliis ciuitatibus. unde in quæstione proposita dicendum uidetur, quòd inspicitur nomen proprium restrictiuum, non appellatiuum extensiuum. non obstat. ff. de stipul. seruo l. si quis seruus, ubi sumitur coniectura ex ordine uerborum: quia ibi uerbum secundarium erat appositum loco solius demonstrationis &
20 causæ finalis, ar. ff. de an. lega. l. annua. §. 1. † & est ratio: quia nomen proprium est sicut indiuiduum, & nomen appellatiuum est sicut genus; & sic indiuiduum restringit & coarctat speciem: quia uerbum, quod in ultimo profertur, uidetur esse conclusio & determinatio to-
21 tius orationis, ar. ff. de uer. si. l. si cũ fundũ. † Glo. tangit hic, an iste Rodulphus possit prorogare iurisdictionẽ? & dicit quod non, & est ratio: quia prorogatio non fit de persona in personam, licet uerba sint indefinita: quia quando indefinita profertur determinato modo, tũc non æquipollet uniuersali: quia suis finibus est contenta, ut hic cum si. Est autem quędam prorogatio, quæ fit de similibus ad similia personis non mutatis. de hoc dicam

a ¶ *Tacita repetitio fit ad construendum, nõ ad destruendũ, quod dispositum est.*

b ¶ *Vide doc. in l. lecta. ff. si cer. pet. & uide quæ scripsi ad istud propositum in quodã consilio edito pro nobilibus de Sandelariis de Parma. & illi cõsilio se subscripsit do. An. Po.*

22 dicam j.de offi.deleg.c.P.& G †Et unum scias, quod ualidare iurisdictionem non est prorogare, ut j. de iudi.c. 1.& tunc non habet locum pœnitentia: idem si partes dicant, prorogamus irreuocabiliter, non possunt renũciare beneficio pœnitendi, quod aliàs competit usque ad litem contest. uel usque quò de communi cócordia
23 procedunt coram ipso iudice, ut ff.de iudi. l.j. † & dic, quod interdum quis consentit in iudicem suum, quem de iure speciali poterat declinare; & non habet locũ pœnitentia. Interdum in iudicem alienum, qui suus fieri poterat, & tunc, aut res stetit in finibus consensus, aut processum est ad aliquem actum iudicialem de discordia partium, & his duobus casibus habet locum pœnitentia usque ad litem contesta. & non post. Aut fuit processum ad actum ultra prorogationem de partium uoluntate; & non habet locum pœnitentia. ff.de iudi.l. sed & si susceperit. Interdum consentit in iudicem alienum, qui suus fieri non potest; & tunc non ualet consensus, ut j.de fo.competen.c.si diligenti: quia coram eo non potest esse iudicium, neque confessio, ut j. de iudi. at si clerici &c.

SVMMARIVM.

1 *Comitatus an transmittatur de fratre in sororem.*
2 *Comitatum qui emit à principe transmittit ad quemcunq; hæredem, etiam fœminini sexus, sicut quamlibet rem hæreditariam, etiam si de eo soluat censum.*
3 *Consuetudo gentis Gallicanæ, uel alterius regni potest dici ius gentium eorum.*
4 *Regina Apuliæ, si nubit cuidam simplici militi, an faciat eum regem?*
5 *Succedens tenetur soluere debita comitis, uel comitatus.*
6 *Rescriptum non transit ad hæredes passiue.*
7 *Iurisdictio perpetuatur, de iure ciuili nouissimo, per solam citationem.*
8 *Rescriptum an incipiat ab hærede?*
9 *Declarandi conditio ad hæredem non transit.*
10 *Impetratum contra dignitatem etiam re integra transit ad hæredem.*
11 *Qualitatum copulatiua quando earum cõcursum requirat.*
12 *Qualitas, quæ inesse non potest, subiectum non informat.*
13 *Qualitates contrariæ non concurrunt, & idem in conditionibus, & modis.*
14 *Tempore datæ qui erat laicus, si postea sit factus clericus, conueniri debet ex capite laici.*
15 *Represaliæ si sint concessæ contra omnes de patria Florentina, an includantur Aretini.*
16 *Patria triplex, communis, uulgaris, propria.*
17 *Episcopus si excommunicauit omnes leprosos stantes in ciuitate, nisi intra octo dies recedant de ciuitate, an leprosus, qui exiuit portas ciuitatis, & reduxit se in quodam hospitali in suburbiis, intelligatur paruisse mandato?*
18 *Interdicta quandoque recipiunt extensionem.*

a ¶ *Considera, an istud uerbũ, re integrã, intelligatur ante, quàm citetur, an intelligatur ante, quam exprimatur. nam iste tex. uidetur intelligere ante, quàm citetur. doc. uero intelligunt ante, quàm exprimatur. Considera igitur hic scripta per doc.*

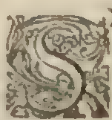

SIGNIFICAVIT. ¶ Si conueniendus per clausulam, Quidam alij, re integra a moriatur, successor eius per illud rescriptum non poterit cõueniri. ¶ Casus, proponebatur, quod rescriptum erat impetratum cõtra episcopum, & quosdã alios clericos, & laicos: & quod quidã mercatores, uigore dictæ clausulæ generalis, conueniebant sororem dicti comitis eius hæredem, qui comes decesserat post rescriptum ante citationem. papa dicit non posse: quia re integra mortuo dicto comite cessat rescriptum quò ad hæredem ipsius. No. hæredẽ
1 ipsius re integra non succedere in rescripto. ¶ † Not. quod comitatus transmittitur à fratre in sororem, & sic in fœminam, quod est uerum iure Gallico: quia ita se habet consuetudo, quod fœmina succedat: sed de generali consuetudine feudorum est secus, ut in c.1.§.si.qui feu.
2 da.pos.colla.x.secundum Host. † dicit Odofredus, quod si quis à principe emeret comitatum, ita transmitteret ad hæredem fœminini generis, sicut quamlibet hæreditariam rem: quod uerum est, etiam si soluat regi censum: quia licet comitatus tunc sit censualis, non tamen est feudalis; sicut prædia, ex quibus soluitur tributum allodij, & non iure feudi censentur. facit quòd no.ff.de dam.inf. l.si finita. §. si de uectigalibus. uel dic, quòd iste comitatus non erat feudum, sed proprium & regale patrimonium; & ideò transmittitur ad fœminam, ut in comitissa Matilda. nec enim præsumitur feudum, nisi probetur, & hoc mortuo masculo. nam donec uiuit aliquis masculus aptus succedere, fœmina non succedit, etiam si feudum esset concessum in masculos, & fœminas, ut in c. 1. de eo, qui sibi & suis hæredibus masculis & fœminis, colla. 10. Nam copula illa non copulat coæqualiter, licet feudum sit antiquum: tamen fœmina non est hæres, nisi in subsidium, & sic tacita conditio subintelligitur, scilicet si hæres masculus non extet, idque naturalis ratio consentit: quia officia uirilia sunt animi. ff.de cura.furio.l.cuius bonis, & præsertim
3 animi consilium non reperitur apud fœminam. ¶ † Et adde, quod consuetudo gentis Gallicanæ, uel alterius regni potest dici ius gentium ipsorum, quod apud eos semper reputatur iustum & æquũ, & defendere successores ex generis prærogatiua, uel alia æquitate, sicut ius ciuile ex suo imperio. Nemo enim dubitat, quod successiones sunt etiam apud barbaros, qui nunquam fuerunt sub imperio Romano: quinimò gens libera potest sibi creare ducem, & regem, & facere eum dominum naturalẽ. & adde, quod no.de comitissa Matilda. C.de arbi. l.si.
4 ¶ † Pone, regina Apuliæ nubit cuidam simplici militi, an faciat eum regem? Respondeo, non: quia essent iam duo reges insolidum. Itẽ quia regnum non potest alienari, nec in dotem dari: quinimò non intelligitur esse paraphrenale, nec in administratione uiri, nisi quatenus regina committit. non nego, quin hoc casu uir coruscet radiis uxoris: quia eius lateris comitatus illustrat, ut l.1.C.de præpositis laborum, li. 12. ibi, dum dicit, nostri latus comitatus illustrat. nulla enim est maior lateralitas, quàm uiri, & uxoris, qui diuino consortio efficiuntur una caro. ¶ Secundo no. quod ille, qui succedit, tenetur soluere debita comitis, uel comitatus, nimirũ, quia est successor uniuersalis. ¶ Tertio not. quod ille, qui præmoritur re integra, a generali clausula eximitur, &
5 eius hæres. † Item no. quod rescriptum non transit ad hæredes passiuè, quia ex parte rei est personale, nisi iam reus fuisset citatus, quia per citationem perpetuatur iurisdictio. quia statim, quod quis facit citare aduersariũ, est obligatus ad prosequendum litem, ut C.quomodo & quando, in auth. qui semel, & ubi insurgit obligatio. ibi res non est integra. ff.de pac. l. si cum fundum,
7 † ideò de iure ciuili nouissimo per solã citationẽ perpetuatur iurisdictio, dũmodo citatio ualeat: aliàs pro nulla

nulla habetur, ut C. de statu defun. l. si pater. C. de accu. l. 2. & no. j. de appel. c. ut debitus. & cassata citatione cassatur, quicquid ex ea, uel ob eam est secutum, ut C. de legi. l. non dubium. ¶Sed dubitatur, utrum istud sit uerum, siue impetretur super personali, siue super reali? & uidetur quòd si super reali, rescriptum esset reale. sed ista ratio non concludit: quia in reali non conuenitur hæres ut hæres, sed ut quilibet possessor, ut ff. ad exhib. l. signi. §. fi. & l. 2. §.
8 j. ff. de præto. stipu. ¶†Item rescriptum non incipit ab hærede, ut hic. sed contra opponitur, quòd imò rescriptum transeat ad hæredem, & ad quemlibet successorem, sed & etiam singularem, ut j. de foro compe. dilecti, & j. de iudi. c. quia enim. in nostro. c. erat ratio: quia in persona comitis non erat rescriptum plene formatum ante, quàm per clausulam generalem comes esset tractus ad causam. & ideo non competebat iurisdictio actu, sed potentiali habitu & in nube: secus, si in rescripto persona comitis fuisset expressa. & est ratio differentiæ: quia clausula generalis habet tacitam conditionem, si in iudicio exprimatur, siue declaretur persona, & talis persona debet declarari nunc, quæ potuisset declarari tempore datæ, ar. in c. literis, de rescri. in cle. sed hæres non potuit declarari tempore datæ: quia uiuens non habet hæredem.
9 ¶†Item quia conditio declarandi non transit ad hæredem, ut ff. de uerb. obli. l. qui Romæ. §. Augerius, qui est §. fin. ad hoc non ob. j. de iud. quia enim. ibi erat successor iudicij, & quia iudicium erat iam inceptum. Præterea hæres dicitur eadem persona iuris fictione, non uerè. & ideò etiam per rescriptum speciale non potest conueniri hæres re integra: quia rescripta non accipiunt fictionem extensiuè, ar. ff. de neg. gest. l. 3. §. hæc uerba. ¶Sed quomodo respondetur ad c. dilecti, de foro compe. dico, quòd illud c. intelligitur secundum istud uidelicet re non integra: quia hæres in iudicio succedit. ff. de iudi. l. eam ex contractibus, dummodo causa sit transmissibilis ad hæredem, ut ff. de insami. l. seruus. nam rescriptum datur causæ potius, quàm personæ, arg. ff. de aqua quoti. l. j. §. permittitur. & ratio rescripti debet attendi: quia est ratio naturalis, ut no. ff. de pac. l. pactum. §. fi. Porrò si causa expiraret morte, tunc etiam iudicium expiraret, ut ff. de suspec. tut. l. post finita. & facit. ff. de
10 dolo. l. hæredibus. & quod ibi no. ¶†Vnum scias, quod si esset impetratum contra dignitatem etiam re integra transiret ad hæredem secundum Ber. quod est notabile. & hoc præsumitur, si est debitum dignitatis: quia dignitas non moritur, ut ff. de leg. 2. l. quod principi. ¶Extra no. quòd illa uerba, clericos & laicos, faciunt ad quæstionem disputatam per Iaco. But. de legato facto mercatoribus, & artificibus artis lanæ, ut intelligatur in sensu diuiso, nec requiratur concursus qualitatum: quia quælibet qualitas inhærens
11 suo subiecto determinat ipsum de per se. † ¶Distributiua qualitatum non requirit earum concursum, nec soluta; sed copulatiua, aut ad unum effectum, & requirit concursum: aut ad singula singulis, & non requirit concursum, de condi. & demon. l. falsa. §. fi.
12 ¶† Et scias, quòd natura qualitatis est, quòd possit inesse: aliter non informat subiectum ff. de noxa. l. in
13 delictis. §. si extraneus. † Item qualitates contrariæ non concurrunt. ff. de condi. & demon. l. Titiæ, si non nupserit. ff. pro suo. l. si ancillam. similiter nec condi-
14 tiones contrariæ, nec modi contrarij. ¶† Quid si tempore datæ erat laicus, postea est factus clericus? respondeo conuenitur ex capite laici, non ex capite cle-
15 rici, ar. ff. de condi. & demon. l. falsa. §. j. ¶†Extra quæro, concessæ sunt represaliæ contra omnes de patria Florentina; utrum includantur Aretini eis aggrega-
16 ti per egregiam uirtutem Florentinorum? Respondeo triplex est patria, communis ut Roma. ff. de excu. tuto. l. si duos. §. fi. ¶Vulgaris, de qua non potest dari certa doctrina: quia facti est, prout consuetudo uulgi sonat, quæ consuetudo interpretationem prudentum frangit, & plerunque extendit. ff. de sun. instr. l. cum de lanionis. §. j. Et propria, quæ potest dici patria sigillata, id est in qua propriè quis est natus, ut puta Perusium mihi, & Bononia Bononiensi. & in isto sensu debet accipi in represalijs: quia stricti & odiosi iuris sunt. Et idem, si dicatur contra omnes de prouincia Florentiæ. Nam nomen prouinciæ delatum ad personas, strictè debet intelligi propter strictam & odiosam materiam, & quia non participantes honoribus non debent in odio participare, & quia quod facit maior pars, omnes fecisse uidentur, quando omnibus congruit facere potuisse de iure per se, uel alium. & hoc in sensu communi siue uniuersali non includitur absens, ut ff. de magistratibus conuenien. l. j. §. j. Et scias, quòd deriuatio prudentum loco significati habetur, ut no. Ioan. And. in d. c. si ciuitas, qui remittit ad deriuatores, quorum nouissi-
17 mus est catholicon. ¶†Pone, episcopus excommunicauit omnes leprosos stantes in ciuitate, nisi recedant de ciuitate intra octo dies: accidit, quòd quidam leprosus exiuit portas ciuitatis, & reduxit se in quodam hospitali in suburbijs. Quæritur quid iuris? Respondeo, quia morbus est contagiosus, non intelligitur paruisse mandato, argumentum in auth. iusiurandum, quod præstatur ab his. §. fina. quia parere & non parere stat in effectu. nam de facili posset inficere ciues, quorum gratia factum est præceptum: & sicut propter salutem animarum fit extensio, ut in c. si ciuitas, ita in saluatione corporum, ne circunueniatur interdictum. Et est argu. ad statutum Florentiæ, quo cauetur, quòd facti de magistratibus non possint habitare in pristina parochia. nam non habitabunt in contigua. ¶In contrarium uidetur, quia lupus syluam exiuit statim, quòd est extra syluam, licet
18 sit in semita exteriori coniuncta syluæ. ¶†Et no. quòd interdicta quandoque recipiunt extensionem. ff. de ser. expor. l. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. dubitatum, & §. constiturus, ibi, etiam, & in §. interdicere, habes quòd propter delictum commissum in loco incolatus potest interdici originalis prouincia, & quòd incola Papiæ potest forbanniri pro delicto commisso Florentiæ: quia propter delictum iurisdictio se extendit legis authoritate; & est ibi gloss. ualde no. ¶Item quandoque fit extensio filiorum ad hæredes extraneos. ff. de ritu nuptia. l. liberum. §. j. tex. est ualde no.

SVMMARIVM.

1 *Ordo & consuetudo curiæ olim erat, quòd primò monitoria, secundò praeceptoria, ultimò executoria concedebantur.*
2 *Verbum, supersedeas, intelligitur. s. perpetuò.*
3 *Gratia hodie fit recto tramite.*
4 *Mentum in ordine necessario nihil agit.*

5 *Mentionem faciens de alio instrumento, quod facit ad causam, debet docere de illo, & tenetur edere in quacunque parte iudicij requiratur.*

6 *Iudex si, alia citatione non præmissa, dicat, assignamus tibi talem diem pro tertio & peremptorio termino. istud peremptorium est inualidum.*

a *¶ Circa istum text. mouentur plures difficultates. prima quare text. dicit ad nos &c. in numero plurali; & tamen suprascriptio non dirigitur nisi uni, s. abbati sancti Victoris, contra. c. quam graui, de crim. fal. respon. Ioan And. & Imo. quod dum textus dicit, ad nos, debet suppleri ds. Abb. & colleg. secundo instatur, text. dicit supersedeatis, &c. contra. nam supersedere est expectare alium finem, uel euentum. c. dilectus, el secundo. ꝰ. eo. sed ista litera, de quibus in tex. non ualent tanquam subrepti. in c. ad andien. el secundo, ꝰ eod. titu. ergo tex non debebat dicere supersedeatis. respon. Ioã. And. Imo. & alij, quòd uerbum supersedere hic ponitur impropriè pro totali desistentia, concor. c. olim, de except.*

EX INSINVA-
2 tione. [a] ¶† Non ua-
1 lent executoriæ, in
quibus impetrans di
xit falsò monitorias præcessisse.
¶ Præmitte ad euidentiam, quòd
ordo & consuetudo curiæ olim
erat, quòd primò monitoriæ,
secundò præceptoriæ, ultimò
executoriȩ concedebantur. ¶ Mo
do quidam B. clericus impetra-
uit præceptorias, & executorias,
asserens quòd monitorias impe-
trauit; & quia hoc erat falsum,
papa mandat superexecutorijs
supersedere. i. executioni non
2 mandare. ¶† No. quòd uerbum,
supersedeas, notat & significat
perpetuitatem. i. nunq̃ exequa-
ris: quia quod habet perpetuam
causam suspẽsionis, uidetur æter
num: tex. est hic notabilis. idem, si
dubium. ff. de condi. inde. l. suffi-
3 cit. † Item not. quòd olim ute-
bantur superuacuo circuitu: ho-
die uero frustra fit per plura, qđ
potest fieri per pauciora; & ideo
circuitus est emendatus. id est re
cto tramite fit gratia. sic. ff. de con
di. inde. l. dominus testamento. ff.
si cer. pe. l. cum fundus. § seruum
4 tuum. † No. ꝙ qui mentitur in
ordine necessario, nihil agit: tum
quia mentitur: tum quia non ser
uat ordinis formam; sed de nouis
sima consuetudine curiæ iste or-
do non est necessarius: tamen si quis fuisset mentitus,
ut facilius literas obtineret, literæ non ualerent ꝰm
5 Ber. † Item no. ꝙ qui facit mentionem de alio instru
mento, quod facit ad causam, debet docere de illo, ut
j. de offi. deleg. cum in iure, & j. de uerb. sig. c. abbate,
& tenetur producere in quacun
b que[b] parte litis petatur edi, ut l.
postq̃. §. si dies. ff. ut legatorum
nomine caueatur. qui tex. est mul
tum notabilis. Item ꝙ os, quod
mentitur, occidit gratiam, ut ff.
de tuto. & cura. da. ab his. l. tutor
6 si petitus. † Et no. optimum ar-
c gumentum, [c] ꝙ si iudex alia cita-
tione non præmissa dicit, assigna
mus tibi talem diem pro tertio
& peremptorio termino, ꝙ non
ualet istud peremptorium: se-
cus, si nõ adijceret illud uerbũ, tertiò uel ultimò; & cõ
tra cõtumacẽ potest ferri sentẽtia etiã pœnalis, si pœ-
na contumaciæ respicit ipsum processum, super quo
contumacia est ꝯcta: sed si pœna contumaciæ non re-
spicit ipsum processum, sed uenit extrinsecus, tunc re
quiritur alia citatio, ut. ff. de iure fisci. l. eius, qui dela
torem, & eleganter no. in l. 3. §. si ad diem. ff. de re mil.

b *¶ No. quòd quis tenetur producere instrumentũ, in quacunque parte litis petatur edi, uide cumulata per nouissimos in l. nõ solum. §. morte, de ope. noui nunciatio.*

c *¶ Not. perpetuò ista uerba Bal. quia sæpe obtinuimus practica.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula, si pro alio non scripserimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur, si apponatur, & papa scripsit pro alio iam beneficium obtinente, gratia non uendicat sibi locum.*

2 *Disponentis intentio semper attendi debet, ità tamen, ut non omninò à uerbis recedatur.*

3 *Voces sunt notæ passionum animi.*

4 *Voluntas datur perfectè intelligi per uerba enunciatiua, siue conditionalia.*

5 *Verisimile non est, quòd pater uelit filium duplici onere grauare.*

6 *Mens disponentis datur intelligi per conditionem.*

7 *Primus impetrans si renunciet ante adeptum ius in re, secundæ literæ sumunt uires. aliàs secus.*

8 *Plurale idem est, quod singulare geminatum.*

9 *Verisimile non est Papam uelle cuiquam ius suum auferre.*

10 *Clausula ista, si pro alio non scripsimus, utrum intelligatur apposita fauore ecclesiæ.*

11 *Clausula, non obstante, si pro alio scripsimus, an fundit⁹ eneruet primam gratiam: an uerò subordinet de priori faciendo posteriorem.*

12 *Papa si dicat, mandamus tibi conferri, si pro alio non scripsimus, nec adijcit, qui huiusmodi gratiam prosequatur, & papa scripsit pro alio, qui morte præuentus non prosequitur, uel uiuens alteri cedit, uel sententialiter succumbit; an literæ sint efficaces. &*

13 *Quid si controuersia cum altero pendeat?*

14 *Negatiua hæc, scilicet quòd quis gratiam non prosequatur, qualiter probetur.*

15 *Vir si fuit interfectus & uxor ignorabat, & tandem elapso anno sciuit, & statim nupsit, non dicitur istud tempus lectus neglexisse.*

16 *Terminus prosequendi gratiam per quem assignari debeat.*

17 *Si quis dicat, promittis mihi decem usq; ad mẽsem, & postea quãdocunq;, an hæc additio, et postea, etcæt. faciat dilationẽ.*

1 MANDATVM. ¶† Vbi est clausula, si ꝓ
alio non scripsimus, qui huiusmodi gratiã
prosequaẽ, & papa scripsit pro alio iam be
neficiũ obtinẽte, gratia non uendicat sibi
locũ. ¶ Casus. Papa mãdat cuidam ep̃o, ꝙ
magistrũ. G. faceret recipi in canonicũ, & in fratrem
in ecclesia Nouiensi, adiecta clausula, si ꝓ alio ibidem
nõ scripsit, qui similẽ gratiã prosequaẽ; quærebatur, si
alius ꝑ literas eiusdem papæ beneficiũ obtinebat, utrũ
ep̃s teneretur exequi mandatum? respondetur ꝙ non:
quia non fuit de intentione papæ grauare ecclesiam
2 super receptione duorum † Dicit lex, ꝙ semper est re-
currendum ad intentionem disponentis: quia cedit lin
gua cordi, & sub iugo mentis uerba consistant tanq̃
sub suo proprio originali & digniori, ut legi. & no. ff.
cõmunia predi. l. si in uenditione, in fi. & ff. de usufru. l.
arboribus. dum tamen totaliter non recedatur à uer-
bis, ut ff. de usufruc leg. l. si alij. ff. de excu. tut. l. scire
oportet. §. & si maxime, ubi tex. dicit, ꝙ uirtus disposi-
3 tionis legalis cõsistit in ratione. ¶† Item alia lex dicit,
ꝙ mens est radix uerborum, & eius substantia prima.
nã cor imperatoris est lingua, & habet eã sicut mãci-
pium sub iurisdictione sua, uoces denique sunt notæ
earum, quæ in anima sunt, passionum, ut ait Aristote.
& patet.

4 & patet.ff.de lib.leg.l.Labeo.§.idem Tubero. ¶† Item no.ꝙ per uerba enunciatiua,siue conditionalia datur uoluntas perfectè intelligi,facit.ff.de leg.3.l.Pamphilo.§.propositum. ubi uerbum,uellem,qđ est præteriti imperfecti,ponitur pro uerbo,uolo, quod est præsentis temporis: quia uoluntas testatoris non debet esse frustra,& tacita uoluntas cohærens expressæ habetur pro expressa ff.si cer. pet.l. cum quid:sed in corde retenta nihil operatur.C. de condi.ob causam.l.si repe-
5 tendi. ¶†Itē no.ꝙ non debet qs grauari duplici pondere,ut no.C.de mulieribus,& in quo loco.l.j.libr.x. ꝙ non est uerisimile, ꝙ pater uoluerit filium duplici onere aggrauare.ff.de legat.2.l.Titia.§.qui in uita.ff.
6 solut.mat.l.si cum dotem.§.si pater. ¶† Nota,quòd per conditionem datur intelligi mens disponentis.ff. de manumis.testa.l.si quis locuples.C.de condi.inser. l.2. ¶Opponitur,ꝙ quæstio istius capituli non sit dubitabilis propositio.ff.ad Carbo.l.quod Labeo.Sol. dicit glo.ꝙ imò ratio dubitandi erat,quia uerba,gratiam prosequātur,non uidentur loqui de prosecutione facta & perfecta,forte,iam dudum, ad hoc respondet glo.ꝙ imò quia durat prosecutio, argu.ad hoc arborum furtim cęsarum.l.cedere.§ subsecare.ff.de iur. om.iudic.l si quis id,quod §. si dum proponitur:quia durat prosecutio,quæ in suo co atur effectu, argu.ff. de uerb.signi.l.idem erit.ff.de iure codicil.l.Plotiana. ff.de arbi.l.inter Castellianum,& quod legi.& not.C. de usufru.l.corruptionem.& sic uerbum præsentis tēporis trahitur ad præteritum: quia durat de præsenti, & præteritum ad præsens:quia non tā ponderatur initium, quàm status rei. ¶Sed quid si non est dictum, qui huiusmodi gratiam prosequatur, sed simpliciter? respondeo,si est eadem data, præfertur præsentans: si diuersa,primò impetrans,ut dixi.s.eo.c. capitulū sanctæ Crucis.
7 † ¶Quæro, quid si primus impetrans renunciauit?respond.aut ante adeptum ius in re,& secundæ literæ sumunt effectum: aut post adeptum ius in re,& tunc secus: quia semel ista conditionalis gratia expirauit, unde non potest renasci,ut. C. de institut. & substi.l.antepenul. quæ lex est not.ad hoc. ¶Pone, papa sic dixit, non obstante si pro alijs scripsimus, & non scripserat, nisi pro uno? uidetur, quòd uerba clausulæ cassant uerba pluralis numeri.ff.ad Treb. l.fin. In contrarium uidetur.ff.de uerbo. significa.l. in usu iuris,& l.non est sine liberis. de hoc no.j. de præ-
8 ben.quamuis,in tertia gl.lib. 6. † dicit lex, ꝙ idem est plurale,quod singulare geminatum.ff.de condi.& demon.l.falsa.§.fi.ff.ad Treb.l.balista.ff. si quis cautionibus,l.si seruus.§.si plurium, sicut dicunt Doc.iuris ciuilis de statuto,quod punit producētem falsos testes.
9 nā idem,si unum. † ¶Vlterius no.ꝙ non est uerisimile, ꝙ papa uelit alicui ius suum auferre. gl. allegat similia,& facit.ff.de uulg.substi. l. ex facto. in princi. ff. de
10 aqua plu.arcen.l.in concedendo. ¶† Quæro, ista clausula,si pro alio non scripsimus,utrum intelligatur apposita fauore ecclesiæ?& dico ꝙ sic,ne ecclesia grauetur in duplici receptione: tamen ecclesia potest huic suo fauori renunciare, & sic receptus ab ea intelligetur receptus authoritate papæ,arg. C.ut in pos. leg.l. scire.ff.de mino.l.si filius,& ff.de iniu.test.l. filio præ-
11 terito.ff.de diuor.l.quod ait lex.¶† Sed nunquid clausula,non obstante si pro alio scripsimus,funditus eneruat primam gratiam, an uero subordinat,faciendo de priori posteriorem? & uidetur, ꝙ in totum obrumpat per rōnem istius. c. quia qui in uno grauatur, in alio alleuiatur.ff. de iureiur l.cum qui, & non debet afflicto addi afflictio. * C.de epis.au-
2 di.tā demētis.nec onus oneri, ut prædixi, ut quidam imperator ait,sicut hr̄ in chronica Martiniana.

¶Afflictio non debet addi afflicto.

Boni pastoris est pecus tondere, & non deglubere; qui pecus nimis emungit,elicit sanguinem,ut ait diuina scriptura, sanguis subditorum requiretur de manibus ꝑlatorū.Sed in ꝯrium vr̄.quia qđ suspēditur, nō obrumpitur,ut.ff.de uerb ob.l.2.& l. inter stipulantē. §. sacram. & est simile, quia secunda hypothecaria interdum præfertur primæ.ut.C.qui pot.in pig. habe. l.assiduis. nisi bona essent non soluendo ad utramque hypothecam:quia tunc illa,quæ postponitur,patrimo-
12 nij inopia sorbetur.ff.de procu.l Titius. ¶† Pone,dicit ita papa, mandamus tibi conferri, si pro alio non scripsimus,nec,adiecit qui huiusmodi gratiam prosequatur:& papa scripsit pro alio, sed alius morte ꝑuentus non pt̄ prosequi,uel uiuens alteri cedit, uel sententialiter succūbit;nunquid literæ fiunt efficaces?& vr̄ ꝙ non:quia in conditionibus inspicit merū factū,vt.ff.de cōdi.& demon.l.Mæuius ff.de uer. obli.l. qdā cū filiū. C.de transac.l.vbi pactū,& no per Cy.in l.j.C. de condi.inser. In contrarium vr̄. nam de effectu cogitatum uidetur,non de facto ab omni efficacia separato. ff. qđ quisque iur.l.j.§.hæc uerba.C.si mancipium ità fuerit alienatum. l. ea quidem. Præterea ista clausula fuit adiecta cum eā, quæ determinat effectum,ut.ff.de ser. expor l.quæsitum.Ista pars est uerior:quia intētio papæ fuit binas efficaces literas concedere,arg. ff. de hære.insti.qui soluendo non erat duos Apollonios. nec debet officere alteri ille,qui capere non uult,uel non pōt.ff.de ꝯtab.l.si post mortē.§. liberi,& §. fi. ff. de lib.
13 lega.l.si is,q duos. † Quid si cōtrouersia est altero pēdeat?Solutio.retinetur in suspenso grā,ar.ff. de excu-
14 tut.l.diximus.q lex ad multa est no. † Quæro,qualiter probet hæc negatiua,s.ꝙ quis gratiam non prosequatur?rn̄deo per monitionem, & termini lapsum,ut ff.de optione.leg.l.mancipium:quinimò ipsius termini assignatio includit monitionem, ut.ff. ad Tertul. l. 2. §.si mater,dummodò a die notitiæ,vt in c. si pluribus,
15 de præben.lib.6 Dicit lex,ꝙ mulier debet lugere uirum usque ad annum:quia hoc tempus honestati congruit,& incōsultò nubēdi uiā ꝑcludit, ut. C. de secun. nu.l.j.Pone,ꝙ uir fuit interfectus,& uxor ignorabat: tandē lapso anno sciuit, & statim nupsit, non dr̄ istud tp̄s luctus neglexisse: quia ignorauit de morte mariti. vnde eodem tempore lugubria intellectualiter sumit, & deponit.ff.de infa. l.genero. nā tēpus anni signatum est in principio,& in fine, & ideo non potest proroga-
16 ri † Dubitari autem pōt, quis istum terminum assignabit ad prosequendum gratiam?& uidetur,ꝙ capitulū, cui literæ diriguntur secundum Inno. Nam ipsi capitulo debet fieri ꝑsentatio literarum,ut.j.de concel.ꝑben.c.si capitulo,li.6.Nec mirum,quòd per interpellationem & oblationem debitoris creditor constituitur in mora.ut. ff.man. l.hominem.offert igitur capitulū se paratū cū assignatione termini. quo lapso mora īpetrātis apparet,ar.ff.de leg.2.l.si rā quibusdā,& ff.de in diē adie.l.necesse. & sicut terminus ꝗ̄ṅq; includit monitionem,sic conuertibiliter,uel e ꝯ,monitio includit terminum,ut.ff.de minor. l. Aemilius largianus, ubi
17 est gl. fin. † Et si quis dicat, promittis mihi decem usque ad mensem,& postea qn̄cūque?hæc additio,& post ea & cætera,non facit dilationem.ut in fin.no.ff.de uerb. oblig.

obli. l. cum stipulatus sim mihi a proculo, secundum lectura Rogerij, & ibi per Barto. Idem ergo; si papa mandat capitulo, ut recipiat talem intra mensem. & postea quandocunque. nam postea elapso mense alia monitio non requiritur, quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Acquiritur ius per literas monitorias destinatiuè.*
2 *Denominatio fieri debet a priori, non a posteriori.*
3 *Causa remota quando inspici debeat, quando proxima.*
4 *Executor non dicitur prouidere; quia factum alterius exequitur potius, quàm suum.*
5 *Successor tenetur adimplere factum sui antecessoris. numer. 8.*
6 *Facere non uidetur, qui perficit, sed qui incipit.*
7 *Literæ papæ an expirent morte papæ.*
8 *Mandatum papæ an ille dicatur recepisse, qui mandatum legati papæ recepit.*

a *¶Vide, quod per istã a decretalem dicit Ludoui. Roma. in consi. 357.*

LITERIS [a] Ecclesia, in qua primus apostolicus dedit monitorias, secũdus executorias, per primũ & non per secundum intelligitur esse grauata. ¶Casus. Honorius papa mandauit quibusdam canonicis p literas monitorias, ut Tancredum subdiaconum reciperent in canonicum: mortuo Onorio Gregorius mãdauit illud p literas executorias, & sic fuit receptus: postea uerò idem Gregorius mandauit eisdem canonicis, ut quendam alium nomine G. clericum reciperet in canonicum, nisi de alio per ipsum Gregoriũ fuisset ecclesia grauata: quæritur, utrum ecclesia intelligatur grauata per ipsum Gregorium, an per Honorium? respon. ꝙ per Honorium quia Honorius uidetur grauasse, qui per prius ordinauit, non Gregorius, qui fuit intentionẽ Honorij executus, & ideò dicti canonici tenentur literis Gregorij obedire, & dictum clericum
1 recipere in canonicum, & fratrem. ¶† Not. primò arg. ꝙ per literas monitorias acquiritur ius, scilicet destinatiuè, non effectiuè. [b] ¶† Secun
2 dò no. ꝙ denominatio debet fieri a priori, non a posteriori. sic. ff. de uulg. substi. l. qui liberis. § hæc
3 uerba. ¶† Tertiò no. ꝙ causa remota inspicitur: quia est fundamentum causæ proximæ, & sic cã prima magis inspicitur, q̃ secunda: quod est uerum, quando ambæ causæ tendunt ad eundem finem: sed si alterius sint naturæ, inspicitur magis cã proxima, q̃ remota, ut no. in l. si mulier. ff. rerũ amotarum. Hoc etiam natura nos docet. nam si quis in pruno inserat pyrum, facit pyra, nõ pruna. No. ꝙ qui ordinat magis fa-
4 cit, q̃ qui prosequitur ordinatum. † Quartò no. ꝙ executor non dr̃ prouidere: quia factum alterius exequitur potius q̃ suum. Item no. ꝙ sicut patris & filij unum dicitur testamentum, ut. ff. de uul. substit. l. patris & filij, ita hic antecessoris & successoris est una gratia, quę
5 denominatur a suo principio. † Vltimo. not. ar. ꝙ successor tenetur adimplere factum sui antecessoris sic. ff. de iure dotium. l. si ego. §. j. & aut. c. j. qui successore teneantur, colla. x. & ff. de mino. l. uerum. §. ex facto, &
6 quod no. ff. de iurisdi. om. iud. l. & quia. † Item not. ꝙ non qui perficit, sed qui incipit, facere vr̃. Istud ideò, quia quod sequitur, habet quasi necessariam dependẽtiam à præterito, quamquam imperfecto. ff. de mino. l. denique. §. j. Non tamen refero hæc ad necessitatem. sed ad honestatem: quia papa non ligat successorem, & quia literæ primæ sunt initiales, non completiuæ gratiæ, ut s̃. eo c. capitulum sanctæ Crucis. [c] ¶† Item not. in isto c.
7 cap. ꝙ literæ papæ non expirant morte papæ, cum successor teneatur ipsas exequi; & uocatur executio hic literæ compleméti gratiæ. non enim est executio mera: quia agit in uirtute propria, quã quam complexiuè, id est ex coniunctione aliarum literarum.
8 † Pone, ꝙ scribitur episcopo qui erat mortuus, utrum successor teneatur executioni mãdare illud præceptum & est optimum. arg. ꝙ sic, de fideic. li. l. cum quasi, in prin. & quod not. ff. qui satis. co. l. si decesserit. ¶† Quæro unà cũ
9 gl. nunquid dicatur recepisse mãdatum papæ ille, qui mandatum legati papæ recepit, dic ꝙ aut legatus mandat de speciali commissione papæ; & illud mandatum intelligitur papale, ut. ff. de lega. 2. l. unum ex familia. §. j & ff. de do. præle. l. Theopompus. aut ex generali potestate suæ legationis, & tunc secus: quia factum papæ & legati non sunt eiusdem formæ & naturæ, ut legitur & no. in c. his, qui authoritate, de præben. lib. 6.

b *¶Not. etiam secundũ Barb. quod dictio iã, hic posita denotat perfectionem actus & temporis continuationem, ad quod dicit primo uidendum no. per Bal. in l. constitutio. ff. secundò dicit uidendum Iar. in l. Celsus. ff. de usucap. ubi in ult. colum. ponit unum bonum dictũ, & uide etiam Bertachi. in uerbo iam.*

c *¶No. etiam quòd hic uidetur tex. quod appellatione beneficiorum non uenit ecclesia. ita probatur hic, si bene consideras, & sic aliud est ecclesia, aliud beneficium adde bene facere cle. causam. §. 1. ibi ecclesia, uel beneficio de elec. de quo uide dñ Car. in 5. not. ponde. & declarantem, quo modo procedat, & ad de hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Grauatus specifi. non tenetur ex generali clausula.*
2 *Rescripti forma, Facias prouideri. & Prouideas, quam habeat uim.*
3 *Procurator constitutus ad contrahendum potest rem tradere super qua contraxit.*
4 *De arbitrio tantum quis habet quantum de mandato.*
5 *Mandato parendum est spreto omni circuitu, nisi circuitus sit necessarius.*
6 *Ordinis quæ sunt omitti non debent; occultantur tamen interdum ob actuum celeritatem.*

ABBATEM. Per literas generales impetratas cum clausula, si pro alio nõ grauaris, non grauatur collator grauatus ante per literas speciales. ¶Casus. Papa mandauit abbati, ut G. clerico in aliqua ecclesia sui monasterij prouideret. tandem papa scripsit pro quodam alio ad diœcesanum, ut in diœcesi sua, ubi pro alio scriptum non esset faceret prouideri: eps cogit abbatem, ut prouideat huic tertio impetranti, dr̃ ꝙ nec cogere põt, nec prouidere ẽt si generalẽ pro-
1 uidendi habeat potestatem. ¶† No. primò, ꝙ speciale mãdatum derogat gñali. & sic no. ꝙ specifice grauatus non tenetur ex generali clausula. concordat. ff. de leg. 2. l. legatorum. §. qui plures. Item no. quòd ex tunc quis dicitur grauari, cum recipit literas, & sic inspicitur tempus præsentationis secundum Bere.

2 ¶† Not.

2 ¶†No. duas formas, una est, ut facias prouideri, & per talem formam non datur potestas prouidendi, sed cõpellendi. concor. ff. si cert. pet. l. fi. §. fi. In contrarium facit. ff. de leg. j l. si hæres iussus, ubi dicitur, q si testator mandat hæredi, q faciat, q habeam. 10. quòd uidetur mandare, quòd soluat mihi. 10. sed ibi soluere non pertinet ad alium, quàm ad hæredem, sed recipere hic in canonicum, & in fratrem de iure pertinet ad capitulum, & sic ad alium, ut s̄. eo. c. eam te. Alia forma est prouideas; & tunc non solum prouidere potest uerbo, sed facto inuestire, & in possessionem mittere secundum Ber. quod est notabile.
3 † quia cui cõmittuntur dispositiua, uidentur etiam cõmitti executiua. ff. de Publiciana. l. si quis prohibuerit. nam ibi innuit, quòd procurator constitutus ad contrahendum, potest rem tradere super qua contraxit. nec mirum, quia cũ unũ conceditur, uidetur, & id concedi, quod sequitur ad illud, ut ff. de seruitu. urba. prædio. l. seruitutes. § si domum, & ff. de tributoria. l. pro curatoris. §. sed & si dedi.
4 ¶†Item ex prædictis no. q tantum quis habet de arbitrio, quantum habet de mandato, ut ff. de uerb. obli. l. qui Romæ. §. Callimachus. & licet quis habeat liberum arbitrium, uel generale cum libera: non tamen potest prorogare [a] terminum statutum sibi; tex. est nota. ff. loca. l. si lege, in prin. ¶Sunt nonnullæ aliæ formæ literarum apostolicarum, de quibus hic per Collec. Et in summa no. q omnia fauorabilia [b] dependent à forma, & his quæ formæ sunt annexa. ff. iudi. solui. l. iam tamen. §. in hac.
5 ¶†Ex prædictis apparet, q parendum est mandato, spreto omni circuitu, nisi circuitus est necessarius;
6 † quia ea, quæ sunt ordinis, non debent omitti, licet aliquando propter celeritatem actuum aliquid occultetur; quod tamen fingitur, ut ff. de dona. inter uirum & uxo. l. 3. §. si debitorẽ, & patet in ficta restitutione hæreditatis ex Trebelliano; ut C. ad Treb. l. penul. §. cui autem. quo casu plus est in iure, quàm in facto, ut ff. de acqui. hære. l. illud, & ff. si cer. peta. l. singularia.

a ¶*Vide Roma. consil. 322. & in consil 204. Soc. in tracta. de instãtia, in 5 arti.*

b ¶*Omnia fauorabilia dependent a forma, & his, quæ formæ sunt annexa.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus se iniustè grauatum quærens propter reuerentiam clauium remittitur ad excommunicatorem.*
Clausula, si est ita, quandoq; requirit causæ cognitionem.
2 *Mandatum papæ diuerso iure censetur, prout ad diuersos refertur.*
3 *Licitum an sit alicui non recordari, uel dicere quòd non recordatur de facto proprio?*
4 *Ignorantia in facto proprio quare supina, & crassa nuncupetur.*
5 *Testis potest petere tempus ad reminiscendum, præsertim in facto antiquo, uel implicito.*
6 *Testis dicens se non recordari de facto, in quo fuit præsens, an de falso puniri possit?*
7 *Iudicis partes in notorijs nullæ sunt nisi quantum ad sententiam, & citationem, uel requisitionem præambulam.*
8 *Iudex debet absque difficultate reuocare, quod perperam fecit.*
9 *Excommunicator, post terminum sibi statutum an possit absoluere.*
10 *Absolutio, facta ante lapsum termini præfixum excommunicatori per istos subrogatos, an ualeat.*
11 *Excommunicator an possit absoluere excommunicatum ut nunc citato.*
12 *Conditio sumitur a priori, modus a posteriori.*
13 *Falsa demonstratio conditionaliter prolata reddit dispensationem inualidam.*

AB EXCOMMVNICATO. Clausula, sine difficultate absoluas, si refertur ad factum proprium, de quo quis debet esse certus, non requirit causæ cognitionem: sed si refertur ad alterius, sic. h. d. Primo thema, ex quo surgunt duo articuli. secundò quæstionis responsio. secunda ibi, non excõmunicatori. ¶Casus. quidam prælatus excõmunicauit aliquem, qui conquestus est papæ, quòd est excõmunicatus contra formam concilij. vnde papa mandauit excommunicatori, ut eum sine difficultate absolueret; & si non absolueret, deputauit alios, qui absoluerent. Quæritur, utrum per istud mandatum sit commissa causæ cognitio? respondetur quòd non ipsi excommunicatori: quia de facto proprio non debet certificari, sed certus esse: sed si ipse non absoluit, tunc alij deputati debent cognoscere de meritis absolutionis. h. d. In text. ibi, Contra statuta: quia sine causæ cognitione præmissa.
1 ¶†Ibi, ad excommunicatorem, est speciale propter reuerentiam clauium, quòd remittatur ad iudicem, qui grauauit: aliàs secus. C. de appel. l. eos, in princ. Ibi, Si ita est, hæc clausula quandoque requirit causæ cognitionem, quandoque non, ut statim patet, & est notabile. Ibi, Sine difficultate. s. alicuius probationis, uel honestæ cautionis. Ibi, & alijs, isti possunt recusari, si sunt suspecti secundum Compo. Ibi, Certus esse: & quia certus debet esse, ideò præsumitur certus esse. ff. si cer. pe. l. quod te. Ibi, Deferatur, quia præmittitur Ibi cognitio, s. an sit excõmunicatus contra statuta concilij, necne. Et intellige, quòd non erat error expressus in excommunicatione, licet tacitè esset contra concilium.
2 ¶†Et no. quòd mandatum papæ diuerso iure censetur, prout ad diuersos refertur; & quòd interpretatio unius clausulæ non extendit se ad aliam clausulam, in qua interpretatio est diuersa: quia separatorum separata est ratio. C. de don. inter uir. & uxo. l. si maritus.
3 ¶†Quæro unà cum glo. utrum sit licitum alicui non recordari de facto proprio? & dic, quòd sic propter probabilem causam? aliàs non est licitum in alterius præiudicium:
4 † quia omnis ignorantia in proprio facto reputatur supina: & dicitur supina per similitudinem: quia homo iacens resupinus seipsum non uidet. Item dicitur crassa per aliam similitudinem: quia homines multum pingues parum uident, & uidere non possunt.
5 ¶†Sed nunquid est licitum dicere, non recordor? respon. si uenit contra contractum proprium, non est licitum, ut C. de contrahen. & commit. stip. l. magnam. sed si non uenit contra propriam obligationem, licitum est dicere, non recordor. reminiscentia enim non est in potestate nostra nisi cum quodam discursu; & ille non fit in instanti; & ideò licitum est testi petere tempus ad reminiscendum præsertim de facto antiquo, uel implicito. ff. de pac. l. emptor. §. Lucius.
6 † unde si testis dixit se non recordari, & accusatur de falso; quia fuit præsens, non debet ex hoc condemnari: quia utrunq; potest esse uerum: quòd fuit præsens, & quòd non recor-

datur, nisi appareat, q; hoc dicat animo supprimendæ ueritatis: quia qui ueritatem supplantat, falsi reus
7 est; tex.no.est.C.de epis.& cle.l.presby. ¶†Vltimo dicit hic gl. quòd in notorijs nullæ sunt partes iudicis, nisi quantum ad sententiam; quod uerum est in disceptando: sed bene sunt partes in fundando iudicium per citationem, uel requisitionem, ut j. de iureiur.c. ad nostram, el secundo, in prima gl. & de diuor.c.porrò, in j gl.& de purgatione canonica.c.pe. in glo. qua-
8 liter. ¶†Et no. ex prædictis, q; iudex [a] debet absque difficultate reuocare, quod perperam fecit, nec requiritur alia cognitio in facto proprio. Casus est singularis huius.c. & est tex. notabilis in l.j.§.j.ff.si uentris nomine mulier, & glo. uulgaris, q̃q̃ pernotanda, ff. de euic.l.si minor, in prin.
9 ¶†Extra quæro, nunquid excõmunicator post terminum sibi statutum possit absoluere? dic q; sic, secundum Compo.& Abb. facit.j.de præben.c. si capitulo, per Archi. & est ratio: quia iste terminus apponitur fauore excõmunicati; & ideò non præcludit uiam absolutionis, & excõmunicator est obligatus duplici uinculo, scilicet canonis & mandati, ut sine difficultate relaxet, quod perperam egit, & non ritè. Item tempus insertum perpetuæ obligationi aggrauat debitorem, non autem liberat, ut ff. de arbi.l. Celsus. Item quia non debet præcludi uia debitori, ne possit se liberare satisfaciendo, ut insti.de perpetuis & tempo. acti.§.fi.& s̃.de constit.c.ex literis.
10 ¶†Quæro, nunquid absolutio facta ante lapsum termini præfixum excõmunicatori per istos subrogatos ualeat? respon. non, s̃m Ber. quia nondum sunt adepti hanc iurisdictionem, arg.ff.quorum leg.l.j.§.quod autem.ff. man.l. si mandauero tibi, ut pro me, in prin. ubi dicitur, q; factum ante diem expectat debitum, dicit text.not.tamen in quæstione prædicta non conua-
11 lescit. ¶†Quæro, nunquid excõmunicator possit absoluere excõmunicatum nemine citato? & uidetur, q; sicut contra concilium non potest excõmunicare, ita nec absoluere. ¶Ista ratio non est semper bona, ut no. in l.3.C.ubi senatores, uel clarissimi, & ff.de reg.iur.l. nemo, qui condemnare. hæc sñia absolutionis solo uerbo trahit secum executionem, nec requirit ordinem iudiciarium; casus est hic in primo responso, & not.j.de app.præterea. ¶Constitutio conditionalis, uel in diem non obligat ante diem, licet secus in contractibus, ubi requiritur consensus. ex hoc concludo, quòd condictio ex.l. non oritur ante diem: conditio tamen de præsenti non est conditio, licet sit quædam incertitudo, ut
12 no.in cle.j. de offic.delegat. ¶†Et not. quòd conditio
13 sumitur à priori: modus à posteriori. † Et scias, q; falsa demonstratio conditionaliter prolata reddit dispensationem inualidam.ff. de uerb. oblig. l. si ita stipulatus fuero hanc summam; quæ lex est ad hoc notabilis.

a ¶*Vide de isto dicto a Bal. hic pulchre per dominum Ias. May. in l.si pacto, quo pœnam. C. de pac. in 5. no.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum impetratum ad beneficium per beneficiatum, dicentem se non esse beneficiatum, non ualet.*

2 *Impetratio clerici modicè beneficiati, se pauperem asserentis, nec dicentis se beneficium habere, uel non, an ualeat.*

3 *Mulier dicitur dotata in uno nummo, & excluditur statuto dotatam excludente.*

4 *Decipere interdum est licitum.*

5 *Præsumitur uenditio, uel contractus emphyteuticus ex comparatione quantitatis ad rem; & ex comparatione rei ad rem, permutatio.*

6 *Paruum non dicitur id, à quo magnum dependet effectus.*

b SI PROPONENTE. [b]
1 ¶† Non ualet rescriptum impetratum ad beneficium, quod impetrauit beneficiatus, dicens se non esse beneficiatum. ¶Considera, quòd interdum mendacium est expressum; & tunc etiam modicum mendacium denigrat totum factum. Non enim dicitur modicus defectus, qui ex impressione falsi oritur, arg.de mino.l. auxilium.§. in delictis, & quod not.ff.de reg. iur.l. ad ea. dolus autem uelatus est, ut quia tacuit se beneficiatum: sed si dixit, non sum beneficiatus, si beneficium erat tenue, dicunt quidam, quòd non uitietur rescriptum. nam non dicitur beneficiatus ille, qui, ut ita dixerim, potest agere ad supplementum, cum ipsa actio supplementi dicatur querela. contrarium tenet Ber. quòd etiam modicum beneficium non debet taceri. ¶Præterea, an sit modicum, uel non, requirit causæ cognitionem, & arbitrium superioris, sicut an mulier sit competenter dotata, uel non, ut ff.de leg. 3.l.si filio. non autem propria authoritate debet hoc impetrans supprimere, cum ad superiorem pertineat indagatio; & etiam qui parua supprimit, mendax est. ff. de admi. tut. l. tutor, qui repertorium, in prin.
2 ¶†Quid de eo, qui impetrat cautelosè, dicens se pauperem clericum, nec dicit se beneficium habere, uel non habere? respon. non ualet impetratio; quia papa non debuit eum præsumere beneficiatum, sed tantum simplicem clericum, secundum Ber. quod est no. Et no hic de literis in forma pauperum. ¶Forma pauperum mixta est: quia non est gratia omnimodo, nec iustitia omnimodo, ut no. in cle. gratiæ, eo. tit. ubi etiam dicit gl. quòd gratia consumpta non reuiuiscit.
3 ¶Item no.arg. quòd mulier dicitur dotata in uno nummo. Et si statutum excludit dotatam excludit eam, & præsertim si statutum faueat testamento paterno, ar. illius singu.gl.ff.ad Treb. l. si quis prior. ¶Vltimo adde, quod dixi.s̃.eo.c.postulasti, & facit.l.j.C.de mendicantibus ualidis, lib. 11.
4 ¶†Et no.quòd interdum licitum est decipere, ut in cõmercijs: quia ex quo lex permittit contrahenti, quòd faciat facta sua, quàm melius potest, aduersa pars debuit hoc cogitare; & si non cogitauit, sibi imputet, alioquin omnia mercimonia mundi destruerentur, & omnes mercato-
c res [c] irent ad inferos; & tamen glo. dicit, quòd nunquàm decipere conuenit bono uiro: tamen propter hoc non puto, quòd alicui detur remedium fori etiam conscientialis. de hoc habes glo. singularem in l. semper in conuentionib.ff.de reg.iur. Illud certum est, quòd bona fides erronea in rebus paruis non officit: quia compensatur bona fides cum aliquo damno, ut dicit illa lex no.& sing. ff.de cond.& demon.

b ¶*Io. An. dicit non summari, nec diuidi: tamen d.An. summat ut hic. facit Panor li cet dicat, quòd non diuidatur. Panor.tamẽ in suis recollectis diuidit in 2. in prima ponitur exemplum, in 2. solutio secunda, illud.*

c ¶*Vide Ias. May in l. si quis in conscribendo, in 5. no. C. de pactis, per illum text. & quæ scripsi super eo.*

demon.l.quamuis.Et,ut ait Aristoteles, qui parũ trãs greditur, non uituperatur. & facit. C. qui dare tuto. pos.aut.minoris debitor,& C.de collat.aut.ꝙ locum.
5 ¶† Extra not. ꝙ ex comparatione quantitatis ad rem præsumitur uenditio, uel contractus emphyteuticus: ex comparatione rei ad rem præsumitur permutatio. C.de pac.inter emptorem.l.cum tu,& ibi per Cy. & in
6 l.j.§.j.ff.de superficiebus. † ¶ Extra scias tamen,quòd non est parum id,à quo dependet magnus effectus, ut non soluere unum numum nomine canonis. C.de sac. san.eccle.auth.qui rem,ubi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo & æquiuocatio uitiat rescriptum papæ.*
2 *Verba ambigua in cõtractibus, & ultimis uoluntatibus quomodo interpretanda sint.*
3 *Nominis captiosa mutatio ut Stellionatus punitur. Sicut etiã quodlibet enorme mendacium nu 5.*
4 *Qui literas apostolicas suo nomine impetratas, alteri eiusdem nominis utendas tradit, & qui utitur, pari pœna puniuntur.*
5 *Quæstio dicitur etiam non dubitabilis propositio.*
6 *In Rescriptis futura non ueniunt nisi iure accrescendi. Idemq; in mandato ad lites nisi aliud actum sit.*
7 *Verba generalia an comprehendant futura.*
8 *Damnorum nomine non solum expensæ continentur, sed etiam rerum precium.*
9 *Rescriptum impetratum a cedente non prodest cessionario.*
10 *Citatio interrumpit præscriptionem, nisi per exceptionem circunducatur.*
11 *Actiones plures in eodem libello super diuersis rebus, uel negocijs actor unire uel unum in plures diuidere potest, reo non contradicente.*
12 *Impetrari an possint diuersi iudices in pluribus realibus.*
13 *Duplex in agendo coram diuersis in utroque foro condemnatur in expensis,& damnis.*
14 *Officium iudicis oritur quoties committitur aliquid iurisdictionis. Vbi autem obligationi oritur actio.*
15 *Trahi an quis possit coram diuersis super diuersis, ubi sunt plures ordinarij.*
16 *Reus si sit incertus,coram quo iudice compareat,an teneatur comparere.*

VIA NONNVLLI. ¶Ponit septem species fraudis,quarum tres sunt in literis impetrandis, & quatuor sunt in abutendo literis impetratis : pœna uerò communis est,scilicet amissio literarum, & condẽnatio in expensis ſm Gof.uel dic,ꝙ sunt sex uitia,in quibus comprehenduntur eis similia,sic.C.de libe.præte.
1 l.maximum uitium. ¶† Extra no. ꝙ incertitudo, & æ-
2 quocatio uitiat rescriptum papæ. † ¶ In contractibus dic,aut obscura uerba proferuntur à stipulatore, aut à promissore. Primo casu interpretantur contra stipulatorem,ut.l.fideiussorem.ff mandati, de uerb. oblig. l.quoties in stipulatione ambigua.ff.de re.iur. l. semp in stipulatiõi. Secũdo casu dic,ut no.ff.de pac.l.ueterib. & in regula iuris.l.in ambiguis.¶In ultimis uoluntatibus eligitur media uia.ff.de aur.& arg.leg l.qui lancem.uel dic,ut ibi no. dumtamen non recedatur à uirtute uerborum.facit.ff.de uerb.obl.l.quicquid astringendæ 3.responso,& l.qui ex pluribus fundis,eod. tit. & l.Titium,in gl.pen.& finali. ¶Casus.Primò reprehẽduntur illi,qui literas sub nomine proprio impetratas tradunt alij eiusdem nominis utendas. Item qui tali modo recipiunt.Item illi,qui trahunt alios ad iudiciũ, contra quos re uera nullam habent materiam quæstionis.Item,qui ad futura negocia trahunt,quæ non erãt exorta tempore impetrati rescripti.Item illi,qui sup uno negotio trahunt aduersarium ad diuersos iudices.Itẽ illi, qui trahũt reum super pluribus personalibus actionibus coram diuersis iudicibus delegatis,quę sub uno commodius tractarentur. Item reprehẽdiẽ reus,qui eodem tempore trahit actoré ad diuersa loca.Item qui indeterminatè impetrat ad uillam,quę habet commune nomen cum alia,uel alijs uillis, seu locis. Hi omnes propter suam malitiam carere debent commodo literarum, & aduersarijs condemnari in ex
3 pensis competentibus,ac damnis.¶† In tex.ibi, Nomine suo, hic mutabatur corpus, sed non nomen: alibi mutatur corpus,& nomen. ff.ad munici.l.Titio. Alibi mutatur nomen, sed non corpus, ut quando quis est pluris nominis,ut.ff.de condi.indebi.l.fi.in princ puta una uice uocat se Petrum, alia Simonem hæc mutatio si est captiosa,punitur crimine stellionatus:quia deficit titulus criminis,& dolus adest,argu.ff. de pigno.a-
4 ctio.l.j.in fin. ¶† Ibi, Recipiunt, pœna,quæ imponitur traditori,imponitur receptatori, ut.l.j. C.de cupressis ex luco Daph.& quæ imponitur impetranti, impo-
5 nitur utenti.C.de falsis.l.si falsos. ¶† Ibi,Quæstionis, Dicitur quæstio etiam non dubitabilis propositio.C. de trãsa.ubi pactum,quod de facto mouetur.ff.ad Tre. l.Lucius.§. tres hæredes:tamen mentiens punitur, ut hic,& interdum etiam criminaliter,ut si facit imposturam.idest enormem diffamationem,ut.ff. de extraordinarijs criminibus.l.sæcularij.hic contra mendaces.nã omne mendacium enorme punitur crimine stellionatus,si committens petatur criminaliter puniri : sed si ciuiliter,sufficit ciuiliter condemnatio expensarum,& damnorum, ut hic in fin.& insti.de pœna temere litigantium.§.j. ¶Ibi, Trahunt,quia in rescripto,uel in libello non est necesse,quòd exprimatur dies,quo con-
6 tracta est obligatio. † Ibi, Intentabant, non expræsso nomine ea,quæ postea orta erant,de re iud.c. Abbate li.6 propter uerba generalia, sed perperam : quia in rescriptis non ueniunt futura, nisi ueniant iure accrescendi.ff.de inofficio.testa l.qui repudiantis.§.ultimo,uel rei augmento.C.de appel.l.ampliorem. §.fina. Idem in mandato procuratoris ad lites. ff. quod cuiusque uni.no.l.item eorum.§.si decuriones.sed certè procurator potest constitui ad lites futuras. ff. de procu. l.item : secus in actore,quia ibi requiritur decretum.
7 † Hic posset quæri,utrum uerba generalia comprehẽdant futura?nam interdum dicimus quòd sic, ut quando futura sunt appendices præsentium, uel principalium obligationum,ut est pignus,& hypotheca C.quę res pig.obli.possunt.l.fi.Quandoque dicimus non cõtineri,ut no.ff.de condi.& demon.l.non ad ea. ff.manda.l.si tibi mandauero.§ is,cuius bona, nisi sit ademptus status simul cum bonis.ff.de lega.3. l. si deportati seruo. quo casu etiam futura ueniunt, licet possessio futurorum non acquiratur fisco sine apprehensione, ut not. ff. manda. l. cum duobus. §. idem respondit, ubi est optima gloss. Ibi, Super uno negotio, id est una materia uniuersali, generali, uel speciali. ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur.l.j. & 2. C. de iudi. l. nulli. C. si a non competenti iudice.l.si de proprietate. ¶Ibi,Compellatur componere,

uel cedere, not. q nemo compellitur componere, uel cedere, qđ est ɔtra regem Franciæ in causa schismatis. Ibi, Eodem tempore ad diuersa, no. ista uerba simul isti gi. sic. ff. de cust. reo. l. fi. in fi. Ibi, Vel idet erminatè, no. q locus debet exprimi in rescripto & in citatione, & q ubi pluralitas, ibi incertitudo. Ibi, Eum. s. actorem tanquam excommunicatum. Ibi, Repellat, s. reus, qui hoc procurauit. Ibi. Careant. s. per sniam, & ideo bene ualet processus, si non excipiatur secundum Hosti. Ibi, Moderetis, s. arbitrio iudicis, quòd maxime datur iudicibus p pcircunstantias, quæ certa diffinitione cóprehendi non possunt. dicit Arist. primo rhetoricorũ, oportet rectè positas ll. omnia determinare, & quam paucissima committere iudicantibus, id est ea, quæ nõ possunt diffiniri per regulam ff. de iure delibe. l. j. ff. de
8 effracto. & expilato. l. j. §. j. † Ibi, atque damnis, s. quibuscunque nomine. n. damnorum non solum expensæ continentur, sed etiam rerum pretium, si quæ deperditæ sunt, & tamen pretium non continetur nomine expensarum. ff. de condi. & demonst. l. quibus diebus. §. j. ubi est text. singularis, quem Din. dicit non esse alibi.
9 † Deinde not. q rescriptum impetratum à cedente a nõ prodest cessionario: quia rescripta ad lites sunt personalia, & ideò non transeunt ad procuratorem in rem suam, nec cedi possunt per hoc etiam puto, q si unus de societate impetrauit nomine proprio, alter socius non possit experiri ex eo quia non est nominatus in rescripto, argu. contra ff. de libe. lega. l. si is, qui duos. Quæro unà cum gl. quomodo papa poterit prouidere contra primam malitiam? rñdeo per certitudinem demonstrationis. est aũt demonstratio uocalis, literalis, & cõsonans. i. magis apta negocio, ut gl. ponit exemplum de Bononia. ff. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. & si non sufficit unum nomen ponantur plura, usque, quò perueniatur ad pcisam demonstrationem ita q persona sit certa, ut no. insti. de leg. §. si quis in nomine. C. de leg. l. si fortidianum. ff. de reb. dub. l. qui habebat. ¶ Quæro, quomodo potest probari, q nihil habeat quæstionis? rñ. nisi specificet causam, & causatum, præsumitur nihil quæstio-

a ¶ *Cedens iura sua alteri non potest cessionario cedere rescriptum.*

10 nis habere. ff. de excep. doli. l. 2. §. circa, & ỹ tamen citatio interrumperet præscriptionem, nisi sit circunducta per exceptionem. C. de annali exceptione. l. fi. Itẽ si malitia est euidens, ut quia libellus sit manifestè iniustus, uel ineptus, ùt no. Inno. in c. j. de officio uic. ar. in l. j. C. ne quis uela regia. Opponitur, q rescriptum debet trahi ad futura. nam trahitur ad causam reconuentionis nouæ actionis, ut. ff. de procu. l. oim. Sol. illud ideo, quia reconuentio sapit naturam incidentis,
11 seu consequentis. † Quæro, nunquid plures actiones possint poni in eodem libello super diuersis reb. uel neg c js? respondeo sic, si reus non petat diuidi libellos. Idem è contra, nisi reus petat eos uniri, & tendant ad idem. ff. de actio. emp l. non est nouum. ff. fam. erc. l. hæredes §. de hæredibus. Item si actor unã actionem uelit diuidere in plures particulas, reo petente cogit reintegrare ut not. Bar. ff. de uerb. ob. l. scire debemus. facit. ff. commo. l. in commodato, §. fi. ff. depo. l.
12 j. §. si conue. &. ff. de fur. l. qui saccum. † Quæro, quid in pluribus realibus, utrum possint impetrari diuersi iudices? dicit Inn. q sic, sicut cum coram ordinario agi debet in loco, ubi res est: sed certè etiam in loco domicilij agi potest reali. Itẽ in loco originis, ut. C. ubi in rem act. in l. fi. breuiter in reali reus conuenitur ubi quam quilibet possessor, & in quo loco possidet, nec est in potestate rei arctare actorẽ ad locum domicilij uel ad unam dictam prope locum domicilij, cum impetrat. uel dic, q locus domicilij est locus generalis, à quo semper fit computatio dietæ, ut in c. statutum. §. cum autem; de rescrip. lib. 6. Non tamen per hoc sequitur, q. j. illam dietam non possint super diuersis
13 rebus impetrari. † No. q duplex in agendo coram diuersis in utroque foro condemnatur in expensis, & damnis. sed uid etur, quòd debeat amittere non solum ius iudicij, sed ius negocij, ut. C. de asser. tol. l. j. in fin. hoc concedit Pe. & Cy. C. de iud nulli. sed male dicũt, quia speciale est ibi in causa liberali. & dico, q si esset quæstio de libertate ecclesiæ siue possessoria, siue petitoria, haberet locum pœna damni, litis, & causæ per
14 illam notabilem legem. † Quæro, quo iure ueniunt hic damna, & interesse? respondeo officio iudicis: quia quoties committitur aliquid iurisdictioni, officium iudicis oritur: quoties autem obligationi, oritur actio, ut no. Cyn. C. de re permu. l. ex placito, & melius Cyn.
15 Bartol. l. prima. ff. de condi. ex lege. † Quæro nunquid ubi sunt plures ordinarij, possit: quis trahi coram diuersis super diuersis? & dic quòd sic quia ordinarium iudicem. l. dat, nec est ibi aliquod delictum in impetrando, quòd non impetretur, sed a
16 lege concedatur, argu. l. j. C. ubi petan. tu. ¶ † Quærit gloss. si reus est incertus, coram quo iudice compareat, utrum teneatur comparere? & dic q non: quia temeraria est citatio, ut no. ff. de iudi. l. cum, quem temere: nec est in potestate rei eligere locum iudicij, & dicit illa. l. not. ff. de eo, quòd cer. loc. non utique. plurima alia ex glo. tu studiosus perquiras: quia glo. sunt multum notabil es.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo quid sit, & à præscriptione qualiter differat.*
2 *Consuetudo habet diuersas ætates.*
3 *Consuetudo patris famil. facit ad ualidandum indicium uoluntatis: mutatur animi destinatione, & mutata præsumitur ex annali perseuerantia.*
4 *Consuetudo si dictet, quòd filia desponsata a patre non succedat, sed dotari debeat, an sit idem, si pater in testamento nubere iussit aitcui?*
5 *Consuetudo augens, uel minuens x dies ad appellan. ualet.*
6 *Acta tam ciuilia, quàm criminalia an debeant produci ad probandum consuetudinem?*
7 *Consuetudinem quatuor inducunt. s. mores, tempus ratio, & populi consensus.*
8 *Sufficit consuetudinem esse rationabilem ut in quàm plurimis, licet non in singulis.*
9 *Consuetudo domicilij mariti, non uxoris in lucranda dote inspicitur.*
10 *Consuetudo potest dare iurisdictionem arbitris, & alijs priuatis personis.*
11 *Specialis consuetudo, ut liget, quæ requirantur.*
12 *Actuum pluralitas in præscribenda consuetudine requiritur.*
13 *Consuetudo delinquendi probatur per binum actum. animi uerò destinatio per unicam ultimata deliberationis.*
14 *Consuetudo non requirit confirmationem superioris.*
15 *Consuetudo idem potest, quod pactum.*

16 *Consuetudo*

16 *Consuetudo an, eo ipso quòd pœnam imponit, prohibere videatur.*
17 *Consuetudo potest facere, quòd quis puniat delinquentem in terris confœderatis.*
18 *Citare potest quis in alieno territorio, si hoc dictat consuetudo.*
19 *Consuetudine induci potest quòd plenè credatur priuata scriptura discretorum uirorum.*
20 *Consuetudo potest transferre possessionem ipso facto, præsertim interueniente aliquo signo extrinseco.*
21 *Consuetudo dat priuilegium, & declarat, ac extendit factum.*
22 *Consuetudo per vnum actum, sicut non inducitur, ita nec inducta interrumpitur.*
23 *Fundari potest libellus super consuetudine. Super vtroque iudicio.*
24 *Consuetudo, quòd clericus respondeat coram non suo diœcesano, non valet.*
25 *In solutione pensionis fructuum consuetudo attendenda est.*
26 *Consuetudo, quòd pro vno stario frumenti possint solui duo staria alterius bladi, an sit valida?*
27 *Intellectus ad l. quæ extrinsecus ff. de verbo. obliga.*
28 *Consuetudo potest dare licentiam vtendi rebus alicuis, dato tamen precio.*
29 *Consuetudo quandoque dat iurisdictionem realem. quandoque personalem.*
30 *Consuetudo metitur territorio.*
31 *Consuetudo potest imponere pœnam rei licitæ.*
32 *Consuetudo debet seruari in ingressu officij. Item in cibarijs, & vestibus.*
33 *Consuetudo, quòd à Vicario Episcopi ad Episcopum ipsum appelletur, non valet.*
34 *Consuetudo non potest permittere vsurarum prauitatem etiam in vno nummo.*
35 *De prauitate vsuraria ibi cognosci debet, vbi vsura extorta fuerunt.*
36 *Clausula supplentes, & de plenitudine, circa quæ non supplet, nec consuetudo supplet.*
37 *Cessante causa consuetudinis, vel dispensationis expressa in ea ita, quòd sit causa formalis, & non coniecturalis, cessat consuetudo, & dispensatio.*
38 *Electio de consuetudine potest esse penes populum, nec variare potest.*
39 *Vbi agitur ex contractu, inspicitur consuetudo loci contractus. Et idem in maleficijs.*
40 *Iudex appellationis sequitur suas consuetudines in procedendo, sed in decidendo sequitur consuetudinem partium.*
41 *Fraudans gabellam tolerabilem, & legitimè inductam, peccat mortaliter.*

De consuetudine. Rubrica.

1 CONSVETVDO † est ius non scriptũ
rerum experientia comprobatum; & quia
supponitur iustitiæ vsitatæ saltem vulgari
& populari, eius pars debet esse constans
& perpetua voluntas. l. iustitia. ff. de iusti. & iure. quod
habeo, non præscribo: sed eius firmitatem bene præ-
scribo. ff. de captiuis in l. in bello. §. si quis seruum. sic
ciuitas præscribit consuetudinem, firmitatem, consoli
ditatem ciuium. hæc disponit iam dispositum iuris nu
mine. ¶ Consuetudo est præscriptio cuiusdam ciui-
lis, vel moralis obseruantiæ, quæ pro lege habetur: sed
mera præscriptio est alieni vel quasi alieni vsurpatio.
Item consuetudo, quantò naturalior, tantò firmior. sed
mera præscriptio nunquam est amica iuris naturalis,
sed species et opposita. dicit lex, quòd quædam sunt cõ
suetudines naturales, quædam non naturales, vt in c.
1. quæ fuerit prima causa bene. amit. ¶ Sed alibi ius na-
turale & consuetudinarium distinguuntur vt omnino
diuersa. dicas, quod quando inter consuetudinem, & ius
gentium est, vt ita dicam, amicitia naturalis, tunc vo-
catur consuetudo, & quando consuetudo habet aliqđ
principium à iure gentium, verbi gratia dictat consue
tudo, quod agatur ex nudo pacto, vt inst. de act. §. de con-
stituta. ¶ Sunt & aliæ consuetudines, quæ non sunt na-
turales, dum sunt legitimis moribus introductæ, quæ
adeò sunt seruandæ, quod si princeps committat causam
per hæc uerba, Committimus causam de iure & con-
suetudine, & consuetudo est contraria iuri, præualet
consuetudo, vt. j. de eo, qui mit. in posses. c. si aduersa-
2 rius. ¶ † Consuetudo habet diuersas ætates, sicut om-
ne, quod regitur tempore. nam dum incipit, est infans:
dum adolescit, est adolescens; & est sui uigoris, quũ est
vir sol ditate uigoris: sed consuetudo fatua nunquam
3 efficitur uigorosa. † ¶ Consuetudo patrisfamilias ua-
let ad ualidandum iudicium uoluntatis. ff. de ali. leg.
l. Mella. §. 1. ff. de aur. & ar. le. l. pediculis. §. argento. &
dictim mutari potest sola animi destinatione, quæ p-
sumitur, si anno est perseueratum. d. l. Mella, quæ non
est alibi. ¶ Nunquid est irrationabilis consuetudo, quod
uir teneatur dotare uxorem? respõdeo sic. nam & hoc
pactum ratione caret. ff. de uerbo. oblig. l. si ita stipu-
4 latus fuero te sisti. §. si tibi nupsero. dic, ut ibi. † Dictat
consuetudo, quod filia desponsata à patre non succedat,
sed dotari debeat, nunquid idem, si in testamento pa-
ter nubere iussit alicui? respõdeo idem. ff. de ritu nup.
l. nõ est, de admi tu. l. cum plures. §. pe. quia deliberãs,
mandare ualens, efficere uidetur. Valet consuetudo,
quæ est in Tuscia, quod in electionibus non uocentur ab-
sentes, ut no. j. eo. c. si. per Ber. quia non est contra ius
5 naturale. † ¶ Valet consuetudo, quæ naturaliter pro-
rogat, uel minuit. 10. dies ad appellandum, ut no. C. si
contra ius, uel uti. pub. l. 2. quia illud iuris arbitrio, nõ
necessariò est statutum. ¶ Sed si est datus terminus ad
probandum consuetudinem, quia iste terminus est in-
terlocutoria, quæ quò ad hoc transit in rem iudica-
tam, id est in necessitatem parendi, ideò post termi-
num, non ualet probatio, nisi sit appellatum, ut ele-
ganter no. Arch. 13. q. 2. c. 1. uel aduersarij patientia
6 roborata. ¶ † Quæro, nunquid ad probandum con-
suetudinem debeant produci acta tam ciuilia, quàm
criminalia? Respondeo sic, quia iudex est communis,
sicut iustitia: quia est publica persona, & non tendit
ad dextram uel sinistram. nam cum sit medius, debet
æqualiter distare, uel non distare à qualitatibus ex-
tremorum. rationes etiam, id est, computum debet e-
di: quia una ratio instruit aliam, & debet conside-
rari, quomodo titulus libri rationum sit intitulatus,
utrum quasi multa gesturus, uel unum tantum: quia
debet inspici quo animo, ut. C. de neg. gest. l. tutori. ra-
tiones igitur, id est computa ex collatione computo-
rum constant; & ideò communia sunt, si facta sunt de
communi mandato, uel consensu expresso, uel tacito,
uel de consuetudine: quia consuetudo habetur pro
pacto, ut. l. quæritur. §. si uenditio. ff. de ædil. edic. & C.
locati. l. licet, secundum Iac. Bu. qui ita no. C. de eden.
7 in l. 1. in lec. ¶ † No. quòd quatuor sunt, quæ inducunt
consuetudinem scilicet mores, tempus, ratio, & con-
sensus

sensus populi. Prima patet insti.de iure naturali §.ex non scripto. ¶ Secundum, s.tempus patet.ff.de legi.l. de quibus,&.l.diuturna,&.C.eod.in rubr.& sic dat publicum ius priuatis personis. ¶ Tertium.s.ratio, patet ff.de leg.l.quod non ratione. ¶ Quartum est consensus populi.nam sicut se habet consensus expressus in statuto,ita se habet tacitus in consuetudine,ut d.l.de quibus.§.si ¶Sed considera,quòd sicut expressus consensus non sufficit, nisi interueniat cum solemnitate & forma requisitis, & deliberatione prudentium,ita nec tacitus,nisi sit firmatus consilio,& tépore. ¶ Item quia sicut statutum irrationabile non est propriè statutum, sed ius iniquum, ut.l.j.ff.quod quisque iur. Ita consuetudo, nisi sit rationabilis, non est propriè
8 consuetudo. † sufficit ergo, quòd consuetudo sit rationabilis,ut in quàmplurimis, licet non in singulis: quia in legibus, & consuetudinibus inspicimus genera singulorum, non singula generum, ut.ff.de legi.l. nam ad ea. & ideò etiam quàmdiu rata seruari debet: quia non est licitum de ratione legis contra text. eius disputari,ut.ff.qui & à quib.l.prospexit, &.ff.de leg.l. non omnium.Et no.quòd in istis quatuor reperiuntur quatuor causæ,duæ substantiales.s.tacitus consensus, & mores.& aliæ duæ, quæ sunt causæ immediatæ consuetudinis, quæ non requiruntur ad esse eius ut ratio non requiritur ad esse,sed ad bene esse. Item tempus nõ requiritur per se, sed propter eliciendum tacitum consensum: quia probatur ex longa deliberatione populi,de qua si constaret aliter,quàm ex longo temporis tractu, bene ualeret consuetudo secundum Iacob. but. ¶Alij dicunt,& melius,quòd tempus est de substãtia consuetudinis,sicut est de substãtia præscriptionis: quia lex statuit, quòd mores debent esse diuturni; & hoc est uerius; & ideò mille actus non inducunt consuetudinem, nisi longitudine temporis confirmetur.
9 ¶ † De consuetudine dotis lucrandæ, quòd inspicitur consuetudo domicilij mariti,non vxoris,quia dignior est vir,quàm uxor: quia quod transfertur à loco,non remanet in illo loco. & de consuetudine nascitur hinc inde contractus, & obligatio.ff.communia prædio.l.si uenditor.§.constat.s.quando extrema sunt paria; no. Arch.xij.dist illud.& infrà,de sponsa.cap.j.in nouella.
10 ¶ † Consuetudo potest dare iurisdictionem arbitris & alijs priuatis personis.C.de diuer. offi. lib. xij.l.ui-
11 ros;& sic dat publicum ius priuatis personis.† Consuetudo tamẽ specialis requirit tacitum consensum eius, qui ex ea obligatur,de uer.sig c.abbate, per Innocen. ¶ Oportet etiam, quòd obligandus sit subditus, uel res ipsa iurisdictioni subiaceat, ut no.Innoc. infrà,de
12 so.comp.c.postulasti. † quòd in præscribenda consuetudine requiritur actuum pluralitas, & popularis actuum possessio,quæ potest probari etiam per unicam
13 sententiam,ut no.Arch.viij.di.frustra.¶ † Consuetudo delinquendi probatur per binum actum: sed animi destinatio inducitur etiam per unicum actum ultimatæ deliberationis.ff.de ali. leg.l.Mella.§.j. Consuetudo potest remittere necessitatem offerendi libellum, uel litis contestandæ,& quemlibet iudiciarium ordinem infrà, de libelli obl.c.j.per Inn.iudex debet sequi consuetudinem loci,ubi sunt ambæ partes, uel saltem disponens.C.de test.l.si infrà de test.c.Raynutius,per Inn.¶ Consuetudo est causa determinans & efficiens; & ideo debet habere quæ possunt efficere in materia subiacente.i. concursum quatuor causarum, excepta causa:quia non oportet inuestigare causam in his,quę non possunt ratione persuaderi.ff.de leg. nõ omnium.
14 ¶ † Consuetudo non requirit confirmationem superioris: quia confirmatur legitimi temporis cursu.C. de ædifi.priua.l.an in totum. Et not.quòd lex cum de in rem uerso.ff.de usur. nõ loquitur in consuetudine, sed in præsumptione:sic.C.de apo. publi.l.quicunque, lib.x. & ideo potest probari contrarium. & ibi etiam not. quòd tempus ad tempus trahitur. ¶ Item præsumptio non inducit obligationem: sed consuetudo sic. unde sufficit allegare consuetudinem sine titulo: quia ex ea nascitur immediatè actio,de offi.ordi.c.dilectus,per Innocen.¶Consuetudines maiorum episcopus mutare non potest.xcj.dist. Eleuterius,per Archi.
15 ¶ † Consuetudo idem potest,quod pactum, unde potest naturalem obligationem inducere, & tollere, si hoc dictat tenor consuetudinis, ut not.in.l.j.C.de de-
16 cre. decu. lib. x.&.ff.de re.iur.l.nec ex prætorio † eo ipso,quòd consuetudo imponit pœnam,prohibere uidetur,si illud non inuenitur aliàs permissum, ut.ff.de reg.iur.l.nullus uidetur. sed si est aliàs permissum,nõ uidetur prohibitum, not.ff. de diuor.l.quod ait lex. ¶Alia est uirtus legis in puniendo, alia in prohiben-
17 do,ut. ff.de legib.l.legis virtus. ¶ † Consuetudo potest facere, quòd quis puniat delinquentem in terris confœderatis.ff.de captiuis.l.non dubito. uel ubi fœdus inducebat quandam subiectionem, quia non erat fœdus de pari. nam tunc par in parem non haberet iurisdictionem.ff.de manu.l.apud eum.nam & asinus in-
18 tumescit,ut.ff.de acquir. poss.l.j §.ueteres. ¶ † Potest quis citare in alieno territorio,si hoc dictat consuetudo.l.iij.§.fi.de testi. aliter non potest citare: quia
19 nec uicino fumum immittere. ¶ †Consuetudo potest inducere, quòd credatur ad plenum priuatæ scripturæ uirorum discretorum, licet non possit creare tabelliones generales, infra de fide instru. cum. P.ta-
20 bellio, per Innoc.¶ † Consuetudo [a] potest transferre possessionem ipso facto præsertim interueniente aliquo signo extrinseco,ut inuestitura tali quali.i. impropria,ut infrà eo. c.ex parte,& melius in.c.ex literis.& talis possessio ficta non impedit beneficium legis edicto, quod datur hæredi scripto, ar.illius l.notabilis, quæ est.ff.ad Treb.l.apud Iuli §.j & facit quòd ueritas & fictio circa idem bene concurrunt, & qui est tutus fictione,potest ueritatem implorare, non è contra, ut ibi not.

a *¶ Consuetudo potest transferre possessionem ipso facto; quod not. vide ad istud dictum scripta pulchra per Barba. in consilio 58.2.lib.*

21 ¶†Consuetudo dat priuilegium, de iudi.c.nouit,per Inno.Item declarat & extendit factum,ut.C loca.l li-
22 cet, per Cyn.† sicut consuetudo non inducitur per unum actum, ita nec interrumpitur iam inducta, ut no.ff.de reg. iur.l.nemo.§. temporalis: quia nondum est consuetudo fundata; ideò non potest tollere con-
23 suetudinẽ iam radicatã.† Super consuetudine põt sum dari libellus,de off.or.c.dilectus, p Inn.tam super petitorio,quàm super possessorio, de causa pos.c.cũ ecclesia,per Inn.¶Consuetudo nõ tollitur per rescriptũ principis, nisi de ea,uel de eius irrationabili motiuo
24 fiet mentio,ut no.Arch.xj.di.in his † Consuetudo nõ ualet,quòd clericus respondeat coram non suo diœcę. xj.dist. consuetudines, per Arch. quia clericus quò ad ius fori non est sui iuris;& idẽ corã quocunq; iudice non suo,ut no.Inn.infra de so.cõp.c.postulasti.& adde
25 quod dixi suprà,de const.in rub.¶† Cõsuetudo debet atten-

attendi in solutione pensionis, & fructuũ. C. de agrico.
27 & censi. l. domini prædiorum, li. 11. † Item ualebit cõsuetudo, ꝙ pro uno stario frumenti possint solui duo staria alterius bladi; & tamen obligatio dicitur certa, quia facultas solutionis non inducit incertitudinem obligationis. ff. de solu. l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle. scias, ꝙ quædam recipiunt functionem per naturam. i. per artificium naturale in eadem materia, ut ꝙ soluantur duo argẽtei parui pro uno argẽteo grosso. quædam per usum populi, ut ꝙ soluantur xx. solidi imperialium pro uno aureo, & tunc ad interrogationem aurei si fiat responsio & promissio uiginti solidorum tenet stipulatio informata consuetudine & aptitudine conuertendi inuicem. ità intelligitur. ff. de uerborum oblig. l. quæ extrinsecus. ¶ Quædam sunt res omnimodo diuersæ, ut frumentum, & aliud bladum; & tunc unũ
28 pro alio non potest solui nisi ex consuetudine. † Item potest consuetudo dare licẽtiam utendi rebus alienis, dato tamen precio, uerbi gratia pro lignis, & lapicidi-
29 nis. ff. communia prædio. l. uenditor. §. si constat. † Consuetudo quandoque dat iurisdictionem realem, ut quãdo dat eam territorio. nam territorium sonat iurisdictionem: quia est eius continens, & iurisdictio est contentum officium eius, ut C. ubi & apud quem l. fi. quandoque dat iurisdictionem personalem, sicut priuilegiũ concessum communitati super eo, quod non est de iure communitatis, quæ non adhæret territorio, ut no. Dy. ff. de acquir. re. do. l. ergo. ¶ Consuetudo debet attendi super reuocationibus emphyteuticis, uel libellariis, ut no. in l. 1. in fin. de aqua quot. & æsti. ff. ubi est bona glo. ¶ Consuetudo debet attendi in his, quæ dantur pro ingressu militiæ, uel dignitatis, ut ff. de leg. 3. §. alumno.
30 l. his uerbis. ¶ † Consuetudo metitur territorio, ut C. de fundis patri. l. quicunque castrorum, lib. 11. Tabelliones debent seruare formularia consueta, ut tangit glo. C. de sacrosanct. eccles. l. iubemus nulli. §. fi. ¶ Consuetudo magis attenditur, quàm uerborum mera significatio, id est magistralis expositio. ff. de lega. 3. bono-
31 rum. §. quod tamen Cassius. ¶ † Consuetudo potest imponere pœnam *rei licitæ*, ut matrimonio, si ex eo sequatur illicitum, puta seminatur discordãtia, & tumultus in ciuitate c. statutum, de hæret. lib. 6. & est expres-
32 sum in l. liberum, in princ. ff. de ritu nup. ¶ † Consuetudo debet seruari in ingressu officij. ff. de offic. procon. nec quicquam. §. obseruabunt. Item in cibariis, & uesti-
33 mentis, ut supra dixi de consti. c. cum omnes. † Non ualet consuetudo, ꝙ appellatur a uicario ad episcopum: sed uidetur, quòd imò intelligatur appellatum ad superiorem, sicut quando appellatur ad parem. ff. de appel. l. 3. ¶ Sed certè isti non sunt pares, sed unum & idem tribunal, & iste est quartus casus iure ueteri non determinatus, tres enim erant casus, scilicet quando ad superiorem, quando ad inferiorem, & quando ad parem, & iste est quartus, quando ad neutrum istorum, sed eũdem. ¶ Consuetudo recipit extensionem & restrictionẽ
34 quatuor de causis, ut no. Archid. 44. dist. c. 1. ¶ † Consuetudo non potest permittere usurarum prauitatem etiam in uno numo: quia esset permutare naturalem usum pecuniæ in quendam abusum, & extorsionem, & quia mutuare ad usuras est pessimum exemplum, & est
35 ars deuorans pauperes 47. dis. sicut hi. † de hac prauitate debet cognosci in loco, ubi fuerunt usuræ extortæ 47. dist. de Petro, per Arch. non est negociatio fœnori accipere, sed dare fœnori. sic. ff. de institoria l. in eum,
36 ubi de hoc. ¶ † Clausula, supplẽtes, & de plenitudine, supplet circa solẽnitatem, non circa illegitimationẽ uel naturalem defectum 56. dist. Cænomanensem, per Arch. ergo nec consuetudo. ff. de testa. mili. l. 1. per Iac.
37 de Are. † Cessante causa consuetudinis, uel dispensationis expressa in ea, ità, ꝙ sit causa formalis, & non coniecturalis, cessat consuetudo, & dispensatio, si causa, seu ratio est de tenore statuti: aliàs non, nisi esset dispensatum causa necessitatis 50. distin. neophytus, per Archid. argumen. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. dulcissimis
38 ¶ † De consuetudine potest esse electio penès populum, nec uariare potest 61. distinct. studij, per Archi. Si ex consuetudine quis potest postulare, potest etiam eligere 63. dist. nosse, per Bern. hoc ius est præscripti-
39 bile, ut 71. dist. cap. hortamur, per Archid. † Vbi agitur ex contractu, inspicitur consuetudo loci contractus, etiam si contrahentes ignorent: quia consentiunt, & implicitè in consuetudine ipsius loci. ¶ Idem in maleficiis iure gentium prohibitis: sed ubi de iure ciuili non esset maleficium, sed esset casus permissus, excusat probabilis & communis ignorantia consuetudinis,
40 ut not. Spe. de consti. in fi. & hic per Innocen. ¶ † Iudex appellationis sequitur suas consuetudines in procedendo: sed in decidendo sequitur consuetudinem partium: quia iam determinauerunt istum casum secundum Innocen. Adde, quòd ubi non proponitur actio, sed secundum morem loci imploratur officium iudicis, etiam in decisoriis inspicitur locus iudicij: quia statuta alterius loci non includunt iudici. quandoque sola iurisdictio concludit ei, ut singulariter not. in l. 2.
41 ff. de eo, quod certo loco, † dicit Innoc. quòd ille, qui facit in fraudem consuetudinis, peccat mortaliter, & sic fraudantes gabellas tollerabiles peccant mortaliter presertim, quando sibiipsimet ciues imponunt eas. Adde, quòd ex hoc patet, quòd non est licitum fraudare gabellas per consuetudinẽ legitimè introductas.

ONSVETVDINES.[a] ¶ Consuetudines, quę ecclesiis grauamen inducunt, nõ ualet. hoc dicit intellige de grauamine, quod est contra libertatem ecclesiæ, id est contra priuilegia, uel immunitates ecclesiasticas. Item nec contra clericos, quando redduntur timidiores, & aduersarij audaciores. ff. quarum rerum actio non datur l. 1. §. quæ onerandæ, per Bart. de hoc dic, ut dixi auẽ. cassa & irrita, in lectura sua. Bal.

a ¶ *Circa istud cap. 1. aduerte, quia licet consuetudo onerosa ecclesiæ non ualeat; tamen ualeret priuilegium eiusdem effectus c. si propter, de rescrip. in 6. c. 4. 2. de pœn. & remis. in 6. cum glo. do Felin. in cap. accedens, de præscri. & ideò hic fallit illa regula, qua habetur, quod quicquid est quasibile per cõsuetudinem, quam regulam latè examinat Felin. ibi, Parens.*

SVMMARIVM.

1 *Sensus principaliores & necessarij in testibus sunt uisus, & auditus, & quicquid per eos sensus probatur, affirmatiuè probari dicitur, licet negatiuè proponatur.*
2 *Modicum signum signatũ est euidens argumentum.*
3 *Possessio totius fundi uirtute consuetudinis transfertur per modicum terra, etiam à fundo separata.*
4 *Inuestitura quid conferat.*
5 *Instrumenti traditione fit cessio iurium incorporalium, interdum etiam liberatio inducitur.*
6 *Ex duobus eiusdẽ nominis is præsumitur creditor, qui pos-*

ſdet inſtrumentum, diuerſi autem nominis inſtrumentum tenens præſumitur procurator deſcriptis in inſtrumento, quare ut procurator admittetur cum cautio. de rato.

7 *Eccleſia an acquirat poſſeſsionem ſine aliqua traditione?*

8 *Poſſeſsionis transferendæ multi ſunt modi.*

9 *Poſſeſsio poteſt tradi in ultima uoluntate.*

10 *Duorum ſpecialium concurſus ob ſalutem animæ interdum admittitur.*

11 *Donatio an poſsit in teſtamento adiici ad maiorẽ firmitatẽ.*

12 *Futura poſſunt uendi, & donari.*

13 *Conſuetudo, quòd teſtamentum factum cum authoritate epiſcopi ad pias cauſas non poſsit reuocari, an ualeat?*

14 *Conſuetudo, quòd clerici poſsint recipere ſine ſolennitate, an ualeat?*

X LITERIS. ¶Valet conſuetudo, per quam poſſeſſiones in eccleſiam & alia pia loca transferuntur per ſignum inueſtituræ ſine ſolennitate legali; ſicut arrha eſt argumentum tituli, ſic inueſtitura eſt argumentum poſſeſſionis traditæ animo & deſtinatione tradentis, & recipientis. Conſuetudo dat poſſeſſionem. h.d. etiam per actum improprium, ut per traditionem ſigilli, uel alterius rei. ¶Caſus. Erat conſuetudo, quòd ſi quis in bona ualetudine inter uiuos, uel in ultima uoluntate pro ſuorum remedio peccatorũ ponebat in manu ſacerdotis, uel ſuper altare ſub teſtimonio uidentium & audiẽtium modicum terræ animo donandi illam terram, talis donatio ualeret ſine alia ſolennitate, papa dicit, quòd hæc conſuetudo eſt uenerabilis & ſeruanda, & quòd hoc ſignum, quod ſcotatio dicitur, non ſolum donationis, ſed etiam traditæ poſſeſſionis eſt euidens argumentũ.

1 †Ibi, Videntium & audientiũ. Iſti ſunt duo ſenſus principaliores neceſſarii in teſtibus, & quicquid probatur per uiſum, & auditum, dicitur affirmatiuè probari, & ſi negatiuè proponatur; ut fama, quòd non ſim culpabilis, probatur; quia ita populus dicit & prædicat. & ſic omnis probatio fit per affirmatiuũ ſenſum. i. auditũ, idque quod probatur, licet ſit negatiuũ, tñ modus probãdi eſt aſſertiuus; quod eſt no. & ideò plures teſtes pferuntur 2. q. 4. omnibus, per Arch omne, quod directò cadit in ſenſum, eſt affirmatiuũ quò ad teſtẽ licet ſit negatiuũ quò ad partes. uide 8. q. 3. Artaldus, per Arc. & oẽ, quod teſtis dicit, ad ſẽſũ[a] referendum eſt, & de quò non eſt ſenſus, non eſt teſtimoniũ: quia teſtimonium non tranſcendit ſenſum. ff. de teſtam. l. qui teſtõ. §. fi. & ideò de miraculis nullũ propriè eſt teſtimoniũ. ¶Not. quòd per modicum ſignũ transfertur magnum ſignatũ

2 †Item no. quòd modicum ſignum ſignati euidens eſt argm: nã ſtare poſſum in duobus locis diſtantibus ſimul, in uno corporaliter, in alio per uiſum. Illud, quod deciditur ab aliquo, ſapit naturam concreti, ut gleba fundi, ut

3 hic. ¶†Not. quòd per modicum terræ transfertur poſſeſſio totius fundi, quamuis ſit ſeparata à ſolo, & hoc facit conſuetudo: alioquin per inueſtituram abuſiuam non tranſit poſſeſſio, ut in c. quæ ſit inueſtitura, colla. x. & no. per Dy. in c. i. de reg. iu. li. 6. Dicit tñ Inn. quòd per inueſtituram uel concessa licentia poſſidẽdi ſine alia inductione ita, quòd ſua authoritate pòt commodè poſſeſſionẽ acquirere.

a *¶Nunquid autem in a re perceptibili per ſenſum uiſus, & auditus ſufficiat teſtem deponere per ſenſum uiſus tantum, uide ſcripta hic in recollectis dom. And. Po. Nunquid autem ſufficiat deponere per ſenſum auditus tantum, uide pulcherrimè, cumulata per Alex. in l. quod meo. § ſi uenditorem. ff de acq. poſſ. & omnino adde hic.*

4 ¶†Porrò quid conferat inueſtitura, no. Arch. 63. diſt. Adrianus.

5 †Nos habemus, quòd per traditionem inſtri fit inueſtitura. i. ceſſio iuriũ incorporalium, ut C. de don. l. j. & ſic quòd poſſidet inſtrm, uidetur ipſum ius incorporale poſſidere: & interdũ traditio inſtrumenti principalis ſignum eſt liberationis & euidẽs argm libertatis, ut ff. de proba. l. ſi chirographũ, & plenè no. per Arch. 76. diſt. nunc, & hic per Ber.

6 †& ſi ſunt duo eiuſdẽ nominis, & unus poſſideat inſtrm, ille pſumitur creditor: quia pſumitur pro poſſeſſore: ſed ſi eſſet alterius nominis, præſumeretur illius procurator; & ex tali præſumptione admitteretur ad agendum nomine illius procu. cum cautione de rato, ut C. de pac. conuentis l. fi. quæ lex eſt no. adhoc.

7 ¶†Quæro, nunquid eccleſia acquirat poſſeſſionem ſine aliqua[b] traditione? Reſpon. quòd non. quia nec fiſcus, no. C. de ſac. ſan. eccl. l. fi. ff. de publi. l. commiſſa. ff. pro ſocio l. cũ duobus §. idẽ reſpõdit: quia poſſeſſio nõ ſolum animi, ſed facti eſt, ut l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſtõ liber eſſe iuſſus fuerit. l. ſciendũ. ff. ex q. cau. mai.

8 ¶†Not. multos modos transferendæ poſſeſſionis, de quibus hẽs hic in gl. no. & adde quod no. 76. diſt. §. non uidetur, & j. ut lite pendẽte c. eccleſia, in fin ultimæ glo. 16. q. 1. moderamine.

b *¶Vide mod in l. traditionibus. C. de pac. & in l. quoties. C. de rei uindi. dum diſputãt illum paſſum, nunquid diſpoſit. in illius l. quoties, procedat in eccleſia, ibi uide all. plenè.*

9 ¶†No in tex. quòd poſſeſſio pòt tradi in ultima uoluntate, ſic. ff. de le. 3. l. Lucius, la prima: & tñ ſi facta eſt cauſa mortis ità, quòd mors fuerit cauſa ultima finalis, pòt reuocari; non tñ omne, quod fit in articulo mortis. ff. de teſt. l. hæredes palàm. §. fi. in glo. ff de do. cau. mor. l. Seia.

10 †Item no. hic duo ſpecialia cõcurrere. l. fictum titulũ donationis nudo & tacito pacto, & fictam traditionẽ, & tñ transfertur dñium, & poſſeſſio propter ſalutẽ[c] animæ, quod eſt no. dignũ. uide. ff. de acq. poſ. l. ſi aliquã rẽ, per Bar.

11 †Ergo ex eodem fonte pòt utrunque ſimul procedere, ſed ex diuerſo nõ pòt in teſtõ adiici donatio ad maiorẽ firmitatẽ, v. g. purè dicendo, lego & dono talẽ rẽ. certè illa eſt donatio cauſa mortis. i. legando dono. ſed cõditionaliter dicẽdo, lego, & ſi reuocauero, dono inter uiuos, & ſic incipiendo à legato, & terminando ad cõtractum ſub impoſſibili conditione cõtractus non ualet: quia factus eſt expreſſa fraude, ſ. contra libertatẽ teſtandi, ut no. C. de tranſ. l. cum dona. ff. pro ſocio l. cum duobus. §. idẽ reſpõdit, & ubi abundatior[d] cautela, ibi euidentior eſt fraus. ff. de proba. l. qui teſtamentum, & not. l. vj. de cond. inſt.

c *¶Ob ſalutem animæ transfertur dominium, & poſſeſsio, licet non concurrat uera & realis traditio. & ex iſto not. Bal. ego infero unam limitationem ad illã regulam, quæ habetur, quod duæ fictiones non poſſunt concurrere circa idem l. 1. cum ſi. C. de do. promi ut non procedat fauore animæ, ut uult hic Bal. quod no.*

d *¶Vbi adeſt abundantior cautela, ibi euidentior eſt fraus.*

12 ¶†Principaliter autẽ poſſunt futura uendi & donari C. quæ res pig. oblig. poſſunt. l. fi. C. de pac. l. fi. in gl. & no. ff. de teſta. l. hæredes palàm, & per gl. & Dy.

13 ¶†An ualeat conſuetudo, quòd teſtamentũ factũ cum authoritate epi ad pias cauſas, non poſſit reuocari? & uidetur quòd non C. de teſta. l. omnium, in uerbo, ſi ultimum comprobat. ad idẽ C. de pac. l. fi. ubi in pacto futuræ ſucceſſionis requiritur

tur perseuerantia usque ad mortem. ¶ Item ista consuetudo est contra bonos mores ciuitatis nostræ, id est Romanæ, ergo non ualet.ff.de verb.oblig.l.stipulatio hoc modo. ¶ Item est contra naturam substantialem vltimæ uoluntatis; quæ debet esse vltima & libera. Est enim ultimum, post quod non sequitur aliud. Item ad hoc infra de celebratione missarum. c.cum Marthe. Item non hoc potest facere testator, ne lex licen tiæ, & iuris forma abeat locum in suo testamento.ff.de leg.j.l.nemo potest. Item hæres, qui niti tur contra voluntatem defuncti venire, est indignus. ff.de his, quæ in testamento delentur.l.proxi.ff.de adi men. lega.l.ex parte. Et si testator apponeret hanc clausulam, si non ualet, uel non ualebit &c. intelligitur loqui ab intestato, non si nouum faciat testamentum perfectum uoluntate & solennitate.ff.de lega.ij. l. Lucius.§.filiam. ¶ Item non operatur, quando testamentum habet in se iniquitatem expressam, ut quia exhæredat filios sine causa.ff.de inoff.testa.l.Titia. In contrarium facit.ff.de dona.causa mor.l.accedit, per similitudinem, imò per propriam speciem, tam contractuum, quàm ultimæ uoluntatis, ut not. in.l.ij.in princ.& ibi gloss.ff.de do.præleg.quod apparet: quia ex ea oritur condictio ob causam, & sic ex ea surgit tacite contractus innominatus ff.de don. causa mort.l. senatus.§.nec dubitauerunt Cassiani. ¶ Item non tenet iuramentum, quia captiosum. Item quia contra ius publicum.ff.de leg.j.l.si qu s inquilinos.§.fi.nam testamenti factio publici iuris est. apparet ergo, quòd quamquàm testamentum potest mutari, & si quis propterea dicat quòd transit in contractum, habet dicere, quòd contrahens habet actionem ex eo contractu contra hæredem, & non possit sibi ipsi ius dicere. facit quod not.C.qui testamen.face.pos.l.senium §.fi.ff.cómunia præd.l.receptum. ¶ Item contractus, qui subrogatur loco testamenti inualidi, est inualidus. Vnde illa clausula, si non ualet iure testamenti, ualet iure contractus, est inualida, si testamentum est inutile per reuocationem testamenti: secus, si defectu solennitatis, & ratio differentię patet ex prædictis. In text.ibi, Ecclesijs, appellatio ecclesiarum monasteria includit.
14 liiij.dist.§.ad hoc authoritas. ¶ † Not.quòd bene valet consuetudo, quòd clerici possunt recipere sine solennitate; sed non ualet è contra, quòd possint obligare se, vel alienare sine solennitate, ut not. Archid. xvij.q.iiij.in uenditionibus, loquor de solennitate inuenta à iure canonico, non à iure ciuili tantum, ut nota.C.de sacrosan.eccle.l.hoc ius porrectum.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, quòd in causis ecclesiasticis dictum populi habeatur pro sententia, non valet.*

1 AD NOSTRAM.† Non valet consuetudo, quòd in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia habeatur, casus patet, Ibi, sapientibus & insipientibus.not. arg.cótra arengas populorum. ¶ Ibi Vel aliquis, not.idē esse oēs, & unus pro omnibus ipsis consentientibus. ¶ Ibi, A non suo iudice, not. quòd populus non est iudex competens in causis ecclesiasticis. Idem in ciuilibus secundum Inn.quod est no. Ibi, Constiterit, not.quòd iudex non debet ferre sententiam, nisi ei constet de processu, & meritis causæ.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis prætextu presbiteri non possunt chrismare. potest tamen Papa de plenitudine potestatis id eis committere.*

1 QVANTO.† Prætextu cósuetudinis presbyteri infantes chrismare non possunt. unde apparet, quòd chrismare non est iurisdictionis, sed & maius ea. forte quia chrisma est articulus fidei, vel quia præcise est ordinis episcopalis: Papa tamen de plenitudine potestatis posset hoc committere simplici sacerdoti secundum Ber. de absoluta potentia, hic Innoc. ¶ Error communis nihil operatur. hoc dicit in summa. ¶ Casus istius capituli est facilis, & text. pulcher. quod fit, & fieri non potest, est sicut chimera & fumus, non realitas. C. de dedititia libertate tollenda, & hic.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum si positum sit, & demū ad tempus suspensum; an interim possit appellari?*
2 *Accusare potest quilibet de violatione interdicti.*
3 *Parte non citata iudex potest interloqui vbi quæstio est de iure.*
Item potest facere quæ veniunt ex mero officio, & proprio motu.
Item potest recipere informationem de notorio, & fama.
4 *Testis deponens de publica voce & fama si interrogatus de causa scientiæ dicit, quòd publice dicitur, an probet.*

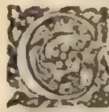

CVM INTER VOS. Non valet consuetudo, per quam uiolatur sententia interdicti. ¶ Casus. quidam uiolabant interdictum prætextu consuetudinis, ac etiam quia exempti: papa reprobat consuetudinem, & præsumptionem uiolantium. & est arg. quòd episcopus potest punire exemptos non seruantes interdictum. ad hoc infra, de priuileg. episcoporum, in no-
1 uella. † disputat hic Innoc. si est positum interdictum, demum est ad tempus suspensum, utrum interim possit appellari? & determinat, quòd non quia licet sit suspensum quò ad actum exercitij, tamen non est eradicatum. nam aliud est cessare, aliud abrumpere, ut not.ff.de uerb. oblig. l.ij.§.j.&.l.inter stipulantem.§. sacram. Licet enim interim dormiat, tamen retinet, spiritum vitæ, & ideo elapso termino suspensionis nō suscitatur, sed excitatur ad actum suum ff.de peculio.l.peculium. §. si hæres, &.ff.de pact.l.si unus. §.j. Quare uiolantes istud interdictum tempore suæ efficaciæ efficerentur irregulares. hæc quæstio fuit de facto Bononiæ. dicit hic Ber. quòd contra obedientiam non præscribitur.l.à subdito: quia non debet esse sine capite: sed vnus episcopus bene posset præscribere
2 subditos alterius. ¶ † Dicit Innoc. quòd quilibet po-
3 test accusare de uiolatione interdicti. ¶ † Dicit Inno. quòd ubi est quæstio de iure, puta an teneat statutum, uel consuetudo, iudex potest interloqui super hoc parte non citata, quod est not.dignum. ¶ Idem tenet Dy. ff.de sta. homi.l. Arctusa. ¶ Dicit Archid. quòd ubi iudex facit aliquid ex mero officio, & proprio motu, non est necessaria partis præsentia, prima quæstio. vij. quoties cordis oculus, per Archid. ¶ Item de notorio & fama iudex recipit informationem in camera sua,

sua,nemine citato, ut not. Archid.xj.q6.3.eorum, & Innocen.qui matri. accusare possunt. c. cum in tua.

4 ¶ † Si testis dicit, quòd est publica uox & fama, interrogatus de causa scientiæ dicit, quia publicè dicitur, non probat: quia non debet idem esse ratio, quod dictum: sed debet aliquid addere, quia audiuit publicè dici.sed certè hoc secundum Dyn. tacitè intelligitur, ut no.Cy.in.l.si quis, ad Mace.in addi.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudines si sint diversæ, seruabitur rationabilior alij dignitati non præiudicans.*
2 *Consuetudo assignat tribunalia, & principalem sedem in prouincia.*
3 *Ex consuetudine faciendi præsumitur mandatum.*
4 *Papa non concedit literas cum alieno præiudicio.*
5 *Altare vnum non debet discooperiri, vt aliud cooperiatur.*
6 *Aqua, si vni tantum molendino sufficiat, quomodo duci debeat.*
7 *Priuilegium vnius non debet alterius tollere ius, aut naturalem facultatem impedire.*
8 *Dignitas est excellentior gradus inuidiam, & scandalum inter coæquales inducens.*
9 *Priuilegium Papæ super actu, quem Episcopus, capituli consensu accedente, poterat de iure expedire, operatur, vt exinde consensu capituli non indigeat.*
10 *Episcopis non videntur concessa insolita à iure generali, siue communi.*
11 *Casus dicitur quicquid rarò diuina, vel humana vi accidit.*
12 *Statuta an possint fieri circa futuram dignitatem.*

VM OLIM. ¶ In attribuendis officijs nouæ dignitatis seruabitur consuetudo vicinarum similium dignitatum, † & si
1 diuersæ sunt consuetudines, seruabitur rationabilior alij dignitati non præiudicans. h. d. ¶ No.quòd consuetudo assignat loca sedendi, & standi & non debet præposterari. ¶ Et no.quòd antiquiores clerici, & Doc.debent habere primũ locũ, & deinde ceteri [a] per ordinem. ¶ Et no.arg.pro scholaribus, quòd unus nõ debet usurpare locum alterius. ¶ † Con-
2 suetudo assignat tribunalia.ff.de iust.& iu.l.pen.& principalem sedem in prouincia.ff.de offi. præf. Augustalis.l.j.& seruanda est in suo foro. ff. de mune. & hon.l.& honor.§.item lex. ¶ † Ex consue-
3 tudine faciendi præsumitur mandatum.ff.quod cũ eo.l. Titianus; quæ est lex notabilis. ¶ Casus. quidam episcopus Anglicanus petit licentiam à Papa instituendi præcentorem in ecclesia sua, dummodo in conferendis ipsi præcentoriæ reditibus nulli alij præiudicium inferret, statuens ut dictus præcentor in sessionibus, processionibus & alijs illam haberet in dicta ecclesia dignitatem, quam habent alij præcentores in ecclesijs Anglicanis. modo alij præcentores habent diuersas consuetudines. Quærebatur, quæ consuetudo sit seruanda. Respondetur quòd rationabilis & approbata, & sine præiudicio alieno, dubium erat, quòd propter diuersitatem neutra consuetudo esset seruanda; quia varietas inducit obscuritatem: sed certè, quia consuetudo habet vim legis, debet seruari rationabilior.& est arg.quòd si in eo.vol.statutorum reperiuntur statuta diuersa, quòd æquius & iustius uidetur esse seruandũ, & sic incertitudo nõ uitiat statutũ.quia interpretationi prudentiũ supponit.ff.de origi.iur.l.j.& ij.quod est notabile. ¶ No.quòd consuetudo trahitur
4 ad loca uicina. ¶ † Not.quod papa non concedit literas cũ præiudicio alieno: quia cõcessio, ex qua sequit absurdum, dicitur cõcessio captiosa.ff.de transac.l.cũ Aquiliana.ff.de her. inst.l.illa institu-
5 tio, &.l.ille autẽ † Not. quod non [b] debet unũ altare cooperiri, aliud
6 discooperiri, † & facit ad qõnẽ molendinorum, quòd aqua debeat duci fm situm loci. Primò ad primũ molendinum. Secundo ad posterius, & per ordinẽ, quia non debet impediri prius per posterius, ut hic.C.de ser.& aqua.l.si manifeste. sed si aqua sufficit utrique, utrũq; gaudebit ea ff de aqua plu. arc.l. in concedendo, de consti.c.cum M.Ferra. ¶ Preterea ad emulationem nihil debet fieri.ff.de oper. publicis.l.opus. nam quilibet [c] debet esse intentus, ut alij prosit, & nõ noceat, de seruis exportandis.l.
7 seruus ea † No. quòd priuilegiũ unius non debet usurpare ius alterius, de uulgari substitutione ex facto: nec naturalem facultatem impedire. ff. de
8 ope. lib. libertus negotiatori, cum similibus † Dignitas reperitur etiam sine administratiõe.C.ubi senatores, uel clarissimi.l.3. & dignitas [d] nihil aliud est nisi excellentior gradus, qui inuidiam generat, & scandalum seminat inter fratres, ut.ff. de leg.2.cum pater.§.euictis. Opponitur, quod litera male dicat. Cõcessimus: quia frustra de nouo cõceditur, quod iure cõmuni possidetur.l.1.C.de thesauris, li.x.sed ita est, quòd episcopus potest in ecclesia creare nouam dignitatem: quia per hoc honor ecclesiæ, & p consequẽs utilitas augetur. ff.de iudi.l.si lõgius.§.fi.ff.de cond.& demõ.l.falsa.§.j. ¶ Sol.ista concessio facta fuit cã tollende dubitationis
9 doctorũ: nõ tñ erat necesse † uel dic, quod per istã cõcessionẽ liberius põt eps, quàm de iure cõi. Nam tunc indiget consensu capituli, nunc nõ, ut aliquid operet priuilegium, ut.C.de inoff.test.l.si qñ, &.l.j.ff.ad munici.
10 ¶ † Insolita tñ epis concessa nõ uident à iure gñali, seu cõi, ar.ff.de contrah. emp.l.fistulas.§.frumẽta.in ratione sui.dicit ibi, quod periculũ casus fortuiti post contractũ celebratum etiã super frumẽto uendito in herba frumẽtaria, seu in uiridi, pertinet ad emptorẽ, nisi
11 uẽditor in seipsum suscitat † & dicitur casus diluuiũ, grãdo immoderata, & omne, quod rarò ui diuina, uel humana accidit, sed illa quę frequenter cõtingunt, naturalia reputantur; & detrimẽtum inde cõtigens non uidetur exemptum per uerba de casu & fortuna loquentia. ¶ Ecce enim reditus, qui erant degrandinati me ignorante. respondeo non teneor.ff.de contrahen. empt.l.arboribus, ibi per Bart. nisi solita esset grando, ut concedamus, quòd inter solita & insolita magna est discrepantia. dic ut supra de consti. cum accessissent.

---

a ¶ *Vide omnino scripta per Doc.post gl. ibi, videtur, maxime per Alexan.Bar. So. Ias. May. dom. Bapt de Sancto Seuerino, & Decium, ex quibus poteris multa videre ad hoc notabilia, & in alijs locis etiam ibi relatis per eos valet in l. cũ quid, ff.si ce.pe.ver. est optima gl.*

b ¶ *Non debet cooperiri vnum altare, vt aliud discooperiatur.*

c ¶ *Quilibet debet esse intentus, vt alij prosit, & non noceat.*

d ¶ *Dignitas nihil aliud est, nisi excellentior gradus, qui inuidiam generat, & scandalũ seminat inter fratres. vide Bar. in l.1. C. de dig.lib. 12.*

accessissent. ¶ Ber. hic firmat, quod ad episcopum non pertinet nouarum dignitatum creatio, quæ in ecclesia, uel diœcesi sua nunquam fuerunt, sed ad papam. & si papa nouam creat dignitatem, ex ipso nomine patet, quod debeatur ei. C. de offi. præfec. ur. l. j. tex. no. & ex nomine appellatiuo datur uoluntas &
7 obligatio intelligi. ff. de iust. l. Lucius. tex. no. ¶† Not. hic, q possunt fieri statuta circa futuram dignitatem. forma enim fiendi, seu creandi datur futuris forma es sendi præsentibus. ff. de condi. & demon. l. si iam facta. & omnia priuilegia sunt quædam formæ artificiales, à quibus non est recedendum. ff. de admi. tut. l. quidam decedens. ff. fa. erc. l. si filia, in princ. sic seruitus ordinari potest circa futura: quia constitutio præuenit opus. priuilegium est, quod fit dignitas. sed forma est post, quàm est dignitas.

SVMMARIVM.

1 *Superior ubi non adsit sat est Vicarij consensum requirere.*
2 *Perdere possessionem prælaturæ an quis possit sine licentia superioris.*
3 *Ecclesia, & prælatus an sese mutuò possideant.*
4 *Apostata acquirit monasterio.*
5 *Dimittere possessionem nullus prælatus etiam simoniacus, uel intrusus potest sine superioris licentia.*

CUM VENERABILIS. Non ualet consuetudo; per quam prælatus potest sine sui superioris licentia dimittere prælaturam. nô ualet consuetudo, per quam rumpitur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. ¶ Dicit Archi. q ecclesia dr neruosa: quia non frangitur. 24. di. fraternitatis, per Archi. ¶ Casus. Transierat prælatus de una ecclesia ad aliam absque licentia papæ, uel legati prætextu consuetudinis. papa reproba: consuetudinem tanquam sacris canonibus inimicam. ¶ Ibi, Fungeretur. f. simul. & sic not. in eadem prouincia posse esse simul duos legatos. ¶ Ibi Vel ab ipsis not. licentiam hanc à legato de latere concedi posse, de elec. c. abbatem, lib. 6. ¶ Opponitur, q ultramontanus electus in côcordia statim transire, & ad
1 ministrare possit. † ¶ Solutio. ubi non est papa, debet requiri locum tenens, ut hic. qđ est no. q ubi principalis abest, requiritur consensus locum tenentis, & eius authoritas sufficit. dicit Archid. q. ubi requiritur consensus superioris, si ille abest, sufficit requiri assensum sui uicarij. 62.

1 ¶ *Vbi requiritur consensus superioris, si ille abest, sufficit requiri assensum sui uicarij.*

2 di. Aretina. ¶† Quæro, nunquid sine superioris licentia possit perdere possessionem prælaturæ? respondeo sic. ff. de acqui. pos. l. si quis ui. §. differentia. & si ecclesia repetit eum, non poterit administrare, nisi denuò impossessionetu r. i. mittaĩ in possessionem per inuestitores, per Arch. 18. q. 2. c. Abbas. ergo recedens de possessione perdit illam, licet aliam non acquirat, & sic errat i causa finali dimittêdi possessionê, qđ est no. † Sed
3 certè imò mutuè inuicê se possident. f. prælatus prælaturam, & prælatura prælatum, ar. ff. de captiuis & postlimi. reuersis. l. cum dux. nam prælatura, licet sit quid incorporale, & re uera non possit possidere nisi mediãtibus organis corporeis: tamen iuris intellectu possidet, ut. j. de resti. spo. c. olim. quæ possessio potest appellari plusquam ciuilis. & dico q ecclesia hanc possessionem nô perdit, ut. C. de acqui. pos. l. ex liberis, & iô per talem prælatum acquirere potest, ut. ff. de usufru.
4 l. arboribus. §. de illo. ¶† Nã, & monasterium per apostatam acquirit, ut. ff. de aqui. pos. l. j. §. per seruum, q in fuga est. In cuius manibus debeat fieri resignatio be
5 neficij, no. Archi. 17. q. 2. §. j. ¶† Idem ait, quod nullus prælatus etiam simoniacus, uel intrusus potest dimittere possessionem sine licentia sui superioris. ut ipse no. 12. dist. nerui, uide Bar. in l. si quis ui. §. differentia. ff. de aqui. posses.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus à iurisdictione, uel officio, an poterit excessus punire?*
2 *Iurisdictiones præcipuæ tres sunt, pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum.*
3 *Consuetudo ius est ex facto, & qua ratione.*
4 *Priuilegium esse dicitur, ad ius commune, quod sublatum erat, redire.*
5 *Eligere uidetur, qui confirmat, minus autem propriè*
6 *Consuetudo, & priuilegium debent sane interpretari, & ad ius commune quò ad potest reduci.*
7 *Allegans consuetudinem, an possit ea probare authoritate solius glo. ordinariæ.*
8 *Consuetudo an possit probari per singulares testes.*
9 *Consuetudo an probetur per unam electionem, si electus fuerit in dignitate per 40. annos.*
10 *Capitulum suspensum non potest facere electionem abbatis, nec monacus suspensus in abbatem eligi.*
11 *Prælatus ab officio simpliciter suspensus, retinet iurisdictionem, propterea q; potest adhuc confirmare.*
12 *Super statu ecclesiæ, qua fundatur, potest diœcesanus, de fundantium uoluntate, statuta facere. & nu. 18.*
13 *Depositio in monacho quid operetur.*
14 *Ex consuetudine si oritur obligatio uel perceptio in re alterius, eius scientia requiritur, secus si formæ obseruantia consisten. in mera consuetu. authoritate.*
15 *Consuetudo populi præscribitur longo tempore etiam si includat ecclesias.*
16 *Capitulum sede uacan. potest constituere procuratorem super iure eligendi priorem, uel abbatem.*
17 *Statuta facere potest episcopus in ecclesia præter ius commune.*
18 *Contractus sine obligatione parit titulum, & præscriptionẽ.*
19 *Statuta qualiter debent ad concordiam reduci, si mens est dubia.*
20 *Testem producens an possit in uno articulo approbare, in alio reprobare, & no. cautelam. nu. 22.*
21 *Periuro in nullo creditur.*
23 *Suspensus an possit iudicare, præbendas dare, uel aliquam iurisdictionem exercere. & quid de occultè suspenso.*

CUM DILECTUS. De consuetudine potest introduci, q una ecclesia teneatur eligere de gremio, uel sinu alterius, & sunt duæ partes. thema cũ allegationibus quædam papæ declaratio, & quædam commis
1 sio. secunda ibi, quia nobis. † ¶ Omnis suspensio aut est dilatio, aut iurisdictionis uulneratio. & primo modo non est odiosa: secundo modo sic: quia lædit ius commune, & ideo est restringenda. ¶ Pone ergo, q quis est suspensus à iurisdictione stando in finibus generalita
2 tis, nũquid poterit punire excessus? ¶† Tres enim sunt iurisdictiones cardinales seu præcipue. f. pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum. ff. de iu. om. iu. l. imperiũ, & simplici uerbo minor ɔtineri vř, ue. l. interpretatione

tione, de pœnis, in contrarium uidetur, quia ubi senté-
tia non distinguit, nec nos distinguemus, ar. ff. de alea-
to l. 1. quod autem. Sed nunquid suspensus ab officio
potest inquirere? & uidetur ꝙ non: quia officium & iu-
risdictio ad idem tendunt, hoc credo uerum. quia of-
ficium inquisitoris est iurisdictio nobilis, &, quia extra
ordinaria, de facili suspenditur. Casus. V. monachus
monasterij Andrien. fuit electus in abbatem ipsius mo-
nasterij: obijciebatur, ꝙ non erat iure electus: quia de-
bebat eligi uigore cuiusdam constitutionis de gremio
.i. de capitulo monasterij Caroforen. cuius tenor inse-
ritur hic in tex. ibi, ꝙ si præfatu. &c. Papa inuenit, ꝙ
electio prædicta erat facta à suspensis, & de suspenso, &
ideò cassauit eam: & quia dicta constitutio, siue statu-
tum episcopi poterat ita sanè interpretari, ꝙ nec totũ
derogaretur, nec iuri communi, nec priuilegio indul-
to monachis monasterij Andrien. qđ erat minus mo-
nasterium, & Caroforense maius, mandauit, ꝙ consue-
tudo seruetur, si probetur: aliàs de cætero electio fie-
ret de gremio proprij monasterij, & præsentaretur cõ-
firmanda. Ibi, Super iure, not. quòd ius oritur ex iure
communi. Item ex priuilegio, item ex iure communi,
consuetudine; & sic consuetudo est ius, non ob. c. 1. de
consti. li. 6. quia actus inducentes consuetudinem sunt
facti: tamen ex eis resultat ius, quod appellatur consue-
3 tudo. † Vnde cõsuescere est facti, sed ipsum intellectua
le, quod uocatur consuetudo, est iuris, sicut dicimus in
testamento, ꝙ materiale testamentũ, seu scriptura eius
est facti, sed intellectuale iur. ut in aut. de nup. §. dispo-
nant, & no. in l. 1. ff. de testa. Item consuetudo alia ra-
tione dicitur facti, quia indiget probatione, & in hoc
c. circa fictionem. Ibi, tam de iure, quam ex priuilegio,
dicitur priuilegium quicquid papa facit etiam ad con
4 firmationem iuris communis. † Quoddam igitur est
priuilegium iuri communi contrarium, quoddam iuri
communi consonans. Vel dic, ꝙ est priuilegium atten
to, ꝙ ius cõmune per prius erat uiolatum in fundatio-
ne monasterij per constitutionem diœcesani de consen
su patronorum. & sic reuerti ad ius commune, quod
erat quoddammodo sublatum, uocatur priuilegium,
ut dicimus de ecclesia Nouantulana. ff. de pa. l. si unus
§. pactus. uer. fi. in gl. & sic reparatio status appellatur
priuilegium, seu indulgentia. ¶In text. ibi, Amoriensi
episcopo, scilicet diœcesano loci. In tex. ibi, Confirma
tio, & sic fiet interpretatio contra episcopum, qui sta-
tuit electionem apud Caroforense capitulum pende-
re, & ponitur electio pro confirmatione; quia episco-
pus uidetur largiri ius suum, & non ius alterius, id est
5 eligentium. ¶† Ex quo no. quod qui confirmat, eligere
uidetur: tamen propriè loquendo cum eligere & con-
firmare competant diuerso iure, & diuersa non sunt
idem, sed tendunt ad idem, ut l. 1. §. solent. ff. quando
appel. sit. ut no. j. de conces. præben postulasti; sicut nõ
facit testamentum, qui confirmat testamentum, ut C.
de test. l. omnibus ibi, uide omnimodo C. de dona. in-
ter ui. & uxo. l. ex his uerbis. idem de ritu nup. l. qui in
prouincia. §. j. ubi ponitur confirmatio pro legitimatio
ne, tex. no. Ibi, Obtentu statuti, ar. ꝙ debemus inquire
re originalem causam consuetudinis. Item ꝙ statutum
& consuetudo possunt concurrere simul. Item ꝙ con-
suetudo potest interpretari statutum. Ibi, Sane posset
6 intelligi. † No. ꝙ consuetudo, & priuilegium debent sa-
ne interpretari, & ad ius commune reduci quantũ est
possibile, concor. ff. de uul. subst. l. ex facto. C. de noxa.
l. si serui. uin. ff. ad muni. consti. ff. de mune. & hono. l. ut
7 gradatim. §. sed & si. l. ibi, Probato, not. † ꝙ qui allegat
consuetudinem, debet eam probare, sed nunquid po-
test eã probare authoritate so-
a lius glo. [a] ordinariæ? dic ꝙ sic. C.
8 so. ma. l. dos à patre. ¶† Sed nun-
quid potest probari per testes sin
gulares? respondeo sic si finaliter
recidunt in unam conclusionem:
secus, si in diuersas conclusiones
eunt. ff. de test. l. ob carmen. §. fin.
quia in testibus attenditur finalis
conclusio, & consonantia. C. de
pœ. qui sententiam, ibi, in unum
rei finem, secundum Old. C. eo. l.
ij. per Cy. ¶ Ibi, præiudicet, ius cõ
mune cedit consuetudini utili-
tate, non authoritate, de feudi
cognitione. Obertus §. strenuus.
¶Consuetudo est quoddam mẽ-
brum, seu quædam species iuris
9 munici. ¶† Sed nunquid per unam
electionem, quando talis electus
stetit in dignitate per xl. annos,
est inducta consuetudo? uidetur
ꝙ non: quia in consuetudine req-
ritur actuum pluralitas. In con-
trarium, quia non minus opera-
tur continuatio, q̃ discontinuatio, cum consuetudo
pẽdeat ex præscriptione. Et dico, ꝙ si consuetudo pen
det ex statuto, ꝙ præscribitur per unicum actum lon-
gissimo tempore permanentem: quia habet a... unicu-
lum alterius actus. Ibi, præsentandum. episcopus enim
ad quem pertinebat confirmatio, potuit in fundatio-
ne monasterij hoc ius alteri concedere, & ideò intelli-
gitur ius suum concessisse, arg. C. de lega. l. ux. patrui.
ff. de le. j. si domus. §. fi. ff. de cõtrahen. emp. l. qui taber-
10 nas. † Deinde no. ꝙ actus electiui ad principalẽ digni-
tatem monasterij, id est ad abbatiam, non possunt fieri
à capitulo, quãdo capitulum est suspensum, nec de mo
nacho suspenso, & sic uides quid operatur suspensio in
monacho: quia ea durante non potest postulari, eligi,
11 uel confirmari. secus, si suspendatur prælatus ab offi-
cio suo: quia confirmare potest: quia confirmatio est iu
risdictionis, & suspenso prælato ab officio suo simpli-
citer remanet ei iurisdictio ordinaria & delegata: imò
plus: quia ordinarius suspensus à iurisdictione intelli-
gitur suspensus ab omni iurisdictione propria & ordi
naria, non à delegata: quia in ea fungitur loco ordina-
rij, qui nõ est suspensus, ut no. Arch. 24. q. 1. audiuimus,
& arg. ff. de officio eius, cui manda. est iurisd. l. & si præ
tor. nam habilitas domini potius inspicitur, q̃ habili-
tas ministri. Est autem dominus ille, in quo residet effe
ctus. ff. de le. 2. l. debitor. §. seruo. de multiplici suspen-
12 sione no. Arch 56. dist. apostolica, & ibi uideas. † No. ꝙ
in fundatione cuiuslibet ecclesiæ possunt fieri statuta
super statu ipsius ecclesiæ per diœcesanum de uolunta
13 te eorũ, qui fundant ecclesiam, uel monasteriũ. † Quid
operatur depositio in monacho? certè perdit reditus,
dicit Archid. 12. q. 2. abbatibus. no. ꝙ est consideran-
dum, qualiter quis est suspensus, uel interdictus, dicit
Inn. ꝙ excommunicato uel suspenso interdicuntur spi
ritualia. & ego dico, ꝙ interim est infamis infamia fa-
cti, arg. ff. de senat. l. Cassius fortius si aliquis est carce
ratus per superiorem, ar. ff. de manumiss. testam. l. testa-
14 mento centurio. † dicit Inn. quòd quando ex cõsuetu-
dine

a ¶*Vide alle. per Curtium iuniorem in l. l'au. ff. de solu. circa doc. Bar. ibi, & uide ultra ipsam Barb. consi. 24. Capol. consi. 4. colum. 4. Pau. de Ca. cõsi. 161. in princi. in præsenti causa non uertitur, & uide pro & contra, quæ extense scripsi in responsionibus ad motiua spectabilis domini Amb. ... de Albenga olim uicarij, M. do. Io. Bap. Spinole pretoris Papiæ. & habeo etiam scripta d. And. Rom. qui per quædam confirmatiua scripta mea in dictis responsionibus.*

dine surgit obligatio, uel exactio, seu pceptio i re alterius, requirit illius scia. ff. de publicanis. l. si publicanus. §. de rebus, per Bar. ¶ Sed si surgit solummodò quedã ob seruantia formæ, quæ non consistit in substantia cõsen sus partium, sed in mera authoritate consuetudinis, non requiritur; ut uerbi gratia numerus testium in aliquo contractu, uel ultima uoluntate, non requiritur scientia nisi eorum, qui haben: ius statuẽdi, & qui pos sunt ligare pupillos, & ignorantes. ff. de admi. tut. l. si si
15 ne. §. Lucius. ¶ † Dicit Inn. q consuetudo populi præscribitur longo tempore, etiam si includat ecclesias. & ratio, quia transeunt cũ uniuersitate, nisi sint ꝯ liberta tẽ ecclesię, uel ꝯ ipsarũ dñ. ũ, qđ est fortius, q̃ aliud pri uilegiũ, uel ꝯ ius commune ecclesiarũ: quia non minus defendi debet ecclesia in iuribus, q̃ in priuilegiis, ar. ff. de test. mili. l. eius militis. § militia, C. de sac. san. ecc. l. iubemus nulli. Dicit Inn. q eligere nõ competit canonicis iure publico, sed iure proprio ratione propriæ canoniæ: quia nulla canonica reperitur publica: tñ reducitur ad publicum. i. ad capitulum, quod est pu
16 blici iur. ¶ † In gl. cum ageret, not. quod capitulũ sede uacan. potest constituere procuratorem super iure eligendi priorem, uel abbatem. nam monasterium quandoq; regitur per priorem, qñq; per abbatem. ¶ In glo. lex dicit, ista consuetudo esset bona in electione rectoris scholarium, ut. l. fi. C. de condi. in publicis horreis,
17 li. 11. ¶ † In gl. licet episcopus, no. quòd episcopus potest facere statuta in ecclesia præter ius commune, nõ tñ contra ius commune potest ius unius ecclesiæ tollere, & alteri dare. ¶ Item no. q facilius est unam ecclesiam alteri subijcere, uel unire, quàm statum eius con tra ius commune reformare, & sic ecclesia unita retinet propria statuta. C. de iure do. l. etiam per Cy. Itẽ ex ista gl. no. quòd consuetudo recipit initium à titulo minus iusto: nam in præscribenda consuetudine non requiritur titulus solennis, sed sufficit talis qualis titulus secundum Ber. ¶ Porrò simplicitas in apicibus canonum, & exempla maiorum causant bonam fidem.
18 † Item not. q ꝯctus sine obligatione parit titulum, & præscriptionem. ff. de institoria. l sed & si pupillus, in fi. tex. ualde notabilis. no. q in fundatione ecclesiæ pos sunt fieri quædam statuta, quæ nõ possunt fieri ea fundata & dotata: quia rei formandæ potest dari forma, quæ vr inesse; quæ tñ non uideretur inesse, si adiungeretur ex postfacto rei formatæ. C. de do. quæ sub modo. l. perfecta. ff. de pac. l. iure gentium. §. quinimò. ¶ Et nota istam gl. quæ statuta, & de quibus possunt fieri super futuro, uel præsenti statu ecclesiæ. ¶ In gl. ibi cassauimus. i. cassam annunciauimus: quia non rumpitur, qđ ipso iure est nullum, ut. l. nam & sub conditione. §. rum
19 penda. ff. de iniusto testa. ¶ † In gl. similem interpretationem, nota bonã gl. pro interpretatione statutorũ, & qualiter debent ad concordiam reduci, si mens est dubia: nam si est certa & præcisa, non potest glossari ui de quod not. in c. pro possessore, de reg. iur. lib 6. in nouel. ¶ Item no. in eadem gl. q dicta testium[a] recipiunt interpretationem, & quòd non sunt calũ-
20 nianda. ¶ † Item recipiunt diuisionem, unde producẽs potest in uno articulo probare, in alio reprobare. C. de test. l. si quis testibus, ar. C. arbitrium tutelæ. l. cum interdictę. C. de neg. gest. l. Põponius scribit, de lib. lega. l. Aur. p
21 Bar. & no. per Archi. xxxvij. di. si quid ueri. ¶ † Sed hoc uidetur falsum: q̃a periuro in nullo creditur, & ideò producens testem non põt eum reprobare i uno, & in alio comprobare sed bene potest dicere, nolo uti in tali capitulo, & in tali non. Sed ei, ꝯ quem producitur, licitum est diuidere uerum à falso indistinctè.
22 † ¶ Oportet ergo producentem uti cautela, ut dicat, nolo uti in tali capitulo, sed respectu talis bene uolo uti, & non dicat q in aliquo dixerit falsum, & in aliquo non: quia tunc talis testis ei non prodesset ullo
23 modo; & not. talem practicã. ¶ † In gl. suspensus enim, quæritur, utrum suspensus possit iudicare, præbendas dare, uel iurisdictionem aliquam exercere? quidam dicunt q sic, licet non possit eligere, nec eligi. gl. finaliter tenet ꝯrium; & intelligit hoc uerum in suspẽsis ab hoie, nisi sit minor suspensio, i. participatione excõmunicati. ¶ Alij dicunt, q ea, quæ competunt ratione officij, non põt facere, qui suspensus est ab officio; sed ea, quæ competunt ratione beneficij, põt facere, sicut potest locare prædia beneficij sui. Item no. q occultè suspensus omnia potest quò ad alium, licet non quò ad se. i. omnibus potest conferre, sed non potest sibi cõferri. Dicit lex, q qñq; id, qđ est occultum, habetur pro euidẽti[b]. ff. de condi. ob causam. l. si pecuniã. §. si seruum, ubi tex. no. alibi glossatur ꝯrium. ff. de test. l. cum lege, & in aut. de tabel. §. pe. ubi est sing. glo. de tabellione, cuius depositio ignoratur. ¶ Extra quæro, utrum dicatur monasteriũ ante, quàm ibi sit numerus, qui possit eligere abbatem, uel priorem? ¶ Rñdeo sic, ut hic in tex. in uerbo, pullularet. ¶ Locus igitur statutus p monasterio dr monasterium, licet nondũ ibi sit collegiũ.

a ¶ *Vide eundem Bal. in l. de quibus. ff. de leg.*

b ¶ *Aliquando id, quod est occultum, habetur pro euidenti, pro & contra uide hic alle. & uide etiam multa scripta per Barb. hic circa ista uerba Bal.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum sine episcopo non potest mutare consuetudines, uel constitutiones ecclesiæ.*
2 *Solennitas eadem requiritur in destructione, & constructione alicuius actus.*
3 *Prælatus nullas potest derogare, uel præiudicare priuilegio ecclesiæ suæ.*
4 *Iussus, licẽtia, authoritas, decretum, consensus, ubi pro actus ualiditate requiritur, quando interuenire debeat?*
5 *Authoritas à iudice quibus uerbis interponenda sit. & nomen, author, quid importet?*
6 *Consensus quadruplex authoritatis, ministri, approbationis, & operationis. remißiuè.*
7 *Ratificatio quando locum non habeat.*
8 *Authoritas cur eodem contextu actus interuenire debeat, triplex datur ratio.*
9 *Verba quibus omnibus & singulis talis index interposuit authoritatem & decretum, cur sufficiat ponere in fine instrumenti.*
10 *Consensus quid sit.*
11 *Instans apud iuristas quomodo accipitur.*
12 *Consensus triplex est. s. præcedens, inhærens, & accedens.*
13 *Requisiti ut consiliarij, iudicandi ius non habent.*

1 CVM CONSVETVDINIS. † Capitulũ sine epõ consuetudines, uel constões ecclesiæ mutare nõ põt, præmissa rõne statuit & decreuit. sed a ibi, authoritate. dicit Archi. q non reperit, q capitulũ habeat ptãtem dispẽsandi. 48. di. c. j. per Archi. idẽ ait, q dignitas ꝓpositurę requirit ordinẽ psbyteratus. 60. di. nullus. & quòd ualet ꝯsuetudo, q i ecclesia maiori nullus possit eligi ad dignitatem,

gnitatē,nisi sit canonicus.lx.di.c.j.¶Idē ait, q̄ cōstitutus in minorib.pōt eligi ad dignitatē fine cura.lx.di.innotamus,per Archi.¶Casus.canonici Parisienses fine cōsensu episcopi mutauerunt consuetudines & constitutiones antiquas, & nouas cōstitutiones introduxerūt; papa decreuit non ualere. ¶No. q̄ in constōnibus, & consuetudinibus episcopi requiritur cōsensus capitu-
2 li.¶ † No.q̄ eadem solennitas requirit̄ in destructione a & constructione alicuius actus. ff. de lib. & posth.l.si ita.§. regula. C. de nup.l.si ut proponis. uide hic quod no.j̃.de uer.sig.c.ij. in gl. ex hoc,lib.6.& j̃.de priuilegiis. c.accedentibus,in nouel.& de filiis presbyterorum.c.j.super gl. lib.6.in nouel.ubi omnino uide.dicit archi q̄ nullum statutū potest facere ecclesia siue cathedralis,siue alia sine consensu episcopi, nisi super administratione rerum familiarium.xj.di. catholica, per Archi. Idem in collegiis laicorum,dicit Iac.bu.in l.j.ff. quod quisque iur. Dicit Arch.q̄ ne requiratur consensus,potest præscribi.xxj.di.de cæteris.per Arch.¶Et cum plurib. debet haberi consilium,q̄ consensus,hinc est, q̄ consiliū debet haberi cum duabus partibus. Ideo enim congregantur,ut consulantur, ar.ff. de arbi.l.sicut: tñ sufficit consensus maioris partis illarum duarum partium. ff. quod cuiusq; uniuersitatis nomine.l.nulli.xxxj.di.Mi-
3 cena,per Archi.¶† Item scias,q̄ nullus prælatus potest derogare,uel prẹiudicare priuilegio ecclesiẹ suẹ. xiij di.literas;per Arch. Idē ait,q̄ consuetudines maiorum cps mutare non potest.xcj.di.Eleutherius.¶Oponit gl.q̄ sufficit requiri consilium, & solue ut in ea.
4 ¶ † Et dic,q̄ quidam sunt actus, in quibus requiritur iussus,& debet p̄cedere quandoq; requiritur licentia: & idem. quandoq; requiritur authoritas,tunc in ipso actu est interponenda,uel immediate ante, uel immediate post:quandoq; requiritur decretum;& idem,ut no. Inno.in c.j.de re.eccle.non alie.li.6.¶Quandoque requiritur consensus & tunc potest interuenire ante & post,nisi requireretur determinato tempore.ff.cōmu-
5 nia prædiorum.l.fi.†Dicit Arch. q̄ ubi requiritur authoritas,non sufficit,q̄ iudex dicat,interpono consensum meū:sed dēt formaliter dicere interpono authoritatē b meā, ut no. Archi.di.xvij.q.4.§ etiam. & no. q̄ author idem est dicere, q̄ principalis.& ideo authoritas debet esse cohærens actui,& non potest interponi in absentia, nec tacite.sed requiritur expressio uerborum,ut no. ff. de reg.iur.l.ubi non uoce,& ff.de aut.tu.l.j.in fi. & l.obligari.§.tutor.& uide,quod no. Archi.xviij. q.2.quędā. ¶Item omnimodo uide,quod no. Bar.ff. de aqua plu.
6 arc.l.si aūt.†¶Item adde, q̄ quadruplex est cōsensus, s.authoritatis, ministerii, approbationis, & operatio-
7 nis,ut no. Archi.viij.q.1.uereor.¶† Item scias,q̄ quando aliquid est factum contra ius, uel contra iuris ordinem, non habet locum ratificatio, c ut puta si alienata est res ecclesiæ non præcedente tractatu, uel alius actus sit nullus ipso iure;ut no j̃.de elec.in causis, & melius in c.auditis.quandoq; tamen consensus superioris accedit ad actum, ut. j̃. de

a ¶ *Adde & extende a istam regulam ex pulchre cumulatis per mod.maximè per Ias. May. in l. ius autem ciuile. ff. de iusti. & iure.*

b ¶ *Vide scripta ad b istā per Alex. Are. & moder. in l.si quis mihi bona §. iussum. ff.de acqu.hære.*

c ¶ *An & quando habeat locum ratificatio in aliqua dispositione.*

iure patro.c.cura.Item quod consumptum est,ratificari non potest.ff.rem ratam habe.l.bonorum.¶Itē ratificatio est quædam fictio, & requirit actum ratificātis & aptitudinem rei ratificatæ. ff. communia prædiorū. l.fi.¶Item fictio non trahitur ad ea,quæ de iure impossibilia sunt,ut not.ff.de le.j.l.talis scriptura,ubi est gl.
8 sing.†& no.q̄ duplex est ratio,quare authoritas debet interuenire uno contextu. primò quia est fundamentum.secundò,quia est solennitas,sicut quælibet substātialis solennitas.ff.de Publiciana.l.quęcunq;.§.fi.¶Tertia ratio est,quia authoritas est actus legitimus,qui nō potest pendere.ff.de reg.iur.l.actus legitimi, & not.ff. de aut.tut.obligari.§.tutor.Et ideo si filiusfa.donat cā mortis,pater ex interuallo authorari non potest: sed incontinenti potest etiam ut donet fratri in eadem potestate cōstituto.¶Nec obst. q̄ patri quæratur usufru. quia hoc procedit consecutiuè ex legis dispositione, non principaliter immediate, ar.ff.de leg.j. cum filio. de hoc no.in l.j.ff.de aut.tu. Item pater potest illi usufructui renunciare,& accresceret donatario. C. de bo. quæ lib.l. cum oportet. § ij. nam inter fratres in eadē p̄tāte iure nouo ōhitur omnis obligatio ex causa peculiari,nisi in profectitiis,in quibus contrahitur sola obligatio naturalis.ff.de ōdictio.i.l.frater a fratre.ff. de
9 fideiussorib.l.si quis pro eo.§.primo.¶† Quæro,cū oīs authoritas respiciat ad principium, quid est qđ dicūt tabelliones quibus omnibus. & singulis sic peractis talis iudex suam interposuit authoritatem & decretū. Nam hæc uerba deberent poni in princ.instrumenti. ¶Respōdeo satis dicitur in prin. quod sit in medio,uel in fi. quia totum est unum structum,siue constructus. C.de insti.l.pen.j̃.de appel.c.2. requiris.ff. de mino.l. denique.§.j ff.si cer.pe.l.lecta.§.dicebam. & idem dico in tit.cessionis,qui debet poni in prin. & principiū intelligitur usque ad fi.sed ex interuallo uel in alio instrumento non ualeret.ita debet intelligi quod no. in l.j C.ne lice.po.in glo. sing. quæ est ibi. ¶Sed opponitur & u.f q̄ consensus debeat interuenire statim ut no. ff.de actio.& obliga.l.consensu.ff.de pac.l.j.§. conuentionis.C.de donat.nec ignorans.ff de contrahen.emp. l.j.in fi. ¶Solu.ibi nunquā & nullus fuit celebratus ōtus & ideo non potest ratificare: quia nullus consensus ibi præcessit.¶Sed impetus quidam animorum distātium & nisi unus ōhens intelligat alium nunq̄ ōctus
10 celebratur.¶† Consensus autem non est aliud quàm simul sensus & copula quædam animorum quæ uitiat̄ ab extraneo interuallo ut.l.eadem. ff. de duo reis. qđ aūt fit incontinēti dr̄ fieri in instanti ut.ff.de uerb.obl.
11 l.j.§. cū adiicit in uerbo illico.¶† Instans aūt non accipit̄ sic apud iuristas, sicut apud logicos. ¶ Nam instans quandoque dr̄ longum instans vnde & instantia iudicij appellata est. aliqñ ponit̄ pro puncto vt qñ est q̄stio puncti qui solo intellectu concipit̄ vt not.insti.de his qui sunt sui uel alie.iur.in princ.& ff.qd me.
12 cau.l.sed & patruus.§.fi.& l.arerusa.ff.de sta.ho.¶†Et dic q̄ triplex est consensus. s.præcedens,inhærens & accedens. uerbi grā. consensus in tractatu alienationum est p̄cedens. Item si dñs constituit procuratorem absentem,quia præcedit consensus dñi,a quo solo dependet mandatum. consensus si quidem procuratoris est in acceptando non in eo, qđ dat formā essentialem ipsi mandato. pater ēt p̄t consentire filio per literas nō solum generales sed etiam speciales.ut.ff. de decurionibus.l.honores §. fi. Quidam est consensus inhærens ipsi actui nam cum sit per modum substantiæ,non pōt separari

separari à substãtiato ut.ff.de uer.ob.l.inter stipulantẽ in prin.pone exemplũ in matrimonio, puella, interrogata an uir sibi placeat:noluit rñdere,tunc si puer rñdit q̃ sic & postea puella ex interuallo respõdit q̃ sic, non est õtum matrimonium. ¶ Quidam est consensus accedens & iste põt esse approbatorius. Item & confirmatorius & põt sequi ex post facto etiam ex interuallo,dummodò actus principalis non sit consumptus vt.ff.communia prædi.l.si & j̃ de iur.patrona. ca.cura. Dicit Arch q̃ si initium esset uitiosum, uel ꝓ ius sit factum, nõ conualescit ex ratihabitione.63.di.Salonitane.Idem ait q̃ nihil ago si cum alio habeo facere,nisi
13 simul cum eo facerem.63. dist. obeuntibus. ¶ † Idem ait,quòd qui requiruntur tanquam consiliarij non habent ius iudicandi nec maiori parti statur. lxv.distin. non debet.

SVMMARIVM.

1 *Maritus uitio suo redactus ad paupertatem non habet beneficium ne condemnetur, nisi inquantum facere potest.*
2 *Prodigus an possit in integrum restitui aduersus cõtractus celebratos.*
3 *Iuramentum prodigi cum authoritate sui curatoris, an sit ualidum?*
4 *Mobilia si inueniuntur in domo mariti præsumuntur mariti.*
5 *Mulieres possunt habere bona extra, & ultra dotem.*
6 *Mulier,quæ facit se pollui per adulterium, nihil debet habere,de bonis uiri,etiam ex pacto.*
7 *Mulier,quæ commisit adulterium, non debet ali à uiro.*
8 *Diuortium triplex est.*
9 *Vir utrum lucretur fructus rerum parafrenalium.*
10 *Statutum si dicat quòd matrimonium cõtractum in feruore amoris carnalis concupiscentiæ non ualeat,nisi interuenisãt instrumenta dotalia, an teneat?*

EX PARTE VESTRA. Non ualet consuetudo per quam quis inducitur ad male utẽdum substãtia sua, uel datur materia delinquẽdi. secunda pars ibi tenore præsentium. Casus in quadam terra erat cõsuetudo quòd si aliquis de illa terra vel extraneus prodigaliter vel casualiter consumpsit bona sua possit bona mobilia & immobilia vxoris alienare & q̃ si vxor committeret adulterium & uir repudiaret eam debet sibi assignare dimidiam partem bonorum suorum.papa considerans q̃ istę consuetudines sunt abusiuę ideo reprobat eas. Ibi indigena. i. in vrbe oriundus. Ibi,vel extraneus.idest incola qui ligaretur consuetudine loci, si consuetudo esset rationabilis:vt hic
1 patet à contrario sensu. † Ibi dissipauerit. ar. q̃ maritus,uitio suo redactus ad paupertatem, nõ habet beneficium ne condemnetur nisi inquantum facere põt. ff.de iure dot.l.pen.text.not.Item est arg.q̃ pater filio prodigo non tenetur dare alimenta.dicit gl.q̃ prodigalitas est vitium,quod quis committit in se ipsum nõ
2 in alium.ff.de secun.tab.l.j.§.exigit. † Sed nunquid ꝓdigus possit in integrum restitui aduersus ꝯtractus celebratos?dixit q̃ nõ si ꝯtraxit ante quàm ei esset interdictum bonis.sed si postea, sic vt singulariter no. in
3 l.1.C. de curatore furio. † Sed nunquid ualet iuramentum [a] prodigi cum authoritate sui cui curatoris?dic q̃ non: quia æquiparatur pupillo: ut l.

a ¶ *Vide scripta per Alex.& Mde.in l.is cui*

certi condictio. § quoniam.ff.si cer.pe.nam est interdictum eius consensui.Si.n.non contraxit cũ authoritate curatoris, tunc etiam naturaliter nõ obligatur:quia est interdictus ei consensus ff de fideiussio. l.cum lex.& l.marcellus.ff.de condi.inde. l. interdum. & ff.de uer.obl.l.is cui bonis.Item non potest etiam facere testamentum cum autoritate curatoris:quia datio curatoris non pertinet ad ius testãdi.ff. de lib.leg. l.aurelio.§.fi.ff ad treb.l.j §.fuit quæsitum. Sed quid si est notoriè prodigus,tamen non est ei bonis interdictum:utrum possit contrahere vel testari? vr̃ q̃ nõ:qa notorium æquiparatur sententiæ dic contra nisi contractus referatur ad turpem causam. l.si quis sciret.ff. de usucapi.pro emptore.ff.de an lega.l. quintus in fin. ff de act.& obli.l.fin. uel nisi ex tenore instrumenti appareat uitiũ prodigalitatis expræssum,uel statim subsecutum.tex.est fin. in d.l.si quis cum sciret in fi. quia ubi requiritur decretum,uel priuatio,notorium non habet uim sententiæ:sed in his, q̃ pñt induci per confessionem,notorium habet uim confessionis & sententiæ. unde apparet q̃,licet quis confiteatur se prodigũ, non propterea est ei statim bonis interdictum. ut.ff de
curato.furio.l.sæpe.& l. Iulianus. † Ibi,cum mobilia, 4
dic q̃ si mobilia inueniuntur in domo mariti, præsumuntur mariti & ideo vxor inducens res suas in domo mariti,dẽt esse sagax in protestando, & faciẽdo inuentarium de rebus cũ confessione mariti uel per publicum instrumentum ut ff de iure do.l.si ego.§.dotis ibi in testatione &c. Sed si reperiuntur in domo uxoris præsumuntur uxoris,nisi appareat q̃ maritus illud deposuerit:quia qui possidet domum,præsumitur possidere mobilia quæ sunt in domo. C.ne uxor pro marito.l.ob maritorũ.ff.de leg.2.l.titia.§.gaius.Ibi,alienat,hoc est ꝓhibitum ut.j̃.de pigno.c.ex literis. & no.
ff.de bo.dam.l.quinque,ubi videas. † Et no.q̃ mulie- 5
res possunt hr̃e bona extra & ultra [b] dotem ut ff.de dona.l.dona b tiones in cõcubina.§.species:quę non pñt administrari per uirum, nisi de consensu uxoris.& uocantur res parafrenales ut.C.de pact.cõuentis l.fi.& an in dubio præsumantur in dotẽ datę.gl.no. q̃ sic ff.de iure do.l.mulier bona.qđ uerum est si pcesserit tractatus de eis in dotem dãdis.ff.de iure dotium. l.quod autẽ: nam pp tractatum præcedentem aliquid præsumitur subsecutum ut.ff.de iudi.l.j.licet in alia materia. Ibi exigit,fortè quia uir petit diuortiũ Ibi,priuanda, no. q̃ non debet oriri habitus unde debet nasci priuatio.
6 † Item not.q̃ nihil debet habere de bonis uiri etiam ex pacto,mulier,quæ fecit se pollui per adulterium. Dicit lex q̃ grauius est in mẽte uiri adulterium uxoris,quàm homicidium filij.ff.de leg.2.l. codici. §.ren.
7 † Item no. q̃ mulier, quæ commisit adulteriũ, nõ dẽt ali à uiro, qđ no.C.de fideic.l.fideicommissum.ff.sol. ma.l.ab hostib.§. fi. Sed,si sine cã vir expelleret vxorẽ
8 tenereĩ ei assignare dotẽ suã.† Et dic q̃ triplex est diuortium.s.temerariũ,causarũ, ut pp furorem:& ignominiosum,ut pp adulterium. Primo casu vxor quæ temerariè diuertit,sibi imputet: qa licet dotẽ non perdat,tñ nõ debet ali extra domũ,viri vbi teneĩ operari. ff.de operibus libertorũ.l.sicut. Secundo casu dẽt ali ex reditibus dotis ff.so.ma.l si cũ dotẽ.§.si aũt in fæuissimo. Tertiò casu vxor adultera perdit dotẽ p sententiã,non ipso facto &, si decedat ante sñiam,eius hæ

b ¶ *Vide Pau. de Cast. & Moder.in l.maritus.C.de procura.*

boni.ff. de uerborum obliga.

ret debet pdere dotem: quia pœne delictorum non intentatorũ non transeunt ad hæredẽ vt.l.j. C. ne ex delictis defunctorũ: nisi istę pœnę essent deductę in pactũ vel dic ut.C.de adul.l.fi. & ff.so.ma. l.etiam.§.hæredi.

9 † Extrà quæritur vtrũ vir lucretur fructus rerũ parafrenalium & dr̃ ꝙ nõ, nisi quatenus vir consumpsit uxore permictente. extantes enim non facit suos, quia ꝑcipit iure familiaritatis: non iure proprio. qđ.n. dr̃ ꝙ bone fidei possessor facit suos fructus qui industria ꝑcip ũtur pro cultura & cura, siue coluit per se: siue per alium: nã qui per alium facit, per se fecisse vr̃, intelligitur qñ cogitatione dñi percipit: quia credit se dñm. Nam hæc est bona fides. C. de fur. l. apud antiquos: cõsumptos tamen non tenetur restituere propter liberalitatem vxoris; ita intelligitur quod no. C. de iure dotium. l. vbi adhuc. & l. fi. C. de pact. conuentis.

10 ¶ † Pone dicit statutum quòd matrimonium, ꝯctum in seruore amoris carnalis concupiscentiæ, nõ ualeat nisi interueniant instrumenta dotalia. Nunquid istud statutũ teneat? & vr̃ ꝙ sic ne matrimonia sint in incerto & ꝑcipuè quando nobilis ꝯtrahit cum ignobili: hoc statuit lex de eo, qui ꝯtraxit matrimonium cum concubina, cuius blanditijs sæpe inficiuntur animi perditorum vt. C. de naturali. lib. l. j. hoc habes insti. de nup. §. fi. Arch. dicit quòd statutum non valet & de iure cano. matrimonium cum concubina tenet sine aliquo instrumento dotali, uel matrimoniali. sufficit enim quòd sit contractum in forma ecclesiæ vt ipse eleganter no. 66. di. Osius. vbi latè.

SVMMARIVM.

1 *Iuri naturali, cuius trangreßio inducit periculum salutis, nõ poteſt per consuetudinem derogari.*

2 *Statutum quòd filia dotata non succedat, etiam si non habet interam legitimam: an sit bonum uel equum.*

3 *Frequentia delinquendi non excusat peccatum.*

4 *Statuta, quæ permictunt homicidia non ualent.*

5 *Pœna contemptibilis, ut quòd homicida soluat quinq; solidos. eſt inualida.*

6 *Consuetudo puniens totam diœcesim, uel contratam, pro delicto unius diœcesani, uel de contrata praua dicitur.*

7 *Dubius in conscientia quando intelligatur facere contra conscientiam?*

8 *Consuetudo ita demum præualet rigori iuris communis, si æqua sit, & naturalis.*
Propositum cum actu imperfecto mitius puniri debet, quàm cum actu perfecto.

9 *Occidere an poßim secundum bonam conscientiam in eadem rixa aggressorem meum?*

10 *Statutum uel consuetudo, quòd offensus poßit facere competentem uindictam quandocunque facultas se obtulerit, an ualeat?*

11 *Ratio eſt de extantione consuetudinis.*

12 *Inducitur consuetudo ex tenore actuum.*

13 *Opposita oppositis reprobantur.*

14 *Quæ gradu non specie differunt, probant teſtes deponentes unus de maiori alius de minori summa. ut in iurisdictione pecuniaria: secus his quæ gradu, seu specie differunt. ut, si unus teſtis de pecuniaria, alius de sanguinis iurisdictione deponeret.*

15 *Iudex examinans teſtes super consuetudine debet eos subtiliter examinare.*

16 *Præscriptio & consuetudo an differant.*

17 *Anni quadraginta quare non sufficiunt in seruitutibus præscribendis si habent causam discontinuam cũ in censibus percipiendis sufficiant.*

18 *consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem contractus & commercij.*

19 *Iura communia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur.*

20 *Consuetudo generalis prælatorum, quòd poßit donare de pecunijs redactis ex fructibus pertinentibus ad prælatum, an sit ualida?*

21 *Ratione nobilitatis ecclesiæ, Item & sanguinis, permictitur quod aliàs non permicteretur.*

22 *Consuetudo quòd usufructuarius lucretur fructus, quos percipit antè quàm satisdet, an sit ualida.*

23 *Consuetudo an poßit esse scripta.*

24 *Scriptura non fit ad esse consuetudinis.*

25 *Consuetudo totum immutans an sit consuetudo.*

26 *Consuetudo si sit specialis in quodam oppido eiusdem prouinciæ: sed tandem extenditur ad totam prouinciam, an dicatur una consuetudo, an duæ.*

27 *Oppida, seu castra propriam consuetudinem habere poſſunt statuere autem contra statuta ciuitatis, nisi à principe confirmetur, non poſſunt.*

28 *Forma consuetudinis & eius subſtantia an differant.*

29 *Consuetudo interpretatur rudes sermones & etiam significata transformat.*

30 *Actus tot consuetudinis inducti nos probari oportet, ut exinde uerosimiliter arguatur consensus populi.*

31 *Poteſtas à consuetudine Arbitris data prorogandi semel, & pluries compromißi terminum, in quot actibus terminetur?*

32 *Prorogatio aliud eſt quàm reparatio.*

33 *Consuetudo per quem sensum corporis debeat probari per teſtes.*

34 *Consuetudo rei si dictet quòd præscribatur per quinquenniũ consuetudo autem actoris dictet quòd per decennium, quæ consuetudo seruabitur?*

35 *Dominium & rei uendicatio, quæ nascitur de corpore dominij, an sint idem.*

36 *Consuetudo quæ inducit præscriptionem annualem an ualeat.*

37 *Consuetudinis poſſeßio an reperiatur?*

38 *Pedagia an præscribantur?*

39 *Consuetudo proprie eſt de his quæ non poßidentur uel quasi & quid præscriptio?*

40 *Iura publica priuatorum præscriptio non usurpat.*

41 *Exigere paſſagium cui competit per cõsequens competit exigere pœnam ab his qui paſſagium fraudant.*

42 *Error non impedit præscriptionem.*

43 *Tempus interdum habetur pro consensu atque fide.*

44 *Consuetudo an ualeat ubi non deficit lex.*

1 CVM TANTO. † Iuri naturali, cuius trãsgressio inducit periculum salutis, non potest per consuetudinem derogari. Item consuetudo non tollit ius positiuum: nisi sit rationabilis & legitimè præscripta. Possessor malæ fidei non præscribit, licet consuetudo hoc dictet: quia continuatio peccati non minuit peccatum: istud est uerum actiuè, sed passiuè prẹscribitur. i. ut patiatur quis repulsam ff. de usuca. l. sequitur. §. si uiam per Bar. & sic quò ad extremum passiuum est licitum statutum, sed non est agendum ut. C. de præscrip. xxx. anno. l. si quis emptus. Et nunc intelligis illius legis rationẽ: quia in uno extremo est rõ æquitatis, in alio, non. Sciendum est ꝙ consuetudo alia bona & non æqua

qua vt in præscriptionibus. Alia æqua & nō bona vt q filij naturales succedāt æqua portione cum sęnmnis legitimis & naturalibus, vel pone melius exemplum q nulla præscriptio obstat veris dñis. alia bona & æqua
2 ut q testamenta seruentur. † Sed dubitatur nunquid statutum q filia dotata non succedat etiam si non habeat integram legitimam sit bonum vel æquum uidetur q imo sit bonum & æquum.vt.C.de adul.l.publico. per Cy. Item satisfac. intelligitur quemadmodum creditor voluerit sed omnes de populo videntur velle & intelligitur filia dotata si pater ei ordinauit dotem in testamento.ff.de admi.tuto.l.cum plures.§.in primis.

¶In gl. ēt si nondum sit nubilis ætatis,quia affectio & consilium patris peruenit ante tēpus vt notabiliter dicit tex.ff.quod falso tuto.l. an in patrem. Item qa vulgus ista opinatur vt.ff.de fun.instr. l.cū delanionis. §.j. & facit.ff.de condi.& demon.l.titio centū.§.titio genero.ver.& cū an nuptias.& quod ibi per Di.Iurisconsultus allegat vulgi opinionē ff. de infamibus. l.athletas. §. j. rustici sermones debent intelligi secundum vsitatum intellectum vt.not.ff de leg.3. l.librorum.§ q tñ
3 C.assius.† Ibi diutius:no.q frequentia delinquendi non excusat peccatum sed magis auget. C. de seruis fugit.
4 l.quicunque.& l.3.C.de epi. audien. ¶† Ibi salutis. scilicet eternæ unde non ualent statuta quæ permittunt homicidia: quia inducūt peccatum mortale:nisi ille,q occiditur,hanc pęnam mereatur,ut.C.de his qui ad ecclesias confugiunt. l. si seruus. nam quod legitimè factum est quinimmo quod legitimè passum est, & sic regula potius formatur passiuè quam actiuè, pœnam nō meretur.C.de adul.l Gra cus.ff.de eden l.quod ait.§. si.& in hoc debet potius inspici persona patientis quā facientis.unde bannitus bannitū impune potest offendere si statutum dictat q bānitus possit impune offendi.& est ratio quia offensus non potest se uindicare,nisi accuset & accusando facit se actorem & alia pars obtinet locum rei & ideo fauorabilior ff.so.ma.l.cū mulier.& ideo nec inquiri potest:quia inquisitor tenet locum accusatoris & ei incumbit probatio q sit malum perpetratum & tñ aliqñ permittitur inquisitio & non accusatio vt singulariter no.in l j. C.si tutor non gesse
5 rit.¶† Scias q pœna contemptibilis,ut quòd homicida soluat quinque solidos, tanquam derisoria non ualet quia remissio pęnæ incentiuum tribuit delinquendi & excitat ad peccatum. in delictis puniendis, quæ sunt de specie grauium delictorum,requiritur seueritas ff. de pub.l.licitatio. §. q illicitè. grauitas autem pœnæ arguit enormitatem delicti per ar.ab effectu,ex quo licite arguitur,ut not.ff.de re.iu.l.in omnibus.& ea non attenta debet puniri homicidium, vt eleganter notatur per Archi.23.q.4.duo ista.ubi omnino uideas. Ibi corruptela dixit lex quòd prauæ consuetudines non
a sunt seruandæ nec [a] imitandæ.

a *¶Intellige & decla. ista illud not. ex his quæ scribit latè Ias. in l.de quibus.ff.de legi. & Fels.in ca. 1.de re iud. quibus adde qd ponit panor.in c. qualiter in ij.not. infra. tertio.2.*

† Itē dixit lex q consuetudo praua est punire totam contractam, idest totam uillam,vel totam parochiam pro delicto unius cum cæteri non sunt in culpa, ut legitur,& not.in aut.ut nulli iudicū. vbi est optima glo. licet vulgaris & per linguam assessorum diuulgata. Sed nunquid consuetudo uincit cōscientiam? dic quòd conscientia,sicut bona fides,est facti:vt.no.ff.de acqu. re.do.l.in bonæ fidei.& facta nulla iuris consecutione
7 possunt mutari.ff.de acqui.pos.l.j.§.vir.uxori. ¶† Scias
b tñ quod dubius [b] in conscientia non intelligitur facere contra cō b scientiam nisi postquā monstrata est sibi veritas. ita intelligitur qd no.Inno.infra de iudi ca. nouit.

b *¶Dubius in conscientia non intelligitur facere contra conscientiam nisi postquam monstrata est ueritas.vide de isto dicto Roder.in l.pompo.§. cum quis.ff.de acqu. possess.*

8 ¶† Ibi,Iuris authoritas.in usibus feudorum datur regula è contra quòd legis romanæ non est vilis authoritas,non tñ tanta q uincat consuetudinem, in capitulo obertus.§.strenuus. de feudi cognitione.& si intelligitur de consuetudine æqua & naturali satis pōt concedi:quia pualet rigori iuris cōis. uerbi gratia,ius cōe statuit q percutiens cum gladio animo occidendi puniatur vt homicida, sed consuetudo dictat, q si mors non est secuta, puniatur solum de vulnerato,vt not.Cy.C.ad l.Corneliam de sicarijs. l. is qui cum telo.& C.de epis.& cle.l.si qs non dicā rapere.& vide qd no. Arch.in c.si quis suadēte diabolo. ppositum.n.cū actu imperfecto æquitas dictat mitius puniri quàm cū actu pfecto C.de ser.fugi.l.si fugitiui serui. Ideò ēt lex dicit cū telo quia ex qualitate instrumēti præsumitur animus occidendi j de homicidio,ex significasti,vel non occidendi.ff.ad.l.Corneliam de sicarijs.l.j.§.sed & si clausa.& ibi per Iac.de Are.Intellige considerari an unum dumtñ sit aptitudo perficiēdi.
9 ar.no.in l j.C.vñ vi. ¶† Sed nunquid secūdū bonā conscientiā possim in eadē rixa occidere aggressorē meū? dic q nō,si possum fugere.ita intelligitur qd no.ff.de iust. & iur.l.vt vim.sed de iure humano non teneor cū mea verecūdia vel periculo fugere.ff.ad l.Aquiliā si ex plagijs.§ tabernarius ibi per Cy.l.di c.de his per Archi.
10 vbi oio uide. ¶† Sed nunquid ualet statutum uel cōsuetudo q offensus possit facere cōpetentē vindictā qñcunque facultas se obtulerit?& vr q non: quia inducit votum captandæ imò inducēdæ mortis:certè illud non est uerum:quia istud statutum non intelligitur in casu homicidij. dico ergo ualere:quia potest lex dolū cum dolo compensare & nemini iniuriam facit fiscus si remittit pœnam,quæ sibi debetur,sicut sunt omnes pœnæ criminales.quia nemini iniuriam facit qui iuri suo renunciat:& no.istam rationem. ¶Ibi rōnabilis nō requiritur hic ratio strictè.i.inconuincibilis propositio,sed sufficit aliquod bonū motiuū,vt no. in l.j.§.j.ff. de postu. ¶Tñ quanto melior est rō tanto maior extēsio:quia extensio non fit nisi per rōnem,quæ est immediata causa extensionis,vt eleganter,not. Cyn.in lege
11 prima. C. eo. ¶† Scias igitur quòd licet ratio non sit de esse consuetudinis,nisi quando consuetudo est contra ius scriptum,tamen est de extensione consuetudinis: quia vbi non est ratio, ibi est plantatum in arido, quod non pullulat. ¶Modo dicamus aliqua de probatione consuetudinis. & Bern. dicit hic eleganter,quòd non facilis est eius probatio. & Cyn. melius examinat.C.eo. l. 2. uideamus nunc de quarto. uersicu. 2. quæritur. ¶Ex cuius dictis elice ali-
12 quas conclusiones. ¶† Prima est,quòd,quia ex tenore actuum inducitur consuetudo, ideo opportet quòd testes concordent in tenore actuum: quia discordia in forma facti reddit testes singulares: sicut dicimus in simili, si unus testis deponit, quòd agens numerauit: alter quòd reus confessus est sibi mutuatum: isti testes non probant: quia discordant in forma facti. Nam idem dicendum est

de consuetudine: quoniam in facto probando requiritur uniformitas testium sm Iaco. de Ra. & Cy. ubi.s. ¶ Tamen sciendum est, q isti duo testes, & si non pbant plenè, tn probant plusq semiplenè: quia ueritas, & confessio uersantur circa idem. text. est singu. j. de success. ab intesta. c. cum dilectus. ¶ Modò 9 hoc surgit quæstio, qualiter probetur desuetudo, cu non sit ibi tenor actuum? rndeo probatur per actus incompassibiles. uerbi gratia, statutum & consuetudo erat, q maritus lucraretur tertiam partem dotis: desuetudo probabitur per 9rium usum. s. q per multas snias, quæ transierut in rem iudicatam, longo tempore obseruatas, fuit pronunciatum, q integra dos restitueretur: nam qd ultimum est, præualet, ut. ff. de alimen. leg. l. Mella. §. j. tamen hic non accipio ultimum in intentione, ut ibi sumitur, & ff. de acquir. pos. l. si quis ante. Sed accipio ultimum in uigore, & efficacia, ut. C. de testa. l. sancimus. Ex his sequitur conclusio, q opposita oppositis reprobantur, ut. C. de 9hen. & commit. stipu. l. optimam, in fi.

13 † ¶ Sed dubium est, si unus dicit, q uidit pronunciari super dote centum librarum, alter in dote ducentum librarum, uel mille, utrum probent? Rndeo sic: quia q ratio coniungit per omnimodam idépt tatem, facti diuersitas non disiungit. Vnde in consonantia testium magis attenditur ratio, q factum, ut not. ff. de condi. & demonst. l. cum tale. §. falsum. nam ratio est naturalis & uniuersalis propositio, quæ habet prędicare de multis eiusdem rationis. ff. de excu. l. scire oportet. §. sufficit. C. de indicta uidui. l. fi. ff. de uer. sig. l. nominis, & rei. §. j. & de hoc satis disputat Cy. in l. j. C. e. ¶ † Ex his

14 talis sequitur cóclusio, q ea quæ differunt gradu & nó spé, ut iurisdictio maior, & iurisdictio minor in eadé spé iurisdictionis, licet i latitudine eius, id est i magnitudine eius discrepent, probatur per testes deponétes, unus de maiori, alter de minori; puta unus de ducétis, alter de cétum. secus, si actus essent sub diuersa specie, & unus deponeret de iurisdictione pecuniaria, alter de iurisdictione sanguinis: quia non sunt eiusdem generis, nec formæ. facit quod no. Dy. l. ij. ff. de excusa. tuto. quia intellectus testis non apprehendit ea per eádem rationem, sed per diuersam considerationem; & ideò testes isti non sunt socij in testificando, sed penitus separati; & hmói testes dńr singulares: quia numeri singularis, & de hoc alibi dixi. & adde, quod no. Cynus in l. unica. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, proferútur, in fi. ubi dicit, q licet animus testiú sit de affectu; tń si ratio est de effectu, probatur interesse: quia ratio

15 deducit testes ad cócordiam, qd est notabile. ¶ † Not. q iudex, qui examinat testes super consuetudine, dét eos subtiliter examinare: quia hæc est regula in omnibus, quę sunt difficilis & dubitabilis probationis. C. de sen. quæ pro eo, quod interest. l. j. §. in aliis. nam iste est de casibus, in quibus subtilitas approbatur. & puto ét, q de simili consuetudine intentata possit interrogare testes; quia unum simile plerumq; cognoscitur p aliud

16 simile. ff. de legi. l. de quibus. ¶ † Quærunt. docto. q differétia est inter præscriptionem, & consuetudinem? & dic q præscriptio est de rebus acquirendis: sed consuetudo est de bono & æquo seruando, & de rebus disponendis. ¶ Item præscriptio requirit continuationem: sed in consuetudine non attenditur continuatio: quia surgit ex actibus discontinuis. dicit archi. q consuetudo est similis actus repetitio, sed præscriptio est eiusdem possessionis, uel quasi continuatio. xvij. q. ij. serui tium. ¶ Idem ait, q ratione consuetudinis longi temporis debetur census, nisi agatur de pręscribendo 9 ecclesiam, uel sine ti. quia tunc requiruntur. xl. anni. Archi.

17 ibi. ¶ † Sed quæ est ratio, quare in seruitutibus pręscribendis, si habent causam discontinuam, non sufficiunt quadraginta anni, & in censibus percipiendis sufficiút? ¶ Respondeo, quia in censibus pręstandis interuenit pstatio: sed in seruitutibus sola patientia, ut no. per Cy. C. de pac. l. si certis annis. Dicit tex. l. ualitura momento. quæro enim, quare uocat momentum longi temporis tractum? considera: tria sunt tempora: principium, cursus, siue medium, terminus: siue perfectio. inchoat in primo actu publico, & currit usq; ad ultimum exclusiuè. completur autem in ultimo instanti; & istud appellatur momentum, quanquam totum tempus cum actibus suis posset dici consuetudo, & sm consuetudinem disponentur actus medij, argumen. ff. soluto matrimonio. l. diuortio. §. quod in fæuientem. & no. q omnis concursus in fine canitur. sicut uidemus in concurrentibus ad brauium, & in alijs similibus; argumen. cō

18 tra. ff. de fun. dot. l. si fundú. ¶ † Et

a not. q consuetudo[a] non contrahendi inducit prohibitionem 9tractus, & commercij. ff. de legatis primo l. apud Iulia §. fin. ultimo responso, in uerbo, non soleant. text. ualde no. ¶ Vltimo de materia cósuetudinis not. ff. de priuil. credito. l. Antiochensium: ubi dŕ, q consuetudo ciuitatis potest dare ipsi ciuitati priuilegium in bonis debitoris sui; quod est no. alibi dŕ, q consuetudines, quæ sunt circa res, imponunt legem pupillis, & his, qui in utero sunt. ff. de administratione tuto. l. sine hŕde. §. Lucius, & ille est tex. sin-

19 gularis, licet uulgaris. ¶ † Adde.

b q iura[b] cóia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur, ut not. in l. ij. C. de iure do. impetrando, iuxta illud. l. cauetur, sed consuetudine non habetur, ut. C. de iudiciis. l. rem non

20 nouam. ¶ † Quæro, nunquid ualeat generalis consuetudo prælatorum, quòd possint donare de pecuniis redactis ex fructibus pertinentib. ad prælatum? & vŕ dicendum q sic si ecclesia nó sit pauperior. i. de fructibus superabundantibus. Archi. dicit q non. Sed frater Ioannes in sua Ioannina dicit, q non est tutum generalis obseruantia est, q ualet, dic ut no.

21 in c. præsenti, de offi. or. li. 6. ¶ † Scias, q propter nobilitaté ecclesiæ permittitur plusquàm aliàs permitteretur, arg. ff. de dona. l. filius. nec dét minus licere ratione sanguinis: quia nemo carné suam odio hŕe debet, sed fauoribus prosequi gratiosis, ut. C. de leg. l. cum

22 alienan. ¶ † Sed nunquid ualeat, q usufructuari lucreť fructus, quos percipit ante, q satisdet? Respondeo hoc pót fieri per patientiá hŕdis, ut no. in l. v. C. de usufruc. per gl. & Cy. ergo & per consuetudinem, quæ hét in se

23 tacitá uoluntatem cum consensu. ¶ † Quæro, nunquid consuetudo possit esse scripta. Rndeo, pót esse scripta ad memoriá. Ité pńt eé scripti actus, ex quib. surgit cósuetudo: sed tacitus consensus populi non pót esse scriptus: quia si scriptus, ergo expressus loquente calamo, sicut loquimur linguis. simile in materia substónis: ná substitutio expressa apparet per uerba, uel per scripturam, sed tacita magis intellectu, quàm uerbis cócipiť. ¶ Porrò scriptura non est, nisi quæ legi potest, ut. l. j. ff. de his, quæ in testamento delentur. Dico igitur, q actus,

a ¶ *Consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem cótractus & commercij.*

b ¶ *Iura cómunia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur, extende ut per Alex. in l. cum prolatis, ad fin. ff. de re iudic.*

actus, ex quibus surgit consuetudo, pñt esse scripti, ut sententiæ, & ꝯtus, quæ fiunt de scripti recitatione, & quod scriptum si non reperitur, non hr̄ pro expresso: quia scriptura loquitur determinato modo, ut. ff. de
24 lib. & posthu. l. Gallus. §. j. ¶ † Cōcludo ergo, ꝙ scriptura non sit ad esse consuetudinis. Item ꝙ actus, ex quib. inducitur consuetudo, non sunt consuetudo, sed materia consuetudinis. ¶ Porrò causa efficiens consuetudinis est consensus populi: cā formalis est forma actuū, ex quibus surgit. Causa materialis sunt ipsa negocia, & controuersiæ, in quibus imprimit̄. Causa finalis est utilitas, uel id, qđ hr̄ pro utilitate statuentium, ut bene placitum: quia lucrari vr̄, qui uoluntatem suā implet, ut no. in l. penul. ff. de condi. ob causam. ubi bona
25 & allegabilis gl. ¶ † Sed nunc quæro, cum quadruplex sit consuetudo. s. interpretās ius cōe, uel aliud statutū. Item reformans, uel emendans. Itē ex toto immutans. Item casum omnimodo improuisum determinans, nū quid cōsuetudo totum immutans sit consuetudo? Rn̄deo sic, si populus est usus ea intentione, ut inducat cōsuetudinem, ut apud Frācos, qui utuntur lege Roma. non quia lex, sed quia bona. Si autem populus non intendat consuetudinem inducere, sed tanq̄ subiectus iuri publico legibus utatur, iste assiduus usus non est cōsuetudo, sed est ius cōe actibus populi perseuerans. ita intelligitur qđ no. c. j. de consti. li. 6. Ex his apparet, ꝙ consuetudo interdum est productiua de nullo ad aliquid, ut in usibus feudorum. Interdum de aliquo ad aliquid aliud mutatiua: interdum declaratiua sermonum. Interdum ius cōe totaliter immutās, ut in regno
26 Maioricæ. ¶ † Quæro, consuetudo spālis est in quodā oppido eiusdem prouinciæ, tandem extensa est ad totam prouinciam. Modò quæritur, utrum dicatur una consuetudo, uel duæ. nā realitas utriusque consuetudinis una est, sed uidentur duæ, quia diuersis initijs, & temporibus sunt pscriptæ; sed ꝙ sit una, probatur quia spēs non est spēs, si de ea facta sit regula. Eꝯrio probatur, quia est reperire certā conditionem generalem, & specialem, sicut dicimus in mutuo naturali. nam ex ciuili mutuo non oritur obligatio, uel actio, nisi certi cond. fi. o generalis: quia natura ei non patrocinatur.
27 facit qđ no. Cy. in l. ij. C quæ sit lon. consuetu. ¶ † Concludo, ꝙ penes cās efficientes sunt duæ consuetudines: penes effectum aūt una. sanè oppida, seu castra possunt hr̄e propriam consuetudinem, scilicet inter se, ut no. Archi xij. dist. c. illud. tn̄ ꝯria statuta suæ ciuitatis hr̄e non pn̄t, nisi per principem confirmentur: quia membra à capite discrepare non debent; unde ꝙ una obseruantia sit in ciuitate, alia in castro, non congruit rōni,
28 ut. C. de testa. l. fi. ¶ † Quæro, utrum sit drīa inter formā consuetudinis, & substantiam eius? rn̄deo sic: quia forma est una de causis: sed substantia est omnes causæ substantiales simul iunctæ, licet principaliter dicatur, ꝙ forma dat esse rei. ff. ad exhiben. l. Iulianus, & perfectionem esse. ff ad. l. Fal. l. si is, qui quadraginta. §. quædam, & cuilibet rei nomen imponat. ff. de pac. l. iuris-
29 gentium, in prin. ¶ † Consuetudo interpretatur rudes sermones, & ēt significata transformat, ut no. C. si secūdo nupserit mulier. l. j. uerbi grā, ubi testator dixit dominam, interpretatur quò ad gubernationem & regimen; & posset forte prædia locare. dum uerò subdit, massariam, interpretatur quò ad frugem uitam, ut qđ conueniens est, seruet in se & in familia quò ad expendendum, & residuum conseruet filijs: non tn̄ erit hoc nimis strictè interpretandum, siue relinquatur uxori, siue matri uxoris propter honorem. ff. de lega. 3. l. itē in legatis. §. parui: matri propter reuerētiam ff. de lib. leg. l. Aurelius, in prin. & cum subdit, usufructuariam, notat similitudinem, uidelicet ꝙ propria authoritate capiat: quia est uerbum directum, arg. ff. de usufruc. l.
30 si quis ita. ¶ † Deinde quæro, quid est dictum, moribus utentium? rn̄deo, dum dicit, moribus, significat pluralitatem, ut qn̄ sufficiunt duæ uices: qn̄q; plusquàm pluralitatem. nam si casus emergit centum uicibus in anno, probare duas uices est probare exempla, non mores, ut. C. de sen. & interlo. l. nemo. ¶ Oportet ergo, ꝙ probētur actus quamplurium & pluries geminati ita, ꝙ uerisimiliter transierunt ad consensum totius populi, uerbi gratia, si multæ sunt latæ sn̄iæ condemnatoriæ ex pacto nudo. i. ꝙ non est stipulatio, nec alius ꝯtus nominatus, non enim debet esse nudum cā: quia si ne cā equitas nō dictat actionem nasci, ne qs male utatur substantia sua, & alius immeritò locupletetur. ff. de exceptione doli. l. 2. §. circa. ff. de consti. pe. l. fi. ubi dr̄, ꝙ nō sufficit, ꝙ causa sit asserta, si nō est uera, & est
31 lex multum notabilis. ¶ † Dubitabatur insuper, quid est dictum, pluries, uel pluribus uicibus, ecce dictat cōsuetudo, ꝙ arbitri pn̄t prorogare & reparare terminū compromissi semel, & pluries. rn̄deo, si de numero loqueris, significat saltem tres prorogationes tn̄ non debēt esse maiores prorogationes, quàm fuit prima dilatio, à qua recipiūt formā. Vnde quælibet prorogatio pōt esse tāti temporis, sed nō maioris, nec ultra quaternam uicem, ut infinitas euitetur. C de sen. quæ pro eo, quod interest. l. j. in fi. ¶ Si aūt dictum est, ꝙ pn̄t prorogare, & nō est dictum, semel & pluries, intelligitur de una & prima prorogatione. ff. de lega. 3. l. fideicommissa, si quis. x. ff. de uerbo. sig. l. boues. §. hoc sermone.
32 ¶ †. Vt unū scias, ꝙ prorogatio aliud est, q̄ reparatio. nā reparatio est consumpti tp̄is restauratio C. de tēp. appel. l. 2. Sed prorogatio est præexistētis termini ampliatio. ff. de uerb. obl. l. cū stipulatus sum mihi à Proculo. ff. de præcario. l. sed si manēte. & si primus terminus fuit, puta ad mēsem, nō pōt ibi arbiter prorogare ad uitā: quia prorogatio dēt esse eiusdem formæ & na
33 turæ, ut no. in c. hi, qui authoritate. de præbēdis. lib. 6. & per Bar. l. 4. ff. de dam. infec. ¶ † Quæro, per quem sensum corporis debeat probari consuetudo per testes? dic quòd per uisum probātur res corporales: per auditum uerò probātur dictum & auditum, id est res, quæ auditur. Nam legistæ ponunt, ꝙ sonus & auditus sit quid incorporale, licet nascatur à corpore. & dico, quòd ratio testis debet conuenire naturæ. unde audibile nō probatur per uisum, nec uisibile per auditum. hinc est, ꝙ per famam non probatur ueritas, sed opinio, eiusque infamia est auditus sine uisu, & sic deficit unum, quod est maximè substantiale. s. uisus. nam uisus est potissimus sensus, qui riquiritur in testibus. ¶ Testimonio igitur ratio congruens debet assignari. & q̄ sit ratio congruens, relinquitur arbitrio iudicis propter diuersitatem factorum. ff. de testi. l. ob carmen. §. fi. & l. 3. § tu magis, & ar. ff de interro. act. l. confessionibus. Porrò est rō multiplex: qa est tā de opinabili, q̄ de uero. Sed intellectus, & uisus nō nisi de uero: qa qđ uerū non est, non ur̄, & similiter ꝙ scīa est uerorū duntaxat, ut no. ff. de hær. insti. l. si pater. ¶ Deinde in diffinitione consuetudinis ponitur uerbum, Vtentium non dr̄ totius populi: quia ciuilis multitudo continet
34 plura, q̄ non pn̄t singuli capere. ¶ † Quæro, pone, ꝙ cōsuetudo rei dictat, ꝙ pscribatur p quinquenniū. cōsuetudo

tudo actoris dictat, q per decennium, quæ consuetudo seruabitur? dicit Arch. q cōsuetudo rei, ut no. 12. dis. illud. sed certè imò uidetur, q seruetur ius cōe: quia non potuerunt statuentes disponere de iure dñij eius qui subiectus non erat ipsis. unde non potuerunt ei legem imponere, ut. l. extra territorium, & in l. cunctos populos, & idem in similibus statutis: quia vigoré sui non extendunt ad extraneos, hoc est vtile, si Perusinus habet possessionem Assisij, vbi est statutum, q post decem annos verus possessor possit conueniri, sanè p tale statutum non inducitur liberatio, nec transfertur
35 dominium: quia non disponitur super eo. ¶ † Item scias, q de iure gentium, sicut idem sunt obligatio & actio, ita sunt dñium, & rei uindicatio, q nascitur de corpore dñij, & excitaẽ ad actũ iudicis officio implorato. Illos denique apices distinctionum iuris ciuilis,
36 naturalis simplicitas ignorat. ¶ † Sed nunquid cōsuetudo, q inducit præscriptionem annalem, ualeat? uidetur, q non: quia illa pscriptio est sublata, ut. l. j. C. de vsucap. transfor. In ɔ̃rium vẽ, quia non est prohibitũ in contrarium statui, & hoc est uerius: quia consuetudo est rationabilis eo ipso, q lex non prohibet statui, ut
37 no. hic per Ber. ¶ † Sed nunquid est reperire possessionem consuetudinis? dic q sic, sicut est reperire quasi possessionem censualem, quæ non potest interuerti p eum qui soluere cōsueuit, ut nota in isto. c. si. per Ber. & tene menti. Sed hic dubitatur, dixi superius, q consuetudo, & præscriptio inter se differunt, s. præscriptio rerum, uel iurium, & licet pscriptio sit in consuetudine, tñ consuetudo non est in præscriptione: uel habent
38 se ut excedentia & excessa. ¶ † Quid aũt dices de præscriptione pedagiorũ, utrum sit præscriptio ita, q acquiratur dñium iuris colligendi pedagium: quia in iuribus incorporalibus per pscriptionem nunquam acquiritur ius directum, ut. l. j. in fi. ff. de aqua plu. ar. & not. ff. si ser. uin. l. si quis diuturno. Vtile autẽ dr, qđ euellitur de corpore iuris directi continuatiuè, ut per præscriptionem: uel extensiuè, uel descensiuè, vt per emphyteusim, & feudum. ¶ Dicunt quidam, q propriè pedagium non præscribitur, sed acquiritur consuetudine. alij dicunt, q præscribitur ɔ̃ incertã personã. Item dicit lex, q interdum præscribiẽ, & tñ ɔ̃ neminẽ pscribitur determinatè, vt singulariter no. ff. de mino. l. etiã
39 ei. ¶ † Considera, consuetudo est propriè de his, quæ non possidentur, vel quasi: præscriptio vero est de his, q possidentur, vel quasi, & ideò actus hominũ non dicunẽ pscribi. ¶ Item quia in eis non datur titulus, nisi per priuilegium: pscriptio verò requirit titulũ, vel aptitudinem tituli. ¶ Vnde quod cũ titulo nõ põt possideri, non põt pscribi: forte tñ sunt quidam actus mixtę cōsiderationis ita, q participãt in rõne cōsuetudinis, & in ratione præscriptionis, & hi requirũt bonã fidẽ, sicut præscriptio, dici põt, q sit consuetudo, arg. ff. cōmunia prædi. l. uenditor. §. si constat, & C. de agri. & censi. l. domini prædiorum, lib. 11. ¶ Et ideò impetrator ex certa scientia potest tollere omnia pedagia nobilibus Lombardiæ: quia potest cuilibet consuetudini derogare, & præsertim quia faciunt extorsiones enor
40 mes. ¶ Item multo fortius potest ea taxare. † Item quia iura publica priuatorum præscriptio non usurpat. Et quia præscriptio priuati iuris est, ff. de uia publi. l. uiam. unde iurisdictiones publicæ non præscribuntur, & tamen consuetudine publica acquiruntur: quia consuetudo publica res est, sicut priuilegium. C. de diuersis officijs. l. uiros. lib. 12. & uide omnimodo, quod no. Cy. in l. j. C. noua uectigalia. uide qđ no. spe. in tit. de resti. spo. & Dyn. & Bart. ff. de publ. l. si publicanus, & Cy. in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo, &
41 facit infrà de sepul. c. certificari. † Et scias, quòd cui competit exigere passagium, per consequens competit exigere pęnas ab his, q passus fraudant, ut ff. mã. l. creditor. §. Lucius, & ibi per Cy. Quidã sunt actus ex parte ante consuetudinem præscriptam, isti causant habitum in mente populi, qui habitus confirmatus appellatur cōsuetudo. Quidam sunt actus ex parte post, qui debent formaliter obseruari, & oriuntur ex consuetudine; & sic actus causales causant consuetudinem prout ordinatur in futurum, & ipsa consuetudo causat post se successiuos actus, & est simile, quia pater ge
42 neratur a patre suo, & filius suus ab eo. † Error non impedit pręscriptionem, uerbi gratia, qui credit se dominum, tamen præscribit propter bonam fidem, licet errans in dominio non transferat dominium. & ideo præscriptio non est propriè translatio: qa si esset translatio, transferret dominium directum, sed dr usurpatio, & ideò acquiritur utile dominium, non directum, & hæc species dominij non est de iure gentium, & hoc exemplo consuetudo erronea præscribitur. Dicit Archi. quòd omnis consuetudo est rationabilis, nisi sit p
43 habita à iure, ut not. per ipsum. 8. dist. frustra. † Et no. etiam quòd tempus aliquando habetur pro consensu, atque fide, ut. C. de postul. l. sub specie. Et scias, q præscriptio, quæ uenit ad firmandum consensum, uel quasi habet in se consensum, uel quasi, ut not. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo. ¶ Item scias, quòd in L. cum de in rem uerso. ff. de usu. protestatio non operatur per modum causæ: quia tempus & solutio non est causa obligandi, sed operatur per modum signi: quia significat obligationem efficaciter præcessisse, & ut dixi superius, in d. l. non est propriè præscriptio, sed est potius quedam præsumptio iuris firmata tempore.
44 † Sed quid est, quod dicitur in diffinitione, vbi deficit lex? certum est, à quo remouetur diffinitio, remouetur & diffinitum. & è contra, ut no. in l. j. ff. de usufru. & ideò non reperitur diffinitum sine diffinitione, nec è conuerso. sed ego dico, quòd ubi non deficit lex, ualet consuetudo. Nō imò deficit lex: quia in intellectu consuetudo primò remouet legem contrariam: secundò statuit consuetudinem: oportet primum habitum remoueri prius, quam contrarius habitus subintroducatur, sicut oportet, quòd primò remoueatur ægritudo, quàm introducatur sanitas, istæ sunt sũmæ mei intellectus, quas continere non poteram.

SVMMARIVM.

1 *Postulatio quid sit.*
2 *Postulatio simplex qualiter fiat.*
3 *Postulatio solennis quando dicatur fieri. & quam formam requirat nu. 5.*
6 *Postulatio, & electio si simul concurrant, oportet, quòd postulatio fiat à duplo maiori parte*
7 *Confirmationes episcoporum non debent fieri in camera regis.*
8 *Plurale informans singulare, singulare est.*
9 *Electio an sit ualida, si concepta sit sub his uerbis. Nos collegium eligimus.*
10 *Ex æquipollentibus quod fiat non refert, ubi eadem mentis, & animi est firmitudo.*
11 *Magistratus electionem substantiat consensus populi, ideò*
nec

net singularis personarum enumeratio, nec pluraliter prolatus sermo eum uitiat.
12 *Verborum differentia quando primum inuenta?*
13 *Dictionem, in, quid impediat poni intransitiuè, aut transitiuè.*
14 *Statuto, quòd si testamentum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debeat cassari, an sufficiat postulare & ultra non procedere.*
15 *Procurator an admittatur in causa postulationis, & an, & per quem reuocetur.*
16 *Voluntas, & consensus qualiter differant.*
17 *Licentia certam personam eligend per Papam concessa, an inducat necessitatem eligendi?*
18 *Possessio bonorum edictalis repudia i potest: decretalis autem non potest repudiari.*
19 *Tractatus extra locum capituli non facit rem non integram.*
20 *Locus præfixus pro celebratione actus est de substantia.*
21 *Postulatum aliquid quando dicatur.*
22 *Agere, & petere qualiter differant.*
23 *Obligatio omnis tendit ad aliquam necessitatem, quæ pacto obstatiuo ei confunditur.*

De postulatione prælatorum. a Rubrica.

a ¶*Contra istam rubricam moue unam difficultatem, & solue, ut hic subtiliter per do. Ant. de Butr. quem uide.*

POSTVLATIO est actus canonicus, per quem de gratia petitur à superiore, quòd prouideat de prælato, uel det licentiam capitulo eligendi eum, ut j. eod. c. 1. & 2. ¶Et includam illos, qui postulari possunt, tamen non eligi, ut sunt, illi, qui sunt alterius ecclesiæ sponsi, qui nõ habent transitum sine licẽtia Papæ, & alii q̃ plurimi iuxtà illud psalmi: qs dabit mihi pennas sicut colũbæ, & uolabo: nemo. n. põt uolare, qui hẽt alas ligatas. ¶Istas ergo pẽnas q̃nque dat solus Papa ut j. e. c. si. & j de electio. innotuit. ¶Et no. q̃ est duplex postulatio s. simplex
2 & solennis. ¶ † Simplex postulatio fit hoc mõ, puta; pater sancte nostra ecclesia est uiduata pastore, nec possumus esse concordes in persona postulanda, uel eligenda, placeat sanctitati uestræ ecclesiæ nostræ prouide-
3 re de bono pastore ¶ † Solennis postulatio fit, q̃n in psona, q̃ postulatur, communiter & cõcorditer facta postulatio Papæ præsentatur ac ei supplicatur, quatenus psonam postulatam dignetur præficere in plató, uel prælatam: per postulationem uulneratur ius, commune. s. ius eligendi tñ si duæ partes consentiunt, sufficit:
4 aliàs non, ut j. de elec. c. scriptum. § fi. † ex hoc apparet q̃ postulatio, & electio sunt ualde discrepantia ad inuicem; & ideò si qui eligunt postulandum, cassatur electio, quia non habet ea fundamenta, quæ sunt electionis, sed è conuerso, si eligendus postulatur, distingue. aut post postulationem sequitur solennis electio; & ualet tanq̃ electio: aut non, & non ualet postulatio: quia postulantes non consentiunt in eum tanq̃ in sponsũ ecclesiæ, cum per postulation m non fiat sponsus, sed p
5 electionem sic ¶ † Alii dicunt, q̃ non est fiẽda uis inter uocabula s. eligimus & postulamus: sed in facti & personarum qualitate. Vnde si eligibilis solenniter postulatur seruata forma capituli, quia pp. ista postulatio hr pro electione: nimirum, quia magis realitatem actus, q̃ uocabuli
a inspicimus a ut ff. de condi. & demon. l. pater Seuerinam. §. cõdõnũ ue rba. unde si eligentes solẽniter dicerent, Eligimus talem in curatoré ecclesiæ interpretaretur .i. in prælatum, si est eligibilis: alias non, ut ff. de neg gest. l. qui aliena. §. quanquam. In postulatione solenni requiritur forma capituli, quia pp. & debet fieri per uerba singularis numeri, ut. j. de ele-
6 ctione. c. sicut, li. 6. ¶ † Sciendum, si postulatio, & electio simul concurrant, oportet, q̃ postulatio fiat à duplo maiori parte, de elec. c. scriptum, sm Arch. qui ita no. in c. unico, de postula. li. 6. & hæc est ueritas, licet Ber. teneat contrarium secundum Pau. de Leazarijs.
7 ¶ † Confirmationes epõrum non debent fieri in camera regis, ut j. de app. c. qua frõte, & no. per Io. And. j. tit. j. in rubrica, & est ratio, quia rõne loci timetur impressio. ¶Item pp honorem episcopalis dignitatis. ¶Quid si unus uice capituli loquitur hoc modo, nos Petrus &c. Respondeo, non est pluralis, sed realitas uo-
8 cis una & indiuidua est. ¶ † Item plurale informans singulare est tamen singulare quia ubi duo pp unũ, utrobique tãtum unum, ut. ff. de decurio. l. qui libertatis. §. qui seruus. Item illud nos, ponitur cã dignitatis; not. in regula, pluralis locutio, in fi. gl. li. 6. & non cã multiplicandæ singularitatis, ut tangitur in simili in l. j. C.
9 uti possidetis. ¶ † Dicit Arch. q̃ ualet electio, si dicat, Nos collegiũ, sicut si diceret, ego uice & nomine collegii talis sermo non diuidit se in plures, sed unit, plu-
10 res † O nimia subtilitas? quare realitatem uulnerat, quæ. n. differentia est, quid ex æquippollentibus fiat, uel qualiter enuntietur, dummõ firmitudo mentis & animi eadem sit? C. de testa. l. qm̃ indignum. ff. de actionibus & obligationibus, lege consensu. iuxta illud miranda nouitas, subtilis subtilitas, quis ruminabit eam. ff. de uerb. oblig. l. ij. §. quædam pertinet, & l. eadem. §. Cato. Apud Iustinianum ille aucupationes syllabarũ sunt ambages & inanes formulæ, ut. C. de formulis. l.
11 ij. † & ideo quãdo eliguntur magistratus in populo, singularis enumeratio personarum, & pluralis numerus in proferendo sermonem non uitiat electionem, quæ substantiatur in cõsensu quoniam animorum motus concurrit in unum & idem expressum, ut ff. de pac. l. j. §. conuentionis. ¶ Ecce similitudinem, pater dicit, ego nomine meo & nomine filii mei pupilli instituo Petrum, & Martinũ pupillariter substituo: certe istud testamentum ualet, & est patris, & filij; & tamen est unum testamentum, ut. ff. de uulga. substi. l. patris, & filii. & hoc dicam latius in ca in genesi. infra ti. proxi.
12 † multum ualet ad pronũciandum aptitudo sermonis, quando sola æquitas hominibus sanciebat, scilicet in principio regiminis generis humani non cognoscebantur istæ differentiales uoces, sed grosso & materiali modo & quasi sine regula procedebatur. sed postquam gentes cœperunt uti moribus, & statutis, adinuentæ sunt differentiæ, quia si differentiæ non essent, ius ciuile & canonicum esset quoddam chaos confu-
13 sum † Tamen quædam sublilitates reprobatæ sunt in hac materia, ut si dicatur eligimus in postulandum, & postulamus in eligendum. Nam dictio, in, non potest poni intransitiuè propter discrepantiam, nec transitiuè propter contradictionem, ratione igitur perplexitatis huiusmodi formæ ad hoc aliquid

a ¶*Adde tex. in l. si in solam ff. de prascrip. uer. & unde Lud Ro. in consi. 509. inci. circa propositam cõsultationem.*

illæ

istæ formæ meritò reprobantur, ut in c.1.eo.ti.li.6.dic
14 ut dicam j.e.c.fi.¶ † Dicit statutum, q̃ si testamẽtum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debet cassari, nunquid sufficit postulare, & ultra non ꝑcedere? dic q̃ sic per gl. quæ est in c.quam sit, in gl. sufficit, de elec.li.6.& parte non citata: tene menti: quia debemus esse taciti & contenti uerbis legis præsertim in
15 pœnalibus & odiosis.¶ † Vtrum in cã postulationis admictatur procurator? certum est q̃ sic in cã postulationis factæ. j. de elect. c. innotuit. sed in cã postulationis futuræ vr̃ adhuc, q̃ possit constitui procurator ad postulandum certam personam, & non incertam: ut. ff. de ritu nuptiarum, generali; quia non debet ex alieno pẽdere arbitrio actus tam solennis, ut ff. de hære. insti. l. illa institutio. Iste procurator potest re integra reuocari non solum per omnes, sed quemlibet numerariũ, qui sit de substantia postulationis, dũmodò postulatio nõ sit præsentata Papæ; quia postquam intrauit eius secretum, facta est sua. quorum igitur consensus requiritur in renunciando, requiritur in perseuerãdo re inte-
16 gra.¶ † Et scias, q̃ aliud est dicere, iste habet uoluntatem omnium canonicorum quia illud põt fieri ꝑ subscriptiones factas in camera cuiuslibet de per se; & supplicatio facta hoc modo à quolibet de per se est simplex & nuda Et aliud est dicere, habet consensum omnium canonicorũ, & quia cõsensus non est aliud, oportet, q̃ in unum locum conuenerint collegialiter eodẽ tpe. & simul sint in concordia, ut in authentica de defensoribus ciuitatum, capitulo interim, & C. de decurionibus le. obseruare, & l. dominatorum forma, li. x. & C. de uenden. re. ciui. l. fi. & C. de lega. si quod extraordinarium eo. li. & hoc ideo dicimus in simili in electione Papæ: quia subscriptiones cardinalium cuiuslibet ꝑ se, aut tanq̃ singuli nihil ualent. ¶ Ecce heri habui uoluntatẽ uendendi tibi tu hodie uis emere tua uolũtas & mea non faciunt consensum, & tamen est voluntas
17 amborum, ut not. ff. de actio. & obli. l. consensu. † Sed pone, Papa concessit licentiam eligendi talem, nunq̃d cogatur eligere: vr̃ q̃ sic, ne illudatur principi, ar. in l. fi. C. de his, qui à non domino manumittuntur. In ꝯtrarium licentia datur, sed necessitas non imponitur. C. de testa. omnium. C. quomodo & qñ iud. l. fi. ff. de mino. l. si iudex circumuento. sic bonorum possessio gratia litis agnoscendæ indulcta nõ imponitur necessitati
18 ff. de inoffi. test. l. quemadmodum.¶ † Simile in bonorum possessione edictali, quæ repudiari põt. decretalis autem repudiari non potest ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. le. secunda. §. decretalis ff. de contratab. l. post mortem. §. fi. & si princeps facit gratiã potest ei renuntiari. C. de iure dominii impetrando. l. ij. Simile, quia potest quis appellare, tamen potest ei
19 renũciare, ut. C. de tẽpo. appel. l. fi. §. fi.¶ † Porrò quicquid tractatur extra locum, ubi consueuit capitulum congregari, non est propriè tractatus, sed quoddã præludium, quod non facit rem non esse integram: sed cũ incipit tractari in capitulo, res desinit esse integra, ut not. Inno. in dicto. c. audistis, de elec. quia electio, & postulatio non potest fieri sine tractatu unde pars eius
20 est.¶ † Item ex prædictis apparet, quòd locus præfixus pro celebratione actus est de substantia, sicut forma, licet non sit de tenore actus, ac si diceremus iste non est doctor formatus, quia non cathedratus in ecclesia maiori, sicut uolũt priuilegia Papæ, in fine ꝓœ
21 mij digestorum.¶ † Item no. licet extra hunc titulũ, quando dicatur aliquid postulatum, dic q̃ extra iudicium, qñ postulatio est præsentata superiori: sed in iudicio aut officium iudicis misericorditer imploratur quia deficit cã obligare ualens, ut in damno infecto, quia per rem innominatam obligatio non contrahiť, & tunc per litis contestationem. ff. de dam. infec. cum postulassem: aut proponitur actio, quia subest cã obligare ualens, & tunc per citationem aduersæ partis dicitur postulatum, licet propriè non dicatur petitum, ut l. amplius. ff. rem ratam haberi, præsertim in præiu
22 dicium agentis.¶ † Inno. facit differentiam inter agere, & petere: quia dr̃ agere ẽt ante litem contesta. sed gl. dicit contrarium. ff. de pec. l. sed postea: quia actio, & petitio differunt in hoc. quia actio in personam, petitio in rem, sed non quod unum ponatur pro tempore post litem contestatam, aliud pro quolibet. ex hoc sequitur, q̃ pro tempore ante litem contestatam nil est promissum. Sed Inn. considerauit, q̃ pactum de non petendo tollit obligationem naturalem: quia nec extra iudicium interpellari potest, nec compensari, & elidit ciuilem, & parit exceptionem peremptoriã, sed pactum de non agendo nullam obligationem perimit; & quia debet aliquando operari, parit decli-
23 natoriam iudicii, infra de litis conte. c. 1. li. 6.¶ † Porrò omnis obligatio tendit ad aliquam necessitatem, quæ pacto obstatiuo ei confunditur: quia contra uim eius est, & naturæ ꝯdictorium, quia est oppositio finis, ideò tollit naturalẽ. ¶ Item non est necesse ad pariendum exceptionem, q̃ tollatur aliqua obligatio. quia in reali nulla est obligatio, quæ tolli possit per pactũ de non petendo, ut insti. de actio. §. j. & tamen obstat exceptio pacti conuenti. Ecce promisisti mihi dare decem in paschate: interim facio tibi pactum de nõ agẽdo, nunquid nihilominus tu incurris moram & pœnã, licet non possim agere? dic quòd sic: quia agere, & obligatio non sunt idem. ¶ Item obligatio fundatur non in actione, sed in seipsa; & ideò per interpellationem contrahitur extraiudicialis mora, & sic exceptio, quæ obstat ad agere non obstat ad obligare.

SVMMARIVM.

1 *Impostulabilis est, qui uiolat interdictum.*
2 *Electores an possint sibi eligere locum ad eligendum.*
3 *Eligere locum interdictum an possint non interdicti.*
4 *Procurator capituli expectandus est in causa postulationis.*
5 *Procuratorem constituere potest capitulum, & qualibet cõgregatio, & iudicis officio cogi ad eum eligendum.*
6 *Informatus quis dicatur, remissiue?*
7 *Sciẽtia probatur per indicia, & per signacula exteriora, et fortius per impressa.*
8 *Qualem te exterius uidero, talem interius iudicabo.*
9 *Genitiuus casus significat causam dominij.*
10 *Licitum est interpretari mandatum ex mente mandãtis.*
11 *Auxilium, consilium, & fauorem prastans uocatur adhærens, complex, sequax.*
12 *Inobedientia est uitium non tamen maleficium per se.*
13 *Maleficio quæ accidant.*
14 *Qualitas in delictis dicitur quicquid aggrauat. & Aggrauantia delictum quæ sint?*
15 *Statuto, quòd condemnatus pro maleficio impune offendi possit, non comprehenditur condemnatus propter contumaciam.*
16 *Electio, ad instar ædificij ruit ex defectu uel materiæ, uel fundamenti, uel artificij.*

Suppli-

17 *Supplicans papæ pro persona ei non grata frustra laborat.*
18 *Parcere benignitatis est opus.*
19 *Confeßio procuratoris ficta uel expressa an noceat domino.*
20 *Ignorantia præsumitur ubi non probatur scientia.*
21 *Fallit in his, quæ naturaliter insita sunt. Item in his, quæ sunt publicè nota.*
22 *Ignorantiam simulare, qui præsumantur.*
23 *Edicta publicè publicari an sufficiat.*
24 *Legatus interpretatur dictum papæ.*
25 *Terra regis an dicatur illa, quæ per eum non regitur, quamuis intra regnum sit.*
26 *Verbum, dominus, largißimum est, & seruatur in quocunq; modicam superioritatem habente.*
27 *Gentiuus, ubi urgentior ratio aliud suadet, proprietatis dominium non infert.*
28 *Irregularis, & suspensus non poteſt eligi, nec excommunicare, nec beneficia conferre.*
29 *Indignus ad eligendum, indignus est ad postulandum.*
30 *Postulari an poßit, ut dispensetur cum illegitimè nato.*
31 *Electio de persona digna an poßit fieri in loco interdicto.*

1 AD HAEC. † Impostulabilis est, qui uio
lat interdictum. Casus uacante archiepi-
scopatu Senonensi Decanus & capitulum
erant in magna discordia super electione,
& tandem non potentes concordare per modum eli-
gendi postulauerunt episcopum Altisiodorensem in
Archiepiscopum & constituerunt procuratores ad ne
gocium prosequendum cum sufficienti mandato: sed
ante, q̃ procu. se applicaret ad curiam, papa fuit infor
matus à certo, ꝙ dictus Altisiodorensis episcopus uio
lauerat eius interdictum, papa expectauit aduentum
procuratoris, qui præsentauit postulationem papæ in
præsentia cardinalium, supplicans humiliter, ꝙ papa
dicto Altisiodorensi episcopo daret licentiã transeun
di, & postulationem confirmaret. papa caute interro-
gauit dictum procuratorem, an Altisiodorensis epi-
scopus seruauerit interdictum,
cum sibi esset assertum à certo, ꝙ
non seruauerat? qui procu. hoc
non negauit, sed dixit, ꝙ per hoc
interdictum non uiolauerat, duas
allegationes faciens, unam per uiam æquitatis, aliam
per punctum rationis. primò excusationem fundabat
in ignorantia: quia dixit, ꝙ dictus Altisiodorensis igno
rabat interdictum eo, quia non erat sibi intimatum p
papæ legatum, uel executores. Secundò allegabat per
punctum rationis: quia papa posuerat interdictum in
terra regis Francorum, sed in Altisiodorensi diœcesi
dictus rex nõ habet propriam terram: unde ille locus
non erat interdictus; & sic episcopus ibi celebrans non
fuit irregularis. papa dicit quò ad primam excusatio-
nem, ꝙ imò dictus Altisiodo. sciuit, quia publicè notũ
& publicè obseruatum etiam per Archiepiscopũ suũ,
& quod publicè præconizatur, non oportet, ꝙ singula
riter singulis intimetur. Quò ad secundam allegatio-
nem dicit papa, ꝙ imò dicta terra erat interdicta tum
per interpretationem cardinalis legati, tum quia in-
terdixerat nominatim, cum esset adhærens regi Fran-
corum. unde papa uolens inobedientiam ulcisci, dictã
postulationem reprobauit: quia erat facta de persona
indigna, licet esset facta à dignis. uerum de rigore iu-
ris dicti postulantes debuerunt priuari, quia postula-
uerunt indignum, sed de benignitate remisit hanc cul

¶ *Abbas an poßit esse procurator pro ecclesia cathedrali.*

pam, concedens, ꝙ de nouo postulando, uel eligendo
2 de congrua sibi consulerent persona. ¶ † Hic innuit, ꝙ
electores possint sibi eligere locum ad eligendum, un-
de potuerunt eligere locum in terra interdicta, dum-
modo sit locus idoneus & solemnis, & etiam in subur-
biis ciuitatis, si fortè est ibi aliqua solemnis ecclesia,
argum. ff. de ar. l. si cum dies. §. si arbiter, & C. quomo-
do & quando iudex l. si, ut pro-
ponis, præses cum certum &c. Nã
cui committitur totum territo-
rium, committitur locus tanquã
eius pars concomitatiua, & eius appendices. ff. de ac-
quirenda hæred. l. si quis hæres. C. de donat. l. in dona.
3 ff. de procu. l. qui proprio. §. item quæritur, in gl. † Sed
nunquid non interdicti possint eligere locum interdi
ctum? uidetur ꝙ non in c. ubi periculum. §. porrò, uer.
nisi fortè, de elect. lib. 6. Sed Ioann. And. ibi in nouel-
la dicit, ꝙ sic, & ualet electio, ut dixi: tamen ibi distin-
4 guit, non possunt inuiti, quod possunt spontanei. † No-
ta in causa postulationis expectandum procuratorem
capituli: quia capituli potius interest, quàm postula
5 ti, cum ex postulatione non acquiratur ius. † Item ca-
pitulum & quælibet congregatio, quia per se compa-
rere non potest, constituere potest procuratorem, ut
C. de re milit. l. tam collatores, lib. 12. & officio iudi-
cis potest cogi ad eligendum procuratorem, qui tam
singulos, quam uniuersos defendat, ut ff. de fideicom.
libertatibus l quo. §. adiici, uersi. creditores, & ibi per
Iac. de Aret. ¶ Porrò singulares & certæ personæ ipsæ
sunt expectandæ, si comparere uolunt, nec tenentur
ardua negocia procuratoribus committere, ut ff. pro
socio l. idemque. ¶ Ibi, non possetis. hoc non est nouũ
quia facilis est dissensus hominum 8. quæst. 1. nec no-
uum. ff. de arbitr. l. item si unus. §. si in duos. ¶ Ibi, Po-
stulastis, concorditer nemine discrepante, supple & ap
pellationi tacitè uel expresè renunciantes secundũ
Innocen. Ibi, Per abbatem, nota quòd abbas potest es-
se procurator ecclesiæ cathedralis, ad hoc infra de cẽ
sibus cap. sopitæ. ¶ Ibi, Petentes, nota formam sup-
plicandi papæ, uidelicet quòd faciendæ translationi
pium præbeat consensum. ¶ Ibi, quasi pro certo,
6 nota quòd est reperire certum, & quasi certum. † quis
autem dicatur informatus, nota in cap. cupientes. §. j.
in glo. notitiam, de electio. lib. 6. ¶ Ibi, non negauit,
sed dicebat, quòd non pertinebat ad eum obseruare,
& not. quòd non negare confessioni par est. Item not.
ꝙ ad officium procuratoris pertinet respondere, & nõ
silere. ¶ Ibi, Nec per nostras &c. Ista allegatio non
erat bona, quia est quartus modus scientiæ inducti-
uus, uidelicet quia est publicè notum, ut no. C. de pe-
riculo tuto. l. si tutor. ¶ Ibi, Executoris, no. debere cre-
di mandato executoris. ¶ Ibi, Nec sufficit: quia in facto
generali sufficit generalis notitia, & nota ꝙ à tempo-
re notitiæ interdictum statim ligat. ¶ Dicit lex, quòd
non contemnit disciplinam, qui militem ignorat. ff.
7 loc. l. si ignorans. † tamen scientia probatur per indi-
cia, & per quædam signacula exteriora, & fortius per
signacula impressa, ut C. de fabricensibus l. stigmata,
& transsumptiuè in capit. si iudex laicus, de sententia
8 excommunic. lib. 6. ¶ † Qualem te exterius uidero,
talem te interius iudicabo. C. de ser. expor. l. moueor,
dicit Archi. ꝙ si es inter canonicos, præsumeris effica
citer esse canonicus, ut ipse not. centesima distin. c. con
tra morem. hæc enim, licet nesciantur per uiam causæ
prospectiuę: quia nemo extat, qui uideat te creari ca-
nonicum,

¶ *Inobedientia an sit delictum.*

nonicum, tamen uera scientia habetur per uiam signi. sicut etiam medici dicunt in sua arte. Ista enim est ars quædam sciendi, & per Iac. But. C. de episcopis, & cle. l. si qua per calumniam. ¶ Ibi, Propriam terram, hoc bene erat uerum: quia illa terra non erat regis. ff. de auro & argento leg. l. Quintus. §. argento. ff. de religi.
9 l. 2. §. in locum: † quia genitiuus casus significat causam dominij; tamen dicit text. quòd mens senatus plenius accipienda est, de leg. 1. l. cætera. §. penul. & §. hic senatus: tamen erat intrà regnum Franciæ, ut dicit hic Collec. ¶ Ibi, Mandauerimus, scilicet huic legato cardinali, qui implendo mandatũ ex coniecturata mēte mandantis in illa terra possit interdictum ampliare, nec
10 mirum, † quia licitum est interpretari mandatum ex
11 mente mandantis, ut ff. mandati l. si hominem. ¶ † Ibi, adhærebat, scilicet præstando auxilium, consilium, & fauorem. Nam isti quandoque uocantur adhærentes, quandoque complices, quandoque sequaces, qui caudas habēt inuicem colligatas, licet nomina sint diuersa, ut C. de hær. l. quæcunque. ¶ Ibi, Metropolitanam. Not. quòd illud, quod seruat Metropolitanus, de
12 bet seruare suffraganeus. ¶ † Ibi, Inobedientiam est. Not. quòd inobedientia est uitium: tamen per se non est maleficium, sed quandoque digreditur ad ipsum, ut quando ex inobedientia sequitur uiolatio interdicti,
13 & ut ad similitudinem grammatici loquar, si quæratur à me, maleficio quot accidunt? dico primò quòd accidunt dolus, & culpa. secundò locus. & tempus. tertiò qualitas personarum: quia ex differentia personarum alteratur delictum. quartò numerus: quia in pœnis corporalibus mitius agitur cum multitudine, ne multorum strages fiat, ut ff. de pœnis l. aut facta §. fi. in pecuniariis durius, ut ff. de iniur. l. si plures, & l. præ-
14 tor. ff. ui bon. rap. & legislator habet pro qualitate, quicquid habet aggrauare delictum. aggrauantia autem delictum quædam insunt actu & habitu à princip. quo nascitur delictum, ut dolus. quædam aptitudine, non actu, ut in actione quod metus causa, & in actione legis Aquiliæ, in quibus pœna augumētata per postea dicitur pœna delicti ratione originis suæ, ff. quod metus causa l. si cum exceptione. §. hæc autem actio, & infra. ad l. Aquiliam. ¶ Quædam autem ab origine non insunt ullo modo nec aptitudine, nec actu; & istæ culpæ, quia ueniunt ex alio capite, non dicuntur augere maleficium, ut in l. j. ff. de in litem iuran. & ibi dixi in
15 lec. post Bar. ¶ † Vnde, si statutum dicit, quòd cōdemnatus pro maleficio possit impunè offendi, non intelligitur, de condemnato propter contumaciam absque eo, quòd uerè, uel fictè constet de maleficio: quia per etymologiam uocabuli, quæ pro significatione habetur, ubi modus significandi non est traditus à iure, maleficium dicitur à malefaciendo, non à nihil faciendo; & ideò condemnatus ex illo edicto, si quis ius dicenti non obtemperauerit, non est condemnatus ex maleficio, licet non obedire sit magna temeritas, ut ff. de regulis iuris l. non potest uideri dolo carere. ¶ Ibi, Humilibus, no. quòd plena & uera obedientia debet in se habere humilitatem. ¶ Ibi, Non obstet, no. quòd contraria non operantur contraria. ¶ Ibi, Culpæ scilicet grandes culpæ, ut l. 1. C. ne sanctum baptisma. ¶ Ibi, Postulantem ecclesiam, & sic non uitio artificis, id est ecclesiæ Senonensis, quæ est in capitulo, & capitulum
16 in ea. ¶ † Ibi, Propter postulantem personam, istud appellatur uitium materiæ. Nam per malam materiā ruit ædificium. Item propter malam compositionem ædificij. Item quandoque ruit ratione soli, quia erat ædificatum in arena. ff. de damno infecto l. fluuium. §. uitium. à simili illi, qui eligunt, uel postulant, ædificant; sed quando non ædificant sapienter, uel de materia inepta, puta quia ponunt tigna corrupta in ædificio, ut ff. de actio. empt. l. Iulianus, in princ. uel incompositè, quia in malo fundamento, uel ædificator est imperitus. Ista talia sunt proxima ruinæ, sic in electione, & postulatione, si fit ab imperitis, uel fit non seruata forma: quia non habet ordinem compositionis, uel à persona inhabili, uel de persona indigna. Item sicut sator agri debet obseruare tempora anni, aliàs perdit semen, & ager non fructificat; ita eligendi, postulandique tempora sunt obseruanda: aliàs electio, & postu
17 latio habetur pro nulla. ¶ Ibi, Nostro &c. † nota quòd in cassum laborat, qui papæ supplicat pro persona sibi non grata: quia non est uerisimile, quòd gratia concedatur odiosis, ut ff. de leg. 2. l. Lucius Titius Damam. Ibi,
18 Abusi. scilicet ipso facto. † Ibi, Benignitate, quia benignum est parcere, ut no. ff. de infa. l. furti. §. pactus, & ut ait glo. parcere prostratis scit nobilis ira leonis. ¶ Ibi, Congrua, dicitur digna; & meruisse dicitur eo, quia non est demerita. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo: tamē non dicitur sufficiens, nisi sua sufficientia sit experimētata; unde dicit Aristoteles primo ethicorum: nemo eligat iuuenes duces, quia non habent experientiam.
19 † Nunc transeas ad glo. & capio glo. quæ incipit, per hoc. & quæro, nunquid expressa, uel ficta confessio procuratoris noceat domino? & dic, quòd sic quò ad transferendum onus probationis in dominum: sed si dominus probaret contrarium, non obesset: quia præsumeretur facta per errorem procuratoris, & ad errandum non habet mandatum; quod dic ut plenissimè notaui post Petrũ, & Cy. in l. unica. C. de confessis, in mea
20 lectura. ¶ † Capio aliam gl. & quæro, utrum præsumatur scientia, uel ignorantia? Nam regula iuris dicit, quòd ignorantia præsumitur, nisi probetur scientia, ut ff. de
21 proba. l. uerius, † sed illa regula fallit in his, quæ sunt nota de per se, id est naturaliter insita, ut C. de in ius uoc. l. uenia: quia homo est animal rationale; & ideò præsumitur scire ea, quæ natura sunt manifesta, uel quasi. Item fallit regula in his, quæ sunt publicè nota, quæ nemo ignorare debet nec licet, ut hic, nisi probaretur ignorantia per ipsius ætatem, uel absentiam. C. de falsa moneta l. 1. in fin. & ff. de decretis ab ordine faci. l. fin. & in cap. 1. quo tempore miles; quod plenius prosequere, ut nota. in capitu. proposuisti, per Archidiac. & in regula, præsumitur, per Dyn. & Ioan-
22 nes Andr. ¶ † Adde, quòd quidam sunt, qui præsumuntur ignorantiam simulare, ut uxor & alij domestici, qui præsumuntur scire res, quæ erant in domo mariti, ut singulariter nota. in l. secunda, C. quando & quibus quarta pars debetur, lib. decimò, quinimò sunt magis idonei testes, quàm extranei. Item ad probandum ætatem propter assiduam conuersationem, ut C. de integrum restitution mili. l. de tutela. Item ratione officij, ut ff. de confirmando tutore l. tutores, & si materia dictat unum expressè, & uerba contrarium, non credam simplici uerbo, ut ff de castrensi peculio l. si fortè: quia sermones debent conuenire rebus sensatis, ut ff. de interrogator. actioni. l.
23 confessionibus. ¶ † Capio aliam glossam nunquid sufficiat edicta publicè publicari? respondeo sic dummodò publicatio fiat per habentes authoritatem publicandi, & hæc uera in factis generalibus.

¶ Sed

¶Sed in facto speciali alicuius personæ requiritur notificatio specialis facta sibi, uel suo procuratori, ut ff. de li. ag. l. j. post prin. uel si persona non inuenitur, & est dubium, an latitet necne, tunc fit denunciatio ad domum solitæ habitationis. C. de annali excep. l. ut perfectius. ¶ In causis autem electionum, & postulationum dic, ut plenè legitur & not. in c. causam, de electi. in cle. ¶ Sed nũquid requiritur, quod post publicationem fluant duo menses ad hoc, ut constitutio ligetꝰ dic, ut not. in proœmio clemen. ¶ Sed in statutis ciuitatum sola scientia attenditur, uel supina ignorantia, ut eleganter dicit tex. in d. l. ti. ff. de decretis ab or-
24 dine faciendis in uerbo, aduersus scientes &c. ¶ † Capio aliam gl. & præmitto, ꝙ legatus interpretatur dictum Papæ quia de uoluntate Papæ plenariè præsumitur informatus, deinde glo. subdit, quòd plures sunt species interpretationum; quod dic, ut no. in l j. C. de
25 legi. ¶ † Deinde capio gl. quæ incipit, bona uĩ fuisse, & uĩ, quòd interpretatio cardinalis fuerit falsa & iuri ꝯ-
ria; quia non dicitur terra regis illa, quæ per eum non regitur, siue consideremus uerbum appellatiuum, regis, siue genitiuum casum, ut l. ij. §. in locum. ff. de religio. & si dicatur ꝙ hoc ratione adhærentiæ, ista est falsa, quia adhærentia nõ excedit limites interdicti, iuxta illud, posuisti terminos eius, qui præteriri non poterunt, ut in c. si ciuitas, de sen. exc. li. 6. Sol. dico ad primum, ꝙ ciuitas erat de uniuersali territorio, & circũferebatur à regno, uñ dicere possumus, quòd oĩs eius uirtus protegebatur inde. unde meritò legatus interpres Papæ: quia saltim facit iuxta mandatum. Item Papa expressisset, si sciuisset. ff. iudicatum solui. l. iij. §. in hac. ff. de pac. l. tale pactum, in fi. §. in gl. ordinaria & notabili, & sic rõne uniuersitatis pertinebat ad regem, li-
26 cet non rõne spãlis curæ, uel iurisdictionis. ¶ † Ad secundum de significatione genitiui dico, ꝙ hic ponitur largè secũdum Bar. quia uerbum, dominus, largissimũ est, & seruatur in quocunque modicam superioritatẽ habente. ff. de uerb. oblig. l. liber homo. §. seruus, & l. j. ff. rerum amotar. secundum Old. in consilijs, & ff. de
27 hære. insti. l. talẽ. §. fi. † quia non semper genitiuus habet importare proprietatis dominum, qñ magis alia rõ consideratur, ꝙ̃ rõ domini, sicut erat hic: quia mens interdicti fundata erat in ratione adhærẽtiæ. & sic no. quod de uno dr̃, de adhærentibus & sequacibus uidetur dictum, ar. C. de agr. & cen. l. cum seruus, li. 11. & l. iij. ff. de usu & habi. C. communia utriusque iudicij. l. possessionum, licet in contrarium faciat. ff. de uer. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, ubi in fi. dicit personam nunquam intelligi tacitè, nisi expressa sit, in esse.
28 ¶ † Capio gl. quæ incipit, & hoc ideò, no. ꝙ irregularis, & suspensus non põt eligi, nec excommunicare, nec beneficia conferre; quia non põt tangere claues ecclesiæ, quas contempsit, de quo dic, ut j̃. de sen. ex. c. is qui,
29 li. 6. & no. in c. cum dilectus, s̃. de consuetudine. ¶ † Capio glo. quæ incipit, ergo. Et no. ꝙ ille, qui est indignus ad eligendum, est indignus ad postulandum. & est ratio, quia per postulationem deuenitur ad electionem.
30 ¶ † Sed nunquid potest dispensare postulatio, ut dispensetur cum illegitimè nato? dic quòd sic secũdum Berñ. quia hic non postulatur persona, sed remedium unde non est uerum dicere, quòd sit postulatus indignus, argumen. ff. de ritu nup. l. qui in prouincia. §. fi.
31 ¶ † Extra quæro, suspensus non potest postulare, nec postulari, sed nunquid electio de persona digna potest fieri in loco interdicto? responde: sic, ut hic per Io. An. in nouella, & in c. ij. de elect. in cle. & adde. c. cum dilectus supra de consuetudine. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Postulationem cassatam innouans, eligendi, & postulandi potestate priuatur.*
2 *Literarum suppressores an teneantur crimine falsi remissiuè.*
3 *Postulatione admissa postulatus statim potest eligi.*
4 *Superior si protulit hæc uerba, admittimus inquantum de iure debemus & non aliter, uerbũ debemus, debet referri non ad necessitatem sed ad naturalem æquitatem.*
5 *Ius uniuersitatis potest uni consolidari, qui non solũ dicitur maior pars, sed totũ capitulum, nisi numerus sit de forma.*
6 *Notarius depositus à tabellionatu, non potest iterum à comite palatino creari notarius.*

1 GRATVM † Qui postulationem cassatã innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus. ¶ Casus. canonici Senonenses, uidelicet maior pars eorum, ex licẽtia nouiter postulandi, postulauerunt eundem Altisiodorensem episcopum, cuius postulatio iã erat cassata: Papa dicit, quòd abusi sunt indulgentia Papæ: uerum quidam ex eis postulauerunt alium episcopũ, quorum postulationem Papa admittit, & hunc dignè postulatum à solicitudine suæ ecclesiæ soluit. h. d. in
2 effectu. ¶ † Nunquid suppressores literarum teneãtur crimine falsi, dic ut le. locum. §. si quis dolo. ff. de tab. exhiben. per Bar. ¶ Ibi, Reuocare. i. infringere. quod autem Papa facit, nemo reuocare potest. ¶ Ibi, Amisisse, qui licentia abutitur, eam perdit. & quot modis quis ipso iure priuetur potestate eligendi, uel postulã-
3 di, ponit hic Compost. ¶ † Dicit Arch. ꝙ postulatione admissa statim postulatus potest eligi, & tunc electus statim erit sponsus, & ecclesiæ urgente iustitia confir-
4 mandus. 61. dist. neophytus. per Archi. ¶ † Sed ego quæro, quid si superior protulit hæc uerba, admictimus, inquãtum de iure debemus, & aliter non, an uerbum, debemus, referatur ad necessitatem? Ego dico, ꝙ debet referri ad naturalem æquitatem per l. quibus diebus. §. dominus, ff. de condi. & demonstra. uerba ad naturalem intellectum referenda sunt. ff. de seruis expor. l. cui pacto, quæ est notabilis. ¶ Ibi, pauciores, etiã ad unum solum. non tñ potest eligere seipsum, ut j̃. de
5 iure patro. c. per uestras. ¶ † No. ergo, quòd ius uniuersitatis potest uni consolidari, qui non solum dicitur maior pars, sed totum capitulum. fallit, ubi numerus est de substantia formæ; quod est, qñ in facto, non in fictione consistit: quia tunc in uno non potest residere secundum Berñ. ff. de leg. ij. l. peculium. §. quadrig. numerus igitur materialis non recidit in uno, sed numerus intellectualis sic. unde in uno potest residere populus, si alij sunt mortui, & ille poterit ordinare syndicum, qui gerat negocia, quæ pertinebant ad populum, licet propriè loquendo unus non sit populus: tamen habet iura populi, ut l. sicut §. fi. ff. quod cuiusque uniuersitatis nomine. ¶ Ibi licentiam. & ideò eligere potuerunt incontinenti, uel ex interuallo infrà de elec. dudum. ¶ Ibi, prouidisti, not. quòd ille, qui confirmat postulationem, dicitur prouidere. Ibi, Absolutum, dicunt fratres minores, talis guardianus est absolutus, quod intelligitur a solicitudine

6 ne guardiæ, uel officij. ff. de infa. l. ij. §. miles † Et no. ex isto c. ar. ꝙ notarius, depositus à tabellionatu, nõ pôt per comitẽ palatinum iterum recreari; cõcor. qđ no. in auč. de armis. § fi. ubi est glo. notabilis; & hoc motiuum format Oldra. in consilijs suis. ¶ Item est arg. quòd sententia arbitratoris cassata de nouo ferri non possit. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Postulatio per quam priuata, uel minor utilitas communi, uel maiori præfertur, siue à minori quàm tertia capituli parte facta reijcitur.*

2 *Episcopus maior est presbytero cardinali.*

3 *Cardinalis si deponatur, non retinet dignitatem, tamen retinet ordinem sacrum.*

4 *Iudex in allegationibus potest supplere etiam utraque parte præsente, secus in probationibus facti.*

5 *Cardinales residentes in curia æquiparantur stellis fixis. Legati autem planetis.*

6 *Vtilitas communis habet magna priuilegia.*

7 *Iudex supplens, ubi magnum uertitur præiudicium, debet pro tribunali sedere, secus ubi leue.*

8 *Iudex supplens debet considerare naturam causæ ne impertinenti se immisceat.*

9 *Iudex pro quibus personis, uel causis possit in facto supplere?*

10 *Casus, in quibus iudex supplet, enunciantur.*

11 *Iudex interdum supplet motu proprio, interdum ex officio, desicientis actionis, uel exceptionis loco misericorditer implorato. 12.*

13 *Iudex quandoque supplet refrenando, quod plus æquo petitur.*

14 *Iudex ex officio inquirit ex possessore bonæ fidei titulum suæ possessionis.*

15 *Iudex supplet, ubicunque partes non possunt renunciare. Et ne delicta impunita sint.*

16 *Intellectus ad rubri. ut quæ desunt aduocatis partium.*

17 *Appellari an possit ad principem, si iudex debitam postulationem non confirmat.*

18 *Iudex fauore matrimonij supplet defectum parentis. Item tutoris, imminente periculo super transmissione ob pupilli mortem.*

Item supplet dando absenti defensorem.

19 *Conscientiam remordet omne, quod est citra naturalem rationem, uel contra aliquem de quinque sensibus appropriatum scientiæ rei, uel actus de quo agitur.*

20 *Officium iudicis est ius bonum, exceptio melius, actio optimum.*

21 *Exceptio proprie non dicitur, quæ actionem non uulnerat.*

22 *Frater manens in domo, si facit expensas de propria bursa fratri manenti in studio, intelligitur fecisse de parte studentis, non de communi.*

23 *Officium iudicis suffragatur, ubi forma excipiendi non congruit.*

24 *Pater non tenetur facere expensas studij, filio bona separata habenti.*

25 *Pater quando intelligatur fecisse expensas studij animo repetendi.*

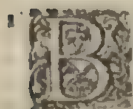

1 BONAE MEMORIAE j. † Postulatio, per quam priuata, uel minor utilitas cõi, uel maiori præfertur, uel q̃ fit à minori, q̃ à tertia parte capitul, admitti non debet ¶ Casus. A maiori parte fuit postulatus cardinalis in archiepm: à minima parte fuit postulatus quidã eps. Papa postulationi cardinalis non defert: quia utilior est ecclesiæ, & toti mundo apud sedem apostolicam, q̃ in quodam archiepatu. ¶ Item non defert postulationi epi: quia facta à minori parte & in magna ꝯ-
2 dictione. ¶ † Ibi; presbyterum cardinalem, ar. ꝙ archieps maior sit presbytero cardinali: qa postulatio dẽt ascendere. quia presbiter cardi-
a nalis [a] non potest epos consecrare, sed archieps sic. Cardinalatus est officium, non ordo epalis. Ordo non: quia nil addit ad consecrationem missæ, non est supra ordinẽ presbyteri ita,
3 ꝙ sit noua species, sed est quædam adiectio. ¶ † Ex his patet, ꝙ si cardinalis deponitur, ꝙ non retinet dignitatem, s̃ñ retinet ordinẽ sacrum, qui erat impressus: qa mortificari potest, sed non funditus mori nisi cum anima. & quod dixi in consecratione epi, idem in aliis, q̃ sunt reseruata epis, quæ non possunt attentari p Car-
4 dinalem, nisi sit eps. ¶ † Ibi; plenius, no. ꝙ in allegatio
b nibus iudex pôt supplere [b] etiam utraque parte præsente: secus in pbationibus facti, nisi quatenus possunt concipi ex actis. sed altera parte absente potest supplere interrogando testes extra & ultra producta: quia artificiose sic adimpletur figura iudicii, quæ est actus trium personarũ, scilicet iudicis, actoris, & rei; tex. est. C. de appel. l.
5 ampliorem, in prin. ¶ † No. similitudinem. nam cardinales residentes in curia æquiparãtur stellis fixis, quæ non mouentur nisi motu orbis. sic cardinales prædicti non mouentur nisi motu Papæ. sed & cardinales legati æquiparantur constellationibus, siue planetis, qui mouentur motu proprio, nutu Dei; ita legati nutu Papæ; & quicquid faciunt ita, præsumuntur facere mo-
6 tu Papæ, ut s̃. e. c. 1. ¶ † Ibi, præferentes, communis utilitas magna habet priuilegia, ut. ff. sol. matr. l. j. C. de caduc. tol. l. unica, in fi. C. de primipilo. l. utilitas, li. 12. Ibi, non tam ex iustitia, quàm ex gratia. i. non e mera iustitia, nec mera gratia. Nam quia uinculum non est ꝯ-ctum, non est mera iustitia, &, quia ex honestate debitum, non est mera gratia. sic. ff. de aqua quoti. l. j §. per-
7 mittitur, sm Berñ. † iudex, qui supplet circa ea, q̃ non possunt expediri nisi pro tribunali, ut in his, quæ sunt magni præiudicij, debet sedere pro tribunali; ita intelligitur quod no. hic Berñ. sed in his, quæ non requirũt solẽnitatem sedendi pro tribunali: quia sunt parui p̃iudicij, potest supplere stando, ut. ff. de interrog. act. l.
8 noluit. ¶ † Item debet iudex supplens cõsiderare, quæ sit natura causæ ex suis circunstãtiis, nec impertinentibus intromittere se, ut dicamus id, quod dicitur C.
9 de postu. l. quisquis, agat, quod causa desiderat. ¶ † Et scias, ꝙ iudex potest in facto supplere pro his personis, quæ facta sua exponere nesciunt, uel non possunt, ut pro pupillis, uiduis, & miserabilibus personis, pauperibus, & carceratis, ac similibus, puta infirmis, ut no. Cy. C. si mancip. ita fuerit aliena. ne prostituatur. l. mulieres. ¶ Item in testamẽtis ad pias causas. ff. de pet. hære. l. hæreditas, in fi. ¶ Item in causis usurarum. j. de iureiur. ad nostram, el. ij. per Inn. Item ubicunq; æqui-
10 tas scripta cum mouet. ff. de interro. act. ubicunq; † & not. ꝙ quandoque iudex supplet indignum repellendo, ut ff de postu. l. quos prohibet, & s̃ e. c. 1. quandoq; utilitatem publicã præferẽdo priuatæ, ut. ff. de procu. l. filius

a *Vide Barba. in trac. de præstantia cardinalium.*

b *Vide remissiones ad legatas per Alex. in l. j. C. ut quæ desunt aduoc. iudex potest supplere.*

l.filius.§.milites. quandoque litem accelerando, ff.de procu.l.si reus paratus.quandoque post litem contes. supplendo in fructibus, damnis & expensis tunc emergentibus.ff.de dam.infec.l.si quis iussum.§.iudex.ff.de ædil.edic.l.ædiles.§.item sciendum,quandoque adijciendo aliam rationem,uel causam. ff.quod cum eo. l. Titianus.quandoque interrogando.ff.de leg.3. l.Offi-
11 dius j.de fi.instr.c.cum Io.Eremita.Item proprio motu repellit libellum ineptum,ut l.1. ff. de officio assessorum, uel impossibilem,ut l.1.C.ne quis uela regia. Item cum defensio rei est publicè nota, ut C.de his,q ad ecclesias confugi.l.si seruus.Itē cum libellus ex sui forma est iniustus,uel ex patenti materia,ut ff.de ope. liber.l.qui cum maior.§.si partis,& j.de offic.uica.c.j.
12 per Inn.†Item aliquando supplet non proprio motu, sed officio eius misericorditer implorato loco deficiētis actionis.ff.de dam.infec.l.4.§.hoc iudicium,uel loco deficientis exceptionis.nam excipere est quodāmodo agere,& ideò interdū cessat exceptio doli: sed propter æquitatem naturalem iudex interponit officium suum de conscientia legis scriptæ,ut ff. de pet. hære.l.
13 planè,& l.fi.¶†Quandoque iudex supplet refrenādo, quod plus æquò petitur, ut quando taxat iuramētum in litem,uel expēsas immoderatas,uel omne, quod est ultra modum.reducit ad modū, ut ff.de usu.l.placuit.
14 † Item iudex ex officio inquirit ex possessore bonæ fidei titulum suæ possessionis,quod non posset facere ad petitionem partis,ut eleganter no.in c.1. de regu. iur. lib.6.per Io.And.& j.de procu.c.ex insinuatione, per gl.or.ultra Ber. hic. Item iudex ex officio remittit ꝑ teste ante,q̄ possit subornari: qa ubi cessat iste timor, testis potest repeti,cum solus timor ,& nō publicatio, sit finalis causa prohibitionis, ut no.in aut. de testi. §. quia uerò. nec in ipso iudice præsumitur subornatio,
15 ut no.j.de testi.c.cum clamor.†Item supplet,ubicunque partes non possunt renunciare,ut no.j. de elec. c. si fortè,in gl si ergo,lib.6.Item supplet,ne maleficia remaneant impunita.C.de adul.l.quamuis indubitati.l. not. Sunt multa alia, quæ pertinent ad officium iudicis, quæ non prosequor.facit. C.ut quæ de sunt aduo-
16 catis partium,iudex suppleat in rubro & in nigro. †Et not.ꝙ caute dicit, & quæ desunt aduocatis, id est quò ad merum officium aduocationis,quod consistit in allegationibus iur. & cautelis aduocatorum, sicut est allegare,libellum componere cum recto ordine,dictare exceptiones,formare capitula,apta & pertinentia, fugere caullationes, & litium prolixitates. non autem dicit,quæ desunt partibus, scilicet in facti intentione, iudex suppleret,ut insti.de act.§.si minus, & §. curare, & ff.communi diui.l.cum fundus,& qui malè petit sibi imputet imprudentiam suam,ut no.ff.de in rem uer
17 so l.quidam,ubi bona glo. ¶†Quæro,iudex,qui non confirmat debitam postulationem, facit iniuriam; utrum ab ista iniuria possit appellari ad principem? Bar.dicit,ꝙ sic in d l.1.in fi.de aqua quotidiana.¶Alij dicunt, quòd est denunciandum superiori, qui iniuriam rescindit.¶Ego addo, ꝙ iste debet puniri, & omnis iudex, qui imponit alicui necessitatem adeundi principem super eo, quod ipse inferior facere poterat, & debebat,est puniendus, & istam doc.ponit text.
18 not.in aut.de quæstore.§.super hoc.†Item supplet iudex defectum parentis fauore matrimonij. ff. de iure do.§ profectitia,in principio. Item defectum tutoris, qn̄ periculum est, ne pupillus decedens transmittat hæreditatem,ut C.de iure delibe.l.si infanti, in fi. Itē in bonorum pos.C.qui admitti ad bono.pos.possunt l. bonorum, & ubicunque supplet, ibi debet dicere.supplens ex officio; text.est ibi unicus in iure. Item suppletur dando defensorem absenti, qui propter absentiam se defendere nequit, ne bona dissipentur: quia reipublicæ interest. ff. ex quibus causis ma. l.ab hostibus, in princ. C de capti. & post limi. reuer. l.nec nos, & not.infrà de iuramento calumn.per Ber.c.cum cau-
19 sam. ¶†Amplius not. quòd omne, quod est citra naturalem rationem, conscientiam remordet, ut no.in l.in hac.ff.de tritica. Item omne, quod est contra aliquem de quinq; sensibus corporeis appropriatis sciētiæ illius rei, uel actus: uerbi gratia contra uisum l. secunda.ff.de ferijs: uel contra id, quod ipse iudex audiuit auribus suis. Nam auribus alienis nemo audit; & ideò auditus non est propriè testimonium. Dicit autem Martinus, & Placentinus, quòd iudex contra conscientiam, non potest iudicare. est enim conscientia consonantia uoluntatis, & intellectus. ¶Vnde uoluntas, & intellectus, à quò dependet scientia, debent esse ad inuicem colligata, & hoc tangitur in pluribus locis,& præsertim in dicta l.fin. ff. de petitio. hæredit. ubi dicitur, quòd licet reus non excipiat per modum excipiendi, sed factum alleget narratiuè, iudex supplet per modum supplendi, quod interdum facit etiam post sententiam, ut eleganter di-
20 citur. C. de colla. l.si soror. ¶†Et nota, quòd officium iudicis est ius bonum: exceptio melius, actio optimum, in his tribus fundantur iudicia: quia iudicia legibus debent esse fundata, & in legum, & iudicum ministris, ff. de origine iuris l. secunda, § post originem. C. de sportulis l. prima, & secunda.
¶Dicit gloss. quòd officium iudicis plurimum facti habet, quàm actio, insti. de actio. in principio, & non est officium, nisi excitetur ad actum. ¶Sed actio in sui substantia est etiam ante, quàm proponatur. Item scias, quòd officium iudicis restringitur ad qualitatem actoris: quia est ius extraordinarium, & irregulare, ut no.ff.de condictio indebi.l.fi.§ fi.ubi glo. sing. sed illa gloss. loquitur in officio implorabili. ¶Sed quoddam est officium iudicis, quod residet in iudice tantum, & non oportet, quòd imploretur ab aliquo, ut ff.de officio præsidis l.illicitas, & l.congruit, de peti. hæredi. in l.fin.ff. ponitur pulcher casus, qui
21 talis est † mater instituit filium sub conditione emancipationis: ea mortua pater possidet hæreditatem, & fructus percipit; postea emancipauit filium, & filius hæreditatem maternam adiuit: deinde senator creatus est,& pater in honore filij facit expensas: r petit filius hæreditatem. pater dicit paratus sum restituere, dummodò refundas expensas, quas feci in honorem tuum. Quæritur, an hæc exceptio competat patri? respondet Scæuola. quòd illud propriè nō est excipere, sed officio iudicis consulitur. Sed quare non est propriè excipere? respondeo: quia non uulnerat actionem, quæ intentatur: sed est quædam retentio. expensa enim non erat facta in rebus hæreditariis, nec de bursa hæreditatis, sed de bursa patris
22 circa personam filij. ¶†Et nota optimam l.pro fratribus, quorum unus remanet in domo, alter in studio. nam si manens in domo facit expensas de propria bursa, intelligitur fecisse de parte studentis, non de
23 communi. ¶Item no.officium iudicis suffragari, ubi forma excipiendi non congruit, & illud officium iudicis naturalem intellectum habet. quia non debet qs locuple-

1 *Iudex, qui imponit alicui necessitatem adeundi principẽ super eo, quod ipse inferior facere poterat & debebat, est puniendus. Omne, quod est contra naturalem rationem, cõscientiã remordet.*

2 *¶ Vide multa notabilia cumulata per Ias. May. in l. ubi pactum C. de transf.*

a locupletari cum aliena iactura,[a] ut ff. si cer. pe. l. si me & Titiũ. Istæ expensæ dignitati congruebant, ut ff. de lega. 3. l. his uerbis §. aliũ-
24 no. †Item no. q pater non tenetur facere expensas studij, si filius habet bona separata. potest etiã poni casus in d l. si. q uxor instituit uirum, & rogauit eũ, q emãciparet filium, & restitueret ei hæreditatem. Nam cum sit electus, ut ibi uidistis, nihil debet lucrari, cum sit hæres. casus est unicus in iure. ff. de usu. l in fideicõ. §. cum Pollidius, & ibi Cy. not. q pater non lucratur fructus aduentitiorum. & est ratio, quia nondnm erant quæsita filio propter testamentũ matris conditionatum, & licet aditio hæreditatis fingat retrò, ut l. si ex re. ij. § fi. ff. de stipul. ser. tamen non fingit ad commodum patris. Item not. casum, qui alibi non reperitur, q pater expensas studij intelligitur fecisse animo repetendi, quando possidet bona filij, ex qbus filius in studio potest regi. ¶Sed si nihil possideret de bonis ad filium pertinentibus, intelligeretur pater functus paterno munere, non animo repetendi. ff. de munc. & hono. l. quæ originem, & quod no. ff. fam. erc. l. quæ paternæ & l. 1. §. castrense. ff. de colla. bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem mittere non tenetur, qui non uult persistere in contradictione.*
2 *Originarius in dignitatibus debet præferri forensi.*
3 *Suffraganei non habent uocem de iure communi in electione, uel postulatione archiepiscopi, potest tamen id ius præscribi.*
4 *Nulliter fieri quid dicatur.*
5 *Vox est instrumentum animæ rationalis.*
6 *Postulatio facta per falsum procuratorem an possit ratificari.*
7 *Consentiens metu pœnæ ratum habet, non gratum.*
8 *Recedere potest quis quandoque ab eo, quod fecit.*
9 *Possessio alia est propriè dicta possessio; alia impropriè.*
10 *Realitas traditæ possessionis an probatur per signa accidentalia.*
11 *A signis accidentalibus non arguitur de necessitate.*
12 *Regula est de his, quæ ut multum: exceptio de his, quæ ut parum.*
13 *Prælatus debet ius ecclesiæ, de quo diffidit, indiscussum dimittere.*
14 *Factum aliquando non sufficit, nisi sit præscriptum.*
15 *Papa à nemine dependet. & est sicut sol in planetis.*
16 *Variare non licet post præsentationem factam papæ.*
17 *Conscientia duplex est. & plura de ea.*
18 *Tractans de damno uitando nimis curiosus esse non debet.*
19 *Interuenire an possit consensus temporibus diuersis.*
20 *Extrinseci admissi ad eligendum, uel postulandum præsumuntur admissi de mera gratia.*
21 *Admittendus ad eligendum de iustitia, si patitur se admitti tamquam de gratia, iuri suo præiudicat.*
22 *Quid, si non appareat, utrum sint admissi de gratia, uel de iustitia?*
23 *Probari quomodo debet, quòd quis usus fuerit iure seruitutis.*
24 *Dicta in præludiis censentur in conclusionibus repetita.*
25 *Possessio an tribuat ius eligendi.*
26 *Actus electiui an dicantur propriè possideri, uel quasi.*
27 *Dominium, & ususfructus an possideatur.*
28 *Mala fide an impediat translationem dominij.*
29 *Mala fides de iure ciui. inchoandam usucapionem impedit: de iure autem cano. etiam inchoatam.*
30 *Qualitas animi possidentis, ut bona fides, probatur iuramento.*
31 *Libertas seruitutis prædialis quare præscribatur mala fide, cum non præscribatur seruitus.*
32 *Papa si concedit mihi aliquid de plenitudine potestatis, an alius possit contra me illud ius præscribere.*
33 *Papa an possit cum bona consc. ientia donare decimas, uel castella ecclesiarum.*
34 *Iurisdictio non præscribitur contra ignorantem.*
35 *Contra ignorantem interdum præscribitur.*
36 *Ignorans an præscribat.*
37 *In præscribenda iurisdictione an sit necessaria scientia populi subditi?*
38 *Possidente me si alius promiscue utitur, talis usus meam possessionem non interrumpit.*
39 *Iurisdictio spiritualis est ampliabilis ad temporalitatem.*
40 *Aduersarius dicitur ille, qui est in possessione obstatiua.*
41 *Iurisdictio per quos actus possideatur?*
42 *Agens ex contemptu an intelligatur proponere utile interdictum, unde ui, uel, uti possidetis, uel, quod ui aut clam.*
43 *Turbatio à uiolentia quomodo differat.*
44 *Ingressus ad rem si prohibeatur alicui, qui nolebat ingredi alio iure, quàm seruitutis. sibi non competit confessoria, sed officium iudicis.*
45 *Recedere potest quis ab exceptione proposita consentien. aduersario.*
46 *Factum, ex quo ius non acquiritur, non trahitur ad necessitatem.*
47 *Prælatus tenens nomine ecclesiæ id, quod de iure tenere non debet, non tenetur contra conscientiam ecclesiã defendere.*
48 *Consensus successiui dicuntur facti in concordia, quando concordia est de forma substantiali actus.*

BONAE MEMORIAE. ij. Ibi, Ingresso, nota, mors appellatur principium uiatoris: quia tendit ad uitam. ¶Et ideò statutum est homini semel mori. ¶Casus. Canonici Strigonienses postulauerunt archiepiscopũ Colocensem in archiepiscopum proprium: suffraganei Strigonienses opposuerunt de contemptu: fuit replicatum, q & si aliquando fuerunt de gratia admissi, ad eligendum, tamen non erat ex hoc ius quæsitum, & hoc usque ibi, quia nobis: papa super hoc duxit prouidendum sub distinctione, q aut utraque pars uolebat instare, & tunc mitteret procuratores idoneos, si suffraganei à contradictione cessarẽt super postulationis prosecutione. Si autem postulantes diffiderent de iure suo, eligerent canonicè de nouo; hoc usque ibi, cæterum, & fortè aliqui diffidebant de iure suo: aliqui non diffidentes processerunt ad aliam postulationem. S. Quinque ecclesiensis episcopi, quam postulationem papa cassauit, quia erat facta in maiori discordia, q̃ prima, & ultra fines mandati; hoc usque ibi, sed nobis, ibi ponitur aliud mandatum papæ, q dicti canonici deberent eligere, uel postulare cum consensu dictornm suffraganeorum, si hoc erat de consuetudine præscripta: alioquin papa prouideret; & hoc usque ibi, uerum. Demum illi canonici quibusdam suffraganeis ad concordiam reuocatis an c, q̃ tamen reciperẽt literas, primam

primam postulationem innouarunt. Sed illi, qui non erant ad concordiam reuocati, fecerunt postulationẽ de nouo de dicto quinque, ecclesiẽsi, usq; ibi nec nocebat. ibi papa dicit, ꝙ canonici, qui concordauerunt ꝑ prius, non poterant per posterius dissentire, nec illudere papæ; hoc usque ibi, quia uerò. Ibi subdit papa, ꝙ magis congruum esset prouidere de originarijs regni, & per postulationem ascendere; tñ finaliter Colocensem absoluit, & ipsum ad Strigoniensem metropolim transtulit iuxtà uotum dictorum postulantium cessionum pollicens ei pallium ad usum & nomen Strigo
1 niensis ecclesiæ. ¶ † Vltra alia notata collige ibi, si autem, ꝙ qui non uult persistere in contradictione, non
2 tenetur mittere procuratorem. † Ibi, originem, no. originarium præferendum his, qui extranei sunt, in di-
3 gnitatibus patriæ. ¶ † In tota, decretali. not. quòd suffraganei non habent uocem de iure communi in electione, uel postulatione proprij archiepiscopi, & est ratio, quia suffraganei non sunt de capitulo, cui pertinet ele-
4 ctio: tamen hoc ius potest præscribi. ¶ † No. ꝙ fit nulliter id, quod non est informatum essentialiter, & hos abusiuos actus lex spernit, & non diffinit ipsos. ff. quem admodum testamenta aperiãtur. l. 2. unde abusiuæ uoces non sunt, uoces. Nam uoces sunt notæ earum, quæ
5 in anima sunt passionum. ¶ † Item uox est instrumentũ animæ rationalis secundum Albertum magnum in sua
6 summa. Et no. ꝙ uoces pro nullis habentur. ¶ † Modò quæro, nunquid postulatio facta per falsum procuratorem posit ratificari? Respondeo, non: quia caret spiritu principali, & per consequens accessorio. Non obstat. ff. de iudic. l. quia iudicium. Ibi habebat formã, esse, & aptitudinẽ ad confirmari. hic non. nos dicimus, ꝙ ille, qui appellat, ratificat; quod est uerũ, ut habeat uim mandati, ut. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus: & licet ratificet, non tamen ratificat, & ego dico, quòd si à laudo lato cum falso procuratore appelletur per dominum, solus procurator legitimatur. Sed si aliàs laudũ est iniustum, per hoc non iustificatur, nec est necessaria prosecutio appellationis: quia ne laudum transeat in emologationem, sufficit dicere, contradico, & frustrà multiplicatur sermo. ff. de au. & ar. le. l. pediculis.
7 §. Labeo. † Et no. quòd ille, qui metu pœnæ consentit, habet ratum, sed non gratum. Ibi, eligendi, & per consequens postulandi: quia qui præscribit electionem, ꝑscribit postulationem, quæ largo modo potest dici electio: quia fit cum ratione & intellectu. ¶ Nota hic, ꝙ quædam habent principium gratuitum, & processum uoluntarium, ut hic. ff. de acqui. pos. l. qui iure familiaritatis, & ff. de offi. procon. l. obseruare. §. fi. ¶ Quædã habent initium gratuitum, & processum uiolentum, siue necessarium, ut quando se obligare uolens & ualẽs obligat se in posterum, ut. ff. commo. l. in commodato.
8 §. sicut, & C. de dona. quæ sub modo fiunt. l. pfecta. † & quandoque quis potest recedere ab eo, quod fecit, ut puta ab appellatione: quandoque non, ut. ĩ. de elec. c. quamuis, lib. 6. Ibi. Nuncij, isti non erant procuratores ad petendum postulationem admitti, & ideò illorum confesio non nocet mittentibus, arg. ff. de uerb. obli. l. qui Romæ. §. Callimachus. & etiam si essent pro curatores, nihil confessi sunt de intentione aduersariorum: quia eorum confessio habet contradictionẽ annexam & inseparabilem rationem per illud uerbũ, de gratia: in quo no. ꝙ admissus de gratia non efficitur possessor, quia in ipso instanti gratia incipit, & definit executa. ff. de procu. l. is, qui Stichum; simile. ff. de insa.

9 l. genero. ¶ † Et scias, quòd possessio alia est propriè dicta possessio, uel æquipol lens, quæ acquiritur per calcaneum. nam in calcaneo consistit firmitas pedis; unde possessio dicitur à pedum positione. i. fixione. ¶ Alia impropriè, quando pro alio, ut quando colonus tenet pro domino: alia ab alio, ut teneo à te præcario. ff. de acquir. poss. l. quod meo. ¶ Ille, qui possidet pro alio simpliciter, non lucratur usum rei. ¶ Ille, qui præcario, lucratur usum, quem consumit. ff. de donat. o. l. Aquilius, & l. Lucius, & nota. in l. j. ff. de precario. unde aliud est dicere possideo ꝑ te, & aliud possideo à te, licet per utrãque istarum formarum transferat possessio, & dominium titulo imminente; sic singula-
10 riter nota. ff. de pac. l. ab emptione. ¶ † Sed nunquid ꝑ signa accedentalia probetur realitas traditæ possessionis? dic ꝙ non necessariò & concludenter, sed præsumptiuè sic; per signa accidẽtalia non probat̃ illud, ꝙ
11 substantialiter est probandum. ¶ † Vnde argumentatio à signis accidentalibus non arguit de necessitate sm Old. in consilijs: per anulum non probatur matrimonium. ĩ. de præscrip. c. illud, & perceptio salarij nõ facit quem decurionem, ut. ff. de decur. l. Herennius. ibi, consilium nedum assensum. ¶ Et no. quod ille, ꝙ non uult interesse consilijs, perdit ea uice commoda possessionis, si quam possessionem haberet. Ibi, Non constabat, no. ꝙ in his, quæ uariantur per accidens, utendum est distinctione: quia non potest dari uniformis doctrina de difformibus, ut. l. j. quomodo & quan
12 do iudex. † Item regula debet esse de his, quæ ut multum: exceptio de his, quæ ut parum, ut no. insti. de inutilibus stipulatio. § si quis alij. ¶ Ibi, Cessassent, not. ꝙ quis potest cessare à contradictione, & renunciãdo contradictioni habilitat aduersarium; tamen non fundat ius ipsius, nisi ille probet. ¶ Ibi, Disidere. no. ꝙ ille, qui diffidit de iure suo, amplius non potest audiri in prosequendo, ut. C. de fide instru. l. si aduersarius,
13 & C. de pac. l. postꝙ liti. ¶ † Item si prælatus diffidit de iure ecclesiæ, debet dimittere ius indiscussum, & non rñdere: quia expedit sibi tacere, & magis prodest ecclesiæ tacendo, ꝙ̃ secundum conscientiam respondendo. unde aliquãdo idonea defensio est silentiũ, ut not. ff. de procu. l. uel in operis. ¶ Ibi, Multa discordia, not. propter multam discordiam aliquem reprobari. ¶ Ibi, Canonicam, not. ꝙ iste sermo attribuitur electioni; postulationi uerò attribuitur sermo, qui sequi-
14 tur, concordem. ¶ † Item no. ꝙ non sufficit aliquando factum, nisi sit præscriptum. licet enim post factũ non disputetur, nisi de possessione: tñ ante factũ est disputãdum de proprietate, ubi habet idoneum contradictorem, Versi. Verũ, ibi, Anteꝙ̃, literæ, uel mandatum non ligant processus iudicum nisi post intimationem, de hoc not. ff. si cer. pe. l. eius, qui in prouincia. §. q̃o uerò, & ĩ. de resti. spoli. c. audita. ¶ Ibi, innouarunt, s. iterũ postulando. Ibi, intelligẽtes, intelligere dr̃ abusiuè ille, ꝙ errat. ¶ Ibi, adnotatũ lr̃is, no. ꝙ qs nõ pt̃ uenire ꝯ lr̃as suas. simile dicit lex, ꝙ desideriũ apud acta publicatũ non pt̃ emẽdari. C. de om
15 ni agro desert. l. rura, li. 10. † Ibi, a
a pendere, no. quòd [a] papa à nullo dependet; & sicut se habet sol in planetis, ita papa in ecclesiis. ¶ Dicit Innocent. quòd papa ultra plenitudinem potestatis nihil potest præscribere: quia præscribitur id, quo

¶ Papa à nullo dependet, & sicut se hẽt sol in planetis, ita papa in ecclesiis adde eũdẽ Bal. in l. fi. C. si cõtra ius, uel uti pub. & cumulata per doc. nouiss. ĩ c. j. ĩ. de rescrip. Bal. super primo decret.

quis caret, non id, quod habet. l. sequitur. §. uiam, de usuc. & q exercendo plenitudinem ptãtis nullius possessioni preiudicat, nisi quatenus expresse derogat. Plenitudini potestatis nil potest addi, uel detrahi; ideò
16 nec præscribi. ¶ † No. q post præsentationem factã papæ non licet uariare: quia uariatio est quædam illusio. dicit lex, q erubescit uarians. C. de modo mulct. l. eos dicit etiam Cato, Côueniet nulli, qui secum dissidet ipse. ¶ Ibi, cum bona conscientia, non potest quis iudicare de re, cuius non habet notitiam. ¶ Itẽ dubius in conscientia debet se declarare. Archidianus dicit, q dubius in conscientia non facit contra conscientiã, nec debet ire uenando, nec perscrutando de conscientia alterius ¶ Dicit Cassiodorus, quod nõ discutitur in
17 conscientia, iustitia non putat. † & est duplex conscientia. s. iustitiæ, & fori iudicialis, & in iudicijs pualet conscientia fori: sed in his, quæ sponte fiunt, conscientia mordax non est spernenda; quia conscientia arctatiua: sed conscientia consilij, & non præcepti, potest sperni absque peccato mortali, dummodò non fiat in contẽptum diuinæ maiestatis; sed de friuola conscientia nõ curamus, ut si quis haberet conscientiam comedendi
18 carnes porcinas † dicit lex, q non debet quis esse curiosus, ubi tractatur de damno uitando, nec solicitus dãni sui inquisitor. secus, si tractat de alio impugnando, ut. ff. de noua. l. doli mali. §. fi. Ibi, honestius, nota gradatim ascendendum potius, q̃ à latere transeundum. ¶ Ibi, licet temporibus diuersis, no. quod no. in c. si ca-
19 pitulo, in nouella super uerbo, recipere, lib. 6. ¶ † Item no. q diuersis temporibus potest interuenire consensus, quod est uerum in consensibus singulorum, ut. ff. de serui. rusti. prædi. l. per fundum. ¶ Sed in consensib. uniuersorum, nisi sit fundata uniuersitas per prius, nõ ualent consensus accedentes: quia non inueniunt aliqđ
20 substantiale formatum, cui possint applicari. ¶ † Reuertor ad principium, & quæro, nunquid extrinseci admissi ad eligendum, uel postulandum præsumantur admissi tanq̃ debentes interesse, an de mera gratia? respon. de mera gratia: quia iste actus naturaliter eis nõ competit: & ista gr̃a non est extendenda ad alios actus successiuos, ar. ff. de neg. ge. l. tutori: quia nemo præsumitur ius suum iactare. ff. de proba. cum de indebito.
21 ¶ † Quæro, quid è contrà, si ille, qui debet admicti de iustitia, sit admissus tanq̃ de gratia, quod apparere potest per protestationem. Dicit Inn. q sibi præiudicat: quia qui consentit, sua iura perdit. C. de admi. tu. l. cũ quædam. & ideò, si protestatio displicet, debet statim ꝯdicere protestationi, ut. l. fideiussor, in prin. ff. qui sa-
22 tisda cog. ¶ † Quæro, quid si non apparet, utrum sint admissi de gratia, uel de iustitia? respon. iste actus est similis seruituti, in qua oportet, q aliquis probet se admissum iure seruitutis, ut. l. fi. ff. quem ad. serui. amit. Nam omne ius, quod acquiritur in alieno, perseueranter alieno, quædam seruitus est, ut. ff. de leg. j. l. si tibi
23 homo. §. fi. ¶ † Sed quomodo probabitur, q fuerit usus iure seruitutis? r̃ndeo ex præcedentibus & sequentibus; quia talis declaratur actus per posterius, qualis ordinabitur prius, ut ff. de leg. j. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de iudi. l. j. in illa notabili quæstione, quæ ibi for-
24 matur, & ff. de reg. iu. l. semper in stipulationibus † nam quæ dicta sunt in præludijs, uidentur in conclusionib. repetita. ff. de hære. insti. l. fi. ibi patet, q præambula uitiant conclusiones. est autem ibi conclusio hæredis institutio, non legata: quia legatis non erat proæmium applicatũ, nisi appareret de intentione ꝯria testatoris, uidelicet q non esset aliter legaturus, nisi quia nolebat prægrauare nonum putatiuum hæredem. tunc.n. legata deberentur. de hoc dixi. C. de fideicom. l. eam
25 quam. ¶ † Quæro, nunquid possessio tribuat ius eligẽdi? r̃ndeo sic, accipiendo ius pro iuris licentia, nisi appareat de nõ iure per ꝯriam dispositionem iuris cõis, ut in c. ad decimas, de rest. spo. li. 6. facit quod no. Inn. j. de si. presb. c. constitutus. nam in iuribus exercendis quasi possessio debet esse iusta. i. non ui, nec clam, nec
26 præcario, ut hic, & C. uti possi. l. j. ¶ † Quæro, utrum actus electiui dicantur propriè possideri, uel quasi? ¶ Dicit Inn. q canonici non dñr esse propriè in possessione, uel quasi iuris eligendi, sed magis in ipso pleno iure eligendi: quia hoc competit eis plenè ex ipsius rei
27 natura. † Idem ait, q dñs non dr̃ esse quasi in possessione dñij: quia rerum dñia quasi possideri non pñt, licet sit in possessione rei corporalis, puta fundi; uel aliquorũ actuũ, puta eligendi, per quos actus repræsentatur dñium, ut no. j. l. pe. ff. de condi. insti. C. de proba. l. cũ res. ff. fami. er. l. j. ff. si serui. uin. l. sicuti. §. fi. quæraẽ. Sed quę est rõ, q dñium non possidetur, sed ususfructus sic. ff. ex qui. cau. maio. §. item et, l. ait prætor, cũ alia lex dicat, q est reperire dñium ususfructus? r̃n. quia ususfructus possidetur per patientiã dñi, quæ patientia hr̃ pro cõtinua traditione, ut. ff. de usufru. l. 3. §. dare. præterea si dñium possideretur, ergo non posset ab alio p̃-
28 scrib; qđ est falsum. ¶ † Et adde, qđ no. Cy de pac. l. tradi, in ulti. q. ubi dicit, q mala fides non impedit trãsla-
29 tionẽ dñij † sed impedit usucaptionem, si concernit initiũ pscribendi. Si ergo inchoata erat, non impedit accessio tpis. ff. de ꝯhẽd. emp. l. dolia. §. cũ. sed de iure canonico requirit, q non superueniat mala fides, ut no. in l. j. C. de usuc. transformãda. de iure ciuili, si res est præscriptibilis, inspicitur initiũ, si quis hẽt titulũ. secus si sit impræscriptibilis, ut quẽadmodũ incipere nõ potest, ità nec permaneat. ff. pro suo. l. ancillam, argu. ff. de fideiuss. l. Vrannius. ¶ Item si titulus confunditur, usucapiendi conditio absorbetur, uel uerius reuertitur ad auctorem, sicut dominium, argu. eorum, quæ
30 not. ff. de dona. l. j. in magna gl. quæ est not. ¶ † Quæro, qualiter probetur qualitas animi possessoris; puta bona fides: respondeo. habes gl. singularem, q per iura-
31 mentum, insti. de actio §. aliæ. ¶ † Quæro ad declarationem duarum legum, quare præscribitur libertas seruitutis prædialis mal. fide, & non præscribitur seruitus, ut. ff. de usuc. l. sequitur. §. si uiam? respondeo, libertas est res naturalis, & præsumitur libera. unde possessio libertatis est actus, cui natura cooperatur, & ipsum prædium, quamuis inanimatum, præscribit ut. ff.
32 quemadmodum serui. amit. l. qui fundum. ¶ † Quæro, papa concedit mihi aliquid de plenitudine potestatis, nunquid alius possit contra me illud ius præscribere? & uidetur quòd non: quia contra plenitudinem potestatis præscribi non potest. contrarium est uerum, quia mutatione personæ mutata est rei qualitas. ff. de publica. l. licitatio. §. earum. ff. de acquirend. hæredi. l. Paulus respondit per procuratorem. §. final. de impo. lucra, descri. lc. 1. libr. 10. & tamen ille, qui præscribit, intelligitur possidere de plenitudine potestatis papæ. ff. de dona. cau. mor. l. qui alienam: quia à principio tituli formatur suc-
33 cessus posterior. ff. de dona. l. qui id quod. ¶ † Quæro, nunqnid papa cum bona conscientia possit donare decimas, uel castella ecclesiarum? dicit Innocen. quòd sic; quod tenementi pro castro Pisanæ cuidam

dam donato à papa habente plenam notitiam qualita
34 tis rei, † Pone, imperator concessit mihi bassam iurisdictionem in quodam oppido. i. terrâ non habente episcopum; puta. j. trecentos aureos. tibi aliam iurisdictionem. i. suprà. Certum est, q in præscribenda iurisdictione requiritur scientia eius, cõtra quem præscribitur: detur igitur, q unus istorum scit Caium vti iurisdictione, alter ignoret, nunquid contra scientem pscribitur, & contra ignorantem non, an cõtra neutrũ, an contrà utrumque? respondeo contra scientem tantum: quia ignorans quasi possessionem retinet, ar. ff. de
35 usucapio. l. iusto. §. non mutet. ¶† Not. contrà ignorãtem præscribi. ff. quemadmo. serui. amittatur. l. si partẽ. ff. de contrahenda emptione. l. in uendendo. § j. C.
36 de præscrip. long. temp. l. fi. ¶† Ignorans autem non præscribit, quòd debet habere bonam fidem. ff. de acq
37 ren. pos. l. possessio quoque. §. fin. † ¶ Sed nunquid in præscribenda iurisdictione est necessaria scientia populi? uidetur q non: quia populus non habet aliquam iurisdictionem, sed isti donatarij, imperatoris. Et est simile, quia agricolarum prædium præscribitur contrà dominum cum ipsis agricolis absque conscientia agricolarum: quia in hoc non habent uelle, vel nolle: sed tanquam appendices agri sequuntur inuiti. ff. de leg. j. l. si quis inquilinos. §. fi. C. de agri. & censi. l. quẽadmodum: & tamen ipsi sunt ingenui, & habent proprium, de quo possunt contrahere, & testari, de quo singulariter not. insti. de iure personarum. Item aliud simile, quia creditor potest alienare ius suum inuito debitore, & ista præscriptio est species accessionis, siue alienationis: præterea actus passiui competunt populo, non actiui. ¶In contrarium facit quod no. ff. de fideicommiss. liber. l. inuitus: prima uerior: quia ista est
38 alienatio legalis. ¶† Et scias, q si me possidente alius promiscuè vtitur, iste usus, qui interpretatur clandestinus, non interrumpit possessionem, nec præscriptionem meam, vt dicit illa. l. not. ff. de fund. dot. l. fundũ.
39 †¶ Scias & aliud, q si in aliqua terra non reperitur alius iudex, quàm spiritualis, q ille etiam habet temporalitatẽ, ex quo non inuenitur alij attributa. ¶Nam iurisdictio spiritualis apta est ampliari ad temporalitatem: quia non est dare locum uacuũ, in quo, vt ita dixerim, iurisdictio non inhabitet, ac si iurisdictio esset quidam uniuersalis homo, sicut fiscus, qui dicitur esse vbiq;, ut no. in l. j. C. de quadr. præscri. & est ratio, qa, deficiente magistratu seculari, ecclesiasticus iudex illius loci supplet eius vices. ut in C. de annali excep. l. vt perfectius, & in auct. vt differentes iudices. Nec est hoc irrationabile: quia iurisdictio temporalis sumpsit originem ab ecclesiastica, & ei ab origine iurisdictionum fuit associata, ut not. Inn. in c. licet. j. de foro com
40 pe. † Adde, dicit Inno. q ille dicitur aduersarius, qui est in possessione obstatiua. Secus si possessio sit com-
41 patibilis: uide quod notat Bar. in l. fi. ff. uti possi. † Itẽ dicas, iurisdictio possidetur per actus correspondentes. i. qui non possunt fieri citra nomen & ius iurisdictionis; unde per arbitros iurisdictio nõ præscribitur, sicut nec per perceptionem pomi præscribitur seruitus, nec per cænare, uel spaciari, ut. ff. de serui. l. ut
42 pomum. † Quæro, nunquid agens ex contemptu, intelligatur proponere utile interdictum, unde ui, tãquàm spoliatus, uel, uti possidetis, tanq̃ inquietatus, uel, qđ ui aut clam, tanquam turbatus? Nam primum interdictum est personale, similiter secundum: quia prætor locutus est per uerba secundæ personæ, & debemus verbis edicti seruire, vt. ff. de exercitoria. l. j. §. si is, q nauem. Tertium verò est in rem: quia nullius personæ in edicto prætoris fit mentio. ff. q vi, aut clam. l. aut q
43 aliter. §. fi. & rõ, quare ptor itá diuersificabat, est: † qa uiolentia est actus de persona in personam, licet circa rem; sed turbatio est ab ipso opere facta inquietatio, siue turbatio: quia plerunque ponitur unũ pro alio: ipsum autem opus in re secutum est, & quotidie turbat, & ideo habito respectu ad opus, id est operatum, qđ remanet ex opere, & ad vtilitatem prædiorum, prætor statuit interdictũ, qđ ui aut clam, esse generis neutri itá, q prædicetur de ui facta à se, & ab alio. Respõdeo, nullum interdictum hic ponitur, sed officium iudicis, quo petitur rescindi, quòd est inordinatè factum, arg. ff. de condi. & demonst. l. quibus diebus, in princ. in gl.
44 Quemadmodum † si alicui prohibetur ingressus ad rem, qui nolebat ingredi alio iure, quàm iure seruitutis: & sic non competit sibi confessoria, sed officium iudicis, vt. ff. de serui. l. vt pomum, & no. in l. prætoris. ff. de serui. rusticorum prædiorum, & ff. de alimentis legatis. l. Mella. No. similitudinem, quia sicut nouum opus destruitur expensis ædificantis contra nunciationem noui operis, itá hic contemptus purgatur per refectionem expensarum, & operis destructionem, vt. ff.
45 de ope. no. nuncia. l. fin. † Deinde uide, q ab exceptione proposita potest quis recedere, &, qa papa hoc permittit expræsè, non condemnatur recedens in expensis, in quib. condemnaretur, si recessisset tãquam temerarius oppositor, vt not. C. de eden. l. edita actio, & ff. de iudi. l. destitisse. C. de fide instr. l. 3. Sed videtur, q non posit recedere, vt. C. quomodo & quãdo iud. aut. qui semel. Sol. ibi aduersarius contradicebat, hic consentiebat. vlterius vides, q forma mandati est stricti iuris, & tñ actio mandati est bonæ fidei, ubi qualitas facti parit actionem mãdati. hic tñ natura negotij actionem nõ patitur: quia iurisdictio publici officij est, ar. ff. de eden. l. quædam, in prin. in gloss. & ideò facit ad quæstionem, dicit statutum, q mulieres non possint 3-here, nisi cum consilio duorum consanguineorum, nũquid si mulier habet decem consanguineos, & spretis alijs duo dederint consilium, tali consilio sit standũ? hic est ar. q non. contrarium est verum: quia sufficit, q sit satisfactum verbis statuti. nec dicuntur alij contẽni: quia non habent aliquod ius, propter quod possint dicere se contemptos: sufficiunt ergo numerarij, de su
46 pernumerarijs non curamus. † In glo. si hoc, conclusio istius glo. est, q non trahitur ad necessitatem factũ, ex quo ius non acqritur, & q protestatio est vtilis ad præsumptiuum præiudicium tollendum, & q agẽs debet exprimere, quo iure agat, si ius commune ei nõ patrocinatur. In glo. de modo, no. de quibus debet esse informatus à domino: quia de omnibus, quæ habent
47 originem ex natura causæ. † In glo. ar. no. quòd prælatus tenens nomine ecclesiæ id, quod de iure tenere non debet, non tenetur contra conscientiam ecclesiam defendere, & est hoc generale in omnibus, qui debent iurare de malitia, vt no. ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum absente. In gl. ideò dicit, ista gl. concludit, q publicato scrutinio nominationis, uel postulationis fiẽdę, non licet uariare, dummodò factum teneat: secus si non teneret. ff. de iureiuran. l. qui per salutem. ff. de cõditio. & demon. l. conditio, in prin. In glo. idem esset hæc gl. dicit. quòd possessio ius tribuit eligendi, postulandi, & præsentandi. In gl. si nondum, hæc gl. dicit, quòd postulatio in discordia non consueuit admitti.

& dicitur in discordia, ubi non sunt duæ partes con-
32 cordes. ¶† in glo. ar. No. ꝙ, ista glo. determinat, quòd successiui consensus non dicuntur facti in concordia quando concordia est de forma substantiali actus. In gl. dicit, no. ꝙ pallium moritur duobus modis. s. cũ ꝑsona, & ecclesia. Item cum ecclesia moritur dupliciter, s. per priuationem, & translationem. ar. contra, ꝙ per translationem non moriatur, sed continuetur. ff. de testament. milita. l. cum filius. §. fina. vbi insignijs ueteribus noua iunguntur insignia tanquam per unum & idem: sed illa est alia materia; reliqua per te examina.

SVMMARIVM.

1 Ius nullum acquiritur ex postulatione.
2 Libertas arbitrij est cum moderamine inculpatæ uoluntatis.
3 Postulanti an licitum sit uariare.

OSTVLATIONEM. Postulatio ex gratia dependet, ex gratia intelligas, s. papæ, cui dirigitur postulatio, vel alterius
1 superioris, ad quem pertinet. ¶† Nota, ꝙ ex postulatione nullum ius acquiritur, quod, scilicet, sit plenè formatum. i. nõ acquiritur ius agendi, & necessitandi superiorem, sed solum acquiritur ius supplicandi. Et sic supplicatio non concludit superiori, sed electio sic secundum Inno. ¶Et ideò supplicatio admittitur officio iudicis non rigorosi, sed misericordis. & dicit Io. And. ꝙ propter periculum variationis debet, qui postulat, cum omni uigilantia instare: quia cõtra denegationem non est recursus, sicut non est recursus in cæteris merè arbitrarijs & gratiosis, quæ sunt liberi arbitrij. ff. de leg. 3. l. fideic. §. quam
2 quam. † ¶Verumtñ libertas arbitrij est cum moderamine inculpatæ uoluntatis, vt. ff. manda. l. creditor §.
3 si. vbi tex. sing. ¶† Et an sit licitum postulanti uariare, Ber. dicit ꝙ non, si est facta in solemni scrutinio, licet non sit præsentata papæ. communiter doct. tenent contrarium, uidelicet ꝙ antequã sit præsentata papę, possint postulantes uariare, & nemini iniuriam faciunt, & dico hoc uerum, etiam si promittant se non uariaturos: quia libera debet esse postulatio rè integra.

SVMMARIVM.

1 Episcopus postulandus est non eligendus.
2 Postulari qui possint, & non eligi?
3 Dubitatio uehemens an excuset, ut ignorantia?
4 Patronus ecclesiæ an possit uti duplicitate formarum in sua præsentatione.
5 Confirmatio quæ fit cũ causæ cognitione habet uim sententiæ.
6 Postulato solenniter si nihil potest obijci, non debet denegari assensus.
7 Recursus propriè non est appellatio. nec in eo uendicant sibi locum fatalia appellationis.

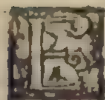

1 TSI VNANIMITER. † Epũs postulandus est, non eligendus, & si eligitur, nõ debet confirmari: quia non habet liberũ consensum seu uotum. & rõ rõnis est: quia cum sit sponsus alterius ecclesiæ, non põt ista sponsalia dissolui, nisi per vicarium Iesu Christi. i. ꝑ papam, qui hoc facit ex authoritate diuina secundũ Ber. ¶Non tamen teneas pro regula, ꝙ omnis, qui nõ potest consentire proprio motu, sit ineligibilis: quia monachus non põt consentire, & tamen potest eligi, ut patet. ĩ. de electio. c. quorundã, si religiosus, & c. si nul-
2 lus, lib. 6. † Tractat hic gl. qui sunt illi, qui possunt postulari, & non eligi, & inter cæteros de abbatibus: sed hoc non est uerum: quia eligi possunt, ut. ĩ. de electio. c. si abbatem, li. 6. Item dicit hic, ꝙ qñ est dubiũ, utrũ quis sit eligendus, uel postulandus, procedit ista forma, eligimus, & postulamus, prout de iure melius possumus. Isti sermones non possunt accipi à proprietate cõi: quia discrepant; nec à proprietate alterius tantum, quia non determinãt ad hoc aliquid. unde in istis sermonibus inest quædam confusio. tñ Io. An. in tit. proxi. in ru. dicit, ꝙ propter iustam incertitudinem ualet ista forma, arg. ff. quorum legatorum. l. j. §. quod ait & ista rõ habet sensum diuisum, qui debet accipi in po-
3 tiorem partem. i. quæ de iure preualet. Sed nũquid † vehemens [a] dubitatio idem est, qđ ignorãtia, ut sic excuset? rñ. sic, vt. ĩ. eo. c. j. lib. 6. C. de fur l. manifestissimi. § si aũt dubius. sanè dubietas non solum in facto, sed etiam in iure parit anxietatem. & est quædam tenebra mentis, vt. ff. de iure patro. l. de iure patro. l. diui fratres, nisi pos sit sedari consultis peritioribus, vt. C. de ingenuis & manu. l.
4 si auia. † Sed nunquid patronus ecclesiæ põt vti hac duplicitate formarum in sua presentatione? rñdeo, sic: quia hæc forma nõ est ꝯ naturalem rõnem, & quia patronus nõ tenet ad aliquã formã. nã pñtatio nõ est electio, nec postulatio, nec habet proprietatẽ cõem cũ aliqua ipsarũ ßm Arch. & Pau. de Leaza. in d. c. j. Et scias, ꝙ in casu, in quo dicta forma toleratur, tñ cõfirmatus ha-
5 bet eligere alterã partẽ: † qa cõfirmatio, q̃ fit cũ causæ cognitione, habet uim snīæ, q̃ dẽt esse certa, vt insti. de act. §. curare. qđ dic, vt. ĩ. e. c. uno, li. 5. Dicit Inn. ꝙ filius in ptãte est postulãdus à patre, qđ nõ placet ꝑ l. nam qđ, ad Tre. Dicit Ber. quòd purus laicus non pt eligi, sed postulari. Idem Inn. est notabile pro his, qui eliguntur in abbates, nec habẽt aliquem ordinem. De ista materia uide ꝑ summatores, & maximè in summa
6 fratris Ioannis, q̃ uulgariter appellat Ioannina. ¶† Et no. ꝙ licet postulatio subscripta & solenniter ꝑsentata nõ tribuat ptãtem postulato in ecclesia, nec in administratione, tñ si postulato nihil pt obijci, nõ dẽt denegari assensus: qa desideriũ eius cum iuris rõnib. congruit. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. permittitur. & pro-
7 pter hoc hř recursus ad superiorẽ: † qa recursus licet sit quædam species appellandi, ar. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidam, tamen non est propriè appellatio, nec tantę efficaciæ. Et ideò fatalia appellationum non uendicant sibi locum Bal.

[a] ¶Vide Ias. in l. apud Iul. §. si Titius. ff. de leg. 1. & eundem Ias. in l. quandiu. C. qui admi.

SVMMARIVM.

1 Electio quid sit?
2 Duo an faciant collegium?
3 Matrimonium spirituale an contrahatur per electionem?
4 Quantum tempus detur ad eligendum?
5 Tempus, quod datur ad eligendum an sit utile?
6 Compromissum si sit in duos, & discordant, an cogantur nominare tertium, cuius authoritati pareatur?
7 Electio si sit inualida, an electores possint eligere iteratò.
8 Electio papæ qualiter debeat fieri.
9 Scrutinium triplex requiritur circa electionem.
10 Præsum-

10 Præsumi an debeat pro electione?
11 Superior, ad quem ob negligentiam eligentium, ius deuolutum est, non debet conferre, sed eligere, & confirmare.
12 Nominatio an sit electio.
13 Iurisdictio est quid perfectum, ideò ante confirmationem non competit.
14 Confirmatio magistratuum potest ad populum pertinere uel principis priuilegio, uel præscripta consuetudine.

De electione, & electi potestate, Rubrica.

Via postulatio est ꝑuia electionis, ideò post titulū de postu. subiicit de elect. & qa electio est ius & ptãs ad tuedã ecclesiã, quæ sine suis
1 ministris tueri non pōt, subdit de electi ptãte.¶† Quæro, quid est electio? rñdeo, ꝙ est determinatio uoluntatis ad personam, quæ in prælatum eligitur, uel rectorem, producta in actum per formam debitam, & numerum competentem.¶† Secundo quæro, nunquid duo
2 faciunt collegium? rñdeo sic, ut. j. e. c. j. si prærdinatū est, ꝙ ecclesia sit collegiata, & ꝙ sint ibi saltem tres ad minus: quia in duob. non reperitur maior pars. ff. de re. iur. l. Neratius, & ff. de arb. l. item si unus. §. si in duos: quia dualis numerus non potest diuidi in partes inæquales. dupl'r autem entia diuiduntur, aut in partes quotas, ut no. in l. fi. ff. de re. du. & in proœmio sexti lib. ¶Illi duo, uel tres hñe dñt authoritatē superioris: aliàs collegium esset illicitum, ut. ff. de collegijs illicitis. l. j. & l. sodales.¶ † Quæro, nunquid per electionem ɔ̄hat
3 matrimoniū spirituale? dic ꝙ non ɔ̄hitur perfectè, sed initiatur. ¶Matrimonium uerò carnale perfectæ ɔ̄hitur ꝑ consensum uiri & mulieris. ff. de reg. iur. nuptias, uerborum adminiculo concurrente, ut no. ff. de act. & obli. l. non figura. Nam etiam de iure ciuili matrimonium non ɔ̄hitur sine uerbis, ut no. ff. de adop. l. 2. & C. de præscri. longi. tem. l. cum notissimi, in prin.¶† Quæ
4 ro, quantum tempus detur ad eligendum? rñdeo in ecclesiis cathedralibus & regularibus tres menses à die tertia pontificis præmortui. 79. dist. nullus, per Archi. Sed in minoribus dignitatibus, siue beneficiis dantur sex menses ad eligendum à die obitus prædecessoris; quod dic ut. j. eo bonæ, el secundo, & j. de conces. præben. c. nulla. & est ratio, quia ubi maius periculum est in mora, ibi minor dilatio datur, ar. in l. 2. ff. de re iud. ¶†Sed nunquid istud tēpus, qđ datur ad eligendum, est
5 utile? rñdeo sic: quia electio non cadit in ignorantem. & ideò natura sui requirit scientiam & potentiam, ut. j. eo. c. eis quib. & istud est gñale in oibus, q̄ animi sensu geruntur, ut ignoranti, uel impedito non currat tp̄s legale, ut. l. j. §. biduū. ff. qñ ap. sit. C. de ap. l. præses.¶ Quãdoque tamen et ignorans obseruat tempora. s. ipso facto labentia, ar. quemadmo. serui. amit. l. qui fundum. Nam aliqñ res inaminata supplet factum hois sine hominis conscientia; uerbi gratia propter cultum pudici-
6 tiæ. ut. ff. de infami. l. genero. Quæro, † cū electio dupliciter fiat, scilicet per uiam scrutinij, & per uiam compromissi, utrum si sit compromissum in duos, & discordant, cogãtur nominare tertium, cuius authoritati pareatur? & uī ꝙ sic, ut. ff. de arbi. l. si unus. §. principaliter. ¶In ɔ̄rium uidetur, ꝙ nominatio tertij non est à uia compromissi, sed à dispositione legis: sed quia hoc non reperitur. l. cautum, erubescimus loqui sine lege, ut in aut. de triente, & semiss. §. consideremus.¶ Pone in electione discordi omnia sunt paria. s. numerus, meritū, zelus. Quid fiet? Respon à pari numero non fit capitulum & si aliquid fieret, fierent duo capitula. qđ est impossibile; & ideò de nouo est eligendum, ut ar. ff. de iureiur. qui per salutem. Alij dñt, ꝙ superior pōt gratificare. sed certe illa gratificatio non tenet uiam scrutinij; & ideò prima opinio uerior est. ff. de stipu. ser. l. per
7 inde, in ratione sui.†¶ Quæro, si nō ualet electio, utrū electores possint eligere iteratò. dic ꝙ sic, si habēt electionem iure proprio & perpetuò, nisi essent priuati ꝑ l. à iure suo.¶ Sed si iure alieno, tanq̄ nudi compromissarij eligunt, siquidem non seruant formam mandati, iterum pñt eligere, si seruant formam. tunc si ex alia causa non subsistit electio, non pñt iteratò eligere: ita dicit C. ff. de iureiur. l. qui per salutem, & probaē in c. si compromissarij, lib. 6. eo. ti. Sed uidetur, ꝙ tamdiu durat mandatum, quamdiu fit consumatum de iure, ut no. Inn. in c. in litteris. de offi. deleg. sed ibi non loqtur in electione, sed in prouisione. Et no. ꝙ si electio tenet, consumit ius eligendi. ff. de procura. l. si is qui Stichū.
8 ¶†Quæro de electione papæ, qualiter debeat fieri? Respondeo, à duabus partibus cardinalium non computato electo. dicit dñs Goffre. in summa, ꝙ cardinales pñt illi decretali renunciare, & statuere concorditer, ꝙ electus à maiori parte sit papa. Sed quid si dicitur, ꝙ est electus per metum, quis erit huius rei iudex? rñdeo ille, cui committitur tutela cardinalium, ut not.
9 Stephanus in c. ne Romani, in de eo. ti.¶†Quæro, quotuplex scrutinium requiratur circa electionē? Respō.
10 triplex; qđ dic ut ꝑ Gof. in sum. huius tituli.¶†Quæro an pro elec. præsumatur? rñdeo sic, si forma ē seruata: aliàs non, nisi electus sit confirmatus, ut. j. eo. cum no-
11 bis, per Inn.†¶ Dicit Host. ꝙ si per negligentiam non eligentium fit deuolutio ad superiorem, superior habet eligere, non conferre; & ideò est necessaria confirmatio, quam faciet ipsemet diuerso iure. non enim in idem incidit, ar. ff. de bo. pos. l. sed cum patrono. & si confirmaret, & non eligeret, non ualeret: ꝙ si eligeret, & non confirmaret, non sufficeret, & utrunque debet facere intrà suum tp̄s, de sup. ne. præla. c. dilecto, in nouella. Dicit Ber. ꝙ electio non potest acceptari ante præsentationem. C. de consulibus. l. sancimus, per Bar. & no. tria. s. eligere, confirmare, & demum sequitur ingressus officij. ff. de conditioni. & demon. l. Publius.
12 ¶†Quæro, an nominatio sit electio? rñ ꝙ aliqñ sic, aliquando non, de appel. l. nominationes. C. de decur. l. nominationū forma, lib. 10. nam si haberent, quæ sunt electionis, sunt electi; si non, tunc non.¶ Item no. ꝙ electio dat principiū, confirmatio perfectionem, ingres-
13 sus officij possessionem. ¶ † Et scias, ꝙ iurisdictio est qd perfectū; & ideò non competit ante confirmationē
14 † hæc confirmatio in magistratib. populi non pertinet ad populū de iure communi; qa apud populū nō est iurisdictio plene formata: potest tamen cōpetere de consuetudine præscripta. Item de priuilegio imperatoris, uel regis. ut hic probatur, & in aut. de defen. ciui. §. iterum, & §. seq. sunt aliæ electiones rerū, personarum, & mixtæ, quæ causanē plerūq; ex oratione alternatiua, uel disiunctiua, ut. ff. de iure do. l. plerūque. §. fi. ¶Quandoq; ex. l. prouidentia, ut in aut. habita. C. ne filius ꝓ patre. qñq; ex remediorū affluentia. ff. de leg. ij. l. cum filius. §. denariis. ff. de pac. l. rescriptū. §. si facto. quandoq; ex pluralitate tribunaliū. ff. quod certo loco. l. nō utiq;. sed hoc est extra materiã nostrã; & iō nō ꝓsequor & qdã electio, q̄ fit fortuna, ut i diuina scriptura, ibi,

ibi, cecidit fors super Matthiam. C. communia de leg. l. fi. in prin. & non est aliud, nisi quidam euentus præter rationem & consilium humanum, & dicitur fortuna, ut. l. j. de admi. rerum ad ciuitatem pertinen.

SVMMARIVM.

1 *Electio prælati spectat ad ipsam congregationem.*
2 *Electio fienda à pluribus, ut singulis, ualide impletur à singulis seorsum, secus si ut ab uniuersis.*
3 *Congregationem duo homines faciunt.*
4 *Collegium quot faciant.*
5 *Collegij ius licet in uno sustineatur, nihilominus is non potest semetipsum eligere.*
6 *Res sustinetur facilius, quàm de nouo creetur.*
7 *Mortuis omnibus de collegio, uel ciuitate, an desinat esse collegium, uel ciuitas.*
8 *Quot homines faciant uniuersitatem castri, uel uillæ.*
9 *Plurium priuata Societas collegium non facit, sed publica authoritas.*
10 *Episcopus habet prouidere de rectore, uel clerico perpetuò, ubi collegium non est.*
11 *Collegium si papa funditus destruat, & tandem tractu temporis illud papa reintegrat, an rector antiquus recuperet rectoriam.*
12 *Collegium penitus desolatum, & postea reparatum an sit unum & idem, an uerò nouum.*
13 *Extrema ubi ualida sunt, media tempora non curamus.*
14 *Quot homines faciant gentem.*
15 *Quot homines faciant notorium.*
16 *Gregem quot animalia faciant: & Pastor gregis dicitur etiam qui alienas oues pascit ut proprias.*
17 *Pastor dicitur ab actu officij, non à prædominio rei.*
18 *Ouibus legatis an legatus intelligatur & seruus ouibus deputatus.*

a ¶ *An dispositio istius. c. possit tolli per contrariam consuetudinem, uide per Pan. norm. post doc. in c. ij. de in integ. resti.*

VLLVS. a Congregatio dēt sibi eligere prælatum: aliter electus repellitur. ¶ † No. q in ecclesia, ubi est cōgregatio, ad ipsam cōgregationem spectat prælati electio. not. q duo, uel tres faciunt congregationem. Vnde in euāgelio, cum duo, uel tres fuerint congregati in nomine meo, ego sum in medio eorum. dicit grammaticus, da congregandi, ut simul. Ergo per contrarium, da disgregandi, ut seorsum. ¶ † Cōgregatio autem debet eligere, non disgregatio. tamē si electio pertineret ad singulos, non ad uniuersos, teneret, quod fit à seorsum & de per se ab omnibus. l. fi. ff. communia præd. & ff. de serui. rusti. prædi. l. per fundū. dixi de consti. c. cum accessissent. ¶ † Quæro, quot homines faciunt congregationem dicit glo. quòd duo. ¶ † Quæro, quot faciunt collegium? dicit glo. q tres. aduerte, q aut loquimur de congregatione collegiali, aut de simplici. Primo casu idem est congregatio, & collegium. Secundo casu nomen congregationis est magis generale, q̄ nomen collegij: quia nomen collegij ex uniuerso sumitur, & alicui certo nomini est subiectum. ff. de usucap. l. rerum mixtura, & loco unius personæ habetur. ff. de fi deiuss. l. mortuo. ff. quod met caus. l. metum. §. animaduertendum. sumitur ergo collegiū, & congregatio ex pluribus differentibus numero: sed collegio attribuitur ex intellectu significatio complexiua, quæ ex uniuerso sumitur non tam uoce, quam significatione. ff. de re. dub. l. si is qui ducenta. §. utrum & l. quod maior. ff. ad muni. ¶ Quæro, utrum duo faciant collegium? & uidetur q non tm̄ duo, sed unus: quia ius collegij remanet in uno, ut. ff. quod cuiusf. uniuer. no. l. sicut. §. fi. gl. dicit Ȝtiū † unde si in ecclesia est unus sacerdos, & unus alius clericus perpetuus, & præbendatus, & mortuus est sacerdos, clericus non eliget sacerdotem; nec contrà, quia ibi non est collegiū, nec superuiuens potest eligere seipsum: quia nemo potest oriri à seipso, ut no. j. eo. c. licet deuitanda, in nouel. hoc naturalem intellectum habet: quia electio actiua est in eligente, passiua in electo est, & ista tanq̄ inter se opposita in eodem subiecto non cadunt, arg. ff. pro suo. l. si ancillam, & l. 2. ff. de stipu. ser. man. l. si mandauero. §. si tibi. ff. de procu. l licet. §. pe. † Ex his concluditur, q etiam si sacerdos, & clericus uiuant in humanis: tn̄ non possunt eligere tertium: quia non sunt collegium, nisi olim fuerint, quia res de facili in sua natura sustentatur potius, quàm de nouo in nouam naturam creetur. ¶ † Sed quid si omnes sunt mortui, nunquid desinit esse collegium? & vr q sic: quia mortui nō possunt esse subiectum alicuius qualitatis, ut. ff. de ope. libe. l. qui libertinus. §. posthumus. dic q aut non est spes reparationis, & desinit esse collegium, ut. ff. de leg. iij. l. pater. §. Tusculanus. nam & ciuitas desinit esse, si omnes sunt mortui, & non est spes, q unquam habitetur. & licet remaneant muri, tamen non est ciuitas, sicut arbor non est arbor, licet remaneant radices, ut no. ff. de actio. & obliga. l. obligationum ferè. §. placet, & no. infra eodem, cap. licet cano. lib. 6. ¶ † Quæro, quot homines faciant uniuersitatem castri, uel uillæ. Respon. q quinque, ut. C. de test. l. fi. unde si statuto caueatur, q uilla teneatur emendare damna commissa in suo territorio, & in uilla non sunt quinque uiri. i. patresfamiliæ, non comprehenditur in statuto. Sed ecce sunt decem scholares socij, nunqnid faciant collegium? respōdeo q non: quia collegium debet hr̄e caput. i. præpositum, & cæteri sunt mēbra sufficit tamen, q ita ordinatum sit, q habeat præpositum. hoc patet, quia præposito mortuo nihilominus est collegium sua significatione perseuerans, ut hic. ¶ † Conclude, q priuata societas plurium non facit collegium, sed publica authoritas, licet gl. uideatur dicere ɔ̄rium in lege prima. §. quibus. ff. quod cuiusq; uniuer. nomi. ¶ † Et not. q ubi nō est collegium, episcopus habet prouidere de rectore, uel clerico perpetuò: quia omnium ecclesiarum principalis cura pertinet ad eum. ¶ Si ecclesia haberet patronū, episcopus deberet expectare præsentationē patroni. & adde, quod no. Archi. x. q j. c. j. ubi omnino uideas, & j. eo. c. sciant cuncti, super uerbo, spectat, lib. 6. † ¶ Pone, quoddam collegium est funditus destructū à papa: tandem tractu temporis illud collegium papa reintegrauit; nunquid rector antiquus recuperat rectoriam? dic quòd non, infra. eo. c. statutum. li. 6. in gl. not. ergo, & uidetur quòd non quia rectoria similis est sponsæ, quam non recuperat, qui quodammodo surrexit à mortuis, ut. ff. de cap. & postli. reuer. l. non ut à patre: quia nouus homo est, ut. ff. de adimen. leg. l. si seruo. ff. de condit. & demon. l. interdicit. In contrarium vr: quia uidemus, q pater recuperat patriam potestatem. C. de sen. pa. l. fin. & res publica recuperat suum ciuem, eo. ti. l. j. & quicquid nō reperitur in aliū translatū, ad hoc. ff. de manumis. testa. l. Aristo. ¶ † Quæstio stat in hoc, utrum collegium penitus desolatum, postea reparatum, sit unum & idem, an uerò sit nouū. & quæstio

& quæstio utilis est propter. ca. ulti. de rescrip. in elc. ¶ Sicut qñ testator reuocat testamentum suũ, & deinde redit ad illud, nouum testamentum est, si per se subsistere potest. ff. de secun. tab. l. qui ex liberis. §. testamento. sic dicam in proposito, q̃ est nouum monasterium. ff. de pact. l. ... §. pactus, uersi. sed proficiet. Nam etiam si remansissent quædam reliquiæ in materia, puta muri & campanile monasterij, tamen hoc est simile corpori hominis mortui, vbi non est spiritus, nec substãtia: ego puto, q̃ in materia prima remaneat uirtus ad resumendum eandem formam, ut no. ff. de lega. 3. l. quæsitum. §. illud, & l. deferre. §. fi. cum. l. seq. ff. de iure fisci. De hoc etiam no. glo. in d. l. sicut. §. fina. quam omninò uideas. ¶ Quædam enim remanent in uirtute informabili, quæ sunt destitutæ uirtute informante. ff. de ser. urb. præd. l. seruitutes. §. si sublatum, & l. cum debere, & ff. de rei vind. l. si nauis, & ff. de contra hen. empt. l. ædε sacra. ff. de pig. Paulus. Dic, q̃ si ille rector non transiuit ad aliam rectoriam, q̃ debeat gaudere prima; aliàs non, arg. ff. de assess. l. diem functo. & tamẽ uerũ est, q̃ nouum est monasterium, sed non per omnia nouum: quia subrogatum loco antiqui monasterij, & illo respectu instauratum. ff. de lib. & posth. l. filio quem pater, argu. ff. de dona. inter uirum & uxo. l. si donatæ. §. si sponsus. da exemplum, per peccatũ mortale anima separatur à deo, per pœnitentiam reconciliata ea omnia bona opera, & uirtutes resurgunt cũ
13 ipsa. ¶ † Item est simile: quia lex dicit, q̃ media tempora non curamus, dummodò habeamus ualentiam extremorum. ff. de hære. insti. l. sed si in conditione. §. so-
14 lemus. ¶ † Extra quæro, quot homines faciant gentẽ? Bart. dicit, q̃ ad minus debent esse quatuor. ff. de proba. l. j. sed ibi loquitur de gente naturalis familiæ, & cognationis, non gente, prout est quædam collectio hominum studiosa. Vnde dicam, q̃ tot homines req-
15 ruuntur, quot in turba. ¶ † Quæro, quot homines faciunt notoriũ? dic ut not. C. de acc. l. ea quidem; per
16 Cy. † ¶ Quæro, quot animalia faciant gregem? solue, ut in glo. tamen scias, q̃ pastor gregis dicitur, qui pascit oues etiam alienas ut suas. ff. de rei vin. l. Marcellus. ¶ Et est argu. ad abbatem, qui in monasterio bona credulitate & fide retinet monachum alienum, credẽs
17 eum esse proprium, vt sit sub eius regimine. ¶ † Pastor dicitur ab actu officij, non à prædominio rei, & ideò non requirit dominium hæc vox: secus, quando genitiuus signat actum maioris potentiæ, ut mutare statim rei, ut. ff. de reli. l. 2. §. in locum. & cum dicimus iste est pastor ecclesiæ, significamus actum nobilis officij, & intelligetur de eo, qui præest dignitati. nam præeminentiam, seu prælaturam significat iste sermo.
18 ¶ † Cum testator legat oues suas, utrum uidetur legare seruum ouibus deputatum? dic q̃ non, & est argu. q̃ nomine monachorum non contineatur abbas. ff. de lega. 3. l. ouibus. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Populus an debeat Episcopum, uel alium prælatum ecclesiæ eligere.*
2 *Literis populi non creditur.*
3 *Electio facta ad clamorem populi quare non ualeat?*
4 *Deo displicet, qui populo placet.*
5 *Statuentium nomina an necesse sit exprimi in legibus, & statutis, & consuetudinibus.*
6 *Electionem spontaneam an uitiet timor, & rumor statim superueniens.*

1 OSIVS EPISCOPVS. † Populus nõ debet episcopum, uel alium prælatum ecclesiæ eligere. Casus. dixit Osius episcopus in concilio, si aliquis literas populi acciperet, per quas literas populus in suum prælatum petat ipsum, quia præsumptio est contra episcopum, q̃ procurauerit uoces populi, talis electio reprobatur, & sic electus careat ecclesiæ sacramentis,
2 nisi pœnituerit. synodus respondet, placet. † No. non credi literis populi. No. quòd contra vulgum sunt malæ præsumptiones. Item in populo sunt multi, qui cor
3 rumpuntur de facili. † Item no. q̃ electio facta ad clamorem populi non ualet: quia clamor impedit animũ, ne possit discernere æquum. ff. de appel. l. si constat. ff. qui. & à quibus. l. si priuatus. Ni-
2 hil [a] enim rectè geritur, si cum a clamore uincitur, argu. ff. de hæ-
4 redi. insti. l. fi. Item not. † quòd qui placet populo, displicet deo:

¶ Nihil enim rectè geritur, si cum clamore uincitur.

quia populus est docendus, & non sequendus. Item no. à communiter accidentibus sumi quodammodo regulam præsumptiuam. Item not. quòd vbi electio fit per clamorem præcedentem & instantem præsumitur, quòd iste clamor fuerit causa finalis eligendi, et
5 si fiat per debitos electores. † Vltimo not. illud uerbum, synodus respondit. nam est argumen. quòd in legibus, & statutis, uel consuetudinibus non sit necesse exprimi nomina statuentium, uel quòd ipsi statuentes subscribant: quia si requireretur subscriptio, requireretur nominatiua expressio singulorum. Hinc est, q̃ in alienationibus, & instrumento debent exprimi nomina: quia publicum instrumentum succedit loco subscriptionis testium, vt l. fi. C. de uenden. reb. ciui. li. 11.
6 & ista est doctrina Archi. † Extra quæro quid si præcedente electione spontanea statim interuenisset timor, & rumor? respondeo non uitiari, quod perfectũ est, sicut si statim peruenisset furor, ut. ff. de his, q̃ sunt sui vel alie. iu. l. patre furioso: vel mors naturalis, quæ omnia soluit, licet aliquando transferat radices obligationum, ut no. Cy. C. de pac. l. pacto successorum, & l. hæredibus. ff. de dona.

S V M M A R I V M.

1 *Bona fama & mala inspicitur in loco conuersationis.*
2 *Confirmationes electorum fiunt ex debito, non ex gratia pura.*
3 *Beneficium non implet qui facit debitum.*

1 POSTQVAM. Electus debet confirmari, si nõ sit, qđ electum impediat, & de eius vita & morib. inqri dẽt, vbi conuersatus est. ¶ † No. quòd bona fama & mala inspicit̃ in loco cõuersationis, supple. i. delicti, vel contractus. C. vbi de crimi. agi opor. l. 1. ff. de re mili. l. nõ omnes. §. à barbaris. ergo de fama dẽt inquiri: nã fama, quæ orta est à suspectis, & conspiratoribus, nõ dr̃ fama, sed vocatur calũnia. ff. de adulte. l. miles. §. pe. tex. valde nota. & fama, quæ est generaliter in loco conuersationis, præfertur cuilibet alij famæ, vt hic, qđ est notabi-
2 le. † Vltimo no. quòd confirmationes electorum fiũt ex debito, non ex gratia pura: quia vbi vinculũ & obli

gatio est iuris publici, executio gratiam non habet,
3 vt l. proximè. ff. de ritu nup. † quia non impedit bene
b ficium; qui facit debitū. b ff. de hære. insti. l. si seruo fideicommissaria. §. j. & l. vnum ex familia, in prin. ff. de leg. 2. ¶Omnis electus dicitur inuitatus. infrà. eo. c. cupientes. §. j. in gl. subaudi, li. 6.

2 *¶Non impendit beneficium, qui facit debitum, alibi dicitur, q̃ qui facit illud, ad qđ per legem obligatur, non dicitur conferre benefi. tū. l. proximè. ff. de ritu nupt. l. unū ex familia. §. si de Falcidia. ff. de leg. 2. l. si seruo fideicommisso. ff. de hære. instit. 2 hic dicimus, quòd in necessitatib. nemo liberalis existit, l. rem legatam, in fi. ff. de adi. leg. quemadmodū è contra, qui exequitur dispositionem iuris, non dicitur partē grauare, ca. nouit, de appel. Parona.*

S V M M A R I V M.

1 *Spiritualia conditionem recipiunt. & Conditio quatuor modis dicitur.*
2 *Modus quandoque est adiacens determinatio dispositionis, quandoq; voluntaria adiectio.*
3 *Conditio an obliget?*
4 *Iuramentum fidelitatis, & obediētia debet praecedere inuestituram corporalem. Fidelitatem iurare qui teneantur. nu. 5.*
6 *Iuramentum omne uerba desiderat, quia uerbis contrahitur.*
7 *Conditiones quæ impediant, uel non, legatorum transmissionem remissiuè.*
8 *Pallium debet sumi de manu papæ.*

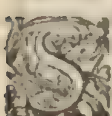

SIGNIFICASTI. Electo in archiepiscopum sedes apostolica non tradit palliū nisi primò fidelitatis, & obedientiæ prestet iuramentum. ¶Casus. Papa misit pallium tradendum sub conditione: admiratus est rex, & sapientes regni tribus rationibus. primò quia nec consuetum. secundò, quia non iure cautum. tertiò, quia iurari prohibitum. Papa dicit, q̃ Christus nō tradidit Petro potestatem, quin apponeret cōditionem,
1 & q̃ tale iuramentum est licitum & necessariū. † No. q̃ spiritualia conditionem recipiunt. dicitur autem cōditio quatuor modis. Primo, quia conditionaliter profertur. ff. de conditio. indeb. l. qui promisit. secundo, quia requiritur ad realitatem actus. ff. de uerbor. obli. l. interdum ff. de condi. & demonst. l. j. in fi. Tertio modo dicitur conditio onus annexum à iure, ut hic, & C. de præcibus impe. offe. l. uniuersa. Quarto modo dicitur cōditio modus. & hic est duplex, scilicet intrinsecus, ut lego tibi decē, vt ea restituas Titio. & extrinsecus, vt lego tibi decem, vt geras negocia filij mei, vt ff. de conditio. & demonstra. l. quibus diebus. §. Thermus.
2 ¶† Est autem modus quandoque adiacens determinatio dispositionis, quandoque voluntaria adiectio. C. de senten. & interlocuto. l. cum eorum. & scias, quòd interdum tacita conditio tantum suspendit, quantum expressa, vt singulari. not. ff. de pact.
3 l. item quia. ¶† An conditio obliget, dic quòd sic, si contineat intra se obligationis substantiam, ut numeratio pecuniæ. C. de non nu. pecu. lege fina. l. certi condictio. §. quoniam. ff. si certum petatur: secus, si non continet in se obligationis materiam, vt si capitolium ascendero. l. si quis, de iureiurand. & l. ex placito de rerum permutatio. in glo.
4 ¶† Item nota, quòd iuramentum fidelitatis & obedientiæ debet præcedere inuestituram corporalem.
5 † Item not. quòd prælatus tenetur iurare fidelitatem. ¶Idem in quolibet, qui suscipit insulas dignitatis, uel administrationis. Item omnes ciues, quos rebellio fecit suspectos, ut in aut. de pace Cōstantiæ. Itē oēs uasalli durante feudo. Item rectores ciuitatum. Item tabelliones, & numularij. Item milites stipendiarij. Item custodes portarum, & similes. Item tutores, curatores, orphanotrophi iurant officium suum fideliter exercere. C. arbi. tute. l. fina. C. de admini. tuto. l fin. de edendo. l. quædam. §. numularios.
6 ¶† Et not. q̃ omne iuramentum proprietatem, idest, qualitatem uerborum desiderat: quia non contrahitur consensu, sed verbis, argu. à contrario sensu ff. de act. & oblig. l. consensu. ¶Item nota, quòd legis dispositio simoniam non committit, sed quid fiendum insinuat. Item not. quòd deus est factor conscientiarum.
7 ¶† Item not. quòd aliorum conscientias non uidemus. Glo. tangit hic, quæ conditiones impediant transmissionem legatorum, & quæ non. sed adde quod dixi. ff. de lega. j. l. hæc uerba, in mea sollenni lectura.
7 ¶† Not. quòd pallium debet assumi à corpore beati Petri, id est de manu papæ, vt patet ibi, dum dicit, nostræ insignia dignitatis, & expone sic. à corpore, id est à manu. nam est de corpore. Nam, ut ait philosophus, manus sunt organum organorum. Alibi accipitur manus pro potestate: aliàs dominio, & authoritate. l. manumissiones, ff. de iust. & iure. ¶Vltimo not. quòd ille, qui petit insignia, debet præstare solita iuramenta.

S V M M A R I V M.

1 *Eligi non debet de rigore ille, qui fuit schismaticus, propter infamiam præcedentis uitæ.*
2 *Schisma unde dicatur.*
3 *Schismaticus per absolutionem recuperat honorem, & administrationem.*

QVIA DILIGENTIA. Schismaticus, qui redit ad unitatem ecclesiæ, si in episcopum eligitur. de iure cassabitur: sed dispēsatiue poterit confirmari, salua debita iustitia & reuerentia superiori ecclesiæ debita.
1 ¶† No hic, q̃ ille, qui fuit schismaticus, propter infamiam p̄cedentis uitæ de rigore non est eligendus, sed dispensatiuè confirmandus. Not. q̃ legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum, & archiepiscoporum. ¶No. illa uerba, salua debita iustitia, & reuerentia; quæ uerba habent uim protestationis, secundū gl. ¶Adde, qđ no. in l. item Labeo, in gl. parua. ff. fa. ercis.
2 ¶† Quæro, unde dicitur schisma? respondeo à scissura: quia qui schismaticus est, libenter diuideret inconsutilem tunicam domini, si posset. No. q̃ ordinatus à schismatico non potest promoueri. ¶Not. q̃ ecclesia Aquileiensis propter delictum prælati non perdit honorificentias suas: quia delictum personæ non nocet ecclesiæ.
3 ¶† No. quòd licet schismatici sint excommunicati, tamen post absolutionem recuperant honorem, & administrationem, & ideò recuperant etiam famam secundum Ber.

S V M M A R I V M.

1 *Concordia quando sit plena.*
2 *Dictio, absque, est remotiua.*
3 *Annus pontificatus incipit ab ipsa electione. electus statim potest se præscribere in pontificem.*

4 Verba

4 *Verba hæc, absque ulla exceptione, glossationem, non recipiunt.*
5 *Verbum, habeatur, super uero positum notat ueritatem, super ficto fictionem.*
6 *Contra naturam prolatus sermo fictionem inducit.*
7 *Ineligibilis an sit omnis, qui non obedit Papæ.*
8 *Electus in Papam an computetur in numero duarũ partiũ.*
9 *Papa an possit opponi, quòd est hermaphroditus, uel mutus, uel surdus.*
10 *Cardinalibus sponte uel displicenter se Papam elegisse dicentibus an credatur.*
11 *Intellectus ad l. j. ff. quod met. cau.*
12 *Cardinales an possint cogi ad eligendum pontificem.*
13 *Cardinales absentes an debeant expectari per decem dies.*
14 *Cardinalis absens si renunciet uoci, an possit eam reassumere?*
15 *Ratio non est exquirenda de singulis, sed de uniuersis.*
16 *Concilium an possit statuere, quòd Papa possit sibi eligere successorem.*

LICET DE uitanda. In Papam non est
aliquis assumendus, nisi duæ partes cardi-
nalium uocem eligendi habentium in eũ
consentiunt, & electus à duabus partibus
est uerus Papa. ¶ Ibi. De consilio, uide quod no. in ca.
1 super eo, de hære. li. 6. in nouel. ¶ † Ibi, plena concor-
dia, collige, ꝙ non est plena concordia, nisi oẽs cócor-
dent nemine discrepante, licet sufficiens concordia sit
concordia duarum partium. ¶ Et sic est differentia in-
ter plenam, & sufficientem, patet, quia plenũ est pro-
2 priè [a] cui nil addi põt. C. de e-
pis. & cler. l. raptores. ff. de rei
uin. l. Iul. in fi. ¶ Ibi, Absq;, simi-
le. j. e. c. si quando lib. 6. ¶ † Et no
ta. ꝙ dictio, absq;, est dictio remo
tiua, & sub ista dictione, absq; ple
runque aduocati formant capitu
la in causis, uolẽtes deducere me
ram negatiuam ad firmandum modum probandi. &
scias, ꝙ non põt cautela uerborum rei naturam muta-
3 re, ut not. in c. fi. de rescri. in cle. ¶ † Ibi, põtifex, ergo
statim, cum est electus in Papam, incipit annus pontifi
catus, & põt præscribere se in pontificem. de hoc in da
ta sexti libri per Io. An. ¶ Sed nunquid põt opponi, ꝙ
elegerunt successorẽ uiuente Papa, cum forte credere
tur mortuus: uel esset ita in tempestate maris oppres-
sus, ꝙ euadere non poterat? respondeo, non ualet ele-
ctio. quia uiuus est non solum, qui uiuere põt, sed qui
mori põt, ut ff. de manu. test. l. qui duos. unde non est
mortuus, cui de ultimo uitæ spũ aliquid superest, hoc
no. gl. in c. commissa. j. e. li. 6. & uide qđ not. ff. de cõfes.
l. is qui Sticho. ¶ Ibi, exceptione, puta ꝙ non sit de col
legio. 34. di. oportebat, & c. sequenti: uel ꝙ uxoratus.
79. di. si quis pecuniam, uel quòd monachus. 18. qõ. 2.
4 quàm sit ¶ † Et no. ꝙ hæc uerba, Absque ulla exceptio
ne, glossationem non recipiunt, nec superadditum in-
tellectum. excipitur hæresis, de qua potest opponi: quia
5 istud propriè non est excipere, sed nullum esse. ¶ † Ibi,
habeatur, supple, & sit quia uerbum, habeatur, positũ
super uero significat ueritatem; & si super ficto, signifi
cat fictionem; &, facit ad quæstionem statuti dicentis,
ꝙ mercatores forenses pro ciuibus habeantur. quia de
6 notat similitudinem, non ueritatem † quia ꝯ naturam
sermo prolatus fictionem inducit, ẽt si dicatur habea-
tur, & sit arg. ff. de libe. & posth. l. filio, quem pater. si

[a] ¶ *Nihil habemus qđ plenitudo adiectione non indiget. c. oj. omnia. 1. q. 1. & uide Albe. de Ro. in dictionario suo in uerbo, plenum.*

gentem consideres. i. patriam, fictio est; si meram ciuili
tatem. põt esse ueritas, ut hic, & no. per Bar. ff. de usuc.
7 l. si is, qui pro emptore. ¶ † Nunquid omnis, qui non
obedit Papæ, est ineligibilis? Respon. licet non sit hæ
reticus: quia credit in symbolo, nec sit schismaticus:
quia credit in ueram ecclesiam militantem: tñ in possu
labilis est, & multò fortius ineligibilis: tamen, quia cõ
temnit claues, punitur à clauibus. s. tit. prox. c. 1. hære
ticus non credit in ecclesiam triumphantem. Schismaticus
ticus non credit in ecclesiam militantem: sed qui cre-
dit, tamẽ ꝑꝑ superbiã intumescit, ut tyrannus, uel per
ignauiam, ut asinus. uel per malitiam ut uulpis, hic nõ
est hæreticus, ut no. j. c. generali, in gl. cõtrafaciẽs, quã
gl. perpetuò. no. ¶ Ibi, & receptus. i. intronizatus, siue
amantatus. Ibi, Maior concordia, puta decem elegerũt
unum, octo unum alium, & de illis octo duo accesse-
runt ad illos decem. nam ratione accessus augetur nu-
merus. ¶ Ibi Ex hoc tamen, no. speciale in Papa, ut re-
quirantur duæ partes, cum in alijs electionibus inferio
rum prælatorum sufficiat maior pars. ¶ Ibi, Recursus,
not. quòd ubi ambigitur de pontificatu Papæ, nullus
potest esse iudex: quia nullus superior, nisi dicamus, ꝙ
concilium debeat hoc dubium determinare. lxx. distin
8 ctio. si forte. ¶ † Quærit gloss. utrum electus in Papam
computetur in numero duarum partium? dicit gloss.
quòd non: quia propositio, à, significat separationem
ff. de ac. emp. l. ratio. §. fi. & ponitur exclusiuè, quia er-
go litera dicit, à duabus partibus, non continetur ꝑ-
sona Papæ: dicit gl. ꝙ hanc decretalem cardinales qñ
que seruant, quandoque non, dic ut infrà co. ti. cle. ne
Romani. ¶ Videtur, quòd si Papa eligitur de corpore
cardinalium, quia eligitur de proprio corpore, quòd
uox sua computetur in numero. sed si eligeretur aliũ
de, quia non est cardinalis, non habet uocem, sicut il-
le, qui eligitur in episcopum: si non est de canonicis,
eius uox non potest in numero computari: quia quan-
tum est ad uocem, ꝓ nullo hr̃ sm̃ Lau. & Io. An. & ad-
de quod no. in regula, infamibus, lib. 6. in nouel. ¶ Sed
nunquid potest opponi Papæ, quòd est hermaphrodi-
tus, uel mutus, uel surdus? respon. cardinales non face
rent ita fatuam electionem; & ideò non debet fieri qõ
de ambagibus, & ineptiis. ¶ Et no. quod Ioan. An. dicit
hic in nouella, ꝙ quando oportet congregari genera-
le concilium pro facto schismatis, quòd populus, &
9 clerus Romanus habet congregare concilium. ¶ † Po-
ne, cardinales erant in concordia: populus non conten
tabatur: fuit suasum populo, ut facerent rumorem, &
sic præsumeretur electio impressiua. cardinales dicũt
se sponte elegisse respõdeo creditur cardinalib. quid
è contra si dicunt se displicenter elegisse; quod aliàs
non fecissent, nunquid eis creditur? Resp. nõ, nisi appa
reant signa uerisimilia & probabilia, & maximè noto-
ria: quia ꝯ factum proprium non licet uenire, nisi fa-
10 ctum sit metus cã. † dicebat edictũ pretoris, ui, uel me
tu: dictio, vi, fuit subtracta: quia aut supponit ꝓ ui ab-
soluta, & illa nõ cadit in actu uerbi, ut no. Io. An. j. qđ
met. cau. c. sacris. uis absoluta est, ut puta si quis expel
litur de possessione, uel proiicitur i mare. actus. n. uer-
bi in tali pressura non cadit: quia loquela est suo sub
iecto adeò inhærens, ꝙ alteri cõicari non pt quò ad es
sentiã, licet possit cõicari quò ad uirtutẽ, sicut magr̃
cõicat sciam suã discipulo ꝑ actum uocis: & est uis, q̃
appellatur conditionalis, q̃ non est aliud, q̃ plicã uo-
luntatis ad nõ amatũ, nec desideratũ. & ista est idẽ, qđ
metus, & iõ i edicto, qđ metus cã, superfluit, uel nõ cõ
gruit

gruit dictio, vi. & iste est intellectus. l. j. ff. qđ me. cau.
11 Quæro, nūquid cardinales possint cogi? rñdeo sic indirecte, ut propria uoluntate concordent, nō autē ut cōcordent in eum, quem uult populus, ut puta in Martinum, uel Thuscum: quia hoc modo libertas uulneratur, uel arctatur. quoties aliquid extraneū adiicitur, uel detrahitur. ff. qui & à quibus. l. si optio. ff. de cond. & demon. l. Titio centum. §. j. text. ualde notabilis, & dic ut
13 in c. ubi periculum. j. eo. li. 6 ¶ † Et no. ꝙ decretalis, ubi periculum, dicit, ꝙ absentes debent expectari per decē dies. quid ergo, si per rerum naturam, uel per aduersam fortunam, certum est, ꝙ comparere non possunt? vr quòd non sint expectandi frustrà. ff. de uer. ob. l. cum stipulatus sim mihi à proculo. ff. de statu ho. l. Aretusa. Nam cā finalis dilationis est comparitio. ergo cessante cā finali cessat dilatio, ut. ff. ad Treb. l. à filio. §. alumno. ¶ In contrarium uidetur, quia quando dilatio signatur à lege sine ministerio iudicis & absq; iudicis motu, & causæ cognitione & ipso iure, nō reducitur ad causæ cognitionem, nec ad disputationem fori: sed seruanda est litera legis, prout iacet, nec est nostrum eam præuenire. C. de app. auť. hodie. ¶ Item lex sic scripta est. ff. qui & à quibus. l. prospexit. Non ob. l. cum stipulatus: quia ibi loquitur in dilatione hominis hic loquitur in dilatione legali. ad hoc. ff. si quis cau. l. si eum. § homo filii. & hanc partem approbat gl. in allegato. c. ubi periculum. & si tu dicis, cessante rōne cessat lex, hoc uerum est, ubi generaliter cessat: secus, si non
14 generaliter, ut d. l. prospexit. ¶ † Pone, cardinalis absens renunciauit uoci, nūquid possit eam reassumere? gl. tenet ꝙ sic: quia licet teneat renunciatio, tñ res de facili redit ad naturam suam, & quia ius publicum reassumitur. Nam cum duret dignitas, ergo & officiū
15 dignitatis. ¶ † Porrò rō legis non est exquirenda de singulis, sed de uniuersis. non ob. ff. de iure patro. l. adigere. §. q̄uis: quia ibi loquitur in rōne substantiali, qua cessante legislator non erat facturus statutum. ¶ Item qñ apponitur dictio, quia; ut no. ff. de acqui. pos. l. si is qui animo. ¶ Apparet ex prædictis, ꝙ non minus uerba, q̄ rō magistralis debet attendi. ff. de usufruc. lega. l. si alij: quia ratio magistralis non est textus legis, sed
16 opinio quædam doctorum. ¶ † Extra quæro, nunquid cōcilium possit statuere, ꝙ Papa possit sibi eligere successorem? Io. tenet ꝙ non 8. distin. his omnibus. alij dicunt contra. 63. di. Adrianus: quia cardinales, ad quos spectat eligere, possunt hoc unà cum Papa statuere: prima uerior, si uolunt facere generale statutum de quocunque Papa: quia ius eligendi non est apertum eis, sicut nec electores imperii unà cum imperatore possunt mutare formam pro statu imperij generaliter constitutam.

SVMMARIVM.

1 *Eligendus in episcopum cuius ætatis & qualitatis esse debeat.*
2 *Assumi non debet ad inferiores dignitates, & ad curam animarum, uel parochialium ecclesiarum, qui non attigit. 25. annum.*
3 *Annus quot diebus compleatur.*
4 *Mensis quot diebus finitur.*
5 *Aetas triginta annorum completorum requiritur in episcopo facta computatione de momento ad momentum.*
6 *Aetatem temporis momenta conficiunt.*
7 *Dispensare an possit episcopus super ætate?*
8 *Anni dispensatio super natalibus, an restituat quem natalibus?*
9 *Dispensatio super homicidio facta unicum non excedit: facta super homicidijs, duo non egreditur.*
10 *Episcopus quam debeat habere scientiam.*
11 *Requiruntur tria circa eum, qui debet eligi in episcopum. & quid in Abbatissa.*
12 *Criminosus an ineligibilis.*
13 *Vita scientiæ quare præferatur?*
14 *Impedimenta iuris, uel facti, nunquam præsumuntur.*
16 *Eligibilis an sit prodigus, uel constitutus in peccato mortali?*
17 *Possessio debet esse pacifica & principaliter in spiritualib.*
18 *Possessio, quæ paulò post adeptionem inquietatur, an dici possit pacifica?*
19 *Tradita an dicatur res, quæ statim euincitur?*
20 *Traditio momentanea an sufficiat ad liberationem?*
21 *Confirmatus si statim fuit consecratus, an expectabitur tempus de consecrandis episcopis?*
22 *Suspensus si quis fuit propter diuersas causas per triennium, tamen secunda suspensio fuit facta pendente primo triennio, an currat secundum triennium pendente primo.*
23 *Statuto, quòd homicida exulet quinquennio. an qui intrà quinquennium duo homicidia commisit, decennio exulare debeat.*
24 *Citari an debeat is, ad cuius priuationem causæ cognitio nō requiritur.*
25 *Possessio à non citato auferri non potest. Fallit in emphiteota, qui à suo iure cecidit.*
26 *Pœna ipso facto imposita, uel ipso iure ingruens requirit terminum consumatum.*
27 *Habere rem quis non dicitur, quam non possidet.*
28 *Beneficium curatum an uacet per acceptationem beneficij non curati.*
29 *Argui qualiter debeat à maiori ad minus, uel è contra.*

1 CVM IN CVNCTIS. † Dicit de ætate, qualitate, maturitate, & scia, quam debet habere ille, qui eligitur in epm: quia debet esse ætatis triginta annorum perfectorum, & de legitimo matrimonio conceptus, & uita & scientia commendabilis usque ibi, cum uero. ¶ Ibi dicit, ꝙ electus & confirmatus, elapso tempore de consecrandis episcopis realiter administrans, priora beneficia perdit q̄ spectant ad eum ad quem spectat de beneficiis uacan-
2 tibus [a] ordinare, siue disponere,
2 hoc usque ibi, inferiora. ¶ † Ibi dicit de inferioribus dignitatibus, & de cura animarum, uel parochialium ecclesiarum, ꝙ non debet assumi, qui non attigit uigesimum quintum annum, licet scientia & moribus commēdabilis sit: usque ibi, cum autem. ¶ Ibi dicit, ꝙ si taliter assumptus nō promoueatur ad gradum, ad quem est assumptus, uel ad sacerdotium tēpore ordinato, debet remoueri, & alii conferri usque ibi, nec prosit. ¶ Ibi dr ꝙ transgressor huius constitutionis non potest appellare usque ibi, hoc sanè. ¶ Ibi extendit hanc constitutionem ad præteritas electiones, & confirmationes: quia constitutio trahitur ad præterita, quatenus restat aliquid agendum usque

a ¶ *Quid autem in abbate, an uacent eius beneficia ante benedictionem, an uero requiratur benedictio, sicut in episcopo requiritur consec. ut hic in text. uide Oldra. consil. 14. ubi cōcludit, quòd non requiritur benedictio, & idem tenent canonistæ communiter in c de multa, de præben.*

usque ibi, clerici. Ibi punit contra facientes. ubicunque ætas cæpta habetur pro completa, ibi fauor est, aut fictio, aut quia lex ultra procedit. Et no. ꝙ in priuatiuis semper requiritur, ꝙ totum tempus sit elapsum, ut j̃. eo. commissa, lib. 6. quia lex, quæ stat in finibus tẽporis, & ultra non procedit, non recipit temporis di-
3 uersitatem. ff. de uul. substi. l. in pupillari. † Et contra quæro, quot diebus compleatur annus? Respondeo. ccclxv. diebus. de punctis horarum lex non curat.
4 † Quot autem diebus finiatur mensis, dic ꝙ mensis finitur secundum Calendarium occurrens, secundum quod decurrit. ut no. j̃. eo. quam sit, super uerbo, mensem. dies naturalis est xxiiij. horarum, & nomine diei continetur nox: quia deseruit diei tanquam nobiliori: sed dies, prout distinguitur à nocte, est quãdiu lux solis sedet super terram; ita ꝙ sit apta ad operandum, & discernendum, ut no. ff. de fe. l. more Romano. Quæro, quid est dicere in temporalibus, & spiritualibus? dic, ut no. j̃. eo. auari. lib. 6. Quæro generaliter, quot
5 tempora? dic ut no. j̃. eo. q̃ sit, lib. 6. † No. ꝙ in episcopo requiritur ætas triginta annorum completorum, & sic computatio fit de momento ad momentum, qđ
6 est generaliter uerum: † quia ætatem temporis momẽta conficiunt, ut ff. de minori. l. 3. § minorem. fallit tamen regula, ubi lex, uel canon ultra non procedit: qa aliquando lex ultra procedit, ꝙ annus cœptus pro cõpleto habetur ff. ad Treb. l. qui filium. §. Sabinus, & j̃.
7 e. §. inferiora. † Sed nunquid super ætate possit episcopus dispensare? dic ut in c. 1. de æta. & qual. lib 6. & nũquid episcopus sine capitulo, no. j̃. eo. c. cum ex eo, in gl. licet igitur, lib. 6. Et nunquid dispensatio facta cũ
8 causa possit reuocari? dicit gl. ꝙ nõ in eo. c. & gl. † Not. ibi, In septẽnio, an anni dispẽsatio super talibus, quæ est communis iuris uulneratio, restituat quem natalibus, dic ꝙ nõ: sed elidit defectum natalium in eum casum tantum, super quò inuenitur dispensatum, de filiis presbyterorum c. 2. li. 6. nec est extendenda: quia non debent plura inconuenientia cumulari, eo. ti. li. 6. c. 1.
9 † & ideò si papa dispensat super homicidio, nõ dicitur dispensare super duobus homicidiis, uel super uno homicidio & tractatu alterius homicidij, & si dispẽsat super homicidijs non intelligitur dispensare super tribus. & est ratio, quia singularis locutio unico est contenta: pluralis duobus, ut in regula iuris, & ff. ad Trebel. l. fi. Not. ꝙ in episcopo requiritur scientia.
10 † Sed nunquid sufficit, ꝙ sit unus magnus grammaticus? respon. talis debet esse scientia, ꝙ debeat scire soluere quæstiones, quæ habent uentilari in curia sua, & in hoc canonista præfertur phylosopho. facit quod no. Inn. s̃. eo. uolumine in procemio: sufficit autem, ꝙ sit bonus theologus, licet nõ studuerit in iure canonico, fortè quia est frater minor: alioquin nullus frater minor posset esse episcopus; quod est falsum. de hoc j̃. de
11 consanguini. & affi. c. 1. secundum Host. † Et no. hic requiri tria circa personam, scilicet ꝙ compleuerit ætatem xxx. anno. quæ ætas non incipit in utero matris, sed in partu, ut C. de posthu. hæredibus insti. l. pen. nã ille, qui est in utero, non dicitur homo, ut l. si ff. de assignandis lib. & l. ulti. ff. de coll. bonorum. §. j. ff. si pars hæred. pe. l. antiqui. secundò requiritur, ꝙ sit de legitimo matrimonio natus. Sed quid si fuit conceptus ex concubina, & ante, q̃ nasceretur, fuit cum ea contractũ matrimonium? dic quòd peccatum originale est in semine, ut j̃. eo. innotuit, in gl. si enim. tertiò requiritur,
12 quod sit uitæ laudabilis. † Nunquid ergo criminosus sit inelegibilis, dic ꝙ si crimen est occultum, est eligibilis: secus, si notorium, ut no. Archid. 8. q. 1. in scripturis. nam notorius criminosus non potest esse uitæ cõmendabilis, nisi sordes bonis moribus purgauerit. nã de immundo mundum deus, & pœnitentia facit, psalmo 21. & s̃. e. quia diligentia, & facit quod no. j̃. c. du-
13 dum, el 2. in prin. per Compost. † Et no. hic, ꝙ uita ꝑmittitur scientiæ nimirum, quia uita facit hominem beatum, scientia inflatum. nam, ut ait psalmista, qa nõ cognoui literaturas, introibo in potentias domini. Itẽ no. ꝙ tribus, seu quatuor prædictis subiicitur terminus communis, scilicet de ministeriis: quia nullus dẽt transire sine examine: quia mos seruandus est, & licet bonitas uitæ præsumatur: tamen scientia literarum nõ præsumitur, ut no. j̃. eo. c. si forrè, li. 6. ætas legitima præsumitur, ex quo quis est electus, & idoneus reperitur:
14 † quia impedimenta iuris, uel facti nunquam præsumuntur, ut ff. de prob. l. ab ea parte. Dicit gl. quòd iudex, & arbiter præsumitur legitimæ ætatis. ff. de arbi. l. 3. quia qui petit rescissionem alicuius actus, debet ꝓbare rescindentem causam. C. de in integ. resti. mino. l.
15 si minorem te. † Quæro, nunquid in abbatissa requirãtur hæc tria? dic ut j̃. eo. indemnitatibus, li. 6. quia requiritur ætas, legitima, origo, & uita. scientia non requiritur nisi, ꝙ sciat agere & legere canonicas horas.
16 † An constitutus in peccato mortali sit eligibilis j̃. e. perpetuo li. 6. Ineligibilis est nõ ipso iure, sed per sententiam probato crimine in specie. quis enim est sine peccato? Nunquid prodigus sit ineligibilis? respondeo sic, si notabiliter sit prodigus: quia luctuosius esset ecclesiæ gubernandæ dissipatio, q̃ uacatio. C. de sen. pas. l. fi. Venio ad uer. cum uerò, ibi, ecclesiasticorũ bonorum administrationem habuerit. Et not. ꝙ ista litera requirit promotionẽ, consecrationem, & possessionẽ non cuiuslibet modicæ rei, sed bonorum administrandorum, & appellatione bonorum intelligo temporalia & spiritualia. credo autem, ꝙ sufficiat, ꝙ sit in possessione maioris partis, uel saltem ecclesiæ cathedralis, & sedis episcopalis. Ad primum facit. ff. de contrahen. emp. l. domum. ad secundum facit: quia qui possidet caput, possidet id, quod maius & dignius est, argu. ff. de reli. l. cum in diuersis, & l. 1. ff. de offi. præfec. Augustalis. dicit lex, ꝙ pignus prætorium non constituitur, nisi quis realiter in possessionem mittatur. ff. de pigno. actio. l. non est mirum. §. j. Item dicit lex, ꝙ peculium non constituitur, nisi interueniat realis traditio. ff. de pecu. l. non statim. Item non dicitur inuestitus, nisi qui corporaliter est inuestitus, ut in c. 1. quid sit in-
17 uestitura ¶ † Dicit glo. possessio, quæ dẽt esse pacifica, principaliter dẽt esse in spiritualibus: qa sunt digniora adeò, ꝙ si est in pacifica possessione spiritualium, licet temporalia non possideat, pro maiori parte dicit adeptus possessionem regiminis, & bonorum, ut leg.
18 & no. j̃. eo commissa, li. 6. § annus. † Sed quid si habuit possessionem duobus, uel tribus diebus, quæ statim sibi inquietatur? dic ꝙ nõ dicitur pacificè adeptus possessionem, si fructus interim non percipit: quia possessio in fructibus cernitur, ꝙ finis possessionis est uti frui
19 ff. de arbi. l. inter Castellianum, † & cum euictio imminet in limine traditionis, non uidetur res tradita. ff. de peric. & commo. rei uen. l. habitationum. §. fi. ff. de excep. do. l. pater. §. quadrãtis, de hoc no. in d. c. §. annus
20 ubi uideas, † utrum traditio momentanea sufficiat ad liberandum, dic ꝙ aut ex actu obligatiuo surgit obligatio ad patientiã; & non sufficit: aut non tenetur pati; & tunc

& tunc sufficit.ff.de serui.rust. præ.l.1.in fin.ff.si serui.
uin.l.harum.ff.de sol.l.in numerationibus,et no.ff.de
21 contrahen.emp.l.si cum fundum.§.fi.† Quæro confir-
matus statim fuit consecratus, nunquid expectabitur
tempus de consecrandis episcopus? respond.non: quia
cum sit usus fœlici diplomate, consumpta est dilatio.
22 ff.de uerb.obli.l.continuus.§.cum ità.¶ † Quæro,ali-
quis fuit suspensus propter diuersas causas per trien-
nium,tamen secunda suspensio fuit facta pendente pri
mo triennio; nunquid currat secundum triennium pẽ-
dente primo? uidetur ꝙ non, quia talis cursus non es-
set pœna, & per consequens nõ purgaretur delictum.
Item quia secundum maleficium debet aggrauare pri
mum,ut ff.de pœ.l.aut damna.§.quisquis. In cõtrariũ
uidetur, quia illud est signatum tempus quò ad prin-
cipium & finem,& ideò non potest prorogari,argu. ff.
ad Turpil.in senatusc.ff.ad Carbo.l.ideòque,& sic tẽ-
pus confunditur in tempore. certè si tolleretur prima
suspensio adhuc remanet secũda: quia sublata una ser
uitute non tollitur alia separata ab ipsa,ut ff.de serui.
urb.prædio.l.si domus. Istam quæstionem disputat hic
Io.And.in nouella.Ego dico, ꝙ ne maleficium rema-
neat,quin plenè puniatur, si quidem puniatur ministe
rio iudicis,poterit hoc iudex declarare, ꝙ tẽpora non
confundantur, argumento l.2. C.ut intrà certum tẽ-
pus.quæ lex est notabilis ad hoc.Si uerò pœna impona
tur ipso facto per legem, tunc secunda dilatio, ut ità
dixerim,deglutit primam dilationem,& in se absorbet
23 eam,† Et facit ad questionem statuti dicentis,ꝙ homi
cida debeat ad confinia stare per quinquennium, & q
dam intrà quinquennium duo homicidia perpetrauit,
nunquid stabit ad confinia per decennium? & uidetur
ꝙ sic.nam iteratio delicti inducit iterationem pœnæ,
ut C.de ser.fugi.l.quicunque. Item delinquendi con-
suetudine pœna augetur. ff. de pœnis l.capitalium.§.
grassatores.C.de epis.audient.l.3. Ex prædictis appa-
ret solutio.fiscus in pœnis habet causam lucratiuam.
Item tempus in specie non duplatur,de hoc per Bart.
24 ff.de leg 2 l.Mæuius.§.duobus.† In tex.ibi,Liberã fa-
cultatem,ex hoc patet,ꝙ non oportet eum, qui priua
tus est,citari:quia iam extraneus factus est ipso facto,
licet honestius esset ipsum citare,ut not.in d.c.cõmis-
sa,in gl.sic.s. quia posset absens habere iustam defen-
sionẽ,ut l.3.§.si ad diẽ.ff.de re mil.qa tñ non requiri-
tur,ꝙ pcedat causæ cognitio,nõ exigit citatio, ut no.
25 ff.de bo.pos.l.3.§. pe. † Possessio
tñ non aufertur non citato.[a] mi-
rabile tamen est in emphyteuta,
qui cecidit à iure suo, dominus
aufert possessionẽ propria autho
ritate per pedũ (ut ita dixerim)
iniectionem,quam non posset au
ferre usufructuario,ut no.in d.c.
licet episcopus.dic ideò secus:qa
emphyteuta possidet nomine do
mini: usufructuarius nomine pro
prio,sicut præbendarius. nã em-
phyteuta largo modo dicitur cõ
26 ductor,& soluit censum † not.hic
in fi.ꝙ pœnæ,quæ imponunt ipso
facto,& ipso iure infliguntur,semper requirunt termi
nos cõsumatos j.eo.statutũ l.vj.& in c.auaritiæ,in glo.
eo ipso,eo.ti.& li.quam gl.no. Item qui possidet par-
tem, præsumitur possidere in dubio totum cõtentum
sub eodẽ nomine & uocabulo;sicut qui possidet angu

a *¶ Possessio tamen non aufertur non citato, omissis multis, quæ solent adhoc aggregari per do in uariis & diuersis locis, unde quatuordecim dicta memoratu digna cumulata extensè per d.And.Barb. in rubr. C qui admitti,in 11. fol. & teneas istum locum fixum cordi.*

lum agri,præsumitur totum agrum possidere,ut sint
27 no.ff.de le.3.l.uxor tua † Et conclude ex prædictis, ꝙ
nõ dr̃ quis rem habere,quam nõ possidet;& ideò prio
ra beneficia non uacant.Itẽ adhuc retinet usum sigilli
prioris ecclesiæ,donec sit in possessione secundæ,& ad
de qđ no.arch. j.e.licet,li.6.In gl. per confirmationẽ,
hęc uera in uacatione, quæ inducitur bona gratia.i. p
promotionẽ.sed in ea, quæ inducitur mala gratia.i.p
ambitionem,statim uacat etiam absq; possessione,ut j
de præben.c.de multa.Idẽ,si per renũciationem, ut in
28 clem.gratia,de rescr.† Sed nunquid per acceptationẽ
beneficij non curati uacet curatum? Respondeo sic,si
in eadem ecclesia adeptus est curatum:secus,si in alia:
quia sunt compatibilia,nisi secundum requireret resi
dentiam:quia impossibile est, ꝙ quis resideat in duo-
bus locis corporaliter,sicut impossibile est,ꝙ duo cor
pora stent in eodem loco punctuali. ff.de acq. posses.
l.3.§.ex contrario.ff.commo.l.si ut certo.§.fin. ¶ Por-
rò in incõpatibilibus & contradictoriis natura, & effe-
ctu,uel natura tantum, uel effectu tantum præualet,
quod ultimò factum est.ff.de acq.pos.l.si quis ante ce-
tera.dic ut gl.hic dicunt:quia clarius,& recita per or-
dinem. Dicit gl.archi.habet curam animarũ, quæ stat
in potestate clauium:quia potest excommunicare, se
cundum Inn.subalternatur tamen episcopo: quia sub
eo est secundum Archidia.Tractat hic Bern. qualiter
29 † à maiori arguimus, id est inferamus ad minora, &
qualiter è contra, & quidem à maiori arguimus nega
tione præmissa, ut si non potest rex, ergo nec baro. à
minori arguimus præmissa conditionali affirmatiua,
ut si potest baro,qui minor est;ergo & rex,quia maior
est,licet illud sit nomen uotabilis potestatis j.e.funda
menta,& si potest exhæredari filius naturæ & uerus,
ergo & abusiuus.ff.de uer.obl.l.quidam cum filium.§.
uuicamus,omnis ratio ad intellectum referenda est.

SVMMARIVM.

1 *Arbitramentum in spiritualibus, nisi sit iniquum, est executioni mandandum. & an arbitramentum iniquum sit ipso iure nullum? num.2.*
3 *Arbitramentum quare in rem iudicatam non transeat?*
4 *Compromissum si non ualuit à principio,an arbitrium possit ratificari?*
5 *Faciens per alium an propriè dicatur facere per se.*
6 *Substantiali non potest quod falsum est.*
7 *Moniales compromittere possunt, de electione abbatissæ etiã in proprium episcopum.*
8 *Laudum arbitri an possit corrigi per iudicem?*
9 *Clausula, de iustitia, non importat conditionem sed monitionem: iudex enim etiam iniquè decernendo ius facere dicitur.*
10 *Clausula compromissi, & promiserunt non petere reductionem, & si peteret aliquis eorum, & obtineret, promisit tantundem alteri reddere, & restituere, an ualeat?*
11 *Excessus immoderatus damni facit dolum præsumi.*
12 *Arbitramentum omne in spiritualibus est bonæ fidei.*
13 *Compromissarius si fecit malam electionem, uel electus recusauit an poterit iterum eligere?*
14 *Is, cui mandatum est, quòd eligat potestatem ciuitatis, si eligit, & electus recusat; an poterit iteratò eligere?*
15 *Electo, uel postulato non competit ius deliberandi ante præsentationem.*

Causa

CAVSAM, QVAE inter. Compromittentes, siue alteri electionem committentes tenentur recipere electum à compromissario, si sit idoneus. ¶ † No. ꝙ arbitra-
1 mentum in spiritualibus est executioni mandandum,
2 nisi sit iniquum † dicit glo. ꝙ quando est iniquum, est ipso iure nullum, quod est uerum et in rebus profanis. quia non uꝛ hoc fecisse de mente compromittentiũ, ut ff. de oper. liber. l. libertus ita. uel dic ꝙ in reb. ꝓfanis ipso iure ualet, si compromissum est factum super con tractu stricti iuris: sed debet rescindi per iudicem, oblato super hoc libello rescissorio. Primum probatur. ff. de arbi. l. ita demum. Secundum probatur. ff. de uerborum obligatio. l. si quis cum aliter. Et hoc nisi esset iniquum apparenter, & existenter, quia tunc est ipso iure nullum, sicut sententia, quæ continet expressum errorem, ut l. j. de errore calcu. sed in contractib. bonæ fidei, si dolus inesset, non ualeret ipso iure. uel dic idem, quod in dolo mediatoris, ut no. ff. de dolo. l.
3 eleganter, in prin. ¶ † Et scias, ꝙ arbitramentum non transit in rem iudicatam: quia magis accedit contractui, q̃ iudicio, ut not. in authen. ut differentes iudices,
4 in prin. collatio. ix. ¶ † Quid si compromissum non ualuit à prin. utrum arbitrium possit ratificari: uꝛ, ꝙ sic, quia ratihabitio de falso facit uerum, ut l. tertia. ff. rẽ ratam haberi. ff. ad municipa. l. Titio, dum tamen substantia non sit consumpta. ff. rem ratam haberi. l. bono
5 rum, & no. ĩ. c. quàm sit, li. 6. in gl. sufficit. ¶ † Item qui facit per alium, propriè facit per seipsum quantũ ad legis ueritatem, si ille habet speciale mandatũ, uel æquipollens. secus, si generale, ut no. ĩ. co. ut circa, in gl. penul. li. 6. ¶ Sed gl. dicit, ꝙ interpretatiuè, non uerè facit, qui per alium explicat. l. j. §. deiecisse. ff. de ui & ui arma. & quandoque nec uerè, nec fictè, ut quia esset cõtra naturam, ut in adulterio, ut ibi notatur. Nam uirtus legis non potest actum corporalem, cui inest passio sensus, transmutare in aliud sensibile corpus; sed cõsidera, quia ubi uocant fictionem, tu uoces functionem ut ff. de uerb. oblig. l. continuus. §. si ab eo. non est enim, proprie fictio: quia licet non sit ueritas opere in persona propria. ff. de condi. indebi. l. si non sortem. §. libertus. tamen est iuxtà ueritatem, sed fictiones non possunt aptè reduci ad simile ueritatis. ¶ Ex prædictis ergo uidetur, ꝙ ratificari possint, si tempora patiuntur, simile uerbum. ff. de adulte. l. non accusaturus. dic quòd non ualet ratificatio. quia nõ põt seruari forma iuris,
6 ubi deficit substantia. † quod autem falsum est, substantiari non potest. ff. de uerbo. signi. l. Paulus. ad hoc facit, quod not. in l. instar. ff. de iure fisci. lib. x. quod non ualet, non habet substantiam; & tamen potest habere
7 formã, Cyn. C. de pact. l. pacto successorum. ¶ † Item nota ꝙ moniales possunt compromittere de electione abbatissæ et in proprium episcopum, & sic possunt cõpromittere in alium, qui non est de collegio. Nam episcopus non est de collegio, sed superior eo, secundum
8 Bern. ¶ † Quæro, quid de laudo arbitri, utrũ possit corrigi per iudicem? dicit gl. ꝙ non, quia debet ei stari, siue æquum, siue iniquum sit. dici potest, ꝙ, maximè de æquitate canonica, corrigi põt, si enorme sit, & hoc nõ per appellationem, sed simplicem recursum, implorando iudicis officium misericorditer loco deficiẽtis appellationis. ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. licet rigor iuris ciuilis non uideatur hoc pati. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. stari, qui est contra omnẽ naturalem æquitatem, & solum habet persuasionem: quia qui, cõpromittunt in arbitrum, iudicẽ spernunt, & hoc forte fuit legis motiuum. ¶ Quid si in compromisso dicitur ita; ꝙ possit iudicare de iure & æquitate? respondetur, ꝙ uidetur æquum omnibus, uel pluribus, uel saltem sapientibus, censetur æquitas naturalis & scripta. & si nõ est in membranis: tamen in corde hominis, nisi ius scriptum statuat ꝓrium expressè. ff. qui & à qui. l. prospexit
9 ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. sufficit † no. ꝙ clausula, de iustitia, non facit conditionem, sed monitionem, quia iudex ius facere dicitur etiam, cum iniquè decernit, ut l penul. ff. de iusti. & iur. non quia debeat, sed q̃a potest, ut eleganter, not. ff. de condi. indeb. l. si non sor
10 tem. §. hæredi. ¶ † Si uerba compromissi ita dicant, & promiserunt non petere reductionem, & si peteret aliquis eorũ, & obtineret, promisit tantundem alteri parti reddere, & restituere. Quæritur, utrum hæc clausula ualeat? Respon. sic. pro hoc est lex no. ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. testa. ibi, & si sunt plures clausulæ non compatibiles, ultima inspicitur. Ibidem. no. ꝙ. §. stari, mõstrat compromittentis futurum periculum sibi posse in re amicabiliter contingere. & ideò compromittentes non possunt conqueri de lege. sed conquerantur de suo prauo consensu. arbiter tamen non transibit impunitus, quia enormiter iudicando facit litem suam,
11 ut. C. de arbi. l. penul. † & immoderatus excessus dam
12 ni facit dolum præsumi. ff. de præto. stipul. l. fi. ¶ † Vltimo no. ꝙ omne arbitramentum in spiritualibus est bonæ fidei, & debet esse bonæ conscientiæ, ad quã debent referri arbitria, quæ dantur aliquibus. ff. manda
13 ti. lege creditor, in fine. ¶ † Quærit gl. an compromissarius poterit iterum eligere, si fecit malam electionem, uel electus noluit consentire? dic ut infrà eo. si cõpromissarius, lib. vj. text. dicit, quòd compromissarius habet prouidere, & aliud est prouidere, & aliud eligere. Ista quæstio soluitur in d. cap. si compromissa-
14 rius. ¶ † Quid si mandatur alicui, quòd eligat potestatem ciuitatis, & eligit, & ille non consentit? arg. ꝙ possit iteratò eligere. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio, in princi. ff. de iureiur. l. qui per salutem. Nam de effectu uidetur potius cogitatum. C. si mancipium ita fuerit alienatum. l. ea quidem. ¶ Ista quæstio fuit dispu
15 tata per Iacob. de Belui. ¶ † Et no. quòd ante præsentationem non competit electo, uel postulato ius deliberandi; ergo nec acceptandi, nec repudiandi, vt no. ĩ. eo. cupientes. §. pen. in gl. ex quo li. 6. ¶ Quærit Bern. utrum compromittentes possint rè integra cõmissionem reuocare, remittit ad cap. in causis. infràe. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio quid operetur?*
2 *Reuocari quomodo debeat, quod nullum est.*
3 *Reuocari potest omnis interlocutoria. Fallit tribus casibus.*
4 *Sententia appellationis deserta an ualeat?*
5 *Pars, quæ errauit, quando possit emendare?*

NOSTI. Electus ante confirmationẽ beneficia conferre, uel alijs administrare non potest, quòd si fecerit, studeat reuocare.
1 ¶ † Quæro quid operetur confirmatio? dic ut in gl. p Cy. C. de do. inter ui. & uxo. l. ex his uerbis. ¶ † Quæro, q̃uo reuocaretur, qđ nullum est? responde reuocatur de facto, sicut de facto processit sic. ff. de ferijs. l. j. §. j. C. de sacros. ecc. l. iubemus. §. œconomus. &

a ¶ *Vide Bart. consilio 40.li.j. & vide pulchra & aurea uerba Aretini in leg. qui superstitis.ff. de acqui. haeredi.*

mus'. & not. q quis uenit ꝯ factũ a proprium: quia de iure [a] non te nuit.ff.quorum leg.l.j.§.quod ait & est uia brocardica, de qua tractāt legistæ.ff.de adop.l.post mortem, & Ber.hic distinguit. Nã aut loquimur in iudicijs, aut in negotijs. Primo casu aut est interlocutoria; & iudex potest mutare & reuocare, & ego dico ẽt in deterius inspecta mera iudicis potestate, quæ potest de albo facere nigrum, & de nigro album.ff.de peculio, eo tempore, & no.ff.de condi.ind.l.si non sortem.§.hæredi, & lex qñque facit istam digressionem.ff.de secun.tabu.l.æquissimum.

3 ¶ † Ista ergo glo.tradit regulam, quòd omnis interlocutoria potest reuocari. Idem not.C.sententiã rescin.non posse.l.j. Fallit si iurisdictio est consumpta, uel officiũ iudicis expirauit, uel terminus litis uenit ità, q iudex non habeat ultra, quid faciat. de offic. delega.c.significantibus.ff.de excusa.tut.l. scire oportet. §.consequens.ff.de arbi.l.qualem.§.fi. & scias q omne iudicium incipit ab interlocutoria.i.à citatione, ut in stitu.de pœna temerè liti.§.fi.& ideò iudex citationem suam potest cancellare, & terminum in ea assignatum reuocare. terminus iste, siue dilatio dicitur expectatoria: quia finis eius est comparitio; de hac loquitur. ĵ. de offic.deleg.c.consuluit. alia est denunciatoria, ut quando quis dicit se opus facturum tali die, & iste non prorogatur, ut.ff.quod ui aut clam.l.si iure.§.fi. ¶ Porrò interlocutoriam reuocare potest nõ solum author sed successor eius interloquentis, uel superior, si ad eum causa deferatur.ff. qui satisd.cog.arbitrio; & dic ut in l.quod iussit.ff.de re iudic.

4 ¶ † Dubitari potest, qd de sententia appellationis desertæ? Nam licet concludat parti, tamen non concludit iudici, quin ualeret eius sñia errore non expresso. Nam cum ad eum adhuc pertineat cognitio, utrũ appellatio sit deserta, uel nõ, ergo non est functus iurisdictione sua. Igitur ualet sententia, & hæc est ueritas, dicam. ĵ. de appel. c. cum cessante; & hæc quò ad iudicem

5 † sed pars, quæ errauit, aliquando potest emendare, aliqñ nõ, ut l.edita actio. C.de edẽ.& ff.fam.erc.l.qui familiæ. factum autem superioris, ut rescriptum, emendare non põt, ut.C. de li. cau.l.cum precum. de negociis autem dimitto, quia esset nimis longum. ¶ Adde, q hodie taliter administrãs est ipso iure priuatus, ut infrà eod.auaritiæ, lib.6. etiã si uelit administrare sub prætextu œconomatus, uel protestationis: q̃a est fraus in nomine, quod not. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta post appellationem, & contrà priuilegia ecclesiæ debet rescindi.*

2 *Confirmatus an dicatur is, à cuius confirmatione fuit appellatum.*

3 *Repulsus per exceptionem an efficiatur infamis.*

4 *Bannitus propter contumaciam an sit infamis. dist. nu.6.*

5 *Condemnatus ex inquisitionẽ in absentia an sit infamis.*

7 *Innouans lite pendente an efficiatur infamis?*

8 *Sententia lata ex contumacia ad pœnam pecuniariam an transeat in hæredem.*

9 *Mors, etiam appellatione pendente, soluit criminale iudiciũ.*

1 ONSIDERAVIMVS ¶ † Electio facta post appellationem, & contrà priuilegia ecclesiæ debet rescindi: tamen secũda electio facta non cassata prima non ualet. Dico quando est possibile de iure, uel de probatione, q prima confirmatur.ff.de excu.tut.l.diximus. sed si est nulla ipso iure, tunc secunda electio non tanquam secunda, sed tanq̃ sola præualet, efficaciter prima non cassata secundum Comp.& Io.An. quia quod nullum est nullius authoritatis est. Item quia paria sunt nullum & cassatum, ut ff.de iniusto testa.l.posthumi.§.post defectum. sed cassata non præstant impedimenta; ergo nec ea, quæ sũt ipso iure nulla. dic q ubi non requiritur sententia, ibi non requiritur cassatio: sed ubi requiritur sententia, etiam si dicatur nulla, ibi requiritur quòd petatur cassatio. facit ad statutum Perusinum. Et si dicas qui potest cassari, si nullum est? respondeo, quod habet esse, potest cassari quantum ad figuram esse

2 † Verũ dicatur confirmatus ille, à cuius confirmatione est appellatum? & quantum pertinet ad merum factum, sicut quantum ad effectum nudum, no. ĵ. eo. auaritiæ, lib.6. argumentum.ff.iudicatum solui.l.penul. ¶ Casus. Ioã. Frontim post appellationem factam fuit electus contra priuilegia ecclesiæ, appellatione pendente fuit facta secunda electio de alio. utraque electio cassat̃, absque tamen infamia electorum, nec potest alter eorum eligi in eadem uacatione, sed in alia sic. ¶ Adde, quòd si quis ex famosa cã esset repulsus, nec in alia, nec in eadem posset eligi.

3 † Sed nunquid per exceptionem repulsus efficiatur infamis? dic q nulla exceptio infamat. quia sententia, quæ fertur super exceptione, est ĩterlocutoria.ff.de infa.l. Lucius, & l.quid ergo. §.quãtum. ubi traditur regula, q nulla interlocutoria infamat nisi ex adiuncto genere pœnæ executæ, eod.titu.l. ictus fustium. ad hoc facit de ord. cogni.ca. cum dilectus, in fi.

4 ¶ † Dicunt iuristæ, q bannitus propter contumaciã non est infamis: quia bannum est interlocutoria, & potest mutari, seu emendari, ut l.diuus.ff.de custodia reorum: & immediatè cã banni est contumacia. Nam contumacia examinata seorsum à crimine nõ imponit terminum liti, nec iurisdictio est cõsumpta, nec officium iudicis est expiratum, cum restat id, qđ principale est, id est diffinitio causæ, & terminus pœnæ.

5 † Item dicunt, q condemnatus ex inquisitione in absentia non est infamis, quanq̃ sententia principalis lata super inquisitione sit diffinitiua: quia est terminus litis, & ideo non potest reuocari. ut.ff.de arbi. l. qualem.§.fi.& ratio est, quia in ea non est seruatus ordo iudiciorum, & quia est processum ꝯ ius commune, ut ff.de suspec.tuto.in l.iij.§.præterea, per Dy.

6 † ubi ergo immediata cã condemnationis est contumacia absque eo, q constet de maleficio, talis condemnatus nõ est infamis. secus, si sententia fertur ex inquisitione cõtra præsentem, quia talis sententia eum faceret infamem, dummodo esset lata præcedentibus aliquibus indiciis, uel coniecturis, & non ex impetu, uel ex abrupto ij.q.j.nos in quenquàm. ¶ Porro si lata est à iudice incompetenti nunquam infamat, ut ĵ.de iudic.ca.at si clerici.& hæc est rõ, quare lata ab arbitro nõ infamat, ẽt si emologetur. quia nec confessio facta coram arbitro, ut.ff.de infamibus.l.quid ergo.§.ex compromisso. Nam apud arbitrum nulla est iurisdictio iure publico introducta, ut. C.de arbi.l.j. nec est necesse appellari ab ea. quia ex ea non oritur actio iudicati, licet quandoque oriatur actio in factum ex generali capite.s.quoties alia actio deficit. ut.C.de arbi.l.ne in arbitris, & l.cum antea. titulus eius actionis est ex uariis figuris causarum, quia non habet materiam formantem

mantem sibi nomen specificum, nec aptâ ad informare nominatim titulum actionis. unde anomola dici potest, id est sine regula. †Vltimò no. ꝙ ille, qui innouat
7 lite pendente, male facit: tamen non efficitur infamis: quia certæ sunt causæ expressæ à iure, quæ sunt famosæ: aliæ uerò non sunt famosæ, nec faciunt quem ineligibilem, ut hic. ¶ † Extra quæritur, utrum sententia lata ex contumacia ad pœnam pecuniariam transeat in hæredem. Dic ꝙ sic: sed si non esset lata, nulla pœna ex fictione descendens, etiam lite contestata transiret in hæredem, ut probat illa lex no. ff. de iure fisci. l. eius, ꝙ delatorem. †Porrò etiam pẽdente appellatione mors
8 soluit iudicium criminale, si bona ueniebant in consequentiam status tacitè, & nõ principaliter propter se: idem si pendente tẽpore appellandi, & de hoc est unica gl. in iure. ff. de accu. l. ex iudiciorum, & ibi per Di.
9

SVMMARIVM.

1 *Metropolitanus confirmat[us] potest mandare suis suffraganeis, etiam si non receperit pallium, quòd consecrent consecrandos.*

2 *Sede uacante an Metropolitanus possit mandare capitulo iurisdictionem?*

1 SVFFRAGANEIS. † Metropolitanus confirmatus potest mandare suis suffraganeis, etiam si non receperit pallium, ꝙ consecrent consecrandos. Dicit glo. ꝙ episcopus in sua diœcesi omnia potest: archiepiscopus uerò episcopo præcedente eum in sua diœcesi, ut no. ĩ eo. c. quamquam, in ult. gl. li. 6. ¶Op. ante receptũ pallium archiepiscopus non potest consecrare, ergo nec alij consecrandum committere, uel mandare: quia qui non potest per se, nec per alium. In qua enim uirtute facit iste alius nisi in uirtute mandantis? ut. ff. de offic. eius, cui man. est iurisdictio. l. & si prætor. si ergo non potest mandans per se, ergo nec per alium. Sol. fallit hic regula, præterea hic non commissio, sed mandatũ, siue iussus, qui importat necessitatem, & ideò litera dicit, mandatum, nõ autem dicit ad commissionem, qñque tamẽ reperitur, ꝙ quis dat, quod nõ habet, ut no. ff. de iusti. & iure l. manumissiones, quia habet causaliter, licet nõ formaliter. i. in uirtute causandi. ff. de manu. l. ab agnato. sic episcopi quando habent gladij potestatem, alteri delegant eam, sed per se non exequuntur: quia essent irregulares. Porrò iste Metropolitanus mandat iurisdictionem, quod potest, nõ consecrationem: quia eam consecrator hẽt iure proprio & ordinario, tamen erat quoddam ligamen, quod impediebat, quod remouetur per mandatum. quædã enim possumus cum adminiculo alterius, quæ non possumus soli ff. ad l. Aquil. l. ita uulneratus. † Sed nunquid uacante sede Metropolitanus possit hoc mandante capitulo? respondeo sic, ꝙ succedit in iurisdictione secundũ Compost. & idem est dicendum de consecratione uirginum, & de celebratione ordinum, ut posit hoc mãdato capituli expediri per aliquem, id est per episcopum consecratum.
2

SVMMARIVM.

1 *Cassatio duplex, scilicet declaratoria ob uitium formæ, & rescissoria ob uitium personæ.*

2 *Cassationis causa in sententia non expressa ex actis aperitur, alioquin mitior præsumetur causa.*

3 *Remotus per exceptionem an fiat infamis.*

4 *Exceptionem proponens quare ad pœnam talionis subscribere non teneatur, & talio quid sit?*

5 *Infamia an surgat ex attestationibus testium.*

SVPER EO. Cassata electione ꝓpter uitiũ formæ, poterit iteũ eligi idem; secus, si propter uitiũ personæ, uel simoniæ etiã si ne suo uitio cõmissæ, puta ꝑ fratres, uel cõsanguineos itã, ꝙ simonia fuerit finalis causa electionis, & est specialis in uitio simoniæ: aliàs est iniquissimum, ut unus alterius odio prægrauetur, ut l. iniquissimum. ff. de iuris & facti ignorantia. Dicit Ber. ꝙ omnis illegitimè natus est irregularis, etiam bastardi; & tamẽ adulterium quandoque Deo placet non ratione causæ, sed ratione finis. unde ex Iesse bastardo surrexit uirga, id est Dauid, sicut scriptum est, surrexit uirga ex radice Iesse. sed ista fuit Dei dispensatio, ne regnum remaneret sine tanto hærede. Golias autem
1 fuit spurius, ut dicit magister historiæ. † Cassatio est duplex, scilicet declaratoria, ut propter uitium formæ, & rescissoria, ut propter uitium personæ, ut hic, & primo modo exponitur cassari, id est in irritum nunciari, & facit ad statutum Perusinum de cassandis testamentis non insinuatis, quæ propter defectum insinuationis sunt ipso iure nulla, ut intelligatur petere cassa
2 tionem, qui petit propterea nullum declarari. ¶†Sed quid si est dubium, propter quid fuerit electio cassata? Respondeo, iudex debet in cassatione exprimere causam, ut ff. de infa. l. 2. §. ignominiæ. si non exprimat, recurritur ad acta. ff. de suspe. tu. l. enim, si nõ apparet, tunc, quia maius est uitium criminis, q̃ ordinis non seruati, præsumitur cassata propter uitium formæ: quia mitior præsumptio est eligenda in dubio, ut ff. de pœ.
3 l. si præses. † Quæro, utrum remotus per exceptionem fiat infamis? gl. sentit hic ꝙ sic, adeò, ꝙ ad nullam dignitatem posit promoueri; quod intelligitur non ui exceptionis, sed propter probationem criminis, ut in auẽ. quomodo oportet episcopos. §. si quis autem talis
4 & 81. dist. tantis Daniel. † Porrò natura exceptionis, ut ex eius diffinitione apparet, est excludere, & non punire, ut no. 3. q. 1. hoc quippe, & ideò non habet se necesse subscribere ille, qui excipit: quia pœna nõ imminet hinc, ergo nec inde, quia debet esse conuersio talionis: quia talio nõ est aliud, q̃ retorquutio pœnę. Et adde, quod no ĩ. de accus. super his, & quod dixi s̃. eo. considerauimus. † No. ꝙ secundum ius ciuile ex at-
5 testationibus testium nõ surgit infamia. ff. de iureiur. l. sed & si possessori. §. penul. sed de iure canonico sic, si probationes sunt luce clariores tanquam ex notorio; sed ex præsumptionibus non surgit infamia.

SVMMARIVM.

1 *Constitutus in minoribus an possit eligi in abbatem.*

2 *Superior quibus uerbis ad electionem, uel postulationem, uti debeat.*

VM monasterium. Monachus unius monasterij, seu eremitarij potest in alio monasterio eligi in abbatem. Casus. fratres monasterij de Pellicia obseruantiam religionis, & ordinem abiecerunt: tandem quendam monachum eremitam uitæ laudabilis & boni testimonij in abbatem

in abbatem postulauerunt: episcopus assensit, & supplicauit papæ, ꝙ confirmaret tamquam canonicè factũ; quod papa confirmauit. ¶ No. ꝙ propter malos mores, & uiuere inordinatè non perditur ius eligendi, quanq̃ tenentes uitam dissolutam possunt de monasterio expelli secundum gl. q̃d tene menti. ¶ Opponitur, ꝙ eremita nõ possit eligi in abbatẽ, quia potest habere proprium, sed abbas non potest habere proprium. Sol. hic loquitur de eremita, qui sic uocabať à loco, sicut Camaldulenses: tamen erat monachus & professus: alias nõ posset eligi in abbatem, ut ĩ e. officij, & c. ad nostrã, licet nõ esset eiusdem ordinis & eiusdẽ habitus: hodie uerò licet possit postulari, non põt eligi, ut ĩ. e c. 1. in cle. & de intellectu illius capituli uide, quod no. Arch. xvj. q. j. qui uere, & ĩ de exces. plat. c. uno, li. 6. in uerbo,
1 eremitæ causa. ¶ † Quæro, utrũ cõstitutus in minorib. possit eligi in abbatem? gl. dicit ꝙ non, sed dẽt postulari. Arch. no. contrariũ ĩ. eo. cum ex eo, lib. 6. prima uerior secundũ Io. And. ¶ † Quæro, quibus uerbis sit utẽ
2 dum per superiorem in postulatione, & quibus in electione? respondeo in electione dẽt dicere, cõfirmamus: in postulatione debet dicere, admittimus, secundũ gl. facit. ff. de ritu nupt. l. Qui in pronuncia. Din. in uerbo, confirmamus.

SVMMARIVM.

1 *Electio uacantis ecclesiæ pertinet ad conuentum.*
2 *Occultè fieri dicitur quod uni, uel duobus dumtaxat manifestatur.*
3 *Consuetudo præscribi non potest contra libertatem ecclesiæ.*
4 *Contra libertatem ecclesiæ fieri quid dicatur? & num. 14.*
5 *Liberum non dicitur quod ex alieno nutu pendet.*
6 *Princeps secularis statuens, quòd prælati non eligantur sine eius consensu, uel nisi compatriotæ sint, ualde errat.*
7 *Vis compulsiua licet non interueniat, si tamen interuenit dolus, dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ.*
8 *Iurisdictio, quòd sit ordinaria, quomodo cognoscatur.*
9 *Semel fieri non sufficit, nisi fiat idoneè.*
10 *Electio secunda, non reprobata prima, quæ fuit facta contra ius constitutionis, est ualida. Idem si prior facta fuit metu tiranni, uel consuetudinis. num. 12.*
11 *Verba illa, qui pro tempore fuerit, quid importent?*
13 *Metus inoluntatem, error ignorantiam detegit.*
15 *Sensum negare, & adminicula quærere, est infirmitas intellectus.*

VM TERRA. ¶ Non ualet consuetudo, per quam collegium uacãtis ecclesiæ ad uoluntatem patriarchæ, uel regis tenetur sibi prælatum eligere. Laici ex consuetudine non possunt præscribere ius eligẽdi, hoc est uerum, si sunt laici professione & habitu: secus in conuersis, & oblatis. Sed quis eligat priorem hospitalis, no. ĩ. e. c. super eo, q̃d, in ult. gl. ¶ Casus. erat cõsuetudo Hierosolymis, ꝙ ecclesia collegiata uacante conuentus, ad quẽ electio ptinet de iure, nominaret secretè patriarchę, uel regi duas personas, & ꝙ patriarcha, uel rex haberet facultatẽ alteram ex ipsis assumendi in þlatum, & etiam utrumque cassandi. papa consuetudinẽ reprobat: quia est contra ecclesiasticam libertatẽ, & mãdat electoribus, ꝙ cõueniant in unũ locum, & inuocata spiritus sancti gratia, ꝙ personã nominent, i. eligant itã, ꝙ in materia. i. in persona, uel in modo. i. in forma non sit peccatũ; quod facere ualeant, donec ecclesiæ uacanti sit de cõgrua persona prouisum. i. sit facta legitima & solemnis electio, ex post facto non prohibetur hoc insinuare regi, uel patriarchæ, & reqrere eius assensum: hoc tamen prætermisso non uitiatur electio. ¶ No. quędam præponuntur, & significant uel procemiũ, uel causam: quædam postponuntur, & ista non regunt uerbum principale, sed ab ipso reguntur, & uerbum principale est capitulum, non rex. ¶ In tex. ibi, Cum terra. i. sancta
1 Hierusalẽ. ¶ Ibi, Conuentus, no. ꝙ † ad cõuentum uacãtis ecclesiæ pertinet electio. Ibi, Latenter in auribus pa
2 triarchæ, uel principis, † & no. q̃d uni soli, uel duobus manifestať, dicitur fieri latenter, & occultè. ¶ Ibi, Plenariam. i. ad libitũ uolũtatis. ff. de le. 3. l. fideicommissa. § q̃q̃. ¶ Ibi, Libertatis: qa pœna infligitur eligendi libertas. i. effectus libertatis. No. ꝙ illud, quod est cõtra formã ecclesiæ, dr̃ esse contra libertatem ecclesię. Ibi, Prauitatem, id est quatenus est praua. Ibi, Abolendã, id est non est necessaria abolitio iudicis. ¶ Et no. quando electio est facta cõtra libertatẽ ecclesiæ, ea non cassata potest fieri alia. † Item no. consuetudinẽ contra li
3 bertatem ecclesiæ præscribi non posse, & statuta cõtra libertatem ecclesiæ præscriptione temporis nõ firmari. † Item not. ꝙ contra libertatem ecclesiæ dicitur id,
4 quod est contra libertatem electionis, & eius uirtutẽ. Item contra libertatem dicitur cõsuetudo unius terræ, licet non lædat uniuersalem statum ecclesię, sed in uno loco tantum. Item contra libertatẽ ecclesiæ dicitẽ pluribus modis, ut plenè dixi in auẽ. cassa & irrita, de
5 sac. san. eccl. ¶ † No. hic, ꝙ libertas requirit efficaciam, nec dicitur liberũ, quod ex nutu alterius dependet. Itẽ no. ꝙ dr̃ contra libertatẽ ecclesiæ id, quod est cõtra ius commune, ut contra ius collegiatorum ecclesiasticorum.
6 † ergo principes, & tiranni, qui statuunt, ꝙ fine eorum consensu electiones prælatorum non fiant, errãt nimis. Quid si statuunt, quòd nõ possint fieri de extraneis, sed solum, de cõpatriotis, & in patria inueniuntur multi probi, & probissimi? Respond. hoc est honestum:
7 tamen uulnerat libertatem. quia nimis arctat eã. † Itẽ no. ex isto capitulo duas propositiones, uidelicet licet non interueniat uis compulsiua, si tñ interuenit dolus, dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ, arg. ad hoc. ff. quarum rerũ actio non datur l. 1. §. quæ onerandæ, & in c. sciant cuncti, de elect. li. 6. unde, qui facit uiolentiam consanguineis eligentiũ, ur̃ facere ipsis eligentibus: quia unusquisque timet de carne propria. & custodit sanguinem propinquorũ, ut legitur & not. ff. de in ius uoc. l. 2. ff. quod metus causa l. isti quidẽ, ff. de iusti. & iur. l. ut uim. ff. de cond. & dem. l. hæres meus. §. quod
8 in fraudem. C. si quacunq; præditus potestate. l. j. † Itẽ no. ꝙ perperam factũ potest reformari, si quis hẽt ordinariam. i. iure proprio potestatem. cognoscitur aũt, ꝙ sit ordinaria: quia transit ad successorẽ, & est in rem scripta & perpetua. ¶ Ibi, in unũ locum, itã, ꝙ nõ unus in uno loco, alter in alio. ¶ Ibi, Spiritus sancti gratia: quia ablatiuus iste, scilicet inuocata, importat cõditionem, ut ff. de euic. l. cui ictis, & ff. de cond. & dem. l. à testatore, uidetur ꝙ hæc inuocatio sit de forma substantiali, quod nõ credo de esse esse, sed de bene esse, qa cõ
9 sistit in sola reuerẽtia, & non instruit aliquid. † Ibi, Donec, no. quòd non sufficit semel. fieri, nisi idoneè fiat. ff. ad Tertullianum l. 2. §. si mater. ff. qui satisda. cog. l. quoties. ff. de fideiussorib. l. qui satisdare. ff. de iureiur. l. qui per salutem. Ibi, Nolumus, no. ꝙ contra libertatem ecclesiæ rex, uel Patriarcha nil possunt statuere.
10 ¶ † Vltimò no. ꝙ ualet secunda electio, non reprobata prima:

prima:quia fuit facta ɔ̃ ius constitutionis.facit regula, non præstat impedimentum, li.6. ¶Contra istud ultimum notabile glo. opponit, quòd primum sit falsum in defectu materiæ,ut.s̃.eo.consideramus. Nam nõ ualet electio,prima non cassata,dic ut in gl.solu. qa eligentes scienter indignum perdunt uocem:sed dic, ꝙ hic ignoranter elegerunt indignum.¶Tertiò oppo.ꝙ propter uitium formæ perdunt uocem, ergo iterato non possunt eligere, ut.j̃.eo.quia propter. Sol. ibi de iure nouo,hic de antiquo. Nam tempore istius decre-
11 talis non erat illa pœna introducta.¶†Item no. hic illa uerba,qui pro tempore fuerit,de quò habetur alibi in pluribus locis.sensus horum uerborum, qui pro tempore fuerit.i.tunc temporis.quæ dictio,tunc, complectitur totum actum à principio usque in finem: qa comprehendit tempus necessarium,ut. C. de testamẽ. l.j.Aliquando no.extremitatem temporis. ff.de cond.
12 & demon.l.3.¶†Item scias, ꝙ si electio prælati est facta per metum hominis, uel consuetudinis, uel metu indignationis principis, potest etiam fieri prima non cassata:quia illa facta fuit contra libertatem ecclesiæ,
13 ut hic patet.¶†Porrò metus detegit uoluntatem, error-ignorantiam discooperit, & nihil sub cælo est ità contrarium uoluntati,sicut metus,ut no.ff.de iurisdictio.om.iudi.l.si per errorem,quem uox tonitrui, id est feruor in clamore populi incutere consueuit,ut.s̃.e.c.Osius. Nam uiscera commota sunt,& mẽs consternata clamoribus,& quod natura timet,ratio naturalis timere uꝛ:quia anima angustias corporis sentit, & intus pũgit,quod exterius premit.¶Adde,ꝙ ubi sensus, ibi passio.& si bonus est sensus,bona est passio; & si malus,mala:tñ omnis homo cõsideratur dupliciter, uno modo ẽm carnem.i.sensualitatem; alio modo ẽm spiritum.Qui autem ẽm carnem & sensualitatem, uocatur homo exterior.Qui autem ẽm spiritum, interior; & interdum spiritus gaudet de eo,quod caro ingemi-
14 scit & prolat.†in materia ecclesiasticæ libertatis quicquid affligit sensum, uel adducit illicitum terrorem, dicitur esse contra libertatem; & tñ quod fit contra conscientiam.i.contra hoĩem interiorẽ, sine metu sensualis passionis,non dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ,sed contra libertatem conscientiæ. ¶Item no. ꝙ ubi ploratus & ululatus,ibi passio penetrat cor, & eo modo probatur metus per uiam signi, licet forte testes nesciant probare metum per uiam causæ, ut qa audiuerunt ululatum;sed non uiderunt cruciatũ.¶Et adde,quod no.Bar.ff.de no.ope.nun.l.pupillo. §. si qs ipsi.Item per locum à communiter accidẽtibus. C.de
15 probatio.l.neq; tales.†Item negare sensum,& quærere adminicula est infirmitas intellectus.ff.de uerb.obli.l.continuus.§.cum ità.ff.de his,qui sunt sui,uel alieiuris.l.filium.

SVMMARIVM.

1 *Electus confirmatus,etiam non consecratus, quæ sunt iurisdictionis potest; quæ ordinis,& dignitatis episcopalis, nequaquàm.*
2 *Ad episcopalem iurisdictionem quæ pertineant?*
3 *Regulariter iurisdictionis sunt, quæcunq; consecrationis ministerium non exigunt.*
4 *Episcopalis ordinis,uel dignitatis quæ sint?*
5 *Sacerdotibus an liceat mercaturam exercere.*
6 *Habitum postponens an habeat priuilegium clericale.*
7 *Priuilegij clericalis amißio quid importet.*

1 TRANSMISSAM. Electus† confirmatus, ẽt nõ cõsecratus, pt oĩa, q̃ sunt iurisdictionis;sed nõ ea q̃ sunt ordinis,& dignitatis epalis.& sic hẽt iurisdictionẽ,ità & banna,& oĩa,q̃ iurisdictioni accedũt,ut no.j̃.e.qa sæpe,super uerbo,reseruari,li.6.Sed hoc uerũ,nisi fructus iurisdictionis,uel uacationis sint alij reseruati.j̃.e. statutũ,in cle.qa noĩe prouentuũ ista oĩa continent.ff.qđ ui aut clã.l.is,q in puteũ.§.si postea.tex.no.nec est necessaria alia inuestitura,uel amãtatio qa inuestitura aliqñ fit p mãtellũ,ut no.insti.de uer.ob post prin.in gl. naui,uel p baculũ.Per.A.uel.R.uel p ziferas non pt fieri electio:qa naturaliter non significãt hoc,ut no.inst de uer.obl.post prin.in gl.habilibus,quã no. ¶Casus. eps erat electus & cõfirmatus,tñ nõ erat cõsecratus: uolebat punire excessus suorũ clericorũ,qui faciebãt mercimonia laicorũ.Itẽ eorũ,qui postposito habitu clericali uestes induũt laicales. dicebatur p istos clericos, ꝙ anteq̃ esset cõsecratus,excessus eorũ nõ poterat corrigere:papa dicit posse:sed nõ ea, q̃ ministeriũ desiderãt consecrationis.hæc exceptio, tu non es confirmatus,est ꝑiudicialis, puta si tanq̃ ꝑlatus agebat.Ideo.n. dr̃ ꝑiudicialis,qa facit interim actorẽ silere, & nõ procedi super cã prius,q̃ exceptio terminetur, nec super alia.secus,si exceptio nõ esset ꝑiudicialis.C. de excep. siquidẽ.Et ad intelligẽtiã horũ uerborũ facit, qđ no. inst.de actio.§ ꝑiudicialis,in gl.ordi.ordo ꝑiudicialis dr̃: quia oĩbus litibus mouendis interim præiudicat.
2 †Primò q̃ro extra de his, q̃ pertinẽt ad iurisdictionẽ? gl.dicit, sicut iudicare,excõicare, subaudi absoluere, corrigere,subaudi excessus,uel malos mores.dicit lex ꝙ malus mos est nubere.j̃.annũ luctus.C.de secũ.nup. l.j.tñ de hoc non intelligitur hic:qa de iure canonico nõ punitur pœna poli, nec pœna fori pp licentiã apostoli;misertus est apostolus naturæ humanæ. Itẽ mr̃a recipere à uasallis ecclesiæ.Itẽ inuestitire.dicit Compo.hic,ꝙ per inuestiturã acqritur ius; qđ uerũ est in iuribus rerũ incorporaliũ:sed in rebus corporalib.requiritur inuestitura corporalis.dic ut.s̃. de consuetu. c.2.Itẽ cõfirmare.s.electos,postulatos, uel ꝑsentatos. uel ẽt feuda,ut in c.j.qui successores teneãtur,colla.x. Itẽ bñficia conferre,subaudi ecclesiastica,uel temporalia,puta feuda;qa feudũ appellatur beneficiũ. & sicut pt inuestire, ità ẽ ɔ̃rio pt disuestire rationabili cã subsistente.Itẽ dicit gl.ꝙ similia, quæ consistunt in iu-
3 risdictione.hoc enim scias per regulã † ꝙ omnia,quæ non requirunt ministeriũ consecrationis, dñr pertinere ad iurisdictionem.¶†Modò uideamus ea,quæ sunt
4 ordinis epalis,siue dignitatis epalis,dicit gl. est ordinare clericos.uide qđ no.Arch. 18.q.2. si qs abest, & Hos.j̃.de of.archi.c.ultimo.bñdicere uirgines, ecclesias,uel altaria consecrare,qa quò ad ista ante consecrationem dr̃ ecclesia quodammodo uidua; uel ei si-
5 milis,quia non est plenè nupta.¶†Scd̃m Ber. q̃ro an liceat sacerdotibus mercãtias facere?certũ est ꝙ turpes mercantias,& negociationes nulli licet facere sunt. n. quædã mercantiæ turpes,ut facere cãbiũ siccũ,& similia:sunt & aliæ honestæ & mundo necessariæ, tñ sacerdotib. non est permissum, qa debent uacare diuinis officijs.& iõ sacerdotes non debent ascribi in libro mercatorum & descripti non haberent beneficiũ matriculæ:quia qui actu non deseruit, nomen habere non debet.C.de sa.san.ec.l.qui sub prætextu:& tñ si fecit, nõ denegatur ei actio.ff.de episco.& cle.l.2.ar. ff. de per. hær.l.si possessor,ei,nec ɔ̃ eum.l.in eum. ff. de institoria.

6 ria. ¶ † Quæro, an ille, qui postponit habitum, habeat priuilegium clericale? Respondeo sic, nisi sit præmonitus.

7 ¶ † Quæro, quid est dictum priuilegium clericale perdere? respondeo .i. non debet ab ecclesia defendi, cuius maiestatem nititur impugnare secundũ Berac si diceret est extra protectionem ecclesiæ. C. de naturalibus liberis. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Pacis causa potest quis cogi renunciare beneficio. Subsistitq; renunciatio licet non seruetur compositio.*

2 *Pacti inobseruantia an, & quando tribuat causam recedendi ab eo, quod finitum extitit?*

3 *Contractus innominati quomodo dignoscantur, & ex quibus uestiantur?*

4 *Abbatiæ qui renunciat, renunciat liti, & causæ.*

5 *Appellatio per eum, cuius non interest, interposita quando ualeat?*

6 *Appellatio in causa sanguinis per consanguineum interposita ualet, etiam non sequuta ratificatione.*

7 *Statuto quòd homicida decapitetur, nisi habeat pacem intra mensem: amicus homicidæ recipit pacem pro eo, quam ipse ratificauit elapso mense, an talis pax ualeat?*

8 *Metus habet in se consensum, & dissensum simul.*

9 *Electionem qui acceptauit, potest iuri suo renunciare in iudicio.*

10 *Renunciatio per donatorem facta beneficio legis ultimæ C. de reuo. dona. promittendo non reuocare prætextu alicuius ingratitudinis prætensæ, uel ueræ, an ualeat?*

11 *Iudicium nouum an deroget ueteri.*

12 *Innominati contractus qui uestimentum exigant: qui non?*

13 *Liberalitas ex certa scientia procedens quando donationẽ, quando promissionem sine causa importet?*

14 *Ex nudo pacto, interdum actio de dolo oritur, interdum condictio ex canone.*

15 *Agens ad pretium rei uenditæ ex instrumento, continente confessionem rei traditæ, an repellatur ex eo, quòd postea solenniter promiserit eandem rem tradere, emptoris confessione non obstante?*

16 *Prioratus monachorum an sint eis confirmandi?*

17 *Irritari non potest id, quod irritandum nec uè sit, non apparet.*

18 *Ciuitas si est supposita interdicto, an ciues patroni possint præsentare.*

CVM INTER. j. Qui renunciauit abbatiæ, licet non sit consecutus beneficiũ occasione abbatiæ sibi pollicitum, ad abbatiam redire non pôt, nec appellare, ne ad ipsam abbatiam alius eligatur: si tñ electio alia fiat à suspensis, pôt se tanq̃ quilibet de ca. opponere, & est ueritas inquirenda. ¶ Casus. R. senior fuit electus abbas: quidã monachi, & R. iunior se opposuerunt. Papa cõpulit dictũ R. seniorem renunciare abbatiæ .i. iuri sibi quæsito per electionẽ: sed uolens eũ recompensare contulit ei quoddã aliud beneficiũ eiusdem monasterij: sed illi monachi, qui erant eius æmuli, impediuerunt, ne hrẽt possessionẽ: & dũ uellent facere aliã electionẽ R. senior appellauit: tñ ipsi elegerunt R. iuniorem. Papa dicit talẽ appellationẽ non ualere, quia nõ intererat appellantis ex eo, quia renunciauerat iuri suo: sed quia obiiciebaẽ R. iuniori, q̃ eligentes eũ erãt suspensi, & habebat præsumptionẽ & indiciũ pro & ꝯ, commisit cãm iudicibus, quibus mandauit, q̃ si de suspensione non appareret, q̃ de persona idonea prouideret, id est de dicto R. iuniore, si appareret idoneus.

1 ¶ † No. ꝓ bono pacis quẽ cõpelli ad renunciandũ. Itẽ no. q̃ licet non seruet̃ cõpositio, tñ firma manet renũciatio. & rõ est, quia ꝯtus innominatus hinc & inde non hẽt locũ in spiritualibus, uñ renuntiatio est p se & simpl'r, & prouisio est per se, sicut si in uno instrũo ꝓmicterẽ tibi dare fundũ, in alio instrũo tu promicteres ẽt incontinenti mihi dare domũ. ex hoc .n. non resultaret ꝯtus, do ut des. & iõ si donatio est hincinde facta in diuersis instrũis, quælibet donatio est simplex, &

2 ir reuocabilis; qđ est no. dignũ. † Vel dic cũ quærit̃, an ꝑ non obseruantiã pacti possit recedi ab eo, qđ finitũ est, aut non pôt reponi in pristinũ statũ; & non receditur, ut hic, & C. de transa. l. cũ mora aut pôt reponi; & tunc aut cã dat esse & conseruationẽ in esse; & tunc pôt recedi: aut nõ dat esse, sed est quidã respectus à re

3 motis; & tunc non pôt recedi, ut hic. ¶ † Vbicũq; apponitur dictio, ut, quæ ex natura sui hoc sonat, resultat ꝯtus innominatus. uerbi gra, do ut des, facio ut facias, & duo alij, qui ex præposteratione cognoscuntur, ut facio ut des, & do ut facias, & oẽs sunt primæ, uel secũdæ personæ. Si aũt tertia supponit̃ persona; ut do ut faciat, non est propriẽ ꝯtus innominatus: quia tertia ꝑsona non obligatur. & uestiunt̃ isti ꝯtus uestiméto extra rẽ, sicut hõ, qui calefit ab igne, calefit calore extraneo, & non calore innato. & ista est natura ꝯtuum, frigidorũ, siue innominatorũ: quia sũt gl. iuris ciuilis frigidæ naturæ sunt, & non uestiunt̃ nisi per uestimẽtum appositũ eis ad similitudinem hois nudi, ut not. ff. de pac. l. iurisgen. § quinimò, & ad similitudinẽ hois, q nascit̃ nudus. Itẽ hois, qui frigore ꝯhit neruos, & ꝑ frigiditatẽ non est aptus ad aliqd agẽdũ. riget. n. corpus ꝑ frigiditatẽ, & extendit̃ uirtus eius ꝑ caliditatem, & philosophi legũ imitati sunt philosophos naturæ. ff. de ꝯhẽ. emp. l. Labeo scribit, si mihi. Si ꝯtus est nudus; non pôt dici q̃ istud sit pactũ nudũ, cũ ex eo oriat̃ obligatio naturalis: tñ si sit traditio; multũ operat̃, de dos inter ui. & uxo. l. Papi. cũ nihil sit, confirmari non pôt; & nũc intelligis rõnẽ illius legis. & idẽ in donatione, quã facit pr̃ filio existenti in eius ptãte, de donat. ante nup. l. j. C. per Cy. ff. de dona. l. 2. per Bar. ¶ Not. q̃ ꝑ conflictũ præsumptionũ ꝯriarũ natura aliquid operat̃. idẽ dico, si una fama est ꝯria alteri: quia neutra hẽt ꝑdñiũ in pari cã.

4 ¶ † No. q̃ qui renunciat abbatiæ, renunciat liti, & causæ, & iõ si appellat, ne noua electio fiat, eius appellatio ipso iure non tenet: quia iã renũciauit

5 proprio interesse: qđ est notabile. ¶ † Ex hoc sumit̃ regula, q̃ ille, cuius non interest, non appellat; qđ intelligitur .i. si ex eo capite appellat, ex quò capite non interest, licet intersit ex alio capite: q̃a caput non intẽtatũ non iuuat appellantẽ. Itẽ uerũ est, q̃n appellat proprio noĩe; sed alieno noĩe appellare pôt ẽt is, cuius nõ interest, ẽt sine mandato, dummodò ratificetur infra tps appellandi, ut. l. j. in prin. ff. de appel. reci. saluo, q̃

6 in cã sanguinis non requiritur ratificatio: quia † cognatio naturalis uult, q̃ quis possit defendere sanguinem alterius etiam inuito eo, ut. ff. de ap. l. non tamen. arg. l. 2. & 3. ff. de libe. cã. uñ puto falsam cõem opi. in casu,

7 qui sequit̃. ¶ Dicit statutũ, q̃ homicida decapitetur, nisi hẽat pacẽ ĩ. mensem: mõ quidã amicus recipit pacẽ pro ipso, quã ratificauit elapso mense: dñr. n. q̃ non ualet pax. ego dico ualere: quia licet amico sanguinem amici redimere, nisi forte dicatur aliud in appellatione, aliud in pacto. Sed ego respondeo, quòd liberatio

ratio quæritur absenti & ignoranti, ut. ff. de iureiu. l. Labeo. Itē uides, q tenet cessio facta per metū, & hoc ideo, quia intererat ecclesiæ pp uitandum scandalum secundum Vin. Item quia ex postfacto accessit libertas ad actum, q ratificauit factum, ut no. ff. de condi. ob tur
8 pē cām. l. si ob turpē. C. quod me. cau. l. 2. ¶† Et not. ut dicit gl. q metus habet in se consensum & dissensum simul, & fit permixtio ɔtrariorum in eodem subiecto, & resultat quoddam mixtum in anima. nam libertas animæ dissentit: sed sensualitas consentit, ne maius de
9 trimentū patiatur. ¶† Item no. q qui acceptauerit electionem, pōt iuri suo renunciare in iudicio. & tunc ipso facto est aperta uia nouę electioni sine aliqua iudi
10 cis interlocutione facit. C. de pac. postquā liti. ¶† Extra quæro, donator renūciauit beneficio legis ultimę. C. de reuocādis donationib. pmittēdo non reuocare ptextu alicuius ingratitudinis pūtīsæ, uel ueræ, pteritæ uel futurę, nec occasione finalis cāæ, nunqd teneat hōdi renunciatio? dicit Spe. q aut cāæ non fuerunt expssæ, & non tenet. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quæsitū, ff. si quis in ius uoc. nō ierit. l. j. Idē, si specificatæ sunt, sñ dant cām delinquendi per dolum, vt ipse no. in spe. de do. culpa autem bene posset remitti. Item renunciari finali causæ, ac. illius. c. resoluta tota cōuentione resoluitur obligatio ipso iure, ut no. in l. 1. ff. de dona. in
11 magna glo. & ibi per Bart. ¶† Extra quæro, nunquid nouum iudicium deroget ueteri? & uī q sic. C. ne de statu defun. l. si maritus. In contrarium uidetur, qa fidei qualitas inspicitur, & non tēpus, vt hic. multo fortius hoc dico in fama: quia fama nouissima posset esse procurata, seu subornata, ut. ff. de adulte. l. miles §. de-
12 functo. ¶† Denuo uides, q gl. loquitur hic de contractibus innominatis. sunt autem quatuor contractus innominati duplices, s. qui non uestiuntur nisi uestimēto implementi, ut. C. de rerum permu. l. ex placito. ff. de præscrip. uer. l. naturalis. simplex aūt contractus innominatus est nudum pactum, qđ non desiderat implementum, de quo no. ff. de actio. & obli. l. j. in magna gl. Verbi gratia, promitto tibi non interueniente stipulatione. x. hac adiecta rōne: quia sic uolo, & sic mihi placet. cām enim accipimus, quemadmodum promissor acciperet, etiam si in principio substātia perfunctoria fit, & ideò quælibet conditio pro causa hr. ff. de uerb. ob. l. à Titio, Caue tibi, illa lex loquitur in stipulatione, in qua conditio non habet necesse uestire pactum, qđ ex propria substantialitate & solēnitate uestit, sed in pacto nudo non est ita: quia oportet, q conditio sit uestire ualens, & causare obligationem, ut. ff. de pact. l. si intra. ff. de nautico fœnore. l. periculi, no. ff. de iure
13 iu. l. si quis cum debitore. † Porrò liberalitas ex certa scia donatio est, si promissor est donare ualens: aliàs non est donatio, sed promissio sine cā, ff. de don. l. Ari
14 sto. ff. de exce doli. l. 2. §. circa. ¶† Ex pacto nudo orit condictio ex canone, & interdum actio de dolo. l. eleganter. §. seruus pactionis, sicut est, qñ dolus non pōt purgari per uigorem cōtractus, punitur p uiā delicti: quia dolus non debet remanere impunitus, vt l. j. ff. de crimine stellionatus. uerum est, si aliud non impediat. Impedit autem eum, si fefellit fidem. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. nam si non implenti denegatur exceptio, fortius denegatur actio, ut no. C. de transac. l.
15 nec intentio, & gl. ibi dat istam regulam. ¶† Pone, emi à te rem, & facta fuerunt duo instrumenta. in primo fui cōfessus rem mihi traditam: in secundo promisisti mihi tradere, non obstante prima confessione: petis pretium, obijcio exceptionem rei nō traditæ: tu d cis, q ex isto secundo instrō non oritur exceptio rei non traditæ, qa traditum dicitur, quemadmodum creditor uoluerit. E' contra dicitur, quòd confessio rei traditæ fuit confessio simulata: quia contrarium eius probatur per aliud instrumentum. C. de non nume. pecu. l. in contractibus. Certè hic non est simulatio, sed uidetur confessio spe futuræ promissionis. sed ista exceptio non potest opponi in isto genere contractus, sed agam ex secundo contractu ad traditionem, & non proponā exceptionē: quia exceptioni rei non traditæ fuit renunciatum saltem tacitè. Item quia primum instrumentū non perdit uires suas, & potest utrunq; instrumentū saluari, & non sine cā de consuetudine fiūt duo instrumenta. sed in uno & eodem instrumento nō esset dubium, q obstaret exceptio rei non tradite, quę debet corporaliter tradi. ff. de act. emp. l. Iul. §. offerri, & l. qui pendēte, & ff. de iureiu. l. si duo patroni. § Marcellus, & qđ substantialiter no. ff. de pact. l. ab emptione. ¶ In gl. quia ius, no. q propter dubium iuris deuenitur ad compositionem. Itē quādo sine magnis sumptibus non potest liti finis imponi & facit pro arbitra
16 mentis. ¶† In gl. licet enim, no. q prioratus monachorum non sunt eis confirmandi: si tamen fuerint canonicè electi, non sunt sine cā remouendi. ¶ In glo. Sed nonne, ista gl. tenet, q in spiritualibus non habet locum condictio ob cām: quia non cadit in eis contractus innominatus. ¶ In gl. hic concurrunt. Ista glo. tenet, q si duæ sunt præsumptiones hinc inde pares, & neutri fauet ius cōe, se sunt inuicem perimunt, sed si alia præponderat, illa extinguit aliam. In gl. sed quia, ista gl. tenet q psumpsitio, quæ tēdit ad absolutionē, pualet. In tex. ibi, Postulantem, no. q monachus proprio arbitrio potest pro sua postulatione agere. Item liti renunciare Ibi quia tamen, no. præsumi pro confirmatis
17 ab episcopo. Ibi, Non potuimus, no. † q non potest irritari id, q non apparet irritandum, vel non irritandum, & in dubio post, quàm est cōclusum in causa, uel non restat aliqua dilatio data, uel danda, præsumitur ualidū omne, qđ est ritè factū, & maximè confirmationes prælatorum. Ibi, Relaxata per hoc non cōualescit electio facta à suspensis: quia fuit facta cōtra ius: tamē ex quo sublatum est obstaculum, potest de nouo fieri.
18 Ibi, A' suspensis, hoc. s. uocauit interdictos. ¶† Sed hic quæritur, si ciuitas est supposita interdicto, utrum patroni possint præsentare? dic q sic, si ciuitas tantū: secus, si ciuitas, & ciues sunt interdicti, vt. j. de senten. ex com c. si sentētia, li. 6. Alij dicunt, q interdicti possunt præsentare, non eligere: quia minus est interdictum, quàm excommunicatio maior. nam æquiparatur minori excōicationi interdictio à diuinis, ut no. j. de ele. ex. mini. 3. 4. & ulti. ca. in 3. glo. Ibi, Consultatur, supple per electionem, ut patet in antiqua secundum Hostien. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Electus administrans ante confirmationem ipso iure priuatur omni electionis iure. Nisi forte fecerit ex necessitate. nume. 3.*
2 *Hæres nihil potest administrare, nisi iussu superioris.*
4 *Administrare non ualens, an possit alterum dotere modum administrandi?*
5 *Consulere, & mandare an sit administrare?*

1 QVALITER. † Si electus administrat ante confirmationẽ, uel non habet sciam, reprobatur. Ibi, Iuraméta, no. ꝙ recipere iuraméta à uasallis, & clericis consistit in administratione ecclesiastici patrimonij: ꝑmictere se tñ installari non nocet propter generalem consuetudinẽ & dic ꝙ hodie, si administrat añ cõfirmationẽ, ipso iure ꝑdit oẽ ius ex electiõe q̃situ, ut. j. e. c. auaritiæ, li. 6. dic ut ibi. ¶ In tex. ibi, Ex ea, uel ob cã. Ideò fit ista inculcatio uerborũ, ut cõphendat ea, q̃ fecit alijs, & alij fecerũt sibi, ẽt si tendant in merũ fauorẽ ecclesiæ, qđ est
2 no. dignum. † No. similitudinẽ de hrẽde deliberante, q nihil administrare põt, nisi iussu superioris, ut. ff. de iure deli. l. ait ptor, & gl. hic positã recita. ¶ Et no. rõnẽ, quia qui administrat ante confirmationem, meretur infirmationem, primò quia immittit falcem in messem cõfirmationis, scđò, q̃a facit sibi nomẽ, qđ nõ habet, q̃a administrat nomine ꝑlati ille, q non habet ius, nec nomen ꝑlati. Tertiò, quia ꝑsumitur ꝙ auaritiæ cã; Item ꝙ subtrahat, nec refert magnũ, uel modicũ administret q̃a modicũ ferméti totã massam corrũpit. simile in hærede, qui studiosè aliquid omictit in inuẽtario, & in
3 tutore. ff. de ad. tut. l. tutor, qui reptoriũ. † Quid ergo dices in casu necessitatis, ut quia pauit familiã monasterij indigentẽ, uel debitorẽ ecclesiæ fugiẽtẽ cepit cũ pecunia, & abstulit sibi eam, uel dilapidãtẽ œconomũ expulit, aut mortuũ sepeliuit? solent. n. necessaria aut cõmẽdare, aut excusare, ut. ff. de manu. te. l. qui non potuerũt. ff. de fideicõ. liber. l. cũ fidei. ff. de offi. ꝓcõ. l. j. nã si omittẽs bñficiũ charitatis ẽ culpãdus, ergo exequẽs non est plectẽdus. ff. de pe. hæ. l. hæres furiosi. §. fi. & l. si quid possessori. Itẽ distinguẽdus est animi motus. ff. de religiosis & sumptib. fune. l. at si quis. §. plerisq;. vñ uĩ hoc cõmitti arbitrio confirmatoris ꝑꝑ dubias rerũ figuras: quia multa accidere possunt, q̃ pro malo sunt æstimanda, ar. ff. de rei uin. l. in fundo. So. tex. j. c. auaritiæ, ñ distinguit, ergo nec nos distinguemus. ff. de alea
4 to. l. j. §. qđ aũt. ¶† Sed nũq̃d ille, q ñ pt administrare, possit alteri mõstrare siue ꝯsulẽre, qualiter ministret? rñdeo sic. Itẽ mãdare, ꝙ administret noie capli, & non
5 suo ꝓprio. † quia cõsulere, & mandare non sunt facere. idest administrare, ut. ff. de insa. l. ob hæc uerba, & ibi no. sicut is, qui ratum habet non suo nomine factũ, nihil facit, ut in regula iuris, li. 6. sed si fit suo nomine, si quidem ratificatio concurrit, donec res est in fieri, ꝓpriè facit: si postea ex interuallo, tunc fictè facit, ut. ff. de re. iur. l. semper qui.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio inualida actum necessarium non suspendit.*
2 *Pœnitentia ubi locum habet, intelligitur saluo aduersarij interesse.*
3 *Citans an debeat citatum expectare?*
4 *Absentes à quo loco sint citandi ad electionem.*
5 *In his quæ pertinet ad dispositionem uniuersitatis, sufficit pars maior tam in congregando, quàm in consentiendo.*
6 *Scientes an sint citandi?*
7 *Propinquior qui est in loco, prius præsumitur scire.*
8 *Præsumitur quilibet facere potuisse, quod alij fecerunt.*
9 *Verè fiunt ea, quæ consistunt in dando, per alium sint erpratatiuè quæ in corpore.*
10 *Citator idem & nuncius esse potest in causa capituli.*

1 CVM INTER. II. † Dilatio inualida actum necessariũ nõ suspẽdit ẽm Inno. Qui uocãt ad electionẽ canonicũ nõ uocãdum ꝓpter locorũ distãtiã: illum tñ expectare tenenť, nisi à papa fuerint absoluti, uel nisi periculum fuerit in mora ẽm Ber. In. & Hos. dicunt, ꝙ nunq̃ teneť expectare, unde ualet electio, quia nõ reperitur facta ꝯ aliq̃ constitutionẽ, quod concedo, quia ex ista citatione in ꝑiudiciũ ecclesiæ citato frustrà nõ est aliquod ius q̃sitũ. Credo tñ, ꝙ si citatus ꝓpter hoc fecit expen 3
2 sas, ꝙ citãtes teneni ei resarcire: † quia ubi habet locum pœnitẽtia, intelligitur saluo interesse aduersarij.
3 ff. de cond. ob cãm. l. si pecuniã. † Porrò in iudicijs in quibus quasi ꝯhitur, dicit Accursius, ꝙ citãtes debent expectare citatum. ff. si cui plusq̃ per. l. Fal. l. j. §. cum dicit, & ibi optima gl. & hoc uerũ,
a nisi citatio [a] sit nulla ipso iure: quia tunc non suspendit organa citãtis: quia est inefficax, ut in regula, non præstat impedimentũ, li. 6. Casus. Archieps Capuanus decessit apud Panormum: quidã canonici Capuani, q secũ erant, notificauerũt hoc capitulo ꝓtestãtes, ꝙ in eorũ absentia nullus eligeretur: capitulũ misit q̃ndã de socijs cũ literis; in quibus continebatur, ꝙ illi absentes redirẽt. j. certos dies ad capĩm ꝓ electione facienda, quorum aliq̃ uenerunt. j. terminum. Papa mandauit, ꝙ pñtes eligerẽt cõcorditer, & tãdẽ postulauerũt assensum uice regis. quia forte rex uacabat. qui erat patronus, necnõ cõfirmationẽ ab eo tanq̃ ab apostolico. ¶ No. binũ consensum decere interuenire in eo, quod diuerso iure cõpetit successiuẽ: ¶ In tex. Ibi, Nõ exigat, no. ꝙ absentes multum à remotis nõ sunt citãdi in electiõe pastoris, quia celeritatẽ desiderat. ¶ Itẽ no. ꝙ ista citatio fuit facta à capitulo Capuão lõgẽ extra à territorio Capuano, & tñ oĩs citatio est iurisdictionis, saltẽ uolũtariæ, sed certè hæc nõ est propriè ex iurisdictione pendens q̃stio, quia non citãt tanq̃ iudices, sed est q̃dã interpel
4 latio, seu admonitio. ¶† Quæro, à quo loco absentes sint citãdi ad electionẽ? rñdeo, hoc relinquiť arbitrio iudicis ẽm distãtiã locorũ. ff. de dã. infe. l. 4. §. si tã uicinũ. Itẽ pñt esse in loco uicino, tñ est guerra in medio ita, ꝙ nõ pñt tute citari. ¶ Quæro, nũquid in alijs tractatib. capitulũ teneať req̃rere absentes gl. dicit ꝙ nõ
5 de hoc no. i c. ꝓsẽtiũ, de te. li. 6. ¶† Quæro, an req̃rať ꝯsensus, uel ꝯgregatio duarũ partiũ capli? dicit gl. ꝙ sufficit maior pars tã in congregãdo, q̃ in cõsentiẽdo. C. de dec. l. obseruare, li. x. & hoc in his q̃ ptinẽt ad dispẽsat onẽ & ordinationẽ collegij, vł uniuersitatis: sed in iurib. q̃ distribuunť in capita, & sunt singłr singulorum & nõ simul, collegiũ nõ pt, ut dixi. s. de cõst. c. cũ accessissent, & no. ff. de rerũ diui. l. i. tñ. §. uniuersitatis, & C.
6 q̃ sit lõ. ꝯsue. l. 2. ¶† Quæro, an scientes sint citãdi? rñdeo ꝙ sic: quia simplex scia non arctat: sed citatio arctat. C. unde ui. l. meminerint. C. si ꝑ uim, uel alio modo. l. fi. & ff. de mino. l. ẽt. §. fi. Itẽ spãle est in quibusdã casib. ꝑꝑ ꝯsequẽtiã necessariã ꝑꝑ connexitatẽ cãæ, ut sola conscientia noceat sine citatione. ergo in ꝯtrium
7 est regula, ut. ff. de re. iu. l. sæpe. §. sed & ẽtibus. ¶† Ibi, Qui longe, no. ꝙ qui propinquior est in loco, prius ꝑsumitur scire. ¶† Item, qđ alij fecerunt, quilibet præ
8 sumitur facere potuisse: quia factum arguit potentiã.
9 ff. de uer. obl. l. continuus. §. cum ita. ¶† Vt unum scias, ea, quæ consistunt in dando, per alium fiunt uerè: quia consistunt in iure, puta in danda pecunia, uel libertate. ff. de manumis. uindi. l. pater, quæ aũt in corpore ꝯsistũt, ut operæ, fiunt interpretatiuè, & ideò factum nõ potest ratificari ultimo uitæ spiritu ut. l. 6. ff. de condi.
10 insti.

[a] *¶ Adde tex. in c. proposuisti, in uerbo, legitime citatus, & ibi cano. notant, & dant quadam alia similia. infra de fo. compe.*

10 insti. ¶ † Item no. q unus potest esse citator, & nuncius in causa capituli; quod not. Bal.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio obstatiua impedit contra fieri; sed appellatio modificatiua suos terminos non excedit.*
2 *Appellatio quid sit?*
3 *Dictio, Nisi, quid importet?*
4 *Intellectus ad. §. si forte l. Titia ff. de manu. testa.*
5 *Factum appellationis uirtute, non infringitur per eam.*
6 *Ab interlocutoria quare non appelletur de iure ciui.*
7 *Iudex in causis spiritualibus & ecclesiasticis debet ex officio supplere.*
8 *Fides plena fieri debet de etate legitima.*
9 *Verbum, Libera, quomodo exponatur?*
10 *Arbitrium triplex. Voluntatis, rigoris, & æquitatis.*
11 *Iudex metu pœnæ & propter suum interesse potest supplere de facto.*
12 *Prælatus an & quando donare potest. remissiuè.*
13 *Prælati cessatio nocet ecclesiæ, non delictum.*

CUM NOBIS OLIM. ¶ Appellatio nō impedit electionem, quæ non fit ꝯ appellationem, licet fiat post appellationem. Penes uocantes ius remanet eligendi, si uocati uenire contemnunt. Ad officium confirmatoris pertinet etiam non obiecta discutere. Ea, quæ per appellationis pendentiam non suspenduntur, si innouant, non
1 rescinduntur. ¶ † Appellatio obstatiua impedit ꝯ fieri; sed appellatio modificatiua suos terminos nō excedit.
2 ¶ † Appellatio est clamor ad superiorem de inferiore perueniens propter iniustitiam, uel præparatam fieri. unde ab apparatu imminente potest appellari, ne fiat id, quod factum oporteret corrigi. ¶ Casus. Mortuo pastore Capuano canonici receperunt mandatum de eligendo successorem. & cum essent congregati, Arch. cū quibusdam suis fautoribus appellauit, ne fieret electio canonica, & exiuit chorum; sed statim fuerunt requisiti, ut redirent ad chorum cum cæteris electuri, qui redire noluerunt. unde remanentes in choro electionem celebrarunt, quam impugnabāt Arch. & fautores duabus rationibus. Primò, quia facta post appellationem. Secūdò, quia facta eis absentibus: Papa dicit, quòd prima ratio non obstat, si electio fuit aliàs canonica: quia non omne, quod fit post appellationem, irritatur: sed id demum, quod fit cōtra appellationem, licet factum canonicè. Itē secunda allegatio non procedit, quia exeūtes de choro, & non redeuntes tam ab electione, q̄ à ꝯdictione se fecerunt alienos. Tandem exclusis cōtradictionibus papa non faciendo se oppositorem, sed inquisitorem fecit inquiri de literatura electi, & per relationem factam ab his, qui nouerunt, reperit, q satis literaturæ habebat, licet non esset eminentis scientiæ. Item fecit inquiri de ætate, & non inuenit de certo, q esset debitæ ætatis, licet esset ætati proximus; tñ erat necessarius ecclesiæ Capuanæ. & ideò ne offenderet canones, non confirmauit eum episcopum, sed ne utilitati ecclesiæ contrairet, eum procuratorem legitimū constituit ecclesiæ Capuanæ liberam administrationē ei tam in temporalibus, quàm in spiritualibus committendo. ¶ Ibi, Videri poterat, scilicet ignorantibus ius, & non ponderantibus uerba. ¶ Ibi, Sed ut fieret canonica, Ista uerba non fuerunt formaliter posita in appellatione, † sed surgunt ex dictione,
3 nisi,ª quæ ponit à contrario sensu, ut not. C. de transa. l. actione. quia significat oppositum antecedentis, cui immediatè aduersatur. † quandoque tñ non ponit, ut. ff. de manu. testamen. l. Titia. §. si forte. ideò, quia seruus cum male administrasset, non meruerat libertatem, sed demeruerat, & hoc demeritū redditis rationibus testator indulsit, quasi remittens rancorem. illa est diuinatio, & coniectura Præterea iurisconsultus ibi uidit uerba libertatis deficere, & sic arguit tex. ui uerborum, quorum uirtutem solus princeps potest augere. ff. de leg. ij. l. unum ex familia. §. itē imperator Marcus. Vel dic, qñ uerba præcedentia nec ponunt, nec priuant, ut cum dñs directo sermone ad seruum suum dicit, liber ne esto, quia & sine his uerbis non est liber, tunc dictio nisi, iterum posita nec ponit, nec priuat, nec relinquit potentiam in uoluntate hæredis. & iste est intellectus subtilis illius. §. Et facit ad quæstionem, dicit testator, nō lego tibi seruos, nisi Stichum, & Ioannem, q Stichus, & Ioannes non sunt legati, quasi sint duæ negationes tendentes solum ad priuationem, ut no. in c. peccatum, per Dyn. de reg. iur. in 6. De effectu istius formæ no. per Compost. ꝯ. c. auditis, & ꝯ. de appel. c. consuluit, in nouel. ¶ Ibi, Sed magis fm eam, no. q id, quod † fit in uirtute appellationis, non infringitur per eam. ff. de infa. l. furti. §. fi. ¶ Quod dicitur, q melius est ante tempus concurrere, q̄ post causam uulneratam remedium quærere, non habet locū in appellatione: quia appellatio est remedium causæ uulneratæ, non uulnerandæ. & est ratio: quia cā est commissa priori iudici, & ideò priore commissione durante non est ab eo iudice recedendum. † Hæc est rō, quare de iure ciuili non appellatur ab interlocutoria: qa non est transferenda iurisdictio ab eo in alium, cū adhuc duret eius potestas, & commissio sua. Ista ratio noua est; & erit ei iniuria. sed postq̄ definit esse iudex per diffinitiuam, cum functus sit officio suo, nulla fit ei iniuria, si appelletur. ¶ Ibi, Fautoribus, uidetur notare conspirationem: tñ non est hic reprehensibilis. ¶ Ibi, Faciendæ, in illo instanti citatur pro instanti: quia nō requiritur peremptorium, ergo nec trina citatio. ¶ Ibi, Noluerunt; quod patet, quia non redierunt. ¶ Ibi, Alienos, sic. ff. de fideicommis. liber. l. si alieno. §. j. ¶ Ibi, concorditer, scilicet quò ad remanētes in choro. ¶ Ibi, Cōtradicere, no q contumaci præcluditur uia contradicendi. ¶ † Ibi, Ex officio, no. in causis spiritualibus & ecclesiasticis iudicem ex officio supplere debere; nimirū, quia si improuidè procederet, debet puniri ¶ Ibi, Melius cognouerunt, no. credēdum his, qui melius cognouerūt. ¶ † Ibi; Plenè scire, no. † de ætatæ sufficiēti debere fieri plenā fidē. ¶ Ibi, A nemine unq̄ audiuimus, nec tñ audiuit ꝯrium, & ideò neutrum est probatum uide qđ not. Archi. ꝯ. e. in cui, li. 6. & 7. q. 1. c. 1. & 12. q. 1. c. ult. & uide qđ no. de inoff. test. l. si qñ, in prin. C. de sac. eccle. l. 1. C. de tran. l. si quis maior. ¶ Ibi, Potius, id est magis attendentes utilitatem ecclesiæ, quàm rigorē personæ ¶ Ibi, Subdiaconum, iste fuerat electus in pastorem, & fuit decretus in procuratorem. ¶ No. hic de procuratore datiuo, qđ rarò alibi reperitur, & iste pcur. non est sponsus ecclesiæ. & ideò non est episcopus. Equiparo istum procuratori dato hæreditati iacenti. ff. de neg. gest. l. debitor. imò in ista ecclesia est procur. Cæsa ¶ † Ibi, Liberam, tamen cum moderamine inculpatæ administ ff. pro emptore. l. qui fundum. §. si autem. & debet esse inculpata quò ad ecclesiam, ne

¶ Vide Parh. consi. 6. uolumine j.

4
5
6
7
8
9

aliquid faciat contra conscientiam suam.¶Et no.quòd hic exponitur, Liberam. i. plenam, ſ.ex fide. ff. mandati. l. creditor. §. ſi. non autem exponas, Liberam. i.ad uoluntatem: quia ubi agitur de flagitio alterius, tanta libertas non consueuit dari, niſi referatur ad rẽ propriam ipſius uolentis. ff. de leg.3.l. fideicommiſſa. §.quanq. nam ibi hæres institutus prius factus est dñs, & per posterius est rogatus ſi uoluerit.quare in uoluntate sua substantia poſita est:aliàs in præiudiciũ tertij nemo potest iniquè uelle. fallit in arbitro, ut in l. diẽ proferre.§. stari.ff.de ar.eodem modo falleret in arbitratore,ſi eſſet actum,ut ualeret tanquàm ſnĩa meri arbitri.nec eſſet opus renunciare reductioni, quia metu pœnæ deberet ſtari,niſi arbiter eſſet in dolo: quia nõ

10 poteſt dari materia delinquendi. ¶ Et no.ꝙ † triplex est arbitrium,ſcilicet meræ uoluntatis,rigoris,& æquitatis.primum datur in proprijs, ſm & tertium in alienis.¶Nunc capio gloſſas.prima gl.dicit, ꝙ nõ tenet appellatio,ne ius fiat, non ob.ff.de mino.l. ait prætor. §. permittitur:quia ibi iniuria,licet non damnum: quia non erat ſeruata forma dandi procuratorem minori, & ibi per hoc iustificata erat appellatio ipſo facto abſque alia cauſa.¶Gl.nunquid, concluſio gl.maior pars poteſt ſtatuere terminum.ĩ.terminum iuris. nec dr̃ innouare dilatione legali pendente:quia poteſt ei renũciare.¶Ibi,ſæpe enim,non eſt uerum, ꝙ plures requirantur expectationes nec aliquo iure cauetur ſm Ioã.An.arg.ff.de uſu.l.mora.quæ lex optimè facit.gl. no.

11 hic.¶†No.ꝙ iudex metu pœnæ,& propter ſuum intereſſe poteſt ſupplere de facto.In glo.nunquid,ibi, non. hæc uera,quia uerba diſcrepant.¶In gl. per illud, ibi.

12 Procurator,non tñ merus.¶† Ibi, Donare,no.an & qñ prælatus poteſt donare,& allegat optimam legẽ. Sed an delinquendo?dic, ut no. in ſpe.de don.& dic,ꝙ aut eccleſia habet domicilium conditionatum,aut liberũ. Primo caſu poteſt credere:quia eccleſia utitur prælato tanquàm instrõ,ſeu fiſtula, & abſq; eo remanet destituta.Secundo caſu non nocet eccleſiæ:quia prælatus

13 non eſt dñs,nec cauſa dñij.¶† Ceſſatio prælati nocet eccleſiæ,non delictum, in l.iubemus nullam. ideò nocet,quia eſt ſimul negligentia, & delictum;& nunc intelligis illam legem.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimè,etiam ex ſoluto,& ſoluta,natus in epiſcopum eligi non poteſt;poſtulari poteſt.*

2 *Defectus illegitimitatis ordinum & beneficiorum promotionem impedit tribus de cauſis.*

3 *Diſpenſatum ſi ſit cum illegitimo,quòd poſſit unicum beneficium obtinere & id obtinuerit,ſed renunciauerit, an uigore dictæ diſpenſationis prouideri ei poſſit de unico alio.*

4 *Prohibito aliquo, an prohibitus cenſeatur modus producens ad finem?*

5 *Conſcientia deſcriptio.*

6 *Filius non poteſt accipere uxorem ſine conſenſu patris.de iure ciui.*

7 *Papa legem ſucceſſori imponere non poteſt niſi in præteritis perfectis.*

8 *Ignorantia quamuis delictum excuſat,actum nõ legitimat.*

9 *Natus non legitimè ſi legitimetur poſt electionem, an habeatur pro legitimo.*

10 *Matrimonium eſt de iure gentium, ſed eius retrò fictio eſt de iure cano.uel ciui.*

11 *Prælatus licet ſit depoſitus, tamen canonici antequàm recipiant literas depoſitionis, non poſſunt eligere ſucceſſorem.*

12 *Propoſitum debet attendi non quale eſt, ſed quale eſſe debet.*

13 *Defectus natalium magis facit ad impediendum, quàm maieſtas uirtutis, & ſcien tia ad promouendum.*

14 *Nobilis quidam ſi donauit baronatum ſuum fratri; demum ex concubina naſcitur ei filius, an iſte tanquàm poſthumus rumpat donationem.*

15 *Concubina an efficiatur uxor,abſq; inſtrumẽtis dotalibus.*

16 *Pater,ſi filium ex concubina ſuſceptum in teſtamento ſuum uocans,fatetur eum legitimum.*

17 *Fieri præter bonos mores dicitur, quod cum blaſmo bonorum uirorum fit.*

18 *Nepos naturalis ex filio præmortuo, ſi auus in teſtamento ſolenni nepotem,naturalis qualitate non adiecta,nuncupauerit,legitimatus cenſetur.*

19 *Ordo naturæ eſt,ut cauſa præcedat effectum.*

20 *Legitimatio fit per ſubſequens matrimonium.&*

21 *Per gratiam principis,ſeu priuilegium, per quod poſſunt legitimari etiam ex ſtupro,adulterio,uel inceſtu nati.*

22 *Legitimatus poſt mortem patris, non habet exiſtentiam ſui hæredis.*

23 *Reſcripta,quòd legitimati ſuccedant cum legitimè natis, ab inteſtato duntaxat locum habent.*

24 *Nobilitas patris filios degeneres non poteſt nobilitare.*

25 *Baſtardi non ſunt nobiles,nec de domo nobilium.*

26 *Caſatæ nomine quid contineatur.*

27 *Priuilegium imperatoris ſi tribuat Titio quòd poſſit legitimare ſpurios,an poterit legitimare ſpurios inceſtuoſos.*

28 *Magnates qui dicantur,conceſſo priuilegio legitimandi omnes præterquàm natos de magnatibus?*

29 *Filius ſuſceptus ex matrimonio inter duos ſolenniter contracto,quorum alter impedimentum ſciebat, alter ignorabat, ignoranti duntaxat legitimus eſt.*

1 INNOTVIT.¶† Illegitimè natus, licet ex ſoluto & ſoluta,non poteſt ad epiſcopatum eligi; & ſi eligat, electio eſt ipſo iure nulla, licet ipſe ſit magnæ uirtutis, & ſcientiæ,ſed poſtulari poteſt, dummodò procu.qui petit poſtulationem confirmari, habeat mandatum ad hoc. ¶Caſus. Cum quodam baſtardo erat diſpenſatum in archidiaconum, & fuit poſtea electus in epiſcopum: dum peteretur confirmatio,confeſſus fuit, quòd eius conſcientia ex natalibus eſſet læſa: qa erat baſtardus, pro eo allegabantur ſcientia,& uirtutes, & quòd papa Alexander non potuit imponere ſucceſſori legem, quin poſſet confirmare,quod nullũ eſt:papa poſt multa uerba declarat electionem nullam eſſe: quia debuerunt poſtulare,non eligere. Tãdem procuratores ſupplicauerunt de miſericordi diſpenſatione.Papa dicit, ꝙ hæc ſupplicare non potuerunt.quia ad hoc non habebant mandatum ſpeciale. Prohibet cap.ne procedat ad aliquem actum non uiſis literis Papæ, quibus uiſis,ſi uoluerit hunc poſtulare, hoc permittit eiſdem.

2 ¶† No. ꝙ defectus illegitimitatis ordinum & beneficiorum promotionem impedit tribus de cauſis. Primò propter prærogatiuam eorum. Secundò ob deteſtationem paterni criminis. Tertiò, quia præſumũtur incontinentes,ſicut pater,quia incontinentia eſt extra traducere,cum ſit uitium carnis, ut no.c. in c.ij. de fil.

3 presb.li.6.¶†Quæro diſpenſatum eſt cum illegitimo, ꝙ poſſit unicũ beneficiũ obtinere & obtinuit, ſed renũtiauit. Nũquid poſſit uigore dictæ diſpẽſationis prouideri de unico alio?dicit gl.& Arch.ꝙ nõ, quaſi in primo ſortita ſit gratia ſuũ effectũ,ar.ff.de uer.ſig.l.boues.§. hoc

hoc sermone. Io. Mo. & Ioan. An. dicunt contrarium, quia gratia est eidem facta de unico in genere, & cum non sit pluralis gratia, non est consumpta. de hoc not. in c. non potest. 2. rñ. de præben. li. 6. in nouel. Contra hoc facit. ff. de leg. 2. l. cum pater. § pater certam, in fi.
4 tex. no. † No. prohibito aliquo non prohiberi modum producentē ad finē. & est rō, quia non prohibetur finis, sed certus modus, sed qa inuenitur media iuris dispositio permissiua, puta postulare, sic vt eligat. & sic nō ob. ff. de sponsa. l. oratio: quia ibi prohibebatur rō-
5 ne finalis cāæ: hic rōne eiusdem modi incongrui. † Cōsciētia est conclusiua in mente scientia, vel opi. quam deus associauit animæ, ut eā rephenderet de errorib. consciētia est de apicibus animæ. ¶ Ibi Archi. cū quo fuerat dispēsatum in Arch. & sic in minori, per qđ nō intelligitur dispensatum in maiori, de consang. & affi. ca. qđ dilectio. ¶ In tex. ibi, spontanea & secreta, ergo nullus fuit p̄sens nisi iudex, & tñ cōfessio in causis spiritualibus & ecclesiasticis, tenet absēte aduersario: qa uř facta corā inq̃sitore. ¶ Ibi, sereta confessione, No. ꝙ cōfessio facta in secreto ualet. ¶ Ibi, Aliquātisp, p hoc non diminuit ualiditas confessionis. ¶ Ibi quasi furtim ſm leges iste uř spurius, quia non est natus ex concubina in domo retenta sed ex raptu uirginis, licet ſm canones oīs natus ex soluto & soluta est naturalis, text.
6 est hic notabilis. † De iure ciuili filius non p̄t accipere uxorem sine cōsensu p̄ris, ne inuito auo nepotes agnascantur dicit Bar. ff. de captiuis. l. in bello. §. medio. tēpore. de emācipato dic, ut. l. nō tm̄. §. si emancipatus. ff. de ꝯta. ¶ Ibi, Persequatur, patris uitio, nō ꝓprio; quia ante quàm quis nascatur, peccare non potest. ¶ Ibi, In-
7 nuit, & per hoc determinat. ¶ † Ibi, Nullum potuit, no. ꝙ papa nō pōt legē imponere successori, qđ uerū est in futuris, sed in p̄teritis perfect's bñ imponit legē, puta ꝯctus, ut in c. de natura feudi, & C. de legibus. l. digna uox, per Cy. alioquin ecclesia non inueniret ꝯhentem secū, certè non malè ꝯhitur cum papa, ut. ff. de euic. l. illud. ¶ Ibi, Videbatur, & debuisset uideri, si assumpta fuisset uia congrua. Ibi, Sponte, no. mitius agendū cū confesso sponte. l. drit. p̄sbyterū. sed aliqñ durius, quia confessus non appellat, & conuictus appellat, ut no. in c. Romana, de appel. li. 6. sed ibi ideò, quia reatus indul-
8 geri non potest. ¶ † Ibi, Ignorantiā, nō legitimat actū, sed excusat delictū: cū tñ allegatur ad excusationē delicti, dēt probari. Ibi, Nec pœnam, s. per quam deberēt puniri à iure eligendi in eadem uacatione. ¶ Ibi, post cassationem. s. quatenus de facto processerat. ¶ Ibi, Ante susceptionem literarū, no. expectādā præsentationē literarum apostolicarum. ¶ Ibi, Apud sedem, quia metropolitanus non potest cum illegitimato dispensare in episcopatibus. ¶ Capio. gl. quæ incipit, decretū, & q̃-
9 ro, quomodo accipiatur decretū? dic, vt in gl. Ibi, † si. n. Quæro, an non legitimè natus post electionem legitimatus, habeatur pro legitimo? rñ. non, sicut delictū liberti non aufert legitimam patroni. ff. de oper. libe. l. si liberti, in gl. tex. no. si ecclesia præfertur fisco in bonis clerici decedētis sine hærede. secus, si primò est legitimatus, postea electus. & est rō differentiæ? quia primo casu nullum habuit initium: secundo sic. similiter no. ff. de do. l. pe. & ff. de hære. insti. l. 2. & vide, quod no. in c. naturales, si de feu. fue. controuer. & quod ibi dixi
10 in lectu. mea. ¶ † Et no. ꝙ matrimonium est de iure gētium. tñ ꝙ fingat retrò, est de iure canonico & ciuili. sed dices, quare non fingit hic retrò? rñ. quia esset contra ius, & fictiones legum non fingunt contra ius, vt elegāter no. ff. de leg. j. l. talis scriptura. In gl. sic ergo, not. per quæ uerba cognoscimus, ꝙ sit canon latæ sniæ, uel ferendæ. uide qđ no. ff. de cap. dimi. l. amissione. §. desiciunt. ¶ In gl. ignorantia, no. in eo, quod fit cum causæ
11 cognitione, ignorantiam non præsumi. ¶ † In gl. Per hoc, no. ꝙ licet p̄latus sit depositus, tñ canonici ante, q̃ recipiant literas depositionis, non p̄nt eligere successorem, arg. C. de capt. l. nec nos. Quid si fuit depositus & restitutus, & canonici antè, q̃ reciperetur literas restitutionis, fecerunt nouam electionem? dic non ualere: quia ecclesia non uacat: quia restitutio trahit secū execu. sicut depositio. C. de sen. pas. l. fi. ff. de pe. l. qui ultimo, & no. ĩ. de ap. c. p̄terea requisisti, & quia dēt ispici ueritas, non uoluntas. ff. si cer. pe. l. eius. qui. §. quas uerò. ff. de condi. ob cau. l. si pecuniam. §. si seruum. sicut non ualet testamentum eius, qui nescit se habere
12 filiū. C. de test. mil. l. sicut certi. † & dēt attendi propositū, non quale est sed quale eē dēt. ff. de pact. l. tale pactum. §. fi. ibi dř, ꝙ stipulatio collata in personam fratris transfertur in personam noui hr̄dis, & in personā filij postea nascentis. Sicut delictum liberti non aufert legitimam debitam patrono. ff. de bo. libe. l. si in libertinum. tex. notabilis sic etiam præfertur fisco in bonis
13 clerici decedentis sine hærede. ¶ † No. ꝙ defectus natalium superat maiestatem uirtutis, & scientiæ, & hoc authoritas ueterū statuit nulla rōne cogente, nisi ꝙ illegitimè nati sordent reatu parentum: & tamen potest doctorari, & magistrari in quacunq; facultate etiam theologica sine aliqua dispensatione, vt hic. nā bastardus iste erat magister, id est erat doctor. Vnde doctoratus non restituit quem natalibus tñ propter uirtu-
14 tem de facili dispensatur. ¶ † Quæritur extra, quidā nobilis donauit baronatum suum fratri: demum ex cōcubina nascitur ei filius. Quæritur, nunquid iste tanquam posthumus rumpat donationem? Respōdeo, aut est legitimatus; & tunc absq; dubio non rumpit, etiam si posthumus sit, quia non agnascitur patri, vt singulariter no. in l. j. ff. de ꝯtab. & l. generaliter. §. fi. ff. de inst.
15 & subst. † Sed nunquid concubina efficitur uxor absque instrumentis dotalibus. lex ciuilis innuit ꝙ non, ut no. insti. de nup. §. fin. Sed de iure cano. non requiritur instrumentum in soluto, uel soluta, etiam si esset rex, uel regina Francorum ſm Archi. Sed nunquid legitimatio tollitur per rescriptum, si pater aliam accipit uxorem, & ex ea nascitur sibi filius legitimus & naturalis? uř ꝙ sic, vt. l. ex facto, in prin. ff. de uul. subst. dic, ut
16 ibi per Dy. † no. ꝙ si pater filium, quem habet ex concubina, in testamēto suo nominat filium cum adiectione, suum (nam dicendo, suum, vult dicere in sua potestate, & per consequens legitimum, & sic confitetur eū legitimum, vt insti. de hær. qualitate, & differentia. §. sui. no. hoc quod dico, & quia pondero qualitatem importatam per uerbum, suum) & ideò lex & pater statim legitimant eum, vt. C. de natu. lib. au. nen. item, & vide omninò quod no. Gof. in sum. de fi. presby. quod Bar. glossans dicebat hoc esse verum, qñ cum ea poterat contrahi matrimonium de iure. sed istud uerbum non est necessarium, quia si concubina, ergo cum ea matrimonium potest contrahi de iure, cum & ipse cōcubinatus per leges nomen assumpsit. ff. de concu. l. in concubinatu. secus ergo, si est monacha professa, licet papa dispensauerit, ꝙ possit nubere. ff. de statu ho. l. Paulus. facit quod no: C. quemadmo. testamen. aperiātur. l. pen. nam quod non potest fieri sine dispensatione principis, etiam est alijs reputatum impossibile. ff. de le-

de lega.j.l.apud Iulianum.§.fi.ac si diceremus non potest fieri absque dei prouidentia, vt no.ff.de uerb.obl. l.continuus.§.cum quis. ¶ Item requiritur, quòd possit nubere ſm naturam. unde si est mortua tempore testamenti, naturalis non potest legitimari per testamentum, arg.ff.de bo.lib.l.qui libertinus.§.proxi. sed istud non uidetur uerum, quia ista non est talis legitimatio cui natura cooperetur: sed stat in authoritate legum conditoris, & confessione parentis. & de hoc non potest reddi alia ratio, nisi ꝙ pater & imperator ità uult propter augendam ciuitatem legitimis hominibus. Tertio requiritur potentia facti, quid enim si concubina sit ultra mare apud hostes? sed istud dictum eodem morbo laborat, quo & antecedens. ¶ Item requiritur, ꝙ possit nubere ſm bonos mores.ff. de cōtratabu. l.3. §.si emancipatus. Vnde, si baro habet filium ex concubina, quæ ſm bonos & honestos mores non potest nubere ei naturaliter, sic conceptus non legitimaretur ꝑ testamẽtum. sed istud etiam uidetur male dictum, qa cum teneat ꝯtum matrimonium inter eos, ergo non est prohibitum ſm bonos mores. Caue tibi, Barto. non somniauit, sed exposuit tex. dictæ aut. ibi, dum dicit, quæ uxor eius esse poterat.s.de iure, & de facto, ſm naturã, & ſm bonos mores, vt.l.illud.ff.de manu.uind.ff.
17 de uer.sig.l.Nepos. ¶ † Cæterum omne, quod non potest fieri sine blasmo bonorum uirorum, vř esse taliter qualiter pter bonos mores.ff.de cōdi.isti.l.filius.ac bonum nomen portare, ac famæ claræ studere congruit bono uiro. ff.ad Treb.l.facta.§.in damna, & l.sequen. ff.si quis omissa cau.test.l.Iult.quia dulcis & suauis est sonus bonæ famæ. Ego expono uerbum, esse poterat.s. tpe conceptionis talis partus: de tempore enim testamenti, uel mortis non curo, ꝙ tunc possit esse uxor. ¶ Quid enim si pęnitentia ducta facta sit monacha, quę soluta concepit? Porrò tempus impertinens actui non influit ei. Item vbi de natalibus quærimus, initium est spectandum, vt uerbum sonat, ut.ff.de insa.l.quid ergo in prin. qui tex. est solennis & optimus. ¶ Ex prædictis apparet, ꝙ etiam ille, qui est infirmitate grauatus ita ꝙ euadere non potest in ipso ultimo uitæ spiritu pōt legitimare bastardũ, & si hoc potest per testamentum, fortius potest per matrimonium, nec est istud matrimonium absque prole, quia legitimat prolem. Nam legitimando filius naturalis agnascitur, & sic cum esset
18 quasi nullus, efficitur aliquis. † Nepos etiam eodẽ modo potest agnasci, si præmortuo filio legitimo auus in testamento solenniter scripto uocet eum simpliciter nepotem, non dicendo eum naturalem. Præterea proles non est de substantia matrimonij, nec carnis coniũctio. Nam istę sunt appendices matrimonij, non à prin. productiuę. Itẽ si habeo filium bastardum, & ex eo nepotem legitimum, uxorando mihi concubinam nepos mihi agnascitur, & præteritus rũpet meũ testamẽtum. Nam ipse nepos, licet, sit legitimus & naturalis ipsi patri suo, mihi tñ auo est legitimus tãtũ, donec legitimẽ eum, quamuis, si ex spurio meo esset natus, nõ esset spurius mihi: quia non esset conceptus in reatu meo; tñ sic mihi nepos naturalis: quia principium uitiosum fuit. Sed nunquid quantum ad dignitates ecclesiasticas obtinet modus legitimandi per testamentum, uel codicillos; non est aliquo canone cautum. Vnde id censetur omissum. Et no. ꝙ omnis legitimatio est præpostera quia facit quem legitimum ex postfacto, sed legitima natio est ordinata processio ſm uiã naturæ. nã pcedit
19 matrimoniũ vt cã, deinde nascuntur legitimi. † Ordo enim naturæ est, vt cã pcedat effectum suũ. ff. de uulg.
20 subst.l.moribus. § prius † Porrò legitimatio fit multis modis, s.per matrimonium subsequens, & quot testes requirantur, not.in c.pluralis locutio, de reg.iur. lib.6. Et istud matrimonium potest contrahi etiam in ecclesia, ut aut. quibus mo.natu. effi. legi.§. quantum, col.6. & omne matrimonium est de iure naturali rõnalis naturæ, ut.l.j.§.pen.ff.de iusti.& iur.& l. ius natu. & ibi no. & dos similiter est de iure gentium secundæ intentionis.ff.de capi.dimi.l.eas, & habet substantiam in consensu, formam in prolatione uerborum, probationem per testes, & instrumẽta, præsumptionẽ ꝑ signa & accidentia consecutiua ipsius.ff.de ritu nuptia.l.in liberẽ: tñ de iure canonico per istas consonantias, siue cōcomitantias non ꝓbaẽ mřimonium, sed eius possessio, vt.j.de rest.spo.c.ex parte, de proba.c.per tuas. vñ reperitur possessorium uiri & uxoris in istis duabus personis, non in genero, & socero, ut.l.2. C.de exhi.lib. & ista legitimatio per matrimonium est restitutio, ꝑ quã abluitur sordes peccati, & tñ qui moritur cum filijs legitimatis nõ dř decedere cum filijs legitimè natis: qa, vt dixi, legitimatio est ordo ꝑposterus, & macula est
21 impressa origini. † Aliqñ qs legitimaẽ per gratiã principis, seu priuilegium, per qđ pñt legitimari ẽt ex stupro, adulterio, vel incestu nati, ut.l.qui in prouincia.§. j.ff.de ritu nuptia. Et no.ꝙ ille tex. non requirit clausulam, non obstante, quia sufficit certa scientia principis cum redditione caę, & ita tenet gl. quod no.in aut.
22 quibus modis natu.effi.sui.§.fi.collat.7. † & no.ꝙ legitimati post mortem patris, qa non pñt agnasci patri mortuo, non habent existentiam sui hęredis, & non rũpunt testamẽtum, & qa ꝑ rescriptum testm̃ rũpi nõ pt.
23 † Rescripta, q̃ dicunt, ꝙ legitimati succederẽt simul cum legitimè natis, intelliguntur ab intestato, non ex testamento, uel codicillis, ne circunueniatur patris pro
24 uidentia, ar.C.de test.l.omni. † No ꝙ nobilitas patris filios degeneres non potest nobilitare, etiam si mater fuerit deflorata uirginitate sua per uim, uel per dolũ.
25 † Per hoc patet, ꝙ bastardi nõn sunt nobiles, nec de domo nobilium: quia non decidunt ab aliquo fonte, q sit nobilis, sed à sanguine putrefacto, vt ita dixerim in uite, & sicut non sunt nobiles quò ad dignitatẽ, nec è contra quò ad pœnas statutorum: quia contrariorũ eadem est disciplina. & hoc sæpe contingit de facto in
26 terris Tusciæ. † Quid contineatur nomine casatæ, Tusci uocant casata.i.parentela ex parte pr̃is, parentela, prout sola natura consideratur, etiam ab illegitimo ordine descendit, sed prout propriè dř, non descẽdit, nisi ab origine solemni, de hoc dixi. C.ad Silla.l.fi.
27 † Dictat priuilegiũ ipatoris, ꝙ Titius possit legitimare spurios, nũqd poterit legitimare spurios icestuosos rñ.sic quia spurius est nomẽ gñris, quasi extra puritatẽ natus, & non est aliqua rõ, quare debeat restringi magis ad unam spẽm, q̃ ad alteram, ar.C.de lib. pte. l.j.dicere.n. naturales, quæ est adiectio, ut incestuositas, nõ excludit à gñrali significato: qa tẽdũt ad idẽ. secus, si i rescripto esset spẽs restrictiua, puta ꝙ possit legitimare icestuosos. nã i hoc nõ ꝯtinẽ aliæ spẽs spuriorũ: qa
28 nõ pdicaẽ spẽs de alia spẽ. † Pone, dicit priuilegiũ, ꝙ possit legitimare oẽs, nisi sint nati de gñre magnatũ, q itelligãẽ magnates? Rñdeo, nobiles, q sunt in aliquo potẽtatu, seu baronia, seu qui aliqua regalia possidẽt, quos vulgus barones appellat, uel cõsuetudo loquẽdi.
29 j.eo.fundamẽta.§.ut ergo, li.6. † Quid dices, duo ꝯtraxerunt matrimonium, unus eorũ sciebat impedimẽtũ secretum,

cretum, alter non, iste quantum ad successionē est legitimus ignoranti,& non scienti, ut no. j. de clande. spon.§.fin. Dumm matrimonium sit ꝯctum ẽm consuetudinem ecclesiæ,ut no.34.q.1.c.2.& 35.q.8.c.1. & C. de incest.nup.l.si quis incestu. Nunquid iste est eligibilis ad episcopatum?& uidetur quòd non quasi monstruosus,ut d.c.fi.Bal.

SVMMARIVM.

1. *Electus a maiori parte capituli, si sit idoneus, & consentit, uel consentire uelit, refutari non potest.*
2. *Concorditer dicitur factum, quod fit à maiori parte capituli.*
3. *Duratio in quibus præsumatur?*
4. *Statutum, quòd medici debeant iudicare super cicatrice, quomodo intelligatur?*
5. *Capitulum illud dicitur, quod est maior pars.*
6. *Instrumentum mandati per capitulum confecti, si in eo describuntur nomina absentium, falsum redditur.*
7. *Electio per Archiepiscopum tanquam arbitrum facta, non operatur confirmationem quamuis ad eundem, ratione Archiepiscopatus pertineat confirmare.*
8. *Eligentium pœnitentia non habet locum post electionē ante subscriptionem si electus consentire uult.*

1 CVM INTER cano.†Electus à maiori parte capituli, si sit idoneus,& consentit, uel consentire uelit, refutari non potest. ¶Casus Hastensis præpositus fuit electus in epm à canonicis Saonēsibus, obijciebatur ei p aduersarios, ꝙ morbo epileptico laboraret, pro quo alia uice tanꝗ inhabilis fuerat repulsus.¶Item ꝙ non erat de gremio ecclesiæ eligentis.de ista cõtrouer.fuit compromissum in archiepiscopum Mediolanensem, qui quendam alium Modicensem canonicum eis, ut dixit, in epm dedit,& ẽt confirmauit. Papa dicit, ꝙ cum electio fuerit facta à maiori parte capituli, publicata & subscripta, & electus ei consentit,& sic coniugale uinculum spiritualiter & canonicè sit ꝯctum, nisi sufficienter sit probatū ipsum morbo epileptico infirmari, super quo ꝯ ipsum dicit appellatum, non obstantibus superius enumeratis, & alijs friuolis obiectionibus, cum electores à tali electione non possint recedere, electio est confirmanda.

2 ¶†Dici consueuit per istud.c.quod fit à maiori parte capituli, dr̄ factum fuisse concorditer, ut no. j.c.ubi periculum.§.idem quoque,li.6.qđ uerum est loquendo de significatione relata ad capitulum:quia capitulum & maior pars sunt unum & idem, sed si referat ad

3 numerum, non est electio concors, ut. j.c.proxi.† Ibi, laborare, hoc uř præsumi:quia semel laborauit, & repulsus fuit ab alia electione. Sed hoc non obstat, quia ex præterito morbo non præsumitur in præsenti. Nā quædam sunt, quæ habent necessariò & continuatiuè causam permanentem, uel de iure permanere debentem, ut dominia, seruitutes,& flumina perennia,& tūc præteritum præsumitur durare.¶Quædam sunt, quæ habent causam necessariò desinentem, seu transeuntē à non esse in esse, uel ab esse in non esse;& ista nō pſumuntur, ut no.C.de in inte.resti.l.mino.l.in minorū. ¶Quædam sunt media inter hæc, ut morbus, quia sanari potest,& non sanari;& ista non præsumuntur, nisi tractus tpis sit breuis,& in eadem instantia, ut hic.&

4 uide quod no.C.de apochis pu.l.quicunque,li.x.¶Sed quare non fuit commissus hic articulus iudicio medicorum, ar.l.semel.C. de remis.li.12.respon. qa ubi nihil est probatū, non dēt cõmitti arbitrio medicorum. qa nihil est, qđ cõmitti dēat. ex hoc no.ꝙ si statutū dicat, ꝙ medici debent iudicare super cicatrice, intelligitur, dummō sit probatum de uulnere.¶ Itē tale uulnus dēt ostendi medico:quia uisus est fundamentū huius iudicij,& artis scia argm̄.¶Ibi, transitum, hæc allegatio æqua est, sed non necessaria, sicut æquū est, quod frater instituat fratrem, tn̄ si instituit extraneū, ualet testm̄.¶Ibi, celebratam, no. quatuor interuenire dēre .s.electionem, publicationem, scripturam,& deinde cōsensum electi.¶Ibi, Quasi, hoc ideò dicit, quia ante cōfirmationē, electio adhuc pēdet,& non hēt ultimā suā perfectionem.¶Ibi, Sufficienter, no. morbū plenè probandū.¶Ibi, Friuolas, no.ꝙ inanes exceptiones reprobantur.¶Ibi, Non obstante, quia post ꝯctū uinculū coniugale non potuit compromitti:quia nec recedi ab electione canonica.¶Capio gl. quæ incipit, capituli & no.

5 ꝙ illud † dr̄ capitulum, qđ est maior pars. nam minor

6 non dr̄ capitulū.† Item no.ꝙ debent exprimi noia singulorū,& si describūtur noia absentium instrm̄ est falsum, si alij sunt ignorātes. Item dicit gl.ꝙ procu.capituli dēt hēre expensas de cõi tam pro,ꝗ ꝯ, dic ut j.eo. ti.ut prætéritæ;& e.ti.c.cupientes, in ult.gl.li.6.& j.de procu.c.cum pro cā, in gl.¶ Ibi in gl.& p hoc vř. No.ꝙ remotus pp crimē, perpetuò est remotus.C. de pœn.l. seruus.secus, si pp infirmitatem?qa curari pōt.ff. lo.l. maritus.¶In gl.hic sumit, no.ꝙ canonica electio potest fieri extra ecclesiam, nec requiritur ꝙ duæ partes consentiant, sed sufficit maior pars. Item satis est, ꝙ electus sit bonus, licet nō sit melior, uel optimus, ar. ff. de

7 le.ij.l.cum quidam,& l. cum pater.§.ordo.¶† In gl. sed nonne, no.ꝙ ille, qui eligit ut arbiter capituli,& alterius partis, per hoc non vř confirmasse, quia hæc cōpetunt diuerso iure, ar.ff. qn̄ appellandum sit.l.j.§. solent & qa capitulum non pōt cōpromittere de confirmatione, ꝗ non pertinet ad ipsum, sed ad superiorem, ex hoc sequitur, ꝙ si aliquid emerserit, pp qđ debeat infirmari, ꝙ arbitrium suū infirmabit, qđ est no.¶Vide quod no. Inn. j. de præsum.c.litera.in uerbo, reseruata,& qđ

8 no. j.e.c.li.6.¶ † In gl.ar.no.ꝙ post electionē, ante subscriptionem, non habet locū pœnitētia eligentium, dūmodò electus uelit consentire. ¶In glos. sed in ueritate, no.ꝙ electus ante confirmationem qn̄cunq; potest renunciare.¶In gl.ar.contra, ista gl. quærit quid in postulatione, an possit reuocari postquam est publicata?dic ut in ea. Bal.

SVMMARIVM.

1. *Electus à maiori parte capituli confirmandus est, si idoneus sit, alioquin electus à minori, nisi et ipse indignus sit.*
2. *Vox pauperis canonici tantum ualet, quantum cuiuscunque maioris prebendati.*
3. *Animus hominis quibus modis cognoscitur.*
4. *Numerus an praualeat authoritati?*
5. *Probandi onus cui incumbat ubi opponitur defectus in ordine ei, qui est in possessione clericatus?*
6. *Impetrās beneficium, uel confirmationē debet probare se clericum, si talis esse negetur.*
7. *Nec releuat eum, quòd sit in possessione clericatus.*
8. *Eligi an possit ad beneficium existens in minoribus ordinibus.*
9. *Lite non contestata in causa appellationis contra absentē an possit procedi ad diffinitiuam?*

DVDVM

1 DVDVM † Electus à maiori parte capituli si fit, & erat tẽpore electionis idoneus, confirmatur; si uerò erat indignus, & fuit sciẽter electus, alius ẽt electus à minori parte capituli, si sit dignus, confirmat̃ h.d. ẽm glo. & Io. An. Casus. duo fuerũt electi ad præpositurã Colo. ecclesiæ: unus à quatuordecim canonicis, & aliqui eorum habebant dignitatẽ personalem, & ẽt ætate naturali, & t̃pe receptionis eorum in canonicos p̃cedebant; alius fuit electus à 22. canonicis non i à solennibus: Papa commisit cãm usq; ad sñiam exclusiuè, sed sñiam nõ commisit, nisi partes essent in cõcordia, q̃ commissarij diffinirent. Commissarij examinauerunt cõsciẽtias eligentium, & audiuerunt allegationes partium; tãdẽ unus eorum. s. p̃positus S. Georgij dixit se nolle stare sñijs eorum, & iõ cã fuit remissa ad Papã: sed quia non erat plenè instructa cã, Papa iterum cõmisit, & finalis conclusio fuit, q̃ si electus à. 22. canonicis pateret̃ in ordinibus, uel in sciã, uel in ætate defectũ, qui eũ impediret promoueri, imponerent ei silentium, & cõfirmarent electum à. 14. i. à minori parte: alioquin confirmarent electum à. 22. qui sunt quasi dupla pars capituli, & ei facerent tanq̃ præposito responderi. ¶ Ibi cõmittẽdam, eo tenore, ut si de partium procederet uoluntate cãm diffinirent: alioquin processum, & instructã cãm ad papam remitterent. sic. s̃. de resc. c. ex parte decani. ¶ Ibi, nõ uelle stare, qđ poterat ex forma cõmissionis. ¶ Ibi destinauerunt, iõ quia in cã concluserant, sed ista conclusio parum operatur: quia cã nõ fuit plenè instructa. ¶ Ibi, cum personis. i. habẽtibus personatũ. i. notabilem præeminentiam in ecclesia. ¶ Ibi præsentatæ, not. q̃ qui non uidet acta, iudicare non põt. ¶ Ibi, constaret, not q̃ notorium, & acta æquiparantur. ¶ Itẽ no. q̃ notorium põt esse de actis. ¶ Ibi corporali, no. q̃ absẽtia corporalis unius partis non impedit iudicem partibus suis fungi. ¶ Ibi, Adiudicarent. i. confirmarent electionem, & sic, adiudicare, stat pro confirmare. ¶ Ibi Bono zelo, no. bonum animum p̃sumi, ubi electio fit à maiori parte capituli, quia ubi plurima consilia, ibi plurimus intellectus, & quia iustius æstimatur, quod à pluri-
2 bus comprobatur. † Ex numero discretorum augetur effectus potius, q̃ ex dignitate, uel ex maiorib. præbendis. tñ. n. ualet uox unius pauperis canonici quãtum cuiuscunque maioris præbendati, unde præbenda non duplicat uocem, qđ est no. ¶ Ibi cassata uerò, no. cassari qđ fit à minori parte, quanq̃ præstantiori dignitate, & ætate. ¶ Item no. q̃ cassatio præcedit ɔ̃rium habitum, uel confirmationem futurã. ¶ Ibi, Facerẽt, consecutiuè
3 hoc intelligitur, licet nõ exprimatur. ¶ † Nunc uenio ad gl. & primò no. examinãdas consciẽtias. sed quomodo possunt examinari, ut. s̃. c. significasti? resp. p̃ interrogationem, & responsionem, & per exteriora, quæ significant interiora. nam animus hominis cognoscitur multis modis, primo per affectum, secundo per effectũ tertio per signa, ut l. Fulcinius. §. adeò ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. apud celsum, in prin ff. de exce. doli. l. non ue-
4 rè. ff. ex qui. cau. ma. C. de insti. & subst. l. repreh. ¶ † Alia gl. dicit, q̃ numerus præualet authoritati, & dignitati: quia omnes uocales. i. uocem habentes sunt pares, sicut tñ ualet denarius meus, quãtum denarius regis. ¶ Alia gl. disputat, utrum principium sit seruãdũ, & dicit q̃ sic in pendẽtibus à principio, uel ab ordine efficiẽdi, dic q̃ principium inspicitur t̃pe faciendi, capacitas t̃pe capiendi, demonstratio t̃pe demonstrandi, de reb. du. l. si cognatis. l. ul. de regula Catoniana, de legatis præstandis. l. interuenit. ¶ Alia gl. dicit, q̃ p̃p delictum maioris statur minori parti. sed hoc non haberet locum in arbitris, & arbitratoribus: quia in his semp̃ statur pluribus numero, ut l. duo ex plurib. ff. de re iudi. Item ubi consideramus factum, & non fictum, non inspi-
5 cimus qualitatẽ, ut in c. quod circa, de elec. li. 6. ¶ † Sed cui incumbit onus probandi in ordinibus, qñ opponitur, q̃ aliquis patitur defectum in ordine, & ille, cui opponitur, fit in possessione clericatus? u̾r q̃ ei, qui dicit per ea, quæ no. Arch. in ætate. j̃. de rescri. si eo t̃pe, li. 6. ¶ In gl. possit, ad idem qđ habes. j̃. de sen. excom. iu-
6 dex. §. idem, & in fi. c. sumpto ar. a ɔ̃rio sensu, ad idẽ, qđ no. j̃. c. prox. ¶ † Dixit do. Io. An. q̃ si aliquis petat beneficium, uel electionem suam confirmari, habet probare se esse clericum, si negetur, in quocunque ordine
7 negetur esse clericus † dato q̃ sit in possessione illius ordinis, qui negatur: quia ista est adeò negatiua, q̃ transfert onus probandi in aduersarium, nec releuat possessio: quia sola possessio clericatus non sufficit ad iustifi-
a cationem. ª j̃. de reg. iur. c. 1. li. 6 non ob. decretalis, si iudex, qa non loquitur in isto casu, sed in foro sortiendo, in quo casu sufficit, ut quis dicat̃ esse de foro ecclesiastico, q̃ ante fuerit in possessione clericatus, & t̃pe deprehensionis: ut dicit ille. §. idem. Vide qđ no. Archi. 9. q. 2. c. ult. & j̃. e. si forte, li. 6. & c. cum ex eo. j̃. de accu. in fi. magnæ glo. p̃ Inn. & Host. de sen. excom. §. qualiter proferatur. uer. quid si laicus dicat, & plenius de reg. iur. c. infamibus. in nouell. ¶ Porrò disciplinam contemnit, qui habitũ clericalem offendit, ar. ff. de iure fisci. l. sed si accepto
8 usu togæ ¶ † Vtrum aũt aliquis in minoribus ordinibus possit eligi, sic distingue, aut eligitur ad beneficiũ cũ cura, aut sine. Si ad beneficium cum cura, debet esse in sacris, ut in isto. c. dudum. quia præpositura habet curam animarum annexam, ut continetur in antiqua. Si sine cura, põt eligi, ut hic ẽm Compost. & j̃. de æta. & qua. c. præterea ẽm Inn. j̃. de re iud. c. cum olim, secundum Compo. ¶ Item an eligentes in dignitate non expressa in concilio sint priuati ipso iure potestate eligẽ-
9 di, uide de reg. iur. c. odia, li. 6. in nouel. ¶ † Deinde scias q̃ in cã appellationis, potest procedi ad diffinitiuam cum absente lite non conte. C. de temp. appe. l. fin. §. illud. Eo tñ citato legitimè: aliàs nõ ualet sñia ẽm Ber. sed si t̃pe litis contestatæ est præsens, põt petere litẽ cõtestari, & iurari de calumnia: aliter non teneret processus, ut not. infrà qui filij sint legi. capi. per uenerabilem, per Ber.

a An & quando sola possessio clericatus sufficit ad iustificationẽ & uide ẽt Maria. de Se. in consi. 12. & in consil. 122. uersiculo. iij.

SVMMARIVM.

1 *Postulantes quempiam per impressionem laicorum, ipso iure eligendi potestatem amittunt.*
2 *Episcopus de una ecclesia in aliam, sine licentia Papæ, transiens priuatur utraque & canonici ipsum recipientes eligendi potestatem amittunt. nu. 3.*
4 *Præsumptio hominis non probat, nec ab onere probandi releuat, legis præsump. non probat. sed releuat; iuris autem & de iure probat, & releuat.*
5 *Negatiua per quas causas probetur?*
6 *Testes singulares qui dicantur?*
7 *Notorium quod dicatur?*
8 *Exilitij citandi non sunt. In concione publica uocem non habent:*

habent: retinent tamen ius eligendi prælatum.

9 *Comparens præsumitur uocatus.*

10 *Negatiua per testes probari non potest, nisi subijciatur sensui per se, uel per accidens. & ibi multa de negatiua.*

11 *Negatiua, quæ sensui per se subijcitur, exempla*

12 *Negatiua, quæ sensui per accidens subijcitur exemplum.*

13 *Negatiua, quæ nec per se, nec per accidens sensui subijcitur, probari potest dumtaxat per scripturam confessionis.*

14 *Negatiua conuertibilis ad affirmatiuam, uel eidem æquipollens, plenè per testes probari potest.*

15 *Negatiua an arte aliqua uerborum in affirmatiuam, uel contrà, mutari possit.*

16 *Positio quare sic formetur, res fuit præter id, & absque eo, quòd tali loco, & tempore Titium percusserim; non autem, quòd non percussi?*

17 *In notorio tam iudiciali, quàm populari citatio non requiritur; & testes ad cautelam recipi possunt parte non citata.*

18 *Negatiua duplex. scilicet sensus, uel actus.*

19 *Singularitas in teste quomodo cognoscatur?*

20 *Testes ubi possunt esse singulares, uel non singulares, quales iudicari debeant?*

21 *Electio maioris partis an impediatur, si minor pars ob metum comparere non possit?*

22 *Metus de exercitu ueniente, & de homine armato, iustus reputatur.*

23 *Absentes an possint trahere ad se præsentes?*

24 *Concilium, & collegium debent congregari in loco tuto.*

25 *Notorium dicitur duobus modis, scilicet actiuè, & passiuè.*

26 *Item aut euidentia semper manentis, aut euidentia quondam.*

27 *Notorium est entis adiectio, aut qualitas.*

28 *Iuramento probatur negatiua: Item bonam fidem adesse, & malam abesse: Rationes non esse in fraudem conscriptas, uel redditas, arbitrio tamen boni uiri qualitate, personæ, & causæ inspecta.*

29 *Testes an possint iurare de conscientia aliena?*

30 *Citatio an præsumatur, quando præsumuntur omnia solemniter acta?*

31 *Citatio capituli quomodo probetur.*

32 *Exceptio ex eodem corpore instrumenti, ex quo actio, eam elidit licet excipiendo non proponatur.*

33 *Priuatio quando ipso iure, uel facto incurratur, aut sententia sit ad id necessaria?*

34 *Tempus inducit tacitam repudiationem.*

35 *Citatus non comparens, nec procuratorem mittens uel personam contumaciæ, uel notam negligentiæ incurrit, uel excusatur.*

36 *Excusatio proficiscitur uel ab impedimento legitimo, uel à natura causæ, uel à priuilegio.*

37 *Timor ibi esse censetur, ubi est potentia, & coniectura uiolentiæ.*

38 *Capituli utraque parte indignum eligente, an electio ad priores electores reuertatur?*

1 BONAE. † Qui sine licentia papæ administrationem recipiunt, episcopum postulantes, sunt iuris eligendi potestate priuati, & transit potestas ad alios etiã numero pauciores secundũ gl. & hoc placet Inn. Vel sic, qui per impressionem laicorum postulant aliquem ipso iure potestatem eligendi amittunt secundũ Inno. & hoc secundum Compost. Casus, eps Vormaciensis fuit postulatus in archiepm Maguntinum à canonicis, tunc præsentibus: absentes uerò, quia timebant impressionem, & ideò non redierant ad præsentes, elegerũt in archiepiscopũ præpositum sancti Petri Maguntini: appellatum fuit hincinde ad papã, papa mandauit episcopo pnestino Apostolicæ sedis legato in illis partibus, ut si constaret, ꝙ dictus postulatus ad ecclesiam Maguntinam se transtulisset, uel ministrasset, eius postulationem decerneret irritam, & tandẽ si constaret, ꝙ dicti absentes per metum nõ potuissent cõparere, confirmarent electionẽ dicti præpositi, non obstante appellatione contraria: quia cũ aduersarij nõ detulerint appellationi interpositæ per aduersarios, non est eorum appellationi deferendum, non obstante etiã, ꝙ dicti electores præpositi essent numero pauciores, & licet hæc essent notoria, tamen cardinalis ad cautelam examinauit testes, quãquam non citata parte, & cassauit postulationem, & cõfirmauit electionẽ. Contra ꝓcessum cardinalis obiiciebat, ꝙ parte non citata, & ꝙ ipsi succumbentes non potuerunt securè coram dicto cardinali comparere. Modò dicit papa, ꝙ pro processu præsumitur, & ꝙ hæc negatiua, ꝙ non fuerint citati, non potest per rerum naturam probari, & ꝙ si singuli canonici hæc deponerẽt, essent testes singulares; & ideò non probarent; finaliter propter indignitatem postulatorum confirmat sententiam cardinalis, quod dicit se posse: quia propter indignitatem saltem ad ip-
2 sum papam pertinet disponere de pastore. ¶ † Ex hac decretali multa notabilia colligũtur. primò, quod episcopus, qui sine licẽtia papæ transit ad aliam ecclesiã, perdit ambitam & propriam, licet hic papa noluerit
3 auferre proprium episcopatum. ¶ † Item canonici, qui sine licentia papæ ipsum recipiunt, priuati sunt potestate eligendi, & deuoluitur ad alios, licet sint pauci. Item qui non defert appellationi aduersarij, nec suæ debet deferri per aduersariũ. Itẽ quòd præsumitur ꝓ processu iudicis, licet contineat crimẽ alterius. Itẽ ꝙ testes singulares non ualent. Item quòd nuncius ad excusandum non ualet; quia sicut fuit missus nuncius, ita potuit mitti procura. cum pleno mandato ad causam. In tex. ibi; Petentibus, id est postulantibus; & facta fuit ista postulatio post appellationem interpositã à præposito, & suis, ut patet j. Ibi, Archiepiscopum, scilicet modernũ, quondam præpositum. Nam dictio, quõdam debet apponi rei præteritæ, ut no. in l. eius, q in prouincia. ff. si cert. pet. in princ. Ibi, Ipsius archiepiscopi. s. moder. Ibi, Ipse. s. præpositus, non archieps, & sui cõplices. Ibi, Metu. s. tangente factum electionis. & sic timebatur impressio circa uoces. Ibi, Interpositam. s. p illos, qui Varmaciensem postularunt. Ibi, Quoniam frustra. ff. so. ma. l. uiro ac uxore. ff. de mi. l. auxiliũ. Ibi, & præter licentiam nostram recipientes, & in hoc stat ratio finalis, quare fecerunt se inhabiles ad eligendũ, uel postulandum. Ibi, Notorio, qa quod multi populi uident, impossibile est esse occultũ. Ibi, Testes, etiã nõ citati testes hoc casu opitulantur, cũ aliàs testes debẽt esse citati, ut C. de epi. & cle. l. presbyteri, & ibi plenè dixi in lec. Ibi, & paucissimis. unde sufficeret, si non fuissent, nisi duo: sed unus non sufficeret, quia electionum regula duorum & non paucorũ numero est contenta, ut s. eo. c. 1. Ibi, Consecrauit, adiunctis sibi duobus episcopis 55 dist. porrò. Ibi, Fautoribus, q erãt de canonicis: alias non sunt citandi: quia ad eos non ꝑtinet. ff. de uen. inspi. l. 1. §. fi. Ibi, Examinatione. s. solẽni secundum Inn. j. de iurciur. c. ad nostram, el 3. sed ad cautelam cardinalis, ut omnis suspicio tolleretur, cardinalis recipit testes informatorios. Ibi; Præsumitur, uerum

uerum eſt, quatenus acta patiſitur: citatio tamen, quæ
non apparet, præſumitur non eſſe. ff. de contrahen. emp.
l. in lege. & l. Rutilia. Ibi, ꝙ omnia: tamen ſi in minimo
4 apparet contrarium, nihil præſumitur ritè actũ. † In
tex. ibi, præſumamus, dic ꝙ præſumptio hominis non
eſt probatio, nec releuat ab onere probandi, ſed eſt
quoddam adiutorium probationis, ſed pſumptio legis
non eſt probatio, ſed releuatio; ſed præſumptio iuris,
& de iure eſt ſimul probatio, & releuatio. Idem facit
confeſſio facta contra ſe, uel ſuum hæredem, niſi ſit fa
cta per modum cauſæ impulſiuę, quia tunc non probat
ff. de libe. lega. l. Aurelius. §. fi. Nam ibi non poteſt eſſe
cauſa finalis, quia non ualeret legatum, ut. ff. de le. j. l. ſi
creditori. Ecce quidam in teſtamento legauit mihi. x.
pro reſtitutione uſurarum, nunquid concurram cum
creditoribus eius? certe non, ſed cum legatariis con-
curram pro rata. d. l. Aurelius. §. fin. tex. notabilis, con-
5 cordat. ff. de do. l. ex hac ſcriptura. ¶ † In tex. ibi, nulla,
interdum tamē poteſt probari per hoc, quia dicit tex.
quòd non potuiſſet fieri citatio in capitulo, quin ſci-
uiſſem, cum præſtò fuerim. negatiua enim probatur ꝑ
cauſas affirmatiuas, uel cogentes ad negandum. ff. de
his, qui ſunt ſui uel alie. iur. l. filium. ff. de itine. actuq;
priua. l. j. ff. de acquirend. hæredit. l. Pantonius. ¶ Ibi aſ-
ſerere, etiam ut teſtis, quia non eſt negotiatorum, ſed
lis ſimul omnium. i. capituli. cap. ueniens. infrà de teſti.
quando cauſa eſt plurium ſimul, aut faciunt ſibi partes
per concurſum, uel utilitatem eiuſdem iudicij, & nul-
lus eorum poteſt teſtificari: aut non faciunt ſibi par-
tes, & tunc quilibet poteſt teſtificari: quia cauſa eſt pu
blica illius collegij, & non propria alicuius eorum.
6 ¶ † Ibi, ſinguli ſingulares, hic ponitur diffinitio, qui te-
ſtes ſint ſingulares. & per hoc, quòd dicitur ſinguli, no-
tatur proprij corporis ſubiectum: quia quilibet teſtis
eſt in proprio corpore ſingularis, & dum ſubdit, ſingu
lares, ſignificat depoſitionem & rem depoſitam. Nega
tiua, quæ ſubijcitur ſenſui, eſt probabilis. teſtis ſingu-
laris dicitur, qui deponit de eo, quod alius neſcit.
7 † Notorium, ex quo quilibet de populo poteſt eſſe te-
8 ſtis. † Exititij ciuitatum, qui propter odium rationa-
bile non poſſunt comparere, non ſunt citandi, nec ha-
bent uocem in concione, uel parlamento, loquor de
concionibus populi: ſed propterea non perdunt ius
eligendi prælatum: quia remanent canonici, & citandi
ſunt, ut compareant per procuratorem, ſi uolunt. ff. de
procu. l. j. §. uſus. nec ſufficit mittere nunciũ quia nun-
cium mittunt ad declarandam neceſſitatem compari-
tionis, non cauſa negocium explicandi. ff. de ne. ge. l. li-
berto. §. fin. tamen nuncius interdum accipitur largè,
& impropriè pro procuratore, quia non eſt uis in no-
mine, ſed in tenore mandati, ut no. in cap. petitio. infrà
de procura. & l. neque, de procura. per Cy. ¶ Ibi, lega-
tum, ubi eſt legatus de latere, ibi præſumimus ceſſare
9 metum. ¶ † Ibi, nuncium, ex hoc præſumuntur citati:
quia miſerunt nuncium, & iſta eſt bona præſumptio;
quia qui comparet, præſumitur uocatus, nec enim ex
facto comparuiſſet, ſed ex certa animi deliberatione,
quod eſt notandum. ¶ Ibi, pariter deliquiſſent, no. ꝙ
ubi utraque pars facit ſe indignam, ius deuoluitur ad
Papam. ¶ Ibi, ſine iuris iniuria, no. quòd non debet fie-
ri iniuria legibus. ff. de mino. l. ait prætor. §. permitti-
10 tur. ¶ † Ibi, Ratam habemus, not. per hæc uerba diffi-
nitiuam ferri. dico ergo, quòd duæ ſunt regulæ ad co
gnoſcendum, an negatiua poſſit probari abſque iuris
præſumptione: prima regula talis eſt. omnis negatiua,
quæ ſubijcitur ſenſui per ſe, uel per accidens, poteſt
11 probari per teſtes: † exemplum quando de per ſe eſt,
quando negatiua probatur per monſtrationem ſcri-
pturarum, ut ſi uolo probare, quòd tu non es ſcriptus
in tabula decurionum. nam uiſa tabula ueritas appa-
ret oculata fide, ut. C. de rebus creditis. l. fin. Viſus con
cipit negatiuam per determinatum obiectum: & uoca-
tur conceptio, non uiſio; & uidendo, quòd tabula eſt
raſa, uideo quòd in ea nihil eſt ſcriptum. ¶ Sed aliqui
nimis ſubtilizantes dicunt, quòd propoſitio de non en
te non poteſt directè probari: quia probare eſt rem ꝑ
cauſam teſtificari: ſed non ens non habet cauſam. ¶ Sed
dominus Cyn. dicit, quòd largo modo loquendo iſta
eſt directa probatio, quod intellige non per propoſi-
tionem, ſed per abnegationem. uerbi gratia, ſi uideo
poſſidentem agrum, & tu non es ille, ergo tu non poſ-
ſides, & hoc abnegatiuè ſequitur: quia ab actu poſſi-
dendi abnegaris. Nam cum ſis corpus, ſi corpore aliter
poſſideres, uiſui pateres: ut no. in l. j. §. j. ff. de iti. actuq;
priua. ¶ Porrò uideo hoc eſſe, & aliud ab hoc abeſſe,
& quia uiſus hoc comprehendit ſine ingenio intelle-
ctus ex naturali inſtinctu, qui eſt etiam apud bruta ani
malia. iſta probatio dicitur immediata, & clara, per ſe
patens naturaliter. i. mixta ratione ſenſus, & intelle-
ctus. Nam uerum eſt organum naturale hominis, &
quod iſtis duobus inſtrumentis animæ mixta conſide-
ratione concipitur, naturaliter ſciri neceſſe eſt, nec eſt
opus extrinſeco duce intellectum mouēte, cum per ſe
pateat, ut not. Cy. in l. ij. C. de errore aduocatorum, &
poteſt fieri per ſolitum curſum. i. practicam iudicio-
12 rum. ¶ † Exemplum de per accidēs eſt, quando ex eo,
quod uideo, reſultat id, quod non uideo. uerbi gra-
tia, uideo te nunc Romæ, ergo non es Carthagini: ta-
men Carthaginem nunquā uidi, nec eius littora noui.
& iſta uocatur probatio indirecta, quæ adhibita & ad
iuncta ſibi quadam diſputatione intellectuali tāquam
ſyllogiſticè comprobatur. nam mens ita arguit, nō po-
teſt quis eſſe ſimul in diſtantibus locis: ſed iſte erat Ro
mæ; ergo tunc non erat Carthagini, ut. ff. de uerb. ob.
l. fi. §. ſi inter eos. C. de contrahen. & cōmit. ſtipu. l. op-
timam. in fi. quia enim argumentum mentis neceſſariū
eſt, iſta probatio non dicitur mera probatio ſenſus, &
13 appellatur probatio indirecta. ¶ † Secunda regula eſt,
omnis negatiua, quę non ſubijcitur ſenſui, nec per ſe,
nec per accidens, nō poteſt probari per teſtes, nec per
aliquam ſcripturam mundi, niſi per ſcripturam con-
feſſionis. ff. de proba. l. ij. C. de non nume. pecu. l. gene-
raliter. ff. de leg. j. l. Titia. §. Caius. nam ibi per confeſ
ſionem teſtatoris bene probaretur negatiua, ſi uerba
eſſent conſonantia & adaptari poſſent, ut ibi no. & ra-
tio prædictorum eſt: quia omnis probatio teſtis requi-
rit ſenſum corporis, & inde naſcitur, unde ſenſus habe
tur, ut plenè dicam infrà de teſt. c. cum cauſam. unde
in teſte nihil aliud eſt ſcire niſi ꝑ ſenſum ſcire. Inſunt
autem homini quinque ſenſus, ut not. ff. de acquiren.
poſſeſ. l. quod meo, qui ſunt inſtrumenta animæ ratio-
14 nalis & uitalis. † Scias etiam, quòd negatiua conuer-
tibilis ad affirmatiuam, uel æquipollens affirmatiuæ,
poteſt plenè probari per teſtes diſcretos & intellecti-
uos, ut. C. de codicill. l. nec codicillos, & quod ibi not.
& uocatur iſta negatiua prægnans eo, quòd parit affir
15 matiuam. ¶ † Sed nunquid aliqua arte uerborum po-
teſt transformari negatiua in affirmatiuam, uel è con-
tra? dicunt quidam quòd ſic. nam ſecundum eos aliud
eſt dicere, non ſum maior: quia cum nihil aſſeram,
non

non astringo me ad probandum, licet natura negotij, seu litis possit astringere me.ff. de iureiu.l. nam & postea §.si minor.aliud ē dicere,sum minor,& tūc astringo me ad probandū,quia affirmo me minorē.ff.de mino.l.de ætate.¶ Alij non faciūt uim in prolatione uerborum,sed in sensu eorum:quia non curamus de cortice literarum,nec de modo significandi, sed de ipso significato.hoc tenet gl. in clemē. §.j̄.de rescri.¶ † Pratica a aduocatorum est, ꝙ ut admittant̄ ad probandum,ponant affirmatiuè. uerbi gratia,pono ꝙ res fuit absque eo,ꝙ tali loco & tp̄e percussérim sacerdotē,& super hoc potero inducere testes saltim ad probandum indicia innocentiæ.secus,si dicerem, pono ꝙ non percussi. quia ista proprie loquendo non est positio,nec est bene formata:ideo iudex non tenetur super ea examinare:quia ea,quæ non sunt ꝓbabilia,non sunt ponibilia. Nā finis positionis est,ut respondeatur,& finis responsionis est, ut releuetur ponens ab onere probandi.nec ēt dēt admitti tanq̄ capitulum,quia capitula fiunt ad probādū, sed ista negatiua non pōt probari, nisi esset coarctata loco & tp̄e.¶ Alij dicunt,ubicunque est dictio,absq; ..., ibi est negatiua,& loqueretur magis propriè,si diceret

a ¶ *No.practicam ad uocatorum. & uide de ista materia late scripta per doct. in l. in ista.ff. de uer.obl.*

17 abnegatiua. ¶ † Deinde tu uides, ꝙ in notorio nō requiritur citatio,& possunt recipi testes ad cautelā parte non citata;& hoc uerum in notorio populari, ut in transitu epi ad aliam ecclesiam,quia qđ oēs uidēt, id notorium esse necesse est. ¶ Porrò est aliud notorium iudiciale,seu sententiale,quod per diffinitiuam sententiam est declaratum,quia res iudicata hr̄ pro notoria ueritate,quod etiam,ex quo diffinitum est.non requirit ulteriorem citationem,ut not.j̄.de appel.c.ex rōne ¶Sed contra istud opponitur de clem.pasto. de re iud. ubi in notorio dr̄,quòd requiritur citatio,& ꝙ finis citationis est comparitio, & finis comparationis est defensio,quæ est de iure naturali,si fundatur super innocentia,nec tolli pōt ēt de plenitudine pt̄atis imperatoris, Resp.rex Robertus quicquid faciebat, faciebat ꝓ statu ecclesiæ,& ne hæreticus imperator inuaderet Romam,& Apuliam.Ideò rō & natura regem Robertum proterunt à barbara natione,nec de illa clausula, de plenitudine pt̄atis,tanq̄ falsa nihil operatur. ¶ Illa ēt uerba, Ex certa scia supplētes,si quis esset defectus, implicant ꝯdictionem,quia dictio,si quis esset, importat cōdōnem,& qui conditionalis est,ambiguus est,& ambiguè loquitur,ut ff.de actio.empti.l.j. in fi. Post hæc uides,q̄n negatiua non probatur per testes singulares

18 nimirum,quia nec affirmatiua, † Est autem negatiua duplex.s.negat na sensus,per quam subtrahitur sensus à re sensata,ut cum dico,non uidi,non audiui. Alia, per quam negatur aliquis actus, ut in superioribus pa

19 tet.¶ † Sed quomodo cognoscitur singularitas in testibus?respon.q̄n non concordant in unum rei finem, uel q̄n unus nescit,si alius dicat uerum,necne ita,ꝙ unus non potest alium redarguere. Nam ibi ꝯrietas nō uī.i.non pōt uideri,nec consonantia sentitur.i. non potest sentiri:quia ꝯriorum eadem est disciplina. Sed uī ꝙ testes semper sint singulares;quia per medium testificandi quilibet deponit de proprio sensu. Sed respō, ꝙ sicut per multas uias itur Romam,& finaliter est una conclusio;ita per multos oculos uidetur una ueritas & unum obiectum;puta idem homo,uel idem aer, & ista est conuenientia & coniunctio sensuum in idē,

Discrepantia autem est illa, quæ facit testes singulares.Vnde omne genus differentiæ notabilis quantitatis testes ad singularitatem reducit.& sicut dicimus de hære.qua.& diffe.ita dicere possumus de testium qualitate,& differētia, de quo alibi dicam latius.¶Formetur ista propositio,omnes isti interfuerunt.quilibet de se dicit,non interfui;nonne probata est falsitas dictæ propositionis?iste tex.dicit ꝙ non uerum dicit tāq̄ sufficienter & directò probantes.sed tanq̄ uehemente r adminiculantes inferunt dictam orationem esse falsam, ut.l.j.in fi ff.quemadmodū test.aperiantur,& j̄ de succe.ab intest.ca.cum dilectus.¶ Amplius no. ex constructu apparere,an testes sint singulares,uel non. Nam si non possunt construi cum uerbo pluralis numeri; puta cum uerbo deposuerunt propter discrepantiam, quia non terminantur ad idem,sunt singulares,ut in hoc exemplo Titius deponit de boue,Seius de asino,nō possumus dicere, Titius,& Seius deposuerunt: quia inter eos coniunctio nulla est,ut.C.de tempo.app.l. ꝑ hanc. Si uero deponant ambo de asino,possunt construi cum uerbo pluralis numeri,ut Titius, & Seius deposuerunt de asino:quia iste terminus,asinus, qui subijcitur probationi,est unus & idem terminus,unum & idem subiectum testificationis.¶ Sed quid dices,unus deponit de duobus solidis alter de.24.denarijs?resp. si non sint interrogati de qualitate uocis,probant. quia idem est sensus.Nam & si peterentur duo solidi,& sententia iudicis condemnaret in 24.denariis,ualeret sententia.ff. de aur.& argen.le.l.Titiæ.¶Idem in stipulatione.nā ad interrogationem factam per unum pōt responderi per reliquum.ff.de uer.obli.l.quæ extrinsecus. ¶Si autem fuissent interrogati de qualitate uocis.quia iudex interrogasset,quibus uerbis usi fuerunt,& unus dixit, quòd promissor dixit.24.denarios promitto,alius testis dicit ꝙ duos solidos promitto.Isti essent singulares: & diuersitas uocis facit singularitatem in teste articulatè deponente:quia literæ & uoces non sunt eodem modo compositæ. Item no.quòd testis aliquando dicitur solus,quia unus solus est productus in causa, & tamen recipiendus est:quia prodesse potest.ff.de iureiur.l.admonendi,quandoque dicitur singularis, ut quia sunt plures discrepantes. quandoque dicitur nullus,ut quia astruit meram negatiuam per circunferentiam non limitatam. quia hæc negatiua non potest inuestigari

20 per sensum, nec mos iudiciorum eam recipit.¶ † Sed quid si testes possunt esse singulares, & possunt non esse singulares. uerbi gratia,unus dicit, quòd fuit præsens,quando mutuaui decem,& fuit interrogatus, an alius fuerit præsens,& similiter secundus testis dicit, hoc adiecto,quòd non recordatur,an alius fuerit præsens? Nam iste est actus iterabilis, & potuit esse diuersis locis & temporibus. consultum fuit quòd isti testes non essent contestes,non quia præsumatur pluralitas, sed quia possunt esse singulares.¶Eodem modo circa res, si habeo duos fundos confinatos iisdem confinibus, tamen habent situm diuersum. quia unus habet situm uersus agrum, ponamus Petri ab ortu solis, alter ab occasu, & ideò ad omnem æquiuocationem tollendam, quæ in testibus reprobatur, tabelliones Papienses exprimunt confinia, & etiam situm loci, & eodem modo debent facere testes ad clarè probandum. Nam obscura probatio ideò non est probatio: quia indiget probari, ut infra de probatio.

21 cap. in præsentia. ¶ † Capio gloss.quæ incipit, si citati.quæro,nunquid impediatur electio maioris partis

tis, si minor pars pp metum non potest comparere? respon. sic, si timeant impressionem fieri à maiori parte, ne dolus maioris partis eis prosit: siue timeant impressionem fieri personæ, siue uoci, nec tenentur mittere procuratorem in tanto negocio, quando sunt impediti facto aduersariorum, ar. ff. mandati. l. Idemque sed si inimicitiæ aliunde procedunt, q̃ à capitulo, imputent inimicitias proprias: quia culpæ annumerátur. ff. locati. l. si merces. §. culpæ. quia non debet ius pñsentium propter absentiam aliquorum uacillare, ut. C. de decur. l. nominationum. li. 10.

a ¶ *Adde scripta per las. in l. ij. C. de trans.*

22 ¶ † Qui timet [a] exercitū uenientem, habet iustum metum. ff. loca. l. item quæritur. §. exercitu. ff. quod metus cã. l. metum, in prin. Nam hominem armatum naturaliter timet quicunque non est armatus, ut l. iij. §. si quis. ff. de ui & ui arma. nam unusquisque præsumitur timere. quod stul-
23 tum esset non timere. ¶ † Quæro similiter cũ gl. utrũ absentes possint ad se trahere præsentes? respon. sic, si absentes sint maior pars, & timent impressionem: aliàs debent accedere ad consuetum locum, uel procuratores mittere: uel melius debent requirere alios, ut ueniant ad locum tutum & communem, secundũ Ber. fa-
24 cit, quod not. ff. ad Trebellia. l. de ætate. ¶ † Itaq; concilium & collegium congregari debet in loco tuto, de offi. dele. c. statuimus, lib. 6. ¶ In gl. & ita, no. q notoriũ examinatur & quia hoc fit ad cautelam, & non de necessitate, non oportet aduersarium citari, ſm Inno. & Hostien. adde quod no. in c. 1. ff. de offi. dele. lib. 6. per
25 Arch. ¶ † No. q notorium dr duobus modis. s. actiuè. Item passiuè, uerbi gratia, iacet in platea homo interfectus, & nescitur à quo, illud est notorium passiuè, & est notorium inquisitionis. sed si constaret de morte, non posset fieri inquisitio de homicidio. ff. ad Sylla. l. j. §. illud. sed si in utroque extremo est notorium. i. in patiente, & faciente, peruenitur ad sententiam leuato uelo, & sine mora temporis: quia notorium uim habet diffinitionis, nec necessaria est citatio, cum reus sit pñsens, & in laqueo ius dicentis, ut ff. de iniust. test. l. si q̃s filio, circa medium, & C. de feri. l. prouinciarum. sufficit gladius ei, cui misericordia non sufficit. ff. de iuris-
26 dictione omnium iudicum. l. imperium. † Notorium aliud euidentiæ semper permanentis, ueluti flumina perennia, & montes, & perpetui situs, & ædificia ciuitatum. ¶ Aliud euidentia quondam, ut ciuitates dirutæ, & aluei dimissi à fluminibus, de contrahen. empt. l. si aquæ ductus, cum. l. se. & pontes, quorum remanserunt arcus, & antiqua uestigia, ut ff. de acqui. re. do. l. insulam, in fi. Nam umbra præteritorum est quædam imago præsentium. Aliud est notorium, sed nõ sic notorium, quin tractum temporis possit esse ambiguum
27 † & dic q notorium est adiectio entis, & nisi cõstet de substantia, non põt constare de accidenti. i. de notorio quod est accidens, ut singu. no. ff. de proba. & l. si arbiter, in fi. quod notorium sit qualitas, no. ĩ. c. 1. de officio dele. libro sexto, in gl. magna. ¶ In glo. j. secundum corsum. ¶ Ista est notabilis gl. in probatione negatiuæ & adde quod no. Io. And. in capitulo sine possessione,
28 de re iur. li. 6. in nouel. ¶ † Dicit gl. q negatiua probatur per iurm. adde q si ꝯ iurãtẽ esset suspicio, istud iurm appellatur iurm purgationis. C. de his, qui ad ecclc. confu. l. præsenti. C. de pe. iud. qui ma. iud. auth. nouo iure. ¶ Item per iurm probatur bona fides adesse & mala abesse, ut no. insti. de actio. §. aliæ. Item ad probandum, q rationes non sint in fraudem conscriptæ, uel redditæ probatur per iuramẽtum, ut. C. de do. l. si quis pro redemptione; quod tamen committitur arbitrio boni uiri inspecta quantitate causæ, & qualitate ꝑsonæ, ut l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re. mili. mala
29 fama iurantis extenuat iuramẽtum. ¶ † In gl. & sic eẽt, no. an testes possint iurare de conscientia aliena & dic quòd non præcisè, sed addendo hæc uerba, ſm cõscientiam meam talis non est citatus, uel nõ culpabilis, sed ista talis testificatio nihil probat. fallit ubi testis deponit de iudicio artis, ut quia medicus dicit ſm iudiciũ meum uulnus non erat mortale, uel non est remansura euidens cicatrix. Nec enim tunc iurat, s. præcisè dicere ueritatem, ut not. ĩ. l. j. post prin. ff. de uen. in pos.
30 mit. † Deinde no. an qñ præsumitur omnia solenniter acta, præsumatur citatio? & litera uĩ dicere q sic. dic ꝯ, nisi sit præsens, quia de citatione debet constare tanquàm de fundamento præsumptionis, ut not. Inn. ĩ. de eo, qui fur. ordi. suscepit. c. innotuit, & facit ĩ. eo. c. Cu
31 mana. ¶ † Quærit gl. quomodo probatur citatio capituli? & dicit q sufficit, q literæ dirigantur prælato, & aliquibus maioribus, & præsentent publicè in capitulo, uel claustro. de hoc no. 72. di. c. proposuisti. ff. de re. iu. r. l. non põt uideri dolo carere, & propter eorũ contumaciam capitulum potest excommunicari ſm Ber. Et est rõ, quia maior pars est principalis, & facit integrum capitulum. non est. n. procuratrix: quia nõ habet mandatum ad hoc. Deinde gl. dicit q nuncius non est idoneus responsalis: quia oportet, q super singulis certioraret dominum, & ore eius loqueretur, quod esset ualde difficile alteri parti. Et not. quòd Papa hic procedit allegando, quia omnes exceptiones, quæ oriuntur ex corpore actorum non oportet proponi, sed duntaxat allegari, ut no. Bar. ff. uerbo. obliga. l. cum qui
32 itã. §. qui itã † ubi dicit, q exceptio, quæ est ex eodem corpore instrumenti cum actione, elidit eam, licet non proponatur excipiendo, licet gl. notet contrarium. ff. de pac. l. si unus. §. pactus, ne peteret. Bart. dicit uerum in officio iudicis. sed gloss. dicit uerum ex officio exceptionis. ¶ Alia gloss. disputat, qñ quis priuetur iure eligendi ipso facto, uel per sententiam. & adde supra. ca.
33 proxi. ¶ † Et scias. quòd aut lex ultra procedit dicendo, ipso iure, uel ipso facto, uel immediate, uel mox, & tunc non est opus sñia ius dicentis, ut no. in auth. de inces. nup. in prin. aut non procedit ultra & tũc aut priuatio inducitur per taxati uel præfixi tpis lapsum, & tunc fit ipso iure: quia permissum intra tp̃s uideĩ post tempus esse prohibitum. ff. de le. ij. l. statu. §. Stichum. aut per culpam; &, tũc quia in examinatione culpæ requiritur ministerium iudicantis, intelligitur per sententiam; & sic differẽtia est, utrũ ꝑ canonẽ sit facta priuatio, an uerò fienda per ministerium canonis. habes de hoc plura iuris ciuilis argumenta. ff. ad Turpil. l. j. §. accusationem. ff. de test. tute. l. si quis sub cond. in authen. de non alie. §. quia uerò Leonis. C. de sacros. ecc.
34 l. iubemus. §. æconomus. † Et no. q tempus tacitã repudiationem inducit, ut not. ff. de neg. gest. l. si ego, & habet uim pacti. & ideò non tollit ciuilem obligationem ipso iure, quæ radicata erat. ff. de actio. & obli. l. obligationum ferè. §. placet. illud constat, quod alij, quàm repudianti non nocet, ut. ff. ad Trebel. l. facta. §.
35 si quis bonorum. ¶ † In glos. not. quòd qui non mittit procuratorem, cum possit, aut contumax est, si non paret imperio superioris, aut negligens, si patitur se dãnificari; quia negligentia omnia lædit: aut excusatur, &

36 †& ista excusatio est triplex una, quæ incidit inuito, ut febris subitanea.ff.de re iudi.l.quæsitum,& tempestas maris.ff.de publi.l. Cæsar. & præceptio regis, uel maioris,infra eo,de ap.c.cum parati. Quædam est excusatio, quæ accidit ex natura causæ, propter quam quis non tenetur iudicio sisti, ut.ff.iu. so.l. uir bonus. Idem,si propter ferias.ff.si quis in ius uoca.non ierit. l.ij.in fin. quandoque quis excusatur propter priuilegium,si tale est,cui renunciare, non potest, ut infrà de fo.comp. c.si diligenti.¶In glo.§.quia,ista glo.quærit, quæ sunt illæ tres causæ, de quibus loquitur litera,& ponit duas oppositiones,secunda ibi,dic uel ex tribus. dic quod tres rationes sunt, quare postulatio fuit infirma. Prima,quia postulatus ꝓpria authoritate trãsiuit, quod non potuit fieri citra contemptum potestatis Papæ.quia ubi usurpatio,ibi contemptus. Secunda ratio est.quia postulantes non minus se fecerunt indignos,quàm indignum eligendo. Tertia ratio est, quia postularunt post appellationem legitimã,& post protestationem metus, qui metus erat satis notorius ꝓpter potentiam Philippi de facto electi in imperato-
37 rem. †Nam ubi est potentia, & coniecturæ,quod uoces uiolentur,ibi presumitur esse timor,arg.ff.de noui oper. nun.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori. Nam qui timet loqui,securus non est.ff.quarum rerum actio nõ datur.l.j. §.quæ onerandæ. Metus, sicut dolus probatur ex perspicuis insidijs, ut.C.de dolo.l.dolum, & ex capitalibus inimicitijs ut infrà,ut lite non contest.cap. accedens. ¶Demum glos. opponit,quòd utraque tam electio, quàm postulatio debeat cassari: quia utraque post appellationem fiebat; ut supra eo.c.considerauimus.¶Item opponitur,quòd postulatio non fuerit ipso iure nulla, licet facta post appellationem,quod patet, quia si appellantes renũciarent appellationi suæ, rata maneret pòstulatio; ergo non est nullum, quod potest resumere firmitudinem. ¶Item postulantes, non postulauerunt indignum, sed postulatus ex postfacto se fecit indignum. Sed ego respondeo,quòd ipsi fuerunt causa istius indignitatis, & participes sceleris: & sic mixta ratione utriusque & postulatio irritatur, & postulantes priuantur:quia magis delinquit, qui in possessionem indignum recipit,quàm si indignũ scienter eligerent quoniam grauius est facto delinquere,q̃ uerbo.Et quia contempserunt legẽ uiuam,id est mandatum Papę:& plus peccat,qui legem uiuã offendit,q̃ qui mortuam legem, ut.ff.de arb.l.Celsus. C. de libe. & eorum liberis.l.ij.in fin.¶
38 †Alia glo.quæ incipit,dicit Laurentius, format quæstionem,quando utraque pars eligit indignum, utrum ius eligendi reuertatur ad primos electores?dic quòd non:quia eadem est uacatio:& de priuatione ad habitum non est regressus,ut C.de libe.& eorum lib.l.j. in fine priuatio perlusoria fiat, argu.de iudic.l.si prætor. unde, quod quis perdit una uice, non resumit,sed deuoluitur ad superiorem. simile, regula uulgaris iuris ciuilis dicit,quod aufertur ab indigno, applicatur fisco.C.de inoffi.testamen. l.Papinianus.§. meminisse. unde per simile uoces,quæ auferuntur ab indignis,applicantur Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Electo sufficit probare, quòd tempore electionis eligentes possidebant ius eligendi.*
2 *Præstationes personales non possidentur.*
3 *Proprietas adhæret ossibus domini.*
4 *Emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali.*
5 *Condictio ex canone, Reintegranda, an concernat possessorem.*
6 *Condictio ex isto canone, Querelam, an sit natiua, uel datiua.*
7 *Pro iure, quod quis habet in suo, competit negatoria, pro eo,quod in alieno,confessoria,pro eo,quod in publico,iudicis officium.*
8 *Possessio incorporalium acquiritur præstatione uel patientia.*
9 *Obedientia subtractione perditur eius quasi possessio.*
10 *Metu non petens pensionem an perdat possessionem? remissiuè.*
11 *Iura incorporalia, & præstationes personales an possideantur. & num.39.*
12 *Emphyteuta, uel simplex colonus, Fisci, Ecclesiæ,uel priuatæ personæ ob cuius temporis cessationem à solutione expelli possit?*
13 *Libera esse omnia præsumuntur. Libertas quid sit?*
14 *Censuum receptione an præsumatur quis habere directum rei censualis dominium.*
15 *Censu trium Imperialium debito,si per xl.annos fuerint soluti tres Cortonenses, qui minus ualent, quàm imperiales, an sit præscriptum priori obligationi?*
16 *Stante statuto, quòd principalis contrahens teneatur soluere gabellam, quis erit principalis? Locator an conductor? Cedens an cessionarius?*
17 *Incorporalia propriè non possidentur.*
18 *Nomina debitorum propriè quasi non possidentur.*
19 *Censuum annuorum quare sit quasi possessio?*
20 *Possidetur,uel quasi quicquid præscribi potest.*
21 *Præsentationem in ecclesia, an possit præscribere populus.*
22 *Possessio,in petitorio iudicio probat ad præparationem causæ, non ad decisionem.*
23 *Spoliatus quando quis dicatur iuribus incorporalibus personalium præstationum?*
24 *Appellari potest à sententia lata super condictione ex canone, Reintegranda.*
25 *Iudex,à quo, si efficiatur iudex,ad quem,an poterit cognoscere de sua iniustitia.*
26 *Cumulatio aut unius causæ ad se ipsam respectu diuersorum remediorum, aut unius ad alteram. & differentes earum effectus.*
27 *Cumulari non possunt contraria: tamen,si reus patitur cumulari,& non excipit, tenet iudicium.*
28 *Sententia an debeat formari in personam procuratoris, uel domini?*
29 *Procurator est organum domini, & nisi per organum non potest transire sententia ad dominum.*
30 *Dominus quare promictas uel sententia interesse, uel iudicatum soluere?*
31 *Sententia si fertur super usufructu formali, necessariò concipitur in persona domini.*
32 *Possessio populi de eligendo, an sit contra ius commune?*
33 *Pro possessore priuilegij contra ius commune indulti an,& quando præsumatur?*
34 *Electio a possessore facta ualet licet possessio postea euincatur.*
35 *Bona fides unde proueniat.*
36 *Conductor lite pendente an teneatur soluere pensionem.*
37 *Præstationes annuæ an possideantur.*
38 *Obligationes personales possideri non possunt.*
40 *Pedagia colligentes in suo territorio,an habeant aliquod interdictum contra denegantes.*

41 Ponte,

41 *Ponte, ubi pedagium colligebatur, destructo, an priuilegiũ, uel praescriptio extendatur ad nouum pontem?*

42 *Iudex, qui ex quodam impetu, ordine iudiciario non seruato, processit ad priuandum aliquem possessione, uel quasi, potest reuocare, quod fecit, etiam possessore non uocato.*

43 *Consulens ad interesse tenetur uel officio iudicis, uel actione de dolo.*

44 *Concessio fundi ad longum tempus, reseruato pleno dominio utili & directo, an dicatur alienatio.*

1 QVERELAM. †Sufficit electo probare, quòd eligentes tempore electionis ius eligendi possederunt. ¶Qualiter probetur quasi possessio status, no. Cy. in l.j.C.ubi causa status. ¶Casus, œconomus sanctæ Agathæ nomine ecclesiæ, & Cardinalis tituli sancti Vitalis Gubernatoris eiusdem ecclesiæ, proponebat contra presbyterum Petrum tenentem ecclesiam sancti Saluatoris duplicem quærimoniam. & primò, quòd dictus presbyter tenebat dictam ecclesiam sancti Saluatoris occupatam indebitè, cum pertineret ad dictam ecclesiã sanctæ Agathæ pleno iure. secundò, quòd dictus presbyter subtraxerat dictæ ecclesiæ sanctę Agathæ pensionem.xvij. denariorum debitam dictæ ecclesiæ sanctæ Agathę per dictam ecclesiam sancti Saluatoris ꝓ ipsa ecclesia, & thermis, siue stufis: sed dictus presbyter respõdebat, quòd ipse canonicè possidebat: quia secundum antiquam consuetudinem erat præsentatus per populum, & institutus per Cardinalem sanctæ Susannæ, tanquam de capella subiecta titulo sui Cardinalatus: ad articulum de pensione dicebat se non teneri. Ista causa fuit commissa Innocen.iij. antequàm esset papa; qui postea factus papa pronunciauit pro dicto presbytero, tanquam legitimè instituto eò, quòd erat ꝓsentatus per populum, qui tempore, quo ipsum præsentauit, erat in quasi possessione præsentandi: salua tamen quæstione super iure patronali inter dictam ecclesiam sanctæ Agathæ, & dictum populum; super secũda uerò petitione pensionis subtractæ pronunciauit pro dicta ecclesia sanctæ Agathæ in persona dicti œconomi: quia cõstabat, quòd dicta pensio erat solita pręstari, & de nouo erat subtracta: reseruauit tamen quæstionem inter ecclesias memoratas, an dicta pensio sit
2 debita, nec ne. ¶†Not. quòd personales præstationes non possidentur: quia si possiderentur, pactum nudum traditione subnixum esset efficax ad agendum, saltem possessorio iudicio; quod est falsum ut.C. de pact. l.si certis annis. non ob. istud.c. quia hoc fiebat in signum subiectionis rei, cui cohærebat, sicut seruitus. Dicit Innocent. quòd effectus proprietatis est possidere.
3 ¶†Item quòd proprietas adhæret ossibus domini, sicut alia iura. Itẽ quòd difficilis est probatio proprietatis infrà de resti. spol. c. sæpe, in prin. ¶Præstatio realis est, quę afficit quemlibet possessorem: personalis non afficit possessorem. l. fin. in fi. ff. de contrahen. emp.
4 ¶†Emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali: quia obligatio hęc non sequitur fundum: ergo non habet locum capitulum, Reintegranda, hic pro pensione subtracta: quia possessorium non reperitur, ubi non correspondet petitorium, & pro istis personalibus præstationibus non habet locum confessoria. ff. de serui. rusti. præ. l. pecoris. ff. usufruct. quemad-
5 mo. caueat. l. si ususfructus nomine. ¶† Quæritur, utrum an condictio ex canone, Reintegranda, concernat[a] possessorem? respondeo sic, si habet facultatem rei restituendæ: aliàs non, ut. ff. quod me. cau. l. si cum exceptione. §. quatenus: quia non tenetur ad aliud ex facto alterius, nisi ut patiatur aduersarium possidere. l. fi. ff de op. no. nun. sed si culpa sua perdidit facultatem, tenetur ad interesse possessionis, non proprietatis, ut ff. quod met. cau. l. si mulier, in prin. & l. si duo. §. fin. uti possidetis.
6 ¶†Quæro, utrum condictio ex isto canone, Querelam, sit natiua, uel datiua: & uidetur natiua: quia nascitur ex contractu uestito æquitate naturali. contrarium dic, quòd datiua, uide Cyn. in l.j.C. ubi causa status. dic quòd omne possessorium est natiuum, licet extensio eius aliquando sit datiua, ut infrà de iudic. c. quia. v.
7 ¶†Not. ꝙ pro iure, quod quis habet in suo, sicut est ius libertatis, quis intentat negatoriam, sed pro iure, quod quis habet in alieno, sicut est ius seruitutis, quis intentat confessoriam, ut no. Innoc. ĩ de offic. ordi. conquerente. sed pro iure, quod quis habet in publico, puta colligendi pedagium, competit officiũ iudicis, ut no. Spe.
8 in ti. de cau. pos. c. querelam. ¶†No. quòd possessio incorporalium acquiritur duobus modis. s. præstatione, ut. c. querelam. & patientia, ut. C. de ser. l. ij. & tunc est necessaria scientia eius, contra quem præscribitur, ut plenè & subtiliter no. per Inn. in d. c. conquerente. Eius autem, qui non est in obstatiua possessione, scientia nõ requiritur. l. is qui in puteum. §. Aristo. ff. quod ui aut clam. No. quòd populi, qui præstant pallium in signũ protectionis, sunt liberi. ff. de cap. l. non dubito, ꝑ Bar.
9 ¶†Per subtractionem obedientiæ perditur eius quasi possessio: nisi quis ius suum audacter prosequatur per prætorem, uel armata manu, ar. ff. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminisse, de agri. & censi. lit. li. xj. & l. si coloni, e. tit. Pone, episcopus accessit causa uisitandi, ac comedendi, & fuit expulsus, an fuit spoliatus ea uice tantum, an imperpetuum? Nam hæc causa possessionis perpetua est, uel saltem iterabilis, quòd satis potest defendi, ar. ff. de ser. ur. præd. l. hæc autem iura. si non competebat ei uisitatio, non dicitur expulsus. C. de ui, & ui ar. l. colonus. Ego consului, quòd ab omni possessorio, quòd concludit merè de iure canonico, & nõ est inuentum a iure ciuili, possit in quolibet foro appellari: quia inspicimus ius canonicum, in quo fundamus iudicium, & non ius ciuile, quo inspecto, ipso iure agi non posset: quia ista actio non possit edi, & sine actione nemo experitur. & uide Bart. de no. ope. nun. l. de
10 pupillo. §. si quis prætori. mirabile uerbum. ¶†Quæritur, utrum si quis metu non petit pensionem, *perdat* possessionem: responde, ut no. in uera pos. C. unde ui.
11 l. cum quærebatur, per Cy. ¶†Incorporalia iura, quæ terminantur per aliquam rem corporalem, quãsi possidentur, dummodò per locum circumscribantur, ut seruitutes, uel quasi, sicut sunt continua seruitia, ut hic: sed personales præstationes non possidentur: fallit ubi implicant causam status, uel libertatis, ut hic. Itẽ fallit in uniuersalibus iudiciis. l. fin. ff. de peti. hære.
12 †Qui non soluit pensionem fisco, statim cadit a iure suo elapso termino, q aũt nõ soluit ecclesiæ, cadit post bienniũ: si priuato, post trienniũ, & hæc in emphyteuta: sed in simplici colono semper requiritur biennium, si erat

a ¶*Vide omninò scripta per Doct. maximè per Socin. in sua repe. l. rem quæ nobis. ff. de acquirend. possess. & adde pulchra scripta ad hoc ultra ibi all. per d. Philippum de Pu. in quadam sua disput. quæ incipit ex nobilissima urbe Perusina.*

erat pactum de non expellendo. ff. loca. quæro. §. inter locatorem. sed si non erat tale pactum, statim potest expelli, cum non uult soluere pensionem. j. de dila. c. literę, per Inn. ¶ Pactum liberatorium idem operatur, quod pactum obligatorium cum traditione. C. de trā sa. l. quamuis, per Cy. tñ per pactum liberatorium non paratur conditio usucapiendi, e. ti. l. si pro fundo. quia 13 non ualet nisi ad excipiendum. l. siue apud acta. ¶ † Libertas est naturalis status cuiuslibet rei, & ideo oīs res præsumitur libera, de ope. no. nun. l. si prius, in gl. ordi. & l. altius. si ser. uin. ¶ Dicit Bar. ꝙ dñia præsumūtur acquisita, primis & antiquis possessoribus: quia à possessione orta sunt dñia. ff. de acqui. pos. l. j. & l. rem, quę nobis, per Bar. ¶ Per obedientiam alteri quæritᷣ, sicut per patriam ptātem, ut no. insti. de inuti. stipula. §. si qs alij, in gl. ordi. ¶ Officium iudicis est potius actus, q̄ actio: qa maximè in facto consistit, ut no. inst. de actio. in prin. ¶ Si pr̄ stipulatᷣ censum sibi, & filiis, uiuēte pr̄e filij nil debēt hr̄e. C. de op. liber. l liberti, p Cy. ¶ Propter morā creditoris non petentis melior fit conditio debitoris non soluentis. ff. ad Trebel. l. mulier. §. si heres. 14 tex. no. ¶ † Vtrum ex receptione census, quis præsumatur hr̄e directum rei, censualis dñium? respondeo, nō, ut no. Bar. in l j. §. hic Titius. ff. de publ. nisi fiat ex causa, quæ hoc importet, ut ex causa emphyteusis, quæ in dubio non præsumitur: tñ ꝯ̄tus factus in dubio intelligitur factus sm̄ consuetudinem, & notarius potest ponere in suis instr̄s clausulas consuetas. ff. de aqua plu. 15 arc. l. si prius. §. placuit, per Bar. ¶ † Pone, debetur cēsus trium imperalium annuatim: sed iam sunt. xl. anni, ꝙ non fuerunt soluti imperiales, sed Cortonenses, q mi nus ualent, an sit præscriptum antiquæ obligationi, & noua obligatio sit exorta? dic, ut no. Bar. in l. si prius, in prin. de aqua plu. arc. dic ꝙ statur nouæ formæ. ff. de usu. l. qui semisses: quia ex temporis cursu præsumitur nouatio. ¶ Ecce intrusus fecit tibi solui censum p uim, nunquid soluens liberatur? rn̄deo, non, ut no. in Spe. de resti. spo. §. nunc dicamus, ubi uide multa ad intellectū nostræ decretalis necessaria; uide quod no. insti. de ac. §. præiudiciales: aliàs nihil intelliges de hac materia. 16 ¶ † Pone, statuto cauetur ꝙ principalis ꝯ̄hens non teneatur soluere gabellam: modo quæro, quis dicatur principalis, an locator, an conductor? rn̄deo uterque quia hincinde oritur actio directa: sed si oriretur directa & ꝯ̄ria tunc directa diceretur principalis. uide qđ no. insti. de acti. §. præiudiciales. ff. de dona. l. Aristo. & l. qui saxum, per Bar. ¶ Quæro, quis dicatur principalis, an cedens, an cessionarius? rn̄deo, quò ad dominiū causæ cedens: sed quò ad dñium litis cessionarius, ut. C. de procu. l. qui stipendia: & in eius persona formatᷣ sn̄ia, & facit. l. & quia, de iuris. om. iu. frustra fit per fictionem, quod potest fieri per ueritatem, dicit tex. notabilis, insti. qui. mo. ius pa. po. so. §. præterea ibi, nostra autem &c. & j. de præben. accedens. Ibi, quærelā. i. libellum quærimoniarum non enim loquitur de quærela, quæ proprium nomen & tempus est sortita. sicut enim est quærela inofficiosi testamenti, & inofficiosæ donationis inter uiuos, inofficiosæ dotis, non numeratæ pecuniæ ex causa mutui, & non numeratæ dotis. & not. quòd ille, qui dicit, conqueror, agere uidetur, ut not. j. q. iiij. quia præsultatus. ¶ Ibi, Petebat, not. formam libelli. ¶ Ibi, Pleno[a] iure, no. i. in temporalibus & spiritualibus. sic & j. de priui. c. cum & plantare. non enim potest exponi hic, pleno iure. i. po ssessionis & proprietatis: quia agens non possidebat. dic ꝙ aut est una præstatio; & tunc non possidetur actio; quia non computantur inter res, sed inter obligationes. ff. de uer. sig. l. mouentium. ff. de pecu. l. quam Tuberonis. § in peculio. ff. de aut. tuto l. potest. aut sunt plures præstationes: & tunc aut accedunt uni sorti; & idem. ff. si cer. pe. l. lecta. aut sunt plures sortes annuæ & siquidem nō accedunt ad longum tempus & idem. aut accedunt, & trāscendunt longum tempus & tunc si inter immobilia computantur, ad eorum similitudinem. i. ad similitudinem seruitutum possidentur, ut hic: sed leg̃ ſtæ non concederet, ꝙ posideantur reditus: aliàs sequeretur, ꝙ qui legat annuum reditum legaret usumfructum; quod est falsum, ut. ff. de usufru. leg. l. fundi Trebatiani. uel dic, ꝙ de iure ciuili aliud est, q̄ de iure canonico, fauore ecclesiarum, & piorum locorum: quia annuus reditus uidetur esse, & est de corpore bonorū ecclesiæ, & tanq̄ corpus ecclesiastici patrimonij posside tur, & omne ius, ex quo oritur confessoria, est & potest quasi posideri, quia seruitus est. ¶ Ibi, Respondebat, p hanc responsionem fit lit. conte. ut. j. de resti. spo. c. cū ad sedem ¶ Ibi, Pertineat, per hoc respondetur primæ petitioni de amotione. ¶ Ibi, Nec aliquam, per hoc respondetur secundæ petitioni de pensione. ¶ Ibi, Sed ipse, hic declarat qualitatem suæ possesionis. ¶ Ibi, Duximus imponendum, supple & imponimus. rem enim iudicatam significat, cum ulterior sententia nō spe retur. 17 ¶ † Ibi, Cum populus quasi in possesione, ideò dicit, quasi, quia incorporalia propriè non posidentur, sed quasi posidentur; quia non plenè, nec corporaliter possidentur. ff. de acquir. re. do. l. seruus. §. incorporales. ff. de usuca. l. sequitur. §. si uiam. Sunt tamen quædam incorporalia, quæ quasi possideri non possunt, ut nomina debitorum obligatorum, l. fin. ff. quo. bono. Et est ratio, quia nihil potest posideri, uel quasi, nisi locus sit certus. ff. de acquir. possessio. locus, & l. iij. §. incertam. sed nomina debitorum nullum habent locum circumscribentem ea, uel circumscriptum ab eis: quia non respiciunt certi loci facultates, nec subiacent alicui rei corporali, qua mediante possint quasi posideri, ut. ff. de iud. l. fideicommissum. §. tractatum. C. de presc. long. temp. l. fin. Item omne posidere est sentire, seu possesio sensus; sed nomina non sentiuntur, ut naturaliter patet etiam ex diffinitione possesionis. & quasi. præterea quasi possesio incorporalium non acquiritur, nisi per patientiam aduersarij, ut. C. de serui. & aqua. l. 2. sed in nominibus debitorum non reperitur effectus per patientiam, sed per præstationem. Amplius, diuturna[b] præstatio præsumptionē debiti generat, sed præscriptionem non causat. ff. de usur. l. cum de in rem uerso. Itē ad hoc text. 18 notabilis. ff. de leg. iij. l. quæsitum. §. j. † Ad huius intelligentiam scias, quòd nomina debitorum sunt quędam intellectualia iura absque corpore, uel quasi, & non possunt quasi posideri nisi impropriissimè & passiuè, non actiue, & cum uniuersitate, quæ sua aptitudine comprehendit corporalia & incorporalia: ut. ff. de peti. hære. l. regulariter. ¶ Item ut hoc cognoscas, scias, quòd illud posidet, quod ipsa pos-

a ¶ *Vide multa cumulata de isto uerbo, pleno iure, per d. Fel. in c. auditis, de præscri & scripta extēse per me in uno meo consi. quod feci in fauorem canonicorum sanctæ Mariæ Gualtæ cōtra comitem Charoldū.*

b ¶ *Vide Bar. in l. litibus. C. de agri. & cen si. lib. 11,*

Bal. super primum decret.

sessione non extinguitur, sed remanet in esse & natura: sed actiones personales per solutionem euanescũt; & ideò actus, qui deberet inducere possessionem, facit
19 totum oppositum: quia inducit extinctionem † quomodo ergo dicit hic papa, quasi possideri annuam pensionem thermarum, cum hæc sit personalis præstatio ab omni realitate separata? respon. papa optimè loqtur: quia isti annui census æquiparantur rei immobili, quæ innouat fructus, qui sunt ualidissimũ possessionis, arg. ff. de solu. l. Titia. Item hæc est seruitus quædam, ꝑ quã quasi possidetur persona, & status ipsius, ut C. de agri. & censi. l. litibus. Item talia possunt per consuetudinẽ præscribi. e. ti. l. domini prædiorum, lib. 11. Item ꝓ talibus iuribus competit confessoria: ergo sunt iura rea-
20 lia, ut insti. de act. §. j. & §. æque. ¶ † Et scias, ꝙ omne, qđ potest prescribi, possidetur, uel quasi: aliàs prescriptio non posset procedere. sileãt ergo Ia. de Ra. & sui sequaces, qui ꝯ hanc decretalem somniarunt, ut ipsi referũt. C. de pac. l. si certis annis. ¶ Est præterea quædam possessio præstationum relatiua, sicut possessio feudi soldatæ. Nam si dñs possideat uasallum, id est qualitatem eius, reciproce, & uasallus feudum, ar. insti. de actio. §.
21 præiudiciales. ¶ † Vltimo no. hic, ꝙ populus potest prescribere præsentationem in ecclesia, cum hic dicat, ꝙ potest possidere: quia ad possessionem sequitur præscriptio, & sufficit qualisqualis occasio possidendi, ut consuetudo præscribatur. hoc tenet Ioan An. ĩ. eo. generali, lib. 6. in gl. quæ incipit, supra de consuetudine, & in regula, quod alicui, in Mercurialibus. Arch. dicit ꝙ ecclesia, quæ est nata libera, non recipit hanc spiritualem seruitutem, & ꝙ ius præsentandi est adeò annexum spirituali, ꝙ non potest præscribi à laicis, ut ipse no. 71. dist. hortamur. & nunquid in hoc casu populus poterit uariare, quia non constat eum habere patronatum, sed solam possessionẽ? Aliqui dicunt ꝙ nõ: quia ista possessio est fragilis & nuda. sed hoc ꝓ Arch.
22 61. dist. studij. ¶ † Possessio non ꝓbat in petitorio quantum ad decisionem causæ, sed quantum ad præparationem sic. l. j. ubi causa status per Cy: dicit Pe. ꝙ ille, qui uadit ad nundinas, retinet omnem possessionẽ. C. unde ui. l. si per Cy. tñ cum primum negligit reuerti, perdit naturalem, sed nõ ciuilem, nec suspicari debeat
23 repelli. ¶ † Ibi, Sed de nouo subtracta, ẽt per unũ actũ oritur quasi interdictum recuperandæ. Dic ꝙ quãdiu quis habet possessorium retinendæ possessionis, nõ intelligitur spoliatus: quia tunc esset trãscẽdum ad possessorium recuperandæ possessionis. qñ quis ergo dicatur spoliatus iuribus incorporalibus personalium prestationũ, uel patiẽtiarũ ĩ seruitute, & qñ turbatus n gligens, tractat, hic Inn. ¶ Spoliatio quandoq; fit ui & dolo, qñque dolo absque ui. 3. q. 1. reintegranda. Itẽ spoliatio est, qñ alius possidebat; sed qñ possessio erat uacans, potest esse dolus, sed nõ spoliatio: est tñ inuasio. C. unde ui. l. fi. ¶ In personalibus præstationibus dicitur uim facere ille, qui tenetur soluere, & non soluit tempore prefixo asserendo se esse liberum, & sui iuris, & sic rebellando: sed si non negat uinculum seruitutis, sed est solummodo in mora non soluendi debitũ, non dicitur inuasor, ut colligi potest ex dictis Inno. Dicit Inn. ꝙ per unum actum cessantis diligentiæ eligendi, uel petendi debitum non perditur possessio. Inn. dicit, ꝙ si sum solus in possessione posidendi, uel eligendi, & patior alium facere, uel plenè possidere, perdo possessionem; sed si aliquid de fructibus percipio, etiam per minimum retineo totum. ff. si ser. uin. l. si in eo. §. fi.

24 ¶ † Sed nunquid à sententia lata super condictione ex canone, reintegranda, potest appellari? respondeo sic, si succedit loco actiõis, qđ me. cau. uel de dolo. secus, si succedit loco interdicti. ff. quod met. cau. l. cum exceptione. §. hæc autem actio. ¶ Ibi, In eundem statum, no. quibus uerbis debeat fieri restitutio incorporalium. ¶ Item uidetur, quòd de his sit præstanda cautio, ut. l. 1. C. uti pos. Ibi, Salua quæstione, ideo saluatur, quia tangebat qualitatem possessorij; tamen tunc non poterat determinari. unde quod in suspenso retinetur, debet reseruari. ff. qui po. in pign. ha. l. Claudius, in fi. & infrà. de test. c. significauerunt, & nihil est reseruabile, nisi donec potest in suspenso retineri. C. de fru. &
25 lit. expẽ. l. terminato, ar. ff. de pac. do. l. Bæbius. ¶ † Modò capio glo. & quæro, si iudex primæ causæ à quò fuit appellatum, efficitur iudex appellationum, utrum poterit cognoscere de sua iniustitia? dic quòd sic de rigore: sed de æquitate debet illam causam delegare, est speciale, quòd causa appellationis delegetur ꝑ ꝑ suspicionem iudicis loquendo de iure ciuili, de hoc no. C. de ap. l. eos, in prin. & 3. q. 7. §. tria. ff. de excep. rei iud. l. j. in Spe. de ap. in §. nunc tractemus. in fi. ¶ Ista m gl. est incõgruè posita: qa hic nõ fuit appellatũ ẽm Hostiẽ. ¶ Capio gl. q̃ incipit, & ità patet, & ꝓ introitu gl. quæro, utrum hic fuit unus libellus, an duo? respõdeo duo, licet in eodem folio, uel pergameno, qa duæ res, duæ cãæ, duæ formæ agẽdi, duæ conclusiones libellorum, & licet gl. uocet hãc cumulationẽ, nõ est cumulatio unius causæ ad se ipsam respectu diuersorũ remediorum, sed est cumulatio eiusdem litis, seu cãæ ad alteram. de prima cumulatione loquitur. l. cum filius. §. uarijs. ff. de le. ij. de secunda loquitur hic, nec põt petere reus diuisionẽ libelli; quia per se diuisus est. ¶ Secũdò præmitto, ꝙ quædam sunt ꝯria in origine. i. qñ ueritas unius excludit ueritatẽ alterius. ¶ Quædã sunt ꝯria electione. i. qñ electio unius excludit electionem
27 alterius, ut l. j. C. de fur. ¶ † Quædam sunt contraria exactione. i. quando exactio unius excludit exactionem alterius, ut l. quoties. ff. si fa. fur. fe. dica. Et ista non possunt cumulari; tamen si reus patitur cumulari, & non excipit, tenet iudicium, & super eo fertur, certa sententia, super una absoluendo, super alia condemnando, si probatum sit, arg. huius decretalis. ¶ Or modò resumo glo. & opponitur, ꝙ isti libelli non procedant, quia implicant contradictionem, nã ista sunt ꝯria remoueri, & tanq̃ talem condemnari. ¶ Itẽ implicãt inconuenientia: nam sicut se habet tutor, ita se habet rector ecclesiæ: sed in tutorem remotum nõ fit executio, ergo nec hic poterit, sed rñde ꝙ nulla est inconuenientia, nec incompatibilitas. nã rõne possessionis tenetur actiones suscipere, ut. C. de pe. hæ. l. fi. sed rõne tituli minus canonici uel nullius deberet remoueri, si libellus niteretur ueritate. Item ex quo iste allegat titulum beneficij, non potest contrarium allegare, & dicere, ego nõ sum rector, ar. C. de libe. cã. l. cum precum. ¶ Ex hoc surgit talis conclusio; ꝙ ille, qui dicit se rectorem, tenetur suscipere actiones nomine rectoriæ eo ipso, quòd possidet eam; & sic possessio beneficij facit eum reum in iudicio. ¶ Item, ut dicit gl. ꝙ anteq̃ sit remotus, ut legitimus admiuistrator est habendus, & hoc uerũ, si uerificatur, ꝙ sit rector, sed si uerificatur ꝯrium. s. ꝙ non sit rector, iudiciũ super pẽsionibus esset retrò nullũ nomine rectoriæ, non dico nomine ꝓprio, ut. C de his, ꝙ ꝓ tutore. l. ij. ff. de iureiu. l. iusiurãdũ qđ §. j. C. de peti. hæ. l. si putas. ar. ff. de sol. l. filiæ

28 l.filiæ,& uide quod no.ff.depo.si.l.j.§ si apud.¶† Capio gl.quæ incipit, ꝯcipienda,& quæro, nunquid sñia debeat formari in ꝑsonam procuratoris,uel dñi?& siquidem est condemnatoria,uidet formanda in ꝑsonã ꝓcuratoris,& hoc patet,quia tenetur ex stipulatione,iudicatũ solui. Nã si non condẽnaretur ipse procurator, non posset fieri in eum executio.dicas tu,imò,qa fit in fideiussoré iudicatũ solui.C.de usufr.rei iudi.l.fi. Caue tibi, iste procurator in hac satisdacione est principalis, non fideiussor,cum lex dicat, ꝙ dñs fideiubet ꝓ eo,ut insti.de satisda.§. si uerò aliquis. Et iõ lex ultima. C. de usur.rei iudi.nihil facit ad propositũ, sed si procu.fideiuberet ꝓ dño in ipso debito principali,túc bñ posset adaptari lex illa,ut.ff.mandati.l. si remunerãdi.§.maritus.nec mirũ,ꝙ tunc fiat executio quia adhærens iudicio suscipit pericula eius. Reuertendo ad qõnem considero primò ꝙ aut dñs & procu.simul litem contestati sunt,& usque ad sñiam processerũt simul,& tunc uterque est dãnãdus ẽm Iaco. But. Sed ita est, ꝙ impossibile est,ꝙ ecclesia non sit in iudicio simul cum prælato,quia sunt duo quasi unus, cum per se sit ecclesia res inanimata,ergo potest formari sñia,qũo placet formatori,ut hic.aut dñs tm̃ semper fuit in iudicio, ꝓcu.nunq̃,& tunc in personã dñi format. Aut procu.tãtũ,& nunq̃ dñs, & tunc in personã procu. tm̃:quia solus est dominus litis. Aut qñq; unus,qñq; alter,& tunc inspicitur,ad quem iudicium fecerit transitum, & ille

29 damnatur. ¶† Item cõsidera,ꝙ procu.est organũ domini.&,nisi per organum, nõ pt transire sñia ad dñm: quia esset discursus ab extremo ad extremum omisso medio,qđ est impossibile.ff.de actio.& obl.l. qcunque gerimus.nã iudicia rediguntur ad similitudinem contractuum.ff.de peculio.l.3.§. idem scr bit. sed per procuratoré non obligatur,nisi forma uerborũ concipiat in personam eius, ergo idẽ in sñia diffinitiua dicendũ est.hæc rõ satis applaudit in condemnatoria,non in absolutoria,ar.eius,qđ no.ff.de lib.leg.l.non solum.§.liberationis.Item nõ.concludit ista ratio in cã appellationis, quia alio modo uerba formantur,ut.C.de sen.& interlocu l.præsens.C.de appel. l. eos.¶Adde,ꝙ in iuramento quasi ꝯhitur.ff.de pecu. l. depositi.§.j. tex. nota bilis: tamen uerba dirigit procu.in aiam domini, quia aliter formari non possunt. ¶Item tacita conuẽtio inducta ꝑ legẽ formatur inter absentes.C.de pact. l.post uenditioné,per Cy. sed omnes quasi ꝯtus taciti sunt,facit.ff.de pig.actı.l.solutũ.§.unde si domũ.sed respõ. ꝙ iudicia alterius sunt naturæ, qa sunt actus triũ ꝑsonarum.de interlocutoria aũt, quæ in nullius personam concipitur,non curamus,in quem uerba dirigantur.Itẽ hæc uera in procuratore totius cãæ,uel ad quẽ extremum iudicij fecit trãsitum;sed in executore possunt uerba formari in personam dñi.ff.de nego.gest.l. liberto.§.fi. Item no.ꝙ aliud est in rectore ecclesiæ,q̃ in procuratore priuati, quia rector legitimam personam ẽt sine satisdatione gerit.ff de consti.pecu. l.eum qui.§.si actore.Et non refert qualiter uerba concipiantur,& an citetur ecclesia an rector.ff. de euic.l.si ideo, tex.fin.quia nomen templi significat rectorem, & ẽ ꝯuerso.ff.de annu.leg.l.annua.§.j. nam ecclesia nõ põt esse in actu operandi,nisi per suum rectoré,qui est ecclesiæ organũ animatũ.& dicere possumus,ꝙ ecclesia ẽ sicut intellectus, & prælatus est executor & reꝑsentator,& adde.j.de præben.c.accedens. Item si sententia feratur in reali iudicio,duæ sunt eius partes, una declaratoria, quæ refertur ad dominũ,& concipitur directè in personã dñi.ar.ff.de man.uin.l. pater ex prouincia,& l.si pater. Alia condemnatoria, uel solutoria, q̃ concipitur in ꝑsonam procuratoris procuratorio tm̃ nomine.in interdicto,uti possideris,declaratoria possessionis dirigitur domino condemnato. Condemnatio aũt,uel absolutio à libello concipit in personã ꝓcuratoris. ¶Item in omni ꝑsonali declaratio ad dñm referenda est,ut puta si iudex declarat aliquẽ esse obligatum ex contractu qa eius declaratio non potest adaptari procuratori, cũ nõ habeat uetustiorẽ cãm & dudum ante iudicium ortam,& uide qđ dixi de sen. & in

30 terlo.l.j.† ¶Sed quare promictit dñs,ꝙ intererit tempore sententiæ,aut soluet iudicatum? rñ.quando releuat procuratorem fideiubendo pro eo,tunc promictit de iudicio sisti,qđ intelligit usque ad sñiam inclusiuè, uel usq; ad terminum litis. Nam finita instantia nõ durat amplius illa promissio,ut no.insti.de satisda.§.sed hodie.ff.de fideiuss.l.Græce. §.post litem.qđ uerò alternatiuè subdit aut soluet iudicatum, promittit, iõ, qa releuat procuratoré,suum,Cum sit reus. iste. §.nõ excludit,qn procurator debeat citari ad sñiam audiendam,ut d.l.j. ff. de insamibus l. furti. §. si quis alieno. ¶Nam.in d.§. si uerò,dominus cãæ non cõparet tanq̃ dominus litis, sed tanquã fideiussor procuratoris sui,

31 & nunc intelligis illum.§. ¶† Præterea sciendum est, ꝙ si sententia fertur super usufructu formali necessariò concipit,in personam dñi,& nõ procuratoris: qa non pt separari à persona nec obliquari, ut l.usufructus.ff de iu.do. Dicit Bar.ꝙ ex stipulatiõe usufructus procurator acquirit domino sine cessione. ff. de acq. pos.l.possessio quoq;.§.fi. in iudicijs certum est, ꝙ non requiritur cessio aliqua,ut not.ff.de dam. insc.l.dãni.§.si procurator. Nam in inseparabilibus à persona i. ab organis proprijs non propriè per alium fit. l.j.§.de iecisse,de ui & ui arma. ¶Capio glossam, quæ incipit, Sed nõne, & opponitur.Papa cognouit de possessorio, & petitorio, ergo debuit de utroque pronuciare, ut. ff.de iudi.l.de qua re.Solutio,hic quò ad populum nihil erat cognitum:quia populus nunquam fuerat in iudicio,argu.C.si propter publicas pensitationes.l.si defertus.cum.n. populus esset in possessione, sola sciẽtia litis pendentiæ non præiudicabit ei non citato, ut no-

32 tat in l.cum miles.§.j.ff. quibus ex causis ma. ¶† Quæro,an possessio populi sit contra ius commune? & uidetur ꝙ sic: qa omnis res præsumitur libera.[a] ff. si serui.uin.l.alterius,& not.ff. de ope.no. nun. l.si prius.in contrarium vr̃,quia potuit hoc ius competere populo ex fundatione, uel dotatione.

a ¶*Vide omnino pulchre Pau.de Cas. in consi. xcv.incipit. nisi allegationibus supra scriptis.*

¶Dicunt doctores, ꝙ ista possessio est contra ius commune, & si ordinarius impugnaret electionem, quia fundata est eius intentio de iure cõi,possessor habet ostẽdere aliquem iustum titulum de resti.spo.c.2.lib.6.secus si talem electionem impu-

33 gnaret is,pro quo non facit ius. † ¶In gl. magna circa fi.dicit Petrus,ꝙ non præsumitur pro possessore priuilegij ꝯtra ius cõe indulti, qđ est ubicunque apponitur clausula,non obstante. sed si esset præter ius ad ampliationem iuris, vel in causis expresse permissis à iure,vt qa nemini nocet tale priuilegium,tunc ꝑsumeretur ꝓ eo,q ẽ in quasi possessiõe ꝑ multa tpa.de hoc ꝑ Cy.C.de fid.istr.l.si solẽnib.& dat exẽplũ ꝑ id qđ no. i l.j.ff.de tut.& cu.dãdis ab his. Sed opponit,oẽs seruitutes sunt ꝯtra ius naturale. Nã si libertas est de iure na

turali, ergo ius contrarium non est de iure naturali p locũ à 2rijs, sed in seruitutibus sufficit longa possessio sine ti ff. si serui. uindi. l. si qs diuturno; ergo in incorporalibus nõ requiritur titulus. Solũ ibi agitur de mo
34 dico præiudicio patientiæ, non pstationis. ¶† Capio scđam partẽ gl. ibi, & est notabile, q sufficit electo, q sit electus à possessore, licet possessio postea euincatur & est rõ, quia possessor bonæ fidei lucratur fructus: sed fructus iuris eligendi non est aliud, q̃ frui eo. i. eligere. ¶Præterea factæ causæ pro infectis haberi nõ pñt: qa firmitudinem ex præterito habent etiam in psenti, ut. ff. de min. l. Aemylius. nec debent in irritum reuocari: q̃ transiuerunt in esse perfectionis: quia quod ab initio subsistit, tractu tpis non infirmatur, ff. de acqui.
35 hære. l. si minor. ¶† Quæro unde proueniat bona fides? dicit gl. q non prouenit merè à iure, sed ab hominis cõscientia. ff. de acqui. rer. do. l. bonæ fidei, & nõ ali
36 bi reperitur. ¶† Capio gl. q̃ incipit & de iure. Et quæro, utrum conductor lite pendente teneatur soluere pensionẽ? respon. sic. si est consuetus soluere, ut l. liti-
37 bus de agri. & censi. ¶† Reuoco in dubiũ. utrũ annuæ præstationes posideañ? & si perpetuæ uel quasi, posidentur, licet impropriè. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed & si rerũ. ubi dř. quòd sermones aptandi sunt rebus, non res sermonibus. tex. notabilis. & dico, quasi perpetuæ, quæ excedunt longum tempus: aliàs non computantur inter immobilia, & ideò nec quasi posidentur ẽm Federic. de Senis in consilijs. ¶Substantia alia corporalis, alia incorporalis. prima potest possideri ratione alicuius corporis, cui inhæret, ut sunt serui
38 tutes, † obligationes autem personales, quæ sunt quodammodo abstractum & non concretum, non possunt
39 possideri. † Sed quõ possidẽ iura, quæ nõ sunt? rñ. impropriissimè, ut uentus, aer, sonus, uox, & similia. Sed dices quomodo possunt dici ius, quia ius significat ueritatem? respondeo, posidetur ius prætensum: uerum autem significatum iuris est ipsa ueritas, & ideo non pt esse possessio nisi abusiua, uel, quia similitudinẽ habet uerorum in quadam superficie actuum, sine medio nõ est discursus ad terminum, tñ q̃nque medium ita est breue, q non sentiť, sed occultatur, ut. l. 3. §. sciendum, de dona. inter uir. & uxo. sicut in instanti uideo à terra ad cęlum per uirtutem, quæ est in usu sine impedimen
40 to. ¶† Quid de colligentibus pedagia in suo territorio, utrum habeant aliquod interdictum contra denegantes? dicit Azo quòd non: alij q sic. ¶Tu dic, si quidem expellať de territorio, datur interdictum, unde ui, sed si non expellať de corpore, sed de usu, datur cõdictio ex moribus, uel cõdictio ex isto capitulo, Quærelam, arguendo à simili. de hoc solenniter no. in Spe.
41 de resti. spo. §. nunc dicamus. † Sed quid si pons, ubi colligebatur pedagium, est destructus, & alibi repositus in eodem territorio? rñ. totius teritorii una qualitas est, ar. ff. de acqui. pos. l. 3. § j & ideò tam priuilegiũ quàm præscriptio extenditur ad nouum pontem: qa non consideratur ædificium, sed territorium, arg. ff. de ser. ur. præd. l. seruitutes. §. si sublatum. nec. n. certo generi agrogorum debetur hoc pedagium, sed toti territorio: aliter secus esset, ut. ff. de ser. rust. præd. l. certo generi. ff. de eo, quod cer. loc. l. 3. §. idem Iulia. Porrò territorium in una diffinitione comprehenditur, & ideò una substantia esse videtur. Dicit Inno. q inter dictum unde vi, competit pro iuribus subtractis. Dicit Inno. q per negligentiam anni, uel biennij non pditur possessio iurium, sed per negationem aduersarij sic. dicit Inno. q licet quis non suspicetur se repelli à quasi possessione iurium incorporalium propter suam potentiam: tamen si de facto ei resistetur, certus esse debet se repelli, & ideò quasi possessionem perdit Inno. nisi recurrat ad interdictum, uti posidetis, quia ille, qui adit prætorem, nõ perdit possessionem, ut no: insti. de interdi. §. hodie, & ff. de ope. no. nun. l. de pu-
42 pillo. §. meminisse. † Dicit Innoc. quòd iudex, qui pro
a cessit. a sine ordine iudiciario ex quodam impetu ad priuandum aliquem possessione uel quasi, potest reuocare, qđ fecit, etiã possessore non uocato, quia est notorium iuris, quod facere debuit, Innoc. uide. l. meminerint. C. unde ui, & quod not. ff.
43 de euic. l. minor, & tene menti. † Dicit Inno q nemo ex consilio tenetur, interdicto, unde ui uel alio iudicio retinendæ possessionis: quia non intulit uim uere, vel fictè nisi in subsidium, not. ff. de condi. fur. l. ex furtiua, & l. & ideò. §. Neratius. Dic officio iudicis tenetur ad interesse. ff. de reli. si quis sepulchrum, vel actione de dolo. l. cum quis, vel in factum. ff. de præscrip. uerbis. l. quia actionum. & vide. l. sæpe; in fin. ff. de verbor. significa. & ff. de iniu. l. iniuriarum. §. fina. & ff. de dona. l. Aquilius Regulus, tex. not. est.
44 † Extra quæro, pone quòd ecclesia concessit mihi fundum ad longum tempus, reseruato sibi pleno dominio utili & directo, an ista sit alienatio? Respon. non, ut. ff. de contrahen. emptio. l. cum manufacta. §. cum nemo. secus, si non reseruasset, & cum ista distinctione debet intelligi gl. & Dyn. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. instituto, non est alibi.

a ¶*Vide scripta per Io. Ma. post Alex. ad doc. in l. si pacto, quo pœuam, C. de pactis.*

SVMMARIVM.

1 *Eligentes scienter episcopum indignum priuantur potestate eligendi in electione, quæ primò fiet solum.*
2 *Protestationi derogat contrarium factum protestantis?*
3 *Eligentes indignum suspenduntur per triennium ab ecclesiasticis beneficijs:*
4 *Approbare, & reprobare possum unum & idem diuersis respectibus.*
5 *Vim patientes in electione non perdunt uocem.*

1 CVM VINTONIENSIS. † Eligentes scienter indignum epm priuati sunt potestate eligendi in illa electione, tñ, q̃ primò occurrit facienda. ¶Glo. ponit casum, hic fuerunt tres actus electiui, primus de illegitimo, secundus p impressionem, tertius ab oibus: tñ in discordia, quia maior pars non potuit concordare. Restat, ut quarta uice debeat per oẽs canonicos electio effectualiter celebrari, in qua oẽs hñt uocem, & sic no. q priuati una uice non excluduntur ab alia, in qua non reperiunť esse priuati, & est rõ, quia omnes priuationes tanq̃ pœnales sunt odiosæ & restringendæ. Dicit lex, q contenti esse debemus pœnis legalibus. ff. de uerb. obli. l. hmõi stipulatio. ¶In texe. ibi, Legitimari, si ista legitimatio fuisset uera & probata, legitimatus tpe cõgruo ità est eligibilis, sicut legitimè natus ẽm Ber. Ibi
2 Probaturos: tñ hoc non probarũt. † ¶Ibi, Admiserãt, no. q ille, qui admittit non admittendũ, sibi præiudicat, nec prodest ei protestatio: quia non iuuat in præiudicialibus, ut not. in c. gratiæ, de rescrip. in cle. & qa factũ propriũ derogat pteftationi, de 2sti. c. cũ. M. Fer-
3 ¶† Opponiť, eligentes indignũ sunt suspensi ab ecclesiasticis

ſticis beneficiis per triennium , ergò non pſſt eligere.
So.electio non continetur nomine beneficij, ſed bene
continentur reditus, qui ſubtrahuntur ſuſpenſis à be
neficiis. Tñ modicam ſuſtentationem debent habere,
ne ex toto egeant ſm Ber. Debent tñ dicere diuinum
officium ut no.infrà.eo.c.cupientes.§.cæterum,in uer
bo bñficij.li. 6. ¶ Iſte ſuſpenſus ſi uiuere põt de ꝓprio
patrimonio,uel de induſtria,nil habebit de eccleſiaſti
co:facit quod no.l.diſ.ſtudeat,in ultima gl. ſimile no.
ff.ſo.mat.l.maritus in id.¶ Secundò opponiẽ,& imò ui
detur, quòd ſemel priuatus non poſſit poſtea aſſocia-
ri,ut.infrà.de of.dele.c.cum ſuper abbatia.So.ibi non
poterat reſumere iuriſdictionem : quia extincta erat
ea:hic ſecus. ¶ Tertiò opponitur,ꝙ electio,de qua quę
ritur,non debet dici tertia,ut patet ex dinumeratione
actuum.Sol.dr tertia.i.non prima, quæ poſt primá im
4 mineat facienda.¶ † Deinde no.unà cum gl.illud bro-
cardum,quod approbo,non reprobo;quod uerum eſt
eodem reſpectu:ſed diuerſo reſpectu poſſum approba
re,& reprobare.ff.de ne.geſ.l.Pomponius ſcribit. ff.rẽ
3 ra.ha.l.3.§.fi.C.arbi.tute.cum interdicto. ¶ † Vltimo
no.ꝙ qui uim patiuntur in electione,non perdunt uo
cem.dicit Inn.ꝙ ſi de gratia reſtituitur electio capitu
lo,quòd omnibus de capitulo uidetur facta gr̃a , nec
mirum:quia interdum indigni digni beneficio ſuſten-
tantur.ff.de libe.leg.ſi is,qui duos.

SVMMARIVM.

1 *Eligens ſcienter indignum ſuſpenditur per triennium,& interim eſt ineligibilis,poteſt tamen eligere.*
2 *Tractatus amicorum electi præſumitur factus de eius conſcientia.*
3 *Præſumitur de præſenti in præteritum quaſi per continuationem delicti.*
4 *Confitens crimen proprium coram iudice incompetẽti debet ui tormentorũ per iudicem competentem cogi perſeuerare, niſi confeſſio fuerit facta in uetito examine.*
5 *Teſtis uetiti examen ut nullum facit iudicium, ità non recepium à iudice uetito.*
6 *Confeſſio clerici facta coram iudice ſeculari non facit indicium ad torturam.*
7 *Confeſſio non uitiatur ratione inordinati proceſſus.*
8 *Teſtis debet eſſe iuratus . & ſufficit quòd notarius id aſſerat.quod limita.*
9 *Interfectus per fictionem interficitur per ueritatem.*
10 *Dignitati fit iniuria cum ea uili perſonæ committitur.*
11 *Suſpenſus ab officio , uel beneficio non debet in eadem eccleſia eligi ad beneficium,uel dignitatem.*
12 *Aduocatus ſuſpenſus à collegio, nil debet conſequi de introitu collegij.*

1 PER INQVISITIONEM.† Eligẽs
ſcienter indignum, ob hoc per triẽnium
ſuſpẽſus à beneficiis eccleſiaſticis interim
eſt ineligibilis.¶ Et no.ꝙ iſte poteſt elige-
re ut no.ſ.e.cum Vintonienſis,ſed non eligi.Et eſt ra-
tio,quia culpa ſua dẽt nocere ſibi,& non alteri , ar.ff.
ad Treb.l.recuſare.§.ſi fiſco.¶ Caſus.Eccleſia Tholo-
ſana erat infamata de quibuſdam exceſsibus: unde pa
pa de eius ſtatu mandauit inquiri: formata eſt inquiſi
tio: ſuper qua Maſcaronus cancellarius aſſeruit ſe ſci
uiſſe pro certo . R. olim ep̃um Toloſanum & amicos
eius ante ſuã electionem cum quibuſdã canonicis no-
minatim expreſsis eos precibus induxiſſe,ut ipſum eli
gerent in paſtoré, ipſumq; Maſcaronum uidiſſe & au-
diuiſſe,qñ ipſe ep̃s canonicis, qui ſibi aduerſabantur,
iurauit,licet nõ audiuerit,quid iurauerit : tñ ꝓ certo
credit,ꝙ clã tale iur̃m fuerat præſtitum , ut idem. R.
eligeretur ex pacto,& ſic per ſymoniã. Amplius dicit
Maſcaronus poſt caſſatã electionem dicti. R. domum
epiſcopalem retinuit de conſcia & conſenſu dicti. R.
& reditus eius in ipſius.R.negotij expendebat : tãdem
dictus Maſcaronus fuit ſubrogatus in præpoſitum di-
ctæ eccleſiæ Toloſanæ:quærebatur an tanq̃ ſi, moniacus debeat à dicta præpoſitura repelli ? papa repulit
eum,& mandauit ad illud officium præpoſituræ aſſu-
mi idoneũ.¶ Ibi,Super ſtatu ep̃atus & ep̃i,nomine ſta-
tus omnes de eccleſia includuntur.Item ſuper iſta ge-
nerali inquiſitione recipiuntur teſtes lite non cõteſt.
conſpiratores tamen non ſunt ad teſtificandum reci-
piẽdi.uide Arch.infrà.de offi.or.c.plerique,li.6.¶ Ex
iſta gl.no. ꝙ in cã inquiſitionis nõ requiritur propriè
2 litis conte.¶ † Ibi,& amicos No.ꝙ amici tractatũ, quẽ
fecerunt , præſumuntur feciſſe de conſcientia electi.
Ibi,Colloquium,no.ꝙ ex colloquio præſumitur deli
ctum ſubſecutum prius fuiſſe ordinatum. ff. de priui.
cre.l.ſi uentri.§.ſi.per Bar.¶ Ibi,Iuraſſe,tempore ele-
ctionis,uel poſtea;& licet non appareret , quid iuraſ-
ſet,tñ præſumitur in malã partem:quia non põt præ-
ſumi in bonã;& ſic ceſſat notabilis prę́ſumptio,de qua
legitur pro ſoc.l.meritò.¶ Ibi credens pro certo,quia
credere debet,& ſic per iur̃m credulitatis probatur ſu
ſpicio,& indicium.Ibi,Ipſemet.ſ.Maſcaronus. proban
dum eſt delictum,qđ obiicitur Maſcarono: quia erat
delictum affirmatiuum: ſed in delictis negatiuis nõ re
quiritur probatio,dicit Bar.in l.3. §. ſi ad diem.ff. de
re?mi.dic ut.l.hoc iure.ff.de uer.obl.per Bar.dicit In-
no.ꝙ ẽt in negatiuis delictis requiritur probatio., de
accu.c.ſuper his.conſidera , non ſoluere non eſt deli-
ctum;ſed periurium eſt delictum;& ſi creditor nõ re-
uocat ſibi ad animum,debitor non eſt periurus, uide
Cy.in l.a.C. de iure emphy. debitor de ſolutione nul
li tenetur facere fidẽ niſi creditori ſuo, & habẽti cau
ſam ab eo.Item & reipublicæ, ſi reſpublica fungiẽ lo-
co creditoris:quia ad rempublicã pertineat,ut ꝙ ſyn-
dici comitatus Peruſij denuncient maleficia.pone , ꝙ
tu promiſiſti mihi hinc ad menſem ſoluere. Item ꝙ in
iſto termino non ſoluiſti.reſpon.non ſufficit hoc:quia
põt eſſe,ꝙ ſoluiſti ante terminum,uide.ff.de uerb.ob.
3 l.qui ante Calendas,per Bar.¶ † Ibi,Detinebat,ex prę
ſenti præſumitur in præteritum quaſi per continua-
tionem delicti.¶ Ibi, Conſcientia & conſenſu , per co
pulam,&,apparet,ꝙ aliud eſt conſcientia,aliud cõſen
ſus.¶ Ibi,Scienter,qui examinat factum,prę́ſumitur il
lud ſcire.¶ Ibi,Electo,ſupple confirmato & conſecra-
to , uel decurſo tempore de epiſcopis conſecrandis.
ſuprà.eo.c.cum in cunctis;aliàs nõ poſſet ſubſtitui ſibi.
Ibi,A mouentes,ex propria confeſſione,quæ præiudi
cat ipſi teſti.ſed per alias probationes ꝯrias teſti nõ
ꝓiudicatur teſti.ff.de infa.l.Lucius. Sed an poſſet iſte
Maſcaronus reuocare ſuam confeſſionem?reſpon.nõ,
quinimò etiam per tormenta poteſt cogi in ea perſe-
uerare præſertim propter iuramentum: quia teſtis nõ
4 põt ſuũ periuriũ allegare.ff.de iureiu.l.alias.¶ † Dicit
Inn. ꝙ ſi quis corã iudice incõpetenti fuerit confeſſus
crimen propriũ, cogitur per iudicẽ competentẽ perſe
uerare.Modus aũt cogendi,ſi reuocat confeſsionem ſi
ne cã,eſt remedium tormentorum: quia iudex nõ dẽt
pati ſe illudi; & ita ſeruat practica aſſeſſorũ.Quod aũt
dicit Innoc. debet intelligi.niſi confeſsio fuerit facta

Bal.ſuper primo decret. P 5 in

nitetito examine: quia tunc nullum faceret præiudi
5 ciũ ẽt qualequale.j̃.de iud.c.at si clerici.¶†Dicit lex,
ꝙ testis uetitus examinari nõ facit indicium.ff. de qõ.
l.maritus.eodem modo si iudex est uetitus examina-
re,cum in eum non posset prorogari iurisdictio. j̃. de
6 fo.compe.c.diligenti.¶†Et ideò confessio facta p cle-
ricum coram iudice seculari nõ
facit indicium ad torturam, ᵃni
si ex uerisimilibus causis sit orta
infamia apud bonos & graues ui
ros.ff.de adul.l.capit.5.ff.de ędi.
7 ædi.l.quæro.§.fi.¶†Illud ẽt est notandum, ꝙ cõfessio
non uitiatur rõne inordinati ꝓcessus,ut.j̃.de rest.spo.
c.Pisanis.Nam si nullus est factus processus,ualet con
fessio facta apud acta,ut not.ff.de insa. l. ictus fustium.
C.de lib.causa.l.iubemus,dumtñ persona sit legitima,
8 ut.C.de aut.præstan.l.clarum.¶ † Vlterius habuisti in
tex.ꝙ testis debet esse iuratus,sic. ff. de dote præle. l.
Theopompus.& sufficit,ꝙ dicat notarius,talis testis iu
ratus &c.si simul iurat & deponit: sed si dudum ante iu
rauit,debet per se poni dies iuri, & per se dies deposi
tionis,licet depositio trahatur ad iuramentum iuris fi
ctione,ut no.in cle.c.j.de offi.deleg. & simile est, quia
dies mortis trahitur ad diem uulneris; & tñ naturali
ter & uerè sunt dies diuersi. & capellani, qui denun-
ciant maleficia,debẽt dicere, tali die fuit uulneratus,
& tali die decessit, & non debent loqui per fictiones,
sed per demonstrationes, si uolunt cautè & plenè suũ
9 officium exercere†dicit lex, ꝙ interfectus per fictioné
interficitur per ueritatem, & ueritas confundit fictio-
nem.ff.ad.l.Aquil.l.huic scripturæ. naturaliter autem
non potest quis occidi bis: quia mortuus nõ moritur,
ut.ff.de manumi.test.l.qui duas,&.C.qui accu.nõ pos.
10 l.j.¶†Item no.in isto c.ꝙ uiles personæ,ut erat Masca
ronus,non debent attentare publicos honores;quia in
iuriam facit dignitati, qui eam committit uilissimis,
ut l.iudices.C.de dignita.li.12.sicut.n. pulchra sponsa
requirit pulchrum sponsum,ità publici honores req-
runt honorabiles personas.C.de cõdi. in publicis hor
11 reis.l.fi.li.10.¶†Item no.ꝙ suspensus à beneficio, uel
officio nõ potest in eadem ecclesia eligi ad beneficiũ,
uel dignitatem.s̃.eo.c.proxi.in gl.no.quod,& j̃.de ap-
12 pel.pastoralis.¶†In ultima gl.not.quod aduocatus su
spensus à collegio nõ debet aliquid habere de introi
tu collegij,de consti.ca.ex literis,& l.j. C. de re mili.
lib.12.& C.de hære.aut.idem de Nestorianis. & adde,
quod no.infra.eo.si compromissarius super beneficiis,
lib.6.per Archi.

a ¶*Vide pulchrè per Alex. in consi.l.j.parte suorum consiliorũ.*

S V M M A R I V M.

1 *Profiteri tenetur ingressus monasterium uel recedere.*
2 *Clericus secularis non potest esse de numero clericorum mo*
nasterij.

VM CAVSAM. Si non professus eligi-
tur ad regimen ecclesiæ regularis, cassabi
tur eius electio. ¶Casus. quidam præsby-
ter Bonus non professus per canonicos re
gulares fuit electus in priorem: obijciebatur, ꝙ non
erat professus:ipse allegabat consuetudinem:papa di-
cit,ꝙ non ualet consuetudo, quia esset arare cum bo-
ue & asino, & induerent uestem lana linoque contex-
tam,& ideò cassat dictam electionem.¶Ibi,Canonico-
rum, isti erant canonici regulares: quia uiuebant sm
regulã beati Augustini, sicut canonici Perusini.¶Ibi
Longa tempora,uide quod no.Io.And.in nouella. de
testa.c.2.in fi.¶Ibi,Professus, requiritur hodie expres
sa professio,ut.j̃.eo.c.nullus,lib.6.¶Ibi,Irritetis, ho-
die est irrita ipso iure, de statu monachorum. c. ne in
agro,in cle.¶Ibi,Non debemus.ff.de offi.præsi.l.sed li
cet ¶Ibi, Faciendum.s.ex necessitate.Ibi,In asino, id
est in forti & debili; quia q̃ male inæquales ueniũt ad
aratra iuuenci, & per bouem significatur professus. i.
fortis: p asinũ significatur nõ professus & inexpertus ui
1 tæ arctioris.¶†Ibi,Compellatis,no.ꝙ quis compelli-
tur aut profiteri,aut de monasterio recedere,quod in
tellige,si placet monasterio,aliàs non,sm Inn.& Host.
hic.& adde qđ no.Io.And.de re. c.j.&ul.in cle. & qđ
no.Host.in c.2.de testa.in gl.maximè. ¶Ibi, Et regulã
seruent,no.ꝙ quis debet seruare regulam, quam pro-
fessus est.¶Ibi,Ecclesiam,No.ꝙ dicit ecclesiam,non p̃-
2 bendam,quæ consueuit conferri non professis.¶† Di-
cit Inn. ꝙ nullus secularis clericus potest esse de uero
numero clericorum monasterij; quia non habet uocẽ,
licet possit recipi inter officiantes ecclesiam.j̃. de sta-
tu mona.capi.ea quæ.§.præcipimus.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio simplex eius,cuius non interest, non impedit ele*
ctionem.
2 *Ordines conferre non dẽt episcopus,uel archiepiscopus, dum*
celebratur missa suæ cõsecrationis nisi prius recepto pallio.
3 *Citatum se negans in electione non præsumitur citatus.*
4 *Ratum habere non possum quod nomine meo gestum non est.*
5 *Canonicus in electione contemptus.si decedat, an possit eius*
successor agere de contemptu.
6 *In extraordinariis culpis delictum purgatur per actum re-*
trò similem.

1 VOD SICVT. † Simplex appellatio
eius, cuius non interest, electionem faciẽ
dam impedire non potest: quæ si fiat con-
tempto eo, qui uocem habebat, nisi postea
2 ratum habeat eo petente cassabitur.¶ † Item episco-
pus in missa in qua consecratur, uel archiepiscopus an
te receptionem pallij ordines conferre non debet. Itẽ
qui parum transgreditur, non uituperatur.h.d. nota-
biliter.secunda ibi,super eo.tertia ibi,ꝙ autem.¶Ca-
sus. Ecclesia Armacana uacante,fuit facta quædam no
minatio pastoris:deinde fuit facta electio,à qua ꝓ par
te regis fuit appellatum:quia dicebatur facta in præ-
iudicium regiæ dignitatis contemptæ,& quia fuerunt
contempti quidam ex electoribus papa dicit, ꝙ sim-
plex nominatio non impedit electionem canonicam.
¶Item ꝙ appellatio regis,ne procederetur ad electio
nem sine ipso,non ualuit:quia electio facta debet ei p̃-
sentari,sed non concurrere ad eligendum. Dicit tamẽ
papa,quòd si canonici aliqui fuerunt contempti, qa
debuerunt & potuerunt requiri,electio uenit cassan-
da, nisi ex post facto consentiant propter bonum pa-
cis.postea dicit,quòd licet episcopus, uel archiepisco
pus,qui faciunt ordinationes in die suæ consecratio-
nis, sint meritò uituperandi; non tamen papa ex hoc
duxit eos remouendos, nec etiam prætextu tabulæ
uenditæ,dummodò ecclesia seruetur indemnis. ¶Ibi,
Potius,quia fuit facta sine regula,& ordine.¶Ibi, Ni-
hil iuris,quia quod sine regula fit,per regulam irrita
tur.Nam regula est illa,quæ regulat res & actus, qui
subiacent

subiacēt regulæ:qñq; tñ sola uoluntas habetur pro regula. ff. de cōdi & demō. l. in cōditionib. primū locū,& l. pr̄ Seuerinā. §. conditionū. ¶Ibi, In cathedrali, not. in eccl'a cathedrali dēt electio pontificis celebrari. ¶Ibi, In præiudicium, Not. ꝙ non est citandus ille, de cuius ꝑiudicio non tractatur. ¶Ibi, siue nequiuerunt, siue noluerint, no. aliquid fieri in absentia, qñ non ꝑt præsentia haberi.
3 ¶† Ibi, Non uocatos, no. ſm Ber. ꝙ nemo ꝓsumitur citatus, dūmō neget se citatū. ¶Ibi, Propter bonum pacis, causa impulsiua, sed consensus est cā finalis; not. ꝙ ꝑt ratificari, quod spāli noīe non est gestum. quia erat gestum noīe uniuersorum. Et intellige, ꝙ erat in electione seruatum ius formæ, & numeri: aliàs non posset ratificari: quia esset nullū ipso iure. ¶ Quæro, nunquid possit quis cogi ad ratificādū? rñ. nō: quia non tenetur iniuriam remittere, & quia arbitriū debet
4 esse liberum. ¶† Quæro, nunquid possim hr̄e ratū, qđ meo nomine non est gestum? respondeo sic in spiritualibus: dic ꝙ possum hr̄e ratum non tanq̄ eligens, sed tā
5 quam accedens. ¶† Quæro, quid si canonicus est mortuus? Verum successor possit agere de contēptu? dicit gl. ꝙ non: quia nouus canonicus non est successor alterius in honore & onere: secus in prælato. infrà. ne prælati uices suas. cap. quærelam. ¶Ibi, Indemne, not. quòd qui ecclesiam seruat indemnem, non deponitur propter dilapidationem. dicit gloss. quòd ista fuit dispensatio. nam de rigore iuris dilapidator debet re-
6 moueri ab administratione. ¶† Gloss. Accursij dicit. ff. de alie. iudi. l. ex hoc edicto, quòd in extraordinarijs culpis, præsertim modicis, sicut est uendere tabulā, purgatur delictū per actum retrò similem. & facit ad q̄stionem de emphyteuta, qui uendidit incō sulto dño, & pœnitentia ductus statim redemit, de quo in Spec. de loca. §. nunc aliqua. uer. 96. ¶Item facit ad quæstionem de eo, qui extraxit blauam, sed statim reposuit, ꝙ ei ignoscatur: quia est crimen extraordinarium. ¶Tractat hic Inn. quæ electio dicatur canonica, & dicit quòd tribus modis dicitur canonica. idem ait, quòd si canonici eligunt suspectum regi, quòd rex potest appellare.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta à minori parte non ualet, nec per subsequentem assensum conualescit.*
2 *Nullum ipso iure non potest ex postfacto confirmari.*
3 *Electiones duæ si fiant, utra earum ualeat?*
4 *Confirmatio inualidi exigit repetitionem formæ substantialis.*
5 *Præcedere contingit trifariam scilicet tempore, ordinarie, & natura.*
6 *Canonicus contemptus non auget numerum.*
7 *Ex xx canonicis si xv eligunt indignum, v autem idoneum an iste idoneus confirmetur?*
8 *Electio nulla an dicatur cassari?*
9 *Cassatio in dubio requirit de necessitate libellum. &*
10 *Dubium dicitur quando possibile est in utramq; partem dari copiam disceptandi.*
11 *Nullum licet quod sit, interdum tamen dici nullum non potest.*
12 *Eligentes indignum plus peccant, quàm qui contra formam eligunt.*
13 *Ratihabitio & nouus consensus ualdè inter se differunt.*

1 AVDITIS. † Electio facta à minori parte capituli est nulla, nec ꝑ sequentē assensum conualescit. ¶Casus. duæ factæ fuerūt electiones. successiuè post multas uarietates & inconstantias eligentium, una earum cassatur: qa facta à minori parte, & appellatione pendēte, q̄ erat iusta, ne eligerent, ne præpositus, qui habebat primā uocem in eligendo, absq; maiori & saniori parte capituli eligeret, nec potest ratificari: alia fuit cassata ꝑꝑ cōtēptū, & prima nō cassata. ¶Et sic no. ꝙ ex pluribus causis potest aliquid cassari: dicit lex ꝙ ex pluribus causis potest aliquid esse, & dici nullū, vt legitur, & no. C. de ꝯhé. emp. l. si mater tua, & sic testm̄ potest esse nullum duabus de causis, & qualibet ꝑ se, puta pater instituit extraneū corā duob. testibus, & ꝑterit filiū. Nā istud testm̄ est nullū ꝑꝑ defectū duarū solennitatū, & cuiuslibet earū. ¶Itē ꝑt esse nullū de iure ciuili, & de iure municipali. quia sunt diuersorū generū: tñ id, qđ est nullū, postea rumpi non pōt. ff. de iniu. testa. l. nā & si sub con
2 ditione. §. post defectū. † Et in effectu not. qđ est nullū ipso iure, ex postfacto nō ꝯualescit, quia non ꝑt, quod nullū est adeò, ꝙ ꝯ̄ ius factū est, postea confirmari, seu recipere ualiditatē. ff. de act. & obl. l. obligationes, q̄
3 proprijs uiribus nō subsistunt. † Quæro gn̄raliter, de duabus electionibus quæ ipsarū præualeat? & de hoc no. hic Ber. & Io. An. j. eo. c. de publicato, & j. e. qa ꝑꝑ. & dixerunt qdā, ꝙ qñ duæ electiones fiūt uno cōtextu, nunq̄ ualet electio facta à minori parte. quia oportet, ꝙ ius primò deuoluatur ad minorē partē ad hoc, ut minor pars eligere possit, & ista deuolutio non fit nisi publicato scrutinio, cū aūt totū simul publicet̄, nec ē reperire prius, nec posterius, ar. ff. de iniu. test. l. si ego. ad hoc ergo, vt uoces indignorū accrescāt dignis, ꝙ eligere possint, debent esse electiones factæ diuersis horis, uel tēporibus. Sed hoc est falsum, & ideò dic, ut. j. dicā. Adde, quod dixi. s. c. considerauimus, ꝙ hic non
4 repeto. † Extra not. ꝙ in ꝯfirmatione inualidi est necessaria repetitio formæ substantialis. nā agi dēt ex cōfirmante, non ex confirmato. ff. ad Tre. l. si quis priore. considera, qñ ex debito unius alteri ius acq̄rit̄, ad hoc vt talis acquisitio fiat, duo sunt necessaria, s. ꝙ debitum sit confirmatū, ut. j. eo. li. 6. c. perpetuo, in noui. l. secundò ꝙ ꝑcedat, qa qñ corruptio unius est generatio alterius, necesse est, ꝙ corruptio illius, siue priuatio, ꝑcedat originē alterius. ff. de cond. inde. l. Iulianus. ff.
5 quod me. cau. l. sed & partus. §. fi. † ꝑcedere contingit tribus modis. s. tēpore ordine, & natura, ut. ff. de ꝑcu. l. licet. §. ea. & iuris fictiōe, siue ingenio intellectus. ff. de hære. insti. l. talē, in prin. ff. si cer. pet. l. singularia. simile his ꝯtingit, qa prius natura est ignis, q̄ calor, & sol q̄ splēdor, & mors pr̄is, q̄ successio filij, & stipulatio, q̄ obligatio. & hæc distinctio, siue diuisio est ſm naturā: qa cā ꝑcedit effectū de necessitate, sicut statim cum qs ædificat ecclesiā, uel dotat efficīt patronus, qđ est reliquiæ ꝑcedētis dñij, ut elegāter dicit tex. in d. l. talē. §. fi. & iste est uerus patronus, qa ꝑuenit ecclesiæ libertatē, q̄ ex postfacto nō recuperat seruitutē. ff. de uer. ob. l. inter stipulātē. §. sacrā. Adde, qđ dicā. j. de app. c. ꝑterea requisiti. Quæsitū fuit à dño Io. An. de isto dubio, uidelicet quòd qñ duæ electiones fiunt uno contextu, nunq̄ ualeat electio facta à minori parte, siue maior pars elegerit indignum scienter, siue ignoranter; siue primò eligat, siue secundò. & primò sic, certū est, ꝙ ad hoc, vt teneat electio facta dēt esse facta à maiori & saniori parte capituli, vt in c. quapropter, & in c. Cumana. Ex

6 na. Ex quo dicimus, quod † canonicus cōtēptus non auget numerum: quia eius uox non fuit facta in scrutinio, ut no. j. eo. ecclesia uestra. Item certum est, quod per sola uota de posita in scrutinio, nisi sequatur electio in cōi, nō est quis priuatus eligendi potestate. j. eo. c. perpetuo,
7 li. 6. ¶ † Modò pone, quod sunt. xx. canonici, quorū. xv. eligunt scienter indignum, & quinq; dignū, & ita apparet publicato scrutinio, certū est, quod indigno nullū est ius quæsitum propter eius indignitatem. ¶ Itē illi nominato à quinque nullū est eius quæsitum tanquam nominato à minori parte capituli, & sic utraq; pars posset recedere à scrutinio. Item hoc scrutinium vr factum à minori parte, & electio habet fundari sup scrutinio; unde si scrutiniū est nullum, electio non potest conualescere. quia contractus non præcessisset, qui habet fundare scrutiniū. Solutio. minor pars numero, quia sanior, repræsentat totum capitulū? non iure accrescendarū uocū, sed: quia peccantes el gentes scienter indignū habentur pro mortuis, & pro nō scriptis, ar. C. de cadu. tol. in prin. † Que-
8 ro, an electio nulla dicatur cassari? Respō. non, si erat nulla euidenter & existenter: secus, si erat dubiū secundū Ber. † & in dubio necessarius est libellus sup cassa-
9
10 tione, ar. ff. de fal. l si qs legatum. † Dubium aūt est, qn est possibile in utramque partē dari copiam disceptandi. ff. de re mi. l. 3. §. si ad diē. nos dicimus, quod scriptura, quæ de iure non tenet, dēt cassari: quia quantum ad corticem literæ aliqua est, licet medullitus nulla sit. Vnde corpus illius scripturæ petitur cassari. idest cācellari & aboleri, sicut abolenē acta iudicij inualida. C. quō & qn iu. l. si ples. ff. de re iudi. l. actorū uerba, & hoc ut tollatur oīs calumnia, si qs tali instrō uellet in posterum uti. C. de condi. sine cā. l. dissolutæ. Deinde tu habes gl. magnā, quæ tractat de ele. concurrētibus, & nō concurrentibus. ¶ Item an id, qđ est nullum pstet impedimentū. ¶ Item quod duplicetur aliquid est nullū. s. quò ad agendū, & quò ad excipiendū. C. de transa. l. nec inten-
11 tio, & l. vbi pactū. † ¶ Adde, quod interdum aliquid est nullum, & nō pt dici nullū. ff. de manu. test. l. qui habebat, sicut contingit, qn quis iurauit non dicere nullū. ¶ Itē dicit glo. quod interdum p id, qđ est nullū, perdit dñiū, qđ regulariter est falsum: qa sine alienatione, q ius est, nō pditur dñium. ff. de acqui. pos. l. si quis ui. §. differētia.
12 C. si mancipium ita fuerit alienatum. l. ea quidē. † Itē dicit gl. quod plus pecant, qui scienter eligunt indignum quā qui contra formam: quia primi contra cōscientiā faciunt: secundi uerò solos canonū apices ptermictūt, qđ non est quidem, nec contra bonam fidem, nec contra naturalē æquitatem: sed contra nimiā legum diligentiā nulla rōne cogente, sed sola authoritate ueterū introductam. ff. de leg. 2. l. codicillis. §. fi. ff. man. l. fideiuss. §. qđā. licet si non seruet forma, irritū sit, qđ agitur, quia omissio modi & formæ, etiā in actu fauorabili, impedit dispositionem legalem. ff. de uer. obl. l. qui Romæ. §. Flauius.
37 ¶ † In tex. ibi, Conualescere; duo sunt. s. ratihabitio, & nouus consensus, & ualde differunt inter se: quia ratihabitio interuenit sup eo, qđ est gestū noīe ratificātis: sed nouus consensus non requirit hoc, ut. ff. de pig. l. si fundus. §. fi. ¶ Itē nouus consensus pōt esse sup facto proprio, ratificatio proprie est sup alieno, ut no. ff. de re. uē. l. matri. & in c. ratū. de reg. iu. li. 6. ¶ Item nouus consensus pt adhiberi qñcūq;: sed ratihabitio debet interuenire tpe, quo potest geri id, qđ ratū hr. ff. rē ra. ha. l. bonorū. ¶ Et no. quod sicut se habet confirmās ad confirmabile, ita ratihabitio ad ratificabile, & si ratificatur, qđ ordine caret, ratificatio non ualet, ut hic, & istud est uerum in actibus, qui de iure sortiuntur effectum: sed in maleficijs est totum oppositum: quia non potest ratum haberi nisi illud, quod illicitē factum est. & si soluit faciens, liberatur mandās ab interesse, sed non à mera pœna, maxime fiscali, ut no. in ca. ratihabitio. infrà. de reg. iu. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Tractatus est principium rei.*
2 *Procurator potest constitui ad procuratorem constituendum, uel substituendum. Idemque in arbitro, & arbitratore.*
3 *Testator, an possit dare executori potestatem alium subrogandi.*
4 *Pulsatio campanæ citat absentem. Item tuba ubi consuetudo est.*
5 *Compromittentes an possint re non integra reuocare compromissum?*
6 *Compromissarius ad eligendū cur potest postulare cū, procurator datus ad prosequendam electionem, non possit prosequi postulationem.*

IN CAVSIS. Potestas data cōpromissarijs ad eligendum re non integra. i. post quā habuerunt de electione facienda tractatum, reuocari non pōt. ¶ Casus. Capitulum eligit duos, ut eligerent quinque de eodē capitulo, qui præstito iuramento pastorem eligerent, & à singulis de capitulo statutū est, collegialiter concessum, ut ille, quem illi quinque concorditer, uel tres ex eis eligerent, ab ipsis, si esset idoneus, pro epo sine contradictione aliqua haberetur: electi fuerunt illi quinque, & secedentes in partem incæperunt facere strepitū & clamorem: vñ capitulū misit duos de canonicis ad eos, mādādo eis, quod nō eligerent, sed reuerterent ad capitulū cū cæteris electuri reuocādo tanquam à suspectis oēm ptātē eis concessam. deinde tres elegerūt. i. postulauerūt epm Cōuenarum, & capitulo publicauerunt. Alij duo ad capim redierunt, & cū saniori & maiori pte capituli elegerūt quendā Arch. conuocatis illis trib. p sonū cāpanæ more solito, & tota ea die expectatis. Papa dicit electionem Archidiaconi nō tenere: quia ptās data illis tribus non potuit reuocari re non integra, & mādat dari postulato, si est idoneus, licentiam transeundi.
1 ¶ † Tractatus dr esse principiū rei adeò, quod qui tractat de uendendo, dr uendere, ut legit & no. in l. debitor, in prin. ff. de separatione bonorū. & sic qui incipit tractatū, intelligit rem incæpisse, & sic est ar. quod p tractatum quis intelligit rupisse pacē. ff de adul. l. & si amicis. tex.
2 notabilis. ¶ † Ibi, Duos elegerūt, ut quinq; &c. no. quod pt constitui pcurator ad pcuratorē substituēdū seu constituēdū aliū, ēt si specificē nō nominetur, de hoc no ff. de pcu. l. j. Itē quod pt eligi arbiter & arbitrator ad constituēdū, uel substituendū alium arbitrum, & arbitratorem.
3 † Itē quod pt testtōr dare executori ptātē aliū subrogandi. qdā dicūt, quod imò nō pt, q a ultima uoluntas esset captatoria, de hoc no. in c. j. de pc. li. 6. in nouel. tñ non est dubiū, quod ualeret ad pias causas, quarum fauor iuris subtilitates rescindit, vt. j. de tes. c. cū tibi. ¶ Ibi, & à singulis, s. simul & collegialiter. Ibi, Concorditer, uel tres: si non fuisset hoc dictū, non ualeret electio facta à tribus, alijs absentibus. ff. de arbi. l. sicuti. Ibi, Conuenarum, no. compromissarios posse eligere undecunque secūdum Ber. Ibi, Electionem, no. quod iste terminus, electio,

electio, licet sit platus à cõpromictentibus, tñ ét sapit postulationem, qđ est mirabile ẽm Ber. ¶ Ibi, Suspectos, non est iusta cã suspicionis clamor. ¶ Ibi, Ex parte nostra, sicut faciunt rustici, qui dicũt tibi mãdo ex parte ptãtis, & est quædã simplicitas, non dolus malus; & ideò non tenentur crimine falsi, qđ requirit dolũ malum. C. de falsis, nec exemplum. ¶ Ibi tota die, not. tota die exspectandũ, & in sequenti die uel tertia explicandum, qđ incumbit, ut no. insti. de uer, ob. §. ois. & j. de
4 offi. dele. c. consuluit. ¶ † Ibi, Campanam, no. ꝙ pulsatio campanæ citat absentem. idem, si esset de cõsuetudine, ꝙ sonarent tubæ, uel ꝙ præco iret per ꝯtam: quia mos est seruandus fidelissimæ uetustatis, ut. C. de testa. l. testamenta oĩa. ¶ Ibi, Transtulerat, superius dixerat, statutum est & concessum, hic dicit transtulerat potestatem, quasi dicat, sunt unum & idem. qõ ergo inouit à ꝯrio sensu, ꝙ re integra possit hæc ptãs translata reuocari? respondeo, quia ita naturaliter inhæret capitulo, ꝙ ab eius ossibus nõ potest separari, ar. ff. de iure do. l. si mulier. §. ex asse. sic dñs non põt facere procuratorem irreuocabilem, nisi ei cedat iura, uel res non sit integra. ¶ Ibi, In tractatu, no. ꝙ qui incipit tractatum, dr̃ in cœpisse negocium. Item ꝙ tractatus est de substantia electionis, & postulationis. ¶ Itẽ no. ꝙ unanimiter totũ capitulum vr̃ fecisse, qđ faciunt cõpromissarij numero sufficienti, cum totum capitulũ unanimiter ita promisit. ¶ Ibi, Per negligentiam, no. ꝙ per negligentiam hæretica crescit insania. & est funditus eradicanda. ¶ Ulterius no. ꝙ in compromissis põt dari forma iurisiurãdi. ¶ Item no. quandam paruam glo. quæ est hic, quæ dicit, ꝙ ille, qui reuocat mandatum, confitetur illud præ
5 cessisse. † Quæro, nunquid compromictentes possunt reuocare compromissum re non integra? & uř quòd nõ ut hic. in ꝯriũ vř. quiã nõ est fortius cõpromissum, q̃ iudicium, ut l j. ff. de arb. sed de cõcordia partiũ põt renũciari iudicio cæpto. Sol. ubi possunt spernere arbitrũ, possunt renuntiare. ff. de arbi. l. litigatores. secus si non possunt spernere, ut hic: quia promictendo postq̃ compromissarij cœperunt de electione tractare, fecerũt se alienos à potestate eligendi: quia assumpserunt unã de formis concilij generalis, unde uariare non possunt, ut
6 ut. j. c. quia pp. ¶ † Quærit Nouellator, quæ est rõ, ꝙ compromissarius ad eligendum põt postulare, sed pcu. datus ad prosequendum electionem non põt prosequi postulationem, ut. s. e. c. innotuit? respondet, quia procu. datur ad petendum iustitiam, non gratiã. ¶ Itẽ non põt extendere mandatum suum ad diuersum genus causæ. C. de procu. l. maritus. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Electio canonicorum potest de consuetudine pertinere ad solum capitulum.*
2 *Abbas, & conuentus si sint negligentes in creatione monachorum, an supplebit episcopus.*
3 *Creare canonicos an possit episcopus sine capitulo. & n. 5.*
4 *Consensus probatur per signum, uel subscriptionem.*
6 *Facere in meo quod alteri nocet ita, ut consueta cõmodo eripiat an, & quando possim?*
7 *Aquam de publico discurrentem per agrum meum an possim contra ueterem consuetudinem diuertere, & consumere ad irrigationem hortorum, quos emi de nouo in praeiudicium habentium molendina inferius à longissimo tempore.*
8 *Molendinum facere inferius an possit quis in praeiudicium superioris.*
9 *Ex duobus aduersarijs pari probatione nitentibus quis obtinere debeat?*
10 *Quæstio si sit inter duas ciuitates de uilla, & utraque probet per testes & instrumenta antiqua de quasi possessione, an uilla diuidi debeat?*
11 *Agens ex consuetudine an agat petitorio?*

CVM ECCLESIA. De consuetudine põt canonicorum electio ad solum capitulum pertinere. & in prima parte ponitur decisa cõsultatio. in secunda responsio, ibi, mandamus. dicit hic In no. quòd qui turbat habentem à me causam, dr̃ me molestare; quod est uerum, si possessionem retineo: sed si non possideo, turbari non possum. ¶ Casus ecclesia uulterana diu steterat absque debito canonicorum obsequio, quia pauci erant ibi canonici: eps̃ nouos instituit quos capitulum recipere noluit, eps̃ conquestus est de capitulo, & duo petit. primò ꝙ electi & instituti ab eo reciperentur. secundò, quòd declararetur in futurum, quòd ad dictum epm̃ pertinebat ius eligendi & instituendi canonicos. sed capitulum dicebat, ꝙ de consuetudine pertinebat ad ipsum capitulum reformatio capituli, & restauratio canonicorum. Papa commisit causã epõ Florentino; canonici probauerunt de antiquiori possessione & consuetudine: mandat Papa pronunciari pro capitulo tam in possessorio, quàm in petitorio. ¶ Ibi Obsequio, non dicit, numero: quia non erat ibi certus numerus; & ideò nulla uacatio, & sic cessat ꝯrium, ut in gl. per hoc. Item si fuisset ibi numerus, eps̃ propter negligentiam propriam non posset supplere ẽm gl. quam no. Numerus enim, qui non habet regulã, sed uariatur ex accidenti, non est numerus, quia incertus, ut in aut. ut determinatus sit numerus clericorum & ideò non est ibi uacatio, quæ debet fundari sup numero, sed est quædam creatio & restauratio ueluti capitum defectorum, ut j. de præb. c. dilecto. solus numerus taxatus formalis est numerus. sed non numerus incertus, ar. ff. de annu. leg. l. Seio. §. j. quia numerus incertus non terminatur ad hoc aliquid. ¶ Ecce, ubi nõ est numerus, quid debet facere eps̃, si canonici nolunt eligere? respon. assignare eis debet terminum, post quem ipse poterit supplere defectum, ar. ff. de optio. le. l. mancipiorum. ¶ Alii dicunt ꝯrium, quia non reperitur aliquo canone cautum, procedit ergo contra eos per censuram ecclesiasticam, & etiam per mulctã pecuniariã. & dicitur mulcta, quia emulget sanguinem. i. marsupium secundum Hugutionem. uide quod not. de supplen. neg. præla. c. Romana, li. 6. per Cardinalem, & a-
1 lios. † Quid ergo si abbas & conuentus sunt negligentes in creatione monachorum. Supplebit eps̃ secundũ Vincen. 18. q. 2. lumin. oso sed Archidiaconus dicit ibi contrarium per no. hic per Inn. dic quòd non supplet per uiam creationis, sed per uiam arctationis, ar. ff. de
2 leg. j. l. huiusmodi. §. fin. ¶ † Ibi, Postulabit, quæro, an iuste? respon. non, supposita consuetudine pro capitulo disponente. item si non esset consuetudo nec p, nec contra, quia de iure communi episcopus sine capitulo non potest creare canonicos, nec conferre præbendas nisi per deuolutionem, si ergo ipse solus facit, non tenet, & capitulum meritò potest ei contradicere, sicut filia potest contradicere patri, qui solus uult proponere actionem de dote, quæ communis est patri & filiæ. ff. so. ma. l. ij. §. quòd si in potestate. Si tamen episcopus hẽret assensum capituli, licet capitulum simul cum ipso

ipso nō cōferret, teneret collatio solius epi, ar. optimū ff. de procu. l. filius. §. sed & filia. ff. qui mo. pig. uel hy-
4 po. so. l. sicut. §. uenditionis † & si canonici se subscribāt epo, uel sigillent, per subscriptionem, uel sigillum probatur consensus, ut C. de re. alie. non alienan. l. distrahente, ubi est gl. fin. & facit. ff. de autho. tuto. l. accipien
5 tis † Reuoco igitur in dubiū, utrū sit uerū de iure cōi, q creatio canonicorū, & collatio pbendarum cathedralis ecclesiæ pertineat simul ad epm & canonicos? glos. dicit q sic: quia unum corpus sunt, in quo caput est episcopus, canonici mēbra. Alij dicunt, q collatio propriè pertinet ad epm, consensus ad capitulum, sm Cōpo. itaque ex postfacto poterit consentire: sed si simul pertineret ad utrūque tanq ad unum corpus, deberēt conferre uno contextu, & non seorsum, & diuisim: de hoc no. 16. q. 1. possessiones. j. de appe. c. à collatione, l. 6. tenet Archi. 21. di. in prin. & est expressum, q institutio & destitutio pertinet ad prælatum, de hæreticis. c. cum ex iniuncto, in fi. quod clarum est, si à destitutione incipias: quia ideò destituit, ut alium instituat, arg. ff. de testa. tutel. l. si quis sub conditione. Federicus de Senis dicit, q in inferiori ecclesia collegiata, uacante præbenda, præsentatio pertinet ad capitulum institutio ad epm: quia capitulum fungitur loco patronij, de quo hic plenè per Colle. ¶ Ibi, Iure suo, dumtā modū nō excedat, nec mensuram, neq; in alienū manū immittat. C. si. regun. l. si constiterit. ff. de acqui. hære. l. duo
6 fratres. ff. si serui. uindi. l. sicuti. §. Aristo. ¶ † Quero, nūquid possum facere in meo, si alij nocet, ita, ut ei auferam commoda consueta? dicit Bart. q sic, si aliquid mihi prodest: sed si dūtaxat nocendi animo facio, tunc secus. ff. de aqua plu. arcen. l. si in meo. ff. de dam. infec. l. Proculus. hæc uera, qn de meo facio in meo. secus, si de alieno in meo. ut l. j. ff. de tigno iniuncto: uel de meo in alieno, ut l. in fi. quod ui aut clam aut de alieno in alie
7 no, quia facere nō possum † & scias a q quæstio fuit de facto, utrū aquam, de publico discurrentem per agrum meum, possim: ꝯ ueterem consuetudinem diuertere, & consumere ad irrigationem hortorum, quos de nouo emi, in præiudicium habentium à longissimo tpe molendina inferius, q sine solito cursu aquæ non possunt molere, uel nimis deteriorantur. & dicebatur, q possum. non. n. facio ut inimicus, sed qa mihi prodest per gl. quæ est hic. in contrarium dicebatur, q non possum extrahere aquam de cursu ppetuo; quia licet aqua recipiatur in riuulis prædiorum meorum, recipitur ut in fistulis, non q fiat mea propria, cū caput aquæ sit commune, ut. ff. de eden. l. siquis ex argētarijs. §. si initium. Item quia inferiora molendina uidentur hoc præscripsisse, ut ff. quemadmo. serui. amit. l. qui fundum. Item si aliqn potuit diuerti, tn, quia hac licentia noluerunt uti, perdiderunt ius suum negligentia finaliter partes composuerunt, & inter se diuiserūt aquam, qđ fieri potest, temporibus & mensuris. ff. de uar. cog. l. de usu aquæ. ff. quemadmo. ser. amit. l. nam
8 satis. §. j. ¶ † Ista ēt gl. facit ad quæstionem de eo, qui uult facere molendinum inferius in præiudicium habētis sup ius, de quo per Cy. C. de seruitutibus & aqua. l. si manifestè. ubi dr, q aut flumen erat priuatum illius, qui primo habuit, & eius, qui secundo fecit; & tunc in secunda parte pōt facere secundus, quicquid uult facere principaliter, ut sibi prosit, non ut alteri noceat, ut d. l. proculus. ¶ Sed quid si facit mixta consideratione,

a ¶ *Vide scripta per Ias. in repe. l. quominus. ff. de fluminibus.*

ut noceat & prosit: alias non facturus, nisi nocendi animum haberet? respondeo facere posse: quia non ex affectu, sed ex effectu iudicandum est; nec dr fraudari consilio, qui non fraudetur re. ¶ Vincitur ergo hic animus, à iuris licētia, ar. ff. pro donato. l. si uir uxori. ¶ Aut flumen erat publicum, & tunc aut superior habebat molendinum licitè; & prohibetur inferior: aut illicite, & tunc superior non pōt agere ꝯ inferiorem. quia nō hēt ius agendi, cum sit prædo, nec debeat hre cōmoda possessoris: quia ꝯ ius publicum possidet. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. idem ait. ¶ Inter prædones non competit agere, licet competat possidere. ff. cōi diui. l. cōi diui. §. in-
9 ter prædones. tex. † no. Ibi melius, quòd interdum quis probat de iure potiori, & per hoc uincere debet. C. de ædi. diui Adr. l. edicto. § j. ¶ Interdum de iure æquali, & tamen unus probat per plures testes, q alius. & similiter uincit non potioritate iuris, sed præponderatione probationis, cui habet maior fides, ut hic, & ff. de testi. l. si ob carmen. §. fi. Interdum pariter probant: & tūc aut uterque uincere pōt de iure cōi, & est melior conditio rei, quia pp conflictum probationum neuter pbare vr. ¶ Aut ius cōe fauet uni, & non alteri, & tūc uincit ille, cui ius cōe patrocinatur; quia duo faciunt pro eo ius, & probatio. Sed pro aduersario unum tm. s. pro
10 batio. Et duæ rōnes uincunt unam † & hoc facit ad qōnem de facto, quæ erat de quadam uilla inter duas ciuitates, & utraque probabat de quasi possessione per testes, & antiqua instra. ¶ Quærebatur, an illa uilla deberet diuidi inter dictas ciuitates, uel quæ essent partes iudicum? ¶ Dicebatur, q non dēt fieri diuisio: quia nō erat actum ad hoc, ut d. l. fundus. ff. cōi diui. uidebatur, q iudex posset gratificari, salua conscia, ut no. ff. de re iu. l. duo iudices dati. sed vr, q iudex p parte ferat sniam pro uno, pro parte pro altero, ut no. Bar. ff. uti pos. si duo: quia concursu faciunt sibi partes p indiuiso. sed si res non posset diuidi, ut præbenda, & iurisdō, tunc sit scribendum superiori, ut no. in c. statuimus de consel. li. 6. in nouel. Mihi vr, q iudices non possent aliquo mō condemnare, nec declarare pp condōnem probationum, sed uterque inquantum reus deberet absolui, & qui melius de facto posset tueri suam possessionem tueretur, uel compellerentur compromictere in aliquos amicos cōes ita, q possent iudicare nō astringendo se ad formam alicuius libelli, & tunc possent se qui opinionem dicti Bar. per quam tolleretur materia armorum. ff. de ser. rust. præ. l. itineri, in glo. ¶ Et adde
11 qđ dicam. j. de prob. licet causam. ¶ † Quæro, nunquid ille, qui agit ex cōsuetudine, agat petitorio? respōdeo sic, quia consuetudo non dr nisi præscripta, ex qua oritur uerum ius eligendi, & conferendi, ut hic per Bern. ¶ Quæro, qn quis petit imponi silēcium aduersario super iniuria, quam dicit sibi inferri eo, q non recipit canonicum à se institutū, an dicatur intentare petitoriū uel possessorium? respondeo, possessorium secundum Ber. & not. formam utriusque libelli. ¶ Item not. quòd potest quis agere, ne uis fiat ei, cui de beneficio prouidit, & sic agit pro executione sui decreti. ¶ Quærit gloss. nunquid hic esset una petitio, uel duæ? & dicit quòd duæ. in prima intentabatur possessorium: quia causa sapit possessionem; in secunda petitorum, & cumulantur eodem libello respectu diuersorum temporum, uel dic, quòd uterque libellus fundatur officio iudicis implorato, ut l. j. in fin. ff. de ser. rusti. prædio. & l. Aurelius. §. centum. ff. de libera. lega. & l. fi. ff. de offi. procu. Cæsa.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dispensare an possit episcopus super ætate eorum, qui eliguntur ad inferiores dignitates.*
2 *Arbitri de facto coram se, quomodo testificari possint. Et quid de facto à se.*
3 *In exceptione non persistens uidetur tacitè ab ea recedere.*
4 *Sententia interlocutoria lata super ætate appellatione suspenditur.*
5 *Reuocare an possit iudex interlocutoriam latam super ætate, si post decem dies non est appellatum.*
6 *Testis unus non excusat eum, qui promisit probare sub pœna talionis, nec à pœna compromissi, si petens reductionem ad arbitrium boni uiri, probet per unum testem tantum.*

CVM DILECTI. Compromictentes electum à compromissariis refutare non possunt, si sit idoneus, nisi sit electus contra formam compromissi. ¶Casus. Canonici compromiserunt in tres, quibus dederunt potestatem eligendi de gremio: isti tres discussis intentionibus singulorum elegerunt archidiaconum, quem Metropolitanus postea confirmauit declarando prius, quòd erat ætatis legitimæ. Modò quidam de capitulo dicebat electionem non ualere propter defectum ætatis, & quia excesserunt terminos potestatis sibi datæ in compromisso, quo cauebatur, quòd deberet eligi nominatum ab omnibus, uel à maiori parte, subdentes, quòd iste fuerat nominatus à paucis & minori parte. Papa mandat, quòd ab istis contradictoribus exigatur iuramentum de malitia, & ab electoribus de ueritate: & si isti tres electores, aut duo ex ipsis asserunt maiorem partem canonicorum in ipsum electum concordasse, ratã habeant confirmationem, & aduersarium priuent beneficio: quia obligauerat se ad probandum, sub pœna priuationis proprij beneficij, non obstante quòd singuli contradictores testificarentur quilibet de suo non consensu: quia sunt in suis testimoniis singulares. si uerò dicti tres testificentur dictum electum à paucioribus de capitulo nominatum contra dictam formam compromissi, cassent electionem, & confirmationem electi. ¶Ibi, Gremio, si hoc non fuisset dictum, po-
1 tuissent eligere de extraneis. ¶†Ibi, In ætate, nunquid episcopi possunt dispensare super ætate eorum, qui eliguntur ad inferiores dignitates, gl. dicit quòd non; dic ut in c. unico. ĵ. de æta. & quali. lib. 6. Ibi, Malitiosè,
2 istud est quasi iuramentum purgationis. ¶†Ibi, Tres electores, no. arbitros testificari de facto coram se: sed an de facto à se, hic uidetur casus quòd sic: quia testificantur de inquisitione uotorum, & per hoc probant se seruasse formam mandati, seu compromissi; de hoc no. C. de arbi. l. ne in arbitris. ff. de iure fisci. l. deferre. §. idem decreuerunt, per Bar. dic, quòd coram se non potest testificari, sed coram alio distingue, aut quæritur de arbitri iniquitate; & non potest: aut de minoris facilitate; & potest. ff. de min. l. præses: aut de ueritate, & tunc de processu iudicij potest, sed de decisoriis nó, si exinde uult suam diffinitiuam fundare, uide ibi Iaco. Bu. ¶Alij dicunt, quòd imò potest, si ad eum non pertinet commodum, uel incommodum: de compromisso autem in se facto non potest testificari; ita intelligitur lex, ne in arbitris. ¶Ibi, Spoliantes, quia se astrinxerat promictendo: quandoq; tamen dicitur se astringere arctando & proponendo, si id incidere potest ipsi causæ: aliàs non dicitur se astringere; quod dic ut no. Bar. ff. de re iudica. l. Diuus. dicam. ĵ. de probatio. c. li-
3 cet causam. ¶†Ibi, Institerit, not. quòd ille, qui nó persistit in exceptione, uidetur tacitè ab ipsa desistere. ¶Ibi, Transijt, not. quòd interlocutoria lata super æta-
4 te, si non appelletur, transit in rem iudi. ¶†Ibi, Suspensa, no. quòd interlocutoria lata super ætate suspenditur per appellationem. ff. de min. l. intra utile. ¶ Sed nunquid hęc interlocutoria faciat ius apud omnes, gl.
5 quærit hic: dic ut. ff. de mino. l. de ætate. ¶†Quæro, an iudex possit reuocare interlocutoriam latam super ætate post decem dies, si non est appellatum. gl. dicit quòd sic; ergo idem, si appellatio est deserta, nisi esset lata de partium uoluntate, ut singulariter not. in l. j. in
6 fin. ff. de præt. stip. ¶†Pone, aliquis promisit aliquid probare sub pœna talionis nunquid excusetur per unum bonum testem? Io. And. dicit hic, quòd non: quia nomine probationis non continetur unus testis, sed liquida debet esse probatio, ut legitur, & not. ff. de condi. & demon. l. Lucius, & adde quod no. in c. 1. de elec. lib. 6. ¶ Eodem modo unus testis non excusat à pęna compromissi, si petens reductionem boni uiri probat per unum testem tantùm, cum succumbat in causa. hic tamen uide Bar. in l. qui Romæ. §. fin. ff. de uerb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Generaliter loquens an contra se ipsum loqui uideatur?*
2 *Electus, seu nominatus, præbens assensum computatur in numero eligentium. uide num. 4. & 5.*
3 *Eligere seipsum, an quis possit? & num. 6.*
5 *Eligentes si solùm sunt septem, & tres uia scrutinij eligunt quartum, an iste quartus poterit confirmari.*
7 *Compromissarius an possit alteri compromissario committere suam potestatem?*
8 *Executor ad distribuendum bona testatoris, si sit prior prædicatorum, an possit distribuere in conuentum suum.*
9 *Authorari sibi ipsi an quis possit?*
10 *Executor relictus an possit eligere filium suum in pauperem.*
11 *Officialis debet esse contentus stipendio.*
12 *Fisci rationarius locupletatus ultra solita stipendia potest à fisco spoliari.*

CVM IN IVRE. Vide quod no. in. c. Cumana. Si ex septem compromissarijs tres eligant quartum, & ipse quartus consentit, si est idoneus, eius electio confirmatur. ¶Casus. Defuncto decano cuiusdam ecclesiæ capitulum compromisit in septem de ipsis canonicis hac forma, ut ille, quem omnes septem, uel maior pars eorum ex se; uel aliis de gremio nominarent, recipiatur per ipsum capitulum in decanum: tres ex eis, puta. A. B. C. elegerunt quartum, puta. D. Alij tres, puta. E. F. G. elegerunt quendam alium: modò dictus. D. electioni suæ consensit: quæritur, utrum debeat confirmari? respondetur, quòd sic authoritate iuris ciuilis. ff. quod cuiusque uniuer. nomi. l. planè, & per formam
1 compromissi, si est idoneus. ¶†Extra not. quòd in generali sermone non uidetur quis loqui contra se ipsum. ff. de pecu. l. quam Tuberonis. ff. de pec. leg. l. si peculium. §. sicut. ¶Vnde, si rex statuit, quòd omnes homicidæ sint in banno, non uidetur bannire seipsum, licet sit homicida: quia non uidetur de se cogitasse: secus, si essent tres statutarij, ex quibus duo haberent potestatem

potestatem. Nam si tertius eorum esset homicida, includeretur edicto, quanquam ipse fuerit unus ex statuentibus: quia ipse non imponit legem sibi ipsi, sed alij duo imposuit sibi legem, arg. ff. de admi. tu. l. si plures. §. fin. Et scias, quòd illi, qui unum eligunt, uidentur alium excludere per naturam incompatibilitatis,
2 ut. ff. de leg. j. l. quod rerum. § penul. ¶ †No. quòd electus, seu nominatus præbens assensum computatur in
3 numero eligentium. ¶ †Opponitur, quòd nemo potest eligere se ipsum, ut. ff. mand. l. si tibi. §. si cẽtum tibi. Solu. hic in causa publica, seu uniuersitatis, ibi in causa priuata, & est ratio, quia in causa publica, uel quasi uoluntarie iurisdictionis unus gerit uicem duorum. nam tanquam eligens gerit uicem uniuersitatis, tanquam cõsentiens gerit uicem sui priuati interesse. ff. de adop. l. si consul. C. qui testa. fa. poss. l. senium, per Pe. & Cyn.
4 & d. l. planè, super quam fundat se papa. †Dic, quòd electio aut fit in ecclesia cathedrali, uel regulari, uel alia collegiali uiduata ita, quòd sit necessaria uia scrutinij, & forma capituli, quia propter. infrà eod. titu. & tunc non computatur electus in numero, ut plenè no. infrà eod. cap. Cumana. aut proceditur per uiam compromissi, ubi non est necessaria illa uia scrutinij; & tunc computatur in numero, ut hic, & idem in alijs electionibus, in quibus forma illius capituli, quia propter, nõ est tradita. ¶ Naturaliter autem nemo seipsum auget augumẽto numeri, ut. ff. de pac. l. si plures. sed quod nõ potest principaliter, potest accessoriè, ut. ff. de aut. tuto. Item illud dicitur potius non impedire, quàm efficere. l. si pater. §. fin. ff. de manu. uindi. ¶ †Quæro; quid
5 si in ecclesia non sunt nisi septem canonici, & tres eligant quartum per uiam scrutinij, nũquid iste quartus poterit confirmari? & uidetur & bene, quòd non; quia quando proceditur per uiam scrutinij, electus non cõputatur in numero: quia esset contra formam capituli, quia propter. sed si esset talis electio, in qua non esset necessaria illa forma, tunc electus simul consentiẽs computaretur in numero, ne officium suum sit sibi dãnosum, ut d. l. planè, & debet consentire, non anhelare, ne uideatur ambitiosus. ¶ Quæro, super quo fundatur ratio istius. cap. respon. super forma compromissi in illo uerbo, ut ex se, mirabile est. iste tex. fundat se super. l. planè. unde si non esset uerbum, ex se, tamen teneret electio ex uirtute compromissi. quam uirtutem dat ratio dictæ. l. planè. iste ergo electus, quod non potest ex persona sua, potest ex consensu compromittentium, uel ex persona capituli, quod uice persone fungitur, ut. ff. de fideiussoribus. l. mortuo. & si tu dicis hic non est maior pars capituli, sed media pars, respon. aliquid additum paritati facit de pari maiorem; quia dat ei fomẽtum auxilij, argumen. in capitulo, duobus,
6 de rescriptis, lib. 6. ¶ †Ex prædictis no. quòd non uidetur alicui data potestas per aliqua uerba generalia eligendi se ipsum per se. Sed quæro, quid si uni est data plena potestas, utrum potest se eligere? Respondeo non, quia non uidetur de hoc cogitatũ. ¶ Quid si duobus, an unum ex se altero consentiente? Respondeo, non: quia unus non facit numerum. Item quia qui consentit, non disponit, sed dispositum coadiuuat. ff. de manum. uindi. l. si pater. §. fin. qui tex. est multum no-
7 tabilis. ¶ †Quæro, an compromissarius possit alteri cõpromissario committere suam potestatem? uidetur quòd sic: quia committit ei, cuius fides est electa. In contrarium: quia non est electa insolidum, sed cum altero, ut. l. Titium Mæuium, in princ. ff. de admi. tut. & no. ff. de arb. l. sicuti, & ar. C. de cadu. tol. §. ne autem,
8 qui text. est notabilis ad multa. ¶ †Nunquid ergo, si prior Prædicatorũ est electus executor ad distribuendum bona testatoris, possit distribuere in conuentum suum? & uidetur quòd non: quia cõuentus & ipse prior censetur una persona. tu dic, quòd sic: quia quantum ad industriam, quæ est electa, cõuentus non est eadem persona, nec posset conuentus exequi, tanquam ipse conuentus habeat ad hoc mandatum. unde licet ipse prior non posset distribuere sibi pro suis necessitatibus: tamen potest distribuere conuentui pro necessitatibus & subsidijs conuentus, quãquam ipse prior auctoritate legis potius, quàm sua, imò ipsa necessitate includatur in conuentu, tanquam unus ex cæteris, ut ff. de annn. lega. l. qui Marco. quæ lex est no. ad hoc, & facit quod not Cy. C. de leg. l. cum quæstio, & Bart. in l. ij. & iiij. ff. de stipu. seruo. ¶ Amplius hæc faciunt ad
9 alias quæstiones. †Ecce senator urbis authoratus fuit sibi ipsi in numero mille florenorum. dicit Cy. non ualere, licet publicè in senatu authoritatem præstiterit, & hoc per theoricam Petri, quam ponit. C. de sac. san. eccl. aut. quibuscunque modis, ut. C. de cõtrahẽ. empt. l. cum ipse, & l. j. C. de contractibus iudicum. nec est simile, quod dicitur in isto capitulo, quod hic nititur iusta ratione sua, & alterius. ¶ Sed in quæstione proposita surgeret acquisitio obligationis sua authoritate tantum. è contrario uero acquireretur alteri, & non sibi, ut quia donat alteri. & ultra legitimam summam bene posset interponere decretum insinuationis apud acta sua etiam & in camera sua, nèdum in loco publico causarum, ut. d. l. si consul, & c. ff. de manu. uindi. l. an apud, dummodò illum locum primò eligat pro suo tribunali: ut. l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bo. possessione seruetur. Sed uidetur, quòd imò posit, ut. ff. de contrahen. emp. l. fistulas. §. fundum. ubi dicitur, quòd in executione officij necessarij quis potest exequi sibiipsi: sed ibi præcesserat legitima obligatio, & consen-
10 sus domini: hic non. † Dubitatur, an pater relictus executor posit eligere filium suum in pauperem? & si quidem non est pauper, non potest: quia excedit terminos mandati, ut no. C. de sac. san. eccl. illud. nec sufficit fictæ paupertatis ingenium. l. j. C. de mendican. ualidis, li. xj. Si autem est uerè pauper, & ex hoc acquireretur patri ususfructus, non potest, ut no. in l. j. ff. de autho. tuto. & arg. ff. de bo. lib. l. quæritur. Si autem pater renunciat usufructui, uidetur ualere: quia patri nihil acquiritur, & facit tanquam executor, non tanquã
11 pater. ff. de ado. l. si pater. §. qui duos. †Porrò ex officio non debet quis locupletari, nisi quatenus stipendia patiuntur, ut in aut. scriptum est exemplar, & c. ff. de neg. gest. l. qui usuris, ibi dum di-
a cit, abstinentem omni lucro [a] fi-
12 dem, & est tex. aureus. †& si requiritur locupletatus ultra solita stipendia, si est officialis fisci, & qui gessit rationes fiscales, potest ei fiscus auferre: quia præsumitur subtraxisse fisco, uel turpiter acquisiuisse, ut not. in l. facultas. C. de iure fisci, lib. 10.

a ¶ *Aldi dicit text. in c. quid dicam. 14. q. 1. quòd homini fidelis totus mundus diuitiæ sunt.*

SVMMARIVM.

1 *Vacante imperio, si alicui est commissa administratio, nil de immobilibus potest alienare.*
2 *Filius quo iure patri in regno succedat?*

3 Baro

Baro est nomen nobilitatis, & potentatus.

4 Conductione finita colonus, cuius tempore messis est matura, an possit in ipsam messem falcem mittere.

5 Papa non debet supprimere officium, uel potestatem electionariorum imperij.

6 Reges Franciæ quare possint eligi in imperatores?

7 Coronatur imperator tribus coronis. & quid operetur corona nu. 8.

9 Eligentium scienter indignum in imperatorem, ipso iure deuoluitur potestas in alios.

10 Papa si antequam eligeretur, iurauit renunciare papatui ad beneplacitum cardinalium, an ualeat iuramentum.

11 Imperatoris officium quod sit.

12 Terminus ad eligendum imperatorē electoribus à iure præfixus non est, sed statuere potest Papa, & eo lapso, supplere negligentiam electionariorum.

13 Iustitia quare Astræa nuncupata sit?

14 Infamia progenitorum descendit in posteros.

15 Contra iuramentum, de cuius ui dubitatur, non debet quis propria authoritate uenire.

16 Imperium non procedit per successionem.

17 Spurius regis, ob uirtutem electus, deficiente stirpe legitima, an teneatur soluere debita regis?

18 Soluere debita tenetur, qui succedit in bonis uacantibus.

19 Gens libera spurium in regem eligendo, tacitè eum legitimat.

20 Prælatus si nomine prælaturæ iurauit aliquid soluere, & postmodum deponitur, uel renunciat in manibus superioris, an liberetur à iuramento?

21 Nulla obligatio extrà suos terminos temporales, reales, aut uerbales, trahenda est.

22 Prælatus si iurauit soluere intra mensem, & datur sibi dilatio ad alium mensem, an sit periurus in secundo mense non soluendo.

23 Petens absolui à uinculo periurij an uideatur se fateri periurum?

24 Contra iuramentum illicitum uenire an possit quis propria authoritate.

25 Iuramentum exemplo perniciosum semper relaxandum. &

26 Perniciosum exemplum quod dicatur?

27 Excommunicari an possit aliquis procuratorio nomine, uel absolui?

28 Officium confirmatum eidem officiali quando censeatur idem cum primo?

ENERABILEM. ¶Electus in imperatorē à maiori parte illorum, ad quos pertinet electio, si fuerit idoneus, confirmabitur p Papam. Vide quod no. j. c. auaritiæ, super uerbo, confirmetur, li. 6. uide j. de maio. & obe. soli-
1 tæ. ¶ † Si uacante imperio alicui est commissa administratio, nil de immobilibus alienare potest j. eod. ti. cui procuratio, lib. 6. arg. & uide quod not. infrà eo. c. indemnitatibus, in gloss. not. nouum casum, li. 6.
2 † filius succedit patri in regno iure regni, non iure Romano. c. grandi, de sup. negli. præla. li. 6. ibi loqui-
3 tur de successione fratris. ¶ † Baro est nomen nobilitatis, & potentatus. c. fundamenta, eo. tit. in 6. & c. grandi, alleg. in super scriptione. ¶ Casus. Duo fuerunt electi in discordia, uidelicet Ottho, & Philippus. propterea Papa misit legatum in Alemaniam, ut alteram prædictarum electionum, quam inueniret canonicam, confirmaret: legatus uerò, præmissa diligenti examinatione confirmauit Otthonem: reprobauit electionem contrariam, propter quod principes, qui reprobatum elegerant, miserunt ambasiatorē ad Papam dicentes, ꝙ hoc iudicium non pertinebat ad Papā, uel legatum eius: quia aut legatus gerebat offm electoris, aut cognitoris: si electoris, hoc nō potuit facere, quia non est suæ potestatis, sed principum, ad quos pertinet electio, si cognitoris, perperam processit: quia parte non citata, hoc usquè ibi, uerum. ¶ Ibi Papa recognoscit potestatem principum in eligendo: sed dicit, quòd principes debent recognoscere potestatem Papæ in examinando personam electā, quia eum habet inungere, consecrare, & coronare, & ad eū pertinet impositio manus, unde potest eum reprobare. Quid enim. si esset sacrilegus, & execratus tyrannus, fatuus, hæreticus, uel paganus, nunquid eum inungeret, consecraret, uel coronaret? certe nequaquam. Nec ob. ratio in contrarium, quia legatus non elegit, nec quò ad factum eligentium infirmauit, sed denuntiauit personam indignam, non propter eligentes, sed propter electum, & quia electores ducis Philippi malo ordine processerunt: quia aliis cōtemptis; adiicens. ꝙ cum in electione uota principum diuidūtur, uel nolunt, uel non possunt eligere, ad papam ꝑtinet, quem debet ungere; consecrare, & coronare, & ex hoc fundatur intētio Otthonis regis, & probat, per simile usque ibi, sunt enim. ¶ Deinde inuehitur ꝫ ducē prætendendo ei quatuor eius uitia, s. excommunicationem, periurium, persecutionem ecclesiæ, & suorum progenitorum periurium, & ꝙ ambitiosè usurpauit regnum Romanorum. dicebatur pro parte ducis Philippi, ꝙ dictum iuramentum non tenebat. papa respondet, ꝙ hoc pertinet cognoscere ad superiorem, non ad iurantem. Præterea dicit, ꝙ si dictus dux imperiū obtineret, libertas principum in electione periret, & de cetero aliis principibus obtinendi imperium fiducia tolleretur, & ꝙ imperium non uadit per successionē, sed per electionem. Et propterea mandat à prædicto duce recedi, non obstante iuramento fidelitatis per nonnullos præstito ei tanꝙ regi Romanorum: quia, eo ad obtinendum imperium reprobato, iuramētum huiusmodi obseruari non debuit. tex. in c. fundamenta. j. eo. li. 6. dicit, ꝙ donatio Constantini fuit miraculum, seu accessio miraculi: quia sicut Constantinus fuit liberatus à lepra, ità & populus Romanus fuit liberatus à lepra idolatriæ. & ideò ista donatio fauore fidei, & in omnē terram transiuit sonus eius: miracula tamen non sunt
4 trahenda ad consequentiam. ¶ † Ibi, Falcem no. ꝙ non debet quis immittere falcem in agrum alienum. dicit lex, ꝙ finita conductione colonus, cuius tempore matura est messis, non potest in ipsam messem mittere falcem. ff. de usuf. leg. l. si. ff. de usuf. l. defuncta. ff. si cer. pe tā. l. si quis nec causam. §. si. dominus tamen cogitur ꝑmittere, si uult mercedem: quia quæ seminauerit homo, hæc metet secundum apostolum. ¶ Ibi, derogauerat, quod fieri non debet, ut. l. j. C. de offi. præfec. urbis. ¶ Ibi, Perperam. i. nulliter, ut no. C. de accu. l. si ac-
5 cusatoribus. ¶ † Ibi, ut debemus, ergo papa non debet supprimere officium, uel potestatem electionariorum imperij, ut no. in c. ad apostolicę, de re. iu. li. 6. & in clene Romani, de iureiuran. ubi omninò uide, ibi, Ab apostolica sede. i. à catholica ecclesia, & à populo simul. ff. de origi. iuris. l. 2. §. post originem. & qualiter & quare fuit imperium translatum ꝑꝑ peccatum græcorum,

ponit

ponit hic Ber.¶Ibi, Consuetudine, à qua electores, &
6 imperia processerunt.¶†Ibi in Germanos.i.in Theutonicos, & sic de alijs nationibus non possunt reges Romanorũ eligi.tñ reges Franciæ possunt eligi in imperatores: quia Carolus tantæ familiæ princeps fuit de Alemania, & sic eius posteri sunt Alemani. Ibi, Inun-
7 gimus &c.s. per manus cardinalis Host.†Ibi, Coronamus, tribus coronis coronatur imperator, ut no.in d. cle.ne Romani.tñ corona aurea nõ est necessaria quãtum ad administrationẽ ei conferendam, quã habet statim, ꝙ est electus legitimè in concordia, uel à maiori parte, ut no.Cy.in l.bene à zenone. C. de quadr.
8 præscri.† Quid ergo operatur corona? respõdeo, qa est postrema confirmatio, ut no Archi.23.dist.in nomine domini.ibi, Coronamus, dicit Innoce. ꝙ ista corona tribuit confirmationem. Dic, ꝙ ultima corona de auro, quæ fit Romæ, dat postremam perfectionẽ, & est culmen omnium coronarum, quę sub cœlo sunt. Ibi, Manus, dicit Aristoteles, ꝙ manus est organũ organorum.¶Ibi, Excommunicatum, uide quod not. in c.1.in tit.hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines regni, colla.x.¶Ibi, Tyrannum, uide quod not. Io. An.in cle.j.de bapti.¶Ibi, Consecrare, hæc consecratio est umbra ueteris testamenti, & ordo ecclesiasticus, sed non sacer, de hoc not. 63. distin. Valerianus. x.di.de capitulis. Ibi, respondentes, no.ar. à diuisione solui per tertium adiacens.i.per nec sic, nec sic: sed qa
9 datur tertius casus † Ibi, Ex eo, mẽs literæ est, ꝙ si eligant scienter indignum, ipso iure deuoluta est ptãs eligendi in alios, sicut in electionibus ecclesiasticis.ĩ. eo.congregato.& ĩ.de ap. constitutus, ſm Inn. Hoc dictum est ualde notabile, ꝙ in electionibus laicorum idem sit, qđ in electionib. clericorũ; & pp hoc si archiepi eligerent indignum, deuolueretur ab eis ẽt in principes seculares, ad quos pertinet electio, quod rarò alibi inuenies, ꝓptereà electio imperatoris est mixta archiepõrum, & laicorum, nec habet magis uocẽ clericus, ꝙ̃ laicus.¶Ibi, denunciatoris.ĩ.de ap.c.nouit.
10 ¶†Quid de Papa, qui iurauit ante, quam eligeretur renunciare papatui ad beneplacitum cardinalium? respõdeo, non ualet istud iurm̃, primò, quia est ꝯ libertatem uicarij Iesu Christi. secundò, quia moribus nostris non conuenit patres tpales hẽre.ff.de adop.l.si tibi filius, nisi forte pp sedandum schisma.& si esset periurus, dñt quidam, ꝙ est suspendendus ab executione pontificalis officij, nec põt se emendare: quia se emendando seu renunciando definit esse Papa. unde condõ cuius existentia infert priuationem, nõ recipit moræ purgationem, ut. ff. de sta. li.l. Thais ancilla.§.intra. ¶Ibi, denunciatoris.no. ꝙ denunciator non habet de necessitate citare eligentes, uel electũ.quia est quædã executio sñiæ priuationis iam latæ ſm Inn.¶Ibi, Cõtemptus, no.qui alium contemnit, nihil efficaciter agit.¶Ibi, Fauore; per hoc patet ꝙ in numero pari Papa põt gratificari. Et est ar. quòd iudex probabili rõne motus potest fauere alteri parti. Ibi, Defensore, no-
11 ta. ꝙ † officium imperatoris est defendere ecclesiã, ut hic, & Papam exaltare.63.di.tibi dño.& clerũ tueri.96.di.c.ult.& miserabiles personas & uiduas.24.q.5.principes, & c.administratoris, ſm gl.¶Ibi, Admoniti, pendente ista admonitione & expectatione electores possunt recedere ab una parte, & cum altera concordare, ut.s̃.e.licet, secundum Io. And.¶Ibi, Notoria.i.publica.¶Ibi, Manifestum, quod impedit promouendum; & si graue sit, debet periurus deponi, quia in famis. C. de transf.l.si quis maior, dummodò de periurio sit conuictus, & condemnatus, uel sit notoriũ: aliter secus. ff. de infamibus.l. Lucius, Ibi, Admoniti &
12 expectati, ꝓ hoc patet, ꝙ † electoribus imperatoris non est aliquis terminus ad eligendum præfixus à iure: sed Papa bene potest statuere terminum, & post terminum supplere negligentiam electionarum.¶Ibi, Defensore, hac rõne ne catholicus populus pp schisma ueniat in ruinam, imperator põt apponere remedia extrinseca; non dico intrinseca, ꝙ disponat de papatu. iste reprobatus seipsum interrogare debebat, & dicere, quare es tristis anima mea? & respõsio est hic, quia peccatum ꝯ me est semper. & quia conscientia pungit, & accusat me, & oĩs respublica est ꝯ me: quia ubi notorium ꝯdicit mihi, & maximè notoriũ in ecclesia Dei, ibi necesse est, ꝙ iustitia, quæ de cœlo ori-
13 tur, confundat me † dicit Vgutio, ꝙ Astræa.i. iustitia quæ de cęlo descendit, dicta est ab astris.i.a stellis, qa lumen suum naturaliter cõtcat uniuersæ creaturæ. ¶Ibi, Persecutio, no. ꝙ omnis ꝑsecutor catholicę ecclesię est exterminandus, qđ est ꝯ Papas, q gubernant
14 schisma.¶ † Ibi, Progenitores, no. ꝙ infamia progenitorum transit in posteros.¶Ibi, Postulauit, ꝙ q petit se absolui à uinculo excõicationis, fatetur se liga-
15 tum.† Ibi, consulere, no. ꝙ nemo dẽt propria authoritate uenire ꝯ iurm̃, si dubitatur, utrum sit ualidum, necne.¶Ibi libertas, no. ꝙ libertas infringitur: si arcta-
16 tur. † Ibi, Ex successione, not. ꝙ monarchia imperij non uenit per successionem, & no. ꝙ duplex est successor.s. ꝑ deriuationem; & ad hunc transit iusiurãdum præstitum à prædecessore.ĩ.de iureiuran.c.ueritatis: & per oppositionẽ, siue ꝯdõnem; & ad istum non transit: quia non est propriè successor: quia aduersarius ꝓ nullo hꝫ, & ideò iurm̃ hic annihilatur, & non trãsmutatur. Et no. hãc considerationem: ruit.n.iurm̃, si ruit fundamentum. ¶ Ibi, Domo, id est agnatione.¶Ibi Obseruari, not. quòd reprobato fundamento re-
17 probatur iuramentum. † ¶ Quæstio talis est. deficiente legitima stirpe fuit creatus rex de consensu omnium populorum illius regni propter inclytam uirtutem suam spurius regis præteriti: petebatur ab eo, quòd solueret debita prioris regis: dicebat se nõ teneri, quia non successerat in regno, sed erat nouum regnum, & noua creatio. nam cum antiquum regnum fuerat sine spe reparationis consumptum, non potuit resuscitari, sed potuit de nouo creari.ff.de iu. & iur. l.ex hoc iure. Item fiscus non uidetur esse idem fiscus sed nouus fiscus, ar.ff.de pac.l.si unus.§.pactus, uersi.sed si pactum.ff.de adi.le.l.si seruus.ff.de solu.l.qui res.§.aream. In contrarium uidetur, quòd ex qno subrogatur loco primi in honore, debet subrogari etiã
18 in onere, in aut.ne filius, uel agnatus, colla.x.¶ †Itẽ istud regimen non tam resolutum est, quàm uacans: sed qui succedit in bonis uacantibus, tenetur soluere debita, ad quæ ipsa bona uacantia sunt obligata. ff.ad Trc. l. recusare. §.si fisco. Item ille est similis legitimato, qui succedit ex dispensatione legitimationis; & ideò censetur ut hæres, qui tenetur soluere debita patris, ut infrà de uoto, c.licet. Item regnum, sicut hæreditas, est uniuersitas iuris, & possessionis.ff.ex quib.cau.maio.l.cum miles. §.j.iuris dico immediatè, possessionis aũt dico mediatè apprehensione, uel quasi.ff de acq.pos.l.cũ hæredes. §. si quis testamẽto.l.j.§. Scæuola.sed ꝓ prima opinione, ꝙ nõ teneatur, est, quia istud regnum est castrense, non paternum,

ternum, & filius de suo Castrensi peculio non tenetur soluere debita paterna, ut.l.j.§.scien.de separa. bono.
19 ¶ † Item, gens libera, de qua no.ff.de capt. l. hostes, potest spurium eligere in regem pro tutela regni. immò puto, quòd etiam possit legitimare. Nam certum est, quòd nullus seruus de iure ciuili potest esse legitimus filius.ff.ad Treb.l.hæredibus.§.filij: tamen si eligitur prętor per gentem, quę non recognoscit superiorem, efficitur legitimus atque liber; quia propter inclytam uirtutem, etiam si populus erraret, fingitur consensisse propter bonum publicum.ff.de offi.præt.l.
20 Barbarius Philippus. ¶ † Quæro, prælatus nomine prælaturæ iurauit aliquid soluere debere: tandem uitio suo depositus est ab officio, uel renunciauit in manibus superioris, utrum sit liberatus à uinculo iuramēti? dicit Io. An. quòd sic: quia non iurauit tanquam ipse in propria persona, sed tanquam alius in persona ecclesiæ.ff.quando ex facto tutorum.l.post mortem; quod uerum est, si debitum erat contractum pro utilitate, uel necessitate ecclesiæ: secus, si pro negocijs proprijs. Item secus, si non prælatus, sed gestor sine mandato, & sic potest exponi.l. procu. qui pro euictione. i. procurans. quia sua sponte se astrinxit, nec ratificatio domini tolleret ius quæsitum contrahenti, ut.l.fin. ff.de pa. uel loquitur, quando nomen procuratoris non est expressum in instrumento: quia dixit, ego Petrus non autem adiecit, ego procurator. & hæc uera. uel ibi procurator dixit expressè, obligo fidem meam, uel sponte se obtulit oneri duplæ, & contractui absque speciali mandato domini. Quid si est expressum utrumque nomen interposita copula, quia dixit, ego Titius, & procurator? dic, quòd uirtute copulæ uidentur duo rei debendi, & uterque insolidum tenetur hoc casu, dominus pp naturam officij, & procurator propter natu-
21 ram uerborum † illud sciendum est, quòd nulla obligatio debet trahi extra suos terminos tēporales, uel reales, uel uerbales.C.loca.l.si cum Hermes.ff.eodē.l. fin.in prin.ff.de fideiuss.l.stipulatus es, & l.fideiussores magistratuum.§.pro Aurelio Romulo.unde, quod nō cantat instrumentum, nec ego cantabo more Venetorum.ff.de institoria.l. Lucius. Item ratio contrahendi inspicienda est.ff.de constituta pecunia.l.fin. ff.de exercito.l.Lucius, & not.ff.cō.præd.l.si in uenditione, &.ff.
22 de leg.ij. l.cum pater.§.dulcissimis. ¶ † Pone, prælatus iurauit soluere. infrà mensem, prorogata est sibi dilatio ad alium mensem; certum est, quòd in primo termino non est periurus, sed quid de secundo? & si quidē fuit facta prorogatio cum repetitione iuramenti, non est dubium, quòd esset periurus, & remouendus à prælatura. Si autem simpliciter, uidetur quòd non sit periurus, ut.ff.locati.l. cum in plures.§ lege dicta, & arg. j.de iureiur. c. Clericus. item uerè sunt duo termini, quia duæ terminandi formæ, quæ non terminantur ad eundem terminum, licet terminus, qui extenditur, assumat sibi formam termini extendentis; & è conuerso terminus extendens assumat sibi naturam primitiui tēporis, & est quædam fictio, ut no.Cy.ff.de arb.l.si cum dies, in prin.in additionibus. In contrarium uidetur p l.Celsus.§.idem ait.ff.de arbi.Item non debet ei prodesse beneficium prorogationis, quam secutus non est, sed potius contempsit eam, & facit.ff.de leg.j.talis scriptura: quia prorogatio uidetur facta cum eisdem modis, & eisdem qualitatibus, arg.ff.loca.qui ad certū, & cum eisdem pœnis.ff.de uerb.obli.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo. Non obstat.l.dicta, quia ibi sub certa forma, quæ forma erat postea mutata, secundū quod exponit ibi Martinus Sili & non dicitur propriè prorogatio, ubi forma est mutata, ut not. in c. hi qui authoritate, infrà de præben.lib.6. Porrò si non esset prorogatio temporis, sed cuiusdam contractus facta repetitio sine iuramento, non esset periurus, ut.ff.de præ-
23 toriis stipula.l. Valerianus. ¶ † Quæro, an ille, qui petit se absolui à uinculo periurij, uideatur se fateri periurum? respon.sic; & tamen potest quandocunq; se excusare à periurio.ff. qui satisd. cog.l.pen.ff de publi.l. Cæsar. dicit Innoc. quòd ille, qui petit se absolui, non uidetur confiteri obligationem. Tu dic, quòd aut petit se absolui à uinculo, & si quidem loquitur simpliciter, uidetur fateri. Si conditionaliter, non, ut not. C.de exceptio.l.siquidem. Sed si excommunicatus nō dicat; Peto me absolui à uinculo, & sic à iure, sed à facto excommunicationis, uel petit reconciliari, & non uidetur fateri uinculum, sed proponere merum factū,
24 arg.ff.de uerb.oblig.l.quidam cum filium. † Quæro, an quis propria authoritate possit uenire contra iuramentum illicitum: uidetur, quòd debeat adiri superior, & sine eius authoritate non possit ueniri contra, ut hic. In contrarium uidetur, quia illicitum iuramētum reputatur impossibile, ut.ff.de legat.j.l. si quis inquilinos.§.j. & lex absoluit iurantem, ut no.ff. de iure pa.l.adigere.§.fin.ubi est glo. sing. quæ dicit, quòd ubi lex remittit iuramentum, locum apostolici papæ tenet. Item in eo, quod necessariò deferendum est, non est necessaria superioris autho-
a ritas.[a] ff.de leg.3.l. fideicommissa.§.si quis illicitè. Sol. aut per apertam naturam negocij apparet, quod iuramentum est illicitum; & tunc non oportet iudicē adire pro relaxatione iuramenti. aut est dubium, & tunc refert, aut nō potest seruari sine interitu propriæ salutis; & ideò, intelligo etiam de salute corporali, ut si quis iurat inire duellum. Nā etiam sub iusto clypeo perire potest, & nemo est dominus membrorū suorum.ff.ad l. Aql.l. liber homo. Aut potest seruari sine periculo, & tunc aut est præstitum dolo, uel metu, interueniente tamen consensu, licet inualido; & tunc debet per superiorem relaxari: quia causæ cognitionem desiderat. Item, quia nemo potest ius sibi ipsi facere. de metu habes. infrà quod met.causa.c.1. de dolo habes exemplum in usurario: quia usurarius semper est in dolo. quia contemnit legem diuinam, licet ex parte iurantis non sit pec-
25 catum. † Dicit Innoc. hic rem ualde notabilem, quòd ubicunque iuramentum est perniciosum exemplo, debet per iudicem scilicet ecclesiasticum relaxari. Ex hoc arguo, quòd si quis iurat non allegare, nec probare, quòd laudum sit latum per dolum, quia istud iuramentum est perniciosum exemplo, potest peti relaxatio iuramenti, & tandem petetur reductio, quia per relaxationem aperitur uia ad iudiciarium ordinem, non autem fertur diffinitiua, ut j.de iureiur. c.1. Item dicit hic Inno. quòd si necessitas urget, uel non possit haberi superior, potest quis sua authoritate uenire contra illicitum, uel temerarium iuramentum. Idem, si magna necessitas spiritualis hoc exigat, uerbi gratia, si iurauit non denunciare prælatum suum de dilapidatione. Ista sunt dicta Innoc. quæ sunt multum nota-
26 bilia. † Perniciosum exemplum est illud, quod dat aliis exemplum, & materiam delinquendi, sicut utile exem-

a *¶ Vide dominū Card. Flor. in consil. 35. inci. quidam habens unum filium. uer. ad secundam facilis est responsio.*

exemplum est purgare prouinciam prauis, & perniciosis hominibus. C. ad l. Iul. repetum. l. j. & l. congruit. ff.
27 de offi. præsi. ¶ † Quæro, nunquid aliquis procuratorio nomine possit excommunicari, uel ab excommunicatione absolui? & est ar. quòd non. ff. de hære. inst. l. pater fa. testamento. dic, quòd non debet fieri: factum
28 tamen tenet secundum Ioan. And. hic in nouel. ¶ † Et prædicta faciunt ad quæstionem, quidam fuit potestas electus pro sex mensibus: nam si pro alijs sex mensibus fuit denuò electus, duo officia sunt. si autem dixerunt, prorogamus ad aliud semestre, est unum & idem officium, ar. ff. de fur. l. inficiando. §. infans: & tunc ideò nõ deberet stare nisi ad unum syndicatum pro utroque semestri, & arbitrium sibi datum in primo semestri uideretur repetitum in secundo, ut no. Bar. in l. iiij. ff. de dam. infe. nisi prorogatio esset per statutum prohibita, ar. ff. de iu. l. ij. §. j. ¶ Sed quid si esset clausa iurisdictio, & postea facta esset prorogatio post clausam iurisdictionem, puta ultima die primi semestris? ut. ff. de ferijs. l. pridie. Respon. non est eadem iurisdictio, ut. ff. de præcario. l. in rebus. §. fi. & eodem modo si per statutum non posset prorogari tempus, quia nõ ualet tanquam prorogatio, sed tanquam de nouo datum, nisi esset factum in fraudem statuti, facit infrà eod. c. commissa, lib. 6. & not. infrà. l. j. C. de priuilegijs scholariũ, lib. 12. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, qui se uidet in mortis articulo, an possit cum suo capitulo tractare de electione successoris?*
2 *Electio facta de successore ante sepulturam defuncti, an ualeat?*
3 *Rege mortuo an filius debeat coronari ante lapsum tridui?*
4 *Iustitia triumphat super omnem aliam uirtutem, uitam, famam, & scientiam.*
5 *Citatio inualida non arctat citatum.*
6 *Contemptus an reddat electionem nullam, ita, quòd non sit necesse prætorem adire, ut eam cesset.*
7 *Ius plurium in electione delinquentium an deuoluatur ad unum collegij eiusdem non delinquentem?*
8 *Vniuersitas an resideat in uno.*
9 *Exclusorum ius an, & quando accrescat non exclusis.*
10 *Ius accrescendi, in emphyteusi ex stipulatione, & in feudo an habeat locum?*
11 *Ius accrescendi non procedit in his, quæ primordiales fines excedere nequeunt.*
12 *Ius accrescendi uel ex non facta acquisitione, uel ex funditus resoluta, oritur.*
13 *Electio potestatis si pertineat ad duo collegia, et pars unius ex istis collegijs delinqua, an deuoluatur potestas ad aliã partem, an ad reliquos de utroque collegio.*

BONAE MEMORIAE. Cassatur electio maioris partis facta contempta minori, uel non legitime citata: tamen antequã cassetur, ad minorem partem ius non deuoluitur eligendi: & si eligerent, cassat. ¶ Casus. Dum adhuc episcopus Cremonensis uiueret in humanis, tñ de morte ipsius desperaretur, capitulum facit citari. H. studentem in ciuitate Rhegij ad certum terminum in uigilia Pentecostes pro futuri electione Pontificis facienda: tandem elapso termino, & episcopo mortuo antequam corpus eius sepeliretur, & absente prædicto. H. canonico, capitulum dedit eligendi potestatem quibusdam, qui elegerunt Archipresbyterum. deinde dictus. H. credens ad se ius deuolutum eligendi elegit magistrum suum, electione facta uice capituli non cassata. Modò papa dictum. H. priuat uoce, quia deliquit, non expectando iudicium papæ super cassatione, irritans electionem dicti. H. deinde cassat alteram electionem: quia fuit facta occasione tractatus facti corpore episcopi nondum tradito sepulturæ, & quia contempto dicto. H. qui licet fuerit citatus, non tamen citatio ualuit, & ideò non potuit arctare citatum. dicit hic Innocen. quòd citatus, qui die statuta non tenetur comparere propter solemnitatem diei, uel alia de causa, tamen postea competenti tempore comparere debebat. non obs. ff. si quis in ius uocatus non ierit. l. ex quacunque, in fi. quia ibi non dicit, quòd non teneatur comparere postea tempore congruo; & hoc quando tempus statuitur a iudice. sed quando statuitur à lege, non prorogatur instantia, sed debet cõparere congruo tempore ante terminum. tex. est notabilis. C. de temp. ap. l. ij. in fin. & hoc nisi lex, uel statutum ultra procedat: quia à finibus legis, uel statuti non est recedendũ, ut. ff. de so. l. si lege, in prin. illum. §. fi. intelligo in ferijs solemnibus: quia solemnibus diebus celebrantur, & sunt certæ, & possunt præuideri. in repentinis & fatalibus, quia incertæ sunt, Et dici prorogatio. ff. ex qui. cau. maio. l. sed & si prætorem. §. sed si feriæ. & si necessaria fit restitutio, fiet sine libello, ar. ff. si quis cau. l. ij. §. si quis in iudicio. & no. quòd restituetur non solum quantum pro quanto, sed quale pro quali. ff. de uerb.
1 obli. l. & ideò hæsitatur, per Bart. ¶ † Quæro nunquid prælatus, qui uidet se in mortis articulo, possit tractare cum suo capitulo de electione successoris? Responsic, non tamen aliquid determinando, uel promittendo, nec de certa persona præficienda: alioquin cassabitur electio. Quæro, quis dicatur esse tractatus. Respõ. ille, qui fit capitulariter & solemniter, non ille, qui fit
2 perfunctoriè & difformiter secundum Inno. ¶ † Quæro, si ante sepulturam est facta electio, an ualeat? & uidetur quòd non, quia triduo est uacandum ab electione propter exequias defuncti, & quia uidetur contra canones facta. dicit Innoc. quòd ualet, & quòd ita fuit obtentum in curia. Nam statim, quando ecclesia est uiduata, potest ei prouideri de nouo sponso, cum sit soluta a lege uiri, & nubat in domino, & prædicta sunt
3 ar. † quòd rege mortuo filius eius non debet de honestate coronari nisi post triduum: quia post tres dies Christus resurrexit à mortuis. ego in filio non facio temporis distinctionem, quia corona cõtinuatiuè descendit in ipsum, ut insti. de hære. quæ ab intestato. §. sui, licet corona exterior requirat manus impositionem, & officiorum celebritatem, ar. s. co. uenerabilem. ¶ Ibi, Desperaretur, scilicet per medicos, quibus est credendum, uel per euidentiam facti. ¶ Ibi, Rhegij, no. quòd ciuitas Rhegij habet prærogatiuam, siue priuilegia studij. ¶ Ibi, In uigilia. uigilia est dies non feriata; & etiam die feriata posset fieri citatio ad eligendũ: quia quò ad hoc nõ sunt feriæ. 15. q. 4. in summa. ¶ Ibi, Pro sua, idest quam fecit de suo doctore, ut patet in antiqua. ¶ Ibi, Temeritate. s. dicti. H. eligentis, non magistri electi. Ibi, Expectare. simile. ff. de excusa. tuto. l. diximus. ¶ Ibi, Ad secundam, cum aliis pariter celebrandam. Ibi, Ad irritandam, id est irritam nunciandam. Host. Ibi, Contradicentis, sensus literæ est, q̃ si capitulũ eligit de nouo eundem, quem elegerat prius, dictus. H. non potest contradicere scilicet pro aliquo

suo

suo singulari interesse: tñ quilibet canonicus pôt obijcere rationes formatas à iure sm Inn. & huic aufertur uox ꝯdictionis, sed non uox electionis sm Abb. & Egidium. ¶†Ibi, Iustitia exigente, not. q iustitia triũphat super omnem aliam uirtutem, uitam, famam, & scientiam; & sic non prodest bona fama, ubi quis caret iustitia, uel ubi reperitur peccatum esse. ¶ Ibi, Cõtemptus obesse, dic q aut contemnitur, qui est in iure, & possessione eligendi; & tunc habet locum pœna contẽptus. secus, si esset in iure, & non in possessione: uel in possessione, & non in iure, ut no. Host. j. de rest. spo. c. in literis: qđ est not. dignumm secundum Colle. ¶ Ego dico, q quædam species spoliationis est contemnere possessorem, & q ubi possessio tribuit ius eligendi, nõ requiritur proprietas, ut. ff. de acqui. possess. l. mulieri, & l. naturaliter. §. nihil commune. item cum eligere, prout est actus eligendi, non sit aliud, q̃ fruitio ipsius iuris, non potest auferri possessori bonæ fidei, qui facit fructus suos: sed ubi possideret mala fide, non faceret fructus suos ab alio perceptos, ut ff. de usu. l. qui scit. §. in bonæ fidei. ¶ Ibi, Tractatum, per hoc electio non est nulla, sed annullanda, ut no. Inn. s. e. considerauimus; & hoc quando fuit tractatus habitus eo uiuo, licet in extremis: sed eo mortuo soluta est à lege uiri, & nubat in domino, ut no. Archi. 99. dist. nullus, & j. eo. si electio, li. 6 & tangitur. j. e. ne pro defectu, secundum Colle. ¶ Ibi, non traditum sepulturæ, dicebãt antiqui poetæ, ut patet in gl. lucani, q sunt in homine. s. anima, quæ redit ad cœlum, corpus, quod reuertitur ad cinerem, & umbra, quæ circa corpus insepultũ ante, quam uadat ad inferos, stat annis centum. Nam sæpe accidit, q uidemus umbram, & non corpus, sed fabulæ sunt ꝯ catholicam fidem. ¶ Ibi, tractatum, si hoc sit causa electionis cassandæ, expone tractatum. s. diffinitiuum, id est ducentem ad finem secũdum Host. Ibi, Vnius, not. contemptum unius nocere, sicut cõtemptũ multorum. ¶ Item no. q plus obest non citatio, q̃ dissensus. sic. ff. de arbi. l. sicut, etiam si constet de præcisa intentione absentis; quod est ꝯ Inn. j. de testa. c. Raynaldus. ¶ Ibi, Nec prędicta, rñdet tacitę obiectioni, qa diceret aliquis, iste non fuit contemptus, quia citatus.

5 † Papa respondet, q citatio inualida non arctat [a] citatum, & si non emanat debito tempore, postea non conualescit. & est argumen. q iudex non possit inquirere de morte ante mortem, licet uulnus sit mortiferũ. ff. de confess. l. si is, qui Stichum. & licet pendente iudicio moriatur uulneratus, tñ ex inquisitione male formata & præpostera non potest sequi condemnatio. Itẽ no. q ad hoc ut citatio sit ualida, debet hñe extrema possibilia, id est principium, & finem.

a ¶ *Citatio inualida nõ arctat citatum, uide Lu. Ro. in consi. 411.*

6 ¶†Modò ad apparatum uenio opponitur, & uidetur, q contemptus reddat electionem nullam; & sic non est necesse, q adeetur prætor, ut eam electionem casset, ff de no ope. nũ. l. de pupillo. §. habet autem, & ibi glo. solennis, licet in alia materia. ff. de conditio. insti. l. quæ sub condi. §. fi. & l. j. C. de thesau. li. 10. Et confirmatur oppositio, qa si non citatur ille, cuius interest, ipso iure non ualet quod eo absente fit. ff. de mino. l. etiam. §. fi. in aut. de hære. & Fal. §. si uerò absunt. ff. de adop. l. nã ita diuus. Solutio. imò ualet, si non rescindatur quia facta fuit à capitulo, qđ fuit ꝯuocatũ & legitimè ꝯgregatũ
7 saluo iure agendi de contemptu. ¶†Opp. si plures deliquerunt in eligendo, ergo ad unum solum, qui non deliquit, pertinet ius eligendi: quia in uno residet ius & authoritas totius capituli. ff. quod cuiusq; uniuer.
8 l. sicut. §. fi. † Solu. dicunt quidam, q uniuersitas nõ residet in uno. quia unus est numeri singularis. ista so. est falsa. quia uerum est, q in uno non residet primitiuè, ut. s. eo. c. j. sed deuolutiuè sic: quia pro pluribus habetur, qui in plurium ius succedit, uel plures repræsentat ff. de auto. tu. l. accipientis. ¶ Sic è contra plures, q in unius locum succedunt, si comparentur ad unum, q habet ius diuiduum, loco unius habentur. ff. de condi. & demon. l. cui fundus, in fin. ¶ Et ideò Ioannes dixit alio modo, uidelicet quòd non deuoluitur ius eligendi ad unum, imò nec ad plures, nisi quando reliqui eligunt scienter indignum. & dicunt, q si etiam per contemptum cassatur electio, non fit ista deuolutio, nisi cassatio sit papalis: quia si inferior à papa cassat, non est canone aliquo cautum, quòd deuoluatur ad aliquem alium; & in hoc residet glo. ¶ Idem, si cassetur propter formam non seruatã. uel dic quòd non refert, utrum papa casset electionem, an inferior eo. nam ius commune succedit, quod deuoluit potestatem ad non peccãtes; & ista est communis opinio & uerior. & est simile, quia sicut filius exhæredatus habetur pro mortuo, ut. l. j. §. si pater. ff. de coniungendis cum emancipato liberis, ita isti exclusi. item quia contemnere est peccatum quasi formæ, & ideò succedit dispositio concilij. j. eo. c. quia propter. sed q̃ est ratio differẽtiæ? respon. quia qui eligit scienter indignum, est semel malus, & ideò in illa tota uacatione præsumitur malus; unde ad eum non redit uerbum electiuum propter
9 uitium suum, arg. C. de accu. l. absentem. ¶† Extra quęro generaliter, nunquid per exclusionem aliquorum accrescat alijs ius eorum? & uidetur q sic, ut hic, &. C. de cadu. tol. § pro secundo. ff. de acqui. hæ. l. cum hæreditate. ff. de hæredibus instituendis. l. quo loco. §. si iam mortuo. ff. de re iud. in l. ex contractu. ¶ In contrarium uidetur. ff. de arb. l. Pedius. § j. ff. de bo. poss. l. cũ patrono. ff. de condi. & demon. l. mulieri, & Titio. ff. de iureiur. l. si duo patroni, in princ. ¶ Præterea sicut se habet priuatio ad habitum, ita è conuerso habitus ad priuationem. sed. l. cauetur, q hoc, quod est uni deputatum, alij uidetur ablatum, ut. ff de le. j. l. quod in rerum. §. q si post. Ergo idem è cõtra, ut. ff. de vul. substi. l. sed si ꝯ. ¶ Sol. aut plures vocantur vt collegium; & accrescit remanentibus: aut ut singulares personæ, & tunc non accrescit, nisi sit ius indiuiduũ, ut. ff. quem ad. ser. ami. l. aqua, & l. uerũ. ff. de assig. li. & l. Proculo. ff. de le. ij. Vel nisi ius accrescendi sit necessarium, ut. d. l. si seruus. uel nisi sequeretur absurdũ, puta q idem ꝯctus pro parte ualeret, & pro parte non, ut. ff. de ꝓhẽ. emp. l. fundus ille. Vel nisi in usufructu. qa ibi tractat de modico ꝓiudicio. i. de facili resoluitur, & ideò de faci-
10 li accrescit, ut. l. j. §. interdũ. ff. de usufr. acc. ¶ † Et ideò aliud esset in emphyteusi debita p stipulationẽ: qa nõ accrescit, nisi sit pactũ de accrescendo: quia tractat de magno ꝓiudicio. nã nec in feudis hẽt locum ius accrescendi rõne cõiunctionis uerbalis, uel prædialis, licet habeat locum rõne unius stipitis, & inde deriuatæ successionis, ut in c. j. §. Conradus, qui feudũ dare pos. & qñ accrescit cum sua cã naturali & conuentionali, q̃ legis ptãte ambulat de uno in alterum, accrescit quasi continuato sermone: quia omne animatũ habet oculos retrò ad suum principium, ut. ff. de stipu. ser. l. si
11 seruus communis Mæuij § fi. ¶† Item non hẽt locum ius accrescendi in his, q primordiales fines, & limi-

tes non possunt excedere.ff. de acqui. re. do.l. in agris
limitatis,nec in alimentis propriis : quia nemo potest
hēre duos stomachos, qui habent alimentum contine-
re.ff.de usufru.l.dominus . Sed mirum est quare in d.
l, si duo patroni , non habet locum ius accrescendi in
iure patronatus.dicit ibi gl.q ratio est,quia per iuri-
iurandum liberti non tollitur ipso iure ius patroni.
12 ¶ † Porrò ius accrescendi non constat nisi ex duplici
radice,s.ex non facta acquisitione, uel funditus reso-
luta,& neutrum horum est ibi.Tu dic,q ibi iuramētū
ordinatur ad ingenuitatem: sed ius accrescendi tende
ret ad oppositum , uidelicet ad libertinitatem , & sic
quod fieret ad unum effectum,operaretur ɔ̄rium , qd
esse non debet.ut.ff.de hære.instit.l.ex facto etiā agi-
13 tatum. ¶† Sed pone,q ad duo collegia pertineat ele-
ctio potestatis alicuius terræ , puta collegium fabro-
rum.& artis lanæ, & pars unius ex illis collegiis delin
quit:nunquid deuoluitur ad aliam partem,an uerò ad
reliquos de utroque collegio? & uidetur q ad ꝓpriū
corpus sui collegij,arg.ff.de uulga.subst.l. cohæredi,
§.qui discretas,& §.qui patrem Dici potest,q nulla fit
deuolutio:tñ illi,qui prauè eligunt , non computātur
in numero. quod ideò,si promiscuis uocibus utriusq;
capituli tractatur electio,uincit maior numerus : sed
si mediam uocem habet unum collegium,& mediā uo
cem alterum , non.confundimus collegia in numero
uocum: quia quodlibet collegium per se discernitur,
quemadmodum si pertineret ad prælatum pro dimi-
dia,& ad capitulum pro alia dimidia,omnes de capitu
lo essent mortui præter unum, ille unus habet parem
uocem cum prælato,&, ut ita dixerim una pecus tan-
tùm.ualet,quantum pastor in hoc exemplo..

S V M M A R I V M.

1 *Clericus secularis in abbatem eligi non potest.*
2 *Monachus an possit eligi ad prælaturam secularem..*

1 CVM AD NOSTRAM.† Clericus se-
cularis in abbatem promoueri nō potest.
¶Casus . quidam simul fuit factus mona-
chus,& electus abbas : papa cassat electio-
nem,ut tollatur materia dandi spē, uel promissionem
ingrediendi monasterium de eligendo ipsum in abba
tem . ¶No. neminem ex cupiditate prælaturæ mona-
chari debere: tamen ista simonia non repellit eum à
monachatu,sed ab abbatia tex.est hic notabilis : quia
hic papa cassat electionem,sed non professionē.¶Ad-
de,q hodie religiosus eligi non potest,nisi sit expresse
ꝓfessus,e.tit.c.nullus,lib.6.nec electioni de se factæ cō
sentire sine superioris licentia,e.ti.si religiosus. supe-
rior autem est abbas suus,& dicunt quidam , q etiam
si eligeretur in papam,non posset consentire sine licen
tia sui abbatis.28.q.2.quam sit;quod non credo : quia
electio ad papatum liberat eum ab abbatis potestate.
2 ¶ † Sed nunquid monachus possit eligi ad prælaturam
secularem?dicit gl.q sic, dummodo habeat curā aia-
rum.¶Idem no. Host. de statu regula.c.qd Dei timo-
rem.¶Alij dicunt ɔ̄rium.de hoc no.eo.tit.c.j in cle.in
fi.& idem uſ de canonico regulari,de sup. neg. præla.
in clemen.prima.Mendicantes autem extra suum or-
dinem eligi non possunt ;quod dic, ut plenius hic per
Colle.& uide quod not.per Arch.18.q.2.c. quam sit,
etiam immediatè allegatum.

S V M M A R I V M.

1 *Eligi in abbatem non debet,qui non est instructus in regu-*
la monachali.
2 *Patri non licet cogere filium consentire.*
3 *Legatus de latere potest dispensare in omnibus casibus , qui*
non sunt papæ reseruati.
4 *Per prius actum uidetur quod incontinenti subsequitur.*

1 OFFICII.†Qui non est instructus in regu
la monachali,nō pōt eligi in abbatē. ¶Ca
sus.quoddā monasteriū positū erat in me
dio nationis peruersæ,nec poterat refor-
mari nisi per nobilē & potentē: unde supplicauerunt
cuidā nobili,q dignaretur eis concedere filiū in mona
chum,qui consensit bona gratia,& sine simonia.mona
chi statim elegerunt eū in abbatē. & legatus de latere
confirmauit:papa dicit,q ex eo, q incontinenti subse
cuta est electio, ꝓsumit pactio illicita , & quia nō erat
instructus in regula,talis electio non tenet:sed cū erit
instructus,purgatione recepta poterit eligi in abbatē.
¶Not. pp celeritatē actus aliquid præsumi ; qd aliàs
non ꝓsumeretur,qd facit ad multas qōnes,ut no.Bar.
2 ff.de dona.l.post ɔ̄ctum.¶†Ibi,q filiū induceret,nō di
cit,compelleret.quia non licet patri cogere filiū ad ɔ-
sentiendū,ut no.ff.quarū rerū actio non datur. l.j. §. q
3 onerādæ.†¶Ibi,Dispensare,tenet hic Cōpostel.q lega
tus de latere bene pōt dispensare in oībus casibus,qui
4 non sunt reseruati personæ papæ.¶ † Ibi,Incontinenti
no.per prius actū uideri,qd incontinenti postea est sub
secutū.ff.de priui.cred.l.si neutri.§.si.& est ar. q ex cō
tinuatione ɔ̄ctuum præsumatur ɔ̄ctus usurarius . Ibi,
Ostendatur,s.iuris suspitione.Ibi,Maximè , hæc est fi-
nalis rō.Host.¶Ibi,Magr,no. q filij comitū & baronū
non pñt ad apicem doctoratus assumi,nisi prius in illa
scia sint instructi.¶Ibi,Assumi,de iure cōi ſm Host. Et
est arg. q scholaris semel reprobatus in examine , si
iterum didicerit,possit iterum presentari,examinari,
& approbari,& quod differtur,non aufertur.

S V M M A R I V M.

1 *Excōmunicatus minori excommunicatione an possit eligi?*
2 *Excommunicatus minori excommunicatione an possit esse*
testis.
3 *Excommunicatus minori an possit accusari de contemptu*
clauium?
4 *Excommunicati maiori excommunicatione super uim in in*
grediuntur capitulum,& unà cum alijs eligunt,an teneat
electio?
5 *Iudices tres si dati sint cum clausula.quòd duo sufficiant,an*
ualeat sententia lata per duos unà cū tertio excōmunicato.

LLA QVOTIDIANA. Excommu
nicatus minori excōmunicatione pp par-
ticipationem electionem canonicam , cui
interfuit, non reddit inualidam. ¶Casus.
quidam participauerunt cum excommunicatis : tan-
dem interfuerunt electioni;papa dicit, q hoc non offi
cit:ad cautelam supplet de plenitudine ptātis , si quis
ex hoc esset defectus.Dicit Bern. quod ista supplerio
non est necessaria,sed abundans,& non facit ius,sed in
uenit & confirmat. & an illa clausula possit operari ɔ̄
ius naturale,dic q nō,ut in c.pastoralis,de re iu in cle.
Itē p hāc clausulā nō tollunt rerū dñia,nec obligatio
nes,ut.C.de pci.impe.ofi.l.rescripta.Sed nunqd possit
com-

communicatus minori cedere ius eligendi? dicit Inno. quod sic. tamen ubi est necessaria collatio meriti ad meritu, excõicatus minori reputaret minoris meriti; quia non est in gratia ecclesiæ, sicut libertus, qui in modico ostendit patronum. Sed an excõicati maiori possint expelli, dic quod sic, si sunt publicè excõicati: alias non, ut. s. eo. cum inter, per Inn. & tamen si sunt contempti nunquam possunt agere de contemptu, siue sint noti excommunicati, siue occulti: quia non possunt esse in iudicio, & ideò non oportet eos citare in facto electionis.

1 ¶† Quæro, utrum excommunicatus minori possit eligi? rñ. non; quia est suspensus à sacramentis ecclesiæ, & sic aliquid potest facere alij, quod ab alijs recipere non potest; unde excommunicatus minori est intelligibilis secundum Ber. quod intelligo quò ad dignitatem, uel canonicatum ecclesiæ cathedralis, sed in monachum potest eligi, quia excommunicatio non impedit ingressum

2 monasterij. † Quæro, nunquid excommunicatus minori possit esse testis in iudicio? Inn. sentit hic quod nõ. unde, licet possit eligere, tamen non potest testificari. Nã testimonium est rei dubiæ faciens fidem, & est officiũ publicum; sed eligere cõpetit ex iure proprio, quod fortius inhæret, argu. ff. de fideicom. liber. l. si filius. §. erit

3 Rubriano, ff. de captiuis. l. si quis in bello. ¶† Sed nunquid excommunicatus minori possit accusari de contemptu clauium? dicit Inn. quod sic, & per sniam remoueri

4 à iure eligendi, quod dictum est ualde notabile, † quæro, si excommunicati maiori per uim ingrediuntur capitulum, & eligunt simul cum non excommunicatis? uidetur quod non ualeat: quia excommunicatio est morbus contagiosus. ¶Contrarium est uerum, quia et in minori excommunicatione, quæ fit per participationem, reperitur quidam dolus. i. contemptus clauium: sed qui cõgitur, non contemnit. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod. §. doli, & l. 2. ff. de falso tutore, & l. imò. ff. de liberali causa. consilium tamen est, quod fiat protestatio. ff. de acqui. hære. l. qui in aliena. §. Celsus. hoc te-

5 net hic Inn. ¶† Quæro, quid si sunt tres iudices dati cum clausula, quod duo sufficiant, nunquid si iudicant unà cum tertio excommunicato, ualet sententia duorum? respon. sic propter uirtutem clausulæ, cui inhæsisse uidentur, ut. ff. de arb. l. sed si compromissum, ut res potius ualeat, quàm pareat. ita tenet hic Innoc & sic utile per inutile non uitiatur. non obst. ff. de arb. l. Pedius. §. j. quia ibi totum erat inutile propter defectum compromissi, cuius forma seruari non poterat.

SVMMARIVM.

1 *Electio an teneat, si omnes electores sunt excommunicati.*

2 *Ius eligendi an probetur per instrumentum electionis.*

3 *Indignus non dicitur, qui absque propria culpa defectum patitur.*

4 *Electio, cæteris paribus, postulationi præualet.*

5 *Examinatus semel an debeat iterum examinari.*

6 *Præsentatum, uel postulatum non admittens an teneatur in iniuriarum actione.*

7 *Crimen priuatum, ubi ad uindictam publicam agitur; habet instar iudicij publici.*

8 *Actio an, & quæ postulato, uel electo detur?*

9 *Scientia minoris partis circa indignitatem non inspicitur.*

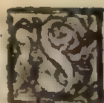

SCRIPTVM EST. Quãdo postulatio cum electione concurrit, hæc decretalis distinguit: aut numerus postulantium est duplo maior, aut non. Primo casu si postulatus est idoneus. cõfirmatur, si aũt est indignus, & ignorãter, tũc cassatur postulatio rõne idignitatis, & electio rõne numeri paucitatis. ¶Sed si postulãtes postulauerũt scienter indignũ, confirmabitur electio. & idẽ, si postulantes non sunt duplo maior pars. Et diuiditur in quatuor partes. primò ponitur arenga decisa. secunda ibi, sanè, narrat factum electionis, & postulationis. tertia ibi, uerum, ponitur causa commissionis. quarta ibi, per apostolicam, ponitur commissionis forma. ¶Casus. Vacante ecclesia Constantinopolitana, cum immineret electio facienda, nonnulli arhidiaconum postularunt, uidelicet nouem canonici, septem præpositi, & duo procuratores uice & nomine uniuersitatis conuentualium ecclesiarum. Alij uero uidelicet. xvj. canonici elegerunt plebanum sancti Pauli de Venetijs. demum utraque pars coram papa prosequebatur factum suum per procuratores constitutos hincinde. procurator autem electi confessus fuit in iudicio postulationem factam à duplo maiori parte, sed eam confessionem illicò tanquam erroneam reuocauit. papa commisit causas istas. & primò mandauit inquiri de meritis electi, & postulati apud Venetias, ubi ambo nati, & diutius conuersati sunt: de alijs uerò inquiri apud Constantinopolim, vbi postulatio, & electio fuerunt celebratæ & si partes consenserint, quòd notarius papæ diffiniat, procedat hoc modo, ut si constiterit de mutuo conuenisse consensu. idest capituli & habentium ius in electione, quòd ad electionem patriarchæ septem admitterentur præpositi, qui non erant de gremio ecclesiæ, & duo alij ex parte vniuersitatis prælatorum conuentualium ecclesiarum, & quod inter omnes facerent duplo maiorem numerũ, quam. xvj. electores plebani, dictus notarius vice papæ deberet admittere postulationem, nisi contra postulatum aliquid probaretur, quòd impediret promotionem ipsius. Si autem non esset duplo maior pars, confirmaret electionem. & hoc quando uterque dignus existit. Si autem solus postulatus esset indignus, si quidem postulantes fuerunt per ignorantiam circumuenti, casset tã postulationẽ, quàm electionẽ. Si aũt scienter, confirmet electionem factam de persona idonea, cũ propter priuationem postulantium in electores ius redeat eligen-

1 di. ¶† Dicit Inno. secundum quosdam, quod etiam si omnes essent excõiati, non tamen per sniam iudicis, quod tenet electio. tamen quia in contemptũ canonicorũ factũ est, qui solus contemptus sufficit ad cassationem, ut no. s. ec. ca. bone, per Inno. debet cassari. ego dico quod si est notoriũ ipso iure, non valet & accipio notorium largè etiam per famam, vt no ff. de testa. l. cũ lege. Strictè autem dicitur notorium, quod rei indubiæ indubiam facit fidem. ista postilla cadit super. c. proximo, non hic. ¶Ibi, In apocalypsi. 4. c. & expone, vt no. in proemio Spe. Ibi, Plebanũ, no. fieri electionẽ de alia eccla. Ibi, De numero, s. duplo maiori. Ibi, Per instrm. tamen suspectũ, vel quia nominati in instro non probant, quod apud eos esset ius eligẽdi, cũ de iure communi pertineret ad eos, Io.

2 An. Et sic not. quod † per instrum electionis non probatur ius eligẽdi. Nã ius eligẽdi est duplex, s. regulare, & naturale, & istud cõpetit caplo ipsius ecclæ. quod dã est nõ naturale, ut quod cõpetit ex spãli cõcessione, & istud nõ probatur ut hic ¶Ibi, Postea, glo. dicit incontinenti. tu dic Bal. super primum decret.

quandocunque ante sententiam: quia confessio procuratoris non consonabat cum iure cõi. ¶Ibi, Altera. s. postulantium. Et no. ꝙ dictio, altera, inter duas partes ponitur, ut. C. de fur. l. ancillæ. ¶Ibi, Fundatã. i. postulationem præferendam. ¶Ibi, Apud Venetias: quia quãtus, qualisque ꝯuersationis quisque sit, scitur in loco, ubi ꝯuersatus est, & testes illius loci melius perhibẽt testimonium ueritati, ut. l. 2. C. ubi de ratiocinijs agi oportet. ¶Et no. super diuersis articulis testes examinari in diuersis locis. Ibi, De mutuo. i. cõi, unde papa hic comisit examinationẽ, & si quidem partes ꝯsentirent, ꝙ notarius papæ decideret, ille diffiniret: alias remitteret causam instructam ad Papam. ¶Ibi, Ex parte uniuersitatis, no. ꝙ una pars pt cõmittere uices ipsius partis, non aũt totius capli. ẽt uno ꝯdicente ẽm In no. ¶Ibi, Concedendo, no. ꝙ Papa qui annuit postulationi, dr̃ concedere postulatum. ¶Ibi, Postulationem. s. factam de indigno. ¶Ibi, Quam electionem, s. factã à
3 tertia parte. † ¶Ibi, Scienter indignũ, indignitate peccati, in quo perseuerat postulatus: secus, si pateret defectum, puta natalium: quia tunc non cassaretur postulatio, ut. s̃. ca. innotuit. Dicit Inn. super uerbo, indignũ, indignitate peccati, in quo pseuerat, sed si pateret defectũ absq; suo defectu, sicut est illegitimè natus, ut. C. de naturalibus li. l. Anastasij, iste non dicit propriè indignus, sed pati defectũ, nec priuarentur postulantes potestate eligẽdi, nisi cassatã postulationẽ irritare uellent, Inno. simile habes in alia materia. C. de his qbus ut indignis. l. hæreditas, & per Cy. C. de hære. insti. l. si
4 pater. † Not. in isto. c. ꝙ cæteris paribus, uel parum disparibus electio præualet postulationi. ¶Quæro, utrũ illud capitulũ continet ius cõe? Rñ. sic, quia tradit regu
5 lam. ¶† Quæro, utrum semel examinatus debeat iterũ examinari? Rñ. sic si transit ad longe altiora, ẽm Ber. a & ideò doctorati [a] in iure, si assumãtur in auditores sacri palatij, dñt iterum examinari, & sic de facto seruatur.
6 †Quæro, certũ est, ꝙ ius patronatus innititur gratiæ, sicut ius postulandi, nunquid ergo, qui denegat hanc gratiam, qa non admittit præsentatũ, uel postulatum, teneatur actione iniuriarũ? dicit hic Inn. ꝙ sic per l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & æsti. quod est no. dignũ. ¶Sed an criminaliter extra ordinem? Vr̃ ꝙ sic, ut in l. ult. ff. de priuatis delictis. † Adde dicit gl. ꝙ priuatum crimẽ, qñ agitur ad uindictã publicam, habet instar publici iudicij. ff. de procu. l. licet. § j. non tamẽ per omnia, ut no. in l. pe. ff. de condi. ob cãm. Tu dic cessare criminalem pœnam. ff. de relig. l. at si quis. §. generaliter. ff. de infami. l. qui autem. ¶Quæro, nunquid uox prælati transeat ad ecclesiã dormitantem, idest uacantẽ? responsio. nõ. facit. ff. de fideic. libe. l. cum quasi. §. eleganter. ¶†Quæro, an aliqua actio detur postulato? Rñ. non, sed de gratia concedi tur ei misericorditer superioris officium implorale: sed electus nõ implorat misericorditer, sed rigore iustitiæ facit, ff. de relt. l. si quis sepulchrum. dicit Inno. ꝙ si unus pro plu-
9 ribus admittatur, tot habet uoces, quot dominos. † Dicit Ber. ꝙ si minor pars sciebat postulatum indignum, non reprobatur eorum postulatio: secus, si maior. dicit Ioan. Andr. quòd electio non potest diuidi, uidelicet ꝙ quidam procedant per compromissum alij per scrutiniũ: qa forma capli, qa pp. nõ pt diuidi, sed ut oẽs p scrutinium, aut omnes per compromissum, & totũ hoc incontinenti & uno contextu; & instrumentum, quod inde fit, non dicitur interuallum, ut not. in l. duos reos. §. final. ff. de duo reis, in gloss. idem in instrumento.

a ¶*Doctorati in iure si assumantur in auditores sacri palatij, debent iterum examinari, & sic de facto seruatur secũdũ Bal. hic, quem referunt & sequuntur docto. in multis locis, & ita ẽt nunc de facto seruatur in persona. Resp. dom. Ant. Pomo. doc. excellentissimi, qui quamuis proprio mot tu Iulij secundi Pontificis fuerit creatus auditor, ut ipse scripsit, quod motu proprio fuerit creatus, nihilominus in festo sancti Antonii, quæ erit dies Mercurii proxima, examen suum facere debet, & ita ẽt do. Fel. refert similiter fuisse examinatũ, quãdo fuit creatus auditor, prout ipse alibi refert.*

S V M M A R I V M.

1 *Tempus ad eligendum est utile.*
2 *Electio prælati, si capitulum per tres menses eligere negligit, ad proximum superiorem deuoluitur.*
3 *Mensis quot dies habeat?*
4 *Præscriptio interdum currit iustè impedito.*
5 *Præscriptio, ubi tempus utile est, an, & quando curras?*
6 *Tres menses ad eligendum prælatum, quomodo computentur.*
7 *Opinio utrique parti utilis æqua reputatur.*
8 *Statutum trium mensium ad eligendum non procedit in ecclesia regulari uno Abbate.*
9 *Electio Massarij hospitalis, uel communis, Item prioris hospitalis quomodo fieri debeat, remissi.*
10 *Diœcesano, ad quem ex neglegẽtia regularis capituli electio deuoluta est, si eligit, non tamen confirmat, an labatur tempus?*
11 *Episcopus, ad quem deuoluta est electio, an ad eam suum capitulum requirere teneatur?*
12 *Electio ad episcopum deuoluta, eo eligere negligente, ad Archiepiscopum transit. & exinde successiuè usque ad Papam.*
13 *Mater intrà annum tutorem filio impuberi non petens, uel cum esset tutrix, tutore non petito se undò nubens, eius successione priuatur, an & auia idem seq. anno facere negligens?*

E PRO DEFECTV. Vide quod no. infrà eod. si compromissarius, in glos. scilicet libr. 6. an propter impedimentum unius mensis restituantur tres menses, uidetur quòd sic. infrà. eo. si electio ex eo, li. 6. dic quòd cum tempus sit utile, solet utili coniungi, & non ampliari non ob. contrarium ibi non est restitutio temporis, sed noua uacatio, scilicet de facto, licet de iure sit una & eadem uacatio, uel ibi lex ultra procedit, & sic non obst. ff. de mino. l. fina. Aliud est enim tempus instituere, aliud restituere, ut in authen. ei qui app. Hat. Tamen quò ad capitulum nostrum omne tempus impedimenti subducitur de medio, siue impedimentum sit in princip. siue in medio, siue in fine, nec est necessaria in integrum restitutio, ut euitetur circuitus, & ecclesiæ uiduatæ prouideatur clericus, ne lupus rapax inuadat ouile saltem seminando discordias, sicut scriptum est, iniquus homo, idest, diabolus seminauit zizaniam. & quia litera non distinguit de impedimento principij, medij, uel finis, & sic præscriptio ista est dierũ utilium. i. habiliũ p totũ ꝯtextũ seu tenorẽ pscriptionis trimestris, & dies utiles

les coniunguntur, & tempora impedimenti occultantur,ut.l.ij.§.dies. ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. Cú igitur tex.non distinguat,nec nos distinguere debemus.ff.de Publicia.l. de prętio. ff. de testa. milit.in fraudem.l.fin. ff.de bonis auto. iudi.possi.l.in
1 uenditione.§.de tpe. † ex his surgit talis conclusio,ꝙ tempus,qđ datur electoribus est utile.i.dierum effica-
2 cium fm Inn. ¶† Si illi, ad quos spectat eligere prælatum cathedralis,uel regularis ecclesiæ.ꝫ. tres mensés iusto impedimento cessante non eligunt,eligendi potestate carent ea uice, & ad proximum superioré deuoluitur.In prima proœmium.in secunda statutū.secū
3 da ibi,statuimus. ¶† Quot dies habeat mensis, dic ꝙ tot, quot, currunt in calendario, & id, quod deest mensi,suppletur ex sequenti,ut plene no.ꝫ.e.quā sit,super uerbo,mensem.li.6.Sed in contractibus & statutis municipalibus uidetur ꝙ sit duodecima pars trecentorum.lxv.dierū,& sex horarum,tene gl.fm artificialem diuisionem. & sic dies aliter sonat in æstate, aliter in hyeme. quia sol hoc facit,& rerum naturam seq oportet?dicit magister hystoriæ scholasticæ in exodo, ꝙ in exponendo scripturas. xxx. dies pro mense ponimus, tex.no.de uer.sig ff.l.ubi lex.sed ibi unus dies additur de gratia.C.de tem.app.l.j.¶Ibi, Lupus.i. diabolus,hæreticus,tyrannus,prædo.& no.ꝙ ubi non est pastor,lupus triumphat. ¶Ibi,Cathedralis,id est episcopalis,Inno. ¶Ibi,Regulari, supple collegiata quacunq;,in qua sint clerici, uel conuersi uiuentes cōiter sine proprio. Item si ei prouideretur per superiorem fm Inn.& Cōstel.
4 postel. † ¶Ibi, Cessante, tunc.n.si impedimentū adesset, non curreret tempus: quia non læditur temporis cursu,qui negligens non fuit,ut.ꝫ.de elec.c. fi.& no. in aut.de app. Et hoc uerum,nisi esset modicū impedimentum, quod esset in suo arbitrio remouere. ff.ex q. cau.ma.l.& si prætorem.§.2.¶Aliqñ tñ iustè impedito currit præscriptio,sed indulgetur restitutio. ff. de ser. ru.præd.l. Attilicinus, quod dic, vt not.Cy.C.de præci,impe.offe.l.quoties.
5 ¶† Et adde, ꝙ si tempus est utile,uel quasi,aut est in totū utile,& non currit præscriptio inchoanda,uel inchoata,aut est utile quò ad principiū,postea continuū, & tunc aut est impedimentū à principio,& non currit:aut superuenit præscriptione currente, & tunc non interrumpit:quia non numerat inter modos præscriptionis interrūpendæ naturaliter uel ciuiliter, nec etiā dormire facit,quin interim sua natura currat.Sed si quidē est impedimētum iuris,vel iudicij,& currit:sed datur restitutio.ff.de offi. præsi.l. senatuscōsulto,tñ posterior mora dictim eā cōsumit, & corrodit,ut.ff.de mino.l.fi.aut est impedimētū facti & tunc aut cursus debet oriri ex negligentia, & nō aliter,& impedito datur restitutio: qñq; tñ currit facto naturæ,& nihilominus datur restitutio, ut.d.l.& Attilicinus.Cōsidera ibi loquitur in eo, qui est impeditus in quodā ire & agere, non in actione proponenda. Nā ista sunt ualde diuersa.¶Et qñq; quis seruatur illæsus ipso iure.ff.de publ.Cæsar.C.qui pet.tutor.l.cū à matribus,& C.de appel.l.præses,& in aut.ei qui.¶Et qñque ꝯ fortuitos casus nō est dare remediū,ut.C.si cer. pet.l.incendiū.Sanè diuersæ materiæ pro authoritate potētiū legē cōdere,uel interpretatione prudētiū, uel rōne diuersitatis,uel emergētia casuum diuersorū nō pñt cōpetēter uni regulæ subijci;arg. ff.de usur.l.mora,& ff.ex qui.cau.ma.l.j.in fi.& ff.de legi.l. non pñt, &
6 ideò ex legū memoria tuā scientiā funda. ¶† Quæro, quot dies capiant isti tres menses? & uidetur ꝙ. xcj.& dimidium . nam lxj. dies faciunt duos menses,vt.ff.de uerb o.signi. ubi numerus.ergo. xxx.dies & dimidius faciunt alium mensem per locū à proportione numeri.Cōtrarium dico, ꝙ imò inspiciuntur menses fm cursum calendarij, & si aliqua dies cucurrerit ex primo mense,supplebitur ex sequentibus fm Io. An.quia ista
7 dinumeratio est certa,& non fallit,nec fallit. † ¶Porrò illa opinio est æqua,quæ utrique parti est utilis, ut
8 ff. de solutioni .l. cum Stichus . ¶† Quæro ,utrum istud statutum de tribus mensibus habeat locum,si ecclesia regularis patiatur defectum alicuius prioris,puta claustralis,abbas tñ,qui propriè dr prælatus uiuit? rñ.non,quia talis ecclesia non dr uiduata . Nā sponsus eius uiuit.sicut mulier non dr uiduata uiuente marito licet filij sint mortui. ¶Item non potest dici iste sponsus,cum ecclesia habeat alium sponsum,s.abbatem.l.j.
9 in fi.de his ꝙ no.isa.hoc tenet Inn.¶† Qualiter fiat electio hospitalis massarij,uel prioris hospitalis, no.ꝫ.e. c.ex eo,qđ in pe.gl.li.6. ¶De massario cōis habes. ff.de usu.l.Caius,& in auc.de defensoribus ciuitatum.§.pręcepta uerò.quot ciues pñt reducere ius eligēdi ad paucos,notatur in authentica de defensor.ciui. §.interim, ubi omnino uide. pp impossibilitatē congregādi mul
10 tos deuenitur ad paucos.¶† Quæro etiam, capitulum ecclesiæ regularis non elegit abbatem.ꝫ.tres menses,& sic deuoluta est electio ad diœcesanum, & diœcesanus elegit,sed non confirmauit, utrū currat tēpus diœcesano?quidam dicunt, aut diœcesanus uiuit,& non requiritur alia confirmatio,aut elegit, & tunc sic. Potest ergo eligere unum,quem uult,& si assumit uiā eligendi, confirmatio debet sequi: si prouidendi;hoc uerbo confertur plena prælatura, adde quod no. ꝫ.eo.c.pe.li.6.
11 Et hic per Io.And. ¶† Sed nunquid eps, ad quem est facta deuolutio, tenetur requirere suū proprium capitulum?rñdeo non:quia ad capitulū nulla fit deuolutio.Nā de epo loqtur lex,nō de caplo,ar.ff. sol. ma. l. si uero,§.de uiro in rōne sui,& C.de codi.l.illā:qa id, qđ non exprimitur,pro cauto non hr.ꝫ. eo.c. quamq̃, li.6.& ibi plenissimè uide de materia deuolutionis.ar. ꝫ.C.de indicta uidui.l. fi. sed loquitur in personis correlatiuis,q̃ promiscuo sensu iunguntur.& si eps moritur, non deuoluit ad caplm eius?: quia istud ius non competit epo naturaliter, sed accidentaliter,& pter naturā,& in talibus capitulum ecclesiæ uacantis non sup-
12 plet uices epi,ut.ꝫ.c.j.ne sede ua.li.6. ¶† Sed qd si eps fuit negligens, nunquid deuoluitur ad archiepm suū? respondeo sic,& ita successiuè,donec ueniatur ad apostolicū,q non habet posterioré,qui possit supplere uices eius.sic aqua currit donec īuenit stagnū,in quo re-
13 sidet.ff.de acq.re.do.l. lacus, & stagnū. ¶† Extra scias ꝙ aliqñ pęnæ sunt ambulatoriæ gradatim, aliqñ non? ponunt doc.exemplū;si mater non petit filio impuberi testamentario & legitimo tutore carenti tutoré intra annum,priuatur successione impuberis. pone ergo , ꝙ auia.ꝫ.sequentem annum non petijt, neque tutelæ renunciauit,ità,ꝙ aperiret tutelam legitimo tutori,nūquid priuabitur auia? quidam dicunt ꝙ sic. Alij dicūt ꝙ non,nō est materia hic,dixi.C.de impu. & alijs sub. l.precibus , in lectura mea. ¶Quid etiam si priuatur non cursu temporis,sed ex quasi maleficio,quia cū esset tutrix,transiuit ad secunda uota , siue ad carnalem copulam ex abrupto,tutela habita pro derelicta , non petito tutore,ut in aut.de nup.§.si aūt tutelā, & no.in sti.de cura.§.interdum,& auia inuenitur in simili defectu , uel in negligentia annali ? Similiter sunt opinio-

¶Vide Franc. Curt. consil. 46. incipiente super controuersia.

a nes, a tamen Bar. tenet auiam similiter priuari, & locum esse exclusorio edicto quemadmodum si mater eēt mortua à principio & uiueret auia. sed si uiuit auus paternus, & auia materna, siue paterna, uidetur mulier excusari, arg. in l. credendum. ff. qui petant tuto. sed, ut dixi, de hoc alibi fiet sermo. & non mireris, si una materia deriuatur ab altera: quia hoc non potest esse nisi utile.

SVMMARIVM.

1 Scrutinij formam seruare difficile est.
2 Vtilis forma per inutilem non uitiatur, nisi contrarietatem inferat.
3 Electio ita clara esse debet, ut nulla uoluntatis quæstio detur.
4 Electio non ualet, si dicatur eligo talem, si est dignus.
5 Stante statuto, quòd respondere debeat clare positionibus nulla conditio etiam tacitè ex coniecturis subintellecta adijci potest.
6 Electio ubi cassatur, datur denuò integrum tempus ad eligendum.
7 Dictio, Omnis, in plurali numerò collectiue, in singulari distributiuè sumitur.
8 Procurator indignum eligens an noceat domino? Factum est in personam, non factum est in rem.
9 Si duæ procurationes de iure incompatibiles, uel de facto repugnantes eadem diem processerint, neutra ualet.
10 Papæ reseruatio, aut prohibitio, siue decretum, quid operetur?
11 Electio si debet fieri cum consilio alicuius, illo mortuo, nihilominus fieri potest. secus si cum consensu.
12 Consensus canonicorum non habiti in communi an ualeat.
13 Consensus pertinet ad capitulum: authoritas, & decretum ad superiorem.
14 Forma eligendi tres sunt, & quæ.
15 Legis quatuor sunt uirtutes.
16 Forma aut ad substantiam ducens, aut à substantia ducta.
17 Publicatio est duplex.
18 Consensus debet esse simplex id est, à ui, & metu liber.
19 Metus non præsumitur: & actu completo superueniens non uitiat.
20 Substantia, & forma electionis qualiter differant.
21 Forma naturalis quid sit. & quid forma artificialis.
22 Electionis causa efficiens, materialis, finalis, quæ sit?
23 Actus inualidi indicant agentis consensus, & uoluntatem.
24 Cardinales sunt de clero, & in clero Romano.
25 Paradisus est naturalis patria nostra, sicut deus est pater noster.
26 Dictio, quia, est redditiua causæ. quandoque finalis, quandoque impulsiuæ.
27 Dictio, propter, quandoque significat causam propinquam quandoque remotam. Dictio, pro, dumtaxat propinquam.
28 Diuersimodè exponitur cuius ueritas ignoratur.
29 Opiniones captiosæ non sunt sequendæ.
30 Citatio non habenti interesse in causa ius non tribuit.
31 Electio an locum habeat, si non sint in collegio, nisi tres, unus, uel duo.
32 Voti descriptio.
33 Dictio, mox, recipit diuersa significata, prout subiectæ materia congruit.
34 Ius eligendi non ordinatur naturaliter ad compromissum, sed ad scrutinium.
35 Loqui unicuique licet sine alterius damno.
36 Papa mandante procedi per uiam compromissi, sufficit pars maior.
37 Compromissum in unum factum ualet.
38 Idoneus quilibet præsumitur in his quæ eius ætati, & sexui congruunt.
39 Dubitatio quid sit?
40 Attentatum dicitur, non quia ceptum, sed quia inualidum.
41 Impedimentum uir bonæ famæ probat proprio iuramento.
42 Collegium quomodo potest consentire.
43 Procurator debet esse talis, in quem possit cadere exercitium iuris, & facti.
44 Criminosus an possit eligere?
45 Scrutator unus si recedat, an alij poterunt scrutari.
46 Testis, qui deponit in publico, dictum non est ualidum.
47 Dictio, In continenti, quibus modis sumatur?
48 Separatio continui sicut destruit humanum corpus, ità & opus.
49 Expectari debet etiam qui non potest comparere.
50 Metu adesse non ualens, non tenetur uices suas committere.
51 Consilium, quod debet haberi extra collegium, an sit de substantia.
52 Stante statuto, quòd causæ extra collegium commiti nequeant, si nullas de collegio acceptare uelit, an extra committi poterit?

QVIA PROPTER. Pro intellectu huius decretalis uide, qd̃ no. j. eo. sicut cum, li. 6. in gl. Not. φ si omnes de capitulo sunt mortui, alij debent substitui, & seruari forma istius. c. secus si collegium sit destructum authoritate superioris. j. e. c. statutum felicis, in pe. gl. ¶Ibi, ēt no. φ numerus non facit collegium, nisi debeat habere prælatum. ¶Scrutari autem seipsum nemo potest nisi libro conscientiæ: q̃tum tñ ad propositum spectat ista scrutatio non est aut. ¶† Et no. φ difficile est formā seruare p uiā scrutinij. Et ideò media forma, siue mixta est inuēta. j. e. c. cū expediat, li. 6. & ibi no. in glo. est, ergo cardinales, quia uice dei eligunt, ad aliquam formam non astringuntur, ut. j. eo. sicut, in gl. no. ista, lib. 6. ¶† Dicit tex. uia, quam elegerit, hæc sibi pateat. b ff. quod me. cā. l. si mulier: tamē utilis forma per inutilē nō uitiatur, ut. l. 3. ff. de test. mili. Dumñ quis non sit ꝯrius sibijpsi, saltem in cōclusionibus, ut. l. 3. C. de fur. l. 6. C. de codicillis. ¶Qui eligit unū incōpatibile, alteri renūciare tenetur, & tacitè ūr, ēt si protestet ꝯrium, ut. j eo. c. ut q duas, li. 6. Et libellus p electionē declaratus ꝓcedit, ac si à pricipio fuisset specificatus, in gl. ꝓponēdo ergo. Et sic appellatio alternatiua declarat postea, & ualet, licet Io. And. uideatur dicere ꝯriū. † Dēt oīs electio esse clara & certa ità, ut nō supsit q̃stio uolūtatis, uel alia ꝓbatio requiratur uoluntatis sic. j. eo. c. procu. li. 6 †Vnde nō ualet, si dicat, eligo, si est dignus: qa si ualeret, ꝑ hāc cautelā posset euitari pęna eligētium indignū, & licet

b ¶Vide quid per istā regulam inferat Bal. in c. ad audientiā c. j. de rescrip. uide in alle. meis factis in cā to. do. de Vegys, & quæ scribit circa hanc secūdam do. An. Pomis in subscriptione, quam fecit ad conferentiā eorum, quæ dixi, ut habeo in filcia mea &c.

licet tacitè hæc conditio uideatur inesse, tñ nõ inest per omnia, quia non quò ad pœnam sed solum quò
5 ad electionis efficaciam, ut. j. eo. c. ij. libr. 6. † Vnde ex hoc no. q; si statutum dicit, q; debeat clarè responderi positionibus, non pót adiici códitio ét quæ tacitè sub intelligitur ex coniecturis. Item duplex est electio. s. secreta in scrutinio; & hanc facit quilibet per se ét in secretario: & cõis, & hanc facit unus uice omniũ in capitulo: si tñ plures faciunt, quilibet uice oĩm, non ui-
6 tiat, arg. ff. de aur. & ar. leg. l. pediculis. §. Labeo. † Si electio cassatur, integrum tẽpus de nouo datur. j. eo. si electio ex eo, lib. 6. ar. ff. de uerb. obl. l. & ideò hæsita
7 tur. † An sit dña inter, omnes, in plurali numero, &, omnis, in singulari, Bar. dicit q; sic: quia in plurali ponit collectiuè; in singulari distributiuè, ut. C. de iure fisci. l. Moschis, per Bar. dic ut. l. si pluribus. ff. de leg. ij. Et pluribus obiectis electo sufficit alterum probare, qđ per se suffecisset opponere. ff. de appel. l. scio, nisi se astrinxisset offerendo se paratum omnia probare. j. e.
8 c. is qui ꝯ, in ultima gl. ubi omninò uide. ¶ † Compromissarius æquiparatur generali procuratori, cuius negligentia nocet dño in temporis cursu: quia in hoc dominus concurrit cum procuratore, de uer. obl. l. cum filius. §. in hac. sed prauitas, puta si eligit indignũ, non nocet dño: quia factum cohæret personæ delinquentis: sed non factum est in rem. j. e. si compromissarius, lib. 6. & est subtilis ratio. Si procurator r̃ndit, credit, uel nõ credit, cum iurauerit in animam dñi, intelligit, credit, uel non credit. s. dñs. j. eo. c. procurator, lib. 6. In gl. bene dicit, & not. ¶ Adde, q; confirmatio male petita pót bene peti. secus, si in electione sit uitiũ declaratũ.
9 j. eo. c. si confirmationem, li. 6. ¶ † Si duæ procurationes de iure incompatibiles, uel de facto ꝑriæ apparẽt sub una die, neutra ualet, ut no. j. eo. c. si quis iusto, in
10 gl. per ordinem. ¶ † Quid operetur reseruatio papæ, quid prohibitio, quid decretum. infrà. eo. si eo tpore,
11 in gl. puta ubi omninò uide. ¶ † Si electio debet fieri cum consilio alicuius, illo mortuo non est expectandum consilium: sed si de consensu, non potest fieri electio, ut no. in c. unico, ne sede uacan. in gl. quid si, li. 6. ar. ff. de arbi. l. Pedius. §. in seruum. ubi est collegium, electio pertinet ad collegium. ubi non est collegiũ, electio pertinet ad patronum, ubi non est patronus, episcopus habet conferre, ut no. infrà. eo. c. sciant cuncti, lib. 6. tñ ét inferiores prælati hñt conferre beneficia ad suã collationẽ spectãtia, ut no. in c. si eps, de sup. ne.
12 pla. li. 6. † Solet dubitari, nũquid ualeãt consensus canonicorum non habiti in cõi? dic q; non in electionibus, in quibus, quod nullum est ab initio, non recipit suffragium ex postfacto: secus in alienationibus, si præcessit tractatus in cõi, ut no. in c. dudum, in gl. si igitur
13 de rebus ec. non alie. li. 6. ¶ † Et no. q; ad capitulũ pertinet consensus, qui potest conualescere, ut. l. receptũ. ff. cõia prædio. authoritas enim, & decretum non pertinent ad inferiores. i. ad canonicos, sed ad superiorẽ, & debet interponi ab initio, & non dudum postq̃ itã uolunt iura, ut ibi no. Nam prætorem contemnit, qui eius authoritatem, uel decretum debito tempore non requirit, & iurisdictio semper dẽt præuenire, non præuenire: quia esset præposteratio, ut no. in l. instar. C. de iur. fisci, li. 10. ¶ Quia diuersitas formarum inducit cõfusionem, ut ne quis suo arbitrio tradat formas, fuerũt olim inuentæ formulæ actionum proponendarum, ut. ff. de origi. iur. l. 2. & ff. de fur. l. si seruus nauem. & qui cadebat à syllaba cadebat à toto pp legis authoritatẽ seruãdã: sed hoc fuit in actionib. emẽdatũ, ut nõ caderet à iure, q cadebat à syllaba, ut. C. de formulis. l. j. dũ modò seruaretur in libellis realitas libellorũ, & consonantia effectus ad cãm. i. q; conclusio esset de corpore suæ causæ. ff. de neg. gest. l. actio. C. de interdi. l. incerti; &, ut ita dixerim, non fuit sublata realitas formæ, sed
14 superfluitas figuræ. ¶ † Quia ad illud exemplum procedit hic consilium: quia ut ex certis formis ius sumatur, statuit tres formas in qualibet electione pastoris ecclesiæ uiduatæ, & non hẽt locum nisi in ecclesiis collegiatis, & in principalibus prælatis, per quorum obitum uel priuationem dr̃ ecclesia uiduata ẽm Ber. ¶ Et ponit istud. c. tres formas, siue uias. una est per formã, siue uiam scrutinij. secunda per uiã compromissi. tertia, quæ non est propriè forma, sed releuatio formæ. s. per uiam inspirationis. prima forma ibi, & cum electio. secunda ibi, uel saltem. tertia ibi, nisi forte. & subdit, q; qui præter scriptas formas eligere attentauerit, eligendi ea uice. i. in proxima electione, ut. s. eo. c. cũ Vintonien, ptãte priuetur per sñiam. ¶ Demum prohibet in negocio hmõi electionum procuratorem cõstitui, nisi ab absente impedito, de quo impedimento faciat fidem proprio iuro; & tunc committat uni de collegio. ¶ Demum electiones clandestinas reprobat, mãdans statim, cum electio fuerit celebrata, solẽniter ce-
15 lebretur, & publicetur, scilicet clero, & pplo. ¶ † Et no. in isto. s. quatuor uirtutes legis. s. imperare usque ibi, uel saltim: permittere usq; ibi, nisi forte. & quia exceptiones sunt ẽt de uirtute legis, ponit exceptio. in d. uer. nisi forte. ¶ Alia uirtus legis est punire in d. uer. q uerò. ¶ Alia uirtus est uetare in uer. illud aũt, saluo q; in casu necessitatis permittit, licet regulariter usus pcuratorius sit uoluntarius. ff. de pcurat. l. j. §. usus. Alia uirtus legis est reprobare, & istud quodãmõ est punire: quia irritatio actus dr̃ pœna, in uer. electionis quoq;. ¶ Ibi, Celebranda; qđ intellige uacãte ecclesia de iure & de facto. infrà. de concel. præben. c. j. & c. cũ nostris, Host. ¶ Tu dic ꝯ. s. e. c. bonæ ẽm Io. An. quia ecclesia dr̃ uiduata, si uacat eclesia de iure, licet non uacet de facto. ¶ Ibi, Tres, & non plures, nec pauciores quia à tenore legis non est recedendũ. Alij dĩnt, q; põt esse plures: quia in maiori numero minor continetur. ¶ Ibi, De collegio; scilicet eligentiũ, In. ¶ Ibi, Fide digni, qđ præsumitur, nisi ꝯrium probetur. ff. de lega. ij. l. cum pr. §. rogo. ¶ Ibi, Secreto. C. de testi. l. nullũ. ibi, In scriptis, manu propria, cui in hoc datur fides. ¶ Ibi, publicẽt, nõ refert p quẽ, ut no. e. ti. c. sicut cũ, i tertia gl. li. 6. ¶ Ibi, Ecclesiæ uiduatæ, hic patet, q; non loquitur de electione plebani, & similiũ: quia per corũ obitũ ecclesia nõ uiduat, & quia corũ ecclesia nõ est collegiata. ¶ Ibi, Non ualeat, s. ipso iure: quia deficit in substantia formæ ẽm Inn. & Cõpostc. ¶ Ibi, cõmittatur. s. p totũ capitulũ nemine discrepante: quia litera dicit omniũ uice prouideant. non. n. põt uice oĩm. nisi ab oĩbus habeant mandatũ. de hoc dic, ut no. infrà. e. c. sicut cũ, li. 6. ¶ Ibi, Quasi, per inspirationẽ, iõ dicit, quasi, quia solus Deus nouit, an inspirauerit necnè. Nã qñque est spũs mendax in cordibus hoim, tñ inspirati ꝑsumũt, qñ inter eos nulla fuit disceptatio, sed oẽs una uoce dixerunt, Benedictus, qui uenit in noĩe dñi. hoc modo fuit electus, ut dr̃, Gregorius undecimus. ¶ Ibi, Aduocari, no. q; qui nõ dẽt aduocari, nõ pót mittere pcuratorẽ. ¶ Ibi, Si, opus fuerit, idest si exigatur iuřm, & facit. infrà. e. c. nulli licere, in fi. li. 6. ¶ Ibi, Clandestinas, quia qđ fit clam, præsumitur fieri mala fide. ff. de ad-

mi.tuto.l.non existimo.¶ Ibi, Publicetur, clero & populo, & hoc per quęcunque, cum ista publicatio non sit de substantia formæ, sed de post formam ſm Inno.
16 & Compost. ¶ † Dic ergo, ꝙ quædam est forma ᵃ ducens ad substãtiam, idest ad essentiale substantiæ: & sine ipsa factum est nihil. ff.de trãsac.l.cum hi.§.si prętor. quædam est forma ducta à substãtia: qa à substãtia ꝓcedit,& ipsa forma accidẽtalis, siue qualitas sequit̃ substãtiã,& non dat esse rei, sed respicit ꝯſiam eius,ut.ff.de tutelis. l. muto. §.si sub ꝯditione,& C.de ꝓci. impera.offer.l. uniuersa,&.C.de tu
17 to. & cura.q satis nõ dede.l.fi.¶ † Itẽ no.ꝙ est duplex publicatio. prima,q̃ fit in c.& ista est de substantia efficiẽte,sine qua electio est nulla, ut.s̃.eo.c.§.j. Alia est postrema,q̃ fit clero,& populo; & ista non est de necessitate substãtiæ, licet sit de bñplacito latoris canonis, & est facere populo q̃dã ꝓdicã ad refrigeriũ & cõsolationẽ cleri,& populi,arg.C. publicæ letitiæ,uel consulũ.l.unica,li.12.¶ Videamus igit̃ ꝑ ordinẽ de his,quæ sunt de substãtia formæ,& de his,q̃ sunt de substantia ꝯsensus, & de adiacentibus, & ꝯñtiis istorũ.Et incipio ab his,q̃ sunt de substãtia ꝯsensus. scd̃o narrabo ea, q̃ sunt de substantia formæ. tertiò prosequar reliqua.
18 ¶ † Cõsensus igitur requiritur tãq̃ naturale fundamẽtũ,& dẽt esse simplex.i.sine plica uis, uel metus adeò, ꝙ si uiolentia coarctet electores, uel clamor furibũdi populi,electio dr̃ ipso iure nulla: quia non dr̃ liberũ, quod quoquo modo est coarctatum.ff.de cond. & demon.l.Titio centum.§.j.ar.ff.qui & à quibus.l.si optio
19 † tñ metus non præsumitur, nisi probetur, maximè si posteriora sponte facta sunt,non dico,ꝙ per ea purgetur metus:quia cum electio est nulla, uitium non põt purgari,ut.suprà.eo.c.in causis. Non obstat quod not. ff.de condi.ob turpem causam.l. si ob turpem: quia ibi loquitur in actu reconciliabili.¶ Præterea in reconciliatione requireretur solẽnitas in ipsa factione à principio,ut.C.de nup.l.in copulandis, & l.si ut proponis. Metus autem post factum non uitiat actum. Et qa ista sunt dubia in facto,sunt uentilanda in examine competendi.Interim tñ fauendum est possessori.24. q.1.in
20 summa.¶ † Porrò hæc est dr̃ia inter substãtiam, & formam electionis.Nam substãtia requiritur in omni electione de mundo tam prælatorum,q̃ canonicorum, q̃ quorumlibet eligendorum: quia in omnibus requirit̃ consensus, scilicet eligẽtium,ut incipiat,& consensum electi,ut perficiat̃.Forma autem ingenialis, siue industrialis istius concilij non requiritur nisi in ecclesiis uiduatis per obitum sui sponsi. ¶ Est autem sponsus ecclesię ille,qui est principalis pręlatus:quia ecclesia nõ
21 potest hr̃e nisi unicum sponsum,ſm Ber.¶ † Forma naturalis est propria essentia rei. Forma artificialis est propria compositio rei in his,quæ ordine constãt.For
22 ma est ultima ordinis ꝑfectio.¶ † Cã effic ẽs electionis est consensus actiuè in eligente, passiuè in electo. ¶ Cã materialis est nullo substantiali prætermisso omnium requisitorũ interuentus,sicut ille, qui adoptat̃, est cã materialis adoptionis.Ita qui eligit̃,est cã materialis.i. susceptiua electionis. ¶ Cã finalis est utilitas ecclesiæ.Et qa nõ dẽt ecclesia ꝑmanere uiduata,unde dẽt hr̃e auxiliũ,id est spõsũ similẽ sibi ad instar sponsaliũ ꝯctorũ i paradiso delitiarũ iter primos parẽtes: ecclesia.n.non dẽt esse ꝯcubina,nec captiuarimalo inge
23 nio,uel metu.¶ † Per actus inualidos nihil ualidũ sequ tur;tñ dat̃ ᵇ uoluntas,& ꝯsensus in b telligi, ut.l.fi.ff. de rebus eorum, & exceptis pœnis,quæ ẽt sequuntur ex actib. inualidis.¶ Si Deus non reliquisset nos ꝑꝑ peccata nostra, utique sciremus ueritatem,& soluere nodũ istius schismatis,in quo nunquam cogitaui, ꝙ ego non essem usque ad mortem percussus, & corporis sanitatem ex toto perdidi. & ideò quæcunq̃ dixi, uel dixero suꝑ hac materia pro uel ꝯ, intelligantur dicta ab ignorãte & subiiciente se correctioni & emendationi. neglecta religione probationis nihil potest iudicari nisi perperã; sicut cæcus non potest iudicare de coloribus. ¶ Concilium est necessarium in hac causa, ut clerus Romanus, in quo cõtinẽtur omnes ueri & indubitabiles cardinales mundi,habeat ipsum congregare,requisito ad hoc rege Romanorum,& aliis regibus,& principibus,
24 quorum interest. ¶ † Dixi,ꝙ cardinales sunt de clero, & in clero Romano, sicut nobiles sunt de populo urbis Romanę,quæ est propria & sigillata eorum patria. & qui sponte recedunt ab ea, sunt quodammodò trãsfugę,sicut si periculum ibi immineret. non dico plus,
25 † quia sicut Deus est pater noster,ita paradisus est naturalis patria nostra: quia patriã p̃ris filius seqtur de necessitate,ad quã cũ sorde nemo perducit̃.& ideò lauet nos Deus, q solus pt̃:quia putredo paradisum non ingredit̃. Quæro,qs fuit cã inuẽtiua, ut Vrbanus sextus eligeretur?& credẽdũ est,ꝙ fuit inuẽtiua cardinaliũ,qui habebãt eũ notũ longe per prius,& per multas & innumerabiles experiẽtias,ut.ff.de reb. du.l. qui habebat flaccũ. Cardinales ergo dederunt cãm edicto, & debẽt intelligi sponte fecisse,cum ipsi fuerint primi ꝓmotores, & cũ dixissent sibi in domib.propriis ante, q̃ esset clamor; & finis attribuitur suo principio, nec ꝓsumitur uoluntas alterata,cũ fuerit spõte principiata,ar.ff.de prob.l.cũ tacitũ. ¶ Et quia ex hoc sequitur, ꝙ ipsi erãt alias facturi, id est electuri, uñ metus non fuit cã incidẽs,nec dedit cãm electioni, nec ẽt fuit cã cooperãs.¶ Itẽ q̃ro,quis fuit cã effectiua, ut electio fieret nõ solũ semel,sed bis,& cũ essent prelati de multis partib.mũdi uocati, ut notificaretur unus ex his in pãpã,quis metũ imposuit linguæ eligẽtiũ? quis supplãtauit eos,cũ absoluta uis nõ cadat in actu uerbi? ut not. Io. An.in c.sacris.j̃.q̃d met.cã.Itẽ quis fuit cætera ꝓsecutus iuxta morẽ? Itẽ qui scripserũt principib. mundi testificãdo,cũ nõ liceat uacillare.Itẽ q impetrauerũt indulgẽtias,& bñficia,post hoc uerò uiderunt, in quẽ trãsfixerũt?iterũ & de nouo in Bñdicto faciũt illud idẽ,& ipsũ detinẽt carceratũ:ut nõ possit exire arcẽ in Auinione,& credẽdo emẽdare & statũ, ecclesiæ reintegrare,separãt cõtinuũ,id est corpus ecclesiæ diuidũt,& separõ cõtinui.est cã morbi, & interdũ mortis.cogitẽt ergo & reducãt se ad ĩtellectũ Dei. qa ipsi debẽt esse famuli ecclesiæ dei,& nõ destructores: alioqn à põtificib. & pharisæis oportet Christũ pati iterũ.Deponãt igitur mẽtẽ malã,& induãt bonã,& apprehẽdãt disciplinã,ne irascat̃ dñs. ¶ Hæc uerba nolo scri
26 bi i lectura:qa essẽ potius ꝓdicator,q̃ doctor. ¶ † In tex.ibi,qa,ista dictio ẽ redditiua cãe,ut no.ff. de acq. pos.l.si is,q aĩo.& qñ apponit̃ à lege ꝓsumit̃ finalis, ut no.ff.de cõd.& demõ.l.cũ tale.§.fi. aut ꝓfert̃ ab hoie, & tũc aut ẽ necessaria,ut rõ q̃ reddit̃ à teste;& tũc ꝓsumitur finalis,ut.j̃.de test.c.cũ cãm.aut ẽ uolũtaria, & ꝓ
27 sumitur ĩpulsiua,ut.l.2.§.fi.ff.de do.¶ † In tex.ibi, ꝑ ꝑ hæc,

a ¶ *Adde eundem Bal. in l.uniuersa, & qua ibi scribit do Ias.C.de praci.impe.offer.*

b ¶ *Vide Fran. de Are in l. diuor.ff.sol. ma & cumulata per moder. in l. certi condi. §. quoniam.ff.si certum petatur.*

hæc dictio qñq; significat cām remotā,ut no.ī l.si mulier.ff.de rerū amotarū.qñq; significat cām ꝓximam, uel utrāq; simul,ut hic:sed dictio,ꝓ,nō significat cām remotā,sed ꝓpinq̄ & imediatā,ut no.ff.de pe.le.l. dñs
28 Sticho.†In tex.ibi diuersas,dicit Boethius ī sua philosophia,ꝙ diuersimodè exponitur,cuius ueritas ignorat̄,& ubi est diuersitas,ibi nō ē firmitudo nec ꝯsuetudo.ff.de annuis le.l.Seio.ff.de reg.iur.l.nemo.§.ī palis.
29†Ibi.interuenire,nō sunt sequēdæ opiniones captiosę. qa sermo datur cūctis,animi sapientia paucis.Sed nec recedere possumus a forma antiquitus ꝯstituta: qa nō est arbitrij nostri,quid legislator loquat̄,ut ff.de le. j. l.nemo potest,& ff.de le.ij.l.codi.§.fi.ff. de admi. tu.l. quidam decedens,in principiò.ff.fami er.l. si filia. rei tamen suæ remanenti , siue transferendæ cum honore,pōt quis legem imponere.ff.de uer.obl.l.qui Romę §.Flauius Hermes.ff.depo.l.Publia,in prin. & hæc sunt de substantia & forma electionis.uersus.Quòd sint p̄sentes,& sumant tres eligentes,singula secreta cunctorum uota scribentes.Mox publicanda perfectè , mox conferenda.Mox eligatur,cui maior pars suffragatur. Semel & simul ritè uerbo singulari . Quæ sint de forma,ex istis sumite dogma. In tex.ibi.Viduatis.i.omnibus dignitatis,quæ per electionem conferuntur ſm doc.Sume ar.ꝙ ecclesia uiduata dicitur miserabilis p̄sona. ¶Item no.ecclesia impersonalis,i.sine sponso,dicitur uidua:quia dignitas sine persona nihil agit,licet iura & possessionem retineat & etiam bonā fidem. ff.si cer.pet.l.eius,qui in prouincia.§.pe.& non est alibi.Itē ibi, Celebranda , ꝙ ecclesia uacat de iure & de facto, uel de iure tantum.si autem uacat de iure tantum, nō dicitur uacare , nec dicitur sponsus deesse, sed abesse, ut.supra.eo.c.bonæ,el.2. Item no.ꝙ ecclesia non dicitur uiduata nisi sit uiduata in capite , licet aliquod de mēbris careat administratore,ut clarè no.hic.Gof. in summa. ¶Ibi,nolunt.nam illi, qui nolunt faciunt se alienos.ff.de fidei.li.l.alieno.§.j.¶Vnde qui dicunt nolo interesse,non est citandus,ut no.ff.de in integ. re.l. fi.¶Ibi, & possunt.nam ꝑꝑ impotentes non debet ecclesiæ utilitas uacillare, ut. C. de dec. l.nominationum,forma.¶
30 † Sed quid si assignato termino sunt uocati non uocandi? respon.ex hac citatione non acquiritur ei ius,& inutilis dilatio non suspendit organa potestatis.ff.ad Treb.l.à filia.§.alumno, & ff. ad Velleia.
31 l.aliqñ.¶ † In tex.ibi,Tres,quid si non sint in collegio nisi tres,unus,uel duo ? respōde › electio habet locum, sed non forma eligendi ꝑꝑ defectum numeri.ī.eo. c.1. quia dum uerba statuti non possunt adaptari,statutum cessat,ar.ff.de aur.& ar le.l.Plautius.ff.de peti. hær. l. Item ueniunt.§.aptanda.ff.de le.ij.l. cum pater. §. cum imperfecta.¶Ibi,Vota i.desideria.ff. ad Tre. l. mulier. §.cum proponeretur.C. qui po.in pig.ha.l.assiduis.C.
32 de indicta uiduitate.l.ij.¶† Est enim uotum animi deliberatio cum bene placito determinans se ad aliquid,sicut dicimus in uoto castitatis,& in uoto matrimonij,& debet iungi cum uerbo præsentis temporis , non infinitiui modi.unde debet dicere eligens , eligo; non,uolo eligere.quia infinitum nullam determinationem habet, ut no.ff.de le.j.l.serui electione.¶Ibi, Collatione.Nota,quòd conferre cum sapientibus prodest multum, ᵃ ut ff.de arbit.l.sicuti & infrà eo.c.cum ueteri. ¶ Ibi, In scriptis,sufficit priuata scriptura ipsorum,argu.ff.de pigno. l. cum tabernam.§.idem quæsiit, C. de

a ¶ *Adde quæ scripsit. Bald. in prœd. feud.*

33 testa.l.hac consultissima. † Ibi,Mox, idest sine temporis interuallo,hæc dictio secūdum subiectam materiā recipit diuersa significata,prout materiæ congruit, ut no.in auẗ.deincest.nup.in princ. Et interdum trahit secum executionem:& tunc dicitur canon late sententiæ,ut no. ff.de capitis dimi.l.amissione.§.qui defecisse. Sequitur in litera,uel saltem, hic digreditur author ad secundam formam.s.compromissi, in qua forma requiritur consensus omnium,nemine discrepante, quia cum omnium ius sit eligere, non potest maior pars cōpromittere de iure tertij,arg ff.de euic.l.si dictum . §.
34 si compromisso. † Et no.ꝙ ius eligēdi non ordinatur naturaliter ad compromissum:sed bene ordinatur naturaliter ad scrutinium, & ideò per uiam scrutinij statur maiori parti:secus per uiam compromissi,quia,ut dixi de iure tertij non potest quis compromittere, cū
35 nō sit de sua ptāte†unusquisq; pōt loqui qđ sibi vr̄,sed non in damno alterius.quia non est nostri arbitrii, qđ
36 quisque loquatur.ff.ad Tre.l.quia poterat. † Quid si Papa mandat procedi per uiam compromissi ? respon. sufficit maior pars.quia est compromissum necessariū , in quo qui non habet causam ꝯdicendi, ꝓ consentiente hr̄,ar.ff.sol.ma.l.dotem. Item si dissentiret , non ualet dissensus,quia est ꝯ ius,& facit.ff.de aqua plu. ar.l.
37 in concedendo.Et no.ꝙ † si compromittitur in unum ualet compromissum,ut ff.de arb.l.item si unus . §. in duos;quia unus nōdiuidit se;nec pōt esse diuersus à se ipso.ff.de procu.l.licet.§.pe. Et no.ꝙ iste dicitur compromissarius absque additione, arbiter , uel arbitrator.Nam arbiter est de iure,arbitrator de contractu, uel de concordia,quæ fit de plano.dr̄ etiam partes cōcordare,qui iura decernit, quia sopire iurgium concordia est,& sicut potest esse unus arbitrator,ita vnus scrutator,& referendarius,ar.ff.de do.præleg.l.Theopompus.ff.de uer.oblig.l.j.in fi.nec exigo,quòd scrutator iuret,quia non est hoc.l.cautum,quòd dēat se onerare iureiuran. Ex his ergo apparet,ꝙ duæ sunt nauiculæ, quæ ducunt electionem ad portum . Nauicula autem,quæ ducit iudicium ad portum,sunt probationes,& monumenta causæ.nam ista sunt uehiculum ad sñiam proferendam,& in his stat pōdus totius litis , &
38 exitus controuersiæ . † Vnusquisque præsumit̄ idoneus compromissarius:quia quæ ſm naturam possunt inesse,& à communiter accidentibus solent adesse, non est probare necesse,ut not.ff.qui satis.cogan.l. si uero. §.j.Et ideò præsumitur quis compos mentis. nam qui contrarium dicit,negat naturam, siue naturalem prouidentiam,quæ cuilibet inesse præsumitur, nisi ætas , uel sexus refragetur , & tunc hoc est probandum ab opponente.quia iura naturalia communia sunt etiam in mulieribus,& præsumitur idoneitas in his,quæ congruunt eorum sexui,& statui , & quæstio Mercurialis est. Adde, quòd præsumitur actus ualere , & competens subiectum habere,nisi ꝯrium probetur , vt nota
39 in cap.j. de rescript.in clemen. † Dicit Aristo. dubitatio est æqualitas contrariarum determinationum, & tamen inhærendum est æquori , seu sit æquitas signata.seu vt ita, dixerim , sigillata per approbationem legis,siue per æquitatem arbitrij naturalis saniori incumbat iudicio,ut legitur & no. ff. de re iudic. l. duo iudices . Et ratio q̄ inhæret mēti, est felix ᵇ diploma.Ibi,ꝓuideant, nota quòd illud , quod, fit à compromissa-

b *Rō,quæ inhæret mēti,est fælix diploma, adde multa pulchre de rōne , quæ scribit do.Fels. in c.t na nos , de iureiurando.*

riis, dicitur prouisio magis proprie. quàm electio sm Inn. ¶ Ibi, De pastore, not. ꝙ forma istius decretalis non habet locum, nisi ubi tractatur de subrogatione pastoris; & ideò per capitis diminutionē prælati non deuenitur ad hanc formam, nisi eo priuato ꝑ sententiam, quod dic, ut j. de foro competen. c. postu-
40 lasti. ¶ † Ibi, Attentauerit, attentatum dicitur non quia cœptum, sed quia inualidum. C. de adulte. l. cum qui duas. ¶ Ibi, Ea uice. i. in proxima electione. s. eod. c. cum Vintoniensis. ¶ Ibi, Priuetur, per sententiam diffinitiuam. Ibi, Venire non possit, hoc casu usus procuratoris est necessarius, non uoluntarius. ¶ Et no. casum, in quo quis tenetur per seipsum, non per alium scilicet per procuratorem agere. Fallit. si impedimentum interueniat. & est ratio, quia uox domini efficacior est, quàm procuratoris. nam dulcius est bibere de fonte, quàm de riuulis secundum Inn. Quod uerbum est elegans. Dulcius est habere aures dominorum, q̃ aures ministrorum. si quis interrogatur, quare uis tu, ꝙ respondeat principalis, & non procu. respondeo, quia copiosius & dulcius bibitur de fonte, quàm de riuulis
41 Ibi, si opus fuerit. i. si exigatur iurm. ¶ † Ibi, iuro, not. impedimentum probari per iurm: quia res est integra & modici præiudicij; & hoc si iurans est bonæ famæ: aliàs ei non creditur, ut no. in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. lib. tex. notabilis. ¶ † Ibi, De collegio ꝙ uox eius debet incorporari collegio, & ideò debet esse de collegio: uel hoc non est de substantia. ¶ Ibi, Clandestinas, no. ꝙ non ualet factum seorsum incellulis, sed debet fieri palàm in loco communi. ¶ Ibi, Publicetur, s. clero, & populo, & istud de illa postrema publicatione non est ad substantiam esse, sed ad bene
42 esse. ¶ † Modò ego quæro, cum consensus non potest esse, nisi in anima rationali, & collegium non habet animam, quomodo pôt collegium consentire? respon. instrumenta collegij sunt electores, quorum intentio dicitur anima collegij, ut ff. de dolo. l. sed ex dolo. sic ex pluribus animi motibus resultat unum concretum animorum. ff. de pac. l. j. §. conuentionis. Vnde dicit diuina scriptura in actibus apostolorum, tanquam uir unus & anima una, & per hunc modū uenitur ad uiā inspirationis, cuius contrarium est uia subornationis. uidetur prima facie, ꝙ ad actus collegij non potest cō
43 stitui procurator, nisi sit de collegio. ¶ † Item not. ꝙ procurator debet esse talis, in quē possit cadere exercitium iuris, & facti, & procu. est nomen appellatiuum & si non potest fungi uice nominis appellatiui, uertitur in proprium, ut. C. si cer. pet. l. absentis uerbi gratia. quia non habet mandatum, nec dominus ratificat, nisi esset dñi res, & utiliter gestum: quia dñs tunc cogitur habere ratum uel iudiciaria disceptatione, uel iuris compulsione. ff. de neg. ges. l. Pomponius scribit: uel si dominus totum ratificat, imputet sibi. ¶ Porro scias, quòd tenor ratihabitionis idem operatur, quod tenor
44 mandati. † An criminosus possit eligere, dic quod sic: quia retinet iura canoniæ sibi radicata, donec per sententiam priuetur: & tamen non potest esse scrutator, siue referendarius: quia nec testis secundum Io. And. arg. quòd immo possit scrutari, & in rescriptis referre ex quo habet socios bonæ famæ, ut ff. de eden. l. si quis
45 ex argentarij. §. ij. uer. aut certe. ¶ † Sed pone, unus de scrutatoribus recedit, nunquid alij poterunt scrutari? dicit Inn. ꝙ sic, licet secus sit in arbitris: quia arbitri debent disponere, isti referre, nec possunt trahi &c. ff. de arbi. l. sicuti: quia referre in facto, non industria cōsistit. ¶ In glo. per hoc not. ꝙ licet omnes canonici sint mortui, dum tamen uiuat prælatus, quia est spōsus ecclesiæ, non dr̄ ecclesia uiduata. ¶ In gl. bene dicit, not. qui sunt citandi, & qui non. ¶ In gl. per sniam, not. ꝙ maior est pœna ipso iure, quam per sniam. ¶ In gl. per hoc, no. ꝙ ēt in electione scrutatorum præualet maior & iustior pars. Item no. ēt quòd scrutiniū secre-
49 tum rōnabilius est & liberius, quàm publicum. † In sequenti glo. no. ꝙ si testis deponit in publico, nō ualet
47 eius testimonium, tene menti. † In alia gl. not. ꝙ di-
a ctio, incontinenti [a] ponitur multis modis. nam in actu instantaneo ponitur pro instanti: sed ubi requiritur spatium temporis, si quidem lex ultra procedit declarando, standum est legi. C. de erro. aduo. l. ij. ff. de iure fis. l. aufertur. § qui compensationem. Si autem lex non declarat, statur iudicis arbitrio, & inspicitur tempus, qđ natura, uel qualitas negotij desiderat. ff. de uer. obl. i. l. continuus. §. illud. & dicitur fecisse incontinenti ille, qui facit conuocatis consilijs & auxilijs amicorum, ut no. in l. iij. §. cum igitur, de ui & ui arma, &. ar. ff. de usur. l. sciendum. Et scrutinium dr̄ etiā continuatum in sequētē diem, nec noctis silentio dr̄ sopitum secundum Inn. arg. ff. de offic. dele. c. consuluit, & ar ff. de ser. urb. prædio. l. fora-
48 men, & C. de test. l. cum antiquitas. † Porrò separatio cotinui sicut destruit humanum corpus, ita destruit humanum opus. quia ars unitatur naturam, & separatio non sinit extrema coniungi: quia in diuersum eunt sicut dicimus, si interroganti respondetur ex interuallo. nam nec ut nudum pactum ualet, nisi sit concessum tempus ad deliberandum, & in termino consentiatur: quia tunc ualet ut pactum nudum quasi continuato mentis conceptu. ff. de pac. l. iuris gentium. l. sed cū nulla. ff. de iureiur. l. iusiurandum & ad pecunias, in princ. Pone, unus ex canonicis eligit nomine suo, & socij, & non habet mandatum, tamen cauet de rato; respon. nō ualet: quia hæc res non recipit temporis intercapedinem. Item non recipit diem, uel conditionem: sed pone, constitutus est procur. in loco, à quo constituens debet uocari? Demum constituens re integra recessit ab illo loco, & iuit ad locum peregrinum, unde non debet uocari. respon. non durat mandatum, quia non ius mandandi. ff. de acqui. hære. l. si quis alicui, & l. si per epistolam. & si postea constituens redit ad locum primæuum, non ideò integratur mandatum. quod extinctum est. uide quod not. ff. mand. l. qui mutuam. §.
49 j. † etiam qui non pôt comparere, debet expectari, quia potest mittere excusatorem. ff. de neg. gest. l. si liberto. §. fin. & quia est dubium. ut ff. si quis cautionibus. l. si cum, in prin. & quia iustum est defensiones audiri. l. iij. §. si ad diem. ff. de re mili. Et si omnia ista cessarent, tamen pęna contemptus requirit termini lapsum, licet pœna interesse committatur, cū certū est interesse ff. de uer. obl. l. cum stipulatus sim mihi. In glo. ut sciatur, ista gl. dicit, quòd trinarius numerus scrutatorum non est de substantia formæ, argumen. ff. de uerb. obli. l. j. in fi. In gloss. super uerbo, uenire, not. quòd absentes, qui de facto uenire non possunt, tamē
50 de iure dēnt citari, & expectari, qđ est no. † In eadem glo. no.

[a] *¶ Dictio, incontinenti, ponitur multis modis, de quibus etiam per Brixiensem in repertorio suo in ea. litera. & Bertachi. similiter in repertorio suo in ea. litera, & uide scripta per doc. in l. lecta ff. si cer. petat. & in l. in bonæ fidei. C. de pact. & alibi sæpe.*

gl.no. q̃ ille, qui ꝑꝑ metũ nõ põt uenire, non tenetur committere uices suas, quod est no. ¶In eadem gl. no. quòd extra collegiũ non tenetur admittere: tñ si admiserũt, ualet[a] habes simile. C. de adul. l. quam-

51 uis. ¶†In eadem gl. not. consiliũ, quod debet haberi extra collegium, non est de substantia, arg. ff. de admi. tuto. l. Titium, & Mœ-

52 uium. in princip. ¶†Pone, dicit statutum, quòd causæ non possint committi extra collegium, quid si nullus de collegio uult acceptare?[b] ista glo. est argumen. quòd possit & debeat committi alij æquè idoneo. ¶Item non habenti consultorem ego dabo, & inuitum cogam ad consulendum, sicut dicimus in aduocato. l. j. ff. de postulat. & not. in l. in sacris, de proxim. sacro. scri. C. libr. 12.

a *¶Adde istud dictum ad cumula. per la. in l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui uel alie. iur.*

b *¶Sed nos doctores de collegio iudicum habemus decretũ astringens, & iniũgens pœnam non acceptanti commissiones; & credo, quòd illud decretum fuerit editum propter hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium debet esse liberum in electionibus non solùm ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili.*

2 *Oppressus per metum, licet inclinet eligendo, nõ dicitur perfectè consentire.*

3 *Electus per abusum, si consentiat per metum, an debeat puniri?*

4 *Metus duplex concussionis, & suspitionis.*

5 *Vbi l. facit mentionem dispensationis; nec reseruat eam Papæ, ordinarius dispensare potest.*

6 *Electus in Papam, si metu consentit electioni factæ contra bonos mores catholicæ ecclesiæ, an possit per Cardinales iteratò eligi?*

7 *Clerici debent defendere ecclesiasticam libertatem, sicut proprium sanguinem.*

VISQVIS. Summando secundum ordinem literæ hoc intendit. Cõsentiens electioni factæ per secularis potestatis abusum, inelegibilis fit, nec absque dispensatione potest eligi ad aliquam dignitatem: præsumentes eligere, per triennium suspẽdantur ab officijs, & beneficijs, ac ea uice sunt eligendi potestate priuati. Dicit lex, quòd custodia aduersus uim proficit. ff. de act. emp. l. si ea res. ¶Ibi, Abusum, abusus est usus contra naturam rei. ¶Ibi, Libertatem, uiolatur libertas ecclesiæ pro interesse etiam laicorũ, maximè poten-

1 tum. ¶†Not. quòd in electionibus liberum debet esse arbitrium non solum ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili. ¶Dicit Accur. quòd est quedã perplexitas nolle, & per metum uelle. ff. de uulga. subst. l. qui liberis. §. ulti. ubi expressè dicit, quòd à prædominio si quis coactus uult, magis nõ uult, quàm uult; & hoc patet, quia nemo uult opprimi, & tamen est ibi consensus, id est simul cum alio sensus: sed si esset talis actus, in quo non caderet cum alio sensus, sed suus proprius tantùm, sicut est aditio hæreditatis, ipso iure non ualeret. ratio differẽtiæ est, quia plus operatur[c] consensus duorum, quàm unius tan-

2 tum ut no. in l. j. C. de pac. ¶†Ex prædictis apparet, quòd qui per metum opprimitur, licet inclinet eligendo, tamen perfectè nõ dicitur consentire: unde notabiliter dicit hic Ber. potius ipsum pati, quàm facere. unde ista uoluntas est uoluntas inflexa, sicut

3 circulus, qui plicatur. ¶†Quero, quid si aliquis electus per talem abusum consenserit per metum? dicit Bern. eum non puniri: quia metus excusat ab istis extraordinarijs delictis, præsertim quando interuenit actus solius uerbi, & non facti, & per istam glo. uidentur defen

4 di celebrantes per uim tempore interdicti. †Et adde, quòd duplex est metus, scilicet metus concussionis; & iste apparet per facti euidentiam: & metus suspicionis; & iste probatur per coniecturas, ut. l. nouissime. ff. quod falso tutore authore, & per locum à communiter accidentibus, & per locum à materia ad hoc præparata. It m not. quòd illud, quod fit contra statum ecclesiæ, fit contra libertatem ecclesiæ, & conuertitur regula, quia quicquid fit contra libertatem ecclesiæ est contra statum ecclesiæ. Vlterius not. differentiam, an statutum disponat de executione pœnæ in futurum redigendo, an in præsenti exequendo. Item, quòd uerbum, fiat, licet uideatur temporis futuri, tamen est futuri immediati: quia subauditur aduerbium, tunc,

5 quod extremitatem temporis significat. †Item no. gl. quæ dicit, quòd ubi lex facit mentionem de dispensatione, & non reseruat eam papæ, ordinarij possunt dispensare. Item not. in alia glo. quòd mitius agitur in

6 pluribus pœnis, quàm in una. †Item nota, quod etiam si electus in papã per metum consentiret tali electioni factæ contra bonos mores catholicæ ecclesiæ, non posset per Cardinales iteratò eligi: quia in eligibilis

7 est hoc casu specifico. †Item not. quòd Cardinales in hac parte non possunt dispensare: quia cum nominatim sit facta prohibitio, præcisè est seruanda, ut tollatur omnis materia uiolandæ ecclesiasticæ libertatis, quam clerici debent defendere, sicut proprium sanguinem suum. Bal.

c *¶Alibi tamen habemus, quòd tantum operatur uoluntas unius in actu depẽdente a uoluntate unius, quãtum uoluntas duorum in actu dependente a uoluntate duorum. l. in contedẽdo. ff. de aqua plu. arc. unde omnino pulchrè per Ias. May in l. planè. §. j. ff. de lega. j. Paro.*

SVMMARIVM.

1 *Electus extrà Italiã an antequam confirmetur possit actiones exercere?*

2 *Dubietas status facit medio tempore gesta ualere.*

3 *Casus, in quibus iudex de facto supplere potest.*

4 *Facta ab eo, qui administrabat ut prælatus, qui tamen postea remotus est, an ualeant?*

5 *Intrusus qui dicatur. & an faciat fructus suos. 7.*

6 *Electioni qui renunciauit nullatenus confirmatione innatur.*

8 *Intrusus propriè nullus dicitur, qui fit confirmatus in curia.*

9 *Depositus per sententiam, etiam si id ignorat, non potest contrahere tanquam prælatus.*

10 *Confirmatio prælati si haberet uim diffinitiua, de falso faceret uerum, & de abusiuo rectum.*

11 *Intrusus non potest quicquam alienare.*

12 *Ecclesia an possit agere ex contractibus intrusi?*

13 *Administratio est duplex.*

14 *Ecclesia potest aliqua de gestis per intrusum approbare, alijs omnino separatis reiectis.*

15 *Intrusus regulariter est quilibet sua possessionis causam allegare non ualens.*

16 Intru

16 *Intrusus an faciat furtum fructuum.*
17 *Electio, quæ peccat in consensu, an possit confirmari?*
18 *Sententia diffinitiua, solenniter lata, est altera natura.*
19 *Canonicum ingressum non habens ad titulum, & possessionem, an dicatur intrusus.*
20 *Intellectus ad l. Barbarius ff. de off. prætò.*
21 *Confirmatio iudicis an tueatur facta falsi procuratoris.*
22 *Gesta per papam, si ipse est intrusus, an ualeant?*
23 *Quasi possessio cur non detur in officio Testis, Tutoris, Procuratoris. cum secus sit in notariatu, prioratu, & canonia?*
24 *Canonia possidetur per stallum in choro, & locum in capitulo.*
25 *Dominium cur non quasi possideatur?*
26 *Quod alieno exercetur nomine, non possidetur, nec præscribitur.*
27 *Possessio plena & uera cadit in rebus corporalibus.*
28 *Quasi possessionis commoda.*
29 *In possessorijs non requiritur exquisita tituli probatio.*

NIHIL EST. Si prælatus per suam negligentiam confirmat indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi proximum succedaneum, à perceptione beneficij suspenditur, & promotus eijcitur; si per malitiam id fecerit, grauius punitur. hoc dicit in prima parte. ¶Deinde dicit, quòd electi immediatè subiecti papæ petere debent confirmationē præsentando se conspectui papæ, si commodè hoc possunt: alioquin petant per procuratorem idoneum, & h.d. in secunda parte. In tertia parte dicit, quòd electi ultra Italiam immediatè subiecti papæ possunt administrare ante confirmationem, non tamen alienare. In quarta, & ultima parte tractat de benedictione, & consecratione recipiendis, sicut hactenus consueuit. ¶Ibi, Officiat, id est noceat, insti. de inge. in fi. ¶Ibi, Ad regimen, dic ut no. Innoc. in proœmio decretalium. ¶Ibi, Morbo. ī. de resc. ad hoc ¶Ibi. Irrefragabili. i. inuiolabili. ¶Ibi, Confirmatio, quæ debet fieri cum discussione, & solemnitate, quæ ponitur. infrà eod. c. ult. lib. 6. ¶Ibi, Oĩa ritè cōcurrerint, no. nihil de necessarijs omittendum ¶Ibi, Deijciendus, no. incautam confirmationem rescindi. sic. ff. de decre. ab ordi. fac. l. ambitiosa. ¶Ibi, Animaduersione. ff. de ca. l. non dubito. ¶Ibi, Cōstiterit negligentia, no. negligentiam probandam: quia ratione officij contrarium præsumitur. ¶Ibi, Vltioni, quid si episcopus committat istam confirmationem? respondeo, non excusatur, si commisit ignauo, ut. ff. ad Tertu. l. ij. §. si mater. ff. mand. l. idem. §. tutores, in fin. ubi est tex. ualde not. ¶Ibi, Officium, scilicet ordinis, uel dignitatis. ¶Ibi, Conspectui, quia per præsentiam melius cognoscitur sufficiētia, ut C. de his qui ue. æta impetr. l. ij. & uestigia sapientis uultus ostendit. ¶Ibi, Videlicet, dictio est expositiua. ¶Ibi, Vltra Italiā, not. quòd non dicit ultra montes. ¶Ibi, Concordia, scilicet plena & non ficta. infrà eo. c. cupientes. §. ad hoc, lib. 6.
1 †Ibi, Nihil, nisi quod seruādo seruari non potest, ut. l. fin. ff. de requi. reis. Sed an poterunt actiones exercere uidetur quòd non, nisi res dilationem non recipiat. ff. de pe. hære. l. diuus. ff. de iure deli. l. ait prætor. Ibi, Benedictionis quo ad abbates. Ibi, Consecrationis, quò ad episcopos, & dictio, seu, ponitur absolute, non copulatiuè. Ibi, Recipient, scilicet à papa, uel ab alijs, ut no. ĩ. eo. si eo tempore. lib. 6. per Arch. & Ioan. Andr. No. quòd post confirmationem potest cognosci de insufficientia confirmati ad regimen animarum. Not. eū firmantem puniri de negligentia, sed magis de dolo. Not. casum, in quo quis primò administrat, quàm confirmetur. & dic, quòd confirmatio retrotrahitur, ar. in l. receptum. ff. communia prædio quia qui cōfirmatur, declaratur intrusus, ut. ff. de iureiur. l. iusiurandum, qđ §. j. C. de eo, qui pro tuto. l. ij. Vel dic, quòd iste ꝓpriè non est intrusus, quia interim credidit sibi licere, ar. huius decretalis.
2 † Præterea propter dubietatem status ualent medio tempore gesta. C. de peti. hæred. l. si putas. ff. de lib. cau. ordinata. & arg. C. de iure delib. l. cum aliquis, quæ est lex no. In glo. ad illum ibi, quia eius interest,
3 †No. quòd iudex propter proprium interesse potest supplere de facto. Interest autem sua, ne puniatur de negligentia. & dic quòd semper in his, quæ mero officio iudicis & inquisitioni committūtur, dicit glo. quòd tunc iudex potest supplere, quando ꝓbationes sunt in promptu aliter non infrà eo. ut circa, in glo. alius, lib. 6. Item ubicunque exuberat iudicis officium, iudex potest supplere, nisi utraque pars cōtradicat, ut no. ĩ. eod. c. ab eo, qui in glo. fi. lib. 6. In glos. parua, quę incipit, ipso iure, dicit Innoc. quòd eo tempore, quo iudex declaratur fuisse negligens, sequitur hæc pœna sine alia declaratione. In glo, super uerbo, ætatis, not. episcopum dispensare non posse in actu sibi pœnali. Item nota, quòd ubi est pœna, ibi tacita est annexa prohibitio.
4 †In glo. magna ibi, sed pone, quærit glo. nunquid facta ab eo, qui administrabat ut prolatus, qui tamen postea est remotus, ualeant? uide. ff. de mino. l. Aemylius, in fin. & ff. de re iud. l. ex contractu. ff. de acquirend. hered. l. si minor. ff. de solu. l. reo criminis, & l. quod si forte. § j. ff. de dona. l. post contractum. ff. de admi. tutor. l. chirographis. §. j. & dic, quòd si status remotionis non apponitur ad principium tituli, sed ad ius iam quæsitum, non reuocantur gesta bona fide. Si autem status erat in pendenti, uidetur quòd inspiciatur euentus ff. ad Macedo. l. j. §. si pendeat. Tu dic standum esse huic decretali, quæ tradit mediam iuris dispositionem, ut ualeant cætera præter alienationes. iste enim, qui est in isto medio statu, non dici-
5 tur intrusus, sed quasi quidam curator bonorum. †De
a intruso autē [a] plenius uideamus.
& est sciendum, quod abusiua possessio prælaturæ, dignitatis, uel beneficij facit quem intrusum, & sine possessione nemo potest dici intrusus. Item oportet, ut prætendat ad se beneficium pertinere; unde puri laici non propriè dicuntur intrusi. Intrusus enim dicitur omnis, qui non intrat per ostium, id est qui non ha-
6 bet canonicum ingressum. † Itē, qui renunciauit, si postea confirmatur, nil ei patrocinatur confirmatio. ĩ. eo. c. quam sit, in ulti. gl. lib. 6. ar. ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. consequens. Renunciatio tacita inducitur ex temporis cursu, ut no. ff. de
7 neg. gest. l. si ego †tamen quidam sunt intrusi, & nesciūt se intrusos, ut quia credunt se legitimè promotos, & possessionem adeptos, tamen errant in facto. Nam isti dicuntur bonæ fidei, quos iustos error impellit, ut no. ff. de acqui. re. do. l. bonæ fidei. Nam iustus error habetur pro ueritate. ff. de usucap. l. Celsus. Quinimmò quantum ad fructus, id est omnes utilitates & usus, quos & rei, & possessionis natura parit, dicitur bonæ fidei

[a] ¶ *De intruso uide, quæ scribunt Do. post Bar. ibi in l. si urbana ff. de cond. indeb. & uide per Fely. in c. in nostra, in secundo corollario. de rescrip. ubi pulchrè, quis dicatur intrusus, & quæ ibi scripsi super Fel.*

fidei possessor etiam errans in iure,& omnes vtilitates facit suas.i.suæ uoluntatis & arbitrij,ac ẽt dñij.ubi ca dit dñium,ut in fructibus materialibus,seu corporalibus,ut no.ff de pet.hær.l.sed si.§.scire.ff.de usuc.l.si fur,& facit.ī.c.c.nulli licere.§ fi.li.6.& largo mõ omne uti & frui licere dr fructus,ut l.fructus ff.de re.iur.

8 † Item ex dictis Inn. collige, ꝙ nullus confirmatus in curia dicitur propriè intrusus:quia authoritas confirmationis tuetur cum ff.de offi.præto.l.Barbarius,quæ propriè adaptatur confirmatis à supremo cardine.i.à à populo Romano olim,uel à principe.sed tñ idem vĩ in confirmatis ab inferioribus,qui habent ius cõfirmã di.ff.quod falso tutore.l.j.§.idem Pomponius,dummodo confirmatio sit facta ritè, licet non rectè.i.non iustè:quia plus uitiat omissio ordinis necessarij,q̃uõ cultus institiæ.C.unde ui.l.meminerint.ff.ne uis fiat ei.l.j.§.hæc uerba.Opportet tamen esse tale decretum,ꝙ possit adaptari actui, qui geritur: aliàs indistinctè est irritum.ff.de tut.& cur. dandis ab his.l.Sciæ egressæ, & l.tutor si petitus.ff.de excusa.tuto.l. qui testamento ff.ad Carb.l.iij.§.puberi.& quòd dictus.§. Pomponius loquatur in confirmatore,qui habebat ius per se principaliter prouidendi & disponendi.Vnde quod nõ ualet ꝑ aliud,ualet principaliter propter se,fundamentum in utroque iure est l.Barbarius, quæ dicit ꝙ ꝑ publicam utilitatem,& authoritatem,& ꝑ publicum errorem,& ꝑ publicam authoritatem , quæ consistit in magistratibus creatis licet perperam,ualent gesta à minus iusto prætore,nec possunt prætextu non iurisdõnis infringi.& adde qđ dixi.C.de test. in l. j. in lec.

9 mea.† Adde, ꝙ depositus per sententiam, ẽt si ignoraret se depositum,non potest tanq̃ prælatus contrahere:quia sñia iudicis arctat ẽt ignorantes , ut in c. quia cunctis.§.adijciebatur,de conces.præb.li.6.licet ignoranti non currat tempus appellandi, tamen interim ꝑ sententiam est priuatus, ut l.furti. §. j. ff. de infami.

10 † Item no.ꝙ si confirmatio ꝑlati hẽret uim diffinitiuæ,talis sñia de falso faceret uerum, & de abusiuo rectum,ut ff.de sta.lib.l.statuliberi à cæteris.§.fi. & not. de condi.inde.l.si non sortem.§.hæredi. Tamen qñq; sententia nõ prodest uictori,sed alii uerbi gratia, nepos ex filio agit quærela inofficiosi testamenti præcedente patre,qđ de iure non potuit:tñ si uicit, prodest patri.ff.de inoffi.testa.l.posthumus.§.si quis,& no.e.ti.§.pater filium:& hoc est ꝑ naturam quærelæ inofficiosi:quia primò reducit rem ad causam intestati. deinde lex defert successionem ei,cui inuenit deferendã & non alii.Cum ergo inueniat filium præcedere ĩ gradu,statim facit eũ suum heredem.Et hoc est subtile ad

11 intelligendum † illud enim,certum est,ꝙ intrusus nihil alienare potest:qui : si non licet electo , qui sperat confirmari,ergo nec intruso.12.q.2.alienationes, per Arch.quia prædo ius alienandi non habet,cum omnis administratio sit ei interdicta , imò impossibilis: quia nullũ habet principium subsistentiæ in rerum natura, ut ff.de solu.l.qui hominem.§.si nullo,& l.filiæ. Omnis enim intrusus [a] est eijciendus sicut lucifer,& armis opprimendus,si non uult parere iustitiæ., ut in c.j.§.fi.de milite uasallo,qui

12 contumax est.¶ † Quæro,utrum ex contractibus intrusi possit agere ecclesia?uidetur ꝙ nõ.ff. de pac.l.si tibi,§.cum possessor:qa ꝑ eum,non acquiritur,cũ ab ecclesia reprobetur. dic ꝙ acquiritur tanquam ꝑ quemlibet gestorem cum habeat ratum ecclesia: quinimò ipso facto est ratum,quod est utiliter consumatum . C.in qui.cau.in inte.resti.non est necessaria.l.si tutor, dummõ unus,& idem ɔ̃ctus non diuidatur, ut. ff. de oper. liber.l.si ita stipulatio.ubi tex.notabilis. sed cum sua cã,suisq; uitiis acceptetur, ut ff.de man.l.Catus.& ff. de acti.emp.l.Iulianus.§.si à pupillo,& §.si quis colludente.C.arbitrium tutelæ.l.cum interdictæ , & ff.de

13 ope.libe.l.si ita stipulatio,ubi tex.notabilis.† Et not. ꝙ est duplex administratio.s.complexiua, qñ quis accessit quasi omnia gesturus,& particularis,qñ accessit ut quędam gesturus.intrusus autem accedit prędonis animo ad vsurpandum totum.ff.de neg.gest.l.si pupil

14 li.§.ij.† & potest ecclesia approbare aliqua absque aliis penitus separatis.ff.de neg.l.si negotia: quia inter separata nulla est coniunctio,neque dispositio relatiua.Sed unus & idem ɔ̃ctus habet in se partes correlatiuas,quæ per se stare non possunt,ut l. fi. de accepti.

15 ¶ † Item potest dari hæc regula,quòd intrusus dicatur omnis,qui interrogatus,cur possideat,non potest aliter respondere,nisi quia possideo, ut. ff. de petitio.

16 hær.l.qui interrogatus.¶ † Sed nunquid intrusus facit furtum fructuum?Respondeo sic,si est in dolo.ff.si cer.pe.l.si quis nec causam.§.res pignori , non percipiendo & in horreo reponendo,quia debet custodire ut no.ff.de peti.hære.l.hæres furiosi.§.fi.sed consumẽdo,& in suam utilitatem conuertendo ff.de condi.indebi.l.si urbana.pensionum autem quas ex suo cõtractu percipit,non facit furtum. quia & soluendo acquirit dominium earum , & in eadem re non potest quis esse dominus,& fur.ff.de condi.ob causam. l. pe. quæ

17 lex est notabilis ad istam doctrinam.¶ † Quæro cum Inn.utrum electio,quæ peccat in iure naturali.i.consensu possit confirmari?& dicit ꝙ non,quod uerum in

18 telligo,nisi in contradictorio iudicio † quia diffinitiua solenniter lata faceret omnia esse rata inter litigãtes.ff.fami.er.l.cum putarem.ff.de peculio.l.eo tempore:& eum,qui non est filius,facit filium.& eum,qui non est pater,facit patrem,& ut ita dixerim, sententia diffinitiua est altera natura,quia ius facit,& originem creat, text.est sing.in l.j.in fi ff. de lib.agnoscen.

19 ¶ † Adde,quòd nullus habens canonicum ingressum ad titulum,& possessionem est intrusus, nisi sit depositus ut hæreticus,uel per sententiam superioris, quia depositio mutat cãm possessionis de aliqua in nulla,si ue de canonica in abusiuam,etiam si de facto possessio continuetur:sed illi,qui nunq̃ habuerunt canonicam possessionem,quia non intrauerunt per ostium,dñr intrusi:tñ confirmatio superioris administrationem eorum tuetur fauore ecclesiæ,& contrahentium secum: quia non expedit ecclesiæ in omni contractu de iuris apicibus disputare,& quia exercitium possessionis est sicut quoddam ire & agere, quod competit ex natura

20 possessionis.¶ † Sed hic quæritur,quare teneant facta Barbarii?respon. uel quia præfectus prætorio confirmauit, uel quia non indiguit confirmatione , quia totus populus eum elegit secundum Inno. ¶ Sed si ad exercendum iurisdictionem non sufficeret possessio colorata,sequeretur inconueniens, quòd interim in re publica ius non redderetur,& fieret spelũca latronũ?Oportuit ergo mediã iuris dispõnem inueniri ꝑ emergentes casus,q dilationẽ non recipiunt,& nõ expectant

a *¶ Omnis enim intrusus est eijciendus, sicut lucifer, & armis opprimendus, si non uult parere iustitiæ. unde, quæ scribit Fe- li. ĩ c.cũ nobis,de præscri. & ibi etiam ba-*

b *bet, an licitum sit subditis interficere dominum eos iniuste opprimentem.*

pectant plenæ discussionis euentū sup proprietate ipsius iurisdōnis, istud est naturaľr certū, q̄ factæ causæ uerbi grā, si latro interim suspensus est, nō possunt retractari, quia nō possunt reduci in pristinum statū, nisi forte quò ad famā, & bona, & testaměta, q̄ nō fiūt in uita irrita, si damnatio est irrita. ff. de iniusto testam. l. si quis filio, circa medium. unde non omnes truncati capite sunt intestabiles, sed solummodò qui à competēti iudice, qualis non est ille, qui apparenter, & existenter est tyrannus, siue intrusus, ut. s. eo. c. uenerabilē, & l. ij.
21 ff. de pœnis. ¶ † Quæro, qd de falso ꝓcuratore, nūqd cōfirmatio iudicis tueať facta ipsius? rñ. nō ptinet ad iudicem cōfirmare ꝓcuratorem. sed si obijceretur declinatoria, posset sup ea ꝓnūciare: quia hoc requireret natura istius articuli emergētis, & præiudicaret dño absenti, ut. ff. de ꝓcu. l. absenti. si habet quale quale mandatū, uel habuit iam. sed si est funditus falsus ab origine, talis interlocutoria non præiudicaret dño absenti. ¶ Sed quid in teste, pone, q̄ obijcitur ei infamia, iudex hoc non discusso decreuit se ratum habiturum? resp. ambitiosum est decretum, & non ualet, quia hoc nō est in iudicis arbitrio. ¶ Item officium testis non oritur ex publico officio propriè strictè sumpto uocabulo s̄m
22 Inn. ¶ † Quia nō dubitatur, si Papa est intrusus, tamē hoc est dubium, utrum ualeāt gesta per eum? dicit Inno. q̄ nullus intrusus pōt exercere spiritualia, licet cōis opinio laboret pro ipso. unde licet interim conniuentibus oculis transeamus, tñ detecta ueritate quicqd ad spūalia pertinet, cassabitur, & ēt alienationes tpales, & oēs sententiæ ab eo prolatæ procedentes tanq̄ à iudice incompetenti, imo tanq̄ à falso iudice latæ. Adde qđ no 24. q. 1. in summa. Sed quid si duo administrent in ĩdictione adinuicem? respon. præualet id, quod fit à legitimo prætore. Et no. q̄ lex. Barbarius, & similes habent locum in omni iurisdōne uoluntaria pp consensum partium, quia tractatur de minori præiudicio, &
23 in omni officio iudicis s̄m Inn. † Et no. q̄ de officio testis non requiritur quasi possessio, nisi labia sua, & ideò non potest agere ius sibi esse testari licere, & idē in tutore, & procuratore: quia ubi nulla percipitur utilitas ibi nulla est possessio. quia nullus fructus. in magistratibus aūt, & tabellionibus reperitur quasi possessio officii, & maxime in magistratu, qu habet sedem sibi deputatam. Nam sedes idem est, qđ pedum positio, ergo propriè competit possessionis dif-
a ¶ *Vide per Fel. in ca. cum M. Ferra. de const.*
2 finitio. † Canonia [a] est etiā quid
24 incorporale, & tñ possidetur p stallum in choro, & locum in capitulo. Et idem in alijs iuribus, q̄ habent in se realitatem. Nam & uindicari possunt, & finis realis iudicij est consequi possessionem, uel quasi,
25 ut ĩ. de resti. spolia. c. sæpe. ¶ † Item usufructus quasi possidetur, sed dominium non quasi possidetur, quia possessio, & dominium sunt duæ res separatæ, & quia non distingueretur possessio à dominio, si unum esset in altero. Item supposita possessione dominij excluderetur rei uindicatio, quæ pro re corporali possessori non datur. Item omnis possessio debet aliquid operari: alioquin frustra esset inuenta a legislatoribus. ¶ Item quod
b ¶ *Quod in l. non cauetur, in practica nō habetur.*
b in l non [b] cauetur, in practica
26 non habetur. ¶ † Patet ex prędictis, quod alieno nomine exercetur, non possidetur, nec pręscribitur: sed ubi ex officio resultat usufructus. uel quasi, ideò possidetur ciuiliter; aliàs non præscriberetur, ut ff. de mino. l. ait prætor. §. item ait, & l. j ff. ex qui. cau.
27 maio. ¶ † Præterea in rebus corporalibus cadit plena & uera possessio, & ubi est ueritas, confunditur id, quod imaginarium est, ar. ff. de fideiuss. l. Iurannius, & l. generaliter. ff. de liber. & posthu. l. filio, quem pater, simile habemus, quod superueniente dominio cessat publiciana: quia perfectum facit cessare imperfectum. ff. de peti. hære. l. & non tantum. § quod si pro emptore.
28 ¶ † Ex prædictis no magnum commodum quasi possessionis: quia authoritatē præstat in iuribus, quæ pro incorporalibus exercentur, ut ĩ. de iure patro. c. consultationibus & plena probatio tituli nō requiriť, † quia
29 in possessorijs, si aliquando oporteat allegare titulum suæ possessionis, ut not. in c. 1. de reg. iur. li. 6. tamē non oportet exquisitè probare. ff. si seruitus uindicetur. l. si cuti. §. sed si quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ factæ pro negocio electionis prælati debent restitui de bonis prælaturæ. Etiam si modicum ultra necessitatem, bona tamen fide, expensum sit nu. 3. Et, si bona prælaturæ nimis grauarentur, Canonici contribuant, nu. 7.*
2 *Vocem in eligendo licet aliqui extrà capitulum habeant, tamen non possunt petere confirmationem electionis.*
4 *Obligatio qua cadat inter prælatum, & capitulum?*
5 *Occupans uel usurpans, quantum sibi debetur, compenset nè, an à iure suo cadat propterea que restituere cogatur?*
6 *Superfluum quod est, necessarium dici non potest.*
8 *Procurator ordinarius curiæ mensionarius ordinarias impēsas non recuperat.*
9 *Procurator ecclesiæ an possit petere salarium?*
10 *Procurator, qui succubuit in causa, an debeat repetere expensas?*
11 *Expensarum necessitas, uel superfluitas iudicatur inspecta qualitate personæ.*
12 *Negocium electionis patriarchæ, uel episcopi an quilibet possit prosequi.*
13 *Expensæ scripturarum, an sint necessariæ & quid in expensis famulorum?*
14 *Agi an possit ad expensas ante negocij complementum?*
15 *Qui alium defendit, debet sumptus de suo facere; & repetere.*
16 *Impugnator electionis, qui facit electam cassari, an repetet sumptus suos?*

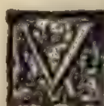
T PRAETERITAE. Pro intellectu istius capituli uide, quod not. infra eod. cap cupientes, in ulti. gloss. & in gloss. est ergo canon, lib. 6. ¶ † Expensæ necessa-
1
riæ, quas facit capitulum uacante sede p negocio electionis prælati, debent restitui de bonis prælaturæ, dummodò reditus, prælaturæ siue dignitas non sint ab impendentibus usurpati. hoc d. † Nor.
2
quòd licet interdum aliqui ex̄ capitulum habeant uocem in eligendo, tñ confirmationem electionis petere non possunt, nisi essent procuratores capituli: & si habent mandatum ad petendum confirmationem, uidentur habere usque ad finalem prosecutionem, ut ff. de procura. l. qui procuratorem dat. Et interim percipiunt fructus suorum beneficiorum, ac si residerent. ĩ. eod. c. cum non deceat, lib. 6 & uide quod ibi no. in ulti. glo. & ibi glo. dicit, quòd cessante statuto iurato derat

rat iuramẽtum in ui propria. ¶Ibi, Statuimus, innuit, quòd ante hanc decretalem non erat prouisum de ta-
3 li restitutione expensarum. ¶†Ibi, Necessariæ, si modicum plus expenderetur bona fide, etiam illud deberet restitui, ar. ff. de cōdi. & demon. l. quamuis. sed quæ erat ratio dubitandi? Respondeo, quia non uidebatur, quòd prælatus, qui nondum erat formatus, siue fundatus in ecclesia, posset obligari: sed ad hoc tacitè respondet litera: quia dignitas obligatur, ibi dum dicit, patriarchatus, qui est interim in ecclesia habitu. ¶Itẽ, quia negotium uidebatur esse commune, & capitulum uidebatur prosequi commune interesse suum, & patriarchæ, ergo communibus expensis. ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. fin. & respondeo, quòd principaliter istud negocium pertinet ad electum potius, quàm ad el gẽtes; & id quod principale est, præualet. ¶Præterea futurus hæres obligatur ex negocio gesto interim. ff. de
4 neg. gest. l. cum pater curator ¶†Ibi, Reddantur not. quòd inter prælatum, & capitulum cadit naturalis & ciuilis obligatio, uel saltem uinculum, quod officio iudicis exercetur. nam hic non exercetur actio negociorum gestorum, quæ est de iure antiquissimo, cum statutum istius decretalis sit ius nouum; hoc tenet hic
5 Innoc. ¶†Ibi, Vsurpetur, no. quòd quando quis occupauit, uel usurpauit, quantum sibi debetur, ipso iure fit compensatio. sed gl. dicit, quòd occupans, uel usurpans debet cadere à iure suo, & sic ius suum perdit, & occupata restituit. Nam punitur ex eo, quòd sibi ius dixit; quod non uidetur uerum: quando non interuenit uis, uel metus, ut. ff. quorum lega. l. j. §. rediguntur.
6 ¶†In glo. sic patet, ibi, moderatæ, licet istud uerbum sit notabile; tamen non est necessarium supplere; quia litera dicit, expensæ necessariæ: at non sunt necessariæ, quæ sunt superfluæ. ff. de neg. gest. sed an ultro.
7 §. j. ubi tex. not. ¶†Quæro, quid si bona prælaturę nimis grauarentur? Respondeo secundum Host. canonici debent contribuere: quia illud est charitatiuum sub-
8 sidium. †Quæro, quid si procurator capituli erat mansionarius curiæ, & quia residens aliàs fecisset expensas? Respondeo, has non recuperat, ar. ff. de pe. hære. l. sed si lege. §. quod autem. ff. fa. ercis. l. ex ea parte: sed
9 quatenus plus impẽdit, repetit. †Sed nunquid iste procurator possit petere salarium? Respondeo, non: quia officium procuratoris debet esse gratuitum, ut not. ff. de procu. l. j. nisi salarium esset consuetum, uel expresse statutum. C. loca. l. licet. ff. ad munic. l. Titio, & l. j. ff.
10 de uar. & extraord. cog. l. j. †Quid si procurator succubuit in causa? respondeo, nihilominus repetit expensas, si fecit eas de concor. deliberatione capituli alias non: sed sibi imputet, quia inutiliter gessit. ff. de neg. gest. l. sed an ultro. §. j. Nam ecclesia æquiparatur pupillo, ut no. ff. eod. titu. l. si pupilli, in prin. & §. j. Tu dic, ut no. j. eod. cupientes. §. fi. in ultima glo. & sic nō obst.
11 ff. iudi. solui. l. iam tamẽ. §. in hac. †Quæro, quid si ille procurator erat podagricus, & non poterat ire nisi eques, uel erat nobilis, quem non decebat ire pedes? respondeo, totum hoc dicitur expensa necessaria, ut not.
12 ff. manda. l. idemque. §. idem Labeo, ubi gl. no. †Quæro, an quilibet possit prosequi negocium electionis patriarchæ. uel episcopi: respondeo, non, sed solum capitulum, uel eius nuncij, ut patet in littera: sed si alius immisceret se, nō posset agere condictione ex hac decretali secundum Innocen. ratio, quia non habet ius experiendi, & ideò male inchoat processum, ut. C. qui
13 tuto. poss. dari l. in uniuersis. †Quæro, an expensæ scripturarum sint expensæ necessariæ: respondeo sic, ut no. C. de iur. delib. l. si §. in computatione. Item expensæ quæ fiunt in famulis necessarijs sunt necessariæ, ut ff. de iudic. l. non alias. Item expensæ etiam præparatoriæ electionis ueniunt reficiendæ, arg. ff. de cond. ob
14 causam. l. si pecuniam, in prin. †Et no. quòd istud capitulum requirit duo, scilicet quòd capitulum deliberauerit super prosecutione fienda, & per quem fiet. l. nulli. ff. quod cuiusque uniuersitatis, & quòd eligentes sint eam prosecuti petendo confirmationem, & eam expectando secundum Ioan. And. & alios, quia non uidetur cœpisse, qui destitit, ut. C. de iudi. l. rem non nouam. §. fi. & ff. qui ex causis in pos. ea. l. ij. fi. & ff. de bonis liber. l. qui cũ maior. §. accusasse, & l. in seruitutẽ. §. petijsse. uel dic, ꝙ ad totale interesse expensarũ non potest agi, nisi completo negocio; sed ad particulare interesse, cum expensæ dietim fiant, bene tenetur proprium patrimonium patriarchatus, & capitulum sua authoritate de propriis bonis patriarchatus potest ipsas percipere palam, & bona fide, non clam ff. de admi. tut. l. non existimo. C. de contrahen. em p. l. cum habet. ff. de admi. tuto. l. quoties. §. sicut. ff. de contrahen. emp. l. fistulas. ff. fundum; & sicut gestor negotiorum imputare potest hoc domino. ff. de neg. gest. l. qui alie-
15 na, in prin hoc tenet Innoc. † glo. Accursij dicit, quòd qui alium defendit, debet facere sumptus litis. ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. ij §. defendi; quod uerum est ad hunc intellectum, quòd non debet expectare, quòd dominus ministraret ei: tamen repetit a domino, ut ff. iud. solu. l. iam tamen. § pen. nisi esset procurator perpetuus in rem suam, ut not. ff. de impensis in rebus do-
16 ta. factis. l. j. & C. manda. l. per diuersas: †Quæro, prosecutor electionis repetit sumptus, ut hic: sed nunqd contrà impugnator electionis, qui facit electum cassari, repetet sumptus suos: arg. quod sic. j. de accu. c. ex parte, & quod no. ff. de inoff. testa. l. si instituta. § j. ff. de adul. l. si postulauerit. §. iubet. quod uerum est, si prosecutus est utilitatem ecclesiæ, & non singulare interesse, argumen. ff. de captiui. l. mulier in opus salinarium.

SVMMARIVM.

1 *Electio post collationem ex interuallo celebrata non ualet. Et non debet quis consentire antè quàm eligatur.*

1 CVM POST PETITAM. †Electio post collationem ex interuallo celebrata non ualet. Itẽ non debet quis prius, quàm eligatur, consentire. hoc dicit. Ibi, Instanter, not. quòd licentia cedendi debet cum instantia peti, ne uideatur sine maturitate concedi. Ibi, Aliquandiu, Not. quòd spacium paucorum dierum generat interuallum. Ibi, prius, quàm electus, No. consensum præposterum uitiari, facit. C. de hæred. act. l. ut debitam. Ibi, Processu, not. propter inordinatum processum aliquid cassari. Item not. quòd aliquid est nullum pluribus rationibus. fic. C. de contrahen. emp. l. si mater. Opp. quòd modicum interuallum non uitiat, ut. ff. de usur. l. sciendum. Solu. ibi loquitur in alio casu, in quo non requiritur actus continuus. In glos. sed nunquid, not. cautelam adhibendam per electum, ut antequàm eligatur nō præbeat assensum, quia esset ambitiosus, neq; dissensum, quia dissentiens non est eligendus secundum Ber.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Frater minor, si fiat episcopus, an minoratum retineat?*
2 *Ratio inepta expressa in libello sicut uitiat libellum, ita et friuola ratio.*
3 *Cassari qui petit aliquem actum, debet ad interrogationem partis, uel ad iussum iudicis exprimere causam, cur debeat cassari.*

CONSTITVTIS. Casus breuis est, ꝙ monachus in abbatem alterius monasterij assumptus ad electionem in primo monasterio non admittitur, etiam si dicat sibi hoc indultũ per abbatem & monachos prioris monasterij. ¶Casus in terminis est. Vacante monasterio Fistanensi fuit electus abbas non uocatis Eboracensi, & sancti Leofridi abbatibus, qui petebant electionem dicti abbatis electi cassari, in qua dicebant se fuisse cõtemptos; fuit mandatum procuratoribus dictorũ abbatum, ꝙ exprimerent, quo iure abbates deberent interesse. responderunt, q̃a ita eis fuit concessum ab abbate & conuentu monasterij Fistanensis, ut haberent uocẽ in c. eorũdem. papa dicit, ꝙ ista ratio est friuola, & ideò dictis abbatibus imponit silentium.
1 ¶†Si frater Minor, uel alius mendicãs factus est eps, an remaneat frater Minor. gl. dicit ꝙ sic ĩ. eo. quorundam, sup uerbo, mendicantium, li. 6. Alij contra, quia & si habitũ retineat professionis, tñ pòt sibi acquirere ꝓpria: q̃a episcopalis dignitas liberat eũ. Sed nunquid constituti in minoribus possunt ditari de patrimonio crucifixi, habes ĩ. eo. cum ex eo, uer. ne fiant, li. 6. ubi text.
2 est no. ĩ. eo. ti. c. commissa. §. certum, e. lib. ¶†No. hic, ꝙ ratio libelli idem est, quod actio, & sicut inepta expressa in libello uitiat libellũ, ita friuola ratio adeò, ꝙ sine alia discussione silentiũ imponit secundũ Ber. ¶Sed quæro, quare ratio ista erat friuola? respondeo, q̃a erat contra ius. Nam non potest q̃s esse monachus simul in diuersis monasteriis, nec monachus in uno monasterio, & abbas in alio, nec esse in duobus collegiis regularibus. ¶Opp. isti abbates erãt in possessione. ergo debuerũt uocari. rñd. impossibilis possessio nõ est possessio. ¶Opp. q̃a pòt induci per cõsuetudinẽ, ut uocẽ aliq̃s de extra collegiũ. sol. imò nõ pòt regu-
3 laris eligi nomine suo extra monasteriũ. † No. ꝙ qui petit aliquẽ actum cassari, ille debet ad interrogationẽ partis, uel ad iussum iudicis exprimere causam, cur debeat cassari: & si nullam, uel friuolam exprimit, statim imponitur ei perpetuum silentium, quod habet uim diffinit uæ. nec est opus, ꝙ lis contestetur, ut ad hanc quasi diffinitiuam ueniatur. quia est articulus iuris & de iure. ar. ff. de auth. tut. defendendæ. ¶Vlt. no. quòd egressio de monasterio non potest reseruari confraternitas.

S V M M A R I V M.

1 *Electio, quæ non sit à maiori parte totius capituli, non tenet.*
2 *Honor non facit quem prælatum sed canonica electio.*
3 *Patronorum pars maior an sufficiat ad præsentationem?*
4 *Possessio sine traditione quando acquiratur?*
5 *Ecclesiam quis dicatur pacificè possidere.*
6 *Præcipua, sine quibus non ualet electio, quæ sint? remissiuè.*

1 ECCLESIA VESTRA. † Electio, quæ non sit à maiori parte totius ca. non tenet, etiam si fiat à maiori parte partiũ comparatione minorum, & ista est regula multum no. ¶Vnde in electionibus clericorum nõ sufficit maiorem partẽ duarum partium consentire, nisi sit maior pars omnium de capitulo. ¶Sed in electionibus laicorum gl. notauit contrarium in l. nulli. ff. q̃d cuiusque uni. no. uerbi gratia: quindecim erant electionarij, fuerunt omnes uocati. x. tantum uenerunt: sufficient sex de istis. x. quia qui non uenerunt se ab eligendo fecerũt alienos. sic intelligitur. l. ij. C. de decu. secundum Accur. & si uenissent. xii. sufficerent. vij. quia sufficit maior pars præsentium secundum ius ciuile. ¶Pone, in collegio sunt. xxix. eligunt. A. quatuor B. septẽ C. nouẽ, certũ est, ꝙ isti nouẽ faciunt maiorẽ numerũ cõparatiuè, sed nõ cõpletiuè. Certè nulla istarũ electionũ ualet, & hoc dicit istud capitulũ, &
2 facit ĩ. e. cũ in cunctis. † Ibi, deportationis solẽnitas. s. ad sedẽ, puta q̃a in sede posuerunt eũ cum magna solemnitate: quia honor non facit quem prælatum: sed canonica electio cum cæteris requisitis. ff. de decu. l.
3 Herennius. † Sed quid in patronis, utrũ sufficiat maior pars duarũ partium? dicunt quidam sic in patronis laicis: secus in clericis, uel dic ualere, dũmodo clerici habeant ius præsentandi ut singuli, non ut collegium, ut hic, ar. ꝙ non ualet, nisi omnes sint concordes, ut not. ff. de ser. rust. ꝑdio l. ꝑ fundum. Sed ibi loquitur in iure, quod cohæret corpori rei communis, in quo melior est prohibentis conditio, ut l. Sabinus. ff. communi diui. dum tamẽ per talem prohibitionem naturalis usus rei non impediatur, ut ff. de usufru. l. arboribus. §. nauis. ¶Et nota, quòd glo. tria dicit hic, primò quòd ubi non est principium, ibi non tenet quicquid sequitur, & quòd electio non potest habere principium à posses-
4 sione. † secundò dicit, quòd possessio [a] acquiritur sine traditione, ut supra de consuet. ca. ex literis, quod est uerum interueniente fictione legis, uel statuti, uel causa possessionis mutata, & in alium translata per contractum, uel alio modò à lege inuenta. C. de dona. l. quisquis. ff. de pac. l. ab emptione. ff. de acqui. pos. l. quod nemo. ff. de contrahen.

a ¶ *Vide pulchram. q. quam format Bal. in rub. de causa poss. & propriet.*

5 emp. ¶†Quæro, quis dicatur ecclesiam pacificè possidere? respondeo, qui possidet pacificè tẽporalia, & spiritualia uel spiritualia tantùm, uel maiorem partẽ, ut no. ĩ. eo. c. commissa, li. 6. in glo. quid si, & ar. ff. de con-
6 trahen. emp. l. domum, quod est bene notandum. † Tertiò & ultimò dicit, ꝙ quædam sunt principalia & præcipua, sine quibus electio non ualet, scilicet inquisitio uotorum, publicatio, collatio, & incontinenti facta electio, & scriptura. ¶Vltimò pro intellectu huius ca. uide ĩ. eod. si cui eligendi, lib. 6. in text. & glosis suis. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Professio expressa debet fieri per scripturam, saltem priuatam.*
2 *Feudum militis an perdatur per monachatum, & an genus militare? num. 3.*
4 *Monasterio in repetenda dote uiduæ, quæ monialis effecta est, an eadem, quæ mulieri, priuilegia competant?*
5. *Monachus primogenitus an succedat in regno.*

CVM

VM IN MAGISTRVM. Non professus regulam monachalem, seu regularem ordinem in abbatem assumptus dēt remoueri: quia non dēt in magistrum assumi, qui formam discipuli nō assumpsit. ff. de uer. sig. quibus præcipua. ¶Est. n. præposterum, & impossibile prius docere, q̃ doceri. ¶Dicit Aris. q̃ proprium sapiētis est docere, & alterius doctrinam nō expectare, primo metaphisicæ. Qui non est per experientiam regulæ probatus, non debet eligi in abbatem. s. e. c. officij.

1 ¶† In gl. professio, no. q expressa professio dēt fieri p scripturam, idem no. j. eo. nullus. li. 6. intelligo publicam, uel priuatam scripturam manu propria, quæ nō requirit exquisitas solennitates publicorū instrorum. uerbi gratia, si non continet diem, pōt suppleri & pbari dies p testes, si temporis qō uertitur, ut. ff. de pig. l. cum tabernam. §. idem quæsiit. ideò aūt requirit̄ scriptura ad perpetuam rei fidē, ut. C. de testa. l. iubemus. §. ne aūt, & ff. de pig. l. ꝓhitur: quia professio monachorum, uel canonicorum regulariū est multum præiudicialis: quia mutat statum, ut no. ff. de mino. l. si ex cā. §. Papinianus. ¶In gl. quia, ibi, quia dispar. dic ut. j. e. tit. c. j. in clemen.

2 ¶†Extra quæro, utrū per monachatum perdatur feudum militis? Sol. dic ut in c. j. de eo, q arma bellica depo. Et dic, q si requirit seruitiū militare, non transit ad ecclesiam: si aūt est tale seruitium, q possit decenter per ecclesiā præstari, dicit gl. q ecclesia hēt loco filij saltem instituti de re certa, de qua quæritur, ut not. ff. de uerb. ob. l. si ita quis. §. ea. l. ubi gl. sing. est, dic ut ibi per doctores.

3 ¶† Sed an per monachatū desinat esse de genere militari, dic q non: quia iura sanguinis sunt immutabilia, & quia istud accidēs non est naturæ ꝯrium, ut. s. e. c. officij, & j. de præben. c. j.

4 ¶†Pone, uidua ingreditur religionem, nūquid monasterium in dote eius repetenda habebit priuilegia, quæ soluni mulieri competunt? vr̄ q non, ut ff. de ritu nup. l. non solum. §. si puellæ. licet. n. monasterium habeatur loco filij, hoc nō sufficit: quia requiritur, q sit filius illius matrimonij. & sic duo requiruntur, q sit filius, & q sit illius matrimonij, quod de monasterio dici non pōt: quia hæc concomitantia in monasteriū

5 non cadit. uide quod no. ff. sol. mat. l. etiam. ¶†Sed nunquid monachus primogenitus succedit in regno. vr̄ q sic: quia. ut dixi, monachatus non tollit gratiam originis, ar. ff. de capi. dimi. l. tutelas. Item gratia poli non tollit beneficium fori. l. Deo nobis. C. de epis. & cler. in ꝯrium vr̄, quia non potest hēre proprium, & regimē non potest esse cōe; & ideò eo tanq̃ subducto de medio succedit alius capax; & si nemo sit, magnates regni eligent regem, & imperator, uel papa confirmabit, ut in c. uenerabilem supra. e. & c. grandi, de sup. neg. præla. lib. 6. & in c. licet, de uoto.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, non obstante numero, non restringit gratiam, quin possit prouideri, ubi non est numerus.*
2 *Is, cui fit protestatio, nisi expresse contradicat, consentire uidetur.*
3 *Protestatio fit quandoque de animo, quandoque de actu.*
4 *Protestationem de animo fieri contingit ad tollendam iuris, uel hominis præsumptionem, aut dubitationem; Item ad restringendam duplicitatem, ad inducendam dilationem, ad præiudicij exclusionem.*
5 *Actum faciens, ex quo induci solet contestatio, quomodo ad eius exclusionem protestetur?*
6 *Protestatio etiam parte absente facta, tollit præiudicium ex sola lege consensum præsumente proueniens.*
7 *A protestatione propria recessus nemini datur. An autem qui recessit de nouo possit protestari? num. 39.*
8 *Protestatio monaci, quòd intendit suorum bonorum usum retinere, non uitiat professionem.*
9 *Vasallus, uel emphiteuta alienans irrequisito domino, reseruato tamen eiusdem consensu, an cadat à iure?*
10 *Protestatio de actu quando fiat.*
11 *Consensus utriusque partis quando in protestatione requiratur, uel non.*
12 *Testator potest facere, ne datio cohæredis extranei, uel substituti uulgaris, impediat existentiam sui hæredis. Item, ut legatum conditionale transmittatur. 13.*
14 *In protestatione ea duntaxat deducere possumus, quæ nostri sunt arbitrij.*
15 *Clericus furem denuncians protestatus, se non ad sanguinem, sed duntaxat ad damni emendationem deferre si fur laqueo suspendatur, non efficitur irregularis.*
16 *Condemnari debet fur nedum de præsentibus, sed debet facere caueri de futuris.*
17 *Mandans percuti, prohibens tamen occidi, si mandatarius occidit, tenetur de occiso.*
18 *Ratihabitio non nocet, quando aliter est in facto, quàm in ratihabitione.*
19 *Protestari qui uult, quomodo se gerere debeat?*
20 *Præsumitur animus protestantis durare, donec fiat actus naturaliter, uel præcisè contrarius protestationi.*
21 *Contrarium duplex, naturæ alterum, alterū præsumptionis.*
22 *Protestari quandoque est necessarium. & num. 35.*
23 *Concordari quomodo possint inuicem, l. nomen. C. quæ res pign. & l. si. C. de transac.*
24 *Protestationes aliquæ inducta sunt ad obuiandum quædam ad releuandum, seu reseruandum.*
25 *Clausula, non se astringens, in libello quando releuet, aut uitiet.*
26 *Qualitas, nisi de libello seu articulis detrahatur, unà cum subiecto probanda est.*
27 *Libellus in actione noxali procedit sine aliqua adiectione.*
28 *Protestatio ad præsumptionem excludendam qualiter fieri debeat?*
29 *Protestatio aliquando ualet ad excludendum uitium duplicitatis.*
30 *Protestatio cum iure offerendi quomodo procedat?*
31 *Protestans an possit renunciare protestationi?*
32 *Procuratorio nomine qui protestatur, debet ostendere mandatum, si ab eo exigatur.*
33 *Protestatio quando est directò contraria facto, quod subsequitur, præualet factum.*
34 *Protestatio occulta non prodest.*
36 *Iudex an protestando possit sibi reseruare condemnationē, uel taxationem expensarum.*
37 *Libellus iste, Peto, quòd protestatio mea firma maneat, an procedat?*
38 *Scriptura an requiratur in protestatione: remissiuè.*
40 *Protestatio facta procuratori absentis an ualeat.*
41 *Cauponis protestatio, quòd recipit hospitem in fidē, & protectione quò ad personam, non quò ad res, an ualeat?*
42 *Fundans petitionem suam ex consuetudine debet probare nō nudam possessionem, sed eius præscriptionem.*
43 *Possessio clericorum debet esse priuilegiata, uel præscripta.*
44 *Prædium ecclesiæ quòd seruiat prædio laici, non est contra ecclesiasticam libertatem.*
45 *Consuetudo est quædam forma & indicium uoluntatis.*

VMANA. Electio facta à minori parte totius capituli, uel in qua est omissa collatio, non ualet. ¶ Et diuiditur in duas partes. Prima pars narrat factum electionũ. Secunda illud irritat, rõnem ponit, & electores punit. secũda ibi, cum decem & octo. ¶ Casus talis fuit. Cumana ecclesia uiduata die ad cele. electionẽ statuta tres abbates, qui uocem habebant cũ canonicis, cœperũt de electione tractare: superuenerunt capellani, & clerici ciuitatis ꝓtendentes se debere interesse, & hẽre uoces: qui fuerunt admissi sub hac protestatione, uidelicet. si de iure, uel de consuetudine deberẽt interesse: alioquin uox ipsorum non ualeret: tandem ad electionẽ, fuit processum in discordia: quia quidam elegerũt archipresbyterũ, quidã archidiaconũ. Papa ꝯsiderauit, ꝙ quia clerici, & capellani non probauerunt de iure, uel de priuilegio, eorũ uoces non patrocinantur. quibus uocibus non patrocinantib. neutra electio peruenit ad maiorẽ partẽ. dicit aliquis, imò probauerunt se interfuisse in duabus electionibus præcedentibus, & ꝙ dederunt scrutatores. Papa dicit, ꝙ hæc probatio est imperfecta: quia per hoc nõ ꝯstat eos elegisse. ¶ Itẽ nõ ꝯcludit de iure: quia non ꝓbauerũt de priuilegio, uel ꝯsuetudine præscripta. ¶ Considerauit ẽt papa, ꝙ fuit omissa collatio in cõi post publicationem scrutinij, & sic fuit ꝓcessum ad electionẽ ꝯ formã ꝯsilij, & hac ẽt ratione dictas electiones decernit inanes, & priuat electores ac uice eligendi ꝑtãte. ¶ Ibi, die, no. ꝙ capitulũ dẽt ante oĩa statuere diẽ ad electionẽ celebrandam. ¶ Ibi, Pñtes, cõcordat. C. de dec. l. noĩationum forma, li. 10. & C. de sa. san. ec. aut. hoc ius porrectũ. ¶ Ibi, Hẽre nofcuntur: quia non negabatur, & erat notorium. Ibi, capellani. i. curati. ¶ Ibi, Clerici. s. non curati. ¶ Ibi, Dicentes, & uerũ dicebãt, quia erãt in possessione: tñ ista eorũ possessio fuit interrupta per ꝓtestationẽ contrariã, in q̃ interuenit consensus; quia momẽtanea possessio de facili interrũpitur, præsertim qñ nõ est fundata in iure cõi. ¶ Incorporalia hñt ꝑscribi ut immobilia, ut no. in c. hoc consultissimo, de reb. ec. nõ. alie. in gl. nã iura, li. 6. ¶ Ibi, Non deberent, in hoc stat uirtus protestationis; quia non solũ fuit cõditionalis, sed abnegatiua, seu denegatiua. ¶ †Clausula, non obstãte numero,
1 restringit grãm, quin possit prouideri. ubi non est numerus, ut plenè no. in c. fi. in gl. magna de cõces. ꝑben. li. 6. c'ã nõ apponiẽ ad restringẽdũ, sed ut addat. s. robur. illa gl. est multũ no. mala electio, siue specificatio cõsumit lr̃as gñales ab obtinẽda bñficia, nisi fiat cum ꝓtestatione, ut no. in c. ij. in gl. fi. de rescri. li. 6. qđ tenemẽti. non oĩs institutus in ecclesia cathedrali est canonicus; qa mãsionarij sunt instituti, tñ non sunt canonici, ut no. c. statutum, in prin. super uerbo, canonicis, de resc. li. 6. ubi est bona gl. Hic in protestatione requiriẽ cõsensus utriusq; partis; in delegatione non requiriẽ, ut no. in c. iudex ad appellãdum, de officio deleg. li. 6. ¶ Vel est rõ, quia hoc hẽt delegatus à lege. ut ibi no. ¶ Sed quõ apparet, ꝙ hic clerici, & capellani ꝯsenserint ꝓtestationi canonicorũ? rñdeo, tacitè reb. ipsis & factis. ff. de legi. l. de quibus. C. de substi. & insti. l. deprehẽdẽda. ¶ Itẽ clerici, & capellani dicebãt se debere interesse; canonici negabãt; de hac cõtrouersia remanserũt in concordia hoc mõ, ꝙ admitterenẽ cũ protesta-
2 tione ẽm Ber. †Cũ. n. aliquis tibi ꝓtestaẽ, nõ stes tacitus; quia cõsentire uideris. ff. de no. op. nũ. l. ꝑtor. §. adiiciẽ in gl. partim. expresse. quã gl. no. De materia protestationum no. Io. Mo. & Io. An. de reg. iur. c. i. in generali, lib. 6. & Bar. in l. nõ solum. §. morte. ff. de no. ope. nũc. ubi latè & solẽniter tractat hanc materiam.
3 ¶ †Fit autem protestatio quãdoque de aĩo, quãdoque de actu. uerbi grã, quãdo aliquid potest fieri duplici cõsideratione siue respectu, q ua mẽte fiet, cõsiderari cõuenit, ut. ff. ad exhibẽ. l. penul. Et si potest fieri de iure, nõ intelligitur fieri cõtra ius, ut. ff. pro socio. l. me-
4 rito. † Istud genus protestationis de aĩo quãdoque fit ad tollẽdum aĩmum, qui de iure præsumereẽ, ut. ff. de acqui. hær. l. qui in alie. §. Celsus. Interdum fit cã tollẽdæ præsumptionis hoĩs, ut uerbi grã, quãdo actus est indifferẽs, tñ magis crediẽ declinare ad alterã partẽ secũdum opi. discretorum uirorum, & ẽm materiã sic dispositã, ut. ff. de relig. l. & si quis. §. plerique. Quãdoque fit cã dubitationis tollẽdę, & hæc est utilis, sed nõ necessaria. ff. mãdati. l. qui mutuã. Quãdoque fit cã restringẽdæ duplicitatis, ut cum testõr dixerit, si cui bis legauero, semel deberi uolo, ut. ff. de leg. j. si ita scriptum. Quãdoque cã dilationis inducẽdę, ut si testator dicit, quæ legata pure legaui, tali die deberi uolo. ff. de le. j. l. talis scriptura. Quãdoque fit ad præiudiciũ excludẽdum. nã melius est acceptare præbẽdã cũ pro-
5 testatione, q̃ sine, ut no. in c. ij. in fi. de rescr. li. 6 ¶ † Itẽ si quis facit actum, per quem cõsueuit induci litis contestatio, & ipse uult ꝙ exceptiones declinatoriæ sint sibi saluæ, potest protestari se nõ rñdere libello aĩo litem cõtestãdi: tñ quia iudicium reddiẽ in inuitum, tã aduersarius, quàm iudex potest ꝯdicere, & tũc protestatio nihil operaẽ tãquã repulsa, maximè si fit iuratum de calumnia propter seruãdum rigorem iuramẽti, ut dixi. C. de lit. cõtest. l. j. ¶ Item si reus rñdet libello negãdo ius, uel factum iudice sedẽte pro tribunali, & aduersario præsente. põt protestari se rñdere, saluis exceptionib. dilatoriis & declinatoriis, dummõ actor cõsentiat huic protestationi, & vr̃ cõsentire, ex quo fit apud acta, si nõ ꝯdicit, ut. l. si fideiussor, in prin. ff. q sa tis. cog. & l. cum ostẽdimus. §. fi. ff. de fideiuss. tu. Ex quo enim proceditur in facto litis cõtestãdæ per aliquod additum, silẽtio induciẽ cõsensus, ar. ff. ad Maced. l. si filius, & qđ no. in l. quo enim, circa prin. ff. rem ra. habe.
6 ¶ †Item no. ꝙ qñ alicui præiudicaẽ solo facto legis ꝑsumẽtis cõsensum, talis præsumptio tolliẽ, ẽt si altera parte absente quis protesteẽ, ut. ff. de decu. l. honores, §. fi. quæ lex est ad hoc singularis ualde ẽm Bar. & istã. l. alle. Inno. infrà eo. c. cum in genesi. Item no. ꝙ interdum protestatio tua aperit uiam aduersario tuo. ff. de
7 mino. l. AEmylius. † Item no. ꝙ à protestatione sua nemo potest recedere. C. de annonis & trib. l. fi. lib. 10.
8 †Item not. ꝙ si monachus in profitendo protestetur, ꝙ intendit retinere usum suorum bonorum, non uitiatur professio: quia non est contra substantiam monachatus, ꝙ non habeat proprium, sed solum ex constitutione ecclesiæ. hoc eleganter no. Arch. xxij. disti. c. solet. ¶ Item dicit gl. ꝙ protestatio de animo procedit in hoc casu, duo possident, unus naturaliter, alter ciuiliter & ponamus, ꝙ naturaliter possidẽs ciuiliter possidentem expellat de fundo cum protestatione, ꝙ non intendit eum expellere de sua ciuili, sed de naturali usu. Nam iure possessorio est licitum possessione durante ius sibi dicere sua authoritate, quia defensio est, ut. C. qđ cum eo. l. si seruus. hoc no. glo. ff.
9 uti possidetis. l. si. duo, i prin. † Et ꝑdicta faciunt ad qõnẽ uasallus,
a ut emphyteota nõ põt alienare. a i. uẽdere, & tradere domino

a ¶ Vide Laso. in l. fi. C. de iure emphy. & uide Fel. in c. qua in ec. de consti.

dño inconsulto,& si hoc facit,cadit de iure suo.nã pôt hoc periculum euadere protestando,& reseruando cõsensum domini, quia non intelligitur dñm contẽnere, qui eius consensum reseruat, aliter non facturus. ergo dico, ꝙ si in facti executione,id est possessionis traditione fit durior conditio domini:qa forte uenditur potentiori,uel inimico dñi,ꝙ hæc protestatio tanq̃ fraudulenta, uel simulata nõ ualet:quia non ex bona fide res geritur,ut no.ff de uer.ob.l.si ita quis.§.ea.l. sed si nõ esset ꝓcessum ad actũ facti,sed staŕ in finibus uerbi, puta uẽditionis,& actus precarij,tunc protestatio esset
10 ualida & secura. ¶†Sequitur aliud membrum.s. quando protestatio fit de actu,&de ista protestatione patet exemplũ in nostro.c. & de consti. c. cum M. Ferrar.& ff.loc. l. cum in plures.§. locator horrei. ¶Ista si quidem protestatio incipit à uerbo , & terminatur in facto. Et si quidem factum subsequitur ex interuallo, nihil operatur protestatio, ut d.§ locator horrei.Si uerò incontinenti, tunc aut actus,qui sequitur,est contrarius & incompatibilis cum protestatione,& abolita est protestatio.non enim ualet,siquis dicat per uerba præsentis temporis,protestor quod id,qđ facio,nõ facio : quia implicat contradictionem,ut d.c.cum M. Ferra. aut protestatio non est omnino incompatibilis cum facto,sed est quædã eius modificatio.& tunc ualet protestatio.ut,hic qđ est sic intelligẽdũ,si in tali protestatione nõ requiritur consensus aduersarij.si.n.requiritur, tunc sine eius consensu tacito,uel expresso nihil opera
11 tur,ut hic no.per Ber. ¶†Et si quæras,qñ protestatione requritur utriusq; partis consensus,&quando nõ.rñ. qñ protestatio redditur in inuitum,& qñ creditor ꝓtestatur debitori ꝙ soluat,uel dñs protestatur nõ dño ne emat,certũ est,ꝙ non requiritur cõsensus aduersarij,ut.ff.de uer.ob.l.inter stipulantem.§ j.& ff. de usu. l.mora.nec ualeret protestatio debitoris.in ꝯriũ: quia protestatio creditoris est actiua,& protestatio debitoris est passiua,& quia debitor non hẽt ius protestãdi , cũ uinculo obligationis sit astrictus,arg.ff.de arbi.l.ne in potestate.sic igitur mora redditur in inuitum.ff de uerb.obl.l.continuus,§.cum quis, nisi debitor excuset ꝓtextu legitimæ ignorãtiæ,ut ff.si cer.pe.l.qđ te,ut qñ nõ ex proprio ꝯctu sed ex alieno tenetur,ut.ff. de reg. iur.l.qui in alterius.nã in proprio ꝯctu nõ est tolerabilis obliuio,ut C.de ꝯhẽ & cõmit.stip.l.magnã.Quedã est protestatio,in qua nõ requiritur cõsensus alterius ꝑtis,ut qñ tẽdit ad ius alterius extenuandũ,uel impediẽdũ,ut hic:quia nõ dẽt fieri iniqua ꝯditio unius ꝑ alterũ,ut ff de iur.& fac.igno.l.iniquissimũ.¶Ex his apparet,utrũ ualeat protestatio ꝯ dicta necne. ¶Itẽ ꝑ talẽ doctrinã:qa quædã sunt,q̃ hñt esse,uel non esse,uel suspẽdunť interim de uolũtate protestãtis tm̃,ut aditio, uel repudiatio hæreditatis,uel deliberatio, tacita donatio.& similia,& in istis non est aliud opus quàm lex & natura rei requirat.ff.de reli.l.si quis.§. plerique. ff. ad Trebel.l.quia poterat.ff.de nego.gest.l. Nesennius, & ff. ad Mace.l.si filius. &,de istis notarius potest esse rogatus à protestante,& debet conficere instrumẽtum altero contradicente,ut no.in auth.de tabel.§.nos autem,ubi est glo.sing.Item quædam sunt in potentia casuali tanquam in materia prima,per quam actus , potest reduci i materiatũ, qđ pôt appellari materia scđa & in istis ualet declaratio uoluntatis. ergo protestatio ualet tanquam quædam specificatio.ff.de condi.ob cã. l.j.§.si parendi,& nota.ff.de hære.insti.l. iam dubitari. ¶Dic,ꝙ ea,q̃ non sunt arbitrij nostri,per protestationem efficere nõ possumus.¶Sed ubi electionem habemus,ibi & ius protestãdi & efficiẽdi habemus,ar.ff. de
12 re.eo.l.magis puto.§.si æs,& §.prætor.†Puto, ꝙ testator possit facere,ne datio cohæredis extranei, uel substituti uulgaris impediat existentiam sui hæredis, licet non possit facere, ut hæres non habeat ius delibe-
13 randi. † Item posset facere,ut legatum conditionale transmittatur.& è contra,ꝙ tacita conditio impediat transmissionẽ.ff.de condi.&demõ.l.in cõditionalibus,
14 primũ locũ,ubi tex.fin.¶†Et conclusiuè q̃ sunt arbitrij nři,possumus in protestatioue deducere,& contra quæcunq; non sunt arbitrij nři,non possumus,ar.ff. fami.erc.l.si filiam,in prin.Nã non possumus facere, ne legum præcepta habeant locum in contractibus nostris,& ultimis uoluntatibus.ff.de lega.j.l nemo pôt.
15 ¶†Si clericus denunciat furẽ,qui furtum sibi fecit, ꝓmissa protestatione,ꝙ nõ intẽdit ad pœnã sanguinis,ꝯ eũ procedi,nec eũ puniri pęna sanguinis,sed ꝙ emẽdetur sibi furtũ,siue dãnũ,& ꝙ prouideatur, ne ulterius fur talia ꝓsumat, & iudex ex mero officio cõdẽnet ad furcã,nõ efficit irregularis,ut in c ꝓlatis,de hom.li.6. ¶No.ꝙ ex officio iudex pôt punire criminałr, licet sit actũ ciuiliter ad emẽdam,ut patet ibi in uerb. iustitia
16 mediãte.†¶Item ꝙ nedũ fur debet condemnari de ꝓsentibus sed dẽt facere caueri de futuris.¶Itẽ ꝙ protestatio nõ cõcludit iudici, qn suũ offm̃ possit exercere
17 in his.q̃ sunt meri imperij.†sed decretalis,is q.c.ti.dicit,ꝙ siqs mãdauerit aliquẽ ꝑcuti,sed inhibuit occidi, & mãdatarius occidit excedẽdo fines mãdati,tenetur mãdãs,q mãdãdo in culpa fuit , & hoc euenire posse debuit cogitare.¶Et sic no.ꝙ si factũ trãsgreditur mãda tũ,quia mãdãs,dedit cãm. operã , & ocasionem rei illicitæ,& habet in se principium doli,tenetur mãdãs hoc tñ casu non teneretur ex ratihabitione, si diceret ratũ habeo,ꝙ ꝑcussisti,nõ ꝙ occidisti.imò de homici
18 dio doleo†qa qñ aŕ est in facto,quã in ratihabitione non nocet ratihabitio,ut no.C.de rei uin l.si mater .
19 ¶†Dicit Bar.ꝙ ille qui uult protestari, dẽt sic protestari,ut sibi credaŕ,ut ipse no.ff.de reg. iu.l.q ĩ alterius ¶Et primo dẽt legere instrm̃ certificatoriũ, & deinde protestari,& ita dẽt practicari ut l.nomen, q̃ res pig. obl.pos.ſm Bar.uel stari ꝑ illũ aduersariũ,quo minus certificet,quia latitãs hř pro ꝓsente, ut l.Fulcinius.ff. ex qui cau.in pos.ea.¶Itẽ in ꝓiudicialibus non iuuat protestatio,ut no.in c.grę.de rescr.in cle.& in c.ut qui
20 duas de elec.lib.6.¶†Item ꝓsumitur aĩs protestantis durare donec fiat actus naturaliter uel ꝓcise ꝯrius protestationi,ar.ff.de proba.l.cũ tacitum.& facilius ꝓsumitur mutatio uoluntatis,si fit ex interuallo , q̃ si fiat in continenti,ut dicit illa l.no.ff.de condi.& demõ.l. nõ
21 ea.†¶Contraria ãt sunt dupliciter, aut quia simul stare non pñt,ut ff.pro suo.l.si ancillam.C.de fur.l.j.aut pñt simul stare,sed nõ est uerisimile,ut d.l.non ad ea; & sup impossibili nõ ualet protestatio quia ius,uel natura,uel facti impossibilitas,uel boni mores eam respiciunt, argumen.ff.de interro.act.l. confessionibus.
22 ff.de annu.lega.l.Quintus Mutius.§. fina. ¶†Insuper sci as, quòd quandoque protestari est necessarium , ut. C. quæ res pigno.obl pos l.nomẽ.quandoq; sufficit sola conscientia aduersarij , ut C.de transact l. fina. quæ leges uidentur ad inuicem contrariari. Nã lex , nomen , dicit ꝙ siquis [a] habet nomẽ debitoris hypothecatũ , pôt

¶Vide Alex.consi. 17. in 1. uol. Lud. Ro.consi.136. Protestationes inducta ad reseruandum quæ sint.

Bal.super primo decret. R 2 nihilominus

nihilominus solui hypothecanti, nisi ꝓtestatū sit debitori, ne soluat ei, & certificatus de ipsa hypotheca. sed lex præallegata de transactio. dicit quod sufficit
23 sola sciētia. † ¶Sed considera, quia hypothecans remanet creditor directò & utiliter; & ið pōt ei solui, nisi hypotheca transiuerit in quasi pignus, i. in quasi traditionē, qđ fit p inhibitionē, uel æquipollens, ar. C. de p̄ so. pig. l. j. & ff. de lege cōmi. l. fi. quia loquitur in fisco, cui nouē est tacitè obligatū; & ið oportet ex p̄te fisci & sequestrū fieri p̄ceptum. sed lex ultima. ff. de trāsac. loqtur in eo, q cessit iura & retinuit directa, & trāstulit utilia, & utilis p̄ferī directe, nisi in translatione utiliū interuenerit error. ff. ad Treb. l. hæres cū debuerit. Non ob. l. iij. C. de noua. quia ibi loquitur in mandato exercitij facto mixto fauore mādātis & mādatarij, nō in cessione trāslatiua utiliū actionū, & sic apud mandātē remāserunt directæ & utiles ēt in exercitio p̄ter illos tres casus & uide. l. si partem. § j. ff. quemadmodum ser. amitta. & ff. de legatis. j. l. non quocunque. §. qui
24 Caium. † Amplius quædam sunt protestationes inductæ ad obuiandum, ut denunciatio noui operis etiam per procuratorem facta acquiritur domino ipso iure: quia ex præiacenti materia in persona domini deducitur in actum formæ, ut ff. de procu. l. procuratorē nō sp. Quædam sunt protestationes inductæ ad releuandum, seu reseruandum, ut est illa, saluo & reseruato. ff. fami. ercis. l. item Labeo. Et illa, saluo iure addēdi, & diminuendi, q consueuit apponi in libellis conuen-
25 tionalibus, de re iudic. c. abbate, li. 6. † & illa, nō astringens se &c. quæ consueuit apponi in articulis, quæ tñ protestatio q̄nque uitiat, ut in c. is, qui ꝯ. de electio. li. 6. Hæc enim protestatio consueuit fieri in copulatis
26 uel qualificatis obiectibus. † Nam qualitates unà cum subiecto regulariter sunt probandæ, nisi detrahantur de libello, uel articulis & etiam aliquando possunt detrahi usque ad sententiam, quando sunt potius additiones, quàm qualitates, ut notat. ff. de noxalib. l. in de-
27 lictis. §. si detracta. ff. de re iudicata. l. miles. §. x. † ¶Porrò natura noxalis actionis hæc est, qđ procedit libellus sine adiectione aliqua, & per specificationem subsequentem trahitur ad subsecuta, & si non probetur qualitas scientiæ, quæ est extra rem, & non ingreditur formam delicti, sed est quædam mensura exequendi. Vñ non ꝓbata hac adiectione, uel si esset ꝓbatum & renūtiatū huic qualitati, non tñ absolueret reus à toto, sed à tanto. & idē si esset probatum delictum, & nō scia domini: quia hæc qualitas, siue modus agēdi apponitur ad agendum, non ad perimendum de eo igitur, quod est probatum, debet pronuntiari condemnatoriè: quia libellus retrahitur ad ꝓbationes, si pōt eis adaptari: aliàs non: quia imputet sibi ineptus libella-
28 tor, ut not. in l. quidā. ff. de in rem uerso. † ¶Quædam est ꝓtestatio introducta ad interrumpendā p̄scriptionē, quæ potest fieri ad domū: qa fit p p absentiā aduersarij. C. de anna. excep. l. ut perfectius, & talis ꝓtestatio dēt p scripturā intimari, ut in c. cū de ele. in ele. quedā est ꝓtestatio hoc mō, ꝓtestor me ꝓtestari. i. denūtiare non posse. ff. de no. ope. nū. l. de pupillo. §. si qs ipsi prori, & interdū succedit loco appellationis. C. de his. q p p metū iudicis nō appellauerunt. l. fi. ¶Itē q ꝓtestaꝑ, q nō cōsentit in iudicem, tāquam uerus cōtumax nō uī comparuisse, ut hic eleganter no. Inno. nisi adiiciat uerbum, nisi inquantum debeo

duplicitatis. l. j. §. qđ ait. ff. quorū leg. cum simi. Necessaria est ꝓtestatio, si quis uult p eam factū aggrauare; & hæc dici potest ꝓtestatio aggrauatoria. ff. de adul. de-
30 nuntiasse. ¶ † Item alia est protestatio cū iure offerendi, quæ requirit pecuniā tūc paratā. hęc oblātio est liquida, licet consignatio nō sit facta. ff. de rescin. uē. l. fundus. C. de distrac. pig. l. si residuū. ff. de publi. l. fi. § si quis processus. Alia protestatio est persunctoria, non realis, uel nō est facta debito loco, & tpe,
31 & ista non ualet. ff. de sol. l. si soluturus. ¶ † Quæro, an ꝓtestās possit renuntiare protestationi, & dic q sic, nisi contineat criminis, uel status diffamationem C. de inge. & manumis. l. diffamari: uel nisi itersit ad uersarij rōne interesse, uel pœnę, arg. eorum, q no. in c. si forte,
32 de ele. li. 6. ¶ † Si quis ꝓtestatur ꝓcuratorio noīe, dēt ostendere mandatū, si ab eo exigatur: aliter si aduersarius tacet, sibi imputet. ff. depositi. l. si quis inficiatus, & s. eo. c. quia p p. Nam procurator non tenetur docere de mādato post, q̄ est processum, uel conclusum in actu, nisi uelit ad ulteriora ꝓcedere, ut no. in c. j. in gl. ubi enim, de ele. li. 6. & tunc expelleretur ab actibus fiēdis, non à factis nisi ex officio iudicis, & ibi glo. singul. ¶Si qs ꝓtestetur, neqs faciat, qđ de iure pōt aliter facere, tñ aliter nocet, & si contra fiat, tenetur faciēs. ff. de leg. p̄stā. l. uirilis. §. si adierit, & ibi singu. no. ¶Quædam possunt fieri ante protestationem, & non postea. ff. de usufruc. leg. l. hæres. De materia protestationis no. Arch. xxij. distin. diaconi, & c. quod interrogasti, & 28. dist. diaconi, & in nouellis per Io. An. in c. cū ex offi-
33 cij, de præscript. † ubi dicit, q q̄n protestatio est directo ꝯria facto, quod subsequitur, præualet factum, & s. de const. c. cum M. Ferrariensis. ubi dicit, q si factum recipit duplicem intellectum, protestatio illud declarat, & de re iud. c. suborta. ubi dicit, q ideo fit protestatio, ne alicui fiat præiudicium circa ius suū, & de elec. c. illa. ubi dicit de protestatione publica, uel priuata. & de rescri. c. ī nostra ubi dicit, an ualeat ꝓtestatio illi, qui recipit s̄m beneficium cum protestatione, q nō intendit renunciare liti quam habebat de primo bñficio. & de postu. præla. c. bonæ, el scđo, ubi dicit, † q ꝓ-
34 testatio occulta non prodest. & de ele. c. in genesi. ubi dicit, q si in electione fiat ꝓtestatio, q uox ualeat, inquantum debet ualere intelligit hoc uerbum, ualere, de possessione, uel ꝓprietate, seu de iure. Secus si dixisset, q ualeat uox eius, si de iure debeat interesse: quia intelligiē de iure perpetuo, non de iure momenti, sicut est ius causatū à momētanea possessione, ut de re-
35 scrip. c. ex p̄te decani. † ubi dicit, q interdū ꝓtestatio ē necessaria. s. ubi patiētia noceret sine ꝓtestatione, an ualeat ꝓtestatio eius, q cognoscit sponsam ꝓtestādo, q p hoc nō intēdit mr̄imoniū consummare maritali affectu, de spon. c. ueniēs, el tertio, & c. tua. ¶ † An iudex ꝓtestādo possit sibi reseruare cōdēnationē, uel taxationē expēsarū, dic ut no. C. de fruct. & lit. expē. l. terminato, p gl. & Cy. communiter tñ dicimus, q condēnationē non p̄t sibi reseruare. qa functus est officio suo: sed taxationē expēsarum pōt reseruare sibi, & suo successori, qa taxatio est executio uerbalis; & in executione iudici ordinario nūq̄ p̄cluditur uia donec executio sit facta, & facta pduret. ff. de arbi. l. inter Castellanum. ff. ne uis fiat ei. l. si qs missum. ¶Itē qa tenet snīa incerta super his, q ueniunt in consequētia rei iudi. ut su p fructi-

si. suo. 33. incl. per statutum, & uide late Iaf. May. in l. ait prætor. §. j. ff. de iureiur. & unum uerbū per Feli. in rubri. de fo. compe.

a ¶*Vide pulchrum con. 29.* de iure. † Aliquando protestatio, ualet ad excludendum uitiū *si. Pet. de Anch. in cō*

fructibus, & expen. secundum Inn. de rest. spo. c. grauis.
37 ¶ † An procedat iste libellus; Peto, ꝙ protestatio mea firma permaneat, dic ut no. ff. de no. oper. nun. l. de pu
38 pillo. §. qui opus. † An in protestatione requiratur scriptura, dic ut no. C. de neg. gest. l. fi. ff. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminisse, nisi protestatio succedat loco
39 libelli, ut. C. de non nume. pec. aut. hanc quærelã. † An qui recessit à protestatione, possit de nouo protestari, dic ꝙ non in eodem opere, sed in nouo sic, ff. de no. ope. nun. l. si opus nouũ. ¶ An ualeat protestatio facta corã uicinis, uel opificibus, eo. tit. l. de pupillo. ff. si qs
40 forte, in gl. ¶ † An ualeat protestatio facta procuratori absentis. ff. de lib. agno. l. j. circa principiũ. an protestatio finiatur morte protestantis, dic ꝙ non si trahit secũ executionẽ: secus, si traxit secum suspensionẽ. ff.
41 de no. oper. nun. l. non solũ. §. morte. ¶ † An ualeat protestatio cauponis, uel stabularij, ꝙ recipit hospites in fide & protectione sua in personis, sed non in rebus. ff. nau. cau. stab. l. fi. §. item si prædixerit hæc dicta de materia protestationis ad præsens sufficiant. Not. ꝙ non dr̃ electio nisi ex oĩbus suis partibus constet. ¶ No. ꝙ q allegat factum, debet probare ordinem, & consummationem eius. nam uoluisse, & nõ fecisse nec ius, nec pos
42 sessionẽ tribuit. ¶ † Item no. ꝙ qui fundat suã petitionem ex consuetudine, dẽt probare non nudã possessionem, sed eius præscriptionẽ: quia non est perpetua & uera ꝯsuetudo, nisi sit præscripta, ut patet ex diffinitione ꝯsuetudinis, & non præsumitur consuetudo, nisi probetur: quia cũ libertas capituli consist in eligẽdo, clerici, qui ꝯrium dicebant, prætendunt seruitutẽ eis deberi, quæ non ꝓsumitur. nisi probetur, ut. ff. de ope. no. nunci. l. si prius. Et licet ĩ utẽda possessione sufficiat unus actus, per quem possessio acquiritur (aliter non acciperet præscriptio initium suũ. Sine possessione. n. præscriptio non procedit) tñ in utenda præscriptione probanda est præscriptio radicata, & consumata, ut
43 hic. ¶ † Præterea in isto. c. clerici, & capellani non poterant possidere de iure cõi, & ideò possessio eorũ dẽt esse priuilegiata, uel præscripta, ut in c. j. de præscr. li. 6. & ibi per Archid. & Host. j. de re iudic. c. cum olim. ¶ Sed opponitur. nam ille, qui prætendit seruitutẽ, intentat id, qđ est ꝯ ius cõe: quia omnia prædia sunt libera dñorum suorũ, ergo hẽt probare de titulo. sed hoc est falsum. ff. si ser. uin. l. si quis diuturno. ergo regula illius c. de præsc rip. est falsa. rñ. si attendis genera omnia singulorũ, prædia sunt libera: sed si singula generũ, de facili pñt seruitutẽ debere, præsertim si est modici præiudicij. ¶ Itẽ est alia dr̃ia inter decimas, & seruitutẽ. quia pcipere decimas in parochia alterius est ꝯ dispositionem canonũ. Sed hr̃e seruitutem in prędio alieno non est, ꝯ iuris ꝯstitutionem, sed ꝯ quandã præsumptionem, quæ lædit per patientiam dñi, ut. l. ij C. de ser. & aqua. ¶ Item edictũ de decimis hẽt regulam prohibentem: sed edictum de seruitutibus non habet regulam prohibentem, imò hẽt aptitudinem permittẽ
44 tem, ut. l. j. in fi ff. de aqua plu. arc. ¶ † Et not. ꝙ prædia ecclesiastica bene pñt debere prædijs meis seruitutes oẽs, siue nominatas in iure. nec dr̃ hoc esse cõtra libertatem ecclesiæ: quia libertas ecclesiæ consistit in his, quæ præcipua & excellentia sunt ecclesiarum. non in his, quæ non sunt attributa ecclesiis ex prærogatiua, siue priuilegio, sed de iure cõi procedunt pariter in ecclesijs & alijs: aliud est ergo libertas ꝓdiorũ, & aliud
45 libertas ecclesiastica. & adde. ĩ. c. proxi. ¶ † Consuetudo est quædam forma. ff. de usufr. le. l. damnas. §. j. Item indicium uoluntatis. ff. de ali. leg. l. Mela. §. j. & primò recurritur ad eam, q̃ ad arbitrium, ut no. ff de an. le. l. si cui annuum. Arbitrium enim datur, ubi non potest lex per se ipsam determinare precisè. ff. de ann. leg. l. arbitrium. aliquando dr̃ coniectura. de uer. ob. l. continuus. §. cum ita. ff. de condi. & demon. l. conditionibus.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd laicus etiam comes, & patronus eligat prælatum ecclesiæ, non ualet.*
2 *Compromitti an possit in laicum de causa usuraria?*
3 *Clerici an debeant se intromittere de iurisdictionibus laicorum.*
4 *Parochiani laici non possunt eligere sibi, & præficere capellanos in capellis eorum.*

1 SACROSANCTA. † Non ualet pactũ, ꝙ laicus ẽt comes, & patronus eligat prælatum ecclesiæ. dubitatio illius capituli erat: quia iste comes habebat temporalem iurisdictionem illius territorij, in quo erat monasterium, & ipsum monasterium fundauerant prædecessores sui: & quia compositio fuit facta de concordia prælati, & capituli, & quia capitulum habebat nominare duos, & comes unum ex eis eligere. sed ista pactio non tenet, quia ius eligendi rectorem ecclesiasticum non cadit in laicum, & quia esset inducere consuetudinem restringendi libertatem ecclesiæ: seu clericorum, seu capituli; & reputatr esse contra utilitatem ecclesiæ, q. e. quid est contra libertatem, & quia est contra formam capituli, quia propter. ¶ Dic ergo cõclusiuè, quòd ius eligendi prælatum non cadit in laicũ; tamen patroni monasterij debet post electionẽ requiri assensus, & cõsensus si tñ non uult assentire, non uitiatr electio. ¶ Sed an puniatur capitulum, quòd fecerit ꝯ libertatem ecclesiæ; respondeo, ꝙ capitulum constat ex duobus, scilicet ex uisibili, siue corporali, & inuisibili, qđ magis intellectu percipitur, q̃ corporeis oculis cernatur. nã qđ est materiale uidemus: quod aũt intellectuale, non uidemus, sed consideramus mente. & tñ nõ est dubiũ, quòd capitulũ potest puniri, ut. s. e. quia propter, cũ similibus: tñ non credo, ꝙ hoc casu capitulũ debeat puniri: quia præsumitr uim pati per oppressionem comi-
2 tis. ¶ † Deinde quæro, utrũ de cã usuraria possit compromitti in a laicum? a glo. dicit ꝙ de cã spirituali laicus nõ põt hr̃e notionẽ; ergo non potest esse arbiter. sed certè causa usurarum non est spiritualis, ut no. 11. q. 1. in summa, & cle. dispendiosam, de iud. Si ago contra te dicens, ꝙ solui tibi nomine usurarum, aut tu negas te recepisse, & põt cognoscere iudex secularis: aut tu dicis te licitè recepisse; & tunc secus. nam primo casu uertitr q̃stio calculi. ff. de insa. l. furti. §. fi. scđo casu est qõ iuris. ¶ Dic, ꝙ si est qõ, an ꝯtractus sit licitus, fori ecclesiastici est, & non secularis; & ideò secularis sicut non põt esse iudex, ità nec arbiter, ut. ff. de arbi. l. j. & C. de iudi. l. rẽ non nouam. sed si est certũ, ꝙ ꝯtractus sit illicitus ità, ꝙ de hoc non uenit disputandum, sed solũ de q̃titate usura rũ, uel an sit satisfactum an ne, tũc ista non est qõ usurarũ, sed calculi. Vnde & iudex secularis, & arbiter pñt cognoscere, ut. ff. de usur. l. Caius, & dixi in l. Titia. ff. sol. ma. nã articulus calculi examinatur seorsum. Idem si dominus repetit usuras à procuratore perceptas. Nam procurator

a *Vide Paul. de Cast. consi. 73. & uide scripta per Moder. in l. Titia, ff. sol. mat.*

stator tenetur dño,non quia usurarius,sed quia admi-
nistrator, ut.ff.de procurat.l.qui proprio , ut in cæte-
3 ris.†Ego dixi,q ecclesiasticus non intromittit se de iu
risdictione seculari.Sed ꝯ de iudi.c.nouit. cõsideratio
ne peccati non põt cognoscere iudex secularis . unde
necesse est,q cognoscat ecclesia:quia ecclesia hét cor
rigere;ergo & examinare culpas,& in c.nouit,non co-
gnoscit:quia feudum . Nam de quacunq; re cognoscit
róne peccati,ét si non esset feudum,dum tñ sit pecca-
tum restõnis, & loquor de cognitione fori iudicialis,
non pœnitentialis.¶Ibi,Melioribus.istud mulcebat au
res:tñ nihil ad rumbum,cum nihilominus arctaretur
libertas ecclesiæ,ar.ff.de leg.ij.l.cum pater.§ rogo,&
ff.qui & à quibus.l.si actio.ff.de condi.& demon.l. Ti-
tio centum § j. ¶Item & præsentiæ magnatum laico-
rum terrent uotum eligentium,saltim pp magnã re-
uerentiam,ut legitur & no.in l.j.§. quæ onerandæ. ff.
quarum re.ac.nõ datur.¶Item opprimere clericos , &
ecclesias est ꝯ libertatem ecclesiæ:similiter extenuare
libertatem ipsorum.¶Ibi,Non cadit in laicum : qa nõ
est capax iurisdictionis,& interdicti,sicut nec ẽ ꝯ cleri
ci debent se intromittere de iurisdictionibus laicorũ,
ut.C.de test.l.consulta diualia,in fin.¶Ibi , Assensum,
no.q aliud est eligere,aliud assentire. facit. ff. de ma-
nu.uin.l.si pater,in fi.¶Item no.consensum ex postfa-
cto præstari ad bene esse,non ad substantiale esse.¶In
gl.& ideò,no.q laicus non potest esse arbiter in spiri-
4 tualibus.¶†In gl.sic patet, no. q parochiani laici non
possunt eligere sibi & præficere capellanos in capellis
eorum,nec ualet ꝯria consuetudo,licet Bonienses fa-
ciant ꝯrium ẽm Ber.tñ si parochiani ædificant, capel-
lam põt à principio talem legem imponere,ut ipsi pos
sint eligere ẽm quosdam,ut hic per Io.An. quod dic,
ut no.Arch.71.dis.hortamur . & est rõ dñæ , quia res
non sacra recipit seruitutem.sed postquàm est Deo de
dicata non recipit seruitutem hominis, ut.ff. de uerb.
obl.l.inter stipulantem.§.sacram.

SVMMARIVM.

1 *Eligere qui tenetur , cum consilio aliquorum,debet in con-
tractu electionis illorum consilium requirere, & congruo
tempore expectare responsum.*
2 *Transgressio eorum,quæ sunt de forma, uel præcepto , quid
operetur. & quid omissio eorum,quæ de consilio?*
3 *Forma,& modus substantialis idem sunt.*
4 *Consilium requiri debet ante factum & cum congrua mode-
ratione.*
5 *Dictio,De,à dictione,ex,qualiter differat.*
6 *Statutum si requirit præsentiam iudicis , an requiratur
eius authoritas.*
7 *Authoritas desiderat expressionem uerborum.*
8 *Præsens corpore præsumitur intelligere.*
9 *Consilium ubi est de forma,debet requiri,& congruo tem-
pore expectari,ut quod agitur,ualeat.*
10 *Statuto,quòd sententia debeat ferri cum, uel , de consilio sa-
pientis,an iudex teneatur sequi consilium?*
11 *Eligi an possit unus de consultoribus.*
12 *Consilium non præsumitur requisitum tempore debito.*
13 *Consultoribus potest statui terminus ad consulendum, quo
elapso liberè potest procedi ad actum.*
14 *Consilium sanum qui non uult sequi,an sit puniendus.*
15 *Stipendiariis si præcipiatur, quòd debeant exire portas an-
te consumptionem candelæ ardentis,quid iuris,si ista can-
dela extinguatur uento.*
16 *Consilium an debeat expectari , si certum sit ipsum infra
terminum præstari non posse.*
17 *Dies conditioni potestatiuæ apposita an expectari debeat?*
18 *Consilia si sint contraria,quod dicitur præualere.*
19 *Consulere an quis teneatur.*

1 CVM IN VETERI.†Qui cum consilio
aliquorũ tenetur eligere, in ꝯtu electio-
nis illorũ consilium requirere debent, &
2 congruo tpe expectare rñsum.†¶Quædã
sunt de forma,uel mandato formali, & horum trans-
gressio inducit nullitatem . Quædã sunt de præcepto,
& horum transgressio inducit pœnalitaté.¶Quædam
sunt de simplici consilio,& ista omissa non uitiant,ni-
si expressè hoc dicatur.ubi est tradita forma , non est
recedendũ ab ea:uoluntas aût facit formã, & conditio
3 nem.ff.de cond.& demon.l.in conditionibus.¶†Idé au
tem est forma,& modus substantialis.ff.de uer. obl. l.
qui Romæ.§.Flauius.& beneplacitum principis formã
facit,ut hic,& de offi.deleg.c.si pro debilitate, p Inn.
& tenor sñiæ appellatur forma.C.de sen. & interlo. l.
cum eorum,quæ strictè.i.præcisè dét seruari, ut.ff.de
cond.& demon.l.in his.¶Interdum dr forma quædam
narratio , quæ tñ non est de substantia. ff.de ap. Seio.
¶Casus decisus . papa mandauit capitulo , ut eligeret
ĩ mensem cũ consilio duorũ abbatũ, & fratris Guliel
mi de ordine prædicatorũ : demum die statuta ad ele
ctioné celebrandã dederunt sex ex eis ptãtem eligen
di duraturã usq; ad consumptioné unius candelæ ibi
accensæ.Isti commissarij elegerunt unũ ex consultori
bus,requisito eorũ consilio: tñ dictus prædicator con
siliũ non dedit : quia deliberare nequiuit pp termini
breuitaté. Ité nec fuit cõsiliũ requisitũ in tractatu ele
ctionis,nec congruo tpe expectatum:papa mãdat ele
ctioné tanq factam ꝯ formã sui mandati irritam nũc a
4 ri.¶† No. consiliũ requirendũ ante factum incipiente
tractatu,& non præcipiti festinatione, sed cũ congrua
moderatione:sed dictio, ex, significat moderationem
5 †magister sñiarũ li.1.26.dist.in fi. ponit drĩam inter di
ctioné,de,& dictioné,ex. Nam dictio,de, significat ean
dem substantiam ex processu.¶Quid si papa nõ dixit,
cũ consilio,sed cum pñtia?rñdeo,sufficit facere eis præ
sentibus & intelligentibus,ut.ff.de arbi.l.dié.§. corã.
Et tñ hæc uerba non sunt sine mysterio:quia præsentia
bonorum uirorum hét multum conferre,ut.ff.de arb.
l. sicut. nec tñ sufficit præsentiam requirere in quoli-
bet loco:quia non per campos, uel plateas , ut in aut.
6 de test.§.& qm,in l.gl.j.¶†Pone,statutũ requirit præ-
sentiã iudicis,nunquid requira-
a tur eius authoritas?a & uĩ q nõ,a
ut C.qui admi.ad bono. possef.l.
fi.Sed ibi loquitur in decreto. nã
in donationib.insinuandis nõ re-
quiritur decretum : tñ requiritur authoritas iudicis,
uel mandatum , q donatio ponatur in actis per nota-
riũ deputatũ ad hoc,ut no.in aut. ut non fiant pignora
tiones, in rubrica.nam notarius in confectione actorũ
debet habere mandatum à iudice , nisi amplius statu-
tum,uel consuetudo permittat,ut no.C.de testa.l.hac
consultissima.§.pen.& C. de lib. cau.l. iubemus . & sic
7 oportet,quòd iudex loquatur:†quia authoritas deside
rat expressioné uerborum,ut no.ff.de reg.iur.l.ubi nõ
8 uoce.†ubi nõ est intellectus, ibi non est præsentia cor
poralis:tñ ex corporali pñtia præsumitur intelligen-
tia,& de hoc per Bar.in l.j.ff.de aut.tut.& ff.de uer.si-
gni.

¶Vbi allega. per Bal. de e. Sm repe. rub. C. qui admi. ad bo. poss.

gni.l.coram.¶Not. quòd si uia extraordinaria consilij non pôt seruari: qa consiliarij nolunt consulere, satis tunc est, q seruet uia ordinaria iuris cõis p ipsos, apud quos non est ius eligẽdi & si aliqui consulunt, & aliqui non, sufficit maior & melior pars tã capituli, quàm cõsiliariorum: qa non habent plus iuris consiliarij, q ordinarij.i.electores, cũ uoces cõsolidãtur quasi cũ iure accrescendi, facit ff.de condit. & demonst.l. mulcta, in
9 prin.¶†Item no. q ubi consiliũ est de forma, debet requiri, & congruo spacio expectari: aliàs non ualet, quod
10 agit.†& facit ad statuta terrarũ, q dicũt, q diffinitiua snia ferri debeat cum consilio, siue de cõsilio iurisperiti, ut si iste modus nõ obseruetur, snia sit nulla.¶Sed nũquid est necesse pnunciare secundũ formã consilij? dixerunt antiq q sic, si apponitur dictio, de. sed si apponatur dictio, cum, debet requiri, sed non est necesse sequi: quia dictio, cum, nõ facit consiliarios esse electores, sed informatores: sed dictio, de, dat eis potestatem, ar. ff. de conium. cum eman. li.l.j.§.nunc uideamus. ¶Et facit ad quæstionem, ecce frater minor nõ potest esse executor testamenti: sed si testator iubet eius consiliũ requiri, & sequi, esset executor, & non posset. si autem solum requiri, bene potest esse nudus cõsultor. de hoc per Cy. in l.quidam decedens, in prin. ff. de admi. tuto. in addi. suis.¶Ibi; usque ad consumptionem candelæ, breuis terminus est iste; & non arctat. tamen si consilium est requisitum in tractatu præstitum, breuitas termini non uitiat, ut statim patet in litera inferiori,
11 & est notabile.¶†Ibi, Sociorum eius, no. unum de consultoribus eligi posse, facit, supra eo. cum in iure: & sic potest consulere in propria causa non solus, sed cum socijs. & adde qđ not. s. c. proxi. in gl. sic. s. & facit. ff. de auth. tut. l. pupillus obligari. ¶Ibi, Si persona esset idonea; ergo à contrario sensu, si non esset idonea, consiliũ non esset sequendũ. & est ar. q iudex non excusetur, q sequtur consiliũ imperitorum, cum non habeat
12 necesse sequi, ut no. Bar. in l. præses. ff. de re iud.¶†Ibi, Compertum non fuerit, no. non præsumi consilium requisitum tpe cõpetenti, nisi probetur: qa est solẽnitas facti extrinseci, qđ nõ psumitur. ff. de publ. l. quæcũq;. §.fi.¶Itẽ no. ordinem non psumi.¶Ibi, Arctarunt, no. q non potest quis alium nimis arctare. ff. ad exhibe. l. si
13 optione.¶†Item no. q consultoribus potest statui terminus ad consulendum, quo elapso liberè potest procedi ad actum. ff. de ap. l. ad principẽ nõ obst. ff. de exercitoria. l.j.§.si plures: quia ibi non erat consiliarius, sed collega habens partem officij; & ideo non potest unus sine altero, ut l. Titium & Meuium, in principio. ff. de
14 admi. tut.¶†Quæro, nunquid ille, qui non uult sequi sanum consilium, sit puniendus? rñdeo sicut l.j. C. de cõduc. & pcu. domus Augustæ. l.j. li. xj. & adde qđ not. j. de arbi. c. cũ olim.¶Quæro, quid si papa non dixit, cũ consilio, sed cũ conscientia? rñdeo, dẽt requiri. & si est mala cõscientia, dẽt formari ex officio, ut no. in c.j. de bap. in cle. & tribus modis cadit conscia in homine, de offic. ordi. c. 2. in nouella.¶Quæro hic, nunquid cõsilium sit requirendum in compromittendo? rñ. nõ. qa compromittere nõ est de electione tractare, sed ante electionis principium ẽm Innoc. & præludia non sunt pars rei, & est notabile.¶Sed nunquid potest sapiens mutare consilium? Rñ. non post, q̃ est functus officio suo, ut in auth. de colla. l. prohibemus, in glo. quæ in
15 cipit, arg. q prælatus.¶†Pone, præceptum est stipendiariis, q debeant exire portas ante consumptionem candelæ ardentis, mõ ista candela est extincta uento, rñdeo inspicit tps, quo si non esset extincta, esset consumpta. quia hęc consideratio fuit in animo statuentis & occasio facti ad mentem trahẽda est, arg. ff. de fidei
16 cõ. libe. l. Thais. §. Spendophorus.¶†Sed nunquid est expectandum consilium, si certum est intra terminum præstari nõ posse? & ur q sic. quia tempus est hic de forma. ad hoc facit. c. commissa, de elec. lib. 6. In contrariũ facit, quia qñ dies apponitur facto, statim q non pôt fieri, uenit & cedit dies, ut ff. de uer. ob. l. hoc iure. So. quædã respiciunt expirationem causæ finalis; & tũc cessante fine cessat dilatio. Quædam respiciunt expirationẽ officij; & tũc oportet expectare ultimũ momẽtum termini. & adde qđ no. Mod. ff. de uer. ob. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, & in c. ubi periculum, de elec. li. 6. & ff. si cer. pe. l. nõ oĩs. §.j. ff. qui satil. cog. l. si decesserit. ff. si quis cau. l. si eum. §. homo sisti. ff. de fidei co. lib. l. cum quasi. §. eleganter. Ad quæstionem ergo, qua quæritur, utrum tps adiectum ad consulẽdum debeat expectari, si certum est consuli non posse, puta qa consiliarij sunt mortui, & ur q sic, ut. ff. de uer. obl. l. in illa stipulatione, si calẽdis.¶In 3riũ ur: qa cõditio est consumpta cũ termino accessorio, ut l. hoc iure. nã cũ suspensio sit sublata de medio, libera & purificata remanet dispositio, ar. ff. de stat. ho. l. Aretusa, & ff. ad Trebe l. à filia. §. alũno. & sublato principali tolluntur accessoria adhærentia. ff. de pecu. leg. l. tunc inutile;
17 ¶†Dixit Io. q si dies est apposita conditioni potestatiuæ, & pendet à debitore, est expectanda dies: qa duplex feruor debitoris cõnotatur, s. conditio & dies: secus, si conditio pendebat ex insidiis fortunæ. qa tunc 3ria fortuna dies & conditio absorbetur. nã dies fuit apposita ad designãdum euentũ conditionis; & iõ statim, q uenit dies, cessit dies De cõditione nõ potestatiua, sed mixta, sicut est illa, si domum non ędificauero arbitrio tuo, loquitur. d. l. cum stipulatus sim mihi à proculo. Et est arg. quod si statutum dat tres dies ad pbãdũ, & reprobandum testes, & pars renuntiat probationi, uel defensionibus suis, quas psumitur non habere, ex quo renũtiat. C. de fide instr. l. si aduersarius, q statim iudex pôt pnuntiare non obst. C. de dila. siue pars: qa hic non pendet dilatio, cuius non pendet effectus:
18 ¶†Quid si sint consilia 3ria? respondeo, si est cõsilium arctatiuum, præualet maior pars. si aũt numerus est par, iudex eliget, qđ sibi uidebitur, argu. ff. ad Syl. l. si quis in graui. § si cum omnes, & l. duo iudices. ff. de re
19 iudic.¶†Et an teneatur qs consulere, no. in l. in sacris. C. de pposiitis sacrorum scriniorũ, li. 12. & non tenetur consultor, si iudex non inhæret, cõsilio suo, nisi dicas, q imò tenetur ad interesse partis, si dolo consuluit, sicut falsus testis. C. si ex falsis instrumentis l. 2.

SVMMARIVM.

1 *Electus à maiori parte capituli, si est idoneus, confirmatur, alioquin confirmatur electio minoris partis.*
2 *In actu nihil est, quod prius non fuerit in potentia.*
3 *Ordo rationis habetur pro ordine uerborum.*
4 *Minor pars, ante quàm maior delinquat, nulliter eligit.*
5 *Minor pars, si ignoret delictum maioris partis, an praualeat.*
6 *Illiteratus omninò est nullus in ecclesia Dei.*
7 *Eligentes illiteratum scienter, ipso iure sunt priuati.*

1 CONGREGATO † Electus a maiori
parte capituli, si est idoneus, confirmatur:
aliàs cõfirmatur electio minoris partis: qđ
hic dř de confirmatione electionis factę à
minori numero, dēt intelligi qñ maior pars primò eli-
git indignum: secus è ȝ. quia tunc ius eligendi nōdū re-
sedisset in minori pte, nam maior pars non est priuata
nisi electione secuta, ut j. e. ti. c. perpetuo. lib. 6. Et ideò
consulo minori pti, ꝙ expectet, ꝙ maior pars delin-
quat aliàs neutra electio ualeret, ut. C. de hære. act. l.
2 ut debitū. † Vnde dicit philosophus nihil est in actu, qđ
prius non sit in potentia: qñque tamen propter celeri
tatem actū oculus noster non discernit prius & pote-
sterius. sed solū pcipitur intellectu. ff. de dona. inter ui.
3 & uxo. l. 3. §. sciendū. † & ordo rationis habetur pro or-
dine uerborum. ff. de pec. leg. l. quidam. ff. de hære. inst.
l. talem, in prin. ff. de lib. & posthu. l. Titius. §. Lucius, &
qđ no. p Inn. j. de preb. c. præterea requisisti, si uerò po
steriora trahuntur ad priora, confirmanť illa, ut l. fi. ff.
commu. pdio. aliàs non, ut l. j. §. si filius. ff. de leg. 3 simi
le no. in aut. de testi. §. siquis uerò, in glo. sed admittať.
ff. de aqua plu. arc. l. sinaūt. & ista est qō ordinis aliàs
punctualis, aliàs spiritualis, in qua non dēt fieri prępo
4 steratio. facit qđ no. s̄. eo. Cumana, † in glo. sic supra. &
ista est ueritas sēm Moder. & si dicatur, ꝙ delictum su-
perueniens facit accrescere uoces, rñ. non accreuerunt
tempore debito: qa priuatio unius debet præcedere
habitū alterius, qui habet cām & originē ex priuatio-
ne, cū igitur electio maioris partis non ualuerit, debet
minor pars iteratò eligere, qđ poterit ēt ex eodē scru
tinio & publicatione uotorū, qa cū electores habeant
ius ordinariū, merito nō est consumptū. idem, si elige
rent ex cōpromisso; qa compromissum effectū conside
rat, ut l. quid tñ. ff. de arbi. & ad pdicta facit. ff. de iniu-
sto testa. l. si ego. ff. de iureiu. l. q p salutē. ff. de condi. &
5 demon. l. hæc cōditio, la j. ¶ † Sed nunquid minor pars
præualeat, si ignorat delictum maioris partis? respō.
sic, arg. ff. de iudi. l. 2. §. 1. uel dic contra, ignorat ius, ex
quo sibi authoritas principaliter, defertur, argu. ff. de
cond. & demon. l. multum interest, nō ob. d. l. 2. quia lo
quitur in prorogatione, q non dat principalem iurisdi
ctionem, sed quæ adiuuat. ¶ Inn. dicit. ꝙ ueritas est spe
ctanda, & non scia, ar. ff. de cōd. ob cām. l. si pecuniā. §. si
6 seruū. ¶ † No. ꝙ oīno illiteratus est nullus in ecclia dei
qa ait Augustinus nō est fugiēdum ad ignorantię tene
7 bras, & ecclesia dei dēt splēdere, nō ruere. ¶ † No. ꝙ eli
gētes illiteratū scienter sunt ipso iure priuati, & quod
alias facit sñia, hoc facit hic legis ptās. ff. de fideic. li. l.
cū quasi. §. si plures, & ibi no. ¶ No. hanc formā libelli,
Peto electionē tuā infirmari, & meam confirmari: qa
nō ago simpliciter de non iure aduersarij, ut, ff. de rei
uind. l. in speciali: sed ad coadiuuandum ius meum, ar-
gumento. C. de tempo. ap. l. per hanc.

SVMMARIVM.

1 *Papa si dispenset, quòd quis possit obtinere tertiū beneficiū cum duobus, quæ possidet, an uideatur dispensare super illis duobus.*
2 *Obtinens beneficium ex dispēsatione potest illud permutare.*
3 *Electores, tam per se, quam per eorum procuratorē possunt petere confirmationem electionis.*
4 *Tempus exprimi debet ad hoc, ut concludat obiectus.*
5 *Malæfidei possessor facit furtum fructuum.*
6 *Absoluere, uel ligare non potest, qui non est prælatus.*
7 *Vsurarū cautio præstita putatiuo sacerdoti an reddat usurarium testabilem.*
8 *Quæ interrogationes antiquitus in usu fuerint, & quæ eis sublatis subinde in iudicium inducta sint.*
9 *Positiones quibus ex causis adinuentæ.*
10 *Positio cuiusmodi esse debeat: et quando ei respondendū, sit uel non?*
11 *Ponens debet interrogari super ueritate suæ positionis, antè quàm aduersarius.*
12 *Positioni iuris an sit respondendum?*
13 *Positio quid sit. & positioni, quæ ponentem non releuat, respondendum non est.*
14 *Interrogationes debent fieri, sicut litis necessitas & processus causarum desiderat.*
15 *Interrogatio, quæ non prodest, fieri non debet.*
16 *Rusticus testis si asserat, quod non est uerisimile eum intellexisse, incidit in suspitionem subornationis.*
17 *Positionem qui negauit, an possit pœnitentia ductus eam confiteri.*
18 *Reus si dicit nego narrata, prout narrantur esse uera, an sit lis contes.*
19 *Lit. contest. fit per responsionem relatiuam. ad libellum conuentionalem iudici, uel parti oblatum.*
20 *Litis contestatio an sit de processu.*
21 *Litis contestatio ex responsione non inducitur, libello non oblato, uel non prosecuto.*
22 *Litis contestatio per confessionem non fit, ubi non est animus super libello procedendi.*
23 *Confesso debitum quæ dilatio detur ad soluendum?*
24 *Præcipere debitori, ut Soluat in tempore, potest iudex in ipso contractu. Item & notarius matriculatus ex forma statutorum. & uocatur huiusmodi præceptum quarentigia.*
25 *Personatus quid sit.*
26 *Notificari debet iudici, quando aliquis cedit liti.*
27 *Statutum fundatum in ratione ueteri, non trahitur ad diem rationis.*
28 *Confessus contra se, siquid prætendit, quod naturaliter non in sit, probare debet.*
29 *Credi non debet ei, qui dicit, non credebam, cum debeat credere.*
30 *Omnis, qui coram iudice confitetur, an confiteatur in iure.*
31 *Causa cognoscitur per effectum. Possessio per quæ cognoscatur.*
32 *Fatuitas nemini patrocinatur.*
33 *Indulgentia surreptitia non ualet.*
34 *Ecclesias diuersas an quis simul habere possit?*
35 *Principium efficax non habens non conualescit ex amotione causæ impedientis.*
36 *Positionibus respondere tenetur prælatus, licet œconomus, uel sindicus litem contestatus sit.*
37 *Habere plura beneficia an liceat.*
38 *Duplicitas in beneficijs ex tribus causis prohibetur.*
39 *Ratio cunctorum moderatrix non sinit appetitum humanū sine freno insluia.*
40 *Exceptio ab oppositione qualiter differat.*
41 *Dispensatur de facili cum uiris literatis super pluralitate beneficiorum.*
42 *Fama probanda est per testes discretos & bonæ famæ.*
43 *Testamenta debent in meliorem partem interpretari. i. ad debitā executionem 69.*
44 *Receptus in ciuem his uerbis adiectis, dummodo soluat datia & collectas si iste non soluit, an eius ciuilitas sit extincta.*
45 *Modus impletur per uiam compulsionis. Conditio autem per modum exclusionis.*
46 *Articulus quid sit, & qualiter a positione differat.*

47 Positioni

47 Positioni quæ uitia, uel defectus obiici possint, neque ad num. 60.
48 Positioni negatiuæ an sit respondendum.
49 Positio negatiua de iure nouißimo fieri potest.
50 Positio de carentia an debeat admitti.
51 Positionem, quòd debeo centum, cum re uera tantum quinquaginta debeam, an possim simpliciter negare?
52 Posito, quòd promisisti decem, si respondes, promisi sub conditione, an quid confessus eris.
54 Instrumentum, in quo dicitur, confessus fuit habuisse, & habuit, an ex ipso, quòd constet non fuisse pecuniam numeratam, detegatur falsum?
55 Responsum si semel sit, an ulterius sit respondendum.
56 Dilatio ad deliberate respondendum an sit danda ei, qui habet respondere de facto proprio?
57 Confeßio facta, dato primo termino ad deliberandū, an possit reuocari.
58 Positioni duo capita separata, quorum alterum potest esse falsum, implicanti, an responderi debeat?
59 Positioni, quòd testes sunt bonæ famæ, an sit respondendum?
60 Positiones iniustas, uel superfluas repellere iudicis, ex officio, est.
61 Iudex non tenetur admittere responsionem implicitam.
62 Respondens ad id, quod in iure confessus sit, an confiteatur factum.
63 Notorium quid sit.
64 Fama est pica rei gestæ, uel quæ, pro gesta r putatur.
65 Qualitas quid sit.
66 Fama propriè loquendo non potest esse nisi bona.
67 Operum motiuum debet esse bonæ famæ desiderium.
68 Crimen, in quo perseuerantia reperitur, est unum numero ueritate, illud autem, in quo inest coniunctio, est unum fictione.
70 Indulgentia, uel rescriptum est inualidum propter expreßionem falsitatis, uel suppreßionem ueritatis.
71 Papa si mandat alicui, quòd dispenset cum aliquo, tale mandatum est referendum ad ius?
72 Rescripta super beneficijs debent facere mentionem de omnibus beneficijs, & redditibus.
73 Innouatio priuilegiorum, non confirmat inualida.
74 Confeßio procuratoris eligentium an noceat electo?
75 Litis contestatio non fit per exceptionem peremptoriam.
76 Electio per eos, qui ex commenda inducuntur, ante quàm commenda cassetur, facta non ualet.
77 Dictio, præter, quid importet?
78 Furandi animo an quis fecerit, iudex inspecta personarum qualitate, & coniunctione arbitrabitur.
79 Alienam rem inueniens an debeat facere illam præconizari.
80 Ecclesia uacante an propriè fiat furtum rerum ecclesiæ.

VDVM ECCLESIA el. ij. Habens plurales dignitates, uel plura beneficia curata, uel beneficium curatum, & personatum sine dispensatione Papæ eligi non potest, & diuiditur in 7. partes. Casus in terminis est longus, sed iste est sensus sub epilogo. Cōtra electum fuit obiecta inhabilitas proueniens tam ex pluralitate beneficiorum, q̄ pro retinendo plura beneficia curata: fecit etiam quasi furtum fructuum, uel rapinam, & sic erat criminosus. Item quia erat deceptor animarum quia gerebat se pro curato, q non erat cum beneficia essent incōpatibilia, & inducebatur illa decretalis, de multa. j. de præb. sed ex aduerso excusabatur pluralitas beneficiorum pp dispensationem tunc factam per archiepm Rothomagensem, Papa illam dispensationē habet pro nulla, & mandat, q si electionis tpe esset pluralis absque dispensatione Papæ, eius electio cassaretur. Processum fuit in cā. tandē appellatū ad Papā, Papa inuenit, q ille processus super cassatione electi erat factus li. nō. conte. licet esset responsum positionibus, & iuratum de cālumnia, ideò processum irritauit. Deinde petita fuit confirmatio Papæ, constitit de pluralitate, non obstante prætensa ignorantia curæ, quia cōstabat p̄rium per effectum. & non ob. quædam prætensa indulgentia Papæ, in qua continebatur, quòd posset plura beneficia obtinere: quia illa indulgentia erat subreptitia, & quia intelligitur de licitè obtinendis. Porrò electus uidens de interdictione papæ cessit iuri, si quod ei competeret, ac liti, quam cessionem Papa admisit: & est finita controuersia, nec est opus sententia, & hoc est ualde no. No. q est reperire furtum, & est reperire quasi furtum. Item furtū est triplex. s. improbum, improbius, improbissimum, & hoc solum punitur pæna mortis, ut no. C. de infa. l. si te expilasse, per gl. &
1 Cy. † Si papa dispensat, quod quis possit tertium beneficiū obtinere cum duobus, quæ possidet, an uideatur dispensare super illis duobus, si ea tenet sine iusto titulo? vr̄ q sic, ut ff. de re. du. l. is qui ducenta. § j. Contrarium est uerum, quia suppressit uitium, ar. ff. de le. ij. l. omnia. §. cum ita; & est casus in isto. c. ¶ Collectarius tractat hic materiam dispensationis super beneficijs, & est una brocarda repetitio: sed quia prolixus cēt tra
2 ctatus, non prosequor. † sed unum no. q qui obtinet ex dispensatione, potest permutare: quia non refert, quo iure habeat, dummodò plenè habeat, & quia quod subrogatur loco alterius, reputatur pro eodem. ff. de condi. & demon. l. si filiæ. §. j. ff de dona. inter ui: & uxo. l. si donatæ. §. si sponsus. nō ob. ff. de uer. sig. l. boues. §. hoc sermone, quia ibi secundæ nup. non subrogantur loco primarum nuptiarum, hic aūt permutatum subrogatur loco primi beneficij, ut ff. de lega. ij. idem seruandum, & quasi continuatiuè gratia extenditur, ut ff. de mili. testa. l. quod dr̄. Conditionem tacitā facit animus rerum natura, & iuris dispositio. l. in conditionib. primum locum. ff. de condit. & demon. & natura contractus. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem, & de dote præ
3 le. l. pater. ¶ † In tex. ibi, Qui electionem celebrauerunt, no. q electores tam per se, q̄ per eorum procuratorem possunt petere confirmationem electionis scilicet de consensu electi expresso, uel tacito. Tacitè autem consentit, si scit, & non contradicit, ut. ff. de re iu. l. sæpe. Ibi, Archidiaconus, qui erat aduersa-
4 rius decani electi. ¶ † Ibi, post generale concilium, no. tempus esse exprimendum ad hoc, ut concludat obiectus, arg. C. de pe. hære. l. post mortem. ff. de neg. gest. l. cum actum. ff. de oper. no. num. l. non solum. §. sed probari. ¶ In contrarium facit, quod not. in c. u l. de rescrip. in cle. sed ibi obijciebatur defectus, & culpa: hic non. & facit quod no. in c. abbate, de reg. iur. li. 6. in gloss. si donatio. ubi glo. dicit, quòd in instrumentis debet apponi locus, quia potest esse, quòd notarius potest conficere instrumentum in uno loco, & in alio non, forte propter statutum ciuitatis, quod disponit, q notarius forensis non possit conficere instrumenta. quod statutum quoad controuersias illius loci est seruandum: quia officium tabellionis est quasi uoluntariæ iurisdictionis, ut l. j. C. de emanci. lib. Sed si essent aduenæ, qui non sortirentur ibi forum, non nocceret

geret, nec prodesset statutum, ar. ff. de pigno. l. si debitor. ¶ Ibi, Transgressionis &c. no. duo uitia contẽptus, & auaritiæ: est & tertium furti, siue rapinæ; & est quartum. s. deceptio animarum, ut j̄ patet. ¶ Ibi, Rem cõtranit, no. q̃ ecclesia dicitur contractari, cum redigitur ad intrusum, licet strictè loquendo non sit cõtractatio de re immobili, ut l. j. C. quando & quibus quarta pars

5 debe. li. x. ¶ † Ibi, Furtum, no. q̃ malæ fidei possessor facit furtum fructuum. ff. de condi. inde. l. si urbana. ff. si cer. pe. l. si quis nec causam §. fi. ff. de usur. l. si quis uxori. § cum creditorem, & ff. de fur. l. insinuando, §. fin. ¶ Ibi, vel rapinam, ẽt sine uiolentia committitur. ff. de fur. l. si quis ex domo, & uulgò appellatur robaria.

6 ¶ † In tex. ibi, Animarum dispendium, no. q̃ ille, qui non est prælatus, non potest absoluere, uel ligare, & facit q̃ apostaticus dr̃ esse deceptor animarũ, & de hoc non est dubium; tñ illi, qui credunt in eum, non cõfunduntur, quia excusat publicus error, & bona fides ſm Ber. & Inn. quod est no. quod intellige quo ad Deum: quia cor contritum & humiliatum Deus non spernit: sed quo ad forum iudiciorum inspicitur ueritas in litigando, & soluẽdo, uel quasi possessio cum iusto erro

7 re, ut l. Barbarius † & fuit qõ de facto, utrũ cautio usurarum præstita putatiuo sacerdoti reddat usurarium testabilem, & dixi q̃ sic, quia nemini præiudicabit & prodest usurario ad pœnitentiam reductio, uel saltẽ q̃a per eum non stetit. facit qđ no. ff. de iureiu. cũ qui. §. in pupillaribus ff. de condi. & demon l. quis. Ibi, Friuolã, no. q̃ excusatio friuola nihil prodest, & quia est articulus iuris, pronunciatur statim ſm Inn. ¶ Ibi, Electionis t pe, no. tp̄s electionis considerari circa profectus, similem dicimus in teste, q̃ debet inspici tp̄s iuri tanq̃ fundamenti, & depositionis tanquàm reclaratio

8 nis, ut no. in auſ. de testi. §. & qm̃. † Ibi, positiones dum .n. positiones nõ erant in usu, sed interrogatoriæ actiones, primitus fuerunt inuente cã præparandi iudicii, quæ interrogatoriæ actiones impetrabantur à pontificibus, quorum authoritas tunc maxima erat ob rei publicæ regulationem: quia nihil debet esse sine aliqua regula & solennitate, & iste modus impetrandi & libellandi cã præparãdæ futuræ litis recessit ab aula, & successerunt interrogationes, quæ fiunt ad litem præparãdam, sine libello, ut no. ff. de interro. act. in rub. & in l. j. ¶ Sunt & aliæ interrogationes, quæ fiunt ad litem cõtestandam super libello principali. & hæc fiunt tam in ciuili, q̃ in criminali quia ẽt in criminali est contestã

9 da, si partes sunt præsentes. ff. de pe. l. absentem. † Tandem superuenit usus positionum, que sunt inuentę p̄p necessitatem & utilitatem expediendarum, uel abbreuiandarum litium, de uer. si l. sæpe, in cle. & in suffragium & releuationem probationum. nam per confessiones releuatur ponens ab onere probandi. Si autem negetur, adhuc expedit petenti articulare, seu capitulare: quia forte aliqui testes sciunt unum capitulum de probandis, & alij aliud, qui sub inuolucro & simplicitate uerborum non possent aptè distinguere ex mixtura capitulorum impediti. l. precibus, de impub. & aliis

10 substi. ¶ † Debet autem positio esse pertinens. i. consensus causæ directè per se, uel cum alio coniuncta, arg. ff. de fluminib. l. qui quominus, adminiculans necessariò, uel præsumptiuè, ut C. de proba. l. siue possidetis, simpliciter, uel secundum quid; uide Cyn. ff de interro. ac. l. j. in additionibus, & aliàs ea reiecta, illi nõ est respondendum. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. idẽ Iulianus. ¶ Item non tendens ad perplexitatem, c. ti. l. q

iurasse. §. si pater. Item de ciuili cã, non de criminali fallit in usurario, qui debet pro-

a bationes ᵃ edere q̃ se, ergo & respondere, ut in cle. j. de usur. Super ciuili ẽt incidit criminali, q̃ põt examinari seorsum à substantia criminis est respondendum. C. ad l. Flauiã de plagiarijs. l. præses. Item in causis ecclesiasticis est respondendum, ut hic. Item si non fiat positio de delicto, seu de processibus, uel infamia, est respondendum, li

a ¶ *Vide scripta per Ias. & alios doc. in l. j. C. de eden.*

11 cet iudicium & præiudicium sit criminale † ſm Inno. debet & ipse ponens prius interrogari, an sciat, uel credat, quod sua positio sit uera, ut no. C. de confes. l. j in fi. gl. in facto proprio debet respondere, per, scio, .i. per ueritatis uerbum. l. Marcellus, rerum amotarũ. l. res. ff. de crimi. expil. hære. in alienis per credo, uel non credo, de testi. spo. c. cum ad sedẽ. & quod ubi negatur uerbum, negatur, aduerbium, sed non ẽ conuer-

12 so † Sane quædam sunt positiones iuris. i. constitutionis, quibus ipsa lex respondet, istis non est respondendum: quia non releuant, nec grauant. l. ornamentorũ, & l. Titiæ, de aur. & arg. l. nisi esset lex consuetudinaria, quia consuetudo est facti in probando, iuris in disponendo, & debet responderi, quia debet probari; & est facti, quia potest probare utraque pars. i. pro & q̃. Ex conflictu probationum qõ facti oritur. ff. de aur. & arg. le. l. uxori legauit. ff. ex qui. cau. ma l. denique. ff.

13 ho. idem erit. † Est autem positio oratio, siue propositio aliquid esse, uel non esse enuntians. & est regula, q̃ nisi ponenti patrocinetur, non est respondẽdum. C. de non nume. pe. l. in contractibus. § illo. & ideo actor debet super contentis in libello, uel coadiuuantibus, uel dependentibus facere positiones, non super impertinentibus, ut quod rex est in Francia, ut ff. de exce. doli. l. ij. §. circa fi. & in c. j. & ij. de confe. li. 6. & l. ij. §. qđ

14 obseruari. C. de iura. calum. & ibi plenè dixi. ¶ † Interrogationes debent fieri, sicut litis necessitas, & processus causarum desiderat, ut ff. de noxa. l. quoties. § prætor. C. de ap. l. ampliorem. §. j. j̄. de fi. instru. c. cum Ioeremita. Qñ iudicium non potest aliter fundari, tunc ne frustra procedatur, ẽt de dolo quis interrogandus est. Sed nunquid de conscientia quis interrogandus est respondeo in foro contentioso, ut in auſ. de cõsue. recti feudi. §. fi. coll. x. & tñ conscientia coadiuuat libellum uniuersalem: quia recipit incrementum, ar. C. de ap. l. ampliorem, in fi. & de re iu. c. abbate sane, li. 6. quia libellus generalis non est coarctandus à spẽ loci, uel tp̄is, licet secus in libello spãli, tamen illud. c. alle. non obtinet de iure ciuili per l. non potest uideri. ff. iu. sed in foro canonico obtinet, licet sit quædam suppletio iudicis, si uiuam rõnẽ ponderas, quæ appellatur urgens disputatio, & alibi appellatur puncta rõnis

15 sicut puncta ensis ferientis. † Porrò omnes interrogationes desiderant aut statutum expressum in illo casu aut æquitatem naturalem, quæ hr̃ pro lege, aut æquitatem iudicialem. nulla enim interrogatio debet fieri, si non patrocinatur: quia iudicia considerant interesse, uel id quod pro interesse habetur, ut, ff. de serui. l. quoties, & l. i. ff. de ap. reci. Item non debent subtiles interrogationes fieri rusticis & imperitis testibus: quia cum non possunt testes per alium respondere, cum in testificando non admittatur procurator & si interrogatus super stipulatione, dicit se non interfuisse, quia ex quo non intellexit uerbum stipulationis, nõ intel-

16 ligere tenebatur, non interfuit † & si dixit se intelle-

xisse,

nisse, quod non sit uerisimile, debet subtiliter interrogari à iudice, quæ uerba interuenerunt, & an fuerit instructus, similiter si dicat mulierem renũciasse Velleiano: quia quicquid est hoc, rustici nesciunt, neque mulieres, ut. ff. de uer. obl l. sciendum. Pone sit positio, quod Titius natus est ex concubina. Item quòd cũ ea postea fuit contractum matrimonium: tamen non probat, quod interuenerit dos; nunquid hoc sibi sufficit? dic quod sic quantum ad dignitates ecclesiasticas. Itẽ quãtum ad temporalia in terris ecclesiæ: quia dos est solennitas extrinseca, & matrimonium non eget aliqua solemnitate extrinseca, ut ipse eleganter not. 6. q. 8. c. 1. Adde quod omnes nati ex nostro corpore dicuntur naturales largo modo, licet sint spurij, ut not. Archi. 32. q. 2. liberi. quod est not. ad legitimationes, quæ fiunt per comites palatinos, in quibus exprimitur naturalitas, & non eius qualitas: quia à quo remouetur quidditas, idest substantia, remouetur qualitas & omne accidens, ut l. 2. ff. de usufru. ¶Ibi, Non inuenimus, no. quod ubi petitur electio cassari, debet lis contestari. ¶Item no. quod idem est si excipiatur, quod etiam in libello per electum nõ oblato fieri potest: quia est exceptio anomala & quasi popularis: quia ius ecclesię tuetur, secundum Inn. non præsumitur litem esse contesta. nisi appareat ex actis. Ibi, Per petitionem, & quia qui ponit nihil petit, sed factũ narrat, ideò per respõsionem ad non petitionem, non fit litis contest. ¶Ibi, Eundem processum, scilicet totum, & ideò iteratò offertur hic libellus.

17 †Nunquid ille, qui negauit positionem, possit pœnitentia ductus eam confiteri? uidetur, quòd sic, ut excusetur à pœna piurij, si res est integra, ar. ff. de in ius uoc. l. quamuis. ff. de iureiu. l eum qui, & quod no. insti. de act. §. item mixta est actio contra eos. Sed quantum ad consecutionem alicuius pręmij, puta si ex forma statuti remittitur confitenti aliquid, uel pœna maleficij, non prodest ei, qui iã negauit, posterior confessio: quia de facili à beneficio remouetur, & postquã est ipso facto extinctum, non reuiuiscit, ut not. ff. de fideiuss. l. si dubitetur. §. j, & ar. insti. de noxalibus. §. si seruus, & est ratio differentiæ: quia facilius quis consequitur ueniam, quam præmium: quia uenia pœnitenti, præmium soli merenti datur, & mentiri quandoq; est species furti, ut ff. ad l. Fal. hæreditatum. §. fi. Itẽ si statutũ dicit, si confiteatur, habeat præmium, & semel deficit conditio, non potest mora purgari, ut no. Cy. C. de trãsac. l. si maior. ff. de fidei. li. l. thais. §. intra.

18 †Pone, reus dicit, nego narrata, prout narrantur esse uera, an fit lis contest. uidetur quòd non: quia non est responsum ad petita, sed ad narrata tu dic uideri responsum super toto, & ita no. in l. 1. ff. qua. re. ac. nõ datur, & no. per Cy. C. de lit. contest. l. j. in 4. q. & ibi per te uideas, & j. de resti. spo. cum ad sedem. Tamen aduocati dicunt, quòd debet responderi, nego narrata, prout narrantur, & petita, prout petuntur, esse uera, & fieri debere, & proculdubio fit lit. contest.

19 ¶†Et no. quòd li. cont. fit per respõsionẽ relatiuã, id est relatam, ad libellum conuentionalem oblatum iudici, & parti, uel iudici tantùm, uel parti tantùm apud acta: non tamen requiritur, quòd in oblatione libelli iudex sedeat pro tribunali, nec dies sit iuridica siue solennis, ut ff. de adul. l. miles. §. sexaginta: sed in processu super libello bene requiritur; ergo &

20 super li. cont. †quia li. conte. non solum est de processu, sed est fundamentum processus, ut in aut. de litigi. §. omnem, tunc enim iudex incipit cognoscere de causa principali, saluo quòd in extraordinariis processibus contradictio etiã sine interrogatione habetur pro co-

21 test. litis, ut hic per Inn. in gl. sua. ¶Ex his ergo apparet, quòd non oblato libello, uel oblato, sed non prosecuto, per responsiones emergentes non fit li. contest. Nimirum, quia si fieret, non ualeret, ut in aut. offeratur; & hoc uerum in contradictorio iudicio: sed si quis confitendo liti cedit, uel offert in iudicio, aut interest rei, quod procedatur ad diffinitiuam; & tunc fit lis cõtest ut ff. de neg. gest. l. atqui natura. §. cum me absente aut non interest; & tunc fit præceptum in confessum, si reus non offert debitum, ut ff. de re iu. l debitoribus ff. de iu. l. si debitori. hoc præceptum potest fieri per iudicem ordinarium, sed per iudicem delegatum nõ, cũ nõ sit sibi radicata iurisdictio causæ, ut ff. de procu. l. si reus paratus, nec etiam si offerretur debitum, posset iudex delegatus ante lit. contes. absoluere reum ab obseruatione iudicij: quia illa absolutio impediret ordinarium processum, ut insti. de perpe. & temp. actio. §. fi. Tamen ego intelligo illam l. si reus paratus, in delegato ab inferiore, non à principe: quia delegatus principis est maior quolibet alio ordinario, ut ff. de mino. l. minor autem magistratus, & arg. cle. auditor, de re-

22 scri. ¶†Ex his apparet, quòd ad hoc, quòd fiat litis cont. per confessionem, requiritur animus procedendi super illo; ergo qui habet animum declinandi processum

23 confitendo, non contestatur litem, †& gl. d. l. si debitori, dicit, quod confitenti dantur dies x. ad soluendum, quod est uerum, si quantitas est parua; sed si magna, datur maius spatium, dummodò non excedat tempus

24 quadrimestre, quod dic, ut in l. ij. ff. de re iudic. ¶†Vnũ etiam dico, quod ista præcepta possunt fieri tempore contractus per iudicem, ad quem pertinet tunc cognitio, quia fit de plano, per tabellionem, autem non pôt fieri de iure communi, sed per statuta ciuitatum, si debitum est purum, uel ad diem certam, potest fieri præceptum, quod Tusci appellant præceptum guarentigiæ, id est firmitatis, uel obseruantiæ: quia statutum municipale tabellioni dat hanc iurisdictionem, cũ statuta plerumque requirant, quòd sit de matriculatis illius loci: quia cum tabellio debeat cognoscere contrahentes, & expediat ipsum esse in arte probatũ, meritò conueniens est ipsum esse matriculatum: aliàs non est relatus in numero tabellionum ordinariorum, sed extrauagantium, quibus datur minor fides, & hoc totũ suadet utilitas publica, & adhoc bene facit quod no. C. de osti. magi. mili. l. j. & l. eos. hæc præcepta non infamãt, quia non sunt sententiæ. ff. de infa. l. quid ergo. §. quãtum, licet paratissimam habeant executionem: de prędictis autem præceptis, siue mandatis quæ fiũt immediatè in ipso contractu, no. Cy. C. de confes. l. j. & fam. erc. l. certum. Perusij autem uocantur instrumenta cõfessionata: tamen quia per talem confessionem non fit litis contest. quia non fit confessio animo litem contestandi, uel quasi, & quia acta non patiuntur, cum nihil sit in iudicio actitatum, meritò non perpetuatur actio, scilicet in annos xl. sed simplici cursu decurrit sine additamento ulteriori. ¶Ibi, Quia personatus, no. pro allegantibus, qui faciunt primò unam allegationẽ, & postea subiungunt aliam dicendo, si non obstat pri-

25 ma, obstabit ista secũda. ¶†Item no. quòd psonatus est quædã excellentia in ecclesia cum administrationis annexæ gradu, & dicit magister sententiarum, quòd persona idẽ

26 est, quod per se sonans, in fi. capituli. ¶†No. quòd quando aliquis cedit liti, debet notificari iudici; & si iudex admittit cessionem, non est alia sententia: quia lis est sopita.

pita. C. de pact. postquam liti, ff. de adul. l. si maritus. §. si negauit. ff. ad Tertu. l. j. §. accusationē. ¶ Ibi, In iure, scilicet in loco causarum, non in campis, uel plateis ff. de iusti. & iu. l. pe. ¶ Ibi, Nunciandum, no. formā pronunciandi sup nullitate. ¶ Ibi, Respōdēte. qđ per contrarias petitiones non fiat litis contest. sed seorsum offeratur, sed si in continuato tenore actor petat reum condemnari, & reus petat se ab solui, fit li. contest. ff. de in ius uo. l. libertas, in gl. ¶ Ibi, Veritate, dicit gl. ꝙ

27 istud est ius nouum, sed ratio est antiqua, † & sume arg. ꝙ licet statutum fundetur in ratione ueteri, tamē non trahitur ad diem rationis: quia rō erat magistralis, & nondum habebat formam statuti, & rō est, quia statutum de nouo editur, non autem iam editum situatur in uolumine statutorum, sed & tunc non ligaret retrò quantum ad pœnam, quia noua est. ¶ Ibi, & si confiteretur. s. purè, quia de præterito, sed non simpliciter, quia annectebat duas excusationes, s. ignorantiæ, & dispensationis, & tertiam. s. tenuitatem beneficiorum: sed papa acceptat confessionem, & non acceptat qua-

28 litatem confessionis. † quia quoties confessus contra se prætendit aliquid, quod non potest naturaliter inesse, habet illud probare necesse. uerbi gratia, si quis dicat, occidi, sed non animo occidendi. nam debet probare id, per quod animus remoueatur ab actu, puta, ꝙ fecerit ex defensionis necessitate, uel necessitatis probabilis suspitione. nec refert, utrum dicat feci, sed non feci animo occidendi. nam ista ars uerborum non patrocinatur ad excusationem maleficiorum, & casus est

29 hic no. & plenè dixi. in l. j. C. de confe. ¶ † Ibi, Non credebat, no. non credi ei, qui dicit, non credebam, cum

30 debeat credere, ut. ff. si cer. pet. l. quod te. ¶ † Ibi, In iure, sed nunquid omnis, qui confitetur coram iudice, confitetur in iure? & uidetur ꝙ sic: quia iudex est publica persona. ergo potest acquirere absenti. In contrarium, quia iudex est publica persona, & non facit ut alienus minister, & ideo ei non quærit. si enim uult absenti acquirere, oportet ꝙ nomine absentis interroget, & recipiat confessionem. ff. de interro. ac. l. fi. & ibi per Cyn. in addi. ad simplicem tamen informationem & instructionem iudicis, quæ in motu eius consistit bene patrocinatur talis responsio: quia talis informatio est facti, & undecunq; potest capi, & factæ informationes pro infectis haberi non possunt, quamquam nō trāseant in ueram efficaciam probationis, ut. l. qui ultimo ff. de pœn. ¶ Ibi, De cōsuetudine, no. ꝙ consuetudo dat curam animarum. Item assignat iurisdictionem, parochiam, & populum. ¶ Item no. hic, ꝙ cura probatur per exercitium eorum actuum, qui propriè spectant ad curam animarum, & sic per actus probatur habitus, & per exercitium iurisdictio. ¶ Item no. hic plura, quæ pertinent ad curam animarum. ¶ Ibi, Quando personatus, not. quòd non sufficit excusare se ab uno capite, si ab alio capite se non excusat: quia unum inconueniens totum actum uitiat. ff. de trans. l. cū hi. §. si

31 prætor. ¶ † No. ꝙ per effectū cognoscitur cā: sic p pceptionē fructuū, & p ambulare, & residere in loco, & per claues cognoscitur possessio. ff. de ꝯhen. emp. l. clauibus. Vnde ab effectu est locus demōstratiuus, & sufficit ad intelligentiam rei intelligere effectum, licet qs nesciat diffinire, quid pertineat ad solum sapientem & intelligētē medullā & apices rōnis, ut no. ff. de uer.

32 ob. l. stipulatio ista. §. ibi quoq;. † ¶ Itē no. hic, ꝙ friuola conscientia non excusat peccatū quia fatuitas nemini patrocinatur, ut. ff. quod ui aut clam. l. quod & seruus, de ar. ab effectu. not. ff. de re. iur. l. nullus vi. ¶ De possessione an inferat circa dominium, no. de uer. sig. l.

33 rectè dicimus. ¶ † Ibi, Suppresserit ueritatem no. ꝙ indulgentia subreptitia non ualet, & est efficax ar. ꝙ legitimatio imperatoria facta cum bastardo nō ualeat, si re uera erat spurius, uel incestuosus: quia est suppressa uera qualitas, qđ uerū puto, si est legitimatus ad cōcursum successionis cum filio legitimo, & naturali: qa ista legitimatio est quædam indulgētia, quæ per uere qualitatis suppressionē redditur nulla, tex. est hic not.

34 ¶ † Ibi, Suppressit etiam, no. ꝙ quis non pōt habere diuersas ecclesias simul, nisi una penderet ex altera tunc enim posset: quia unum & idem vī, qđ diuidi non potest, ut. ff. de lega. 2. l. si ex duobus, ut. C. de iu. deli. l. quidam eulogio, & in c. j. filius, an agnatus, coll. x. Ibi, Intentionis nostræ, no. ꝙ qñ papa concedit possidere, intelligitur de eo, quod pt iustè, pōsideri: quia indulgētia non tribuit ius de nouo. facit qđ no. ff. de his, q sunt sui, vel alie. iu. l. j. In gl. quia cum, no. ꝙ qui desinit esse platus, statim efficitur intrusus, nisi discedat de possessione. Item no. ꝙ quæstio istius gl. procedit quò ad salutem animæ, sed superueniente scia consulo, ꝙ iteratò faciat se absolui per uerum prælatum, ut. C. de in

35 ce. nup. l. cum ancillis. † In gl. no. tempus, no. ꝙ id. qđ non habet efficax principium ex amotione causæ impedientis non conualescit. Nam ars siue rō similis est naturæ, sed naturaliter uidemus, ꝙ partus, qui nascit ante diem pariendi, est abortiuus, & sic electio, & gratia nascitur abortiua, si non seruat suū ordinem. unde speculū natiuitatis suæ semper est considerandū, & in ordine naturæ nihil præposterandum. In gl. sed po-

36 ne, ista gl. disputat, an per confessionem fiat li. cō. † In gl. no. ergo, ista gl. disputat, si æconomus, uel syndicus monasterij fuit in cā li. conte. & iurauit de calumnia, an nihilominus platus teneatur rñdere positionibus sub iuramento de ueritate dicenda? & dic ꝙ sic: quia confessio sua saltim facit indicium, & aliqñ complet probationem, si aduersarius probauit semiplenè. Itē disputat, an stetur confessioni prælati solius in facto

37 proprio, & quid in alieno? † In gl. innuit, ista gl. disputat, an liceat habere plura beneficia, & est gl. magistralis, an liceat hr̄e unam ecclesiā plententē, & aliā sub expectatione. certum est ꝙ sic: secus è conuerso qđ dic, ut in cle. grāæ, de resc. dico, ꝙ quis perdit expectationē

38 impetrando pñtē habita possessione. † Porrò tribus ex causis prohibetur duplicitas in beneficijs. prima rō est: quia qui non impedit seruitia, non debet habere commoda, ut. C. de sacrosan. eccle. l. qui sub prætextu & in c. j. de milite uasallo, qui arma bellica deposuit, & in l. j. C. de re milita. Sed ille, q habet unū bñficium sufficiens, non pt seruire duobus integraliter & perfectè, ut. C. de asses. l. fi. iuxta illud, Qui binos lepores vna sectabitur hora, uno qñq;, qñq; carebit utroq;. Itē nemo pt corporaliter residere nisi in uno loco. Ergo, cum omne beneficiū sufficiens reqrat residentiā, & reqrat curā saltim tēporaliū, sufficit sibi vnū bñficiū iuxta pūerbiū, oculus dñi ipinguat agrū. Scđa rō: qa incōgruū est, ꝙ vnus sibi appropriet, qđ multorū est, nihil reliqs relicturus. tertia rō est. qa fugēda est ambitio, q

39 in infinitū cresceret, si frena tēperātiæ nō hrēt. † Rō ergo cunctorum moderatrix non sinit appetitum humanum frena iustitiæ non habere, ut in c. rex pacificus, in proœmio, &. C. fin. reg. l. si constiterit, & l. j. C. de sententi. quæ pro eo, quod interest. illud enim cōstat, ꝙ oē bñficiū dēt hr̄e curā animarū, si habet populū, & congrega-

gregationem,uel parochiam.Item no.ꝙ multa tempo
ralia requirunt residentiam,ar.l. prolatæ. C. qñ tuto.
habenti tutorem dari nõ po.& ff.de so.l qđ si forte.§.j.
Item ista glo.dicit,quot modis dr̃ titulus no.C.de pet.
hæ.l.cogi.dr̃ titulus,ꝯctus,collatio,suprascriptio, ima
go,uexillum,signum,& similia uerba,Inn.¶ No. electo
res petere confirmationem.sed & ipse electus põt pete
re,nec est ambitiosus,qui ius suum prosequitur. ff. de
40 off præt.l.Barbarius † No.etiam, ꝙ aliud est oppone
re,quod potest facere ẽt non uocatus ad cãm,aliud ex
cipere;quia non potest excipere , nisi aliquid petebat
ab aduersario.ff.de exce.do.l.pure,in fi. ¶Et no. ꝙ isti
obiectus debent fieri in scriptis,Inno.Quod toleratur
ab ignorante,si postea superuenit ꝯria scientia , debet
fieri legitimè,si est actus,qui dẽt repeti: aliàs nõ opor
tet iterari & ideò sufficit , ꝙ quis sit semel absolutus
sm Inn.Appellatio non deuoluit collationem benefi-
cij,quia non est de processu : sed ea pendente non põt
41 dari possessio,Inn.† Item Inn.dicit hic , ꝙ cum u ris
discretis,& literatis de facili dispensatur super plurali
tate beneficiorum; quod minime fiendum est cũ gros
sis & rudibus . Si agit̃ ꝯ electorem ad pœnam priuatio-
nis,non est citandus electus,& nullum fit sibi præiudi-
cium,Inn.Si agitur de gratia Papæ ad beneficium,non
est necessaria contestatio litis,nec libellus:quia rescri
ptum Papæ hr̃ pro libello, & authoritate rescripti nil
peti põt,nisi quod continetur in rescripto,Inn,ubi offi
cium iudicis imploratur,nec est ꝯdictor, non contesta
tur lis.¶Item si is,cui pertinet ꝯdicere,tacet,uĩ confi-
teri, Inno.nemo tenetur confiteri crimen aduersario
suo,nec quod tendit ad crimen : si tamen dicat̃ diffa-
matus, tenetur respondere.postea dicit Inno. ꝙ super
capitulo infamiæ respondetur in spiritualibus , & non
in temporalibus,collige hic,ꝙ infamia succedit loco
positionis,sicut loco accusationis;si ex dispensatiõe nõ
fit alteri præiudicium , potest impetrari lite penden-
42 te.Inn.¶ † Dicit Arch.quòd fama est probanda per te
stes discretos & bonæ famæ.i.non per mulierculas , &
homines uiles ad hoc,ut suppleat defectum alterius pro
bationis,ut ipse eleganter no.3 5.q.6. consanguineos ,
ubi no.quòd fama recens , idest orta lite pendente est
suspecta,& non probat:& ideo testis est interrogandus
43 de tempore famæ:quod tene menti.† Dicta testium,&
probationes debent interpretari in meliorem partem
nisi uehementes præsumptiones moueant iudicem in
contrarium,Inn.Hæc clausula, dummodò, adiecta ex
parte post non facit conditionem,sed modum Inn. C.
de preci.impe.offe.l.uniuersa.& sic dictio, dummodo,
44 non notat distractum,sed onerat contractum.†Et hæc
faciunt ad quæstionem de facto,receptus fuit quidam
in ciuem adiectis his uerbis,dummodò soluat datia &
collectas:modò iste non soluit. Quæritur, utrum eius
ciuilitas sit extinctá,seu radicitus resoluta ? & dicen-
dum est,ꝙ est ciuis,sed non habet commoda ciuilita-
tis,nisi purget moram.C.de sac.san.eccle.l. quæ sub ꝓ
textu.ff.lo.l.quæro.§.inter locatorem.Nam hæc uer-
ba,dummodo,nõ faciunt conditionem,sed obligant ad
sic faciendum;quia modus est obligare ualens recipro
cè,sed conditio non obligat reciprocè,ut no.ff. de iu-
45 reiu.l.si quis cum debitore. † Modus ergo debet im-
pleri per uiam compulsionis,si expediat dño: sed con-
ditio debet impleri per modum exclusionis.i.si nõ im
pletur,excluditur quis ab initio & exordio cõtractus,
ff.de contrahen.emp.l.qui fundum.ff.de rescin. uend.
l.fi.§.emptor prædiorum.Et tñ dicit Arch. ꝙ frangen

ti pacẽ,uel treguam,uel pacem delinquendo nõ pt̃ fra
gi ex interuallo eidem.E contra delinquẽdo,puta fa-
ciẽdo homicidia,& similia , quæ a cõtrario sensu non
possunt permitti,ut ipse not.eleganter 24.qõ. 3. illi.
¶Olim offerebatur primò libellus, quo petebatur in-
terrogatio fieri. deinde offerebatur secundus libellus
in cã principali, hodie non offertur primus libellus ,
sed officio iudicis sine libello huiusmodi fiunt inter-
rogationes,ut no.ff. de inter.ac.in rubr.¶Et inconue-
niens est libellum ex libello oriri, argu.ff.de reg. iu.l.
iuf.§.si ex conuẽtione.superuenit postea usus positio-
46 num,siue articulorum.† Est autem articulus distincta
locutio, de testi.c.præsentium,lib.6. in nouel. per Io.
An.imò dicit,quòd aliud est positio , aliud articulus.
nam articulus fit,ubicũque est necessaria probatio, ut
in ciuilibus,& criminalibus. sed positio non fit in cri-
minalibus,cum nõ sit positioni in criminalibus respõ
dendum,ut no.l.dist.ex pœnitentibus , per Arch. non
ob.l.Marcellus.ff.rer.amo.quia ibi non loquitur in iu
ramẽto relatiuo,sed decisiuo,ut no.Cy.in §. quod ob
47 seruari.† Multa ergo opponuntur positionibus. & pri
mò, quod non debet responderi, ergo nec poni . spe-
cialiter autem obijcitur positioni. ¶In primis,quòd
est impertinens omnimodè,ut si agens interdicto , un
de vi,faciat positionem de proprietate.C.qui legi.per
so. l. momentariæ , Sed si non est omnino imperti-
nens,debet responderi,ut ibi no.ut in interdicto , uti
possidetis.j.de proba.c.licet causam hoc tenet.Ia. de
Are.Cy.& omnes in §.quod obseruari &ubicunque q
non prosunt singula,multa iuuant,est singulis respon
dendũ sm Ia.Bu.& no.istã regulam,ꝙ omnis positio q
a ᵃ uenit in auxiliũ causæ eius , q
ponit,dr̃ esse pertinens , & si sta-
tim cõstat,ꝙ est impertinens , nõ
debet responderi. si autem est du
bium,& requirit altiorem inda-
ginem,debet respõderi,saluo iu-
re impertinentium,& non admit-
tẽdarum positionum,ut no. j. de
offi.dele.c.cum contingat, p Ber.
48 † Aliqñ opponitur,non debet re
sponderi,quia est positio negati-
ua,nam negatiua qñq; non est ꝓ-
babilis,ergo nec ponibilis:sed si est probabilis, bñ dẽt
responderi.C.de ꝯh.& comm.sti.l.optimam.ff. de pac.
l.iuris gen.§.quod fere.dic,ꝙ si de facto ꝓprio eius, ꝯ
quem ponitur,dẽt rñdere,ẽt si non sit probabilis p te
stes,ut quia de ente non est scia,& nihil est in probatio
ne,quod prius non sit in natura.Ecce pono,ꝙ non nu-
merasti.si autem de facto alterius,non debet responde
ri, nisi æquitas moueat iudicem sm Ia.But. ut si hæres
dicit defunctum mihi numerasse decẽ,& ego nego de
bet negatiuè meæ positioni respondere . quia æquitas
dictat,ne fiant illicitæ extorsiones.ff.de offi.præsi.l.il-
licitas. ¶Conclude igitur , ꝙ aut negatiua est probabi
lis per alia gña probationum,aut non. primo casu dẽt
rñderi.cum ergo negatiua coarctata loco & tpe sit ꝓ
babilis,ergo omni positioni alicuius negatiuæ coarcta
tæ debet rñderi.& no.istam doctrinam,quã ponit Io.
An.in c.i.de confe.li.6.in nouel.¶ Aut negatiua nõ co
arctata,& tunc de facto proprio debet responderi,ut l.
Marcellus.ff.rer.amo.& aut.de hære. & fal. §. si uerò
absunt.Aut est factum alienum,& tunc si æquitas mo-
uet iudicem, debet positio admitti;ergò & responderi
secundum Iac.Bu.facit.ff.de don.l.quidam in iu. C. de
non

a ¶*Vide omnino scri-
pta per do.Lan.Cor.
in suo tractatu positio
num posito post ti.C.
de in.cal.fo. 3. Ia. de
Are.in suo tracta. po
sitionum qui cursus
non uidi; et quem ha
beo in formis, ubi mul
ta pulchra* .

non nu. pec. l. in contractibus. ¶ Idē Raynerius eius pædagogus, qui est transcriba eius. v. g. petis alimenta, ut filius: si fit positio, ꝙ non es filius: uel mulier petit alimenta tanquam prægnans, & fit positio, ꝙ nō est prægnans. nam & iurm deferri pōt ff. de iureiu. l. iij. §. quæcunq;. Dicit aliqs, nulla negatiua est, quæ nō possit probari. nam saltim probatur eo ipso, ꝙ nō probatur ꝯrium, ut no. ff. de prob. l. uerius. sꝫ ista rō cōcludit potius, quòd non debeat responderi. nam rñsio nō fit, nisi ut per ipsam responsionem releuetur ponens ab onere probandi. sed lex releuat eum, sufficit ergo. ꝑtereà ista præsumptio non est spēs probationis, sed quædam releuatio ab onere probādi. sed vꝛ, ꝙ oīs negatiua possit probari per instrm, ut. C. de nō nu. pe. l. generaliter ergo punibilis, si probabilis, respon ibi erat talis negatiua, quæ poterat probari per instrm, & non alio mō, & ideò non dr ibi, ꝙ dēat rñderi, certè hoc colligi pōt
49 ex illo gñali capite. ff. de interro. ac. l. ubicunque † Hodie aūt statutum est nouissimo iure, ꝙ possint fieri posi-
50 tiones negatiuæ, ut in c. j. de confes. li. 6. † Sed nūquid debet admitti positio de carentia, quia non existētia & carentia uidentur unum, & idem ſm Io. Mo. ut not. Io. An. in d. c. 1. de cōfes. in nou. Sed hoc dictum nō est omninò uerum. quia non existentia non requirit aliqđ beneficium, nec subiectum, sed carentia sic v. g. iste caret oculis, & ideò bebet rñderi: quia negatiua in subiecto semꝑ est probabilis. facit qđ no. in l. j. §. j. ff. de iti.
51 actuq; priua. & ff. de off procon. l. si in aliqua † Quæro, pono ꝙ tu promisisti mihi cētū, & re uera nō promisisti mihi nisi qnquaginta, uel erāt qnquagīta posita in fraudē usurarū, utrū rōne partis possis negare simpliciter? dic quòd sic: quia non teneris positionem diuidere quicquid not. Bar. ff. de uer. ob. l. j. §. cum adijcit. nā licet ego ponam affirmatiuè, tu rñdes negatiuè, & in negatiua qui negat plus, non negat minus. Item ad idem f. cit. qđ no. idem Bar. ff. de uer. obl. l. scire debemus.
52 ¶ † Quæro, pono ꝙ tu promisisti mihi. x. tu respōdes ꝙ promisisti mihi sub conditione, an sit aliquid confessatum? respondeo non: quia est diuersitas in qualitate, ut d. §. cum adijcit, de hoc not. in l. ij. C. de do. añ nup. & in c. statuimus, de confes. li. 6. in nouæ, ubi omnino uide. ¶ Aliqñ op. positionibus, ꝙ sunt duplices, ut est cum dico, pono, ꝙ testator fecit testm, & mihi legauit. x. istę sunt duæ positiones sub una. nam possibile est, ꝙ fecit testm, & tñ mihi nihil legauit, & ideò deberet diuidi, & si non diuido non debet responderi. Et si aduersarius meus negat simpliciter, non uꝛ singula negare, sed
53 totum uniuersum. † Nam non tenetur rñdēs diuidere, si ponens non diuisit ſm Ia. Bu. & no. in c. præsentiū de testi. li. 6. ¶ Aliqñ opponiꝛ positionibus, ꝙ sunt implicitæ, & hæ similes sunt superioribus v. g. pono, ꝙ testator legauit mihi. x. sub hac conditione, ꝙ starem in domo, quam condōnem apposuit in mei fauorem. Vel pono, ꝙ fui confessus recepisse, & tñ nil recepi. Nā implicat ꝯria in effectu: quia scđa pars positionis eneruat
54 primam eius partem ſm Ia. But. † Et si instrm dicit, talis fuit confessus habuisse, & habuit, confessato quod in præsentia testium infrascriptorū & notarij non fuit numerata pecunia, esset instrumentum reprobatum a de falso ſm Iac. But. ff. de sol. l. si ex pluribus. uide Bart. qui dicit, quòd instrumentum potest saluari, quando breui manu uidetur facta numeratio. Hoc ipse ponit. ff. si cer. pe. l. singularia, & est no. ¶ Aliqñ oppo. quòd

a ¶ Vide Ale. consi. 25. cum fi. Are. in consi. iij in ult. co.

pendent, & nō debet responderi. nam si primò negauit, & postea confiteretur, esset periurus. ff. de iureiur. l. qui iurasse, si pater. Ia. Bu. in auf. principalis. ¶ Idē ibi Rainerius. sed Cy. in §. quod obseruari, repræhendit illam gl. & male, ut in no. in l. si à te, in princ. ff. de exce. rei iu. & facit quod no. ff. de iureiu. l. cum. qui. §. in popularibus. Aliquando opponitur positioni, quòd est obscura, cui non debet responderi: quia respōsio obscura nō releuaret ponentem. ff. de confes. l. certum, in prin. & quia male ponenti non est respondendum C. de transf. l. ut responsum. ff. de testa. l. Domitius ¶ Aliqñ obijcitur positioni, ꝙ est generalis: tñ in actionibus generalibus. i. quæ sunt statutæ a iure, ut sint generales, uel uniuersalibus. i. quas ius statuit esse uniuersales, possunt fieri positiones, quæ naturæ actionis congruunt, quoniam & probationes ualent, ut no. in l. j. ff. de eden. Itē obijcitur positioni, ꝙ est alternatiua. l. prætor, in prin. ff. de iniu. dic, ꝙ alternatiua trahens formam ex ꝯctu alternatiuo procedit: quia non est in potestate ponentis diuidere eam, sed si est in eius potestate, non procedit alternatiua positio. ut uerbi gratia, pono sic, ꝙ tu fuisti mihi condemnatus, uel confessus. quia obscura est, de uerbo. obli. l. ubi autem nō apparet. §. qui illud aut
55 illud. ¶ † Quæro, quid si est semel responsum, an sit ulterius respondēdum? respondeo non in eadem instantia. Alij dicunt, ꝙ aut est respōsum de ueritate, & ꝑpetua est responsio: quia semel uerum semper est uerū. i. semꝑ retinet ueram prædicationem originis suæ, secus in putatiua. ff. de dam. infe. qui bona §. si quis stipulatus, ubi gl. no. & hoc excusat testem, si olim dicat se nō recordari, & hodie dicit recordari ſm Ia. Bu. ¶ Aliqñ obiicitur positioni, ꝙ est positio iuris. i. de casu legis. Ia. Bu. sed si nō est tex. sed glo. adhuc idē puto: qa nō est in potestate rñdentis, sed iudicis interpretari dubia iuris. Porrò, si fiat positio de casu cōsuetudinis,
56 est respondendum, quia probandum Ia. Bu. † Sed nunquid super facto proprio datur dilatio ad respondendum? respon. sic, si est de longinquo, uel si est factum implicitum, quod pēdet ex calculo ſm Ia. Bu. & Bar. eius
57 discipulum. ff. de pac. l. emptor. §. Lucius ¶ † Sed nunquid possit reuocari confessio facta dato prius termino ad deliberandum? respon. non, si acceptauit terminum, & respondit de ueritate, & nō de credulitate, ut ꝫ. de diuor. c. ex literis per Ber. & hoc uerum, si respondit de facto proprio. sed si de alieno, posset probari error: quia non plus operatur confessio, quam promissio
58 ¶ † Pono, quòd sum minor, & læsus, non debet respōderi, quia de duabus positionibus. quarum una pōt esse uera, alia falsa, facio unam. nec habetur pro confesso, qui non respondet, quia non debet responderi, nisi diuidatur. ¶ Item necesse est, quòd illud uerbum, læsus, declaretur, quia posset læsio esse casu fortuito. ff. de mino. l. uerum. §. si locupleti. Item in parua quanti-
59 te. ff. de in inte. resti. l. scio. † Pono, ꝙ testes sunt bonæ famæ, vꝛ ꝙ nō debeat responderi: quia esse bonæ famæ est articulus iuris: quia talis quis nascitur, tu dic, ꝙ est & fama iuris, & fama facti, cum qua quis nō nascitur, quia ex factis oritur sicut è cōuerso infamia facti, tamen infamia nunquā præsumitur. C. de inof. te. l. omni
60 mō. † Illud scias, ꝙ ad offm iudicis ptinet repellere positiones iniustas, uel superfluas, quia & interrogatoria pōt refrenare, ut no. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. idem Iulianus. C. de app. l. ampliorē. §. in refutato-
61 rijs. † Itē scias, ꝙ sicut iudex non tenꝛ admittere positionē implicitā, ita nec rñsionē iplicitā, sed dēt facere omnimodo

oĩmodo rñderi ad interrogata, nec pati aliud ꝑmisceri, id qđ quo qs nõ est interrogatus, & iõ si reus dicit, feci ad meã defensionem, non debet pati, ꝙ ista responsio ponatur in actis. Item quia contraria cumulat, & quod prædixerat perimit, nisi id probare uelit: iudex tamen ex ista responsione posset eum condennare nõ probãtem causam excusationis suæ, sicut qs tenef probare exceptioné, cõstito de facto qđ sui natura est obligatorium. C. de excep. l. si quidem. ff. de rei uin. l. offi-
62 ciũ. ¶† Quæro, pone ꝙ quis rñdet ad id, quod in iure consistit (uerbi grã inquiritur, ꝙ facit ꝯ formam statutorum, & respondet ꝙ fecit ẽm formam statutorũ) tñ. confessus est factũ: quia responsiones, quæ in iure ꝯsistunt, non faciunt rñsionem conditionalẽ, ut. ff. de cõdi. & demon. l. multũ interest. Et aduerte, interrogationi, an fecerim ꝯ ius, non debeo rñdere, & si rñdeo, nihil operatur hæc adiectio ꝯ ius, etiã si ꝯfitear, & nullã defensionẽ mihi affert de aur. & argen. leg. l. ornamentorum. ¶Notorium est res, uel factũ demonstratũ ab usu, ubi habemus sensum, de fama non curamus. ¶Fama a † est pica rei gestæ, uel q̃ re-
63 putat pro gesta, & debet hre alibi quod indiciũ discretionis: aliàs
64 est uana & inefficax. † Qualitas est accidens factũ principale seu substantiã informãs. ¶Ciuitates non habent merum imperiũ. & iõ alteri dare de se submittere non põt. ¶De sapientia dei procedit intellectus, & de gratia infusio, & de perfectione donum perfectum. Iacobi primo. & inter cuncta, quæ promoueãt intellectũ, est desideriũ bonæ famæ quã si qs nõ simulatè affectat, dignus fit sacerdotio & honore, vñ desideriũ bonæ famæ añ oĩa nos pcedat. nã bene operari, & alij non cõicare est aromata in obtuso uase retinere, ubi redolentia non & qđ diuinius & cõius est, sepultum iacet. Nascit aũt fama ex gloria uirtutis: quia fama dẽt esse associata discretioni. ¶Porrò fama propriè loquendo & ab excellẽtiori extremo non potest esse nisi bona sit: quia fama est arg. uirtutis. Cęterũ si mala est, uulgo qdẽ fama uocaf, sed debet dici opinio uoce populi nũciata Tñ ubi habemus sensum certiorẽ, de fama non est nobis curæ, nisi uelimus transire ad notoriũ tũ, & illud non indiget fama si est notoriũ demonstratũ uisu. bonum igitur famæ, & bonum notoriũ estaurum pp maiestatẽ ueritatis, & argẽtum propter conscię puritatẽ & candorẽ tñ ꝑpter redolentiã, seu odorẽ: tamẽ ad ista non peruenit sine myrra, id est sine amaritudine, q̃ licet in ore, id est in prin. sit amarissima, cũ est in stomacho & digestione, efficit
67 ualde dulcis. † Dico igitur, ꝙ desideriũ bonæ famæ, q̃ dẽt esse sociata uirtutib. dẽt esse motiuũ operũ, & qa intellectus est donũ dei, & cũ ipso permanet sꝑ, idcirco deo inhærebo, & eius altissimæ maiestati humiliter supplicabo, ut q dedit motiuũ, tribuat operis effectũ. Hoc aũt opus cõplani in multa ĩfirmitate, sed deus adiutor fuit, cui grãs ago: qa si qd sum, ipse fecit me, & n ego me. ¶ Dicit Inn. ꝙ ille, qui resignat bñficia, quæ ĩdebitè tenet dũ iminet electio, & iste postea eligit, ꝙ pſumit ambitio, & nõ uere pnia, quæ est uirtutis opus. ff. sol. ma. filiæ meæ, & sic pſumit fraus ex actuũ sequela. ¶Dicit In. ꝙ dispẽsatio, uel priuilegiũ, ex quo nemini fit piudiciũ, ualet ẽt lite pẽdente impetratũ. ff. si qs cau. l. qui aũt. ¶ Dicit Inn. ꝙ qui pseuerat in crimine, indispensabilis est, Inn. Simile habes notoriũ. ff. de
68 iniuriu. l. cũ qui. §. in popularib. ¶† Et no. ꝙ crimen, in quo reperit perseuerãtia, est unũ & idẽ numero, ar. ff. de fur. l. inficiãdo. §. infans. Sed ea, in quibus reperitur coniunctio, sunt reuera plura: tñ finguntur unũ & idẽ, ut no. ff. de act. & ob. l. pe. & ff. de fur. l. uulgaris, in prin. Quædã autem sunt separata uoce & interptatione, & de his loquif, ut ff. de priua. deli. l. nunq̃ plura. D. cit In no. ꝙ cũ accusatore illegitimo, uel teste nõ idoneo dispensari non pt: quia fieret in alterius præiudiciũ. Inn. de mino. ait pror. In his quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, non potest iudex ꝯ legis statutum dispensare: quia si posset dispensare, ab hac iniustitia nõ posset ap-
69 pellari, quod est falsum. ¶† Dicit In. ꝙ probationes testium debẽt in meliorẽ partẽ interpretari. i. in cã, quæ non sapit crimen, In. ar. ff. pro soc. l. marito. ¶Dicit In. ꝙ suspẽdere magis pertinet ad iurisdictionẽ, quàm ad curã aĩarum, quæ vr in secreta ꝯfessione ꝯsistere. Inn.
70 ¶† Dicit Inn. ꝙ indulgẽtia, uel rescriptũ est inualidũ ꝑpter expſſionẽ falsitatis, uel suppſſionẽ ueritatis, qua expſſa nõ emanasset indulgẽtia, uel rescriptũ: aliàs nõ uitiaf, In. ff. de in ius uoc. sed si hac. §. patronũ. ff. de nata. rest. l. 2. Et sic si in mendacio expresso, uel tacito cõsistit finalis cã non ualet indulgẽtia, ar. ff. de pac. l. tres fratres. ¶Dicit Inno. ꝙ indulgẽtia de pluralitate intelligit de futuris, si ea licite quæsiuerit, In. unde solũ pluralitatẽ ꝑmittit tñ cætera canonicè dñt esse licita, arg. C. de inoff. te. l. si qñ. in pri. Sed ꝯ dictũ In. facit. ff. de ser. ur. pd. l. si seruitus. Sed ibi ex ꝯtextu uerborũ patet solutio. Adde. ff. de le. l. cũ lex. ¶Dicit In. ꝙ si in indulgẽtia ꝯtinef dictio, dũmõ, ꝙ ñ ĩportet ꝯditionẽ, sed quoddã
71 mandatũ, In. qa non apponit in initio ẽm In. ¶† Dicit Inn. ꝙ si papa mãdat alicui, ꝙ dispẽset cũ aliquo, tale mãdatũ ẽ referendũ ad ius, ꝙ dispẽset, si uiderit dispẽsandũ; & iõ non ualet dispensatio in pluralitate, nisi psona sit sublimis, uel lrãta, vel aliàs necessaria: secus si papa dispensat p seipsum: quia de factis eius nõ licet iudicare, In. ¶Tñ Io. An. cũ Cõpo. tenet ꝙ ẽt cum alijs possit dispensari. Io. And. ait latitudo uoluntatis principum non restringit, ar. C. act. ab hære. & ꝯ hæredes. l. j. in rõne literæ. ¶Dicit Inn. ꝙ si quis habet dispensationem super duobus obtinendis, & illa obtinet, si unũ ex illis amisit, non poterit loco illius licitè aliud impetrare, Inn. quia iam substãtiata est gratia, & pro par-
72 te firmata. ff. qui & à qui. l. matrimonij. ¶† Dicit Inn. ꝙ rescripta sup bñficijs debent facere mentionẽ non tantum de uno beneficio, sed de omnibus, & nõ solum de beneficijs, sed de reditibus. uel dic, dicit ipse, quòd aliud in dispensationibus, quę sunt restringẽdæ, aliud in rescriptis beneficialibus, quæ sunt amplianda, nisi saperent ambitionem. Ex hoc patet quòd de iure communi non est fienda mentio de reditibus. idest de annuo ualore beneficij, ar. ff. de leg. 2. cum pater qui filio, quod tene menti. ¶Dicit Inno. quòd dispensationes sunt restringendæ, & ultimæ uoluntates amplian dæ. Inno. Tu distingue secundum legem, cum quidam, ff.
73 de libe. & posth. † Dicit Accu. quòd innouatio priuilegiorum non confirmat inualida, in l. prima. ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iur. ¶Dixi in usibus feudorum, quòd si quis impetrat à principe confirmationem feudorum, hoc non intelligitur nisi de his feudis, quæ canonicè possidentur, ut in cap. licet, per quos fiat inuesti. & per quos recipiatur, ubi est tex-
74 tus singula. ¶† Not. secundum Ioan. Andr. confessio procurato. eligentium non nocet electo secundum Pet. & Abb. & maximè hoc uerum est, quando confitetur de his, quæ contingunt factum electi, & non

a ¶Multa moralia habes hic de bona fama, & unde etiam multa per Barb. in consi. 47. 2. parte.

& non facto electionis, Ioan. An. Item hic non erat lis contestata: sed erat processum ex abrupto. ff. de excep.
75 do. Si procura. agit. ¶† Dicit Io. An. sm Gof. & Host. q p exceptioné peremptoriam nõ fit li. cont. Io. And. in exceptionibus impedientibus processum dic esse tex. iurisconsulti. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si qui post. itẽ ex. c. si litem contestaretur, esset contra naturam priuationis, ad quam tendit, de hæred. insti. l. ex facto etiam agitatum. Item cum exceptiones sint arma reorum, absurdum est dicere, quòd reus excipiendo uelit aperire uiam procedendi actori fundando iudicium per contestationem litis. Item ex priuatione non surgit habitus, ut. ff. de hær. inst. ex facto etiam, de exce. rei finitæ non est dubium: quia illæ non sunt tantum peremptoriæ, sed præiudiciales. i. inpediunt processum. Et ideò non inducunt processum: quia esset cõ
76 tra rerum naturam. † Dicit Ioan. And. quòd si commenda est facta, ante, quàm cassetur, non tenet electio facta per illos, qui læduntur ex commenda, etiam si non fuerunt uocati, sed contempti per epm. nam cum hoc pertineat ad iurisdictionem episcopi, & si malitiose fecerit, oportet prius cassari commẽdam, quam possit fieri electio, Io. And. de istis commendis plenè tractat hic per Hostien. ergo in iurando iure, quo non expedit aliquem citare. Qõ fuit de facto, præpositus Argentinus obtinuit dispensationem in hac forma, quòd præter obtenta posset beneficium unum curam habẽs liberè recipere, ac licite obtinere. Quærebatur, utrũ per hec in obtentis esset dispensatum? & dicũt fuisse iu
77 dicatum quòd non. Io. An. † & sic dictio, præter, non includit plures dispensationes, ar. in l. j. C. de do. pro. a mi. Et dic. quòd ista dictio,[a] præter quando aduersat, uel excipit, excipit, & hoc est, qñ præcedit genus, à quo excipit aliquam speciem, ut lego tibi omnes seruos meos præter Stichum aliquando implicat, & cõiungit, ut. ff. de pignoratitia act. l. j. Super quo talis datur doctrina, q aut hoc, quod consequitur dictionem, præter, potest contineri sub genere præcedente expresse, aut nõ. primo casu ponitur exclusiuè, ut. C. de epi. & cle. l. parabolam, & l. nullum. ff. de repu. Scdo casu ponitur inclusiuè, ut. l. sed hæ. §. præter, de procu. tamen cum hoc stat q mens loquentis debet seruari. Et si loquens est minister legis, debet interpretari secundum mentem legis, quæ plurima inconuenientia abhorret, vt in nostro c. in fi. Item si dictio, præter, ponatur enunciatiuè, sicut est in casu istius quæstionis, non disponit, sed dispositũ
78 custodit, si est rationabile: aliàs non. † Dicit Ioã. And. q an quis fecerit animo furandi, uel non, arbitrabitur bonus iudex ex qualitate & coniunctione personarũ, ut. l. si quis impera. male. & l. j. C. de sica. & l. fi. ff. de ac. & ob. & l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mi. & no. C. de fur. in l. ij. quod intellige de furto, quod committitur per amotionem de loco ad locum. Sed quando committitur furtum per contrectationem. i. occultationẽ tunc non est locus coniecturæ propter euidentiam cri
79 minis, ut. ff. de acqui. re. do. l. quæsitum. † Dicit Hosti. quòd si inuenis rem alienam, debes facere illã præconizari, vt furti suspicionem euites. Sed si fecisti aliq. expen. potes uti retentione, donec tibi reddatur, Hos. & ff. de cond. inde. l. si non sortem. § si emptum, in gl. ff.
80 de rei uin. sumptus. ff. de pig. ac. si necessarias. §. fi. † Dicit Hosti. quòd uacante ecclesia propriè non fit furtũ rerum ecclesiæ. Io. An. quod superius declaraui. Adde quod no. C. de fur. l. si nondum, & no. quòd quidam dicunt, quòd exceptio de criminibus requirit specificationem loci, & temporis: alias est inepta, ut in c. pñtiũ, de testi. li. 6. Sed contra eos est casus in isto. c. vbi exceptio pluralitatis, quæ includit crimen, opponitur sine coarctatione mensis, uel loci, sed sufficit dicere, quòd tempore electionis, non exprimendo de quo mense. Non ob. c. præsentium, quia confiteor, quòd si de hoc fieret interrogatoriũ, posset fieri interrogatio de istis circunstantijs, ut ibi, sed non quòd sit de necessitate formæ opponendum, nec de substantia materiæ: quia quodlibet certum eiusdem substantiæ, & naturæ comprehensum in genere exceptionem parit, & hæc dicta pronunc sufficiant in isto aureo capitulo.

[a] ¶ De dictione, præter, uide Barb. & ibi scripta per doct. in l. age cum Geminiano. C. de transac.

SVMMARIVM.

1 *Electo sufficere maiorem partem uotorum, quomodo intelligi debeat?*
2 *Excludi de facto non debet quis à iure, quod sibi competit ratione possessionis, & fructuum.*
3 *Fructus quid sit?*
4 *Fructus agro cohærentes, item ab eo separati ad quem pertineant?*
5 *Dominus usufructuario mortuo non tenetur stare locationi per eum factæ.*
6 *Singularitas est in testibus quò ad personas quò uerò ad dicta debet esse conformitas.*
7 *Electio uitiatur, ubi quid de forma omittitur. & quæ sint de forma electionis.*
8 *Electio per quæ uerba debet fieri.*
9 *Iuris dispositio & iuris possessio, uel quasi in eisdem consistit in quibus ius canonicum.*
10 *Sola uocatio ad eligendum uocato possessionem tribuit, eligẽdi ius non tribuit.*
11 *Collatio an sit necessaria, quando, ad electionem proceditur per uiam compromissi.*
12 *Maior pars, in materia electionis, quæ dicatur.*
13 *Singularitas in eligentibus aliter sumitur quàm in testibus.*
14 *Vniuersitatis sub nomine puniri non debent singuli de ea, quibus, in eodem crimine singulariter pœna fuit arrogata.*
15 *Formam mandati qui non seruat, nihil fecisse uidetur.*
16 *Electiones plures habens, unam duntaxat prosequi potest.*
17 *Electioni factæ non uocatis uocandis, si ij ante præstitum consensum obierint, an eorum loco subrogatos consentire oporteat?*

IN GENESI. Irrita est electio, in qua collatio non processit, uel quæ facta est non à maiori parte capituli, uel quæ est singularis, non communis, & no. quòd in cassatione electionis cuiusdam Gulielmi omnes istæ causæ interuenerunt, & sunt duę partes, prima ponit tres cassationis causas, secunda ibi, nos his. ¶ Casus. uacante quadam ecclesia Anglicana fuit electus quidam V. cuius tamen electio fuit pluribus rationibus abusiua, primò quia dictus V. non habuit consensum maioris partis totius capituli, sed partium cõparatione minorũ, secundò quia non facta plena collatio. Nam numeri ad numerum nõ: quia utrum. G. & H. canonici haberent uocem in electione, tractatum non

extitit

extitit in collatione. Item non fuit facta collatio zeli ad zelum, & meriti ad meritum. Tertiò quia electio non fuit communis, sed singularis, quæ electio singularis non ualet tribus rationibus. Primò quia frustra. nam cum uota in scrutinio per singulos deponantur, si ualeret electio singularis, esset inculcatio uerborũ, quia esset idẽ per idẽ replicare. Secũdò, quia non esset una electio, sed plures, & sic electus non haberet unicam electionem, sed plures. Tertiò quia ex singularibus propositionibus non resultat una conclusio. Præterea dicit, duo canonici erant in canonicatus possessione, uel quasi habendo stallum in choro, & locum in capitulo, legendo, & cantando, ut canonici ad tractatus, ac electiones dignitatum, & personatuũ, quæ iam occurrerunt pro tempore faciendæ tanq̃ canonici pro tempore sunt uocati, quanq̃ hac uice unus fuerit cum controuersia protestationis admissus. alius autem nõ uocatus, cum uocandus esset, ut. s. de consue. ecclesiæ Anglicanæ. papa igitur hanc electionem totaliter abusiuam decreuit irritam & inanem, & istud ca. est ualde not. ¶† Ibi, Comparatione, no. q̃ non sufficit electo habere maiorem partem cõparatione facta ad aliâs partes, sed absolutè requiritur maior pars totius capituli. i. oĩum uocem habẽtium. ¶ Ibi, Singulariter singuli. i. quilibet per se. dicit enim lex, q̃ decem & decem nõ faciunt uiginti: quia non terminantur ad eundem numerum, & duo numeri ad inuicem distãtes non faciũt eũdem numerum, ut. ff. de so. l. ubi lex, & ff. de uer. obl. l. scire debemus. & duæ excommunicationes non faciunt unam excommunicationem. Vnde necessaria est absolutio de qualibet. ¶ Ibi, Singularibus, uel particularibus, ratio naturalis & dialectica est ista. dicit philosophus, quòd genus distributum in species non est genus. dicit lex, q̃ indefinita æquipollet uniuersali, nõ singulari, ut. ff. de pec. le. l. si peculiũ seruo. & quod particularia nõ ęquipollẽt indefinitæ. ¶ Ibi, Per signum uniuersale. ff. de re. du. l. si is qui ducenta. §. uirũ. ff. de le. ij. l. si pluribus. ff. de hæ. inst. l. hoc articulo. ¶ Item not. q̃ electio nõ recipit diuisionem, & ideo debet fieri uno contextu. q̃a una electio tñ ẽ apud capitu-
2 lũ. ¶† Ibi. Sic excludi, no. q̃ ille, q̃ est in possessione, non dẽt de facto excludi à iure, qđ sibi competit ratione possessionis, & fructuum. † est aũt fructus, quicq̃d
3 accidit possessioni, siue possit imbursari, siue pertineat ad solũ animi affectũ, ut est eligere, licet propriè fructus dicantur illi, qui beneficio roris infusi & labore hominũ adhibito ad ortũ & maturitatem perueniunt. & ultra hoc requiritur aliquãdo aptitudo utẽdi, & quędam præparatio ad usum, ut in usufructuario: quia hoc ostendit uocabuli significatio, ut no. ff. de usufr. l. si fur. ff. de fur. l. si apes. ff. quib. mo. usufru. ami. l. si usufructuarius messem. ff. si cer. pe. l. si q̃s nec causam. §. ulti. ff. de fur. l. si seruus. §. locaui.
4 ¶ † Et scias, q̃ fructus cohærentes agro sunt dñi, ut. l. fructus pendentes. ff. de rei uind. Separati aũt à bonæ fidei possessore. i. ab eo, qui se dñm credit, & est in plena possessione, statim fiunt eius. idem, si ab alio nomine ipsius: sed separati ab usufructuario non statim fiũt eius, nisi sint extracti de fundo, uel reconditi in horreo, & tunc non ante usufructuarius est in plena possessione ipsorum fructuum, ar. ff. de act. emp. l. qui pẽdentem, ẽm gl. sed merus fructuarius non fit dñs, nisi in horreo responsuerit permittente, uel asignante domino fundi ẽm quosdam. ¶ Census uerò & pensiones non sunt in dñio nostro ante, q̃ præstetur, sed sunt nobis debitæ ex conuentione nostra, non alterius, ut. ff.
5 de usu. l. defuncta. ¶† Et si interim moritur usufructuarius, qui locauit, uel capite minuit dñs, potest expellere conductorem, ut. ff. loc. si quis dño, & l. si quis fundum, & C. de usufr. l. corruptionem. ¶ Ibi, In choro, no. q̃ qualitas loci significat actuum qualitatem. Item not. q̃ per qualitatem actuum probat uera possessio, uel quasi. ¶ Ibi, Cantando, ar. q̃ ille, qui legit in cathedra tanq̃ doctor, præsumatur doctor, si sic sit ad lecturam assumptus. Item est ar. q̃ ex habitu exteriori præsumatur dignitas. ¶ Ibi, De consuetudine, no. consuetudinem dare modum, & formã, ac etiam iurisdictionem. ¶ Ibi, ꝯ formam, no. q̃ ea, quæ fiunt ꝯ formam iuris, non ualent: quia forma est, quæ dat esse rei. Item no. quòd in isto. c. ponuntur multa, quæ sunt de forma
6 substãtiali electionis prælatorum. ¶† In gl. Cõsensus, ibi, testibus, dic quòd in testibus est singularitas quò ad substãtiã personarum, sed quò ad testificata debet esse cõformitas. & ideo magis propriè dicimus attestationes inualidas, quia singulares, q̃ testes inualidos quia singulares. ¶ In gl. sic patet, pro practica istius gl. uide hic. In. & in noue. ¶ In glo. unde, ibi, sub protestatione, no. hic de dñia protestationis, utrum referatur ad proprietatem iuris eligendi, an ad posidẽdi. & an
7 qui tacet, uideatur consentire protestationi, † uide hic per Inn. No. ex hac decretali ẽm Ber multa, quæ sunt de forma electionis, quæ si omittãtur, uel aliquid de illis, non ualet electio, primò quia maior pars totius capituli hẽt esse in ele. aliter non ualet. Item collatio necessaria est numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum. Item cõis debet esse electio siue uniuersalis, & oẽs, qui in scrutinio cõsenserũt, publicato eodem oẽs una uoce debẽt ipsum eligere, uel unus de mãdato illorum. Item omnes, qui requisiti fuerũt in scrutinio, dñt in collatione. Item q̃ absentes sunt uocandi, si sunt in loco, unde consueuerũt uocari. sed istud ultimum non est de forma; quia si absens uellet postea cõsentire, nõ cassatur ea electio. sed confirmatur. quod ultimum est uerum, si fuit facta à maiori parte capituli: aliâs non posset ratificari, ut. j. c. auditis. ¶ Sed opponit, & uĩ, q̃ nunquàm possit ratificari; quia nemo potest ratificare, quod suo nomine nõ est gestũ, ut. l. seruus. ff. de preca. So. illud uerum in profanis, secus in spiritualibus, ut no. 9. q. 2. c. Lugdunensis, & no. s. c. qđ sicut. uel dic, q̃ ista non est propriè ratificatio, sed est quædam cõfirmatio, ut. l. si pater, in fi. de mañ.
8 uin. † Sed quæro, dr̃ hic, q̃ electio dẽt esse cõis, per q̃ igiĩ uerba dẽt fieri? rñ. siq̃dem fit per oẽs, potest fieri uerbis uniuersalibus, ut nos canonici. Si uerò fit per unũ uice oĩm, dẽt fieri uerbo singularis numeri. sed significationis oĩm cõplexiuę. ut ego. s. de mãdato uniuersorum noĩe, uice capituli eligo. G. nec est necesse dicere in prælatũ: q̃a tacite intelligiĩ ut est gl. sing. in l. quod aũt. ff. de iure do. & hæc uera iure isto. sed hoc dic, ut no. in c. cũ ab uno infrà. de re iu. li. 6. & scias, q̃ in electione canonicorũ, uel in alijs actibus nõ est curãdũ de istis apicibus uerborum, sed solũ in electionibus prælatorũ, de quibus loqu ĩ. c. quia p.p. ẽm doct. ¶ Qualitercũq; ergo uoces possint induci ad intellectũ capitularem, ualẽt ea, quæ fiunt à capitulo; & tñ ualet & operatur uox ultima, quantum prima. ff. de hære. instit. l. quo loco, in princ. Sed in electionibus præla. dẽt seruari forma nouo iure tradita, & not. in Bal. super primo decret.

¶ V. de quatuordecim dicta pulchra aggregata per Barb. in rep. c. qui admi. fo. 12.

iure ciuili similem subtilitatem. nã dicit lex, ꝙ factũ
per unum consilio multorum est iuuari factum prin-
cipale: sed factũ per plures per se, siquidẽ habeant unã
realitatẽ, similiter reputatur unũ factũ, & furtũ unius
rei, & eadem de re datũ. Si aũt plures realitates, ut cõ
tempta maiestas ꝑtoris, qui à quolibet insolidũ cõtẽ-
nitur, tunc plura facta sunt, ut. ff. de iuris. om. iu. l. si fa
9 milia. ¶ † Deinde no. hic, ꝙ in quibus consistit ius cano
nicũ, in eisdẽ consistit iuris dispositio, & iuris posses-
sio uel quasi, ut habendo stallum in choro, locum in
capl̃o, cantando, ad tractatus & electiones dignitatũ
procedendo tanq̃ canonici, ut. j. de ꝑbẽ. c. relatũ. ¶ Itẽ
no. ꝙ possessio & quasi tribuit ius eligendi. idem facit
cõis opi. ſm Ber. qđ est no. ¶ Quæro, quare dicit lite-
ra, in possessione, uel quasi? rñ. qñ locus hẽt suum mo-
dũ significandi, ut stallũ in choro, & locũ in capl̃o, ista
dr̃ possessio & quasi, ut no. ff. ex qui. cau. maio. l. itẽ ait.
§. tñ ei. Sed alia signa incorporalia, puta uocari ad. c.
significant solummõ quasi possessionẽ: quia ipsa uoca
tio non est quid corporale, ut. l. j. ff. de re. di. Itẽ lege-
re, & cantare non est quid corporale: quia uerbũ in ae
re statim resoluitur. No. ergo, ꝙ persona in loco hẽt
suum modũ significandi, ut ꝑtor in sede. itẽ res in lo-
co, ut furcæ in territorio: quia significant merum im-
perium ſm Oldr. ¶ No. ꝙ admittere aliquem cũ pro-
testatione significat quandã perturbationẽ libertatis
10 antiquæ, & non præiudicat, nisi ille consentiat † no. ꝙ
per uocationẽ ad eligendũ acquiritur possessio; nõ tñ
confertur titulus, nec ex hoc solo attribuitur ius eli-
gendi, quin possit euinci ab eo, ut. ff. de decur. l. Mode
stinus. ¶ Not. ꝙ à quo loco quis uocetur, & ad quẽ lo-
cum, consuetudo inspicitur, dic ꝙ si in scrutinio qui-
libet cautus dicit, eligo. tñ est dicere, quantũ consen-
tio in eligendo. ¶ Sed quæro, quid si dicat, uolo elige
re? rñ. ista non est electio ꝯsensus, sed sunt uerba enun
ciatiua simplicia, quæ nihil operãtur, ut sin. no. in l. ser
ui. elec. in prin. ff. de le. j. ¶ Est enim regula, ꝙ quoties
finalis uoluntas dẽt sequi, præambula uoluntas non
est uoluntas, sed quædã animi ꝑparatio, quod est not.
dignum. item no. hic requisitionem fieri extra diæce.
11 ¶ † Quæro, utrũ qñ procedatur per uiã compromissi,
sit necessaria collatio? rñ. non: quia nullo iure hoc ca-
uetur ſm Compost. dicit hic Ber. ꝙ electio põt fieri
per plures noĩe collegij, ar. ff. de proc. l. plures. tu dic,
ut in c. sicut eum, j. eo. tit. li. 6. ¶ Quid si committit ele
ctio, & ipse dicit, nos Titius? rñ. istud nos accipitur ꝓ
singulari numero ꝑp illud, quod sequitur, Titius, &
est. j. Numerus est dinumeratio capitum. i. eorũ, apud
quos est electio. zelus bonus. i. uis minor & animũ re-
spicit eligentium. meritũ bonum est in præmio: deme
ritũ in pœna. collatio idẽ est, qđ discusio & meritum,
12 & demeritũ respicit electum. † Dicit Ber. ꝙ illa maior
pars censetur, quæ est iustior, & maiori nititur ratio-
ne & æquitate breuiter, qđ est uerum supposita nume
ri paritate. & uide quod not. infrà. de his, quæ fi. à præ
la. ca. noscitur, in glo. sed nonne. dicit Bart. quòd fru-
stra esset idem repetere. C. de test. l. testamentum, &
l. non ideò. C. de leg. l. cum quęstio. ff. de au. & arg. leg.
l. pediculis. l. Labeo, & de uerbo. ob. l. qui bis. Ista siqui
dem dicitur inculcatio; ut no. in l. certi condictio. ff. si
13 cer. pet. ¶ † Dicit Ber. ꝙ singulares testes non sunt, nisi
quilibet singularis. i. unicus: tamen caue tibi, quia Ber.
ponit malam similitudinem: quia testes singu. dicun-
tur. i. discrepantes & non consonantes in eundem rei
finem, uel in circunstantiis uariantes, tex. est unicus.

C. de pœ. l. qui sententiam. sed in electione dicunt sin-
gulares, quantum unusquisque per se eligit, licet con-
cordent in eundem finem, & habes simile. ff. de uerbo.
oblig. l. scire debemus, in prin. dicit. l. quòd aliud est di
cere, Lego usumfructum gregis; & aliud est dicere, le-
go usumfructum decem ouium, ut not. ff. de usufru. l.
quid ergo. §. sed quod dicitur. nam aliter sumitur signi
ficatio ex uniuerso, aliter ex distributiuo, ut no. ff. de
pig. act. l. si necessitas. §. si annua. & si populus facit iniu
riam, & intersint Titius & Martinus, uerius est dice-
re, quòd populus faciat iniuriam, quàm Titius & Mar
tinus, ut. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refert. & facilius dispẽ
satur, & per procuratorem se defendere posset, ut. l.
14 tam collatores. C. de re mi. li. 12. † Si tamen actus cu-
iuslibet ꝑ se & scorsum discernitur, bene possent sin-
guli accusari, ut no. ff. de iurisd. om. iud. l. si familia. &
si puniuntur ut singuli non punientur sub nomine alte
rius uniuersitatis, arg. ff. de condi. fur. l. si seruus. §. bo-
15 næ. & adde qđ no. de pœn. l. aut facta, § ultimo. ¶ † Di-
cit Ber. quòd qui non seruat formam mandati, nihil
fecisse uidetur. hæc regula est uera in mandato: idem
in permisso, uel concesso, ut. ff. de iureiur. l. qui per sa
lutem. Tractat hic Io. An. de forma electionis. ¶ Item
dicit, quòd triplex est collatio plena, semiplena, & ꝑ-
functoria. & dicit Cõpost. presumi, quòd collatio fue
rit facta in concordia. & adde quòd not. Innoc. infrà.
de eo, qui furti. ordi. susce. c. innotuit. & mirantur ali-
qui, quare tanta subtilitas sit, quòd electio pronuncie
tur per unum. nam chorus, & facientes chorum sunt
idem, & uniuersitas, & simul facientes uniuersitatem
sunt idem, ut. l. sicut. ff. quod cuiusque uni. no. ¶ Sed ad
mirari est signum intellectus non capientis ueritatem
16 rei. & ideò dic, quòd ratio est efficacissima: † quia si
quis haberet plures electiones, non posset nisi unam
prosequi, ut no. infrà eod. tit. c. ut quis duas, libr. 6. &
illa esset singularis, & per eam nihil reportaret, quã-
quam ista subtilitas non seruetur in aliis, in quibus
non est tradita forma concilij, ut. suprà. dixi. Itẽ non
posset formari decretum, quod interuenit in electio
nibus, de quo no. Spe. de ele. ubi uideas per te. dicit
hic Io. An. ꝙ electio facta contra concilium est irrita
ipso iure; quod est uerum, si deficit numeri substantia
litas: secus, si forma, quæ est simpliciter forma, ita, ꝙ
non substantiat: quia tunc non est irrita, sed irritanda
secundum Ber. Sed pro Io. An. fa
a cit, quia[a] paria sunt aliquid fieri a
sine. l. & contra. l. ut in aut. de
trien. & semis. §. consideremus, &
ff. de pac. l. contra. iu. regu. ¶ Di-
cit Inno. quòd aliud est dicere,
quòd eius uox ualeat, quantum
de iure dẽt ualere. Aliud est di-
cere, ualeat eius uox, si de iure dẽt interesse. nam pri
mus sermo significat possessionẽ, secũs uerò proprieta
tem, no. ad hoc. ff. si ser. uin. l. 2. §. Põpo. Sed nunquid
qui nõ ꝯdicit protestationi, vr̃ tacite cõsentire. Inno.
s. e. dudũ, in gl. cõtestãdũ, dicit ꝙ cõfiteri intelligũtur
illi, ad quos pertinet ꝯdicere, si moniti nõ ꝯdicũt: sed
ibi loqtur in eo, qui hẽt necesse confiteri, uel negare
quia monitus est ad respondendum; sed hic sumus, i
alio casu, & iõ ſm cõem regulã nemo vr̃ tacitè cõsenti
re, ubi actus nõ fit ꝯcupiscibilis, uel meritorius, ut di-
17 cit hic Inn. in gl. sua, sed licet collatio. ¶ † Extra quę
ro, processum fuit ad electionẽ uocãdis non uocatis,
& postmodum isti non uocati ante, quàm consentiant
moriuntur.

¶ *Paria sunt aliquid fieri sine lege & contra legem. istud dictum dicit mirabile Iason. in l. illam. C. de col.*

moriūtur,& alij loco eorū subrogātur nūqd oportet q successores cōsentiāt? est argum.q sic,ut l.receptam ff.communia præ.quæ hic allegatur in glo.hæc.n. fuit, qō antiqua Roffre.Beneuentan.in libello iu.cā.&facit ff.de nou.ope.nun.l.non solum.§.j.& §.morte.

SVMMARIVM.

1 *Notarius laicus an possit adhiberi ad scribendum spiritualia negocia.*

2 *Vtile uitiatur per inutile propter assumptam formam iuri contrariam.*

MESSANA. Non ualet electio epi facta p canonicos & laicos,et si sic se habeat cōsuetudo loci.Et no.q illud.c. loquitur de electione pōtificis sed in alijs electionibus dic, ut.j.de test.c.dilecto,& j.de præb.c.dilectus,uide.s.c. c.sacros.& no.q cap.congregatū ex pmissis & phibitis capituli authoritatē non hēt.Et ideo interessentia phibitorū uitiat reformationes populi;q est no.dignū. ¶Casus.cōsuetudo erat,q qdā solennes laici interessent cum canonicis in electione pōtificis, quærit quid iuris?Solue ut in litera.adde tñ, q licet laici non possint interesse ad eligēdum, pñt tñ esse ad protegendū canonicos,& armata manu fm Io.And.qui et dicit, q laicus tabellio potest interesse ad scribendum Io. An. in nouel.qđ no. ¶Item no.consuetudinem libertati ecclesiæ ꝯriam non ualere, nec per eam possessionem acquiri posse.No.q actus actinorū non cadunt in subiecto inhabili.No.q ratione prohibiti uitiatur cōcessum
1 ¶†Sed an notarius laicus possit adhiberi ad scribendū spiritualia negocia?dicit hic Io.An.q sic, sicut potest esse testis,qui æquiparatur tabellioni,ut ff.de te.l. Do
2 mitius.¶†Not.q pp sumptam formam iuri cōtrariā utile per inutile uitiatur.& hæc in electione. idem in cōpromisso.nā si cōpromittentes assumūt formā iuri contrariam,non hēt in se pactū, ut.ff.de const.pe.l. pe. l.j.§.eū qui,& ff.de pa.l.si unus.§.itē si acceptilatio,fm Io.nam in potestate contrahētium erat assumere formam antiquitus constitutā,q̄ si puertunt, uidētur nolle cōtrahere.secus,si peccatum sit in materia, ut quia acceptilatio interponatur sup contractu iuris gentiū: quia pmutare naturam non est ita in eorum ptāte;& ideò tunc ualet,ut ualere potest,ut.ff.de accepti.l. an inutilis,ar.ad istam qōnem.ff.de cōd.inst.l. quia ratio. Quædā tñ.l.dicit,q assumptio inutilis formæ non uitiat,ut.ff.de uer.ob.l.cum qui ita.§.te &Titium sed ibi stipulatio hēt in sua essentia principali debitam formam;& ideo superuacua adiectio non uitiat, & sic non obst.

SVMMARIVM.

1 *Electio à maiori,non tamen saniori, parte facta non confirmatur.*

2 *Electioni celebrandæ, qui interesse abnuit, contemnit, non contemnitur: quare iteratò requiri non oportet.*

3 *Citandus non est ulterius, qui semel dixerit nolle interesse.*

4 *Beneficio suo quilibet renuntiare potest.*

5 *Consensus non præstitus in scrutinio non auget numerum.*

1 ECCLESIA VESTRA. † Non sufficit ad confirmationem electionis, quòd sit facta à maiori parte capituli, nisi & pars illa sit sanior. Et diuiditur in tres partes:nam in prima narratur factum: in scđa ponūtur allegationes ptis.i tertia cāe diffinitio secunda ibi,tandem tertia ibi nos igitur.¶Casus,uacāte ecclesia Catalanensi canonici conuenerūt in unū,absente.V. qui tunc noluit interesse: tūc statuerūt terminū ad electionē celebrandā.ueniēte uero termino dicto.V. non uocato pmisso solemni scrutinio.14.elegerūt Bertrandū psbyterū cardinalē Rhemēsem canonicū.& 17.elegerūt Libert rādū Rhemēsem canonicū tādē.V. cōsensit electioni dictorū 17. demū utraq; pars corā papa petebat electionē cōfirmari allegabāt itaq; p pte dicti Liber.q erāt plures numero:qa excedebat in quatuor.Et ex hoc inferebant, q psumatur melior zelus:qa ubi maior est numerus, ibi melior zelus psumendus est,ps uerò dicti cardinalis tria all.Nā primū infringebat electionē.d.Li.ex defectu ætatis,& sciæ.Scđo electionem suam iuuabat rōne ætatis maturæ & eminentis sciæ, & quia electionē cardinalis uita & moribus præcellebat, nec nō electa persona.Sed tertio dicebatur,q consensus.V.nō patrocinabatur:quia ipse non fuit contemptus, sed cōtēnēs & sic perdidit uocē ¶Itē qa eius ꝯsensus nō fuit prēstitus in scrutinio,sed post electionē. unde eligentes dictū cardinalē nō possunt notari de cōtēptu. Subdebāt prēterea,q cōtēpus nō reddit electionē cardinalis nullā,qa citatio absentis nō est de forma concilij,qa nihil est de forma nisi qđ conciliū statuit p forma:aliàs eēt absurdū,q dictū conciliū corrigeret oīa iura multis uigilijs excogitata:papa igit hincinde ppositis, quia ī dictū Liber.sanior ps nō cōsensit,licet de numero maior,ipsius Liber.electionem snialiter irritauit. ¶Not.
2 qđ dixi in summario.¶†Secūdo no.q qui nō uult interesse ad celebrandā electionē,se facit alienū à termino statuēdo electioni fiendæ, & potius vr cōtemnere capitulū,q̄ contēni,& sufficit semel contēnere, ut iterū requirēdus non sit,& cōsensus dēt præstari in scrutinio,& non post & attētata post formā cōcilij nō ualēt, sed reliqua non uitiātur.Illa ergo,quæ sunt de forma pprie sumpta omissa uitiāt,sed ea,q̄ sunt circa formā ipso iure non uitiāt fm Go.in summa huius tituli.dicit hic Ber.q ille,qui dixit semel se nolle interesse,nō est amplius citandus:quia renunciasse vr.dicit.Inn.q citatus ad unū actū dēt citari ad alium illi non connexū.dicit hic Ber.q ille, qui non debuit citari rōne absentiæ,si casu re integra reperiatur præsens,dēt admitti ad eligēdū,arg.ff.de uerbo.ob.l.continuus.§.cū ita. uel dic sic,q ille,qui non uult interesse in principio, & in tractatu electionis,& in assignatione diei, nō est postea citandus ad electionem:quia ut patet in litera non est contēptus à ca.sed ca.potius est contēptū ab ipso.tu dic,quòd aut noluit interesse in substātiali principio, & non est ulterius citandus. aut noluit esse in quodam præludio;& tunc debet citari; & ratio differentiæ est ista:quia substantia est qd indiuiduum; sed istud præambulum,scilicet assignatio termini est qd separatum.Et ideo ī iudicijs,in quibus quilibet actus est in se perfectus,ut no.in c.sæpe.de uerbo. signific. in clem. citatus ad unum actum uerus contumax quò ad ipsum actum,debet citari ad alios actus si enim esset,& si in primo actu comparuisse, ut.j de off.dele. c.consuluit,& ff.de no.ope.nun.l.prætor.§.si aliquando.& dic ut plenè dixi.C.quomodo & quando iu.l.cō

sentaneũ in lectura mea nouissima, ubi inuenies multa bona. ¶ No. q iste Bertrandus pbyter cardinalis retinebat primũ canonicatum iuxta consuetudinem pbyterorũ & diaconorum cardinalium, quia retinent priora beneficia; & est simile qđ no. 93. di. c. iuratus, ẽm Io. And. ¶ No. tamen, q tpe, quo iste electus fuit, non erat cardinalis, sed canonicus. aliàs debuisset postulari, nõ eligi, nisi dicas, q hoc permittitur considerato iure canonicali, qđ sui natura ordinatur ad intrinsecas pmotiones.
3 ¶ † No. ẽm Ber. q ille, qui semel dixit nolle interesse, non est ulterius citandus: quia sp psumitur esse eiusdem animi & uoluntatis, ut no. ff. de in integ. rest. l. j.
4 ¶ † Certũ est. n. q beneficio suo quilibet renuntiare põt, ut ff. de pac. l. pacisci ꝯ edictum; & dic, ut ibi no. & ideò põt dari potestas iudici & arbitro, q procedat, altera pte non citata, ut ff. de arbi. l. diem pferre. §. si qs litigatorum, & omologari potest snia lata pte non citata, ut C. communia utriusq; iu. l. j. Vel dic, ut
5 ibi no. ¶ † No. q consensus non præstitus in scrutinio nõ auget numerũ. & est rõ, qa iste cõsẽtiẽs nõ ẽ capitularis, nec debito loco & tpe cõsensit; & ideò licet in piudiciũ suũ ualeat consensus, tñ secus quo ad uotũ ipsius, aliàs sequeretur, q electio pẽderet ex suo consensu, qđ est impossibile, ar. ff. cõmunia præ. l. receptum, ẽm Inn. & no. hic tres no. glo. Ber. quæ tendunt ad idem, & allegant bona iura, quę nõ trãscribo. deinde hic habes aliã gl. no. Ber. quę incipit, ex hac decretali, quæ tractat de iuribus numeri, & de iuribus authoritatis, & de iuribus zeli, quem. §. restringe solum ad electionem plato rum, de quibus legitur, c. quia pp nam in pfanis electionibus sp attenditur numerus, ut ff. ad muni. l. quod minor, nisi horum decretum esset ambitiosum, uel iuri ꝯrium, ut ff. de decr. ab ordi. facien. l. ambitiosa, uel nisi ad hoc non extenderetur eorum officium, ut no. ff. de pact. l. item magistri Bal.

SVMMARIVM.

1 *Instrumento confecto sine die, uel consule, uel loco, an tabellio poterit iterum reficere, & ea ponere.*
2 *Publicatio instrumenti fit ad æternam rei memoriam.*
3 *Erroris probatio tot exigit testes, quot probatio ueritatis.*
4 *Testis ex interuallo errorem non corrigit. Et quando uariare, uel uacillare dicatur.*
5 *Notarius rogatus de instrumento cogitur illud publicare.*
6 *Variatio an & quando sit licita & nu. 9.*
7 *Inchoatum necesse est quòd ad finem perducatur.*
8 *Voluntarium in exordio, fit postea necessarium.*
9 *Desiderium apud acta publicatum an possit corrigi.*
10 *Scrutinio publicato an possint postulantes uariare.*
11 *Variandi permissio a iure indulta, unica uariatione finitur.*
12 *Prohibitio uariandi publicato scrutinio afficit tam singulos quàm uniuersos de capitulo.*
13 *Electione tanquam singulari à papa cassata, an ius quæsitũ ex consensibus, & à scrutinio sit abolitum electo.*
14 *Electus à d. obstantibus eligendus ne sit, an postulandus esset si appareat postulandum fuisse, an postulari possit?*
15 *Publicatio scrutinij unde sumpsit originem.*
16 *Publicatus in scrutinio qualiter aget, ut fiat electio.*
17 *Canonici si sint adeo rebelles, quòd publicato scrutinio nolint eligere, ad quem transeat ius eligendi.*
18 *Actus qualitas non uariatur ex persona succedentis in actu.*
19 *Publicato scrutinio si omnes canonici ruina pereunt, deinde alij sunt subrogati, an noui canonici teneantur eligere ex primis uotis.*
20 *Appellatiuo nomine quæcunque geruntur ad substitutos transeunt. & commissa a lege semper censentur nomine appellatiuo, secus in his quæ ab homine.*
21 *Agi an possit ex contemptu contra istos subrogatos.*
22 *Scrutinio publicato si numerus & omnia sint æqualia, an canonici possint uariare, & eligere aliquem tertium.*

PVBLICATO. Scrutinio publicato non est pœnitudini locus, sed debet ad electionẽ pcedi, & si oportuerit per superiorem cõpelli. h. d. primò. Vel sic scrutinio publicato mutare se uel emendare non licet, immo cõpellitur eligere. Et intellige hoc, quando publicatio tenuit: alias licitum est uariare, ut ĩ e. ti. c. perpetuò, li. 6. & ff. de arb. l. quid tamen. & ff. de iureiu. l. qui per salutem. istud. c. intelligitur, nisi uariet accedendo maiori parti. capituli. Nã sapiẽtis est mutare cõsiliũ nõ in alterius detrimentũ ẽm gl. in summa huius ti. reliqua dic, ut in gl. hic no. positis. Et est arg. q publicato instrũ non possit tabellio illud reficere aliquid addẽdo, uel detrahendo mutando, uel transformando, super quo puncto do. Lambertinus de Ramponibus de facto
1 consultus rñdit, ut ĩ. ¶ † Sed nunquid confecto instrõ sine die, uel consule, uel loco, poterit iterũ tabellio reficere, & ea ponere, si bñ recordet; ar. q sic. ĩ. de sac. iterã uel nõ. c. j qa ei credit de his, q̃ gessit, & C. ad l. Cor. de fal. l. si qs decurio, & ff. de adul. l. accusaturus. ¶ Tu distingue, aut incontinenti, seu ex modico interuallo fiat, & ualet tunc instrm: aut post magnũ interuallũ; & tũc non ualet instrm, ut in aut. de æqual. do. §. illud. ff. de uer. ob. l. j. in prin. ẽm Alb. Papien. & s. de elec. c. officij. & ĩ. de test. cog. c. pterea Alij dicũt, q nullo mõ põt ẽt incontinenti post, q̃ facta est copia parti, cũ functus sit officio suo, ut ff. de re iu. l. iudex. ĩ. de offi. dele. c. dilectus, & in præal. §. aliud. nec. n. soli tabellioni creditur, in aut. de hæ. & Fal. §. si uerò. sicut nec soli arbitro, ut l. nec in arbitriũ. ff. de arb. quia qđ ab initio, in totũ sine suspicione est, qđ uerò postea factum suspicione non caret, ut in aut. de æqua. do §. ne cõtingat. imò ẽt dicunt plures, q si principale instrm confectum est. & aliqd ignoranter, uel alio mõ sit omissum, tabellio non poterit amõ ẽt partibus psentibus & cõsentiẽtibus illud addere per pall. aut. & ff. de rei uin. l. in fundo, & uide ẽt. ff. ad Vel. l. si emãcipa; quod durũ vr. uñ cõsulti à me super hoc periti sapiẽtes concordauerũt, & bñ q si tabellio pt ostendere se per errorẽ, & non ex certa scia hoc omisisse, bñ põt iterum prædicta apponere & ualebit instrm. aliàs non. consulo tamen sibi, quòd licentia iudicis reficiat illud. Lamberti de Rãpo. dicit Arch. quòd notarius pt corrigere suum errorẽ faciẽdo de hoc mentionẽ, ut ipse no. 35. q. 8. qa ergo, & §. se. ẽt no. quòd ẽt inquisitor pt corrigere suũ errorem; quod tene mẽti, qñ ueritas eodẽ instrõ cõprobatur, error nõ nocet, ẽt si nõ corrigatur, ut l. 4. ff. de le. j. ¶ † Cõsidera, ois publicatio instrõrũ fit ad æternã rei memoriã, ut C. de re iu. l. gesta, & no. ẽt per Ber. ĩ de of. dele. c. cũ iure. sed quod ęternũ est, mutationẽ nõ recipit, ar. ff. de ser. ur pdi. l. eũ debere columnã. Quid ergo, si est erratũ? rñdeo necesse est, quòd petat error corrigi. itẽ
3 quòd error pbet. † tot ãt testes sunt necessarij ad pbationẽ erroris, quot sũt necessarij ad pbationẽ ueritatis. nã eadem est cognitio ꝯriorũ. ut. ff. de le. ij. l. cũ pponeretur, & ibi dixi in lec. mea solenni & corrigi poterit

4 terit scriptura mandato iudicis.† Testis autem ex interuallo non posset corrigere errorem suum etiã iudice mandante, ut. ff. de test. l. qui falsa, uel uaria, & ff. de fal. l. eos: quia uacillanti & narianti nõ datur fides. Est autem uacillans, qui dubitando loquitur contraria. Varians autem est, qui sine dubitatione determinat se nunc ad hoc, & nunc ad illud. & de hac materia correctionis, & erroris dixi plene post Cy. ff. de sta. ho. l.
5 imperator. ¶† Deinde no. optimum ar. ex isto. c. ꝙ notarius rogatus de instrumento cogitur illud publicare. deinde reuertere ad materiam. c. quã explicat hic Io. An. in commento. & uolo, ꝙ scias ꝙ electio habet tres partes integrales sibi inuicem cohærentes, s. scrutinium. ista est prima pars. Publicationẽ scrutinij, & ista est secunda pars, & in se perfecta, & ideo inuariabilis. nec est nouum, ꝙ una & eadem res habeat plures partes, ut no. ff. de arb. l. Celsus. §. idem ait. ff. de con. & dem. l. hæc scriptura. & electionem, quæ totum perficit, & ista est tertia pars. in scrutinio cuiuslibet uox est singularis: quia singulariter & naturaliter profertur. electio autem est terminus communis: quia com
6 muniter profertur per unum uice omnium. ¶† Collige brocarda. primum est, ꝙ non est licita uariatio. sic no. ff. de procu. l. in causæ, & hoc circa idem dispositum, sed circa diuersa sic, ut. ff. de ac. emp. l. si sterilis.
7 §. quia. ¶† Secundum est, ꝙ inchoatum necesse est ad effectum perduci. dicit enim. l. ꝙ pollicitatio uestitur
8 operis inchoatione, ut no. ff. de polli. l. j. § cæpisse. † & qđ in exordio est uoluntariũ, postea fit necessariũ, ut no. ff. cõm. l. in cõmodato. §. sicut. Quedã tñ sunt adeò liberæ uolũtatis, aliàs potestatis, ꝙ in necessitatẽ trãsire non possunt. sic est, ꝙ in re mea, durante mea, & in meo arbitrio non possum mihi legẽ imponere, ut no. ff. de præca. l. j. §. cum precario. ¶ Quæro, quæ est ratio istius. c. & rñ. quia ex scrutinio ius oritur eligendi, rñ igitur ei, qui debet eligi, sit ius quæsitum. s. officium iudicis, quo mediante oportet eligi, ar. ff. de re. l. si quis sepulchrum; nimirum, si pœnitentia nõ habet locum.
9 Præterea dixit lex, ꝙ † desiderium apud acta publicatum non potest corrigi, ut le. & no. in l. rura. C. de omni agro deser. li. 11. & facit quod legitur & not. C. de rep. habetur. l. sicut, ubi omnino uideas: aliquando tamen admittitur uariatio, ut no. ff. de interro. ac. l. fin. sed ibi non erat ius quæsitum absentibus, & sic nõ ob. Qualiter autem illa lex intelligatur, ponitur p Bart. in l. is potest, in v. co. ff. de acqui. hæ. ¶ Quæro, quid si diu celata improbitas emersit in lucem? respondeo cessat ratio rẽ sequi. & ideò iustæ pœnitudinis nõ denegatur assensus, ar. C. de ap. l. si quis libellos, & ff. de
10 confir. tu. l. utilitatem. ¶† Quæro, quid in postulatione, utrum publicato scrutinio possint postulantes uariare? dicit hic Ber. ꝙ non, quod intellige post, q̃ publicatio est præsentata papæ; sed ante sic: & ratio differẽtiæ, ne illudatur summo pontifici, ar. C. de his, qui à non domino manu. l. fi. dico tamen, ꝙ si sine causa uariant, tenentur postulato ac. iniuriarum: quia hoc factum habet in se contumeliam. ff. qui satis. cog. l. si uerò. C. qui pro rei quali. & no. ꝙ. l. dicit, ꝙ uarietas est
11 erubescenda, ut. l. eo. C. de mo. mul. † & ubi iura admittunt uarietatem, non admittunt eam, nisi semel, ut. C. de re. cre. l. si quis iusiur. Ibi, Superiorem, proximum, uel saltem papam. j. de iure patro. l. nulla, & ff. de le. j.
12 l. huiusmodi. §. fi. ¶† Quæro, dr hic, ꝙ non licet uariare, nunquid hoc intelligitur, ꝙ non liceat singulis, an etiam non liceat uniuersis? rñ. neutris, nisi uota essent ipso iure nulla, ut de ineligibili ẽm Inn. aliàs sequeretur, quòd cogerentur delinquere, & eligendo ius perdere eligendi; quod est absurdum, ar. de his, quæ no. l. j. ff. de uer. sig. l. Nepos Proculo. ff. de condi. insti. l. filius. Porrò illud possumus, quod de iure possumus, ut. ff. de condi. ind. l. si procurator. §. Celsus. quod uerò non possumus, facere non debemus. ¶ Modò ego q̃ro, quid si electio non est nulla, sed annullanda, nunquid publicato scrutinio tenentur eligere? dicit Inn. ꝙ sic. quia ipsi non sunt eius rei iudices, sed superiores quia forte confirmabit electionem, ar. ff. de pecu. l. eo tempore, & l. quod debetur. & est argu. ad quæstiones laicorum. pone, aliquis est insacculatus, modò uenit tempus, quo debet extrahi de sacculo. oppo. debere lacerari. quæritur quid iuris? rñ. si insacculatio est ipso iure nulla, nõ debet extrahi, sed lacerari: sed si est cassanda per sententiã, debet extrahi & publicari; & tunc in ꝯdictorio iudicio confirmabitur, uel infirmabitur, per theoricam Inn. quod est ualde no. dignum & quo
13 tidianum. ¶† Quæro, electio facta fuit. tñ non ualuit, quia omissa fuit collatio, uel quia electio non fuit communis, sed singularis, & ideò papa cassauit eam, nunquid ius quæsitum ex consensibus, & ex scrutinio sit abolitum electo, an uerò iteratò teneantur canonici eligere ex eodem scrutinio? dicit Io. An. ẽm Archi. ꝙ cum in hoc non reperiatur aliquod peccatum electi, ꝙ ius quæsitum non perdidit. & ideò non cassatur totum: quia non cassatur scrutinium, sed solum id, qđ est uitiosum. & hæc uera, licet alij dicant, ꝙ non potest cassari electio nisi in totum: quia istæ tres partes electionis. s. scrutiniũ, ipsius publicatio, & electio sunt unus actus. unde non potest pro parte cassari, & ꝑ parte non. Sed prima opinio est uerior, sicut dicimus, ꝙ id, quod est nullũ, reformatur ex actis ualidis, ut not. C. quomodo & q̃n ind. l. si ut proponis, & ff. de app. l. si expressim. & dicti tres actus, licet subordinatiuè concludant ad unum finem, tñ quilibet est actus per se. unde electio consideratur tunc, cum inchoatur, & in hoc non fuit uitium. ¶ Item cum publicatur in scrutinio, & similiter non fuit uitium. Item cum postea solenniter fit; & in hoc fit uitium; tñ est separabile ab his, q̃ uitiosa non sunt. & ideo utile per inutile non uitiaẽ, ut. ff. si cer. pe. l. certi condictio. §. q̃n. qui. §. optimè fa
14 cit, si subtiliter inducaẽ. ¶† Quæro, si sit dubium, utrũ aliquis sit eligẽdus, uel postulãdus, & fuit electus: tandè postea apparuit, ꝙ debuit postulari, an poterit postulari? rñ. sic successiuè, dum tñ tpa largiuntur. Sed si simul dr, eligo & postulo, neutrũ ualet: quia non sunt cõsensus determinati ad unã speciẽ prouidendi ecclesiæ uiduatæ. dñt igiẽ primò declarare, postea ad certã uocẽ prorũpere ẽm Io. An. nã iudicia nõ pñt pẽdere ex futura deliberatione, ut no. ff. depo. l. j. §. si quis argẽtum, ita & electiones prælatorũ, ut no. j. e. c. ij. li. 6.
15 ¶† Quæro, unde sumpsit originẽ ista publicatio scrutinij? rñ. à quadã similitudine, s. à publicatione testiũ, quorũ uoces sunt mortuæ ante, q̃ legitimè publicentur, ut. ff. quæ in frau. cre. l. 2. & 3. in uer. ponatur. & C. de re iu. l. gesta. & si notarius sua temeritate publicaret sine iudicis authoritate, incideret in pœnam falsi, ut. ff. de pœ. l. si quis aliquid. §. instrumenta. delictum tamen tabellionis non noceret illi, cui est ius quæsitum ex attestationibus, ut. ff. de sta. ho. l. imperator.
16 ¶† Quæro, qualiter aget ille, qui est publicatus i scrutinio, ut fiat electio? rñ. aget ꝓponendo de se, sed in gñe; quia dicet, dico ꝙ fuit publicatũ scrutiniũ; nõ tñ

dicet, in quo maior & sanior pars cõsensit in me: quia posset notari in eo ambitio:nam expressa nocent, non expressa non nocẽt,ut.ff.de hære.insti.l. si quis Sẽpronium,& ff.de autho.tuto.l.j.¶† Quæro,quid si canonici adeò sunt rebelles,quòd publicato scrutinio nolunt eligere?rñdeo, superior tenetur eũdem eligere: quia ad eum transit ius eligendi illud idem numero, qđ erat penes canonicos,ar.ff. de eden.l. quædã.§. his autem,& succedit in iure; & in facti prosecutione necesse est,q sit idem ius numero,& de eodẽ electio debeat fieri.Talia enim sunt subiecta.i.electio,qualia ꝑdicata demonstrant,i.scrutinium,arg.regulæ generalis.ff.de interro.ac.l.si defensor.§.j.& ff.de pac.l. item quia.§.idem Iul.¶Præterea nouus iudex non facit nouum iudicium,sed in eodem succedit,ut. ff. de iudi.l. mortuo.¶ † Et sic ex persona succedentis in actu non uariatur qualitas actus,ut not.C.de neg. gest.l. fine,ꝑ Cyn.secus, si actus continuatiuè non descendit in nouam personam,ut no.ff.de præca.l.quæsitũ.§. ultimo.

19 ¶† Quæro,pone,q publicato scrutinio omnes canonici ruina perierunt,deinde alij sunt subrogati, nũquid noui canonici tenentur eligere ex primis uotis?respõ. sic quia una est canonia,& idem,si non esset una:quia non esset ibi distinctus numerus præbendarum, ut no. ꝫ.de præbend.c.dilecto,arg.ff.de iud.l.proponebatur.

20 † Quæcunque enim appellatiuo nomine geruntur,transeunt ad substitutos,ut no.ff. de pac.l. tale pactum. §. fi.ubi est glo. satis alle.ut no. ff.de iur.om.iu.l.& quia. ¶Vnde est sciendum, q quædam committuntur ab homine,& tunc aut per nomina propria, aut per appellatiua. Sed ea,quæ committuntur à lege, semper uidentur commissa per appellatiua nomina, ut no.in l. annua.§.j.ff. de ann.le.& est ratio : quia nomen appellatiuum,quod rem ualere facit, tacite intelligitur, ut. ff.de pac.l.si unus.§.is seruus hæreditarius.Idem, si in nomine appellatiuo subesset causa, quæ non subsit in proprio,ut no.ff.de inst.l.Lucius.

21 ¶† Quæro, nunquid ꝯ istos subrogatos possit agi de contemptu?& uidetur q non:quia ipsi non contempserunt, & huiuscemodi contumaciæ non uidentur ad successores transire, ut no.ff.de iure fisci.l.eius,qui delatorem. ¶Sed ꝯ credo, quia non debet uariari qualitas ex persona successoris,ut no.ff.de uer.ob.l.ij.§.ex his.¶Item quia cõtemptus est defectus afficiens ipsum actum, & ipsam rẽ,ut sic dicam, unde transit cum suo uulnere, ar.ff. de ac. emp.l.in uẽditione.

22 ¶† Quæro,qđ si publicato scrutinio numerus & omnia sunt æqualia, ita, q si fieret electio,non ualeret,ut.ꝭ proxi.per Ber.nunquid canonici possunt uariare,& eligere quendam tertium,& recedere à quolibet eorum scrutinio,in quos consenserunt per prius?respon.sic,quia in anima sunt,& fuerũt præcedentia uota. Et ideò quod nulliter factum est, non præstat agendæ rei impedimentum. nec propriè dr ista uariatio,sicut nos dicimus, q idem iudex, qui tulit sententiam malam,potest postea solenniter ferre sententiam contrariam,ut no.C. de sen. quæ sine cer. quanti.l.fi.Porrò plurima alia possunt in isto.c.queri, quę ideò omitto:quia Io.An.illud.c.commentauit.

S V M M A R I V M.

1 *Correctionis celeritas ueniæ tribuit causam.*

2 *Simonia committitur etiam mutuando pecuniam gratis.*

3 *Corrumpens electores inscio eligendo, eius potius inimicus reputandus est, quàm amicus.*

4 *Consentiens post factum an sibi præiudicet, ac si ab initio procurasset.*

5 *Consensus de sui natura potest interuenire ante factum,in facto,& post.*

6 *Fallit si requiratur certo & determinato tempore.*

7 *Item fallit,quando ex post facto preclusa est uia consensui.*

8 *Dispensationis causa sublata tollitur dispensatio.*

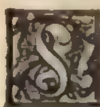

SI ALICVIVS.Cum remoto dispẽsari non potest,sed cum eo,qui liberè resignauit beneficium, uitio alieno comperto potest dispensari.† Et est arg. q celeritas correctionis inducat ueniam, ut.ff. de adul.l. 1
si adulterium cum incestu. Cassata electione propter simoniam etiam sine culpa electi non dispensat episcopus ea uice cum cassato : secus, si electus resignauerit ſm lec. gl. Tu dic q ipse somniat. Et duæ sunt partes. secunda ibi, quamuis. ¶Casus.quidam fuit electus ꝑ simoniam eo ignorãte commissam: hoc deuenit ad notitiam superioris,qui eandem electionem sententialiter cassauit. tandem dictus superior uult in illa uacatione dispensare cum electo,q iterum eligatur sinceriter,ac gratè; quæritur,an possit?rñ. q non,si fuit electus ad aliquam prælaturam.Sed pone, quidã fuit electus ad simplex beneficium per simoniam se ignorãte commissam,qui statim,q hoc sciuit,liberè resignauit, nunquid episcopus potest cum eo in eodem beneficio dispensare?rñ.q sic.No.ignorantem puniri uitio alieno.& hoc ideò, quia actus in se est infectus, & hẽt radicem à mala causa. Hoc enim notandum est, q uitium principij semper rem afficit.i.actionem,uel causam.& ideò non nocet successori,ut no. ff. de exceptio. do.l.

2 apud Celsum. §. si cum legitima. ¶ † Et no q simonia committitur etiam pecuniam mutuando gratis, tex. est no.ff.de cal.l. quinetiam. & intelligo istud.c. qñ simonia est commissa cum maiori parte capituli.nam si maior pars sinceriter eligit, non debet reprobari electio propter delictum minoris partis, ne in potestate unius canonici sit electionem euertere, ar.ff.de arb.l.

3 nec in potestate.¶ † Porrò nec amicum reputo illum, qui corrumpit electores; imò reputo eum aduersariũ ipsius electi,qui struit ipsius cassationem,ut hic, & de materia istius.c.no.in spe.tit.de lega.§. nunc ostendendum,uer.3 3.ibi uideas.

4 ¶† Quæro, unà cum Ber. nunquid ille,qui post factum consentit,sibi præiudicet, ac si ab initio procurasset? rñ.sic, † quia consensus habet

5 istam naturam,q potest interuenire ante negocium,in negocio,& post.& ideo dicit lex, quòd statim post scientiam quis debet dissentire,ut.ff.de adulte. l. si adulterium cum incestu.§.diui fratres. C.de incest. nup. l. cũ

6 ancillis.† Quod dixi de consensu, fallit quando consensus requiritur certo & determinato tempore, ut. ff. de insa.l. quid ergo, in princ. & ff. de noxa.l.in de-

7 lictis.§.si extraneus.¶ †Item fallit,ᵃ quando ex post facto præclusa est uia consensui,ut.l.uti, & l. bonorum . ff. rem rat. habe. dicit Archid. quòd dispensatio est iuris communis uiolatio. xliiij. dist. c.j. de positus nunquàm reperiatur nisi à papa,ut no.l.di.qui semel,

a ¶*Vide Aret in consilio 99.*

8 & c.minor.¶ † Sublata causa dispensationis tollitur dispensatio,ut no.in di.c.priscis, per Archi. Simoniaca renunciatio beneficij non tenet,ut no.1.q.1.ordinationes,per Archi.clericus,qui commisit simoniam in uno beneficio,potest aliud obtinere. 1.q.3.per Arch.

SVM-

SVMMARIVM.

1. *Impedito, nisi, cum possit, impedimentum remouere negligat, non currit præscriptio & nu. 16.*
2. *Inhibere quis possit, ne ad electionem procedatur sine sua licentia?*
3. *Pater filio, etiam sub potestate constituto, luctum procurare non potest.*
4. *Excommunicato uel interdicto an currat tempus eligendi?*
5. *Prohibito eligere sine licentia an sufficiat semel licentiam petere.*
6. *Papa mandat eligi, cum consilio abbatis infrà mensem, aliàs, quòd abbas ipse eligat, abbate dolo latitante, an labatur mensis.*
7. *Canonici Patriarchalium sedium sine licentia papæ patriarcas eligere nequeunt.*
8. *Mora in executione officij nunquam purgatur.*
9. *Temporis cursu non læditur, qui non fuit negligens.*
10. *Fatales ubicunque casus fortuitus noces.*
11. *Remouere impedimentum qui potest, & non remouet, consentire uidetur.*
12. *Præsumuntur præscripsisse, qui longo tempore interfuerunt electionibus.*
13. *Causa cur præsumatur potius in traditione, quàm in nuda promissione?*
14. *In collegialibus an, & quando stetur maiori parti,*
15. *Scrutinio publicato, si omnes recedunt, nec eligunt, unus in capitulo remanens eligere potest.*

HIS QVIBVS. Impedito eligere p suspẽsionem ab actu currit præscriptio, si impedimentũ potuit de facili remouere.h.d. & est ualde no.c. ¶ Qui pôt impetrare.& p eũ stat, imputet sibi, ut not.ff.de contrahen.emp.l.Labeo scribit, si mihi, ubi tex.no. Dum.n.canonici nõ pñt eligere, nõ currit eis tps, ubi possint impetrare licẽtiã eligendi.uel sic, nisi amotio impedimenti posit impetrari, impedito eligendi pscriptio non decurrit ¶ Casus. Interdictum fuit aliquibus, q absq; superioris licẽtia eligere non præsumant: quæritur, utrum ipsis tps eligendi currat, uel labatur?& respon.quòd non, nisi ex tunc, cum fuerint in mora postulandi licentiam eli-
1 gendi. ¶†No.q impedito non currit præscriptio, nisi amotio impedimenti non pcuretur ab eo: qa talis culpa æquiparat moræ.nos.n.dicimus in iure ciuili, q debitum conditionale non pscribitur nisi conditio sit potestatiua ipsius creditoris.nam hac rõne præscribitur ius offerẽdi, ut not.ff.de præscriptio. xxx. anno.l.cum notissimi.§.sed & si qs, fm gl.Gui.de Cu.& facit.ff.de
2 cond.& demon.l.hæc conditio.¶†Modò quæro, quis possit facere hanc inhibitionem, ne procedatur ad electionem sine sua licentia? rñ.papa cum cã, uel sine, qa nudum eius pceptum non ualet, cum non possit auferri alicui ius cõe.nam fortior est uirtus testatoris in bonis proprijs, q legati in beneficijs: & tñ nudum pceptũ testatoris nõ ualet, ut l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.j. & no. per Cy.C.de fideiu.quoties.¶Itẽ consuetudo hoc disponere potest, ut est in archiepo Rauẽnate fm Ber. Itẽ uř, q ex cã possit alius superior hoc mandatum facere, ut quia canonici erãt parati ad eligendum dissipatorem, uel tyrannum ar.ff.de contrahẽ.emp.l.siquis sciẽs.nam licet canonici possint dare sponsum ecclesiæ, intelligitur de tali spõso quẽ hře non sit luctui, nec de decori ecclesiæ, arg.ff.de contra tab.l.3.§. si emãcipa-
3 tus.†nã nec př, qui hẽt filium in ptãte, pôt luctum filij pcurare, ut.C.de sen.pas.l.in qõne testamenti, neq; patrimonij onus euertere, uel dissipare, ut ff.ad Treb.l. imperator,& facit.ff.de admi.tu.l.tutor fin dignitatẽ
4 ¶†Sed statim qro, utrum excõicato, uel interdicto currat tps eligendi:& uř q non, ut no.ĩ.eo.ne pro defectu per Inn.& j.de conce pbẽ.c.qa diuersitatem.in õrium uř, q si non rõne moræ, tñ ratione culpæ, ut ff.de min.l.Papinianus exuli.Item qui pcurat impedimentum, non uř ab alio impeditus, ut ff. si quis cau.l.2.§.quod diximus.Io.An.hic fm Host.uř tenere, q currat tẽpus ar.ff.ad Ter.l.1.§.cõfestim.¶Considera, q aut culpa pcedẽs ordinatur ad casum impediẽdi electionẽ,& remouẽdi eos ab electionibus,& bñficio, ut quia discesserũt: aut nõ ordinat ad casum, ut qa õxerunt, ex quo secutũ est, q quia non soluerũt, sunt excõicati; primo casu currat pscriptio: scđo uero casu non.hæc.n. regula traditur à doctoribus iuris ciuilis in l.2.§. q si cum prægnans.ff.si quis cau.& ar.ff.ex qui.cau.in.po.ea.l. Fulcinius.§.quid sit latitare.Porrò contractus non est cã cõcernẽs electionẽ, sed cã immediata est excõicatio,& ista cã non stat in pectore eligentium, sed in ptãte superiorũ;& cã immediata inspicit, nõ remota.ff. rerũ amo.l.si mulier.siquis tñ procurasset cãm suę excõicationis, ut p hoc ei nõ labatur tps. sibi imputet, ut. ff. ex qui.caus.ma.l.& q data opera.¶Alia dic, ut dixi.ĩ.
5 e.tit.c.ne pro defectu.†¶Extra quæro, nũquid dẽt semel licentia petere?& uř q non, ut l.1.ff.de libe.dimi.& C.de tẽp.ap.l.fi.in uer.summa ope.Nam in uno actu non pt instãtia ponderari, sed in pluribus, ut no.ff.de pig.actio.l.fi.in fi.¶In contrarium uř casus.ff.de usu.l. mora,& qđ ibi no.p Bar.¶Tu dic, q qñ in prima sua oblatione facit, qcqd sibi incũbit, non est necesse q denuò protestetur aliàs sic,& ita saluatur ista uia brocardica.¶Oppo.& uř, q impedito eligere currat tps eligẽdi.Nã dũ pẽdet citatio & expectatio absentium canonici sunt impediti, ut.C.de dila.l.siue pars:& tamẽ tps currit, qa utiliter & necessariò currit. nam totum hoc structũ est de ipsa electione, ar.ff.de mi.l.deniq;.§.j.Sed Host.dicit cũ Inn.q illud tps prouidit.l.conditor: sed tps, de quo loquitur istud.c. nõ prouidit legis cõditor, cũ sit pter ius.Et motiuum suum pôt corroborari p.l.sed si p prætorẽ.§.si feriæ.ff.qui.ex cau.ma. ubi pp ferias repẽtinas datur restitutio: pp solemnes uerò non: qa fatales casus non pñt præuideri, ut no.in l.3.ff.de admi.re.ad ciui.pti.& quia de rarò cõtingẽtibus non fit regula, ut ff.de legi.l.nam ad ea. istud ẽ bñ dictũ Tamen sciẽdũ est, q utilia tpa ẽt psciẽti impedimẽtũ non currunt, ut l.2.§.dies sunt.ff.quis or. in bo. pos.ser.Sed tempus eligendi est utile, quia requirit liberũ pos.& iõ ẽt si casus potuit præuideri, nõ tñ currit
6 impedito.†¶Sed qd dices, papa mãdauit, q electio fieret.j.mẽsem cũ cõsilio cuiusdã abbatis: alia ipse abbas eligeret. Nõ abbas nunq pmisit se iueniri, ut posset ei notificari? dicit In.q nihilominus tps currit: qa durius agitur cum homine, q cum lege.ergo ex dolo suo abbas lucrabitur ius suum,& ius eligendi; quod est ualde absurdum.Sed ipse dicit, q contra hanc fraudẽ debet prouideri per Papam: potest dici, q abbas citabitur solemniter assignata sibi certa die quasi protestãdo,& si non compareat, canonici.j.dictum tempus eligent, arg.eorum, q no.ĩ eo.ti.c.cum in ueteri.& C de ann.excep.l.ut perfectius,& quia si papa cogitasset de fraude, non cõcessisset hoc abbati, ar.ff.de pa.l.tale pa-
7 ctum.§.fi.cũ gl.†¶No.hic dicit Io.An.q canonici quatuor patriarchalium sedium sine licentia Papæ nõ pos

sunt eligere patriarchas p extrauagantē Bonifacij, q incipit Romana ecclesia. dicunt doc. q mora, de qua loqtur illud. c. cōmittitur arbitrio boni uiri, & bn dicit p. l. si ita quis. §. Scia, & l. continuus. §. cum quis & § itē qui insula. ff. de uer. ob. Vnde dicit gl. in l. 2. §. item qd diximus. ff. si quis cau. q a euitatur amaritudo, & ex duobus con trarijs fit unum optimum tempe

a ¶ *Euitatur amaritudo, & ex duobus contrarijs fit unum optimum temperamentū.*

8 ramentum. ¶ † Ber. tractat hic de purgatione morę, & dicit q mora non pt purgari, qn fit translatio in aliū ipso iure & idē dicit do. Dy. ff. de uer. obl. l. si seruū. §. sequitur. ¶ Sed ego dico, q in executione officij nūq purgatur mora: qa lapso termino deponit officium; & hoc ēt dicit Ber. satis notabiliter & intelle-
9 ctiuè. ¶ † Et no. hos modos argumētandi: primus est, q nō læditur ex cursu tpis ille. qui nō fuit negligēs, con cor. in aut. de ap in prin & C. qui petāt tu. l. cū à matribus. & C. de ap. pses. ff. de pub. l. Cæsar. ff. de uer. ob. l. &
10 iō hæsitat. † Fallit ubicūq; casus fortuitus nocet ut in uenditionibus, & in conditionibus casualibus & nō potestatiuis, nec mixtis: quia à casu & à fortuna oriuntur dāna fatalia qbus resisti hominū consilio nō pōt, ut ff. de admi. re. ad ciui. pert. l. j. §. si eo tpe, & ff. de dā. inse. l. fluminū. §. seruius. C. lo. l. damnū. ¶ Porrò fortuna est in oi re dn̄atrix. ff. p socio. l. cū duobus. §. dāna. tn̄ aliqn̄ ꝯ naturales, uel fortuitos casus cōceditur reparatio uel in integrū restitutio, ut ff. de serui. rust. pdi. l. & Attilicinus; & sic uirtute iudicij dāna pn̄t reparari.
11 ¶ † Alius modus argumētādi ex isto. c. est, q qui pt remouere impedimētū, & non remouet, consentire vr, & de hoc no. C. de nat. lib. l. j. itē q negligētibus iura non subueniunt, ut no. ff. quæ in frau. cred. l. j. & l. pupillus, & ff. ex qui. cau. ma. l. non. n. negligentibus. & sic qui negligit, sua iura pdit. quia negligētia oīa lædit. Vn̄ uersus scriptus literis aureis sup ostio cameræ regis Roberti sic dicebat Negligētia b par de damno, ogic farò, domā farò, chagia, altrui for de gua dagno. Tempus deputatū ad electionem celebrandam est utile, ut not. per Archid. 61. dist. bene intellige ad exclusionem sed ad inclusionem cedit ignoranti. i. ptās acquiritur ignoranti tps lapsum antecessori, ut no. ff. de in-

b ¶ *Qui negligit, iura sua perdit, uide de istis dictis Bald. hic omnino pulchrè per d. Andr. Barb. in consi. suo. 41. in. 1. parte. ubi commemorat ista dicta Bal. hic & alia & uide etiam per Feli. in c. si autem, uers. negligentia de rescrip.*

12 sa. l. genero. ¶ † Qui longo tpe interfuerunt electionibus, præsumuntur præscripsisse: quia psumitur q non fuerint admissi ad eli-
13 gendum sine causa. † nā cum eis uideatur tradita possessio eligendi in traditione semper præsumitur causa ut no. per arch. 63. dist. c. nolēe, licet in promissione nuda non præsumatur causa: quia promissio de facili fit: sed traditio fit cum maiori deliberatione, ut ff. de excep. do. l. 2. §. arg. Capitulum est nomen appellatiuū intellectuale & incorporale, sicut omnia nomina appellatiua, & nihil potest facere nisi per sua membra, ut 63. dist. c. nullus, per arch. ¶ Vnde cum dico capitulum sancti Bernardi, nomen sancti Bernardi est nomen proprium ueniens declarationem nominis appellatiui, qd est capitulum, ut. ff. de an. le. l. annua. §. 1. huic intellectuali currit præscriptio temporis per negligentiam organorum. & tamen dicit Arch. si in procuratorio exprimantur nomina omniū singulariter, nec aduciatur capitulariter, isti singuli non faciūt collegium in hoc
14 actu, ut ipse not. 33. dist. c. illud. † & est regulare, q in collegialibus semper statur maiori parti, ut. 31. dist. c. Nicena. & noīe capituli continētur prior, & decanus capituli: qa in toto pars continetur. 45. di. c. sed illud, per Archi. tu dic, q quædā incūbunt uniuersitati facere; & tunc quod facit maior pars, forma tn̄ seruata, oēs fecisse uidentur. quædam uerò prohibētur fieri; & tūc maior pars non piudicat minori, ut l. j. C. de magi. conueni. quædā uero sunt media inter hęc; & tūc utiliter factū oēs repræsentat, sed inutiliter factum non vr ab oībus factum, nisi interueniat authoritas superioris; & hæc uera sunt, qn ex multis resultat unum caput, sicut collegiū, sed si non resultat unū intellectuale corpus ex ipsis tūc unus in alterum nihil pōt, ut l. p fundū.
15 ff. de ser. rust. præ. † Si publicato scrutinio oēs recedūt sed non eligunt, unus solus, q remāsit in capitulo, pōt eligere. 65. di. c. si forte, per Arch. Electus cōfirmatus si possessionem nō habet, prima bn̄ficia retinet. 93. di. c. si qui, per Arch. unanimes uoluntates uniuersali uoce prolatæ faciūt electionē esse canonicā. 93. di. legimus, per Arc. ex quo aliquis facit actus canonicales simul cū alijs canonicis, psumitur canonicus. c. di. ꝯ morem, per Arch. in ul. gl. no. q qn̄ fit translatio personarū, siue alicuius iuris in pœnā, non habet locū purga-
16 tio moræ. † ¶ Itē no. q illis qui non sunt in mora, tn̄ sunt in culpa, qa pn̄t remouere impedimentū, & nō remouēt, currit legalis pscriptio; qd est bene not. Dicit lex, q ei, qui non pōt facere riuū, & nō facit, nō currit præscriptio aq ducēdæ, ut ff. quēad. ser amit. l. si partē in prin. Dicit ibi Cy. no. ex isto. §. q iuri mihi nondum competēti nō præscribitur. Cy. certè ibi res. i. seruitus nō erat in rerum natura, & res quæ non est in rerū natura præscriptionem & extinctionem non recipit, cum natura præscrip. negatiuæ sit extinguere.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio an intelligitur perpetua, cum non dicitur usque ad quod tempus sit.*

De translatione episcoporum. Rubri.

CVM EX ILLO Patriarcha, qui cōfirmatum in archiepm transfert ad sedē epalē, ab eporum confirmatione suspendit. h. d. & diuiditur in quatuor ptes. Nam prima 1 pars pbat trāslationē eporum soli papę cōpetere. secūda narrat rephēsibile factū patriarchæ. tertia rn̄det tacitæ obiectioni. quarta pęnā imponit. secūda ibi, miramur. tertia ibi licet. quarta ibi ne igit. ¶ Casus patriarcha Antiochenus. B. electū in Archiepm Apamiēsem ad Tripolitanam ecclesiam quæ est episcopalis, transtulit. Papa ualde de hoc miratur quia canones pcedētes ex generali priuilegio beati Petri hoc reseruant summo pontifici. Secundò quia iste Patriarcha non fecit dictū electum maiorē, sed minorē, nec eū archiepiscopauit: sed potius dearchiepare præsumpsit. nā licet nō esset cōsecratus: erat tamen cōfirmatus; & iō tātā audaciā punit: qa ipsū patriarchā ab eporū cōfirmatiōe suspendit. No. q illa, quæ sibi apostolica sedes reseruat, ab alijs non dēt attentari. Itē q confirmatus in archiepisco-

epm nondũ consecratus,potest suffraganeos confirmare.Item no.quòd temeraria audacia est puniẽda? Quæ rõ,cũ hic non dicatur usq; ad qđ tps suspendit,utrum suspensio intelligatur perpetua?& dico quòd sic, quia ista pœna est ordinaria,ar.C.de pœn.l.seruus.sed qđ si Papa diceret,suspendimus te ad tps,nec diceret ad q̃tum tps?respondeo intelligitur de decennio,ut not.ff. de pœ.l.si.diutino,& nõ est alibi. Dicit hic Ber.ꝙ imperium non est ita immediatè a Deo,sicut papatus;qđ bene no.dicit hic Io.An.quòd priuilegium concessum prælato vr̃ concessum & ecclesiæ.Idem no.Accu.C.de sacrosã.eccl.non plures,in ult.glo.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium spirituale contrahitur per electionem,& confirmationem.*
2 *Papa sibi reseruata facit non ut homo, sed tanquam Deus.*
3 *Statutum ad pœnam non debet trahi ad fauorem, uel gratiam.& nu.9.*
4 *Papa simplicitatem potius quàm dolum præsumit.*
5 *Papa potest liberare monialem,& sibi dare licentiam nubendi.*
6 *Priuilegium iuri communi conforme,uel contrarium,uel ab eo exorbitans quomodo interpretandum.*
7 *Vituperatur multum,qui multum transgreditur.*
8 *Pro unico delicto an.& quando dua pœna imponantur?*
10 *Negligentia in quibus consistat?*

INTER corporalia Hæc decretalis diuidit in duas partes:qa in prima ponit exordiũ.in scđa facti narratio, & decisio. scđa ibi,sanè. & iterũ prima subdiuidit in tres partes.nã prima ꝓbat coniugiũ spũale dissolui nõ posse: secunda ꝓbat uinculũ spũalis coniugii esse inter ecclesiam,& electum confirmatũ,licet nõ sit cõsecratus. tertia soluit cuiusdam canon.ꝯrietatẽ. scđa ibi, sicut aũt.tertia ibi,sed neque.Casus Turonẽsis archieps electũ Abriascẽsem p Rothomagensẽ suũ metropolitanũ ꝯfirmatũ trãstulit ad ecclesiã Andegauẽsem,& dictus Rothomagensis ipsum absoluit,& tribuit lñiam trãseundi:Papa hoc audito mãdauit Bituricensi archiepo, ꝙ dictos archiepos a ꝯfirmatione,& consecratione põtificũ,& dictũ epm ab executione põtificalis officij suspẽderet,qđ dictus archieps Bituricẽsis fecit. Qui tñ postea ad sedẽ apostolicã accedentes proprium reatũ confessi ueniã meruerunt,q̃q̃ dicti tanq̃ maiores plus deliquerunt,q̃ dictus eps:quia dictorum suorum maiorum errorẽ est secutus.Et q̃q̃ dictus eps nõ fuerit ritè cõsecratus:quia non ad titulum, tñ Papa de sua benignitate dispensat,cum eo quòd ipse possit retinere ecclesiã Andegauensẽ consensu canonicorũ Andegauensium pdurãte.& hoc dicit scđa pars illius capituli,quę incipit ibi,sanè.Sed in prima parte dñs Papa facit arẽgã,& dicit,ꝙ sicut mřimoniũ carnale non separať nisi authoritate diuina,sic nec spũale, & ꝙ epalis dignitas nihil addit quò ad ueritatem mřimonij, cũ iam sit ꝯtctũ p electionem & confirmationem,& quòd statutum de epis nõ trãsferendis sine authoritate pfati dñi Papæ,licet nõ exprimat de electis & confirmatis,p idẽtitatẽ rõnis.i.uinculi spũalis,cõprehẽdit electos & ꝯfirmatos,nõ obstãte quodã canone,ubi cauetur de electo, ut si ultra sex menses ecclãm retinuerit uiduatam,nec ibi,nec alibi donũ ꝯsecrationis recipiat, imò cedat iudicio sui metropolitani.p qđ decretum uidebatur, ꝙ archiepi prædicti potuerũt pdicta facere,qa eccla eẽt uiduata añ conseratiõnẽ,ergo nõ cõtractũ uinculũ cõiugale,nisi demũ secuta cõsecratione.Itẽ qa dictũ decretũ dicit,ꝙ metropolitani sui cedãt iudicio.nã Papa rñdet ad primũ,ꝙ eccla nõ dr̃ uiduata:quasi non hẽat sponsũ:sed quia non hẽt p oĩa sponsum.ad fm rñdet, quòd illa ptãs data metropolitanis est data in pœnam negligẽtiũ;& ideo nõ dẽt trahi ad grãm,ut possit trãsferre sine authoritate dñi Papæ:Item quia di. capłm facit mẽtionẽ de cessione, & nõ de translatione : quia metropolitani nõ authoritate metropolica & naturali,sed ex spãli priuilegio hoc possunt.s.cessionẽ recipere & urgere ad cedendũ:& qa decretũ nõ facit mentionẽ de translatione,videtur omissum:quinimò prohibitũ, ex quo non reperitur concessum;& h.d. illud notabile 1 capitulum,quod est ualde allegabile ad multa.¶ † Et primo no. quòd per electionem,& confirmationẽ contrahitur matrimonium spũale.Itẽ quòd matrimonium de facili contrahitur,sed de difficili distrahitur. † Itẽ 2 quòd reseruata Papæ non facit Papa tanq̃ hõ,sed tanquam Deus.Item quòd quis põt esse eps absq; administratione,ut ille,qui renunciauit ecclesiæ, sed nõ renũciauit ordini epali,& uide quod no.de auth.tu.l.si pluribus.Item quòd ubi est forma-
a lis [a] rõ, ibi est penitus idem statutum,licet termini sint diuersi. Item qđ non est expressum in l. uel statuto,hr̃ pro expresso pro-
b pter idẽptitatem rõnis [b] sic not. C.de indi.uidu.l.ul.Itẽ quòd ecclesia quodammodo dr̃ uiduata ante prælati consecrationẽ. Itẽ quòd uerba. l. uel statuti debent intelligi secundum commuuem usum loquẽdi,ut no.ff.de leg.iij.l.lib.§.qđ tñ cassius. Item quòd sicut illa dr̃ uidua,quæ nullum habet mari
c tum,ita si inutilem. [c] Item no. in uerbo,nec alibi,quòd sola negli-
3 gentia facit quẽ ineligibilẽ.† Itẽ quòd statutum ad pœnam nõ debet trahi ad fauorem,uel grãm.nec ob.ff.de excu.tut. sed & milites.§.sed ignominia:qa ibi est ideò,qa nõ pt separari unũ ab alio.Itẽ no.ꝙ illud,qđ nõ dicit statutũ, nec nos dicere dẽmus,ut hic,&ff.so.ma.l.si uero.§.đ uiro & ff.de acq.hæ.l.si seruũ.§ nõ dixit.Itẽ no.ꝙ in reseruatione Papæ quicquid nõ inuenit alteri cõcessum, cẽseť prohibitum.Item not. ꝙ licet archiepi errauerint in intellectu illius decreti:tñ rigore iustitiæ debet puniri.Item no.ꝙ in maioribus maius est delictum:quia
4 alijs præbent malum exemplum.†Item no. ꝙ Papa ꝓsumit simplicitatem potius,q̃ dolum,sic.C.de his,qui sibi ascri.l.qđ adhibitus.Item no.ꝓ supplicatione de nota,dicit.n.lex,ꝙ piæ præces aĩmũ principis mouerũt Item no.ꝙ ille,qui uult ueniam,debet confiteri peccatum.¶Itẽ no.ꝙ cõsecratus iniustè per talem consecrationem non efficitur prælatus ecclesiæ.Item no.quòd Papa non dispensat,nisi interueniat consensus ecclesiæ, siue capituli, ut apparet in fi. huius decretalis in uer.perdurante.Sed hoc puto dictum de urbanitate & clementia summi pontificis. Ber. tractat hic multa brocarda de concesso & prohibito,& est gl.satis argu
5 mentabilis.quæ habet bonas.ll.† Extra no.ar.quòd Papa potest liberare monialem,& dare sibi licentiam nubendi:qa põt dissoluere matrimonium spirituale, ut hic. ¶Item not.argumen.quòd arbitrium, quod non reperi-

a ¶Vide Ias.May.pulchre in l.j.§. item ac quirimus, uers. viij. pulchrè no. ff. de acqui.poss.

b ¶Vide Sali.& mod. in l.quamuis,C.de fi deic.

c ¶Vide Ias. in l.quoties.ff.qui satisf.cog.

reperitur cōcessum, præsumitur denegatum, ad quod optimè facit. C. de procu. l. maritus. Itē no. ar. ꝙ si aliqua regalia sunt alicui concessa per principem: non tñ similia sunt concessa. ¶ Item no. allegationem aduocatorum, qui dicunt, si statutum hoc uoluisset, dixisset, ut C. de ca. tol. l. unica. §. sin autem ad deficientis. Vnum est ualde singulare in isto. c. quòd una lex exponit aliā per cōem modum loquendi, qđ non reperitur alibi.
6 † Item illud est no. quòd quædam conceduntur ꝑ priuilegium, quæ aliàs sunt cōcessa de iure cōi; & tūc priuilegium est latissime interpretandum. Sed quãque cōceduntur ea, quæ a iure cōi denegantur; & tunc strictissimè est interpretandum, ut no. per Ia. de Are. & Old. in l. j. §. item nunciatio. ff. de ope. no. nun. Sed aliqñ conceditur noua forma in proprio actu, quæ nemini nocet, tñ exorbitat à iure cōi, & ēt tunc fit latissima interpretatio sine iniuria alicuius, ut l. j. ff. de testa. mil. & in c. nostro quodammodo concederetur iniuria supremæ dignitatis, si intelligerentur ea concessa, quæ soli vicario Iesu Christi sunt per scripturas sanctorum patrum reseruata; & ideò c. nostrum punit illos, qui ponunt os in cælum. Item scias, ꝙ obligationes personales sapiunt characterem, cum non extinguantur nisi naturaliter, i. iuxta suam naturam, ut ff. pro soc. l. ea uerò.
7 † Item no. ꝙ qui multum transgreditur, multum uituperatur; & ideo pro uno enormi excessu fuerunt archiepi suspensi à confirmatione & consecratione & sic puniti sunt duabus pœnis. Sed contra hoc oppo. & vř, ꝙ non debuerunt puniri nisi una pœna, & no. ff. de accu.
8 l. senatus censuit. † Tu dic, aut duæ pœnæ [a] imponuntur ab homine, & loquiř hic: aut à l. & tunc refert, aut ab eadem l. & cōcurrūt aut à diuersis legibus; & tunc refert, aut lex utraque procedit disponendo de concursu, & concurrunt, ut no. C. de sepu. uio. l. qui sepulchrum. aut disponendo de non concursu; & tunc non concurrunt, qđ uř lex tacitè facere, si noua lex imponit pœnā minorem; tex. est no. ff. de re mi. l. nō oēs. §. qui post desertionem ibi dum dicit, excessū est capitis pœna: aut ll. sunt absolutè positæ; & tūc concurrūt in potē. ia, sed in executione dēt altera eligi, ut no. in d. l. senatus †
9 & no. hæc uerba dicitur hic, ꝙ ista tutum ad pœnam non debet trahi ad gratiam. E cōtra aūt statutum ad gratiam nō debet priuilegium auferre, ut no. ff. de iu. l. si lōgius. §. fi. & ff. de condi. & demō. l. falsa. §. j. ff. de contra ta. l. iij. §. si emancipatus, & quod ibi no. per Bar. Sed cōtra hoc op. nam emancipatio est gratia, quam facit pater filio: & tamen tollit iura sui hæredis, quæ sunt fauorabilia, ut ff. de de. j. l. nam nec emancipatus. So. hic non erat propriè fauor, uel odiū, sed quædam media iuris prudentia. † No. hic negligentiam puniri. Consistit autem negligentia in his, quæ sunt facultatis, non impossibilitatis, uel quæ sit, ut supra. ti. j. c. fin. & not. quòd negligere est, cum possis: secus, si non potes, & ideò lex. 12. tab. diuidit obligationem inter hæredes: tamen ubi consideratur sola facultas, ille solus, qui habet facultatem rei restituendæ, conuenitur; quod dic tu legista, ut fin. not. ff. ad l. Fal. qui fundum. §. si eu ex parte. Nam huiuscemodi actiones, quæ facultatem concernunt, ad instar realium proditæ sunt, & habent ratione contractus unam naturam, & ratione facultatis aliam naturam, ut not. ff. commo. l. sed mihi §. hæres eius. Bal.

a ¶ Vide d. Bap. de sancto Seue. in repe. l. pe. C. de sum. tri.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus de propria ecclesia ad aliam propria authoritate transiens carebit utraque.*
2 *Possessio an requiratur in sententia.*
3 *Sententia quando priuat aliquem a statu statim perdit possessionem.*
4 *Solus Papa in terris est uicarius Iesu Christi.*

1 QVANTO † Eps, qui propria authoritate de eccĺa separatus est & ad aliā se transtulit, carebit utraq; h. d. Et diuidit in tres partes. Nam in prima parte factum narrat in scđa aggrauat. & in tertiā parte punit. secunda ibi, nō attendens. tertia ibi, ne aūt. uel sic cū qs ad maiorem se plebē transtulit, à cathedra aliena uel li dēt, & carere propria. h. d. Et no. ꝙ istud uerbū, carere, intelligiř ꝑ sniam, & quòd in incorporalib. nō requiritur installatio localis, sed sufficit sola authoritas sniæ. Item no. ꝙ in notoriis fertur sententia, parte nō citata ſm Inn. Sed quæro, an in sententia requiratur possessio? no. inst. de offi. iudi. §. fi. & in l. & ideò. ff. de cōd. fur. & ff. de pig ac. l. non est mirum. §. sciendum. Et gl. determinat, ꝙ ad constituendum ius nouū reale requiritur intromissio. è contra uero ad priuandum quem à iure reali requiritur exmissio, uel quasi, ut no. qui satis. cog. l. sciendū. §. fundum: saluo ꝙ in mere incorporalibus, in quibus non requiritur facti executio, ut nota per Inn. j. de conces. pręb. c. cum nostris, dicit Inn. ꝙ si nō priuaretur maiori uel priori ecclesia, priores clerici tenerentur adhuc ei obedire, & idē, ubi nō tenet renunciatio. Io. An. Porrò de priuatione futura non possunt opponere debitores. & iō in confiscādis, nisi fiscus urgeat, hřs indignus agere pōt, ut fin. no. de fa. er. l. his
2 consequenter. §. j. † Adde, & dic ꝙ qñ sententia priuat aliquem à statu, statim ꝑdit possessionem, ar. ff de pœ. l. si ad optanero, & uide. l. commissa. ff. de pub. & qđ no. in l fi. C. de sacrosē ec. & C. de bo. ua. l. fi. lib. x. & C. de iu. fis. l. facultas, & uide meliorem gl. quæ fit in iure ciuili. ff. ꝑ so. l. cum duob. §. idem respondit Op. & vř ꝙ in notorio requiratur citatio, ut in c. pasto. de re iu. in cle. Sol. ibi erat notoriū, sed nō qualiter: quia re uera rebellio illa ꝓcesserat defectu summi pōtificis, & ideò excusauit eum nefas ſm quosdam, uel congruentius dic, ꝙ ibi Cęsar assumpserat uiam citādi ad locū non tutum, in quo qs non pōt se defendere, & defensio est ita de iure naturali, ꝙ ēt uolenti non pōt auferri in capitali cā, ut eleganter no. ff. de pac. l. pactum inter he-
3 redem. † No. hic, quòd solus papa in terris est uicarius Iesu Christi, & licet naturalia homin is habeat. tñ hēc quicquid solenniter agit, in uirtute celesti. No. hic literam ꝯ superbos, quos Papa deponit de sede, & debellat eos gladio oris sui. Casum in terminis non præposui: tamen pro suffragio legistarum casus est talis. Hildesensis eps reliquit ecclesiam propriam ad Herbipolensem transiens, quæ erat melior & nobilior, uel non tot oppressa tyrānis. Papa dicit, quòd male fecit, & ideò Hermipolensem eum non esse assecutum determinat, & Hildesensi priuat: quia diuinam authoritatem ꝑ superbiam concupiuit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium in singulis uerbis ponderandum, & subtiliter interpretandum est & nu. 8.*

2 *Omnes Episcopi quo ad dignitatem episcopalis sacerdotij, sunt aequales.*

3 *Naturalis ratio, sive eius effectus iure civili tolli non potest.*

4 *Clausula, Si est idoneus, veritas potest examinari nemine citato.*

5 *Consecratio ad spiritualis matrimonij substantiã perinde se habet, ac copula ad carnale, & ad venditionem traditio.*

6 *Favor, & odium interdum datur in eodem subiecto respectu diversorum extremorum.*

7 *Dictio, dumtamen, Item clausula, Salvo, & reservato, est restrictiva.*

9 *Matrimonium an dicatur carnali copula consumatum, si virtutem carnaliter cognovi, qua eo instanti concepit, & in uxorem accepi?*

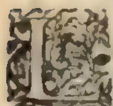

LICET. Continuatur cum praecedenti. c. nam dictus episcopus depositus conquerebatur de papa, quia habebat quoddam privilegium Caelestin: quòd si ad maiorẽ vocaretur forsitan dignitatem, sibi liceret assumere, dumtamen nihil ei de statutis canonicis obviaret, unde quod fecerat, facere potuisse credebat. Sed papa dicit, quòd ponderanda sunt verba privilegij: quia dicunt de maiori non de pari, cum in maiori facilius dispensetur: ¶ Item quia in privilegio sunt illa verba taxativa, dũtamen, quae sonant, quòd eius psona in transitu debeat examinari per papam: & quia non fuit persona examinata, obviant ei canonica instituta: quare dictum privilegium rectè intellectum non excusat, imò accusat ipsum episcopũ temerario ausu transeuntem. Not. quòd matrimonium spirituale in ele. dicitur initiatum, & confirmatione intelligitur ratificatum: sed in consecratione intelligitur consumatum; & sunt verba pulchra. Secundo not. unum mirabile, quòd facilius dispensatur in maioribus, quàm in mi-
1 noribus. † Tertio not. quòd privilegium in singulis verbis est ponderandum, & subtiliter interpretandum & si quis malè intelligit verba privilegij, imputet sibijpsi: & si cęcitas ignorãtiae cõcurrat secum: quia opiniones falsae in iure non excusant, ut hic, & no. p Ioan. Mo. in c. cupientes. §. denique, de elec. li. 6. Gl. tamẽ excusat ignorantiam iuris, quae est in iur. apicibus. ista est glo. unica & sing. inst. de ob. quae ex quasi maleficio na-
a sc. sed illa gl. intelligitur, ᵃ qñ nõ potest quis convinci, nisi per subtilitatem disputandi: secus, si per tex. l. vel per practicam generalem, quod est not. Disputat hic. Ber. quid operetur istud privilegium de transeundo, ex quo non. potest transire dicit lex, quòd captiosam liberalitatẽ interpretatio prudentium fregit, ut not. ff. de transa. l. cum Aquiliana. & ita fecit hic dominus papa: quia privilegium, quod respicit regalia, est valde odiosum, ut no. C. de pet. bo. sub
2 la. l. j. lib. x. † dicit Io. An. quòd omnes epi sunt aequales, quantum ad dignitatem, intelligas quantum ad dignitatem epalis sacerdotij: tamen nõ est dubium, quòd una ecclesia est dignior altera, ut no. p Io. Mo. in ca. si forte, de elec. li. 6. Dicit Inno: quòd licet dispensetur cũ aliquo ineligibili, puta cum illegitimo, quòd possit obtinere praelaturas, & dignitates: tamen hoc intelligit.

a ¶ *Vide Bal. & omnes in authen. sed novo iure. C. de poen. iu. qui malè indi. & vide ad hoc propos. lecturam a postil. l. quam scripsi ad Bart. in l fin. ff. de no. & extra. et. cog. Paro.*

servato ordine debito. i. quòd adhuc debeat postulari & non eligi: quia adhuc remanet, quòd est illegitimus, licet sit legitimatus. dicit. l. ꝙ illi, qui accipiunt usum togae, habent privilegium, non tñ habent veritatem, ut
3 ff. de iure fis. l. sed si accepto. † itẽ. l. dicit, ꝙ per ius civile non potest tolli ratio naturalis, seu eius effectus, s. quando ratio naturalis cõtinet necessitatem veritatis, ut. ff. de lib. & post. l. filio; quem pater, & ff. de usufr. ea. re. quae usu consu. l. 2. Alia lex dicit, ꝙ anuli aurei non dant ingenuitatem, sed fingunt, ut no. in l. 2. C. de iur. au. an. Item omne privilegium ostendit rem naturaliter habere se aliter, & ideò dixi in materia feudorum ꝙ restituti natalibus p simplicem gratiã principis non succedũt in feudo antiquo, & praesertim nobili, etiam si pater fecit eos legitimari, nisi potestatem habẽs specialiter & nominatim legitimet eos ad feuda sine legitimorum praeiudicio agnatorum. non enim sufficeret quòd haberet mandatum ad legitimandum, si praeiudicaretur agnatis: sed oportet in privilegio dici, non obstãtibus agnatis; ar. ff. de vul. sub. l. ex facto, & ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. unde assimilandus est spurius legitimatus homini medicato à morbo remanente aliqua
4 cicatrice, & dixi. s. de elect. ca. innotuit. † Dicit hic Io. An. ꝙ veritas illius clausulae, si est idoneus, potest examinari nullis citatis: quia ista examinatio fit extra iudicium, In. & Io. An. habes in simili glo. ordinariam, & fin. ff. de bon. pos. l. 3. §. si cã cognita, quã omnino vide.
5 ¶† Dicit In. ꝙ consecratio nihil addit ad substantiam matrimonij spiritualis sicut copula carnalis in matrimonio carnali non causat substantiam eius: quia iã substantiatum est, & eius substantia nõ potest dividi, sicut traditio non adijcit substantiam venditioni: sed facit, ut dissensu non dissolvatur, ut. ff. de pact. l. ab emptione. unde copula carnalis idem est, quòd traditio; quia
6 non est res integra. ¶† Quot modis dicatur privilegiũ odiosum ponit hic Host. & refert Io. An. Tu dic, quòd principale motivum legis inspicitur, ut cognoscamus quid sit odiosum, & quid favorabile, tex. est no. i l. qui exceptionem. ff. de cond. inde. Et interdum aliquid est favorabile penès unum extremum, & odiosum penès aliud extremum, ut no. glo. ord. satis eleganter. ff. de in ius voc. l. sed si hac lege. Adde dicit lex quòd omnia, quae ꝯ naturam pugnant, odiosa sunt, ut no. ff. de lib. &
7 post. l. cum quidam. ¶† No. valde in isto c. de ista dictione, dũtamẽ, quae est multum restrictiva & multũ ponderanda. facit quod no. C. de sen. l. cum eorum. Idẽ dicimus in illa clausula, salvo & reservato, ut est gloss. no. in l. item Labeo, fami. erci. & facit ad quaestionem de clausula, quae apponitur in sententijs, salvo & reservato, quòd si praeter, ꝯtra, vel ultra formam statutorum &c. reducimus eam ad formã statutorum, nec est melior tex. in iure quàm sit iste tex. & fuit quaestio disputata per Ia. de Be. & de hoc alibi dixi tenendo, ꝙ iudex intelligatur pronunciare secundum mentem declaratam, non sm clausulam generalem & confusam; quia iudex, qui sententiam claram protulit, statuta interpretatus esse videtur, & primae interpretationi stãdum est, ut no. ff. de verbo. ob. l. quicquid astringendae, ubi est glo. sing. Item quod commissum est sibi, non debet committere alteri, ut not. ff. de ãr. l. non distinguemus. §. nunc de officio. Item qui declarat, non debet declarari, ut no. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs.
8 §. fi. †¶ Item not. quòd licet dicat hic, strictè verba põderanda: tamen quandoque trahuntur verba ad improprium significatum, ne vitietur ista pronunciatio. ista

illa gl.sing.ff.fa.ere.l.& puto.§. j. alterata significatione.ut.ff.de usu. l.proculus. ¶† Sed pone cognoui carnaliter bertã,quæ illo instanti concepit,postea immediatè eam accepi in uxorem,quæro utrum istud matrimonium dicatur consumatum carnali copula : si dicis quòd sic,papa non posset destruere.Si dicis ꝙ non, papa posset destruere matrimonium : sed non est bonũ matrimonij.i.proles, quoniam uenter statim legitimatus est.Illud enim certum est, ꝙ matrimonium sequẽs fauore prolis confirmat actum carnalem præcedentẽ: quia æquiualet restitutioni natalium, & antiquæ institutioni matrimonij,& in ipso momento,quo est matrimonium,ità,ꝙ non consideramus perseuerantiam,sed est momentum,ut no.ff.de his qui sunt sui uel alie.iur. l.patre furioso.C.de institu.& sub.l.autẽ,ar.ff.de pub. l.cum sponsus.§.fi.& tu canonista illũ tex.no.fin. Quæstio enim prædicta stat in hoc,utrum sicut papa non potest dissoluere matrimonium, per quod carnalis copula consumatur , ita nec illud, per quod carnalis copula confirmatur.

9

De authoritate, & usu pallij. Rubri.

¶Titulus iste tractat de pallio archiepiscopi , in quo consistit pontificalis officij plenitudo.infra.eo.c.nisi,de quo quædam tractantur hic per do. Io.An.in rubrica, quam per temet ipsum uide.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus intra quamlibet sua prouincia ecclesiam pallio uti potest,non extra.*

2 *Prohibitum intra locum,uidetur extra permissum.*

1 VM SVPER. † Intra quamlibet ecclesiam suæ prouinciæ archiepiscopus pallio uti potest, sed extra non.h. d. Et sunt duæ partes consultatio , & responsio. ¶Casus. in traditione palij hæc forma seruatur , tradimus tibi pallium,ut eo utaris.j.ecclesiam tuam. ¶Quæro,quomodo sit intelligendum,ecclesiam tuam?rñ.j.quamlibet ecclesiam tuæ prouinciæ,non extra ecclesiam.No. primò , ꝙ quælibet ecclesia suæ prouinciæ dr̃ ecclesia sua. ¶Op.j.de uer.sig.c.cum clerici,& glo.not.soluit, ꝙ hic fit latior interpretatio : quia nemini præiudiciũ
2 generatur. † ¶Secundo no.quòd concessum intra locũ uidetꝰ extra locum esse prohibitum . dicit enim lex , ꝙ cõcessum rusticis in rure, & sic personę in loco, uidetꝰ alibi denegatum,ut.C.de test.l.fi.è contra dicit Ro.ꝙ prohibitum intra locum uidetur extra locum esse permissum,ut.C.de sacrosanct.eccl.l.nemo martyres:quandoque tamen fit extensio,ut.ff.de inter.& relega.l.relegatorum.§ constitutum.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopi,qui in mari decesserit,pallium an debeat, proijci in mare.*

D HEC. Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum commodare non põt h.d.No.quòd concessum in proprios usus non potest alij personæ concedi. Item no, ꝙ pallium debet sepeliri cum persona , & est spãle.nã dicit.l.ꝙ ornamenta cum persona sepeliri non debẽt,
1 ut.ff.de au.& ar.le.l.medicò,§.fi. † ¶Pone, ꝙ archieps decessit in mari, nunquid pallium proijciendum erit in mare , dico quòd non,ar.ff.de condi.insti. l.quidam in suo:sed debet sepeliri in ecclesia , & non dicitur ista propria sepultura rei inanimatæ . Arma uero principum non sepeliuntur cum principibus , sed causa gloriæ ponunꞇ in sublimi,ut moris,& consuetudinis.Bald.

SVMMARIVM.

1 *Insignia dignitatis qui non habet , non dicitur esse in plena dignitate.*

2 *Eligere quis debet potius confusionem alterius , quàm suam .*

3 *Vasalli iuramentum intelligitur de posibili.*

ISI. Per pallium conferꞇ plenitudo pontificalis officij ; & nomen archiepãle.h. d. Et habet tres partes. In prima ponitur decisa facti narratio.In secunda facti aggrauatio,& in tertia ponitur conclusio : secunda ibi,sanè. tertia ibi,tu ergo . Quidam legatus in Sicilia transtulit Troianum episcopum in panormitanã ecclesiã,quę est metropolitana,sine papæ licentia speciali,qui petedo palliũ uocabat se archiepiscopũ. Papa ualde reprehendit temeritatẽ legati,mandans quòd legatus reuocet,quod fecit etiam si oporteret eũ confundi.Nam papa potius eligit confusionem legati,q̃ propriam. Not. quòd ubi non est dignitas , nec ibi est nomen dignita-
1 tis. ¶† Item not.[a] quòd non dr̃ esse in plena dignitate ille,qui ñ habet insignia dignitatis ¶Item no.ꝙ quis debet corrigere errorẽ suum, & si potest fingere nõ errasse,prudens est, ne redundet in
2 obbropriũ suum ¶† Demum no.quòd quis potius dẽt eligere confusionem alterius, quàm suam,concor.ff.si
3 quis omis.cã te.l.Iul. † legitur in usi.feud.quòd uasallus potius debet eligere mortem domini, q̃ suam propriam, quia omne iuramentum uasalli intelligitur de possibili,ut not.in ca. j.qui.mo.feu. amit.in gloss. nunquid , colla. x. & in ca. ulti. de feud. sine culpa non amit. Bald.

a ¶*Non dicitur esse in plena dignitate ille qui nõ habet insignia doctoratus.*

SVMMARIVM.

1 *Concessum certis temporibus uidetur alijs temporibus denegatum .*

D HONOREM. Solus Romanus põtifex pallio sp utitur,quia solus est assumptus in plenitudinẽ ptãtis , quæ per palliũ figuratur. ¶At patriarchæ, uel archiepiscopi nequaquã semper,uel ubique.h.d.ponit hic. B.q bus diebus pallium tradatur,& enumerat dies solẽnes inquibus patriarchæ,uel archiepiscopi possunt uti pal
1 lio. ¶† No. qđ est cõcessum [b] cer
b tis temporibus,uidetur alijs temporibus denegatum,ar. ff.de uul. sub.l.fi ita quis,& l.ex facto.§.itẽ quæro,&.ff. de pac. l. epistola.§. fi.& C.loc.l.fi cum Hermes,& ff. de usufru.l.quot.& ff.quemadmo. seru.ami.l.si q̃s alia.

b ¶*Vide in Iaso.in l.si per errorẽ.ff de iuri. om.iud.in l. 2 col.in prin. ubi multa pulcra ad hoc propositũ.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus extra suam iurisdictionem pallio uti non potest.*
2 *Priuilegium principis reducitur ad iustitiam.*
3 *Exercere an possit quis iurisdictionem in alieno territorio inter suos subditos permittente domino iurisdictionis.*

1 EXTVARVM.† Archieps ex͂ suã ꝓuinciam pallio uti non pōt,& si hoc hēat consuetudo.h.d.& sunt duæ partes. In prima parte ponitur gratiæ petitio petētis motiuum continens. In sc͂da petitionis limitata exauditio motiuũ reprobās:sc͂da ibi,licet.Casus. Cōpostellanus attēta cōsuetudine gn͂ali totius.Hispaniæ,uidelicet ꝙ archiepi pallio ex͂ suas diœceses indifferēter utuntur, petebat sibi idē de gr͂a cōcedi:quia magnam hēbat uerecundiã non posse facere,qđ alij faciebant. Papa istã cōsuetudinē reꝓbat:tñ de spāli gr͂a indulget, ut in casu necessitatis ꝓ cōsecrãdis suffraganeis,uel ep̄is ordinãdis possit uti pallio in eccl͞a aliena,dũmō is, ad quē 2 illa eccl͞a pertinet,hoc permittat.† Not. ꝙ Papa non intēdit cōcedere priuilegiũ in derogationē alterius.similε.C.qui po.in p͞g.ha.l.qui assiduis.§. exceptis. unñ dicimus ꝓuerbiũ,nō debemus unũ altare cooperire,& aliud discooperire, & not.hic, ꝙ priuilegium principis reducitur ad iustitiã.non ob.ff.de const.prin.l.bñficia:quia illud intelligitur in his,q̃ respiciūt solum ius concedentis sine præiudicio tertij. sed ubi trãsiret ad ꝑiudicium ter. ij,fit stricta interpretatio,ut hic,qđ est 3 ualde notandum,& ff.de admi.tu. l.impuberi.† Sed q̃runt hic doctores,nunquid quis possit exercere iurisdictionem in alieno territorio inter suos subditos ꝑmittente dn̄o iurisdictionis?& dicunt Host.& Io.An.ꝙ sic dicit enim Ia.de Are.ꝙ scientia & patientia habentur pro permissione,ut ff.de usufr.leg l.hæres in fundum. ¶No.arg.ꝙ non potest quis confiteri alteri,quàm proprio sacerdoti sine ipsius licentia.Io.An.

CVm sis.Verbum,intra ecclesiam tuam,intelligitur ubicũque fueris.h. d.qđ intellige loco,s.congruo ut no.s͞.e.c.1.nam ita debet intelligi uerbum, ubicunque,ut ff.de pe.l.Lucius,& l.j.ff.de eo,quod cer. lo. & ibi plene nota.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandalijs.*
2 *Beneficium principis quomodo interpretandum sit?*
3 *Obscuritas in priuilegio tripliciter contingere potest.*
4 *Monachus,cui concessum est testari de bonis patrimonialibus,an extende facultatem habeat filium ex legitimo matrimonio,uel parentes exhæredare.*
5 *Feudum, etiam pretio concessum, beneficij nomen retinet.*
6 *Feudum quid sit,unde dictum, & quæ interpretatio cadat in feudo.*
7 *In contractu emptionis regulariter interpretamur contra uenditorem.*

1 QVIA nos† Sine pallio & sandalijs potest archieps celebrare. Casus quidam archieps quæsiuit à dn̄o Papa,utrum possit tam in sua diœcesi,quàm in aliena absq; pallio & sandalijs celebrare,Papa respondet ꝙ tã in sua,quàm in aliena potest sine pallio, & sandalijs: sed cũ pallio non pōt ēt in sua eccl͞a,nisi diebus in priuilegio noīatis;& si uelit pro defunctis cum pallio celebrare.No.ꝙ priuilegia extenduntur ad casus & dies nominatiuè expressos: quod.n. non exprimitur ur̄ esse negatum,ar.C.de proc.l.maritus,& ff.de fun.inst.l q̃situm.§.idem respondit,domo,& ff. de mili. l. similes & 2 funde.† Nunc dicamus aliqua de interpretatione bñficiorum,& si quidem constat de uerbis & mente principis.standum est eius dispositioni tam ex prima institutione regia,qua manu.i.arbitrio absoluto oia à regibus gubernabantur,ut ff.de ori.iur.l.ij. in prin. quàm ex illa summa.l.regia,quæ de Cæsare locuta est, ut e. l.§.nouissimè.& instar sacrilegij esset ꝯtra ire,ut.C.de crimi.sacr.l.instar.Talem denique præsumo uoluntatem qualem uerba declarant,ut no.ff.de acqui. hær.l. recu 3 sari,& ĩ.de priuil.c.porro.† Si aũt priuilegiũ esset obscurũ,& hoc pōt contingere tribus modis.Vno mō,qa est ita obscurum ꝑꝑ uetustatem,quòd non pōt legi; & tunc non facit probationem.Et ideò expedit,ꝙ priuilegia multum antiqua renouentur,ut nor.in auẗ.de hęre.& Fal.post prin. co. j. ¶Interdum est obscurum ꝑꝑ multiplicem & uarium intellectum:quia quod multipliciter pōt exponi,dr̄ dubium,ut no.ff.de pac.l. ueteribus,& tunc recurrendum est ad concedentem, si eius copia potest haberi,ut no.ff.de re.iu l. Neratius.Si aũt de facili non posset haberi eius copia, interpretatur in benigniorem partem.i.ut iuri alterius non præiudicet quia ius alterius semper vr̄ reseruatum. Ius aũt cōcedentis non vr̄ reseruatum,ut no.ff.de ac.emp.l.si mer4 cedem.§.fi.† Pone,concessum est monacho,ꝙ possit testari de bonis patrimonialibus,nunquid per hoc vr̄ ei concessum,quòd possit exhæredare filium,quē ex iusto matrimonio conceperat,uel parentes?& vr̄ ꝙ sic,sicut dicimus in testō militis.Sed ꝯrium dico,quia rō naturalis talem interpretationem abhorret,ut no. ff. de bo.dam.l.cũ rō.Illud ergo priuilegium operaĩ,ꝙ cum sit intestabilis,possit testari.i.sicut si nō esset ꝓfessus, ut.C. de ino.test.l.si quãdo,in prin.& ff.de bo.l. l.Paulus.§.j.¶ Tertio modo dicitur priuilegium obscurum propter alterationem: & tunc in dubio fit latior interpretatio.s.ut electio pertineat ad priuilegiatum,ut in l.ij.C.de castre.& mini.li.12.& uide quod no.p Cy. 5 in l.j.ff.de consti.prin.l.lect.† In feudis nos habemus, ꝙ feudum appellatur beneficium,ut in c.Obertus,qui mo.feu.amit.& retinet hoc nomen,ēt si pretio concedatur,licet propriè non sit feudum id, quod pecunia redimitur:quia honore & amore debet concedi, ut in c.1.de feu.da.in uicem.l.commis. ¶Retinet ergo no6 men sui generis etiam in specie abusiua. ¶†Est autem feudum titulus dictus à fide, siue fidelitate? ut in cap. 1. quid præcedere deb. inuesti. an fide. Item est res concessa infeudum propter homagium i.est propter obedientiam, ut extra de symo. cap. ex diligenti. In feudo autem naturalis fit interpretatio & descensiuè, unde nomine hæredis non continentur extranei hæredes,sed hæredes sanguinis.scilicet descendentes,ut in cap. 1.§. & si clientulus, de feu.alie. Item iustissima fit interpretatio, ut in cap.per quos fiat inuestitura,& per quos recipia. ¶Item sicut in hoc capitulo,ex tuarum,non uidetur sensum de præiudicio alterius,sed potius ius tertij uidetur exceptum, sic in donatione feudi,ut in c.1. de capita.qui curiam uēdi. 7 † Secus in contractu uenditionis aliarum rerum.quia interpretatio fit cōtra uenditorem,qui debuit declarare,

re,& non declarauit.ff.de pac.l.ueteribus.Nam q effuso sermone loquitur;in promptum incidit periculum. C.de do,promis.l.fi.Vnde si uendo hēditatē Titij,& in scio emptore alienauerā certas res pticulares,teneor, si non denunciaui,ut l.j.in fi.ff.de ac.emp. & qđ no.C. de euic.l.j.Sed in beneficijs non est ita,quia interpretatio fit ꝓ pferente,ar.ff.de ædi.edi.l.ad tres donatas Itē ultima uoluntas restringit̄ ad id,qđ suū est,ut no. ff.de le,j.l.si domus.§.fi.& C.de le.l.uxor patrui.pſertim si sit appositū aliqđ nomē possessiuum, ut qa dixit meū,ut.ff.de le.j,l.serui electione. §. cū fundus.Porro in omni ꝯtu si quis exprimit qualitatē rei,satis expresisse vř,ut ff.de ꝯ.em.l.qui tabernas,& ff.lo.l. si quis domum.§.huic.Tñ unum te uolo scire, ꝙ licet uinculum iuri feudalis non transeat ad hæredem,& ideò in persona hæredis oportet renouari,in c.j.quo tem.mi.inuesti.tñ uincula ꝯtus bene transeunt ad hæredem, & successorem,ut no.j̄.de iureiu.c.ueritatis,& in c. quāuis, de pac.li.6.& dixi in aut.Item sacramenta, de pace tenen.colla.x.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo,dum ecclesia necessarius est,uel utilis,cedendi licētia non datur.*
2 *Vmbra senis plus ualet,quàm arma iuuenis. & totus mundus umbra quadam regitur.*
3 *Renunciare militiæ an sit in potestate militis.*
4 *Vasallus,si domino indictum sit bellum,feudo renunciare nō potest.*
5 *Priuatio trahit secum facti ignominiam, cessio autem nequaquam.*

De renunciatione. Rub.

1 LITERAS tuas.† Non datur lĩa cedendi epo,qui pp senectutē uult cedere, si necessarius sit,uel utilis ecclæ suæ.h.d.Et diuiditur in duas partes. In prima pte ponit̄ dec sa supplicatio. In secunda ipsius reuulsio.scđa ibi si tua.Casus,Lugdunensis eps supplicabat Papæ, ꝙ pp senectutem & insufficientiam suam dignaretur ei licentiam cedendi impartiri.q̄ supplicationem Papa nō admittit:quia siue consideretur animi consilium, melius est ꝙ sub umbra.i.sapientia,timore,uel nobilitate, uel deuotione sui nominis guberuetur:præsertim cum ferē nore spūs ad sublimiora conscendat.siue considerēt ob ligatio,qua est astrictus ecclæ, nō dēt prius soluere.i. abrenuntiare militiæ cingulum,q̄ aduersitatē supet pro
2 liorum.† No.ꝙ umbra senis plus ualet,q̄ arma iuuenis sanè si cōsideres,mūdus totus regitur quadā umbra. nā rex Frācorū nō est nisi ubi tenet pedes;& tñ umbra sua regit totū regnū & fama unius boni uiri est umbra gra
3 tissima,sub qua multi quiescunt.† Deinde no.ꝙ nō est in ptāte militis renunciare militiæ.cum.n. imminet bellare,non pōt cedere.legitur.n.in usibus feudorū,ꝙ uasallus,qui non uult facere seruitium,pōt renūciare feudo,ut no.in c.1.de uasal.qui ꝯ contra constitutio. Lo
4 tha.qđ non est uerum simpr.† Item scias,ꝙ nō est uerum,si dño esset indictum bellum: quia nullo mō potest tunc deserere,nō facto seruitio,ar. ff. ad munic. l. incola.& si deserit dñm,non punitur nisi in amissione
5 fendi,ut in c.1.in prin.qui.mo.feu.amit.† Sed attende, ꝙ priuatio non est res honesta,imò est cū ignominia facti,ut no.ff.de manu.test.l.testō centurio.Sed cessio est res honesta,ut no.ff.de infami.l.ij.§. ignominiæ. Et iō cū quadā infamia notēt ille,qui delinquit,ad nullum nobile feudū de nouo capessendū se reddit idoneū: qa feudū & fama sunt proportionabilia;& ubi nō est bona fama,ibi non dēt esse bonū feudum.Item scias,ꝙ nō solū renuntiaret,sed offenderet dñm, & puniret̄ tanq̄ transgressor & ꝓditor,ut l.athleta.§.calūniator. ff. de infa.& no.in d.c 1.de uasal.qui ꝯ constit.Et si aliqs rex uel dñs daret ei aliqua arma,uel insignia nobilitatis ꝑ ignorantiā facti,talia insignia essent ei ꝑ concedētem statim auferenda.quia non dēt portare insignia subreptitiæ dignitatis,ut no.C.si ser.uel libe.ad decurio.aspira.l.ij.& C.de decu.l.eius,qui,lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Noua causa parit nouum causatum.*
2 *Iuramētum de non contraueniendo diuisioni hæreditatis paternæ.an obstet agenti postea ex fideicommisso.*
3 *Inopinata non ueniunt in rescripto,translatione iuramento cæterisque à consensu dependentibus.*
4 *Iuramentum restringitur ad id,super quo iuratum est.*

CVM INTER. Qui bñficio abrenūtiauit,licitè petit illud,si denuò eligitur.h.d. Secunda pars ibi,ideoque. Casus.P.Gualfredi erat canonicus ecclesiæ sancti. L. & propterea hēbat spūale.i. canonicale beneficium.i.stallum in choro,& locum in c.sup quo cū quidam alij canonici molestabant.uñ iuramento iuri suo renunciauit.Tandem Papa dictū canonicatum eidem contulit, & de mandato Papæ fuit de consensu maioris partis capituli inuestitus;ꝯdicentibus quibusdam & obijcientibus exceptionem iurisiurandi,Papa dicit,ꝙ iuramentum de non petendo non habet obstare,ex quo authoritate Papæ & de cōsensu maioris & sanioris partis capituli & canonicorum fuit denuò inuestitus,mandatq́ue quibusdā executoribus, ꝙ faciant ipsum gaudere dicti beneficij possessione pacifica.Et aliter alij ponūt casum,prout habes in nouel
1 la.† No.ꝙ noua cā parit nouum causatum.No.ꝙ nouissima cā non excluditur per iuramentum priuatum super ueteri.ad hoc facit.ff.de pac.l.si unus. §. pactus ne
2 peteret,& C.de pac.l.pacta nouissima.† No. ꝙ iuramētum non extenditur ad futura;& hoc est uerum,qñ nō dependet ex ueteribus.Sed quid si dependeret ex ordinatione ueteri, ut uerbi gratia
a ª duo fratres inter se hæreditatē paternam diuiserunt, & iurauerunt non contrauenire,postmodum alter est mortuus sine liberis,nunc superstes uult agere ex fideicommisso testamenti paterni. Quæritur,an ei obstet iuramentum?Respon.dic ut not. ff. de pac. l. tres fratres,& ff.de transa.l.qui cum tutoribus,& ff.de uerbo.ob.l.qui Romæ.§.duo fratres.Et dic, ꝙ si non sunt alia uerba,quæ sonent remissionem fideicommissi, ꝙ iurm nihil operatur:quia non extēdit se ad ea,de quibus non est cogitatum,ut C.de non nu.pe.l. fi. ¶ Not. quòd locus in capitulo,& stallum in choro sunt spiritu-
3 ale.& canonicale beneficium † dicit hic quòd generale est in transactionibus,& rescriptis, & in iuramentis.quòd non extenduntur ad incogitata,ut not. ff. de transa l.cum Aquiliana.ff.de cond.ind.l.fi.§.idem quæ sit.C.de excep.l.si maiore.ff.de act.& ob.l.ex maleficijs.

a Vide late per Alex. So c.mo.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de uerb.obli.

ctis. §. longe minus, & ff. de leg. ij. l. cum ita legatur. Et hoc est generale in omnibus dependentibus a consensu, ut not. C. de do. l. nec ignorans, & ff. de regul. iur. l. in totum omnia. ¶† Not. quòd iuramentum restringitur ad id super quo iuratum est, ut hic, ff. de iureiur. l. si duo patroni. §. si quis, & l. duobus exceptio. §. sequenti, & §. fi. ¶ No. ꝙ iuramentum principaliter præstitum est homini, licet secundariò uideatur præstitum quasi deo: tamen potest per hominem remitti. item & princeps potest facere gratiam iurisiurandi, de quo hic not. per Inno. & Io. An. & in l. fi. ff. ad municip.

4 (margin)

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficio illud repetere non potest.*
2 *Ius renunciatione sopitum non reuiuiscit.*
3 *Renunciare natalibus quis non potest.*
4 *Statuto negatiuo, uel legi actum annullanti renunciari non potest.*

1 X TRANSMISSA. † Qui renunciauit beneficio suo, illud non potest repetere. h. d. Et diuiditur in duas partes. Nam prima pars ponit partis querelam. Secunda prouidet ibi, uerum. ¶ Casus quidam Pau. erat canonicus in quadam ecclesia conuentuali, cui bona cótulit: intendens ad religionem transire, ingressus quoddam monasterium, in quo per aliquale spatium stetit. scilicet in probatione, & ea, quæ præfate ecclesiæ contulerat sibi fuerunt restituta: nunc pœnitentia ductus uult ad priorem ecclesiam redire, dr̄, ꝙ illi non cogunt eũ recipere: quia restitutis bonis illa conuentualis ecclesia fuit ab eo ipso facto liberata. Sed licet non cogantur inuiti, uolentes possunt, & sunt hortandi. ¶ No. ꝙ ꝑ actum retrosimilem ingressus dissoluitur, sic not. ff. de pac. l. ab emptione, uer. Aristoni, & C. quando licet ab emp. disce. l. j. ¶ Dicit Ber. ꝙ ista restitutio fuit facta potius de honestate, quã de necessitate, qđ dic ut no. in aut. de san. epi. §. si monachus, & per Bar. in l. sodales, de colle. illi & j. de cle. coniu. c. qđ à te. Alij dicũt, ꝙ hic fuit donatio cã mortis. Ber. hic dicit, quòd hic bona fuerunt donata sub conditione, si ibi permanserit, qđ intelligitur, & quatenus ibi permanserit, ut no. ff. de leg. j. l. Stichum, qui meus erit. Vnum tamen aduerte, quòd ista restitutio bonorum non dicitur alienatio: quia tunc bona immobilia nó possent alienari, sed dicitur resignatio. Vnde licet sit gratia, si sit restitutio tamen quia esset iniuria, si non fieret, non dicitur propriè alienari, quod formæ suæ redditur, ar. ff. de aqu. quo. & æsti. l. j. §. permittitur. ff. de pact. l. si unus. §. pa-
2 ctum, uer. quod in spẽ. ¶† Not. illud generale, quòd ius renunciatione sopitum non reuiuiscit. simile. C. de re. di. l. solita prouidentia, & ff. de ædi. ædic. l. quæritur. §. si uenditos, & ff. de pact. l. pactum inter hæredem, & l. tale pactum. §. qui prouocauit. ¶ Scias tamen, ꝙ quædam sunt iura, quibus non potest renunciari. & uolo etiam, quòd scias, ꝙ quoddam est ius disponens, Et quoddam est ius dispositum, ut no. C. de execu. tut. l. uoluntarie. ¶ Item scias, quòd quoddam est ius, quod dat certa principia, & formam in actibus hominũ, & huic non potest renunciari: quia redditur in inuitum. ff. de pac. l. ius publicum, & ff. de leg. j. l. nemo potest, & ff. de
3 leg. 2. l. codicillis. §. 6. ¶† Item non potest quis renunciare natalibus, ut. ff. de pact. l. ius agnationis, &. C. de patri. po. l. abdicatio, & l. assumptio, in prin. ff. ad muni
4 cip. ¶† Item non potest quis renunciare statutis negatiuis, siue prohibitiuis, ut l. 2. C. de fideiuſ. do. dẽ. ¶ Itẽ si lex ultra procedit ad annullandum actum ipso iure, non potest renunciari, ut. C. ad Velle. l. antiquæ. Cæterum alijs beneficijs legum bene potest renunciari, ut ff de pact. l. pacisci contra edictum, & ibi not. dummodò renunciatio talis non sit contra ius publicum, ut not. infrà de foro compet. c. si diligenti, & dic, ut ibi plenè not.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.*
2 *Vasallus qualiter, & in quem possit feudum alienare?*
3 *Vasallus uassalli tenetur domino pro seruitijs, ure reali.*
4 *Dare rem unius alteri potest solus papa.*

1 DMONET. † Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare nó potest. h. d. Et diuiditur in duas partes, & primò ponit prohibitionem. Secundò ipsius transgressionem puniri præcipit. Secunda ibi, ꝙ si qs. ¶ Casus patet. Mandat enim papa, quòd nullus audeat ecclesias pertinentes ad ordinationem episcopi absq; eius assensu intrare, aut detinere, & si cum ordinatione eius intrauerunt, non possunt dimittere eo inconsulto. ¶ Not. ꝙ cuius authoritas requiritur in adipiscendo, eiusdem autoritas acquiritur, si quis uult adepto beneficio cedere. ¶ Dicunt legistæ, quòd idem est in iurisdictionibus secularibus: quia sicut eas nemo põt ꝓpria authoritate adipisci, ita nec à superiore collatas renunciare nisi in manu superioris, ut. ff. de of. præsi. l. legatus Cæsari. Dicit Ber. quòd illud, quod hic dicit de episcopis, idem est in alijs prælatis: quia non possunt clerici eorum ad alias ecclesias transire, & obtentas dimittere sine eorum authoritate, & si transierint, possent reuocari: ad religionem tñ pñt transire. Dicit Ber. quòd hic est ar. quòd clericus unius ecclesię nó possit ad aliam eligi tamen ipse tenet quòd tenet electio: imploranda est tñ licentia sui episcopi, & si denegaret eam sine causa, debet compelli per superiorem. ¶ Dicunt doc. quòd si clericus transit ad aliam ecclesiã eiusdem diœcesis, sufficit tacitus consensus epi: sed si ad aliam, requiritur consensus expressus: quia primo casu mutatur, sed non alienatur, sed secundo casu alie-
2 natur, ar. C. de fideic. l. uoluntas. † Sed legitur in usib. feudorum, ꝙ uasallus non potest alienare feudum, nisi alienatio sit eiusdem formæ & naturæ. i. quia bene potest feudatarius alteri infeudare. nam in habentibus symbolum facilior est transitus, ut no. in c. j. de ca. Corra. Dum tamen infeudetur idoneæ personæ, & per quã conditio dñi non fiat deterior, ut in c. j. §. ex eadem. l. de. l. Corra. Vnde si uellet infeudare ecclesiæ, uel religioni, non posset, cum ecclesia desinat esse hæres, not. in c. j. de feud. alie. & no ff. de uerb. obl. l. si ita quis. §.
3 ea lege. † Et licet uasallus uasalli non sit uasallus primi dñi simpliciter: tamen est uasallus ſm quid, ut in c. j. §. illud quoque, de prohi. feu. alie. per Fre. Et dominus oculos suos magis habet ad feudum, quàm ad uasallum, unde pro realibus seruitijs potest compellere quemlibet possessorem, ut. ff. de pact. l. inter debitorẽ. licet igitur inter uasallum uasalli, & dñm non sit obligatio personalis; tñ est realis. i. in rẽ ipsam. Et hoc est pro-

propter naturam iurium realium, vt. ff. si vsufrupeta. l. vti frui. §. utrum, & quod no. ff. usufr. quemad. caue. l. si vsusfructus nomine. Et tamé quando ipsi feudatarij in ter se alienant, quia talis alienatio fit inter permissos, valet, vt in c j. uer. & licet. de alie. feu. pat. Dicunt hic doct. q capitulum, de multa, debet intelligi, quãdo de licentia prælati quis transiuit: aliàs non uacat primũ
4 beneficium. Io. An. † Dicunt etiam doct. q nullius po test rem unius alteri dare nisi solus papa Io. An. quod intellige, si vult vti potestate: secus, si vult uti solummodò lege scripta, vt no. C. si aduc. fis. l. edicto. & infra. de iud. ca. cum uenisset, & ff. de rescin. vendi. l. fundus, qui Lucij Titij.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio abiurationis spontanea admittitur contra petentem beneficium. & contra exceptionem metus replicatio.*

2 *Negatiua probari potest per actum affirmatiuum.*

3 *Negatiua per se probari ea duntaxat potest, qua affirmatiuam implicat, per accidens uerò quælibet.*

4 *Negatiua quæ probari debeat? remissiue.*

5 *Exceptionem rei an ille, qui replicat, uideatur confiteri.*

6 *Raptor puellæ spontaneum ad sponsalia consensum probare uolens, dum ea negat se animo consensisse, an admitti debeat?*

7 *Exceptionem pacti de non petendo proposita sufficit sine causa allegatione.*

8 *Tenuta data pro uero debito, non seruato iuris ordine, an teneat.*

9 *Dominus qui rogatus primò, deinde citatiuè monitus, non facit iustitiam uasallo super feudo, potest ab eodem bello uexari.*

10 *Dicere sibi ius an quis possit propter fugam debitoris secum rem portantis, uel pecuniam alienam.*

11 *Metus quando uenit per modum incidentiæ, utrum sit pronuntiandum super eo?*

12 *Appellari à non ordine an possit.*

13 *Arbitrium est æquitas naturali, uel gentium, uel ciuili iure munita.*

1 SVPER HOC. † Contra petentem beneficium admittitur exceptio abiurationis spontaneæ, & etiam contra exceptioné admittitur replicatio metus, & ille uincet qui melius probabit in ipsa. h. d. Casus. Quidam repo scebat beneficium, quo allegabat se spoliatum. Aduersarius excipiebat, quòd non fuerat spoliatus: quia cum iuramento renunciauit beneficio, & possessioni: sed actor replicabat, quòd non spontè, & inducebat pro se naturalem præsumptionem. quia non est verisimile, q quis renunciet beneficio, de quo sustentatur, & uiuit, quodque multis angustitijs & sumptibus acquisiuit, quæritur quid iuris? papa dicit, quòd cã resignationis debet diligenter inqri: & si apparet, quòd sponte & sine vitio renunciauit quamquam hoc non sit verisimile, reus absoluatur, nisi actor probet quòd non sponte. & licet hæc uideatur negatiua: tamen quia includit factum affirmatiuum, potest probari, & qui melius probauerit, habito respectu ad dignitatem & opinionem, superabit in causa. ¶ No. de causa renunciationis inqrendum. Item no. q excipiens potest cogi ad exprimendum. cãm, sicut agens, dicit. l. causas, quibus strangulatur, nominatim exponat, ut. l. j. C. de prædi. curia. lib. x.

¶ No. q ex ordine est, q reus primò debeat fundare ex
2 ceptionem, & actor postea replicationem. ¶ † No. q negatiua potest probari per actum affirmatiuũ, puta negatiua consensus per metum. facit qđ not. C. de codic. l. nec codicillos. nam ista non est negatiua simplex, sed prægnans, quod plenissimè examinaui. C. de proba. l.
3 actor. ¶ † Et not. duas regulas. Quòd aut quæritur, q negatiua probari possit, aut quæ negatiua probari debeat. Primò casu aut quærimus, quæ negatiua probari possit per se, & dic q illa, quæ habet implicitam affirmatiuam: aut quæritur quæ possit probari, p accidés, & nó est negatiua in mũdo, q nó possit pbari dum mó coarctata sit, ut no. C. de contra. & cómit. sti. l. opti
4 mam, in fi & ff. de his, qui sunt sui uel alie. iur. l. filium diffinimus. † ¶ Si auté quæritur, quæ negatiua debeat probari, dicit no. ff. de prob. l. ei qui. ¶ Dicit Io. An. q si sic formatur articulus, intendo probare, q non ui, nec metu &c. Talis articulus non recipitur? Io. An. Tu
5 dic, q ille articulus potest probari, ut. l. j. C. uti pos. & no. in l. j. §. fin. ff. de iti. actuque priu. ¶ † Modò quæro, a utrum ille qui replicat, uideatur fateri [a] exceptionem rei? & uideatur quòd sic. nam si replicando dicit, q exceptio abiurationis non ob. quia per metum facta, hoc ipso iure fatetur renunciationem. Vnde super exceptione non expedit laborare secundum Io. An. ¶ In contrariũ uidetur quia sicut se habet reus in excipiendo, ita actor in replicando: sed reus non vr̃ confiteri, ut no. C. de excep. l. si quidem, & ff. de rei uin. l. officium, ergo nec actor. ¶ So. aut reus opposuit exceptionem simplicis renunciationis: aut qualificatæ per aduerbium, spontè, uel æquipollens. Primo casu actor uidetur confiteri. Secũ
6 dò non: quia replicatio habet ꝯ dictioné annexã. † Quæro de tali quæstione, quædam puella fuit rapta, dum iret ad ecclesiam, & inclusa est in quadam domo, & demum rapiens uocatis multis testibus iuit, & sponsauit illam, demum ipsa in sua potestate posita dicit se uerbo tenus, sed non animotenus consensisse: sponsus uerò uu't probare, q sponte consenserit. dicit Io. q probatio sponsi non admittitur tanquam ꝯ naturam: quia habitis demonstrationibus de indicijs non curamus: ité quia mens est aliquid inuisibile & soli deo apparet secundum Inn. no. per Ac. ff. de pact. l. iuris gen. §. pactorum. Et hoc si sponsus uelit probare de consensu instã ti eodem: sed si ex interuallo, bene posset recipi probatio: quia uoluntas hominis non potest permanere in eodem instanti & in eodem statu, ut ff. de cond. ob tur. causam. l. si ob turpem. ¶ Sed nonne in casu proposito est coactio absoluta. i. in qua nullus est consensus, cum fuerit ibi rapina? Rñ. non: quia uoluntas sponsæ concurrit ad actum, licet non liberè. item quia in matrimonio requiruntur uerba. & in uerbis non cadit uiolentia absoluta: quia oportet, q uim patiens uerba loquatur, & iste est quidam metus procedens per uirtutem intrinsecam propriam, ut no. j. quod me. cã. ca. sacris, in nouella. ¶ Et no. q metus est uinculum animæ: quia anima in tuto se collocare non potest Dicit Ber. q excipiens de renunciatione nõ habet declarare causam renunciationis nec iudex debet eum cogere ad hoc, si non uult. Ber. Sufficit igitur excipienti factum nudum proponere, in quo ius excipiendi uersatur.
7 † ¶ Dicunt legistæ, q sufficit opponere exceptionem pacti de non petédo, licet non allegetur cã quare sit factum

[a] *Vide Roma. consil. 77. & uide remis. per Fels. in c. cum uenerabilis, de excep. Barba. consi. 12. uol. 2.*

ctum pactum de non petẽdo, ut no. ff. de pac. l. tale pactum, in prin. niſi talis ſit pſona, quæ non poſſit paciſci ſine cauſa, ut no. ff. de pac. l. contra iure. §. filius, & l. in perſonam. §. qui pecuniam. ¶ Ber. hic timore cuiuſdam contrarij ponit diſtinctionem inter uim expulſiuã, & metum: quia per uim expulſiuam nihil perdit expulſus, niſi ſolam poſſeſſionem. ſed per uim traditiuam, ſiue metum perdit poſſeſſionem, & dominium. Item ex ui expulſiua non datur actio, quod metus cauſa, ſed ex ui compulſiua ſic. ¶ Item eſt regula, q̃ ſpoliatus eſt ante omnia reſtituẽdus, & habet locum in ui expulſiua, non in ui compulſiua. ¶ Item uis expulſiua non habet conſenſum: ſed uis compulſiua ſic, licet ille conſenſus ſit uulneratus & eliſus. hæc colliguntur ex gl. Ber. & uide. l. metum, in prin. §. uolenti. ff. quod met. cauſa, &
8 l. non eſt ueriſimile. §. fi. e. ti. ¶ † Ille. §. facit ad quæſtionem, q̃ tenuta data pro uero debito teneat, licet non ſeruato iuris ordine. In contrarium eſt ueritas, ut no. in l. ſi cum nulla. ff. de re iud. Non ob. dictus. §. ultimus: quia ibi loquitur in exceptione partis tradentis, quæ ſi petat reuocari, obſtat exceptio doli, & ff. quod me. cauſa. l. ſed & partus. §. iul. ¶ Et ſic ſpoliatus per metũ repellitur per exceptionem debiti ſoluti, quod limita
9 tur per. l. extat. ff. e. ti. ¶ † Adde, q̃ ſi uiolentia eſt licita, nihil retractatur. legitur enim in uſibus feudorũ, q̃ ſi dominus non facit uaſallo iuſtitiam de ſuo feudo primò rogatus, poſtea citatiuè monitus, q̃ uaſallus poteſt eum prædari, & facere ſibi guerram, ut in c. j. in fi de uaſal. mil. qui contu. eſt. ubi enim primò lex non poteſt, ibi arma ſuccurrunt, & uide Cy. C. de leg. l. digna uox. ¶ Dicit enim. l. communis, q̃ propter defectũ iudicis quis poteſt ſibi ius dicere, ut. C. de iud. l. nul-
10 lus. ¶ † Item propter fugam debitoris ſecum rem portantis, uel pecuniam alienã, ut no. ff. quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. ſi debitorem. & idem eſt in multis aliis caſibus ſpecialibus: ſed regulariter ſpolianti nõ datur actio, nec exceptio doli: quia quod ſine ordine uſurpauit, ut ità dixerim, ſine ordine tenetur reſtituere, ut. C. ad. l. Iuli. de ui. l. ſi quis ad ſe fundum, & C. de pſcr. xxx. an. l. ſi quis emptionis. §. ſed hæc. C. de agri. & cen. l. ſi coloni. 2. q. 1. in primis. C. de furt. l. 1. 3. q. 3. c. redintegranda, cum ſua uulgari materia. Saluo eo, quod no. per Inn. ĩ. de fil. presby. c. conſtitutus, & ff. de iud. l.
11 ſi de ui. ¶ † Quærit Ber. quãdo metus uenit per modũ incidentiæ, utrum ſit pronunciãdum ſuper metu? Breuiter dicendum eſt, q̃ quædam eſt quæſtio incidens & præiudicialis. i. quia præiudicat, ne procedatur in cauſa; & ſuper iſta debet pronunciari ut no. ff. qui ſatiſd. cog. l. arbitrio, & C. de dila. l. à procedẽte, & C. de ſen. & interl. l. poſt ſententiam, & ff. de præuaricatoribus. l. iij. & C. ad. l. Fauiam de pla. l. præſes. & idem in replicatione; tex. eſt ſin. C. de aduo. quoniam Alexandrum. Si autem incidens eſt peremptoria, ſed non præiudicialis ad proceſſum, tunc ex ordine dato à iure nõ eſt pronunciãdum: tñ ſi iudex interloqueretur ſuper aliquo capitulo, non ſuper tota cauſa, bene ualeret pronunciatio, ut. ff. de min. l. intra. & ff. de mi. l. de quarta, & ff. quod me. cau. l. metũ, uer. ſed quod prætor, in uer. interlocutum, ubi eſt tex. ſin. quòd interlocutoria feratur ſuper actione, an poſſit interpretari necne, conſiderato articulo iuris. Et not. bene tu canoniſta iſtum
12 tex. Et an † à non ordine poſſit appellari, no. 17. q. 1. frater nr̃, & ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur, & l. intra utile, poteſt hr̃e duplicem intellectum: uno mõ, quòd ibi appelletur tanq̃ à ſententia non uera. Alio modo, q̃ ibi appellet ab imperitia iudicantis: quia non debuit pronunciare ſuper ſubſtantia quæſtionis partim interlocutoriè, & partim pronuntiaturus diffinitiuè, quia hoc eſſet diuidere. ¶ Itẽ in diffinitiua poſtea pronuntiaret ſuper parte, qđ eſt abſurdum, ut in c. ul. de ap. li. 6. ¶ Demũ no. ex iſto tex. duo argumẽta. Vnũ eſt, q̃ teſtes digniores pp eorum reuerentiam & minorem eorum fatigationem prius ſunt recipiendi & examinandi, q̃ inferiores. Secundum eſt, q̃ magis credendum eſt notabilibus, uel literatis, uel melioris famæ. nec enim eſt ſimpliciter in arbitrio iudicis, ſed inſpecta qualitate, & fama teſtium; tex. eſt hic notabi-
13 lis & ualde ſingularis. ¶ † Porrò arbitrium non eſt aliud, niſi quædam æquitas munita iure naturali, ut in alendis liberis: gentium, ut in obſeruandis pœnis: uel ciuili, ut in maleficiis puniendis, ut. ff. ad. l. Aquil. l. ita uulneratus, adeò, quòd nulla eſt maior æqtas in natura, quàm exterminare hominem, qui non eſt homo, qui eſt illa belua, quæ ſe armat contra naturam.

SVMMARIVM.

1 *Electioni de ſe factæ qui renunciat, ſuper ipſa electione ulterius non debet audiri.*
2 *Probationes diuerſæ ſpeciei, licet non coniungantur ad plenam probationẽ, faciunt tamen ad iudicis informationẽ.*
3 *Præſumitur pro authoritate iudicis. tam quò ad proceſſum quàm quò ad ſententiam nu. 11.*
4 *Contra præſumptionẽ etiã uehementẽ probatio admittitur.*
5 *Appellans debet probare ſe iuſtè appellare.*
6 *Probare quis debeat in cauſa appellationis, appellans, an appellatum?*
7 *Iudex appellationis an debeat confirmare ſententiam primò iuſtè latam, ſi ab ea appellans putans contra me pronunciatur.*
8 *Sententia lata ex duabus cauſis altera iuſta, altera iuri contraria, an ualeat?*
9 *Sententiam exequi qui petit, an debeat producere acta unà cum ſententia?*
10 *Decretum ſolenniter in contractu interpoſitum præſumitur, ſi de eo in inſtrumento ſit mentio.*
11 *Sententia lata contra fideiuſſorem an mandetur executioni contra reum, qui ſciuit, & non appellauit.*
12 *Inditiis motuum qualiter probetur. Item qualiter metus taxetur?*

1 IN PRAESENTIA. † Qui renunciat electioni de ſe factæ, ſuper ipſa electione ulterius non debet audiri. h. d. & diuidit in duas partes. Primò ponit generalẽ cauſam confirmationis ſententiæ. Secundò ſpecialem. ſecunda ibi, quia tamen. ¶ Caſus in terminis. Inter. P. & quẽdam alium cauſa uertebatur ſuper eorum confirmatione, cum eſſent electi ad quandam abbatiam: cũque dictus. P. peteret electionem ſuã confirmari, & cã fuiſſet commiſſa quibuſdã iudicibus, iudices diffinitiuè pronuntiauerunt ꝯ dictum. P. à qua ſnia dictus. P. appellauit, & dicta cã appellationis fuit commiſſa Dulmen. epõ, & eius coniudicibus: coram quibus dictus. P. petebat dictam ſniam irritari pro eo, quia aſſerebat ꝯ ipſum nihil fore probatum. quæ cã fuit relata ad papam per dictos delegatos; papa conſiderans, q̃ iudex non ſemper ad unã ſpeciẽ probationis format animi ſui motum, ſed ex confeſſionibus, probationibus, & allegationibus, ideoq; eſt pro ſnia præſumendum propter iudicialem authoritatem, niſi ꝯ iſtã præſumptio-

nem aliquid legitimè compr obetur. Item considerãs b
quòd præter illam præsumptionem, quæ facit pro sen
tentia, constitit de ipsius. P. renuntiatione spontanea
per quasdam authenticas epõrum literas, & per cõfes
sionem ipsius. P. eidem. P. perpetuum indixit silentiũ.
2 ¶ † Not. ꝙ licet probationes non sint eiusdem speciei,
tñ una iuuat alterã, & informat animũ iudicantis mo-
tum. Tamen hæc est dñia: quia qñ sunt duæ semiplenæ
probationes eiusdem speciei, faciunt unam probatio-
nem perfectam & solennem, ut duo testes, uel duo in-
strumenta, quorum unum pẽdet ex altero, ut, C. de te.
l. publicati. sed qñ semiplenæ ꝓbationes nõ sunt eius-
dem speciei, ut unus testis de ueritate, & duo de fama,
isti non faciunt semiplenã probationem, ut. j. de suc.
ab intestato. c. cum dilectus, & no. per Dy. & Old. ff. de
excu. tu. l. ij. §. ætas. Et est rõ, quia mouent conceptum
iudicis diuersis motiuis. & quia pp diuersitatem spe
cificam non constituunt eandem substãtiam probatio
3 nis, ar. l. j. C. qui numero tute. ¶ † Secundo no. ꝙ pro au
thoritate iudicis præsumitur, item ꝙ præsumitur pro
eius sñia, licet non appareat de cã. quia in sñia non est
exprimenda cã de necessitate, nisi qñ omissa cã mens
iudicantis esset incerta, ut no. ff. de infa. l. ij. §. ignomi-
niæ. Vel nisi lex expressè diceret, quòd in sñia iu . in-
4 ferat causam. C. de iud. l. properandum. § illo. ¶ † Item
nõ. ꝙ ꝯ præsumptionem admittitur probatio in cõtra
rium, sic. s. c. proxi. & infrà. de spon. c. is qui, & ff. de in
integ. resti. l. diuus, & si præsumptio sit uehemens, ut. ff.
quod met. cau. l. non est uerisimile ¶ No. etiam ꝙ si ap-
pellatum sit, tñ præsumitur pro sñia lata cum solenni
discussione facit. C. de admi. tu. l. si bonã, & ff. de euic.
Herennius. Idem dicit Dy. de arbitrio, & arbitramẽto
in suis consiliis in consilio, quod incipit Prolemeus
5 Manens. ¶ † No. ꝙ qui appellat, dẽt probare se iustè ap
pellare; & nimirum quia non habebat intentionẽ suã
fundatam ex aliquo iure naturali, sed petebat benefi
cium. ¶ No. ꝙ iudex, ad quem, ex noua cã imponit ap-
pellanti silentium, quæ ex renũciatione, sic. ff. de pact.
l. tale pactum. §. qui prouocauit, & facit ff. quod cũ eo.
l. Titianus. quæ. l. est ualde not.
a ¶ † Quæro, quis debeat probare
a in cã appellationis, utrum ap-
pellans, an appellatus? & uř ꝙ ap-
pellans: quia tenet locum acto-
ris. in ꝯrium, ꝙ appellatus, ut in
aut. de his qui ingre. ad ap. § il-
lud. nec ob. rõ in ꝯrium: quia appellatio non est actio,
sed officium iudicis, ut no. in l. j. in prin. ff. de sen. quæ
sine app. rescin. ubi gl. sing. ¶ Sol. si ex actis constat qđ
iuris, acta considera: si uerò non constat, considera, ꝙ
iudex appellationis subrogatus est, ut no. ff. iud. sol. l.
cum apud. Et ideo qđ debuit iudicare iudex, à quo, de
bet iudicare iudex, ad quem, ut in aut. ut cum de app.
7 cog. in prin. ¶ † Sed pone, sñia erat lata pro me, & iustè.
& ego credens, ꝙ esset lata ꝯ me, appellaui. Modo q̃ri
tur, an iudex appel. debeat sñiam confirmare? & dicit
Ber. ꝙ sic: quia dẽt bene iudicare, ut no. ff. de auro &
arg. leg. l. Titiæ amicæ; & ille casus non est alibi. Nec
ob. ꝙ appellauerim, & libellum male formauerim, qa
petij sñiam rescindi: quia natura causæ appellationis
est, ꝙ iudex potest supplere, ut. C. de app. l. ampliorẽ,
in prin. Nõ credo hoc seruãdũ: si erraui, imputo mihi.
quia ꝯ libellũ meũ propriũ uenire non possum, ut no.
in l. rura. C. de omni agro deser. li. 10. quia ille, qui re
8 nunciat, perdit causam, ut in c. nostro. ¶ † Pono, ꝙ

a ¶ *Vide scripta per 6 doc. per illũ text. maxime. per d. Phil. p De ci. in c. cum in ecclesia, de ap.*

b sñia est lata b ex duabus causis. b
Vna est contra ius, & alia nõ. Di-
cit Inno. ꝙ tenet sñia. sicut qñ es-
set lata ex falso instrumento,
& ueris testibus, ut. l. 4. C. si ex
fal. inst. Nam sufficit una causa
9 efficax, ut no. inst. de excu. tu. §. si plures. ¶ † Quæro, nũ
quid ille, qui petit sñiam exequi, debeat ꝓducere non
solum sñiam, sed ẽt & acta? Dñt doc. ꝙ si sñia fuit lata
partibus præsentibus, & nõ fuit appellatũ, uel lapsum
est biénniũ à tpe appellationis, ita, ꝙ sñia remedio in-
iustitiæ non possit attentari, ꝙ p̃sumuntur oĩa solẽni
ter acta. Io. An. Ego puto, ꝙ ubi sñia sit multum anti-
qua, debeant produci acta, ut no. C. de si anstr. l. eman-
cipatione, per Cy. Non dico probatoria; sed illa acta,
quæ sunt fundamenti, ut delegatio, & lit. contest. nam
pro his, q̃ sunt fundamenti, non p̃sumitur, ut no. p In-
no. j. de eo, qui fur. ord suscep. c. innotuit, & dixit Io.
An. s. de elec. c. in genesi. & ꝙ in iudicio non præsumit
pro eo, qđ quis facit nisi forte in modicis. Credo, ꝙ
hoc dixerit pp authenticã, nisi breuiores. C. de sentẽ
ex peri. reci. Si tñ sñia esset lata de concordia partiũ,
non esset necesse producere acta, arg. ff. de pact. l. tale
pactum. §. qui prouocauit. C. cõia utriusq. iud. l. 2. ff. de
re iud. l. acta. C. de rela. l. prima, in fi. ff. qñ app. sit. l. fi.
10 C. de temp. app. l. fi. §. ult. † In decretis aũt, quæ appo-
nuntur in ꝯct. bus, præsumuntur oĩa solenniter acta, si
de eis fiat commemoratio in instrũs: aliàs nõ, ut sing.
11 not. in l. j. C. de fide instru. & iure hastæ fis. li. 10. ¶ † Et
non solũ præsumit pro sententia, sed ẽt pro processu,
quatenus dependet ab ordinatione iudicis. quia cum
tex. dicat p̃sumi pro iudice, & sic pro persona, ergo &
pro quolibet actu suo, nisi constet de ꝯrio, ut. C. unde
ui. l. meminerint. dicit Cy. ꝙ præsumitur pro inquisito
re, ut ipse no. C. de episc. audi. l. si qui ex consensu. Vn
do cũ duæ sunt radices formandæ inquisitionis, s. indi
cia, & infamia, p̃sumitur, ꝙ iudex, q inquirit, moueat
se super indiciis, & fama, cũ super ea iudex possit reci
pere testes in secreto, ut eleganter no. per Inn. j. q ma.
accu. pos. c. cum in tua. & hæc est cõis opin. in iudice or
dinario. ¶ Et no. ꝙ pro decreto p̃sumitur, ꝙ sit æquũ, si
interpositũ est cã cognita: aliàs præsumit nullũ, ut ele
ganter no. ff. de trans. l. cũ his. §. si ptor. ¶ Et licet præ-
sumat, ꝙ sententia sit æqua, tñ hoc non disponit. & si
iniqua sententia nunq̃ transit in rem iudicatã, nec ad
æquitatẽ, licet transeat in uigorẽ iudiciorũ, ut no. ff.
de leg. j. l. si seruus pluriũ §. j q̃q̃ sententia sit tãtæ po-
tentiæ, ꝙ etiã naturalia uincula
sanguinis mutet, ut no. ff. de pac. c
c Lius agnationis, & falsum c mutat
in uerũ, nõ essentialiter, sed quò
ad effectũ, ut no. ff. de cond. ind. l.
12 si non sortẽ. §. hrdi. ¶ † Extra q̃-
ro, nunquid sentenia lata ꝯ fide-
iussorẽ mandetur executioni ꝯ
reũ qui sciuit, & nõ appellauit?
dic non; uñ post talẽ sententiam
reus põt trãsigere; qđ nõ posset,
si ꝯ eũ trãsisset i rẽ iudicatã. Iste
est casus singularis. ff. de trãs. l. &
post rẽ. §. ult. ¶ Vltimo, scias ꝙ sẽ
tẽtia nõ hẽt sopire iurgia nõ uẽ
tilata, ut. ff. de cõd. indebi. l. si. §. ult. & C. de iud. l. licet
¶ Itẽ ꝙ media restringũt extrema, qñ iudiciũ est gña-
le, ut. d. l. licet. C. de iudic. Secus, si est speciale, uel uře,
ut

b ¶ *Vide Imo. & Aret. in l. si is, ad quem. ff. de acqui. har & Ias. May. in l. j. C. de erro cal.*

c ¶ *Sententia est tanto potẽtia, quòd falsum mutat in uerum non essentialiter, sed quo ad effectum, de isto dicto Bald. hic uide Franc. Curt. & Ias. May. & alios mod. ubi etiã quadã alia no. allegãt ad hoc pro situm in l. Iuls. uerũ debitorem. ff. de cõdi. indeb.*

ut. ff. de pet. hær. l. licet minimã, & qđ no. in l. 1. in prin.
13 ff. de eden. in gl. magna. ff. de pac. l. tres fratres. ¶ † Quęro, qualiter iudicis motiuum probetur? Respondeo, ut no. ff. de iudic. l. si prætor. §. Marcellus, & ibi habes gl. sing. Item alibi, qualiter mens tacita probetur, no. in l. Fulcinius. §. quid sit latitare ff. ex qui. cau. in poss. ea. & l. 1 §. cum qui. ff de consti. pe. & ff. si cer. pet. l. cum quid, & ff. de excep. do. l. apud Celsum, in prin. & ff. de pac. l. iurisgen. §. pactorum.

SVMMARIVM.

1 *Literis beneficialibus qui renunciat, non propter hoc institutioni iam factæ per ipsas renunciare uidetur.*
2 *Dominium, & possessio an transferatur per redditionem, uel incisionem instrumenti.*
3 *Ponere se in manibus alicuius est boni uiri arbitrio se committere.*
4 *Arbitratori de iure & de facto concessum arbitrium quomodo intelligatur.*
5 *Redditio chirographi habet in se pactum.*
6 *Mandatum procurandi includit mandatum faciendi.*
7 *Vassallus, licet domino inuito possit, debet tamen eo præsente refutare.*
8 *Iuramentum contractui accedens tollitur sublato contractu secus è contrario.*
9 *Vasallus potest refutare feudum in manibus agnati proximioris. Isq; possidebit agnationis iure, non emptionis.*
10 *Feudatarius an possit infeudare.*
11 *Officium iudicis est implorandum, ubi deficit actio.*

1 SANE. † Qui renunciat literis beneficialibus, non pp hoc institutioni iam factæ per ipsas renunciare vř. h. d. ¶ Et diuiditur in duas. Nam in prima parte ponitur subdia coni quærela. In scđa prouisio, scđa ibi, qa uerò. ¶ Casus H. subdiaconus impetrauit à Papa literas. in qbus mandabatur cardinali apostolicæ sedis legato, q ipsum instituere procuraret in canonicum Pictauien ecclesiæ. Qui legatus obtemperans mãdatis Papæ instituit dictum. H. in canonicum ecclesiæ ante dictæ. ¶ Et quia canonici nolebãt ipsum admittere, suspendit eosdem. Demum dictus. H. consilio quorũdã ex canonicis ductus reddidit d. c. literas, & eorum misericordiæ se subiecit. Qui tãdẽ canonici eũ postea ad mittere recusarũt. Papa mãdat capitulo, q nõ obstãte q dictus. H. lřas reddiderit, & eorum misericordiæ se subiecerit, debeãt ipsum admittere in canonicũ & in fratrem, ne ex actu humili & laudabili reportet dispẽdiũ vñ mereť pmiũ. ¶ Vñ ex isto. c. no. duo, uidelicet literas primas, & has pdidit p earũ resignationem, & iõ canonici nõ tenẽtur eũ recipere uigore primarũ literarũ, sed uigore secũdarum. ¶ Scđo no. ius canoniæ & istud hẽt uigore primarũ literarũ, & non scđarũ fm
2 Inn. & Io. An. ¶ † Gl. Accu. disputat. ff. de pac. l. ab emptione utrum dñium, & possessio trãsferatur p redditionem, uel incisionem instři. Et dicit, q si aliqua qualisqualis possessio est penes illum, cui redditur, uel cãcellatur instřm ẽt uerbo, q resignãs, uel cãcellans pdit ppietatem, & possessionem. & h. d. uerum esse in ꝯctibus ultro, citroq; obligatoriis, & in ꝯctu donationis. qũo ergo intelligemus ad istud capitulum? Rñ. aliud est in bñficiis, quæ non possunt renunciari nisi in manibus eius, qui hẽt ptãtem destituendi, ut s. eo. ti. c. admonet, & in c. quod in dubiis. Aliud in cæteris reb.
3 & hæc est uera so. † uel dic, q hęc renunciatio tacita nõ fuit mera, sed habens in se arbitrium boni uiri, ut no. ff. de arb. l. pe. ¶ Nos. n. dicimus, quòd ubi lex committit aliquid in arbitrium semper intelligitur eã cognita arbitrando, ut no. ff. de transa. l. cum hi. §. pen. & ibi per Bar. † ¶ Et ideo dico, quòd si datur potestas ar
4 bitratori de iure & de facto, intelligeť quò ad ordinẽ, sed non quo ad cãm, quia cã arbitramẽtaliter cognita debeat arbitrari, non q possit donare, l. gratiã facere: qa facere grãm ptinet ad pricipales nõ ad ministros ut d. l. cum hi. §. si pťor. ff. de trã sac. & l. prohibere. § planè. ff. qđ ui aut clã. ¶ Et iõ arbitramentũ latum sine ulla discussione cãæ ẽ ipso facto euidenter iniquum, & dẽt corrigi officio superioris, & ille intelligitur superior, q hẽt cognoscere de ꝯctu inter ptes. nã ille similiter de officio implorato cognoscit: qa hoc ex ꝯctu uenit, ar. d. l. cũ hi. §. transactiones alimentorũ. & qđ ibi no. p Bar. & ff. de eden. l. p ętor. §. his ẽt, & l. siquis ex argentariis. § rationum, in fi. ¶ Mõ hic cõsidera. nã licet canonia sit iã posita in substãtia; tñ eius executio adhuc est in obiectione, cum igitur per redditionem literarum tollatur obiectio, uidetur q hoc solum debeat sufficere canonicis: nec est quid nouum, q aliquis habeat dominium, & tamen non possit petere possessionem. nam hoc bene potest operari pactum de non petendo, ut no. ff. de pac. l. cũ fundum. & ideo uř, q hic non solum fuerint scđæ literæ mãdati, sed secũda gřa, qa prima nõ poterit executioni mãdari, propter tacitum pactum de non petendo, ut. ff. de
5 pac. l. 2. ¶ † Dicimus, q redditio chirographi habet in se pactum: quia aliàs nullam conferret utilitatem fm Inn. Azo. & Bul. Vel quia substantia debiti côtinetur in instřo significatiuè siue per modum demonstrationis, licet instrumentum non sit de substantia obligationis, nisi quando contrahitur in scriptis: quia non erant aliter contracturi, nec inuicem fidem habituri, ut no C. de fid. inst. l. contractus. & ff. loca. l. item quæritur, in fin. & ff. de pig. l. contrahitur, & ff. de eden. l. quædam. §. numularios. ¶ Talia igitur sunt significata, quales modi signi. & talia sunt contenta, qualia declarantur per continentia. ¶ Quomodo ergo respondebis ad contrarium? nam si dicis ideo non nocere; quia frustratus est in spe ista, ratio non uidetur bona ut no. ff. de condi. ob causam. l. 3. §. quamquam côllet: nisi enim spes habeat aliquam ordinationem præcedentẽ, non facimus in spe aliquod fundamentum. Sed dicas, quòd ista spes fuit expressa per partes in ipsa redditione chirographi; & ideò cum fuerit subintellecta ab utraque parte, defectus spei resolutionem inducit, ut plenè legitur & nota. ff. de conditio. ob. causam. l. 1. §. si parendi, & l. si extraneus, & l. quod seruius, & ff. de conditio. indebit. l. damus.
6 ¶ † Vltim. nota. quòd mandatum procurandi includit mandatum faciendi per se. ff. si cert. petat. l. fina. §. fina. ff. de lega. 1. l. si hæres iussus. Nota. hic Bar. quòd de falso consilio quis debet puniri, quod est uerum, nisi ille, cui consulitur, esset sciens. nam scienti non committitur dolus: propterea non debet credere suasionibus aduersarij. Illud scias, quòd consulens nunquam teneť nisi de dolo: quia nec dicitur consilium sine animo, ut C. de fal. l. nec exemplum. ff. de uerbo. sign. l. sæpe, in fin. ¶ Nos dicimus in feudis, q Bal. in primo decret.

¶ Vide Are. late & subtiliter in ca. dilec. de indic. & unum dictum Bald. relatum per Alex. l. si constante ff. sol. ma. ver. dicit quod est incognitum, & qua super Alexã. scripsi.

nō pōt renūtiari nisi in manibus dñi, uel agnati, cuius interest, ut in c. i. de uasal. decrepi. ǣta. ibi dū dicit, bñficium suum in manibus dñi refutauit, & in c. j. de alie. feu. paterni, ibi du ... dicit, non est libellus, sed quasi re
7 futatio. ¶ † Ex his surgunt duæ tales conclusiones: una ſm Host. extra de const. c. quæ in ecclesiarum, in fi. ꝙ licet in ... de uasal. qui contra constitutio Lotha. c. i. dicat, ꝙ uasallus pōt refutari sine domini uoluntate, intellige, ꝙ in præsentia & consensu dñi refutat. nā pſentia domini posset eum trahere ad ꝑriam opi. Alij dicunt, ꝙ satis dř factū in præsentia, si dño notificetur ꝑ nūtium, uel ꝑ literas. Item si pōt fieri dño inuito, ergo & dño ignorante, ut no. ff. de acqui. hære. l. si quis mihi bona §. iussum. Sed opi. Hosti. est multum naturalis &
8 honesta. † ¶ Considera, ꝙ tractatus qſique est cā iuramenti. Quãque iuramentum est a cā ꝯtus. Primo casu sublato cōtractu tollitur iuramentum. Secundo uerò casu nō: quia semꝑ id, qđ est principale, ualet; & cum hoc adiunge ꝙ iuſm fidelitatis est cā inuestituræ solennis & iō licet uasallus renūciet inuestituræ, nisi renūciaret ꝑ ꝑ maliciam domini, uř ꝙ teneatur ad obseruantiā iuramēti, ut no. ff. de pac. l. conuenert, coniuncto. c. i. quid ꝑce. debe. inuesti. an fideli. coll. x. Considera. Illud est uerū ſm communes iuris regulas, sed ſm cōsuetudines feudorum, q̄ tacitè uidentur inesse, oportet te stare illi c. de uasal. q contra constitutionē Lotha. qa ab utraq; parte semper uidetur tacitè actum & intellectum, ut stetur consuetudini: quia consuetudo est altera natu-
9 ra, ut ſ. loc. licet. † ¶ Alia conclusio est, ꝙ refutatio pōt fieri in manibus agnati, & ideò, si sumus duo agnati, q habemus feudum antiquum, ego possum alteri renuntiare ptem meam. Et si uendo ei, non reuertitur feudū ad dñm: sed ego de medio eximor, & agnatus possidet iure agnationis, & non iure uenditionis, quia uēditio aperit feudum dño ſm ꝓpriam naturā uēditionis feudi, ut in c. i. §. deniq;, & §. si uasallus, q̄ fuit prima cā be
10 ne amit. † ¶ Et ex hoc sequitur alia talis conclusio, ꝙ agnatus, cui uēditur, dēt esse ꝓximus: alias uēdicaret alius agnatus ꝓximior, nō dico dñs. & est ratio, qa ꝓximor agnatus pōt ratificare, & aperire uiam agnato sequēti. ¶ Et hoc uř facere tacitè eo ipso, ꝙ feudū nō aduocat. ī. annū à die scientiæ, ut in c. Titius. si de feu. fue. cōtro. ¶ Sed nūquid ista habeāt locū inter emphyteutas? Dico ꝙ sic si est inter eos locus iuri accrescēdi: alias nō, ut no. ff. de trāsl. l. cū hi. §. si uni, secō rñso: diuidere tñ inter se possūt: qa hic ē status implicitus cōionis. nam ex coiōne surgit diuisio etiam necessaria. ut in c. oēs filij, si de feu. fue. cont. col. x. & in c. j. §. pro marchia, de ꝓhi. fue. alie. ꝑ Fed. ¶ Itē feudatarius pt infeudare, uñ marchio, comes, capitanei possūt infeudare aliqua, q̄ sunt de suo feudo; & quāto magis feudū ꝑ infeudationem degradatur, tāto magis noīe diminuitur & ideo tria sunt nomina maiores, minores, & ualuasini, ut no. in ti. q inf. pos. c. j Sed mirum uř, nā cum feudatarius habeat utile dominiū tm̄; ergo si alteri infeudat, trāsfert oē ius, qđ habet: quia sicut nō inuenit seruitus seruitutis, ita nō inuenitur utile dominiū utilis dominij, ut no. ff. commo. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum, & ff. ad Tre. l. ex asse. ¶ Sed respōdeo quòd hoc est statutum in fauorem principum, qui habent directum dominium: quamquam. n. uasallus uasalli non sit eorum uasallus, ut no. in spe. de feu. tamen hoc est ue-

a ¶ *Vide etiam quæ scribit Bal. in l. hæc scriptura. & ibi Mod. ff. de condi. & demon.*

rum, nisi in subsidium, & ideò est statutum, ꝙ nō possit infeudari nisi ei, qui feudū seruire possit. ſ. ſm qualitatem feudi, & ignobilitatem, ut in c. i. §. ex eadem, de lege Corra. col. x. Nunc non oportet, ꝙ si illustrissimus comes uirtutum habeat feudum, & uult infeudare unam uillam, ꝙ infeudet uni alij comiti uirtutum; quia non reperitur, sed ꝙ infeudet ei, qui secundum qualitatem personæ suæ & uillæ possit facere seruitia consueta, ar. ff. de transl. l. cum hi. §. in persona, & ff. de duo. re. l. nemo est, qui nesciat. & iō non posset infeudare corpore uitiato ēt non à natura, sed casu, nisi uitiū superuenisset post concessum feudū. ¶ Descendentes uerò bene succedunt, ut insti. de hære. qua & dif. §. sui. & C. de cu. furio. l. fi. ¶ Sed agnati transuersales non succederēt iure agnationis, si natura eis officit. quia tale impedimentum fingit eos non genitos, cum in rerū natura nunquam habuerint habile principium: secus: si ex accidentibus præter eorum culpam, arg. ff. de stat. l. qui furere, & ita debet intelligi. c. primum, an mutus, surdus, uel aliter imperfectus, coll. x. ¶ Et uide quod ibi scripsi, & quod ibi dicit, paternum, expono. id est antiquum: quia non loquitur in filio necessario hæ-
11 rede, ut in capitul. i. an filius uel agna defun. columm. x. ¶ † Dicit hic Ber. ꝙ ubi deficit actio, iudicis officium est implorandum, qđ est uerum, quando reus, siue aduersarius locupletaret cū aliena iactura ut. ff. de of præsi. l. illicitas, in prin. & ff. de pe. hæredita. l. planè, & l. fi. Vel quando reus non pōt conueniri rōne patriæ uel dominij ex ptātis, ut no. ff. ad Tre. l. imperator, & ff. de alim l. si seruos ad custodiam templi uel quādo in tali iudicio non est propriè aliquis reus, ut no. ff. de an. leg. l. quintus. §. fi. ¶ Et dicit Accur. ꝙ iudicis officiū potius consistit in facto, q̄ in iure. i. obiectione, ut sing. no. inst. de ac. in prin. & in secundo responso.

SVMMARIVM.

1 *Priuatur quis aliquando iure suo per actus etiam inualidum.*
2 *Renunciatio quæ fit non in manibus superioris, an repellat renunciantem ab agendo.*
3 *Renunciatio, quæ ualet in iudicio, ualet extra iudicium.*
4 *Renunciationis acceptatio non inducitur per solum silentium.*
5 *Renuncians an perdat possessionem per renūciationem, quæ non tenet.*

1 QVOD IN DVBIIS † Etiam per actum inualidum aliquādo quis priuatur iure suo. h. d. ¶ Et duo facit: primo factum redarguit. secundo punit. secunda ibi, licet. ¶ Casus quædam renuntiauit beneficio suo in manu laici, id est regis, & postea recepit illud ab ipso: quæritur quid iuris. Respondetur, quod talis renuntians est tali beneficio priuandus id est spoliandus per sententiam non enim tenuit renunciatio. ¶ Not. quòd id, quod non tenet, inducit priuationem beneficij. Op. quia ex eo, quod non tenet, quis non punitur, ut not. C. si manci. ita fue. alie. l. ea quidem. ¶ So. dicit gloss. quòd quædam desiderant iuris efficaciam, & tunc non punitur ille, qui fecit de facto: quædam desiderant simplicem culpam; tunc punitur, quia transgressor est legis. ita not. illa glo. singularis. C. de episco. & cleri. l. si quis non dicam rapere
2 ¶ † Quæro unà cum Ber. nunquid renunciatio, quæ fit

sit non in manibus superioris repellat renunciantẽ ab agendo?& dicit gl. quòd sic:sed non repellit superiorem, uel ecclesiam à uindicando ipsum.¶Tu dic, quòd si talis renunciatio est facta in manibus laici, & statum est in finibus renuntiationis, ꝙ iste non perdit beneficium:quia tex. requirit duo copulatiuè, scilicet ꝙ renunciauerit, & de nouo susceperit.¶Item requirit tertium. s. ꝙ spõte:secus, si per metum, ut no. ĩ. quod me. cau. c. ad audientiam, & facit. ĩ. eo. c. fi. & quod no. per Archi. infrà. de offi. de le. c. de liberatione, & infrà. de renun. c. si te, li. 6. & ibi uide.
3 ¶†Dicit Accur. ꝙ renũciatio, quæ ualet in iudicio, ualet extra iudicium, & è cõtra:secus in confessione. ista est gl. singu. C. de repu. hæ re. l. sicut.
4 ¶†Sed nunquid in acceptatione renunciationis est opus uoce acceptantis, a an uerò uideatur acceptare ipso iure & eo ipso, ꝙ tacet? dicit gl. no. & sing. ꝙ non sufficit silentium, ut. C. de repudi. hære. l. suus hæres.

a ¶*Vide alleg. per Ias. Maj. in l. postquàm litis. C. de pact. & ibi ad ista dicta Bal.*

5 ¶†Dicit Inn. ꝙ per renuntiationem, quæ non tenet, renuncians perdit possessionem. Io. An. ff. de acqui. hæ. l. j. & ff. de acqui. pos. l. j. §. si uir uxori, & l. si quis ui. §. dñia. quod non credo uerum:quia ipse non tam possidet, quam possideri ut no. ff. de cap. & postl. reuer. l. cum duo. Sic pater, uel filius non possunt renunciare quasi possessioni paternitatis, uel filiationis. Ista non est bona similitudo: quia possessio inter patrem & filium est de iure naturali, & ideò est apud filium etiam infantem uersus patrem eũ ut filium tractantem:sed possessio beneficij nõ est de iure naturali.¶Et no. ꝙ Bar. tenet opi. Inno. sed mihi non uidetur, ut dixi: quia ista possessio est introducta gratia utriusque, s. canonici, & ecclesiæ, & iõ nõ põt renũciari nisi in legitima manu: p uim tñ posset exp. lli.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo, cui, si in ecclesia moretur, mortis periculum imminet, papa cedendi licentiam concedit. & idẽ ob aeris pestilentiam perpetuam uel diuturnam nu. 5.*
2 *Maior, qui perdidit dignitatem, descendere potest ad minora.*
3 *Papa succurrit illis, qui propter inimicitias non possunt morari in loco.*
4 *Verbum, ad sustentationem, quid importet.*
6 *Tutelam in loco pestilentialis aeris exercendam acceptare non debet quis cogi. & citatus ad similem locum non dicitur citatus ad locum tutum.*
7 *Par pari an reuerentiam præstet diuersis respectibus.*

1 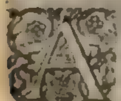
AD SVPPLICATIONEM.† Papa cõcedit licentiã cedendi episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari non potest. h. d. Et diuidit in tres partes. Primò ponit renuntiationis admissionem. Secũdò causam. Tertiò subdit quandam prouisionem. Secũda ibi, eo quòd. Tertia ibi, ne uerò. Item tertia pars subdiuiditur in duas. quia primò ponit causam prouisionis. Secundò subdit ipsam prouisionem. Secunda ibi, mandamus.¶Casus. Archiepiscopus Ragusinus petiit à domino papa licentiam cedendi: quia ibi secure non poterat morari propter mortis periculum. Papa dictã cessionem admisit:tandem Eboracen. archiepiscopus de consensu regis contulit ei quoddam beneficium. Papa mandat, quòd ad substentationem ipsius sibi dictũ beneficium cõseruetur, ita tamen, ꝙ obediat archiepiscopo Eboracensi, & episcopale officium ualeat exercere, tamen sine usu pallij.
2 ¶†No. hic ꝙ maior, qui perdit dignitatem, potest descendere ad minora. Tu dic, quòd archiepiscopus iste remansit nihilominus episcopus quò ad dignitatem, sed non quò ad administrationem, & hoc no. dicit istud capitulum.
3 ¶†Item not. quòd papa succurrit illis, qui propter inimicitias non possunt morari ibi:secus, si propter suum maleficium: quia reatus omnem honorem excludit, ut. l. j. C. ubi sena. uel cla.:& quia decet sceleratos in anxietate uiuere, & in paupertate mori, ut. ff. deposi. l. bona fides.
4 ¶†Quæro, quid est dictum ad sustentationem, utrum per hæc uerba sit intitulatus, an uerò sit quædam prouisio facti?& quid si plus est in reditibus, quam sit necesse ad sustentationem?uidetur esse datus titulus possidendi in uita sua, ut no. ff. de ali. le. l. 4. & ff. de trãsac. l. cum hi. §. si uni, & ff. de auro & argen. le. l. species. ff. de dona. l. donationes in concubina. §. species, ff. de usu fru. l. Proculus.
5 ¶†Dicit hic Ber. quòd propter pestilentiam aeris, sicut propter periculum mortis debet admitti cessio, quod est uerum, ubi est perpetua pestilentia, uel longo tempore duratura, ut in Sinigalia, &
6 Comacchia.¶†Ex hoc inferas, quòd non cogitur qs acceptare tutelam, si ipsum oportet ire ad locum aeris pestilentialis.¶Item no. quòd citatus ad talem locum non dicitur citatus ad locum tutum, & ideo non
7 tenetur comparere.¶† Quærit hic Ioan. And. utrum par pari præstet reuerentiam, & obedientiam diuersis respectibus?& dicit, quòd hæc quæstio est diu uentilata inter patriarcham Antiochenum, & archiepiscopum Nicusien. Tu dic, quòd hoc potest esse diuersis respectibus, ut. ff. de in ius uocan. l. sed si hac. §. si litera, & ff. si cer. pe. l. eius, qui in prouincia, in fi. ff. de manu. l. apud eum.¶No. quòd archiepiscopus, qui renunciat archiepiscopatui, eo ipso dearchiepiscopatur secundum Host.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus an ex conscientia possit, sine licentia papæ, renunciare.*
2 *Prælatus, cuius electio non fuit canonica, an cedere teneatur.*
3 *Papa non stat conscientiæ uolentis cedere, sed rationi.*
4 *Conscientia quid sit?*
5 *Testimonium, uel sententia an ualeat, si testis, uel iudex dicat, ita dico, uel iudico secundum conscientiam meam.*
6 *Peccatum per restitutionem in integrum remitti, per dispensationem uerò tegi dicitur.*
7 *Scientia qualis in episcopo requiratur?*
8 *Papæ electio est de iure diuino, cui renunciari non potest.*
9 *Irregularitas quid sit, ex quotuplex.*
10 *Irregularitas ex delicto proueniens quotuplex sit?*
11 *Irregularitas non irrogatur per interlocutoriam, uel arbitri sententiam, uel confessionem coram arbitro factam.*
12 *Bannitus ex contumacia an sit infamis?*
13 *Irregularitas quæ ipso facto irrogetur?*
14 *Irregularitas communis est ex constitutione. & papa super qualibet irregularitate dispensare potest.*
15 *Dictio, usque, an comprehendat extremum à quo.*
16 *Peccatum patris aggrauat delictum filij.*
17 *Differentia inter manseres, spurios, Naturales, & Nothos.*

18 *Spurius est nomen generale ad omnem natum ex damnato coitu.*
19 *Arbitrij libertas data est homini, adiuncta conscientia male uoluntatis repressiua.*
20 *Arbitrij simplex appellatio, bonum, & aequum arbitrium notat.*
21 *Ecclesiae persecutio extrinseca, uel intrinseca quae dicatur.*
22 *Bellum multiplex, & quod ius in quolibet locum habeat.*

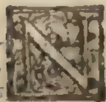

ISI CVM PRIDEM. Ponit & exponit sex causas, & sex casus, propter quos episcopi possunt petere licentiam cedendi. & papa concedere consueuit: aliàs nec peti, nec cōcedi debet, si dicat etiam episcopus, q̄ humilitatis spiritu ductus uelit transire ad monachatū. Io. And. & sunt quatuor partes principales. Primò reprobat has duas causas cedendi, s. zelum melioris uitae, & humilitatem. Secunda ibi, intueri, assignat sex causas cedendi. Tertia ibi, uerum, reprobat aliàs causas cedendi, s. ocium, laborem, inspirationem, & his similes, probans id authoritatibus, & respōdens ad id, quod opponi posset de Maria. quarta ibi, monemus, concludit. ¶ Casus literalis est planus: quia archiepiscopus Calaritanus saepe petijt à domino papa licentiā cedendi & renunciandi, dicens quod uolebat transire ad frugem melioris uitae, & quòd uolebat uiuere in humilitate, & non in praelatione. Papa dicit, q̄ ipse non est sanctior, quàm Hieronymus, qui recusauit fieri baiulus uerbi Dei, tandem praedicandi recepit officium. item dicit, q̄ non est humilitas uelle sequi animi sui motum, imò est pertinacia, & duricies cordis. in secunda parte ibi, intueri te, nominat sex causas cedēdi, & prima est conscientia criminis non cuiuslibet, sed duntaxat illius, propter quod ipsius officij executio post peractam poenitentiam impeditur. Secunda causa est debilitas corporalis, non tamen omnis debilitas, sed quae reddit eum inutilem ad pastorale officium exequendum. Tertia causa est defectus scientiae, & non quilibet defectus, sed quando propter ignorantiam ignorat, qualiter populum regat. quarta est malitia populi. i. duritia cordis, & inobedientia itā, quòd in populo non potest proficere uerbum Dei. qnta est pro graui scandalo euitando, quod aliter sedari non potest, nisi episcopus petat & obtineat cessionem. Sexta est personae irregularitas. s. super qua non consueuit dispensari, ut bigamia. Sed si aliqs est illegitimus, tamen hoc est occultum, & non tenetur cedere, quia hic consueuit dispensari. nam uenia digni sunt illi, q alieno morbo laborant, adhibita tamen distinctione inter nothos, & manseres, naturales, & spurios, quia citius dispensatur cum uno, quàm cum alio. Deinde in uer. uerum, dicit, q̄ propter alias causas non potest peti cessio: quia non est discreta petitio; puta si uellet esse in ocio, uel uelit euitare labores, aut incursus persecutionis: quoniam non debet propter hoc dimittere sponsam suam. Postea respondet tacitae obiectioni, q̄ ubi spiritus Dei, ibi libertas: quia hoc non est secundum spiritum dimittere tantam sponsam. & si dicat, q̄ hoc est sibi caelitus inspiratum, Respondetur, q̄ nescis, q̄ ista inspiratio sit caelestis subsequenter dicit, q̄ si uirtutum flore refulgeat, & charitatem ad populum non habeat, nihil habet. Item subdit, q̄ si dicat, q̄ Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea tamen Martha fuit magis fructifera & magis utilis; & q̄ ipse potest esse simul contemplatiuus, & actiuus exemplo Moysi: quapropter facilius indulget, ut ascendat monachus ad praesulatum, quam praesul ad monachatum descendat. Postremò dictum episcopum monet, & ipsum suae conscientiae dimittit, non conscientiae ambitiosae, sed salutari. Alioquin cedendi licentiam & uolatum sciat sibi penitus interdictū. ¶ † Quaerit hic Ber.
1 utrum eps ex conscientia possit renūciare sine Papae licentia? & dicit q̄ non, ex quo habet titulum quò ad cōem opin. quod est ualde no. dignum. Secus, si esset intrusus omninò: quia nec quātum ad opi nec quantū ad ueritatem titulum habet. Ber. ¶ Considera, q̄ interdum quis est tacitus intrusus, ut ille, qui hēt figuram esse. tn̄ nō hēt efficaciam esse, & iste non potest cedere sine licentia dñi papae, ut no. j. eo. §. personae, uer. ut pote. Puta illegitimus, qui fuit electus, & confirmatus, tacito de sua illegitimitate. Quidam uerò non hēt esse, nec figuram esse, ut quia nunq̄ fuit electus, nec confirfirmatus, & iste propriè nō dr̄ cedere, sed recedere: idē est in eo, qui fuit extrusus per s̄niam. nam iste non hēt esse, nec figuram, ex quo remotus est illo actu, arg. ff. de solu. l. dispensatori. ille ergo, qui non est praelatus nec re, nec noie, nec cōi opinione, & tñ possidet, uel quasi, iste propriè dr̄ intrusus. ¶ Omnes enim intrusi sunt praedones, & eorum possessio nō est cum titulo, nec figura iustitiae. & ideo nō pertinet ad iudicij actiui uigorem, ut no. ff. cōi di. l. cōi diui. §. inter praedones nam maximus praedo est intrudēs se in ecclesia, uel officio, & falsus praelatus, ut no. in l. falsus, in prin. ff. de fur. & l. qui noie. ff. de fal. & iste potius dr̄ incubator, q̄ possessor, ut no. C. de fun. & sal. diui. do. l. si quae loca. lib. 11. Nec prodest intruso longa inculcatio, nec colorata precatio, nec per potentiam, neq; furtiua ut no. de fun. lim l. Tyberianus, li. 11. ¶ Sed quaero, an in dispensatione cum isto sint citādi, qui eū de facto elegerunt? Dicit Inn. q̄ non. quia non debēt conqueri de dispensatione, cū n̄ ipsi fuerunt cā originaria ipsius, & superiorem ad dispensationem prouocauerint s̄m Inn quod est notandū, ar. C. de reb. cre. l. generaliter.
2 §. j ¶ † Sed quaero, an praelatus, cuius electio nō fuit canonica, cedere teneatur No. per Cōpo suprà de elec. c. quod sicut, in j. gl. in uer. Item quaeritur, & per Arch. in c. si cui, in gl. quid sit cōfirmatio, eo. tit. lib. 6. & Hostiē. j. de accu. c. praelatorum. Et dicēdū est, q̄ cogitur cedere quia cō ius publicū tenet cedere. ff. de iusti. & iure. l. j. §. publicum ius, dummò constet in figura iudicij. Et habemus simile in interdicto, nequid in loco sacro, qd̄ est prohibitoriū, & restitutoriū. ff. de inter. l. 2. §. interdicta aūt. ¶ Quaero cū Ber. q̄ sunt illa crimina, quae post pniam impediūt executionē ordinis? Glo. dicit, q̄ inter caetera est homicidiū. ¶ Et no. q̄ ubi bñficium cedat & renūciet, nō est priuatus pp homicidium, ut hic ait Ber & no. p Inn. infrà de ecel. pbē. c. cū nr̄is. ¶ Fallit in uno casu, in quo est ipso iure priuatus, s. qñ facit
3 aliquē assasinari, ut in c j. de homi. li. 6. ¶ † Not. hic in hoc uer. forsitā, q̄ papa nō stat cōsciētiae uolētis cedere, sed magis stat rōni; & sic est arg q̄ erronea cōsciētia nō obligat ad peccatum. ¶ † Est aūt cō sciētia animi
4 motus sibiipsi persuadēs, & sese ccernēs, ut patet hic,
5 & in fi. l. stius. c. ¶ † Quid si testis dicat, ita dico uera esse s̄m cōsciētiā meā, uel iudex dicit ita secutus cōsciētiā meā te cōdēno, uel te absoluo? r̄ndeo nō ualet, ut in §. sacramēta, de cōsue. re. feu. & ibi notaui. ¶ Quaero, quae est ratio, quare quaedam sunt crimina, quae impediunt etiā post peractā pniam officij & ordinis executionem, & quaedam non? r̄ndeo enormitas, ex qua remanet

remanet ppetuũ sigillũ, ignominia, uel indignitas p e
6 tua, & hæc uera. ¶† Et not. q quidam sunt, qbus remit tũtur peccata per in integ. rest ut uo. C. de sen. pas. l. j. Quidã sunt, quorũ teguntur peccata p dispẽsationem ut no. j. de iud. c. at si clerici. Quidam sunt, qui nũquã manent sine lepra, ut hic, si reperitur alicuius cõdem natio cancellata, utrum remaneat infamis, ut no. ff. de proc. l. non solum. §. si. per Bar. Dicit lex ciuilis, q inter hos leprosos sunt periuri contra imperium, uel rẽpu blicam, ut in auth. iusiuran. qđ presta. ab his. §. j. ¶ De aliis uerò periuris no. in l. qui cum uno. §. j. ff. de re mi li. & j. de testib. ca. testimonium, & ff. de infa. l. Lucius. ¶ Deinde no. istam distinctionem inter debilitatem, & inter infirmitatem. & infirmitatem, ut no. ff. de re iud. l. quæsitum. ¶ Sed nunquid rõne podagræ uenia conce datur? & dic q hæc oĩa ad arbitriũ iudicis pertinent, ut. l. podagræ. C. qui morbo, li. x. & sufficiunt informa tiones summariæ, ut no. ff. de pc. l. in causæ. §. hoc autem. ¶ No. tex. qui dicit [a] moralis maturitas in
7 senibus esset solet. ¶† No. in §. p defectu, q in epo requirit scia eminens; tñ toleratur sciẽtia cõ petens; sed nihil sciens, ẽt si eps fit dẽt de epari; simile de exc. tu. l. sed reprobari. ¶ No. illud uer- bũ, sciã repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fun
8 garis mihi. ¶† No. in uerbo, pp malitiã, dicit Host. q in Viterbio ita cardinales fuerũt arctati ad electione Papæ q ipse renũtiauit uoci ea uice. & quærit postmo dũ, utrũ talis renũciatio ualeat? & dicit q non; qa ele- ctio papæ est de iure diuino, cui non põt renũtiari. er- go sm cũ cardinales habent ptãtẽ eligendi papam de iure diuino: qa si ptãs electiua est de iure diuino; & il la sit attributa cardinalibus. posito q ista attributio non esset de iure diuino, tñ res attributa est diuini iu- ris, sicut Petrus nõ est de iure diuino, & tñ sacerdotiũ Petri est de iure diuino, & sicut nõ psona sed eius qua litas Io. An. remittit ad. c. ubi periculũ, de elec. lib. 6.
9 ¶† No. in § pe. de irregularitate, de qua quot modis di catur, ponitur hic p Inn. q dicit, q pluribus modis dr irregularitas. Tu dic. q irregularitas est passiua phibi tio ab his quæ, sunt ordinis, & officij, & qdã est natiua, ut si qs nascatur spurius. nã ex corrupta radice oritur uitiũ, quod inhibitũ est sine culpa nascẽtis. & iõ p eius pniam nõ purgatur: qa nec pœnitere pt, q nõ pecca- uit. Simile est in corpore uitiato: qa ibi non peccat aĩa sed natura, ut no. j. de cor. uitia. c. 2. & in c. 1. an mutus, uel surdus, uel aliter imperfect.
10 ¶† Quædam est irregularitas [b] proueniens ex delicto, & hæc est duplex: quia quædam puenit ex snĩa, quod de diffinitiua intel
11 liget† nam interlocutoria non irrogat irregularitatem, ar. ff. de infa l. quid ergo. §. quantum, & l. ob hæc uerba. ¶ Tu adde nec snĩa arbitri qui publicè condemnauit aliquem de furto, ar. in d. l. quid ergo. §. ex compromisso. nec ẽt confessio facta coram arbi- tro quia cuius sententia non infamat. ibi confessio fa cta coram eo infamiam non irrogat. ¶ Et ideo dice- bant antiqui doc. iuris ciuilis, quod sicut sententia in- quisitoris, qui inquirit ꝯ ius commune ex forma alicu ius statuti, uel ex aliquo singulari rescripto principis, non infamat: quia extra ordinẽ lata & ultra ius com- mune, ita nec confessio facta coram inquisitore. isti di cebant uerum per aliam rationem: quia in criminali confessus non habetur pro condemnato, ergo confes- sio non infamat; quia uerba edicti non patiuntur eo, quod de condẽnato lex loquitur, & ista est rõ domini Bar. in l. ictus fustium. ff. de infa. Sed gl. Ac. dicit ibi ꝯ- rium. ¶ Itẽ Bar. de sententia lata per inquisitorẽ est in ꝯria opinione. s. q infamet; ut ipse no. ff. de pu. iu. infa- mem, dummõ feratur contra psentem. Secus, si contra absentem, p quo nemo cõparuit. nã si ubi cõparente pcuratore non infamatur, multomagis non infamat
12 nemine cõparente, † ex quo sequitur, quòd banniti ex contumacia non sunt infames, nec remouentur à pu- blicis actibus, ut ipse no. in d. l. ictus fustiũ, ubi uideas Tres. n. rationes possunt assignari quòd bannitus nõ sit infamis. Primò, quia processus est extraordinarius, & bannum est quædam interlocutoria, & cum sit lata in absentem, non põt infamare ex gñe pœnę: quia opor- tet, quod illa infamia tãgat corpus. Secundò, quia nul lo iure cauetur. Tertio, quia cã non est cognita, sed, conficta, & uide quod dixi in ti hic finitur lex, deinde incipiũt consue. regni. c. dño guerram. Sed cum sint in fames infamia facti uidetur, quòd ad nouos honores
13 nõ possint aspirare, ut no. ff. de sena. l. Cassius. † Venio ad tertium casum. & dico q est quædam irregulari- tas. q irrogatur ipso facto, ut per bigamiã, & forte suffi cit q sit bigamus quò ad communem opinionẽ gẽtiũ licet alterum ex mrĩmonijs non tenuerit. quia eius p motio esset cã mali & perniciosi exempli. ar. d. l. quid ergo. §. cum aũt, & c. 1. de spon. li. 6. quod nõ credo, qa
14 alterũ non est sacramentũ. ¶† Illud non omittas quod dicit Inn. quòd oĩs irregularitas est ex constitutione uñ super oĩ irregularitate Pãpa põt dispẽsare ẽt su- per bigamia. ¶ Et licet apostolus ostendat papæ, quid facere debeat, non tñ ostẽdit quid facere possit, ut. ff. de le. l. princeps. quia ptãs clauium est talis & tanta, q nõ recipit interpraetationẽ restrictiuã. & ista est intẽtio
15 Inn. notabilis, & uera† deinde uides hic de ista dictio ne, usq; ibi, dũ dicit, usq; in tertiam & quartam gña- tionem. Consueuit ãt dubitari, utrũ ipse, qui primor- dialiter peccauit, cõnumeretur? ar. q sic, quia est extre mũ, sine quo nõ pt esse hoc, in aut. de nõ ali. §. emphy- teusim. incipit. n. numerus à stipite includendo stipitẽ uel forte nõ cõnumeratur pter id, qđ sequitur, ĩ his qui oderunt me. ista. n. limitatio non cadit respectu eius, qui fuit origo peccati: quia de eo demonstratio ẽ sed respectu posteriorum: quia cõditionaliter loqtur est aũt conditio de futuro, quæ non pt intelligi de p- senti esse uera, uel falsa, ut no. ff. de le. 3. l. nuper. ¶ Sed quid est, q dicit, in his, qui oderunt me? tñ. quia magis
16 puniuntur eo, quòd sunt imitatores parentũ. ¶† Et sic peccatum patris aggrauat delictum filij iuxta illud, maiorum tuorum exempla tibi præiudicant, ut not. C. de coho. l. si cohortalis, li 12. ¶ Et est ar. quòd origi nale peccatum parentum augeat delictum posteriori-
17 tatis, quæ intus se tenet. ¶† No. literam, quæ facit dif- ferentiam inter manzeres qui sunt propriẽ filij mere tricum publice prostituratarum, & spurios, qui sunt na ti ex duobus ligatis, uel altero, & simplices naturales ex concubina in domo retenta, & nothos. i. incestuo- sos. cum omnibus tamen istis princeps dispensare po- test. s. imperator in temporalibus, & papa in spiritua- libus, ut nota. ff. de ri. nup. l. qui in prouincia §. di- uus, & plenè dixi in c. naturales, si de feu. fue. con
18 tro. † Ego dico, quod hoc nomen, spurius, est nomẽ ge- neris

a ¶ *Moralis maturitas in senibus esse solet, uide unũ dictum sancti Augustini relatũ per Decium in l. cum quid. ff. si cert. pet.*

b ¶ *Vide extense scripta per dom. Maria. de Se. in sua repetit. ca. ad audient. de homici.*

ueris ad omnem natū ex damnato coitu, nec est neces se ꝙ aliter exprimatur qualitas illegitimitatis, ut no. in c. 1. de filijs pbyr. li. 6. in nouella. dicit tñ hic Io. An. in nouella, quod largè loquendo ille, qui est natus ex aliqua fanticella extra domum, dr̃ naturalis. Ioã. An. ergo si legitimatus est tanquàm naturalis ualet legitimatio pp generalẽ consuetudinem loquendi, quod est ualde notabile, & habui de facto. ¶ No. in §. uerum quod postulatio, quæ non est discreta, non debet ad-
9 mitti. † ¶ No. insuper de libertate arbitrij. sciendũ aũt est, ꝙ in anima est illius luminis executor, lumen intellectus, & rõ. i. & conscia, quæ est repressio malæ uoluntatis & uoluntas, quæ eligit liberè. habet aũt cõscientia se ad libertatem, sicut sal. itaq; deus dedit homini libertatem liberi arbitrij cum grano salis, i. consciæ. Conscientia. n. si non est erronea, uice speculi fungitur
10 & ostendit te tibi. ¶ † Et iõ ista duo uocabula simul iũguntur, s. liberum & arbitrium. nã hæc uox, arbitrium sp bonum, uel æquum significat, no. ĩ. de præb. c. nisi essent, & ĩ. de iureiu. c. Quintauallis, & ff. de op. lib. l. si libertus ita, & ff. de transa. l. cum hi. §. uult igit, & §. si ꝑtor, & l. 1. de leg. 2. & ff. pro so c. l. si societatem. §. arbitrorum, cum sua materia. ¶ No. illud uer. desipis, si sic sapis. Item no. illud uerbum, uirtutum flore refulgeas Item no. de charitate dicit. n. Tullius, nil hẽt fortuna maius, q̃ ut possit, nec natura melius, quàm ut uelit seruare quàm plurimos. Io. An. ¶ Dicit Inn. ꝙ habens possessionem coloratam nõ debet eam dimittere sine licentia superioris, quod est ualde no. dignũ. Intellige si hẽt eam à principio bona fide, etiam per iuris erro-
11 rem, ut ff. de acqui. pos. l. clam possidere. ¶ † Item not. hic Io. An. post Inn. de ꝑsecutione intrinseca, & extrinseca Et dicas ꝑ intellectu uocabulorum, quòd intrinseca est ꝑcisa, & quercus furoris, qui ꝑcedit de corpore ꝓprio clericorum, uel subditorũ ipsius ecclesiæ: qa totũ est unũ corpus mysticũ. & ista est ꝑsecutio intrinseca. Extrinseca aũt persecutio est de foris adueniens. puta à Saracenis, uel à tyranno, & pp istam extrinsecã non est licitũ deserere ecclesiã, dum possis resistere nisi ad tps, donec cessetꝫ ꝑsecutio, & facit ff. ex qui. ca. i poss. ea. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. & dic ut ibi plenè no. ff. loc. l. item quæritur. §. exercitu, & l. funditus,
12 & ff. de dam. infe. l. fluminum. §. seruus. ¶ † Nos iuristæ habemus similitudinem in bellis. Nam aliud est bellum ciuile, quod est quando ciues eiusdem populi cõtra se ad inuicem arma sumunt, ut no. in l. 1. ff. de cap. & postli. reuer. & l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. & in isto bello non habet locum fictio postliminij, uel legis Corneliæ, neq; captiui fiunt serui capientium, & de hoc loquitur. c. in nostra. ĩ. de iniuriis. Quoddam ẽ bellum de gente ad gentem, de quo dic ut plene no. in l. host es. ff. de cap. & postli. reuer. & ibi est singu. glos. Et est aliud bellum, quod geritur contra latrũculos puta contra compagnias, quæ destruunt Italiam. Et similiter hic nõ habet locũ postliminium, uel lex Cor. ut no. ff. de testa. l quia latronibus. Vnde siue capiant, siue capiantur, possunt captiui protestari, & contrahere. tamen, qđ ipsis latronibus ꝓmittitur, ob turpẽ causam promittitur, nec de iure debetur, ut ff. de uer. ob. l. si plagij, & adde quod no. ff. de neg. gest. l. nam & Seruius, in prin. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui, ad religionem descendens, ad episcopatum resumi non potest.*
2 *Concilia recipiunt interpretationem, & quomodo ea sumatur.*
3 *Exceptio porrigitur ad casus similes.*
4 *Notarius propter delictum degradatus regradari non potest.*
5 *Episcopus factus monachus an possit eligi.*
6 *Causa cessante an cesset lex.*
7 *Ratihabitio in maleficijs an retrotrahatur.*
8 *Renuntians ordini an perdat radicem characteris.*
9 *Semel reprobatus in priuato examine, si in studio perseuerauerit potest iterum examinatus, & inuentus idoneus, approbari.*

1 POST TRANSLATIONEM. † Episcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui, ad religionem descendens, ad episco patum resumi non potest Secus, si renunciauit propter persecutionem, uel infirmitatem, defectum sciæ, simoniã ipso ignorante cõmissam, uel aliã cãm similẽ. h. d. Et sunt tres partes. nam in prima pte ponitur postulatio. In secunda motiuum ꝓ postulationem. In tertia committit. scđa ibi, uerũ. tertia ibi, cũ ergo. ¶ Casus. Vacãte ecclesia Fauẽtina capitulũ dedit liberã eligẽdi authoritatem cuidã domino Iaco. canonico Fauẽtino, q in fauentinum epm postulandũ elegit quẽdam Io. cano. sancti Fridiani olim epm Satanensem. petitum fuit humiliter coram papa, ꝙ dictam postulationem approbaret, papa examinans personã postulatam, & uidens ꝙ semel à gradu pontificali deciderat, & ad uitam regularem descenderat, allegabat, quòd dicta postulatio non debebat approbari ꝓhibente concilio Constontinopolitano, quod est unũ de quatuor concilijs principalibus, quæ sicut quatuor euangelia ecclesia catholica ueneratur. Verba enim concilij sunt hæc. Quicunque de pontificali dignitate ad monachorum uitam, & pœnitentiæ locum descẽderit, nequaquam ulterius ad pontificale resurgat, licet illud concilium diuerso modo intelligebant sapientes. nam quidam intelligebant in deposito propter crimen, uel quia pœnitentiam dignè agere non ualebat, & ideò cedendi obtenta licentia uiam monachalẽ elegit. Alij dicunt, ꝙ postea resurgere nequit, sed denuò eligi potest, præsertim si renuntiauit loco, & non ordini, nec dignitati. Papa uerò dicit, ꝙ dictum cõcilij recipit interpretationem. i. exceptionem. Et ideo fallit in quatuor casibus & similibus. Primo, quando ꝓpter pesecutorum rabiem cessit episcopatui. Secundo quando propter infirmitatem. Tertio, quando propter defectum literaturæ. nam ex causa non habet perpetuam rationem prohibitionis. Quarto, quando ꝓpter simoniam parentum eo inscio. nam licet ad eandem ecclesiam non resurgat, tamen ad aliam ecclesiam est idoneus. Quinto fallit in similibus casibus, in quibus cessat ratio cõcilij. Tandẽ Papa conclusdit, quòd cum sibi non constet de causa, ideo mandat archiepiscopo Rauennati, seu electo, quòd informet se, & si repererit, quòd non propter crimen commissum episcopatui cesserit, & ad uitam migrauerit regularem, eius postulationem de eo factam approbet. Sin autem propter crimen; alia persona eligatur: quia concilio supradicto fas non est
2 contra ire. ¶ † Nota. quòd concilia recipiunt interpretationem, etiam si tanquam euangelia, sine custodica-

2 *Vide de isto dicto per Iaf. May. in l. quamuis. ff. de in ius uocan.*

2 custodienda: nimirum, quia si leges & statuta non reciperent interpretationem, frustra natura produxisset interpretes, & ingenij acutissimi uiros, quod fatuum ē dicere, ut. ff. de ori. iu. l. ij. §. his legib. latis. & ī aut. qui. mo. na. effi. leg. & ff. de ritu nup. l. libertum. §. senatus. Et ista interpretatio qñque sumitur ex intellectu uerborum. & ita est hic propter illud uerbum, & pœnitentiæ locum descenderit. quandoque, quia cessat causa impediens, & superuenit causa permittens ut hic in uer. cæterum, & in uer. item si quis. Quandoque ideo, ne lex sit inhumana natura, semper debet trahi ad humanitatem, ut in uer. rursus, ubi expressè determinat contrarium, ut. ff. qui & a qui. l. pro
3 spexit. † No. ꝙ exceptio in uno casu porrigit ad similes casus, ut in uer. q̄q̄ aūt, est tex. multum no. & facit quod no. C. de adul. l. ita pudor, & l. j. § j. ff. quod ui aut clam. No. illud uirgilij, facilis descensus auerni &c.
4 ut no. in l. ij. in fi. C. de liber. & eo. liberis, † Et ideò notarius pp delictum degradatus regradari non pōt, ut no. in aut. de armis, circa fi. in glo. no. quod si tabellio. ¶ No. quod ista tria sunt diuersa renuntiare loco, puta ecclesiæ Papiensi: uel ordini, puta sacerdotij, uel dignitati, puta renuntiare ep̄ali dignitati in genere. & uide ꝫ. de ot. ab epi. c. 1. Dicit hic Io. An. ꝙ licet eps renuntiauerit, tamen remanet episcopus in genere, & sponsus ecclesiæ generalis. Io. An. in nouel. Not. quòd quatuor concilia principalia habent uim euangelij. Quæro, quid operetur libera concessio? Dicit Ber. quòd
5 potest eligere extra ecclesiam. † Quæro, utrum episcopus factus monachus possit eligi? dicit Ber. ꝙ nō. sed contrarium uř, quia non debet inspici status, qui olim fuit, sed præsens, ut ff. de postu. l. eorum. § affinitas, & ff. de re iu. l. sed hoc ita; & hoc tenet Gra. in c. inspicientes §. denique, de electio li. 6. Quæro, utrū solus prior posſit dare monacho licentiā sine suo capitulo? Dicit Ber. quòd nō tu dic ut in cap. si religiosus. §. qa uero, de ele.
6 lib. 6. † Quæro, utrum cessante cā cesset lex. Dicit Ber. ꝙ sic, si lex est dispensatio: secus, si sit ius cōe: quia tunc licet cesset cā, remanet iuris authoritas, nec ob. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pa. quia ibi loquitur in iure spāli, qđ facilius tollitur, q̄ ius cōe. Sed ꝯ hoc est. ff. de pac. l. ꝙ dicto. ff. de acqui. pos. l. si is, qui non, & ff. de le. ij. l. cum pater. §. dulcissimis & dicit Dy. ꝙ cessante rōne cessat mens legis: quia rō & mens idē sunt, ut ipse no. in c. fi. de re. iur. li. 6. qđ uerum est, si rō pōt colligi ex uerbis ipsius l. & sit rō præcisa. Dicit Io. An. in nouella, ꝙ cā propriè dř cā finalis. Cā. n. impulsiua est causa abusiua. ¶ Quæro, utrum monachus possit renunciare sine licentia domini Papæ? Dicit Ber. quòd non.
7 † Quæro, utrum ratihabitio in maleficijs trahatur retro? Ber. hic sentit, quòd sic dummodò intra breue tēpus fiat, & tene menti hoc uerbum. Sed disputat hic Ber. an possit dispensari cum eo: qui obtinet beneficium interueniente symonia? de quo dic ut no. in Spec.
8 in tit. de leg §. nunc uidendum, uer. 23. † Quærit etiam hic. Ber. utrum ille, qui renuntiat ordini, perdat radicem characteris? & dicit quòd non. Et ideo si resumitur, non consecrabitur secundum Ber. Dicit Inn. quòd Papa potēst dispensare contra quatuor concilia, & apostolum. Dicit hic Host. quòd anima Papæ est in manica Papæ, qui est supra omnia concilia. Io. And. ergo cum eo potest committi usura, & omne facinus, qđ sit sola authoritate positiua prohibitum, qđ uerbum ma
9 gis superbiæ est, ut C. de legi. l. digna uox. ¶ † Vltimo no. hic arg. ꝙ si quis semel fuit reprobatus in priuato examine, si tñ postea diu & bñ studendo scientiæ reperit margaritam, pōt iteratò examinari, & rōnabiliter approbari. & de hoc est hic text. satis notabilis. ¶ Considera, quædam sunt, quæ lex non producit in esse sine ministerio hominis; & tunc debet probari. de nouo superuenisse, ut hic. Et quædam sunt, quæ natura producit ex naturæ necessitate, ut hominis ætas, & tunc ex ipso naturali cursu probatur nouus status, ut no. C. de inte. resti. mi. l. si te minorem, & ff. de excu. tu. l. spadonem. §. qui absolutus, & ibi per Dy. dicit hic Ioan. An. quòd ille, qui fuit repulsus tanquàm illegitimus, si postea est legitimatus, non obstat ei res iudicata in noua electione.

SVMMARIVM.

1 *Licentiam cedendi qui petit, ex quo ipsam obtinuit, compellitur cedere.*

2 *Cessio bonorum potest, re integra, reuocari.*

1 QVIDAM † Qui petit licentiam cedendi, ex quo ipsam obtinuit, cōpellitur cedere. Et habet tres partes. Nam prima pars ponit factum, secunda ponit motiuū Papæ. tertia decernit. secunda ibi, sed tamen. tertia ibi, eos. ¶ Casus. Quidam impetrauit cedendi licentiam, & ea obtenta cedere noluit. dicit Papa, quòd compellitur cedere: quia si petijt pro utilitate ecclesiæ, hoc iustum est. Si pro propria salute, idem. Not. quòd aliquis cogitur renunciare obtenta licentia renunciandi, & hoc ideò, ne illudatur Papæ. Ber. † Opp. de l. is
2 qui. ff. de ces. bo. sed ibi est alia rō, nam cessio bonorum potest re integra reuocari: quia nullius interest, arg. insti. man. §. Item si adhuc, cum gloss. sua, & l. si pecuniam, in prin. ff. de condi. ob causam. Secus, si res non esset integra, ut. ff. de cura. furio. l. cuius bonis. ¶ Dicit hic Ioan. And. quòd si iste pœnituit ante obtentam licentiam, quòd non cogitur cedere. Quidam tamen distinguunt inter procuratorem, & nuntium, ut l. si pater. ff. de manu. uindicta, secundum Innocen. & ff. de condi. ob cau. l. si pecuniam, §. si seruum. ¶ Not. argumen. ex ista decre. quòd ille, qui est licentiatus in legibus, cogitur doctorari. sed potest dici contrarium, quia nemini illuditur. Item no. ꝙ licentiatus ad actum non est in actu, & ideò licentiati non sunt doctorati. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuri suo non renuntiat, qui gratiæ aduersarij se subijcit.*

2 *Iudex post terminum peremptorium potest differre per duos menses & amplius.*

3 *Sententiam qui cassat, uidetur pronunciare contrarium.*

1 VENIENS † Non renuntiat iuri suo, qui gratiæ aduersarij se subijcit. h. d. Prima pars ponit appellationem impetrantis, & eius causam. Secunda ipsius prosecutionem, & auditoris dat substantiam. Tertia ipsius sententiæ confirmationem. secunda ibi, ad quem tertia ibi, nos igitur. ¶ Casus. quidam Ioannes impetrauit literas ad quosdam iudices, ut ei præbendam

dam uacantē in ecclesia S. Florenti assignarēt, & cū dicti iudices uellent mandatum apłicum adimplere, quidam canonici se opposuerunt dicentes, ꝙ ipse renūtiauerat literis, sed ipse Io. hoc negauit: canonici probauerunt, ꝙ ipse gratiæ capituli se subiecit. duo dictorū iudicum sententiauerunt eū non posse uti dictis literis: quia committendo se grē vr renuntiasse suo iuri, si quod ei ex literis competebat. à qua sniā dictus Io. appellauit, & præfixit terminum, & accessit coram auditore ei Io. cōcesso. aduersarius autem nō misit nisi quēdam procuratorem ad ꝯdicendum & impetrandum, cuius mandatum non erat sufficiens, & tandem dictus auditor dictam sniām cassauit. quam cassationem Papa ratam habuit: quia lata fuit iustitia mediante. dicit Hos. quòd non refert nō habere mandatum, uel habere minus sufficiens. Ioan. An. dicit Ber. ꝙ ille qui mittit procuratorem cum mandato non sufficienti, est uerus contumax: quia scit se citatum, & non comparet legitime, quod est uerum, si cōstet de citatione dñi. Casus est notabilis huius decretalis. No. ꝙ licet quis se committat gratiæ aduersarij non intelligitur per hæc uerba generalia renūtiare iuri suo. Itē no. ꝙ cū aliquis statuit terminum appellationi suæ, utraque pars debet legitimè comparere. ¶ Quærit Io. An. si Papa mandat te recipi in canonicum Bononiensem, cum sis paratus alijs beneficijs renuntiare, quæritur quid præcedere debeat renuntiatio, uel collatio? dic ꝙ renūtiatio. Io. An. in nouel. In usibus feudorum format talis qō, quid præcedere dēat inuestitura, an fidelitas? & dr̄ quòd honor dēt præcedere onus, ut col. x. quid præcedere debeat, inuestitu an fideli. ca. j. dicit Inno ꝙ si quis renuntiat iuri, uel seruituti etiam absente aduersario, statim res est
2 libera. † Io. An. dicit, qđ possessioni pōt renuntiari absente aduersario, sed non iuri sapienti realitatem, ut ff. de acqui. pos. l. si quis ui. §. differentia, nisi renuntiaret in iudicio, ut no. C. de pact. l. postquam liti. dicit Ioan. And. quòd per testes non intelligitur probatum, nisi quatenus in dictis testium inueniatur, secus in instris.
3 Io. An. hoc dicit, ut no. in l j. C. de usur. dicit Io. An. ꝙ si quis committit se uoluntati alterius, illa uoluntas debet reduci ad arbitrium boni uiri. Io. And. in nouel.
4 C. de do. promis. l. iij. per Cyn † Item no. quòd post terminum peremptorium potest iudex differre etiam per duos menses & amplius, quod est ualde no. dignum dicit. Ber. in j. gloss. quod per negationem exceptionis fit litis contestatio, quod nō reperitur alibi. dicit Ber. quòd non renuntiat gratis, qui submittit se gratiæ, nisi procedat ad resignationem literarū dicit hic Bern. ꝙ ex literis executorijs oritur officium iudicis, qđ tene menti. ad quod facit. ff. de iudic. l. si prætor, in fi. dicit hic Ber. quòd appellatus tenetur mittere nuntium sufficientem ad appellationem prosequendam, & appellans eodem modo. alias poterit ferri diffinitiua ēt lite non contesta. Ber. & no hanc suā glo. quia est ualde ma
5 gistralis. † Extra no. quod falsa opinio iudicis in causa iuris non reddit sententiam nullam, sed debet cassari,
6 quod est ualde no. dignum. † Item no. quod ille, qui cassat sententiam, uidetur pronuntiare cōtrarium, quod tene menti, de hoc not. C. de app. l. eo. facit. ff. de uerbo. obl. l. qui Romæ. §. Seia. Item not. quòd illud, quod fit in uigilia, non debet fieri in festo, quod facit ad statuta de maleficijs, & intelligitur uigilia usque ad mediam noctem præcedentem festum, ut ff. de fer. l. more Romano.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, qui absoluit subditos ab obedientia non propterea renunciat prælatura.*

2 *Abbas non potest absoluere monachos a sua obedientia.*

1 LECTAE † Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non ꝑ hoc renuntiat prælaturæ. Et habet duas partes. Nam primò narrat factum, ex quo oritur qō. Secundò ponitur decisio. Secund. ibi, nos aūt. Casus Quidā abbas ductus cōsilio cuiusdam sui taciti æmuli, dū desperaret de uita, absoluit monachos à sua obedientia, & uocauit diœcesanum, ut in manibus suis renuntiaret, quod tñ non fecit, sed sanitate recepta uniuersi & singuli de conuentu requisiti ab eo obedientiam & reuerentiam in capitu. promiserunt. dubitat ille abbas, an possit abbatiam retinere? Rñdetur quod sic, quia ex ta
2 li facto non vr renuntiasse regimini. † No. ꝙ abbate durante abbas nō pōt absoluere monachos a sua obediētia. Vnde isti monachi fuerunt absoluti de facto, nō de iure, ut no. C. de pa. po. l. abdicatio, & ar. ff. de pac. l. ius agnationis. Et no. quòd quis nō potest facere subditos ecclesiæ exemptos uiuos, dñs autem, uel baro bene posset facere eos franchos ad instar emancipationis filiorum, uel manumissionis seruorum: alias ad instar emācipantis filium, uel manumittentis seruum, uel eximētis libertum, ut no. in l. fi. C. de bo. lib.

SVMMARIVM.

1 *Abbas exemptus sine licentia Papæ renuntiare non potest.*

1 DILECTI filii † Abbas exēptus sine lnīa Papæ renuntiare nō pōt h. d. Et hēt duas partes. in prima parte ponitur conuentus petitio: in sc̄da ipsius repulsio. & commissio negotij. Casus quidā abbas immediate ad ecclesiam Romanam pertinens renūtiauit regimē in manibus monachorum, qui processerunt ad electionem alterius, quæritur qd iuris? & determinatur, quòd renuntiatio, nec electio ualet, & mādat quibusdam epis, quod eum reponat in primo statu & postea ipsius recipiant cessionem ꝑ eius insufficientiam per ipsum assertam. dicit hic Ber. ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinet resignatio. hoc est uerum post confirmationem. nam ante confirmationē, & post consensū pōt renuntiari in manibus eligentiū, ut no. Ber. & Ho. j. de in inte. re. c. ij. fm Phi. dicit Ber. ꝙ iste, q nō pōt cedere, non pt ad aliā abbatiā se transferre, ut no. j. de elec. c. si abbate, li. 6. dicit Ber. ꝙ si aliquis non est legitimè destitutus, non ualet eius substitutus. No. ꝙ non pōt quis publicum officium renūtiare nisi in manu collatoris, ēt si sit insufficiens. Et per hanc literam determinauit Arc. ꝙ abbas, qui cessit in manibus capituli, si superior ratum nō hēt, pōt petere à monacis, quòd obedientiā de nouo promittant, ut sic possessionē recuperet, quā pdidisse uidebatur. Io. An. qa I ea perdenda consenserat tam ipse, quam capl̄m. Sed si capl̄m nō ꝯsentiret, nō perderet, nisi renūtiaret in manu supioris quia nō tam possidet, quā possidet, ut alibi dixi. dicit Io. An. ꝙ Abbas nō debet dare lniam monacho intrandi aliam religionem etiam in arctiorem, nisi sciat, quod illi uelint ipsum recipere. & monachus aliter fugiens & recedens, fugitiuus est, & apostata,

cum

cum non sit in alterius obedientia, nisi solicitò procuret locum quærere arctiorem. infra. no. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Nemo potest regulariter alij dare, quod non habet.*
2 *Prælati pertinacia trina requisitione conuincitur.*

De supplenda negligentia prælatorum. Rubr.

STATVIMVS. Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensi abba eum, ipse monachos suos benedicere potest. h. d. ¶ Casus. Cistertienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, uel moriuntur, & alios substituunt in locum eorum, quos tandem epi ter tio requisiti benedicere renuunt: statuit papa, quod licet isti abbates non sint benedicti, tamen monachos suos benedicere possunt, atque alia quæ ad eorum officium 1 pertinent exercere. ¶† No. nō benedictum ᵃ benedicere. regulariter tamen nemo potest alij dare, quod non habet, & quod apud se dignoscitur non habere, ut no. j. q. 7. c. Daibertum, & C. de leg. l. uxor patri, & ff. de pig. l. lex uecti galis. dicit Ber. quod iste abbas non benedictus potest conferre lectoriam in proprio monasterio. Inn. contra, scilicet quod non potest conferre ordinem, nisi sit benedictus. & 2 idem dicit Gof. † dicit Io. An. ēm Host. quòd sicut per trinam monitionem conuincitur contumacia subditi, sic per trinam requisitionem cōuincitur duritia, uel pertinacia prælati, post quam recurri potest ad superiorem. & subdit, quòd si in prima requisitione denegat expresse, non est ulterius admonendus. Io. An. facit, quod no. ff. de in integ. rest. l. pe. & plene dixi in ca. j. de mili. ua. qui contumax est. dicit Inn. quòd benedictio istorū abbatum habet uim confirmationis. dicit Host. quòd illud, quod hic dicitur de benedictione, idem de confirmatione. Io. An. dicit Hos. quod patres abbates Cistertien. ordinis confirmant inferiores abbates: sed non uidet quo iure, cum non sint exempti, nisi hoc habeant ex priuilegio. Ioan. And. dicit Ber. quòd manus impositio non est nisi quædam benedictio, quod dic ut no. per Archi. in c. indemnitatibus, de elec. lib. 6.

a ¶ *Istud nota Bald. allega. ad unum pulchrum dictum. d. las. in l. 1. per illum text. in fi. C. ut nemini. lic. sine iudicis authoritate &c.*

SVMMARIVM.

1 *Regulares non possunt conuertere in proprios usus ecclesias in quibus habent ius patronatus.*
2 *Dictio, ex tunc impedit mora purgationem.*
3 *Mora purgari non potest ubi tempus apponitur ad expirationem officij, uel contractus. Fallit duobus casibus.*
4 *Præsentare in tempore negligens, ius præsentandi pro ea uice amittit.*

1 SICVT NOBIS. † Regulares in suos usus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus: & si. j. tempus lateran. concilij, quando uacant, non præsentent rectores ad eas, superiores ordinabunt easdem. secunda pars ibi, nolentes. ¶ Casus. Quidam regulares hñtes p̄sentationē p̄sentare non curabant, sed instituebant quosdam uicarios occasione cuiusdam cōcessionis quorūdam episcoporum, quos instituebāt & destituebāt pro libito uoluntatis, & etiam admissos per ipsos in tantis pensionibus grauabant, quòd non poterāt ecclesijs in paupertate nimia deseruire, nec episcopo in episcopalibus rñdere, nec etiam hospitalitatem, sicut conuenit, transeuntibus impartiri. Papa nolens, quòd status ecclesiæ debitus & antiquus per alicuius insolentiam & superbiam subuertatur, mandat diacono, quatenus, si ipsæ ecclesiæ non sunt exemptæ, prædictos excessus studeat rationabiliter emendare, & nisi prædictæ personæ intra tempus in Lateranensi concilio constitutum ad uacantes ecclesias præsentet idoneum, ex tunc ipse ordinarius ponat in eis rectorem absque præiudicio dictorum patronorum in alia uacatione. ¶ No. quòd epi ecclesias pertinentes ad præsentationem monachorum non possunt eis concedere ad proprietatem, id est pleno iure. talis enim concessio facta sine iuris solemnitate nō ualet, ut hic. sed an det causam præscribendi, no. xv. q. 3. c. si sacerdote. not. quod 2 status ecclesiæ non debet subuerti. ¶† Item not. quod ista dictio, ex tunc, impedit purgationem moræ. Est & alia rō, quia tempus est appositum fauore tertij, non fauore debitoris. Vnde mora nō purgatur. Item quia est facta traslatio potestatis in pœnam negligentis. facit. ff. de fideiuss. l. Thais. §. intra. imò, dicit lex, quod fortior ᵇ est conclusio temporum, quàm exclusio renunciationis, ut not. ff. ad Treb. l. facta. §. si quis bono- 3 rum † & adde, quod ubicunque tēpus apponitur ad expirationē officii, & non ad augmentum alterius obiectionis, nunquam potest mora purgari, ut not. in l. si cum dies ff. de arbi. Idem, si apponitur ad expirationem contractus. fallit quādo apponitur tacitè, & lex indulget purgationem moræ, ut in c. potuit. j. de loca Item fallit, quando nō interest aduersarij, ut. ff. de uer. ob. l. si ita quis. §. ea le 4 ge. ¶† Itē no. quod propter negligentiam amittit quis ius præsentandi illa ᶜ uice sine præiudicio in futurum, & est ratio; quia in futuris nulla dephēditur mora, ut. ff. si cer. pet. l. in causa, & l. j. §. j. ff. de vsu. dicit hic Ber. quod in ecclesijs, quæ non pertinent ad monachos pleno iure, non possunt instituere, & destituere. secus, si pleno iure. dicit hic Ber. quòd capellæ monachorum soluūt cathedraticum, licet secus in monasterio. quia non subsunt legi diœcesanæ, quæ consistit in lucro captando: sed lex iurisdictionis consistit in exhibitione officij, ut alibi dicam.

b ¶ *Fortior est cōclusio temporum, quàm exclusio renunciationis.*

c ¶ *Vide scripta per repet. in rubric. de iure patr.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio, statim atque lapsum Lateranensis concilij ad superiorem pertinet.*
2 *Tempus Lateranen. consilij incipit à notitia.*
3 *Semestria duo faciunt annum. & an, & quando temporum coniunctio in statuto sibi locum uendicet?*
4 *Mensis quot dies habeat?*
5 *Compromissum factum his uerbis, Durat usque per totum hunc mensem, expirat cum ultima die mensis.*

LICET

1 LICET MAGISTER † Superior supplet inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, si tempus Lateran. cōcilij lapsum sit, & collatio ꝑ inferiorem facta postea non ualet ipso iure. h. d. prima pars decisè narrat factum; secunda dat iudices sub certa forma. ¶ Casus. archidiaconatus Richimundiæ spectabat ad collationem archiepiscopi Eboracen. qui est exemptus, & si ille non confert infra tempus Lateran. concilij, deuolui tur ad capitulum. Modò uacante dicto archidiaconatu archiepiscopus prædictum archidiaconatum contulit alteri, & inter duos erat controuersia, & unus opponebat alteri de tempore Lateran. concilij. Papa dictā controuersiam sic dirimit: quia mandauit quibusdam iudicibus, quòd si eis constiterit, quòd lapsus esset annus. i. duo semestria, quæ faciunt unum annum computandum à notitia, non à uacatione, imponerent utriq; silentium: quiā ad ipsum papam erat collatio deuoluta, & non debet rex iustus alijs iustitiam exhibere, & se

2 ipsum negligere. ¶ † No. tempus Lateranensis concilij incipere à notitia, facit. ff. de insa. l. genero, ut ff. de ædi. edic. l cum sex, & ff. de calum. l. annus, & ff. de execu. tut. l. quinquaginta. ¶ Et no. quòd omnis potentia incipit à diebus utilibus. i. à diebus scientiæ. Vnde, si dicit statutum, quòd ubi testamentum sit insinuandum. ꝟ. sex menses à die, quo insinuari potuit, non currit tempus ignoranti. & ita consuluit Bar. per dictas leges, nisi esset ignorantia reprehensibilis & supina, ut. ff. si cert. pet. l. quod te, & no. in l. j. ff. de condi. inde. & facit. ff. de condi. & demon. l. multum interest, & ff. de reg. iur. l. in

3 totum omnia. ¶ † No. ꝙ duo semestria faciunt annum ergo duo trimestria faciunt sex menses. & hoc etiā facit ad quæstionem statuti. nam duo statuta sunt in ciuitate Perusij, unum disponit, ꝙ in sex mensibus, uidelicet à principio mensis Maij usque ad calendas Nouēbris, & à calendis Nouembris usque ad calendas Maij sit tēpus cassationis. alio statuto cauetur, ꝙ insinuatio debeat fieri intra sex menses. ¶ Modò pone, ꝙ testator decesserit in calendis Augusti, deinde feriæ fuerunt inductæ primò calendas Maij sequentis per tres menses duraturæ, & nec in primo trimestri, nec alio trimestri facta fuit insinuatio postea petitur cassatio propter negligentiam semestrem ex coniunctione mensium, & uidetur ꝙ possit peti, ar. huius. c. ¶ Tu dic ꝟ quia non sūt assignati menses in genere, sed determinato mō. idest in spē, uidelicet à talibus calendis usq; ad tales calendas, & tempus determinato mō prolatū alterius tpis non recipit functionem, ut. ff. de usufru. leg. l. si usu-

4 fructus mihi in biennium. ¶ † Quærit hic Host. quot dies habeat mensis? & dicunt qdam, ꝙ oportet diuidi annum in duodecim menses, & 12. pars facit mensem: sed ista computatio est nimis scrupulosa. ¶ Alij dicūt ꝙ habet tot dies, quot mensis, in quo incipit dilatio, & sic recurrit ad calēdariū. uerbi grā, si dilatio incipit de mense Februarij, habebit. 28. uel. 29. dies, prout res incipit secundum cursum calendarij. Si uerò de mēse Ianuarij. 31. Si autem de mense Aprilis xxx. & sic à principio regulatur finis. Alij dicunt, ꝙ habet. xxx. dies cū dimidio unius diei, & hoc per locū à proportione numeri. ¶ Alij dicunt, & est opi. minus scrupulosa, & quā uulgus approbat, ꝙ mensis intelligitur de. xxx. diebus, & hoc patet. C. de iure delib. l. fi. §. finaūt, in gl. si ergo. & si papa statuit terminum mēsis ad acceptandū, intelligitur de. xxx. diebus à die notitiæ, ut in c. cum ei quē, de concess. præbend. in cle. & ista opi. est multum plana, & ita uulgus opinatur, ꝙ mensis sit quatuor hebdomadarum. i. bis quindecim dierum, & de hoc no. ca. j. quo tpe miles. Et idem in compromissus, & similibus, in quibus apponitur mensis. nam uerba statuti debent intelligi vniformiter. Item ista computatio est media inter duas extremitates, & ideò melior. Not. ꝙ qs non dēt dimittere ius suum indiscussum, ut. ff. de petitio. hære. l. illud. Item ꝙ papa est iudex in cā sua, ut no. ff. de his, quæ in testamento delen. l. proximè. Item no. quòd

5 papa supplet negligentiam exemptorum. † Pone, ꝙ compromissum fit per hæc uerba, uidelicet duraturū per totum hunc mensem. rñ. propter demonstrationē mensis recurritur ad calendarium, & si non superest nisi una dies illius mensis, unam tantum diem habebit arbiter; & est simile ad id, quod not. ff. de insa. l. genero. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Legati, qui non sunt de latere, non possunt conferre beneficia sine speciali mandato papæ.*

LITERAS. ¶ Si is ad quem spectat beneficii collatio, lapso termino Lateranen. concilii conferat, non ualet collatio, nisi de patientia & iussu papæ toleretur. secunda pars ibi, discretioni. ¶ Casus. In quibusdam ecclesiis dignitates & beneficia tāto tpe uacauerunt, ꝙ collatio eorum ſm Lateranense concilium ad sedem apostolicam fuerat deuoluta. papa misit legatos ad partes, qui inuenerunt dicta beneficia post tempus collata: super hoc fuit consultus papa, qui dictis legatis mandat, ꝙ beneficia collata dignis patiantur eos possidere: si autem non sunt idonei, conferant aliis authoritate speciali. No. ꝙ patientia papæ dat titulum ex tunc canonicè possidendi. † No. ꝙ legati, qui non sunt de latere, non possunt conferre beneficia sine speciali mandato domini papæ. concor. c. 1. ꝟ. de offi. leg. li. 6. dicit Hostien. ꝙ inferior à papa. patiendo aliquod beneficium illicitè tantum non potest illud tacitè patiendo conferre, sed oportet, ꝙ conferat expresſè. Item no quòd in beneficiis malè collatis non habet locum ratificatio. Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Electio dignitatum spectat ad episcopum, nisi aliter habeat consuetudo.*

2 *Appellare non potest, qui nullum ius habet.*

DILECTO FILIO. ¶ Is, ad quem primo loco spectat collatio beneficii, lapso termino Lateranen. concilii conferre non potest. h. d. Et diuiditur in tres partes. nā prima pars decisè factum narrat. secunda decidit, aliàs diffinit. tertia sub conditione confirmationē committit. secunda ibi, quia nobis. tertia ibi, mandamus. ¶ Casus. Vacante ecclesia Salamantina decanus cum quibusdam sequacibus suis quendam. P. nomine in cātorē elegit, appellans, ne contra suam electionem aliquid attentetur. Archieps, ad quem, ut dicebatur, electio cantoris fuerat deuoluta alium. G. nomine in cantorem eligit, constitit papæ, ꝙ electio à decano, & eius sequacibus facta fuit post tempora Lateranen. concilii, & post sex menses, & ideo decreuit eam irritam, & appel-

appellationem inanem, & ideo mandat epo Zamorēsi, q electionem dicti.G.debeat confirmare, si aliud canonicum non obuiet obstaculum. No.q uacante eccl'a ca
1 pitulum succedit in electione dignitatum.¶ No.q regulariter electio dignitatum spectat ad epm & capitulum, nisi aliter se habeat consuetudo. not. q si electio non tenet, non tenet appellatio interposita cā conseruandæ electionis, ad idem præstat ar.ff.de seru. rusti.prædi.l.ij. §.qui habet haustum.† Et ex hoc etiam not.quòd
2 qui nullum ius habet, appellare nō pōt, qđ tene menti. Tangit hic Io.An.utrum pp morā eligentiū transferatur ad superiorē electio an prouisio. Itē an unus solus propriè dicatur eligere, an prouidere Io.An.& tex.iste notabiliter uř dicere, q deuoluatur electio, & q esse possit apud unum solum secundum Host.

2 ¶*Qui nullum ius habet, appellare non potest. facit tex. in l.j.ff de app re. ubi non recipiuntur appellantes nisi hi, quorum sua interest, uide tamē Pau. de Ca. cons. 23. & 29.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius potest exercere suam iurisdictionem uoluntariam ubicunque. & quid in delegato?*
2 *Delegatus ea non potest, quæ plenam decreti solennitatem requirunt.*
3 *Delegare est liberi arbitrij, quare à delegatione, uel non delegatione non appellatur.*
4 *Delegatus ea habet, sine quibus iurisdictio explicari non potest.*
5 *Delegata iurisdictio potest quandocunque reuocari, firmis tamen manentibus retro actis.*
6 *Delegatus ab alio, quàm a principe, non potest mulctare.*
7 *Delegare potest quis etiam maiori se. acceptare tamen non cogitur etiam minor non subiectus.*
8 *Iurisdictio delegati expirat lata diffinitiua, etiā si ea sit nulla & nu.51.*
9 *Delegatio an reuocetur morte delegantis, si non peruenit ad notitiam delegati.*
10 *Causæ quæ de iure ciuili delegari possunt.*
11 *Iudicis delegati descriptio.*
12 *Ordinarius causæ commissionem, etiam lite contestata, reuocare potest.*
13 *Papa commissarius negotium adprimè industriale alteri cōmittere non potest.*
14 *Expectatio iudicis an purget moram contumacis?*
15 *Confessio in criminalibus non meretur executionem, nisi lata sententia.*
16 *Ordo mandati importans ministerium dicitur forma.*
17 *Factum in tenebris præsumitur uitiosum.*
18 *Iudicem se prætendens debet de sua iurisdictione docere.*
19 *Citatus recedens, procuratore non dimisso, dicitur in culpa.*
20 *Iurisdictio eadem competit in principali, & in accessorio.*
21 *Iudex debet prouidere de loco tuto. Et loci electio ad quē spectat? remissiuè.*
22 *Graues ciuitatum inimicitiæ reddunt locum ciuibus suspectum.*
23 *Dissigillans literas, uel attestationes aperiens, non potest contra eas opponere.*
24 *Papam uelle ea, quæ ex certa scientia fecit, remouere nō est uerisimile.*
25 *Dictio, omnino, quid significet?*
26 *Vsurarius manifestus dicitur, qui tenet altare paratum, licet nunquam mutuauerit.*
27 *Simoniacus est, qui spiritualia emere tentauit, licet non emerit.*
28 *Remotio exceptionum remouet duntaxat exceptiones inualidas.*
29 *Actum exercens iuri suo contrarium, ei renuntiare præsumitur.*
30 *Præsumptio iustitiæ oritur ex sententia. & pro sentētia præsumitur nu.33.*
31 *Literæ concessæ ad uacaturas non continent beneficia, quæ nondum erant in rerum natura tempore datæ sed extēduntur ad destructa postea reparata.*
32 *Exceptionis omissio, à iurisdictionis prorogatione qualiter differat?*
34 *Procurator non potest facere ultra id, quod in instrumento continetur.*
35 *Delegati iurisdictio nec ante acceptas literas commissiuas essicaciter incipit, nec ante acceptas reuocatorias desinit, nisi re integra delegatus decesserit.*
36 *Mandatum an extinguatur cum persona delegati?*
37 *Iudices appellationum cur iure ciuili non delegent?*
38 *Verba debent reduci ad possibile, & habile, & intelligi, ut natura patitur.*
39 *Causa si exprimatur, habet limitare.*
40 *Iurisdictionis, uel indiuiduæ parte utens, toto usus uidetur.*
41 *Delegatus Papæ an possit implorare officium iudicis secularis, uel auxilium & usque ad quam summam mulctare?*
42 *Delegatus cur non habeat territorium circumscriptum, ut ordinarius?*
43 *Causæ sanguinis delegari nequeunt. Fallit in episcopo habente iurisdictionem temporalem.*
44 *Delegari non potest, quod in authoritate, & decreto consistit. uide nu.46.*
45 *Delegari non potest legitimatio liberorum, uel creatio tabellionum.*
47 *Dictio, rectè, est aduerbiū ius, magisquàm factum notans. et quid importet.*
48 *Excipientis uerba, coram nobis Iudice delegato &c. an releuent actorem ab onere probandi delegationem?*
49 *Prorogare iurisdictionem, & non declinare eam an & qualiter differant.*
50 *Delegato obstat leuis suspitio. Testi uero grauis.*
52 *Delegatus ad audiendam causam, an possit decidere, & plenius nu.60.*
53 *Clausula, Amoto quolibet illicito detentore. iurisdictionem tribuit duntaxat in notorio.*
54 *Instrumentum, ob imminens amissionis periculum, potest authore iudice transcribi etiam parte absente.*
55 *Titulus canonicus ex longa possessione non præsumitur, professio autem ex habitus gestatione sic.*
56 *Matrimonium non præsumitur ex instrumento dotis.*
57 *Districtualium appellatione ueniunt & clerici.*
58 *Manifestum quid sit?*
59 *Contra notorium quare non opponatur?*
61 *Delegatus ad petitorium, an censeatur etiam ad possessionem?*
62 *Officium à potestate qualiter differat?*
63 *Delegatus a subrogato an, & in quo differat?*
64 *Principalis à coadiutore quomodo differat? remissiue.*
65 *Delegatus ad uniuersitatem causarū quomodo à seruatore loci, & Vicario rurali discrepet?*
66 *Literis iudicis asserentis se ex causa delegare, an credatur?*
67 *Delegati sententia nulla an possit haberi rata?*

Papa

68 *Papa ponens quem uicarium in urbe aliqua an uideatur ponere etiam in eiusdem urbis territorio?*

De officio delegati. Rubr.

1 *¶Circa hanc rub. quaero, quae differentia sit inter commissionem & delegationem per Bal. in c. de causis, in uer. & not. quòd est differentia &c. infra eo & cuius utilitatis sit hoc inuenio Ang. in consi. suo inci. uisis omnibus circa fi. ubi ponit. quòd aliud est, quòd causa sit iudici delegata. & aliud quòd sit cõmissa, ut ibi per eum, quem uide. quod no. quia saepe in examinibus interrogaui multos Fran. Par.*

ONSCIENTIAE puritati nõ desit iudiciũ sõnis, ut no. j. de reg. c. non solũ, li. 6. Viso de his, qui gerunt uices alienas in diuinis officijs, uel de iurisdõne uolũtaria, nunc uidẽdũ est de his, q gerũt uices alienas i iudiciis, uel de iurisdõne cõtẽtiosa. Et hęc materia p se distictè nõ hr i decretis de causis tñ delegatis vñ. 35. q. 2. c. igitur, & c. Io. An. † Adde, quòd in iure ciuili multa hñr de iudicib. delegatis. nam ordinarius põt exercere suã iurisdõnẽ uolũtariã ubi cunque: delegatus uerò nõ põt nisi intra territorium delegantis ẽm quosdã, ut no. ff. de of. procon. & leg. l. ij. Ordinarius aũt põt ex existens delegare, ut intra cognoscatur, uidelicet, postq̃ ipse iurisdõnẽ adeptus est, añ nõ, nec tacitè pualescit, nisi in casu necessitatis, ut no. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. fi. cũ l. seq. qđ

2 dic, ut ibi not. † Item delegatus non põt ea, q̃ requirũt plenam solẽnitatem decreti, ut e. ti. l. nec quicq̃. §. ubi decretum, & ff. de transa. l. cum hi. §. si praetor. Sed qd in iurisdõne uolũtaria? Respon. & solue, ut no. ff. de p ba. l. ab ea parte §. fi. & melius ff. de adop. l. emancipari

3 per Gui. & Cy. † Item delegare est liberi arbitrii, ergo nec appellari põt ab ipsa delegatione, uel nõ delegatione, ut no. ff. de offi. praesi. l. saepe, & ff. de iuris. om. iud. l. praetor. Item delegatus non habet propriã iurisdõnẽ radicalem, sed quendã usum, ut ff. de offi. eius, cui

4 man. est iurisdi. l. j. §. qui mandatam, & l. si praetor. † Itẽ delegatus hẽt ea, sine quibus iurisdõ explicari non potest. ut ff. de iuris. om. iud. l. ij. ¶Item delegatio aequiparatur mandato ad lites, non ad negotia, ut ff. de iuris. om. iu. l. & quia, ubi not. ff. de iurisdi. om. iud. l. j. Item iurisdictio delegata semper potest reuocari, ut nota. ff. de iudi. l. iudicium soluitur; firmis tamen manentibus retro actis, ut not. infra de testi. capitu. causam. Item qui eximit uocatum coram iudice delegato ab alio, q̃ à principe non punitur poena illius edicti, nec qs eum, qui in ius uocatur, ui eximat. l. si quis §. si quis ad

6 pedaneum. † Item delegatus ab alio, q̃ à principe non põt mulctare, ut no. ff. de iudi. l. ij. §. his datus. nec forbãnire, ut no. C. de senten. & interlo. om. iudi. l. nulli. Itẽ delegatus añ litem cõtestatã nõ põt iubere pecuniã in aedẽ sacrã deponi, ut no. ff. de procu. l. si reus paratus. Itẽ delegatus dẽt seruare locũ delegãtis, ut ff. de iudi. l. si locus. Item delegatus p litis contestationẽ nõ efficitur dñs litis respectu delegãtis, sed respectu partiũ sic, ut d. l. si reus paratus, ff. de iudi. l. iudicium soluitur.

7 † Item põt quis delegare maiori se & pari, ut d. l. & si p tor, si uolunt acceptare: aliàs non coguntur, nec etiam minor cogitur, nisi sit subiectus iurisdõni eius, ut no. ff. de iur. om. iudi. l. eum, qui iudicare iubet. Vel dic; quòd non refert, unde quis sciat se delegatum, dummõ certus sit, sicut haeres clausis tabulis adit haereditatẽ, dum mõ sciat se haeredem institutum. Item non põt qs delegare ea die, qua clauditur eius iurisdõ. ut no. ca. l. §. fin. quod dic, ut ibi no. Item non põt delegatus procedere añ receptas literas, ut no. ff. de condi. & demon. l. multũ

8 interest, & ff. de acqu. pos. l. qui absenti. † Itẽ finitur iurisdõ delegata, licet eius sñia diffinitiua sit ipso iure nulla, ut no. C. qũo & qñ iud. ut proponis: qa delegatio plurimũ facti habet, secus in interlocutoria, ut no. ff. de arbi. l. diem proferre: §. fi. Item cãe meri imperij uel mixti, quae principaliter in his consistunt, non delegantur [b] quia natura cãe exigit iudices superiores, ut ff. de of. eius, cui mãdata est iurisd. l. j. & ff. de arbi. l. non distinguemus. §. fin. in ratione literae, fallit, quando delegatus principis subdelegat, ut C. qui pro sua iurisdi. l. j. ẽm unum intellectum, praesertim si delegatus aliquid sibi de iurisdõne reseruauit. Alii contradicunt. tu dic ut ibi dixi in lec. mea. ¶Item delegatus aequiparatur arbitro, licet non per omnia, ut ff. de arbi. l. sicuti. Item interlocutoriam delegati põt delegans reuocare ꝓprio imperio, sic & totum negotium ad se trahere, ut ff. qui sa-

9 tis. cog. l. arbitrio, ẽm unam lec. † Item quaero, an delegatio reuocet morte delegantis, si non peruenit ad notitiam delegati? dic ut no. ff. si cer. pet. l. eius, qui in puinciã. Et haec pauca sufficiant ad instituendum aliqua liter canonistas in iure ciuili. caetera dicam in processu

10 huius ti. † Item de iure ciuili distinguuntur ista genera causarum. nam minores causae delegãtur, mediae nõ delegantur, nisi ex cã sit impeditus pp publicas occupationes. maximae nullo mõ delegantur, nisi qñ cõtingit ordinarium ex necessaria cã abesse, ut no. C. de peda. iudi. l. placet, ubi de hoc plenè uideas. & si ordinario contingeret mors, uel longa absentia, posset superior eo ponere uices gerentem, de cuius officio & potestate dic, ut no. C. de offi. eius, qui uicem alteri. iudi

11 ge. l. suggerente. † Delegatus est, cui ordinarius cãm delegauit, ut no. C. qui pro sua iur. l. j. ff. de iuris. om.

12 iud. l. eum qui. §. iudicaret iubere † & põt ordinarius hanc cõmissionẽ reuocare, ẽt lite contestata, ut ff. de iudi. l. iudicium soluitur. quia ordinarius delegãdo nõ transfert iurisdõnem, quae ossibus suis adhaeret: & quòd nõ possit renunciari nisi in manibus superioris, no. infra eo. ti. c. super quaestionum, in gl. non tamen. & ff. de offi. proconsul. l. legatus. Quaedam tamen committuntur, quae sunt nudi ministerij, & iste non dicitur ꝓpriè iudex, sed executor, ut no. infra de ap. c. nouit, & aliqñ dicitur prouisor, ut no. j. e. ti. c. literis, per Inno. cuius prouisoris officium non expirat, nisi re ad effectũ pro

13 ducta ẽm Inn. † dicit Inn. quòd cõmissarius Papae non potest alteri committere, si negotium est multum industriale, ut infra c. quoniam: secus forte, si paruum, cuius industriam cõmunis natura ministrat, ar. ff. de duo. re. l. nemo. ff. de solut. l. inter artifices. C. de cadu. to l.

14 l. ista. §. ne autem. ¶ † Not. quòd expectatio iudicis non purgat moram contumacis, ut infra e. c. consuluit. non ob. ff. quod ui aut clam. l. si uitem. §. fi. quia ibi protestans non seruauit formam suae protestationis, ad quam se astrinxerat: sed iudex non astringit se, sed citatum, etiam si dicat, uenias, aliàs tunc sententiam proferemus. tria sunt operans, actus operandi, & operatum, & si fine conueniunt, habentur pro eodem, ut de uerborum obligatione. l. cum seruus. ¶Not. quòd ex processu quis perdit ius declinandi forum,

b *¶Vide late per Iaso. & per dominum Baptis. S. Seue in rep. l. imperium. ff. de iure. omnium iudi.*

rum,ut no.ĵ.co.c.infinuante.uer.nisi postquam,ubi est
15 tex.no.¶† In criminalibus confessio non meretur exe cutionem,nisi lata sententia,ut infra.eo.ca.quærenti, Ber.& tunc sententia est exequēda, & si moreretur in terim, non esset seruus pœnæ: extincta iurisdictio non resuscitatur per pactum,ut.ĵ.eo.c.significantibus.dicit Inn.quòd qui non seruat finer mandati dicitur excede
16 re modum,ut no.in c.super quæstionum, † &ordo mā dati importans ministerium dicitur forma,ut no.ŝ. de rescrip.c.cum dilecta.ĵ.de resti.spo.c.Pisanis. Dicit In quòd si ordo non seruatur,processus cassatur, ut. not. ĵ.c.uenerabili. ¶Et no.ꝙ non sufficit, quòd in actis di catur,talis procurator, nisi cōstet de mandato,ut no. ĵ.co.c.cum in iure, Ber. ¶Item no. quòd licet quis habeat instrumentum causæ, tamen non præsumitur pro curator nisi quò ad hoc, ut admittatur cum satisdatio ne de rato,ut no.ĵ.co.c coram. ¶Item no quòd iudex non debet expectare,quòd terminus sibi labatur, ut. ĵ. eo.c.consuluit. ¶Item no.quòd unus canonicus potest esse testis pro alio,ut in aut.de monac. §.cogitandum,
17 sed non iudex,ut infra eo.c.cum. R. canonicus. † ¶Itē not. quòd id,quod factum est in tenebris, præsumitur uitiosum,ut nota infra.can.consuluit, Ber. ¶Item not. quòd potestas, quæ datur à. l. non requirit expres-
18 sionem formæ. infrà. quamuis. † ¶ Item not.quòd prætendens se iudicem debet facere fidem de sua iurisdictione,[a] ut no.ĵ.e.ti.c.significasti,Ber. ¶Item no. ꝙ transactio facta authoritate iudicis ēt ad cām delegati non dat titulum in beneficijs.ĵ.ca.si quando. ¶Itē no. quòd qui cōmittit executionem,vr̄ sentire de efficaci,non de perfunctoria, ut no. ĵ.e.ca.in literis, Ber. ¶Item not. ꝙ causa commissa in forma iustitiæ sub nomine personali, ut Titio,uel impersonali, abbati talis loci, potest alteri subdelegari: quia demonstratio personæ non restringit potestatē legalem ut.ĵ.eo.c.cum in iure. ¶Item no.ꝙ absens citatur ad domum,præsens in personam,ut no.ĵ.eo.cap.
19 consultationibus. † ¶Item quòd qui recessit post citationem, censēt in culpa, si non dimisit procuratorem, ut no,ĵ.e.tit.c.consuluit,per Bar.in l.eandem.§.j.ff.de legatio. ¶Item not. ꝙ si iudex scit se non iudicem,citatus non tenetur comparere.ĵ.e.c.cum causa. Itē no. ꝙ si quis promittit stare mandatis iudicis incompetētis etiam cum pena,non ualet,vt no.ĵ.ca.significantib. Item no.ꝙ qui citra formam rescripti procedit, man-
20 dati fines excedit,ut no.ĵ.e.ti.c.prudentiam,Ber. †Itē not. ꝙ eadem iurisdictio competit in principali, & in accessorio,ut no.ĵ.eo.ti.c.prudētiam,Ber.æquitas dat esse rei,& conseruat rem in esse, pro socio, l.si socius pro filia.tenet mandans auctor delicti, qn̄ mādatarius non erat aliàs facturus,uel erat facturus alio modo,& si mandat sub ꝑtextu officij,maiori pena dignus est, ut no.in l.athleta.§.Pompo.ff.de infam. Primò debet inq ri de nullitate.Secūdo de iniquitate.ĵ.eo c.cum contin
21 gat. ¶† Item not. ꝙ iudex debet ꝓuidere de loco securo,& cuius sit electio loci,no.ĵ.co.c.cum.R.ff.de co,
22 quod cer.loco.l. non utique, Ber. ¶† Item not. quòd graues inimicitiæ ciuitatum faciunt locum non esse tu
23 tum ciuibus.ĵ.e.c.cum R. ¶† Item no. quòd si quis de sigillat literas,uel aperit attestationes, nihil pt̄ opponere ꝯ eas,vt.ĵ.cum olim magister Ber. Item no.quòd familiaritas notabilis repellit iudicē,ut d.c.cum olim magister. Verba mandati recipiūt interpretationē. ff.

[a] ¶Vide unum consil. Rap. Fulgo.relatum per Iaso.in l.1.C. de procu.

manda.l.si.primo & secūdo rn̄so.l.licet.ff.de arb.l.cre ditor,in prin.ff.man. ¶Item no. quòd lite pen.possessor est defendendus,non eijciendus, ut no.ĵ.co.ti.c.consultationibus. Item not. ꝙ temperatè est procedendum in pœnis,& mitius est agendum in honorem dignitatis,
24 ut.ĵ.sanè,Ber. ¶† Item not. ꝙ nō est uerisimile,ꝙ papa uelit remouere,qđ fecit ex certa scientia, hoc dic ut.ĵ.c.ex parte.N.Ber.& memoria papæ est corrupti-
25 bilis,tex.not. ¶† No.quòd dictio,oinò,significat. i.sine alia conditione,Ber.Nepos potest impetrare beneficium auunculi uacaturum per renunciationem, Ber. ¶Nec est symoniacum renunciare gratis,nisi fiat,ut detur aliquid, Ber.& tn̄ est simonia ex constitutione ecclesiæ,non ex ueteri testamēto,Ber. Quædā sunt,quæ post uoluntatem requirunt factū, & tunc uoluntas nō
26 perficit actum.ff.de pecu.l.non statim. † usurarius manifestus[b] parat iniquitatē in frōte,& est ille, qui tenet altare paratum etiā si nunq̄ mutuauit: qa solus apparatus & publica uoluntas facit eū usurarium apertum.
27 ¶†Item not.ꝙ simoniacus est,q tentauit emere spūalia,licet non fuerit consecutus effectus: quia sola intentio eū facit simoniacū,ut.ĵ.e.c.ex parte.A.Itē not.ꝙ qū fit cōpromissum sine tpe,iudex pt̄ illud ꝓrogere,& compellere, ut no ĵ.e.tit.c.suspicionis,per Ber no.quòd iudex post conclusum in cā potest supplere circa declarationem processus, non tn̄ potest dare dilationem ad probandum:qa conclusio in cā est terminus terminorū perē-
28 ptorius,ut no.Cyn.C.de dila.l.cum à nobis. ¶† Item no. ꝙ remotio exceptionum remouet exceptiones inualidas,non efficaces probandas absq; scientia & absque suffragio iuramenti, ut. ĵ.c.ex parte, nisi ex certa scientia sit eis derogatum à lege, uel à principe,Ber. No.quòd nomē appellatiuū est cōicabile,ut Abb. Sed nomē indiuiduū nō est cōicabile,ut Petrus,ut.ĵ.c.qm̄. Itē not.quòd citatus ad diē pt̄ ꝯparere usq; ad mediā noctem,si forte iudex sedeat pro tribunali ad lumen candelæ,ut.ĵ.c.ꝯsuluit,per Ber. Item no ꝙ cum quid est dubiū,semper ad intentionē papæ est recurrēdū,ut no.infrà,e.ti.c.super eo. Itē no. quòd non ualet ꝓcessus ꝯ ordinē,ut.infrà.c.venerabili. Item no. quòd papa nō credit̄ alicuius iuri derogare,vt.ĵ. c. uenerabili. Ber. Itē not.ꝙ tenet confessio facta interuenientibus flagellis,ut.ĵ.e.ti.cām matrimonij,& non tenet sententia vnius, si cā est commissa duobus, ut ibidem plenè no.ꝑ Ber. Item no.quòd dn̄s est suspectus in cā sui sub
29 diti,vt.ĵ.e. cām quæ inter,per Ber. & alios. † Itē no. ꝙ quis ꝓsumit renūtiare iuri suo, qui actū iuri suo ꝯtrium facit,ut no.ĵ.c.gratum,Ber. Itē no.quòd duo iudices non possunt citare tertium, sed admonere, & si non uenit usque ad tertiam diem,& ad tertiā monitionem,præsumitur nolle,aut non posse uenire,vt no.ĵ.e. ti.cum cā,Ber. Item no quòd nisi quis credat uti iurisdictione,non ualet processus,ut.ĵ. c. cum spāli, Ber. qui non uult procedere sine collega,nil agit sine collega,nam est idem,siue potentia resistat actiua,siue animus,non ualet quod agitur, ibidem, non præsumit̄, quòd quis uelit possessionem suam relinquere. ff.de acqui.poss.l.interesse puto, nisi apertè probet̄:potest qs iustè egisse,& iniustè succubuisse propter culpam suā, & non nocet ꝯsorti, ut.l.si de cōi. ff.si ser.uin. Si duæ cāæ requiruntur ad esse alicuius rei,& una extinguat̄, reliqua producitur ad effectum:quia qđ à duabus cau sis de

[b] ¶Vsurarius manifestus quis dicatur uide unum consil.Bald. relatum per Decium in l.eius, qui in prouincia.ff.si cer. pet.

sis dependet,per alteram non pt ad effectum produci,
30 ut.l.receptum.ff.cõia prædio. † Item no.quòd ex sen tẽtia oritur præsumptio,s. validitatis & iustitiæ, ut. j. c.cum contingat.plus ualet a dicere,proprio motu,quàm ex certa sciẽtia.C.de peti.bo.sub.li.11. habenti electionem, vel generis declarationem non est licitũ uariare.l.sicut.factum familiæ,quod dominus non corripit,afficit eum.l.is cuius.ff.si ser.uin.dicit Inn.quòd q non excipit,hic ipse cõsentit,& tenet quod facit alius. id est non suus iudex,vt no.j.de offic.archi.cap.dilecto

a ¶Vide no.in l.Heremus,in §.Cata.ff.de auctio.

31 † Item no.quòd literæ ꝯcessæ ad uacaturas non continent beneficia, quæ nondum erant in rerum natura tẽpore datæ:quia quod non est, uacare nõ potest'necre, nec spe,& ideò non est de hoc cogitatum iuxta not. ff. de serui.rusti.præ.l.itinere.& habemus hodie tex. in c. si.de rescri.in cle.non ob.ff de libe.& posthu.l. placet: quia ibi in actu fauorabili & expedienti,hic in actu restringẽdo:q a preiudicat ordinariæ potestati,sed ad destructa postea reparata extendetur iuxta no. ff.de ser-
32 ui.rustico.prædio.l.& Attilicinus.† Dicit Inno.quòd aliud est omittere exceptionẽ,aliud prorogare iurisdictionem.infra e.c.de causis. exceptio dr̃ propriè exclusio iurisdictionis, sed ille, qui uult prorogare,non intendit excludere,sed ampliare.Vnde extensio non sui fori non est propriè exclusio,sed si allegat priuilegiũ, tũc est propriè exceptio: quia exclusio iurisdictionis, sicut peremptoria,propriè est exclusio actionis,hoc cognoscitur exonere probandi,ut.ff.de prob.l. in exceptionibus.§.j.Inn.no.pœnas deserti officij.C.de fun.pa.
33 l.2.li.x. Ber. † ¶No.quòd non præsumitur pro sententia,nisi constet de iurisdictione,saluo ꝙ ordinarius, q reperitur in exercitio & quasi possessione, non habet
34 probare de titulo.infra.c.cum in iure,Ber. ¶† Not.ꝙ procurator non potest facere ultra id, quod in instrõ continetur,ut.infrà.eo.tit c.cum olim. ff.de uerb.obl. l.qui Romæ.§. j & ideò non prorogat iurisdictionem
35 expresse. † ¶No ꝙ iudex delegatus non recipit efficaciter iurisdictionem ante, quam recipiat literas, ut.ff. de acqui.pos.l.qui absenti. ¶E ꝓ non desinit,nisi postq̃ recepit literas reuocatorias,ut no infra. de resti.spol. c.audita.Sed si delegans moritur re integra, expirat mandatum, licet nesciat delegantem mortuum. ut. l.
36 eius qui in prouinciam. ff.si cer.pet. † ¶Sed si ipse delegatus est mortuus,& non delegans, si quidem delegatio est facta dignitati, durat mandatũ,& si persona non durat.Si utriq;,& persona uenit in ꝯsequentiam dignitatis,durat, si dignitas in cõsequentiam persone, expirat quia principale inspicitur,ut l.si seruus. ff. de sti.ser.& ff de le.2.l.quod principi, & l.si Augustæ. per quam l.dico, ꝙ si delegatio est facta uicario episcopi sub nomine appellatiuo,tñ eo mortuo expirat mandatum,nec transit ad uicarium subrogatum? facit quod no.per Cy.C.qui test.face.pos.l.si quis.& si simplici canonico est facta delegatio,successor non succedit in ipsa:quia nõ est successor uniuersalis, ut no.in c.statutũ, de rescrip.li.6.facit.ff.de præca.l.quæsitum.§ ul. no.ꝙ iudex non iudicat de damnis nisi petantur in libello, ut.infrà.c.cum olim.ff.de dam.infec. l. si quis missum. §.iudex,nisi propter contumaciam.l.si is cui. ff si seru.
37 uin. † Not.quòd iudices causæ appellationum de iure ciuili non delegãt,ut no. j. ca super quæstionum, per Ber. Et rõ est,quia omnes causæ appellationum sunt mixti imperij secundũ Bart.qui ita not.ff quando app.

sit.l.j.nam expediuntur implorato iudicis officio nobili, seu principali. Non enim inuenitur appellatoria actio in iure,sicut nec actio interrogatoria,Idẽ in causa nullitatis,quæ similiter iudicis officio constat, & sic est mixti imperij. ¶No.depone conscientiã,& exequa-
38 ris sententiam.infra.c.pastoralis.§.attẽdentes. ¶† No. ꝙ uerba debent reduci ad possibile, ut. ff.de ser.l.si tã angusti. Et ad id, quod est habile,ut no ff.communia pdi.l.in tradendis. ¶Item uerba debent intelligi,sicut natura permittit.Vñ dictio simul,ponit statim,seu immediatè,ut.eo.ti.l.si quis duas.§.item si duo.& ibi gl. Quãdiu durat aptitudo,etiam actus durare uĩ, ut no.
39 ff.de ser ur.præd.l.hæc autem iura Ber. ¶† No.ꝙ causa habet limitare,si exprimatur,ut.ff.de usu. & habi. l. habitatio.§.sed si sic,ubi est tex.ualde no.Ber. ¶No.ꝙ quamuis literæ non potuerint legi in publico, tñ sententia habet efficaciã, ut no.infra.c. ex literis patriarchæ,ubi tex.no. ¶No.ꝙ notorium est id, quod ita patet expresse,quòd non est probare necesse. Vel saltim probatur ualde faciliter,& per multos,Ber. No.quòd quis non potest facere molendinum in terra aliena,uel aqua aliena,ut no.j.cũ olim,ubi tex.no. ¶No.ꝙ iudex debet scire ea,per q̃ aperitur uia procedẽdi, ut.j.c.pa-
40 storalis. † No.ꝙ qui utitur parte iurisdictionis,uel indiuidui,tota usus uĩ,ut.ff.quẽad.ser.amit.si stillicidij. §.si.quia utitur sub nomine totius,ut.ff.de acqu.pos.l. 3.§. j. Si facio molendinum in terra aliena, si quidem hoc impetraui præcariò, fit dñi fundi,& potest sua authoritate tollere.Sed si donasti mihi superficies,fit ædificatoris: sed proprietas remanet dñi,siue sit de lapidibus,siue de calce,siue de bitumine uel alia materia. ff.communia prædio.l.si pcariò,& ibi dr̃ ꝙ nemo petat qđ intus habet. No.ꝙ inutilis prorogatio iurisdictionis delegatæ ab ordinaria iurisdictione fomẽtum non
41 recipit,ut no.j.eo.c.P. & G. † Dicit Inno.ꝙ delegatus papæ nõ potest, si expedit,implorare officium iudicis secularis,nec auxilium,ut.j.c.j.& ꝙ põt mulctare, ut.j.eo.de causis,qđ intellige de parua mulcta nõ excedente duos aureos,non de maiori,ut no.ff.de iud.l. 2.§.si.nec potest criminaliter punire,uel animaduerte-
42 re,ut.C.de sen.& interlo.l.nulli. † Not. ꝙ delegatus non habet territorium circumscriptum:quia nõ habet potestatem terrendi ibi omnes delinquentes,ut no.C. ubi & apud quos.l.si.Sed ordinaria iurisdictio territorio cohæret tanquam proprio subiecto,nisi sit iurisdictio uoluntaria,q̃ extra territorium põt explicari per ordinarium,ut no.ff.de offi.procon.l.2. sed non per de-
43 legatum eius,tex.est ibi no. † No.quædam sunt causæ quæ non possunt delegari,ut cãæ sanguinis:quia maioribus tñ iudicibus est cõcessum de talibus causis iudicare,ut.ff.de of.eius,cui mã.est iuris.l.j. & C.de offi. eius,qui uicẽ alte.iudi.ge.l.2. sed de iure canonico episcopi, qui habent temporalem iurisdictionem, põt eam delegare: quia ipsi non põt p se de causis sangui-
44 nis iudicare,ut no.infra,de re.in archiepatu. † Item no.quòd non delegatur id,quod consistit in authoritate & decreto,puta super emancipatione liberorum nõ põt cõmitti interpositio decreti,ut no.ff.de prob.l. ab ea parte:tñ uicarius generalis potest hoc decretum interponere. Secus,si sint uicarij distributi per uillas, q uocantur loci seruatores. Vnde si episcopus facit aliquem uicarium suum in aliquo castro,uel uilla suæ iurisdictionis,iste uocatur & est delegatus,licet ad quandam uniuersitatem causarum ẽm Inno. † Item no. ꝙ
45 non põt delegari legitimatio liberorũ,uel creatio tabellionum:

bellionū:quia requirunt supremā authoritatē, ut no. per Inn.j.de fi.instr.c.cū.P.tabellio, & in spe.de dispē satione legatorū.§.postremo, uer.sed illud quæritur.
46 †Sed ecce uerba instrī dicunt, ꝙ iudex interposuit authoritatē & decretū, si dn̄t, ꝙ fuerit ordinarius, uel delegatus rū.nō ualet:qa est generis incerti, & qa cadit inter duo extrema ꝯria, seu aduersatiua, arg. de leg.j.l.Titiæ textores.ar.ꝯ quia cessat defectus, præsumitur rectè factū, ut no.in d.l.ab ea parte.¶Itē qui negat ius, qđ est super facto fundatū, ut si dicā emancipatioē non rectè factam, tacitè confiteor emancipationem.Secus è ꝯ, si nego factū, super quo ius est fundatū quia ista est totalis & ꝑcisa negatiua, quæ non æquipol
47 let alicui affirmationi; qđ bene no.¶†Et no.ꝙ sub illo aduerbio, rectè, qđ est aduerbiū iuris potius, q̄ facti, stat rō, quare excipiens probat. Idē est, si dico me non rectè excōicatum quia uideor confiteri excōicatioē emanasse fm Mar.Sy.dicit spec.ꝙ aduerbiū, rectè, & similia faciunt, ꝙ positio est iuris, & ad releuandum ponentem ab onere probandi ius non dēt ei rū-
48 deri, †Prout reperiť, ꝙ unus proposuit exceptiones dicendo, corā uobis dn̄o tali iudice delegato, &c.¶Nūquid actor ex hoc releueť ab onere probandi delegationem? Et vr̄ ꝙ sic: quia asserta est iurisdictio per confessionem utriusque partis, cui confessioni est standū: quia non reperiť aliqua ꝓbatio
a magis indubitata, q̄ confessio[a] solennis facta, nisi ubi interuenit error, uel legis interdictum, uel terror, siue metus: quia in terroribus facta confessio non tenet, nisi legitimus fuerit terror, sicut qn̄ reus torquetur præcedentibus indicijs, ut no.C.de non nu.pe.l. generaliter.& infrà.de proba.per tuas.C.e.de confes.l.unica ¶In ꝯrium vr̄, quia solo consensu nudo ille, qui nō est iudex, nō efficitur iudex, nisi sit lis contestata, & iurisdictio prorogata, ut no.ff.de iuris.om.iud.l.si cōuenerit.nam litis contesta.uestit consensum hoc casu speciali, & fortificat iurisdictionem, ut no. in l. si reus
49 paratus.ff.de procu.¶ † Et no.ꝙ aliud est prorogare iurisdictionem, aliud non declinare eā. nam qui ꝓrogat, pōt declinare iudicē usque ad litē contestatā; nisi huic declinatoriæ renunciauit. Vn̄ si sit prorogatū & renunciatum, non hēt locū pœnitentia: sed si est prorogatū, sed non renunciatum, tunc licet pœnitere usque ad litē contestatam saluo interesse aduersarij. Sed ille, qui fortificat iurisdictionē tacitè, uel expressè, nō pōt pœnitere: quia exceptioni declinatoriæ renunciauit, ut.C.de pact.l.si quis in conscribendo, qui uerò solum prorogat, non renunciauit exceptioni.¶Sed si nō renunciant, nec prorogant, sed solū promittunt corā iudice de iudicio sisti, non hēt locū pœnitentia ut no. in l.j.ff.si quis in ius uoc.non ierit, quia est ꝯctus nominatus prorogationi adiunctus, & in ꝯctibus noīatis non hēt locū pnīa, quanq̄ aliæ exceptiones declinatoriæ non tollantur per promissiones de iudicio sisti, ut
50 no.per Cy.C.de spon.l.j.& l.ult.†dicit Inn.ꝙ leuis suspicio facit iudicem delegatū suspectū, & grauis testē, ut no.infrà.e.ti.insinuante.dicit Inn. ꝙ si cā pōt decidi ex actis, nunq̄ debet iudex absoluere ab instantia,
51 seu ab obseruatione iudicij, ut no.infra.c.cōsuluit.†dicit Inn.ꝙ iurisdictio delegata expirat lata sn̄ia, licet de iure sit nulla: secus in alio mandato, quàm iurisdictionis, ut.infrà.e.ti.c.in lr̄is.dicit Inno. ꝙ ordinarius pōt modificare suū mandatū, uidelicet si uult prius

a ¶ *Vide scripta pulchrè per Ias. May in l.cum te transegisse. ff. de transactioni.*

hr̄i ꝯsilium sapientis, uel aliquorū discretorum uirorum, ut no.j.e.ti.c.si pro debilitate, & facit qđ not. in l.illa institutio.ff.de hær.insti.& l.Titiū, & Mæuiū. ff. de admi.tu.dicit Inn.ꝙ non ualet mandatū, ut sic ferat sn̄iam, & non aliter, quia in pronunciando reqriť liberū arbitriū, ut no.ff.de arbi.l.qualē, ēt si tale mandatū emanaret de ꝯsensu partiū, ut no.in l.j. C. de iur. om.iu. licet partes pn̄t in ferenda sn̄ia concordare paciscendo, ut plenè no. ff. de iudi. l. si conuenerit. dicit Inn.ꝙ delegatus non pōt interpretari rescriptum, nisi quatenus uerba patiunť, ut no.infrà. de ap.c.cum spe-
52 ciali. ¶ † Not.ꝙ delegatus ad audiendū pōt decidere cām, ut no.C.de iur.om.iud.l.j.quia totus processus in suis partibus est contiguus, ut.C.de iudi.l.nulli.ff.de
53 procu.l.qui procuratorē dat.†No.ꝙ clausula, Amoto quolibet illicito detentore, dat iurisdictionē in notorio: aliàs non dēt se iudex intromittere de tertio possessore, ut no.in l.à diuo.§.si super, ff.de re iu.dicit Inn.quòd qn̄ eps̄ dispensat, non est necesse, ꝙ aliqui citenť, ut no.infrà.de filijs presby.c.ueniens. Dicit Inno.quòd papa pōt ius unius alteri donare, ut.infrà.de offi.or.d.c. cōquerēte.¶Item dicit, ꝙ principes pn̄t in melius mutare, ut no.infrà.de iureiur.c.debitores, ꝑ Inn. Dicit Archi.ꝙ processus non tenet, si fit alibi, q̄ in loco præfixo, ut no.infrà.e.ti.c.statuimus.dicit Inn. ꝙ non crediť iudici, si dicat se mouere propria æqui
54 tate, ut no.infrà.de ac.cū speciali.†dicit Inn. ꝙ si aliqua instrā sunt in periculo amissionis, uel perditionis ꝑꝑ uetustatē, uel aliā cām, quòd tunc ēt absentib⁹ partibus pn̄t trāscribi iudicis authoritate, ut no.infrà.de fi.instr.c.si.dicit Inn.quòd multum dēt iudex temperare sn̄iam, ubi procedit ex præsumptionibus, ut no.in-
55 frà.de præsum.c.quia non uerisimile.†dicit Inn.ꝙ titulus canonicus non ꝑsumiť ex lōga possessione; & tn̄ ex gestatione habitus ꝑsumitur ꝓfessio, si habitus portatur in monasterio, ut in c.si iudex, de sen. excō.li.6. secus, si portetur in derisum, uel iocose, ar. ff.de testa.
56 mili.l.diuus.†Itē nec m̄rimoniū ex instrō dotis, ut.c. illud, de ꝑsum. licet.n.qn̄q; ex instrō m̄rimonij ꝑsumať dos, q̄ in regione frequētatur, ut no. de iure do.l. qđ aūt, & l.mulier bona. dicit Arch ꝙ qn̄ delegatus citat, uel uerius excitat collegā suū, sufficit una reqsitio, ut no.infrà.c.si ꝯ unū, in nouel. dicit Arch. ꝙ iusta cā recusandi iudicē est, si parti r̄ndet eā ius hr̄e, Arch.
57 ibidē.Inn.no.plenè & ualde bn̄. ¶ † No.ꝙ noīe districtualiū cōtinētur ēt clerici.infrà.e.c.hac ꝯstōne, in nouel. no. ꝙ ꝯseruatores hn̄t iurisdictionē plenariam.i. quasi de plano, sed nō plenariā.i. q̄ reqrat altiorē indaginē, ut ibi plenè no.ꝑ Inn ꝙ ꝯseruatores magis accedūt delegatis, q̄ ordinarijs, & tn̄ hn̄t se ut excedentia & excessa, ut.infrà.e.c.si.li.6.isti hn̄t ptātē sup ma-
58 nifestis iniurijs puniēdis, & prohibēdis.¶† Est aūt manifestū id, qđ nō ꝑt esse occultū uel ꝑ ꝑ facti euidētiā, uel ꝑꝑ actuū frequētiā, uel ꝑꝑ signa īdubitata, uel ꝑꝑ famā ab oībus probať, ut no. infrà. de cohabita. cle.
59 & mulie.c.ult.¶†Cōtra notoriū iō nō opponitur, qa nec libellus recipiť, ut no.ꝑ Inn.j.c.j.§. de offi. ui. Vn̄ libelli q̄rmoniarū nō recipiūtur ī notorijs delictis, nisi iudex excedat modū in puniēdo ultra, q̄ dēat, uel sit cōsuetū; quia ab excessu modi sēper ꝑt appellari itē si cōsuetudo nō seruatur, ut quia ꝑ homicidio cōdēnet ad furcā q̄ ē uilissima oīum pœnarū. Si āt iudex seruat cōsuetudinē, ēt si lege scripta nō sit cautū, ab obseruātia cōsuetudinis appellari nō ꝑt, no. ff.de īsa.l.qd ergo. §. pœna grauior, & ff. de extraor.cri.l.saccularij.§.sunt

qdã, & §.fi. Super secretis aũt conseruatores non hñt iurisdictionem principl'r, sed incidenter sic, si reus huius incidentiæ est cã ẽm Inn. ¶Et not. ꝙ testis non pót testificari de secretis alieni cordis, quæ nemo sibi re-
60 uelauit, qd no. ¶†Sed dubitaẽ, si iudex est delegatus ad cáæ cognitionem, utrum possit cãm diffinire? ¶So. dic ut no. ff. de proc. l. qui procuratorem dat. ¶Dicunt enim doc. ꝙ si est datus à l. uel à principe, pót cãm diffinire. idem, si ab alio ad uniuersitatẽ cãrũ, secus, si ad unã cãm. ¶Alij dñt idem, ẽt si ad unam causam, qñ est delegata cã. secus, si articulus. nã pp contestationẽ litis redigitur ad instar ordinarij, uel uerius ad instar procuratoris, qui efficitur dñs litis; & iõ meritò litẽ peragere pōt, ar. d. l. qui procuratorẽ dat, & ibi de hoc per Cy. in suis addi. per me in lec. mea, & ẽt per Ray.
61 & Bar. ¶†Quæro, utrũ delegatus super petitorio uideaẽ delegatus super possessorio? Sol. dic ut not. C. de iudi. l. nulli. Illud enim cõstat, ꝙ si plura sunt omninò separata, commisso uel concesso uno, nó vř concessum reliquum; quia separatorũ separata dẽt esse ratio, ut no. C. de do. inter ui. & uxo. l. si maritus quondam, & l. hæc actio, de calum. & ff. de mi. l. Papinianus exuli. ¶Et hæc præludia dixi ad aliqualẽ instructionẽ, mero-
62 rum canonistarum. ¶†Modò quæro, in quo differunt offiñ, & ptãs? rñ. ptãs idem est, qđ posse. Officium idẽ est, quod actus eius. Ptãs enim ponitur in diffinitione iurisdictionis. Officium aũt est iudicis motus ad aliqd explicandum in cã latissime patens, ut patet. ff. de iur. om. iud. l. j. & l. imperiũ, & ff. de uer. sig. l. ptãtis. & hoc de officio in spẽ, & in actu exercitij. Sed officium in genere & quasi regula sua idem est, quod ptãs à iure directa, & aliàs decreta, ut patet in tota materia officiorum. ff. & C. ¶Item ptãs dř quoddã abstractum, sicut albedo: sed offiñ dř quoddam concretum, sicut albũ. Vnde ptãs ordinaria pót esse sine subiecto in semet ipsa per iurium diffinitionem, ut de leg. ij. l. qđ principi. Sed officium sine subiecto esse non pōt, ut. ff. de ori. iur. l. 2. §. post originẽ. Vel dic, ꝙ officium, prout exhibetur officium est. sed ante, ꝗ exhibeatur, ptãs est, ut
63 no. ff. de iudi. l. non quicquid. †Sed quæro, quæ dñia sit inter delegatũ, & subrogatũ; rñ. quia delegatus constituitur ab ordinario. sed subrogatus constituitur à superiori illius ordinarij propter ipsius ordinarij impedimentum, uel mortem, ut. d. l. suggerente. Et dicunt quidã, quòd iste non hẽt iurisdictionem delegatã, nec
64 cõmendatam. ¶†Quæro, quæ est dñia inter principa-
65 lem, & coadiutorem? rñ. ut. ĩ. e. c. uenerabili. ¶†Item quæro, quæ dñia est inter delegatũ ad uniuersitatem cãrum, & alicuius castri? quam hoc pōt fieri, ut. ff. de iur. om. iu. l. solet prætor. Et loci seruatorẽ? nam hoc non pōt fieri, ut no. in aut. ut nulli in §. j. & in aut. de man. prin. §. cas, & in aut. ut iudi. sine quoquo suf. §. nullo, quoque. Et inter uicarium ruralem: nam hoc pōt fieri ut no. ĩ. ti. j. c. j. per Inn. & alios. So. dic ut no. ff. de offi. eius, cui man. est iuri. l. j in prin. super uer. pñt. nã dicit gl. quòd illi, qui uocantur locorũ seruatores, erãt quidam locatores, & baratores, non aũt erant iudices, qui procederent uia debitæ rõnis, & erant cõcursores magis, ꝗ iudices, qui auribus presidum falsa crimina nun-
66 ciabant. ¶†Sed ego statim quæro, utrũ credatur literis iudicis, qui dicit se delegare ex cã? rñdeo sic: quia istæ literæ non fundant ptãtem delegati, sed ueniunt ad executionem ptãtis iam concessæ in genere ẽt sine cã; unde de ipsis causis dẽt credi sibi, sicut credit eius interlocutoriæ, arg. ff. de offi. pſi. l. diuus, & l. si publicanus. §. j. ff. de pub. ¶Item istæ literæ sunt modici præiudicij, arg. ĩ. de proba. c. post cessionem. gl. tñ alibi dicit, [a] quoda ubicunque requiritur cã, requiritur eius probatio. aliàs inquit ad quid de cã fieret mentio? ut no. ff. de procu. l. itẽ si suspectus. sed ibi loquitur in allegatione partis. ¶Et est rõ dñiæ, quia præsumitur pro iudice, sed non pro aduersario. ¶Quæro ẽt, quæ persona, magis substantiet iudicium, iudex, an litigator; rñ. iudex in dependentibus à iurisdictione & à iudice, ut est snĩa, ut not. ff. de procu. l. si procuratorẽ absentẽ: sed in dependentibus ab actione, uel executione, uel à litigatore, ut est libellus; magis litigator, ut no. C. de fideic. li. l. fin.

a ¶ *Vide omninò pulchrè scripta per. d. Ias. in l. j. §. j. ff de offic. eius, cui mãda. est iurisdic. ubi refert ista uerba Bal. ut ibi per eum. Paro.*

67 ¶†Quæro ẽt, utrum snĩa delegati iudicis, quæ est nulla, possit hñi rata? Rñ. non, si est nulla: quia mandatũ deficit, seu forma mandati repugnat, ut not. in l. instar. C. de iur. fi. li. 10. sed snĩa iudicis ordinarij cõualescit ex ratihabitione efficaci, ut. l. cũ minor. §. fi. ff. rẽ ra. ha. uel ex pacto. l. ij. C. cõia utri. iud. & dicut ibi dixi in
68 lec. mea solenni. ¶†Sed ẽt finaliter quæro, si papa ponit aliquem uicarium in tẽporalibus in aliqua urbe, utrũ uideatur eũ ponere in suo territorio? & vř quòd non, ut no. ff. de penu. le. l. nã quod liquidè, & ĩ. c. si ciuitas; de sen. exc. li. 6. Vñ uicarius papæ in urbe nõ hẽt iurisdictionem extra urbẽ; sic no. ŝ. ti. j. in c. tua nobis. ¶Sed ꝓrium ibi sentit Ber. tum quia iurisdictio ordinaria se non diuidit, ut no. §. cũ urbẽ. ff. de offi. pſe. ur. tum quia ista commissio est actus fauorabilis, tũ quia hoc pertinet ad statum ciuitatis, ut eleganter no. in l. j. §. publicum ius. ff. de insti. & iur. ¶Item argumentum ad hoc. ff. de cõtrahen. emp. l. quia si aquæ ductus.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ potestatem recipit non solùm in partes, sed in quoscunque alios, qui suam iurisdictionem impediunt.*
2 *Officialem ecclesiæ de terra expellentes an dicantur rebelles papæ.*
3 *Agentes & consentientes pari pœna puniuntur.*
4 *Iurisdictio quotuplex sit, & quot modis turbetur.*
5 *Accessorium quid sit.*
6 *Consensus quadruplex est. s. negligentiæ, consilij, cooperationis, & authoritatis.*
7 *Iurisdictio extenditur contra turbantes eam.*
8 *Potestatem Perusii si quis interfecerit, an possit puniri pro rebelli ciuitatis. & quid in occidente ambasiatores. nu. 9.*
10 *Citato aduersarium, uel iudicem timenti, & propterea sibi de non offendendo satisdari, uel securitatem concedi postulanti, an dẽat satisdari, uel concedi securitas. & nu. 17.*
11 *Delegatus an possit extendere iurisdictionem suam ad compellendũ secularẽ potestatem, ut ei præstaret suũ auxiliũ.*
12 *Delegatus papæ an possit punire, illum qui offendit ministrũ eius, puta assessorem, uel nuncium & an teneatur ex delicto ministri.*
13 *Iudici de facto exequenti, de facto resisti potest.*
14 *Delegatus iussu principis non præcedente bona cuiusquàm confiscare nequit.*
15 *Scriptura quando sit de probatione. uel de substantia.*
16 *Doli, & latæ culpæ descriptio.*
18 *Latro si tempore appellandi ducatur ad furcam, an eius consanguinei possint eum auferre potestati?*
19 *Renunciari appellationi an possit in causa criminali?*
20 *Clericum à iudice seculari captum an quilibet de populo de manu eius eripere possit?*

QVIA

1 QVIA QVAESITVM.†Delegatus papæ ptãtem recipit non solum in ptes, sed in quoscunq; alios, q suã iurisdictionẽ impediũt.h.d.scd'a ibi, sic tibi. ¶Casus. qdam impetrauit literas ꝯ aduersarium à papa:qdã potẽtes cõpellũt cõquerentes silere, dr, ꝙ iudex delegatus põt hos turbantes punire, sicut pt punire principales, qui hoc ꝓcurant:qa princi aliter agentes & fauentes par pœna constringit, ut no.s.de epi.& cle.l.quãq, in fi.nec mirum, quia iniuria, quæ fit officiali Papæ, dr fieri ipsi

2 Papæ, ut no, ff.de relig.l.ossa, in fi.¶†Sed Barto.mouet istam qõnẽ alibi, pone, ꝙ officialis ecclesiæ est expulsus de terra, utrũ isti expellẽtes dicãtur rebelles papę & dicit ꝙ sic, si hoc fecerũt respectu papæ. Secus, si pp facinora ipsius expulsi, & ita no.in l.hostes.ff. de cap. & postli.¶Sed ista sua determinatio est falsa: quia ista sua iniuria est facta personæ in possessione ecclesiæ, ut no.ff.de acqu.pos.l. pegrè.§.quibus.¶Preterea hic no. expresse Inn. ꝙ priuata inimicitia non excusat à pœna rebellionis; qd tene bene menti. No.enim excessiuam fieri minis, & terroribus Ibi pari pœna.¶No.hic agentes & cõsentiẽtes pari pœna puniri ibi, principales fautores: quia leuius delinquunt, ut no.ff.de ac.& ob.l.seruus nõ omnib.Isti districtione ecclesiastica, ẽt imponẽdo mulctã uel bannũ, ut l.1.§.quid ergo.ff.de uẽ.insp. & nota, ꝙ dña est in nomine: quia mulctare pecuniaria coercitio est, & personalis districtio seueritas est bannũ, puta exiliũ.Itẽ pœna personalis, ut ff.de publica.l.licitatio.§.qd illicite. Censura est excõicatio suspẽsio, in-

3 *¶Priuata inimicitia non excusat à pœna rebellionis.*

4 terdictũ, ut no.j.de uer.si.c.querẽti. ¶†Sed quæro ẽm Inn.quot modis turbetur iurisdictio?& rñ.duob. modis, s.ui, & dolo ẽt sine ui illato, ut no.ff.de do. l. cum

5 quis ¶†Et no.ꝙ duplex est iurisdictio, s. principalis, &

6 & accessoria, ut hic.¶†Itẽ quæro, quid sit accessoriũ? rñ.accessoriũ est qd gratia alterius est, siue sequatur, siue pcedat, ut no.ff.de ꝓc.l.ad rẽ mobilẽ, & l.ad legatũ dicit tex. ꝙ puaricat quis faciẽdo & consentiendo, ut

7 in.c.1.in fi.de for.fide. ¶†Sed quæro, quotuplex est cõsensus? Rñ.quadruplex ẽm Inn.s.cõsensus negligẽtiæ ubi quis tenetur ꝓhibere, uel punire, & in atrociorib. punitur pari pœna, ut l.fi.C.ut sac.bap.in alijs minori uel nulla, ut no.ff.de re.iur.l.culpa est.¶Scd's est cõsensus consilij, ubi minus peccat consultor, si delinquens erat aliàs facturus. sed si nõ erat aliàs facturus, tenet eadẽ pęna, qua faciẽs: uel maiori: quia delinquit in se, & in al ũ.qd n.dico de maiori, hẽt locũ in pœnis arbitrarijs, nõ in pęnis taxatis à lege, uel statuto: qa contẽti esse debemus pęnis.l.cõphẽsis ut no.ff.de uer.ob.l. stipulatio hmõi.Sicut ẽt minorare eas nõpossumus qa nõ debemus esse misericordiores.l.uel principe, ut i aut. de iud.§.oportet.¶Tertius est consensus coopèrationis, & hoc dupliciter, uel principaliter, & est eadẽ pęna, ut.ff.ad.l. Aqui.l.item Mela.§.si plures, uel accessoriẽ, & tunc in accessorijs idẽ, ut ff.de arbi.l.& si amicis. In leuiorib.autem minus punitur, q̃ faciẽs, quia qualitas facientis non auget simplicem pœnam delicti: quia inest soli facienti, ut.ff.de fur.l.is qui opc.Vnde si non famosus ad furtum faciendum præstat opem furi famoso, non tñ punietur pœna furcarum.& non ob.ff.de parri.l.utrum quia ibi loquitur in atrocissimo delicto parricidij. Quartus est consensus authoritatis. dicit Inn.quod ille, qui præstat authoritatem delinquenti, & ipsum defendit, magis punitur, quam faciens, quod dic ut no.j.c.1.de pœnis, in cle.Isti omnes ita demum puniuntur, si sunt sub iurisdictione iudicis punientis, ut l.extra territorium.ff.de iur.om.iu.est & cõsensus instigationis ad crimen denuntiandum, ut excusetur, dic ut no. per Bar.ff.de fal.l athletas.¶Et no. ꝙ instigatus p facti informationẽ à ꝓuidis & honestis, uel à fama generali excusatur, & ita no.per Bar.ff.de adult. l. m.les.§.mulier, qui est tex.not.¶Not. quod iurisdictio extenditur contra turbantes eam. sed quid si turbant, extra faciendo, non intus mittendo, puta uenientem captiuauit in itinere?& uidetur ꝙ possit eum punire C.ubi de pos.agi oportet.l.1.Tu dic contra, si locus ille non est subiectus, sed quid si in loco subiecto, si inimicum suum sola occasione inimicitiæ & non in contemptũ ius dicẽtis carcerauerit, uel occiderit?Quidã dicunt, ꝙ iudex hoc ptextu non assumit iurisdictionẽ. ut l Fulcinius.§.quid sit latitare.ff.ex qui.cau. in pos. e.Alij dicunt, ꝙ immo põt punire, quia iniuria est oẽ, ꝙ non iure fit, & inspicitur ueritas potius, q̃ opinio, ut no.ff.de iniu.l.eũ qui.§.cum aliquis.dicit Ber. qd quo ad illum opinio potius, q̃ ueritas, ut d.l.cum qui.§ si in uita, & ff.loca.l. quisquis ignorans & dicit Inn. quòd in contemptu puniendo extra ordinem quasi delegatus iste non imponit principaliter propriam pœnã delicti, sed incidenter punit contumaciam, uelut ꝓpriã offensam contra bonos mores aduersus iurisdõnem cõmissam, unde non puniret occisorem l. Cornelia de sicarijs, sed quasi ex edicto ius di.non obten. uel ex eo quia cõtempta maiestas superioris dẽt uindicari, arg. C.de test.l.nullum ff.de iur.om.iu.l.si familiæ.ff.de of.

8 psi.l.obseruan.¶†Quæro quidam inter fecit ptãtẽ Perusij, utrũ possit puniri ꝓ rebelle ciuitatis?dicit Bert. ꝙ non, si pp priuatam inimicitiam interfecit: quia p hoc nõ ẽ reuellis rei publicæ. Secus, si rebellãdo ciuitatẽ, uel uolẽdo rebellare, ut.ff.de capti.l.hostes, p Bar.

9 †quid si occidit ambasiatores ciuitatis?rñ.si ptextu officij tenetur crimine læsæ maiestatis illius reipublicæ: secus, si pp priuatam inimicitiam. Vel dic indistincte sciẽtẽ tñ nec distinguo, utrum pp publicam inimicitiã, uel priuatam, ut.ff.de reli.l.ossa, in fi. quia imago

10 rei publicæ est.†¶Quærit Inn.utrũ si citatus timet de aduersario, & ideò petit sibi satisdari de nõ offendẽdo utrũ debeat satisdari.& tenet ꝙ sic, ut no.C. de his, q ad ec.l.denuntiamus.ff.de of.præsi.l.fælicitas.§. ne potentio.quid si timet iudicem, quia ex illa causa est in banno?rñ.si non potest in cã constitui procurator, iudex debet ei dare securitatem, ut no ff de pub.iu.l. is

11 qui reus, in gl.quæ gl.non est alibi. ¶†Quærunt doc. utrum delegatus possit extendere iurisdictionẽ suam ad cõpellendum secularem ptãtem, ut ei pstaret suum auxiliũ.& dic ut no.per Inn. j.e.c.signifi. dici potest, quod sic in notorijs: secus in occultis ẽm unã lec.& ẽm unam opi.quam tetigit Inn.hic, ar.j.e.c.fi.li.6.& est rõ quia iudex faceret se aduersarium suscipiendo onus probationis, nisi dicatur, quòd non est aduersarius ipse, sed lex, ut no.de proba.l.cum probatio. ¶Item nec est nouum, ꝙ ubicunque iudex inquirit. assumit in se onus probandi, & si lædit partem, facit litem suam, ut

12 C.de execu.tu.l.seueriter.¶†Quæro, an delegatus papæ possit, punire illum, qui offendit ministrum eius, puta assessorem, uel nuntium, rñ.sic, si tamen offendit ut executorem officij. Secus, si ideò, quia aliàs erat eius inimicus, ut.ff.de pœ.l.si quis forte.§.si quos, & ibi per Bar.è contra, utrum delegatus, uel ordinarius teneatur ex quasi maleficio, si ministri sui delinquũt,

rñ.non,si non pcedit conscia,uel culpa ipsius, uel ipse
non elegit eos, sed superior dat, ut l.1.§.familiæ. ff. de
13 pub.& ibi per Bar.¶†Et no. q si iudex uult facere ali
quã executionẽ 3 non citatũ,põt ei uiolenter resisti,
14 ut no.p Inn.j.e.ti.& c.si qñ.& no.†q isti delegati non
possunt bona alicuius cõfiscare nisi iussu principis, ut
C.ne sine iussu prin.l.j.dĩ Ber.q ubi bona publicãtur,
non efficitur qs debitor,ut ff.de dã.infe.l.si finitã.§.si
in uectigalibus.extra no.q notorium est clarũ intuitu.
i.apertũ cuilibet intuenti, & semel notoriũ semper est
notorium,si aliquæ reliquiæ remanent ut no.j.de ele
ctio.c.si forte,li.6.¶Itẽ no.q uerba sunt adaptãda ma
teriæ,ut l.itẽ ueniũt.§.adaptanda.ff.de pe.hær.¶ Item
no.q pscriptio non consumata parit.Publicianam: sed
in Publiciana;ueniunt fructus,ut no.ff.de Pub.l.cũ q.
§.in Publiciana nimirum ergo,si parit ius præsentãdi:
15 qa fructus est;ut l.2.ff.si serui uin.Itẽ no.q ubicũq;eẽ
rei pcedit eẽ scripturæ,scriptura fit ad pbationẽ: sed
ubi eẽ scripturæ pcedit eẽ rei,uel simul cõcurrunt,ibi
scriptura est de substantia,ut no.C.de fid.instr.l.9ctus.
¶Quæro igitur,si statutũ dicit,si quis consenserit ad
homicidiũ cõmittendum,decapitetur,nũquid sit stãdũ
gl.Ber.Et rñ.q non,quia statutum non hẽt locũ in fi-
cto cõsensu.nã pœnæ,q̃ ueniũt ex fictione minores eẽ
debẽt,sicut nos dicimus,q mitius agit cũ ficto cõtuma
ce,q̃ cũ uero contumace,& hoc dictũ Inn. q qñ quis
condemnatur ex psumptionib.mitius agitur cum eo,
16 de quo alibi dicã. ¶†Est aũt dolus studiũ nocendi, ut
no.inst.qui.mo.re 3.ob.Sed lata culpa est captiosa te-
meritas &c.Quærit Inn.nunquid ad puniẽdũ istũ im-
pedientẽ requiratur dolus?& dic ut no.ff.ne quis eũ l.
sed eximendi.§.si.uel ibi loquit quò ad illud edictum,
sed capitulũ nostrũ loquitur q̃tum ad extraordinariã
mulctam.¶Quæro,quid in delegato ab alio,q̃ à princi
pe?rñ.non hẽt locũ istud capitulũ,nisi illud delictũ sit
commissum in suo territorio sm In.adde qd no.C.ubi
de poss.agi oportet.l.j.& ff.de cond.& demõ.l. quibus
17 diebus in prin.†¶Quæro,si ille,qui.uocatus est ad iu
diciũ,est tuus inimicus utrum iudex possit compelle-
re eũ ad satisdandum de non offendendo, & respõdeo
sic,quia assecurare debet citatum.Inn.adde, qd no.ff.
de pub.in l.is qui reus per act.¶Quæro, ego feci capi
debitorem meum,quidam abstulit eum, rñdeo tene-
tur soluere debitum,ut no.C.de exac.tri.l.quoties,li.
18 x.¶†Pone quidã latro ducebat ad furcã pẽdente tpe
appellãdi,nũquid eius cõsanguinei possint eũ auferri
ptãti.rñ.non,ut no.C.de ap.l.abditos,& ff. de iusti. &
iu.l.ut uim,nisi non seruato ordine iuris de facto iniu
riam pateretur,ar.in l.2.& 3.ff.de li.de cau.& C.de iu
re fis.l.phibitũ,li.x.Tu dic,q pendente tpe appellãdi
nulla dẽt fieri nouitas.sed rñdeo uerum est in ciuilib.
causis,sed in criminalibus,secus si executionẽ requirit
delicti enormitas,uel nimiũ scandalũ,ut l. si quis filio
exhæredato circa mediũ.ff.de inuisto testa.& ff.de ap.
19 l.non tm,& C.quæ ap.non reci.l.obseruare. ¶†Sed nũ
quid potest in criminali renũciari appellationi: & uĩ
gl.or.dicere,q non põt renũciari defensioni, ut singu.
20 no.ff.de pac.l.pactum inter hæredem † quid si iudex
secularis cæpit clericũ,utrũ quilibet de populo possit
eũ iudici auferre?& uĩ q non,sed debet agi interdicto
de libero homine exhibendo.¶Tu dic contra,quia in-
iuria fit religioni,& quod in religionem diuinam cõ-
mittitur,in omnium refertur iniuriam.ut no.C.de hæ
re l.Manichæos. Item pro hoc facit.ff. ne quis eum,
qui in ius uocan.ui exim.l.nam cum uterque, & quod

no.ff.iudi.sol.l.uir bonus.Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ratione perplexitatis an supersedeatur in processibus.*
2 *Mandata quando sunt contraria, neutrum est exequendum.*

SANE. Cui diuersæ literæ impetrantur
sub eadem data & forma contraria, & ad
eosdem iudices præsentantur supsedebit
in utrisq;,donec delegans consulatur, ne
ppter uarietatẽ literarũ pcessus ualeãt impediri. h.
d.¶Casus.aliqs impetrauit literas super aliqua cã cõ
tra aduersarium suum ad certos iudices.ille aduersa-
rius expectauit als literas sub eadẽ data in alia forma
dubitatur,qd iudices facere debeãt, rñdet, q iudices
supersedere debẽt,donec consulant papã, ne propter
uarietatem literarũ causarũ fines ualeant impediri.
no.q propter perplexitatẽ est supersedendũ. Item q
non debet processus intricari. & facit.ff.de re.iu.l.ubi
repugnantia,& ff.de execu.tuto.l.diximus.¶Ibi, non fa
cta mentione,similis distinctio est.ff.de condi.& dem.
l.non ad ea.Vide,q priuatio semper præsumitur po-
sterior habitu,ut no.C.de codi.l.cũ proponatis. ¶Ibi,
plenius, nam ante quàm declaretur contrarietas, pa-
rit obscuritatem,nisi soluatur per prius & posterius
iuxta illud distingue tempora,& concordabuntur scri
1 pturæ,ut.C.de fur.l.apud antiquos.¶†Ibi, supersede
deant,no.q ratione perplexitatis supersedetur in p-
cessibus.istud est uerum,nisi perplexitas soluatur per
processum,qd contingit quando est melior conditio
occupantis,ut no.ff.de uer.ob.l.si Titius & Seius, qui
dã dicunt,q ratio illius.l.est,quia illi sunt duo rei cre
dendi,qd falsum est,quia coæqualitas stipulandi facit
duos reos,non cõtrarietas,& ideo qd unus sibi exigit,
alteri non communicat.est ergo ibi ratio, quia unius
inclusio,alterius est exclusio.& dicit alibi gl.q in per-
plexis fallunt regulæ iuris,& no.ff.de uer.ob.l.ita sti-
pulatus,la grande.& aliquando eligitur, media uia.
tu dic ut no.ff.de hære.inst.l.& hoc Tyberius, & l.1.ff.
de cõiungen.cum emancipato liberis.no.in hoc capi.
q processus non sunt intricandi, nec sunt cumulanda
quæ in principio,medio, uel fine possunt esse contra-
ria,uel superflua,ut not.C.de iud.publi.l. qui de cri-
mine.ff.de execu.tu.l.diximus,& no.ff. de iudic. l. per
minorem.& iudicia denominantur ab ultimo fine. de
cuius potentia debemus esse certi in prin.de actu ue-
rò nõ possumus esse certi,nisi post uictoriã,ut.ff.de pe
2 cul.l.eo tpe, & l. qd debetur †Item no.q quando mã
data sunt contraria,neutrum est exequendum,&istud
est uerum,quando contrarietas est in diuersis literis,
sed si in eisdem, finis corrigit principiũ,ut no.in l.si tã
bi.ff.si cer.pe.& l.lecta.Et de literis 3riis pone exem-
plũ,si unus impetrat iustitiã:alter grãm.uel unus q p
cedatur summariè,alius q procedatur ordinariè.3ria
n.mandata uoco illa q̃ simul obseruari non põt.¶Op.
tribus modis,& solue, ut in gl. & per Innoc. ¶Extra
op.aliquid,& nihil sunt contraria tamen lex dicit, q
si sub eadẽ die appareãt duæ tabulæ,in una scriptũ est
aliquid,in alia nihil,standum est scripturæ,ut.ff.de in
iusto testa.l.si binæ tabulæ. Solu.illud quod nihil est
non habet contrarium.& id si qs uult reprobare purã
negatiuam,per contrarium,non potest, quia non ens
non habet obicem.¶Item op.ff.de le.2.l.Sempronius
Proculus. sed ibi soluitur perplexitas: quia in dubio
status

ratur minori summæ, ut no. ff. de arbi. l. diem proferre. §. si plures, si relinquatur ob eandem causam, uel nulla causa expressa. aliàs utraque debetur, ut no. ff. de proba. l. quinquaginta. ff. de an. leg. l. qui Marco.

SVMMARIVM.

1 *Debilitas corporis non inducit exilium mentis.*
2 *Commissio an extendatur: remissiuè.*
3 *Commissarius debet esse idoneus & discretus.*
4 *Delegans, item consultor an cogi possint acceptare?*
5 *Consultor nullam habet iurisdictionem. & nec consultor, nec tabellio, nec nuncius debet alicui partiũ esse suspectus.*
6 *Consilium non transit in rem iudicatam, & iudex illud contra conscientiam sequi non tenetur.*
7 *Iudex an teneatur expectare consilium?*
8 *Causa an posit delegari inuitis partibus.*
9 *Iudex an posit modificare & restringere delegationem, & commissionem suam.*
10 *Delegatus si iudicauit de consilio subdelegantis, ad quem appellabitur.*
11 *Clausula in compromisso, Quòd posit iudicare semel, & iterum, quomodo intelligatur.*
12 *Mere industrialia non subdelegantur.*
13 *Arbitrator super controuersia iam orta assumptus dicitur transactor, super futuris declarator.*
14 *Arbitramentum iniquum, etiam si data sit amplissima potestas, debet reformari in melius semel tantum. 18. Bona fides quid sit, & num. seq.*
15 *Arbiter, uel arbitrator non potest causam delegare.*
16 *Error commissus coram arbitratore, uel in instrumento guarentigia an posit reuocari?*
17 *Arbitrator an audiat exceptiones declinatorias fori.*
19 *Condemnato per arbitrum sufficit soluere pœnam, uel interesse.*
20 *Subdelegans an posit sibi consilium retinere. & an subdelegatus teneatur suum consilium sequi? & an subdelegans uidens eum laturum sententiam contra suum consilium, possit ante latam sententiam reuocare mandatum. nu. 22.*
21 *Mandatum fieri de consilio, si fiat sine consilio an ualeat?*
23 *Delegatus subdelegans quemadmodum suum ita & alterius consilium reseruare potest.*
24 *Clausula in subdelegatione, quòd ferri debeat sententia iuxta tenorem consilij. N. an ualeat?*
25 *Dictio, nisi, apposita rei successiuæ importat conditionem diuisibilem.*
26 *Delegatus qui in subdelegando retinuit sibi iurisdictionem, an posit lata sententia reuocare ad se executionem.*
27 *Iudex an teneatur pronunciare secundum alterius conscientiam?*
28 *Causæ inquisitionis, & matrimonij dicuntur arduæ.*
29 *Consultor an posit suum consilium ante latam sententiam reuocare?*
30 *Discretæ personæ quæ dicantur.*

1 SI PRO DEBILITATE. †Debilitas corporis nõ inducit exiliũ mẽtis. hinc est, ꝙ usq; ad ultimũ articulatæ uocis spm̃ quis põt testari, ut. C. de testa. l. iubemus. delegatus papæ impeditus impedimento facti põt uices suas cõmittere idoneis & discretis, & ꝙ eius requirat cõsiliũ, nisi tã graue sit negociũ, ꝙ nõ possit sine sua psentia cõmodè trutinari & expediri. h. d. Et diuidit in tres partes. nã in prima parte ponit dcm̃. In scda ipsius determinationẽ. In tertia quãdã exceptionẽ. scda ibi. ita. tertia ibi, nisi. ¶Casus. qrit, utrũ delegatus papæ impeditus debilitate, uel alia iusta cã possit aliij cõmittere uices suas? rñdet ꝙ sic, dũmõ cõmittat psonis idoneis & discretis. Sed nunqd possit sibi reseruare cõsiliũ, si cã sit dubia? rñdet ꝙ sic. Sed qd si cã sit multũ ardua, q̃ reqrit pñtiã delegati, cuius industria electa fuit? rñdet, ꝙ cãe tã graues nõ pñt subdelegari, in tex. ibi, debilitate, No. ꝙ debilitas corporis pmittit ea, in qbus uertitur laboris studiũ, delegari, seu p aliũ expediri. ¶Et est ar. ꝙ quis possit seruire p substitutũ, nisi reqratur pñtia psonalis, uel ppria industria. Quod dic ut no. C. de epi. & cle. l. q squis, per Cy. & de man. &
2 colo. l. j. li. 11. ¶† Sed nũquid cõmissio extendatur? distingue, ut distinguit in priuilegio. C. de epi. & cle. l. j. p Cy. uerius dic ꝙ loquitur ibi in cõcessis, secus in cõmissis, q̃ non hñt successorẽ, ut no. ff. de cura. furi. l. cuius bonis. Ibi, graui necessitate. No. ꝙ uerbũ neces-
3 sitas, iportat grauitatẽ. Ibi, Discretis & idoneis, †Not. ꝙ commissarius dẽt hr̃e duo, s. ꝙ sit idoneus & discretus. Addo id, qd' no. j. eo. ti. c. statutũ, & c si. li. 6. Ibi, Liberũ. i. sine necessitate. C. de transa. l. si quis maior. Et no. hic, ꝙ liberũ dr̃ id, qd' est sine pœna & absque aliqua redargutione. Ibi, te cõsulere. No. ꝙ in cõmissione pt appon i modus & forma, nõ tñ ꝯ substantiã arbitr ii, ut. ff. de arb. l. itẽ si unus. §. si duos. & l. qualẽ, ĩ pri. quia id, qd' adiicit ꝯ substãtiã actus pducẽdi in esse, uitiat actũ: secus si adiiciatur post actũ perfectũ, ut. ff. de usu & habita. l. p seruũ, & ff. de li. & post. l. si ita. §. 1. Ibi, graues, no. argumẽtũ, ꝙ in grauib. causis non tenetur infirmus mittere pcuratorẽ, ut no. ff. pro so. l. si cõuenerit. Ibi; sine psentia, no. ꝙ psentia magnã autho-
4 ritatẽ representat, ut. ff. de arbi. l. sicuti. ¶†Capio primã gl. q̃ duo dicit, primò, ꝙ inuitis partib. pt delegatus subdelegare: qa lr̃a dicit liberũ sit, & inuitis partibus reuocare. sed si delegatus nou uult acceptare, an possit cogi? dico ꝙ sic, ut no. ff. de iuris. om. iu. l. eũ qui. sed nũquid cõsultor teneat̃ acceptare cõsiliũ, dico ꝙ sic, nisi hẽat iustã cãm recusandi, ut no. C. de pxi. sac.
5 scr. l. in sacri. li. 12. ¶†In gl tanq̃, no. ꝙ cõsultor nullã hẽt iurisdi a ctionẽ. Et scias, ꝙ cõsultor non dẽt eẽ suspectus alicui parti, nec tabellio, nec nũcius, ut no. in aut. de triẽ. & semis. §. ꝙ sæpe, & per Specula. in ti. de requisitione consilij. ¶Ex hoc sequitur, ꝙ añ cõsilij recitationẽ nõ pt appellari:

a ¶ *Vide scripta per Ia. in l. §. si. ff. de fur.*

6 quia à nõ iudice no appellatur, ut. C. de arbi. l. j. † Itẽ cõsiliũ nõ trãsit in rẽ iudi. cũ ex eo nõdetur actio, nec exceptio, si sic est, ergo nõ appellatur. istã doctrinã tradit gl. C. de arbi. l. j. nec ẽt iudex tenetur ipsũ sequi ꝯ suã cõsciãm, ut no. per Bar. ff. de re iudi. l. si cõuenerit.
7 ¶ † Quæro, utrum iudex teneatur expectare consiliũ? rñ. sic, si cõsiliũ requiratur p forma pcessus, uel p instructione finali & necessaria, ut hic per Inn. sed si requiritur ex urbanitate, uel ad simplicẽ instructionem, nõ est necesse, ꝙ expectetur imò pt cõmissio reuocari, ut no. ff. de ap. l. ad principẽ, per Bar. & no. ꝙ cõmissio extẽdit se ad tps successoriũ, ut no. ff. de mino. l. uerũ. §. ex facto. tenetur ẽt consultor de imperitia, si dat occasionẽ dãni aliàs nõ ut no. ff. qd' q so̲ tur. l. ij. capio
8 gl. Inn. † & primò qro, utrũ inuitis partib. possit cã delegari & rñ. sic: quia nemini facit iniuriã, qui sua utitur ptãte sm Inn: nã in hoc iudicis offim̃ est latissimũ, & residet ĩ cõi, ut no. ff de iu. om. iu. l. j nisi hoc faciat, ut illi odiũ imponat, ut. ff. de execu. tu. l. hac lite. §. dat remissionem, uel nisi faciat cã se exonerãdi, ut. ff. de iud. l. eũ quẽ. §. j sed nũquid si factũ est certũ, põt committere solã iurisdictionẽ, & de iure decisionẽ? Et ibi

9 est ar. q sic, licet ius sit certũ & finitũ. ¶† Quęro unà cũ In. nũquid iudex possit modificare & restringere dele gationẽ, & commissionẽ suã? & dic q sic, nisi restringeret ad id, qđ est ɔ substantiã cõmissionis, uel implicaret perplexitatem, seu ɔditionẽ. unde dicit Inn. q non põt mandari, ut certam sniam ferat: quia esset potius recitator, q̃ iudex, & quia quoties libertas cogit, fit ɔ substantiã libertatis. Sed bene põt apponi de habendo & expectando consiliũ: quia consiliũ ad iustitiã & naturã pronunciationis pertinet. C. de sen. ex peri. reci. l. 2. itẽ delegatus põt reseruare sibi ptãtem reuocandi mandatũ, sed non sententiã: quia irreuocabilis est, ut. C. sentẽtiã rescin. non pos. l. j. vñ subtiliter dicit Inn. q ubi, apponit hæc clausula, non vr̃ cõmissa sentẽtia; & tñ statim dicit, q si apponat hęc clausula, nisi reuocauero, q si nõ reuocat, ualet sentẽtia subdelegati. idẽ, si dicit, q̃diu non reuocauero. nã istæ clausulæ supponũt iurisdictionẽ antecedere: quia cõmissio incipit purè, licet possit resolui sub ɔditione, ut subtiliter no. in l. 2. ff. de in diẽ addic. tñ 2.. ñ ista dictio, nisi, impedit diẽ cedere, ut no. ff. de condi. & demon. l. quib. diebus §. quidã Titio, & d. l. Titia. §. si ff. de manu. te. & ad id, qđ no. per Inn. de ɔsilio, facit, qđ no. ff. de hære. insti. l. illa institutio, & ff. de uerbo. obl. l. ex parte. §. j. Quid si consultor assignatus decessit ante, q̃ consuleret? rñ. hæc forma accidentalis euanescit, & remanet dispositio in sua forma naturali, ut. ff. de condi. & demon. l. cũ tale. §. si arbitriũ. no. ɔsulẽdos esse, qui sciũt, ut no. j. de re iud. Semel; & ẽt cũ rusticis & familiaribus discretis, dicit Inn. de arbi. c. cũ olim, habendũ esse colloquiũ. Itẽ no. qđ ɔsiliũ, q oẽs iurisperiti dãt, 10 est seruãdũ, ut. ff. si seru. uin. l. si qñ. §. j. ¶† Quæro, quid si delegatus iudicauit de ɔsilio subdelegãtis, ad quem appellabit? vr̃. n. suspectus, qui consuluit, ut. C. de ap. l. eos, in prin. So. si aliquid de iurisdictione sibi reserua 11 uit, ad eũ appellabit, ar. ff. qñ ap. sit. l. j. §. solet. ¶† Quid ergo dicemus de clausula, q̃ ponit in cõpromissis, q possit iudicare semel, & iterũ, & pluries? nã hoc vr̃ ɔ substãtiã finitæ rei, ergo nõ ualet ista ptãs. rñ. ista clausula non dẽt intelligi de his, q̃ finiunt arbitriũ, sed de alijs, q̃ nõ finiũt, ut no. ff. de arb. l. qualẽ. §. fi. Spe. dicit, q ista clausula respicit diuersa capitula, non q arbiter possit esse sibi ɔrius, ut. l. 2. §. sed si alius. ff. qñ ap. sit, & l. qđ iussit. ff. de re iudi. Sed si esset compromissum in purũ arbitratorẽ, qđ hẽt uim transactionis, & non iudicij, vr̃ dicendum, q possit se corrigere iuxta no. C. de trans. l. si diuersa, licet arbitrator non possit corrigere sentẽtiã arbitri, si trãsisset in rẽ iudi. qa ex quolibet capite per se functus est officio suo, & postea trãsactio post rẽ iu. nõ ualet, ut no. ff. de trãs. l. post rẽ. 12 ¶† Deinde uides, q merè industrialia nõ subdelegantur. Itẽ nec animæ passiones. vñ si alicuius cõsciẽtia est onerata, quia papa dicit tuã cõsciẽtiã onerãtes, cũ cõsciẽtia nõ sit aliud, q̃ passio animi suggerens bona, & mala dissuadẽs, nõ poteris subdelegare; quia quot capita, tot sentẽtiæ. cõsciẽtiæ & animi motus sunt dissonãtes, & iõ animi motus nõ põt cõmitti, ut not. ff. de arbi. l. sicuti, iuxta illud; uelle suũ cuiq; est, nec uoto uiuitur uno, ut. ff. ad Tre. quia poterat. Vñ naturaliter homines hñt uarias opi. ut. ff. de ar. l. itẽ si unus. §. si in 13 duos.† adde ad declarationẽ pmissorũ, q arbitrator assumptus super cõtrouersia iã orta uocat trãsactor. sed si assumit super futuris, de quibus nõdũ põt esse iudiciũ, nõ dr̃ trãsigere, sed declarare, ut no. C. de cõtra ben. emp. l. fi. At si super futuris posset esse iudiciũ, ut. ff. cõia prædio. l. si quis duas, bñ esset largo mõ loquẽdo quadã spẽs trãsigendi aliãs trãsactionis: sed strictè 14 loquẽdo nõ est propriè trãsactio.† nã, si arbitramẽtũ esset iniquũ, dẽt in melius reformari, ut no. ff. p soc. l. vñ Neruæ. ff. de ope. libe. l. si libertus, & ita, & quãtumcũque dẽt largisima ptãs, tñ uerba ciuiliter sunt intelligẽda, ut no. ff. de serui. l. si cui; quia bona fides æquitatẽ desiderat, ut no. ff. pro soc. l. bona fides. ff. man. l. cre 15 ditor. §. si† & uoco bonã fidẽ. i. bonã mẽtis qualitatem & cõscientiã, quæ ẽt in ɔtibus stricti iuris requiritur ut. ff. de uer. ob. l. si quis cũ aliter. ¶ Et no. q arbiter, uel arbitrator eãm delegare non põt, ut no. ff. de arb. l. non distinguemus. §. nunc de officio: quia non põt delegare, pro sua iurisdictione, ut no. C. qui pro sua iurisdictione. l. j. sed iste nullã hẽt iurisdictionem iure publico, ergo &c. Secundò dr̃ bona fides. i. legalitas, q̃ potissimè requirit in his, q pluri
a mum[a] negociantur, & in his non differt pactũ nudum à stipulatione, ut. C. de cõsti. pec. l. j. in prin. & in aut. de fideius. §. argentario rum, vñ cãpsores, qui tenent mẽsam authoritate publica, non habẽt beneficium excussionis. Tertio mõ dr̃ bona fides quędã adiectio, siue qualitas contractus, q̃ designat eius excellentiã, ut in 16 sti. de acti. §. actionum. ¶† Sed q̃ro, an error commissus corã arbitratore, uel in instrõ guarentigiæ. i. obseruantiæ possit reuocari? & dic ut no. per Bar. ff. de con f. c. l. non fatet, in fi. error in cõpromittendo non uitiat, sicut nec error ĩ petẽdo: sed error in ɔfitẽdo corã arbitro idem, qđ in iudicio. sed corã arbitratore idem 17 qđ in trãsactione. ¶† Item no. q arbitrator non audit exceptiones declinatorias fori: quia non est iudex. vñ corã eo & minor & mulier pñt procurare; quia ubi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus disputare, sicut dicit ille diuinus tex. ff. mã. l. si fideius. §. quędam. & etiam in ultima in uolũtate reducit arbitratus lato laudo, & nõ añ ad bonũ uirũ, ut no. in l. j. ff. de le. 18 2.† dicit Bar. q semel reductũ amplius nõ reducit. iuxta uerbũ Cy. semel suppletũ suppletionem nõ recipit, ut. C. de diuer. rescript. l. si qua, & C. de fideius. l. sancimus, ubi secũa mora nõ purgatur; & hæc dicta sunt aliqualiter extra materiã capituli nr̃i. Itẽ qui dicit arbitratorẽ errasse, dicit eũ nõ cõsensisse, & si probat errorẽ, nõ incidit in pœnã; qa nõ uenit cõtra mẽtẽ arbitratoris. sed si nõ pbat, incidit in pœna; qa uenit contra mẽtẽ eius. l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. obl. ne remaneat laudũ sine pœna: qa esset elusoriũ. ff. de iu. l. si pror. hoc est cõtra Bar. ibi, si error in cõfitẽdo corã arbitro, idẽ, qđ in iudicio: sed corã arbitratore idem, 19 qđ in trãsactione.† dicit Inn. q sufficit cõdẽnatũ per arbitrũ soluere pœnã, uel interesse. j. de arb. c. p tuas, ergo succedit obligatio ad interesse: qa laudũ arbitri in facto cõsistit, cũ obligationẽ nõ pariat. ff. de uer. ob. l. si non fortẽ. & si nõ respicit tradi, sed retineri, non 20 transit dñiũ. l. si p fundo. C. de trãs. ¶† Sed q̃ro unã cũ Inn. utrũ subdelegãs possit sibi cõsiliũ retinere? rñ. q sic, Inn. & qđ no. ff. de hær. insti. l. illa institutio, p Ac. ¶ Quæro, utrũ subdelegatus teneat seq illud cõsiliũ? & dic q nõ sm Inn. & Host. ar. ff. de ar. l. qualẽ, in prin. nã unusq; dẽt dicere sniam ex animi sui motu, nisi hẽat collegam,

[a] ¶ *Bona fides requiritur in his, qui plurimum negociantur. & in his non differt pactum nudum à stipulatione. istud dictum refert & sequitur Io. May. in l. iuris gen. §. sed cum nulla, in prin. ff. de pac. & uide quę extẽsè scripsi in allega. meis in causa Gabrielis de Laqua.*

21 collegã,ut no.ff.de arbi.l.ficuti.†Adde qñ,aliqd de ꝯsi
a lio est faciẽdũ.si fiat sine ꝯsilio,utrũ ualeat,uel nõ[a] Tu sic distingue aut mandaſ a.l.& nõ ualet.qa tũc consilium est requi rendũ & seruandũ.nã ista dictio, de,significat principium, & cãm, ut no.in l.j.§.nũc uideamus.ff.de coniun.cũ emã.li.eius.Aut ab hoie,& tunc põt pręfige re talẽ formã.& idẽ est:aliàs secus,ut no.ff.de acq. hæ

a ¶*Vide Bal.consi. 37. 1.lib.& Ange.consi. dcxxviij.*

22 re.l.cũ,qui duobus.†¶Sed quærit hic In.utrũ si iste de legatus uidet,ꝙ subdelegatus uult ferre sñiam contra suum cõsiliũ,põt ante latã sñiam reuocare mãdatum? rñ.sic,qa non subdelegauit cãm in totũ , sed sub certa forma restrictiua,ergo &c.ut ff.de iudi.l.iudicium sol uitur.Sed Ber.elegãter dicit,ꝙ ille, q reseruat sibi re quisitionẽ cõsilij,uel iurisdictionis tãquam uir bonus dẽt consuli ex forma mãdati,&iõ dictum Inn.esset fal sum,& uide in c.si is cui.j.e.ti.li.6.& j.de pc.c.is q. li. 6.& ibi no.qđ potestas.l. nõ ita de facili expirat,sicut ptãs mãdati,qđ est no.di.ualde.& gñaliter ubicũq;sub delegans retinet sibi aliquã ptãtem,ut puta si dicit, cõ mitto,donec reuocauero, remanet apud eum iurisdi ctio.& pt reuocare,& ad eũ appellari:qa sufficit, quòd apud eum remanet iurisdictio particularis,quid si sub delegauit sub conditione,ꝙ ferat sñiam,si partib.pla cuerit,alioquin remittat cãm instructam?rñ.idem ẽm Inn.Ex his ergo conclude quòd põt dari nouus modus & forma in subdelegatione,quæ tamen sit iuxta man
23 patum.¶†Ex hoc dicit Inn. ꝙ sicut delegatus põt sibi retinere cõsiliũ,sic posset reseruare cõsilium alicuius tertij.Inn. hoc tñ casu non credo ꝙ posset reuocare , ad eũ appellari : qa pp hoc nihil sibi de iurisdictione
24 reseruauit.†Quærit Inn.si apponatur clausula in sub delegatione, ꝙ debeat ferri sñia ẽm tenorem consilij magistri.M.utrum ualet?dicit Inn.ꝙ nõ,Host.ꝯ tu te ne dictũ Inn.per l.non distinguemus.§. nũc de officio. ff.de arbi.in uerbo,nec arbitria prorogentur,& e.ti.l. qualem,primo rñso.nam,ut dixi,auferri in sñia nõ pt pnuntiatori animi motus:per legem tñ uel cõsensum partiũ bñ posset hoc fieri,ut.ff.de re iud.l.si cõuenerit. dicit ꝙ si cõmitiẽ cã hoc mõ. nisi reuocauero,ꝙ subde legatus non põt ferre sñiam:quare quò ad sñiam ista clausula sit ꝯ substãtia commissionis , & ita pertransit Io.An.qđ falsum est:qa hęc uerba,nisi reuocauero,ha bẽt hunc sensum.i.quandiu non reuocauero. Vnde ea
25 rõne,qua tenet pcessus,tenet sñia † nã dictio nisi qñ apponiẽ rei successiuæ & nõ instãtaneæ importat quã dam conditionem,q̃ diuiditur,in illa tñ cõditione,uen do,nisi displicuerit intra mẽsem,iõ principiũ redditur cõditionale , qa non dẽt contractus diuidi,& ponitur dictio nisi ibi, pro si nõ.i. si non placuerit sit negotium infectũ,ut no. ff.de dona.l.j.in gl.magna,& in l.2. ff.de
26 in diem ad.¶†Quæro,nunquid delegatus qui in sub delegando retinuit sibi iurisdictionem,possit lata sñia reuocare ad se executionem?dic ꝙ sic ẽm Host. Nec distinguo inter merã executionẽ & mixtã,qa oĩs exe cutio in iudice est iurisdictionis, licet secus in mini stro,ut no.j.de ap.c.nouit dicit,Host.ꝙ natura arbitra lis est,ut arbiter pnũciet.qcqd placet sibi,& cõtra iu ra iniquè,secus in iudice,Host.¶Cõsidera,ꝙ sñia arbi tri est nulla pp suã uilitatẽ,ut.C.de arbi.l.j.Et iõ non subiacet regulis æqtatis aliarũ sñiarum: sed recurri mus ad pœnã:secus in sñia arbitratoris,q̃ est aliqua ;
27 & iõ si est iniqua,dẽt reformari.¶†Dicũt, n.quidã , ꝙ iudex dẽt pnunciare,put sibi de iure uř,& nõ ẽm cõ sciam alterius.Sed Ho.d.ꝙ sua cõscia dẽt cedere cõsi lio saniori,puta pitorũ,q maiorẽ hñt notitiam iuris. facit ꝙ no.C.de sen.ex peri.re.l.2.Durum est.n. dice re,qđ quis cogatur pnũciare ẽm cõsciẽtiã tertij,nec ẽ bñ dcm,qa ille tertius nõ cognouit de cã, ergo nec ue rẽ scit cãm tertius,nec motiua,q̃ scit iudex,quĩ exami nauit testes,& infrã,ut ff.de testi.l.3.§.tu magis.Et iõ sñia non dẽt ex alieno arbitrio pẽdere,sed ex arbitrio cognitoris,qui ẽt rõnem redditurus est,si male pnun ciauerit ar.ff.de administra.tuto.l.quidam decedẽs,in
28 prin.†¶Dicunt hic doc.ꝙ causæ arduæ uocantur cau sæ inquisitionum. ¶Item causæ matrimoniales. quæ causæ matrimoniales rarò committuntur nisi[b] epis.Io
29 an. An.†Extra quæro,nũquid cõ sultor assumptus ad consulẽdum possit suũ cõsiliũ reuocare anteq̃ sit pnũtiatũ.¶Et uř,ꝙ nõ ut no.ff. de uer.si.l.boues.§. hoc sermone. ¶In cõtrariũ uř quia sapiẽtis est mutare consilium in melius. si tu ęquiparas consiliũ testimonio,nõ põt reuocare.ut in aut.de test.qa uero.Addere tñ & declarare põt non mutata substantia, arg.ff. de
30 ap.l.ab executore. † Vltimo no. ꝙ fit mentio de personis discre tis,Quæro igitur, q̃ psonæ dican tur discretæ? rñ. istæ personæ sunt hodie diffinitæ quò ad materiã capituli.ut no.in c.statutũ de rescrip. li.6.Aliàs ŝt stareĩ discretioni iudicis , quæ personæ dicerentur discretæ.Et si statutum diceret , ꝙ antiani haberent arbitrium cum consilio.x.discretorum uiro rũ,ipso iure uideretur antianis concessum , ꝙ possint eligere istos discretos,argu.ff.n an.l. sueiò non re munerandi.§.si tibi.

b ¶*Causæ matrimonia les rarò committũtur nisi episcopis. uide cõ tense scripta super hoc per d. And.Barb. in cons.suo,quod fecit in cã genitoris mei, quod cons. habeo eius manu propria scri ptum & subscriptum nec habetur in for mis.*

SVMMARIVM.

1 *Causa intra certam diem decidenda commissa,elapsa die iu risdictio expirat,nisi partes prorogauerint.*
2 *Prorogatio infrà quod tempus fieri debeat & nu.12.*
3 *Dilatio nisi certa sit,moram non inducit.*
4 *Prorogatio si fiat de tempore feriato ad tempus feriatum, an requiratur consensus testium.*
5 *Tempus an sufficiat ad probandam negligentiam.*
6 *Iudex in determinatis à iure non habet arbitrium.*
7 *Prorogatio generalis an sit ualida.*
8 *Prorogatio an possit fieri alibi,quàm apud acta.*
9 *Partes an in prorogatione possint addere in mandato ali quam formam nouam extra mandatum.*
10 *Obligatio an tollatur perpetua ope exceptionis.*
11 *Prorogatio facta per partes his uerbis,prorogamus ad aliũ mensem finito primo,an ualeat.*
13 *Tempus prorogatum an sit idem iuris fictione,uel propriè.*
14 *Prorogare an possit procurator,litis dominus effectus,sine speciali mandato.*
15 *Delegatus à Papa an teneatur seruare leges municipales.*
16 *Vniuersitas causarum si sit commissa pluribus, an uideatur commissa cuilibet insolidum.*
17 *Iurisdictio ad causas ob excellentiam non delegabiles an pos sit prorogari? & nu.30.*
18 *Mandatum non prorogatur ex eo quod tempus lapsum sit dolo alterius partis.*
19 *Habentes certam diem ad recipiendas probationes,& ad re mittendũ causam instructam ad superiorem, non possunt praeuenire*

preuenire terminum altera parte inuita.

20 *Causa instructa remitti quando dicatur.*

21 *Iudex, qui fuit in mora per lapsum diei apposita sibi, an possit purgare moram.*

22 *Delegatus an possit mulctare.*

23 *Procedi an possit die feriata in honorem dei propter breuitatem termini.*

24 *Iudex propter breuitatem sui temporis an possit abbreuiare dilationes partium.*

25 *Iudex, cui praefixus est terminus, an possit post terminum exequi suam sententiam.*

26 *Partes an possint solennitatibus iurium renuntiari.*

27 *Beneficio praescrip. an possit renunciare.*

28 *Poena maior & minor quando inuenitur imposita in diuersis legibus, potest iudex gratificari, & eligere quam uult, & limi. 2. modis.*

29 *Iurisdictio prorogatur de tempore ad tempus, si tempus appositum sit ab homine, secus si a lege.*

31 *Excommunicare aliquem an possit non suus iudex de consensu partium.*

32 *Astricti qui sunt litigare sub certis iudicibus, an possint in alios prorogare.*

33 *Iudex ordinarius, & iudex delegatus qualiter differant.*

34 *Sportulae an sibi debeantur iudex ordinarius cognoscere non potest, potest tamen delegare alteri cognoscendum.*

35 *Delegatus nomen unde deductum.*

36 *Commissio, & delegatio qualiter differant.*

37 *Delegatus non potest uti manu propria armata, sed ordinarij arma implorare debet.*

38 *Iurisdictiones omnes excepta clauium potestate, licita sunt apud infideles.*

39 *Manifestum quid sit: & quid notorium.*

40 *Notorium negans non auditur, nec rem dubiam facit.*

41 *Delegati iurisdictio fines territorij ordinarij non egreditur.*

42 *Habens, uigore literarum, monere Titium, & nisi paruerit eundem citare ad curiam, non potest simul monere & sub conditione, nisi obediat, citare.*

43 *Causa an possit duobus, uel pluribus delegari.*

44 *Appellatio alternatiua, subalternatiua, generalis, quae sit.*

45 *Iurisdictio an possit prolongari sub alia forma, quàm fuerit delegata.*

46 *Delegatio si non tenet partes tamen consentiant an ualeat processus.*

47 *Subditorum, ut interest dominos non mutare, ita & iudices tam ordinarios, quàm delegatos.*

48 *Mercatores si habeant iudicē mercantiae, an non mercatores possint eius iurisdictionem adire.*

49 *Personae miserabiles an possint iurisdictionem prorogare.*

50 *Iurisdictio an possit prorogari de tempore ad tempus, & supra nu. 29.*

51 *Appellari si debet ad capitaneum, an teneat appellatio ad potestatem de consensu partium.*

52 *Prorogatio quare in causis sanguinis locum non habeat.*

53 *Lapsus dilationis an habeat uim exclusionis.*

54 *Iudex de parte Gebellina an possit recusari a Guelfis, et è contra.*

55 *Libellum corā iudice oblatū non citatus tenetur recipere, nō tamen respondere nisi habita competenti dilatione.*

56 *Procurator non potest renunciare exceptioni liquidae.*

57 *Officium iudicis nobile quid sit.*

58 *Priuilegium ex falsa causa concessum non ualet, quamuis papa diceret concedimus & confirmamus.*

59 *Populus cogitur obedire per capturam personarum.*

60 *Obseruās interdictum, an uideatur acquiescere interdicto.*

61 *Iura loquentia de testamento per se ualido trahitur ad testamentum ualidum per fictionem, aut dispensationem.*

62 *Spurius legitimatus, qui cōparatur legitimè nato, an possit institui haeres à patre coram duobus testibus.*

63 *Contumacia procuratoris expressa, est in domino tacita & praesūpta, efficitur tamē uera, si cā sciēs dominus nō purgat.*

64 *Libellus quando dicatur generalis uel uniuersalis.*

65 *Debitor qui nō soluit in tēpore, cum possit, peccat mortaliter.*

66 *Legitimari se faciens an debet citare consanguineos.*

1 DE CAVSIS †Si cā cōmittatꝛ decidēda in certū diē, elapso illo die expirat iurisdō, nisi p ptes dies fuerit ꝓrogata. h. d. j. ¶Scđo dicit ꝙ ubi certa pœna ē ꝯtra cōtumacem in iure expssa delegatus illā imponit: aliàs suo arbitrio reseruatꝛ. h. d. Scđa ibi illis ēt. ¶Casus Aliqua cā fuit cōmissa decidēda intra certū tps. Nūc q̄rebatur, an post illud tps iudex uti posset iurisdōne; respō. ꝙ nō. ¶Fallit si fit ꝓrogatio de cōi cōsensu ptiū. Sed q̄ro, nunquid in hac ꝓrogatiōe requiratꝛ cōsensus aliorū quorū interest. rñ. nō, ar ff. de ꝓc. l. nō solū. §. quare. Vnde nō requiritꝛ cōsensus nisi eorū, q fundāt iudiciū, ut no. ff. de iu. l. uēditor, qđ ꝯē notādū.

2 †Sed hic q̄ritur, ꝗ qđ tps debeat fieri ista ꝓrogatio. Respōdeo anteq̄ superueniat termini expiratio, ut no. ff. de pca. l. sed si m inēte. Nulla. n. ꝓrogatio p se stare pt. q a est q̄dā cōiūctio, & qđ nihil ē, ꝓrogari nō pt. ¶

3 †In tex. ibi, Intra certū, No. ꝙ dilatio dēt eē certa, ut inducat morā, ut no. C. de cōtrahē. & commit. sti. l. magnā, p Cy. ¶In tex. ibi, Partiū, No. ꝙ nō dicit testiū. ¶

4 †Et est ar. ꝙ si fit prorogatio de tpe feriato ad tps feriatū, ꝙ nō requiratur cōsensus testiū: tamē requiritꝛ cōsensus iudicis, uel arbitri, ut no. in l. 2. §. j. ff. de iu. & ita tenet gl. in cle. sępe, de uer. si. Ibi neglexerūt ēt ad primā citationē: quia lra dicit citationē in singulari, ut C. de iu. l. sancimus.

5 † Itē no. ꝙ ad probādā negligētiā sufficit tps. ut no. ꝗ. de pb. c. extirpādæ, p Inn. qđ est uerū in cōditione ptātiua, nō in casuali. ut not. in l. 3. §. si ad diē. ff. de re mi. Itē no. ꝙ paria sunt nō uenire, & uenire sed nō obedire.

6 † Ibi infligas, No. ꝙ in determinatis à iure iudex nō hēt arbitriū siue ius cōe, siue sit municipale, nō ob. in l. hodie. ff. de pœ. quia illa lex non hēt locū in iudice dele. nec in pęnis municipalib. uel consuetis. ¶Ex hoc seqꝛ ꝙ iudices delegati dispēsare non pñt, sed ordinarij maiores possunt cā cognita, sed pedanei nō possunt ꝑ uilitatē sui, & iurisdōnis ut no. in l. 3. ne quis eū qui in ius uocatur ui eximat. Et uide Gof. in summa de filiis psby. ¶Idē ēm arbitriū sic. ff. de effra. & expil. l. j. § expilatoress quia commissum uꝛ iudicib. quicquid nō ē explicatū legib. ut ff. de test. l. scio. ¶

7 †Quæro, utrū ualeat gñalis prorogatio & uꝛ ꝙ nō, ut ff. cōia pdi. l. in tradēdis. Tu dic ꝫ, quia ubi cūq; tm ualet genus quò ad genus, qua tū spēs quò ad spēm, ibi stādū est generalitati, ut no. ff. de ser. ur. pd. l. seruitus. ff. de seru. titulo gñali. l. seruitus, & l fin. cui. Et idē est ubicūq; infinita efficaciter æquipollet uniuersali. ¶Vel dic, ꝙ in arduis requiritur prorogatio

8 spālis, ar. ff. de proc. l. Pomponius: in prin. ¶†Sed quære nunquid prorogatio pōt fieri alibi, quàm apud acta? & uidetur ꝙ sic per l. honores. §. si. ff. de decu. quia licet

9 fiat extra iudiciū tamē reducitꝛ ad iudiciū †quæro nunquid i prorogationes ptes possint addere in mādato aliquā formā nouā extra mādatum: respō nō, quia ista non esset prorogatio, ut no. in c. is qui, de præb. in. lib. 6. sed ualeret ui pacti, ut ꝗ. e tit. c. significasti, arg. quia mutata forma mutatꝛ formatū ut no. ff. de fideiu. l. stipulatus es opus, ubi est tex. no. Dico ēt, ꝙ qñ ꝓrogatio fit

de

de tpe ad tempus, non hēt locū pnia, quia adhæret primæ iurisdictioni, & pars eius fit. Itē si fit expressa submissio, non hēt locum pnia l. est receptū ff. de iu. om. iu. sm quosdā, dic ut no. j. de iu. c. j. No. q mandatum tēpore limitatū expirat ipso iure tpis cursu, ut hic. Idem in obligatione annua, uel menstrua, ut C. de pac. l. epistola. §. fi. C. de le. l. fi. ff. loc. l. si cum Hermes. Sed non
10 idem intensiuè. † No. q perpetua ope exceptionis tollitur obligatio, & de hoc no. in l. fi. ff. [illegible] ra ha. Vel dic aut est obligatio legalis, & præscriptio legalis, ut in redhibitoria, & quāto minoris, tunc suis finibus est contēta, ut l. si cum. §. ti. ff. si quis cau. & tñ per pactū pōt ppetuari, ut l. q si nolit. §. si quis ita. ff. de de ædi. edic. Aut est obligatio conuentionalis, & præscriptio conuentionalis, & si est una, fit ope exceptionis, non ipso iure. Idē si obligatio fit conuentionalis, & præscriptio legalis l. sicut. C. de præscri. 30. an. Sed nunquid liberatus tēpore possit se reponere in ueterem obligationem? dic q sic per stipulationem, non nudo consensu, ut ff. de so. l. cum quis pro reo: uide qđ no. per Inn. j. de iure pa. c. cura, & de immu. ec. c. quia plerique, & uide ēt Cy. C. de
11 transa. l. si maior. † Quæro, pone q erat statutus mensis, si partes dñt ita. nos prorogamus ad unum aliū mēsem incipiendū finito primo, utrū talis prorogatio ualeat? & vr q non, quia eius initium est colatū in tps priuationis, ut no. ff. de iu. om. iu. l. eum qui. §. fi. & hoc vr determinare Bar. in l. 4. in prin. ff. de dam. inse. ubi p te.
12 uideas † quid si prorogatio fit ultimo momento tpis? rñ. q ualet: quia sufficit habere momentum, ut d. l. si
13 manente, & ar. ff. de pub. l. cum sponsus. §. fi. † Quæro, utrum istud tps prorogatum fit idē iuris fictione, uel propriè. Cy. ff. de ar. l. si cum dies, in prin. dicit, q cū mutatur dies, mutatur forma tēporis, & ideò non est idem nisi iuris fictione, qđ nō vr uerū: qa si nō expirat, ergo idem in substantia. Similis qō fit. ff. de dolo. l. & hæredibus, & facit l. inficiando. §. infans. ff. de fur. tu. dic, q q̄tum ad primordialem formam est idem in substantia, licet non in tpe, quia hic tacitè inerat à principio, qđ posset prorogare, ut ff. de iudi. l. ij. Sed in extraiudicialibus uerum dicit Cy. q nec in substantia, nec in tēpore
14 idē, nisi iuris fictione, ut ff. de uer. obli. l. cum stipulatus sim mihi à proculo, & C. lo. l. cum Hermes, & ff. si cer. pe. l. eleganter, & C. de pac. l. pacta nouissima. ff. de præto. stip. l. Valerianus, & ff. lo. l. cum plures. §. longe
14 dicta. † Quæro, nunquid per procuratore factum dñm litis per contestōnem litis possit fieri hæc prorogatio sine spāli mandato, uel libera? Quidam dñt quòd non Alii dñt quod sic, dic ut no. in c. cum olim, el. j. in e. tit. per Io. An. vr casus l. quòd procurator non possit prorogare. ff. de uer. obli. l. qui Romæ. §. Callimachus. Sed ibi loquitur in nuntio, qui hēbat mandatum ad certam diem. Aliàs non uideo quid repugnet, si dño expedit, qa quæ expediunt uidentur appendices, mandati, ut not. ff. de procu. l. sed personæ. §. fi. & l qui proprio. §. itē quare, & quod no. e. ti. l. si defunctus. §. qui a cō. Illud autē satis vr utile utrique parti. alioquin finita procuratione omnia de nouo narrari oporteret, ut est gl. & ualde singularis. ff. de procu. l. quæ omnia. & expedit potius partibus unum iudicium q̄ plura propter sumptus litium, ut legitur, & no. ff. de procu. l. qui absentem, & l. non cogendum §. fi. Quero, utrum iste terminus appositus in delegatione expiret, si per dolum partis expirauit? respon. sic sm Inn. tñ stipulatio committitur ob rē nō defensam, ut no. ff. de procu. l. fi. in prin. Sed uidetur quòd non expiret, ut C. de tem. in inte. rest. l. petendæ.

¶Sol. ibi loquitur in tempore utili quò ad quid, ut no. C. e ti. l. si superuacuam. Item ibi tps appositū erat à le-
15 ge, hic ab hoīe, ar. ff. de arb. l. Celsus. † Quæro, utrū iudex delegatus [a] a Papa teneať seruare ll. municipales? dic, q sic sm Host. nisi ptr adicant canonibus, quod tene ment i.
16 † Quæro, uniuersitas cārum commissa est pluribus, utrū uideatur commissa cuilibet insolidum? & uidetur, q sic, ut no. ff. de exer. l. j. §. plures. sed ibi ē spāle. Et ideò dic, quod in ɔcur su faciunt sibi partem. ff. man. l. creditor. §. duobus. Bar. in l si uni. ff. de re iu. tenet: q cuilibet insolidum. dicit Inn. quòd, ubi dearctatur tps instantiæ, ibi dādæ sunt dilationes ad actus fiēdos, tñ minores, & pōnit exemplum per l. j. C. ut oēs tam ciuiles. dicit Inn. quod sicut iurisdō pōt prorogari, ita ē ɔ
17 pōt arctari de consensu partium † dicit Inn. quòd iurisdō nō pōt prorogari ad causas, quæ propter excellētiam nō possunt delegari: tñ postea dicit, q in causis criminalibus, ēt ex quibus ingeritur pœna sanguinis, potest prorogari in eos, apud quos est eadem spēs iurisdōnis, licet quis non fit dñs mēbrorū suorū, nec uitæ suæ, ut no. ff. ad l. Aqui, l. liber homo, & ff. de app. l. non tantum, quod uerū est tacitè non opponendo declinatoriā: quia tunc prorogatio fit à lege, ut no. C. ubi de cri. agi oportet l. j. dicit Inn. quòd ptās absoluendi, uel excōicandi nō pōt prorogari: quia non est ab hoīe. sed bñ possunt partes dare alicui iurisdōnem cognoscendi, & diffiniendi, an excōicatio fit iusta, necne, & an excōicator fit puniendus, uel non: licet de his nōn possit cōpro
18 mitti propter uilitatem arbitrorū † dicit Inn. quod ubi tps est elapsum dolo alterius partis, tñ per hoc nō prorogatur mandatum, ut no. ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo cōtra. ar. ff. de mu. & ho. l. reus delatus & l. si locus, uer. quod si id tps. ff. quemad. ser. amit. dicit Inn. quòd ī pœnis alternatiuis, uel solutionibus minor est eligenda, non tamen minima, quæ non timetur. uel electio est arbitraria, quia non est imposita pœna determinata. nam alternatio parit obscuritatem. ff. de iniur. l. præ-
19 tor. † Dicit Inno. quòd habentes certa die ad recipere probationes, & remittere causam instructam ad superiorem, non possunt præuenire terminum altera parte inuita: sed de consensu partium bene posset dicta dilatio minui, argum. ff. de re iud. l. si conuenerit. Et habemus plura alia. nam quædam sunt, quę ptinēt ad considerationem utilitatis, quædam uerò sūnt, quę pertinēt ad cōsidōnē authoritatis, quædā uero sunt, q̄ pertinēt ad utilitatem rei publicæ, ut ff. de annu. le l. Quintus l. j. & l Iabolenus. ff. de usu l. in fideicom. §. cum pallidus ff. de uerb. obl. l. qui Romæ. in prin ff. de leg. j. l. ciuitatibus. Alibi dicit lex, quòd absurdum est aliquid differri propter id, quod nihil releuat, ut
20 no. ff. de fideicom. lib. l. inuitus. §. fin. † Item tunc remittitur cā instructa, cum totum corpus actorum remittitur, ut eod. titu. si purè, in fin. Et adde quod
21 not. infra, eod. cum plures, libr. 6. in nouel. ¶† Vlterius not. hic, quòd iudex, qui est in mora per lapsum diei appositæ sibi, non potest moram purgare: quia euanuit iurisdictio. ¶Et idem in omnibus

a ¶*Delegatus a Papa tenetur seruare leges municipales. adde scripta per doct. in c. quæ in ecclesiarum, de cōstitu. & his diebus obtinui in facto, quod delegatus à principe tenetur cogere partes ad compromissū iuxta formam statuti de compromissis fiēdis, quā uis multi aduocati uidebantur dicere contrariū & allegabam inter alia istud dictum. Bald. hic.*

bus dispositionibus, quæ regulant à tpe, & uide Cy. C. de trãs. l. si maior. no. ꝙ consensus partiũ magis dẽt attendi, ꝙ̃ stricti iuris rõ, ut no. ff. cõi. præ. l. ij. & l. uẽditor
22 in prin. † dicit Inn. ꝙ delegatus põt mulctare, ut hic; qđ uerum in delegato Papæ. Sed alij delegati non possunt mulctare, ut ff. de iudi. l. j. §. is datus, & de hoc no. C. de usur. fisca. l. j. li. x. dñt doc. ꝙ pœna grauior non hẽt locum in iudice delegato, sed tm̃ in ordinario, & est casus istius. c. quod tene bene menti. Et uide. l. medicos. C. de
23 profes. & med. † Quærunt doc. utrum pp breuitatẽ termini possit procedi die feriata in honorẽ Dei. & dic ꝙ nõ, si expirat sola iurisdõ. Secus, si expiraret res, uel actio absque culpa actoris. nã dicit Cy. ẽm Azo. ꝙ tunc non sunt feriæ nec solennes, nec repentinæ, nec solennissimæ in honorem Dei, ut ipse no. in l. j. in fi. ff. de fer
24 in addi. ubi uideas. † Quærunt doct. utrũ iudex, pp breuitatem sui tpis possit abbreuiare dilationes partiũ? Et dicendum est ꝙ sic, si tps est sibi abbreuiatum à superiore, uel à statuto municipali, quia non dẽt expectare, quòd iurisdõ sua expiret. Vnde tacitẽ vr̃ sibi concessum, ꝙ possit abbreuiare dilationes, ar. in l. j. de glan. legen. & qđ ibi not. quia dilationes debent seruari, ubi possunt seruari, sed ubi abbreuiatur totum, ẽt quælibet eius pars. dicit Inno. ꝙ si est statutus terminus ad instruendum, & referendum, non ualet relatio præueniẽs
25 tps, nisi fiat de consensu partium. † Sed quærit hic Io. An. utrũ iudex, cui terminus est præfixus, possit post terminum exequi suam sñiam? & dicit ꝙ sic, si terminus est præfixus disceptationi, ut no. in l. j. C. ut oẽs tã ciues uel iudicationi: secus, si iurisdõni. Io. An. Et est rõ, quia considerandum est, quid concernat assignatio termini, ut dicit illa l. no. & sing. ff. de ꝯhen. emp. l. qui fundum,
26 in prin. † Quærit hic Ber. utrum partes solennitatib. iurium possint renuntiare? & dicit ꝙ non, si sunt de substantia, ut est libelli oblatio, litis contestatio, iurm̃ calũniæ, & alia similia, quæ sunt introducta ad rigorẽ iuris seruandum, & ꝙ sñia feratur in scriptis. Sed si sunt introductæ fauore partium, partes benè possunt renũtiare, ar. ff. de transa. l. cum hi. §. eam. Tu dic, ꝙ iuri, qđ continet necessitatem in actibus hoim, non põt reus renunciare, ut no. ff. de pact. l. ius publicum, & ff. de procu. l. filius § ueterani. Et hoc coram iudice: sed coram arbitro põt renũtiari cuilibet solennitati: quia officiũ eius
27 dependet ex uoluntate compromittentium. † Vtrũ possit renuntiari beneficio præscript.
a & vr̃ ꝙ sic, ut no. ff. de ædi. edi. l. quod si nolit. l. si quis ita. Vñ ualet pactum, ꝙ nullo tpe præscribatur. nã hoc est de natura actus perpetui, & res de facili reuertiẽ ad naturam suam, sicut ualet pactum, ne ulla præscriptio currat, nisi centũ annorũ, ut no. in §. pactus ne peteret, in l. si unus. ff. de pac. Bar. no. de hoc in l. j. ff. de usu ca. dicit Inn. quòd tutus in præscriptione est tutus ẽt in foro consciæ, ut no. j̃. de iure pa.
28 c. cura, in fi. † Dicit Ber. ꝙ qñ in diuersis legibus inuenitur imposita pœna maior & minor, iudex põt gratificari, & eligere, quam uult, Ber. Nisi lex posterior ueniat ad derogationem priorum, ut ff. de re mili. l. qui cum uno. §. quæ post. Vel ubi ueniat ad supplendum in eodem genere pœnæ, puta primum statutũ dicebat quẽ dẽre puniri in x. Secundum dicit quem debere puniri in xx. uel ẽ contra, si uenit ad detrahendum in eodẽ genere pœnæ, ut quia primum dicebat puniatur in xx. sed ultimum dicit puniatur in x. Sed si inueniuntur duo codices; in uno dr̃ de. x. in alio dr̃ de. xx. minor pœna dẽt imponi, ut no. ff. de iu. l. si quis id, qđ, & ar. illius no. l. ff.
29 de le. ij. l. Sempronius proculo † Tractat hic Inn. de materia prorogatio nis iurisdõnis, quæ est ꝓmissa de tpe ad tps, ut hic, Inn. qđ est uerum, qñ tps est appositũ ab homine. Secus, si est appositum à lege, uel statuto rõne publicæ utilitatis. s. ne lites fiãt immortales, ut not. C. de iudi. l. properandum, in prin. Quæ rõ præsumitur, si alia rõ in statuto non apponatur, ar. ff. de execu. tu. l. sci
30 re oportet. §. oñs † dicit Inn. quòd prorogatio põt fieri de causis ad cãs, nisi sit talis cã, quæ pp sui excellentiam delegari non possit. nam tũc corã delegato ab inferiori à principe non hẽt locum talis prorogatio; & ita
31 dẽt intelligi dictum Inn. † Quæro, utrũ nõ suus iudex de consensu partiũ possit aliquem excõicare? Et dicit ꝙ non. Item nec de hoc põt cõpromitti: sed bñ põt cõpromitti, an sit excõicandus, uel absoluẽdus, necne, ẽm Inn. dicit Inn. quòd non subditi possunt aliquem eligere in suum iudicem, qđ est uerum in aliqua cã, non in ꝑpetuum & gñaliter, ut in auẽ. de defen. ciui. circa fi. Nisi authoritate impatoris fieret hæc electio. Sed an tũc impator posset post adhibitum cõsensum sine cã remouere talem electum, uide no. per Bart. ff. de capti. l. hostes. & C. de legi. l. digna uox, per Cy. dicit Inno. quòd aliud est omittere exceptionem declinatoriã. aliud ꝓrogare. Nam omittere quilibet põt, se ꝓrogare nõ põt ꝓcurator, nec abbas dicit Inn. ꝙ ptãs excõicandi, & absoluendi procedit à solo Deo, uel eius uicario. Aliæ. n. iurisdõnes, processerũt a populis, & ẽm quosdã etiam causæ criales possunt prorogari, sed non causæ pœnitẽtiales, nec sñiæ censuræ ẽm Inn. Adde, qđ plenè notaui in l. j. C. ubi de cri. agi oportet, in lect. mea solẽni. dicit Inno. ꝙ ptãs arbitrij non põt prorogari per illos, qui non cõpromiserũt, nisi dicamus, ꝙ istud ꝓrogare idẽ sit, qđ cõpromittere: quia sæpe aliqd fit ad unũ effectũ, & operatur sibi similem, ut no. ff. de præscri. uer. l. insulam. Vltimo uide in materia ꝓrogationis ꝙ plenè scripsi. C de epi. audi. l. si qui ex consensu. post Pe. & Cy. &
32 ff. de iudi. l. j. † Sed quæri consueuit in materia feudorum, & in materia eorum, qui astricti sunt, sub certis iudicibus litigare, utrum possint in alios prorogare? & dicit Bar. ꝙ non in l. j. §. & post operis. ff. de no. ope. nun. Et uerũ dicit, qñ aliqui subsunt iurisdõni necessariæ quo ad utrunque litigatorem: secus, si quò ad alterum. Nam de communi cõsensu prorogare possunt, ut no. in c. j. §. præterea, si de feudo fue. contro. & de prohibita alie. feud. per Feder. & uide quod ibi plenè nota
33 ui. † No. ꝙ differentia est inter iudicẽ ordinariũ, & iudicẽ delegatũ, qa iudex ordinarius præest uniuersitati & territorio, & ibi delinquẽs sortitur forũ, & non põt declinari. Delegatus aũt non præest iurisdõni, nec ter-
34 ritorio, & propriũ nihil hẽt † Ordinarius si dr̃ suspectus pp sportulas, si uult cognoscere, an sibi sportulæ debeanẽ, non põt. Sed si de hoc nõ uult cognoscere, sed solummodò, an sua sit iurisdõ causæ principalis, nec nẽ bene potest cognoscere, & pronuntiare. Item articulũ, an debeantur sportulæ, debet & potest delegare, ut no. ff. ad muni. l. de iure, & ff. de iu. om. iu. l. solet. Sed si agitur de iurisdictione forlificanda. non habet locum pœnitentia. Sed si de proroganda, habet locum pœnitẽtia, nisi de partium uoluntate iudex processerit ad aliquẽ actum, uel ipsemet partes ex cõi consensu processerint ad aliquem actum cãæ, uel nisi lis sit cõtestata, ut quasi

a ¶ *Adde scripta per Ias. in l. petens. C. de pac. dum allegat quodam consilium Ang. & Pe. de Anch. & uide ext ẽse scripta per me in consi. quod feci in fauorem monasterij abbatia S. Sixti de placentia.*

quasi, uel nisi solemniter promiserint de iudicio sisti, uel iudicatum solui. Vel nisi se submiserint iudice cõsentiéte fm quosdã, ut no. ff. de iudi. l. j. & l. sed si susce-
35 perit † ¶Not. q delegatus dr quasi ab ordinario datus. Et quia ordinaria iurisdictio residet in ordinario, non separatur per delegationem ab ipso. quia non pt à se abdicare iurisdictioné nisi in manu superioris sui. unde qđ non transfertur, non mutatur. Exercitium ergo tm̃ per delegationem committitur, sed iurisdictio non transfertur, ut. ff. de offi. eius, cui man. est iurisdi. l. j. §. qui mandatum, & eatenus, quatenus patitur forma commissionis, siue sit expressa & principalis, siue tacita
36 & consecutiua, ut no. j̃. de restitu spol. Pisanis. ¶† Et no. q est differentia [a] inter commissionem, & delegationem. Nã omnis delegatio est commissio. sed non omnis commissio est delegatio: quia pleraque cõmittuntur, quæ non expediũtur iure magistratus, ut si mandatum est alicui, q prouideat alicui de aliquo beneficio, ut not. per Inn. j̃. c. in literis. Nam nomé prouisionis est nomé generale, ar. ff de dote præle. l. Theopompus, & j̃. de præben. c. cum in illis, *lib. 6.* dicit Inn. q omnis. qui fines mãdati non seruát, modum excedit. ut. j̃ c. questionum. Et nudum ministerium, si est ministerium industriale, nõ potest alteri committi per commissarium primũ, sicut est prædicare crucem, ut. j̃. c. qm̃ apostolica. dicit Inn. q si ordo non seruatur, processus cassatur, si est ordo studiosè præfixus. j̃. c. uenerabili. dicit Inno. quòd impetrans super appellatione ab interlocutoria non tenetur facere mentionem de cã appellationis. infrà. ca. ex literis patriarchæ. dicit Inn. q si totum cassat, ergo & exceptio. infrà. c. past. dicit Inn. q minor suspicio reddit iudicẽ magis suspectum, quàm testem. infrà. ca. insinuante. dicit Inno. q si cã potest decidi ex actitatis, nũquam iudex põt absoluere ab obseruatione iudicij. infrà. c. consuluit. dicit Inn. q officium delegati finitur, licet eius snia sit nulla: secus in officio prouisorũ, & secus, vbi factum mandatur sine iurisdictione. infrà. c. li-
37 teris, † dicit Inn. q delegatus non põt uti armata manu sua, sed armis ordinarij implorando eius patrocinium. infrà. c. significasti. Mulctare tñ põt. infrà, de causis, in fi. dicit Inn. q delegatus põt apponere clausulã, q reqrat suum consilium, uel alicuius iurisperiti, & si non requiritur, non tenet, qđ agitur s̃. ca. si pro debilitate, & tñ non potest mandare ei, q certam ferat sniam Inn. & etiam de consensu partium, ut no. in l. j. C. de iu. om. iu. quia non esset diffinitor, sed potius recitator. infra. de ap. c. nouit. dicit Archi. quòd qñ delegatus citat collegã, q sufficit una citatio, ut. j̃. eo. c. si ꝯ unũ, in
38 nouel. ¶† Not. q iurisdictiones, excepta clauium potestate, licitæ sunt apud infideles, ut. j̃. cum à subdelegato, in nouella. Et not. q notarius Saracenus, vel hæreticus licite conficit instra ibidem. no. q priuilegium ꝯcessum districtualib. includit clericos. j̃. c. hac cõstone, in nouella. ¶Not. q conseruationes arctent ab iniuriato, & ab iniuriãdo si iniuria est manifesta. s̃. e. c. j. in no-
39 uel. ¶† No. q manifestum est, qđ multitudinis oculus uidet, uel uidit, sed non uidet, dum tñ irrefragabilis memoria uideat, ut. infrà. de iura. calum. cum cãm, per Inn. de eo. no. qđ oculus non uidet, nec uidit, ut de secretis animi, non põt testis tanquã de notorio testificari, ut no. per Inno. s̃ de renun. c. super hoc. Et no. q notorium est qualitas, quæ non potest per se intelligi sine subiecto, cui & quali, ut no. infrà. c. j. e. li. 6. Item not. quòd manifestum est, qđ ex sui natura, uel ex facti qualitate, uel iurisdictione, uel iuris dispositione occultũ esse non potest. Et testis, qui deponit super notorio qñ que deponit per rationem naturalé, ut per uisum plenè & immediatè apprehendentem, qñq; per cãs artificiales, seu argumentabiles, ut per indicia indubitata, &
40 præsumptiones efficacissimas. † ¶No. quòd notorium est istius conditionis, quòd neganti non dat euidẽtia: quia sicut nõ ualet confessio, quam natura respuit, ita non valet negatio, quæ naturali & uero iudicio non conuenit. hinc est quòd negans notorium, non facit ré dubiam, neq; facit locum indagini iudiciariæ, ut d. c. j.
41 per Inno. & in nouella. † ¶No. quòd iudex delegatus non habet territorium, attamen eius iurisdictio territorio coarctatur. s. territorio ordinarij, ut. ff. de iud. l. si locus. ¶Item no. quòd qñ dignitas est suspecta, ut qa est cã dignitatis, recusato antecessore quilibet successor intelligitur recusare, ut no. infrà. c. iudex, in nouella. ¶Si commissa est cã archidiacono, & cepit iurisdictione uti, ét factus eps procedit in ea, ut no. infrà. eo. c. quamuis, in nouel. Secus, si non incæpit uti iurisdictione: quia tunc successor cognoscit. Sed si causa sit cõmissa simplici canonico, qui non habet successorem, ipse idem agnoscit: quia honor sibi auctus non deteriorat conditionem, ut no. ff. de conditi. & demon. l. falsa. § j. dicit Inn. q si casus est dispensabilis: quia iure cauetur, quòd possit dispensari, tacitè intelligitur hoc cõcessum episcopis. Sed si nõ inuenitur nisi de papa, tunc secus: quia de papa non est necesse, q fiat lex. s̃. de tép.
42 ordi. c. dilectus. † Pone in literis continet, moneas Titium, ut dimittat beneficium. infra. x. dies: alioquin cites eum ad curiam, nunquid iste põt simul monere, & sub conditione, si non paruerit, citare? dicit Io. And. q non: quia non seruatur ordo tpis. j̃. c. cum plures, in nouella. ad hoc ff. quod cuiusq; uni. no. l. item eorum. §. si decuriones, & quia tractus futuri tpis, ex quo pendet iurisdictio, uel officium iudicis, non pertinet ad iudi-
43 cem, ut. l. j. §. j. ff. de usu. ¶† Quæro, an causa possit pluribus, uel duobus delegari? Et dicit Archi. quòd nõ, nisi reperiatur olim iure cautum, quia de facili possunt discordare. Sed hoc est expressum quòd sic, vt. j̃. c. si cõtra unum. li. 6. Tu dic, q etiam olim poterat, ut. ff. de re iudi. l. duo iudices dati. ¶No. q qñ iudex delegatus recusatur, recurritur ad delegantem etiã absenté, non ad arbitros, nisi sit delegatus à principe, Ibidem Archi. & Io. An. No. ét q iurisdictio ordinaria est fauorabilis, delegata uerò nõ. Io. And. ibidem. ¶Quæro, nunquid consanguineus episcopi sit suspectus in causa episcopatus? Specu. tenet quòd non: secus, si episcopus nomine proprio esset in cã, ut no. j̃. eo. insinuante, in nouella. No. q per interlocutoriam latã ꝯ iurisdictionem finitur iurisdictio delegata, q nõ põt resumi etiã de partium uoluntate, vt no. in c. iudex, li. 6. No. q nõ tenet processus, si non constat de impedimento: quia nescit se habere iurisdictionem efficacem, ut no. j̃. c. si delegatus, per Archi. quia ignorat principium iurisdictionis, vt. ff. de condi. & demon. l. multum. An appel-
44 lari possit alternatiuè, dic ut no. j̃. c. si is cui. † Alternatiua [b] appellatio est, quando dictio, aut, ponit iter iudices, quorum unus non subalternatur alteri, puta inter duos præsides, uel duos potestates. Subalternatiua autem est, qñ unus subalternatur alteri, ut cum dico, appello

a ¶*Differentia inter cõmissionem, & delegationem. uide quæ scripsi in rubrica. suprà. eod.*

b ¶*Vide plene per do. Feli. in ca. q. infrà, de ap.*

appello ad episcopum,uel ad papam.Generalis autem est,qñ nullum est principium,uel dico,appello ad quẽlibet iudicem cõpetẽtem, ut no.C.de bo.aut. iud.pos. l.cum proponas. Appellatio potest fieri alternatiuè, sed prosecutio est appellationis electiuè, ar. ff.de eo, quod cer.loc.l.non utique. ¶Qui seruat sibi potestatẽ reuocandi,non dr̃ totum commisisse,& ideo ad eũ appellabitur.j̃.c.is cui,lib.6.ibi per alium.processus non tenet,si fit alibi,q̃ in loco præfixo,ut.j̃. statuimus, lib.
45 6.† ¶An possit prolongari iurisdictio sub alia forma, quàm fuerit delegata,& dic ꝙ non,ut not.j̃.de præbẽ. c.hi qui authorem,li. 6. Et hoc de forma substantiali, sed quò ad incidentia bene posset prolongari. Vnde in prolongatione põt adiungi clausula habendo consilium sapientis.Vel ꝙ potestas, qui primò habuit duos notarios,secundò habeat tres, uel maius salarium, &
46 uide Bart.in l.1. de dam.infec. † Pone, ꝙ delegatio non tenuit,tñ partes consenserunt, nunquid processus ualeat?& uideť ꝙ non. No.s̃.de rescri.c.nonnulli.¶In contrarium uidetur per.l.2.C.cõia utri. iu. Tu dic, ꝙ non ualet iudicium,quod non habet suam formulam, idest iudicem,actorẽ,& reũ.Et si deficit iudiciũ in fronte iurisdictionis,non potest ratificari,ut not. in l.2.C. de iure fisci,lib.x.& C.de iur.om.iud.l.j.& C. de peda. iudi.l.j.Et non potest ratificari iudicium,ubi deficiunt solemnia. Nam solus consensus non sufficit,ubi solemnitas requiritur.dicit Inno.ꝙ delegatus ad prouidendum potest prouidere nemine citato, & sine aliquo iudiciario ordine,etiam si sit apposita conditio,uel modus,dum tamen conditio sit uera, & propterea non est necessaria aliqua sententia,ut no.j̃. de præsum.c.fi.dicit Inn. ꝙ licitum est principi seculari aliquid facere, vel ordinare in præiudicium iuris alterius, & in melius commutare,vt no.j̃.de iureiu.c.debitores. Epi tñ tenentur iura seruare.dicit In.ꝙ excommunicatus iniustè non perdit auxilium amicorum,ut.infrà.de ap.c. solicitudinem.dicit Innoc. ꝙ omnes ecclesiæ sunt una ecclesia,ut.j̃.de cleri.non resi.c.fi. ¶Cõia ordinariorũ & delegatorum præceptis iustitiæ continentur, ut.s̃. de rescr.ca.super literis.Dicit Inno. ꝙ si iudex dicit se moueri æquitate, ubi moueri non debet,ꝙ est necesse ab eo appellari, ꝙ facit tali prætextu,ut.j̃. de ap. c.cũ speciali. dicit Inn. ꝙ delegatus non potest interpraetari l.uel rescriptũ: tñ quo ad ius litigatoris statur eius iudicio,nisi appelleť. Not.ꝙ neq; corã ordinario neq; corã delegato aduocatus põt litẽ ꝯtestari,nisi dño,uel eius procura.tacente.dicit Inn.j̃.de ap. c. cum cã,ꝙ geminatio appellationis uenit ad corroborationẽ & ampliationẽ primæ appellationis,non ad derogationẽ, & potest appellans utrãque prosequi, & alteram, prout placet:quia licitum est infra.x.dies etiã centies appellare, & prosequendo unam appellationem oẽs uidetur prosequi.Et de hoc.j̃.de ap.c.dilecto,per Inn. & in
47 c.cum procuratore.ff.de no.ope.nun.per Bart. † dicit Inno. ꝙ etiam subiectorum interest non mutare dños, ut no.j̃.de præscrip.c.cum à nobis.Sic interest nõ mutare iudices ordinarios, uel delegatos,ut.ff. de iudi. l. ubi cæptum,& l.si longius.Quando eps̃ dispensat,non est necesse,ꝙ aliqui citentur.dicit Inn.in c.uẽniens, ꝙ in bonis ecclesiæ pater non succedit.dicit Inn.ꝙ si una ecclesia est subiecta alteri, tñ q̃libet regitur per suum sacerdotem,ut.s̃.de æta.& qua.c. indecorum.dicit Inno.ꝙ monachus in abbatem proprij monasterij eligẽdus est,non postulandus,ut no.s̃.de æta,& qua.c.cã te. dicit Inno. ꝙ si constat, ꝙ possessio est nulla,non exonerat eum à probatione,ut no.in c.j.j̃. de syndici.dicit Inn.ꝙ iuramento licito nihil addendum est,ut no.infrà de maio.& obe.c.dilecti.dicit In. ꝙ præsentatio ptinet ad eum,qui donauit dignitatem,ut.s̃. de offic.archi.c.j.dicit,Inno. ꝙ si ædificator ecclesiæ retinet sibi possessiones cum censu,vel sinẽ,ecclesia ædificata habet utile dominium,not.infrà.de præben. c.de monachis.dicit Inno.ꝙ iudex debet offerre locum tutũ & securum,ut.infrà,de ap.c. ex parte, ne ꝯctus celebretur, puta ne res mea uendať,appellari non potest,dicit Inno.de ap.c.bonæ.Sigillum deputatum uni actui nõ põt in alio exerceri actu.dicit Inn.ꝙ terminus appellationis fiendæ nõ potest per iudicem recidi, nec ampliari, ut no.in c.significauit.infra,de ap.dicit Spe.ꝙ libellus magistralis debet remanere apud iudicẽ in Spe.de libel.concep.§.restent.dicit Spe.quòd infans non potest citari,maior infante sic in Spe.de libel.concep.§. iam
48 nunc. ¶† Quæro,ecce mercatores habent iudicẽ mercantiæ, nunquid non mercatores possint eius iurisdictionẽ prorogare,seu adire? Respon.non quia municipalis non potest prorogari,seu ampliari.hoc no. p Cy.
49 in l.j.C.de iu.om.iu. ¶† Quæro,nunquid miserabiles personæ possint iurisdictionẽ prorogare? Rñ.non,qa non possunt suo priuilegio renunciare,ut no. in l.j. C. quando imperator inter pupil.& uiduas. ¶Quæro,ecce fratres minores habent suos prouinciales, nunquid de cõsensu partiũ possit unus prouincialis cognoscere de deputatis alteri prouinciali?Respon.non quia nõ habent hanc libertatem,quòd non habent uelle,uel nolle.¶Quæro,nunquid feudatarius possit ꝓrogare?Rñ. nõ quia iudiciũ est spẽs alienationis,ut no.ff.de iure de
50 lib.l.ait ptor. † Quæro, nunquid possit ꝓrogari iurisdictio de tpe ad tempus?& vr̃ ꝙ nõ:quia vbi tempus apponitur,vr̃ prohibitio poni post tempus, ut.ff.de le. 2.l.statuliberum.§ Stichum. Contrarium uidetur p l.j.ff.de iudi. So.si delegatio est facta in forma communi,uel ꝯsueta,habet locũ ꝓroga.Secus forte,si ꝯ iurium, uel consuetudinis formam.ff.de bon.pos.l.cũ pa
51 trono. † Pone,de ꝯsensu partium,cum debet appellari ad capitaneum,appellatur ad ptãtem, nunquid tenet prorogatio?Respõ.nõ quia cã appellationis est meri,uel saltem mixti imperij, & qđ delegari nõ põt, p-
52 rogari non põt. † Et ideò in causis sanguinis non habet locũ prorogatio:Quia nec delegatio, licet. gl.dicant indistinctè, quòd merum imperium possit ꝓrogari.tñ gl.sunt restringẽdæ.s.nisi prorogatio fiat in fraudẽ iurisdictionis alienæ,uel infraudem fisci: quia hoc nõ põt fieri.uñ licet cogať recipere libellũ,nõ tñ cogiť recipere terminũ respondendi libello:qui eligit audiẽtiam nõ sui iudicis prorogat totum processum, & sentẽtiam,vt no. C.de iur.om.iud.l.j. quia totus proces-
53 sus in suis partibus est contiguus. † Quæro utrũ lapsus dilationis habeat uim exclusionis? & dic ꝙ sic,si finitur ius & dilatio,ut.l.bonorũ.ff.rem ra.ha.l.scire oportet.§.consequens ff.de excu.tut.& l.j.in princ.ff.de ap.reci.Nec habet locum purgatio moræ,vbi ius fundi tus est extinctum,no.s̃.ti.j.c.eis quibus. Sed ubi est finita dilatio,sed non est finitum ius,nec extinctum, sed extinguendum, nisi mora celeriter purgetur,tunc potest mora purgari,ut.ff.de ope.li. l.mancipiorum,& in c.si tibi absenti.§.fi.de prę̃bẽ.li.6.Item si finita est dilatio,sed ius efficax remansit, non habet uim exclusionis:quia duo sunt præcepta,ut.ff.de a.l Celsus,& qa q scit ius suum ubique durare, nec inuitus excludiť,nec tacite renunciare uidetur, & gl.quæ est.ff de neg. ges. l.si

l.si ego,quæ dicit,q̃ vř tacitè renũciare, intelligitur.i.
ista duo æquipollent. nã propriè loquendo nõ renun-
ciat.qui inuitus excluditur:unde contra uoluntarium
lapsum termini non ualet ꝓtestatio:quia est ꝯrium in
54 subiecto.† Sed quæro,utrũ iudex de parte Gebellina
possit recusari à Guelfis,& sic è ꝯ?Et dic,q̃ sic supposi
to odio non solum proprio,sed ẽt illius sectæ,quæ ini
micitiam parit,ut no.s̃.de rescr.c.statutum,in prin,lib.
6.¶Item nec è cõtra exititium,ut no.j̃.de cle non resi
55 den.c.1.li.6.† Sed pone,quis fortuito casu reperiť co-
ram ordinario,uel delegato,offertur ei libellus.ipse di
cit non teneor recipere libellum,quia non sum citatus.
dicit Spe.q̃ imò tenetur recipere,& incipit litis exor-
dium,ut ff.de adul.l.miles.§.lx.Nisi dicas,q̃ ibi fit spã
le in crimine adulterij:tñ non tenetur rñdere libello,
nisi dato termino ad deliberandum,ut no.C.de litis cõ
te.auth offeratur.& à iudice non potest assignari, si in
cã sunt feriæ,licet possit poni in actis & recipi inter li
bellos,& de hoc no.in Spe.de libel.concep.§. sequitur,
uer.item dicunt.Et si pars non uult recipere libellum,
sufficit.quòd recipiat iudex, quia libellus redditur in
inuitum,ut ff.de uer.obli.l.inter stipulantem.§.j. dicit
Inn.q̃ monachi,uel eremitæ non indigent aliqua scien
56 tia,ut no.in c.cum in cunctis.s̃.de ele.† No.q̃ procura
tor non põt renuntiare exceptioni liquidæ,sed proba-
tioni exceptionis dubiæ põt renunciare,ita dicit Inno.
in c.cum in iure.j̃.c.quia qui non habet plenam dispõ-
nem,non põt renunciare,ut C.de pac.l.pen. per Cy. &
C.de tran.l.actione.Cy.dicit Inn.quòd Papa põt ius u-
nius alteri donare,ut no.de off.or.c.conquerente. Si in
prorogatione,uel compromisso est appositum iurm,&
pœna,non incurritur periurium,si pœna soluatur, ita
dicit Inn.j̃.de arbi.c.per tuas.dicit Inn.in c.conqueren
te,de offi.or.quòd in quietationibus, & pactis sufficiũt
uerba generalia,nisi controuersia pactum restringat.
57 † No.hic quòd officium iudicis nobile est id,qđ exer-
cetur principaliter propter se.mercenarium, quod ꝑ
58 aliud.ita dicit Inn.in c.1.in fi.de offi.iudi. † dicit Inn.
quòd priuilegium ex falsa cã concessum non tenet, ẽt
si Papa diceret.concedimus & confirmamus,quia si nõ
ualet confirmatio,& per ꝯñs non ualet concessio,ut no
j̃.de fid.instr.c.inter dilectos,in gl.sed dices. dicit Inn.
quòd notarius non debet reddere instrm,nisi illi, qui
præcepit illud fieri.& ideò notarius debet esse rogatus
& si dicit.non recordor,an fuerim rogatus, non ualet
instrumẽtum.no.j̃.de proba.c.j.dicit Inn. quòd electio
habet tres partes. Prima pars est factum electoris.Se
cunda est patientia illorum,Tertia est confirmatio, ut
no.j̃.de resti.in inte.c.ij.dicit Inn.quòd quorum inter-
est.qui est in curia idest ubi est Papa,tenetur de quoli-
bet rñdere,nisi habeat ius reuocandi domum, ut infra
de sdi la.c.exposuit.dicit Inn quòd causæ pupillorum,&
etiam causæ spũales etiam diebus feriatis tractari pos-
sunt,ut no j̃.de fer.c.fi.dicit Inn.quòd diffinitiua è ter
minus peremptorius,nisi sint exceptiones tales, qua-
rum ius non tollitur per sententiam,ut no.j̃.de or.co.
c.fi.dicit Inn.quòd implicita negatiua absoluta & non
determinata loco,uel tpe non põt idoneè probari per
testes,ut no.j̃.de cã pos.c.cum ecclesia,dicit Inn. quòd
delegatus Papæ seruat ferias municipales,ut j̃.de fer.
c.fi.dicit Inn.quòd templarij,& hospitalarij remouent
suos ministros pro libito uoluntatis,ut no.j̃.de re.spo.
c.olim.dicit Inn.quòd ubi tenet geminata possessio,li-
citum est uindicare,ut j.de resti.spo.c.olim.dicit ẽt In
no.q̃ ille,qui petit restitutionem uxoris.debet proba
re aliquod genus sponsalium,& carnalẽ copulã, ultra
uocal em,quæ sola non sufficit,ut no.j̃.de resti. spo.c.
ex parte.dicit Inn.quòd sub noie pertinentiarum con
tinenť omnia accessoria,& omnia deputata loco prin-
cipali,ut no.infra de resti.spo.c.cum ad sedi.dicit Inn.
q̃ nõ ꝓcedit iste libellus,peto omnia bona alicuius, ni
si cãm exprimat,ut no.in d.c.cum ad sedem.dicit Inn.
quòd si qs est spoliatus rebus,quibus alium spoliauit,
non hẽt de eis detentionem,ut no.infra de resti.spo.ca.
59 olim,el 3.† dicit Inn.quòd populus cogiť obedire per
capturam personarum,ut no.infra de re.spo.c.olim,el.
iij.dicit Inno.quòd qlibet clericus põt præscribere ius
excõicãdi & oia alia spũalia,ut no.in d.c.olim,el 3.di-
cit Inn.quòd obediẽs sniæ abstinendo,non ꝑp hoc con
sentit.secus,si faciendo,ut no.in d.c.olim,el.3.& est rõ
quia qui nihil facit,non consentit,neq; dissentit ita, q̃
est reperiri medium animi deliberationem. dicit Inn.
q̃ castra inhabitata non licet habitare ad æmulationẽ
ciuitatis,uel alterius castri,ut no.j̃.de rest.spo.c. Pisa-
nis.Qualiter aũt,si petuntur castra,formetur libellus,
dic ut no.in Spe.de reli.do.§.j.dicit Inn.q̃ irreuocabi-
lis posse ssio ex primo decreto nunquam reuocatur,nisi
in petitorio,ut no.j̃.de dolo,& contuma.c. prout no-
60 bis.† Not.q̃ obseruans interdictum non propterea vř
acquiescere interdicto quia hoc potest facere ad caute
61 lam † no.quòd iura,quæ loquuntur de testõ ualido ꝑ
se,trahuntur ad testm ualidum ꝑ fictionem;3 qa tendũt
ad eũdẽ effectũ,ut no.in l.j.ff.ad l.Fal.Idem,si per di-
spensationem,siue quia fit interpretatio passiua.i.in su
biecto, siue ex ui eiusdem effectus,ut ff.de bo. poss. ex
62 testõ mil.l.j.§.iura quoque. † Et spurius legitimatus,
qui comparatur legitimè nato,põt institui hæres à pa
tre coram duobus testibus,& debetur ei legitima iure
naturæ.dicit Inn.quòd si oppressio,uel fraus, uel mi-
nus legitimus actus.i.iuri contrarius fundauit iurisdi-
ctionem,debet agens in libello facere qualitatis, uel
fraudis mentionem,ut no.j̃.de foro compe.c.cũ sit ge-
nerale.dicit Inn.quòd ille habet iurisdictionem, si in
realitate loci non habuit territorium,ut no.j̃.de foro
compe.c.cum contingit.dicit Inn.quòd in ꝯstibus non
fit remissio de ex̃ forum ad intra forum,uel de ex̃ terri
torium ad intra territorium,ut no.j̃.de foro cõpe.c:li-
cet.dicit Inn.q̃ in libello nõ est necesse exprimi nisi id
quod est de natura actionis,& si aliqua requirantur, ꝓ
babuntur post litis contestationem,ut no.j̃.de libe.ob.
63 c.fi.per Inn.† Contumacia procuratoris expressa, est
in dño tacita & præsumpta.Sed si dñs sciẽs nõ purgat
eã,efficitur contumacia uera,ut no.j̃.ut lite non cõte.
c.fi. per Inn.dicit Inn.quòd quis talem procuratorẽ cõ
stituere dẽt,qui sit instructus,& cõfiteatur ueritatem,
aliàs ipse dominus tenetur respondere positionib.Cre
do tñ,quòd hoc sit in arbitrio iudicis,qui ex qualitate
personæ informat animi sui motum,ut no.ff.de iudi. l.
si prætor,& ex coniecturis.ff.de test.l.ob carmen.§. fi.
& de hoc not.in Spec.de positionibus.§.vj.uer. in sum-
ma.Si quis proponit actionem,quæ non est ad illud in
uenta à iure, libellus est ineptus, ut not.infra.de iudi.
ca.examinata, & not.in Spe.de reli.domi. §. j. uers. &
not.¶Et ideò aduocatus debet scire non solum formã,
sed etiam quæ actio competat ex ea,ut no.ff. de præ-
scri.uer.l.qui seruandarum.§.fi.excipiendo autem suf-
ficit, quòd rudis aduocatus proponat exceptionem do
li, uel in factum , quia est generalis, ut no.ff.de con
64 di.ob causam.l.qui se debere.¶ † Item no.quòd libel-
lus generalis non dicitur ex generalitate uerborum,
quæ

quæ potius est incertitudo, sed dicitur, quando proponitur actio generalis.i.instituta à iure cum hac natura, q̃ gñalis sit libellus. Vniuersalis dr̃, qñ proponitur actio uniuersalis.i.instituta à iure sub hac natura, ut nõ competat nisi pro uniuersitate, ut no.ff.de rei uin. l. j. Regulariter aũt oẽs actiones sunt spãles, si petitur aliquid determinatum circumlocutione, uel natura, ut l. j.ff.de eden.¶ Si iudex delegatus Papæ non uult procedere, uel facit litem suam, ordinarius potest eum cõpellere, Pe.& Cyn.in auť.qua in prouincia, in fi.& est bene

65 no.† dicit Spe. [a] debitor, qui nõ soluit in termino, cũ possit, mortaliter peccat, in spe.de instr.edi. §.nunc uero aliqua, circa. fi. uer.

66 de hoc aũt quæritur.† Sed quæro, an qui fecit se legitimari, dẽat citare consanguineos [b] & dic q̃ aut narrat aliqd, quod sit ab eo probandum, ut qui dicit legitimos indignos; & tunc debet interuenire citatio. Aut narrat aliquid, quod est præsupponendum non probandum, ut quia dicit, ego spurius supplico &c. Nã hoc qđ narrat, non nocet alicui; & tunc non requiritur citatio, ut not.ff.de bon.pos.l.iij.§.penul. Sic dicamus, quòd manumissio alia fit uindicta, alia fit simpliciter. Et scias, quòd quando uoluntariæ iurisdictioni adiungitur citatio, tunc quia facit transitum ad causæ cognitionem, incipit esse contentiosa, & tamen non requiritur libellus. dicit Inno. q̃ firmior iurisdõ datur per reconuentionem, & exceptionis omissionem, ubi non requiritur consensus utriusque partis per decretũ legis, quam per prorogationem.

a ¶ *Debitor, qui non soluit in termino, cum possit, mortaliter peccat.*

b ¶ *Vide scripta per do. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. uersi. plene.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus per simplicem commissionem causæ potest citare: contumacem punire, & reliqua, quæ ad causam spectant, facere.*

2 *Conceduntur etiam ea, sine quibus concessum esse non potest, cum aliquid conceditur.*

3 *Cum quid complexiue committitur, omnes eius articuli etiã discretiuè commissi uidentur.*

4 *Commissiones tribus modis sunt amplianda.*

5 *Delegatus Papæ an possit cogere actorem præcisè ad litem contestandam?*

6 *Libellus ubi ineptus sit iudex quomodo possit interloqui.*

7 *Contumacia nulla est expressior ea. quæ in faciem iudicis committitur.*

8 *Reus an possit cogi præcisè ad litem contestandam.*

9 *Remissio in contractibus quomodo fiat?*

10 *Authoritate rescripti quod fit. fit authoritate rescribentis.*

11 *Nuncius falsam ambasiatam faciens, testis itẽ falsum dicẽs testimonium quomodo puniatur.*

1 PRAETEREA † Per simplicem cõmissionem causæ põt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ spectãt ad cãm. Et primò ponit thema cũ q̃one. Secundò responsionem cum ratione. Casus. Papa cõmisit causam simpliciter, uel dixit, fiat iustitia, Quæritur, utrum delegatus possit cogere contumacem, ut ueniat, aut mulctare, & damnare, si non uenit? respondit, q̃ potest authoritate rescripti compellere, & cõtumaces seueritate ecclesiastica coercere, licet literæ commissionis id expressè non contineant, nec in rescripto sit hoc partibus mandatum, ut accedãt: quia ex eo, quod causa sibi committitur, plenariam recipit potestatem super omnibus, quæ ad cãm ipsam spectare noscũtur.

2 ¶ † Not. quòd cum aliquid

c [c] conceditur, & ea ueniunt, sine quibus concessum esse n n potest, ut no.ff.communia prædi.l.refectionis.§.fi.& ff.de ser.ur.præ.l.Olimpico. Item cum unum conceditur uĩ & id concedi, quod sequitur ad illud, ut no.eo.tit.l. seruitutes. §.si domo. Item dispositio in principali declarat qualitatem accessorii, c.ti.l.qui duo prædia, & l. insula, de prescr.uer.& ff.de leg.j.l.si fundum.§.qui fundum. Item etiam dr̃, q̃ qui aliquid excipit, intelligitur illud excipere pleno iure. Et dicit lex, q̃ qui uendit iura principalia, uendit & accessoria, licet non appareat pro his pretium constitutum, ut ff.de contrahen.em.l. si aquæductus, & ff.si ser.uin.l.testatrix.§.plures. ¶ In

d tex.ibi, Simpliciter. [d] dicit gl.prima, nulla forma expressa, quã gl. bene no.ad q. statutorum disponentium, q̃ debeat simpliciter rñderi.i.sic, uel non ad interrogata tñ absq; expressione alterius formæ, nisi esset sibi positio captiosa. In tex.ibi, spectant.s. incidenter, uel in consequentiam plenariam, i.sufficientem. Nam & nuntius habẽs liberam potest ẽt illud, qđ est ultra simplex mandatum, ut ff.de uer.ob.l.qui rõne §.j.potest etiam in mandato nuntii adijci cum libera, & tunc nuntius ad uendendum potest habere fidem de pretio: aliàs non. Sed procurator generalis cum libera posset, ut.C.de rei uin.l.inciuile, per Cyn.† Item not. quòd cum aliquid committitur complexiuè, omnes eius partes & articuli commissi uidentur etiam discretiuè. Iudicium.n.est quidam tenor à principio usq; ad finem suis membris & articulis cõtextus.neque.n.unus articulus dr̃ iudicium, sed tota causæ continentia, ut C.de iudi.l.nulli ¶ No.uno uerbo simplici omnia significari, facit ff.de ser.ur.præ.l.si seruitutes, & facit.ff. de ser.rust.præ.l.iij.§.quæ habet haustum, & ff. loca.l. sed & addes.§.j.dicit Bar. q̃ cum cã simpliciter committitur, idem est dicendum, quòd si diceret, fiat iustitia.

4 ¶ † Not.quòd commissiones sunt ampliandæ, & hoc tribus modis. Primò quo ad sua substantialia. Secundo quo ad sua naturalia. Tertiò quo ad suas appendices, ut ff.de procu.l.si defunctus.§.qui ad communi.& l.sed & hæ.§.prætor.l.qui proprio.§. itẽ quærit. Item not.quòd cum aliquid committitur, uidetur commi ti & eius ordo, ut ff.de procu.l.ad rem mobilem.l.ad legatum.

5 ¶ † Quæro, nunquid delegatus Papæ possit cogere actorem præcise ad litem contestandam? respon. sic nam contra actorem non potest cõsequi reus immissionem possessionis, ergo debet actor prçcisè cogi ad factum, ad quod se arctauit, ut C.quomodo & quando iu.in auť.qui semel. & si non uult litem contestari, potest ei imponere perpetuum silentium, arg.ff. de procu.l. mutus. §. pœna. Calumniari causam uidetur actor, qui detrectat suscipere iudicium.

6 † Et dicit Innocen. quòd quando libellus est ineptus, iudex pronuntiat non procedendum sup eo. Sed qñ est euidẽter iniustus, absoluit reum ẽt lite nõ cõt. ut no.Inn.in c.1.de offi.uic. Et ego dico, q̃ iudex poterit

c *Vide cumulata per las. in l. ij. ff de iuris. om. iu. & qua scripsi super eo.*

d ¶ *Vide late scripta per doc. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de uerb. oblig.*

rit ita interloqui, mando tibi, q litem contesteris ante, q̃ recedas de tribunali, alioquin impono tibi perpetuum silentium, ut. ff. de accusa. l. cum Titia, & C. de inge. & manumis. l. diffamari, & l. si ea. C. qui accusa. non pos.
7 † Nam nulla est expressior contumacia, quàm ea, quæ in facie iudicis committitur, ubi maiestatis aspectus contemnitur, ut no. in l. 2. C. quomodo
8 & qn̄ iudex. ¶ † Sed nunc quæro, quid in reo, utrū possit reus cogi præcisè ad litem contestandã? respondeo sic, si est in præsentia iudicis apud tribunal, argumento istius capituli, & quod no. per Cy. C. qũo & quando iu. l. consentaneum, & uide qđ ibi notaui in lec. mea solẽni, & hoc uerum est maximè in causis criminalibus, in quibus fit remissio personæ, ut in aut. ut nulli iudicũ. §. si quis uerò comprehensorum, & in c. si clericos, de senten. excom. li. 6. Et si reus stat ita induratus, q prius permittit se decollari, ponatur in carcerem. Nam nomine præcisæ compulsionis continetur carcer, ut no. ff. de oper. noui nuntia. l. si stipulatio de operis. §. fina.
9 ¶ Adde, q etiam in ɔ̃ctibus fit remissio per uiam mandati de comparẽdo coram iudice, coram quo libellus est oblatus per actorem, s. si est iudex competens reo ibidem præsente, & hoc uidelicet qn̄ renunciatum est priuilegio fori nam ista renũciatio debet aliquid operari. ista est gl. unica in iure ciuili. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l j. ¶ Remissio aũt corporalis non fit nisi in criminalibus. & in his demum, in quibus absens nõ potest damnari. Secus, si pôt damnari in absentia: quia illæ causæ rediguntur ad instar ciuilium, ut. l. absentem.
10 ff. de pę. ¶ † No. uerbum, authoritate nostra, q illud, qđ fit authoritate rescripti, fit authoritate rescribẽtis. dicit lex, quòd oĩa nostra meritò facimus, qbus nostra impartitur authoritas, ut. C. de ueteri iure enu. l. 2. §. oia. ¶ Alia dicit lex, q aliud est facere, aliud efficere. Nam nuncius facit, sed dominus efficit, ut. ff. de manumiss. uindi. l. pater ex prouincia. ¶ No. uerbum, id non contineatur, q id qđ non continetur, tamen pro cauto habendum est: quia pertinet ad rei naturam, ut. ff. si cer. pe. l. cum quid. No. uerbũ, plenariam recipit prãtem. nam idem est dictum, qđ liberam in his, quæ spectant ad causam, ut. ff. man. l. creditor. §. Lucius. & ideò potest eligere nuncium ad citandum. ¶ Itẽ eligere lo-
11 cum. † Sed an si nuncius facit falsam ambasiatam, potest eum punire? ¶ Item quid si testis coram eo falsum testimonium dicit? repondeo extra ordinem mulctare potest, ut. C. de spor. l. 2. C. de testamen. l. nullum.

SVMMARIVM.

1 *Causa duobus commissa, unus ex ipsis suo coniudici, uel alij uices suas committere potest.*

2 *Statuto si caueatur, quòd exequutor consulibus mercatorum saltem tres debeant interesse ad pronunciandum, an absentes possint committere uices suas.*

1 QVAMVIS. † Si causa duobus est cõmissa, unus ex ipsis coniudici, uel alij potest cõmittere uices suas. h. d. ¶ Quæro de ratione dubitationis? respõ. quia quod pluribus est commissum, nõ uidebatur per unum eorum cõmitti posse. tamen secus est, ut hic dr̄. licet enim unus non posit sententiare sine alio, tamẽ bene pt̄ cõmittere uices suas. quia aliud est subdelegare, aliud pronunciare
2 tex. est hic no. † Extra quæro, statuto cauet, q ex quatuor consulibus mercatorum saltẽ tres ad pronunciandum debeant interesse, nunquid absentes possint committere uices suas? rñ. non, quia præsentia corporalis nõ potest alteri committi, ut. C. de ca. tol. §. ne autem. Quæro nunquid iste poterit ferre unam sñiam pro se, aliam pro collega? respon. nõ, ẽt si quilibet habeat potestatem per se, & in solidum. Io. An. ar. ff. de procu. l. licet in popularibus. §. pe. & in c. pe. § porrò, de ele. li. 6. quod est notandum. Gerere enim debet personam sibi similem, non contrariam. Item non debet in iudicio uacillare, ar. ff. de testi. l. qui falso, uel uaria. al quando tamen reperimus contrarium, ut no. in c. præsentium, de testi. li. 6. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Delegati à papa sententiam exequitur uel ipse, uel alius, cui ipse exequendam commiserit.*

2 *Delegatus principis, qui commisit alicui executionem an perdat per hoc potestatem exequendi per se.*

3 *Executio non dicitur facta, si non durat. & idem in mandato.*

4 *Mera iurisdictio non trahit ad se mixtum imperium.*

5 *Doctor non poterit suam sententiam exequendo alicui dare possessionem corporalem.*

1 SIGNIFICASTI. † Delegatus papæ exequitur sñiam suam, quam si exequi nõ potest, aut non uult, exequitur is, cui eam commiserat exequendã. pôt ẽt ipse delegatus punire eos, qui executionẽ impediũt. h. d Dicit Innoc. q ordinarius, ẽt si sciat sñiam iniustã latam per delegatum papæ, debet exequi, non tamẽ in possessione laicorum, qui nõ sunt sub iurisdictione papæ: potest tamen mandare iudici seculari q exequat, quia hoc facit legis authoritate. ff. de bo. au. iudi. pos.
2 l cum unus. §. is qui. ¶ † Not. q [a]
d delegatus principis, qui commisit alicui executionem, nõ perdit per hoc potestatem exequendi p se, adde quod no. in l. a diuo Pio, in prin. ff. de re iudi. Extra no. q omnis ordinarius, q potest in possessionem mittere, potest in possessione defendere, ut. ff. de iure
3 iu. l. 3. §. proderit. † Item not. q non dr̄ executio facta, si non durat, ut. ff. de arbitris. l. inter Castellianum; sicut nec dicitur mandatum illud, quod non durat, ut. ff. qđ cuiusq; vniuer. nomine. l. itẽ eorum. §. quod si actor. dicit hic Inn. q delegatus papæ pôt cogere seculares potestates, ut exequantur, non tamen potest indicere bellum, Inn. Idem dicit, quòd delegatus papæ potest cogere seculares potestates, ut exequanť, non tamẽ potest immittere in possessionem rerum laicalium, quæ non sunt de temporali iurisdictione papæ. Idem Host. per decre. postulasti. j. de foro compe. & per hoc cõiter dicunt doctores, quòd licet eps possit pronunciare de dote restituenda, non potest mittere in possessionem laicalem nisi per iudicem secularẽ
4 sm̃ Inno. & Host. & Io. An. † Et hoc teneas, q mera iurisdictio nõ trahit ad se mixtum imperium, imò est ratio, quia est territorium alienum, ut l. cũ unus §. is q ff. de

a ¶ *Adde tamen ad materiam istam, quòd delegatus ab inferiore à principe non potest exequi suam sententiam, ut procedat etiam de partium consensu, ita Ro. & Ioan. Bap. in l. iubere. ff. de iurisd. omni. iudi nisi ei res à partibus traditæ sint, ut unc to daret, tex. in l. litigatores. §. 1. uersi. quid ergo, si res, de arbi.*

ff.de bon.poss. auto. iudi. ¶Et ideò dicit glo.ordina-
ria in simili, q licet rõne dubitationis ꝯctus, uel deli-
cti iudex possit sniare, non tñ poterit mittere in posses
sionem, sed ex eius relatione mittet iudex in cuius so
lo territorio res est, ut no.ff.si quis in ius uoca.non ie-
rit.l.ex quacũq;, in gl.no.ex cã, quã gl.tene fixè menti.
¶Ego puto, quòd si esset incertum, an esset de territo-
rio pronunciantis, uel non, q possit in possessioné mit
tere rõne dubitationis territorij. dicit Inn. quòd lega
ti inferiorum à principe non possunt possessionem cor
poralem dare, Inn. quia illa non potest esse sine mixto
imperio, & non habentes territorium, non possunt mit
tere in territorium, ut.ff.de iuris.om.iudi.l.iubere ca-
5 uere. ¶† Quid de doctore, nunquid poterit suam sen-
tentiam exequendo alicui dare possessionem corpora
lem? & ví q non, quia ei nullum est assignatum territo
rium, licet sint assignati ei homines, i. ipsæ psonæ scho
larium. nec etiam puto, q possit eos scholares perso-
naliter capere sua authoritate: sed debet recurrere ad
superiorem: quia & si captura rerum sit mixti imperij
captura tamen personarum maior est, & est meri impe
rij, ut ff.de iuris.om.iud.l magistratibus, nisi lex muni
cipalis, uel consuetudo aliud disponeret, arg.l.j.C. de
eman.li.& ff.de testi.l.3.§ fi.

SVMMARIVM.

1 *Transactio super beneficijs non ualet.*
2 *Executori, uel mandatori executionis an possit resisti uio-*
lenter.
3 *Possessor non citatus an possit uiolenter resistere iudici.*

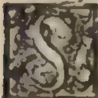

I QVANDO. Si ordinarius scit eum
canonicè institutum, quem delegatus à pa
pa sibi mandat in possessionem induci, non
resistere debet uiolenter. sed precibus in-
stabit, ut differat, donec Romanus pontifex consulať.
h.d. ¶Casus. Quidam clericus impetrauit literas con
tra platum ecclesiæ super ipsa ecclesia: tandem cũ ip-
so prælato transegit, uel alio modo non canonicè ob-
tinuit. Mó delegatus commisit executioné cuidam, qui
uidens, q clericus non habebat canonicũ titulum, no-
lebat exequi: quæritur quid iuris? Rñdetur, q non re-
sistet uiolenter, nec tamé festinabit in possessioné mit
tere, sed rogabit delegatum, quòd differat, donec pa-
pa consulatur, supple, & si delegatus non uult differre
1 potest appellari. † ¶No q non ualet transactio super
beneficijs, & exponitur transactio. i. amicabilis compo
2 sitio, in aut. ut differentes iudices. §.j. ¶† Tractat hic
Inno. utrum executori, uel mandatori executionis pos
sit resisti uiolenter? dicit q sic, si constat de non titu
lo, & ille, qui resistit est in possessione: aliàs non vñ nul
la tertia persona excepto eo, qui possidet, potest face-
re istam resistentiam, quanq̃ si sua interest, potest ap-
pellare ẽm In. qđ no. ¶Et puto, q etiam coloni, & inq
lini, licet non possideant, habeant ius resistendi, ut.l.j.
C.si per uim, uel alio modo. facit qđ no. ff.de iusti. &
iure.l ut uim.C.de iure fisci l.facultas.& l.fi. C.de bo-
nis uacan.li.x.ff.quod metus causa.l.fi.§.ultimo. ¶Vbi
debet supersederi in executione sententiæ. & si non su
persedetur, potest appellari, Ber. ¶Item est hic casus,
q ualet sententia lata cõtra notorium, errore non ex-
presso. Item quòd non est resistendum iudici cum ar-
3 mis. ¶† Dicit hic Inn. q possessor meus non citatus po
test uiolenter resistere iudici: quia non gerit formam
a iudicis iudex, qui non citat [a] pos-
sessoré. C.unde ui. l.meminerint
dicit Inno. q iudex delegatus ad
iustitiam faciendã nõ potest exe
qui trãsactionem postea factam:
quia super hoc non habet cõmis
sionem, ... posset exequi ꝯ
fessionem expressam & tacitã. ff.
de pact.l.tale pactum.§.j. ¶Quid si est annuum debi-
tum? respondeo, pro qualitate iniunctæ executionis ac
cipitur annus in Specula.C.de instrument.editione.§.
nunc uerò aliqua, ad finem.

a ¶*Non gerit formam iudicis iudex, qui nõ citat possessorem. uide multa cumulata per. d. Fel. in ca. cum olim, de re iud.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ facta plena executione desinit esse iudex.*
2 *Iurisdictio an expiret per solam executionem facti.*
3 *Papa si non commisit causæ cognitionem, sed prouisionem,*
an si prouisio sit nulla, potest iteratò prouidere.
4 *Iurisdictio quot modis finiatur.*

1 N LITERIS. † Delegatus papæ facta
plena executione desinit esse iudex. h. d.
¶Quæro, utrum si sententia delegati est
nulla, & per consequens executio, si iudex
delegatus sit functus officio suo? respondeo sic in diffi
nitiua, secus in interlocutoria ẽm Inno. licet iste est de
legatus papæ. ¶Considera, q per diffinitiuam dele-
gatio papæ non expirat, nisi fiat executio, etiam si dif
2 finitiua ualeat, ergo fortius si est nulla. ¶† Item p so-
lam executionem facti non expirat iurisdictio, ergo ut
detur, quòd in delegato papæ adhuc pseueret: sed con
trarium est uerum, ut.C quomodo & qñ iudex. l.si ut
b proponis. ¶Circa hãc materiã [b]
sic distingue. ¶Nã si quidem sen-
tentia est interlocutoria, aut trã
sit in rem iudic. quò ad iudicé, ut
quia finit iurisdictionem, & tunc
planum est, quòd iurisdictio est extincta ipso facto: aut
non transit in rem iudicatam quò ad iudicem, & tunc
secus, ut.l.æqualé.§ fi.ff.de arbi. Aut loquimur in diffi
nitiua, & tunc aut in ordinario, & si sententia fuit nul
la, potest iterum iudicare. ¶Fallit si causa est relata
ad superioré per querelam uel appellationé, ut.C. de
accus.l.absentem. Aut in delegato, & tunc aut excessit
tramites legis, aut fines mandati. Primò casu non põt
reuocare, nisi ad hoc habeat mandatum. Secundo ca-
3 su sic, ut.ff.de arbi.l.quid tamen, qđ no. ¶† Secũdo po
ne, papa non cõmisit causæ cognitionem, sed prouisio
nem, nunquid, si prouisio est nulla, potest iteratò pui-
dere? respon. sic, quia uerbum, prouideas, significat effe
ctum rei ẽm Inn. & idem est in omnibus alijs factis &
mandatis præter sententias, arg ff.de condi.& demon.
l.hæc conditio, in princip. ¶Si autem semel est facta
prouisio de iure, licet prouisus nondum habeat posses
sionem, non potest prouideri iteratò, ut. ff. de uer. sig.
l.bones.§.hoc sermone, secundum Inn. & est ratio, qa
consumpta est gratia, ar.ff.de proc.l. si is qui Stichum.
dicit Inn. q aliud est prouidere, aliud mandare de p-
uidendo: qa p mandatũ non executum non expirat iu
risdictio, & ideò si mandauit prouideri in una ecclesia,
poterit pœnitere, & mãdare q prouideatur in alia, qđ
4 tene menti. † ¶Ber. hic ponit notabilé glo. in qua di-
cit, quot modis iurisdictio finiatur, finitur ẽt iurisdi-
ctio, si iudex delegatus pronunciat literas non ualere,
ut in-

b ¶*Vide car. consil. 32. & se. Alex. in cons. 9. in j. uolu.*

ut.j.eo.c.significantibus.¶Item secũdum.ll. finitur iurisdictio delegati finita instantia. quia lex absoluit litigatores ab obseruatione iudicij, & quia sic dicimus in arbitrio,ut.ff.de arbi.l.sed si compromissum, & uide.C.de diuer.rescrip.l.falso.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus officio suo fungi non potest, ubi reus non potest in rescripto termino comparere.*
2 *Princeps nunquàm intendit per literas suas quantuncunque præcisas uelle, quòd sententia feratur contra non contumacem.*
3 *Veniri an possit ad uenditionem contra non latitantem in actione personali.*
4 *Minor,ecclesia,ciuitas,corpus, uniuersitas,an patiatur secundum decretum.*
5 *Sententia de uendendo an possit per iudicem reuocari?*
6 *Missio in,uti possidetis,qualiter fiat.*
7 *Statutum, quòd missus ex primo decreto lucretur fructus ad rationem. x. pro centenario totius pecuniæ mutuatæ, uel omnes fructus,an sit ualidum.*
8 *Hæreditas adita an dicatur hæreditas.*
9 *Hæreditas iacens an patiatur primum, & secundum decretum?*
10 *Curator, in casu huius c.an possit dari absenti ad contestandam,& finiendam litem?*
11 *Amicus quilibet etiam sine satisdatione aliqua allegare causas absentiæ potest.*

1 CONSVLTATIONIBVS. † Reo non ualente comparere in termino apposito in rescripto,delegatus non potest officio suo fungi.uel melius.Reo absente per contumaciam delegatus papæ datus etiam ad diẽ non restituet actorẽ possessionem,& deiectionem probare uolentem.Io.An. ¶In incorporalibus ꝯ latitantem fit missio in omnia bona.l. is cuius, si seruitus uindicet. Dyn.Ol.Illa.l.loquitur in reali ꝑ re incorporali,cuius executio in facto,non in dando consistit. ¶Casus. Aliquis fuit spoliatus ꝑ uim ecclesia sua, seu alia possessione.Iste fuit conquestus papæ.Papa dedit iudices sub hac forma,ut.j.certum tempus, puta infrà mẽsem restituatur sibi possessio, si constiterit iudicibus cum taliter spoliatum.ille qui eum taliter spoliauerat, absens erat causa peregrinationis,uel studiorũ, uel alia consimili causa ante, q̃ innotesceret sibi de literis, & erat tam longè absens, quòd non poterat se iudici infra terminũ præsentare. actor uerò paratus erat possessionem,& spoliationem probare.Quæritur,quid iuris?Respondetur,ꝙ iudices nihil possunt statuere nisi dictus assertus spoliator se per contumaciam absen-
2 tasset.& istud capitulũ est ualde.no.¶†No. quòd princeps nunq̃ intendit per literas suas, quantuncunq; ꝑcisas,uelle,ꝙ sententia feratur ꝯ non contumacem, con cor.ff.quæ sententiæ sine app.rescin.l.j.§.item cũ edicto.¶Et est ratio,quia in tali iudicio abest reus, qui iuris fictione non intelligeretur abesse, si esset contumax,ut.C. ubi de crimine agi oportet, aut. qua in prouincia·ergo non est fundatus in tribus personis essentialibus iudicium.¶Modò ergo quæro, si iste spoliator esset citatus, & contumax, & esset liquidatũ de possessione & spoliatione, utrum lite non contestata, posset ꝯ eum ferri diffinitiua super restitutione possessionis. Ber. & Inn. dicunt quòd non. Alij dicunt ꝯtrium per finem istius.c.super hoc sunt diuersæ opiniones canonistarum,& etiam legistarum. Nam Guil.de Cu. dicit ꝙ in possessorio recuperandæ probata possessione, & spoliatione potest ferri ꝯ contumacem sententia diffinitiua,lite non contestata,ut ipse not.ff. de in inte.resti.l.omnes.Alij dicunt ꝯrium,ꝙ etiã in possessoriis debet lis contestari,ut insti.de interdi. §. hodie,& hoc tenet Bar ff.de acqui.pos.l.naturaliter.§.nihil commune. ¶Dici potest quòd in c. nostro non requiritur litis contestatio propter formam mandati papæ.Nam ex quo ita papæ placuit,nõ est de iuris apicibus disputandum,ut.j.mandati.l.si fideiussor.§. quædam,& j.de pig.c.ex literis.¶Sed circumscripta forma mandati non ualeret diffinitiua, lite non contestata, tex.est.C.de iu.l.properandum, post prin.in uer. siue super possessione;& ita teneas omissis omnibus amba-
3 gibus.¶†Quæro,nunquid in actione personali contra non latitantem possit ueniri ad uenditionem?dicit Innocen.quòd sic,si expedit absenti. ¶Idem,si creditori magnum periculum immineat. Valebit igitur secundum decretum, & uenditio propter causæ necessitatem,quæ aliàs non ualeret. Nam si hoc est in minori, ergo multo fortius in maiore absente, licet multi ꝯdicant secundum Inno.¶Sed si res non urget,esset uenditio nulla,ut no.in l.Fulcinius.§.adeò, quibus ex causis in pos.eatur.uel saltem rescindẽda,ut.C.de rescri.
4 l.multum ignorare.dic ut ibi per Cy.¶†Quæro,nunquid minor patiatur secundum decretum?Rñ.sic, uidelicet pupillus ex cõtractu authoris,nõ ex suo.Adultus uerò ex utroque,ut. l. apud Iulianum, quibus ex causis in pos.eatur,& l.si minor.ff.de bo.aut.iud. pos. Adde,ꝙ etiam pupillus ex suo contractu patitur secũdum decretum in causam iudicati, ut. ff. de mino.l.si ex causa.¶Quæro,quid de ecclesia,ciuitate,corpore, & uniuersitate?Rñ.omnes isti patiuntur secundum decretum,si aliàs processus est legitimus. non enim æquiparantur in hoc pupillo,sed adulto,ut eleganter not. ff.quòd cuiusque uniuer.no.l.j.§.quòd si nemo,ubi ui-
5 deas.†Dicunt hic doctores, ꝙ sententia de uendendo est interlocutoria; & si iudex uidet se errasse, potest eam contrario imperio reuocare, Io. An. & adde qđ no.in l.minor,in prin.ff. de euic.
a ¶Ego credo,ꝙ si talis [a] interlocutoria, esset lata ab executore diffinitiuæ,uel instrumenti guarentigiæ in Tuscia, ꝙ non posset reuocari contrario imperio: quia lata est ex plena causæ cognitione,& adinstar diffinitiuæ.¦dic ꝙ uenditio non reuocatur, sed interlocutoria sic.l.j.in fi.de præto. stipulat. dicit hic Ber. ꝙ aliud est bona alicuius possideri,aliud in possessionẽ
6 mitti;aliud possessionem restituere.¶† Quæro,qualiter fiat missio in uti possidetis?respondeo,dic ut not. ff.de op.no.nunc.l.si prius, quæ gl. non est alibi. dicit Bar ꝙ duo tenetur probare,qui dicit se spoliatum, s. se possedisse,& se spoliatum fuisse,siue agat cõtra spoliatorem,siue cõtra alium.¶Et pro intellectu gl. Ber. canonistæ debent scire, ꝙ per primum decretum non aufertur uera possessio cõtinuati,nisi forte iudex aggrauat primum decretũ in personali actione, loquor propter nimiam contumaciam,hoc expresse declarãdo, quòd ueram possessionem transfert in missum. nã cum possit creditori concedere fructus, ergo & possessionem,ut.l.apud Iulianũ.§.fi.ff.ex qui.cau.in pos. ea. & l. cum legati, & ff. de acquirend. possess. l. iij. §.genera

[a] *Adde Alex.consi.l.ij.li.& uide Bal. consil.clxxix.ij.li.in antiquis.*

Bal.super primo decret. X

§.genera.ff.uti po. l. si duo.§.creditores. Aliàs missus ex prin o decreto non lucratur fructus, ét si sit missus ex cā dotis,ut.j̃.de so.l.Titia. ¶ † Sed nunquid ualet statutum, ꝙ missus ex primo decreto lucretur fructus ad rationem. x. pro centenario totius pecuniæ mutuatæ,uel omnes fructus? rn̄deo sic: quia statutum considerat commune interesse mercatorum. hoc enim nõ est usura, sed est interesse diffinitum à lege, & à consuetudine.& hoc dicit gl.or. quæ non est alibi,in aut. de exhi.reis.§.si uerò ét quidam,in gl.quæ incipit, ꝙ. ll.appellant.ad idem est ar.ff.de in litem iurā.l.nimis, & qđ no.in l.uir.ff. de pro. sti.& ff.de eo,quod cer.lo. l.iij.§.fi.Nam à legibus, siue legum latoribus semper præsumitur dolus abesse; & ideò non est usura, nec fraus, sed quædam æquitas scripta.¶†Quæro,utrum hæreditas [a] adita hæreditas dicatur? dicit gl.ꝙ non in l.j.§.ueteres.ff. de acqui.po.in ꝯrium, quia sequeretur, ꝙ filius,qui immediatè est hæres, non hr̄et hæreditatem,quod est falsum,uide Cy.C.de pac.l.fi. & facit ad statutum Mediolani, ꝙ mulier non nubat cum hæreditate alicui forensi: cõis usus loquendi inspicitur in
7

8

a ¶ *Vide latè & plene per d. Francis. Cur. in consi. xlv. inci. Statu.*

9 statutis.¶†Extra quæritur, utrum hæreditas iacēs patiatur primum,& secundum decretum? Nam decretū est,ꝙ hæreditas iacens non possidet,ut.l.j.§. Scæuola. ff.si quis testamento liber esse iussus fuerit; ergo non põt sibi auferri possessio,quam non habet ¶Item nec potest hæreditas citari,nisi dato sibi curatore,ut.ff.de hæredi.insti.l.si quis instituatur,& ff.de neg.gest.l.debitor.Et est simile in infante, qui citari non potest, & per consequens non cadit in eum missio, si caret tutore,ut in.l.ij.§.sufficit.ff.de admi.tut.& ar. ff. de in ius
10 uocan.l.neque.¶†Deinde moueo unum dubium, nunquid in casu nostri.c.possit dari curator absenti, qui litem contestetur, & litem ad finem perducatur & uꝭ ꝙ sic,ut.l.ab hostibus,in prin.ff.ex qui.cau.ma. & not. in l.j.C.de decur.bo.dan.& C. de cap. & post. reuer.l. cum cognatos.Sed ꝯrium dico per istum tex.alioquin sequeretur, ꝙ semper ꝯ absentes, & non contumaces posset hac uia extraordinaria,& nū̃q permissa, nisi qñ res urget, procedi;quod est absurdum & leges contrariæ loquuntur,qñ bona non habebant principalē defensorem,qui bona defendere posset.Secus, si habent principalem defensorem,qui congruo tempore expectatus possit defendere;quia ubi habemus uiam ordinariam,cessat extraordinaria & subsidiaria, ut. ff.de mino.l.in causæ.Porrò defensiones absentium per ꝓcuratores exerceri solent,non per curatores bonorū, ut.ff.de pro.l.j.§. usus. ¶Si missio ex secundo decreto fit ex diffinitiua.i.in executionem diffinitiuæ, non habet postea locum reluitio.secus, si ex interlocutoria, uel ex rescripto principis, quod habet uim interlocuto-
11 riæ,& quod neutri parti debet esse damnosum.¶† Vltimo no. ꝙ quilibet amicus etiā sine satisdatione [b] aliqua potest allegare causas absentiæ, gl. est fin.in l.in eos§.nemo.ff.de re. u. & ideò errant iudices, qui nolūt admittere talem allegationem sine satisdatione iudi. solu;quod tene menti.

b ¶ *Vide alleg. per Ias. in l. eligendi. C. de procu.*

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus papæ in causa sibi commissa habet iurisdictionem super ordinarium, & quemcunque maiorem.*

2 *Iudex an possit punire impedientes executionem suæ sententiæ.*

3 *Prohibens aliquem soluere alij, an possit ab ista prohibitione remoueri.*

1 ANE.† Delegatus papæ in causa sibi commissa iurisdictionem habet super ordinarium & quemcunque maiorem.h.d.diuiditur, quia in prima, decisa consultatio. in secunda responsio. Item secunda principalis tria facit.Primò præmittit responsionis causam. secundò respondet.Tertiò responsum declarat.secunda ibi,ideò que.tertia ibi,itaque. Casus. Papa delegauit causam, ponamus,simplici clerico: iste delegatus mandat aliquid episcopo, uel alicui alteri personæ, qui nolunt obedire in eo,quod est commissum: quæritur, utrum poterit eos punire? Respõdetur ꝙ sic secundum qualitatem facti,& prout uiderit expedire, & terram illā supponendo ecclesiastico interdicto,& est ratio, quia gerit uices papæ, & ideò est superior quolibet illorū rebellium facit.ff.de minori.l. minor.autem magistratus.dicit Inno.ꝙ contra prohibentem,ne soluatur creditori,nullum remedium est proditum ad compellendum,ut remittat protestationem, alias prohibitionē. sed uidetur dicendum,ꝙ imò potest peti,ꝙ ei imponatur silentium,ut.l.Aurelius.§.centum. ff. de libe. leg. & ff.de fideius.l.si contendat. Talis renunciatio nõ ualet,nisi fiat cum causa, super qua probanda iudex assignare debet terminum.l.diffamari.¶ Not.ꝙ pœnæ debent imponi secundum qualitatem facti, temperatè tamen, maximè quando imponitur magnis prælatis. ¶Item no.ꝙ propter delictum epi potest terra ipsius
2 subijci ecclesiastico interdicto.¶† Quærit,Inn. utrum iudex possit punire impedientes executionē suæ sententiæ?& dicit quòd sic,si minus iustè impediant, Inn. nam illud,quòd extremum est in iurisdictione,impediunt,ut.ff.si quis ius dicenti non obtem. l. j. §.j. & in isto extremo potentissimum est iudicis officium magis, q̃ in prin. quia fortior est uirtus rei iud. quàm rei
3 iudicandæ.¶†Etiam quærit Inn.si quis prohibeat aliquem soluere alij, utrum possit ab ista prohibitione remoueri? & dicit ꝙ non est ad hoc prodita actio aliqua,nisi in nunciatione noui operis.illa est truffa:quia iudex hēt implorato suo officio talē ꝓtestationē iter loqui non tenere, & ea non obstante debitorem cogere ad soluen̄.arg. istius. c. & ff. de lege commissaria.l. mulier fundos,& ff.de leg.præstan.l.uirilis. §. si adiecit.nam quicquid fit iniustè, ad officium iudicis pertinet,ut illud rescindat,arg.ff.de off.præfi.l.illicitas, in prin.Vnum concedo cum Inno.ꝙ ista prohibitio iniusta nõ affert iusto petitori præiudicium: quia prohibitio non est modus auferendi alteri actionem secundū Inn. dicit hic Ber. quòd papa ligatur ad pœnam per suum confessorem:quia confessor gerit immediatè uices Dei,qui in foro pœnitentiali maior est,quàm papa.¶Item quia papa non est hic ut papa, sed tanq̃ singularis persona.& licet papatus non uadat ad inferos, papa tamen bene potest se eorum consortio comungere,& facit quod no.ff.de iurisdi.om.iud l. est receptū. dicit hic etiam Ber.quòd in pœnis arbitratrijs mitius est agendum cum superioribus.Ber.

SVMMARIVM.

1 *Species, quæ de necessitate ad indiuiduum reducitur perinde censetur ac si indiuiduum expressum esset.*
2 *Papa quandoque factum proprium obliuiscitur.*
3 *Vacationis nomine intelligitur uacatio cuiuslibet speciei siue per mortem siue per renunciationem.*

1 EX PARTE. ¶Si primus impetrauit primam dignitatē in ecclesia uacaturam, Secūdus impetrauit certā dignitatē ipsius ecclesiæ, cū uacaret, & illa postmodū uacat, primo, non scd'o debetur. nā species, quæ de necessitate reducitur ad indiuiduum, reputatur pro indiuiduali expressione. h. d. ponitur ptis conquestio, & papæ prouisio. Secunda ibi, qm̄. Istud. c. est ualde notabile, ex quo apparet, q̄ species magis expressa nō derogat speciei minus expressę, & facit. ff. de le. 1. l. si dñs Stichi, & ff. de usufr. leg. l. si alij, & l. Sempronius, in prin. ¶Casus. quidam clericus noīe Nicolaus impetrauit literas ad epm Cōuentrensem, ut ei archidiaconatū, quem in ipsa ecclesia Conuentrensi primò uacare contingeret, assignaret demum quidam Raymundus impetrauit ad epm Eboracensem literas, nulla de prioribus habita mentione, ut si auunculus dicti. R. omnino dimitteret dictum archidiaconatum, quem in eadem obtinebat, ipsum ei. R. faceret assignari. Tandem dictus auunculus dictū archidiaconatum, omninò dimisit. Quæritur, quis in eo sit potior? Respondetur, q̄ Ni. primo impetrans: quia si papa fuisset memor de primis literis, non concessisset secundas. ¶No. q̄ non p̄sumitur, q̄ papa uelit proprijs
2 literis derogare. ¶†Item q̄ papa quandoque factū suū tradit obliuioni, nā hoc naturaliter euenit, ut hō obliuiscatur eorum, quæ fecerit, ut. ff. de acq. pos. l. peregre tamen in eo, qui est obligatus ad aliquid dandum, uel faciendum, talis obliuio non est bona, ut. ff. de acqui. &
3 commit. sti l. magnam. ¶†No. q̄ nomine uacationis simpliciter intelligitur uacatio cuiuslibet speciei siue per mortem, siue per renunciationem, facit. ff so. ma. l. si q̄s sic stipuletur. ¶Sed si exprimatur una species uacationis, non continetur alia species, ut in c. susceptum, de rescrip. li. 6. ff de li. & posth. l. commodissime. nō obstat. C. de inst. & subst. l. si mater. quia ibi fuit una species expressa cā designandi effectus, qui surgit pariter ex altera, non cā arctationis, ut l. mulier, in prin. ff. ad Trebel. & l Gallus. § & quid si tm̄. ff. de libe. & post. ¶Item ibi in ultima uoluntate: secus in rescriptis præsertim in beneficialibus, quæ debent tanquam ambitiosa, restringi. ¶Quæro nunquid in isto. c. fuerint literæ generales? rñ. non: quia unus tantum archidiaconatus erat in ecclesia, ar. ff. de lib. & post. l. nominatim, & ff. de fun. inst. l. fundus, cui locatus, licet fuerit diuersus modus demōstrandi unū & idē: sed in hoc non est uis: q̄a non refert qualiter res demonstret, ut l. certum. ff. si cer. pet. Dicit Ber. q̄ illæ literæ præualent, quæ primò præsentantur iudic, ut in c. tibi qui, & in capitu. duobus, de rescrip. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus debet formam iuris seruare, & rationabiles exceptiones admittere, ubi contraria uoluntas papæ non apparet.*
2 *Papa per clausulam, nulla exceptione obstante, quas exceptiones auferat.*
3 *Arbitrium in compromisso datum debet intelligi secundum iuris æquitatem.*
4 *Statutum, quòd contra instrumentum guarentigiæ, non possit opponi nisi certa exceptio, quomodo intelligendum sit.*

1 EX PARTE IL II. † Vbi contraria uoluntas papæ non apparet, delegatus iuris formam seruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. ¶ Casus. papa commisit causam sub certa forma; quæritur, utrum delegatus dēat admittere rationabiles exceptiones, & in causa iuxta iuris æquitatem procedere? Rñdet Papa q̄ sic, nisi exprimatur in literis, q̄ nullæ debeant exceptiones admitti: quas tamen literas non credit exire de cancellaria. ¶Quid si episcopus est etiam comes, & causam ad eū spectātē iure commitatus cōmittit dicendo, ego episcopus? Dicit Spe. q̄ ualet in Spe. de iud. dele. §. sequitur, uer. quid si episcopus. quia uidetur committere eo iure, quo pōt, ar. in l. 3. ff. de mili. testa. si dictio, tanquā,
2 esset expressa non ualeret cōmissio. j. e. P. & G. ¶†Not. q̄ si papa uellet, posset tollere ius, & defensionē parti: sed in dubio per illa uerba, nulla exceptione obstante, non intelligitur tollere nisi exceptiones, quæ sunt de apicibus iuris, de quibus non est disputandum, ubi bona fide agitur. ff. mand l. si fideiussor. §. quidam & ubi tractatur de publica utilitate, siue publica disciplina in coerctione delictorum, ut. C. de adul. l. ita pudor. & uide ibi per Cy. & l. 1. in prin. ff. quod ui aut clam, & arg.
3 ff. de serui. l. sicuti. ¶Ber. no. hic argumentum ad compromissum, q̄ arbitrium datum sit ciuiliter & secundum ęquitatem iuris intelligēdum, ut. ff. de ser. l. si cui ff. man. l. creditor, in fi. dicit Ber. no. q̄ clausula[a] generalis nō tollit exceptiones legitimas: secus si sint specificatæ in rescripto, quod
4 tene menti. ¶†Et facit ad statutū dicēs, quòd contra executionem instrumenti guarentigiæ non possit opponi, nisi talis & talis exceptio. Nam cum omnes aliæ intelligantur sigillatim exclusæ & enumeratæ, ar. ff. si quis cautio. l. sed & si quis. §. quæsitum, nulla de aliis opponi potest, ac si oēs aliæ essent singulariter specificatæ, nisi per omnia sit similis expressæ. ff. de leg. l. non possunt. ¶Veruntamen, si aperta est calumnia agētis, iudex ex officio debet ipsum repellere, ut no. C. de transact. l. ubi pactum, & argum. ff. de peti. hære. l. planè, & l. si. dicit Ber. quòd quando papa habet notitiam facti, non habet locum exceptio, uel excusatio. uide. C. de. pe. bo. sublatis l. 3. dicit Inno. quòd illa clausula, nulla exceptione obstante, remouet exceptionem parui præiudicij, & moratorias, non peremptorias. C. de preci. impera. offe. l. rescripta. Hostien. & Ioan. And. dicit Hostien. quòd si papa enumerat aliquas exceptiones, quas remouet, & subiicit ad idem clausulam generalem, quòd omnes exceptiones nominatim uidetur remouere, ac si essent specificatæ, Hostien. & Ioan. And. Et uide qđ no. in Specu. in titu. de conclusione, uer. pone, & in uer. q̄ si quis, & per Arch. 2. q. 5. lator.

¶Clausula generalis non tollit exceptiones legitimas in rescripto. secus si sit specificata in rescripto.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio facta dignitati non expresso nomine personæ transit ad successorem ipsius dignitatis.*

2 *Causa Canonico commissa an uideatur dignitati delegata?*
3 *Nomine appellatiuo sublato cessat commissio.*
4 *Causa quando committitur uel loco, uel dignitati, mortuo commissario, uel remoto, an delegatio transeat ad ipsam dignitatem.*
5 *Literæ si sunt directa archidiacono parisiensi, ubi sint duo archidiaconi, & nescitur, de quo papa senserit, an sunt ualidæ.*
6 *Sententia lata contra Titium de tali parochia, si in ea parochia duo sunt Titij an ualeat sententia, & in dubio de quo eorum sensisse præsumatur?*

1 QVONIAM ABBAS †Delegatio facta dignitati, non expresso nomine personæ trãsit ad successorem ipsius dignitatis. ¶Casus. causa fuit commissa duobus abbatibus, unus eorum decessit. alter incœpit de causa cognoscere. loco uerò mortui alius abbas est substitutus cũ quo ille, qui incœperat de causa cognoscere processit in causa, & tulerunt sententiam: quæritur, utrum sententia ualeat? respondet ꝙ sic hic, omnino uide. l. si pater, in princ ff. de manu. uindi. ¶Opp. quia mandatum expirat morte mandatarij re integra, ut insti. man. §. itẽ si adhuc, & l. quia, ff. de iuris. om. iudi. So. dignitas non moritur, ff. de leg. 2. l quod princi & ideò successor succedit in eadem iurisdictione dicit imperator quòd propter loci dignitatem ei rerum summa commissa est. C. de decu. l. quilibet principalium, li. x. ¶Et idem dicas, si primus remotus fuit uel renunciauit dignitati. Nam ex quo dignitati scribitur, non personæ: semper successor cognoscet, & si transeat ille ad aliam dignitatem dimittit delegationem successori. Io. An. Secus in compromisso: quia non intelligitur de futuro successore cogitatum ut no. Barto. ff. de uulga. substitu. l. qui liberis. § hæc uerba. Et ita consului super quadam
2 magna causa. †¶Sed nunquid causa commissa canonico uideatẽ delegata dignitati? Rñ. nõ, qa canonia est qđdã ius singulare, & finit morte, trãslatióe ãt nõ finit sed residet penes eũdẽ, ar. ff. de re. du. l. si cognatus, & i c. 2. de rescr. li. 6. per Io. Mo. & in clem. 2. de rescri. in 2. gl. quia ad initium delegationis refert se statutum, argu. ff. de infa. l. quid ergo, in prin. & sic non obst. ff. de cadu. l. tutelas. quia ibi agnatio est loco finalis causæ & requirit perseuerantiam Io. An. no. hic de triplici mãdato, s. de mandato, ad negocia, de mãdato procuratoris ad iudicia & de mandato iurisdictionis & quando & qualiter ista mandata expirant. & adde in procuratore ad iudicia quod singulariter not. ff. de procur. l. si defunctus. reliqua dic, ut nota. C. manda. l. mandatum, per Cy. & ff. si cert. petat. l. eius, qui in prouincia. ff. de sol. l. si cum Cornelius, de condi. inde. l. si non sortem.
3 §. qui filio. ¶†Extra no. quòd sublato nomine appellatiuo cessat cõmissio, ut. ff. de fideic. li. l. Lucius, & ar. ff. de institoria. l. Lucius. Dicit Host. ꝙ nomẽ propriũ scribẽtis semper ponitẽ in literis, & ideò ex parte scribentis omnes delegationes sunt personales nisi iurisdictio sit perpetuata, uel nisi sit iurisdictio ordinaria. Sed ex parte eius, cui scribitur, interdum sunt in rem, interdum in personam. nam si nomen appellatiuum principaliter apponitur, sunt in rem. Si nomen proprium solum, uel unà cum appellatiuo posito in consequentiam, tunc literæ sunt personales, & expirant morte commissarij, & facit ff. de tute. l. tute. & ff. de cura. furio. l. cuius bonis, & ff. de ar. l. non distinguemus. §. de offi. uide. in Specu. de instrumen. edi. §. nunc uerò, uersicul. sed quid erit in prælato. ¶Dicit Ber. quòd dignitas non moritur, sed persona: quia indiuidua sæpe pereunt; quod summis dignitatibus non est concessum, multo fortius est inferioribus denegatum, C. de dec. l fina. libro 10. Indulcti honores non declarant habere inane nomen, C. de dec. l. ne, libro 10. ¶Idem ait, quòd nomen, Abbas talis loci est nomen singulare: tamen est nomen appellatiuum, non proprium sicut hoc nomen phænix Ber. ¶Est autem phœnix auis unica singularissima, in qua totum genus seruatur in indiuiduo, & dicit Seneca, quòd bis uix in quingentessimo anno nascitur. Sic enim, inquit, bonus uir uix in quingentesimo anno nascitur, sicut phœnix, & nascitur in Arabia, ut ait Albertus in suo opere de proprietatibus rerum, lib. 12. cap. 15. ¶† Di-
4 cit Innocen. quòd quando causa committitur loco, uel dignitati, mortuo commissario, uel remoto, transit delegatio ad ipsam dignitatem. ¶Idem, si translatio
5 fit ad aliam dignitatem, licet re non integra. ¶† Disputat Ber. si literæ sunt directæ archidiacono Parisiensi, ubi sunt duo Archidiaconi, & nescit, de quo Papa senserit, an ualeant literæ? & determinat quòd ualent, & dignior exequatur mandatum: quia ita est præsumendum de intentione papæ, & not. gloss. pulchrè allegantem, & adde quod no. ff. de in diem addic. l. cum duo, & ff. de re. du. l. qui habebat. Ibi dicitur, quod si unus est magis notus pontifici, quàm alius, de illo uidebitur sentire, quæ lex non est alibi Item quòd ratione incertitudinis uitiatur libellus. l. idem Pomp. § fina. ff. de rei uin. ¶Item uitiatur citatio, ut not. ff. de iu. l. cum, quem temere. ¶†Item si duo Titij sunt in
6 eadem parochia, & reperitur Titius condemnatus nec magis est expressum nomen unius, quàm nomen alterius, sed est æquiuocatio nominis, dicit Bartol. in l. demonstratio falsa, de conditio. & demonstratio. quòd ille intelligitur cõdemnatus, qui cõfitetur de se sensum. ¶Sed quid si est absens ita, quòd nihil confitetur. Respon. si unus erat bonæ famæ, alter malæ uel suspectæ uitæ, uel unus arripuerat fugam, alter non, intelligitur de eo sensum, de quo uulgi opinio prædicatur. Nam fuga facit quem suspectum & quodammodo confessum, ut nota. C. de omni agro deser. l. locorum, libro 11. Si autem nulla sint indicia magis de uno, quàm de altero, non ualet sententia, nec citatio, nec aliquod actitatum in iudicio contra absentem. dicit Inno. ꝙ ubicunque apponitur hæc clausula, de plenitudine potestatis, significat gratiam superlatiuam.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, appellatione remota, quid operetur tã in compromisso, quam in rescripto.*
2 *Forma rescripti ius tertij lædens non semper seruanda est.*

SVPER EO. Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota delegatus pronunciare potest, sed non instituere, qđ si facere uellet, is, ad quem spectat institutio, licitè appellaret. Cõis diuisio. Secunda ibi, hoc autem. ¶Casus. Quæstio uertebatur inter quosdam super præsentatione rectoris, seu super iure patronatus, Papa commisit causam sub

sub hac forma, ut si constiterit ius, de quo litigaт, ad aliquã partium pertinere, ad præsentationem eiusdẽ de p̃sona idonea ecclesia ordinetur, appellatione remota. Modò iudices pronunciauerunt ius patronatus ad alterum pertinere. & cum quidam clericus esset eis præsentatus, dubitãtes an possent eum instituere, an uerò institutio principalis pertineret ad archiepiscopum, & corporalis ad archidiaconum, uel archipresbyterum, ad quos spectabat in possessionem mittere, an eps archidiaconus, uel archipresbyter possint appellare? R̃ndet papa, ꝙ non est suæ intentionis diœcesano ẽpo, archidiacono, uel archipresbytero præiudicium generare. Ideòque qui instituendus fuerit, præsentandus est illi, ad quem pertinet institutio; & si secus fit, potest appellari: quia non illis, de quibus nõ fit mentio in rescripto, sed partibus litigãtibus est appellatio interdicta. ¶No. mirabilem expositionẽ: quia exponitur uerbum, ordinent. i. ordinandum denuncient ẽm Ho. quia papa non uult alicui ius suum detrahi, ut l. ij. ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iuris, & ne iniquũ fiat principis rescriptum, ut. ff. de uul. substi. l. ex facto, & ne iniuriarum occasio à uiua. l. nascatur, ut. C. unde ui. l. meminerint. ¶Et ideo uerba rescripti recipiũt limitationem à iure cõi, & omnes clausulæ appositę in rescriptis restringuntur ad inter litigãtes, & istud capitulum est ualde no. ¶†No. ꝙ licet in literis sit remota appellatio, tñ possunt omnes appellare, quorum interest. ¶Item possent se opponere omnes, quos negocium tangit, licet non fiat mentio de illis Ber. ar. in l. j. ff. quibus rebus ad eundem iudicem eatur. ¶Secus esset in compromisso, ut. ff. de euic. l. si dictum. §. si cõpromisero, & uide qđ no. s̃. de rescr. c. pastoralis. §. j. in gl. quid si dixit. ¶ † No. ꝙ forma rescripti non semper est seruanda ẽm Ber. uidelicet qñ ex hoc læderet ius tertij, qui non est nominatus in rescripto, qđ est menti tenendum, & no. dignum. ¶Quærit Inn. nunquid isti possent instituere, si institutio esset deuoluta ad papam? Et dic ꝙ sic p̃p uerbum, ordinẽt. Nam cum nulli talis ordinatio faciat præiudicium, & standum sit significationi uerborum, uĩ plenè eis commissum negociũ, ar. ff. de consti. prin. l. beneficium, & in authentico constitutio, quæ de dignitatibus. §. illud idem. ¶Dicit Inn. si papa de plenitudine potestatis concedat aliquibus, ꝙ ordinẽt ecclesiam spectãtem ad præsentationẽ patronorum, & ad installationem archidiaconi, uel archipresbyteri, ꝙ ipse papa facere uĩ, qui est solutus legibus, ut. ff. de le. l. princeps, qñ. s. cõstat, ꝙ hæc est præcisa eius intẽtio: aliàs secus, ut. C. de le. l. digna uox. ¶Dicit Io. An. ꝙ de iniusto processu delegati papæ nihil pertinet ad ordinarium. ¶Item nec de confirmatione facti eius. quia nihil de hoc ad ordinariũ, cum delegatus principis sit maior eo. tñ p̃p superueniẽs delictum posset ab eo priuari, & remoueri à bñficio, Io. An. qđ tene mẽti, Cy. in aut. qua in prouincia. ¶Dicit Ber. ꝙ ᵃtertius p̃t opponere, & executionẽ suspendere, nisi ↄ cum malitia p̃sumatur. Ber. quia à summaria cognitione potest quis repelli, si præsumatur calumniari, arg. in l. fi. C. de ord. cogni. quod tene mentj.

1

2

a ¶Vide *Alex. consil. a lxxxij. j. uolu. ulti. columna.*

S V M M A R I V M.

1 *Causa simpliciter delegata duobus, sententia unius non tenet, etiam in confessum nu. 3.*

2 *Mulier spoliata uiro suo ante omnia est restituenda.*

4 *Metus quando præsumatur.*

5 *Mulier ex iniusto mandato, seu sententia nulla à uiro dimissa perinde uiro restituenda est ac si esset uiolenter eiecta.*

1 AVSAM MATRIMONII. † Si cã simpĩr est delegata duobus, s̃nia unius nõ tenet. h. d. cõis diuisio. Sed a ibi, discretioni. ¶Dicit In. ꝙ cõfessio semper præsumiт spõtanea, nisi ubi metus, uel uerbera p̃cesserũt. Metus probatur uisu, & oculis, dicit In. de renũ. c. super hoc. ¶Casus. quædã cã m̃rimonialis erat inter mulierẽ. & quẽdã. B. nã mulier dicebat se spoliatã, & petebat sibi restitui uirũ suũ. qui spoliauerat ipsam. Cã ista fuit delegata duobus epis, q mãdauerũt dicto. B. ꝙ cãdem reciperet, q recepit cã more theutonico cum fustibus & flagellis, & fecit cã cõfiteri inter eos esse parentelam. p̃p quã cõfessionẽ unus dictorũ iudicũ tulit s̃niam diuortij. papa dicit, ꝙ ista s̃nia nõ tenet, cum cã duobus committitur s̃nia unius nõ ualet, & ideò mãdat q̃busdam iudicibus, ꝙ cogãt dictum. B. ad cã recipiẽdã, & maritali affectione tractãdam; & postq̃ erit sic uir restitutus eidẽ, si quid canonicè obijciatur, audita cã diffinaт. †No. ꝙ mulier spoliata uiro suo añ oĩa est restituẽda, qđ uerbũ sonat, ꝙ benignè recipiaт à uiro, & maritali affectione tractetur. dic ꝙ qñ timetur de sęuitia uiri, uir dẽt ad hoc compelli per solẽnẽ cautionẽ, in authẽtico de mona. §. si uerò intra triẽniũ, & j. ut lite nõ cõtesta. c. j. & C de his, qui ad ecclesias cõfugiũt. l. præsenti. §. sanè. ¶† No. ꝙ qñ cã est cõmissa duobus, ẽt in confessum, unus solus nõ põt ferre s̃niam; qđ est notabile, & hoc in iudicibus delegatis, idẽ in arbitris, ut. ff. de ar. l. Pedius. §. j. ¶In ordinarijs aũt sic distingue, aut hñt iurisdictionem, ut simul, aut simpliciter. Primo casu nõ p̃nt nisi simul. Secũdò casu aut sunt simul aditi; & idẽ; aut unus ex eis, & tunc ille solus hẽt diffinire, nisi aliqđ impedimentũ sibi emergat: qa suppletur por collegam. lex est ad hoc notabilis in l. j. ff. de officio consulis, ubi omninò uide. ¶No ꝙ uerbera inferunt iustum metum. ¶ † Dicit In. ꝙ non præsumitur metus, nisi præcedant uerba, uel uerbera: quia metus est res extra naturam innatæ libertatis, & ideò nõ psæsumitur cadere præsertim in animo sapientis, nec pręsumitur inferri præsertim à sapiente, nisi probetur: quia delictũ est. ¶ Sed quid si mulier sit uerberata in camera in secreto ita, ꝙ nullus testis uiderit? r̃ndeo, recurrite ad alia iudicia, ut no. Bar. in l. de pupillo. §. qui ipsi prætori, de ope. no. nun. ¶† Dicit Inn. ꝙ uxor ad iniustum mandatum iudicis, uel ipsius sententiam, quæ sit nulla, dimissa petit uirum sibi restitui perinde, ac si esset uiolenter eiecta, quod est no. Io. Andr. Et sic factum iudicis inciuiliter procedentis contrario officio reformatur, ut. ff. quod me. causa. l. fi. §. si fœnerator. ¶Extra no. ꝙ autoritate ᵃ iudicis incompetentis qui meruit ... uerum debitorẽ detineri, si scienter hoc faciat, perdit ius crediti. hoc tãgitur per Cy. d. l. fi. & no. per gl. eo. titu. l. extat. ad idem. C. de iuris. om. iu. l. in criminali.

2

3

4

5

a ¶*Istud dictũ refert exclamando multũ do. Io. in l. ij. & ff. de iu. om. iu. in uer. no. tamen diligenter.*

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus impetrantis dominus recusatur, secus si utriusque.*

1 AVSAM. † Delegatus, qui est dñs impetrantis, recusari pôt. sed si esset dñs utriusque, non posset recusari: quia par rō affectionis remouet suspicionem, ut. ff. de ritu nup. l. nō solum. §. de uno. Et habemus simile in feudis, q̄ dñs feudi cognoscit inter duos uasallos, ut. j. de fo. com. c. ex trāsmissa. Io. An. ¶ Casus. Super natalib. Agathæ uertens qō fuit commissa certis iudicibus terminanda, quorum unus erat dñs impetrantis. Papa cū remouet, & quendā abbatem substituit eius loco. ¶ Quæro, nunquid per talem remotionem grauetur opinio remoti? & vr̄ q̄ sic, ut. ff. de pro. l. quæ omnia. ¶ Dic cōtra, quia ista remotio fit per allegationes iuris, & non per aliquod factum sinistrum. ¶ Dicit lex, q̄ per legitimationem deletur peccatum patris. C. de decu. l. si quis tam iniquus, lib. 10. in gl.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio, quæ non tenet, licet fiat ad principem, non suspendit iurisdictionem inferioris iudicis.*

2 *Delegati plures an habeant iurisdictionem insolidum, sicut si haberent iura incorporalia.*

VM TE. Si delegatus papæ cōmittit causam non in totū, de subdelegato appellabitur ad eum, non ad papam. h. d. ¶ Casus. Quidā fuit delegatus à papa, qui subdelegauit uni, uel pluribus uices suas, sibi tñ sniā reseruata. qui subdelegati tulerunt quandam sniam interlocutoriā iniustam, à quibus fuit appellatum ad papam: papa dicit hanc appellationem non tenere, nec ex eo prætextu dictus delegatus impeditur cām diffinire.

1 ¶ † No. q̄ appellatio, quæ non tenet, licet fiat ad principem, iurisdictionem inferioris iudicis non suspēdit. ¶ Secundò no. q̄ si papa delegauit cām uni, ille pôt subdelegare pluribus. ¶ Sic si constituo unū procuratorē & do tibi mandatū ad substituendū, poteris substituere unum, uel plures, ut. ff. de proc. l. si quis cum procu-

2 ratorio. §. unius. ¶ † Dicit hic Inno. q̄ plures delegati habent iurisdictionem insolidum, sicut si haberent certa iura incorporalia, tamen exercitium iurisdictionis est commune. Inn. ¶ Sed nunquid si discordant, possunt cogi ad concordandum? uidetur quòd sic iuxta no. ff. de serui. rusti. prædi. l. itinere.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata perpetuatur per litis contestationem.*

1 ELATVM. † Per litis conte. perpetuat̄ iurisdictio delegata. Item per citationē, ut. infrà. capi. proxi. dicit Io. An. quòd legati sunt or. Item inquisitores hæreticæ prauitatis, & eorum officium non expirat morte papæ. Idem in executoribus gratiarum. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus si citauit ante delegantis mortem, perpetuata est eius iurisdictio.*

2 *Res quando dicatur integra.*

1 RATVM. † Si delegatus citauit ante delegantis mortem, perpetuata est eius iurisdictio. ¶ Secundò dicitur, quòd appellationi renunciat, qui coram iudice, à quo appellauit, li-

a tem prosequitur [a] idem, si aliquem actum coram eo tāquàm coram iudice facit. Host. & Ioā. And. Dicit In. quòd si prælatus impetrās mortuus sit, si impetrauit nomine proprio, & res est integra, expirat commissio. Secus, si lis erat cœpta, & hæres succedit in materia quæstionis. Sed si impetrauit nomine ecclesiæ, trāsit ad successorem in dignitate, siue in ecclesia. Idem dicit Io. An. & uide. infra. de iu. qa V: & adde quod no. de executoribus gratiarum. infra. c. proxi. dicit Inn. & Io. And. quòd mandatum procuratoris est bonæ fidei, sed mandatum iurisdictionis est stricti iuris, quod no. ¶ Et est ratio, qa non perficitur ex consensu partium: & tamē officium eius est bonæ fidei, si deseruit tali naturæ. ff. de nego.

a ¶ *Vide Phi. de Peru. capitu. de appel.*

2 gest. l. quia tantundem. ¶ † Quæro quæ opinio est probabilior, utrum opinio communis legistarum, qui dicunt, q̄ res est integra, donec lis cōtestetur, & interim mortuo mandante expirat mandatum iudicis delegati, quia tacitè mādatum reuocatur morte re integra; An opinio canonistarum, qui dicunt, quòd per citationem perpetuatur iurisdictio? & uidetur, q̄ opinio legistarum: quia ante litem contestatam nō est iudicium, ut in aut. de litigio. §. si uerò, & no. in aut. in medio litis, §. si. ¶ Item si hoc est in procuratore ad iudicia, ut no. ff. de proc. l. si defunctus, ergo idem in mandato iurisdictionis. nam istā parificationem facit tex. ff. de iuris. om. iu. l. & quia. ¶ Item præparatoria non faciūt desinere rem esse integram, ut. ff. de inoff. test. l. quemadmodum, ut no. ff. de procu. l. ante litem, & l. si pecuniam, in prin. de cond. ob causam. ¶ In cōtrarium uidetur, q̄ opinio canonistarū sit rationabilior. quia tex. dicit, q̄ res non est integra, si geri cœperit, ut. d. l. & quia. Sed hic geri cœpit, ut inst. de pœna temere litigan. §. si. ¶ Item iurisdictio est quoddam uniuersale & complexiuum, ergo qui partem tangit, incæpisse uidetur, ar. ff. ad Treb. l. restituta. ¶ Item expressum uidetur. C. quomodo & quādo iu. aut. q. semel. Vbi facta citatione reliquus ꝓcessus est necessarius, ergo non expirat mandatum, ar. ff. de acq. pos. l. fundi. §. fi. & adhoc facit cle. si ut li. pe. Sol. ad horum intelligētiam, cum quærit̄, quādo res est integra, distingue, aut loquimur in factis extra iudicium faciēdis, aut in iudicio? ¶ Primo casu aut actus continet aliqd intrinsecū; & non dr̄ res integra: aut aliquid extrinsecum, & tunc dicit̄ res integra nōdum principiata, ut. d. l. si pecuniam. ¶ Secundò casu aut loquimur quātum ad ipsas partes; & dicitur res integra, donec lis sit contestata uel habita pro contestata, ut. l. si conuenerit. ff. de iurisdi. om. iudi. ¶ Aut loqmur quò ad iudicem; & tūc per solam citationem perpetuat sibi iurisdictionem, sicut & quēadmodum alia iura citatione perpetuant̄, seu firmant̄ ut. C. de præscri. xxx. an. l. sicut, licet quādoque requirat̄ contestatio litis, ut plenè no. ff. de rei uin. l. si post acceptum, & C. e. l. more litis. ¶ Vltimò no. quòd quædam sunt, quæ uno instanti concluduntur, & tunc usque ad illud instans dicitur res integra, ut. C. de fi. instru. l. cōtractus. ¶ Interdum dicitur res integra, donec sit executa, ut. ff. de pac. l. ab emptione.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Causa si est commissa tribus iudicibus cum clausula, quòd si omnes interesse nequiuerint, duo mandatum exequantur, an si reus citatur tantum à duobus, teneatur comparere.*

2 *Fauorem maiorem debet inuenire sponte confessus, quàm conuictus & quare?*

3 *Causa an in dubio faciat modum uel conditionem.*

4 *Iurisdictio si sit pura, sed exercitium conditionale, an sententia etiam sine probationibus lata ualeat.*

5 *Non posse an comprehendat nolle.*

RVDENTIAM. Si cā committitur trib. delegatis cum clausula, ꝙ si non oēs, prius quam appareat de impotentia, uel uoluntate tertij, duo procedere non pnt, & nihil agunt si ꝓcedant. Idem in duobus datis cum clausula, 1 ꝙ si ambo. h. d. usque ad. §. sexta. ¶ † Quæritur si cā est commissa tribus iudicibus cum illa clausula, ꝙ si oēs interesse nequerint, duo mandatū, exequantur, utrū si reus fuerit citatus tm̄ à duobus, teneat comparere. Secundò queritur utrum si fuerit citatus à tribus, & comparuerit coram duobus, illi duo possint procedere? & rn̄det, ꝙ duo non possunt procedere, nisi per certū nūcium, uel excusatorem literatoriè destinatum ille tertius ostenderit se non posse interesse, supple uel nolle, ut. j. e. §. adijcimus, uel aliàs de impedimento, uel uoluntate constet legitime. & redditur duplex ratio, una ex mente papæ, qui causarum cognitiones libentius delegat pluribus, quàm paucioribus: quia plurimorum firmius & consultius esse iudicium consueuit. Secūda ex forma mandati. Nam habet se in conditione, cuius fines excedere non licet. Subsequenter etiam quæritur, utrum illa cōditio, si oēs interesse nequiuerint, concipiat illum casum; si noluerint? & respondet ꝙ sic, subdit ꝙ ille, qui non uult interesse, est grauissime puniendus licet eius absentia non pstet impedimentum. Subsequēter quæritur, quid si cā est commissa duobus cum clausula, ꝙ si ambo? rn̄detur ꝙ idem. Si causa est commissa tribus, & unus eorum est mortuus tempore commissionis, an duo pnt procedere, tractat Spe. de iudice dele. §. restat, circa prin. & dicit ꝙ non, nisi sit cl'a, ꝙ duo &c. quia non seruatur forma. l. Pedius, de arbit. ¶ Dicit Bart. quòd declaratiua iurisdictionis debet liquere iudici. Idem dicit, ꝙ si iudex nescit absentem citatum, nō ualet sententia. ff. qui. ex cau. in poss. ea. l. hæc autem. ¶ Sufficit ergo, ꝙ iudex sciat ea, quæ sunt fundamenta, licet accessoria ignoret. ff. de iu. l. 2. ¶ Dicit Inn. ꝙ iudex non potest ratificare processum nullum ex defectu 2 iurisdictionis. ¶ † Dicit Inn. ꝙ maiorem fauorem debet inuenire sponte confessus quàm conuictus: quia conuincitur de mendacio, ar. ff. ad l. Fal. l. hereditatum. §. fin. Sic ꝙ in citatione debet exprimi causa iurisdictionis, sed non causa causæ, ut l. fi. C. de anna exce. ex hoc patet, ꝙ libellus non debet mitti cum citatorio de necessitate: quia sic esset necesse exprimere causam. qđ dixi primò, habet locum, quando iurisdictio competit casualiter, & non generaliter, ut in certis casibus extraordinarijs. Nota. quòd duo sunt necessaria, unum, quòd conditio sit uera, & aliud quod sit certa cognitori. nam qui incertus est de sua iurisdictione, non potest eam exercere, ut ff. de condit. & demon. l. multū interest, & arg. in l. hoc aūt. §. j. ex qui. cau. in pos. eatur. ¶ Sed Inn. dicit, ꝙ ex quo cōditio est uera, tenet ꝓcessus duorū, ēt si de hoc certitudinem non habeant, quia conditio, si interesse nequiuerint, respicit tm̄ substantiam ueritatis, non notitiam, licet procedentes malè faciant procedere ante, q̄ de hoc habeant certitudinē. sufficit igitur ad confirmationem sn̄iæ, ꝙ postea possit fieri fides de impedimento. ¶ Sed dictum Inn. potest esse uerum, qn̄ erat dubium super impedimento. ¶ Nam ratione dubij iudex habet iurisdictionem in cognoscēdo, an sit sua iurisdictio. ¶ Itē si procedit, quasi sit sua iurisdictio, & processus cum ueritate concordet, nō debet rescindi, qđ factum est. ¶ Si aūt ex abrupto iudices procederent, non ualeret processus: quia non seruauit mentem commissionis, & hoc patet ex litera nostri capituli. ¶ An in dubio cā faciat modum, uel conditionē, dic ut per Cy. C. de transa. l. cum mota, in. iij. op. Io 3 quor de causa implenda, non impleta. l. Publia. §. fin. depositi. ¶ † Ista conditio, si probabitur, respicit cām de 4 pterito, quæ non habet de nouo in esse produci. ¶ † Dicit Inn. quòd si iurisdictio est pura, sed exercitium conditionale, ut quia mandatum est alicui, ꝙ condemnet, si ꝓbabitur, ualet sn̄ia lata ēt sine [a] probationibus: quia hæc conditio apponitur ad executionē iurisdictionis, nō ad introductionē eius. ¶ Sed ꝯ Inno. facit. ff. de uer. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de condit. & demon. l. Lucius. & pro Inno. facit, quia conditio hæc tacitè intelligitur; & est potius instructio, & iudicis potestas non habet conditionem. ff. fami. ercis. l. cum putarem, & no. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. si hæred. Vel dic, ꝙ nisi sit taliter qualiter probatum, sn̄ia est nulla: quia ex abrupto lata, ut no. s. de const. c. ecclesia sanctæ. ¶ Dicit Inn. ꝙ qn̄ ꝓcessus est illegitimus respectu iudicum, non potest ratificari per coniudices. Et ratio est, quia iurisdictio est actus solemnis, & ubi deficit forma, non habet locum ratificatio. ¶ Idem no. Accur. de iure fis. l. instar, li. x. ¶ Dicit Inn. ꝙ mandatum iurisdictionis ēt cōplexiuum tribuit omnibus & singulis iurisdictionem insolidum: quia res indiuisibilis est iurisdictio, supple, tamen exercitium est commune, ut patet in litera, & hoc optime per Ber. in gl. magna. ¶ Dicit Io. An. ꝙ nūcius iudicis potest esse infamis, quod est not. dignum. Extra no. ꝙ quędam habemus etiam ignorantes, ut. ff. de leg. 2. l. cū pater. §. surdos. Et dicit lex, ꝙ in ꝓrogatione iurisdictionis non requiritur scientia iudicis: quia radice habet & habitu suum, ut. ff. de iu. l. 2. §. 1. & qđ fit per ignorantes, præiudicat, ut. ff. mā. l. seruum Titij, & ff. de iu. & fa. ig. l regula. §. qui ignorauerit, & sæpe ueritas ꝑualet opinioni, ut. ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. Titij seruum, & l. item si cum putaui. Aliqn̄ tn̄ non sufficit ueritas, nisi opinio consonet ueritati, ut l. quæro. ff. de eo, qui pro tutore, & l. 3. ff. iu. sol. Dicit Ber. ꝙ si duo tantum citant, nisi exprimant causam, quare apud eos resideat iurisdictio actualis citatus non tenetur comparere. unde quod no. Accur. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius uoc. non ierit. uide etiam Cy. C. de exhi. re. l. neminem. Dicit Ber. ꝙ nuncio nō creditur sine literis, qđ uerum est, nisi sit notus & publicus nuncius secundum Inno. & Host. etiam cum literis non creditur, si literæ non sunt notæ, ut no. ff. de procu. l. si procurator absen5 tem. ¶ † Nota. quòd non posse comprehendit nolle. Simile habes. C. de hær. inst. l. cum proponas: quia qui nō uult interesse, se facit à cognitione alienum, ut. ff. de fideicommi. li. l. si legatario. §. 1. quam legem eleganter

a *¶ Vide Alex. in consi. cv. in 5. uo. & no. plene per gl. ibi in c. quæ in ecclesiarum, de consti.*

ter allegat hic Ber. & facit.capi. ultim. de arbi. lib. 6. ¶No. quòd in interruptione præscriptionis non est necesse quòd exprimatur causa, ut no. infra de uerbo. sig. c. ex parte. Dicit Inno. ꝙ quæcunque consensu geruntur, in his habet locum ratificatio: secus in his quæ gerũtur per decretum, uel auctoritatem, Inn. adde qđ no. in c. dudum, de re. ec. non ali. lib. 6. Et tu dicas, ubicunque est inordinate actum non potest ratificari, ut patet in stipulatione præpostera.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio expressa & tacita sunt una & eadem iurisdictio in substantia.*
2 *Excommunicatio an probetur per famam quantum ad uitandum excommunicatum.*
3 *Partes an debeant ducere legatum suis expensis.*
4 *Exceptiones allegari uerbo, et postea redigi in scriptis an sufficiat.*

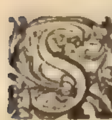

SEXTA. Si reus coram delegato citatus obijciat excommunicationem actori, quam non probat intra debitum tempus, auditur actor. Si uerò probat, delegatus absoluet actorem, si est excommunicatus propter causam sibi commissam. Sed si propter aliam, nec est de casibus reseruatis papæ, ad eum, ad quem spectat, illũ remittet: qui si non uult absoluere, delegatus absoluet & absolutus super eo de quo erat excommunicatus, coram excommunicatore parebit; qui si malitiam adhiberet, delegatus de causa cognoscet. h. d. Et quamquam in isto summario consistat maior pars casus in terminis, tamen casum in terminis sic figurabo. ¶Quidam impetrauit iudices in quadam causa, & dum coram eis experitur, obijcitur ei excommunicatio. Quæritur, quæ sunt partes iudicum delegatorum a papa? Respondetur, ꝙ aut excommunicatio non probatur, & procedent in causa; aut probatur, & remittẽt excommunicatum ad excommunicatorem absoluẽdum pstito sacro ꝙ stabit mãdato ecclesiæ, & tunc si ille qdem absoluerit erit aperta uia. Si uerò non absoluet ipsi delegati absoluẽt. Fallit si esset de casibus reseruatis papæ. ¶Sed instat quærens domine ponamus, quòd delegati absoluunt præstito iuramẽto de parẽdo mandatis ecclesiæ, nũquid de negotio, pro quo fuit excommunicatus, cognoscent delegati papæ, an excommunicator. Respondet ꝙ excommunicator, nisi papa specialiter, alij cõmittat. Porrò si excõicatores malitiose differũt, delegati eãdem iurisdictionem, quam in principali, & in accessorio exercebũt. ¶Et sic no. ꝙ per uim attractiuã principale rapit secum consequens; quia annexorũ idẽ est iudicium ff. de ne. ge. l. cum actum. ¶No. mirabilem §. quòd una iurisdictio trahit ad se alteram. ¶ Item ꝙ ex iuramento præstito coram uno iudice ꝓcedit alius iudex, quia iuramentum de parendo mandatis ecclesię est in rem, non personale, & sic non obst. ff. iud. sol. l. cũ apud Sempronium. ¶Extra not. quòd illa alternatiua uel statim, uel intra terminum, quòd probatio potest fieri sine termino cõcor. s. de adul. l. in crimine. †Item no. in illo uerbo, eandem iurisdictionem, quòd iurisdictio expressa & tacita sunt una & eadem iurisdictio in substantia, uidelicet expressa in principali, & tacita in accessorio. ar. ff. de iuri. om. iu. l. cui iurisdictio, & ff. de ꝑcu. l. ad rem mobilem, & l. legatum, & l. indebitam. ff. de con. indeb. sed gl. ff. de procu. l. si defunctus. §. qui à communi dicit, ꝙ unum est mandatum hominis, aliud legis. ¶Dicit Inno. ꝙ excommunicato, qui non fuit in mora petendæ absolutionis, cum esset excommunicatus iniustè, non currit præscriptio dic ꝙ est uerum in spũalibus, ut in c. ultimo. s. de elect. ¶Sed in temporalibus currit, sed datur in inte. rest. ut ff. de mi. l. Papinianus. l. sed & si per prætorem, in prin. ff. ex quib. cau. ma. ¶Hostien. facit differentiam inter, uolo, & non uolo. adde quod no. C. unde li. l. qui se patris. adde quod no. ff. de tributoria. l. 1. in gl. 1. non est necesse. ¶Quærit Inno. si intra terminum sunt producti testes, sed attestationes sunt perditæ casu fortuito, utrum iteratò possint produci? & dic, omissis solemnitatibus, quod sic, casu probato, ut ff. de eden. l. ueluti, & ibi per Gul. & alios & C. de testib. l. fin. ¶Quærunt doct. utrum excommunicatio probetur per famam quantum ad uitandum excõicatum, & dic quòd nõ: quia fama non est scia, nã sciẽtia consistit in sensibus & perceptis rei sensibilis: sed fama non est huiusmodi, quia non demonstrat, sed enũtiat opinatiuè. & ideò per se nihil probat. Vnde in materia inquisitonum fama ponitur inter præparatoria. i. motiua, non inter decisoria. ¶Dicit Inn. quòd existentia conditionis deducit rem in esse perfectionis. ueritas conditionis non disponit, sed dispositum purificat, ut no. C. de re. permut. l. ex placito. Verum est in extraiudicialibus: sed in iudicijs ualet sententia etiam nõ existente conditione propter iudicis authoritatem. Tu dic, ꝙ aut conditio adijcit obligationi, & ualet sententia: aut iurisdictioni. & non ualet, quia conditio falsa & pendens parificantur, ut ff. de cond. inde. l. sufficit. ¶Idem si apponatur dies, qui nondum existit. nam interim nec uenit nec cedit dies iurisdictionis, argum. ff. mandati. l. si mandauero tibi, in prin. ¶Nam sicut dominium non transfertur, ut. ff. de usufr. leg. l. Sempronium, ita nec iurisdictio, cum iurisdictio & dominium sint paria, ut. ff. ste sta. ho. l. qui furere. ¶Et hæc uera, quando apponitur conditio ante factũ. Secus, si post factum adijciatur executioni, ut. ff. de ar. l. ita demum, & ff. loca. l. quæro, §. inter locatorem, & no. per Guilie. Cy. & me. ff. de pac. l. item quia. ¶†Dicit Ber. qđ partes debent ducere legatum suis expensis, Ber. ꝙ forte uerũ est, nisi hẽat sportulas deputatas a superiori; ut no. in fi. in l. sicut. secundo respons. ff. qđ cuiusq; uniuer. nomine nisi ille sportulæ non essent sufficientes ad sumptus. ¶Dicit Ber. ꝙ super exceptione debet lis contestari, & quòd exceptiones debent proponi in scriptis, Ber. Sed utrunque est falsum: quia si deberet lis contestari, ergo super exceptionibus debet ferri diffinitiua, & sic multæ diffinitiuæ ferrentur super eadem cã. quod est ridiculum. ¶†Itẽ exceptiones sufficit allegari uerbo & postea redigi in scriptis. ut ff. de excom. tu. l. scire oportet. §. oportet, & l. excusare. sed immò si iudex nollet eas redigi in scriptura per notariũ causæ (quia notarius causæ est magis notarius iudicis. q̃ litigatoris & ideò nõ dẽt aliqd sine iussu iudicis scribere, ut no. C. de li. causa. l. iubemus) posset allegatio exceptionum probari per testes, ut C. de hæreticis. l. quoniam, & ar. ff. de eden. l. 1. §. 1.

SVMMARIVM.

1 *Factum a maiori parte delegatorum an ualeat.*
2 *Appellari an debeat ab interlocutoria ipso iure nulla.*

Cum

VM CAVSA. Si cā simplex sit delegata tribus, duo sine subdelegatione tertij procedere nō possunt, qđ si facere uelint, licitè appellaē ab eis. Et primò recitatur factum, super quo & pro quo fuerat appellatum. Secundò committitur appellationis causa, secunda ibi, fraternitati uestræ. ¶ Casus. Inter archiepiscopum Montis regalis, & archiepiscopum Rosanensem uertebatur quæstio super quibusdam decimis, quā Papa commisit duobus archieps, & uni epō terminandam: qui duo sine epō collega citarunt reū.s. archiepm montis regalis, qui comparuit ad primā eorum citationem, & excipiendo proposuit, q duabus rōnibus non debet eis parere, prima quia causa fuerat commissa tribus, & ipsi erant tm̄ duo. Secunda, quia ante notitiam dictæ delegationis miserat nuntium suum pro cā dictarum decimarum ad Papam: contingit, q dicti duo delegati interloquendo pronuntiauerunt dictū reum dēre rńdere coram eis, & quia noluit rńdere, spoliauerunt eum dictis decimis, inuocato ēt brachio seculari. Papa mandat duobus alijs, q faciant fructus restitui dicto appellanti, & postmodum de iure audiant
1 qōnem. † No. q id, quod facit maior pars delegatorū, non ualet. Scđo no. q sńia lata ō exceptiones declinatorias est interlocutoria. Tertiò no. quòd spoliato p iudicem debent restitui fructus. Quarto notant quidam ex hoc capitulo, q innouata post missionem nuntij ad sedem apostolicam reuocantur per uiam attētati. Tu melius no. q attentata per sentētiā nullam reuocātur[a] per uiā attentati, & tene menti. Certè hoc non fit hic per uiam attentati: quia illud tunc fit qn̄ expectatur post alia sententia, sed hic dirimitur tota cā appellationis: tn̄ notabile in se uerum est, & menti tenendum. No. q sńia, quæ non ualet, nō excusat à fructibus perceptis, nec à percipiendis; quia erat lata citra formam mandati, & ideò non dat titulum. Dicit Ber. quòd ille, qui est requisitus, ut interfit, si non comparet, præsumitur nolle uenire, Ber. s.
2 si constat eum scire. † Extra not. q ab interlocutoria ipso iure nulla appellatur, nec est necesse aliud probare, nisi eam esse nullam per allegationes iuris. Sed si nullitas consisteret in facto, deberet probari factū, uel saltem quòd appellans obtulerit se probaturum, ut infra de ap. l. interposita. Et collige hic subtiliter, quòd nullitas delata ad superiorē habet uim appellationis quo ad reuocationem attentatorum. Appellatio enim hic interposita non fuit propriè appellatio, sed recursus ad superiorem, ut ff. de ap. l. si constat, & l. si expressim. E contra frustratoriè appellans condemnatur in fructibus. ff. de usur. l. tutor. ¶ No. q in cā appellationis uenit restitutio fructuum. Dicit Ber. q collega non citat sibi parem, sed denunciat. Tu dic quòd collega intimat, sed lex citat. i. arctat.

a ¶ *Vide Pa. & Io. de Imol. in c. cum u enis sent de eo, qui mi. in possessi. causa rei ser.*

¶ *Duæ sunt humanorum actuum radices atque perfectiones, scilicet uis & uoluntas.*

SVMMARIVM.

1 *Potestas, & uoluntas quando repugnant adinuicem, nihil ualet quod agitur.*

2 *Exceptio doli quæ non tangit processum causæ, an admittatur contra iudicem delegatum.*

VM super. Si duo sunt delegati cum clausula, q si ambo, uno recusato alter solus pcedere pōt; nec tenet processus, si cum recusato procedat. h. d. Et pars prima decisè factum recitat. Secūda diffinit. secunda ibi, quamuis. Casus. Vertebatur quæstio inter conuentum de Conchis ex una parte, & S. quondam abbatem ipsorum super abbatia ipsius monasterij, quia dictus. S. dicebat se spoliatum a dicto conuentu. quæ cā ad supplicationem dicti S. commissa fuit epō Lesioñ. & abbati de Becho sub hac forma, ut si ambo interesse nollent, uel non possent, alter solus in cā procederet: tādem dictus episcopus fuit recusatus tanquam suspectus ex iusta cā: sed nihilominus dictus abb. noluit procedere solus, sed cum episcopo prædicto. unde fuit appellatū ad Papam: sed appellatione postposita dictus abbas de Becho cum dicto episcopo processit ad ulteriora causæ: dicit Papa, quòd dictus processus non tenet tribus rationibus. Primo, qa dictus abbas uidetur confessus ad se non pertinere iurisdictionem. Secundò, quia non habuit intentionē ut per se. Tertiò, quia assumpsit sibi collegam reprobatum. Certè ex his apparet, q uoluntas & potestas contrariatiuè reddunt processum inutilem. h. d. † Not. q
1 quando potestas & uoluntas repugnāt adinuicem nihil ualet quod agitur, tn̄ in dubio nō p̄sumitur repugnare, dicit l. iij. ff. de milit. Not. quòd rōne collegæ totū uitiatur. & hoc uerum in iurisdictione contentiosa, ubi pars contradicit: secus in iurisdictione uoluntaria. arg. ff. quod fa'. tu. l. j. §. idem Pomponius, & arg. ff. de le. l. si duobus. §. hæres. ¶ No. quòd ex facto inducitur tacita confessio. No. illa uerba, quod noluit, potuit, quod potuit adimplere nequiuit, uoluntate, ac potestate sibi adinuicem aduersantibus. dicit Ac. duæ sunt humanorum actuum radices, atque perfectiones, scilicet uis & uoluntas. C. de do. ante nup. l. si filiæ duæ. dicit hic Innocen. quòd præiudiciale suspendit principalem cognitionem, & accessoriam. Inn. dicit, quòd si est præiudiciale ordinis, cætera suspendit, ut C. de adul. l. quoniam Alexandrum. C. ad l. Flauiam de Plagiarijs. l. præses, & C. de pe. hære. l. li. Sed si est præiudiciale diffinitionis causæ, non suspendit iudicis proces-
2 sum. ut C. de exce. l. si quidem. ¶ † Dicit Innoc. quòd contra iudicem delegatum non admittitur exceptio doli, quæ non tangit processum causæ, puta si dicatur, quòd est homicida, uel adulter, secus, si ei obijciatur delictum circa processum causæ secundum Innocen. & Ioan. And. quod not. hic dicunt doc. sententia lata expressa ratione, quæ continet iuris errorem, est nulla, licet ex actis possit colligi alia causa, ex qua talis sententia posset legitimè ferri. Io. And. tene menti, quia quod nullum est, fomenta non recipit & sic nō ob. ff. quod cum eo. l. Titianus. Vltimo etiam hic not. intentionem iudicantis considerari, & quòd ratione collegæ inutilis totum uitiatur. Ibi, publicandas, nota testes, seu eorum attestationes non debere publicari, nisi parte citata. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio una an sufficiat in receptionibus testium.*

2 *Citatio trina uel peremptoria an sit necessaria ad interlocutorias post litem contestatam.*

3 *Pars præsens an teneatur expectare aduersarium absentem.*

4 *Iudex an æquitate suadente possit post terminum peremptorium recipere testes, & instrumenta.*
5 *Iudex an possit expectare seipsum in diem sequentem, cum sit impeditus in die præcedenti ita quòd non potuit uenire ad locum iudicij.*
6 *Citatio testium an euanescat neutra parte comparente.*
7 *Citatus, si quis sit super præscriptione interrumpenda, & nemo comparuit, an per citationem sit interrupta præscriptio.*
8 *Iurisdictio si non expirat, an aliqua parte illius diei possit ferri diffinitiua.*
9 *Citatus si sit aliquis ad horam uesperam, & index distulit in crastinum, & tulit sententiam, an sententia sit ualida.*
10 *Hora congrua non ueniens, sed postea, an debeat condemnari in expensis.*
11 *Contractus quando fit de nocte, quomodo poterit notarius dicere, actum tali die.*
12 *Citatio expressa an requiratur ad uidendum produci instrumenta.*
13 *Iurisdictio delegata si expirat, ad quid delegatus ea die recipit testes.*
14 Processus nomine quid contineatur.
15 *Iudex si absoluit reum ab instantia iudicij, an acttitata per reum, uel actorem, uel ipsum iudicem pereant.*
16 *Testes si sunt recepti ante litem contestatam super aliqua exceptione tangente factum, tamen processum impediente. & index aliqua ratione motus pronuntiauerit non procedendum ad ulteriora, an dicta acta pereant.*
17 *Instantia perempta dicta testium non publicata, si testes sint mortui, an possint publicari.*

ONSVLVIT. Si iurisdictio delegati expirat in peremptorio, quod partibus assignauit, post congruam horam peremptorij non expectabit contumacem. Si non expirat, potest expectare, & iterum citare, si uult. diuisio. secunda ibi, nos asit, quæ subdiuiditur, quia primò distinguit, & distinctionem prosequitur. Secunda ibi, ne uerò, determinat congruam horam iudicij exercendi. Tertia ibi, Porrò, instituit iudicem. Casus. Archieps Toletañ consuluit Papam super infrascriptis dubijs. Pone, ꝙ iudex delegatus peremptoriè citauit partes, ut interessent ad uidendum iurare testes. uel ad uidendum attestationes publicari, uel ad sñiam audiēdā certa die, non expressa hora diei. Mō una pars comparet, altera nō. Quæritur, an ea die possit iudex procedere in negotio, an debeat expectare ad diem sequentem? Et respondet Papa, ꝙ si iurisdō expirat ea die, pōt & debet ea die procedere ad illum actum Si autem non expirat, quia dies comparitionis non est ultima dies iurisdōnis iudicis, potest expectare in diem alteram æquitate suadente. Modò instat quærens, pone ꝙ expectat in diem alterā, nunquid contumax iteratò erit citandus? Respondetur quòd nō nisi gratiam ei faciat benignitas iudicantis. Instat quærens, ponamus Papa sancte, quod iudex, ne iurisdō sua euanescat, ea die uult ferre sñiam, uel procedere ad ꝓcedenda, qua hora debet hoc facere? Respondetur, qđ ea hora, qua congruè potest procedere ad exequēdum illud, quod terminum peremptorium assignauit. Sed instat quærens, nunquid erit hora cōgrua usque ad mediam partem noctis more Romano connumerando diem? Respondetur quòd non, sed intelligitur ꝯgrua hora añ noctis tenebras. Vltimò monet iudices, ꝙ sint discreti in assignatione peremptorij, ut nō arctent se, nisi necessitas cogat. h. d. notabiliter & utiliter ualdè. ¶ No. ꝙ licet aduerbium, peremptoriè, sit pēisum, tñ iudex pōt proprio motu suā interlocutoriā suspēdere non solū expressè, sed ēt tacitè expectando in crastinū, qđ est no. dignum.

1 † Quæro, an in receptionibus testiū sufficiat una dilatio? Respondeo sic post lit. conte. nam cū secunda non debeat dari sine causæ cognitione, ergo prima sufficit. ff. de fer. l. oratione, & l. fi. Si uerò testes reciperent ante li. conte. ad æternam memoriā, puto ꝙ esset necessarium peremptorium, uel monitio facie ad faciem, quæ habet uim perēptorij, ut no. C. qūo & qñ iu. l. cessante. Et hoc probo tali rōne. nam si ante litem contestatā requiritur peremptoriū, ut fiat missio in possessionem, ut C. de his, qui ad ecclesias confugiunt, l. præsenti. §. j. & no. ff. de dam. infe. l. si finita. §. Iulia. Multo fortius ad publicationē testiū, quæ est maioris præiudicii. ¶ Item no. [a] ꝙ tria a sunt in quibus præcipue requirit peremptorium, s. missio in possessionem, ex qua creatur ius pignoris, ut dixi. Item captura personæ, ut. C. quomodo & qñ iudex. l. consentaneum. Item sñia diffinitiua, uel habens uim diffinitiuæ, ut. C. de iudi. l. properandum.

a ¶ Adde ad istud no. & uide Pan. de Ca. in aut. cessante. C. quomodo & quando iu. & uide Alex. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infecto.

2 † Ad interlocutorias aūt post litem cōtestatam non est necessaria trina citatio, uel peremptoria. Tñ tex. noster satis innuit, quòd ad tria sit necessarium peremptorium, s. ad recipiendos testes. i. ad uidendum eos iurare, & ad eorum publicandas attestationes, & ad diffinitiuam, & tunc sic respondebis ad l. oratione, & ad l. fina. de ferijs quòd ibi terminus fuit assignatus præsēti, hic absenti: ibi integra dilatio, hic abbreuiata. Not. hic quòd ultima dies, in qua expirat iurisdō, instantia monet partes ad comparendum hora cōgrua. Sed quæro, si iudex non dedisset aliquam dilationem, utrū illud esset uerum? Barto. dicit quòd sic in l. si de meis. §. fi. ff. de arbi. & l. item illa. ff. de consti. pecu. sed male dicit, quoniam requiritur citatio iudicis; tex. est hic ad literam, aliàs frustra faceret mentionem de citatione, quod est ridiculum dicere.

3 ¶ † Quæro, nunquid pars præsens teneatur expectare aduersarium absentem? Respon. sic; & si non expectat & sine licentia recedit, & aduersarius postea compareat, censetur uerus contumax nisi repetente eum casus inuaserit fortuitus, ut ff. de re iudi. l. quæsitum. ¶ Sed quid si aduersarius arripuit iter, & propter casum, non poterit comparere, an ille, qui recessit, condemnabitur ei in expensis? dicit Inno. quòd sic. idem Io. An. & est satis no.

4 † Quæro, nunquid æquitate suadente possit iudex post terminum peremptorium recipere testes, & instrumenta? Respon. sic, & de æquitate tanquam de solo animo stabitur uerbo iudicis, arg. eorum quæ no. ff. de iud. l. si prætor, & insti. de act. §. aliæ. & satis probatur per casum nostrum in ratione sui. & facit quod not. in c. sæpe, de uerb. signi. in fi in cle.

5 ¶ † Quæro, an iudex possit expectare seipsum in diem sequentem, cum sit impeditus in die præcedenti ita, quòd non potuit uenire ad locum iudicij. Respondeo non, ut C. quando prouocare non est necesse. l. cum non eodem die?

6 † Quæro, nunquid neutra parte comparente euanescat citatio testium? testes. n. absentes sunt citandi. Respondeo, uidetur dicendum ꝙ sic: quoniam instantia illius actus absorbetur, ut ff. de iudi. l. post edictum. §. circumducto. ¶ Quæro, quid si testes comparuerunt, & nulla pars comparuit, nunquid

quid iudex ex eius officio potest recipere eorũ iuramẽtũ. Respõdeo nõ in causa ciuili, sed in causa criminali sic, ut. C. de abolit. l. ij. ¶Quæro, qñ allegatur contumacia, utrũ sit ista bona exceptio, non interest tua. Respondeo sic, ut. ff. si quis in ius uoca. non ierit. l. ex qua
7 cunque. §. fi. ¶† Quæro, pone ꝗ aliquis est citatus super præscriptione interrumpẽda, & nemo comparuit, utrũ per citationem sit interrupta præscriptio? Respõdeo non, duabus rationibus. Primo, quia actor non cõparẽdo uidetur renuntiare citationi. secũdo, quia ista citatio non habet suum perfectum esse, ut. d. §. circunducto. ¶Quæro, nunquid citatus ad synodũ intelligatur citatus ad oẽs dies synodi continuatiuè. Rñdeo sic propter naturã synodi. idẽ, si citatus ad electionẽ propter naturã electionis, cuius contextus est multiplex, & successiuus ẽm Inn. & Io. An.
8 ¶ †Quæro unà cum gl. Accur. quę est inst. de uer. obl. §. omnis, Pone, quòd iurisdictio non expirat, utrum aliqua parte illius diei possit ferri diffinitiua? Et breuiter determinat gl. quòd sic parũ post uesperas, licet alii dicant, quòd illa die citatus non potest contumax reputari; & si ferretur sentẽtia, aut esset nulla, aut posset appellari, etiã si esset personaliter citatus ad horã causarum consuetam, ut in aut. de iudicibus. §. sedebunt, & ideò prima opi. uerior
9 est. ¶†Quæro pone, quòd aliquis est citatus ad horã uesperarum, iudex distulit in crastinũ, & tulit sententiã, utrũ ualeat sententia. Dyn. dicit quòd non: quia ad aliam diem nec expressè, nec tacitè terminus se extendit, arg. ff. de leg. ij. l. statulib. §. Stichũ: quia talis dilatio est pręcisa ad certã horã, ut. l. si uitẽ. §. fi. ff. quòd ui aut clam. ¶Sed dictum Di. uidetur cõtra casum istius capituli: quia in iudicis motu & arbitrio hæc equitas expectandi sita est, & quia ẽ equitas scripta, citatus nõ potest eã ignorare. ¶Sed uidi dubitari, utrum sicut potest iudex expectare usque in diem sequentẽ, ita possit expectare in diem longiorẽ, puta mensem. Et dicũt quidam quòd non: quia hic dicit in diem alterã, & his finibus hæc decretalis est contenta. sed certe illud uerbum, alteram, potest exponi. i. aliã, & sic non supponit pro die, quę continuatur de necessitate. præterea quanto magis expectatur contumax, tanto magis crescit contumacia. Item contumacia. eius iam est accusata & ꝑpetuata, nec purgatur, nisi ipse compareat, ergo sententia potest ferri postea, quandocunq; iudiciu debitur: quia est prorogatio iuris commissa iudicis arbitrio, & ita consului de facto. Non ob. d. l. si uitem. §. fin. ff. quia ibi loquitur in dilatione, cuius prorogatio nemini est commissa à lege. ¶Itẽ ibi protestans non fecit, quod debuit, & sic nihil facit ad rumbum. C. lo. l. si cum Her
10 mes. ¶† Quæro, nunquid ille, qui non uenit hora congrua, sed postea, debeat condemnari in expensis ratione contumaciæ? Respondeo sic, qa paria sunt nullo modo uenire, & non uenire in termino secundum Hos. nisi ueniat forte iudice adhuc sedente pro tribunali: qa quod statim fit inesse vr̃, ut. ff. de in inte. rest. l. diuus, & ff. de uer. obli. l. si ita quis. §. ea lege. dicit Host. quòd in curiis principum sententiæ feruntur de nocte. quoniam per suum abusum faciunt tenebras: quoniã semper est ibi multitudo gentium, ut. C. de test. l. oĩm: sed de iure sententiæ nõ debẽt ferri hora tenebrosa: quia tenebræ sunt aptæ ad falsificandum acta, ut in aut. de iud. §. sedebunt. ¶Si autem sententia feratur, uel laudum alicuius arbitratoris, non propterea dici põt nullum, qđ in laudo arbitratoris certius est, quia magis accedit contractui, quàm iudicio, ut in aut. ut differẽ. iud. §. j. Cy. dicit. C. de transac. l. non minorem, ꝗ sententia lata de nocte non ualet, nisi sit lata partibus nõ contradicentibus, uel ꝑ aliquam necessitatem instantem. Inn. dicit, ꝗ non ualet sententia lata, & litis contestatio facta de nocte: sed testes, & allegationes bene possunt recipi de nocte. Hos. dicit, ꝗ bene ualet etiam sententia & alia de nocte facta, nisi partes ꝯdicerent. ¶Tu dic, ꝗ ualet, si partes sunt præsentes. aliàs non, & ita determinat text. huius. c. qui aperte dicit, ꝗ altera parte absente incongruum est iudicare de nocte, & si lex dicit, ꝗ est incongruum, ergo secus factum non est ritè factum, siue actum, ut. ff. quando appellandũ sit. l. j. §. quid
11 ergo. ¶† Quæro, qñ ꝯtus sit de nocte, quomodo poterit notarius dicere actum tali die? rñ. optime, quia intelligitur de die more Romano: ego tamen consulo, ꝗ notarius ponat horam noctis, puta in galli cantu, qđ attribuitur diei præcedenti: uel hora matutina, qđ attribuitur diei sequenti: aliàs posset notarius incurrere periculum, si forte est talis actus, qui in die sequenti celebrari non potest, sicut cum statutum municipale permittit concordiam fieri. ĩ. certos dies, & non postea. ad cautelam igitur optimum est exprimere horã, ut no. ff. de so. l. si ex pluribus. §. fi. Dicit Inn ꝗ si generaliter sit terminus assignatus peremptorius ad procedendum in causa, ꝗ tunc ad omnia, & ẽt ad sñiam procedere potest iudex parte contumace ulterius non citata, qđ non placet Ber. quia expressè debet statui terminus ad sententiam audiendam. hoc tenet Host. nisi iudex fuerit comminatus, & tunc salua dictum Inn. Et idem dicit Io. An. subdens, ꝗ tria sunt, ad quæ requiritur specialis citatio, uidelicet ad litem contestandã, ad testium receptionẽ, & ad sententiam, sed in eo, qđ dicitur de contestatione litis, dicit ꝯtra text. C. quomodo & qñ iudex. l. consentaneum, vbi sufficit citatio genera
12 lis. ¶† Sed nunquid ad uidendũ produci instrumenta requiritur expressa citatio? & uidetur qđ sic, ut. ff. de uerb. sig. l. notionem. §. instrumentorum, ubi parificantur testes, & instrã, & ff. de se l. oratione, & l. in exercendis. C. de fi. instru. ¶In ꝯrium vr̃, ꝗ instrumenta possunt
a produci nemine citato.[a] Nã probatio instrumenti est probatio ꝓbata, in qua nõ timetur subornatio, ut. C. de appe. eos. §. super his in uerbo, ad scrinia. Dicit Inn. ꝗ post litem contestatam iudex nõ potest absoluere ab instantia. ¶ Dicit Ber. ꝗ iudex potest parcere contumaci expectatiuè, sed nõ de cõmodo bursali, puta de expẽsis, in qbus si non cõdẽnat cõdẽnandum, facit litem suam, Ber. Nam iudex non debet esse clementior lege, ut in auth. de iu. §. oportet, & ibi
13 casus. † Quæro, si iurisdictio delegata expirat, ad qd delegatus ea die recipit testes? respondeo, ꝗ illa receptio ualet coram iudice ordinario, qui cãm delegauit, & ad quem redit iurisdictio extraordinaria. simile de his q no. insa l. seruus. unde mutatur qualitas iu
14 dicis, sed non qualitas actorum. † Quæro, quid continetur nomine processus? Respondeo, totum continetur, idest, processus partium, & processus iudicis secundum Inno. Sed Host. dicit uerbo generali sententiã diffinitiuam non significari, ut. s. dixi: quia post conclusum in causa non est procedere, sed processisse. Quæro, qd continetur nominæ instantiæ? Respon. quilibet articulus iudicij habet instantiam suam: tamen instantia

¶Adde, quòd in contrarium uidetur facere id, quod uult Bart. in extrauã. ad reprimendum, in uerbo, de plano. uide tamen notata in. clem. sæpe, in 28. colum. de uerbor. signif.

tia propriè dicit à litis conte. inclusiuè usque ad sententiam. Nam ante litem conte. propriè non est instantia iudicij, sed sunt quædam præludia, ut not. in aut. in medio litis non fieri sacras formas. §. fi. Et ideo si ante li. contest. partes litigarent per mille annos non periret instantia, quæ nondum est, ut. C. de iudi. l. prope-
15 randum. ¶† Quæro, si iudex absoluit reum ab instantia iudicij, utrum actitata per reum uel actorem, uel ipsum iudicem pereãt? Respon. quædam sunt acta legis ut est interruptio præscriptionis, & ista non pereunt. nam lex est illa, quæ præscriptionem interrumpit mediante facto hominis, quia legis authoritas est, & ista non pereunt, quia iam consumatum effectum habent, & semel causa transiuit ad perpetuationem, ut. C. de præscr. xxx. an. l. fi. ¶Quædam sunt acta partis, uel iudicis, & hoc dupliciter. nam quædam sunt acta ordinatoria litis, & ista pereunt. Si autem factum respiciunt,
16 non pereunt, ut. C. de ar. l. pe. in fi. ¶† Dubitatur, si ante litem contest. sint recepti testes super aliqua exceptione tangente factum, tamen impediente processum & iudex aliqua ratione motus pronunciauerit non ꝓcedendum ad ulteriora, utrum dicta acta pereant? Respond. sic quãtum ad uirtutem impediendi nouũ processum: quia hoc sapit processum, sed non quantum ad uirtutem essentiæ probationis, quia hoc sapit ipsum factum principale. Vnde in nouo iudicio requiritur noua exceptio: quæ tamen probatur ex probationibus iam receptis, & est subtile ad intelligendum. & adde quod no. C. de iudi. l. properandum. §. fi. C. de re
17 iu. l. gesta, &. C. de præscrip. long. tem. l. j. ¶† Vnde aduerte, ꝙ dicit Acc. in l. 3. §. j. ff. quæ in frau. cred. quòd, perempta instantia, dicta testium non publicata, si testes sint mortui, non possunt publicari. quia tex. dicit litem mori patiatur: sed forte illa glo. intelligitur, ꝙ ille, qui produxit testes, fuit in mora petendi publicationem testium. ¶Alij dicunt, ꝙ illa gl. non est uera: sed Ia. de Are. dicit est uera, ex quo testes non sunt publicati, & idem dicit ibi Bar. subdens, ꝙ istud est no. dignum. ¶Tu ex quadam æquitate concordare potes distinguendo, ꝙ aut potest imputari mora, aut non, ut superius dixi. ¶Et caue tibi. ꝙ in ista decretali nõ perit instantia, licet finiatur iurisdictio, & sic nulla acta
a pereunt. Sed redit [a] iurisdictio delegata ad ordinarium, sicut radij solis ad solem: quia est eorũ principium. Vltimò no. ꝙ iudices non debent se astringere, & hoc ualde monet officiales ciuitatum: quòd suos terminos præueniant, & diligentissimè eos considerent. tene menti. Bald.

a *¶Iurisdictio delegata redit ad ordinarium, sicut radij solis ad solem, quia est eorum principium.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ex noua causa remouetur etiam post litis contestã. & alius subrogatur.*
2 *Recusatio, siue exceptio declinatoria superueniens post litis contesta. potest opponi postea.*
3 *Familiaritas reddit suspectum non solùm famulum, sed ipsum dominum.*

1 IN SINVANTE: † Ex noua cã remouetur delegatus etiam post litis conte. & alius subrogatur. h. d. Et diuiditur in duas partes. nam primò actoris ponitur supplicatio: secunò limitata exauditio. secunda ibi, quocirca ¶Casus. Quidam Raymandus rector sancti Saluatoris habebat cõtrouersiam super iure parochiali cum quodam Ber. rectore alterius ecclesiæ, quam causam obtinuit committi Vigoriensi episcopo, & coniudicibus suis: coram quibus lite contest. dictus episcopus dictum Raymundum assumpsit in suum familiarem. unde considerans dictus Raymundus, quòd dictus episcopus dñs suus potest postea recusari, uolens parcere pudori domini sui, supplicauit papæ, ꝙ alij iudices concederentur. Papa eos concessit sub conditione, si post dictam familiaritatem partes non consenserunt, procederet coram dicto episcopo, & coniudicibus. Alioqn mandauit, ꝙ ipse eps & coniudices procederent in cau
2 sa ante dicta. ¶† No. quòd recusatio, siue exceptio declinatoria superueniens post lit. contest potest opponi postea, facit. l. 2. C. de consortibus eiusdem litis, & hoc uerum, nisi partes processerunt ad reliquum processum etiam ad unum actum, ut hic, & ff. de iu. l. sed & si susceperit, quod est no. dig. quia post lit. contest. etiam per unicum actum tollitur exceptio declinatoria quò
3 ad totum iudicium, quod tene menti. † ¶No. familiaritas reddit quem suspectum, & non solum famulum, sed ipsum dñum. Et hoc est uerum in iudice, secus in teste secundum Ber. ¶Sed Inn. dicit, ꝙ magna familiaritas, puta quæ est ratione potestatis, & cohabitatio-
a nis, repellit [a] testẽ à testimonio. l. 3. §. tu magis. ff. de testi. sed hoc est arbitrarium, ut ibidem. dicit Ber. ꝙ quælibet consanguinitas repellit iudicem, sed non testem. Et hoc ideò, quia facilius inueniuntur plures iudices, quàm unum testis, Ber. dicit etiam Ber. quòd uir sapiens præuidet ea, quæ possunt facere contra ipsum. not. quòd quis potest petere illud, quod potest petere aduersarius suus, uidelicet subrogari alium loco eius, qui potest per aduersarium recusari, quod tene menti.

a *¶Vide Rap. Ful. in cõ si. 11. quod incip. emphyteuta.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ usque ad integrum annum sententiam suam exequi potest.*
2 *Absolutio eius, qui paret sententiæ, uocatur executio sententiæ.*
3 *Confessus in criminali an statim sit infamis.*
4 *Executor datus ad beneficia quanto tempore possit suam iurisdictionem exequi.*
5 *Condemnatus ab arbitro an habeat tempus quadrimestre.*

1 QVERENTI. † Delegatus papæ usque ad integrum annum sententiam suam exequi potest. h. d. ¶Casus. Quidam iudex delegatus à papa tulit sententiam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat sententiæ, ipsum excommunicauit: quæritur usque ad quod tempus possit ipsum excommunicatum obedire uolentem absoluere? quidam dicebant ꝙ erat functus officio suo: alij dicebãt, quòd perpetuò. Papa determinat, ꝙ usque ad annum iurisdictionem sibi commissam potest exercere, sicut obseruatur in illo, qui ante lit.
2 contest. contumax inuenitur. ¶† Collige hic subtiliter arg. ꝙ absolutio eius, qui paret sententiæ uocatur executio sententiæ. & ideò dic, ꝙ potest exerceri usq; ad an-

ad annũ.no.hic,ꝙ post pricipale durat accessoriũ,i.eius executio,nec distinguitur,an meta iudicandi fuerit apposita delegato,necne:sed indistinctè hẽt annũ ad exequendum.de hoc no.27.q.1.si homo esses,& ſ̃.c.consuluit,per Host.no.ꝙ condemnati habent tempus quadrimestre ad solutiõ. quod tempus tacitè intelligitur, etiam si agatur ad speciem actione personali,ut ff. de usufru.l.in fideicommissi, in prin.& etiam si agatur ciuiliter ex malaleficio,ut ff.quod me.causa. l. si cum exceptione.§ ꝙ si homo:& hoc uerum, qñ est actum in figura iudicij,secus,si de plano & sine libello, quia debitor est confessus debitum nullo libello oblato.nam tunc de consuetudine dantur.x dies,ut no.ff.de iu. l.si deb.tori.tñ ista consuetudo non est præcisa, & ideò, si esset magna summa,iudex posset dare maiorem dilatio nem,ut in l.ij.& in l.4.§.si quis.ff.de re iud.¶ Aliqñ cõfesso nulla datur dilatio ꝑp moram præcedẽtem,ut ff. de procu.l.si reus paratus.dicit Ber.ꝙ in causis criminalibus non hẽt locum bñficium quatuor mensium.idẽ Inn.nam qñ pœna infertur corpori,cõdemnatus statim põt soluere.i.in corpus luere, ut ff. de infa. l. ictus fustium,nec leuius,uel facilius inde ad quatuor menses, q̃ nunc;& ideò frustratoria esset expectatio. Item quia hoc exigit seueritas publicæ disciplinæ,ut ff.de publicanis.l.licitatio,§.quod illicite,& C.de custo.reo.l.j.& C.de pœn.l.cum reis,& l.qui sententiã,dũtñ crimen sit notorium, alias.ĩ. tempus appellandi non posset fieri executio;quia bñficiũ iuris nemini est auferendum,sed interim officium iudicis conquiescit,ut C.de dila.l.siue pars,& singulariter no.ff.de accu.l.ex iudiciorum, per gl.& Dy. Et adde,quod no.ff.quod me.cã.l.si cũ exceptione.§.hæc autem actio. Ibi gl.no.aggrauationem sñiæ executionem pœnæ,& no.illam gl.dicit Ber. ꝙ si aliquis est cõfessus in cã ciuili,non expedit,ut cõdenetur secus in cã criminali,ubi sñiamus.facit ff. de pœ. l. quod ad statum.† Sed nunquid confessus in criali ẽ statim infamis? Accu.dicit ꝙ sic.Bar.ꝯtra,quia non hr̃ pro iudicato.& hæc in confessione sollenni.sed si quis confiteatur ex̃ iudicium non efficitur infamis,ut no.ff.de infa.l.qm̃.Item non efficitur infamis ille, qui põt reuocare confessionem,q̃diu suppetit tꝑs ad reuocandũ,ar. eorũ,q̃ no.ff.de ap.l.creditor.§.iussus.Dicit Ber.ꝙ iste delegatus Papæ põt facere executionem.ĩ.annũ semel & pluries v.g.si condemnatus restituit possessioné, quã postea abstulit.ad hoc lex optima ff.de ar.l. Iter Castel
4 lianum.ff.de iureiu.l.sed & si possessori.in prin.† Quęro, quanto tpe executor datus ad bñficia possit suam iurisdõnem exequi?dic ut no.arc.ĩ.de præb.si cui nulla,& Inn.ĩ.de præb.c.pro illorum.Dicit Ho.ꝙ si ordinarius deponitur,capitulum suam sententiã exequet usque in aduentum successoris.Io.An.Dicit Ber.ꝙ iste delegatus nõ hẽt nisi meram executionem:sed male dicit,quia excommunicatio non est mera executio.nam mera executio est illa,quæ fit in rem ipsam,& non per obliquum.Si quis uenit ꝯ sñiam plenariè executam,an officium iudicis resuscitetur ꝯ eũ?Si ordinarius est,dic ꝙ aut fuit executio iudicis,& dẽt eam tueri, aut par-
5 tium,& tunc nihil ad eũ,Ber † Quæro utrũ condẽnatus ab arbitro hẽat tꝑs quadrimestre? Respo.sic,si arbiter non statuit tꝑs,sed si tꝑs statuit,non supplet a lege, nisi cã cognita sit arctatum,& cã arctationis sit expressa in sñia,ut ff.de arbi.l.si cum dies.§.fi.& l.diem.§. stari,& ff.de re iudi.l.4.§.si quis condemnatus.Idem dico in sñia arbitratoris, qđ in sententia arbitri; quia cum arbitrator condemnat,redigitur ad instar arbitri,& nõ ad instar iudicis,licet arbitramentum iniquum sit reducendum,tñ lex non supplet,& quia tꝑs, qđ apponit arbitrator, uł tꝑs appositum in ꝯꝓtu partium, sicut si esset appositum in transactione.& ideò si arctatio tꝑis continerct magnum damnum,posset peti prorogatio dilationis arbitrio boni uiri;nõ tñ lex prorogat ipso iure,ut ff.pro soc.l.unde si Nerua,& ff.locati.l. insulam. §.j.& ar.ff.de neg.gest.l.diuortio,& adde quod no.in l. fi.C.de execu.rei iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Executor quis propriè dicatur.*
2 *Exordium litis quod dicatur.*
3 *Iudex an possit committere totam causam, reseruata sibi executione.*
4 *Sententia nulla non trahit secum executionem aliquam.*
5 *Appellatio quid releuet, quando proceditur ultra formam mandati.*
6 *Clausula appellatione remota,nihil operatur, si causæ appellationis sunt uera & iustæ.*
7 *Appellatio non requirit damnum: sed sufficit digreßio iuris uel mandati.*
8 *Clausula, Appellatione remota, non remouet articulum iuris, etiam si de iure appelletur.*
9 *Appellatio non legitima non impedit executionem sententiæ.*

SVPER qõnum. Qui exponit, interpretatur, sed non corrigit. Item qui supplet, nõ exponit nec corrigit, tñ interpretatio est. Casus. In decretali Alexandri continebatur, ꝙ si delegatus Papæ committit cãm non in totum,sed reseruata sibi sñia,ꝙ ꝑp appellationem interpositam a subdelegato, ipse non dẽt dimittere cãæ diffinitionem. Sed in decre. Inn. 3.continebat̃,ꝙ si delegatus Papæ cõmittit aliquẽ certum articulum,& cã erat commissa ꝑ Papam,appłone remota,ꝙ à subdelegato non põt appellari, si datus sit de partium consensu.ergo à ꝯrio,si nõ est datus de partium consensu,põt appellari. Vñ dubitabat archieꝑs Cantuariensis,utrũ istæ decretales sibi inuicem obuiarent? Papa rñdet,ꝙ non,& ꝙ multum refert,utrum cã subdeleget̃ tanq̃ iudici,an cõmittatur certus articulus tanq̃ executori,uel receptori,uel auditori, puta receptio testium,in qua exercetur merum factum, primo casu põt appellari,secundo non, nisi excedatur forma mãdati.Sed statim opponitur de lege ciuili,quæ dicit, ꝙ non põt committi solum principium, uel solus finis causæ:sed Papa rñdet,imò põt de iure canonico, quia uniuersa acta sunt recensenda.Subdit aũt,ꝙ qñ media committuntur, iste commissarius dr̃ potius auditor,q̃ iudex: tñ si excedit fines mãdati, põt appellari ad delegantem sibi.Item si est suspectus,põt recusari; & nisi delegatus Papæ talem appłonem,uel recusatioñe admittat,à delegante appellabitur ad Papã.Sed iuxta ꝓdicta surgit qõ,si sunt duo delegati Papæ, appellatione remota,& unus cõmittit alteri uices suas,ꝙ commissarius procedit tanq̃ delegatus,& subdelegatus,& grauat partes,an appellabitur ad eum,qui commisit ei uices suas,an ad Papam? Et respondetur, ꝙ intricata & debilitata est iurisdõ sua,& ideò appellatur ad Papã, etiam si fuisset cã delegata cum clausula, quòd si ambo.deinde dicit ꝙ licet cã sit delegata appellatione remota,tamen subdelegari non potest appellatione remota. Et deinde subijcit,ꝙ licet de partiũ assensu nõ sit facta subdelegatio, tamen ob hoc solum appellari non potest. Vltimo dicit, quòd innouata sunt irrita ipso

1 ipso iure hoc intendit hæc decretalis in effectu.† Quærit hic Ber. quis propriè dicatur executor? & dicit quòd ille, qui exequitur mandatum, & si quid dubij est, referri
2 deleganti. Ber.† Quærit Ber. quod dicatur, exordium litis? & dicit, quòd exordium est citatio. sed magis propriè litis contestatio, Ber. Accur. quòd quicquid est [a] ante litẽ contesta. dicitur præludium, in aut. in medio litis non fieri sacras formas. §. fi. dicit Ber. quòd à sententia arbitri non appellatur, Ber, quod uerum est, si assumatur super rebus temporalibus: secus, si super rebus spiritualibus. ij. q. 6. iudicibus. dicit Ber. quòd assessor, quia participat examinationi causæ, debet eligi de consensu partium. ¶ Sed si partes iudice imminente non possunt concordare, eligit iudex Ber. Idem in consultore, & scriba causæ, ut no. in aut. de trien. & semisse. §. & quod sæpe. Inn. dicit, quòd non est de substantia, quòd partes consentiant in electione assessoris. ¶ Pone, quòd notarius assumptus à iudice recusatur tanquam suspectus nunquid debet probari cã suspicionis? Respon. non, nisi per iuramentum calumniæ, ut. C. de iudi. l. apertissimi: tamen ille, qui recusat eum sine causa, tenetur actione iniuriarum, ut l. si uerò. §. j. ff. qui satisda. cogan. ¶ Dicit Ber. quòd factum de partium assensu non debet reuocari. C. de tempo. appellationum. l. fin. in fine. ff. de re iu
3 dicata. l. si conuenerit.† Quærit Bern. utrum iudex possit committere totam causam reseruata sibi executione mera? & dicit quòd sic, ut ĩ. e. c. si delegatus, li. 6. Dicit Ber. quòd ille, qui simpliciter committit uices suas, uidetur committere oẽs uices, & in totũ, ar. C. quæ res pig. obli. poss. l. fi. & ff. de ser. urb. præ. l. si cui, & l. si seruitus ¶ Nam cum non sit rõ, quare magis uideatur committere partem, quam totum; meritò totum commisisse uidetur, arg. C. de libe. præte. uel exhæredatis. l. j. in rõne literæ & ff. de serui. urb. præ. l. si seruitus. ¶ Dicit Ber. quòd habens à Papa potestatem procedendi appellatione remota, non tamen potest committere cãm appellatione remota, quia hoc priuilegium subdelegari non potest. Item ista est forma data personæ, non causæ. Itẽ quia solus Papa potest apponere hanc clausulam, Ber. Olim poterãt quidam iudices ex consuetudine apponere hãc clausulam in appellatione ab interlocutoria, sed nõ in appellatione a diffinitiua, ut C. de sen. & interlo. l. cum solitum. sed ista decretalis determinat, quòd neutrum
4 † Quærit Ber. utrum coniudices teneantur admittere subdelegatum ab impedito? dic quòd nemini dẽt ius suum detrahi. & utrum inuitis partibus, & utrum delegatus, qui commisit uices suas in totum, possit re integra reuocare, dic quòd consensus partium non requiritur. de alia uerò qõne dic, ut ĩ. e. c. quamuis, li. 6. Demũ quærit de alia. q. quæ determinatur per c. si duo. infra eo. li. 6. ¶ Extra no. quòd quandoque lex defert appellationi, & non sententiæ, ut [b] est regulariter, quando sententia est iniusta: & tunc innouata pendente appellatione officio iudicis reuocãtur tanquam facta iuris ordine prætermisso, ut l. chirographis. §. j ff. de admi. tuto. s. quò ad ipsos litigantes, secus quò ad tertium, tex. est & gl. no. l. creditor, in prin. ff. mand. ¶ Quandoque lex defert sententiæ, non appellationi, & tunc non reuocatur per uiam attentati, ut patet in sententia excommunicationis infra de appel. c. præterea. Quandoque lex defert sententiæ, & postea defert appellationi, & tunc uerum est dicere, quòd aliquã, sed non irregulariter sententia trahit executionem secum: sed appellatio illam rescindit ut. ff. de pœ. l. qui ultimo, & ff. de appell. non tm̃, & C. de appel. l. abditos, & ff. de infa. l. furti, §. j. Vnum tamẽ est sciendum, quod snĩa nulla non trahit secum executionem aliquam; quia non habet uigorẽ, ut l. ij. ff. de pœn. Et maxime quando est nulla propter carentiam iurisdõnis, [c] ut l. si quis filio exhæredato, circa medium ff. de iniu. test. quo casu si iudex sententiam exequatur, dolo malo punitur pœna talionis, ut l. j. ff. ad l. Cor. de sica. & ff. ad legem Iul. pec. l. leg. §. fi.

a ¶ Vide per Iasonem, & alios modernos in ru. C. de in ius uocan.

b ¶ Vide Iac. in l. j. C. de bono. pos. secũdum tabu. & super scripsi super eo.

c ¶ Vide Ale. latè ĩ l. de pupillo. §. quis opus. ff. de oper. no. nun.

5 ¶ † Quæro, quid releuet appellare, quãdo procedit ultra formam mandati, cum ipso iure non ualeat? Respõ. propter alia attentata. nam ista nullitas habet uim appellationis, tex. est huius decretalis in fi. & facit. C. de accu. l. ab sentem. Sed si non esset appellatum, cætera capitula nõ essent irrita: quia utile per inutile non uitiatur, ut C. de reb. cre. l. generaliter. § j. & sic utile est deducere nullitatem in appellatione, quod est no. dignum. Dicit Inn. quòd inter, ultra, citra, præter, non est differentia quantũ ad defectum formæ mandati, quia omnia ista sonant contra formam iuris, nisi esset error tacitus, ut l. expressa, de re. iur. Not. quòd cum princeps scribit ad lites, non oportet aduersarium requiri, quia salua sunt iura partium, ut no. ff. de iud. l. obseruandum. & idem est, ubicunque neminem lædit, uel parum, ut C. de præci. impe. offe. l. quoties. Secus, si multum, ut l. fi. de nata. rest. & l. nã ita diuus ff. de adop. & ibi Ia. de Are. ponit distinctionem.
6 † No. secũdum Inn. quòd clausula Appellatione remota, nihil operatur, si causæ appellationis sunt ueræ & iustæ. Veræ. s. in facto. Et iustæ quò ad iuris dispositionem. Nam iustitia, & ueritas sunt duæ radices iudiciorum, s. iustitia in proponendo, ueritas in obtinendo, ut
7 no. dicit tex. ff. de in inte. rest. l. omnes.† No quòd appellatio non requirit damnum, sed sufficit digressio iuris, uel mandati; tex. est no. istius c. quòd talis digressio uocatur iniuria, ut l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mi.
8 † Dicit Inn. quòd clausula ap. remo. non remouet articulum iuris, & si de iure appelletur, quod intellige, si appelletur propter magnum damnum: secus, si est modicum præiudicium. nam quòd fit authoritate huius clausulæ fit authoritate principis. Et ideò modicum damnum toleratur, & æquo animo ferẽdum est, ut. C. de præci. impe. offe. l. quoties. & ideò ab interlocutoria, quæ parum lædit, tunc appellari non põt, ut si pronunciet se iudicẽ in dubio: uel pronunciet super aliquo procuratorio, ut l. si fideiussor. §. quædam. ff. manda. Vel si pronuntiet ante diem certam solui debere, non expresso errore in sententia. Nam, ubi est expressus error, dicta clausula nihil operatur, ut apparet tex. huius decretalis à contrario sensu, etiam si modicissimum uertatur damnum, & tene menti. dicit Accu. quòd lex non diffinit pro certo id, quod iudicantis committit arbitrio, ut nota. ff. de rei uind. l. in fundo. Hoc dico pro tanto, quia clausula, Appellatione remota, fortius operatur in arbitrarijs, in quibus non constat de iustitia, quam in alijs, argumen. eius, quod not. Innocen. in ca. ultimo de ferijs, & Bart. in l. 4. ff. de le. ij. ¶ Tot sunt genera causarum appellandi, quot excipiendi, & replicandi &c. ¶ Item quot sunt causæ excusandi se, ut ff. si quis cau. l. ij. §. quod dicimus. ¶ Sed non possumus dicere, quòd tot sunt causæ appellandi quot restituendi in integrum

grum: quia restitutio ad appellandum debet appellationem præcedere, ut. ff. de in integr. rest. l. diuus, & l. pe. ¶Porrò causæ arbitrariæ non sunt lege diffinitæ,
9 ut. ff. de iud. l. nunquid, & l. j. C. quõ & qñ iud. † dicit Iaco. de Are. q non legitima appellatio executionem
a sententiæ a non impedit, sicut est, si appellatur ab interlocutoria non per libellum appellationis iudici oblatum, sed uiua uoce, licet notarius actorum sit de tali appellatione rogatus. ff. de re iudi. l. præses, per Ia. de Are. dicit idem, q aut iudex de iure constitutionis nihil pronunciat, licet in pronunciando partẽ contra legem lædat, & tunc ualet sñia, ut l. pe. de iu. & iur. ff. de pecu. l. eo tempore. ff. fa. erc. l. cum putarent. ff. man. l. si fideiussor. §. in omnibus. C. qñ prouoc. nõ est ne. l. 2. quod intellige, nisi per rerum naturam statim desinat esse, ut. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. Seiæ egressæ. Nam talis est oppositio puncti, ut no. ff. de in inte. rest. l. non solum. Aut non pronunciauit de iure, & tũc aut errore expresso, & non ualet ipso iure propter uitium pronunciationis, ut. ff. de excu. tut. l. qui testamento: aut est dubium propter dubium legis intellectum, & tunc si ex certa scientia deuiat à uero intellecto, nõ ualet sñia. sed si per errorem, ualet, sed debet rescindi. l. cum prolatis, ff. de re iud. Ia. de Are. ¶Vel dic, q attenditur uerus intellectus, & non error, ut. C. qđ me. cau. l. metum. §. sed quòd prætor. non obst. l. cum prolatis: quia ibi erat dubium, an esset constitutio, non quis esset sensus constitutionis positæ pro instanti. ¶Si tamen potest haberi copia principis, consulendus est princeps, ut in ista decre. & C. de eden. l. fi. C. de le. l. fi.

a ¶*Appellatio non legitima executionem sententiæ non impedit. uide etiam Io. And. in cap. uenerabilibus, de senten. excom. in 6.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus principis potest subdelegare, non tamen se exonerare. Item potest mulctare.*
2 *Iudici afferenti se impeditum an credatur?*
3 *Proœmio statuentium, super quibusdam arbitriis eis concessis, an credi debeat?*
4 *Delegatus principis an possit cogere hominem cuiuscunque fori ad suscipiendam iurisdictionem, & ad obediendum mandatis suis.*
5 *Coerctionis nomine quid contineatur, & coerctio maior, uel minor quæsit?*
6 *Abbati foraneo magis deferendum est, quàm Canonico cathedralis ecclesiæ.*
7 *Argumentum de toto ad partem, uel è contra quomodo procedat?*

PASTORALIS. Delegatus principis habet potestatem subdelegandi, dummodo non subdeleget malitiosè, ut se exoneret: subdelegatum cogere potest, tamen in coactionibus inferendis deferat dignitati, & personæ. ¶Item cum possit totum negocium cõmittere, potest citationis officium suia discretione demandare, ac punire rebellantem mandato. h. d. usque ad. §. prætereà. ¶Casus. Delegatus papæ causam sibi commissam alij commisit: ille non uult illam recipere; quæritur, utrũ delegatus possit illum compellere, & contumaciter rebellantem punire? respondetur q sic, nisi fecerit malitiosè, ut se exoneret. Secundò quæritur, si in mulctis infligendis debeat haberi delectus, i. differentia personarum, ac etiã dignitatum? rñdetur q sic. Tertio quæritur, utrũ possit cõmittere solius citationis officium, & nolentem suscipere coercere? rñdet quòd sic. ¶Notabi-
1 lia istius primę partis sunt hęc, uidelicet. † Primò q. delegatus principis potest subdelegare, sed non se exonerare. ¶Secundò no. quòd quando non subdelegat ob aliud, nisi ut exoneret se, potest subdelegatus appellare secundũ In. ¶Tertiò no. q mitius agitur cũ existẽtibus in dignitate, simile. ff. de dolo. l. nõ debet. ¶Quartò no. q delegatus principis põt mulctare. Et est rõ, quia ẽt si cã commissa sit iurisdictionis. i. pecuniaria, uel nõ criminalis: tamen potestati delegati cohæret merũ impe-
2 rium, ut. C. qui pro sua iuris. l. j. in fi. † ¶ Quæro, utrũ presumatur pro iudice, qui asserit se impeditũ, quòd de facto ita sit? dicunt Ber. & Inn quòd sic, nisi constet cõtrariũ. Tu dic, quòd allegationem hanc facere non potest pars, sed solus subdelegatus, qa partis nõ interest, nec tangit iura partium, cũ iste articulus sit quid sepa-
3 ratum à iure litigantium. † ¶Extra quæro, concessum est arbitrium quibusdã, puta in pertinentibus ad pacẽ ciuiũ. Modo illi faciunt quoddã statutũ, & ponunt ibi prœmiũ, ex quo si uerũ est, sequitur eos hẽre arbitriũ. Si uerò nõ, quærunt, utrũ tali præfationi sit credendũ? determinat Bar. q sic in l. ambitiosa, de decre. ab or. fa. pro quo facit dictum Ber. hic, & Inno. nam si creditur iudici, ergo multo fortius legislatori, nisi tale statutũ eẽt manifestè ambitiosum, ut. l. iij. in prin ff. de mi. & fin hoc no. quòd legislatori creditur in eo, quod uenit ad iurisdictionem fundandã: Inn. tñ & Ber. nõ loquuntur de eo, quod uenit ad fundãdam delegati potestatẽ, sed executionẽ ipsius potestatis. ¶ Not. q de petitionibus, iudicũ remouenda est gratia, & ambitio, sic. ff. de iu. l.
4 eum quem temere. §. iudicibus. ¶† Quæro, utrum delegatus principis possit cõpellere hominẽ cuiuscunq; fori ad suscipiendã iurisdictionem, & obediendũ suis mãdatis? Rñ. gl. q sic, & est ratio, qa habet territoriũ in circũscriptione, sicut ipse princeps. tñ si isti non essent subiecti prĩcipi, nõ posset cogere, ut no. ff. de iur. om. iud.
5 l. cum qui, ubi uideas. † ¶Quæro, quid cõtineatur nomine coerctionis. dicit Ber. quòd quandoq; cõtinetur etiam maior coerctio, quod dic, ut ff. de offi. procon. & lega. l. si quid erit. ff. de iur. om. iu. l. in magistratibus. & maior coerctio dicitur illa, quæ uim infert personæ, ut carcerare, subtractio cibi, & tormentum. Minor autem dicitur, quæ uim infert rebus, ut indictio mulctæ, quæ est circa rem pecuniariam, ut. C. de sent. & inter.
6 om. iu. l. nulli. & C. de sportu. l. ij. ¶† Extra quæro, cui magis sit deferendum, utrum uni canonico cathedralis ecclesiæ; an uni abbati foraneo? Rñ. magis abbati: quia est in dignitate, cum præsit capitulo. ¶Canonia autem de se non est dignitas, ut in. c. statutum, de re-
7 scrip. li. 6. ¶† Vltimo colligit hic Berñ. argum. à toto in quantitate, quod procedit affirmatiuè, uidelicet quòd concesso toto, ergo & quælibet pars etiam per se. Vnde qui potest totam causam delegare, potest quemlibet eius articulum. ¶E contra de parte ad totum quãdoq; procedit, arg. ut. ff. de procur. l. cũ procuratorem dat. no. etiã ex prædictis. quòd semper præsumitur pro his, quę iudex facit ex mero officio secũdũ Ber. & Inn.

SVMMARIVM.

1 *Princeps committendo causam appellationis ex certa scientia uidetur transferre iurisdictionem à primis iudicibus in posteriores.*

Certa

2 *Certa principis scientia præsumitur ex facti narratione.*
3 *Appellationi à diffinitiua interposita an iudex deferre teneatur.*
4 *Appellatio, si prima facie est aliqua, nihil interim est innouandum.*
5 *Appellatio, quæ caret nomine & effectu, non impedit executionem.*
6 *A sententia lata in simplici possessorio non appellatur.*
7 *Fallit si sententia continet expressam iniquitatem.*
8 *Appellatio utrum recipi debeat, uel non, quis habeat discernere.*
9 *Appellandi ius an perdatur ex confessione.*
10 *Minor restitutionem ad appellandum coram quo iudice petet.*
11 *Executioni mandare sententiam quis debeat, si iudex ad quem confirmauit sententiam condemnatoriam.*
12 *Excommunicationis sententiam præcedens appellatio reddit nullam, sequens non suspendit, sed deuoluit.*
13 *Per appellationem quando dicatur rescindi, aut suspendi pronunciatum.*

RETEREA. Hoc intẽdit si Papa sciẽter cõmittit appellationem interpositã à snia priorum iudicum datorum cũ clausula, Appellatione remota, iurisdictio priorum iudicum interim est suspensa. h. d. usque ad. §. quia uerò. Casus. commissa fuit cã per Papam appellatione remota: lata sentẽtia fuit appellatum: super qua appellatione Papa concessit literas. quæritur, utrũ posteriores iudices possint inhibere prioribus, ne per se, uel per alium exequãtur, rñdetur, quòd eo ipso, quòd Papa cõmittit cãm appellationis ex certa scientia, uidetur primis iudicibus imposuisse silentium exequẽdi, donec appellationis merita sint sopita. Licet Papa cõmittendo cãm uideatur ad se reuocare iurisdictionẽ, non tñ possessionem rei, uel quasi, ut in c. cum. M. Ferra. de const. ¶ † Nota. quòd princeps a committendo cãm appellationis ex certa scientia uidetur transferre iurisdictionẽ à primis iudicibus in posteriores † & dicit Ber. quòd certa sciẽtia præsumitur ex facti narratione dicit lex, quòd ille, qui narrat se habere filium, præsumitur hoc dicere ex certa scientia. C. de test. mili. l. si cum uel in utero. nec est necesse, quòd princeps exprimat hæc uerba formalia in literis suis. i. certa scientia. nam sufficit æquipollens. i. exprimere factum, super quo scribit ẽm Ber. quod est notabile. ¶ Opp. & uidetur, quòd non sit necessaria certa scientia principis. nam de iure cõi est, quòd appellatione pendente nihil debet innouari, cum clausa sit interim iurisdictio priorum iudicum, ut. ff. nihil Inno. ap. pen. & l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. dicunt quidam, quòd ille titulus habet locũ nisi appellatio sit remota per principẽ, ut remotio appellationis aliquid operetur. ¶ Et iõ nõ reuocatur per uiam attentati. s. diffinitiuo calculo, sed cum hodie ista clausula apponatur potius de stylo gñali, quàm de mysterio speciali, uidetur, quòd ista clausula sonet potius in quandã mentionem, uidelicet ut non deferatur appellationi frustratoriæ, quàm derogetin aliquo iuri cõi, ar. C. de adul. l. ita pudor. sed de hoc dic ut. j. de ap. c. ut debitus. ¶ † Quæro, utrum iudex teneatur deferre appellationi a diffinitiua interpositæ: dicit Inno. quòd si appellatio est ritè interposita, nisi notoriè esset iniusta per euidentiã facti, debe-ret deferri, Inno. In dubio et d eferendum b est appellationi, ut. ff. de ap. reci. l. sciendum. & posito quòd iudex, à quo, non teneatur deferre, tñ tenet̃ susferre. i. differre executionem suam. quia non põt facere, qn per appellationẽ euolet iurisdictio ad superiorẽ, ut. ff. iudi. sol. l. cũ apud, &. j. de iureiu. ue nientes, &. ff. de mino. l. intra utile. ¶ † Et not. regulã, quòd si appellatio prima facie est aliqua, nihil interim est innouandum. si appellatio non hẽt esse, nec figurã esse, tali appellationi non est deferendum, nec executio suspendẽda. uerbi gratia, si appellatur contra executionem, ut. C. de ap. l. qm̃ iudices. Executionẽ intellige formalẽ, sicut ubi sentẽtia lata est, & trãsiuit in rẽ iud. ¶ Sed Inn. dicit, quòd executio est ẽt super appendicijs, & pœnis annexis, ut no. ff. quòd me. cã. l. si cũ exceptione. §. hæc autẽ actio, in glo. super uer. data. quæ glos. reprobatur per doc. sed tu salua eam, quia debet intelligi, qñ appellatur à snia secunda, fundando appellationẽ sup iniquitate sniæ primæ: secus, si de nouo grauamine. nã causa tripli diuersa est cã à prima, & iõ pp nouam iniustitiam de nouo põt appellari, nec est mirum, quòd snia tripli sit mera executio actionis, quòd metus cã, in tentatæ ad simplum. quòd patet, quia nõ est ad idẽ, licet illud simplum possit repeti in secunda snia pp annexionem tripli. nec dr̃ bis pnunciari diffinitiuẽ super eodẽ, quia in simplo prima snia mandatur executioni, non secunda, ut ibi eleganter glo. no. ¶ † Item in ista materia datur regula, quòd appellatio, quæ caret noĩe & effectu, non impedit executionẽ. Appellatio. n. nomen iuris est, & ciuile hẽt significatũ, nec ualet nisi iuris adminiculo cõcurrente. qua pp si in appellatione reqrit̃ certa forma, & appellatur difformiter, nõ tenet appellatio. Idem, si appellatur decurso tpe appellandi, ẽt si iudex, & aduersarius deferant appellationi. qa hoc tẽpus est introductũ, ut sit litiũ finis; & iõ prorogari non põt, ut. ff. de dol. l. arbitro. §. dolo cuius. ¶ Aliqñ tñ ex consensu appellatur, ubi aliàs non appellaretur, ut ecce à snia simplicis arbitri. ff. de appel. l. ex consensu, p Dy. quod est notandũ. ¶ † Itẽ non appellatur in simplici possessorio. Et rõ est fauore pprietatis, ut celerius appareat de iure partiũ, & ne diu cã pprietatis differatur, cũ possessorium sit, quodãmodo ordo ad petitorium, & petitoriũ sit quid maius, & iõ non dẽt maius p possessoriũ retardari, unde in possessorijs sufficit una snia, ar. ff. de iud. l. p minorem, &. C. de senten. & inter. om. iud. l. post sniam, licet magnũ cõmodũ representet̃ in possessorio: quia transfert onus pbandi in aduersarium, ut insti. de interdict. §. cõmodũ. Non. n. ius ex co metimur, quòd possessor occupauit, sed ex iure nostro, ut. ff. si pars hæreditatis petatur. l. j in prin. & ff. de rei uind. l. in speciali. ¶ † Dicit Inn. quòd si snia lata super possessorio cõtinet expressam iniquitatẽ, quòd posset appellari tanquã à iudicis dolo, ar. ad Trebel. l. seruo

a ¶ *Vide etiam unum not. dictum relatum per dominum Fel. in c. inter monasteriũ, circa prin. antepe. col. uersi. limita. 2 uj. de re iudi.*

b ¶ *Adde etiam, quòd regula app. admittenda, censetur permissiua, nisi reperiatur expressè prohibita, gloss. quã ibi multum commendat Ange. dicens alibi non ita bene reperiri in l. qui restitue re. ff. de rei uin. & Fel. in rub. de ap. & ibi latius Perusi. adde etiam ad illud dictum Bald. hic pulchre Pau. de Castro. hic declarantẽ in l. j. ubi etiam Alexand. ff. si quis cau.*

Regula, quod appellatio, quæ caret nomine & effectu, non impedit executionem.

seruo inuito.§.cum prætor.& si hoc non fieret ui appellationis.dēt fieri officio superioris, uel prosequatur uictus interesse suum ꝯ iudicem, qui ita facit litē suā in possessorio, sicut in petitorio, ut ꝓbatur.C. de iudi. l.properandum, coniuncto principio ibi dum dicit, siue super possessione cū.§.siue aūt alterutra, ibi, reddere parti læsæ.¶Vel dic ꝙ Inn.dicit uerum de æquitate canonica, non de rigore iuris ciuilis, de quo dicam.
8 j.de resti.spo.cum ad sedem.¶† Quæro, quis habeat discernere, an appellatio sit recipienda,[a] uel non?Rñ.hoc nomen, receptio ponitur pro introductione appellationis. & ideo ille, coram quò dēt introduci appellatio, i. iudex, ad quem, dēt cognoscere, nō iudex, à quò, qui functus est partibus suis. ¶Adde tñ quod no.in c. j.de dolo & contu. in cle.quod ex dictis Inn. hic colligitur, in gl.si aūt, uer. & pōt dici ꝙ hæc qō, ꝙ si iudici, à quo, est notoriū facti permanentis, puta perseuerantis rebellionis & contumaciæ, ꝙ tunc iudex, à quo, nō tanꝗ disceptator de nouo, sed quia retro est disceptatum & conclusum, & ideo non est cognoscere, sed cognitū esse, & qdam euidentia, non solum non deferret appellationi friuolæ, sed nec differret executionem, qđ intellige, siue loquamur in cā ciuili, uel in criminali: qa oīa iudicia in hoc parificantur. nā criminalia redacta sunt ad instar ciuilium, ut.ff.de pœ.l.absētem, & ff.de iudi.l.omnē. Quinimò criminalia pp facti enormitatem celeriorē exigunt executionē, ut.ff.de iniust.test.l. si quis exhæredato, & C.de cust.reo.l.j.& C.de pœ.l.cum reis, nec ullum tempus datur capitaliter iudicatis, ut. ff.de pœ.l.
9 qultimo, & C.de epi.audi.l.addictos.¶† Et no.hic an ex confessione quis perdat ius appellandi? & gl. dicit ꝙ in ciuili appellare pōt, si non est conuictus ꝑ testes, uel instrā, quia potest in cā appellationis reuocare cōfessionem suam.no.ff.de ap.l. creditor. §. iussus sed in causa criminali vr̄ domini ꝙ si solenniter est confesso apud acta & perseuerat in confessione ꝙ nō audiatur appellans ut no.in c.Romana.§.si autem in gl.no. alternatiuam, de appellatione li.6.Dy. ff de ap.l.nō tm̄ & quod cū confessus potest tantū appellare non solū ipse sed quilibet pro eo in cā capitali, nam qñque qs confitetur crimen, & est innocens, ut.ff.de inter. act. l. qui seruum.opt.Dy.est uera, nisi dānatus sit famosus. ¶Quæro, si iudex à quo, dicit, tu non potes appellare: quia es uerus contumax, cum ad te peruenerit sciētia edicti, ut.ff.de ap.l.ex consensu.§. eū. & tu dicis, imò non sum uerus contumax: quia nō peruenit ad me notitia, maximè certa & indubitata, utrum ex eo ꝙ litigat coram iudice, à quo, intelligatur renunciare appellationi? dicit Inn. non. quia iste est actus consecutiuus appellationis, sicut recipere terminum ad prosequendum appellationem, & apostolos, arg.ff.de mino.l.iij. §.scio.¶Tu dic clarius, ꝙ per istos actus appellans appellationē suā tuetur, & quoties quis appellationem suā tuet̄, nunquam renūciat appellationi. Itē isti actus sunt actus necessarij, qui repudiationē iuris sui non in
10 ducūt, ut d.§ scio.¶†Quæro de minore, qui petit restitutionem ad appellādum coram, quo peteret? Rñdeo corā iudice, à quo, sed ad prosequendum peteret coram iudice ad quē, ut no. Ia.de Are.& Cy. C. de ap.l. præses, ubi uideas.¶No. ꝙ in cā appellationis utrique parti similis terminus assignat̄ ad probandū. j.eo. cum contingat, tex.no.¶Sed vr̄, ꝙ oīs dilatio probatoria incipiat ab actore, ne reus frustra fatiget̄ onere probandi, ut.C.de exeu.l.si quidē. So.in cā appellationis non est propriè actor, & reus, sed appellans & appellatus.
11 ¶†Quæro cū Ber.iudex appellationis ꝯfirmauit sententiā ꝯdēnatoriā qs mandabit sñiam executioni? & vr̄ ꝙ iudex, à quò, qa reintegrat̄ sibi iurisdictio, ut hęc lr̄a inuit. Itē ꝯfirmatio ista ē qdā approbatio, nō aūt de nouo inducit; ergo uigor attributi ꝯfirmato, ut no.ff. de pac.l.legitima. Itē illa confirmatio est potius remotio obstaculi appellationis, q̄ sit de nouo disponere.nō .n disposuit, sed dispositionē inuenit, ut no.in simil. ff. de insti.& iur.l.manumissiones.¶In ꝯtrū vr̄, ꝙ talis sententia tacitè vr̄ cōtinere cōdēnationē, ut no.C.de sen. inter.l.pses.ergo ex ipsa nascit̄ actio in factū, & ipse q tulit, dēt exequi, & non alius nisi ad lr̄as ipsius, ut.ff.de iu.om.iu.l.cū qdā puella, nisi apud ipsum ſm qualitatē suæ iurisdictionis non esset executio: quia tūc primus exequit̄, ar.C.de epi.au.l.epale.dicit Berñ. ꝙ non refert quis iudex exequat̄, sed male dicit: quia pōt esse diuersa consuetudo in exequēdo, q̄ dēt inspici, ut. C.de exactio.tri.l.missi opinatores, lib.10.¶Tu ergo dic, ꝙ aut sñia prima confirmat̄ solo tp̄is cursu, & tunc si iudex, ad quē, nihil pronunciat nisi appellationem desertā, quia non ꝓnunciauit in cā cāæ, sed super processibus, ipse non exequitur ui deuolutionis. Sed si aliās hēt iurisdictionē, bñ ex illo capite exequeret̄.l. à diuo Pio.ff.de re iudicata. Sed si confirmat, bñ exequit̄: quia confirmatio est definitiua sñia. tñ iudex primus exequit̄, quia tp̄s non disponit, sed dispositū cōfirmat, & conseruat, ut.ff.de action.ib.& obligationibus.l.obligationū ferè.§.fi. Aut confirmat̄ consensu partiū; & tūc iudex appellationis exequet̄, ut.ff.de pactis. l. tale pactū.§.qui prouocauit. Aut confirmat̄ per secūdam sñiam diffinitiuā, & tunc iudex, ad quem, exequetur, cum ex sua sñia oriuntur tp̄a q̄ dantur iudicatis, ut.C.de usu. rei iudicatæ l.eos, & C.de appellationibus, l. præcipimus, circa medium, & C.de episcopa. audientia, auth. si quis litigantium.¶Illud uerò nō omitto, ꝙ quoties sñia prima nouis allegation b.confirmatur, tunc minime dubitandū est, quin iudex, ad quē, sñiam exequatur, ut.ff.qđ cum eo.l. Titianus, & l. ꝑ hāc, de temp. ap.
12 ¶†Sñia excōicationis ꝑ appellationē pcedētē redditur nulla, sed appellatio sequēs nō suspēdit, sed solum deuoluit, qđ in alijs sentētiis q̄ cēsuræ nō est sic.¶Itē in sñia excōicationis lata sub cōditione tp̄s appellādi incipit à die existētis cōditionis, sed in alijs sententiis à die ꝓlationis.l.j.§.biduū, qñ ap.sit.c.preterā requisi-
13 ti, e.ti.¶†Quæro, q̄ sit ꝓprior locutio, an hæc, per appellationē rescinditur ꝓnunciatū, ut.l.j.in fi.ff.ad Turpil.& l.furti.§ j.ff.de insa. an hæc, ꝑ appellationem suspēditur ꝓnunciatū? plerumque. n. lex dicit appellat. suspendi, & nō dicit absorberi. ista. n. sunt ualdè diuersa: quia non absorbetur, quod in suspenso retinetur, ut no.ff.de uer.ob.l.ij.§.j.& l. inter stipulantem. §. sacrā. pro hoc.C. de transact. si cā cognita. Sol. utrunq; est bene dictum. nam si sententia trahit secum executionem, tunc ēt rescindit eam.ff.de infa.l.furti. §. j. ff. ad turpi. l.j.in fi.¶Si aūt non trahit, interim appellatio rescindit pronūtiatū: sed inspecta spe de futuro, quia sententia conualescere potest, dicitur potius suspensio quedā, sic.ff. de sta. li.l. statuliberū, in prin. Omne.n. cui est implicitus status contrarius præsenti statui, dēpendere aliquando ab intrinseca causa, aliquando ab extrin-

[a] ¶ *Vide Pan. de Castr. in consil.cccxxix.incip. in Christi nomine, ad primum respondent, & uide ēt longam apostil. quam scripsi super Feli. in c.qui ad consultatio nem, de regu. iuris.*

extrinseca.l.si.ff.si ex noxa.cã aga.vel dic q pendente tempore appellandi sententia est in suspenso nõ quò ad esse,sed quò ad effectum & executionem.Ista suspẽsio prorogatur per appellationem.facit quòd not.In noc.suprà. de consue.c.cum inter.ff.de accu.l.ex iudiciorum.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius ad mandatum delegati papæ debet eius sententiam exequi.*
2 *Conscientia executoris non debet attendi.*
3 *Sententiam iniquam ferens facit litem suam, etiam si sit præfectus prætorio,à quo non licet appellare,& conueniri potest coram cæsare.*
4 *Conscientia est duplex, unde utraque oriatur, & de qua sensum in hoc.*
5 *Executor quis propriè dicatur?*
6 *Papa litis executionem mandando totum negocium mandare uidetur.*
7 *Viles executiones debent committi uilibus personis.*
8 *Iudex faciens quem laqueo suspendi,non debet id facere per personam notæ authoritatis, uel quam naturalis pietas auertit,uel cui id damno cederet.*
9 *Sententia iniusta transit in rẽ indicatã,secus est in mãdato.*
10 *In executione sententiæ diffinitiuæ an reus sit citandus.*
11 *Executio an possit committi uictori.*
12 *Sententiæ executio cui commissa est,an possit exequi, si instrumentum sententiæ est falsum?*
13 *Executio an impediatur per exceptionẽ nullitatis sententiæ.*
14 *Exequi potest delegatus papæ,qui mixtim processit ex compromisso,& ex delegatione.*
15 *Exequi debet ab ordinario sententia arbitrorum.*
16 *Arbiter idẽ & arbitrator electus,si trãsigit inter partes uel concordat, & pronunciat secundum partium concordiam transigendo inter eas,an ista transactio habeat executionem paratam.*
17 *Iudices tres delegati à papa, si concorditer tulerũt sententiam,an duo absente tertio possint committere,uel facere executionem?*
18 *Mandatum an expiret morte unius ex tribus delegatis?*
19 *Statuto, quòd sententia, de qua intra mensem non fuerint sportulæ in communi solutæ, non ualeat, an interim antequàm soluantur,possit peti executio sententiæ.*
20 *Legatario ante aditam hæreditatem an cõpetat uindicatio.*
21 *Sententia,quæ non est liquida,an debeat executioni mãdari.*
22 *Sententia lata cõtra filium familias,quomodo fiet executio?*
23 *Et an in illa executione sit necessarius consensus patris, uel authoritas; & quid è contrà patre de peculio condemnato?*
24 *Filius si est deportatus, uel relegatus,& de omnibus bonis confiscatus,an proprietas filij ueniet in confiscatione.*
25 *Sententia absolutoria an requirat iudicis executionem.*
26 *Iudex an possit condemnare actorem ad absoluendum reũ.*
27 *Reus non tenetur testes actori nominare, quamuis propterea arbiter impediatur pronunciare.*

1 VIA VERO.† Ordinarius ad mandatum delegati papæ exequi debet eius sententiam,etiam quam scit iniustam. h.d.usque ad.§.cum autem. ¶Casus. delegatus papæ tulit diffinitiuam sententiam iniquam & iniquissimam,quæ tamen transiuit in rem iudic mandauitq; cuidam epõ magnæ dignitatis & magnæ conscientiæ q exequatur eam. eps dicit, quòd non potest exequi ex consciẽtia, cũ sñia iniusta non sit obseruanda apud Deum:quæritur quid iuris? Rñdetur, q iste ordinarius tenetur obedire delegato, nisi possit efficere, q ab exequendi onere releuetur.h.d.¶† No.conscientiã
2 executoris non attendi, etiam si uellet facere fidẽ de ipsa;& est ratio, quia non est ipse qui grauatur, ut.j. de app.c.nouit,nec debet trepidare, ubi nõ est timor, Cum nec etiam iudex debeat sequi conscientiam priuatam,sed acta & probata,ut.ff.de off.præsi.l.illicitas. §.ueritas.non enim peccat,qui hoc facit legis mandato & authoritate,ut.ff.de mu.& hon.l.munerum.§.iurãdi,quanq̃ proprium iurisdictionis sit bonũ & æquũ, ut patet in diffinitione,ut ne.ff.de iuris. om. iu.l.j. tñ ius iniquum appellatur ius. ex quo transit in rem iudi.ut.ff.de iust.& iur.l.pe.& ff.man l.si fideiussor.§. in omnibus,& ff.de iudi. l. si prætor aliàs nullus esset litium finis.¶Porrò omnia iudicia sunt inducta cã finiẽdarum litium,ut.C.de fruc.& lit.expen.l. terminato; & istud est ius bonum,sed non æquum,ut no.ff.de iust. & iur.l j. in prin.¶Sed pone, q erat talis sententia, q̃ poterat rescindi per restitutionem in integrum? Rñ. aut erat petita restitutio;& non debet exequi.quia interim suspenditur pronunciatum,sicut per appellationem,ut.C.de transact.l.cã cognita?aut non erat restitutio in inte.postulata;& tunc sententia debet exequi, ut.ff.de excep.l.exceptiones,in fi.& ar.ff.de condi. inde.l si §.fi.præsertim quia princeps habet de tali restitutione cognoscere,ut.ff.de mino.l.minor autem ma-
3 gistratus.j.rñ.¶† Quæro,nunquid spontanea omissio appellationis purget uitium pronunciationis? Rñ.sic quò ad inter partes, non quò ad iudicem, quin faciat litem suam,ut hic expressè not. Ber.& Inno. imò & si tres iniquæ sententiæ essent latæ,adhuc tñ potest querela proponi de iudicibus male iudicantibus secundũ Ber.& Ino.quod tene cordi.Plus dico, quòd si præfectus prætorio tulit sñiam iniquam,licet non possit appellari,tñ facit litem suã,& põt conueniri corã Cæsare.quinimò & ipse Cæsar, si submitteret se iurisdictioni,ut.ff.de iu.om. iu.l.est receptum.nã sic submittẽdo se submittit iudicio diuino,non humano,& facit.C.de
4 iu.l.rem non nouam,post prin.¶†Quero,cum duplex sit conscientia(nã quædã oritur ex uera sciã,ut. ff.q,& à quib.l.quæsitũ: quædã uerò oritur ex suspicionibus & coniecturis,& interdũ ex fama, & fortius ex uehementi opinione,ut in aut.de consue.recti feu.§. sacramentis.)De qua consciã loquitur? rñ. de omni.nam ét ꝯ rem à se uisam talis executor dẽt exequi sñiam, nec appellare põt, ex quò sñia transiuit in rem iud. Conscientia in iudice appellatur religio.ff.de iud.l.cũ quẽ temere.§.j.Ber.hic tractat materiã executorũ.de hoc dr.j.de re iu.c.de cætero, ubi Inno. plenius prosequitur Host.aũt posuit.j.de re iu.q ad consultationem,& hic per Io.An.uerba Host. referũtur de uerbo ad uer-
5 bum,quod per te uide.†& dic q executor propriè est, qui nihil disponit,sed dispositũ inuenit, uel custodit; & ille ẽ executor merus,ut.C.de execu.reiu.l.executorẽ.¶Sed ille,qui hẽt aliquid disponere,uel innouare,ille non dr executor merus, ut.C. si ꝯ ius, uel util.
6 pub.l.& si nõ cognitio.¶†Et no. q si papa cõmittit alicui executionẽ alicuius litis,totũ ei demandasse vr,ut d.l.& si non cognitio.& est ratio, quia cui committitur effectus,uidetur committi totum negocium, ut.ff.
7 de procu.l.ad legatũ.¶† Item not.q uiles executiones
8 debẽt cõmitti uilibus psonis,ut.ff.de iu.l.fi.† & ideò si ptãs mittit aliquẽ ad furcam, non dẽt eũ facere suspẽdi per hoiem notæ authoritatis, sed p talem hoiem, cui

cui illud non cedat ad ignominiam, ut. ff. de dolo. l. nõ
debet, & C. de inoffi. testa l. in arenam, nec contra na-
naturalem pietatem. unde non debet præcipere fratri
ꝙ suspendat fratrem, uel couiunctam personam, ut C.
de excu. tu. l. humanitatis. ¶Itẽ nec ei, cui cedat ad dã-
mnum, ut. ff. quemad. testa. ape. l. si quis ex assignatori-
bus, & ar. ff. de arbi. l. licet. & ex hoc poterat insurgere
rõ dubitandi in isto. §. quia quod fit ꝯ conscientiã, non
fit sine aiæ detrimẽto, & angustia mentis, & theologus
cõfiterei hãc conclusionẽ in uia fori pñialis, Innoc. tñ
dicit, ꝙ ubi forum iudiciale inducit necessitatem, uel
ius, ꝙ in foro pœnitentiali nõ disponitur aliud, quàm
in iudiciali, ut ipse no. in c. cura, in fi. de iure patronat.
9 ¶†Dicunt Ber. & Inno. ꝙ iniusta sñia transit in rem iu
di. sed non mandatum iniustum, qđ fit sine causę cogni
tione, quod tene menti. de mandato subreptitio, qđ fa
cit nuncius sine conscientia iudicis, uide. ff. ꝙ met. cau.
l. fi. §. fi. in tex. & gl. nuncius enim non habet authorita
tem aliquam mandandi aliquid, nisi iudex ei commit-
tat, ut C. de exhi. re. l. neminem, & ibi per Cy. ¶Colle-
ctores aũt, siue executores papæ nihil pñt facere, nisi
ostendant literas Papæ. tex. est no. in l. prohibetis. C.
10 de iure fis. li. x. ¶†Quæro, nunquid in executione sñiæ
diffinitiuæ reus sit citandus? sol. gl. l. 1. C. de iud. dicit,
ꝙ in tali executione non requiritur causę cognitio. Cũ
autem citatio supponat ꝓ causæ cognitione, & sit prin
cipium causæ cognitionis, ut. ff. de mino. l. ẽt. §. 1. ergo
non requiritur causæ cognitio, sed leuato uelo res au
fertur uicto, & mittitur actor in pos. ut. ff. de rei uin. l.
qui restituere; & hoc uerum, qñ est mera executio: se-
cus, si continet aliquid nouum, puta quia fit missio in
casum pignoris noie iudicati. nam tunc requiritur cita
tio absentis, ut no. Cy. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. & pa
tet in l. præsenti. §. 1. C. de his, qui ad eccle. confu. &
11 C. de exec. rei iu. l. ordo. ¶†Sed nũqd pt cõmitti execu
tio ipsi uictori, puta ꝙ ipse uadat in possessionẽ, uel ca
piat debitorẽ: rñ. in primo sic: in scđo nõ, ut no. ff. de ac
qui. pos. l. iustè, & ff. de re iudi. l. miles §. qui iudicati.
12 †¶Sed nunquid, si instrũm sententię est falsum, tenetur
exequi? rñ. non, nisi ꝓ calumniam dicatur falsum, uel cã
litis differendæ, exemplũ. C. de fal. l. satis apertè, ſm
Ber. Tu dic, ꝙ si instrumentum mandati est uerum, de
nullo alio põt cognoscere: quia est merus executor. de
mandato aũt oportet sibi constare, ut ff. depo. l. si quis
inficiatus. ¶†Sed nunquid exce
ptio nullitatis impedit [a] execu-
tionem, uidetur casus quod non
in l. ult. C. de ord. cog. de hoc. j.
eo. cum in iure, per Inn. dic quòd
aut sententia fuit lata contra ab
sentem, & tunc exceptio nullita
tis impedit executionem, ff de
iudi. l. si prætor, in fin. aut contra
præsentem, & tunc aut nullitas
est euidens, & idẽ. Aut dr̃ ꝙ licet
nullitas nõ sit apparẽs, tñ est exi
stẽs; aut pt liquidari statim & de
prehendi & impeditur executio
aliàs non, ut no. per Dy. & alios
in l. 4. § condemnatum. ff. de re iu
di, & est casus in l. ulti. C. de or.
cog. ubi sententia dicebatur nul-
la ratione seruitutis, quæ non po
test de facili probari, nec præsu-
mitur, & ideò sententia interim
executioni mandatur. & si exci-
piens uult postea aliquid dicere
agat de nullitate, & petat reuo-
cari in irritum, quicquid actum
est, arg. extra de iureiur. c. debi-
tores, & ff. de condi. l, Neratius.
14. ¶†Quæro, quid si delegatus pa
pæ processit ex compromisso,
& ex delegatione mixtim, nunqd
potest exequi. Rñ sic, ut j. de præ
ben. ca. nisi esset, licet de iure ci-
uili non ualeret compromissum,
ut. ff. de arb. in l. si seruum. §. si qs
15 iudex, ¶†Quæro, quis exequatur sententiam arbitro
rum? Respon. ordinarius, ut ff. de re iudi. l. à diuo Pio.
2. respon. & quandoque ipsemet arbiter, si est ei com-
missum, uel in facto consistit, & qui facit contra execu
tionem, facit contra sententiam, ut hic probatur. ff. de
arb. l. inter Castellianum. ¶Argumen. tamen est, quòd
ordinarius loci, ubi factum est compromissum: quia
arbiter ibi meritur forum. ff. de ar. l. cum dies. §. si ar-
biter, & iste est effectus loco arbi. ut l. pe. ff. iu. sol, & fa
16 cit. C. ubi & apud quos. l. 2. ¶†Quæro pone, ꝙ aliquis
est arbiter & arbitrator sine pœna electus, iste trãsegit
inter ptes tanquam arbitrator, uel concordabit par-
tes, & pronunciat ſm partium concordiam trãsigendo
inter eas, nunquid ista transactio habet executionẽ pa
ratam, uidetur ꝙ non: quia nullo iure cauetur, ꝙ con
tractus habeant executionem paratam, cum ex eis nõ
nascatur actio in factum, neq; officiũ iudicis, ẽt si liqui
dissimi sint. nã nec ipsæ ꝓbationes habent executionẽ
paratam, nisi sint confessio, uel iusiurandũ, ut not. ff.
de iureiu l. & si possessori. §. si cũ de hæreditate, in j. gl.
& ff. de mino. l. minor. xxv. ann. cui fideicommissum.
¶Cõtrariũ dico, quia dicta transactio vr̃ facta coram
seipso iudice. i. arbitro, ut. C. de arb. l. penulti. §. fi. & sic
executionem meretur, ut. ff. de pac. l. tale pactum. §. q.
prouocauit. & no. hanc nouam rõnem. Sed communiter
aduocati dicerẽt ꝯrium. iõ dico de arbitro sine pœna,
quia secus, si cum pœna. nam tunc ex eius sñia non ori
tur actio, ut. C. de ar. l. 2. licet gl. contrariũ sentiat. ff.
de arb. l. si duo, in gl immò. Vel dic ꝙ quantũ ad exe-
cutionẽ confessionis factæ coram arbitro, uel conuen
tionis factæ in iudicio arbitri, non est differentia,
utrum cum pęna necne, & sic potentior est confessio fa
cta coram arbitro, quàm eius sñia, ut. C. de arbit. l.
17 pe. §. fi. ¶†Sed pone, sunt tres iudices delegati à papa
simpliciter, & tulerunt sententiam concorditer, nunqd
duo absente tertio possunt committere, uel facere exe
cutionem? & uĩ ꝙ non, ut. ff. de arb. l. si in tres, & l. sicu
ti, & ff. de re iud. l. duo ex tribus. ¶In contrarium uide
tur, qa ista commissio est quædam interlocutoria, nec
pertinet ad iurisdictionem finiendam, sed effectui tra
dendam, ut no. ff. de re iudic. l. Pomponius si uni. & hoc
etiam non citato tertio per eandem gl. & pro hoc fa-
cit, qđ no. in l, non distinguemus. §. cum in plures. ff. de
arb. in glo. & rursus. sed ibi competebat potestas ex for
ma compromissi, aliàs ex forma tradita a iure, dicit
Spec quòd requireretur citatio absentis, in Specu. de
arb. §. sequi. uer. sed nunquid. ¶†Mihi non uidetur, ꝙ
ea quæ sunt commissa tribus simpliciter, possint per
duos exequi, uel committi, ut. ff. de arb. l. item si unus.
§. si plures, & l. si tres, in prima ratione literæ, quæ di-
cit, quia in plures fuit compromissum, & l. Pedius. §. in
seruum, ibi, quia cum alio receperit &c & l. non distin-
Bal. in primo decret.

a ¶*Adde tamen, quòd exceptio nullitatis impedit executionẽ sententiæ quando offert se incontinenti ille cõtra quem est fienda, probaturum. ita tenet Abb. consi. 55. 2. uo uersic. consuluit, quòd stante statuto qui non fuerit prosecutus appellationem intra duos menses appellatio habeatur pro deserta, non posset dicere de nullitate sententiæ, quòd hoc non obstante, si nullitas est patens, uel offert se incontinenti probaturum, quod poterit prosequi appellationem, quia aliter statutum tolleret defensionem, quod non est dicendum, & alle. Old. consi. 45. qui dicit esse casum in l. 1. quando prouo. non est necesse.*

gnemus.§.cum in plures.nam illæ leges, quæ loquuntur in arbitris,habent etiam locum in delegatis, qui tenorem iurisdictionis metiuntur ex tenore mandati. Nam à uerbis rescripti non est recedẽdum.ut l.Pedius in fi.ff.de arbi.& ibi no.Possunt tamen in istis interlocutoriis unus alteri committere animi sui motũ, licet secus in diffinitiua.Vnde,si absens diceret,ego sum cõtentus de eo,quod diffiniẽt præsentes,non ualeret diffinitiua.bñ aũt posse delegatus principis subdelegare socio etiam solius diffinitiuę prolationem,ut. s. eod.
18 super quæstionum.† Sed nunquid uno ex illis mortuo expirat mandatum? rñdeo in arbitris expiraret, sed in iudicibus secus esset.in arbitris,quia eẽt compromissum totaliter finitum,ut no.in d.l.itẽ si unus. §. itẽ si plures,nisi esset dictum,ꝙ unus sine altero posset ferre sñiam:quia tunc morte unius non solueretur compromissum.¶Alij dicunt ꝯ,nisi casus mortis sit specificatus in compromisso. Et eadem qõ cadit, si compromissum sit alternatiuum,& unus sit mortuus ut d.l.itẽ
19 § sed si ita. ¶†Pone statuto cauetur, ꝙ de qualibet sñia condemnatoria debeant solui sportulæ in cõi intra mensem, alias non ualeat,nunquid interim potest peti executio,non solutis sportulis. & uidetur ꝙ sic: quia ualiditas huius sñiæ est in actu, inualiditas in potentia.ergo inspicitur actus,ut l.plura, in princ. ff. de excep.doli,& ff.de rei uin.l.non tõ minus.¶Item hřs,ꝙ non implet iudicium defuncti.ỹ.annum,priuatur hæreditate,tñ nemo dubitat, ꝙ interim põt actiones mouere,sed ista rõ nõ est bona:qa non priuatur ipso iure, sed ꝑ sñiam.¶Item hic est dies & pœna,&nondũ cessit dies,ergo nec pœna.est.n.pœna priuatio iuris. Itẽ pñs status rei tendit ad agendum,non ad excludendum,ergo agi potest.¶In ꝯrium uř.nam ista sententia non plenè transiuerat in rem iud.cum euentus sit incertus,ut. ff.de cond.inde.l.elegãter.§.si post simile tãgit Bar. in l.Iul.de cõd.ind.l.idem,ubi dicit,ꝙ si datõ est arbitriũ aliquib.suꝑ reuidendis repsaliis,interim põt fieri executio,cũ interim represaliæ sint ualidæ, & sic pñsens status sit fundatus.¶Sic igitur in proposito non obst. l.pecuniam.ff.si cer.pe.quia ibi loquitur in nouatione quæ non posset fieri,si fieret exactio.sed hic bene possunt retractari executa.sed hoc mihi non placet,quia dicti commissarij sunt arbitri iuris, & ex quo causa est eis commissa,non potest ad alium iudicem iri,ut l.j.in fi.C.de asser.tol.Item hic est pendentia litis, ex quo causa commissa est,& li.pen.nihil debet innouari.item non licet arbitris ius spernere,& facit.c.quamdiu, de app.in clem.¶Et hæc est ueritas in quæstione Bar. sed in quæstione mea uidetur,ꝙ executio interim impedienda non sit.ff.de condi.fur.l.si seruus, in princ. sed in contrarium facit:quia huic sententiæ est implicitus status nullitatis,ut.ff.si ex noxa.causa aga.l.pe. & fi. & licet sit aliqua,non est incommutabiliter aliqua, sicut nos dicimus præterito posthumo.nam interim testamentum ualet.sed non agitur ex eo:quia rumpi potest sine facto hominis,ut no.ff.si pars hæredi.pe.l.antiqui,in gl.immo legatum etiam ante aditam hæredi
20 tatem est aliquod,sed commutabiliter.†Et ideò legatario ante aditam hæreditatem non competit uindicatio,ut no.de condi.insti.l.si quis ita hæreditatem, & ff.de leg.1.si tibi homo.§.cum seruus.¶Item præpostorum est exequi,quod retractari potest de facili, argu. C.de execu.rei iudi.l 1.¶Item quod est incertum, differt ur,donec erit certum.ut ff.de ar. l. litigatores. §. item d.cit,& ff.de execu.tut.l.diximus.Et hoc est uerũ nisi præstetur satisdatio,ut C.de prec.impe.offe.l.uniuersa,uel dentur pignora in communi arg. d.l. litiga-
21 tores.§.quid ergo,& quod no.ff.de fer.l.more Romano. ¶†Sed nunquid sñia, quę non est liquida, debet executioni mandari? respon.non, tamen est nota. ꝙ si statuto cauetur, quòd sententia liquida executioni mandetur,ꝙ sufficit,si est liquida ex cõiunctione actorum, & sententiæ. itaque licet acta non contineantur appellatione sententiæ:tamen faciunt sententiam exequibilem,si producantur unà cum sententia, ut not.ff. de arbi.l.quid tamen §. Pomponius.nam quod facit^a aliquid tale,uel quod fit per aliquod tale ipsum quoque uidetur, ar.ff. de
22 flumi.l. quominus.& sicut ex cõiunctione testiũ & instrorũ fit aliqd liquidũ,ita ex cõiunctiõe duorũ instrumentorum uel plurium scripturarum.ff.de hære.institu.l. asse toto ¶†Quero si sententia est lata contra filiumfamilias, quomodo fit executio? respon. si quidem habeat bona propria fiet executio in ipsis,ut.C.qui bo.ced. pos.l. pen. facit qđ no.in l.tutelas,§.fi.ff de cap.di.& ibi gl.tangit quomodo contra nudum & non habentem consistat iudicium,& ỹ.de priui.c.cum olim,per Inno.¶Item si habet peculium ꝓfectitium,fiat executio in peculio,etiã si sit condemnatus ciuiliter ex maleficio: qa pater per sententiam tenetur de peculio licet non teneretur ex pristina causa,ut not.ff.de noxa.l.& si condemnatus. ¶Si aũt filius nihil habet,supersedendum e st executioni:quia non potest dici contumax ille,qui non habet, unde soluat,ut no.ff.de min.l.denique.§.sed utrum, & eo.ti.l. qđ minor.§.si seruus, qđ uerum est,nisi ex antecedenti cã esset in culpa;quia tunc potest poni in carcere,ẽt si sit minor.xxv.ann.nisi ipse minor peteret restitutionem in integrum,quam potest impetrare in ipsa executione, ut d.§.sed utrum,uer.& si quidem, & d.
24 l.pe.C.qui bo.ced.pos. ¶†Et no. ꝙ in ista executione non est necessarius patris consensus, uel authoritas, ut no.in d.§.sed utrum. ¶Sed quid è contra. pone ꝙ pater est condemnatus de peculio, nunquid inuito filio poterit fieri executio in peculio,& uidetur ꝙ non quia interest filij habere peculium, ergo pro suo interesse poterit se opponere.¶Sed dic contra, qđ istud interesse est qualequale,& fundatur in iure rei condẽnati, & ideo non impedit executionem hoc est, quod dicit in tex.in uersiculo.commoueri, dum dicit, nam magis patris, quàm filij interest. secus autem, si pater non esset condemnatus de peculio sed esset data tenuta generalis in omnibus bonis patris ,uel esset generaliter proscriptus, nam tunc peculium non includitur,sed ex constitutione diui Claudij separatur, & relinquitur filio, eo.§.uersi. licet, quod non
24 reperitur alibi.¶†Sed quid è contra,pone ꝙ filius est deportatus,uel relegatus, & confiscatus de omnibus bonis, nunquid proprietas filij uenit in confiscatione, & dic quòd non: immò de priuilegio speciali reseruatur patri, etiam si castrense sit peculium, intelligo quòd pater præfertur fisco. ¶Sed si damnatus haberet liberos prima causa esset liberorum, ut in authen.bona damnatorum, eod.titul.¶Et nota. quòd huiusmodi executiones possunt demandari per iudicem etiam in camera, & ad cubiculum: quia iam non est cognoscere, sed cognitum esse, ergo &c. ut nota.ff.de interro. act.l.uoluit.§.1.¶Sed si iudex inordinatè

a ¶*Ad quod facit aliquid tale, uel quod fit per aliquod tale ipsum quoque uidetur.*

dinatè procederet, non ualeret, ut. C. unde ui. l. meminerint. nam maior est defectus, qñ aliquid non fit ritè q̃ quãdo fit iniustè, ut no. ff. de acqui. pos. l. iustè. ¶† Quæro, nunquid snia absolutoria requirat iudicis executionē? distingue aut actor uenit ꝯ sniam; & non requirit executorem: quia reus intus habet, quòd quęrit; & ideò ex snia absolutoria tũc non nascitur actio in factum, ut. ff. de cond. inde. l. Iul. in gl. no. sententiam, & inst. de exce. §. item si indicio. Sed si actor conueniat, necessarius est executor, qui eum compescat, ar. ff. de iureiur. l. iij. §. proderit, & d. l. inter Castellianum. & hæc uera sunt, siue sententia feratur, quia non debitum, siue quia non probatur. nam utraque sententia, cum sit diffinitiua, est perpetua, & nihil est quærendum quantum ad executionem, nisi an sententiatum sit, quia ex abnegatiua sententia oritur ueritas præsumptione iuris, & de iure, ut no. ff. de arbi. l. diē. §. si plures, & ff. de re iudi. l. res iudicata. nõ ob. gl. j. in d. l. Iulianus: quia ibi loquitur, qñ orta est noua controuersia propter solutionem debiti: nam ipse soluens parat litem sibiipsi. ¶Et no. q̃ talis absolutoria, quia non probatum, non dicitur fundari super liquido scientiæ dispositionis legalis: quia liquet iudici, quid debeat pronunciare, ut eleganter no. ff. de ar-

26 bi. l. si de meis. §. fi. in gl. sed nonne. ¶† Sed incidit unũ dubium, nunquid iudex possit condemnare actoré ad absoluendum reum? & gl. ff. de arb. l. Labeo, in ij. gl. in fi. vr̃ sentire quòd sic. est utilis gl. pro tutoribus, q petunt absolutionem administrationis, ne sint in perpetua uexatione; quod est uerum, & intelligitur uerbũ, absoluat. i. caueat de non petendo. Item debet intelligi gl. qñ liquet iudici ita debere fieri; alioquin non tenetur actor facere refutationem generalem de nõ ꝓsecutis, nisi iudicium sit generale, & prosecutum, uel dolo actoris non prosecutum; tex. est sing. ff. de arbi. l.

27 de rebus. in fi. ¶†Et unum scias, q̃ reus non cogit nominare actori testes, licet per hoc arbiter impediatur pronunciare, cum sibi non liqueat: quia reus non tenetur operam dare suæ condemnationi, cum reorum sit fugere, ut eleganter legitur & not. ff. de arb. l. non ex omnibus. Et hæc scripsi pro exoneratione canonistarũ & ut auferam eis laborem perquirendi leges prædictas, quæ paucis etiam legistis sunt realiter notæ.

a ¶ *Maior est defectus, quando aliquid non fit ritè, quàm quando fit iniustè.*

SVMMARIVM.

1 *Propter absentiam iudicis non circunducitur edictum.*
2 *Subdelegare non potest arbiter.*
3 *Obediendum magis est mandato papæ, quàm regis.*
4 *Subdelegare an teneatur delegatus?*
5 *Clausula, Appellatione remota, quas appellationes remoueat.*
6 *Quid si apponatur per statutum.*
7 *Conditio tacita inest etiam legibus.*
8 *Iudex datus cum clausula, Appellatione remota, si assignat terminum nimis breuem ad soluendum, an possit appellari.*

CVM AVTEM. Delegatus papæ, qui impeditur die statuta ꝓcedere, partem hoc procurantem puniet, & quantum ad diem illum causam committit etiam appellatione remota, & iste casus non reperitur alibi. ¶Casus in terminis. Pone, Papa commisit causam appellatione remota: assignata itaque die ad sententiam proferendam, pars procurauit ipsum delegatum trahi ad curiam regis, uel superioris, ut negocium protelετur: q̃ritur quid iuris? rñ. quòd iste procurans iudicis impedimentum debet puniri. Item delegatus quantum ad diem illam potest subdelegare appellatione remota, nisi partes consenserint terminum prorogare. ¶No. ꝯ procuratores procurantes iudicis impedimentum. facit. ff. de uer. ob. l. si qs arbitrátu, & ff. de arb. l. diē pro

1 ferre. §. fi. ¶ †Not. q̃ ꝑꝑ absentiam iudicis non circum

2 ducitur edictũ, cum iudex possit subdelegare: † secus in arbitro, qui subdelegare non põt, ut. ff. de ar. l. arbiter calendis. si tñ iudex non subdelegaret, bene circũduceretur citatio, ut C. qñ prouo. non est ne. l. cũ non

3 eo dic. †Dicit Ber. q̃ potius est

b obediendũ mandato papæ, quàm regi. sed si utriq; põt, obediatur

4 utrique. ¶ † Sed an tenetur delegatus subdelegare? dico q̃ nõ: quia subdelegare est iurisdictionis uoluntariæ ptãtis, non necessitatis, ut. l. j. C. quomodo & qñ iud. ¶Not. istum. § ꝯ illos, q procurant lites differre, consonat. ff. de mino. l. intra utile. ff. de excu. tu. l. si cum ipse, & C. de temp. in inte.

5 rest. l. petendæ. †Dicit hic Ber. q̃ cl'a, Appellatione remota, remouet appellationes informes & ineptas, ut si non exprimitur cã in appellatione, qñ debet exprimi. Si autem appellatio hẽt figuram esse, quia est ritè interposita, talis appellatio non intelligitur remota, Ber. & est ratio quia non tenet rescriptũ, quod uires principalis negotij exhaurit, ut. C. de præci. imp. offe. l. quoties. & no. hanc meã rõnem, & est alia rõ potissima, quia cum sint literæ de iustitia, clausula posita ad executionem literarũ iustitiæ non debet ꝓ̃rium operari ꝑꝑ ipsarum literarũ materiam, ut. C. unde ui. l. meminerint. ¶Item ne inde iniuriarum nascatur occasio unde iura nascuntur; & intelligo prædicta, ét si de partiũ uoluntate sit apposita clausula, non ob. C. de tẽp. ap. l. fi. in fi. quia aliud est renunciare, ut ibi, aliud impetrare, ut hic. ¶Hæc igitur uerba, quæ de stylo curiè

6 apponuntur sano intellectu intelligenda sunt. ¶† Quęro, quid si per statutum apponatur hæc clausula nõ reuocando in dubiũ de iuribus statuti? rñ. non põt appellari nisi ꝑꝑ dolũ iudicis, uel aduersarij, & præsumit in iudice dolus. si erat capitalis inimicus eius, ꝯ quem pronunciat, ut. ff. de ar. l. non distinguemus. §. cum quidam. de dolo aduersarij probatur, ff. de arb. l. ita demũ coniuncta. l. proferre. §. stari. Quinimò & si non appellaret, pars rei esset tuta per doli excep. & pars actoris per doli replicationé, ut. ff. de dolo. l. cũ à te. & hoc, qñ constat de uero dolo, qui est apparens & existens: sed ꝑꝑ dolũ præsumptum datur in inte. resti. ut not. ff. ad Tre. l. seruo inuito. §. cũ ꝓtor. q̃ si ét apposita sit, põt appellatio suspendi, & in integ.

c rest pe. quia cũ duo ueniunt ad infringendũ, unũ non tolliť per aliud, ut no. in l. fi. C. si adue. rem iudi. in ultima gl. ibi, unde ét si

7 appellauit curator &c. quæ gl. est unica ĩ iure. † Ex ꝑdictis liquet tacitã ꝯditioné inesse non solũ ꝯtibus, sed legibus, ne qs doli sui ꝑmium ferat, ut. l. j. ff. de excep. do. Sed quomodo est tacita conditio, cum non suspendat, ut no. ff. de pac. l. item quia? rñ. quia non apponitur actioni, sed exceptioni. i. tu uictus exceptioné habes sub ista ꝯditione, si aduersarius fuerit in dolo, uñ

b ¶ *Potius est obediendum mandato papæ, quàm regi, sed si utrique potest obediri, obediatur utrique.*

c ¶ *Quãdo duo ueniunt ad infringẽdum, unũ nõ tollitur per aliud.*

conditio, quæ inest exceptioni, non impedit actionem habentem causam uetustiorem & puram; quòd est sub
8 tile ad intelligendum. ¶ † Quæro, si iudex iste datus appellatione remota assignat nimis breuem terminũ ad soluendum, utrũ possit appellari? Rñ. non sine cãæ cognitione: quia lex supplet, ut. ff. de re iudi. l. iiij. §. si quis cõdemnatus. Nam dicta sententia duo præcepta continet, unum, quod refertur ad obligationem & cõdemnationem sortis, & illi præcepto inest tempus legale. Aliud miserationis causa, ut. ff. de compen. l. si cũ militi; & in isto iudex errauit, & hr̃ pro non apposito. ideò ergo sunt duo præcepta, quia ue iunt ex diuerso fonte, unum ex fonte ueteris obligationis, aliud ex fonte miserationis officio iudicis. Sed quando ex eodẽ fonte ueniũt obligatio, & dies, puta ex fonte unius contractus, ibi non sunt duo præcepta: aliàs sequeretur, quòd nascerẽtur duæ obligationes, una pura, alia in diem; quod est falsum, & not. bene tu legista.

SVMMARIVM.

1 *Literæ primò impetratæ potiores sunt secundis à parte aduersa impetratis.*
2 *Iurisdictio ubi non est uera, ibi cessat coerctio.*
3 *Merus executor an habeat coerctionem.*
4 *Pareri non debet executori, nisi ostendat literas.*
5 *Iudex delegatus potest mittere in possessionem causa simplicis custodiæ, non in causa, quæ ius tribuit.*
6 *Nuncium iudicis uerberare faciens iniuriam facit iudici.*

X LITERIS. Subdelegatus à delegato papæ iurisdictionem habente habet coerctionem in impedientes suam iurisdictionem, & eius literas legi in publico. ¶ Item mandatum non præsumitur reuocatum, nisi appareat de reuocatione expressa. h. d. gl. ponit casum in termi-
1 nis. ¶ † Venio ad notabilia. & no. literas primò impetratas esse potiores literis secundò impetratis ab aduersa parte. dicit Host. ꝙ ratio est, quia in reuocatione literarum est quædam contumelia priorum iudicum, & non præsumitur ꝙ papa hanc contumeliã uelit inferre; & ꝙ quædam contumelia ẽt sit in reuocatione mandati, probatur. ff. de procu. l. quæ omnia, & ff. de arb. l. si quis rem, & l. item si unus. §. j. & l. litigatores, in prin. & ar. ff. de manu. te. l. testõ, & hoc probatur per arg. à ꝯrijs. nam honor est hr̃e officium à papa, ergo per ꝯrium dedecus est à tali officio remoueri. ff. de solu. l. quòd si forte. §. sunt quædam. dicit Inno. ꝙ hoc casu, qñ agitur de reuocatione iudicum, expressissima mentio debet fieri de primis literis. idem Io. And. dicit Inn. ꝙ in literis super appellatione impetratis non requiritur tanta expressio: quia non sunt literæ ad impugnandum, sed ad protegendum. Inn. dicit Host. semel uerum semper est uerũ, ut. C. de proba. l. siue possidetis. Host. nimis large loquitur: qa obligatio olim, uel hodie potest esse falsa, sed ꝯtus olim uerus, hodie non potest esse falsus, ut no. ff. de edend. in prin. in magna gl. uel dic ꝙ Host. dicit uerum in actu se tenenti, ut. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. re. & ff. de iure
2 codic. l. Publiciana, & ff. de fur. l. qui ea mente. ¶ † No. ꝙ ubi nõ est uera iurisdictio, ibi cessat coerctio, etiã si de iurisdictione dubitetur. nam patefacto de iurisdictione totum irritatur. iste est casus singularis huius c. Inn. aũt vr̃ sentire, ꝙ hoc est uerum quò ad coerctionem extraneorum. sed quò ad ipsos litigantes bñ est iurisdictio ratione dubij, ut. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in ordinario. secus in subde-
3 legato casus est notabilis illius. c. ¶ † Tractat hic Ber. utrum merus executor habeat coerctionem? & dicit ꝙ sic; quod intellige, si ex commissione sortitur iurisdictionem: aliàs secus; non tamen potest forbannire, seu relegare: quia hoc est meri imperij, ut. C. de sen. & inter. om. iud. l. nulli, nec iubere in carcerem ire, ut. ff. de iurisdi. om. iu. l. magistratibus: quia hoc non conceditur nisi maioribus iudicibus, cum carcer sit quædã species seruitutis. ut. l. ij. §. j. ff. de ori. iur. & no. in l. im-
4 perium de iuris. om. iu. per Gui. & alios. ¶ † Dicit Ber. quòd executori non debet pareri, nisi ostendat lr̃as. ut. C. de iure fis. l. prohibitum, li. 10. Dicit Ber. ꝙ arbiter habet coertionem; quod intellige ẽm naturã actionis, non ex contemptu solius arbitrij, ut. ff. de arbi. l.
5 non ex omnibus. ¶ † Dicit Ber. ꝙ iudex delegatus põt mittere in pos. causa simplicis custodiæ, non in causa, quæ ius tribuit: sed nõne acquiritur ius pignoris? Rñ. non, qñ actor mittitur, quia res non uenit sed si non soluit, tunc constituitur pignus prætorium; quòd placet: quia primo casu recedere debet creditor à tenuta ẽt si non soluitur. secundo casu nõ, ut. ff. ut in pos. leg. l. si pecunia. §. j. dicit Ber. ꝙ executor, qui putat sñiam aliquã, q̃ est nulla, non tenetur actione iniuriarũ. quia ignoranter fecit, q̃uis ẽm quosdam teneatur ex quasi maleficio dicit Inn. hoc non fateor, intellige. s. quòd teneatur ex quasi maleficio, quòd fouet iustam causam ignorantiæ, ut no. insti. de obl. ex quasi maleficio, in prin. & per hoc determinatur quæstio de iudice, qui iudicauit ẽm statutum, quòd erat correctum propter reformationem, ꝙ iudex excusatur; quod tene menti. dicit Ber. quòd patriarcha, qui nõ procedit ut patriarcha, sed tanq̃ delegatus, non habet ordinariam iurisdictionem, ff. de offi. eius, cui man. est iurisd. l. & si præ-
6 tor. ¶ † Dicit Hos. ꝙ ille, qui facit uerberare nuncium iudicis, ipsi iudici facit iniuriam. Idem, si faciat iniuriam literis iudicis: quia lacerat eas, uel non permittit eas præsentari, uel legi. tex. est hic no. nec mireris, ꝙ dico literis iniuriam fieri: quia non loquor de corpore literarum, sed spiritu literarum, qui clausus iacet in litera. i. de ipso, q literas mittit, arg. ff. de reli. l. ossa. §. fi. & l. si qs id, qđ, & l. si familia, de iuris. om. iudi.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegati per mortem delegantis, re integra, expirat.*
2 *Mortui nomine quomodo possit quis iurisdictionẽ exercere.*
3 *Vice duorum potest quis fungi non ex sua persona tantùm, sed ex adiuncta persona alterius.*
4 *Morte subdelegantis re integra expirat subdelegatio.*
5 *Iurisdictio an perpetuetur per commissionem citationis.*
6 *Iurisdictio delegata ut perpetuetur, oportet uti iurisdictione ita ut res fiat non integra; quod declaratur.*
7 *Morte non finitur mandatum necessarium.*
8 *Delegatus ad uniuersitatem causarum si incepit cognoscere de una causa, an propterea perpetuetur iurisdictio quò ad alias.*
9 *Citatio indiscreta perpetuat iurisdictionem quò ad omnia capitula, quæ uerborum prolatorum natura concipere põs.*
10 *Citatus non tenetur respondere nisi super eo, super quo est citatus.*
11 *Delegatus si est depositus, expirat delegatio; Quid autem si suspensus sit? nume. 13.*
12 *Delegans si excommunicetur post delegationem, an excommunicatione*

municatione durante, possit delegatus commissione uti?
14 *Episcopus si est excommunicatus, an uicarius eius poterit procedere in causis.*
15 *Delegatus qui subdelegauit in totum, non potest amodò iudicium soluere, nec uetare.*

1 LICET VNDIQVE. † ¶Iurisdictio delegati re integra morte delegantis expirat. h. d. ¶Casus. cã fuit delegata tribus cũ cła, q si nõ oẽs, puta. A. B. C. A. subdelegauit. B decessit. C. uerò est recusatus ut suspectus. Modò quæritur. utrum. B. possit in negotio procedere nomine suo, & noie. A. olim collegæ sui? rñ. q non, nisi ante mortem cœperit uti illius iurisdictione uirtute subde-
2 legationis. ¶†Sed quõ põt quis exercere iurisdictionẽ noie mortui, ut. ff. de iudic l. de qua re. §. 1. rñ. non nomine psonæ, sed noie memoriæ sic, & procurator exercet mandato mortuo mandante re non integra, ut ff. de procu. l. si defunctus. Vel dic q non exercet nomine mortui. nec enim dicet, nos nomine nostro, & nomine talis mortui &c. ff. si cer. pe. §. qđ si stipulatus, sed exercet noie iurisdictionis, quæ est in rerum natura: puto tñ, q ẽt si diceret noie suo & mortui, q ualeret: qa uerba debent interpretari in bono sensu, ar. in l. 3. ff. de te
3 sta. mil. & ff. de inst. l. Lucius. ¶No ta. q quis potest fungi uice duorum a non ex sua persona tñ, sed ex adiuncta persona alterius, ut ff. de auth. tut. l. accipiente, & l. tutorem, de his quibus ut indi. & ĩ. de elec. c. cum inter uniuersas. ; & ideò tot uices quis habet, quot personas gerit. ¶†Not. q morte subdelegantis re integra expirat subdelegatio, & pondera hoc uerbũ re integra dicitur aũt res integra ante citationem, quia res integra & non integra dr respectu partium, & omnia iudicia à citatione sumunt exordium, & non prius, ut inst. de pęna teme. liti. §. fi. Sed Host. dicit hæc mirabilia pennata, q si delegatus uel subdelegatus facit coram se legi literas, & deinde rogat notarium, q res non dicitur integra: qa iam cœpit uti iurisdictione: sed male dicit, qa non est uerum, q cœperit uti, sed bene est uerum, q præparauit se ad utendum, ut. ff. de inof. testa. l. quemadmodum. Nam & pcurator recipiẽdo literas mandati, & rogando tabellionem, q ille acceptat, & q ille intendit uti mandato, non tamen perpetuaret mandatum: quia totum hoc fit extra iudiciũ; unde acceptare mandatum, uel iurisdõnem non est incipere à mandato, uel iurisdictione. sed est quoddam antecedens & præambulum separatum à quolibet intrinseco ipsius iudicij. Istud ar. procedit optime p tex. ff. de iu. om. iud. l. & quia, in uerbo, sicut in reliquis cau
5 sis, & illum tex. Host. non ponderauit. ¶†Sed nunquid per commissionem citationis perpetuatur iurisdictio? dicunt quidam q sic, de quo. ĩ tit. proxi. c. fi. & in cap. quamuis, & c. cum plures, & c. si à subdelegato, li. 6. qđ uerum est à citatione secuta, quæ, quantum ad iurisdictionem, fingit retrò. Sed si est statum in finibus nudæ commissionis, tunc secus uidetur, nam licet incœperit uelle uti, non tamen sic, q res desierit esse integra.
6 †¶Oportet ergo ad perpetuãdum iurisdictionem uti iurisdictione, sed ita & taliter, q res desinat esse integra. alioquin frustra fieret hic mentio de re integra. pondera, quid est dictum, res. rñ. i. factum, quod commissum est, ut ff. de condit. ob causam. l. si pecunia. uel dic q res. s. actus, qui fit, ut ita dicã iure magistratus. Aduerte, dictũ Host. pt fundari: qa electio notarij, & similiter assessoris non põt fieri citra ius. & nomẽ iudicis, & ideò uidetur se immiscere iurisdictioni, ar. ff. de acq. hær. l. p hẽde. § Papinianus. sed istud ego fateor: tñ p hoc non desinit esse res integra, sicut qui congregat calcẽ, nõdũ dr ædificare. simi le habemus, q aliud est petere, aliud petere uelle, ut l. amplius, rẽ ra. ha. & aliud ẽ eligere, aliud uelle eligere, ut not. ff. de leg. j. l. serui electione. q itẽ p commissionem citationis non interrũpiẽ præscriptio nec ppetuaẽ actio. facit. l. j. C. qñ l. prin. datus. uel de rigore iuris ciuilis nõ est facta ppetuatio mãdati. secus de æqtate canonica; & rõ est, ne sit necesse iterũ impetrare, & ut pces, releuẽtur à sumptibus & expẽsis: qđ satis placet. Ex his apparet, q frustra qritur, utrum p citationem ipso iure nullam ppetueẽ iurisdictio. nam si p solam electionẽ nuntij est ppetuata, frustra amplius qritur: sed de iure ciuili nunquam actus irritus ppetuationẽ facit, ut. C. ne de stat. defun. l. si pr, & C. de li. contest. aut. offeratur, in fi. ¶In isto c. alia emergit dubitatio: quia uerũ est q morte mandãtis re non integra nõ expirat mãdaũ: sed morte mãdatarij expirat in iudiciis. cũ ergo delegatus sit hic mortuus, ergo expirat mãdatũ eius, quo expirato necesse est q subdelegatio expiret: qa non stat p se ar. ff. de pig. l. lex uectigali, & ff. loc. l. si quis dñm. §. huic. sed tñ. qa qđ fit à subdelegato fingitur factũ à subdelegãte, & sic neutra iurisdõ expirat, ar. ff. si cer. pe. l. proinde. Dicit
7 Ber, † q mandatum necessariũ non finitur morte: quia ipsa necessitas facit mandatũ durare, ut. ff. de acq. pos. l. fundi. §. item si amicus, & iõ mandatũ ad soluendum creditorib. non expirat morte mandãtis, qđ est ꝯ. l. eius q in puincia. §. quas uerò. ff. si cer. pe. ¶Adde ẽt si hoc est uerũ, q iudicium reddatur in inuitũ, non expirat mandatum re integra, quod falsum est, ut d. l. si defun
8 ctus. † ¶Quæro, si quis est delegatus ad uniuersitatem causarũ alicuius castri. utrũ si delegatus incipit cognoscere de una cã, sit ppetuata iurisdictio uniuersaliter quò ad oẽs. dic ut no. p Cy. C. man. l mandatum ubi dicit q sic: quia unica est cõmissio, & quicqd cõtinet corporalia & incorporalia est uniuersitas. sicut est una hereditas, licet multa iura cõtineat. secus si delegatio eẽt gñalis, puta in causis oium pupillorũ, uel cõtineret in se plura capitula diuersa. nam ppetuatio in uno nihil operareẽ in alio, ar. ff. de arb. l. qcqd tñ, in fi. prin. ff. de uer. ob. l. scire debemus. ff. de accep. l. pluribus: ubi ẽ uera cõnexio capitulorũ, ppetuatio i uno ĩducit ppetuatione i altero, ar. ff. de mi. l. ẽt. §, ex cã, & facit. C de trã s. l. si de certa, & ff. de uer. ob. l. doli clausula, & l. in stipulationibus. commodissimum est ita componere, ut. ff. de leg. 2. l. sed ex duobus, & C. de
9 iure deli. l. quidam eulogio. ff. de admi. tu l. cũ qritur. ¶†Mirabile b est, q citatio indiscreta perpetuat iurisdictionem quò ad oia capitula, quæ uerborum prolatorum natura concipere potest. C. de anna exce. l. fi. secundum Bert. & Inn. illa lex si. loquitur in ordinario, de cuius iurisdõne constat, uñ citatus teneẽ co-
10 parere sup quibuscunq; causis sibi mouendis. † Dicit Inno. q citatus non tenetur respondere nisi super eo, super quo est citatus determinato modo & super certo, aliàs debet uenire paratus respondere de quolibet Bal. super primo decret.

a ¶Vide aliqua pulchra aggregata per Ias. May. in l. singularia. 3. col. circa fin. cum seq. ff si cer. pe. & ibi poteris apostillare etiam ista uerba Bal. hic, quia ipse non refert.

b ¶Citatio indiscreta perpetuat iurisdictionem quo ad omnia capitula, quæ uerborum prolatorum natura concipere potest.

datis sibi deliberatoriis iduciis.ut d.l.fi.de anna. exce. ¶ Dicit Inn. & oẽs φ qñ papa cõfert ordinariã iurisdictioné nõ est necessaria ꝑpetuatio. ergo si papa mittit legatũ,uł ꝑsidé ad ꝓuinciã, & prius papa moritᷣ,q̃ ille ꝓuinciã sit ingressus, nõ expirat cõmissio. ¶ Antiqua qõ fuit,de qua ꝑ Odof.in.d.l.& qa, q̃ est hodie expedita i c.ij e.ti.li.vj.& ibi determinatᷣ,φ durat cõmissio;qa ibi ordinaria iurisdictio stat ꝑ se, & alterius iurisdictiõis adminiculo nõ indiget, nec alio fomẽto.qa sta-
1 tim est radicata.¶†Dicit Ber.φ si delegatus est depositus,expirat delegatio ꝑ mortẽ naturalẽ,& uerũ dicit ar.ff.de arb.l.itẽ si unus.ᶊ.rñ.& ff.de ꝓc.l.exilio, & qđ no.e.ti.post litẽ,ubi gl.dicit,φ ipso iure finitur mandatũ.¶Quero,utrũ eps teneatur obedire lr̃is ꝑtãtis scribentis ei habẽti tpalẽ iurisdõnem ex authoritate.l.cũ unus.§.is qui,de bo.auth.iu.pos.& de iur.om.iud.l.cũ quædã puella?rñ.sic.gl.est no.ff.de post.l.ex ea, quã tene menti.licet.n.punire non possit,ut.ff de arb.l.nã
12 magistratus,sed cũ puniet archieps. †¶Quærũt Ber. & In.quid si delegans est excõicatus post delegationẽ? & si quidem res non est integra,vr̃ posse ꝓcedi: sed si res est integra,vr̃ supersedendum interim, donec durat excõicatio:qa φ excõicatus non põt per se,nõ dẽt posse ꝑ aliũ,ut.ff.de aut.tu.l.pupillus.§.sed si ꝑ interposita, obtuso.n.uel gelato fonte multoq; magis exsiccato aquæ fluere non pñt.s̃.de ser.rust.pdi.l. Attilicinus
13 & l.tria pdia.¶†Quid si delegatus non est depositus, sed suspensus ab officio?rñ.idẽ,qđ in excõicato.si uerò esset ꝑpetuò remotus ab officio, idẽ qđ in mortuo,& uide hic,qđ no.ff.de aut.tu.& l.si pluribus,& ff.de arb. l.Pedius,in 2.gl.& qđ no.inst.de cap.di. post prin. ubi
14 est gl.fin.de excõicato.¶†Quid si eps est excõicatus, nunquid uicarius eius poterit ꝓcedere in causis? dic φ non quia excõicatio inficit auditorium epi,& unum & idem est auditorium ẽm Inno.& alios.& nota. φ si sunt plures delegati,uno eorum mortuo, debet alius substitui,ut no.ff.de arb.Item si unus.§ si plures.¶Sed quæro,nunqnid nomine illius substituti subdelegatus ab illo mortuo poterit procedere sine noua subdelegatione?Inno.uidetur sentire φ sic.licet subdelegatus nondum cœpit uti iurisdictione noua.quod non est uerum,ar.ff.de leg.2.l.si Augustæ.Nam quod annihilatũ est,resuscitari non põt,nisi denuo fiat,ut ff.de arbitr.l. sed si in seruum.ᶊ.rñ.¶†Mirabile est,delegatus qui subdelegauit in totũ,non põt amodò iudicium soluere, nec uetare,quia iudicium soluitur, loquitur in ordinario ẽm Inn.quomodo ergo tacita reuocatio ꝑ mortem facit subdelegationem expirare contra id, quod no.ff.de ꝓc.ante lit.contest. ¶Solu. hoc non procedit ex ui reuocationis, sed ex quadam impossibilitate iuris:quia persona non est in rerum natura, ut ff.de iure codi.l.quidam referunt,& ff.de hære.inst.l. quo loco. §.si iam mortuo.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non creditur quis,nisi probet delegationem.*
2 *Cardinali de sua iurisdictione asserenti an credi oporteat.*
3 *Pro his,quæ fiunt in iudicio an præsumatur.*
4 *Procurator præsumitur quis esse, si aduersarius præsens cũ eo litem contestatus est,alias secus.*
5 *Præsumi an debeat interrogatio actoris si probetur responsio rei,& an præsumatur testem solenniter iurasse, si dicatur,iuratus &c.*
6 *Confiteri debitum an præsumatur,qui in actis exceptionem solutionis opposuit.*
7 *Præsumi an debeant attestationes publicatæ,si sententia sit lata,non tamen inuenitur publicatio testium.*
8 *Sententia an præsumatur ritè lata.*
9 *Præsumi an debeat sententiam esse latam ante appellationem.*
10 *Appellatio an præsumatur interposita intra decem dies.*
11 *Appellatio an præsumatur deserta.*
12 *In contractibus quæ præsumantur.*
13 *Testamentum an præsumatur solenne.*
14 *Mandato asserentis se delegatum,si non constet de delegatione,an sit parendum.*
15 *Exceptio nullitatis an impediat executionem sententiæ.*
16 *Executio an suspendatur, si per modum agendi nullitas moueatur.*
17 *Exequi sententiam, a qua est appellatum,an teneatur subditus ad iussum superioris,si superior appellationem nõ recepit.*
18 *Præsumi an debeat sententia lata præsentibus partibus si instrumẽtum sententiæ dicit sententiam latam inter aliquos, nec dicit eos præsentes,uel absentes.*
19 *Iudicis factum contra ius debet corrigi,& idem in quolibet pro sapiente assumpto.*
20 *Lex optimam.C.de contrah.& commit.stip.an habeat locũ in iudicijs,si fiat mentio de procuratione.*
21 *Scriptura extra iudicium facta,ad iudicium autem redacta & in iudicio producta an sint de actis.*
22 *Scriptura an credatur,si tabellio una cum iudice dicãt, nisi libello,litis contestatione,iuramento calũnia, attestationibus,instrumento,& cæteris uidendis,omnibusque diligenter examinatis.*
23 *Instrumentum tabellionis an probet omnia in eo asserta.*
24 *Falsitas in uno an reddat totum falsum.*
25 *Præsumi an debeat,quòd quicquid scribitur in instrumento, scriptum sit de uoluntate partium.*
26 *Solennitas an præsumatur in decretis.*
27 *Cõtra sententiam continentem,aliquem litigantium esse minorem,si id non constat,an præsumatur.*
28 *Protocollo notarij continetur anno domini millesimo,die.x. mensis Augusti,indictione &c.utrum sub isto &c.intelligatur indictio currens specificata.*
29 *Dictio,&c.(si in protocollo notarij mortui reperiãtur hæc uerba,& renuntiauerunt dicta partes,&c.)an possit mãdato iudicis extendi,uel declarari.*
30 *Verba,hoc acto,& conuento,in instrumento emptionis, an faciant præsumi stipulationem interpositam.*
31 *Notarius an præsumatur rogatus.& ibi multa de his, quæ præsumi possunt.*
32 *Notario episcopi asserenti se recepisse ab usurario cautionem de mandato episcopi,an credatur.*
33 *Verba,Titius procurator seij,in instrumento,an faciãt præsumi actum procuratorio nomine.*
34 *Sententia an præsumatur lecta iudice pro tribunali sedente.*
35 *Bono.possessio ad sui decretum exigit iudicis pro tribunali residentiam magis quam partis citationem.*

1 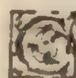VM IN IVRE †Non creditur quis delegatus,nisi delegationem probet.¶Casus. Quidam tanquã delegatus processit in cã inter.A.& B.& quia forte.A.nolebat ei obedire,excõicauit eũ,mandans epo Baiocen.φ denũciaret eũ excõicatum:quæritur utrum eps nõ uiso rescripto papæ teneatur obedire huic mandato?respon. quòd non tenetur obedire ante,q̃ sit certus de mãdato sedis apostolicæ. h.d.

h.d.& pondera istud uerbum,certus:q̃a pluribus modis pôt quis certificari:tñ illa est plenior & sanior certificatio,quæ fit per ostensionem,ut ff.depo.l.siqs insi-
1 ciatus.† Dicit Ber.ꝙ ẽt si lata esset diffinitiua,nõ crederetur iudici delegato super mandato;& ideò bulla mãdati est diligenter custodienda, uel saltem solenniter in actis registranda & redigenda de uerbo ad uerbum ar.C.de re iudi.l.gesta,& l.j.C.de man.prin.& l. prohibitum,de iure fis.quod enim registratum est,facit fidẽ quò ad partes.ergo & quo ad alios, qui sunt tanquam appendices partium,sicut sunt partes,& executores,&
2 ista gl.Ber.est ualde no.† Porrò sunt quidam supremæ dignitatis & authoritatis,ut cardinales,quibus credit̃ super iurisdõne simplici eorum uerbo.97.di.nobilissimus.& uerũ est in omnibus,quæ Papa committit cardinalibus oraculo uiuæ uocis. Sed si committeret aliqđ extraordinarium extra curiam, & sic per bullas debet constare,ut C.de diuer.offi.l.probatorias,li.12. & facit.C.de test.l.omni.ideo.n.fiunt bullæ,ut per eas probetur commissio,ut ff.de pig.ac.l.contrahitur . si autẽ in processu cardinalis inseretur forma mandati , standum esset sine dubio,ut hic per Ber.& ar.in l.j.ff. de offi.præfe.præto.nam singulus cardinalis pp excellẽtiã dignitatis est quodammodo uiua uox ecclesiæ,ar.ff.de
3 iust.& iu l.nam & ipsum.† Dubitatur,utrum pro his,q̃ fiunt in iudicio,præsumatur?& dicendum est,ꝙ aut loquimur in his,quæ sunt fundamenti:& tunc aut in iurisdictione delegata,& non creditur,aut in ordinaria , & creditur ſm Ber.Pone in ciuitate Perusij sunt quidam iudices ordinariam iurisdictionem habentes , qui uocãtur iudices super tutelis & curis &c.nunquid isti habẽt facere fidem de eorũ electione?& uĩ ꝙ sic,ut hic in contrarium.uidetur,quia sunt ordinarij.Solu. si in publicis instr̃is intitulantur tanq̃ iudices,non est alia probatio facienda,aliàs sic.Illi etiam, qui publicè sedent pro tribunali populo patiente,quia sunt in aut.possessione,non indigent alia probatione.uẽ tñ , ꝙ si postea appareat de non iusta,nec possibili electione,ꝙ omnia cassentur,ut no.C.de nume.& actua.l.actuarios,lib.12 dic ꝙ in his,quæ fiunt per modum iurisdõnis necessariæ gesta ualent.sed priuilegia eorum, & alienationes immobilium.12.q.2.alienationes,non ualent. C. de sacros.eccl.l.decernimus,uel dic,ut s̃.de elec.nihil , post
4 Inn.† De fundamentis iudicij est procurare , quæritur ergo utrum præsumatur procurator?respon.sic, si aduersarius præsens litem cum eo contestatus est, ni probet errorem,probando rem aliter se habere.C. de procu.l.licet no.in c.1.de ele.li.6.nam qui non ꝯdicit, confiteri uĩ,ut l.ul.ff.q̃n app.sit & ff.de fideiuſ.tuto.l. cum ostendimus.§.fi.& l.quo.n. § j ff.rem ra.ha & ff.ad Mace.l.si filius,& ar.ff.de iudi.l.sed & si susceperit . & qui cum alio ꝯhit,uel quasi ꝯht ,præsumitur eius qualitatem hẽre notam,ut ff.de re iu.l.qui cum alio.Sed si aduersa pars non comparuit in iudicio, cũ mandatum sit de fundamentis,non præsumitur,nisi probetur, ut hic per Inn.& ĩ.de eo,qui fur.or.susce.per Inn.Porrò nõ tenebatur absens comparere,nisi offeratur sibi mandatũ, uel aduersarium paratum docere de mandato,uel esset mandatum productum iudici,quia mandatum in facto consistit:& ideò non præsumitur de his,quæ sunt fundamenti,ut est litis conte.& non præsumitur,nisi probet̃.
5 † Sed quid si probetur rñsio rei, utrum præsumatur interrogatio actoris?& gl.or.no.dicit ꝙ sic, a ff.de inter.ac.l.si defensor,in prin.quam tene menti.

a *Istud dictum Bal.refert & sequitur Ias.*

Sed quid si reperiuntur hæc uerba.A.& B fuerunt litem cont.dicit Spe.non ualere,quia contestatio pôt fieri difformiter.s.per cõfessionem,& negationem,ut no.de ne.ge.l.at qui natura.§.cum me.Sed tu dic, ꝙ in dubio ꝓsumitur facta ꝑ oppositam ꝯdictionem.nam ista est diffinitio contestationis,quæ diffinitio semꝑ inesse præsumitur suo diffinito.ut C de iudi.l.rem non nouam.§ patroni . Si aũt hæc rõ tolleretur de medio.li.conte.non ualeret pp incertitudinem,imò contrarietatem , quæ posset interre contradictoria,ut confessio absolutoria.Fatuus.n.esset iudex,qui confitentem absolueret.non ob.l.Gallus. §.si eius,de lib.& post.quia ꝯriorum eadem est rõ & conditio. hic aũt nõ est idem finis:nam regulariter oppositorum oppositi sunt fines,de iurõ calumniæ non cura,licet non appareat in qua forma:quia est de coherẽtijs,non de fundamentis.De iurõ testis dico,ꝙ satis est ꝙ dicat,iuratus:quia præsumitur solenniter.i.ꝙ iurauerit dicere meram & plenam ueritatem,ut not.ff. de
6 do.præl.l.Theopompus,ubi est gl.sing.¶ † Pone inuenitur in actis , talis opposuit exceptionem solutionis.b nunquid ꝓsumatur confiteri debitum?dic ꝙ non,si actor assumit in se onus ꝓbandi debitum.uel si reus excipit præmissa negatione ut not.ff. de condi.inde.l.Iulianus , in gloss. j. uer.uel dic,ꝙ eodem casu , quæ tñ gl.simpliciter innuit,quòd excipiens de solutione, & sic negans obligationem,nõ intelligatur confiteri debitum,quæ gl.est sin.& facit qđ
7 no.in l.ij C.de do.ante nup.& uide ibi Cy.† Quæro,si in processu non inueniatur publicatio testium. sed lata sententia,utrum præsumantur attestationes publicatæ?& dicendum est , ꝙ quilibet actus iudicij habet ꝓprium esse,& ex uno actu non præsumitur alius , qui potest esse separatus ab illo.bene dicit Io.An.ꝙ singulares actus iudiciorum sunt pro se actus perfecti, & de his discreti sunt tituli,ut no.in cle. sæpe, de uer. signi. in gl.pen. plene.Ego dico,ꝙ non reperitur aliqua rubrica de testium publicatione. Item dico , quòd licet gloss.in l.prolatam , uideatur dicere,quòd sit de substantia ordinis , tamen nulla lex hoc probat. Finaliter tamen dico,quòd non prosumitur de conclusione in causa de iure ciuili, nisi fiat mentio, licet aliqui dicant,quòd tacite fit mentio non sub isto uocabulo conclusionis,sed sub uocabulo renunciationis, quando renunciatur per ambas partes nouis probationibus & allegationibus.nam hoc est idem , quod concludere in causa,ut not.in cap. ultimo de in integ. restitu.lib.6. Hæc tamen renunciatio non præsumitur,nisi appareat ex actis uel expresè,uel tacitè, quia præclusa est uia eo,quòd omnes dilationes sunt præteritæ, finitæ , sicut in iudicijs quædam sunt fundamenti,quædam circa media causæ.Item quædam sunt decisiua,de quibus quæritur , puta an sententia præsumatur , & dicendum est quòd sic,si est rite lata,& supra de renun.in ꝓ-
8 sentia,& dic ut ibi. ¶ † Sed an præsumatur ritè lata , puta de scripti recitatione,cum scripta reperiantur in actis,dic ꝙ sic,si est lata inter pñtes,nec est appellatũ, secus,si altera parte absente,ut no.Inn.infra de prob.
9 quoniam contra falsam.† Quæro,an snia præsumatur lata añ appellationem,an post ea?respon. præsumitur pro snia, ꝙ sit aliqua,non nulla.ĩ.c.cum cõtingat,tex. not.&

in l.1.uers.cum.11.pro ista conclusione ff. de iu ius no..

b *Vide tamen Ludo. Ro.in consi.77. inci. oratio respond. , ubi consuluit , quòd obijciens compẽsationem uidetur fateri debitum.*

10 no. & uide C. de dona. ante nup. l. cum in te. † Sequit de his, quæ fiunt post sniam: unde quæritur, an psumatur appellatum. ĵ. x. dies, si est qd momenti. & dic q nõ, quia istud esset præ umere ꝯ sniam, & in eius derogatio nem, qd fieri non dẽt, quia snia est res fauorabilis, ut tãgit gl. in d. l. Iulianus, de cond. inde. in ĵ. glo. super illo
11 uerbo, perpetua & fauorabili. † Quæro, nunquid psumatur appellatio deserta? rñ. nõ, si tpa pati possunt: alias sic. In dubio aũt super ista psumptione ferenda est interlocutoria: aliàs secus, ut C. de app. l. eos, in prin. & l. si ꝯ. Et ista pauca dicta sunt circa iudicia. sed circa ꝯtractus dic, ut ff. de uer. ob. l. sciendum. nam si solénitas est, tenor ipsius ꝯtractus præsumitur, secus si sit quoddam accidentale & extrinsecum. magis. n. præsumitur. qd integrale est, & contractum, q̃ quod separatim & extrinsecum est, ut ibi ho. & ff. de pub. l. quæcunque. §. fi.
12 † Vnum scias, q in contractibus præsumuntur, quæ ad efficaciam requiruntur, si sunt asserta de partium uolũtate ẽt uerbis enunciatiuis, unde qñ fit mentio in cõtractu de procuratione alicuius, in cuius persona substantietur contractus, nõ oportet aliã fidẽ fieri de cõtractu. ut C. de contrahen. & committen. stip. l. optimã, & ibi
13 per Ia. de Are. & Cy. † Quæro, quid in testamentis? rñ. testm̃ præsumitur solenne, quatenus ex uerbis colligi põt, ut no. C. de iu. & fac. ign. l. post diuisionẽ: sed in eo, qd est sub silentio prætermissum, nõ præsumitur solemnitas, ut no. in l. fideicommissa. §. ĵ. ff. de leg. 3. nõ teneor credere ei, qui dicit, & non probat. ff. depo. l. si qs
14 inficiatus † Quæro cum Inn. pone, q iste, cui dirigitur mãdatum, dicit se non dubitare de iurisdõne mãdãtis, sed pars dicit se hæsitare, cum nõ cõstet de mandato Papæ, quæritur quid iuris? dicit Inn. q prudenter facit, si obtemperat, ẽt si literas nõ uideat, dũmõ probata psona sit, quæ de hoc dicit, & si pars appellat, ne exequat, nisi uideat literas, nõ tenet appellationi deferre, quia hmói appellationes corã executoribus faciendæ non sunt fm Inn. Sed oppo. de eo, qd no. Bar. ff. de cõd. & demon. l. multum interest. nã dẽt constare de eo, in quo fundatur ptãs ẽt nudi ministerii, ut l. quæro. ff. de eo, q pro tutore. sed rñ q hoc intelligitur constare p uehementem opinionem, ut ff. de acqui. hæ. l. cum quidã. §. qd dr. uel dic, q dictum Bar. intelligitur in iudice, qui dẽt esse certus de sua iurisdõne, secus in executore, cui sufficit, si putet mandantem hẽre iurisdõnem fm Inno. Dicit. l. q quis nõ dẽt esse curiosus indagator, nisi ubi agitur de præiudicio tertij, ut ff. de noua. l. doli mali, i fi. & ff. de exerci. l. Lucius. nõ dẽt inuestigare cõdõnem eius, cum quo contrahit. ff. de re. iu. l. qui cum alio. Cũ ergo hic agatur de piudicio tertij, ergo dẽt esse certus de mandato, ar. C. quæ res pig. ob. pos. l. nomẽ: & p hoc vr q Inn. malè loquatur. & Ho. nõ approbat dictũ eius Item non dẽt credi dictum illius, ut ff. de arb. l. in arbi. Item grauat, ergo põt appellari tanq̃ ab eo, qui usurpat sibi partes iudicis grauando. sol. dic. q dictũ Inno. est uerum, si pars non contradicit, quia põt credere & discredere, nisi constet de iurisdõne, ut l. ĵ. C. de mã.
15 prin. † Quæro cum Inn. nunquid exceptio nullitatis impediat executionem sentẽtiæ. a & exclamat Inn. dicens. Itẽ ubi est hoc ius, quòd lis mota impediat executionem sententiæ, immo nulla talis exceptio impedit executionem sententiæ. de resti. in integ. c. suscitata. nec obst. de iudi. l. si prętor, in fi. quia ibi fuit appellatum fm Inn. Caue tibi, quia ipse non intellexit d. l. si ptor, in fi. nam sententia est ipso iure nulla. quia lata ꝯtra absentẽ ex falsis probationibus fm Ber. Item contra Inn. quæro, nunquid exceptio nullitatis sniæ reperiatur in iure? & lippi & tonsores sciunt q sic, ut ff. quæ sent. sine app. rescin. per totum, & ff. de app. l. si expressim. C. si a non compe. iu. l. fi. ff. de fer. l. ĵ. & l. feriatis, cũ infinitis simi. Tunc arguo sic, si hæc exceptio est approbata à iure, ergo põt opponi, & opposita exequi. debet tñ opponi coram iudice, non coram mero executore;
16 & ita dictum Inn. excuso. † Quid si nullitas moueatur per modum agendi, nunquid interim fit executio? & uf q sic, ut l. ul. C. de ordi. cog. & est ratio, quia ubi pendet ex actis expressè, non potest expediri de facili, cũ requiratur ordo iudicij. ff. ad exhi. l. iij. §. ibid. In cõtrarium facit, quod no. ff. de inof. testa. l. Papinianus. §. si filius. sicut. n. querela inofficiosi est præiudicialis, ita vr, quòd querela nullitatis. breuiter dico idem in actione, quod in exceptione, ut si sit præsumptio pro agente, (v. g. quia dixit se non fuisse citatum, ut. C. de accu. l. absente) non fiet executio. Idem, si pars offerat probationes. i. intra duos menses, ut ff. de iure. fis. l. aufertur. §. q compensationes, uel de consuetudine intra. x. dies, ut no. ff. de iu. l. si debitori. Vel dic. q iudex eum interrogabit, in quanto tpe uelit probare, & coget eũ ad assignandum sibi ipsi terminum competentem, ita q frustrari non possit, ut ff. qui satisd. cog. l. de die, & hoc ultimum mihi placet. ẽt adde qd no. in c. 1. de re iudi. in
17 cle. ¶ † Quęro cũ Inn. nunquid subditus ad iussum superioris teneatur exequi sententiam à qua est appellatũ, tamen superior non recepit appellationem. dicit Inn. q sic. mihi cõtrarium vr, quia postq̃ est appellatũ, nihil mandare põt, ut l. ĵ. nihil nouari appellatione pẽden. clausa est. n. interim, imo ablata sua iurisdõ, ut. C. de ap. l. 4. Quæro cum Inn. si mandat par pari cum authoritate legis: ff. de bo. auth. iud. pos. l. cum unus. §. is qui, utrum iste mandatarius põt cognoscere de meritis causæ? dicit Inn. q sic, qd est uerum quò ad summariã informationem, non quò ad decretorum rescissionem ut C. sen. rescin. non pos. l. ĵ. & in aut. de san. epi. §. si uerò crimen.
18 † Quæro cum Inn. si instrumentum sententiæ dicit sniam latam inter A. & B. nec dicit eos pñtes, uel absentes, utrum præsumatur snia lata partibus pñtibus, & more suo implicitè loquẽs videtur sentire q sic, Ex quo non apparet ꝯrium, Inn. nã si hoc psumitur in ꝯtctibus, fortius in re iudi. ut C. de ꝯh. & commit. stip. l.
19 ĵ. † Ad iudicem recurritur tanquam ad sapientem uirum, & si facit aliquid ꝯ ius, debet corrigi, ut no. ff. mã. l. si mandato titij. §. fi. Idem in quocunque electo p sapiente, puta ad consulendum de iure, & semper intelligitur facti substantia nõ mutata nec alterata, ut ibi singu. no. q licet partes dent alicui potestatem faciendi, quicquid uult, tñ istud uerbũ, uult, dẽt intelligi bona fide sine fraude, tex. est no. ff. man. l. creditor Lucius, ẽt si expressè promissũ sit non ꝯuenire, nec est melior tex.
20 in iure. † Quæro cum Inn. an l. optimam. C. de ꝯhen. & commit. stipu. habeat locum in iudicijs, si fiat mentio de procuratore? & sentit q non. quasi illa. l. optimam, ponat spãles casus, quod nihil est dicere: sed est ibi propter consensum partium. nam uerba enuntiatiua qñq; dant esse rei, ut ff. de rei uin. l. emptor. §. ancilla, &
21 per Barto. ff. de dona. l. ex hac scriptura. in fi. ¶ † Quæro cum Innocen. an scripturæ extra iudicium factæ ad iudicium

euidens, vide Bal. consi. 449. inci. proponitur, quod compromissum, in fine.

a ¶ Vide Petr. de Ancina in cons. 122. & 206 & Ludo. Ro. consi. 40 an autem contra tres sententias conformes similiter possit opponi exceptio nullitatis

iudicium autem redactæ & in iudicio productæ, sint de actis & dicit Inno. quòd productio est de actis, sed non ipsa instruméta. Tu dic, quòd sunt de actis quò ad insinuationem: quia translata sunt in substantiã actorum & fidem, ut. C. de re iudi. l. gesta, & sic nõ sunt originaliter de actis, sed transumptiuè, & inter partes fidẽ faciunt, sicut scripturæ actorum, ut. C. de testamen. l.

22 publicati. ¶† Quæro cum Inno. quid si tabellio una cum iudice dicant, uiso libello, litis ɔtest. iuramento calũniæ, attestationibus, instrumentis, & cæteris uidẽdis, & omnibus diligenter examinatis, talis sñia lata fuit &c. Verũ tali scripturæ credatur, si aliter non apparet de dictis actis? & sentit Inno. quòd si per eundem tabellionem fuerunt oĩa actitata, credatur scripturæ: qa facit mentionem de ꝓprio originali, & non de alieno: secus, si sit alius tabellio: quia tunc oportet quòd essent registrata de mandato iudicis de uerbo ad uerbum, ut in aut. si quis in aliquo documento. C. edẽ Sed quod dicit de eodem tabellione, non est bene tutũ, nisi ista breuis scriptura habeat diem & consulem circa singulos actus. ¶ Dicit dominus Cy. quòd si ista scriptura esset multum antiqua, quòd crederetur. Intelligas, dum tamen illa scriptura inueniretur in loco solenni, uel apud personas indubitatæ fidei: de hoc per Cyn. de fide instru. l. emancipatio

a ¶ Adde unũ pulchrũ consilium do. Frã. de Are. relatum per do. Iaso in l. j. uer. itẽ ad uerte diligẽter, quòd illa uerba &c. C. de er ro. cal.

23 ne. ¶† Quæro cum Inn. utrum per instrumentum tabellionis probẽtur omnia asserta in eo? dicit Inn. quòd non probantur, nisi talia, de quibus tabellio ferat testimonium de uisu. Vnde licet præsumatur pro scriptura & pro assertis à tabellione, iudice approbante; tamen non facit fidem: quia dispositione non cõficitur instru

24 mentum super eis, sed est quædam narratio. ¶ † Quæro cum Inn. utrum falsitas in uno reddat falsum totũ? dicit Inno. ꝙ sic in instrumentis fori, quod intelligo uerum in his, super quibus conficitur instrumentum, non in uerbis enunciatiuis, in quibus non creditur instrumẽto, etiam si esset uerum: quia in talibus non intelligo tabellionem periurum, cum in his magis sit quædam priuata scriptura, in qua non uitiatur utile per inuti-

25 le, ut. ff. de fal. l. filius. §. fin. ¶† Quæro, nunquid quicquid scriptum est in instrumento, præsumatur scriptum de partium uoluntate? gloss. dicit quòd sic. ff. de uerb. oblig. l. sciendum; quod est uerum, si sit materiale, uel formale, cum hoc non pertineat ad officium tabellionis, nisi de mandato partium. ¶ Item hoc uerum, nisi appareat error, ut falsa indictio, & similia. ff.

26 de constit. pecu. l. j. ¶† Quæro, quid in decretis, cum constet de fine, siue de termino, an præsumi debeat modus, siue gradus intercessisse solennes? & de gradu formali habemus glo. ordinariam quòd sic in l. j. C. de fi. instr. & iure hastæ fis. lib. x. ¶ De gradu autem materiali. i. de rei æquitate, & iustitia habemus glo. similiter or. quòd sic. ff. de transac. l. cum hi. §. si prætor, nisi prima facie appareat contrarium, ut. l. quæcunq;. §. fin. de pub. nam ibi præsumitur negatiua ex regula genera

27 li. ¶† Quæro, quid si in sententia continetur, quòd aliquis litigatorum est minor, tamen hoc non apparet, nũquid præsumitur contra sententiam quòd sit nulla. rñ. gl. or. dicit quòd sic. ff. de arb. l. iiij. in prin. in ij. glo. secũdũ unam lec. quam no. per eandem gl. probatur, quòd

28 præsumitur pro sententia iudicis. ¶† Quæro in protocollo notarii continet̃ anno domini. Mccccxiiij. die x. mensis Augusti, indictione &c. dictio &c. supplet defectum indictionis: quia est de ordinariis & certis solẽnitatibus. Vtrum sub isto &c. intelligatur indictio currens specificata? & uidetur quòd non. nam potest esse, quòd notarius nesciebat indictionem. Item potuisset exprimere falsam indictionem, & sic in casibus in quibus instrumentum est de substantia, scriptura non ualeret propter perplexitatem erroris, ar. ff. de test. l. iubemus, in fi. & in aut. de tabel §. fin. ¶ Similem rationẽ facit. Acc. in. l. j. in prin. in fin. magnæ gl. ff. de eden. ubi gl. format ineptitudinem libelli super possibili. ¶ In contrarium uidetur, quòd ista dictio, &c. debet extendi ad sensum sapientis, ut. l. Gallus § fi. ff. de li. & post. & iuxta exigentiam negocii, ut. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. Sol. dico, quòd siue sit nomen, siue aduerbium, non tenet instrumentum propter incertitudinem facti. nam cum tabellio fungatur uice testis, debet perhibere clarum testimonium, & quod nõ indigeat suppletione, uel diuinatione, ut no. ff. depo.

29 l. j. §. si quis argentum. ¶† Quid si in protocollo notarii, cum notarius sit mortuus, reperiantur hæc uerba, & renunciauerunt dictæ partes, &c. utrum hæc clausula possit mandato iudicis extendi, uel declarari, puta in muliere, ut dicatur, renunciat Velleiano: & in fideiussore, ut dicatur, renuntiauit epistolæ diui Adriani, & in duobus reis? & uidetur dicendum quòd sic ex communi usu notariorum, ar. ff. de ædil. ædic. l. quæritur. §. si uenditur. ¶ Et unum scias, quòd in mulieribus, & minoribus requiritur certificatio: alias præsumuntur spiritualia iura ignorare & hæc est gl. solennis in.

30 l. sciendum. ff. de uer. ob. † ¶ Quæro inuenitur in instrumento. B. uẽdidit talem rem pro centum hoc acto & conuento, ꝙ Titius uadat pro eo Romã, utrum per ista uerba, b hoc acto & conuento, præsumatur stipulatio interuenisse? & uidetur quòd non, ut. ff. si cer. pe. l. lecta. nam uerbum conuentionis est ualde generale. secus, si dixisset, hoc acto & promisso secundum Bar. ibi, quia uerbum, promisit, prolatũ à tabellione, qui est testis iuris & facti, cuius uerba ad ius sunt referenda, includit stipulationem: secus, si à nudo teste, ut no. in. l. j. C. de usur. licet quidam dicant idem in teste, si est peritus literarum, quod non credo uerũ, quia imò minus debet pręsumi pro perito ex quo imperitè loquitur, & quia ex certa scientia uidetur locutus confusè, & in ipso maior deprehenditur culpa & suspicio, quam in uno rustico, uel muliercula. ¶ So. dico, quòd cum natura contractus emptionis & uenditionis non desideret stipulationem, non præsumitur stipulatio intercessisse, cum perficiatur consensu, nisi expresse instrumentum commemoret de stipu-

b ¶ Vide Iaso. in rub. de uerbo. oblig.

31 latione, ut. ff. dẽ pac. l. emptor, in prin. ¶ † Quæro, utrum notarius præsumatur rogatus? gl. dicit ꝙ sic in aut de tabel. §. nos autem. Inno. dicit ꝙ non. quia potuit scripsisse tanquam testis, ut. ff. de test. l. Domitius. C. qui testa. fa. pos. l. hac consultissima. §. fi. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. dicit Accur. uerum: quia præsumũtur omnia solenniter acta, dummodo in aliqua parte scripturæ fiat mentio, quòd ipse est notarius. ¶ Item dic quòd hæc quæstio procedit in contractibus, sed in iudiciis, quia redduntur in inuitum, non requiritur ꝙ sit rogatus ab utraque parte. imò nec etiam testes requiruntur, sufficit enim notarius, & ipse iudex causæ. s. in eo, quod fit publicè apud acta, & in foro ecclesiarum

32 ut. C. de dona. l. in donationibus. †¶ Notarius episcopi dixit,

pi dixit, se de mandato episcopi recepisse cautionem ab usurario, utrum ei credatur, quia non sufficit dicere, sed oportet probare, ff. depo. l. si quis inficiatus. Item contrarium uidetur, quia usurarius, qui consensit in his uerbis, non potest hoc negare, ut. l. optimã, ergo nec hæres eius, etiã si sit legitimus hæres.
33 Sol. nõ creditur sibi soli. ¶ † Quæro in instrumento cõtinentur hæc uerba Titius procurator Seii, utrum ex hoc, quod dicit procurator, præsumatur procuratorio nomine? & gl. or. dicit quòd sic, ff. de procu. l. quacunque ratione, in glo. parua, quæ dicit procurator, ergo procuratorio nomine; quòd est uerũ, si negotium pertineat ad dominum re ipsa, ut. ff. de exer. l. Lucius, & l. fi. ff. de inst. ¶ Sed si procurator contrahebat sub re propria ipsius procuratoris, aut habemus respectum ad dominum, & uidetur procuratorio nomine contraxisse, aut ad suscipientem personam; tunc uidetur ius suum tran
34 stulisse, ut. ff. mand. l. seruum Titii. ¶ † Quæro, utrum sententia, quæ apparet lecta, præsumatur lecta iudice sedente pro tribunali? & dico quòd non, nisi dicat lecta, & sentẽtialiter promulgata, propter uirtutẽ istius aduerbij, sententialiter, secundum Bar. in. d. l. sciendũ. ¶ Nescio, quod hoc uerbum, sententialiter, sonet aliud, quã animi motum. ff. de arb. l. qualem, in prin. & ideò non præsumo quòd sederit, & sic in dubio non ualet sentẽtia, & non solum hoc uerum est in sententia, sed etiã dum solenniter de causa cognoscit, ut not. inf. tit. proxi. nouit. & etiam dum solennem fert interlocutoriam, ut no. ff. de arb. l. sed interpellatur. §. arbiter, ibi dum glo. dicit, quod tamen in omnibus non concedimus
35 &c. † ¶ Vnum scias, quòd interdum magis est de solennitate sedere pro tribunali, quàm citare aduersarium. Nam bonorum possessio, quæ ius tribuit, non potest decerni nisi iudice sedente pro tribunali apud acta, & tamen nõ requiritur citatio aduersarii. ista est glo. sing. ff. de bo. pos. l. iij. §. si causa cognita. Vnum scias, quòd notarius non dicitur propriè rogari, sed adhiberi sicut iudex.

SVMMARIVM.

1 *Molendinum, uel stagnum, uel aliud ædificium facere non licet etiam regi, uel comiti in terra ecclesiæ abbate contradicente.*
2 *Molendinum, uel clusam facere nemo potest in fundo alieno.*
3 *Sententia lata à delegato in causa non delegata non tenet.*
4 *In delegato fines mandati excedente semper constat de non iurisdictione.*
5 *Procurator non potest prorogare iurisdictionem de re ad rem. nec de tempore ad tempus.*
6 *Mandatum procuratoris ad quid extendatur.*
7 *Nullitas processus potest opponi tempore allegationum etiã non excipiendo.*
8 *Testimonia super non articulatis, an teneant.*
9 *Renunciare exceptionibus an possit procurator.*
10 *Prorogatio an fiat per reconuentionem?*
11 *Lis an possit moueri super futuris.*
12 *Rescriptum generale an incidat actiones ad uindictam.*
13 *Procurator potest omittendo præiudicare domino.*

Vm olim abbas. ¶ Procurator nõ habens mandatum ad prorogãdum mandatum nõ potest suũ, uel iudicis progare mandatum, & ideò annihilatur secus attẽtatum, quod etiam in conclusione causæ potest opponi. hoc. di. not. ¶ Casus. comes iniuriabatur abbatiæ super quodam stagno, molendino, & domo, quæ nitebatur construere in terra abbatiæ. Item iniuriabatur in nemoribus abbatiæ in quibus damna faciebat, & in aliis rebus. Abbas & conuentus impetrauerunt contra dictum comitem super stagno, molendino, & domo, non super aliis. Sed procurator comitis processit super rescripto & etiam super damnis, & iudices interlocuti sunt se esse iudices super omnibus; & quia comes non comparuit, excommunicauerunt eum occasione damnorum in nemoribus, unde comes appellauit: papa processum
1 super nemoribus denunciat irritum. ¶ † Not. quòd etiam comiti, uel regi non licet in terra ecclesiæ facere molendinum, uel stagnum, uel aliud ædificium contradicente abbate, & sic terra ecclesiæ libera est à duci
2 bus, & regibus, quod est not. ¶ † No. quòd nemo potest facere molendinum, uel clusam in fundo alieno. ¶ Sed nunquid, qui facere cœpit, cedat lucro domini soli? rñ. sic, si dominus possidet: quia ędificator ędificauit nomine proprio, & sic non habuit animum alium obligandi quo casu ædificium cedit solo quò ad possessionem & proprietatem: sed si dominus non possidet, tunc ædificator habet retentionem pro expensis, nisi dominus uelit ædificium dirui, de condic. inde. si in area. ¶ Not. quod papa pronunciat esse minus iustam interlocutoriã, quæ est ipso iure nulla unde est hic expressum, quòd iniustè fit id, quod nulliter fit, & sic iniustum dicitur es
3 se, quod nullũ est, ut. l. j. ff. de iniust. test. ¶ † No. quod sentẽtia lata à delegato in causa non delegata, ipso iure nõ tenet, etiam si sit de consensu procuratoris prorogantis. ¶ Op. d. l. iij § falsus, rem ra. ha. ubi appellatio habetur pro mandato. ¶ Sol. illud uerum, quando appellatur ab eo, quod gestum est cum procuratore: sed hic excommunicatio erat gesta cum ipso domino. ¶ Et idem esset in diffinitiua lata uerbis directis contra dominũ ex processu falsi procuratoris, quia appellatio domini non fingeretur contulisse mandatum, quod est no. di
4 gnum. ¶ † Not. quod in delegato excedente fines mandati semper constat de non iurisdictione: quia hoc ostendit lectio instrumenti, ut. C. de proba. l. ad probationem. & ff. de fideius. l. fideiussores magistratuũ. §. j. & sufficit, quod hoc cõstet ipsi iudici licet non liqueat parti, ar. no. ff. de procu. in l. si procuratorẽ absentẽ, & est casus hic. ¶ Sed quid è contra, si constat partibus de iurisdictione, ut quia prorogarunt: sed hoc iudex nescit, uel consentit per errorem, respõ. ualet propter consensum partium, ut. ff. de iudi. l. ij. §. j. ubi est casus unicus in iure contra ff. de condi. & demon. l. multum interest. sed ibi in eo, quòd substantiam capit ex proprio animo, hic ex alie-
5 no, & ex ipsa ueritate, quod est no. dignum. ¶ † No. quod procurator non potest iurisdictionem prorogare de re ad rem. quia mandatum eius nõ patitur hoc. nec de tempore ad tempus, licet gl. contrarium teneat, nisi expediat domino propter temporis breuitatem. ¶ Quid enim si dies exitura sit, & actio peritura, nisi procurator actoris proroget dilationem? diem autem solutionis prorogare non potest. quia non expedit domino, ut. ff. de procu. l. ignorantis, & ff. de uerb. ob. l. qui Romæ. § Callimachus: quia prorogatio solutionis habet in se quandam donationem temporis, & intermedij ar. ff. so. ma. l. si constante. §. quoties. & procurator cõstitutus ad litigandum & contradicendum non potest donare, ut. ff de pact. l. si tantũ, & l. contra iura. §. si filius. ¶ Necessaria autem iudiciorum & ea, quæ sunt ordinis

dinis, efficere potest: quia cui mandatur aliquid, omnia uidentur mandata, quæ ordinantur ab ipso, uel ad ipsum, ut. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de pro
6 cu. cum fi. † Quæro cum Ber. ad quæ extendatur mandatum procuratoris? & dicendum est, ꝙ non extēdit̄ ad ea de q̄bus non fuit cogitatum, q̄ñ fuit cōstitutus procurator, ut no. ff. de proc. l. oim, & ff. quod cuiusq. uni. l. itē eorum. §. sed si ita. & ēt procurator gñalis non vr̄ constitutus à reo ad lites non excitatas, quia reus ne scit, super quo debeat pulsari, ar. C. de temp. in inte. rest. l. petendæ.
7 † No. ꝙ nullitas processus pōt opponi tpe allegationum ēt non recipiẽdo, dicit hic Ber. ꝙ si procurator excedit fines mandati patiente dño, ꝙ p̄iudicat dño, qđ est uerū in procuratore actoris: quia actus non pōt geri sine ꝯsensu dñi, secus in pcuratore rei, qui pōt defendere inuitum & ignorantem: & hoc si constat de nō mandato. sed si nihil apparet, dic ut in aut. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi. ubi dr̄, ꝙ fit executio primò in defensorem, & in subsidium ꝯ dñm.
8 † Gl. Ber. tangūt hic incidenter aliqua, & primo dñt, ꝙ non tenent testimonia sup nō articulatis & bene dicit Ber. pſertim q̄ñ sūt phibita articulari. tñ in hoc ē dr̄ia, qa testes iurati sup tota cā pñt ēt sup non articulatis deponere dūmō faciāt ad cām, sed non sup phibitis articulari, cū ēt iudex inептū articulū dēat ex suo pprio motu repellere, nec pati quòd describatur in actis, ut ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. Iulianus. uer. nec pati. & hoc quod dico de offi. iudi. non reperitur alibi expressum in tex.
9 † Quæro, nūquid procurator posset renūciare exceptionibus? rn̄. nō quia talis renunciatio est donatio, ut ff. de do. l. si qs delegauerit. sed bñ pōt renunciare processui exceptionū, nisi sint liquidatæ, uel possint liquidari, ut C. de tran. l. præses. & hoc uerum, q̄ñ incumbit probatio excipiēti, sed si non incumbit probatio, ut in mera negatiua, nunq̄ procurator pōt renuntiare, ar. ff. man. l. si quis pro eo, nisi forte in facto procuratoris consisteret exceptio, ut
10 ff. man. l. Quintus, in fi. prin. ¶ † Quæro cum Ber. nunquid per reconuentionem fiat prorogatio? dicit Ber. ꝙ sic. tñ addit unum granum salis. s. si actor persistere uelit in petitione, sed mihi vr̄, ꝙ cum sit quæsitū ius recōueniendi, non posset actor desistere, quin teneat̄ aduersario r̄ndere sup mutua petitione. l. iij. qđ quisque iur. & l. post mortem. ff. de contrata. l. ea. Quæro cum Inno. quomodo fuit admissa petitio abbatis ꝯ comitem, qui nondum cœperat ædificare? dicunt quidā ꝙ super futuro, quod habet iudicium de pñti; quod non placet Inn. quòd nōdum in alienum immittebatur. Vnde licet comes fecisset apparatus extra res monasterii, tñ iō sub iudice lis esse non poterat, quia cā proxima nō suberat. Dic ergo, ꝙ aliquid operis erat factum in re ipsa, unde erat orta materia agendi, & hoc est, quod dicimus, ꝙ in ipso opere debet fieri nunciatio noui operis, ut. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. ij. & debet esse opus coniun
11 ctum rei, eo. ti. l. j. § hoc autem edictum. ¶ † Quæro cum Inn. nunquid super futuris possit moueri lis? & dic uno uerbo ꝙ non. nisi quando de futuris pōt peti cautio, uel satisdatio, uel q̄ñ sunt coniuncta præsentibus & ex eodem fonte, ut ff. de iudi. l. in omnibus, & l non quem admodum, & ff. qui satisd. cog. l. inter omnes. Dicit lex ꝙ tractus futuri tpis non pertinet ad iudicem, & uerū dicit in usuris, quæ ueniunt officio mercenario, cū non duret post sñīam, ut l. j. § j uer. quid. n. ff. de usur. secus, si uenirent per annuam stipulationem, ut not. in l. j. C. de sen. quæ sine cer. quan. Porro ad accessoria, quæ rei cohærent, bene uidetur constitutus, ut ad fructus. itē ad ea quæ cohærent liti, ut ad expensas, ar. eorum quæ no. ff de arb. l. quia arbiter, & l. non distinguemus. §. de officio. Bernar. & Innocen. hæc loquuntur de intellectu. l. ij. C. communia utri. iudi. Et dicunt quòd consensus facit conualescere sententiam irritam, & maledicunt: quia ibi sententia nescit consensum loco fina-
12 lis causæ, tamen ex consensu transit ius: † Quæro cum Inn. nunqnid generale rescriptum includat actiones ad uindictam? & uacillat more suo. ¶ Tu dic, quòd claudit ciuile, non criminales, quæ natura sui exigunt plures iudices, ut de offi. eius, cui man. est iuris. l. j. & ar. l. non distinguemus. §. Iulia-
13 nus, & §. deliberandi. ¶ † Vnum scias, [a] quòd procurator potest cm ittedo præiudicare dño, & sic plus potest omissio, quam renunciatio. simi le. ff. ad Tre. l. facta. §. si quis bonorum. Vltimò, no. ꝙ sententia lata super iurisf. ab eo, qui nō habet iurisf. ex defectu rescripti, nihil operatur.

a ¶ *Vide Iaso. in l. si mora. ff. sol. ma. dum accumulat multa ad illam regulam, quod grauius est delictū, quod committitur facto, quam omittendo.*

SVMMARIVM.

1 *Processus totus potest committi parti, ut custodiat. uel ut portet iudici.*

CVM olim. Qui acta clausa relationis delegatorum aperuit, ipsorum uiolando sigilla, ꝯ illa acta nō dēt audiri. Casus. S. & B. sup quadā pmutatione bñficiorū litigabant coram iudicibus delegatis, qui iudices retulerūt ad Papā mitēdo acta sub sigillo, & dicto. B. tradendo, ut ea portaret fideliter, q̄ tacitè intelligitur, ꝙ timēs, de falsa relatione acta dissigillauit, ne literas portaret Vriæ, & inuenit ꝙ erat ibi falsa relatio, & sic dissigillata Papæ præsentauit. Papa non audit eum sup querimonia relationis: qa uiolauit
1 acta, quæ non debuit aperire. † No. ꝙ relatio dēt fieri sub sigillo. no. ꝙ totus processus pōt cōmitti parti tam in custodia, q̄ ut portet iudici. dēt tamē ei cōmitti sub sigillo, & si qd tāgeret, dēt puniri. Itē no. qđ dixi in sūmario. op. ꝙ ille dēat pdere cām, ut ff. de fal. l. si qs obrepserit. ff. de iure fis. l. in fraudem. §. neque instrã. Sol. hic nō cōmisit falsitatē aliquam in pbādo qa nō mutauit ueritatē i aliquo, sed dūtaxat aperuit dissillādo, & ideòminus peccauit, q̄ si falsificasset, aut rasurā fecisset s̄m Inn. unde q̄rit̄, utrū teneatur crie falsi eo, ꝙ dissigillauit acta, suæ fidei, & diligentiæ commissa p iudice tangendo & aperiendo. Ber. dicit ꝙ sic: quia ut ita dixerim sigillū authenticū uiolauit, in quo cōsistit multū fidei & authoritatis ipsius relationis: & hoc tenet Ber. Sed Pe. dicit, ꝙ nō est puniēdus pœna falsarij, sed alia pœna arbitraria. Io. An. Bar. in l. j. in fi. de his, quæ in testō delentur, dicit, ꝙ punitur hac pœna: quia ꝯ illa pacta non pōt obijcere ut hic; & ista est pœna solius aperturæ. eps Feltrēsis de libro suo. quia ubi inuiolata est ueritas, ibi non committitur falsitas. no. q̄ñ partes eligunt iudices, & Papa proprio motu dat tertium. non potest recusari ut suspectus, nisi ex noua causa, quasi datus ex inquisitione secundum Ber. not. quòd qui offendit delegantem, uerius offendit delegatum, & not. istud aduerbium, uerius. Item collige hic, quòd sigillum non est de actis, cum hic acta ponantur ut diuersa. ¶ Quæro cum Innocen. quid si non aperuisset acta, nunquid posset opponere, quòd relatio esset falsa

falsa? Respon. sic, quia hoc non est producere scriptura actorum, sed est quædam præsentatio ex parte superioris; unde non vr confiteri, quòd ibi cōtenta sint uera secundum Inno.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia parochialis contra uolētem ædificare in sua parochia quam actionem intentet.*
2 *Producens instrumenta causæ an præsumatur habere mandatum.*
3 *Cautio rati ad quid interponatur, cum res De qua est controuersia, non recipiat æstimationem pecuniariam.*
4 *Impotentia duplex, scilicet iuris, & facti.*
5 *Officium iudicis impendi non debet nisi petenti.*
6 *In cautione de rato nomine cautionis intelligitur fideiussor.*
7 *Cauere de rato an teneatur ille qui habet sigillum.*
8 *Procurator an offerendo cautionem rati debeat admitti ad protestandum, si de eius mandato dubitatur.*
9 *Fideiussores de quo foro esse debeant.*
10 *Fideiussorem si quis non inuenit, an stetur sua iuratione cautioni.*

CORAM. Delegatus, qui solus pōt procedere, non tenet collegam admittere subdelegatū licet collega sit impedimento detentus. Casus dicebatur, q Papa Ale. cōcessit archipresbytero de Pastino. q ędificaret ecclesiam in honorem Agathæ uirginis in parochia beatæ Mariæ, super hoc fuit orta qō & tandem decisa pro dicta ecclesia. p parte dicti archipresbyteri fuit appellatum & impetratum ad epm Ferra. cui tandem fuit adiunctus unus canonicus Bononiē. cum clausula q si non ambo, Tu frater epe: canonicus impeditus substituit aliū loco sui, quem eps admittere noluit. & sniam confirmauit. super hoc fuit delata quærela ad Papam: quia qui non pōt interesse per se, debet posse interesse per alium, cum sit delegatus Papæ. Papa dicit, q uerbum, interesse, intelligitur per se & ideo apud epm tota iurisdō residit, & confirmat eius sniam. h. d. ¶ No. q uerbū, interesse, intelligitur propriè, & nō fictè, ut hic, & C. de cadu. tol. §. ne aūt, & ideò non subauditur per se, uel alium: quia parum operaretur clausula. nā esset de ualde raro contingentibus, q nō posset saltem per alium. Similis rō no. ad Treb. l. ex facto. §. si. Alibi aūt hæc uerba sic exponuntur, neque ipse fecerit, neq; alium subrogauerit, ut C. de her. insti l. cum proponas. sed alius est ibi casus. nam qn testator dixit, si hæres non erit, intelligitur, neque hæres erit, neq; alium hæredem fecerit. Sed ibi est interpretatio extensiua fauore ultimæ uoluntatis. † Quæro, quā actionē intētet
1 ecclesia parochialis contra uolentem ædificare in sua parochiali ecclesia? Respon. negatoriam: quia uenit ꝯ libertatem respectu rerum. ubi autem uenitur contra libertatem respectu personæ. i. ecclesiæ, in quantum uicem gerit personæ: quia diceret ecclesia subiecta alteri ecclesiæ, ageretur actione præiudiciali in rem, ut ff. de rei uend. l. j. § per hanc & insti. de ac. §. præiudiciales, & Inn. in pluribus locis super ista materia se inuoluit, sed
2 est ueritas. † Quæro cum Ber. utrum ille, qui producit a instrumenta causæ, præsumatur habere mandatū? dicas q est semiplena præsumptio, per quam admittitur cum cautione de rato, & non sine cautione, tex. est hic not. & no. ff. de procura. l non solum. § si status, in iij. gl. & in Spe. de acc. uer. sed pone, per Inn. j. qui fi. sint le. in c. causam, el ij. sed gl. Acc. in l. ulti. C. de pac. conuen. dicit, quòd præsumitur habere mandatum, sed ibi loquitur in marito, qui habet quodammodo titulum in bonis paraphernalibus, uel ibi ꝯstabat, q dn̄s dedisset illa instrumenta; & ideo vr dedisse mandatum ad agendum, ut traditio instrumentorū aliquid operetur: hic autem nō cōstabat, hoc tenet Io. An. ¶ Quæro, cui interponatur hæc cautio rati? respō, parti, ut l. si procuratorem absentem, in tex. Item iudici, cuius interest, ne ipsius iudicium eludatur. Io. An. dicit, q iudex debet cedere iura parti, ut ff. de fur, l. si qs uxori. §. si fugitiuum, & quod no. ff. de ar. l. litigatores.
3 §. quod ait, in glo. s. litigatoribus. ¶ † Quæro, cum Ber. ad quid interponatur cautio rati. cum res, de qua est ꝯtrouersia, non recipiat æstimationem pecuniariam? dicas q pp sumptus litis, & interesse, ut no. ff. de procu. l. solum. §. si status, in iij. gl. & in Spe. de accu. uers. sed pone, & per Inn. j. qui fi. sint le. c. causam, el ij. Alibi dr, q debet inseri pœna, ut ff. rem ra. ha. l. procurator ad exhi. §. fi. sed qn̄ res recipit æstimationem, non tenet quis se obligare ad pœnam, nec promittere certam quātitatem loco interesse, de hoc est gl. sing. in l. ij. in fi. ff. qui satis. cog. † Quæro, quotuplex sit impotentia? resp. du-
4 plex. s. iuris & facti. Et si quidem quis impeditus de iure, non pōt alteri committere uices suas: quia nullas habet, sed si impeditus de facto, & tunc potest: quia delegatus pōt subdelegare, nisi uerba rescripti aliud sonēt, de quo hic plene p Ber. Tūc aūt aliud sonāt, qn̄ clausula præsefert personā, quod est ubicunque ponitur pronomen, tu, ut tu Titius, tu frater epe. Idem, si in rescripto sit clausula ap. remo. quia per subdelegatum alterata est clausula; & ideò non tenetur delegatus admittere subdelegatum collegæ; & ita debet intelligi qđ hic no. Io. An. in nouel. ¶ Quæro cum Inn. nunquid super confirmatione sententiæ possit ferri snia neutra parte pe-
5 tente? respon. non sm Inn. † Nam regula generalis est, q officium iudicis non debet impendi nisi petenti, ut
6 ff. de dam. infe. l. iiij. in §. hoc iudicium. † No. in cautione de rato nomine cautionis intelligi fideiussorem, sed cum fideiussor debeat esse idoneus pro rei qualitate, ut l. ij. in prin. ff. qui satisd. cog. quomodo potest esse idoneus in re, quæ non recipit æstimationem? respon. s. respondi, quia hic debet esse idoneus respectu damnorum, & interesse, sic. ff. de procu. l. Pomponius. §. sed de his, in glo. Hæc enim est natura stipulationis rati, ut committatur ad id, quod committi potest, ut plenè nota. ff. de iureiu. l. alias. No hic, quòd clericus ita tenetur satisdare sub fideiussoria cautione, sicut laicus, aliud de iure ciuili no. in l. j. qui satis. cog. uel dic q etiā de iure ciuili clericus tenetur satisdare, si uenit nomine alieno, nisi ueniat ex necessitate officij, secus, si pro-
7 prio, & hoc placet Ioan. Andr. ¶ † Quæro cum Accur. utrum ille, qui habet sigillum, teneatur cauere de rato? & dic quòd aut illud sigillum est ex consuetudine ordinatum ad causas, & non tenetur cauere: aut nō apparet, & tunc sic, quia per illud sigillum non exprimitur qualitas intentionis domini, ut no. ff. de procu. l. si procuratorē absentem, & uide quod no. Bar. ff. de fideius. l. Lucius. ¶ Sed quid si habet literas sigillatas? respon. hoc sufficit, si sigillum est notum; alias non, ut not. C. de ep sco. & cleri. l. si qua per calumniā, & C. de pac. l. pacta nouissima. puto etiam, quòd litera debeat esse nota, nisi sigillum esset authenticum, quia tūc parē uim

uideatur procurator Ro. consi. 446.

a ¶ *Vide Ro. sin. 662. alle. 677. & Cepo. consi. 11. adde, an ex eo quod quis habet instrumenta causæ,*

uim habet cum instrumento publico. de his autem, quæ possent opponi contra sigillum, plene legi.& no.
8 inf.de fi.instru.c.inter dilectos.¶†Extra quæro, utrum ad protestandnm debeat admitti procurator, de cuius mandato dubitatur, offerendo cautionem rati.rñ.sic,si protestatio tendit ad iudicium, ut.ff. de procur.l. qui absentem:nam qui protestatur, partibus actoris fungitur, ut.ff.de cui.l.si res quam. sed si protestatio tendit ad dandum, uel soluendum, oportet quòd offerat instrumentũ mãdati, ut.ff.de positi.l.si quis inficiatus:qa in hoc præcisæ debet cõstare de mãdato, ut not. ff. de
9 procu.l.non solum.§.qui alieno.¶†Quæro, de quo foro debeant esse fideiussores.rñ. de eodem foro, & debẽt possidere immobilia, ut no.ff.qui satif.cogan.l.sciẽdũ, in aut.de exhiben.reis.§.suscepto, & C. de princi-
10 pibus agentibus in rebus.l.fi.li. xij. ¶†Quæro, quid si non inuenit fideiussorem, utrum stetur iuratoriæ cautioni. rñ. quandoque petit quis se admitti ad aliquod officium, uel ad aliquam facultatem, ultra quam debeat admitti, ubi requiritur fideiussor, &tunc non sufficit iuratoria cautio, ut in tutore. præcisè enim oportet, quòd satisdet, ut. C. de tu.& cur. qui satis non ded. l.fi. quandoque quis uult se excusare ab aliquo onere, cui non se ingerit, sed inuitus prouocatur, & tunc sufficit iuratoria cautio, ut no.in.l.j.qui satis. cog.&.C. de epi.& cle.aut.generaliter. quandoque quis petit se admitti ad id, quod sibi debetur, ut usufructuarius;& tũc etiam sufficit iuratoria cautio, nisi persona esset suspecta de d lapidatione, ut.ff. si cui plus quàm per.l.Falcidiam.l.cum non facile.§.fi.& not.in.l. v. C. de usufru. Alii dicunt contrarium: quia hæc satisdatio remitti non potest, ut no.in.l.j.C.de usufru. Sed prima opinio uerior est, nisi dominus uellet satisdare usufructuario de præstandis ei reditibus, retenta possessione, ut.C.de secun.nup.l.hac edictali. §.his illud.¶Etiam no.bene illum tex.ubi etiam dicitur in uerbo, omnibus, quòd in omni cautione debet adiici hypotheca, qđ tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Locus mutatur propter graues inimicitias.*
2 *Testificari an possit socius in causa socij.*
3 *Quæstio si sit inter duos canonicos, utrum alius canonicus possit esse iudex.*
4 *Iudex, qui non potest cognoscere de causa, an possit alii committere.*

VM. R. CANONICVS. Locus, ad quẽ reus securè non potest accedere, & canonicus in cã canonici delegatus poterit ut suspectus recusari. ¶Casus.quidã canonicus contra quendam laicũ ciuem Genuæ impetrauit præpositum sancti Dominici in iudicem delegatum, qui præpositus faciebat residentiam in ciuitate Genuæ, ad quam dictus laicus non poterat accedere, ꝓpter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ: papa considerans, ꝙ non debet cogi ad comparendum in loco suspecto, dat de gratia speciali dicto impetranti, ꝙ exceptis canonicis, quos altera pars meritò posset habere suspectos, in ciuitate uel diœcesi Genuensi, in qua sunt multi uiri prouidi, iudicem eligat, qui authoritate papæ appellatione remota dirimat iurgiũ quæstionis in loco s.non suspecto intra ciuitatem, uel in diœcesi. ¶No.ꝙ quando iudex causæ facit residentiam in loco suspecto, reus potest eius auditorium declinare, quando citatus est ad locum uel ad locum loci residentiæ, ubi pullulant graues inimicitiæ, & nõ persunctoriæ, ut.ff de arb.l.licet.¶No.ꝙ eligi potest quis de loco suspecto, sed non ꝙ cognoscat in loco suspecto.
1 ¶†No.ꝙ propter graues inimicitias mutatur locus, facit.ff.ad Treb.l.de ætate. Nemo enim debet se obiicere gladiis, ut in cle.pastoralis, de re iu.& hoc uerum non solum propter singulares inimicitias, sed propter generales ciuitatis, uel loci, facit ad no. de cle.non resi.c. j. lib.vj. &. ff.qui.ex cau.in pos.ea.l. Fulcinius.§. adeò. ¶No.ꝙ papa dat potestatem eligendi de incerta persona. nam secuta electione papa uidetur illum elegisse, ut.ff.quod cuiusque uni.no.l.item eorum.§. si decuriones, &.l.cum quidam.§.j.ff de re.dub.&.l.cum esset, de serui.rust.præ.& facit ad questionem de eo, qui est electus solum ad nominandum procuratorem, ꝙ ualeat constitutio, & nominatio, de hoc no.in. l.j. ff.de procura.per Accur.super hoc.c.sunt tres gl.j.gl.quærit obiiciendo. nam uidetur, ꝙ papa non sit iudex laici. ergo non potest contra laicũ delegare, ut. l.j.C.qui pro sua iurisd.gl.tripliciter soluit. primò, quòd erat causa ecclesiastica. secundò ꝙ laicus noluit excipere de non iurisdictione. tertiò, ꝙ forte talis erat consuetudo nam per consuetudinem iurisdictio prorogatur, ut ff.de testi.l.iij.§.si uel die quartò, quod utraque pars suppli-
2 cauerat papæ, sed non determinato modo. ¶†Secunda gl.opponit, ꝙ Socius in causa socii potest testificari, ut in aut.de monachis.§.cogitandum. nam frater potest esse testis pro fratre, cum non reperiatur prohibitus. respondet gl.quòd aliud in teste, aliud in iudice delegato: quia facilius inueniuntur iudices, quàm testes, sed contra gl.facit, quod no.ff.de arbitris.l.quin etiã, ubi glo.dicit, ꝙ potest esse iudex delegatus: quia uice fungitur delegantis.¶So.illud est uerum, nisi recusetur ut suspectus, ut no.in Spe.de iudic.delegato.§. superest uer.item si est maritus. dicit Ber. ꝙ criminosi possunt esse iudices, sed non testes, Ber. Dicit Ber. quòd propter consimilem causam adiungitur iudici alius, & testis repellitur. semper intellige, si recusetur, uel oppo-
3 natur.¶†Quærit glo.si quæstio est inter duos canonicos, utrum alius canonicus possit esse iudex. ¶Respondet ꝙ sic:quia parilitas affectionis remouet suspicionis præsumptionem, ut.l.non solum.§ de uno.ff. de ritu nup. Pari enim fœdere coniuncti sunt, & adinuicem fraternizant. ¶Venio ad ultimam glo. dicitur hic, ꝙ actor eligit locum, & amplius personam de loco, puta de ciuitate, uel diœcesi. certè de loco est satis rationabile, ut.ff.de eo, quòd certo loco.l.non utique:sed non est ita de persona, ut.ff.de iud.l.obseruãdum. Vnde qđ hic dicitur, est de gratia, & in ista conclusione stat, se-
4 cundum Inn.¶†Quæro, utrum iudex, qui non potest de causa cognoscere, possit alii committere? breuiter dic, ꝙ aut est impeditus imdedimento iuris, & non potest; aut facti, & potest; & in ista decretali non commiserat alteri. potuisset enim ante obstantiam exceptionis, sed non postea: quia citando ad locum inimicitiarum fecerat se suspectum.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus, cui mandatum est ut absoluat quem dicentem se iniustè excommunicatum, quomodo procedere habeat.*
2 *Libellus disiunctiuus an & quando admittatur.*
3 *Libellus hoc modo conceptus, dico sententiam nullam, & iniustam, non procedit.*

Consiteri

4 *Confiteri an uideatur se excommunicatum, qui dicit sententiam excommunicationis latā post appellationem legitimam, non tamen probat.*

5 *Positio, dico me non excommunicasse post appellationem, uel, dico illum non appellasse ante sententiam excommunicationis, est affirmatiua.*

6 *Positio à iure remissa, uel captiosa, uel de eo, quod sopitum est, nullo modo admitti debet.*

7 *Agens de nullitate probando iniustitiam absque nullitate, an mereatur uictoriam.*

8 *Sententia excommunicationis an in dubio praesumatur lata ante appellationem, uel post.*

1 CVM CONTINGAT. † Delegatus, cui mandatur, quòd absoluat illum, qui se excommunicatū dicit iniustè, debet ipsum absoluere iuxta formam ecclesiae ante, quā probationes recipiat de iniustitia: sed si mandatur, ꝙ denuntiet excommunicationem non tenere, comperto de nullitate, prius super nullitate debet probationes recipere. ¶ Ad euidentiam praemittendum est, ꝙ interdum excōmunicatio dicitur nulla; puta quia lata post appellationem legitimam, uel propter intolerabilem errorem expressum: quia tunc impetrans negat se excommunicatum, non debet absolui: sed prius cognosci & si apparet, ꝙ sententia sit nulla, debet pronunciari nō esse ligatum. Et ratio huius ordinis est: quia iste nō petit absolutionem, ut. ff. de uerb. ob. l. decem. ¶ Si uero qs petit absolutionem, & hoc dupliciter. aut ꝙ dicit se ex cōicatū iniustè, & tūc debet absolui p̄stita cautione de stādo iuri, & ea p̄stita admittat̄ ꝓbatiōes utriusq; ptis ꝓ & ꝯ. ¶ Si aūt dicit se excōicatū, & nō dicit iniustè, tūc dēt absolui p̄stita cautione de parēdo mandatis ecclę nec est hic disputandū de ꝓbationibus: qa q̄ petit absolui, expresse, uel tacitè uidet̄ confiteri se ligatum, ut C. de iu. l. ad solutionem. ¶ Casus satis patet ex istis euidentialibus. ¶ Modo opponendo quaero cum Ber. nam cum sententia excōicationis sit iterabilis, & potuit ferri post app̄onem, & ante, ergo parum prodest probare, quòd post. R n. prodest excōicatori probare, quòd ante fm Ber. dicas quòd non praesumitur iteratio: qa facta nō praesumuntur, ut no. Ia. Bu. in l. ij. C. de erro. aduo. ¶ Quero cum Ber. quid si ep̄s probet, quòd ante uocem appellationis emissam, altera probet ꝙ post, supposito, quòd partes cōfiteantur, quòd una uice tantū fuit interposita appellatio, quae probationes sint meliores? dicit Ber. quòd illae, quae factae sunt per plures & meliores ꝯtestes, Ber. Dicit Ber. quòd c. cū tu. j. de testa. quod loquitur de concordantia testium, habet locum in pari numero, non in dispari, & est glo. multum sing. Idem Inno. & addit, quòd licet testes sint concordādi testibus, tn̄ secus in confessione, & testibus, Inno quod est notandum. dicit Ber. quòd nō debet aliquis admitti ad probandum [a] id, quod probatum nō prodest, & iō debet iudex ante omnia examinare capitula, quae quis intendit probare, & si dubium sit, debet iudex iter loquendo protestari, quòd non admittit illum ad probandū, nisi de iure debeat admitti, & hoc tēpore disputationū examinabit. ¶ Ista gloss. Ber. est ualde sing. & uide quod no. supra de elec. c. bonae. per Ioan. An. de ap. recipien.

a ¶ *Non debet aliquis admitti ad probandū id, quod probatū non releuat. intellige hoc, ut hic pulchre per d. Ant. Pomum qui per quasdā notabiles decisiones hic per ipsum relatas cōcludit, quòd quando probatur aliquod saltem, licet minimum adminiculum praestaret, istud deducet inter caetera ex eo quòd dicit Bal. in l. cū uirum, in j. no. C. de ꝓd. item. ubi dicit, quòd positio, quae parū facit ad actū pertinēs reputatur, et debet admitti, et uide Curtiu cons. lxx.*

l. antepe. per Bar. & ꝑ eundē in l. si qn̄, de le. j. & l. iudex, de re iu. dicit Ber. in ulti. glos. ꝙ in sententia excōicationis ēt post absolutionē quęritur de cāis, & assignat rationes, & no. gl. ꝑcipuè contra iudicē, qui excōicauit iniustè, quòd licet absoluat, tamē facit litem suā in dānis & iteresse. tene mēti. Demū no. in capitulo, quòd admittit̄

2 probatio iudicis ad iustificandū processum suum † dicit Inno. quòd libellus disiunctiuus non admittit̄, nisi quando actor scire non pōt, quid eligat, Inno & ponit unum exemplū ualde notabile, in quo iustè ignoratur tempus excommunicationis: quia forte executor fecit priuare, & sciri non potest quando, ante appellationē, uel post. nam tunc admittitur rescriptū alternatiuum secundum Inn quod est no. dignum. † dicit

3 Io. And. ꝙ non procedit iste copulatiuus libellus, dico sententiam nullam & iniustam: quia copula cadens inter incompassibilia inducit perplexitatem. ¶ Idem ait, quòd libellus potest concludere alternatiuè sub diuersis conditionibus, ut dico sententiam nullam, & si forte in probatione nullitatis defecero, dico eam iniustam; & tunc iudex in sententiando debet assumere alterum membrum, prout ex actis constat esse probatum: non autem debet iudicare alternatiuè, uel conditionaliter secundum Io. And qđ est notabile & menti tenendum dicit Io. Andr. ꝙ si peto confirmationem sententiae, aduersarius meus non potest petere infirmationē, nisi incidenter, adhoc, ut non ferantur contrariae sententiae. Inn. postea dicit, quòd imò per modum reconuentionis. quia ibi non potest esse contrarietas, cū una sententia debeat terminari. dicit Inno. ꝙ in causa appellationis non est necesse offerre libellum, quod est uerum super actione ueteri, sed bene est necesse offerre super infirmatione, quòd alia lis est, ut no. ff. de procura. l. qui proprio. §. item quaeritur. nam cum lis debeat contestari p̄ntibus partibus, ergo libellus debet offerri, & est expressum. C. de appel. l. si quis libellos.

4 ¶ Quaero cum Inno. quidā dicit se excōicatū post appellationem legitimā, & sic dicit sententiam nullam, tamen non ꝓbat, ꝙ post, nunquid remaneat cōfessus super excōicatione, & sentit Inn. quòd sic, & ex, quo non ꝓbat de nullitate, debet excōicationem seruare. ¶ In contrariū uidetur, quòd ista non est cōfessio simpliciter, sed qualificata & vna oratione complexa ita, quòd nō pōt diuidi, vt no. C. de excep. l. si quidam, &. ff. de oper. lib. l. si ita stipulatio. Ego addo subtiliorem rationem, nam possunt esse due sententiae, vna antē, & alia post & sic ille qui cōfitetur de post, de alia sententia confitetur, non de ea quae habet ligare; & certū est quòd confessio facta super vno, quod pōt esse ab alio diuersum, non inducit confessionem super alio, ar. C. de ꝓba. l. matrē tuā. ff. de neg. ge. l. cū actū. ff. ad Treb l. cū q̄ nouissimus. ¶ Si aūt nō essent in libello illa verba post appellationē legitimā: sed simpliciter intentat̄ nullitas sine alicuius t̄pis distinctiōe, tūc posset saluari dictū Inn. qa confitetur factū, & licet neget ius, tn̄ ex legis dispositione illud ius est facto coherens & inseparabile ab ipso, ideo sponte confitetur factū, sed inuitus cogitur ad confitendum ius, & no. ista verba; qa sunt subtilia, dicit Goff. quòd hęc positio, dico me nō excōicasse post appellationē, uel dico illū non appellasse

lasse ante sententiam excommunicationis, tota est affirmatiua. s. se prius excommunicasse, uel illum post sententiam appellasse. hic est sensus uerborum Io. An. quòd no. dicit Host. q inuito reo excipiente iudex nõ potest eum cogere, ut rñdeat saluo iure suo, quòd si facit dat causam appellandi, nisi ꝯ excipientem ꝑsumatur, uel sit probabile dubium. uide quod no. in l. nã & postea, in prin. ff. de iureiur. per Accur. dicit Host. q si iudex dicat, non admitto, nec reprobo, procedatis, q si quidem exceptio est præiudicialis, uel talis, q̃ si non expediatur per interlocutoriam, iuris ordo ꝑuertitur, & tunc oportet, quòd expediat prius, quàm ad alia procedatur, ut. j. de iu. c. exhibita, & not. ff. qui sa. co. l. arbitro. Si autem sit aliquid, quod multum dependeat ex mero iudicis officio, ut an sit respondendũ positioni, uel an testis produci debeat, & similia, in talibus potest dicere iudex, procedatis saluo iure uestro ẽm Host. & Io. An. quæ uerba sunt multum notanda, pro hoc. ff. de dã. infec. l. ꝓtot. §. si controuersia† dicit Ioã. An.[a] q hodie sic seruatur in articulis & interlocutoriis: quia ad lites abbreuiandas admittuntur saluo iure impertinentium, & non admittendorum &c. Ioã. An. quod est uerum, nisi positio sit à iure remota, ut. ff. de iureiurã. l. si duo patroni. §. idem Iulianus: uel nisi positio sit captiosa, uel aliàs repellenda, ut no. eo. l. qui iurasse. §. si pater, & l. si à te in prin. de excep. rei iud. & hoc constat per allegationes legum; uel sit positio de eo, quòd sopitum est, ut

1 a ¶ *Vide. d. vitalem de Gambanis in suo. solenni trac. clausularum, qui habetur in formis, ver. clausula saluo iure &c.*

7 no. ff. de condi. inde. l. Iulianus, in prima gl. ¶ † Quæro cum Inn. nunquid ille, qui agit de nullitate, probãdo iniustitiam absque nullitate mereatur uictoriam? dic q non: quia non est ad hoc aptum, & modus agendi semper inspicitur, ut no. 3. q. 6. *hæc quippe*. ¶ Sed è cõtrà ille, qui dicit sñiam iniustam, uincit super nullitate, ut no. C. qñ prouo. non est neces. l. j. ¶ Sed illud intellige in appellatione: quia per eam rescinditur omne grauamen, & omnis timor grauaminis tam iuris, q̃ facti: melius tñ est in dicto casu non principaliter pronunciare de nullitate, sed incidenter hoc modo, pronunciamus superuacuè appellatum, cum snia sit ipso iure nulla, ut. ff. de ap. l. si constat. nam super appellatione oportet pronũciari, ut. ff. de iud. l. de qua re. uel dic melius, quòd potest pronunciare super nullitate principaliter. Nam tacitè hoc includit, quòd appellatio sit superuacua, & ista sunt æquipollẽtia, ergo &c.

8 ut no. C. de sen. & interlo. l. præses. ¶ † Quæro, nunqd in dubio sententia excommunicationis præsumat lata ante appellationem, uel post? rñd. in dubio reus est fauorabilior: quia de obligatione debet constare, ut magistraliter no. in l. cum actum. ff. de neg. gest. & per Bar. ff. de no. op. nun. l. non solum. §. sed ut probari. ¶ Vel dic, quòd præsumitur aliquid legitimè factum, ut no. ff. de leg. 3. l. cũ pr̃. §. rogo filia; quod tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ subdelegatum simpliciter, qui iurisdictione uti cæpit, reuocare non potest.*

2 *Subdelegari potest per delegatum principis causa suspecti, licet sit mixti imperij.*

3 *Alienatio interdicitur coadiutori, & idem de uisitatore dicitur, & de eo, qui habet commendam.*

4 *Spoliatus non potest inquiri, nisi primò restituatur ad mobilia & immobilia & fructus, & ad plenam & pacificam possessionem.*

5 *Remoueri potest ut suspectus ille, qui nõ põt administrare.*

6 *Dilapidator notorius si spolietur, an possit petere se restitui.*

7 *Dilapidationis ratione an possit quis remoueri à spiritualium administratione.*

8 *Remoueri an possit tanquam suspectus prælatus, qui nondum cæpit administrare, imminente metu dilapidationis?*

9 *Alienare res subiacentes periculo an possit is, cui interdicta est alienatio?*

10 *Dilapidator quis dicatur.*

11 *Pater, qui prodigaliter utitur bonis aduentitijs filij, priuari debet administratione.*

VENERABILI. Si subdelegatus delegati papæ simpl'r datus cæpit uti iurisdictione, delegatus eum reuocare non põt. Sed si subdelegatus ipse ꝯ formam apostolici rescripti procedit, nullus est processus. ¶ Casus. quidam episcopus fuit spoliatus epatu per Federicum imperatorem prætenso, quòd iste esset dilapidator: Papa mandauit archiepo Cusentino, q faceret eum restitui integraliter & plenariè, quo facto si dictus eps esset de dilapidatiõe suspectus, daret sibi coadiutorem, sine cuius consilio nihil administrare posset in temporalibus, quousq; aliter papa prouideret, & q interdiceret tam epo, q̃ coadiutori omne genus alienandi: archieps infirmitate grauatus cõmisit uices suas abbati sancti Spiritus, qui ꝓcessit nõ seruata forma mãdati. & iõ factũ ab eo cassat. demũ dictus archiepiscopus cõmisit cãm thesaurario: sed hoc non potuit: qa prius cõmiserat alteri, nulla iurisdictione retenta. & iõ papa cassat ẽt factũ thesaurarij, cũ archiepiscopus ei nõ potuerit iurisdictionẽ, qua carebat,

2 aliqualiter demãdare. ¶ † In. isto. c. Inn. colligit plura notabilia: primo, q cã suspecti, licet sit mixti imperij, põt subdelegari ꝑ delegatũ principis, & dicit q secus est ẽm leges ciuiles. Tu dic. q idẽ est hoc casu, ut. C. q ꝑ sua iurisdictione. l. j. in fi. ẽm unũ intellectũ. ¶ Scdò no. q qñ dat alicui offim cũ ꝯsilio intelligit & cũ consensu: secus si sine offõ hoc ꝓbat. ff. de admi. tu. l. Titiũ

3 & Mæuiũ, in prin. ¶ † No. coadiutori interdici omnem alienationẽ, idẽ de uisitatore, & de eo, qui hẽt cõmendã, Inn. ¶ No. q simpliciter cõmittendo uices suas intelligit in totũ cõmittere, In. & sic indefinita æqpollet uniuersali. ¶ Opp. nam cã restõnis. & cã dilapidationis sunt diuersæ, ergo ualet ꝓcessus: sed dẽt appellari, ut. C. de ap. l. j. facit qđ no. Bar. i l. si q̃ ramus, de testa. ¶ So. hic ordo cadit sup iurisdictione, q̃ non est data, nisi seruet ordo. nã forma mandati obtinet instar conditionis. ¶ Sed tunc immediatè opponit, si ꝓcessus subdelegati fuit nullus, ergo res est integra, ut. C. ne de statu defun. l. si pr̃. ergo subdelegatus potuit idẽ subdelegare, ut. j. c. quàmuis, li. 6. Rñ. & dico, q ẽt processus nullus subdelegati facit expirare ptãtem reuocandi: quia subdelegatus usus est iurisdictione, licet abusiua, siue ꝑpostera ẽm Arch. nã satis est q exercuit iurisdictionẽ credens se posse exercere. Sed Ioã. An. dicit ꝯrium, ꝓ abusum. s. iurisdictionis nunq̃ firmatur iurisdictio, cũ usus iurisdictionis requirat iuris adminiculũ concurrens: tñ ad istud c. non rñdet nisi diuinãdo. ¶ No. cassari processum si nõ seruatur ordo debitus & studiosus, non perfunctorius, quod ex ordinis ratione apparet,

4 ẽm Inn. ¶ † No. q spoliatus non potest inquiri, nisi primò restituatur ad immobilia & fructus, & ad plenam & paci-

& pacificam possessionem, quod est not. fm Inn. Idem Ber. in gl. hoc ideo. ¶Opp. cum Ber. q suspectus sit remouendus, non aũt retinendus in administratione? rñ. hic papa dedit formam papalem, non de iure cõmuni.
5 † Quæro, nunquid possit remoueri tanq̃ suspectus ille, qui nõ põt administrare? Rñ. sic, & quid operet̃ remotio, dic ut. ff. de sol. l. q. si forte. §. j.
6 † Quæro, nunq̃d notorius dilapidator spoliatus possit petere se restitui? rñ. sic: quia de ista notorietate nõ põt opponi spoliato, nec fieri fides ante, q̃ sit plenariè restitutus, tex. est in nostro. c. ualde no. ¶Extra no. q exceptio, dolo facis, non põt opponi ei, qui spoliatus est officio, uel beneficio, nisi prius eo restituto in pleno & integro
7 statu, q̃ est no. dignum. ¶† Quæro, nunquid ratione dilapidationis remoueatur quis ab administratione spiritualium? litera nostra à 𝔠trio sensu innuit, q nõ in uerbo, temporalem. unde dicunt doctores, ergo spiritualia administrare põt. hoc no. 3. q. 3. quia ea, in fi. magnæ gl. quam tene menti. ¶Ex hoc sequitur, q administratio spũalium non est alienatio. dicit Io. An. q ratione dilapidationis preteritę datur coadiutor: sed si timetur de futura dilapidatione ex cõsuetudine dilapidandi præsumpta, debet prælatus & quilibet rector ecclesiæ remoueri funditus ab administratione. unde qđ no. ff. de autho. tu. l. & si pluribus. de coadiutore tutoris habes. C. quomodo & qñ iudex. l. si præses, quasi istud officium coadiutoris non est principale, sed accessorium.
8 ¶† Quæro, utrum prælatus possit remoueri tanq̃ suspectus, si nondum cœperit ministrare, tñ imminet metus dilapidationis? Rñ. non: tñ sibi non est administratio committenda, ut. l. ita autẽ. ff. de admi. tu.
9 ¶† Quæro, utrum iste, cui interdicit̃ alienatio possit alienare res subiacentes periculo? dic q non, nisi res sint, quæ tpe consumuntur. nam qui non alienat, punitur, ut. l. tutor qui repertorium. §. j. ff. de admi. tu. ubi igitur non solum interdicitur alienatio, sed ẽt subtrahitur administratio, habet locum, quod dixi: sed qñ non subtrahitur administratio, tũc necessitas intelligitur excepta, ut. ff. de manu. testa. l. qui nõ potuerunt, & ff. de fideicom. liber. l. cum fidei. ¶No. q licet processus subdelegati sit irritus p̃p non seruatã formam mandati papæ, tñ subdelegatus non resumit iurisdictionem: quia semel functus officio suo nunq̃
10 resumit illud, tex. est hic notabilis. ¶† Quæro, quis dicatur dilapidator? ille, qui uergit ad dilapidandum, ar. in l. si constante, in prin. ff. sol. ma. unde una alienatio non facit eum suspectum de dilapidatione, sed mali mores, & plures, ut no. in l. si fideiussor. §. fi. ff. qui sa-
11 tis. co. & adde quòd not. C. de suspec. tu. l. eũ. ¶† Quæro, quid de patre, qui prodigaliter utitur aduentitiis bonis filij. Rñ. et est interdicenda administratio, ut. ff. ad Treb. l. imperator, & in l. ulti. C. de sen. pas. ¶ Quæro, quid de rectore parochiali? & q̃libet de parochia potest cũ accusare: quia interest cuiuslibet parochiani, quòd ecclesia non perueniat ad malum statum. Ber. quòd uerbum tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus, qui pronunciauit se iurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit.*
2 *Sententia super iurisdictione non exercenda est interlocutoria.*
3 *Iudex si in causa dubij pronunciat iurisdictionem esse suã, an possit ab eo appellari?*
4 *Interlocutoria, per quam iurisdictioni derogatur, renunciari non potest.*
5 *Clausula compromissi, quòd partes ad primos iudices redeant, an sapiat compromissum?*
6 *Vidua an sit sub protectione ecclesiæ.*
7 *Negligentia iudicis secularis deuoluit iurisdictionem ad ecclesiasticum & qualiter probetur negligentia.*
8 *Partes si de facto dant iurisdictionem priuato cum pœna, & una pars, non obseruat sententiam, utrum incidat in pœnam, sicut in compromisso?*

1 SIGNIFICANTIBVS. † Delegatus, qui pronunciauit se iurisdictionẽ nõ habere etiam de consensu partium causam nõ reassumit. h. d. ¶ Casus. Iuliana uidua cũ esset nobilis & diues mentiens se pauperem impetrauit iudices 𝔠. M mulierem & natum eius, qui citati opposuerunt dicentes, q dicta uidua erat nobilis & diues, & quòd subreptitiè impetrauerat mentiendo se pauperem, adiicientes, q erãt parati stare iuri, sub cuius iurisdictione consistunt. delegati audita exceptione interloquendo pronunciauerunt se per has literas procedere non debere: tandem partes compromiserunt in arbitros hoc pacto, q deberent pronunciare 𝔧. certum terminum: aliàs redirent ad dictos delegatos: qui arbitri fuerunt negligentes. unde dicti iudices, nolentes dictam iurisdictionem resumere, cogebant partes ad litigandum sub eis. à qua compulsione fuit appellatum ad audientiam papæ. Papa decernit litigatores non compelli, & si quid esset 𝔠 aliquem attitatum, reuocat in irritum. ¶Not. q uidua nobilis & diues debet agere in foro seculari. ¶No. formã sententiæ, qñ rescriptum est subreptitium, f. se non debe-
2 re procedere per ipsum. ¶ † No. sententiam super iu-
3 risdictione non exercẽda esse interlocutoriã. ¶† Quæro, iudex in causa dubij pronunciauit suam esse iurisdictionem, utrum possit appellari? & uĩ q non qa non grauat, ut notat l. ex quacunque. ff. si quis in ius uocnon ier. ¶Item ista appellatio non potest iustificari nisi ex ueteribus. ¶In 𝔠trium est gl. ordin. C. ne filius pro patre, aut. habita. unde si in causa appellationis liquidetur de non iurisdictione, cassabitur interlocutoria, quæ loquitur super his, quæ sunt fundamenti, ut. 𝔧. de app. c. ex parte. M. ¶Vnum adde, q ubicunque habet locum illa regula, non quicquid iudicis ptãti &c. ab interlocutoria non potest appellari. quia iudex non est astrictus de iuris necessitate, ut eleganter not. Inn. in c. ul. 𝔧. de fer. ¶No. q talis interlocutoria funditus eradicat iurisdictionem, q non remanent aliquæ, reliquiæ quæ possint prorogari, uel demum ad iurisdictionem sic elisam rediri, uel etiam per procuratorem, quod est no. dignum. ergo not. q non potest 𝔠trio imperio reuocari ẽt de consensu partium, quod alibi
4 non reperitur. ¶† Not. q huic interlocutoriæ, per quã derogatur iurisdictioni, partes non possunt renuncia-
5 re, quod alibi non reperitur. ¶† No. q hæc clausula, q partes redeant ad primos iudices, apposita in cõpromisso, tñ non sapit cõpromissum: quia litigatores non intendebant compromittere in iudices, sed redire ad iurisdictionẽ ipsorũ, & hoc est bñ no. No. q appellatio ab interlocutoria irritari facit 𝔠ria, si est iniusta.
6 ¶† Prima gl. Ber. tractat de uidua, an sit sub p̃tectione ecclesię. post modũ gl. in fi. dicit, q ĩ possessoriis uidua est ĩ defensione aliàs in p̃tectione ecclesiæ, qđ in-
7 tellige, si ẽ spoliata. ¶ † Scđa gl. tractat, an iudices isti bene

bñ pnũtiauerũt, necne, & q negligẽtia iudicis secularis deuoluit iurisdictionẽ ad ecclesiasticũ, pbaĩ aũt neglig ẽtia si req̃situs nõ exhibet iustitiã, cũ dẽat & possit, puta, qa est liqdũ sibi de cã, uel litigator uult litigare, & ipse nõ uult audire, uel nõ rñdet ad interrogata, ut i c. 1. de milite uasallo, q ɔtumax ẽ col. x. & i l. si p meis. §. fi. ff. de arb. ¶Si n. de cã si liquet, uel aliud im
8 pedit, non dr esse in negligentia, ut ibi no. ¶†Quærit Ber. si ptes de facto dẽt iurisdictionẽ priuato cum pœna, & una pars non obseruat sñiam, utrũ incidat in pœnam, sicut in compromissis. & determinat q non in ultima gl. q̃ est ualde notabilis, & non reperitur alibi. dicit Inno. q primo dominus tpalis est monendus, & in negligẽtia cõstituẽdus ante, q̃ ab eo iurisdictio trãsferatur in ecclesiasticũ iudicẽ, & no. argu. ad represalias. dicit Inno quòd mercatores si grauantur passagijs, habent immediatum recursum ad ecclesiam. dicit Inno. quòd ubi est quæstio de magna hẽditate inter laicos, uel laicas, debet adiri iudex secularis, nec sufficit adire primum immediatum, sed debent adiri, quotquot sunt superiores, quod intellige usq; ad tres sñias, ut in c. 1. de re iu. in cle. quia si non põt alio mõ, dẽt appellare, quousq; pt. ¶Fallit in miserabilib. psonis, & qbusdã alijs, ubi sufficit, q primus immediatus deneget iustitiam, ne diu pro iustitia laboret, quod dictum Innocen. est ualde nota. alibi non reperitur. nam istę personę miserabiles non tenentur appellare pp paupertatẽ, ut. ff. mã. l. si pcuratorem. §. si ignorantes. Et ideo omissa appellatione pñt adire ecclesiasticum iudicẽ p simplicem querelam, qđ est no. dignum. ¶Vbi tamen est rex, ibi puto prius regem adeundum, cum in regno suo in temporalibus sit uicarius dei, & proximior uicarius sit adeundus ex ratione & natura ordinis quod est no. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recusatus non habet iurisdictionem super litigantes.*
2 *Arbitri tertij electi in concordia à duobus primis an ualeat sententia, si discordet ab alijs duobus.*
3 *Delegatus à papa coget arbitrum, qui cognoscit de sui suspicione, procedere & finire.*
4 *Suspitionis exceptione opposita si iudex recusatus nihilominus procedit, utrum processus recusatus sit nullus.*
5 *Iudex recusatus an possit mandare arbitris, quòd assignent certum terminum ad probandum.*
6 *Iudex recusatus an possit partibus terminum statuere ad eligendum arbitros?*
7 *Arbitri ad cognoscendum de suspitione assumpti quam iurisdictionem habeant.*
8 *Pares curiæ habent iurisdictionem ordinariam specialem in feudis.*
9 *Arbitri super suspitione electi an teneantur acceptare?*
10 *Libellus an sit offerendus in causa suspicionis, an sufficiat qualisqualis petitio?*
11 *Recusans iudicem si coram arbitris est contumax, an statim iudex recusatus possit iurisdictionem resumere.*
12 *Suspicionis exceptio an possit opponi hoc modo, dico te suspectum, & ubi defecerem in probatione suspitionis, dico te nõ posse procedere, quia es infamis.*
13 *Statutũ, quòd discordantibus iudicibus, eligatur tertius, in cuius partis iudicij discordia locum habebit.*
14 *Suspectus prælatus an teneatur satisdare.*

SVSPICIONIS. Arbitri electi ad causam recusationis assignant terminum ptibus ad pbandum. delegatus uerò, q recusatur, cõpellet arbitros cãm diffinire. ¶Casus lõgus. Reus corã iudice delegato cõstitutus recusauit eum tanquam suspectum assignãs istã cãm, de cuius ueritate erat facienda fides super hac suspicione cognoscenda. ¶Electi sunt arbitri à ptibus de mandato iudicis recusati, q̃ritur utrũ iudex recusatus possit assignare terminum recusanti ad probandum suspicionem? rñdetur q non: quia forte prouocatus obesset: sed coram arbitris est probatio facienda: quia ad hoc pñt terminum assignare. ¶Sed pone, q ipsi arbitri nõ sunt concordes. rñdetur, q iudex recusatus põt eos cõpellere, ut concorditer eligant tertium, cum quo ipsi duo arbitri, uel unus ex his dirimant qõnem suspicionis, ne principale negotiũ p discordias plus debito p
1 rogetur. ¶†No. q iudex recusatus non hẽt iurisdictionem super litigantes: qa suspensa est sua iurisdictio recusatione pẽdẽte: sed bñ hẽt iurisdictionem sup arbitros ad cõpellendũ eos cõcordare uel tertium eligere ¶No. duos arbitros eligi posse. ¶Opponitur. ff. de arb. l. itẽ si unus. §. si in duos. Sol. ibi fuit uitium cõpromittentiũ, q dederunt in compromisso formam iuri ɔ̃riã de electione tertij incerti, & intellige, q non ualet cõpromissum, si illi duo discordant: sed si concordãt: [illegible]
2 ualet: qa utile p inutile non uitiatur. ¶†No. q sententia tertij arbitri electi in cõcordia à duob. primis nõ ualet, nisi unus ex ipsis primis pronunciet cum ipso, sed gloss. Accur. nota. contrarium dicens, quòd si tertius ab utroque discordet, ualet sententia propter ipsius authoritatem. ff. de arbit. l. item si unus. §. principaliter, in uersicu. authoritate. & hoc quidam tenẽt dicentes, quòd tertius arbiter nõ est arbiter sed est superior utroq; eorũ in Spe. de arbitro. §. seqtur uer sed nũqd iste tertius. ¶Sed Frã. & Cy. dãnãt illã gl. & est casus hic, & facit. ff. de sol. l. q si forte §. j. vř tñ Inn. hic tenere in ultima sua gl. q iste tertius cũ uno ex primis possit pnunciare altero absente, sed gl. ff. de arb. l. sicuti, vř requirere omnium præsentiam. ¶Sed pone suppositio, q opinio. Inn. esset uera, nunquid ille absens debeat requiri? rñde sic, nisi ille absens sit uagabundus, uel distet ultra cẽtũ milliaria, uel alias commodè citari non possit, ar. ff. de dã. inse. l. 4. §. si ita uicinũ, & ff. de cõd. & demõ. l. mulcta non committitur, in prin. de hoc ff. ad Treb. l. hæredes mei. § fi. & ibi p Bar. & ff. de leg. 2. si tñ quibusdam. ¶Non dico, q citetur p edictum, qa arbitri non pñt edictũ proponere, sed debẽt citare p nuncium, uel epłam psonaliter, uel ad domũ, ut no. ff. de ar. l. sed interpellatur. ¶†Quæro, nunquid de iure ciuili delegatus à papa coget arbitrum, qui cognoscet de sui suspicione, procedere & finire? respon. sic, ut no. ff. de arbi. l. nam & magistratus, in princ. ¶Sed quæro, quare eliguntur arbitri, cum quis posit in dubio cognoscere, an sua sit iurisdictio? respondetur, illud est uerum, quãdo dubitatur de finibus iurisdictionis: secus, si dubitetur de persona iudicis. quæ declinatur ratione suspicionis, ut no. ff. si quis in ius uo. non ierit. l. ex quacunque; quia absurdum est, quòd quis cognoscat de seipso an sit suspectus. ¶Item qualitas mentis suæ est sibi nota. & ideò nõ uenit in causæ cognitionem coram seipso, ut supra de rescrip. c. ab excommunicato. Sed pone consules mercatorum debent habere sportulas, modò opponitur coram eis, quòd ipsi nõ sunt iudices competentes, quia quæstio mercantiæ nõ

pertinet ad mercantiam simplicem, sed ad mercantiā nominatam, quæ habet iudices speciales, puta camerarium cerdonensem, & est quæstio de coriamine. sed actor dicit, ꝙ illud coriamen non fuit uenditum per se, sed accessoriè ad mercantias pannorum, quæritur, utrum iudices possint cognoscere, Bar. dicit ꝙ nō, qa sunt suspecti ratione sportularum, ut ipse no. ff. ad munic. l. de iure, & ibi est gl. ordi. nisi consules ꝑ apertam naturam negocij haberent iurisdictionem fundatam: aliàs non possunt cognoscere; quia uertitur in præiudicium alterius iudicis, & alterius fori. Tu dic quòd imò possunt cognoscere, ut supra de rescri. super literis, tamen, si uolunt sine omni suspicione procedere committant causam alteri, ante, quam recusentur tanquam suspecti, ff. de iuris. omn. iudic. l. prætor. uel dic, quòd aut est opposita exceptio suspicionis taliter, quòd cadat in arbitrium, seu iudicium boni uiri, & tunc non pōt cognoscere: aliàs sic.
4 ¶ † Quæro, nunquid opposita exceptione suspicionis, si iudex recusatus nihilominus procedit, utrum processus recusati sit nullus? respon. sic, si est recusatus à lege & ipso iure, ut in l. 1. C. si quacunque præditus ptāte: sed si non ipso iure, sed per sniam ferendam, dicit Inn. quòd oportet appellare. ¶ Sed ꝯ uidetur quia iurisdictio statim est suspensa, & hæc uera, si recusatur delegatus: sed in ordinario est appellandum. Et ita intelligo dictū Inno. quia difficilius est suspendere iurisdictionem ordinariam, quàm delegatam, nec ullo iure cauetur, ꝙ processus ordinarij sit nullus, unde stamus regulæ, q̄ dicit, si grauaris, appella. ut. C. si sæpius in integ. resti. post. l. 1.
5 ¶ † Quæro, nunquid recusatus possit mandare arbitris, ꝙ assignent certum terminum ad probandum? respondeo non, sed bene pōt assignare eis terminum ad expediendam causam suspicionis, intra quem terminum, qui debet esse competens & discretus, continentur assignationes dilationum, & reliqua fienda iudicio arbitrorum, quib. summa causa suspicionis cōmissa est, ut hic. arctare igitur arbitros per singulos actus non potest c. legitima, de appel. in 6. sed statuere terminum complexiuum potest arbiter, quia sic se habet iudex ad arbitrium, ut no. ff. de ar. l. item si unus. §. 1. & argum. ff. de optio. l. mancipiorum; aliàs nunquam finis esset litibus, quòd est absurdum.
6 ¶ † Quæro, nunquid recusatus possit statuere terminum partib. ad eligendum arbitros, respon. sic, ut C. de iudi. l. pe. Item ad cōparendum coram eis, argu. C. de appellatio. l. præses. ¶ Quæro, quid si arbitri non diffiniunt infra terminum, respondeo, reuertitur iurisdictio ad iudicem recusatum. cap. legitima, de appellatio. in 6. nec potest ulterius recusari, cum causa recusationis sit deserta, & hoc probo tali ratione, non minus est suspectus iudex appellationis, q̄ iudex recusatus, & tñ appellatione deserta reuertitur iurisdictio ad iudicem, à quo, ut. C. de app. l. eos, nec debet reputari suspectus, cum satisfecerit iuri.
7 ¶ † Quæro, utrum isti arbitri habeant iurisdictionem ordinariam, uel delegatam, gl. dicit ꝙ habent quasi ordinariam. nā cum eligantur per partes, non possunt dare iurisdictionem ordinariam uel delegatam, ut. C. de iur. om. iud. l. priuato, sed. l. dat iurisdictionem quasi ordinariam. melius dixisset glo. quasi delegatam: quia est iurisdictio sing. & est expressum. C. de iu. l. pe. in fi. territorium non est de substantia iurisdictionis ordinariæ.
8 ¶ † Glo. mouet alibi similem quæstionem in materia feudorum, utrum pares, siue proceres habeant iurisdictionem ordinariam, uel quasi. Et glo. determinat, quòd habent iurisdictionem ordinariam specialem in ipsis feudis, qui possunt dici ad uniuersitatem feudorum, cum sit generale statutum in feudis, non nominatim ad aliquas personas, puta ad Titium, uel Seium, ut no. in c. 1. de inuestitura in maritum facta, super uerbo, ad dominum, ubi omnino uide. ¶ Item in feudis est unum speciale quòd licet dominus uideatur suspectus. id est minus fauorabilis contrariantibus inuicem, uasallus tamen ipse non remouebitur à cognitione, quæ competit ei iure proprietatis, & non ut nudū ministerium, sed procedit in causa non solus, sed adhibita curia & proceribus suis, & est rationabile: qa non debet quis ex sola suspicione perdere administrationem rei propriæ. ¶ Item suspicio purgatur ratione
9 procerum, ut in authent. ut differentes iudices. §. j. & ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. 1. ¶ † Quæro, nū quid isti arbitri teneantur acceptare, respon. sic, quia isti arbitri subrogantur loco iudicis recusati, ergo &c. ut. ff. de mu. & hono. l. numerum. §. iudicandi. C. de aduo. diuer. iudiciorum. l. sancimus. C. de proxi. sacrorum scriniorum. l. in sacris, li. 12. c. sicut enim 11. q. 1. ¶ Sed extra iudicium nemo compellitur arbitrium acceptare, ut no. C. de contrahen. empt. l. fi. & in l. 1. ff. de leg. 2. immo dicit gl. quòd non est satis prudens, qui suscepit in se compromissum. ut auth. ut differentes iu-
10 dices. §. 1. & ff. de arbi. l. cum lege, in fi. ¶ † Quæro, nū quid in causa suspicionis sit offerendus libellus, an uerò sufficiat qualisqualis petitio. Gl. Accur. dicit quòd non est necessarius libellus. ff. de procu. l. in causa. §. hæc autem cognitio. & certe cum recusatio iudicis habeatur in scriptis, ipsa productio recusationis postea facta coram arbitris habetur pro libello; quia cognoscere de recusatione est quoddam officium mercenarium. unde non requiritur libellus pro solemnitate, ut no. ff. de interrog. actio. in rubrica, & ff. de iud. l. & si
11 restituatur, in princ. ¶ † Quæro, modo, si recusans est contumax coram arbitris, utrum statim iudex recusatus potest iurisdictionem resumere. Respon. non, sed debet expectari, quod labatur totus terminus præfixus circa decidendam causam suspicionis, Innocen. & Ioan. And. Nam interim res est dubia, quia etiam pro contumace posset ferri sententia. ¶ Item de natura termini est, quòd debeat expectari, ut C. de dilatio. l. siue pars. nec puto, quòd recusatus posset hunc terminum abbreuiare: quia suspen-
12 sa est interim sua iurisdictio. ¶ † Quæro, utrum exceptio suspicionis possit opponi hoc modo, dico te suspectum, & ubi deficerem in probatione suspicionis, dico te non posse procedere, quia es infamis, Dicit Bernar. quòd exceptio suspicionis debet præcedere omnes alias exceptiones, in quibus requiritur sententia iudicis: quia opponendo alias exceptiones uidetur eligere eius auditorium, ergo postea non potest dicere eum suspectum, ut. ff. de iudic. l. & si restituatur, in princip. non sic dico, si utitur aliis defensionibus, in quibus non requiritur sententia, ut si petat edi libellum, ut in authentic. offeratur. C. & ff. de iudic: l. non uidetur in iudicem consensisse. ¶ Solut. credo quòd talis modus excipiendi procedat, quia in utraque exceptionum declinatur iudicis cognitio. nam etiam de infamia sua ipse non potest cognoscere, sed debet iri ad arbitros, & sic ex pluribus causis potest iurisdictio declinari sicut posset ita obiici, dico te suspectum

quia

quia capitalis inimicus, & quia nimis fauorabilis aduersario, ut no.in c.legitima, de appel.li.6.in nouella, & uide Bar.in l.quidam consulebat, de re iudi.¶ Si quis enim opponeret exceptionem solutionis, uel pscriptionis hoc modo, dico me non teneri, quia solui, uel præscripsi, & si deficerem in probatione, dico te non posse cognoscere, quia es suspectus, inepte exciperet: quia non potest iudicem allegare suspectum, nisi alleget in quo articulo causæ. non enim potest uariare, & ipsum pro parte approbare, & pro parte repro-
13 bare.¶ † Pone, dictat statutum, quod discordantibus iudicibus debeat eligi tertius. Modo quæritur, utrum intelligat de discordia principij, uel medij, uel finis? Rñ.de qualibet secundum Ho. nam discordia principij, uel medij est obstatiua finis. Nã si non tenet principium, uel medium, ad finem non potest peruenire. Itẽ si ferant ɔ̃rias sñias, tanq̃ nihil egerint, adhuc cogẽdi sunt eligere tertium, cum quo ambo, uel alter poterunt concordare, & ualebit sententia; & hoc dico per tex. istius.c.& per id quod no.Io.An.ſm Host.in c.legitima, ĩ.de appel.lib.6.in apostilla quæ incipit Host. intelligit.idem, si discordant in hora dieiputa, quia unus uult sedere pro tribunali in mane, alter de sero
14 & facit.ff.de le.j.l.huiusmodi.§.fi.¶ † Extra q̃ro, utrũ suspectus prælatus teneaẽ satisdare? gl. Accur. dicit, ꝙ quilibet suspectus tenetur satisdare. ff. de iudi. l.ij. §.sed si dubitetur. quod est uerum, quando est suspectus animi uitiositate: secus, si fortunæ calamitate, & hoc in debitore suspecto. Sed officialis remouetur, si sit de eo ita grauis suspicio, uel dolus, ꝙ nullo modo sit tolerandum: alias additur ei socius, ut.ff.de suspec. tutori.l.si tutor. aliquæ tamen coniunctæ personæ debent remoueri, non facta mentione doli, ne insurgat infamia.tex.est ibi unicus.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata non prorogatur ad personas in rescripto non expressas etiam de ipsarum consensu.*
2 *Reale quomodo cognoscatur à personali.*
3 *Delegatus ad litem sibi commissam duntaxat tutorem, uel curatorem dare potest.*
4 *Scholaris si accepit mutuum in studio, potest ibi cogi ad illud restituendum.*
5 *Promittens soluere certo loco in termino, si non soluerit, potest conueniri ex eo contractu in illo loco.*
6 *Soluere qui promisit alibi an possit soluere in loco celebrati contractus, ubi aliàs forum non sortiebatur.*
7 *Moneta si diuersa frequentatur in loco contractus, quàm in loco solutioni apposito, de qua fieri debebit solutio?*
8 *Interesse temporis an sit habenda ratio?*
9 *Obligare se potest aliquis ad pœnas spirituales.*
10 *Prorogatio an habeat locum ubi iudices sunt taxati ad causas;*
11 *Prima iurisdictio an possit prorogari in iudicem appellationum?*
12 *Prorogari an possit iurisdictio de territorio ad territorium alterius iudicis.*
13 *Ad usuras dandas cur non potest quis sponte se obligare?*
14 *Soluere qui non potest, an possit excommunicari?*
15 *Non soluens in termino, ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis, nõ est excommunicatus, nisi feratur sententia: sed pœna pecuniaria committeretur.*
16 *Prorogatio non habet locum in foro pœnitentiali.*
17 *Prorogatio an possit fieri seorsum ab actis?*
18 *Prorogauerunt partes ignorante iudice, an ualeat processus iudicis ignorantis prorogationem, & errantis?*
19 *Sententia lata à iudice sciente quem citatum, & terminum elapsum, nesciente tamen eum esse contumacem, an ualeat?*
20 *Prorogatio quadruplex. s. iurisdictionis, compromissi, dilationis, & contractus.*
21 *Iurisdictio primò data & iurisdictio prorogata an sit una iurisdictio?*
22 *Statuto cauetur, quod arbitri debeant diffinire causam infra mensem à die compromissi sub certa pœna, si partes prorogent, an arbiter euadat pœnam.*
23 *Actio de peculio an sit nomen uel titulus actionis?*
24 *Infans an possit beneficium ecclesiasticum obtinere.*
25 *Infans an possit succedere in iurisdictione regali?*

1 PET.G.PER. † Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto ẽt de ipsarum consensu prorogari nõ põt. h. d.
2 ¶ † Quæro, quia hic dr̃, ꝙ omnis delegatio est personalis ex parte rei & actoris, quõ cognoscitur personale à reali? Rñ.i muneribus reale est omne qđ seqĩ fundũ, & uide.ĩ.de iu.c.qa.N.ubi rescriptũ intelligiẽ reale, & est casus specialis.¶ Casus qdã mercatores impetrarũt literas ɔ̃ quẽdã episcopum sup quadã summa pecuniæ, & obtulerunt libellũ durante iudicio, & iurisdictione dicti.P.&.G. cũ deberent recipere à quodã Ioã ne certã quãtitatẽ pecuniæ, fecerũt pactũ, ꝙ si pecunia ipsis debita nõ solueret, ꝙ dictus abbas ĩ dictũ Ionnẽ ꝑferret sñiam excõicationis, & interdicti. Et qa non soluit, dictus abbas dictas sñias ꝓmulgauit, quæriẽ qđ iuris? Rñdetur, ꝙ cũ in dictum Ioannẽ nullã iurisdictionem habebat dictus abbas, meritò nõ potuit prorogari.¶ Not. quod si non ualet ꝓgatio, nõ ualet adiectio pœnarũ. Et tñ unus frater nõ tenetur ꝑ alio, licet simul habitent. C.de decu.l.
3 licet indiuisa, li.10.¶ † Iudex delegatus non põt dare tutorẽ, uel curatorẽ generalẽ, sed ad litẽ sibi commis-
4 sam sic, ut.c.fi.de iudi.li.6.¶ † Si scholaris accepit mutuũ in studio, põt ad restituendũ illud ibi cogi: quia ibi hẽt pergulã, Paulus. rõne rei cõis rescriptũ concessum uni uř concessum consorti. C.de diuer.rescrip.l.si libellũ. No. ꝙ non põt quis se submittere iurisdictioni eius, qui nullã hẽt iurisdictionẽ, uel hẽt, sed nõ ꝓrogabilem. Prorogatio alia simpliciter, ut qñ quis se submittit solutioni siue in certo loco, ut Florentiæ, siue in loco loci, ut corã iudice Mercantiæ Florentino rũ, & est tertiũ genus, qñ quis renũciat priuilegio fori. ¶ Sed pone, hodie ɔ̃xi tecũ Papiæ, cras facio pactũ nudũ more mercatorũ, ꝙ debeo soluere Florentię: q̃ritur: utrũ Florentiæ uidear ɔ̃xisse? rñ. sic, inter merca tores & alios negociatores ꝓsumitur hic cõstituta pe
5 cunia.no.& est istud.c multũ notabile ¶† Not. ꝙ ille, q promisit soluere certo loco in termino, si nõ soluerit, põt cõueniri ex eo ɔ̃ctu in illo loco, & hr̃ ratio interesse actoris, & rei, si reus petit interesse. secus eo non petente. Itẽ secus in actionibus bonæ fidei, ubi hr̃ ratio interesse actoris, & non rei, quia interesse, quod succedit loco rei in bonæ fidei iudiciis, licet dari sit in obligatione, uenit iure actionis, & nõ loquiẽ de isto
6 interesse. ¶ † Quæro, nunquid ille, qui promisit soluere in alio loco, possit soluere in loco celebrati ɔ̃ctus, ubi aliàs non sortieb ẽ forũ? & dic ꝙ non: quia diuersitas loci induceret diuersitatẽ debiti, sicut diuersitas tpis, ut.l.3.de bo.auth.iud.po. & l.ɔ̃xisse, de ac.& ob.

& l. exigere dotẽ, de iudiciis, licet gl. notet cõtrã in l. cũ qui. §. j. uel dic, ꝙ illa gl. est uera, si promissor nõ uult soluere in loco destinato. Nam duo uidentur esse pcepta, ut. ff. de arbi. l. Celsus. Vel dic, ꝙ si locus est statutus fauore debitoris, potest; si creditoris, non potest, sicut dicimus in tempore. ff. de uer. obl. l. qui Romæ, in
7 princ. † Item si una moneta frequentaretur in uno loco, alia in alio, ad quã monetã deberet solui, adest de
8 reg. iur. l. semper in stipulationibus. ¶ † Quæro, nunqd habeatur ratio interesse temporis? rñ. sic, qñ pp moram rei damnificatus est actor, & est speciale in pecunia, ut ueniat interesse intra rem, quia non cadit interesse intra rem; & hoc di. illa notabilis. l. ff. de in litẽ iurando. l. nummis, & gl. in l. cunctos populos, de summa Trinita licet cõtrarium notet, in l. socium, qui in co. ff. pro socio. ¶ Sed ibi loquitur in interesse conuento per singulos menses, uel annos, quod potius est usura, & sic non obstat, & tene menti. ¶ Pone, ꝙ creditor est in possessione pignoris, & percipit fructus. dicit ipse, placet tolle fructus, & ego uolo interesse: quæritur quid iuris? nam leges simplr dicunt, ꝙ fructus extenuant sortem, nec vr debitor in mora, non quia soluerit, sed qa creditori quodammodo satisfecit eius intentionẽ adimplendo, & facit ad hoc illa. l. not. ff. de so. l. Titia.
9 † No. ꝙ potest quis obligare se ad pœnas spirituales, non quòd per uiam pactus possit quis excommunicari, sed obligari ut excommunicetur per sententiam, nec ẽt potest quis se in excommunicationem reponere. l. unus. §. pactus, de pactis, dũmodò talis obligatio aliàs habeat fundamẽtum, ar. à cõtrario sensu huius. c. sm Ber.

¶ Gl. Ber. distinguit hic de triplici prorogation[a]. s. temporis, rei, & personæ, & hoc in iurisdictione contentiosa: sed in iurisdictione uoluntaria dic, ut in l. j. C. de
10 emanc. libe. ¶ † Quæro, utrum, ubi sunt taxati iudices ad cãs, habeat locum prorogatio, puta dictat statutum, ꝙ iudex portæ sancti Petri sit iudex uiduarum, nunquid alij poterũt prorogare iurisdictionem eius? & vr ꝙ non, ne confundantur pcessus & iurisdictiones, ut no. sm Iac. de Are. in l. j. C. de iu. om. iu. & ut taxatio iudicis aliquid ope
11 retur, arg. C. de testa. l. consulta diualia. ¶ † Quæro, nunquid in iudice appellationum possint alij prorogare primam iurisdictionem? & puto ꝙ non, quia iurisdictiones non sunt eiusdem rationis, cum causa appellationis sit mixti imperij, nec debeat idem esse iu
12 dex, à quo, & iudex, ad quem. ¶ † Quæro, nunquid iurisdictio possit prorogari de territorio ad territoriũ alterius iudicis? rñ. non, quia nulli præest iurisdictioni, sed est omnino priuatus: quia istud est extra fines rerum & personarum, & facit. ff. de so. l. quæro. ¶ Licet iudici sit datum liberum & plenissimum arbitrium, tñ non põt sibi prorogare terminũ. ff. loc. si in l. Bar. ¶ Antequàm iurisdictio incipiat, prorogari non potest: qa de aliqua ad aliquam est prorogatio, & sicut nulla est quæ desiit, ita quæ nondum incipit, de uer. ob. l. x. de cõdi. & demon. l. Titio. j. eo. cum plures, in fi. ¶ Si plus est in usura dotis, quàm oneribus matrimonij, nihilo
13 minus uir lucratur. ff. mãdati. l. creditor §. pe. ¶ † Quare ad usuras dandas non potest quis se sponte obligare? respondeo, quia est peccatum. & dicit Io. An. ꝙ causa usurarũ est spiritualis. c. fi. de iureiur. lib 6. Pau. dicit quòd nõ est spiritualis, licet ecclesiastica, quia sumit originem à peccato. hoc no. Archi. 14. q. 5. quid di
14 cam. ¶ † Quæro cum Inno. (dicit lex ꝙ propter infirmitatem non differtur solutio debiti. ff. de hære. inst. l. si quis instituatur, in fine) utrum ille qui non potest soluere possit excommunicari? & sentit Inn. ꝙ non, qa non est in mora. Illud dictum Inn. est uerum in eo, qui tenetur ad factum. Secus in eo, qui tenetur ad dandũ, ut. ff. de uer. ob. l. continuus. §. cum quis, alias. §. illud, uel ibi loquitur in alia pœna. nam illud est in sententiis censuræ: quæ rediguntur ad instar fori pœnitẽtialis, ubi sufficit dicere, miserere mei Deus, ex quò quis non habet, unde soluat. ¶ Item sententia excommunicationis est quædam mulcta, quæ remitti potest propter inopiam, pro hoc lex no. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. fi. uel dic, ꝙ Inn. loquitur in clerico, cuius paupertas est notoria. ff. de procu. l. Titius. ¶ Quæro, pone mutuaui pecuniam cuidam mercatori, qui supposuit se iurisdictioni episcopi, qui episcopus immediatè eidem mercatori præsenti & acceptanti mandauit, ꝙ sub pœna excommunicationis solueret ad certum terminum, quam ex nunc, prout ex tunc protulit in scriptis, utrum interim possit appellari? dicit Ioã. An. ꝙ non, & omnino standum est sententiæ, Ioã. An. & sic potest in dic pactus iudicari de uoluntate partium, quod [b] alibi
15 non reperitur. ¶ † No. ꝙ licet qs non soluat in termino, ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis; tamen non est excõmunicatus; nisi feratur sentẽtia: sed pœna pecuniaria bene committeretur ipso iure, ut elegãter no. ff. de pac. l. rescriptum. §. si pactum. uincula enim censuræ sunt à cæteris pœnis diuersæ naturæ. dicit Io. An. ꝙ potestas excommunicandi oritur ex authoritate clauium, non ꝙ possit prorogari per consensum priuatorum, scilicet in eum, qui
16 non habet hãc potestatem. ¶ † Idem ait, ꝙ in foro pœnitentiali non habet locum prorogatio. certè nec est ibi uera iurisdictio, sed est quædam permissio diuina, quæ prorogari non potest nisi ab ipso Deo, quanquã largo modo uocemus pœnitẽtiarios iudices animarum, hoc apparet, quia non fit litis contestatio coram eis, ergo non potest fundari prorogatio, ut. ff. de iur. om. iu. l. si conuenerit. ¶ Non ob. l. receptum, e. ti. quia illa debet intelligi cum eadem distinctione. s. ut litigator non pœnituerit ante litem conte. ¶ Alij dicunt, quòd illa lex receptum, loquitur in submissione, quæ fit iudice præsente & acceptante, & apud acta iudicij. ¶ Sed nunquid illi legi, si conuenerit, potest renuntiari per pactum? & uidetur ꝙ non, quia illa lex continet ius publicum, nisi forte interueniat iuramẽtum. dic ut. infrà. de fo. compe. si diligenti. ¶ Item illa lex non habet locum in prorogatione tacita, quæ potest fieri cum effectu etiam ante litem contestatã, ut. ff. de iud. l. sed & si
17 susceperit, in prin. qđ est no. ¶ † Quæro, nunqd prorogatio possit fieri sorsum? rñ. sic ut & compromissum, Io. An. & sic unus põt una die prorogare, alter altera die in habẽtẽ iudicem, sicut & compromittere, qđ est no.
18 ¶ † Quæro partes prorogauerũt iurisdictionẽ ignorante iudice, utrũ ualeat pcessus iudicis ignorantis & errãtis? & vr ꝙ nõ, ut. ff. de cõdi. & demon. l. multũ interest. cõtrarium est uerũ, tex. est no. in l. ij. §. sufficit. ff. de iudi. ¶ Vñ licet iudex dẽat scire iurisdictionẽ principalẽ
19 nõ tñ oportet, ꝙ sciat accessoriã, qđ ẽ no. dignũ. ¶ † Ex hoc

a ¶ *Vide etiam de materia ultra allega. hic per scribentes, quæ subtiliter scribit domin. Bart. So. in l. serm, in prin. ff. de lega. j.*

b ¶ *Inuenio istud dictũ, refert & not. aliter sequitur. d. Ias. in l. si conuenerit, in fin. in uer. iij limi ff. de iuris. om. iudic. & ita sæpe uidi obtineri in actu practico.*

hoc infertur ad talẽ q̃ónẽ, pone q̃ iudex scit aliquẽ citatũ, & lapsus est terminus, sed nescit cũ cõtumace, q̃a nũtius nondũ retulit, uel retulit, sed ipse nõ uidit relationẽ, & iudex supinè ꝓnũtiauit, an teneat snĩa. Bar. dicit q̃ nõ, uel dic q̃ pẽdẽte relatione nũtij nõ ualet snĩa sed si retulit, ualet, licet iudex ignoret de relatione & cõtumacia: q̃a ignorãtia iudicis nõ reddidit nullũ id, q̃d hẽt ueritatis fundamẽtũ, ut. ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. cũ ꝑtor, aliàs sp̃ oporteret ꝓbare, q̃ iudex uide-
20 rit relationẽ nũcij. ¶ † Et no. q̃ triplex est ꝓrogatio s. iurisdictionis, ut hic, cõpromissi ut. ff. de arb. l. diẽ ꝓferre, & dilationis, ut. ff. de uer. ob. cũ stipulatus sum mihi à ꝑculo. ¶ Est & quarta ꝓrogatio s. unius ꝯtus ad alterum eiusdẽ formæ & naturæ, & terminus non mutaẽ, ut. ff. precario. l. si manente. §. qui impleto. ¶ Sed de nõ contractu ad ꝯtum non est prorogatio, nec ẽ conuerso. s. de ꝯtu ad non contractum. omnis. n. ꝓrogatio debet hẽre duo extrema, & medium continuum, ac, ut cum grammatico loquar, suppositum & appositum. s. terminũ, à quo, & finem, & isti termini differũt: q̃a mutato termino, a quo, nunq̃ ꝓcedit prorogatio ꝓpriè sumpta, ut si dico, q̃ ꝯxi in Martio, incipiat in Aprili. l. lecta. ff. si cer. pe. ¶ Sed mutato termino, ad quem, bñ ꝓcedit ꝓrogatio, si fiat durante termino, & durãte statu eiusdẽ obligationis. Cæterũ mutato statu non diciẽ ꝓrogatio, sed nouus ꝯtus, ut. ff. de ꝑto. stip. l. pe. &. ff. loca. l. cũ plures. §. pe. & l. dicta. Et no. q̃ tẽpora ꝑcisa à l. statuta ꝓrogari non pñt, ar. ff. de iudi. l. 2. §. sed & iu-
21 dex, & C. de iudi. l. properandum, in prin. ¶ † Quæro, utrũ iurisdictio primò data, & iurisdictio ꝓrogata sit una iurisdictio numero, an duæ, & uĩ q̃ duæ: quia accedens & subiectum non sunt idẽ. ¶ Itẽ principale & accessoriũ non sunt idem. ff. de pact. l. iuris gentium. §. quinimo, & l. 4. C. depositi. Sed iurisdictio primaria est subiectũ, & scd̃aria est adiectio, seu accidẽs, ergo nõ sunt idem. ¶ Nam ẽt accidens, q̃d immobiliter impressum ẽ subiecto, non est idẽ numero cum subiecto, q̃d hẽt. q̃a habent diuersa diffinita. in ꝯrium uẽ casus in d. l. sed si manẽte. ¶ So. interdũ ꝓrogatur uita, quę nihil ẽ aliud quàm rei uiuentis substantia, & tunc non est idẽ numero. interdũ fit prorogatio de re ad rem; & tunc nõ est idem numero. ¶ Interdum fit prorogatio de possibili ad contingens, ut in iurisdictione ordinaria prorogata & tunc hẽt se ut genus, & spẽs. Nam iurisdictio ordinaria pp̃ sui uniuersitatem est omnium capax & in potẽtia ad oĩa particularia, & postea cõtingenter deduciẽ in actũ, & pp̃ eandẽ quidditatẽ naturæ fiunt unũ & idem Sicut si paruũ flumẽ intraret magnũ flumẽ. Item sicut depẽdẽtia dñr unũ cum principali. Itẽ unũ q̃nq; dr̃. i. unitum: uel dic, ut dixi in c. de causis. s. e. ¶ Itẽ non est ꝓpriè ꝓrogatio tp̃alis nisi prorogeẽ ad unum terminabile, non per diuisionem temporum; nam terminus distinctiuus, non continuatiuus aliam rem facit, ut in l. le-
22 cta, si cer. peta. & faciunt ad quæstionem. ¶ † Dicit statutum, q̃ arbitri debeant diffinire causam infrà mensem à die compromissi sub certa pœna: partes prorogant, utrum arbiter euadat pœnam, & dicendum est, quòd aut est uera prorogatio, & arbiter euadit pœnã, aut est nouũ compromissum; & tunc de rigore incidit in pœnã secus de æq̃tate: q̃a pœna statuti requirit morã, sed hic nõ est uera mora, cũ litigatores rei suæ fiũt arbitri & moderatores, ut. ff. de arb. l. arbiter ita 2. rñ-
23 so, & l. si cũ dies, in prin. & l. si qua. §. fi. e. ti. † Item ꝑdicta faciunt ad q̃ónem ultramontanorum, utrum actio de peculio sit nomen, siue titulus actionis? & dicunt, q̃ sic. unde licet debeat exprimi actio in libello sm̃ legistas, satis est dicere in libello, ago actione de peculio ad. x. quæ debeo recipere: quia uendidi talem rem filio tuo. Nã illud, q̃a uẽdidi non est actio, sed cã, ut no. ff. de eden. l. 1. in prin. Sed glossatores dicunt, q̃ nõ est actio, sed adiectio. i. modificatio, seu differentia, siue quoddã accidens. ¶ Tu dic, q̃ est actio & adiectio diuersis respectibus, cum habeat in se ꝓpriam quidditatem. uerbi gratia, contractum est cum filio pupillo, qui non obligatur, nisi naturaliter: pater tñ conuenitur actione de peculio, & isto casu non est dicendum, q̃ non sit titulus actionis. Sed hæc quæstio pro nunc dimittatur quia non facit ad materiam, licet actio de peculio possit dici quædam prorogatio obligationis filialis in patrem eius in cuius est potestate. ¶ † An infans põt habe-
24 re beneficium ecclesiasticum? dic q̃ non nisi ex dispensatione papę, ut no. in c. fi. de iudi. lib. 6. potest tamen contrahere sponsalia, sicut doli capax secundum Iac. de Leaza. † An infans possit succedere in iurisdictione regali, dic q̃ sic, ut no. Bar. in l. si uni, de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Delegare potest princeps in quacunque ætate. inferior autem maiorem xxv. uel de consensu partium maiorem 18.*
2 *Aetas quæ requiratur ad hoc, ut doctorari quis possit.*
3 *Aetas quæ requiratur in assessore, & quæ in arbitris, & iudicibus ordinariis.*
4 *Procurator cuius ætatis esse debeat.*
5 *Rex, Dux, Marchio, Comes, Baro, cuius ætatis esse debeant.*
6 *In iudice ordinario, quæ ætas exigatur.*
7 *Minor annis. 14. an à populo rector eligi possit.*
8 *Statutum, quòd quis debeat esse maior tot annis, an requirat annum consumatum.*
9 *In arbitro quæ ætas exigatur.*
10 *Maior. xviij. minor tamen. xx. cur non possit esse arbiter, cum possit dari delegatus partium consensu.*
11 *Sententia lata in minus legitima ætate iudicis, uel arbitri, an sit ipso iure nulla.*

1 CVM VIGESIMVM. † Maior. xx. annis à quocunq; pt̃ dari delegatus usq; ibi, cæterum Itẽ minor. xx. annis maior. 18 ẽt datur a quocunq; tñ. de cõsensu partiũ, & nõ aliter usq; ibi, quàm à principe. princeps uerò pt̃ delegare in quacunq; ætate. h. d. Nã q̃d principi placuit legis hẽt uigorem, ut. l. 1. ff. de const. prin. & l. instar. C. de crimine sacrilegij. No. q̃ non tenet cõsensus ptiũ, si delegatus ab alio, q̃ à principe est minor. 18. annis.

¶ Opponitur[a] de lege, quidam cõsulebat, uer. sed si forte, de re iu. ubi dr̃ q̃ ex consensu partiũ quilibet adultus est sufficiẽtis ætatis. ¶ Solu. aliud de iure ciuili, aliud de iure canonico: uel ille uersiculus intelligiẽ sm̃ determinationẽ istius, s. q̃ consensus opeẽ circa maiorẽ. 18. annis, non circa minorẽ, q̃d non placet, ut. ff. de iud. l. cum ꝑtor, in gl. dic q̃ quatuor, ubi oĩno uide. prima ergo solutio ẽ uera: q̃a maturior ætas req̃ritur de iure canonico eo, q̃ cãæ eorũ sunt maioris ponderis: quia cõiter sunt de
2 bñficiis, & reb. inæstimabilibus. ¶ † Quæro in qua ætate possit q̃s doctorari: & uĩ, q̃ dẽt esse maior. 18. annis quia hẽt iurisdictionẽ in discipulos. ¶ Itẽ in ꝯrũ, q̃a nõ hẽt iurisdictionẽ, nisi actu legat. aũ. n. honore fungi, sed

a ¶ *Vide Zanetinum in repe. c. 1. de accu. in 23. differentia inter ius ciuile & canonicum.*

sed sine administratione, & ideo sufficit quod sit maior. 17.
3 annis, ut d. §. pueritiam, in l. 1. ff. de postu. ¶ † Quæro, quæ ætas requiratur in assessore? rn. sufficit ætas. 17. annorum quia in assessore non fundatur iurisdictio, sed est quidam consiliarius, ar. ff. de post. l. 1. §. pueritiam, ibi qua ætate
4 &c. ¶ † Quæro, quæ ætas requiratur in procuratore? & uidetur quod ætas. xxv. annorum, ut. ff. de procur. l. minor. xxv. an. defensor, in contrarium uidetur, quod sufficiat, quod sit maior. 17. annis ut insti. qui manumitti non possunt. §. qui manumittitur. Sed adhuc uidetur, quod possit in quacunque ætate, dummodo habeat intellectum, ut. ff. de instit. l. sed & si quis. §. fi. So. in iudiciis requiritur, quod sit maior 25. annis, si tamen aduersarius non opponit exceptionem procuratoriam, bene tenet processus, ut. ff. de procu. l. qui procuratorem dat. §. fi. aut loquimur in negociis & tunc sufficit quælibet ætas dummodo actum intellectu capiat. fallit in eo, qui manumittitur. ut sit procurator, in quo requiritur ad hoc, ut dicatur manumissus uindicta, quod sit maior. 17. annis, ut. d. §. qui manumittitur. quia ille constituitur procurator consideratione meriti futurarum operarum. tunc. n. sufficit posse facere operas dignas libertate, quæ dicitur manumissio uindicta. ¶ No. tamen casum, in quo minor. xxv. annis est idoneus procurator ad iudicia, ut. C. de procu. l. exigendi, ubi omnino
5 uideas. ¶ † Quæro, cuius ætatis debet esse rex, dux, marchio, comes, uel baro, rn. isti acquirunt iurisdictionem aut per inuestituram principis, & in qualibet ætate possunt inuestiri, ut in c. 1. §. personam, per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur. ¶ Aut successione, & similiter non distinguitur ætas, immò & ille, qui est in utero quodammodo habetur pro rege & noie uteri administratur iurisdictio, ut in c. 1. quo tempore miles, in uerbo, infan
6 ti, & no. in c. grandi, de supp. neg. præla. li. 6. ¶ † Quæro, quæ ætas requiritur in iudicibus ordinariis, qui non sunt dni iurisdictionis, sed administrantes? Rn. cum eligantur ab imperatore, sufficit quælibet ætas in d. l. quidam cōsulebat. ¶ Idem si eligatur a populo uice imperatoris: quia in territorio suo princeps est, ut no. in aut. de defen. ci
7 ui. §. nulla. ¶ † Non tamen credo, quod populus possit eligere in potestatem, siue rectorem populi minorem. 14. an. nisi super hoc primò faciat statutum, ar. C. de testa. mil. l. fin. & forte statutum nō ualeret. quia esset concedere ueniam ætatis & quia subiectum non est capax, ar. in l. 3. §. 1. ff. de mino. & d. l. cum ptor, uer. natura. Bar. in l. quidam cōsulebat. tenet, quod etiam infans possit eligi nō solum in potestatem, sed etiam in ducem, cum populus habeat plenitudinem potestatis
8 ut no. de capti. l. hostes. ¶ † Quæro, utrum si statutum dicit quod aliquis debeat esse maior, tot annis, requiratur annus consumatus de momento ad momentum: & uidetur quod sic, ut hic. Item ista est cōputatio naturalis. nam illud tempus est perfectum, quod constat ex omnib. suis momentis, quasi ex suarum partium aggregatione tam materiali, quam formali, ut. ff. de mino. l. 3. §. minorem. ¶ Sol in iurisdictione dāda requiritur consumatio sed in honorib. quibus non inest iurisdictio contentiosa, sufficit tetigisse ultimum annum: quia est simplex fauor & in nullius uertitur præiudicium, ut no. in d. c. minorem. ¶ Illud cōe est cuiuslibet temporis, nisi aliud exprimatur, quod debeat fieri cōputatio de momento ad momentum ita, quod nullum momentum sit uacuum, ut no. C. de appe. aut. hodie, nisi sit tempus ciuile, siue utile, quod recipit suas intercapedines. ut l. 2. §.
9 die. ff. quis ordo in bo. pos. seruetur. ¶ † Quæro, quæ ætas requiritur in arbitro? Respondeo ætas. xx. annorum: quia lex Iuli anus, prohibet in minorem. 20. annis compromitti, ut. ff. de arbi. l. cum lege. hoc tamen forte non habet locum in arbitris, qui eliguntur causa suspitionis, sed seruabitur in eis idem, quod in iudicibus: quia iudices sunt legis authoritate, supra eo.
10 c. suspicionis. ¶ † Sed quare maior. 18. annis, & minor. xx. non potest esse arbiter de consensu partium, & potest esse iudex delegatus? Respon. quia periculosum est compromittere, ut. ff. de arb. l. diem. §. stari. uel ideo quia delegatio nititur autoritate superioris, & partium consensu; sed compromissum non. Et ideò
11 fortior est delegatio, quàm compromissum. ¶ † Quæro, utrum sententia lata in minus legitima ætate iudicis, uel arbitri, sit ipso iure nulla? & dic quòd sic, quia isti uidentur pati impedimentum naturale, uel quasi, ut l. cum prætor. uel dic quod no. Inno. supra de rescri. sciscitatus. & hoc in officio iudicandi, quod est publicum auctoritate, & utilitate. Idem in tutela, si forte minor. xxv. annis detur tutor, ut l. fin. C. de legi. tutela. ¶ Vltimo not. quòd ubi in augumento temporis est fauor, annus debet esse elapsus; sed si in augendo non est, tunc non semper, sed quandoque sic, quandoque non, & dic ut in cap. ultimo, de spon. per Ioan. And. & semper dic, quòd ubi lex ultra procedit declarādo, stādum est declarationi legis, ut. ff. ad Treb. l. qui filium. §. sabinus. j. de reg. c. cum ad nostrum, de elec. cum in cūctis, de eta. & qua. c. gnalem, & quod no. ff. de le. 3. l. non omnium. uide quod no. Arch. in c. ul. de iudi. li. 6. qui dicit, quod nisi aliud exprimatur, annus debet esse cōpletus i. constare ex omnibus suis momentis, quod bene no. Bal.

SVMMARIVM

1 *Delegatorum unus si est remotus tanquam suspectus, sopita est iurisdictio & idem si mortuus est cuniister.*
2 *Delegatorum unus an possit committere alteri uices suas.*
3 *Causa si ita est commissa, quòd unus sine altero iudicare possit, an al er absens sit citandus.*
4 *Iudicium pars iustior an praualeat in pari numero.*
5 *Compromissum factum in aliquem sub nomine dignitatis, an transeat in successorem. & quid in executore ultimæ uoluntatis nu. 6.*
7 *Compromissum in cognatos Titij an respiciat eos ut singulos.*
8 *Commissio causæ, uel negocij quando ad successorem transeat, uel non.*
9 *Species generi quando deroget?*
10 *Iurisdictio an duret in superstitem de duobus delegatis ad uniuersitatem causarum: altero mortuo?*
11 *Vbi plures sunt deputati diuersis territorijs, quorum nullum alteri subest, quilibet in suo territorio maior est.*
12 *Duo electi discordantes si elegerunt tertium, isq; mortuus suhlatus est, an poterint alium eligere.*
13 *Vno delegatorum mortuo cur iurisdictio non accrescat alteri.*
14 *Seruitus an sit magis annexa fundo, quam iurisdictio territorio.*
15 *Iurisdictio iurisdictionis esse potest.*
16 *Iurisdictio quomodo diuidi possit.*
17 *Iurisdictio delegata cur diuidi non possit, cum secus sit in ordinaria.*
18 *Iurisdictio delegata cur uno delegatorum mortuo alteri non accresiat.*
19 *Iurisdictiones delegatæ sunt personales, sed ordinariæ sunt reales.*

VNO

UNO delegatorum. Tria dicit, primo dicit, ꝙ
uno delegatorum mortuo expirat delegatio
quò ad omnes. Secūdo dicit ꝙ uno arbitrorū
mortuo expirat iurisdō quò ad omnes alios. Tertiò di
cit, ꝙ hæc sunt uera, nisi in rescripto, uel compromisso
aliud exprimatur, ar. ad hoc. ff. de ser. urb. præ. l. cū te-
1 stes.† Quid si unus delegatorum est remotus tāquam
suspectus? dicit gloss. quòd sopita est iurisdictio. sed
text. dicit quòd apud alios residet, ut ff. de iudi. l. cum
prætor, in prin. So. ille, qui dedit, uel remouit, cæteris
committere uidetur. & idem dico in arbitris, si partes
cassauerūt unum ex arbitris, sed si ab alio est remotus,
ꝗ ab eo, qui iurisdōnem dedit, tunc uerum est dictum
Bar. Quæro, quid si non est mortuus naturaľr, sed ciui
liter? respon. idem, & sic exilio arbi. status mutatione fi
nitur compromissum. Item si iudex patitur exilium, fi-
nitur iurisdō ſm Bar. Sed in ɔ̄rium facit. ff. ad Treb. l.
ex facto. §. si quis rogatus fuerit. sed ibi loquitur in uo-
luntate, non in sententia. nam uoluntas est de iure na-
turali, & ideò perseuerat, quousque homo retinet ea,
quæ sunt iuris naturalis, ut l. legatorum. ff. de ca. dimi.
Arbitraria autem ad instar iudiciorum non durant, ut
ff. de iud. l. cum prætor, & ff. de sena. l. Cassius. ff. so. ma.
2 l. si constante. §. fi.† Quæro, utrum unus delegatorum
possit alteri committere uices suas? Respon. sic in dele
3 gatis à principe, secus ab inferiore.† Quæro, qñ hæc po
testas est data, ꝙ unus sine altero iudicare pōt, an alter
absens sit citandus? Rñ. dic ut no. Bar. ff. ad Tre. l. hære-
des mei §. fi. si uendo rem alterius, non est necesse, ꝙ
ille citetur, licet ɔ̄ eum paretur usucapiendi conditio?
C. depositi. l. desiderium: quia unusquisque suo ꝓprio
nomine pōt ɔ̄here, & pacisci iuxta ordinationem men-
tis suæ. C. de ɔtrahen. emp. l. dudum. Quæro, quid in ar
bitratoribus? idem rñdeo: quia non dēt recedi à perso-
na, nec à forma, ut C. de ɔ̄hen. emp. l. fi. Item dicas, ꝙ qñ
aliquid committitur singulis ut singulis, si nō est aliud
expressum in commissione, nec à iure est data ptās ma-
iori parti, quòd nihil operatur citatio absentium, ut
ff. de arbi. l. sicuti, & ff. de re iud. l. duo ex tribus, nisi cō
mittatur principaliter & secundariò ꝑ publicam uti-
litatem, ne paucorum absentia publicam utilitatē im-
pediat, ar. C. de decu. l. de nominationum forma, li. x.
in rōne literæ, dic ut in c. ul. de arb. li. 6. dicit Accur. ꝙ
delegati ad uniuersitatem cārum, ut procuratores uni
uersales, habere uidentur mandatum insolidum, de re
4 iud. si uni, Accur. & Bar.† Quæro, nunquid in numero
pari præualeat iustior pars? glo. dicit ꝙ sic in l. si uni. ff.
de re iud. in ul. glo. Sed ɔ̄ uidetur. ut l. per fundū. de ser
ui. rusti. præ. unde uox mea in iure pari tm̄ ualet, quan
tum ualet uox regis. Quæro, quid si cā non committit
pluribus ut singulis, sed ut collegio? respō. tunc sufficit
maior pars. Item loco demortuorum noua capita suc-
5 cedunt, ut ff. de iud. l. proponebatur.† Quæro, an com
promissum factum in aliquem sub nomine dignitatis
transeat ad successores, sicut qñ fit sub noīe collegij?
Bar. sentit ꝙ non in l. qui liberis §. hæc uerba. ff. de uul.
sub. Nam arbitrium nō habet certos fines à natura, nec
per aliam demonstrationem: quia diuersæ sunt homi-
num uoluntates, ut ff. de ar. l. si unus, & ff. ad Treb. l. qa
poterat; ergo uidetur electa industria & fides, quæ ad
alium non transit: quia accidentia animi transmitti nō
possunt, & quia dignitas sine persona nihil agit, arg. ff.
de cura. furio. l. cum in bonis, quod not. Inno. in c. ult.
ȷ̄. eo. secus in iudicijs, quæ non rediguntur ad instar cō-
promissi, quia munus iudicandi est annexum iurisdōni
& connexum territorio, & una & eadem est iurisdō, &
non pendet ex solo animi motu, sed ex actis & proba-
6 tis, quæ ꝑ quemcunque sapiētē discuti possunt.† Quid
dices in executore ultimæ uoluntatis, si est re' istius e-
xecutor quidam abbas? dic, ꝙ transit ad successorem
nisi alia rō reformet: quia mens & cā dēt attendi po-
tius, quàm uerba. l. si uenditor. §. si. cōia præd. & l. tuto
petitus. §. fi. de excu. tu. Vide Bar. in l. duo iudices, & in
l. si uni. ff. de re iudi. in l. si magistratus. ff ad munici. si
deficit unus, deficit oīs, ar. ad hoc. l. cū esses. ff. de ser. ru
sti. præ. Quia in tali nō recedit à psona, cū dignitas hēt
loco personæ, ut l. j. ff de le. ij. & idem dicerem in com
promisso, ubicūque à psona recederetur, qđ est, qñ re
stat aliqđ arbitrādū sup accessoriis, ut no. Bar. in l. si qs
7 arbitratū, ff. de uer. ob.† Quæro, qūo cognoscam uerū
si compromissum sit tanq̄ in singulos? ꝑ dinumeratio
nem personarum, quid ergo si compromissum sit ita,
compromittimus in cognatos Titij? Rñ. & hoc tāquam
in singulos. quia hoc nomen nō est uniuersitatis signifi
catiuum, licet sit complexiuum plurium sub uno noīe
appellatiuo, quia non faciunt collegium. Itē de mate-
ria istius c. uide hic in nouella, & ȷ̄. de ar. c. fi. li. 6. Op-
po. dr̄ hic, ꝙ uno delegatorum mortuo expirat omniū
iurisdō. ɔ̄ imò loco mortui alius substituit, & interim
pendet instantia, licet secus in arbitris, ut C. de iudi. l.
properandum. §. sinaūt in medio. Et no. ff. de ar. Item si
unus. §. item si plures. So. de iure ciuili ista oppositio
est uera. sed de iure canonico serua istud capitulū, uel
dic ꝙ superior substituere nolebat, ut ff. de iudi. l. iudi-
8 cium soluitur† dicit hic Io. And. quò qñ cā, uel nego-
cium committitur dignitati, transit ad successorē, Io.
An. sed si committitur personæ existenti in dignitate,
non expresso noīe dignitatis, non transit. Si aūt expres-
so, aut ꝑ prius transit, aut ꝑ posterius, & nō trāsit: quia
uerba semꝑ accipienda sunt ꝑ prius, & non ꝑ posterius
l. si seruus communis. de stipu. ser. & ff. de uul. sub. l. qui
liberis. §. hæc uerba. aliqñ ex pluribus dinumerationi-
bus non augetur effectus. l. j. in fi. ff. de do. præle. & hoc
qñ tendunt ad eundē effectum: sed si ad diuersum, oēo
debet intelligi per prius, non per posterius, l. si seruus
communis, de stip. ser. ¶ Opp. & uidetur, quòd uno mor
tuo, uel in remotis agente, penes alterum resideat to-
ta iurisdictio, ut l j. ff. de offi. consul. ¶ Sol. hic in dele
gatis, ibi in ordinariis, nam delegata iurisdictio est ex
traordinaria & quodammodo odiosa, & ideò facilius
annihilatur. ¶ Quæro de tali dubio, Florentini ha-
bent duos officiales, unum simplicem, alterum cum
pleno arbitrio iuris & facti in certis speciebus malefi-
ciorum, nunquid de istis speciebus possit se intromitte
re, re integra, ille simplex & generalis? respon. scias, ꝙ
9 † tunc species derogat generi,
a quando ª auellitur de ipso, si-
cut particula separata à toto,
uel sicut una ouis remota ab oui
li. ¶ Sed quando species appo-
nitur gratia coadiuuandi, uel
supplendi genus, tunc non dero
gat generi, etiam si extra ordi-
nem prouideat, ut not. ff. de rei uin. l. j. §. per hanc. &
ideo uidetur, quòd officialis generalis etiam in dictis
speciebus possit suam iurisdictionem exercere & præ-
uenire in puniendo secundum ordinariam formam sta
tutorum. Sed si aliquid ꝑ gratiam, uel ambitionem fa-
ceret, ūc qui habet arbitrium, posset i plus punire. f. in
eo, quòd omissum est. C. de spor. l. ij. & qđ no. ꝑ doc. C.
de

a ¶ *Vide scripta per Alexand. post Ioan. de Imo. & ibi etiam alij modern. in l. Titia textores. ff. de lega. j.*

de test.l.nullā.qđ nō dicerē,si plene esset punitus,ut.ff. de accu.l.senatus censuit. & puto q possit supplere ex
10 eisdem actis.quia una iurisdō coadiuuat alteram† quid ergo in delegatis ad uniuersitatem cārum, uel in duabus foraneis uicarijs simul ab epo constitutis in certo loco?dfit quidam,q iurisdō durat in supstite:quia similes sunt ordinarijs,& ad hoc facit,qđ no.in l.si uni.ff.de re iud. Sed ego dico,q similes sunt arbitris.quantū ad hunc articulum.uñ non ualet sñia unius: quia nō,ut recepit,sñiam dixit,ut ff.de arb.l.Pedius, in fi. copula.n. posita inter electos' inducit inter eos participationem officij,sed non soliditatem in persona cuiuslibet. uñ p concursum in officio faciunt sibi partes.s.e.prudentiā, ut ff.de procu.l.pluribus,ut hic.Et no.circa ordinarios, quòd quidam habent iurisdōnem eiusdem tituli.& siq dem solutè,loquitur illa lex prima de officio cōsulis. Si aūt complexiuè,uel tanq̃ numerus,ut duo,tres, & similia,idem in eis,quod in delegatis,ut ff.de re iu.l. inter pares.Si uerò ordinarij habent se nō ut pares, sed unus est maior altero, refert aut ille maior est maior & concurrens in potentia,& tunc præueniés est potior, nisi talis superior hēat ptātem destituendi inferiorem ut C.de offi.præfec.urb.Iste.n.dr proprie subalternari, qui pōt destitui.aut unus habet iurisdōnem ordinariā, alius delegatam à principe,& tunc spēs delegata dero
11 gat ordinariæ potestati,ut j.ti.j studuisti.¶ † Et unum scias,q qñ plures sunt deputati diuersis territorijs,& unum territorium non est subiectum alteri,quilibet in suo territorio maior est,ēt si unus sit archidiaconus,alter Patriarcha,ut elegāter no.ff.de manumi.l.apud eū,
12 & l.ea ff.de postul.† Quæro de tali dubio,duo fuerūt electi,& pp discordiā elegerūt tertium:iste tertius decessit,nunquid possint eligere aliū loco sui?& vr q nō, quia compromissum euanescit p mortē unius arbitrorum,& quia ex uno semel elegerunt,consumpta est eligendi potestas.ff.de procu.l.si is qui Stichum.Sed ɔriū dico,ut in c.cum plures.j.c.li.6.tum quia iste tertius ē similis delegato:tū quia res nō est extincta,quæ ad formam suam reuertitur,ar.ff.de pac.l.si unus.§.pactus ne
13 peteret.uer.qđ est in spē dotis.† Quæro, cum iurisdō sit quid indiuisibile ex eo, q est qd incorporale, & sic nō possit diuidi p terminos signabiles, nec per terminos intellectus, quare uno delegatorū mortuo non accrescit alteri?Rñ. diuisio qñq; accipiť p corruptione, ut ff.de uer.obl.in executione.j.de præb.c. maioribus. quandoq; quælibet pars repræsentat in se esse rei ẽm quid.& hoc mō non diuiditur iurisdō,nisi diuidať mediante territorio,in quo possunt assignari termini distinctiui circumscribentes & diuidentes,sicut est quando feudatarij diuiderent inter se quoddam castrū, qđ haberet in se iurisdōnem,ut no.Bar.in d.l.si uni, de re iud.nam barones illius castri bene possunt inter se diuidere,licet secus sit in dignitatibus regalibus,sicut est dux,marchio,comes,ut in c.j.§.præterea,de prohi.feu. alie.princeps tñ bene posset ipsa diuidere.ff.de assesso
14 ribus. l. si eadem. ¶ † Quæro, utrum seruitus sit a [a] magis annexa fundo, q̃ iurisdō territorio?& vř q nō,sed sunt paria.In ɔriū vř,quia seruitus nō potest esse fine fundo,& ideò seruitus seruitutis esse non potest.nam secunda seruitus nō esset in fundo,sed in quodam intellectuali & totaliter incorporeo,sed iurisdō potest esse sine territorio,sicut pōt unus rex habere iurisdictionē in aliqua parte territorij alterius regis.Modus ergo essendi seruitutis ē

a ¶ *Vide Cepo. in trac. de seruitutibus.*

modus annexionis,sed modus essendi iurisdōnis est modus dominandi, & quoddam quid magis abstractum, quod intellectu & potestate percipitur:utrunque tamē quasi possidetur,sed uarijs considerationibus, ut s. de
15 offi.arch.c.dilecto. † Item non est inconueniens dicere,q iurisdō iurisdōnis esse pōt,ut si habens iurisdōnē directam,concedit alteri utilem,ut in feudis,sic & utile dñium est quædam inferior proprietas, nūq̃ aūt qs, proprie loquendo,uocabit seruitutem utilem proprietatem;imò incompatibile est,q eiusdem rei qs habeat proprietatem,& seruitutem.qñ res sua nemini seruit, unde distinguuntur ab inuicem per modum oppo-
16 sitionis.¶ † Item potest diuidi diuidendo territorium ut l.non satis §.j.ff.quemadmo.ser.amitt.¶Item diuidēdo uasallos,ut C.communia utriusque iudicij.l.si possessionum.¶Item diuidendo tpa,ut ff.de usufr. l. quoties.sola autem fructuum diuisio non diuidit iurisdōnem in sui essentia,ar.ff.de leg.ij.l.Caius.l.j.C. de sac. san.ecc.l.iubemus nulli. Barones appellantur potentes habentes iurisdōnem ,qui in Lombardia appellantur magni castellani.habentes uerò in feudum castella,bñ possunt ea diuidere,ut in c.omnes filij,si de feud.controuersia fuerit;& multofortius si recognoscāt se dñs
17 ex consuetudine dominandi,& nō in feudū † dico ergo,q iurisdō delegata nō pōt diuidi:quia nō habet in se territorium.Ordinaria autem iurisdō potest diuidi per tribunalia.Item potest distingui per superius & inferius,unde distinguitur ad inuicem per modum oppo
18 sitionis. ¶ † Si ergo quæris, quare uno delegatorum mortuo non accrescit alteri,respon.quia non stat sine socio pp formam mandati.nam quod à pluribus fien-
19 dum est,ab uno fieri non potest. † Et no. q iurisdōnes delegatæ sunt personales, sed ordinariæ sunt reales: quia territorij soliditate firmantur,ut l.ulti. C. ubi & apud quos:tamen non transmittuntur nisi ex pacto, ut quotidie facit Papa in uicariatibus, quos concedit tyrannis, uel ex utili dominio. ff. de serui. l. pater. §.j.Bal.

SUMMARIUM

1 *Subdelegare potest subdelegatus Papæ.*
2 *Delegatus ad prædicandam crucem,uel ad dispensandū cum irregularibus,uel ad pœnitentias iniungendas non potest alij subdelegare.*
3 *Dilecto,tu,est pronomen demonstratiuum,sed non est arctatiuum,nisi esset geminatum.*
4 *Prædicandi officium,& docendi populum,& corrigendi,& excommunicandi, & absoluendi non potest expediri per subdelegatos.*
5 *Inquirendi officium an subdelegari possit?*
6 *Causæ cognitio ubi non interuenit,non est iurisdictio, sed aliud officium.*
7 *Industria personæ quòd sit electa quomodo cognoscatur.*
8 *Transire ad successorem quæ dicantur.*

1
VONIAM APOSTOLICA. Subdelegare potest subdelegatus Papæ, licet sit datus ex officio, uel partium consensu,uel cum clausula, quod si non omnes, tu tamen cum altero &c. Idem potest consentientibus partibus.¶No. quòd ubi princeps,uel lex concedit aliquid alicui,vř permittere illam ptātem in alium transferri,ut ff.de pecu.l.diffinitio, ubi est text. not.& est arg. quòd uicarius episcopi, si oportet eum abesse,

abesse, possit alium uicarium ponere loco sui, quod credo, quia nec assessor. Nā intellectuales formæ, ut scia, & uirtutes, non transeunt de subiecto in aliud subiectū. ¶ Is, cui cōmittitur negocium personaliter exequendum, fallit in duobus casibus: secus, si sibi cōmittitur nudum ministerium. Ioan. And. ¶ In hoc. c. ponuntur quatuor qōnes, & quatuor rñsiones. primò querit, si una pars petit unum iudicem, alia alium, & Papa dat tertium simul cum illis duobus, utrum ille tertius possit ēt inuitis partibus subdelegare cuidam alteri uices suas? & rñdetur ꝙ sic, quia ei conceditur à lege bñficium, quod Papa non creditur eisdem abstulisse. ¶ Secundò quæritur, si eps est delegatus cum collegis sub hac forma, si non oēs poteritis interesse, tu frater epe cum altero exequaris, an possit episcopus alteri subdelegare? & rñdetur, quòd sic, & tunc sine subdelegato. ipsius episcopi reliqui duo procedere non ualerent. intellige tamen, quòd si essent discordes, ualeret snia duorum. ¶ Tertiò quæritur, si ille, cui mandatur in literis, ꝙ personaliter intersse dēat, causæ possit de consensu partium alteri subdelegare? respondet quòd sic: quia hæc forma intelligitur præfixa fauore partium, & iō partes possunt eam amplicare: secus, si esset apposita fauore ecclesiæ, ut si Papa mandauit inquisitionē fieri personaliter de persona electi, uel de prælatis, aut alijs ministris ecclesiæ ꝓuideri, cum in his casibus industriam. i. discretionem, & fidem. i. legalitatem personæ, cui talia committuntur Papa uideatur ponderasse.

2 † ¶ Quartò quæritur, utrum delegatus ad prædicandā crucem, uel ad dispensandum cum irregularibus, uel ad pnīas iniungendas possit alijs subdelegare? respondetur quòd non: quia non est cōmissa sibi iurisdictio, sed quoddam ministerium. h. d. not. & est ar. quòd nuntius ambasiatam sibi cōmissam alteri cōmittere nō possit, & est singulare. c. & rō gñalis istius. c. sumpta est ex. l. unica. §. ne autē. C. de cad. toll. No. in isto. c. quòd quædam[a] possumus per nos & per alios ēt inuitis partibus, quædā per nos & non per alios, nisi de partium uoluntate. quædā uerò possumus ꝑ nos tm̄, & non per alios, ēt si partes consentiant, & facit. ff. de condi. inde. l. si nō sortem. §. libertus. No. quòd merum officiū à principe delegatum non pōt alteri cōmitti, secus, si committatur iurisdictio, & est ratio, qa iurisdictio est iudicis dandi licentia, ut. ff. de iur. om. iud. l. imperium §. fi. quæ diffinitio non congruit alteri officio. no. aliquid posse fieri ēt utraq; pte inuita, puta subdelegare, nec pōt aliqua pars appellare: qa subdelegans utitur iure legitimo.

a ¶ *Vide unam glo. no. in l. ij. ff. de admi. rerum ad ciui. pertinē. quæ bene & melius declarat ista, & adde etiam in materia, quæ not. do. Iaso. in. l. j. §. j. vij. no. alle. viij. ff. de uerb. obliga.*

3 ¶ † No. quòd dictio, tu, est pronomen demonstratiuum, sed nō arctatiuum. secus, si esset geminatū, quia dicitur tu tu, uel per te te. Nam primū, tu, esset demonstratiuum, ſm, tu, restrictiuum ꝑꝑ geminam uirtutē uerborū, ar. ff. ad Treb. l. balista. ¶ Itē magis attenditur finalis causa formæ, quàm uerba præcisa, ut hic, quod est no. ¶ Not. quòd satisfactum dicitur partibus, ex quo partes cōsentiunt, ut. C. cō. utriusq; iud. l. ij. & l. j. §. & post opis, ff. de nou. ope. nun. & l. si conuenerit. ff. de re iu. ¶ No. quòd industria, & fides cohærent personæ: nam industria cohæret mandatario. ff. de nego. gest. l. qui sine usura. fides mandanti, & mandatario.

4 † ¶ No. quòd officium prædicandi, & docendi populum, & corrigendi, excōicandi, & absoluendi non pōt expediri per subdelegatos. De officio ꝑdicandi satis est facile reddere rōnem: quia est officiū dictellectus speculatiui & practici, & intellectus ab intellectu differt claritate, uirtute, & speculatione. ¶ Et illa regula non refert, loquitur in æquipollentibus: secus si non æquipollent, puta ꝑꝑ diuersam utilitatē, uel quia forma repugnat. ff. de manu. testa. l. si ita fuerit: uel aptitudo. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus. ff. de uer. obli. l. cum seruus. ¶ Est & alia regula, uidelicet nō refert, cui fiat, dū tñ nō intersit, de hoc ꝑ Cy. C. de noua. l. j. & est ar. ad uasallos: sed dic ꝙ subditi possunt alienari cū uniuersitate territorij, non ꝑ se, ut no. in. c. j. de cap. qui curiam uendi. ibi, inuitus. & de fideicom. lib. l. qui sunt ingenui. & no. hic ar. quòd si iudex committit nuntio, quod citet aliquem, quòd nuncius non potest alteri delegare: quia mera executio non pōt alteri subdelegari, quod tene menti, nisi consuetudo haberet se in contrarium. ¶ Quæro, quæ erat dubitatio in prima parte capituli. Respō. ſm Ber. quia quod consensu partium factum erat, uidebatur, quòd non posset contrario imperio reuocari, ut eleganter no. ff. de præto. stip. l. j. in fi. ¶ Secūdò quæro, quæ erat dubitatio in uer. idem quoque? Rñ. ꝑꝑ illud pronomen, tu, quod est secundæ personæ. Nam ex significatione uocis uidebatur, quòd alteri non posset committi. ¶ Tertiò quæritur, quæ erat dubitatio in. § is autē. rñ. propter aduerbiū personaliter nā aduerbia in iure nrō[b] plerunque tenent locum formæ, & magis sonant, q̄ nomina, ut pulchrè no. ff. de neg. gest. l. Pomponius. ¶ Oppo. quia ubi mādatum est, quòd à certa persona fiat, nō potest per alium fieri, ut C. de cad. tol. §. ne. autem. ¶ Sed ibi loquitur in eo, quod pendet in auctoritate testatoris, & in factis extraiudicialibus: iudicia aūt non augentur per iudicis subtilitatē, & sic ex industria non recipiunt maiorem, uel minorem soliditatem. ¶ Oppo. ff. de solut. l. inter artifices. Rñ. ubi persona est cā formæ, quia suo arbitrio & sua singulari industria dat formam, tunc non receditur à persona, ut ibi, sed iudicia habent formam formatā à iure, & in his parua industria uersatur.

b ¶ *Aduerbia in iure nostro plerunque tenent locum formæ & magis sonant, quam nomina.*

5 ¶ † Oppo. ergo ſm hoc, cum inquirere sit iurisdictionis, poterit subdelegari per delegatum principis? Respondet Ber. quòd hic est alia rō. s. quia inquirere pertinet ad maiorem iurisdictionē. & notabiliter loquitur, quia cum inquisitio fiat officio iudicis, ergo omnis inquisitio est mixti imperij, immò meri. ¶ Item respicit potius ad potestatem principis, q̄ ad iurisdictionem. ¶ Vel dic, quòd litera debet intelligi, si per inquisitionem fieri. s. personaliter. Cum .n. in inquisitione non sit actor, & reus, ergo non sunt ibi partes, de quarum assensu possit fieri per aliū. præterea, ut eleganter dicit Be. officium inquirendi concernit principaliter publicā utilitatem, quæ per subdelegatos de facili posset omitti, & iō non receditur à persona. Ex hoc no. quòd statuta, quæ loquuntur de inquisitionibus permittendo, ꝑꝑ publicam utilitatem principaliter facta censentur, ne maleficia remaneant impunita. Et iō si iudex animaduerteret accusatorem colludere, non deberet omittere suā inquisitionē, ne maleficia remaneāt impunita, ut. C. de abolitionibus. l. ij. quod est no. dignum. ¶ Venio ad uersiculum, exterum, & mirandum est, quō si committatur alicui aliquem excōicare, quòd non dicatur ei cōmissa iurisdictio,

ctio, sed hoc ita intelligi debet, si nullo modo habet de causa cognoscere, sed solum uocem excõicationis proferre, nam ipse loquitur sicut tuba, non sicut causa efficiens principaliter, argu. ff. de manumis. uindicta. l. pater ex prouincia, & C. si quis alteri, uel sibi. l. multũ idem dico in eo, cui cõmittitur potestas, & officiũ absoluendi sine causæ cognitione.

a ¶ *Vbicunque cã æ cognitio non interuenit ibi non est uera iurisdictio, sed aliud officium.*

Nam ubicunq; [a] causæ cognitio non interuenit, ibi non est uera iurisdictio, sed aliud officium, ut hic in tex. quod est no. dig. & non reperitur alibi. ¶ † Quæro, quan-
6 do factum debetur ex cõtractu, utrum possit fieri per alium? rñ. aut debet fieri a persona, aut cum persona, aut simpliciter. ¶ Itẽ aut aliquid nocet creditori, & non põt fieri per alium: aut non nocet, & põt ar. in. l. ij. §. j. sol. mat. in Feudis quæstio, utrũ clericus possit seruire per alium? & dicendum est q non, quando per ecclesiasticum extinguitur feudum, ut. j. c. j. de mil. uasallo, q arma bellica deposuit. ¶ Sed caue tibi, quia illud. c. & omnes consuetudines Feudorum, quæ sunt contra ecclesiasticam libertatem, uidẽtur corrigi per aut. sequentem de statutis contra libertatem ecclesiæ. ¶ Sed tu dic, quòd illa authentica debet intelligi de consuetudinibus irrationabilibus, & iõ dico, q aut domini multum interest, & non põt seruiri per substitutũ. aut parum, uel nihil, & tunc secus argu. ff. de sol. l. inter artifices. ff. de duo. re. l. nemo, & l. si id quod, & ff. de sol. l. Paulus. ¶ Quandoq; tñ equo animo toleranda est fortuna, & recipiendum seruitium p substitutum, ut in c. j. an mutus, uel surdus, & iõ dixi, quòd si uasallus factus sit Papa, quòd id debeat maiestati dei indulgeri, quòd per substitutum seruire pos-
7 sit, de proba. c. in præsentia, per Inn. ¶ † Quæro, quõ cognoscam, utrum sit electa industria personæ? rñ. ex magnitudine ministerij secundum Inno. quod est not. di. ¶ Quæro, quare ordinarius põt omnia ista delegare, & non delegatus principis, qui est maior quolibet ordinario? respon. ſm Inno. quia ordinarius habet ea ꝓpria ptãte & iure proprio: sed delegata iurisdictio nõ est propriè iurisdictio, sed appendices ordinarię: habet tñ per se suum nomen, sed cum quadam diminutione: quia non dicitur iurisdictio simpliciter, sed adijcitur delegata, ut. ff. de iu. om iudi. l. more maiorum, & l. & quia, & ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. j. §. qui man-
8 data, & l. & si prætor. ¶ † Quærit hic Inno. quæ sunt illa, quæ transeunt ad successorem? & dicit quòd consideranda est forma uerborum, & facti natura. ¶ Tu adde, quòd est consideranda finalis causa: nam quod principaliter pp publicam utilitatem mãdatur, ad successorem non transmittitur, & hoc non uocatur mandatum simplex, sed iussus, ut in aut. ut nulli iud. §. & hoc uerò iubemus, & no ff. de iur. om. iud. l. & quia. sic ergo transit ad successorem dignitatis fauore publicæ utilitatis. ¶ Sed pone, permissum est domino Ottoni ptãti Florentiæ inquirere de omnibus maleficijs cum fama & sine, nunquid istud imperium transit ad successorem? & uidetur quòd sic propter rõnem prædictam. ¶ Sed contrarium vr̃, quia hoc statutum continet ius singulare, & ideo non uidetur, quòd transeat ad successorem. ¶ Item pro hoc. ff. de uul. sub. l. qui liberis. §. hæc uerba. sed ibi in transmittere debente nõ fuit ius inchoatum, & cum de eo esset principaliter sensum, & deuenerit in cãm caduci, meritò substitutio non transfertur. in casu tñ nostro nõ puto, quòd qñ aliquid est multum singulare & contra commun'a statuta cõcessum, transeat ad successorem: quia plus ponderatur ratio, quàm nomen appellatiuum: quia præsumitur in tam arduis, quòd persona sit immediata cã concessionis, & iõ si Regis Francorũ esset prorogata iurisdictio de comitatu Sabaudiæ, quòd talis iurisdictio nõ transiret ad successorem, ne esset liberalitas prorogationis in regem luctuosa & captiosa, ar. ff. de transf. l. cũ Aquiliana. ¶ Quæro Papa fecit comitem quendã ad legitimandum spurios, & ad emancipationes liberorũ, utrũ iste, qui est ordinarius in toto imperio possit delegare emancipationem Titij uel legitimationem Seij? & & glossa dicit quòd nõ. ff de probat. l. ab ea parte, ubi glossa dicit, quòd emancipatio non põt delegari, ergo multominus legitimatio. ¶ In contrariũ vr̃, quòd & si legitimatio sit meri imperij, & emancipatio mixti, tñ requirant modicam cãe cognitionem, & pater ꝓpriè est ille, qui emancipat, & qui legitimat, ut. ff. de adop. l. emancipari, & ibi per Guil. & Cy. quod in emãcipatione uerum credo, quia cõpetit iure magistratus, sed in legitimatione nequaquam, quia non cõpetit iure magistratus. Sed est quædam potestas insignis & Cęsarea, ut. C. de adop. l. ij. & creare tabelliones. nã legitimare est quædam restõ famæ, & plusquã famæ: quia est restituere naturæ ingenuæ & non uulneratæ: & iõ non potest nisi princeps, & is, cui princeps concesserit: quia esse spurius est quædam cicatrix, quam non cognosceremus, nisi per contrarium. s. per nuptias, ut in authen. de nup. in princi. Et not. etiam. j. titu. proxi. c. de translatione.

SVMMARIVM.

1 *Notorium multiplex, & eius in genere descriptio.*
2 *Maleficium notorium an dubium reddatur ob rei negationem.*
3 *Maleficium an dicatur notorium reo factum confitente, exc ipiente tamen iure à se factum.*
4 *Maleficium probatum per decem testes uidetur probatum cum notorietate.*
5 *Modus procedendi super maleficio notorio.*
6 *Statutum quòd iudex puniat fures, & homicidas notorios, & manifestos, an habeat locum, si iudex obuiet furanti, uel homicidæ fugienti?*
7 *Vsurarius notorius quis dicatur.*
8 *Veritas per duos corporis sensus, uisum. s. & auditum, plenè percipitur.*
9 *Notorium percipitur uisu, fama auditu.*
10 *Dominium, uel possessio an possit esse notoria?*
11 *Dominium qualiter probetur.*
12 *In notorijs an admittatur ciuilis defensio.*
13 *Testis, qui probat famam, sed interrogatus an credat uerum esse quod fama sonat, negat se credere, an probet famam?*
14 *Confiteri an dicatur quis, si non negat, nec confitetur.*
15 *Confessio extra ius facta coram populo, an inducat notorium.*
16 *Malefitium an aggrauetur ex circumstantiarum probatione?*
17 *Probatio noctis per campanæ sonum distinguentem noctem à die, dicitur notoria.*
18 *De nocte facta sunt minus notoria, quã ea, quæ fiunt de die.*
19 *Maleficium si est notorium, tamen est elapsum tempus datum ad inquirendum per formam statuti, tandem reus confitetur maleficium, an ex illa confessione cõdemnetur.*

Præsens

20 *Præsens uidere, & audire præsumitur.*
21 *Testes in genere concordantes probant generis notorietatem.*
22 *Testis contrarius facit unum indicium: duo duo, & tres tria & tribus indicijs statur.*
23 *In facto proprio error non præsumitur.*
24 *Testes duo, quorum unus dicit scium interfectum quando populus ibat ad indulgentiam, alter quòd quando populus reuertebatur, an probent maleficium.*
25 *Testis dicit uerum esse, prout proponitur, scilicet homicidiũ, & notorium: interrogatus de causa scientiæ dicit, quia uidit, interrogatus, quid est dicere notorium, dicit se nescire, utrum iste testis probet maleficium simpliciter.*
26 *Falsitas non cognoscitur ab intellectu nisi per accidens.*

STATVIMVS Hæc est Innocẽtiana, quæ non det hic legi, tñ circa ea quæramus de tali qõne: datum est arbitriũ per reformationẽ cõsil. i gñal is Petro prætt Papiæ, ꝙ possit punire in re & in psona quoscunque fures, robatores, & alios facino-
1 rosos notorios, uel manifestos.† Ad euidentiam præmitte, ꝙ quoddam est notorium necessarium, qđ actu se ostendit, quoddam probabile, quod actu non ꝑmanet in materia, sed permanet in fonte scientiæ uniuersalis populi. Quoddam est notorium non ita probabile, quia factum est ualde antiquatum. Item notorium aliud naturale & materiale, aliud ciuile & intellectuale, aliud mixtum, ut iurisdictio præsidẽtis corpore & animo. Modo quæro, quæ sit uirtus istorum uerborum? & dic quòd notoria sunt illa, quæ sunt permanentia in materia & in uulgo, ut turris populi, q̃ꝗ uetustate collapsa, cuius particulæ remanserunt puta unus paries, uel aliqua fundamenta. ¶ Quædã uero sunt permanentia in memoria & in uulgo ita, ꝙ nemo sapiens ea negaret, nisi timor, uel tremor remouerent eũ: quia eẽt malefactor. hæc sunt duo gña notorij, quorum primum est actu permanens in substantia. Secundum est actu permanens in memoria & in opinione hominum, & non põt ignorari. nam facta, quæ sunt nimis notabilia, ut mors dñi Caroli de pace, & aliorũ q̃ plurimorum dñorũ dñantium in Italia, nõ possunt obliuioni tradi, si oẽs scripturæ delerentur: quia ambulat & pullulat memoria progenitorum in posteros, ut ff. de prob. l. si arbiter. Dico igitur, ꝙ notorium est qđ apud oẽs ueridicos & notabiles negari non põt. & quidam dñt, ut refert Inn. ꝙ si negatur notorium, non hẽt locum statutum; quod falsum est, quia per calumniam, de qua constat, negare nõ est rem dubiam efficere, ut no. ff. de transac. l. post rem. ff. qui satis. co. l. si uerò. §. j.
2 ¶ † Sed Io. An. e. ti. li. 6. in nouella, seruat dictũ In. hoc mõ, uidelicet, ꝙ qñ reus negat maleficium notorium, non põt procedi, tanꝗ super notorio, nisi in receptis ꝓbationibus utriusque partis. Sed ego non puto, ꝙ dẽat admitti ad probandum id, in quo consistit apertè calũnia. non. n. põt iurare de calumnia, ergo iudex nõ debet eum audire, sed ex officio suo repellere. facit quod no. Inn. s. de officio uicarij. c. j. & hoc est uerum, si est notorium omnibus, & iudici, sed si iudici non constet, tunc
3 est uera postilla. Io. An.† Sed quid si non negat factum sed excipitur, quod iure factum est? dicunt quidam, qđ refert Inn. quòd istud non est notorium, sed istud falsum est, quia præsumptio, quòd non sit iure factum, est notoria cum stamus in genere maleficij, ut l. si non conuitij. C. de iniur. bñ tamen fateor, quòd de ista exceptione debet cognoscere, quia est talis exceptio, quæ põt & debet probari de iure, & quia omnis, qui excipit, incidenter ius suum deducit, unde non remouet iudex ab incidenti, qui est iudex in principali cã, ut C. de iud. l. quoties. No. tamen, ꝙ oportet, ꝙ dictus iudex intentet notorietatem: quia qñ qualitas dat iurisdõnẽ, qua cessante cessat iurisdõ, oportet eam intentari tanquã fundamentum iurisdõnis, ut no. Inn. ĵ. de foro compe. c. dum sit generale. nec posset iudex post oppositam exceptionem qualitatem addere: quia istud esset quoddã replicare, & replicatio non iuuat libellum ineptum. oportet ergo, ꝙ denuo experiatur, si tpa suffr: gant,
4 ut. ff. de adul. l. accusaturus.† Idem adde, quòd malefi-
a cium probatum [a] per x. testes vr esse probatum cum notorietate, ut no. Cy. de accu. l. ea quidẽ. qđ tene menti. ẽt circa prætoriũ contingit certos errare, ut circa prætorem urbanum, & peregrinum, ut no. ff. de iurisdi om.
5 iud. l. si per errorẽ.† Vtile tñ puto, ꝙ si notoriũ aperit uiam inquisitionis, præmittatur quædam præãbula inquisitio, an factum sit notorium, quo comperto per informationes testium ẽt parte non citata procedat, ut no. Inn. ĵ. qui ma. accu. pos. c. cum in tua. Fiet secũda inquisitio solennis. hoc tangit hic Inn. & est rõnabile, qa istud notorium succedit loco famæ, & loco accusato-
6 ris.† Quæro, quid si iudex obuiauit furi furanti, uel homicidæ fugienti, nunquid habeat locum dictum statutũ? dic quòd sic, quia iste est manifestus malefactor ut l. siue manifestus, uer. idem Iulianus. ff. de cond. fur. Ad hoc induco dictum Ho. & Io. An. sup isto. c. in po-
7 stilla, quæ incipit, de ordine cognitionum, q̃ no.† No-
b torius [b] usurarius est, qui leuato uelo & ad discum mutuat omnibus uolentibus, quo probato licet testes non nominent ꝑsonas, sed nominent habitum fœneratoris: quia stabat in habitu apennelo ad fœnerandum. probatum est notorium, & sic accidens quodãmodo probatur sine subiecto facti. hoc tangit hic Inn. in simili. &
c no. quòd fraudes [c] istorum fœneratorum semper præsumuntur continuatiuè inter easdem personas, licet calidis machinationibus tagantur, ar. optimum. ff. de
8 proba. l. cum tacitum † duo sunt sensus corpis, per quos congruentius testis percipit plenam & meram ueritatem. s. uisus, & auditus tñ quoque per auditum percipitur uerus hoĩs actus, ut stipulatio, qñque nõ percipitur uerus hoĩs actus, sed forma, ut eleganter not. dñs Dy. in l. j. & ij. ff. de aqua plu. arc. testis intelligitur deponere ẽm naturam & cõia accidentia rei, ar. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed si rerum. uñ si testis deponit de exercitu, non hẽt necesse dicere de notorio exercitu, quia exercitus non põt eẽ
9 notorius. ¶ † Visus autẽ deseruit notorio, auditus famæ, & notorium spargitur per oculos populi, fama ꝑ aures. dicit tñ Host. quòd fama multum adminiculatur in probatione notorij. impossibile enim est factum notoriũ famosum nõ esse. idẽ Io. An. in nouel. Intellige de fama, q̃ uiget tpe litis contestatæ, arg. ff. de iudi. l. non

a *¶ Maleficium probatum per x. testes inducit notorium.*

b *¶ Adde unum pulchrum con. Fal. quod refert Decius in l. eius, qui in prouincia. circa illam regulam, quòd qualitas nõ potest stare sine subiecto. ff. si certum pet.*

c *¶ Adde etiam, quòd abundans cautela nocet in personis de usura & malitia suspectis, quia tunc cautela adhibita magis de usura ipsum redarguunt. ita Ancha. in consi. 258. inci. Christi nomine repetito, ad fin.*

non potest uideri: secus si sit extincta. C. ne de statu defunctorum.l.si mater. Est aût fama quædã sonus uocis humanæ replens multorum & plurimorum aures.
10 † Nõ quæritur,utrũ dñium rerũ possit eẽ notorium? rñ dñia à possessione cœperunt,ut in l.j.ff.de acq. poss. Possessio aût põt esse notoria,puta possessio unius magni castri,& eodẽ mõ in istis magnis & diuulgatis rebus põt eẽ notoriũ dñium,ẽt iurisdõ,ut no.ff. de neg. gest.l.at qui natura § cũ me absente: imò quasi est impossibile,q̃ in istis rebus magnis possessio nõ sit notoria,dummõ non fiat controuersia possessionis ab altero,qui dicat se compossessorem.nam pp uarietatem & conflictum possidentium ueritas occultatur & obscuratur ut no.ff qđ me.cau.l.extat,in magna glo.uer. & no.licet ergo substãtia dñij sit inuisibilis & incorporalis.& ẽt substantia possessionis,siue eius quid ditas, tñ uerus actus hois corpalis & uisibilis ẽ,ut no.ff.de uerob.l.stipl'o ista. § hi quoq; uisus.n. meus non est uisus tuus,tñ uisus nõ facit testes singulares,sed res seorsum ab altero uisa & audita,& ista est disciplina de sensu & sensato,qa singularitas & idẽptitas cõsistit in rebus sẽsatis mediantibus organis corpis ad hoc p naturã deputatis.
11 † Qualiter aût dñiũ pbeẽ,no.C.de pba.l.cum res.& difficilis est probatio dñij,& facilis pbatio possessionis,no.ff de peti.hære.l.nec ullã. q̃ si quis quã gl. tene menti. Modo quæro cum Inn.pone,q̃ iudex nõ habet iurisdõnem nisi in notorio: processit in cã nõ notoria,& recipit testes,qui probant,nunquid ex ista probatione surgit notorium? rñdeo nõ,nisi sit probatio p confessionem ẽm Inn.qđ est no.dignum.
12 † Quæro,utrum in notorijs admittat̃ ciuilis defensio, puta inuasor notorius dicit se fecisse authoritate iudicis? dicit Io.An. in nouel.q̃ sic:quia ista allegatio excusat delictum, dũmõ licẽtia fuerit legitima:alias secus,ut C.uñ ui.l.meminerint. Nam istud non tam est negare,q̃ leges allegare ad suam defensionẽ,ut.C.de iudi.auẽ.iubemus. Idẽ si dicat, quòd ex promissione iuris potuerit prædari, tex.est no.in c.j.§.fi.de milite uasallo, q cõtumax est, colla.x.
13 † Quæro,testis deposuit de fama,sed iudex interrogat eum,utrum ipse credat famatum,i.qđ homines famant esse uerum? testis rñdit,q̃ non credit:quæritur,utrum probet famam? & vř q̃ sic:quia credere, uel discredere unius testis non elidit famam publicã, ut ff.ad Macedonianum.l.4.& C.eo.l.Zenodorus.
14 † Sed quid si quis non confitetur,sed non negat? Inno.refert quosdam dicere,q̃ vř cõfiteri,qđ falsum est, p quo vř gl.or.C.unde liberi,l qui se patris,ubi gl.exponit negat.i.non dicit,& in regula,is qui tacet. Fallit in quatuor casibus,qui olim pertinebant ad interrogatorias actiones,in quibus non negans interrogatus hř p confitente,uel negante,prout ei nocet.licet ergo quis nolit rñdere libello,uel inquisitioni, nõ hř pro confesso, sed dẽt remedijs prætoris cogi ad rñdendũ,ut in l.j.§. quid ergo.ff.de uen.inspi.& ibi p Ia.de Arc. ubi oino uide.
15 † Quæro cum Inn.utrum confessio extra ius facta coram populo inducat notorium? & refert quosdam dicere q̃ sic.Sed hoc non est uerum, quia dẽt fieri apud acta ad hoc,ut inducat solenne notorium. Cæterũ bñ facit notorium iudicium,ut ff.de adul.l. capite quinto,& l.quæro.§.fi.ff.de ædil.edic.
16 † Quæro cum Inno. pone,q̃ maleficium est notorium, Sed non eius circunstantiæ,utrum probatis circunstantiis possit aggrauari pœna rõne circumstantiarum? dicit hic Inn. q̃ sic.v.g. si maleficium commissum de nocte uel in platea, grauius punitur. Nam istæ circunstantiæ non ueniunt ad inquisitionem fundandam,sed ad eam coadiuuandam, nec debet qualitas maleficij remanere impunita;quod est no.dignum.
17 † Adde q̃ quñque nox probatur p sonũ campanæ,qui est distinctio diei & noctis, & pbato sono est ẽt notorium istius circunstantiæ probatũ, quia sonus campanæ implet aures omnium ciuiũ, & sic nox est notoria per auditum soni,cui p statutum, uel cõsuetudinem est assignatus iste modus significandi, seu intelligendi.
18 † Et no.q̃ ea,quæ fiunt de nocte, sunt minus notoria,q̃ ea,quæ fiunt de die. Similiter ea, q̃ fiũt, ubi est confusio multitudinis hoĩm,ista est gl.fin.ff. qđ me.cã.l.si cum in exceptione,§.in hac,sup uerbo,ignorantiã,quam tene menti.
19 † Pone,q̃ maleficium est notorium,tñ elapsum est tps datum ad inquirendũ p formam statuti,tãdem reus confitetur maleficiũ, utrũ ex ista confessione possit condemnari? Et dic q̃ nõ, quia quoties quis confitetur id,cuius nomine cũ aliquo non sit actio,non ualet confessio,ut ff.de interr.ac.l. cõfessionibus.sed post præscriptionem ipso iure accusatio abolita est,imò & ipsum maleficium, accusatio autem est abolita quò ad publicam iniuriam, maleficium aût quò ad priuatam iniuriam ita,quòd nulla actio esse potest, ut ff.quod met. causa.l. si cum exceptione.§. satis clementer, ut. ff. de iniur. l. sed unus. §. si ante iudicem.ergo confessio non ualet,quod est no. ¶ Ad probãdum,q̃ gentes,quæ derobauerunt quasdam uillas, essent de gentibus cuiusdam nobilis, testes dicunt uera esse, interrogati,qualiter sciunt, dixerunt q̃ uiderunt post effectum subsecutum,quia res derobatas,& gẽtes prædictas dictus nobilis recepit in castro suo, cum haberent inuicem guerram. Quæritur,an probent? resp. sic per arg.à solitis,quia ita consueuit fieri,ar.ff.de pba.l.cum tacetur,in fi. Sed si non haberent inuicẽ guerram,iste nobilis præsumeretur receptator,& dẽt malefactores exhibere,& si non posset exhibere personas, deberet exhibere res,ut col.de pace tenen.& eius uiolatoribus.§.si iudex clamore.dicit Inno.q̃ qñ testis est interrogatus de cã scientiæ in notorio,dẽt dicere quia publice uidit fieri in tali loco coram populo, ubi erat multitudo copiosa uidens & astans, Inn. † Itẽ dicit̃. C. de testi.in l.testium,q̃ nemo põt scire, si alius uidet, uel si alius audit,quod uerum est directẽ, sed indirectẽ bñ potest p præsumptionem naturæ scire. quia ille,qui coram est,uidere præsumitur & audire,nisi ille qui dř præsens,contrarium asseueret,ut no.Bar.in l.j. in fi.ff.de au.tu. sed dictum suum
a debet intelligi [a] ad excusationẽ testis circumuenti p alterius præsentiam corporalem. dicit Inno.

a ¶ *Vide Fel.in c. cum causam, de testib.*

quòd merum imperium est supremum inter alias iurisdictiones, Inno.& processit ex natura causarum. Item quicquid princeps prætori suo reseruat, merum imperium est.legitur enim in usibus feudorum, q̃ aut agitur de iure possidendo in re alterius, aut agitur de libertate rei propriæ.& sic de iure possidẽdo in re ppria,primo casu in sacramento non fit mentio cõsciæ, ut dicat iuro in consciã mea,q̃ ita est, quia illud iuramentum est magis de animo,q̃ de re & ueritate. Scđò casu aut in facto pprio,& dẽt iurare assertiuẽ, aut in facto alieno,cui iurãs nõ interfuit,& tũc sufficit iurare p consciam suam,ut si iuretur de facto patris, uel aui,uel aliorũ ascendentium,ut ia auẽ. de consue. rec. feu. §.sacramento.hanc doctrinam traho ad testes. qa iurando de conscientia sunt singulares, & impossibile est, quòd per testes singulares probetur notorium

torii, nisi actus, de quo deponunt, sit idem actus genere, licet non numero. uerbi gratia, quòd aliqs sit publicus usurarius, istud est quoddã genus, sed quòd mu
21 tuauerit Titio, uel Seio, ista est quædã species. ¶† Testes ergo concordantes in genere probant generis notorietatem & qualitatem personę, licet postea per singulos se diuidant, ut quia unus dicit, uidi, quòd publicè mutuauit Petro. alter dicit, publicè uidi, qñ mutuauit Seio. nam hoc aduerbium, publicè, est genus prædicans de pluribus differentibus numero, ut plene dixi
22 in. l. j. C. de testa. in lec. ubi uideas. † Testis contrarius facit unum indicium, duo duo: sed tres tria, & tribus indicijs statur. Scias, quòd quandoq; testes sunt singulares, quia actus sui natura non habet cõtestem, ut cũ testis dicit notarium, qui cũ examinauit, non scripsisse uerum. Nã cum hoc intret locum secretum iudicis, & tabellionis, iste testis nõ põt habere contestem, ut. C. de testi. l. nullum. & iõ in iudicijs acta non requirunt contestes ab extra. nam hoc maximè pp testimonia inductum est: quia secretò examinantur, ut. C. de testi. l.
23 testium. ¶† Modò quæritur utrum confessio, possit dici erronea, si quis confitetur esse notorium? Nam cum error debeat probari, probando primò rem aliter se hére, quo probato præsumitur error in facto alieno, ut no. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. fi. in ult. gl. quæ est singularis, qũo poterit reprobare seipsum? Ego dico, quòd in facto proprio, et probando rem aliter se habere, non præsumitur error, sed præsumitur confessio sine causa, imò contra causam, quæ consistit in terminis ueritatis. Et iõ non obest reuocanti. nullo enim extremo existente uero neq; actiuo, neq; passiuo, impossibile est ex maleficio, quod non est, aliquẽ condẽnari eius rei nomine, cũ nulla possit esse actio, de hoc
24 no. j. de diuor. c. ex literis. ¶† Quæro, unus testis dicit, quòd qñ populus ibat ad indulgentiam, in illa multitudine populosa Titius fuit interfectus à Seio. Alius testis dicit, quòd dum populus reuertebatur ab indulgentia, in illa multitudine numerosa idem Titius fuit interfectus à Seio. ¶ Quæro, utrum probatum sit maleficiũ, &, quod amplius est, notoriũ? Rñ. sic, quòd isti non deponunt diuersa, cum in eundem finẽ consonent. nam ubi idem finis, idem testimoniũ. nec nocet, quòd in narrandi modo discrepent, cùm ista uerba narratiua proferantur à teste non iurato super eis, nec sunt uerba, quæ attingant medullam quæstionis, uel eius circunstantias requisitas, hoc pbatur. C. de pœn. l. qui sñiam, ibi, concordantes in rei finẽ, & j. de uerb. sig. c. nihil obstat. certè ibi sunt discordes in tempore. l. ob
25 carmen. §. fi. ff. de testi. ¶ † Sed quid si testis dicit uerũ esse, prout ponitur. s. homicidium, & notoriũ? interrogatus de cã scientiæ dixit, quia uidit: interrogatus, qd est dicere notorium, dicit se nescire: quæritur, utrum iste testis probet maleficium simpliciter? & uſ quòd non: quia iste uidetur uariare: quia si non esset interrogatus, quid esset dicere, & quid esset notorium, probaret notorium: nunc uerò non probat, ergo uariat, & sic ei non creditur, ut. ff. de test. l. qui falsa. contrà dico: quia deficere in redditione cãæ nõ est uariare, sed est nescire plus, & quoddam declaratiuum nescire, ut C. de testibus. l. solam. ¶ Procede aliquantulum philosophicæ, & dic, quòd in omni teste requiritur intellectus: est aũt intellectus, sm Augustinũ oculus animæ discernens uerum à falso. no. tamẽ, quòd sola ueritas
26 est obiectum intellectus. ¶ † Falsitas aũt non cognoscitur ab intellectu nisi per accidens: quia si aliquid est uerum, contrarium est falsum. Falsum aũt non cadit in intellectu directo, quia nihil est, ut. ff. de uerb. signi. l. Paulus. In teste aũt requiritur sensus, & intellectus, ut ff. de testam. l. testamento. §. fina. Intelligere ergo idẽ est, quod discernere uerum à falso, & per prius uerũ, & deinde falsum. nam si intelligo nauem ex Asia uenisse, statim intelligo hanc propositionem esse falsam, nauis nõ uenit ex Asia, ut. ff. de condi. ind. l. Iulianus, uer. silereq; quotiès aũt uno posito in esse reliquum remouetur, oportet, quòd illa sint contraria, de cond. & de mon. l. Titiæ, si non nupserit. ¶ Pone in quadam rixa Antonius fuit percussus in cerebro ita, quòd in terrã cecidit, & statim post fuit iterfectus Seius à Caio, qui. A. ponit istud maleficium uerum esse, quia uidit, excipitur cõtra istum testem de falso, quia cum in cerebro sit sensus cõmunis, qui est fons sensuum particularium, concusso dicto sensu uniuersali, alij sensus nihil sentiunt. rñ. testis iste non põt excusari à uitio falsitatis, nisi per uehementem præsumptionẽ, quæ ueritas appellatur, ut not. ff. de acqui. hære. l. cum quidã §. quod df. nam si uidit ante, quàm cõcuteretur in cerebro, quòd Caius armatus irruebat in Seium inermen, & statim postquã dictus. A. redijt ad mentem, uidit dictũ Seiũ interfectum iacentem in terra, iste testis excusat, quod sic probo. Iste testis probat indicium, ergo non dicit falsum. nam si diceret falsum, non probaret indiciũ, quia periurus, ut plene no. C. de transac. l. si ex falsis, & hæc dicta sufficiant. Bal.

SVMMARIAM.

1 *Legatus est imago principis, & post ipsum maius habet imperium.*
2 *Legatus de latere potest dare inferioribus prælatis & exemptis ut Abbatibus, & prioribus licentiam transeundi, & exemptorum electiones confirmare.*

De officio legati. Rubrica.

Incipit† de maioribus officijs tractare, & primò de officio legati, qui est imago principis, ut. j. c. uolẽtes. ipse. n. post principẽ maius imperium habet ut. ff. de offic. procons. l. nec quicquam, & in eius felici aduentu lętantur prouinciales, eo. tit. l. obseruare. §. obseruare. ¶† Possunt legati de latere dare inferioribus prælatis & exemptis, ut Abbatibus & prioribus, licentiam transeundi, & exemptorum electiones confirmare. s. de consuetu. cum uenerabilis, secundum Ioan. And. hic in Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Legatus Papæ per simplicem quarelam aditur.*
2 *In concessis dignitati præsumitur ignorantia.*
3 *Dictio, tanquam, quando ampliet, uel restringat remissiue.*
4 *Legatus, ubi iure metropolitico aditur, an per simplicẽ querelam nullitatis sententiæ adiri possit.*
5 *Legatus Papæ an possit deponere episcopum.*
6 *Compromitti de restitutione in integrum non potest, potest tamen compromitti articulus, an quis sit de iure restituendus.*
7 *Statuto, quòd causæ finiri non possint, nisi de sapientis consilio, si sapiens consulit absoluendum, & iudex dicit, & ita ego pronuncio, an sententia sit absolutoria.*

Cum

1 CVM non. † Legatus Papę per simplicē querelam aditur, Ioan. And. præmitte ad euidentiam, quòd adire aliquem per simplicē querelam est adire sine medio. i. nō per appellationem: adire aūt per appellationem est adire gradatim. ideò. n. sunt facti iurisdictionum gradus, ut seruentur, & ne quid præpostere fiat, in aut. ut ab illustribus, & qui sup eos sunt, in rubro & nigro. ¶ Casus. archieps Cantuariensis est semper legatus dñi Papæ in puincia sua ex dignitate loci. quæritur, utrum per simplicem querelā possit audire cās suffraganeorum suorū? rñdet, quòd iure metropolitico nō posset audire nisi per appellationem, & non per simplicem querelam. Sed iure legationis, qa est legatus Papę, pōt audire ēt p simplicem querelam, & sic ex uno officio pmittitur, quod ex alterius qualitate negatur, & est ratio,
2 ut aliquid operetur legatio, ut. l. j. ff. ad muni. ¶ † Not. ignorantiam non præsumi in his, quæ cōcessa sunt dignitati. & hoc patet per uerbū, non ignoretis, i. non debetis ignorare. l. si tutor. C. de peri. tu. ¶ Quæro nunqd procedit iste libellus, coram uobis dño archiepo, nec dicit, legato? rñ. sic, quia tacitè intelligitur ex ppetua annexione legationis, ar. ff. de test. mili. l. iij. secus, si in libello diceretur sic, coram uobis dño archiepo tanq̃ archiepo: quia tunc non pcederet libellus per simplicem querelam. quia intentata esset iurisdictio incompetens, & incōpetenter, & sic dictio, tanquā, debet considerari, ut. ff quod cuiuscunq. uni. no. l. item corū in princ.
3 † & dictio, tanquā, interdum ampliat, interdū restrin-
4 git, ut. l. j. §. solet. ff. qñ ap. sit. ¶ † Quæro, nunquid possit adiri per simplicem querelā nullitatis sniæ. s. quando aditur iure metropolitico? & dico quòd sic, quādo uitium pronunciantis transfert iurisdictionem, ut. C.
5 de accu. l. absentem. ¶ † Quærit hic Ber. utrum legatus Papæ possit deponere episcopum? dicit quòd non: qa hoc est de reseruatis Papæ in signum apostolatus. Nā si idem possent legati Cardinales, quod Papa, per oīa, non esset dñia nisi nominis & multi essent Papæ, quod esset falsum. ¶ Istud est certum, quòd nomina indicant esse dignitatis, ut. C. de ser. l. nullo, & C. de offi. præsi. l. j. in uerbo, ex ipso nomine, & qui non peruenit ad nomen rei, non peruenit ad eius officiū, ut. C. de proba. l. cum precibus. Dicit hic Ioan. Andr. quòd licet non possit deponere pōt pnunciare deponēdū. Ioā. An. ista duo differunt: qa deponere statim trahit secum executionē, ut. ff. de pœnis. l. q ultimo. Sed pnūciare deponēdū nō trahit secū executionē, sed est quoddā pambulū ad depositionem futurā. facit, quod not. in l. j. C. si aduersus liber. & ff. de iud. l. q se dicit, quæ est lex ad hoc
6 notabilis † & habes simile: quia non pōt cōpromitti de restitu. in integ. quia arbiter non pōt in integrum restituere: sed bñ pōt cōpromitti articulus iste, an quis de iure sit restituendus, uel non, adeò, quòd si in primo compromittatur, pœna nō cōmittitur, si ꝯueniatur, secus in secundo casu: quia si arbiter declarat restituendum in integrum, pars quæ se opponit, ne per iudicē in integrum restituatur, incidit in pœnam cōpromissi. ita debet intelligi quod no. C. ubi & apud quos. l. fi. in glos. quæ incipit, cū pœna, & no. ꝙ qñ iudex pnunciat quem deponendū, in hoc casu feruntur duæ sniæ de necessitate, una, quæ iam lata est, alia, quę subsequit, quę
7 est snia finalis & diffinitiua. ¶ † Ex prædictis arguunt doc. iuris ciuilis ad talem quæstionē, statuto cauetur, quòd causæ nō possint diffiniri nisi de consilio sapiētis. Sapiens consuluit absoluendum: iudex dicit, & ego ita pronuntio. Quærit, utrum ista snia sit absolutoria? & quidā dicunt quòd non, qa snia se refert ad cōsiliū. ¶ Alij dicunt quòd sic, & bñ, ac si diceret, ego per uerba de pñti pnuncio, ut cōsultū est: qa snia se refert ad effectum cōsilij. nam mens potentior est, quàm uerba, ut. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed & si rerum, ibi dum dicit effectum iurisiurandi sequēdū arbitror, & ff. cōia pdiorū. l. si in uenditione, in fi. præsertim si allegationes contentæ in cōsilio declarant sniam deberé ferri absolutoriam: quia quod deest uerbis, supplet mens, ut. ff. de arb. l. qualem, in prin. & quod not. in l. & puro. § j. C. fami. er. & quia ipse iudex, si interrogaret, ita deberet interpretari, ergo p expresso debet haberi, ut ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. & ff. de serui. l. si cut. imò plus, quia si iudex diceret, ita pnuntio ẽm cōsilium datū cū absoluendum, non sententiaret ẽm consilium datū, sed extra cōsilium, sicut si testator mādaret pēs seruos suos liberandos à seruitute. nam nō impleret hæres uoluntatē defuncti dicendo eos liberandos, sed debet eos manumittere, ut mandatū impleatur. & dicit Bern. quòd legati Cardinales, qui mittuntur de latere domini Papæ, habent iurisdictionē contra exemptos, exceptis casibus reseruatis. xvj. q. j. frater noster. j. eo. c. quod trāslationem. j. de uerb. signi. c. ueniens, in prin. lib. vj. sequitur. c. studuisti.

SVMMARIVM.

1 *Legatus Papa intromittere se non potest de causa alteri specialiter per Papam delegata.*
2 *Mandatum speciale habens, si eo abutitur, an habens mandatum generale poterit eum prohibere.*
3 *Ordinarius, speciali iurisdictione abutens an possit prohiberi per habentem iurisdictionem uniuersalem.*
4 *Iudex minor an sileat in præsentia maioris.*
5 *Rescriptum principis, fiat iustitia, ad praces pro reuisione sniæ porrectas, an tribuat potestatē sententiam corrigēdi.*
6 *Delegatus Papa an possit mādare legato de latere, quòd exequatur suam sententiam.*
7 *Papa concedit mihi castrum cum quibusdam cōditionibus, quæ nisi seruentur, reuertatur castrum ad Papam, deinde concedit mihi etiam ciuitatem, cui d. castrum subest, cum omnibus suis castris, postea contrauenio conditionibus, an castrum debeat ad Papam reuerti?*
8 *Et quid si castrum ut suprà concessum est Titio, & ciuitas ut suprà Seio.*
9 *Priuilegium primum siue in genere, siue in specie, semper præponderat.*

1 STuduisti. † Legatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papā se intromittere non pōt. ¶ Casus. quæritur utrū generalis legatus possit causas, quæ delegatis specialiter committuntur, in aliquo impedire? respondetur, quòd non: pōt tñ eas snias confirmare, si uult, item exequi. ¶ No. quòd una species non derogat alteri speciei, cum qua sine derogatione pōt hēre concursum. ut pprietas, & habitatio. ff. de usufru. leg. l. Sēpronio. ¶ Extra op. quòd pars non derogat toti. l. si alij, de usufru. leg. Sol. ibi utrunq; legatum est speciale, & uide. C. de lega. l. cum quæstio, in fi. per Cy. qñ species euellitur de generali corpore, semper derogat generi. secus, si non euellitur de ipso, ut. d. l. si alij. ¶ Si testator dicit, relinquo Titium generalē executorē meū, & Bertam ad maritandas uirgines, sola Berta potest uirginibus

uirginibus maritandis constituere dotes: quia dos est de executiuis specialis mandati, ut hic, facit de dote prælegata. l. Theopompus. & quod no. in c. ulti. de iud. lib. 6. No. q mandatum speciale derogat quò ad ipsã
2 speciem generali. ¶ † Sed quæro, quid si habens mandatum speciale eo abutitur, nunquid habens mandatum generale potest eum prohibere? & vr q sic, ut. ff. mãdati. l. si hosem. Ego cõ credo in mandatis iurisdictionis; quia quod specialiter est concessum uni, alteri vr prohibitum, ar. C. de procu. l. maritus, & ff. de iudi. l. cum prætor. Item distincta sunt officia, ergo unus nõ potest se de alterius officio intromittere, ut legitur & no. in
3 l. quicunque. C. de execu. & exacto. lib. 12. ¶ † Quæro quid sit in duobus ordinariis, quorum unus hét iurisdictionem uniuersalem, alter specialem? & vr q idem: quia species derogat generi, ut hic, & C. fam. er. l. quoties. nam si sunt iurisdictiones distributæ & assignatæ, standum est in hoc, ut. ff. de leg. j. l. quòd in re. §. si quis. ¶ In cõriũ vr tex. de offic. præfect. urbis. l. j. So. aut istæ iurisdictiones differunt tanquàm superius & inferius, scilicet gradu, & tunc maiori iurisdictioni per minorem non derogatur, ut. ff. de re iudi. l. cõ pupillum. §. q ad maius. ff. de iur. om. iud. l. fi. quia licet una iurisdictio sit subalterna alterius, aliqua tñ est: alias perpetuò esset nulla; quod est falsum, & uide. j. de hære. c. p hoc, li. 6. ¶ Aut differunt tanquàm genus, & species; & tunc spẽs derogat generi, ut. ff. de iudic. l. solennis. §. latrũculator. quia detrahit generi. si aũt una iurisdictio uenit ad aliã coadiuuãdã, una non derogat alteri, ut infrà tit. proxi. c. j. Si duo ptãtes eiusdem terræ, q libet pro se procedit cõ aliquem de eodem delicto, non impediunt se concursu. nã licet de delicto unius hominis non debeat sæpius inquiri, uerum est lata sñia. Sed ante sic, ut notatur in c. per hoc, de hære. lib. 6. uel ibi spe
4 ciale. ¶ † Quæro, nũquid in præsentia maioris iudicis sileat minor? rñ. non in iurisdictione sua ordinaria; q dicit no. Archid. 11. q. 1. de persona, nisi lege speciali cõrium caueatur. ff. de libe. cau. l. cognitio, de dam. infec.
5 l. iiij. §. si tam uicinum, ut no. C. de do. l. in hac. ¶ † Quæro, supplicatũ est principi super reuisione cuiusdã sententiæ: princeps dicit, fiat iustitia. q̃ritur, an dicta sentẽtia possit corrigi? rñ. sic, si princeps dederit iudices: aliàs illa datio iudicũ nihil operaretur. ¶ Item princeps dando iudices vr euocare cãm ad se. ¶ Itẽ ipsi uice principis funguntur, & pñt idẽ quod ipse princeps. Sed princeps põt ẽt sine appellatione procedere p simplicem querelã. dubiũ facit id, qđ no. hic Inn. quia illa uerba, sicut iustũ est, nihil operantur in confirmationibus. ¶ Sed certè nos sumus in iurisdictionibus, ubi secus est, & no. istã q̃õnem, quia pendet de facto. infrà. e. c. licet. ¶ Quæro, q̃ confirmatio est ista, de qua loquit literа? rñ. illa confirmatio fit ad bene esse, & quia testimoniũ & opinio legati est elegans, & magnæ authoritatis, sed non ad substantiã esse: quia qui non põt infirmare, non põt authorizabiliter confirmare. unde ille actus non denominatur à confirmante, sed à confirmato; & si quis esset defectus in confirmato, non ualeret confirmatio p p defectũ fundamenti, ar. ff. de execu. tu. l. qui testõ, & ff. de actio. & obl. l. obligationes, q̃ propriis, & quod no. ff. de pac. l. legitima, & natura confirmationis est, q requirit antecedens, ut. ff. de libe. leg.
6 l. Aurelius. §. qui testõ. ¶ † Quæro, nunquid delegatus papæ possit mandare legato de latere, q exequat suã sñiam? rñ. Ber. q supplicare debet. non enim põt compellere. nã quædã debent fieri, tamen oportet pro eis obtinendis supplicari, ut. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. permittitur. ¶ Opp. extra & vr, q spẽs non deroget generi, ut. ff. de usuf. leg. l. si alij. ¶ So. ibi non derogat, quia sunt circa diuersa. nã proprietas, & ususfructus formalis sunt omnimodò separata, ut. ff. de usuca. l. iusto. §. non mutat. ¶ Itẽ fundus est subiectũ unicũ & cõe ita, q oportet q in eo uterque participet, & sic nõ ob. ẽm Bar. ¶ Oppo. ad idẽ. ff. de leg. j. l. si dño Stichus. So. ibi non est genus, & spẽs incerta per optionẽ declarãda, & alia spẽs declarata, & sic utraq; dispositio inci-
7 dit in eandẽ speciem. † Pone, Papa cõcessit mihi quoddã castrũ sub qbusdã cõditionibus, quibus non seruatis castrũ dẽt reuerti ad papã: deinde concessit mihi ciuitatẽ, sub qua est illud castrũ, cũ oĩbus castris suis: deinde ego feci cõ dictas cõditiones. Papa dicit castrũ ad se reuersum; ego dico ad me pertinere tanquã partem ciuitatis, ut. ff. de iud. l. insulæ, partem dico districtualẽ, seu subiacentẽ, quæritur quid iuris? Rñ. quod perdidi uno capite speciali, recupero ex generali: quia Papa me loco sui posuit quò ad ciuitatẽ, & districtũ, unde acquiro per uniuersitatẽ, qđ perdo inspecta spẽ, ar. ff. de acqui. re. do. l. quædã, & ff. de ser. urb. prædio. l. si domus, & ff. de condi. & demon. non ad ea. ff. de hęr. inst. l. iij. §. qui si. commiss. nec ob. q spẽs derogat generi: quia uerũ est, qñ genus uenit ampliatiuè, ut no. j. l.
8 quæsitũ. §. pe. ff. de fun. instruc. † Mõ q̃ro, quid in diuersis personis, si castrũ erat concessum Titio, nunc ciuitas cũ suo districtu concedit Seio? Et vr dicendum, q extincto Titio à sua concessione, acquiratur Seio ex suo capite generali, ut. ff. cõia præ. l. in uẽditione, & ff. de iure do. l. si proprietati. dicit lex, q à specie prius ẽ inchoandũ, postea ueniendũ ad genus. C. de pi. l. ij. quę non est alibi. ¶ In cõriũ vr: nam lege cauetur, q si capitaneus concessit alicui unũ mansum in feudũ: deinde uẽdidit curiã, illud mansum non uenit in concessione generali tanq̃ exceptũ à curia per spãlẽ prouidentiã, ut in c. quidã capitaneus, de capita. qui curiã uendi. ¶ So. illud iõ, quia noie curiæ non continenẽ feuda. sed noie ciuitatis bene cõtinerẽtur castra, saluo iure alterius. cũ aũt illud ius deficit, consolidatur uniuersitati suæ;
9 & idẽ forte est in feudis per. d. l. si pprietati. ¶ † Mõ ergo q̃ro, quid in priuilegiis? rñ. primũ priuilegium siue in genere, siue in specie, semp pponderat: quia priuilegium semper intelligitur concessum, saluo iure alterius, ut no. in l. decurionibus. C. de silentiariis, li. 12. & ff. de uul. sub. l. ex facto, & C. de feudis & saltibus rei dñicæ. l. si qua loca, li. 12. ¶ Sed si utrunque cõpati põt, utrunq; ualet, ut. ff. de aqua plu. arcen. l. in cõcedẽdo, & ff. cõia pdio. l. qui per certũ locum: in executione tñ semper primus debet anteferri. nõ ob. istud. c. quia hic loquitur in mandato, quod potest reuocari, & restringi: secus in datis & concessis, quæ diminui non possunt à concedente, ut no. in c. j. de natura feu.

SVMMARIVM.

1 *Legatus etiam de latere ex generali legatione episcopos transferre non potest,*
2 *Episcopus an, & quando pœnam indulgere possit?*
3 *Remittere pœnam sententialiter impositam potest offensus ne damnum in re sua patiatur.*
4 *Qualitas delicti ex qualitate pœna cognoscitur.*
5 *Dictio, nisi, quandoque ponitur enunciatiuè, interdum etiam disponit.*
6 *Verbum, motu proprio, quomodo exponitur.*

7 *Motus proprius uiuificat, non ampliat gratiam, & cadit in mente principis interdum etiam porrectis precibus.*
8 *Merum imperium, quid importet?*
10 *Verbum, de facto, quomodo exponatur.*
11 *Impossibile reputatur quod solus princeps, non alius, facere potest.*
12 *Legatus de latere an possit transferre abbatē ad aliam abbatiam, sine speciali mandato papæ?*

1 NISI SPECIALIS. † Legatus etiā de latere ex generali legatione epos transferre non potest. h. d. ¶ Casus. quidam apostolicæ sedis legatus authoritate ꝓpria Troianum episcopum transtulit ad Panormitanam ecclesiam: papa ipsum redarguit uehementer, sed indulget
2 clementer. † dicit hic Ber. ꝙ episcopus ratione amicitiæ potest pœnam indulgere gratis, sed non per pecuniam; quod est no. dignum. nam indulgentia gratuita esse debet, ut. ff. de infa. l. furti. §. pactus. ¶ Tu dic ꝙ nō potest indulgere, nisi qñ hēt arbitrium; & tunc si pœnam imposuit per diffinitiuam, non potest mutare, ut no. ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. sed si per pceptum, uel interlocutoriā, potest ex cā remittere, ut. ff. de off. præsi. l. illicitas, §. fi. dumtamen offenso satisfiat de interesse; non dico de uindicta. quidam tñ, ut refert hic Inn. dñt ꝙ inuito offenso super pęna nec ante sniam dispensatur, nec post interlocutoriam super mulcta, licet iudex possit facere gratiam de mulcta, quam imponit solum habito respectu ad contemptū.
3 ¶ † Vnum tñ est not. dignum, ꝙ ne offensus patiatur dānum in re sua, potest remittere pœnam sententialiter impositam ad ipsius querelam, puta ne proprium seruum perdat, ut. ff. de manumis. l. quæ pœnę, quę est unica in iure. ¶ No. hic, ꝙ qui stultus est in culpa, sapiens
4 fit in pœna, Ber. ¶ † No. ꝙ qualitas delictorum cognoscitur per qualitatem pœnarum. concordat. ff. de pub.
5 iu. l. ij. † no. hic de dictione, a nisi, ꝙ ponitur enunciatiuè. est autem enunciare præterita referre, uel futura pdicere. est. n. duplex enunciatio, s. qñ uerba non terminantur ad aliud, & ista dñr uerba enūciatiua pp se. ¶ Item qñ terminātur ad aliud; & ista dñr uerba enunciatiua emissa principaliter pp aliud, quia aliò tendunt tanq̃ in finē, ut. C. de testamen. mili. l. ex his uerbis Fortunato. Itē dictio, nisi, qñque disponit, ut no. Dy. in c. peccatum. qñque non disponit, ut est, qñ uerba enunciatiua funguntur priuationi, & in hoc stat intellectus illius simplicis legis, ff. de manu. testa. l. Titia. §. fi. Qñque dictio, nisi, disponit aptitudinē, sed non actu, ut in illo exēplo, promitto non uendere nisi tibi. nam licet uerbum, promitto, sit dispositiuum, tñ sensus orōnis est ille, si rem uænalem habuero, tibi uendam & non alij: sed si uænalem non habeo, tibi uendere non cogar. ita intelligiī, quod no. ff. si quis cau. l. si eū. §. qui iniuriarū. no. hic expressum, ꝙ canonica sanctio, & gñalis consuetudo idē sonās non sunt idem: quia hic ponuntur ut diuersa pp copulam, & tñ sunt de eodem, & sublato uno tolleret reliquum; ita intelligitur quod no. in c. j. de consti. li.
6 6. ¶ † No. illud uerbū, motu proprio, i. sine authoritate superioris: alibi exponiī, motu proprio, i. ad nullius pe
7 titionē, ut. j. de pben. c. si motu proprio, li. 6. ¶ † Et ibi no. ꝙ motus proprius non ampliat grām, sed uiuificat, ut non possit obiici de obreptione, de rescr. gratiæ, in
8 cle. † Merū imperiū est hēre supremæ dispensationis potestatē, & hoc cōpetit soli principi. ¶ Itē hēre gladij potestatē. ¶ Itē hēre ptātem purgandi prouinciā malis hominibus; & hoc cōpetit præsidibus prouinciarū. ¶ Itē puniendi minores excessus, & hoc cōpetit magistratib. municipalibus. ¶ † Pone in lr̃is summi pōtificis ita con-
9 tineī, supplicauit nobis. Bal. super tali bñficio, cui concessimus ipsum ēt motu proprio? rñ. in uerbis istis non est repugnantia, sed significant, ꝙ motus proprius peruenit in mente papæ supplicationē meā adimplendi. & ideo ēt hoc casu uiuificatur gr̃a per talē clausulam. Item nec est nouū, ꝙ in mente concedentis cadāt duo
10 motiua. † deinde no. hic ꝙ uerbū, de facto, exponitur. i. ꝯ ius, uel ꝯ consuetudinem. Alibi dr b fieri de facto, qd̄ fit omissob iuris ordine. ¶ Item dr̄ fieri de facto id, quod consistit in solo facto, sicut sunt alimenta, ut. ff. de capi. dimi. l. legatū. no. dicit Ber. ꝙ in gñali mandato, uel potestate collata non concludunī reseruata, & subdit, ꝙ oīa reseruata sunt meri imperij. sicut nos dicimus, ꝙ oīa reseruata imperatori sunt regalia, ut in c. j q̃ sint regalia, & per hoc dicimus, ꝙ legatus cardinalis non pōt concedere castra, & iurisdictiones ecclesię sine expressa delegatione, uel confirmatione papali, ut. ff. quòd ui aut clā l. iij. §. planè. nā nec ipse princeps
11 talia concedit de facili, ut no. C. de leg. l. humanū. † & qd̄ solus princeps facere pōt, nō alius, impossibile reputaī, ut. ff. de leg. j. l. apud Iulianū §. fi. ubi est tex. no. eodē mō non pōt infeudare res ēt feudabiles ecclesiarum suæ prouinciæ: quia nō pōt earū iura tollere, uel minuere earū rectoribus inuitis. nā & si legatus sit maior iurisdictionis authoritate, non tñ in utilitate rerū, quarū administratio pertinet ad rectores ꝓprios.
12 Sed † nunquid legatus de latere possit trāsferre abbates uolentes, q̃q̃ exemptos ad aliam abbatiam sine speciali mandato papæ? dic ꝙ sic, ut no. suprà. e. in rub. per Io. An. ¶ Sed quare secus in episcopis? respon. quia nil altius episcopatu, ut no. in proœmio sexti libri.

a ¶ *De dictione, nisi, uide quod refert Are. in l. impossibilis, post medium. ff. de uerbo. obli.*

b ¶ *Quando aliquid dicatur fieri de facto, uide aliquas remissiones positas per Ias. May in l. ubi pactū. C. de trans. & ibi alleg. unum. consi. d. Anto. de Butr.*

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere ex generali legatione non potest unam ecclesiam cathedralem alteri subijcere.*
2 *Generalibus uerbis includi censetur, quod frequenter committitur.*
3 *Papa cathedralem ecclesiam alteri ecclesiæ subijcere potest. item plures episcopatus unire, & unum in plures diuidere.*
4 *Dispensationes magnæ sunt meri imperij, & ad solum papam pertinent.*
5 *Mandatum generale non includit potestatem alienandi, uel donandi.*
6 *Mandatum procuratorium cum libera an restringatur per adiectionem horum uerborum, & cō: essit ei, ut possit quicquid natura causarum requirit?*
7 *Legatus de latere an habeat iurisdictionē ordinariā in tota sua prouincia, & legatione in ciuilibus, & criminalibus?*
8 *Legatus de latere an possit ponere indulgentias?*
9 *Sententia à legato sub conditione lata an duret finita ante conditionis euentum legatione?*
10 *Appellari an possit ad legatum de latere omisso medio.*
11 *Sententia legis, uel statuti lata hoc modo, quicunque furtū fecerit, sit excommunicatus, an sit lata sub conditione?*
12 *Statuto quòd qui non soluerit pœnā pecuniariā capite puniatur, an capite puniri debeat non soluens ob paupertatē?*

QVOD

QVOD TRANSLATIONEM. Legatus de latere licet possit absoluere ab excõicatione sacrilegos, manuum iniectores ex eo, q; sæpe hoc fieri consueuit, nõ tamen põt unum epatũ alteri subiicere, uel unire, uel de uno

1 epatu duas epales sedes facere. uel breuius. ¶ Legatus de latere ex gñali legatione non põt unã ecclesiam cathedralẽ alteri subijcere aut in primatum erigere, uel duos epatus unire, uel unum diuidere. Excõicatos tñ pro iniectione manuum in clericum potest absoluere. ¶ Casus ita figuratur. Cardinalis, de quo dr in c. præcedenti, legatus in regno Siciliæ authoritate legationis subiecit Panormitanam ecclesiam Messanẽsi concesso priuilegio primatię credẽs hoc sibi licere ex officio legationis ex eo, q; ex eodem officio põt absoluere illos q uiolẽtas manus immittunt in clericos, q; de spãli concessione sæpe indulgebat legatis. Papa hoc audiẽs scribit eidẽ legato dicens, q; licet gñaliter legatio in regno Siciliæ sit ei cõcessa, tñ ad ea non debuit manus extendere, q̃ in signum priuilegij sunt soli Romano pontifici reseruata, sicut est subiicere unã ecclesiam cathedralẽ alteri, uel duos epatus unire, uel unũ diuidere, n. si hæc habeat de spãli concessione papę, no. q; uno ꝓhibitorũ concesso alia ꝓhibita non uidentur concessa, Io. An. Dic. q; q̃dã cum uniuersitate non transeunt. nã licet regnũ Siciliæ sit quid multũ latũ, & maxime uniuersale, tñ ea, q̃ spãlem commissionem exigunt, nõ trãseũt. fallit in absolutione excõicatorum fauore anima

2 rum. † ¶ No. q; id, q; frequẽter committitur uerbis gñalib. censetur includi: uel dic hoc licere: quia ecclesia Romana hoc de facto approbat, & iõ pro iure hr ẽm Inn. & Ioan. An. No. q; nemo dẽt extẽdere manus ad impossibilia, nec inferior ad ea, q̃ sunt supremæ ptãtis. qa unus tñ est supmus. 12. metaphysicæ. ¶ † No. q; papa pt

2 ¶ *Vide Ias. in l. ubi pactum. C. de transac.*

3 unã ecclesiã cathedralẽ alteri subijcere, & uocatur primus ille eps, cui alter epatus est subiectus. ¶ Item põt eos unire, & tunc unus tñ eps est, & non põt esse primus suijpsius. & uide q; no. in aut. ut iudi. sine quoquo suf. §. illud. pt unum epatum diuidere, & facere ex uno plures epatus, facit. ff. de asses. l. si eadẽ, & adde q; no. in l. j. de metropo. Beryto, li. xj. ¶ Dicit Ber. q; cõgregatio

4 concilij gñalis ptinet ad solũ papam. ¶ † Dicit hic Ber. q; oẽs magnæ dispẽsationes sunt meri imperij, q; no. dicit ẽt hoc Ber. q; cũ illegitimè natis solus papa dispensat in dignitatib. tu dic, q; minor est dispẽsatio. i. uenia nataliũ, q̃ legitimatio; ergo ẽt legitimare non põt in

5 terris ecclesiæ nisi solus papa, q; uerũ est. ¶ † Dicit Ber. q; ꝓcuratoriũ gñale non includit alienãdi, uel donãdi ptãtem. ff. de ꝓcu. l. procu. totorum dicit lex, q; super donatione rerũ minorum non põt interponi decretũ: tñ dat cãm ꝓscribẽdi. C. si maior factus sine decreto. l. fi. cã. n. ꝓscribendi hẽt fundamẽtũ consensus: quia ẽ de iure naturali, & sufficit ad ꝓscribendũ cessare impedimentũ minoris ætatis, q; no. dicit Ber. q; exempti sunt exempti à suis epis, non legatis de latere, q; tene mẽti. Ber. dicit, q; ẽm decretũ est de reseruatis maiorib. ordinariis, & non municipalib. Ber. cæteris, q̃ sunt in glo.

6 magna, ꝑ teipsum stude. † ¶ Quæro in quodam ꝓcuratorio dr sic: dedit liberam, & concessit ei, ut possit q̃cquid natura causarum requirit. modo quæritur, utrũ illud uerbum liberam, per hoc restringatur? & uidetur q; non: quia copula ampliat, & non restringit. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. sed contrarium dico cum uirtute te speciei restringentis genus. antecedens, tum uirtute rationis merita causæ decernentis, quæ colliguntur ex uerbis mandati, q; restringit uerba gñalia, ut not. ff. de uer. sig. l. cum fundum. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. donationis. ff. de acqui. pos. l. si is qui animo; & iõ nõ potest ultra, quàm natura & consuetudo causarum requirit, ar. C. de transac. l. si de certa. ff. de uer. ob. l. qui Romæ. §. duo fratres. cõiuncta gl. & l. tres fratres. ff. de pac. & ff. de transa. l. cum Aquiliana, & q; no. Bar. ff. de uer. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. ¶ Quæro unà cum Inno. utrum sicut excõicatos à canone põt absoluere, ita si ab homine. i. à papa, uel de legato eius? respon. non potest ẽm In. & sic iniuria hominis difficilius remittitur, q̃ canonis simul, & iudicis, ar. ff. de arb. l. Celsus. q̃ro ẽt

7 unà cum Inn. † utrum talis legatus habeat iurisdictionem ordinariam in tota sua prouincia, & in tota sua legatione in ciuilib. & criminalibus? rñ. sic, ut ff. de of.

8 procon. l. nec quicquam, ẽm Inn. † ¶ Quęro, utrum talis legatus possit ponere indulgentias? rñ. sic ẽm Innoc.

9 ¶ † Quæro de sñia ab eo sub conditione lata, si legatio interim finiatur? Respon. q; durat, quia lata ab ordinario, si est diffinitiua ẽm Inn. uide q; no. ff. de test. mil. l. si certarum. §. fi. sed in reseruatione est ex natura reseruationis: quia tacita conditio intelligitur, si iurisdictio durauerit: quia sibi futuro priuato non põt reseruare iurisdictionem: quia esse priuatum, & iudicẽ sunt ꝯdictoria, & quia actus dispositus non expirat, licet ex

10 piret iurisdictio: secus in actu disponendo. ¶ † Quæro, nunquid possit appellari ad legatum de latere omisso medio? rñ. q; consuetudo approbat q; sic. Io. An. non tñ põt committere cãm appellationis appellatione remota: quia non põt derogare appellationibus, quæ interponũtur ad papam, ut no. in cle. sæpe, de uer. sig. & ar. de iureiur. c. uenientes, & hic per Ber. dicit Inn. q; legati, q non sunt de latere papæ, æquiparantur præsidibus prouinciarum, nec plus habent potestatis, q̃ in eorum priuilegiis continetur. ¶ Ordinarij tamen sunt in sua legatione ẽm Inn. quia est eis decreta cura persona

11 rum respectu territorij ¶ † Quæro, nunquid sñia legis, uel statuti lata hoc modo uidelicet, quicunq; furtum fecerit, sit excõicatus, sit lata sub conditione? Respon. non, immo est statutũ purum quò ad suum esse in abstracto, ut in l. 1. ff. de condi. ex. l. licet ante factũ nemini excõicet: secus, si talis sñia ferretur à iudice. nã tunc est cõditionalis, ut l. 1. §. biduum. ff. quando appellandũ sit. nec trahitur talis conditio retrò quò ad uinculum, quia ptãtiua, ut l. potior, & l. qui balneũ. ff. qui potio. in pig. ha. post factum ergo sumit effectum: causam tñ formalem sumit tpe pronunciationis, & quãtũ ad hoc spectamus principium tanquam fundamentũ, & de hoc no. j. de app. c. præterea requisisti, & ꝑ Io. An. in c. 2. de const. lib. 6 in nouel. dicit Inno. q; qñ ecclesia Romana approbat aliquid de facto, q; sufficit, ut habeatur ꝓ iure. Idem Io. An. ꝑ est no. dig. Dicit hic Ber. q; legatus de latere non potest dare ius spei ad uacaturas, unde nec ex talibus literis quæritur ius spei; uide hic & q̃d no. l. 3. ff. pro socio. de sententia conditionali tetigit Innoc. in ca. P. & G. supra tit. proxi. & ibi tetigit unum notabile ualde, quod licet sententia cadat in similem intellectum, ac si esset error expressus: tamen quia tenor sententiæ non est iuri contrarius, ualet sententia:

12 quia non est expressus error ẽm Inn. † ¶ Pone statutum dicit, si quis non soluerit condemnationem pecuniariam, capite puniatur. modò quidam non soluit propter paupertatem, utrum excusetur: & ex his, quæ ibi

dicit, potest colligi q sic: quia si non incidit in excōica tionem, ergo nec in mortem, præsertim si cedat bonis: quia hæc pœna non prouenit ex delicto, sed propter contumaciam, & ad excusandam contumaciam soluēdi bene admittitur beneficium cessionis. sed totum cōtrarium practicatur, & bene quia doloso non patrocinatur cedere bonis, ut plene dixi in rubr. C. qui bo. ce. pos. pp illam regulam, qui non potest soluere in ære, luat in corpore. nam quādo deliqit, scire debebat hoc euenire posse, ideo sibi imputet. hæc tamen executio non pōt fieri, nisi assignato & transacto termino ad soluendum; assignato dico à lege, uel à iudice, ut colligitur ibi ex dictis p Inn. & p Bar. ff. de hære. inst. l. 3. § puto, & C. de his quibus. ut indig. l. 1. præterea etiam in sententiam excommunicationis incidit pauper nisi in sententia sit expressus error, ut si dicat, si soluere non poteris, secundum Inn.

SVMMARIVM.

1 *Electio examinari debet, idque episcopus potest et facere, et, ut fiat, committere*
2 *Examinatio facta à non suo iudice non tenet.*
3 *Examinatus semel an sit iterum examinandus.*
4 *Qualitas non potest probari, nisi probetur substantia.*

LICET. Ex quo legatus retulit cām ad papā, illius causæ desinit esse iudex. h. d. ¶ Casus. uacāte Traū. ecclesia, canonici, licet ab initio dissensissent, tādem in fi. unanimiter consenserunt eligendo. G. fratrem Cassinen. abbatem in archiepm. modò Portuen. eps legatus in partibus illis fecit illam electionem examinari, & examinationē misit ad papam; & hoc primo iteratò examinauit eandē. ista scda examinatio non ualet. ¶ No. q electio dēt
1 examinari. ¶ † No. istā examinationē ēt circa epos electos pōt facere legatus, de latere, & cōmittere, ut fiat. Not. quod per relationem quis desinit esset iudex.
2 ¶ † No. q examinatio facta à non suo iudice ipso iure
3 nō tenet. ¶ † No. q semel exāminatus. iterū nō ē examinādus. dicit hic Ber. q de delictis, uel defectib. nō est sæpius quærēdū dicit Io. An. q hoc est uerū lata sñia, ut no. in c. p hoc, de hær. li. 6. Sed antequā ferat, pōt sæpius quæri: durāte iurisdictionali ptāte. tu dic, q non pōt sępius q̄ri: sed bene pōt melius inuestigari, si qd erat omissū in primo examine: alias non, ut. l. licet. §. fi. ff. nautę caup. stabularij. ¶ Sed quid si eēt quæsitū in primo iudicio de delicto, nunquid qualitates omissæ poterunt suppleri p sequentē inquisitionem? dic q nō, si prima sñia fuit absolutoria, q̄ p ueritate hr. ¶ Sed si fuit condēnatoria, aut est facta executio; & idem: quia absoluere & absolui sunt paria, ut no. in l. si qs cum mto tū. §. planè. ff. de excep. rei iu. & C. ad l. Aquil. l. ex morte. & ideo consilium est, q condēnatus statim soluat. ¶ Sed si nō ē facta executio pt iterū cōdēnari: tn̄ si sñię cōtinēt pœnas, quarū una pt cōfundi in altera, prima cōdēnatio redit ad non cām, & scda sñia est sequenda, ut no. ff. de cōd. inde. l. Iulianus, in j. gl. ¶ Si autē prima cōdemnatio pt euelli de corpore condemnationis secūdæ, ut qa utraq; pecuniaria, & scda maior, tūc fiet executio primæ & ēt scdæ quatenus plus est in scda, q̄ i pria, ut no. in l. si cū exceptione. §. hæc āt actio. ff. q me. cau. & ff. de cōd. fur. l. si seruus, §. bouē. Quicquid notet
4 Bar. ff. de accu. l. senatus † ex his collige tale dcm, tolle substantiā de medio, & omnis qualitas erit sublata. simile, quia si nō probatur substātia, qualitas non pōt p bari, ut est gl. sing. ff. de proba. l. si arbiter. Pone quidā abbas habet unum monachum. Item habet fratrē carnalem in seculo. Modò quidam legauit hoc modo relinquo fratri talis abbatis. Quæro, utrum intelligatur de fratre religionis, an de fratre sanguinis, potest argui ex eo, q hic no. Io. An. dic, q de naturali: quia ita uulgus intelligit, & ita est cōis usus loquendi, & cōsuetudo, & quia sermones iuxta naturā sunt interpretandi, ut. C. de his, qui ueniā æta. l. fi. de leg. 3. l. librorū. §. q tamē Cassius. ff. de pac. l. tres fratres, & quod notatur per Cynum. C. de compen. l. fi. in ult. q.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere confert beneficium uacans spectans ad ecclesia præsentationem.*
2 *Præsentatio non confert ius reale, præsentatus tamen habet actionem, ut sibi conferatur.*
3 *Præmittens uendere rem non tenetur ad rem, sed ad uendendum.*
4 *Cardinalis factum iure superioritatis non præiudicat quasi possessioni inferioris.*
5 *Ius patronatus si habet clericus ratione sui patrimonij, legatus non potest conferre eo irrequisito.*

1 DILECTVS. † Legatus de latere confert beneficiū uacās spectās ad præsentationē ecclesiæ. ¶ Casus. eps Prænestinus cōcessit ecclesiā sācti Tridonis spectātē ad pñtationē archidiaconi Metēsis archidiacono incōsulto, Quæritur quid iuris? rñdet cōcessionē ualere: quia si pōt cōferre ecclesiā spectātē ad collationē prælati, multo fortius ad præsentationē, nec p hoc prælatus pdit ius aliàs uice cōferendi, uel præsentādi. ¶ No. qd qui pōt magis, pōt minus. ¶ Itē quod canonicus pōt hre canonicatū, &
2 ecclesiam. ¶ † Item no. q præsentatio nō cōfert ius reale: tamē præsentatus hēt actionē, ut sibi cōferat & hoc uocat ius ad rē: sed melius eēt uocare hoc ius ad factā: quia factū, seu actus cōferēdi est in obligatione, nō res,
3 sicut † si pmittis mihi rē uēdere, non teneris ad res, sed ad uendendū, ut subtiliter no ff. de pet. hær. l. in æstimationib. Et si eps non admittit præsentatum sibi idoneū tenetur ad interesse, Ber. & Inn. quod est notandum. ¶ Nota. hic Ber. & Inno. q ius acquiratur ex præsentationi patroni clerici, uel laici, uide per te. No. hic expressum, q non tenetur quis citare inferiorem se, immo pōt exercere ptātem suam liberè eo irrequisito;
4 q tene menti. ¶ † No. q per id, q facit cardinalis iure superioritatis, inferior non perdit quasi possessionem iuris sui: quia non est actus derogatiuus, sed prærogatiuus cuiusdam potioritatis; quod est not. dignum. ¶ No. rationem literæ, ideò non est requirendus; quia non præiudicatur, super qua ratione fundat se illa gl. no. ff. de bo. pos. l. 3. §. si causa cognita. ¶ † Sed quæro,
5 quid si ius patronatus pertinet ad clericum ratione sui patrimonij. nunquid legatus conferre potest, eo irrequisito? dicit hic Ber. quod non: quia hoc ius præsentandi non est ecclesiasticum, nec competit clerico ut clerico, sed ut hæredi; quod est notandum, dicit hic Ber. quod legati ratione dignitatis suæ ecclesiæ non possunt conferre nisi ad præsentationem patronorum. Ber. dicit Innoce. quod quando Papa scribit pro aliquo beneficiando in aliqua ecclesia suæ prouinciæ, per hoc non intendit, quod conferatur ecclesia, in qua laicus habet ius patronatus. Vincen. dicit cōtra. Ioan.

Io.An.nō firmat:sed prima opi.uerior est de iure per. l.ne auus, C.de eman.libe.& l.j §.denūciari.ff. de uen. inspi.nisi patronus prorogando eius iurisdictionē prę sente & sibi impetrantem, uel ei conferente consentiat:quia ista duo sunt paria,argu.ff.de procu.l.filius. §.sed & filia.

SVMMARIVM.

1 *Legatus,in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exequitur.*

2 *Legatus extra prouinciam an possit excommunicare, uel absoluere.*

3 *Legatus extra prouinciam existens an expedire possit iudiciorum praeparatoria. & an beneficia conferre nu.4.*

5 *Legatus, facta unius prouincia potest exercere in alia prouincia sibi commissa.*

6 *Papa an succedat in processu per legatum inchoato nondum tamen finito?*

7 *Legatus,qui exiuit prouinciam,iterum reuersurus,an possit extra prouinciam excommunicare,uel absoluere.*

8 *Animum reuertendi habens an retineat quasi possessionem officij?*

9 *Iurisdictio prorogata per nomen appellatiuum dignitatis an transeat ad papam,sicut iurisdictio legationis.*

10 *Legati sententiam, iudicati actione intentata, ordinarius executioni mandare potest.*

11 *Legatus ante,quàm ingrediatur prouinciam, quas causas delegare possit?*

1 OVIT.†Legatus, in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exequitur.h.d.¶Casus.quidā legatus erat missus in terram regis Francorum, & alia loca hic cum deberet mādato papæ ponere, uel publicare interdictum in terra regis, exiuit dictam terrā, & intra alios terminos suæ legationis interdictum publicauit.Rex francorum conquerebatur de ipso, & dicebat ꝙ egressus terram regis non poterat ibi ponere interdictum papa rescribit regi,& dicit posse: quia nō est extra legationem suam,qui est in aliqua terra legationis.h.d.Facit.j.e.c.excommunicatis.ratio autē dubitationis esse poterat.quia uidebantur legationes differe x;& sic de una in alterā nihil posse,arg. ff. de sol. l.quero,& ff.de adm.tu.l.inter tutores,& ff.de uer.ob. l.scire debemus.sed ꝯriū hic terminat,quasi una sit legatio, sicut dicit lex,una est uia, licet extendatur per plura prædia,ut.ff.de serui.rusti.prædi. l. una est uia.

2 ¶† Quæro, nunquid legatus extra prouinciam possit excommunicare,uel absoluere?gl.dicit ꝙ non.excommunicare enim non potest:quia requirit causæ cognitionem,& pro tribunali sedere;ergo nec absoluere ex natura contrariorum correlatiuorum : gl.tamen sentit, licet hæc sint uoluntariæ iurisdictionis potius, q̃ contentiosæ secundum Ber.ideò, quia expediuntur sine libello.

3 ¶† Sed nunquid extra prouinciam existens potest expedire præparatoria iudiciorum? uidetur ꝙ sic,ut.l.noluit.§ j.ff.de interro.acti.sed dic ꝯ quia in illo loco est ad instar priuati sed nunquid potest delegare causas? rñ.sic.& idem in alijs, quæ nullam causæ cognitionem requirunt,ut.l.j.ff.de offi.proconsu. & lega.ubi est tex.no.

4 ¶†Sed nunquid extra existens potest conferre beneficia? rñd.sic secundum Ber. quia collatio magis accedit donationi, q̃ iudicio; & ideò potest fieri de rebus ubicunque existenti bus,ut.j. de concess. præben.c.post electionem,& arg.in l.j.C. de contrahē.

5 emp.¶† No.hic expressum,ꝙ legatus facta unius prouinciæ potest in alia prouincia sibi commissa exercere,Inn.Ioan.An.

6 † dicit hic Inno.ꝙ in processu legati inchoato nondum finito succedit papa, s. in eo statu, in quo est causa.In ꝯrium facit quædam glossella,quæ est.ff.de procu.in l.quæ omnia, & in l.mutari, quæ dicit,omnia de nouo narrari oportet.Sed illa gl. loquit in procuratore,qui reuocatur inuitus,nec iura instantiæ cædit dño,e.ti.l.in causæ.§.si ex tempore. Si enim procu.consentiret, uel cederet, non esset necesse acta replicare. Itē si procurator esset mortuus, & loquor lite contestata: quia procurator est factus dominus litis.In legato autem reuocato cessat illa ratio, quæ est in procuratore:quia nō est dñs causæ:& ideò recta uia

7 instantia redit ad superiorem,quod est no.¶† Quæro unà cum Inn.utrum legatus,qui exiuit prouinciā, iterum reuersurus possit extra prouinciā absoluere, uel excommunicare? & vř ꝙ non possit excommunicare: quia requirit causæ cognitionem:sed absoluere sic:quia non requirit causæ cognitionem, cum ēt inuitus quis possit absolui.dicit lex, ꝙ dominus seruum inuitū manumittit.ff.de condi.insti.l.sub conditione.§. fin. dicit Inn.ꝙ nec condemnare,nec absoluere potest cā cognita,si extra territorium cognouit de cā,nisi de licentia diœcesani illius loci.addit tñ unum notabile uerbū, ꝙ si excommunicator uidit se errasse,possit absoluere ubicunque locorum:quia hoc non est cognoscere,sed patere ex actis. idem ergo dicam in primò decreto & similibus, quod est menti tenendum. Nam si erronea sunt, sine aliqua causæ cognitione pōt iudex proprio

8 motu reuocare,ut.ff.si mulier uen.noie.l.j.§.j ¶† Quæro,nunquid habens animum reuertendi retineat quasi possessionem officij? rñ.in rebus corporalibus retinet possessionem actu & habitu.Sed in iurisdictione, quia non potest exerceri extra territorium, non sufficit sola qualitas animi:quia rō iuris repugnat;& ideò retinetur aio solo,nisi exercitium sibi concedatur à diœcesano loci,qđ est ualde no. dicit Io. An. ꝙ si iurisdictio legati expirat, eodem mō iurisdictio prorogata in eū ut in legatū.secus, si noie proprio, si res non est integra Io.An.quod no.in c.statutū,de rescr. lib. 6. in

9 prin.¶†Sed tunc ego quæro, an iurisdictio prorogata per nomen appellatiuum dignitatis ita transeat ad papam,sicut iurisdictio ipsius legationis? rñ.non.ar.ff.de bo. pos.l. sed cum patrono. dicit Hos. ꝙ appellatione prouinciæ continetur ciuitas metropolitana,quod est

10 not.†dicit Ioā.An. ꝙ sententia legati potest mandari executioni per ordinarium loci intentata actione iudicati fm Host. quasi dicat non officio iudicis leuato uelo: quia diuersus iudex non pōt illam executionem facere,nisi ad literas pronunciantis.ff.de iuris.om.iu.l. cum quædā puella,per Cy.in additionibus.dicit Hos. ꝙ eps potest mihi concedere,ꝙ subditos suos iudicem in mea diœcesi, quod est uerum ipsis consentient bus, alias secus.Io.And.etiam hoc tene menti. Dicit Ioā.

11 And.† ꝙ legatus ante,quam ingrediatur prouinciam, potest causas delegare,reseruata sententia,præter ultimum supplicium, & abscisionem membri, ut in aut. de colla.§.quia uerò,secundum Philippum. ¶Tu dic, ut legitur in l.solent.§.fin. ff. de offic procons.& lega. prouinciam autem ingressus dicitur, siue ingrediatur per terrā,siue per aquā,siue per mare,ut ibi patet,etiā si cespitem sit ingressus, ut. ff. de acquirend. possess. l.iij.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Legatus minor silet in præsentia maioris, & an sola præsentia sit in causa. nu. 4.*
2 *Esse non desinit, quod silet ad tempus. &*
Treuga finita bellũ exerceri potest sine alia diffidatione.
3 *Procuratore secundo dato cur primus reuocetur, cum secus sit in legatis & tutoribus?*

1 VOLENTES. † Præsente legato de latere minor legatus executionem officij sui dimittit. h. d. ¶ No. q in præsentia maioris legati silet minor. ¶ Item not. q maior est legatus de latere, q̃ patriarcha legatus. ¶ Item not. q dando unum legatum non vr̃ alius legatus reuocari. ¶ Item no. q reuerentia, quæ fit legato de latere, fit ꝑ
2 sedis apostolicæ reuerentia. ¶ † Item not. q id, quod silet ad tempus, non propterea desinit esse; concordat. ff. de uerb. obli. l. inter stipulantem. §. sacram, & ff. de pac. l. si unus. §. j. & est ar. q finita treuga sine alia diffidatione potest exerceri bellũ, & ita est ueritas, ut not.
3 per Cy. in addi. ¶ † Quæro, quare dato secundo procuratore reuocat primus, & secus est in legatis, & in tutoribus? rñ. quia procurator cõstituitur fauore solius constituentis. Sed legatus fauore subditorum, & tutor fauore pupilli. imputet ergo sibi dominus, si in constitutione noui procuratoris sibi non prospexit, ar. C. de
4 procu. l. maritus. ¶ † Quæro, nunquid maior ptãs sola sua præsentia faciat silere minorẽ in habitu suo? Rñ. sic quò ad reuerentialia insignia: secus in contentiosis, nisi ubi agitur de quadam parilitate: statur tamen dispositioni maioris secundum Hos. Io. An. uide casum in l. j. C. de offic. præsc. urbis, & quod not. C. de dona. l. in hac. 11. q. 1. de persona, ꝑ Archidiaconum, & ff. de dam. infect. l. 4. §. si tam uicinum, per Iac. de Are.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatos pro sacrilegio, uel uiolenta in clericos manuum iniectione legatus de latere potest absoluere alij nequaquam.*
2 *Legatus de latere à legato à latere qua ratione differat?*
3 *Dictio, de, notat substantiam.*
4 *Dictio, à, notat separationem.*
5 *Archiepiscopus pisanus, qui est legatus perpetuus ratione sua ecclesiæ, an possit absoluere clericum pisanum, qui clericum in ciuitate Bononiæ percusserit?*

1 EXCOMMVNICATIS. † Primò loquitur de legatis non de latere missis, qui funguntur temporali delegationis officio in prouincia, ad quam mittuntur. Secundò loquitur in legatis perpetuis, qui sunt legati occasione suarum ecclesiarum. Tertiò ponit quandã exceptionem. secunda ibi, & qui. ¶ Casus. quæritur, si legati non missi à latere papæ. i. illi, qui habent ex beneficio locali, uel personali legationem, possint absoluere excommunicatos pro sacrilegio, & manuum iniectione in clericos in prouincia sua, uel aliena? rñdetur q non, nisi illis. s. qui habent ex beneficio locali, uel illis, qui habent ex legatione personali à sede apostolica amplius concedatur. ¶ Quæro, quid de legatis missis de latere dñi papæ? rñdeo, isti possunt absoluere: quia dictio, nõ?
2 hic posita, inducit ar. à ꝯrio sensu, Ber. ¶ † Quæro, quæ est ratio diuersitatis? rñdeo, q legati de latere sunt
3 cardinales, & quia † dictio de, denotat substantiam, ut in l. j. §. nunc uideamus. ff. de coniungen. cum eman. li. Nam cum dicimus ista res est de bonis, idem est dicere, quòd de substantia bonorum. unde legati de latere dicuntur quasi de substantia sedis apostolicæ, & sunt illustres, & propter refulgentiã dignitatis maiora merentur: quia utilitas augetur per dignitatem, ut. ff. de iud. l. si longius. §. fi. ff. de cond. & demon. l. falsa. §. j. C. de præpositis laborum, li. 12. ibi dum dicit, quos nostri lateris comitatus illustrat. ¶ Alij dicuntur legati à la-
4 tere. † nam dictio, a à, denotat separationem: separatio autem est a de parte à suo toto; unde si papa mitteret cappellanum suum cũ legationis officio, iste dr̃ legatus à latere. Et dicunt quidam, q siue sit legatus de latere, siue à latere, qui plena fungatur legatione, idem potest, quod Ber. non placet: quia nullus legatus mundi par est legato cardinali, quod etiã apparet collatione
5 beneficiorum, ut. j. eo. c. lib. 6. ¶ † Modo pro intellectu literæ quæro, utrum archiep̃s Pisanus, qui est legatus perpetuus rõne suæ ecclesiæ, possit absoluere clericũ Pisanum, qui percussit clericũ in ciuitate Bononiæ? & vr̃ q sic. Nã potest eum condẽnare, ut. l. j. C. ubi de cri. agi opor. ergo & absoluere: quia fauorabilior est ptãs absoluendi, q̃ condemnandi, ut. C. ubi senat. uel claris. l. quoties. In ꝯrium vr̃ casus hic: quia ista absolutio nõ cõpetit nisi diœcesano loci, ubi est cõmissum delictũ. hoc sentit hic Io. in nouel. & est no. & est rõ, quia nõ pt remittere iniuriam factam alteri iudici, in cuius territorio commissum est maleficiũ. ¶ Ego idẽ dico in quibusdam pœnis, quòd est menti tenendũ. Et no. ex isto c. q si episcopo Florentino, qui non est legatus natus, committatur legationis offm̃, non efficitur dignitatis ep̃alis, sed dignitatis in ep̃o, cum sit legatio personalis. ¶ Et idem est, si imperator committeret quandam causam alicui duci: quia licet ratione ducatus sit ordinarius, ratione commissionis est delegatus, ar. ff. de iurisd. om. iud. l. & si prætor. De materia huius decretalis plurima no. Spe. in titu. de leg. §. super, uersi. illud etiã.

a ¶ *Vide per Phil. Corn. in aut. contra rogat. in fin. C. ad Treb.*

SVMMARIVM.

1 *Legati apostolicæ sedis possunt in prouincia sibi commissa facere statuta perpetua.*
2 *Legatus, qui exiuit prouinciã, an statim desinat eẽ legatus.*
3 *Legatus apostolicus an possit facere statuta iuri communi contraria.*
4 *Et an possit facere statuta sine consilio prælatorum illius prouinciæ.*
5 *Potestates terrar non possunt sine consilio decurionum statuta facere.*
6 *Episcopus an possit statuta facere; & quid de abbatibus & similibus. nu. 7.*
8 *Commissio citationis quantum ad perpetuandam iurisdictionem inducit præuentionem de iure canonico.*

NEMINI. Legatione finita durat generale statutũ legationis. hoc primo. finita legatione finit̃ offm̃ sui legati, si citatio nõ ꝓcessit. h. d. Et duo dicuntur hic: primo dr̃, q constitutio legati durat in perpetuum. secundò dicitur, quòd commissio non durat post eius recessum, nisi eo existẽte in ꝓuincia, & ad minus citatio sit missa.
1 ¶ † No. q legati apostolicæ sedis possunt in prouincia sibi commissa facere perpetua statuta, & intelligitur perpetuum

perpetuũ eo ipso, ꝙ est generale: secus aũt, si aliq̃d spe cialiter iubet, uel si mãdãt sine cãæ cognitione, ut pu ta si ponũt aliquẽ ad confinia non condẽnando cũ dif finitiuẽ: quia tunc finita legatione finiũtur cõfinia. ut l. uiri. ff. de pę. & in l. 1. C. de postu. & hic p Ber. facit. s. de const. c. ex literis, ibi tñ loquit̃ de pœna, quæ sui natura p̃t purgari. Itẽ facit, qđ no. ĩ. de sen. exc. c. a no
2 bis, el 1. ¶ † Quæro, nũquid legatus, q exiuit ꝓuinciã statim desinat esse legatus? rñ. non si habet animum & causam reuertendi, ut no. Inn. s. eo. nouit, nam p̃p ani mi continuationem non uidetur egressus, ut. ff. de pi. l. debitor, & ff de hære. insti. l. ex facto. §. rerum autẽ,
3 & inst. de re. diui. §. pauonũ. ¶ † Quæro, an legatus apo stolicus possit facere statuta iuri cõi ꝯria? Respon. ẽm Inn. ut. C. de offi. præfec. præto. l. formam. ¶ Tu dic, ꝙ aut ius commune prohibet, & legatus ꝑmittit, & nõ ualet statutum, ut si statuat, ꝙ ab interlocutoria pos sit appellari, cã non expressa: aut ius commune ꝑmit tit, & ipse ꝓhibet; & tunc ex iusta causa potest: quia uerisimile est, ꝙ papa idẽ esset facturus, ar. ff. mand. l. si hoiem. Aut p statutum alterat pœnas augendo, uel minuẽdo; & põt q a cã iusta est, ut. ff. de his, qui no. in l. quid ergo §. pœna grauior. ¶ † Quæro, nunquid lega tus apostolicus possit facere statuta sine consilio præ latorum illius prouinciæ? & uĩ ꝙ non: quia cum illi p̃ lati ueniant ligandi p talia statuta, ergo debẽt req̃ri: quia eorum interest, ut. C. de aut. p̃stan. l. fi. ¶ Contra rium dicit Inn. nam ipsi ligantur tanquam subditi, & in his, q̃ pertinent ad iurisdictionem, subditi nõ sunt
5 citãdi, qđ est ualde no. di. ¶ † Quæro quid de p̃tãtibus terrarum? respondeo ipsi nõ possunt facere statuta si ne cõsilio decurionum, ut no. in l. 1. ff. qđ quisque iur.
6 † ¶ Quæro, quid de episcopis? respon. possunt facere statuta: quia hñt territorium, ut in c. animarum, de const. li. 6. q̃ dic ut plenè no. in c. ul, de app. li. 6. per
7 Io. An. in nouellis. ¶ † Quæro, quid de abbatib. & simi libus? respon. p̃nt facere statuta pertinentia ad regi men monasterij, cum consensu tamen sui capituli. & si illa statuta non essent rationabilia, diœcesanus po test ea cassare, ut l. ambitiosa, de decre. ab ord. fac. ¶ Quærit hic Io. And. unã cum Gratia. delegatus le gati commisit citationem, sed post discessum legati nuntius citauit, utrum iurisdictio delegati sit perpe tuata, & uidetur ꝙ non; quia citatio non peruenit ad actum suum ante egressum legati, nec sufficit sola cõ missio: quia aliud est committere, aliud citare, & pro hoc tex. C. quomodo & quando iu. auth. qui semel, in uerbo, cognitis. ¶ In contrarium uidetur: quia citatio est initiata, licet non completa; ergo aliquid iurisdi ctionis est actũ. So. ẽm Gratia. de iure ciuili nõ est iu risdictio ꝑpetuata: sed de iure canonico est ꝑpetuata, licet t pe, quo nũtius citat, eius citatio non arctet ci
8 tatum, ut. ff. de arbi. l. si cũ dies. §. si intra. ¶ † Ex p̃dictis not. & tene menti, ꝙ quantum ad perpetuandam iurisdictionẽ sola cõmmissio citationis indu cit præuentionẽ [a] de iure canoni co. uide gl. in cle. 2. ut lite pend. in uerbo ad partem: secus de iu re ciuili. hæc quæstio fuit de fa cto Perusij: quia quædam inquisitio erat facta con tra quendam ciuem, & commissa citatio sed non facta utrum diceretur inchoatus processus, & determina tum fuit, ꝙ non, & bene quia sumus in prætorio Iusti niani. Bal.

a ¶ *Vide Feli. in ca. ca terum, alias. iij de re scri. & Card. in con sil. x. uer. pulchre.*

SVMMARIVM.

1 *In inquisitione de fama non requiritur citatio, sed in inqui sitione propter famam debet reus citari.*
2 *Inquisitio non procedit contra non infamatum, etiam si iu dex ex forma statuti liberè inquirere possit. nu. 3.*
4 *Inquisitio an possit formari contra aduenas delinquentes in territorio.*
5 *Inquirere an possit episcopus, si subditus suus delinquit ex tra suam diœcesim.*
6 *Inquiri an possit contra eum, qui obligatur ex facto alieno.*
7 *Inquisitio an sit remedium ordinarium.*
8 *Inquiri de iure ciuili non potest præterquam in casibus ex ceptis.*
9 *Inquiri an possit de crimine usurarum.*
10 *Fur si ex contumacia condẽnetur, an efficiatur famosus.*
11 *Iudex an contra conscientiam secundum acta, & probata pronunciare debeat.*
12 *Inquirere an possit episcopus contra laicos.*
13 *Episcopus qualiter suam sententiam executioni mandet.*
14 *Secularis potestas an possit mandare episcopo, ut eum iuuet in executione.*
15 *Proscriptum siue forbannitum iudicis secularis excommu nicare an teneatur episcopus. & è contra an secularis ex communicatum ab episcopo exbannire.*
16 *Proscribere quid sit.*
17 *Præcipere potest episcopus regi tanquam subdito.*
18 *Episcopus an possit excommunicare templarios, hospitala rios, & alios exemptos.*
19 *Episcopus unus an teneatur exequi sententiam alterius epi scopi, quando scit eam esse iniustam.*
20 *Diœcesis appellatione an, & quando ciuitas comprehenda tur.*
21 *Subditi debent exequi sententias maiorum suorum etiam iniustas.*
22 *Rege excommunicato uassalli fidelitatis iuramento non ar ctantur, nisi demum reconciliatione secuta.*
23 *Non subditi non incidunt in crimen læsæ maiestatis.*
24 *Punitus ab ecclesia ecclesiasticè, an possit de eodem delicto puniri temporaliter a iudice seculari.*

De officio iudicis ordinarij.

PERNICIOSAM. Epi in sua diœcesi hñt liberã p̃tãtẽ adulteria, & scelera inq̃ rere, iudicare, & punire, ẽm ꝙ canones cen sent, & cum opus fuerit, p̃nt inuocare bra chiũ seculare ad ea, q̃ iusta sunt h. d. notabiliter. Si sit inq̃sitio non p̃cedente infamia, an possit appellari. di cit Ber. ꝙ sic, ut ĩ. e. licet. No. ꝙ epi hñt liberam p̃tãtẽ
1 inquirẽdi. ¶ † Cõsidera. qđã est inq̃sitio de fama: qđam p̃p famam laborãtẽ ꝯ certã ꝑsonam. In prima inquisi tione nõ requiritur citatio alicuius, ut. ff. de off. p̃sidis l. cõgnuit. nam talis inq̃sitio est anteiudicialis, ut not.
Inn. ĩ. qui matri acc. pos. cum in tua. In scda inquisitio
2 ne dẽt citari reus. † Oportet ãt, ꝙ ꝯ reum sit frequẽs & clamosa fama. Nam ubi non est fama, ibi non est accu sator. fama. n. hẽt loco accusatoris, & loco ꝑsonæ fin gitur. qua deficiente cũ nemo inq̃sitionem ꝓuocet, nõ posset inq̃ri, ut. ff. de mune. & ho. l. rescripto. §. si quis
3 accusatorẽ. † ¶ Sed pone, dictat statutũ ciuitatis, ꝙ po testas libere inq̃rere possit, utrũ p istud aduerbiũ, li bere, poterit inq̃rere non p̃cedente fama, uel plusquã fama, sicut sunt indicia? rñ. non, tex. est hic in uerbo li Bal. super primo decret.

4 berã, cõiuncta gl. Ber. qđ tene menti. ¶ † Quæro, nũqd inquisitio posſit formari ꝯ aduenas delinquentes in territorio, rñ ſic, ut. ff. de off. pſi. l. 3. & eſt ratio, quia ꝓuincia debet purgari malis hominib. Item & quia ſortiũtur forum ratione delicti. Item quia efficiũtur ſubditi legib. & conſtitutionib. illius loci. ut in auth. qua in ꝓuincia, ibi dum dicit, illic iuri ſubiacent, ut illud uerbum, iuri, exponatur, ſ. cõmuni, municipali, uel ſynodali, ut l. 2. C. ubi ſenatores, uel clariſsimi, & ff. de

5 extraordi. crimi. l. ſaecularij. §. ſunt quædam. ¶ † Quæro, ſi ſubditus epi delinquit extra ſuã diœceſim, utrũ eps poſsit inquirere, dicit Odofredus, ꝙ inquiſitio nõ ꝑtinet niſi ad iudicem loci delicti, quia illa reſpublica iniuriam paſſa eſt. ¶ Sed contra ipſum uř caſus huius capituli. nã in non ſubdito bñ attẽditur locus: ſed in ſubdito textus nõ diſtinguit quo loco. & facit. C. ubi de crimine agi oportet. l. 1. Cy. determinat, ꝙ poſ

6 ſit inquiri quia ſuccedit loco accuſatoris. ¶ † Quæro utrũ poſsit inquiri ꝯ illum, q obligatur ex facto alieno, rñ. non puto: quia non eſt ꝓpriè ex maleficio obligatus, & ſi poſſet inquiri non põt inquiri niſi in loco

7 delicti p. l. ultimam. ff. de noxalib. ¶ † Quæro, utrum inquiſitio ſit remedium ordinarium, rñ ſic de iure canonico: ſecus de iure ciuili. nã omnis exceptio, q̃ eſt ꝯ regulam, & eſt de officio iudicis, uidetur remediũ extraordinariũ, ut. ff. de pet. hær. l. planè. uel dic ꝙ eſt remediũ ordinariũ quantũ ad uirtutẽ, ſed nõ quantum

8 ad formam, ſi p ſtatutum debet inquiri. † ¶ Sed regula iuris ciuilis eſt, ꝙ non poſsit inquiri. fallit in caſib. exceptis, ut. C. de offi. rec. prouinciæ. l. iuſtiſsimos. Illi ergo caſus ſunt irregulares, & p conſequẽs extraordi

9 narij. ¶ † Quæro, an de crimine uſurarũ poſsit inquiri rñ. ſic, quia crimen uſurarũ ꝓpriè ſpectat ad eccleſiaſticũ iudicem, ſicut ſacrilegij, & ſimonia ſm Ber. & no. 11 q. 1. in ſumma. dicas, quòd aut crimen uſurarũ eſt dubium, & ſolus eps cognoſcit. aut eſt detectum p apertã naturam negocij, & tunc iudiciũ ſpectat ẽt ad forum ſeculare. unde ſi p figuram inſtrumenti mutui appet cõtractus uſurarius, uel in fraudẽ uſurarum, bene pt ſuper hoc ꝓnunciare iudex ſecularis, cũ & iuriſcõſultus de hoc ꝓnunciat dicens, ꝙ pœna adiecta quãtitati uř appoſita in fraudem. ut. ff. de ac. emp. l. Iulianus. §. idẽ Papinianus, & dixi. ff. ſo. ma. l. Titia. † Quæro, ſi fur eſt cõdemnatus ex contumacia, utrũ talis cõdẽnatus efficiať famoſus ita, ꝙ p ſequenti furto debeat ſuſpendi, & dř ꝙ ſic, ſi eſt malæ famæ, & non põt eſſe teſtis, ex quo publicè ẽ cõdẽnatus de furto. ff. de teſt. ¶ Item quia uox publica priuatæ præiudicat, ut no. ff. de hær. inſti. l. teſtamento dñi. ¶ Condẽnatus de furto, & ꝓpria pęna, q̃ debetur furto, non ꝓpria pœna,

11 q̃ debetur contumaci. ar. contra. ff. de iure fiſci. l. eius qui delatorem. ¶ † Quæro una cum Ber. dř hic, ꝙ iudex debet ꝓnunciare ſm canones. quid ſi hẽt conſciẽtiam læſam, quia forte ſcit teſtes falſum probare, rñ. ſi nõ ſunt reprobata eorum teſtimonia, debet ſequi acta & probata: quia publica fides eſt conſcientię uelamentum, nec ẽt peccat ſm deum, niſi eſſet caſus arbitrarius, ar. ff. de infa. l. Lucius, ibi, fide non habita &c. dici ẽt põt, ꝙ ſi non neceſsitatur ad ꝓnuntiandũ dẽs ſuperſedere, donec forte deus illuminet ueritatem, ut in aut. de ta. §. 1. Sed ſi neceſsitatur ad ſniam proferẽdam, cum neceſsitetur p acta & probata (alioquin faceret litem ſuam) ſecure iudicet ſecundũ acta & probata, quia non iudicat ipſe, ſed lex, arg. eorum, quæ no. ff. de proba. l. cum probatio. ¶ Illud autem eſt certum, quantum ad eccleſiam triumphantem, q̃ non fallitur, talis ſententia nunquam tranſit in rem iudi. ſed quantum ad eccleſiam militantem, quæ ſæpe fallitur per facti ignorantiam bene tranſit in rem iudi. ut l. pe. ff. de iuſt. & iur. & ꝙ not. de condi. inde l. ſi non ſortem, §. hæredi. ¶ Modò ergo quæro, nunquid hoc caſu epiſcopus contra conſcientiam debet inuocare auxilium brachij ſecularis, reſpon. non, & ſi inuocaret iudex ſecularis, qui habet conſcientiam læſam, non debet ei obedire, quia non ſunt beneplacita deo, ar. huius. c. à cõtrario ſenſu, & qđ no. in l. j. C.

12 de bo. poſ. ſecundum tab. ¶ † Quæro unà cum Innoc. nunquid epiſcopus poſsit inquirere cõtra laicos, rñ. ſic in his, q̃ pertinent ad ſuam iuriſdictionem, Inno.

13 † ¶ Quæro cum Inn. qualiter eps mandet ſniam ſuã executioni, reſponde qualiter iudex ſecularis, Inn. ergo ordo traditus in l. à diuo Pio, habet locum in

14 foro eccleſiaſtico, qđ tene mẽti. ¶ † Quæro cum Inn. utrum ſecularis ptãs poſsit mandare epo, ꝙ iuuet eũ in executione facienda, rñ non, ſed ẽ contra ſic, Inn. cuius dictum debet intelligi in mandato arctatiuo: bñ tñ facit eps non tanquam obediendo, ſed tanquã patrocinando fouere iuriſdictionem temporalem in licitis & honeſtis. & adde qđ habes in c. 1. de excep.

15 lib. 6. ¶ † Quæro, utrũ ꝓſcriptum, ſiue forbannitum iudicis ſecularis eps teneať excõicare, rñ. non, niſi forma canonica pmiſſa. ¶ Quæro ècontra, nunquid iudex ſecularis teneatur forbãnirẽ excõicatos. rñ. nõ, licet debeat eos uitare, Inn. ¶ Vel dic, ꝙ cõtra in obediẽtes epo iudex ſecularis põt mulctam, uel bannũ indicere. & ẽ cõtra, ſi laici nolũt obedire ſuo pſidi, eps requiſitus põt & dẽt eos excõicare. reqſitos tñ, ut ſic puniat tanquam inobedientes ꝓprio mãdato, & nõ alterius: quia iſtæ duæ iuriſdictiones ſunt inuicẽ colligatæ & confœderatæ. & iõ unus dẽt uitare ꝓſcriptũ alterius, ſicut dicit lex, ꝙ ſi duæ ciuitates ſunt inuicẽ fœderatæ, una dẽt uitare ꝓſcriptũ alterius, & ſi ꝓſcriptus nõ uult obedire, dẽt puniri de inobediẽtia, ut. ff. de captiuis. l. nõ dubito, & no. p Bar. in l. à diuo pio. §. j ff. de re iu. ¶ Quæro, qd eſt hoc dictũ, ptãs nõ dẽt ꝓſcribere, ſed dẽt uitare, & in executione uitationis pt mãdare excõicato, ut exeat de ciuitate, & territorio, donec fuerit reuerſus ad obedientiam?

16 ¶ Rñ. ꝙ ꝓſcribere eſt deportare, uel relegare extra territoriũ, ſed iſta expulſio de ciuitate nõ eſt de hoc gñe pœnæ, qa termini ſunt diuerſi. iõ igitur nõ teneť ꝓſcribere, quia iſta nõ eſſet executio. ſed cẽt qd nouum. bñ tñ cõcedo, quòd ſi ſit rebellis huic pcepto, pt denuò puniri quia denuò delinquit ut l. 1. ff. ſi qs ius

17 dicenti non obtem. ¶ † Dicit Inn. ꝙ etiam regi põt pcipere eps tanquam ſubdito, & eſt rõ, quia papa concurrit cum eo, qui eſt uicarius ſummi regis. nã ut eleganter ait Io. Mo. papa pater patrum cum omni inferio

18 re in iuriſdictione & ptãte concurrit. ¶ † Quæro, nũquid eps poſsit excommunicare tẽplarios, & hoſpitalarios, & alios exẽptos, qui non hñt ſuperiorem niſi papam, ſi nolunt epo ſuum brachium impartiri? rñ. non, quia non eſt prælatus eorum ſm Inno. ¶ † Quæro utrum unus eps teneatur exequi ſniam alterius epiſcopi, quando eſt iniuſta, & ſcit eam iniuſtam, dicit Inn. ꝙ ſnia, quæ tranſiuit in rem iu. quò ad ptes, tranſiuit etiam quò ad iudicẽ, qui requiriť ad exequendum.

a ¶ *Adde, quòd ſuper crimen uſurarum poteſt criminaliter inquiri Bal. conſi. 184. 1. parte.*

dū de mandato legis. probatur de bo. auc. iud. poss. l. cū unus. §. is qui. qđ uerū est, quia oēs subsunt eidem dño principali, secus in tpali & ecclesiastico: quia unus nō est superior a lterius ita, φ possit arctare, ad aliqd faciēdū ꝯ cōsciam, & uide Bar. in l. nō est: ff. de cust. reo.
20 † dicit Inn. φ in statutis, siue cōstōnibus, & priuilegiis ciuitas cōtinetur sub noīe diœcesis: secus in rescriptis contentiosis, Io. And. Ergo si statutum dicit, si qs spoliauerit aliquem in diœcesi, puniatur tanta pœna, punitur si poliauit in ciuitate. sedsi statutum loqueretur prohibitiuè, ut nemo exeat de diœcesi, non comprehenditur ciuitas. unde exiens de ciuitate non punitur si non exit de diœcesi. est autem diœcesis territorium epi. dicit tex. ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominum, & maxime agricolarum suas ciuitates, & culturas relinquentium, in auč. de quæstore, in prin. & aliqñ ponimus pro territorio seculari, ut cum dicimus, potestas placentiæ habet iurisdōnem in tota diœcesi placentiæ. No. ergo, φ dicit, suas ciuitates; unde ciuitas est commune domicilium ēt rusticis; & ille tex. est multum no. iudex nō dēt prætermittere, quin puniat excessus, quod intellige post, quàm peruenerit
21 ad notitiam suam. C. de commerciis & merc. l. ij. † Subditi debent exequi sententias suorum maiorū ēt iniustas: seculares uerò potestates non debent exequi sententias iniustas eporum: nec unus eps sniam iniustā alterius epi: quia pares sunt fm Inn. imò confusè & intricatè loquitur, & Io. And. recitat ipsum uerbotenus nihil declarans. Si maleficium est commissum, sed ignoratur quis fecerit illud, formatur inquisitio generalis & extraordinaria secundum Petr. & Abb. & Io. And. Si dicas, φ quis teneatur denunciare raptorem, in hoc nō continetur res rapta. actus rapiendi, & passus rapi
22 nam, ut no. de uer. sig. l. Marcellus. † Si rex est excōicatus. uasalli non sunt obligati ex iure fidelitatis, ut in titulo hic finitur lex c. dño guerrā. Io. An. Et si postea fit absolutus, non recuperat seruitia medio tpe perdita, arg. C. de hæreti. auč. idem de Nestorianis, fidelitas interim dormit, sed excitatur ad actum suum secuta reconciliatione, ut no. s̃. de consti. c. ex literis. Si quis est rebellis de iure & iure permittente, iste nō pōt puniri de rebellione: quia non est rebellis propriè loquendo, secus, si de facto & contra ius rebellet. & ideò eps exemptum, qui non patitur se uisitari, excommunicare non potest, Io. And. facit. C. quando prouocare
23 non est necess. l. ueteranis. † Nos dicimus, φ nō subditus non incidit in crimen læsæ maiestatis, in cle. pastoralis, de re iudi. & probatur expresse in l. hostes. ff. de
24 captiuis. † Punitus ab ecclesia ecclesiasticè, potest ꝓ eodem delicto puniri tpaliter a iudice seculari ar. C. de sac. san. eccle. l. pater. hoc dictum non approbat Hostien. & Io. And. Et ideo, si testis deposuit falsum corā episcopo, & est ab eo punitus, non potest amplius puniri a iudice seculari, quia non debet idem delictum bis refricari & iudicari, si uera est opinio Host. quod tene menti, arg. ff. de iniur. l. quod senatus, quod est bene notandum. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iudex iudicare non debet secundum conscientiam.*
2 *Confessio facta in foro pœnitentiali non nocet in foro iudiciali.*
3 *Conscientia iudicat de occultis.*
4 *Conscientia triplex, & quā earū iudex attendere debeat.*
5 *Causa si à Papa committatur conscientiæ alicuius, an à sententia illius possit appellari.*
6 *Licet interdum in genere, quod in specie non licet: & è conuerso. Regulariter tamen contra.*
7 *Sacerdos, qui audiuit aliquid in pœnitentia, si in foro contentioso producitur testis, & dicit se nescire, an deponat falsum?*

SI SACERDOS. Non debet sacerdos secretū sibi dictū in foro pœnitentali reuelare, nec publice uitare confessum. h. d. Casus. quæsitum fuit ab Eugenio Papa, sacerdos (puta eps) scit ꝓ certo aliquem esse reum alicuius criminis uel quia uidit, uel quia criminosus confessus fuit ei in foro pœnitentiæ. Quæritur, utrum eps debeat illud admonere, uel arguere nominatim? rñ. φ non, nisi seruato ordine iudiciario crimē fuerit ei approbatum, sed in genere pōt admonere. Item si aliquis fecit furtum, uel dedit dānum, pōt excōicare in gñe hoc mō. monemus quēcūque, qui fecerit tale furtum, φ intra talē terminū satisfaciat, alioquin se excōicatū ꝑ hāc nostrā sententiā esse sciat, sed ꝓprio nomine nō dēt excōicare, qa nō ut iudex scit, sed ut deus. † No. φ iudex nō dēt iudicare fm cōsciētiā: cōsciētia est oculus cordis, & dr̃ conscientia. i. cordis scia, & dēt esse sicut speculū sine macula, de elec. c. perpetuæ. li. 6. & in c. abbate sanè, de
2 re iud. li. 6. † Item no φ cōfessio facta in foro pnīali nō nocet in foro iudiciali: quia sunt diuersi fori. Qui remittit iniuriam in foro pnīali, non pōt uenire ꝯ in foro
3 ro iudiciali, ut no. in sti. de iniur. §. fi. † No. hic, φ conscia iudicat de occultis: qđ est uerū, si delictum est certū, & ꝑsona incerta, sic notatur 23. di. habuisse, & in c. j. in gl. hic patet, de hær. li. 5. Item no. quem in gñe excōicari. & dicas, φ hoc est spāle in sniis censuræ, ut no
4 ta C. de fur. l. ij. † No. φ unus & idē hō pōt hr̃e tres ꝯscias, unā ut Deus, aliā, quia uidit, & tertiā ex actis & ꝓbatis corā se. & istā dēt sequi tanquam iudex, quia ꝓbationes cōcludūt ei tanquam iudici. sed aliæ conscientiæ non concludunt ei tanq̄ ius dicenti, ut dixi. s̃. e. tit. c. j. & idem Io. An. Dicit Imperator, φ illud, quod conscientiam suam tenet, uult duobus testibus probari. C. de
5 test. l. omniū. † Quæro, Papa cōmisit cām per hæc uerba, consciæ talis, nunquid poterit à snia appellari? dic φ non, tñ officio superioris pōt reformari, ut no. in c. j. de baptis. in cle. aliud est conscia, aliud uoluntas, ut
6 no. C. de secun. ta. l. j. † No. φ aliquid licet in gñe, qđ in spē nō licet, quia ad alterius ignominiā uergit, qñque ēt è cōuerso; regulariter tñ, qđ licitū est in gñe, licitū est in spē, & è cōuerso: pone plures fecerūt furtū, dicit eps excōico unū de illis, q fecit furtū dicit Ber. φ nullus est excōicatus, quia non cōstat de mēte ꝓnūciātis, quia nō cōstat de corpore ff. de iure fisci. l. ita fidei. ff. ad l. Aqui. l. ita, §. si plures, & quod no. ff. de iud. l. cū quem. Ho. dicit, φ oēs erūt excōicati, sed non dicit nouū. quia si testator dicit, exhæredo unū de filijs meis, cum plures hēat, nullus est exhæredatus, ut in l. ij. ff.
7 de libe. & posthu. † Quæro, nunquid [a] sacerdos, qui audiuit aliquid in pœnitentia, si in foro cōtētioso productus testis dixit se nescire, deponat falsum testimonium? Respon. non, quia uerū dicit tanquam homo, imo, si uerū diceret per confessionem factam ei tanquam Deo, non crederetur sibi, quia testis debet deponere ꝑ conscientiam hominis, non per scientiam Dei, & not. bene istud capitulum. Bal.

a ¶ *Vide Ias. in ista materia in l. j. §. huius studij, in prin. ff. de iust. & iur.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Imperator, uel rex ex quibus causis excommunicari, uel contra eum inquiri, & per quem possit?*
2 *Ordinarius prælatus habet iurisdictionem ordinariam, & merum & mixtum imperium in subditos suos.*
3 *Prælati ordinarij an possint anathematizare?*
4 *Anathematizatus, licet bona retineat, deportato tamen æquiparatur.*
5 *Pro sententia excommunicationis, uel interdicti an indistincte præsumatur?*
6 *Ciuitas quælibet, siue castrum an possit sibi constituere ius uniuersitatis.*
7 *Episcopus an erit iudex etiã in temporalibus in ea terra, quæ temporalem rectorem non habet.*
8 *Iurisdictio si est communis maiori & minori iudici, præfertur maior, si citat.*
9 *Collegium unde dicatur.*
10 *Iurisdictionem non habent prælati ecclesiastici electi à collegio, nisi per superiorem confirmentur.*
11 *Rustici non participant in politica.*
12 *Præpositus artis mechanicæ non habet iurisdictionem nisi confirmetur.*
13 *Vniuersitas dicitur corpus.*
14 *Collegium quid sit & an de eius essentia sit prælatus. numero 15.*
16 *Rector domus Sapientiæ perusij habet iurisdictionẽ super scholaribus ibidem existentibus.*
17 *Præpositus uniuersitatis an possit facere statuta?*
18 *Reprobatum iure pacti non potest ualere iure statuti.*
19 *Reus an possit declinare forum sui præpositi?*
20 *Rector scholarium an debeat esse clericus.*
21 *Et an cogatur quis agere coram tali præposito.*
22 *Iurisdictionem ordinariam quis prælatus habeat.*
23 *Statutum in fauorem popularium includit aduenas commorantes in loco.*
24 *Mulieres an possint esse de collegio?*
25 *Iurisdictionem ordinariam habet dominus in uasallos, et pares curtis super dominum, & uasallum.*
26 *Iudices etiã maiores extra terminos suæ iurisdictionis sententias exequi non possunt.*
27 *Collegia illicita, conuenticula uocantur.*
28 *Collegium facere an possint serui.*

CVM ab ecclesiarum. Si ordinarius subiectus epo in sibi subditum fert sniam iustam, eps illam seruari facit, & illã sine satisfactione & illius conscia non relaxat h. d. Et primo ponit exordiũ, ex quo, scdò infert mandatum. Casus. Plebanus S. Pancratij aliqñ excõicabat aliquos sibi subditos ꝑ suis excessibus, Quos eps Florentinus tanq̃ superior absoluebat inquisito dicto plebano, ꝑꝑ qđ iurisdò dicti plebani erat in contemptu. Vnde Papa scribit epo Florentino primò in gñe dicens, ꝙ qñ prælati ecclarũ in malefactores aliquos snias aliquas proferunt, faciat eas inuiolabiliter obseruari usque ad satisfactionem condignã. Scdò in spẽ dicens, ꝙ snias dicti plebani in suos subditos rõnabilr ꝓmulgatas faciat inuiolabir obseruari, & eas sine congrua satisfactione absq; eiusdẽ plebani conscia non relaxet. † No. ꝙ plebani, & quicũque
1 alij prælati hẽnt iurisdõnem excõicãdi subditos suos Dicit Inn. ꝙ rex, uel impator pro notorijs excessibus põt excõicari. Item si est nimis seuerus, uel iniuriosus põt inquiri ꝯ eum per Papam. Itẽ põt coram Papa accusari: quia Papa est uicarius summi regis. iste multũ extollit iurisdõnem Papę, & derogat regibus, & impatoribus. Item no. ꝙ eps dẽt seruare snias inferiorũ pla
2 torũ. Item no. ꝙ nõ dẽt absoluere eis irrequisitis. † Ex prædictis apparet, ꝙ ordinarij prælati hñt ordinariam iurisdõnem: quinimò merum & mixtum impiũ in sub-
3 ditos suos. † Quærit Ber. utrum possint anathematizare? & dic ꝙ nõ, quia anathema est mucro solius epi, qđ nõ põt præscribi ab inferiori, sed simplex excõica
4 tio sic. Forma anathematis ponit in pastoralit & talis æqparat deportato, licet non pdat bona, ut inst. de ca.
5 di. § minor. Quæro una cũ Ber. nunqd ꝓsumatur pro snia excõicationis, uł interdicti quorũlibet ordinariorũ ẽt inferiorũ? rñ. sic, Ber. qđ no. bñ: quia ita ꝓsumitur ꝓ snia cuiuslibet minimi iudicis lata, sicuti ꝓ snia maioris, uel maximi. Quærit Ber. eps nõ dẽt relaxare talẽ sniam plebano irrequisito. quid ergo si relaxat eo nõ reqsito, an ualeat absolutio? dicit Ber. ꝙ sic, & bñ, dicit in sententijs censuræ. ¶Ex
a hoc ẽt not.[a] ꝙ nõ ualẽt quædam facta nõ citato eo, cuius iterest, quia pertinent ad imperium facientis, & cuius authoritate ꝓ inferiorẽ ligari non potuit, ꝑ quãdam consequentiam fit præiudicium non citato, ut no. in l. si. ff. de uen. inspi. secus in diffinitiuis sententijs, quæ nisi certis modis rescindi non possunt, ut C. sent. rescin. non pos. l. 1. & C. qñ prouo. nõ est ne. l. j. ¶ No. teneri supiores snbditorũ suorum snias exequi. Sed nunqd ipsi inferiores possunt exequi suas snias? dic ꝙ sic uerbo: sed non ꝑ realem missionem in

a ¶ *Vide cumula per Barba. in rub. C. qui admis. sol. 2 1. in illa q. an in bon. pos. pe. requiritur.*

6 pos. sm Inn. qđ est no. † Quæro una cum Inn. nuquid q̃libet ciuitas, & qđlibet castrum sibi constituere possit ius uniuersitatis? dicit Inn. ꝙ non, ẽt si essent mille milia sine consensu supioris. dr aũt consentire eo ipso, ꝙ concedit eis locum ad ædificandam ciuitatẽ, castrũ, burgũ, uel uillã, uel admittit syndicum eorũ, uel scribit eis tanq̃ uniuersitati ex certa scia. nam hoc ipso ꝯsentit, ꝙ habeant ius uniuersitatis, & ꝙ sint sicut cor-
7 pus licitum Inn. & Io. An. † Dicit Ho. ꝙ ubi est aliqua terra, quæ non hẽt rectorẽ tpalem, eps est iudex tã in tpalibus, q̃ in spũalibus, alle. in auł. ut differentes iud. §. in ciuitatibus. imò impator, quia eius est terra, & plenitudo eius. l. de præcario. ff. ad l. Rho. de iact. & maiestas eius, ubicunque repræsentatur in toto orbe, q regitur ab humanis, dicit Iac. de Are. ꝙ sunt quædam ciuitates, quæ non habent magistratus, ut no. ff. de excu. tu. l. si duas. dicit Host. quòd ciuitates, potissimè Lombardię, non recognoscunt impatorem ut dominũ nec rex Franciæ, & Boemiæ. Item no. quòd de iure nõ possunt iurisdõnem aliquã sui superioris usurpare uel alienare, quia seruus seipsum alienare nõ põt, imò facit furtum sui. Item nemo alienat rẽ alienã C. de re. nõ alie. i. rub. ff. de re. iu. l. id quod nrm. uñ hõ meus nõ põt se facere hoiem alterius. ff. de acq. poss. l. si rem mobilem. C. de decu. l. quædam, li. x. licet de facto faciant ꝯrium, Ho. & Io. An. de hac materia latius dixi super
8 pace Constantiæ. † Dicit Vincen. ꝙ cũ iurisdõ est cõis maiori & minori iudici, semper præfertur maior, si citat, secus, ubi non habent cãs cões, ut eps, & archieps, ut no. in c. j. de so. cõp. lib. 6. qđ est ualde no. & ꝑ hoc declaratur. l. ꝯ pupillum. §. qui ad maius, de re iu. & ultra Ho. uide In. de materia collegiorum, & quod no. Bar.
9 in l. sodales. ff. de colle. illici. † & dr collegiũ, quia multos hoĩes in unũ colligit, & pari lege cõstringit. Dicit Ber. ꝙ oẽs, q eligũtur a collegio, hñt iurisdõnẽ. Idẽ dicit

10 cit Accur.in l.& quia.ff.de iur.om.iu.¶†Dicit Inn.q̄ prelati,qui eligunt à collegio, nō h̄nt iurisdictionem, nisi confirmentur per superiorē,& loquitur de prælatis ecclesiasticis.sed p̄positi artificum non indigent cōfirmatione,uel consensu superioris : qa collegia eorū approbata sunt ipso iure.uel dic,quòd nō est propriè confirmatio,sed approbatio necessaria.tu dic quòd indigent confirmatione,ut in auē.de defen.ciui.§. interim.¶Idē,si congregatio sit suspecta,ne sub titulo iusto tenent iniusta.collegium non est licitū,nisi supior approbet,qui habet discutere statuta eorū, & mores. nam p eorum constitutiones declaratur qualitas animi,ut.ff.de extraor.cri.l.sub prætextu. quæ lex est ad hoc ualde no.¶Vnde dicit Barto. quòd si h̄nt statuta illicita,quòd sunt cassanda per superiorē.Et ego dico, quòd imò ipsum collegium est cassandum , si vr̄ superiori, pp malos mores,ne detur occasio delinquendi,
11 ut no.in l.j.C.de mono. ¶†Quædam sunt uniuersitates,quæ h̄nt regimen actiuè.i.quæ h̄nt regere. quædā passiuè,tm̄.i.quæ h̄nt regi,& non regere, ut rustici, q̄ non participant politica.nam agricolæ nō participāt
12 politica s̄m Aristo.¶†Pone,ecce mercatores eligunt sibi consulem, qui hēt ius dicere. dicit Accur. quòd omnis p̄positus ēt artis mechanicæ non habet iurisdictionem,nisi cōfirmetur à superiore.C. de iu.om.iu.l. priuatorū.nam si electus à tota ciuitate non hēt iurisdictionē,nisi confirmetur,ut in auē.de defen.ciui.§.interim,ergo multominus electus à paucis, nisi consuetudo præscripta amplius concedat,ut.l.j.C. de eman.
13 lib.†Omnis uniuersitas dicitur corpus:quia cōpositum & aggregatum,ubi corpora sunt tanquā ma. dr̄ aūt forma.i.formalis status.ff.de ser.ur.pr̄.l.qui in lu
14 minibus.¶†Est igitur collegiū imago quædā,quæ magis intellectu,quàm sensu percipit.ff.de usucap.l.rerū mixtura , & ff. quod me. cau.l.metum.§. aīaduertendum,&.§.de sen.excō.c.graue.¶Collegiū est collectio personarū iuris ordine sociata , uni nomini subiecta.
15 † sed an de essentia collegij sit prælatus , vr̄ quòd nō: quia collegium eligit prælatū , & sic collegiū ante est p̄ductū in esse,quàm prælatus;quod uerū est:tn̄ si superior non uult, quòd hēat prælatū , erit collegium
16 priuata societas.¶†Quid de domo sapientiæ Perusij? rñ.illa est collegium, cuius rector hēt iurisdictionem s̄m statuta & disciplinam , seu regulam domus: unde studētibus dici pōt illud,quod scribit, psalmo tertio, apprehendite disciplinā,ne qn̄ irascatur dn̄s,& expellamini de domo ista.& not.quòd in construenda uniuersitate intellectus p̄cedit cōponēdo, in destruenda procedit diuidendo.l.j.in fi ff.de colle.illici. ¶Itē no. quòd quædā cōitates h̄nt determinatum numerū , & noīa collegiorū,ex hoc oīa alia ēt aliàs sancta & iusta p̄hibita.ff.de iudi.l.cū prætor,nisi cū authoritate superioris.illa ergo copula est collegium apud intelle
17 ctū.¶†Quæro , an iste præpositus uniuersitatis possit facere statuta?rñ.sic cum consensu uniuersitatis : aliàs non,nisi superior confirmaret.hoc.n.uult lex, sodales ff.de col.illici.in ij.rñ.dum in plurali dicit,his aūt, & quam uelint nā statuta eorum iure pacti censent̄ tex. est ibi not.¶Quid si statuta essent ꝯ ius publicum? dicit Vincen.non ualere.h.d.in tex.d.l.sodales, ibi dū di
18 cit,ne quid ex publica.l.corrūpant.¶†Ex hoc pone talē conclusionē,quòd id quod est reprobatū iure pacti, non pōt ualere iure statuti.& iō mercatores per suum statutū non possunt cōsulibus eorū dare ptātem relegandi aliquē mercatorem,ut.C.de sent.& inter om.iu.
19 l.nulli,& ibi per Cyn.¶†Quæro,an reus possit declinare forum sui præpositi ? rñdeo non,ut.l.fi.C. de iu.
20 oris.om.iu.s̄m Inno.¶†Quæro, an rector scholariū debeat esse clericus?rñ.sic,ut hēat iurisdictionem in clericos.Nā,ut dicit Inno.oportet,quòd electus à clericis sit clericus.si ergo est laicus,non posset cognoscere de causis scholariū clericorū,sed ad ep̄m ibitur , ut
21 in auē. habita. ¶† Quæro,nunqd de necessitate cogaē quis agere corā tali præposito?rñdeo nō:qa pōt adire superiorē iudicem,ut.C.de iuris.om.iu.l.fi.¶Optio.n. iudicis datur regulariter actori,ut.ff.de eo.quod cer. lo.l.non utiq̄.postquā tamen elegit, uariare non pōt,
22 ut.l.j.in fi.C.de asser tol.¶†Quæro,qs prælatus est ille,qui hēt ordinariā iurisdictionē?rñdeo,superior p̄latus, nō inferior.vn̄ dignitas primicerij,uel custodię non dat iurisdictionē nisi in exercitio sui ministerij secundū Innocē.& est rō,quia ille,qui est sub ptāte alīu in ptāte hēre non pōt.Dicit Inno. quòd illi possunt se congregare in unū corpus,qui sunt de eadē terra , uel iurisdictione postea more suo uariat , & dicit,q̄ hoc significare non est aliud,quā dare intelligere, ut.ff.de ser.ur.prædi.l.si seruitus.quod intellige, dū tn̄ collegium non sit reprobatū rōne sectæ.unde bn̄ possent Tudertini,& Perusini conueniendo in unū postea facere unum collegiū mercatorū , uel pistorū. nam nulla rō iuris repugnat.¶Itē diuersæ nationes p̄nt facere unū populū,ut no.in auē.de quęstore,post prin.ubi est tex. no. quòd hoīes undecunq; uenientes uocanē de populo,& tanquā populares defendēdi,& habendi sunt,ibi dum dicit,magna uerò hæc ciuitas nr̄a populosa est
23 turbis diuersorū hoīum,qui tex.est ualde sing.¶†Vn̄, si statutum dat aliquē p̄cipuū fauorem popularibus, iste fauor includit ēt aduenas cōmorantes. & si ꝯhunt uel delinquunt,ēt eo ipso faciunt se de populo & tanquam populares ueniunt iudicandi, nō obstante quòd
24 in sua natione essent de nobili genere. ¶†Nunqd mulieres possint esse de collegio,dicit Inno.quòd oportet,quòd præpositus nō sit mulier,intellige de collegio negotiorum,uel monachorū , uel mixto mulierū & marium.¶In collegio bn̄ possunt esse mulieres , ut patet in collegio monialiū, quæ ēt h̄nt suas prælatas cum quodā imperiolo.plena.n.iurisdictio apud prælatos est,nō apud p̄latas.sunt & quædā collegia mulierū spūalia,ut tertij ordinis.S.Frācisci, q̄ silr̄ h̄nt suā priorissam,& regulat & regit eas,sicut caput regulat mem
25 bra:quia in capite est intellectus.¶†Dicit Inno.quòd multi sine electione h̄nt iurisdictionem ordinariā,ut dn̄s in uasallos,& pares sup dn̄m & uasallum, ut.j̄. de fo.cōpe.ex transmissa.uult.n.dicere,quòd qn̄ est contentio feudi inter duos uasallos,dn̄s iudicat de feudo inter eos,siue agatur petitorio , siue agatur possessorio:siue agatur actione psonali, puta si agit agnatus ꝯ agnatum ex p̄missione sibi facta de feudo aīo donandi.ualet.n.contractus : qa ambo sunt de p̄missis , ut in c.j.de alie.feu.paterni.¶Si uero est qō inter dn̄m & uasallum,pares curtis iudicant.i. alij feudatarij,q per iuramentū fidelitatis dn̄o sunt astricti , ut in c.j.§.fi. de mili.uas.qui contu.est.¶Dicit Inno.quòd p̄lati inferiores ep̄i censentur uicarij. tn̄ qa generales in suo officio & ppetui,h̄nt iurisdictionē ordinariam s̄m Inno. ¶Consuetudo pōt abstrahere in aliquo casu iurisdictionem ab ep̄o,& tradere inferiori p̄lato. & tunc ep̄s non pōt se intromittere de iurisdictione inferioris.de
26 hoc no.per Archi.xi.q.j.do p̄sona.¶†Extra terminos suæ iurisdictionis maiores iudices non possunt suas

sñias.

snsam executioni mādare.ff de bo.aut.iu pos.l.cū unus §.is qui.quia omnis iurisdictio suis finibus est ptenta, & nemo in alienū immittere pōt ēt fumum, uel aquā,
27 ut.l.ij.ff.si ser.uin.l.sicuti.§. Aristo. ¶† Quæro, collegia illicita quo noie uocentur? rñ.aliqñ uocant conuenticula.¶Item dñr conuenticula cōsœderationes illicitæ,quæ fiunt inter ciuitates ꝯ Papā,regē,uel principem.nā ꝯ prædones & piratas licitum est amicos cōgregare,ut in.c.j.§.conuenticula,de pace iura.fir. & in l.iij.cum igitur, de ui & ui ar. ¶ Illicita uerò statuta collegiorū appellantur monopolia,ut.C. de monop.l.
28 j.¶† Quæro,nunquid serui possint facere collegium? rñ.non:quia omne collegium publicū esse debet:tamē priuatam societatē bene possunt facere,& inter se facere conuentiones:qa societates sunt de iure gen. ex qbus ipsi serui inter se naturaliter obligantur. domini aūt eorum ciuiliter,quatenus est in peculio.ff.pro socio.l.si id quod.§.si seruus,&.ff.si ser.uin.l. testatrix.§. plures.

SVMMARIVM

1 *Præsentans debet docere de iure præsentandi.*
2 *Innouatur interdum,lite pendente,ecclesiæ, uel neutris fauore.*
3 *Patronus indignum præsentans an statim ius præsentandi amittat.*
4 *Patronus laicus habet quatuor menses ad præsentandum, clericus uerò sex, & quare?*
5 *Patronus an possit se intromittere de reditibus ecclesiæ.*
6 *Oeconomus an debeat poni statim ecclesia uacante: an uerò debeant expectari quatuor menses, & utrum debeat esse clericus,& an possit fructus uendere sine authoritate episcopi,& si comedit frumentum tempore, quo ualebat decē postea superuenit caristia, & ualuit uiginti, an teneatur restituere uiginti.*
7 *Præsentans indignum an præsumatur cum scienter præsentare.*
8 *Patrono layco,qui indignum præsentauit, an lite pendente currat residuum temporis sibi ad præsentandum dignum competentis.*
9 *Deuolutio præsentationis ad episcopum,ob patroni non præsentationem in tempore,an pœna dici debeat.*
10 *Episcopo mortuo quis gubernabit bona temporalia episcopatus?*
11 *Institutus ad præsentationem patroni an possit remoueri irrequisito patrono?*

VM uos. Si ordinatio uacantis ecclesiæ differt ex causa œconomus in ea p epm ē ponēdus.scđa pars ibi,fraternitati uræ. ¶Casus. patroni ecclesiarū Cantuariensis puinciæ præsentabant ad uacantes ecclesias qsq; psonas minus idoneas. Item qdā asserebant se patronos,& psentabant,& quia de idoneitate, uel patronatu dubitabatur,ordinatio ecclesiæ differebat, & ecclesia patiebatur,in reditibus læsionem per litis pendentiā.Statuit Papa,quòd lite pendente archiepiscopus,uel eps,corā quo lis pendebat,poneret œconomum,qui fructus pcipiat,& in ecclesiæ utilitatem conuertat,uel futuro rectori reseruet.h.d.¶No. quòd qñ
1 fit psentatio rectoris ecclesiæ,eps debet examinare psonam,utrū sit idonea,necne.¶†Secundo no.quòd eps non tenetur admittere præsentantē, nisi doceat de iu
2 re præsentandi.¶†Tertio no.aliquid innouari lite pēdente,& hoc est iñ fauore ecclesiæ, ne fructus dilapidentur,uel pereant.¶Sic habemus in curatore,qui datur uentri,seu posthumo nascituro, qui debet custodire bona.¶Quarto no quòd eps ponit œconomum in ecclesia rectore uacante. ¶Quinto not.quòd officium œconomi est fructus in utilitatem ecclesiæ expēdere,
3 aut futuro rectori reseruare. ¶†Quæro,in quo patrono loquatur istud capitulum.rñ.in patrono laico:quia litera dicit, in quibus ecclesiastica psona præsentationem nō habet. ¶Quid ergo si ad ecclesiasticā psonam ptinet pñtatio?rñ. si certus est, quòd pñtatus non est idoneus,eps non debet ponere œconomū, sed instituere rectorem,quia clericus,qui scienter præsentat indignum,statim à iure præsentandi se facit alienū. laicus aūt non sic:quia pōt uariare, dum tēpus suffragat fm Be.dic ꝙ eps pōt præuenire,& hanc pœnitentiā non expectare.Ita intelligo quod no. Inno.& Host.ꝭ.de filijs præsby.in c.proposuit,& arch.in c j.ꝭ.de præben.lib.
4 vj.& ar.l.ij.§.si mater.ff.ad Tert.¶†Quæro ēt, quare laicus hēt quatuor menses ad præsentandū,& clericus sex?rñ.quia clerico imminet maius periculū,cum præsentando indignū ipso iure ea uice fit priuatus, quod non est in laico patrono.Itē quia clericus debet pcedere cū maiori maturitate & cum maiori deliberatione,quàm laicus.¶Itē quia laicus hēt ius psentandi de gratia,clericus de mera iustitia.Itē pp honorē ecclesiasticum,ar.ff.de suc.edic.l.j.§.largius. dicit Be. quòd potius standū est canoni,quàm legi in materia patronatus ecclesiæ.Ber. ¶Quæro,utrum patronus possit se intromittere de reditibus ecclesię?rñ.non,quod patet,quia œconomus ad hoc cōstituitur, quod est not. fm Ber.& hæc in patrono laico:secus in clerico, qui hēt custodire fructus,nec est apponendus alius œconomus,ut.ꝭ.de app.c..bonæ memoriæ de,O. Camera. & de hac materia hic per Ino.&.ꝭ.ut eccle.bñfi.c.ut no
5 strum.¶†Quæro,nunqd iste œconomus posit statim dari,an debeāt expectari quatuor, uel sex menses? rñ. statim,ex quo ordinatio ecclesiæ differtur, ut hic fm host. ¶Quæro,utrum iste œconomus debeat esse clericus?rñ. sic,quia psona ecclesiastica facilius pōt cogi reddere rōnem epo,quàm persona laica,ut.C.de epis. & cle.l.oēs.§.nihilominus & debet iste œconomus facere inuentariū de fructibus. ¶ Quæro,utrum posit illos fructus uendere sine authoritate epi?rñ. sic,si ui derit expedire,Ber. ¶Quæro,quid si iste œconomus comedit frumentū tpe,quo ualebat.x. postea superuenit caristia,& ualuit.xx. utrum teneatur restituere.x. an.xx. dicit Bar.quòd procurator, & similes personæ consumptis fructibus tenentur ad æstimationem fructuum iure actionis,quod est utile scire,quia de cætero non pōt crescere, uel decrescere æstimatio, ut.l.is cui.§.quasi,ut in possessionem lega. ita no. Bar ff. sol. ma l.diuortio.§.ob donationē.Not.ꝙ iste œconomus est quasi quidam sequester, qui plerunque assumitur pp litis pendentiam,ut.ff.ut lega.no.ca.l. postquam.§.
6 imperator.¶†Quæro,utrum præsentans indignum psumatur cum pręsentare scienter?rñ.sic.ff.de reg. iur.
7 l.qui cum alio.¶†Quæro,laicus præsentauit indignū, utrum lite peden.currat sibi residuum tpis ad præsentandum dignum?dicunt quidā ꝙ non quia interim,dū est dubium,est impeditus quominus posit præsentare alium,& impedito agere interim non currit præscriptio,ut.C.de iure deli.l.fi.§.donec,& l.j.in fi.C. de anna.excep.¶Contrariū vř uerius, quia procurauit impedimentum,cū posit nouam præsentationem facere, & recedere

& recedere à presentatione prima secundum opi. Ber. Sed q tenent opi. primam dñt, quòd nullo iure cauetur q patronus laicus possit recedere à præsentatione, ex quo petit suum præsentatũ admitti, sed bñ põt cumulare. & tunc datur optio epo quem instituat. habemus simile C. de libe. cã. l. cum præcum & in l. j. C. de omni agro deser. li. x. ubi gl. no. Quod desideriũ apud acta
9 publicatum non põt corrigi † dicit Io. An. q nõ præsentans ĩ tempus debitum incidit in pœnam priuationis. Alij dñt q nõ dẽt dici in pœnã priuationis sed in pœnã deuolutionis: qa pena deuolutionis non est sine priuatione. Tu dic q ista non est pena aliquo mõ sed est quædam limitatio concessa. C. de iur. & fac. ignorã. l. eman. ff. de edil. edi. lege cum sex. nã naturalis iur. expiratio per lapsum triennij est nõ plus uiuere, nõ aũt est qu'd pœnale ut ff. de pę. l. epistola & l. fi. sed cadere à iure eligendi p p delictũ bñ est pœna ut ff. in ius uo. l. sed in si hac. §. sed & si pœnã & §. prostitutus. ff. de manu. test. l. testõ centurio. Item de œconomis uide quid no. ar. ĩ. de offi. ordi. in c. præsenti in vj. gl. quæ incipit per œconomum. Nota. ẽt in isto c. q lite pendente eps non põt ecclesiam ordinare sed solum œconomũ con-
10 stituere ẽm Inn. † Quærit Inn. quis gubernabit bona tpalia epatus mortuo epo? rñdeo q œconomus; & si nõ est œconomus canonici gubernabunt, & quid erit
11 de fructibus, dic ut ĩ c. quia sæpe de electione. li. 6 † Ex quærit utrũ institutus ad pñtationẽ patroni possit ex superuenienti cã deponi irrequisito patrono. Inn. dicit q non in c. ultra de renunciati. Quid ergo si cõmisit furtũ, uel adulteriũ, uñ debet deponi, nũqd erit citandus patronus? respondeo nõ: quia nihil hẽt cõe de lictum cum iur. patr. ar. C. de dona. inter ui. & uxo. l. si maritus, & qđ no. Cy. in auť. qua ĩ prouincia in fin. C. ubi de cri. agi opor. Si aũt uellet eum remouere occasione obreptionis, quia diceret sibi fuisse obreptum p patronum, ut ff. de in ius uo. l. sed si in hac. §. patronũ, tunc bene posset, & est citandus patronus, facit ĩ. cap. proximo.

SUMMARIUM.

1 *Ordinarij partes quę sint in absolutũ à Papa, si aut cõstet, aut suspicio sit ueram excõicationis causam suppressisse.*

EX PARTE. Si constat ordinario q absolutus a Papa suppresserit ueram excõicationis cãm remittet illum ad Papam. Si uero suspicio tñ est ꝯ eum coget illum se exinde purgare. h. d. secunda ibi taliter rñdemus. Casus Canturieñ. archieps cõsuluit Papæ. quid iur. esset de excõic tis ab epo qui accederent ad sedem apostolicam, & reportarent literas gñalis absolutionis, supprimẽtes ueras causas pro quibus fuerant excommunicati & alias præcedentes. Papa dicit quod si hoc constat compellẽdi sunt.

SUMMARIUM.

1 *Archiepiscopus causam sua iurisđ subdito suffraganei sui delegat, renuentem autem acceptare non cogit.*
2 *Subditus suffraganei quare non sit subditus archiepiscopi?*
3 *Iurisdictio in potentia trahitur ad actum etiam per processum iniustum.*
4 *Episcopus an possit cognoscere de causis appropriatis subditi prælati?*
5 *Superior, qui non incepit cognoscere, non potest mandare inferiori ne cognoscat.*
6 *In articulo mortis quis dicatur esse.*
7 *Sacerdos in articulo subitaneæ mortis constitutus potest cõfiteri laico.*
8 *Missio in possessionem ex primo decreto per quem debeat fieri.*
9 *Præscribere an possit missus in possessionẽ ex primo decreto?*
10 *Iuris offerendi debitum, pro pignoris luitione, an, & quanto tẽpore præscribat possidens ex primo decreto?*
11 *Missus in possessionem ex decreto, si postquam est effectus uerus possessor, scit se non iustẽ possidere, an præscribat?*
12 *Missio in possessionem in reali an possit fieri in re commodata?*
13 *Publiciana agens quo titulo nitatur, & an bonam fidẽ præsuferat.*
14 *Inter publicianam, & præscriptionem multiplex diuersitatis ratio.*
15 *Vsurarius qui notario episcopi, etiam sine speciali commissione, recipiente cauit iuxta formã c. quanquam, de usur. potest testari, & testificari.*
16 *Factum qui tenetur promittere, an teneatur etiam promittere certum quid nomine int eresse.*
17 *Statuto, quòd pater teneatur pro delicto filij, an patria potestas possit capi pro noxa?*

1 PASTORALIS. † Archieps cãm suę iurisdõnis potest delegare subdito suffraganei sui: sed nõ põt illũ cogere, si renuit acceptare. h. d. in prima parte. in secũa parte dicit, q si delegatus Papæ excõicauit contumacẽ, uel in possessionẽ misit actorẽ p p cõtumaciã rei, & decessit. nullus ordinarius põt absoluere, nisi sit talis delegatus, cui alius succedat in onere & honore. tñ ne p lapsum anni actor efficiaĩ uerus possessor, dẽt cautionẽ offerre & pstare corã ordinario, uel publicis psonis & honestis, q iuri parebit. h. d. Adde, ex delegatione facta ex̃ territoriũ dẽt pcedi intra territoriũ, ut no. in c. j. de fo. comp. in noue. super uerbo, faciunt, & sup gl. dicebant, de offi. dele. dicit Gof. in summa huius ti. q archieps est iudex suffraganeorum suorum. subditorum suorum suffraganeorum ordinarius, sed nõ cõpetẽs, nisi in octo casibus, Gof. Ibi, Delegare, dic q sic: quia, ut ualeat delegatio, non est necesse, q delegatus sit subditus delegãtis; sed sufficit, q sit ordinarius illius cãæ, cõpellere tñ nõ põt nisi pprĩũ subditum. ff. de iuris. om. iu. l. eum qui † hic
2 collige, q subditus subditi mei non est subditus meus & tñ subditus subditi epi est subditus epi; cur ergo tã uarie? rñ. suffraganeus nõ est in omnibus subditus, archiepi, sed tm in octo casibus. Sed subditus, ponamus, archidiaconi, est subditus epi, & põt ab eo excõicari. Sed opp. archieps est iudex totius prouinciæ? rñ. uerũ est, q est iudex: tñ iurisdõ sua est ligata, & nõ aperitur sibi nisi certis modis, quos posuit Inn. simile, quia iudex hẽt iurisdõnem coercendi, ẽt si aliquis sit ita bonus, q nihil contingit in eo, qđ indigeat correctione. hẽt. n. iurisdõnem habitu, licet nõ dẽat excitare ad actum. sic. n. ff. de admi. tu. l. tutor qui negotia uẽdidit,
3 ubi tex. † No. q iurisdõ in potentia trahitur ad actum ẽt p processum iniustum ff. de pœ. l. eo tpe. Inn. tractat hic de iurisdõne ligata & expedita. i. clausa & aperta. hinc est, q snia lata ꝯ innocentẽ ualet propter habitũ iurisdõnis, non pp expeditionem coactionis, quod est no. simile habe. C. de decu. l. in filijs, li. x. ¶ In tex. ibi, succedat in onere & honore, quæro, quando hoc est? respon. qñ cã est commissa dignitati, seu loco. uñ successor procedet in cã ẽm Inn. Et scias, q dignitas, quæ habet per corusca tionem, finitur morte, ut. ff. de le. ij. l. si Augustæ.
4 † Quæro, an eps possit cognoscere de causis appropriatis subditis prælati? gl. dicit q nõ: qa non

non potest episcopus eos priuare sua iurisdictione. Nam superior iudex nõ potest priuare inferiorẽ sua iurisdi.ordinaria.C.de off.præfe.urb.Augu.l.fi.ubi est tex.no.Sed si nõ esset iuris appropriata, sed indifferẽs ad utrunque,melior esset condõ præuenientis: sed si simul concurrerent,minor cedit maiori.facit.C de off.præfe.urb.l.j.& C.de do.l.illam, per gl.& Cy. uide

5 quod no.in c.p hoc.de hære.li.6.† Conclude,q superior,qui non incœpit cognoscere,non põt mandare inferiori,ne cognoscat,ut no.Arch.11.q.1.de persona. ¶ Quæro,qui sint casus archiepiscopales? Sol.ut in gl.

6 no.¶ † Quæro,quis dicatur in articulo mortis? Resp. qui imminentem mortem timet in terra, uel mari.ff. de do.caus.mor.l.ij.& iij.Nauigatio semper periculo-

7 sa est & incerta.C.de offi.rec.prouin.l.ciuita.† in articulo mortis subitaneæ,si deficit sacerdos,põt confiteri laico sm Ber.& facit C.de test.mili.l.j.& no.bñ istã gl.quia tota die accidit,qñ terror naufragij,uel belli

8 imminet. ¶ † Quæro, per quem debeat fieri missio in possessionem in primo decreto? Respon.per nuntiũ publicum ex cõmissione iudicis.l.is cui.§.missus ff. ut in

9 poss.leg.ubi tex.ualde notabilis. ¶ † Quæro,nunquid missus ex primo decreto possit rem præscribere? Rñ. aut est missus in personali,& non præscribit:quia non possidet,ut.ff.de acqui.pos.l.iij.§.gña.Est tñ uerũ, qđ iste missus põt conueniri pignoratitia oblato debito,

10 ut ff.ut in pos.leg.l.is cui.§.queri.ubi est tex.no.† sed huic iuri offerendi põt præscribi spatio. 30. ann. quia cum istud ius offerendi potest interpretari, ergo & pscribi.C.de præscri.30.an.l.cum notissimi.§.is illud,& ff.de usuca.l.pignori.ibi dicit Bart. quod cum offerre sit condõ potestatiua,q non põt præscribi. Trusta est, quia ista cõdõ põt in iudicium deduci,siue cõpetat debitori,siue sedo creditori:sed qũo præscribit malefidei possessor? rñ.non est in mala fide,qui possidet titulo pignoris præsertim,ubi est tm pro tanto.ff.de le. 3. l.qui habebat, ubi text.no.Item qui scit se actione psonali teneri,non est malæ fidei possessor,ut d.l.pignori.§.fi.de usuca.& ibi per Bar.sed dubitatur,quid si aliquis est missus in reali? resp.ibi non habet locum ius offerendi & præstandi cautionem nisi infra annum,ut

11 in d.l.notissimi.§.fi.C.de præscr.30.an.† Sed nũquid iste missus post,quam est factus uerus possessor, scit se non iustè possidere,potest præscribere? & uř q sic propter iudicis authoritatem,ut ff.de nox.l.generaliter: quia titulus decreti,uel iudicati habet hũc uigorem. ff.de acqui pos.l.Pomponius.§.qui iussu.ff. de pub.l. sunt & aliæ,& C.communia ut r.iu.l.j.per Cy.uel dic q speciale est in actione noxali,quia illa datur ꝯ dñm oneris à lege iniuncta.Ray.immo pp authoritatem legis,quæ post annum dat sibi ueram possessionem.In ꝯrium uř,quia primum decretum non dat titulum. Ita re uera iste non h[illegible] bonã fidem. ergo non præscribit dñium.no in l.j.C.de usuca.transfor.& j.de præscri. c. qm omne.Si aũt hẽret bona fidem,præscriberet titulo pro suo:tñ requireretur bona fides continuata, licet in aliis titulis sm leges sufficeret bona fides à pric. nisi superueniret scientia,qualiter non potest præscribere,ut no.& legi.ff.pro suo.l.ancillam.ti. pro suo p se,non extante aliquo titulo,est fragilior titulus qui reperiatur.quia superueniens mala fides de iure ciuili ꝯ regulam impedit prescriptionem inchoatã ex eo. uide l.nihil.C.de usuc.p hærede, & per Cy.C. ubi in rem acti.l.j.in 12.q.& l.siquis emptionis, in 5.q.de præscri.30.an.per Cyn.& adde,q actio breuis tpis nõ minus ualet,quam perpetua.ff.de castren.pec.l.pater, &

12 per Bar.† Item an missio in reali possit fieri in re commodata? & dic q sic.ff.de rei uin.l.offiñ in psonali. ff. ut in pos.l.is cui.§.si uectigalis,ubi tex.no.per quẽ detrahitur.Bar.in l.à diuo Pio.§.si super reb.ff.de re iu.

13 † Et scias,q Bar.in d.§.qui iussu,dicit,q agens publiciana nõ dicit se dñm,nec tñ dicit se non dñm: quia si diceret se nõ dñm,non hẽret bonam fidem,uñ nõ præscriberet,& p ꝯñs nõ hẽret publicianam,& qa cõcesso uno cõceditur reliquũ,& remoto uno remouet aliud. ff.de publ.l.cum qui.ff.de ꝯh.empt l.clauibus.q opi. mihi non placet:quia ille,q meram publicianã intentat,dicit se quasi dñm,& sic scit,uel scire dẽt aliũ esse dñm excepto aduersario,& satis est in bona fide, Ex quo scit ius experiendi sibi cõpetere,ut inst.de act. §. aliæ.præterea iura canonica,quæ requirunt bonã fidẽ continuatam in præscriptione,nõ derogãt publicianę: quia cõtinuata bona fides requiritur,ut non præiudicet dño:sed nõ est eadem rõ in publiciana: quia nõ da

14 tur ꝯ dñm sm Iac.de Are.& Cyn.in d.l.cum qui.† Est & alia rõ subtilior,quia præscriptio requirit cãm cõtinuam:sed in publiciana sufficit momentanea:nã semel nata postea nõ euanescit,ut ff.de pub.l. cum sponsus.§.fi.præscriptio aũt semel cœpta interrumpi põt. & dico q publiciana in primo momento tituli & possessionis acquiritur,licet nisi aduersarius possideat,nõ possit coram iudice intentari,ut no.in c.pro possessore,de reg.iu.li.6.per Dy.in l.ul.C.de hære.uen.p Cy. interrumpitur ergo pscriptio,sed nõ eneruatur publiciana,quæ ẽt de iure canonico procedit,ut in c.abbate sanè,de re iu.in vj.& semel nata non perditur,ar.ff.de neg ge.l.Pomp.scribit.Itẽ capłm,qm omne.loquitur, qñ mala fides superuenit possessori,sed in publiciana iã desierat possidere ante,q ageret in iudicio. Item præscriptio causatur ex continuata possessione,sed publiciana causatur ex interruptione possessionis.In tex.ibi

a Offerre ac[a] præstare,no.duo requiri.ff.de no.ope.nun.l.prætor. l.si quis paratus.¶ In tex.ibi, Publice,sed nonne quælibet publica persona põt alteri stipulari? respon.non ad releua. sed committatur p iudicem, uel per legem,ut ff.rem pu.sal.fo.l.j.& l.non quasi, & no. p Inno.in c.dudum,de conuer.coniuga.& in c.quanquam

a ¶ *Vide alleg per Alexan. & Moder. in l.si mora.ff solu.matri.*

15 de usur.li.6.† Et puto,quod quilibet libellensis.i.notarius episcopi posset illam cautionem,de qua loquitur.c.quanquam,recipere etiam sine alia commissione speciali. C.de ap.l.præcipimus, in uer. episcopatus.unde.usurarius, qui ei cauit, poterit testari.Item esse testis:quia illa cautio restituit ad famam authoritate canonis: alias omnes usurarij essent infames., ut

16 no.C.de infa.l.improbum, per Cyn. ¶ † Quæro, utrum ille,qui tenetur promittere factum, teneatur promisit certum, qui nomine interesse ? & uidetur q sic.l.procur.ad exhiben.§.fi ff.rem ra.ha.Nam ad cautelam debet certum promitti, ut hic per Ber.sed nomine pœnæ nemo cogitur promittere,ut not.in l.ij.§.

17 fi.& l.iij ff.qui satis.cog.ubi gl.no.† Quæro statuto cauetur,q pater teneatur pro delicto filii,utrum patria potestas possit capi pro noxa:uidetur quod sic.l.ij. §. si absens. ff.si ex nox: causa agatur.tu dic non posse, quia patria potestas sacra res est, ut institu.de noxa. §. fi.& in sacris, sacerdotijs, & magistratibus nõ hẽt locũ missio.Sed ecce nos dicimus,q in actione noxali,

noxali,& dãni infecti fit in rem ipsam adiudicatio: qa in eẽ sequitur:in alijs fit uenditio, nunquid in eis igit requiritur ſm decre.quidam dicunt quòd non.sed cõtrarium est uerum,ut.ff.de pecu.l.ædium,secundũ Cy. & in.l.sunt & aliæ.ff.de publ.¶Sed quare in alijs actionibus personalibus fit uenditio, & nõ adiudicatur res pro soluto? Rñ.quia inuito creditore aliud pro alio solui non potest:sed si creditor uellet,bene posset dari ei in solutum iusto pretio præmissis subhastationibus:imò deberet præferri alijs licitantibus, ut in auč. de fide iuſ.§.quod,ubi est text.no.

SVMMARIVM.

1 *Iustitiam colimus,ueritatem adoramus.*
2 *Clausula,appellatione remota,debet intelligi salua iustitia.*
3 *Clerici seculares qui di antur.*
4 *Principis intentio præsumitur iusta.*
5 *Papa mandatum de inquirendo intelligitur fama præcedente,& seruatis seruandis.*
6 *Ab excessu correctionis appellatur.*

ICET. Literæ directæ ordinario non tribuunt iurisdictionem extraordinariam .i.delegatam,sed excitant,cum hic potius dicitur lrã,uel monitio, quam rescriptũ. unde quod no.ff.de offi.præsi.l.sæpe.§.quo & qñ iud.l. .j tamen aggrauat eũ,cum scribitur ad pœnã obedientiæ:quia periculosius contẽnitur,quod à principe imperatur,quàm quod à uoce mortua.Ibi, diffugium,temeritatem significat.ff.de usur.l.tutor, in prin.sed refugium significat iustitiam,quæ solũ debet habere locum in causis,ut.C.de ap.l.eos.§.j.ubi tex. ualde not.
1 †iustitiã nãq; colimus,& ueritatẽ adoramus.l.j.de iu-
2 sti.& iur.& C.de Lati.lib.tol.l.j.†Et iõ ista clausula Appellatione remota,debet ĩtelligi,salua iustitia, ut hic in uer.quia tm̃ remouet.n. solum appellationẽ superfluam,uel euidenter iniquã, seu iniustam.[a] appellationes.n.i hoc sunt inuentæ,ut pleno subueniat ueritatis lumine.C.de temp. ap. l.per hanc,ubi est tex. aureus.dicit sententiã nullam est introducere dubitationem,non sentẽtię rescissionem.unde tex. iste ponit ut diuersa.C. de app.l. iubemus, Ibi,quancunq; dubitationem introducere,tex. est satis ponderã-
3 dus.¶†Ibi, seculares, not. quòd clerici Seculares dñr oẽs,qui ꝓfitentur regulã, & possunt hẽre
4 propriũ ſm Ber. ¶†Ib ,Nec esse debuit,no. quòd intentio principis præsumitur iusta:quia talis præsumitur, qualis esse debet.Ibi,tanquàm, inspicitur,tanquam, ubi põt ꝓcedi pluribus auctoritatibus,ut no.ff.de iud.l.j. nõ ubi una tm̃,ut hic,no.glo.in.c.cũ ex officij,de præscri. per Inno.Ibi, Appellare,quia lræ erant monitoriæ.Nã si essent dispositoriæ,tunc non posset appellari nisi ad delegantẽ,& in hoc consideratur tenor lrarũ. nam si dicant,ꝓpria authoritate nrã ꝓcedas, tunc delegare-ṽ ſm Inno.¶Sed dicet aliquis,quòd uerbũ, ꝓcedas,sapit delegationem in ꝓcedendo,sed non in decidẽdo, quod non est uerum:quia in delegando Papa aduocat cãm ad se,& ideò ordinarius nihil põt.facit.ff.de ꝓcu.

a ¶*Appellationes n.in hoc sunt inuenta, ut pleno subueniatur ueritatis lumine, quod bene fixum cordi. alibi dicit pulchre. idem Bal.in l.j. in fi.C. si de momen.po fu. appell. quòd remedium appellationis fuit inuentum à iure tanquam Tyriaca contra uenenum primi iudicis.*

5 l.qui procuratorem dat.¶†In gl.puta,not. quòd licet Papa mandet inquiri in genere,tñ hoc debet limitari & intelligi fama præcedente,& non aliter.Item reqritur citatio,& testes debent esse idonei,Ber.& est no.di-
6 cit Inno.†quòd ab excessu correctionis appellaẽ, Inn. quia nulla causa est in mundo,in qua nõ possit appellari ab excessu modi.C.quo.ap.non reci.l. ab executione.Itẽ ubicunq; procediẽ ineptè, uel super libello euidenter iniusto,de of.vi.c.j.de emp.& uend.c.cũ dilecti.¶Dicit Inno.quòd non per aliquod add.tũ supra ordinariam iurisdı.delegatio cõceditur, Inno. Aliqñ tñ adiectio facta ad ampliandũ non mutat id, cui additur,ut,ff.de sena.l.pe.& de condi.& demõ.l.falsa.§.j. Istud.c.est ualde utile pro lr̃is,quas reges & dñi quotidie scribunt suis officialibus,& magistratibus.nam si sunt delegati,non tenentur ad formas statutorum disponentium circa iurisd.si aũt sunt ordinarij,tenentur seruare statuta locorũ,quibus præsunt. Et scias quod si principes officium unius magistratus in alium transferunt, erit ordinarius.C.de off.procon.& leg.l.officium Hellesponti. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Refragare,& irrefragabile quid sit.*
2 *Excedi modus an possit in arbitrijs.*
3 *Præscribere potest capitulum iurisdictionem ciuilem, & criminalem.*
4 *Statuto,quòd syndici teneantur denunciare maleficia,termino non adiecto,debet iudex certum eis terminũ statuere.*
5 *Pascua præscribere,uel usum nemoris uillæ possunt singuli rustici,& si prohibeantur, possunt singuli agere actione iniuriarum.*
6 *Tabellio,qui præest in una curia ad scribendum,non potest scribere in alia.*
7 *Iurisdictio bassa quæ dicatur.*
8 *Singuli canonici an habeant iurisdictionem.*
9 *Episcopus idem,& canonicus,si fuit in mora tanquam canonicus,an poterit supplere tanquam episcopus.*
10 *Minor,qui perdit restitutionem in integrum,potest recurrere ad ius commune.*
11 *Eligere qui non potest,potest interdum eligi.*

RREFRAGABILI. Ecclesiarũ prælati ad corrigendũ, & reformandũ studeant diligenter,& à correctione nõ appellatur, si ad capitulũ pertinet correctio ad mandatũ epi.j.terminum ab eo assignatũ debent corrigere:aliàs deuoluitur ad epm̃.h.d.usq; ad.§.cæterũ. Vbi reatus,ibi nõ põt esse gaudiũ,sed tribulatio: quia reatus oẽm honorẽ excludit.l.j.C.ubi sena.uel cla. & quia unũquẽq; criminosum nõ dẽt dignitas, sed pœna comitari.C.de decur.l.ne quis. & illi, quos princeps honorat,maiori pœna sunt digni, ut.C. de conduc. & procu.domus Aug.l.j.lib.xj.& reformari diciẽ, quod
1 punitur,ut hic.¶†In tex.ibi,irrefragabili, refragari dicitur.i.contradicere,sed irrefragabile est,cui ꝯdici nõ põt.Ibi excessus,oẽ delictũ appellatur excessus.Ibi,maximè,quia à clericis debet ĩcipere correctio.Ibi, mores,facit.C.de secun.nupt.l.j. Ibi, libere,not. per hoc aduerbium impediri appellationẽ. Ibi,excesserunt.nã ab excessu modi semꝑ põt appellari in quacũq; cã tã ciuili,quàm criminali,ẽt si reus sit conuictus & spon-
2 te confessus.¶†Sed nunquid in arbitris põt modus excedi? Rñ.sic,si fiet ultra, uel citra consuetudinẽ loci, ut

ut no. ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior, ubi glos.
3 fin. ¶ † In tex. ibi, capitulũ, not. quòd capitulũ pôt præscribere iurisd. ciuilem & criminalẽ, quam cõsuetudo dat. quod intelligitur de leui coercione. ff. de offi. pro con. l. si quid erit. C. de senten. & inter. om. iud. l. nulli, ẽm Ber. ibi, infra terminum, not. quòd superior arctat inferiorem ad corrigendũ excessus. Ibi, præ oculis, no. uerbum, quod sæpe ponitur in sententijs. Item no. ex lapsu termini iurisdictionem inferioris deuolui ad su
4 periorem. ¶ † Et est iste tex in ar. quòd si statuto caueẽ, quòd syndici teneantur denuntiare maleficia cõmissa in suo syndicatu, nec sit appositus terminus, quòd potestas terræ pôt & debet certũ terminum assignare, facit. C. qui accu. non pos. l. si qui ea. ff. de pe. hæ. l. si quis libertatem. ff. de opt. leg. l. mancipiorũ. Et si non denũtiat intra terminũ, ptãs pôt inquirere, eo ulterius non expectato. Vlterius no. hic, quòd penes capitulũ est iurisd. nam una apes nõ facit mel, neq; fauum, sed apum multitudo sociata. naturaliter multitudo cõsentiens plus pôt, quàm ab inuicem segregata. ff. ad. l. Aquil. l. ita uulneratus. sed ↄ̃rium ur̃, quòd iurisdictio sit penes
5 singulos † sicut nos dicimus singulos rusticos præscribere pascua, uel usum nemoris uillæ. & si prohibeanẽ, possunt singuli agere actione iniuriarum. ff. de iniur. l. iniuriarũ. §. si. uel condictione ex moribus, ut. l. uenditor. §. si constat. ff. cõia præd. uel officio iudicis, ut. ff. de condi. & demõ. l. quibus diebus in prin. ¶ Quod autem singuli agere posint, patet qa singulorũ interest, ut. ff. si seruit. uind. l. testatrix. §. si plures, & arg. ff. de aqua quot. & æsti. l. Lucio, & de aqua plu. ar. l. licet in cõcedendo, & quod no. in. l. tñ. § j. ff. de re. diui. & l. sicut. ff. quod cuiusque uniuer. no. So. iurisdictio est penes capitulum, non penes singulos, quia nõ sunt coniudices. unde non possunt adiri singuli. Item qa non sunt collegæ, nec prædicaẽ de singulis oro collectiua. & adde quod no. in c. j. de iure patro. p Ber. sed si essent collegæ, possent adiri simul, & seorsum, & unus posset supplere absentiam alterius. l. j. ff. de off. procon. si hñt iurisd. solutam. secus, si inuicem colligatã, ut. ff. de re iu. l. si uni. ¶ Et uide quid in pluribus hæredibus unius cõitatis ibi p Ber. considera aut in eadẽ ciuitate sunt plures iudices eiusdem tribunalis, & tunc si qlibet habet iurisd. insolidum, ut sunt ordinarij, puta consules, & tunc unus pôt supplere uicem alterius impediti. aut in eadẽ ciuitate sunt plures curię habentes eandẽ iurisdictionem, & tunc unus non pôt supplere uices alterius, sed illæ debet psistere in pcessu, apud quem iudiciũ est cæptum, ut C. de asser. tol. l. j. in fi. & C. de spor. l. j. & ff. de iudi. l. ubi cæptum. quia præuentio unius iudicis impedit cognitionem alterius, ut. ff. de iu. l. si qs postea, uidelicet cõparente, ut. d. l. j in fi. de ass. tol. ẽm Ia. de Belui. in quæstione disputata per eũ. Quidã aũt iudices sunt pares, & tunc unus non pôt agere factum alterius. Quidam sunt cõpares, & tunc unus pôt idẽ, quod alter, si sint cõpares in dignitate, & administratione. ff. de minor. autem, p Cy. quod uerũ est, collega absentem, sed non eo præsente, ut. l. j. ff. de offic. pcon.
6 † Item tabellio, qui præest scribẽdũ in una curia, non pôt scribere in alia, sed in eadẽ debent scribere continuatiuè, nec unus notar ius pôt supplere uicem alterius notarij nisi ex cã, & cũ iudicis mandato, ut. d. l. j. C. de spor. Idem in publicis nuncijs? quia quod unus incæpit deputatus ad totum pcessum, alter nõ potest occupare, nisi esset necessitas, ut ibi p Cy. Sed pone, quòd in aliqua ciuitate sunt duo magistratus, quorũ unus habet altam iurisdictionem, alius bassam, nunqd illud, quod deeñ uni, pôt alter supplere? rñ. sic, tex. est no. in l. ij. C. de spor. & ibi per Cy. nunquid possunt esse ibi duo tribunalia, unũ in ciuitate, aliud in comitatu? dic ut no. j̃. titu. j. c. Romana, per Inno. sed rurale nõ dr̃ principale, licet rus sit pars ciuitatis, ut no. in. l.
7 j. §. publicum. ff. de iusti. & iure per gl. ¶ † Quæro, quæ dicatur iurisdictio bassa? rñ. illa, quæ non hẽt aliũ gradum subtus se, i. usq; ad quinquaginta an reos, uel ea, quæ cõpetit iure magistratus, ut in auẽ. de defen. ciui. §. audien. uide. j̃. de maior. & obe. c. humilis, in nouel-
8 la. ¶ † Modò reuertor ad quæstionẽ, utrum singuli canonici habent iurisdi. dicit Inno. quòd uerba resonantia habitũ, seu habere significant corpus, siue collegiũ, sed resonantia in actum, sicut est eligere, uerificantur de singulis. s. adiuncta significatione, quæ ex uniuerso sumitur. unde modus significandi est uniuersalis, sed modus explicandi est ita unius canonici, quòd non est alterius: porrò omnes canonici sunt electores, sed pprię non dicuntur electores: quia electio est apud capitulum, quod est unũ numero ẽm Inno. ¶ Vlterius oppo. eps est caput capituli, ergo si capitulũ delinquit ẽt epus delinquit. sed ad delinquentem non fit deuolutio, sicut dicimus alibi quòd nemo substituiẽ sibiipsi, ut. l. si. ff. de uulg. sub. ¶ Item nõ debet ille, qui est in pari delicto, purgare delictum alterius, arg. C. de accu. l. si. Sol. in hoc casu eps non est caput capituli: quia capi
9 tulum præscripsit iurisdi. derogatoriam. ¶ † Sed quæritur hic, pone quòd epus erat eps, & canonicus: fuit in mora tanquam canonicus, nunquid poterit supplere tanquam eps? & ur̃ quòd sic: quia quoties duo iura successiuè cõpetunt alicui, exclusus ab uno non excludiẽ ab altero, ut. ff. de bo. li. l. si filius. §. sed Paulus. sicut nos uidemus, quia exclusus à bono. poss. non excludiẽ à iure adeundi. C. de iure delib. l. seruum hæredẽ l. ẽ l. cauetur, quòd ad præsidem appellatur, uidelicet à seipso ad seipsum diuerso respectu, ut. ff. qñ ap. sit l. j. §. solent. Inn. tractat hic de intellectu illius §. & dicit, quòd non est uerũ, quod ibi appelletur à seipso ad seipsum: quia ibi præses nihil decernit, sed solũmõ remisit nominatum ad ordinẽ decurionũ, ut ipsi crearent eum. s. si eis uideretur, uel consulendo, non decernẽdo ibi præses fuit, quia qui consuluit, non decernit. Nam oẽ decretum requirit cãæ cognitionẽ. l. j de offi. præt. sed consultũ non requirit causę cognitionem. uel dic, quòd ẽt si eps tanquam canonicus tulit sñiam unã cũ alijs: quia ista sñia est lata à capitulo, & non à singulis, potest ad ipsum epm appellari. hoc tenet Bar. in d. §. solent, per ea quæ no. hic enno. Sed certe, si bene consideres dictum Inno. si quidem appellatur à negligẽtia, pôt appellari ad ipsum. quia negligere (pprię loquendo) non est iniuriam facere. secus, si appelletur à facto, ut. C. de ap. l. eos, in prin. appellabitur ergo ad superiorem epi, & nõ ad epm, ẽm Ber. dicit Inno. quòd ille, qui tacet nihil exprimit de sua intentione, & ideò non est suspectus, & facit. C. de asse. l. fi. ff. ad Treb. l. il-
10 le, à quo. §. tempestiuum. ¶ † Quæro, ecce facta deuolutione ad epm, capitulum, quod pdidit ius speciale cõsuetudinis, uult interesse de iure cõi unã cum episcopo, nunquid pôt? & ur̃ quòd sic: quia licet priuilegium perdiderint per negligentiam, tñ nõ perdiderunt ius cõe. sim. de dicimus, qa minor, q succubuit in restitutione in integ pôt recurrere ad ius ordinariũ. l. ii. C. de rescin. uen. Item ad hoc facit, quia facilius tollitur priuilegium, quàm ius cõe, ut. l. eius militis. §. militia ff. de

ff.de manu.test.¶†Et est simile,quia qui perdidit electionem actiue,i.qui non potest eligere,non tñ perdit elect.onem passiuè.i. quia pót eligi ẽm Bern. Itẽ ad hoc facit.ff.de ser.ur.præd.l.si domus.ff.de succes.edi. l.j.§.sed uidendum,& ff.de adop.l.si pater. §. ꝙ duos. In contrarium uidetur, quia consilium non est habendum cum suspecto, ut not. in aut. de trien. & semis.§.& quod sæpe,ubi glo.est not.

SVMMARIVM.

1 *Interdicere ubi possunt canonici ecclesiam de consuetudine, requiritur manifesta & rationabilis causa; & si in contemptum episcopi faciunt, episcopus potest ibi celebrare.*
2 *Arbiter si assumatur de mandato legis, uel iudicis, ab eius sententia potest appellari,licet sit merus arbiter.*
3 *Pœna debet esse talis,quòd timeatur.*
4 *Cessatio à diuinis an propriè dicatur interdictum.*

CAETERVM.†Dr hic, ꝙ ubi canonici
1 .§. pñt ecclesiam interdicere de cõsuetudine, requiritur manifesta & rationabilis cã.& si faciunt hoc in contemptũ epi,eps potest celebrare in ecclesia,& per simplicem querelã recurritur ad archiepiscopum,qui puniet canonicos tanq̃ delega.papæ.Ideo aũt dicit tanq̃ delega. quia iur. ordinariæ ptãtis archiepiscopus non posset iudicare subditos sui suffraganei,ut.s.e.ti.c.pastoralis.¶No.ꝙ capitulum imparat singulis canonicis ẽm Inn. Item quod omnibus dico,mihi ẽt dico,ut.ff.de admi.tu.l. cũ hæreditas, & est lex satis not.¶Opp. ista cã uertitur inter epm,& subditos suos,quia canonici sunt sub eo,ergo dẽt compromitti in arbitros.Sol. dic ꝙ de iniuria agebatur criminaliter, & ad punitionem . quæ pœna est arbitraria & meri imperij; ideo non compromittitur ẽm Ber.Et licet accusatio iniuriarum sit priuatum crimen;tñ qñ agitur ad uindictam,hẽt instar publici iudicij,ut sing.not. ff. de iti. actuq; pri.l. licet in populari.post prin.facit inst.de iniu.§.pœna.Si aũt ciuiliter ageretur ad remotionem interdicti, tunc de-
2 beret in eum compromitti.†Et unum scias, ꝙ à sentẽtia arbitri assumpti de mandato legis, uel iudicis pót appellari,licet sit merus arbiter;quod no. pro statutis terrarum Italiæ,quæ compellunt partes,uel iudices ad electionem arbitrorum.Nam ab eorum sententiis potest appellari ẽm Bar.qui ita no.in l.j.§. interdum.ff.à qui. app.non licet: quia ex eorum sententia nascitur actio iudicati. Sed ubi est tam utilis sententia arbitri,ꝙ ex ea non oritur actio iudicati:quia non hẽt ea,quæ sunt sententiæ,quia non parit actionem, & sic non hẽt uires sententiæ,& sic non potest appellari,ut. C.de arb.l.antea.& ibi no.nisi fortè de iure cano. permitteretur, sententia perperam lata, ut sic ꝯueniens
3 non incidat in pœnam.¶†In tex.ibi,taliter eos,not.ꝙ pœna dẽt esse talis,ꝙ timeatur.l.j.C.ad.l.Iul.repe.nã modicæ pœnæ in centiuum,imò inuentiuum, seu incitatiuum tribuunt delinquẽdi.& facit hoc ꝯ multa statuta terrarum.uerbi gratia,si statutum disponit, ꝙ si quis occiderit forensem,non puniatur nisi.x. solidis. In tex.ibi,Ad quæstum pecuniæ,no. tex. ꝯ iudices simoniacos,qui faciunt processus cã extorquendi pecu-
4 nias.¶†Quæro,utrum cessatio à diuinis dicatur propriè interdictum,id est ad hæc ut dicaĩ ecclesiæ interdictio? Inn.sentit ꝙ non: alioquin concelebrantes epo in alia ecclesia essent irregulares, ꝙ est falsum secundum Inn.sed ista ꝯña non ualet : quia in gñali sermone non continetur superior eius,qui loquitur, ut no. j.de sen.excom.c.cum à nobis,per Inn.dicit hic Inno. ꝙ istud est interdictum facti,non iuris: imò uerius q̃dam cessatio,sicut faciunt uendentes carnes, uel furnarij, quando aliquid eis superimponitur, quia nolunt uendere carnes, nec coquere panem.

SVMMARIVM.

1 *Officia diuina celebrari, & populis prædicari debet iuxta eorum linguas.*
2 *Clericus depositus non potest tradi curiæ seculari,nisi sit incorrigibilis.*
3 *Interpreti uni siue expositori quandoque creditur.*
4 *Prædicatores deputati ab episcopo debent eiusdem expensis prædicare.*
5 *Nunciorũ, & notariorum merces per quem solui debeat?*

QVONIAM IN PLERISQVE.In eadem ciuitate & diœcesi non pñt esse diuersi pontifices,sed unus principalis: alter eius uicarius pp diuersitatẽ rituũ, & linguarũ, si necessitas postulauerit.& si aliter se ingesserit,incurrit,sentẽtiã excõ.& ẽt per brachiũ sclare pót compesci.Ibi, Diuersarũ linguarũ, no. ꝙ diuersæ linguæ faciunt unũ po-
1 pulũ.¶†Itẽ ꝙ ẽm diuersitatẽ rituũ,& linguarũ debẽt diuina officiã celebrari,& populis p̃dicari.¶Itẽ no.ꝙ unus eps dẽt esse ĩ una ciuitate,& unus uicarius .¶Itẽ no.de brachio sclari. & facit ad præsens schisma sedãdũ de isto brachio sclari,dic ut hic no.per Ber.ꝙ non
2 pót impetrari nisi in subsidium,& †clericus ẽt depositus nõ pót tradi curiæ sclari,nisi sit incorrigibilis.Fallit in crimine falsi,Ber.¶Dicit Ber. ꝙ pp diuersitatẽ
3 linguæ adhibeẽ interpres,†& interdũ credĩ uni interpreti,siue expositori,ut.ff.de uer.ob.l.j.in fi. ubi tex.
4 no.¶† Quæro,cuius expen. deputati ab epo debeant prædicare fidẽ,ut dr de isto uicario?& dicit gl.& Inn. ꝙ expen.epi:legati aũt papæ non solũ ab epis, sed unã cũ aliis clericis in toto clericatu sunt procurandi ẽm
5 Inn.& facit.j.e.c j.qd capl̃m legas cum isto.¶† Extra quæro,quis soluat nuntiis,& notariis de eorum labore?certe non iudices,sed litigatores,ut in aut.ut iudi. sine quoquo suffr.§.hæc oĩa,& ibi habes bonã gl.quæ incipit,quadã parte. Sed quid si iudex inquirit? Rñ. fient expen.de publico: quia publicam utilitatem respicit,ar.C.de nauic.& nau.l. cum nautarum, lib. 11. & ff.de cap.l.mulier in opus salinarum. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Prædicationis officium,uel confessiones audire,& pœnitentias iniungere nullus debet sine licentia episcopi.*

INTER cætera.Statuit cõcilium,qđ epi sumant idoneos ad p̃dicationis, & confessionis
1 offiñ pp salutẽ aĩarũ.¶†No.ꝙ nemo dẽt assumere sibi offiñ p̃dicationis,uel confessiones audire,& pnias iniũgere sine lnĩa epi. ¶In tex.ibi,In solo pane, no.ꝙ diuina scriptura allegatur in causis,& statutis ẽt laicorũ,ut no.in aut ut iud.sine quoque suffr. §. cogitatio,ĩ gl.ar.certè nõ solũ diuina scriptura,sed ẽt philosophorũ,& poetarũ allegatur autoritas,ut.l.j.ff.de sena. ¶Ibi,Per se ipsos &c. no.ꝙ si non possum p me solũ,debeo hñe coadiutorẽ.¶Ibi,Occupationes,not. hæc tria æquiparari scilicet occupationẽ, morbũ, & hostiũ incursum.¶Ibi,Necessaria subministres, dicit gl.ꝙ legati imperatoris non hñt procurationẽ à subditis,sed legati papæ sic. sed alia lex excipit hospitalitatem,ut.C.de met.l.deuotum,lib.12. ¶ Ibi, defectu no.ꝙ non cogitur quis prædicare expen. suis præsertim pauper.facit.ff.de ope.lib.l.sub uictu.

SVMMARIVM.

1 Procuratio, quæ debetur ratione uisitationis, debet dare secundum facultates ecclesiæ.
2 Episcopus litium finiendarum causa cogitur actiones cumulare.
3 Libellus generalis episcopi petentis iura episcopalia an uitietur ob species non declaratas; & num. 7.
4 Iurisdictio præscribi potest, & quæ ad huiusmodi præscriptionem sint necessaria.
5 Præscriptio corporalium ut traditionem, uel æquipollens exigit, ita incorporalium patientiam eius, qui exinde læditur.
6 Præscriptio iurisdictionis episcopi, archiepiscopi, plebani ut procedat cuius requiratur scientia?
7 Libellus quando generalis, siue uniuersalis, aut singularis dicatur?
8 Filius si petit legitimam, an talis petitio sit uniuersalis.
9 Super legitima procedit libellus incertus, & fructus legitimæ ueniunt absque alia specificatione.
10 Subsidium charitatiuū an sit liberalitatis, uel necessitatis;
11 Solutio fieri ne debeat ad denarios nouos, uel ad ueteres?
12 Reges an possint subsidia charitatiua imponere?

ONQVERENTE. Generalitas specificanda est. ¶ 1 † Item procuratio, quæ debetur ratione uisitationis, fm facultates ecclesiæ dari debet. Item non debet amplius exigi ab una ecclesia, q̄ exigatur ab aliis, sed est æqualitas conseruanda, & omnes ecclesiæ quantū ad hoc debent eodem iure censeri. ¶ Casus. Procurator monasterij sancti Benedicti conquerebat de suo diœcesano dicens, q diœcesanus ecclesias & capellas dicto Abbati, siue dicto monasterio subiectas molestabat petendo multa, quæ iure non poterat petere, iuribus episcopalibus non contentus. & ideo petebat specificari ab episcopo, quæ iura haberet eps in dictis capellis; & specificauit quædam. sed papa ulterius pcedens declarat singula, uidelicet canonicam obedientiā &c. mandans epo, quod his iuribus sit contentus. ¶ Not. q episcopus in ecclesiis suæ diœcesis debet esse contentus iur. episcopalibus. Not. q superior, puta abbas, pt agere pro ecclesiis & capellis sibi subiectis. Ibi in tex. Minime sufficere, pauperi remitti potest, cū paternè debeat episcopus agere, ut. C. de anno. & tri. l. ij. & iij. li. 10. & ibi no. ¶ 2 † In tex. ibi, ut specificares. no. hic formā libelli, peto, ut specifices, quòd tibi debeo. ex hoc no. q episcopus cogitur cumulare, ut litibus finis imponatur simile. ff. de act. emp. l. non est nouum: qa bonum prætoris est materiam litiū amputare, ut. ff. si cerpet. l. quidā æstimauerunt. ¶ Sed cum debitoris non sit agere, sed excipere, nec possit principr uertere ius excipiendi in figuram agendi, ut. l. pure, in fi. C. de excep. do. Quæro, qūo istæ abbas ad iudicium prouocauit epm? Rn. qa eps molestabat capellas, & onerabat eas in sua libertate. & ideò abbas intentabat officium iudicis, ut ipse eps exprimeret causas suæ inquietationis, ar. C. de inge. & ma. l. diffamari Alij dnt, q abbas nomine cappellarum intentabat negatoriam, quæ cōpetit ei, qui prætendit libertatē rei, etiam data sibi occasione agendi per modicam turbationem, ut insti. de act. §. æque. & facit quòd no. insti. de act. §. præiudicia. les, & ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. cētum. ff. de rei uind. l. j. §. per hāc, & ff. de iureiu. l. si duo patroni, in prin. & 3 l. j. C. ubi cā sta. per Cy. ¶ † Quæro, pone q eps agit generaliter, petens iura epalia, nūquid procedat iste libellus pp spēs non declaratas? Rn. sic, quia ista iura sunt specificata à canone, ut hic fm Ber. dic; q ea, quæ sunt de iure cōi, nō oportet specificari in libello: sed si competerent ex consuetudine, priuilegio, uel præscriptione, necesse esset specificari, ut. 3̄. de offi. archi. c. dilecto, per Inn. ¶ † Et no. q sumpta hinc occasione, 4 præmitte ad euidentiam, quòd iurisdictio præscribi pōt. sed necessarium est, q ille, ɔ̄ quem præscribit, desierit illam iurisd. possidere. deinde, q præscribens inceperit quasi possidere. tunc aūt desinit possidere, qn̄ repellitur, uel non admittitur ad utendum ea. oportet aūt, q sciat præscribentem uti tanq̄ iure suo, & q patiatur ipsum possidere, ut. C. de serui. & aqua. l. ij. ff. quemad. ser. amit. l. fi. nam si ignoraret, retineret ciuilem possessionem. unde alius, qui ciuiliter non possidet, non posset præscribere, ut. ff. de acqui. re. do. l. ac 5 quiritur. §. fi. † Ecce ergo, quod sicut in rebus corporalibus requiritur traditio, uel æquipollens, ita in incorporalibus requiritur patientia, ut. ff. de ser. rust. pdi. l. j. in fi. ¶ Sed q̄ro, cuius patientia requiritur. Ber. dicit, q illius, cuius ius per præscriptionē usurpat. Nā omnis præscriptio est usurpatio, ut. ff. de usucap. l. j. & interdum istā usurpationē Ber. uocat inquietationē, ut in aut. ut Ro. ecclesia &c. prope fi. & dicit ibi glo. q præscriptiones, quæ de iure ciuili procedunt cū mala fide, sunt ɔ̄ ius naturale canonicū, quod in re naturali 6 comprobatur, & est gl. multū no. ¶ † Mō uenio ad exēpla. & exēplū, si uolo præscribere iurisdi. epi, requiritur scia ipsius: si archiepi, requiritur eius scientia, nō epi: si plebani, requiritur scia plebani, non epi, nec archiepiscopi. itē si quis uelit præscribere ius ab alio pscriptū, requiritur scia eius, qui hēt ius ex præscrip. & non alterius, ad quē non pertinet fm Inn. & ponit exēplum in episcopo Papien. qui hēt iurisdict. in quibusdā ecclesiis Placen. Diœce. Nā si Parmensis præscriberet, requireret scia, & patientia epi Papien. non epi Placen. fm Inn. sicut, si litigaret de ea in iudicio, epi Papien. esset in iudicio, non Placen. dicit Bar. q si qs uult præscribere regalia, puta passagiū, siquidē alius hēat ex priuilegio, uel præsc. tunc sufficit illius scia. Si aūt nullus hēbat nisi princeps, requiritur scia principis, uel eius locū tenentis, ut ipse no. ff. de publ. l. si publicanus. §. in uectigalibus. præsumitur aūt scia, si est notoriū. ad hoc facit qd̄ no. in aut. de pace Constā. & 7 in aut. de defen. ci. §. nulla. ¶ † Procedo ulterius, & quæro, nunquid petitio iuriū epaliū sit uniuersalis, uel generalis? & vr̄. gn̄alis; quia capl'a continet, ut hic, & ff. pro so. l. arbiter. In ɔ̄riū, q sit uniuersalis: quia significatio eius desumitur ex uniuerso. nā iurisdictio ē res uniuersalis. ille aūt libellus dr̄ gn̄alis, cuius significatio sumitur ex pluribus capl'is ptinen. ad naturā actionis, ut no. Inn. de sep. c. certificari. Ille aūt dr̄ singularis, cuius significatio sumitur ex re undiq; circumscripta, ut. ff. de rei uin. l. si in re agat. Itē illa actio est uniuersalis, q̄ est ad hoc inuenta à iure, ut fit uɼ̄is. sed ista petitio vr̄ hmōi. Nā omissa in sn̄ia pn̄t suppleri in exe 8 cutione fm Inn. ¶ † Sed hic dubitatur, si filius petit legitimā, utrū ista petitio sit uɼ̄is? Inn. hic sentit q sic: qa petitur pars hr̄ditatis, præsertim si nulla sint debita hr̄ditaria, q̄ legitimā minuant. Nā qd̄ superest solutis debitis hr̄ditatis, portio est aliquota. ¶ † Ex hoc seq- 9 tur, q super legitima procedit libellus incertus, & ueniūt fructus legitiæ absq; alia specificatione, ut. C. fa. er. l. non est. istud enim est de mente In. & est not.

¶ Item

a ¶Vide Lud. Roma. in consi. 53. incip. ni fis themate.

¶Item not. q in iudicio a uniuersali exceptio, quæ minuit bona, pt opponi post sniam, ut C. de col la. l. si soror, quæ est sing. ad hoc.

10 ¶†Quæro, utrũ charitatiuum subsidium sit liberalitatis, an necessitatis? & vr q liberalitatis nam dr charitatiuum. Itẽ litera dicit, cũ charitate postulandũ: sed in necessitatib. nemo charitatiuus est, ut. ff. de opt. leg. l. neq; legatũ. nec impedit bñficium q soluit debitum, ut l. pxi. ff. de rit. nup. In ɔ̃riũ uidetur, qa liberalitas est, si præstatur: sed si non pstatur, est iniuria, ut l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quot. & æsti. Itẽ ista ẽ charitas scripta. æqtas ãt scripta necessitatem importat, ut. ff. si cer. pe. l. si me & Titium, sicut alimentum, q debet pater filio, & ẽ ɔ̃, ut. ff. de cap. & post. reuer. l. postliminiũ. §. fi-

11 lius. ¶†Quæro, utrũ soluatur ad denarios ueteres, cũ rẽ taxari postulatur? dic ut in gl. q̃ incipit, duos solidos, & q no. in cle. fi. de dec. Dic aut aliqd debeẽ ex impositione ueteri; & tũc ad ueteres. aut ex impositione noua; & tunc ad nouos, de quo plenè p Ia. Bu. in q̃one ueterũ Pisanorũ; hoc p Cy. C. qui ex cau. in inte. rest.

12 non est neces. l. in minorum, ubi omnino uide. ¶†Quæro, utrũ reges possint imponere ista subsidia? Rñ. prius debẽt imponere sibi, postea aliis, si mensa regis nõ sufficit, ut. ff. de leg. 1. l. ab omnib. §. Titio, & q ibi no. per Di. & facit ad multas q̃ones ille. §. hoc tenẽt. Pe. & Cy. C. de sac. san. ec. l. neminem. idem tenet alibi Arc. ¶Ibi Annuam, no. q ordinaria uisitatio fit tñ semel in anno. sed emergens põt fieri pluries dummodò nihil confingatur, ut in c. 2. de iudi. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *De concionibus et parlamentis expellendi sunt qui tumultum generare possunt.*

T IVXTA. ¶Præcipit hic papa, q cum prælati uisitant, non adhibeant seculares, p quos de facili posset scandalũ puenire, sed adhibeant religiosos in habitu condecẽ

1 ti saltem duo, uel tres. †¶ No. ar. pro ciuitatib. Tusciæ, q̃ de eorũ parlamentis & consiliis publicis expellũt magnates: quia de concionib. & parlaméti debẽt expelli illi, qui habent generare tumultũ, q ualde est no. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ non impedit processum alterius capituli, super quo non est lata sententia.*

2 *Emenda nomine continetur pœna criminalis.*

3 *Monasteria an sint exempta a lege diœcesana.*

ILECTVS. ¶Lex iuris. & lex diœcesana sunt diuersæ. uñ snia lata super una non ob. in alia. h. d. ¶Casus. Inter abbatẽ monasterij Rothomagen. & epm uenetẽ. uertebatur q̃o, quia abbas dicebat, q ad suum monasteriũ ptinebat ab antiquo tertia ps emendarũ, quas hoĩes quinq; parochiarũ pro suis excessib. soluere cõpellebãtur cã ista fuit cõmissa de ptiũ uolũtate. nihilominus eps prætextu cuiusdam sniæ latæ sup. l. diœcesana impediebat eosdem procedere. papa considerans, q snia lata super l. diœcesana nõ

1 ob. l. iurisdi. mandat in cã procedi. ¶†No. q exceptio rei iudi. non impedit processum alterius capituli, sup quo non est lata snia. No. ẽt q lex diœcesana, & lex iurisdi. differũt gñe. & spẽ. No. q snia lata super una lege uel statuto nõ ob. in alio, q nõ fuit interptatum, q alibi melius nõ reperies. ¶In tex. ibi, emendarũ. i. damnorũ, & cundẽnationũ. Et not. hic q ecclesia põt exigere pœnam pecuniariam. ¶Itẽ not. q põt præscribi quota portio pœnarum, q̃ de iure cõi pertinet ad epm, p abbatẽ, & sic merũ imperium præscribitur, ut no. C. de di

2 uer. of. l. uires, li. 12. ¶†Item no. q nomine emendæ cõtinetur ẽt pœna criminalis, per q̃ emẽdatur iniuria facta rei publicæ. Nam qui delinquit, rẽ publicam, uel eius locũtenentem offendit. ff. ad l. Aqui. l. ita uulneratus, & ff. de publ. l. illicitatio. §. q illicitẽ. De interesse ẽt, q applicatur læso, nihil ad rempublicam pertinet: quia fiscus non hẽt ius in aliena calamitate, ut l. j. C. de nauf. li. xj. ¶In tex. ibi, Ab antiquo, no. consuetudinem interpretari per modum agendi, & sufficit dicere, ab antiquo, licet non exprimatur quantum tempus: qa intelligitur de tẽpore sufficienti. ¶Quæro, quid est dictũ lex iuris. Rñ. ex diffinitione iurisdictionis põt taliter qualiter intelligi, uidelicet pro quadã necessitate ius dicẽdi, uel æquitatis exhibendę ẽt in his, q̃ sunt uolũtariæ iuris. uñ quicquid tenetur eps facere executor sui officij, põt dici lex, seu munus iurisd. E conuerso ãt quæcunq; eps recipit à subditis, q̃ non dependet à lege iurisdictionis, possunt dici pertinere ad legem diœcesanã. Si uerò dependent à lege iuris. ut recipere monetas, & bãna, & emendas p processibus, ista pertinent ad legẽ iurisdictionis: quia inde oriuntur, & ei coniũcta sunt, & hoc intendit capitulũ nostrũ, uel dic q non põt dari certa doctrina per differentias, sed enumerando casus, ut hic per Ber. & j. de capel. mona. c. 1. per In

3 no. ¶†Quæro an monasteria sint exempta à lege diœcesana, & quid de capellis monachorum exemptorum? dic ut in gl. magistra. cum addi. Io. An. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Corrigere potest unusquisque errorem suum.*

RAVE. Mandatum directum ordinario non ampliat iuris. nec cõfert eã quo ad ecclesias ĩ eius diœcesi existẽ. sub iurisdictione & ptãte abbatum. h. d. ¶Casus. quidam eps recepit mandatum à papa super correctione clericorum suæ diœcesis. iste eps excõicauit quosdam subditos abbatis monasterij S. Anastasij, q̃q̃ abbas esset paratus corrigere eos: papa redarguit hic epm, & monet eum, q relaxet sententias, quas superinde improuidè attẽtauit. Ibi sup correctione, istud uerbũ indefinitiuè prolatũ non cõprehendit exemptos, nec præiudicat iuri alterius. facit q no. C. ad Sil. l. decurionibus, li. x. & ff. de le. 1. l. ab omnib. in prin. & C. fami. er. l. quoties, & ff. de le. 2. l. legato-

1 rum. §. qui plures. ¶†Not. quod quilibet prudenter debet corrigere, quod perperam attentauit. Et est argu. quod unusquisque potest corrigere errorẽ suum, sed qũo põt corrigere errorẽ, cũ non hẽat iuris. Rñ. facit suæ iurisdictionis corrigit absq; iurisdictione. ¶Ibi attentasti, dicit attentatum ex eo, quia à iure non cõsummatum. Ibi Relaxes, relaxatio est utilis: quia in dubio præsumeretur pro sententia. & sic fit relaxatio causa dubitationis tollendæ: quia licet sententia non haberet esse, habebat figuram esse, uel saltem dubitationẽ esse. Et nota. q in ista relaxatione nemo est citandus quia litera dicit, per teipsum.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio ordinaria priuilegiata delegari potest.*

E IS QVIBVS. Habens iurisdictionem or
dinariam in certis casibus. specialib. pót eã de
legare. ¶ No. q ordinarius habens ex priuile
gio certos casus, habet iurisdi. ordinariam in ipsis ca
sibus. & est arg. q si ptãti additur iurisdictio in certis
casib. q ét in eis adiunctis hét iurisd. ordinariam tan-
quam ptãs, & in his casib. tenetur seruare omnia statu
ta, q̃ loquuntur de officio ptãtis. Sol. aut ista additio ẽ
facta dignitati; & tunc est iurisdictio ordinaria: aut per
sonæ; & tunc redigitur ad instar iuris. dele. de hoc per
Bar. in l. ambitiosa, de decr. ab or. fa. ad hoc facit supra
1 eodem, c. irrefragabili. §. cæterum; q tene mẽti. ¶ † Ex p̃
dictis apparet, q est reperire iuris. ordinariam, licet
priuilegiatam, & q iuris. ordinaria priuilegiata potest
etiam delegari, quod uix alibi reperies Bal.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis quid sit.*
2 *Officio iudicis an fieri posit rerum permutatio.*
3 *Ad officium iudicis quae pertineant; & quae iudicis officio expediantur. nu 4. & per discursum usque ad fi.*
5 *Officium iudicis oritur etiam ex ultima uoluntate.*
6 *Vsurae indebiti ne condictione, an officio iudicis repetantur?*
7 *In annuis praestationibus quo iure agatur pro futuro tempore?*
8 *Populi statum armis mutare tentans qua poena affici debeat?*
10 *Pro legato quando conditio habetur pro impleta, re tamen uera nõ est impleta, si adhuc potest impleri datur officium iudicis.*
11 *Inquisitio an posit appellari libellus?*
12 *Pater an teneatur officio iudicis gubernare filium in studio.*
13 *Officio iudicis rusticus domino, & domesticus debitoris bona creditori iudicare compellitur.*
14 *Officiũ iudicis quo ad fructus, etiam expressè petitos, clausum est lata diffinitiua.*
15 *Monachus actionem non habet contra abbatem, sed iudicis officium.*
16 *Expulsus ab officio non potest amplius ad illud redire.*
17 *Officium iudicis inuentum ad supplendum actionis defectũ, non cessat ob actionis competentiam.*
18 *Imploratio brachij secularis fit dupliciter.*
19 *Iudicis officium an sit uis uel factum?*
20 *Libellus an offeratur iudicis officio?*
21 *Actio an in nobilem, & mercenariam, ut iudicis officium, distinguatur.*
22 *Praescriptio an procedat contra officium iudicis.*
23 *Fructus ex re aliena qui percepit, & uendidit, an teneatur ad usuras precij?*
24 *Interpellatio extraiudicialis in officio iudicis an constituat in mora.*
25 *Iudicis officium per pactum de non petendo an ipso iure tollatur?*
26 *Iudicis officium an posit nouari?*
27 *Actio an crescat per officium iudicis?*
28 *Pater an compellatur iudicis officio assignare dotem filiae, si ne dote nuptui tradita.*
29 *Interesse quo iure ueniat in actionibus arbitrarijs.*
30 *Vsurarius contractus probatur ex perspicuis indicijs.*
31 *Vsura colligitur aliquando ex coniunctione duorum contractuum.*
32 *Iudex in causis priuatorum nec libello non porrecto, procedere nec aliter quam secundum acta, & probata iudicare debet. etiam si id nemo petat.*
33 *Actio inepta an reddat totum libellum ineptum.*
34 *Indiuisibilia, corpore, obligatione, seruitute, natura.*
35 *Legitima portio detrahitur quandoque in una re iudicis officio ne ex diuisione totum corrumpatur.*
36 *Libellus an sit necessarius in actione ex edicto diui Adriani.*
37 *Iudex debet ex officio contractum interpretari in aequiorem partem.*
38. *Simulatio ex fraude, & e conuerso, praesumitur.*
39 *Citatio alicuius an requiratur ubi iudicis officium intentatur.*
40 *Sententia si petitur declarari nulla, an requiratur libellus, & utrum in mera appellatione sententia posit reformari sine libello. nu. 41.*
42 *Libellus an requiratur in officio iudicis. & nu. 44.*
43 *In libello sufficit allegare illud, quod inducit praesumptionẽ. & an sufficiat allegare praeteritum, uel praesens. nu. 45.*
46 *Statuto quod procedatur praetermisso iuris ordine, an iudex teneatur seruare aliquem ordinem. & quid si dicat, omni substantialitate praetermissa, nu. 47.*
48 *Iudex non debet ueritatem indiscussam dimittere.*
49 *Inquisitio fit aut ad condemnationem, aut ad simplicem iudicis instructionem.*
50 *Iudicis officium intentans potest reconueniri.*
51 *Aduocatus non debet pacisci de quota litis.*
52 *Procurator an posit petere sibi constitui salarium?*
53 *Notarius an posit salarium petere?*

De officio iudicis.[a] Rub.

1 O † Fficium iudicis nobile
est ius prosequendi in iu
dicio, q sibi æquum est
præstari obligatione cessante. Of
ficium mercenarium discurrit p
omnes ptes iudiciorum, uel qua
si. ut no. in l. j. ff. de iu. om. iudi. &
uocatur officium ius dicendi, id
2 est actu suum officium exercendi. † ¶ Quæro, utrum p
officium ius dicendi posit fieri rerum permutatio?
Respõ. non, nisi in duplicibus iudiciis, ut inst. de iud. §.
3 familiæ, cum §. sequenti. ¶ In primis ad officiũ iudicis
pertinet seruare leges, & constitutiones principum, &
consuetudines locorum, quæ fuerunt etiam princi-
pum statuta, institut. de offic. iudi. in princip. & ibi
4 no. † Officio iudicis petitur executio sententiæ, si iudĩ
ci constat de sententia. Idem, si sit fides de multo tem
pore, & ff. de mi. minor. xxv. an. cui fideic. per Cy. of. iu
dicis fiunt instrumenta de nouo, obligationis substãtia
nõ mutata. C. de lib. cau. l. sicut datã, ubi tex. no. Offi-
cio iudicis trãsfertur obligatio ad petitionẽ credito
ris, si debitori nõ nocet. ff. sol. ma. l. 2. uer. ne cogit, ubi
tex. no. Officio iudicis quis tenetur r̃ndere positionib.
ante conclusum in cã, non post sed interrogationib. ex
mero offi. quis tenetur r̃ndere. licet sit conclusum in
cã, ut no. j. de fi. instr. c. cum Io. Eremita. ¶ Sed quid si
statutum mandat, r̃nderi, & responsores adiũgãt hæc
uerba, saluo q infra dicam? R̃n. aut postea aliqd adii
cit: & non est satisfactũ statuto. ff. fa. er. l. item habeo. §.
1. aut postea nihil adiicit; & tũc ẽ simplr & pure respõ
sum

a ¶ Vide multos notabiles casus circa officium iudicis aggregatos per d. Fran. de Are. multum not. in l. 1. C. ut quae desunt ad Ro. parti. iud sup.

5 sum, ut no. ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. uicos. † Ex ultima
uoluntate nascitur officium iudicis, de an. le. l. Quin-
tus. & unus hæres obligatur alteri ad obseruandũ uo-
luntatem defunc. ff. fami. erci. l. his consequenter. §. ij.
tex. no. Aliquando dr̃ extraordinarium auxilium, lqđ
ex interpreta. procedit, C. de insti. & substi. l. ij. & ibi
6 no. † Usurarum repetitio est quædam cõdictio indebi
ti. & ideò re ꝯhitur obligatio, non spe nisi quò ad pœ-
nitentiam animi ad instar mutui, insti. qui. mo. re ꝯhi-
tur obligatio. §. item is cui. dicit ibi gl. ꝙ ista similitu-
do ualet ad multa. dic ꝙ non est proprie condictio in-
debiti: quia scienter soluit indebitum, & uoluntariè,
7 sed est officium iudicis. ¶ † Quæro quo iure agatur ꝑ
futuro tempore in annuis præstationibus? Rñ. quia il-
læ nondum sunt obligatæ, agitur officio iudicis, non
actione ex ꝯctu, uel ex testamento, ut eleganter not.
insti. de act. §. præiudiciales, in fine gl. Officium iudicis
obiectum libello, quatenus est petitum. Item ulterius,
quatenus potest claudi sub defen. rei, ẽt si non sit peti
tum in libello, ut no. ĩ. de rest. spo. c. ex conqõne, ꝑ In-
no. sed si super exceptionibus & defen. rei nõ posset in
cludi, tunc esset necessaria reconuentio. ff. de exce. rei
iud. l. [illegible] ff. commo. l. in rebus. §. fi. ubi
8 tex. no. † Officium præsidis debet uigilare ꝯ eos, qui po-
pulum in turbas solicitè tentant, ut in aut. de mand.
prin. §. fi. & inquirere, & requirere, & punire. & sic pu-
nitur pœna mortis, qui intentat mutare statum popu-
li cum armis. C. de ab. l. ij. quia est crimen læsæ ma-
9 iestatis. † Officium iudicis plurimam potest. in cã usu
rarum, quod dic ut no. ĩ. de iureiu. c. debitores, per In
no. & in Spe. de libel. concep. § nunc dicendum. item in
causis miserabilium personarum, ut no. Cy. C. si man-
cipia [illegible] prosti. [illegible] mulierum, ubi omnino dic.
officio iudicis fiũt omnes editiones instrumen. nisi fiat
ex pacto, uel quasi. ff. de eden. l. quædam. C. ad l. Fal. l. si
prætorium. ff. de act. empt. l. Titius, uel nisi pendeãt ex
resolutione obligationis, ut. l. dissolutæ C. de condi. si
ne cau. quia tunc actio datur. dic ut ibi. iudex proce-
dens ex officio non præsumitur subornare testes, sicut
nec tutor: quia non agitur de eius cõmodo, ut no. ff.
10 de min. l. minor, per Cy. ¶ † Quando conditio habeť
pro impleta, tamen re uera nõ est impleta. dicit gl. ꝙ
per l. [illegible] non datur actio ex testã, si adhuc pendet
imperfecta, sed datur officiũ iudicis, ut not. C. de insti. &
substi. l. ij. non est alibi. Officium iudicis oritur ex na-
tura [illegible], ubicunque dictat æquitas scripta ar
bitrio iudicis commissa ff. de interro. ac. l. ubicunque.
offm iudicis criminale est prosecutio publicæ ultio-
11 nis. ff. de publ. l. licitatio. §. quod illicitè. ¶ † Inquisi-
tio non appellatur libellus: quia lex libellorum non
loquitur in inquisitione, dicit gl. insti. de publ. iud. in
prin. quod non est alibi. ¶ Contrarium dic, q. succedit
loco accusationis, ut no. Iac. Bu. insti. de act. in prin. gl.
& intelligitur in inquisitione generali, quæ non fit cõ
12 tra certam personam. ¶ † Quæro, nunquid pater tenea
tur gubernare filium officio iudicis in studio? Rñ. sic
ĩ rebus concurrentibus, s. ꝙ filius sit aptus, & studeat,
ut. ff. de leg. 3. l. Stichus. & ꝙ non habeat aliunde bona:
13 secus si habet. ff. de pe. hæ. l. fi. quæ non est alibi. † Offi-
cio iudicis coguntur rustici indicare dño bona. C. de
bo. uac. l. fi. lib. 10. Itẽ coguntur uxor, & domestici in-
dicare creditoribus bona debitoris. l. ij. qñ & quibus
quarta pars debe. Et ibi notatur, ꝙ officio iudicis ꝑꝑ
instrumenta de nouo reperta retractatur snia ꝯ fiscũ, pupil-
lũ, uel ecclesiã lata; & hoc intra triennium, non postea, ni
si dolus interueniat. C. de sen. aduer. fis. la. l. j. li. 10. sed
nonne usq; ad quadrienniũ datur restõ? Rñ. non, quia
fiscus est usus iure cõi, cũ non sit læsus sui facilitate,
sed casus fatalitate: quia probationes non apparebant
tpe sniæ. ¶ Obligatio iurisgen. inuentione uocatur na
turalis, iuris ciuilis formatione appellatur ciuilis: sed
offm iudicis est remediũ, qđ prætor inuenit, uel impẽ
14 dit, sicut alibi no. de iure personarũ insti. ¶ † Dicit In-
no. ꝙ lata diffinitiua snia clausum est offm iudicis in
fructibus ẽt expressè petitis in libello, de resti. spo. c.
15 grauis, per Inn. ¶ † Monachus actionẽ non hẽt contra
abbatẽ: quia hr̃e actionem est hr̃e proprium: sed offm
iudicis bene hẽt, quia hr̃e offm iudicis non est hr̃e pro
prium. ff. de alt. leg. l. seruus. ¶ Tria sunt iura: bonũ. i.
exceptio. melius. i. offm iudicis: optimũ. i. actio, ut not.
16 in l. j. C. qñ & qui. quarta pars debe. li. 10. ¶ † No. ꝙ il
le, qui est expulsus ab officio, nõ põt esse amplius in eo
dem officio, ut no. in aut. de ar. §. j. & §. fi. Ad offm iudi
cis pertinet reformare contractum. ff. de contrahen.
emp. l. officio, & supplere fiendũ contractũ, de uer. ob.
l. si quis arbitratu, per Bar. & reformare arbitrium, ut
no. infrà de uer. sig. c. in his, per glo. supersedere app.
pẽ. ff. de mino. l. intra utile tps. in integ. rest. petita exe
cutionẽ non facere ff. de aut. tu. l. defendente. proces-
sum abbreuiare in his, quæ nota sunt partiũ assertio-
17 ne, uel negatione, per eundem ualde no. ¶ † Iudicis of
ficium inuentum ad supplẽdum, quòd actioni deficit:
non cessat, licet actio competat, simile, si fictio est in-
uenta cã supplendæ ueritatis, ueritas hẽt officiũ suũ
in casu ficto. l. j. §. j. ff. ad. l. Fal. secus, si est inuenta non
cã supplendi, sed per modũ contrariũ in qualitate ter
minorũ, ut est uita, & mors, ut. ff. de neg. gest. l. iij. §. hæc
18 aũt actio. ¶ † Imploratio brachij secularis fit du-
pliciter, s. ciuiliter. quia ciuili mõ officiũ impartiť, ut.
ff. de bo. aut. iu. pos. per to. & alio mõ cũ armorũ strepi
tu exhibeť, & hoc dupliciter, uel iure magistratus, qui
est sub eodẽ dño, uel qñ sub alio, ut. s. de offi. or. c. j. &
dic ut ibi. Ab offi. io iudicis, à quò dantur tutores, uel
curatores, non appellať, nisi excusatione præmissa &
reiecta. & est rõ est, quia cũ dent ex mero officio, non
intelligiť quis grauari, nisi se excuset, ut no. in l. scire
oportet. ff. de excu. tu. ¶ Ad offm iudicis pertinet inspi
cere uerba, quia mens occulta in corde nihil est ut no.
infrà. de emp. & uen. c. ad nostram, & de usur. c. nauigã
ti. Item dẽt oibus modis laborare ad ueritatem quæ
rendã, ut no in aut. de tabel. in prin. Item offm iudicis
tm̃ pt, quantũ ultima uolũtas, & è conuerso. C. de his,
q in cle. ma. l. j. & ij. in fi. Officiũ iudicis aliud residet
in iudice, aliud in litigatore, qđ non põt impartiri, ni
si imploretur. l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. ff. de dam. infec.
19 ¶ † Quæro, utrũ officiũ iudicis sit ius, uel factũ? dicit
gl. insti. de act. in prin. ꝙ est factũ, expone. i. cã, nõ aũt
est ius i. obligatio, uel actio, ut ff. de act. emp. l. ꝙ per
20 collusionẽ. §. fi. † Scdò q̃ro, utrũ in officio iudicis offe
rať libellus? Rñ. ꝙ sic regľr, si ẽ offm nobile: secus, si ẽ
mercenariũ, ut no. ff. de interro. act i rub. & iõ sup his,
q̃ post litẽ ꝯtest. incidũt, nõ est necessaria aliqua lit. ꝯ-
testa. declara, ut. ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. itẽ sciẽdũ,
& l. itẽ si serui, & ff. de dã. infe. l. si qs missũ. § iudex, &
insti. de offi. iudi. §. & si i rẽ, & § ptores, & §. si uerò bo.
næ fidei. Nã ista ueniũt in ꝯñam petitorij, ut no. ff. de
arb. l. qa arbiter, & in Spe. de of. iud. §. j. & §. deseruit.
21 ¶ † Quæro, an sicut repiť offm nobile, & mercenariũ,
ita repiať actio nobilis, & mercenaria? Rñ. sic nã actio
hypothecaria est mercenaria; & iõ cumulať cũ princi-

22 pali, ut in aut. de fideiuss. §. sed neq;. ¶† Quæro, utr cō
tra officium iudicis præscribatur? Respon. sic, nam si
datur ꝯ ius commune, præscribitur quadriennio, nec
perpetuatur per li. contest. si aūt datur ſm ius cōmu-
ne, tunc in fructibus & similibus præscribitur trien-
nio, ut ff. de usuc. l. sequitur. §. fructus, & ibi per Bar.
sed in aliis præscribitur unà cum principali, ut. C. de
usur. l. eos, in prin. uel longissimo tempore, ut. C. de ꝓ-
scri. 30. an l. sicut. ¶ Quæro, qd in cā criminali? Sol. ut.
23 C. de fal. l. querela. ¶† Quæro, pcepi fructus ex re alie
na & uendidi eos, an tenear ad usuras pretij? Rñ. nō,
quia officio mercenario non deseruit officium merce
24 narium, ut no. ff. de pe. hære. l. hæres furiosi. ¶† Quæ-
ro nūquid in officio iudicis per interpellationem ex-
traiudicialem quis constituatur in mora? rñ non, ut.
ff. de dan. infec. l. cum postulassem. Idem puto in actio
ne iniuriarum: quia ante lit. cōtest non est in bonis no
25 stris. ff. de colla. bo. l. cum emancipati. §. j. ¶† Quæro,
nunquid per pactum de non petendo tollatur officiū
iudicis ipso iure? Rñ. non, quia facti est, ut. ff. de pac. l.
iuris gentium. §. pactus, ne peteret. ¶ Quęro de intel-
lectu c. ad nostram. ꝭ. de iureiu. & de intellectu l. de
usu aquæ. ff. de uar. & extraor. cog. & de intellectu &
casus positione capituli examinata. ꝭ. de iudi. Sol. ut
26 no. Spec. in d. ti. §. j. & §. deseruit. ¶† Quæro, utrum offi
cium iudicis possit nouari? Rñ. sic, ut. ff. de acceptila. l.
27 & uno. §. j. ¶† Quæro, utrū per officium iudicis actio
crescat? Rñ. non, qñ oritur seorsum à principali. i. qñ
oritur ex accidenti pp moram, uel nouam uel aliam
causam, ut. ff. de eo, quod cer. loc. l. centum capuæ, & l.
28 fi. ff. de in litē iuran. l. j. ¶ † Quæ
ro, nobilis [a] maritauit, filiā sine
dote, utrū officio iudicis ei suc-
curatur, ut ei dos assignetur? gl.
no. dicit quòd sic. ff. de ac. & ob.
29 l. obligamur. §. lege. ¶ † Quæ-
ro, quo iure ueniat interesse in arbitrariis actionibus?
Rñ. officio iudicis, quod est attributum naturæ arbi-
trariæ actionis, ut insti. de act. §. fi. Et scias, quòd istud
non est usura: quia uenit ex parte non solum credito-
ris, sed debitoris. Porrò debitori non debentur usurę,
sed creditori: sed in actione bonæfidei ueniunt usuræ
interdum pp moram retardatæ solutionis, interdum
pp beneficium concessæ dilationis: interdum, quia tē
pus est appositum fauore credi. ne forte filius iunior
prodigè consumat pecuniam. ff. de usur. l. in fideicom
missi. §. cum Pollidius; & tunc sunt permissæ, dūtamen
modum non excedant. ff. de an. leg. l. ij. in fi. imò non
sunt permissæ: quia mera usura semper excedit modū,
30 ar. ff. de leg. ij. l. imperator. §. si centum. & ꝯtus† usura
rius probat ex perspicuis indiciis, sicut dobis pp oc-
cultas fraudes usurariorum: non tñ per iurm autho-
ris, quia tendit ad crimen. ff. de quæsti. l. maritus. & ꝙ
interesse, quod uenit in arbitriis, non sit usura, patet:
quia ex summa æquitate descendit. ff. de eo, quod cer.
lo. l. quod si Ephesi. usuræ sunt semper Deo & bonis ui
ris odiosæ; & quia Deus est optimus, ideò ꝓhibet eas,
ut no. infrà de foro compe. c. dilecti, & quia sunt lucrū
cum iniuria alterius, & dura pœna. ff. si cer. peta. l. le-
cta. dicit Seneca: Iouem non plus posse, quàm bonum
uirum: loquitur ſm philosophiam moralem. ista per-
spicua indicia quædam sunt legibus, id est canonibus
expressa: quædam arbitrio iudicis perpendenda. infra.
31 de pi. c. illo uos, & de emp. & uendi. c. ad nostrā. ¶ † Et
colligitur interdum fœnus ex coniunctione duorum

a ¶ Adde quæ ponit Alex. in l. j. ff. so. ma. quibus adde Abb. consilio vij. ij lib.

contractuum. ut. l. si uentri. §. fi. ff. de priui. cre. & ibi ul
32 de. † Ad officium iudicis merū & nemine petente per
tinet non procedere in causis priuatorum sine libello,
& non iudicare nisi ſm acta & probata, ut not. insti. de
offi. iudi. in prin. & quia libellus ineptus non est libel-
lus: quia non habet ea, quæ sunt libelli, non debet sup
eo procedi; & si procederetur, processus est nullus ip-
so iure, uel saltem in effectu; quod est uerius, dic quòd
si est ineptus propter carentiam, ut si in libello accusa
toris non continentur locus, uel mensis, processus de-
bet lacerari, ut. ff. de adul. l. accusaturus. Si autem est
ineptus propter superfluitatem, utile per inutile non
uitiatur, ut no. Inn. infrà. de iu. c. examinata. Si autem
est ineptus propter malam conclusionem, tunc simili-
ter reus debet absolui ab obseruatione iudicij, ut l. j.
§. j. ff. si mens. fal. mo. dixe. & de hoc in Spe. de off. iu. §.
33 deseruit. ¶† Sed modo quæro, nunquid actio inepta
reddat totum libellum ineptum? Rñ. si dico uno con-
structu uerborum, mutuaui tibi. x. quæ repeto ꝑ actio
nem locati, totum est ineptum. si autem dico, ꝙ mutua
ui tibi. x. ad quæ peto te condemnari, & postea subiun
go ꝙ ad hoc propono ac. locati, tunc stat libellus com
pletus in conclusione prima: quia per se stat, ar. ff. de
leg. j. l. qui testamento, & sic ineptitudo separata non
uitiat per diuersas orationes; & ita intellige dictū In-
no. sed si non potest separari, uitiat; ita intelligo opi-
nionem Host. ¶ Ad officium iudicis imploratum perti
net suam sententiam exequi realiter. ff. de iudi. l. si ꝓ-
tor, in prin. aliàs, si non sit facta corporalis in re ipsa
executio, alias non transit dominium, nec usucapiēdā
condictio etiam in duplicibus iudiciis, & elegāter no.
inst. de offi. iu. §. fi. licet in eis sententia faciat ius. ff. fa-
mi. er. l. si hæres, ubi tex. no. ¶ Ad officium diuisorium
pertinet prospicere utriusque partis commoditatem.
34 & obuiare malitiis. † ubi considerandum est, ꝙ quædā
sunt indiuisibilia corpore, ut homo, & bos: quædā ob
ligatione, ut. ff. de uerb. obli. l. ij. & l. in executione: ꝗ-
dam seruitute, ut. ff. ad. l. Falcid. l. j. §. si usufructus, &
no. optimè. infrà. de reg. iur. c. j. li. 6. & infrà. de iureiu.
c. j. & C. de fideicom. l. cum secundum. quædam sua na
tura, ut ius patronatus, & ius patriæ potestatis: tamen
si duo essemus patroni duarum ecclesiarum communi
ter, authoritate episcopi posset fieri, quia ibi de futu-
ra suc. ut. ff. fa. erc. l. quædam mulier, & ff. de iure pa. l.
Carmelia Pia. uasallagia etiā diuidi possunt per perso
35 nas. quia adhærent feudis, ét ipsa sunt feuda. ¶† Por-
tio legitima quandoque in una re detrahit, ne per fru
sta diuisio patrimonij corrumpatur, & hoc ad officiū
iudicis pertinet, ut inst. de of. iud. §. ꝙ si de una, & ff.
de lega. j. l. non amplius. §. fi. & l.
36 pt. ¶† Quæro, si aliquis agit [b] exb
ed icto diui Adriani, an sit neces
sarius libellus? Rersp on. si ad ci-
tationem nullus comparet, pro-
ductio testium habetur pro libel
lo: quia libellus non debet offer-
ri nisi ei, qui in ius uoc. sed si comparet, & possidet, de
bet ei offerri libellus, in quo petatur missio, exinde
amoto illicito possessore, & quolibet alio simili, ut. l.
edicto, cum sua materia. Idem, si imperator per suum
priuilegium bullatum concedit alicui hæreditatem
ab intest. uel aliquod territorium. Nam bulla cum simi
li distin. habetur pro libello, uide in Spec. de lib. cōce.
37 §. nunc uidendum, aliàs dicendum, uersi. 6. ¶ † Ad of-
ficium iudicis pertinet interpretari contractum in
æquiorem

b ¶ Vide Spec. in tit. de off. iu. uer. item per off. iud. & uide omnino Ias. in l. fi. ad fi. C. de edi. diui Adr. tol.

æquiorē ptem,ut.ff.pro so.l.si socius pro filia: qa hæc est notabilis psumptio,ut.ff.p socio.l.merito.uñ oẽs 9 ctus præsumuntur celebrati bona mẽte,i.bono studio, & absq; fraude præsertim usurarum.nam omnis cõuentio,q̃ naturæ congruit,& bonis moribus,uel saltem nõ est 9 bonos mores,seruanda est,ut.ff.de pa.l.iurisgen
38 tium.§.prætor ait.†¶Et unum scias,q ex fraude presumitur simulatio,ut.C.mã.l.p diuersas. Item ex simulatione psumitur fraus,ut.ff.de pb.l. qui testm. Item q una psumptio tollit aliam,ut.ff.de in inte.rest.l. di-
39 uus.§ j.no.†qñ intẽtat officium iudicis, an aliquis sit citandus?rñ.si est cõtrouersia,dẽt citari:aliàs nõ. ff. de bo.pos.l.3.& ibi no.gl.Item decretalis bo. pos. est q̃dã mera executio bonorum possessionis edictalis. ið cita-
40 tio non requiritur.¶†Quæro aliquis petit sentẽtiam declarari nullam,utrum requiratur libellus?uř q sic: quia intẽtatur offm iudicis nobile,qđ apparet qa snia lata sup eo est termi us litis. Rñ. si petit coram eodẽ iudice ordinario,nõ est necessarius libellus:quia uenit incidenter,& est q̃rela iã ex actis pparata:sed si coram superiore hoc petit,est necessarius libellus,ut no. in l. j.C.qñ prouoc.non est necess.qa noua instantia est corã alio iudice.dicet aliquis,q non dẽt adiri supior, nisi nullitati adiuncta sit iniuria,siue dolus pnunciantis, ut.C.de acc.l.absentem.Rñ.primus iudex est quodam mõ partialis &suspectus,cum ab eo receditur,ut.C.de ap.l.cos in prin.& ideo põt adiri superior,ut in aut.de
41 q̃sto.§.super hoc.¶†Quæro,quid i mera appellatione utrum snia possit reformari sine libello?Rñ.non, si est appellatũ uiua uoce.Sed si in scriptis, pductio appellationis corã iudice,ad quẽ,hř p libello conuentiona
42 li sm Inn.¶†Quæro nũquid in offõ iudicis, quo petit in integrũ restitutio,sit necessarius libellus? Rñ. sic, si petitur principaliter.q libellus dẽt cõtinere cãm,qua re restitutio sit cõcedẽda.Nã cũ agatur de iure spãli, libellus nõ dẽt esse incoloratus,ut.ff.de mi.l.minor ãt magistratus,& ff.de iureiu.l.nam & postea.§.si minor. requiritur ẽt li.cont.ut.ff.de in int.rest.l.oĩs.&C.de tẽpo.in inte.rest.petẽ.l.fi.Tñ snia ualeret nõ expressa cã. Item petitio litis excipit &contra petitionẽ dicte.l.de fendente,de auth.tu.ubi tex.no.& ff.de mino. l. Papinianus exuli,& 3.e.ti.c.fi.& dic ut ibi per Ber.tñ si reus non comparet:quia non potest fieri missio in poss.cum non psupponat debitum,neq; dñium , & sic nec tãquã in reali,nec tanq̃ in psonali,iudex poterit pcedere 9 latitãtẽ tanq̃ lite habita p cõtestata,ut elegãter. not: Ia.Bu.C.qũo & qñ iu.l.consentaneum,in lec.Ber.dicit q fiet missio in ea re,uel quãtitate,sup qua petitur restitutio.sed illud ptinet ad rescissoriam, non ad restit. in integ.concedendã inst.de act.§ rursus.In interdicto quoq;,uti possidetis,fit missio iuxta interesse pos. pacisce.ff.uti pos.l.si duo,in fi.uel p cautionẽ, de no. ope. nũ.l.si prius, p gl.q̃ non est alibi.& electio istarũ uiarũ erit in ptãte actoris:qa de iure & de remedio act.ẽ electio actoris:sed de iure & remedio rei est electio rei.l. nõ utiq;.ff.de eo,qđ cer.loc.sed de iure &remedio ptoris,ut in criminalib.electio est ptoris.l.1.§.1.ff.de effra.& expila.qđ in iure nõ reperitur expssum , uř iudicis arbitrio relinquẽdũ,ut no.in Spe.de sum.cog.uer.
43 sed quærendum est.¶†In libello sufficit allegare illud , q inducat psumptionem, ut l.oẽs.§. 1.ff. quæ in
44 frau.cre.¶†Sed an in officio iudicis requiratur libellus,dic q si est officiũ cã deseruiẽdi actioni ppositæ, tũc non est necessarius libellus , siue cã exercendæ uel pparandæ actionis pponatur,ut l.1.& ibi gl.posita de interro.ac.siue exequendæ,ut l.minor.xxv.an.& l.Papinianus exuli,circa fi.ff.d mino,siue supplendæ,ut l. ædiles.§.item sciendũ.ff.de ædi.edi. Si uerò proponitur officium in locum actionis,tunc dic q aut pponit iudicis officiũ de iuris rigore;& tunc dẽt dari libellus. Nam cum hoc casu ordinato iudicio procedatur , dñt solẽnitates ordinariæ adhiberi,ut in aut.offeratur. C. de lit.conte.Si uerò æquitate utãtur,& tunc, si quidẽ requiritur nulla uel modica cãæ cognitio,non est necessarius libellus.ff.de of. prõ.l.nec quicq̃.§.planè, & §.circa aduocatos,cũ si.Si uerò magna, & tunc siquidẽ ex pte supplicãtis requiritur magna cãæ cognitio , & dẽt dari libellus,ut.l.in cãæ.§.cã,& l.Papi.exuli, in fi. ff.de mino.si uerò nõ ex pte petẽtis,sed alterius, & tũc non dẽt dari,ut l.diuus.ff.qui pe. tu. ubi uerò in modũ exceptionis pponitur,ut est in l.planè,cum l.pe.ff. de pe.hæ.& tunc non dẽt dari libellus, ut l. scire oportet
45 ff.de execu.tu.sm An.de Pi.†Sed,an in libello sufficiat allegare pteritum,an sufficit allegare psens ? dic q in pponendo dẽt allegari præsens,ut no.Cy. in l. edita . C.de edẽ.sed in pbando distingue , aut pteritum concludit necessariò in pñti;& sufficit probare pteritum, de ac.& obl.l.obligationũ ferè.§.placet.aut prium psumitur in pñti,tunc secus aut neutrũ præsumitur , tunc oportet probare de tpe huius iudicij.l.cũ actũ. ff. de
46 ne.ge.¶†Quæro,quid si statutũ dicit pcedẽ.iur. ordine ptermisso?dic q in arbitrio iudicis est seruare, uel non seruare ordinẽ iudiciorum:tñ seruare dẽt aliquẽ ordinẽ,saltem naturalem, ita q perplexitas euitetur , & non fiat pposteratio.C.de hær.ac.l. ut debitum. C. de exec.rei iu.l.nimis ppere,& no.ẽt.C.de prohibi.se
47 que.l. 1.†¶Quid si statutũ dicit,pcedatur oĩ substantialitate prætermissa?Rñ.non requiritur substãtialitas iudicij:sed bene requiritur & quia p hos sermones nõ tollitur ius naturale,& diuinũ:quia in ore duorũ &c. l.j.ff.de mil.test.Itẽ nõ poterit facere præposterationẽ unius actus ad seipsum q primò testes deponãt,deinde iurẽt:qa ineptũ est , cũ uigor depositionis deficiat. de statuto formæ predictæ no.Spe.in d.ti.uer.hoc quoq;
48 prætermittendũ.†¶Itẽ ad officiũ iudicis pertinet supplere accusationẽ p testes receptos.ex offõ boni pretoris est ueritatẽ non dimittere indiscussam tex. est no. in l.2.C.de aboli.Et si dicatur , q accusatio facit silere
49 inquisitionẽ . †Rñ.q duplex est inquisitio. Prima, q̃ fit principaliter ad condẽnationẽ:& ista cessat , qa ubi est remediũ ordinariũ,cessat extraordinariũ,est tñ uerũ,q interdũ officium iudicis est remediũ æque ordinariũ,& tunc concurrit cũ alio ordinario,imò est utilius eo:quia celerius expeditur & cũ breuiori dilatione iuxta no.in l.1.§.p hanc.ff.de rei uin.¶Alia est inquisitio,quæ fit ad simplicẽ iudicis instructionem, non in figura iudicij,sed ad præordinandũ principalẽ processum.qua habita iudex poterit producere testes ad supplendũ accusationẽ,uel defensionem,& ista non cessat: quia ista est abundans cautela. unde pro omnibus sciẽtibus ueritatem iudex ex officio suo mittere potest, ne maleficia remaneant impunita,ut no.ff.de cond.ob tur.cau.l.idem est.§.si tibi.alia inquisitio fit ad examinandum accusationem , & ista potest fieri in publicis criminibus.¶Et no.q simplex furtum capitale non dicitur publicum crimen,ut no.in l.1.ff.de cond. ob cau. ¶Ad officium iudicis pertinet non credere sine causæ
50 cognitione.ff.de uac.mune.l.1.in princ.†¶Officium iudicis intentans potest reconueniri.ff.de uar. & extraor.cog.l.1.in fi.ubi tex.no.& si conuentio celeritatem

desiderat, suspenditur reconuentio, non autem repellitur omnino. ff. de iudi. l. sed si restituatur, argum. C. de cōpen. l. fin. ¶ Officio iudicis constituuntur salaria
51 quibusdam personis, & certis casibus. ¶ Item not. quod aduocatus non potest pacisci de quota litis, sed consors litis sic. ff. man. l. fina. ¶ Item nota quòd si aduocatus paciscitur, quòd tantum debeat habere in principio, tantum in medio, tantum in fine, omnia debent cumulari: quia diuisio, quæ fit in fraudem legis, debet reduci ad unam summā. ff. de uar. & extraor. cog. l. 1. circa fi. ubi tex. no. per quem patet, quod illa clausula subiecta donationi excedenti legitimam summam, uidelicet quod tot sint donationes &c. nihil operatur: quia in fraudem legis. ff. de iure pat. l. si libertus minor. ¶ Quidam tū sunt, qui honeste possunt recipere, ut docentes in cathedra: sed nō possunt honestè petere sibi cōstitui, ut philosophi. ff. de ua. co. l. 1. uer. sed an philosophi. Nam uerè philosophantes pecuniā contemnunt, cujus obtinēdæ cupidine se fictos philosophos detegūt, ut. ff. de uac. mu. l. in honorib. §. philosophos, nec debet peti, ut C. de mu. patri. l. professio, sic pōt dici usurarius cum bonū uirum te esse dicas, uincens auaritiæ prauitate.
52 † ¶ Dubitatur tamē de procuratore. & siquidem sunt procuratores negociorū, nō possunt petere sibi cōstitui salariū: quia officiū proc. dēt esse gratuitū, & sic uerum quod gratis debeāt procurare facta dominorū suorū. Et idē uerum in procuratore ad lites. tu dic, quod in illis & similib. dēt seruari consuetudo, q̄ est, quod non solent famulatum suū gratis, & tunc iudex arbitrabitur salariū, prout sibi uidebitur æquū ad instar aduocati, licet ius cōe magis faueat aduocatis: quia aduocati hñt artē nobilem, procuratores uilem, ut no. C. de decuri. l. uniuersos, li. x. & l. si quis proc. e. ti. hinc est, quod procuratores possūt esse infames, nisi sint procuratores ecclesiarū, uel. illustriū psonarū, ut inst. de excep. §. fi. uel nisi talis sit curia, in qua non liceat infamib. cōparere, ut in curia re-
53 gis, uel principis. † ¶ Quid de notariis: dic quod aut suum officiū exhibuerūt gratis, aut spe remunerationis, uel nondū reddiderunt instrum. Primo casu nō possunt petere salariū. Scdo & tertio sic per consuetudinem, ut no. ff. de eden. l. argentarius, in prin. & in c. 1. de [illegible] nia per Inno. ¶ Sed nunquid est licitum aliquid recipere pro incantationibus quæ fiunt [illegible] dic ut no. in. l. 1. ff. de uar. cog. theologi dicunt, quod nulla incantatio est licita.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatum non habenti iudex dat ex officio.*

1 EX LITERIS. ¶ † Iudex ex officio dat nō habentibus aduocatum, & pōt dare suū amicum. & est ar. quòd iudex causæ potest eligere amicum suum in consultorem, & ei constituere salarium: tamen nō ualet consiliū, in quo nō allegantur leges, ut in aut. de trien. & semis. §. confidemus, ubi gl. dicit no. non ualere responsionem quæ lege non probatur.

SVMMARIVM.

1 *Inter citati [illegible] generalibus an contineantur clerici.*
2 *Lis dicitur contestata super possessorio, si interrogatus respondeat, possides, uel non possides.*
3 *Fructus ante litem contestatam non petiti an ueniant in iudi.*
4 *Praescriptione triginta annorum tollitur ipso iure actio personalis, & re al.*
5 *Excipere de laesione non potest minor, uel ecclesia post quadri. nium.*
6 *Aetatem reprobare uolens sufficit, si reprobet incidentias illius temporis.*
7 *Minor si omisit aliquam declinatoriam an restituetur.*
8 *Emancipatio an possit fieri sub minimo iudice.*

IVDICIS Officium. Gl. istius capituli sunt faciles, & quia gl. hic tractat de intellectu [illegible] C. [illegible] hær. ab hær. ab [illegible] ut ibi dixi in lec. Nā ibi [illegible] ad aliquid, i. ab abstinendum ab hæreditate: sed non
1 aliquem, non contra certam personam, ut hic p Ber. † Sed nunquid in gñalib. citationib. contineantur clerici? [illegible] conijcitur quod sic [illegible] uniuersitate simile, quando [illegible] hæredis [illegible] certe ibi [illegible] adhiberi testes, ut in aut. de [illegible] & Fal. [illegible] adhibendos [illegible] eorum [illegible] non [illegible] sunt ex [illegible] quod [illegible] certè [illegible] non possent [illegible] comparerent coram iudice seculari, nec eos ad iudicē secularē remittere. sic de necessitate unū & idē mysteriū fieret, & recapitularetur corā iudice eccle. & aliud corā iudice seculari, ut. C. de te. l. cōsulta in fi. ff. de quib. reb. ad eum iud. ea. l. 1. Item [illegible] sed notificatoria, & fit ad [illegible] & [illegible] non ad cogendū sicut [illegible] si a creditoris interesse de * qua
lit. C. si mā. [illegible] fue. alie. l. ea quę, a & ff. de no. obe. nun. l. de pupillo.
2 § meminisse. ¶ Dicit gl. quod eo ipso, quod interrogatus respondet, possideo, uel non possideo, lis est contestata sup possessorio. non super petitorio, ut in aut. de trien. & semis. §.
3 petit gl. magna, q̄ non est alibi. † Ber. dicit, quod ante litē cont. fructus non ueniūt sine petitione. alibi dicit gl. quando petitio fit contra ius cōe, fructus nunq̄ ueniunt, nisi petantur, ut no. ff. de cōdi. inde. l. fi. §. fi. ubi gl. no. dicit Ia. Bu. quòd ubi separatur rescissoria in iudicio rescindente, non est necessaria contestatio lit. C. de resti. mili. l. quod rpc, per eum dicit contra hunc tex. rescissoria hēt reparare dominiū & reperitur in iure dominiū duplex; de quo inuenitur in aut. de trien. & semis. §. perhibemus, plenum, & semiplenum, ut no. inst. de
4 iure perso. § fi. ¶ † Dicit Pe. quòd per præscriptionem xxx. ann. tollitur ipso iure actio personalis, & realis, ut C. qui ex cau. ma. l. fi. ubi per Cy. Dicit Bar. quod statutū posset hoc expsse disponere, ut. ff. de usuc. l. seqt. §. ultim. p Bar. contra Pe. ff. de fideius. l. si possessor. Quædā præscriptio [illegible] requirit duo extrema, s. negligētiā ac. & pos. aduersarij, & tūc mala fides officit possessori. quā requiruntur duo extrema, s. negligētiā petitoris tūc nō requirit bona fides. ff. q̄ [illegible] l. [illegible] §. si hrs. ad quod facit quod no. [illegible] l. si mora, per Ia. de Arc. & ille qui nō est [illegible] [illegible] mala ut hēditas iacēs, pupillus, & dubitans [illegible] q̄ est in bona fide. l. pe. ff. si cer. pe. ¶ † Post quadriennium si lesus excipit minor, uel ecc. [illegible] de lesione. C. de temp. in inte. rest. l. fi. in fi. Cy. & sic illa exceptio nō est perpetua. ff. de iureiur. l. nam & postea. §. si minor, ope. rest. in [illegible] quia sublata est tēporis cursu; sic restitutio in inte. per [illegible] incidēter, qñ de nouo emergit,

¶ Vide Alexan. in l. cum filius. ff. de uer. obli.

git, uel nouiter proponitur, C. ubi & apud quos. l.ij. p Cy. quod indubitatum est, probatione nõ indiget, ut in auth. de re. & ea quæ parit § fi. tibi no. gl. hic col lige, q ẽt ex [illegible] entibus, etiam appellatione penden te, est iudica [illegible] ff. de mu. & ho. l. his oneribus §. au
6 ctis † ad reprobandum ætatem sufficit reprobare incidenter illius t̃pis, puta q natus est t̃pe talis guerræ, ut no. Cy. C. si minor se ma. dixe. l fi. pono t̃ps guerræ, cum sit notorium, non expedit probare, quia in notorijs potest iudex pcedere sine aliqua probatione. C. qui & aduersus quos l. j. per Cy. Quod indubitatum est, probatione nõ indiget, ut s. gl. tractat hic de intellectu [illegible] annis omissam. ff. de min. & tu adde tale exemplum [illegible] index, qui debebat committere [illegible] terminum partibus ad producendum allegationes legum, & statutorum trãsmittendas consultori minor neglexit alle. producere, restituetur in integrum ad eas producendas, quia necessariæ sunt? Nam audiens sapientior erit, & propheta [illegible] & intelligens gubernacula possidebit.
7 [illegible] minor restituetur, si omisit aliquã declinatoriam? R. n. sic, si est multum læsus secus, si parum. C. de proc. l. ea demum.
8 † Nunquid sub minimo iudice possit fieri emancipatio gl. dicit q sic. ff. de emã. l. emancipati, ibi, siue sit ordinarius & c. gl. vr sentire [illegible] rium in l. ab ex parte. ff. de prob. super uerbo, recte facta, dico q coram quocunque, quia est actus legitimus, [illegible] ita est, q quecunque insinuat, dummõ sit iudex, ut in auth. de defen. ci. §. pen. g lo. l. ab ea parte [illegible] ordinarium dico quemcunq; iudicem Sed nonne in emancipatione interuenit decretum, ergo minimus non vr posse, dico, q ex quo cõcedit [illegible] omnia sibi cõcedi, ut l. ad rẽ mob. [illegible] l. ad legatum. ff. de procu. An. de Pisis.

SVMMARIVM.

1 Maioritas dicitur pluribus modis, & que dicatur maior dignitas in ecclesia cathedrali, post episcopalem? remissiue.
2 Dignitas quid sit. Et a quo inuenta. nu. 4.
3 Dignitatum de iu. ciui. quatuor sunt gradus. de iure autem can. quælibet prælatura cum nobili gradu reputatur dignitas.
5 Constitutus in dignitate propriam personam subijcere potest, dignitatem non potest.
6 Obedientia quomodo possidentur.
7 Obedientiam qui promittit, an intelligatur professus.
8 Monachus an possit esse cubicularius episcopi inuito abbate.
9 Episcopus an possit fratrem prædicatorem, uel minorem facere suum camerarium.
10 Ciuis, aut comitatiuus, siue rusticus an possit recedere de ciuitate, uel uilla, & ire ad morandum alibi?

De maioritate, & obedientia. Rubrica.

1 [illegible] MAIORITAS † dr pluribus modis. j. e. [illegible] j. & no. ope. nun. c. ij. in ul. gl. p [illegible] & melius hic p Gof in summa. ¶ Quæ [illegible] aut dicatur maior dignitas post epalem in ecclesia cathedrali [illegible] qua est dignitas, archipresbyteralis. & archidiaconalis, dic ut no. in c. cum di liberatione, de offi. le. li. 6. in gl. aduerte. Sed hoc est nec scire p impetrantibus sub hac forma, & est de facto hæc q6, super qua qõne uide omnino quod ao. Gof. in
2 summa huius titul. † Est aũt dignitas excellens gradus legibus, ac moribus institutus & comprobatus. Et loquendo de dignitate antonomasicè nihil est altius dignitate. l. j. C. de consuli. li. xij. honor auctus est ff. de cond. & demon. l. falsa. §. j. crescit utilitas propter di-
3 gnitatem. ff. de iu. l. longius, in fi. † de iure ciuili omnes [a] dignitates habẽt sua cognomina, & sunt quatuor. s. supillustris, illustris, spectabilis, & clarissima, ut no. in auth. ut ab illustri, & q sup eos sunt. de iure uerò canonico quælibet prælatura cum nobili gradu ho
4 noris est dignitas † dignitates enim non sunt a natura sed ab inuentione humana, & sunt eis imposita nomi-
5 na, & sedes, & insignia. † Et põt maior subijcere personam suam, sed non dignitatem loci. ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. tempestiuum, & l. fi. omnibus hæc regula datur uidelicet ut consueta deposcant, ut C. de offi. rec. prouin. l. nullum palatinis. ¶ Et not. q iste titulus tractat de maioritate actiuè, & de obedientia passiuè. † Obedientia per obedientiam possidetur, Et non per præceptum solum, quia qui præcipit, & sibi non paretur, nihil in alium possidet, animo subditorum nostrorũ retinemus pos. licet sint ab alio deprehensi. ff. de usufr. l. arboribus. §. fi. & § seq. dumtamen animo nostro aliquid faciant subditi desiderant præsentiam regis, & multum lætantur in ipso, & ideo uascones dicũt, q nõ subsunt regi Angliæ nisi ipso præsente, ut no. j. l. j. ff. de offi. præsi. nã ut ait Inn. dulcius est bibere de aqua fontis, q de aqua torrentis, de ele. c. quia pp, per Inn.
7 † An qui promittit obedientiam, intelligatur professus? dicit Spe. q non: quia fratres gaudentes promittunt obedientiam, & tñ retinent proprium, & uxores habent, ut no. in Spe. de sta. mo. uer. 37. dicit gl. qd nos dicimus territorium in temporalibus, dr diœcesis in spiritualibus, & sunt duæ obediẽtiæ, ut in auth. quomodo opor. epos, uer. si uerò metropoli. ¶ Militia non est dignitas generis determinat: tñ qui miles non est, nõ
8 militet, in auth. de man. prin. §. pen. & ibi not. † Quærit Gof. in summa huius ti. utrum monachus possit esse cubicularius epi, inuito abbate; tenet q non, quia maior est obedientia, quæ debetur abbati, cui profitendo dedit animam, & corpus, quam obedientia, quæ debetur epo, ex hoc sequitur, q non potest esse executor testamenti, si abbas prohibet, licet episcopus permit-
9 tat. † Quæro, utrum eps possit fratrem prædicatorẽ, uel minorẽ facere suũ camerariũ? & dicit q fratri prædicatori non est licitum ascendere equum, nisi in casu infirmitatis, & q de ipsis generaliter statutum est, ut denarios non tangant, neque calculis rẽnum se iniun
10 gant, seu immisceant fm Gof. † Quæro, an ciuis, uel comitatiuus, seu rusticus posset recedere de ciuitate, uel uilla, & ire ad morandum alibi? & vr q non, & si uadit, debet reuocari per prætorem loci, [illegible] debet ei obedire, ut no. in auth. de mand. princ. sed etiam suscipientes. dicit gl. ibi, quod [illegible] habet [illegible] in Italia, ubi ciues, & comitatiui sũt liberi, sed si ita sunt astricti municipibus [illegible] l. incola Idem, si sunt astricti perpetuis seruitijs C. de iure deli. l. si quis inquilinos, & uide quod no. in Spe. de [illegible] ex libero uentre.

[a] ¶ Vide Ias. in l. j §. j. ff. de iur. om. iud.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatur in pœnis propter senectutem.*
2 *Prælatus ubi non est, capitulum congregat senior de capitulo.*

CVM certum No. priuilegia senectutis. facit in auth. de mo. §. si nó intra. & est ar. ad testes se
1 niores, ut no. ff. si cer. pe. l. cum quid † Ité pp senectuté dispensatur in pœnis, ut no. ff. de inf. l. qd er go. §. pœna grauior. legitur in clerico loquere prior
2 natu. te. n. decet primum uerbum. supple & potissimũ. dicit Inn. q ubi non est prælatus, senior de capitulo 9 gregat capitulum, & pót cogi ad cõgregandum: tamé non habet nisi unam uocem, & nomine ecclesiæ nõ potest facere 9ctus, nec agere in iudicio: quia non est prælatus secundum Inn.

SVMMARIVM.

1 *Principi inobediens morte moriatur.*
2 *Dictio, Mors, quot modis sumatur?*
3 *Episcopi in suis episcopatibus etiam sine consensu populi, statuere possunt, dum tamen non contra canones.*
4 *Statuta episcoporum, uel ciuitatum an requirant scripturã ita, quòd aliter non ualeant.*
5 *Clericos quis exemit ab imperatore?*
6 *Papa an possit imponere pœnam mortis.*

1 SI QVIS † Qui nõ obedierit principi, morte moriatur, supple, si princeps vř, quædam. n. uindictam non hñt, ut C. de uesti. olobers. l. temperent, ibi dum dicit, sufficit calcatæ legis impuni-
2 tas. † Item mors dř æquiuocè. Aliqñ. n. ponitur pro priuatione uitæ; aliqñ pro priuatione ciuitatis suæ: aliqñ pro priuatione ciuitatis Romanæ. i. totius orbis Romani imperij. l. Gallus. §. & qd si tñ. ff. de li. & posthu. Sed si dicantur hæc uerba sub pœna personę, intelligitur de pœna extinctiua uitæ, ut no. in auth. de armis
3 col. 6. in gl. parua, quæ non est alibi. † No. q epi possũt in suis epatibus facere statuta; qđ est uerum ét sine cõsensu populi, ut no. In. in c. ul. de offi. le. dum tñ nõ sint 9tra sacros canones, ut ff. de offi. præ. præt. l. normam, & in c. ij. de const. li. 6. & uide quod no. in c. ul. de ap. li.
4 6. per Io. An. in nouella. † An statuta eporum, uel ciuitatum requirant scripturam, ita q aliter non ualeant, no. de re. iu. c. nemo, in nouella per Io. An. & per gl. hic
5 † Quærit In. quis exemit clericos ab imperatore? Rñ. q semper fuerunt exempti de iure, licet non de facto
6 ut patet in legendis martyrum. † Quæro, an Papa possit imponere pœnam mortis? Rñ. sic statuendo, sed non exequendo ſm Inn. & si proprijs manibus Papa occideret aliquem fieret statim irregularis, quod est ualde notandum.

SVMMARIVM.

1 *Obedientia non debet fieri maior quàm lex iubeat.*

REGEBATVR. Sufficit manualis obedientia sine scriptura. Ibi, signum prodebatur, no. q p scripturam probatur iniuria. In tex. ibi, Manus, ibi nõ est necessaria alia inuestitura, ut no inst. de uerb. obli. in prin. in gl. Nam uel, & in l. j. ff. de pac.
1 † Item no. q non debet fieri maior obedientia, q̃ lex iubet h. d. concor. infra eo. c. dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Decimas personales in quo loco quis soluere teneatur.*
2 *Villa inter duas ciuitates sita debet utrique in collectis contribuere.*

1 OMNES. † No. in quo loco soluendæ sunt decimæ psonales: quia ubi principaťr, alias per sonaťr quis habitat; & si sua habitatio est in duabus parochijs, diuideť in se. facit C. ubi senat. uel claris. l. ij. ff. de mun. l. eius. §. cẽsus. C. de muli. & in quo
2 loco l. j. li. x. hoc tenent Inn. & Ber. † Idem dicendũ est de uilla, quæ est inter duas ciuitates, ut utrique contribuat in datijs, uel collectis, uidelicet cuilibet pro dimidia æstimi totius uillæ. Sed in his, quæ non possunt diuidi, coguntur cõcordare, ut no. ff. de ser. rust. præd. l. itinere; pp concursum 9triorum fit diuisio, ff. de hær. inst. & l. hoc tyberius. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Papa an possit transferre sedem suam ab urbe? remissiue.*
2 *Papa si contulit aliquod beneficium clerico seculari, an talis poterit ex superuenienti delicto deponi ab episcopo, & ordinato a Papa.*
3 *Religiosus habens prioratum a papa non tenetur renunciare quid in re ad mandatum abbatis.*

ILLVD. Quidam eps transtulit se ad aliam ecclesiam sine lnia Papæ; munitiones tñ, & castra retinuit ad utilitatem ecclesiæ dicens, q si ipse non accepisset, fuissent ab alijs hostibus irrecuperabiliter occupata. Papa dicit, q hæc allegatio non excusat eum. Et not. 9 occupantes castra hac prætensa occasione, ut hostes ea non inuadant, & est casus iste notabilis ad multa, & facit, contra castellanos de sua custodia exeuntes: quia non debent exire etiam pro
1 subsidio totius ciuitatis. † An Papa possit transferre sedem suam ab urbe, no. de ele. in 6. c. fundamenta, p Arc. sic sedem sui corporis, sed non situs æterni. ¶ Si Papa contulit aliquod beneficium clerico seculari, poterit ex superuenienti delicto deponi ab epo, quia reatus priuilegium tollit. sed ordinatus à Papa non pót deponi ab ordinibus per alium, quàm per Papam pp reuerentiam ordinis ſm gl. Colle. & uide j. de temp. ord. c. cum in distribuendis, per Inn. Subdiaconus Papæ assumens alios ordines ab inferiore pót ab eo deponi, quia uř renunciasse priuilegio. Item ex quo priuilegium & ius cõe mixta sunt, priuilegiũ amittit ui-
2 res suas ſm Colle. † Si tñ religiosus hét prioratum à Papa, non tenetur renunciare ad mandatum abbatis, ut no. supra de ele. c. & cum inter, per Io. An. & hic per Colle. quia emancipatus est per Papam, & quia priuilegium Papæ non debet pendere ex ptãte inferioris. sic pater non posset auferre filio in potestate peculiũ castrense, uel quasi.

SVMMARIVM.

1 *Imperium limitatur ad eos, qui ab eo recipiũt temporalia.*
2 *Reges debent esse induti purpura. miles clauo, sacerdos stola.*

Imperium

3 *Imperium Romanorum an possit crescere, & minui.*
4 *Debere perpetua seruitia an sit esse seruum.*
5 *Scriptura ubi non excipit, nec nos debemus excipere.*
6 *Imperatorem Romanorum si quis diceret non esse monarcham, an esset hareticus.*
7 *Causa, & occasio qualiter inter se differant.*

OLITAE. Ex personis scripturæ sumimus intellectum, & dicit lex, ex personis dicta pensemus. C. si quis imperato. maledix. l. j. Item no. uim in ueritate locutionis attenden. ff. de leg. l. scire leges. ¶ In tex. ibi, non negamus, quin præcedat imperator in tpalibus suis, & ab epo ad regem appellatur in his, quæ eps tenet sub rege, & eius recto dñio. dicere. n. contrariũ esset quædam tyrannis. ¶ † Ibi, illos duntaxat, not. quòd imperiũ circũscribitur & limitatur ad eos, qui ab eo recipiunt tpalia. i. qui eum in tẽporalibus recognoscunt. Sed caue tibi: quia hic loquitur Imperatori Constantinopolitano, & nominat eum illustrẽ: non Romano: quia Imperator [a] Romanorum est super illustris: ille paruus, iste maximus. Nam tpe istius decretalis translatum erat imperiũ à Græcis, solo nomine retento pro memoria. sed in ecclesia de Romanorũ rege loquit. dicit dñs, cognoscunt me oues meæ, & quæ non recognoscunt me, non sunt sub ptectione mea. ¶ Ista dictio restringit gñis pdicatum, ut in. l. Quintus. §. argento. ff. de auro, & ar. leg. nos habemus quòd qdã populi sunt liberi. ff. de capti. l. hostes, & hi uiuunt sine rege. In tex. ibi, In firmamento, si firmamentũ, ergo æternum, ut no. in aut. qũo oportet epos, in fi. Ibi, Inter Lunam & Solem, electa, ut Luna, terribilis ut castrorum acies ordinata est imperialis gloria, & attribuitur hæc similitudo oibus regibus in suo regno, ut hic, quod est notandũ. Ibi, Assignent, simile uerbum in l. j. de stu. lib. urbis Romæ, li. x. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. in fi. cum multis si. ¶ No. quòd nemo debet sedere in aula principis, nisi assignetur ei locus. ¶ † Ibi, Reges, no. quòd reges debent esse induti de purpura, ut no. in. l. nullus. C. nulli licere in fræ. & c. li. xi. ubi gl. dicit clauus militum, purpura regum, & stola sacerdotum. Itẽ reges hñt solium, epi thronum, ut. ¶. de ele. c. innotuit ibi, Assurgãt, debita curialitas est ista: quia oẽs epi hñt locũ Apostolorũ; adoratur princeps, salutantur alij. C. de silentiar. l. j. li. xij. ¶ † Sed nũquid Imperiũ Romanorũ põt crescere, & minui? rñ. potest crescere, si deuincat Turcos, & decrescere, si uincatur: quia efficitur hostiũ, ut no. in. c. Abbate, de re iud. Sed nunquid est licitũ principi seculari aliquid facere in præiudiciũ alterius? dic quòd sic ex cã. ʒ. de iureiu. c. debitores, per Inno. ¶ † Nunquid debere ppetua seruitia est seruum esse? Rñdeo nõ: quia ingenui põt esse obligati ad perpetua seruitia, ut no. inst. de lib. in glo. quam no. Et iõ conuersi non sunt serui, nisi suæ regulæ. Ibi, Non distinguens, s. nisi quatenus supportat uirtus dictionis, meas, no. ff. de le. iij. l. Impator. ¶ † Ibi, Nihil excipiens. no. quòd ubi scriptura non excipit, nec nos debemus excipere, ut. ff. de publi. l. de præcio. tñ. l. cauetur, quòd nulla. l. est bene posita, si nihil excipit, ut in auc. ut sine prohibi. mat. debi. in prin. in glo. not. mirabile. ¶ † Dicit Bar. in l. hostes, de capti. quòd si qs diceret Imperatorem Romanorũ non esse monarchã, esset hæreticus: quia diceret contra determinationẽ ecclesiæ. dic quòd non esset hæreticus: quia non dicit, quòd deus non potuerit præficere, sed quòd non præfecerit. nec ista est quæstio de spiritualibus, sed de temporalibus. puniendus est tamen gladio materiali, ut. l. famosi. ff. ad. l. Iuliam maie. & in §. fin. de man principium. ¶ Tria debet quis considerare, s. quis loquitur, cui loquatur, & de quo loquitur, tex. est no. & instruit oratores, & ista consideratio est relatiua & constructiua. ¶ † Ibi nõ cãm. sed occasionem, [b] quia cã est efficax & occasio. nam & ea deficiente nõ deficit occasionatum. ff de resci. uen. l. si. ubi est tex. not. ¶ Causa est, qua posita in esse ponitur cãtum; & qua remota remouetur causatum, ut no. ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. dulcissimis, & §. ulti. Bal.

Margin numbers in order: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

a ¶ *Vide Ioan. de Pla. in proœ. insti.*

b ¶ *Vide per Iaco. in rubrica. C. qui. admit. ad bono. poss.*

SVMMARIVM

1 *Ordinatus à Papa an sit exemptus ab obediẽtia ordinarij.*
2 *Anteferri quis debeat in honoribus, an legitimè natus, an legitimatus.*
3 *Legitimatio per matrimonium non fit, nisi dos constituatur, & instrumentum fiat.*
4 *Concubina si potest accipi in uxorem sine dedecore, filij naturales debent legitimari per matrimonium, non per rescriptum, siue priuilegium.*
5 *Concubina non habens filios non succedit concubinario decedenti sine harede & absque testamento.*

1
ER tuas. † Ordinatus à Papa non est exẽptus ab obediẽtia ordinarij, licet ab alijs debeat quàm plurimũ uenerari & honorari, dicunt Ber. & Inno. quòd iste nõ põt ab ordinario deponi. ¶ Et est ar. pro militibus factis ab imperatoribus, uel rege, & p magistris Parisijs, uel in Anglia. honorandi sunt hi, quos princeps honorat, ut l. j. C. de domesti. & ptector. li. xij. licet. n. quis honoretur à principe. tñ non eximitur à sui ordinarij potestate: quia honor unius nõ debet esse iniuria alterius, ut legitur & no. in auc. ut iustam exactionem do. §. his igitur, in gl. ¶ No. priuilegiũ, cum legitimati ab Imperatore habeant ab eo honorem, & originẽ existentiæ sui iuris, quia Imperator supplet naturã, & legẽ. xij. tab. quæ bastardos nõ nouit: quia nec hñt originis gloriam, uel grãm, q ex masculis orti sunt: tñ maior est oĩ creatura irrationabili, ut no. insti. de iu. naturali. §. fi. 2 & cælestis illius origo. ¶ † Quæro, in honoribus qs debeat anteferri, an legitimè natus, an legitimatus? Rñ. quòd legitimati non sunt de stirpe, nec. n. toti stirpi attinent, ut no. in auc. qui. mo. na. effi. sui. §. filium uerò. & iõ non sunt nobiles: quia nõ sunt de stirpe militari, nec eis põt relinqui, nisi quantũ uni legitimorũ. dico. n. cui minus relinquitur, ab eo minus exigitur, text. est unicus in iure. eo. ti. §. & qñ. Sic. n. debet intelligi ẽt priuilegium Imperatoris, quo cauetur, quòd succedãt unà cum legitimis. si in statuto cauetur, quòd filia non succedat nisi in uncia, ista fœmina limitat masculum legitimatum. ¶ Itẽ in testõ satis est ei relinqui, quantum satis est relinqui legitimo minus habenti. illud est ẽt no. dignum, quòd si legitimatus producit priuilegiũ, & sic ei consentit, non põt abstinere ab hæreditate paterna, & sic nihil ei prodest bñficium abstinendi, ut ibi dicitur: uel ibi non loqtur in gñe legitimationis, sed 3 in ea, quæ fit per oblationem curiæ † legitimatio aũt per matrimonium pinguior est; & tñ non fit legitima-

tio ista, nisi duo concurrant, s. quòd constituatur dos, & fiat instrm, licet de substantia matrimonij non requirantur ista duo, dicit glo. quòd nemo seipsum possidere potest nisi impropriè, ut no. in l. ij. C. de pscrip. lon. temp. & probatur in aut. de ince. nu. §. fi. & ibi. no. in gl. est necesse.
4 ¶ † Illud quoq; est memoriæ efficaciter retinendum, quòd si cócubina pôt accipi in uxorem sine dedecore, dñt naturales legitimari per matrimoniû, nô p rescriptû, siue priuilegiû, ut in aut. q. mo. na. effi. le. §. si igitur licentia, & ibi no. in gl. j. nô permittimus. ex his apparet, q oés legitimati debent reuerentiã legitimè natis, & nô debét sedere ad unã mésam.
5 ¶ † Itê nô. quòd si concubina nô hét filios, in nullo succedit concubinario decedenti sine hærede absq; testô, ut in aut. de tric. & semis. §. consideremus, in glo. pro, & nô reperitur alibi. ¶ Ecce adultus cósentit legitimationi, nunquid agnati, quibus præiudicatur, pñt hoc infringere? rñdeo non, quia sit legitimus. Idé, si ingrediat monasterium, & p hoc expiret substitutio agnatorum, nô possunt eum retrahere per no. inst. de iure perso. §. serui, in magna glo. quam tene menti.

SUMMARIUM.

1 *Innouandum nihil est possessore non citato.*
2 *Possessor ille dicitur, cui obeditur.*
3 *Citari an debeant, qui possidentur?*
4 *Libellus contra possessos ne, an contra possessorem porrigi debeat.*
5 *Iudicium factum cum possessore an præiudicet possessis scientibus.*
6 *Expellere an possim te, si ciuiliter ego possideo, tu naturaliter, non à me, sed à quodam alio.*
7 *Factum sine citatione debet sine citatione reuocari.*

a *¶ Vide quatuor dicta in 1 notabilia dicta aggregata melius, quàm alibi per Barba. in sua repe. rub. C. qui admi. fo. 11.*

1 INTER quatuor † Nihil est innouandû, possessore nô citato a Nam ubi non est citatio, ibi non est processus, s. d. Et no. per Inno. j. de resti. sp. integ. c. cû uenissent, in glo. & male, esset n. processus sine ordine, & sine iustitia, ut nôt. in c. non solû, de appel. li. vi. in nouella per Ioã. An.
2 ¶ † Quæro, qs dicatur possessor, an ille, cui obeditur, sed obediri nô debet. An ille, cui obediétia nô præstatur, an ipsi obedientes? dic quòd ille cui obediétia præstatur possidet, obedientes aût nô possident. qa qui possidetur, alium possidere nô pôt sêm Ber. & Inno.
3 ¶ † Sed nunqd isti, qui possidentur, debeant citari? rñ. sic, quia eorû interest. ff. de fi. leicómis. lib. l. inuitus, & ff. de ac. emp. l. Lucius. ¶ † Sed nunquid libellus debeat porrigi contra
4 istos possessos, an ꝯ possessorem? rñ. ꝯ possessorem. sed si isti dicunt se liberos, tunc quia est quæstio de ipsis, debet eis offerri libellus, ut no. inst. de ac. §. præiudiciales, & hic p Inno. Sed nunquid si libellus dirigitur contra ipsos possessos possint nominare possessoré in iudicio? rñ possessi possunt dicere, nos nihil possidemus, & ió nô tenemur reali iudicio: quia in iuribus incorporalibus passiua possessio nulla est: quia esset in seipso. Præterea ipsi possessi non pñt subtrahere obediétiã. Et sic nô habét facultatem rei restituédæ. Item non tenentur ad aliqd corporale, & sic nô ob. ff. de rei
5 uind. l. officiû. & l. ij. C. ubi in rem actio. ¶ † Sed nûquid possessis scientibus præiudicat iudicium factû cû possessore? vr quòd non, ut. ff. de usufru. leg. l. is cui. in cótrarium facit. ff. de act. emp. l. Iul. §. si Titius. sicut absolutoria pdest reo. ff. fam. er. l. si hæres. ff. de re iud. l. sæpe quia una & eadé est cã uictoriæ, argu. C. si unus ex pluribus ap. l. j. sed ibi loqtur pluribus in cã ap. ubi est rô, quia ambo sunt coniuncti in primo iudicio, & sñia prima. Idem in cã nullitatis, quod in cã ap. sêm Cy. dicit Inno. quod ille solus pôt aliû in iudicio nominare, qui tenet eius noie. dicit Inno. quòd quis nô debet subtrahere obedientiã ei, qui est in pos. obediétiæ, supple nisi cã iudicialiter cognita & authoritate iudicis rite interposita. ff. de acqui. pos. iuste, & in tex. notabili istius decretalis. dicit Inno. quòd duo non possunt hére obedientiã principaliter & insolidum, sed unus sub alio sic. Itê unus quò ad unum seruitium, alter quò ad aliud. ff. uti pos. l. ij. per Bar. ff. de re iu. l. si uni. dicit Inno. quòd cessante schismate hét locû ius postliminij, quod est no. dignum. dicit Inno. quòd ecclesia schismatica in prælato, & capitulo nô perdit iura sua; lñ si Papa ꝯtrium statuat, ut patet in. § super. nã ipsi sunt ecclesia corporalis, p recuperatione ecclesiarû & cæterarum rerum ablatarum alicui per schismaticis. nam ipsorum recuperant absq; alia sñia sêm Inno. At Inno. quòd licet ep̃s cû toto capitulo & cû toto populo schismaticus tenuerit, ecclesiã nô pdit iura sua, nec honorem: eñ possessiõné p schismaticû, uel hæreticû nô retinet, ut no.
6 ff. fa. er. l. pp spé. ¶ † Sed ecce ego ciuiliter possideo, tu naturaliter nô à me, sed à quodam alio; an possim te expellere? rñ. non b nisi per fictam, ut no. ff. si mul. uen. no. l. j. §. necessariò, p Bar. Et ió licet emphyteuta possit expelli, nô tñ ércretis q nô alio possiuet, q'r im ab emphyteuta, quod est not. dignû. de hoc expresse et no. in Spe. de loca. §. nûc aliqua, uer. xlviij. in fi. Item si dñs fecit, & lõgo tépore siluit nô vr ad animû suum hanc iniuriã reuocasse, sed perseuerasse in primo ꝓtu, ut no. ff. de prob. l. Procula, quæ est lex valde no. & uide quod no. C. quod cum eo. & scriptus, per la. de Are. nec pôt iudex alicui facere gratiam cótra possessoré non citatum. C. unde ui. l. meminerint. nã possessio est legitimus clypeus, & ensis possessoris, donec per iudicé euincatur, ut no. ff. de cui. l. habere licere. C. de iur. fisc. prohibitû. C. de metal. l. debitum. & facit. ff. de adqui. tu. l. chirographis. C. si p uim, uel alio mo. l. fi. C. si pp pu. pen. l. si deserta. ff. ex q.
7 cau. ma. l. cum miles. §. j. ¶ † & sine citatione factû debet sine citatione reuocari, ut quemadmodum iudex fuit facilis in mittendo, ita sit promptus in corrigendo, ut l. j. § j. ff. si mu. uen. ubi est tex. sin. & no. ff. de cui. l. minor, in prin. & illa glo. semper allegatur.

b *¶ Vide subtiliter per Bar. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas ff. de acqui. poss. & de longã possessione, quàm simpl. per Iason, in l. si ij. hæres. ff. ad Treb. ubi multa pro & contra.*

SUMMARIUM.

1 *Citatus an teneatur comparere licet titulus non exprimatur in citatione.*
2 *Citatus ad turpem causam non tenetur comparere.*

QVOD super. Abbas, & sacerdotes eiusdem sana lege subiecti coguntur uenire ad Synodum, & debitam obedientiã, & reuerentiã exhibere, dum modo ibi nô sit aliquid statuendum, quod canonibus sit inimicum. ¶ In text. ibi

aon.

non ducas, ho. ar. q scholaris nõ tenetur ire ad uniuer
sitatẽ, in qua sit aliquid tractandũ, q sit iuri ꝯtrium, &
2 facit ad multa similia, tene menti. † No. q licet uitium
nõ exprimatur in citatione, tñ citatus nõ tenet cõpa-
rere. In. dicit, q imò, nisi cõparẽs nõ auderet ꝯdicere,
puta si eẽt sup fauore præstando principi excõicato
3 ſm In. qđ tene mẽti. † Item no. q citatus ad turpẽ cau
sam non tenetur comparere. Monachi ẽt exempti, si
habent priuilegium, non tenentur ire ad synodum se-
cundum Inn. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Canonici regulares inobedientes priori suo per eum possunt excommunicari, & si perseuerent, expelli, & canonico iure priuari.*
2 *Periurium, & contumacia an probentur per scripturam.*
3 *Consanguinei monachi an possint compelli ad soluendũ condemnationem pecuniariam factam de monacho.*

1 CVM in ecclesijs †. Canonici regulares inobe
dientes priori suo p eũ excõicari põt, & si pe
nitus inobediẽtes fuerint, de ſm ꝯtortio ex-
pellãtur, & priuentur iuribus canonici. Not. hic q epr
suam iurisdõnẽ epali authoritate tueſ ẽt cũ adiectio-
ne pœnarũ. No. q periurus nõ perdit ipso facto cano-
2 nicatũ, nec ẽ ipso facto excõicatus, sed excõicãdus. † In
tex. ibi, Certiores, no. piuriũ & cõtumaciã ꝓbari per
scripturã, dic ut ĩ. de ac. c. sup his. nũqđ ergo malefi-
ciũ ꝓbeſ p instrũ? dicit gl. q non. Idẽ Collectarius di
cit, q aut maleficiũ cõsistit in ipso facto; & ꝓbatur p
ĩstrũ, aut extrinsecus, & nõ ꝓbaſ p solũ istrũ, de hoc
habes. C. de ꝓb. l. sciãt cũcti. C. quorũ ap. nõ reci. l. ij.
ff. ad Turpi. l. in senatus, nisi instrũ sit cõfectũ pñte, &
uidẽte magistratu, ar. ff. de se. l. ij. porrò in crialibus
nũq̃ credit uoci mortuæ, nec ẽt testes uiui pñt in absẽ
tia deponere, ut ff. de test. l. 3. §. idẽ diuus. uñ ẽt indiciũ
solẽne nõ fit p tale quale instrũ. In tex. ibi. cogatis, no
ta. sæpius iurãdũ pp superuenientẽ calũniã, seu cõtuma
ciã: hoc tñ cõmittiſ arbitrio iudicis, si idẽ uiderit ex-
pedire, tex. est hic, ualde no. facit. ff. de dã. infe. l. q bo-
na. §. siqs stipulaturus. dicit Inn. q prior põt excõicare
suos canonicos. Itẽ q si agiſ ciuiliter, maleficiũ ꝓbaſ
p instrũ: secus, si crialiter. itẽ q suspectus de inobediẽ
tia tenetur iurare obedientiam, In. item, quod mona-
chus, qui non habet, unde soluat, potest priuari mo-
nachatu, & uide quod not. in auſ. de non alie. §. sin au-
3 tem creditor, & §. sed quomodo. † An consanguinei
monachi possunt compelli ad soluendum condemnã-
tionẽ pecuniariã factã de monacho, dicit ibi gl. q nõ,
sed soluetur de hẽditate, si qua
ei obueniat, & ueniat fiscus asi
monasterium, & illa gl. nõ est ali
bi. Et ẽ istud capitulum in argu.
quòd populi[a] qui fuerunt rebel
les principi, non debent ad pacẽ
recipi, nisi præstito ab eis iura-
mẽto fidelitatis, & obedientiæ.
& no. pro bono pacis aliqua ca-
pi tula reseruari, qđ tene mẽti.

a *¶ Populi, qui fuerunt rebelles principi, non debẽt ad pacẽ recipi, nisi præstito ab eis iuramẽto fidelitatis, & obediẽtia, et ita ĩ multis locis fuit de facto superioribus annis seruatum per serenissimum regem Francorum.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulum succedit in iurisdictione episcopi.*
2 *Verba, qui est, & pro tempore fuerit, quid significent.*

HIS quæ. Mortuo plato ipsius subditi in oĩ
bus obedire debent. c. nisi ꝓ bono pacis ali
1 quid sit exceptũ. h. d. † No. q capitulũ, succe-
dit in iurisdõne epali. cardinales dñt q in
omnibus ecclesiis subiectis ti. cardinalatus hẽt iuris-
dõnem epalem; ea tñ, quæ sunt ordinis epalis, non hñt
nisi ipsi cardinales sint epi. ¶ No. q Papa quædã reti-
b net[b] pro bono pacis. † Item not.
2 illa uerba, qui est & pro tempo-
re fuerit, quia significant succes-
sores in perpetuum. facit ad præ
cedens notabile infra c. cũ olim.
Itẽ no. pro bono pacis aliqua capitula reseruari. Bal.

b *¶ Vide Barb. consi. 12 & seq. uol. j. ubi multa spalia pro pace.*

SVMMARIVM.

1 *Abbatissa an possit excommunicare.*

1 DILECTA. † Abbatissa nõ põt excõicare, tñ
hẽt iurisdi. in subiectas, & põt ab officio & bñ
ficio suspẽdere pp inobediẽtiã, & culpas dici
Colle. q suspẽsionẽ ꝓcedẽtem à claue iurisdõnis põt
facere abbatissa, & similes platæ. usi põt suspendere ab
officio, & ab administratione; sed ab officio diuino nõ
põt suspendere, & si suspẽderet, nõ incurreret irregu
laritatẽ uiolãdo interdictum, cũ talis suspẽsio ꝓcedat
à claue ordinis, quæ non est apud fœmineũ sexu pp or
dinis dignitatem ſm Colle. & no. hæc uerba. ibi cano
nicas, no. moniales uocari canonicas. No. mulierẽ pos-
se habere subditos, uide quod no. C. arbi. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum an & quando possit prosequi iura episcopatus.*
2 *Subditi an possint contradicere, si dominus uelit terram alij subijcere.*
3 *Si appello ne emas rem meam huiusmodi appellatio quid operetur.*

DILECTI. Si metropolitanus a suffraganeo
ultra formam in canone expressam exigat
iurũ ad id, q est ultra, suffraganeus nõ te-
net. h. d. sed quare nõ dẽt seruari iuim? rñ.
qa est ꝯ libertatẽ suæ ecclesiæ. ff. quarũ rerũ actio nõ
1 daſ. l. j. §. quæ onerãdæ. † No. q capl̃m ꝓsequitur iura
epatus, qñ eps est in dolo, uel negligentia, & põt capi
tulũ appellare, & appellationẽ ꝓsequi, q dicit eẽ no.
Dy. Tractat hic Inn. de app. ex̃ iudiciũ, q̃ nõ habet uim
citationis nec tenet, nisi in cã ele. qa absurdũ est, q qs
ꝓpria authoritate possit citare suum aduersariũ ſm
2 In. † In tex. ibi, Cõspicientes, no. q subditi pñt ꝯdice-
re, si dñs uelit eos, uel terrã alii subiicere. Io. An. Sub
c ditorũ. n.[c] interest non mutare
dños, ut no. Inn. ĩ de præsc. c. audi
tis, ſm Colle. & ff. de fidei. l. l. in
uitus, per Acc. uberrimum fon-
tem iu. ciui. C. de professor. qui
3 in urbe Constan. l. j. † Si appello,
ne emas rem meã, ista appellatio operatur, ut possim
eã prosequi ad declarandũ te eẽ malæfidei possessorẽ
ꝯtus tñ tenet inter ꝯhentes. C. de rei uin. l. si fundum
ad Vell. l. si sine dicit Inn. quod qui iurat seruare ꝯsue
tudines, debet obseruare rõnabiles & præscriptas, In.
qđ no. dicit Inn. qđ uñ forma iuramenti est taxata à
lege, nihil potest addi; sed ubi est formanda per par-
tes, faciunt quid uolunt. no. hanc doctrinam. Bal.

c *¶ Vide Ia. in l. debitorem pactionibus, uer. q. per hunc tex. C. de pact.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Capitulum uacante ecclesia episcopi uices supplet in confirmatione prælatorum.*
2 *Capitulum sede uacante an possit uisitare.*
3 *Capitulum sede uacante si fecit statutum, an duret nouo episcopo creato.*

1 CVM olim† Ecclesia uacante capitulum supplet uicem epi in confirma. præsfatorũ. No. q capitulum sede uacante est legitimus administrator, de sup. ne. præla. c. eps, li. 6. Sed nunquid, si aliquis de ecclesia eligatur, sede uacante, an capitulum electo pôt dare lniam transeundi? dic q sic, quia ista non est alienatio, cũ nõ seruetur aliquã solennitas de elec. c. si abbatem, li. 6. uisitator tñ datus a Papa non pôt hanc lniam dare, de supplen. neg. præla. c. ecclesię; 2 dic ut ibi per Io. An.† Nunquid capitulum sede uacãte possit uisitare, Colle. dicit q sic. ¶ Quid si sint moniales exemptæ? nõ. n. vř, q possit per capitulum. j. de sta. regula. in cle. facit hoc casu de ordinario delegatũ apostolicũ ẽm Arch. Sed an pôt recipere reassignationem alicuius beneficij omnino permutandi? Inn. dicit q nõ: quia recipere reassignationem est gratiosum & epale, de renun. c. admonet de hoc per Io. An. in ca. ij. de fi. presby. nam ea, quæ sunt grę & dispẽsationis, nõ 3 deuoluuntur.† & quid si capitulũ sede uacãte fecit statutum, an duret nouo epo creato? rñdeo sic, donec reuocetur, dummõ sit factum cã cognita, & non uolũtariè ẽm Fed. de Senis. ¶ Monachi S. Saluatoris ceciderunt à iure eligendi; Papa restituit eos & mãdat, cum eps sit mortuus, q præsentent electionem capitulo cõfirmandam. No. q capitulum habet confirmare eum licet electus sit quis authoritate Papæ. tene menti hũc casum. ¶ No. hic in subscriptione, q Papa committit causam priori fratrum prædicatorum.

SVMMARIVM.

1 *Maior qui est in ordine licet posterius sit in ecclesia institutus, in loco & portione debet esse potio.*
2 *Præferendi qui sint literati, uel nobiles.*
3 *Clausula, cum facultas se obtulerit, quid importet.*

1 STATVIMVS.† Qui est maior ordine, licet posterius sit in ecclesia institutus, in loco, & portione potior esse debet. h. d. In. dicit, q in multis ecclesijs de consuetudine sunt minores clerici, qui sunt recepti in clericos ecclesiarum, & hi qui faciunt inferiora seruitia. s. qui purgant ecclesias, accendunt lampades, pulsant cãpanas, & in ipsis seruitiis exhibendis stant per tres, uel quatuor annos ante, q̃ percipiant beneficia, quæ hic portiones appellantur. ¶ Inn. dicit tria sunt in stipendium, quod datur pro opera manuali, portio, quæ distribuitur ẽm qualitatem personarum, & præbenda, quæ est locus corpore circumsectus, seu signatus, ut uinea, domus grangia, quæ est idem, qđ est magna possessio. Item prædium, quod finibus est distinctum, ut ff. de censi. l. forma, & his similia, & magna præbenda & parua differunt quantitate, sed non spẽ, ut l ul. ff. de fun. insti. possunt et præbendæ esse in pensionibus annuis ut C. de sacro. ec. l. iubemus nulli. Ista decretalis hẽt locum, qñ alicui est prouidendum de cõibus, ut s̃. de consti. c. cum M. Ferra. ut de assignatione cellæ, de meliori loco in mẽsa, ubi dãtur meliora fercula. Item in uocibus dandis. Item in conuocando capitulũ, sed non hẽt locũ in impetrationibus ẽm Inn. & Colle. inferior dẽt subesse, & nõ pesse. Monachus factus abbas, eps superior est abbate, ut patet ex rõne huius capituli.† Tractat hæc gl. eleganter, utrum literati, uel nobiles sint præferẽdi, & dicit q sic in beneficiãdo, sed nõ in bñficiato; quia ius, q est determinato mõ quæsitũ, nulli est 3 auferẽdũ ẽm Inn. &c.† Tractat hic Inn. de clausula, cũ se facultas obtulerit, & dicit q hæc clausula non facit : ñferri, sed intelligitur sine iuris præiudicio alieni, ar. ff de aqua plu. ar. l. in concedendo. istud capitulum loquitur quantum ad portiones expectatiuas, nõ quãtum ad iam quæsitas.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas an quem eximat à potestate.*
2 *Archiepiscopus delinquens in diœcesi suffraganei an efficiatur de eius foro?*
3 *Et quid si episcopus ex dispensatione duos habet episcopatus & archiepiscopus delinquat in eorum altero sibi iure metropolitico non subiecto?*
4 *Et an episcopo mortuo, uel ad alium archiepiscopatũ translato successore iurisdictio sustinetur.*
5 *Episcopus an sua sententia ligetur.*

CVM inferior. Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu in cathedralẽ erigitur, à iuris. epi 1 est exẽpta. h. d.† No. q dignitas eximit quem à ptãte, & dic q archieps Colocensis fecerat hoc de licentia dñi Papæ ẽm Ber. in suffragio no. q qa aufert 2 ius alterius, tenet illi recõpensare de pprio. no. q inferior nõ a dẽt erigere caput ꝯ supiorẽ, nec filius ꝯ patrem. aliqñ reperitur, q diuersis respectibus qs ẽ superior, & inferior, ut ff. de ius. uo. l. 2 sed hac. §. si libertus. ¶† Quæro, pone archieps delinqt in diœcesi suffraganei. an ẽ effectus de foro epi? rñ. nõ ẽm Inn. quia minus dignũ cedit magis digno; & ẽ mirabile, q rõne delicti quis nõ sor3 tiatur forum.† Quid si eps habet duos epatus ex dispensatione, & archieps delinqueret in diœcesi sibi iure metropolitico non subiecta, an efficiatur de illo foro? Dicit Inno. q non, quia caracter supioritatis nõ separatur ab eo: sed an isto epo mortuo eps successor eius in isto epatu nõ subie4 cto poterit eũ punire.† Itẽ quid si eps sit translatus ad aliũ archiepatũ, uel depositus, an iurisdõ sustinetur? non. n. erat extincta, sed dormiebat, & finita est rõ exemptionis arg. de inofi. te. l. si. & inspicitur, q prodest, nõ qđ nocet, ad hoc. ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. tempestiuum, & ff. de arbi. l. nam & magistratus, & ff. de iu. l. pars literarum. Et adde q no. Inn. infra de sen. excom. c. a nobis. 5 ¶† His rationibus non ligatur episcopus sua sententia, illud est uerum in sententia hominis, sed in sententia legis. i. statuti uidetur eum ligari; quia incidit in * factum damnatum. cõtrarium tenetur *communiter, quia nõ potest sibi legem imponere. ff. de fideicom. l. l. Lucius

¶ Qui aufert ius alterius, tenetur illi recõpensare de proprio. ego induco istud no. ad unũ singulare. quod si Papa contulit beneficium ecclesiasticũ de inde plenitudine ptãtis illud sibi aufert, & conferat alij, tenetur Papa prouidere primo de aequi bono beneficio ita Bal. in c. j §. ad hoc per . L. ibi de pac. iur. fir. in usi. feu. quod reputa not. dictum inuenio quod pro singulari refert d. la. dicens, quod nõ putat se alibi legisse, postea uidetur reprehendere in l. quoties, in prin. in uer. ne. tamen contra hac unũ diligenter. C. de rei uin.

l.Lucius.de hoc per Cy.C.de sacrosan.eccle.auf.quibuscunque modis.

SVMMARIVM.

1 *Citandi forma triplex.*

VMILIS. Dicit hic Ioã.And.& Archi. quod si arbiter habet potestatem, quod altè & basse possit uni auferre, & alteri dare, quia rõne excessus modi istud laudum non põt corrigi, si qua bona occasio mouit eum nam leuis occasio sufficit in arbitratore.l. cui.ff. 1 de fideicom.l.& ibi no.in glo. parua. ¶†No. triplicem formam citandi.s.personaliter compareas.Per te, uel legitimũ respondentẽ.i.idoneũ. Item simpliciter dicẽdo compareas,prima forma pertinet ad authoritatem superioris,uel cãæ necessitatem,uel hoĩum imperitiã uel infidelitatẽ.C.de proc.l.fi. & qui non põt cõparere psonaliter,debet mittere nunciũ ad excusandũ ẽm Ber.& scias,quòd exce. pcuratoriç non pßit opponi in nuncio,cum ẽt mulier possit aliũ excusare.ff. de pc. l.seruũ quoq; §.publice.nuncius uerò non tenetur satisdare iudicatum solui.Item si dubitatur de mandato,non prodest satisdatio rati,& iu.so.de re iu.l.in eo. §.nemo,ubi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Absentes extra prouinciam an citentur.*
2 *Legitimè citati si sint aliqui, & aliqui non in eadem causa an ualeat iudicium.*
3 *Victus uictori semper condemnandus est in expensis.*

VMILIS. Compositionem super iure primatiæ unus solus,cuius interest, poterit impedire: tamen p superiorẽ eorum poterit cogi consentire,si nõ hẽt cãm ꝯdicendi; & iõ Papa mandat corã se ir .¶Casus.Inter archiepm Bituricẽsem, & archiepm Burdegalẽs.ꝯtrouersia erat de iure primatiæ,quis eorũ debet esse primas.d. Papa fecit super hoc prouisionem , quã misit in scriptis publicandã,requisito partiũ consensu,& si aliqui contra dicerent,nõ publicaretur:sed citarentur prælati prouinciæ psonaliter,quòd irent corã Papa. Alij per pc. ius suum ostensuri,& si succubuerint,alteri parti , de expensis satisfacturi.¶In tex.ibi,humilis.not.quòd magister debet esse humilis & discretus. Ibi , Voluerint, no.quòd unus solus,cuius interest , impedit puisionẽ Papæ:quia Papa non intendit alicui iniuriam facere. 1 †¶Quero,qualiter isti citabunt?rñdeo gñaliter: quia factum est gñale.¶Quæro,an citentur absentes extra prouinciam?rñ.non,nã licet in factis singulorum sint citandi absentes de quocunque loco: tñ secus est in factis uniuersorum.& hæc est rõ;quia in factis uniuersitatis absentes non sunt citandi : quia non sunt singulariter uocandi;secus in factis singulorũ ẽm Inn. hæc ratio melius traditur hic,quàm alibi,est tñ alia ratio C.de decu.l.nominationum forma,lib x.¶No. ex trãsuerso uenientem retardare prouisionẽ Papæ, sicut retardat executionem sniæ.j.de re iu.c super eo.secundum Inno.ista est ratio,quare remittitur ad eundem: quia si non remitteret ad eundẽ iudicem,non esset supersedendum.ff.de rei uin.l.is à quo.si persona nõ uenit ad impediẽdum processum,sed principaliter agit, nõ debet remitti ad eundem iudicẽ,ut si duo archiepi 2 petant iure primatiæ ẽm Inno.si in † eadem cã aliqui sunt legitimè citati,aliqui nõ, ualet iudicium quo ad legitimè citatos,non quo ad alios,ut no.ff. de mino. l.etiam.§.item secundum Inno.Hoc uerum,si iudiciũ potuit pro parte expediri.sed si non potuit pro parte expediri,non ualet in aliquo.ff.fami.er.l.in hoc iudicio.Et ideo cum inuentarium non possit pro parte expediri,si unus est omissus citari, non ualet inuentariũ in aliquo:quia est indiuisibile.uel dic quod diuidi potest periculum,& sic ualet,ut ualere potest.ff.de iudi. l.non ideò.idcircò debet sanè citari,ubi capitulariter consueuit congregari ff.de re.iu.l.non potest dolo ca 3 rere,ubi est gloss.sing.&c.¶†No. quod uictus[a] uictori sẽp est cõdẽnãdus in expẽsis,& hoc scriptũ est ad terrorẽ , ut q dubitat,[b] nõ litiget , sed potius silentium imponat secundum Inno. quod est notabile dictum Bal.

a ¶*Vide Iaso.in l.properandum.§.siue autem alterutra.C. de iudi.ubi latè.*

b ¶*Qui dubitat, nõ debet litigare,sed potius silentiũ imponere.*

SVMMARIVM.

1 *Treuga quid sit.*
2 *Pax quid sit.*
3 *Pax offensi quando offendentem liberet, uel non.*
4 *Pax,& concordia qualiter inter se differant.*
5 *Concordiam qui de pœna fecit, manu aliter uindicando pacem frangere non dicitur.*
6 *Treuga,& pax habent locum in bello publico, & in duello priuato.*
7 *Tregua duplex canonica,scilicet,& conuentionalis.*
8 *Pax & confœderatio an & qualiter differant.*
9 *Statutum,quòd inimici debeant cogi ad pacem,quomodo intelligi debeat.*
10 *Iudex an debeat pacem inter partes procurare.*
11 *Debitorem meum fugientem an capere possim omni tẽpore.*
12 *Bellum facere an possim pro recuperatione terræ meæ mihi inuasæ.*
13 *Pacem,uel treugam si aliquis fecit cum exbannito, an teneatur eam seruare.*
14 *Tempore treugæ an tractandum sit de pace.*
15 *Transgressores treugæ qua pœna puniantur.*
16 *Pupillus an possit facere pacem de morte patris.*
17 *Monachus si sit offensus in propria persona , an abbas sine ipso possit facere pacem.*
18 *Ciuitates captæ ab hostibus an efficiantur serua hostium.*

De treuga,& pace. Rubrica.

1 REVGA†est securitas pręstita personis, & rebus ad tempus,guerra nondum finita. Sufferentia est ad tps abstinere à guerra 2 hincinde.† Pax est discordię ultimus finis, 3 & perpetua & inuiolabilis cõcordia.[c]¶†dicit glo. quod ubicunque est publica accusatio, nõ potest offensus facere pacem,quę liberet delinquentem,nisi sit delictum in non faciendo , ut not.ff. ad Sil.l. diuus , & non est alibi. Syndico tñ,qui non denuntiauit maleficium , quia principaliter deliquit in rempublicam, & non syndicario

c ¶*Vide p fundamẽtis habendis ea, q̃ ponit do. Ia. in rep. rub. ff. de uer.ob.ad euidẽtiã illius tituli,& ibi ponit quid sit pactum, & quid differat à pmissis,& conuentione, unde ibi pulchre.*

ſyndicario nomine non pōt fieri pax ab offenſo, ſicut
4 nec magiſtratui. ¶† Quæritur, utrum pax, & cōcordia
differant: dicit Spe.[a] quod ſic in
ti. de treug. & pace. nam oſculum
pacis non datur in cōcordia. Itē
ſi ex altera parte tm̄ iniuria ſit
illata, tunc non ſit mutuò pax.
nam qui non fecit iniuriam, non indiget pace, neq; cō-
cordia ſm Spe. quod tene menti. Concordia eſt termi
nus ultionis, ſed pax eſt amicitia. Item concordia eſt
de lite: ſed pax eſt de inimicitia, & ſignum pacis eſt ca
pere ſe per manum & bibere de eodem poculo, ut no.
ff. de pac. l. j. & uide extra de elec. c. fundamenta, in gl.
or. quæ incipit, per dextram. utrunque tñ dicitur reſpi
5 cere ad bonum pacis largo modo. ȷ̄. ti. j. c. is qui † ille,
qui fecit concordiā de pœna, poſtea manualiter ſe
uindicando, non dicitur rūpere pacē: quia uulgus ali-
ter intelligit concordiā, aliter pacem, & uerba ſunt
intelligenda ſm uulgare. ¶ Et licet faciam pacē cum
inimico, & non renuntio accuſationi, remanet accuſa
tio firma, ſed facta concordia, ſi eſt renuntiatū proceſ
ſui, non remanet firma, ſi ſtatutū permittit fieri con-
cordiam. Idē, ſi inquiritur: quia omnis inquiſitio præ-
6 ſupponit, quod maleficium ſit punibile. ¶† Treuga, &
pax habent locum in bello publico, & ēt in duello pri
uata mortali.[b] nam ſi licitū eſt
occidere in illo ſm ius armorū,
ergo & ſeruare, & pro ſeruo ha-
bere: quia ſerui à ſeruando dicti
ſunt, & ſeruire debent ſola uita
contenti, ut no. ff. de ſta. ho. l. li-
bertas. hoc tñ eſt uerum, ſi ma-
nu ducitur: alias non ſit ſeruus,
uerius eſt, quia de iure Romano
uictus in duello non efficitur ſer
uus, quia nulla lege cauetur, &
iō retinet bona, & pōt facere teſtm̄. reuerentiam autē
ſemper debet uictori, qui ei uitā donauit, ut. ff. de do.
7 l. ſi pater. ¶† Treuga alia canonica, ut in c. j. quæ qn̄q;
ſit ad tp̄s, qn̄q; perpetua. ȷ̄. eo. c. ſi. Alia cōuentionalis.
& iſta eſt duplex, ſ. publica & priuata. ff. de pac. l. con-
uentionū, & tp̄e treugæ ueniunt ad ſe aduerſarij non
8 timentes. C. de fer. l. finali. ¶† Item not. quòd aliud eſt
habere cum aliquo pacē, aliud confœderationem, per
quam datur mutua iuriſdictio in rebelles. ff. de cap l.
non dubito. & iō una ciuitas non debet receptare ban
nitos alterius ciuitatis colligatæ dum tñ ſit certum
eos bannitos: aliàs bene poſſunt receptari; quod dicit
lex, ſcientia, non ignorantia uolumus obligari, ut di-
cit lex. C. de tabul. l. gn̄ali Poſt pax fieri in teſtamen-
to ēt in poſtremo pnia, ut ſingulariter no. inſt. de iniu.
§. ſi. & ſufficit, quòd ſacerdos iſtam pacem recipiat ꝓ
9 abſente ſecundū Accur. ¶† Si ſtatutum dicit, quod ini-
mici cogantur ad pacem, intelligitur, dūmodo eā of-
fendens humiliter petat flexis genibus, & det fideiuſ-
ſores de ulterius nō offendendo. Primū dictū eſt Bar.
ff. de infa. l. furti. § pactus. Secundū uero dictum pro-
batur. ȷ̄. de uerb. ſign. ca. ex parte in Chriſto; imò & ſa
tisfactio requiritur, ſi qua cadere poteſt præter merā
ultionem, ut ibi, cum ſimilibus. iudex debet ſtudere
ad pacem, dūmodo pax ſit æqua & bona. Nam ſi non
ſit æqua, ſiue non ſit bona, non eſt ſtudendū paci, ita
10 intelligitur. l. æquiſſimum. ff. de uſufr. ¶† Goffredus
dicit hic in ſumma, quòd ante factum iudex debet pa
ci ſtudere; ſed poſt facinus perpetratū debet omnino
puniri: ſi tñ partes uolunt proprio motu concordare,
prætor non debet concordiam impedire. ff. de no. ope.
11 nū. l. j. § & poſt operas. ¶† Sed nūquid debitorem meū
fugientem poſſim capere omni tp̄e? rn̄deo ſic, ut not.
C. de fer. l. ſi. quia treugæ non proſunt fugitiuis. Sed
nūquid ualeret ꝯctus factus diebus feriatis? rn̄deo ſic.
12 tex. eſt no. in d. l. ſi. C. de feri. ¶† Sed nunquid pro re-
cuperatione terræ meæ mihi inuaſę poſſim facere bel
lum? rn̄. ſic. Nam in bello iuſto & licito nullæ ſunt fe
riæ ſecundum Gof. & Ber. tenet hic Io. quod dicitur,
quòd non poſſum recuperare mea authoritate niſi in
tra triduum: quia inuaſor per triduū vr̄ eſſe in flagran
ti crimine. Quod uerum eſt, ſi copiam habeo ſuperio-
ris iudi. ſed ſi non ualet mihi forus, ſupplet enſis quā
docunq;, dicit Bart. ff. de cap. l. hoſtes, & gl. ordi. C. de
iude. l. nullus, & Gof. in ſumma & Bar. in glo. & de mi.
uaſal. qui contu. eſt. c. j. §. ſi. dicitur expreſſè, quòd præ
13 miſſo iudicio & oblata pace licita eſt guerra. ¶† Quæ
ro, aliquis fecit pacem, uel treugam cū exbannito, nū-
quid teneatur eam ſeruare? rn̄. ſic, quia ēt hoſti ſeruan
da eſt fides, dummō hoſtis ſeruet fidem. Et no. quòd ſi
frangit fidem, non eſt ei ſeruanda concordia, ēt ſi pro
miſſum ſit nullo modo frangere treugam, uel pacē, ut
ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem, ſecundū Gof. hic
in ſumma. ſed arch. dicit, quòd non debet ꝓpterea frā
gi treuga: quia ſicut. §. bellū non pōt indici ꝑ pactum,
ita nec reſuſcitari. ff. de pa. l. ſi unus, §. pactus. nam ex
guerra oriuntur multa maleficia, ut. C. ad. l. Iul. de ui.
l. qm̄ multa. Cy. dicit quòd finita treuga uidetur taci
tè actum, quòd remaneant in guerra, ut. d. l. ſi unus. §.
ſi. per Cy. ergo idē rupta pace. non tñ intelligo eā rū-
pi pro qualibet occaſione, ſed per magnā & euidentē,
14 ut in qbus cauſis feu. amit. c. Obertus. §. ſi qs. ¶† Quæ
ro, utrum tp̄e treugæ ſit tractandum de pace? rn̄. ſic.
ut. C. de ferijs. l. dies feſtos, in uerbo, pacta conferant,
15 tranſactiones loquantur. ¶† Quæro qua pœna puniā
tur tranſgreſſores treugæ? rn̄. pœna talionis, ut quem
admodū ipſam non ſeruant, ita nec eis ſeruetur. Item
puniuntur pœna centū libr. auri, ut in auth. de pace
iura. fir. §. ſi quis uerò temerario, & ſic in quintuplo
punitur plus ciuitas, quàm caſtrum, & damnū pacis te
netur reſarcire: tex. ibi eſt ualde notabilis, & per illū
apparet, quòd pax, & treuga pōt fieri inter intrinſe-
cos & extrinſecos ciuitatis; quia pax & concordia iu-
re naturali approbatē, quāuis ꝓpriè iſti non dicantur
hoſtes, ſed inimici, & partiales, ut. ff. de capti. l. ſi quis
16 ingenuā. §. in ciuilibus, & l. hoſtes, & ibi no. ¶† Quæri
tur, utrū pupillus pōt facere pa-
cē de morte patris[c] dic quod nō,
niſi cum authoritate tutoris, &
decreto iudicis, ut no. in Spe. de
homicidio, dummō ēt talis pax
non ſit dedecori pupillo, & eius
agnationi, ar. ff. de contrata. l. nō
17 tm̄. §. ſi emancipatus. ¶† Quæro,
ſi monachus eſt offenſus in ꝓpria perſona, utrū Ab-
bas ſine ipſo poſſit facere pacem? rn̄. non, ſi monachus
uiuit: quia licet monachus ſit, tñ iure naturali cenſen
18 dus eſt; ut not. per Gof. in ſumma huius titu. ¶† Quæ
ro, an ciuitates captæ, ab hoſtibus efficiātur ſeruæ ho
ſtium? rn̄. non efficiuntur ſeruæ, ſed ſubditæ quò ad iu
riſdi. tamen ciues illius ciuitatis habent teſtamenti fa
ctionem, & retinent bona, ut not. Iac. de Bel. in aut.
de hære. & Fal. in prin. & per eū, & Bar. in l. diuus. ff. de
iure fiſca. & uide quod not. C. de Lati. lib. tol. in prin.
in gloſ.

a ¶ *Et etiam uide d. Raph. de Sāсto Seneri. in tract. de pact.*

b ¶ *Vide omnino pulchrè quomodo differat, alle. per Iaſ. Ma. in l. de fideicom. C. de tranſact. & ibi ēt quid ſit pax, & concordia, & ponit aliquas notabiles deciſiones.*

c ¶ *Vide omnino pulchre per Iaco. Mayn. in l. pactum curatoris, uer. iterum adde tu fortius. C. de pactis.*

in gl. olim enim. Sed nunquid ualet statutum, ꝙ qui cæperit latronem syluarum, efficiatur dñs eius? uidetur ꝙ sic, ut no. C. qui. ad liber. ꝓcla. nó licet. l. 2. Bal.

SVMMARIUM.

1 *Dictio, dies, simpliciter prolata, quomodo intelligenda sit?*

TREVGA. Ibi, Post occasum, hic describit ueram noctẽ. Et no. ꝙ duplex est dies. s. dies lucis, donec sol est super terram, & dies tenebrarum ab occasu usque mane. Item est dies natura-
1 lis utrunque hemispherium complectens, † & simpliciter prolata hæc uox dies intelligitur de naturali, si ei adaptari potest: aliàs non, ut in c. consuluit, de offi. de le. Et ideo possunt saluari testes, quorum unus dicit, quod fuit de nocte, alter dicit de die: quia subaudit, s. naturali, & ideo cautus examinator debet facere declarari, & interrogari de hora. ¶ In tex. ibi, quoniam, no. optima uerba pro ligis & cõfœderationibus. Ibi, Amore. No. ꝙ amor trahit superos; no. in l. j. C. de sena. Ibi, Innouamus, Not. hoc optimum capitulum contra represalias, quod represaliæ quædã guerræ sunt, & ideò contra ius naturale, & ciuile sunt. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Qualibet amicabilis compositio est pactum, licet non omnis sit transactio.*
2 *Pacta interueniente dolo rescindi indistinctè possunt, alioquin interdum etiam ex læsione rescissio non datur.*
3 *Vltimum pactum seruari debet, nisi per præcedens tertio quæsitum sit ius.*
4 *Pactum de non petendo magis accedit facto, quàm rõni.*
5 *Vsusfructus, quem mihi & hæredi meo paciscor, in persona hæredis nouus est, & noua indiget cautione.*
6 *Potestas à debitore creditori concessa alienandi rem pro debito, infert hypotecæ constitutionem.*
7 *Pactum à statuto caussatum etiam nudum ualet, statutum uerò, cui pactum caussam dederit, eatenus ualet quatenus pactum.*
8 *Venditio pro modico pretio facta per non habentem liberos an possit retractari à liberis postea natis.*
9 *In contractibus causa, & uerborum mens spectanda est.*
10 *A pacto receditur per unum actum.*
11 *Pactum non uestitur à stipulatione pœnali, sed à solutione pœnæ.*
12 *Amicabilis compositio à transactione qualiter differat.*
13 *Duplex ciuilis obligatio circa idem esse non potest, quod secus est in naturali.*
14 *Stipulatio pœnalis, quæ minus continet, non nouat.*
15 *Pactũ conditionale per existentiã cõditionis retrò fingitur.*
16 *Si libero te ab eo, quod mihi debes, non intelligor liberare à re mea parte possessa.*
17 *Procurator habens potestatem donandi an possit uendere.*
18 *Renunciari defensioni per pactum an possit in cã capitali.*
19 *Transactio simulata an ualeat.*
20 *Transactio quæ dominium transferat, uel non?*
21 *Pactum quando transferatur de persona ad personam.*
22 *In pacto liberatorio quando causa requiratur, uel non?*
23 *Pactum restringitur per comp[u]tum rationum.*
24 *Pactum de non agendo tollit querelam inofficiosi, & actionem supplementi.*
25 *Pactum non futuræ successionis iuramento roboratur.*
26 *Alteri si stipulor, quod mihi debetur, pactum huiusmodi habet uim mandati.*
27 *Transactio nisi sit uestita rei interuentu, nõ perimit actionẽ.*
28 *Pactum nudum quantũ ad conscientiã à solenni nõ differt.*

De pactis. Rubrica.

1 OMNIS † amicabilis compositio est pactũ, licet non omnis sit transactio, uerbi grã, ea quæ fit de fideicommisso futuro ꝓpter conditionis incertum, ut no. C. de pac. l. j. ¶ Pactorum autem quædam sunt duplicia. i. hincinde, ut. ff. de præscri. uer. l. naturalis. quædam sunt simplicia ex una parte tantum, ut. ff. de arb. l. sed si interpellatur. §. si ab altera. Item colliguntur quædam per legem, in quibus non requiritur præsentia alterius, ut
2 no. C. e. l. post uenditionẽ, & ibi no. plenè ꝑ Cy. † Quędam sunt pacta, quæ propter læsionem non interueniente dolo rescindi nó possunt. ff. ad Treb l. Lucius. §. fi. sed ubi interuenit dolus, omnia pacta rescindi possunt, ut. ff. de uer. ob. l. si quis cum aliter. §. fi. etiã si esset dolus mediatoris, qui dedisset causam læsioni, ut legitur & no. ff. de dolo. l. eleganter, in principio ſm quosdam. & uerum dicunt, si partes usæ sunt eo ut instrumento proprio, aut ut procuratore, uel potestatẽ habente, ut in arbitratore. sed si usi sunt opera eius. i. tractatoris, ut proxenetæ, dolus eius non uitiat contractum, ut in d. gl. Nam qui consentit in proxenetã, sibi imputet, licet in aliquo arbitrator assimileẽ pro
3 xenetæ, ut no. ff. de arb. l. si de meis. §. recepisse. † Illud sciendum est, ꝙ ultimum pactum est seruandum, dum tamen per pactum medio tempore factum non sit ius quæsitum tertiæ personæ, ut. ff. de pac. l. fi. quod dicut no. in spe. eo. ti. & ti. de cõd. appo. & per Ia. de Are. in l.
4 cũ. decẽ ff. de so. ¶ † Pactũ de ñ petẽdo ẽ magis factũ, q̃ ius. i. magis accedit facto, q̃ rationi, sic no. ff. de pac. l.
5 auus, ĩ gl. fi. ¶ † Si paciscor usũfructũ mihi, & hrẽdi meo: tñ ĩ ꝑsona hrẽdis est nouus usufructus, & noua cautio desideratur ex ui naturæ ipsius usufructus, cuius substantia à persona separari non potest. ff. de uer. obli. l. stipulatio ista. §. si quis ita, ubi est tex. ualde not. ¶ Si paciscor, ut alteri des rem meã, si tua interest illi dare, habet uim irreuocabilis mãdati, si paratus esset da
6 re. ff. de pactis. l. si cum fundum, & non est alibi. ¶ † Si do ptãtem creditori uendendi rem meam pro debito, eo ipso uideor secum de hypotheca pacisci. ff. qui po. in
7 pig. ha. l. creditorem. §. fi. † Quãdoque statutum est cã pacti, & tunc ualet pactum ẽt nudum, ut no. ff. de pac. l. legitima. qñque pactum est cã statuti: & tunc si nõ ualet pactum, non ualet statutum, unde no. ꝙ ex secũdo matrimonio non tenet pactum, ut no. in l. hac edictali. C. de secundis nup. nec statutum intelligitur concedere, nisi fiat ĩ statuto expressa derogatio dictæ. l. hac edictali, & sic ex pacto ꝑꝑ pactum habet locum illa. l. ex lege, ꝑꝑ legem non. Ex lege ꝑꝑ pactum habet lo-
8 cum, nisi lex municipalis ꝯrium disponat. ¶ † Quæro, an uenditio pro modico pretio facta per non habẽtẽ liberos possit retractari à liberis postea natis? dicit Cy. ꝙ ista uẽditio sapit donationẽ. C. de pac. l. j. in ul. q. Nã & transactio, si pro modico fiat ex certa sciẽtia, iuris & facti donationis natu[r]ã hẽt. ff. si quid in fraud. patro. l. j. uer. ac trãsegit, ubi Ia. de Are. sic ait, ar. ꝙ in transactione uertiẽ donatio aliqua. dicit Cy. ꝙ ꝯctus, de cuius noĩe nõ ꝯstat, ꝑsumitur ꝯctus ignoiatus. dicit Acc. ꝙ ex qualitate ꝑsonarũ ꝯctuũ ꝑsumptio uariaẽ. ff. pro socio. l. si margaritã, ubi gl. fin. ¶ Pacta, quæ re-

cipiunt à condicione essentiam, tacitam códitionem & dilationem habent.ff.de iure do.l.stipulatus,& l.tali.¶ Pacta trahunt ꝯctum ad suam naturam.ff. de usufru.l.Proculus.¶†No.causam & mentem uerborũ inspiciendam in contractibus.ff.communia prædi.l.si qs
9
10 duas.§.fi.& ibi no.¶†Per unum actum receditur à pacto.disputat Dy.fm Cy.C.de pac.inter emp. & uen.l.commissoriæ, Cy. ¶ Pactorum quædam ꝯhuntur re, qñ res non distinguitur à ꝯctu, ut in mutuo naturali. quædam literis,qñ literæ distinguũtur à re,ut in chirographo. quædam rei interuentu, qñ res distinguitur à pacto,& non est eius causa finalis, sed causa causalis,ut no.insti. quibus mo. re ꝯhitur obli. & per Cy.
11 C.eo.l.legem,in tertia oppositione.¶†Pactum nõ uestitur à stipulatione pœnali,sed à solutione pœnæ, ut no.C.eo.l.petens,per Cy.Si uxor fecit pactum cũ quibusdam amicis hæredum, non prodest hæredibus. C. eo.l.si actionem,per Cy. nisi receperint gestorio nomine pro uxore:quia tunc ipso iure sine aliqua cessione quæritur exceptio doli,ut.ff. de pac. l. rescriptum. §.fi.& l.idem in duobus,& ff.de lib.lega.l.non solũ. §. si liberationis uerba. ¶ Omnis obligatio nititur aliquo subiecto,& qualificatur ab illo, ut no. de uerbo. obli.l.stipulationes non diuiduntur: quia omne materiatum à materia dependet. ¶ Pactum tempore limitatum in obligatione producenda finitur cum tépore ipso iure.ff.de pac.l.epistola.§.fi.C.loca.l.si cũ Hermes.¶ Pactum per causam efficientem ad eius personam restringitur.ĩ.de transa.c.de cætero.¶ Pactum restringitur limitata authoritate paciscentis,ut ibidem no.Feci pactum, quod non possem alicui uendere, q̃ tibi,nunquid possim donare?dicit gl.ꝙ non,ne fiat in
12 fraudem.l.ij.C.pro emp.& non est alibi.¶†Amicabilis compositio est, qñ neutra pars intendit in iudicio litigare,sed forte armis & amicis superare, sed transactio est,qñ in iudicio litigat,uel litigare se præparat, uel intendit inde aliquid repetere dari, uel retineri.
13 † Duplex obligatio ciuilis cum eodem esse non põt, sed duplex naturalis sic,ut.ff.de fidei.l.hæres à debitore. §. ꝙ si seruus. unde si fideiussor succedit debitori, tenetur duplici naturali, sed unica tm̃ ciuili. nam iuris fictione naturalis obligatio non absorbetur,ut di-
14 cit ille tex.qui non est alibi. ¶ † Stipulatio pœnalis,q̃ minus continet,non nouat:quia non potest fieri nouatio pro parte per adiectionem pœnæ.ff.de exce. doli. l.apud celsum,§.si in arbitrariis,& §.itẽ quare, & ibi no. uel ibi loquitur in pœna adiecta facto executiuo iudici,quæ potest peti simul cum principali,ut not.in aut.de iu.§.quia uerò multæ,ubi est gl.sing.Si autem pœna apponitur dationi, ista non est pœna contemptus.¶Vbi non est causa,ibi non est causatum, & iõ ex pacto nudo non insurgit actio : quia actio est quoddã causatum;ergo non potest sine causa oriri. Dicet aliquis,quod ex cã donationis.sed rñdeo,non sufficit,nisi expresśè sit dictum,quòd sit donatio, uel interuenerit stipulatio:nam satis habet lex,si sustentat unum in conueniens,ut l.j.C.de do.promis. ¶Per culpam seruitoris non probatur culpa promissoris.ff.de peri. & cómo.rei uend. l. si uendita insula ; & ideo emphyteuta non tenetur de culpa suorum rusticorum, quæ lex est
15 ualdè notabilis.¶† Pactum conditionale per existentiam conditionis retrò fingitur. Item per uirtutẽ declarationis.ff.si cer.pe.l.proinde,& fortius fingit conditio negatiua,q̃ affirmatiua:imò negatiua nõ est propriè fictio.ff.de manumis.te.l.Neratius.hanc. l. alle-
16 gat Spec.in Spe.de cond.app.& est lex no.¶†Si libero te ab omni eo,quòd mihi debes, non intelligor te liberare à rebus meis,quas possides.ff.de libe.leg.l.Aurelius.§.Titio.Omne pactum, quod fit per nuntium, uel epistolam;si non cadit in ꝯctum nominatũ,est nudum pactum,ut no.ff.de pa.l.iuris gentium.§.igĩ nuda.Falsa causa uitiat pactum,ut.l.fi.ff.de consti.pec.In popularibus actionibus extra iudicium non licet paci
17 sci,de pur.cano.c.cum dilectus,fm Inn.¶† An ꝓcur. habens ptãtem donandi possit uendere,notatur.ff.de re iu.l.is cui ius est.De dña pacti de non agẽdo ad pactum de non petendo,uide post Inn.Ioan.An.in c.j.de lit.conte.li.6. dic quod pactum de non agendo nõ tollit naturalem obligationem,donec intentetur.Sed pactum de non petendo statim tollit de largo significato,non de stricto,ut no.in l.amplius.ff.rẽ ra.ha.¶Pacta quædam innouantur,quædam extenduntur, quædam ad aliud permutantur,quædam negliguntur, ut no.C.lo.l.si cum Hermes.ff. de precario. l. sed si manente.ff.lo.l.cum in plures.§.lege dicta,& ff. de fideiu. l.si stipulatus est opus.¶Præsentia & silentium dñi,qñ super eius re ꝯhitur, inducit consensum taciti pacti. C.de pac.l.cum proponas,per gl.& Cy. ¶In generali refutatione non continentur furta clandestina,ut no. ff.de pac.l.tres fratres:sed manifesta continentur, ut no.C.de tran.l.actione,per Cy.nam est idem,quod res in simplici statu suo.tñ per pactum non potest mutari,ut.ff.depo.l.j.§.si conuenerit.¶Pactum non potest pro parte reprobari. ff. de op. li. l. si ista stipulatio.
18 ¶ † Per pactum non potest renunciari defensioni in causa capitali,ut no.ff.e.l.pactum inter hæredem; qđ intelligo,nisi sit spontè & solenniter confessus in iudicio,nec curo,si extra iudicium, nisi fuit confessus per
19 tormenta;& ita seruat totus mundus.¶†Transactio simulata nõ ualet.C.de transac.l.cum ea quæ.ff.de manu.l.4.§.si ab ignoro.dicit Ia. de Are. ꝙ per ꝯctum ꝑcedentem melius probatur simulatio sequentis con-
20 tractus,q̃ è conuerso,& no.illum.§.¶ † Transactio ex capite dari transfert dñium,sed ex capite retineri nõ transfert dñium,nec usucapiendi condictionem.C.de transf.l.si pro fundo.Et hinc collige,ꝙ per absolutoriam latam ab arbitratore nõ est adiudicatum dominium,nisi res sit adiudicata expresśè. Nam per pactũ de facili reparatur,ut no.ff.de pac.l.si unus.§. pactus, uer.ꝙ in spẽ,ubi tex.no.¶Vbi nõ seruaĩ forma substantialis,non nascitur obligatio naturalis.ff.de cõst.pec.
21 l.j.§.cum qui.¶ † Transfertur pactum de patre ad filium, & sic de persona ad personam, ubi persona non est immediata causa pacti,sed eius qualitas.i. tãq̃ hæres,ut.ff.de pac. l. tale pactum. §. fin. & non est alibi.
22 ¶†In pacto liberatorio non requirit causa.ff. de pac. l.tale pactum,in principio,& ibi est gl.no.Istud est uerum,quãdo fit ab eo,qui iure suo proprio facit: secus si nomine alieno.C.de noua. l. non abstulit, quæ lex
23 no.¶†Pactum restringitur per computũ rõnum.Item per relati.ad aliud.Item per cãm.ff.de pact.l.emptor. C.de transf.l.si de certa. ¶Gñale pactũ gñaliter debet intelligi,ut no.ff.de so.l.si ex pluribus.ff.de acce.l.pluribus,ff.de uer.obli.l.quicquid astringendæ.iij. rñso. sed utilius est singula specificare.ff.de uer.ob.l.stipulationes.cõmodissimũ est ita cõpone, quia genus interpretationẽ recipit restrictiuã, sed non species determinata.ff.de transf.l.cum Aquiliana. ¶ Si deficit spes antidorũ,non deficit pactũ.l.3.ff.de cõdi.ob cãm.si deficit spes pollicitationis,nõ deficit pactũ. C. de cond.
ob

ob cām.l.si repetēdi, nisi qs nō erat aliàs facturus. j. e.ti.c.cū pridē.Si deficit spes modi, seu causæ finalis, deficit pactū.ff.de inof.te.l.si instituta.C.e.ti.l. cū mo
24 ta,& l.si maior, p Cy.¶†Pactū de non agendo tollit querelā inofficiosi,& actionem supplementi ipso iure C.de in inte.rest.mi.l.1.ubi est gl.no.¶Obseruātia pacti ratihabitationē significat,ut no.j.c.ti.c.1. ¶Pactū non futuræ successionis iuro roboratur: dicit lex qđ ex periurio deus & natura contristatur,in aut. de nu.
25 §.quæ uerò.†Sed pactum hæreditatis captādæ nō ualet.tunc arguo sic, pactū, q non succedat primogenitus,includit,quòd succedat secundogenitus, ergo est de succedendo . ideo de iure ciuili neutrum ualet, ut no.C.de col.l.pactum : quia omne tale pactum est
26 mixtum,scilicet succedendi & non succedendi.† ¶Si stipulor alteri, quòd debetur mihi, istud pactū inutile habet uim mandati.ff.de so.l.si cum Cornelius,& non est alibi. Nam aliæ leges loquuntur de adiecto solutioni,non de directo obligationi,& de apposito,non de supposito. ¶Tps non uestit pactum, ut C.
27 de pac.l.si certis annis. ¶†Transactio, nisi sit uestita rei interuētu,non perimit actionem,ut no.s.de ele.c. cum inter.R.& C.de transf.l.siue apud acta. ¶Si ex relatiōe extremorū inducatur finalis cā,ea cessante cessat pactum.ff.lo.l.quæro.§.inter locatorem, qui processum psequitur ratū hre uidetur.ff.rē ra.ha. l. Pau
28 lus.ēt impugnando,e.ti.l.3.§.2. ¶† Quantum ad conscientiā non differt pactum nudum à solemni. est autem conscientia passio animæ rationalis super omnem irrationabilem concupiscentiam habens prædominium & uirtutem.

SVMMARIVM.

1 *Contractus firmus in iure ciuili uocatur stipulatio. & quare.4.*
2 *Obligatio oritur ex stipulatione.tum ciuilis tum naturalis.*
3 *Aduerbium,turpiter,quid significet.et à nomine,turpe quo modo differat.*
5 *Contractus in scripturis quot modis dicatur.*
6 *Actio ex nudo pacto quomodo noceat.*
7 *Pactum nudum à causa extrinseca an seruandum sit omninò.*
8 *Chirographum an & quando probet ueritatem.*
9 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quare expirat tempore, et non alia exc.*
10 *Pactum quodlibet superadditum in contractibus, qui ineuntur re,dicitur nudum.*
11 *Mercatores,& nūmularij an agere possint ex pacto nudo inter se.*
12 *Fideiussor an obligetur ex pacto nudo.*
13 *Statuto quod instrumentum guarēt.executionem paratam habeat si instrumentum fideiusso. is non continet guarentisiam non exequitur,quamuis guarentisiatum sit instrumentum principalis.*
14 *Instrumentum fideiussionis an sit ualidum,si in eo contineantur hæc uerba,talis intercessit pro tali.*
15 *Laborare in extremis an ille dicatur, qui post contractū uixit multis diebus, si statuto caueatur, quod in extremis laborantes non possint contrahere sine præsentia suorum propinquorum.*
16 *Conditio,causa & modus quo ad uestiendum pactum, an & qualiter differant.*

NTIGONVS. Duo contendebant ad inuicem de iure parochiali: tandem inter se amicabiliter composuerūt deinde unus alteri non seruabat pactum; quærebatur a concilio,q esset remedium. Antigonus eps hō simplex & rectus dixit,aut pacta suam obtineāt firmitatē aut ꝯueniens conuentus in iudicio excōicetur.concilium dixit pax seruetur, & pacta custodiantur, & sic
1 hæc secuti fuerunt ultimū notabile suprascriptū.¶†In tex.ibi firmitatem,in iure ciuili ꝯtus firmus uocatur stipulatio,ut insti.de uer.obl. in
2 prin.nec reperitur[a] aliquis contractus firmior,ut no.Cyn.C. si cer.pe.l.si ex pacto, & l.si nō singuli.nam iure ciuili autores iō stipulationem inuenerūt,ut esset firmitas inter homines fidei & promissi. unde in stipulatione nunquam hēt locum pnīa.In stipulatione sufficit iusta occasio pmittendi,ar.ff.de rescin.uen.l.fi.§.1.nisi in cā finali sit erratum,uel cā sit inepta.ff.de excep.doli.l.2.§.circa.ff.de dona.l.si patronatus.Vel nisi sit cā de futuro, qua cessante cessat mens cōtrahentis,licet uerba nō
2 deficiant.C.de pac.inter emp.l.cum te.¶†Ex stipulatione oritur obligatio naturalis ex gnali materia iurisgen.i.cōsensu & ciuilis ex forma specificata uerborum,ut no.ff.de cōdi.inde.l.si fideiussor,& ff. de fideius.l.fideiussor magistratuum.§.j.licet quidā dicāt,q est una obligatio habēs duas æquitates & uires,i. naturalē,& ciuilem.Et ut boues usualiter funibus, & homines uerbis ligātur.unde uersus.Verba ligāt homines taurorum cornua funes,ut no.inst.de uer.obl. in prin.sed quia melius intelligitur, q per singulas causas & uoces discutitur, ideò duas obligationes eē dicimus,sicut dicimus duas esse possessiones relatiuas,s.naturalē,& ciuilē.nimirū quia uirib.discrepant ergo realiter & efficaciter differunt in modo significādi,& intellectu uerborū,& in uoce attributa dictioni p legem ab intellectu ubi non est uox, ibi non est intellectus quia non hñt organa articulatè proferēdi.nā sola uox est instrumentū animæ rationalis sm Alber. & tñ significant suas animæ passiones per lin
3 guas suas.¶†Aduerbiū,turpiter,significat cām, quare pmittitur,quæ interdum præsumitur ex qualitate personarum,ut no.ff.de act.& obli.l.fin.nec est in iur.ad hoc melior lex:sed turpe nomen significat rē, uel factum,q promittitur.turpe est ipso iure nullū, sed turpiter per exceptionē: turpe significat rei quid
4 ditatem.† Nimirum aūt,si stipulatio, est contractus firmitatis:quia ibi funiculus triplex est,scilicet consensus,uerborum solemnitas,& præsentia contrahentium.In contractibus,qui contrahuntur per nuntium uel per epistolam,est quædam fictio repræsentatiua: sed stipulatio quandoque cōcipitur uerbis directis, ut permittis mihi,uel illi?quandoque uerbis inflexis. i.obliquis,ut promittis mihi, recipienti pro illo?ut ff.de lega.1.l.huiusmodi,in prin.¶Et considera quod in nuncio præsens trahitur ad absentem; in procuratore è contra absens trahitur ad præsentem. Porrò in stipulatione requiritur præsentia, & iacula fortius infigunt,quæ corpori,quam quæ soli nuncio aduenisit.ff.de uer.ob.l.1.de dona.cau.mor.l. inter mortis.Dicet aliquis contractus emphyteuticus debet dici magis firmus propter scripturam.l.1.C.de iure emphy.respon.scriptura est uox mortua, quæ inter absentes interuenire potest. unde emphyteusis potest

[a] *Vide ad ista omnino la.in repe.rub. ff. de uer.obli.in princi.*

Bal.super primo decret. fier

fieri per epistolam, sicut locatio, ut insti. loca. §. adeò.
5 ¶† Et scias, q contractus in scriptis dr duobus modis. Vno modo, quia sumit nomen & esse à scriptura, ut ꝯ ctus literarum, s. accedente tali quali consensu. ff. de ac. & obli. l. non figura. zifra enim literarum mentis est testimonium. Alio modo, quia actum est inter partes, quod nisi in scriptura redigatur, non ualeret, ut no. C. de fid. instr. l. ubi contractus. quod est, ubicunq; partes uolunt, q intersit tabellio, aliter non coniecturæ. In tex. ibi, pacta custodiantur, non distinguunt inter nuda & uestita: quia nec Deus, nec bona conscientia distinguit, dummodò talis cā subsit, q̃ esset deducibilis in stipulationē.
6 ¶† Sed quomodo uocabitur ista actio ex nudo pacto? rñ. fm canones non est curādum de noīe actionis: quia non debet edi actio. uel uocabitur actio in factū, ut ff. de pscri uer. l. quoties. C. de arbi. l. ne in arbitris. uel cōditio ex canone. & uocabitur istud uestimentū canonis suffragio. Et erit ista actio naturalis & ciuilis, sicut anteq̃ ius ciuile populis imperaret, ut. ff. de act. & obl. g. l. naturales. dicit Ioan. An. in c. rex pacificus, quod in Cathalonia actio non datur ex pmisso pp prauam consuetudinē. ergo agetur crīe stellionatus, ut dicit. l. & eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo ma. & illa gl. non reperitur alibi.
7 ¶† Sed contra opponitur, si oē pactum nudum est efficax ad excipiendū. ergo oē pactum erit indifferens, & non erit dña inter cōtractus innominatos, & noiatos. & nunq̃ habebit locū pnia, & per pactum nudum tolletur stipulatio ipso iure. q̃ oia sunt ambages & uerba superflua in foro legistarū, ut. ff. man. l. q negotia, in prin. hāc opinionē cōcedo ut Antigonus bñ cantauit p naturā, sed artē ignorauit. Amplius ex trāsf. daret actio, q falsum est, nisi sit suo implemēto cōfirmata C. de transf. l. siue apud acta. In. intelligit illud capitulum cū distinctione uocis ciuilis, & bñ, ubi pactum requirit cām extrinsecā, ut. ff. de pscri. uer. l. naturalis & C. de re. permu. l. ex placito. Sed ubi hēt cām extrinsecā, ut liberalitatis, pacis, & concordiæ, tūc pactū est oīno seruandū, ut hic ꝑterea istud nō est pactū nudū, sed uestitū robore canonicæ sanctionis. uñ tu canonista addis ad uestimēta pactorū uestimentū, q appellatur uestimentū roboris. ¶ Porrò de iure ciuili ē quod dā uestimentū, q appellaī legis auxiliū, q nō est aliud nisi spālis fauor attributus alicui actui à lege, nec hēt locū nisi i casib. expssis i iure. sed de iure canonico hēt locū similiter in oī pacto bono & æquo cuiuscūq; generis & formæ. ¶ Sed nūquid est bonū ar. gl. de pacto? Rñde. illud ptinet ad denuntiantē, non ad agentē directē. j. de iu. c. nouit. sed daī ibi forū ecclesiæ ad iustitiā, nō ad iniuriā, ut. ff. de so. l. si is cui. §. j. Præterea actiones sunt de iure ciuili inuētione formæ, licet materiā hēat à iure gentiū alioquin ius ciuile esset frustra. uñ nō dēt trahi diuina ordinatio ad legū impugnationē. ꝑterea illud capitulū nō hēt locū, ubi iudex secularis tenetur absoluere à petitis. tunc. n. denūtiari nō pt ecclīæ uñ dicit Spe. q hñs chirographū agēs post bienniū non repellitur officio epi, eo q peccatū dicatur non numerasse. & per hoc in repetēdo peccare, caueat tñ sibi agēs, ne dicat sibi numerasse: qa tūc pp mēdaciū repellitur ēt de iur. rigore, ut no. in Spe. de test. §. 1. uer. sed pone egi. ¶† Illud scias, q chirographū pbat ueritatē, nisi opponatur exceptio nō numeratæ pecuniæ. ff. si cer pe. l. licet. ff. de uer. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, nisi cōfitēs sit pupillus ecclesia, uel ciuitas. ff. si cer. pe. l. ciuitas. C. de sacrosf. ec. aut.
8

hoc ius porrectū. loquor in mutuo, & non aliis ꝯ lib. l. 1. C. si aduersus cred. p Cy. & j. depo. c. grauis, per Inno. dictæ n. personæ excipiūtur odio fœneratorū fm
9 Pe. de hoc no. ff. de ne. ge. l. si pupilli, i prin. ¶† Sed quare exceptio nō numeratæ pecuniæ expirat tpe, & aliæ excep. non? Rñdeo, quia facilè erat debitori opponere q̃ reclā, cū non hrēt aliquid pbare. uñ psumit lex, q obiecisset, si pecuniā non habuisset. sed aliæ exce. indi
10 gēt difficultate pbationis. †¶ Sed uolo unū scias, q i ꝯtrib., q re cōtrahūtur, oē pactū superadditū est nudū ut d. l. lecta, & l. rogasti. § si tibi. ff. si cer. pe. & ex tali pacto nudo neq; iure ciuili, neq; canonico agi pt. Sed quare ex ꝯstituta pecunia agiī? ñdeo, quia ex duplici fide & frequētia talis actus æquitatis augeret ef
11 fectū. ¶† Ex pacto ēt nudo agūt mercatores & numularij inter se, ut notaī in aut. de fideiussorib. §. j. & si artifices faciunt statutū inter se, q agatur ex nudo pacto, tale statutū ualet, ut not. in l. 1. in fi C. de ꝯsti. pec. ubi est tex. no. ubi stipulatio īgitur cū alio, ꝯctu, reddit illū ꝯtractū fortiorē, ut no. ff. p so. l. duo societatē. & d. l. emptor, in prin. ff. de pac. Ecce fm cōem opi. canonistarū & uerā, qa ad roborādū pactū sufficit æqtas
12 naturalis impulsiua cā subsist. te. ¶† Pactū nudū parit actionē. Nūquid ergo fideiussor obligatur ex nudo pacto? rñ nō. uñ istud capitulū dēt intelligi in eo, q suo noīe obligaī, nō alieno. ff. de uer. ob. l. v. & de fideius. l. blāditus, nisi fideiubeat apud acta. ff. de fideius. tu. l. cū ostēdimus. §. fi. an āt fideiussor dicaī suo noīe debitor, dicūt quidā q non, donec reus sit excussus. l. si ff.
13 si cer. pe. p Gui. de Cu. & Cy. † Si per statutū instrā guarētigiata dñt exec. mādari, & instrm debitoris hēt guarētigiā, sed nō instrm fideiussoris, instrm ꝯ fideius. nō hēt exec. paratā: quia fideiussor ex suo cōtractu, nō ex
14 alieno cōuenitur ut no. ff. de inf. l. furti. §. si qs alieno. ibi gl. no. ¶† Sed pone, q in instro, cōtineātur hęc uerba talis intercessit pro tali utrū ualeat instrm, & vr q nō: quia est incertū, cū quinq; sint modi intercedēdi, ut no. ff. de pac. l. in personā. §. qui pecuniā. si illud uerbū esset platū à teste, cōcedere hoc. sed in instro psumit stipulationem intercessisse, ut no. C. de usu. l. j. ubi
15 uide. ¶† Pone statuto cauetur, q in extremis laborātes non possint cōtrahere sine præsentia suorū propinqū. nūquid dicetur in extremis laborare ille, qui post ꝯctū uixit multis dieb. rñ. ois ille qui ex illa infirmitate decedit absq; sanis interuallis, dr laborare i extremis, tex. est unicus in iur. ff. de an. le. l. alūnæ. §. fi. ¶ Pactū nudū ad non delinquendū parit ac. quia uestitur legis auxilio, consilio, & fauore. & idē operatur. q statutū legis. ff de pac. l. non impossibile. & iō ois pœna i tali pacto apposito efficax est ad agendum, tex. ē ibi no. & iō in ligis & treugis pōt agi ex nudo pacto, & quia pacta publica non egent fomento uerborū. ff. de
16 pac. l. conuentionum. ¶† Sed an sit dña inter cām cōditionem, & modum quo ad uestiendū pactū? rñdeo. sic. nā conditio quandoq; uertitur in cām uestientem ubi resultat obligatio apta ad agere, ut no. in l. periculi, de nau. fœno. ff. de pac. l. iuris gen. §. 1. Ratio Mauritiani ꝯtra Iul. non ob. l. si intra. ff. de pac. quia non parit actionem, licet interdum hoc reperiatur. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. 1. licet autem conditio impleat & uestiat pactum, tamen ipsa non uestitur à pacto, quia conditio ad illud, quod deuenit in conditione, non est apta ad agere. ff. de iureiurando. l. si quis cum debitor, in glo. ordina.

SVMMARIVM.

1 *Contractus quando est per principem ex certa scientia confirmatus, non debet dubitari de eius ualiditate.*
2 *Confirmatio an retrotrahatur.*
3 *Pactum, quòd aliquis nobilis sit perpetuus potestas ciuitatis, an ualeat?*

1 QVOTIES. †Qñ ɔ̃ctus est per principem
ex certa scientia confirmatus, non debet
dubitari de eius ualiditate. facit. ff. de
adop. l. adoptio non vr̃ facta. Et confirma
tio retrotrahitur, sicut ratihabitio, h. d. dic ut dixi in
2 l. fi. C. ad Mace. † & adde aut superuenit casus nouus,
& non trahitur retrò. C. de pig. l. si fideius. §. j. ¶Aut
sola ratificatio circa idem subiectum; & tunc trahitur
retrò, si tempora patiuntur: alias non. ff. rem ra. ha. l.
bonorum, & l. fi. Item dicas, ꝙ quidam sunt, qui habẽt
potestatem confirmandi: quidam, qui habent potesta-
tem decretum apponendi. Quidam, qui habent pote-
statem suam authoritatem interponendi. Primo casu
potest ex post facto confirmari. secundo & tertio nõ.
dixi. s̃. de consue. c. cum consuetudinis: quia quod nul
lum est, ipso iure suppleri non potest, de aut. tut. l. ob
ligari. §. tutor. ecce quidam contrahit cũ pupillo sub
conditione, si tutor consenserit; an ualeat iste ɔ̃ctus?
rñdeo non: quia iste cõsensus, qui debet sapere autho-
ritatem, non potest interponi ex interuallo, ut. d. §. tu
tor. obligare se quis potest ex interuallo: sed obliga-
3 re alium quis non potest ex interuallo †sed an ualeat
istud pactum, quòd aliquis nobilis sit perpetuus po-
testas ciuitatis? dico ꝙ non: quia ciuitas non hẽt me-
rum imperium. ergo non potest alteri dare ipsum, &
maximè præiudicando principi, hoc enim solũ conce-
ditur, qđ possit sibi eligere rectorem confirmandum
usque ad annum; & sufficit maior pars: uel usq; ad ẽm
annum, cum in secunda electione requiratur, ꝙ nemo
discrepet, ut not. in aut. de defen. ciuitatum. §. fi. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Promittens aliquid an debeat facere, & curare ut illud fiat.*

QVALITER. †1 Qui
aliquid promittit,
debet facere & cura
re, ut illud adim-
pleatur, & sic uidetur, ꝙ in omni
pacto intelligatur promissio se
facturum, & curaturum. ergo si
quis promittit factum alienum,
uidetur promittere se facturũ
& curaturum, & sic factum pro-
priũ; quod falsum est, nisi in stip.
prætoriis, ut. ff. de uerb. oblig. l.
quoties quis aliũ. Itẽ in stipula-
tione dãdi aliud est promittere
se daturum, aliud est promitte-
re se curaturum dari à certa
psona, ut no. ff. si cer. pet. l. si por
rũ si quis promittit, ne extra fa-
miliã res perueniat; tenet non so-
lũ non alienare, sed ẽt facere &
curare, ne ad eũ perueniat ẽt ab
intestato, ut no. ff. de uer. obl. l. si
ita quis. §. ea lege, in gl. quæ nõ
reperitur, alibi.

2 ¶*Adde ad istam materiam pro limitatione, quòd qui promisit quòd minor ratificabit contractum, cum erit perfectæ ætatis sub pœna, non cadit in pœnam, si minor noluit ratificare eo, quia enormiter fuit læsus; ita per pulchras rationes cõsuluit Pet. de Anc. in consi. 337. in c. nisi factis narratione, & refert & sequitur do. la. in l. si pacto quo pœnã circa finẽ. C. de pa. quod non quia bis in facto obtinui, & adde ad proposi. la. Bal. in l. magnã, in. i. & quæ ibi super eo scripsi. C. de contrahen. & com. stipu.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod inducit simoniam, non tenet: sed tenet resignatio liberè facta.*
2 *Qui ex amicabili compositione commodum non consequitur, ad ius pristinum redit.*
3 *Pactio non gratuita in beneficialibus est simoniaca, & papa non posset dispensare.*
4 *Renunciare liti absente aduersario an quis possit.*
5 *Literis, qui renunciat, uidetur renunciare omni iuri suo, quod fundatur ex ipsis.*
6 *Liti cedere uidetur qui aduersario arma tradit.*
7 *Pactum aliud absolutum, aliud conditionatum. & de utriusque uestimento.*
8 *Pacti uestimentum quid sit.*
9 *Persona coniuncta in beneficialibus an admittatur sine mandato.*

1 CVM PRIDEM.† Pactum, quod indu-
2 cit simoniam, non tenet, sed tenet resigna-
tio liberè facta, † & qui non consequit cõ-
modum ex amicabili compositione, redit
ad ius pristinum, quod habebat. h. d. ¶Casus. Inter
priorẽ & monachos de Archia ex una parte, & P. &
fratrẽ eius ex altera uertebatur qõ super spoliatione
quorundã beneficiorũ: uenerunt ad inuicẽ ad istud pa
ctum, ꝙ dictus. P. noĩe suo, & fratres sui pro expensis,
quas fecerat in litẽ, reciperet à dictis priore & mona
chis tres marchas argenti, & renunciaret liti. petita
fuit confirmatio istius pacti: papa noluit confirmare,
quia renunciatio non gratuita sapit simoniam: atten-
dens tñ ad concordiã ipsarũ partiũ, mandauit dicto.
P. dictis noĩbus, ꝙ instra eorũ in manib. papæ resigna
ret, & dicto priori & monachis mandauit, ꝙ studerẽt
dictis. P. & fratri de alio bñficio prouidere: qui mona
chi non obseruarunt mandatũ papæ; iõ papa mandat,
ꝙ si de uiolentia constat, dictis fratribus restituantur
bñficia, quib. fuerunt spoliati, nõ obstante renũcia, &
3 resignatione p̃dicta. ¶† No. ꝙ nõ gratuita pactio in be
neficialib. est simoniaca, & papa non posset dispensare
ẽm Ber. ¶Itẽ no. ꝙ pactũ, qđ expensæ restituantur ui
cto. i. ei, qui cedit liti, est suspectũ de simonia. sed in tẽ
poralib. laicorũ bene ualet istud pactũ. Considera eñ,
hic petebatur p p renunciationẽ, & no. renunciationẽ
simoniacam non ualere, quæcunque causa fingatur:
4 ¶† Quæro, utrũ quis possit renunciare liti absente ad
uersario? Inn. tenet ꝙ sic. gl. C. de pac. l. postq̃ liti, &
hoc odio litiũ itaq; ad offm̃ iudicis pertinet lites mi-
nuere. ¶Sed nunquid aduersarius põt ɔ̃dicere? rñ. sic,
si sua interest. qđ dicit plene no. per Cy. C. de eden.
l. edita, ac in materia emendationis libelli, & facit qđ
5 no. ff. rei uin. l. utique. ¶† Item no. ꝙ qui renunciat li-
teris, vr̃ renunciare omni iuri suo, ꝙ fundat̃ ex ipsis,
tex. est hic notabilis? Idem, si renunciat liti, uel qõni,
ut no. dicit gl. in l. postq̃ liti. ¶Sed pone, qđ aliqs põt
pbare p testes, & instra, & renũciat testibus, & instris,
utrũ vr̃ renunciare liti & cãæ? rñdeo nõ, nisi quatenus
dependet ex instris, uel testib. solis, quib. est renuncia
tũ. C. de fide inst. l. si aduersarius; ubi est tex. ualde no.
6 †No. ꝙ ille, q sua arma tradit aduersario, vr̃ cedere
liti. hinc ẽ, ꝙ si creditor reddit instrm̃ debitori, vr̃ pa
cisci de nõ agẽdo. & si reus actori dat instrm̃, vr̃ pa ci-
7 sci de non excipiendo. †Item no. ꝙ pactũ est duplex. s.
absolutũ, & conditionatum, uel modificatum. primũ
uestitur statim canonis patrocinio. sed non uestitur nisi
si seruato mõ, & non parit actionẽ ante, etiã si incida

ȝ qui nominato. & hoc casu tardius parit, q̄ de iure ciuili. C. de rerum permu. l. ex placito de e. c. cum inter. R.
8 ¶ † Porrò uestimentum non est aliud, q̄ quædā uirtus apta ad agere iure ciuili adueniens per actorē solum, & per reum solum quæritur ius instantię actori & reo, ut no. C. de tem. in integ. rest. peten. l. petende. q cedit instantiæ, cedit iuri & iudicio. l. j. C. de p̄scrip. lon. temp.
9 ¶ † Quæro, utrum in beneficialib. coniuncta persona admittatur sine speciali mandato? rñ. non, ut in c. ulti. de iud. li. 6. ¶ Dicit lex, q nemo alieno nomine ex lege agere potest, & lex non facit aliquem procuratorem. posset tñ, si uellet, ut. ff. de ré. iu. l. nemo alieno. ¶ No. q propter superuenientē casum quis redit ad ius suum in eo statu, in quo erat, licet liberè renuntiauerit. ¶ Sed nunquid si eo medio tempore monachi contulissent alteri, posset ab eo amoueri? gl. tenet quod sic. & est ratio, quia transiuit cum sua causa. C. commu. de leg. l. fi. §. sin autē ob auaritiam. non ob. c. quamuis, de rescrip. li. 6. quia ibi nulla causa erat, cum qua transire posset; & ideo trāsiuit liberè & præcisè. & sic non resuscitatur, qđ fuit extinctum iuxta no. ff. de libe. & posthu. l. Gallus. §. & quid si tantum.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio facta de beneficio post obitum possidētis an ualeat.*
2 *Remissio futura hæreditatis an possit fieri in renūciatione.*
3 *Ius, quod pēdet ex morte, an ueniat ī generali refutatione.*

1 ACCEPIMVS. † Non ualet prouisio facta de beneficio post obitum possidentis, & sic non ualet pactum futuræ successionis in beneficiis ecclesiasticis, nec etiā in temporalibus, ut in c. j. qui suc. sint legi. Sed quid si possessor consensit? respondeo, idem in beneficiis ecclesiasticis: sed in beneficiis tēporalibus dic, ut in c. j. §. rursus, quib. mo. feu.
2 amit. ¶ † Quæro, utrum in renunciatione possit fieri remissio futuræ hæreditatis? dic q sic mortuo testa. ut. C. de pact. l. fi. & uide quod no. C. de trā. l. cū donationis. Et no. q non est licitum sperare mortem alicuius. ff. de uer. oblig. l. inter stipulantem. §. sacrā. ff. de condi. & demon. l. pater Seuerinam. §. foetus, ubi dic. gl. quod multæ mulieres gaudent de morte marito-
3 rum. ¶ † Extra no. q in generali refutatione non uenit ius, quod pendet ex morte, ut no. ff. de uer. obli. l. qui Romæ. §. si nisi actum sit, ut omnia ueniant tam cogitata, quam non cogitata, ut no. ff. de transact. l. his. & ff. de testa. mili. l. qui iure militari, & l. ij. §. fi. cum. l. sequenti. Bal.

CVM CLERICI. Is, qui p̄ pactum pensionis augendæ consecutus est ecclesiam, debet ea spoliari, & seuerius puniri. No. cēsum ecclesiarum augeri non debere, quòd est uerum prætextu obtinendi beneficij. Idem, si post beneficium obtētum, si fit authoritate priuatorum: sed authoritate superioris bene pōt augeri, si auctæ sunt facultates ecclesiæ secundum Ber. simile dicunt legistæ, q augmētatis facultatibus augmentatur estimum in communi. E contra propter paupertatem fit nouum æstimū. ¶ No. istud capitulum contra illos, qui illicitis muneribus captant gratiam sui superioris. ¶ Item not. arg. quòd census illicitus non præscribitur.

SVMMARIVM.

1 *Pactum unius an noceat alteri.*
2 *Recipiens quod percipere non debet, tenetur restituere ei, qui debebat percipere.*

PLERIQVE. Ecclesia rem suam locando, uel in feudum cedendo non potest apponere pactum, per quod iuri parochiali alterius ecclesiæ derogetur: quia hæc cōsueuerunt fieri in fraudem parochialium ecclesiarum, pap. prohibet. h. d.
1 ¶ † Plus not. q regula est, q pactum unius non nocet alteri. ff. de pact. l. si unus. §. ante omnia. tamen promissori præiudicat, ut legitur & no. ff. de pac. l. inter debitorem. Sed in casu huius capituli etiam promissori non præiudicat: quia procedit de radice auaritiæ, &
2 ideò reprobatur. ¶ † Item no. q qui percipit, & percipere non debet, tenetur restituere ei, qui debebat percipere; & hoc est bene no. ut patet in fine literæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod tendit ad ueniale peccatum, an sit ualidum.*

PACTIONES. Non ualet pactum pro spiritualibus obtinendis, nec quod uergit in animæ detrimentum, nec quod est impossibile de iure, nec de facto, intellige, quando est impossibile per facti naturam: secus, si sit impossibile per morbum promissoris: quia tunc debet facere per alium, uel soluere interesse, ut. ff. de uerborum obligatio. l. continuus. §. si ab eo. Item secus, si non sit impossibile, sed difficile. uerbi gratia, si pars promittat mille marchas argenti, ut. d. l. continuus. §. illud. adde, impossibile reputatur illud, quod soli princip. licet, ut. ff. de lega. j. l. apud Iulia. §. fi.
1 ¶ † Dicit Archi. quòd non ualet pactum, etiam si tendit ad ueniale peccatum: quia ueniale efficitur mortale propter contemptum. uerbi gratia, pactum de non alendo parentes, uel de nō eundo ad aliam ecclesiam (puta fratrum Minorū) quàm ad ecclesiam parochialem. Bal. de Peru.

SVMMARIVM.

1 *Transactio quid sit.*
Non petere, uel non agere si non promittatur in transactionibus nihil refert.
Ex transactione oritur duplex exceptio, & quando.
Delegatus index non potest cognoscere de transactione coram se facta, & ratio.
Exceptio non numeratæ pecuniæ non potest opponi contra transactionem.
Titulum in beneficialibus non dat transactio, etiam facta cum auctoritate episcopi.
2 *Infamis est, qui transigit super crimine: sed qui transigit super infamia, non fit infamis.*
Compromissum & laudum simul sunt quadam amicabilis transactio, & quando.
Arbitramentum, quod fertur pro altera parte tantum est mera pactio: & non transactio, & causa.
Sententia renunciari non posse quo casu intelligatur.
3 *Potestatem transigendi habens an possit terminum prorogare.*

Per

Per tranſactionem uetera inſtrumenta quando tollantur.
In tranſactionem nō ueniunt capitula non proſecuta, niſi quis fuerit in mora proſequendi.
Tranſactio nulla non parit obligationem.
Proſequendi cauſam moræ effectus.
Ad incogitata non trahitur tranſactio.
Fides cui non ſeruatur, agere poteſt de tranſactione, ſed ex cauſa non poteſt conueniri.
4 *Pactum hæreditatis diuidendæ factum bona fide & ſuper re dubia an arctet creditores hæreditarios quomodo agere debeant.*
Soluens bona fide ei qui ceſſit uel uendidit iura ſua, quando tutus fiat.
5 *Sententia lata prætextu tranſac. an ualeat.*
6 *Tranſactio facta cum legitimis adm. an ualeat.*
Curator adulti debet adhibere conſenſum adulti, ac conſanguineorum.
7 *Læſus ſi quis ſit in tranſac. ultra dimidiam dubij euentus, an habeat remedium.*
Per inſtrumenta denuò reperta tranſactio non retractatur.
Litis dubius euentus inæſtimabilis.
Præſcriptio / Priuilegium } uacua fiunt cauſa per tranſactio. finita.
Pœnam ex ueteri poſt translationem petere non licet.
8 *Principale quoties eſt finitum tranſactione, an acceſſoria intelligantur eſſe finita.*
9 *Venire contra pactum, & iuramentum, & propriam confeſsionem an & quando liceat.*
Cautio mutiana / Iudicialis / Conuentionalis. } an habeant locum in tranſactione.
10 *Tranſactio an ſit contractus uel diſtractus.*
11 *Tranſactio an ſit diſtractus nominatus, uel innominatus.*
Diſtractus etiam nominatus & innominatus reperitur.
Contractus innominatus quomodo cognoſcatur.
Actio utilis reperitur in contractibus innominatis, & uocatur in factum, & directa, & uocatur præſcriptis uerbis.
Actio directa & contraria reperitur in contractibus nominatis, quæ ſunt adiectiones, non actiones, non in innominatis.
Libellus non uitiatur, ſi erratur in nomine adiectiuo actionū, non proprio.
Remiſsio actionis in tranſactione non eſt rem dare.

De tranſactionibus. Rub.

a *¶ Vide Pau. de Caſt. ponentem etymologiam in rubri. C. de tranſact.*

T † Tranſactio eſt[a] terminus litis. C. de tranſa. l. fratris, & futuri certaminis prohibitio. nec refert, utrum in tranſactionib. pmittatur nō petere, an non agere: qa ſp ex tranſa. oriē duplex exceptio una ꝯ proceſſum; alia ꝯ actorem, ut ff. de uer. ſig. l. tranſacta & finita. ff. de cond. inde. l. eleganter. §. ſi poſt rē, & §. ſi quis poſt. iudex delegatus ad cām (ponamus mutui) non pōt cognoſcere de tranſa. facta coram ipſo: quia tpe datæ lrarum non erat trāſa. & ad futuras cās delegatio non extēditur. Itē qa p tranſactionem cā antiqua, quæ fuit delegata, eſt finita trāſactio. & ſuccedit lis noua, ut. ff. de mino. l. minor. xxv. annis, cui fideicommiſſum. Contra tranſactionem non pōt opponi exceptio non nume. pec. l. ſi tranſactionis. p Cy. C. eo. ¶ Tranſactio ēt facta cum authoritate epi non dat titulum in beneficialib. de of. dele. c. ſi qñ

2 ¶ † Qui trāſigit ſup crimine, eſt infamis, ſed q trāſigit ſup infamia: nō fit infamis ſm Pe. §. pœna grauior. Cōpromiſſum & laudū ſimul ſunt qdam amicabilis trāſactio, ut not. in aut. ut differ. iu. & hoc eſt uerū, ſi extrema conueniant tranſ. i. aliquo dato, uel retento: ſecus, ſi non conueniāt tranſactioni ut quia arbitramētum fertur pro altera pte tm: quia illud eſt mera pactio, non tranſactio, cum non hēat ea, q ſunt trāſactionis, & ideò poſt rem iu. fieri pōt quia non eſt trāſactio. ¶ Qđ aūt dr, q ſniæ renunciari non pōt, ut no. C. de trāſ. l. ſi diuerſa, uerū eſt litē differendo, ſed non eam ſopiēdo.
3 ¶ † Nūquid habēs ptātē trāſigendi poſſit terminum prorogare? vr q nō, ut. ff. de uer. ob. l. q Romæ. §. Callimachus. ſed ibi loqtur in nuntio, q nullum hēt arbitriū. ſed an p trāſ. tollātur uetera inſtrā? dic q ſic, ſi ſunt trāſa. ꝯria, ut. C. de tranſ. l. ſub prętextu, & j. e. c. 1. ppetuo no. ¶ Sed an capitula non pſecuta ueniāt in trāſa. rñ. nō, niſi qs fuerit in mora proſequendi ut. ff. de arbi. l. de reb., ubi eſt tex. no. Tranſactio, q nulla eſt, non parit obli. uinculū, neq; exce. obſtaculum. ff. e. l. de his. ¶ Tranſactio non trahitur ad non cogitata. ff. e. l. cum Aquiliana. ¶ Ille, cui non ſeruatur fides, pt agere de trāſ.
4 ſed ex cā nō pōt cōueniri. ut no. ff. e. l. qui fidē. ¶ † Pactū hēditatis diuidendæ factū bona fide & ſup re dubia arctat creditores hēditarios, qūo agere debeāt. ff. e. l. controuerſia. ¶ Licet qs ceſſerit & uendiderit iura ſua: tñ debitor bona fide ſoluēs cedēti, uel tranſigēs cū eo tutus eſt, ſi ignorāter ſoluit, uel tranſigit: ſecus ſi ſciēter ff. e. l. ſi. dic q non liberatur ſciens, ſi fuit eidē denūtiatū: uel cedens puenit agere, ut no. ff. de pac. l. ſi cū emp. ſi uerò ceſſio eneruauit ius agēdi actione directa, tūc ſoluēs cedēti non liberatur. ſed ſi ſunt duo rei credēdi
5 unus directa, alter utili, dic. ut l. 3. C. de noua. ¶ † Snia lata ptex. trāſa. ualet, licet tranſactio non ualeat, uel ad id ſe non extendat. ff. de uer. ob. l. qui Romæ. §. fin. ſed in lec. q ibi fuit malè pnunciatum per trāſactio non pōt iuſtificari ꝯtus uſurarius, ut no. Inno. j. depo ſi. c. 1. in ſi. hoc uerum niſi res ſit dubia in facti cā, dūmodò iſta dubitatio non ſit colorata. uel cōficta, ut. ff.
6 de trāſ. l. cū hi. §. ſi cum lis. ¶ † Tranſactio facta cum legitimis admi. ualet, ſi eſt facta bona fide, & ex iuſta cauſa: aliàs non. C. de tranſa. l. præſes. ff. de pec. l. item magiſtri, dummō ſit talis tranſigens prælatus, & interueniat conſenſus capituli. j. eo. c. contingit, & c. conſtitutus. Item dico, q curator adulti dēt adhibere conſenſum adulti: quia adultus dñs eſt, & prudenter facit, ſi trāſigat de cōſenſu conſanguineorum adulti, qui conſiliū capiūt p minore, ut ſingulariter no. C. de his, qui.
7 ut indi. l. Polla. ¶ † Quid iuris, ſi i
b tranſa. [b]quis ſit læſus ultra dimidiā dubij euentus, no. Bar. de uer. ob. l. ſiqs cum aliter, & ff. ad Trebe. l. Lucius. §. ſi. & dicit, q hēt remediū. l. 1.. C. de reſcin. uē. dic ꝯ, ſi trāſactio eſt facta bona fide, & inter pſonas legi. qa imponeret finē liti. unde hoc ſtatutum eſt ne lites ex litib. oriantur. j. de emp. & uen. cum eām hoc probatur, quia per inſtrā de nouo reperta non retractatur nedū ſi in tanto, ſed ēt ſi in toto ſit læſio. C. e tit. l. ſub prætextu. præterea dubius euentus litis uix poteſt æſtimari, ubi eſt pcluſa uia probationis ut. ff. de edē. l. argētari us. §. cū āt p principali cā p tranſa. finita uacuū eſt quicquid ex pſcri. uel priuilegio fit, uel attētatū eſt, qđ eſt no. dignā pt ipſi cāæ opem nec ferre. j. e. c. j. ubi melior text. qui

b *¶ Vide Ale. in conſi. 42. inci. ſuper puncto. thema, in 3. & melius in 1. uo. & in l. ſi quis cum aliter. ff de uer. obl.*

reperitur. post transactionẽ. non licet petere pœnam ex ueteri: quia oĩa uetera ꝯcta cassat, ut l. 2. in prin. ff.
8 si quis cau. ¶ † Et fuit q̃o de facto inter regẽ Vngariæ & uenetos, & inde mota est horribilis guerra & pessima. & facit ad ꝑdicta, quia quoties principale est finitum trãsactione, puta guerra, accessoria intelligũtur eẽ finita. j. de pęnis. c. calũnia, p Inn. puta impẽsa, dãna, & interesse. ciuitates aũt captæ, & captiui non debent relaxari: quia factæ sunt capientiũ, nisi aliud in pace sit cõpilatũ, uidelicet ecce guerra est inter extiritios extrinsecos, aliqui de exititiis sunt condemnati ad mortẽ; fuerunt capti & sunt in carcere: modò fit pax, & statutum q̃ oẽs exbãniti rebãniantur, & pro rebãnitis habeant. Nunquid intelligatur de ꝑdictis, qui sunt in carcere? & uĩ q̃ non, quia abolitio nõ ptinet ad carceratiõe, ut dicit illa l. singularis. ff. ad Turp. l. Domicianus. Itẽ quia sunt serui pœnæ, qui non hñt ius postliminij, ut ff. de cap. l. mulier in opus salinarũ. In ꝯriũ uĩ, quia instrm bãni debet eis reddi cassum & cãcellatum, ut de cõdi. sine cã. l. dissoluto, & p hoc redduntur penitus liberati, ut. ff. de pac. l. Labeo, & l. postq̃. præterea pax est q̃dã transa. p q̃ uetera instra tolluntur. j. e. c. j. & ista ẽ ueritas: quia sunt penitus liberati & intellectualr carcere relaxati & sicut sunt relaxati itellectualr ita dñt relaxari corporalr. nõ ob. l. Domitianus: quia illa gñalis abolitio, de qua ibi loquit, erat facta ad tp̃s, & nõ in ꝑpetuũ & iõ, illi non dñt liberari à carcerib. & custodia: q̃a nõ sũt imunes a pœna, & ita tenet ibi Bar.
9 † Vnicuiq; licet ꝯuenire contra pactum & iusm & propriã confessionẽ, si postea ꝑnunciatũ est p ipso, de iureiu. c. mulieri, p Inn. quia inia potior est. l. 2. ff. de iureiu. In transa. non hẽt locũ illa cautio legalis, q̃ uocatur Mutiana. C. e ti. l. siue apud acta, & C. de pac. l. j. sed ꝯuẽtionalis sic. ff. de ꝯd. ob cau. l. dedit in prin. Itẽ iudicialis p. l. oib. ff. de iud. q̃ est passiua, & non actiua, & ꝑstat ab inuito, non ut ipse agat. considera, cautio Mutiana facit, ut certũ sit p eã conditionẽ negatiuam: tñ in ꝯtractibus qui transmittuntur ad hæredem non fuit à Mutio introducta, nec sunt ita fauorabiles, ut est ultima
10 uolunta. in aut. de nup. §. quia uero. ¶ † Nunquid trãsactio sit ꝯctus, uel distractus, rñ. distractus est inquantum est liberatio; ꝯctus est, inquãtũ est ꝑmissio. C. e.
11 l. quis. ¶ † Sed nunquid est distractus nominatus, uel innominatus? rñ. dici p̃t cõtractus siue distractus noiatus si fiat p accepti. C. e. l. ubi pactũ. si aũt nudo pacto, tunc distractus est innoiatus. ¶ Et sic conclude, q̃ sicut est reperire cõtractũ noiatũ & innoiatũ, ita est reperire distractũ noiatũ & inoiatũ. cognoscimus aũt cõtractũ innoiatũ esse p talẽ doctrinã, uidelicet quoties ex eo ꝑcedit actio pscriptis uerbis, uel in factũ, uel cõdictio ex lege, de isto tñ ultimo dic, ut no. in l. fi. ff. de cõdi. ob cau. Itẽ quatenus cõdictio ob cãm ꝑficiscitur est ꝯctus noiatus, ut ibi dr̃. Item in ꝯctib. innoiatis reperitur utilis, & uocatur actio in factum: & directa, & uocatur actio pscriptis uerbis. Itẽ in ꝯctib. noiatis reperit directa, & ꝯria, q̃ sunt adiectiones nõ actiones. v. g. directa depositi, & contraria depositi. nã cum dico, depositi, nomen est actionis: & dum dico, directa & cõtraria, nomẽ est adiectionis nec oportet hoc adiicere in libello, nec uitiat libellum, si erratur in ipsa adiectione: q̃a satis est edita actio per nomen suum proprium. ¶ In trãsactione remittere actionẽ non est dare rem. C. de transa. l. si pro fundo, quæ lex notabilis est. in cõtractibus innominatis non reperitur directa & cõtraria, quę sumunt aliud nomen. s. à suis extremitatibus, q̃ est ualde no. pro legistis. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Firmitatem recipiunt per confirmationem papæ, ea quæ sunt infirma, uel minus ualida.*
Transactione tolluntur instrumenta & alia iura partium.
Confirmatio quædam præparata, quædam minime.
Materia non præparata, quæ.
Confirmationis natura.
2 *Transactio, si est utilis ecclesijs, an debeat ualere sine aliqua confirmatione.*
Cassare & irritare omnem alium contractum in contractibus non est necesse, nisi præcessisset obstatiua protestatio, & ratio.
3 *Reuocari in dubium an possit illud, quod facit papa, uel princeps, qui habet plenam mundi, uel populi dispositionem.*
Retractatio transactionis instrumẽtis denuò repertis quãdo non fit, & quandoque fit ex causa surreptionis ipsorum.

1 SICVT GRAVE. Instrã † & alia iura partiũ ꝯria trãsactiõe tollũt? Casus. inter quosdã ꝑlatos ecclesiarũ fuit facta salubris trãsactio. papa, ne possit de eius ualẽtia dubitari eã confirmat, decernens ut ipsa seruetur, & alia instra oĩ uirtute sint cassa. h. d. ¶ No. q̃ ea, q̃ sunt infirma, uel minus ualida p confirmationẽ papæ recipiunt firmitatẽ, fm Ber. & scias, q̃ q̃dam est confirmatio ꝑparata ex ꝑcedenti materia q̃dam, non præparata. Exemplum de prima est hic. v. g. salubritas. i. utilitas ecclesiarum: materia aũt non præparata est duplex. s. obstatiua, seu repugnans, ut. ff. de act. & obl. l. obli. q̃ propriis uirib. nõ subsistunt. alia est materia talis qualis, ut. ff. de ado. l. adoptio non iure facta. & natura cõfirmationis est ualidare inualidum, & approbare ualidum, sed non extẽdere. ff. de li. le. l. Aurelius. §. testa.
2 ¶ † Sed nõne si trãsactio est utilis ecclesiis, dẽt ualere sine aliqua cõfirmatione, ut no. ff. de transf. l. cum hi. §. cãrñ. non, ut hic: quia solennitas non est omittenda.[a] Dein de no. q̃ in contractibus non est necesse apponere illa uerba, cassantes & irritantes oẽm alium cõtractum &c. quia hoc tacite intelligitur, tex. hic sing. nisi ꝑcessisset ꝑtestatio obstatiua: quia tunc esset necesse apponere uerba ipsi ꝑtestationi contraria, uel derogatoria, ut. ff. de leg. 3. l. si quis in prin. testamenti. & C. de pac. l. pacta nouissima, per Cy.
3 ¶ † Item no. q̃ non põt in dubiũ reuocari illud, q̃ facit papa, uel princeps, q hẽt plenã mũdi, uel populi dispositionẽ. Itẽ no. rõnẽ, quare p instra de nouo reperta nõ retractat trãsactio q̃ est no. dignũ, ẽt si illa instra essent priuilegiata. Nam rõ ẽ, quia illa intelligunt cassa esse tex. est hic mirabilis, nisi illa instra esset subtracta per aduersarium. ff. de pac. l. tres fratres. C. de prob. si de pos. tex. est ualde no. Bal.

[a] *¶ Vide Ia. in l. si mihi & tibi. §. in legatis ff. de lega. 1. & in l. sancimus. C. de testa.*

SVMMARIVM.

1 *Compositio facta super decimis cum authoritate superioris an sit ualida.*
2 *Obligatio decimarum licet sit spiritualis, tamẽ res, quæ præstatur, est temporalis.*
Compositio perpetua super annua præstatione inter immobilia computatur.

1 STATVIMVS. † Valet compositio facta super decimis cum authoritate superioris. ¶ Casus. quædam uniuersitas habebat quæstionem

est persona ecclesiastica sup decimis q̃rit, utrũ possit interuenire compositio?r̃n sic cũ authoritate epi.h.d.

2 † No.q̃ obligatio decimarum licet sit spũalis, tñ res, quæ præstatur est tpalis, & iõ interuenire põt trãsactio, siue sint decimæ reales, quæ præstantur ꝑ pdijs, siue psonales, quæ præstãtur ꝑ diuinis officijs sm Inn. Sed quare requirit authoritas epi, uel archiepi?r̃n qa cõpositio ppetua super annua præstatione inter immobilia computatur, ut in aut. de non alic. §. oportet infra e.c. super eo. sol. ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio, uel consensus capituli subsequẽs confirmat prælati transactionem.*

2 *Contractum qui pluribus annis obseruat, an possit postea resilire in contractu:*

Transigere ne possit prælatus.

Transactio est species alienationis & quando.

3 *Libera an uideatur concessa per literas de rato.*

Prætoris tutatis potestas.

In Republica non potest quis nisi quatenus sit concessum.

Legis statuas, de acqui rer. do. intell.

Legis de iure, ad municip. intell.

Immobilia non possunt alienare etiam qui liberam administrationem habent a lege.

Liberam facilius lex, quàm homo concedit, & ratio.

1 CONTINGIT. Si prælatus † habet lr̃as de rato, uel cõsensum capituli subsequentem, transactio prælati obtinet firmitatem. Casus Abbas, siue prior alicui cõuentualis ecclesiæ hẽt causam cum alio corã iudice ordinario, uel delegato: transegit cum aduersario: capitulum uult illam transactionem reuocare; quæritur an possit? r̃ndetur q̃ nõ, si a capitulo habuit literas de rato, uel capitulũ postea ratum habuit aliquibus annis obseruando. No. ratihabitionẽ capituli confirmare factum prælati. Item no. q̃

2 ꝑ obseruantiam ꝯtus inducitur ratihabitio. ¶ † Item

a no. q̃ qui ᵃ obseruat ꝯtum pluribus annis, nõ põt postea resilire a ꝯtu, & hoc qñ non deficiebat nisi solus consensus, secus, si deficeret solennitas uerborũ, uel quæuis alia solennitas substantialis, ut C. de pac. l. si certis annis. hic quæritur, utrum prælatus possit trãsigere? & uẽ q̃ nõ, quia habẽs mãdatum ad agendum nõ tñ hẽt mandatum ad trãsigendum, ut ff. de pac. l. & si tñ: quia mandatum non debet extendi, ut ff. de sol. l. hoc iure. Et lit. contestatio nihil adijcit mandato. præterea trãsactio est quædam alienatio, ut ff. de prædi. mi. l. si ad resoluendum. præterea dato, q̃ prelatus sit legitimus administrator, non tamen habet liberam, ut ff. pro emp. l. qui fundum. §. si tutor. Item quia transactio est spẽs alienationis, si ille, qui non habet plenam rei suo nomine dispositionem, non potest renuntiare, ut not. C. de pac. l. pe. & per Pe. & Cy. In ꝯriũ uẽ C. de transa. l. præses. so. si bona sunt cõia, uel debitũ est liquidũ, nõ põt: sed si nõ est liquidum, & cõdõ dñi nõ est deterior, põt. ff. de pac. l. itẽ magistri, & l. ꝯ iuris. §. fi. ibi not. Sed

3 an per lr̃as de rato † uideat̃ cõcessa libera, dicit Cyn. q̃ nõ C. de procu. l. si ꝓcuratorẽ. sed ꝑ hæc uerba, omnia possis, q̃ possum ego, uel quæ põt uerus dñs, bene uẽ ꝯcedi libera, dũm bona fide. C. mandati. l. creditor. §. fi.

a ¶ *Qui obseruat contractum pluribus annis, nõ põt postea resilire à cõtractu, istud repe. fin. d. Ieretor. in quodam suo consilio, quod etiã propriãa nõ habeo.*

¶ Ex hoc apparet q̃ habẽs literas credẽtiæ generales, nõ põt renuntiare bñficio. Quid de ptãte alicuius terræ? r̃n. hoc nõ põt, nisi hoc sit ei cõcessum a cõsuetudine, uel a lege municipali: qa in republica nullus põt, nisi quatenus est ei cõcessum. ff. qd̃ cuius. uni. no. l. nulli. & ff. q̃ ui aut clam l. pro hibere. §. planè. igitur hic est ex mandato pendens qõ, sic intelligitur. l. statuas. ff. de acq. rer. do. qũo igitur dẽt intelligi lex, de iure. ff. ad muni. r̃n. si est qõ ciuilitatis cum ipso iure, ptãs cognoscit tanq̃ magistratus ex mero officio; sed si esset qõ cũ alio, ptãs non posset cognoscere, nisi hẽret mãdatũ à republica: quia ptãs non est legitimus administrator bonorum, sed suæ iurisdõnis. Adde, q̃ quidam habent liberam administrationem a lege, & isti non possunt alienare immobilia, quidã ab hoĩe, & isti possunt, dũ mõ ex cã, & non perfunctoriè, ut ff. manda. l. creditor. §. fi. & ideò l. facilius concedit liberam, quam hõ, ut C. de bo. ma. l. j. quia minus periculum est in cõcessione, quæ fit a lege, porrò hõ, quia posset incurrere magnum periculum, nunquam uẽ cõcedere liberam, nisi hoc dicat expresse, ut ff. de pecu. l. quam tuberonis, §. alia, & est melior tex. qui sit in iure ciuili. & facit. ff. de admi. tu. l. intra bonorum, q̃ est ualde notabile. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Transigi non potest super beneficio ecclesiastico.*

2 *Guarentigiæ instrumentum dici non potest, quod non tenet.*

Transactio, quæ non tenet, liti finem non imponit.

Nullitati renunciari non potest, & quare.

1 CONSTITVTVS. Sup beneficio † ecclesiastico trãsigi non põt, & si transigitur, iurm & instrm est nullũ ipso iure. h.d. Sume hic argm

2 q̃ † non potest dici instrm guarentigiæ id, quod de iure non tenet. no. q̃ transactio, quæ non tenet, liti termi

b num ᵇ non imponit. nam qd̃ nullius est momenti, non officit paci b nec ꝑ mutuum consensum recipit firmitatem, & huic nullitati renuntiari non potest; quia est inuitis partibus introducta. ff. de ritu. nup. l. a diuo, & ibi not.

b ¶ *Adde text. in l. cansas, in uerbo legitimis transactionibus.*

SVMMARIVM.

1 *Compositio quæ fieri possit inter clericos.*

2 *Realitas in pactis quid sit, et quo pacto cognoscatur.*

Obligatio transiens in successorem an sit eadem cum prima.

Vtilis obligatio cessa est eadem cum directa.

Sententia, Indulgentia, Gratiæ, — Vtrum præsumantur reales.

3 *Compositio in spiritualibus secundum ius fieri debet.*

Pactum personale non afficit successorem.

Legis si consul. ff. de adop. intell.

4 *Causa si est inter episcopum & subditum, an si episcopus amicabiliter componit, requiratur superioris decretum.*

1 DE CAETERO. Compositio † inter clericos non de titulo beneficij, sed de alio iure, puta de annuo censu, fieri põt. tñ censsus solutus huius cõpõnis prætextu non afficit successorẽ. Casus. Rector unius ecclesiæ impetrauit ꝯ alium. tandem cõposuerunt de lite, q̃

erat

erat sup cēsu, uidelicet ut alter ꝯ alterū ageret de cē suali subiectione. eps uult hāc pactionem reprobare. Papa dicit, ꝙ non pōt: tñ iste censuss, q ex compōne pe
2 titur, cum uita finitur. ¶ † Quæro, quid est realitas in pactis? rñ. idē, qđ transitio, alias transmissio ad succe sores. sed qūo hoc cognoscam? rñ. ex duobus. s. potentia, & actu sunt. n. quidā, qui pñt quo ad se & nō quo ad successores. quidam, qui ꝑpetuo pñt. porrò realitas cognoscitur p hoc, ꝙ habet ꝑpetuā cām. hæc cōsi deratio ꝓbatur ff. de le. ij. l. peto. §. prædiū, & l. 4. ff. de serui. Item actus sapiens realitatem, uel ꝑsonalitatem colligitur ex uerbis & mente, & ipsius rei natura. ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de serui rusti. prædio. l. Lucius, & uide qđ no. Cy. C. de ꝯhen. & cōmi stipu. l. ueteris. Sed an obligatio transiens in successorē est eadem numero cū prima, dic ꝙ sic, sicut eadem ser uitus, ad qđ cunque ambulet prædium, præterea utilis cessa eadem est in iure cū directa. ergo multo fortius ea, quæ transmittitur in propria uirtute & figura de hoc p Cy. C. de pac. l. pacto successorum. ff. ad Tre. l. ex asse. utrum snia præsumatur realis, uel ꝑsonalis, no. Inn. ī. de insti. c. cū uenissent. in indulgentijs & gratiis, utrum ꝑsumāt reales, aut ꝑsonales, dicit gl. ꝙ rea
3 les. ff. de censi. l. forma. §. q̄ q̄, ubi gl. notabilis. † Not. ꝙ cōpositio in spūalibus ſm ius fieri debet. Not. ꝙ pactū
4 ꝑsonalis uigoris nō afficit successorem. ¶ † Quæro, qđ si cā est inter epm & subditū, nunqd si eps amicabiliter cōponit, requirat decretum suꝑioris, puta archiepi? vr ꝙ nō requiratur alia authoritas, q̄ ipsiusmet, ut sic gerat duas ꝑsonas. s. ꝯhentis & authorizantis, ut ff. de adop. l. si cōsul. sed illa lex nō hēt locum, nisi requiratur cāæ cognitio p modū iurisd disputatiuæ, seu contentiosę, sed melius facit. ff. de auc. tut. l. accipientis, & qđ no. in l. j. C. de ꝯcti. iu. & C. de ꝯh. emp. l. cū ipse. Inn. dicit, ꝙ ordinarius solus, si cōsensisset, ecclesiā censualem cōstituisset. ¶ Quærit Inn. si clericus petiit suā ele. uel prouisionem confirmari, qui sint citandi, dic ut no. in c. ult. de elect. li. 6. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, quod per transactionem possidetur, si per mediatorem ut uacans impetretur, an impetratio sit ualida.*
Scire quis præsumitur, quia aduocatus, & quia testis.
Aduocatus cōtra clientulum suum turpiter impetrās tenetur pœna falsi.
Tonsuratus qui non est, clericus non est, & an possit impetrare beneficium.
2 *Dolus partis, & dolus aduocati inuicem compensantur.*
3 *Aduocatus potest esse testis in instrumento transactionis, uel compositionis partium; non tamen potest esse testis in causa principali.*
Recordari præsumitur is, qui interfui actus.

1 EX LITERIS. † Si bñficiū, qđ p trāsactionē possidetur, p mediatorē impetratur ut uacās, nō ualet impetratio ſm lec. glo. Casus. Inter F. & A. clericos trāsactio facta fuit me diante quodam Giraldo, qui erat aduocatus dicti A. & testis fuerat inscriptus, demum dictus Giraldus nōdū tōsuratus impetrauit dictum bñficium, tacito de dicta transa. & hoc constabat, quia dictus Giraldus nō negabat, Papa ei silentium imponit. No. ꝙ præsumitur scire, qa aduocatus, & qa testis, & qa turpiter impetrauit ꝯ suū cliētulū; mò plus qa vr, ꝙ tenetur pœna falsi, ut ff. ad muni. l. Titius cū esset. Itē nō. hic, ꝙ q non est tōsuratus, non est clericus, nec pōt impetrare bñficiū: sed certe imò vr ꝙ possit, qa dicta trāsactio erat nulla & symoniaca, & ēt possessio dicti. A. fuit improba, q̄ hr ꝑ nulla, ut C. de acqui. pos. l. improb. rñ. iste aduo
2 catus fuit in pari cā turpitudinis. † Et sic no. ꝙ dolus partis, & dolus aduocati inuicē cōpēsant, uñ aduocatus nō pōt allegare crimē sui cliētuli; qđ est mēti ual-
3 de tenendum. † Vnde not. ꝙ aduocatus pōt esse testis in instrō transactionis, uel compositioni partium: non tñ pōt esse testis in cā principali ſm Ber. & facit. ff. de rei uin. l. intra officiū, & ff. de iure fis. l. deferre. §. idē decreuerunt. Item no. hic. ꝙ qui interfuit actui, pręsumitur scire & recordari. concor. C. de ꝯhen. & commi. stipu. l. magnam, & ibi uide. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Transigi non potest de beneficio ecclesiastico, licet possit amicabiliter componi.*
Gratis quid fieri permittitur, non autem per pecuniam.

1 SVPER eo. Super ecclesiastico † bñficio non pōt trāsigi, licet possit amicabiliter cōponi. simile, ꝙ aliqd pōt fieri gratis & non p pecuniam. ff. de insa. l. furti. §. pactus, & not. ff. de condi. ob tur. cām. l. idē, & si. §. si tibi. ubi no. ꝙ omne, qđ gratis faciendum est, si per pecuniam fiat, turpiter fit, & illa gl. est singu. Bal. de Perusio.

SVMMARIVM.

1 *Transactio personalis an extendatur ultra personam.*
Concessio realis perpetuatur auctoritate Papæ.
Alteri per alterum quæritur beneficium quandoque.
2 *Sacramenta uoluntaria & necessaria an obligent ad solutionem decimarum.*
Sacramenta obligant ad solutionem decimarum.
Per sacramenta probatur quis parochianus.
Ex pacto ecclesiæ quæritur ius eius rusticis.

1 VENIENS Trāsactio facta de rebus ecclesiæ p prælatū sine suꝑiorū consensu nō obligat successorem. Casus quidā monachi maioris monasterij excolūt terras in parochia S. Mariæ de Marchia, & coloni ipsorum monachorū oia sacra tā uoluntaria, q̄ necessaria recipiūt ab ecclesia dictæ S. Mariæ: tñ ꝑtextu cuiusdam transa. nolunt dicti rustici soluere nisi tertiā partē decimarū. Papa dicit, ꝙ cum dicta transactio sit facta inter ꝑsonas paciscentes, nō inter ecclesias. & quod dicta transactio non prodest dictis colonis, decimas integras soluant tā futuras, q̄ præteritarum æstimationem, nisi transactio sit cōmunita authoritate pap. h. d. † No. transactionem personalem ultra personam nō extendi. Idē dicimus in cōcessione, ut ff. de serui. leg. l. pater, ubi uide Bar. ¶ No. cōcessionem realem ex forma ꝑpetuari authoritate Papæ interueniente. & ꝙ si Papa cōfirmat pactū, alteri per alterum quæritur bñficiū pacti, qđ tene mēti.
2 † No. ꝙ sacra alia sunt uoluntaria, alia sunt necessaria, & utraque sacra obligant ad solutionem decimarum, & per ista probatur quòd aliquis sit parochianus. ¶ No. quòd ex pacto ecclesiæ potest quæri ius suis rusticis, si pactum esset confirmatione superioris roboratum; quod est notabile.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Transactio quæ non ualet super iure præsentandi.*
2 *Census nouus ecclesiæ nõ põt imponi per consensum patroni.*

1 PRAETEREA. Non ualet † transactio super iure præsentandi, per quã nouus census imponitur ecclesiç. h. d. ¶ Casus: uacante ecclesia contentio nata est inter laicos & religiosos super iure pñtandi rectorem. fuit pactũ inter laicos quod isti patroni hērent præsentationem: tñ ecclesia deberet soluere maiorẽ censum; dicit quod ista compositio non ualet. quia cõtinet symoniam. ¶ Not.
2 quòd per † consensum patroni non potest nouus cẽsus imponi ecclesiæ, quod est bene notan. Bal.

SVMMARIVM

1 *Transigi super spiritnali iurisdictione non licet.*
2 *Confitens se olim fuisse subiectum etiam hodie est subiectus, si non probat contrarium.*
Ex præterito in præsens ex iure causam successiuam habente quando præsumitur?

1 PRAETEREA. Super † spirituali iurisdictione transigere nõ licet. h. d. ¶ Casus. quædam cella eximi uoluit à subiectione maioris ecclesiæ, siue cellæ. Et licet fratres illius cellæ confiteantur se olim fuisse subiectos, tñ prætendebant quandã transactionem. Papa dictos fratres ex confess. condẽnat & transactionem pnuntiauit non
2 ualere. h. d. ¶ † No. quòd q cõfitetur olim se fuisse subiectum, ẽt hodie est subiectus, si non pbat ɔ̃riũ. Et rõ, quia subiectũ est legis ɔstitutio. Itẽ est ius habens cãm successiuam. unde si confiteor p uerba tpis plusquã pfecti, uidelicet quondã fuisse dñm meum, uel te fuisse dñm talis rei, Talis cõfessio de pterito pĩudicat in pręsenti, Licet quidam dicant, quòd ista confessio de præterito facta per abnegationem pñtis tpis non noceat de præsenti, ut no. C. in l. edita actio; quod uerũ esset in poss. secus in dñio, ut. C. de proba. l. siue possidetis. concedo tñ, quòd super ista contradictione debet de necessitate dari terminus ad probandũ. ff. de confessis. l. certũ §. j. in gl. sed qualiter, quæ est melior glos. quæ reperiatur in iure ciuili. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Transactio uetatur super matrimonio.*
Transactio prohibetur, ubi dispensatio tollitur.

1 EX parte. Super † matrimonio nõ põt interuenire transactio. no. tex. quòd ubi non põt dispensari, neq; transigi, & tene menti hãc regulam. glo. quærit, utrum sup matrimonio possit deferri sacramentum, & quid in monachatu, dic ut. ff. de iureiur. l. iij. §. quanquam, & ibi no. Bal.

¶ Finita ista rubrica de transactionibus, Sequitur rubrica de postulando sine alia continuatione &c.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens beneficium ecclesiasticum, debet studere circa beneficium suum, & non aduocari in curia seculari.*

De postulando. Rubrica.

1 CLERICI. ¶ Clericus in sacris, uel in minoribus beneficiatus officiũ aduocationis assumere nõ põt. h. d ¶ † Not. quòd clericus, qui habet bñficiũ ecclesiasticum, licet sit in minoribus ordinibus, debet studere circa beneficium suum, & non aduocari in curia seculari.

SVMMARIVM.

1 *Monachi & canonici regulares postulare non debent, nisi pro utilitate monasterij, uel propria, aut pro personis miserabilibus, uel coniunctis.*
2 *Clericus & miles an æquiparantur in iure ciuili.*
Aduocatum se esse ecclesiæ qui iurat, teneatur ad hoc si non requiratur, remissiuè.
3 *Hæredi aduocati an debeatur salarium conuentum plenissimè.*
Aduocatus pactus de salario an debeat illud habere in casu transactionis.
Aduocatus debet loqui uulgariter, uel explanare.
Aduocationem in curia Romana qui suscipit, an teneatur sequi curiam si Papa alio se transfert.
4 *Aduocatus an possit fideiubere pro clientulo suo, & an ex hoc præsumatur redemptor litis.*
Aduocatus non habet mandati actionem soluens ex fideiussione facta per clientulo suo.
Aduocatus si dicit habere se conscientiam læsam, non propterea clientulo præiudicat.

1 EX parte. † Monachi, & canonici regulares postulare non debent nisi pro utilitate monasterij, uel propria, aut pro psonis miserabilibus, uel coniunctis. h. d. istud. c. cum. c. seq. & uide quod no.
2 Cy. C. de procu. l. nisi. ¶ † In iure ciuili clericus & miles æquiparantur. sed miles non põt esse pcurator nisi in causa sui numeri, ut no. ff. de pcu. l. filius. §. miles. in usibus feu. clericus & religiosus uocatur miles, de uasal. mi. qui ar. belli. depo. c. j. ff. de iu. l. miles. an q iurat esse aduocatũ ecclesiæ teneatur ad hoc, si non requiraꝰ,
3 dic ut no. ĩ. de iureiur. c. j. ¶ † An hędi aduocati debeaꝰ salarium cõuentũ, plenissimè uide. ff. de uar. & extraor. cogn. p Bar. An aduocatus pactus de salario debeat illud habere in casu trãsactionis, no. ff. man. l. si. C. de suf fra. l. j. in. iij. q. p Cy. aduocatus debet loq uulgariter, uel explanaꝛ, quod dic ut. xxix. q. j. sic. n. ppe si. ¶ Vtrũ qui suscipit aduocationẽ in curia Roma. teneatur seq curiam, si Papa transfert se ad aliã ciuitatem. ff. de an.
4 leg. l. Meuia. ¶ † Vtrum aduocatus possit fideiubere pro clientulo suo, & an ex hoc præsumaꝛ redẽptor litis. ff. man. l. si remunerandi. §. Mauritius. ubi dꝛ, quòd talis aduocatus soluens p tali fideius. non hẽt actionẽ mandati, & non est alibi. Ibi ẽt est expressum, quòd in talẽ fideius. fit executio officio iudicis. i. p cõpulsionẽ absque libello. Si aduocatus dicit se hẽre consciãm læsam, & ex hoc non uult cãæ interesse ẽt si hoc casu iuramento firmeꝛ. nõ præiudicat suo clientulo. C. de iud. l. rem non nouã. §. si. qui tex. est ualde no. & sing. Bald. doctor excellentissimus.

SVMMARIVM.

1 *Nuncius quid sit.*
Procurator non in domini, sed in persona sua loquitur.

2 unicum

2 *Nuncius unicum habet nomen, sed procurator pro qualitate officij diuersa habet nomina.*
Nomina debent officijs deseruire.
In nominum significatione ueritas est sequenda, & exemplis ostendit.
In constituendi procuratorem modo sequenda est differentia formalis & necessaria.
3 *Nuncius an possit constitui, ut aliquid faciat in iudicio.*
Nuncius ponitur aliquando pro procuratore.
Nuncius in contractu dicitur, procurator autem in iudicio propriè.
4 *Legari potest per nuntium, sicut & per epistolam.*
5 *Constitutio procuratoris contra reum an habeat mandatũ contra fideiussorem, uel alium correum debendi.*
6 *Actiones personales an uideatur cedere, qui uendidit, & tradidit rem.*
Protestandi ius cedi debet: aliàs non transit ad singularem successorem.
7 *Procurator ex contumacia condemnatus an habeat regressum in dominum.*
Contumax licet quis fuerit, non attenditur contumacia, si ex probatis fuerit condemnatus.

Exercitor, *Magister nauis,* *Institor stationis,* *Praepositus mensae,*	*Differunt nomine, sed omnes pro procuratores sunt.*

Obligare non potest procurator ultra summam, ad quã fuit constitutus.
8 *Procurator his uerbis fit, si dico, facio te fideicommissarium meum ad negocia mea.*
ad *Verborum communem intelligentiam referenda res est, omissa grammatica.*
Procurator sub conditione constitui potest, & non fingitur retro constitutus.
Conditio ibi locum habet, ubicunq; poenitentia medio tẽpore.
Fictionis extrema debent esse necessaria, & ratio.
Mandatum ampliatur ex consuetudine, item ex dignitate, & charitate domini, & nume. 20.

Dos, *Donatio*	*dicuntur pietas, & requirunt speciale mãdatum.*

Dos mulieri est titulus lucratiuus.
9 *Variatio siue uacillatio mandati an prosit uacillanti.*
Procurator ad protestandum non admittitur absque fide mandati per instrumentum.
10 *Procuratorem si te constitui ad uendendum, uendidisti, an possit petere pretium.*
Procurator ad transigendum si transegit, non poterit agere ex transactione, quia diuersum.
§. Procuratorem. l. sed si unius ff. de iniur. intellectus.
Mandatum generale an extendatur ad causas, quae postea sunt ortae.
Causae diuersae quando dicantur.
Speculatoris locus de extensione mandati quo modo intelligatur.
Mandatum ad futura extenditur ab futuri, & si nullas habet causas praesentes.
Impugnatio mandati debet omnis probari per impugnantem, & opponenda & probanda ante litis contesta.
11 *Procurator, tutor, uel curator inquietati post longum tempus an teneantur reddere rationem administrationis.*
Tutor testamentarius quo casu legitimum excludat.
Clausula mandati in praedictis, & ad praedicta, uis.
12 *Dictio, in ponitur pro inter.*
Sententia lata contra procuratorem executio fit contra dominum, & quando.
13 *Praelatus faciens fidem de possessione praelatura non tenetur cauere de rato, licet negetur praelatus.*

Mandati actionis, *Officij procuratoris,* *Locati,*	*natura*

Opera locari consueuerunt.
Merces in pecunia numerata constituitur.
14 *Procurator generalis, praelatus, uel tutor an possit donare.*
Donare melius est interdum, quàm uendere.
15 *Persona coniuncta aetatis legitimae an admittatur pro coniuncta minore, quae indiget tutore, uel curatore.*
Curator subsidiarius quibus casibus dandus, & à quo.
Creditor fingitur aliquando ex causa.
16 *Minor ubicunque habet legitimam causam, ibi potest sine alicuius authoritate procuratorem facere.*
De mandato minoris, si dubitatur, de rato cauendum.
17 *Praelatus an possit reconueniri de eo, quod pertinet ad capitulum solum.*
Renuntiare potest appellationi procurator, si est friuola, uel iniusta.
Mandati geminatio nihil operatur.
Ex procuratoris protestatione quaeritur ius domino.
18 *Procuratori si sit data certa forma, an alia uideatur prohiberi.*
Forma ubi certa datur in decreto, seruanda est, & ratio.
19 *Persona coniuncta si producat mandatum ad unam cãm, & in alijs uult admitti coniunctorio nomine, an possit.*
Per electionem iuris communis uidetur recessum à iure speciali.
Mandatum continet uerba quaedam restrictiua, & quae sint.
Ratihabitionis promissio in mandato habet uim restrictiuã.
Rati cautio procuratoris ubi non sufficit.
Rati cautio procuratoris in rem suam an sufficiat.
Legis, non solum, ff. solu. matri. intellectus.
Procurator ante litem contest. potest alium substituere praesente domino.
20 *Delegatus si procedit sciente ordinario, à quo dicit se habere delegationem, an sit necesse probare de delegatione.*
Vicariatum probare non est necesse, si uicarius procedit sciente domino.
item *Praeturam, si praetor sciente populo sedit pro tribunali.*
Mandatum intelligitur, secundum quod dominus consueuit mandare, & nume. 8
Substitutione uetita in mandato, an poterit procurator substituere.
Contra mandatum simplex procuratorium potest opponi simulatio.
Procuratori constituto in rem suam uidentur directae mandata, & utiles cessae.
21 *Dominus si promittat pro procuratore sub hac forma, quicquid legitimè fecerit, an iste sit legitimè releuatus.*
Ratum debet habere dominus etiam non legitimè factum modò sit factum secundum solitum iudiciorum cursum.
Satisdationis uerba omnia sunt edicti quaedam forma, & ideò seruanda.
Releuare Anglia procuratorem litigantem Florentiae dominus potest, licet hic nihil possideat.
Sententiae executionem patitur dominus in loco domicilij, ubicunque sit lata.
Releuatio domini pro procuratore non habet locum in beneficialibus, nec in causis criminalibus.
22 *Carceratus in causa capitali potest per procuratorem defendi citra contestationem litis.*
In causa capitali si fuit admissus procurator, an ualeat processus.

Procurator

23 Procurator si in rem suam substituit alium procuratorē in rem suam, an statim desinat esse procurator.
24 Procuratores duos an quis facere possit in rem suā in solidū.
25 Persona coniuncta si agat procuratorio nomine, an coniunctorio, an sit differentia.
Coniunctorio nomine agere, & procuratorio, uel administratorio, refert.
Mandatum ostendi iudex cogere potest ex officio in quacunque parte iudicij, non opponente aduersario litigatore.
De processus ualiditate, & efficacia iudex esse certus debet.
26 Hæreditas an possit adiri per procuratorem.
Adeundi hæreditatē ius non pōt cedi procuratori in rē suā.
27 Vsufructuarius præstita cautione & non ante est procurator domini quo uacantis.
Custodia cui committitur, habet officium iudici nomine custodiæ.
Exilium non cadit in procuratorem, ideo formandū in persona domini.
Procurator ad agendum confestim, uidetur constitutus ad totam causam.
Prælati dolus non nocet ecclesiæ, & quare.
28 Dolus commissus per cedentem an noceat cessionario.
Conditio, si in eodem statu permanserit, in quolibet mandato & arbitrio subintelligitur.
Procurator, qui satisdedit, domini loco habendus est, & ideò reuocari non potest sine causa.
Mutato procuratore necesse est acta transferri, uel repeti.
Repeti acta necessarium, mutato procuratore.
29 Procurator potest reuocari.
Reuocatio procuratoris cōparente domino quando inducitur.
Acceptare mandatum potest procurator ductus pœnitentia, cui renunciauit.
30 Constitui an possit procurator in rem suam ex parte rei.
Pacē facere possunt procurator citra speciale mandatum.
Remissio iniuriarum est donatio.
Pax fieri gratis debet.
Mandati forma etiam si mandatum exigat spāle, non operatur in multis casibus, & qui sint.
Reuocatio procuratoris non impeditur a periurio domini, et racio, nisi in casu.
Ordium princeps est Deus.
31 Fideiussor potest tradere, & soluere de scientia domini quasi procurator constitutus ad hoc.
Restitutio ex Trebelliano non potest fieri procuratori in rem suam, nisi nomine domini.
Ratificandi & constituendi alium procuratorem ad iudicia, potestatem procuratori possum dare.
Glossæ in l.j. de procur. ff. intellectus.
Procuratorem in rē suā si constituo, uideat ei mandare directas, & utiles credere & nu. 20.
32 Sntīa lata super mādatis an possit cōtrario imperio reuocari
33 Opponi potest cōtra generale mandatū procuratoris, quod illa cā causans non erat in rerum natura tēpore cōtractus mandati.
Indefinita comprehendit futura ex propria significatione.
34 Persona coniuncta an possit ante li. contestatam substituere procuratorem.
Fideiussores consanguinei, licet non sint usquequaque soluendo, dicuntur idonei.
35 Procurator minoris si cavit de rato & minor habet ratum sed non durat ratum, an committatur stipulatio rati.
Instrumenta duo procuratoria si quis habet eiusdem formæ & datæ, unicum est mandatum secus si diuersæ.
In termino non uidetur factum id, quod fecit procurator ante quam sciret, & acceptaret mandatum.
36 Procurator si substituit alium propter necessitatē causæ, ut quia substitutus erat magis idoneus. ista substitutio fiet expensis domini.
Procurator si se obligauit prætextu mandati, potest illud soluere de bonis domini inuito domino. (dominij.
Traditio rei fieri debet ex uoluntate domini in translatione
Ad tradendum habere quis uideatur mandatum.
37 Committens alij, quod erat sibi iniunctum, an hoc ipso excusetur.
38 Procurator si est impeditus domino ignorante, an excusetur dominus.
Procurator est expectandus aliqualiter ultra terminum.
39 Ambasiator an possit aliquem constituere loco sui, si infirmetur.
Filius subrogatur in casibus, mortuo patre in officio.
40 Procurator constitutus ad alienandum an possit aliū substituere,
Substituere potest unusquisque in iure suo alium.
41 Dominus si scripsit in sua camera literas mandati, & eas retinebat in scrinio pectoris sui, uel in scrinio materiali, & nondum transmiserat: an procurator possit aliquid uirtute istarum literarum.
Ratihabitio excusat delictum.
Mandatum perdit monachus fugiens.
42 Procurator si habet duo mandata, speciale. s. & generale, & substituit uigore specialis mandati, cuius mandati ui potest reuocare.
43 Substitutum qui non potest reuocare, non potest eū approbare, uel reuocare.
Procurator in capituli cā potest allegare causas absentiæ, & quando possit eum defendere.
Quæstionis de Rauennensi intellectus.
44 Procurator ad ordinarias causas potest reconuenire coram eo iudice etiam in summarijs.
§. non saltem. l. sed eo, ff. de procu. & legis. i. in fine de uar. cog. & Capituli primi de nunt. petiti. } intellectus.
45 Procurator an quis esse possit in causa suspitionis.
Procurator in causa capituli in quibus admittatur.
Per causas causæ probare, idest ueritatem facti probare.
Procuratorem constituere hoc pacto, ut procurator non possit litem conte possit reuocari, nihil operatur, & ratio.
Legis dispositionem forma mandati non potest immutare.
Nominato in cā motiua, non in gratia, non acquiritur.
Ambasiatori donatum an fiat eius.

1
VNTIVS † est relator intentionis dñi in forma sibi tradita, ita procurator non loquitur in psona dñi, sed in ppria psona uirtute mādati. Nō minus dēt attendi utilitas mādati, q̃ forma mandati. ff. mandati. l. si hoiem.
2 † Nuntius non habet nisi unū nomē. s. nuntius, sed pcu. hēt diuersa noīa pro qualitate officij, & noīa debēt officijs deseruire, ut l. j. C. de offi. præfec. ur. & in nominum significato ueritas est sequenda, ut l. j. C. de lati. lib. tol. leges n. faciunt uim in nominibus pp significata, non propter uoces. ¶ Vnde si dico facio te tutorem meum ad lites, & ad causas, idem sonat in intellectu, ac si dicerē, facio te procuratorem. Idem est si dico, facio te pctorē ad iniurias propulsandum. affinitatem. n. habent hæc uocabula. ff. de cond. & demon. l. pater Seuerinam. §. condōnum Item nō est fiēda dña in uocabulis, sed in sensibus, ut no. Ber. j. e. c. qa in causis, & ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed si rerū. Itē in mō cōstituēdi est sequēda differētia formalis & necessaria

cessaria.C.de proc.l.neque.per Pe.& Cy.¶ † Quærit Cy.nunquid pōt cōstitui nuntius, ut aliquid faciat in iudicio?& quia iudiciū requirit tres ꝑsonas,tenet Dy. q̄d nō in l.j.ff.e.C.si quis alteri,uel sibi.l.multū.illud, ꝙ nō pōt fieri ꝑ epistolā,non pōt fieri ꝑ nūciū,sed epistola nō est idoneus rñsalis in iudicio.j.e.c.j.ergo nec nūcius,q̄a interrogatus nō pōt rñdere cōfitendo, uel negando:quia nuncius non vr̄ esse in iudicio,cū in persona absentis loquatur ſm Cy.hoc est uerum quantū ad subtilitatem uerborū,sed ideò ualet cōstō,quia nūcius ponitur ꝑ procuratore,ubi oportet sic poni,arg. ff.de uer.sig.l.si quis mihi,nisi mens cōstituentiū sit in ꝯriū;proprie tñ loquendo nuncius dr̄ in ꝯctu,proc.in
4 iudicio.† Sed an sicut ꝑ epistolā pōt legari,ita & per nūcium?v.g.dico,uade ad talē,& dic sibi ex parte mea ꝙ ego sibi relinquo talem domum,& puto posse.tñ in cōstōne istius nuntij requiritur legitimus numerus testiū,sicut in epistola,quæ requirit tot testes,cū celebratur,nō cum ꝑfitatur.Ita in nuncio cū & annuntiat, ita cōmittaī,non cum nuntiatur.l.j.§.ulus.ff.de procu.
5 † Constitutus procuratorem ꝯ reum,an hēat mandatum ꝯ fideiussorem,uel alium correum debendi,ar.optimum ꝙ non.ff.māda.l.creditor,in prin.ar.ꝯ C.de di
6 uersis rescri.l.si libellū.prima uera:†Vtrū qui uēdidit & tradidit rem,uideatur cedere actiones personales? vr̄ ꝙ non.ff.sol.ma.l.si uero.§.j.de euic.l.si res, q̄ dicit Ia.But.quod illa.l.non est alibi.Bu.ibi dicit,ꝙ ius protestandi debet cedi:aliās non transit ad singularē suc
7 cessorem,peregrinus casus est.† Proc. ex contumacia condemnatus non habet regressum in dñm.ff.de eui.l. si iō,in prin.pōt quis esse cōtumax,& tñ nō esse cōdēnatus ex cōtumacia,sed ex probatis;& tunc non attendiē contumacia,sed probatio,gl.est unica in iure C.de ꝯrio iud.tu.l.ij.Ecce aliud sonat exercitor,uel magister nauis : aliud institor stationis,seu præpositus mensæ: tñ isti oēs procu.sunt,si alieno noīe cōtrahūt, & diuerso mō obligant dñm ſm diuersa mādata, & materias, & edicta prætorum,ut ff.de exe.l.j.§.si plures, & l.qui tamen,& l.fi.ff.de instito.l.cuiuscunque.§.tamē omne ff.de ne.ge.l.qui aliena.§.libertos,& per illum.§. probatur,quod si constituo procuratorem ad obligandū me usque ad certam summam,non pōt ultra illā summam obligare,ut no ff.man.l.diligenter. & idē est de omni mō dicēdum plus.ff.mā.l.si mandauero tibi ut ꝑ
8 me,in prin.ubi est tex.no.† Item si dico, facio te fidei commissarium meum,uel fidelem meum ad negotia, procurator his uerbis fit.d.l.creditor. ff. mandat.non debemus[a] facere uim in grammatica,sed in apicibus intellectus reducēdo se ad communem intelligentiā uerborum.C.e.ti.l.si procuratorem,per Cy. procurator pōt constitui ēt sub cōditione,& non fingit retro, qa ubicunque hēt locum pnīa medio tpe, ibi cōdō.l. potior,& l.qui balneum.ff.qui pot.in pig.ha. quia extrema,quæ fictio iūgit,debent esse necessaria quo ad diecessionem.ff.ad Sil.l.j.§.serui.Omnis.n.fictio requirit possibilitatem extremorū,ut no.ff de leg.j.l. talis scriptura ex consuetudine dñi ampliatur mandatum. ff. quod cum eo.l.Titianus.Item ex dignitate,& charitate,ut no.ff.de dona.l.filius.Item dos dr̄ pietas,& sic donatio.ergo sine spāli mandato procu.non pōt dotare, uel donare.l.cum his.§. si mulier.ff. de condi. inde.& dos mulieri est titulus lucratiuus. l. fi. ff. quæ in frau.
9 cre.†Variatio,siue uacillatio mandati non prodest uacillanti;& tamen reuocatio facta simpl̄r prodest reuocanti:quia in uacillante præsumiē dolus, & illusio. ff de instito.l.sed & si pupillus.§ cōdō,uersi. sed & si, & ibi no. Procurator ad ꝑtestādū nō admittiē cū cautione rati,sed dēt facere fidē de mandato ꝑ instrm. ff.
10 depo.l.si quis inficiatus. † Sed quæro, constitui te procuratorem ad uendendum,uendidisti,an possis petere pretium?& vr̄ q̄d sic:quia nondū functus es & perfunctus officio tuo.quia non consummasti,q̄d natura actus desierat.ff.de tributo.l.procuratoris.§.sed si de di.Item quia procurator ad negotia vr̄ ēt ad lites constitutus.ff.de iniur.l.sed si unius.§.procuratorem.Præterea cum aliquid mandatur,ēt consecutiua uīr mandari,ut no.ff.de procur.l.sed & hæ.§.prætor.¶In ꝯriū vr̄,ꝙ si ualuit uenditio fide habita de pretio,procurator functus est officio suo.simile,quia si constituo ꝑcuratorem ad transigen.& transigit, non poterit agere ex transactione:quia aliud est transigere, aliud est ex transactione agere:nam agere superuenit postea post mandatum. ergo non continetur in ui mandati. ff.quod cuiusque uniuersitatis nomine.l.item eorum. § ꝙ si actor. Non ob.§.procuratorem, quia ibi loquiē in generali mandato,& in prosecutione iurium competen.& tpe mandati,unde quæritur,utrum mandatū generale extendatur ad causas,quæ postea ortæ sunt. Et dicit Dy.ꝙ non,nisi pendeant ex ui præsentium. ff. de tute.quia dicimus de hoc no.ff.de procu.l. omniū, sed ibi loquitur in causis ortis per modum reconuentionis.uñ illud est ex libera uirtute legis potius quam ex uirtute mandati,ut no.Cy.de procura.l.inuitus, in prin. Præterea,ubi reperitur diuersitas in esse causarum,ibi sunt causæ diuersæ:sed hic reperitur diuersitas pœnes productionem causarum in esse,quia aliter producitur in esse uendendo,aliter iudicium sup pretio.ergo unum non sequitur ad reliquum. Hanc doctrinam ponit Cy.in simili in d.l.inuitus,in 14.q.facit quod no.Inn.s̄.de offi.deleg,c.si qñ.hāc opi.tenet Cy. ff.de procu.l.j.in suis additis; quod uerum credo,nisi qñ quis erat absuturus, ita ꝙ ad prouidentiam futurorum fecit;& ita intelligo dictum Spe.ibidē,si nullus habet causas præsentes,ut constitutio aliquid operetur ſm Cy.in l.j.ff.e.ar.ff.de fun,instru.l.fundus,qui locatus,quia habens alias causas tūc præsentes debet probare:quia † omnis impugnatio est probanda per impugnantem,& debet opponi,& probari ante li.con
11 test.ut no.ff.e.l.qui propria.§.fi † Nunquid post longū tempus procurator,uel curator inquietati teneantur reddere rōnem administrationis?uīr,quod non : quia possunt testes esse mortui.dic contra, ut legi. & not.ff. de admi. tuto.l. maxime, ubi omnino uide. reliquiæ sunt super existenti materia aliqua particula,uel saltem consideratio intellectus,seu radicata intellectus ad instar characteris & ideo tutor testamentarius aut non incipit,aut desinit : Primo casu non excludit legitimum Secundo sic,quia causa intestati remouetur per causam testati,de testa.tu.l.si quis sub condōne,nisi postea testamentarius esset mortuus: quia tunc releuaret tutelam.uerba ista, in prædictis & ad prædicta,quæ ponuntur in procuratorijs,habent limitare & restringere:non tñ excludunt necessaria in uirtute expressorum sub intellectu.ff.de uer.ob.l.qui Ro
12 mæ.§ Callimachus,per Bar.† Dictio, in,ponitur ꝑ inter,sed dictio,ad,pro annexis ei,ut l.ad rem mobilem,& l.ad legatum.ff.de procur.Executio sententiæ latæ ꝯ ꝑcuratorem fit contra dominum per actionem in

a ¶Vide Ludouicū Ro. consi.dix.

in factum quæ ex sñia datur, non in actione ex stipula
13 tu cōpeten. An. de Pis. in l. minorem, de procu. ¶† Prælatus faciens fidem de possessione prælaturæ non tenetur cauere de rato, licet negetur prælatus, ut not. in Specul. de ac. uer. sed pone quidā diuus, argu. opti. C. qui accusa. non pos. l. ignorat, nisi sit in possessione ui, uel clam. ¶ De natura act. mandati est, quod sit gratuitum. sed de natura officij ꝓcuratoris nō est vi uel clā. C. de proba. l. si de possessione, quòd sit gratuitum, ut. ff. de prescri. uer. l. naturalis. §. si de natura locati, & qđ operæ consueuerunt locari, & quod merces sit constituta in pecunia numerata, si aliquid istorū duorū deficit est ꝯtus innominatus, ut d. l. naturalis, ubi tradit
14 hæc doctrina. ¶† An procurator gñalis, prælatus, uel tutor possit donare? dicit glo. quòd sic pro utilitate pupilli interueniente decreto. Nā sæpe accidit, quod donare melius est, quàm uendere. ff. de administr. tuto. l. tutor ad utilitatem, ubi optima glo. Di. & Cy. dicunt ibi, quòd non requiritur decretū. tex. dicit, quòd sufficit consuetudo, eo. tit. l. pro maiore. dic quòd sic, si lis est aliàs peritura. C. eod. l. exigendi. & non est alibi.
15 ¶† Quid. n. de cōiuncta persona ætatis legitimę an admittatur ꝓ cōiuncta minore, quæ indiget tutore, uel curatore? ibi dixi in lec. mea, & glo. est. ff. de admi. tu. l. tutor ad utilitatem. Sed qđ est inter infantē, & tutorem, & remediū est, quòd cōiuncta ꝑsona cōpareat ꝓ infante. Itē iudex fortè poterit dare subsidiariū curatorē petentibus ꝓpinquis infantis, ut no. ff. de tut. l. q habet. §. si pupillus. uel petente quocunq; creditore, sicut datur furioso, & bonis absentis. de hoc in l. Fulcinius. ff. q. ex cau. in pos. ea. per Bar. & si re uera non sit creditor aliquis, confingi poterit q dicat se uelle experiri. ff. de ne. ges. l. at qui naturā. §. cum me; tex. est not.
16 & sin. ¶† Vbicunque minor hēt legitimā cām, ibi pōt sine alicuius authoritate ꝓcuratorem facere. l. ij. ff. q peta. tu. tex. est no. de rato minoris cauendum est, si de mandato dubitatur absq; alterius personę aditione. ff.
17 de procu. l. mutus. §. is qui, ubi est tex. no. ¶† Prælatus dr̄ ꝓcurator ecclesiæ, ponamus qui agit ad merita prima capituli an possit reconueniri de eo, quod pertinet ad capitulū solum? & uidetur quòd sic. ff. rerum amo. l. & iō §. si pater. rñ cauebit de iudicato soluendo, & ille est ualde notabilis. vr̄ quòd ꝓcurator cum cā renunciare possit appellationi, ff. de no. ope. nū. l. cū ꝓcura. in prin. Ray. si appellatio est friuola, uel iniusta: aliàs secus. ff. ad Mace. l. idemq; §. si ignorantes, ubi est tex. no. geminatio mādati nihil operatur, ar. optimū, ff. de no. oper. nun. l. cū ꝓcu. §. si domus. ¶ Ex protestatione ꝓcuratoris q̄ritur ius dño absq; cessione. ff. de no. oper. nunt. l. si ꝓcu. opus. ¶† Quæro, si procuratori est data
18 certa forma, utrum alia forma uideaꝛ ꝓhiberi? & vr̄ q sic, ut. C. de ꝓcu. l. maritus, ſm Ia. de Ra. licet Pe. aliter ibi dicat ſm Cy. tu dic aut illa forma tendit ad oppositum; & uꝛ prohibita: aut ad propositū. i. ad eundem effectum; & tunc uidetur ꝓmissa; & hoc in mandato: secus in decreto, ubi est certa forma seruanda præcisè: quia dat esse rei aliàs non dispositæ à iure, imò non cogitatæ nec debet cogitari. ff. de re. corū. l. si pupillorū.
19 §. si prætor, ubi tex no. ¶† Quæro, ecce cōiuncta persona ꝓducit mandatū ad unam cām, & in alijs uult admitti coniunctorio nomine, nunqd possit? & uꝛ quòd non, vt. d. l. maritus. C. de procu. In contrariū uidetur, quòd ille casus est omissus, ergo relinquitur dispositioni legali. ff. solu. matr. l. si cum dotem. dicunt doc. quòd non potest in alijs agere, non qa uideatur ꝓhibitus, sed

quia recessum est à prouidentia iuris spālis per uiam elec. iuris cōis, non ꝑ uiam mandati in ꝓrium expressi, C. de pac. conuen. l. fi. & ita tenet Cy. in d. l. maritus. quod uerum est. In mandato sunt aliqua uerba restrictiua, sicut sunt illa, quæ hñt limitare mandatū, ut dictio, tm̄, & aliæ æquipollentes tam ꝓmissionis, q̄ mandati. ¶ Pone, quòd in instrō sunt hæc uerba, & promisit se ratū habiturū quicquid in prædictis & circa prędicta fuerit ꝓcuratū. rñ. uerba sunt restrictiua, ut no. eleganter Bar. in l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de uer. ob. ¶ Ecce dicit lex, quòd ubi dubitatur de mandato, sufficit cautio rati. nunquid hoc uerū in ꝓcuratore in rē suam? rñ. non, tali ratione: quia ꝑ cautionem rati ꝓcu. legitimatur, ut. ff. de dam. infe. l. inter quos. §. alieno. ergo legitimaretur ad solutionē recipiendam, quod est falsum, ut no. ff. de procu. l. nō solū. §. qui aliena. ꝑ hoc dico, quòd si procu. dicat se procu. ad agendū, & exigēdum, uꝛ se astringere ad plenam ꝓbationem mandati, nec sufficit cautio rati. non ob. ff. so. ma. l. non solum, quia ibi pater habet ptātem à lege ex iure dotis profectæ, & pōt suo noīe constituere ꝓcuratorē de cōsensu, uel saltē dissensu filiæ. ff. de procur. l. filius. §. sed & filia. tm̄ ualet consensus quantū mandatū expressum, unde procu. ante litem conte. pōt alium substituere ꝑsente dño: quia tunc ipse dñs cōstituere vr̄. ff. de exer.
20 l. j. §. magistrum, uer. cæterū. tex. no. est ad multa. ¶† Ecce si delegatus ꝓcedit sciente ordinario, à quo dicit se habere delegationem, non est necesse ꝓbare de delegatione. idem, si uicarius sciente dño procedit tanquā uicarius non est necesse probare de uicariatu. idem, si potestas sciente populo sedet ꝓ tribunali. ¶ Mandatum [a] intelligitur, ſm quòd dñs consueuit mandare. ff. quod cum eo. l. Titianus; tex. est ualde no. Si in mandato est appositum, quòd non possit alium substituere post litē contes. poterit constituere: quia dñs litis. ff. de exerci. l. j. §. magistrum, uer. quid tñ, ſm Guil. & Ray. sed cum ibi sit speciale, ergo in contrariū est ius cōe, ut ibi not. Item dñs non debet decipi, qui melius de amico præsumpsit, arg. ff. de legatis. ij. l. unum ex familia. §. item Imperatori. ꝯtra simplex mandatū ꝓcuratoris potest opponi, quòd est simulatū, ut no. ff. de pac. l. iurisgētiū. §. prætor, in glo. tene menti. ¶ Per hæc uerba, facio te ꝓcuratorem in rem tuam, uideor directas mandare, & utiles cedere, & posito uno ponitur reliquū, & eris dñs utilium, & mandatarius directarū. ff. man. l. ꝓcura
21 tor. §. fi. ubi est text. no. C. eo. l. qui stipendia. ¶† Si dñs ꝓmittit pro ꝓcura. sub hac forma, quicquid legitimè fecerit, iste non est legitimè releuatus: quia stipulationi prætoriæ de rato nihil pōt addi, quòd nō sit de uerbis edicti prætoris. Item noua lis oritur ex isto aduerbio, legitimè. Item dñs debet habere ratum ēt non legitimè factū, dūmodò sit factum ſm solitum cursum iudiciorū, ut no. ĩ. ut lit. non contest. c. j. Alioquin dñs semper negaret canonicè factum, quod est absurdū. ff. de iudi. l. solemus, & induceretur ꝑplexitas in executione. Itē uerba debent esse clara, & non ambigua; & ista est ueritas. Item in materia satisdationis oīa uerba edicti sunt quędā formæ; & iō oportet seruari in forma. ubi tñ prętor dicit iudicatū solui, satis est, si dicat, solui iudicatū: quia ibi idem est edictū. ff. de præto. stipu. l. ij. ubi est tex. no. Sed nunqd dñs, q est in Anglia, pōt releuare ꝓcuratorē, qui litigat Florentiæ? gl. dicit quod non. ff. de procu. leg. neq; fœmina, ubi hoc not.

[a] ¶ *Vide per Felin. Moder. c. cū M. Ferrarien. de constitu.*

secundum

secundum Ray. quia non est idoneus fideiussor ille, q non possidet bona in loco iudicij, ut not. C. de princi. agen. in rebus. l. fi. li. xij. hanc opi. non seruat cōsuetudo, ne usus procuratoris impediatur. Preterea tex. Iustiniani, insti. de satisda. non distinguit in §. si uerò, uñ dñs. sit nimirum, quia in domicilio suo patitur executionē sniæ ubicunq; latæ. ff. de iurisdi. om. iudi. l. cū quædam puella. ¶ Scias, quòd ista releuatio nō hēt locū in beneficialibus, nec in causis criminalibus, in quibus ꝯ procuratorē non fit executio, sed satis est hēre lras de
22 rato: quia alia cautela non pōt adaptari. ¶ † Carceratus aūt in cā capitali pōt ꝑ procuratorē defendi citra contestationē litis, ut no. in c. si iudex laicus, de sent. excō. li. vj. & maximè in cā appel. C. de appel. eos, per Guil. de Cun. ¶ In cā capitali si fuit admissus procurator, ualet processus. C. de adul. l. quāuis indubitati. uel ibi erat absens cā reipublicę, & est speciale, nec de hoc habemus alium tex. in iure ciuili ꝯ regulā generalem, uel ibi maleficiū erat notoriū per cōfessionem rei, dic
23 ut ibi per Cy. ¶ † Si procurator in rem suā substituit alium procuratorē in rem suam, utrum statim desinat esse procura. glo. dicit quod nō. ff. ad Treb. l. ex asse ꝑ
24 cu. quā glo. tene menti. ¶ † An quis possit facere duos procuratores in rem suā in solidū ita, quòd uterq; insolidū exigat? uř tex. quòd non. ff. de lega. j. l. non quocū
25 que. §. qui Caium. ubi tex. singul. ¶ † Vtrum sit differentia, an coniuncta ꝑsona agat procuratorio noīe, an cōiunctorio noīe, dic quòd sic, ut. C. eo. maritus. ¶ Itē est differentia, utrū pater agat tanquā legitimus administrator, an tanquā coniuncta ꝑsona. ff. qui satisda. cog. l. filius. nam primo casu non satisdat. secundo sic. Item primo casu facit procuratorē ante lit. contest. Secundo non, ut. l. j. C. de bo. mater. si omissa est exceptio, cū tu non habes sufficiens mandatū, iudex ex officio potest supplere in quacunq; parte lit. dicendo ostende mandatum: aliàs non procedā ad petitionē tuā, ut singu. no. i. c. j. de elec. li. vj quia iudex debet esse certus de uali-
26 ditate & efficacia sui processus, & tene menti. ¶ † Vtrū hæreditas possit adiri per procuratorē, dic quòd nō: quia hæreditas non pōt adiri alieno animo, ut. C. de iure deliberādi. l. potuit, & ff. de acquirē. hæredi. l. Paulus. Itē ius adeundi non pōt cedi procuratori in rem
27 suam: quia uoluntas non pōt cedi. ¶ † Vsufructuarius ꝑstita cautione & non ante est procurator dñij uacantis: quia promisit custodiā rei, & ille, cui cōmittitur custodia rei, agere pōt tanquā utilis procurator. l. j in fi. ff. de usufr. quēadmodū. qui tex. non est alibi ſm Ray. glo. dicit, quòd ille, cui cōmittiť custodia, hēt officium iudicis nomine custodiæ. C. de sacr. san. eccle. l. sancimus. de hoc per Iac. Bu. l. j. in fi. ff. de no. op. & ibi per Bar. exilium nō cadit in procuratore procuratorio nomine. & iō debet formari in ꝑsona dñi. procurator in rem suā debet facere cōparere dñm ad rñdendū positionibus. ff. e. l. si actor mali, ubi est tex. no. ¶ Procurator constitutus ad agendū confestim, uř cōstitutus ad totam cām cū suis dila. peragen. ff. de procu. l. q. proc. dat. tex no. dolus prælati non nocet ecclesiæ. quia ad cōmittendū dolum non est prelatus, nec proc. ecclesię,
28 ut no. ff. de excep. doli. l. si procurator agit. ¶ † Dolus cōmissus per cedentē non nocet cessionario, quando dolus non elidit ius agendi. l. apud Celsum. §. si cum lti. ff. de excep doli, ubi est text. not. hæc conditio, si in eodē statu permanserit, in quolibet mandato, & arbitrio tacitè intelligitur. ff. de sol. l. cum quis, in prin. ubi tex. no. ¶ Postquā procurator satisdedit dñi loco habendus est ut. ff. de procu. l. Titius, nec in iure melior tex. est. & iō sine causa ex tunc reuocari nō potest, mutato procuratore necesse est acta transferri, uel re
29 peti, ut no. ff. eo. l. quæ omnia, glo. nō. ualde. ¶ † Procurator pōt reuocari, sed adiectus nō pōt reuocari. ff. de so. l. uero procuratori, ubi tex. no. ¶ Necessaria cōparitio dñi non inducit reuocationem mandati, sed in uoluntaria aut dñs assistit procuratori, & idem. ff. de procu. l. Paulus. aut transtulit in se aliquē articulū processus; & tunc in totum uř reuocare mandatū, nisi aliqd actum sit. ꝭ. eo. c. penul. lib. vj. Proc. pœnitentia ductus pōt acceptare mandatum, cui renuntiandū putauit. ꝭ.
30 eo. licet, lib. vj. & no. ff. de reg. iur. l. semper qui. ¶ † An possit constitui procu. in rē suā ex parte rei, dic quòd sic quia tale procuratorium pōt ibi cadere, ut cū uenditur hæreditas, uel fit restitutio ex Trebelliano & similia. ff. eo. l. Plautius, & l. si actor: procu. sine speciali mandato nō pōt facere pacē: quia remissio iniuriarū est donatio, ut nota. in Spec. de treug. & pace, uer. hæc quoq;. nam pax debet fieri gratis. ff. de infa. l. furti. §. pactus. hoc uerū est, ut noceat domino, sed ut prosit, satis uř hēre mādatum. ff de pactis, l. rescriptum. §. fi. sed ibi non facit, sed recipit, iō alleg. eo. tit. l. nam & necesse, & l. contra iuris. §. fi. cū. l. seq. Pau. de Leaza. ¶ Hæc forma, ēt si mandatū exigat speciale, non operať in his, quæ debent mandari sub certa forma specifica. ꝭ. eo. c. qui ad agendū, lib. vj. nec ubi insurgit pœna. ff. qđ quisq; iur. l. iij §. si procurator, nec in criminalibus, de procura. c. ij. in cle. nec in insolitis. ff. de contrah. emp. l. Fistulas. §. frumenta. ff. de pig. act. l. uel uniuersorum periurium nō impedit, quin procu. possit à dño reuocari, ut in c. ulti. de procu. lib. vj. super uerbo, reuocatis, in glo. or. & est rō, quia ex tali iuramento nulla insurgit obligatio. secus, si esset ꝑmissum aduersario de non reuocando: quia ex tali pacto licito & honesto, ne aduersario illudatur, bene oritur obligatio. C. de trāsac. l. si quis maior. & iō si notarius recipit hoc pactū ꝓ his, quorū interest, reuocari non pōt. Princeps cordium est deus, qui immissa bona uoluntate ponit exe-
31 cutionē operę. ¶ † Fideiussor pōt tradere, & soluere de scientia dñi quasi procurator constitutus ad hoc: aliàs non posset sibiipsi ius dicere. ff. manda. l. si procura. §. si ignorantes, per Iaco. de Are. hoc uerum, si fideiussor non pōt de suo soluere: alias tenetur implere mandatum. ff. de condi. indebi. l. indebitū. ff. de usufru. ea. re. l. tribus, tex. no. restitutio ex Trebelliano non pōt fieri procuratori in rē suam nomine suo, sed nomine dñi sic: quia à uerbis senatus nō pōt recedi. l. si mulier. §. si ex asse. ff. de iure dotium. Ego possum dare procuratori potestatē, ut ratificet, ut. l. iulli. §. fi. ff. ad Treb. ergo pari rōne, ut mandet. An. de Pis. ego possum dare procuratori ꝑtātē ad iudicia, ut cōstituat alium procuratorē nomine meo, licet lis non sit cōtestata: sed ut cōstituat nomine suo, nō possum mandare nisi lite cōtestata intelligitur glo. quæ est in l. j. ff. de procu. Cy. ꝑ hęc uerba te facio procuratorē in rē tuā, uideor directas mandare, & utiles cedere; & posito uno ponitur, & reliquum, & eris dñs utilium, & mandatarius directarū, ut no. ff. man. l. si procuratorē. §. fi. ubi tex. no. & C. eo.
32 l. qui [a] stipendia. ¶ † Vtrū snīa lata super mandatis possit ꝯrio imperio reuocari? uř quòd nō, quia quoties persona subtrahitur à iudicio sopita est instantia, de offi. deleg. c. significantibus. In contrarium est regula generalis

[a] ¶ *Vide Bartolū in lege prima. C. de actio. & obliga.*

neralis, potest quis hře ratum, quod nōdū est celebratum, de transf.c.contingit.ff de procur.l.si procur.ab-
33 sentis.¶†Contra gnale mandatū procuratoris pōt opponi, quod illa cā causans non erat in rerū natura tpe 9ctus mandati, nā cā postea nata assimilaī posthumo, de quo non vř cogitatū.ff.de testa. tu.l.si quis ita. sed Spec. tenet, qđ includanī lites & ēt ex cā nouissima: quia nemini præiudicat, arg.C.quæ res pig.ob. pos.l. si. Itē istud mandatū vř ułe, cum sit ad uniuersitatē cārum. itē ēt indefinita comprehendit futura ex pprio significato.ff.de serui.urba prædio.l.si seruitus, ut.s.di
34 xi.¶†Sed nunquid coniuncta persona pōt ante litē cō testa.substituere procuratorē? Spec. sentit q sic in tit. de procuratore.§.rōne qua.uer.quid si canonicus. Sed 9rium vř: quia suo nomine non hēt actionem, & regula est, qđ ante litē contest. uel quasi nemo constituit procuratorē, nisi qui suo noīe hēt actionem. ff. de in-iur.l.sed si unus.§.procurator, ubi est melior tex.q sit in iure. sed ad defendendū posset, si eū releuaret per qualēcunq; fideiussorē datū.ff.de in ius uocan.ut cāt. l.ij.ubi tex.optimus.& facit ad multa, uidelicet qđ pt iudex quē cōmittere fideiussorib.sanguinis, licet non sint usquequaq; soluendo, nec ex hoc poterit condemnari tpe syndicatus, qđ uocatur tps digestionis offi-
35 cij.¶†Ecce procurator minoris cauit de rato, minor hēt ratum, sed non durat ratū, quia petit resti.in integrum, An cōmittaī stipulatio rati? Rńdeo, non, nā iō restituiī, quia ratū habuit: aliàs non hřet necesse restitui. ergo factū est, qđ conuenit, rńdeo, dicit illa.l. not. ff.rē ra.habe.l.cū minor, & ideò subiungen.est, ut plena sit satisdatio, de resti.in integ.non peten. ¶ Si quis hēt duo instrā procurationis eiusdē datę & formę manu eiusdē tabellionis, uel quia contabel. fuerunt duo tabelliones simul rogati, unicū est mandatū.ff. de test. l.unū, sed si diuersæ formæ sunt duo, tñ si unum est generale, aliud speciale, tunc speciale præualet, dicit Ia. But.C.de procur.l maritus, & ideò producere generale mandatum ad illā spēm est producere mandatū impertinens. Non dř factū in termino id, qđ fecit procura.anteq̄ sciret & acceptaret mandatū, ita dicit Spec. de procu.§ j.uer.sed quid si procurator ē; qđ est notabile.& est rō, quia non tanq̄ procu.sed tanq̄ gestor fecit, & sic alio ptextu, q̄ prætextu mandati, & sic nō est usus capite congruo.ff.iud.sol.l.iij.§.sed si quidem. si procurator se obligauit prætextu mandati, pōt proc. illud soluere de bonis dńi inuito dńo; & mirabile est, quod non transfert dńium, sed Publiciana cōpetit.ff. de Publi.l.si quis prohibuerit, quia semper in translatione dńij requiritur, qđ traditio fiat de uolūtate domini, ut.ff.de condi.ob cām.l.iij.§ subtilius. uel dic, q iō transit dńium, si res erat mandātis: quia qui hēt mādatū ad permittendum, vř hře mandatum ad tradendum, nec reuocare pōt, ex quo mandatum transiuit in 9ctum noīatum, ut.ff.mandati.l.idemq;.§. si ignorā
36 tes.¶† Si procurator substituit alium pp necessitatē cāæ, ut quia substitutus erat magis expertus, & idoneus, ista substitutio fiet expen.dńi, arg.ff.fini.reg. l.4. §.j.& ff.fami.erc.§.ex parte.¶Sed si pp necessitatē psonæ, quia procu. erat in aliis occupatus, tunc fiet expē.
37 substituen.ut no.Inn.in c.j j̄.ut lit.non contest.¶†Nūquid ille, qui alij cōmittit, qđ erat sibi iniunctū hoc
38 ipso excusaī.ff.man.l.si procur.§.si tutor.¶†Nunquid si procurator est impeditus dńo ignorante, excusetur dńs? dic q sic.C.de appel.l.præses.C.qui pe.tu.l. cum à matribus, arg.ff.de mili.te.l.4.§.si idē. ff. de publi. l. Cæsar. Procurator est expectandus aliqualiter ultrà
39 terminū, de pœnis.c.calumniā, per Inn.¶ † Nunquid ambasiator pōt aliquē constituere loco sui, si infirmatur? dic qđ nō, nisi filium suum; & est ar.q si antianus moriī in officio suo, filius est subrogatus pro ipso, ut.
40 ff.de leg.j.l.sciendū.§.legati uicarios.¶ † Procurator constitutus ad alienandū, non pōt alium substituere, tex.est singul.in l.usucapione. §. quod si is, de diuersi. & temp. præscrip. sed constitutus ad negotian. potest alium substituere.ff.man.l.si procuratorem. §. j. itē in iure suo proprio unusquisque hēt alium substituere. ff.de diuer.& tempo.præscrip.l.in usucapion. §. quòd
41 si.¶† Pone, dńs scripsit in sua camera literas mandati, & eas retinebat in scrinio pectoris sui, uel in scrinio materiali, & nōdū transmiserat, an procurator possit aliquid uirtute istarū literarū.no.ff.de acqui. pos.l. q absenti. Ratihabitio excusat delictum.ff. de fur.l.si uē didero.§.si Titius, tex. not. Monachus fugiens perdit mandatum, & ideò nō pōt alium substituere.ff. de ser. fugi.l.j.& soluēs substituto in isto errore non liberaī,
42 tex.est no.¶†Procurator qui hēt duo mandata, scilicet spāle & generale, & substituit uigore specialis mādati, non pōt reuocare ui eiusdem mandati; sed an poterit reuocare ui alterius, idest ui gnalis; tenet Spec.& benè, qđ non in Spec.eo.tit.§.iij.& §. item pone, Titius. Io. An.in c.is qui, de procur.lib.6.ar. optimū. C. de remi.pigno.l.solita. Si procurator substituit ex potestate commissionis, & dubitatur de mandato, cauet qđ dńs habebit ratum. Si aūt ex ptāte legis cauebit, quod ipse substituens, habebit ratum sm Pau. de Lea
43 za.uide.l.ij.ff.de cura.bo.dā.¶†Et no. q qui non potest substitutum reuocare, non pōt eum approbare, uel reprobare. Procurator in capitali cā pōt allegare cās necessarias absentiæ. sed non pōt assumere directè, uel indirectè aliquam defensionem dńi, nisi dńs compareat, & detineatur in carcere, & per hoc nō pt opponere exceptionē banni pollicentis impunitatem delicti, nisi se offerat carcerari, nec tunc habebit necesse litem contestari, nisi sopita hac exceptione declinatoria, utilitas stat in hoc, quia interim non recipiī inter reos, cum non possit procedi in cā principali.l.is qui reus, de publi. iudi.& ita dēt
a intelligi qō de ᵃRauēnense, & sic a soluantur disputationes Bono-
44 nien.¶ † Procurator ad ordinarias cās pōt reconueniri corā cōi iudice ēt in summariis: secus si non sit iudex cōis, sed delegatus uni parti; sic intelligas.ff.de proc.l.sed eo.§.non saltē.

ᵃ ¶Vide Bartolum in l. penult.§.ad crimē.ff. de pu.iudi.& uide ēt Aret.in c.ueniens, de accusatio.

45 ff.de ua.cog.l.j.in fi.de mutu petitio.c.j.¶† An in causa suspicionis possit quis procurator esse? dicit Iaco. quòd sic, si asserat se esse uelle procuratorem non ratione procuratoris, sed ut innocentiam suam purget. And. de Pis. certè satis est purgata innocentia per uictoriam, unde dic, aut sua interest ratione salarij; & tunc non repellitur, sed si non interest, repellitur procurator: in capitali admittitur ad allegandum, quicquid non impedit condemnationem. unde potest opponere excep.sui testis, & hoc probare per causas causæ, id est per ueritatem facti. hoc sentit Cy. in §. publicè, ubi dicit, quod in capitali non admittitur ad allegandum causas causæ, & subdit, quòd est uerum ad totam causam, Cy. Pone, constitui te procuratorem hoc pacto, quòd possum te liberè reuocare etiam lit.conte. Rń.nihil operatur hoc pactum, qn

reus & iudex possit cõtradicere reuocationi: quia forma mandati non potest immutare dispositionem legalem.l.si illa, in prin ff.fa.erc. imperator concessit filio meo militi castrũ, & me nominauit in causa motiua, sed non in gratia, sed eam direxit, & intitulauit filio meo ex causa castrensis peculij. nil mihi acquiritur. idem dicitur in eo quod donatum est ambasiatori: qa nominatur ut cã, non ut donatarius. An. de Pis. & sic nominatur enunciatiuè, non dispositiuè.

SUMMARIUM.

1 *Credendum an sit ei, qui negat mandatum.*

Procuratorem, Syndicum, Episcopum, si quis in instrumento, sese appellet, nõ probat se talem, & limitatur.

Speculatoris edictum in tit. de procur. §. ratione quoq; uers. illud quoque notandum, limitatur.

Procuratorem, qui se facit, quando admittendus.

Mandatum se habere procuratorium quomodo quis probare debeat.

Procuratoris personam qui minus sufficientem admisit, imputet sibi.

Mandatum probare per instrumentum probationem potest iudex in casu suspicionis cogere se facientem procuratorẽ.

2 *Pupillus an possit esse procurator.*

Medium quo casu non curandum, & nu. 7.

3 *Dubitatio quid sit.*

Dubia res quando dicatur.

Præsumptiones leues, ut procurator caueat, sufficiunt, & exemplum.

4 *Procurator constat ex domino, actu, & ex forma.*

Ex mandati natura non debet in tua esse potestate, quod debes facere.

Cautio iuratoria non sufficit procuratori non habenti facultatem dandi fideiussorem, & cur, & idem in tutore.

Cautio iuratoria non habet locum in aliena causa.

Negatiue probatio super literas de non rato scriptas amicis.

5 *Expectare potest quis terminum litis, & si sententia est lata contra eum, non poterit ratificari, si autem lata pro eo, tunc ratificare poterit.*

Sententia omnis, quæ fertur super parte processus, est interlocutoria.

Procuratores duo si constituant simul non in solidum, non uidetur alter contrà alterum constitutus.

Inuentariũ facere nõ tenetur procurator, nisi hoc mãdetur ei.

6 *Procurator post satisdationem an possit alium substituere.*

Contra mandatum uidetur fieri, quicquid fit, præter formã.

7 *Plures exercentes eundem actum pro alio, an uideantur habere mandatum insolidum.*

Institoris instrumenta mensæ, uel tabernæ uendere non possunt.

A sententia lata super procuratorio potest appellari etiam de iure ciuili.

8 *Frater minor relictus executor testamenti an poterit substituere, si hoc non dixit testator.*

Persona procuratoris inspicitur, quando contrahit absque mandato: domini uerò, si cum mandato.

Perfectio actus aliquando ex uoluntate, aliquando ex facto sequitur.

Extrema impediuntur ex inhabilitate medij, & nu. 2.

LIA. Non creditur nudis uerbis, sed debet liquere de mandato, ne si negetur, processus fiat delusorius. ¶ Casus. episcopus Salomitan. habebat causam in curia Papæ: quidam sine mandato eius nomine cõparuit, & succubuit. iste episcopus scripsit quibusdam prælatis, quòd iste non habebat mandatum: qui hoc intimauerũt Papæ: tandem iste episcopus misit quosdam nuncios ad dominum Papam, qui non portauerunt instrumentum mandati. papa noluit ipsos audire, ne forte episcopus negaret, sicut negauit prius, & ideò mittendus est procurator cum mandato solenni in scriptis redacto, hoc dicit no. ¶ Not. ꝙ mandatum procuratoris debet probari per[a] solenne instrumẽtum.

a ¶ *Adde tamen & tene fixum cordi, quòd de mandato sufficit uerbo fidem facere notarium actorum, qui se dicat de instrumento mandati rogatum secundum Raphael. Ful. in consilio 195. incipien. quidã patrio nomine.*

1 ¶ † Not. ꝙ est credendum ei, qui negat mandatum, non ei, qui allegat dicit Spec. quod licet contineatur in aliquo instrumẽto, ego talis pcur. uel syndicus, uel episcopus, per hæc uerba non probatur quod sic sit, no Spe. in tit. de procu. §. ratione quoque, uer. illud quoque notandum est, istud uerum, nisi inter eos, qui fecerũt hæc uerba in instrumento apponi. C. de ꝫhen. & commit. stip. l. optimam, per Iaco. de Are. & Cy. ¶ Opp. si dubitatur de mãdato, sufficit cautio rati, nec est opus quod fiat plena fides de mandato, ut. C. de procu. l. j & idem, si paratus est cauere, sed aduersarius non uult cautionem recipere, ut. ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. si quis paratus. So. aut quis allegauit mandatum, & probat: aut allegat, & nõ probat: aut non allegat nec probat, primo casu aut probat per instrumentum publicum; & debet admitti, ut hic: aut per scripturam priuatam, quæ facit semiplenam probationem; & tunc est cauendum de rato: aut uult probare per testes, & tunc, etiam si offerat multos testes, non debet admitti nisi cum cautione rati; quia receptio testium non facit plenum præiudicium domino absenti, sed semiplenum. Sed si aduersarius spontè admisit probationes testium, & per duos testes est plenè probatum; sibi imputet, qui suo consensu personam affirmauit in iudicio. alius casus est, quando allegauit mandatum, & non probauit, & si quidem astrinxit se ad probandum, non admittetur ad cauendum. Si autem se non astrinxit, tunc aut semiplenè probauit, & cautio legitimat personam, ut. ff. de dam. infec. l. inter quos. §. alieno. sed si nullo modo probauit, repellitur. ff. de nego. gest. l. si pupillus. §. pe. ¶ Tertius casus est, quando nec mandatum allegat, nec probat; ꝙ tunc est certum, quod non admittitur, casus est hic, istud est not. dignum, quòd per suspicionem iudex potest astringere quem ad pœnam, & instrumentalem probationem, ut patet in ratione huius literæ ibi, ex qua &c. Adde quod not. ff. de procu. l. non solum. §. qui alieno, & hic per Ber. & C. c. l. j. ¶

2 † Pupillus potest esse procurator ad iudicia ad agendum, uel ad substituendum: sed non ad constituendum in persona domini: quia ubi extrema non dependent à medio, medium non curamus. ff. ad Trebel. l. cogi. §. hi qui solidum, secundum And. de Pis. & me. ¶

3 † Dubitatio est probabilis disceptatio hincinde, sed ubi legis statutum se applicat ad unum extremorum tantum, non dicitur res dubia. C. de eden. l. qui accusare. Quo ad cautionem rati leues præsumptiones, seu præsumendi occasiones faciunt rem dubiam, arg. ff. de exhi. l. thesaurus. de offic. deleg. capitu. coram. uerbi gratia, si quis non portat

tat mandatum, sed instrumenta cāæ, tex. est no. & non
4 est alibi. ¶ † Procurator cōstat ex trib. s. ex dño, & actu adde ex forma; ac ēt ex natura mādati non debet esse in tua ptāte, ꝙ mihi, uel mecum debes facere, de tur. om. iud. l. si idem. §. j. uer. de hoc: quia iam ego essem pro nihilo. Reuertendo ad primam materiam quęro utrum si nō pōt dare fideiussorem, sufficiat iuratoria cautio? rñ. non, quia uenit noīe alieno. leges. n. loquū tur de iuratoria cautio. in cā propria, & non in causa aliena. & est simile in tutore, qui non inuenit fideiussorem: quia non excusetur idoneus, ut l. fi. C. arbi. tut. & facit. ff. de admi. tuto. uel uulgò. ¶ No. ꝙ per literas de nō rato scriptas quibuscunque amicis probatur ne
5 gatiua, s. ꝙ non est habitum ratum tene menti. ¶ † No. ꝙ quis potest expectare terminum litis, & si sñia lata contra eum, non poterit ratificari: si autem est lata pro eo, tunc ratificare poterit; & sic sit cautus in expectando litis euentum. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. hoc iure. C. in qui. cau. in integ. rest. non est neces. l. si tutor, per Cy. Itēm no. ꝙ omnis sententia, quæ fertur super parte processus, est interlocutoria, etiam si tangatur medulla & substantialia causæ. ff. de mi. l. intra utile. ¶ Si duo sunt procu. simul, non in solidum dati, non uidetur procu. unus constitutus contra alterum. ff. de procu. l. qui duos. Procu. non tenetur facere in-
6 uentarium, nisi ei hoc mandetur. ¶ † Post satisdationē potest procurator alium substituere, uerum est in lite, si conueniatur ex propria satisdatione, sed non in lite principali si lis sit cōtestata. ff. de procu. l. Titius. ¶ Quicquid fit ꝑter formam uidetur fieri ꝯ mandatū
7 ff. de uer. ob. l. qui Romæ. §. Flauius. ¶ † Plures eundē actum exercentes pro alio uidentur hr̄e mandatum quilibet in solidum, si sunt ꝑpositi uniuersali negotiationi: quia esset absurdum, ꝙ ad uendendum unam minimā rē requireretur omniū cōsensus: sed si tractaretur de uenditione ipsius mensæ, uel tabernæ, bñ requirerent oēs l. fin. C. de auto. ꝑstan. instrumenta aūt mensæ uel tabernæ uendere nō possunt institori, qui hñt mandatum ad operandū, non ad delinendū. ¶ A sententia lata super procuratorio potest appellari ēt de iure ciuili. C. de procurato. si ita demum: quia post li. conte. non repetatur. ¶ Si procu. contrahit sine mādato, inspicitur persona sua: sed si cū mandato, inspicitur persona domini. ff. de le. j. l. hmōi in prin. & in l. procurator qui pro eui. ¶ Si in aliqua pte instrumēti est facta aliqua cōmemoratio. S. ratihabitio reqrit uoluntatē post principale factū, & ideo uoluntas pficit actum. Quædam post uoluntatem requirunt factū & tunc uoluntas non perficit actū: sed si est incertum de sensu uerborū, tunc si utilitas surgit ex potētia, tūc sufficit posse. si autem ex actu, requiritur factū. l. certi condictio. §. si. ff. si cer. pe. ff. de pecu. l. nō statim, qñ uoluntas reqrit ante factum. secus, si uoluntas non perficit actum. Qñ extrema dependēt à medio, tunc inhabilitas medij impedit extrema. secus, si non dependēt à medio, sed ab alio, ut substitutio ꝓcuratoris: qa substitutus nihil facit in propria uirtute, sed in uirtute dñi facit ff. de ma. uin. l. pater qui in prouincia. An. de Pis. Nō ob. ff. de iud. l. cū ꝑtor. §. fi. quia ibi lex ultra
8 procedit prohibendo. † Sed nunquid frater minor relictus executor testamenti poterit substituere, si hoc non dixit testator? respon. non, quia inhabilitas regulæ æquiparatur inhabilitati naturæ. sed ille, qui est inhabilis, non potest alium subrogare.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio an oriatur ex interlocutoria expensarum.*
Excusationem absentis audire debet iudex.
Excusatio absentis probatur per duos testes.
In expectatione absentis non contrahitur peccatum.
2 *Absens an in grauib. causis teneatur mittere procuratorem.*
Procuratorem dimittere quis teneatur.
Habilitas causæ instrumentalis requiritur, si qua uirtus est in ea.
Offerre quando sit satis.
3 *Procuratori constituto ad agendum an possit opponi exceptio compensationis.*
Compensare est soluere.
Procuratore mortuo quādo continuatur iuditiū cum domino
Repetere omnia acta denuò debent mutato procuratore ex facto domini, si uelit aduersarius.
4 *Admittitur procurator in cā inquisitionis de iure canonico.*
Inquisitio nulla de æquitate canonica capitalis est.
Inquisitio, & accusatio genere pœna non differunt de iure ciuili.
Procurator constitutus ad causas causæ, & sic ad plenam defensionem potest allegare, si uult, causas absentia.
Causæ, causa id est plena defensio.
5 *Contumax in quacunque citatione etiam in personam an debeat condemnari in expensis.*
Contumaciam arguit scientia citationis & minus legitima comparitio.

VERELAM. Sñia expensarū lata ꝯ eū, ꝙ non est contumax, ꝯrio imperio reuocatur, sed ex probabili cā transit efficaciter in rem iud. si non est appellatum. h. d. tex. ¶ Casus. quidā A. fuit citatus, & infirmitate detentus nō cōparuit in cā, nec ꝓc. constituit. iudex pro nulla alia cā condēnauit ipsum in expēsis, cū ad probandā infirmitatem suam misisset duos testes: Papa mādat eum absolui à dicta condemnatione expē. quia in grauib. causis non tenet cōstituere proc. una opi. est ꝙ absoluatur ꝑ restitutionem in inte. Alia opi. est ꝙ ꝑ appellationem. Tertia est opi. ꝙ reuocetur ꝯrio imperio, & ita mandat Papa fieri & hæc uera ꝑ ꝑ iniustū processum. oēs interlocutoriæ, ēt si dari, uel fieri cōtineāt incidenter possunt ꝯrio imperio reuocari tex. est hic no. Et sic soluta est qō, quæ notatur de expen. in. l. quod iussit. ff. de re iu
1 dic. ¶ † Ex hoc infero talem conclusionem, quod ex interlocutoria expen. non oritur obligatio, sed iudicis officium, ꝙ ꝯrio imperio reuocari pōt ex causa, sed non sine cā, tex. est hic ualde singularis. ¶ Item no. qđ iudex dēt audire excusationem absentis, quæ pōt ꝓbari ꝑ duos testes, ad hoc optimè facit, l. 3. §. si ad diē. ff. de re mili. & propterea in expectatione absentis nō contrahitur peccatū ut eleganter no. Inn. j. de pœnis.
2 c. calumniam. ¶ † Vlterius no. ꝙ in grauibus causis absens non tenetur mittere procuratorē; qđ dic ut no. ff. de diuer. & tempo. præscri. l. j. & l. ij. ff. si quis cau. ꝑ Gui. de Cu. & Cy. C. de rest. mi. l. si ualerianus. & facit C. de proc. l. eum qui res agit hæredum, dicit. l. ꝙ absens cā legationis in cā ante lega. mota dēt dimittere uel mittere procuratorem, sed in cā posteà mota nō tenetur mittere, quia expectatur, donec durat legatio. ff. de leg. l. eundem. §. 1. hunc tex. allegat And. de Pis. Adde, quod aut quis uult ex diligentia aduersariū cōuincere, ut actor, & tunc dēt dimittere procuratorem: aut ex impotentia se excusare ut reus; & tunc

tenetur saltē mittere excusatorē, ut hic, nisi subito in uadit eū necessitas recedēdi, ut. ff. de re iu. l. q̄situ. ¶Si aliqua uirtus ꝓpria ē in cā instrali, ut in iudice delegato, requiritur eius habilitas, & sic qui ꝑ defectum mādati aduersarij non p̄t soluere opponēdo cōpensatione vł offerre solutionē; uel saltē ipsam cōpensatione, imò dic posse, & uł offerre, licet soluere non possit de proc. l. si reus paratus, ne sit in potestate aduersarij.

3 ¶†Procuratori cōstituto ad agendum non p̄t opponi exceptio cōpensationis: quia non pōt ei solui. Et compensare est soluere, licet cōstituto ad exigendū possit opponi: quia pōt ei solui, qđ dño debetur, de ꝓc. l. si quis ad rem. ¶Mortuo procuratore cōtinuat iudiciū cū dño facto legis, sed renouato ꝑ factum dñi omnia denuò sunt repetenda, si aduersarius petat denuò renouari. l. q̄ oīa. ff. de ꝓcu. in glo.

4 ¶†In cā inquisitionis admittitur ꝓcu. de iure canonico; quia nulla inquisitio de æquitate canonica est capitalis, secus de iure ciuili. Nā in genere pœnæ de iure ciuili non differūt accusatio, & inquisitio, s̄m An. & Cy. ¶Procu. constitutus ad cās causæ, & sic ad plenā defensionē pōt allegare causas absentiæ, si uult, s̄m Pet. & An. de Pis.

5 ¶†Quæro, nunquid contumax, in quacūq; citatione ēt in persona debeat condēnari in expensis? rñ. sic, si fuit personaliter citatus, uel aliàs appareat de uera cōtumacia, ut no. C. de iu. l. scimus, in 5. q. & no. ꝙ sciētia citationis arguit uerā contumaciā. Itē cōparitio minus legitimè facta, tex. est hic no. ¶Et adde ꝙ no. ff. de no. oper. nunt. l. prætor. §. pe. per Iac. de Are. & Bar. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Factum procuratoris reuocati, seu prohibiti adesse causæ nō præiudicat reuocanti, & reuocatio mandati probatur per unum testem.*

Institutionem canonicam probare quis tenetur, licet euacuauerit aduersarium.

Nullitas processus, & / Mandati euacuatio } *probatur per unum testem cum iuramento & quando.*

Reuocatio procuratoris, quæ sufficiat.

Causa non est sopita, licet nulla sit sententia.

2 *Deferri potest iuramentum in defectum probationis super incidentibus, & emergentibus.*

Mors unius non debet obesse.

Reuocari prius debet executio nulliter facta, postea procedi.

Mandatum qualequale satis est procuratori, si legitimetur a iudice, secus si est nullum.

Confirmari non potest, quod non est in rerum natura, & exempla.

Ratificatio eius, quod non est nomine meo factū, non obligat.

3 *Statutum si dicat, quòd mandans puniatur in quadrupiū, an ratificans puniatur in quadrupium.*

Mandans, & / Ratificans } *æquis pœnis non puniuntur.*

Factum quid sit.

Fictum quid.

Cōfessio chirographaria, uel instrumentalis procuratoris ad accipiendo mutuo, non nocet domino, & ratio.

Si confiteor mihi mutuatum simpliciter, non probatur mutuū nisi in casibus, & quibus, & nu. 4.

4 *Dictio in ueritate, an sit iuramentum.*

Mandatum, qui mutat, uel falsificat, tenetur pœna falsi.

Conditio melior quando sit procuratoris facientis.

Procuratoribus pluribus datis non in solidum, oportet sint cōcordes omnes.

5 *Procurator per releuationem an efficiatur dominus.*

Processum sanum & peritum fieri iudicis etiam interest.

Iudicia requirunt sagacitatem, & artem.

Inopia procuratoris suppletur copia principalis promissoria & quando.

1 EX insinuatione. Factum†procuratoris reuocati seu prohibiti adesse cāæ non ꝑiudicat reuocanti, & reuocatio mādati ꝓbatur ꝑ unū testem, & iurm. h. d. no. ¶Casus. duo litigabāt de ꝑbenda, uidelicet archidiaconus, & quidā magister. G. iste magister. G. constituit procuratorē, & quia cœpit de eo suspicari, reuocauit eūdē prohibens eūdē in facie, ne ulterius procederet in cā. At iste processit, & succubuit, & aduersarius fuit missus in possessionē dictæ ꝑbendæ. Papa dicit, ꝙ si de reuocatione cōstitit per unū testē, cū alter sit mortuus, & ꝑ iurm ipsius reuocātis, ꝙ non obstante dicta snia tanquā nulla; si archidiaconus probauerit de institutione canonica, sibi ꝑbenda reddatur cum fructib. h. d. ¶No. ꝙ dixi in summario. Itē no. ꝙ euacuato aduersario nihilominus tenetur quis probare de canonica institutione. Item no. ꝙ nullitas processus, & euacuatio mādati probatur ꝑ unū testē cū iuramēto, si tñ duo testes interfuerūt reuocationi: quia sufficit, ꝙ corā duob. testib. fuerit solēniter reuocatus, uel quia reuocatio mādati probetur summariè, ar. ff. de Carbo. l. 3. §. duæ cāæ. Nā licet snia sit nulla, non tñ cā est sopita, ut hic patet. Oppo. de mādato cōstabat plenè, de reuocatione āt mādati nō cōstabat plenè, ergo plena probatio præualet, sicut dicimus, ꝙ si actor plenè probauit, & reus semiplenè talis probatio semiplena nihil operatur: qa ad elidēdā probationē efficacē inefficax probatio nō sufficit, ut no. Cy. C. de re. credi. l. gñaliter, in ult. gl. Præterea iurm in defectū probationis nō hēt locū nisi in dubiis causis. ff. de iureiurā. l. admonēdi. Sed ubi plenè ē ꝓbatū cā est indubitata, & in incertis, non certis locus est cōiecturis. ff. de uer. ob. l. cōtinuus. §. cū ita. Præterea ille dēt uincere, q melius probat. C. de edi. diui Adri. tol. l. fi. nā qui potior est in probādo uincit. j. de prob. c. licet cām. sol. isti sunt termini sunt ꝯrij, s. mandare, & reuocare: quia utrunq; pōt esse uerum, & compatibile. imò plus est no. ꝙ ēt post sniam, si dr nulla occasione reuocationis mandati, probatur reuocatio ꝑ unum testem & iurm, ut no. j. e. ti. c. in nostra, in gl. Inn. ꝙ no. est multum.

2 ¶†Deinde no. qđ super incidētibus, & emergentib. potest deferri iurm in defectum probationis. ¶Item no. ꝙ mors unius non debet obesse, tene mēti i stud. quia est ualde not. & singulare. ¶In tex. ibi restitutione uerò facta. ¶No. ꝙ primò dēt reuocari executio nulliter facta, deinde ad ulteriora ꝓcedi tex. est hic no. ¶Itē no. ꝙ si ꝓcurator hēt qualequale mādatū à dño, si iudex legitimat eū, ualet processus: secus si nullū hēt mādatū. de rescr. c. sup literis. ꝑ In. & in l. j. idē Pop. ff. ꝙ fal. tu. auť. quia ꝙ nō ē in rerū natura cōfirmari non p̄t. si occidisti hoiem odio tuo proprio, licet ratificē, nō teneor: secus, si ut mihi amicitior fieres, ar. ff. mā. l. creditor. §. j.

3 ¶†Pone statutū dictat. ꝙ mādās puniatur in quadruplū, nūquid ratificās puniať in quadruplū? dico qđ nō, sed in simplū qa istud nō ē mādatū uerū, sed fictū, & uerba statutorū dñt itelligi de facto & nō de ficto. factū. n. uoco, ꝙ per rei essētiā demōstrať. fictū uero ē ꝙ ocul' nō uidet sed ꝯsideratiōe itellectus de duab. uarietatib. unā pliges, & alterā, ꝯfundes. Chirographaria, uł istralis ꝯfessio procurato-

procuratoris constituti ad accipien. mutuo nō nocet dño:quia istud non est mutuum, cum non fiat de meo tuum.¶Si confiteor mihi mutuatum, per hoc non constat de mutuo naturali. sed si dico me in ueritate recepisse,† Ista dictio.in ueritate,est iuramentum, & nō
4 potest uenire ꝯ,ut.l.si quis maior.C.de transa.Item si confiteor me recepisse ad tabulam talis campsoris, ꝓbatur mutuum naturale,ut in §.Chrysogonus.¶ Qui mutat uel falsificat instrumentum mandati, tenet cri mine falsi.ff.ad muni.l.Titio. ¶Melior est conditio ꝓcuratoris,qui fecit meliorem conditionem dñi : aliâs est melior conditio prohibentis.l.consilio.§. fin.ff. de cur.fur.& si data est potestas cuilibet insolidum:alioquin requiritur, ꝙ sint concordes, nec sufficit maior
5 pars.ff.de procu.l.pluribus.¶†Procu.per releuationē non efficitur dñs, nec habilis,si prius erat inhabilis, ut mulier ad iudicia,& minor.nam non solum partis, sed ēt ipsius iudicis interest sanè & peritè procedere. nam imperitus processus nō est dignus laude.ff.de procu.l.minor, & iudicia requirunt sagacitatem, & artē: sed bene efficitur idoneus facultatibus: quia aliâs inopia,copia principalis promissoris suppletur dato expromissore idoneo.si autem non est idoneus ex conueniendi,uel obligandi facultate,ut quia absens,uel alterius fori incōpetentis,ut clericus, eius releuatio nō sufficit,ut singulariter not.ff.de proc. l. neq; fœmina.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum impetratum per procuratorem reuocatum, est ipso iure nullum.*

Exceptione obiecta falsi procuratoris non debent iudices delegati ea indiscussa procedere, & si procedunt, irritatur processus.

2 *Reuocatio mandati probatur per literas, & per testes.*

Reuocatio procuratoris non præsumitur,nisi probetur.

Reuocatio procuratoris non sufficit,nisi intimetur.

Exceptio reuocationis procuratoris etiam post sententiam potest opponi.

Exceptio falsi procuratoris reddit controuersiam nullam. item iudicium nullum.

Pro iudice præsumitur multum.

Pro teste magis,quàm pro iudice præsumitur.

3 *Procedi an possit contra absentē in cā nullitatis lit.contest.*

De nullitate processuum cum agitur contra absentem, lite nō contestata procedi potest: secus in aliis casibus lite expressis.

Procurator in causa dilapidationis, excommunicationis, & periurij admittitur.

Inter absentes quando quid iudicialiter, uel extraiudicialiter agi potest.

4 *Interuenire debet in iudicijs aliquid, per quod istud mediū organum ritè interponatur.*

Absente altera parte concessum est in ultima uoluntate disponere testatori de rebus suis.

In conuentionibus tacitis id sufficit, quod requiritur inesse tacitè dispositis.

Silentium pro consensu simplici habetur interdum.

5 *Processus inquisitione cum petitur declarari nullus, contra quem dirigetur libellus, & quis citabitur, & quis ordo seruandus.*

6 *Pro sententia non præsumendum si sit appellatum.*

Creditur magis tot testibus.quam totidem iudicibus.

1 IN NOSTRA. Rescriptum † impetratum per procuratorem reuocatū est ipso iure nullum,& tales iudices delegati,corā quibus est obiecta exceptio falsi procuratoris,non debent procedere ea indiscussa;& si proceditur,processus irritatur. ¶Casus. Vertebatur qō super dilapidatione, excōmunicatione,& periurio : constituti fuerunt procuratores,sed postea reuocati, & per literas fuit eis intimata reuocatio. Isti asserendo se procuratores impetrarunt iudices,corā quibus fuit obiecta except.reuocationis,seu falsi procuratoris:iudices noluerunt audire,nec probationes recipere. Et quia Papę cōstitit de reuocatione,dixit Papa dictum processum sñialiter eē
2 irritādum.¶†No.ꝙ reuocatio mādati probatur per literas,& per testes.Item ꝙ non præsumitur procur.reuocatus,nisi probetur.Item non sufficit reuocare,nisi intimetur,concor.quod no.ff.de procu l absentē, & melius in l.j.C.de satisda.& no.in Spe. de procur. §.j. uer reuocatio aūt procuratoris.¶Item nota,ꝙ ista exceptio ēt post sñiam potest opponi : quia est exceptio falsi procurato.Item no. ꝙ exceptio falsificati procurato. reddit controuersiā nullā ; quod uerbum sonat ante lit.contest.Item iudicium nullum;quod uerbum sonat post lit.contest. & quod hic dr̄ de controuersia, est bene notan.¶Item no.ꝙ multum præsumitur pro iudice,[a] tñ magis pro teste.¶Item not.ꝙ in uiro literato faciente ꝯ iustitiā
3 præsumitur dolus.¶†Item no.ꝙ interdum peritus procedit imperitè.¶Item no.in fine istius. c. quod in cā nullitatis pōt procedi ꝯ absentem, lite nō conte.sicut in cā appel.ſm Ber.& est uerum,qñ agitur de nullitate processuum ſm Inn.qui ita no.ı̄ co.c.auditis.Sed si agereť de nullitate ꝯctus,uel testiū,tūc requireretur libellus,lit.contesta.ut in c.ij.s̄.de offi.iudi.¶Vlterius no.ꝙ in cā dilapidationis,& excōicationis,& periurij admittitur procurator.Adde ꝙ dicam. ı̄.co.ti.c.proximo.¶Item no.ꝙ inter absentes nihil ꝯhitur,nisi partis absentia,Dei uel hoīs præsentia repleatur.C.de iu.l.properādum.§.finautem reus,& l.licet,de consti pec.& l.inter mortis, de do. causa mor. ¶Et hoc uerū, nisi sit talis actus, qui possit geri inter omninò absentes:quia tunc non requirit, nisi factum unius:uel nisi sit actus talis,in quo præcisè requiratur præsentia utriusque:quia non pōt perfici medio organo.ꝙ immediatū esse dēt,uerbi grā, stipulatio per nū
4 cium,ut.l j.ff.de uer.ob.¶†Porro in iudiciis dēt interuenire aliquid,per quod istud medium organum ritè interponatur,ut.ff.de re iu.l.furioso. & ideò non sufficit uerbum prolatum in arte,sed requiritur,quod ritè,ut no.C.de sac.san.ecc.l.illud.ff.de act.& ob.l.consensu,& l.j.in fi.ff.de ꝯhen.emp.C.de dona.l.nec ignorās. In ultima aūt uoluntate concessum est testatori disponere de rebus suis,nō pñte altera parte,ut. ff.de le.ij.l.cum pr.§ surdo.In tacitis ēt conuentionibus sufficit id,qđ reqriť adesse tacitè dispositis, ut.C.de pac. l.post ueditionē,& ibi ꝑ Cy vñ qñq; silētiū hr̄ ꝑ sim
5 plici ꝯsensu,ut.ff.loc.l.qui ad certū.¶Quæriť†Inn.pone,petiť processus inquisitionis officio iudicis, uel iudiciarij ordinis declarari nullus,ꝯ quem dirigitur libellus,seu petitio?non ꝯ iudicem:quia sua nō interest, nec fungiť loco partis.quia non est aduersarius: ꝯ aliū ēt non potest offerri?Rñ petetur,& non contra neminem peteť determinato mōtñ citabitur iudex,ut ueniat suum processum si poterit, defensurus, ſm Inno. Nā ex hoc iudicio diffamať,non tñ ex hoc puniť,quasi fecerit litē suā:quia non agiť ad hoc ſm Inno. Item si

a ¶*Extende,ut pulchrè ex allegatis per dominum Ias. de May. in aut.si uerò contigerit.C.de iu.*

alius compareat pro suo interesse, hæc petitio ede-
6 tur, & etiã sufficit pro libello. ¶Item no. hic † in. §. nos uerò, non præsumendum pro sententia etiam si sit appellatum. Item not. quòd magis creditur tot testibus, quam totidem iudicibus, quod est bene notandum.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non admittitur, si crimen adulterij criminaliter intentetur:*

Inscribere se debet ad pœnam talionis accusator adulterij.

2 *Vxor si petit diuortium, obiiciens uiro adulterium, an dos debeat ei restitui.*

Dos restitui quando debeat, si agatur inter coniuges ad thori separationem.

3 *Maritus si non reuocauit adulterium uxoris ad animum, an non possit ei obiicere adulterium.*

Diuortium non fit coniugum ex causa ebrietatis.

Diuortij petitio dicitur mixta, & quare.

4 *Petens separationem an debeat se obligare ad aliam pœnam, quàm talionis.*

Criminalis ea causa dicitur, per quã pœna applicatur fisco.

Ad dotis perditionem mortua muliere, uel uiro, nunquid agi queat, & nu. 5.

5 *Mulier si absque carnali copula pudicitiam uiolauit luxurioso osculo, uel manibus ad mammillas positis causa adulterij committendi, an possit agi ad separationem thori & amissionem dotis.*

Adultera, uel adulter amittit legatum sibi factum à marito.

Exceptionem de re ad fiscum pertinente priuatis non licet obiicere.

6 *Legare an possit quis ei, quam polluit per adulterium.*

1 QVAE. Si † crimen adulterij criminaliter intentetur coram iudice, non admittitur procu. & accusator debet se inscribere ad pœnam talionis. Si uerò agitur ad separationem habitationis, seu thori coram iudice ecclesiastico, subscriptio ad pœnam talionis nõ debet fieri, & procura. potest interuenire: quia causa non est merè criminalis, sed est mixta. i. media inter hæc, quod dico mixta. i. media, sunt uerba in glo. in simili in l. si dolo. ff. si quis ob. causa testa. quæ gl. in sua materia est sa-
2 tis peregrina. ¶† Quæro, si uxor petiit diuortium obiiciens uiro adulterium, utrum dos debeat ei restitui? rñdeo sic, si obtinet in causa: secus, si succubuit. Si autem[a] inuicem agũt ad separationẽ thori, circa dotem nihil est innouandũ. ff. so. ma. l. uiro atque uxo. & l. cũ mulier. per quas leges uidetur, quod probato adulterio hincinde debeat fieri separatio thori: quia in eodem genere doli compensatur dolus cum dolo, & fiet duplex compensatio. s. obligationis,
3 seu debiti ad debitum, & delicti ad delictũ. ¶† Et scias, quod si maritus adulterium uxo. non reuocauit ad animum, non potest ei obiicere adulterium: quia morũ, quos approbauit, cohertionem nõ habet. Item si mulier est ebriosa, non propterea separatur thorus: quia iste malus mos nõ inficit matrimonium, ut. ff. sol. ma. l. rei iudicatæ. §. j. uer. morum. no. tex. no. sed quare petitio diuortij dicitur mixta? rñ. quia est ex duabus naturis, scilicet crimine adulterij, & pœna mediocri, per quam non purgatur delictum: quia adhuc posset criminaliter puniri. C. de adul. l. publico, & sic tertiam quãdam perfic. t naturam. i. speciem causarum hæc cã.

a ¶ *Vide per Iac. de Bel. in aut. nulli iudicum. §. manifestis, col. la. ix.*

4 ¶† Sed nunquid petens separationem debet se obligare ad aliam pœnam, quàm talionis? rñdetur sic ad pœnam arbitrariam, ar. ff. rem ra. ha. l. procurator ad exhibẽdum. §. fi. & C. de aboli. l. ij. Sed nonne separatio est dolorosa, sicut exilium? Exulat enim à uiro suo, & dura est, sicut mors, separatio. Item perditur dos? rñ. omnia illa non faciunt causam criminalem: quia uindicta nõ applicatur fisco, ut no. ff. de termi. amo. l. agraria, ubi gl. no. dicit, quod illa causa demum est[b] criminalis, per quam pœna defertur in publicum; tene menti illam gl & aliam, quæ est. ff. de popul. acti. in rubrica, & aliam, quæ est. ff. de proc. l. licet in popularibus. §. fi. Sed nunquid mortua muliere, uel uiro potest agi ad perditionem dotis? rñ. non. ff. sol. mat. l. ei iu. §. hæredi. C. de adul. l.
5 fin. ¶† Sed quid si absque carnali copula mulier pudicitiam uiolauit luxurioso osculo, uel manibus positis ad mammillas causa adulterij committendi? respon. ista matrimonium diffamant & lacerant, & ideo potest agi ad separationẽ thori, & amissionem dotis? quia ludus impudicitiæ debet puniri, ut in c. quib. mod. feu. amit. ¶Sed nunquid propter adulterium perdit uxor, uel adulter legatum sibi factum à marito? rñ. sic, & applicatur fisco, ut not. C. de his quibus ut indig. l. sorore-
6 rem. ¶† Sed nunquid potest quis legare ei, quam polluit per adulteriũ? rñ quod fisco applicat. ff. de his quib. ut indi. l. Claudius: rñ hæres, uel executores testamẽti hoc non possunt obiicere: quia fiscalis quæstio est. ff. familiæ hercisc. l. his consequenter. §. j. tex. not.

b ¶ *Vide alle. per Aret. & doct. nouissim. in rubri. de iu. ubi Aret. facit plures conclusiones.*

SVMMARIVM.

1 *Promouens negocia capituli cum mandato repetit moderatas expensas.*

Probatio scrupulosa non requiritur in negocio expensarum, cum fides est electa in toto negocio, & in alio casu.

Expensarum repetitio quando fiat.

2 *De mandato, iuxta uel contra mandatum, absque mandato, uaria significatio.*

Probari oportet, ubi quid aliqua ex causa dicitur factum.

1 CVM PRO CAVSA. † Promouens negocia capituli cum mandato repetit moderatas expensas h. d. tex. cum gl. ibi necessarias, & probabiles. Sed an requirit scrupulosa probatio? uĩ quòd non: sed sufficit bona fides, arg. ff. de condi. & demon. l. quis. quæ. l. est ualdè no. & per iuramentum. C. de do. l. si quis pro receptione. Nã cum fides est electa in tote negocio, ergo & in expen. arg. ff. de do. prælег. l. Theopompus. sic & in iuro hæredis statuitur C. de iure delib. l. fi. §. in commutatione.
2 ¶In † tex. ibi, De mandato. no. de dictione ista, [c] de. ¶Item no. quatuor casus, scilicet de mandato, iuxta mandatum, contra mandatum, & absque mandato, primo casu & secundo repetit. ff. de procurato. l. qui proprio. §. stipendia. ff. iudicatum solui. l. iij. §. in hac. Tertio casu nõ repetit, de neg. gest. l. fina. Quarto casu aut gessit utiliter, quia uicit? & repetit: aut inutiliter, ut quia succubuit, nec dominus ratum habuit, & non repetit, sed si dominus habuit ratum, tuc [illegible] mandauet. ff. de neg. gest. l. Pomponius scribit [illegible] ibi, Propter hoc. ¶Not. [illegible] lex, quod tutor repetit

c ¶ *Vide Curtium in rubric. ff. si certum petatur.*

petit expēsas, quas fecit in cā, nisi ꝑ hoc ei certum salariū constitutū sit, sed expensas, quas fecit in sua persona, non imputat pupillo. ff. de administratione tutorum. l. à tutoribus. §. fi. tex. no. & est uerū, nisi qn̄ oporteret tutorē pro negotijs pupilli extra ꝓprium domicilium proficisci. ff. manda. l. idemque. §. Labeò, & hic. & l. j. §. si pupillus de tu. & ra. dist. & arg. C. de testi. l. quoniam liberi, secundum Ia. de Are. & Bar.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem potest uniuersitas constituere, & non eget alicuius auctoritate. nu. 2. nisi in casu nu. 4.*
Vniuersitas scholarium est uniuersitas approbata.
2 *Actor dicitur, quia aptus est ad agendum, & defendendum*
3 *in iudicio.*

Procuratoris,
Syndici,
Actoris, } *differentia*
Adiutoris,

Vniuersitas, uel multitudo causæ suæ nequit interesse.
Procuratorem facere potest multitudo, uel uniuersitas etiam in causa criminali, & ratio.
4 *Vniuersitas Parisiensis an subsit Papæ.*
Petimus aliquando, quod nobis competit iure communi.
Vniuersitates quædam per se, quædam per alios, reguntur, unde nascitur differentia potestatis.
Decretū ubi opus est constitutioni procuratoris.

1 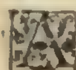VIA IN CAVSIS. Vniuersitas† pōt constituere procuratorem ad lites, & cau-
2 sas. ¶ † No. ꝙ uniuersitas scholariū est uniuersitas approbata, licet quidam dicant, ꝙ soli scholares nō faciunt uniuersitatem. C. de iu. om. iu. l. fi. ¶ Item not. quod in ista constitutione proc. non est necessaria alicuius authoritas, sed sola uniuersitas
3 quæ est dn̄a rei suæ. ff. de proc. l. filius. §. milites. ¶ Procurator in re propria, syndicus in publica: † actor aūt dicitur pluribus modis, ut. l. actorem. ff. rem ra. habe. & dicitur actor, quia aptus ad agendum & defendendum in iudicio. C. de appe. l. actor. adiutor uerò dr̄ ille, qui supplet uices impediti, uel minus idonei. C. quō & quando iu. l. si præses. ¶ Nota. ꝙ multitudo causæ suæ interesse non potest per se. ideò quasi rerū natura cogente est permissum, quod faciat procuratorem etiam in cā criminali; tex. est no. in l. tam collatores, de re mil. li. xij. not. quod uniuersitas Parisien-
4 sis† subest Papæ ita, ꝙ Papa scribit ſm ius commune, & tamen uocatur gratia; dico non gratia data, sed sua æquitate iustificata. l. 1. C. de thesau. li. x. ubi dr̄, ꝙ frustrà ꝑcibus impetratur, quod à iure communi cōceditur. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. fin. & tamen quandoque petitur. ff. de so. l. si stipulatio. §. si lancem. dicit hic Ber. quod ille non est propriè ꝓcura. sed syndicus; quia debet constitui cum authoritate diœcesani, tu dic, quod quædam sunt uniuersitates, quæ habent regi per alios, ut ciuitas; & tunc uerum dicit Ber. in l. actor, secundo responso. ff. rem ra. ha. quia actor debet constitui cum decreto, ergo non procura. quædam, quæ per sese, & tunc non est necessarium aliud decretum: quia præsidentes uniuersitati authoritatem interponunt, dixi in l. 1. C. de seruis reipublicæ. in lec. mea, per Cy. C. de procu. l. neq; in q. 4. ubi uideas.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio procuratoris post in causa conclusum an ualeat & an sit notificanda.*
2 *Cassari potest processus negotio principali remanente saluo.*
Super processum sententia lata an sit interlocutoria.
Contumacia quid sit.
De expensis quæ sententia fieri possit.
3 *Tractatus futuri temporis an pertineat ad iudicem.*

Communatio
Statuta generalia. } *respiciunt futura,*

Factum à non credente habere potestatem procuratore, quam tamen habebat, ualet, si facere omni meliori modo, quo potuit intendit.
Animi destinatio in confuso dat actus firmitatem.

Facti
Gesti } *omni meliori, quo geri potuit, utilitas.*

4 *Procuratorem an possim te facere ad distribuendum bona mea pauperibus post mortem meam.*
Notitia plena dicitur ex ante præordinatis, antequàm res fiat peruenisse etiam in longe distantibus.
Mercatoriarum literarum effectus ad absentes.

AVDITIS. Cassatis processibus cassantur omnia, quæ sunt secuta ex ipsis. Reuocatio
1 †procuratoris facta post conclusum in causa non ualet, & reuocans in contemptum iudicis & aduersarij condemnatur in expensis factis & fiendis usque ad purgationem contumaciæ. h. d. no. ¶ Vel sic, si post conclusionē cāæ appēt procuratorem reuocatū, nihilominus fertur sn̄ia. Io. An. ¶ No. ꝙ ēt si proc. eēt suspectus, non pōt reuocari post con clusum in cā, si esset reuocatus ante per literas postea emanatas, reuocatio intimari dēt, ꝙ. nō reperitur alibi. ¶ Casus. Ad petitionē Collubrien. epī Papa reuocauit ad se cām & tandē disputatū fuit de excessib. & processib. & conclusum in causa. Deinde Collubrien. eps̄ notificauit procuratori suo, ꝙ reuocauerat eum papa, hoc nō obstante ꝓnuntiauit ꝓcessum nō ualere, quia fortè erāt processus ōrij & ꝑplexi, & condēnauit Collubrien. in expēsis factis & futuris, donec Collubrien. subeat in
2 se iudicium causæ principalis. ¶ † In tex. ibi ꝓces. no. cassari processum: tn̄ negocium principale remanet saluum, ut patet in fi. c. ergo sn̄ia lata super processu est interlocutoria, cum non imponat finem liti ut no. in l. 1. C. sen. re. non pos. alq; dicunt, ꝙ sententia lata super processu est diffinitiua, cum dicat concludi in cā processuum. Solu. si coram superiore libello oblato petitur cassatio, erit diffinitiua quo ad processum: sed si incidenter coram eodem iudice, erit interlocutoria, hic Inn. tangit. ¶ In tex. ibi, contemptus, contumacia non est aliud, quàm contēptus prætoris, ergo non est ulterius citan. iste qui temerè procuratorem reuocauit, quod est no. ¶ † In tex. expen. cum fertur sn̄ia ēt de futuris, appēt in certam sn̄iam expen. ualere. sed dic super expensis pteritis debere ferri certam sn̄iam, uel certificanda. tamen ubi postea speratur diffinitiua, non est necesse, ꝙ reseruauerit sibi taxationem expen.
3 ſm Inn. tene menti. ¶ † Item no. a pertinet ad iudicem tractatus futuri[a] temporis, & hoc ratione contumaciæ iam commissæ ſm Inn. & successiuè perseuerantis Bal. super primo decret.

[a] ¶ *Vide Abb. consi. lib. ... incipien. in cau sa & q. Feli. in c. caterum, de rescrip.*

& item tractus & cõiectura futuri tp̄is tendens ad rigorē conseruandum, uel ad rigorem obligationis ptinet ad iudicē, secus in usuris: quia odiosæ sunt, & nondum in rerū natura, & neq; facti neq; iuris dies cessit indebitè. l. 1. ff. de usu. dixi. C. de fideiuss. l. j. in lec. mea. & C. de sen. quæ sine cer. quanti. l. j. & ibi p Ia. Bu. Cõminatio aūt ꝓpriè respicit futura. C. cõmi. uel ep̄lai. l. pſes. ¶ Item statuta gn̄alia de futuris debēt intelligi quia non debēt p leges calūniæ excitari. l. j. C. de decu. li. x. ¶ Factū à ꝓcuratore uero, qui credebat se proc. u. falsum, quia erat ꝯstitutus i abn̄tia, ualet, si intēdit facere oī mō, quo melius pōt. Si de cā, quā gestor sine mandato, iīte tanq̄ proc cum mandato, non est necesse, q̄ dn̄s ratificet, ut. ff. de test. mil. l. qui iur. quia sufficit animi destinatio in cōfuso, & sic ualet, ut ualere pt inspecta ueritate: q̄a ita uoluit ualere: & facit q̄ no. in l. j. q̄n prouo. non est neces. & iō optimū est dicere, q̄ ualeat omnimodo, quo melius ualere pōt: quia non astringit se ad certam formā, de hoc plenè disputat. C. de furtis. l. falsus, in lectura. ¶ † Pone facio te ꝓcu.
4 ad distribuendum bona mea pauperib. post mortem meam, an ualeat? dic q̄ non: quia actus testandi nō pt cōmitti alteri; & hoc no. in c. 1. de proc. li. 6. in nouel. dic, q̄ imò ualet fauore aiæ, ut extra de testa. c. cū tibi. ¶ Pōt ēt ex præordinatis aliquid sciri à certo ante q̄ fiat, & tunc in instanti &c. quod fit, ēt si distet p mille militaria, intelligitur ad plenā notitiā ꝑuenisse. ff. de uer. ob. l. si inter eos. & iō literæ mercatorū faciunt præsentiam de his, quæ fiunt inter absentes, no. tex. non est alibi.

SVMMARIVM.

1 *Verba instrumenti ad intellectum mandantis sunt referenda.*
In solidum potestas an uideatur data duobus constitutis generaliter ad agendum & defendendum.
§. duobus. l. creditor. ff. mandati. } *intellectus.*
§. si plures. l. 1. ff. de exerci. }
In solidum, ponitur distributiuè.
2 *Verba instrumenti an interpretentur an pro proferente.*
Commodatitiæ literæ non habent uim mandati.

ETITIO. Si ep̄s ꝯstituit aliquos ꝓc. & uicarios suos, non pt obtici, q̄ nō sint constituti in bona forma, eo q̄ in instr̄o non cōtineat q̄ sunt cōstituti syndici, uel ꝓcuratores: quia nō curamus de noīe, sed tm̄ de intentione mandātis. h. d. tex.
1 cū gl. ¶ † No. q̄ uerba instr̄i ad intellectū mādātis sunt referēda. concor. q̄ no. s. e. c. quia in causis. Quero, nūqd p hæc uerba duobus gn̄alē ptātem agendi, & defendēdi, uideatur data ptās cuilibet in solidū? rn̄. non sed simul, ut no. ff. de proc. l. plurib. non ob ff. mā. l. creditor. §. duob. quia ibi mandatum fuit duobus, & utrique eorū in solidum, quæ dictio ponitur distributiuè ut no. ff. de le. 2. l. si plures. Item non ob. ff. de exer. l. j. §. si plures, quia ibi spec ale in exercitoribus nauis. alij enim dicunt, q̄ ubi est mandatum ad uniuersitatem causarum, uidetur mandatum in solidum. secus si ad certas species declaratas, q̄ non placet, nisi forte eēt mandatum cum libera: quia tantum operatur genus quo ad genus, quantum species quo ad spēm, & ꝯ, ut l. si duo. ff. de admi. tu. ¶ Item no. quod uerba instrumenti interpretantur pro proferente; quod uerum ē in instrumento procurationis; q̄d dependet à sola uoluntate proferētis: secus esset in instr̄o ad cōtrahēdū secundum Ber. adde q̄ literæ cōmendatitiæ non habent uim mandati: tex. est no. in l. si ff. q̄ cum eo.

SVMMARIVM.

1 *Admitti quis debet ad locum tutum, in quo non possit uim pati.*
Libertatem habere debet qui agit, uel defendit.
Violēter, quod fit, habet uero bonum exitum, præcipuè in matrimonijs.
Pater an in causa matrimonij admittatur pro filia, & nume. 2.
Libertas non præsumitur ex coniunctione personarum.
2 *Pater an admittatur pro filia in causa matrimonij.*
Dos non est quid spirituale.
3 *Stipulari an possim aliquam in uxorem, & promittere sibi quòd dotabo eam.*
4 *Arrhæ an possint deduci in traditionem, & in promissionem.*
Dotem perdit uxor etiam nondum traducta ad domum uiri propter adulterium suum.
Vxor non sequitur forum uiri, facto diuortio.
Priuilegium dotis amittit uxor ob adulterium.

CCEDENS. Prouidere dēt iudex ut i cā mr̄imonali procuratorē constituēs gaudeat libertate: h. d. primo. Procurator dēt hr̄e plenū mandatū agendi, & defendendi. hoc scd̄o. ¶ Casus quidā nobilis noīe Bal. ciuis Pisanis ꝯxit spōsalia cū quadam nobili muliere noīe filiæ suæ quæ tenebatur sub ptāte dicti nobilis orta lite de istis sponsalib. mandat Papa, ut ipsa nobilis ducatur ad locū tutum, in quo procuratorem liberè ualeat ordinare, qui ad agendū & rn̄dendū plenam habeat ptātem.
1 ¶ † No. q̄ quis dēt admitti ad locū tutū, in quo nō possit uim pati. uñ non dn̄r in loco tuto illi, qui pāt pati uiolentiā. ¶ No. q̄ qui agit, uel defendit, libertatē dēt hr̄e; alias cōfessio ei non noceret, Ber. ¶ Itē dicit Ber. q̄ rarò bonū exitum hēt quod uiolenter fit, ꝑcipuè i mr̄imoniis. ¶ Quærit glos. quo iure poterit agere de sponsalib. filiæ? rn̄det, q̄ forte obligauerat se pro arris subdēs q̄ pœnam non posset opponere, q̄a cōiuncta persona non potest in matrimoniis, sed ad pœnā obligare, ut no. C. de spon. l. fi. ad hoc ar. ff. de condi. & demon. l. hæres meus. §. quod in fraudem: quia pp cōiūctionē personarum præsumitur factum ꝯ libertatem mr̄imonij; & q̄ in fraudem fit, non ualet, ut. ff. ad l. fal. l. Seius, & Augerius, & ar. ff. de prob. l. qui testim̄, & ibi
2 no. ¶ Quærit Inn. † nunquid in cā matrimonij pater admittatur pro filia, dicit q̄ sic. dicit. n. lex, q̄ sponsalia depēdēt a patre: quia pater pōt ea dissoluere ex cā ut. ff. de iure do. l. adoptiuū. §. si q̄s, ubi text. not. dic q̄ aut agitur de fædere mr̄imonij, uel sponsaliū de pn̄ti; & tūc pater non hēt ius in iudicio, ut no. in c. fi. de tu. li. 6. aut nō agitur de fædere sed de dote, de qua pōt ēt agere corā iudice ecclesiastico, ubi no. in gl. Si q̄n in ꝯnam exigitur probatio matrimonij. Si. n. matrimoniū esset liquidū, & non negaretur, nihil ad iudicē ecclesiasticū de dote, q̄ dos nō est q̄d spūale, cū ēt apud infideles iuregē. contier, ut. ff. de cap. di. l. j. immo etiā mr̄imoniū inter eos. nō est quid spūale. dic ergo de cā dotis, ut. C. de col. aut. q̄ locū, & q̄d dixi post Bar. ff.
3 so. ma. l. Titia. ¶ † Quæro, nūq̄d ego possē stipulari aliquā in uxore, & pro mittere sibi, q̄ dotabo eā? tex. ur̄ dicere q̄ nō. ff. de uer. ob. l. si ita stipulatus fuero te sti. §. si tibi nupsero. licet. n. uir posset dotē recipe nō tn̄

potest

pt se obligare ad dotádū mulieré de suo ꝓprio, nisi forte hoc fieret pª recópésationē nobilitatis, uel ꝓ pace: qa tūc nō ē pura donatio, sed ob iustā cām ut ff. mandati: l. si creditor, §. Titius. qui casus non est, alibi per Bar. in d. §. si tibi, & in l. ij C. de do. promi. oportet tñ, q hoc ponat in instrō.

a ¶Vide per moder. maximè per Soci. in l. diuortio. ff. sol. ma.

4 † Quæro, an arrhæ pñt deduci in traditionem, sed nu quid in ꝑmissionem? dicit Bar. q non in l. Titia. ff. de uer. ob. sed gl. hic posita vř ɔ̃trium hic determinare, & facit l. ul. C. ad l. Fal. & cóis practica. dic ut dixi in l. fi. C. de spon. in lect. mea. an uxor nondū traducta ad domū uiri, si cómittit adulterium, dēat perdere doté? rñ. sic ut l. nihil. ff. re. amo. ubi est tex. no. Facto diuortio uxor non sequitur forū uiri, nisi in eo, qđ est sibi damnosum. Itē si adulteratur, non hēt priuilegiū dotis: qa reatus omnē honoré excludit, ut l. j. C. ubi sen. uř cla.

SVMMARIVM.

1 *Spatium ad deliberandum nemini est negādum, nisi frustratorie petatur.*

2 *Dilatio interdum petitur ad iudicium transferendum.*

Ad consulendum dominum, & amicū quandoque petitur dilatio.

3 *Citari ubi debet, qui est in studio.*

Absuturus causa studij, uel exilij, & Bannitus. } *an & qualem debeāt dimittere procuratorem.*

DILECTVS. Si ꝓcuratori gñali deneganř induciæ ad cósul- dū dñm absenté, utrū cedat, uel contendat, a tali denegatione poterit appellari. h. d. Casus. dū dñs eēt absens Bononiæ cā studiorum constituit quendam generalem procuratoré; fuerunt iudices impetrati ɔ̃ eum, procurator gñalis dimissus ab eo comparuit, & petiit terminum ad consulendum dñm, & quia dicti iudices denegarunt hoc concedere fuit appellatum. Papa huic appellationi detulit tanq̃ iustæ, dic q ad agendū semp dēt admitti procu. plenè instructus, ut ff. de iniur. l. sed si unus. §. procuratorem. sed ad defendendum sufficit mittere procuratoré gñalem, nisi in citatorio sint expressa capitula, sup quibus citatur. nā p hoc dñs est instructus, ergo tenetur mittere procuratorem instructum. uñ proc. tunc nō pōt petere inducias ad consulendū dñm, quia qui certus est, ulterius certiorari nō debet, ut l. j. in fi ff. de act. emp.

1 † Et no. q spatiū ad deliberandum nemini est negandum, nisi frustratoriè petatur. ff. de iureiu. l. iusiuran. & ad pecunias, in prin. ubi tex. no. † No. q interdū petiř dilatio ad iudiciū transferendum, ut c. ñ quis possidet noīe absentis, & iste non est casus noster, sed c. qm̃ frequenter. ī. ut lite non cont. & C. ubi in rem act. l. ij. Qñque petitur dilatio ad dñm cósulendū, & tūc loquitur hic, & C. ubi de crimine agi oportet. auř. qua in ꝓuincia. & nō solū quis pōt consulere dñm, sed amicos dñi qui melius sint informati, ut no. in l. ij ff. quib. ex cau.

3 in pos. ea. † Quærit gl. ubi citabitur iste, qui est in studio? rñdet gl. q ad ecclesiam suā. quia ibi hēt domicilium: tñ amicis suis dēt dari dilatio ad notificādum hoc absenti, bonū cóciliū ꝓ dñis assumentibus, ut not. ff. de no. ope. nun. l. pupillo. §. si qd forte, ubi gl. no. No. q ei qui est absens, uel absuturus cā studiorū sufficit dimittere gñalem procu. ad lites, & ad cās, de absente autē cā exilij, & de bannitis no. ff. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitioné. debent. n. defendi in loco, ubi sunt banniti & hoc per procu. pp impossibilitatem, uel difficultaté comparendi, ut ibi per Dy. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Procurator constitutus a reo ad agendum, non est legitimè constitutus.*

2 *Vir utrum possit agere sine mandato.*

3 *Vir & uxor an possint esse duo rei credendi insolidū in eodem instrumento.*

Mandatum non esse sufficiens per instrumentum probatur.

1 CONSTITVTVS Procurator † constitutus à reo ad agendū non est legitimè constitutus; & reus cóstituendo sic insufficienté procuratoré contumax reputatur, & in expésis cōdemnatur. h. d. Casus. quidā. T. noīe uxoris suæ dicebat quendā prioré sibi teneri in certā pecuniæ quantitaté. iste prior citatus cōparuit, & illic citatus recessit omisso ibi procuratore solūmō ad agendum: iudex ipsum reputans cōtumacem condénauit eum in expen. Papa hoc approbat dicens, quia nisi contumax puniretur, nullus esset litium finis. h. d. In tex. ibi uxoris noīe. i. ad utilitatem

2 uxo. tñ obligatio sonabat in personam uiri. ¶ † Quæro cū gl. utrū uir possit agere sine mandato? rñ. tres sunt casus. Nā interdum obligatio directa, & utilis residet in uxore, & agit tanq̃ maritus, nisi habeat mandatum ad aliud, non ad hoc, ut C. e. l. maritus, nō tñ posset solutionem recipere, ut C. de so. l. cum maritum. Interdū maritus hēt directas, & mulier hēt utiles. quia negotium principaliter ptinet ad uxorem. interdum e ɔ̃ tunc utilis præfertur directæ. Ber. Et † no. q in eodem

b instrō uir & uxor ᵇ possunt esse duo rei credēdi in solidū, sed nō debendi, nisi tota pecunia perueniat ad uxo. ut no. in Spe, de obl. & solu. uer. pone, q in instrō locationis, uel emptionis cōtineř uir & uxor, tamen glo. habes, q unusquisque pro parte acquirit, & pro parte tenetur in l. scripturæ. C. de fi. instru. Ibi, non uiderit. no. q per instrumentum probatur mandatum non esse sufficiés quod est ualde not. Bal.

b ¶Vide Are. in l. reos. §. in tabulis. ff. de duo re. & ibi etiam allego quoddam consiliū Bar.

SVMMARIVM.

1 *Regula quoties traditur, non est necesse qōnē formare, nec casum in terminis ponere.*

Reuocatio procuratoris quando ualeat. & non reddit processum nullum non significata iudici, uel aduersario, item an possit aduersario dissentienté fieri.

Procuratoris mutatio causa repetitionem nouam actorum nisi in casu.

Repetitio noua actorum ex mutatione procuratoris quando facienda.

Cessio instā ia facta domino, à procuratore, non contrahit uitium litigiosi.

Dominus & procurator fingitur eadem persona.

2 *Reuocatio an possit notificari per alium quàm per reuocantem uel eius mandato.*

Denunciatio prohibentis requiritur, cum quid prohibetur.

Manda-

MANDATO Casus in terminis non ponitur hic: quia † quoties traditur regula, nō est necesse qōnē formare, & p ɔ̄ñs nec casum in terminis ponere; tñ tex. est exponendus. Dī ergo hic, ꝙ si post li. conte. supple, uel quasi, ut no. Cy. C. e. l. nihil arbitramur, proc. supple, uolens, uel ex cā est reuocatus, & iudici, uel aduersario non constat de reuocatione, processus cū tali procu. factus efficax est censendus, supple, si aliud non impedit. Sed pone ꝙ procu. cōsentit, sed aduersarius dissentit, respon. si subest cā, ualet reuocatio, si nō subest cā, non ualet reuocatio: qa interest aduersarij in mutatione tali. quia omnia de nouo narrari oportet, ut not. ff. de procu. l. mutari. & hoc tam ex parte actoris, q̄ rei. ff. e. l. quæ omnia. tñ si procu. cederet dño ius instantiæ, nihil repeti oporteret. ff. e. l. in causæ. §. si ex parte. nec ob. ultimum litigiosi: quia non pertinet ad istum casum, cū sit prosecutio eiusdem iudicij, & quia dominus & procu. fingitur eadem persona.
2 † Quæro. an reuocatio notificari possit p alium, q̄ per reuocantem, uel eius mādato? rñ. ꝙ sufficiat sola scientia: at contrarium est uerum, quia scientia debet procedere à reuocatione, aliàs à reuocante secundum Io. An. quia cum quid prohibetur, requirit denuntiatio prohibentis, tex. est no. in l. nomen. in uer. certiorare. C. quæ res pi. ob. pos.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias potest constitui procurator absque consensu patris.*
Filiusfamilias an possit acquirere actionem contra patrem ex iure cesso.
Conditio occupantis procuratoris melior fieri dicitur post litis contestatione.
Præuenisse procurator comprocuratorem quando dicatur.
2 *Procuratores plures an possint constitui ad agendum, uel defendendum insolidum.*
Actori magis, quam reo in quibus faueatur.
Prohibentis conditio melior in procuratore, quando sit.
3 *Procurator uictus, appellare & quando debet, & nume-ro 4.*
Sententia iusta quibus casibus præsumitur iusta.
4 *Excusator, uel nuntius an teneatur appellare.*
Appellationem prosequi an teneatur procurator, qui tenetur appellare.
Pauper qui est, an admittatur ad tutelā, procurationem, & aliam administrationem alienam.
Idoneus qui existimatur ex satisdatione.

1 NON iniustè. † Filiusfa. pōt cōstitui procu. supple, nec requiritur patris consensus, ut not. C. de bo. quæ li. l. fi. Sed nunquid pōt filiusfa. acqrere acti. ɔ̄ patrē ex iure cesso? r̄. ꝙ non, pp p̄nā reuerētiā, ut ff. de act. & ob. l. actiones aduersus. Cessio est exercitiū iudicij. ꝙ nō cadit inter p̄rem, & filiū in ptāte cōstitutū, & qa in iudicio quasi ɔ̄hitur, inter p̄rem & filiū in ptāte obligatio non ɔhitur, ut ff ad Tre. l. Imperator. Bar. dicit ꝙ tenet cessio, si fit ex cā aduētitia, & filius, donec est in ptāte, hēbit act. habitu & uirtute, non actu & exercitio. Considera in hoc iure cesso, pt usumfructum uel quasi habere nō pōt, quia esset debitor, & creditor sui ipsius, quod est impossibile. Op. igitur ex ui rōnis usumfructum confundi, & filium petita uenia admitti ɔ̄ patrem. Mō sequitur in tex. ꝙ procu. pōt ɔstitui ad futuras causas, & istud est clarū. Sequitur in tex. ꝙ qñ sunt plures procuratores insolidū eo dē instrō cōstituti, melior est cōdō occupātis, dummō sit li. conte. Ergo no. ꝙ per præparatoria causæ nō intelligitur præuenisse. & est rō, quia non est factus dñs litis: sed si talis esset cā, in qua non requireretur li. cōte. intelligeretur tunc occupare faciēdo actū, qui hr p li. conte. ut no. in c. 1. de elect. li. 6.
2 † Sed nunquid possunt constitui ad agendum & defendendū plures procuratores insolidum? rñ. sic. tñ ex parte rei non possūt constitui nisi unus ex eis, qui potest iudiciū suscipe, ex parte actoris & unus, & oēs, & est rō, quia nō interest rei p unum conueniri, sed actoris interest iudiciū nō irritari: quia unus posset confiteri, alter negare, text. est no. ff. iud. sol. l. iij. §. si tamen plures. nec est nouum, ꝙ in processibus magis faueatur actori, quam reo. sed in proba. tā ante li. conte. quàm post magis fauetur reo ut j. de resti. spo. c. cum ad sedem. dicit lex ꝙ melior est cōdō prohibentis. ff. de cu. fu. l. consilio. §. fi. Tu dic, ꝙ aut tractatur de alie. aliàs libera; & tūc est melior condō prohiben. aut de iudicio, & tunc aut manifestè unus facit, id quod est dño manifestè utile, alter nō; & præfertur ille, qui utilitatem dñi procu. unde si unus confitetur, alter negat, statur neganti: quia qui confitetur, dñm indefensum relinquit. Si autem non apparet, quid expediat dño, inuicem se impediunt, quia duo simul in ɔ̄di. agere non pñt, ut ff. de admi. tu. l. decreto. §. fi.
3 † Sequitur in tex. ꝙ procura. uictus debet appellare, supple, nisi paupertas eum excuset, forte quia oporteret eū facere expen. in ueniendo ad iudicem, tex. est no. ff. man. l. idemque. §. si ignorantes. Item si s̄nia est iusta, non tenetur appellare, & præsumitur iusta, si s̄nia est absolutoria: secùs si condēnatoria. uel dic ꝙ ēt condemnatoria præsumitur iusta, si sit lata a uiris. lr̄atis, prouidis. & discretis, nisi ɔ̄rium probetur, tex. est no. s̄ e. c. in nostra. §. nos. no. ff. de euic. l. Herennius. §. Caia. & adde qđ dixi. s̄. de renun. c. in præsentia. Sed nūquid in cā criminali est idem, qđ dicit in ciuili, ꝙ procu. uictus teneatur appellare? ar. est ꝙ non: quia agitur ad merā uindictā, p hoc tex. no. ff ad Sil. l. p p ueneni. §. nep.
4 ¶ Sed nunquid † excusator, uel nuntius teneat appellare? rñ tex. est unicus in iure l. liberto. §. fi. ff. de nego. ge. Sed nunquid in procu. qui tenetur appellare, tenetur prosequi? tex. dicit ꝙ non. & est rō, quia sumus in alio tribunali, ut hic, & C. eo. l. inuitus. Quid si procu. petat in inte. rest. coram eodem iudice? dic ꝙ tenet p̄sequi, si ab interlocutoria: secùs si sit diffinitiua, qa interlocutoria est de appendici. ut no. in l. qui pprio. §. item quare. ff. de procu. ubi oino uide. Adde, ꝙ si pcu nō fuit legitimè constitutus, non tenetur appellare. ff. de admi tu. l. tutores. §. j. ubi tex. no. dicit ibi gl. nisi eēt cōiūcta psona, quæ admittitur pro cōiuncta psona ēt in minore, & illa gl. sæpe alleg. sed certè coniuncta persona habet facultatem, sed non necessitatē. C. de ne. ge. l. tutori. ¶ Pone filiusfa. nulla hēt bona, qūo erit idoneus procu. nam non pōt fieri in eum executio qui nihil hēt, ut no. C. qui bo. ce. pos. l. pe. rñ. satis est, ꝙ dñs sufficienter releuet eum, ut ff. de ma. uio. l. si collactaneus, & ff de procu. l. Titius, & quia idoneus ex facultatibus dr̄ ille, qui habet fideiussorē idoneū. Hinc ē, ꝙ tutor, licet sit pauper, admittitur tñ ad tutelā, si dñs satisdedit idoneè, licet p p paupertatem posset se excusare. ff. de excu. tu. l. paupertas. similiter. & rector hospitalis potest esse pauper, si facit inuentarium, & idoneè satisdet: quia boni mores magis respiciuntur, quàm cum[illegible]lus facultatum. ff. de suspe. tu. l. suspectus

suspectus tu dic, quòd si procu. est ita pauper, quòd nõ potest facere sumptus litis, quòd repellitur à procuratione, ut no. ff. de iniur. l. sed si unum. §. procu. Bal.

SUMMARIUM:

1 Instrumentum procura. universitatis absque specificatione nominum quod sit validum, nisi in casu.
Civitatem qui regunt, iurare debent officium, in principio.
2 Excommunicatio, si est occulta, non habet elidere syndicatum.
Excommunicati non constituentes procuratorem nomine suo, sed universitatis, vel aliàs alieno, non vitiant constitutionem.

ONSULUISTI. Constitutus ab aliqua cõitate procura. ad impetrandum, non repellitur pro eo, quod maiores, & iurati, per quos cõitas regitur, sunt excõicati, nisi in literis eorum nomina sint expressa, & eorũ authoritas necessaria: uel nisi cõitas sciens eos excõicatos unà cũ eis constituerit eundẽ. ¶ In tex. ibi, maiores, per hoc uidebatur, quòd non teneret cõstitutio: quia morbus in capite inficit totũ corpus. ¶ Ibi, & iurati, no. quòd illi, qui regunt ciuitatem debent iurare officiũ. ¶ † Ibi, expressum, no. quòd ualet instrũm proc. uniuersitatis absq; specificatione noium, hoc tenet Bar. in l. pe. C. de prædi. cu. li. x. & Inno. hic. & est no. quod est uerũ, si nõ op. de incertitudine personarũ. Ad hoc ergo, ut nõ possit opponi, debent specificari nomina, præsertim eorũ, à quibus pendet authoritas ẽm Ber. ad hoc optime facit. l. ult. C. de uen. re. li. xj. de hoc ẽt statim dicam in ti. de syndico. ¶ No. hic, quòd † si excõicatio est occulta, non habet elidere syndicatum. istud. c. loqtur, qñ constitu. sunt excõicati, & est ratio, quia nõ constituunt nomine suo, sed nomine ciuitatis, quæ non est excõicata. & est ar. quòd excõicatus possit alium non excommunicatum substituere nomine domini sui.

SUMMARIUM.

1 Syndicus dicitur quasi singulorum causam gerens, siue dicens: sed ista etymologia non est completa
Ex interuallo fieri nõ debent, sed generaliter, omnia, quæ fiunt ad solennitatem.
2 Syndicus ciuitatis, uel uniuersitatis an possit nominatim obligare ciues.
Lex publica. i. generalis ligat omnes etiam pupillos, & mulieres.
Collectã decernere possunt, & distribuere ciues, & quo mõ.
Obligatio secundaria talis est, qualis est primitiua.
Minor pars facit collegium ad uniuersitatis defensionem.
3 Pronuntiatio iudicis an faciat illum syndicum uel procuratorem qui non est.
Consiliarij, siue Antiani possintne constituere procuratorẽ, uel syndicũ ciuitatis sine eius pt̃ore, uel potestate.
Syndicum constituentis ætas quanta debet esse.
4 Syndicus, si est minor. xx annis, & denuntiat maleficium, an possit opponi, quia denuntiatio non ualeat.
Syndicus minus legitimè constitutus obligat cõstituẽtes tantũ.
Syndicum potest facere consuetudo.
Pubertati proximus doli capax esse præsumitur, urbanus maximè: non tamen h ĩum sapientum iura tractare potest.
5 Mensis quot debet habere dies, si sit aliquis syndicus constitutus ad tempus semestre.

In dubium cum uel Patris, Prælati, Syndici uel persona Reuocatio — reuocatur, utrum cautio rati sufficiat, & qualis.
Electiones & Constitutiones syndicorũ — Secundum consuetudines locorum fieri debent.

De syndico. Rubrica.

1 DICITUR[a] ¶ † syndicus quasi singulorum 2 causam gerens, siue dicens: sed ista etymologia non est cõpleta: quia iam sequeretur, quòd unus posset consentire hodiè, alter cras, ut. ff. de ser. rusti. pdi. l. per fundum, quod falsum est: quia cõsensus debet præstari in capitulo, seu congregatis simul eodẽ contextu, ut. 3. c. pxi. & gñaliter omnia, quæ fiunt ad solẽnitatem, gñaliter fieri debent, non ex interuallo, ut. C. de testa. l. hac consultissima. C. de decu. l. pe. li. x. & C. de prædi. cur. l. fi. & C. de uen. re. ciui. l. ij. dic ergo, q syndicus dicitur quasi simul pluriũ cãm dicens; & est allusio uocabuli à syndicus, quod est cum. i. simul, ut dicit catholicũ, & dictus. i. dicens, sicut dr̃ causidicus. i. causam dicens, ẽm Vgo. ¶ † Sed nunquid syndicus ciuitatis, uel uniuersitatis põt nominatim obligare ciues ita, puta Pe. & Ioã. sñ non, ex ui syndicatus gñalis: sed ex ui consensus bñ posset obligare constituen. ut no. in l. ij. C. quæ sit lon. consue. ¶ Item posset fieri super hoc statutum, quo præcedente posset singulos obligare, & eorum bona. nam. l. ex publica. i. generalis ligat oẽs ẽt pupillos, & mulieres; tex. est no. & semp allegatur. ff. de admi. tu. l. fine hęrede. §. Lucius, & no. Bar. i. l. actor. ff. rem ra. ha. & in. l. iiij. §. actor. ff. de re iudi. ¶ Itẽ intra se possunt ponere. collectam, & distribuere eã, uel ẽm æstimum, uel in capita. tñ rõnabiliter distributio est ẽm æstimum, ut no. in l. j. §. quibus. ff. quod cuiusq; uniuer. no. & per Inno. de sen. excom. c. graue; quod intelligo, qñ collecta. supponitur p munere pr̃moniali. sed si pro munere capitum, tunc debet distribui in capita, ut eleganter no. Bar. in. d. §. actor: quia quale est unum quodq; tale, & id quod ex eo sequitur, pro hoc talis est obligatio secundaria, qualis primitiua, ar. ff. cõmo. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. dicit Spe. quòd ad defensionem uniuersitatis minor pars facit collegiũ, in Spe. de syndico, ad hoc. C. de sacr. san. eccle. l. sanci-
3 mus. ¶ † Dicit Spe. quòd pronuntiatio iudicis non facit syndicũ illum qui non est. dic generaliter, quòd ubicũque requiritur mandatum dñi, uel quasi & tunc interlocutoria iud. non sufficit, si mandatũ deficit. sed ubi ad iudicem ptinet constitutio, interlocutoria iudicis sufficit, ut. l. j. §. idẽ Põponius. ff. quod fal. tu. auto. tex. est ibi no & non est alibi, & ibi per Iaco. de Are. quod de pcuratore dixi, est uerum, si falsus est procurator: sed si est minus idoneus, uel inhabilis, standum est pronuntiationi, nisi appelletur. ut. C. de procu. l. ita demũ. an consiliarij, siue antiani possint sine ptãte illius terræ constituere pcuratorẽ, uel syndicum ciuitatis. Di. dixit quòd sic per. l. ubi absint. ff. de tu. & cu. da. ab his. quod est uerum, qñ officiũ ptãtis uacat: sed si non uacat, & ptãs est præsens in ciuitate, requiritur in cõstõne syndici eius authoritas, sicut in cõstõne actoris, ut no. in l. nulli. ff. quod cuiusq; uni. no. Consueuit quæri, cuius

[a] ¶ Vide late & pulchre per Brixiẽ. in rep. sua in uerbo, syndicus.

cuius ætatis debent esse constituentes syndicū,& videtur,quod debent esse talis ætatis ad obligandum ciuitatem,qualis debent esse ad obligandū seipsos, ar.C. de le.tute.l.ii.sed uidetur,quod sufficiat,quòd sint maiores annis.xviij.quia ista ætas est affinis ltiæ ætati, ut no.in.l.de pupillo,in prin.ff.de no.ope.nunt.alij dicūt, quòd quilibet adultus hēt ltiam ætatem. Dy.dicit in.d.l.de pupillo,quod adultus habet uocem in cōcilio, in elec.& cōstitu.syndici.ꝯrium tenet Bar.ibidem per.l.Spurij.§.j.ff.de decu.& l.ad rē publicam.ff.de mun.& hono.& facit quod not.in Specu. de syndico.§.j. uersi. sed cuius ætatis.ibi dicit Specu.quòd quilibet adultus debet iurare fidelitatē, ergo & facere ea,quę mandant

4 fidelibus.¶†Si syndicus est minor.xx.ann.& denuntiat maleficium,an possit opponi, quòd non ualeat denuntiatio:quia est quodammodo testis, cum denuntiatio officialis faciat indiciū,& uidetur quòd sic.ff.de accusa.l.ij.§.fin. adde.c. ut hi qui,de æta.& quali.in cle. Et no.quòd syndicus minus legitimè constitutus pōt obligare consentientes,sed non ipsam uniuersitatē,ut in l.j.§.j.ff de magi.conue.ubi tex.est satis no. hunc tex.al le. Albertus Galeoti in Margarita. utrum consuetudo posit facere syndicum.dic quod sic,ut.ff. quod cuiusque uni.no.l.nulli. Adde, quod quilibet ꝓximus pubertati præsumitur doli capax, maxime si est de urbe, quæ cunctos tales gn̄at,ut no.ff.de usuc.l.seqtur.§.pupillus:tn̄ non pōt hom nū sapientiū iura tractare,etiā si esset rex Franciæ,ut C.de test.mi.l.fin. ubi text. ual-

5 de no.¶†Pone,aliquis est syndicus constitutus ad tempus semestre,quot dies debet habere mensis, uide plenissimè.in c.licet,de sup.neg.ꝑla.in nouel.li.vj.& istud semestre incipit immediatè,ut.ff.de uer.ob.l.cum qui calendis,nisi aliud tēpus sit determinatum ad ingressum officij.ff.de cōdi.& demon.l.publicus,ubi est text. not. Ecce dubitatur,an ille , qui agit tanquā pater , sit pater necne,uel dubitat̄,an qs sit prælatus necne , uel an quis sit syndicus necne,uel an qs reuocatus necne, nunquid sufficiat,si cauet de rato?tn̄ sic,ut.ff.quod cuiusque uni.no.l.itē corū.§.sed interdū. Item licet non dicat, caueo de rato , sed dicit , caueo quòd aduersarius non patietur dānū, satis est,ut singu.legitur & no. ff.de admi.tut.l.uulgo.¶ Itē no.ꝙ fm consuetudines locorum,& uillarum debent fieri electiones, & constitutiones syndicorum, ff.quod cuiusque uni.no.l. item eorum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Monachi tenentur constituere syndicum generalem,cui possint constituere salarium.*
Mandatum syndici non oportet quod sit gratuitum.
Syndicus non constituitur inuitus,nisi ab habente in eum imperium.
Mandatum à lege syndicus quando intelligitur habere.
Rusticus ubi teneatur eligere syndicum.
2 *Vniuersitas,& multitudo qualibet* { *cogitur constituere syndicum.*

1 SICVT. Monachi tenentur cōstituere syndicum gn̄alē,cui possint cōstituere salariū authoritate beati Gregorij.& no. quod non oportet,quòd mandatū syndici sit gratuitum.¶ In tex.ibi,cū Fausto loq debes,dicit lex loquere cum Hibero,ut.ff.de ser.ur.præ.l.quidam Hiberus. ratio aūt huius,dicit, quia syndicus non constituitur inuitus,ut hic,nisi constituatur ab eo , ꝗ super eū hēt imperium,ut.ff de mun.& ho.l.munerum.§. defensores.& tunc syndicus intelligitur hēre mandatum à lege,ut no.ff.de iureiur.l.iusiur.§.defensores.Sed pone, quòd rusticus in una uilla hēt æstimum , in alia laborat possessionem cuiusdā dn̄i;quæro,ubi tenetur facere syndicum.tn̄.ubi habet æstimū:quia ibi hēt domicilium,& si ptās cogeret eum alibi , pōt appellare.l.j. C.de poti.ad mu.noian.li.x. per Bart. & tenetur uilla

2 eligere meliorē.¶†Item no.quod uniuersitas cogitur constituere syndicum.Itē quęlibet multitudo,ēt si nō faciat uniuersitatē,ut ff.de fideicō..lib.l.ergo.§.creditores,ibi,oportet,&c.ubi Iaco.de Are. dicit ar. quod uniuersitas syndicum facere compellatur officio iudicis,Iaco.de Aret.

SVMMARIVM.

1 *Metus quis, impediat actū in quo requiritur uoluntas spōtanea & propria.& nu.6*
2 *Metus qualiter probetur,& nu 4.8.& 15*
3 *Tortura,quā faciunt officiales in camera,per quā probetur.*
Tortus quis non præsumitur nisi de mandato iudicis.
Senitia iudicum est occurrendum.
Torturam præcedere debent iuditia, & disputatio super eis.
4 *Præsumitur interdū metus ex qualitate personæ,& nu. 8.*
Metus quandiu durare intelligatur,& nu.5.
Protestationis utilitas in metuente.
5 *Metus an purgetur per actum spontaneum.*
Turpido per actum sequentem purgatur.
Nullitas nunquam conualescit.
6 *Metus quid sit,& nume.8.*
Homo est naturaliter liber,nisi seruus.
Seruus cogi & torqueri potest à domino.
7 *Coactio absoluta an cadat in actum uerbi.*
Homo in membris,non in anima & uerbis potest uim absolutam pati.
Verba sunt animæ rationalis instrumenta.
Compromissum,& Transactio } *ex metu , uel inter personas imperātes & subiectas facta , nō ualent.*
8 *Metus præsumitur illatus ex damno subsecuto,& minus præcedentibus.*
Metus multiplex est.
Redimere captiuum quis teneatur.
Captus ab inimicis stipendiarius amittit stipendium.
9 *Actio,quòd metus causa,an competat contra raptorem , uel expulsorem.*
10 *Condictio ex canone an crescat in quadruplum , ut actio, quod metus causa.*
Actio Condictio } *subrogata loco alterius an sapiat eius naturam accidentalem, uel primordialem.*
Condictio ex canone non est arbitraria.
Interpretatio legis cessat in pœnis.
11 *Violentia an sit delictum in personam, uel personas , an in rem , sicut furtum.*
12 *Accusari an quis simul possit in eodem libello de homicidio , & robaria.*
Violentiæ nomine , multa facinora continentur.
Violentia accipitur actiuè & passiuè.
Aggressor tenetur de morte utriusque.
13 *Societatis caporalis an teneatur de damnis datis à suis socialibus.*
Congregator gentis an ita teneatur de suo , & congregator, de damno.
De congregato quid iuris.

Adiuuare

14 *Adiuuare uel liberare amicum suum, ut uim patiatur, an quis teneatur.*

15 *Probatio incerta in metu an ualeat.*

Metus causa actio quo tempore tollatur.

Possessio metum inferentis etiam momentanea sufficit, ut perpetuò teneatur.

16 *Prouincia una an possit uim inferre.*

Congregatio ad malum qualis debeat fieri.

Factum manet, ét si de iure non duret factum.

17 *Pœnæ, quæ non possunt cognosci per propriam diffinitionem cognoscuntur per æquipollentia.*

18 *Sententia si sit lata in actione, quod metus cã super simplo, an possit appellari, & an quadrupli processum impediat.*

Per appellationẽ suspẽditur, quicquid deriuatur ex ui processus.

Violentia duplex est

Crudelis semel / *Inimicus* / *Mens mala* } *semper præsumitur.*

Inimicitiã, & Timorem } *capitalem quæ inducant.*

Iuramẽtum metu extortum quatenus obseruari sufficiat qui bus casibus absolutionem exigat. nu. 19.

Legis inter Castel. anum, de arb. ff. intell.

19 *Exceptiones certæ obijciuntur contrà iuramentum de futuro, sed non contra iuramentum de præterito.*

Naturæ ius obedit.

De his, quæ ui, metusvè cã fiunt. Rub.

1 METUS impedit oẽm actum, in quo requirit̃ uoluntas spõtanea, & propria, cũ hac distinctione, q aut substantia actus est libertas uoluntatis; & tunc actus est nullus ipso iure, ut ff. qđ me. cã. l. si mulier §. si duos, & j. de spon. l. cum locum. ff. de iu. l. ij. post prin. sin aũt actus nõ requirit præcisã libertatẽ tunc inspecto consensus rigore ualet: sed inspecta æquitate prætoris non hẽt uirtutem efficaciæ, ut ff. e. l. metum §. uolenti. nec oportet adiri prætorem uiuũ, ut inualidet actũ, ut eleganter no. de ope. no. nũ. l. de pupillo. §. hẽt aũt. Sed quædam sunt, quæ ẽt inuito accidunt ut uigor iudiciorum. ff. de uer. ob. l. inter stipulantem. §. j. Disciplina morũ, & coertio delictorũ, & iste metus est laudabilis, ut ff. de quæsti. l. de minore. § tormenta. & ex tali metu factũ nõ rescinditur, nisi modus excedatur, q plerunque iudicis arbitrio relinquitur, ut ff. de
2 quæsti. l. j. §. qõnũ fidem. † Mõ quæritur, qualiter probet̃ metus? rñ. aut actus hẽt in se euidẽtiã; & tũc pbat̃ p seipsum, ut ff. qui & a qui. l. priuatus, & ff. de polli. l. toties, & s̃. de ele. c. Onus. aut actus non hẽt in se euidẽtiã metus, & tunc q non põt probari liquidò, probatur argumentis. ut ff. de re. min, l. nõ omnis. §. à barba-
3 ris. ¶ † Vnde tortura, q̃ faciunt officiales in camera, pbatur per signa & indicia uiolenta per corpis suspectionem: quia non est uerisimile, q aliquis fuerit tortus, nisi de mandato iudicis, in cuius fortia tenetur ad districtum. nam ad ea, quæ frequenter accidunt, iura adaptantur. Sunt. n. quidam iudices, qui ex credulitate famam capiunt, quorum sæuiciæ est occurrendum, ut C. de cu sto. re. l. ij. ubi est tex. ualde no. in materia tormentorum. Nam ibi dr̃, q iudicia debent præcedere torturam, & prius eẽ disputandum super indicijs cũ aduocatis partium, utrum talia indicia sint sufficiẽtia,
4 uel nõ. † Itẽ aliqñ p̃sumitur metus ex qualitate psonæ, ut eleganter no. C. qđ me. cã l. metũ, & p Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de ope. no. nun. dicit Cy. in l. ij. C. quod me. cã, q ꝯ officialem præsumit̃ metus, & impressio, q dictũ non est semp uerum, sed tũc, qñ detentio incipit ab impressione ẽt ex interuallo tpis. Itẽ ait, q metus incussus à iudice p̃sumitur durare, donec iurisdõni præest, & est uerbum no. item qñque nimia reuerentia est ar. metus, ut no. in l. j. §. quæ onerandæ. ff qua. re. ac. nõ datur. aliqñ metus pbat̃ p ptestationẽ præcedentem, ut no. ff. de acqui. hæ. l. qui in aliena. §. Celsus, ubi optima gl. nã protestatio multum ualet, ubi cum indicijs concurrit, uel nemini piu
5 dicat, ut ff. de manu. l. 4. §. si ab ignoto. † Sed nunquid p actum spontaneum purgatur metus? rñ. sic, si quis est in loco tuto. sed si non est in loco tuto, semp p̃su mitur metus durare, ut s̃. de procu. c. accedens. similiter dico de turpitudine, quia purgatur p actũ sequentem, ut legi. & no. ff de condi. ob turpem, nullitas aũt nunquam conualescit. s̃. de ele. c. innotuit, & ibi not.
6 † Est aũt metus passio uoluntatis ꝯ naturam, quia hõ naturaliter est animal liberum. sed si aliquis eẽt seruus, posset plagis & uerberibus per dñm suum cogi, quia in eo nõ est libertas arbitrij, ut C. de hære. insti. l. cum pponas. Hinc est, quod dñs de seruo põt habere qõnem in propria domo, & gerit in hoc uicẽ iudicis, ut no. C. de his qui. ut indig. l. si ea, in gl. parua, quæ dicit, in domo, non dico in iudicio. & facit. ff. ad Sil. l. & si percussor. §. si appetitus, & ff. de condi. ob causam. l.
7 j. † Verum absoluta coactio cadat in actum uerbi, dic ut j. c. sacris, in nouel. Membra hominis possunt uim absolutam pati quia nemo est dñs membrorum suorum. ff de adul. l. uim passam: l. j. §. remouet. ff. de post. sed anima rõnalis non põt pati uim absolutam. ¶ Porrò uerba sunt instrã animæ rõnalis, fm Alber. & ideò nõ possunt pati uiolentiam absolutam, sicut nec proiici in mari. ¶ Non tenet compromissum factum per metum illatum. contra bonos mores, sicut nec trãsactio. C. de transa. l. interpositas, t ex. no. Non tenet cõpromissum factum inter dñm & seruum, nec inter patrẽ & filium in ptãte, nec inter abbatem & monachum, cũ
8 inter eos non cõstet iudiciũ, & est no. ¶ Ex † minis pcedentibus, & damno subsecuto præsumitur metus illatus ut no. s̃. de renun. c. super hoc. Ex rumoribus, & terroribus populi præsumitur mens concussa: pñtibus gladiis præsumitur metus. j. e. c. j. p Inn. dicit Inn. q si negetur iustus metus, arbitrio iudicis relinquitur. j. e. c. cum dilect. dicit In. q ex cã timendi probat̃ metus si postea sequitur grauamen. j. de app. c. consuluit. dicit Inn. q metus mortis est timere crudelitatem hominis potentis. j. de sen. excom. c. quod de his, & est tex. & ualde no. in l. 3. ff. de dona. cã mor. dicit In. q ille, q probat iustã cãm metus, satis probat metũ, qui posset cadere in cõstantem uirum, quia nemo dẽt se exponere alicui piculo psonali, de ele. c. bonæ memoriæ Maguntini, ẽt unius alapæ, ut no. in l. j. C. unde ui. dicit In. q metus probatur p uisum, quia pcipitur oculis: sed cor hoĩs non pbatur uisu, de renun. c. sup hoc. dicit Tullius in li. qõnũ Tusculanarum, q metus facit quendã recessũ animi & fugã. dicit Arc. q ille, qui simulat habitum nunq̃ intelligitur consentire: secus in eo, qui p metum 27. di. q interrogasti, & ar. ff. de prob. l. cum tacitum. dicit Io. An. q metus pbatur p ueri sĩña & ꝯ sueta, de ap. c bonæ, in nouel. Nã arbitriũ iudicis qđ in hoc uersatur, nãlibus cõuenire dẽt: qa ẽ iudicium rõnis. dicit Vegetius li. j. de disciplina militum, q aĩs ho-
minum

minū naturalr̄ inest,ut trepidēt. cū ad cōflictū hostiū uenīūt.Ideō et cōflictus sđ timere.Itē arctatus sic,q̄ nō posfit aufugere,iustē timet,ut no.in c.1.de homi.ī cle. Metus est humanatū men ïū timor à præpotēti terribili causatus in eo, qđ nocet.Itē dicit tex.qđ timendū est,absque piculo esse non pōt,in c.j.de bap.in cle. Itē Io.An.qđ ele.quæ fit pp metum,nulla est,& nunq̄ conualescit in c.dudum,de re.eccl.non alie.l.6. Dic ut no.

a Arc.63.di.c.in 4.de materia[a] metus uide plenissimè p Arch. 15. q.6.ca.sacerdotibus,& 7.di. fuerunt,& 22.q.4.ex his, dicit Alb. mag.in li.15.de proprietatibus, c.de Anglia,q̄ libera gēs est,cui libera mens,& libera lingua est,

2 *¶De materia uide omninò Brixien. in uerbo metus,uersi.multa pulchra.*

qđ est no.dicit Arc.q̄ si a principio coactio displicet, si ex post facto placet,ualet actus 22.q.4.c.ex his,& 3. de ele.quia pp,& per Inn.qui coactus uult, nō dr̄ uel le.ff.ad Tre l.debitor,in fi.prin.& ibi no.¶Metus ergo est participatio duarum qualitatum,s.uolūtatis, & nolūtatis,cuius affectus declinat ad nolle, & effectus declinat ad uelle.De mā necessitatis,& metus uide plenè j.e.c.sacris,in noue.dicit Accu.q̄ uoluntas meticulosa est quædam tacita ɔ̄dictio,& magis accedit dissensui,q̄ consensui.Porrò metus est passio animæ.rōnalis & quæ patitur,sanus non est.ff.de acqui.hæ.l.si metus cā.C.de iure deli.l.cum aliquis.Deinde no.de multiplici metu.s.ruinæ.ff.de dam.infe.l.si finita.§. si qs metu periculosi.ff.loca.l.habitatores.§.fi.Item nos. de ui fluminis.ff.de dam.infe.l.hoc amplius.§.de his, & oīm fortuitorum.e.ti.l.fluminum.§.seruus.de ui maris, & uentorum.ff.de pub.l.Cæsar.ff.ad l.Rho.de iact.l. nauis onustæ.de ui prædonum,& redemptionis seu tales eadem.l.§.si nauis,ubi tex.ualde no.ff.de neg.gest.l.nā & seruus,in prin.tex.unicus in iure. Si ciuitas redimit se a latronibus,oēs ciues contribuunt, ut assimilemus nauē ciuitati.Sed si aliquis singularis ciuis rapitur, & redimit se,ciuitas nō tenetur contribuere.Si stipendiarius capitur ab inimicis,perdit stipendium,& nihil sibi

9 emendandum est.l.j.C.de re mil.li.12.† Quæro,nunquid actio,q̄ metus,cōpetat ɔ̄ raptorē,uel expulsorē? Rñ.nō,ut no.ff.e.l.extat.sed bñ cōpetit cōdō ex canone reintegranda,quæ est indifferens ad omnem uiolentiam tam expulsiuam,q̄ compulsiuam,ut no.In.j.de re

10 sti.spo.c.sæpe.† Sed nunc quæro, an dicta cōdictio ex canone crescat in quadruplum,sicut actio, quod metus cā? Rñ.non:nam actio subrogata loco alterius non sapit naturam eius accidentalem,sed originalē, ut sin. no.in l.certi condictio,in principio.ff. si cer.pe.& ideo condictio ex dicto canone non est arbitraria, nec in ea seruntur duæ snīæ. Sed nunquid condictio subrogata ex illo canone loco condictionis ex lege,si quis in tantam,competat ad pœnam illius.l.vr̄ quod sic:quia illa est pœnalis ab origine,ergo & conditio subrogata. loco ipsius ut d.l.certi condictio.§,competit.ij.rñ.ubi dicitur,quod certi condictio generalis sapit naturā primordialem act.legis Aquil.quæ tñ actio est pœnalis a primordio aptitudine,& non actu,ut no.insti.ad l. Aquil.§.his autem uerbis,So.dico,q̄ condictio ex canone reintegranda, hēt naturā restituendi,sed nō ex puniendi:quia hoc ueniret non ex uerbis canonis, sed ex interpretatione,ut insti.ad l.Aquil.§.illud,ubi est tex. no.quæ interpretatio cessat in pœnis,ut ff.de pœ.l. in-

11 terpretatione.† Quæro.utrū uiolentia sit delictū in psonā,uel in personas, an in rōne,sicut furtū? Rñ.q̄ est delictum in personam,si corporaliter infertur, ut sin. no.ff.de furt.l.itaque fullo.§.sed ad furti.Et plenè no. p Bar.ff.de publ.l.licitatio.§.quod illicitè.¶Sed nunquid de homicidio,& robaria pōt quis simul accusari in eodem libello?respon.sic,si eodē tpe sunt cōmissa, & absolutus ab una parte libelli,nō propterea est absolutus ab altera;tex.est sing.C.de accu.l.si quis homicidij.Illud cōstat,q̄ multa facinora sub uno uiolētiæ noīe cōtinentur, præsertim quia uiolentia dr̄ actiuè, & passiuè,qđ est ualde no. Aggressor tenetur de morte utriusque partis,ut C.ad l.Iul.de ui.l.qm̄ multa fa

13 cinora;quod non reperitur alibi.† Sed an caporalis societatis teneatur de dānis datis à suis socialibus? rñ. sic,si fit sub eius cōscia,ut no.in l.si qs a barbaris. C. de re mili.li.12.secus,si eo absente absq; ipsius cōscia & hoc est,qđ dicit gl.ff.ui bo.rapt.in l.ij.si quis nō homines.quæ dicit,qđ comes Albertus,qui erat capitaneus bannitorum Bononieñ.non tenetur ex dāno dato à bannitis Bononiensibus,si ipse non dedit,q̄ gl.tene menti.& dic non dedit,qa illuc nō intēdebat ut no. in l.metū,in prin.ff.quod me.cā.uel ibi comes nō erat principalis,sed de cōplicibus,tu dic,q̄ ille,q cōgregat gētes,tenetur de omni dāno dato à quolibet de congregatis:sed ille,qui non congregat,sed ē congregatus non tenetur nisi de eo,qđ facit ,pprio corpe,consilio, ope,uel mandato;& hoc p dictā gl.& hoc ēt loquēdo in foro cōsciæ ſm Ber.q̄ nō dēt qs teneri tanq̄ principalis,& tanq̄ accessorius de eo,q̄ fit eodē tpe,ut l.qui

14 seruo.§.fi.ff.de fu.† Quæro,utrū

b [b] quis tenetur adiuuare,uel libebrare amicū suū,ne uim patiatur? & vr̄ q̄ non,quia nec seipsum adiuuare pōt post factū authoritate ,ppria,ut C.ad l.Iul.de ui,si quis à se fundum, & l. extat.ff.qđ me.cā.Præterea lex dicit,q̄ pōt ex hoc pacisci de mercede.ff.q̄ me.cā.l.metum.ergo nō tenetur facere gratis,ut no.in l.idem est.§.si tibi.ff.de cond.ob tur.cau.Item culpa est se immiscere alienæ uindictæ. ff.de re.iur.culpa est,qđ no.in l cum fundum, in prin. ff.de ui & ui ar.In ɔ̄riū facit,quia pōt quis inuocare amicos ad suā iniuriā propulsandam ſm Inn So.dic, q̄ pōt quis iuuare amicū suū cū moderamine;nō tñ licet

¶Vide do.Clau.in repe.l.ut uim.ff. de iusti.& iur.

15 uim inferre ,ppria authoritate.† Quæro, nūqd in metu ualeat ,pbatio incerta? rñ. aut est incerta circa res, & dic ut j.e.c.fi.p Inn.aut est circa psonā,& dic ut in l.cū excep.§.hæc aūt actio,& l.metu §. aīaduertēdum. ff.q̄ me.cau. Quæro,qūo actio qđ me.cā.possit tolli anno utili,cū metū inferēs sit malæfidei possessor? ergo nunq̄ præscribit.rñ.ista nō est ,ppriè pscriptio, qa nō requirit titulū.Quæro,quid si metū inferēs tm̄ possedit p momentum tpis?rñ.sufficit possessio momēti, ut in ppetuū teneat̄.Nā ab initio actio formata est, ut persecutoria.ergo semp durat ut psecutoria.ff.q̄ me.

16 cā.l.ii.& l.q̄ diximus,& non est alibi.†Sed an una ,puincia possit uim inferre?vr̄ q̄ non pp congregationē impossibilē.ff.de dolo.l.sed ex dolo.§.j.In ɔ̄riū. ff. qđ me.cau.l.metū.§.& licet ibi Campani &c.& est hic q̄dā fictio mixta cū ueritate.ff.de re.iur.l.aliud.§.refertur.& ista cōgregatio ad malum pōt fieri,nisi fiat ī forma & iure.i.cum solēnitate congregationis, Item no. q̄ remanet factū,q̄ non durat factū de iure, & est qñ

17 qō est principalis,e.ti.l.sed partus.§.fi.† Itē not optimam doctrinam in pœnis,quòd pœnæ,quæ nō possunt cognosci per propriam diffinitionem,cognoscūtur p æquipollentia,ut nota.institu.quib.mo.ius pa.po. so. §.relegati,

18 § relegati,de dediti.lib.tol.l. prima. ¶ † Quæro snia est lata in act. quod metus causa,super simplo, nunqd pôt appellari?rñdeo sic:tñ tēpus appellationis nō impedit processum quadrupli:quia uenit consecutiuè,& est quasi quoddā integrale,unde non dr innouari, sed exequi,& ista est natura actionis,quod metus cā, & similium,quæ pp celeritatem ppriç naturæ hoc patiũtur.¶Item actio quadrupli nō oritur,neq; deriuatur à snia,sed à delicto mediante tpis cursu.sed hoc nō placet:quia quicqd oritur,uel deriuatur ex ui processus, suspenditur p appellationem.ff.de usu.l.tutor,&.ff.de re.iur.l.negociorũ,& C.de iudi.l.j.& ff.quod me. cā.l. si cum exce.§.quod si homo. ¶ Et not.quòd duplex est uiolentia,s.absoluta,& conditionalis. absoluta est, ex qua resultat consensus:conditionalis est,p quam consensus applicatur p ɔtrariũ.¶Itē donec uir uiuit,uxor timet eius sæuitiam:quia semel crudelis semp præsumitur crudelis,& semel inimicus semp præsumitur inimicus Et gladu,fustes,& arma inducunt inimicitiā, & timorē capitalem.¶Itē no.quod mala mens durare pſumitur,ut j̄.eo.c.j.per Inno.quod est no.¶Not. quòd ex iuramento extorto per metum, sufficit quod obseruetur quo ad corticē literæ,licèt non obseruetur quo ad speciem,i.finalem effectum.& est rō, qa pp metum non habet cām perpetuò subsisten.uerbi gratia,si iuro renunciare,possum repetere:quia sola renunciatio me liberauit.nō ob.ff.de arbi.l. inter Castel.quia ibi actus
19 habet cām perpetuæ & efficacis subsistentiæ,†Contra iuramentum de futuro objiciuntur certæ exceptiones : sed contra iuramentum de præterito non : quia periurium exceptiones non recipit.nā aut uerum, aut falsum,& non est dare mediũ in natura, licet in opinione sit dare mediũ,i.dubitationem.Iurm factũ per metum requirit absolutionem,si est de futuro,nisi id iuretur,quod nōn est in hominis ptāte:quia tunc non ligat ipso iure secundum Inno.Nam ius obedit naturç.ff.de interroga.ac.l.j.& l.confessionibus.Bald.

SVMMARIVM.

1 *Velum susceptum metu mortis non obligat, nisi spontè ratificetur.*
2 *Ratificationem negans an id debeat probare.*
Silentium habetur pro dissensu, si dissensus ant ecesserit, nisi in casu.

1 PERLATVM. Velum susceptum † metu mortis non obligat,si non est spontè ratificatum.¶†Querit in glo.an qui dicit se ratũ
2 non habuisse,debeat probare hanc negatiuam ? hic uidetur quòd non, nisi postea apparuerint signa consensus,& dic quòd silentiũ habet p dissensu, ubi præcessit dissensus, nisi medio tpe superuenerit cā consentiendi,ut ff.solu.matri.l.ij.§.uoluntate;& sic puella,quæ per metum renunciauit hæreditati paternæ, licet postcà nihil dicat,tñ ratificare non uidetur.

SVMMARIVM.

1 *Obseruans iuramentum potest ratione metus uenire contra eius effectum.*
Dominium utile an retineat metum passus.
2 *Metus iustus an sit arbitrio iudicis relinquitur, excipiuntur duo casus.*
Terribilia necesse est timere.
Arbitria iudici data sunt in his, quæ sub regula nequeunt limitari.

1 ABBAS Qui†seruat iuramentum, pôt rōne metus uenire contra effectum eius.h.d. An metum passus retineat utile dominiũ, dic quòd sic,ut.ff.quod me.causa.l.metum.
2 §.uolenti.Et†not.quòd quis sit iustus metus, relinquit arbitrio iudicis:tñ ubi est metus mortis,uel cruciatus corporis,& hoc constat,non cadit ad arbitrium: qa necesse est timere maximum terribilium. Arbitria enim data sunt in his, quæ non possunt sub regula limitari propter uarietatem humanam, ut eleganter notatur. ff.de legi.l.non possunt.

SVMMARIVM

1 *Vim absolutam patiens non punitur. secus in conditionali.*
2 *Metus extenuat delictum, sed non tollit in totum.*
Motus considerantur cum opere posteà subsecuto.
3 *Coactio absoluta an cadat in consensum uerbi.*
Propria non ambulant de subiecto in subiectum.
4 *Virginitatis flos perditur etiam per uim attractiuam in fœmina:secus in masculo.*
5 *Fingit qui uim, nihil ei prodest.*
Fictio duplicat delictum.
Vim minimè patitur, qui spontè se offert:
Dolus non prodest procuratoris, & ratio.

1 SACRIS. Patiens†uim absolutam nō punitur,sed patiens uim conditionalem, si facit contra uirtutē clauium,punitur,sed mitius est,& rō,quia digni misericordia sunt,
2 qui alieno morbo laborant. ¶†Et sic not.quòd metus extenuat delictum,sed non tollit in totũ.aliqñ tñ excusat in totum ipso iure,ut qñ quis se defendit. nā tūc principaliter dat operā rei licitę,licet incidēter sequatur illicitũ,ut no.ff.de iusti.& iur.l. ut uim. Nā regula in implicitis hæc est,quòd semper cōsiderantur primi motus cum ope postea subsecuto;tex.est no.C. de ser.
3 fu.l.quicunq;.in fi.¶†Quæro,nunqd absoluta coactio cadat in consensum uerbi? Rñdeo non, quia actus uerbi habet organa ppria,quæ de subiecto in subiectum ambulare nō possunt,nec extorqueri p uim,nisi interueniat aliquis consensus, sicut totus mundus non pôt
4 facere,qđ mutus loquat.¶†Exēplum no.quod flos * uirginitatis perditur èt per uim attractiuam, nec pôt corrupta uelari inter uirgines,etiam si fit de florata dormiendo,uel in furore, uel in phrenesi existens,sicut lilium corrumpitur non sentiens.masculi aũt hoc casu nō perderent florē uir-

¶Vide Alber.de Ros. in l.j.C. de rapt.uir.

5 ginitatis,ut.ff.de postu.l.j.§.remanet.¶†Exemplũ not. quòd si quis fingit se per uim attrahi,hoc sibi non prodest,quia fictio duplicat delictũ:adiungit.n.dolo fraudem,ut.ff.de pac.l.iuris gent.um.§. si fraudandi, &.ff. de his, q sunt sui uel alie.iur.l.ij.in fi.nec dicitur uim pati,qui spontè se offert.ff.de uer.sig.l. qui neq; sequatur.similiter dolus procuratoris non prodest: quia nō cadit in constantem uirum,ut.j̄.c.cum dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de transeundo ad regulam, uel uitam arctiorem seruandum,exceptis duobus casibus,& nume.3.*

Collegium

2 *Collegium unum totum potest transire ad alterum, & fieri ex duobus unum.*
Metus & Dolus } *parificantur, ut debeant cadere in constantem uirum.*
Simplicitas, & Ignorantia } *uotum non rescindunt, uel dedicationem bonorum.*
3 *Restitutio in integrum an datur contra spiritualia.*
Paternæ indignationis metus an sufficiat.

1 CVM dilectus. Iuramētum † de transeundo ad regulā, uel uitam arctiorem est seruandum, licet dicatur dolo extortum, nisi interuenerit metus mortis, uel cruciatus corporis. hoc dicit. ¶ Casus. Canonici insularū unanimiter se transtulerunt in totum ad Cistercieñ. ordinem, & iurauerunt quòd nō impedirent alios uolentes transire: demum uolebant infringere iuramentum prętextu doli, uel metus: dicitur quòd nō possunt prætextu doli: quia nō est ꝓpriè dolus pp salutē aiæ, ēt si per eorū simplicitatē, uel fatuitatem trāsiuerint: quia inconsulta facilitas non excusat. Item non obstat metus, quia non fuit metus mortis, nec cruciatus cor-
2 poris. h. d. ¶ † No. quòd totum unū collegiū pōt transire ad alterum, & fieri ex duobus unum, cum authoritate tñ epi; alioquin non possent transferre nisi suas ꝑsonas fm Ber. quod tene mēti. ¶ No. quòd sicut metus debet cadere in cōstantē uirum, ita dolus fm In. ¶ No. quòd illi, qui prætendunt simplicitatē & ignorantiā, per hoc non possunt rescindere uotum; uel bonorū de-
3 dicationem. ¶ † No. ꝙ contra spiritualia non datur restitutio in integrum fm Ber. ¶ No. speciale, quod cum allegatur metus contra religionem, quòd ex nulla cā conceditur, nisi causa mortis, uel corporis cruciatus interuenerit. Et adde quòd non sufficit timere indignationem paternam: quia uolebat filium exhæredare, nisi fieret monachus, clericus, uel sacerdos. hanc materiam examinaui .s. in rub. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Violentia probata probantur damna, & interesse per iuramentum, an de omnis intelligatur nu. 2.*
Malitia probata, an sit idem.
2 *Res ablata qualiter probantur.*
3 *Adiectio pluris, quæ est incerta an uitiet certum.*
In æstimationem qualiter fiat condemnatio, quæ pertinet ad officium iudicis.
Dolus, & Culpa } *non eandem postulant probationem.*
Probatio ordinaria exigitur dolo, uel culpa cessante: secus interueniente.
4 *Damnum si esset datum in locis syluestribus, ubi non sunt periti causarum, sufficerent testimonia rusticano modo suscepta, quæ de fide ueri attestarentur.*
Testimonia grosso modo suscepta sufficiunt in imperitis.

1 SVPER eo. † Probata uiolentia ꝓbantur damna & interesse per iuramentum, inspecta ꝑsonarum & negocij qualitate, & loco rerum ablatarū fit condēnatio in æstimatione. ¶ Op. de rebus amisis nihil fuit ꝓbatum, ergo nihil potuit pronunciari: quia ubi deficit probatio, deficit sñia. ff. de ed n. l. argentarius. §. cum aūt. j. de sen. excom. c. solet. per Inn. ff. de ar. l. si de meis. §. fi. sed hic nihil erat ꝓbatū de rebus subtractis ergo iudex irrationabiliter cōdemnauit. Sol. hic
a est spāle: [a] & ratio specialitatis consistit ex tribus simul iunctis. s. ex dolo rei, difficultate ꝓbationis, & quia reus hanc difficultatē induxit, ut. C. unde ui. l. si qn̄, &. C. de probati. l. si de possess. nec pōt reus conqueri, nisi de seipso, quia iudex moderatur ex coniecturis. dicit tñ Innocentius alibi, quòd ex coniecturis mitius est iudicandū. ¶ Quæro, quid si nō interuenit uiolentia, sed alia malitia; ut quia aperuisti ualisiam meā sigillatam
2 tibi comissam, uel apud alium cōstitutā? rñ. † quòd res ablatæ probantur ꝑ iuramentū, ꝑ doctrinam quā ponit glo. eleganter, insti. de uer. obl. §. pe. & prędicta, quę in isto. c. dicuntur, habent locū in qualibet uiolētia tā cōpulsiua, quā expulsiua, uel inquietatiua, & in quolibet interdicto, & ēt in c. reintegranda, si probet̄ dolus fm Inno. & ꝑdicta ēt hn̄t locum in accessorijs; sed principale non probatur ꝑ iuramentum, ut. l. Marcellus. ff.
3 re. anno ¶ † Sed nunquid adiectio, pluris, quæ est incerta, uitiet certum? Rñ. non, ut. ff. de in litem iur. l. cū furti. ¶ Sed qūo fit condēnatio in æstimatione exec. cū nō fuerit petita æstimatio, no. l. fi. C. defidcicom. li. Rñ. ad officium iudicis pertinet post litem cōtest. ut. ff. de dā. infec. l. si quis missum. §. iudex. &. ff. de condi. fur. l. in re furtiua. & est uerū rebus non extantibus. Vnde iudex debet dicere in sñia. condemno in tot & talibus rebus, si extant, & si non extant in ęstimatione; dicit Ber. uel si extant, & nō appareāt, ut. ff. de le. j. l. quod in rerū. §. sed si res, per Bar. quod est no. ¶ Exemplū not. quòd quando dolus est ingestus in difficultate probationis, tunc obtinet. c. nostrū, &. ff. quod ui aut clam. l. semper. §. in hoc interdicto, cum glo sua: sed qn̄ est ingesta culpa, tunc sufficit probatio summaria. ff. ad. l. Aquil. l. in l. Aquilia, §. si delictū, sed si hoc cōtingit cessante do-
4 lo, uel culpa requiritur ꝓbatio ordinaria. † Sed si esset damnum datum in locis syluestribus, uel multum remotis, ubi non sunt periti causarum, sufficerent testimonia grosso & rusticano modo suscepta, quæ attestarentur de fide ueri, ut C. de naufra. l. quoties, & l. de submersis, lib. xj.

a ¶ *Vide Iaso. in. §. ex maleficijs, institu. de act. & Felin. in c. fi. ext, de re iud.*

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum non potest alieno nomine peti sine speciali mandato.*
Mandatum speciale postulat, quod fit contra ius commune.
Rescissoria, & Executio } *non possunt absque mandato peti speciali.*
Mandatum, qui habent à lege, non indigent speciali mandato, & quinam hi sint.
Cautio Rati in dubio à quibus præstatur.
Restitutionis in integrum causa est iudicium duplex.
2 *Restitutio in integrum petenda an habeat tēpus uniforme.*
Dilationes cognitionales, & decisiuas iudex abbreuiare pōt.
Renuntiari non potest in integrum restitutioni.
3 *Restitutio in integrum datur contra laudum, dolo, uel lata culpa latum.*
4 *Restitutio & rescissoria idem reputantur.*
Gratia omnis in iudice sit dolo.
Restitutionem petens, debet quo iure petat, allegare.
Petitio indiscreta, cum agitur de iure speciali repellitur.
5 *Restitutio non datur nisi quando contractus tenet, & est remedium subsidiarium.*
Dubitationis amouendæ gratia aliquando fit declaratio.

6 *Restitutio in integrum ad audientiam causæ an detur ex minus sufficienti probatione.*
Probatio prior præsumptiua & summaria sufficit, ubi bis idem in causa probandum est, & ratio.
Ad audientiam restitui aliud est, quàm per sententiam.
7 *Curator datur mulieri luxuriosè uiuenti, & si posteà dilapidet, restituitur in integrum.*
Minor, Prodigus interdictus, & Mente captus — pariter eisdem legum potiuntur beneficijs.
Prodigus ante interdictum non habet priuilegium.
Subornatio testium in minore, & quibus. alijs quando non præsumatur.
Restitutio petenda à minore aduersus propriam, non alienam obligationem.
8 *Minor si est tutus exceptione fauorabili, non potest petere restitutionem in integrum: secus, si odiosa.*
9 *Restitutio in integrum datur minori pro leui culpa, non pro culpa lata, & ex omissione contractus.*
In utero, qui est, etiam restituitur.
10 *Prodigus, cui per iudicem non est interdictum bonis, causa cognita, an obligetur ex quolibet contractu.*

De in integrum restitutione. Rubrica.

1 RESTITVTIO † in integrum nõ potest
alieno noĩe peti sine spãli mandato. Et est
rõ, quia ꝯ ius cõe petitur, & idem puto in
recissoria ppr rõnem eãdẽ. ff. de act. & ob.
l. in onerantis. § sed cum recissa. Itẽ quia trahit secum
executionẽ, & executio non põt peti absq; spãli man
dato, ut no. ff. de proc. l. non solũ. §. qui alieno. Sanè q
hñt mandatũ à lege, non habent necesse docere de spe
ciali mandato: quia sufficit mandatum publicum, qđ
hñt à lege, ut sunt tutores, curatores, & syndici creati
authoritate populi ad uniuersitatem cãrum. ff. de mu.
& ho. l. munerũ. §. defensores. ff. de iureiur. l. iusiurã. &
ad pecunias. §. j Sed syndici collegiorum, uel alicuius
numeri debent hr̃e spãle mandatũ ad instar procur. in
his, in quibus requiritur, spãle mandatũ ex priuilegio
uel ex natura cãæ, uel in dubio cauere de rato; & idem
in actione tutoris, uel curatoris: quia priuatæ personæ
sunt, ut. ff. qđ cuiusque uni. no. l. itẽ corũ. § actor, &
ff. rẽ ra. ha. l. actor. ¶ Itẽ quia cã restõnis in integrũ est
iudicis duplex, ut. C. de repu. quæ fiunt in iu. l. j. requi
ritur duplex cautela, ut. ff. de procu. l. si defunctus. §. q
2 ad cõi. ¶ † Restitutio in inte. petẽda hẽt tp̃s uniforme,
s. quadriennij, ut no. in l. superuacuã. tñ puto, q̃ iudex
possit abbreuiare in iudicio dilationes cognitionales
& ẽt decisiuas, de auto. tu. l. defendente. sed restitutio
petita & concessa, ex quo surgit recissoria, non habet
tp̃s uniforme, sed illud, quod per sñiam est restitutũ,
ut. ff. de mi. l. si. Restõni in integrũ non põt renunciari,
nisi spãlis de ea fiat mentio, ut no. in l. cũ minor. ff. rem
3 ra. ha. ¶ † Ex hoc sequitur, q̃ restõ in integrũ datur ꝯ
laudũ dolo, uel lata culpa latũ. ff. ad Treb. l. seruo inui
to. §. cũ prætor, nisi huic bñficio sit spãliter renunciatũ
4 qđ no. ¶ † Restõ & recissoria idẽ reputaĩ, qñ descen-
dit ex eodẽ fonte & cã. An. de Pis. no. in l. proprio. §.
itẽ quare, de procu. An ut quia quis sit simul læsus ꝓ-
mittendo, & tradendo ex eadẽ cã, do. ptãs debuit con
demnare in decẽ, & fecit sibi grãm, & condemnauit in
v. nunquid respublica poterit in integrũ restitui? rñ.
non. ff. de mi. l. auxiliũ. quia oĩs grã in iudice fit dolo.
c. cũ æterni, de re iudi. li. 6. qui petit restõnem, dẽt di-
cere, quo iure petat, quia indiscreta petitio repellitur
tanq̃ inepta, ubi de iure spãli agitur, ut. ff. de mi. l. mi-
nor aũt magistratus, in uerbo, incoloratẽ, & poniĩ hic
5 color pro cã. ¶ † Dicit Inn. q̃ restõ non datur, nisi qñ
ꝯctus tenet: quia restõ in integrũ est remediũ subsidia-
rium. ff. de mi. l. in cãæ. ¶ Ego non puto, q̃ repellatur li
bellus: quia intelligitur petitũ, quatenus de facto pro
cessit læsio, uel est apta procedere. Itẽ prætor est libe
ralis, ubi ẽt non oportet: tñ propriè non est in integrũ
restõ, sed est quædã declaratio, & dubitationis amo-
tio Vel quia ista petitio de larga interpretatione in-
cludit ẽt nullitatẽ, ut dicimus in appellatione, dũmõ
iurisdictio patiatur, ut no. in l. j. C. qñ prouo. non est
ne. & ex ui istius petitionis põt pronunciari pro & ꝯ,
prout acta requirunt, sic ex ui appellationis. i. ex de-
uolutione, quæ fit pro cã, aliqñ sententia confirmaĩ.
6 ff. de au. & ar. l. j. & l. Titiæ amicæ. ¶ † An ex minus suffi-
cienti probatione detur restõ in integrũ ad audientiã
cãæ, dic q̃ quoties in eadẽ cã bis est probãdũ, sufficit,
q̃ prima probatio sit præsumptiua & summaria. quia
uenit supplenda per sequentẽ, ut no. Inn. de re iud. c.
cũ Bertoldus, & no. per Bar. ff. de iureiur. l. nam & po-
stea. §. si minor. & aliud est restitui ad audientiã, aliud
per sñiam. nã non statim, q̃ quis auditur, uincit in cã,
sed desideratur sñia, ut. ff. de in inte. rest. l. diuus. & est
simile, quia fauore matrimonij restituitur quis ad au
dientiã, qui aliàs tanq̃ contumax repelleretur. j. e. c.
7 ex literis. ¶ † Mulieri luxuriosè uiuenti datur curator;
& si postea dilapidet, restituitur in integrũ, ut no. in l.
ij. C. de cu. fu. omnia iura, quæ loquuntur in minore
circa bñficia legũ, hñt locum in prodigis interdictis, &
mente captis: sed ante interdictũ prodigi non hñt pri
uilegiũ ibidẽ, si minor non probauit per testes restitui
tur in hoc, ut si postea uult probare, non præsumatur
subornatio. i. subinformatio, siue super instructio te-
stium calumniosa, quæ aliàs præsumeretur, & multo-
magis si petitur per administratorẽ eius, cum admini-
stratoris non intersit: quia cum de eorum cõmodo nõ
tractetur non præsumiĩ in eis fraus, ut l. uideamus. §.
j. ff. de in litem iur. & no. in l. ubi autem. § j. ff. de eden.
& l. minor. xxv. ff. de mi. per Cy. Sed hoc forte arbitra
rium est, non enim restituã minorem, si est doli ple-
nus, & sic timor subest ff. de mi. l. auxiliũ. sic intelligiĩ,
qđ not. per Dyn in l. j. §. aduersus. ff. de no. ope. nunt. Si
minor in ꝯtu dedit fideiussorẽ, & peteret restõnem ꝯ
ꝯctũ, male ageret: quia ꝯctus non dẽt rescindi ꝑ fide
iussorẽ: sed dẽt petere restõnẽ in integrũ ꝯ propriã ob
8 ligationẽ, ut no. Cy. ff. de mino. l. cũ mandato. ¶ † Si mi
nor est tutus exceptione fauorabili, non põt petere re
stitutionẽ in integrũ; quia non põt esse tutus meliori
auxilio, q̃ sit. sed si est tutus exceptione odiosa, põt ꝯ
obligationẽ petere restõnẽ in integrũ. quia tũc soluẽs
ꝑ errorẽ repeteret, & sic interest sua, ut sit tutus meliori
9 remedio ẽm Petrũ, & C. ff de mi. l. in cãæ. ¶ † Pro le-
ui culpa daĩ minori in integrũ restõ, nõ ꝓ culpa lata,
ut si iaculauit iter pecudes, & uulnerauit pecudẽ meã.
ff. de mi. l. si ex cã. § nunc uidendũ, per Cy, minor resti
tuiĩ, ẽt si non ꝯxit, dũmõ ꝯhere & nõ ꝯhere erat in sua
ptãte, & ꝑ facilitatẽ omisit. eo § nunc uidendũ, ꝑ Cy.
¶ Etiã dũ qs est in utero, nasciĩ ei in integrũ restõ, licet
iste non sit minor, nec maior, nec absens. ff. de min. l. ẽt
10 eis, & nõ est alibi. ¶ † Prodigus, cui nõ est interdictũ ꝑ

iudicē bonis cā cognita, obligat ex quolibet ꝯtu, nisi ille ꝯtus sapiat dilapidationē expsſā ꝯ bonos mores. ff. de usuca. pro empt. l. si qs cū sciret. & hoc in administrantibus rem propriam: sed si alienam, non ualet cōtractus. C. de sen. paſ. l. fi. hæc omnia ad ecclesias trahe, quatenus poſſit adaptari. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia, si est enormiter læsa ex locatione etiam solenniter celebrata, restituitur.*
Expensæ refici debent comparatā rē restituentibus, & quādo.
2 *Forma, quæ seruatur in alienatione, debet seruari in contractu locationis.*
3 *Locatio an reddatur nulla ipso iure ꝑpter modicitatē ptij.*
Ciuitates an habeant beneficium restitutionis in integ. si non habeant iura fiscalia.
Ex modicitate pretij non redditur contractus nullus ipso iure, & quandoque præsumitur locatio, quandoque non.

1 REQVISIVIT. Ecclesia† ꝯ loca. solēniter celebratam restitui in integrum, si est enormiter læsa, salua indemnitate aduersarij, qui bona fide fecit expensas: & no. istud. c. quod si comparatores fructuum lacus Perusini comparaueru t modico censu, contractus debet rescindi, restitutis tamē congruis expensis ipsis comparatoribus, & optimè fa-
2 cit. ff. de mi. l. intra utile. §. uendentibus ¶ † Et not. ꝙ in contractu loca. debet seruari forma, quæ seruatur in alienatione, quando locatio est emphyteutica, uel ad
3 longum tempus. ¶ † Item not. ꝙ propter modicitatem pretij non redditur locatio nulla ipso iure. C. loca. l. si olei. dicit hic Inn. ꝙ ciuitates nō habent beneficium restitutionis in integrum, nisi habeant iura fiscalia, ut ff. ad mu. l. simile. Adde, ꝙ ex modicitate* pretij quando que præsumitur locatio, quando que non, ut eleganter not. in l. j. §. j. ff. de superfi.

a ¶ *Vide Alex. consilio 112. j. uol. & Barba. consil. 13. alias. 14. inci. clementissimi, in a secunda parte.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia an restituatur in integrum propter negligentiam procuratoris.*
2 *In contradictione fieri possunt electiones, sed non confirmantur ante iuris discussionem.*
Electiones habent plures partes successiuas.

1 CVM VENISSENT. Restituitur ecclesia † læsa propter negligētiam procuratoris. Io. An. etiam si proc. sit soluendo, hoc uerum, si redundat in damnum ecclesiæ; aliàs secus. ff. de le. ij. l. qui insolidum. §. etiam, ff. de admi. tu. l. fin. Electiones
2 † bene possunt fieri in ꝯdictione possessorum: quia possessio nemini est auferenda, nisi cum modis & temporibus, sed interim neutra confirmabitur, donec sit discussum de iure, simile. ff. de execut. tu. diximus. In. dicit hic, ꝙ electio habet plures partes successiuas & se inuicem inferentes, & subordinanter.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus contra priuilegiatum, Ecclesiæ contra ecclesiam, & Minor contra minorem.* } *non restituuntur in eadem causa.*

1 AVDITIS. Priuilegiatus † restituitur contra priuilegiatum, non tamen in eadem causa, ut ecclesia contra ecclesiam, & minor contra minorem.

SVMMARIVM.

1 *Supplicationis beneficium habet locum in omni causa matrimoniali.*

1 EX LITERIS. Beneficium † supplicationis habet locum in omni causa matrimoniali.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia restitui potest etiam contra sententiam Papæ.*

1 CVM EX LITERIS. Etiam † contra sententiam Papę restitui potest ecclesia partibus præsentibus, & causa cognita.

SVMMARIVM.

1 *Executio sententiæ fieri potest etiam pendente restitutione, & quando.*

1 SVSCITATA. Restitutione † pendente fit executio sententiæ, si contra petentem eam fit uehemens præsumptio, sed debet caueri. uide qđ dixi in l. ult. C. de ordi. cog.

SVMMARIVM.

1 *Post peremptorium nemo auditur nisi in casibus.*

1 CORAM. Post † peremptorium nemo audit. Fallit in ecclesia ope. restitutionis in integrum. Item fallit. ff. de in integrum restitu. l. j. propter celeritatem purgationis moræ. Item fallit, si aduersarij nō interest, ut. ff. de opt. le. l. mancipiorū.

SVMMARIVM.

1 *Læsus minor quando præsumatur.*
Ad restitutionem in integrum quid inspiciatur in iudicio.

1 CONSTITVTVS. Minor † debet duo probare, scilicet se minorem, & læsum. ff. de iureiur. l. nam & postea minor. quibus probatis præsumitur læsus sui facilitate nisi contrarium appareat, & inspicitur tempus contractus, & si contractus est clausulatus, inspicitur cum suis clausulis: iudicium autem plures partes habet, & quid inspiciatur, dic ut. ff. de mino. l. iij. §. j. & ij. ubi text. not. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium in rem scriptum sequitur fundum.*
Vindicatio rei utilis quare dicatur, quando habet locum, estque prætoria.
Ius metimur ex actoris persona, & ratio.
De nominato fit à prædominanti:
2 *Vindicatio rei quid sit, & quo differat ab hypothecaria, negatoriaque.*
Hypothecaria quid sit, & quid in eam ueniat.
in Negatoriam quid ueniat.
Libera res quando præsumatur.
3 *In uindicatione rei duplex est conclusio, & qualis.*
Iudicium ius præcedere debet.
Iudicium unde dicatur, & non est idem cum actione, & rō.
4 *Actor si petiit se declarari dominum, & non probauit de directo dominio, sed de utili, an reus ex eadem instantia possit condemnari.*
Ex instantia eadem an quis possit condemnari ex utili, si petitum sit ex directa condemnari, & contrà.

Intentata

Intentata in iudicio quæ intelligantur, & an ex eis ſententia ferri poſſit.

Qualitas non mutat iudicium.

Aduerbia &
Nomina } quam proprietatem habeant.

5 *Aduerbium non debet ſeparari a proprio ſubiecto, & eſt accidens.*

Vindicatione rei qui tenetur, non eſt obligatus, niſi lata ſententia.

Obligandi modi quatuor & in quibus obligatus quis dicatur.

Appellatio in quibus iudicijs locum habeat, quædam referuntur.

Regulæ inhærendum, & ſecundum eam pronunciandum, ſi contrarium non probetur.

Alienatio iudicij mutandi cauſa in quibus locum habeat, & nu. 9.

6 *Officium iudicis an ſit actio.*

7 *Actionem qui non edit, non dicitur agere.*

Experiri non poſſe ſine actione quomodo intelligendum.

8 *Executio ſequitur poſſeſſorem.*

Fraudem iudicij lex inhibet.

Vindicatio rei quædam in actu, quædam in habitu, & quæ cedi poſſit.

9 *Sententia lata an ſit neceſſe exequi eam, & petere exequi inſtrumentum ſententiæ producendo ipſum.*

In executione ſententiæ quando ſit opus aduerſarij citatione.

10 *Reus ſi ante lit. conteſtatam deſiit poſſidere ignorante actore, & litem conteſtatus eſt, negando narrata, prout narrantur, & petita prout petuntur, an propter fraudem debeat condemnari.*

Reus magis aſtringitur in quibuſdam, quam actor.

In mora citatio conſtituit poſſeſſorem.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Rub.

1 IVDICIVM. †In rem ſcriptum, i. uel pp fraudem, ſequitur fundum. h. d. no. rei uin. utilis dr̃, quia directa deficit, cum non ſolueret propriã naturam: quia deficit unum principiũ eius, & hoc eſt inuẽtũ auxilio ꝑtoris, unͣ oĩs utilis eſt ꝑtoria, ubi ius ciuile deficit. eſt. n. prætoria inuentione & ſuppletione; ex ꝑſona actoris ius metitur: qa iudicium fundatur in ipſo ẽt reo inuito. Itẽ ab agẽte procedit, ac patiente diſpoſitio iuris. Item quoties occurrũt plura, denominatio fit, à prædominanti: quia 2 fit à digniori. Rei ſ uin. ius proſequendi in iudicio rem ſuam, uel poſſeſſio. uel quaſi. ¶Et differt ab hypothecaria, ꝙ illa non dr̃ rei uin. ſed nudæ poſ. aduocatio, ut ff. de euic. l. cũ uenditor. nam in rei uin. uenit plenũ intereſſe, ſi res nõ reſtituatur, ſed in hypothecaria ẽt debiti & nudæ poſ. ff. de pig. l. ſi fundus. §. in uendicatione. ¶Itẽ[a] differt à negatoria: qa ibi nõ plenẽ tractatur de dñio: ſed ſufficit, ꝙ res nõ pſumat, libera ut. ff. ſi ſer. uĩ. l. ſicuti. §. ſi qraẽ. dicet aliquis [b] omnis res præſumitur libera. rñ. uerum eſt, niſi poſſeſſio indicet contrarium. ut no. ff. de nou. ope. nun. l. ſi prius. hoc † tñ ſcias, ꝙ in rei uin duplex eſt cõcluſio una & principalis ad declarationem dñij, ꝙ põt declarari ẽt nemine poſsidẽte, ſi ꝓbatũ eſt dñium, & reus nõ excepit ſe nõ poſsidere, ut ſi. no. in l. ſi a te. §. j. ff. de exec. rei iu. ¶Itẽ in eã reconuentionis, ut no. I n. inf. de reſt. ſpo. c. ex cõqueſtione. ¶Alia ſecũa concluſio eſt, ꝙ reſtituitur poſſeſsio, uel quaſi, ut no. ff. de ꝑc. l. Pompo. §. ſed is. in reali non eſt obligatio, ſed eſt æq pollẽs l. poſſ. & dñium. An. de Piſ. dicit ꝙ ius ꝑcedere iudiciũ dẽt aliàs eſſet ꝑ uerſus ordo ſubſtãtiæ. ff. de iu. l. nõ quẽadmodũ, & non hr̃et fundamentũ, iudicium. Iudiciũ. n. à iure reddẽdo, non à faciẽdo de nouo dictũ eſt, ut no. ff. de iuſ. & iu. l. j. & iõ iudiciũ, ſeu agere, & actio nõ ſunt idem: quia actio ſp debet eſſentialiter præcedere iudi-
4 cium. ¶†Sed hic quærimus, ſi actor petiit ſe declarari dñm, & non ꝓbauit de directo dñio, ſed de utili, utrũ reus ex eadẽ inſtantia poſſit condẽnari? & uͥ ꝙ non: quia utilis, & directa non diferunt gñe. ¶In ꝯrium ꝙ ſic, quia differunt effectu. So. ſi utilis ſuccedit loco directæ, ex uigore eiuſdẽ iudicij, fit condẽnatio, ut. ff. de rei uin. l. ſi poſt acceptã, ſecus ſi ex ꝯria directæ, ut ex præſcriptione: quia ꝯria petitis non intelliguntur intẽtata. C. de inoſ. teſta. l. ꝯ maiorem. ſic intelligiĩ, qđ no. ff. de excep. rei iu. l. ſi mater. §. & an eandem. & habes unam gl. fi. C. de tẽp. ap. l. per hanc. ¶Sed quid ſi eſt intentata directa directò, & probata eſt directa utilr: qa reus deſierat dolo poſſidere? rñ. condẽnandus eſt reus ac ſi poſſideret: quia culpa ſua non dẽt ſibi prodeſſe, & quia qualitas non mutat iudiciũ, ar. ff. de noxa. l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de hæ. inſti. l. 3. §. qui fideicommiſſariã, & ff. de infa. l. ſeruus, & per Dy. inſt. de act. §. j. Et ſic patet quid iuris eſt, ſi eſt intentata directa directò Itẽ directò utiliter. ¶Item utilis directò. Itẽ utilis utiliter. nam quatuor modis uariatur, ſed aduerbia ĩ idẽ incidũt, noĩa non. ¶Porrò aduerbia ſunt introducta ad oſtendendũ rerũ qualitatẽ, & aduerbij eſt ineſſe, &
5 & aduerbiũ non dẽt ſeparari a ꝓprio ſubiecto. †Eſt. n. accidens quoddam, ut no. ff. de neg. ge. l. Põpo. ſcribit. ¶Deinde ſcias, ꝙ qui tenetur rei uin. nõ eſt obligatus: quia quatuor ſunt modi obligandi, inter quos non reperitur poſſeſsio, ut inſt. de obl. §. ſequens, niſi lata ſententia: quia tunc tenetur ex quaſi ꝯtu actione iudicati quæ eſt perſonalis. ff. de iureiu. l. ſed & ſi poſſeſſori. In petitione quoque hæreditatis, & duplicibus iudicijs ĩ re propria non eſt obligatio, ſed in parte ſocij, uel reſpectu perſonalium præſtationum, ut no. C. de pet. hæ. l. hæreditas. idem in actione ad exhibendum, ut no. ff. ad exhi. l. tigni. §. fi. In omnib. his iudicijs poteſt appellari: quia inhærendum regulæ, qua poſita ſi non probatur ꝯrium, ſecundum regulam eſt pronuntiandum, ut eleganter no. ff. de rei uin. l. qui reſtituere. ¶Deinde no. ꝙ in actionibus merè realibus, ſi agitur ad quantitatem, uel genus, non habet locum titulus noſter, quia non contrahitur uitium quaſi litigioſi. nam ſi agit perſonali, nullum ius habet in re, nec habere prætendit, cum res non ſit quaſi ante traditionem, ut. ff. de rei uin. l. ſi ager. idem ſi agatur ex delicto. ff. de admi. tu. l. chirogra-
6 phis. §. 1. ¶†Quæro, utrum [c] officium iudicis ſit actio, & uidetur ꝙ ſic: quia qui promittit non agere, non poteſt officium iudicis intentare, ut l. pecuniæ. §. 1. ff. de uer. ſigni. ad hoc. ff. de mi. l. quod ſi minor. §. fi. Sol. non eſt actio, ſed habet eundem effe-
7 ctum ſecundum An. de Piſ. ¶†Qui actionem non edit, non

a ¶*Vide Iaſo. in §. ſed iſte. inſt. de actio.*

b *Vide Barba. conſi. in primo uo. ubi multum pulchre loquitur, & uide etiam uo. domi. Ale. conſi. 129. in 1. parte.*

c ¶*Vide late ſcripta per Mo. maximè per do. Rapi. de ſancto Seuerino in l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iu.*

non dicitur agere. sicut. n. officium debet implorari, ita & actio proponi de iure ciuili. q tamen dicit. l. ex quod nemo sine actione experitur, non propterea di cit, q actio dēt proponi: sed q dēt cōpetere ius agēdi. sed certè uerbū, experiri, significat ipsam proponere, quia experiri nil aliud est, quā deducere in actū expe
8 rientiæ. † No. q executio sequitur possessorē, ut c. nro. & istud est iō, quia lex inhibet fraudem iudicii, ut l. is cui. §. q. in pos. ff. ut in pos. leg. sed si non inhiberet fraudē iudicij, oporteret deuenire ad reuocatorias actiones, ut inst. de ac. §. item siquis in fraudē. de hoc plenè dixi post Cy. in l. 1. C. eo. ubi uideas. deinde scias, q uerba magistralia doc. sunt hæc, rei uindicatio alia est in actu. i. i apparatu agēdi, sicut dicimus, iste ē in actu eq tandi, ut cū est dñs, & aduersarius possidet. Alia est in habitu. i. in uirtute, ut cū dñs possidet. prima pōt cedi, sed a non, ut no. C. de hæ. uē. l. fi. & est ratio: quia omnis cessio est formalis: sed ista rei uindicatio nō est formata. i. non pōt trahi ad uulgarē formulam, dempta una persona substantiali, q̄ est reus. Sed doc. dicunt ɔ̄riū. & est rō, quia ipsa adiectione psonę. i cessionarij, incipit hēre formam. quia statim potest trahi ad controuersiā iudicialem, & ɔ̄ ipsum accedentē. ut. ff de rei uin. l. si culpa, & no. per Dy. in c. pro possessore, de reg. iu. li. 6. & hēs sic i usufr. formali & causali. separatorū. n. separata ē ɔ̄sideratio. ¶ † Extra no. q lata snia ō est necesse, nisi exeq eā, & petere exeq instrm sniæ pducēdo ip
9 sum. ff. de mino. l. minor. xxv. an. & ibi per Cy. siue res mutet forum, siue reus: in ipsa tñ productione dēt pars citari, & in hoc saltem requiritur citatio, ante q̄ fiat executio, nisi fiat apud iudicem qui iudicauit, ar. s̄. de resc. r. c. mandato. Non obst. iudicio nec executioni, ut no. ff. de le ;. nemo pōt. nec est necessaria citatio eius ut hic p In. & qui mutauit ɔditionē, sibi imputet, & nō ad uersario, ut no. In. in c. dilectæ. j. de ap. & qñ habeat lo
10 cū hoc edictū, uide p Inn. j. de re iu. in rub. ¶ † Si reus ante litē cōte. desijt possidere ignorante actore, & litem cōtestatus est negando narrata, prout narrantur, & petita, put petuntur, nunquid pp fraudē debeat cōdemnari? Rñde, iste decepit ꝑtorem, & aduersarium, & est in continuatione doli, & iō condēnandus est, ac si possideret; & puto q sufficiat cū possedisse tpe primæ citationis: quia sicut actor est adstrictus, ut i aut. qui semel, ita & fortius reus, ut in l. 1. ff. si ex noxa. cā aga. & ff. de uer. ob. l. inter stipulantē. §. j. & de pe. hæ. l. diuus & uide q no. in Spe. de interrogationib. q̄ fiunt ante litem cōte. §. nunc uidendum. ¶ Ipsa etiam citatio constituit possessorem in mora, si sciat, uel scire debeat ad agentem pertinere, uel sit protestatum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Prorogari quid possit & quamdiu, & nu. 4.*
Corporalia non prorogantur, sed intellectualia.
Voces quodammodo corporea sunt.
Augmenti descriptio.
Tempora plura pro uno reputari, non autem esse possunt.
2 *Arbitrium tres personæ componunt.*
Iurisdictio & Arbitrium { *excitantur ad actum per libellum.*
Iudicium tribus personis constat, & quæ sint.
Reus est subiectum & patiens in iudicio.
Formæ unitas significat ueritatem substantiæ.
3 *Compromissum non potest fieri nisi pœna promissa, sed prorogatio iurisd. ctionis pœnam non requirit.*
Pœna est quid noua formæ & naturæ.
4 *Officium arbitri est strictissimum, officium autem iudicis latissimum.*
Scripturæ, uel uocis { *corpus non potest mutari, sed interpretari.*
Compromissa plura quando intelligantur.
Compromissum an nouet pœna minor.
5 *Tempus appositum gratia abbreuiandarum litium an extē datur ultra triennium.*
6 *Compromissum finitur triennio.*
De rescripti uita.
Arbitri potestas quanta, & qualiter intelligenda.
Dolus remitti non potest, sed quæstio doli, & quomodo deletur.
Arbitrium, uel Iurisdictio { *si committatur pluribus, quando insolidum intelligantur.*
7 *Compromittens generaliter uidetur se astringere ad omnia prosequenda, quæ p test prosequi saluo suo interesse.*
Ex retardato processu nascitur obligatio.
Arbiter tenetur pronunciare de omnib. mentilatis secus de omissis.
Legis, Qui tamen, & l. si de meis, in prin. de arbit. ff. intellectus.
Reconuentio non habet locum coram arbitro.
8 *Protestatio an excuset peccatum ignorantiæ.*
Magistratus creandi habent certam formam ciuitates.
Forma prætermitti non potest, nisi ex consuetudine, uel priuilegio.
Processus absque ordine quis tenet.
Substantialia iudicij quæ.
Consensus præstitus apud acta reuocari non potest, & ratio.
Iuris patronatus ecclesiæ adhærens solo temporali quale.
Feudum naturam habet ab omni alio contractu separatam.
Compromissum sine præfinitione temporis quando a iudice restringi potest.
Hominis prouidentia etiam inutilis facit cessare legalem, & quando.
9 *Falsa redditio causæ, etiam si ad acta referatur, an reddat sententiam nullam.*
Commissio omnis temporalis intelligitur exclusiuè.
Incertitudo tertij uitiat compromissum.
10 *Pœnitentia an habeat locum in prorogatione temporis.*
Compromissum non tenet inter quos ciuilis obligatio nō cadit.
Compromissa ad lites & causas sunt de iure ciuili.
Iurisdictio arbitri, uel iudicis deducta ad statutum priuatum reprobari non potest.
11 *Malitia unius arbitri an deuoluat uocem ad alium arbitrium.*
Arbitri non faciunt corpus collegij, sed sunt tanquam singuli.
Arbitrorum sententia discordantium an ualeat.
12 *Præsumitur aliquid præordinatum & collusum ex nimia celeritate.*
13 *Mors defuncti non facit, quin hæres incidat in pœnam.*
Iurisdictio concessa personæ non amplias territorium definitum.

De arbitris. Rub.

1 Q † Vod consumptum est, non pōt prorogari, quia non est ab aliqua natura alicuius substantiæ: sed quod pendet potest prorogari dupliciter. nam si restat tantum tempus, quòd opus fieri potest, fit prorogatio ipso iure, & in effectu. si non restat tantum, fit prorogatio in effectu

fectu, sed non ipso iure. Et inducit quoddā pactū nouū de nō petendo durāte ista succedanea dilatione, ut no. ff. de uerb. ob. l. cū stipulatus. ¶Et quædā reparatio tpis, q̄ fit unū & idē. C. de temp. ap. l. ij. & scias, q̄ intellectualia prorogant: sed corporalia stantib. suis dimēsionib. non prorogant uerè, sed per quandā æquipollentiā: quia qd limitatū est, uerbi gra, corpus scripturæ suis finibus est contentū; & iō ꝯtus emphyteuticus non recipit tacitā prorogatiouē, licet recipiat tacitā repetitionē. ff. loca. l. qui ad certā, in fi. uoces et stipulationū quodāmō corporeæ sunt: quare inferunt passionē sensibus uerbi gra, nimius sonus inducit surditatē. ¶Augmentū non est aliud, nisi uirtus, uel q̄titas in eadē materia, & natura crescens, ut patet in augmēto hominis & cucurbitæ. Impossibile est, q̄ duo dies sint una dies: & tñ possibile est, q̄ possint reputari pro una die iuris artificio, ut no. ff. de uer. sig. l. cū bissextus. Idē in mensibus, & annis & ista est uirtus pronominis, sic

2 crescit ætas dierū augmento. † Arbitriū tres personæ struunt. i. cōponunt, s. arb. actor, & reus. Nā sicut iurisdictio iudicis est, ligata nisi per actorē petentē excitet ad actū suū, sic ptās arbitri per libellū dēt introduci in actū suū. C. de iudi. l. rē non nouā. ubi si aliqd istorū deficit, non pōt fundari iudicium. prima persona est iudex; & iō in iudice incipiunt oēs declinatoriæ. secūda est actor, qui ligatā iurisdi. aperit. tertia persona est reus, qui est subiectū passionis, sine quo agens nihil pt operari: quia unitas formæ significat unitatē substantiæ, nisi applicetur diuersis rebus. i. discrepantibus.

3 ¶†Compromissum non pōt fieri nisi pœna promissa: sed prorogatio iurisdictionis non requirit pœnā, ut no. in l. j. ff. de iud. imò adiecta promissione & pœna ꝑsumit compromissum, & nō prorogatio, ut ibi gl. no. ¶Nā pœna est quid nouæ formæ & naturæ; & ideò est extra terminos prorogationis, nisi fiat in eundem ar-

4 bitrum. ¶†Officium * arbitri est astrictissimū. i. taxatum propriis uerbis & literis cōpromissi; sed offiñ iudicis est latissimū: qa militat in oibus causis, & sup oēm terrā, quæ sub cælo est; & nō dēt claudicare: quia esset monstruosum. ¶ Porrò corpus scripturæ, uel uocis nō potest mutari. sed bene potest glossari. i. sanè interpretari, de fi. instru. c. inter dilectos. ¶Plura compromissa dicuntur, quæ pluribus oīo nib. fiūt, de uer. ff. ob. l. scire debemus, ff. de hær. inst. l. liber hō. §. Titius. ¶Pœna minor non nouat compromissum: imò dic q̄ nouat, sed non nouat debitum principale, ut. ff. de exer. l. doli. §. apud Celsum, & §. si in ar-

5 bitrum. ¶Tempus † appositum gratia abbreuiandarū litium non extenditur ultra triennium. C. de iudi. l. properandum, in ratione textuali. & ideò si compromittentes dicant in exordio compromissi, tales uolētes à litibus discedere, uel similia uerba (quod etiam

6 in dubio intelligitur) compromiserunt &c. †Compromissum finitur triennio, ut no. ff. de arbi. l. sed compromissi. Alij aliter dicunt. idem, si in rescripto Papæ ponerentur uerba hæc: quia ad intentionem legis referenda sunt. Arbiter nō dēt diuidere, quod diuisum est à lege, ut nomina debitorum in partes intellectuales, seu quotas. sed diuisio ocularis bene pertinet ad arbitrū. itē assignare unā rē pro alia, ut no. insti. de of. iu. §. fi. ¶Illa baillia, seu facultas auferēdi i parua & magna quantitate, dēt intelligi ciuiliter. i. cessante fraude, & dummodò non excedat dimidiam iustæ considera-

a ¶*Vide tamen Ias. in l. super pos. C. de trā sact. ubi aliqua pulchra dicit.*

tionis, arg. ff. de contrahen. emp. l. demū. ita debet intelligi quod no. in c. ult. de ma. & obe. in nouel. ¶Dolus non pōt expressè remitti: sed qō doli sic, promittendo non mouere qōnem de dolo in futurum prætenso: & iste est modus quia aliud est dolus, aliud est qō doli. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hære. & delebitur dolus propter non posse ipsum probare, de exceptionibus. c. cum ecclesiasticæ, intercisa uia probationis. ¶In arbitris commissum pluribus nunq̄ uidimus commissum cuilibet insolidum, ne unius officium perimat aliud. l. fi. C. de autho. præstan. sed in alijs officiis dic, aut est tale officium, in quo teneatur unus pro alio; & q̄libet vr hēre mandatum insolidum: quia administratio non est diuisa, ut. l. decreto. ff. de admi. tu. aut est tale officium, in quo unus non tenetur pro alio, & tunc aut cōcernit meram utilitatem & faciliorem expeditionem secum ꝯhentium; & idem ut. l. j. §. si plures. ff. de exer. Aut non concernit nisi utilitatem dñi; & tunc quilibet pro parte, non qđ diuidatur iudicium, sed quod non

7 possit unus sine altero. ff. de procura. l. plurib. ¶ † Mirabile est, quod ille, qui generaliter compromittit, vr se astringere ad omnia prosequenda, quæ pōt prosequi, saluo suo interesse: alioqui incidit in pœnā ratione retardati processus ad difficultatē aduersarij. ff. de arb. l. de rebus, quæ non est alibi, hoc nō. Cy. C. de iudi. l. licet. & arbiter tenetur pronunciare de oibus. s. uentilatis: secùs de omissis, sic intelligitur. ff. e. l. q tñ, & l. si de meis, in prin. & coram arbitro non hēt locū

8 reconuentio, tex. est ibi. & j. e. cū dilectus. ¶† Protestatio non excusat peccatum maliciæ: sed in peccato ignorantiæ distinguitur, aut in tali peccato requiritur dolus, & excusat: aut non requiritur dolus; & non excusat, ubi uergit in alterius preiudiciū. ¶Ciuitates habēt certam formam datam super creatione magistratus, quam prætermittere non pñt nisi ex cōsuetudine, uel priuilegio, licet de facto faciāt ꝯrium. Vbicunque tenet processus sine ordine, ille processus est summarius si statutum dicit, q̄ processus non uitietur, licet deficiat in substantialibus, intelligitur de substantialibus formæ iudicij, ut in li. conte. & iuro calumniæ, non de substantialibus naturæ, ut de obliga. nec de substātialibus iurisdictio. ¶ Si adiunctus est Ptās Capitaneo in quadam cā, & moritur capitaneus, quid iuris? Cōsensus præstitus. apud acta non pōt reuocari. c. j. de iudi. quia non subest cā, & est prorogatio solennis, in qua non hēt locum pnīa. ius patronatus ecclesiæ adhærens solo temporali. iurisdi. sapit temporalitatem quo ad quid, & spūalitatem quo ad quid. ¶Feudum hēt naturam per se, ab omni ꝯtu mundi relinquitur; idem est dicere quod uirtus remanens ex præiacenti materia & cā. Compromissum factū sine præfinitione temporis moderari pōt per iudicē, de of. dele. c. suspicionis, de opt. le. mancipiorū, nisi dictū sit, quod ubicunque, & q̄cunque, de uer. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. depo. l. Lucius. inutilis prouidētia hominis facit cessare dispensationē legalē, & sic substitutio expressa inutiliter facit cessare tacitā substōnem legalem, quod no. in l. itē si unus, qñ non tēdunt ad eūdē effectū. nā si ad eūdē effectū tēdūt, utile per inutile nō uitiat. l. cer

9 ti ꝯdictio. § qm. ff. si cer. pe. ¶† Falsa redditio cāæ et si ad acta referat, nō reddit snīam nullā, ut no. In. de of. dele. c. prudentiā. ff. de acqui. hære. l. si is ad quē ¶Ois commissio temporalis, puta usque ad annum facta. intelligitur exclusiuè sm Cy. incertitudo tertij uitiat ꝯpromissū: sed eius cōmissio nō uitiat duob. discordātibus:

tibus: sed si concor. ualet sentētia eorum An. de Pis.
10 ¶ † In prorogatione temporis nō hēt locum pñia: sed in prorogatione alterius iudicis, aut est uallata ꝑmissione; & idem: aut est facta simplr; & tunc habet locū pnīa re integra. l. si conuenerit. An. de Pis. sed post lit. conte. non habet locum pnīa: quia est ꝯcta obligatio iudicialis, Ber. Non tenet compromissum inter eos, inter quos ciuilis obligatio non cadit, nec ēt pōt cōpromitti in eum, qui non pōt ciuiliter obligari, ut in monachū, uel seruum. An. de Pis. quia oīa compromissa ad lites & cās sunt de iure ciuili, sicut oīa iudicia, ut no. insti. de obl in gl. ord. iuris. arbitri, uel iudicis deducta ad statutū priuatū non pōt posteà reprobari, de
11 of. dele. c. signific. ¶ † Malitia unius arbitri nō deuoluit uocem ad alium arbitrū: quia arbitri non faciunt unū corpus collegij, sed tanq̄ singuli; & ideò si duo nulliter iudicant, tertius conformiter legi & cāæ, non tñ ualet snīa tertij: quia numerus deest ei. Si duo sunt per omnia consonantes in maiori summa, præualent tertio, q de minori iudicauit: secus si non sunt consonantes, nisi per interiectū & reductionē legalem, tex. j. e. ti. c. j. lib. 6. & hoc nisi sit disproportio numeri ad æstimationem rei: quia tunc non ualet: quia resultaret iniquitas. ff. lo
12 ca. l. si decē, ff. de le. ij. l. Imperator. §. si cētū. ¶ † Ex nimia celeritate præsumitur aliquid preordinatū & col
13 lusum, in aut. de resti. & ea, quæ parit. §. fi. ¶ † Mors defuncti non facit, quin hæres incidat in pœnam: quia nō connumeratur inter casus fortuitos. l. fi. de nauti. fœno. An. de Pis. Iuris. concessa personæ non ampliat territorium certis finibus diffinitum, seu circumscriptū, de acqui. re do. l. ergo, per Dy. & l. rerum mixtura, de usuca. & ideo iurisd. non efficitur de territorio, sed de persona, cui cōceditur secundum Dy. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatum ex duobus compromissis simul iunctis an & quando præsumatur unum integratum.*
Instantiæ tempus prorogari non potest de consensu partium, sed opus est instantia noua per actorum repetitionē breuē.
2 *Attendi debet uerborum forma, & tempus prorogationis.*
Adiuncta persona iudici non mutat essentiam officij, & an hoc casu sit idem iudicium.
3 *Compromissum si sit factum cum pœna & clausula, Rato manente pacto, an pars seruans possit consequi contra partem non obseruantem, principale, & pœnale.*
4 *Compromittere an sit pactum.*
Prorogatio iurisdictionis non est pactum.
Pœnitentia in prorogatione iurisdictionis habet locum.
Arbiter unus non potest committere collegæ sua motiua, nisi sit concessum: per nuncium tamen, uel per epistolam potest aliquando declarare uoluntatem suam.
5 *Compromitti an possit de causa usuraria in laicum absque clerico.*
6 *Compromitti an possit in laicum de causa dotis.*
Dotis causa non pertinet ad forum ecclesiasticum, cum non incidit quæstioni spirituali.
7 *Iuramentum partium an possit dare materiam arbitris malè iudicandi.*
Culpa latissima præsumitur in enormibus.
8 *Arbiter si dimisit uasallos, an teneat dimissio.*
Liberti dimdi nequeunt, & non sunt in bonis nostris.
Nullum quod est, tempore non firmatur.
Numerus in arbitris potius inspicitur, quàm dignitas.
Dolus omnis est contra ius diuinum, & ideò non seruandus.
Consilium sequi non tenetur, qui requirere tenetur.
Arbitrium non ligat nisi compromittentes.
Iudicare potest arbiter in ultimo die compromissi, & quādo.
Arbiter tertius quando possit eligi per iudicem.
Intentare diuersas uias quando possimus.
Rato manente pacto, clausula uis, & tacitè quando insit in contractu bonæ fidei.
Per pœnæ appositionem non præiudico mihi in eo, quod competit de iure communi.
Actio non oritur ex arbitri sententia.
9 *Actio non oritur ex laude arbitri.*
Priuatorum consensus non dat iurisdictionem non habenti.
Iurisdictionum duo sunt genera, delegata, & ordinaria.
Iurisdictio { *ordinaria, quæ data est à lege, præsumitur.* / *Delegata non est absque mandato iudicis.* }
More purgationis in iudicijs, & compromissis quādo sit locus.
§ in hac. l. iam tamen / *Legis, cum quærebatur, & l. ij & iij.* } *ff. indi. sol. intell.*
Temporis tractum quæ habent, uidentur incontinenti fieri, si fiant in tractu temporis: secus si faciēda sint in instāti.
In interesse potest arbitrator condemnare, licet non petitum.
10 *Condemnatio fit in re, & exactio in æstimatione, ubi succedit interesse.*
Sententia quando non teneat ex uicio formæ, uel personæ.
Compromissum in dignitatem non perit morta persona.
Successor repræsentat antecessorem dignitate.
11 *Proroganti resilire usque ad lit. contest. licitum est, nisi in casibus.*
12 *Arbitramenti quæ sit natura.*
13 *Lex, properandum, quæ disponit de instantia triennij, an habeat locum in arbitris.*
Arbitri adiuncti potestas.
Testium nomina, quibus nondum quis non utitur, edere non tenetur.
14 *Negatiua consistens in redditione causæ an ita probetur, sicut affirmatiua.*

1 COMPROMISSVM. † Prorogatū ex duobus compromissis simul iunctis præsumit̄ unū integratum, nisi diuersitas imponatur, ut qa unum cum pœna, aliud sine pœna: uel si diuersitas formæ, uel statutum loci impediat, ut quia continet tps præcisè significatum, sic dico in tempore instātię, qđ reparari non pōt consensu partium: sed incipiet esse noua instantia ēt ueterem prosequendo, & summatim & breuiloquè acta repe endo, ar. ff. de pac. l. si unus. §. pa
2 ctus. ¶ † Item debet attendi forma uerborum, & tempus prorogationis, ut no. Bar. in l. iiij. ff. de dam. infec. ubi uide. sed ecce officium potestatis prorogatur adiūcta sibi familia? rñ. ista accessoria & pedissequa nō mutāt officij quidditatem. unde idem est officium etiam numero ex continuatione consensuum, ut. ff. de ar. l. si cum dies, in prin. licet Cy. dicat, ꝙ est idem fictione, non natura. Tu dic, ꝙ est idem natura prorogationis, sed non identitate signati temporis; & adde quod habes in c. hi qui authoritate, de præben. lib. 6. ¶ † Pone,
3 ꝙ compromissum est factum cū pœna, & clausula, Rato manente a pacto, nunquid pars seruās possit consequi contra partem non obseruantem rem, & pœnam. i. principale & pœnale? & uidetur quòd non: quia pro satis hēt lex, quod punitur de contemptu. & ideò, ubi pœna, ibi cessat omologatio, ut. C. de arbi. l. pe. ¶ Alij dicunt contra,

a ¶ *Vide omnino mo. maxime las. in l. si quis maior. C. de trā sac.*

tra, quia sunt duo compromissa, unũ cum pœna, aliud sine pœna: sed quia certæ non ꝓpterea sunt duo lauda, nec duæ arbitrandi formæ, quia unitas. ¶ Item derogatur legi priuatorum. C. de iur. om. iu. l. priuatorum. dici põt ꝙ utrunq; remediũ concurrat origine & effectu: quia agitur ex diuersis causis. nã pęna petitur ratione contemptus, omni interesse circunscripto: sed interesse petitur ratione principalis debiti, & negocij ꝯcti inter partes, hanc rationem tangit Pe. & Cy. C. de transl. l. 1. ¶ † Quæro, an compromittere sit pactum? [a] Rñ. nõ. quia partes pñt compromittere seorsum unus ab altero. ff. de arbi. l. 3. uidelicet quia unus hodie alius cras, uel inde ad aliud tps. Idem dico in prorogatione iurisdi. & propterea habet locum pnia. An unus arbiter possit collegæ cõmittere sua motiua, si ipse est impeditus? rñ. nõ, ut no. ff. de arbi. l. sicuti, nisi hoc ei sit concessum ꝑ partes compromittentes in quemlibet ẽt incertum eligen. casus est singularis. j. e. c. cum a nobis. An arbiter uoluntatem suam possit per nuntium, uel epistolam declarare ita, ꝙ deinceps non oporteat ipsum citari, dicit Inn. ꝙ sic, extra de testa. c. raynaldus; ꝙ est uerũ seruata forma compromissi. secus. n. si requireret omnium præsentia, ut. j. eo. c. cum olim. ¶ † Quæro, utrum [b] de causa usuraria possit compromitti in laicum absq; clerico? & uĩ ꝙ non: quia repugnat naturę cãæ. itẽ non dẽt plus licere arbitro, ꝗ uero iudici. so. si dubitetur, an ꝯctus sit usurarius, non tenet cõpromissum, nisi sit factũ cum autoritate epi. tunc. n. tenet quasi adiuncto clerico. j. e. c. per tuas. Sed ubi non allegat̃ de usuraria prauitate, sed de illa simulatione, bñ ualet cõpromissum, ut no. C. plus ualere, ꝙ agit̃, ꝗ ꝙ simulatè cõ-
6 cipi. l. emptione. ¶ † Sed nunquid possit compromitti in laicum de cã dotis? rñ. si non est qõ matrimonij tũc sic; quia non pertinet ad forũ ecclesiasticum, cum nõ incidit qõni spirituali: quia ubi nulla decertatio, ibi
7 nulla incidentia. ¶ † Quæro, utrum iurm partium possit dare materiam arbitris malè iudicandi? rñ. non, si intelligatur malè. i. dolose, uel per latissimã culpã, ꝗ psumitur in enormib. ut no. in l. fi. ff. de pto. stip. reli-
8 qua dicam. j. de iureiu. c. Quintauallis. ¶ † Pone arbiter diuisit uasallos, utrũ teneat diuisio? uĩ ꝙ sic, quia uasalli de consuetudine sunt uænales & alienabiles; ergo est de eis commerciũ. in ꝑriũ uĩ, ꝙ sine gleba. i. sine territorio, cui sunt annexi, non pñt permutari, ut l. quemadmodum. C. de agri. & censi. Liberti autem nõ pñt diuidi: quia non sunt in bonis nostris patrimonialibus, ut. ff. fami. ercis. l. quædam mulier. & si iudex diuideret, sententia est nulla, & tempore non firmatur, qđ nullum est, ut no. in l. 1. C. de sen. aduer. fis. lat. lib. x. in arbi. potius inspicitur numerus, quam dignitas, ut. j. eo. c. 1. ¶ Omnis dolus est contrarius diuino, & ideò non est seruandus. Qui tenetur requirere consilium, tamen non tenetur sequi c. cum olim. j. e. c. quia requirere non potest nocere, sed sequi sic. Arbitrium non ligat nisi compromittentes, ligat prælatum, sed non ecclesiam: quia esset species alienationis. arbiter, cum nihil est probatum, potest tamen iudicare in ultimo termino compromissi: quia & si nihil liquet de negocio,

a ¶ *Adde, quod compromissum nuda conuentione & pacto & uoluntate celebrari potest, ita comprobat Soci. in consilio. xxvij. uer. 1. principaliter.*

b ¶ *Vide Feli. in c. cum sit generale, de foro compe. & uide etiam Paul. de Cast. consil.* 74.

si quet de negligentia. ff. e. l. si de meis. §. & hoc partibus psentibus alioquin solutum esset compromissum, & successisset pœna. ¶ Tertius arbiter põt eligi ꝑ iudicẽ, si partes non dederunt aliam formam, puta ꝙ eligat ꝑ primos arbitros: secus, si forma non ueniret restrictiuè, sed ad ampliandum, ut. ff. e. l. item si unus. §. si i duo. Si una uia competit rõne compromissi, ut uia petendi pœnam, & alia ex ꝯctu præcedẽte compromissum, utrũque peti põt. ¶ Sed qñ utraq; uia intentatur rõne cõpromissi ut pœna, & interesse cõuentũ in cõpromisso, tũc nõ põt utrunq; peti, nisi sit clausula, Rato manẽte, & ẽ ꝯ. & no. ꝙ dicta clã in ꝯctu bonæ fidei inest tacitè, qñ plus est in prima uia, quã in altera. ff. de act. emp. l. ꝓ dia. & no. ꝙ per appositionem pœnæ non pīudico mihi in eo, ꝙ competit de iure cõi, ut. ff. pro so. l. si quis à socio, & l. recusare. §. 1. & l. facta. §. Titius. ff. ad Tre. non ob. ꝙ pena pīudicet sñię arbitri, quia ex ea actio nõ oritur, ut. l. 1. C. de ar. sm An. de Pi. ¶ † Idem ait, ꝙ ex lau-
9 do arbitri non oritur actio, licet expsè actũ sit, ꝙ oriatur, quia priuatorũ consensus non põt illũ facere hĩre iurisdictionẽ, qui non hẽt ullam: quia iurisdictionum duo tm̃ sunt gñã. s. ord. & delegata, & præsumitur ordinaria oĩs, ꝗ data est a lege, delegata aũt non est sine mãdato iudicis, & posset uocari iurisdictio codicillaris, sed neutrã sortiri quis põt a priuato, qa oĩs iuris. publica res est, ut l. priuatorũ. C. de iu. om. iu. nã licet dictũ sit, Rato manente pacto, non tñ actio nascetur ex sñia. non ob. l. q fidẽ, quia ibi transactio dependet ex ptiũ consensu, An. de Pi. & hoc dixi superius. in executione iudicij, & in processu admittitur purgatio moræ ex natura procedẽdi in cã, si compromissum durat, sed non in executione iudicati: quia est cõclusum & impositus terminus liti, ulterius nõ est disputandũ, & iõ in decisorijs, nõ in decisis nõ hẽt locũ purgatio moræ nisi. j. tps, ꝙ datur iudicatis ab arbitro, uel a lege. si. n. arbiter exprimat dilationẽ, cessat legis ꝓuisio. ff. de arb. l. Celsus. sed oppo. ꝙ in iudicijs possit ꝑpetuò purgari mora, dum tñ ante sñiam, ut no. i l. tamen. §. in hac & l. cũ quærebatur, uer. proinde, & l. 2. & 3. ff. iud. so. ¶ So. ibi loquitur, cum res certa non fuit apposita expsè, uel tacite, ut cũ ꝓmittitur factum fieri, ꝙ non hẽt certam temporis limitationem: sed ubi factum est limitatum tempore certo, uel est limitatum & arctatum interpellatione, & tunc illud inspicimus. Porro quædam sunt, quæ habẽt tractũ tẽporis, ut iudicia usque ad sñiam. & tũc ꝙ fit in tẽporis tractu, uĩ fieri incõtinẽti; secus si sint fienda in instanti, qa tunc loquitur. l. magnam. C. de ꝯh. & commi. stip. cũ sua materia, ubi dat̃ arbitriũ, si arbiter non uidet posse rẽ restitui, condemnari in interesse. ¶ Et ideo dicit lex, ꝙ est spãle in arbitratore, ut iudex possit cõdemnari in interesse, licet non sit petitũ in libello, ut. ff. de dolo. l. arbitro. §.
10 non tñ. ¶ † Itẽ dicit lex, ꝙ condẽnatio fit in re & executio fit in æstimatione, ubi succedit interesse, ut. ff. de uer. ob. l. si seruum. §. effectus. ff. de consti. l. Iul. idem in bonæ fidei; sed in stricti iuris est secus, ut no. ff. de tritic. l. in hac. secũdum An. de Pi. ¶ Dic quod ubi tractamus de forma sententię, tunc distinguo, an fuerit error expressus ab arbitro, an non. Primo casu non tenet laudum, nec pœna committitur, quiã est uitium patens. Secundo casu tenet sententia, quia est potius uitium in cã, ꝗ i forma, sed cũ de personæ uitio tractamus, ut est in l. Labeo. ff. de arbi. tali distinctione non adhibita nõ ualet sñia, ut l. Pedius. §. in seruum. ff. e. An. de Pi. compromissum in abbatem sub noĩe dignitatis non perit

morte abbatis, sed expectat successor s̃m Ia. de Re. & An. de Pi. quia iste successor idẽ est cũ eo, in quẽ factũ est ꝯpromissum: quia dignitatẽ repñtat, q̃ sp eadẽ durat. sed petitio dr̃ extingui, ne sit imparitas arbitri ad compromittẽdũ respectu personalitatis. imò quia mixta rõne dignitatis & personę ur̃ cõpromissum. ff. de cur. fur. l. cuius bonis. de hoc per Bar. in l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uul. & pu. sub. & ff. de arb. l. sed interpellat, §. fi. per An. de Pi. in suis addi. ¶ † Vsq; ad litem contestatam licitum est proroganti resilire, & est spãle, ne quis cogatur sub iudice suspecto litigare, nisi sit expſsè renuntiatũ exceptioni suspicionis, & promissum non pœnitere, sed in c. j. ĩ. de iu. ubi ille de quo uult deus consensit consilio, qui non pt̃ resilire, alioquin excõicatur, ut ibi plenè dicã. ¶ † Natura arbitramẽti est, ut reducatur ad arbitriũ boni uiri. ff. ꝓ so. l. societatẽ. §. arbitrorũ, nisi eẽt promissũ stare eius uolũtati: quia hoc casu s̃m Pe. nõ recurritur ad aliũ. l. cũ quidam. ff. de le. 2. & l. fideicommissa. §. q̃q̃, de le. 3. ¶ Crederẽ esse compromissum ut in arbitratorẽ, non ut in arbitrum, cuius natura est, ut dixi, ut reducatur ad arbitrium boni uiri, ut no. in l. pe. de arb. s̃m An. de Pis. ¶ † Verũ lex, properãdũ[a], quæ disponit de instãtia triẽnij hẽat locum in arbitris, non est l. cautũ. Ego dicerẽ ꝙ instantia finiatur triennio, ius ãt cognoscendi non, sed cogetur sniam oi tpe dicere, de arb. l. itẽ si unus, An. de Pis. ¶ Dicit Pe. ego nõ uideo quare maiorẽ autoritatẽ habeat adiunctus, qui uocatur tertius, q̃ unus ex aliis. nec. n. dẽt magis isti adiũcto stare, quã si esset electus à partib. sed si à partib. eẽt electus, nõ staretur, ergo &c. Expone cuius auctoritati pareatur, supple, si cũ alio cõsentiat, An. de Pis. ¶ Non debent edi noĩa testium, quib. quis nondum utitur: quia nec sunt instrã, nec acta. ff. de arb. l. non ex omnib. And. de Pis. ¶ † Negatiua consistens in redditione cãæ ita probatur, sicut affirmatiua, & dic ꝙ negatiua circũscripta ꝓbabilis est, ut no. in l. j. §. j. ff. de iti. actuq; priua. dummó testificetur de ueritate comprehensa sensu, uel per artis peritiam, & per uisus abnegationem, uidelicet negatiuam, non per propriam naturam, Bal. de Perusio excellentissimus doctor.

a ¶ *Vide latè per Oria. in tracta. de arbi.*

Libri primi Decretalium.

Finis.

Perspicatissimi ac diuini utriusq; cẽsuræ illuminatoris do. Baldi de Vbaldis de Perusio. cuius ingenium non mõ alios inferiores doctores, sed etiam Bartolum ipsum superauit, profũdissima in s̃m librum decretalium commentaria, cum nonnullis additionibus præstantissimi iuris utriusque doctoris domini Petri Crassi iura canonica ordinariè Papiæ legentis, & cum optima eiusdem operis præ cæteris omnibus castigatione.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium ex quibus constet.*
Præparatoria iudiciorum præludia uocantur.
Iudicium ex quibus constet.
Iudicium quoddam plenum, & quoddam semiplenum, & utriusque descriptio.
Interpellatio amicabilis in tractatione causæ seruanda, & eius utilitas.
Lingua modestia magnas dirimit lites.
Iudicium in causa positum est.
Causa debet esse substantialis, non perfunctoria.
2 *Causæ iudiciorum quot sunt.*
3 *Iudicia quomodo diuidantur, & 4.5.7.8.10.*
Criminalia iudicia, & popularia quæ.
Statuta sunt leges extraordinaria, & extrauagantes.
4 *Pars potest prædicari de toto in uniuersali iudicio.*
Generale iudicium differt ab uniuersali.
5 *Iudicium extraordinarium quod dicatur.*
In officio iudicis quod residet, iudicium est extraordinarium.
Summarium iudicium quod & quotuplex.
6 *Iudex secularis an de consensu partium possit cognoscere de causa usurarum.*
7 *Puella, quæ fuit inducta ad contrahendum matrimonium, & læsa, an possit coram episcopo petere restitutionem in integrum, si nõdum matrimonium est consumm tum per carnalem copulam.*
Spiritualia sic inhæreat, ossibus, ut auelli non possint, & diuinam habent uirtutem.
Inhibere possunt episcopi pratori, ne se immisceat in ecclesiasticis causis.
Notio an ad dominum ꝓ imò pertineat.
Libellus formam dat iurisdictioni.
Iurisdictio singularis quædam reperitur, & quomodo.
Libelli, & Feudi } *proprietates, ac differentia.*
8 *Iurisdictio an tribuatur ex fictione, & eius diuisio nume. 19.*
Ascriptitij, & Censiti } *quomodo deducantur in iudicium remissiuè.*
9 *Iudicium aliquando ponitur pro instantia aliquando pro sententia, aliquando pro ultima uoluntate, & quotuplex sit iudicium.*
10 *Iustitia quotuplex est.*
Conscientia iustitia quid, & descriptiones.
Conscientia, & Legis } *natura, & differentia.*
Per conscientiam iudex a legum tramite deuiare non debet.
Actorum, quæ repellant.
Ineptitudo quæ uitiet libellum.
11 *Castrum si peto cum suis pertinentiis, an iste libellus sit generalis, specialis, uel uniuersalis.*
Castro quæ competere dicantur.
Actio generalis in rem non reperitur, sed in personam.
Pertinentia & Accessoria } *transeunt sub libello generali.*
12 *Ecclesiam qui petit uidetur & cœmeterium petere, & capellam.*
13 *Ius temporale quare dicatur annexum spirituali, & non ècontra.*
14 *Iudicium si interdum malè fundatum sit ex uitito examine, interdum ex inordinato certamine, an confessio ualeat.*
Confessio releuat ab omni necessitate seruandi ordinem iudiciarium.
Ordo iudiciarius quando seruandus, & à quo.
Processus etiam inordinatus actorum nomine continetur.

Vasal

Vasallorum diuisio, & an uasallorum nomine pares comprehendantur.
15 *Vasalli qui dicantur.*
Promptiores ad excommunicandum sunt iudices.
Priuatio non resurgit in iudicio.
Cum priuandis, non cum priuatis dispensari potest, & tamẽ limitatur.

Ordo { *Pœnarum,* / *Loci, &* / *Temporis* } *Ser uandus est.*

Ordo non uitiat seruatus, licet non necessarius, & est duplex.
Actus solennes omnes requirunt scientiam.
16 *Prorogatio quid sit, & quot modis fiat.*
Inquisitionis nomine quid accipiatur.
Feriæ non sunt in causis magistratuum.
17 *Actio non est proponenda in libello, sed intelligenda ex libello.*

Libellorum { *causa,* / *forma,* / *conclusio* } *Quæ.*

Iudicij { *Firmamentum,* / *Forma,* / *Subsistentia,* / *quies, & sopitio* } *Quæ.*

De iudicijs. Rubrica.

a ¶ *Adde, quod multa allegare gloss. singu. in authen. in medio litis sacras insti. non si. coll. 9. uide in uerbo, proœmijs quam alle. pro fin. doctri. in rubric. C. de eden. Ad hoc scilicet quod libelli oblatio est de præparatorijs iudiciorum.*

POST præparatoria iudiciorum [a] uidendum erit de ipsis iudicijs. Præpa-
1 ratoria † iudiciorum uocantur
præludia, seu apparatus, ut not.
in §. fi. in auñ. nimirũ. ergo post
apparatum uenitur ad præparatum: quia in habentibus ordinem facilior est transitus. Constat autem iudicium ex personis, & causis personæ enim sunt tres. s. iudex, præsidens, actor agens, & reus defendens. Et istud est iudicium plenum, sed interdum est semiplenum: quia non est ibi nisi iudex, & actor, ut quando nemo suscipit controuersiam, uel onus defensionis, interdum solus iudex, & reus ficta psona in medio constituta, ut fama. C. si ut se ab habetur. absti. auñ. si omnes, & infra. de iureiuran. cap. ad nostram. Si quis uult seruare discretionem, dẽt præmittere de urbanitate amicabilem interpellationem. ff. de serui. urb. ꝑdio. l. quidam Hiberus. C. de pig. l. præses. Nam magna uirtus est in linguæ complacentia, & multas dirimit qõnes, si alter alteri loquetur uerbis discretis & pacificis, ut C. de ferijs. l. fi. & in hoc nunquam sunt feriæ. ¶ Item dico, ꝙ constat ius, & iudiciũ ex causis, qa ius & iudicium in cã positum est tanq̃ in lapide angulari, ut ff. ad legem Aqui. l. si ex plagiis. §. in cliuo, C. de edi. di. Adria. tol. l. edicto. §. j. ibi dũ dicit ius requiraẽ & cã. i. cã apta ad ius, ut ff. de exce. do. l. ij. §. circa. ubi dr̃, quod cã debet esse substantialis, non supficialis, uel perfunctoria, ut C. de prædijs curia. l. j. ubi dicit causas, quibus strangulatur, & sine cã neminem au-
2 dit prætor. ff. de transa. l. cum hi. † Elementa, siue causæ iudiciorum sunt quatuor. s. materialis, ut negotium ff. de pact. l. iur. gen. §. j. efficiens, ut magistratus præsidens, actor trahẽs, & reus fugiens ff. de iud. l. solemus, & l. si quis intentione ambigua. Causa formalis est modus procedendi, & potissimè libellandi. ff. communi di. l. ut fundus. C. de fideicomm. l. fi. & not. 9. q. 6. hæc quippe. Causa finalis est uictoria, quia nemo litigat nisi propter spem uictoriæ, ut ff. ad legem Falci. in ratione. §. cum quidam. sed omnium iudiciorum generaliter mater productiua & materia generatiua est di-
3 scordia, ut in proœmio, rex pacificus. † Iudiciorũ quædam sunt criminalia ad uindictam meram. Quædam mixta, quædam merè ciuilia. Illa sunt merè crimi-
b nalia [b] ex quibus applicatur pœna fisco, quæ & regulariter popularia sunt, si hoc lege caueatur, ut no. C. de popul. act. in rubric. & l. agraria, de termino moto, scilicet quando aliquid uenit imbursandum fisco. Sed si esset pœna corporalis, uidetur quod accusatio non pertineat nisi ad offensos, ut no. in l. pen. ff. de cond. ob causam. In contrarium facit, quod no. ff. de procurato. l. licet in popularibus §. primo. Nã hoc requirit seueritas publicæ disciplinæ, ut ff. de pub. l. licitatio. §. quod illicitè dic quod pœnæ statutorum non ueniunt ex publicis iudicijs, sed ex priuatis. Nam, ut quidam dicunt, ueniunt per condictionem criminalem ex. l. nisi statuto contineatur, quod quilibet possit accusare, uel defendere, quia omnia statuta sunt leges extraordinariæ & extrauagantes inspecto generali iur. ciuilis corpore. Sunt quædam causæ, in quibus ciuilis incidit criminali, & hoc dupliciter. uel per incidentiam præparantem, ut C. de adulte. l. quoniam Alexandrum, & C. ad legem Flauiam, de plag. l. præses, uel exequentem, ut ff. de fur. l. interdum. §. qui furẽ. Itẽ aliud est iudicium uniuersale, qđ pro uniuersitate proponitur. Aliud generale, qđ continet in se multas species. Aliud speciale,
4 quod nõ est aptum comprehẽdere nisi seipsum. † Porrò scias, quod in uniuersali iudicio pars põt prædicari de toto. Nam qui partem tangit, totum tetigisse uidetur. Sed in generali iudicio, qui tangit unam speciem, non tangit alteram: uerbi gratia, si peto decimam partem hæreditatis, & succumbo, & uolo postea petere nouem partes ex eadem causa, obstat exceptio rei iudicatæ. Sed si ago ad unam speciem administrationis, & succumbo, non obstat exceptio rei iudica. in alia specie. ff. de exce. rei iudi. l. si quis cum toto. C. de iudi. l. licet. Item si peto partem hæreditatis, & accrescit mihi alia pars, totum petijsse uideor ff. de inoffi. testamen. l. qui repudiantis. §. fin. Sed in generali iudicio non est sic: quia species ad speciem non
5 accrescit uirtute generalis iudicii, &c. ¶ † Alia diuisio est iudiciorum. Aliud extraordinariũ, aliud ordinariũ, de quo talis daẽ regula. oẽ iudiciũ, ꝙ residet in officio iudicis, ẽ extraordinariũ: quia i eo apices iuris non

b ¶ *Adde, quod ex hoc infertur, quòd quãdo agitur de pœna pecuniaria, quæ est applicanda fisco, iudiciũ dicitur criminale, & ita Inn. infra c. qualiter & quando, secũdo, de accu. per l. iij. §. j. ff. de priua. ita ẽt tenet Fu. in hac rub. & cæteri sequuntur, & ita etiam glo. in l. iij. ff. de sep. i vj. & ibi Bar. & do. Alex. in apost. ubi refert dicta Are. hæc ferè per unam col. Circa hunc passum furtiuè eo non nominato. Et adde etiam his Bal. in consi. 497. in tertia parte incipien. in Christi &c. In causa uertente, ubi multa alle. ad hoc propositum, & consi. 226. in ea. tertia parte inci. quanquam, in prin.*

non seruantur, ut ff. de ua. cog. l. j. in fi. & no. in l. is a quo, in prin. ff. ut in pos. leg. hoc quandoque est summarium. Et qñque requirit plenas probationes, ut qñ agitur de pleno præiudicio de quo multa utilia no. s. de offi. iud. De summario aût dotalem doctrinam, ꝙ aut loquimur quo ad processum; & summariũ est omne, quod ualet absque omnis iudicij solennitate. Aut loquimur quo ad probationes, & summarium est omne, in quo sufficit iudicis motus cum aliquali probatione, qui motus committitur circunspecto prætori, quia conscientijs iudicum non potest dari una certa forma, ut ff. ad Carbo. l. iij. §. duæ causæ, & ff. de testi. l. ob carmen. §. si testis. & ubi de modico præiudicio tractatur, & alteri prodest, quandoque sufficit calumniæ iuramentum, inspecta qualitate psonæ iurãtis, si hoc iudici uideatur, ut ff. ad exhibẽ. l. thesaurus. ¶ Alia diuisio, quædam iudicia fundantur in spiritualitate, quædam in tpalibus. In spiritualitate fundantur causæ matrimoniales, & de sacramentis ecclesiæ. In tpalibus notum est quæ causæ fundentur, sunt quædam aliæ causæ ecclesiasticæ, quæ in se ecclesia reseruauit, ut causæ usurarum. Nam si ecclesia sibi non reseruasset, dulcedo usurarũ[a] multos traheret ad peccandũ, de istis ẽt non intromittũt se iudices laici in cognoscendo, sed in compellendo, ut in clemẽ. dispẽdiosam, de iudicijs, & quod no. in capitulo, quanquam. de usur. li. 6. etiam no. ff. de dolo. l. hæredibus. † Sed

6 quæro, an de consensu partiũ iudex secularis possit cognoscere de cã usurarum? secũdo an ualeat statutum laicorum disponens super ista materia? & dico qđ non, quia cã est alterius fori, tñ si p epm esset sententia lata bene posset exequi, & compelli, si uictor hoc peteret coram eo: alias non, uel uerius non potest nisi ad literas episcopi, ut l. cũ quædã puella, in prin. ff. de iurisd. omnium iudicum, in gl. & p Cy. Item nec transigi authoritate iudicis laici, cum super hoc non habeat authoritatem, eo quod est diuersi fori principalis. Sed cum hærede usurarij uř quòd possit transigi & compromitti: quia crimen defuncti non concernit eum, sed sola restitutio. adde qđ no. in d. ca.

7 quanquam, in nouella, & in d. l. hæredibus. † Quæro, puella fuit inducta ad contrahẽdum matrimonium & læsa, an possit coram episcopo petere restitutionem in integrum, si nondum matrimonium est consummatũ per carnalem copulam? & uř ꝙ sic quia læsa est minor, ergo debet restitui in integrum, & habita restitutione poterit alteri nubere. ¶ In contrarium uř, q̃a spũalia sic inhærent ossibus, quod auelli nõ possunt habẽt enim diuinam uirtutem potius, quam humanam: facit quod no. ff. de mino. l. ait prætor. in iudicio seculari certum est quod non posset peti pp iudicis incompetentiam. Item epi possunt mandare potestati, ne se intromittat de causis ecclesiasticis. ff. de usuf. leg. l. hæredi in fundum: quia potestas debet ei obedire, ut no. ff. de postu. l. ex ea parte. Est & alia diuisio, quia iudiciorum quædam sunt feudalia, quædam de ascripticijs, & similibus quædam generis communis, ut de terris, & agris. ¶ In feudalibus dic, qđ prima notio pertinet ad dñm feudi, si est qõ inter pares suos. Et hoc est uerum tam in petitorio, quam in possessorio; Sed in possessorio distingue sic. aut est tale. possessorium, quod eneruatur per sententiã feudi, ut adipiscendæ possessionis feudi, uel retinendæ possessionis tanquam feudi, uel recuperandi ius. feudi; & tũc obtinet quod dixi. aut in libello nõ fit commemoratio feudi; & tunc non pertinet ad dominum feudi, ut dicam. j. co. c. cæterum. quia libellus formam iurisdõni dat, qñ qualitas iurisdõnis pendet ex qualitate libelli, ut no. Inn. j. de fo. comp. c. uerum. & c. postulasti. Et reperire iurisdõnem ordinariam singularem, siue ex re certa in feudis. Sed nunquid idem in liuellis, si duo liuellarij mei inuicem litigãt, ꝙ ego sum iudex? dic ꝙ non, ut C. de iuri. om. iu. l. priuatorũ; & sic liuellarium, & feudum differunt. Item pro liuello non fit fidelitas, pro feudo fit. Item liuellus dať pro mercede, feudum pro amore. Item liuellus non perditur, donec pensio soluatur, & res non deterioraretur: sed feudum perditur pp multas felonias tam psonales, quam reales. Item in liuello succedunt fœminæ, in feudo non, nisi feudum fœmininum, uel generis omnis Item feudum præscribitur, sed liuellus non præscribitur. ¶ Item liuellus conceditur ad certum numerũ annorum, & renouatur: feudum autem ad certam ætatẽ uel generationem. Item alia forma proceditur in iudicio in uno, q̃ in alio, & hoc est ad propositũ nostrũ.

8 Ex his apparet, ꝙ in massarios meos, qui laborant terras meas, ẽt si sint perpetui, nullam habeo iurisdõnẽ: quia nec lege cauetur, nec consuetudine hř. ¶ † Utrum ex fictione[b] attribuatur iurisdõ uerbi gratia, unus est uulneratus in uno districtu, & mortuus in alio districtu, qui fingiť mortuus prima die uulneris, ut ff. ad legẽ Aquil. l. huic scripturæ. &c. Respon. fictio dat iurisdictionem ẽt statutariam, quia in casu prædicto hẽt originem ueritatis. Dicet aliquis. lex non fingit super facto: sed illud est uerum, ubi tale factum est ab omni consideratione remotum seu separatum. aliàs lex bene fingit, nisi esset cum alterius irrationabili iniuria. ff. ex qui. cau. ma. scien. & l. denique. & quod præscriptio uocetur, no. ff. de fur. l. si quis uxori. §. pen. ¶ De ascriptitijs & censitis, quomodo in iudicium deducantur, habes gl. singularem insti. de acti. §. præiudiciales. Alia diuisio. quod iudiciorum aliud denuntiationis, aliud actionis, uel petitionis. Nam iudiciũ denuntiationis ptinet ad ecclesiã rõne peccati, nõ rõne rei petitæ. uerbi gratia, in cã feudi põt occurrere feudum, & periuriũ. periurium fine feudo, & feudum sine piurio. Nam si rex Angliæ habet a rege Francorum ducatum in feudum, siue ualeat feudum, siue non, potest commisisse periurium. & hoc cognoscit Papa non rõne realitatis feudi, sed pp peccatum periurij, qđ potest examinari seorsum à substantia feudi. ut in c. nouit. infra e. ti. Alia distinctio, iudicium aliud est principale, aliud incidens, & hoc dupliciter, uel incidens est præiudiciale, quod suspẽdit principale, ut j. de ordi. cogni. c. tuã. uel non præiudiciale, quod intelligitur respectu pcessus. C. de iudic. quoties & licet de spirituali nõ possit incidenter cognosci p iudicem secularem, tñ ex confessione bene potest procedi, quia illud non est cognoscere, sed releuare ab onere probandi secundum Specul.

9 † Et no. quòd iudicium aliquando ponitur pro instantia aliquando pro sententia. Et aliquando pro ultima

a ¶ Adde, quanto maiores, tanto sunt dulciores, ut dicit Bal. in cõs. 449. in iij. parte in erp. ius naturale, & ibi subijcit, quod usura est nequissima, & quod usurarius est tanquam scorpio, & leo famelicus, & uide eundem cons. 315 incip. an Christi nomine, ius naturale. in v. parte, ubi est replicatum cõsilium, de quo supra.

b Adde an fictio hẽat locũ in statutis. Bald. in consi. 139. in v. parte inci. Statuto ubi pulchre.

ultima uoluntate, ut no. inst. quibus est permissum facere testm. Item no. quòd triplex est iudicium. s. confessionis, conscientiæ, & ecclesiæ, ut not. Archi. x. q. ult. c.
10 aliorum, ubi oino uide. ¶ † Et no. quòd triplex est iustitia, conscientiæ, iudicij, & cõpositionis. Iustitia cõscientiæ est ipsa anima, ac si scripta esset literis diuinis. uñ dicitur: O conscia, [a] si tu te condẽnas, & ego te condemnabo, si autem habes pacem cum animo tuo, idest si non pugnent tecum peccata tua, & ego tecũ habebo pacem, ubi nota mirabilem dei clementiã: quia in eã ꝓpria facit iudicẽ seipsum, & unus & idẽ est testis, & iudex. C. de fideicõ. l. qõnẽ. Nihil aliud est conscientia, nisi mens sibiipsi conscia, & est flos intellectus: uel cõscientia est mentis qualitas seipsam diiudicans. Est & iustitia fori ẽm acta & probata: quia ꝓbationes & actitata concludunt iudici, nec cõscientia operatur, licet interdũ cooperet̃. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. ueritas. nec ꝑ conscientiã à legũ tramite deuiari debet: quia cõscientia est singulorũ & non facit ius: sed lex est uniuersorũ, & cõe pceptũ, ut. ff. de legi. l. lex est. Est & alia iustitia. s. cõpositionis, & cõcordiæ, quę ꝑtinet ad amicabiles cõpositores, in qua non debet esse enormitas; & si est, reformat̃, ut. ff. ꝓ soc. l. unde si Neruæ, & no. ff. de uer. sig. l. illa uerba. Itẽ quòd illud, quod non põt tentari, non põt in iudicio intentari. ff de iure iur. l. si duo patroni. §. idẽ illud, ibi, pati, & cętera. Porrò iurisdictionũ alia nascitur, ut ordinaria & ꝓpria. Alia per accidens acquirit̃ ut adiuncta, uel prorogata. Alia recognoscitur, & in recognitione non hẽt locum pnia, ut. j. eo. c. de quo uult deo, quod eãm immediatè declarauit. Plurima alia circa materiam dixi in remissionibus. s. de offic. delega. in rub. ubi omninò uideatis. Iudiciũ aliqñ est in accessu, aliqñ in processu. Nã ante litis conte. acceditur, post litis contesta. ꝓceditur. tñ siue pactum sit formatũ super nõ accedente, siue sup nõ ꝓcedente, nõ est ulterius audiendus, qa liti cessit. C. de pac. l. postq̃ liti. ¶ Item scias, quòd oppositio actoris ad seipsum repellit eũ, ut. C. de libe. cã. l. cũ precũ. Itẽ ineptitudo, quia legislator abhorret ineptias. sed hæc põt esse duplex, s. tolerabilis; & ista ẽm Inno. non uitiat. & intolerabilis, ut si patronus agat ad ecclesiã rei uind. cũ non sit dñs, ut. j. eod. examinata, ẽm Host. uel dic q̄ qñ eã est apta, & generat ꝑfectũ sensum, libellus nõ uitiatur: secus, si non generat debitum sensum, sed implicat & inuoluit, seu intricat iudiciũ, dic ut dicam in d. c.
11 examinata. ¶ † Quæro peto castrũ cũ pertinẽtijs suis, utrum iste libellus sit generalis, specialis, uel uniuersalis? uĩ quòd nomen castri non sit alicuius iuris significatiuũ: quia nullũ ius est deputatũ castro à iure, sed sic solũ demonstratũ corporis ędium, & agrorũ sibi annexorum, unde non est uniuersum, uel uniuersitas, ut. C. de fundis limit. l. quicunq; castrorũ, lib. xj. unde dicit Inn. quod castro nihil est deputatũ à iure. s. n. nõ sunt deputata aliqua iurisdictionalia, puta pedagia, uel similia, qa sunt regalia reseruata fisco, siue Imperatori, ut. c. j. quæ sint regalia, collatione. x. uñ uĩ, quòd iste libellus non sit uniuersalis. Præterea sola petitio hæreditatis est actio uniuersalis: qa mixta in rẽ, & in ꝑsonã, ut. ff de rei uendicatio. l. Publiciana. Præterea ex dominio castri surgit rei uendicatio, uel Publiciana; & talis est libellus qualis actio surgit ex eo. sed rei uendicatio, & Publiciana dicitur actio spãlis, in qua ueniunt accessoria iudicis officio, non ex naturali actio. insti tutio. de offi. iud. ¶ Diceret aliquis, ista actio est generalis: quia plures species cõprehendit. s. ꝑdia urbana, & rustica, ascriptitios. & censitos, siue uillanos deputatos, siue massarios ꝑpetuos, quocunq; nomine nuncupẽtur, ff. de le. j. l. si qs inquilinos. hõ. n. sit res, sicut asinus, qñ est subditus alterius, ut. C. cõia utriusq; iud. l. possessionum. Sed istud nõ uĩ bene dictum: quia generalis actio non reperitur in rẽ, sed in ꝑsonã, ut mandati, tutelę, ꝓ socio. C. pro socio, arbiter. cuius rei rõ est: quia genera nõ possidẽtur, ergo in rẽ actio nõ competit ꝓ ipsis: quia possessio in rẽ actionem deducit ad agere, ut. C. de alie. iudi. l. j. ¶ Ex quibus conclude, quod castrũ debet peti cum suis confinibus determinatis. pertinentiæ aũt bene transeunt sub libello generali tanquã accessoriæ. Nã in accessorijs ꝓcedit generaliter indefinitus, ut. j. de restituti. Spolia. c. cũ ad sedem. Adde quod no.
12 Inno. j. de sepultu. certificari. ¶ † Itẽ no. quod si aliquis clericus petit ecclesiã, uĩ petere ẽt cœmeterium. ¶ Itẽ capellam, quæ est de ipsius mensa: quia quæ religiosis adhærent, religiosa sunt, ut. ff. de rei uen. l. quę religio
13 si. ¶ † Quæro, quare ius tẽporale dicatur annexũ spirituali, & non ẽ contra spirituale annexum tẽporal.? respondeo, quia ius spirituale est dignius; & iõ rapit se cum minus dignũ ex ui attractiua, & ex prædominio,
14 ut. ff. de ædi. edi. l. iustissimè. ¶ † Quæro, interdũ iudicium est malè fundatum ex uetito examine, interdum ex inordinato certamine, utrũ ualeat cõfessio? Rñdeo, non in primo casu, ut. j. eo. at si clerici: quia iudiciũ nõ est iudicium, sed maleficium, quod apparet, quia punit̃ à lege, & appositio pœnæ lege ꝓhibitæ significationẽ ostendit. C. de sacrosan. eccle. l. nemo martyres. ¶ Sed secundo casu, qñ omisso ordine fit confessio, quãquam uideatur fieri ex abrupto, ualet tñ, quia ubi est cõfessio, ibi non est necessaria disceptatio fori, quàm iudicium uocamus. & hoc uerum est tã corã eo, qñ cõfessio releuat ab omni necessitate seruandi ordinẽ iudiciarium, quàm corã delegato, qui est astrictus præcisè seruare ordinẽ expressum & tacitum; & tñ ualet cõfessio sine ullo ordine facta apud acta sua corã eo: qa nomine actorum continetur ẽt inordinatus ꝓcessus, uñ in c. Pisanis, de resti. Spolia. cauetur, quod qñ mens superioris est de ordine, si omittatur, nõ ualet ꝓcessus, nisi in confessum, & non reperitur alibi. ¶ Quæro, qdã sunt uasalli maiores, & quidã minores nomine. n. uasallorũ cõtinent̃ Ualuasores maiores, & minores, utrũ si est quæstio de maiori uasallatu, an minores uasalli intelliguntur pares? & uĩ quod non, ut. ff. de legatis. iij. l. qui concubinã. §. qui quatuor. dic contra, quia officij qualitas inspicitur, nõ quantitas: quia magnũ & paruũ non differunt specie in rõne, sicut scapha & nauis. l. ul.
15 tra. ff. de fun. instr. ¶ † Et no. quòd licet appellemus uasallos illos, qui iurant fidelitatẽ rõne feudi: tñ illi, qui iurant rõne ordinariæ iurisdictionis, ut ꝑlati, non dñr uasalli, sed dicũtur domini iurisdictione dñica & in capita: quia non faciunt pro ea aliquod seruitium notabilis quantitatis, sed solius recognitionis, ut. j. de reg. iur. c. indignum. ¶ No. quòd iudices sunt promptiores ad excõicandũ, quia priuatio non resurgit in iudicio. j. eo. c. j. C. de libe. & eorum li. l. ij. in fin. & cũ priuatis non dispensamus, sed cũ priuãdis dispẽsare possumus, nisi in enormibus, & notorijs, quæ sine scandalo nõ possunt transire conniuentibus oculis; ut. j. c. at si clerici. & l. præses. ff. de pœnis. ¶ Si traditus est ordo pœnarũ, seruari debet, sicut si traditus est locus pœnarum, uel tempus.

a ¶ Adde, quòd sciẽtia est clipeus animæ rõnalis, Bald. in consi. cclxv. inci. in Christi nomine, creditor, in prima parte.

tempus earũ.j.eo.c.cum non ab homine. ordo seruatus nunquam uitiat iudicium, licet nõ sit necessarius, nec utilis, eo quod dictat statutum, uel rescriptũ, quòd debeat procedi omisso ordine, ut no. Inno. in c. nouit. Item illud statutum debet intelligi de ordine merè positiuo, nõ de ordine intellectus: quia qui nihil intelligit, scientificè, uel solẽniter non agit, unde oẽs actus solennes requirunt scientiã, ut. ff. de re. iu. l. in totũ, & l. omnia, & oẽs actus, qui deliberationẽ desiderant, ut est aditio, & immissio hæreditatis, ut C. de cap. l. necnon.

16 ¶† Prorogatio idẽ est, quod iurisdictionis ampliatio, seu extensio, quæ ante litem contest. pendet ex uoluntate, posteà ex necessitate. Et tot modis fit, quot modis dicitur. sed plus dic, ut dixi. s. de offi. de. c. P & G. & aliqua, ut addam iterum dicã. j. tit. j. c. j. Nomen inquisitionis continet oẽm inquisitionem ueritatis, sed strictè loquendo est ꝓcessus de per se. tñ nisi præcedat infamia, intelligitur de inquisitione primo modo, seruato ordine iudiciario, ut. j. c. exhibita, ubi est tex. no In causis magistratuum non sunt feriæ, qa celeres & publicæ. j. eo. c. fi.

17 ¶† Actio non est ꝓponenda in libello, sed intelligenda ex libello. Radices libellorum sunt causæ, formæ libellorum sunt cõclusiones. Conclusio est ultimus finis in ꝓponendis & disputandis præter meras allegationes legum. ¶ Vltimò no. quod iudicium firmatur in iurisdictione tãquã in lapide angulari, formatur in conditione tanquam in causa formali, subsistit in probationibus, quiescit in causæ conclusione, sopitur in diffinitiuæ sententiæ prolatione.

¶ Sequitur alia lectura super eadẽ rubri. de iudi. quæ non est in prima antiqua impressione Mediolani, sed in secunda Veneta, quæ incertum est, an sit ex Bald. Officina.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio qualiter differt à iudicio, & in quo resideat.*
Iudex potentissima pars iudicij.
2 *Iudicia quõ diuidantur, & quid quoq; contineatur, & .3.*
§. Qui furem. l. interdum, de fur. } ff. intelle.
§. Latrunculator. l. solemus, de iudi. }
Pœna criminalis quæ.
Accusandi ius populare, nisi contrarium exprimatur.
Crimen omne publicum de iure canonico.
Inquisitio est remedium extraordinarium, & eius diuisio.
Pœna an dicatur usura.
3 *Contractus si dubitetur, utrum sit simulatus in fraudem usurarum, an super hac causa possit compromitti, uel transigi.*
Iudicem ordinarium non adire licet partibus, nisi in casibus.
Arbitramentum debet esse de re dubia: aliàs non ualet, nisi addatur ut ualeat iure pacti.
Vniuersitatis & Generalitatis, ac speciei } nomine quid comprendatur.
In specie qualibet representatur genus.
4 *Iudicium seculare factum in ecclesia an sit ualidum.*
5 *Testes an possint examinari extra territorium iudicis.*
Testis falsi maleficium est locus iuramenti, non depositionis.
Principium, non finis, quando in maleficijs inspiciendum.
Fictio non aggrauat: sed imminuit pœnam.
Iudicij etymologia.
Ordo iudicij quadruplex, & qualis quisque sit.
6 *Iudiciorum quotuplex sit ordo.*

DICTO de officio, & iurisdictione iudicũ ecclesiasticorum, & de præparatorijs iudiciorũ, sequebatur uidere de ipsis iudicijs.

1 ¶† Differt aũt iurisdictio à iudicio: quia iudicium est actus trium personarũ; & iõ in isto tit. non tractatur de iurisdi. uoluntaria, sed de cõtentiosa, differunt. n. specie, & natura, ut. l. ij. de offi. ꝓconsu. Iurisdictio autẽ est, de publico introducta ad iudicẽ pertinens ad lites trutinandas & finiẽdas, & ad decreta in litibus opportuna, quæ iurisdictio qñque appellatur officium, & residet in iudice primò per habitũ, secũdò per exercitiũ. habitum uoco essentiam, uel cõmissionem iurisdictionis ordi. Nam iudex potentissima pars iudicij est, adeò quod dolus solius iudicis interdũ reddit processum nullũ ipso iure, ut qñ scit se procedere contra personã, cuius mandatũ sibi soli innotescit reuocatũ, ut singulariter no. ff. de procur. l. si procuratorẽ absentem, & qa iudicia multa sunt, iõ supponĩt numerus pluralis: quia pluralis numerus de pluribus ꝑdicatur, singularis non. ff. ad Tre. Iu. Phebus, &. j. de testibus in om.

2 ¶† Quæro ergo, qũo iudicia diuidantur? rñ. Ioan. An. quod aliud est criminale, de quo. j. e. c. at si clerici, c. cũ nõ ab homine. Aliud ciuile, de quo. j. e. c. cæterũ, & c. quia. v. Sed qualiter hoc cognoscimus? rñ. quia criminale continet uindictam publicæ disciplinæ. ff. de pub. l. licitatio. §. quod illicitè. ciuile aũt est de re familiari, uel interesse partis agentis, ut. C. quando ciuilis actio. l. j. Et si uni committitur cã criminalis, non põt cognoscere de rei restitutione, ut ibi no. ¶ Nõ ob. ff. de fur. l. interdum. §. qui furem: qa ibi iudex habebat utranq; iurisdictio. tã simul, quã diuisim, ut in auẽ. ut iudices sine quoquo suff. §. oportet. Non ob. ff. de iud. l. solemus. §. latrunculator: quia ibi habebat iuris. in criminalibus duntaxat. & iõ finibus iurisdictionis suæ debet esse contentus, ar. j. atsi clerici. § fi. Item criminalis pœna dr̃ illa, quæ fisco applicat, uel cameræ Papæ, uel epi, ẽt si sit pœna pecuniaria. Ius accusandi populare est, nisi. l. contrariũ exprimatur, ut no. ff. de popula. ac. in rubrica, &. ff. de præua. l. j. in fine: sed de iure canonico oẽ crimen est publicum. ¶ Secunda diuisio Ioan. And. iudiciũ aliud ordinariũ, de quo. j. c. dilecti, & c. examinata. aliud extraordinarium, de quo in c. nouit. uel dic, quòd illud non est ꝓpriè iudicium, sed quidam processus euange. in quo non fertur diffinitiua cõdẽnatoria, quæ aggrauaret peccatum, sed cõpulsoria, ut purgetur peccatũ. Item illud iudiciũ est misericordiæ, non rigorosum, in quo sufficit iuramentum spirituale obseruari, licet rigorosè non seruetur, ut not. Arch. x. q. iij. præcessor. Item usura præsumpta nõ obligat in illo foro, si quis dicit se habere tacitã & illæsam cõscientiam. xij. q. ij. c. cũ deuotissimam per Arch. Adde, quòd extraordinarium largo modo dr̃, qñcunq; officiũ iudicis intentatur, ut no. ff. ut in posses. l. is a quo. & iõ inquisitio iudicis est remedium extraordinariũ, quod loco ordinarij succedit, ut no. Cy. in l. ij. C. ut infrà certũ tẽpus cri. quæstio terminetur. & maximè locũ habet inquisitio, ubi incertum est, qs, uel ubi, uel qñ deliquerit, ut no. in c j. de offi. ordi. in no. Et inquisitio dr̃ publicæ solicitudinis cura. C. de custod. reorum. l. j. in prin. ubi tex. Adde quod dicam. j. e. c. exhibita, &. j. de dolo & cõt. c. ueritatis, de iureiu. c. ad nostrã, de ele. c. bonæ, per Inno. de collusione, capitulo fi. per Inn. C. de fal. querela. per Ac. de offic. del. uenerabili per Inno. & alia est generalis, alia specialis, alia principalis, alia accessoria, alia criminalis, quę idẽ operatur, quod

accusatio

accusatio.i.di.miror,per Arch. Alia, quæ similis est ciuili.Tertia diuisio.Iudicium aliud est ecclesiasticum, aliud spūale.s.de sacramētis,beneficijs, diuinis, & similibus Aliud tpale,ut de fundis,agris,& similibus, ut in cuenerabilis,quod tpale,si est annexum spirituali tanquam spirituale iudicandum est per uim attractiuam:quia dignius trahit ad se minus dignum,ut ff.de rei uin.l.quæ religiosis adhærent,& j. de iure patro. quia clerici.Adde,quod aliud est ecclesiasticum,ut cā usurarum,quia titulum criminis assumit per canones, & non per leges,unde ēt ultra resti usurarum imponitur per canones pœna usurario de peccato, si qn reus diffitetur contractum usurarum esse,uel fuisse,ut no. q.j.§.j.Sed p̄ hic non negetur,ēt iudex secularis potest procedere & compellere usurarium ad restōnem usurarum,ut j.de usu.c.post miserabilem:quia cognoscit de mero facto,non de crimine usurarum.Et an pœna dicatur usura,dic quod non,nisi habeat originem ex prouidētia usurarij.12.q.2.cum deuotissimam, p Archi.qđ no.† Sed hic incidenter quæro, si dubitatur, utrum 9ctus sit simulatus in fraudem usurarum, utrū sup hac cā possit compromitti,uel transigi,rñ.sic,nisi fiat in fraudem usurarum,ar.C.de transa.l.actione.Nā cum de arbitro non sit à canone prouisum,possunt pūiudicare sibi partes.Item coram arbitro nulla est iurisdictio.& sic non obstant canones dicentes,quod pertinet ad iurisdictionem episcopi. Nam licitum est partibus de communi consensu iudicem non adire,& ad amicabilem compositorem,uel dispēsatorem ire,ut ff. de arb.l.si de meis.§.recepisse,& l. non distinguemus, & l.diem.§.stari,nisi causa de sui natura prætorem desideret,ea.l.§.de liberali,uel nisi sit sententiatū, adeò quòd transiuerit in rem iudicatam,quia sententia arbitri non ualet contra sententiam iudicis ; ergo nec compromissum.Item nec arbitramentum,quia dēt esse de re dubia,& lite incerta,sicut transactio,ut no.Archi.2.q.6.diffinitiua.¶ Sed si uis facere,ut ualeat, adde hanc clausulam in compromisso,q ualeat iure pacti gratuiti.ff.de transac.l.j.& hæc cautela est ex mei inuentione.Item non inuenitur prohibitum;ergo intelligitur permissum.¶ Quarta diuisio Io.And. quod aliud est iudicium uniuersale,quia de uniuersitate, q̄ petitur,&c.& de uniuersitate prædicatur,ut quia petitur hæreditas uel patrimonium,uniuersale autem secundum leges non consistit in signo uniuersali,ut omnis,& nullus,sed in re sua nata,ut iurisdictio,& hæreditas. Nomina enim uniuersitatis sunt, quæcunque uniuersum ius significant,& tam iura,quam corpora complectuntur,ut ff.de uer.signi.l.rei apostolorum.& ff.de bono.possessio.l.j & ij & j.de rest.spol.c. cum ad sedem. Aliud generale,& dicitur generale,quod prædicatur,& dinumeratur,seu distribuitur per suas species,& competit etiam pro una sola specie,sicut genus & species,in quarum qualibet repræsentatur genus, ut l.j.ff.si cer.pe.Item quia multa capitula sub uno cōmuni nomine uentilantur,ut cum petitur, quòd reddatur rō administrationis a tutore,gestore,uel quocūque alio.unde syndicatus magistratuum est quoddam iudicium generale,ut ff.pro socio.l.pro socio arbiter. Aliud est speciale,quando certa species,uel quantitas est limitata in libello,uel limitanda, & specificanda ante litem cont.debet exprimi a libello, ut ff. de rei uin.l.si in rem agat.¶ Aliud est iudicium confusum, id est à principio incertum,postea certificandum, ut ff. depositi.l.j.§.si quis argentum.¶ † Illud est no.quod non

3

4

ualeat seculare iudicium factum in ecclesia,ut in c. licèt,de immunitate eccle.fm Io.An. Et per hoc dicūt quidam,q non ualet examinatio testium, quia fit in ecclesia per iudicem secularem:sed 9riu̅ seruat consuetudo,quia examinatio est executio iuris, quod est quid speciale.Item fit de plano in secreto,non in strepitu.Item examinatio sola similis est uoluntariæ iurisdōnis.Tutius tñ est extra ecclesiam testes examinare,& est casus de iurisdictio.super altari,& sic in ecclesia.C de re.cred.l.generaliter.§.si.Item facti est & in facto consistit,licet prætoris præsentiam requirat quasi que,ut in criminalibus in istis tamen puto tutius iudicem secularem abstinere debere a receptione testium in ecclesia.Nam nō potest negari,quin in isto rigido examine uersetur imperium magistratus, & subtilis indago,ut C.de falsis.l.ubi,& ideo distingue inter ciuilia,& criminalia.¶ † Potest etiam incidenter dubitari,utrum testes possint examinari extra territoriū iudicis.& dico quod non,sed ad literas iudicis cāæ examinabuntur per iudicem,qui illi territorio præest, & tandem remittentur attesta.sub sigillo,& deinde publicabuntur per iudicem,ad quem fit remissio, ut ff. de test l.3.§.si dicet aliquis,si non potest examinari extra territorium,ergo nec in ecclesia,qm̄ est exempta; rñ.per hoc non est extra territorium, cum maleficia ibi commissa puniuntur tanquā facta intra metas territorij,ar.ff de 9h.empt.in modicis,& patet.C.de episco.& cle.si quis in hoc genus,& periculum est, q testes deponant in ecclesia.v.g.si statutum dicit.q producens falsum testem puniatur in mille & alio statuto cauetur,q delicta commissa in ecclesia puniantur pæna dupli.Nam producens falsum testem, quē facit in ecclesia examinari,puniretur pœna dupli. hoc non puto uerum:quia locus maleficij falsi testis intelligit esse locus iuramenti:quia maleficium testis consistit per modum fundamenti in periurio,& quia locus accessorius trahitur ad principalem locum, ideo puto, quod pœna dicti maleficij sit simpla,& non dupla, ar. ff.de adulte.l.quod ait.§.fin.Item statutum loquit de maleficio facti,non uerbi,uñ uerba iniuriosa,uel consilij,uel mandati nō punirentur pœna dupli. Quoties .n.in maleficijs finis non differt specie à suo principio unde sequitur finis,inspicitur principium,& ēt si iurauerit in ecclesia,non puto pænam duplicari,quia uidetur delinquere in loco iudicij iuris fictione. Nā licèt fictio nō aggrauet pœnam,tñ imminuit eā. Iudicium fm ety.idem est,quod iurisditium,quia in eo ius dr.l pen.ff.de iusti.& iure. † Cuius quadruplex reperitur ordo,s.naturalis iudiciorum regularium 9 talē ordinem non ualet iudicium.l.prolatam.C.de sen.& inter lo.Accidentalis,ut qñ una cā accedit,seu incidit alteri,ut cā possessionis,& proprietatis,cā ciuilis,& criminalis,cā conuentionis,& reconuentionis, & ordo iste omissus non reddit iudicium nullum.sed oportet appellari.ff.quæ sententiæ sine ap.re.l.si.in fi.C.de appell.¶ Tertius ordo est formalis,ut qñ Papa in suo rescripto dat iudici hunc ordinem pro forma tenenda.si iste ordo omittatur,non ualet iudicium,ēt siue ex bona fide procedat,non credens id esse de ordine mandati,ut infra de restit.spolia.Pisanis.¶ Quartus est ordo natalis, idest quod prius sit nata obligatio,& tunc sententia ualet. uerbi gratia. si iudex pronuntiat ante diem;sed potest appellari,ff.de ædi edi.l.bouem.§. si sulus exercitus;& nota,licet mea uerba,sequitur.c. de quouultdeo. Baldus.

5

6

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Consensus aliquando est iurisdictionis prorogatiuus et aliorum effector, & quorum.*
Prorogare iurisdictionem qui, quorumque possint, & in quibus nu.3.12.
Pœnitentia consensus quando locum habeat, & nu.2.5.& 6.10.11 & 15.
2 *Concilium habet ptãtem clauium, & excommunicare põt.*
Forum quibus in locis quis sortiatur.
Excommunicatus quando perdat beneficium.
In excommunicatos officia an conferri possint.
Excõicatus donec soluat, licèt soluat, absolui debet.
Laici non habent ullam bonorum ecclesiæ administrationẽ.
Comparuit qui nunquam, dicitur non consensisse, secus, si cõparuit.
Ad cõcilium non est necessaria nisi unica requisitio.
3 *Legi, si conuenerit, an possit renuntiari.*
Præsidentium concilio potestas.
4 *Abbates an possint ad concilium uocari.*
5 *Pœnitere responsi an quis possit.*
Erroris reuocatio qua et quando fieri possit.
Incontinenti fieri quando dicatur.
Contumax est, qui discedit a iudicio sine causa, & nu.18.& 20.& 22.
6 *Consentiens in iudicem an possit dissentire.*
7 *Concilium totum an possit esse suspectum, & unius personæ uicem gerit & nu.24.*
8 *Reuocandi domum iur, an habeat locum in delictis.*
In carcere detineri quando debeat accusatus.
Auct. qua in prouincia. } *Intell.*
C. Pastoralis de re iud. in clem. }
Priuatio præsupponit habitum.
Pœnitentia actum.
Excommunicatus an intelligatur per hæc uerba, nullus ei communicet.
Supplendum in pœnis quid sit.
9 *Excommunicatus an quis intelligatur per hæc uerba, nullus ei communicet. per se posita.*
10 *Pœnitentia an locum habeat, siue quis in iudicẽ suum, siue alienum consenserit, & an saluo interesse aduersarij.*
11 *Processus an possit dici non ualere etiam post li. conte.*
12 *Prorogari an possit mandatum tutoris, uel curatoris, sicut prorogatur iurisdictio.*
13 *Pactum de iurisdictione proroganda an sit pactum de iurisdictione danda.*
Iurisdictio similis est homini crescenti.
Prorogans & prorogatum est eiusdem formæ, & naturæ.
Producere quid difficilius, quam fouere productum.
14 *Procuratores de communi partium consensu an possint consentire in iudicem suspectum.*
Sententia concilij lata sub hac forma, Nos concilium & c. ualet.
15 *Multitudo, & concilium an possit dispensare.*
16 *Interrogationes an possint fieri, ubicunque iudici æquum uidetur.*
17 *Excommunicatus, recẽpta ex officio iudicis idonea cautione, an possit absolui absente aduersario, & non citato.*
Carceri inclusus ad instantiam meam recludi non potest me non citato.
18 *Contumaci an possint subtrahi, atque auferri fructus beneficia.*
19 *Priuari propria dignitate an possit ille, qui fuit in cõtumacia per annum, licet facinus intentatum non sit probatũ.*
20 *Licentiatus recedens an possit excommunicari sine alia citatione.*
21 *Reus, qui fuit citatus ad causam, si comparuit, actor tamen rei contumaciam incusauit, an reus debeat contumax reputari, & in expensis condemnari.*
Casus fortuitus contingens in personam actoris nõ est culpa rei.
22 *Reus morbo impeditus si recessit, & actor nõ comparuit, an actor tanquam contumax sit et in expensis condemnãdus.*
Prorogatio dilationis fit cum sua causa, suisq; uitijs.
23 *Loqui non debet quis in concilio, nisi prius concessa audientia.*
Respondere quando quis non teneatur, nisi concesso deliberandi spacio.
24 *Dilatio deliberatoria non debet dari nisi semel.*
Collegia siue } *recusari potest, & quid sit.*
Consilium }

1 DE QVO multdeo. † Ad euidentiã præmitte, q̃ consensus aliqñ est iurisdõnis prorogatiuus; & tunc aut cõuenit inter priuatos tm̃; & hẽt locum pnĩa usque ad litem cont. ut l. si conuenerit. aut inter priuatos, & iudicem submittẽdo se ei p̃senti & tanq̃ publicæ p̃sonæ recipienti, & non hẽt locũ pnĩa, ut l. est receptum. Quidam tñ sunt, qui nõ pñt prorogare, ut clerici in laicum ẽt de uoluntate epi. ¶ Item clericus in clericum sine autoritate diœcesani, quæ dẽt interuenire ante litem contestatã. uel statim post. j. ti. j significasti ¶ Item uasallus non põt prorogare iurisdõ. in præiudiciũ dñi, nisi ex cõsensu dñi, q̃a iurisdõ dñi est annexa rei dñicæ. i. feudo tanq̃ rei priuatæ, sed hoc casu sufficit cõsensus qñcũque añ s̃niam quia ẽ de re familiari, nõ publica principaliter iuxta no. in l. j. C. qui p̃ sua iurisdõne. est & alius consensus, s. iurisdõnis coadiuuatiuus, & non hẽt locum pnĩa, ut hic. Est & alius priuilegij renunciatiuus, & idẽ. Itẽ ubicunq; quis renuntiat exceptioni fori, non hẽt locũ pœnitentia. Item põt renuntiari beneficio dictæ. l. si conuenerit, ut no. in l. j. ff. si quis in ius uo. non ierit. Est & alius cõsensus imitatiuus status, ut qñ uniuersitas uult se alteri submittere submittendo & incorporando se, ut no. j. c. significauit. Est & alius consensus iurisdõnis causatiuus, ut qñ uniuersitas eligit suũ rectorẽ; & non hẽt locũ pnĩa: quia superior hẽt. confirmare. ut C. de
2 iurisdi. omni. iudi. l. fi. ¶ Item † præmitte ad euidẽtiã, q̃ cõcilium hẽt ptãtem clauium, & excõicare põt, ut hic. Item q̃ quis sortitur forum non solũ in loco contractus, uel delicti, uel quasi, sed in quolibet loco prouincialis concilij ibidem congregati, ut hic, q̃ est notandum. Deinde scias, q̃ excõicatus pro quacunque cã qui contumaciter persistit in excõicatione per annũ, eoipso pdit suum beneficium. 11. q. 3. rursus, & c. quicunque, per Arc. sed an excõicatis possint dari officia, dicit Arch. q̃ sic, ut excõicato Iudæ sed ibi erat excõicatio inuisibilis. 1. q. 1. Christus, per Arch. Excõicatus, donec soluat, si soluit, non sufficit ei, nisi absoluatur. 80. dist. decæt. Arch. Dicit Inn. quòd excommunicato auferuntur redditus episcopales. dicit Innocen. laici non possunt habere generalem administrationem, nec principalem bonorum ecclesiæ, licèt possint esse castellani. & syndici, dicit Innocen. in c. at si clerici. distingue modum agendi. Idem ait, quòd minora crimina dicuntur omnia, in quibus non est prohibita dispensatio. Illud capitulum loquitur de iurisdictione solidanda, non de iurisdictione amplianda. dicit Innocen. quod non refert hic, utrum quis promittat,

tat, an consentiat, non refert utrum instrumentum dicat, consensit, an dicat assensit. ff. si cer. pet. l. j. nec de cōmittenda, nec de excitanda. dicit Archi. quòd qui nunquam cōparuit, nunquā consensit: secus, si comparuit, & non excepit. xcvj. distin. nobilissimus, Arch. Quando concilium uocatur, non est necessaria nisi unica requisitio, Arch. lxiii. dis. plebs. Qui promisit suum iudicem non declinare, non pōt pænitere; & si illicentiatus recedit, debet excōmunicari, non tñ ex hoc adimitur sibi dignitas. h. d. uel sic consensus in iudicio pariturus iudici competenti ēt reuocari non pōt. Ego dico in iudicio, quia si extra iudicium non ꝑmittendo, sed ꝑmittendo, hēret locum pœnitentia, ut not. ff. à qui. ap. non licet. l. j. §. si conuenerit. ¶ Tres ergo sunt casus, aut permittitur; & loquit̃ lex, si conuenerit. quia exponit̃, conuenerit, s. permittendo. aut ꝑmittitur; & tunc aut in iudicio, & idem operatur pactum, & stipulatio, ut lex illa notabilis dicit. ff. de fideiu. tuto. l. cum ostendimus. §. ulti. aut extra iudicium, & tunc si per pactum nudū, non cogitur stare ꝑmissis, nisi lite contestata. Si autē per stipulationem cogitur præcisè, ut no. ff. de no. ope. nū. l. stipulatio. §. fine. & hoc in quodā breuiario, quod
3 præmitto ad euidentiam. ¶ †Sed nunquid illi legi, si conuenerit, pōt renunciari? rñ. sic. ff. de iur. om. iu. l. est receptū, & hoc in iurisdictione cōtentiosa: secus in uoluntaria: quia in ea nō hēt locum prorogatio, ut. ff. de manu. l. apud eum. quæ lex est multum no. uel dic, ut. ĩ. dicam. Casus, qdā nomine Quod uult deus. epūs corā concilio constitutus, porrecta ꝯ ipsum accusatione super priuatione epatus, fuit interrogatus, an uellet rñdere coram concilio. qui respondit quod sic, postea in crastinum cōparuit, & suā responsionem reuocauit, & illicentiatus recessit. aduersarius eius petebat duo, primum quod excōicaretur pro contumacia: s͞m, ꝙ priuaretur ecclesia ex hac cōtumacia. Papa dicit, quòd iste tanquam contumax est uitandus, ut nullus eidem cōicet, donec satisfactione præmissa fuerit absolutus: episcopatus aūt sibi ex hoc nō adimitur ante quàm, examinentur merita cāæ principalis h. d. notabiliter. In tex. ibi, Ad conciliū, No. ꝙ præsidentes in concilio totius concilij instar obtinent, ut no. C. de uindi. lib. l. j. lib. xij. Item no. ꝙ concilium olim erat iudex tantarū causarum. Simile erat olim in urbe Romana, quòd cāę agebantur apud pontifices. ff. de origine iur. l. ij. §. om-
4 nium. ¶ †Sed nunquid Abbates possunt ad conciliū uocari? dic ut. s̃. de maio. & obe. dile. & de offi. ord. cū dilectus. dic quod à concilio possunt uocari: quia concilium formatū habet iurisdi. sed ad congregandū non possunt trahi inuit: quia nondū formatū non hēt iurisdictionem. In text. ibi, Nō placere. ¶ †No. quòd quis
5 non pōt pœnitere responsi, etiam si die immediatè sequenti pœniteat, hoc est uerum, nisi errauerit, ut. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. qui iusto. nam tunc licitum est corrigere errorē suum, causa erroris allegata, non aliter, si iam diuerterat ad alios actus. Nam in eodem instanti non est necesse allegare errorem: quia adhuc loquitur, qui nōdum finem uerbis fecit. C. de fide inst. l. cōtractus. & adde quod no. ĩ. de censi. olim cām, ubi omninò uide. dicit gloss. quòd incontinenti dicitur, i. eodem instanti. uel saltem eadem die; loquitur, quando reuocatur error alterius, puta procuratoris. nemo pōt de facto reuocare errorem, nisi ex quo cognouit se errasse. C. de ince. nu. cum ancil. l. fi. §. sin aūt dubius. C. de fur. Errorē aūt aduocati, uel ꝓcuratoris pōt reuocare liberè interdum, ut. l. ij. C. de errore aduoc. In tex. ibi, Atque discessit, no. quod ille, qui ꝓponens friuolam excusationem recedit à foro, uerus contumax est: secus si recederet precisa necessitate imminente, quia iniustum est uim pati: quia casus fortuitus cū excusat, ut. ff. de re iud. l. quęsitum, & ff. de publicanis, Cę
6 sar. ¶ †Not. quod qui in iudicem cōsensit, dissentire nō pōt; quod est uerum, qñ consentit in iudicem in iudicio. i. in figura iudicij, uel quasi. i. eo sedente ꝓ tribunali, ut hic. secus, si extra iudicium. Nā tunc hēt locum pœnitentia: quia iurisdictio est publici iuris, & iō non confertur efficaciter nudo pacto, nisi uestiatur iudicio interueniente & confirmante. ¶ Opp. ff. de iur. omn. iu. l. si conuenerit. Sol. hic consentit in iudicem suum, ibi in iudicem non suum. Sed cōtrà hoc opponitur, si erat suus iudex. ergo nihil operatur consensus. solu. licet esset suus iudex, tñ poterat declinari. i. recusari, fortè qa suspectus. ff. de liberali cā, l. si pariter: uel quia reus
7 habebat ius reuocandi domum †Sed ꝯ primum immediatè opp. Conciliū est congregatio multorū maximorumque uirorum; ergo totū concilium non pōt esse suspectum, ut. ff. de dolo. l. sed ex dolo. §. j. So. imò potest esse suspectum conciliū in tribus casibus. primò si oēs præsidentes sunt suspecti. secundò, si maior pars eorū. nam conciliū uicem unius personæ gerit: personæ dico intellectualis, non naturalis; & quia est unum corpus, ꝑualet dignior pars ipsius. ff. ad municipa. l. quod maior. ff. de fideius. mortuo, cum si. & facit quod no. archi. xxxv. di. Nicena, ubi omninò uideas. Tertio, ēt si unus sit magnæ auctoritatis in concilio, dummodò sit tantę præeminentiæ & auctoritatis, quod alij non audeant contradicere, arg. ff. de arbi. l. si in tres. ¶ Sed contrà hoc immediatè op. conciliū erat iudex ordinarius hoc iure: sed iudex ordinarius recusari non potest, ut. C. de iur. om. iud. l. nemo. Sol. illud de iure ciuili, secus de iure canonico, & rō est, quia ius ciuile succurrit ꝑ aliam uiam. s. quòd associetur epus, quæ uia non pōt hēre locum de iure canonico: quia impossibile est, quòd associetur ipse sibi, uel ipsi suo maiori, puta dele. Papæ.
8 ¶ Item opponitur, quod in delictis non hēat locū ius reuocandi domum, quia imò debet remitti ad locum delicti, ut in authen. qua in ꝓuincia. C. ubi de crimine agi oportet, & in c. pastoralis, de re iud. in cle. sol. cōcedo, si locus delicti esset diuersus à loco domicilij. uel dic, quòd spāle est in concilio: quia ibi est quasi cōmunis patria, uel dic, quòd istud est, quia reus eligebat tribunal concilij. l. j. C. ubi de crimine agi oportet; & hoc est ueritas. ¶ Item opp. quòd iste epus accusatus de tanto facinore debuerit in carcere detineri, ut. C de exhi. reis. l. ij. & C. de accusa. l. si. So. ibi loquit̃ post iscriptionem accusationis, hic ante: uel ibi post nomen rei receptū inter reos, hic ante. & hæc uera, nisi qs esset captus in facinore: quia tunc statim detinetur. ff de adulte. capite quinto. ¶ Oppo. dicitur hic, quòd iste Quoduult deus, est uitandus, ut nullus eidem cōmunicet, donec fuerit absolutus satisfactione præmissa. contrà. ista litera non dicit, quod fuerit excōicatus per hæc uerba, nullus ei cōmunicet, donec fuerit absolutus. Item ubi absolutionis fit mentio, præsumit̃ excōicatio præcessisse: quia priuatio ꝑsupponit habitū, & pœnitentia actū, ut. ff. de cond. & de. l. Titio usufr. ff. de uer. obl. l. x. C. de
9 cod. l. cum ꝓponatis. ¶ † Item per hæc uerba, nullus ei communicet, ēt per se posita intelligitur excōicatus: quia debent intelligi in potiore significato, & quia cū subtractio cōmunis fit pars excōicationis, & eius effectus, expressa parte indiuidui totum expressum uidet̃.

Item

Item expresso effectu uidet exprimi cã, argu.C. de fideicom.l.quamuis. Nã & olim quis deportabatur p hęc uerba. Interdicimus tali aqua & igni, cuius uestigia & imaginem tenet excõicatio, ut singulariter no. instit. de ca.di.§.minor. Idem, si iudex diceret, excõicatũ te esse cognoscas, ut.j.de ap.& re.requisiti, ſm Ioan. An. ista.n.non est communicatio, cũ rem in præsenti dispositam significet. aliàs uerba nihil operarentur, & quia delictum iã est consummatum, & uerbũ, cognoscas, significat scientiam, quæ non est de futuris, sed præsentibus: quia terminus pœnæ cõtumaciæ est priuatio, quæ exprimitur. Itẽ hæc uerba enunciatiua pferũtur principaliter pp, ergo disponunt, de dona.l. ex hac scriptura, & ibi p Bar.in fi Secus, si apponerentur uerba futuri temporis, ut si diceretur, excommunicandũ te esse cognoscas: quia ista uerba essent iudicis comminantis, non decernentis, ut.C. comminationes, uel epistolas. l.interlocutio, licet gl.ordinaria dicat, quòd per uerbum futuri tpis probata est cã de pterito pfecto ferẽ snia de præsenti. ut no.C.de senten.& inter.l. cum iudex, ubi est glo, singularis: sed est falsa ſm Iaco. Bu ut ibi plenè dixi. quia uerba enunciatiua sniæ de futuro non imponunt iudici necessitatem, nec de præsenti disponunt: quia futurũ rem pfectam non designat, uel significat. uel dic, quòd hæc uerba, nullus ei cõmunicet, sunt quædam adiectio, nõ aũt sunt ipsa excõicatio: qa non diriguntur in personã excõicandi. unde iste fuit excõicatus per uerba congrua, & fuit adiunctũ quòd nullus ei cõmunicet, & hoc tenet Ioan.de Lignano. nã per hæc uerba nullus ei cõicet, nõ esset exclusus à participatione sacramentorũ actiuè, nec passiuè: quia in pœnis tanq̃ odiosis nihil est supplendũ, quod sit æquè uel magis principale, sed si una pœna esset consecutiua alterius, tunc lex supplet, ut l.iij.C.si pen.ap.mors interuenerit, & l.ul.C.de sententia passis. ff. de interdic. &

10 releg.l.relegatorum. ¶ † Op. quod siue quis consenserit in iudicem suũ, siue alienum, nõ hẽat locum pnia, ut.ff.de iuris.om.iud.l.est receptum. Solu. aut cõsensit in figura iudicij, & nunquã habet locũ pœnitentia ante lit.contest. Aut non in figura iudicij, & tunc subdistingue, aut consentit promittendo dare, uel facere in illo iudicio, puta iudicatũ solui, uel de iudicio sisti; & idem rõne contractus sortitur quis forum non solũ in loco. puta in ciuitate, sed ẽt in loco loci, puta corã certo tribunali, ut no.in l.j.ff.si quis in ius uo.non ie. Aut promittendo rñdere.i. litigare, & tunc aut corã iudice suo; & non põt declinare, ut hic. Aut coram alieno, & põt pœnitere usque ad lit.contes.ut.l.si conuenerit. Intellige, nisi fecerit aliquem actũ spontè corã iudice prorogato: quia tunc non licet pœnitere, licet lis contestata non sit, ut.ff de iud.l.sed & si susceperit, in principio. uel ibi erat declinatoria fori cõpetentis. sed lex, si conuenerit, loquitur in declinatoria fori incompetentis. Quod dico, quod lex pœnitere, intelligo, saluo interesse aduersarij in damnis, & expensis lit usque ad tẽpus pœnitentiæ, ut no.C.de edẽdo.l.edita non n. petuntur ex nudo pacto, sed officio iudicis rõne temeritatis, ar.ff.de iud.l.destitisse, & insti.de pœna temere liti.

11 & j.de appel.l.iterposita.§.j ¶ † Itẽ oppo. quod ẽt post lit.contesta. possit dici processus non ualere, ut.C.de iur.om.iud.l.priuatorum. Sol. distingue, aut pactũ est iurisdictionis dandæ priuato homini, & sic ad originẽ iurisdictionis fundandã, & radicandam funditus, ut qa non habet, & non ualet pcessus, ut ibi: quia iurisdictiones sunt publici iuris; & ideò pacto priuatorum non conferuntur, ut patet in diffinitione iurisdictionis, & in aut.de defenso.ciuita.§.interim, & C. de iuris. om. iu.§.fin. Aut est pactum iurisdictionis progãdæ ad nõ suppositos illi iurisdictioni; & loquitur lex, si conuenerit: quia eligitur quædam media uia distinguendo, aut est lis contest. aut non. Aut est pactum iurisdi. coadiuuandæ, ualidandæ, seu non declinandæ: & loquitur cap. nostrum. uel dic, quod aut utraque pars submittit se iudici præsenti & recepanti; & non hẽt locũ pœnitẽtia: quia est acquisitũ ius reipublicæ. aut eo absente, & tunc sit, nisi interuenerit actus, per quẽ iudiciũ firmet, puta litis contest uel quasi, uel legitimatio psonarũ, uel satisdationes iudiciales: hic tñ uide, quod no. Cy. in l.ñ.C.de sponsa considera, aut si haberet locum pœnitentia, rescinderetur actus, uel eius forma. Aut sola iurisdictio, primo casu, non habet locũ pœnitentia, ut. ff.de actio.& obliga.l.cõtraxisse. secundo casu in prorogatione habet locũ pœnitentia re integra. aliàs non.

12 ¶ † Sed hic quæro, an sicut progatur iurisdictio, an prorogari possit mandatũ tutoris, uel curatoris? & est unicus casus i iure quod sic.ff.de sol.l.quæro.

13 ¶ † Quæro, an pactum de iurisdi. proganda sit pactũ de iurisdi. dãda. dicit Spe. quòd sic, qa qui progat, dat eatenus, quatenus prius non erat, & confirmatur tali rõne, sicut se hẽt excessus modi, ita excessus territorij metro cũ est territoriũ suis finibus circũscriptũ. & nec ultrà porrigitur, nec citrà restringitur. ut.C.de iure fis.l.certa forma, li x.& ar.inst.de ac.§.plus. sed progatio factæ clapso tpe est quid nouũ, ergo idem, si ultrà metã. ¶ Sol. si actum cõsideras potentiũ, nõ est omninò datio, sed extensio iuris authoritate facta. qa pmanente iurisdictione fit & super illo fundamento. ff. de precar.l.sed. & si manente. nam iurisdictio similis est homini, cuius status crescit. ff. de fur.l.infitiando.§ infans. ff. de pecu. lio.l.peculium nascitur, nisi forma progata mutaretur, ut no.in c.hi qui, aut.de præb lib.vj. uel denuo reformaretur, ut not.Bar.in l.iij.ff.de dã.infec. ubi omninò uide. Et quia progans, & progatum sunt eiusdem formæ & naturæ, & eiusdem uitæ, censetur unũ & idẽ p unionem & aggregationẽ: tñ ppd ueritatem principiorũ, & tẽporis, à quo, non sunt uerè unum & idem, sed fictè, ut no. Cy. in l.si cum dies, in princ. ff. de arbit. Ex prædictis apparet, quod durius est rem ad originẽ producere, quàm fouere pductum, ut.C. de eden.l.fi. & iterum fortius uigoratur, quod minorem defectum patitur, & quod suæ naturæ redditur, ut. ff. de pact.l. si

14 unus.§.quod & in specie dotis. ¶ † An procuratores partium de cõi consensu possint consentire in iudicẽ suspectum, dic ut plenè.j.de causa pos.&.ũ olim. ¶ No. quòd ualet snia concilij lata sub hac forma, nos conci-

15 lium, ut notat Arch.xvj.dist. generalia. ¶ † Et an multitudo, & concilium possit dispensare, uide per Archi. xj.dist.consequens. ¶ Aut quis pmittit non declinare iudicem suum & tunc ualet statim, & trahit secũ effectum suum: aut alienum, & tunc ualet, sed non trahit secum suum effectum, quin habeat locũ pœnitentia, ni si lite cõtestata. Aut nec suum, nec alienum, & tunc nõ ualet.l.priuatorum.C.de iurisd.om.iudi. nec conualescere põt. ff. de offi.procon.l. obseruare.§.fi. & in summa, si renunciatur exceptioni fori non habet locum pœnitentia: secus, si progatur: quia renunciatio inuenit quid destruat, ut.C.de pac.l. si quis in cõscribendo: sed prorogatio nondum inuenit, quid construat ante lit.contest. quia nondũ est constructum iudicium, ut dicit lex illa singularis. ff. de probatio.l. si reus paratus.

16 ¶ † Quæro

¶ Quæro una cum Ioan. An. nunquid interrogationes possint fieri, ubicunque iudici æquum uidetur? rñdeo, sic non solum super scriptis partium, sed super iurisdictione. casus est istius capituli, & non est alibi. Et facit regula generalis. ff. de interrog. act. ubicunque, dũmodò non interroget de his, quæ natura causæ nõ desiderat, puta an conuentus rei uindicatione habeat titulum necne, ut. ff. de rei uindica. l. in spāli, & arg. ff. de postulan. l. quisquis, ibi dum dicit, agant quod cā de-

17 siderat. ¶ † Secundò quæro, utrum excommunicatus, recepta ex officio iudicis idonea cautione, possit absolui absente aduersario, & non citato? Io. An. remittit ad no. j̄. de appel. qua fronte. ubi dicit, quod tenet absolutio: tñ iudex non iustè procedit, nimirum. Nam sæpe iudex aliquid facit proprio motu, & ex propria conscientia, ubi non requiritur citatio, ut solenniter no. ff. de bonorum pos. l. iij. §. si cā cognita quæ gl. non est alibi. Ex hoc collige, quod carceratus ad meam petitionem non potest per iudicem relaxari, nisi me citato: secus, si esset carceratus proprio motu iudicis, ut.

18 ff. de fur. l. si quis uxori. §. si fugitiuum. ¶ † Quæro unà cum Inn. nunquid contumaci possint subtrahi atq; auferri fructus beneficij? dicit Inn. ꝙ sic per. c. pastoralis in fi. de appel. Quod intellige, qñ est contumax uerus & expressus. aliàs secus, ut. ff. quibus ex cau. in pos. ea. l. Fulcinius §. fi. & adde. j̄. de dolo & contu. ueritatis,

19 quod ibi no. ¶ † Quæro, an ille, qui stetit in contumacia per annũ, possit priuari propria dignitate, licet facinus intentatũ nõ sit probatũ? dicit Ber. ꝙ sic per. c. rursus. 11. q. 2. & est simile. C. de asser. tol. l. j. uer. ꝙ si post actore nõ comparente in termino, quem fecit assignari, uel sibi assignato, cãcellabitur processus. hodie nõ est ita, ut no. in aut. omnes ob. iudi. prouin. circa medium in gl. super uerba eremodictum. quam glo. not.

20 ¶ † Quæro, utrum recedens licentiatus possit excommunicari sine alia citatione? rñdeo, sic, ut hic: qa eius

21 contumacia est notoria & actu permanens. ¶ † Quæro, reus fuit citatus ad causam, comparuit tñ actor, & rei contumaciam incusauit, quæritur, utrum reus debeat dici contumax, & in expensis condemnari? dicit Inn. ꝙ sic, de offi. deleg. consuluit, & in c. calumniã, de pœnis. Sed ꝯ hoc uidetur. ff. quod ui aut clã, l. si uitē. §. fi. per Dy. Tu dic, quod iste potest mulctari quò ad fiscum: quia iudicem contempsit: sed quò ad expensas, seu interesse partis, quia uterque est in pari causa nõ comparentiæ, distingue, aut dies est certa, & incõmutabilis, quia est proprio nomine expressa, puta die Iouis, uel secunda feria; & tunc non tenetur ulterius expectare, ut. ff. qñ appel. sit. l. j. §. quid ergo, & ff. de sta. libe. l. Aretusæ. Aut est dies commutabilis, siue purgabilis propter iustum impedimentum & æquitatem tã canonis, q̃ prætoris, & tunc refert, aut recedens sine licentia sciebat aduersarium impeditum: & est uerũ dictum Inn. aut ignorabat; & tunc non fit condemnatio, uel resarcitio expensarum, ut. ff. ne quis eum, qui in in ius uoc. l. ij. ff. de eo, per quem fact. erit. l. fi. §. sed si stipulatio. ij. rñ. Item impeditus non fuit contumax, cum in sequentem diem potuerit iudex expectare, si actor sequenti die comparuit, uidetur comparuisse in termino: secus, si comparuisset ex longo temporis interuallo. ¶ Casus enim fortuitus in personam actoris contingens uelat culpam rei, arg. ff. de consti. pec. l. itē

22 illa, uer. proinde. ¶ † Pone, reus recessit morbo impeditus: actor non comparuit. nunquid actor tanquam contumax est ei in expensis condemnãdus? & uidetur quod sic. In contrarium uidetur per d. l. si uitem. §. fin. ff. quod ui aut clam. nec potest intelligi contumax, cũ contumacia nõ obfuerit aduersario, iudice nihil actu ro ea uice. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. ex quacunque, uer. item si nihil intersit. uel dic aut casus contingit in personam citantis; & nouo edicto opus est, ut. d. l. si uitem. §. fi. ff. quod ui aut clam. Aut in personam citati; tunc non circumducitur edictum, ut. ff. de arb. l. Celsus. unde adhuc citatus tenetur comparere, & si non comparet, tenetur in expēs. ut. ff. si quis cautionibus. l. ij. §. si quis iudicio: quia dilatio, quæ prorogatur ex æquitate, prorogatur cum sua causa, suisque uitijs ut no. Inn. j̄. de iureiu. Quintauallis. ff. de pa. dot. §. inter. cum interdum tamen non agatur de præiudicio tertij, ut dicit. l. illa notabilis. C. lo. l. si cum Hermes. uel dic, ut dicam. j̄. de dolo & contuma. cum dilecti.

23 ¶ † Vltimo no. ꝙ in concilio quis non debet loqui, nisi prius concessa audientia. Item est arg. quod licet partes sint præsentes coram iudice, non tenentur respondere, nisi concesso tempore ad deliberandum & componendum sarcinulas, & quærendum aduocatum, ut. ff. qui. ex cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. & l. ij. C. de exhib. reis, & C. de lit. cont. aut. offeratur, nisi in citatoria fuerit expressa causa, s̃ qua citabatur, ita ꝙ intra illũ terminũ potuerit & debuerit deliberare. Nam negligentibus non est succurrendũ, ut. d. §. fi. & l. non enim negligentibus, & qđ no. C. de eden. l. edita, in gl. magna ibi dũ dicit, nisi in secũda potest esse instructus ex deliberatione. Nam subterfugia dilationũ sunt amputanda, ut. C. de temp. appel. l. ij. in prin. de hoc no. j̄. de dila. c.

24 ij. & j. ¶ † Et est regula, qđ dilatio

a deliberatoria[a] non dēt dari, nisi semel. no. in isto. c. ꝙ non fuit pronunciatum ꝯ dilatoriam fori, & tñ ualet excõicatio, unde est hic expressum, ꝙ pronũciatio super iurisdictio. non est de substantia iudicij: qa hic iurisdictio erat liquida, & nihil erat obiectum: uel hic non erat declinatoria, sed perlusoria fori: quia recesserat illicentiatus. nec enim per prius declinauerat, imò consenserat. Vltimò not. illud capitulum, utrum si causa committitur consilio alicuius magni collegij, puta Boñ. possit recusari collegium tanquàm suspectum, sicut quælibet singularis persona; & ita practicatur, & est casus istius capituli. Et ratio est, quia collegium non est aliud, quàm personæ, quæ faciunt collegium, ut singulariter not. in l. sicut. ff. quod cuiusque uniuersi. nomi. Baldus.

a ¶ *Adde quod dilationes deliberatoriæ si sunt in substantia iudicij nisi petantur gl. sing. in c. uxor Fælicis. 17. q. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Consentiens in iudicem pœnitere an possit, & numero 2. & 3.*

Interrogationes quæ fieri possint in iudicij præludijs.

Contumax uerus est, qui recedit illicentiatus à iudicio, & excommunicatur absque citatione: non tamen priuatur episcopus episcopatu.

Defensionibus quibus in criminalibus renunciari non possit, & nu. 2.

Dilatorias non tollit cautio iudicio sisti.

2 *Bannitus si per formam statuti potest impunè occidi, an exceptio banni sapiat innocentiam: an sit quoddam subterfugium delinquentis.*

Legum & Capitul. } loquentium de prorogatione iurisdictionis intell. & nu. 3.
3 Rescindi non debet quod est legitimè factum.
Competentis iudicis interlocutoria transit in rem iudicatam, nisi appelletur.
4 Non comparendo an dicatur procedere ad aliquem actum citatus.
Reiterari acta denuò oportebit post pœnitentiam, effectibus iam productis remanentibus, & quibus.
5 Iurisdictiones taxata & distributa per formam statutorum an possint prorogari.
6 Prorogatio an locum habeat in causis criminalibus.
7 Prorogatio, quæ fit de priuata persona ad priuatam, an sit ualida, & in quibus locum habeat prorogatum nu. 15. & 16. 19.
Prorogatio non præsumitur, sed compromissum in dubio.
Glossæ in l. j. ff. de iudi. intellectus.
Submittere se quando quis possit alienæ iurisdictioni, & nume. 8. & 9.
8 Iurisdictio multiplex est.
9 Ciuitas una an possit se submittere alteri.
Datio omnis exigit, ut dans possit transigere.
Potestas superior non recipit ab inferiori legem.
10 Existens coram iudice ob unam causam, an sit trahendus ad aliam causam non præcedente citatione, uel monitione.
Testes an debeant aliquo præsente non tamen citato, neque monito produci, & an ipsi sint citandi.
11 Citatus si comparuit, sed non citator, an citatus teneatur expectare citatorem, saltem per diem, uel horam.
Arbitrium iudicis attenditur in absentis expectatione.
12 Excommunicatus an debeat percipere fructus.
Redditus percipiendi fundamentum est possessio.
13 Præsidere in consilio qui debeant.
14 Priuatus beneficio propter contumaciam, & inobedientiam, si posteà redeat ad obedientiam, an recuperet fructus medij tempor is.
Restitutio nunquàm intelligitur in integrũ, nisi exprimatur.
Indulgentiæ rectum sunt odiosæ.
15 Iurisdictio an prorogetur ad hæredem, & nu. 16.
Regni successores qui.
Virtutes non ex genitore, sed ex animo cuiusque procedunt.
16 Princeps si concedit iurisdictionem alicui nobili pro certo annuo censu, aut transeat ad hæredes eiusdem generis, an uerò præsumatur contractus personalis, & intransitiuus.
Transmissio ad hæredes quando fiat.
Rationis naturalis particeps est omnis homo.
17 Castrametatus est quidam in territorio iurisdictionali & longissimo tempore possedit exercendo ibi iurisdictionem, & merum imperium, an præsumatur feudum.
18 Testari an quis possit de dignitate.
Militia species.
Testatorum quidam necessarij, quidam uoluntarij.
Duces & Marchiones } dignitatem suam legare quibus possunt?
Retrahere domino quando liceat feudum.
Cap. inter dilectos, de fid. instr. intell.
19 Iurisdictio an possit prorogari de masculo ad fœminas.
Finitur facilius quod alieno, quàm quod proprio retinetur beneficio.
Hæres secundus, tertius & deinceps qui intelligantur.
20 Gradus quid sit, & quis sit terminus, à quo.
Terminus quo euanuit, non prorogari, sed repeti potest.
Extinctum quod est, continuari non potest.
21 Si prorogasset dominus noster gratiam exemptionis suæ factæ per uerba supradicta graduum, uel lineæ, an contineantur transuersales.
Transuersales non continentur nomine gradus, neque lineæ.
Verba debent intelligi rectà uia, non in obliquum.
22 Dictio, seu, quot modis ponitur.
23 Terminus prorogatus an sit idem essentialiter cum termino prorogante.
Ab imperfectis nihil denominatur.
Præceptum, unum uel duo oratione unica quando uideantur contineri.
24 Excommunicatio an sit quid maius, quàm missio in ueram possessionem.

1 E QVOVVLTDEO.† Qui consensit Iudicem, pœnitere non potest. ¶ Quouultdeus eps consensit concilio. tandẽ pœnituit, & illicentiatus recessit, excommunicatur: tñ ex hac sola contumacia non priuatur episcopatu. h d. ¶ Nota primò quandam interrogationẽ fieri, quæ in iure ciuili non reperitur, & habet locum in ciuili & criminali, scilicet an quis consentiat in iudicem. ¶ Scđo no. interrogationẽ posse fieri super iurisdictione, & in præludiis causæ. ¶ Tertio no. ꝙ post consensum non habet locum pœnitentia. ¶ Quarto not. ꝙ qui illicentiatus recedit, est uerus contumax. ¶ Quinto no. ꝙ excommunicatus est sine alia citatione. ¶ Vltimo. no. ꝙ ex una contumacia ẽt uera & uerissima & notoria non põt episcopus priuari suo epatu. ¶ opp. aut concilium erat iudex competens, aut incompetẽs, primo casu frustrà reus consentit: quia iudicium redditur in inuitum, ut. ff. de uerb. obli. l. inter stipulantẽ. §. j. Secundo casu potest pœnitere, usquequò iudicium sit firmatum, & absorptæ omnes declinatoriæ fori, ut. ff. de iuris. om. iudi. l. & si conuenerit. so. per hunc consensum excluditur Quouultdeus ab opponendo & ꝓbando tale quid, per quod impediatur limes iudicij, siue sit suspicio, siue priuilegium. sed si non consensisset, posset exceptiones declinatorias à iure permissas opponere, & probare, ut legi. & no. C. de adul. ita pudor. ¶ Modò collige ex tuo intellectu, ꝙ si istud capitulum loquatur in criminali, põt renunciari exceptionibus fori. Dicet aliquis, in criminali non põt renunciari defensionibus, licet possit renunciari cauillationibus, emendicatis suffragijs, ut no. ff. de pac. l. pactum inter hæredem. ¶ So. ibi loquitur in defensionibus facti, quæ sapiunt innocentiam, ut. ff. de quæstio. l. j. §. si quis
2 ultro. ¶ † Sed dubitatur, ecce qđ per formam statuti bannitus potest impunè occidi, nunquid exceptio banni sapiat innocentiam, an sit quoddã subterfugium delinquentis? Rñdeo, hæc qõ potest considerari dupliciter: uno modo quo ad considerationẽ delicti. Alio mõ quo ad considerationem pœnæ. Primo modo non sapit innocentiam: quia homicidium sine immundicia esse non potest quo ad fm sapit effectum innocentiæ. ex quo statutũ permittit, ut. l. si seruus. C. de his, q ad eccl. confu. l. j. §. quid aũt. ff. de aleato. & l. opprimendorum. C. quando liceat unicuique se sine iudice uindicare. huic tñ exceptioni puto renunciari non posse: quia est principaliter & secundariè introducta fauore publico ¶ Secundò opponitur, & uidetur, ꝙ habeat locum pœnitentia, ut d. l. si conuenerit: quia ante li. cõte. est res integra, ut in aut. de litigio. §. omnẽ. ẽt si sit promissum de stando iuri corã ipso: quia satis stat iuri ille, qui se iustè defendit. Prętereà cautio de iudicio. sisti nullas dilatorias tollit: quia dẽt intelligi iuridicè ut no. Cy. C. de spon. l. si. so. l. si ꝙuenerit, loquitur, qñ quã

quis consentit non in ꝓpriū iudicē, sed in alienum. sed nostrū. c. loquitur, qn̄ in iudicem ꝓpriū: quia facilius iurisdictio fouetur, q̄ fraudetur, ar. C. de eden. l. fi. uñ c. nostrū nō loquitur in iurisdi. sed i iurisdōne iā essentiali non declināda. Item dicunt doc. & optimè. ¶ Sed tertiò opponitur, & immo uī, ꝙ ēt in proroganda nō possit pœnitere, ut. ff. de iurisdi. om. iu. l. est receptum, ubi dr̄, quod & si superior submittit se inferiori, tenet obedire. ¶ Solut. quod dicunt quidam, ꝙ aliud est se submittere, ut ibi: aliud nudis uerbis consentire: quia iste consensus habet similitudinem contractus innominati, in quo pœnitere licèt usque ad litem conte. postea non, ut. C. de contrahen. & commi. sti. l. nuda. ¶ Alij dicunt, ꝙ aut facit aliquem actum, sicut hic fecit: quia rn̄dit interrogationi; & tunc potest pœnitere: aut non fecit aliquem actum; & tunc potest pœnitere gl. in l. t. ff. de iudi. sentit ꝙ si prorogatio non stetit in finibus suis, sed tra sijuit ad aliquem actum iudicialem pręsente & cooperante iudice, quod non habet locum pœnitentia; ratio est autoritas iudicis. ¶ †Item quia quod

3 legitime factum est, non debet rescindi, ut. ff. de iudi. l. sed si susceperit, in prin. prętertim si iste pronuntiauit se iudicem competentē: quia hæc interlocutoria transit in rem iudicatam, si non appelletur, ut no. C. ne filius pro pa. aut. habita in hac solutione stant communiter doc. At tu conclude, ꝙ aut quis recognoscit primum iudicem; & loquitur hic: aut prorogat, & tūc aut statur in finibus prorogationis, & loquitur. l. si conuerti, aut procedit ad alium actum; & loquitur. l. sed si susceperit. ¶ †Sed hic quæritur, utrum citatus non com

4 parendo dicatur procedere ad aliquem actum? & uī ꝙ sic, quia contumacia est actus negligentiæ contumeliæ. Sed contrarium potest colligi ex dicto Archi. qui dicit, quòd qui nunquam comparuit. nunquam cōsensit, neque expressè, neq; tacite. 96. di. nobilissimus. mus. Sed ecce, ꝙ si habebat locum pœnitentia, nūquid iteratò oportebit offerre libellum? rn̄deo omnia de nouo narrare oportebit. ff. de pro. l. mutari, remanentibus effectibus iam productis in esse, ut interruptione præscriptionis. uitium tamen litigiosi non durat, ut no. in l. 1. C. de præscriptio. lon. temp. nec accessio fructuum, ut no. C. de fruc. & litis expen. l. terminato: qa

5 materia prorogationis est affinis. huic c. ¶ † Quæro, an iurisdictiones taxatæ & distributę per formam statutorum possint prorogari? & Ia. de Are. dicit, quod non: quia statuta non recipiunt interpretationem extensi-

6 uam; ad hoc. j̄. de iureiu. ca. clericus. ¶ †Item quæro, nunquid in causis criminalibus habeat locum prorogatio, Spe. dic, t quod non glo. ordi. dicit ꝙ sic de eodem genere causarum, ut de criminalibus ad criminalia, ut no. in l. 1. ff. de iudi. & C. ubi de crimine agi oportet. l. 1. tu dic, ꝙ si non est dubium de iurisdictione habet locum prorogatio. secus, si est certum de nō iurisdictione, quæ non gereret præiudicium fisci: quia habet suos iudices, & magistratus, neque possunt decli

7 nari, ut. l. j. C. de peda. iu. ¶ †Vlterius sciendum est, ꝙ interdum fit prorogatio de priuata persona ad priuatam: & ista non ualet; quia nulla iurisdictio suppetit, & ex nullo aliquid fieri impossibile est, ut. C. de iuris. om. iudi. l. priuatorum. compromissum autem bene posset fieri tam per modum conuentionis, & controuersiæ quam per modum amicabilem, & beneplaciti, & in dubio potius præsumeretur compromissum, quā prorogatio, quia debemus interpretari, ut ualeat, non ut pereat. ¶ Non ob. quod no. in d. l. 1. ff. de iud. ubi dicitur, quod apposita pœna præsumitur compromissum per ar. a solitis, seu a practica, quæ multum confert ad præsumendum, quod quid est, argu. C. locati. l. licet. Si autem non est apposita pœna, tunc præsumitur prorogatio; quia illa glo. dicit uerum, ubi procedit iurisdictio, quæ possit prorogari sed de priuato ad priuatum non procedit iurisdictio; ergo non potest prorogari. ¶ Interdum fit prorogatio de publica persona ad publicam, ut quia unus magistratus prorogat iurisdictionem in alium magistratum, & ista potest fieri. ff. de iurisdict. om. iudi. l. est receptum. non dico, quod possit submittere officium officio; quia hoc esset contrà maiestatem sui imperij. ff. de of. præsi. l. obseruandum; sed bene potest submittere causam pertinentem ad suam personam, saluo honore sui imperij. gerit enim magistratus duplicem personam, unam in quantum homo simpliciter, & aliam inquantum officialis, ut. ff. ad Tre. l. nam quod. ¶ Interdum priuata persona submittit se publicæ personæ, & publico magistratui, & ista submissio, seu prorogatio ualet, dummodo fiat spontè & ex certa scientia, ut. ff. eo. l. 2. & hoc est uerum in quocunque gradu, & genere similium, causarum. habet enim iurisdictio tres gradus, scilicet minorem, medium, &

8 maiorem. ¶ † Nam quædam est iurisdictio bassa usque ad l. aureos. Quædam media usque ad ccc. Quædam maxima a ccc. suprà, & bene uoco eam iurisdictionem simplicem ex natura suæ diffinitionis, ut no. ff. ad municipa. l. inter conuenientes. Sed ex quibusdam attributis sibi, ut quia est indelegabilis, & ideò non competit iure magistratus, potest dici. mixti imperij, ut no. in l. imperium. ff. de iurisd. om. iud. Et ideò, si Papa concederet mihi in quodam castro iurisdictiones innominatiuè loquendo, non intelligeretur suprà ccc. Flo. Quandoque tamen accidentia, seu incidētia iurisdictionem ampliant; quia ad hoc cogit necessitas & est casus. C. de appe. l. ampliorem. §. fin. ¶ Dicto de gradibus iurisd. dicen. est de generibus. Tria aūt sunt genera subalterna. s. merum imperium, mixtum imperium, & iurisdictio simpliciter. † Dubitatur aūt, nūqd una ciuitas possit se submittere alteri? & uī ꝙ sic maximè faciendo super hoc statutum, ut. l. oēs populi. ff. di iusti. & iu. ¶ Item hoc pōt consuetudo ciuitatis, ꝑ quā acquiritur iurisdictio, & imperiū, ut l. j. C. de eman. liber. ¶ Item hoc potest fieri per colligationem, seu confœderationem. unde duæ ciuitates possunt facere inuicem ligam cum pacto, quòd altera ciuitas sit superior altera subiecta, ut. ff. de capti. l. non dubio. ¶ In contrarium uidetur, quia ciuitates non habent merū, nec mixtum imperium. ergo ꝙ non hn̄t, dare non possunt. omnis. n. datio requirit, ꝙ ille qui dat, possit trāsigere, & transactio non fit de nullo ad aliquid, ut no. ff. de iust. & iur. l. manumissiones. 1. q. 7. Daibertum. ff. de acqui. re. do. l. traditio. ¶ Præterea assumendo rectorem ciuitatis est data certa forma ab Imperatore, quę mutari non potest per ius municipale, ut in aut. de defen. ciui. §. fi. ¶ Prętereà istud deuenire potest in derogationem imperatoris. Nam merum & mixtum imperium de regalibus, ut in c. 1. quæ sunt regalia. Sol. siquidem ciuitas non recognoscit superiorem, nec est spes ꝙ superior ei possit dominari, potest se submittere ei qui possit eā regere, & tueri; & hoc potest de iure naturali, quo tutela sui corporis unicuiq; ꝑmissa est. ff. de insti. & iu. l. ut uim. & ꝑ istam rationem multa regna sunt hodie, q̄ non subsunt Imperatori, cui de iure orbis subest. ¶ Si aūt est spes, ꝙ Imperator pos-

§.alumno.nam quod uendi potest, testabile est. ff. de leg.iij. l. chirographum.Sed militia consueuit uendi, & locari,ut.C.de pig.l fi.ergo de ea potest testari. C. de inoff. test.l.omnimodò.§. fi. ¶In cōtrariū uidetur, quia non potest quis testari nisi de re familiari; aliæ res non sunt in bonis nostris.l.cum emancipati. §. j. ff. de col.bo.Sol.quædam est militia.quæ post mortē remanet in hęreditate,quia est quęstuaria,promercalis, & in commercio;& de ista potest quis testari. Quædā, quæ morte finitur,& de ista non potest quis testari.C. de leg.l.uxor patrui.Quædam,quæ non transit nisi ad certam qualitatem successorum,ut ad liberos tantum; & de hac potest testari inter liberos,sed si alijs relinquatur,non ualet relictum,ut.l.ij.C.de usuca. ꝑemp. dic ergo,ꝙ sicut est reperire qualitatem hæredum:qa aliqui sunt necessarij,aliqui uoluntarij,ita est reperire qualitates habentium hæredes: quia aliqui habent certos hæredes de necessitate,aliqui non; & hoc procedit interdum ex ipsius rei natura.¶De fructibus tamē potest testari,si ad eum sunt deuoluti, & non sunt consumpti tēpore mortis.ff.de leg.iij.l.si mulier.§. sed si habenti,& in c.præsenti,de offi.ordi.li. 6. ergo duces, & marchiones suam dignitatem legare non possunt, ut in c.j.de alie.feud. neque prorogare dignitatem ad alios,q̄ ad naturales,& iustos successores, ēt ipsi Deo derelinquendo:quia & ipse Deus(ut ita dixerim) recipit legem humanam,quæ habet naturalem motum, licet ciuilem statum,ut.ff.ad.l.Falci.l.j.§. ad muni.& in c.j §.donare,quibus modis feudum alienare potest.& non ob.de fide instru.c.inter dilectos:quia ibi non loquitur propriè in feudo, sed in re censuali: uel ibi ita erat de consuetudine:uel dominus nolebat retrahere. nam quando est apertum ius reuerentiæ,est in domini arbitrio,utrum uelit retrahere,uel dimittere, neque inspicitur uoluntas recedentis,ut no.l.ij ff.si ager uectigal.uel emphy. pe. & in aut. de alie. & emphy. §. j.

19 ¶†Vltimo quæro,nunquid iurisdictio possit prorogari de masculo ad fæminas?uidetur ꝙ non: quia omnes iurisdictiones sunt generis masculini,ꝙ mulieres non habent consilium ualidum.nam,ut ait Ari.mulier inualidum,& minor imperfectum consilium habent,dic ꝙ sic,si a.tas præsidet iurisdictioni, ualet prorogatio: quia qualitas iurisdictionis magis inspicitur, q̄ qualitas mulieris.C.de arbi.l.fi.unde etiam mulieres sunt illustres etiam per se ipsas absque eo, ꝙ coruscent radijs maritorum, & tunc legatum earum dignitatū trāsit ad aliam succedentem.non ob.l.si Augustæ, de le. ij.quia ibi splendebat radijs mariti,non proprijs.Nam facilius finitur,quod alieno beneficio retinetur, q̄ qđ ex propria radice possidetur,ut.ff.de fideicom.lib.l.si filius.§ erit Rubiano,& ff.de cap.l.si quid bello.Pone, dicunt uerba priuilegij,concedimus iurisdictionē Titio usque in quartum hæredem,siue generationem,siue in tertium hæredem. Modò hic quæritur primò, quid est dictum,esto quartus hæres, nunquid si filius decedit uiuo patre,nepos est secundus hæres, an primus?rñ.si ponatur pro sanguine,est secundus,si ꝓ successione,est primus.sic etiam uulgari substitutione est primus in succedendo,sed secundus in nominando,ut. l.si ego.ff.de iniu.te.

20 ¶†Secundò quæritur de gradu, quid est dictum,gradus,& quis est terminus,à quo:rñdeo.gradus est ascensus,uel descēsus,uerbi gratia,imagineris,ꝙ unus homo stat rectus pedibus in terrā positis:demum unum pedem eleuet sursum in aere,uel deprimat deorsum:iste pedis motus facit gradū,sed pes, qui remanet in terra,non facit gradum, sed stipitem. ergo,si tenet utrunque pedem in terra,non est ibi gradus:quia sequitur,ꝙ gradus transuersalis non est propriè gradus.tñ largo modo est linea, quæ ductibi lis est in directum,& in anfractus, unde sequitur uidere, an idem sit linea,quod gradus:& uī ꝙ non, linea fit à pari,& superiori & inferiori:sed gradus non fit à pari. Nam gradus est ad modum scalarum,ut gl.ponit exēplum in pari gradu in fenestra,quæ habet colonellam in medio,ut no.insti.de gradi.dicit Ia.Bu. ꝙ inter pares non est gradus,unde appellatione gradus non continetur frater.dico neque filij fratrum: quia si genitor ipsorum non continetur,ergo nec ipsi:quia ubi nō est principiū,ibi non est motus, qui non est nisi de termino ad terminū.dicit.A.ꝙ terminus,qui euanuit, ꝓrogationem non recipit.ff.locati.l. qui ad certū.repeti enim pōt,quod extinctum est:sed continuari nō pt. unde si dñs noster generali sermone omnes terminos prorogauit,intelligitur solum de pendentibus in quacunque cā principali,& appellationis.

21 ¶† Quid,si dñs noster gratiam exemptionis suæ factæ filijs prorogasset per uerba supradicta graduum,uel lineæ:non continerentur transuersales: quia in computatione graduū transuersalis non potest esse sine quadam fictione,seu suppletione,quia in computatione suppletur stipes ex tacito intellectu,& est computatio obliqua, non certa.uerbi gratia,inter fratres suppleo patrem,& deinde procedo in confratrem;& tunc arguo ultra; uerba debent intelligi recta uia,& non per obliquum, ut.ff. de uulgari sub.l.quia liber.§.fi.

22 ¶†Sequitur uidere de dictione,seu,nā ista dictio,seu,ponitur tribus modis, scilicet clarificatiuè,ut ibi,Alexander,siue Paris,nam multi sunt Alexandri nominati: sed unus Paris, & sic terminus singularis determinat terminum communē. qñque ponitur alternatiuè.uerbi gratia,si dico concedo tibi unum ex seruis meis.s.Damam,seu Erotē. quādoque ponitur ampliatiuè:quia est coniunctio subiūctiua,quod dic ut.ff.de auro & argento le.l.si quis ita.

23 ¶† Quæritur,an terminus prorogatus sit idem essentialiter cum termino prorogante?Cy.dicit, ꝙ est idē per fictionem,non per ueritatem: quia non terminat ad eundem motiuum.Et si dicant contra, quia primo termino inerat uirtus potestatiua prorogationis, & transumptiuè ex dicta uirtute intrinseca & inhærente fit extensio.¶Sed rñdeo illa uirtus est informis, & nō sufficit per se.Item illa uirtus est motiua, sed non effectiua.unde est uirtus imperfecta, & ab imperfectis nihil denominatur,ut.ff.ad.l Fal.l.is qui ducenta §.quædam.Tu dic, ꝙ si ex appositione diei resultant duo ꝑcepta, s.ꝙ fiat,& ꝙ intra diem fiat, terminus prorogatus fit idē numero, secus, si oro non resoluitur in duo ꝑcepta,sed unū,qđ expirat tēpore hoc sic probo.prorogans,& prorogatū sunt contraria.ergo unū non transit ad essentiā alterius. ꝓbo maiorē:quia qñ terminus apponitur exceptioni,uī actum,ne post fiat.nunc uerò apponitur pactū contrariū,s.ꝙ fiat post.ff.de le.ij.l.statuti.§.Stichū.& dicas,ꝙ duo sunt ꝑcepta in sensu diuiso,si interest stipulatoris:sed si non interest, est unum tm̄ in sensu cōposito.

24 ¶† Quæro,quid est maius uel excōicatio,uel missio in uerā possessionē? uī excōicatio: quia æquparat morti,quia mortiferè uulnerat,ut not. inst.de cap.di.§ minor,& in ti.hic finit lex.c. dño guerrā.¶In ɔ̄rium uī:quia in missione assecutiua ueræ possessionis requiritur trina citatio,uel peremptorium, ut not.ff.de dam.infec.l.finita. §. Iul.& C. de his, qui

ad eccl.consu.l.præsenti.licet tædialis possessio possit ex una contumacia fulminari,ut.l.j.si quis ius di. non ob.sed istud punctum alibi declarabo.satis dictũ est su per isto.c.in honorẽ principij secundi libri.Bal.doc.

SVMMARIVM.

1 *Laici an possint negocia ecclesiæ tractare.*
2 *Laicus an possit esse iudex delegatus in causa ecclesiastica iurisdictionis & nu.4 & 11.& 18.*
3 *Si confirmauit Papa delegationem,quæ nulla erat,an illa iurisdictio dicatur delegata,uel ordinaria.*
4 *Clericus an possit prorogare, uel consentire in laicum tanquam in suum iudicem.*
Fori congruitas sortitur ex persona rei,non actoris.
5 *Clericus quando est torquendus,an episcopus possit committere laico,quòd eum torqueat.*
6 *Laicus an possit esse nuncius episcopi,an assessor,& nu.10.*
Assessoris officium.
7 *Episcopus an possit habere consilium cum laico super causa spirituali.*
Consilium à quibus & laici & clerici petere queant.
Testamenti executio ẽt ad pias causas laico demandari põt.
8 *Laicus an possit esse æconomus ecclesiæ,& quis.*
Aeconomus ecclesiæ nuda constituentium uoluntate potest remoueri.
Virtus animi pro satisdatione habetur.
9 *Laicus patronus rectore uacante an possit administrare res ecclesiæ.*
10 *Laicus an possit administrare, & esse uicarius episcopi.*
Vicarij nomine impropriè accipimus assessorem.
11 *Papa an possit delegare omnes causas indistinctè laico.*
12 *Laicus an possit esse rector hospitalis.*
13 *Laicus an possit esse custos altaris.*
Custodi altaris licet laico quando ualeat quod ei legatũ fuit.
Contra regulam, & eius glossam quod fit à fratribus minoribus,est nullum.
14 *Laicus an possit constitui procurator, ad acceptandum beneficium.*
In procuratore quando quid intelligitur radicatum.
15 *Laicus an possit esse notarius in causa electionis.*
16 *Causa ecclesiastica an possit compromitti in laicum.*
Bigamia ad quæ pertineat.
17 *Laicus an possit esse arbiter,an arbitrator in causis ecc.*
Inhibitiones laicorum,etiam regum,timere non debent ecclesiastici iudices,quando faciunt iustitiam.
Libertas clericorum non potest minui per laicos iudices.
18 *Causæ criminales an de iure canonico & ciuili possint delegari.*
Clericus nequit sortiri forum laici neque in reali neque personali actione.

DECERNIMVS. Laici negocia ecclesiæ tractare non possunt.h.d. Et habet tria dicta primum in genere, ut dixi in summario.Secundum in specie.quod episcopi, abbates,archiepiscopi, & alij ecclesiarum prælati laicorum iudici o de negocijs ecclesiasticis maximè spiritualibus non disponãt. Tertiũ dictũ est specialissimũ, ꝙ propter prohibitionem laicorum non dimittant iustitiam exercere.dicit archi. ꝙ spiritualia non cadunt in non spirituales,& in non consecratas personas, 63. di.nullus, Arch. Dicit Archi. ꝙ de causa spirituali nõ cognoscit laicus etiam incidenter,si sit causa iuris:sed si sit facti,uerbi gratia peto hæreditatem non tanq̃ filius Petri,;sed filius Martini, laicus certè de hoc põt cognoscere.16.di.benè,ꝑ Archi.ff.so.ma.l.Titia, Ber, quod est bene no.¶Si aũt obiiceretur,quod non esset legitimus non posset cognoscere,quia est articulus spirituali annexus.¶† Opp.ꝯ primũ dictum,& imò uidetur,ꝙ laici possunt negocia ecclesiæ tractare.Nam laicus potest esse procurator ecclesiæ . Item æconomus ecclesiastici collegij,ut in c.de syndico,& in c.j.de ꝑc. li.6.Sol.ut dicit Inno.ꝙ litera debet glossari hoc mõ, ualet ꝙ non præsumant.s.suo nomine,sed ecclesiæ nomine,sic idem Ber.qui dicit,non præsumant, s.authoritate propria,sed ex mãdato prælati,uel rectoris sic Sed contra hoc immediatè opponitur de laico proc. in rem suam , cui est concessa actio à prælato in casu isto permisso.Sol.iste non tractat causam ecclesiæ,sed suã,ut ff.de procu.l.qui stipendia.Itẽ opp. ꝙ lite cõte. procur.est dñs litis , & ex tunc authoritate propria est in iudicio,ut.ff.de app.l.ab executore.§.si.so.tam ante lit.conte.q̃ post uice ecclesię,non propria fungitur: quia commodnm & incommodum pertinet ad ecclesiam.¶†Secũdò opp.quia in causa ecclesiasticæ iurisdictionis põt laicus esse iudex delegatus.nã non inuenitur proh bitum,ergo est permissum.rñdeo eodem mõ.nã iudex delegatus non procedit authoritate ꝓpria, sed authoritate delegantis,ut.ff.de iud.l.iudiciũ soluitur. ff.de offi.eius,cui man.est iu r.l.& si prætor,& sic. ff.de his,qui.ut indi.l.tutorẽ.& hoc uerum in cã temporali:at spiritualis,uel beneficialis nõ posset delegari laico.quia non est capax:qm̃ qualitas causæ repugnat statui personæ,considera, delegata iurisdictio est in delegante actiuè quoad authoritatem, & idẽ est,qđ ordinaria: quia oĩs iurisdictio ordinarij ordinaria est,i delegato aũt est tãquam delegata,& est alia spẽs iurisdictionis, & sicut dicimus ut i usufructu formali,ita possumus dicere,ꝙ in iurisdictione delegata sit quædam iurisdictio formalis,quæ est exercitiũ sine radice propria:pro prima ibi tenet delegatio,laicus habebit iurisdictionẽ in cã ecclesiastica,licet temporali,ut de re temporali;quod vr̃ impossibile, ut in c.bene quidem. 96.di.uel dic clarius,ꝙ iurisdictio , prout est in termino,à quo.i.delegante,est ordinaria: quia est iudicis dandi ptãs:sed prout est in termino,ad quẽ, prout est in delegato,non est iudicis dandi ptãs, sed ius dicendi commissio,seu ptãs,quę dr̃ iurisdictio delegata,ut no. Io.Mo.in c.statutũ,in gl.magna,de rescrip.li.6. simile est in alijs mandatis.Nã mãdatum, prout est in termino,à quo.i.concedente,siue committente dr̃ mandatũ actiuè,sed prout est in termino,ad quẽ.i.in procuratore,dr̃ offm̃.Et quia terminus,à quo, semper præcedit terminũ,ad quẽ,dicit Io.Mo.ꝙ mandatũ prius nascitur, quam excitetur ad actũ,qđ optimè probatur.ff.de acq. pos.l.qui absenti.¶†Sed pone, Papa confirmauit delegationẽ,q̃ nulla erat,utrũ illa iurisdictio dicatur delegata,uel ordinaria?& uidetur ꝙ ordinaria:qa quoties confirmatum non est aptum ad agere,agitur ex cõfirmante,non ex confirmato,ut.C.de codicil.l.j Idem est,si transfusum,& nouatum.ff.de pac.l. tale pactum. §.qui prouocauit.Contrarium est uerum: quia quando confirmans influit in præcedenti materia,agitur ex illa,& ab illa fit denominatio,ut.l.qui ex li.ff.de secũ. tab.§.testamento,& ff. de iu. om. iu.l. & quia. So. ista iurisdictio delegata est ancilla iurisdictionis ordinariæ. Igitur persona domini inspicitur.non persona, ut ita dixerim,serui, ar.ff. de le. ij. l. debitor. §. seruo. ¶ † Opponitur, & uidetur, quòd laicus non posse-

posset esse iudex in ecclesiasticis ĕt de licentia epi, ut j. de fo. compe. c. significasti. sol. aliqñ quærimus, nunqd clericus prorogare possit, uel cōsentire in laicum tanq̃ in suũ iudicẽ. Et dico, q̃ non ĕt de consensu epi, quia si laicus cognosceret iure prorogationis, cognosceret ex iure proprio, q̃ nõ pt fieri, ut hic, & no. xj. q. j. in gl. summe, ubi uideas. Interdũ quærimus, utrũ possit eẽ iudex delegatus; & tunc doc. dicunt q̃ sic: quia non gerit uicẽ sui, sed delegantis. Aduerte psona ecclesiastica sp est quid spũale: sed cã ecclesiastica non est sp spiritualis. & iõ circa personam distingue, aut uterq; litigator ẽ clericus, uel saltem reus, & non tenet delegatio facta laico, aut actor tñ est clericus; & tunc tenet, quia cõgruitatẽ fori sortitur ex persona rei, non actoris, ut. C. de
5 iur. om. iud l. iur. ordine. ¶ † Quæro, qñ clericus est torquendus, nunquid eps possit committere laico, q̃ eum torqueat rñ sic, quia est merus minister, & non est ista delegatio, sed nudũ ministeriũ, ut. ff. de iud. l. fi. dic ut
6 in c. si clericus, de sen. exc. li. 6. ¶ † Quæro, nunquid laicus possit esse nuntius epi? rñ. sic per eãdem. l. Quæro. nunquid possit esse assessor epi? rñdeo sic quia assessor hẽt potius consulere, quã iudicare, ut. ff. q̃ me. cau. l. metũ. §. & licet, ibi me accedente. & cætera, in c. statutum. §. assessorẽ, de rescr. in 6. Sed non potest esse iudex ad iudicandum. officium aũt assessoris est assistere, cõsulere non pronuntiare, nisi sit interlocutoria iuris: puta talis libellus est ineptus, uel tali positioni dẽt de iu rñderi: uel habenti tutorem non dẽt dari tutor, uel pupillus non põt stare; uel non põt petere se mitti in possessionem: quia testamentũ est cancellatum, & similia, ut. l. j. de officio assessoris. Et tñ prudentius faciet, si loquatur in persona epi, uel sui uicarij præsentis. & melius, si facies eos loqui, ut ff. q̃ me. cau. l. metum. §. sed licet, in uerbo, interloquitur. & hæc uera sunt, si curia epalis est solum epalis: sed si esset duplex. s. ecclesiastica, & laicalis; ut quia eps est uicarius Imperatoris, tũc laicus põt esse iudex episcopi laicarum controuersiarum ut. ff. de pecu. l. hinc quæritur. § potest. ¶ Simile habemus in milite, qui habet duo patrimonia. nam de castrensi testatur ut miles, de pagano ut paganus. l. 1.
7 ff. de testa. mi. ¶ † Quæro, utrum eps possit hẽre consiliũ cum laico super cã spirituali? rñdeo sic, sicut dicimus in simili, q̃ mulier non põt esse tutrix, tñ eius cõsiliũ põt requiri, in l. qdã decedens, in prin. ff. de admi. tut. dicit tamen Cy. in additio. q̃ testator non potest hęredem arctare ad sequendum consilium fratris Minoris quia tunc per quoddam indirectum frater minor eẽt executor testamenti, imò executor superior, q̃ decretalis prohibet ſm Cy. &c. Item & cum fratre Minore põt habere consilium tum maximè in foro animæ.
8 ¶ Quid si frater minor sit magister in Theologia, uel hõ sanctæ uitæ ad hoc. C. de ing. manumis. l. si anima. ubi dicitur, si cum peritioribus tractatum. i. consilium habuisses, facile cognosceres. ¶ Item & cum bannito potest habere cõsilium sicut Romani habuerunt cum quodã Ephesino exulante, ut l. 2. ff. de origi iu. ¶ Quæro, nunquid laicus possit esse executor test. ad pias causa: & uidetur quod non, quia sunt causæ ecclesiasticæ. ¶ Contrarium est uerum, quia nedum laico famæ integræ, sed etiam deportato potest committi executio testamenti, ut. ff. ad Trebe. l ex facto. §. facto.
¶ † Quæro iterum, nunquid laicus possit esse æconomus ecclesiæ? respondeo sic, quia huic officio non est
3 aliquis ordo deputatus a iure, ut C. de episc. & cle. l. omnes. § æconomo, uel dic quod cum æconomo committatur generalis administratio debet esse clericus, uel de corpore illius ecclesiæ, uel saltem ecclesiastica psona, ut monachus, uel conuersus, uel familiaris ecclesiæ, si inuenitur æquè bonus in ecclesia, sicut extra, quia melius sciret administrare, & facilius poterit cogi ad rõnem reddendam: tñ consuetudo ecclesiæ est cõseruanda in çconomo, sicut in aliis mini stris, ar. ff. q̃ cuiusf. no. l. nulli: q a si æconomus malè m inistrat, pt remoueri nuda uoluntate constituentium, sicut simplex procurator, ut. ff. q̃ cuiusq; uni. no. l. item eorum. §. si. dic q̃ laicus non potest esse æconomus uniuersalis, & gubernator ecclesiæ rerum, ut leg. & no. 16. q. 1 2. c. noua actione q̃ intellige, q̃ tanquam suffectus loco prælati, uel bñficiati, nõ existentis uel habẽtis, quia tunc gereret uices plati, uel bñficiati. no. ff. de tu. l. quæsitũ q̃ ẽ ipossibile: qa militia clerici nõ cõgruit laico, & qa iste posset grassari in mala administratione rerum ecclesiæ, & intercipere res ecclesiæ, sed præsente plato, qui põt ab eo dierum requirere rõnem, bene posset administrare, ut no. Inn. c. 2. de æta. & qua. & maximè ubi ad tale officium clericus inueniri non potest, ut legit. & no. 83. dist. cauendum. sic curator facit subcurationem. ff. de neg. ge. l. ex facto. & est æconomatus non debet cõmitti psonç coniuncti prælati pp suspicionem rationis non exigendæ, ut no. lxxxix. di. decenter, nisi forte esset honestæ & probatæ uitæ, ar. no. in l. 1. §. his autem. ff. de ripa munienda. Nam ipsa animi uirtus ha
9 betur pro satis. gloss. est ibi sing. ¶ † Quæro, nunquid laicus patronus rectore uacante possit administrare res ecclesiæ? text. cum gl. in d. §. nihilominus. C. de epi. & cleri. dicit, quod çconomus debet administrare, & patronus pro eo debet fideiubere, ut infra. c. exa
10 minata. † Quæro, an laicus possit administrare, & esse uicarius episcopi. Respon. sic in temporalibus, & non in spiritualibus uel dic in neutris, ut notat. Abbas & Pe. in c. 2. de clericis coniugatis; quod est uerius. dic, q̃ si episcopus habet laicalem iurisdictionem, potest; secus si ecclesiasticam tantum. assidere autem potest: qa assessor non habet iurisdictionem, sed quoddam officium absque iurisdictione.
¶ Quid ergo si eps constituat eum uicarium in spiritualib.? rñ. impropriè sumitur hoc uerbũ, uicarius, & ponitur pro assessore, ar. ff. de cond. & dem. l. pater Se
11 uerinam. §. cõditionum. ¶ † Quæro, nunquid Papa possit delegare omnes causas indistinctè laico? rñ. sic, ſm Ber. immo posset ĕt seruo & infami iurisdictionem ordinariam dare, ut. ff. de offi. præto. l. Barbarius, in fin.
12 ¶ † Quæro, nunquid laicus possit esse rector hospitalis, rñ. sic, sicut posset esse tutor pupilli, & cur. quorun cunque, qui indigent cur. ut. C. de episc. & cle. l. orphanotrophos, & l. oĩa priuilegia, & in cle. quia contingit,
13 de reli. do. ¶ † Quæro, nũquid laicus possit esse custos altaris, sicut faciunt fratres Minores? respõ. sic, quia istud est profanum officium, licet pium; & ideo si relinquitur custodiæ suæ, ualet legatum, & cõuerti debet in eleemosinis arbitrio custodis. unde nihil relinquitur fratribus, ergo cessat decretalis, quæ dicit, q̃ fratres Minores non sunt legatorum capaces, & hoc probatur a simili. Nam si relinquitur capaci, nõ uitiatur relictum, licet illud postea distribuat non capaci, puta spurio testatoris, quia id non prouenit iudicio testatoris, sed casu. & sic non obst. l. in tacitis. ff. de lega. j. ¶ Secus si cum ipso custode, seu guardiano altaris esset præordinatum per testatorem quod id deberet distribui inter fratres minores, quia id. quod est præor

dinatū, inest tacite: qa uī repetitū. & iō non ualet tanq̄ factū in fraudē regulæ. itē q̄ fit ꝯ glo. regulæ similiter non ualet, ut cle. dudum. §. uerū, de sepul. ar. ff. de pac. l. item quia est ff. de hære. inst. l. quidam cum filium. & hoc uerū est, nisi forte sit simplex eleemosina, ut ibi. c. dudū. §. uerum, de sepul. in cle. puta esculētū, uel poculentum, q̄ paucis dieb. posset consumi, ut. ff. de capi. di.

14 l. legatum. ¶ † Quæro, utrum ad acceptandum beneficiū cōstitui possit laicus procurator? dicunt q̄ nō quidam, de hoc per Arch. de conces. præben. in 6. c. ne captandę, ar. ꝯ ff. de procu. l. si is qui stichum. dic. q̄ si habet non solum speciale mandatum ad acceptandum bñficia, sed singulare ad acceptandum tale beneficium ua et mandatū: quia ipse non acceptat, sed dñs, ut. ff. de ma. uindi. l. pater ex prouincia, & ff. de acqui. poss. l. hæreditа. Pau. quia in procuratorib. nihil specialitatis traditur. tunc. n. in proc. aliquid radicatur, qñ illius ius hēt cedere dño. ff. de act. & ob. l. quæcunque gerimus. sed hic nihil hēt, q̄ cedat. ĵ. de præb. c. accedens.

15 ¶ † Sed nunquid pōt esse notarius in cā electionis? quidam dicunt q̄ nō. s̄. de arbi. contingit. tu dic ꝯ: quia pote sse testis. ergo & tabellio; probatur ꝯ per. l. Domicius Labeo. ff. de test. Item quia tabellio quo ad officiū suum est seruus publicus. uñ ita est seruus laicorum; sicut clericorum. hæc est ueritas, quicquid dicat Host.

16 ¶ † Quæro, an cā ecclesiastica possit compromitti in laicum? rñ. sic, etiam in bigamum: quia bigamia nō pertinet nisi ad ea, quæ sunt ordinis, uel ecclesiasticæ dignitatis, & q̄ possit in laicum compromitti patet in c. contingit. s̄. de ar. a ꝯrio sensu; quia ibi prohibet tātū de spūalibus. ergo secus in aliis; q̄ dic, ut in c. p tuas, eo. ti. & q̄ no. in c. accedens, & in c. de cle. coniu. li. 6. & de offi. dele. c. ab arbitris, eo. li. per Arch. & Inn. in d. c.

17 contingit ¶ † Quæro, nunquid laicus possit esse arbiter? rñ. q̄ non: quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. ff. de ar. l. 1. Sed utrum potest esse arbitrator in causis ecclesiasticis? rñ. q̄ sic, sicut pōt esse proxeneta, & amicabilis cōpositor. ff. de ar. l. si de meis. §. si recepisse, nisi suum arbitramentum contineret simoniam, ut. ĵ. de præben. nisi essent deinde no. q̄ iudices ecclesiastici non debent timere inhibitiones laicorum etiā regum, qñ faciunt iustitiam ecclesiasticam. Vnde mandatū regis non suspendit iurisdictionem ecclesiasticā: quia libertas clericorum non pōt minui per iudices tēporales, ut no. in auth. de non alie. §. ult. cum glo. 2. in

18 uerbo, teneatur delegare. ¶ † No. causas criminales delegari posse de iure canonico. Item de iure ciuili possunt delegari per principem. Item subdelegari per habentem potestatem a principe, ut. C. qui pro sua iurisd. l. fin. Item tene menti hanc glo. q̄ causam mere ciuilē clerici eps potest delegare laico? Host. dicit contrarium, & ego idem dixi. s̄. quia omnis persona ecclesiastica est quædam quidditas spiritualis. Alij dicunt, qđ aut clericus conuenitur reali act. & tanquam quilibet possessor, tunc potest sortiri forum iudicis laici. secus, si conuenitur actio. personali. ita tenet Guil. de Cu. in aut. clericis. C. de epi. & cle. & dicit, q̄ ita seruat consuetudo. ego credo talem consuetudinem non ualere. Nam etiam in reali iudicio quasi contrahitur, & personaliter obligatur persona foro alicuius iudicis, ut l. 2. ff. de preto. stip. quæ personalis obligatio non potest contrahi coram iudice seculari per clericum etiam de uoluntate episcopi, nec iuuat eum abusiua possessio: quia nemo potest possidere rem, quam perpetuò non licet habere, ut. c. ad decimas, de resti. spo. lib. 6. & not.

ĵ. c. proximo, & ff. ne quid in lo. pub. l. j. §. habere tamē ubi est tex. no. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Causam iuris patronatus non potest tractare nisi ecclesiasticus iudex.*

Ecclesiæ quæ adhærent, sunt ecclesiastica.

2 *Ius patronatus an sit indiuiduum.*

Indiuidua iura quæ, & nu. 3.

3 *Indiuiduum quot modis dicatur.*

Iuris patronatus æque participes sunt in præsentando, licet plus, unus, quam alius contulerit.

4 *Pro iure patronatus declarādo, uel eius mādo quod remedium intentatur.*

5 *Ius patronatus ecclesiæ est quid mixtum.*

6 *Ius patronatus sumit originem a re profana, quam quis dedicat Deo.*

7 *Qualitas spiritualitatis quare magis quo ad forum inspicitur, quam substantia temporalitatis.*

Ratio naturalis uocatur æquitas.

A Magis potente trahitur minus potens.

A Magis digno trahitur minus dignum.

Generale uerbum non uidentur includere, quæ aliam iuris habent dispositionem.

Speciale & specialissimum abstractum est a natura generis.

8 *Patronus ecclesiæ si est per uim expulsus de custodia ecclesiæ uacantis an possit agere actione iniuriarum coram iudice laico.*

Violentia omnis dicitur iniuria personalis.

Iniuriarum actio competit ex causa expulsionis, & turbationis.

9 *Sententia si est lata contra unū ex patronis, & alius obtinuit, an totum accrescat obtinenti.*

Iuris patronatus qualitas.

Stipulatio denominatur a rebus.

10 *Ius patronatus qualiter intelligendū sit, quod possidetur.*

Possidetur pro quasi possidetur exponendum in re iuris patronatus.

Verba laicorum grosso modo & uulgari sunt intelligenda.

Patrono suspenso datur socius uel curator.

11 *Episcopus an possit de suo tēporali aliquid donare patronis.*

Patroni episcopatuum sunt reges.

1 VANTO. † Causam iuris patronatus nō potest tractare nisi ecclesiasticus iudex, & est ratio, quia hoc ius patronatus adhæret ecclesiæ, & quæ ecclesiæ adhærent, ecclesiastica sunt, ut. ff. de rei uin. l. quæ religionis. ¶ Item ecclesia est suppositum & ius patronatus est appositum

2 ei. ¶ † Quæro, an ius patronatus sit indiuiduum, rñ. sic, quia omnia iura, quæ nō metimur ex corporalibus, sed ex ipsa substātia iuris incorporalis, indiuidua sunt, ut. ff. de usu. & ha. l. usus pars. ff. ad l. Fal. l. 1. §. ususfructus. ff. de iure patro. l. Carmelia Pia. ¶ Fallit in nominibus debitorum, quæ licet incorporalissima sint, tamen diuiduntur inter hæredes ratione rei debitæ p. l. 12. tabu. ut ff. fam. herc. l. hæredes. §. an ea. ff. de uerb. obl. l. in executionibus. ¶ † Et præmitto ad euiden-

3 tiam, quod indiuiduum dicitur tribus modis, scilicet corpore seu uita, ut omne, quod uno spiritu continetur, ut homo. ff. de usuca. l. rerum mixtura, & infra de præsum. c. afferte. ratione, ut quando a diuisione surgeret incōuenientia iuris, ut. ff. de uer. ob. l. stipulatio-

lationes non diuiduntur. Nā ut iura merè incorporalia, quæ solo iuris intellectu percipiuntur, & subsistūt ut ius patronatus. Sed tñ aduerte, q ius patronatus hēt quædam consecutiua v.g. successiones, & emolumenta, quæ fm gl. diuiduntur uiriliter: fm Pet diuiduntur proportionaliter, ut qui plus contulit bñficij, plus habeat commodi. C. de fideicom. l. cum serui. Sed in iure patronatus ecclesiæ tantum habet, qui ædificat unum angulum, quantum qui tres ædificat, & tantum paupercula, quantum rex, & ita facit numerū in præsentando. Cæterum in substātia ius patronatus nō recipit sectionem. & ideo indiuiduum est, & sola sua integritate & d ffinitione consistens, sicut seruitus, quæ appellatur ire, agere. & similiter indiuisibile est, qd sola sui integralitate & totalitate subsistit, cuius pars non habet proportionalem commoditatē ¶ †. Quæro,
4 quod remedium intentatur pro iure patronatus declarando, uel euincendo? rñ per officium iudicis, super quo gl. docet formare libellum. ff. de iureiu. l. si duo patroni, in prin. quæ glo. non est alibi in iure ciuili; nō
5 autem agitur rei uind. ut j. c. examinata. ¶ † No. q ius patronatus ecclesiæ est quid mixtum. Nam cum oritur in persona laici, & trāsmittatur ad hæredes laicos & per laicum fiat præsentatio, ergo non est ius merè spirituale; & quia laicus non est capax huius iuris. Verum quia trahit originem ab ecclesia, & concernit ordinationem ipsius & ex cōst. ecclesiæ nascitur, & ideò non est merè laicale, seu dicitur temporale annexum
6 spirituali. † Et no. q ius patronatus sumit originem à re profana, quam quis dedicat Deo; & ideò considerata origine sapit laicalitatem. Nam non omnino desinit esse dominus, quia remanet patronus, ut dicit illa. l. notabilis. ff. de hære. insti. l. talem. §. fi. & tñ ius patronatus ecclesiæ dr̃ prouenire ex mera liberalitate canonis. Nam de rigore iuris lex sacra nemini seruit. ff. de uer. obl. l. inter stipulantem. §. sacram. Ista est ergo liberalitas canonis, tñ de condigno. Et ideo nō potest auferri patrono, ar. not. ff. de do. l. Aquilius Regulus
7 N costratus, & facit. ff. ut in pos. leg. l. fi. ¶ † Sed quæro, quare magis quo ad forum inspicitur qualitas spūalitatis, quam substantia tpalitatis? rñ. duplex est rō. prima rō naturalis, quæ uocatur prima æquitas. ff. de publi. l. fi. quia magis dignum trahit ad se minus dignum & magis potens trahit ad se minus potens, tam denominatiuè, ut ff. de iur. om. iu. l. imperium. §. mixtum. ff. de do. inter ui. & uxo. l. cum sponsus. §. gñaliter, & l. hoc legatum. ff. de le. 3. quam effectiuè ff. de sta. ho. l. quare. & ff. de leg. ij. l. Titiæ textores. ¶ Item qñ ex duobus extremis fit unio remanentibus qualitatibus extremorum, magis principale & magis notabile aliud ad se trahit. Secunda rō est, quia si iudex laicus posset cognoscere, ergo posset supra caput ecclesiæ maiorē. i. patronum creare per suam sententiam, ar. ff. de sta. lib. l. statuliber à cæteris. §. fi. & ff. de iure patro. l. si duo patroni, in prin. Sed hoc ualde absurdum esset, quòd ecclesia, quæ est libera, per sententiam iudicis secularis efficeretur subdita patroni. Item certum est q ius patronatus ecclesiæ non potest uendi, licet trāseat cum uniuersitate. ff. de acqui. re. do. l. quædam. ff. de contrahen. emp. in modicis. ff. ad Treb. l. perinde. ergo nec per sen entiam iudicis secularis adiudicari, arg. ff. de iudi. l. omnem obligationem. ff. de sta. lib. l. statuliber a cæteris. § fi. Sed ecce nos dicimus, q ius patronatus ratione suæ temporalitatis transit cum uniuersitate temporalium. ¶ Sed quid de merè spiritualibus; ut si uendam tibi uillam, in qua habebam decimas, uel alia spiritualia? dicit Inno. quòd non uidetur includi. quia gñalē uerbū nō includit ea, quæ aliā hñt iuris dispōnē Ho. p. posset distingui inter uerbū gñale & uniuersale. Item si in uend. essent apposita hæc uerba, integro statu, uel cū plenitudine iuris, includerent oīa, ut C. de bo. uacan. l. si qñ li. x. & est lex sing. adhoc pone. eps dicit, cōmitto tibi oēm iurisdōnem, nūquid uideaē cōmittere merū impium? & vr̃ q sic. ut ff. de offi. præfe. uigi. l. j. §. cū urb. Sed ibi ipsa respu. fuit cōmissa gubernanda, non sola iurisdi. uñ dñt quidam, q nō continetur merū impium: quia illud uerbū, oēm, prædicatur hic de pluribus differentibus spē, non pluribus differentibus numero. Ista. n. suprema requirūt supremum. i. spāle mandatum, ar. ff. de proc. l. Pompo. in prin. & idem esset, si princeps daret oēm iurisdi. talis castri, & illud castrum haberet ex priuilegio merū impium. nam hic non vr̃ donatum, quia illud, q spālissimum est, abstractum est & separatum à natura ge neris, & ideo hic mixtum imperium non includeretur
8 ff. de dam. infe. l. 4. §. duas. ¶ † Quæro, quid si patronus ecclesiæ est per uim expulsus de custodia ecclesiæ uacantis. utrum potest agere actione iniuriarum coram iudice laico? rñ. sic, quia agit de iniuria cōmissa in persona sua. Nam omnis uiolentia dr̃ iniuria personalis, ut sin. no. ff. de fur. l. ita fullo, & facit quod no. in simili j. eo c cæterum. ¶ In gl. ibi, sed iudicio possessorio rei & non solum pro expulsione, sed ēt pro turbatione competit actio iniuriarum, ut ff. de ac. & ob. l. seruus non in omnibus, non dico, q sit crimen publicum, ita, q possit agi. l. Iuli. de ui. ut no. ff. de reg. iur. l. hoc iure,
9 & ff. de iniu. § fi. ¶ † Pone, contra unum ex patronis lata est sententia, alius autem obtinuit, nunquid obtinet in totum accrescī? & dico q sic, non quod propriè aliquid accrescat, sed quia per non cōcursum apparet nil diminutum, quia istud ius quasi spirituale nō potest diuidi. unde non potest quis esse semipatronus, ut ff. fa. here. l. quedā mulier, & ff. de iure pat. l. Carmelia Pia. non ob. l. si duo patroni: quia ibi loquiē respectu successionis, quæ diuisibilis est, ut no. C. de fdeicom. l. cum serui. gl. istius. c. de se clara est. Nā primo dicit, q ius patronatus non est propriè spūale, sed annexum causæ spirituali; intellige cāæ. s. subiectiuè, quia ecclesia, quæ est subiectum huius iur. Nam & stipulatio denominatur a rebus, ut ff. de uer, ob. l. ij. & l. stipulationes non diuiduntur. deinde gl, dicit, q rōne co-
10 hærentiæ assumit naturam eiusdem spūalitatis. † Tertiò dicit, q ius patronatus possidetur, intellige. i. quasi possidetur, ut ff. de acquir. re. do. l. seruus. §. incorporales. & si testis diceret, q uidit talem possidere ius patronatus, exponeretur. i. quasi possidere, ut ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed si rerum, ubi est tex. no. quia uerba laicorum debent intelligi grosso & uulgari modo, ut no. Cy. de dona. ante nup. l. si cum ante. dicit Arch. q patronus suspectus nō remouetur, sed datur ei socius, siue curator ut no. in l. tutor. ff. de suspe.
11 tuto. Et p Arch. 74. di. c. c̄porum. ¶ † Nunquid eps de suo tpe possit aliquid donare patronis? & dic q sic, & si prorogat tps patronorum. non dicitur suum tēpus donare. Sed si post tps patronorum, dr̃ donare, & tūc computātur & ipsi episcopo in tempore suo. c. bñ. 6 1. di per Arch. quod est ualde not. Item dicit Archi. quòd reges patroni sunt in episcopatibus. xliij. dist. hoc facit pro ducibus Alemaniæ, & similibus, quod tene bene men i. Bal.

SVMMARIVM.

1 Clericus in furto, uel homicidio comprehensus an possit capi per laicos, & episcopo præsentari.
2 Clerici, qui tracti fuerunt coram iudice seculari, & confessi, uel conuicti, an propter talem confessionem sint à suo episcopo puniendi.
Sententia à non suo iudice lata & Confessio, ac Depositio testium } coram tali facere } Nihil quãdo ualeãt. & nu. 2. & 4.
Confessi, uel Conuicti } clerici coram suo episcopo qualiter puniantur.
Confessi in iure qui dicantur.
Dispensare cũ clericis episcopi de quibus ualeant criminibus.
Depositum clericũ an debeat episcopus curiæ seculari tradere.
In confessione sua clericus apud prætorem facta an cogẽdus persistere, & nu. 3.
3 Perseuerare in confessione an dicatur, qui per tormẽta perseuerat.
Tormenta non habent locum in contractibus, neque omnibus in maleficijs.
Purgatio per torturam quando liceat.
4 Confessio facta coram iudice, qui non potest condemnare, non ualet.
Infamis non efficitur ex confessione, quæ lege municipali nitatur.
5 Torqueri an possint per episcopos clerici sponte confessi coram honestis uiris.
Confessionem reuocare in tormentis editam quando clericus possit.
Tormenta quæ dicantur esse formidini.
6 Tortum fuisse an probare se quis possit per clamorem, & gemitum.
7 Confessio facta coram iudice competenti in figura iudicij sufficit ad condemnationem sine alia probatione.
Conuictus ut quis de crimine dicatur, quæ probanda, & qualiter.
Torturæ modus & genus in arbitrio iudicis posita, & qualis esse debeat.
8 Confessio facta in carcere episcopi, uel præsidis non ualet. secus facta sub custodia
Locus actibus solennibus gerendis non debet esse uilis & obscurus.
9 Suspensio perpetua ab ordinibus, uel altaris ministerio est pœna capitalis clericorum.
10 Tabellio depositus ab officio non potest restitui, & quãdo.
Dispensationis nomen in iure ciuili non reperitur, sed eius loco nomen indulgentiæ.
11 Remissio a pœna post diffinitiuam a nullo fit nisi à principe.
Episcopus absque capitulo an dispenset, remissio.
In delictis carnis mitius est agendum, & ratio.
Excessus nomine continetur omne maleficium.
Reus fieri quis non debet & canonica, ciuilique constõne.
12 Punitus semel non debet iterum puniri, & nu. 25.
Infamia ex confessione sua quando quis notatus esse uideatur.
13 Clericus non põt se obligare ad personalem districtionẽ iudicis. Et an clericatus sumptus post citationem prosit.
14 Clericus an possit coram iudice seculari reconueniri.
Reconuentio non fit in criminalibus.
15 Condemnatus de furto an sit infamis.
Furtum non est crimen publicum, & ideò nisi cuius interest, accusat.
In furtis debet potius condõne generali agi, quã furti ex iudicis etiam suasione, & in dubio sit interpretandum.
16 Dispensare episcopus in omnibus criminibus an possit, & numero. 18.
16 Famæ restituere an possit episcopus.
Criminosus possidet absque dispẽsatione beneficium, donec priuetur.
18 Dispensare cum bigamo promoto potest Papa, sed non promouendo.
19 Apostata quis dicatur, & an cum apostata a religione dispensari possit.
Dispensatio in beneficijs litis, nõ extẽditur ad habenda.
In homicidas, & Irregulares } Dignitas ecclesiastica potest cadere ex dispensatione.
20 Clausula, anathema sit, an sit canon latæ sententiæ.
A beneficio motus an consequenter ab officio sit amotus.
Irregularis licet non debeat promoui, non tamẽ deijcitur promotus.
Hæresis esse quando dicitur, & nu. 21.
21 Hæreticus non est, qui simoniam cõmittit: sed si credit simoniam non esse peccatum, hæreticus est.
22 Homicida an celebrare possit absq; irregularitatis incursu.
23 Maiora delicta quæ dicantur, quæ media, & quæ minora.
24 Testes in criminali an possint recipi in absentia iudicis.
Dispensare possitne episcopus inuito accusatore, uel nolente possit.
Pœna pecuniaria nunquid in corporalem possit actore nolente conuerti.
Pœna pœnæ cumulanda quo casu possit.
25 Punitus minus, quàm debeat, an posteà debeat puniri in plus, & nu. 12.
26 Deponi a beneficio an possit quis pro quolibet maleficio.
Honorem omnem reatus excludit
27 Depositus ab uno episcopo an intelligatur depositus a beneficijs, quæ habet in alia diœcesi.
Infamis uno in loco, infamis est ubique.
Acta alterius episcopi non tenetur sequi episcopus.
Deponendum esse quem si pronunciet episcopus, non intelligitur depositus.
28 Clericus an quis præsumatur.
Accidentia non præsumuntur, & ea maximè, quæ plerumque absunt.
Præsumptum uerum quod.
Fama non est, unius generis.

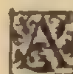

AT SI clerici. Istud capitulum hẽt elegãtem materiam, & hoc & clericũ cõuictũ, uel confessum de crimine corã iudice laicali de eo nõ punit eps: sed corã se confessum uel conuictũ punit pœna debita, nisi secũ dispẽsat, ꝗ põt in adulterio, & minoribus, nec dẽt ipsum punitum tradere curiæ seculari. uel sic, ex illicito processu iudicis incõgrui nemo põt damnari, & illud, ꝗ factum est ꝯ ius, non põt ratificari. & dicit Arch. 63. di. Salonitanæ. & ideo nihil ualet hæc decies repetita confessio. ¶ Item in mediocribus delictis, & infra potest dispensari. ¶ Item eps functus & perfunctus officio suo non debet clericum depositum tradere iudici seculari. † An clericus in fur-
1 to, uel homicidio comprehensus possit capi per laicos, & episcopo præsentari? dic quòd sic, ut no. p Arc. 91. dist. c. presbyter. In ꝯrium facit, quod not. ff. de re in. culpa est per Accur. Sed hoc non est culpa, sed reipublicæ tutela, quæ omnibus est concessa ꝯ deprehẽsos actu. C. de ma. & mathe. l. fi. ¶ Diuidit̃ in tres partes. In prima narrat processum iudicis secularis, & etiam

& etiam confessiones, & testimonia recepta cōtra clericos: prohibet epm iudicare ex illis. Secūdò ponitur de processibus eporum, & eorū dispensatione tacitè distinguendo inter maxima & enormia crimina ex una parte, & mediocria & minora ex altera ſm unam opi. In tertia parte dicit, quòd epi nō possunt exaggerare pœnas clericorum depositorū, & perfectè punitorū traden. eos iudici seculari. secunda ibi, si uerò. ter-
a tia ibi, sed non debet. † Casus. quidā clerici tracti fuerunt coram iudice seculari, & confessi, uel conuicti. Quæritur, utrum pp talem confessionem à suo epo sint puniendi? Rñ. quod non: quia sicut snīa à non suo iudice lata non tenet, ita nec confessio reorum, uel testium facta corā ipso, sed ecce isti sunt confessi coram episcopo, uel conuicti coram eo, qualiter punientur? rñdet, quòd si sint in iure. i. in figura iudicij confessi, seu legitimè. i. solenni ꝓbatione conuicti, si quidē est tale crimen enorme, ꝑ quod debeant à suis ordinibus suspendi, uel deponi, uel ab altaris ministerio ꝑpetuò remoueri, ita fiet: si aūt sunt crimina mediocria, seu minora, ut est crimen adulterij, & minora eo, uel paria, pōt eps peracta pœnitentia dispēsare. ¶ Tertiò quęritur, utrū eps, qui deposuit clericū, & functus est officio suo degradando ipsum pro suis excessibus, debeat ipsum tradere iudici seculari? rñdetur quòd nō duplici rōne. prima, quia est ꝑfunctus officio suo. Secunda, quia non debet addere afflictionem afflicto. ¶ No. primò regulam, quòd clerici ēt non possunt confiteri, uel conuinci coram iudice seculari, & hoc est contra potestates terrarū, qui clericos corā se confessos remittūt ad epum cum tenore cōfessionis. Nā tales, cōfessiones non debent scribi in actis, licet Inno. dicat, quòd eps cogit eos persistere in tali cōfessione. s̄. de elec. ꝑ inquisitionē, &. j̄. de confes. c. cum super, & malè, nisi crimen sit notoriū, uel quasi, ar. ff. de adul. l. capite quinto. Nā notoriū gerit uices solēnes epistolæ remissiuè. & dic, si clericus spontè confitetur coram iudice seculari, aut delictum, aut ꝯtum, si delictum aut per uiam iudicij, aut de plano, primò casu ualet cōfessio, nec cogitur perseuerare, ne uideatur eps ratificare factū ꝯ ius, ut hic. Secundò casu confessio facit indicium, & iō
3 cogitur perseuerare ſm Inno. ¶ † Et sic no. ꝙ perseuerare dicitur ēt ille, qui per tormēta perseuerat, quod est uerū, si prima confessio fuit spontanea: uel dic, ꝙ arbitrio iudicis est, an dicatur perseuerare, necne. Nam ubi plenè cōstat de indicijs, tortura nō habetur ꝓ causa impulsiua cōfessionis, ueritas pro finali causa. Si uerò corā iudice seculari cōfessus est contractum, nō pōt per tormenta cogi perseuerare: quia tormenta nō habent locū in cōtractibus, sed in maleficijs, & nec in maleficijs omnibus, sed in grauibus, & etiam nec semper: cum de plano per testes potest probari maleficium, vnde semper ante finalem torturā debent publicari attestationes: quia qñ nihil est probatū, cessat tortura: si simpliciter probatū est, relinquitur arbitrio iudicis. Si plenè, cessat tortura: quia non potest per torturam se
4 purgare, per Cy. quorū appel. non reci l. 2. ¶ † Secundò no. regulam, quod non ualet confessio facta corā iudice, qui non potest condemnare, dicit lex, eius iudicis, uel arbitri sententia non infamat, nec confessio facta corā ipso. ista est gl. sin. ff. de his, qui no. infa. l. quid ergo. §. ex compromisso. & facit ad quæstionem, utrum cōfessus super inquisiti. fundata super. l. municipali sit infamis? & dicimus quòd non, quia. l. municipalis non infamat, ut ff. de actio. & ob. l. cessat. ¶ Quæro igitur, nunquid clerici confessi spontè coram honestis uiris, & maximè corā magistratibus, qui non traxerūt in eos causam, possunt per epum retorqueri? Inno. dicit ꝙ sic: pōt habere ratam talē cōfessionem, pro hoc. ff. de ædi. edic. l. quæro. §. fin. Et si tortus ab epo confiteatur coram eo, non potest reuocare confessionem, ut no. ff. de infa. l ictus fustium. ¶ Quæro, quæ tormenta dicantur formido? respondeo, quæ cadunt in constantē uirum, non alia, puta ferula, ut no. C. ad Sillanianum. l.
6 fi. ¶ † Quæro, qualiter probabit quis se tortum, nunquid per clamorē, & gemitum, ut cū esset eius uox uera, sed testes non uiderunt corpus? dic ut no. Bar. ff. de
7 ope. noui nūt. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ¶ † Tertiò no. quòd confessio facta coram iudice cōpetenti in figura iudicij sufficit ad condemnationē sine alia probatione. Sed glo. Accur. dicit, quòd si est nuda nullis adminiculis roborata, non facit plenam fidē. ff. de appel. l. non tm̄. Ego hoc arbitrari puto ex qualitate ꝑsonarum. Itē oportet, quòd constet de maleficio, licet non de malefaciente, ut. l. j §. item illud. ff. ad Silla. unde non sufficit dicere, occidi hominem, nisi constet de corpore: non tñ oportet, quòd constaret de ꝓprio nomine interfecti, ut est glo. singu. ij q. viij. libellorum. Quartò no. quòd probatio debet esse legitima plenè & ordine iuris facta. nā ꝑ unum testem nemo conuincitur nisi quo ad torturam, & est in arbitrio iudicis modus, & genus torturæ, ut. C. ad l. Iul. ma. l. iij. & tor-
8 tura non debet esse barbarica, nec ita crudelis, quòd eā natura ferre nō possit, ut. l. j. C. de emen. ser. ¶ † Sed nunquid ualet confessio facta in carcere epi, uel ꝑsidis? rñ. quod non, quia iur. deputatus est locus solennis & publicus causarum: ut. C. de custo. reo. l. ij. nōne. nec. n. debet fieri actus solēnis in locis uilibus & obscuris, sin epo ualet tñ si fieret in camera, uel in aula epi: quia ibi honestè pōt sedere ꝑ tribunali. & licet confessus esset sub custodia, nō dr̄ tñ facere ꝑ metum. Nā sub custodia debet esse. ut. l. fi. C. de accus. sed quidam assessores faciunt eos disligari à uinculis, quod nihil sonat, quia sub custodia sunt, ut. ff. de uer. sign. l. q ne-
9 que soluitur, & l. uinculorum. ¶ † Item no. quòd perpetua suspensio ab ordinibus, uel altaris ministerio perpetua remotio est pœna capitalis clericorū. Nam per hoc extincti sunt à suo esse: quod dic ut no. In. j̄. de accu. c. qualiter & quando. sic & ta-
a bellio [a] perpetuò depositus ab a
10 officio cū infamia dr̄ † extinctus, & nunquā redit ad illud, & nō potest denuò creari tabellio; glo. est singul. in aut. de armis. §. j. Et hoc, si est depositus pp enorme delictum, puta quia cōmisit falsum in officio: secus, si pp minus delictum, ut puta quia pcussit aliquem cū armis, unde contracta est infamia. & iō merito fuit ab officio remotus, ut eleganter no. ff. de infa. l. ij. §. miles; quia tunc epus, qui condemnauit, dispensare posset sup officio tabellionatus &c. exercendo, ar. huius. c. scias tamē quòd in iure ciuili non reperitur hoc nomen, dispensatio, in aliquo tex. iuris ciuilis,
11 sed loco istius nominis est nomen indulgentia. ¶ † Itē hoc nomen remissio à pœna, quæ post diffinitiuam à nullo fieri pōt nisi à principe, ut. ff. de pœ. l. fratres, & l. j. §. de qua. ff. de postula. & uide quod no. j̄. de ele. excommuni. c. cleri. & an epus possit dispensare sine capitulo, dic ut no. in c. cum ex quo, de elect. lib. vj. & per Archi. in c. permittimus, de æta. & quali. co. uolu. ¶ Itē no.

¶ Tabellio depositus ab officio nō potest restitui, adde Bald. consi. cccl. j. parte, inci. in Christi nomine, ponitur, quod quidā.

no. quòd in delictis carnis mitius est agendum: qa motus est ad actum de iure naturali, ut no. in l. j. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. ¶ Item not. quod omne maleficium dr excessus. Itẽ no. quòd non debet quis excedere fines officij sui. Item no. quod duabus cõstitutionibus. s. canonica, & ciuili nõ debet quis reus fieri, ut hic
12 & ff de accu. l. senatus censuit. ¶ † Item not. quòd semel punitus non debet iterum puniri; quod est uerum, qñ terminus est pœnæ. Sed quid, si est punitus per errorẽ iudicis, qui debuit punire in truncatione manus, & punit in amputatione pedis? Rñ. sufficit semel: quia nisi restituatur indebitum, non põt peti debitũ, ut. ff. de solu. l. si cum aurũ. sed hic restitui non põt. ¶ Item iste casus reputatur inter casus fortuitos, qui liberant debitorem; quod tene menti. Sed in cõtrariũ vr, quia nec solutio, nec fortuitus casus in una specie contingens liberat à debito alterius speciei, ut ff. de le. i. l. cũ tres. §. sed si Stichus. hoc not. Bar. ff. de accus. l. senatus censuit, ubi uideas. ¶ Oppon. ex cõfessione oritur infamia apud bonos & graues, ergo debet indici purgatio. Sol. ut in glo. quia non semper apud bonos & graues infamatur, si est aliàs bonæ famæ hoc est arbitrarium, ut. ff. de testi. l. iij. §. tu magis. ¶ Quæro, an ex confessione clerici facta coram iudice seculari oriatur infamia facti? So. ista infamia haberet originem à maleuol is i. à iudice detinente clericũ, & iõ ẽt de facto non infamat fm Host. sed Ber. dicit quod si cadit in mentes discretorũ uirorũ, quòd generat infamiã facti, non ex u con fessionis, sed ex ui p̃sumptionis populi; & hoc uerius.
13 † Quæro, clericus non potest inuitus trahi corã iudice seculari, sed nunqd uolens? rñ. non, nec uolens: imò punitur, si consentit, ut in gl. adde, quod licet clericus nolit se declinare, tamen iudex secularis eo inuito debet eum repellere à limine fori secularis, ut not. Arch. ij. q. vii. quorundam, & in hoc debet supplere ex officio necessario, arg. ff. de postu. l. quos ꝓhibet. & no. ꝙ põt pater declinare filium: quia sua interest, ut. l. iij. §. si filius. ff. quod quisque iur. Sed an clericatus assumptus post citationẽ prosit? dic quod non, ut. ff. de iud. l. si quis postea. sed si post delegatũ ante iudicium sit assumptus prodest, nisi sit à ꝓprio epo depositus, ut in aut. ut clerici apud proprios epos, ubi est tex. notabilis, & ne clericatus assumptus in fraudem prosit delinquenti. Si ergo ante depositionẽ fieret ꝓcessus iudicis laici, esset ipso iure nullus; iurisdi. non præuenta, quod no. dignum. & idẽ in ꝯtibus, ut singulariter not. ff. de leg. j. l. nemo potest. ¶ Oppo. quod imò clericus possit conueniri coram iudice seculari, ut in authen. de sanctissimis epis. §. reuerendissimi. So. aut clericus primordialiter conuenitur, & loquit̃ hic: aut primordialiter agit, & incidenter reconuenitur, & loqtur contrariũ; & hoc facit iuris authoritas, quæ reconuentionẽ introduxit. Item iudiciorũ æqualitas, ut. C. de fruc. & lit. ex
14 pen. l. fi. ¶ † Sed opp. & uidetur, quod clericus non possit coram iudice seculari recõueniri: quia nec principaliter, nec incidenter põt se subijcere foro seculari, & no. j. in tit. j. c. uerum. So. sic distingue, aut recõuenitur criminaliter; & nõ ꝓcedit reconuentio. xj. q. j. c. j. & qa in criminalibus non hẽt locũ reconuentio fm Ber. & bene: qa si esset ꝓpria conuentio, non posset fieri post nomen rei receptũ inter reos. i. post litẽ cõte. postquã iudex ꝓnunciauit, non obstantibus exceptionibus declinatorijs lit. contest. ut C. de adulter. l. adulteram. ¶ Item oportet eadẽ snia & eodem tpe terminari, qđ falsum est, ut. ff. de pub. iudi. l. is qui reus. §. inchoatas. aut reconuenitur ciuiliter; & tunc not. quatuor casus. primus est, qñ clericus agit nomine ꝓprio, & recõuenitur nomine ꝓprio; & ꝓcedit recõuentio inspecta naturali æquitate, quæ est cõis omni generi ꝑsonarũ, ar. ff. de iure do. l. permittendo, in princi. ¶ Secundus, qñ agit nomine ecclesiæ, & recõuenitur noie eiusdem ecclesiæ; & puto quòd non possit reconueniri corã iudice laico: quia nõ possunt ecclesiam subijcere. ¶ Tertius casus est, qñ agit nomine ecclesiæ, & reconuenit̃ nomine ꝓprio; & non põt, ar. ff. de in ius uo. quæsitũ. nam in agendo est ꝓcurator. & iõ nõ põt reconueniri nomine ꝓprio. ¶ Quartus casus est è contrà, qñ agit nomine ꝓprio, & reconuenitur nomine ecclesiæ; & procedit reconuentio: quia nõ est inter eosdẽ. de hoc dicam. j. de mu. peti. in c. j. Sed nunqd reconuentio oriatur ex tacita ꝓrogatione iurisdi. rñ. non qa clerici non possunt prorogare, sed oritur ex iuris dispõne. iij. q. viij. c. cuius in agendo. Quod aũt dixi in primò membro, quòd põt reconueniri, intellige, si actio non est famosa. Nã si esset famosa ex sententia iudicis laici, sequeretur depositio bñficij, quod est impossibile. ¶ Sed an possit reconueniri super cõditione furtiua, rñ. sic, qa non infamat, ut. ff. de ac. & ob. l. cessat ignominia. sed que est rõ, tu legista, quòd actio furtiua pœnalis infamat, sed condictio furtiua non infamat? rñ. qa ista placuit prætori. Nam in edicto suo de cõdictione furtiua nõ meminit, & quia finis condictionum est rei persecutio, non uin-
15 dicta. ¶ † Quæro, an condẽnatus furti sit infamis? dicit Ber. quòd non, nisi sit cõdẽnatus criminaliter. ista opinio non reperitur alibi, & est contra casum. l. non põt. ff de fur. nisi forte esset furtum modicæ rei, ut. j. duos aureos, ar. j. de re iu. cum te. ¶ Item si qs esset cõdẽnatus ex suspicione furti, uel ex aliqua fictione statuti, non efficitur infamis, ut C. de infa. l. furti. Si cõdẽnatus es, illud scias, quòd etiam capitale furtum non est crimen publicũ, & iõ non admittitur ad accusandũ, nisi ille, cui ciuiliter competit actio furti. Ista est glo. unica iuris ciuilis in l. pe. ff de cõdi. ob caus. Item an cõdẽnatus de furto per inqsitionẽ fiat infamis? dic quòd non, si est cõdẽnatus in absentia: secus in præsentia: qa præsentia infamiam no. ut. ff. de suspe. tu. l. iij. §. pe. & quia in absentia sententia est lata extra ordinem, & extra figurã iudiciorũ, & iõ non infamat nisi de facto. Adde, quòd si qs est condẽnatus de furto nõ specificata actione furti in libello, sed certi condictione generali, non efficitur infamis, ut singulariter not. ff. si certe. l. certi condictio, in principio. & cũ agitur ꝯ clericũ iudex debet ꝑsuadere, ut ꝓponatur certi cõdictio generalis, & non actio furti, quæ est famosa, & ẽt debet interpretari libellus formatus sine expressione nominis actionis, ut. ff. de dolo. l. non debet, & sic intelligen-
16 do saluatur glos. Ber. ¶ † Quæro in qbus criminibus posset dispensari? rñ. in omnibus. s. p epm, non per inferiorem: qa eps in sua diœcesi habet plenissimã iurisdictionem, ut. ff. de of. ꝑsi. l. j. §. cum urbẽ. Alij dicũt, quòd in enormibus epi non dispensant. tu dic, quòd aut lex, uel statutum iubet certã pœnam imponi; & non potest dispensari, ut sin. no. in auẽ. de iud. §. oportet. aut non arctat iudicẽ ad imponendũ specialem pœnam; & tunc dispensare potest, ante quàm pœna ordinaria sit imposita per diffinitiuã, non post, ut. ff. de his, qui no. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior, cum materia sua. In multis aũt inuenio, quòd iudex dispensat pp paupertatẽ, ut. ff. de offi. ꝑsi. l. illicitas. §. fi. & est tex. no. & facit. ff. de ac
17 cu. l. leuia. ¶ † Quæro, nunquid eps possit aliquẽ restituere

tuere famę? rñ non: quia infamia est inflicta maiori au thoritate.s. authoritate.l. seu imperatoris, ut not. Inn. j. de re iud. c. cum te, ar. ff. de minor. minor aũ magistratus, Intellige tñ si est degradatus: aliàs sic pro euidẽti necessitate, uel utilitate ecclesiæ, licet non posset restitui ad famam, ut j. de re iud. j. c. cum te, ẽm ar. Tu dic ꝙ cum deponendo pôt regulariter dispensari, ut not. j. de iureiu. in c. sicut nostris. Sed cum deposito ꝑ diffinitiuam nõ pôt dispẽsari. Tu dic, ꝙ & sine dispẽsatione criminosus possidet beneficium donec sit priuatus & donec deponatur, nec dẽt deponi nisi pro grauioribus ẽm Inn. & Ber. ut no. per Arc. 61. di. i c. nemo prohibitus. cessante cã influente cessat dispensatio; ita dicit Arc. 61. di. in c. Priscis, & per Io. An. in c. dilectus. s. de
28 tempo. ordi. in nouel. Papa etiam potest dispẽsare † cũ bigamo promoto. sed non cum promouendo, ita dicit l. distin. c. quicunque. Et ideo Io. de Ligna. non fuit
29 factus cardinalis. dicit etiam Archi. quod † cũ apostata à religione non dispensatur, nec potest promoueri. Apostata autem est, qui ad seculum redit, uel professionem dimittit, non qui ad maiorem religionem trãsit, ut no. per Archidia. l. distin. c. penul. licet dispensetur cum aliquo in beneficijs habitis non propterea intelligitur dispensatum in habendis, ut l. distin. c. hi q, per Archi. Dicit etiam Arch. secundum Inn. ꝙ in homicidas & irregulares pôt cadere ius cuiuslibet dignitatis ecclesiasticæ, cũ possit cũ eis dispensar, ut no
20 ꝑ Arch. in c. studeat, l. di. quod est ualde no. † Quæro, utrum hæc oratio præsentis tpis. s. anathema sit, sit ea non latæ sniæ? Arc. s ntit ꝙ non. j. q. j. c. quicunq; & 3. di. c. solennitate. Vtrum amotus a bñficio, per ɔ̃ns sit amotus ab officio, Arch. dicit ꝙ sic. 71. di. c. si quis. dicit Archi. ꝙ licet irregularis non debeat promoueri, tñ non deijcitur promotus. l. dist. c. quicunque; qđ tene bene menti. non est hæresis facere ɔ̃ articulos euan
21 gelij, sed sentire ɔ̃ eos dicit Archi. quod † non est hæreticum committere symoniam: sed esset hæreticum credere, ꝙ committere simoniam non esset peccatum. Ita dicit Arch. 1. q. 1. in c. fertur, in addi. sua, & not. be
22 ne. † An homicida possit celebrare absque irregularitatis incursu, dic ut no. per Arch. l. di. in c. de his, ꝙ nõ nisi sit occultus: in alijs criminibus, ubi sit irregulari-
23 tas ẽm Arch. Inn. & Host. ¶ † Quæro, quæ sunt maiora delicta, quæ media, quæ minora? Rñdeo, atrocia sunt illa, quæ continent dolum cum magna iniuria alterius, ut ff. de minori. l. auxilium. §. in delictis, & not. ff. de re. iur. l. ad ea. sed in c. nostro non sic sumitur delicta enormia, ut patet in adulterio, ꝙ non connumeratur hic inter maxima crimina, licet re uera sic crimen ualde infestum laicis, & bonis uiris, & turbat honorem matrimonij, & famam liberorum, ẽt qa consistit decus gentium, ut eleganter no. in aut. de nuptijs, in prin. & in hoc differt pœna secularis ab ecclesiasti-
24 ca. ¶ † Quæro, nunquid in criminali possint testes recipi in absentia iudicis? dicit. B. quòd non, ista qõ nõ est qõ, si iudex non commisit testium receptionem, ut no. C. de libe. cau. l. iubemus. dic ut ibi dixi i lectura mea, dubitatur, utrum eps possit dispensare inuito accusatore? respon. aut accusatori est quærendum ius ad rem ex dispositione quia Papa mandauit accusatum deponi, & eius accusatori. i. & probanti beneficium conferri; & non potest dispensare: aut ex dispensatione non acquiritur accusatori ius beneficij; & tunc potest dispensare. quia non tangit ius accusatoris, sed ius fisci. Et isti maiores iudices habent authoritatem dispensandi, ut ff. de pœnis. l. obijt. unde non possunt prohiberi, ne utantur propria authoritate. Similis qõ formatur, nunquid inuito actore possit pœna pecuniaria cõuerti in corporalem? & dic ꝙ non, ne præiudicet creditori, & hoc cõsueuit notari in l. ul. ff. de in ius uo. sed nunquid ad dispensandũ iudex possit esse facilior consentiente accusatore. quàm contradicente? dic ꝙ sic ꝑ illam. l. no. ff. de manu. l. quid dicat. ¶ Vltimò opp. ad finẽ istius. c. quia pœna pænæ cumulatur, ut C. de sportulis, l. ij. Solu. ibi non erat plene punitus, sed parum, & extra ordinem, ut ibi per Cy. & est rõ, quia nõdum terminus est pænœ ẽm Ia. Bu. in l. placet. C. de sacros. eccle. ¶ Item non ob. j. cum non ab homine: quia ibi erant adeò rebelles & obstinati, eo ꝙ in profundũ malorum uenerant, quòd opus erat, ut pœna unius esset metus multorum, ut C. ad l. Iul. pec. l. j. quod tradãtur
25 materiali gladio iudicis secularis. ¶ † Quæro, an minus punitus, quam debeat, postea debeat in plus puniri? Respon. aut ista pœna pluris descendit ex eadem. l. aut ex diuersis. ll. quarum una punit in plus. alia in minus, uel mitius. Primo casu debet in illo pluri puniri, & & quatenus punitus est, non debet plus iteratò puniri, sed una pæna potest uelli de corpe alterius. ff. de cond. fur. l. si seruus. §. bonæ. idem est, si minor pertinet ad minorem iudicem, maior ad superiorem. Quia unusquisque iudex suam propriam iurisdictionem exercere debet, ut C. de spor. l. ij. aut iste pænæ descendunt ex diuersis. ll. & tunc aut quælibet lex suis finibus est cõtenta quasi integra pœna, & sufficit punitio ex una. ff. de accusa. l. senatus censuit: quia hic est terminus pænæ. & maximè si lex posterior sit mitior ita, ꝙ a seueriori pæna uideatur discessum, ut ff. de re milita. l. qui cũ uno. §. qui post. & non ob. j. e. c. cum non ab homine. qa ibi prima pœna non erat terminus pænæ, sed præparatoria alterius pænæ ultimatæ, ut in authentica, ut iudi. sine quoquo suffr. §. oportet. & hæc uera sunt, nisi posterior loquatur copulatiuè, & non derogatiuè, nec solutè. ubi enim est una copulatiua coniunctio pœnarum, ibi una soluta adhuc alia remanet in obligatione, sicut ille, qui debet Stichum & Pamphilum, soluto Sticho liberatur a Sticho, sed non a Pamphilo. sicut si pro eodem uulnere debet alicui amputari pes, & manus, amputato pede non liberatur a pœna manus, ut C. de sepulchro uiolato. l. sepultura. uide quod not. Archid. 56. distin. ca. nunquam, & loquitur
26 de benignitate canonica. ¶ † Quæro, nunquid ex quolibet maleficio potest quis deponi a beneficio? Respon. sic, si tale est maleficium, quod de iure ciuili irrogaret infamiam, & sic aptum ad hoc uia ordinaria, ut infra de do. & contuma. ca. ueritatis, & infra de accusa. cap. inquisi. cap. qualiter. ij. de simonia. cap. licet, eod. lib. & C. de digni. l. iudices, lib. 12. & C. de suscep. & Archid. l. si aliquid, & maximè in assistentibus principi, ut C. de condu. & procu. do. Augustæ, lib. 12. l. j. quia reatus honorem omnem excludit, ut C. ubi sena. uel cla. l. j. & hoc not. per Ioan. And. & Archid. in cap. generali, de ele. lib. 6. & lxxxj. distin. Maximilianus, &
27 & lxxxij. distin. præsbyter. ¶ † Quæro, an depositus ab uno episcopo intelligatur depositus à beneficijs, quæ habet in alijs diœces. Respondeo infamis in uno loco est infamis ubicunque, quia fama est indiuisibilis, ut nota. ff. de postula l. ex ca. an trahat secum executionem depositionis, dic quòd non in beneficijs alterius diœcesis, ut ff. de bo. aut. iudi. pos. l. cum unus. §. iij. quia nec ẽt tenetur unus eps sequi acta alterius quia

quia res inter alios acta, & in aut. de sac. san. eccle. §. si uerò crimen, colla. ix. uel dic ut no. Inn. j. de so. comp. c. postulasti. Illud scias, quod licet eps pronũtiet aliquem deponendum, uel degradandum, non tñ per hoc deponitur, uel degradatur, ut no. Io. An. in c. trãsmissa. s. de elec. in nouel. ut probatur. ff. de le. iij. l. j. §. à præfectis. & ff. de iniu. test. l. si quis filio exhæredato, circa mediũ ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. qui uniuersas, & C. si adue. li. l. j. per Iac. de Arc. & alios doc. ¶ † Quæro. an quis
18 præsumatur clericus? respon. non: quia homo non nascitur sub isto habitu, cum efficiatur quis clericus per accidens, & accidentia non præsumuntur inesse, & maximè ea, quæ ut plurimum uidentur abesse. ¶ Item clericatus est quædam seruitus ad officium personarum diuinarum deputata, cum indicij, & possessione clericatus præsumitur aliqñ, ut no. C. de epis. & cle. l. si qua per calumniam, per Iac. Bu. puta per famam, & opinionem inconcussam, uel publica authoritate percussam; puta quia est apud diœcc. suum, uel priorem collegij, & per locum à cõiter accidentibus illud est uerũ præsumptum, quod omnibus, uel pluribus partiũ comparatione minorum, uel saltem sapientibus apparet esse uerum: quia fama, quã multitudo famat stabiliter, non ex toto perit, ut ait Aristoteles, & quia de fama tactũ est supius, scias, quod fama est qñque ab aliquo. i. a famante usi Arist. fama, quam multi homines famant, nõ ex toto perit; & hoc dr fama prædicans, ut j. de do. & contu. c. ueritatis. ¶ Quædam est fama ad aliquem; & ista est sonans in malum, & dr infamia, & est fama prædicata, passiua quædam est in aliquo, & ista est infamia ꝓpriè iuris, quæ est terminus pœnæ. i. est ultima pena infamationis, ut ff. de uar. & extraor. cog. l. cognitionũ. §. minuitur, & omnis infamia est quædam macula, ut no. in aut. de monachis, in prin. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius est index, fallit in feudis, in prin. & numero 1. & 2.*

Feudales iudices sunt tres, & uide nu. 12. 13. 14.

Vasalli de feudo litigantes debent adire dominum, & quando pares.

3 *Pares curiæ qui dicantur, à quibus eligantur; an habeant iurisdictionem ordinariam, an eligere sibi possint locũ, ubi sedeant pro tribunali, & utrum ab eorum sententia possit appellari.*

4 *Iudices feudorum an sint iudices, si agatur de iniurijs personalibus.*

Feudum illicitè alienatum possitne dominus recuperare.

5 *Sententiam latam inter uasallos quis mandabit executioni.*

6 *Vasallus conuentus si negat se uasallum, dominus summatim cognoscet, & an amittat ex mendatio feudum.*

Authen. de trien. & semi. §. pen. &
Legis fin ff. de rei uindi. } *Intellectus*
§. item mixta, inst. de actio.

De amissione feudi ubicunque fit mentio, intelligitur culpa, et conuicto ordine iudiciario.

Inauditus nemo priuandus, uel expoliandus.

Ordine malo factum debet in irritum reuocari.

7 *De feudo ligio cognoscit solum Princeps.*

Vasallos ligios habere plures dominus potest, non contrà, nisi in casu.

Feudi duplex est causa cardinalis & quæ, & numero 8. & 9.

8 *Inuestitura est duplex, & quod ius ex utraque quæratur & nu. 9.*

Verbum Regis habetur pro lege.

Possessiones duæ utrum sint in eadem possessione.

9 *In feudo qui succedere non possunt, & nu. 12.*

10 *Inuestitura abusiua quid operetur.*

Feuda in quibus similia contractibus anonymis.

11 *Inuestitura abusiua quid operetur.*

Feudi natura quæ.

Natura est uniformis.

Accidentia non sunt uniformia, & præter subiecti corruptionem possunt abesse, & adesse.

Feudalia pacta præter feudi naturã faciunt cõditionale feudum, & exempla.

Feudum reuocari non potest regulariter neutrã ex parte.

Interpretationem non recipit obligatio certa.

Dominus inter emphyteutas an habeat iurisdictionem.

Feudi receptio pro se & alijs masculis & fœminis, non ponitur adequatiuè, sed ordinatiuè, ut superstite masculo fœmina repudietur.

Et, dictio, quando ponit ordinatiuè. non adequatiuè.

Filius filiæ dicitur esse ex uel a corpore aui.

A. &
Ex } *præpositionum differentia.*

12 *Infeudare an possit episcopus suos consanguineos, sicut alios.*

Episcopalia iura an possint in emphyteusin concedi.

Consilium exigitur, ubi requiritur tractatus.

Feudatarius potest esse iudex inter uasallos suos.

13 *Vasallus alienans de uoluntate domini desinit omnino esse feudatarius: secus in casu.*

14 *Controuersia si est inter duos uasallos si uterque cognoscat eundem esse dominum, cognoscet dominus feudi.*

De feudi iure, iudicibus, & ordine iudicij ex Innoc. multa.

AETERVM. Istud capitulum hẽt notabilem, & utilem materiam. Et h. d. Si controuersia feudi est inter uasallos eiusdem domini, & reus est paratus coram dño feudi rñdere, non cogitur sub alio iudice litigare. h. d. Diuiditur in tres partes. In prima facti narratio. In secunda prohibitio. In tertia modificatio secunda ibi, nos. tertia ibi, quãdiu. Ad euidentiam præmitte tria nomina. s. dñs in capite, uasallus in feudo, homo in subiectione & seruitio, dñs in capite non cognoscit de se proprio, sed bene cognoscit de causis uasallorum, & hominum suorum. sunt aũt uasalli per pactum, & feudum: subditi aũt per originem & incolatum; & consuetudo seruanda est, & quia cã feudi est in rem. cã possessionis est in personã, ideò Ber. facit differentiam inter petitorium, & possessoriũ feudi. ¶ No. regulam, quod ordinarius est iudex, ut C. de iuris. om. iu. l. nemo. fallit in feudis pp ipsius cãæ feu-
1 dalis naturam. i. priuilegium. ¶ † Tres sunt iudices feudales in cã principali; quilibet tñ suo casu, s. dñs feudi pares cur & arbitri. Sed in cã appellationis non reuertitur iurisdõ ad istos, sed appellatur ad eũ, ad quẽ appellaretur à sñia iudicis ordinarij, ut in c. remanet, de appel. li. 6. Casus. Duo uasalli epi Bono. litigabant rõne rerum existentium in diœcc. Mutinẽ. nã unus eorum alterum impetebat coram epo Mutinẽ. reus comparuit. & dicebat quòd erat paratus sub dño feudi respondere, & non coram domino episcopo Mutinẽ. Episcopus ipsum reputauit contumacem, & excommuni-

excommunicauit, uel ecclesiastico interdicto subiecit: hoc significatum fuit Papæ. Papa prohibet ordinario loci, ubi res sita est, & per consequens ibi erat competens forus in alijs rebus, quàm in feudalibus, procedere, donec uasallus sub dño feudi est paratus iuridicè rñdere. intellige, uel uicario eius, uel delegato ipsius: uel si feudum regis, coram consilio iustitiæ regis, puta Francorum. ¶ † Nota ibi, Ab ecclesia tua, quòd sicut uasalli alicuius domini laici inter se litigantes de feudo debent adire dñum feudi; ita sunt uasalli ecclesiæ. & sic no. quòd consuetudines feudorũ hñt locum in ecclesiasticis feudis, & est ratio, quia illa consuetudo est natura feudi, cum origini feudi sit annexa, ut in c. imperialem. §. qm̃, de ꝓhi. feud. alie. ꝑ Fede. ¶ Oppo. dicitur hic, uasallus fuerit paratus in præsentia dñi iustitiam exhibere. Contrà, imò uř, quòd ēt oportet, quòd dñs sit paratus iustitiam facere: aliàs possit ordinarius cognoscere, quia iurisdi à se excutit, qui eam denegat exhibere. ĵ. de fo. compe. c. licet, & c. ex tenore. Sol. côcedo, quòd ꝑꝑ negligentiam redit iurisdictio ad ordinariũ. Secundò oppo. nam inconueniens est, quod ꝑꝑ negligentiam uasalli dñs perdat iurisdi. suam, ut. ff. de iur. & fac. igno. l. iniquissimũ. sol. timore istius cõtrarij dicit gl. quòd si uasallus nollit respondere sub dño, potest puniri, & cõpelli ēt ex mero officio dñi, & si aliàs dñs nõ habet iurisdi. ẽm Vincen. qui ita no. ĵ. c. nouit. ¶ Tertio oppo. & uř, quòd nõ cognoscat dñs feudi, sed ordinarius, ut. ĵ. de fo. compe. c. ex parte. sol. ibi in possessorio, hic in petitorio ẽm Ber. Ex quo no. talem conclusionem, quòd dñi feudorum non habent iurisdi. in possessorijs feudorũ, sed solũ in petitorijs: & est rõ, qa quæstio nudæ possessionis est quæstio facti, & non iuris. unde nõ tangit substantiã feudi, sed quandam supꝑficialem & materialẽ possessionem, quæ non tangit ius domini, ut. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. §. in hoc côe. ¶ Sed doctores cõiter reprobant glo. & dicunt quòd ēt in possess. si agatur ad rem feudalẽ quoquo modo, semper ista quæstio debet tractari corã dño feudi. Nã ēt rõne possessionis interest dñorum, ne re sua utatur extraneus, ut insti. de interdi. §. cômodum. Innoc. autẽ loquitur ꝑ hæc uerba. ¶ Alij dicunt coram ordinario rei conueniri, non coram dño feudi agen. interdicto, ēt si laicus sit spoliatus. ĵ. de fo. cõpe. c. ex parte; & fortè hoc est melius. Inn. tñ dicit, quòd aut intentatur possessio simpliciter; & tunc non cognoscit dñs. Aut intẽtatur possessio qualificata. i. tanquam feudalis; & tunc cognoscit dominus, & iõ ēt inspiciendus esse libellus actoris, ex cuius ꝑsona ius metitur. l. j §. j. ff. si pars hære. pe. & ff. de iur. om. iud. l. cum quædam puella. §. fin. istud constat, quòd si esset quæstio inter dñm, & uasallum super interdicto, quòd cognoscerent pares, ut. ĵ. c. ex eo, de controuer. quæ inter uasal. & episcop. ut. c. j. quod incipit, dñs. §. si uerò de milite uasal. qui contumax est. Eodem ergo mõ dicã, si quæstio est inter uasallum, quòd cognoscat dñs nõ solum de potioritate feudi, sed ēt feudalis possessionis; & hoc teneas, qa est uerius. ¶ Vlterius oppo. quòd cã sit tractanda coram alijs paribus, nam coram dño feudi, ut in c. uno de cõtrouersia per pares terminanda. solu. ibi erat quæstio inter domi. & uasal. unde dñs non põt cognoscere de cã propria. unde deuenitur ad pares. & si non essent pares, deueniretur ad arbitros eligendos de cõi cõsensu: nunquã. n. in aliquo actu iudiciali debet ꝓcedi ad elec. ēt simplicis tabellionis, nisi sit de cõfidentibus, uel saltem de non suspectis, ut sing. no. in auř. de trien. & semis. §. & quod sæpe. ¶ Vlterius oppo. nã si uasallus agit contra Titium, & Titius negat rem esse feudalem. nec est iste Titius uasallus ex alio feudo, cognoscit ordinarius, uel eius delegatus, & non dñs feudi: quia non potest esse iudex in cã propria, uel in qua tenetur de euic. ut. ff. de iur. om. iu. l. qui iurisdi. sol. aut quæstio est inter uasallos, & loquitur istud. c. aut inter uasallum, & non uasallum; & tunc cessat consuetudo feudi; & iõ stamus iuri cõi ẽm Ber. & est expedita glo. breuis & utilis.

3 ¶ † Modò quæritur, qui dicuntur pares? rñ. si esset quæstio de comitatu, uel baronia, dicerentur pares comites, uel barones. sic de inferioribus bñficijs, siue feudis dicuntur pares, qui possident feuda, & iurauerunt fidelitatem, uel ꝑ eos non stetit. nã super hoc iuramento fundatur eorũ iurisdictio, ut dicit tex. in c. j. in fi. de controuer. feudi apud pares terminanda: quia plenitudo feudi non cõstat absq; iuramento fidelitatis, quanquam interdũ regula fallat, ut in c. j. §. j. quæ fuit prima cã benefi. amit. & in c. fin. per quos fiat inuestitu & pro quo recipiatur. ¶ Quæro, per quos eligantur isti pares? rñ, dominus eligit unum, & uasallus alium; & si discordarent, debet eligi alius tertius per eos pares, arg. ff. de arbi. l. itẽ si unus. §. principaliter. nec sunt oẽs uasalli uocandi ad istã electionẽ ẽm Inno. & ēt ita continetur in pace Constantiæ. ¶ Sed nunquid isti pares habent ordinariã iurisdictionem? rñdeo sic, quia est iurisdictio naturalis ex natura feudorum, & quia datur à consuetudine, & sic põt esse ordinaria, & tñ non est uniuersalis, sed specialis ad unam speciẽ causarũ, puta feudi. ita dicit glo. in c. uasalli. §. illud, de inuesti. per mari. facta. ¶ Sed nunquid isti pares possint sibi eligere locum, ubi sedeant pro tribunali? rñ sic, quia non habent sedem determinatam à iure, ut dicit glos. de iudicibus cõmunis Bonoñ. C. qũo & qñ iud. l. cũ sententiã. ¶ Quæro, nunquid ab eorũ sñia possit appellari? rñ. sic ad Imperatorem, ut in c. sancimus, quo temp. mil. s. in feudo seculari. ¶ Quæro, quid si in cõi concordia partes uolunt coram alio litigare, an possint? & uř quòd sic: quia possunt ꝓrogare iurisdictio. alterius iudicis. Item compromittere, nisi sit quæstio de iurisdictione, arg. ff. de arbi. l. nõ distinguemus. §. de liberali, & no. in c. imperialem, circa fi. de prohi. alie. feu. per Fed. & dic,

4 ut ibi dixi. † Sed nũquid iudices feudorum sint iudices, si agatur de iniurijs personalibus? rñ. nõ: secus, si de realibus, ut de fructibus feudi, & est rõ, quia iniuriæ personales non pertinent ad leges feudorũ, nec ꝑꝑ eos possunt uasalli priuari feudis. & ẽm Inno. datur talis doctrina, quòd iudices feudorum non hñt aliquã iuris. ꝓter naturas feudorum, & est no. dignum. ¶ Pone ēt, uasallus alienauit, feudum illicitè, nunqd dñs sua authoritate possit recuperare? dic quòd sic, ut est gl. sing. in auř. ut de cætero commutatio. post principi. colla-

5 tio. v. in glos. super uerbo, damus. ¶ † Quæro, quis mandabit executioni sñiam latam inter uasallos? rñ. ipse dñs: quia in ipso feudo hẽt iurisdictionem realem, & personalem: qm̃ ipsum feudum reputatur ipsius terri-

6 torium, ut. ff. de re iu. l. à diuo Pio. ¶ † Quæro, quid si uasallus cõuentus negat se uasallum? rñ. dominus summatim cognoscet de hoc; & si reperiret eum in mendacio, aufert sibi feudum, & transfert possessionẽ in aduersarium, ut in c. uasallus feudum, si de feud. fuerit controuersia. & hoc uerum, nisi negauerit ꝑ ignorantiam, uel per errorẽ iuris, uel facti: quia tunc ei parcitur; & ita debet intelligi, quod solẽniter no. in auř. de trien. & semis. §. pen. & ff. de rei uin. l. fi. & insti. de ac. §. item

item mixta est actio ɔtra eos; & hoc egregiè dicit tex. in d.c.uasallus.& ubicunque in feudis fit mentio de amissione feudi, intelligitur culpa, & conuicto iudiciario ordine, ut.j.c.quicunque aduocatur, de pace tenéda.nemo enim inauditus priuandus est uel spoliãdus, ut.ff.de re mi.l.3.§ si ad dič,& 2.q.j.in primis. Et malo ordine factum debet bono ordinè in irritum reuocari, ut no.ff.de euic.l.minor, in princ.ff. si mulier uen. no.l.2.§.j.C.unde ui.l.meminerint,& l.si quis in tantã in gl.magna. ¶Quæro, an supradicta habeant locũ in feudo ligio, de quo no.in c.pastoralis, de re iud.in cle. quod non potest concedi, nisi à principe? responde idé, quod in alijs feudis minoribus, est in eo, si quæritur de natura feudi, sicut idem iuris est de naui, & nauicula, ut.ff.de euic.l.scapham,& l.fi.ff.de fun.instru. Eo sal
7 uo, ꝗ † solus princeps potest in talibus feudis ligijs cognoscere: quia solius principis est instituere, & destituere, ut.d.c.pastoralis,& in c.j.apud quem & quos cõtrouersia feudi finiri debeat, & in c. l. Corradi. de.l. Corradi. Adde, ꝗ dominus põt habere plures ligios uasallos. Sed è contra uasallus ligius non potest habere plures dominos æquales, nisi sit ligium paternum. Nã uasallus potest habere duos ligios dominos ex uno fonte, seu stipite natos, arg.ff.de condi. & demon. l.cui fundus.§.fi.& in c.j.de quibusdam extraordinarijs capitulis feudorum, qđ capitulum est extrauagans, & non est in uolumine, & non allegarem nisi quia summistæ istorum feudorum allegant. ¶Deinde scias, quod duplex est causa s.ut ita dixerim, cardinalis feudorum.s. inuestitura, quæ latè patet. nam etiam fęmina & infamis potest de feudo inuestiri, ut in ca. inuestituram, §. persona per quos fiat inuesti. & per quos recipiatur.
8 ¶† Est autem duplex inuestitura, s.abusiua & imperfecta, & per hanc non quæritur ius in re, sed ad rem. afficit enim feudum, ut alteri, quàm cui debetur, non possit conferri, ut in c.si uerò archiepiscopus, qui successores teneantur. sed ante illam inuestituram, licet præcederet obligatio personalis in persona unius, posset alius inuestiri, ut ff.de pub.l.siue autem.§.si duobus. & facit.c.est & alia.§ si uerò inuestitura, de noua for. fide li. Et debet fieri ista inuestitura abusiua per aliquod signum corporeum, quod est præludiale, & modus significandi eius est, sicut circulus ad tabernam. Præterea uidetur ex hoc licentia data uasallo ingrediendi possessionem, ut no.in c.2.ff.de consuetu.per Inn.sed do.Dy. vř notare in c.j.de reg.iur.li. 6. ¶Item consueuit dari executor, & tunc nisi per eum introducatur in possessio. possessio nõ acquiritur, ut.ff.de acqui. pos.l. qui absenti.§.si quis. ¶Sed nunquid in testamento non soléni potest concedi licentia apprehendendi possessioné defuncti? respondeo sic, tex.est in illa.l.notabili, ultra. C.de reb. cor. Alia inuestitura est plena incorporalis & per istam habet perfectum ius feudi, & utile dominium, ut in c.j.quid sit inuestitura. hęc uera propter inuestituram regis, uel imperatoris: quia ibi etiam per inuestituram uerbalem transit possessio, ut utile dominium. Nam uerbum regis habetur pro lege, ut. C. de quadrien.præscriptio.l.bene à Zenone.ij. C. de donatio.inter uirum & uxoré l.penul.sicut.n. rex per iuramentum fidelitatis acquirit plenam fidelitatem, ita è contrario transfert plenitudiné iuris feudalis, ut correlatiuorum sit eadem uirtus, ut.C.de indic.uiduita.l. fi.& scias, ꝗ ciuilis possessio est apud dominum. naturalis, id est corporalis, apud uasallum, & sunt duæ possessiones, id est duobus posidentibus realiter opposi-tæ. ¶Sed an in eadem possessioné utrum sint duæ possessiones, magna est controuersia. sed considera, ꝗ possessio põt considerari dupliciter, uno modo, prout homo est in possessione; & ista est possessio naturalis: alio modo, prout possessio est in homine; & ista est possessio ciuilis. unde dum sedeo super equo, naturaliter possideo equum, & dum in conspectu habeo. Sed pone, ꝗ non habeo in conspectu, tñ figura mentalis & abstracta illius equi ab intellectu est in mente & in uoluntate mea; & illa possessio dř ciuilis per sensum exteriorem intellectus, & uoluntatis, unde dicit Aristo. ꝗ lapis nõ
9 est in anima, sed species, id est idea lapidis. ¶† Secũda causa cardinalis feudi est successio. & ista non tam latè patet: quia non succedit fœmina, nec bannitus cum infamia, ut in c.j.§.eo uerò Corradus, in titu. hic incipiunt consuetudines feudorum, & in c. domino guerrã, in ti hic finitur lex, deinde consuetudines regni incipiunt, masculi uerò in perpetuum succedunt, dummodò constet eos ab eo per masculum descendisse, ut in c.uasalli feudum, si uasallus feudo priuetur, cui deferatur. ¶Item in feudo non succedunt monstruosi, uel orbati. Nam & hi minus participant de specie humana quàm fœminæ, ut in c.mutus, & surdus, in tit.an mutus surdus, uel aliter imperfectus feudum retineat. ¶Item in feudo non succedunt clerici: quia non possunt deseruire in humanis. Nam quicquid est causa priuationis est cã impediendæ successionis, ut in c.miles, de eo, qui arma bellica deposuit. Et propterea filius, qui uiuo patre cõmisit feloniã contra dñm, non succedit in feudo, nisi satisfactum sit domino, ut in c.imperialem.§.insuper, de prohi.alie.feu.per Fede. ¶Item feudo non succedit, qui renunciauit in manibus domini, & fecit aliũ
10 inuestiri, ut in c.j.§.præterea.qui.mo f.u.ami. ¶† Quęro, quid operetur inuestitura facta uerbo, cum per eã neque uera, neque abusiua possessio acquiratur? respõdeo aut fit apud rem traditioni paratam, & acquiritur uera possessio, & uerum utile dñium, uel usucapiendi condictio.ff.de contrahen.emp.l.clauibus. C.de dona. l.j.ff.de solu.l.si alicui. aut fit alibi, quàm apud rem ipsam, & tunc per inuestituram consuetudinariam uera possessio non acquiritur, nec utile dominium, sicut acquireretur, si dominus diceret uasallo, uade in possessionem ante quàm eat, ut in c. sciendũ; de consue.recti.feu. Ista enim uerba suspensiua sunt, donec impleatur contractus rei interuentu: quia in hoc feuda sunt
11 similia contractibus innominatis. ¶† Si uerò quæris, quid operatur inuestitura abusiua? respondeo, quia inuestitura potest agere utili interdicto adipiscendæ possessionis, siue officio iudicis, ar.eorum, quæ no. Innoc. de lib.ob.c.j.& hoc est utile uasallo: quia à tali senténtia non appellatur, & in hoc ius canonicũ imitatur ius ciuile in feudo laicorum. Ité operatur, quia ista præiudicialis, seu primordialis inuestitura fortificat actioné personalem ex ɔctu feudi, ut dñs compellatur præcisè tradere, si tradere pt nõ solum si possideat, sed si possit redimerè à posidente, argu.ff.de leg.j. l.non dubium. ¶Item operatur, quia uestit pactum nudum auxilio cõsuetudinis, ut.ff.de pact.l. legitima, ut consuetudo inuestituræ aliquid operetur, & ꝗ approbatio consuetudinis uestiat pactum, satis probatur.ff.si cer.pet. l.certi condictio.§.si nũmos, Sed statim quæritur, quid est natura in feudis? respõd.quod natura in feudis est naturalis ratio formæ & origini suæ cohærens, qđ aũt amplius est, non est naturale, sed accidétale; & natura est uniformis, sed accidétalia non sunt uniformia, sed pos sunt

sunt adesse, & abesse absque corruptione subiecti, ut. ff. de contrahen. emp. l. pacta conuenta. & ista pacta, quæ non cadunt in feudo secundum naturam feudi, sed præter naturam, ut de associanda uxore domini, uel de maritanda filia domini, faciunt quòd feudum dicitur conditionatum, quod non habet naturam simplicis feudi, nec potest uasallus inuito domino ei renunciare: nec è contrà dominus potest renunciare fidelitati, & feudum reuocare: quia illa licentia non habet locũ, qñ feudum est datum ad seruitiũ certum: quia fortior est obligatio certa, q̃ incerta. Nam certa obligatio non recipit interpretationem legalẽ, sed incerta sic, ut. ff. de uer. ob. l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. Similiter, si feudum est Francũ, non habet locum pœnitentia hinc nec inde. idem, si ligium: qa turpe esset principi fidem frangere: quia beneficium principis debet esse mansurũ, vt in aut. constitutio, quæ de dig. §. illud. ¶ Quærit Hosti. utrum dñs inter emphyteutas habeat iurisdictionem, sicut inter uasallos? & dicit quod sic: sed hæc opinio nullo relata est, nisi à Saturnino; & ideo falsa: quia Saturnina, vt. l. j. ff. de sena. ¶ Item scias, q. quis recipit feudum pro se, & alijs suis masculis, & fœminis. dictio, &, non ponitur adæquatiuè, sed ordinatiuè propter ipsius rei naturam. nõ ĩn. patet locus fœminæ in feudi succes. do. nec masculus sup est, eo quod prius de hoc feudo fuerit inuestitus, vt in c. qui sibi, de eo, qui sibi & hæredibus maribus, & fœminis inuestituram accepit, & si decessit tribus fœminis relictis, & unà decedit cũ filio masculo, & alia sine hærede, succedit masculus, & non soror defuncti: qa filius filiæ dr̃ esse ex corpore aui. tñ melius diceret à corpore aui, q̃ ex corpore: quia dictio, ex, exigit eandem naturam: sed dictio, à, significat decisionem ab illo, & separationem quandam, & facit. l. j. C. de condit.

12 inser. Sed nũquid † eps possit infeudare suos consanguineos, sicut alios? rñ. sic. x. q. ij. c. episcopus, per Arch. scias tñ, q iura episcopalia non põt aliquibus in emph teusim concedi, nisi ex antiqua consuetudine, ea. cã & q. perpetua per Archi. & in quibuscũq; requirit̃ tractatus exigit̃ consilium, & ideò non sufficit ratihabitio ex postfacto, ea. cã & q. quod si, per Archi. ¶ Item in successione feudi monasterium non habetur loco filij, in aut. de ali. & emphy. §. j. ¶ Item legitimatus non succedit: quia æquiparat̃ adoptato. C. de muni. & origi. filiis, per gl. & Bar. ¶ Quæro, si feudatarius regis sũ deinde de meo feudo acquiui plures feudatarios; nũc vertit̃ quæstio inter eos. Modò, quæritur, vtrũ cognoscam ego inter eos, an dñs rex? & videtur q dñs rex: qa nihil penes me remansit. secùs, si remansisset, seu reseruasset. in contrariũ videtur: quia reseruat̃ mihi fidelitas uasallorũ meorum: quod verius est: quia vasallus meus non est vasallus regis, sicut nec è contrà rex tenet ei aliqua lege feudi, & correlatiuorũ eadem est disciplina; & si à me appellabit̃, appellabitur ad regẽ. Et si rex haberet superiorem, appellabit̃ gradatim, & nõ per saltũ omisso medio, sicut debitor debitoris mei non est debitor meus: quia cũ eo nullum pactum habeo, ut. C. de ac. & obl. l. cũ ita, uasallus uasalli mei nõ est uasallus meus: quia secũ non pepigi. Et scias, quòd

13 † licet qñ vasallus alienat de voluntate domini, desinat omninò esse feudatarius tam quo ad pos. q̃ ad vtile dñium, vt no. ff. commo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. Secus est, si vasallus suo nomine acquirat sibi alium vasallum: quia tunc non desinit esse vasallus dñi, nec cedit feudum alterius, sed concedit; & sic est reperire vtile dominium superius, & utile sub illo, ut no. in simili de utili do. l. utilis. in illa subtili gl. quæ est. ff. ad Tre. l. ex asse. & patet in c. imperialem. §. illud, de prohi. feu. alie. per Fede. Exemplum quæritur, prælatus non potest dare in feudum res ecclesiæ sibi subiectæ, ut in aut. in quib. cau. feu. amit. §. item si eps? rñ. quia illa ecclesia habet proprium & per se rectorem. unde administratio rerum non pertinet ad maiorem prælatum, ut no. Io. Mo. in tit. quæ res in feu. dari pos. in summa sua, & facit ẽt de priuilegiis. c. cum capella. Quæro, cum sit regula, q resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris. ff. loca. l. quis. §. huic, Quæro, si uasallus primus infeudauit secundò: moritur primus sine hærede, q secundus uasallus recognoscendo à dño debet feudum retinere, ut. s̄. qualiter iurare debet uasallus. §. si autem? Rñde id esse benignè receptum, ut. ff. de aqua quoti. l. j. §. præsumitur, quod dic ut dixi in aut. qui. mod. feu. amit. §. rursus. Dicit Inn. in c. cæterum, quod si quæstio feudi uertitur inter epm & uasallum ecclesiæ confitentem ideò feudalem esse, tñ fortè quæstio est de redditione tributi, q prima iurisdictio pertinet ad pares. Sed secunda iurisdictio. s. causa appellationis pertinet ad superiorem ecclesiæ, Inn. idem

14 ait, q † si inter duos uasallos est controuersia, & uterque fatetur eundem esse dñm, cognoscet dñs feudi. si uerò negat alter sequitur iter feudi qui auditus est cognoscere. hoc enim tenet in effectu. Idem ait, q qui agit rei uindicatione directa, non patrocinatur dñm præscriptum, uel feudale, idem ait, quòd si feudatarius concessit in feudum, dominus feudi cognoscit; & si ab eo appelletur, cognoscet dominus domini, & si non sit dominus domini cognoscet curia generalis loci, sed si agitur actione iniuriarum, ordinarius rei est adeundus. si agatur de iniuria in re non feudali, seruatur ius cõe, ut no. in aut. qua in prouincia. C. quõ & qñ iudex. Item ait, q uasalli non possunt dimittere dñm feudi: sed dñs & uasallus concorditer põt dimittere pares. quia eorum non interest, cum non habeant ius in feudo, de quo litigatur. Idem ait, quod nõ omnes uasalli sunt citandi ad eligendum arbitros: sed ipsi tñ litigantes eligent, s. dñs unum, & uasallus alium. Item põt pares in hoc concordare. Idem ait, quod pares uasalli dñr alij uasalli similes, puta in causa comitatus alij comites eius dñi. Idem ait, q seruare debẽt ordinem iudiciarium: quia sunt ordinarij tam pares, q̃ arbitri. Idẽ ait, q prædicta sunt uera, qñ agitur reali actione: sed in personali actione ordinarius loci cognoscit. tñ si iurisdictio est infeudata, ipse dñs cognoscit de omni cã iure ordinario: qui a habet directum dominium iurisdictionis. Idem ait, q dominus feudi iure talis dominij non habet iurisdictionem in uasallum, nisi agatur de lege feudorum. Idem ait, quod ẽt pro maleficio non imponitur pœna pro lege maleficiorum, & feudorum, nisi priuationis feudi. Idem ait, quod hęc quęstio, an res sit feudalis pręcedere debet principalem quæstionem, puta rei uindicationẽ: quia primò debet constare de iurisdictione. Idem ait, quod uasallus, qui negat feudum, perdit feudum. Insup idẽ Inno. ait, quod feuda rerum ecclesiasticarum odiosa sunt, & ideò restringenda. infrà. de feudo, capitulo. j. Idem dicit, quod nulla res præsumitur feudalis, sed libera, ut not. in c. ut super, de rebus ecclesiis non alie. Idem ait, quòd si infeudantur incorporalia mera, sufficit inuestitura incorporalis, ut no. per Inno. in c. cum nostris infrà de conces. præben.

SVMMARIVM.

1 *Actionis nomen non cogitur actor in libello exprimere, & nu. 4.*
A libello caditur quandoque ex iure municipali.
2 *Subtilitas nimia reprobatur.*
Item grossities, & quid sit.
3 *Libellus potest formari in uulgari.*
4 *Actor de iure ciuili non tenetur exprimere nomen actionis, nisi in casibus.*
Conditio ex lege, & in factum quae.
Contractum nominatum quo modo cognoscimus.
Expressum uidetur, quod concipi potest ex uerbis.
In libello narratio est loco causae, conclusio loco actionis.
Legis nomen non est exprimendum in libello, si ex pluribus legibus agatur, sed coniunguntur.
5 *Libellus an possit esse conditionalis.*
6 *Actio quid sit.*
7 *Actionis nomen si reus in libello petat exprimi & expressa fuerit inepta actio, an uitietur libellus.*
Ineptitudinis libelli exceptio est declinatoria.

ILECTI. ¶Sufficit actori factum cũ conclusione proponere, & rei ueritatem intẽ
1 tare:†nec cogitur in libello nomen actionis exprimere propter authoritatem ueterum olim actiones, id est, actus agentium, seu libelli uocabantur uulgares formulae, & qui cadebat à syllaba, cadebat à causa, id est à libello. ¶Sed in iure canonico non hẽt locum illa authoritas, nec de ea curandum. h.d. ¶Scias, ꝙ in statutis municipalibus, qui cadit à syllaba ubi sit pondus syllabae, uel formulae, cadit à libello: quia statuentium authoritas ei non suffragaſ: sed sufficit uerba statuti in effectu proponi. ff. de neg. ge. l. actio. cauti aduocati semper in libello ponũt uerba statuti formaliter propter grossos assessores, qui multi sunt. Diuiditur in partes duas, in prima ponitur pars quaerelae. in secunda parte prouisio. secunda ibi, prouideatis. ¶Casus. Eboraceñ. episcopus Apostolicae sedis legatus compellebat clericos coram se agentes exprimere nomen actionis in libello, nec aliter uolebat recipere libellum, unde ad hoc clerici sunt conquesti. Papa mandat istam subtilitatem non curari, & scribit quibusdam iudicibus, quod super libellũ simpliciter & purè factũ narrantem ẽm rei ueritatem ꝓcedant, s. non obstante ꝙ nomen actionis nõ sit expres
2 sum in libello. ¶†No. ꝙ nimia subtilitas reprobatur, sic ff. qui. mod pig. uel hypo. sol. l. sicut. §. si debito, & ff. man. l. si fideiussor. §. quadam, adeò, quod magis reprobaſ nimia grossities, ut. C. de haer. inst. l. fi. Nam nimia subtilitas tendit ad perniciem ff. de execu. tu. l. sed haec nimium scrupulosa. & nimia grossities est quaedã
3 ineptia, quae à iure reprobatur. ¶† Sed nunquid libellus potest formari in uulgari? Nam uulgare plerunq; continet grossitiem quandam. dic quod sic, dummodò contineantur in uulgari, ea quae debent contineri in literali, & hoc apparet: quia in plerisq; locis iudices sunt illiterati, & not. C. de sen. ex peri. reci. l. fi. Quid si est qõ scrupulosa de apicibus iuris, puta an oriatur conditio ex. l. uel actio in factum. Item an ꝯtus feudi, uel emphyteusis sit ꝯtus nominatus, aut innomi-
4 natus. ¶† Nunquid de iure ciuili teneatur agens exprimere nomen actionis: rñ. non, ut. l. j. §. quod autem. ff. quo. leg. licet uerus legista cognoscat istas opiniones. nam conditio ex. l. est, quoties procedit obligatio ua da nõ apta ad agere, sed lex inuenit ipsam actionem, ut. C. de dona. l. si quis argentum. sed conditio in factum est, quoties procedit obligatio apta ad agere, tñ dubitatur, quod actio competat, ut. ff. de praescr. uer. l. quoties. ¶Item ꝯtum nominatum cognoscimus per hoc, quod ex eo nascitur actio eiusdem nominis, sed si nascitur actio praescriptis uerbis, uel conditio ex moribus, ut in feudis, ille non esset contractus nominatus, & ideò non perficitur consensu, sed rei interuẽtu, ut. c. j. quid sit inuestitu. C. de iure emphyt. l. fi. Oppo. quod talis libellus non procedat, nisi nomẽ actionis exprimatur: quia licèt sit perfectus in materia, nõ tamẽ est perfectus in forma. Nã formę nihil dẽt detrahi. ff. de fur. l. si seruus nauem, & C. de interdic. l. fi. Sol. de iure ciuili procedit opp. ut no. in l. j. post prin. ff. de eden. in fi. magnae gl. Nam libelli formantur per aduocatos, apud quos debet esse legum peritia. Et ideò nõ est graue nomen actionis proponere, & quia ita constitutum fuit ab initio, quando. ll. ad iudicia prodierũt, ut. ff. de orig. iur. l. ij. ¶Item quando ex una causa oriũtur plures agendi formae ad diuersos effectus tendentes, non debet procedi in aequiuoco, ut. ff. de iureiu. l. duobus. §. colonus. & stultus agens sibi imputare dẽt, ut no. in l. quidam. ff. de in rem uers. & errare in iure est lata culpa. ¶Item ineptus libellus non concludit iudici; & ideò officio iudicis repellitur, ut. l. j. ff. de offi. asses. ¶Item si non debet exprimi nomen actionis, ergo causa, & actio sunt idem, quod est falsum. dicas, ꝙ ista procedunt de subtilitate iuris ciuilis, non de naturali iustitia, nec de canonica aequitate, nisi in casu, qñ actor debet eligere actionem. Nam tunc oportet, ꝙ causam nominet in libello, ut. l. fi. C. de coll. & l. j. C. de fur. & ff. de tribu. l. quod in haeredem. §. eligere, & ff de leg. ij. l. cum filius. §. uariis: uel ꝙ intellectualiter propter modum agendi speciem exprimat actus, ut. C. de eden. l. edita actio, in uerbo speciem. nam quod ex uerbis concipi potest, uidetur prolatum uerbis expressis, ut ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. quidã, & arg. C. de testa. l. quoniam indignum. ¶Et si dicas, ꝙ secundum canonem, sequitur quod causa & actio sunt idẽ, respondeo, non est uerum: quia narratio est loco causae: conclusio est loco actionis. uel si uis fateri; dicas ꝙ actio, & causa sunt idem de iure canonico scilicet de actione deducta in casu agendi: sed causa, & nomen actionis non sunt idem. ¶ Secundò oppo. quia imò subtilitates approbantur, ut. C. de senten. quae pro eo, quod interest, proferuntur, l. uni. §. in aliis. solu. ibi loquitur de subtilitate inuentiua ueritatis, & hic loquitur de scrupulositate libelli. Praetereà de iure ciuili nimium scrupulosa non est necesse exprimere in libello, ar. ff. de acquiren. haered. l. quid si dubitet. ff. de libe. & posthum. l. Gallus. §. si eius. ¶Quaero, quando ex eodem facto resultant plures accusan. leges, utrum nomen legis debeat exprimi in libello? & est ar. quod sic infrà de excep. pia, lib. 6. ¶Contrarium seruat consuetudo: quia leges combinantur in libellis criminalium causarum, ut est gl. sing. in l. sena
5 tus censuit. ff. de accu. ¶†Quaero, nunquid libellus possit esse conditionalis? & uidetur ꝙ sic. ff. ad. l. Aqui. l. si delictum. sed ibi actio erat de praesenti propter delictum, ut not. ff. quod me. cau. l. si cum exceptione. §. pe. licet non fieret exactio propter incertitudinem interesse. dic ꝙ non procedit libellus conditionalis, si incipit à conditione, ut. ff de iud. l. non quemadmodum. & ratio est, quia deficit actio, & sine actio. i. sine acti. origine

gine

gine nemo experitur, ut. ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. pe. nam actio dr, prout est apta ad agere. sed id, q non est in rerum natura, non est aptum ad agere. si autem libellus incipit a pcedente obligatione pnt consecutiua eius conditionalia adiungere libello, ut pœna, & interesse, & similiter no. ff. de uer. ob. l. 2. §. item si in facto, & C loca. l. conductor. C. unde ui. l. non ab re. uide gl. in c. Raynutius, in uer. si contra ipsum, de testa. & ibi per Io. An. & Inno. Item quoties futura præsentib. cumulata procedunt, possunt simul proponi, & successi-
6 uè exequi, ut. C. de fideicommi. l. 1. ¶ † Vltimò scias, q actio est ius prosequendi in iudicio, q sibi debetur, ut inst. de act. in prin. ergo, qui illud ius proponit, actionē proponit: quia ubi intentatur diffinitum, intentatur & diffinitio, & è 𝔷, & satis probatur in capitulo nostro.
7 ¶ † Vnū quæro, libellus fuit formatus non expresso nomine actionis in libello: reus petiit exprimi nomen actionis, & expressa fuit inepta actio nunquid uitietur libellus? & dico q non etiam de iure ciuili: quia quod ritè factum fuerat, superueniens imperitia non habet uitiare: quia non cohæret inutile utili, ar ff. de le. 3. l. si de iure. Sed gl. Ac. dicit contrarium, ut. l. j. ff. de eden. quasi uideatur se astringere ad actionē ineptam declarando se ad illam. ¶ Nam qui declarat, penitere nō potest, ut est gl. sing. ff. de uer. ob. l. quicquid astringendæ. sed ego puto, q ad ineptias nemo possit astringi: quia sunt contra ius. Item quia iudex ex officio debet eas repellere, & non repellet actum aptum pp ineptum. dicit Inn. q omittere ac. non nocet, sed ineptam exprimere nocet. sed j. in ca. examinata, dicit q non nocet exprimere ineptam actionem, si cā est apta ad agere. nam inest actio apta de necessitate, ergo expressio in 𝔷rium nihil operatur: quia superuacuum & inutile. ¶ Ad tertium hic opp. nam debet quis eligere actio sed ille eligit ineptā. ergo eligēdo sibi piudicat. Itē nō edit qui stultè edit. ¶ Item iste proponit cōtrarium. s. actum ineptum. Sol. si ante litem contestatam excipitur de ineptitudine dēt emendare libellum, ne aduersarius cogatur litigare super inepto. & quia ista exceptio est declinatoria, caueat se, ne contestet litē; quia post litē conte. sufficeret causa apta, licet esset inepta actio, & ita potest intelligi dictum Inn. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus agere non potest per se, nec per procuratorem, conueniri tamen potest, & tenetur per procuratorem respondere. & nu. 2.*
2 *Verbum, debet, significat aliquando honestatē, non necessitatem.*
Nuntij & Procuratoris differentia.
Procurator, Aduocatus, & alij litis magistri non incidunt in excommunicationem ex locutione cum domino excommunicato ex licentia canonis.
Excommunicatus quibus casibus admittatur in iudicio.
3 *Excommunicatis an debeat ius reddi, & nu. 8.*
4 *Et an exceptio excōicatio... possit opponi in foro laicali.*
5 *Excommunicatus an possit opponere exceptionem compensationis.*
Compensationis exceptio sapit reconuentionem.
6 *Excommunicatus est turpis persona.*
7 *Excommunicatus obtulit libellum, & fecit partem citari an possit supersedere, uel possit cogi ad procedendum.*
Nolle dicitur qui facit, ut non possit uelle.
Excommunicatio, uel Bannito non elidunt actionem iam propositam.
8 *Excommunicatus an possit facere testamentum.*
Excommunicatus uendere iura sua, & sont abere potest.
Bannito quando ius reddatur.
9 *Excommunicatus an possit accusare.*
10 *Excommunicatus an possit allegare exceptionem præscriptionis.*
11 *Excōicati sunt actor, & reus, an reus poterit opponere mutuam exceptionem excommunicationis.*
A iudicio repellere non est lucrum.
Actor potius attenditur, quam reus in legitimatione personarum.
12 *Monachus de testando a Papa licentiatus, de bonis relictis a patre, si est excommunicatus, an testari poterit.*
Testamentum an conualescat cessante causa impediēte factionem, quid autem è contrario?
Excommunicatus ab intestato succedit, & non perdit iura patrimonij, neque agnationis & tutelæ legitimæ.
13 *Excommunicatus potest ab intestato patri succedere.*

INTELLEXIMVS. Excommunicatus ad iudiciū trahitur, ne de sua malitia glorietur. Primò ponit qōnem. S. do solutionē. Tertiò reddit rōnem. secunda ibi, rñdemus. tertia ibi, ne uideatur. ¶ Casus. quæsitū fuit, utrū publicè excommunicatus maiori excommunicatione in iudicio stare possit? rñ. q conueniri pōt, & dēt rñdere in iudicio per pcuratorem, ne sua cōtumacia ei prosit. ¶ Op. q nō possit stare i iudicio, ut in c. excommunicatus. §. credētes. j. de hæ. & j. de sen. excom. c. si uerò So. agere non pōt p se, nec pcuratorem suum, licèt procurator nō sit excōicatus, sed bene pōt conueniri, & tenetur rñdere p
1 pcuratorē non excommunicatum. † Sed sēdo opp. q non teneat constituere procuratorē: qa usus procuratorū est uolūtarius, & non necessarius, ut. ff. de pc. l. 1. §. usus, & in c. querelam. j. de proc. So. concedo, q pcisè nō teneatur rñdere p procu. sed causatiuè sic, si ip-
2 se psonaliter non comparet; & sic uerbum † debet significat honestatem non necessitatem, uel dic q excommunicatus comparatur leproso pp uitium contagionis, ut in aut. iusiur. q præstatur ab his. §. fi. & iō cogit constituere procuratorem; & sic uerbum dēt, propriè sonat. si tñ uult constituere nuntium. qui nihil sciat, & nihil faciat eo inconsulto, quia nuntius propriè est, q nihil ex aīo suo facit, sed dñi. pcurator āt plerunq; ex animo suo facit, quia causa requirit, dico q non sufficeret, quia ingereret difficultatem processui causæ: sed si esset nuntius constitutus cum libera, iste potius esset procurator, & fieret idoneum mandatū, tex. est ualde sing. de uer. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus, in fi. Oppon. q immo teneatur personaliter comparere, s. ad iurandum de calumnia, ut. C. de iur. calum. auth. principalis. Sol. illud est uerum, nisi constituat procuratorē specialiter ad iurandum de calumnia. Item cōcedo, q interdum teneatur dominus comparere, ut. ff. de procu. l. si actor malit, ut. C. de procu. l. fi. ¶ Opp. si potest constituere procu. ergo procurator erit excommunicatus: quia participat cum excommunicato. Solu. ex hoc non incidit in excommunicationem, quia participat de licentia canonis. Et idem dico de aduocatis, & alijs litis magistris. ¶ Econtra oppo. nam immo uidetur, q excommunicatus possit agere, ut patet in actore appellante, qui prosequitur suam appellationem, ut in c. 1. de rescri. li. 6. sol. speciale in appella. &

idem puto in nullitate quę colligitur ex actu, cum nul
litas appellationis, demergat, ut no. in l. 1. C. qñ prouo.
3 non est nec. ¶ † Quæro, utrum excommunicato de-
beat ius reddi, exemplum iudicium, pone iuraui solue
re Titio. x certo termino. Titius adueniēte termino re
peritur excommunicatus maiori excommunicatione,
utrum si ei non soluo, sum periurus? dic q non sum p-
iurus qa excõicatus ē a communione hominum segre
gandus, ut in c j. §. j. in ti. hic finitur lex. deinde incipiũt
4 consuetudines regni. ¶ † Quæro, nunquid exceptio ex-
communicati possit opponi in foro laicali? rñ. sic, ut.
C. de sac. san. ecc. l. placet, & no. C. de iu. & facti igno. l.
j. est rō, quia hr̄ pro mortuo, ut no. inst. de capi. dimi. §.
5 minor. ¶ † Quæro, utrum excommunicatus possit op-
ponere exceptionem compensationis? rñ. nō, si replice
tur. nā replicatio necessaria est, sicut ꝯ agere necesse ē
excipere ita intelligitur. j̃. de excep. cum inter. & rō,
quare exceptio compensationis differt ab aliis exce-
ptionib. est quia sapit reconuentionem, ut singulariter
6 no. C. de cōpensa. l. neq; ¶ † Sed nunquid excommuni-
catus est turpis persona? rñ. sic per locũ à remotione:
qa remouetur à consortio catholico & honesto, ut. C.
7 de spectaculis. §. si qua. ¶ † Quæro, excõicatus obtulit
libellum, & fecit ptem citari, deinde supersedit in pro
cedendo, reus petit eum cogi ad procedendum, ipse di
cit se non posse pcedere quia excommunicatus, nũqd
pōt allegare propriã turpitudinē? & uı̃ q sic, quia est
detecta p sniam excommunicationis. nã idem dicimus
in periuro, qñ pōt se allegare periurum: quia magis al
legat sniam, quam crimen, ut singulariter no. per gl. &
Bar. ff. de iureiu. l. alias, & per In. j̃. de iureiu. c. mulier.
In contrarium uı̃, quia sentiret lucrum ex malitia sua
q esse nō debet ut hic. & hęc uera, quia in agēdo actor,
efficitur reus in procedendo. Sed quid dices de banni-
to bonis adēptis? rñ. iste liberatus est. ff. de fideiusso. l. si
debitori deportato, nisi fiscus repudiet bona: quia tũc
non liberatur, ar. illius no. gl. quæ est. ff. de leg. 1. l. sed
si seruus pluriũ. §. quis āt, & facit q no. ff. qui ex ca. ma
ior. l. si qua mulier. §. j. Sed pone Titius accusauit Seiũ
de homicidio, lite pendente iste Titius fuit excommu
nicatus, uel bānitus, nũquid poterit procedere ad ulte
riora? rñ. in bannito dico q sic, ut. ff. de publi. iudi. l. is
qui reus. §. inchoatas, ubi est tex. unicus in iure. In ex-
cõicato puto ꝯrium: tñ iudex ex officio procedat tan-
quã si accusator pcedere uellet, ut. C. de accu. l. 2. Ista
n. est bona æquiparatio: quia nolle dr̄, qui facit, q non
possit uelle, ut no. in l. j. C. de natu. li. & no. in c. j. de iu-
re pa. li. 6. & scias, q excõicatio, uel bannitio non elidit
act. in essentia sed i ppionēdo. nã si elideret actionem,
non posset cedi, ut eleganter no. ff. de exec. do. l. apud
8 celsum. §. sicut itia. ¶ † Sed an excommunicatus possit
facere testm̃, & uı̃ q non, quia testamenti factio est pu
blici iuris. Sed iura publica sunt excommunicatis inter-
dicta. dic ꝯ, ut no. in c. decernimus, de sen. exc. li. 6. in no
uella. Non ob. q sint publici iuris, quod uerum est au-
thoritate, sed non utilitate. Item non ob. q excommu-
nicatus est infamis quia etiam infamis pōt facere testm̃
ut. C. de secun. nup. l. j. nisi sit damnatus de publico, uel
ad mortem, ut. ff. de testa. l. collegæ. Sed nunquid ex-
communicatus potest iura sua uendere alteri? rñ. sic,
quia contrahere potest. nec obstabit cessionatio ex cã
non lucratiua exceptio excommunicationis: secus si p-
tenderet causam lucratiuam secundum Dy. idem, qui
non perdidit bona. Nam bannito, sicut excommunica-
to in contrahendo & etiam in se defendendo ius red-
ditur, ut no. ff. ex qui cau. in poss. ea. l. ad cognitionem,
9 ubi est gl. sing. ¶ † Sed nunquid excommunicatus pōt
accusare, rñ. non præsertim tanquam quilibet de popu
lo, & hoc si excipiatur de excommunicatio. aliter bene
tenet processus ut in ca. pia, de except. l i. 6. ar. contra,
qd̃ processus sit ipso iure nullus de illa singulari. l. ff.
de aleato. l j. §. quid āt, sed ibi ipso iure non competit
actio. ¶ † Sed nunquid excommunicatus potest allega-
re excep. præscri. respond. sic, quia reus, & quia præ-
scriptio similis est solutioni, ut. ff. de admi. tu. l. si pu-
11 pillus, &. ff. de iureiu. l. unus. §. sed autem. ¶ † Quæro
si ambo sunt excommunicati actor, & reus, utrũ reus
possit obiicere actori repetenti mutuam excep. ex com
muni. & uı̃ q non, quia reus tractat de lucro captãdo,
actor de damno uitan. per doctri. Inn. infra de adulte.
c. intelleximus, ubi dicit contrà, quia repellere aliquē
à limine iudicij non est lucrum, & quo ad legitimatio
nem personarum debet potius attendi actor, quã reus
12 ut C. qui da. tut. poss. l. in uniuersis. ¶ † Pone papa dedit
licentiam monacho testandi de bonis sibi relictis à pa
tre. Iste monachus est excommunicatus nunquid pote
rit testari? respon. non, quia iste monachus similis ē mi
liti misso ignominiæ causa, qui non potest testari ſm
priuilegium militum, ut. ff. de testamento militis. l. te-
stamenta eorum; tamen si postea sit restitutus, testamē
tum conualescit. quia excommunicatio non habet per
petuam causam prohibitionis, sed usquequo durat,
ar. ff. de le. 2. l. Titia Seio. §. usuras, & ff. de hæred. insti
tu. §. si is qui soluendo duos non erat, & quod nota.
in c. quanquam. de usu. li. 6. Nam testatio mentis ali-
qua fuit potentia, ex qua sequitur conualescentia. Ar.
contra, quia eodem statu durante perpetua est prohi-
bitio, q uı̃ uerius, nisi statu mutato & habilitato taci-
tè uel expressè confirmat priorē uoluntatem, q tacitè
facit eam reformando non solũ totaliter confirmãdo
q est multum notabile, ut. ff. de testa. mili. l. tribunus.
§ fi. ff. de secun. tab. l. qui ex libero. §. testamento. Sed
quid ē contra, si tempore testamenti erat in gratia, po
stea est excommunicatus, respondeo rumpitur testa-
mentum tantum propter suum delictum; quinimo ēt
si iniustò excommunicatus sit pp authoritatem rei iu
dicatæ, ut no. ff. de secun. tab. l. j. §. exigit, & ff. de bo. li.
l. si necem §. si deportatus. ¶ Sed nũquid excommunica
tus succedit patri ab intestato tanquam suus hæres, ut
l. ex testamento, & uı̃ q non, quia hr̄ pro mortuo, ut in
l. j. §. si pater. ff. de coniungen. cum eman. lib. & l. eius:
Contrarium est uerum, quia iura patrimonij non per
dit, & quia iura agnationis retinet. non enim quia ex-
communicatus, ideo confiscatus, uel deportatus, ta-
men in iudicio non erit, nisi absolutus sit. licet ideo ēt
tutelæ legitimæ sibi deferuntur, tamen decreto iudi-
cis non potest ei cōcedi administratio tutelæ publica
excommunicatione durante, & multominus & duran-
te solenni anathemate. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Canones an possint cognoscere de successionibus, quæ sunt de iure ciuili.*

Matrimonij qualitas potest interdici statuto laicorum, non autem matrimonium.

2 *Statuta ciuitatis an possint prohibere, ne alienetur in personam ecclesiasticam, & si prohibeant, an sit ius erpretandum contra libertatem ecclesiæ.*

Respublica

Respublica equiparatur ecclesiæ.
3 *Legem rei suæ potest imponere dominus, ut non alienetur in ecclesiam, uel potentiorem.*
Alienatio in ecclesiam nunquid uetari possit à laicis, & numero 2.
Ecclesia nec iniustum facere, nec pati debet.
Commercia iurisgentium possunt arctari iure ciuili.
4 *Consuetudines contra libertatem clericorum non ualent.*
5 *Testamentum factum contra libertatem prælati, uel regulæ an ualeat.*

LERICI. ¶Clerici de omni crimine debēt coram ecclesiastico iudice conueniri, nec ualet consuetudo ɔ̄ria. ¶Not. q᷑. ll. non dedignātur sacros canones imitari. ¶Item in cōsuetudinibus, & statutis municipalibus: quia canones non mittentes falcem in messem alienam, sed in propriam, præualēt
1 legibus, & statutis municipalibus. ¶ † Sed nunquid canones possunt mittere falcem in alienam messem, puta successionibus, quæ sunt de iure ciuili, uel prætorii? uerbi gratia, dixit lex, mulier nubens intra annū luctus nō succedit nisi in quibusdam: sed apostolus dixit, nubat in Christo. Dicit Petrus, q᷑ non est dandum iuri canonico, sed ciuili dicto, de hoc dic ut no. in l. j. C. de secun. nupt. Quidam tñ dicunt, quod dictū Apostoli debet intelligi, quod nubat in dño, tamen non sine infamia uulgi. dic ut ibi dixi, & no. j. de secun. nup. c. pe. per Inn. Et si imperator potest dispensare, quod non ɔ̄hitur infamia, multomagis Apostolus. ¶Sed hic quæritur de tali dubio, pone, statuto ciuitatis Floren. cauetur, quod pp uitandum scandalum ciuitatis nullus possit ɔ̄here matrimonium cum terrena sub pœna capitis. Quæritur, utrum teneat statutum quo ad pœnam? rñ. sic, quia non punitur mr̄imonium, quod est de iure diuino, sed eius qualitas, ut d. l. j. de secun nup. de hoc no. in c. statutum, de hæreti. li. 6. in nouella. In matrimoniis enim non punitur matrimonium in quantū mr̄imonium, sed pōt puniri in sua qualitate. ff. de ɔ̄ tabul. l. non tm̄. §. si emancipatus. ¶† Sed hic quæritur de
2 tali dubio, statuto ciuita. Mediolani cauetur, qđ nullus subditus pt̄āti Mediolani possit alienare rem immobilem in non subditū, nisi soluat tm̄ pro libra. Quæritur, an possit alienare in personam ecclesiasticam? & si prohibeatur expresse, an sit interpretandum ɔ̄ libertatem ecclesiæ? & in hac qōne laudabilis memoriæ. d. Signorolus de Mediolano post prolixas allegationes pro & ɔ̄ finaliter consuluit consilio. 19. & sequitur, qđ posito pro constanti & pro uero, sicut est, quod dictū statutum comprehendat prohibitionem alienationis, quæ fieret in personam ecclesiasticam; nihilominus dictum statutum est iuridicum & non improbandū, nec censendum ɔ̄ libertatem ecclesiæ: quia est conditū fauore publici & communis boni & subditorum, ut eis salua immobilia & territoria conseruentur. unde non est censendum esse ɔ̄ libertatem ecclesiæ, sed pro libertate publici territorij, & publicarū functionū. & ego dico, quod respublica æquiparatur ecclesiæ, ut. C. de sacrosan. eccl. l. fi. unde sicut ecclesia defendi dēt in iu
3 ribus suis, ita & ciuitas. ¶ † Item non est dubium, qđ dñs possit imponere legē rei suæ, ut non possit alienari in ecclesiā, uel in aliū potentiorem, ut no. ff. de uer. obl. l. si ita quis §. e. a. l. & id quod pōt fieri per pactum unius, multò fortius per pactum populi pōt fieri, cū ciues ita statuunt super rebus proprijs, ut no. C. de de decre. decurio. rub. li. 10. quod proculdubio est uerū in prædiis tributariis, uel affectis perpetuo onere collectarum. Nā ecclesia nec iniustum facere, nec iniustū pati dēt, & maximè circa diuidēdas reipublicæ uires, ut in c. j. de feud. ali. si clientibus, colla. x. & est expressum in c. j. §. donare, aut pro aīa iudicare, qualr olim feudū alienari pote. & de prohi. feu. alie. per Lothariū. c. j. in fi. in prin. ibi dum dicit, nemini licere, per quod imperij, uel dñorum minuatur utilitas. Præterea licet commercia sint de iure gentium, tñ possunt arctari p ius ciuile, ut. C. non lice. habitatoribus metrocomiæ
4 loca sua in alios transferre. l. j. li. 11. ¶† Deinde not. q᷑ non ualent consuetudines ɔ̄ libertatem clericorū, id est ɔ̄ eorum iurisdictiones, uel priuilegia, uel dñia, ut hic. Idem in statutis, per quæ hoīes inuitantur ad offensas clericorū, ut dicā. j. de restit. spolia. Pisanis. Et adde hic, quod no. de consuetudinibus prauis non seruandis, ut in aut. ut nulli iudi. §. j. & C. de agrico. & cē
5 si. l. dñi prædiorum, li. 11. ¶† Quæro, utrum ualeat testamentum factum ɔ̄ libertatem prelati, uel regulæ, ut si legatur monacho, ita tñ ut ne abbas faciat ei cōtrouersiā? gl. dicit q᷑ sic. ff. ad Trebel. l. Lucius. §. tres hæredes, & ar. ff. de condi. & demon. l. Titio centū. §. j. Solu. aut legatū tendit ad pietatē, ut legatū alimentorū; & dēt seruari forma testi: aut tendit ad proprietatem; & tunc ualet testm̄, & non forma eius: quia ista adiectio est contra expropriationem, quæ debetur ex ui regulæ monachalis. unde nedum testator, sed nec Papa secundum quosdam posset dispensare. de hoc dixi in l. j. C. de his, quæ pœnæ nomine. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Ne iudicium fiat elusorium, ad iudicis officium pertinet, in prin.*
Prælatus an possit esse in iudicio sine consensu capituli.
Alienare qui non potest, nec agere, fallit in quibusdam.
Syndicus non generalis, iurare non potest absque speciali mandato.
2 *Prælatus an faciat mediam partem totius capituli in collectis subeundis.*
Capitula æquiparantur minoribus.
Priuilegium cessat cum similiter priuilegiato.
3 *Collegia an possint compelli ad constituendum procuratorem, uel syndicum.*
4 *Episcopalis ecclesia potest esse regularis, & monachalis.*
5 *Abbas an possit ratificare processum monachi.*
Capitulum prælati sui } *in factis arduis indiget consensu.*
Prælatus capituli }

AVSAM. Iudex prouidere dēt, ne collegiū litiget corā eo sine authoritate prælati. ¶Casus. Fratres Dulmen. monasterij habebāt causam cum monachis sancti Albani. Qui fratres Dulmen. erant monachi episcopi Dulmen. Papa commisit causam cuidam iudici dans ei in mandatis, quod prouideat inter cætera, q᷑ fratres Dulmen. monasterij authoritate & consensu episcopi sui ingrediantur iudicium, ne si fratres sancti Albani obtinerent in causa, frustratoria esset eorum uictoria. Episcopo Dulmen. proponente, quòd fratres Dulmen. non habebant legitimam personam sine episcopo. ¶No. q᷑ iudex debet prouidere, q᷑ litigetur per personam legitimam, ne in
1 dicium sit elusorium. ¶† Sed quid, è contrà, an prælatus possit esse in iudicio sine consensu capituli? Et rñdeō q᷑ non, scilicet iure communi. allegat glo. l.

ait prætor.ff.de iure delib.ubi dr̃,quod qui nõ potest
alienare,non potest actiones proponere , quæ regula
est , & sic intelligitur , scilicet qui non potest nomine
proprio alienare,nec nomine proprio agere. tutor tñ
non potest alienare, & tñ causam agere potest alieno
nomine:quia illa regula non habet locum in admini-
stratoribus.Item patet,ut.C.de bo.mater. l. ij. & dic
ut ibi,Inn.hic dicit,quod in negocio cõi prelati & epi
non licet commercium agere sine epo . Item in quoli
bet grandi negotio,licet non sit cõe,tñ requiritur eps
ut authoritatem præstãs.Inde dixit Archi.ꝙ solus ꝑ-
latus non potest agere.68.dist.c. si. Dicit Arch. quod
syndicus,qui non est generalis,non põt iurare sine li-
centia & speciali mandato:63.dist.ut nullus.Nam li-
bera adiecta speciali mandato non auget mandatum.
ff.de uer.obli.l·qui Romæ.§.Callimachus , per Bart.
2 ¶ † Quæro,an prælatus faciat mediam partem tot us
capituli in collectis subeundis? & dic ut de priuile.cũ
& plantare,per Inn.Oppo. nam si sententia esset lata
in fratribus Dulmen.ualeret, quamuis prælatus non
ratificaret,ut.C.de procu.l.non eo minus . Sol.ibi mi
nor erat in iudicio cum maiore. sed capitula æquipa
rantur duobus minoribus , ita quod cessat inter eos
priuilegium,argu. ff. de execu.tuto.l.sed & milites , in
3 prin.¶†Extra quæro , nunquid collegia possint com-
pelli ad constituen.procuratorem, uel syndicum ? rñ.
sic,ut.ff.de fideic.li. l.ergo, & ibi per Iaco. de Areti.
4 ¶†Not.in isto capitulo,quod ecclesia episcopalis põt
esse regularis,& monachalis.ẽm Io.An.Host. rarò tñ
hoc inuenitur,ꝙ sit monachalis, ita quod eps sit epi-
5 scopus,& Abbas ẽm Host. ¶ † Quæro,nunquid abbas
possit ratificare processum monachi?potest dici quod
non:quia monachi persona in iudic. est ipso iure nul-
la,ut no.in filiofa.C.de bo.quæ lib.l.fi.§.necessita.Sed
ꝫ ibi uidetur:quia ibi filius nõ agebat nomine patris;
sed monachus agit tanq̃ procur.abbatis,siue monaste
rij. & ideò iuxta regulam generalem potest ratum ha
beri,quod uerius est.sed utrum prælatus dicat, man-
damus,uel dicat,consentimus?rñdeo non: quia man-
datum consensu ꝓhitur,ut.ff.de procu.l.filius. § [illegible] de
filia.& C.de colla.aut.quod locum. Item scias , quod
in factis arduis semper capitulum indiget consensu ꝑ-
lati sui,& ꝑlatus capituli,licet bona sint diuisa ẽm Io.
& alios,qui tangunt statũ ecclesiæ in c.j.j.de procura.

SVMMARIVM.

1 *Deponitur clericus probato crimine,& sufficit depositio, ni si aliud enormitas inducat.*
Contra contumacem in criminali causa processus,& nu.7.
Inter contumaciam,& Contemptum } *discrepantia.*
Consecratus nunquàm reconsecratur.
Concordia studere iudex debet ante factum,post autem punitioni.
Correctio à quo incipiat.
Deprehensio non sufficit , nisi conuincatur reus criminis , & nu.2.& 4.
2 *Clericus qualiter sit puniendus,quando pœna incipit à crimine.*
Exilio etiam ab ecclesia quis mulctari potest,& quis.
In profundum malorum uenisse quis dicatur.
3 *Incorrigibilis quis dicatur.*
Excommunicatus propter contumaciam quando quis intelligatur,& quando propter crimen.
4 *Deprehensus in crimine an habeatur pro conuicto.*
5 *Deprehensus clericus potest detineri per uiginti horas, & à quo.*
Capere malefactores si uilla tenentur , non comprehenditur clericus,& nu.7.
6 *Bannitus an possit à quolibet,capi.*
7 *Clericus,qui fugit cum pecunia mea , potest à me capi , & detineri per.xx.horas,postea iudici præsentari,si possum.*
Ordo seruandus in reo criminis contumace.
8 *Clericus an perdat priuilegium suum propter locum delicti,in quo seruatur ius commune.*
Depositus à quo suspendatur.
Deponi qui possint.
9 *Incorrigibilis est corrigendus , & quia correctio est actus iustitiæ.*
Temporis ad quid faciendum statuti lapsus expectandus est, etiamsi condemnatus ad id,protestetur se minimè facturum,& ratio.
Defensioni suæ quis renunciare non potest.
Voluntas hominis mutabilis.
Restitutio in integrum,quæ soli principi competit, existimatur impossibilis.

CVM NON AB HOMINE. Ecclesia
optat hominis salutem, & non interitum . &
ideò gradatim emendãdo procedit,& nõ ful-
minat degradando.hoc intẽdit ista decretalis.uel sic.
Clericus depositus & incorrigibilis traditur curiæ se
culari.¶Casus.quæsitũ fuit,utrũ liceat regi , uel alicui
seculari personæ iudicare clericos in quocunque or-
dine constitutos deprehensos in crimine furti,homici
dij,uel periurij,uel alio reatu? rñdetur quod non.sed
debet deprehensus atque legitimè conuictus ab eccle
siastico deponi iudice.Et sic depositus, si est incorrigi
bilis,debet primò excommunicari.s.minori excõmu-
nicatione,deinde crescente contumacia excommuni-
cari maiori.postmodum uerò,si in profundum omniũ
malorum ueniens omninò contempserit,cum ecclesia
non habeat ultrà quid faciat, ne possit esse ultrà per-
ditio plurimorum, comprimendus est per secularem
ptãtem,ita quod ei deputat exilium,uel alia pœna le
1 gitima imponatur.Dicit† Inn.ꝙ probato crimine cle
ricus deponitur , & non proceditur ad aliam pœnam,
sed sufficit depositio.Secus, si enormitas causæ aliud
inducat,uel nisi sit incorrigibilis;in quo casu procedi
tur ẽm formam huius decreta.at ꝫ contumaciam pro-
ceditur interloquendo hoc modo,quia primò excom
municatur,postea si est incorrigibilis,anathematizat̃,
& postea deponitur. & anathema est maxima excom-
municatio.Itẽ dicit Archi.quod dr̃ia est inter nõ obe
dire,& contemnere . & ideò est dr̃ia inter contemptũ
clauium,& simplicem contumaciam , quia contẽptus
clauium est contemnere disciplinam ecclesiæ: sed con
tumacia est contemnere iudicem.60.dist.nullus.Item
dicit Arch.ꝙ consecratus nunq̃ reconsecratur ad eun
dem ordinem.68.dist.c.archi.j.multominus ille, qui
est deconsecratus, potest consecrari. iudex ante factũ
debet studere concordiæ:post factum autem debet pu
nire.ff.de usufru.l.æquissimum:quia ante factum quis
est monendus,post factum plectendus.¶Not. ꝙ cleri-
cus in minoribus constitutus debet deponi.Itẽ not. &
præmitte ad euidẽtiã,quod interdũ correctio incipit
à crimine,interdũ à cõtumacia.No.ꝙ dixi in summa-
rio.Item no ꝙ ad puniẽdũ clericũ,uel aliũ de crimine
non sufficit sola deprehensio, nisi post deprehensionẽ
conuincatur

2 conuincatur. facit. c. j. j. de pœ. ¶†Item no. qualiter sit puniendus clericus, qñ pęna incipit a crimine: qa primò deponitur, scđo excõicatur minori excõicatione: tertiò maiori: quartò traditur iudici seculari. quintò punitur ab eo pœna exilij, uel alia pœna legitima. ¶In tex. ibi, In quocunq; ordine, sacro, uel non sacro, Pe. & abbas, Ibi Conuictus, pondera hoc uerbũ, ꝙ non fuit positũ in consultatione non sufficit ergo sola deprehésio nisi quò ad infamiam. ff. de ritu. nupt. l. palam, ſm Goffre. Ibi excommunicari, s. minori excommunicatione, Ian. idem Goffre. Ibi, contempserit, concor. 17. dis. c. nec licuit, Pet. & abbas. Ibi, Quid faciat, pp fortè ipsius potentiam secundum Abbatem. Ibi, Comprimédus, & primò degradandus ſm Pet. quod non credo uerum de necessitate. Ibi, Exilium, quod ét ab ecclesia imponi potest. j. de pœ. c. ulti. ¶Et no. qđ ex quo prius excommunicatur, quàm exilium patiatur, sequitur ꝙ excommunicatio non est exilium. Item no. ꝙ illi qui ueniunt in profundum malorum. i. qui non timent. ll. neq; ꝓsidem, debent poni in exilio & sic expelli de ciuitatib. cum nolunt ciuiliter communicare cum alijs, & sic nõ sunt sociales, sicut debet esse homo, ut dixit Aristoteles primo politicorum. ¶†Sed hic quæro, quis dicatur incorrigibilis? respon. ille, qui non obtemperat prætori in eo, quod extremum, i. ultimum iurisdi. est, ut quia depositus non dimittit beneficium, uel gerit officium. Ille autem, qui non obtemperat in eo extremo, ꝙ est primum in iurisdic. i. quia citatus non comparet, nõ dicimus, ꝙ sit incorrigibilis, licèt sit cõtumax & excommunicandus pp eius contumaciam. ff. si quis ius di. non obten. l. j. §. j. & ista dr̃ excommunicatio pp contumaciam. Sed qñ iam condẽnatus est, & postea excommunicatur: quia non obtéperat, pp crimen dicit excommunicari. Porrò scias, ꝙ qui obtemperat prætori sponte, uel non spontè, ut quia uiribus præturæ est expulsus de bñficio, non dét tradi iudici seculari, ut
4 hic, quia iã correctus est. ¶†Opp. ꝙ deprehensus in crimine habeatur ꝓ conuicto, ut l. palam. ff. de ritu nupt. Solu. ibi fuit deprehensio publica, quæ sufficit quantum ad infamiam, sed non quantum ad diffinitiuam,
5 nisi probetur actus delicti. ¶†Sed nunquid iste deprehensus põt detineri per. xx. horas? dicit Ber. ꝙ sic, ut. ff. de adulte. capite quinto. ¶Sed nunquid possunt detineri per laicos? dicit quod sic, de authoritate prælatorum, non autem authoritate propria laicorum: aliter ipsi laici excommunicati essent ipso facto, de hoc not. lxxxj. distin. presbyter. l. dist. si quis diaconus, & ca. de his el. 2. ¶Et no. ad statuta, quæ dicunt, quod uillæ teneantur capere malefactores, quia non habent locũ in
6 clericis. ¶†Sed quid de bannitis, nũquid possunt a quolibet capi. dic ꝙ sic, ut. C. de mal & mathe. l. fi. quæ ꝓpriè loquitur in diffidatis, qui & debent ꝑutari in iudi
7 cio, & est lex sing. ¶†Quid in clerico, qui fugit cum pecunia mea? responde, possum ipsum capere cum pecunia mea, & detinere, non tamen ultra. xx. horas, sed debeo iudici præsentare, si possum, ut. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. credito. & hoc ideo, quia periculum est in mora, ut ff. quod metus causa. l. extat, & hoc est licitum; quia pro proprio interesse. & ideò si restituit mihi pecuniam, non possum ad iudicem ducere: quia statim ipso facto essem excommunicatus, arg. ff. de fur. l. qui uas, in prin. ¶Quæro, nunquid ordine sit proceden. quando pœna imponitur propter contumaciam? rñdeo non, quia per contumaciam non deponitur primò, sed suspenditur ab ingressu ecclesiæ, & si milib. a quibus ét suspenditur laicus. Secundò crescente contumacia excommunicatur. tertiò deponitur. Quartò & ultimò traditur curiæ seculari ſm Ber. & ista gl. reputatur multum notabilis. ¶Quid si eps non seruauit istum ordinem, sed deposuit, & uidens eũ obstinatum tradidit curiæ seculari? uidetur, ꝙ teneat ꝓcessus, ut in aut. ut clerici apud proprios epos, colla. v. ꝙ uerum est, si degradatur, quo casu non est necessaria alia traditio fienda iudici seculari; quod dic ut in c. degradatio, de pęnis, li. 6. Ego non puto, ꝙ omisso ordine istius. c. possit tradi iudici seculari: quia iste ordo est datus pro forma, & nihil de solemnib. est omittendum, ut. ff. de inte. rest. l. diuus. & prædicta uera, quãdo deliquit in laicatu, & in fraudem pęnæ factus est clericus, est degradandus, & sine isto ordine deducendus est ad statum laicatus, & puniendus ſm tps delicti, ut no. in c. nemo. per Archi. xj. q. j. & l. j. ff. de pę. & s. de
8 obli. ad ratioci. c. 1. ¶†Sed ecce quæritur, an clericus perdat priuilegium suum pp delicti locum in quo seruatur ius commune? rñ. sic ſm Pe. & Cy. in aut. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi opor. in 2. q. in j. gl. i. suspendi. Quæro, a quo suspendetur iam depositus? dic ſm P. & Abb. ꝙ suspendetur ab ingressu ecclesiæ & finibus à quibus suspenditur laicus ego dico etiam ab ingressu ciuitatis, licet talis suspensio sit meri imperij, ut. C. de sen. & interlo. om. iu. l. nullus deinde uide hic, ꝙ ꝑ quocunq; periurio põt clericus deponi. Ité simplices clerici ſm Hosti. Item nota. ꝙ non est recurrendum ad brachium seculare, nisi tunc demum, cum ecclesia non potest exhibere iustitiæ complementum. de hoc
9 per Arch. xxxiij. q. iiij. administratores. ¶† Quæro, nunquid ille, qui est incorrigibilis, sit corrigendus, & uidetur ꝙ non: quia frustrà esset. In ꝯriũ, quia correctio est actus iusti, actus charitatis, ut no. Arch. 2. q. 1. si peccauerit. ubi uideas. & per hoc determinatur qđ. dicit statutum, ꝙ si quis uulnerauerit aliquem puniatur in centum, quæ si soluere noluerit, uel non potuerit intrà mensem, amputetur ei manus; quia licèt protestetur se non soluturum, tñ dét expectari mensis, qa uolũtas hominis est mutabilis, ut no. ff. de dã. infe. l. qui bona. §. si qs stipulatus. Et no. ꝙ huic mensi non potest renũtiari, nam per hoc renuntiaretur defensioni, possibile est. n. naturaliter, ꝙ condemnatus moriatur interim; quo casu non fieret executio sententiæ, nec decederet intestabilis; & defensioni, quę põt esse naturalis & perpetua non potest renũciari in criminali, ut singulariter no. ff. de pac. l. pactum inter hæredem. Item accidentaliter potest superuenire defensio per gratiam Imperatorum, & etiam huic spei renuntiari non potest: tamen lex dicit, quòd restitutio in integrum, quæ soli principi competit, reputatur quid impossibile, & ideo non curatur, ut. ff. de fideicommiss. libertatibus. l. ergo. & ideo prima ratio est melior. Baldus doctor.

SVMMARIVM.

1 *Si agitur nomine ecclesiæ, transit instantia in successorem, & nu. 3. 5.*

Rescriptum, & Libellus } *an transeant ad successores, in princ. & num. 1. & ad alias personas, num. 2. & nu. 4. & 5.*

2 *Succedens in ecclesia, uniuersalis successor an sit.*

Iudicis datio non tenet, mortuo eo, contra quem datus est, nisi in casibus.

Rescriptum quando extendatur ad futura.
3 *Instantia si erat cœpta contra possessorem uiolentum, utrum transeat contra nouum possessorem, & nu. 1. & 5.*
Successor quis dicatur.
Interdictum, unde ui, est actio personalis.
4 *Succedit quis iniust ein uitio possessionis, rescriptum durat quantum ad ueram iurisdictionem.*
Rescriptum durare aduersus nouum possessorem quomodo intelligatur.
Repetitio noui processus facienda contra nouum possessorem, & qualiter.
Sententia non læditur etiam citatus, qui non afficitur ex instantia, & excipitur.
5 *Literæ si sint impetratæ contra uenditorem, utrum executio fiet sententia contra emptorem.*
Impetrari nunquid possit beneficium pendente rescripti controuersia.
Extensio decretalis epistolæ quando fiat.

QVIA. V. Per rescriptum impetratum ꝯ uiolentum conuenitur eius successor, qui scienter successit in uitium. h. d. ſm gl. Vel decre. ista nihil aliud dicit in summa, nisi ꝙ singularis successor conuenitur auctoritate literarũ, q̃ obtentę sunt cõtra defunctũ, cui ipse successit ẽt expresso ꝓprio noīe ipsius defuncti. & hoc est uerũ, cũ successor successit in uitiũ defuncti, ut hic. aliàs secus, ut s. de rescr. c. significauit. & hoc est ex ui interdicti, unde ui. quia ꝑsonale est nec ex rigore rescripti, sed eius interptatione extẽsiua aucto ritate & æquitate huius no. c. & hoc tene conclusiuè, ex ꝑ ssum interdictum, unde ui dirigitur spoliatori, nõ ei, q̃ nõ spoliauit, sed spoliatũ inuenit. Sed rescriptum Papæ dirigitur in rem ipsam, & extendit ꝯ possessorem, cum tpe datæ non possideat, sed postea lite pendente successit in uitiũ. h. d. de libello iudiciali. aut in rẽ dirigitur, ut peto me restitui amoto quolibet illicito detentore, & transit: aut dirigitur in ꝑsonam spoliantis; & non transit, sed nouo libello ui tm̃ eiusdẽ rescripti agi debet. j. de rest. spo. cum ad sedem; & ita teneas conclusiuè. Et primò ponitur facti narratio tria continens s. impetrationem, mortem, & successionem in uitium. scđa ibi, Præcipimus, ponitur mandatũ Papæ conforme priori mandato, saluo ꝙ loquitur de noua ꝑsona successoris. ¶ Casus. Quidam G. clericus spoliauit. P. possessione: iste. P. spoliatus impetrauit rescriptum super resti. suæ ecclesiæ ad quosdam iudices delegatos. mortuus fuit. G. cui successit quidam Rub. sciens uitium possessionis; significatum fuit Papæ. Papa mãdat eisdem, quod procedant contra successorem in forma prioris mandati, quemadmodum procederent, & negotium terminarent, si. G. uiueret in humanis. In text. ibi, Ingressus, subaudi sciens ab. V. uiolentiam fore commissam. ¶ Ibi, Præcipimus, per hoc dictum Inno. Vin. Goff. Host. & Aegy. ꝙ proceditur hic ex ui huius secundi rescripti, quasi primum expirasset: aliter non diceret litera, præcipimus. sed dixisset respondemus. & est simile, supra de offic. delega. cum R. & quod subdit. Literarum, scilicet confirmatarum. Alij dicunt, quod authoritate primi; quia uiolentia afficit litem, sicut uitium litigiosi. hoc non placet Inn. etiã si conclusum esset in causa, & etiam si ageretur reali iudicio, quia instantia non transit ad singularem possessorem, qui incipit possidere à seipso, & non per tradi. rei conuenti. Item ait, ꝙ etiam si lata esset sententia, & cõdemnaretur mortuus, nõ mandaretur sñia executioni non præmissa summaria cognitione, si sint aliqui qui uelint dicere contra eum, Inn. idem ait, † ꝙ si 1
agitur noīe ecclesiæ, transit instantia in succedentem ꝑlatum: secus, si noīe personæ. Inn. dicit, ꝙ est no. & adde ꝙ not. Cy. C. de ali. iudi. sed ſm Ber. proceditur ex ui primarum lrarum. & ideo dicit, præcipimus, quia fortè iudices nolebant procedere credentes expirasse mandatum. ¶ Modò uenio ad apparatum, in quo sunt
2 duæ lecturę ꝑriæ. scđa ibi, alij dicunt. ¶ † Et primo examinabo primã lec. ex qua no. ꝙ dixi in summario. dicunt quidam, ꝙ qui succedit in ecclesia, est uniuersalis successor, ut. j. de resti. spo. cum ad sedem. hoc non est uerũ, q̃a hic nõ successit in iure, sed in uitio rei uiolentæ. ergo cum notabili bñ concor. s. de ali. iudi. c. 1. ista non est bona cõcor. quia ibi interuenit alienatio cã mutandi iudicij, hic mors, quæ non pertinet ad illud edictum, ut. s. de alie. iu. l. ex hoc edicto. §. sed hæredẽ. So. inducit glo. ad probandum suum notabile, ꝙ decre. epistola siue rescriptum obtinet uim constitutionis. & iõ porrigitur ad similia sed ista rõ est falsa, quia rescriptũ est stricti iuris, ar. ff. so. ma. l. si uerò. §. de uiro. So. inducit gl. rõnem, quia decretum factum in persona antecessoris transit in personã successoris, & iam defuncti, ut. ff. de fideicom. libe. l. cum quasi, & no. ff. de reg. iu. l. Neratius. sed ibi est speciale fauore libertatis. ff. qui satis. cog. l. si decesserit. ff. iud. sol. si ante. ¶ Mõ gl. opponit, quia rescripta non extenduntur ad alias ꝑsonas, uel res, de offi. dele. c. P. & c. cum olim. Et est expressum ẽt de successore uniuersali, ut no. s. de rescri. c. significauit. ¶ Præterea iudicis datio non tenet, si is mortuus est, contra quem iudex datus est, ut. ff. quæ sen. sine ap. re. l. Pau. aliàs incipit, eum qui. Sol. hic dicit gl. ꝙ illa regula fallit qñ successor succedit in uitio s. reali, ut. j. de resti. spol. sæpe contingit: uel in uitio iudiciali, ut C. de alie. iudi. quia isti similes sunt in uitio. Item iste. B. qui occupauit de nouo, quasi ꝯtinuauit occupationem ueterem, & ideo æquum est, ꝙ rescriptum extendatur ad eũ, ꝑsertim quia hẽt ratum factũ illius simile. j. de immunita. eccle. c. aduersus. & ꝓbat gl. sua opi. quia si nõ succederet, ĩ rescripto prioris, ista decre. non esset situata in ti. de iud. Prętereà non contineret casum dubitabilem, quia certum est, quod ex nouo rescripto agi põt. ¶ Modo sequitur scđa lectura in fi gl. ibi alij dicunt. q̃ dicit, ꝙ authoritate primi rescripti iudices nullam habent iurisdict. nec possunt ꝓcedere per primas literas, & hoc probatur quadam demonstratione, quia rescriptum non extenditur ad futura. sed iste nouus possessor est persona olim futura, & nunc præsens, ut. ff. ad exhiben. l. cursui. §. fi. Item quia persona nõ subintelligitur, nisi exprimatur, ff. de uer. obli. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ¶ Tu dic, ꝙ aut scienter succedit in uitium occupando possessionem uiolentam; & tunc potest conueniri ex ui primarum literarum, non de rigore iuris, sed de æquitate scripta istius. c. & mirabile est, ꝙ uerba edicti sunt in ꝑsonam, ut. ff. de ui & ui arm. l. cum a te, & uerba rescripti sonant mihi in rem mediante interpretatione extensiua huius. c. & est rõ, quia Papa uadit ad realitatem. l. aut qui abest. §. fi. ꝙ ui aut clam. nec. n. est aliqua differentia in effectu quis fecerit ex quo expulsus est quis. l. extat. ff. ꝙ me. cau. & de uer. obl. l. cum seruus. aut sine uitio; & tunc non põt conueniri, ut quia occupauit cum titulo. si enim absque titulo, semper tenet cũ uitio ut. C. unde ui. l. cum quærebatur. ¶ Expedita est glo. Ber. Modo uenio ad alia. Pondero quatuor; primo

primò rescriptum an durat, & hoc est determinatũ su perius. secũdò quid de instãtia, si erat cœpta ꝯ uiolẽtum
3 utrum transeat ꝯ nouum possessorem. dicit Inno. † ꝙ non, quia singularis successor non succedit in instantia dicit Bar. ꝙ aut singularis successor est successor necessarius; & tunc succedit instantia. si aũt uoluntarius, tũc non succedit, ita eleganter no. ipse. ff. de fideiul. l. si cũ hominem. quæ distinctio non cadit hic: quia hic nõ est successor, sed occupator. Successor aũt dr̃ ille, q̃ in ius succedit, ut ff. de eden. l. quædam. §. his aũt. iste ergo nõ conuenit ex eadem instantia, sed ꝑ nouum libellũ. Sed ꝯ hoc oppo. quia res erat facta litigiosa, ergo transfertur iudicium, & proceditur in eodem iudicio, ut C. de litig. auẽ. nũc si hæres. sed ibi erat litigiosa res, hic nõ: quia interdictũ, unde ui, est actio ꝑsonalis, q̃ uocatur in factum, instit. de interdi. §. fin. Tu dicas, ꝙ duplex est successor. l. uniuersalis; & iste non potest esse successor uniuersalis, nisi succedat de iure in ipsa uniuersitate, ut no. ff. de transa. l. controuersia; & de isto nõ hic loquitur. Quidam est successor singularis, & hoc dupliciter, uel quia succedit in iure; & de isto non loquit̃ hic: uel quia succedit in facto. i. in possessione detinẽda; &
4 de isto loquitur hic. Circa ꝙ est sciendum † ꝙ si q̃s iniustè succedit in uitio ipsius possessionis, tũc rescriptum quantum ad ueram iurisdõnem durat, quia duo sunt præcepta rescribentis, primum est possessionẽ restitui, ſm est per talem restitui. Ex primo igitur capite durat rescriptum, & iurisdõnem suam extendit, licèt ex mero capite. Secundo non ur̃ durare, quia in ꝑsonã scriptum ur̃. ¶ Sed quæro, quid operatur hoc; ꝙ dicimus rescriptum durare? rñ. ut iudices delegati possint procedere ꝯ nouum possessorem, & habeant iurisdi. eandem quo ad genus, & formam ipsius. omnia tñ ꝯ nouũ possessorem à capite narrari oportebit, & satisdationes renouari, & reformari iudicium per eas, & iterum poterit disputari de ualentia rescripti. si fortè dicatur obreptitium. & breuiter oĩa passiua tanq̃ re integra uẽtilabuntur. nec ullæ satisdationes possent committi, ꝑsona rei funditùs mutata, ut ff. iudi. solu. l. si añ, & not. ff. de procu. l. mutari, & l. quæ oĩa. & processus, qui fieret ꝯ ueterem detentorem, nouo detentatori nõ præiudicaret. non ob. C. de liti. auẽ. nunc si hæres, & ff. de alie. iudi. l. cum miles: quia ibi loquitur in eo, qui succedit in præiudicio eiusdem instantiæ ex iuris dispositione, & facit. ff. de pac. l. si tibi. §. possessor, & l. tale pactum, §. fi. & ff. si mulier uẽ. no. l. j. §. necessariò. Tertiò quæritur, quid si esset lata sententia contra V. utrum mandaretur executioni cõtra Rub. dicit Inn. quod non. nam ille qui non afficitur ex instantia, non læditur ex sententia ẽt citatus, ut ff. de iureiur. l. sed & si possessori. §. fin. cum l. sequenti, nisi post sententiam sit facta alienatio cã impediendi executionem sententiæ, ut ff. ut in pos. le. l. is cui. §. qui in possessionem. Et no. Cy. in l. unica. C. de alie. iudi. Item si fiat alienatio in fraudem post primum decretum. ut no. ff. ut in pos. lega. l. certa forma, quod est no. dignum. ¶ † Quæro, si literæ sunt impetratæ contra uẽditorem, utrum fiat executio sententiæ contra emptorem, uel è contra gl. dicit ꝙ sic: quia reputatur eadem persona propter litispẽdicium ita dicit gl. singularis. ff. de iudi. l. uenditor. ¶ Extrà quæro, nunquid instantia transeat ad uniuersalẽ successorem? rñ. aut succedat per damnationem, & nõ trãsit, quia iudicium soluitur deportatione, ut ff. solut. mat. l. si constante. §. fi. ff. de noua. l. quoties, in fine. aut transmissione; & tunc transit, ut ff. de iudi. l. tã ex ꝯtibus. ff. de preto. sti. l. ij. & ff. de his, qui no. insa. l. seruus. Sed nunquid hoc est uerum in instantia arbitri? dic ꝙ sic, qñ transit ad hæredem. aliter secus, ut ff. de arbi. l. diem proferre. §. nec utimur. ¶ In arbitramẽto autem non est quæstio. quia ibi non est iudicium, sed ꝯctus, q̃ trãsit ad hæredem, & tene menti prædicta. ¶ Sed nunquid beneficium poterit impetrari pendẽte rescripto eo casu, quo non transit instantia? ur̃ ꝙ non, ut c. ij. ut lite penden. li. 6. sed ibi erat res litigiosa, hic non. ¶ Itẽ hic erat qõ de possessione, ibi de beneficio. & dic ut ibi no. deinde, quia gl. dat nobis materiam cuiusdam utilis brocardi dicendo, quod decretalis epistola extẽditur de similibus ad similia, scias quod in ꝑ l. C. de secũ. nup. sunt duæ gl. contrariæ, & sæpe de facto contingit. dicit statutum, quod forensia nõ possunt uendi, uel donari inter uiuos res nec ciuiũ existẽtes in ęstimo cõis, nunquid poterit legari, uel donari causa mortis? & ur̃ quod non, quia quod rationis nexus connectit, dispositio iuris non separat, & non solum hoc contingit ꝑ extensionem sermonis, imò uerius per tacitam dispositionem eiusdem. l. ut singulariter no. C. de reuo. do. l. his solis. ¶ In contrarium facit, quod no. per Dyn. ff. de lega. j. l. quod in rerum. §. eum qui chirographum, quod est uerius. non obstat gl. hic posita, quia loquitur, quãdo decre. continet ius commune, & cultum naturalis iustitiæ: secus si exorbitet, quia tunc casus omissus hẽ pro omisso, & relinquitur in dispositione iuris cõmunis, ut ff. solu. mat. l. si cum dotem, in prin. & l. si de uiro §. si de uiro; & dic quod no. c. susceptum, de rescriptis, li. 6. in nouella; quod bene notabis. Bald. doctor.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium an Papa possit solus priuilegium suum interpretari, & nu. 2. 4. 5.*
2 *Dictio, usque potest poni inclusiuè, & exclusiuè.*
3 *Principis potestas suprema nulli subiacet regulæ, nisi soli legi diuinæ uel naturali.*
Interpretatio ubi sit locus, & a quo fieri possit, nume. 1. & 2. & 4. 5.
4 *Interpretationem eandem recipit testamentum, & priuilegium.*
Capituli huius intellectus.
De sedis Romanæ iuribus nemini iudicium cõpetit, nisi Papæ.
5 *De priuilegio Papæ an quis incidẽter cognoscere possit alius à Papa.*
Officia an transeant ad hæredem.
6 *Papa an possit alicui concedere castrum ecclesiæ, & eius potestas.*
7 *Imperator an possit rem meam alteri donare.*
Testamentum an principis priuilegio rumpatur.
Incontinenti, aduerbij significatio.
8 *Dilatio non debet dari reconuento ad deliberãdum, post quã reus respondit libello.*
Transactio, uel / Compositio — est litis terminus, & quãdo mandatur executioni absque libello.
Aduocatus, qui pegigit sibi palmarium, an idem mereatur, si transigatur.
9 *Reconueniri potest super infinitis, qui quæstionem unã mouet, & an hoc casu poterit actor reconuenire reconuenientem se.*
Reconuentio fieri potest etiam coram delegato habente limitatum mandatum.
Quod proroga ur, omne debet esse eiusdem formæ & naturæ cum antecedenti suo, & exemplum.

Sententia

Sententia iudicis, uel arbitri non est necessaria, ubi concordia decidatur.
Si litem dirimi mandatur intrà tempus, quid agendum parte nolente prosequi.
Ordine omisso, uel praepostérato in conuentione, & reconuentione, appellandum est, aliàs processus ualet.
10 *Reconuentio quo tempore fieri debeat. & nume. 13.*
11 *Reconuentio an in cã appellationis habeat locum ante li. cõtest. in ipsa causa appellationis.*
12 *Reconuentio an habeat locum in causis extraordinarijs, criminalibus & summarijs, & nu. 13.*
Iudicium quousque duret.
Reconuentionem fieri eodem durante iudicio debere tantum, an sit aequum.
13 *An iudex possit statuere terminum ad reconueniendũ actorem.*
Exceptio ubi non potest ex statuto probari per testes, ita & actio, uel replicatio.
A pari locus infert in omnibus parilitatem.
Voluntas principis inquirenda semper.

CVM uenisset. Super priuilegijs apostolicae sedis, nullus alius q̃ Papa põt iudicare. Casus ꝑ se patet in nube.
1 † Sed in terminis quaerit̃, utrũ Papa solus possit suum priuilegium interpretari? resp. Aut per probabilem rationem disputandi, & tunc potest interpretari à iudice, & non requiritur authoritas Papae, ut ff. de uul. subst. ex facto, quae est ad hoc l. multum no. & in l. j. §. si quis. ff. ne quid in lo. pu. & ff. ad Trebel. l. qui filium. § Sabinus, & ff. pro so. l. si socius pro filia. aut non subest ratio, quare magis sit interpretãdũ uno modo, quàm alio, ut si Papa priuilegiat mihi unũ
2 castrum usque ad flumen. ¶ † Nam dictio, usque, põt poni inclusiuè, & exclusiuè, & sumus incerti de mente loquentis; & tunc recurremus ad principem, nam sicut ipse fuit origo beneficij, ita debet esse interpres, ut ff. de re. iuris, dicit Inno. quod ibi solius principis est exponere, siue interpretari, Inn. & multo fortius ad eum solũ pertinet priuilegium suum extendere, uel restringere, uel perimere, nisi sit casus per l. scriptam decisus, exemplum. C. de pre. impera. offe. l. quoties, & l. rescripta. ff. de uulga. subst. l. ex facto. & dic ut plenè no. C. de legi. l. de nouo. Illud tñ scias, ꝙ de potentia principis nõ est disputandum: quia suprema potestas eius nulli subiacet
3 † regulae, nisi soli legi diuinae, uel naturali immutabili, ut plenè no. C. si contra ius, uel utilitatem publicam. l. ii. & scias, quod omne uerbum abbreuiatum, ut puta regula iuris (quia omnis regula potest dici uerbum abbreuiatum) indiget solenni & sana interpretatione, sed non uerbum specificè demonstratum, ut no. C. de fideicommis. l. uoluntatis, & dic ut ibi dixi. Idem si in priuilegio esset dubitatio in iuris significatione, ut C. de legi. l. fin. & si princeps non interpretatur uerba, quae possunt alij praeiudicare, interpretantur ꝯ proferentem, & sic strictè, arg. ff. de pact. l. ueteribus, & C. de pe. bo. sublatis. l j. li. x. & C. de ope. pub licis. l. si aliũ. & per Guil. ff. de constitu. princ. l. beneficium. ¶ Et no. ꝙ interpretatio habet locum super incertis, non sup certis, ut ff. de au. & ar. le. l. Pediculis. §. argento petitorio, & ff. de leg. iij. l. item legato. §. parui, & l. liberorum. §. quod tamen Cassius, & ff. de usu & ha. l. plenum. §. equi
4 tij, & ff. de uer. obl. l. qequid astringendae, tertio rñso, & ff. de pe. le. l. fi. † Illud scias, ꝙ eandem interpretationem recipit priuilegium, & testamentum in eo sensu, qui ex uerbis concipi potest, ut ff. de pe. l. nunquam liquidè. §. si cui penus, & ff. de uino, oleoque le. l. fi. §. cui dulcia, & in c. 1. de conce. praeben. li. 6. Alio modo põt intelligi nostrum capitulum, qñ esset dubium de iuribus Romanae sedis concessis principibus. unde ẽt isti principes tpales postea non possunt de ipsis iudicare, quia sanctorum facta non sunt in dñio. Nam inferior a Papa nõ põt sup hoc iudicare, & iste est uerus intellectus, & facit ff. de his, quae in testa. de l. proxi. & ff. de
5 haere. insti. l. & hic Tyberius Caesar. ¶ † Quaerit gl. nunquid saltem incidenter per alium possit cognosci de priuilegijs Papae? Respon. sic, tñ haec snia non facit ius nisi inter partes, nec pronuntiabit principaliter de priuilegio, sed de priuilegio. i. an ei obstet, an non, ar. in l. j. C. de ordi. iudi. Idem, si incidenter opponatur simulatio priuilegij, uel falsitas ẽm Inno. ar. C. de iudi. quo & j. de re iudi. suborta, & facit. C. de legi. l. cum de nouo: Pone, Papa concessit cuidam principi officium uicariatus ad x. annos, dubium est, utrum transeat ad haeredem? dicit Bar. ꝙ sic: quia officia Romanae ecclesiae cõsueuerunt uendi, & concedi pro se, & haeredibus suis, praesumitur concessio realis ẽm Bar. qui ita no. in l. pater, de ser. lega. In ꝯrium faciunt, quia officia nõ transeunt ad haeredem, nec aliquid operatur appositio tẽporis in re non transmissibili, ut ff. de usufr. l. uxori usũ
6 fructum uillae. † Quaero, an Papa possit alicui concedere castrum ecclesiae? tñ. non est dubium, quod sic in feudum, uel emphyteusim: legatus tñ non posset sine spãli mãdato, ut no. Bar ff. quod ui. aut clam. l. prohibere. §. planè. Et adde, quod no. Archi. 9. q. 3. per principalẽ, & quod no. in c. 1. §. item si clericus, de capitulis Corradi, & facit ff. de nata. restitu. l. quaeris. & in summa quicquid põt rex in suo regno, potest Papa in ecclesiastica monarchia, & sicut olim omnia a manu regis gubernabantur, ut ff. de orig. iur. l. ij, in prin. ita & hodie quicquid regi placet, legis habet uigorem. ¶ † Quaero, an
7 Imperator possit rem meam donare? no. Archi. 9. q. ultima, principalem, ubi omnino uide. an principis priuilegiũ rumpat testm̃, dicit Arch. qđ nõ, licet priuilegiũ praecedat: quia fauorabilius est testm̃, quam priuilegiũ dicit Arch. 88. dist. Episcopus. Archi.

De mutuis petitio. c. ex literis.

HIC deficit lectura Bal. prout communiter habetur: quia in illis uerbis iudex. l. consentaneum, fit transitus ad titulum de mutuis petitionibus: unde aũt hoc ꝓuenerit, ignoratur. Sed uitio & culpę primi scriptoris tribuendum censemus, cum in lecturis antiqs illa dictio, iudex, ita praecedẽtibus sit connexa, ut nil noui inducere uideatur, quod non nisi scribentis errore factum fuisse iudicandum est Iudex. l. consentaneũ, ibi, Incontinenti. i. antequam tẽdat uias suas, & c. uel diuer
8 tat ad alium actum. ¶ † Et sic no. recõuento nõ dari ad deliberandum dilatio, postq̃ reus rñdit libello. ¶ Ibi, Vicissim, no. ordinem procedendi. Ibi, Concordia terminetis. No. ꝙ amicabilis compositio lit. dicitur terminus lit. concor. C. de transac l. fratris. dicit Innocen. quod absque libello. debet mandari executioni, ut ipse not. in ca. 1. supra titu. j. quod est sine dubio utrum, quando transactio est facta apud acta, ut C. de transac. l. siue apud acta. ¶ Sed nunquid aduocatus, qui licitè facit pactum palmarij, idem mereatur, si clericus transigit? dic quod idem meretur proportionaliter, id est tantum pro tanto, ut ff. man. l. fi. quae l. est ad hoc multum notabilis. Ibi, Super quaestionib us,

nibus, nota quòd mouens unam quæstionem pōt reconueniri super infinitis, concor. ff. de procura. l. omnium. quæ lex est ad hoc no. Sed nunquid hoc casu actor poterit reconuenire reconuenientem se? rñ. non, argu. in l. fi. ff. quod quisque iuris, & ibi per Guil. de Cu. no. in hoc capitulo, quod coram delegato, qui habet limitatum mandatum, pōt fieri reconuentio, & sic prorogatũ mandatũ iurisdi. & utraq; iurisdictio est delegata, ut. ĵ. c. pxi. & ar. ff. de pac. do. l. inter socerum. §. cũ inter. nam oẽ, quod ꝓgatur, debet esse eiusdẽ formæ & naturæ cũ suo antecedenti, ut no. in c. hi qui authoritatẽ, de præben. lib. vj. si aliquid substantiale mutaretur, nõ esset ꝓgatio, ut ibi singulariter no. ¶ Pone, officium Potestatis ex forma statuti est semestre cũ salario mille Florenorũ tenendo tot equos, & tot assessores, &c. tandẽ ꝓgatũ est sibi officium cũ diminutione salarij. dico quòd istud non est idẽ officiũ, nec erit idẽ syndicatus: quia mutatur id quod substantiale est. i. merces conducte, ut. ff. de contrahen. emptio. l. pacta conuẽta. §. Pau. de hoc no. per Bar. in l. iiij. ff. de dã. infect. dicit aliquis, certè & tẽpus officij est de substantia, sicut merces. ergo nõ est uera ꝓgatio. rñ. ueritate inspecta nõ sunt unũ & idẽ, sed unum fictione sic, ut no. Cy. in. l. si cũ dies, in prin. ff. de arbi. in addi. suis. Item not. hic, quòd ubi partes decidunt litem ꝑ cõcordiã, sñia iud. uel arbit. non est necessaria. Et iõ, si statutũ diceret, quòd arbitri teneanĩ intra mensem ꝓnunciare sub certa pœna, & partes interim transigunt, nõ teneantur arbitri pronunciare: quia nec possunt, cũ lis sit sopita, ut. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si qs post. ¶ Quæro, quid si actor noluit rñdere? Sol. patet per. d. l. omn. ũ. l. sed hæc. §. defendere, & l. mutus. §. pœna. imò plus dico, & est ualde no. quòd iudex pōt denegare audiẽtiã actori in omni alia cã, & ẽt mandare alijs iudicibus, ꝙ cum nõ audiant, nisi purget moram, ut. ff. quib. ex cau. ma. l. sed & si ꝑ prætorem. §. sed si dum decreto; & illa gloss. non est alibi. ¶ Quæro, quòd si iudex nõ ꝓcedat ẽm ordinem conuentionis, & reconuẽtionis, sed omitten. uel præposterando ordinẽ, utrum ꝓcessus sit ipso iure nullus? & uĩ quòd sic. C. de sen. & interlo. om. iud. l. ꝓlatã. dic quòd ualet iudiciũ: sed pōt appellari, nec oportet iustificare appellationẽ aliter quàm ꝑ ordinis præposterationẽ, ut. ff. qñ app. sit. l. j. in fi. & ar. ff. de mino. l. ait prætor. §. ꝑmittitur, & uide oino, quod no.
10 ij. q. j. in glo. summæ. quæ gloss. est solemnis. ¶ † Tertiò quæro, quo tpe debeat fieri recõuentio? rñ. quo ad parilitatem ꝓcedendi debet fieri ante litem cõte. uel parum post, ante quàm sit iuratum de calũnia, ut ca. dispendia. §. reus, de rescrip. lib. vj. & C. de sen. & interlocu. omn. authen. & consequenter. Si ergo fiat post litẽ contesta. talis reconuentio meretur eundem iudicẽ, tñ non meretur parilitatem tpis in ꝓcedẽdo; & iõ est ẽm quid conuentio, & ẽm quid reconuentio, ut no. in c. sæ
11 pe, de uerb. sig. in cle. ¶ † Sed nunquid in cã appellationis hẽt locum recõuentio ante lit. conte. in ipsa causa appellationis? & uĩ quòd sic: quia quo ad cãm appel. iudicium est in principio non in medio, nec in fi. In contrarium uĩ glo. ĵ. de procu. ita demum: quia id quod excluditur per lit. conte. in primo iudicio, non pōt reputari in cã appellationis; tex. est ibi solemnis. Sol. dic ut no. per Cy. de tẽp. appel. l. ꝑ hanc. dic quòd si appellatũ est ante lit. conte. de hoc no. per Inno. ĵ. eo. c. pru-
12 dentiam. ¶ † Quæro, nunqd in cãis extraordinarijs habeat locũ reconuentio? rñdeo sic, si pōt saluari forma parilitatis in processu, ut. ff. de ꝓcu. l. sed hæc. §. non solum, & ff. de uar. & extra or. cogni. l. j. in fin. ¶ Quæro, utrum in criminalibus habeat locũ recõuentio. Sol. dic ut dixi. s̃. de iudic. c. at si clerici. ¶ Quæro, nunqd ille, qui petit se mitti ex edicto diui Adri. in quo ꝓcedit leuato uelo, uel aliquid petit, in quo nõ requiritur strepitus iudicij, possit reconueniri? & uidẽ quòd nõ, ut. ff. de iudic. sed si restituatur, in prin. ubi omninò uide. ¶ Quæro, quia in. §. reus quoq;, dicitur eodẽ durante iudicio, quousque duratur iudiciũ? dicit Ber. donec sit renunciatum, uel conclusum in cã, non post. caue tibi, quod uerũ est quò ad descriptionẽ, sed bene durat quo ad decisionẽ, ut. ff. ad. l. Aquil. l. prouidẽ, & C. de adult. l. quãuis indubitati. ¶ Quæro, quæ eqtas est ista, quòd agens non possit reconueniri nisi corã iudice durante iudicio? nam fingam me creditorẽ, & agam coram iudice mihi gratioso, & in ueritate sum debitor aduersarij mei, non poterit interim ius suum consequi? rñ. licet istud uideatur iniquum, tñ iniquius esset oppositũ, ut. C. de fruc. & lit. expe. l. fi. ¶ Item si cõsideretur, de fraude coram alio iudice posset fieri conuentio, non dico reconuentio, argumentũ. C. de asser. tollen. l. j. in fi. facit quod not. gloss. quæ incipit, forte ponitur quæstio.
13 ¶ † Quæro, an iudex possit statuere terminũ ad reconueniendũ actorem? & uĩ quod non: quia in statutis est statutus terminus à iure: sed glos. ordinaria determinat ꝯrium. ff. de procura. l. oĩum, & est glo. multum no. ¶ No. quod contrariorũ unum & idẽ est statutum, & est ar. quòd ubi exceptio non pōt ꝓbari per testes ex forma statuti, similiter non pōt ꝓbari per testes actio, uel replicatio: quia iudex, & iudiciũ nõ debet claudicare. sed quid de duplicatione? si quidẽ uenit ad corroborationem scripturæ, pōt probari per testes. aliter nõ. qa qui duplicat, excipit. facit quod no. C. de excep. l. si pactum. de hoc alibi est latius dicendum. ¶ Item no. quòd locus à pari infert parilitatẽ in oĩbus, ut no. ff. de ope. no. nun. §. nuncius. l. hoc amplius, in fi. ¶ Quæro, quid si princeps mandat, ut statim aliquid fiat, quo casu non procedit reconuentio, si constat de mente principis, nũquid tñ est inquirendum de ueritate? respon. sic glos. est ordinaria & singularis. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. quidam, in glos. quæ est super uerbo, non inquirent; & tene menti illum tex. cum glo. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Parilitas debet esse in iudicijs.*
Forma data expresso trahitur ad tacitum.
Fauor reuertitur in damnum in correlatiuis.
Prorogatio, uel Extensio } *fit cum suis qualitatibus, & clausulis.*
Petere ab alio non possum, quod illi non concessi.
2 *Clausula, Appellatione remota, operatur in interlocutorijs, quæ modicum lædunt: secus in diffinitiuis, & his, quæ sunt magni præiudicij.*
Repetitio præcedentium utrũ omnes includat qualitates eorũ.

PRVDENTIAM. Actor, qui impetrauit rescriptum cum clausula Appellatione remota, respondere tenetur. & hoc dicit. secunda pars ibi. nos uerò. Casus. Quidã impetrauit literas contrà aduersariũ suum appellatione remota. reus cũ reconuenit, qui recõuentus uult à quadam interlocutoria contrà se lata appellare. Quæritur, utrũ ꝑ illam clausulam, Appellatione remota, nõ sit huic appellationi deferendum? Papa rñdet, quod cũ actoris,

actoris, & rei eadem sit conditio, & uno, & eodem iure debent trutinari, sicut desiderat actor, ut sibi iustitia fiat appellatione remota, sic reconuenienti in sua iusti
1 tia rñdere. ¶ No. quod † in iudicio debet esse parilitas, concor. C. de fruc. & litis expen. l. fi. & de proxi. sac. scri. l. in sacris. ¶ Secundò no. quod forma data expresso trahit ad tacitũ. ¶ Tertiò no. de tacita repetitione. ¶ Quartò no. quod cõsensus in fauorem reuertitur in damnũ, quod uerum est in correlatiuis: quia correlatiua eodé iure censentur, ut. C. de indic. uidui. l. fi. Item not. quod illud, quod extenditur, prorogatur cum suis qualitatibus & clausulis, & cum sua ppria essentia dicit glo. qué admodũ progantur palmites. ff. de bo. pos. hæred. pe. l. ij. & istud non est dubium, qñ extẽsio fit ex eadé. l. idé, si ex alia. nã semp originé suã sequit, ut ibi. ¶ No. quod quis non põt petere ab alio, quod ipse alij non concessit, ut. ff. de dam. infect. l. qui bona. §. si quis: quia ibi est
2 tex. notabilis. ¶ † Vltimò no. de clausula, Appellatione remota, quæ clausula operatur in omnibus interlocutorijs, quæ modicũ lædunt: secus in diffinitiuis, & his, quæ sunt magni præiudicij, ar. C. de preci. impera. offe. l. quoties. C. de sen. & interlo. omn. iudi. l. cum solitum. ¶ Oppo. contrà tacitam repetitionem quia lex dicit, quod non fit tacita repetitio, ut. ff. de fideicõ. libe. l. fi. sed ibi, quia tacita repetitio uitiaret. Et ista faciũt ad quæstionem. quidã fuit accusatus de adulterio cõmisso in Seiam uxorem Titij. iste respondet accusationi. dixit confiteor me cognouisse carnaliter dictã Seiã. Quæritur, an uideatur p hoc eam confiteri uxorem accusatoris? Bar. dicit, quod non: quia illud uerbum, dictam, est solius personæ demonstratiuum, non qualitas repetitionũ. ff. de lega. j. l. si cui, p Bart. & in spe. de positi. § vij. uer. xj. aduerte, si hoc est uerum, nõ est facta litis contestatio super adulterio: quia non fuit confessus, nec negauit adulterio phato per testes. Et caueant sibi assessores, ne admittant huiusmodi respõsionem. Oppo. contrà istud. c. de. l. quod fauore. C. de legib. So. hic non retorquetur in odium, sed interpretat rescriptum, quia debet esse commune, ut. C. de temp. in integ. resti. l. petendæ.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio an fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calumnia.*
2 *Quæstiones omnes fundamenta iudicij præuenientes ante litis contest. decidendæ sunt.*
Litis contestatio requirit integritatẽ suam ex utraque parte.
Libellus ex conclusione, Libellus sine conclusione, Interrogationes ad præparationem iudicij. Positiones, & Articuli, siue Capitula. } *Sunt diuersa.*
3 *Actiones decernere potest iudex quas mihi cedere tu debes, in absentia tua, uel transeunt absque cessione.*

De litis contestatione. Rubri.

1 QVAERO, nunquid litis contestatio fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calũnia? Pe. dicit quod sic; quia litis contestatio hét duo extrema unum ex parte actoris, & aliud ex parte rei: sed istud est falsũm, quia nõ hét eã in sensũ diuiso, sed solum in sensũ cõiuncto. & hoc pbatur. primò, qa litis contestatio est indiuidua, qñ ad indiuiduũ ordinat. i. ad sentẽtiã. ff. fami. hercis. l. hoc iudicio. Itẽ pluribus rõnibus. Primò contestatio statim facta & immediatè ex parte petitoris, omissa omni dilatione, esset nulla ipso iure, ut. C. de lit. contesta. aut. offeratur, in fi. ¶ Secundò sequeretur, quod. leges quæ dicunt, quòd ꝯ actorem est litis cõtesta. & sic nõ pcederet aut. qui semel. C. quõ & qñ iudex. Tertiò, quia sequeret, quod instantia termini statim inciperet currere actori, & nondum curreret reo, & sic héret diuersa tẽpora, unũ respectu actoris, aliud respectu rei; quod est falsum. ¶ Quartò, quia sequeretur, quod statim quòd libellus esset oblatus, nõ posset emendari ꝯ. l. edita. adde, quædam expediuntur ante litem contestatã, & nõ post quędam ante & post,
2 quædam post, & non ante, ut media lite. Omnes † quæstiones fundamenta iudicij præuenientes debent ante litem contest. decidi, ut. C. de adult. l. qm Alexandrũ, tam excipiendo, quã replicando; tex. est ibi no. ¶ Quintò, quia litis contesta. reqrit suã integritaté ex parte actoris, & rei, in. l. ré non nouã. §. j. C. de iudi. & iõ Pe. & Cy in ista corũ opinione somniauerunt, & tenenda est opinio cõis. ¶ Et no. quod quinq; sunt, quæ diuersa sunt. s. libellus ex conclusione. libellus sine cõclusione, de quo per Cy. C. de fal. l. nec exẽplũ. iterrogationes, quæ fiunt ad præparationem iudiciorum, ff. de interrogato. actionibus. l. post sen. positiones, quæ fiunt ad respondendũ super eis, & ad releuandũ ponenté ab onere pbandi, ut no. C. de confes. l. iij. in fi. glo. mag. C. de iur. calum. l. j. §. quod obseruari. articuli, siue capitula, quæ nõ fiunt ad respondendũ, sed ad pbandũ, unde non tenetur aduersarius respõdere articulis, sed positionibus sic, ut no. in. c. sæpe, de uerbo. sig. in cle. ¶ Que
3 ro, ago † contrà aliquem, ut cedat mihi actiones: ipse est absens, & non uult comparere, utrum iudex poterit mihi decernere actiones lit. non contest. & uĩ quòd sic, ut. ff. de iur. do. l. pfectitia, in principio. imò vẽ, quod sine cessione transeant actiones, ut est glo. singularis. ff. de dam. infec. l. stipulatio. §. ulti. & C. ad Trebel. l. Pe. §. cum aũt, nisi quis dicat, quod ibi est speciale.

SVMMARIVM.

1 *Litis contesta. fit per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam.*
2 *Litis contestatio si non inuenitur in actis, nõ ualet processus.*
Litis contestatio est lapis angularis iudicij, & fundamentum.
3 *Lis an præsumatur contestata.*
Libellus an oblatus præsumatur.
Solennitas in iudicijs non præsumitur: secus in contractibus.
Petere dicitur etiam qui post litis contesta. prosequitur.
Litis contestatio quando facta dicatur, & de eius impedimentis, & nu 4. 7. 8. 9 & 11. & nu. sequentibus.
Gratia si fiat simul cum iudicu dattone, surreptio uitiat utramque, & oritur duplex exceptio.
De non petendo, & non agendo, & Transactionis, } *pacti exceptio, an impediant contesta litis.*
4 *Litis contestatio quid est, & an fiat per confessionem.*
Præceptum in confitentem ante litis contesta fit, eiusq; nis.
Confitens, litis renunciare uidetur.
Effectum producere quod consueuit, ea mente dictum uidetur, ut producat effectum.

5 Litis

5 *Litis contestationem inducit responsio facta super libello, nõ autem si fiat super positionibus, & quare.*

Positio non est quid perfectum.

Libello non obiato reus nec absolui, nec condemnari potest.

Ex probationibus non oritur actio, neque ius, & quibus.

Ex confessione, Sententia, & iureiurando — oritur actio.

Inter libelli conclusionẽ, & libelli petitionem — an sit differentia.

6 *Litis contestatio an fiat per hanc responsionem, nego narrata, prout narrantur, & dicam petita fieri non debere.*

7 *Et an proponens exceptionem peremptoriam præsumatur litem contestari.*

8 *Confiteri debitum an videatur, qui opponit exceptionem solutionis, adeò quòd non sit necesse litem contestari.*

9 *Negans non excipit.*

10 *Exceptio nulla ante lit. contesta. potest opponi in reali iudicio. nisi possessionis.*

11 *Litis contestatio an dicatur facta, si reus respondendo petitioni dicit non confiteor, neque nego.*

12 *Et si dico, domine nolo litigare, uel cedo liti, an contestetur lis.*

13 *Et an negans solum factum intentatum in libello dicatur litem contestari.*

14 *Negans libellum an intelligatur omnia negare.*

Totum quando possumus negare, si quid falsi contineat.

15 *Libellus si fuit productus in scriptis, iudice, & tabellione actorum præsentibus, tamẽ producens nihil dicit uerbo, utrũ in isto libello possit lis contestari.*

Contestatio litis utrum fuerit facta per interrogationẽ præcedentem, & responsionem subsequentem, si non constet, præsumitur ordo uerborum. idem si non appareat qualiter facta.

Ordo uerborum, & qualitas — præsumitur.

16 *Lis an sit contestata, si respondeatur libello, per uerbum, non credit.*

In excommunicationis, Relationis, & appellationis — cã afferendus libellus, & lis cõtest.

17 *Respondere tenetur quis libello criminoso, & non positioni criminosæ, & quare.*

Pro confesso quis non habetur ipso iure, si quis positionibus non respondeat, sed per sententiam iudicis, ideo cautione opus est.

Cognitionem causæ quã desiderant, ad officium iudicis, non legis pertinent.

Verbum, habeatur, ubicunque ponitur, intelligitur per sententiam: nisi & uerbum, sit, adiungatur.

1 OLIM inter. Non p positiones, & rñsiones, sed p petitionem † in iure propositam, & rñsionem secutam fit litis cõtestatio, qua omissa nullus est processus. Primo ponit processum iudicũ, & ipsorũ relationem. Secundo ipsum processum decreuit irritũ. Casus. Inter epm Nouiomẽ. ex parte una, & capitulũ S. Quintini ex altera, orta materia est q̃ōnis sup qbusdã iniurijs, suijs excõicationis, & alijs articulis; cã fuit cõmissa quibusdã iudicibus, qui processerunt hoc mõ, uidelicet quia factis quibusdam positionibus, & rñsionibus ad easdem, & partium allegationibus auditis, cãm eandẽ, sicut fuerat eis iniunctum, ad examen apostolicum remiserunt. qua pp procuratores utriusq; partis se conspectui apostolico præsentauerunt. Papa aũt, qui non inuenit lit. cont esse factã, q̃uis positiones, & rñsiones hincinde sup pluribus articulis factæ fuerunt corã iudicibus supradictis, processum decreuit irritũ: quia p positiones, & rñsiones ad eas nõ fit litis cõtestatio, sed p petit. in iure. i. in iudicio propositam, & rñsionẽ in iu-
2 dicio secutam. h † No. quod dixi in summario. Itẽ no. ꝙ non ualet processus, si non inuenitur in actis lit. contest. quę requiritur, siue agatur de iniuria, siue de snia excõicationis, siue de alijs articulis. Oppo. nã litis contestatio fit per ꝯdi. ut C. de iudi. l. rem non nouam. §. patroni. sed hic fuit ꝯdictum, ergo facta litis cõtestatio. Sol. hoc non est uerum: quia propositum est prius facere positiones, q̃ lit. cõte. cum litis contestatio sit lapis angularis iudicij, & eius fundamentum, ut in auẽ. de litig. §. omnem. ut ibi deficit principium, deficit principatũ, nec supædificari potest. ff. de excep. rei iudi. l. egi totum. .q. 1. c. cum Paulus. ¶ Oppo. & vř, ꝙ omnia præsumantur solenniter acta i. nihil om ssum de contingẽtibus, ut ff. de uer. obli. l. sciendum, & no. in l. quæro. ff. loca. & C. de fide instr. & iure hastæ fis. li. x. Solu. nõ est
3 † uerum, quia litis contestatio est actus p se. & ideo nõ præsumitur lis contestata, nec libellus oblatus. sed si appareret, quod esset lis contestata uel libellus oblatus, circa ipsum eundem actum bene præsumeretur solennitas. s. quod lis fuerit contestata solenniter, & quod libellus fuerit solenniter oblatus, uel dic, quod in iudicijs non præsumitur solennitas. secus in contractibus, ut no. Inn. in c. innotuit. ĵ. de eo, qui furtiuè ordi. susce Nam in contractibus reperitur consensus utriusq; partis, in iudicijs dissensus. ¶ Deinde scias, quod petere dř non solum ille, qui litem contestatur sup libello sed etiam is, qui postea prosequitur, tamen est notandus. ff. de condi. indebi. l. elegãter. § si quis post. dicit Inno. quod in lit. contesta. requiritur animus litem contestandi. Idem ait. quod præsumitur animus, si uerba sunt apta ad lit. contestationem, nisi præcedat protestatio in contrarium, In. i. rationabilis: aliter iudex debet protestationem reijcere. dicit Inn. quod respondendo causæ fit litis contestatio. Inn. dicit, quod ille, qui dicit nolle litigare, non contestatur litem. Inn. dicit, ꝙ si actor narrat factum, & nõ petit aliquid, tñ si animo petendi hoc facit, & reus rñdit animo litem contestãdi, fit congrua litis cõtestatio. ista est mens Inn. & nõ ponit alibi. dicit Inn. ꝙ aut gratia fit simul cum iudicum datione, & tunc subreptio uitiat gratiam, & iudicũ dationem. & oritur duplex exceptio tã declinatoria, de qua statim cognoscetur, si debito modo & formæ opponatur, q̃ pemptoria de qua non cognoscetur statim, sed lite cõtestata. si aũt gratia præcedit delegationẽ iudicũ, quæ sit obreptitia, tunc oritur exceptio ꝯ literas. s. declinatoria, & non ꝯ gratiam, in qua non fuit subreptio. ista est mẽs Inn. Et non dicit Inn. ꝙ pactũ de nõ petendo non impedit lit. contest. Inno. Nam qui promittit non agere, statim uenit, contra, quia promisit ad iudicem non uenire. & ideo statim est obligatus. l. iij. ff. de condi. ob causam. Sed qui promisit non petere, nõ uenit contra, nisi lite contesta. & antequàm ueniat cõtra, non potest repelli. ista est subtilis mens Inn. tamen etiã istud pactum tollit obligationem naturalem. sed quia ante litem contest. non dicitur petere, nisi petatur. i. lis contestetur excipi non potest. & not. quod exceptio trãsactionis ideo impedit processum, quia hẽt in illã clau-
4 sulã, ad iudicem non iri. ¶ † Modo quæro una cum glo, quid sit lite contesta. respondeo est super negatio princi-

principali hincinde conflictatio per interrogationē & rñsionem sup libello, quæ rñsio debet fieri animo litē contestandi, & in cā procedendi. ¶ Modò quæro, nūqd per confessionem fiat litis conte. So. aut reus confitet̃, quia non uult litigare, & non fit litis contesta. ut ff. de iudi. l. si debitori. ff. de procu. l. si reus paratus. ff. de le. j. si domus. §. qui confitetur. Aut cōfitetur intendēs procedere in cā, quia sua interest procedi; & tunc per confessionem fit li. contestatio, dummodò præcedat libellus conuentionalis, ut ff. de nego gest. l. at qui natura. §. qui me absente. Aut est dubium, utrum confiteat̃ animo litem contestandi, uel non, & tunc aut confitet̃ ante libelli oblationem, & non fit litis cōtestatio, & ideò non fertur diffinitiua, sed præceptum, ut ff. de minor. l. aut prætor. §. permittitur. ff. de iudi. si debitori. Et not. C. de bo. quæ li. l. cum nō solum. §. necessitate, & ibi est gl. sing. quod cum præceptum tale fiat non in figura iudicij, sed extra ordinem, quod si filius confitetur debitum sine consensu patris, fit in eum præceptū, & istud tene menti. Aut confessio fit oblato libello, & p eum recepto, & datis induciis deliberatorijs, & tunc fit litis conte. & non exigitur hic aliquod iuramentum calumniæ, ut similiter no. gl. in d. §. cū me absente. Et hæc uera, si confitetur præsenti aduersario. aliàs non ualet cōfessio, ut d cit Ia. Bu. in l. j. C. de lit. conte. nisi fortè iudex, uel tabellio recipiat confessionem pro aduersario absente. Nam ille, qui confitetur, quodammō liti renūciat, & ualet renuntiatio, ut singulariter no. C. de pact. l. postquam liti. Et not. q omne, quod consueuit aliquē effectum producere, vr̃ ea mente dictum, q producat effectum, nisi appareat contrarium, ut ff. de test. mili. diuus, & uide omnino quod no. ij. q. j. nos in quēquā, ubi est gl. optima. Sed pone, quod quis protestatur se nolle litem contestari, an per confessionem fit litis contesta. dicunt quidam, qđ nō; quod est uerum, nisi iudex istā protestationē repellat: quia iudex pōt cogere tā actorem, q̃ reum ad litem contest. ut no. C. qño & qñ iudex l. consentaneum. Dicit Iac. But. quod protestatio excludit mentem à uerbis, & ideò non fit animo contestādi. Sed certè imo non excludit mentem negandi à uerbis sed intendit excludere iuris officium, ut non insurgat ex uerbis & mente, quod est impossibile, cum iuris effectus à l. non ab homine procedit, ut ibidem subdit Iac. Bu. in lec. præalle. C. de lit. conte. Addit aliam rōnem, quia protestatio habet aliquid fingere, sed fictio non pōt tollere factum, licet possit tóllere mentem à uerbis, & loquitur satis notabiliter, & facit supra de consti. cum M. Ferra. Item factū, quod est posterius, tollit uerbum, q est prius, ar. C. de pa. l pacta nouissima, & ff. de acq. pos. l. si qs añ, & ff. de le. ij. l. fi. in prin. dicit Trebatius non interest, quid senserit, sed quid fecerit, Labeo, imò refert. ff. de acqui. rerum do. liber hō. ibi tex. solennis, qui tex. facit ad quæstionem nostrā, & plures

5 alias. †Modò quæro, quæ est rō, qđ rñsio facta super libello inducit contestationem: secus, si fiat super positionibus? rñ. quia libellus est quid perfectum: quia continet narrationem facti, ius conclusionē, & petitionē, & ideo qui respondet libello respōdet sup toto, ac si dialecticus rñ ler syllogismo perfecto. Sed positio non est quid perfectum, sed quædam particula non continens petitionem. & ideò qui ponit, nihil petit ponendo, sed sunt uerba enūciatiua. Item ad quid offerret̃ libellus, si non esset necesse rñderi super eo? Itē si fieret litis cōtest. p rñsionē ad positiones, tot essent litis cōtest. quot positiones, & toties iurandum de calumnia. Itē deberet condemnari, uel absolui reus super positionibus, q oia falsa sunt. Et ideò sicut reus non pōt diffinitiuè absolui non oblato libello, ut patet ex ordine tex. C. qño & qñ iudex. auẽ. qui semel, ita nec cōdēnari diffinitiuè. Ad hoc facit illa gl. singularis, quæ dicit, q ex probationibus nō oritur actio, quæ tñ oritur ex cōfessione, snīa & iureiu. ut no. ff. de iureiu. l. sed & si possessore. §. pen. quia probationes non faciunt ius, ut no. ff. de pa. l. postquàm. & ideo ēt si omnibus positionibus respondetur uno uerbo negando oēs, non fieret litis cōtestatio, licet nonnulli magni uiri dicant ɔ̃rium, & male. Pro declaratione prædictorum quæro, utrum sit differentia inter conclusionem libelli, & petitionem libelli? & vr̃ q non. quia conclusio & petitio idem sunt, & uno cōtextu proferūtur, ut cum dicit actor, Quare peto &c. Contrarium no. Inn. s. de rescrip. super literis. & est ipsa ueritas, ut patet in hoc exemplo. dico, q mutuaui tibi decem, & quod mihi es obligatus. Nam ex hoc concluditur, q habeo contra te actionem: tñ illa conclusio non fundat libellum. Sed oportet, q petam te condemnari. aliter nunquam posses condemnari, ut ff. de dam. infe. l. iij § hoc iudicium. Ex hoc sequitur, quod si libellus non continet petitionem, impossibile est, qđ aliqua lit. contestatio fiat super eo, licet quædam glo. notet contrarium. 1. q. 4. quia præsulatus. quam gloss. non credo ueram, quando ciuiliter agitur, sed in accu-

6 satione, denuntiatione ita gl pōt sustineri. ¶ †Quæro, nunquid p hanc rñsionem, nego narrata prout narrantur, & dico petita fieri non debere, fiat litis cōtestatio? rñdeo sic, ut no. de lit. contestatione. § j. in prin. ¶ Sed nunquid est differentia inter simpliciter negare, & negare narrata prout narrantur? dicit Bart. q sic. ff. de fideiussoribus, si dubitetur. § j. facit. C. de eden. l. edita,

7 ibi, prout &c. †Sed nunquid, qui proponit exceptionē peremptoriam, præsumitur litem cōtestari? rñdeo nō, quia non præsumitur excipere animo litem contestandi, cum reorum sit aufugere, ut ff de condi. inde. l. eleganter. §. si quis post. unde si non apparet alia litis contestatio, & testes essent recepti, processus esset nullus. Et hoc uerū, nisi in casib in quib. sufficit qualis qualis dictio, ut in extraordinarjs, & summarijs, ut ff. de off.

8 proconsul. l. nec quicq̃. §. de plano. †Sed nunqđ p opponit exceptionem solutionis, vr̃ cōfiteri debitū adeò, ut non sit necesse litem contestari, ut ff. de iudi. l. si debitori? rñdeo, non vr̃ confiteri: quia eo pso, q excipit, intendit negare. hoc clarè determinat gl ordinaria. ff. de condi. inde. Iulianus, in prima gl. magna. Sed Franciscus Accursij dicit, q illa gl. debet intelligi qñ excipit præmissa negatione. Idem Cy. aliud dicit Iac. But. in l. j. C. eo. q aut est exceptio declinatoria, & ita intendit ad lit. conte. excludendam. aut mixta, ut est exceptio rei indicatæ, & tunc refert ad quid opponatur. Sed salua reuerentia dici potest, q ista exceptio reddit pcessum nullum, ut C. qñ prouocare non est necesse. l. j. & ideò nunquam per eam fit li. conte. Quędam exceptio est merè peremptoria. & si præmissa negatione objiciatur fit lit. contesta. aliàs non puto, quia est casus in d. l.

9 eleganter. §. si quis post. secundum Inn.† Et not. q ille, qui negat, non excipit, unde negare licēt ēt ante lit. cōte: Sed ille, qui aduersatiuè objicit, excipit, ut not. in l.

10 non postea, in prin. ff. de iureiuran. ¶†Item not. quòd in reali iudicio nulla exceptio potest opponi ante lite contesta. nisi hæc exceptio, quòd possideat, ut no. in auẽ. de triente & semisse. §. penul. Et si quidē objicitur añ litē cōtestatā, nō hēt excipiens pbare. Secus, si ɔ pe litis

litis contest. possideat, ut probat illa. l. notabilis. ff. de
11 exceptione rei iudicatæ l. si rem meam. ¶ † Quæro, quid si reus in l. petitioni dicit non cõfiteor, neq; nego, an p talē rñsionē sit facta litis cõtest. rñ. non quia ille nõ rñdet ad interrogata. Itē lit. contest. requirit cõ tradictionem, ut. C. de iudi. l. rem non nouā. § patrō. sed iste nihil dicit cõ. ¶ † Quid si dico, dñe nolo litigare, uel cedo
12 liti? rñ. ille non cõtestatur litem, imò si esset lis cõtestata, ei renunciat, ut. C. de pac. l. postquā liti, & no. in l. j.
13 C. de præscrip. long. tēp. ¶ † Quæro, nunquid ille, qui negat solū factū intentatū in libello, dicatur litē cõtestari? dicit spec. quòd non: secus. si negat ius & factū. tu dic quòd utroq; casu sit lit. cõtest. Dūmō ista rñsio fiat lecto libello, & tpe litis contestandæ: quia q negat factum, totū negare vr, ut no. in l. j. §. j ff. qua. re. ac. non
14 da. ¶ † Sed nunquid ille, qui negat libellum, intelligitur negare oia, & singula? dicit Iaco. Butri. quòd non: qa rõne partis licitū est negare totū cõplexū, sed hoc falsum est. quia sequeretur, quòd litem contestando sup toto non possit ferri snia sup parte cõdēnatoria, super alia parte absolutoria. dictum aūt Butri. est uerū, quādo quis negat positionē: quia oratio, quæ ex uniuerso sumitur, pôt negari rõne formæ complexiuæ, si in altera parte sit falsa, ut. ff. de reb dub. l. si is qui ducenta. §. utrū, & no. in. c. pleriq;. de ele. in cle. iuxta illud, cū sancto sanctus eris, & cū peruerso peruerteris, ut. ff. de dā. in
15 fe. l. si finita. §. ex hoc edicto, i uerbo, unita &c. ¶ † Quærò, pone, quòd libellus pductus fuit in scrip. iudice & tabellione actorū præsentibus, tñ pducens tanquam mutus nihil dixit uerbo, nunqd in isto libello lis pôt contestari? dicit Io. An. quod non sufficit, quòd actor libellū in scrip. offerat: quia libellus non loqtur, imò necesse est, quòd contenta in libello pponat. hic ergo opus est uerbis sm eū ego dico, quòd est casus in cõtrariū in l. j. §. j. ff. de eden. in alternatiue literæ, ibi, aut in libello cõplecti, & dare. ¶ Itē qui nihil dicit expressè, qñque tacitè loqtur, ut no. ff. de oper. no. nunc. l. prætor. §. adiicitur, & sic qui non loquitur lingua, loquitur mente. ¶ Itē presumitur, quòd usus fuerit uerbo, pduco, cū in actis scripta sit pductio, ut. ff. de fideiuss. tut. l. cum ostendimus. §. fi. ¶ Sed qd si non cõstat, utrum contestatio fuerit facta per interrogationē præcedentem, & rñsionem sequentem? rñ. presumitur ordo uerborum pp authoritatē scripturæ, & iudiciorū, ut. ff. de uer. oblig. l. sciēdum. & fortè nõ refert, quis primo loquatur actor, an reus: quia in iudicijs quasi cõtrahitur, & quasi cõtractus adminicula formulæ uerborū non desiderant. ¶ Sed quid si in actis continetur, quòd fuit lis contestata, sed non continetur qualiter? rñ. præsumitur lis contestata negando, ut. ff. de iud. l. si quis intentione. Alij dicunt, q non ualet contestatio rõne incertitudinis. Bar. dicit, quòd ualet, quia litis contestatio fit tā per cõfessionē, quā per negationem, & inter alterutrā partē conditionis de necessitate cõcluditur litem esse cõtestatā, argu. de condi. inde. l. Iul uersi. similem: quia hoc placet, qa quantū ad rigorem iudicij cõstat de solennitate, licet non cõstat de qualitate cõtestationis. simile, quia quādoq; cõstat testm factum. & tñ non apparet qualiter factum, ut no. in l. ij. C. de bo. pos. sm tabul. ¶ Sed hic opponitur, quia ista scriptura tabellionis est incerta, ergo nulla. sicut si testis deponeret, quòd lis esset contestata, & interrogatus qualiter, diceret non recordor. nam tabellio est testis solennis, ut. ff. de testamen. l. Domitius. ergo non solum debet apparere de substantia iudicij, sed de qualitate responsi. arg. j. de proba. c. in
16 præsentia. ¶ Quæro, quid si respondeatur libello per uerbū, non credit, an sit lis contesta. vr quod sic, ut. j. de restitu. spolia. c. cum ad sedem. dic cõ. quia nec credit libellus, si actor diceret, credo, & actoris & rei tanquā contrariorū eadē est disciplina. Itē uerbū, credo est nota cuiusdā dubitationis: quia opinio est de incertis, ut. ff. de uerb. ob. l. continuus. §. cum ita. non ob c. cum ad sedem, ut ibi dicam. Deinde no. hic, quod triplex pôt esse qõ de sen. excom. s. de nullitate, relatione, & appellatione. & litera nostra ualde not. dicit sup his officium libel. & litem contest. de hoc in spec. de li. obla. § quid in cā nullitatis. tñ hunc tex nõ inducit; & iō no. diligenter, quòd in cā nullitatis est offerendus li
17 bellus, & lis contestanda. ¶ † Quæro, quare libello criminoso tenetur quis rñdere, & nõ tenetur rñdere positioni criminosæ? rñ quia nisi rñderetur libello, non posset procedi in cā, nec iudicium substantiari: qa nõ esset lis contestata. sed non est ita in positione, quia p eas non substantiatur iudiciū, imò ualet eis prætermissis cum non sit de substantiali ordine iudiciorum. ¶ E contrà differt, quia si nõ responderet libello, nõ propterea haberetur reus p confesso: secus in positione, ut no. Iaco. de Are. in l. j. §. quid ergo, ff. de uen. inspi. ubi oino uideas non tñ tunc hētur p confesso p l. ipso iure. sed demū per sniam iudicis: quia reqritur cāæ cognitio summaria super hoc, an iusta cā fuerit nõ rñdēdi necne, & quæ cāæ cognitionem desiderant, ad officium iudicis, & non ad officiū legis pertinet sm Bar. qui ita no. ff. de iur. fis. l. eius qui delatorem. Et scias, quod ubicunq; uerbū, habeatur, ponitur, intelligitur uerbū per sniam: quia est futuræ significationis, nisi adiungeretur uerbū, sit, ut si statutū diceret, habeatur, & sit, ut. C. de interdic. matrimo. l. si tutor. ¶ Et not. quod quidam aduocatus adhibuit hanc cautelam, quod cum clientulus suus deberet haberi p confesso, fecit committi cām consilio sapientis sub hac forma, quæ essent partes iudicis in diffiniendo; & quia non erat pronuntiatum, quod positiones haberent pro confessatis, non poterat consultor consulere super positionibus tanq confessatis, & sic stetit actor absq; probatione ex forma cõmissionis, & sic nihil obfuit non respondisse. & ideò tu, qui es aduocatus alterius partis, sis cautus, ne clientulus tuus circūueniatur in formatione puncti, quod transmittitur ad consulendum. dicas ergo, quòd iudex commisit quid iuris, non quid diffiniendi ex actitatis.

SVMMARIVM.

1 *Lis contestata super eo non intelligitur, quod nõ est petitū, nisi sit accessorium, & actio contenta, in prin.*

Principale qui negat, & accessorium, in prin.

Dictio, sine, & Absque } sunt negatiuæ, in prin.

De adulterio quando agitur ad separationem tori etiā contrà contumacem & illudentem aduersarium, lite non contestata nec testes recepi, nec ad sententiam diffinitiuam potest perueniri, potest tamen absens ex sua contumacia excommunicari.

Separationem tori, & dotem unico libello petere possumus.

2 *Separatio tori quando fit propter sæuitiam, uel culpam uiri dos statim debet mulieri restitui.*

3 *Mulier separata à uiro tenetur ad eum redire, nisi caueat de non offendendo eam. & expellendo concubinam.*

Vir dotem restituere tenetur & donationem propter nuptias separato

separato toro culpa sua, & unnquid eius hæres eo mortuo, & contrà nume. 21.

4 *Vxor si repetit dotem, quia uir uergit ad inopiam, utrũ res uiri iudicabuntur sibi pro dote ex secundo decreto?*

Publicatio testium non iure facta nihil operatur.

Contumacia ficta efficitur uera, si non purgatur à sciente.

5 *Ex contumacia procuratoris non excommunicatur dominus, nisi sciens non purgauerit eam, & à litis impendia, & præiudicium patiatur, & nume. 6. & 9. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 25*

Substitutio procuratoris non debet fieri domini sumptu, sed procuratoris.

6 *Nec etiam propter eius contumaciam bannietur, uel relegabitur dominus.*

Cum procuratore procedendũ, qui litem est contestatus aliàs processus nullus.

Assistere causæ suæ potest dominus.

7 *Sententia excommunicationis requirit dolum.*

8 *Ignorans non ligatur sententia excommunicationis quantũ ad conscientiam.*

9 *Litis contestatio si non præcessit, processus est censendus nullus.*

Appellare potest dominus contumace, procuratore & à sententia non sua, sed procuratoris, & nu. 12.

Contumacia, & culpa { *procuratoris an noceat domino, & nu. 11. & 12. & s. 5. 6. & 9. & inf. 15. 16. 17. 25.*

10 *Procurator ad lites si in contractu committit dolum, non nocet domino; sed si est procurator ad contrahendum, aut committit dolum postquàm domino est ius quæsitum, & non nocet domino, & nu. 11.*

11 *Procurator ab initio litis citari potest, acceptato mandato, & contrà citari alium potest facere.*

Dilatio data procuratori unius partis, an data uideatur alteri.

Dolus procuratoris noceat in quibus domino.

Pro confesso habetur dominus ex contumacia procuratoris nolentis respondere.

12 *Contumacia nuncij an noceat domino, & an dominus puniatur in expensis ob contumaciam procuratoris, & utrũ propter meram contumaciam procuratoris expellatur dominus ab appellando.*

Contumacia triplex.

13 *Procurator si appellauit, sed postea non petijt apostolos, an præiudicet domino ignoranti.*

Apostolorum petitio est de appenditijs actus appellandi.

14 *Procurator simpliciter constitutus ad lites non cogitur appellationẽ suam prosequi: sed si uult, nunquid põt prosequi.*

Per appellationem suam dominus uidetur in se assumpsisse causam.

Procuratoris factum potest dominus defendere.

15 *An ex procuratoris contumacia possit dominus pati primũ decretum.*

Decretum primum, & secundũ qui patiuntur ex alieno facto.

Dominus litis quando dicatur factus procurator.

Legis Titius, de procuratoris intellectus.

Ex falsitate quacunque commissa in causa fiscali quis causam perdit.

16 *Procurator si producat falsa instrumenta sine speciali mandato, an dominus perdet causam.*

Calumnia non infert falsitatem.

17 *Procurator si produxit falsas positiones, quas ueras esse credebat, si dominus scit eas falsas, punietur dominus.*

Positionum in persona domini formatarum effectus.

Dolus prælati quando noceat ecclesiæ.

Procurator non uidetur nisi ad licita & honesta constitutus.

18 *Procurator per hæc uerba, constituo te procuratorem, ut possis omnia facere, quæ possem, si præsens essem, non uidetur constitutus ad uendendum, nisi nominatim hoc sit dictum.*

19 *Procurator si à domino habet mandatum ad confitendum, demum ad notitiam eius peruenit aliquid quod est negandum, utrum poterit negare.*

Constituentis procuratorem mens, non uerba attendenda.

20 *Procurator contumax non tenetur domino actione mandati, si dominus erat idem facturus, nec tenetur contrà conscientiam facere.*

21 *Donationem propter nuptias an lucretur mulier propter adulterium uiri, sicut e contra.*

Separatio tori non est causa criminalis.

Aduocatus in causa non est necessarius, nisi fiscalis.

Spoliatus uir in quibus restituitur.

22 *Testificari possunt pater, & mater in causis matrimonialibus pro, & contrà.*

Parentes in quibus testificari pro filijs possint.

Dotis causa quædam habet specialia.

Glossæ in l. j. ff. sol. mat. ibi, dotis instantia, intellectus.

23 *Sententia incerta in causa dotis an ualeat.*

24 *Testes lite non contestata recipi non possunt nec in ciuilibus, nec in criminalibus.*

25 *Procuratoris contumacia an noceat domino, necne.*

Sententia excommunicationis ordine prætermisso ualet, lata ab ordinario: secus à delegato.

26 *Bannitus si petit se cancellari de banno an debeat lis contestari.*

Lex in l. Aquilia si deletum, ff. Ad l. Aquil. est mirab.

27 *Litis contestatio si di[s]ante statuto non requiratur, an poterit procedi ad diffinitiuam non præmissis tribus citationibus, uel peremptorio æquipollenti.*

Citandi modus idem est ante litis contestationem, qui post.

28 *Sententia condemnatoria lata contra procuratorem procuratorio nomine, an mandabitur contrà eum executioni, si non fecerat pactum de quota litis.*

Vt lite non contestata non procedatur ad testium receptionem. Rub.

D HAEC. ¶ No. ad euidentiam. ista no. cadunt in c. præcedenti, quòd nõ intelligitur lis contestata super eo, quod non est petitum. i. quod nec actor petere putasset, nec iudex in iudicio sensisset. tex. est aureus. ff. de exceptio. rei iudi. l. si ex contestatione, &c. ¶ Item not. quòd quã una actio continet aliam in effectu, licet non in forma specifica, si lis sit contestata sup continente, vr cõtestata ẽt super actione ꝯtenta. Iste est casus duarũ. ll. singulariũ. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliqñ. & ff. de excep. rei iudi. l. si is qui hæres. § j. Itẽ no. quòd ille qui litem cõtestando negat partẽ principalẽ, negat accessoriam, ut. ff. de excep. rei iu. l. egi tecum. ¶ Itẽ no. quòd dictio, sine, & dictio, absque, sunt dictiones negatiuæ, siue exclusiuæ; & tñ si in facto consistunt, possunt ꝓbari tex.

1 est no. in l. si rem meã. ff. de excep. rei iudi. ¶ † Vbi agitur de adulterio ad separationem tori ẽt contrà contumacem & illudentẽ aduersariũ, lite non cõtestata nec testes recipi, nec ad diffinitiuã põt ꝑueniri; põt tñ absens & ex sua contumacia excõicari. Itẽ ex contumacia ꝓcuratoris, si sciens non purgauit eandẽ. In prima ponitur facti narratio, & iudicũ consultatio. In secunda Papæ rñsio, & rñsionis rõ, & tacitæ oppositionis consultatio.

tatio.secunda ibi cõsultationi.¶Casus.Mulier agebat ad separationem thori propter adulterium uiri: qua propter repetebat etiam dotem suam: comparuit uir coram iudicibus delegatis petens inducias ad rñdendum pp absentiã aduocati.datæ fuerunt sibi induciæ, qui comparuit in termino, nec tunc rñdit libello,sed dicens se spoliatum uxore petiit eius restitutioné, & ne secus procederetur,appellauit.mulier rñdit se uirum hre suspectum de sæuitia: & quia non cauebat de impunitate mulieris,tandem iudices, quia erat contumax receperunt testes,& publicauerunt; quærebatr qd iuris?Papa dicit, ꝙ licet ubi agitur de matrimonio in fauorem matrimonij procedi possit lite non contestata:tñ secus,si agitur ad diuortium, & ideò non ualuit testium receptio, nec publicatio, nec diffinitiua fieri potest. tñ ipse uir contumax potest excõmunicari propter suam contumaciam. Item propter contumaciam procuratoris,si sciens non purgauit eam. ¶In tex.ibi, ad separationem thori,& ut doté reciperet. Not.hæc duo in libello eodem cumulari.¶Item no.causam do-
2 tis ad ecclesiam pertinere.¶Item no.ꝙ †ubi separatur thorus pp sæuitiam,uel culpam uiri,dos dét statim restitui mulieri.ibi,illudere,item no.ꝙ ex multis illusionibus dolus præsumitur.¶In tex.ibi,idẽ procura.No. ꝙ uir accusatus de adulterio ad separationé thori pót in hac cã ꝓcuratoré cõstituere Ibi,Impunitate, no.ꝙ
3 †mulier non tenetur redire ad uirum, à quo se separauit,nisi uir caueat de non offendendo eam de facto. certè imò tenetur etiam cauere de expellendo concubinam:quia non bene cõueniunt, nec in uno lecto morantur;& quia focaria cõsueuit insidiari uitæ uxoris, & ad hoc facit glo. in simili, quæ dicit, quod scholaris non pót in domũ inducere ganeas. ff. de usu & habi. l. non aliter.¶Ibi,De fœdere de quo non dubitatur:quia uterque confitebatur.& ideò de eo, quod supponitur pro uiro,non est controuersia,ut.ff.de usufruc.l.cuiuscunque.§.si fundus.¶Ibi,Ad separationem,sed quõ pt hoc petere mulier,quæ sua semper propria authoritate spoliauit uirum seipsa,& sic cecidit à iure suo?respondeo, ad hoc erat compulsa propter malos mores uiri,qui tenebat concubinam,ut.ff. de uerb.ob.l.ex ea parte.§.j.hi sunt mores, qui lædunt pudorem mrimonij.unde uir non solum tenetur restituere dotem, sed ét donationem pp nuptias,ut.C. de repu. l. consensu. sed quid si uir esset mortuus,nũquid ad idem tenetur hæres uiri?Item,quid si uxor esset mortua, nunqd ad hoc pót agere hæres uxoris?& vr̃ quod non, ut.ff.sol.
4 ma.l.rei iudicatæ.§.hæredi.C.de adul.§.fi.¶† Quæro, si uxor repetit dotem,quia uir uergit ad inopiã, utrũ res uiri iudicabuntur sibi pro dote ex secundo decreto?& vr̃ ꝙ non:quia ét si maritus assignaret, dñium nõ transferretur,ut no.Guil.de Cu.de pecu.l.si noxali.§. denique.Ista ergo nõ est plena restitutio dotis, sed ad cautelam.vñ non liberatr uir,nec alia eius bona ab hypothecis,qđ tene menti.Ibi,Publicè,Not. ꝙ publicatio testiũ non iure facta non operatur.¶In tex ibi,siue deferendũ,siue non.Not.ꝙ articulus impertinens pót prætermitti,nec oportet super eo pronūciari.Ibi, Ad diffinitiuã,No.super cã diuortij ferri diffinitiuã. Ibi, Propter suã,uel procuratoris,ex ista alternatiua, q̃ cadit inter diuersa,apparet,ꝙ contumacia procuratoris non est contumacia dñi uera,sed mediãte fictione. In tex.ibi,sciens non purgauit, iste est melior tex. qui sit in iure,ꝙ ficta,contumacia efficit uera,si nõ purgatur
5 à sciente.¶†Ité no.ꝙ ex contumacia procuratoris dñs non excõicatur,nisi sciens nõ purget eandẽ. & facit.ff. q̃ sine manumis.ad liber.pueni. l. Imperator. sed quõ dñs pót eã purgare,cum dñs sit procurator litis,purgãdo contumaciã reuocaret mandatũ?rñdeo, hic non erat lis contestata.uel dic, quod iste non est actus reuocatorius mandati.sed magis ualidatorius, ut insti. de satisd.§.si uerò aliquis,ubi est tex.singularis,& facit ad hanc literã.l.ij.C.de exac.militar.annonę,li.12. cũ gl.sua notabili.dicit Inn.ꝙ pp contumaciã procuratoris dñs patir̃ præiudicia litis, cãæ expensarũ, sed nõ excõicatur,quia non tangit mandatũ.Nam ad cãm excõicationis nullũ mandatũ habuit,ideò nec bannir̃, imò dñs tenet̃ cõstituere procuratoré ad oĩa, ad q̃ faciẽda per se,uel per aliũ dñs tenetur, & plenè instructũ:aliàs dñs tenetur ad præiudiciũ cãæ, non procurator fm Inn.& ista est summaria eius intẽtio.dicit Inn. ꝙ procurator habens mandatũ ad substituendum dẽt substituere propriis expensis;qđ uerũ est,ne lis differatur:tamẽ recuperat à domino,ar.C.de iure deli.l.fin. §.in cõputatione. Sed vr̃, qđ cõtumacia procuratoris p se sufficiat ad pīudicãdũ domino,ut.C. de procura. l.cũ,qui res agit hęredũ.Solu.aut loquimur quoad casum,siue præiudiciũ litis;& nocet domino:aut quò ad afficiẽdã personã domini in psona,nõ in cã;& tũc non nocet,dominus sit in culpa scienter contumaciã ꝓcuratoris non purgando.Et prædicta sunt in ar.ꝙ† pp cõ 6
tumaciã procurato ris dominus non possit bãniri, uel relegari;qđ est uerũ incidẽter. ¶Sed si pœna cãæ principalis est bãnũ,uel relegatio, quia istud est damnum cãæ,licèt non sine persona, patir̃ pp contumaciã ꝓcuratoris,imò ex natura cãæ hanc pœnam patir̃, ut.ff.de pœnis.l.absentem.§.sæpius. q̃ uerba notabilia sunt,& placẽt Inn.¶Sed ꝯ hoc immediatè oppono,quia procurator nõ hẽt mandatũ ad contumaciã committẽdã, sed totũ oppositũ.i.ad comparẽdũ,ergo nõ præiudicat domino ꝯ formã mãdati,ut.ff.mãdati.l.diligenter. Solu. præiudicat rõne omissionis ille qui nõ præiudicaret ratione commissionis,ut.C.de sacr.san.eccle. l.iubemus.ff.de publi.l.fi.§.si quis profes.ff.de uerb.obl.l. qui Romæ.§.Callimachus.Sed Ber.concludẽdo tenet hic,quod ex cõtumacia procuratoris dominus pót excõicari;qđ uerũ vr̃ post lit.contest.quia rei hẽt plenissimã ptãtem,& administrationé tanq̃ dñs lit.effectus. adeò,qđ si post litem contestatã citaretur ad uidendũ produci testes,uel publicari,uel sñiam ferri,& non citaretur procurator,non ualeret citatio, licèt secus in tutore,ut.C.de sent.& interlo.l.j ff de cuic.l. si ideò: pót tñ assistere causę,non tamen urget assistere,si non uult.ff.de procu.l.j.§.usus,nisi ubi conscientia domini debet inquiri,ut.ff.de procu.l.si actor,& C.e.l.fi. & ff.
7 de in litem iuran.uideamus.¶† Sed nunquid sñia excommunicationis requirit dolum?respõdeo sic ad iustitiam,ut no.ff.de in litem iuran.l.in actionibus, & insti.de suspe.tu.§.suspectus.nã infert morté aĩæ: sed q̃tũ ad essentiã nõ rẽquirir̃ dolus, cũ ualeat, q̃q̃ iniusta sit,ut expressè concludit hic Ber.Ex his apparet,quod
8 †ignorãs nõ ligar̃ per sñiam excõicationis quãtum ad ligamẽ consciæ: sed bene ligar̃ quantũ ad uigoré iudi
9 ciorũ.¶Dicit Inn.ꝙ†processus totus est censendus irritus,ubi litis contestatio nõ pcessit,Inn. quia est peccatũ fundamẽti.dominus nõ dr̃ contumax,uel maleficio sus,licet ꝓcurator sit,Inn.s.dño ignorãte, uel purgante.secus,si nõ purgat & scit.Inn.dicit imò ꝙ ꝓcurator uerè cõtumax nõ appellat, Inn.ergo dñs appellationi talis ꝓcuratoris nõ possit inhęrere,licèt ipse dñs pos-

set appellare. Ista vr mens Inn. & not. hic. dñs ergo pôt appellare intra. x. dies à scientia ipsius procuratoris contumacis, non à tempore sciæ ipsius dñi, nisi fortè procurator sit non soluendo, ne ex dolo eius aduersarij bãnireturl. l. si. ff. de eo, per quem fac. erit. l. j. in fi. qñ ap. sit; ergo scia ꝓcuratoris nocet dño non statim, sed elapso tpe decem dierum, nã ante non pôt trãsire sententia in rē irreuocabiliter iudicatã. ¶Item & si dñs non repellatur ex culpa procuratoris criminosa, tamē ex sua culpa propria punitur dñs, qui cõmisit ius suũ negligenti amico. porrò tria sunt ẽm mandatũ, iuxta mandatũ, & sine mandato, quæ diuersa sunt inter se,
10 ut dicit tex. notabilis. ff. iudi. sol. l. iij. §. in hac. ¶† Item nota, ꝙ dolus procuratoris qñque committitur in ꝯtractu, & siquidem est procurator litis, nõ nocet dño, vt. ff. de pact. l. sed si tñ, & C. de noua. l. nõ abstulit. Si uerò est procurator ad ꝯhendum, aut committit dolum postq̃ dño est ius quæsitum; & non nocet, ut. C. de acqui. pos. l. fi. aut committit dolũ in actione, per q̃ ius acquiritur; & tunc non nocet dño: quia dolus est quædam qualitas, quæ nõ pôt à sui substantia separari, vt. ff. de tributo. l. procura. nã si totũ seruetur, est quoddã integrale, quod non pôt diuidi, ut. ff. de pac. l. si tñ. ff. de manumis. l. Caius. ff. de do. excep l. apud Celsum. §.
11 mandati, & l. si procurator agit. ¶† Et no. ꝙ ubicũque dixi, quod contumacia procuratoris ad lites nocet domino, per hoc apparet, quod procurator pôt citari ẽt ab initio, ut. ff. de ali. & cib. lega. l. solet. C. unde vi. l. meminerint. nam immediatè quod acceptauit officiũ procuratoris, est efficax mandatũ secus, si nondum acceptauit officium expresse, uel tacitè. quia mandatum constare dẽt duorũ consensu. ¶E contrà si aũt procurator facit aliũ citari, non ualet citatio, nisi prius produxerit mandatũ apud acta. hoc probat illa. l. singularis. ff. depositi. l. si quis inficiatus. ¶Item dilatio data procuratori unius partis intelligitur permissiuè, non dico arctatiuè data procuratori alterius partis, ut dixit illa lex notabilis. C. de temp. in inte. rest. l. petẽdæ. Itẽ no. ꝙ dolus procuratoris cõmissus in figura iudicij nocet dño quò ad cãm, ut prædixi, & ff. de excep. do. l. si procura. agit, & l. apud Celsum. §. Quæsitũ. C. de his qui. vt indig. l. Polla. secus, si procurator cõmittat dolũ merè in figura delicti. vt. C. unde ut. l. meminerint. sed si est talis actus, qui teneat medium inter hæc, qd iuris sit, est una gl. in iure. ff. si quis omissa cau. test. l. si dolo. Pone, procurator non uult ꝛ ñdere positionibus, utrũ dñs habeatur pro confesso? ñdeo sic, vt no. ff. de procu. l. non solũ, in prin. dũmõ sit talis inter-
12 rogatio, cui & qñ debeat ñderi. ¶† Quid de contumacia nuncij? ñdeo dña est inter nuntiũ, & procuratorẽ. nã nuntius nihil ex aio suo facit: procurator sic. & magis propriè dñs est contumax in nuntio, q̃ in procuratore, si nuntius noluit exequi mandatũ. ut. ff. manda. l. si procuratorẽ. §. si tutor. ¶Sed an ex contumacia procuratoris dñs puniat in expen. lit. ñdeo sic, si sit contumacia uelata. secus, si fortè dicat, nolo plus facere procur. istã, & iõ nolo ñdere, qđ non placet: qa imputet sibi dñs, qui negligenti rẽ suã commisit ff. de le. ij. l. quæ solidũ. §. ẽt. In hoc ẽt tutor ꝓiudicat pupillo ar. C. de iudi. l. properandũ, in fi. tñ pupillus, restituitur in integrũ, si tutor non est soluẽs: quia in paruulis nulla deprehenditur culpa, ut. ff. de fideicom. liber. l. neq; infantes, & l. sed & si non dat a. §. fi. & uterq; tex. est no. ¶Quæro, utrum ꝑ meram contumaciam procuratoris dñs repellatur ab appellando? & vr ꝙ sic, nisi ꝓcu. sit non soluendo, ut. ff qñ appel. sit. l. j. in fi. & no. C. de app. aut. hodie. Et no. tres contumacias, quædã uerè vera; & ista repellit ab appellando indistinctè, ut. ff. de re iu. l. contumacia. §. pe. quædã uerò ficta, & ista nõ repellit ab appellando, ut. C. qũo & qñ iu. l. ab eo. quædã mixta, ut quia procu. est uerus contumax, dñs fictus, & hoc pôt esse, quia procur. est uerus contumax in nõ ueniendo, uel in non appellando est uerus contumax, & de ista secũa contumacia loquit d. l. j. ff. qñ appel. sit. nõ aũt de ea, quæ in non ueniendo, cũ ibi supponat, qđ appellari potuit, & debuit: ergo non erat uerus contumax in non ueniendo. adde itẽ si procu. ꝓꝑ paupertatem appellare non potuit: quia in nulla culpa est, non præiudicat dño, ar. C. qui pe. tu. l. cũ à matribus. C. de appel. l. præses. ff. man. l. deniq; §. ignorantes. Sed vr, ꝙ dolus iste non nocet dño: quia ille dolus committit lata snia, & sic postq̃ procur. est functus officio suo. sed ñdeo, ꝙ appellare tenetur, sed nõ prosequitur, ut. C.
13 de procur. in l. inuitus. ¶† Quid ergo si procurator appellauit, sed postea non petiit Apostolos, nunquid ꝓiudicet dño ignorante? & vr ꝙ non: quia petere Apostolos est de prosecutione appellationis, ut cũ functus sit officio suo, non pertinet procuratori Apostolos petere. credo, ꝙ imò pertineat: quia sunt appendices ipsius actus appellandi. & no hunc passum, quia est no-
14 uus passus, & non tactus ab aliis. ¶† Quæro, ecce procurator simpr constitutus ad lites non cogitur appellationẽ suã prosequi, sed nunquid prosequi potest, si uult? ñdeo. gl. sunt ꝯrię, nã in l. inuitus. C. de ꝓcur. dicit ꝙ nõ, sed in l. j. ff. qñ ap. sit. dicit qđ sic. dicas, ꝙ aut appellat intra litẽ. i. à mera interlocutoria; & tenetur prosequi: quia est de continentia eiusdẽ litis, ut no. de procu. l. qui proprio § item quæritur. aut appellatur post finẽ litis. i. à diffinitiua; & non pôt prosequi, quia constitutus simpr vr fuisse constitutus ad litem tunc præsentem, non futuram, arg. ff. iudi. sol. l. penult. & ff. de fideius. l. recto. § post litem, qui tex. sunt ualdè not. & hoc, qñ appellauit procu. sed si dominus appellauit, tunc indubitanter non pôt procurator prosequi, quia dominus in se assumpsit cãm, ut. ff. rẽ rat. ha. l. cum minor. §. falsus. Illud constat, ꝙ dominus pôt defendere factũ procuratoris, & qđ mirabile est, ẽt pro interesse procuratoris. iste est casus unicus in iure. ff. rẽ ra. ha. l.
15 procurator ad exhibendũ §. j. ¶† Quæro, nunquid ex contumacia procura. dominus possit pati primum decretũ? respon. sic, siue sit procu. siue quasi procu. ut vsufructuarius, ut. ff. usufru. quemad. ca. l. j. §. fi. & ff. de dã. infe. l. qui bona. §. pe. & ibi per Bar. sed ẽm decretũ nõ patitur: quia tendit ad li. decisionẽ, & plenũ ꝑiudiciũ, quod non pt generare domino ante lit. conte. secundũ Bar. dominus aũt adultus, qui procu. non constituerit patietur ẽm decretum, ut dicit illa. l. no. ff. de bonis, aut. iu. pos. l. si minor, & ff. de mino. l. minor. ẽt quasi ꝯtumax. quinimò ẽt pupillus indefensus maior infante patit ẽm decretum ex hæreditaria cã, nõ ex propria, ut. ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. apud Iul. sed hæreditas iacẽs, quæ procuratorem nõ habet, ẽm decretum pati nõ pôt: quia dolo & culpa caret, cũ sit res inanimata, ut. ff. de hære. insti. l. si quis instituatur. Item infans indefensus nõ patit primũ, nec ẽm decretũ: qa citari nõ ꝑt, ut. l. j. §. sufficit. ff. de admi. tut. ¶Quæro, qd ergo interim faciẽt creditores: Bar. ponit in l. Fulcinius circa mediũ. ff. ex q. cau. in pos. ea. ¶Extra oppo. nã vr, ꝙ ꝓcurator ẽt ante lit. cõt. efficiat dñs litis, & sic eius contumacia nocet domino etiam quò ad præiudicium totius

totius causæ, ut ff. de pecu. l. Titius. So. illa litera dicit,
q est habendus loco domini. i. q repræsentat dñm quã
tum ad stipulationem iudi. sol. non tamen est dominus
litis. ff. de appellat. l. ab executore. §. fin. ¶ Quæro, per
quamcunq; falsitatem commissam in cã fiscali qs pdit
causam, etiam si super uno articulo, & non super alio,
ut. ff. de iure fi. l. in fraudẽ. §. quoties, & ibi gl. singularis
sup uerbo, cauit, dicit, qui falsitatẽ cõmisit in cã, pdit
eam. ad idẽ. ff. de fal. l. si quis ab executore. pone ergo,
16 q† pcurator pducat falsa instrumẽta sine speciali mã
dato, nunquid dominus perdit? & uř q sic, si lis conte-
stata: alias non, ut dicta. l. si procu. agit, & dicto. §. quæsi
tum. sed si prima falsa instrumenta essent à domino
tradita procuratori ad producendum ea, puniret dñs
tanq̃ conscius falsitatis, ut in hic in litera, & ar. ad hoc.
C. de pac. 9uẽ. l. fi. in gl. singulari, quæ est ibi; & hoc, qñ
sunt funditus falsa: secus, si inania, ut qa debitũ solutũ,
uel pscriptũ: qa tunc iuuatur primordio ueritatis, ut.
ff. de leg. 2. l. cum filius. §. hæres meus. & licet pducens
sit in calũnia, tñ non est in falsitate: qa semel uerũ sp
psumitur uerũ, ut dixit illa gl. singularis. ff. de dam. inf.
17 l. qui bona. §. si quis stipulaturus. ¶† Quæro, quid si p
curator producit falsas positiões, quas credit ueras,
dñs ãt scit eas falsas? rñdeo, punitur dñs: quia formant
in psona dñi, licet productio formetur in psona proc.
ut no. Bar. ff. de iniur. & l. cessio huius. §. seruus meus.
porrò innocentia pcuratoris nõ excusat dñm, q delin
quit p seipsum, uel aĩo proprio, ut. ff. de iu. om. iud. l. si
quis id q. §. fi. ¶ Quid dices de plato? rñ. distingue, ut
ibi, aut ante lit. conte. commisit dolum, & non nocet ec
clesiæ: aut post, & tunc idẽ, q in procuratore, ita singu
lariter no. gl. in d. l. si pcurator agit. & sic no. q qñ pla
tus delinquit, uel quasi, non æquiparatur procuratori
habẽti liberã, q tene mẽti. Vnde p pdicta, q procura-
tor non uř hẽre mandatum nisi ad licita & honesta, ut.
ff. de cõd. ind. l. si procurator. §. Celsus, ẽt si dñs iurasset
in generali procuratorio non uenire ꝯ. quia iurm, q ẽ
res spiritualis, maxime debet restringi ad licita & ho-
nesta, ut not. de re iu. l. non tantum. §. qui iussum, ubi ẽ
18 glo. multum notabilis. ¶† Item scias, qđ licet constituã
procuratorem per hæc uerba, Constituo te procurato
rem, ut possis omnia facere, quæ possem, si psẽs essem,
q per hæc uerba non uidetur constitutus ad uenden-
dum, nisi hoc nominatim sit dictum, uel habeat liberã
administrationem Ita nota. Gui. de Cu. l. 1. ff. de offic.
procura. Cæs. & per l. q Tuberonis. §. alia causa. ff. de
pecu. sed nec puto, q licet habeat liberam aliqd possit
uirtute liberæ in fraudem constituentis, ut si uẽderet
oia eius bona: quia tunc psumitur fraus, ut l. oẽs. §. Lu-
cius. ff. q in fraudem credi. uel si uenderet p necessita
tib. ipsius proc. & nõ domini, ar. ff. de exercito. l. Lucius
& ff. man. l. si mandauero. §. si tibi, & est expssum eo. ti.
l. creditor. §. Lucius, ne decipiatur dominus qui melius
de procu. præsumpserit, ar. ff. de lega. ij. l. unum ex fami
19 lia. §. item imperator Marcus. ¶† Quæro, pone quod
dñs dedit mandatũ procuratori ad confitendũ. demũ
ad notitiam procuratoris peruenit aliquid, pp quod
non est confitendũ. sed negandum; quæritur utrum po
terit negare? rñdeo, sic; quia hoc pariter bona fides &
natura desiderat cautè. nec dr proc. offendere mentem
licet offendat uerba mãdati. ista est lex unica & singula
20 ris i iure. ff. mã. l. si hominẽ. † Vltimò scias, q pcurator
contumax non tenetur domino actione mãdati, si dñs
erat idem facturus: qa domini non interest. hoc not an
ter probat. ff. de proc. l. uel in operis. ex hoc sequitur,
q si dño expedit, procurator põt hẽre litem pro dere-
licta. Itẽ procurator nõ tenet ꝯ cõsciam facere, ut no.
dicit tex. in l. Quintus. s̃. man. Et no. q conscientia fa-
ctũ est, non ius, ut no. ff. de acqui. rer. dom. l. bonæfidei.
Quia domini in isto ca. sunt multæ gl. j. gl. q̃rit, utrum
21 pp† adulterium uiri uxor lucretur dona. pp nupt. &
& dicit, q sic, sicut ẽ ꝯrio uir lucratur dotem, tamẽ dẽt
eam seruare filiis eiusdem matrimonij, & uide q not.
insti. de dona. §. j. ¶ Sed quæro, nunquid istud lucrum
imputabitur in legitima filiorum? Rñdeo, ut elegãter
no. in aut. de nup. §. optimè. Sed si dos consistit in feudo
uel in emphyteusi, Respondeo, hæc non cadunt in lu-
cro; quia alienari non possunt, ut in aut. de prohi. alie.
feu. x. coll. ¶ Venio ad gl. secundam, ex quo not. quod
ubi agitur de crimine ad separationem tori, non est
quæstio criminalis, sed ciuilis. quia fisco nil acquiritur
& ideò interuenit procu. ubi autem imponeretur pœ-
na fiscalis, ibi esset causa criminalis, ut no. in l. ultim.
ff. de priua. delict. hoc determinat gloss. singu. in l. agra
ria. ff. de ter. moto. ¶ Venio ad tertiam gloss. quæ di-
cit, quod propter aduocatum dantur induciæ, sci-
licet breues. Item no. quod aduocatus non est de sub-
stantia iudicij, fallit in aduocato fisci. ¶ Venio ad glo.
quæ incipit, hic est, quæ ponit casus, in quibus ue-
ro spoliato non fit restitutio uxoris, & not. eam. ¶ Se-
quitur alia gloss. quæ incipit. Nota, quod. Ista gloss.
ponit plura specialia in causis matrimonialibus, & in-
ter cætera ponit unum, quod est ualde dignum, sci-
22 licet quod in causis † matrimonialibus pater & ma
ter possunt testificari pro & contra, quod tamen in-
tellige remota affectione, quæ ex qualitate persona
rum potest perpendi. recipiantur ergo in testes, sed
cum qualitate affectionis, ut infra de testibus. & atte-
sta. capitulo, super eo. & hoc si directè deponit super
coniugio: sed super ætate magis creditur eis, ut. ff. de
probationibus, l. etiam matris creditur etiam memo
rialibus antiquis super ætate cõfectis, ut notatur insti
tutio. de inge. §. finali, ubi est glossa, singularis. ¶ Sed
quæro, utrum in causa dotis sint aliqua specialia? re-
spondeo sic, inter alia est unum speciale; quod licet
procedatur iuris ordine, id est oblato libello, & li-
te contestata. ut. ff. soluto matrimonio, l. si cum do-
tem. §. eo autem tempore: tamen proceditur arbitrio
iudicis, ita debẽt intelligi glo. singularis, quę est solu.
ma. l. j. s̃m unam expositionem, quæ exponit, dotis cau
sa. 1. instantia. ¶ Item dicit Bar. quod in dote ualet sen
23 tentia† incerta, puta mandat iudex ꝯstitui dotem ar-
bitrio boni uiri, ut. ff. de iure do. l. siue generalis, uel
eam restitui deductis expen. uel quatenus probabitur
datum in dotem, ar. C. de sen. & interlo. l. cũ iudex, ar.
ꝯ. C. de sen. ex peri. reci. l. fi. sequitur gl. sup uerbo con
iugij, q̃ dicit, q p p adulteriũ nõ rescindit mřimoniũ,
24 sed eius usus intercalatur. ¶† Sequitur gl. q̃ incipit hic
patet, quæ ponit opinionem uerã, q nec in ciuilib. nec
in criminalib. testes pñt recipi lite non contesta. supple
nisi procedatur p merã inquisitionẽ, nõ dico mixtam
25 ut. s̃. de iud. c. examinata. ¶† Venio ad glo. q̃ incipit ex
hoc. Ista gl. disputat, utrum contumacia procuratoris
noceat domino, & tene, & est glo. solemnis. do. Cy. ponit
ĩ illa meteria plenam distinctionem. C. de sacrosan. ec
cle. l. iubemus. & ff. si quis ius di. non ob. l. j. §. si procu-
rator agit. & adde, quod no. ff. de re. iur. l. nec ex ꝑto-
rio, & l. non põt uideri dolo carere, ubi est gl. singula-
ris in fi. gl. magnæ. dic, q hoc hẽt locum in ordinario,
quia spãle est in sñia excõmu. q̃ ualet nullo iuris ordi-

ne seruato. Et in delegato, quod eius snia non teneret, ar.
26 corū, quæ no Inn. j. de pb. c. ult. ¶ † Extrà no. quod licèt sit talis cā, in qua non possit fieri missio in pos. ut est cā diuortij, & quælibet cā criminalis: tñ lite non contestata non potest pcedi ad diffinitiuā, & p hoc uř destrui regula Bar. q̄ dicit ɔtrium, & mouetur ex dicto Iac. But. q dicit, si aliquis petit se cancellari de bāno pōt procedi ad diffinitiuam lite non contestata quia nullū est aliud remediū, ex quo non hēt locū missio in pos. ut ipse no. C. quō & qñ iudex. l. consentaneū. sed diceret aliqs quod istud c. nō est ɔ Bar. qa hic loquitur in acc. sed certè nō est propria accusatio, sed q̄ia q̄rela, ɔsidera hic itētat officiū iudicis: quia tale quid petitur, quod non pōt uenire in pos. tñ istud offic ū iudicis sumit originē a crie, & iō solēniter est agēdū, seu procedēdū. si ergo peteret cācellatio bāni eo, quod bānū esset scriptū p falsitatē scribētis deberet lis cōtestari, quod non puto, quia illa est cā publica, q̄ expeditur offō iudic s summario & de plano, cū ibi sit propriè aliquis reus, & iō Butri. d citueū in exēplo. sed non in regula, sicut ècontrà qñq; regula ē uera. & exēpla sunt falsa, ut. ff. de dolo. l. eleganter. §. non solū. & ad cōcordātiā nostri capituli pōt induci. l. in l. Aqui. si deletum. ff. ad l. Aqui. quæ lex mirabilis ē pp tria. Prima, quia ibi tractus futuri tpis principaliter spectat ad iudicē. Scdo, quia ibi recipiuntur testimonia cōditionalia. Tertio, quia fertur snia, tamē non meretur exec. nisi existēte condi. sed oia hæc procedūt mixta cōsideratione ɔctus & delicti, & testes ēt non debēt recipi, nisi sit periculū, uel saltē suspicio sit, ne fortuitis casib. probationis copia subtrahatur; & mirabile
27 est, nec est alibi casus ille. ¶ † Sed pone statutū dicit, quod nō requiratur cōtestatio li nunquid ad diffinitiuam pt perueniri non præmissis trib. citationib. uel peremp. æquipollentiꝰ rñdeo non, quia agitur utrobiq; de plano p iudicio, & idem est modus citādi ante litis cōtestationē, & post, ut dixit illa gl. singularis, ff. de iu. l. & post edictū, in gl. q̄ incipit, & pōt. & probatur. C. de his q ad
28 eccl. confu. l. psenti. § j. & l. si cū. §. si st. si quis cau. ¶ † Vltimò q̄ritur nunquid, cōdēnatoria lata ɔ procuratorē procuratorio noie, mādetur cōtra eū executioni si fecerat pactū de quota litis? Respon. sic. casus est unicus in iure. ff. man. l. si. §. maritus. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio, de qua agitur in hac decretali, quæ erat, intellectus.*

Lis est in possessorio contestanda, et idem si petatur restitutio in integrum, & quando. & nu. 2.

Sententia lata in possessorio est definitiua.

Minor, & ecclesia. } *aduersus sententiam ex causa delicti restituuntur.*

Publicatione testium non facta uel scripturarum ea indigentium non fertur sententia difinitiua ex eis ualida.

Dictio, in integrum, & in uniuersum } *quid sibi uelit.*

Officia sunt notoria.

Notory, & fama } *essentia & probatio*

Ex cassatione uel nullitate } *sentētia omnia reformantur in pristinum statum, & nu. 6.*

De Repudiis titulus in quibus locum habeat.

2 *Lis in possessorio rerum, non personarum contestanda.*

3 *In possessorio, recuperanda, contrà absentem, an sine contest. litis procedendum, & quod remedium intentetur, & quod in retinenda.*

4 *In suspicionis iudicis negocio an sufficiat protestatio.*

Amicitia potest etiam nefariis ex causis contrahi.

Nefaria } *Stuprum & concubinatus damnabilis.*

Processum suum defendere iudex debet.

Subditi dominorum repelluntur tanquàm suspecti ut iudices, & ut testes, & quæ eis fides præstetur, eorumque iuramentum purgatorium.

5 *Appellatio ab interlocutoria foueri potest ex causa non expressa. & qua.*

Capuuls, appellanti, de appe. in cle. intell.

6 *Cassari non dicuntur ea propriè, quæ non tenent, sed nulla declarari. & exemplum.*

Principale ubi cassatur & accessorium.

Instrumenta non debent apud succumbentem remanere.

Depositio de facto restituitur de facto.

ACCEDENS Et j. In cā restitutionis in integrū ẽm unum intellectum, uel restituēdæ possessionis ẽm aliū lite non cōte. snia. ferri non pc h. d. Et sunt duæ partes. primò ponit ordinē processus, secūdo ipsius retractationē. secūda ibi, cum igit. Casus Archieps petebat restōnē cōtrà plebanum S. Marci coram iudicib. delegatis; plebanus nihil respondit super libello, sed appellauit ex eo, quod lræ erant per ueri suppressionē obtentæ, & manifestum erat duos ex iudicib. delegatis esse suffraganeos dicti Archiepi, de quo i lris nō fiebat mētio. Demū uti iudices in cōcordia processerunt ɔ dictum plebanum contumacem, & receperūt testes, & tulerunt diffinitiuam sniam lit. non cōtestata & ad executionem diffinitiuę fecerūt quædā mādata, Papa considerās primò iustitiā appellationis secundò nullitatē pronunciationis, & oia quæ exinde secuta sunt, cassat, imò pro cassis denūtiat dictā sniam, dictumque processum, & omnia inde secuta, mādās Archiepo ut ecclesiæ S. Marci. seu dicto plebano restituat uniuersa instrumēta, q̄ propterea occupauerat. ¶ † Quæro ad 1
euidētiā, quæ erat ista restitutio, quę petebatur? rñdeo unus intellectus est, quod petebatur restitutio possessionis iuris parochialis, cū Archieps diceret possessionē huius iuris fuisse sibi substractam. & ẽm hoc no. in possessorio litem esse contestandam, aliter non ualet sententia diffinitiua Itē & secūdò no. quod sententia lata in possessorio ē diffinitiua. Alius intellectus est, quod Archieps permutauerat ecclesiam, de qua est qō, cum alia ecclesia, uel alio iure spūali, & sentiens se læsum petebat restitutionem in integrum ɔ ɔctum. & ẽm hoc nota. quod quando petitur in integrum restitutio ɔ ɔctum, non ualet restitutio facta lite non cōtestata, qa ordinaria uia debet procedi, ut. ff. de mino. l. Papinianus exuli, & C. de tem. in integrū resti. petendæ. l. n. Idē, si petat in integrū restitutio ɔ sniam, ut no. ff. de postu. l. j. §. de qua. & scias, quod minor & ecclesia licèt non restituantur aduersus delictum, tñ restituuntur aduersus sniam latam cōtemplatione prætensi delicti. Vel dic tertiò, quod hic petebatur restitutio mixta, s. aduersus contractum, & rē ipsam, quia in ipso contractu interuenerat traditio, ut. ff. de administra. tuto. l. sine hærede. §. interposito. ubi dr, qđ minori officio iudicis restituitur possessio. tamen si aduersarius fecit sibi ædificiā permittitur aduersario ea tollere, salua prima rei suprastantia. Ego puto, quod si ædificia essent magni ualoris, si aduersarius minoris solueret minori interesse sufficeret per il-

lam

lam.l.no.ff.de minori.l.inter utile.§. uendentibus. In tex.ibi, Sæpe, not.si nihil ualet semel, ita nec pluries. Ibi, In sua contumacia, ut uidebatur prima facie, tñ non erat contumax, ut.ff.iudi.sol.uir.bonus. Ibi, Redactis in scriptis, s.& publicatis. nam si non essent testimonia publicata, non posset fieri snia ex ipsis. Sed si qua instra publica essent producta, bene ualeret snia lata ex instrumentis, licet attestationes non essent publicatæ: quia publicatio non concernit nisi attestationes, uel priuatas scripturas, quæ sine publicatione non faciunt fidem, ut. C. de testa.l.publicati, & C. de re iu.l. gesta. ¶ Ibi, In integrum.i. plenariè, & in totũ. quid sonet, dictio, in integrum, & quid sonet dictio, in uniuersum, habes in duabus gl.no.ff.de uer.sig.nihil aliud, & C.de bo.uacã.l.si qñ, li.x. ¶ Ibi, Perturbare.nõ.n. id qđ factũ est una manu, debet alia manu retractari. vñ dicit Rogerius, nihil proficeret concessio, si collati beneficij statim sequeretur prohibitio, ut dicit gl. in l.ij.§. fi.ff.de aqua plu.arc. ¶ Ibi, & manifestè, per hoc releuatur à probatione, & non ab expressione. vel dic, quod aut notorium sapit defensionem; & tunc non est necesse allegari: aut sapit impugnationem; & tunc sic. Item aut est notoriũ visus permanentis; & non oportet probari. aut uisus deficientis; & oportet probari. C.de ap. l.ciues & incolæ. ¶ Ibi, Suffraganeos no. hæc act. & officia esse notoria, facit. C. qui. & aduersus quos. l. j. esse aũt, siue essentia notorij debet esse apud plurimos, sicut fama est illa, quæ sonat in auribus populi, sed ꝙ sit ẽt apud mille millia, põt probari per duos testes, ut no.ij.q.j.§ qñ autem. dña tamen est: quia notoriũ supponit esse rei, quia non põt esse notoriũ nisi uerũ. sed fama põt esse de eo, quod non fulcitur ueritate: qa opinio gentiũ sæpe fallitur, ut.ff.de hære.l.fi. sed ueritati n.hil est realiter ꝯrium, constat igitur notoriũ ex ueritate & fama simul iunctis, ut alibi dicã quia non est materia hic. Ibi, forte.i. aliquo casu. ¶ Ibi, Cassauimus, si quatenus de facto fuerunt promulgatæ, ut.l.j.§.j. ff. de fer. Ibi, vniuersa, no. ꝙ cũ cassatur snia, in pristinũ statum omnia reformantur hincinde. Idem, si pronunciatur snia nulla. ex hoc not. tu legista, ꝙ titulus C. de repu. quæ fiunt in iudicio, hẽt locum non solum in cã restõnis in integrum, sed ẽt in cã nullitatis; & hoc tenet hic gl. ordinaria expressè, quã perpetuò tene menti. ¶ † Item no. ꝙ in possessorio rerũ debet lis contestari, sed in possessorio personarũ non vr̃ quod sit necessaria litis contesta. si detentor abest, & hoc fauore libertatis, ut.l.iij.§.fi.ff.de liber.ho.exhi. Guil.de Cu. dicit, quod in possessorijs præsertim in possessorio recuperan. † valet sententia ꝯ absentem lite non contesta. per.l.momentaneæ. C. unde ui, ut ipse plenè not.ff.de in inte.resti.l.omnes sed Bar. reprobat ipsum in l. generaliter.§. nihil commune.ff.de acqui.pos. Et allegat insti.de interdi.§ hodie, & gl. in l.fi. C. si per uim, uel alio mõ, & C.de interdi.l.incerti: aliàs male dicerent leges, quæ dicunt uenire fructus à tempore litis contest. Et si quæratur qũo consuletur actori? Rñ. in possessorio recuperandæ, uel adipiscendæ fiet missio, & inductio in possessionẽ primò decreto. In possessorio aũt retinendæ non fieret missio in possessionem, id est non in substantiã possessionis, sed in qualitatẽ eius p̃cipiendo reo, ne turbet actorẽ, donec reus probet de iure turbandi. Sed hoc præceptum non fiet, nisi primò actor taliter qualiter probet de sua possessione, & ita intelligitur, quod no. per gl. & Dy.ff.de no. ope. nũtia. l.si prius, & ibi per Bar. Et de hoc no.j̃.c.tue, post Ber. in nouella. de hoc est tex. quod in possessoriis instãtia incipit lite conte. sicut in alijs causis. ergo ante lit. cõ test. non est instantia, & snia diffinitiua non põt fieri sine instantia, unde est casus ꝯ Guil. C.de iudi.l.properandum, in prin. & hoc uerũ, si proceditur per interdictum. sed si summariè imploratur offm̃ iudicis, dẽt ꝓhiberi, ne uis fiat possessori, ut.ff.de offi.procur. Cæs.l. fin. quæ lex est solennis ad hoc. & ut qui fecit, desistat ab iniuria, ut.ff.de offi.præsi.l.illicitas.§.ne tenuis, & C.de sacrificijs paganorũ, & l. Christianus, & C.de his, qui ad eccle.confu.l.denuntiauimus. & iste modus ꝓcedendi hẽt locum in notorijs, uel in miserabilibus personis, non in alijs, ut no. Cyn. C. si man. ita fue. aliene prostituatur.l.mulieres. Opp. dicit hic, qđ appellatio fuit iusta. sed ꝯ, quia recusatio non fuit proposita? Rñ. satis est, qđ fuerit appellatũ ex cã suspicionis, uel uerius hic fuit ꝓposita cã & allegata, sed iudices spreuerunt cã, & malè fecerunt: quia cã suspicionis erat notoria sicut. n. est notoria uia publica, ita & magistratus. ¶ Sed † nunquid sufficit dicere, dñe iudex ꝓtestor, ne procedatis, quia uos estis suspectus, uel inimicus? Rñdeo. sic, si cã suspicionis, uel inimicitiæ est notoria quia in notorio requiritur, quod exprimatur cã cãæ Est enim cã suspicio. cã causæ est inimicitia, uel minus fauor, ut.ff.de arbi.l.non distinguemus.§. cum quidã. Et no ꝙ nimia amicitia potest ꝓhi etiam ex nefarijs causis, puta ex stupro, aliàs ex damnabili concubinatu, ut singulariter not.ff.de uer.sig.l.latè.§. amicos. in gl. quæ incipit, argu. ¶ Not. ꝙ iudex debet defendere suum processum: quia dẽt defendere suum decretum: & missionem, ut.ff.ne uis fiat ei.l.si quis est missus, arg. ff.de arbi. inter Castellianum.ff.de iureiur.l.3.§. pen. In gl. hæc est, ex ista glo. no. & perpetuò tene menti, ꝙ subditi dñorum tanquàm suspecti repelluntur ut iudices: tñ non repelluntur ut testes ex eo solo, ꝙ sunt subditi: quia testes hr̃e difficile est, & quia iurant de ueritate. Item præstant iurm purgationis, s. quod non deposuerunt odio, uel fauore, precibus, uel timore, & hoc sæpe de facto occurrit. si tñ haberent testes ꝯrios, minor fides est eis adhibenda: quia non est omnis idoneus testis, is cui imperari potest. ¶ † In gl. Quare dicit, Quæro, nunquid appellatio facta ab interlocutoria ex una cã possit foueri ex alia? gl. dicit hic ꝙ sic; quod est uerum, si noua cã uenit ad uerificationẽ primæ, & maiorem eius firmitatem, ut quia inimicitiæ, q̃ latebant, postea detectæ sunt: uel instrm̃, quod erat petitum exequendum, & ita erat pronũciatum, & ab hoc appellatum, postea compertum est non uerum, uel fortiter suspectum. nec obstat capitulum, appellanti, de appellationibus in clemen. quia ibi loquitur, quando causa ad nouam originem uenit. hic, qñ ad maiorem firmitatem, ut.ff. quod cum eo.l. Titianus, in glo. hoc ideo. Not. ꝙ sententia, † quæ non tenet, non dicit̃ propriè cassari, sed nulla declarari. ¶ Idem in testamẽto, & contractu, nisi loquamur quo ad superficialem cassationem.i. ꝙ cassetur prima eius figura nullam habens realitatẽ. Et facit ad statutum Perusinum, quod dicit, ꝙ testamentum non insinuatum intrà sex menses fit nullum: posset tamen insinuari, donec sit petitũ cassari, ut si sit petitum nullum & irritum pronunciari, non possit insinuari: quia illud uerbum, nisi sit petitum cassari, habet sensum.i. cassum, uel irritum pronunciari. ¶ In gl. Quasi, no. quòd ubi cassatur principale, & ibi accessoriũ, & no.j̃.de ꝯfir. uti. uel inuti.c. examinata. nec est necesse, ꝙ de accessorijs fiat mentio in libello

libello. ¶Item no. ꝙ reuocata sentẽtia reuocatur executio facti de ea facta. Item ꝙ instrumenta non debẽt remanere penes eum, qui succubuit. ¶Item not. ꝙ depositio de facto restituitur de facto, ut no. ij. q. j. primates, in gl. ordinaria. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Ad missionem in possessionem nisi causa cognita procedendum non est, & quae probatio satis sit.*

2 *Mittere in possessionem corporalem qui possint.*

Contra contumacem quae remedia.

3 *Citatus uerbaliter, capi potest realiter, modò citatio ualeat.*

Captura personae multis de causis fit, & quibus.

Captus per iudicem si soluerit, repetere non potest.

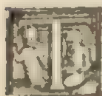

QVAE FRATERNITATIS. Contumax patitur missionem; & si qualitati cãe nõ congruit missio, per cẽsurã ecclesiasticam iuri parere cogitur. h. d. No. ꝙ iudex ꝫ contumacem debet incipere à tedíali missione. de-
1 mum dẽt peruenire ad alia remedia grauiora. ¶†Quęro, nunquid statim ꝙ reus est contumax, iudex debeat procedere ad missionem? & dicit gl. ꝙ non, nisi summatim cognita ueritate, ex quo not. ꝙ iudex in actione reali non debet mittere, nisi prius cognoscat summariè de iure agentis. nam si sic est in personali, ubi minus praeiudicatur, ergo idem in reali, & haec uera. ista autem qualisqualis probatio relinquitur arbitrio iudicis, ut in aut. de exhibend. reis. §. si uerò etiam quaedam: quinimò gl. dicit, ꝙ sufficit iurm calumniae, ut. ff.
2 de exhiben. reis dicit Inn. ꝙ † mittere in possessionem corporalem non possunt nisi iudices, qui habent merum imperium: possunt tamen minores decernere possessionem uerbaliter cum causae cognitione. Expone merum. i. mixtum. ¶Quaerit gl. an ꝫ contumacem sint alia remedia? Rñdet gl. quod sic, ut in ea, & plenius p doctores. ff. si quis ius di. non ob. Sed nunquid citatus
3 poterit personaliter capi? dic quod † sic, dumtamen citatio ualeat, nam si non tenet citatio uerbalis, nec realis, pro hoc est gl. singularis de uer. sig. l. qui neque sequantur. ¶Et not. ꝙ captura personę qñque fit ad lit. ordina. ut. C. quomodo & qñ iudex. l. consentaneum: qñque ad executionem, & tunc non debet fieri, nisi ex cus. bonis debitoris, & de hoc sunt quaedam gl. no. C. q bo. ce. pos. l. j. & ff. de suspect. tu. l. 3. §. tutores, qui, nisi capiatur propter publicum debitum. nam ibi non est necessaria excussio bonorum, ut C. de exacto. tribu l. nemo carcerem. l. 10. & l. sacrilegij. § fi. & dic ut ibi singulariter no. per Bar. ff. ad legem Iul. pecu. ¶Si tamen quis sine ordine fit captus per iudicem, & soluerit, non potest illud repetere. l sic est tex. unicus in iure in §. fi. §. ultimo. ff. quod metus cau. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Recusare possum non tamen inimicum meum, sed ipsius proximum consanguineum, & commensalem.*

Inimicus capitalis praesumitur quòd teneat uxorem, uel terram meam.

Amicitia ex quibus comparatur.

Fauere sibi ex eodem loco oriundi consueuerunt.

2 *Ad locum non tutum quis non potest citari ex antecedenti inimicitia.*

Credere se quis non debet cautioni, uel saluo conductui, ut ualeat ad inimicum.

3 *Saluiconductus nunquid dari possint à praetore malefactoribus, uel bannitis.*

Ad restitutionem consequendam sufficit probatio spoliationis, & quae continere debeat.

Maleficium unde procedat.

4 *Mulier inconsultè dimittens uirum, uidetur eum spoliare.*

Inconsultè qui facit, uidetur spoliare.

Restitutio dotis, & mulieris ante quàm de matrimonio cognoscatur, facienda spoliato uiro.

De dote restituenda, & apud quem esse debeat, dum dubitatur de ueritate foederis coniugalis.

Affinitas idem cum consanguinitate in quibusdam.

Domicilium in loco originis dicitur quis habere.

Terra alicuius dupliciter dici potest.

5 *Districtus descriptio, quis & aquas comprehendit.*

Allegationes omnes, ut concludant, non oportet, quia una iuuat, alteram.

ACCEDENS. Receptio testiũ facta ꝫ nõ cõtumacẽ in cã matrimoniali nulla est. Et sunt duae partes. prima ponit appellantis querelã, secunda ibi, mãdamus, cãe commissionẽ. ¶Casus. Nobilis uir uice comes cũ uxore sua habebat cãm matrimonialẽ: quia mulier obtentu consanguinitatis petebat separationem coniugij, quae ad peti. uxoris cõmissa fuit tribus iudicibus delega. s. epõ, Archid. & magistro Pe. qui iudices fecerunt citari dictũ nobilem: qui per procuratorẽ opposuit duplicẽ suspicionẽ. s. personarũ, & loci. dicit enim, ꝙ comes Britannae erat eius capitalis inimicus: qm̃ uxorem suã, & terrã publicè detinebat, & ꝙ dictus eps erat consanguineus dicti comitis Britañ. ¶Item dicti epi Arc erat eius clericus commensalis. Magister Petrus erat oriundus de terra uxoris, & ipsi uxori nimis fauorabilis, & sic oẽs tres erant suspecti, cum oẽs tres essent sub districtu comitis memorati. ¶Itẽ opponit exceptionem suspicionis pp locũ, per quem transitur: quia non põt transiri nisi per districtũ comitis. secundò pp locum, ad quẽ citatur: qa est terra inimicorũ suorum, ubi sine mortis periculo nec accedere, nec cõparere audebat, adijciens qđ non hẽbat literas de saluo conductu, & tñ si fuissent transmissae eidẽ, non debebat confidere de suis capitalibus inimicis. Et quia dicti iudices delegati de istis excep: non curabant, sed procedebant ad receptionem testiũ mulieris super consanguinitate, fuit appellatũ ad sedẽ Apostolicã. Papa cõmisit cãm quibusdã nouis iudicib. propinquis terrae dictae nobilis mulieris, & dicti uicecomitis, qui pñt cõmodius cãm terminare, & ad quos patet securus accessus utriq; parti, mandans eis, quod si eis constiterit, ꝙ ante litem legitimè contestatã, uel post appellationẽ ex praedictis causis interpositam testes super consanguinitate, & super petitione dictae nobilis mulieris fuerunt recepti, decernant dictas attestationes irritas & inanes, & cõpellant dictã mulierẽ, ut reuertatur ad uirũ, quem temerè dimisit: ita tamen, ꝙ post q̃ ipse uir plenariã restõnem habuerit tã uxoris, quàm terrę dotalis, cãm super matrimonij foedere au-
1 diant, & sine debito decidant. ¶†In tex. ibi, Consanguinitatis, no. ꝙ recuso non solũ inimicũ meum capitalẽ, sed ẽt ipsius proximũ consanguineum. Ibi, Qui uxorem, ac terrã, no. ꝙ ille, qui detinet uxorẽ meã, uel terrã meã, pręsumitur esse capitalis inimicus meus. ¶Ibi, Commensalis. No. ꝙ ille, qui uiuit ad unũ panẽ & uinum cum inimico meo capitali, est mihi suspectus. ¶Et not.

no. q amicitia oritur ex cōi uictu, & ex cōi patria, & ex parentela. & istos modos amicitiæ gñandæ ponit not. ista decre. uñ formantes articulos ad amicitiā ꝓbādā considerent, q̃ in isto capitulo not. inter dicuntur. In tex. ibi, oriundus, copula prosequitur nimis fauens ei dē. & no. q illi, qui sunt oriūdi de eadē terra consueuerunt esse inuicē nimis fauorabiles. ¶ Ibi, & oēs sub districtu, No. q eps, & archidiaconus non obstante q sint positi in ecclesiastica dignitate, tñ sunt sub districtu comitis, & principis secularis, q tene menti. ¶ Ibi, ꝑ districtū, no. q locus, ꝑ quem trāsitur, dēt esse securus.
2 ¶ Ibi, inimicorum suorum, No. q † quis non pōt citari ad locū non tutū ex antecedenti inimicitia, concor. j. de app. ex parte, de re iudi. pastoralis, in clemē. & not. ff. ad Treb. l. de ætate. ¶ Ibi, non debeat credere se, Nota. q licet alicui mittantur literæ de saluo conductu, non tamen quis tenetur stare illi cautioni, ut uadat ad domū inimici: quia pro nihilo hēt inimicus tales literas.
3 ¶ † Sed nunquid ptās ciuitatis potest dare literas salui conductus malefactoribus, uel bannitis? dic quod non, ut in aut. de man. prin. §. neq; aūt, & §. sed neque hæc q̃ dicuntur uerba. fallit s̄m quosdam, si bannitus habet necesse pro alia cā se personaliter p̄sentare, ut. ff. de publ. iudi. l. is qui reus. §. inchoatas, in ul. gl. uers. sed quomodo non ciuis. quæ gl. non est alibi. Si autem requireret cā comparitionem personalem, deberet bānitus constituere ꝓcuratorem, uel potestas mittere ad locum, ubi est bānitus, ut. ff. de mino. l. Papinianus exuli. Sed primum uerius. s. q reus tenetur mittere procuratorē; aliter tanq̃ contumax pœnas contumaciæ luit, ut no. ff. qui ex cau. in pos. ea. ad cognitionē, & ibi tex. & gl. unica in iure. ¶ Ibi, absq; culpa contumaciæ, non pn̄t recipi testes ꝯ absentem. ¶ Ibi, cōpellentes, no. arg. q sufficiat ad restitutionem consequēdā, q quis dicat & probet se spoliatū s̄m Inn. & hoc non procedit ui libelli, sed ui æquitatis, ut. ff. de of. p̄si. l. illicitas, in prin. dēt tñ continere tria, s. rem raptā, raptorem, & rapinam, & ipsum actum: quia neq; res, neq; ꝑsona est maleficiū, sed ex re ꝑsona, & actu fit maleficiū, ut est no. ff. de uer. sig. l. Marcellus, ubi est gl. sing. Ibi, Inconsultè, i. sine iudicio ecclesiæ.
4 ¶ † Et no. q mulier, q̃ inconsultè dimittit uirū, cū spoliare uī, dixit Inn. No. inconsultam dimissionem. s. uiri adducere. i. inferre restitutionem eius. Itē quia qui inconsultè facit, spoliare uī. idem ait fieri restitutionē uxoris, & ēt terræ in dotē datæ ante quā cognoscatur de substātia mr̄monij. In tex. ibi, plenariā restitutionem, No q plenaria restitutio uxoris non dr̄ fieri, nisi ēt dos restituatur. ¶ Vltimo not. q in istis requiritur litis contestatio. ¶ Item no. causam dotis ad ecclesiā ptinere. ¶ Item no. q apud illum debet esse possessio dotis, apud quem est possessio matrimonij, sed dubitatur de ueritate fœderis coniugalis, qđ alibi melius non reperitur. hic enim dos uiro representatur in possessorio; & tamen qō coniugalis fœderis ꝓrogatur in petitorio. Venio ad gl. & primo gl. quærit, an idem sit in affinitate, q in consanguinitate, q intellige, nisi sit affinitas omninò sublata quantū ad affectionē, ut singulariter no. ff. de re iud. l. sed hæc ita. & per illam gl. dicebant antiqui aduocati Perusini, q si cāæ debent compromitti inter affines, & est quæstio inter te & qui quondam fuisti maritus sororis meæ, nō debet in nos de tali compromitti: quia non durat inter nos affinitas, & amor. Item usque ad quem gradum dicuntur affines, alias consanguinei, habes gl. singularem. C. ad Turpilia. l. si de fœminis. In glo. quæ incipit, unde si quis, ista glo. dicit, q in loco originis quis habet domicilium. ff. de uerborum significatione. l. municipes intelligendi. Item dicit Ber. q terra alicuius potest dici dupliciter, uel quia inde oriundus, concor. ff. de excu. tu. l. sed reprobari, in uersi. cum manens uel quia hēt iurisdictionem in terra. In gl. sed nonne, opponit & sol. & finaliter concludit, quod amicitia non
5 repellit iudicem, sed nimius fauor. ¶ † In gl. hæc exceptio, Quærit, quid sit districtus, dic quod idem, q territorium, q ēt in aquis se extendit. Nā & aquæ mensurabiles sunt, ut in c. ubi periculū, de elec. li. 6. & insti. de act. § rursus, & in l. j. C. ubi de pos. agi oportet. ¶ In gl. sed quia episcopus ex hac gl. conclude, q non oportet q oēs allegationes cōcludāt de necessitate: qa una allegatio iuuat alterā, & ex plurib. considerationibus fit una ꝯsideratio sufficiens, & ē hoc notabile. qa nō erat eiusdē speciei. de hoc sin. ff. de excusa. tu. l. 2. §. ætas, & in c. fi. infra de success. ab intest. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testes ante litis contestationem regulariter non recipiūtur etiam in causa usurarum, excipiuntur multi casus, remiss. & quare, & nu. 2.*
In diffamatione quomodo proceditur, remissio.
2 *Testes lite non contestata recipiuntur in causis breuibus.*
Inquisitorius processus rarò fieri debet.
Testium receptioni & iuramento dominus interesse debet, si adest in ciuitate.
Publicatio testium qualiter fiat.
Missus in possessionem in reali, siue personali quid sibi quærat
Adiudicatio quando fiat creditori rei, in cuius est possessionem missus.
De nominatione domini in iudicio, qui & qua in re minores possunt.
Nominatori datur terminus ad conducendum dominum, & nominantis impendio.
3 *Testes qui lite non contestata recipiantur, & nu. 5. & 6. & 7. & an id faciendū reo non citato. nu. 4. & super quibus, nu. 11. & 12.*
Legit, lege Aquilia si deletum, ff. ad l. Aquil. intellectus.
Testium ante litem contestatam receptionis effectus qui, & publicatio facienda posteà. alias non probarent.
Testes etiam ad æternam rei memoriam ex parte rei quando que recipiuntur, & publicantur, & ualent & ratio.
Ad agendum reo tempus non statuitur, licèt contra fiat actori.
Testes ex parte actoris recepti ut ualeant, quid seruandum.
In Testium lite non contestata receptione quid agendum ab actore, & reo in suorum receptione.
Testes an in criminalibus ante litis contestationem recipiantur.
Reo magis, quàm actori in causa criminali fauetur.
Anni utilis casus, necnon & continui.
Testimonia, quæ pereunt ex mora actoris, non pereunt reo.
Doli præsumptio ex cursu temporis inducitur & a scientia currit.
Præsumptio iuris & de iure quando dicitur.
Ex tempore surgit legis dispositio.
Moræ purgatio non admittitur, excul patio tamen admittitur & quo casu.
8 *Testes in articulo mortis constituti dictum ualet, reprobari tamen potest, nisi in casu.*
Contractus fieri possunt usque ad ultimum uitæ spiritum, si memoria non absit.

Testes etiam ante litis contestationem iurare debent: aliàs testificari non dicerentur, neque accusari possent.

9 *Mors naturalis an dicatur casus fortuitus, & nu. 10.*

Casus fortuiti qui dicantur, & nu. 10.

10 *Periculum si uenditor in se suscipiat frumenti in herba uenditi, & aliorum fructuum & pereant, quando ei debeatur, pretium conuentum.*

Resuscitatus an testificari possit de rebus ante mortem suam gestis.

11 *Per testium receptionem extraordinariam an interrumpatur praescriptio.*

12 *Denuntiatio debet etiam scienti fieri in casu capituli huius, & ad domum sufficit. nu. 13.*

Citatio uel denuntiatio } *unica quando sufficiat. nu. 13.*

14 *Publicatio testium ante tempus suum non adimit uires attestationibus sed officit examini aliorum, facta percunctatione.*

Publicatio ad ualiditatem testimoniorum facienda necessariò.

VONIAM frequenter. ¶ Hæc decre. diuidit in duas partes principales: in prima ponitur regula de testib. non recipiendis sup meritis cāç principalis ante litis contestationē, & exceptionē a regula. In secūda ibi. § in alijs ponitur, qūo procedi dēt, si lite nō cōtestata reus est contumax, & hoc intendit. Lite non contestata nō recipiuntur testes sup principali, fallit in casib. sed si reus ē cōtumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionē rei petitæ cā custodiæ, quam recuperat reus ueniēs intrā an nū, si offerat cautionem de stādo iuri, & restituat expen. post annū uerò non auditur nisi sup ppprietate; & hoc si proprio suo noīe possidet. sed si conuenitū realiter, qui noīe alieno possidet, nominabit dñm in iudicio, & statuet sibi terminus, intrà quē faciat dñm cōparere: qui si intra terminū ipsum non uenerit, iudex illū citabit: quo adhuc non ueniēte iudex mittet actorē in uerā possessionē & efficacē, & hæc uera in reali. sed si actio est psonalis, mittet actor in possessionē primò mobilium, scđo immobilium, uel
1 excommunicabitur reus. h. d. ¶ No. primò † regulā negatiuam. sed q̄ est rō regulæ? ñdeo, quia testes debent recipi i iudicio, sed ante litis contestationē non est iudiciū, ut no. in aut. de litigi. §. omnem. ¶ Itē litis contestatio est caput iudicij, & fundamentum. unde eēt pcederet sine capite, & fundamento. ¶ Op. q̄ omissio ordinis, nō uitiat, ut no. ff. de euic. l. si mancipiū. §. 1. Sol. ibi loquitur in ppposteratione remediorū: secus, si est pposteratio huius iudicij ad seipsum, ut. C. de sen & inter lo. l. prolatā, &, ut dicit Philosophus, nihil ꝯstat sine ordinis ꝯpositione. ¶ Opp. ꝯ regulam de multis casib. iure expressis, in quib. recipiūtur testes, & publicātur lite non ꝯtestata. Sol. ut in gl. q̄ notabilis est, & mēti tenēda ¶ Et adde alios casus, quos habes in c. dispēdiosam, de iud. in clem. & in clem. sæpe, de uer. sig. ¶ Et no. q. gl. ista tāgit de modo procedēdi in materia litis diffamari. C. de inge. & ma. tu adde aliam. l. singularem. ff. de accu. l. cum Titia. Et uide omnino ibi Bar. qui ponit, utrum à sententia lata super diffamatione posit appellari, & an sit interlocutoria, uel diffinitiua. ¶ Quæro, nunqd ad probandum aliquem esse usurarium manifestum. i. mutuasse coram uniuersis, posint recipi testes ante litis contestationem? respondeo non. quia cessat illa ratio, ne fortuitis casibus probatiōis copia substrahatur,
2 cum multitudo, uel ipse populus testis sit. ¶ † Quæro, nunquid in breuib. causis posint testes recipi lite non cōtestata? ñdeo, sic. C. de sen. ex peri. reci. aut. nec breuiores, s̄m Bar. qui ita no. in l. 4. ff. de dam. infec. ubi uideas per eum. dicit Inno. quod rarò debet procedi per inquisitionem, nisi sit publicum commodum, quod uerbū pondera. dicit Inn. q̄ si dominus est psens in eadē ciuitate, ipse debet interesse receptioni testium, & iurō. Item dicit, q̄ publicatio testium fit hoc mō, quia testes dicent, qualiter interfuerint cōtractui, & posteà iudex decernet eorum dicta perpetuò ualere. Inno. dicit, q̄ missus in possesionem in reali accipit fructus, sed non lucratur, si aduersarius uenit. j. annum: sed in personali reus terram colit, & fructus recolligit, sed non reponit in horreo suo, quia missus eos custodit, Inn. Quidam dicunt, sed non placet Inn. q̄ in personalibus res rei non adiudicatur actori iure dominij nisi per interpretationem dominij, quæ fit a principe; sed debet uendi res, & debitum solui. fallit in causa noxali, & damni infecti. Inn. hanc opi. tenet gl. ff. de iurisd. om. iu. iubere cauere, & opinio uera, nisi res reperiret emptorem, maximè fraude debitoris interueniente. C. de excep. rei iudi o do. Sed si non inuenit emptorē, eius dominium non impetratur à iudice, sed solum à principe; & tunc datur biennium ad luendum. C. de iure do. impe. l. fi. sed quando iudex iure pmittente dat ex secundo decreto, nullum tp̄s datur debitori ad luēdum: quia creditor dominus factus est, ut ff. de dam. infec. l. si finita dicit Inno. & notabiliter ualde, quod si iudex per suum decretum. l. primum eiiciat colonum de possesione, dominus non perdit possesionem, quia hoc iudex non intendit, & si intenderet. non posset, licèt secus sit; quando expellitur per uim a priuata persona, & hoc est dictum alias. Innoc. dicit, q̄ nominatio domini in iudicio non habet locum in re mobili. dicit Inno. q̄ procurator constitutus ad administrandum potest dominum nominare, sicut colonus, & inquilinus; quod est notabile. dicit Inn. quod tali nominatori debet dari terminus ad producendum dominum; & si non producit citabitur dominus, Inno. Et sic fiet ista
3 prima productio expen. nominatis. ¶ Oppo. quod ante litis contestationem recipiantur testes, ut. j. de appel. interposita. §. fin. Solutio hic forte in principali, ibi in emergenti. Sequitur in textu, nisi fortè, hic ponitur prima exceptio, quando timetur de morte testiū, uel absentia diuturna, & exempli causa ponit, quando timetur propter senectutem. uerbi gratia, testis est. lxx. annorum nam, ut ait propheta, erunt anni illorum anni. 70. si autem ut multum. 80. reliqui labor, & dolor, licet præsumatur quis uenire usque ad centum annos, nisi publica fama sit de morte, ut singulariter no. ff. quemadmo. testam. aper. l. 2. §. si dubitetur, & C. sol. ma. l. si quidem. ¶ Secundo ponit exemplum de infirmis, seu ualetudinariis, super quo satis potest iudicare ex aspectu, & consilio medicorum, ut not. ff. lo. Marcius. Deinde ponitur clausula generalis, quando timetur testium mors repētina, ut quia sunt nauigaturi ut l. 2. & 3. ff. de do. causa mor. ¶ † Ex hic conclude, q̄ ne fortuitis casib. probationis copia subtrahatur actori, possunt produci testes lite non contest. & recipiuntur contra reum contumacem, uel solemniter citatum, quinimo ēt non citatum si locus & tempus non patiebatur agendi, uel citandi consilium, ar. l. j. ff. de exerci. ut hic no, dicit tex. in uer. absque malitia. ¶ † Quæro, quid si non timetur de morte uel longa absentia testium, sed ne testes obliuiscant, uel ne amicitias cōtrahant

hant cum reo? Rñdet gl.idem, qđ est not.dignum. Nã
qñ timetur subornatio, possunt testes recipi lite nó cõ
testata, nec possunt testes postea uariare; qđ alibi non
reperitur, & totum hoc est arbitrarium, ut ĵ.de offi.de
le.de causis, & ff.ad l.Aqui.l.iij.l.Aquil.si deletum, ibi
dum dicit, ad suspicionem iudicis aduocat. Nam ille est
melior tex.de hoc, qui sit in iure. Et not. quod lex illa
intelligitur, quando quidam tertius deleuit chirogra
phum.secus, si ipse est debitor: quia tunc non differe
tur exactio, nec qualitas testium esset adhibenda de-
structo, ut ff.de fur.l. qui tabulas, & l. quidã tabularũ.
6 &c. ¶ † Quæro, quid si habeo quatuor testes, & timeo
de morte unius tantum, nunquid omnes quatuor exa-
minabuntur? Rñdeo non, sed ille unus tantum, de quo
timetur, ut ĵ.de resti.significauit.ad hoc facit.ff. de iu-
reiu.l.admonendi, in uerbo, quibus solis. Quæro quis
est effectus istius receptionis? Respondeo, quia lite con
testata publicabuntur aliàs non probarent, nec ex eo-
rum testimonijs posset ferri sententia secundum Ber.
¶ Porrò si ex parte rei recipiantur testes pp malitiam
actoris, qui non uult agere, expectans ut reo defensio-
nis copia subtrahatur morte testium, uel absentia, uel
obliuione, uel corruptela, isti testes publicabuntur ad
æternam rei memoriam, ut ff.de testi.l.curét. C.de usu
ris pupillaribus.l.fi.& in auf.de testi.§ penul.& ĵ.de te
sti.c.significauit. Annus.n. non põt statui reo ad agen-
dum; quia non est in potestate reorum agere ut ff. de
excep.do.l.purè.§.fi.C.de tem.in inte.resti.l. petendæ.
Et ꝙ magis fauetur reo, q̃ actori in hoc: quia testes re
publicantur, & ualent ad æternam rei memoriam: sed
testes actoris non publicantur, & depositiones eorum
ipso iure pereunt, nisi actor intrà annum agat, uel sal-
tem denuntiet reo huiusmodi testium receptionem. i.
ꝙ recepti sunt. qualitates.n.attestationum non põt no
tificari: quia non sunt publicatæ. ¶ Sed ꝯ magis fauetur
actori, qui facit examinari suos testes libello oblato,
uel non oblato, & reo non citato. Nam ubi reus facit re
cipi testes ad æternam rei memoriam, oportet actoré
citari personaliter, uel constare de latitatione, ut not.
7 Dy.in l.iiij.§.totus.ff.de dam.infe. ¶ † Quæro, nunquid
in criminali possint testes in fauorem rei, uel actoris re
cipi lite non conte.si sint absuturi, uel nauigaturi, uel
in articulo mortis constituti? & uidetur tex. hic qđ nõ
a contrario sensu in uer.ciuiliter. In contrarium uidet
per d.l.in l.Aqui si deletum. Sol.aut ex crimine est ciui
liter agendum: ut condi.fur.uel acti.l.Aqui.uel iniuria
rum ad interesse; & habet locum prouisio huius. c. aut
criminaliter; & tunc ex parte accusatoris nõ debent re
cipi.secus, si fortè ex parte rei. Nam iniquum est, quod
reo in fortuitis casibus subtrahatur defensionis facul-
tas, ar.C.de iure fis.l.facultas, li.10.accusatori aũt non
est sic fauendum: quia ex parte eius uersatur odiũ, arg.
C.de calum.l.nostrum. ¶ In glo.parua, quæ incipit, idé
est, no.qđ licet actor obtulerit libellum, si reus per ca
uillationem non uult litem contestari, possunt testes a
ctoris recipi lite non contestata, ẽm formam uñ & mo-
dificationem huius decre.quod tene menti. ¶ In gl.ec-
ce.gl.dicit, ꝙ iste annus est utilis, unde requiritur scié
tia, & experiendi potestas.ff.de ædil.edict.l cum sex.ff.
de calumniatoribus.l.annis. Sed qñque tempus labi-
tur facto & sine scientia, ut ff.de infa.l.genero. In gloss.
illi qui, no.bo.gl.quod testimonia, quæ pereunt ex mo
ra actoris, nõ pereunt reo, si deposuissent in eius fauo
rem.unde reus ét post annum potest petere eos publi-
cari, quatenus faciant pro ipso; qđ tene menti. In gl.nó

.n.no.quod ex tẽpis cursu inducitur præsumptio dol[i]
& est præsumptio iuris & de iure.tamen non currit, ut
dictum est, nisi à die scientiæ, & intelligitur scire id, ꝙ
debuit scire fama publica præcedente, ut no.dicit tex.
ff.si certum peta. l.quod te. Et not. ꝙ præsumptio iuris
& de iure est, quando lex præsumit super certo, ut
not.de re iudi.l.a diuo Pio.§.sed & illud, ubi est gl. sin
gularis. ¶ Item ubicunque lex super præsumptione fi-
git pedem statuendo, ut ff. pro socio.l.si non fuerit, &
ibi not. ¶ Item not. quòd ex tempore surgit legis di-
spositio, uel præsumptio iur.& de iure; quòd mora non
potest purgari: tamen bene admittitur exculpatio mo
ræ prætensæ; quod alibi melius non reperitur. ¶ Item
8 nota fraudem nemini debere patrocinari. ¶ † Item not.
quod ualet testimonium testis constituti in articulo
a mortis[a] tamen per hoc nó impe-
ditur, quin dictum suum non pos
sit reprobari, ar. optimum. ff. ad
Sil.l.si quis in graui, in principio.
fallit, ubi eius dictum ius facit. ff.
e.ti.l.diuus, quæ lex alibi non re
peritur ẽm Dy.apparet. ꝙ testi-
monia possunt reꝓbari post mor
te testis, ut C.de testi.l.fi ĵ.de te-
sti.præsentata. ¶ Porro ét ꝯtus
possunt fieri usque ad ultimũ ui-
tæ spiritum, si mea memoria non
sit lęsa, tex.est singularis in l.Sęia
§.fin.in fi.ff.de do.cau mor. Sed
nunquid hi testes debent iurare?
respondeo, sic, licet extra ordiné
recipiãtur, ut ff.de do.ꝑle.l.Theo
pompus: aliàs non dicitur testifi-
cari quis, sed dicere quædam uer
ba, ex quibus non posset de falso
accusari.h.d.quædam glos. unica
9 in iure.ff. de fal.l. athletæ. † Quæ
ro, utrum mors naturalis dicatur
casus fortuitus? & uidetur ꝙ non.
nam casus fortuiti dicuntur illi,
qui non consistunt in culpa, nec in prouidentia huma-
na, ut in l.ij.ff.de admi.rerum ad ciui. pertit. ut ff. de
actio.emptio.l.si ea res. Sed mors naturalis potest præ
uideri, ut in pronosticis Hippocratis. ergo non dicitur
casus fortuitus. ad idem facit ff.de dam, infe.l.fluuiũ.
§.seruus, & ff.commo.l.si ut certo. §. quod uerò senec-
tute.ff.ad l.Aqui.l.si seruus seruum.§.si fornicarius.
¶ Præterea casus fortuiti dicuntur casus insoliti, &
non imaginabiles, ut ff. pro socio. l. cum duobus. §.
condemnata, & ff.de contrahend.emptio.l. fistulas. §.
frumenta. Aduertas tu legista, ut intelligas illum.
§. Et præmitte, quod ille, qui emit frumenta in her
ba, emit spem, & sic periculum. Casus fortuiti, qui
est natura fallibilis spes pertinet ad emptorem etiam
ante traditionem, ut ff. de actio.emp. l. si iactum re-
10 tis. ¶ † Pone ergo, quod uenditor suscipit in se pericu
lum casus fortuiti, & quod frumenta destructa sunt in
niuibus, nunquid debetur pretium conuentum? Respõ
detur, aut sunt niues insolitæ & immoderatæ, & non
debetur pretium: quia est casus fortuitus; aut solitæ; &
tunc debetur pretium, & non sunt casus fortuiti. idé in
grandine. ¶ Et idem dicendum etiam, si quis emit fru-
ctus alicuius lacus, & piscatio, parum ualuit pp mor-
talitatem piscium. nam damnum pertinet ad empto-
rem: quia emit iactum retis, nisi ex pretio ꝑiculũ casus
fortuiti

a ¶ *Vide concor. & remissiones per Feli. in c.past.in fin.de of.or. ubi ponit quis dicitur constitutus in articulo mortis, & quos actus possit facere.*

¶ *Adde, quod ét matrimonium põt contrahi per illum, qui est constitutus in articulo mortis, ita, ut per illud legitimentur filij prius suscepti, ut pulchre cõcludit, Io. An. in regula sine culpa, in Mer. quod dictum limita singulariter, ut per An.in l.sed ẽ quæsitum.ff de li. & post hu ponit Fel.in c. præsentia, de proba.*

fortuiti uenditor in se susceperit, qđ est no. dig. In priũ rł, quia mors naturalis dr esse casus fortuitus, put refertur ad alium actum regulandũ ex casu; tex. est hic, & C. de pig. act. l. quæ fortuitis, sed in sui essentia nõ est casus fortuitus, sed est quidam ordo naturæ: quia ut dr in psalmo. Innumerabiles posuisti dies eius. & alia scriptura dicit: posuisti terminum, quem præterire non poterunt. Sed Phytonissa suscitauit Samuelem, ut legitur in historijs scholasticis, nunquid poterit Samuel testificari de his quæ uidit anteq̃ moreretur, ? Rñdeo, illa non fuit uera resuscitatio: quia cum homo sit ad similitudinem Dei, impossibile est, q hanc imaginem faciat nisi solus Deus, & ideo testificari non potuisset: secus in Lazaro, quia illa fuit uera resuscitatio. uerè aũt resurgit, qui idem numero resurgit, ut ff. de iure fisc. l. sed re
11 uocata. † Quæro, nunquid per receptionem ipsorũ testium interrumpatur præscriptio? Rñdeo, non, qa hoc nullo iure cauetur, sed super præscriptione probanda bene possunt hi testes recipi, sicut super probanda solutione fm Ber. Et no. quòd isti testes etiam possunt recipi sup articulis negatiuis, ut C. de usur. pupil. l. fi. & ibi
12 no. ¶ † Sed nunquid contra hæreditatem iacentem possunt recipi? Respondeo, sic, ar. optimum. ff. de dam. infec. l. iiij. §. toties. ¶ Extra quæritur, nũquid denuntiatio de qua hic loquitur, debeat fieri scienti? & dic q sic, qa est de solennitate; quo casu non sufficit scire, nisi denũtietur secundum regulam Dy. & ff. de adul. l. denuntiasse.
13 † Quæro, nunquid sufficiat denuntiatio ad domum rñdeo, sic, ut d. §. toties, & ff. de exc. tu. l. sciri oportet. §. oportet, & C. de anna. exce. l. ut perfectus; & puto q sufficiat una denuntiatio per regulam traditam à Bart. ff. de re iudi. l. contumacia. §. fi. ad hoc. ff. de usur. l. mora. Non ob. j. e. c. § porrò, in uer. peremptorio: quia alius est ibi casus. sed priium. C. de usur. pupil. l. fi. C. de inge. & ma. l. diffamari. ff. de pig. actio. l. si conuenerit. ff. de uer. obli. l. qui Romæ. §. cohæredes. ¶ Sed responde, q aut agitur de grauamine inferendo absenti; & tunc requiritur trina citatio: aut non agitur de grauamine inferendo, sed de sola notitia inducenda; & tunc satisfit iuri per unicam denuntiationem, siue fiat præsenti, siue
14 absenti. ¶ † xtra quæro, quid si testimonia sint publicata, cum non debuerint publicari. Rñdeo, per hoc nõ perdunt uires suas; sed ille, qui percunctatus est attestationes, non poterit ulterius pducere, hoc singulariter no. 2. q. 1. in primis, in gl. publicabuntur. ergo t pe publicandarum attestationum, & nisi publicentur, non probant. aliàs frustra fieret publicatio, quod tene menti. Bal. iuris utriusque doc.

SVMMARIVM.

1 *Peremptorium unum an sufficiat in tota causa.*
Peremptorium unum num sufficiat, remittit.
Condemnatio etiam in fine termini fieri potest, in prin.
Citatio peruenisse nunquid præsumatur, & numero. 3. & 4.
2 *Impedimentum, qui præstat, ne citetur, perinde est, ac si citaretur personaliter.*
3 *Citatio facta ad domum an præsumatur in notitiam deuenisse.*
4 *Quæstio quando dicatur esse super electione.*
De dictione, super, remissio.
5 *Edictum publicè propositum an sufficiat ad scientiam præsumendam.*

Contumax an audiendus.

PORRO. Iste. §. ponit exceptionẽ à regula, sed ad illum finem. Nam in supioribus testes recipiuntur, sed tũc non publicantur, & fertur diffinitiua pp absentem uerum contumacem. hic aut em recipiuntur oblato libello, & publicantur. quę uera cõtumacia committitur: quia peremptoriè citatus comparere contempsit, uel ne citaretur, se absentauit, uel impediuit, ne posset ad eum citatio peruenire. ¶ In uerbo, Contemnit, sufficit, q contemnat in fine termini, licet à principio ignorauerit, ut ff. de appella. l. ex con
1 sensu. §. cum. † Sed nunquid sufficit unum peremptorium in tota cã? dic ut no. Inn. s. de offi. dele. consuluit. Ibi, Malitiosè; quod præsumitur, si ad eum citatio peruenit, ut ff. de lega. j. l. eundem. §. j & ff. de re. iud. l. non
2 potest dolo carere. Ibi, Impedit. ¶ † Not. q qui præstat impedimentum, ne citetur, perinde est, ac si citaretr personaliter. ff. de euic. l. si ideo. §. fin. & ff. de fideicom. lib.
3 l. si cum. §. ex iniusta. ¶ † Sed an citatio facta ad domum præsumatur in notitiam deuenisse? Respondeo sic qualiquali præsumptione, non quod constituat eum uerũ contumacem, nisi fortè ei esset notificatum ab amicis, uel domesticis, ut no. ff. de noui ope. nun. l. pupillo. §. si
4 quis fortè, & §. habet autem ¶ † Quęro, qñ dicatur esse qõ super electione? rñdeo dupliciter, uel quia actus electiuus non fuit canonicè celebratus, uel rõne personæ, quia erat electus criminosus. & idẽ dici põt in electione cuiuslibet clerici, ẽt si uocetur, ut ueniat ad consentiendum electioni. omnes isti articuli dicũtur sup electione. de ista dictione, super, habes in l. j. C. cõmunia
5 de leg. ¶ † Quæro, nunquid, sufficiat ad scientiam præsumendam edictum publicè propositum? Respõdet gl. q sic; quod uerum est, nisi esset absens in partibus remotis, ut dicit illa. l. singularis. ff. de decre. ab or. l. fin. ¶ Quæro, quid si receptis testibus appareat contumax & petat fieri litis conte. uel libellum sibi offerri, nunquid est in hoc audiendus? dic q non, ut not. Inn. & Io. An. in c. statuimus, de electi. li. 6. quod no. bene.

SVMMARIVM.

1 *Coniugium spirituale quando contrahitur.*
Tempus legale ex causa potest arctari, & prorogari.
Dilatio quæ fit in iudicijs arbitrio.
2 *Mors per coniecturas, & famam probatur.*
Mors per coniecturas atque famam probatur, & numero 4.
Tempora à sacris canonibus ordinata quæ.
Priuatio beneficiorum, uel iuris alicuius, officij uel administrationis, si ea obtinẽtes absint, quando & quomodo facienda.
Citare prælatus clericum, ut ad ecclesiam reuertatur, etiam extra diœcesim suam potest.
Ad tempus quod permittitur, postea prohibetur.
Citari quis potest per edictum publicum, si nescitur, ubinam sit, & ubi proponendum.
Lex, Reus. ff. de mune. & hon. non habet locum in beneficijs.
3 *Fama & Suspicio* } *triplex, & ex eisdem oriuntur causis.*
De fama ratione & causa potest interrogari testis.
4 *Diligentia ex parte citantis an sufficiat licet in citato nulla reperiatur culpa, uel contumacia.*

I uerò. Suprà dictum est, qualiter proceda tur super electione & matrimonio contrà contumacem; hic dicit, qualiter ꝓcedatur contrà absentem, non per contumaciā. & dicit, quòd aut agitur de matrimonio spirituali iā cōtracto, aut cōtrahendo: aut agitur de carnali cōiugio. Primò casu expectanda sunt tēpora à sacris canonibus diffinita. Secundò casu expectabitur ꝑ spatiū sex mensium, nisi ex cā statuatur plus, uel minus. Tertiò casu expectatur tādiu quod redeat, uel moriatur, uel con-
1 stet de maliciosa eius uoluntate. ¶ † Quæro qñ cōtrahitur coniugiū spirituale? Respondeo ꝑ electionē, & ꝑ consensum electi ēt ante confirmationē ẞm Innocē. & Hostien. Ibi, Nisi pensatis, Not. quòd tēpus legale ex cā pōt arctari, & ꝓrogari. cōcor. l. ij. ff de re iudi. & ui de ibi Bar. & per Dy. in c. indultū, de reg. iur. lib. vj. dic quod omnis dilatio ad ueniendū est in iudicis potestate. ¶ Item dilatio ad ꝓbandum, nisi lex ultra procedat contrariū statuendo. sed dilatio ad appellandū non est in iudicis potestate. porrò dilatio ad se præsentandum coram iudice ad quem, est, in arbitrio iudicis, ut. C. de
2 appellatio. l. præses. ¶ † Ibi, Obitu uerisimiliter, no. mortem probari ꝑ coniecturas, & per famam, ut hic no. dicit Ber. & no. C. solu. matri. l. siquidē. Quæro, quæ sunt tempora à sacris canonibus ordinata? dic ut in glos. ꝑ Inno. ¶ Quærit glo. de priuationibus istorum absentiū à beneficijs, uel à iure suo. & dicit, quod requiritur citatio, & cāæ cognitio, & uerum dicit, & ad hoc optimè facit. l. iij. § si ad diem. ff. de re mili. ibi est tex. multum notabilis. alia glos. dicit, quod si quis non pōt citari, cōtrà ipsum non pōt procedi; & bene dicit. concor. glos. Accur. quòd nisi quis sit legitimè citatus, sñia est nulla ipso iure, ut no. C. de accusa. l. si accusatoribus, ubi uideas in glo. magna ibi, in studio, uel in alio loco. Ex hoc manifestè apparet, quod prælatus pōt citare clericum suum ubicunq; existētem, quāuis extra diœcesim sit, ut ad ecclesiam reuertatur. ¶ Ibi, Priuare, sic & tutor priuatur, si non uult pupilli negocio interesse, ut. ff. de suspec. tut. l. impuberibus, & ff. ubi pup. edu. de. l. fina. sic & doctor, qui negligit legere, pōt priuari suo salario, nisi sit impeditus morbo, uel alia ex rōnabili cā. ¶ Ibi, usque ad certū tēpus. nam quod ad tēpus permittitur, post tēpus prohibetur, ut. ff. de leg. ij. l. statu liberum. §. Stichum. ¶ Ibi Si uerò nescitur, no. optimā regulam, quod ubicunq; nescitur, ubi sit quis citādus, ibi sufficit edictum, uel bannum publicè proponi. Ibi, uel amicos, utrum amici sint citādi, alibi dicam. ¶ Ibi. ff. de munc. & hono. reus, no. hic illam. l. non hēre locū
3 in beneficijs ecclesiasticis. ¶ † In glossa; per famam, dic quod triplex est fama. s. temeraria, probabilis, & uiolenta. sic triplex est suspicio, temeraria, probabilis, & uiolenta. ¶ Et ex eisdē causis nascitur fama, & suspicio. & testis, q deponit de fama, pōt interrogari, quare homines ita famant, siue loquuntur. quia rō multum addit ad famam, ut no. Bar. ff. de quæstio. l. de minore. §.
4 tormenta. ¶ In glo. Si non pōt, ibi, diligens inquisitio, no. quòd sufficit diligentia ex parte citantis, licet in citato nulla reperiatur culpa, uel contumacia. & adde. ff. de damno infecto. l. si finita. § si fortè, & C. de restit. mili. ignorare. ¶ Item ad id, quod hic dr̄ de incertitudine mortis, facit. C. de capti. l. nec nos, & ff. de secundis tabulis. l. qui ex liberis, in principio. In tex. ibi, Eo nequaquam &c. ¶ No. quòd mulier debet claudere os uuluæ, donec uir sit absens.

S V M M A R I V M.

1 *Procedi potest in causa inquisitionis, lite non contestata.*
2 *Lis non est contestanda, quando petitur sola publicatio.*
Attestationes non publicatæ non probant.

1 VNT & alij. ¶ † In tex. ibi, Inquisitio, not. quòd in cā inqsitionis pōt ꝓcedi, lite non contesta. quæ inquisitio fit ex parte rei tātum, si præsens est. si absens, non est necessaria responsio rei, & hæc est regula, ubi in casu aliter pōt procedi lite non contestata, ut not. infrà qui filij sint legitimi, capi. per uenerabilem, &. C. de tempo. ap. l. fi. §. illud. Si uerò ex causæ natura non requiritur litis contestatio; & tunc distinguitur, utrum sit reus præsens, aut non, ut in cap. dispendiosam. de
2 iudi. in clemen. ¶ † In tex. ibi, Testium publicatio, hic tangit materiam capitu. significauit, infrà de testi. & no. quòd quando petitur sola publicatio, non est lis cōtestanda. Item not attestationes non publicatas non probare, de hoc no. in l. iij. ff. quæ in fraudem creditorum. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Actiones multiplices sunt.*
Hypothecaria ex quibus oriatur.
2 *Actor an & quando in reali actione mittatur in possessionem rei petitæ, & quare.*
Fructus suos an faciat in possessionē ex primo decreto missus.
3 *Missio in Publiciana qualiter fiat.*
4 *Missio in hypothecaria qualiter fiat.*
Hypothecaria habet in se quid personalitatis.
5 *Mitti an possit quis in possessionem rei prohibitæ alienari.*
6 *Possidens rem prohibitam alienari an lucretur fructus.*
7 *Alienatio si prohibeatur per testamentū an præscribi possit.*
Satisdatio etiam ab immobilia possidente in casu præstatur.
De expensis incertis satisdare sufficit.
8 *Secundum decretum an locum habeat in realibus.*
9 *Secundum decretum quare non habeat locum uniformiter in personalibus.*

1 N alijs †. Iste. §. est fundatus in iure ciuili. No. qūo hic ponitur distinctio actionum. Nā quædam sunt in rem, quædā in personam. in rem sunt, quæ oriuntur ex dominio, uel quasi, hypotheca, uel quasi, ut. ff. de rei uindi. in rem actio, & de quasi hypotheca dat duo exempla notabilia. primū est. ff. de pi. l. si ab eo. ẞm est. ff. de dā. infe. l. utiq; & ff. ut in pos. leg. l. is cui. §. queri, & l. ij. C. de præto. pig. hypothecaria. n. qñque surgit ex dominio obligantis, ut. ff. de proba. l. ante oīa, & no. in insti. de act. §. Seruiana. qñq; ex Publiciana hypothecantis, ut d. l. si ab eo. qñq; ex authoritate prorīa, ut. ff. de pig. act. l. non est mirum. §. sciendū. sed actio personalis ex suis radicibus oritur. s. ex cōtractu, uel quasi, delicto, uel quasi. ¶ Est & quinta cā anomala, quæ uocatur ex uarijs figuris causarū, & plerūq; dicit actio datiua, & non natiua, ut. ff. de acti. & obli. l. j & insti. de ob. §. sequens. ¶ Sunt & quædā actiones mixtæ in rem, & in ꝑsonam, ut est petitio hæreditatis, & oēs uniuersales actiones. Item omnia iudicia diuisoria, ut. C. de peti. hæred. l. hæreditatis. C. quibus non obijcitur longi tēporis præscriptio. l. hæreditatē, & insti. de offi. iudi. §. fi. & ff. de usuca. l. cum solus. in istis diuisorijs quis pro sequitur

sequitur ius suum,& alienum: quia interuenit quædã permutatio,ut no.ff.de uer.ob.l.qui Romæ.§. duo fra
2 tres.¶†No.quòd in reali actione mittitur actor in pos sessionem rei petitæ.& hoc uerũ,ubi agitur de re corporali.Sed in incorporalibus dic, ut no.ff. de no. ope. nun.l.si prius.ff.si ser.uin.l.is cuius.¶Item no.quòd ista missio ex primo decreto fit , ut reus attædiatus ueniat responsurus.¶Sed quæro,in quo est illud tædium,nũquid missus poterit eum expellere? rñdeo non, cũ non fiat uerus possessor:sed similiter secum erit compossessor,& in hoc est tædium magnũ, præsertim qñ esset simul,& secum in cohabitatione domus.ut.l.ij.C. qñ & qui.quarta pars debe.li.x.¶Item an missus lucrabitur fructus? rñ.non uigore primi decreti, nisi in casu,ut.ff. qui.ex cau.in pos.ea.l.apud Iulianum.§.fi. uel nisi hoc dictaret lex municipalis,ut est glo.singu.i auť.de exhi. re.§.si uerò etiã.in glo.quæ incipit, quod.ll. appellant. sed si missus est dñs,& constat de dñio,bñ facit fructus
3 suos tanquã dñs,ut.ff.de rei uin l.solũ.§.meũ. ¶†Quæro,qualiter fiat missio in Publiciana? dic eodem modo quo fit in rei uin.ut.ff.de Publi.l. eum qui.§. in Publi
4 ciana,ut ibi no.¶†Quæro,qualiter fiat missio in hypothecaria? Rñdeo iuxta mensuram debiti declarat i, sicut in personali.uel dic quod i tota re pignorata, ẽt si unus numus restaret ad soluendũ.ut.ff.de distr.pignorũ.l.quãdiu.ff.de uer.ob.in executionibus. de hoc no. ff.de acqui.pos.l.iij §.genera,& C.de præscrip.xxx.an. l.si quis emptoris.§.fi.Illud no.quòd hypothecaria habet in se aliquid ꝑsonalitatis : quia accedit obligationi,ut no.ff.de pac.l.si tibi.§.de pignore:non tñ est unũ cũ ipsa,ut.ff.ad Treb.l. debitor,& l. si hæres pecuniã, in gl.& ff.de excep.rei iud l. ex cessante.§. latius,&.ff. de pign.l. si fundus.§. si pluris , &.§. in uindicatione.
5 ¶†Extra quæro,nunquid quis possit mitti in possessionem rei prohibitæ alienari? Rñdeo , non iure debitoris,nisi debitum descendat à ꝓhibente. ut dicit illa.l. notabilis.ff.de fideicom.libe.l.cum fideicom. hæc quæstio non procedit,si agens est dñs:quia tunc sine dubio mitti põt:quia mittitur tanquam in rem suam, & ne-
6 mo est ꝓhibere ualens,ut.l.fi.ff.de Publiciana.¶†Sed nunquid possidens rẽ alienam prohibitam alienari lucratur fructus? glo.singularis distinguit , aut ꝓhibetur alienatio ꝑꝑ rei uitium;& nõ lucratur fructus;aut ꝑꝑ solennitatis defectum;& tunc lucratur , ut not. in l.ij. C.si quis ignorans rem minoris præ. eme. & illa glos.
7 nõ est alibi.¶†Sed quid si prohibetur per testamentũ? Respondeo,hoc reputatur rei uitium. unde præscribi non potest;hoc dicit lex illa unica in iure.C. de usucapione pro emptore.l.ij.Sed certè hoc ur̃ fallere ꝑꝑ iustam ignorantiã possessoris, & eius à quo habet cãm possidendi,ut.ff.de lega.ij. l.fi.§.qui.glos. & oẽs leges loquũtur de materia huiusmodi ꝓhibitionis ẽm Dy. ¶In tex.ibi Iudicio sisti.No.quod hoc casu satisdat ẽt possidens immobilia,ut no.in auť. de exhi.reis.§.si uerò,& ibi longa glo.unde hoc casu fallit regula,quę ponitur in l.sciendũ, in princ.ff.qui sati.cog. ¶ In tex.ibi, Exhibita satisfactione,hoc est uerum, si expensæ sunt certæ:sed de incertis sufficit satisdare,ut dixit lex illa notabilis.ff.de statu liberis.l.statu liber. & uide quod no.de istis expensis in glo.magistra.ij.q.j.capitulo , in
8 primis.¶†An tex.ibi,Verus.i.plenius sic.C. de epis. & cleri.l.raptores.¶Quærit glo.nunquid in realibus habeat locum ẽm decretum? rñ. ĩct quod non de necessitate,sed ad cautelam sic.hoc uerbũ.s.ad cautelam, alibi non reperitur.dicet ergo iudex : quia nobis plenè constat de dolo & contumacia, ideò rem ei adiudica-mus ex secundo decreto.sed Accur.dicit contrariũ.ff.
9 de dam.infec l.si finita.§.Iulianus.¶†Quæro, qd uult dicere glo. quod in personalibus hẽt locum ẽm decretum,sed non uniformiter? dicunt quidam:quia nõ habet locum in causa noxali , uel damni infecti , contrà quos est lex tædium.ff.de pecu. & fuerunt uerba Accursij.ff.de iuris.om.iu.l.iubere cauere.

SVMMARIVM.

1 Dominus in iudicio nominandus quis dicatur.
Nominatio domini in iudicio à quo,in quibus,& quando fieri possit,& eius effectus,& nu.4.5.6 7.9.10.& 12.
2 Litis contestatio an sit necessaria ad interrumpendam præscriptionem.
3 Depositarius an possit conueniri rei uindicatione ab alio, quàm à deponente.
Possessionem quando locator,& deponens amittat, alio rem possidente.
4 Nominatio an habeat locum in personali actione.
Authen. Qua in prouincia.C.ubi de crim. arg.op.intellectus.
5 Feudatarius an possit nominare dominum feudi in iudicio, & per hoc transferat iudicium in ipsum dominum feudi.
Vtilis actio præfertur directa.
Vendicatio etiam contra ciuiliter possidentem habet locum.
Emphyteuta,& Superficiarij } possessionũ genera distincta sunt à ꝓprietario,& æquiparãtur ĩ hoc feudatario.
6 Laicus conuentus coram iudice seculari, quid iuris, si nominat clericum tanquam dominum suum.
Mendaci aufertur possessio,nisi pœniteat ante litis contestationem.
Pœnitentia liberat à pœna,si opportunè fiat.
Passionis in aduersarium quandoque fit ex mendacio nominantis translatio.
7 Nominare dominum quid significat.
8 Possidere qui dicit se alieno nomine,an hoc debeat probare.
9 Nominatio an habeat locum in actione mixta.
10 Dominus sine nominatione sciens causam super re sua agi, an possit comparere,& in se iudicium suscipere.
11 Vsufructuarius,uel emphyteuta an sit ꝓcurator domini sui.
12 Summaria cognitio, & probatio } triplex dicitur.
12 Probatio summaria fit per solum iuramentum calumniæ quantum ad primum decretum interponendum etiam in reali iudicio.
Seruare illud sufficit,quod statuta uolunt.

VOD si super.Iste.§.ex iure ciuili sumit:
1 ¶†Quæro quis dr̃ dñs in iudicio nominandus? Rñ.ille,cui possessio euincitur,si nominatus se non defendit,ut.C. ubi de crimine agi oportet,auť.qua in ꝓuincia.Et circa hunc.§.j.quæro,qui possint nominari.Secundò qui nominare.Tertiò in quibus rebus.Quartò quo tempore.Quintò qs sit nominationis effectus. Circa primum dicit litera, quòd illi possunt nominari,quorum nomine possidetur.Circa ẽm dicit litera,quòd illi possunt nominare, qui alieno nomine possident.Circa tertiũ litera distinguit,utrum agatur de rebus immobilibus, uel mobilibus.Circa quartum litera dicit , quod statim debet dñm in iudicio nominare.i. in litis ingressu ante lit. contest.Circa quintum dicit litera,quod ista nominatio cum contumacia subsecuta prodest ad interrumpendam præscriptionem longi tẽporis.Itẽ quòd sum-

mat:m

matim examinato negotio fit missio in possessionem.
2 † Opponitur, quod sit necessaria litis contestatio ad interrumpendam præscriptionem, ut C. de rei uindi. l. more litis. hic speciale, quia modus procedendi inducit qua si litis contestationem. ¶ † Sed hic quæro de aliquibus,
3 primò nunquid depositarius possit conueniri rei uindicatione ab alio, quàm à deponente; & uĩ quod sic, ut ff. de rei uindica. l. officium. dicit Innoc. quod isti, qui habent nudam detentationem, non possunt côueniri, si aduersarius scit eos nudam tantum detentationem habere, qui non possunt præiudicare dño suo, ut C. si per uim, uel alio modo. l. j. in fine. ¶ Sed si actor ignoret ipsos nomine alieno detinere, tunc bene prodest iudicium; & ita intelligit. l. officium. ff. de rei uindic. Tu dic quod agens non habet inquirere, quis possideat, sed quis detineat, & fiat executio in ipsam asininam detentationẽ non præiudicando domino rei, arg. ff. si mulier uentris nomine. l. j. §. necessario. unde lex officium, debet intelligi indistinctè. ¶ Sed opponitur, quod expulso colono, uel depositario locator, uel deponens perdat uerã possessionem, ut. ff. de acqui. posses. l. peregrè. §. quibus explicitis. Solutio. ibi quñ expellitur per uim: secus, si per iudicem, quia iudex non intendit, nec potest præiudicare locatori, uel deponenti non citato, ut C. si pp publicas pẽsitationes. l. si decreta. hoc idem tenet Inn. hic, ut supra dicit, Bal. † Modò quæro, nunquid in personali actione, ut in possessorijs iudicijs habeat locum ista nominatio. Resp. glo. Io. dicit quod non, ut no. 12. q. 2. c. quicunque. & est ratio, quia nominatus non conuenitur neque reali, neque personali: quia obligatio personalis residet in nominante, ut ff. de ui & ui arma. l. cum à te. ¶ Sed contrà hoc opponitur de authenti. qua in prouincia. C. ubi de crimi. agi oportet. Solu. ibi nominans suscepit defensionem nominati, à quo dicit se habere mandatum, uel comparet tanquam negotiorum gestor ipsius. hic autem non defendit eum, sed magis refundit instantiam in eum; & sic ista denũciatio nihil habet commune cum illa auten. Sed pone, uir conuenitur super re dotali, nunquid potest nominare uxorem in iudicio? Respondeo, aut loqueris ad instantiæ translationem; & non potest, ut l. j. C. ubi in rem actio. & ff. de iudicijs. l. uenditor: aut ad suam instructionem, & ad regressum euictionis nomine; & tunc potest, ut ff. de eui.
4 (margin)
5 l. Herennius. ¶ † Quæro, quid de feudatario, nunquid potest nominare dominum feudi in iudicio. & per hoc transferat iudicium in ipsum dominum feudi? rñ. non. nam possessio naturalis est penes ipsum feudatarium, & defensio quam facit non est aliud, quam ipsa naturalis possessio quam tenet nomine proprio, non alieno, ut ff. de usufr. l. cuiuscunque. §. si fundus. itaque in ipsa naturali possessione, & detentione non habet superiorem: imo est ipse superior dño feudi; quia in utili dominio utilis præfertur directæ, ut l. j. §. ait. ff. de superficiebus. porrò respectu ciuilis possessionis non potest ab eo rei uindicari: quia non possidet ciuiliter: sed dominus feudi eo respectu feudi conueniendus est, quia ẽt contrà ciuiliter tantum possidentem rei uindicatio datur. Ille est casus textualis in d. l. cuiuscunque. §. si fundus, & non est alibi. Idem dico in emphyteuta, & superficiario, quia distincta sunt apud eos possessionum genera à proprietario rei, ut no. 3. q. 2. C. ubi in rem actio.
6 ¶ † Sed quid si laicus conuentus coram iudice seculari nominat clericum tanquam dñm suum? Respondeo, probato, quod à clerico habeat causam, fiat remissio processus ad epm? & si nominans mentiretur, debet statim sibi auferri possessio officio iudicis ẽt sine libello, ut solenniter not. in auf. de trien. & semis. §. pe. colla. iij. istã ergo pœnam patitur propter mẽdacium, nisi ante litem contestatam pœniteat, ut ff. de noxali. l. electio. §. si is, & ff. de interrogatorijs actionibus. l. de ætate. §. si. hoc intellige, si pœnitet antequàm conuincatur de mendacio. sed postquam est conuictus, non puto, quòd habeat locum pœnitentia per illam legem singularem ff. de iureiuran. l. quamuis. dixit Inno. si nomino aliquem in iudicio tanquam dominum, & ipse dicit se non possidere, transfertur possessio ad aduersariũ propter mendacium, Inno. ¶ † Sed quid uult dicere nominare dominum? Respondeo. i. authorem nominantis, quem nominans asserit possidere, & cuius nomine ipse nominans possidet, uel tenet: sed si eius nomine non tenet, uel ille non possidet, istud nõ est nominare dñm in iudicio: quia ille suo nomine proprio non patitur iudiciũ rei uind. ut ff. de usuc. serui nomine. unde usufructuarius non nominat proprietarium, ut in eum transferat iudicium, quod usufructuarius habeat propriam possessionem licèt possit nominare ad quãdam instructionem, & deliberationem, & idem in similibus. ff. de usufr. & no. in l. ij. C. ubi in rem actio. authorem uerò dr̃ habere procurator possessionis, ut l. j. C. si per uim, uel alio modo. In personali autem non, sic in rem scripta non habet locum nominatio domini in iudicio: quia personalis actio non sequitur fundi possessorem. ¶ † Sed nunquid ille, qui dicit se alieno nomine possidere, debet hoc probare? respon. sic, quia hoc est quædam excipere, & declinare iudicium secundum Ia. de Are. Cyn. & omnes. ¶ † Quæro, nunquid in actione mixta habeat locũ ista nominatio? istam quæstionem mouet Guil. de Cu. ff. de peti hære. l. nec ullam. §. si quis absentis. dic ut dixi in d. l. ij. C. ubi in rem actio, in solenni mea lectura Codicis. ¶ † Sed nunquid dñs sine nominatione sciẽs causam super re sua agi, pôt comparere, & in se iudicium suscipere? respon. sic, ut ff de peti. hære. l. sed si lege. §. item sed si rem distraxit, ubi est tex. solennis. Sed hic quæro, quid si possessor conuentus rei uindicatione fuit per uim expulsus absque fraude, & simulatione, & nominet in iudicio expulsorem, & petat contra eum congredi, & se absolui? Respondeo aut cedit actori interdictum, unde ui; & debet absolui: aliàs non, ille est tex. unicus in iure. ff. de peti. hære. l. quod si in diem. §. Iul. scribit, si is. ¶ † Quæro, nunquid usufructuarius, uel emphyteuta sit procurator dñi sui? & uidetur quòd sic, ut ff. de no. ope. nuntia. l. j. in fi. & ff. usufr. quemadmodum ca. l. j. §. si. In contrarium uidetur, quia ipse contra alium agens de rato cauere tenetur, argumen. in l. j. C. si per uim, uel alio modo. ad hoc facit etiam. ff. de damno infect. l. qui bona. §. fin. & quod ibi not. per Barto. est tamen uerum, quòd interruptio præscriptionis facta per eos prodest proprietario, tex. est unicus in d. l. j. in fin. ff. de usufr. quemadmodum cap. ¶ † Vltimò conclude, quòd in omnibus possessoribus, qui possident ita sibi, quod nullo modo possident alij, si conueniuntur, non possunt alium in iudicio nominare. Item scias, quod ille, qui non possidet, licet habeat facultatem rei restituendæ non tenetur rei uindicatione. hoc probat illa lex singularis. ff. de usuc. l. serui nomine. unde si transtuli in te ueram possessionem alicuius rei cum pacto, quod ad meam petitionem, & terminum teneris mihi restituere, non propterea possum conueniri rei uindicatione nisi postquã restitueris, ut ff. de pact. l. si cũ fundũ, in glo.

glo.quæ incipit,secus. Adde,q summaria cognitio dr tripliciter,primo respectu ordinis tm̃.Secundo respectu probationum tm̃.Tertiò utroque mō simul,ut hic, & ff.ad exhib.l.thesaurus,& l.cui.§.causæ.ff.ad Carbonianum,& est gl.singularis.ff.ut in pos.lega.l.15, à quo, ibi in gl.& sic obseruatur de facto.
13 † Not.optimam gl. quòd per solum iuramentum calumniæ fit summaria probatio quantum ad primum decretum interponendum etiam in reali iudicio. In gloss.sed quandiu, ibi, sufficit legislatorem ita uoluisse &c.No.q sufficit seruare illud,quod statuta uolunt.idem in gl,in l.ij C.de iure do.impe. Et ideo tu assessor statutis municipalibus debes inhærere;quod nota bene. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Missio in possessio.omnium bonorum licet olim fieret proter contumaciam rei,hodie tamen fit pro modo debiti declarati sed non semper,& pro expensis,damnis,& interesse.*

Contra contumacem qualiter procedendum in actione personali,in prin.

2 *Missio si sit facta partim ex falso debito,partim ex uero,an sit ualida.*

Missio in possessionem bonorum est pœna.

Mora successiua successiuam pœnam desiderat.

Alternatiua potestas iudici data amplectitur etiam utrumque simul.

Procedendi modi iudiciales in potestate sunt iudicis.

Declaratio per modum debiti quomodo intelligatur,& probetur.

Iuramentum calumniæ extraordinarium non excludit ordinarium.

3 *Missio an prius debeat fieri in rebus mobilibus,quàm immobilibus*

4 *Missio an teneat,si in executione diffinitiuæ peruertatur ordo l.à diu Pio,*

5 *Missio ultima si fiat in nominibus debitorum, an hec locum habeat,in pupillo,uel ecclesia.*

6 *Debitor meus si deposuit penes te pecuniam,an reputetur inter mobilia, uel inter nomina.*

Contradictor tertius si comparetur ad impediendum bonorum possessionem,an,& in quibus casibus admittatur.

7 *Reus si stetit per 30.annos quod non obtulit: an sit præscriptum ius offerendi.*

Offerendi facultas an & quando sit ius, & quibus competat,& præscribatur,atque prosit.

Creditor gerit imaginem debitoris.

Creditor in possessione missus quando de possessione recedere teneatur,& nu.8.

Confessio debiti sine iudiciario præcepto non habet executionem paratam.

8 *Recedere an debeam à possessione occasione cōuentionis,si habebam hypothecam conuentionalem,& sum missus per prætorem,& reus offert satisdationem expensarum.*

Missio in possessionem qualiter fiat ex cā damni,uel interesse propter delictum.

9 *Debitor an audiatur post secundum decretum.*

Successor omnis pro sententia iudicis tenetur stare colono, & inquilino.

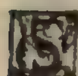

SI Nautem super. In hoc.§.no.primò,qualiter sit procedendum, & ad quid contra reum contumacem in actione personali:quia iudex mittit actorem in possess.bonorum mobilium ipsius,uel immobilum,si fortè mobilia non hēat pro mō,seu mensura debiti declarati,uel excōicabit reū,nec simul ista oīa faciet,sed successiuè,si hoc meruerit ptinacia cōtumacis.
1 † No.secundò,q licet olim pp cōtumaciā rei fieret missio in pos.omnium bonorum,ut C.de bo.auč.iudi.pos.l.cum proponas:tñ hodie iure canonico & ciuili fit pro mō debiti declarati,supple & pro litis expen. & ēt pro alijs damnis,& interesse,quæ ueniunt ex officio iudicis,ut no.ij.q.1.c.in primis,i gl.magna, & i auč. ei qui iurat.C.de bo.auč.iud.pos.Nam sine expen.impossibile est iudicium duci,& no.ff.de iureiu.l.alias.ad de ēt,q olim fiebat missio per mensuram debiti, si fiebat in executionē iudicati,ut not.ff. de re iud. l.à diuo Pio.§.si pignora.Item adde,q ēt hodie interdum fit in omnibus bonis,si quod petitur,non hēt certā quantitatem uel naturam: exemplum. ff. si ser.uin. l.is cuius.
2 † Sed quid si missio facta est partim ex falso debito, ptim ex uero? Rñ.ipso iure non ualet in aliquo.s. si totū debitum est uerum.sed si est facta in re maiori,q̄ sit debitum,ualet usque ad eius currentem qu ant itatem. Casus est notabilis in l.fi.§ j.C.de bo.auč. iud. pos. In primo.n.membro Bar.consuluit in nihilo ualere,ut di xi per.l.si non sortem.§.si centum.ff.de condi.inde.tamen donec soluatur uerum debitum,potest pignori incumbere:ita tamen,q fructus extenuent sortem , ut ff. de sol.l.Titia.§.cum propter dotem.quæ lex in suo casu mirabilis est.
3 †Tertio no.in uerbo Alterutra pœna, q missio in pos.dicitur pœna.sic.ff.de in ius uo.l.satis. ¶Quartò not.q successiua mora successiuam pœnam desiderat. augetur enim contumacia debitoris pertinacia. ¶Quinto not.q ista litera uidetur dare iudici potestatem mittendi,uel excommunicandi,quasi dicat,q si non uult mittere,sed excommunicare, nō tenetur in pos.mittere,nec è contra;quod non puto uerum,quod non teneatur in possessionem mittere:quia ex tali missione debet quæri pignus prætorium , & quia est actus necessariæ iurisdictionis,ut ff.de iurisdi.om.iudi.l.j.nisi fortè reus ad solam excommunicationem sit iuri pariturus;& ita intelligitur litera: quia superfluis multis non est utendum. ¶Item not.quòd modi procedendi sunt in iudicis potestate in his,quæ officium iudicis concernunt.¶Quia modo quæro,quid est dictum,pro modo debiti declarati? Respon.ista declaratio fit in libello,& probatur summarim per iuramentum calumniæ,ut no.in auč.de exhi.reis.§.si uero.Nam in ingressu iudicij præsumitur pro actore,ut no.infra de restit.spo.cum ad sedem.& istud iuramentum calumniæ non est ordinarium,sed extraordinarium,& potest præstari per procuratorem,ut no.ff.de dam.infe.l. qui bona. §.qui alieno.& si postea lis contestetur,erit iteratò præstandum ordinarium calumniæ iuramentum, ut C.de iudi.l.rem non nouam.§.partem. ¶Quæritur,nunquid primò debeat fieri missio in rebus mobilibus,quam immobilibus?Respon.glo.q sic per l. a diuo Pio. ff. de re iudica.sed illa loquitur in executione diffinitiuæ, hæc in interlocutoria, ubi hoc relinquitur arbitrio iudicis,text.est hic ualde singularis.
4 ¶† Quæro , quid si in executione diffinitiuæ peruertatur ordo. l. a diuo Pio? Respon.non tenet missio , uel saltem dēt reuocari,quia iste ordo est inductus fauore debitoris,argumen.ff.de rebus eorum.l.magis puto.§.ne tamen . hoc tenet hic Ioan.Andr.& bene , licet alij dicant contrarium.quia dicunt,quod ille ordo non est de substantia siue de natura executionis , pro quibus bene facit in auč.de fide instru.§. quod autem . Sed ibi est speciale, ut ibi nota.in dubio ergo melius est ordini iuris seruire

uire quasi cuidam formæ traditæ ipsi iudici: alioquin frustra lex hanc formam tradidisset. Non tñ puto, q esset ipso iure nulla missio; sed quòd possit appellari,
5 uel peti reuocari contrario imperio.¶†Sed qd ecce in nominibus debitorum debet fieri ultima missio, nunquid hoc habet locũ in pupillo, uel ecclesia? dic quod si eis expedit, pôt incipi à missione ipsius iuris corporalis debiti, ut eleganter no. per Cy. C. de sacrosanct.
6 eccel. auẽ. hoc ius porrectũ, in prima quæstione. ¶†Itẽ quid, ecce deposuit debitor meus penes te pecuniam, nunquid reputatur inter mobilia, uel inter nomina? Rñ. si extat, fit missio tanquam in rẽ ipsam debitoris, non tanquam in nomen. unde depositarius teneẽ exhibere eam, nisi debitũ fuisset factum trãslato dominio: quia tunc non posset fieri missio nisi tanquã in nomen debitoris, ut. ff. depositi. l. dies sponsaliorũ. sed si esset cõmixta cum aliena pecunia, & non esset translatũ dominiũ pecuniæ, posset fieri missio in ipsum corpus pecuniæ pro rata p illam l. no. ff. locati. l. in naue Saufelli. ¶Item si pecunia esset parata solutioni, puto quòd in quodlibet nomen debitoris posset fieri executio tãquam in rem mobilẽ, ut. ff de uerb. sig. l. mouentiũ. deinde uides, quòd litera dicit, in possessionem bonorum ipsius rei, modo quæro, qd si tertius uenit ad contradicen. Rñ. aut afferit se detinere, aut se possidere, aut dominum esse, aut se hypothecam habere, aut prætendit aliud interesse. primò casu aut prætendit causam à reo; & non admittitur eius cõtradictio, ut. C. de iudi. l. pperandũ. §. si aũt reus, ibi, psona eius prætendentis &c. aut à quodã alio: & tunc admittitur eius contradictio, ut l. j. §. necessariò, & ibi per Bart ff. si mulier uen. no. quod alibi non reperies. ¶Secundò casu refert, aut agitur ex ultima uoluntate, aut ex alia cã. primò casu, aut hẽt cãm ab hærede; & non impediẽ missio: aut non, sed ab alio; & impeditur missio. l. is cui. §. qui in possessionem. ff. ut in posses. leg. secundo casu impediẽ missio, ut. C. ne uxor pro marito. l. ob maritorũ, nisi cãm acquisiuerit lite pendente, ut no. Cy. C. de ali. iudi. l. j. Tertiò casu principali, qñ contradictor uenit iure proprietatis absque eo quòd possideat, non impedit missionem, nisi ad hunc effectũ, quod res non præscribaẽ, ut. ff. de re iudi. l. à diuo. §. si sup, &. §. sic euenit. Quartò casu principali nõ impedit missionem: quia duo possunt hẽre hypothecam diuerso iure, & quilibet insolidum. Quintò casu, puta emptor, qui emit rem nondũ traditam. certè iste non impedit missionem: quia non habet ius reale, nec possidet, uel detinet, ut ff. de rei uindi. l. si ager. & hæc distinctio est multum notabilis. ¶Deinde uideas, quod annus non patrocinatur credi
7 tori, quin reus hẽat ius offerendi. ¶†Modò quæro, qd si reus stetit per. xxx. annos, quod non obtulit? dicunt glos. communiter, quod præscriptum [a] est ius offerendi. Iaco. de Are. dicit, quod facultas offerẽdi non est ius, sed factum, & iõ non pscribitur, ut. ff. de uia publica. l. uim publicã. Tu dic, quod est ius: quia est in bonis nrĩs, & iõ nõ cõpetit alij nisi nostro nomine, ut no. C. de solu. l. ob significationẽ: uel nisi ipse sit unus ex creditoribus, ut. C. de præscrip. xxx. an. l. cũ notissimi. §. in his: uel nisi possideat, ut. ff. qui. mo. pig. uel hypo. sol. l. Paulus. §. qui pignoris. tunc. n. pôt offerre suo nomine, præsertim cum

a ¶*An præscribatur iuri offerẽdi uide Bar. in l. pignori. ff. de usuca. & an præscribatur facultatib. uide multa allegata per Feli. in c. cum accessissent. de const. uersi. generaliter. remissiuè.*

iuri offerendi est annexa necessitas cedendarum actionum, ut. ff. qui po. in pig. ha. l. mulier. ¶Item quandoq; facultas offerendi cõsistit in iuris dispositione. & tunc sapit ius. ff. de cap. & postli. re. l. in bello. §. si quis seruum. Quandoq; cõsistit in facti contingentia, ut facultas eundi ad ecclesiam, uel ad sanctũ Iaco. & ista facultas est factum, nõ aũt ius ppriũ, licet si quis impediat hanc facultatem, teneatur actione iniuriarũ, ut not. in l. quibus diebus, in prin. ff. de conditio. & demonstra. Redeundo tñ ad propositã quæstionẽ dico, quòd creditor gerit imaginem debitoris, & iõ non præscribit, ut. C. de præscrip. xxx. an. l. cum notissimi, in princip. ¶Item mala fide tenet rem alienam oblato sibi debito. ergo nullo tpe præscribit, ut no. Dy. in c. locupletari, in fi. de reg. iur. lib. vj. sic igitur huic iuri offerẽdi nõ præscribitur. Simile est, si promisi. x. sub pœna. Nã etiã post. xxx. annos possum offerre decẽ, ne incidam in pœnam, præsertim qa ius offerendi pendet hic ad excipien. ff. de uerb. signi. l. interdum. §. fi. ¶In glo. sed non uidetur, Ista glo. opponit, & diuersis modis soluit; ultima solutio est uera. ¶In glo. siue confiteatur debitum. Istud uerbum est ualde notabile: quia licet debitũ sit cõfessatum, tñ creditor tenetur recedere de possessione, si præstatur satisdatio, & restituuntur expensæ, & hoc uerum, si missio non fuit facta in executionem cõfessionis. tunc. n. oportet soluere, non satisdare, sicut si esset facta missio in executionẽ iudicati. uel dic quòd glos. est simpliciter uera, ante quàm præceptũ iudicis sit factum in confessum. nã sine præcepto confessio nõ hẽt paratam executionẽ officio iudicis: aliàs frustra requireretur præceptũ, quod est falsum, ut. ff. de iu. l. si de
8 bitori. ¶†Sed hic quæro, ecce quod habebam hypothecam cõuentionalem, sum missus p prætorem. reus offert satisdationem expensæ, nunqd debeo recedere à possessione occasione conuentionis? rñ. debeo de possessione discedere: quia satisfactũ est iuri, & redit missio ad non cãm, nisi fortè ex pacto, uel ex. l. municipali haberẽ ius ingrediẽdi mea authoritate, uel debitor constituisset se hypothecã precario nomine possidere. Nã & si tunc pp obseruandũ iuris ordinem deberẽ extra mitti, tñ statim deberem in pos. reponi. ar. ĩ. de cã pos. cũ dilec. & C. de iudi. l. cum debitoris. ¶Quæro, cũ ex omni delicto, in quo uertitur damnum, uel interesse, oriatur actio in factum ad interesse, nisi de titulo actionis nominatim sit lege cautum, ut no. in l. fi. ff. nau. cau. sta. & ff. pro Socio. l. nec pretermitten. & ff. de fal. l. in nomine, & l. non debet. ff. de do. qualiter fiet in poss. missio? Rñ. iuxta interesse taxatum in libello, ut. l. certi condictio, in prin. ff. si cer. pe. & l. iij. C. de inutili stipu. qui tex. est notabilis. in actione autẽ iniuriarum in l. Cornelia. fiet missio iuxta arbitriũ prætoris ẽt in omnibus bonis, si pretori hoc uideaẽ: ut. ff. de iniur. l. iniuriarum estimatio, & in glo. In l. autẽ Aquilia fiat missio iuxta aptitudinem ipsius actio. Nam in ipsa
9 consideratur aptitudo, ut insti. ad l. Aquil §. j. ¶†Quæro post sm & utrum debitor audiatur? Rñ. non, si ritè & rectè & efficaciter est interpositũ, & si quidem debitum descendat ex re ipsa, ut in causa noxali, damni infecti; uidetur debitor hẽre rem pderelicto, ut no. in l. prætoris, in prin. ff. de dam. infect. Si uerò debitum descendit ex persona, uel ex contractu, uidetur debitorẽ dedisse insolutũ, ut. ff. de euic. l. si pignora, & C. de euic. l. si ob cãm. Item si iudex uendidit, uidetur debitor uẽdidisse. & est no. quòd hoc casu emptor & recipiens in solidum tenetur stare colono debitoris, ut. ff. de bo. autho.

autho.iud.poss.l.in uenditione.§.primò, & ibi p Bart. ex quo singulariter no.quod omnis, qui succedit per sententiam iudicis, tenetur stare colono, & inquilino nisi locatio esset facta in fraudū;qđ tene mēti. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ qualiter fuerit olim inuentum, & qui præstare debeant.*

De iuramento calumniæ. Rub.

1 IVramentum† calumniæ olim fuit inuētum p edicta prætoris mortui in certis casibus, ut.ff. de noui operis nunciatio.l.de pupillo.§. qui opus.ff.de dam.infec.l.qui bona.§.qui alieno, & ff. de iureiu.l.iusiurandum.§.qui iusiurandum,cū similibus. tandem fuit statutum, q præstaretur generaliter in omnibus causis,ut.C.eo.l.j.& ij.§. sed quia ueremur: demum fuit statutum,quòd ipsæ principales personæ iurarent per seipsas,ut.C.eo.tit.aut.principales,quod dic ut statim dicam.j.eo.c.j Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ in causa ecclesiæ potest alteri cōmittere clericus.*

A generali sermone quando nullus intelligatur exceptus.

Dictio omnes, non includit exemptos, nec specialiter prohibitos.

2 *Statutum in loco an extendat uires suas extrà locum.*

Velle quis non præsumitur quod non possit, & nu.3.

3 *Statuti efficacia an porrigatur ad res sitas extra territorium statuentium.*

Interpretatio unius legis ab alia fit, & multis modis?

Canones obtinent uim legum ciuilium, & potestates terrarū tenentur eos obseruare.

4 *Clerici beneficiati non tenentur respondere positionibus sub iuramento.*

Ex iuramento calumniæ, & in defectum probationis delato non oritur actio, nec exceptio.

Iuramentum non ualet clerici præstitum extraneo episcopo.

Iuramento calumniæ quinque capita continentur.

5 *Iuramentum calumniæ an sit præstandum in criminali.*

Iuramentum de ueritate non præstatur nisi ad decision litis.

6 *Clerici an possint iurare in contractibus sine authoritate superioris.*

Iuramentum calumniæ subire qui ualeant.

Syndici constitutio capitularis absque authoritate episcopi tenet.

Capitulum feuda recipere, & iuramentum fidelitatis præstare potest.

7 *Prælati in causis ecclesiarum suarum an dicantur personæ principales.*

Principales personæ quæ dicantur

8 *Papa si causam committat, non est necessariò requirendus episcopus.*

Episcopum consulere non oportet, ut adeatur eius uicarius.

Venia capitur multis modis.

Leges allegari possunt in clericorum fauorem.

1 IN hærentes.Clericus † in cā ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ pōt alteri cōmittere,& p se iurare non cogitur. & primò ponit exordium.Secundò ponit dubiū, quod surgit ex quasi contrarietate duarū legū à ibi legibus. Tertiò illud diffinit ibi,ut ergo. Quartò moderatur ibi,uerum. Quintò comminatur ibi,omnibus. Casus. Primò dicit interpretatio,& decisio dubiorum ptinet ad Papam.Secundò dicit,quòd erat quæstio,utrū clerici tenerentur iurare de calumnia? & arguit primò quòd non.secundò ibi,ut omnes.& arguit quòd sic, & tacitè respondet ad contrariū.Tertiò dicit,quòd non coguntur iurare per constitutionem Iustiniani, & per constitutionem Henrici:sed possunt alij cōmittere, si suæ ecclesiæ uiderint expedire.Quartò mandat,quòd episcopus non audeat iurare inconsulto Romano pontifice,nec alius clericus incōsulto suo prælato. Quintò cōminatur pœnam sine spe ueniæ.Ibi,grauiores,inter has connumerantur illæ,quæ pendent ex ꝓprietate imperialiū constitutionum.In tex.ibi,ut oēs,no.argu. quod à generali sermone nullus excipitur. sed certè ista argumentatio locū hēt,qñ eadē rō est,& conditio omnium particulariū:aliàs secus.unde hæc dictio,oēs, non includit exemptos,nec specialiter ꝓhibitos,ut.C. de silen.l.decurionibus,lib.x.& ff. ad Tur.l. Lucius.C. 2 fami.hercis.l.quoties.ff.de leg.j.l.ab omnibus,*in prin.* ff.de lega.ij.l.legatorum.§.qui plures.C.sine censu,uel reli.l oēs,& ibi no.Ibi,Ad alios non creditur pertinere.¶†Collige,quòd statutum in loco non extendit uires suas extrà locum;quod est uerū,qñ locus est appositus causa limitandi statutū.ut.C.de test.l.finali.Idem est,si statutū ꝓcedit à potestate limitata,ut.ff.de iuris. omnium iudic.l.extrà territorium.Siue ergo ꝓcedat à potestate limitante locū,siue à potestate limitata in loco,non excedit fines,quibus circunscribitur,nisi per aliam legē extendatur,ut hic.& C. de sacr.san.eccle. aut hoc ius porrectum,& l.j in prin.C.de usucap.trāsfor.ff.de pig.l.in quorū finib.duo ergo restringunt statutum.s.potestas limitantis,q pōt facere statutum uniuersale, & non uult facere uniuersale,sed locale,& potestas limitata:quia si uellet facere ultrà suam iurisdi3 ctionem,non posset,& nemo præsumitur uelle, quòd non potest de iure,uel de perpetuò impedimēto, arg. C.de leg.l.uxor patrui.¶†Et prædicta faciunt ad quæstionem statuti,quo permittitur, uel ꝓhibetur aliqd contrà ius cōe,ut efficacia statuti non porrigatur ad res sitas extrà territorium statuentium.unde si statutum dicit,quòd inter coniuges ualeat donatio.irreuocabiliter,uel quòd ualeat testamentū,in quo instituitur spurius,mens statuti non extenditur ad res, in alieno territorio sitas,ut.C.de summa Trinita.l.j. & idem è contrà dico, si statutnm ꝓhibet ꝑmissa à iure cōi, ut puta mulierem succedere ab intestato,nam ista successio,quantūcunq; sit utilis sui natura necessaria: tñ p ꝓhibitionem iuris non hēt ius accrescendi, ut no.in simili.C.de sec.nup.in l.j.ubi est glos.sing. & multò minus,si statutū disposuit de particulari successione, in qua non hēt locum ius accrescendi,puta ut uir lucretur totam dotem.Nā non lucrabitur bona dotalia existentia extra territorium statuentium,argu.contrà.ff. de iudi.l.exigere dotem.Nā speciale vř in dote, ut sequamur consuetudinē uiri:sed illud est uerum in bonis subiectis illi consuetudini, si bona loco cohærent. Sed in quantitate,uel genere inspicimus personam.i. uirum,qui est caput uxoris.Ibi;per interpretationem, no.quod una lex interpretatur aliā extensiuè:sed qñque interpretatur declaratiuè,& tunc restringitur p suum antecedens,ut est bonus tex.& glo.in aut.de fil. ante instru.do.natis.l.fi.Ibi,uim legū,no. quod ex quo canones

canones obtinent uim ciuilium statutorum, quod & potestates terrarũ tenentur obseruare canonem quod dic ut. ĩ. de noui oper. nun. c. j. Ibi cõpellatur, põt tñ iurare, si uult: qa nemo inuitus cogitur uti proprio pri-
4 uilegio. ff. de mi. l. si uides. ¶ Item † no. ar. q clerici, pser tim beneficiati, non tenentur respondere positionibus sub iuramento: quia ex periurio deponerent, & sic punirentur ultrà periculum litis motæ, & essent impositæ clericis insidiæ, & laici essent contenti de hoc. ¶ Sed quid si quis per iuramentum calumniæ confitetur dicendo, credo? an ex isto iuramẽto oritur actio in factum? respon. non: quia non est delatum ad iuris decisionem, ut patet per suum contrarium. Nam dicendo, non credo, lis non deciditur, imò fundatur. infrà de resti. spo. cum ad sedem. de resti. etiam defertur iuramentum, sed ex eo non nascitur actio, nec exceptio, ut sing. not. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. ¶ Item ex iuro in defectum probationis delato nõ nascitur actio, nec exceptio: quia non uenit, ad hoc. e. ti. l. admonẽdi. ¶ Ibi, Prælato suo, no. optimum tex. quod si clericus Papiensis fert testimonium coram extraneo episcopo sine licentia proprij episcopi, non ualet iuramentum; ergo nec testimonium; quod tene mẽti. ¶ In gl. in uerbo, iuramentum, no. quinque capitula iuramenti calumniæ, & bonum esset pp simplices homines, quod ista capitula exprimerentur in iuramento, & est optimum argu. in x. col. de noua forma fidelitatis. c. j. in gl. arg. Ista glo. tractat, an statuta debeant trahi ad consequentiam, seu ad extẽsionem? & dic quod sic, si continent ius commune: secus, si priuilegium, quod dic ut no. Dy. in c. quod ob gratiam, de regu. iur. lib. 6.
5 ¶ † In gl. hic colligitur, ista gl. disputat, an in criminali sit præstandum iuramentum calumniæ. Bar. dicit, qđ tenetur iurare de ueritate, nõ de credulitate in l. res. ff. de cri. expil. hæredi. Certè illud iuramentum nõ cõtinet quinque capitula. Et propriè iuramentum de ueritate non præstatur nisi ad decisionem litis, ut. l. Marcellus. ff. rerum amotarum. Item si nollet iurare in criminali, non tñ haberetur pro confesso: quia sufficit simplex negatio maleficij ad litem fundãdam sine aliquo iuramento calumniæ. ¶ Item iuramentum calumniæ facit præsumi bonam fidem saltem in facto alieno, ut no. ij. q. j. in primis, & in aut. de iud. §. oportet. Sed in criminali hoc non põt operari, ut. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. licet ergo iuret non committere calumniam; non tñ est iuramentum calumniæ propriè sumptum: quia non habet naturas & conditiones eius sibi datas a iure, uel potius est ſm quid, q̃ simpliciter, & uide q no. in proœmio institutionum. super uerbo calumniantium, & insti. de pœna temerè liti. §. fi. ¶ † Quæro, nun-
6 quid clerici possunt iurare in contractibus sine authoritate superioris? respon. secundum Innoc. dicit Inno. quòd clerici iurant in contractibus, non in iudicijs: quia faciliùs deferatur in iudicijs, quàm in contractibus propter affectionem uincentis. ff. ad. l. Fal. l. in ratione. §. cũ quidam. dicit Inn. q si procurator dicit se nescire ea de quibus interrogatur, & pertinent ad principale negotium, quod condemnabitur in expensis; quod uerum est, si fuit cõstitutus in præsentia. dicit Inn. q syndici ecclesiarum, & œconomi, tutores, & curatores minorum, & omnes habentes mandatum authoritate iudiciali habet administrationem legitimam, & iurare possunt de calumnia sine speciali mandato. ĩ. e. c. imperator, Inn. ¶ Idem ait, quod ẽt sine confirmatione episcopi tenet constitutio syndici facta authoritate capituli. s. in causis totius capituli, Inn. q est bene notandum. Item possunt recipere feuda, & præ-
7 stare iuramentum fidelitatis, ut. c. j. §. personã, p quos fiat inuesti. & per quos recipiaĩ, col. x. &c. ¶ † Quæro, nunquid prælati in causis ecclesiarũ suarum dicantur personæ principales? rñ. sic: aliàs Papa hic malè induceret auten. principales personæ. & idem in omnibus administratoribus, quibus dñi non succedunt in administratione, de quibus no. in l. j. C. de pctibus iudi. & p Cy. C. de sacrosan. eccle. aut. quibuscunque modis; qđ tene menti. ¶ In tex. ibi, inconsulto Romano Pontifice, No. q Romanus Pontifex est prẹlatus omnium episcoporum. Et intellige consulto. s. & permittente. Nã ubi requiritur consilium superioris, ibi eius permissio de-
8 sideratur, ut. ff. ad Mac. l. filium habeo. ¶ † Quid si Papa causam committat? rñ. non est necesse requirere epĩscopum, argumen. ĩ. de offi. dele. c. præterea. idẽ, si coram uicario epĩ, agatur causa, non oportet episcopum consulere, nec interesse: quia uicarius eius loco fungitur, quandiu est in uicaria, ut. ff. de iud. l. iudicium soluitur, in c. ij. de consue. li. 6. ¶ In tex. ibi, ueniam, sic. C. de libe. & eorum libe. l. ij. in fi. & dic quod uenia quandoque ponitur pro indulgentia, ut hic, quandoque p licentia, ut. C. de in ius uoc. l. uenia. ¶ Vltimo no. q leges possunt allegari in fauorem clericorum. x. dist. c. si in adiutorium. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de calumnia quare non fiat in spiritualibus.*

Spirituale spirituali non deseruit.

2 *Causæ, in quibus non iuratur de calumnia, quæ sint, & nu. 3.*

Spiritualis causa non est, si agatur possessorio rei spiritualis.

3 *An iuretur de calumnia in causis summarijs.*

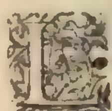

LITERAS. In spiritualibus causis de calumnia non iuratur hoc dicit. primò ponit consuetudinem, & eius rationem in genere: secundò infert ad speciem.
1 secunda ibi, unde. ¶ † Sed quæ est ratio, quod in spiritualibus non iuratur de calumnia? respondeo cum utrunque sit spirituale, scilicet tam causa, quàm iuramentum, alterum scilicet iuramentum est superuacuum, & ut ita dixerim, spirituale spirituali non deseruit, sicut dicit gloss. Accur. officium officio non deseruit, ut not. ff. de peti. hære. l. hæres furiosi. §. j. secunda ratio est: quia iuramenta sunt introducta de iuris rigore, qui non attenditur in causis spiritualibus, de quibus scribitur in psalmo, uirga æquitatis uirga regni tui. ¶ Item iuramentum calumniæ est inductum ex quadam superstitione, quæ cessat in spiritualibus. ff. de iureiuran. l. non erit. ¶ † Et not. quòd causarum quæ-
2 dam sunt merè spirituales, quædam spiritualibus annexæ, in quibus non iuratur de calumnia, ita, quòd si non iuretur, habeatur quis pro confesso: quia istæ causæ non deciduntur fictione, sed ueritatis tramite. dicit gloss. quòd aliæ sunt causæ criminales, aliæ mixtæ, in quibus iuratur de calumnia, postea subdit, quòd licet in causis spiritualibus non iuretur de calumnia: tamen si agitur possessorio rei spiritualis,

ritualis, ista non est cã sp iritualis, quod est not. hodie a dic, ꝙ in omnibus causis tã spiritualibus, q̃ nõ spũalibus iuratur de calũnia, ut in c. si de calumnia. §. quis. ĩ. eo. li. 6. imò dñt quidam ꝙ de ueritate iurat hincinde, ut no. ĩ. de testi. c. p̃sentiũ, in vj. & ubi iuratur de ueritate hincinde, nec actoris, nec rei iuṙm põt esse decisiuum pp conflictum p̃rietatis.

3 ¶ † Quæro, nũquid in causis summariis iuret de calũnia? dic ut. c. sępe, de uer. sig. in cle. Inn. in isto. c. intendit perquirere rationẽ, & tamen non ingreditur per ostiũ intellectus. Bal.

a *¶ Aduerte tamen, quòd duplex est iuramentum s. de calumnia, & de ueritate. Item iuramentum de ueritate est duplex, uniuersale, s. & particulare. uniuersale est, quod respicit totam causam, sicut iuramẽtum calũnia, & istud præstatur in spiritualibus, particulare est, quod defertur ad singulos actus, & de hoc loquitur. c. præsentiũ, de testi. in sexto. adde ẽt ad Bal. hic optime facere concl usionem, quam notabiliter facit. d Fran. Cur. in l. 2. j. § si circa finẽ. C. de iur. cal. ubi dicit, quod in omnibus causis ciuilibus ordinarijs, & extraordinarijs, & ẽt summariis iurandum est de calũnia, ẽt in executiuis, & ẽt in criminalibus & ĩ spiritualibus, & nedum in cã principali, sed ẽt appellationis iurandum est, ut ibi eleganter per eũ, quod tene menti.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumnia & malitia à quibus & in animam cuius præstandum.*
Vniuersitas est duplex, & animam non habet.
2 *Iurare nolens non debet ab alio exigere iuramentum.*
Positiones qui facit, iurare debet, si credere eas ueras: aliàs non est eis respondendum.
Iurare debet qui melius, uel saltem bene nouit ueritatem.
3 *Constituentes aliquos syndicos, uel procuratores debent eos taliter instruere, quòd nõ ignorent ea, super quibus est respondendum.*
Procurator debet esse idoneus in iure, & in facto.
Deliberatoria, & Consultoria } *dilationes quibus, & ad qua concedendæ.*

1 IN pertractandis. Iurari † põt de calumnia per principalẽ. Item & per æconomũ, si nouit ueritatẽ; & qui iurat, dẽt iurare in animam propriã, dic ꝙ iuṙm malitiæ semper præstatur in propriã animã: sed iuṙm de calumnia præstatur in animã dñi, si dñs sit singularis persona sed uniuersitas est duplex, quædã discretorũ tm̃, ut monachorũ, & artificũ: quædã non discretorũ, ut populus; & ista mixta & confusa uniuersitas animã non hẽt. Io. An. dicit in c. in appellationis cã, ꝙ procurator iurat de calũnia in aĩam suã,
2 & dñi. ¶ † Extra no. ꝙ ille, qui non uult iurare, non dẽt ab alio iuṙm exigere, ut. ff. de iureiur. si nõ fuerit. ¶ Itẽ ille, qui facit positiones, dẽt iurare, ꝙ credit eas esse ueras: aliàs non dẽt r̃ndere: qđ no. gl. sing C. de cõfes. l. unica, in fi. magnæ gl. No. ꝙ ille dẽt iurare, qui melius, uel saltẽ bene nouit ueritatẽ, ut hic. C. de procu. l. fi. & ff. de procu. l. si actor malit, & facit. ĩ. c. ꝓximo.
4 ¶ † In tex. ibi, non nesciant, no. ꝙ qñ aliqui constituunt aliquos syndicos, uel procuratores, debẽt eos taliter instruere, ꝙ nõ ignorent ea, super quibus est r̃ndẽdũ, qđ est uerum de his, super quibus dñs põt esse instructus. procurator enim dẽt esse idoneus in iure & in facto, ut. ff. de iniur. l. sed si unus. §. procuratorem. Sed super aliis debet dari dilatio ad deliberandum, ut. ff. de iureiur. l. iusiurandum & ad pecunias, in prin. & no. ff. de interro. act. l. q interrogatur, & C. ubi de cri. agi oportet, aut. qua in prouincia. & hoc uerum est in procuratore cum mandato: sed defensori sine mandato semper dari debet dilatio ad consulendum dominum suum, ut ibi patet? Si uerò quis compareat ad agendũ sine mandato, puta coniuncta persona, deliberare dẽt intrà se ante, q̃ iudicem adeat, ut. C. de tempo. in integ resti. l. petendæ, & argu. ff. de reg. iur. l. qui in alterius. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Non in nomine, sed in qualitate constituentium, & in qualitate mandati siue officij fieri uis debet.*
2 *Vniuersitas propriè constituit procura. in re propria uniuersitatis etiam sine decreto.*
Iurari potest de calumnia per alium.
Iurans in animam alterius, informatus esse debet, quid & qualiter dominus iurare uelit: aliàs dominus non esset periurus.
In syndicatibus quilibet exprimit uocẽ suã per se in capitulo.
Capitulum, seu Collegium } *non faciunt diuisionem.*
Nomina cuiusque de collegio, uel capitulo, quando singula sunt exprimenda.
Plurium nomen quando uerificetur in uno, & nu. 3.
3 *Societas mercatorum an maneat in uno.*
4 *Vniuersitas an possit destrui propter maleficium.*
5 *Vniuersitas an possit facere procuratorem ad criminalia.*
6 *Excommunicatus an possit absolui per procuratorem.*
Reconciliatio fieri debet per manus impositionem.
Communitas, uel Vniuersitas } *si est contumax, ad excõicationẽ procedi potest Potestatis, & consiliariorum.*
OEconomi constitutio quando episcopi authoritate facienda, & nu. 8.
7 *Syndicus an possit constitui ab uniuersitate laicorum sine authoritate magistratus eorum, & nu. 8.*
8 *Decretum iudicis an & quando requiratur in constitutione procuratoris.*
Mandatum habens ad petendum & excipiendum, ad totam causam uidetur habere mandatum.
Mandatum habens ad excipiendum potest litem contestari.
Mandati procuratorij clausula, & si necesse erit, & illa, ad omnia, quæ causarum merita & c. non uitiant.
OEconomus qualis esse debeat.
Procuratorem priuatæ personæ esse est onus, non honor, & ideo non repellitur infamis, nisi in casibus.
Exceptionis procuratoriæ omissione non uitiatur iudicium.
Administratorem dare superior potest, inferiore negligente, & quando.
Ficti, & Veri } *magna differentia in casibus quibusdam.*
Administrator an debeat ipse iurare.
9 *Infamis an possit esse tutor, uel curator, & quid aliud esse possit.*

IMPERATOREM. In causis collegij non singuli de collegio, sed æconomus iurat de calumnia. h. d. post narrat factum reprehensibile, secundò prohibet: tertiò quid sit agendum, insinuat ¶ Casus. Quidã iudices exigebãt calumniæ iuramentum ab Abbate, & fratribus Claraeuallis. Papa dixit, ꝙ ad hoc non debent compelli: uerum tñ, ne hac occasione aliena detineant, & ne cãm decidãt, ordinẽt œconomũ, qui ꝓ eis petat, excipiat, & iuret, quẽ si non constituant, ep̃s constituet. ¶ Ibi, Ab aliis, singularibus personis & secularibus, ibi, Non debemus, ergo nec alij debeat. Ibi, Ne aliena,

prima

prima rō respiciens aduersarios. Ibi, & ipsa causa, secū da rō respiciens ad abbatem, & monachos. Ibi, ꝙ res
1 postulauerit. i. suo loco & tempore. ¶† Ibi, Aeconomū, de uarijs nominibus procura. uide quod nota. 2. q. 7. c. si quis, & 16. q. 7. quoniam. & dic non faciendum uim in nomine, sed in qualitate constituentium, & in qualitate mandati, siue officij, ar. ff. de condi. & demon. l. pater Seuerinam. §. conditionum, & ỹ. de procu. petitio, ꝑ Inn. dicit Inno. ꝙ non facimus uim in nomine constitutionis in modo, sed in constituentibus. ff. de condit. &
2 demon. l. pater Seuerinam. §. conditionum. ¶† Item ait esse no. dignum, ꝙ uniuersitas propriè constituit proc. in re propria uniuersitatis etiam sine decreto. ff. de ꝓcu. l. filius. §. militis. Sed in rebus non suis uniuersitas constituit actorem decreto & authoritate superioris, Inn. ut quando petit rem, quę non est sua, sed sibi debita. c. cum causam. ỹ. eo. idem ait, ꝙ per alium idem potest de calumnia iurare: quia iuratur de crudelitate, & quisque de suo & de alieno facto credere potest, si de animi affectione non iuret: quia affectio est in corde proprio hominis, maxime ſm Theologos, qui dicunt ꝙ intellectus est in corde, licèt philosophi dicunt, ꝙ in cerebro. ¶ Idem ait, ꝙ qui iurat in animā alterius, debet esse informatus à domino, quid & qualiter dn̄s uelit iurare: aliàs dn̄s non esset periurus, nisi haberet liberam ꝙ est sing. uo. ¶ Extra no. quod in istis syndicatibus quilibet per se exprimit uocem suam: tamen debet eam exprimere in capitulo, & non alibi: quia ubi est collegium, ibi debet fieri, nec ualeret, si quilibet in domo sua & seorsum: quia diuisi non faciunt capitulum. hoc no. Io. And. ỹ. de elec. li. 6. c. sicut, & patet. C. de decurio l. 2. & l. nominationum forma, li. x. Nam collegium non dēt diuidi ꝑ singulas ꝑsonas, ut ibi no.ᵃ Adde, ꝙ dicit Arch. ꝙ in alienationib. debēt exprimi nōia singulorū nec sufficit, ꝙ notarius, uel testis dicat ꝙ interfuit totum capitulum, nisi specificent nomina interessentium, & ipse no. 12. q. 2. siue mediocria, & cap. sine exceptione, licèt in commissionibus & mandatis non requiratur tanta solemnitas ſm quosdam, ꝙ dic, ut l. j. ff. de albo scribē. ¶ No. quod licèt hæc uox, syndicis, de pluribus prædicetur, quasi singulorum causas complexiuè & simul dicens, tamen in uno, si non sunt actu plures uerificatur, dummodò sit in congregationis aptitudine, quam aptitudinem uocamus habitum; secus tamen est in pecudibus. Nam si lego gregem, & capita omnia sint mortua tempore testamenti, excepto uno capite, non debetur illud: quia non pōt supplere uicem aliorum capitum mortuorum. ff. de le. j. l. grege. ¶ Item si turba hominū mortalitate reducta est ad unum, ille non dr̄ turba. l.
3 2. ff. ui bo. rap. quia deficit numerus. ¶† Item societas mercatorum non manet in uno: quia soluitur morte: sed ciuitas, & castrum remanet in uno, sicut collegij corpus, ciuiliter loquendo secundum Innoc. de exces. pla. dilecta. ¶ Item gens, & quadriga non remanet in uno: quia contrarium sonat. ff. de leg. 3. l. peculium. §.
4 quadrigæ. ¶† Sed nunquid uniuersitas potest destrui propter maleficium? dic ꝙ sic. ff. qui mo. usufru. amit. l. si usufru. ¶ Sed nunquid uniuersitas potest facere ꝓ
5 curatorem ad criminalia? dic quod † sic ad defensionē uniuersitatis, non ad defensionem specialis personæ
6 de uniuersitate. l. tam collatores, de re mil. li. xij. ¶† Ex tra quæro, nunquid sicut potest iurari per procuratorem, ita possit excommunicatus absolui per procuratorem; dicunt quidam, quod absolutio potest peti per procuratorem, & ita seruat curia Romana, sed reconciliatio debet fieri per manus impositionem, ita nota. Archi. xj. q. ul. c. cum aliquis, ubi omninò uide, siue sint excommunicatæ singulæ personæ, siue ciuitates. ¶ Adde, ꝙ si communitas est contumax, potest procedi ad pœnam excommunicationis contra potestatem, rectores, & consiliarios. ipse autem collectio non habet animam, ut plene no. Archid. xij. q. ij. c. episcopus, ubi omninò uide. Ibi statuant, dicit hic Inn. quod licèt æconomum constitutum eps̄ confirmet, ut. C. de episc. & cleri. l. omnes. §. hoc nihilominus: tamen sine ipsius confirmatione tenet ipsa constitutio per l. j. ff. quod cuiusque uni. no. & s̄. de syndi. c. uno & hoc uerum est in æconomo ad lites, & ad causas, uel ad negotia temporalia, sed in perpetuis requiritur authoritas episcopi, ut no. Inn. s̄. de iudi. cum deputati. uel si negotium est commune requiritur, ꝙ uterque constituat, uel alterum alteri consentiat, ut. s̄. de rescrip. c. doceri, & argum. ff. de procur. l. filius. § sed & filia; quod dic ut no. in Spe. de procu. §.
7 ut inter formas. ¶† Quæro hic, utrum syndicus possit constitui ab uniuersitate laicorum sine authoritate magistratus eorum? gl. in l. nulli. ff. ꝙ cuiusque uniuer. no. sentit ꝙ non: quia in publicis negocijs requiritur publica authoritas magistratus, ut in l. j. C. de seruis rei pub. ma. & l. j. §; solent. ff. quando appe. sit. ad hoc facit. ff. ꝙ quisque iur. l. j. §. j. ff. de neg. gest. cum alicui. ¶ In contrarium facit. ff. rem ra. haberi. l. actor ff. de mu. & ho. no. l. j. ff. quod cuiusque uni. nomi. l. si rem. §. si decuriones, & §. actor, ubi dicit, quod iste fungitur uice procu.
8 ¶† Sed in consti. procuratoris non requiritur decretū iudicis, nisi quando constituitur a pupillo sine authoritate tutoris in c. fi. de iudi. lib. 6. pro glo. facit, quia uniuersitas sine decreto non pōt alienare immobilia. ergo nec agere super immobilib. sine authoritate iudicis ar. ff. de iur. delib. l. ait prætor. So. dicas, quod regulariter sufficit authoritas immediati ꝓpositi ipsius uniuersitatis, puta consulis, mercatorum, argum. ff. de pact. l. item magistris. sed ipse præpositus non potest creari nisi authoritate superioris, ut C. de iur. om. iud. l. fi. & no. eo. titu. l. priuatorum, & C. de decu. l. ob seruare, lib. x. & l. nominationum forma, ut in aut. de defen. ciui. §. interim, colla. 3 nisi lex municipalis disponat aliud, ut l. prohibere. §. planè. ff. quod ui aut clam, uel nisi ius commune tradat super hoc specialem formam, ut l. fi. C. de uend. re. ciuita. ¶ In tex. ibi, Petere & excipere, not. qđ habens mandatum ad petendum & excipiendum uidetur habere mandatum ad totam causam secundum Io. And. ¶ Item no. quod habens mandatum ad excipiendum potest litem contestari, quod tene menti, & facit ff. de procura. l. qui procuratorem dat. ¶ In text. ibi, Cum necesse fuerit, licèt hæc uerba ponantur in procuratorio, tamen ualet procuratorium, ut hic. & facit ad clausulam, quæ quotidie ponitur per notarios, scilicet ad omnia, quæ causarum meritam exigunt & requirunt. In tex. ibi, Idoneum, not. quod æconomus debet esse idoneus, qui sciat & ualeat, nec debet esse infamis, secundum Ber. & est ratio, quia æconomatus est honor. ¶ Item quia habet iurare, & iuramentum consistit in fide, & in bona fama, ut. ff. de sena. l. Cassius, esse autem procuratorem cuiusdam priuatæ personæ non est honor, sed est onus, & ideò non repelluntur infames, ut no. de decu. l. uniuerso, libr. x. & patet Bal. super secundo decr. institut.

a ¶ *Adde text. cum ibi nota. in cap. in Genesi, de elect. & glo. & doct. in c. cum omnes, de cōst. & quæ specialitas sit in electione, uide in c. in genesi.*

inst. de excep. §. fi. nisi sit infamis, qa cōdemnatus de publico crie. Nā cū tūc repellit cōdēnandus, ut. C. de pc. l. reum, tunc multò fortius condēnatus repellitur, si tñ omitteretur exceptio pcuratoria, ualeret iudicium, ut C. de excep l. fi. ¶ Ibi statuas, no. superiorem pp negligentiā inferiorem posse eis dare administratorem; q: est no. dignū. Secus tñ esset in negocijs secularib. collegiorum: quia ipsi pcisè debent cogi ad constōnē syndici, nec posset ei ɔstitui sindicus datiuus, ut. ff. de fidei com. lib. l ergo. §. creditoribus, & ibi p Iac. de Aret. pone, constitutus est syndicus per populum Florentinum ad denuntiandum oēs nobiles, modò quidā mala gra factus est magnus. iste est magnus factiuus, nō natiuus; nunquid includitur in isto sindicatus? rñ. non. primò qa materia odiosa. scdo quia fictus. ff. de neg. ge. l. 3. §. hęc uerba. ¶ Item refert, utrū aliquid fiat ad ueteris statuti extensionē, & tūc cōtinet casum fictū. aut ad noui statuti pmulgationem; & tunc secus. primum pbatur in l. j. §. j. ff. ad l. Fal. fm probatur. in d. §. hæc uerba. similia uerba ponit Iac. de Are. in l. j. §. nuntiatio. ff. de ope. no. nun. ¶ Gl. prima opponit, & sic Abbas est legitimus administrator, ergo ipse dēt iurare, ut C. de iuram. cal. in l. ij. § q obseruari. Nam ipse dēt hēre notitiam iurū monasterij, & ex hoc psumitur melius scire ueritatem ar. ff. de iur. . l. iusiur & l. ad pecunias. §. defensor, & C. de tran'a. l. ples. So. illa iura loquuntur in administratoribus temporalib. non in spūalibus. tu dic ut in c. præsentium, lib. 6. de testibus. Gl. 2. examinabo. j. e. c. fi. ¶ Glo.
9 3. est per se clara. ¶ † Gl. ul. quæ tangit, utrū infamis possit esse procurator, est sæpius declarata. ¶ Sed an possit esse tutor, uel curator? Rñdeo. sic, ut not. in l. j. C. de in fa. ff. de excusa tuto. l. sed & milites. §. sed ignominia, & l. spadonem. §. nimium. Item possunt esse procuratores ad negotia; quia nulla lege prohibetur. ff. de proc. l. inuitus. §. j. ¶ Item possunt esse executores ultimarum uoluntatem. l. ex facto. x. ff. ad Trebellia. ¶ Item possunt esse arbitri, quia esse arbiter non est honor, ut ff. de arbi. Pedius. ¶ Item posset esse testis electus de cōcordia partium, de qua constaret per publicum instrumentum, ut not. in auth. de testi. §. si uero ignoti. ¶ Item in subsidium potest esse testis cum tormentis, ut no. Bar. de summa Tri. l. cunctos populos. ¶ Item potest esse informator ad inueniendum, non ad puniendum, ut ff. de pœnis. l. qui ultimo. In gl. æconomus, hæc nomina licet pro se habeant proprium significatum, tamen sæpe ponitur unum pro alio, hoc intendit ista gl. arg. C. de testa. l. quoniam indignum, quod bene no. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ clerici in causis suis præstant.*
2 *Iuramentum calumniæ tendit ad ueritatem eliciendam.*
3 *Dominus si est ultrà mare, nec potest ad iurandum de calumnia personaliter interesse, quid fieri debeat.*
4 *Consuetudo, quæ solet calumnias excitare, iure reprobatur.*
5 *Statutum an possit remittere iuramentum calumniæ.*
Iuramentum calumniæ omitti potest, sed non pacto remitti: secus in iuramento ueritatis.
Iuramentum decisiuum an retractetur.

1 CAETERVM. In† pprijs causis iurāt clerici de calumnia, non obstante ɔria cōsuetudine. h. d. Et præmissa causa ponit mandatum, & contrariam consuetudinem damnat, ibi de consuetudine, de non præstando hoc iuramentum, & erat in Anglia.
2 ¶ † Not. q iuramentum calumniæ tendit ad ueritatem eliciendam, & contraria consuetudo tendit ad contrarium. ergo ɔ bonum publicum. Non ob. q no. C. de iudic. l. rem non nouam: quia ibi loquitur in iuramento aduocati. Nam aduocatus propriè non iurat in cā, sed
3 circà causam. ¶ Quærit gl. quid fiat, si dominus est ultra mare, & sic non potest ad iurandum de calumnia psonaliter interesse? Respon. dixit glo. q dabitur curator bonis. ego puto, q sufficit, si detur curator ad hunc actum. s. iurandum de calumnia, ut l. ab hostib. in princ.
4 ff. quibus ex causis maio. ¶ † Vltimò no. consuetudinem, quæ solet calumnias excitare, a iure reprobari, uer-
5 ba sunt legis. C. de decu. l. fin. libr. x. ¶ Oppo. quia. l. in multis casib remittit iuramentum calumniæ, ergo & statutum potest remittere. Sol. remittere pôt, sed prohibere, ut præstetur non, ut hic. Item omitti potest: sed pacto remitti non potest. & per hoc dico, quod si in instrumento caueatur, q de damnis credatur simplici uerbo creditoris, q tamen creditor tenetur iurare de calumnia, si reus petat iurare, quia iurm ueritatis remitti potest pacto conuento, ut. j. de testi. c. tuis, & not. in l. j. ff. de seruis. Sed iuramentum calumniæ non potest remitti; quia non solum tendit ad ueritatem, sed etiam ad solemnitatem, ut. C. e. l. 2. sed quia ueremur. ¶ Item si remittitur sacramentum ueritatis, actor tamen, qui mentitur potest reprobari; quia hoc pactum est factum in defectum probationis. hoc falsum. ff. de iureiu. l. admonendi, in fi. C. de reb. cre. l. 2. adde q not. in l. ult. ff. de præto. stip. per Bar. & s. de foro compe. c. dilecti, per Ber. iuramentum calumniæ est iuramentum conscientiæ, & onus conscientiæ nemini potest remitti. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ecclesiæ, & uniuersitatis potest de calumnia iurare.*
Procuratorem constituere potest, uniuersitas potissimum, licèt mandetur, ut se conspectui repræsentet.
Lis contestata si dicatur in instrumento, sufficit, licet non dicat qualiter.
2 *Syndicus constitutus à republica an sit necesse, quod habeat speciale mandatum.*
Syndicatus æquiparatur pro curationi, & quando sit officium publicum remiss.
3 *An dilationem ad deliberandum utrum uelit iurare de calumnia, necne, petere quis possit.*
4 *Excommunicatus an teneatur iurare de calumnia.*
5 *Interrogationes an sint fiendæ in iudicio ante litem contest. uel post, & quando non respondendum.*

1 CVM CAVSAM. † Procurator ecclesiæ & uniuersitatis potest de calumnia iurare. h. d. Casus. Inter Archiepiscopum Rauennatem ex parte una, & commune Fauentiæ ex altera qō uertebatur super uilla. Luci. quæ nō fuit comm ssa quibusdam iudicibus. & quia ipsi nolebāt in negotio pcedere, Papa mandauit partib. ut pro causa ipsa se ɔspectui apostolico præsentarent; qui miserunt procuratores cum instrumentis de rato. Papa fecit petitionem Archiepiscopi per procuratorē eius exhiberi, & ad causam per ptem alterā rñderi, & interroga: ion 2.

rogationibus & rñsionibus redactis in scriptis, & lite coram Papa plenissimè contestata, Papa fecit iuramẽtum calumniæ ab ipsis procuratoribus hincinde præstari. ¶ In tex. ibi, Nostro se, no. ꝗ licet adiiciatur hoc uerbum se, potest tamen constitui procurator præsertim in cā uniuersitatis. Item no. ꝗ uniuersitatis procurator cogitur rñdere interrogationibus. Item no. ibi, legitime contest. quod si instrm dicat, quod lis fuit legitimè contestata, quanquam non dicat qualiter, sufficit tamen, & de hoc vř hic text. rotũdus & est quæstio Spe. ¶ In tex. ibi, Ab ipsis procuratoribus, not. ꝗ syndicus uniuersitatis appellatur procu. nec de apicib. nominis est curandum, ubi constat de sensu uerborum, ut no. in l. ij. C. de consti. pecu. ut dixi. s̄. eo. c. imperatorum.
2 ¶ † Sed nunquid est necesse, ꝗ syndicus constitutus à republica habeat speciale mandatum? dicit gl. ꝗ non: sed constitutus ab eo sic. ff. de iureiuran. l. iusiur. & ad pecunias. §. defensor. secundum unam opi. q̃ est falsa: quia æquiparatur procuratori, non tutori secundum Iac. But. uide Bar. in l. j. §. si quis. ff. qñ app. sit. ubi declaratur, qñ syndicatus sit officium publicum, & qñ
3 sit priuatum. ¶ † Quærit gl. utrum possit quis petere dilationem ad deliberandum, utrum uelit iurare de calumnia necne? & finaliter tenet quod sic, hoc pōt probari tali ratione, quia licet teneatur rñdere de credulitate, tamen credulitas ista debet esse informata probabili opin. arg. C. de plag. l. plagi. & de sen. excom. c. inquisitioni: sed sine tempore non potest informari, ar. s̄ de integ. resti. c. tam ex literis, & hoc in ciuilibus causis, sed in criminalibus nulla datur dilatio ad deliberandum: quia de facto suo certus esse debet, ut. ff. de adulte. l. in crimine. & quod dicit gl. nostra, debet intelligi, nisi habuisset dilationem. xx. dierum ẽm formam aut. offeratur: quia potuit esse ex hoc instructus, ut no. C. de eden. l. edita. sic intelligitur quod no. ff. de iureiu. l. iusiurandum & ad pecunias, in prin. in gl. ergo liquet. Item debet hře tempus ad deliberandum super credulitate, sed non ad deliberandum super ueritate, de qua non interrogatur, tu dic plenius, ut no. C. e. l. j.
4 §. quod obseruari. ¶ † Quærit gl. an excommunicatus teneatur iurare de calumnia rñdet ꝗ sic, ne delictum præstet ei immunitatem, argu. ff. de neg. gest. siue hæ-
5 reditaria. ¶ † Quæro, an interrogationes sint fiendę in iudicio ante lit. conte. uel post? rñde, ut gl. & adde, ꝗ interdi. non est rñdendum interrogationibus. s. quãdo in neutrã partem potest rñdere sine præiudicio iuris sui: quia ista dř interrogatio captiosa. de hoc habes duas gl. notabiles. ff. de excep. rei iudi. l. si à te. ff. de iureiu. l. qui iurasse. §. si pater. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia an perdat causam ex contumacia prælati.*
Episcopus per alium causam agens, iurare de calumnia per illum potest, in prin.
2 *Verba ista habeatur pro confesso, quam uirtutem habeant*
Positionibus iuris non est respondendum, nisi ius pro qualitate facti ponatur.
3 *Pro confesso super quibus habeatur.*
4 *Positionibus respondere qui non uult, an habeatur pro confesso.*
5 *Constituere procuratorem ante lit. conte. qui possint.*
Verbum, debeat, est significatiuum futuræ pronunciationis.
Instantia perempta perit officium iudicis mercenarium, & confessio, & pœna iurare nolentis.
6 *Confessio ficta semper requirit iudicis sententiam.*
Sententia iudicis non est necessaria in legibus contrariis, & an in infamia inducenda.
Pro pœna cadentis à iure suo quando non pōt peti, sed excipi
Vindicare se per alterum quis non potest: socios tamen secum potest adhibere.
Concessum mihi quod est, uidetur etiam concedi cum familiaribus meis & amicis, sine quibus id agere nequeo.
7 *Videre scripturas, & / Tangere* } *differunt.*
8 *Sensus uisus an & quando ponatur pro omni sensu.*
Verbum, interfuit, ponitur pro omni sensu.
Tractatus, qui interfuit, non probat conclusionem.
Scimus quædam, quæ non uidimus, nec uidemus, aliquando tamen uisa, ut acta & gesta maiorum.
Notorium non requirit uisum nisi in origine sua,
Notorium iurare esse uerum quis potest, non tamen se uidisse.
Scio, uerbum est æquiuocum.
9 *Testis dicens se tantum scire, quod Titius occidit Seium, an probet.*
Veritas quid sit in rei probatione.
Legis. solam, C. de testibus, intellectus.

a CVM in cā. a Episcopus a per aliũ agens cām, pro priã, per illũ pōt iurare de calumnia. Si aũt per se agat, ip semet propositis sed non tactis euãgeliis iurabit. h. d. Ista est prima pars usque ibi, pœna. Ibi, Secunda, magna, ponit pœnam non
1 iurantis. ¶ † Quæro, nunquid ex cōtumacia plati ecclesia perdat cām? & vř ꝗ sic. s̄. e. imperatorũ.

¶ Cum in causa, aduerte, quia ista decretalis scribitur ad episcopum Beluacen. de cuius canonicis fit mentio in c. cum dilecti, de emp. & uendi. Et dicunt omnes scholares cauere, ne sint de illis.

Solu. dic ut no. Dy. in c. delictũ personæ, de reg. iur. li.
2 6. ¶ † Quæro, q̃ est uirtus istorũ uerborũ, habeatur ꝓ confesso? rñdeo, ut dẽat in cũ ferri sñia. Vnde si statuto cauef, qđ bannitus habeaf pro cõfesso, nihilominus dẽt condẽnari: aliàs non posset fieri executio in cũ, ut no. Ia. But. l. ij. §. si actor. C. e. no. ꝗ positionib. iuris, in quib. determinata est rñsio à iure, non est rñd. qa lex rñdet. ff. de auro & argen. leg. l. ornamentorũ, sed si ponatur ius pro qualitate facti, tunc est rñ ff. de iure u. l.
3 fi. & ibi no. ¶ † Quæro, super quib. habeaf pro confesso? Rñdeo super libello, & oĩbus contentis in eo. vñ non pōt opponere exceptionẽ peremptoriã, sed declinatoriã, & sic q̃ respiciat processum, ut si dicatur, non dẽt ei reddi ius, quia bãnitus. nã istã bene pōt opponere, quantuncunq; habeaf ꝓ confesso in narratis in libello ẽm Ia. But. ibidẽ in §. qđ actor, qđ est no. dignũ. Et per hoc euasi duos à pœna capitis, qui occiderũt quendã bannitũ, & erant cõdẽnandi ad mortẽ: quia non cõparuerũt homicidæ, & de bãno nõ constabat in actis.
4 ¶ † Quæro, an qui non uult respondere positionibus, habeatur pro confesso? Ia. But. disputat ibi istum articulum, & tenet quod sic, siue ei præsenti sint lectæ positiones, & iussus respondere, siue ei sit missa copia positionum, ut ueniat responsurus, & noluit uenire secũdum Ia. But. quod ultimum est bene no. & de hoc tangit gl. in l. certum, in prin. ff. de confes. & Ia. de Are. in l. j. ff. de uen. inspi. de hoc tu dic, ut in c. si post præsti-
5 tum, de confes. lib. 6. ¶ † Item no. regulam generalem, quod omnes illi, qui suo nomine, uel pro suo interesse habent actionem, possunt constituere procu-

ratorem ante lit. conte. & qñcunque hanc doctrinã ponit tex. ff. de iniur. l. sed si unus. §. idem ait & si nepoti. ideò pater, dummodò sit usufructuarius, hoc potest: secus, si non esset usufructuarius, ut no. in l. j. C. de bon. ma. ubi est gl. sing. In tex. ibi, debeat, istud uerbum, debeat, est significatiuum futuræ pronunciationis; & ideo non hr̃ pro cõfesso ipso iure, sed ministerio, iudicis interueniente. Quid ergo si instantia iudicij est perempta? rñ. non potest sequens iudex pronunciare ipsum habendum pro confesso: quia officium iudicis mercenarium est consumptum perempta tota instantia, cum ipsum officium mercenarium sit eius pars, ut not. in l. ij. C. de fru. & lit. expen. dicit Inn. ꝙ perempta instãtia perit pœna eius, qui noluit de calumnia iurare, Inn. & istud est no. dignum quod perempta instantia sit cõfes
6 sio inefficax. ¶ † Item ficta confessio semper requirit iudicis sñiam: secus in uera, ista est mens Inn. hæc uerba utilissima sunt in practica. Quidam tamen dicunt, quod eo ipso est confessus, ut quod interlocutoria nõ est necessaria ad inducendum fictam confessionẽ: quia inducta est à lege, arg. C. de interdi. ma. l. si tutor, & ff. de infa. l. qm̃: sed ad declarandum ipsum esse confessum. hoc tenet Hos. & Io. An. hic. sed Bar. tenet primã opi. per. l. eius qui delatorem ff. de iur. fis. & communiter ita seruatur: sed in legibus pñriis non est necessaria sñia. quia sumus extra iudicium. simile dicimus in infamia, in l. j. ff. de his, qui no. infa. & facit quod not. ff. de pœ. l. quod ad statum adde, quod quædam glo. sing. dicit, quod pro pœna cadentiæ à iure suo non põt peti: sed põt excipi, ut no. ff. quod me. cau. l. extat, in glo. magna. uer. & est notandum: sed secus est hic: ꝙ pœna consistit ex parte actoris, & rei, & sic etiam ad agendũ: deinde uides, quod sicut est permissum iurare per se, ita per aliũ à se submissum, & hæc regula fallit in uno casu mirabili. Nam si quis potest sua authoritate uindicare, hanc facultatem non põt alteri delegare; ita dicit illa gl. solennis. ff. de ui & ui ar. l. cum fundum, ẽm Io. quanq̃ secum adhibere posset socios & complices ad hũc actum, sine quibus uerissimiliter non posset tutè peragere factum. Nam cui aliquid conceditur, uidetur concedi ẽt cum familiaribus suis & amicis, sine q̃bus id non põt esse, ut. ff. de uer. ob. l. si stipulatus fuero per te non fieri quominus, ubi est text. notabilis.
7 † Item no. ꝙ aliud est uidere scripturas, aliud tangere, neutro tñ casu oportet legere, uel intelligere eas, cum ẽt idiotæ, qui nullo modo sciunt literas, possunt iurare tactis scripturis, qui tactus reddit iurm̃ solenne, ut.
8 C. si minor se ma. dixe. l. si alterius. ¶ † Item not. ꝙ sensus uisus non est sensus tactus, nec auditus, nec sensus intellectus: quia tertius sensus. s. intellectus est in aĩa, cuius sedes adhæret cerebro, & cordi; & illud, quod dicitur sensus uisus ponitur pro omni sensu. quia uisus est princeps sensuum. uerum est, qñ ponitur æquiuocè: secus, si uniuocè & propriè. uerbũ etiam, interfuit, ponitur pro omni sensu, ut dixi. C. de testi. l. testium, in uerbo, sub præsentia sua, & ff. de testa. l. qui testã. §. si. testis tñ, qui interfuit tractatui, & non interfuit conclusioni, non probat consummationem actus, ut no. in l. eleganter, in prin. ff. de condi. inde. in glo. parua. Adde, dicit Inn. ꝙ quædam scimus, quę non uidimus, nec uidemus, fuerunt tñ aliqñ uisa, ut Cæsarem triũphare: Paulum prædicare, Troiam captam esse, ut. ff. de iure codi. l. Ploctiana. Nam licet notorium requirat in origine sui uisum: tñ in suo processu cõmendatur memoriæ apud non uidentes. unde mortui faciunt fidem uiuentibus, ut. ff. de prob. l. si arbiter. dicit Inno. ꝙ põt quis iurare notorium esse uerũ, & tñ non põt iurare se uidisse, ut
a * Christum humanatum, Paulũ prædicantem, & Romam in statu senatus. Et sic non est necesse, qđ in notorio reddaĩ redditio causæ uisus: quia sufficit, quod de ueritate notorij nõ dubitetur per aliquem sani capitis, & quod in populo hoc teneatur tanquàm uerba sñiæ, Inn. ista uerba sunt aurea. uerbũ igitur, scio, est uerbum æquiuocum: quia multis modis scimus, s. ẽm scripturas, & ẽm uehemẽtem opinionem, & ẽm præsentiam, ut. ff. de acquiren. hære. l. si is ad quem, & l. cum quidam. §. quod dicit, & l. cum falsum. § Pantonius, & §. rei perduellionis. Et ibi gl. solẽ
9 nis. ¶ † Ex hoc sequitur, quod si testis dixit se tm̃ scire, quod Titius occidit Seium, nisi declaret se per rationem uisus, non probat: quia loquitur æquiuocè, & sic obscurè, sed si dicit, quod uerum est, quod Titius occidit Seium, probat, si non est interrogatus de causa sciẽtiæ: quia ueritas non est aliud, nisi res uisu percepta, & in memoria retenta, ut singu. no. in l. ij. in prin. ff. de aqua plu. arcen. & cũ ista distinctione intelligi dẽt, qđ no. C. de testi. l. solã; & no. hoc dictũ meũ & nouũ. Bal.

¶ Christum in carne humanatum, Paulum prædicantem, & Romam in statu senatus, hæc tria optabat Augustinus uidere.

SVMMARIVM.

1 *Dilationes quæ dantur post litis contestationem.*
Dilationes sunt multiplices, & de quibus hic titulus loquatur.
2 *Dilationes omnes, quæ causæ cognitionem requirunt, iudicis notum & arbitrium desiderant: cæteræ secus.*
Consuetudo, & Statutum } adæquantur, in obseruatione, appellationis.
Dilationes unde nominentur.
Denominari omnia a fine quando sunt.

De dilationibus. Rubr.

1 POST litẽ † contestatã dantur dilationes tam ad ponendũ, & articulandũ, quàm ad probãdũ, & ad alia necessaria in causis. ideo subditur de dilationibus. ¶ Et no. ꝙ dilationũ quædã sunt merè legales: q̃dã merè iudiciales q̃dã merè conuentionales, de quib. non loquitur iste titulus, sed. j. de exceptio. c. pia, & de restõne spol. frequẽs, in vj. & C. de ap. aut. hodie. de scd'is nup. loquitur iste titulus: quia ueniũt assignãdæ iudicis ministerio, ut no. Dy. in c. indultũ, de regu. iur. li. 6. de tertio gñe dilationũ nõ loqtur iste tit. sed loqtur. l. magna. C. de ꝯhẽ. & cõmit. stipu. & l. uinũ. ff. si cer. pe. cũ suis materiis. ¶ † Itẽ no. ꝙ q̃dã est dilatio, q̃ datur ad litis ingressum, & ad iudicij ordinationẽ, ut in aut. offe. C. de lit. cõtest. q̃dã ad litis ꝓcessum, & ad ueritatis ꝓbationẽ. de hac loquitur. ff. eo. l. ea orõne, & l. in pecuniariis. q̃dã q̃ daĩ ad lit. terminũ & decisionem. de hac loquitur. C. de iudi. l. properandũ. C. de tẽp. i integ. resti. l. fi. ff. de execu. tu. l. scire oportet. §. oñs, & ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo. Quædã, quæ dantur ad sñiæ rescissionẽ, ut tp̃s appellãdi. de hac loquiĩ. ff. de infa. l. furti. §. j. ad Turp. l. j. in fi. ff. de pac. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. Quædã dantur ad litis desertionem, de istis loquitur. C. quo. & quan. iudex. l. si præses quasi. C. de temp. ap. aut. ei qui. Quædam dantur

dantur ad præsentandum se iudici appellationis, & actus;& de istis loqtur.C.de ap.l.præses. Quædã dantur ad executionem rei iudicatæ: de istis loquitur, l.2.l.4.ff.de re iud.Item l.2.& ul.C.de usu.rei iudi. qui termini sunt seruandi in principali,& fructib.ut no. in d.l.fi.ff.de usu.l.in fideicõmissis,in prin.&facit.ff.ꝙ me.
a me.cau.l.si cum excep.§.ꝙ si homo.¶†Et scias,ꝙ regula est,ꝙ oẽs dilationes,q̃ causæ cognitionem requirũt, iudicis uotum & arbitrium desiderant:q̃ uerò non requirunt,nequaquàm in ptãte iudicis sunt,siue ex eo,ꝙ ad iudicium non reducantur,siue reducantur,tñ lex ꝑ seipsam statuit.Et scias,ꝙ consuetudo,& statutũ similiter statuere põt,& statui iubere,ut no.ff.de iud.l.si debitori.& si iudex non seruaret consuetudinem,cum ex ea ius fiat,ita posset appellari, sicut si non seruaret ius cõe, ut.j.eo.c.j.& argu.C.de ædifi.priua.l.an in totum. ¶Item scias,ꝙ oẽs dilationes denominantur à suis finibus,quia ut dixit Arist.iustum est a fine denominari omnia,qñ finis est ordinatus,& non fatalis,ut no.ff.de neg.ge.l.sed an ultrò,in fi.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Dilationem qui nimis arctat,eam negare uidetur.*
Cap.cum dilec.de dol.& con.intellectus.
Copula requirit concursum.
Peremptorij uim obtinet dilatio tertia.
2 *Peremptorium secundum iuris ordinem non debet mitti in prima citatione & in quo consistit.*
Legis,prolatam,de sen.& interlo.C.intell.
Dilationum processus arbitrarius.
Dilationis arctatio necessaria quando grauet.
Dilationis breuis grauamen in quo consistat,& quid probandum appellanti.
Dilationis moderatio quaenam sit.
3 *Citatus si non comparet,& non appellatur a breuitate dila. an debeat condemnari in expensis.*
Corrigi quod debet imperio contrario, non transit in rem iudicatam.
4 *Appellari an possit de iure ciuili à nimis breui dilatione,& nu.7.*
Ab interlocutoria iure ciuili quando possit appellari.
Dilatio.xxx. dierum potest statui, numeratis.x.pro prima. x.pro secunda.& reliquos pro tertia & peremptoria.
5 *Quæstio si fit,utrum dilatio sit danda,necne, an super hac sit interloquendum.*
6 *Si sapiens iudex committit causam, an iste sapiens debeat dare partibus dilationem aliquam.*
7 *Terminum sibi suppleri an possit petere,qui non appellauit a dilatione nimis breui.*
8 *Dilatio si ipso iure est nulla,quid operatur appellatio.*
Attentata post appellationem ab interlocutoria quando reuocanda.
Litigiosi uitium non habet locum in criminalibus.

DILECTI filij Si detur nimis breuis terminus peremptorius, licitè appellatur.h.d. Dixit Inn.ꝙ appellationem iustificat non peremptoriũ in citatione,sed nimia breuitas, siue arctatio. Itẽ ait,ꝙ an sit terminus nimis breuis,committitẽ arbitrio iudicis appellationis.¶Idẽ ait, ꝙ licet iudex habeat arbitrium moderandi dilationem, hoc intelligitur de moderatione licita,non de nimis breui Innoc.
1 ¶†No.ꝙ ille, qui nimis arctat dilationem,eam negare uidetur.& ideo non suppletur,ꝙ deficit:quia iudex in iustè fecit,& sic non ob.de do.& contu.c. cum dilecti, quia ibi dilatio fuit initio congrua,sed posteà emersit impedimentum,quod canonis & legis prudentia suppletur.Item ait,quod remissio in maleficiis debet fieri sub fida custodia,& sunt duæ partes.secunda ibi, qa uerò.In tex.ibi Terminãdam.s.ad petitionem monialium,quæ agebanc ꝯ monachos.Ibi,Timentes, ét sentientes quia erat assignatus terminus nimis breuis & peremptorius.Ibi,Breue & peremptorium, no.copulam,quæ de sui natura requirit utriusque concursum s.ꝙ terminus sit peremptorius & nimis breuis ; & hæc potest esse dupliciter,uel quia fuit expressum peremptorium in prima dilatione , nã tertia dilatio obtinet uim peremptorij,ut.C.quo.& qñ iudex.l. tres denũtia
2 tiones.¶†Ibi,non ad iuris ordinem,no.ꝙ ẽm ordinem iuris non debet mitti peremptoriũ in prima citatione. tũc arguo sic;ergo citatio est nulla ipso iure,ut.C.de sen.& inter.l.prolatã. igitur non est necesse appellari; ꝙ est falsum.Sol. processus dilationum est arbitrarius, ut C.e.l. siue pars &in processibus arbitrariis,non hẽt locũ lex ꝯria; ꝙ tenementi;quia casus est hic sing.in tex.ibi,diem. ¶Not.ꝙ totũ peremptoriũ consistit in ultimo mandato ultimi diei,ut hic,& no.inst.de uer.ob.§.oẽs,& in l.2.C. de tẽpo.ap.In tex..ibi, Necessitate.tunc.n. non grauat ptẽ, ut.ff.e.l.2.nisi esset tanta arctatio,quæ induceret impossibilitatem,ut.l.Paulus.ff.q̃ sen. sine appe.rescin. ¶Quæro, quid hẽt iustificare istam appellationem? rñ.duo simul coniuncta iustificant eã. Primum est, ꝙ pars sit citata perẽptoriẽ,aliàs citatio non afficeret citatũ.quia adhuc dẽt hẽre aliã,uel alias dilationes.Scd̃m est,ꝙ terminus sit nimis breuis.nã si sufficiens sit terminus,licèt perẽptorius,pars non est grauata,ergo nõ appellet,ut ff.de iud.l.nonnunq̃, & l.ad perẽptoriũ, & C.de dila.l j.ubi dr̃,dãda est dilatio ad litis instructionem,& datur ẽm moderationem locorum.Quæro, q̃ est ista moderatio?rñ.si in dãda dilatione cõsiderantur dietæ,dẽt dari,sicut in edicto ꝓtoris cauetur, uide licet ꝑ qualibet dieta miliaria.xx.nõ cõputatis diebus ruptis,sed integris,ut.ff.si quis cautio.l.j.si aũt haberetur cõsideratio alterius facti,tũc ẽm qualitatem facti,
3 ut.ff.de uer.ob.l.cõtinuus.§.item qui insulam. ¶†Modò q̃ro,utrum si à breuitate dila.nõ appellatur,& citatus non cõparet dẽt condẽnari in expen.Rñ.non,quia &sine appellationis obiectu põt excipere,ut.ff.de uer. ob.l.& iõ hæsitatur,&ꝯrio imperio reuocatur grauamen,nec unq̃ trãsit in rem iu.ꝙ ꝯrio imperio dẽt corrigi,ut.ff.de re iu.l.ꝙ iussit. ¶†Quæro nunquid de iu-
4 re ciuili posit appellari a nimis breui dilatione? & uẽ ꝙ non,ut no.C.de dila.l.à procedente.dic cõtrà, quia ubicũq; per interlocutoriã impeditur quis in prosecutione principalis iuris sui,ibi ꝑt ab interlocutoria appellari,ar.ff.de mi.l.intra utile tps.& est expressum.ff. de accu.l.cum Titia.q̃ lex est multum sing. Modo ego reuoco in dubium,utrum iudex possit assignare dilationem hoc modo?do tibi.xxx.dies x.pro prima dilatione,alios.x.ꝑ sed a,& reliquos pro tertia & perẽptoria.& uĩ ꝙ nõ,quia pendẽte prima dilatione uĩ dare secũdã,ꝙ est simul impossibile,qa iudicis offm̃ cõquiescit,ut C.de dila.l.siue pars.dic contra, quia casus est in nostro c.¶Non ob.contrarium, quia iudex dat ẽm idẽ tẽpus,non aliqua aliã pendente ẽm Ia.But.qui ita

a ¶*De citatione peremptoria uide omninò glo.in ca. constitutionem de sen. excomm. li.6.in uerbo pro omnibus.*

5 no.in d.l.siue pars.¶† Modò quæ ro, si qō est utrum dilatio sit danda, necne utrum super hac sit interloquendū? dicit Iac.Bu.ꝙ si unus dicit dila dandam, alter non dandā, statim super hoc articulo est lis cōte.& oportet ꝙ decidatur hoc emergēs ꝑ interlocutoriā.& iō cauti aduocati nolunt rñdere talib.excep.sed dicunt iudici, dñe procedatis, quia nolo exceptioni suæ rñdere: quia solū opponit, ut differatur iudiciū, ut ipse no.C.eo.l. a ꝑcedēte. Tu dic ꝙ eo ipso, ꝙ dat dilationē tacitè includit interlocutoriam eā dandam, ar.ff.de acqui.hære. l.
6 illud.¶† Item quæro pone ꝙ iudex cōmittit cām alicui sapiēti, utrum iste sapiens debeat dare partib. dilationem aliquam? rñ. non quia coram eo non pōt aliquid probari. Nā negotiū plenè instructū, non instruendum debet emitti ſm Ia.Bu.quia ita no.C.e.l. cū a nobis.
7 ¶† Quæro, nūquid ille, qui nō appellauit a dilatiōe nimis breui possit petere sibi suppleri terminum? rñ. sic, ar.ff.loca.l.insulam §.j & j̄.de do.& contu.c. cū dilecti. dic ut ibi dīca. Et ꝓptereà curia super istis appellatio-
8 nib.non dat iudices, ut dixit Io.And.¶† Quæro, si dilatio est ipso iure nulla, quid operatur appellatio? rñ. ut si iudex de facto procedit ad ulteriora, non solum reuocetur, sed procedens punitur ꝑ superiorem. Sed si appellatio teneret ſm naturam appellationis, nō reuocarentur attentata post appellationem, nisi primò cognosceretur, an iusta sit appellatio, uel non: ꝙ uerum ē in appellatione ab interlocutoria: secus in diffinitiua, ut in c.non solum, in tex.& gl.de appe.li.6. & no.in ca. ex parte.j̄.de testi.¶ Sed certe immo uī ꝙ non reuocetur nisi post sententiam latam ꝑ iudicē, ad quem, ut.ff. de admi.tu l.chirographis.§.j.sed ibi ideò, quia interim tenuit alienatio, ut.ff.de do.l.post ꝯctum, & ff. de solu.l.reo terminus.nam in criminali non fit res litigiosa, quia agitur ad uindictam, ut no. Guil. de Cu. ff. de in integ.rest.l.absoluendi. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Induciæ citatoriæ quo ad comparendum quæ sunt.*
2 *Dilatio an & quando prorogari possit, & minui, & de dilatio.nu.4 remiss.& 8.*
Comparere quando quis teneatur coram delegato, & ordinario, si est extraneus, & alijs ex causis, & nu.3.& 4.
Et citato uenienti edendum.nu.4.
Extraneus, uel non subditus puniri non pōt nisi prius cognito de iurisdictione, secus. si non opponitur.
3 *Ordinarius in territorio suo & in incolas habet iurisdictionem, & an de priuilegio exempti.*
Declinatoria in quibus casibus opponi non possit, & renunciari uideatur.
4 *Dilationes deliberatoriæ non sunt dandæ, nisi semel.*
Rescriptum producere loco libelli non sufficit.
Citatio iudicis delegati, ut teneat, quæ seruanda.
5 *Cognitio causæ an requiratur in prima citatione.*
Terminus generalis a iudice statui potest ad ostendendum & probandum totum & quicquid.
6 *Iudex an possit sine citatione aliquid facere.*
Expectandus est citatus.
Pro iudicis facto præsumitur, & nu.8.
Impeditus in uno teste non datur dilatio ad omnes producendum.
7 *Dilatio an sit communis utrique litigatorum.*
8 *Productio testium, & instrumentorum an sit communis.*
Dilatio an danda sine causa cognitione, & alia de dilationibus.
Audiatur an quis post terminum peremptorium, & postquā est in causa conclusum.
Peremptoriè uerbum, an sit adiiciendum, quando dilatio datur ad probandum.
9 *Dilatio data an possit reuocari.*
10 *Dilationes plures an possint consumi eodem spatio temporis si in eodem concurrant.*
11 *Si expectat iudex de benignitate ultrà quam debeat, an possit appellari.*
Expectatio est quid gratiosum, non expectatio rigorosum, & quid iuris.
Ab interlocutoriis de modico damno non appellatur.
12 *Dilatio an currat minoribus, & absentibus, & de eorum restitutione.*
Impedimentum causatiuum non excusat ipso iure, secus præcisum.
Remedio inchoato relicto, ad aliud confugere minor potest.
13 *Dilationes omnes ante li.conte.an possint dari iudice non sedente pro tribunali.*
Absens habetur pro præsente in incommodum suum.

RAETEREA. Deliberatoriæ denegantur reo, qui per rescriptum in literis citatoriis insertum plenè potuit instrui de qualitate futu-
1 ræ litis.h.d.¶† No.dicit Inn.ꝙ quatuor sunt induciæ; citatoriæ quo ad cōparēdū, & hæc sine cāæ cognitione dantur: quia pte absente deliberatoriæ quo ad deliberandum, ꝑparatoriæ quo ad rñdendum, puta præparatoriis interrogationib.instructoriæ, puta ad producendū test.s, uel instrà, & deinde generaliter subdit, ꝙ sine causæ cognitione possunt augeri, & diminui, Inn l.ante q̄ dentur, sed postquā datæ sunt nec pñt augeri, nec minui sine causæ cognitiōe: quia idē iuris est de toto quo ad totū, ꝙ de pte quoad partem. C.de dila.l.siue pars.
2 & l.à procedente.¶† Item quod dicit Inn.debet intelligi, nisi dilatio sit data de consensu utriusque ptis: quia tunc non potest, nisi eodem modo prorogari, & minui Ista est gl.sing.in l.j.in fi.ff.de præto.stip. & ibi per Bar. dicit Inn.quod coram delegato nō tenetur quis cōparere, nisi rescriptum apostolicum sit literis citatoriis insertū; tamē dicit, ꝙ sufficit, quod citatio sit facta cum bulla citationis, nec requiritur, quod ipsum rescriptū bullarū transmittatur.& nimirū, quia posset perdi i itinere.¶ Item quia debet remanere apud acta.j̄.de proba.c.qm̄ contra.ff.de eden.l.si legatum. Idem ait, quod coram delegato non tenetur citatus comparere, nisi in citatorio exprimatur causa commissa iudici per rescriptū.Inn.Idem dicit Accur.in l.2.ff.si quis in ius uo.nō ierit.dicit Inn.quod coram ordinario extraneus, qui non est de foro ordinario, esse tamen de foro emergenti rōne contractus, uel delicti uel ratione rei, tenetur comparere.tñ si non contraxit ibi nec deliquit, non potest puniri, nisi prius iudex cognouerit, an sua sit iurisdictio, & pronuntiauerit suam esse; & tunc processus ualet, nec pōt postea obiici, ꝙ sententia sit lata à iudice nō cōpetenti, Inn.idē, si statutū habeat nō cōparentē pro confesso, quia iudiciū fundatur in fictione, q̄ habetur pro ueritate.dicit Inno. quod uocatus ueniens & respondens, omissa declinatoria fori, semper potest condemnari, & cogi, & quod executio sententiæ fiet ꝑ proprium iudicem, ubi habet domicilium proposita actione in factum, Inn.supple, uel officio iudicis ad literas pronuntiantis. Nam sine literis non posset exequi ex mero officio, ut.ff.de iurisdict.om.iud.l.pe.& ibi
3 ꝑ Cy.in lec.dicit Innoc.quod† ordinarius in suo territorio

torio etiam in incolis eius, & aliis generalem & liberam hēt iuris.& ideo quicquid facit contra eos, quos ī suo territorio inuenit, siue sint ibi incolæ, siue exnei, totū tenet. Inn. ista sunt uerba ualde notabilia. Idē ait quod si ille, qui conuenitur, habet priuilegium, q ibi conueniri non possit sine spāli delegatione Papæ, qđ de hoc priuilegio cognoscet ipse ordinarius Papæ, In no. intellige, non ut pronuntiet de ualiditate priuilegij: quia non pōt illud priuilegium tollere: sed solū ad hunc finem, ut cognoscat, an sua iurisdō sit quo ad illā cām, & hoc si de priuilegio pōt dubitari: aliàs non est suum cognoscere, cum de iuris. non dubitetur. ¶ Item ait, q si laicus citat laicum super rebus spūalibus, uel aliàs exprimitur error in citatione, non tenetur citatus comparere. Idem, si exprimatur turpe, uel inhonestum, uel aliud, ex quo apparet, q declinatoria fori cō petit citato, Inn. hoc est no. dignum, q non oportet opponere declinatoriam, quæ ex ipsa citatione apparet, uel ex alia notorietate. Item ait, qđ regula est, qđ citatus tenetur allegare priuilegium suum. Idem ait, q si actor scit aduersario suo exceptionem competere non ualet missio in possessionem cā custodiæ. Idem ait, q ubi non requiritur litis contestatio, ut in cā appellationis, non pōt opponi exceptio declinatoria, Inn. s. primi fori ff. de proc. l. ita demum. Item ait, quod declinatoriam non opponens uidetur ei renuntiare, Inno. idē ait, quod illicitum, uel iniustum prima facie sufficit ad excusandum non comparentem, si ēt aliquid lateat, p quod posset esse licitum, seu iustum, quod uerbum est no. dignum &c. Ibi, inseris, & prudenter facis, & ad cautelam Ibi, quid agendum. i. an sint dādæ deliberatoriæ necne Ibi, Plenè. ergo secus, si non plenè, arg. ff. de leg. l. inciuile. Ibi, ulterius, no. quod

4 † dilationes deliberatoriæ non sunt dandæ nisi semel. Ibi, Procedendū, s. libello oblato, li. conte. præstato iuramento calumniæ. non. n. sufficit loco libelli producere rescriptum, de iniis uo. lib. & si reus furaretur actori rescriptum, teneretur furti, ut ff. de fur. l. Sempronia libellos. Not. primò de insertione tenoris rescripti in literis citatorijs. & utile est, q illæ literæ habeant sigillum publicum, cui creditur in istis præparatorijs iudiciorum, licèt originale rescriptum iudex causæ retineat penes se, & citato uenienti debeat edi: aliàs non teneret processus, ut C. quo. & quan. iudex. auf. qui semel, & s̄. de offi. dele. c. cum in iure peritus. C. de epi. & cle. l. si qua per calumniā. si iudex est incertus de sua delegatione, citatio ipso iure non tenet, dixit Bar. ff. de condi. & demō. l. multum interest, & gl. 3. q. 2. si eps, tenet, q delegatus semp in primo citatorio tenetur facere mentionem de rescripti præsentatione, & inserere totū tenorem rescripti; aliàs nō tenet citatio, etiam si asserat se delegatum tñ in c. ueniens. de accu. tenet, q sufficit, si delegatus protestatur se daturum copiam rescripti, arg. ad hoc. ff. de no. ope. nun l. prætor. §. si quis paratus, & ff. deposi ti. l. si quis inficiatus. & facit. C. de iure fisc. l. prohibitum, li. x. & C. de man. prin. l. j. Item no secundum Inn. quod ubicunque per aptam naturam uerborum citationis, seu scripturæ apparet, quod citatio est impossibilis, uel iniusta, non tenetur citatus comparere; adhoc facit optimè. ff. iud. sol. l. uir bonus, & scias quod Ber. ponit hic glo. suam circa materiam dilationum, & Accur. ff. de ferijs. l. in pecuniarijs, & uide quod ibi plenissimè scripsi in ea l. ff. ueteris, & Cyn. & Iacob. Butri. C. eo. l. j. ego aliqua addam.

5 ¶ † Et quæro primò, nunquid in citatione prima requiritur causæ cognitio? Respon. non, sm Inn. quod uerum est de iudiciali: quia nōdum est actus trium personarum. iudex tamen non debet citari, nisi ei ostendatur, super quo, & quia petitur citatio. tamen not. quod tenet citatio generalis, ut C. de an na. excep. l. si. quæ. l. est sing. ad hoc. ¶ Incidenter quæro an possit per iudicē statui terminus generalis ad ostēdendum, & probandum totum & quicquid? resp. sic, ut not. Archi. 30. q. 5. c. iudicantem.

6 ¶ † Quæro, an sine citatione possit iudex aliquid facere? Respon. non in his, quæ citationem desiderant. In alijs sic, ista est gl. singu. ff. de bo. pos. l. iij §. si causa cognita. ¶ Quæro, nunquid citatus sit expectādus? responde sic, si est reus, uel actor; & si quid interim innouatur, est nullum ipso iure, ut C. e. l. siue pars, & no. ff. si cui plusquam per l. Fal. l. j. §. cum dicitur. ¶ Quæro, nunquid pro facto iudicis præsumatur? respon. sic, ut no. in c. quod quis mandato de reg. iur. lib. 6. per Dy. Quæro, si unus est impeditus in uno teste, utrum detur sibi dilatio ad producendum omnes testes? respon. non, ut ff. de iureiuran. l. admonēdi, & ibi per Iac. Bu.

7 ¶ † Quæro, utrum dilatio sit communis utrique litigatorum? respon. sic, nisi alter renuntiauerit dilationi, ut C. de temp. in inte. rest. l. pe-

8 tendæ. ¶ † Quæro, quid de productione testium, & instrumentorum, utrum ipsa productio sit communis? respon. sic, glo. est singu. ff. de eden. l. j. §. editiones, in fin. magnæ glo. Accipe quasdam remissiones, an dilatio sine causæ cognitione sit danda, de offi. dele. prudētiam. per Inn. & c. cum contingat, de rescr. An in his, quæ iudicis arbitrio relinquūtur, præsumatur pro iudice, de eo qui furtiuè ordines suscepit. c. innotuit, per Inn. An sit in arbitrio iudicis dare dilatio. quantas uult, not. de integ. restitu. c. coram. An possit renuntiari dilationibus in c. 1. de libel. obla. per Inno. An teneat processus sine ulla dilatione. ff. de adult. l. in crimine. An dilatio debet dari inuito, dic quod non, in eius odiū sic, ut l. ij. C. ut intra cer. tem. cri. quæstio ter. C. de inge. & manumis. l. diffamari. ff. de op. le. l. mancipiorum. An quis audiatur post terminum perēptorium, ut no. in c. sæpe, de uerb. signi. in cle. ¶ Quid si est conclusum in causa; dic ut j̄. de causa pos. c. pastoralis. An quan-

a do detur dilatio [a] ad probādum sit necesse adijcere uerbum, & peremptoriè, dic ut not. in specu. de dila. si partes consenserint termino. An iudex possit dilationem ampliare, gl. est unica in iure qđ sic ex causa superueniente. ff. de

9 præto. stip. l. j. in fin. † An dilatio data possit reuocari, uidetur q non: quia dilatione pendente iudicis officium conquiescit. dic quod potest reuocari causa cognita? quia in hoc officium iudicis non conquiescit, quin emendare possit interlocutoriam suam. ff. de arbi. l. qualem. § finali ubi est melior text. qui sit in iure

10 li. ¶ † Vtrum plures dilationes possunt confundi, seu consumi eodem spacio temporis, si in eodem concurrant, dic qđ sic, ēt mille causis, ut ff. ad Carbo. l. ideoque unde si quis ex diuersis delictis relegatus est ad decenniū, unum decennium sufficit omnibus, uel prout res incidit, absorbetur, & minuitur idest si-

11 mul concurrunt. ¶ † Vtrum, si iudex expectat de benignitate ultrà quam debeat, possit appellari? respon. non, si parum, sed si nimis, uidetur posse appellari, ar. s̄. e. c. 1. ¶ Quid ē contra, si non uult expectare?

[a] *¶ Adde, quod omnis dilatio data ad probandum censetur peremptoria, tex. in l. fi. ff. de ferijs. & ibi plene, tex. in s ij. de dila. & ibi gloss. no. Pano. in ca. licet causam, de proba.*

re? Resp. expectatio est quid gratiosum: non expectatio est quid rigorosum, iustum tñ, si iudici non constat de impedimẽto: quia nõ tenetur iudex diuinare. & ideo non potest appellari: quia nõ quicquid iudicis potestati committitur, iuri necessitatis subijcitur, ut C. quomodo & quando l.j. & ff. de iudi. l. non quicquid. ¶ Item in interlocutorijs à modico damno non appellat, ar. ē. eo. c. 1. in uer. nimis, à ꝯrio sensu, & ff. de in inte. resti. l. scio, ad hoc. l. notabilis. C. quando prouo. non est necesse. 12 omnem honorem. ¶ † Sed nunquid minoribus currit dilatio? respon. sic propter rigorem iudiciorum seruandorum, ut ff. de mi. l. auxilium, in prin. sed restituuntur in inte. ut ff. de mino. 25. an. omissum, §. si grauiter lęduntur: secus, si modicè, ut ff. de mino. l. si ex causa, & l. ff. fine. §. j. Idem in absentibus ex necessitate facti, quod in min. ꝑp imbecillitatem consilij, ut ff. de dam. infe. l. si finita §. si fortè. C. de resti. mili. §. ignorare. ¶ Sed contrà hoc opponitur, quod ipso iure non currat, ut ff. de pub. Cæsar. ¶ Sol. ibi fuit coactio præcisa propter tempestatem maris, quæ excusat ipso iure à pœna legali. sed impedimentum causatiuum non excusat ipso iure, sed ope exceptionis, ut ff. si quis cau. l. ij. §. quod dicimus: & est ratio: qa factæ causæ pro infecto haberi non possunt; nec ueritas ita obumbrari, quin ita sit. sed bene potest fingi contrarium, & ex fictione oritur utile remedium, ut ff. de capti. l. in bello. §. factæ, & C. qui pe. tut. l. cum à matribus. ¶ Sed contrà prædicta oppo. quia potest appellari; ergo non competit restitutio in inte. quia ordinarium remediũ tollit extraordinariũ. Resp. uerum est, nisi extraordinarium sit inuentum ad supplendum ordinarium, ut sin. no. ff. de rei uin. l. j. §. per hanc. ¶ Sed ecce appellauit, nũquid põt appellatione suspensa, uel ex pœnitentia redire ad remedium resti. in inte. resp. unica gl. est in iure. quæ dicit quod sic. C si aduersus rem iud. l. fi. ar. ff. de tributo. l. qđ ad hæredem. §. eligere, & C. de codi. l. fi. ubi electio præiudicat, licèt interdum non curemus de nomine actionis, uel de nomine libelli, dummodò retineamus effectum

13 ut ff. de ædi. edi. l. bouem. §. aliquando. ¶ † Quæro, utrũ omnes dilationes ante lit. conte. possint dari iudice nõ sedente pro tribunali? & de prima dilatione dic quod sic. quia est ante iudicialis & aliarũ præparatoria, & datur absque solenni causæ cognitione. sed in alijs uidetur idem, quia non dantur nisi reo petente, & hic ipse reus uidetur fateri causam subesse. ¶ Caue tibi, dilationes expectatoriæ dantur, quando præsens petit: ex parte absentis nõ interuenit aliqua petitio, ut ff. de iudic. l. ad peremptorium. dixit Butri. quod in cognoscẽdo, an sint dandæ, requiritur sessio pro triunbali, quia requiritur causæ cognitio. sed hoc cognito interlocutoria potest fieri iudice non sedente pro tribunali, ita not. ipse. ff. de offi. procõ. & lega. l. nec quicquam. §. ubi decretum; quod mihi non placet per l. à procedente. C. eod. & l. ij. §. dies. ff. quis ordi. in bono. pos. ser. nisi tractetur de modico præiudicio, ut. ff. de arbi. l. diem proferri, in prin. & ibi not. Et ista sufficiant ad quandam breuem instructionem studentium. hoc etiam scias, quòd absens propter cõtumaciam habetur pro præsente in eius incommodum, ut in authen. qua in prouincia. Nam contumacia semper laborat contrà contumacem in eius præiudicium, ut eleganter nota. ff. de acqui. hære. l. quãdiu institutus, in fi. cuiusdam gloss. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Dilationes nouæ an dantur propter libelli declarationem, & nu. 2.*

Vltrà, dictio, nisi declaretur, certum non significat, & nume. 4. & 5.

Libelli declaratio non est noui libelli intentio.

2 *Appellans friuolè reijcitur, & causa remittitur ad eosdem iudices.*

Dilatio quando detur ex adiectione facta libello.

Libellus quando sit necessarius in re ad ecclesiam reuersa.

Cadat an iure suo quis per quantum temporis spacium.

Cessatum sufficit à solutione pensionis: licet à nemine cessatum.

Expelli quis quando possit ob non solutionem pensionis.

3 *Contractus an præsumatur in dubium simplicis locationis, an emphyteuticus.*

Locatio simplex transit ad quemlibet hæredem.

Emphyteusis secus.

4 *Libellus an procedat sine declaratione.*

5 *Dictio, ultrà, si aliud non exprimatur, an addat aliquid ultrà expressum.*

Expellere qui uult colonum, uel emphyteutam, debet offerre libellum, & ordinariè procedere, excipit.

Conductor fiscalis an habeat utile dominium.

Possessionem xl. ann. probare uolens, si probet. x. nunquid longi temporis præscriptionem probet.

Tempus distributiuè positum in probatione præscriptionis quid conducat.

6 *Censum annuum qui soluit, an uideatur confiteri se emphyteutam.*

7 *Dominium utile an transeat per locationem ad longissimum tempus.*

8 *Pensionem qui soluit per triennium proximè præteritum, an præsumatur soluisse per septennium ultrà.*

Collectam soluisse quando præsumatur.

1 LITERAS tuæ, Propter † declarationẽ libelli, ꝑ quã natura negotij non mutat, nouæ dilationes nõ dãtur. h. d. Et in prima ponit iudicis consultatio, & appellantis petitio. In secunda ibi, uos igitur, Papæ rñsio. ¶ Casus. Inter Archipresbyterũ sanctorũ Priscæ & Aquilæ de urbe, & quosdã nobiles uiros. A. & B. mota erat qõ sup quibusdam possessionibus dictæ ecclesiæ, eo ꝙ dicebatur dictos nobiles ꝑ tres annos elapsos & ultrà pensionẽ non soluisse: dicti nobiles habuerũt spaciũ ad deliberandũ, & in dicto termino petierunt declarare dictã adiectionẽ, & ultra, Archipresbyter declarauit, ꝙ septẽ annis fuit in dictæ pẽsionis solutione cessatũ. dicti nobiles petebant nouum terminum ad deliberandum. quia dicebant libellum hmõdi tpis expressione mutatum. iudices noluerunt dare nouam dilationem: fuit appellatum ad Papam: Papa remittit causam ad eosdem iudices: quia appellatio ẽ friuola. libellus ẽm Inn. peto de pensione satisfieri, uel ab emphyteusi remoueri. Inno. dixit, quòd adiectio ex superabundanti facta in libello non indiget probatione. dixit Innocen. quod contrà colonum sufficit cessatio biẽnij, in emphyteuta triẽnij, si est emphyteuta priuati: si ecclesiæ, sufficit biennium, si fisci sufficit annus, uel aliud tempus adiectum solutioni. Inno. dicit, quod ubi malè appellatur, remittitur appellans ad iudicẽ, a quo dixit Inn. quod perpetuarius colonus fisci non põt expelli sine authoritate principis, supple, uel illius reipublicæ, quæ hõt ius fisci, & tene menti. ¶ No. ꝙ dictio,

dictio; ultrà, de se nihil certum significat, nisi declaretur. ¶ Item non pôt declarari de quantolibet tpe ultrà. ¶ Item no. quod declaratio libelli non est noui libelli intentio, sed ueteris libelli prosecutio. ¶ † Item
2 not. quod friuolè appellans reijcitur, & causa ad eosdem iudices remittitur, supple, & in expensis condemnatur. Item no. quod dixi in summario. ¶ Modò quæro, ad quid hic agebatur respon. ad ipsas possessiones, quæ dicebantur ad ecclesiam reuersæ non aût agebatur ad solutionem pensionis: quia tunc daretur noua dilatio. Nam per adiectionem tpis augetur effectus: uel dic quod aut petitur dilatio super toto; & non debet dari: quia in côplexis. i. connexis pars uitiat totû: aut petitur noua dilatio sup tanto. i. super eo, quod adiectum est libello; & tunc debet dari, arg. ff. si cer. pe. l. quidam æstimauerunt, & ff. de leg. ij. l. qui solidû, in prin. & hoc cum petitur pensio: sed si petitur prædiorû deliberatio super principali, non datur noua dilatio sup accessorijs, & consecutiuis, argu. ff. de exce. rei iudi. l. egi tecum, & ff. de rei uin. l. ex diuerso ét, quod not. ff. de inof. testa. l. q inofficioso, & C. de edé. l. edita actio. ¶ Sed oppo. & uidetur, quod non sit necessarius libellus: quia sua auctoritate ecclesia pôt ingredi possessionem reuersam ad ecclesiam, ut. l. ij. & ibi no. C. de iure emphy. Sol. aut constat, quod res est reuersa ad ecclesiam, & loquitur contrariû: aut est dubium; & loquitur hic, quod no. ¶ Quæro, per quantû temporis spacium cadit non soluens à iure suo: resp. per biennium: in ecclesia tñ de urbanitate & humanitate datur modicû spacium ultra, ut. j. de loca. c. potuit, siue sit pura locatio, siue sit emphyteusis. Sed si singularis persona, uel alia uniuersitas singularis est una, distinguitur, aut loquimur in simplici colono ad modicum tempus, ultrà biennium tñ, & tunc aut dñs uult expellere eû à præsenti usu rei; & potest expellere statim, cum est cessatum in solutione pensionis: aut à toto usu; & tunc post biennium, ut. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. ¶ Et no. quod sufficit cessatum esse, licèt à nemine sit cessatum, ut quia conductor decessit sine hærede, uel eius hæreditas per bienniû iacuit non apprehensa, ar. optimum. ff. de mino. l. ét ei, & quod not. ibi. aut loquimur in côductore ad longum têpus, uel in emphyteuta priuati; & tunc requiritur triennium, nec ante pôt expelli ab aliquo usu rei. l. ij. C. de iure emphy. Et est ratio differentiæ inter prædictos casus: quia facilius qs cadit à mera facultate, quam ab utili dominio. aut loquimur in conductore fisci; & tunc statim, quod non soluit pensionem, pôt expelli à toto usu rei, consulto tñ prius Cesare, uel principe, uel ciuitate habente iura fiscalia, ut. ff. de publi. l. uectigalia. §. non solutis. & est ratio, quia fortè expedit fisco, quod perseueretur in conductione. Si quis tñ haberet à fisco generale mandatum cû libera, puto quòd hoc sufficeret ad potestaté expellendi talem nô soluentem, arg. ff. de offi. proc. cæs. l. j. ff. de peculio. l. quàm Tuberonis. §. alia. apparet igitur, quod fiscus differt ab ecclesia, licèt & glos. dicat contrariû in d. §. non solutis. C. de sacrosan. eccl. aut. qui rem hmôi. ubi dicit, quod fiscus est eiusdé conditionis cum ecclesia. Idem ergo uidetur in qualibet ciuitate, ut. C. de sacrosan. eccle. inter diuina. Sed certè illa lex loquitur tantum in quatuor casibus, ut ibi
3 no. ¶ † Modo ergo quæro, in dubium utrû côtractus p̄sumatur simplicis locationis, an emphyteuticus? rñ. si locatio est perpetua, & pensio parua, præsumo contractum emphyteuticum ex qualitate pactorum, & ex côsuetudine regionis, & côi usu loquendi, & contrahêdi: aliàs præsumo contractum locationis, si pensio corre
a spondet fructibus; [a] & ad hoc induco illam sing. gloss. quæ est in l. j. §. j. ff. de supfi. Et est hoc considerandum: quia simplex locatio transit ad quêlibet hęredê, ut C. loca. l. uiam ueritatis: sed emphyteusis ecclesiæ non transit ad hæ
4 redes extraneos. ¶ † Quæro de adiectione, ultrà, utrû procedat libellus sine declaratione? respôsio. sic, quia côcludit in eo, quod petitur. Casus est hic. sufficit probare id, quod necesse est pbari, licèt plus sit intentatû. Item dictio, ultrà, auget significatum certæ orationis.

a ¶ *Ad cognoscendum contractum emphyteuticum inspicimus quantitatem pensionis, uide omninò plenum consi. d. Alexan. cxij. per totum in l. j. uol. & Barb cõs. xxiij. in xi. colo. in. ij parte suorum consiliorum.*

5 ¶ † Quęro, an ista dictio, ultrà, si aliud nô exprimitur, aliquid addat ultrà expressum? respondeo, aut dictio, ultrà, apponit in dispositione, aut in libello, aut in pbatione. Primò casu aliquid operatur, ut. ff. de leg. ij. l. cum filius. §. pater. Secundò & tertiò casu nihil operatur: quia nô supponit determinato mô pro aliquo pluri, ut. ff. de in lit. iur. l. cum furti. non ob. ff. si quis cau. l. & si post tres; quia ibi profertur à l cuius interpres est iudex, ut in l. j. §. j. ff. de effrac. & expil. ¶ Vltimò no. q ille, qui uult expellere colonum, uel emphyteutâ per iudicem debet offerre libellum, & ordinariè procedere, præsertim qñ longo têpore pensio non fuit soluta; & tene bene menti illud. c. ¶ Et no. quòd quædam. l. j. ff. de loco pu. fru. uidetur dicere, quòd conductor fiscalis ét ad modicum têpus pro illo modico tpe habeat utile dominium, cuius contrariû vr probari. ff. si ager uecti. uel emphy. petatur. l. j. §. qui in perpetuû. & ille potest uendere iura sua alteri. s. saluo iure fisci, & hoc expresso, ut. ff. de contrah. emp. l. qui tabernas. Legare ét pôt in suo testô ius suum, ut. ff. de lega. j. l. si domus. §. 6. Et si laudemium debetur de uenditione, eodê mô debetur de donatione, & legato, ne ius fisci, uel ecclesię, minuatur, seu fraudetur. Et quia. l. xij. tab. uerbum, uendit, ut generale eligit, ut. ff. de stat. lib. l. à cæteris. §. fi. & singu. no. l. ij. C. de usu. pro em. ¶ Quæro, quid si quis ad pbandum præscriptionem intentat possessionem. xl. an. & probat de decem, nunquid probet pscri. longi temporis? & ur quod nô: quia aliud iudiciû possessionis intentauit, ut sin. no. in l. iij. in prin. ff. de acq. poss. Dices, quòd licèt maius tempus sit intentatum, q̄ expediat, hoc non uitiat, dûmodo pbetur de tpe sufficienti. Casus est hic, & hoc no. Bar. ff. de usuc. pro empto re. l. quod uulgo, præsertim qñ formatur articulus distribuendo tpa, puta quia dixit se possedisse. x. xx. xxx. & xl. an. per hoc. n. non astringit se, sed vr loqui ad cautelam. oportet ét, quòd probet titulum, sed non scientiam tituli, ut not. Bar. ff. de usucap. pro empto. l. ij. §. si
6 sub condi. quod tene menti. ¶ † Quæro, nunqd eo ipso, quòd quis soluit censum annuum, vr confiteri se emphyteutam? & uidetur glo. or. sing. quòd non. ff. de publi. l. j. §. hic titulus, & facit. j. de reli. do. constitutus.
7 ¶ † Quæro, nunquid p locationem ad longissimû tempus transeat utile dominium? rñdeo sic, nisi expressè agatur contrarium; & ita intelligitur glos. illa no. quę
8 est. ff. de leg. ij. l. codicillis. §. instituta. ¶ † Quæro, utrû ille, qui soluit pensionem p triennium pximè præteritum, præsumatur soluisse per septênium ultra, uidelicet p toto têpore præterito, quòd solui debuit? dixit hic Ioa. And. quod sic, siue loquamur in emphyteuta, siue

siue in simplici colono, siue in censuario; & similiter, si quis soluit collectas in communi per triennium pro ximè præteritum, siue per tres collectas annuales pręsumitur semper soluisse, nisi contrarium probetur, ut dixit.l.illa aurea.C.de apo.pub.l.quicunque, lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratorium, salis exceptionibus principali, an ualeat, & sensus eius quis sit: non tamen id aduersarius, neque illud cum clausula quicquid legitimè factum erit, admittere tenetur.*

Legitimè, aduerbium est captiosum, & eius uis.

Protestationes in constituendo procuratore recipiuntur.

2 *Præsens pro una causa reputatur absens quo ad alias cās.*

Consilium cum quibus habendum.

Ardua causa est, quæ tangit statum prouinciæ, uel Romanæ ecclesiæ.

3 *Di lio, usque, quando ponatur exclusiuè.*

4 *Mandatum primum an uideatur reuocatum per secundum.*

Reuocandi domum ius legato an competat legatione finita.

Archiepiscopus constituere procuratorem potest in causa totius prouinciæ.

Archiepiscopi & primatis diuersa iura, & in quibus.

Episcopi prouinciales consulendi in causa prouinciæ, qui omnē prouinciam repræsentant.

Mandata si plura fiant eidem à pluribus, cui sit obediendum primò.

5 *Iudex ordinarius an possit quem arctare ad personalem cōparitionem.*

EXPOSVIT nobis. Si citatus in curia ꝑ facto suæ ecclesiæ, uel prouinciæ postea citetur pro factis Romanæ ecclesiæ, & pro eis se cōspectui apostolico repræsentet, prima citatio circunducitur, & noua datur.h.d.no. Diuiditur in duas partes. In prima facti narratio, & partium allegatio. in secunda Papæ interlocutio: secunda ibi, nos igitur. Casus Archiepiscopus Bituricensis habet cām cum Burdegalensi super iure primatiæ: citatus fuit Burgedalensis & peremptoriè, quòd ad initium quadragesimæ per se, aut ꝑ procuratorem idoneū cōpareret coram Papa: pendente ista dilatione fuit ꝑsonaliter uocatus ad præsentiā Papæ pro ecclesiæ Romanæ subsidio: qui cōparuit, & articulo subsidij explicato ad ꝓpriam ecclesiā rediens ꝓcuratorē constituit sub hac forma, quod saluis exceptionibus sibi competentibus in rńdendo, & defendendo, ac alijs omnia faceret, quæ ipse cōstituens in propria ꝑsona erat facturus. Modò Bituricensis petebat, quòd ille ꝓcurator rń deret libello, qui procurator opposuit exceptionem, quòd dñs suus pendente citatione acquisiuit ius reuocandi domū. Itē quòd non potuerat deliberasse cū suffraganeis? E cōtrà dicebatur, quòd s̄m mandatum non reuocauit primū, & quòd imò potuit deliberasse cum suffraganeis, & alijs: Papa cōsideratis omnibus de cōsilio fratrum suorū dedit nonam dilationē usq; ad primum uenturū festum Natiuitatis dominicæ. ¶ Ibi, personaliter, no. quòd uocatus ꝑ subsidio Romanæ ecclesiæ debet ꝑsonaliter cōparere. ¶ Ibi, saluis † excep. Not.

1 hanc formam mandati, cōstituo te meū ꝓcuratorē, ut tū saluis exceptionibus meis omnia possis, quę possum ego. ¶ Sed quis est sensus istorū uerborum? Rńdeo, ut ꝓcurator non possit renunciare excep. sed eas debeat ꝓponere, ualet igitur mandatū. aduersarius tū non tenetur tale procuratoriū admittere, sicut nec illud, ꝓmitto hēre gratum & ratum qcq̄d legitimè fuerit actū & datum Nā aduerbiū, legitimè, est captiosum, & semp posset constituens dicere, ꝓcurator non ꝓcessit legitimè ēt minima occasione sumpta, ut no.xxj.q.j.c.relatio, & no. in c.j.de procu.in cle. Nam ꝑ hæc uerba restringitur mandatū legis, quod est, ut postquā ꝓcurator est dńs litis, pōt ꝓcedere qualitercunq;, dūmodò bona fide, ut.ff.mandati.l.creditor.§. Lucius. Item non debet aduersarius litigare cum ambiguo. quia fieret eius conditio deterior, quàm si litigaret cum principali; quod esse non debet ff.quib.ex cau. in pos. ea.l.ij. §.defendi. Item no. has ꝓtestationes ualere, uidelicet

2 saluis excep.meis.ar.huius litteræ s̄m Ber. ¶ † Ibi, pro absente, no. quòd præsens pro una cā reputať absens quo ad aliās cās; & iō nō debet alijs causis rńdere, tex. est hic notabilis Ibi, cum suffraganeis, not. consilium habendum cū his, quos res tangit. ¶ Itē est habendum consiliū cū peritioribus, ut C. de inge. ma.l. si auiam. ¶ Ibi. Ardua, no.cām arduam, quæ tangit statū prouinciæ: sed tū magis ardua cā est, quæ tangit statum Romanæ.ecclesiæ. Ibi, Reuocare, No.quòd Papa nō præsumitur reuocare factum suū. tū ista allegatio non te-

3 net hic de iure. ¶ † Ibi, usq; ad festum, ista dictio, usque, ponitur exclusiuè ꝑ extremum, quod non paritur inclusionē. itē ponitur exclusiuè ubicunque ultima dies est feriata, & est terminus totius cāæ; text. est notabilis. C.de tēpo.ap.l.ij.in fi. ¶ Ibi, usq; ad primum uenturum, hoc intelligitur, si nō exprimatur, ut.ff.de uen.ob.

4 l.eum qui calen. ¶ † Quæro. nunq̄d per s̄m mandatum uideatur reuocatū primū? rńdeo non, si sunt cōpassibilia, & executio unius nō impedit executionē alterius, s̄m Inno. Oppo. quod finita legatione nō cōpetat ius reuocan. domum. Sol. uerū est, si præsens: secus, si est absens. Innocē. dixit, quod hic non potuit deliberare. ¶ Tu dic, quòd hoc primū mandatū fuit circūductum, & rōnem.s̄.assignaui. Itē no. in illo capitulo, quòd Archieps pōt cōstituere ꝓcuratorem in cā totius ꝓuinciæ, quæ tū ꝑntialiter ptinet ad statū Archiepi. Dicit Inno. quòd alia sunt iura primatis; alia Archiepiscopi in sua ꝓuincia. unde unus non recipit ꝓcurationē alterius; & si appellatur ab archiepo, appellatur ad Papam, non ad primatē, Innoc. idem ait, quod Archieps pōt se opponere uindicanti primatū: quia eius interest, ne sua ꝓuincia pluribus aggreuetur. ¶ Idem ait, q̄ qñ causa tangit totā ꝓuinciam, debet cum epis illius ꝓuinciæ deliberari, & ad eos consulendos dilatio dari. Inno. ergo oēs epi oēm ꝓuinciā representant; quia omniū regimen habent, & hoc modo ꝓuenitur ad consilium generale, sicut ad ꝓuinciale. dicit Innoc. quòd qñ plura mandata fiunt eidem, & ambo se compatiuntur, ac ēt utrūq; cōmodè impleri pōt, quod ambo mādata sunt adimplenda, ubi aūt obedientiæ non sunt cōpatibiles; est obediendū maiori dño, Innoc. sed si sunt pares, est locus gratificationi, ar.ff.ad Silla.l.si quis in graui.§.si cum oēs. ¶ Item si una cā est grauior altera, debet comparere in grauiori, ut l.j.in fi ff. de cust. re. ¶ Item si una causa sit accusationis, & altera inquisitionis, debet comparere in causa accusationis: quia ordinaria, & in causa inquisitionis, mittere simplicem excusatorem, qui alleget cās absentiæ, etiam si causa sit

5 capitalis, ut no.ff.de reg.iur. in l.in eo.§ nemo. ¶ † In prima gloss. not. in ista gloss. quòd iudex ordinarius potest arctare quem ad personalem comparitionem secus

secus in delegato. hoc uerum cã cognita: aliàs nec ordinarius potest tollere alicui facultaté constituendi procuratorem, ut C. de procur. l. fi. c. 1. de iudi. lib. 6. quod tene menti. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Diebus dominicis à quibus abstinendum, & numero 2 & 3.*
2 *Diebus dominicis abstinendum est ab arbitramentis proferendis, nisi in casu necessitatis.*
3 *Diebus domini. is domini non possunt mandare seruis, quod exhibeant opera seruilia.*

De ferijs. Rubrica.

1 OMNES dies. Diebus† dñi cis est ab omni illicito. i. seruili opere abstinendũ, & à plateis, & mercatis, & ab executione mortis, & aliarũ pęnarũ; & est abstinendum à sacramentis, nisi ꝓ pace, uel
2 alia necessitate. ¶ † Est ar. ꝙ diebus dñicis sit abstinendũ ab arbitramentis proferendis, nisi in casu necessitatis; ualent tñ si proferantur: quia hoc est quoddam transi
3 gere, ut C. e. l. fi. per Iac. Bu. ¶ † Item est ar. ꝙ diebus dominicis dñi non possunt mandare seruis, ꝙ exhibeant opera seruilia rusticana, uel quæstualia. sed dñicalia sic, & ꝙ induant se pulchris uestibus si habent. ff. de pecu. l. id uestimentum. ff. ad muni. l. si quis instructus. Nã id exigit solennitas diei. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Festorum principium, & finis qua esse debeant.*
Temporis mensura ab ipsius initio sumenda.
2 *Stylus Romanæ curiæ an imponat necessitatem obseruantiæ alijs curijs particularibus.*
3 *Obseruari ita debet, sicut in lege scriptum est.*
4 *Dies diuersis modis incipit, & determinatur.*
Die hoc, uel illo factum si dicatur à notario, factum intelligitur ante noctis tenebras.
Nocte quod gestum est, exprimi debet à notario.

1 QVONIAM Festorum† principiũ, & finis fieri debet ẽm eorum magnitudinem, & consuetudiné regionũ. in principalibus festis & inter Pascha & Pẽtecostem non fit solennis genuflexio, si autem tunc clerici, uel epĩ ordinentur, ẽm ordinationis modum genua flectuntur. Romana ecclesia spãle festũ de Trinitate nõ facit. seruaĩ tñ circa hoc cuiuslibet ecclesiæ consuetudo. Ibi, Prius incipere, Not. mensuram
2 tpis sumi a principio ipsius. ¶ † Ibi, Quibusdam, Not. ꝙ alia põt esse consuetudo Romanæ ecclesiæ, alia aliarũ ecclesiarum. & est ar. ꝙ stylus Romanæ curiæ nõ imponit necessitatem obseruantiæ alijs curijs particularib. quod uerum est: quia non habent pro iure communi id, quod singulariter in Romana curia obseruatur secundum Bet. ut ff. de legi. l. de quibus, in prin. a contra
3 rio sensu. † No. ꝙ sicut scriptum est in l. ita debet obseruari, ut ff. de exer. l. j. §. si is qui nauem. ff. qui & a quibus. per l. prospexit. & præsumitur iustum eo ipso, quod est a iure statutum, ut l. j. §. j. ff. de postul. ¶ † Secũdo nota. ꝙ dies incipit, & determinaĩ diuersis modis, & ẽm diuersas opiniones, & considerationes: ꝙ dic ut habes hic in glo. multum notabili. Et adde, ꝙ dies alius ẽ naturalis, uniformis, & perpetuus, & iste more Romano incipit a media nocte, & finitur noctis sequentis media parte, ut ff. de ferijs. l. more Romano, & habet. xxiiij. horas, & quædam momenta, ut nota. ff. de uerb. sign. l. cum bissextus. dicitur ergo naturalis, quia perpetuus, & non mutaĩ: quia natura motus syderũ incipit, & terminatur. alius est dies usualis, qui consistit in operibus hominum, & est ab oriente sole usque ad occasum, ut in l. j. ff. de ope. lib. hic dies põt appellari uulgaris: quia ita sonat in auribus uulgi, alius est dies artificialis. i. ab arte, & statutis hominũ sic uocatus, ut hic. Exemplum de isto die põt poni in statutis determinantibus, quod ab uno sono campanæ ad alium intelligatur dies. Alius est dies cærimonialis, & de die isto propriè loquitur nostrũ capitulũ. Alius est dies emergens, q computatur de momẽto ad momentum, prout res incidit, ut C. de ap. auĩ. hodie. de isto põt poni exemplũ, si statutũ dat arbitris pone. x. dies ad cãm decidendã, & pone hora nonæ factum est cõpromissum. Nã omnis cõputatio taliũ dierum debet fieri de momẽto ad momentum, erit tñ quilibet dies 24. horarũ, licèt i nocte nõ debet ferri snia nisi pp breuitaté instantis tpis, ut no. C. de transa. l. non minoré, ꝑ Cy. & si notarius dicat, actum tali die, intelligitur de die ante noctis tenebras pp cõem usum loquendi. unde si noctis tpe fit talis actus, notarius dẽt exprimere actũ tali die, uidelicet noctis tpe. Lex. n. dixit, ꝙ dies dẽt poni in instrumẽtis publicis, ꝙ uocabulũ supponit ẽt pro nocte. de hoc ẽt no. Inn. supra de offi. dele. c. consuluit. Bal. doc. iuris canon. sapientissimus.

SVMMARIVM.

1 *Piscari licet diebus Dominicis & festis, non tamen maioribus solennitatibus, ex causa necessaria & utili publico.*
2 *Festiuitates quadam sunt maiores dominica die.*
Mare attribuitur terra circunstanti, & appellatur etiam territorium.
Fortuna, & Piscationum } *fructus participes esse debent ecclesia circunstantes.*

1 LICET. Propter† necessitaté, & publicã utilitaté licitũ ẽ piscari diebus dñicis, & festiuis, ꝑter q̃ in maiorib. anni solennitatib. Ibi, In maiori-
2 bus. No. ꝙ † quædã festiuitates sunt maiores, quàm dies dñica. ibi Circumpositis. No. ꝙ mare attribuitur terræ circunstanti; & tene menti. ¶ Ibi, Congruam. No. de fructu fortunæ, & piscationum debere fieri partem circunstantibus ecclesijs, & pauperibus. Et no. ꝙ gl. hic uocat mare territorium.

SVMARIVM.

1 *Septimana ante festum diem S. Ioan. Baptista in celebratione nuptiarum quomodo computentur.*
Nuptia productione uxoris, ac solennitatibus, & conuiuijs, & quando suspenduntur, & nu. 4.
2 *Statutum si dicat, quòd testamenta debent insinuari à festo Pascha Resurrectionis domini usque ad festum omniũ Sanctorum, aliàs sunt inualida, si testator fecit testamentũ ante Pascha, deinde decessit mẽse Iunij, qualiter computari debeat hoc tempus.*
Tempus signatum per initium & finem continuatiuè datur.
3 *Dictiones, a, et ad, habent modum significandi secundum subiectam materiam, & non præcisum.*

Opi-

Opinio melior & subtilior seruãda, crassa pro nullis habẽtur.
4 *Medium quandoque concessum, prohibitis extremis.*
Matrimonium copulatum dicitur carnali copula consummatum.

1 CAPELLANVS. Tres† septimanæ, quibus non prohibet fieri nuptias, ante festũ beati Ioannis Baptistæ non continuantur festo, sed intelligitur de septimana ascensionis, & rogationum, & duabus sequentibus. ¶ Ibi, Nuptias. i. ductionem uxoris, solennitates, & conuiuia. & ideò si uir peteret uxorẽ illis diebus ducendam, obstaret sibi exceptio feriarum. Organa enim matrimonij his diebus suspenduntur.† Ibi, Absque interpollatione, qđ, fuit de facto. dixit statutũ, q testamenta debent insinuari à festo Paschæ resurrectionis dñi usque ad festum omnium Sanctorum. aliàs non ualeant. Pone, quod testator fecit testamentũ ante Pascha, deinde decessit de mense Iunii. Quęro, qũo cõputabitur hoc ẽt tempus? & vr̃ attẽdi tempus testamenti, ut ff. de excu. tu. l. Titius. §. qui Romæ. qui tex. ẽ singularis. ¶ In contrarium uidetur, quod iste debeat habere tempus ad insinuandum à die mortis testatoris usque ad festum omnium Sanctorũ, & tñ suppleri plus debeat, quantum defuit à Paschate usque ad mortem testatoris, ut sic non requiratur tempus continuũ, sed ex interpollatis tp̃ibus colligitur tp̃s congruum. dñs Bar. consuluit, q ex quo est signatum tempus per initium & finem, illud tẽpus cõtinuatiuẽ detur. ff. de pub. l. fi. §. interdũ. unde in termino non computabunt dies elapsi a mense Iunij usque ad festum omnium Sanctorum, sed erunt superadditi, quod not. ¶ † Ibi. A tribus,
3 illud, a includit hic, & j. uersic. quia tamen. Ibi, usque ad octauum hic enim ponitur exclusiuẽ, & j. uer. quia tamen, ponitur inclusiuẽ. de hoc uide. s. de or. ab epo c. 1. sic igitur istæ dictiones non habent præcisum modum significandi, sed s̃m subiacentem materiam, & actus prohibitos, uel permissos, quod dic, ut not. C. de nupt. l. a caligato. per Cy. & alibi per alios Ibi, Meliori & subtiliori, no. q illa dicitur melior opinio, & seruãda, quæ meliori & subtiliori utitur ratione. grossæ.n.
4 opiniones pro nullis habentur, ut. C. de hære. insti. l. fi. Ibi, Celebrari. ¶ No. quòd† inter duo prohibita mediũ est permissum. uult enim dicere, q licẽt interuallũ sit inter tres septimanas dictas, & f. stum S. Ioannis Baptistæ, puta quia aliquæ septimanæ sunt intermediæ, non celebrantur nuptiæ in illis tribus septimanis: sed in alijs, quæ sunt in interuallo, licet celebrare s̃m Inn. Extra no. in isto. c. quod in istis ferijs bene possunt contrahi matrimonia quantum ad substantiam consensus, sed quantum ad copulam carnalem non. & fuit qđ de facto qa statuto cauetur, q uir debeat lucrari dotẽ, si uxor præmorit matrimonio copulato, & dixit q matrimonium & copulatũ dr̃, qñ est consummatum per carnalẽ copulam, & non ante: al às frustrà de copula statutũ fecisset mentionem, ut C. de nup. l sancimus. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Citare index an & quando debeat ad diem feriatam.*
Feriato tempore in honorem Dei quando liceant iudicia, in prin.
Citatio quandoque prorogatur in sequentem diem ex cã diei feriati
Feriæ non habent locum interdum in inquisitoria causa.
Feriæ iudicis, an partis attendendæ, & nu. 11.
Feriæ quando sunt arbitrariæ iudici, utrum liceat appellatio.
Feriæ quæ, & ubi seruandæ, & in quibus causis obseruandæ.
2 *Agnati an sint citandi in legitimatione filij naturalis, & quid obijcere possint.*
Dies Dominicus habet quid speciale, & non cõprenditur in derogatione feriarum in honorem Dei.
3 *Quod diebus ueneris sint feriæ propter commemorationem dominicæ Passionis, an sit ualidum statutum.*
Feriæ quæ reijcienda.
Sententia non est, } de processu.
Citatio est. }
4 *Si citauerit, aliquem præco in die dominico, ut cõpareat die lunæ, an citatio sit ualida, & nu. 5.*
5 *Citatus an teneatur comparere ad diem festum.*
6 *Citationem uitiant uitium forma, & defectus potentia.*
Relatio nuntij die feriata potest fieri.
7 *Citatus si sit aliquis die iuridica, pro die quæ incidit in diem feriatam, an citatio teneat.*
8 *Testes an p̃ssint examinari diebus feriatis.*
Depositio testis ad tempus iuramenti trahitur, sed non semper sed in quibusdam attenditur dies depositionis.
Ferijs renunciari quibus non possit, & nu. 9.
9 *Ferijs repentinis an possit renuntiari.*
Feriæ repentinæ quæ dicantur.
10 *Partes si renuntient ferijs, an iudices, uel arbitri teneãtur sequi hanc renuntiationem partium.*
Ferias allegare possunt etiam testes.
11 *Index an debeat seruare ferias suas, quæ sunt in loco iudicij an ferias actoris, an ferias rei, an ferias testiũ, an ferias loci, uel contractus, uel delicti.*
Locus iudicij an contractus inspiciatur.
Causa uetustior in quibusdam, recentior in alijs attenditur.
12 *Feriæ sunt multiplices, & quomodo diuidantur.*
13 *Res quot modis dicatur.*
14 *Tempus ubicunque est breue & irreparabile, ibi necessitas dicitur imminere.*
Feriato possunt fieri, quæ die sunt modici præiudicij.
Modici præiudicij quædam referuntur.
Suspectus ad fugam non dicitur, qui possidet immobilia, sed ex alia causa.
15 *Causæ piæ quæ dicantur.*

CONQVESTVS. Tẽpore feriato propter honorem Dei etiam de partium uoluntate & consensu procedi non potest, nisi urgens necessitas, uel pietas aliud inducat; quod secus est de tp̃e feriato inducto pp̃ necessitatẽ,
1 uel utilitatem hominum. dixit.† Inn. quod iudex nõ debet citare ad diem feriatam, nisi dicat alioquin ex tũc procedemus. Nam tunc duo sunt mandata propter diuisionem temporis. Idem, si feriæ non erant notæ iudici. idem, si erant notæ, sed dies feriata non fuit assignata expressa qualitate feriarum. postea dicit, qđ si fuit expressa qualitas feriarum, prorogatur in posteriorem diem iuridicam, Innocen. quod uerum est, si natura uerborum patiatur, ut quia terminus est successiuus multorum dierum; secus, si præcisus ad diem precisam, ut ff. si quis in ius uo. non ierit. l. ex quacũq; in fi. dicit Inn. super uerbo, pietas, q in cã inquisitionis non sunt feriæ, si necessitas cogit procedere, uel pietas. Innocen. disputat, si apud partes sunt feriæ messium, & non apud iudicem, uel ẽ contra, quid iuris? tenet quòd inspiciuntur feriæ iudicis. qđ uerũ est, si partes

si partes sunt pñtes in loco, uerbi gratia, de remotis partibus sunt in curia;alioquin non compelluntur uenire tpe messium.hoc ego. Idem ait, quòd ubi iudex habet arbitrium sequendi suas ferias, uel ferias partium,quod ab isto arbitrio non pôt appellari. qa consistit in eligendo,Inn.secus,si nimis arctaret dilationē arbitrariam.Ego dico hoc uerum.ēt si per errorē iuris iudex nō crederet se hēre arbitriū eligēdi,ar.illius singularis.ff.de leg.ij.l.si is cui.Idem ait, ꝙ feriæ non denuntiatæ,seu non inductæ à iudice,quæ tñ sunt certæ per consuetudinem regionis,sunt seruādæ;quod est not.Idem ait,quòd ubi non re colligitur uinū,uel panis;tamen seruantur feriæ pro ipsis quærendis. Ibi,strepitus,ergo secus,ubi non est strepitus, ut in his, quæ sunt uoluntariæ iurisdictionis,ut.C.eod.l.actus,Etiā si aliqui sunt citādi,ut qñ legitimatur naturalis filius, citandi sunt agnati,quorū interest,ut no.Iaco. de Are.
2 in l.fi.ff.de nata.rest.¶†Sed quid possunt isti opponere?respondeo,dicere,quòd ipsi iam adiuerunt hæreditatē ab intestato.& iō cum sint dñi, non pôt in præiudiciū eorū aliquid attentari,ut.ff.de libe. & posthu.l. Gallus.§.& quid si tñ.Et uide quod ibi dixi in subtili lectura mea Infortiati.¶Item possunt obijcere testamentum paternū.¶Itē quòd mater istius publicè se ꝓstituebat.¶Item,quòd iste non erat filius.Ibi, Ac diebus dominicis,quæro,an in die dñica fit aliquid speciale ultrà aliàs solennitates?Butr.ſm Di. dixit quod sic.C.eo.l.fi.uer.dominicū.itaq; per istud dictum ego consului,quod generalis derogatio feriarū inductarū in honorem Dei facta per statutum non cōprehendat diem dominicū,nisi de eo fit facta in statuto mentio specialis,argu.ff.de lega.j.l.apud Iulia.§.fi.Ibi,cū clero,& populo,non intelligas,quòd isti possint has festiuitates inducere,sed inductas possint feriare,& nō fe-
3 riare.¶†Sed nunquid ualet statutum,quòd diebus Veneris sint feriæ ꝑꝑ cōmemorationē dominicæ Passionis?rñdeo sic:quia est optima rō:secus, si diceret ob reuerentiam cuiusdā heremitæ nō canonizati ab ecclesia;& ista est uana & profana religio,& iō non seruanda,sicut si statutum diceret ob reuerētiam Apollinis, uel Dianæ.ut.ff.de iureiu.l.non erit. Iste Apollo fuit uocatus Python artis magicæ princeps,ut legitur in historia scholastica actuum.xvj.in rubricella de spiritu Pythonico,& xvij.in rubricella de Dionisio Areopagita,& eius uerba mirabilem uirtutē uidebantur hēre,astutia tñ diaboli,ut inqt Beatus Augustinus.¶Ibi, nec processus,nec sñiam,arguo ex hac litera,quod sententia non est ꝓcessus; & super isto uerbo ꝓcessus est quædā glossella Bernar.quæ dicit,sed citatio est de ꝓcessu.j.de probat.c.qm̄;& iō non ualet citatio facta in die feriata,Bernar.Istam glo.sunt multi qui habent,ta-
4 men additio Ber.dicitur esse.¶†Quæritur igitur,an si præco citauerit aliquem in die dñico,ut cōpareat die Lunæ,an ualeat citatio?& dicunt qdā quòd sic.qa nō refert,quo tpe quid agatur:sed in quod tēpus effectus rei dirigatur,ut in l.in tēpus.ff.de hære.insti.In ꝯrium uidetur tex.C.eo.l.fi.quia dixit,quòd sileat apparitio. uerum Cy.intelligit,quòd sit speciale in die dominico.in alijs solennitatibus procedit primum argumentum.hanc quæstionem disputauit Iaco. But. & ait sic, considera in citatione tres actus.unus est, qñ iudex ꝑcepit de citando;& iste non pôt fieri die feriato, cum hoc præceptū sit quædā interlocutoria,ut.l.cum clericus,&.l.oēs qui.C.de epis.& cleri. Secundus est actus citationis,quem facit nuntius.& dicunt ēt, quòd non possunt facere dominico die per illum tex. sed in alijs solennitatibus sic ſm regulā cōem,quæ est,ut tēpus,in quo effectus rei dirigitur,attenditur, ut.d.l. in tēpus, cum si.Tertius est actus relationis, quam facit præco, cum talē citauit;& iste ēt pôt fieri die feriata. Ista sunt uerba Iacobi But.ad literam in d.l.fi.C. eod. Sed dñs Cy.dixit,quod primus actus.i. interlocutoria de citādo,bñ fieri pôt die feriata pro nō feriata:quia ista interlocutoria non reqrit cāæ cognitionē.uel si eam requirit,est quædam cāę cognitio leuis & persunctoria, cum fiat parte absente;& dixit, quod ita in cathedra ultimo loco tenuit Cy.quod ita seruat generalis consuetudo;iō & ita nos oportet seruare, Cy. porrò istæ citationes emanant,nō tanquam iudex cognouerit,sed tanquam cogniturus sit, ut.C. si ꝑ uim,uel alio mō.l. fi.& maxime prima citatio:quia quod primū est,aliud ante se hēre non pôt; & iō iudex audiuisse potuit, sed non cognouisse.Ego dixi,quòd duo sunt præcepta ꝑꝑ diem,quod uerum est,qñ possunt separari quia sub diuersis considerationibus,& sic non ob. insti. de uerbo.
5 obli.§.loc.¶†Sed opponitur,& uī,quod citatus ad diē festum teneat cōparere,ut.ff.de adul.l.miles.§.sexaginta.so.ibi fuit citatus ad recipiendū libellum,q pôt offerri die feriata,non tñ ultrà est ꝓcedendū, & operaē illa productio,quia nomē accusatoris recipitur inter accusatores:quia in libello continetur inscriptio ad pœnā talionis; & interrumpitur pſcriptio,licet ex hoc nomen rei uendicaturum non recipiatur inter reos,&
6 no.hæc uerba.¶†Itē no.quod duo uitiant citationē,s. uitium formæ,& in hoc magis inspicitur finis, quàm principium.& defectus potentiæ;& in hoc magis inspicitur initium,quā finis,ut d.l. si mater.de materia ista consueuit notari.ff.de no.ope.nun.l.j.§. si nunciatio,ꝑ Di.& alios.Ex prædictis ſm Ia.Bu apparet, quòd si initium non tenet,nec ꝓcessus,ut.ff.de fer.expor.l. si minor.¶Sed contra hoc uī:quia in cōmittenda citatione non requiritur strepitus iudicialis. ergo pôt fieri die feriata pro non feriata,ut.ff.de adul.l.mils.§.sexaginta.non ob.ff.de fer.expor.l.si minor: quia ibi deficiebat ptās in actu substantiando: sed hic non deficiebat ptās:quia aderat iurisdictio.nec debet considerari accidens tpis:qm̄ remouetur ꝑ id,quod confertur in tēpus permissum:secus esset in dilationibus probatorijs: quia illę dñt dari cū cāæ cognitione, & iudice sedente pro tribunali.ergo nō die feriata,ut.C. de ꝓba.l. à procedente. ¶Et not.quod relatio nuncij pôt fieri die
7 feriata:quia est actus solus nuncij ſm Iaco.But. ¶†Sed quæro,quid ē contrà?citatur aliqs die iuridica ꝑ die, quæ incidit in diem feriatam,utrū teneat citatio?& uī quod non,text.est in l.ij.in fi.ff. si quis in ius uoca. non ierit.¶In contrariū uī,quia debet cōparere die præcedenti,ut utile ꝑ inutile non uitietur. sic.n. dicimus in substitutione pupillari,quod facta ultra tps reducunē ad tēpus,ut.ff.de uul.sub.l.centurio, &.l. in pupillari. hoc uī expressum.C.de tem.ap.l.ij.in fin.uel ſm alios debet cōparere die sequenti non feriata. quia ultima dies debet esse utilis,& quia duo sunt ꝑcepta &c.ut.j. de do.& contu.c.cū dilecti. ¶ Quidā dicunt, quod aut est error expressus,quia dixit,cōpareas die dominica; & citatio non teneat: aut non est error expressus, & tunc aut dixit,cōpareas octaua die,& tunc debet cōparere die sequenti,non feriata:quia octaua dies feriata non cōputatur in termino. unde iuris fictione prima dies iuridica,quę seqtur,intelligitur esse octaua dies. Alij dicunt,quod tam in hoc casu,quā præcedenti suf

ficeret

fieret cōparere,& comparere deberet die sequenti iu ridica per.d.c.cum dilecti.non ob.d.l.ij.in fi.C.de tem po.ap.quia ibi dies erat terminus totius litis,& instan tiæ.& iō non poterat ꝓrogari.C.de iudi.l.ꝓperandū. unde de necessitate debet puenire tpis extremitatem;
8 & hæc uera sunt.¶†Sed nunquid testes possint examinari diebus feriatis?dixit Io.An.quod sic.s.eo.c.j.de of fi.delega.in cle.quia dictum trahitur ad iuramentum, & sic ad tps ualidum,& quia testis deponit tanquā pri uata psona.solum.n.iuramentum testis est publici iuris,sed facti narratio est priuati iuris, & iō iurare non pōt die feriata;sed deponere pōt;& ita de facto seruat. dic quod dixi,depositionē testis trahi ad tempus iuramenti,est uerū quantū ad ualidationē testimonij.Item quantū ad iuris fictionem,sed quantū ad ueritatem sermonis,tunc loquitur,cū deponit, & si accusaretur de falso,& uno mense iuraret,& alio deponeret,deberet uterq; mensis poni in accusatione hoc mō uidelicet. tali mense iurauit,& tali mense deposuit.ex istis enim duobus resultat unum delictū cōsummatū. iuramentū .n.per se habet se ut attentatū:sed istud attentatū con summatur p actū depositionis.nec est simile,quod pōt accusari de furto frumenti ille,q frumentarias spicas nondū excussas furatus est:quia ibi frumentū erat fura tum,licèt sub spica uelatum.dictū aūt testis non est for matum antequā deponat.In tex.ibi,uoluntate,quid si feriæ inducuntur p statutū, nec exprimunt in honorē Dei,uel qualiter?nūqd tenet ꝓcessus factus de partiū uoluntate?dicit Iaco.Butri.in.l oēs.C.eo.quod nō, qa non pōt renuntiari statuto disponenti quod non red datur ius.sed inducere ferias idem est dictū, quod nō reddatur ius fm Iac.But.Item authoritas publica æq paratur ferijs,inductis in honorem Dei,ut.ff de arbit. l.si feriatis.¶†Item ferijs repentinis nō pōt renuncia-
9 ri,ut no.in c.sæpe,de uer.sig.in cle.Caue tñ tibi,qa pu to,quod in ciuitatibus,quæ ꝓprio imperio regunt, nō dicantur feriæ repentinæ,nisi illæ, quæ inducuntur à populo in generali aringo,uel cōsilio habente candē authoritatē,non.n.puto,quod tam extraordinarias,ir regulares,& anomalas ferias possunt inducere soli antiani,uel priores populi,ut C.eo.l.à nullo;quod dic ut not.Bar.in l. ambitiosa,ff.de decre. ab ord.fa.¶†Quæ
10 ro,si partes renunciāt ferijs,utrū,iudices, uel arbitri teneantur sequi hanc re unciationē partium? rñdeo, non,ut no.in d.cle.sæpe,& in Spe.eo.tit.§.penul.in fin. ¶Item ēt testes possunt allegare ferias,ut no.ff. eo.l.j. in prin.& arg.ff.quēadmo.testa.aperi.l. si quis ex signa toribus;quia officiū testificādi nō debet esse dānosum, ut eleganter dixit ibi litera.ad idem facit.C. de testi.
11 l.si qñ,in rōne sui.¶†Quærit Innoc. utrum iudex debeat seruare ferias suas,quæ sunt in loco iudicij,an fe rias actoris,an ferias rei,an ferias testium,an ferias lo ci,uel cōtractus,uel delicti,& ista qō pōt intelligi dupliciter.Vno mō,qñ res agitur inter pñtes.Alio mō,qñ citantur absentes,& in loco,ubi citantur pñt allegare ferias.Inn.dicit & determinat,quod inspiciuntur ferię loci iudic j;& sic iudex habet sequi ꝓprias ferias,non ferias partium,nec alterius loci,puta ɔ̄ctus, uel delicti.& dixit,quod de facto in curia Romana ita fuit obseruatū,& hoc ꝓbatur p talem theoricam;qa interdū agitur præparatorijs,uel prosecutorijs iudiciorum,& tunc inspicitur locus iudicij,& nō alius,ut.ff. de testi. l.iij.in fi.C quemadmodū test.aper.l.ij.ff.de uēt. inspi. l.j.in fi.ubi est text.optimus, interdū agitur de diffinitione cāæ;& tunc inspicitur locus cōtractus, uel quasi delicti,uel domicilij testatoris,ubi sumus in testamen to uel locus originis,uel domicilij testatoris, ubi sumus ab intestato,& prædicta ꝓbantur.ff. de euict.l. si fundus.ff.de excusa.tuto.l.Titius.§. Romæ.C. cōia de succe.authen.oēs peregrini,& aduenæ. Sed in casu no stro nos sumus in his,quæ ptinent ad ordinē iudiciorum:quia loquimur de ferijs. ergo debemus seq forū ipsius iudicij:& licet testis citetur extra locū,tñ nō dr cā sibiipsi moueri extra locū.¶Item nec reo principali dicitur lis moueri nisi in loco iudicij,quapropter ad locum iudicij nos referre debemus;& hoc uerū durante iudicio. Sed expedito iudicio in executione sniæ debet seruari cōsuetudo loci,ubi est fienda executio rea lis,hoc dicit illa.l.unica in iure.C. de exactio.trib.l.& nisi opinatores.lib.x.Sed cur tam uariæ?Rñdeo, quia præparatoria iudicij nō habent cām uetustiorem añ iudiciū,sed in iudicio oriuntur:secus in cōtractibus,& delictis,& alijs habentibus cām uetustiorem,à qua su munt originē,& naturā,quæ cohæret origini suæ; & tunc statim mutari non possunt,ut.ff. de uerbo. obli.l. insulam intra biennium,&.l.j.ff.de pœnis, & quod not. ff.de leg.j.l.nemo pōt,ubi glo.singularis, & facit.ff.de extraor.cri.l.saecularij.§. sunt qdā,& ibi melior text. qui sit in iure,quod in maleficijs puniendis debet seruari consuetudo loci delicti,& in pœnis arbitrarijs, & in quocunq; loco cognoscatur,iudex cāæ eodem arbi trio fungitur:quia uigor cōsuetudinis iuris cōis autho
12 ritate informatur,ut.C. ubi sena. uel claris.l.ij. ¶†In glo.no.quod dicit,quod feriarum quædā sunt occurrentes casu,& istæ uocantur repentinæ,quædā sunt solēnes,de quibus litigantes debent esse auisati,siue pro uisi,ut.ff.qui.ex cau.ma.l.sed & si per prætorem.§.si feriæ.¶Item solēnium quædā sunt solēnes,ut sunt feriæ uindemiarū,& messium:quædā sunt solēniores,ut quæ celebrātur in honorē Sanctorū, & quedā solēnissimę, ut Natiuitas dñi, dies Epiphaniarū, Pascha, Ascensio dñi,& Pentecostes, ut no.s.eo.c.licet.his tñ oībus die bus debitor fugitiuus capi,pōt:qa fugiendo facit quo dammodo furtū sui,imò rei debitæ,ut.ff.quæ in fraucre.l.ait prætor.§.si debitorem,& est glo.fin.C.de fer.
13 l.fi. ¶†In glo. puta,si dicas,quod res dr tribus modis, uno res.i.ueritas,ut quia periculū est, ne res.i. ueritas pereat testium:morte quia sunt grauiter infirmi, uel multū senes,uel recessuri,& forte non reuersuri.unde in materia.c.qm frequenter,non sunt feriæ ullæ. Secūdò mō dr res.i.corpus corruptibile,ut bos,uel equus, ut.ff.eo.l.iij.quod intelligo,si periculū est, ne corrūpatur;quod arbitrio iudicis cōmittitur consideratis cir cunstantijs,ut.ff.ad.l. Aquil.l.iij.l.Aquilia si deletum. pone exemplū,quia sunt in loco,in quo conuersantur latrones,nec est tuta custodia,nec debitor est in mora, si non intelligit se debere,uel lis contestetur.ff.si cerpe.l.quod te.¶Tertiò modo dr res.i.actio.Nam & si interdū præscriptio dicatur fauorabilis respectu præscri bentis:tñ respectu eius,contrà quē præscribitur;dicit procedere cū iniuria alterius,ut singu.not.ff.de fur.l.si quis uxori,in fi.ꝓ quam iniuriam succurritur, ut lis contestetur,tñ ulterius non proceditur, ut.ff.eo.l.j.§.
14 sanè quoties.¶†Et no.ubicunq; est breue & irreparabile tempus,ibi dicitur necessitas imminere, ut si id, de quo quæritur,tpe absorbetur,uel minuitur, ut officiū,ut no.s.de iudi.c.fi.&.ff.eo. titu.l. eadem oōne. ¶Item id,quod ex aspectu pñti consistit, ut ætas iudicanda est ex aspectu.¶Item iniuria,ut d.l.cadē. ¶Item no.quòd ea,quæ sunt modici præiudicij,ut missio, ex

primo

primo decreto, quæ uocatur rei seruandæ cā, possunt fieri die feriato, tex. est notabilis in d.l.eadem. Sed illum tex. limita, ut ibi no.gl.vř hic, quæ restringit text. ad eum casum, qñ debitor est suspectus, s.ne alienet in alterum, non dico de fuga: quia non dicitur suspectus qui possidet immobilia; tene menti. ¶ Item missio in possessionem uentris noĩe, uel ultimæ uoluntatis no-
15 mine, uel cā damni infecti. ¶ † In gl. puta cā, no. istā gl. ꝙ oẽs causæ debilium, & miserabilium personarum. Item & quæ tendunt ad opera misericordiæ dñr causæ piæ, & in istis potest procedi quolibet tempore. ergo & in omnibus relictis ꝑ anima: quia anima ponitur inter miserabiles ꝑsonas, cum postquàm est corpore soluta, se tueri non ualeat, hoc singulariter no. ff. de leg. l. ij. si quis Titio. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Cognitio præcedere pronunciationem debet.*
Articulus pro sententia definitiua.
Prout, pro quia.
2 *Exceptionem suam opponit reus fundata actoris intentione.*
Probationes ex utraque parte actore consentiente simul recipi possunt etiam sine termino ad excipiendum.
Exceptio potest opponi sine termino.
Exceptione consanguinitatis opposita an uideatur matrimonij uerba fateri interuenisse, & sic in alijs.
Exceptionibus factum fateri.
3 *Super exceptione pronunciandum de per se an sit.*
Instantia super exceptione, litis interueniente contestatione super ea triennio perimitur aliàs minimè.
Legis, intra utile. ff. de minori. } *intellectus.*
Legis, de qua. ff. de iudi.
Interlocutoria super processu affert graue præiudicium.
Leg. iij. de præua. ff. intell.
4 *In possessione, si sit incertum, quis sit actor, uel reus, iudex debet cognoscere, quis sit.*
§. finalis l. liberis. ff. de libe. cau. } *ĩtellectus.*
§. si ex facto, in uerb interlocutū, quod met. c. ff.
§ permittitur. s. ait prætor, de mino ff.
Declinatoriam potest opponere confessus.
Præceptum ualet, licet non pronuntietur super declinatoria, & transit in iudicatum, nisi appelletur.
5 *Quæstio incidens, & emergens an & qualiter differunt, & nu. 6.*
6 *Quæstio principalis quæ dicatur, & quare sic dicatur.*
7 *Pronuntiandum an sit super incidenti.*
8 *Iudex, qui fert condemnatoriam non pronuntiando expressè super exceptione pacti, uel præscriptionis, an uideatur tacitè pronuntiare eas exceptiones non obstare.*
§. Si rationem. l. quod in diem. ff. de compensa. intellectus.
9 *Pronuntiandum an sit super emergentibus.*

De ordine cognitionum. Rubrica.

¶ De materia istius rubricè plenè no. in Speculo in tit. de incidentibus quæstionibus. Bald. doc.

NTELLEXIMVS. Iudex ante sentētiā de pemptoria exceptione cognoscit: sufficit tñ, quod in principali ꝓnuntiat. h. d. secunda pars ibi inquisitioni. ¶ Casus. quædā mulier petebat sibi quendā uirū adiudicari: lite contestata ꝓduxerat testes ad ꝓbandū matrimoniū: uir timens periculum futurum, opposuit exceptionē consanguinitatis. Quærebatur, utrū post fundatam intentionē mulieris ista exceptio ꝓposita posit ꝓbari? Rñdetur de ea cognoscendum tanquàm de pemptoria, & si constabit de cōsanguinitate, ferretur absolutoria. In tex. ibi petitionē
a elidi,ᵃ id est annullari. aliter ponitur uerbum, elidi. ff. de pac. l. si unus. §. pactus, ne peteret. ¶ Ibi, Inqsitioni. i. interrogationi. Ibi, Principalis quæstio pimatur. Ex hoc apparet, qđ exceptio erat incidens, unde uersus. Incidens pimit, emergēs iurgia differt. Ibi,

a ¶ *No. etiam uerbum, elidi, quia intelligitur. i. annullari, aliter accipitur in l. si unus. §. pactus. ff. de pac.*

1 Est cognoscēdum, † no. cognitionem semꝑ debere ꝓcedere ꝓnuntiationem. Ibi, Articulum, no. diffinitiuam sententiam uocari articulum. Ibi, Quo facto, id est qua exceptione ꝓbata, ibi, Prout, id est quia, & sic ponitur causatiuè. No. ex hoc. c. ꝙ sup exceptione est cognoscendum, non tñ est de necessitate ꝓnuntiandū.
2 ¶ † Secundò no. ꝙ reus ꝓponit exceptionem suam fundata intentione actoris, concor. C. de exce. l. si quidē, & plenè no. ff. de rei uin. l. officium. dixit Inn. ꝙ si placet actori, & reus intentionem neget, ex utraque pte recipiuntur ꝓbationes, & si actor ꝓbat, & reus nō ꝓbat, condemnetur reus, Inn. suple etiam si ei non fuerit assignatus terminus ad excipiendum: aliter non esset dubiū. exceptio enim pt opponi sine termino. Sed an opponendo exceptionem consanguinitatis uidetur fateri uerba matrimonialia pcisè ita quòd nō possit à modo ꝓponere ꝯ testes ꝓbantes uerba matrimonij interuenisse? Rñdeo, dixit dñs Dy. quod ille, qui excipit ad elidendā intentionem aduersarij, hoc ipso uidetur confiteri factū, qđ intēdit elidere, ut in tpe no. in reg. except. obijciens, de reg. iur. lib. 6. tñ gl. Accur. dicit, ꝙ excipiens de solutione non uidetur ꝯfiteri debitū pcisè, ut no. ff. de condi. inde. l. Iulia. in prima gl. magna. sed Franc. Accur. modificat illā glo. qñ excipit ꝓmissa negatione, ut. ff. de reg. iur. l. nemo ex his. Idē
3 dixit Cy. ibi. ¶ † Modò ꝯ istud capitulū opponitur, & uidetur ꝙ sup exceptione sit ꝓnuntiandū de p se. Primò p regulam generalē, quia de qua re iudex cognouerit, de ea dēt ꝓnuntiare, ut. ff. de iudi. l. de qua re, & si non ꝓnuntiaretur, p.ret instantia de iure ciuili, ut. C. de iud. l. ꝓperandum; ꝙ intellige non solū in principali, sed etiam in emergēti, unde si est oposita exceptio declinatoria, & lis sup ea contestata, & iudex per trienniū stetit, ꝙ nō ꝓnuntiauerit sūp ea, instantia illius exceptionis est perempta, & debet procedi in causa principali: secus, si super illa exceptione non esset lis contestata: quia tunc etiam post triennium posset pronunciari, quod est notandum. Sol. ad. l. de qua, respondeas, quod illa loquitur, quod est pronuntiandum. s. sup libello actoris, ex quo ius metimur, ut. l. j. in prin. ff. si pars hære. pe. sup libello aūt exceptionū peremptoriarū nō est de necessitate ꝓnunciandū: qa deciduntur simul cū principali p modū incidentiæ, nō dico, ꝙ sententia ius faciat hic sup articulo cōsanguinitatis, uel affinitatis: sed solūmodò tñ operatur, quātum oportet ad litis motæ decisionē. Casus. in l. i. C. de ordine iudiciorum. Oppo. nam. l. cauetur, quod si alicui tanq̃ existenti. j. annum utilem pendente restitutione in integrū aduersus ꝯtum, quē dicebat cele-

bratum in minori ætate, opponebatur excessus ætatis, & iudex pronuntiauit ætatem suffragari, & idoneã esse ad beneficium restitutionis obtinendæ, quod ista interlocutoria ualet, & ab ea potest appellari. ergo sup incidenti dēt pronunciari. iste est casus. ff. de min. l. intra utile tempus. Sol. qō minoris ætatis emergebat ex parte actoris, & maioris ætatis ex parte rei, & exceptio maioris ætatis habet impedire processum. C. de tempo. in inte. resti. l. fi. unde, quia iudex pronuntiãdo pro ætate pronuntiauit esse procedendum, à dicta sñia tanq̃ lata super processibus potest appellari: quia est interlocutoria asserens graue præiudicium, & iste est uerus intellectus illius. l. alij super ea zufiant, & nõ figunt pedes in intellectu. ¶ Tertiò opp. ad idẽ de leg. iij. ff. de præuari. Sol. & ibi proponebatur exceptio, & replicatio respectu processus, ut. C. de adult. l. quoniam Alexandrum, & C. ad. l. Iul. de plagiis. l. præses.

4 ¶ † Quartò opp. nam. l. cauetur, q̃ si est incertum, utrũ quis sit actor, uel reus, quia uterque proponit querelam, sed non in modum libelli, quia non uult facere se actorem, ne subeat onus probandi, quod iudex dēt cognoscere, quis sit in possessione, & super hoc interloqui, & onus probandi imponere non possidenti. iste est casus. ff. de lib. cau. l. liberis. §. fi. So. ibi ideò iudex interloquitur, quia non erat oblatus libellus, sed agebatur de præparatione causæ, & ille. §. est multum nota. ¶ Quintò oppo. Nam. lege cauetur, quod si est qō super articulo iuris, uidelicet utrum à iure sit prodita actio, super isto tali articulo est pronuntiandum. Iste est casus sing. ff. quod me. cau. l. metum. §. si ex facto, in uerbo, interlocutum. Sol. ibi interlocutoria fuit lata super dubio iuris, non super meritis causæ. i. super uiolentia. ¶ Sextò opponitur. nam. l. cauetur, quod si minor debitum petat, & pars confitetur, sed dicit, quod minor non habet legitimam personam sine curatore, & iudex præcipiendo interloquitur, ualet interlocutoria, licet possit appellari, eo quod iudex omisit cognoscere, & pronunciare super legitimatione personæ, iste est casus. ff. de min. l. ait prætor. §. permittitur. So. ibi interlocutoria fuit lata in confessum. & tria ibi sunt notanda: primò quod confessus potest opponere declinatoriam. secundò quod licèt non pronunciaret super ea, ualet præceptũ. tertiò quod potest appellari: tñ, si non appellatur, præceptũ transit in rem iudicatam sine ope resti. in integ.

5 ¶ † His ergo sic præmissis, p intellectu dictarum legum quæro primò, quæ sit dñia inter qõnem incidentem, & emergentem? dixit Io. qa incidens hēt uetustiorem cãm, emergens aũt oritur in ipso iudicio, dicunt doc. q̃ imò incidens põt oriri lite pendente, & in iudicio, ut. C. de transl. l. siue apud acta & ff. de condi. inde. l. elegãter. §. si quis post. ego ad excusationem tanti uiri expono, quod ipse intellexit de cã passiuè, quia uetustior causa, puta ꝯctus, uel quasi patitur, id est eliditur ab incidenti, sed non elidit ab emergenti: quia emergens non tangit merita cãæ principalis, sed tendit ad elidendum iudicium; & ideò nõ potest elidere nisi iudicium motum: quia quod nõ est, elidi non põt, cum priuatio non sit ante habitum, ut. ff. de uer. obl. l. decẽ, & hæc est ueritas omissis multis

6 ambagibus. ¶ † Quæro, quæ dicatur qõ principalis, & quare sic dicatur? rñdeo, quia est petitio, quæ dirigit per actorem ꝯ reum, & dr̃ principalis, quia principalis. nam ipsa est principium. Sed quæ est cã emergens? rñdeo, declinatoria iudicij. nõ enim tangit merita cãe sed quæ incidens est? rñdeo, propriè loquendo illa, q̃ merita causæ tangit, uulnerat, uel elidit, ut statim dicam. Sed quæ est natura principalis? rñdeo, ut lis contestetur, & procedatur. at natura incidẽtis est, ut simul cum principali decidatur. Et no. q̃ qõ incidens qñque dr̃ præiudicialis, qñ tangit factum, & hoc, cum impedit processum, ut. j. eo: c. tuam, sed si non impedit processum, non dr̃ p̃iudicialis, ut no. Arch. ij. q. iij. c. prius, & plenè dixi. C. de sen. rescin. non pos. l. peremptorias, ubi uideas.

7 ¶ † Secundò quæro, an super incidenti sit pronuntiandum? & dic aut talis interlocutoria tenderet ad sorbendum totum negotium; & non est pronuntiandum: quia hoc pertinet ad uirtutem diffinitiuæ: si tñ pronuntiaretur, oporteret appellari. aut non pronuntiatur super toto, sed super uno articulo, uel particula; & tunc põt pronuntiari, & ẽt appellari, ut d. l.

8 intra utile, ſm alium intellectum. ¶ † Modò ergo reuoco in dubium, utrum iudex, qui fert condemnatoriam non pronuntiãdo expressè super exceptione pacti, uel præscriptionis, uideatur tacitè p̃nũtiare eas exceptiones non obstare: dicunt doct. q̃ sic. nunquid ergo poterit appellari ab hac interlocutoria, exceptione nõ obstante? finge quod per statutum non possit appellari à sñia in cã mutui lata: tñ possit apppellari ab interlocutoria super exceptione. Rñdeo, quod quicquid dicant doc. ista non est interlocutoria, sed est quidam effectus diffinitiuæ: & ideò non potest appellari, nisi iudex adijceret hæc uerba, non obstantibus exceptionibus: quia per clausulam, non obstante, uideretur expressè prouũtiare super ijs. ¶ Oppo. q̃ sñia lata in principali non uideatur lata in incidenti, ut. ff. de compensa. l. quod in diem. §. si rationẽ. So. ibi est talis incidẽs, quòd stat per se, ut elegãter no. Cy. ſm Pe. C. sen. re-

9 scin. non pos. l. peremptorias ¶ † Modò ergo quæro, an super emergentibus sit pronuntiandũ? & dic q̃ sic, si iudex uult procedere de consilio iur. s. quid ergo, si procedit in cã principali surda aure ꝑtransiens exceptiones declinatorias, utrum ualeat processus. d. Ia. Bu. in l. à procedente. C. de dila. dicit aut est lis contestata super exceptionibus declinatoriis; & tũc processus ad ulteriora est nullus, nisi iudex interloquatur sup eis. Si uerò lis non est contestata super istis exceptionibus emergentibus, bene tenet processus. gl. Accur. indistinctè dicit non tenere. ff. qui sa. co. l. arbitrio. Bar. dicit, q̃ ante lit. conte. nihil est de ordine substantiali iudicij præter oblationẽ libelli, ut ipse notat. ff. de testa. l. si quæramus. Alij dicunt, q̃ legitimatio personarum non est de substantia, dummodò personæ re uera sint legitimæ, & hoc ur̃ expressum. j. de ap. c. ex parte. M. nisi dicatur, q̃ illud sit spãle per. l. non eo minus. C. de procur. & q̃ no in l. si tuto. C. in quibus cau. in integrũ resti. non est neces. in solenni glos. quæ est ibi. Porrò si persona esset oĩnò legitima, q̃q̃ esset dubium, & iudex non legitimasset eam per suam interlocutoriã, processus esset nullus ipso iure, ut. l. j. §. idẽ Pomponius. ff. q̃ cũ fal. tut. aut. & qđ no. ff. de iureiu. l. iusiuran. q̃. §. j. & l. ij. C. de eo, q pro tut. & sunt gl. notabiles. & quod in dubio tolerat, ex euentu sententiæ declaratur non teneri. C. de pe. hær. l. si putas. ¶ Quid dicemus? considera, q̃ quædam est quæstio semel emergens in quolibet articulo, ut hæc exceptio, tu non debes audiri, quia bannitus, uel malpagus. Nam in quolibet articulo põt opponi, cum in quolibet articulo requiratur audientia, ut not. Iac. Bu. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si quis post. in prima exceptione, uidetur q̃ ualeat processus. In secunda non, ut. ff. ad Maced. l. nam & si, & l. j.

l.j.§.ꝙ autem.ff.de ale.uel dic,ꝙ aut iudex recipit probationes super exceptione;& dẽt pronuntiare: aut nõ; & tunc non,qa non cognouit:uel dic indistictè processum ualere per.l.argentarius.§.cum autem.ff.de eden. & ff.de min.l.aut ꝑtor.§.permittitur.Nam cõpulsio ad ꝓcedẽdũ hẽt uim interlocutoriæ,ut ibi patet, illi tex. sunt notabiles. & hæc uera, nisi talis processus esset ꝯ formam mãdati,ut.j.de resti.spolia.c.Pisanis:uel nisi iudex cumularet &intricaret processus emergentis qõnis una cum principali causa:quia tunc processus nullus,ut.s.de iud.c.exhibita.prudentius tamen facit iudex interloquendo,quia seruat mandatum.l.&quia natura emergentis est differre negotium principale,& dilatione pendente iudicis officium conquiescit. Bal.ll.doct.

SVMMARIVM.

Spoliationem alterius rei si unus opponit aduersus actorem quid iuris,in prin.& nu.1.

1 *Persona actoris,& rei an & quando debeat esse certa.*

Damna si accessorie petantur,non oportet exprimere nominatim,secus si principaliter,& nu.9.

Sententiæ diuisim quando ferri possint.

Liquidum propter non liquidum non differtur,& quando.

Exceptio spoliationis est dilatoria,& nu.5.

2 *Excommunicatio potius est iuris,quam facti.*

3 *Exceptio & citatio facta super ea non interrumpit præscriptionem aduersarij,& nu.15.*

Sententia lata in causa criminali an faciat ius in ciuili.

Libellus contra cognationem formatur,nominibus non expressis & an in alijs casibus generaliter concludat, & num.5. 8.& 9.

Exercitum & Gentem, } *quot homines faciant.*

Iustitiam mihi fieri,si proponam in libello,ualet quãtũ actio nominatim proposita,& nu.9.

Lex libellorum,non habet locum in interdicto,unde ui, ciuiliter moto.

4 *Exceptionem qui opponit,litem non contestatur.*

Citra pro absque.

Delictum Abbatis nocet monasterio,si deliquit eo consentiente,& nu.10.

Possessio pacifica quæ.

Comparatiuum pro superlatiuo.

Agendi, uel excipiendi } *modus consideratur.*

Petitio cum exceptione quandoque cumulantur.

Super ordine procedendi est pronunciandum.

5 *Succumbens in exceptione famosa,non efficitur infamis.*

Retinere possum rem meam ad me etiam longissimũ post tempus reuersam.

Reconuentio in delictis habet locum.

Lex,si quidem,de except.non habet locum in exceptionibus præiudicialibus,& declinatorijs.

Actus agentis quatenus operetur.

6 *Condemnare meo, quod petitum non est iudex non potest.*

7 *Petere non dicitur proprie qui excipit,& nu.13.*

8 *Cumulatio plurium delictorum.*

Silentium est indicium tacitæ confessionis.

Suspensiua sententia fertur in multis negocijs.

9 *Libellus an non procedat propter rerum generalitatem quæ obscuritatem parit.*

10 *Violentia prælati an noceat ecclesiæ.*

Sententia conuentionis & reconuentionis dicitur una, & simul ferenda, aliter appellari debet,cum non sit nulla.

Reconuentio an suspendat iudicium primo captum.

Legis illicitas,de off. præsi.
Legis,si de ui,de iudi. } *intell.*
Legis,si quis in tantam,C.unde ui.

Ius sibi dixisse,quando obstet.

11 *Exceptio spoliationis an possit opponi contra agentem deposito.*

Excipientis conditio melior.

12 *Probationes receptæ super exceptione an ualeant ad agendum.*

13 *Pronuntiatum si sit contra excipientem an possit illud idem refricare agendo.*

14 *Sententia absolutoria lata super actione an excludat exceptionem,in qua idem refricatur.*

15 *Præscriptio an interrumpatur per exceptionem,& citationem super ea.*

Actus ordinatus ad unum finem non parit alium finem, ad quem non ordinatur.

Confessio uera non requirit ordinem agendi.

16 *Conuictus de exceptione falsi opposita in criminali an possit ordinariè puniri.*

Notorium non surgit ex receptis super exceptione.

Armorum terror quando sufficiat.

Armatus fecit & cum armis fecit, } *dicere, non est*
Instructus fundus,& cum instrumento. } *idem.*

Consẽtire ex post facto etiam in maleficiis nocet consentienti.

17 *Mandans an cum mandatario concurrat in eodem actu delicti.*

18 *Procurator,qui cum sufficienti mandato iurat falsum in animam domini,an dominus sit periurus fictè aut uerè.*

Professio monachi,
Adoptio,& } *per procuratorem fieri non possunt quia*
Legitimatio spurij } *duæ sequerentur fictiones.*

CVM DILECTVS. Si reus ꝯ actorem opponit spoliationẽ alterius rei,aut excipiendo, & tunc prius auditur, & exceptione probata rñdere nõ cogitur,nisi prius restituatur res.sed ꝑ hoc non ꝯdẽnatur aduersarius ad restituẽdũ:qa nõ est actũ ad hoc,aut spoliatio deducit reconueniẽdo, & ꝑ modũ agẽdi;& tũc utraq; qõ simul tractaĩ. & spoliatione ꝓbata restituitur res.h.d.notabiliter. Diuiditur in duas ptes.In prima ponĩ facti & ꝓcessus narratio. In scđa Papæ interlocutio.scđa ibi,nos ãt.Prima subdiuiditur in tres,quia in prima ponitur actoris petitio. In scđa reorũ exceptio.In tertia actoris replicatio.Scđa ibi ei citra.tertia ibi,uerum.Item secunda principalis subdiuiditur.Nã primò Papa ponit suã interlocutoriã, duo mẽbra distinguẽs.scđo eã declarat & probat ꝑ duo similia.scđa ibi uerũ &c. ¶Casus.Abbas de Ferentino egit ꝯ nobiles de Artone,qa manu armata & cũ exercitu ad castrũ monasterij uenientes in ꝑdiis animalium, & aliis dãnificare dictũ monasteriũ ꝑsumpserunt, sibi fieri petẽs iustitiã.Ex aduerso dicti nobiles excepertũt, ꝙ ꝑ dolũ Abbatis,&uiolẽtiã ipsius erat inuasum castrũ Sirati,ꝙ ẽt ꝓgenitores ipsorũ nobiliũ tenuerũt pacificè & quiete,petẽtes prius sibi fieri iustitiã.& dictũ castrũ restitui sibi,ꝗ petitioni ipsius rñderent, offerẽtes se paratos per testes pñtes spoliationẽ dicti castri incontinenti probare.ꝑ quos nobiles fuit replicatũ ꝓ pte Abbatis,ꝙ restitutio dicti castri ab eo peti nõ poterat: quia dictus Abbas non fuerat spoliator,& quia dictum

castrũ ad ius & ꝓprietatẽ monasterij ptinebat, nec ps aduersa negabat ꝓprietatẽ dicti castri ad monasteriũ ptinere. Et ex hoc inferebat, ꝙ monasteriũ dictũ castrũ tanq̃ rẽ propriã licitè retinebat, & ꝙ persona Abbatis cõueniri non poterat: quia minimè spoliauerat. Papa dixit, ꝙ interdũ spoliatio obiicitur in modũ actionis, interdũ in forma exceptionis. Nam in forma actionis obiicit, qñ restitutio petit: in forma uerò exceptionis qñ intentio agẽtis repellendi proponitur. In primo casu sunt mutuæ petitiones separatæ, in quib. qui prior appellat, prior agat. In scđo casu prius de exceptione ẽ ꝓnũtiãdũ. & iõ Papa interloquẽdo ꝓnũtiat, ut ꝓbationes dictorũ nobiliũ sup ipsa exceptiõe prius audiãtur, & exceptiõe ꝓbata nõ cogãtur dicti nobiles rñdere abbati donec ei sit facta restõ castri; tñ ad restõnẽ castri: nõ põt Abbas cõdẽnari ui exceptionis ꝓbatæ: quia non est ad hoc actũ; & istã conclusionem probat Papa ꝑ simile de crĩe probato testi per modũ excipiẽdi, qa per hoc nõ punitur testis, nec producẽs pœna ordinaria. qa nõ est ad hoc actũ. sed solũ repellitur à testimonio; ꝑ ea rõne ɔtingit, qm̃ in ipsum accusatio non procedit. ¶ Itẽ probat per id ꝙ snĩa lata super exceptione falsi nõ infamat, licet enĩ ruet testimonium. hoc dicit

1 notabiliter. ¶ † Dicit Inn ꝙ certa dẽt esse persona rei, & certa actoris, nisi qñ uniuersitas ag t, uel cõuenitur. qa tunc non oportet exprimi nõia singulorum, Innoc. Idem ait, ꝙ non oportet damna ᵃexprimere particulariter. & nominatiuè, sed sufficit clausula generalis, qñ petuntur accessoriè, sed si peterenĩ dãna principaliter & ꝑ se, deberet exprimi qualitas, & quãtitas dãnorum. Idem ait, ꝙ inuasor castri tenetur ad restituẽdum oĩa, q̃ erant in castro. Idem ait, ꝙ qui declinat libellum, declinat forũ. ¶ Idem ait, ꝙ illa conclusio, petit iustitiã fieri, si pertinet ad iustitiã gñalem, est incerta, nisi ex adiũctis declaratur. Idẽ ait, ꝙ ubi constat ꝓbatũ de cõuentione, & de alio non cõstat, ꝑꝑ dubium status cãæ diuisim pñt ferri snĩæ, nec differunt liquidũ ꝑꝑ non liquidum, intelligo, nisi possit liquidari ĩ. duos mẽses. ff. de iur. fis. l. aufert §. cõpẽsationẽ, Inn. Idem & gl. ait, ꝙ ꝑꝑ continuationẽ tẽporis dr̃ unum, ꝙ est duo Inn. Idem ait, ꝙ ꝑlatus agens noĩe ecclesiæ non repellitur per exceptionẽ spoliationis factæ noĩe proprio, Inno. idem ait, ꝙ exceptio spoliationis est dilatoria. Inn. idem, ꝙ exceptio spoliationis non hẽt locũ, qñ agit ɔ̃ incertã personã, Inn. idẽ ait, ꝙ excipere nõ est propriè agere, sed abusiuè. & Idẽ Inn. nullũ iudiciũ pñt incipere ab excipiẽdo. Idem ait, ꝙ si quis petit absolutionẽ ex cõica. non procedit petitio, nisi satisfaciat de manifesta offensa, tñ si absolutus est, nihil aliud ɔsequitur, si petit absolutionẽ incidẽter quã se habilitatum in illa cã Idẽ ait, ꝙ qui petit absolutionem, nõ cõfitetur se eẽ ex

2 cõicatum: immo quia ad cautelam põt hoc peti. ¶ † In ɔ̃rium ur̃, ꝙ excommunicatio est potius iuris, quã facti. est. n. quoddã intellectuale, ꝙ ex iure sumit, & pro hoc. C. de li. cau. l. cũ ꝑcũ. & hac petitione pẽdẽte põt nihilominus denũtiari excõicatus, ut innuit hic In. qa uitiũ litigiosi non afficit snĩam, q̃ transiuit in rem iudi

3 catam. ¶ † Idem ait, ꝙ exceptio, & citatio facta super ea non interrumpit præscriptionem aduersarij. quia non plus operatur citatio, quam litis contestatio facta super exceptione. Idem ait, quod sententia lata in criminali non facit ius in ciuili Inno. caue tibi, quia loquitur, ubi ciuilis & criminalis non descendunt ex eadem causa, sed ex diuersis spoliationibus. & in isto cap. sunt multa bona notabilia. Ibi, de nobilibus u ris; No. libellum formari contra totam cognationem proprijs nominibus non expressis. Ibi quæstionem, qñ dicatur qđ mota, no. ff. ad Trebe. l. Lucius. §.

b tres hæredes. ¶ Ibi manu armata ᵇnon dicit cum quib. armis, & tñ concludit libellus in l. Iulia de ui arma. l. j. publica. ¶ Ibi, cũ exercitu, quot homines faciant exercitum no. ff. de infa. l. 2. quot faciant gentem, dicunt quidam, ꝙ quatuor, ut in l. j. ff. de probat. sed ibi ponitur gens pro cognatione, uel parentela, non pro numeris hominum. & ideo dic quod tot homines faciunt gentem, quot faciunt turbam. ¶ Ibi, Ad castra. si illa castra non designentur per confinia, procedit libellus quia erant per se nota. ¶ Item illud uerbum ad castra, facit ad statutum de faciente insultum ad domum. Ibi, in prædiis, simile uerbum. C. quod metus causa. l. si per impressionem. ¶ Ibi, In alijs, not. generalissimum libellum procedere super damnis & interesse, & rerum restitutione. ¶ Ibi, Iustitiam not. generalem conclusionem libelli, peto mihi fieri iustitiam, & tantum operatur, quantum actio nominatim proposita in libello. Item no. quod in isto libello non erat appositus mensis, quia. l. libellorum non obtinet in interdicto uñ ui, ciuiliter, modo licet Bar. dicat cõtrarium per l. ita exigit. ff. de do. sed ibi erat actio famosa, hic non, quia nullum interdictum infamat, ut plenè not. C. de interdict. l. incerti. & hæc notabilia collige in prima ꝑte huius

4 c. ¶ † Sequitur, citra i. absque. ex hoc not. quod qui exceptionẽ opponit, litem non contestatur. Ibi, Per dolum, & uiolentiam, nota. delictum Abbatis redundare cõtra monasterium; & hoc uerum si deliquit de consensu totius conuentus secundum Ber. & per Dy. in c. delictum personæ, de regul. iur. in 6. ¶ Ibi, Commiserant delictum, scilicet de facto, & est communis usus loquendi. ¶ Ibi, Quietè pacifica possessio dicitur, quæ in princ. fuit pacifica, licet postea turbetur ut hic, & ff. de acquiren. possessio. l. clam possidere, in princip. Ibi, Non denegabant, supple; sed dicebant se esse usufructuarios, uel uasallos, ut. ff. de usufructus. l. cuiuscunque. §. primo. ¶ Ibi, Reuertitur, hæc allegatio probatur. C. unde ui. l. cum quærebatur. hoc uerum est, si reuertitur sine uitio. ¶ Ibi, Longiora, id est longissima, quia uerbum longiora, significat plusquam longum, hæc allegatio probatur. C. de

a ¶ *Circa damna. an debeant exprimi in libello, uide Bal. in cõsi. 119. inci. Statuto cauetur. 2. col. in 2. par. ubi notabiliter.*

b ¶ *Circa hoc aduerte utiliter, quia licet appellatione armorum ueniant lapides. fustes, & alia apta ad nocendum, tamen illud est uerum improprie secundum An. in l. si pignore. ff. de furt. uer. uide tex. & sequitur Lud. in l. 1. §. occisorum ad Silla. uer. etiam uide text. et ideo talia non comprehenderẽtur in statuto, ut est gl. sing. in cle. 1. in uerbo arma, de statu mona. Item no. quod ille qui portat arma uetita, debet illa perdere. Et portans arma præsumitur habere malum animum, nisi portet ligata, & ad palatiũ cõis non licet portare arma. gl. in c. 1. §. si quis rusticus, de pa. te. & ibi Bal. & Ludo. fi. in 14. char. sed pro occidendo bãnitos licitum est portare arma, ut determinat Nellus de sancto Ge. in suo tra. bãnitorum, & sequitur Lud. in l. 3. §. sed uitium, ad Silla. Idem no. quod etiam ducẽs secum seruos armatos, punitur l. fi. & ibi Bal. in l. Iulia. de ui publica. & adde etiã hic quæ ponit Bal. infra in fi. col. quæ omninò uide.*

præscrip.xxx.an.l.si quis emptionis. Ibi, tñ.i.non contra dominum rei alias allegatio esset falsa. Ibi, distinguendum, Not. modum agendi, uel excipiendi considerari; hoc no.iij.q.vj.c.hoc quippe. ¶Ibi, Primitus, quia erat exceptio præiudicialis, & ideò primò tractãda & decidenda. ¶Ibi, Non cogatur, illa ratio vr̃ falsa, quia.s̃.dixit, quod nobiles non solùm excipiebant, sed petebant, ibi, petentes prius. Sol. illa petitio erat consecutiua exceptionis, quasi dicat, nisi restituas, audiri non debes, tu Abbas. Porrò bene potuisset cũ exceptione cumulari, & tunc hẽret uirtutem complexiuã agendi, & excipiendi per duas leges notabiles. ff. de iu reinr. l. nam posteà. §. si minor. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si filius. ¶In tex. ibi, interloquendo pronũtia uimus, No. cum est quæstio super ordine procedendi,
5 debet super hoc ferri interlocutoria. ¶†Ibi, Inter infames, No ꝙ succumbens in exceptione famosa nõ efficitur infamis; concor. ff. de infa. l. Lucius. & concludo ex prædictis primò de generali libello admittendo. ¶Item quod exceptio spoliationis est declinatoria, & ante litis contestationem opponenda; & ideò dixit litera, citra litis contestationem. ¶Item not. ꝙ dñs rem suam ad se reuersam licitè põt retinere, non obstante quod ab alio male fidei possessore fuisset possessa ẽt p tempus, cuius temporis ɔ̃rij memoria non existit. ¶Itẽ no. ꝙ in delictis hẽt locum reconuẽtio, si ciuiliter mouentur. ¶Item no. ꝙ lex, si quidem. C. de exceptionibus, non hẽt locum in exceptionibus præiudicialibus, seu declinatoriis. ¶Item no. ꝙ actus agentis in tantum operatur, inquantum operatur eorum forma & natu-
6 ra. ¶Item no. ꝙ qui excipit, non petit. ¶†Item nota, ꝙ iudex non põt condemnare in eo, quod petitũ nõ est, concor. C. de fideicom. lib. l. si. ff. de dam infe. l. j. ij. §. iu
7 dicium. ff. cõi di. l. ut fundus. ¶†Item no. ꝙ qui excipit, non dr̃ propriè petere, sed impropriè, ut. ff. de in ius
8 uoc. l. libertus aduersus. ¶Item not. h c†in libello plura delicta cumulari; sic. C. de accu. l. si quis homicidę. ¶Item no. in uerbo, nullatenus negabat, quod iudiciũ tacitæ confessionis est silentium, ut. ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. hoc autem, in gl. parua. item no. in tex. ibi, donec, ferri sñiam suspensiuam, & suspensio hic apponitur redintegratio i; sic s̃ de constĩ. c. ex literis. aliquãdo ponitur ad natiuitatem, ut qñ fertur sñia conditionalis, ut. C. de sen. l. cum iudex. aliqñ fertur sub protestatione. ff. de pac. do. ¶Vltimò no. ꝙ exceptio non infamat. ¶Oppo. ꝙ libellus, in quo non exprimuntur nomina reorum, non procedi: quia est incertus. Sol. hic erat nomen collectiuum agnationis, seu familiæ. ff. de iurisdom. iudi. l. familiæ. ¶Item procedit, qñ conuenit uniuersitas, tu dic, qđ nomina reorũ erant certa, quia comparuerũt, & sese & aduersarios certificauerunt: secus, si non comparuissent, ut. ff. de iu. l. eum quem te-
9 merè. ¶†Secundò opponitur, qđ libellus non procedat pp rerum generalitatẽ, quæ obscuritatem parit, ut. ff. de rei uin. l. idem Pomp. §. fi. & ff. de iure fis. l. ita fidei, & no ff. de cẽsi. l. forma. Sol. hic libellus erat certus quantum ad castra, & eorum territoria, quia erãt per se nota, quantum aũt ad damna dicit. Inn. ꝙ procedit libellus, quia ueniunt accessoriè, & probantur per iurm̃, ut. C. unde ui. l. si qñ. unde sicut releuaĩ agẽs ab onere probandi, ita à necessitate exprimendi in libello. tu dic, qđ aduersarij non petebat declarari, sed ita generaliter excipiebant, sicut generaliter agebaĩ ꝯ eos, sed si petiissent declarari, debuisset declarari tam principale, q̃ accessorium, ut. s̃. de dila. c. literæ.

¶Tertiò opponitur ɔ̃ conclusionẽ libelli. nã in libello dẽt proponi actio expressè, uel tacitè: sed per illa uerba, peto iustitiã fieri, nulla actio proponitur saltẽ certa; ergo non procedit libellus. So. iustitia hic intelligitur iuxta qualitatẽ probandorum, ex quo libellus fuit admissus per iudicẽ, & aduersariũ, licèt enim fieri non debuit, factũ tñ tenet, ut. l. j. uer. biduũ. ff. qñ ap. sit, & ff. de interdic. & relegat. l. relegatorũ. §. ad tempus,
10 uer. sic tñ. ¶† Quæro, nunquid uiolentia ꝓlati nocet ecclesiæ? & dic ut s̃ dixi: tñ ecclesia põt in integrũ restitui, quia ecclesia, inquantum ecclesia, non est in dolo. ¶Opp. prælatus agebat noĩe ecclesiæ, ergo non repellitur rõne proprii delicti, ut. C. de sac. san. eccle. l. iubemus. §. œconomus. sol. ut dixi, hic congregato. c. deliquit, ut no. ff. de reg. iu. l. aliud. §. refertur. ¶Oppo. ꝙ sñia in cã reconuentionis, & conuentionis non fit una, sed plures. Sol. dr̃ una pp earum continuationem. tñ realiter plures sunt. si pronuntiaĩ prius in recõuẽtione, non est sñia nulla, sed dẽt appellari. Non ob. C. de sen. & interlo. l. prolatã: quia ibi nõ est ordo circa idẽ, hic circa diuersa. ¶Oppo. ꝙ ẽt reconuentio suspendat iudiciũ primò cæptũ. ij. q. j. c. in primis, & iij. q. ij. quasi per totũ. ¶Sol. ibi secũda qõ erat criminalis, prima ciuilis; & ideò supersedet in ciuili, ut. C. de ordine iudi. l. fi. hic utraq; erat ciuilis. ¶Opp. ꝙ ex quo constabat iudici de ueritate. i. de spoliatione, semper dẽt mãdari, qđ fiat restõ, ut. l. illicitas, in princ. ff. de offi. præfi. rñdeo, illa. l. non dixit hoc, sed dixit, qđ iudex dẽt prohibere uim fieri; & sic ibi loquitur de ui futura, non de ui facta. ¶Oppo. quod nunquàm isti nobiles possunt condemnari, etiam si fuerit actu contra eos, qui habebant paratas probationes in contrarium, ut not. ff. de iudi. l. si de ui. So. probationes non releuabant ipsos, qui accesserant ad castra ecclesiæ, & ꝓdauerant. unde intentio agentis non excludiĩ per intẽtionem rñdentis, qa circa diuersa, ut. C. de dona. inter ui. & uxo. l. si maritus, & ibi no. ¶Op. quod isti nobiles non põt uincere, quia ius sibi dixerunt, ut in l. si qs in tantã. C. unde ui. Solu. non est uerũ, quia non dixerũt sibi ius in eadẽ re. sed in alia. unde si tenes unũ castrũ Marchionis Montisferrati, & ipse facit mihi guerrã ad aliud castrũ, non propterea perdit ius suum. casus est hic not. & no. ff. quod me. causa. l. extat. ¶Item ex solo insultu etiam cum præda animalium ad idem castrũ non perderet ius suum, qui non habuit effectum consumationis, sicut requiriĩ ex ui.n sermonis in uim expulsiuã. & ablatiuã, non enim expulit alium, qui cogi-
11 tauit, sed qui efficit, nec ante fit res uitiosa. ¶† Quæro, utrum cõtra agẽtem depositi possit opponi exceptio spoliationis? & uidetur quòd non, quia talis exceptio est species spoliationis, & habet in se crimen, ut not. Dy. in c. qui ad agẽdum, de regu. iur. lib. 6. hæc ratio nõ placet per. l. inficiãdo, in prin. ff. de furtis. item nõ pòtest probari depositum, quoniã suspensa est eius cognitio. ¶Item in causa melior est cõditio excipien-
12 tis. ff. de uerbo. obl. l. seruum. §. sequitur. ¶†Quæro, nũquid probationes receptæ super excep ione ualẽt ad agẽdum? respondeo, aut quæris, utrum ex probationibus oriatur actio: & dico quòd non, ut dixit illa glo. singularis. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. pe. aut quæris, utrum ualeant in uim testimonij? & uidetur quòd sic, quia inter easdem personas. ¶In ɔ̃rium uidetur, quia nõ operatur sñia, ergo nec testes. & hæc uera sm̃ Inn. tu dic, ꝙ non faciunt plenã fidẽ, sed faciũt magnum indicium, ex quo potest deferri sacramen-

tum in defectum probationis, si iudex uult deferre,
13 ar. ff. de iureiu. l. si duo patroni, in prin. ¶ † Quæro, nũ quid si est pronuntiatum ꝯ excipientem, possit illud idem refricare agendo? & vr ꝙ non: quia snia lata sup exceptione transit in rem iudicatam, & parit exceptionem rei iudi. nam ubi mutatur conclusio, ibi est alius libellus. Et ideò non ob. exceptio rei iudi. ut patet ex dictis. In contrarium dixit glo. & bene, quia exceptio non tendit ad eundem effectum, nam per exceptionẽ non recuperatur possessio, per actionem sic considera subtiliter, quia hic est alia res. ¶ Nam qui petit, rem petit: sed qui excipit, rem nõ petit, & est de hoc casus sin
14 gularis. ff. de euic. l. uindicantem, cum. l. se. ¶ † Quæro, quid è contra, utrum snia absolutoria lata super actione excludat exceptionem, in qua idem refricatur? & quidam dicunt quod sic. Nam snia lata super actione excludit exceptionem compensationis opponendã ex eadem causa, ut no. ff. de compẽsa. l. etiam, licet in oppositum faciat. l. procur. ad exhibẽdum. §. j. ff. rem rat. hab. dic quod aut est lata absolutoria, quia non factũ, aut quia non probatum. primo casu est absortum ius excipiendi. secundo non, ut. ff. de condi. & demonst. l.
15 Iulianus, & ibi no. ¶ † Quæro, utrum per exceptionẽ, & citationem super ea interrumpatur præscriptio, & procedit quæstio in exceptione compensationis. quidã dicunt ꝙ sic per. l. omnes. ff. de reg. iur. Alij dicunt contrarium & uerius per. l. in rebus. §. fi. ff. commo. quia exceptio non interpellat debitorem, nec moram inducit & quia natura exceptionis est excludere, & his finibus est contenta, non autem perpetuare, nisi esset talis exceptio, ꝯ quam curreret præscriptio, quia tunc obiectu perpetuatur, ut. C. de non nu. pec. aut. ꝯ qui propriam. dicas ergo, ꝙ actus, qui ordinatur ad unum finem, non parit alium finem, ad quem non ordinatur, ut. ij. de testi. c. ueniens. ex hoc apparet, ꝙ si clerico est probatum crimen super exceptione, non ideò est priuandus à beneficio, quod est uerum, nisi esset probatũ per confessionem: quia confessio nõ requirit ordinem agendi, ut. j. de resti. spo c. Pisanis. & hoc in confessione uera. sed confessio ficta non præiudicat in alio genere cãæ, uel litis. tex. est singu. in l. ij. in prin ff. de iu.
16 fis. ¶ † Vltimò quæro, quid de exceptione falsi opposita in criminali, utrum conuictus possit ordinatè puniri? & breuiter est unica gl. in iure ꝙ non. ff. de adul. l. ij. §. si publico. & per hoc vr, quod ex receptis super exceptionibus non surgat notorium, quod est no. ¶ In prima gl. ibi, cum armis, etiam si non ponat manum ad arma, quia sufficit terror armorum, & aptitudo offendẽdi cum armis: secus si requireretur usus & actus armorum, ut in statuto de offendente cum armis. Nam non sufficit esse armatum, nisi armis utatur, & hoc importat significatio uerborum. Nam aliud est dicere, talis armatus fecit sic: aliud, talis cum armis fecit sic. simile dico, ꝙ aliud est dicere, fundus instructus: aliud est dicere, fundus cum instrumento, ut no. C. de uer. sig. l. ij. & maius delictum est cum armis, q̃ sine ut gl. ¶ In glo. sed quare, ibi, Ab initio, uel ex postfacto. hoc quod dixit, ex postfacto, est multũ no. ꝙ si capitulum ex postfacto consentit maleficio prælati, nocet ecclesiæ. idẽ, si
17 populus maleficio potestatis; tene menti. ¶ † Ibi, Mandato, mandans cum mandatario concurrit in eodem actu delicti, & ideò unum & idem est malum utriusq; sm Dy. & no. Cy. C. si reus, uel accusa. mor. fuerit. l. j. sed certè uerum est, ꝙ concurrit animo, sed non corpore, nisi esset præsens; unde aliquid habet fictionis, ut no. in l. j. §. deiecisse. ff. de ui & ui arma. & per Ia. Bu. C. de legi. l. non dubium. constat ẽt, ꝙ mandatum est præparatorium, & actio oritur ex præparato, non ex præparante, ut. l. iudic. §. fi. ff. ad. l. Aquil. & not. C. de accu. l. qui de crimine. sed idem Ia. But. dixit ꝯ & male. tenetur igitur mandans ex facto subsecuto propter mandatum, non ex mandato, propter factum subsecutum, ut. ff. de fideicom. l. si ut proponitur. idem in contractibus, quia tenetur actione ex eo ꝯtu ꝯhenti, non actio
18 ne mandati, ut no. C. mandati. l. si literas. ¶ † Sed ecce procurator cum sufficienti mandato iurat falsum in animam dñi, nunquid dñs est periurus fictè, an ueret sñdco, uerè & recta uia: quia personæ cohæret: aliàs mutaretur per procuratorem qualitas iuri, & non posset propriè iurari in alterius animam; qđ tenet Pe. & C. . sm opi. Pet. sequeretur, qđ uasallus non posset inuito dño iurare fidelitatem per procuratorem, quod uerum est: quia homagium requirit corporalem præsentiam. ¶ Item in professione monachi, quia nõ potest fieri per organum à corpore separatum, ut. C. de cad. tol. §. ne autem nec adoptio. ff. de adoptio. l. si post mortem. §. fi. sed ibi ideo, quia adoptio est quædam fictio. & ideò non potest expediri per aliam fictionem, quia duæ improp ietates, & fictiones sunt iuri contrariæ & incompassibiles. l. j. C. de do. promis. idem puto in legitimatione spurij, quod non possit fieri per procu. quia similis est adoptiõi. C de naturali. li. l. legẽ Anastasij.

SVMMARIVM.

1 *Sententia idem operatur, quod confessio, & nu. 2.*
Natalium exceptio petenti hæreditatem obstat, & in primis iudicari debet ab ecclesiastico iudice, in prin. & nu. 1.
Matrimonialis causæ cognitio quando spectet ad ecclesiam, quando ad laicos, & nu. 2.
De præiudiciali cognoscendum prius.
2 *Causa ecclesiastica quando incidit seculari, terminari debet per ecclesiasticum iudicem, & nu. 3.*
Legis, quoties. C. de iud intellectus.
3 *Quæstio matrimonij si incidit in possessorio, iudex secularis potest taliter qualiter de ea cognoscere.*
Possessorium nullum est merè spirituale. uel merè ecclesiasticum.
4 *Spirituale merè nunquàm accedit temporali.*
Magis dignum non accedit minus digno.
Causa quæ prius cognoscenda & terminanda, & nu. 7.
Duæ rationes uincunt unam.
5 *Iudex secularis an possit cognoscere de substantia monachatus.*
6 *Quæstio usurarum obiecta petenti mutuum an debeat remitti ad episcopum.*
Spiritualitatem aliquam non intentat excipiens,
Filiationis, & } causæ quando pertineant ad ecclesiasticum
Legitimationis } forum.
Nomen paternum impositum posthumo arguit eius esse filiũ.
7 *Testator si mandauit restitui usuras omnibus, qui docuerint extortas, an iudex secularis, si sibi apparent euidentes rationes codicum, possit cogere hæredes usurarij ad istas usuras soluendas legatarijs.*
Vsurarum restitutionis causa, quando est ecclesiastici fori.
Vsura manifestæ, uel dubia quando.
Incidentia unius causæ, alteri causæ quot modis contingant, & earum differentia, & nu. 8.
Priuilegij prærogatiua non esse debet inter paria.
8 *Cõtumax nõ admittitur ad recõuentiẽdũ durãte cõtumacia.*

TVAM.

VAM. Petenti hæreditatem obstat exceptio natalium, q̃ dẽt primitus terminari p iudicẽ ecclesiasticum. primò narrat pteritũ. scdò prouidet circa futurum. secunda ibi, quia uerò. ¶Casus. Regina Cypri coram rege Francorum petebat hæreditatem cuiusdam nobilis ab intestato. opponebatur, q erat illegitimè nata, & iõ non agnata. Quærebatur de competentia fori, & de ordine iudicij. Papa dixit, quod quæstio natalium pertinebat ad forum ecclesiæ. Ordo aũt est prius, ut cognoscatur per Papam super quęstione præiudiciali natalium. & ideò interim dixit, q Rex Francię patiẽter expectet: quia q̃dã cõfusio oritur, si ordo iudicij perturbatur. dixit Inno. q etiam si post mortem coniugum agatur de matrimonio pterito, supple & negetur matrimoniũ, q anteq̃ articulus iste finiat per ecclesiasticũ iudicem, iudex secularis non potest de hæreditate, uel dote pronũtiare. ego dico, q lata snĩa pro mrĩmonio quæstio hæreditatis, & dotis remitti debet ad iudicem secularem; & hoc p nostrum capitulum. & est rõ, quia à modo cã patrimonij stat per se, cum causa mrĩmonij amplius nõ pẽdeat,
1 sed sit decisa. ¶†Item idẽ operatur snĩa, q cõfessio, sed ubi de plano fit confessio matrimonij, ibi ad epm non ptinet negotium, ut ait Spe. ut plenè dixi. C. de iudi. l. licet, & ff. solu. mat. l. Titia: aliàs iudices seculares in ista materia essent sicut cyfra & chimęra. Bar. dixit, aut est quæstio facti. i. an matrimonium sit ɔ̃tum, necne. Aut quæstio iuris. i. an matrimonium potuerit contrahi, necne. primo casu incidenter cognoscit iudex secularis. scd̃o ecclesiasticus principaliter aũt neutro casu cognoscit iudex secularis ſm Bar. in d. l. Titia, & hoc si est q̃õ de fœdere matrimonij: sed si de possessione fœderis, ut in causa alimentorum, tunc iudex secularis cognoscere põt: quia est quæstio facti, s. an fuerit tractatus, uel debuerit tractari ut filius, necne, arg. in l. ij. ff. si ser. uin. & l. pe. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. &ità teneas coniuncto dicto Spe. No. primo de præiudiciali cognoscendum sic. C. de petitio. hæred. l. liber necne.
2 ¶†Item no. q quando causa ecclesiastica incidit seculari, debet terminari per ecclesiasticum iudicem. Oppo. C. de iu. l. quoties, ubi ad eundẽ iudicem ptinet incidẽs quæstio & quæstio principalis. Sol. hic causę erãt diuersi fori incompatibiles, & derogatorij, quia iudex secularis non est capax cognoscendi de causis ecclesiasticis ibi autem erat capax. & no. q istud capitulum loquitur q̃n est q̃õ ad legitimitatem, sed si de hoc non est quæstio, quia pars de plano confitetur tunc non hẽt locum istud capitulum. unde capitula, siue articuli, & interrogationes super matrimonio bene possunt fieri coram iudice seculari: quia si aduersarius confitetur de plano statur ɔfessioni, nec dẽt remitti articulus iste ad iudicẽ ecclesiasticum: quia confessio de plano põt fieri, coram iudice seculari. Si uerò aduersarius negat, tunc bene dẽt fieri remissio, & ita hoc. c. intelligit Spe. ut dixi in
3 d. l. quotiẽs, & in l. Titia, ff. sol. ma. ¶†Item scias, quod i possessorio, si incidit quæstio matrimonij, potest iudex secularis taliter qualiter de ea cognoscere, quia sufficit probare quasi possessorium, ut no. in l. j. §. si ea ff. de uen. in poss. mit. & ar. in c. si iudex, de sent. excommu. li. 6. ¶Item scias, quod si quæstio matrimonij incidit in pparatoriis iudiciorũ, similiter iudex secularis potest cognoscere, quia sufficit probare quasi possessorium ut notat in l. j. §. si ea. C. qui accu. non pñt. l. non ignorat, p Pe. & Cy. Porrò nullum possessorium est mere spirituale, uel merè ecclesiasticum, ut no. in c. dispendiosam, de iudi. in clemen. & est ratio, quia non tangit fœdus matrimonij, sed quãdam qualitatem extrinsecam, q̃ non in iure, sed in facto consistit. ut in l. 2. § j. ff. si ser. uin. Deinde no. hic, quod quæstio matrimonij incidit petitioni hæreditatis, & est pĩudicialis. & iõ primò cognoscenda. ¶In isto. c. cõsidera duo, primò ordinẽ, & hoc ẽ quia ecclesiastica & spũalis: de spũali aũt nunq̃ põt co-
4 gnoscere laicus, qa non est capax. ¶†Item nunq̃ accedit merè spũali tpali. quia magis dignum non accedit minus digno, ar. ff. de ædil. edi. l. iustissimè. unde no. ſm Ber. q interdum sunt duæ q̃nes & ambæ principales; & tunc de ambabus cognoscitur, ita tñ, q qui prior appellat, prior agat. hoc uerum, nisi altera sit pĩudicialis & maior, qa tunc interim supersedeã sup minori iste est casus no. i a
a l. j. C. q accu. nõ pos. Interdũ[a] sunt duę causæ quarũ est una principalis, alia incidẽs & multipliciter, quia q̃nque incidit ciuilis ciuili q̃nq; ciuilis criminali, & q̃nq; criminalis criminali; & sp de incidenti, si est p̃iudicialis, & ꝓponatur obiectiuè, est prius cognoscen-
b dũ & interloquẽdum, ut. C. ad l. Fab. de pla. l. p̃ses q̃ loquitur[b] in excep tione. C. de adul. l. q̃n Alexandrum, q̃ loquitur in replicatione. & dicit q replicatione. & de præiudiciali prius debet terminari, quam exceptio opposita à reo; quod rarò alibi inuenies.

a ¶*Adde no. c. exhibita, de iu.*

b ¶*Adde no. in l. Titia. ff. solut. matri. & per Paul. de Castr. cons. cccxxxiij. inci. uisa peti. in pe. & fi. colu. ubi pulchrè.*

¶Et hoc facit ad q̃nem, dictat statutum, q bannitus non audiatur agendo, nec excipiẽdo, modò Titius fuit spoliatus a Seio, & uterque erat bannitus: excipitur de bãno actoris: replicatur de bãno rei: si præsupponatur q replicatio cõpetat, prius dẽt de ea cognosci, & interloqui: sed an hoc sit præsupponendum, dic ut not. in l. cũ mulier. ff. de solu. ma. per Iac. de Are. & Bar. & fortè in pdicto exemplo est magis fauendum spoliato; quia ꝓ eo duo faciũt. s. spoliatio, & bãnũ aduersarij: sed pro reo non facit nisi unum tñ. l. bannũ actoris, & duæ rõnes uincunt unã, ut in au. ut. de cõsan. & uterinis fratrib. Porrò non considero, utrum sit bannitus ex maiori delicto, quã alius quia non genus criminis, sed bannũ spe-
5 ctatur, ut. ff. de pœnis. l. q ad statum. ¶†Quæro, utrum si opponatur exceptio, quòd est monachus, & in possessione monachatus possit cognoscere iudex secularis, coram quo causa principalis agitur? rñdeo, in monacho considera habitum interiorem. i. qualitatem monachatus, & habitum exteriorem. i. cucullam. Primũ sapit petitorium. Secundum sapit possessorium. Respõdeo non potest cognoscere, quia possessoriũ non releuat excipientem, & de substantia monachatus iudex secularis non põt cognoscere. & licet aliquando probato habitu exteriori præsumatur interior habitus, ut not. Iac. But. C. de epi. & cle. l. si qua per calumniam, secus est hic, quia ad efficaciam ueræ probationis non possunt testes recipi per iudicem secularem nec directè,
6 nec indirectè. ¶†Quæro, quid de quæstione usurarum obiecta petenti mutuum? respondeo aut expressè apparet, quod contractus est usurarius, & tunc non est necesse q remittatur ad episcopum, quia quod patet expressè non est probare necesse, aut non apparet, quia consistit in tacita fraude usurarum, & tunc ad episcopum debet remitti, quoniam causa est ecclesiastica, ut no. 11. q. 1. in summa. ¶Si aliquis tanquam filius petit alimenta, opp. ei, quod non est filius? respondeo, fiue Bal. super secundo decret.

agat ex contractu, siue ex iure naturali, officium iudicis proponat, potest cognoscere iudex secularis: quia excipiens non intentat aliquam qualitatem spiritualem. Nam cum non intentat filiationem, sed neget, ergo nec matrimonium intentat. ¶Si autem opponeret, quod est spurius, tunc ubi agitur ex contractu, episcopus cognosceret. si officio iudicis, tunc iudex secularis, ratio differentiæ hæc est, quia in primo casu oportet, quod probetur ueritas, ut. ff. de condi. & demon. l. Lucius. In secundo casu sufficit, quod probetur, quod pater & mater uocabant eum filium legitimum, ut. ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iur. l. iudex, & ff. de ma. test. l. uxorem. ubi mirabiliter dicitur, quòd quando posthumus nomine baptismali uocatur nomine paterno, præsumitur filius, quod alibi non reperitur, & facit quod no. 2. q. 1. c. ne manifesta, circa
7 medium magnæ gl ¶Quæro†testator mandauit restitui usuras omnibus, qui docuerint extortas. Sibi apparet codices rationum euidentes, nunquid iudex secularis possit cogere hæredes usurarij ad istas usuras soluendas legatarijs. & uidetur quod sic, si sunt manifestæ secus si dubiæ. fiunt autem dubiæ per negationem hæredis, manifestæ autem si confiteantur de plano nec puto, si hæres neget, quòd iudex secularis possit pronuntiare standum dictis codicibus: quia quæstio iur. est, an sit standum eis necne, ut no. Archi. 46. dist. c. qui syncera. Et ideò huius quæstionis arbitrium, & determinatio pertinet ad epm. & declarato hoc per eum bene poterit iudex secularis primo aditu per legatarios facere executionem testamenti, ut l. hæreditas. ff. de pe. hære. & l. amplius. Nota, quod supradictum est, quando exceptio præiudicialis. i. suspendens & non supponens negotiū principale, incidit petitioni. modò est alia incidentia, s. quando incidit petitioni, & hoc potest esse tribus modis. Primo modo derogatoriè & obstatiuè, ut ff. de inoffi testa. l. Papinianus. §. si filius. ff. de auto. tut. l. defendente, quæ est multum singularis. ff. de iureiur. l. nam postea. §. si minor. Secundo modo, quia ex secunda petitione ad primam surgit exceptio compensationis, ut no. C. de compensatio. l. neque. uel minuitur cōdemnatio in prima, ut dixit illa l. ut no. ff. fami. ercis. l. Mæuius. §. cum. Tertio modo inconuentione & reconuentione super omninò diuersis, & non contingentibus se, ut s. eod. c. cum dilectus. §. non autem. ¶Et hæc incidētia subdiuiditur in quatuor conbinationes. Nam interdum incidit ordinaria ordinariæ: & tunc debēt eadem sententia terminari etiā si reconueniens habeat probationes paratas, sicut habebant illi nobiles de Artone, quod est bene notandum, quod facilitas probandorum non derogat ordini conuentionis & reconuentionis casus est singularis in d. ca. cum dilectus. sed si iam esset probatum, non suspenditur liquidum propter incertum, ut C. de compen. l. fi. interdum incidit summaria ordinariæ; & idem no. ff. de iudi. l. q prior. Interdum incidit ordinaria summariæ; & tunc recipitur libellus reconuentionis, ut. ff. de procur. l. sed hæc. §. non solum. fallit, si reconuentus habet ius reuocandi domum, ut. ff. de iudi. l. sed & si restituatur, in prin. quamquam tamen recipiatur libellus, non debeant eadem sententia terminari: quia in procedendo non est eadem ratio, sed diuersa. ut dixi in c. j. supra de mu. peti. ca. j. post Inno. interdum incidit summaria summariæ, & tunc procedit reconuentio, & debent simul terminari, quia inter paria non debet esse prærogatiua alicuius priuilegij, ut. ff. de execu. tut. l. sed & milites, in princ. hoc probatur, ff. de procu. l. omnium, & ff. de
8 uar. & extraor. cog. l. j. in fin. ¶†Et unum scias, quod contumax non admittitur ad recouueniendum durante contumacia, ut singulariter no. ff. de dam. infe. l. si finita. §. si quis quia. ¶Et no. quod in sinu, id est in capite iudicij, omnes incidentiæ clauduntur. Sunt & nonnullæ aliæ incidentiæ, ut quando incidit maius delictum minori, uel una species delicti incidit alteri quę non est de eodem genere, & hoc quandoque ex fortuito, quandoque ex proposito, ut. ff. de fur. l. qui nocentem. §. si iniuriarū & §. si nupta, & l. uulgaris. §. si quis ex. Item in contractibus & ultimis uoluntatibus ubicunque habet locum illud brocardicum, si non ualet, quod ago, ut ago, ualeat ut ualere potest, ut. ff. de accep. l. an inutilis. ad quod procedit ratio continenti, & cōtinentiæ, ut. ff. de serui. l. si tam angusti. ¶Item ex æquitate naturali, & fauore ultimæ uoluntatis, ut. ff. ad Trebel. l. Scæuola. ¶Idem dicimus iste incidit in latrones. sed hæc non pertinent ad nostram materiam, in qua tractatur solum de incidentiis. i. occurrentiis iudiciorum, & non de aliis, ut ff. de iur. om. iu. l. si quis id quod, in principio.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio an habeas locum in possessorijs.*
2 *Spoliatus agens contra spoliatorem an possit ab eo reconueniri.*
3 *Agens de spoliatione repellitur exceptione alterius spoliationis probata.*
Audiri non debet idem effectu, quod excipere.
4 *Obligationes naturales an tollantur per sententiam.*
De exceptionibus an sit idem.
Egisse generaliter intelligitur, qui non proposuit originem petitionis in libello.
Reconuentioni quando locus non est, & nu. 5.
Spoliati, & spoliationis priuilegium, quod amittitur eius silentio.
Natura dicitur, quæ cobaret origini causæ.
5 *Interdictum recuperandæ possessionis si unus proponat, & alter aliud interdictum alterius generis, an de iure ciuili pro alia admittatur reconuentio.*
Legis, si quis, ad l. Iul. de ui. intellectus.
6 *Spoliatus si non agat ad possessionem, sed ad fructus, an ista actio sit priuilegiata.*
7 *Compensatio an possit obijci de una uiolentia ad aliam in re diuersa.*
8 *Exceptio spoliationis an tollatur per replicationem alterius spoliationis.*
Replicans propriè agit i. dat fomentum actioni.
Excipienti debiliora arma sufficiunt, quam actori.
Rei persona semper est in iudicio fundata, non item actoris.

SVPER SPOLIATIONE. Singularis est materia istius capituli, utrum†in possessorijs habeat locum reconuentio. & dic quod sic, nisi unū absorbeat alterum, uel differat, ut qa sit pīudiciale processui aduersarij. agēs interdicto recuperādæ possessionis recōueniri nō pōt, nisi de alia spoliatione de qua et excipi poterit contra eum. hoc dicit secunda pars ibi, quamq concor. ibi summarium. e. c. cum dilectus, ubi illi nobiles de Artone super uiolentia conuenti possunt de alia spoliatione agere seu reconuenire. Itē
2 excipere. ¶Casus, † Quæritur utrum spoliatus agens contra spoliatorem possit ab eo reconueniri. Rndetur

tur, q non. quia petitio reintegrãdæ possessionis est in hoc priuilegiata, ut ipsam intentans non cogatur ante restõnem possessionis rñdere spoliatoribus super alia qõne, fallit si reconueniretur de alia spoliatione. hoc
3 dicit in prima parte.† Secundò dicit, q agens de spoliatione repellitur exceptione alterius spoliationis pbatæ, supple donec sit facta reintegratio possessionis excipienti, ut s. e. cum dilectus. dixit Inn. q nec corã ordinario, nec coram delegato conuenitur uel reconuenitur spoliatus, si spoliationem allegat, et non in modũ excipiendi. Nã sufficit dicere, tu non es audiendus quia de hac re pendet qõ spoliationis: imo tñ in effectu idẽ est dicere; non debes audiri, q excipere. l. j. §. q aũt ff. de alea. & l. j. ff. sa. her.
4 † Dicit Inn. q naturales obligationes ut est, q satisfiat læso. non tolluntur p fe[illegible]am, ut l. pecu. §. j. ff. rem ra. ha. dixit Inn. q exceptiones peremptoriæ proponendæ & non propositæ non tolluntur per sententiam, nisi qñ ius earum tollitur per sententiam. Exemplum in exceptione compẽsationis, & in hypothecaria quo ad ius prælationis. ff. de excep. rei iudi. l. duob. Inno. dixit, imo q succumbens in summaria exceptione non prohibetur agere ordinariè. Item ait, q qui in libello non proponit originem petitionis, intelligit generaliter egisse: secus, si ponit originem, id est causam petitionis, & hoc tã in personali, q̃ in reali actione, Inno. ¶ No. q reconuentio non hẽt locum, qñ primũ iudicium derogat iũdo. ¶ No. q spoliatus non cogit rñdere spoliatori sup libello, uel interrogatione alterius rei. Not. q exceptio spoliationis est priuilegiata magis, q̃ actio à spoliato intentata. ¶ No. q priuilegiũ hic appellatur spãlis natura ipsius iudicij, naturã uoco, qa cohæret origini cãæ. Ex regula prima apparet, q spoliator non auditur sup proprietate, et si talis sit proprietas, quæ non possit absorberi p uiolẽtũ, ut proprietas decimarum, & aliorum spũalium. Et no. q litera, quæ dicit, non cogatur rñdere, probat, q non possit excipi de dñio, & est expressum. s. e. c. dilectus. §. uerum coniuncto. §. nos autem. tñ si excipiens esset admissus ad probandum, imputet sibi agens, si cõsensit, ut j. de causa possessionis. c. 1. ¶ Item si iudex admisit hanc exceptionem, & est probata, ualet admissio eius, & pbatio, & sibi imputet, quia non appellauit, ut C. de ap pe. l. j. & isto casu põt saluari gl. quæ est. ff. de iud. l. si de
5 ui. ¶ † Quæro, utrum de iure ciuili, si unus proponit interdictum recuperandæ possessionis, alter aliud interdictum alterius generis pro alia, admittatur reconuentio? rñ. non propter uerbum, noscatur, quod est in litera. Nam, noscatur, significat ius antiquitus cõstitutum. i. ius Digestorum, seu Codicis, ut no. ff. de legi. l. de quibus. ¶ Opp. q secunda spoliatio consideretur, & nõ prima, quia posterius delictum uelat anterius, ut C. ad l. Iul. de ui. l. si quis. Sol. ibi posterior uiolẽtus sibi ius dicit circa eandem rem, & ideo perdit priuilegiũ recuperandæ possessionis, criminaliter tñ uterque dẽt puniri de ui, quia ex quo est quæsitum ius fisco, non debet fiscus illud ius perdere absque facto suo. Deinde considera istam materiam sic, q qñq; proponũtur duo petitoria, unũ ab una parte, alterũ ab altera, ut ff. de exce. rei iu. l. si inter me & te; & procedit recõuẽtio. & qñque duo possessoria, & tunc aut primũ absorbetur per [illegible]; & loquit. d. l. si a te fundum; aut nõ absorbetur, & tunc aut unum est priuilegiatum, reliquum non: & nõ habet locum reconuentio, aut neutrũ, uel utrunq; est priuilegiatum; & tunc est reconuentio. ¶ Sed Ber. dixit hic, q in momentanea possessione cessat recõuentio, q falsum est, nisi in pupillo, ut C. qui legitimam psonam l. momẽtanea. aut unum est petitorium, aliud est possessorium, & si q uidem pponuntur ab eadẽ parte, dic ut. l. naturaliter. §. nihil cõe, & C. de interdic. l. incerti. Si
6 aũt hincinde, tunc dic, ut in tex. istius. c. ¶ † Quæro, qd si spoliatus nõ agit ad possessionẽ, sed ad fructus, uel dñia, utrũ actio ista sit priuilegiata? Rñ. sic, ut s. e. c. cũ dilect. Idem, si agat ad pensiones, quæ potius dñr obuentiones, q̃ fructus: quia nunq̃ fuerũt idem corpus cũ re principali, nec unquam fuerunt pendentes in re, sed occasione rei. Quæro, quid magis expediat, utrũ agere, uel excipere? Rñdeo. ut in gl. quæ est multum no. &
7 aurea in practicando. † Quæro de una uiolẽtia utrum possit obijci cõpensatio ad aliam in diuersa re? Rñdeo non quo ad rerum corpora, sed quo ad psonales pstationes damnorũ, & interesse sic, ut ff. de compe. l. si ab bo; & ita intelligas gl. Ber. ¶ Itẽ titulus criminis cõpensatione non excluditur, sed crimen crimini cumulatur ut ex pdictis apparet. & si uis ordinare gl. hic positã, de
8 singulis m bris hic facias singulas qõnes. † Quæro, an exceptio spoliatiõis tollat p replicationẽ alterius spoliationis? Rñdeo non, quia replicans propriè agit. i. fomentum actioni dat, ut l. quæsitum. §. fi. ff. de pecu. & C. de exce. l. si pactum. excipiẽs aũt soli defensioni incumbit, & nõ impugnationi, & ideo debiliora arma ei sufficiunt. ¶ Itẽ replicatio, quæ nõ extinguit exceptionẽ, nõ prodest replicãti. Itẽ p hoc. ff. q quisq; iur. l. fi. hinc est, q exceptio excõicationis nõ tollitur p replicationẽ excommunicationis: quia persona rei semp est fundata in iudicio: sed psona actoris non semper, ut j. de exce. c. cum inter, & adde. l. optimam. in materia florũ, quod ui aut clam. l. si alius. §. est & alia. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Plus quot modis dicatur, & in prin.*
2 *Pœnitere licitum an sit quandocunque & num. 1.*
Plus petitionis, exceptionis praxis.
3 *Exceptio declinatoria solutionis si non oppo. an iudex possit absoluere ab instantia iudicij.*
4 *Inducia an duplicentur, si agatur ante conditionem.*
Ante diem agi quandoque potest, & nu. 5,
5 *Actio an sit nata ante diem.*
Plus agens quando cadat à toto.
Dolus etiam sciente fit.
6 *Inducia an duplicentur, an residuum induciarum, quod superat tempore litis contesta. & nu. 5.*
Minus loco petenti quid debeatur.
7 *Libellus an procedat, si debeatur genus, & petitur species.*
Ante diem agi an possit in realibus.
In pœnis non inspicitur an agi potuerit, sed an actum sit.
In delictis non consideratur iuris adminiculum, quod pertinet ad pœnam.
Temeritas cum temeritate compensatur in expensarum negocio.
8 *Induciæ si sunt duplicatæ, modò actor in illo tempore, quod est additum, petit, an iterum duplicabitur.*
9 *Sportula computantur inter expensas necessarias.*
Forum quis non sortitur in loco contractus, sed solutionis.
Campsorij contractus an licits.
Sortem minuere non est peccatum, sed contrà.
10 *Constitutio episcopalis, quæ dictat, quòd si debitor petat declarari contractum esse de duplo in fraudem usurarum, debeat facere depositum pecuniæ totius, an fœnerator hoc casu conuictus perdat ius ueræ sortis.*

Calumniator

Calumniator maior qui impetit, quam qui se defendit.
11 *Cautioni secundae an sit standum.*
Deriuatiuum sapit naturam sui primitiui.
Fœneratitius contractus non ualet etiam ambabus, uel altera parte non ignorante.
12 *Dolus an reddat contractum stricti iuris nullum, & an bonae fidei.*
Contractus bonae fidei & stricti iuris differentia.
Contractus omnes iure canonico sunt bonae fidei.
De mendacio conuictus, non dicitur de dolo conuictus.

De plus petitionibus. Rubr.

CONSILIVM. Importunitas plus petentiũ punitur, si super petitione sua duxerint persistendum. Qui n. re plus petunt, uel cã, condemnãtur in expẽsis: qui plus loco, ad interesse. si plus tpe, duplicantur induciæ, nec superueniente tpe audiuntur nisi soluantur expensæ. Cã plus petitur, cum aliqd debetur in genere, uel alternatiuè, & petitur certa spẽs, uel una præcisè, plus petitur re, si. x. debeãtur, & 20. petantur. Loco, cũ petitur solui alibi, q̃ in loco destĩ. tpe, cũ ante diẽ, uel conditionẽ. In isto ca. not. multa bona. ¶No. primò, insipiens est qui mouet litẽ iniustè. ¶Secũdo, q punit importunitas plus petentiũ. ¶Tertiò q parcitur desistenti. ¶Quartò, q temerarius punitur in expensis. ¶Quintò, quod qui petit alibi, q̃ in loco statuto tenetur ad interesse. ¶Sextò, q si quis agit añ tps, uel
1 cõdõnem, duplicantur induciæ. †Septimò, qđ quatuor modis dr̃ plus, ut inst. de actio. §. qui plus. l. electione, quantitate continua uel discreta, loci mutatione, & tẽporis præuentione, concor. insti. de acti. §. plus. Quintus modus ponitur. ff. de uer. ob. l. si pupillus, & ff. de lega. ij. l. Mæuius. §. duobus. ¶Oppo. quod nõ sit licitum desistere, ut C. de transac. l. si quis maior. Solu. ibi periurium, quod non potest per pœnitentiam reduci ad pristinum statum. hic autem est, quod bene potest reduci
2 & pro infecto haberi, ut ff. de ius uocan. l. quamuis. † Secũdò opp. & vr̃, quod sit licitum qñcũque pœnitere ff. de inof. test. l. Papinianus. §. meminisse. C. de his, quibus ut indi. l. alie. C. locati. l. conductores. Solu. in illis. l. ultra procedit dando ueniam pœnitenti ante sñiam: sed si ultra non procederet, post litẽ contestatã locũ pñia non hẽret, ut inst. de actio. §. item. & ista est actio ꝯ eos ut C. de iur. om. iudi. l. in criminali, & C. de plus peti. l. j. ¶Tertiò oppo. & imo vr̃. q ẽt post li. contest. possit actor errorem suum corrigere confitendo, ut ff. de iureiu. l. eum qui, in prin. Sol. ibi pœna ueniebat imponẽda solum pp grauamen probationis iniunctum aduersario. Hic uerò pp temeritatẽ agẽtis. ¶Quartò oppo. & uidetur, quod debeat perdere causam, ut C. de iure fi. l. iustas, li. x. Sol. ibi loquitur de rigore uetustissimi iuris, quo iure, qui cadebat à syllaba, cadebat à toto: sed per æquitatem iuris nouissimi non cadit à toto, sed duplicantur induciæ, ut hic, & insti. de excep. §. temporales ¶Modo quæro, qualiter hoc practicabitur? respondeo, quia siue sit obiecta exceptio declinatoria solutionis, siue non, constito iudici, quod quando non debet, agatur, debent induciæ duplicari hoc modo pronuntiando, uidelicet quia si obiecta sit exceptio, iudex pronuntiabit exceptione obstante actorem non audiendum, nisi transacto tempore duplicato, & restitutis expensis. Si autem non sit opposita exceptio, condemnabit reum ad soluendum post inducias duplicatas; & nihilominus dabit ei tempus quadrimestre, quod est legale, ut l. 6. C. de usur. rei iud. & istæ induciæ duplicabuntur non solum reo, sed eius fideiussori. s. induciæ conuentionales, sed tempus quadrimestre est uniforme. tamen & illud duplicari puto, si ante tps. quadri-
3 mestre petatur executio iudicati. ¶†Quæro, si nõ oppo. exceptio declinatoria solutionis, utrum iudex põt absoluere ab instantia iudicij? respondeo aut dilatio inest de natura actionis; & potest: aut uenit extrinsecus & non potest de iure secundum Bar. qui ita eleganter,
4 no. ff de uer. obl. l. eum qui ita. §. qui. ¶† Quæro, si agatur ante conditionem, nunquid duplicentur induciæ? respon. aut conditio habet tempus naturaliter mensuratum, ut cum promittitur partus ancillæ, uel fructus futurus, uel domum in certo loco ædificari, uel quod Romæ esset, Ephesi dari; tunc duplicantur induciæ, ut eleganter no. in d. §. temporales, in gloss. uelut. si quis autem non habet tempus commensuratum, ut in illa conditione, si nauis ex Asia uenerit, tunc gloss. dicit q actor perdit l. tem, ut l. pecuniam. ff. si cer. pe. & malè dicit per l. bouem. §. si sub conditione. ff. de ædil. edi. ff. de uer. ob. l. si Titius, & Seius separatim. ff. de pig. ac. l. si rem. §. fi. ff. de pet. hæ. l. quod si in diem, in prin. ¶Extra opp. q ante diem agi possit efficaciter, ut ff. de iud. l. in omnibus. So. ibi petebatur securitas danda, non res, uel quantitas præstanda, ut no. C. de fideicom. l. j.
5 fm unam lecturam, & dic ut ibi plenè. ¶†Quæro, an ante diem sit nata actio? rñ. sic, fallit in usuf. ut ff. quando di. usus fru. le. ce. l. j. in fi. qui tex. non est alibi; qđ dic. ut plenissimè no. in l. j. C. ut actio ab hęred. uel ꝯ hęredes. ¶Oppo. extra, & uidetur, quod plus petens cadat à toto, ut C. eo. l. j. Sol. ibi deliquit contrahendo p dolum, & petendo per dolum. contrahendo, quia exegit cautionem ultra ueram sortem, ut faciunt fœneratores. ¶Item petendo, & litem contestando dolo malo. Sed nunquid istud est bonum exemplum in fœneratore? uidetur quod non; quia dolus non fit scienti, ut l. nõ fraudatur. ff. de renun. sed dico, quod imo fit, quoties i fraudem. l. contrahitur, & catenus contractus est ipso iure nullus, ut C. de legibus & constituti. l. nõ dubium. ego nõ puto, quod de æquitate canonica fœnerator cadat à uera sorte, ut infra de pig. c. illo uos, & de emp. & uẽ.
6 c. ad nostram. ¶† Quæro, utrum duplicentur induciæ, an residuum induciarum, quod supererat tempore litis contesta. respon. solum residuum: quia quod præteritum est consumptum est, & non debet dici dilatio, ut ff. de pœnis. l. aut damnũ. §. quisquis, & ar. ff. de his, qb. ut indig. l. rescriptum: & hoc dictat ratio, quia pœna fines delicti non excedit. ¶Sequitur uidere de eo, qui petit plus loco, & quæro, quid ẽ contra, si petit minus loco; quia debitor non inuenitur in loco? Respondeo. q debetur actori interesse, quia actio arbitraria hanc
7 habet naturam, ut ff. de eo, quod certo loco. l. ij. † Quæro, an procedat libellus, si debetur genus, & petitur species? respon. non, quia nulla species debetur, nisi sit electio actoris. licet si soluatur species, fingatur debita ab ipso principio, ut ff. de leg ij. l. Mæuius. §. duobus. ff. qui & a qui. l. si optio. ff. de condi. indebi. l. cum his. §. fin. Sed in alternatiua procedit libellus, si non excipitur, ut infra de emptio. & uendi. c. cum cã, tamẽ per hoc non tollitur reo ius offerendi supra eod. titu. cap. cum dilectus. §. quia uerò. ¶Quæro, an istud, qđ hic dicitur de agente ante tempus, habeat locum in realibus actionibus? respon. sic, si fortè est factum pactum de petẽdo usque ad diem, cũ iã actio in rẽ eẽt nata. Si

ta. Si verò non erat nata ante pendente dilatione non nascitur, tex. est unicus in iure. ff. de usufruc. l. Sempronius Attalus. & nihilominus habet pœna locum dilationis duplicandæ: quia in pœnis non inspicimus, an agi potuerit, sed an actum sit: Nam in delictis non cõsideratur iuris adminiculum, ut not. C. de legi. non dubium: habentur tamen pro infectis quantum ad iuris soliditatem, sed non quantum ad actus pænalitatem. Idē in contractibus, si de mero facto sit cogitatū, etiā si in eo non consistat interesse, ut dixit illa. l. egregia. ff. de uer. ob. l. quidam cum filium. ¶ Et not. quod per istud. c. uidetur determinari quæstio, quod si mihi debentur quinq;, & petiui. x. unde iudex condēnauit reū in quinq;, & in alijs absoluit, qđ ego teneor reo restituere expēsas, & nō reus mihi ꝓ aliqua parte, arg. contrà. ff. de leg. ij. l. qui solidum, in prin. ut temeritas cum temeritate cõpensetur usq; ad concurrentem quanti-
8 tatem. ¶ † Quæro, duplicatæ sunt induciæ: modò actor illo tpe, quod est additum, petit, utrū iterum duplicabitur? & uidetur quod non, sicut non debetur usura usuræ. contrariū puto. Item si bis ante diem petij, nunquid fiet duplicatio? & uī quod sic. tñ una dilatio in al
9 teram confundetur, arg. ff. ad Carb. l. ideoq;. ¶ † Et circa hoc, quod hic dicitur de expensis, scias quod sportulæ cõputantur inter expensas necessarias. i. quæ danť nuncijs, quę in quibusdā locis sunt taxatæ ꝑ statuta locorum, & ubi nō sunt taxatæ, dantur ſm distantiam loci. itē notarij uolunt sibi solui ꝓ quātitate cāę, ut no. in sti. de actio. §. tripli. & in. l. argētarius, in prin. ff. de edē. iudicibus ēt hodie dantur sportulæ de cõsuetudine curiarum, ut no. ff. ad munici. l. de iure, in prin. & similiter arbitris, & arbitratoribus de consuetudine quorūdam locorū, & in omnibus hēt locū capitulum nostrū, & dictus. §. tripli. cum glo. sua. bene no. Dixit Innocen. quod de iure canonico nullæ sunt ordinatæ sportulæ. Idem ait, quod non sortitur quis forum in loco originis contractus. sed in loco soluendi debitum: & si qdē non habet ibi domicilium, non pōt conueniri, nisi ibi inueniatur: aliās sic, Inno. idem ait, ꝙ si quis agat ante diem, non reijcitur libellus, sed differtur duplicatis inducijs, Inno. idem ait inducias duplicari, siue sint cõuentionales, siue legales, ut in dote; tene menti. Nos uidemus hic, quod rōne loci iuris petitur interesse, & hoc facit ꝓ campsoribus. Nam ego numero Perusij cāpsori centum ꝑ nonaginta, quæ mihi facit dari Parisijs. Nam iste [a] contractus est licitus iure gentiū, & necessarius & utilis & suffultus rōne naturali; quia campsor subijt pericula uiarum, & dāna nuntiorum, ut. ff. de nauti. fænore. l. periculi, &. ff. de actio. & ob. l. traiectitiæ. §. de illo &. ff. de uerb. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. Et si aliquid plus lucratur campsor ex industria, licitè lucratur: quia industria accidit rei licitæ, ut. ff. ad. l. Fal. si hęres. Præterea licitum est numeranti. x. pacisci, quod ei reddantur nouem tm̄; quia minuere sortem nō est peccatū, augere sic, tex. est no. ff. si cert. pe. l. rogasti. §. si tibi. deinde dixi superius quod qui in duobus delinqt,
10 totū pertendit. s. utile ꝑ inutile. ¶ † Modo pone, ꝯstitutio epālis dictat, quod si debitor petat declarari ꝯtctū esse de duplo in fraudē usurarum, quod debeat facere depositū pecuniæ totius, nunquid fænerator hoc casu conuictus ꝑdit ius ueræ sortis. rñdeo non, quia iste fænerator non agit, sed cõuenitur, & se defendit. Nā minus peccat ille, qui ꝑ calūniam defendit se, quàm ille qui ꝑ calūniam impetit alium, ut. l. in summa, in prin. ff. de condi. inde. ¶ Sed quid si iste fænerator petierat coram iudice seculari, & tractus est ad epm, utrum episcopus puniat eum priuando iure ueræ sortis? Et uidetur quod sic, quia est subrogatus loco primi iudicis; ergo debet supplere, quod primus iudex non potuit implere, ar. ff. quod cum eo. l. Titianus, &. ff. iud. sol. l. cum apud, & C. de app. l. ampliorem, in prin. ego dixi superius, quod ista pœna nō habet locum de iure canonico; si quis tñ teneret contrariū, haberet dicere, quod eps posset uera sorte priuare: quia suspectus in cā, & iō non reputatur diuersa cā, sed eiusdem cāæ continuatio, licet cum fori digressione. ¶ Sed ecce. l. j. C. eo. excipit duos casus, primus est, qñ secunda cautio interuenit. secundus est, qñ est transactum, nā transactio ēt super contractu fæneratitio ualet, quēadmodū snia, nisi ꝓbetur simulatio, ut no. extra de deposito. c. grauius. Item in snia dico, quod si debitor passus est se uinci nō opposita exceptione usuraria, quod lata snia debet rescindi, tex. est sin. in rōne sui in. l. si sponsus. §. si uxor, & §. si donationis, & ibi ꝑ Bar. ff. de do. inter ui. & uxo. & per me. Bal. in l. cum allegas. C. de usur. Tertius est cõfessio spontè facta, & nō per dolum creditoris. qđ ergo si interuenit dolus in cõfessione? uerbi gratia, ego mutuaui tibi centum, & accepi a te instrumentum de duplo ueræ sortis, & feci quod tu constituisti quendā ꝓcuratorem ad cõfitendū debitum in iudicio, & ita confessus es, nunquid illa confessio faciat cessare pœnā huius. l. rñ non quia in ea est idē uitium, & idem dolus, sicut in prima cautione. unde dolus non est purgatus, sed auctus, sicut transactio facta ꝑ dolum non purgat dolum, sed per dolum augetur, delictum ergo debet pœna augeri, non minui, ut. ff. de seruis fugi. l. quicunque, & ita tenet gloss. in l. transactio, & Odof. & Iaco. But. & oēs. ꝑ hoc dico in confessione uerba forma-
11 lia, Bal. in l. j. C. eo. tit. ¶ † Quæro igitur, utrum secūdæ cautioni sit standum? Rñ. in fœneratore ēt mille cautionibus non est standum: qa oēs sunt fæneratitię & deriuatiuum sapit naturam sui primitiui, ut. C. de legi. l. non dubium. §. fi. nam ēt inter consentientes non ualet contractus fœneratitius. unde dicta lex debet intelligi in alijs cõtractibus, in quibus ꝑ secundam cautionem purgatur dolus, ut. ff. de condi. ob. tur. causam. & l. si ob tur. cām, & l. ij. ff. eo. quod metus cā. non in contractu fœnoris, & idem dico in transactione, uel cõpromisso: quia non ualent, si facta sunt in fraudem usurarū, utroque sciente, uel fæneratore tm̄ sciente. uel utroq; ignorante, ut quia inter hæredes, ar. ff. de contrahen. empt. l. si emptorem. §. idem. Porrò ultimo pacto standū est;
12 si in fraudem usurarū nihil est cogitatum. ¶ † Sed opp. contractus mutui est contractus stricti iuris, ergo dolus non reddit ipsum nullum. Sol. imò quia in fraudem canonis, ut. ff. de iure patro. l. si libertus: sed in fraudē hominis dolus nō reddit contractum stricti iuris nullum, ēt si ueniat ad ualidandū cõtractū bonæ fidei. hoc dicit illa lex singularis. ff. de uerb. ob. l. si quis cum aliter. dixit Pe. quod nec contractum bonæ fidei reddit nullum, quia nō peccat in forma. considera, uerum est, quod non peccat in forma apparenter, sed existenter peccat in eo, quod cā formæ. i. in consensu, si nō erant, aliàs contracturi. sed quare magis peccat in bonæ fidei, quàm in stricti iuris? rñ. quia bonæ fidei cõtractus consistunt iure gentium, & attenditur consensus: sed contractus stricti iuris habent fomentum, & authoritatem

a ¶ *Adde glos. notabilē in l. iij. C. de exerc. quam alle. Florianus in rub. ff. de usur. in. q. col.*

tatem à iure ciuili, iõ mero iure ualent, sed debent rescindi, ut. ff. de dolo. l. eleganter. ego puto, quod de æquitate canonica oẽs contractus mundi sint bonæ fidei, non dico quantum ad titulum actionis, sed quo ad mentem & substantiã intentionis. & iõ si dolus dat eis tãm aliàs non contracturis, quod contractus sit nullus ipso iure: quia Deus, qui regulat & regit omnia, respicit cor hominis. & in iure canonico non memini hoc notasse in tex. aliquo differentiam substantialẽ inter contractum bonæ fidei, & stricti iuris. ¶ Vltimò not. qđ pœna dictæ. l. C. eo. habet locum qñ agens est cõuictus de mendacio: secus, si solum deficit in probãdo agens, quia per hoc non conuincitur de dolo, quem probari oportet, ut. ff. de proba. l. quoties. §. qui dolo, ẽm Pet. & Cy. licet glo. dicat contrarium. ad hoc facit quod not. ff. de cõdi. inde. l. Iulianus,[a] in prima glo. magna, & est ipsa ueritas.

a ¶ *Et pro hoc adde primò gloss. aliam singularem in c. super literis. de rescri. in uersi. priori modo. Item facit glo. sing. in c. ne quis arbitretur. xxij. q. ij. exponit unũ uerbũ per aliud ad hoc ut euitetur crim. , facit etiam glos. unica in c. clerici lxxxi. distin. quàm exclamat Pã. in c. ij. de probatio. & magni facit* Bald. *in l. data opera. C. qui accusa. non pos.*

SVMMARIVM.

1 *Causa possessionis datur duobus modis.*
2 *Possessio quare magis denominatur à pedibus, quàm ab aliqua parte corporis.*
3 *Possessio quasi fraternitatis an reperiatur.*
Possessorium correlatiuum iuris, & ascendens & descendens in quibus reperiatur.
4 *Possessiones quot sunt, & nu. 5.*
Duo iura quotiens concurrunt in unius persona perinde est ac si in diuersorum personas distinguerentur.
5 *Possessio naturalis an subdistinguatur.*
6 *Possessorium aliquod an sapiat causam proprietatis.*
7 *Actio. fami. erc. com. di. & fin. regun. an sapiat causam possessionis.*
8 *Possessorium aliquod an sit, cui non correspondeat petitoriũ.*
Praestationum personalium quasi possessio an possit esse continua.
9 *Vis expulsiua quomodo cadit in personalibus praestationibus.*
Pensiones uel Praestationes } *quæ quasi possideantur.*
10 *Possessio an requirat iuris adminiculum.*
Possessio rerum, quæ possideri non possunt, est nulla.
Glossæ in l. j. in prin. ff. de acqui. possessio. intellectus.
11 *Dominus feudi ab alio possessi, si uendidit mihi ipsum, & me induxit in possessionem facti, non iuris, quia alius possidebat cum titulo, & bona fide an transtulerit in me dominium.*
Legis si fundum, de fundo dot. ff. intelle.
Vsucapiendi conditio quando tradatur.
Vsucapio, & Publiciana } *ijsdem regulis potiuntur.*
12 *Inuestitura quotuplex est.*
13 *Statuto communis Mediolani, quo cauetur, quod hæredi continuetur possessio, quæ fit ista possessio.*
Possessi. legalis est quædam, quædam corporalis, hæc non continuatur in hæredem, illa contrà.
Ad possessionem corporalem fictus possessor & legalis mitti se petere potest ex edict. D. Adria. uocatis corporaliter possidentibus.
Possessionem quando non transferat emptor in emptorem.
Possessionem petens ex edicto D. Adria. quid obijci possit, & quid obseruandum, & nu. 14.
14 *Statutum quando idem sit cum iure communi, & si idem est, quæ sunt iuris communis, & in eo seruanda.*
Amplians & ampliatum quando idem.
Hæres uerus qui dicatur.

De causa possessionis, & proprietatis. Rubrica.

1 CAVSA † possessionis datur duobus modis, s. ex parte añ & hæc est cã causans: & ex parte post, & hæc est cã causata, ut no. in l. j. C. per quas pso. no. acqui. & primo mõ ponit causatiuè: secundo modo ponitur consecutiuè, ut not. insti. de act. §. tripli. ¶ † Quæro, quare possessio magis
2 denominatur à pedibus, quàm ab aliqua parte corporis, ut. ff. de acq. pos. l. j. in prin. Rñdeo, quia pedes sunt firmum totius corporis sustentaculũ, & hñt se ad reliquum corpus, sicut bases ad columnam stare non possunt nec in aere, quia à terra sustentandæ sunt, ut not. ff. de dam. infec. l. quod conclaue. ¶ † Quæro, an sit re-
3 perire possessionẽ quasi fraternitatis? & uidetur quod non: quia possessio non põt possidere; sed hic uterque alium possideret; quod vr absurdum. sed certè hoc non uidetur absurdum, nec est in correlatiuis, imò necessarium, ut. ff. de in ius uo. l. sed si hoc. §. si liberta. ff. si cer. pet. l. pœnam. & pater possidet ius filiationis in filio, & è contrà. & est proditum triplex utile interdictum adipiscendæ, retinendæ, & recuperandæ. & in summa ubicunque est reperire ius consanguinitatis, uel affinitatis, ibi est reperire quasi possessorium correlatiuũ eius iuris, quod consistit in actibus ei appropriatis, ut eleganter no. Cy. C. de probat. l. non epistolis. plus dico, quòd est reperire, quod inferior possidet ius in superiore, ut uasallus ius in dño, ut in c. j. de forma fide. Ex his apparet, quod est reperire possessorium ascendens, descendens, & transuersale in consanguinitate, & cognatione, & quod omne ius, quod est citra obligationis uinculũ, habet correspondentiã alicuius possessorij, quod est subtile ad intelligendum. dixit Innoc. q iura propriè non dicuntur possideri, nec quasi possideri, nisi ab his, qui ea in ueritate habent; sed ius utendi illis iuribus bene dicitur quasi possideri. Ista est mens Inno. & est subtile dictum; & sic est differẽtia inter ius essendi, quod requirit ueritatem, & ius fruendi, quod consistit in actu potius, quàm in habitu radicato.
4 ¶ † Quæro, quot sunt possessiones? Respõ. duæ, s. ciuilis, & naturalis, ut plenè no. Di. in c. sine possessione, de re. iu. lib. vj. Alij dicunt, quòd ista diuisio pcedit inter diuersos possessores. sed ubi unus tñ possidet, nõ sunt duæ possessiones, sed duo modi possidendi ad unum finem. nam naturaliter corpore, animo ciuiliter possidetur, ut. C. de acqui. pos. l. licèt. & hanc opinionem recitat glo. in l. si ut certe. §. si duobus uehiculum. ff. cõmo. Prima opi. uerior est: quia quoties duo iura cõcurrunt in persona unius, idem est, ac si in persona diuersorum distinguerentur, ut. l. tutorum. ff. de his, qui. ut
5 indig. ¶ † Quæro, utrum naturalis possessio subdistinguatur? dicit Bar. quod sic. s. in naturalem, quæ pducit naturales effectus: & corporalem, quæ non producit naturales effectus, sed ipsa sui ipsius est effectus, & extrinsecus

trinsecus non porrigitur, ut ff. de acqui. pos. l. iij §. ex ꝯtrario, sed ista subdiuisio non est circa substantiam possessionis, sed circa qualitatem eius, ut ff. cõi diui. l. cõi diuidundo. §. inter prædones, & d. §. ex ꝯrio. Alia subdiuisio est, quod possessor dicitur tribus modis. s. propriè in rebus corporalibus: impropriè in rebus incorporalib. quorum subiectum est corporale, ut in seruitutib. impropriissimè in nominibus debitorum, quorum subiectum est abstractum ab omni re materiali, ut not. ff. de pe. hæ. l. regulariter.

6 ¶ † Quæro, utrum aliquod possessorium sapiat causam proprietatis? rñ. sic, ut qñ possessorium debet esse iustificatum, & fundatum titulo, & iure aliquo, q non sit momentaneum, ut ff. de interdi. l. ij. §. quædam, & ff. de itinactuque priua. l. 3. §. hoc aũt a

7 superiori. † Quæro, utrũ actio fami. her. cõi di. & fini. regun. sapiat cãm possessionis? respon. sic adminiculatiue & introductiuè ad forum, & quantum ad ordinẽ iudicij ut ff. fa. herci. l. j. & no. ff. de cui. l. si mãcipiũ, & cõi di. l. pe. sed quantum ad adiudicationem, & pronuntiationẽ sapit proprietatem, uel quasi, & hoc ex natura permutationis, ut no C. de inter. l. incerti, instit. de of. iudi. §. fi. & ar. ff. de condi. ob causam. l. fi. & in ingressu litis sapit possessorium, sed in decisione litis petitoriũ, & iõ diuisoriũ iudiciũ nemo proponit ꝯ possessorẽ, nisi cũ ipse possideat, si obijciatur declinatoria iudicij. Et nemo uincit, nisi res ad eũ pertineat, ut patet ex iuribus

8 s allegatis. † Quæro, nunquid sit aliquod possessorium cui non correspondeat petitorium? respon. sic. nã ꝓ personalibus præstationibus ꝑpetuis inuenitur quasi possessorium, ut s. de ele. c. querelam; tñ non inuenit rei uindicatio competere pro ipsis, dixit tñ Inn. q cõpetit utilis confessoria, quæ est in rem, sic est inuenire hic petitoriũ correspondens. ¶ Quæro, nũquid ista quasi possessio ꝑsonalium præstationum possit esse cõtinua? & uẽ q non, ut ff. de serui. urb. prædi. l. foramen. rñ. quod est continua habitu, sed non actu, & iõ nõ interrũpit, nisi possessio subtrahatur per uim, ut dicto. c. querelam.

9 † Quæro, quõ cadat uis expulsiua in istis ꝑsonalibus præstationibus? rñ. ꝑ rebellionẽ, & resistẽtiã, ut j. de resti. spo. c. Pisanis, ut si dñs accedat ad locum, ubi debet ꝑcipere istas pensiones, & non sinatur intrare locũ. ff. de ui & ui ar. l. colonus, de præscr. 30. an. l. male agitur C. de agri. & censi. l. litibus, li. 11. & l. si coloni. ¶ Sed uẽ quod istæ pensiones non possideantur, nec quasi, ut ff. quorum bo. l. fi. Sol. est uerum, ubi non computãtur in fructu, uel redditu alicuius rei ꝓpriè, nec repræsentãt aliquam superioritatem, uel obedientiam: quia tunc quasi possidentur, ut dicto. c. querelam. Iaco. tñ de Ra. qui in hoc articulo non intellexit ueritatem, dixit, q aduersus querelã opus est querela, ut refert Cy. C. de

10 pac. l. si certis annis. † Quæro, utrum possessio requirat iuris adminiculum? rñ. sic permittendo, nõ approbando, cum ẽt iniusta possessio sit possessio: nulla tñ est possessio rerum, quæ prohibentur possideri, & ita dẽt intelligi diffinitio possessionis posita a glossatore i l. j.

11 in prin. ff. de acqui. pos. † Quæro, dñs feudi ab alio possessi uendidit mihi ipsum, & me induxit in possessionẽ facti. non iuris: quia alius possidebat cum titulo, & bona fide, utrum transtulerit in me dñium? & uẽ qđ non quia nullam possessionẽ mihi tradidit: & si aliquã tradidit. illa non erat uacua, sed erat clandestina & uitiosa. Rñ. tu quæris de casu. l. nam lex dicit, q ꝑ talem traditionem possessionis non uacuæ factam a dño transfertur dñium, ut ff. de fundo do. l. si fundum, ibi dũ dixit, dederat in dotem dixit Mar. Sellimani. & sic transtulerat dñium sine possessione, quia dixit, dederat. Itẽ non transtulerat possessionem, quia j dixit, q talis traditio non interrumpit præscriptionem possidentis. dixit Mar. Silli. & sic possessio remansit penes illum, qui præscribebat. Et licet usucapio fundi dotalis ꝓhibeaẽ inchoari, nõ tñ prohibetur consummari, quæ lex alibi non reperitur. ¶ Porrò licet transferatur dñium, secus est in usucapiendi conditione, quæ non transfertur, & per ꝯñs nec Publiciana, quæ regulatur eisdẽ regulis, q bus & usucapio inchoatur; & ideo in Publiciana opus est, quod tradatur uacua & expedita possessio, ex qua possit surgere usucapiendi conditio, ut ff. de ꝯh. emp. l. clausibus. Nam si transfertur usucapiendi cõdõ, duo possunt insolidum usucapere traditionibus factis à diuersis non dñis, qđ est impossibile. dic ut no. C. de proba. l. cũ res, per gl. Cy. & moder. Ex ꝑdicta. l. si fundum apparet, q qñ ꝑ inuestituram immissiuam non acquiritur possessio ꝑp alterius possessionem aduersatiuam & incompatibilem, & tñ acquiritur dñium, quia uero

12 dño nihil est ꝯrium. ¶ Et scias, q duplex est inuestitura: quædã cũ possessionis effectu: quædã cũ effectu quasi possessionis: quia ex fictione est, ut precaria. quædam est sine aliquo effectu tradita, ut ea, quæ fit ꝑ baculum uel birretum cẽ res corporales, ut in c. j. quid sit inuestitu. col. x. & in c. sciendum, de consue. rec. feu & no. per Dy. in c. 1. de reg. iur. li. 6. Et ista inuestitura est instralis, non realis; quia remota est à rei traditione In iuribus aũt incorporalibus per talem inuestituram acquiritur ius, & facultas utendi, sicut acquiritur ꝑ cessionẽ

13 iuris, & facultatis. & facit c. ij. s. de consue. † Quæro, statuto communis Mediolani caueatur [a] quod hæredi continueẽ possessio testatoris. Quæro, quæ possessio sit ista? rñ. q est possessio datiua creata à lege absque præsentia corporali, & eam uoco artificialem possessionem, non naturalem, quia non cõsistit in sensu corporeo, nec in organis corporeis. si loquimur de possessione legali, illa potest continuari. si de corporali est impossibile; nisi per fictionem, nunquid ergo hæres poterit petere se mitti in possessionem ex edicto diui Adria. rñ. sic in executione statuti; & ita practicaẽ Mediolani, ut qui est in possessioue ficta, sit in uera. simile habes. ff. ad Treb. l. apud Iul. §. j. Sed nunquid alius est citandus? & uidetur quod non, quia est continuatio possessionis potius, quam noua possessio. ¶ Sed cõtrarium uidetur, quia corporaliter possidens est citandus, non obstante quod alius possideat fictè, ut l. j. §. necessariò. ff. si mulier uen. no. Sed pone, quod iste hæres uendidit, & constituit se pro alio possidere? nunquid sicut ipse possidet fictè, ita fictam possessionem in alium transferat, & per consequens dominium rei uẽdicare? Respõdeo non, quia duæ fictiones non concurrunt, ut no. Guil. de Cu ff. de pac. l. ab emptione. Idem dico, si confiteatur ab alio, uel pro alio possidere, quia fictio est quædam, non pedum positio. ¶ Et no. quod edictum diui Adria. in casu dicti statuti sapit duplicem effectum, scilicet possessionis recuperandæ, & adipiscendæ. & ideo non potest obijci ei per possessorẽ exceptio proprietatis, quæ possit proponi in mero beneficio dictæ. l. edicto, ubi probatio dominij esset in

14 promptu. Considera † aut statutum uenit ad ampliandum ius commune, & tunc idem est in ampliante, quod in ampliato, argu. ff. de pac. dota. l. inter. § cum

a ¶ *Vide Iaco. in l. si sorori. C. de iure deli. ubi allegat loca, & ibi habebis omnia.*

tũ inter. aut uenit de ꝗ se de nouo disponendo, & tunc non assumit aliquam qualitatẽ à iure cõi, cui nõ cohæret: qm̃ separatorum separata est rõ, ut C. de do. inter uirum & uxo. l. si maritus. & ideò in dicto statuto Mediolani considerandum est. aut. n. dicit, scriptus hæres; & quia concernit scripturam, uidetur factum ad imitationem extensiuam illius constitutionis, edicto. & eodem modò summariè debet procedi ratione coniunctionis. l. & statuti, ar. ff. de li. & posthu. l. Gallus. §. ille casus, & § si eius, & ff. de lib. & posth. l. si ita scriptum. aut statutum dicit, hæres, & non scriptus hæres, & quia non concernit scripturam, sed ueritatem & realitatem ut sit uerus hæres, & sic etiam in causa intestati habet locum, non mandabitur dictum statutum executioni succinctè, nec leuato uelo, & poterit appellari: quia officium, uel cõdictio ex .l. fine causa proprietatis nõ est, cum debeat disputari de proprietate iuris hæreditarij & admittitur quæstio contrarij dominij, dico saltẽ semiplena & dicamus idem, quod in interdicto, quorum bo. l. fi. ¶ Et no. ꝙ dictũ statutũ ideò intelligitur de uero & iusto hærede; quia istud est proprium significatũ uerbi, hæredis. Nam hæres dicitur, qui in ius uniuersum succedit, id est tale quale erat apud defunctum, & ex omnibus contractibus etiam depositi, & commodati, qui in hæredem descendunt. ff. de peti. here. l. & non tantum. ff. de precario. l. quæsitum. §. ult. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Causa possessionis appellatur momentanea, & quare, & numero 2.*

2 *Appellari an possit a sententia lata super possessorio.*

Possessionis momentanea utilitas.

Possessionis cã, & proprietatis coram eodem iudice tractanda & definienda, & ratio, & in prin. supra.

Possessio cum proprietate non habet communem essentiam, sed tractationem, & sic limitatur. §. nihil commune.

Ex possessione præsumitur quis dominus, & quando huic præsumptioni standum.

3 *Sententia qua fertur super possessorio principaliter, & per se, est diffinitiua.*

4 *Possessor non est spoliandus sua possessione, nisi eo citato et ordine iuris seruato.*

5 *Causa possessionis commissa an uideatur cõmissa causa proprietatis, uel è contra.*

6 *Possidere an possit aliquis ius incorporale si non habet ius.*

Ad possidendum quid sufficiat.

Actus absque habitu quandoque reperitur.

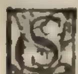

SVSCEPTIS. Cã possessionis, & proprietatis sub uno iudice tractari, & diffiniri dñt, sed contrà non citatum & non confessum diffiniri non debent. secunda ibi, nec nos. Ibi, Decretum, de iudi. C. l. nulli. † Ibi, Momenti, No. ꝙ cã possessionis appellatur momentanea. contrà, certum est, ꝙ possessio
1
durat longo & longissimo tpe, & etiam tanto tpe, cuius initij memoria non existit. ¶ Item certum est, ꝙ tali possessio pro ueritate hr̃, ut elegãter no. in l. j. C. de ser ui. & aqua. Ita qui olim possedit, pręsumitur hodie possidere, si est sibi fauor, & commodum, ut no. C. de proba. l. siue possidetis, per Odof. & alios, nisi res ab alio possideatur præsumitur quia per decennium possessio continuatur animo, ẽt si corpore quis ea nõ innitatur, ut sing. no. in l. j. C. de ser. fug. Prætereà commoda possessionis non sunt momẽtanea, ut fructus, redditus, & prouentus, ut C. de agri. & censi. l. litibus. ff. quib. mo. usufru amit. l. Pomponius. ergo non est momentanea, sed actu perseuerans, ut ff. de iureiu. l. qui iurasse. §. si pater, & l. cum qui. §. in popularibus, & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. pos. sol. hic non dr̃, ꝙ possessio sit momentanea; sed dr̃, quod cã. i. lis sup possessione dr̃ momentanea. s comparando eam ad cãm ꝓprietatis. Nã uictoria sup possessione de facili infringitur; sed uictoria super proprietate est perpetua, ut C. de sen. & interlo. l. post sñiam. C. qui legi per l. momentaneæ, & C. de momen. possessione. i n rubro & nigro.
2 ¶ † Quæro, nunquid à sentẽtia lata sup possessorio possit appellari? rñdet gl. ꝙ aut loqueris de iure ciuili; & in nullo possessorio appellatur. aut de iure canonico; & in omni possessorio appellatur, ut ff. de resti spo. cũ ad sedem, & s. de iudi. c. ult. & hoc teneas. ¶ Extra oppo. si possessio est momentanea; ergo de momento nõ est curandum, ut ff. de bo. quæ libe. l. cum non solũ. §. fi. So. uerum est, qñ ex momento non surgit aliqđ ius, uel interesse; sed ex possessione ẽt in momento surgit Publiciana. l. cum qui, in fine, ff. de Publiciana. ¶ Itẽ acquiritur dñium, si procedit congrua cã, ut ff. si cer. peta. l. si tibi. Item acquiritur cõmodum. ff. so. ma. l. si seruus dotalis. non ob. ff. de sol. l. qui sic. sol. quia ibi nullum remanet commodum. Præterea possessio in seipsa durationem habet, & non dicitur momentanea absolutè, sed comparando eam proprietati & apritudine in specta. In tex. ibi, Sub uno, sed quæro, quæ est ratio? respondeo, tex. in l. nulli. C. de iudi. dixit, quod ratio est, quia continentia causæ non debet diuidi, & dr̃ continentia. i. contingentia, quia sese contingunt rõne ordinis. ¶ Item facilius & cum minoribus expensis expedisitur coram eodem iudice. ¶ Oppo. quod se non contingant. Nam proprietas cum possessione nihil habet cõe ut in §. nihil commune, ut ff. de usucapio. pro emp. l. ij. §. separata. Solu. uerum est quantum ad essentiam, sed quantum ad uentilationem bene habet cõe. Nã ex possessione præsumitur aliquis dñs. & habes bonam gl. in l. pen. ff. de condi. insti. licet huic præsumptioni aliquãdo sit standum, ut qñ dominium deducitur incidenter etiam adminiculatiuè, aliquando non, ut cum intentatur principaliter & per se, ut ff. fami. her. l. j. & habes
3 glo. not. ff. si ser. uin. l. sicuti. §. si quæratur. ¶ † In tex. ibi Diffinire. No. quod sententia, quæ fertur super possessorio principaliter & per se, est diffinitiua. ergo debet lis contestari ẽm Ber. & bene, ut insti. de interdi. §. hodie.
4 ¶ † Item no. quod possessor non est spoliandus sua possessione, nisi eo citato & ordine iuris seruato. C. de pac. l. si pacto, quo pœnam. C. unde ui. l. meminerint. C. si ꝑ uim, uel alio modo. l. fi. C. si propter publicas pensi. l. si
5 deserta, & in ca. licet. j. de præben. li. 6. ¶ † Quæro, nunquid commissa causa possessionis uideatur commissa causa proprietatis, uel è contra? & dic ꝙ non, ut C. si à non compe. iudi. l. de proprietate, & ibi no. & hoc uerũ si delegans commisit causam discretiuè, sed si indefinite utraque causa uidetur commissa. s proprietatis, & possessionis, ut no. infra c. proxi. in j. gl. quam perpetuo
6 no. † Quærit hic Inno. utrũ aliquis possit possidere ius incorporale, si non habet ius? & uĩ ꝙ non, quia sicut se hẽt possessio corporalis ad rem corporalem, ita se habet incorporalis ad rem incorporalem. sed corporalis non potest posideri, nisi sit corpus; ergo incorporalis non potest posideri, nisi sit ius, ut ff. de usufru. l. ij. & iij. §. dare. ¶ Cõtrarũ est uerum, nisi tale ius sit prohibitum

habitum possideri, ut in c. j. de præscri. lib. vj. quia licèt isti, qui sunt in possessione non habeant ista iura; tamé sufficit, quod p dispositioné legis intellectu pcipiunt, & per aduersarij patientiã, uel obedientiã, quasi possidentur, ut. ff. de ser. rust. prædio. l. j. in fi. & sufficit ad possidendum quis putet se ius habere, & faciat actus, qui pertinent habenti uerũ ius, ut eligere, presentare, & similia. Oportet tñ, quod isti actus transeant ad aliquem effectũ. nam si infirmarentur à superiore, uel si præcipienti non obediretur, iste non deberet dici in quasi possessione nisi labiorum suorum sm Inno. & sic interdum est reperire actum sine habitu, ut. ff. de offi. præto. l. Barbarius, secundum illam opinionem, quæ habet, quod illa prætura Barbarij: fuit apparens & non existens.

SVMMARIVM.

1 *Petitorium nascitur ex fine possessorij.*
Possessori, rerum corporalium non competit rei uendicatio: secus incorporalium, excepto in casu retinendæ.
2 *Pronunciandum an sit prius de necessitate in possessorio.*
Petitorium, & possessorium quando cumulari queant.
3 *Sententia lata super possessione an sit immediatè pronunciandum super proprietate.*
Contrarietatis exceptio per modũ declinatoriæ debet opponi.
4 *Possessorio, & petitorio si sit simul actum & semper in utroque sunt recepti testes, an debeant simul publicari, an uerò possint publicari in possessorio, & non in petitorio, uel è contrà.*
5 *Ordo istius c. si non seruetur, an ualeat sententia.*
De ordine processus in causa possessionis, remissi.
Cumulata in libello, possunt in processu separari, & potius in uno, quàm in alio pronunciari.
6 *Cumulationem lex, ideò, permittit ut parcatur sumptibus, & expensis partium.*
Sportulæ quando duplicentur in causa cumulationis.

AD ultimum. Si possessorio, & petitorio simul est actum, potest iudex prius possessorium terminare. h. d. ¶ Quæro, quæ erat ratio dubitandi? rñ. forma rescripti, & forma libelli, sed hoc non ob. qa ordo iuris uult, qd prius de possessione, q̃ de pprietate pnuntietur, ut. C. de rei uin. l. ordinarij. C. de interdi. l. incerti. ff. de iu
1 di. l. si de ui: quia † ex fine possessorij oritur initium petitorij, ut. ff. de acqui. pos. l. exitus controuersiæ, & insti. de interdi. §. conditum. qui. n. declaratur possessor, non potest rẽ uendicare, ut. ff. uti. pos. l. j. §. interdictum aũt: qui tñ. §. nõ habet locũ in petitorio incorporaliũ, quod ét possidenti datur, ut insti. de actio. §. æquè. dicit Inno. quòd licet dimittere petitoriũ, & procedere ad possessoriũ recuperandæ, uel adipiscendæ, sed nõ retinendæ. Inno. quia in retinendæ non esset suspendere petitorium, sed renuntiare ei pp contrarietatem, qua
2 cessante idem esset in retinendæ sm alios. ¶ † Quæro, nunquid de necessitate sit prius pronunciãdum in possessorio? rñdeo, sic si est questio quis possideat, ut. ff. de li. cau. l. liberis. § fi. Sed si est certũ, quod reus tm̃ possidet, tunc põt contrà eũ cumulari petitoriũ, & possessorium adipiscendæ possessionis, uel recuperandæ, ut. ff. de ui & ui ar. l. cum fundũ. §. fin. In possessorio autem retinendæ possessionis sic distinguo, aut agens esset sibi cõtrarius; & non habet locum cumulatio. aut nõ est sibi ꝯtrarius, & tunc sic, ut qñ possessio ciuilis est apud eum, naturalis apud reum, ut subtiliter no. ff. de acqr. pos. l. clam possidere. §. fi. per Di. insti. de actio. §. oĩum. & prædicta uera sunt tam de iure ciuili, quàm de iure
3 canonico, quicqd hic dicat Ber. ¶ † Quæro, an lata sententia sup possessione immediatè sit pronunciandum super pprietate? Rñ. sic, si constat de pprietate, & fuit actum petitorio, & possessorio simul, & non implicãdo aliquam contradictioné. ¶ Quæro, quid si implicauit ꝯdictionem in libello, tñ nõ fuit exceptũ, nunquid possit opponi exceptio ista. s. quòd est sibi contrarius factis probationibus? rñ. non, quia exceptio ꝯrietatis debet opponi per modũ declinatoriæ. non. n. reddit probationes inualidas. & iõ sm acta, & probata iudex debet pronunciare præmittendo tñ semper cãm posses-
4 sionis, tex. est hic no. ¶ † Quæro, si simul est actum possessorio, & petitorio, & semper in utroq; sunt recepti testes, an debeant simul publicari, an uerò possint publicari in possessorio, & non in petitorio, uel ẽ contrà? Dicit Ber. quòd possunt simul publicari? & ét in alte-
5 ro publicari, in altero non. ¶ † Quæro, nunquid si ordo istius. c. non seruetur, ualeat sñia? rñ. sic, sed potest appellari, ut. C. de ap. l. j. & no. ij. q. j. in summa, de hoc in Spe. de pos. & petitorio. §. j. uer. quid si primo. In gl. s. quod, ista gl. exponit primò text. secundò opponit de capitulo cum dilectus. s. de ordi. cogni. tertiò colligit quoddam notabile. quartò ponit differentiam inter leges, & canones; & in hoc male loquitur, quia non est differentia, ut supra dixi, & plenè no. ff. de iudi. l. si de ui. & licet glo. Ber. satis inordinatè procedere uideatur, tñ tangit substantialia in effectu, uidelicet an sit ordo libellandi, an probandi, & testes publicandi, & ultimò quis sit ordo pronunciandi. Et no. quæ cumulantur in libello, possunt separari in processu, & potius p
6 nunciari in uno, quàm in altero. ¶ † Itẽ no. quòd iõ lex permittit cumulationem, ut parcatur sumptibus, & expensis partium, & est ar. quòd pro libello cumulato nõ soluantur nisi unicæ sportulæ: quod sine dubio est uerum, ubi conclusio respicit unicum interesse, ut. ff. de emp. l. non est nouum.

SVMMARIVM.

1 *Permissus semel interesse electioni non ideò uidetur admissus ad perpetuò eligendum, nec ad possidendum hanc facultatem interessendi.*
Sententia non solùm fertur super petito, sed etiam super causis, in prin.
Familiaris & hospes } *non acquirunt in domo domini, uel hospitij possessionem.*
Arbitrio iudicis indifferentia committuntur.
Negatiuam implicitam sine coarctatione testes asserentes reprobantur.
2 *Libellus hic, peto talem electionem cassari, quia apud me est ius eligendi, an procedat.*
Eligere est de fructibus iuris eligedi.
Compensationem reus opponendo ita petit debitum, ac si directè peteret.
Confirmationem suæ electionis petere possunt eligentes.
3 *Consuetudinem qui intentat, uidetur intentare petitorium, & possessorium, & nu. 12.*
4 *Electio facta exclusis habentibus uocem debet irritari.*
Eligendi ius quæsiuisse quando quis dicatur.
5 *Reducitur quis solo uerbo in possessionem iuris incorporalis.*
6 *Vincere debet ille, qui plenius probat.*

Iuramentum

Iuramentum in supplementum probationis quando defferatur actori.

7 *Testes eliduntur per contrarietatem.*

8 *Negatio testis, quæ æquipollet nescientiæ, an probet, & quid si æquipollet assertioni uisus, uel auditus ipsius negatiua.*

Testibus affirmantibus quando magis credatur quam negantibus.

Negatiua quædam conuertibilis cum affirmatione: & è contrario.

Negatiuam si probare testes nituntur, contra eos præsumitur.

9 *Pars maior canonicorum si eligit, omnes canonici elegisse uidentur.*

Elegisse clerici, si canonici eligunt, non uidentur propter corporis, & iuris diuersitatem.

Ecclesiæ unius reperiuntur esse clerici corporis diuersi.

Episcopi electio pertinet ad canonicos ecclesiæ cathedralis.

Eligendi ius una cum canonicis à clericis nomine suarum ecclesiarum præscribi potest.

10 *Cumulans petitorium, & possessorium potest in uno uincere, in alio succumbere.*

Per silentij impositionem statim & ipso iure perditur possessio iurium incorporalium post quam sententia transiuit in rem iudicatam.

Possessio euincitur per absolutoriam sententiam, & quando.

Participium, absoluendos, significat quandoque præsens tẽpus.

11 *Iudex si ita dixit, & ita ego pronuntio, an statim absoluat, uel condemnet, secutus consilium, quod dicit quem absoluendum.*

12 *Canonici, si spoliauerint clericos, an debeant admitti ad probandum.*

Ex incidenter deductis & per modum causæ an sententia ferri queat absolutoria.

Consuetudo inchoata sufficit in possessorio.

Fructuum dominus quis efficitur per inchoatam possessionẽ.

In præscriptione tempora ultima spectanda.

Interesse in aliquo negocio diuersè accipitur.

13 *Verbum, habuisse, quid significet.*

Possessio ex unicò actu acquiritur.

§. ff. hoc interdictum, leg. iij de itin. act. pri intelle.

14 *Esse in possessione non intelligitur, qui statim reijcitur.*

Vendicatio rei datur in corporalibus: secus in corporalibus.

15 *In iudicium quando non uenit nisi illud, quod specificatũ est.*

Vniuersale est, quod non in species diuiditur sed in res.

Generale, quod diuiditur in species.

16 *Consuetudinem an tres uices inducant.*

Seruitus quomodo esse intelligitur in iuribus incorporalibus.

Titulus non requiritur in iuribus incorporalibus

17 *Titulum an saltem sit necesse allegare, licet non sit necesse probare.*

Correlatiuorum est eadem probatio.

a ¶ *No. primò in hoc c. a cum ecclesia, quod licet archiepiscopus habeat iurisdictionẽ in suffraganeos. ca. pastoralis. de offic. ord. non tamẽ eligitur ab ipsis, sed à canonicis ecclesiæ suæ. c. bone. ij. de post. prælat. Secundò not. quod ubi tractatur de electione prælati, eligentes debent in unum congregari. ratio habetur in glo. j. & etiam dic rationem esse quia actus, qui fiunt a collegio, uel uniuersitate, debent fieri à collegialiter aggregatis. c. i genesi, de elec. c. cum omnes, de constitu. Adeo, quòd et si maior pars aliquid faciat, uel etiam cẽs, nisi præcedat deliberatio facta collegialiter nunquam dicitur factum à collegio, uel uniuersitate, l art. in l. aut fratre. §. fi. ff. de pœnis. do. maxime Panor. in c. gratum, de postu. præla. quod no.*

CVM ecclesia.[a] Dicit Inn. quòd sñia non solum fertur super eo, quod est petitum, sed super causis. Inno. sed si spoliatus petitorio & possessorio simul agat, si possessionem, & spoliationẽ probet, sed non dñiũ, obtinet in possessorio, & succumbet in petitorio, & sunt duæ partes. In prima ponitur facti & processus narratio. In secũda diffinitio ibi, nos igitur. Prima subdiuiditur in quinque partes. primò ponit petitionem actoris. secundo recõuentionem reorum ibi, uerum. tertiò modum seruatum in procedẽdo, ibi partibus. Quartò allegationẽ agentium, ibi pars canonicorum. Quintò allegationem reorũ ibi, parte clericorũ. Secunda principalis subdiuiditur in duas. primò diffinit possessorium. secundò diffinit petitorium ibi, uerũ. ¶ Casus Cũ Ecclesia Sutrina uacante canonici elegerunt epm̃, deinde coram Papa petierunt eorũ electionem confirmari. Ex aduerso clerici conuentualium ecclesiarum petebant infirmari. quia cũ & ipsi essent in possessione eligẽdi, fuerunt exclusi, petentes insuper dicti clerici ius eligendi eis adiudicari, cum consueuerint electioni interesse. ꝓducti fuerunt hinc inde testes, & pars canonicorũ nixa fuit ꝓbare, quòd ad eos tm̃ spectaret electio, pars aũt clericorum probauit se electionibus trium eporum ultimò & immediatè electorum interfuisse, & uocem habuisse eligendi cum canonicis. Papa examinauit processum, & in testibus canonicorũ inuenit uarietatem, & uacillationem, & quod adstruebant negatiuam: in testibus aũt clericorum. inuenit ꝓbatam affirmatiuam, quod ipsi interfuerunt, & uocem præstiterunt eligendi in dictis tribus electionibus. Et iõ præmissam electionem cassauit, & clericos reduxit in possessionem eligendi. uerum qa clerici petierunt ius eligendi sibi adiudicari saltem tacitè, quia omne ius suũ in iudiciũ deduxerunt, & de præscriptione non probauerunt, cum de iure cõi secus obtineat, absoluit canonicos à petitorio, ꝑpetuũ super eo silentium clericis imponendo. dixit Inno. quod qui ꝓsequitur ius eligendi, et si sit ius cõsuetudinariũ, ꝓsequitur petitoriũ, & possessorium, nisi dixerit expressè, quod agit tanquã ius habens, quia tunc intentat petitoriũ tm̃, uel dic, q̃d qui petit electionẽ confirmari, non intentat nec petitorium, nec possessorium, nisi aliud adijciat, Innocen.

1 ¶ † Dixit Inno. quod permissus semel interesse electioni non iõ uidetur admissus ad perpetuo eligendũ, nec ad possidendũ hanc facultatem interessendi. ¶ Idẽ ait, quod si unus eps̃ staret in domo alterius epi cũ eo mille annis, nunquam acquireret possessionem: quia non stetit ibi tanquam ꝓ iure suo, sed tanquam familiaris, & hospes. ¶ Idem ait, quod actus indifferentes cõmittuntur arbitrio iudicis, quod est bene no. ¶ Idem ait testes reprobari, qui asserunt tacitam negatiuam implicitam sine coarctatione. & dico, quod reprobatur ut nõ probent affirmatiuã nõ coarctatã, quod est not. dignũ.

2 ¶ † Idem ait, q̃d non ꝓcedit hic libellus, Peto talẽ electionem cassari, quod apud me est ius eligendi, sed debet dicere, quia apud me est possessio eligendi. Dixit Inno sicut poma sunt fructus agri, sic eligere. s. actualiter est fructus iuris eligendi. s. habitualiter. dixit Inno. quod reus opponendo cõpensationem ita petit sibi debitum, ac si directè peteret. ¶ No. in principio, quod eligentes possunt petere confirmationem suæ electionis, ibi, petentes.

3 ¶ † Secundò no. ibi, consueuerunt, quòd q intentat consuetudinem, uidetur intentare petitoriũ, & possessorium: & est ratio, quia cõsuetudo est tam iuris,

4 ris, q̃ facti. ¶ † Tertiò no. q; electio facta exclusis habentibus uocem dét irritari, licet eligentes habeant fundatam intentionem de iure cõi, & posidentis non. In text. ibi, Trium similis numerus. C. de apochis publ. l. quicunque, & C. de fideicom. l. j. in hoc tñ non facit pondus: quia aut quis admittitur ad eligendum precario & de gratia, & tunc nunq̃ acquirit ius, ut. C. de præscri. xxx. ann. l. ij. aut admittitur ad eligendum tanquàm ius habens eligendi, & tunc pp unicum actũ effectualẽ acquiritur possessio, ut. l. fi. ff. quẽad. ser. ami. aut dubitatur, & si interfuit tribus electionibus, præsumitur admissus tanquàm habens ius, ut hic, & d. l. j. C. de fideicom. imò ex tribus præsumitur, q; in perpetuũ
5 fuerit admissus, ut. d. l. quicunque. ¶ † In tex. ibi, reducentes, mirabile est, qđ solo uerbo reducit quis in possessionẽ iuris incorporalis. & est rõ, quia istud ius non est aliud, quam quædã licentia & facultas à iure concessa, & posidetur ét ante quàm electio fit aperta p mortem prælati: secus in possessione, quæ consistit in actu corporali. nã illa nec uerbo quæritur, nec perdi-
6 tur, ut. ff. ad Tre. l. facta, & l. restituta. ¶ † Quartò not. Ibi, Plenius probauissent, q; iste, qui plenius probat, dét uincere. Adde, q; ille qui semiplenè probat, alio nihil probante dicit plus probare. non dico plenius, & ideò. ibi debet deferri sacramentum in defectũ probationis. defertur semiplenè probanti, nisi aduersarius pro se habeat iuris dispositionẽ. dicit Accur. uel nisi uelit iurare, cũ ambo sint eiusdẽ authoritatis, & uterque pariter sciat ueritatem. Si ergo reus offerre se paratũ, iurare nõ debere, sicut actor, qui semiplenè probauit, si uerò uult iurare deberi, non dét deferri iurm actori. ista est gl. unica in iure. ff. de qõ. l. maritus. quæ
7 tñ gl. de facto non seruatur. ¶ † Quintò no. q; testes eliduntur per ꝯrietatem, quia præsumuntur periuri pp uacillationem: quia præsumuntur factũ ignorare, qđ est uerũ, si uacillãt uerbis, & mente: secus, si uerbis, & non effectu uerborũ, ut. C. de testa. l. testm̃ non ideò, pp assertionem negatiuæ nõ coarctatæ, uel parũ coar
8 ctatæ: q; est no. dignum. ¶ † Et circa hoc scias, q; aut negatio testis æquipollet nesciẽtiæ; & tunc non ꝑbant, etiam si essent mille testes: aut æquipollet assertioni uisus, uel auditus ipsius negatiuæ: & tunc est ꝑsumptio ꝯ deponentes, nisi negatiua per coarctationem sit probabilis, uel nisi probetur per oppositã affirmationem. exemplum. C. de ꝯhen & commi. stip. l. optima, & per. Cy. in l. ij. C. de erro. aduo. Et glo dicit, q; plus attẽditur testibus duob. affirmantibus, quàm decem negãtibus; q; intellige, ubi non est æquè probabilis negatiua sicut affirmatiua, ut no. ff. de arb. l. diem proferre. §. si plures, & est tex. hic ualde no. Adde, qđ est quædã negatiua prægnans & conuertibilis cum affirmatiua, ut no. C. de codic. l. nec codicillos. & è ꝯ quædam est affirmatiua, quæ est conuertibilis cum negatiua, ut qñ in articulo ponitur dictio, absque, puta q; res fuit absque eo &c. Nã ista dictio, absque, & dictio, sine, resoluuntur ĩ negatiuã, ut in c. Obertus. § strenuus, de feu. cog. col. x. ¶ No. præsumi ꝯ testes, qui nituntur ꝑbare negatiuã, maximè qñ non est pceptibilis sensu, uel ualdè difficilis percipi, & uide bonam gl. quæ est in l. j. ff. de iti. actuque priua. & quod no. in l. j. ff. de uen. inspi.
9 ¶ † No. in isto. c. q; si maior pars canonicorũ eligit, oés canonici elegisse uñr, ut. ff. ad municip. l. quod maior: quia sunt unũ corpus: sed si canonici eligunt, non uñr clerici elegisse, sed potius esse expulsi: quia sunt diuersum corpus, & quia canonici eligunt uno iure. s. communi: clerici uerò eligunt iure spãli & ex priuilegio consuetudinis, & sunt diuersa corpora. & ideo non hẽt locum in eis fictio prædicta, ar. ff. de condi. & demon. l. mulieri & Titio. ff. de bo. pos. l. sed cũ patrono, & qa res inter alios acta &c. & si d. catur, q; est una ecclesia, cuius noĩe vr̃ facta electio? rñ. electio non fit ab ecclesia, sed in ecclesia. uel dic, q; licèt sit una ecclesia, tamẽ stat regula, res inter alios acta alijs non ꝓdest, nec nocet, cũ sint ꝓrsus alij in iure, & in facto. ¶ Sextò not. q; electio epi pertinet ad canonicos ecclesiæ cathedralis nõ ad curatores aliarum ecclesiarum. ¶ No. q; pt̃ ꝑscribi, q; clerici noĩe suarũ ecclesiarũ eligant unà cũ canonicis. ¶ Item no. q; ex tribus electionib. præsumit̃ possessio. ¶ Item no. q; consuetudo in istis iuribus incor-
10 poralibus non præscribitur breui spacio tpis. ¶ † Itẽ no. quòd cumulans petitoriũ, & possessoriũ pt̃ in uno uincere, & in alio succũbere, puta uincere in possessorio, qđ est bñ hoc casu momentaneũ, qa statim imponitur sibi silentiũ sup petitorio: quo imposito, nec possessione uti põt iuris alieni. Et no. quòd p impositionẽ silentij statim & ipso iure ꝑditur possessio iuriũ incorporaliũ. s. postquã sñia transiuit in rẽ iudicatã, & non ante? ¶ Itẽ no. quòd Papa ꝯ possessione restituit in possessorio, nunc aufert in petitorio: nimirũ, quia ptãs eui ctionis tollit intellectũ restõnis. Item no. per absolutoriã sñiam latã pro canonicis possessionem clericorum euinci; qđ est no. dignum & subtile. ¶ In tex. ibi, Actore non ꝑbante, no. regulã ibi, & si nihil, multo magis, si ꝑbat per ꝑsumptionẽ canonis, ut hic erat Ibi, Duximus absoluendos. i. absoluimus, & sic participiũ, absoluendos, significat præsens tp̃s, & non futurũ. Et uide hic qđ no. per Cy. C. de sen. & interlo. om. iud. l. si iudex. & per hoc determinatur qõ de consultore, qui cõ
11 suluit absoluendũ, uel condemnandũ. † Nã si iudex dixit, & ita ergo ꝓnuntio, statim absoluit, uel condẽnat: quia effectũ consilij secutus vr̃, ar. ff. de iureiur. l. sed &
12 si possessori. §. sed si rerũ. ¶ † Modò ueniamus ad apparatũ, qui difficilis est, omissa prima gl. q̃ est puerilis, capio scđam gl. & vr̃, quod canonici non debeant admitti ad probandum, qa spoliauerant clericos? Rñ. clerici cumulauerunt petitoriũ, & rõne petitorij fuerunt ꝓbationes canonicorum receptæ. ¶ Sed ꝯ illud opponitur, quia clerici non intentauerunt petitoriũ, nisi fortè incidenter, & per modũ cãæ: quia non petierunt declarari ius interessendi ad se pertinere, cum libellus in reali iudicio habeat ꝯcludere ad declarationẽ, ut. l. sicuti. §. si q̃ratur. ff. si ser. uen. So. dẽt sic suppleri ad literã, qđ petebatur declaratio. Sed ꝯ hoc opponitur, qa litera dicit inferius, qđ istud petitorium nõ uenit in iudicio tanq̃ i libello expressum, sed. tanq̃ tacitè inclusum, ut. j. uer. uerum? Rñ. ex quo includitur, satis hr̃ p expresso. uel dic, qđ corã Papa sufficit deducere petitorium ꝑ modum cãæ, ut hic in litera ibi, qđ cum. 1. qa &c. licèt nõ intẽtatum sub forma libelli principlr & p se; & pt̃ ferri absolutoria sup cã, licet nõ feratur sup libello intentato, ut. ff. de ꝑba. l. circa, & hẽt uim diffinitiuæ p oia, & p hoc seruatur capitulũ, Abbate, de re iud. li. 6. qa corã Papa, uel auditorib. ipsius sufficit incidenter ꝑbare uerũ, licèt nõ petitũ. Sol: ibi ueritas nõ uenit ad ꝯfirmationẽ actionis ex accidenti uerificatæ, ut. ff. de inoff. test. l. q repudiantur. §. fi. ubi intentans ius accrescẽdi, uicit, si postea accrescit, qa petitio uerificatur. Sed doc. iur. ciuilis dñt, q; illud est, qa ius accrescẽdi hẽt cãm uetustiorẽ, & iõ fingit retro, q; dixi de Papa, uerũ est in se, sed parũ ad rhõbũ, qa alia rõ

pactũ reformat, dixit. C. de trãs. l. interpositas. motiuũ enim Papæ est per. l. si quis intentione ambigua. qui enim dicit, peto cassari electioné, quia est facta ꝯ consuetudinẽ, intelligitur intentare omne ius undecunq; & qualecunq; ex cõsuetudine proueniens, ut. ff. de excep. rei iud. l. & an ea lẽ. §. actiones. cũ ergo ex consuetudine oriatur possessoriũ, & petitoriũ, hoc cõpendio uerborũ utrunq; vr intẽtatũ, ar. ff. de leg. ij. l. Mæuius. §. duobus. ¶Sed ꝯ prædicta immediatè opp. & vr, ꝙ isti clerici falsum deduxerunt in libello, quia intentauerunt consuetudinẽ. consuetudo. n. non erat præscr. ut patet in litera, ergo nec in possessorio, cum sit intentata ex falsa cã, uincere nõ debuerũt. Sol. ꝯsuetudo erat inchoata, licèt non esset consummata; & ista consuetudo inchoata sufficit in possessorio. Nã per præscriptionem inchoatã efficitur quis dñs fructuũ. ergo merito dẽt admitti ad eligendũ: quia fructus iuris eligẽdi est eligere licere, ut. l. fructus. ff. de reg. iur. & Inn. semper habuit istã considerationẽ, ꝙ actus, qui est eligere, fit fructus istius habitus, qui est possidere hoc ius, sicut fructus iurisdictionis in habitu est eius exercitium in actu. Considera, nam possessio parit facultatem, facultas parit utilitatem, utilitas autem idem est, quod fructus. Et si tu dicis, quæ est ista utilitas? Rñ. est utilitas spũalis, quia prouidetur ecclesiæ. Item est utilitas specialis, quia interest eligentium hr̃e bonũ prælatũ. Itẽ patroni interest, ꝙ ecclesia quasi sua bene ordinetur, & bene regatur. Porrò eligere in omni uacatione renascitur, & omne, quod renascitur, fructuum noĩe continetur. ff. sol. mat. l. diuortio. ¶ Vlterius opponitur, & vr, ꝙ isti clerici in libello deduxerunt superuacua, qa dixerunt, ꝙ in electionibus trium epõrum ultimò & immediatè in Sutrina ecclesia electorũ interfuerunt, & uocẽ habuerunt simul cũ aliis. q. d. nos continuè fuimus in possessione, usquequò fuimus expulsi per canonicos. Nã hoc non est necesse allegare. l. ꝙ continuè. s. successiuè, & sine interruptione extranea: quia qui semel possedit, semper ꝑsumitur possidere, ut. C. de ꝓb. l. siue possidetis. Sol. dicit gl. illa loquitur in proprietate: secus, si in possessione. Et ideò ille, qui uult ꝓbare præscriptionẽ, dẽt probare possessionẽ eo tẽpore, quo præscriptio completur, quia in præscriptione ultima tempora spectanda sunt, ut. C. ne de statu defunctorum. l. si mater, & C. de apo. pub. l. quicũque. xxxv. di. c. ab exordio, & xxviij. di. c. quia sunt, & ĩ. tit. j. c. cũ ad sedem, in i j. gl. ¶Opponitur, ꝙ isti clerici fuerunt uerbosi in libellando, qđ esse non dẽt, ut. C. de app. l. ampliorẽ. §. in refutatorijs. dixerũt enim, ꝙ interfuerunt electionibus, & uocẽ habuerunt. Nam si interfuerunt, ergo uocẽ habuerunt. Sol. non est uerũ, qa potuerunt interesse cã dandi consilij, uel ad hoc inuitati nõ tanq̃ ius eligendi habentes, sed uocẽ non pñt hr̃e eligendi cũ aliis, nisi debeatur eis. vñ dicit. l. ꝙ non sufficit in istis incorporalibus, ꝙ quis possideat, nisi intendat sibi ius acquirere, ut. l. ultima. ff. de iti. actuq. priu. & in dubio præsumendũ est, ꝙ nec ipsi uelint acquirere, ꝯ ius cõe, nec ꝙ canonici uelint concedere: quia nemo præsumitur ius suũ iactare, uel minuere. l. cum de indebito. ff. de prob. & ff. qui & à quib. l. si optio.[a] ¶†Itẽ no. ꝙ uerbum, habuisse, significat habitũ, sine quo non põt esse priuatio, ut. ff. de uerb. ob. l. decem. & ideò non intelligerentur spoliati, nisi probarent possessionem eorum præcessisse. qui enim non possidet, eiici potest, sed spoliari non põt, ut. ff. de acqui. pos. l. qui iure familiariter. ¶Opp. ulterius, ꝙ frustra intentauerunt de tribus elc. cum sufficerent duæ, ut. ĩ. e. c. cum olim: quinimò sufficeret una, l. immediata, cum ex unico actu acquiratur possessio, ẽt si in xl. annis non emergat nisi semel, ut. ff. de aqua quoti. l. j. §. ij. & iij. & sufficit unum tignum immissũ se in parietem tuum, ut seruitutem possideam. ff. de ser. urb. ꝑd. l. seruitutes q̃ & melius & in l. hæc aũt iura. unde tuendus sum in possessione, nisi ab aduersario ui, clam, uel præcario possideã, ut. l. unica. C. uti poss. & q dedit precarium, põt authoritate propria reuocare: secus, si ex alia cã concessit, ut ff. de adul. l. Aquilius, & l. Lucius. Sol. Ber. concedit unum actum sufficere, & bñ: quia una tantum est possessio ita mille actuũ, sicut unius, & quia possessio momento acquiritur, ut. ff. de Pub. l. cum qui. §. fi. & no ff. de iureiur. l. cum qui. §. in popularibus. Nõ obst. l. iij. §. hoc interdictum. ff. de iti. actu. priua. quia illud est propter naturam illius interdicti, in quo requiritur, ꝙ ius habeat seruitutem sm̃ Ber. ¶Quæro, quare litera dicit, quasi possessionẽ:
14 Rñ. quia ius eligendi est incorporale. ¶†Op. ꝯ uerbũ, reducentes, quia non intelligitur in possessione esse, qui statim reiicitur, ut. ff. de sol. l. qui sic soluit. So. concedo. Nam ista reductio fuit hic uerbalis & persunctoria propter seruandam naturam interdicti recuperandæ, quãtum est possibile de iure. ¶Opp. dicitur hic, ꝙ utraque pars intentauit, quicquid iuris habebat. Nam pars canonicorum erat in possessione. ergo non potuit intentare petitorium, ut. ff. uti pos. l. j. §. interdictum. Sol. pro rebus corporalibus non datur rei uind. possidenti plena possessione, sed pro incorporalib. fit, quia non plenè possidẽtur, ut insti. de act. §. æque. Nã cum incorporalia quasi possideantur per aduersarij patientiam, impossibile est, ꝙ quis possideat patiẽtiã aduersarij quia hoc dependet ab aduersario, nõ à se, ut. ff. de ser. ru. præ. l. j. in fi. & no. C. de ususruc. l. corru
15 ptionem. ¶†Opp. & uidetur, ꝙ non uenit in iudicium nisi illud, quod specificatum est, ut legitur & no. insti. de act. §. tripli. Nã illud tm̃ uenit in condemnationẽ, quod in libello continetur, ut. C. de fideic. lib. l. fi. Sol. dicit gl. ꝙ uerum est, ꝙ extranea non continentur: sed bene continentur connuncta & accessoria, ut. ff. de dã. infe. l. si quis missum. §. iudex. Item in generalibus iudiciis & uniuersalibus omnia includuntur. s. in generalibus prosecuta, & in uniuersalibus indistinctè, ut. C. de iud. l. licet. Est autem uniuersale, quod non distinguit in species dialectico modo assumptas, sed in res. generale autẽ est id, quod hẽt species sub se. quia est quod-
16 dam prædicamentum, ut alibi dixi ¶ † Opponitur, ꝙ tres uices inducant consuetudinem in delictis. Sol. illa est mala consuetudo. quòd autem tres uices inducant consuetudinem quantum ad pœnam delicti est uerum nisi eodem contextu, ut tria adulteria commissa cum muliere ante quàm diuertant ad extraneos actus, nam habentur pro uno maleficio continuato, seu aggregato,

a ¶ *Et habes hic text. ad limitationẽ il lius alleg. quæ hẽt, quòd ubi negatiua est prægnans, & habet inclusam affirmatiuam, est probabilis ut per gl. ĩ c. bonæ, el primo, de elec. in l. vj. ff. de prob. quia illud uerum, quando negatiua sequitur necessariò ex terminis affirmatiuis, absq; quòd aliquid deponatur super negatiua, ut quãdo nego aliquid me fecisse sponte, quia ex terminis affirmatiuis, quod feci coactẽ sequitur necessariò quod non feci sponte, licèt super hoc nihil deponit testis, ut declarat. d. Ant. in c. bonæ, de elec. in vj. quod bene. no.*

aggregato, ut no. ff. de fur. l. uulgaris in prin. ¶ Opponitur, q ista pscriptio iur. eligendi non procedit de iure quia seruitus quædam est, quæ non est in nostris bonis nec extra bona, ut l. j. ff. de usuf. le. So. istud est dicere, q non est in bonis nostris simpliciter, sed sm quid. ¶ Oppo. de c. 1. de præscrip. lib 6. sed ibi possessio erat cōtra præsumptionem iuris, ac statuentis ius, hic pter ius. 66. di. c. obeuntib. ca. n. quæ sunt contra ius, uitiantur & uitiant quicquid sequitur ex eo, uel ob id, siue sit contractus, siue electio, siue quicquid aliud, q nomen iuris debeat habere, ut. C. de legi. l. non dubium. §. fi. uel dic q isti clerici habebant iustam causam erroris, ut quia erat publica fama, quod antecessores eorū habuerunt ius eligendi, ut. ff. de usuc. l. Celsus. ¶ Opponitur, q alia ratione non potuerunt præscribere, quia non habebāt titulum. Nam etiam in consuetudine causa. i. titulus allegari debet. Nam nos sumus in consuetudine præscriptiua alicuius iuris. Sol. in istis iurib. incorporalib. nō requiritur titulus: quia patientia aduersarij habetur pro titulo pp modicum pjudicium, q generant, ut. ff. si ser. uin. l. si quis diuturno.
17 ¶ † Sed nunquid saltem ē necesse allegare titulum, licet non sit necesse probare, uř q sic, ut. ff. de usu. l. cum de in rem uerso; sed ibi nulla est præscriptio. nihil. n. ibi præscribitur: sed sunt quidā actus non in patientia, sed in præstatione consistentes ex quibus oritur illa præsumptio iuris, nisi probaret ꝯtrium saltem per aliam præsumptionem, puta quia esset rusticus, uel mulier, ut ff. de prob. l. cum de indebito. Considera hic. nam per possessionem ēt. xl. annorū non probatur titulus, q̄q̄ possidens alleget ipsum: sed oportet alijs probationibus probare, ut no. inst. de ac. §. aliæ, &. C. de præscr. xxx. annorum. l. si qs emptionis. sed per pscriptionem longam, & multofortius longissimam probatur titulus, si allegetur, ut. ff. de usu. l. cum de in rem uerso. Et sicut ille, cui fit pstatio, probat sibi promissum, ita ille, qui præstat emphyteutico noie pbet sibi concessum, quia eadē est probatio correlatiuorū. dicit. n. l. ex q ille, qui iurat, intelligitur iurare in correlatiuis pro utraque parte. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. tres. n. sunt casus. aut sumus in possidente tm̄; & non præsumitur titulus, aut in præstante tātum; & præsumitur titulus, aut sumus in utroque simul, in isto & ratione correlatiuorum præsumitur hincinde, & ista subtilitas est uera.

SVMMARIVM.

1 *Petitorium, & possessorium simul & semel agens de sua electione potest intentare, in prin.*
Patriarcha non potest confirmare ecclesiam episcopi, si eam non inueniat confirmandam, ut quia est contra ius.
Confirmatione sua facta ex certa scientia uidetur Papa dispensare.
Installationis effectus.
Possessio rerum ecclesiæ nunquam uacat per mortem prælatorum.
2 *Confirmatio non confert aliquod ius electo, si electio non tenuit.*
Intrusus non dicitur qui ex minus canonica electione, & confirmatione positus est in possessione.
3 *Prælatus antequam sit possessionem adeptus, an possit agere possessorio.*
4 *Restitutio momentanea ad quid prodest.*
Restituturus quod est quis, si petit dolo facit; fallit tamen hæc regula duobus modis.
5 *Iniustus possessor beneficij an lucretur fructus.*
Bona fide possidere quis intelligatur ad fructus percipiendos. §. iure leges l. sed si lege ff. de pet. hære. intell.
6 *Intrusus, uel quasi an faciat furtum fructuum.*
Fur est inhabilis ad omne ecclesiasticum beneficium obtinendum.
Petitiones duæ eodem iudicio, & libello expediuntur.
7 *Iudex an semper debeat pronuntiare de eo, de quo cognouit.*
8 *Possessorio retinendæ possessionis si egi, & reus fuit absolutus, an iterato possim agere dicens, quod post absolutoriam reus me conturbauit.*
Silentij impositio debet intelligi rebus in eodem statu durantibus.
Sententia absolutoria lata sine causæ expressione, præsumitur lata, quia non probatum, condemnatoria uero, quia probatum præsumitur, nisi alia ratio reformet hanc præsumptionem. nu. 9.
Sententia in regula fundari præsumitur in dubio.
Obligatio naturalis an per sententiam tollatur absolutoriam sententia uidetur lata de mente actorum.

VM super. Agens de sua electione pōt simul & semel petitorium & possessorium intentare h. d. in prima ponit̄ decisa facti narratio. scdō Papæ diffinitio. tertiō pronuntiationis rō. ibi secūda. cū quia ibi tertia, cū iudex. ¶ Casus. uacante ecclesia Bethlemitana duo fuerunt electi. R. subdiaconus & P. canonicus. dictus. R. fuit cōfirmatus per Patriarcham, & possessionem adeptus, sed postea fuit p secularem potentiam eiectus, dictus. R. petebat suam electionem cōfirmari, & restitui ad possessionē. Econtra dictus. P. petebat suam electionem confirmari: constitit Papæ q neutrius electio erat canonica, & q dictus. R. fuerat spoliatus per secularem potentiam, ideo pnuntiauit dictum. R. restituendum ad possessionē, tm̄ immediatē postea pnuntiauit neutrā electionem ualere. nā cum de hoc cognouerit pnuntiare debuit, cōcor. ī. c. pxi.
1 ¶ † Et no. q Patriarcha non pōt confirmare electionem epi, si eā non inueniat confirmandam, ut quia ꝯ ius, sed si est pręter ius, pōt cōfirmari, quia lex. canonica nō pcedit ultra infirmando iuxta regulas no. C. de leg. & cōsti. l. non dubium. Papa uerō, qñ cōfirmat ex certa scia uř dispensare, quia supra ius & contra ius & extra ius oia pōt; ut. ff. de ri. nup. l. in principia. §. diuus. unde in principe uerbum confirmationis, qñq; ponitur pro dispensatione. Dicit Inn. q installatio non est frustra, & q non pōt installatus ante cōfirmationem administrare, ubi consuetudo, q non administret ante, & p talem installationem fingitur acquisiuisse possessionem: quia hoc pōt p consuetudinem introduci. ut quis fingatur possessionē nactus. Inn. ait, q uidit Papam administrare ante, q̄ ingrederetur urbem. ¶ Idē ait, q consecratio facta p obreptionem nō ualet. ¶ Idem ait installationē ad solam solēnitatem ptinere. ¶ Idem ait, q possessio rerum ecclesiæ, nunquam uacat. p mortem prælatorū sed remanet possessio & proprietas penes uniuersalē ecclesiā, & q prælati postea creati pñt administrare, quemadmodū tutores, licet possessio non sit eis corporaliter tradita, & si sit occupata, hñt interdictū. ¶ † No. primō, q ꝯfirmatio nō ꝯfert aliqđ ius electo, si electio nō tenuit. & sic no. q ille, qui cōfirmat, cum alio dat, sed nō dat solus. ¶ Secundo no. q ex minus canonica electione & cōfirmatione positus in possessione nō dř intrusus. & iō spoliatus debet restitui. ¶ Tertiō no. qđ

dixi in summario. ¶Quartò no. q officium iudicis est pronuntiare de omni, q cognouit. sic ergo uo. q confirmatio inualida tribuit cām posidendi. ¶†Quæro, utrum ꝑlatus anteq̄ sit possessionem adeptus, posit agere possessorio? rñ. q aut uult agere possessorio bñficij; & non pōt: aut possessorio rei. & pōt. & est ratio, qa primo casu agit noie suo, & non pōt, quia non est spoliatus. sed 2o casu agit noie ecclesiæ, q pōt. quia ecclesia fuit spoliata, sicut pōt intētare omnia alia iura ecclesiæ noie ecclesiæ, ut. s. de ele. trāsmissa. & hoc est uerū, nisi alius similiter teneat noie ecclesię: quia tunc ecclesia a nullo spoliata, ut. C. de ꝑscri. xxx. anno. l. ij. & ideò non cōpetit interdictū recuperandæ, sed officium iudicis, ut extra mittat aduersarius, q tenet iniustè, ut no. ff. de cōdi. furt. l. & iō. §. Neratius. ¶†Quæro, quid prodest illa momentanea restitutio? rñdet glo. q prodest quo ad fructus restituendos, ut spoliator restituat spoliato oēs fructus perceptos, & percipiendos. & est no. q si talis possessor uinceret in proprietate tenetur restituere fructus usque ad tempus li. conte. super ꝓprietate, postea aūt nō. Nam si restitueret, recuperaret eos, & esset retēō restōnis, ut. C. de fruc. & li. expen. l. litigator. dicit tñ gl. q iste iniustus possessor finaliter non lucrabitur fructus, qa quasi intrusus est, & iō tenetur eos restituere ecclesiæ, & ipsi uero rectori noie ecclesiæ, non suo. & si non concernerent rem ecclesiæ, sed solū titulum bñficij, nulli fieret eorum restitutio. exēplum de his, q̄ præstantur ingredientib. ēpatum in eorum iocundo aduentu, & in alijs honorantijs personalib. ar. ff. ad munici. l. Titio, & ff. de le. 3. l. his uerbis. §. alumno. primū probatur. ff. de cōd. inde. l. si urbana ꝯm probatur. ff. de reg. iu. l. q à quocunq;. ¶Et si tu dicas, dolo facit qui petit, q restituturus est? rñ. hoc spāle ꝓ uiolētiā ut s. ti. ij. c. fi. ij. rñ. odio. n. spoliatiōis fallit illa regula. Itē fallit, si nō tenetur restituere eidem, sed alteri, qui sit prorsus alia ꝑsona. l. si socer. §. Lucius. ff. sol. ma. ff. de cōd. ob cām. l. si donatarius. §. fi. q no. ff. de cōd. inde. l. indebiti. §. sed si minimū. ¶†Quæro ulterius nūquid iniustus possessor bñficij lucretur fructus. & dic q non nisi posideat bona fide, & intelligat bona fide posidere quo ad fructus, ēt si erat in iure. i. in apicib. iuris, & non potuit consulere peritiores, alias non lucraretur. & sic intellige. ff. de peti. hære. l. sed si lege. §. scire. si. n. de facili pōt quis iura intelligere non dēt ei patrocinari sua stultitia, ut l. si seruus. ff. q ui aut clam. Itē nec pōt eo casu probare se errasse in iure, ut. C. dé legi. & consti. l. leges sacratissimæ. & facit q no. ff de usuca. l. si fur. ¶†Quæro, nūqd intrusus, uel quasi facit furtū fructuum? & uī q non, quia non interuertit possessionem alteri. ¶Itē non posidenti non fit furtum, ut l. j. §. Scæuolam. ff. si quis test. li. esse ius. fue. ꝯrium est uerū subtili ratione, quia ecclesia ꝑ hunc prædonem quasi tenētem noie ecclesiæ posidet, ergo fructus capiendo furtū facit, & est casus in d. l. si urbana. pensionū aūt, si quidem percipit eas ex suo contractu, non facit furtum, quia transit in eum dñium. Si uero ex ꝯctu ecclesiæ, uel ueri prælati, facit furtum, nec transit i eum dñium ad instar falsi ꝓcuratoris. & falsi creditoris, ut. ff. de fur. l. falsis, & l. si quis uxori. §. cum. & ff. si cer. pe. l. si qs nec cām. §. res pignori. & d. l. si urbana. & adde qđ no. Inn. in c. nihil est & cum sit fur, inhabilis est ad oē ecclesiasticum bñficium obtinendum: quia criminosus, & graui crimine pollutus. Deinde no. q duæ petitiones eodem iudicio expediuntur & in eodem libello, & uno processum concor. no. sunt in glo. ¶Quæro, quis induxit hoc petitorium, & possessorium? dic ut in gl. sed qualiter. ¶†Vtrum iudex sp debeat pronuntiare de eo de quo cognouit. Rñ. ut in glo. & plene examinaui in c. j. s. de or. cog. ¶†Quæritur de una utili & subtili qōne, ecce q egi possessorio retinendæ possessionis; reus fuit absolutus, iteratò ago dicens, quod post absolutoriam reus me turbauit; quæritur, an possum, & uidetur quod sic; quia turbatio est causa interdicti. unde turbatio nouam causam est, et sic non obst. exceptio rei iu. sicut dicimus. q in rei uindica. ex noua possessione noua datur actio. ut. ff. rem ratam habe. l. procurator ad exhiben. Considera. n. quod in interdicto uti poss. duo sunt extrema, unum ex parte actoris, i. possessio aliud ex parte rei, s. turbatio, quæ in interdicto uti pos. parit aduersarium, ut j. de proba. c. licet causam. Nouum igitur factum nouum desiderat remedium. ¶In contrarium uidetur, quia una est possessio continuata, ergo una est actio, & super eo lata est absolutoria, ergo ob. exceptio rei iudi. ut diximus in qōne de peculio. ff. de iureiuran. l. qui iurasse. §. si pater, & in actione de appenso, eo. ti. l. eum qui. §. popularib. ubi est gl. solennis, & no. ff. de exce. rei iud. l. si a te, in principio. Sol. distingue, aut sententia absolutoria est lata ꝑ abnegationem possessionis, ut qa iudex dixit, absoluo, quia agēs non possedit, uel ꝑ negationē qualitatis possidendi requisitæ ad agendū, ut quia iudex dixit, absoluo, quia agens posidet à reo ui clā, uel ꝑcario; & tunc obst. exceptio rei iudi. nisi intentetur noua cā possessionis, per quam prima qualitas posidendi mutata sit, ut. C. de acqui. poss. l. nulla. aut est lata sententia per abnegationem turbationis; & tunc non ob. exceptio, puta si iudex dixit absoluo, quia non turbauit & est rō, quia est omninò noua turbatio, & nouum agendi principium ex parte rei. ff. de ser. urb. præ. l. foramen; & tunc reus hēt probare, q posit esse eadem turbatio continuata, ut per immissionem tigni ff. de ser. ur. prædio. l. hæc autem iura. aut est lata sententia per abnegationem probationis, ut quia dicit iudex, absoluo, quia non est probatum, & cum habebat perpetuam causam absolutionis, nec post sententiam suppetat ius probandi, ob. exceptio rei iudicatę hinc est, quod actori imponitur perpetuum silentium ut nota. ff. de libe. lega. l. Aurelius. §. centum. quæ impositio silentij debet intelligi rebus in eodem statu durantibus. Secus, si superueniat nouum ius, ut. ff. de executio. rei iudica. l. si mater. §. eandem, & l. si ad exhibend. aut sententia est lata per æquitatem alterius exceptionis. uerbi gratia, dixit iudex absoluo, quia est factum pactum de non petendo, uel quia est præscriptum. & cum tales exceptiones habeant uim perpetuam, de necessitate sequitur quod obstat rei iudica. exceptio, ut no ff. de excep. rei iudica l. cum quæritur. Aut sententia absolutoria est lata nulla expressa causa absolutionis, ut quia iudex dixit, absoluo; & tunc uidetur absoluisse, quia non probatum. nam pro sententia præsumitur, quod sit fundata in regula iuris, quæ est, quod actore non probante reus absoluatur, ut. C. de edend. l. qui accusari. & è contra sententia condemnatoria præsumitur lata, quia probatum, nam præsumitur habere fundamentum regulæ iuris quæ est, quod actore plenè probante reus condemnetur, ut. C. de exceptio. l. si quidem, & ff. de rei uindicat. l. officium. & nota. similem distinctionem in materia. l. Iuliæ. ff. de condi. indeb. in illo passu, an per absolutoriā tollatur uel

uel saltem regatur, seu uelatur obligatio naturalis. Nam aut est lata per abnegationem dispositionis, ut quia iudex dicit, absoluo te: quia non fuit ɔ̄ctus celebratus, uel quia fuit ɔ̄ctus simulatus; & tunc tollit naturalis obligatio, uel ita occultatur, & de ea non pōt unquàm refricari, & si absolutus soluat, repetit ut indebitum, nisi confiteatur sniam fuisse iniustā: aut absolutoria est lata per abnegationem probationis, ut qa iudex dixit, absoluo te, qa actor non probauit; & tūc non tollitur obligatio naturalis: qa licet deficiat probatio, tñ non deficit ueritas; tñ ista naturalis obligatio non ualet ad cōpensandū: quia elisa, ut. ff. de cōpē. l. ēt. Nā hoc operat rigor iudicij; & qa iudex interdū de nigro facit albū, & de claro facit obscurū & incertum, ut no. ff. de condi. inde. l. si non fortē. §. hæredi. Interdū absolutoria est lata per æquitatē alicuius exce. puta Velleiani, diuisionis, uel cedendarū actionum; & tunc tollitur naturalis obligatio, ut. ff. de fideiuſ. l. si plures, in prin. nec pōt accedere fideiussor, ēt si renunciat beneficio Velleiani: quia ois obligatio est sublata ipso iure; qđ est no. dignū. & hic tango unū passum, ꝙ ante sniam si solus fideiussor renūciaret beneficio Velleiani, quod cōpetit mulieri, dato ꝙ mulier non renūciaret, teneret fideiussor efficaciter, ut. C. de prædiis min. l. & si is, & not. C. de leg. l. non dubiū. §. fi. aut snia absolutoria est lata per rigorositatē excep. aut pp exce. Macedoniani, uel pscriptio. & tunc non tollitur obligatio naturalis: quia æquitatis uinculū est pro agente, licet rigor iuris scripti ɔ̄dicat eidē. ff. de neg. gest. l. at qui natura, in prin. & no. ff. de fideiuſ. l. ubicunq;, & l. fi. ff. rē ra. ha. adeò, ꝙ cū deriuatiuū sapit naturam sui primitiui, ēt snia ista dicatur odiosa, ut. ff. de condi. in de. l. qui exceptione. Considera, quod aut. l. prohibet aliquid creditori; & vr̄ prohibitū odiosa aūt debitori, & vr̄ fauorabilis, & snia, quæ inde sequitur, eādem hēt qualitatem. aut absolutoria est lata, nulla cā expressa; & tunc uidetur lata, quia nō probatū, nisi alia ratio reformet hanc præsumptionem, quæ ex actis colligi possit. Nam acta sunt uehiculum ad ipsam sniam; & sētentia uidetur lata de mente actorum, ut no. Cy. in l. j. C. de erro. cal. Et per ista, quæ subtiliter & utiliter dicta sunt, potest eligi quid iuris in alijs omnibus possessoriis etiam in causa proprietatis.

SVMMARIVM.

1 *Probationes per beneficium resti. in integrum post renunciationem, & conclusionem possunt induci.*

Possessorio agere possumus in causa de proprietate, ante tamen causæ conclusionem in prin.

2 *Possessoria iudicia ad quæ ordinantur.*

3 *Iudex debet facere, quod actor declaret, quo remedio acturus est.*

Concludere pro renunciare sumitur in iudicijs.

Termini lapsus dati, ut quid debeat probatum esse, habetur pro conclusione in causa.

Conclusum quando dicatur, & num. 3. & 5. & in qua causa concludatur, & obstet conclusio, nu. 4. & 5.

4 *Dilatio ad allegandum dari non debet.*

Expensæ an ueniant ex causa dilatati processus, uel renunciationis.

Perplexitatem uitandam.

Indicia pro præsumptionibus uiolentis.

5 *Concludere est claudere strepitum iudicialem litigantibus.*

De interdictis remissiuè.

6 *Libellus iste, dico me hæredem ex testamento, quare peto me mitti in possessionem bonorum, an procedat.*

Libelli uerba debent intelligi congruentius.

7 *Causa proprietatis commissa, an intelligatur commissa causa possessionis.*

8 *Succumbens in petitorio, an intelligatur succumbere in possessorio.*

9 *Possessio an sit pars dominij.*

10 *Petitorio si quis agit, & succubuit, quia non probauit, an possit postea petere fructus possessorio iudicio.*

11 *Spoliatus, qui succubuit in petitione, quia nō erat dominus, an uideatur succubuisse in condictione ex. l. si quis in tantam. C. unde ui.*

12 *Ius scriptum ubi deficit, recurritur ad æquitatem etiam non scriptam.*

Naturalis ratio ubi ius deficit, attendenda.

Naturalis iustitia, & AEquitas } idem sunt.

13 *Renunciari an possit rei uin.*

14 *Dominium an quæratur aduersario per talem renunciationem.*

PASTORALIS. Qui agit de proprietate, ante conclusionē cāæ possessorio adipiscēdæ, uel recuperandæ agere pōt: post conclusionē uerò & ante sententiam hoc non pōt. Et sunt duæ partes principales. In prima consultatio. In secunda rñsio ibi, consultationi. Secunda subdiuiditur in duas. In prima rñdēdo distinguit, an nō sit in cā cōclusum; & si est conclusum, distinguitur, primò ponendo regulam ibi, si uerò. secundo ponendo exceptionem, ibi, nisi iudex. tertiò explicando ibi, puta. quartò quædā iudicis 1 arbitrio committendo ibi, his igitur. ¶ † Dicit Inno. in c. pastoralis, ꝙ post renunciationē, & conclusionē pñt induci probationes p bñficiū resti. in inte. ¶ Idem ait, ꝙ nō dicitur posse fieri, ꝙ per auxiliū extraordinariū fit, quale est in integ. resti ¶ Idē a ait, ꝙ concludere[a] propriè dicit, ꝙ sic concluditur, quod ulterius nec de facto, nec de iure qcquā dicat, scilicet noui. ¶ Idē ait, qđ nō est ɔ̄tumax, qui facit, ꝙ. l. permittit. ¶ Idē ait, ꝙ spāle est, quod spoliatus pōt petitoriū suspēdere ¶ Idē ait, ꝙ possessoriū natura sui pcedit petitoriū, qñ non pñt cumulari. ¶ Idem ait, ꝙ spoliatus succūbit, si nihil probauit, Inn. ¶ Idem in c. dilectus. ĵ. eo. ti. qđ ubi primò est lata sentētia super petitorio, de cæterò non est sententia ferenda super possessorio: quia uictoria pprietatis ipsum absor 2 beret. ¶ † Ad euidentiā pmitte, ꝙ possessoria iudicia quædā ordināt ad cām proprietatis, & sui natura pcedere dēnt, ut possessoria retinēdæ possessionis, ut. C. de rei uin. l. ordinarij, & C. de interdi. l. incerti, & ff. de iudi. l. si de ui. Quædā uerò nō ordināt ad cām pprietatis, sicut sunt possessoria adipiscendæ possessionis, uel quorū bo. & quorū lega. uel recuperādæ possessionis, ut interdictū, vñ ui, cōdictio. ex canone, reintegrāda, & ex canone, sępe. Itē ɔ̄dictio ex. l. si coloni. C. de agri. & cēsi. li. xj. ¶ Sūt & qđā remedia, q̄ nō sunt ppriè recuperādæ possessiōis, sed quasi recuperādæ, ut condictio ex. l. cū quærebat. C. vñ ui, & ædictum diui Adr. ut C. de ædi. diui Adr. l fi. ¶ Modo pono casum in terminis. quæsitū fuit à Papa, aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo. fecit citari aduersariū i iudicio: inter-

[a] *Et conclusio dicitur fieri altero de tribus modis, ut declarat d. Franc. de aret. in c. quoniam contra falsam, in j. col. extra de probat.*

rogatus, quod iudicium uellet instruere, dixit, q nolebat agere de proprietate. formauitq; libellum super rei uin. tandem lit. contest. obtulit nouum libellū sup interdicto, unde ui. Quæritur, an possit? r̄ndet Papa, q possessorio recuperandæ, Item adipiscendæ pōt pendente rei uin. proponi: secus in possessorio retinendæ. & hoc uerum ante q̄ sit renuntiatum, siue conclusum in cā. sed postquàm est conclusum, dēt in petitorio pronunciari, nec suspenditur per possessorium, & hoc uerum, nisi ex iusta cā, puta quia reus per suā malitiam subtraxit actori facultatem probandi dn̄ij, qui dolus probatur ex ꝑspicuis indiciis, uel nisi alia iusta cā iudicem mouerit, per quam ēt post conclusionem æquum sit suspenso petitorio possessorium posse proponi. ¶ Et nota simplicem distinctionem. prima distinctio est inter possessorium recuperandæ, uel adipiscēdę ex una parte, & possessorio retinēdæ ex altera. ¶ Secunda subdistinctio est in possessoriis recuperandæ, & adipiscendæ, an non sit sic conclusum in cā, an uerò sit conclusum. ¶ Tertia subdistinctio est, qn̄ est conclusū,

3 an appareat dolus rei, uel alia causa, necne. ¶ † In text. ibi, Requisitus, no. q iudex dēt facere, quod actor declaret, quo remedio acturus est. & ista declaratio dēt fieri in litis ingressu: tn̄ per istam declarationem non tollitur aliud remedium proponendum. de hoc no. p Archi. j. q. iiij c. quia præsulatus. ¶ In tex. ibi, Renūtiatum, aut conclusum, dic aut, pro id est. Nam in iudiciis nihil aliud est concludere, quam renuntiare; & sic exponitur hoc uerbū in aut. de testi. in §. quia uerò multi, in prin. s̄m Gof. ¶ Idem no. in c. ult. de in integ. rest. li. 6. in nouella, & no. per Archi. xxx. q. j. c. iudicantem. Et no. q qn̄ statutum dicit, q usque ad talem terminū debeat esse probatum, lapsus termini h̄r pro conclusione in cā. facit quod no. ff. de arbi. l. si de meis. §. fin. Sed Inn. dicit, quod conclusum dr̄, qn̄ est renuntiatum probationibus tam consistentibus in facto, quàm in iure. Sed renuntiatum non dr̄, nisi in his, quæ in facti probatione consistunt. Vnde postquàm est renuntiatum, bene possunt fieri allegationes. secus, si conclusum sit: quia tūc nec de facto, nec de iure pōt aliquid de nouo allegari s̄m Inn. unde si post conclusum in cā producātur consilia sapientum & magnorum doctorum, iudex non dēt facere ista consilia poni in actis. ¶ Item licèt possit ex forma statuti peti consilium sapientis, tamē

4 postquàm est conclusum in causa, non pōt peti. ¶ † Itē nec dēt dari aliqua dilatio ad allegandum: quia conclusio est ultimum uerbum scriptum, uel probatū, ar. C. de fi. instr. l. ꝓctus. & illud est ultimū, post q nihil sequitur, ut. l. qui duos. ff. de re. du. Hæc conclusio ēt in criminali potest fieri cū nihil aliud trutinandum est quia sola sn̄ia restat proferenda. istud enim est concludere, ut. C. de adul. l. quamuis indubitati. unde nec exceptio falsi procuratoris pōt opponi ad impediendum prolationē sn̄iæ. & tn̄ post sententiam pōt opponi: qa reddit iudiciū retro nullū. ¶ In tex. ibi, Agi pōt, nec cōdemnatur in expen. ratione dilatati processus. qa hoc facit iure permittente, & sic non temerè, ut no. in Spe. de expen. §. iusta, uer. quid si suspenso. & sic non ob. l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. sed nunquid renuntians condemnabitur in expen. dic q sic, nisi iusta cā renuntiandi superuenerit de nouo, ut not. C. de eden. l. edita. ¶ In tex. ibi, pendente, hodie in beneficialibus dic, ut in c. j. eo. ti. in cle. Ibi, Natura. i. ordine, ut. s. de acqui. pos. l. exitus. Ibi, Seu, exponit s̄m Gof. uel addit s̄m Inn. ¶ Ibi, inculcentur. i. addantur, uel interserent.

& no. perplexitatē uitandā. ff. si ususfru. pe. l. j. §. j. ubi de hoc. Ibi, Expedire. s. actori. Ibi, Iudiciis. i. præsum. uiolētis, ex quib. probat̄ dolus, ut. C. de dolo. l. dolum, & l. apud Celsum, i prin. ff. de exce. do. ¶ Ibi, Subtraxerit, puta furādo instr̄m, ut. C. de proba. l. si de possessione. uel interficiendo, uel uulnerando testes, ut. ff. de eden. l. argentarius. §. cū aūt. uel testes qui erant ultra mare, redierunt ad patriā, per quos pōt reus de mendacio & falsitate conuinci. unde conclusio in hoc casu & similibus pro nulla h̄r, ut. ff. de iureiur. l. admonendi, & ibi per Bar. nec est opus petere restōnem in integrū: quia nondū est pronuntiatū, & quia ista conclusio non concludit iudici, quin possit uti æquitatis arbitrio; in tex. est hic unicus in iure. ¶ † Concludere idē est, qd̄ claudere strepitū iudicialē litigantibus. & ista conclusio fit aut legis prohibitione, uel iudiciaria authoritate, qa clausa est audientia utriq; parti in proponendo, & ꝓbando: aut qa partes ambæ cōi consensu renunciauerunt allegandis, & probandis quo casu non vr̄ h̄re locū istud. c. q est uerū, si est renunciatū per pactū, ut d. l. admonendi. Secus, si p simplicē renūciationē, ut hic in uersi. renuntiatū: qa facilius remittit & modificatur simplex renunciatio, quàm gn̄alis obligatio, ut. ff. de pac. l. emptor. §. Lucius. Tu habes quandā gl. magnā, q̄ tractat materiā interdictorū satis cōpendiosè, & gl. iuris ciuilis ponit in l. extat. ff. qd̄ met. cau. Canonistis suadeo, qd̄ uideant tex. instituta, de interdictis, & intelligent gl. faciliter, & clarè, tractat ēt de intellectu. §. nihil cōe, de quo. §. posset fieri longa repetitio, sicut fecit Bar. & uide Ia. Bu. C. de interdi. l. incerti, & nō trāscribo gl. sed tu eam recita in cathedra. ¶ † Extra qro, nunquid procedat iste libellus, dico me hæredem ex testō, quare peto mitti in possessionē bonorū? & vr̄ q non, quia bonorū possessio est iuris ab omni possessione abstracti, ut. l. j. ff. de bo. pos. dic ꝯ, qa sunt duæ partes, & sic factū significant. Nā uerba libelli debēt intelligi cōgruētius, arg. ff. de iureiur. l. sed an possessori. §. sed si uerū. ¶ † Quæro, an cōmissa cā proprietatis intelligat̄ cōmissa cā possessionis? Nā hic sunt duæ glo. una gl. dicit qd̄ sic: alia dicit qd̄ non. tu dic qd̄ possessoriū, q ordinat̄ ad petitoriū, & ius p̄ambulū, uidetur cōmitti, sicut est possessoriū retinendæ, ut. ff. de iur. om. iud. l. ij & ff. de ꝑcu. l. ad rē mobilē: secus, si nō esset eius p̄ambulū. Nā tūc nō uidetur committi principal̄r, nisi in modū reconuentionis, ut. C. si à non cōpet. iudi. l. si de proprietate. ¶ † Quæro, si quis succubuit in petitorio, utrū intelligat̄ succūbere in possessorio? R̄ndeo sic, si reus ꝯdēnatur in petitorio, cū teneatur possessioni cedere. sed si ferē absolutoria, adhuc restat actori posse agere possessorio, quia causæ sunt dispares, & maximè pp fructus, ar. ff. de excep. l. sed si ante. ¶ † Quæro, utrū possessio sit pars dominij? dic quod non, quando est penes non dominum, sed si est penes dominum, uidetur q sit pars dominij: quia in ea cōsistit ususfructus causalis, dic ꝯ, quia non est pars subiectiua, quia dn̄iū non prædicatur de ea: nec est pars integralis, ut d. §. nihil cōe. ¶ † Quæro. nunquid, qui egit petitorio, & succubuit, quia non probauit, possit postea petere fructus possessorio iudicio? R̄ndeo sic, si quod hēt possessoriū: aliàs, non ut. ff. de excep. l. fundū Titianum, & l. fundi. ¶ † Quæro, an ille spoliatus, q succubuit in petitorio, quia non erat dn̄s, uideat̄ succubuisse in condictione ex. l. si qs in tantā. C. unde ui? R̄ndeo non, quia unum caput illius. l. prouidet non domino. ¶ † In text. ibi, AEquitatem. ¶ Not. quòd ubi deficit ius scriptum, recurritur

Right-column margin numbers, in order beside the lines where they stand: 5 (est hic unicus in iure. ¶ † Concludere…), 6 (scribo gl. sed tu eam recita…), 7 (sed si uerū. ¶ † Quæro…), 8 (proprietate. ¶ † Quæro…), 9 (pp fructus…), 10 (cōe. ¶ † Quæro…), 11 (¶ † Quæro, an ille spoliatus…), 12 (caput illius…).

recurritur ad æquitatem et non scriptam, ut hic sm Ber dicit Pe. ꝙ licet æqtas non sit scripta, ex solo tñ dictamine naturalis rõnis debet seruari, ut. ff. de execu. tu. l. scire oportet. § & si maxime Nam naturalis iustitia, & æquitas idem sunt. hoc tenet Pe & Cy. C. de legi.
13 & constitutioni. l. non dubium. ubi uideas. ¶† Quæro, nunquid possit renuntiari rei uin. & uř ꝙ non: quia rei uind. in substantia idem est, ꝙ dominium, ut. ff. de acq. poss. l. si quis ui. §. differentia. Sed tamen contrariũ no. in l. cum fundum. § fi. ff. de ui & ui arma. ad hoc. C. de
14 pactis l. postq̃ liti, ubi est expressum. ¶† Sed an per talem renuntiationem quæratur dominium aduersario, dic ꝙ non, ut. C. de trãs. l. si ꝓ fundo, & singulariter not. cod. ti. l. siue apud acta, & adde ꝙ dicam ĩ. c. proximo. Bal.

SUMMARIUM.

1 *Possessorio et petitorio cum simul est actum, iudex debet una sententia utranq; causam diffinire præmittendo possessorium, petitorio præualente in executione finali.*
Simul, aduerbij significatio.
2 *Clericus flexis genib. coram Papa proposuit talem q̃onem Pater sancte petitorio et possessorio simul est actum. an una sententia debeat terminari.*
3 *Petitorium, & possessorium an possint simul cumulari.*
Petitorium & possessorium quomodo dignoscatur, an cumulationem compati possint.
Possessioni ciuili non intelligitur renuntiare, qui intendit auocare naturalem.
4 *Negatoria, & confessoria an possunt in incorporalibus intẽtari simul cum quasi possessorio retinendæ possessionis.*
Duplicitas iudicij multiplex est, & quando non admittitur.
5 *Causa conuentionis, & reconuentionis an debeat eadem sententia terminari.*
Turbare possessionem meam an dicatur is, qui agit mecum rei uindicatione.
6 *Contrarietas quotuplex est.*
7 *Contrarietas originis impedit natiuitatem, & quid de alijs contrarietatibus.*
8 *Sententia momenti quid prodest.*
Proprietas est dignior, quam possessio.

1 CUM dilectus. † Cũ possessorio, & petitorio simul est actũ, iudex dēt una sñia utrãq; cãm diffinire ꝑmittẽdo possessorium in ꝓnuntiando petitorio ꝑualente in executione fi. ¶ In tex. ibi, simul i. eodem libello, prout loquitur in cumulatione: uel simul, i. successiuè, & ɔtinuatiuè, ꝓut loquitur in reconuentione: nunquã tñ pñt duæ uoces simul proferri, sed successiuè una post alteram: dr̃ tñ simul. posse fieri siue q̃a ẽ actus cõtinuus, siue q̃a facit unũ structũ iudicij, ut. ff. de mino. l. deniq;. §. j. & facit, hoc ad testes saluãdos, qui dicunt, ꝙ uiderũt simul adulterium committi per unã rimulã, ad quam non pñt stare simul ambo. Sed bñ poterant stare simul successiuè, & immediatè. Item ad saluandos testes, qui dicũt, ꝙ simul fuerũt facta plura uulnera, q̃ imediatè fuerit facta unũ post aliud, ut. ff. de ac. & obl. l. nunq̃ in fi. ¶ Ibi In executiõe, s. finali & ꝑpetua nõ ĩ executione momẽti, ut. ut ĩ. c. cum ecclesia. ¶ Casus in terminis nõ est aliter formandus, tñ ꝓ iuuenib. põt sic poni. Clericus flexis genib. coram Papa talem proposuit quæstionem. Pater sancte, petitorio, & possessorio, simul est actum. ¶ Quæro, utrum debeant una sententia terminari? respondet Papa ꝙ sic. Instat quærẽs, Pater sancte, cum oporteat iudicem prius proferre unum uerbum, deinde reliquum, quo ordine pronuntiabit? r̃ndet Papa, ꝙ primò pronuntiabit sup possessorio, secundo pronuntiabit super petitorio. Instat quærens, Pater sancte, ex quo pronuntiat super petitorio, nunquid finaliter in executione ꝑualet proprietas. r̃ndet Papa ꝙ sic. No. tria primò, ꝙ potest simul agi possessorio, & petitorio. secundò ꝙ duæ debent ferri sententiæ, una super possessorio, & hoc prius, alia sup petitorio, & hoc posterius. Tertiò no, ꝙ causa proprietatis potentior est momentanea possessione. ¶ Modò pro intelligẽtia. c. quæro, quid intendat litera, dum dicit, ꝙ fuit simul actũ possessorio, & petitorio? r̃ñ. uult dicere, ꝙ actor fuit duplex in agendo: quia accumulauit eodẽ libello possessorium, & petitorium. hanc lect.
3 approbat Ber. ¶† Sed ɔ̃ hoc opponitur de. l. si de ui. ff. de iud & C. de interdict. l. incerti. & ff quorum bo. l. si. in quibus dicitur, ꝙ possessorium & petitorium nõ possunt cumulari. Sol. illud intelligitur, q̃ñ cumulans esset sibi contrarius: secus, si iudicia compatiuntur se inuicem ut hic. Sed tunc quæro, q̃ñ hoc cognoscam? r̃ñdeo, si cumulat possessorium, & petitorium recuperandæ, uel adipiscẽdæ. ista sunt cõpatibilia: quia agẽs asserit se non possidere, sed si cumulat possessorium retinendæ, & petitorium, tunc est sibijpsi ɔ̃rius. quia agendo possessorio retinendæ dicit se possidere, sed agendo petitorio dicit se non possidere: quia in rei uin. possessio illius parit aduersarium, ut. C. de alie. iu. l. j. hinc est, ꝙ rei uindicatio non nascitur possidenti, ut leg. & no. in l. fi. C. de hære. uen. & si subtiliter consideras, est contrarius sibijpsi, & causæ. Nam sibijpsi est ɔ̃rius, q̃a concludit incompatibilia, & quia concludit possessionem sibi restitui quam intus habet, ut inst. de lega. §. si res. Itẽ est ɔ̃rius causæ, quia cã rei uindicationis apud extraneum rei est possessio ipsius rei. i. aduersarij, cui causæ ɔ̃dicit asserẽdo se possidere, nisi in libello distingueret genera possessionum, ut quia ageret interdicto ratione ciuilis turbatæ, & rei uin. ratione naturalis detentæ tñ hoc oportet in libello nominatim distinguere. Nã ille, qui dicit simpliciter se possidere intelligĩt intentare plenam & ueram possessionem, & sic nõ procedere libellus eius, ut. ff. uti pos. l. j. §. interdictũ. & ita intelligunt, ꝙ subtiliter no. ff. de acqui. pos. l. clam possidere. § fi. & per Dy. inst de act. §. omnium. ¶ Pone, dñs agit rei uin. contra emphyteutam, uel usufructuarium, nunquid intelligatur renunciare ciuili possessioni, q̃ ẽ apud eũ? r̃ndeo non, quia non intendit auocare, nisi naturalem possessionem. ut. ff. de usuf. l. cuius usus. §. si
4 fundus. ¶† Modò hic, quæro quid in incorporalibus, nunquid negatoria & cõfessoria possit intentari simul cũ quasi possessorio retinendæ possessionis? r̃ñdeo aut agens confessoria, uel negatoria concludit ad euincendã possessionem aduersarij; & non põt, quia est sibijpsi ɔ̃rius, aut ad simplicem declarationem libertatis, seu seruitutis, & ad impositionem silentij, & ad interesse; & tunc potest, quia non est contrarius legi, uel sibijpsi, cum petitoria incorporalium possessorib. dentur, ut in sti. de act. §. æquè. Et no. in isto c. unam duplicitatem, s. possessorij, & petitorij. Alia duplicitas est duplicis petitorij, & hoc contingit in rei uin. & Publiciana, in quibus procedit cumulatio de consuetudine potius quam de iure, & no. inst. de act. §. aliæ, & in c. Abbate sane, de re iudi. li. 6. Alia duplicitas est, si quis agit simul rei uin. & communi diuidendo, uel finium regun. uel petitione

titione hæreditatis, uel sa her. simul, & nō procedit cumulatio, si añ li. conte. opponitur exceptio declinatoria cumulationis, ut. ff. de exce. l. fundi. secus, si non opponitur ante. li. cōte. ut no. ff. de euic. l. si mācipiū. §. si cōi. Non. n. sunt ꝯria, sed unū subalternatur alteri. Alia ē duplicitas psonalis, & hypothecaria, & in ista est ſpāle ut admittatur cumulatio: quia nō interest debitoris hæc iudicia diuidi, ut no. ff. de reg. iur. l. nemo ex his, aut. de fideiu. §. sed neq;. Alia est duplicitas qñ in eodē libello intētātur duæ rei uin. una pro re, & alia pro fructib. ante li. ꝯte. pceptis, uel intētatur rei ui. pro re, cōdictio furtiua pro fructib. & tūc non admittitur cumulatio, si opponatur exceptio, ut d. l. fundi. tñ tota die uidemus peti rē cū fructib. sed illud dēt intelligi, qñ pro fructib nō propon ē actio de p se, sed offm iudicis mercenariū, eodē mō petitur res cū dānis & interesse, ut no in l. si qs missum. §. fi. ff de dam. inf e. & est expressum. s. de so. compe c. dilecti. Ecce ego dixi, qñ agens est du-
5 plex in agēdo, & ista est una lectura istius. c. ¶ † Scdo mō istud. c. intelligitur in cā cōuētionis, & recōuētionis, in qua cā dēt eadē snia terminari, ut. ff. q snīæ sine ap. rescin. l. j. §. fi. v. g. ago contra te interdict. uti pos. tu agis contra me rei uin. tunc quæro, utrum eo ipso dicaris turbari in possessione, ita q eo ipso facias reum aduersarium īterdicto, & nō oporteat probare de alia turbatione Ber. dicit q interdictū uti pos. datur inter duos, qui aduersat uē dicunt se possidere. sed hic agens rei uindica. non dicit se possidere ergo ex hoc non supponit se interdicto, nisi probaretur alia turbatio, ut. ff. de ui & ui ar. l uim facti. & j. de pr ba. c. licet
6 cām, & dic ut ibi. † Ad declarationem pdictorum quæro, quotuplex sit contrarietas? Respondeo triplex, s. contrarietas originis, ut. C. de fur. l. j. contrarietas. i. incompatibilitas finis, ut no. Dy. in c. nullus pluribus, de reg. iu. i 6. & incompatibilitas ordinis, ut. ff. fami her. l.
7 j. & no. ff. de exce. l. oēs. ¶ † Et no. q ꝯrietas ordinis impedit natiuitatem. aliæ ꝯrietates impediūt exercitium q dic, ut dixi in d. l. j. C. de fur. & C. de codi. l. fi. & in l. j. C. si ser. extero. ¶ Sed nonne si quis intentat possessorium recuperandæ, & petitorium, petit bis, idem ergo repellitur. ¶ Item uī superuacuē agere, ut. C. de ap. l. in offerendis. §. j. ergo repellitur, ut. ff. de cōd. fur. l. si seruus. §. si bonæ? Respondeo non est uerū, q idē petat, q apparet, quia snia absolutionis lata in uno non parit exceptionē rei iu. in altero, ut. s. c. pastoralis, & j. c. proximo. ¶ Item restō possessionis in rei uin uenit officio iudicis. ff. de rei uin. l. qui restituere, sed in interdicto uenit iure actionis, & obligationis psonalis. Iē in rei uin. iurat in litē, sed in possessorio non iuratur, in
8 litē, sed tm de ueritate, ut. C. unde ui. l si qñ. ¶ † Quæro quid prodest snia momenti? Respon. ut. s. e. c. pastoralis, dicit Archi. q ordo iudicij seruatur, ut satisfiat iuri, non quia intersit aduersarij, ut no. Archi. 2. q6. 2. §. autem, & probatur. ff. de mi. l. ait prætor. § admittitur. ¶ Vltimō no. q pprietas ē dignior, q̄ sit possessio. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Existens in possessione est in iure conferendi beneficium, uel dignitatem, etiam si de iure communi non pertinet ad eum solum.*

Possessio iurium incorporalium acquiritur ex unico actu pacifico.

Causam a me qui habet nō facit mihi praeiudicium in eo quod egit cum aduersario suo, & nu. 5.

2 *Factum procuratoris an debeat nocere domino, & num. 3. & 1.*

3 *Procurator si in consensu committat dolum, an dolus noceat domino.*

Spirituale beneficium non recipit aestimationem.

4 *Ecclesia lesa per negligentiam procuratoris, an possit petere restitutionem in integrum.*

Contra factum suum procurator in causa ecclesiæ potest restitutionem in integrum petere.

5 *Procurator si habuit certam formam super impetrando certos iudices, & ipse consensit in alios, an praeiudicet domino.*

Recusatio procedit etiam post litis contestationem contra delegatos post eam.

Cum successore lata sententia non prodest auctori, a quo causam habet, secus ex contrario, nisi in casu.

[C]VM Olim. Sufficit ei, cui dignitas est collata si probet, q ꝯferens collationis tpe ius conferēdi possederit. uel aliter. Succumbens in possessorio, de proprietate agere pōt, hoc dicit. Tria facit prin ō decisiuē narrat processum. secunda ibi, qm, reddit diffinitionis cām, & soluit obstaculum, & diffinit. tertiō reseruat, siue protestatur, ibi, reseruata. ¶ Casus. Eps Vincētinus contulit Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ Archipresbytero, & canonici Vincentini petebant collationem cassari cum de iure communi debuisset eorum consensus requiri. cā ista fuit delegata qbusdam iudicibus de utriusq; partis procuratorum cōsensu. Canonici postmodum recusarunt dictos iudices delegatos, & quia dicta recusatio erat friuola, nihilominus seruato iuris ordine receperunt testes. pro parte Archi. fuit probatum, q ipse eps erat in possessione pacifica conferendi pfatum Archidiaconatum, qm ipsum contulerat duob. Archidiaconis immediatē pcedentibus. Papa examinato processu dictum archidiaconatū pdicto Arch adiudicauit canonicis perpetuū silētium imposuit quo ad dictum archidiaconum. Sed reseruata qōne super proprietate conferēdi inter epm ex una parte, & canonicos ex altera, non piudicantib. probationib. antedictis, quia res inter alios acta non debet alijs præiudicium generare. dicit In. q statim, q eps eligit, intelligitur confirmare. Idem ait, q officium iudici competit non solū ꝯ eum, qui spoliat, sed ēt ꝯ eum, qui debitum non soluit. s. de ele. c. quærelā. Idē ait, q post confirmationem, nihil pōt obijci, quo minus cōfirmatio hēat suum effectum, si aduersarius habuit tēpus excipiendi, & non excipit, dum tamen confirmatio non sit clandestina. Idem ait, q exceptio minus canonicæ electionis non suspēdit effectum cōfirmationis, licet appellatio in integrum restō. uel nullitatis intētatio impediret. Idē ait, q extra iudicium non est necesse appellare, & ideo non transit unquam in rem iudicatā. Idem ait, q snia lata iiustē pro procuratore prodest dño: sed non nocet, si procurator est in dolo, psertim, ubi non patet regressus ꝯ procuratorem, ut in beneficialibus,
1 sed culpa nocet. Inno. ¶ † No. primō, quod ille, qui est in possessione, est in iure conferēdi beneficium, uel dignitatē, ēt si de iure communi non pertineret ad eum solū. ¶ Itē no. q ex uno actu pacificē facto acquirit qua si possessio iuriū incorporalium. ¶ Item no. q si procuratores consenserunt dominus non potest infringere factū ipsorum. ¶ Item no. q res acta inter eum qui hēt a me cām & aduersariū eius non facit mihi piudicium. ¶ Item no. in uerbo proprietatis, qđ hoc ius. s. conferēdi,

di, pôt uindicari. ¶ Opp. q per unum actum hoc ius nõ præscribatur, ut C. de ser. l. fi. & ẽ. e. ecclesia. So. hic nõ ui præscriptionis, sed ui possessionis pacificæ confirmatur collatio. † Opponitur, q factum procuratoris nõ debeat nocere dño, ut ff. de procu. l. ignorantis. Sol. ibi nõ habebat mandatum, hic habebat ad cãm. & hoc mãdatum pertinet ad quemlibet actum litis, & intelligitur, nisi cã superuenisset de nouo, quia põt tunc dñs reuocare factũ pcuratoris: qnimò procurator factũ dñi supplet. ut ff. man. l. si hominem, qđ est no. dignum. ¶ † Quæro, quid si iste procurator in isto consensu commisisset dolum? rñdet gl. q dolus non nocet dño; q est uerũ, si est euidens: alias bene nocet dño in prosecutione litis, ut C. de his qui, ut indi. l. Polla, & ff. de exce. do. l. si procurator agit. sed negligentia, seu culpa bene noceret, ẽt si procurator non esset soluendo. Nam in casu istius. c. pcurator non soluendo est rõ, q spirituale beneficiũ nõ recipit æstimationem, ut j. de simo. c. quærelam. † Quæro, nunquid ecclesia læsa per negligentiam procuratoris possit petere restitutionem in integrum? rñdeo sic, ut. ff. de mi. l. minor. 25. annis omissam. quinimò ipse id procur. nomine dñi absque alio mandato posset incidẽter petere restõnem in inte. aduersus culpam propriã quia petit nomine ecclesiæ, ut ff. de exce. rei iud. l. si is qui hæres non erat. §. ulti. & ff. de exce. l. Modestinus.

5 † Quæro, si procurator habuit certam formam sup impetrando certos iudices, & ipse cõsentit in alios, an pjudicet dño? respondeo non, ut s. de ap. c. significãte, & ff. de uer. ob. l. q Romæ. §. Callimachus. secus, si habuit mandatum simplex ad impetrandum, ar. ff. de procu. l. si is qui Stichus. ¶ Quæro, qñ fuerunt isti iudices delegati? Rñdeo post li. conte. coram Papa; & tñ poterãt recusari, ex quo post li. conte. fuerunt delegati, ut. C. de consor. ciui. li. l. ij. Op. q snia lata pro Archidiacono, psit epo, quia habet ab epo causam, & sic vr eadem psona cũ epo. So. nõ est ita, quia snia lata cum successore nõ dirigit oculos suos ad auctorem, quãquam snia lata p auctore prosit successori eius, ut ff. de exce. rei iu. l. si a te. §. fi. & est rõ differentiæ, quia ius descendit, sed nõ ascendit. fallit, qñ successori quæritur ius ex præscriptione surgente ex eo. ti. ut ff. de condi. inde. l. indebiti. §. sed si nũmi, & ff. de do. cau. mor. & l. si alienã, in prin. Adde, quod habes. in l. sæpe. ff. de re iud. quod est not. dignum.

SVMMARIVM.

1 *Petenti rem ratione dominij non sufficit probare possessionem.*

Petenti rem ex una causa, si agat ex alia, non obstat exceptio rei iudi. in prin.

Per solutionem alicuius quantitatis, subiectio, uel feudũ, probatur, & nu. 2.

Castrum priuilegiatum transit ad quemlibet hæredem etiam ad fœminas.

2 *Solutio census an probet subiectionem, uel aliud.*

3 *Possessione probata an præsumatur dominium.*

Incidens, & principalis quæstio quid.

Verba enunciatiua quæ.

4 *Subiectio an probetur, si uocatus erat ad synodum.*

Probatio debet de necessariò concludere, & quæ sit concludens.

Census, uel Ficti nomine contractus intelligitur ille, qui in regione frequentatur.

Consuetudo, & interpretatio regionis obseruanda.

5 *Contractus omnes de mundo, quos consuetudo inuenit, sunt contractus innominati.*

De similibus ad similia etiam in contractibus procedendum.

Censualis contractus per æstimum celebratur.

Per æstimum quid significetur.

IN cã. Petenti rem ex una cã, si agat ex alia nõ ob. exce. rei iud. concor. C. de pe. hære. l. hæreditas materteræ, & ff. de euic. l. minor. l. si seruus. uel sic, ut faciat ad titulum. † Petenti rem rõne dominij non sufficit probare possessionẽ. h. d. & primò decisa diffinitio. In secunda protestatio. scđa ibi, ad hæc. ¶ Casus. Patriarcha duo petebat, quia uendicabat subiectionem in monasterio S. Georgij, & insuper petebat l. solidos ad indicium subiectionis ab Abbate dicti monasterij, p parte Patriarchæ fuit probatum, q Abbas iuit qñque ad eius synodum, & q per plures annos soluit ei. l. solidos: non tñ fuit probatum quo ad subiectionis indicium, sed ꝯ Patriarcham fuit pronuntiatũ, quia istę probationes non concludunt de necessitate. Quærebatur, utrum Patriarcha, si aliud remedium sibi cõpetit, possit ipsum proponere? rñdetur q sic. dicit Inn. q per solutionem alicuius quãtitatis annuæ subiectio non probatur, Inn. idem in feudis, quod nõ probat̃ feudum, licèt pro concesso priuilegio soluatur aliqd annuum. Nam iste est census, nõ fidelitas, & trãsit ad quẽlibet heredem castrum priuilegiatum ẽt ad fœminam ut s. de rescri. c. significauit; & ita rñdi in qõne de facto.

2 † Opp. q Patriarcha debuit uincere, quia census est indicium, ut j. de censi. c. cum uenerabilis. So. qñque census significat exemptionem, qñque protectionem, qñque subiectionẽ, quia non apparet ad quid significandũ fuerit cẽsus solutus, probatio est obscura, & io p nulla hr, & sic ob. ff. de usu. l. cum de in rem uerso, & C. de agri. & censi. l. litibus, lib. x. † Opp. q probata possessione

3 præsumatur dñium, ut l. pe. ff. de cõd. insti. So. ubi dñiũ deducitur principaliter, non sufficit probare possessionẽ, secus, si incidenter, ut ff. si ser uin. l. sicuti. §. si quæratur, & l j. fa. her. & dr incidens qõ, quæ mouetur principaliter pp aliud, non pp se, sed principalis qõ dr illa, quæ principaliter pp se mouet̃. Simile dr, q uerba enũtiatiua dñr pferri principaliter pp se, qñ nõ terminã-

4 tur ad aliud. † Vlti. no. q p ire ad synodum uocatus nõ probatur subiectio, & q non concludens probatio nihil operatur. probatio ergo debet de necessitate cõcludere, ut j. de prob. c. in præsentia, & j. de test. c. cũ tu fili. quod dic, ut no. C. de prob. l. neque natales, & ibi no. q locus à cõiter accidentibus cõcludit in materia pbationum. Ex hoc sequitur, quod noĩe cẽsus, uel ficti intelligitur ille ꝯctus, qui sub eo nomine in regione frequẽtatur. unde testis deponens de censu, uel ficto, intelligit̃ deponere & pbare id, q uerbũ sonat ẽm cõsuetudinẽ & ĩterpretationẽ regionis. ff. de le. 3. l. liberorũ §. q tñ Cassius. ff. de ædi. edi. l. si nolit. §. qui assidua; & istud

5 est not. dignum, & multas dirimit quæstiones. † Et scias q omnes contractus de mundo, quos consuetudo de nouo inuenit, sunt contractus innominati, ex quo à iure gentium, uel ciuili nomen non acceperunt, ut ff. de præscri. uer. l. si naturalis. §. ac cum de, & ff. pro so. l. si margaritam, & ideò contractus ficti consistẽtis in alio q̃ in pecunia numerata, est ꝯctus innominatus, de isto contractu fit mentio. j. de testi. spo. c. Pisanis, & in contracti-

tractibus est procedendum de similibus ad similia, ut no.dixit tex.ff.deposi.l.j.§.si quis seruum.¶Item de contractu censuali habes,qd celebratur per æstimũ,quod fit in cõi quod significatiuum faciendi,seu sustinendi onera cõitatis suis modis & tpibus,ut nota.ff. ad muni.l. incolaiam,& C.de do.l.censualis,& ff.de acqu. re.do.l. quod quisque.& ista functio uocatur per æs & libram, ut l. fi.C.de immu.ne.conce.& no.p Bar.ff.de re iudi.l.iiij. §.actor.per Inn.j.de sen.ex.c.grauem.per Accur.ff. qd cuiuf.uni.no.l.j.§.quibus.per Spe.in ti.de censibus, in suo Spe.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Delictum hominum non debet præiudicare ecclesiæ.*
Interdictum,unde ui,per uerbum,occupatum,uidetur intentatum.
Restituturus quod est,si petat quis,quando non uideatur dolo facere.
2 *Opponens uolens statim probare de dominio debet audiri.*
3 *Ex consensu actoris spoliati proponitur contrà eum proprietatis exceptio.*
Proprietatem intentare quis non potest alieno nomine sine mãdato,uel cautione de rato.
Defensor idoneus quis dicatur.
4 *Prædo an ab initio semper recuperet sumptus.*
5 *Baro an possit suos homines obligare.*

De restitutione[a] spoliatorum. Rubr.

a *¶Nota circa hãc rub. quod licèt uerbum,restituere,propriè significet retrodare, tamẽ etiã significat & per se dare, tex est in l. iiij.C.cõmo.in l.si fratris.C.de in.delà.in l captum. ff.de ca. & postli.in l.scimus. §. j.C.de inof.tes.in l.Titio,in prin.ad municip. & ideo interdicta adipiscendæ possessionis dicuntur restitutoria l.j.§.si ff.quorũbo. facit.l.uerbum reddẽdi ff.de uer.sig. Item aduerte ad uerbum spoliat,quia licèt sonet in malum,ut in c. conquerẽte infra e.& hic, tamen aliquãdo capitur in bonã partem,ut in ca. quod in dubijs,de renun.c. cũ bona,de ætate,et qualitate.*

LICET.¶Si consentit qui restõnẽ possessionis petit,põt sibi qõ propriè assensu referri.h.d.primò partis contis referri.h.d.primò partis conqõ. in secunda quoddam dictũ bimembre.secũa ibi,conquestus.Casus. Philasius cæcus conquæstus fuit campum suũ ab hominibus cuiusdam ecclesiæ irrationabiliter & per uiolentiam occupatum supple & petebat possessionẽ sibi restitui. quidam diaconus ipsius ecclesiæ se opposuit dicensad uersatiuè & excipiendo, quod dictus campus erat ipsius ecclesię:ex cõsensu utriusque partis fuerunt inducti testes super proprietate. Quęritur quid iuris?Papa respõdet,quòd dicta possessio ante omnem contentionem proprietatis debeat spoliato restitui,si cõdixisset uentilationi proprietatis, sed quia consensit,si diaconus probauit de dñio ecclesiæ, ecclesia dẽt absolui,& non condemnari;& ita fieri mandat.In tex. ibi ab hominibus,no.quod factum ab hominibus ecclesiæ censetur ab ipsa ecclesia
1 factum.†Opp.j.c.cum ad sedem. Nam delictum hominum non debet præiudicare ecclesiæ. Solu.hæc ecclesia per tale delictum quæsierat possessionem rei inuasæ,& sic erat locupletior;secus,si ad ecclesiam nihil peruenisset,ut C.unde ui.l.meminerint;& ita loquitur contrarium.¶Ibi, Occupatum.i.per uim expulsiuam.per quæ uerba vr intentare interdictũ unde ui,ut no.1.q.4.c.quia præsulatus.¶Ibi,contétionem.i.de proprietate.Sed contra hoc opponitur, quia dolo facit,qui petit,quod restiturus est? Rñdeo hæc exceptio nõ põt opponi spoliato, quia nõ tenetur resti
2 tuere anteq̃ sit in possessione repositus.† Sed quid si opponens uellet statim probare de dñio? dicit Accur. quod debet audiri,ita no.ff.de iud.l.si de ui.Sed gl.illa est falsa in possessorio retinendæ,ut no.infra c.audita, in secunda gl.sed est uera in interdicto adipiscẽdæ,ut C. quorum bo.l.fi.Item est uera in edicto diui Adri.si excipiens prætendit dñium ex ultima uoluntate,si è eiusdem tituli,& prærogatiuæ cum agente:aliàs secus, ut C.de edi.di. Adria.l.ij.& l.edicto.& dic ut ibi.Item gl. est uera in cond.ex l.cum quærebatur.C.unde ui. scilicèt quando est occupata possessio uacans, ut ibi not.
3 ¶†Ibi,Consentiente illo,istud est uerbum notatu dignum,quod ex consensu actoris spoliati proponitur contra eum proprietatis exceptio,qua probata absoluitur ab interdicto. Adde & condemnabitur spoliatus in expensis tanquàm uictus uictori,nec recuperabit fructus perceptos à spoliatore;quia idem est iudicium de fructibus,ar.ff.de rei uin.l ex aduerso,& C.de usu.l. eos, in prin.& ideo caueat sibi actor,ne litem contestẽ super exceptionẽ proprietatis,quia tunc uideretur consentire,ut ff.de iud.l.sed si susceperit,in prin.unde contra excipientem replicet,quod sua exceptio non debet admitti,ut no.in aut.de testi.in gl.quæ incipit duo dixerunt,& argum.C.de adul.l.quoniam Alexandrũ.¶Ibi Probaturum,iste diaconus fortè habebat mandatum, b uel fortè[b] non habebat,sed caue rat de rato:aliàs non posset intentare proprietatem, & iudicatum solui,aliàs non esset idoneus defensor, sicut nec coniuncta persona, cui assimilatur iste clericus, ut ff.de procu.l.Pomponius.l.sed hæc,& l.qui habentem,& no.ff de dam.infe.l.qui bona. §. qui alieno,& l.iij.§.sed si fortè ff.iudi solui.¶Ibi,Iuris.i.dominij proprietatis. Ibi, Huic. scilicet cæco.Ibi,Intentione,scilicet petitione, Ibi, Res.i. campus.No.quod dixi in summario, & in expositione
4 tex.†Quæro,an prædo ab initio semper recuperet sũptus?respondeo utiles ad perpetuam rei utilitatem factos recuperat,quia non uidetur donasse,non utiles ad perpetuam rei utilitatem factos recuperat, quia non vr donasse,sed necessarios recuperat retinendo,quia non vr donasse.nam si non fecisset eos,tenebatũ dño ita quod necessitas imminebat non solum rei,sed psonæ.hanc rõnẽ reddit gl.fin.ff.de pe.hær.l.heres furiosi,iuxta illud in necessitatibus nemo liberalis existit,sicut nec in
5 fraudibus.ff.de pig.act.l.elegãter.§.qui reprobos.†Extra quæro,nunquid Baro possit suos homines obligare?rñdeo nõ,ut aliqđ ius quæraĩ in personis ipsorũ,ut no.ff.de fideicom.li.l.inuitus,& in auth. ut nõ fiãt pigcolla.v.in gl.puta.¶Sed pone,duo Barones habebant guerram inuicem,& eorum homines cum ipsis. fecerũt pacem pro se & hominibus suis,nunquid homines ipsorum reincidãt in guerrã? Archidianus in suo Rosario.tenet quod non.& idem in feudatariis. dico, quod per pacem sunt absoluti,ar.in l.fi.ff.de pact.& C loca. l.si cum hermes. Bal.

b *¶No. unũ & idẽ dicit hæc in Spe.d. An. in ij.col. quod dictio; & citra,denotat continuationem per tex. in c.licet causam, de prob.de quo uide ibi Fel.in v.col.*

SVMMARIVM.

1 *De tempore, quando tempus est de substantia probationis, inquiri debet.*
2 *Dolus, & uiolentia perseuerat, donec purgetur.*
Vis quæ purgari possit.
Consentire nunquam præsumitur spoliatus.
Proprietati renuncians an amittat possessorium recuperandæ.
3 *Renuntiatio beneficij an possit probari per testes.*

Ollicitè. Petenti restitutionem non obstat exceptio abiurationis factæ post spoliationem. ¶Casus. Quidam clericus nomine. H. dicebat se spoliatum ecclesia sua, petens eã sibi restitui. spolians opponebat ei, quod renuntiauerat cum iuro bñficio suo, quod uolebat probare p . te stes. Papa dicit, quod non debet admitti ad ꝓbandum: quia nõ est uerisimile, quòd spoliatus per uim postea renuntiet spontè. & iõ mandat, quòd si dictu . H. ꝓbat se spoliatum p testes idoneos, quod restituatur ei ecclesia. dicit Inn. quod qui resignat, possessionẽ perdit, Inno & statim põt alteri conferri sine aliqua priuatio
1 ne, uel snia. j. eo. accepta, per Inn. ¶†Ibi, quo tpe, Not. inquirendum de tpe, qñ tẽpus est de substantia ꝓbationis. concor. cle. si. de rescri. & pulchrè no. ff. de neg. gest. l. cum actum. & C. de peti. hæred. l. si post motam.
2 ¶†Ibi, uerissimile. Nam dolus, & uiolentia perseuerat, donec purgetur, ar. ff. de fur. l. inficiando. §. infans. ff. de usucap. l. sequitur. §. in potestate. nõ ob. ff. de condi. ob tur. cau. l. si ob turpem, & quod no. in l. ij. C. quod me. cã. quia ibi loquitur in ui cõpulsiua, in qua interuenit consensus à principio, licet coactus. & iõ actus spontaneus sequens remouet uitium à consensu meticuloso præcedente. sed uis expulsiua nullum habet in se consensum. Considera. uis expulsiua nõ põt purgari absq; facto expulsionis: quia est actus permanens in re ipsa, sed cõpulsiua sic: quia est actus transiens ex solo accidẽte consensu cõpulsi purgatur absq; retro simili. ¶Not. quod spoliatus nunquã præsumitur consentire. sic. s. de renun. c. super hoc. ¶Item no. quòd renuncians proprie tati non perdit possessorium recuperandæ eidem tunc cõpetens. ¶Sed quæro, quid si primò renunciauit, postea est expulsus? Rñdeo, aut renunciauit ꝓprietati retenta possessione; & habet interdictum: aut renunciauit proprietati & possessioni retenta solũ asinina detentione; & non habet interdictũ: quia cũ non sit uerus possessor, non dicitur spoliatus. oportet. n. agentem in terdicto recuperandæ ꝓbare se possedisse ciuiliter, uel naturaliter tpe expulsionis, ut in. l. j. ff. de ui & ui ar. ¶Quæro, cur tã uariè. s. quòd aut est expulsus ante abiurationem, aut post? rñ. quia si ante, erat ei ius interdicti iam quæsitũ; sed si postea, non erat quæsitum, nec poterat quæri: quia possessionẽ ꝑdiderat renunciatione, non expulsione, & sic sponte, non ꝑ uim, ut. j. c. proxi. uel ibi renũciauit in iudicio, ut. C. de pact. l. post quam liti, & sic erat notoriũ. Item non erat de futuro probandũ, sed iam ꝓbatũ per acta, quòd ipse expulsus erat à iure beneficij. uñ officio iudicis debet ei dene-
3 gari restõ, ar. j. eo. ad decimas, li. vj. ¶†No. in ista decre. quod renunciatio bñficij põt probari per testes; & tene bene menti. ergo & collatio, quia contrariorum eadẽ est disciplina. quod uerum est in similibus beneficijs. secus in dignitatibus, quæ non probantur nisi per sacros apices, ut. C. de diuer. offi. l. probatorias, li. xj. & sic contractus principis debent probari ex epistolamate, ut. C. de quadri. præscriptio. l. benè à Zenone. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio spontanea abiurationis an sit admittenda, uel non contra petentem restitutionem.*
2 *Renunciatio an possit fieri aduersa parte absente.*
Possessio solo animo perditur etiam retenta corporali possessione.
Pro derelicto, quandiu possessio corporalis durat, dominium non potest haberi. secus in beneficijs.
3 *Feudum in quibus manibus renunciabitur.*
Possessio quando tollatur, abrenunciata proprietate, & cõtrà.
Possessori quandoque accidit titulus, quandoq; è contrario.
4 *Renunciatio facta in absentia aduersarij tenet odio litium.*

CCEPTA. Petenti restõnem ecclesiæ obstat abiuratio spontanea. ¶Opp. de. c. ꝓcedente. Sol. ut ibi. ¶Item opponitur de. c.
1 cum uenissent. solu. ut ibi. ¶†Item opponit de c. post electionem. sol. ut in glo. uel dic omissis oĩbus solutionibus, quæ ponuntur in c. præcedẽti, & hic, præmitte ad euidentiam, quòd an exceptio spontaneæ abiurationis sit admittenda, uel non ꝯ petentem restõnem, sic distingue: quia aut opponitur circa tal a, in quibus non potuit fieri præiudiciũ per abiurationem; & tunc non admittitur exceptio, ut. d. c. cum uenissent, & est rõ, qa exceptio tunc non tangit efficaciter actionẽ
2 propositã; & iõ non põt eam excludere. ¶†Quæro nun quid renunciatio possit fieri aduersa parte absente? rñ deo, aut renunciatur beneficio; & satis est, quòd renunciet in manibus superioris ipsius bñficij, ut no. in c. j. de renun. in cle. & hoc in beneficio adepto; sed in adipiscendo põt renunciari coram quocunq;, ut in c. graue. de rescr. in cle. Si quis aũt renunciet possessioni, & nõ titulo beneficij? potest renunciare ubicunque, & corã quocunque; quia solo animo ꝑditur possessio, & corporalis detentio facta renunciatione pro nihilo reputatur, ut. C. de acqui. pos. l. licet. quanquam. n. dñiũ non possit haberi ꝓ derelicto, quãdiu durat possessio corporalis, tñ possessio põt haberi pro derelicta, ut. ff. de acqui. pos. l. si quis ui. §. dñia, & dicit ibi Bar. quod in bñficijs annihilato titulo annihilaτ possessio, quæ esset, sicut ficus fatua, si remaneret. Item esset iuri ꝯria. Itẽ non põt stare ꝑ se, ut in c. bñficium, de reg. iur. lib. vj. licet secus in rebus profanis, ut. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. § nihil cõe. quia talis possessio ꝑ se stat, ut. ff. uti pos. l. j. in fi. Nam quoad substantiã possessionis nihil differt iusta & iniusta possessio. ff. de acqui. pos. l. iij.
3 §. ex ꝯrio. ¶†Quæro, in quibus manibus renunciabitur feudum? rñdeo in manibus dñi, uel alterius inuestiti, uel inuestiendi de feudo, ut in c. j. qui successo. tencã. colla. x. & c. j. §. rursus, qui. mo. feu. amit. Et si renunciatio non tenet, uasallus nõ ꝑdit possessionem feudi. qa non possidet gratia sua tm, sed gratia sua & dñi, nec potest dño interuertere possessionẽ, uel qualitatẽ possidendi, ut. C. ne rei dñicæ, uel templo. l. uniuersas, &.
4 C. de præscrip. xxx. an. l. malè agitur. ¶†Sed unum est no. quòd odio litium tenet renunciatio facta in absentia aduersarij, ut. C. de pac. l. postquã liti, non tñ in præiudicium aduersarij, ut. ff. de rei uin. l. uterque. Apparet igitur, quod interdum abrenuntiata ꝓprietate tollitur possessio, quæ sine proprietate uera, siue putatiua esse non põt: interdum non, ut qñ possideri potest sine

sine titulo uero; uel putatiuo. C. de rei uin. l. fi. E cõtrà accidit titulus possessori, & fit ꝓprietas, quæ est tertia adiacens, ut. ff. de rei uin. l. quædam mulier. & ff. de iure do. l. si sponsalibus. §. fi. Item & è contrario, si possessio accidit titulo, ut. C. de acqui. pos. l. minus instru ctus Nam per traditionem augetur effectus. Porrò in ecclesiam transit dominium ex solo titulo uero, sed nunquam ex putatiuo, nec ex iniusto, nisi sequatur traditio. ff. de do. l. eleganter, in princi. quod bene no. Bal.

SAMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ possessionis reus succumbit, ipsius abiuratione probata.*

Per literas reuocatorias non reuocatur mandatum priorum iudicum ante receptionem priorum literarum, & nu. 2.

Quæstionem non moturum si quis promittat, uidetur permissum, non turbari possessionem etiam extra iudicium.

2 *Iurisdictio non confertur, nec aufertur cũ effectu ignorãti.*

Iurisdictionem non dat sententia.

Clausula, non obstante, recipit limitationem iuris, & restringitur secundum mentem loquentis, nec praeiudicat iuri alterius.

3 *Reuocari non debet quod canonicè factum est.*

A reuocato procuratore, uel iudice factum an teneat, & nume. 4. & 5.

Dominium, & Iurisdictio } æquiparantur.

4 *Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium, uel compaternitatem, uel emancipandum filium absentem an possit istos actus exercere ante quàm ei constet de reuocatione mandati.*

Nuncius, & Litera } reuocati an obligent dominum.

Contractus per nunciũ, uel literas reuocatas celebratus quando teneat.

5 *Nuntius propriè quis dicatur.*

Mandati reuocatio quibus modis eueniat.

6 *Actus ita cohærentes personæ quòd per alium explicari non possunt, qui sint.*

7 *Nuntio sine literis domini, uel alio signo consuetudo non creditur.*

Durare præsumitur mandatum recens: secus antiquum.

1 AVDITA. In interdicto† retinendæ possessionis succũbit reus ipsius abiuratione probata. Item per literas reuocatorias non reuocatur mandatum priorum iudicũ ante receptionem posteriorem literarũ. In prima parte ponuntur commissiones Papæ. In secunda processus iudicum, & motiua dubiorum. In tertia mandatũ Papæ. & ratio. secunda ibi, cũ uerò. tertia ibi, quia tñ. ¶ Casus. R. Clericus conquestus de. H. persona ecclesiæ de Sendeñ. eo quod ipsum inquietaret in possessione suæ ecclesiæ de Pletereñ. Papa cõmisit cãm mandans iudicibus, quòd si constaret, quòd prædictus. H. alterius ecclesiæ personatum hẽret, uel spõtè abiurasset, cõpescerent dictum. H. à molestia dicti. R. Intereà fuerunt alij iudices impetrati sub alia forma cũ clausula, nõ obstãtibus primis literis. iudices primi ꝓcesserunt in cã, & tulerunt sñiam diffinitiuam ꝓ dicto. R. quia reperierunt, quòd dictus. H habebat aliũ personatũ, & abiurauerat ꝓmittendo dicto. R. quæstionẽ nõ moturum super dicta ecclesia de Pletereñ. Modo iudices posteriores non obstante dicta sñia uolebant ꝓcedere ſm formam posteriorũ literarũ eo, quod uidebatur sñia lata per iudices reuocatos. Quæsitum fuit à Papa, quid iuris? Papa dicit, quod non fuit sic, nec esse debuit suæ intentionis reuocare id quod ritè & canonicè fieret auto. literarũ suarum: sed id quod tm̃ præsumptione, uel uiolentia esset immutatũ. & ideò mandat sñiam latam obseruari, & nullatenus reuocari, & si contrà eam esset aliquid statutũ ꝑ iudices posteriores, reuocari sublato appellationis obstaculo. & hoc, si dicta sñia fuit lata ante receptionẽ posteriorũ literarum: sed si literæ fuissent præsentatæ ante, tũc non ualente sñia procedit iuxta posterioris mandati tenorem. ¶ In tex. ibi, ꝑsona, dicitur persona. i. ꝑ se sonans: quia sonat rectoriam ecclesiæ. ¶ In tex. ibi, Indebitè molestaret, no. quod nõ exprimitur modus turbationis, & tñ ꝓcedit libellus. ¶ In tex. ibi, Quæstionẽ de cætero non moturum, no. per hæc uerba uideri ꝓmissum non turbari possessionem ét extra iudiciũ, quod est no. dignum. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. ¶ Item no. in uerbo super eadem ecclesia, quòd ille, qui turbat in possessione, dicit̃ turbare in ipsa ecclesia. ¶ No. quòd missio nuntij ad impetrandum non hẽt uim appellationis. ¶ † No. quòd iu- 2 risdictio ignoranti non confertur, nec aufertur cũ effectu: quia non est apta ad ius dicere, nisi qualitas animi cũ ueritate concurrat. ff. de arbi. l. qualẽ: nõ tñ sñia d t iurisdictionem, sed literę: qa delegatus ꝓprium nihil hẽt ex se. ff. de offi. eius, cui man. est iuris. l. j. §. qui mandatũ, & . j. eo. ex cõquestione ꝑ Inno. oportet aũt, quòd uoluntas speculetur se in intellectu: aliàs nihil facit ordinatẽ, tene menti. ¶ In tex ibi nõ obstantibus, No. quod clausula, non obstante, recipit limitationem iuris, & restrigitur ſm mentem loquentis. dicit. Inno. quòd sñia non intelligitur lata contra intellectũ literarum. ¶ In tex. ibi, nec intelligi. Not. quòd Papa non uult per suum rescriptum bene statuta rescindere, nec iuri alterius pr æiudicari, ét si apponit clausulam, non obstante; & sic uerba præcisa limitationem recipiunt. ¶ In tex. ibi, uel uiolentia, nota factũ ꝑ iudicis, uel aduersarij uiolentiã non tenere. ¶ In textu ibi, post receptionem, no. mandatũ iudicis ignorantis non reuocari, & est speciale ꝑꝑ rigorem iudiciorum seruandorũ. 3 ¶ † In tex. ibi, Reuocare tentetis, Nota illicita non tentanda, quòd canonice factum est, non est reuocandum. Nam ſm regulas utriusque iuris reuocatur mandatũ, quod durare non interest sua, cum non possit aliquod exercere occasione mandati residentis in solius mandantis noĩe & mera uoluntate. ff. de condictio. ob cãm l. si pecuniam. §. si seruum. Et idẽ dico in iurisdictione ordinaria, & multo fortius: quia est magis radicata, & maxime fauorabilis, sed Petrus tenet contrariũ, ut refert Cyn. C. mand. l. mandatum, sicut dominiũ transferre non põt ꝓcurator reuocatus, ut. ff. si certum peta. l. eius qui. §. quas uerò. nec possessionem tradere: qa immediatẽ à dño ꝓficisci debet. & iõ reuocato mandato non est, q tradat eam, & dominiũ & iurisdictio æquiparantur, ut. ff. de statu homin. l. qui furem. fallit, si ꝓcurator iam se obligasset ante reuocationem mandati, ut dicit illa. l. no. ff. de public. l. si quis prohibuerit. 4 ¶ † Quæro, nunquid ꝓcurator constitutus ad cõtrahẽdum matrimoniũ, uel cõpaternitatẽ, uel emancipandũ filium absentem possit illos actus exercere ante, quã ei constet de reuocatione mandati? rñdeo nõ: quia in illis actibus requiritur consensus dñi uerus perseuerans & non fictus, & sic non ob. c. ultimum, de renun. in cl. ubi dicitur, quòd spõsus ecclesiæ pdit ecclesiam ꝑ renunciationem

tiationem procuratoris reuocati. quia in in illo actu sufficit iuris fictio, quæ fingit mandatum durare, nec esse perfectè reuocatum. Porrò si alias, q̄ in illo casu soli reuocanti præiudicatur, indistinctè tenet reuocatio, ut no. ff. de procu. l. si procuratorem absentem. ¶ Quæro, quid in nuncio reuocato? dicunt doc. q̄ siue sciat, siue ignoret se reuocatum, non obligat dñm inuitū: quia nūtius nihil proprio aīo facit, sed dñi, cuius uerbū portat in ore suo. Idem ergo in lrīs p pœnitentiam reuocatis, qu a abest intellectus, & sine intellectu nulla uera obligatio ɔ̄hitur, ut singulariter. no. ff. de actio. & obli. l. non figura. ff. de testa. mil. l. diuus. ¶ Sed contra vī. Nam reuo are mandatum est quidam distractus; ergo dolus dans ei cām reddit ipsam reuocationem nullā ipso iure. Nam hæc est solennis regula. quicunque ɔ̄tus in contrahendo sunt bonæ fidei, similiter & in resoluēdo, ut eleganter no. ff. de in inte. resti. mino. l. de tutela. ¶ Item dolus nemini debet parrocinari, nisi sit bonus dolus & cum cā rōnabili, ut ff. de acqui. hære. l. Celsus. So. aut certatur de lucro captando; & non tenet cōtractus, ut l. si pater. ff. de manumi. uindi. aut de damno uitando; & tunc tenet contractus odio dolum committētis, qui celauit reuocationem mandati. in eius aūt fauore non tenet; & hoc per regulam generalem traditam
5 in l. eleganter, in prin. ff. de dolo. † Item nuntius ꝓpriè qui mittitur cum mandato formato, & sic dirigitur ad certam personam. siquidem illi mandatus, q̄ cum nuntio contrahat, & ignorans contrahit, tenet obligatio, q̄ in ipso mandato inter eos cōsistit, & includitur, ut no. C. man. l. si literas. & facit ad prædicta singulariter doctrina gl. insti. man: §. item si adhuc. Et no. q̄ mādatum qñque reuocatur, qñque pro reuocato hr̄, & utrobique requiritur scia, uel supina ignorantia, ad hoc, ut actus non teneat, ēt si sumus in liberatione, ut dicit. l. illa no ff. de solu. l. cum Cornelius. Qñque mādatum expirat, ut morte, alias dignitatis spiratione. Primo casu aut ad negotia; & loquitur. l. eius qui. ff. si cer. pe, aut ad iudicia; & loquitur. l. si defunctus. ff. de procu. & l. Titius. secundo casu. s. cum priuatione, uel mutatione officij expirat mandatum, & loquitur gl. quæ est. ff. de condictio. inde. l. si non sortem. §. qui filio. ubi autē sumus in collatione mandati, si mandatum est inualidum, uel imperfectum, non ualet qđ agitur, ut no. in l. iusiurandū. qđ §. j. ff. de iureiu. fallit fauore minorum, & ecclesiarum, ubi lex ratificat, quod pro eis utiliter est gestum. Ista est gl. not. C. in quib. cau. in inte. rest. nō
6 est neces. l. si tutor. ¶ † Vltimò not. q̄ quidam sunt actus ita cohærentes personæ, q̄ per alium explicari nō possunt, sicut sunt actus passiui, uel promiscui corporis afflictiui, ut adulteriū, & febris, & similia, ut plenè dixi C. de cadu. tollen. §. ne autem. ¶ Item separatio dominij nostri fit à nobis per nosmetipsos, ut subtiliter no. ff. de manumi. uindicta. l. pater ex prouincia ¶ Item ad de. ff. de dona. l. hoc iure. §. si quis, & quod elegāter no. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. nemo, & per Cy. C. si quis alteri uel sibi. l. multam. C. mandati. l. mandatum, & l. si
7 mandassem. Adde q̄ non † creditur nuntio sine literis dñi, uel alio signo consueto, ut ff. depositi. l. si quis insiciatus. Vbi habeo uerbum, non quæro signum, licèt utile sit hr̄e uerbū signatū. l. ij. C. si quis alteri, uel sibi. Sed ubi uerbum expressum non habeo, aliquod signū consuetum habere debeo. j̄. de appellatio. c significasti. & si ostendatur mādatum recens, præsumitur durare, sed si est antiquum, debet dari terminus ad inquirendum, an sit reuocatum, necne, & ante mortem non contrahitur, arg. C. de testa. l. sancimus, & l. nam ad ea. ff. de condi. & demon.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem beneficij petenti q̄ō institutionis non canonicæ referri non debet, in prin.*
Restituendus an sit quis, si ex aperta natura libelli apparet quod est intrusus.
Prædo restituendus est ad possessionem facti sibi uiolenter ablatam.
2 *Dolo facit, qui petit quod restituere oportet.*
3 *Spoliatus qui est clam, ex postfacto transit in uitium uiolentiæ.*
Bannitus nunquid, si spoliatus est, restitui sibi possessionem petere potest.
Offendi potest magis in bonis, qui potest in personam.
4 *Inuadentes per uim cast a aliena possunt occidi.*
Fur restitus num debeat spoliatus.
De possessione acquirenda ex Innocentio quædam tradit.
5 *Ius eligendi an competat ratione proprietatis ipsius iuris, an ratione possessionis.*
Industriales fructus qui Baldo.
Inter integralia electionis, & alia ei necessaria quid referat.
Vacare non dicitur ecclesia, si quis administret ante confirmationem.
6 *Intrusus si confirmetur per superiorem, an teneat confirmatio.*
7 *Debitores soluentes putatiuo prælato an liberentur.*
8 *Facta per putatiuum prælatum eo postea a possessione remoto an irritentur.*

IN literis. Petenti restōnem beneficii q̄ō institutionis non canonicæ referri non pōt. h. d. Et primò ponitur q̄ō. secundò eius rñsio. tertio rō rñsionis. Casus patet. In tex. ibi, Aduersarius. i. reus conuentus interdicto, unde ui. ¶ In tex. ibi, Eum scilicet actorem qui dicit se spoliatum. ¶ In tex. ibi, Canonicè, ergo non uidebatur spoliatus. ¶ In tex. ibi, de uio
1 lentia. i. de possessione uiolenta, uidelicet ablata. † In tex. ibi, Restituendus scilicet ut spoliatus, non ut prædo, sed si ex aperta natura uerborum libelli apparet, quod esset intrusus non esset restituendus, ut C. ne quis uela regia. l. j. ¶ Not. regulam, quod prædo est restituendus ad possessionem facti sibi uiolenter abla-
2 latam. ¶ † Opponitur, quia dolo facit, qui petit, q̄ restituere oportet. Sol. hæc exceptio non potest opponi in possessorio recuperandæ possessionis, dicit Accur. nisi excipiens uelit exceptionem dominij statim probare, ut no. ff. de iudi. l. si de ui, in gl. quæ glos. est falsa in eo possessorio, quod non excluditur per exceptionem dominij. ut not. Dy. in c. quæ ad agendum, de regu. iur.
3 in vj. ¶ † Quæro, quid si quis est spoliatus clam? respōdeo idem, quia ex postfacto transit in uitium uiolentiæ, ut j̄. c. Item cum quis. ff. de acqui. pos. l. clam possidere. §. si. Quæro, quid de bannito, qui potest impunè offendi, nūnquid si est spoliatus, potest petere possessionem sibi restitui? dicit hic Bern. quod si talis est ꝓdo, cuius uitæ nullus parcere debet, quod ei non patet aditus iudiciorum. D. quando licet unicuique se sine iudice uindicare. l. j. adde. C. de his, qui ad ec. confu. l. si seruus, & in cap. domino guerram. in titu. hic finitur lex; colla. x. & tene menti istam gloss. ualde singu.

a *¶No ex gloss quod si possum aliquē impunè offendere, possū ēt spoliare. & benè facit l. in suis. ff. de li. & posth. resp. aduerte, quod ubi statutū permitteret aliquem impunè offendi, puta bannitū in re, & per sona, si interficio bannitum nō possum postea ipsum spoliare uestibus, quia licētia est finita morte. ita dicit Saly. in l. qui sepulchro. ff. de sepul. uiol. in ij. no. per illū text. & per text. in l. si pœna. ff. de pen. Item adde quod sicut possum spoliare illum, quem possum impune offendere, ita ēt possum ab illo accipere usuras. tex. est in c. 1. 14. q. 4. Itē adde, quod licet possit ualere statutum, quod liceat quē impunè offendere, non tamen habeat statutū quod liceat mulierē bannitā impunè adulterare. ita Bal. in l. fi. C. si contra ius, uel uti. publi. rō est, quia adulterium nō reperitur concessum esse aliquo casu.*

a singu.[a] No glo. singularē, qđ qui potest ostendi in persona, multo-4 fortius in bonis.† Itē no. ꝯ illos, q tanq̄ hostes publici latrocinando uel ꝑ uim inuadunt castra aliena, & maximè ciuitatū, ꝙ possunt expelli non solum incontinenti, sed ēt cum interuallo: quia & occidi possunt, cum sint in perseuerantia delicti, super quo uide l. a. de Are. & Cy. ff. de iust. & iur. l. ut uimq; tenementi. ¶Opponitur, ꝙ spoliatus nō sit restituē ius, ut ff. de fur. l. itaq; fullo, ubi fur spoliatus nō agit furti. so aliud in furto, aliud in uiolētia. & est rō, quia uiolētia infertur personę. furtum aūt infertur rei, ut ibi nota. uel dic, ꝙ actio furti non competit, quia nō interest ex honesta cā, ut ibi, sed conditio triticaria bene competit, ut l. ij. ff. de cond. triti. ¶Opponitur, ꝙ simul cognoscatur de proprietate, & de possessione, ut s̄. e. c. 1. so. distingue, ut s̄ ti j. c. cū dilectus. dicit Inn. ꝙ debitores tenentur rn̄dere malæfidei possessori. s. ex suo contractu, non ex ꝯtū ueri dn̄i. Idem ait, ꝙ iudex aliter dēt procedere, q̄ pars; quia iudex ꝓcedit ſm probata, sed pars ſm conscientiam. Idē ait, ꝙ actiones non pn̄t possideri, nisi ꝑ eū, cui cōpetūt de iure. Idē ait, ꝙ ꝑ assignationē uerbalē non tradit possessio, licet possit tradi ꝑ quasdam fictiones, & ꝑ installationem in loco deputato, & ꝑ personas habentes ptātem ad hoc. ¶Idem ait, ꝙ per cantare non acquiritur possessio, nisi possessio cātus, & non præbendæ, & si intrauit possessionem unius castri, nō propterea acquirit possessionem aliarum rerum. ¶Idem ait, ꝙ possessio eligēdi non potest quæri, nisi quis eligat, & ab eo electus habeatur pro electo ab his, qui ptātem habent eligendi, uel saltem de eorum patientia. ¶Idem ait, ꝙ diuestire & deinstallare fit per contrarium actum inuestire, uel installare uel depositionem supioris. Idem ait, ꝙ quilibet confirmatus ex uirtute cōfirmationis, ēt si nō possideat rectoriam, pōt agere ꝯ quemlibet ēt possessorem
5 rectoriæ nomine ecclesiæ.† Quæro, utrum ius eligendi competat rōne proprietatis ipsius iuris, an rōne possessionis; dic ꝙ rōne possessionis, dūmō sit possessio colorata; & rō est, quia eligere est quoddam frui: sed ille dēt frui, qui est in possessione. Nec. n. pōt ꝓprietarius sua authoritate possessionē inuadere, quam alius tenet & breuiter dicas, ꝙ ista sunt consecutiua possessionis, & quædam munera, quæ per canonem inducuntur possessori: quia difficile est semper quærere. i. de proprietate. Inn. autem istos appellat fructus industriales: sed sanius loquendo melius dicerentur operę industriales ar. ff. de conti. inde. l. si non sortem §. libertus. ēt possent uocari obsequiales, ut C. de neg. ge. l. officio, & l. latori. fructus. n. propriè ex rebus percipiūtur, non ex officij impendendi necessitate. unde nemo dicet, ꝙ fructus tutelæ sit auctorari pupillo, ut orphanotrophos curare pauperes, ut C. de epi. & cle. l. orphanotrophos. dicit Inn. ꝙ ille, qui eligit, colligit poma istius arboris, q̄ uocatur arbor electionis, ut ipse not. s̄. de cau. pos. c. cū ecclesia, Inn. & est fructus, qui fruendo consummatur. ꝙ uerbum rem perfectam significat. & ideo non dico cōsumitur, quia non ambulatur & renouatur pro tp̄e, cum iterum aperitur electio. Adde, ꝙ multum refert inter integralia electionis, quæ debent interuenire eodem contextu, & alia necessaria, ut est confirmatio, quæ est actus diuersus, & per se fiens, non tn̄ per se stans, de ele. c. in causis. & electio qn̄que pro non scripta, qn̄ initium non habet. qn̄que caduca, ut si electus administraret ante confirmationem, & non dr̄ per hoc ecclesia uacare, ut debeat fieri mentio ab impetrante talis uacationis, quia propriè nō est uacatio, sed quoddam impedimentum & indignitas, sed de uera priuatione iuris quæsiti
6 actu & habitu debet fieri mentio.† Quæro, aliquis est intrusus fuit confirmatus per superiorem, an teneat cōfirmatio? rn̄deo non, quia non interuenit confirmabile ut C. unde ui. l. authoritate, & l. meminerint, & in auē. qđ oportet eps̄. §. si quis ēt in rebus profanis, ut in territorijs, ut singulariter no. in l. si qua loca. C. de fundis. & saltibus rei dominicæ. li. x. nisi esset facta per diffinitiuam sententiam ritè latam, uel per decretum solenne, ut ff. qđ cum Fal. tu. auē. l. j. §. idem Pomponius. quod decretum uitiatur, si est erratum in facti cā, ut ff. de tu. & cu. datis ab his. l. tutor petitus, & ff. de excu. tu. l. qui
7 testamento.† Sed nunquid debitores soluentes putatiuo prælato liberentur? dicit Accu. ꝙ non in l. iurisiur. § j. ff. de iureiu. & l. ij. C. de eo qui pro tu. & no. in l. actuarios. C. de nume. & actua. li. 12. quia nō habet ius administrandi. ff. de neg. ge. l. qui aliena. §. quanquam. ff. de sol. filię, nisi essent debitores ipec·e·, quia tenētur de casu improuiso, uel fortuito. ff. de sol. l. si stipulatus §. si lancem: uel nisi soluerent ex ꝓprio ꝯtū ipsius putatiui prælati, ut dicit. l. illa no. ff. de condi. inde. l. si urbana, quicquid dicat Inno. hic, qui confundit seipsum.
8 ¶† Ex prædictis apparet, an facta per putatiuum prælatum, eo postea à possessione remoto, irritentur. Nam si non sunt facta in præiudicium ecclesiæ, tenent, ut l. Barbarius, & non reuocantur, quia sunt ualida. aliàs secus. nec mirum, ꝙ aliqn̄ decipiantur soluentes, quia legislator nō est amicus errorum, nec fautor furtorum, quod ui aut clam. l. quod seruitus, & ff. de fur. l. si quis uxori. § si fugitiuum, & ff. de condi. ob causam. l. si procuratori falso. facta autem per uerum rectorem non rescinduntur, si canonicè facta sunt, licet ab officio cassentur, ut ff. de mino. l. Aemylius, & l. interdum, cum similibus. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Agens an teneatur allegare titulum beneficii.*

Exceptio criminis agenti interdicto, unde ui, uel quod ui, aut clam, non obstat, in prin.

Libellus non procedit, qui præsumitur iuri contrarius.

Possessionem beneficij sufficit superficialiter iustificari.

2 *Accusator an repellatur propter inimicitias ortas in causa ciuili.*

Inimicus noster est, qui bona nostra tollit, siue ui, siue clam.

3 *Homicida an possit beneficium ecclesiasticum possidere.*

Exceptio criminis opponi non potest a spoliatore.

Habitus quem non facit talem, qualem demonstrat, nisi in præparatorijs.

Ex actuum frequentia quis declaratur esse talis. qualē actus ostendunt.

Debitores

Debitores existenti in uniuersali possessione soluere tenētur.
4 *Prælatus dubius an admittatur cum cautione rati.*
Ecclesia sine rectore comparatur hæreditati iacenti.
5 *Ecclesia an acquiratur per contractū intrusi in prælatura.*
6 *Ecclesia an sine prælato aliquid agat.*

TEM cum quis. Exceptio criminis agenti iterdicto unū ui, uel qđ ui aut clā, nō obstat. hoc dicit. ¶ In tex. ibi, clā, nō intētabat uiolentiā, sed clādestinitatē, ut uinceret in tali libello si ꝓbet, utrū. s. qđ ui, aut clā, ut. ff. de uer. sig. l. sæpe, &. ff. de ma. test. l. si ita fuerit. 1 † Sed nunqd tenet agēs allegare titulum beneficij? & uidetur sic, & ēt summatim probare, ut. ff. ad exhi. l. iij. §. sciendum. Nam non procedit libellus, qui præsumitur iuri contrarius, ut. ff. de mino. l minor aūt magistratus. ff. de inof. testa. l. hoc colore. ubi dicitur, quòd quærela inofficiosi testamenti debet proponi, addito colore, quod testator nō fuerit in robore iusti consilij exhęredando filium, iō autem lex sic dicit. quia erubesceret lex, si infringeret testm̄ hoīs sani consilij. ¶ Reuertor ad propositum, & dico, quòd possidere bn̄ficium ecclesiasticū sine titulo est contra ius; ergo oportet allegare titulum, & summatim probare de titulo. i. collatione. nec possent testes reprobari: quia hoc requireret altiorem indaginē, & hoc uerum puto: quia possessio bn̄ficij debet superficialiter iustificari. i. prima figura, ar. C. de edic. diui. Adri. tol. l. fi. in prin. dices, ibi non loquitur in interdicto recuperandæ, sed in interdicto adipiscendæ possessionis: sed rn̄deo, quòd imò sapit naturam recuperādę: quia hæreditas fuit spoliata, licet impropriè, ut. ff. si qs test. li. esse iul. fue. l. j. §. Scæuola, &. ff. de ac. & ob. l. hæreditaria, & præsertim si statutum dicat, quòd possessio defuncti continuetur hæredi. nam in executione statuti fit missio quasi recuperandæ possessionis, & maximè in suis & necessarijs hæredibus, ut no. ff. de acqui. pos. l. cum hēs, & insti. de hære. ab inte. §. sui. Et no. quòd ista est fictio maximè ante aditam hæreditatem, ut. ff. si cer. pe. l. eius qui in ꝓuinciam. §. quod si stipulatus. ¶ In tex. ibi, obiecit, forte directo opponebat homicidium, uel schisma, tn̄ occultum. ¶ In tex. ibi, cum. s. agētem. ¶ In tex. ibi ante restōnem. ergo postea pōt. iij. q. j. c. j. ij. q. ij audiuimus. 2 ¶ † In tex. ibi, præsumatur. No. repelli accusatorem ēt pp inimicitias ortas in causa ciuili. de hoc. ĩ. de accu. cum oporteat. facit. ś. ut lit. non cōtest. accedens, el secundo. Sed cert. cap. nostrū pōt induci in oppositum: quia facta restitutione bn̄ficij durat inimicitia, ut. ff. de excu. tu. l. pp litem, & tn̄ potest accusare. Et noster inimicus est, qui bona nostra tollit 3 siue ui, siue clam, quod no. bene. ¶ † Extra opponitur, homicida est irregularis, ergo non pōt bn̄ficium ecclesiasticum obtinere, seu possidere: ergo nec agere, quia quoties quis exigere uult, si habet in se delictum, repellitur ab agendo, ut. ff. de cōtrahen. emp. l. si emptione. §. si emptor. So. exceptio non pōt opponi per spoliatorem. Item quāuis sit homicida, tn̄ propterea nō perdit obtentum bn̄ficium, donec deponatur, ut. ff. de pœnis. l. quod ad statum, ut no. Inno. ĩ. de conces. præben. c. cū nr̄is. ¶ Sed ecce aliquis tanquā prælatus agit contrà debitorem ecclesiæ, dicit debitor ostende de prælatura. i. de mandato: aliàs non possum tibi soluere, ut. ff. de procu. l. non solū. §. qui alieno, &. C. de iure fisci. l. ꝓhibitū, lib. x. dicit prælatus, ego sum in possessione, & publicè uocor & tractor tanquā ꝑlatus ꝑ alios uniuersos; ergo & ꝑ te debeo tractari. ff. de pac. cū in co. C. de testa. l. j. ff. ad Mace. l. iij. C. eo Xenodorus. Quæritur qd iur. & uī, quòd debitor non possit hoc opponere: quia excipiendo uī ecclesiam spoliare, ut. ś. de elec. quærelam. sed ibi cōsueuerat soluere, & demū subtraxerat obedientiā: secus, si nunquā soluit, ut. l. fi. ff. quorum bo. Nā tunc prælatus nunquā fuit in possessione nominis istius debitoris. uel dic, quod in c. quærelam, debitum erat ꝑpetuū & reale: qa erat species seruitutis. sed in d. l. fi. erat mera obligatio ꝑsonalis abstracta ab oī realitate, & non correspondens alicui subiecto apto possideri, ut. ff. de ser. rust. ꝑd. l. pecoris. & ff. de usu fru. l. si qs ita. Cy. dicit in l. si certis annis. C. de pactis, qđ nō reperit possessio nominis. Sed in cōtrariū est casus in l. ij. C. de præto. pig. dic. quòd sufficit prælato, ꝙ sit in uniuersali possessione, licet iste debitor nunquā agnouerit debitum, nec fuerit confessus illū esse prælatū, dūmō pro prælato publicè reputetur, ut. ĩ. eo. cum in literis. Ego dico, quòd iudex cauere debet se ratum habiturū, quod cū eo gestū erit, uel non tenetur debitor soluere, ut. l. j. §. idem Pomponius. ff. quod cum fal. tut. auĩ. & rōne dubij ualet decretum. C. de peti. hære. l. si putas. quæ. l. est no. ad hoc: sed si accederet consensus capituli, tunc debitor cogeretur soluere: quia consequeret plenissimam liberationē, ut. ff. de min. l. ait ꝑtor. §. ꝑmittitur. dicit Iaco. Bu. C. de epi. & cle. l. si qua ꝑ calumniā, quod habitus monachū non facit, licet oñdat eum monachū, si sit ei impositus per habentē potestatem, uel auctoritatē. l. sed si accepto. C. de iure fis. & sic dicit, quòd habitus exterior probat ordinē & sacerdotium. Cy. dicit, quod est uerū in præparatorijs, non in decisorijs, ut ipse no. C. qui accu non poss. l. non ignorat. & adde, quod no. ff ad exhi. l. iij. § sciendū, per Accur. Item ꝑ locū à cōiter accidentibus ille, qui possidet, talis esse præsumitur, qualis ꝑ frequentiā actuū declaratur, ut incola ex muneribus, ut no. ff. ad muni. l. si quis instructus. Item ex ꝓnominibus possessiuis ꝑsumitur ꝓprietas, ut no. in. l. pe. ff. de condi. inde. Item interdū possessio ius facit, ut no. ff. si ser. uin. l. sicuti. §. si quæratur, & l. j. ff. fa. her. Itē quandoq; patientia superioris hētur ꝓ auctoritatem ut. C. de peti. he. l. si filius. ¶ † Quæro, nunquid dubiū prælatus admittat cū 4 cautione rati? & uī quod sic. ff. de admi. tu. l. uulgo. ¶ In contrariū, qa de seipso non cauet. Itē nec de ecclesia, quæ pupilla est, & pupillus nō pōt habere ratū per semet, ut. ff. de cōdi. inde. l. si ꝓcurator, in fi. cū. l. se. ¶ Itē ecclesia sine rectore est corpus sine anima, sicut hæreditas iacens, ut no. in. l. sicut. ff. quod cuiusque uni. no. Prætereà qñ administrator succedit administratori, non hēt locū cautio rati: quia differretur nimis, & fortè de iure non ꝓcederet, ut in c. ult. de ꝓcu. in cle. facit, quod eleganter no. in l. j. C. de cōtracti. iudicum. ar gu. ĩ. in. c. j. q succes. tene. col. x. ¶ † Quæro, utrum per 5 contractū intrusi in ꝑlatura acqratur ecclesiæ? & uidetur quod nō: quia ꝑ liberam ꝑsonam alteri non acquiritur, nisi bona fide possideatur. dic ꝙ, nam licèt intrusus mala fide possideat ecclesiam; tn̄ ecclesia fingit ipsum possidere bona fide, sicut hæreditas iacens fingitur quo ad acquirendū bona fide possidere seruum testamento manumissum, Vt dicit. l. illa singularis. ff. si cer. pe. l. pe. § quòd si postulatū. ibi, ex quibus cās &c. 6 qui text. non est alibi. ¶ † Vltimò no. quòd ecclesia sine prælato nihil agit, nec prælatus sine ecclesia, sicut tutor honorarius non hn̄s administrationē, ut. ff. de sol. l. quod si fortè. §. j. porrò tria sunt subiecta administrationis. s. clerus, uel collegiū, populus, & res, ut in c. in plerisq;

plerisq;, de elec. in cle. ¶ Ex his apparet, quòd ecclesia, & prælatus sunt unum corpus mysticum, sicut uerum corpus & uera anima ipsius sunt unũ quid naturale.

SUMMARIUM.

1 *Spoliatus debet usque ad ultimum quadrantem tam possessionis, quàm fructuum in integrum restitui ante omnia.*

Manifestum respicit probationem, } in prin.
Rationabile iustitiam.

Redditus est generale nomen ad omnes prouentus, in prin.

2 *Reo imponitur silentium, & non actori.*

Inquisitio prælati constituentis se aduersarium principalem non procedit.

Suspectus iudex fit, quãdo sportulæ pertinent ad eius personã.

3 *Factum per iudicem inciuiliter statim debet reuocari.*

4 *Iudex uolens iustificare factum iuris ordine prætermisso an audiatur.*

Pro iudice quando non præsumatur.

In rem iudicatam factum à iudice non ritè, uel minus legitimè non transit.

Iudex restituere possessionem penes se existentem tenetur.

Factum contrà iudicem quando noceat parti.

5 *Archiepiscopus si non uult restituere, an delegatus poterit eum cogere.*

6 *Archiepiscopus an poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinem iuris, necne.*

Subditum suum superior defendere tenetur in possessione.

Beneficia apud se retinentes episcopi post collationem, tenentur de fructibus perceptis & percipiendis.

7 *Pœnitentia an sit licita post beneficium collatum, & gratiã consummatam.*

Iudex de actis coram se respondere tenetur & rescribere iudici delegato, ac de motiuis animi sui.

Iudex an possit testificari de causa coram se agitata.

8 *Ordinem certum qui deserit, non habet lætos exitus.*

Iudex, qui processit ex abrupto tenetur in solidum.

ONQUERENTE. Spoliatus sine iudicio per iudicẽ. i. sine iudiciaria cognitio ne statim debet restitui cũ fructibus, & facta restitutione cognoscitur de alijs cognoscẽdis. h. d. Ex primò ponitur querela. secundò preceptum. tertiò datio iudicum. ¶ Casus Archieps cleri co suo noie. R. contulit bñficium, deinde puia ductus ipsum dicto beneficio spoliauit sine iudicio. Papa mandat Archiepo, quod restituat ei possessionem cũ fructibus pceptis, & in pace eũ possidere pmittat: restõe aũt facta si quid Archieps pponere uoluerit, experiat̃ corã iudice delegato. ¶ In tex. ibi, Honestatem, no. quòd spoliare subditum iur. ordine ptermisso est inhonestũ, & iõ reformandũ. ¶ In tex. ibi sine manifesto, hoc respicit pbationẽ. In tex. ibi. Rõnabili, hoc respicit iustitiã, ut. ff. de in inte. rest. l. oẽs, & facit. c. j. de milite uasallo, qui contumax est. ¶ In tex. ibi, Consulere, not. quæ teneor defendere, nõ debeo impugnare; concor. ff. de cõdi. inde. l. fratre. §. porrò. ¶ In tex. ibi, Cum redditibus, gñale uocabulũ ad oẽs puentus, ut no. ff. de cõdictio. indebiti. l. si urbana. ¶ † In tex. ibi, integrè, no. quòd usque ad ultimũ quadrãtem tã possessionis, quã fructuũ debet spoliatus in integrũ restitui ante oĩa; & si unus nũmus deficeret, non tenetur in alijs rñdere; quod est no, & idem puto de expensis litis. Et si iudex reseruauit sibi taxationem, oportet taxari, & restitui ante quã spoliatus possit conueniri. ¶ † In tex. ibi, & in pace, facit. ff. de arbi. l. inter Castellianũ. dixit Ber. quòd reo imponit silentiũ, nõ actori, ut. s. tit. j. c. cũ olim, in uer. imponentes. ¶ In text. ibi, & delegato, ergo Archieps non põt pcedere per inqsitionẽ: quia se pstituit aduersarium principalẽ. facit quod no. in c. statutũ, de resc. lib. vj. & ff. ad munici. l. de iure; quod est no. dignum. Dicit gl. in d. l. de iure, quòd qñ sportulæ pertinent ad iudicem, est suspectus; quod est uerũ, si pertinet psonę: secus, si sedi, uel dignitati, in aut. bona dãnatorũ. ¶ No. quòd prælatus debet esse pater subditorũ. sic in authẽ.

3 de manda. princ. §. talem uerò. ¶ † No. quòd factum per iudicẽ inciuiliter. i. iuris ciuilis ordine ptermisso statim reuocari debet, sic. C. unde ui. l. meminerint. & no. eo. ti. l. si quis in tantã. aliqñ tñ secus est, ut qñ transiuit ad liberationẽ, ut. ff. quod metus cã. l. fi. in fi. q tex. 4 non est alibi. ¶ † No. iudicem puniri in dãnis & interesse, nec auditur uolens iustificari factũ iuris ordine prætermisso: quia spoliatus ante oĩa est restituendus. Not. ij. q. j. in summa. No. quòd non psumitur p iudice pcedente inordinatè: secus, si pcessisset ordinatè & sólẽniter, sm Ber. facit. ff. de acq. pos. l. iustè, glo. ff. de condi. min. l. j. § diuus, ff. de reg. iur. l. qui auctore, & hoc si cõstat de iurisdictione: aliàs nunquã psumit̃ p eo, ut not. Inno. j. de eo q fur. ordi. sus. c. innotuit. ¶ Opp. qa factũ à iudice transit in rem iudicatã. Sol. uerũ est, si factũ est ritè cã cognita: secus, si sine cã fuisset cognitũ, uel minus legitimè, ut. l. j. §. hæc uerba. ff. ne uis fiat ei. ¶ Op. quòd ipse iudex non teneatur restituere possessionẽ, si alius clericus ad eius instantiã spoliauit. So. hic possessio remansit penes iudicem ipsum. i. Archiepm: sed si esset translata in aduersariũ, ille eẽt conueniendus ad restõnem sm Ber. Adde, quòd pcessus factus cõtra iudicem tunc noceret illi immisso, licet iudex faceret li

5 tem suam sm Ber. quod est no. dignum. ¶ † Quærit gl. si Archieps non uult restituere, utrũ delegatus poterit eum cogere: dicit Ber. quod nõ pp uerba rescripti, Inno cõtrà pp mentẽ rescribentis, quæ præualet, arg. ff.

6 de uer. sig. l. quisqs mihi. ¶ † Quærit Ber. an Archieps poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinẽ iuris, necne? dicit Ber. quòd nõ: quia certus debet esse de facto suo: quia scribitur ei nõ ut cognitori, sed ut emendatori manifesti erroris. ¶ Vltimò no. quòd superior debet defendere subditũ suũ in possessione, donec contrà eum pbetur. facit. l. ul. ff. de of. proc. Cæsa. ¶ Itẽ no. glo. ꝯ epos retinentes apud se bñficia postquam ea contulerint, quod tenentur de fructibus pceptis & p

7 cipiendis; tene bñ menti. ¶ † No. qđ post bñficiũ collatũ & gratiam cõsummatã nõ est licita pœnitentia: sed an sic, nisi esset obligatio cõtracta. ff. de uerbo. ob. l. q Rome, §. Mæuius, & l. ij. ff. de ser. expor. Deinde no. gl. quę dicit, quod de his, quæ coram iudice acta sunt, si interrogetur, rñdere tenetur, uel rescribere iudici delegato de causa cognoscendi; quod est uerum, si ritè pcessit: aliàs frustra interrogaretur. dicit Accur. quod de motiuis animi sui consulendũ est, de iudi. l. ptor. ¶ An aũt possit testificari, dic quod non ad excusationẽ suã in causa sua: sed inter alios litigatores aut agitur de fundamento iurisdictionis suæ, & non põt esse testis: aut de pcessibus; & põt esse testis, ut. C. de arbit. l. ne in arbitris. ¶ No. quòd creator non debet creaturã suã

8 destruere, uel confundere, sed fouere. ¶ † No. quod qui certũ deserit ordinẽ, lætos non hẽt exitus. ¶ Item not. quòd quõ iudex, qui pcessit ex abrupto, tenetur insolidum in aduerbio, integrè, ut ff. de dã. infe. l. iiij. §. in eum, & in auẽ. de quæst. §. super hoc, & ff. de eden. l. argentarius

gentarium.§.cum autem. No.quòd factum sine ordine non potest suppleri cum ordine Bal.

SVMMARIVM.

1 *Desponsatio legitima in restitutione copulæ coniugalis debet probari saltem per consensum, siue contractum matrimonij, & quòd eam cognouerit, & quòd seipsam se uiro subtraxerit.*

2 *Cautio ubi non sufficit, ibi fit sequestratio persona.*

Cautio non sufficit, ubi est odium capitale.

Nullitatis quæstio reseruatur in petitorio.

Consensus matrimonialis debet esse uerbis expressus.

Verba data sunt ad significandum quod hominibus, & in omnibus sacramentis ecclesiæ requiruntur, & in eis quæ consistant.

Matrimonium an præsumatur, eiusque præsumptio sufficit filijs succedere nolentibus.

3 *Sponsalia uerba debent probari per uerba de præsenti.*

Copula carnalis præsumptiuè probatur, & nu.5. & quomodo intelligatur nu.4.

Cautio ubi est præstanda, quando statur arbitrio iudicis.

4 *Locus ille non est tutus in quo quis potest compelli ad confitendum.*

Filiatio ex institutione probatur.

Concubina non efficitur uxor ex legato mariti.

5 *Spurij an possunt legitimari per matrimonium.*

6 *Sponsa mea dum eam ducebam ante, quàm eam carnaliter cognoscerem, uel dum in domo meo maneret puella, si fuit mihi subtracta, an habeam interdictum recuperandæ possessionis.*

7 *Matrimonium consensu initiatur, & carnali copula consummatur.*

Naturales, & Spurij } rem publicam non faciunt.

Restitutio in quibus fieri debeat, & quando locum habeat in matrimonio.

8 *Tutus esse debet quis non solum ab inimico, sed etiam à suis consanguineis.*

Tutus quoties quis non est, qualis & pro quibus personis tenendum.

EX TRANSMISSA. Petens restitutionem cum causa iuris habet probare legitimum matrimoniũ præcessisse, & restitutio uxoris fit ei caventi de non offendẽdo eã. h.d.¶ Prima pars prouidet uiro. Secunda prouidet mulieri cum quadam distinctione. secũda ibi, recepta tñ. secunda secundæ ibi, si autem. ¶ Casus. Quidam miles petebat sibi restitui Bertam, quam dicebat suam uxorem, quia recesserat propria temeritate. Papa dicit, q̃ licèt ipsa obijciat matrimonium non tenere, tñ probato quo ad faciem ecclesiæ matrimonio per consensum & carnalem copulã, debet ei restitui recepta cautione de non offendendo eam: sed si uir est ad odium accẽsus, q̃ meritò ipsa diffidat de cautione ꝓmissoria & uerbali, dẽt usq; ad decisionẽ petitorij alicui ꝓbæ & honestæ mulieri committi custodienda in loco, ubi uir, uel attinentes uiri nullam possint mulieri inferre
1 uiolentiam, uel turbationem. ¶† No. quoddam speciale in restitutione copulæ coniugalis, quod dẽt probari legitima desponsatio saltem per consensum, siue ꝯtractum matrimonij, & quod eã cognouerit, & q̃ ipsa se uiro subtraxerit. ¶ Item no. de cautione de non offen-
2 dendo. ¶† Item no. q̃ ubi cautio nõ sufficit, ibi fit sequestratio personæ. ¶ Item not. q̃ non sufficit cautio, ubi est adeò odium capitale, q̃ timetur de sæuitia uiri. In tex. ibi, legitimè, ita, q̃ teneat ratione consensus, licèt aliàs sit nullum: quia de nullitate reseruatur quæstio in petitorio, facit. ff. ad exhi. l. iij. §. sciendum, & ꝑ hoc declaratur gl. quæ est in l. j. §. si ea. ff. de uen. in possess. mit. ubi dr̃, quòd de matrimonio plenè liquere dẽt: quia intelligitur, q̃ debet probari consensus m̃rimonialis: nam non præsumitur impedimentum matrimonij, ut. ff. de probatio. l. ab ea parte. & debet iste consensus esse uerbis expressus. cor enim datũ est homini ad significandum Deo: labia autem ad significandum hominib. ut. l. Labeo. ff. de supelle. leg. Nã uox est instr̃m uoluntatis & intellectus rationalis: per uerba igit̃ matrimonium comprobatur. Nã in uerbis duo consistunt naturaliter, s. intellectus, & certitudo. ff. de act. & ob. l. non figura, & ff. de reg. iur. l. nuptias, & matrimonium est de sacramentis ecclesiæ. In oibus. autem scr̃is requiruntur illi scr̃o uerba adaptata, seu contingentia. Itẽ periculosum esset diuinare: quia licet quis teneat mulierem in domo. & in mensa, & eam tractet honorificè, isti actus etiam sine matrimonio consueuerũt exerceri, ut. ff. de le. iij. l. item in legato. §. parui: sed de iure ciuili ex nobili præsumptione præsumitur matrimonium inter personas honestas, pares & bonæ famæ, q̃ præsumptio sufficit filijs ad succedendum, ut. C. de nuptijs. l. si uicinis & ibi ꝑ Cy. licèt de iure canonico non sufficiat ad fœdus matrimonij, ut no. C. de præscr. xxx. an. l. cum notissimi, in prin. nec tñ sufficit, q̃ tenebant & se tractabant & uocabant ut uir & uxor s̃m Inno. q̃ ista pñt esse conficta & citra ius, & nomẽ matrimonij: aliàs secus, ut ar. ff. de acqui. hær. l. pro hærede. §. Papinianus, uerbi gratia, ꝑ instr̃m dotis & donationis ꝑꝑ nuptias: quia ista duo natura sui sunt annexa matrimonio, præsumitur matrimonium, ut in aut. de consangui
3 neis & uterinis fratribus. §. inter. ¶† Not. bene istud. c. habet no. gl. in j. nota. q̃ sponsalia debent probari per uerba de præsenti. Item q̃ carnalis copula probat̃ ꝓsumptiuè. No. gl. ij. quæ dicit, q̃ matrimoniũ est quędã seruitus hincinde. Item dicit, q̃ in matrimonio q̃ possidet possidet̃. ¶ Item dicit, q̃ possessio matrimonialis sine iure hr̃i non põt. Peñ. gl. dicit q̃ cautio debet esse talis, quæ reddat quẽ tutũ & securũ, & q̃ hoc cõmittit̃ arbitrio iudicis, ubicunque cautio est ꝓstanda iudici,
4 seu officio iudicis. † Vltima gl. dicit, q̃ non est tutus ille locus, in quo quis põt compelli ad confitendũ: sed quare non, cũ per hoc probetur filiatio, ut. ff. de ma. test. l. uxorẽ? rñ. q̃ filiatio non consueuit fingi, sed fornicatio consueuit occultari, & uelari. sed nunquid ex institutione probetur filiatio? respondeo sic: quia est actus appropriatus filiationi, ut. ff. de uer. ob. l. quidã cum filium. ¶ Item bastardus efficeretur legitimus quasi testamento legitimatus: tamen concubina non efficeret̃ uxor, licèt maritus ei tanq̃ uxori legauerit: quia iste modus non est à iure proditus, argu. ff. de his, qui sunt sui iur. l. patre furioso. ¶ In tex. ibi, cognita, simul m̃rimonialiter & carnaliter: secus, si esset cognita ante matrimonium, ar ff. de nox. l. in delictis. §. si extraneus. & quia blanditijs concubinarum inficiuntur animi perditorum, ut. C. de natu. lib. l. j. statutum est à iure, q̃ filij in concubinatu geniti non efficiantur legitimi, nisi interuenerint matrimonialia instrumenta, cũ
5 aliquo dotis instrumento ut insti. de nu. §. fi. ¶† Porrò spurii per matrimonium non possunt legitimari: quia nec sunt naturales, nec legitimi, sed contra natu-

rã nati, ut. ff. de sta. ho. l. Paulus. Dicit magister historiæ scholasticæ, ꝙ hre duas uxores simul est peccatũ ꝯ naturam: quia scriptum est in l. naturæ, primò creatæ à Deo, erunt duo tñ in carne una. ¶ Sed nunquid præsumitur carnalis copula? rñdeo sic, si simul habitabãt, & erant uiri potentes. i. poterant emittere semen. Dicit magister historiæ scholasticæ, ꝙ Salomõ ex uxore sua filia Pharaonis regis AEgypti in xj. anno ætatis suæ genuit filium, sed illud est miraculo adscribẽdum
6 ut ipse ait. ¶ † Quæro, spon sa mea, dum eam ducebam anteꝙ eam carnal'r cognoscerem, uel dum in domo mea maneret puella, fuit mihi subtracta, nunquid habeo interdictum recuperandæ possessionis? & uĩ ꝙ nõ, licet habeam interdictum de sponsa exhibẽda, de quo interdicto possunt opponi exceptiones peremptoriæ, ut. C. de lib. exhi. l. ij. & criminal'r puniuntur per. l. j. C. de rap. uirg. ¶ In ꝯrium uĩ, quia est quidam habitus ma
7 trimonij, ut. C. de condi. ob cãm. l. ꝙ seruus. ¶ † Considera, matrimonium consensu initiatur, & carnali copula consummatur. unde per consensum efficiunt, sed & idem uoluntate, intellectu animi unum per carnalẽ copulam fiunt una caro. nec est matrimonium ex omnibus suis partibus perfectum, nisi intercedente copula, quæ etiam est principiũ generationis, & honorabilis perpetuationis generis humani; sicut & in animalib. nihil generatur nisi per coniunctionem maris & fœminæ ut. C. de iusti. & :u. l. j. §. pe. & no. in aut. de nup. in prin. unde si ne matrimonio respublica stare non põt: quia naturales tñ & spurij rempublicam non faciunt, ut. ff. so. ma. l. j. & §. de decu. l. general'r. §. spurios. secundò præmitte, ꝙ restitutio est in integrum statũ repositio. & ideo qui non fuit spoliatus copula, non restituit ad copulam, ne etiam insidietur castitati, uel continentiæ mulieris, ar. ff. ubi pupil. ed u. debe. l. fi. ¶ Sed op. sponsa & uxor dẽt operari uiro suo, ut. l. sicut. ff. de ope. li. respondeo, possessio matrimonialis non consistit in istis operibus. sed sunt quædam appendices, & non sunt bona mrimonij. ¶ Sed qd si uetula, uel uetulus nõ amõ cõmisceri potẽtes? rñdeo, nihilominus dẽt unus alteri restitui. Idem in sterilibus: quia retinent oĩa iura matrimonij; tex. est no. in l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. Idẽ, si alter eorum sit furiosus, uel morbo perpetuo laborat: quia calamitatum socij, ut. ff. so. ma. l. si cum dotẽ. §. si aũt in sæuissimo, & ff. de his, q sunt sui iur. l. patre furioso. per quãm. l. patet, ꝙ licet furiosus non habeat consensum, tñ ex matrimonio generat filium legitimum & naturalem. Nam in generando sufficit sensus sine consensu, ut patet in ebrio, & in brutis. ¶ In text.
8 ibi, Malum inferre. hæc † cautio præstatur, quoties inter duos interuenit reconciliatio, & unus de facili posset offendere alium, ut maritus uxorem, & Abbas monachũ, & dñs seruũ, ut in aut. de monachis. §. si uerò inter trigeniũ. ¶ In tex. ibi, studiosius puta consanguineis sociata. 33. q. 1. sine. ¶ In tex. ibi, uel parentibus. Not. ꝙ quis debet esse tutus non solum ab inimico, sed etiam à suis consanguineis, & attinentibus; facit. l. j. C. si rector prouin. & l. j. C. si quacunque præditus potestate.

SVMMARIVM.

1 *Morte soluentis non deficit possessio possidentis.*
2 *Perceptio census æquipollet inuestituræ corporali.*
In possessione antecedentis qui est, uidetur esse in possessione consequentis.
Possessio instrumentalis apud quem sit.
3 *Dominus an possit tradere possessionem alteri, colono adhuc & postea colente nomine domini.*
Possessione an priuetur dominus expulso a re soluente.
Ecclesia non uacans quando conferri possit.
De successione futura pactum quando ualeat.
4 *Possessio per contractum acquiritur, & per traditionem instrumenti, & clauium.*
Possessio quædam natiua, quædam datiua, & quædam mediocris, & quæ transeat absque traditione rei, & num. 8. & 9.
5 *Possessio an probetur per receptionem pensionis, & an per aliud.*
Inuestitura noua quando non sit opus.
Capella quæ sint in proprietate superioris.
6 *Nomine fisci an quis possideat statim, quòd est deportatus.*
Possessionem facto capi oportet, non autem ex decreto solo prætoris.
Pensionis receptio est signum traditæ possessionis.
7 *Titulus quandoque est signum traditæ possessionis.*
8 *Retentio proprietatis concesso usufructu quare non transfert possessionem usuf. nisi interueniat traditio.*
9 *Possessionem præsentem, qui precario retinet, transfert, non futuram.*
Possidens conueniri potest à creditore, pro quo debitor se constituit possidere precario.

CVM VENISSET Si is, qui per aliũ possidet, illo mortuo ingressus expellitur, experiri põt interdictũ, unde ui. hoc dicit. ¶ Casus. Archieps Eboracensis concessit cãnonicis sanctæ Trinitatis ecclesiam de. N. & per scripturã propriam confirmauit, ita uidelicet, ꝙ post decessum. G. clerici, qui eandẽ ecclesiã tunc tenebat, cederet in usus canonicorũ, & interim dictus. G. præstaret dictis canonicis annuã pensionẽ, quã Archiepo soluere consueuit, quam concessionẽ Papa confirmauit. mortuo dicto. G. canonici ingressi fuerũt possessionẽ, nõ reqsito Archiepo: Archieps putãs eis hoc nõ licuisse de iure, expulit ipsos de possessione: Papa dicit, ꝙ eis dẽt possessio restitui. qa nõ acceperũt nouã possessionẽ, sed continuauerũt ueterẽ. Nã ex quo recipiebãt annuã pensionẽ, ipsi possidebãt: qa alius possidebat eorũ noĩe, & iure cautũ est, ꝙ is possidet, cuius noĩe possidet. Dicit Inno. ꝙ spãle est in ecclesia, qđ ex quo aliqd recipit noĩe pẽsionis, aliàs possessionis, ꝙ possessionẽ adipiscat. Inno. intellige, qñ possessionẽ recognoscẽdo pensionẽ soluit, ut. C. de agric. & cẽsi. l. litibus. In tex. ibi, usibus. s. ppetuis, nec obst. ff. de usufr. leg. l. fundi Trebatiani, ut no. ff. de usufr. l. si qs ita. In tex. ibi, annuã, quã prius soluebat Archiepo. Et sic ñ ob. ĩ. de cẽsi. c. phibemus. ¶ Ibi, Authoritate no. ꝙ authoritas semel pcessa ppetuò du
1 rat. ¶ † Ibi, Eo mortuo, no. ꝙ morte soluẽtis nõ desinit possessio possidẽtis. ff. de acqui. pos. l. si de eo §. si fortè. & adde, ꝙ no. C. de acq. pos. l. ex liberis. ¶ In tex. ibi, nõ qsierint uitiosè. s. ingressum possessionis. ¶ Itẽ quia uĩ eis data licentia possidẽdi, ut. ff. de acqr. pos. l. pdia.
2 ¶ † Itẽ pceptio cẽsus æqpollet inuestituræ corporali, ut. ff. qb. mo. usufru. amit. l. Põponius. Itẽ q est in possessione antecedẽtis uĩ in possessione esse ꝯñtis. ff. de ser. urb. pdi. l. seruitutes. §. domo, & ff. de ꝯhen. emp. l. si aquæductus. ff. de iure do. l. si pprietati, & ff. de leg. ij. l. cũ fundus, & C. de bo. uacã. l. si qñ, & C. de incest. nup. l. cũ ancillis. ¶ Ibi, Cũ is possideat, s. uerè & propriè, ut. ff. de preca. l. certè. §. procurator, & C. de præscri. xxx. an. l. agitur. facit. ĩ. de præben. accedens. & hoc qñ per procuratorem

ꝓcuratorē acquiritur possessio corporalis, alias quasi
secus, si fictè acquiritur, ut no. Gui. de Cu. ff. de pac. l. ab
emptione. ¶No. ꝙ q accepit possessionē accepit uerā
rei possessionem. No. ꝙ licet possessio instrumentalis,
seu organica sit apud ministrū: realitas tñ possessionis
est fixa, ut ita dixerim, possessio penes dñm ut. ff. de le.
2. l. Titia. §. Caius. C. ꝙ cū eo. l. si seruus. ¶†Quæro, an
3 dñs possit tradere possessionem alteri, colono adhuc
& postea colente noīe dñi? dic ꝙ sic, & est gl. sing in l. j.
§. non āt alij. ff. de ui & ui arm. licet secus, si dñs expel-
leretur p uim. nā non pdit possessionē, donec colonus
noīe dñi tenet, ut dixit l. illa singularis. ff. de acq. pos. l.
peregrè. §. quibus explicitis. Sed nunquid, expulso illo
soluente à re, p qua soluit, dñs perdat possessionem?
& uī ꝙ non: quia diuersā sunt, unum fundi aliud pen-
sionis, sicut expellitur fructuarius, & non dñs, quia una
possessio formalis, alia causalis, & sunt quodammodo
contrariæ, ut no. ff. usuf. quemad. caueat. l. j. in fi. & cum
non sint unitæ, sed diuisæ, priuatio unius non est priua
tio alterius: quia illud non contingit, in d. §. quibus, ni
si pp quādam dependentiam & colligantiam. Nam hic
ꝙ ecclesia non uacans pōt conferri, quod est uerum in
proprietate & loco religioso, sed non in titulum benefi
cij, ut. c. 2. j. de conces. pben. & est ratio differentiæ, qa
qñ in ꝓprietatem, nemini pīudicatur, nec inducitur uo
tum captandæ mortis, ar. ff. de act. emp. l. si quis seruum
In isto. c. est quædam notabilis gl. q̄ dicit, ꝙ ecclesia nō
uacans pōt concedi collegio, quia ꝙ ei datur, nemini
datur. Itē quia nullus suo noīe inde capit emolumē-
tum. Item quia collegium non potest desiderare mor
tem uiuentis. Si ista ratio est uera; ergo pactum de fu-
tura successione pōt fieri cum collegio, ꝙ relinquitur
hæres, uidelicet ut testamentum non possit reuocari:
certè fortiori rōne posset fieri cum ecclesia, de qua mi
nor suspicio dēt haberi. tu dic ꝙ ideo pōt donari col
legium quia non datur in titulum beneficij. unde col-
legium non potest esse sponsus ecclesiæ, sed proprieta
rius sic. ¶†Item no. aliam gl. hic positam, q̄ ponit plu-
4 res ciuiles modos, in quib. acquiritur possessio per ꝯ-
stitutum. Sunt & alij duo modi. s. per traditionem instru-
menti, ut. C. de do. l. j. & per traditionem clauium; qđ
dic, ut. ff. de ꝯhen. emp. l. clauibus. Item adde, possessio
quædam est datiua, ut qñ statutum hoc disponit, qđ
fiat qs possessor habitu sine aliquo actu corporeo, uel
quasi: alia natiua, q̄ ab actu corporeo ꝓficiscitur. alia
media inter hæc, ut precaria. Opp. de. c. pastoralis. j. de
priui. Sol. ibi nulla possessio fuit tradita, uel quasi; &
sō debet tradi, non inuadi, ut. ff. de acqui. pos. l. si ex sti
pulatu. ¶Opp. quia una cum titulo in canonicos, & ec
clesias transit possessio, ut. s̄. de consue. c. ex parte. ¶So.
hæc non est uera. Item in fiscum non transit possessio
nisi tradatur, uel quasi, ut hic no. C. de sacrosan. eccle.
l. fi. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem respondit, ubi est
5 gl. solennis. ¶†Opp. ꝙ per receptionem pensionis nec
tradatur, nec probatur possessio, quia non est cōnexa
ipsi corpori, ut. d. l. Pomponius, & no. j. de re iud. cum
Bertoldus, in fi. j. de fide inst. inter dilectos. § fi. ff. de ac
qui. pos. l. q̄uis. §. j. so. inter ipsos contrahentes, seu con
sentientes probatur, ut hic. C. de agri. & censi. l. litibus
& l. dñi prædiorum, li. 11. sed inter alios non probatur
possessio. facit ꝙ no. Cy. C. depositi. l. desiderium. & si-
cut ꝓbat inter soluentes, ita inter habentes causam
posteriorē ab eis. ff. de pig. si separatus. §. j. C. si res ali.
pi. da. sit. l. cum res, p Cy. uel dic, pensio præstatur do-
mino, & constat de dominio, probatur possessio non so

lum inter præstantem & dominium, sed inter omnes;
& probatur dominium hoc casū per famam, ut nota.
ff. de nego. gest. l. at qui natura §. cum me absentem.
Item per libros antiquos, ut. ff. de probatio. l. Census.
ut. C. de fide instrumen. l. plures apochis. aut præstatur
alij, quam domino uel nihil probatur de dominio; &
tunc non probatur possessio, nisi inter dantem, & reci
pientem, & habentes causam ab ipsis; & ita intelligit,
quod supra dixi. & no. hæc. & sic magis præsumitur ꝓ
dño: quia consonat ei ratio possidendi. ¶Opp. ista ec-
clesia de. N. erat cēsualis Archiepi, & possidebat in ea
censum, non corpus ecclesiæ; ergo corpus ecclesiæ nō
potuit inuadi. Solu. pensio præstabatur in recognitio-
nem proprietatis; & licet pensio non esset de corpore
rei, sed extra corpus. i. in genere, repræsentat ius & au
thoritatem possidendi totum, etiam si unus tantum
numus præstaretur, q̄ sunt nota digna, & sic una posses
sio, puta census, conuertitur in aliam. s. rei, siue eccle-
siæ, & non est necessaria noua inuestitura; quod tene
menti, & alibi non reperitur. uel dic, ꝙ ecclesia iure ꝓ
prietatis & ciuilis possessionis erat Archiepiscopi: natu
ralis autem erat clerici: q̄ naturalis mortuo clerico ab
sque successore consolidatur ciuili possessioni ipso iu-
re, quod etiam est multum no. No. ergo, ꝙ capellæ q̄-
dam sunt in proprietate superioris, & usu clerici offi-
ciantis capellam. quædam pertinent ad collationem
superioris: non tamen sunt in proprietate eius, quædā
sunt in totum concessæ inferioribus & donatæ; & uer-
bum, ad usus, interdum sonat dominium, ut. ff. de do. l.
donationes in concubinam. §. species. ponuntur. n. uer
6 ba demonstratiuè non restrictiuè. ¶†Quæro, dr̄ hic. ꝙ
ille possidet, cuius nomine possidetur, nunquid ergo
statim ꝙ quis est deportatus, possidet nomine fisci? &
uidetur quod sic. l. Statius Florus. §. fi. & argumen. ff. de
preca. l. si adoptauero. Nam deportatus retinet ea, q̄
sunt animi, ut. ff. ad Tre. l. ex facto. §. ex facto: sed ea quę
sunt acquisitionis, non retinet, sibi pro se, sed pro fi-
sco, ut. ff. de leg. 3 l. si deportati. Non ob. ff. de public. l.
commissa: quia ibi in integro statu personæ bona sunt
adempta: hic statu penitus mutato. ¶Item non obst. C.
de hære. insti. l. j. quia ibi in hæredis instītne, cuius de-
portatus non est capax nec ꝓ se, nec ꝓ fisco, quia fiscus
non est ꝓpriè hæredis loco, ut. ff. de nouatio. l. quoties
§ fi. & l. nouatio. sed uī, ꝙ ptor non faciat quem posses
sorem. nisi miserit in possessionem. non enim sufficit
uerbo possessionem decernere, sed opus est facto, ut
plenè not. insti. de offic. iu. §. fi. & ff. de pig act. l. non est
mirum. §. sciendum, &. ff. de acqui. posse. l. uniuersitas.
§. item cū prætor. quod uerius est, ꝙ ante bona incor-
porata fiscus non efficitur uerus possessor manualiter.
Nota. quod receptio pensionis
est signum traditæ possessionis.
a ¶†Item quandoque titulus est
signum traditę possessionis, ut
ff. de rei uin. l. quædam mulier,
& ff. de iure do. l. si sponsalibus. §.
8 fi. ¶Item† retentio usufru. posses-
sionem transfert, ut. C. de dona.
l. quisquis. Sed quare retentio
proprietatis concesso usufructu
non transfert possessionem usufruct. nisi interueniat
traditio, ut. ff. de usufruct. l. iij. §. dare. Sed è contra
sic, respon. quia retinendo proprietatem non mutat
sibi causam possidendi, & incipit sub alio possidere.
Idem ergo, si proprietarius retinet sibi in emphyteu-

a ¶ *Vide Panor. in consilio 27. secundo dubio nolumin. 2. & pulchrè per Barba. consilio. 7. columna 23. & 27. & seque. uol. 2.*

sim translata proprietate. Nam statim ecclesia, quam cognoscitur in dominam ex certa scientia & non per errorem incipit possidere titulo pro suo; q dic ut no. Bar. ff. de acqui. pos. l. si aliquam rem: secus, si interuenisset error, ut. C. de iu. & fac. igno. l. cum falsa. ¶ Item si quis cõfitetur se pro alio possidere, illum efficit possessorem, ut singulariter no. ff. de pac. l. ab emptione, & tñ non est hoc p̃carium, nec iste confitens lucratur fructus, licet secus i gratuito p̃cario. ff. de do. l. Aquilius,
9 l. Lucius. Item qui p̃cario retinet, p̃sentem possessionem transfert, non futuram. ff. de acqui. poss. l. interdũ & l. q in eo, & l. 3. ff. pro soc. quia non põt prius alij possidere, q̃ sibi. & no. q si debitor, qui obligauit bona sua constituit ea precario possidere p creditore, & alienat in alium, poterit is in quẽ est facta translatio possessionis conueniri, non facta discussione, non tamen per hypothecariam, sed per condictionem ex illa notabiliori. l. C de acqu. poss. l ex liberis, & ita consuluit Iaco. But. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest in eodem iudicio facere quosdam actus per se quosdam per procuratorem.*
A processu inordinato potest appellari.
Separatio uiri ab uxore quando non liceat.
Causa criminalis licet per procuratorem, siue nuntium tractetur non ideo est inualidus processus.
2 *Quaestio spoliationis an praeiudicet quaestioni foederis.*
Reconuentio etiam post litis contestat. quando non impediatur.
3 *Lit. conte. facta per iudicis impressionem non impedit obiectum exceptionum declinatoriarum.*
Vxor quando uirum, nec Vir uxorem. } repetere possit, remiss.
Vir si timeat de saeuitia uxoris, idem dicendum quod in casu contrario.
4 *Spoliatio si probetur in modum exceptionis an fiat restitutio.*
5 *Reus si probauit de dominio per modum defensionis, an mereatur condemnationem actoris.*
Clausula, fine canonico, & debito fine, idem sonant in ecclesiasticis causis.
6 *Iurisdictio aliqua an conferatur per literas delegatorias, si impetrans noluit eis uti.*
Edere quas literas, & instrumenta uel rescripta quando & quis cogatur.
Instrumenta fori non fiunt nisi producantur, excipitur.

X CONQVESTIONE Si altero coniugum m̃rimonium accusante, alter petit restõnem matrimonialis tori ante omnia dẽt restitui. h. d. prima pars q̃rela appellantis. Secunda datio iudicum. ¶ Casus. B. mulier tanq̃ uxor steterat cũ quodam milite, & generauit ex eo quandam puellam, ille miles de facto expulit eam praetendens consciẽtiã, quia dicebat eam consanguineam suam, & super hoc querelam accusationis formauit & iudices impetrauit mulier hoc sentiens petiit coram dioecesano cum sibi restitui iudices delegati compulerunt eam respondere super libello mariti, appellauit, Papa mandat sibi uirum prius restitui, deinde cognosci de foedere coniugali. dicit Inn. q per literas non praesentatas non acquiritur iurisdictio, quia literae nondum sunt communes, sed solius impetrantis, dicit Innoc. qđ, reus qui probat de iure suo, ita obtinet contra actorem, acsi expresse egisset. dicit Host. q obtinet absolutoriam, non ɔdemnatoriam aduersarij: alioquin nõ esset necessaria reconuentio; q est falsum per. l. si inter te & me, sm Host. & Io. An. ¶ In tex. ibi, Copulasset, Not. hic uerbum significat carnalem copulam. Ibi, Petractans. s. quondam, nunc non; quia expulerat eam. ff. de uer. ob. l quidam cum filium ¶ Ibi, Filiam suscepisset; etiam p hoc probatur possessio matrimonij: quia per carnalẽ copulam, & per susceptionem liberorum. Ibi, Ecclesiae & sic propria temeritate. Ibi, Citaretur, & sic mulier i agendo p̃uenit praesentationem literarum. Ibi, Nuntium. s. ad significandũ gesta. Ibi, Iudicibus. s. impetrãdis à marito. Ibi, mõ per se, mõ p ꝓcuratorem; intelli-
1 ge cõtinuando processum. ¶ † Et no. q dñs põt in eodẽ iudicio facere quosdam actus p se, quosdã p ꝓcuratorem, nec tenetur p se tm̃, uel p ꝓcuratorem tñ litem exercere; q est no. Ibi, Negata. s. non admissa, sic negat q non dicit. C. de pe. hae. l. si putas. Ibi, Non debuit, hic non fuit malo ordine ꝓcessum, & ió põt appellari ẽt i possessorio: quia ab inordinato ꝓcessu. q est no. dignũ. Ibi, in principali. i. foederis matrimonij. Ibi, Audiatis, ergo. l. si quis in tantam. C. unde ui, non hẽt locum in coniugio. qa nemo p uiolẽtiam desinit esse uir & uxor ¶ No. praetextu consanguinitatis uxorem à uiro non separandã nisi iudicio ecclesiae maxime post susceptionẽ liberorũ: sed qd si cõsanguinitas esset notoria: dicit gl. q idẽ, quia talis separatio est poena. & ió non p̃t imponi nisi p iudicem; tene menti gl. est. sic no. q de notorio impedimento non põt excipi p spoliatorẽ. ¶ No. q hic agebatur petitorio & possessorio p nuntium, uel ꝓcuratorẽ. dicit Ber. q cã non erat criminalis criminaliter intentata: aliás non interueniret p. Adde, si tñ interuenisset, non est iudicium nullum licet cã sit capitalis: ita dicit gl. C. de adul. l. quamuis indubitati, & non est alibi in iure ciuili, de hoc no. in c. j. de iud. lib. 6. per
2 Archt. ¶ † Capio tertiã gl. dĩ hic, q qõ spoliationis p̃iudicat qõni foederis. dicit gl. q hoc est uerum, siue prius moueatur, siue postea etiam lite cõr. super foedere. Sed ɔ hoc glo. opponit, quia exceptio ordinis est dilatoria iudicij, ergo ante li. cont. debet opponi, ut. C. de exce. l. fi. & j. de re iu. inter monasterium. So. dicit gl. qđ hic non opponebat excipiendo, sed reconueniẽdo: & subdit, q aut super eodem, & debet fieri reconuentio añ litem conte. supple ad consequendum effectum impediendi processum petitorij; aut super diuersis, & tunc potest fieri reconuẽtio ẽt post li. conte. quia non impedit processum in modum reconuentionis propositũ & imputet sibi: quia ante li. cont. non excipit. Et postea dicit gl. quod hoc ideo post lit. conte. impedit processum petitorij, quia per iudicem fuit compulsiua litem
3 contestari. ¶ Ex ista gl. no. quod lit. contest. facta per iudicis impressionem non impedit obiectum exceptionum declinatoriarum, quod alibi non reperitur; tamen est diuinare; & ideo quod ista mulier nunquam consensit in iudices delegatos, nec debebant procedere, quia in rescripto non fiebat mentio de spoliatione. ¶ Sequitur quarta gloss. quae ponit casus, [a] in quibus mulier non potest repetere uirum, nec uir uxorem, quid si uir timeat de saeuitia uxoris? respondeo, licet hoc raro contingat

a ¶ *Vide elegans consilium dom. Alexand. 78. in capitul. uiso & diligenter ponde ato processu, in 1. uolum.*

tingat:tamen idem est in utroque: ego uidi & cognosco uxorem, quæ incarcerari fecit maritum suum, ut dicit gl.in simili de uxore,quæ rapuit uirum.C.de ra.
4 uir.l.j.¶† Quærit gl.utrum,si de spoliatione probetur in modum exceptionis,fiat restitutio ? & dicit q non: quia non est ad hoc actum . Et hoc facit ad quæstionē
5 Inn.†si reus probauit de dño p modum defensionis, utrum mereatur condemnationem actoris?Inn. dicit quod sic per.l.sed & si possessori.ff.de iureiu.quia assumendo in se onus probandi factus est de reo actor , & ff.de pro.l.circa.idem tenet Dy.in c. non licèt actori, de reg.in.in vj.¶ Host.dicit contrarium Nam aliud est agere,aliud defendere, nec enim tendunt ad eundem finem,ut.ff.de euict.l.uindicantem,cum.l.se. Et ideò, si reus uult consequi condemnationem actoris, debet eum reconuenire,ut in gl.s̃.de or.cog.c.cum dilectus, & alle.pro casu.l.si inter me & te.ff.de exce.rei iu.Sed ibi loquit̃ in diuersis partib.eiusdem rei,non super eodem.Iac.But.dicit,q non debet actor condẽnari reo: sed reus debet absolui inserta causa probationis dominij,quæ sententia declaratoria proderit reo,si cadat à possessione per.l.sed & si possessori,& ar.ff.de pu.l.eũ qui.§.si petenti;& hoc teneas.& sic sententia,quæ est lata super dominio ad defensionem,poterit postea ad actionem trahi.& alibi contingit,q super dominio ferĩ sententia declaratoria,& non cõdemnatoria.ff.de exce.rei iu.l.si à te.§.j.quæ glo.est peregrina.Gl.parua signat oppositionem,gl.pe.dicit,q remotio appellationis non impedit appellationem,ubi manifestè qs aggrauatur.Gl.ult.dicit de illis clausulis,fine canonico,& debito fine; & ponit aliqualem dr̃iam inter dictas clausulas:tamen in spiritualibus, & ecclesiasticis
6 causi : idem sonant.¶†Quærit Inn.utrũ per literas delegatorias conferat̃ aliqua iurisdictio,si impetrans nolit eis uti,& utrũ possit cogi ad literas edendas? & dic q non: quia delegatio pendebat à parte sed qa potest literis à se impetratis renunciare;& quicquid alij immiscent,ista est ueritas:quia nemo inuitus cogitur agere;nisi fortè literæ essent impetratæ in duplicibus iudiciis,ar.ff.de proc.l.si defunctus.§.fi. Porrò istæ literæ non sunt instrumenta fori, nisi in iudicio producantur,& ideò differunt ab instrumento curæ & tutelæ,q debet edi,ut not.Inno.ĩ.de prob.c.j. Non ob.l.iij.ff.q quisque iu.ubi dr̃,non potest renunciari.quia ibi propter delictum impetrantis ius iniquum,sed hic in impetrante non fuit delictum: postquàm uerò literæ essent productæ,non posset impetrans renunciare,ut. C. quomodo & quando iu.aut.qui semel.Non obst.ff. de min.l.si iudex circumuento: quia ibi est speciale propter priuilegium minoris;facit quod no.Cy.C.de tẽp. in inte.resti.l.petendæ.¶Item non ob.ff.de contratab. l.si post mortem.§.fin. quia ibi non requirebatur usus beneficij.Nam apertum erat edictum:& ideò non curatur,utrum ille,per quem aperitur edictum,utatur, uel non.Et dic,q aut edictum propter me alterius facto.l.& est commune : quia. l. communis est aut facto meo,& inest delictum;& idem aut non inest delictum, & tunc aut res non est integra;& idem,fallit in l.si iudex.ff.de min. aut res est integra ; & tunc prodest aduersario meo;& ita loquitur quæstio nostra de rescripto. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Violentus possessor cogitur restituere fructus perceptos, & quos pe cipere spoliatus potuisset,in prin.*
Iuramentum de fructibus an sit deferendum reo, uel actori.
Lucrum quæ significant.
Expensarum nomine quæ contineantur, & numero 2. 3. 4. & 5.
Expensæ quando deducantur,& nu.8.
2 *Semen, quod seminatur,an contineatur appellatione expensarum.*
3 *Damna,& mortes animalium an contineantur appellatione sumptuum.*
4 *Prædones si exportauerint fructus, an ista damna contineãtur appellatione sumptuum.*
5 *Pretium rei an contineatur appellatione sumptuum.*
6 *Usuria an sint specificanda in libello.*
Fructus qui dicantur & quando restituendi , & numero 7.
7 *Prælato mortuo an capitulum possit petere fructus,qui pertinebant ad mensam prælati.*
8 *Consuetudo , quod clericus possit testari de fructibus præbendæ,an ualeat,& nu.7.*
Summa quædam Ioannina citatur.
Pretium operæ,uel solicitudinis cui debeatur.
Expensas deducere quas quis possit.
Æquitas scripta compensatur alij æquitati scriptæ generaliter,uel specialiter.
9 *Lucrum fructuum consumptorum non habet locum in petitione hæreditatis,nec in alijs iudicijs uniuersalibus,in quibus fructus,quatenus locupletior est , ueniunt à principio & incommutabiliter iure actionis.*
Fructus naturales quis mero iure possessoris non facit suos.
10 *Fructus naturales qui sint,& nu.9.qui industriales.*
Possessio quæ inducat acquisitionem fructuum.
Fructus consumpti quando dicantur.
Pensiones sunt potius obuentiones,quàm fructus.
11 *Fructus percepti ante libellum oblatum,uel post ante lit.conte.an ueniant in iudicio,& si non sint petiti in libello.*
12 *Fructus an debeantur per se sub determinata quantitate.*
Libellus generalis quo casu sufficiat , absque fructuum , & damnorum petitione.
13 *Perempta instantia an fructus percepti ante nouam instantiam inchoatam per is cons ueniant restituendi*
14 *Appellans an possit à translatione possessionis,quæ fit ex primo decreto.*
15 *Appellans temerè ab interlocutoria,& recedẽs an possit appellare postea à diffinitiua.*
16 *Decima an petantur hic ut ius incorporale.*
Contra contumacem,si missio possessionis fieri non possit, quæ remedia sint,& an opus citatione sit.
Sequestrum qualiter fiat in nominibus debitorum,remiss.
17 *Missio quomodo fiet in eum,qui non habet nisi pecuniam numeratam in loco abscondito.*
Possessionem ueram quærit creditor ex pacto cum debitore de eam ingrediendo auctoritate propria.
18 *Iudex,si non uult in possessionem mittere,quid iuris.*
Ex confirmatione an agi possit eius, quod est ab initio nullum.
19 *Iudex an possit absente parte recipere cautiones prætorias.*
20 *Arbiter an possit in possessionem mittere,& nu.22.*
Missio in possessionem potest fieri per nuncium, & quamlibet officialem,& per ipsum etiam actorem.
21 *Missio an possit fieri causa seruandorum legatorum etiam non adita hæreditate.*
22 *Missio si est facta ultra mensuram debiti , an ualeat usque ad mensuram.*
Missio in possessionem est multiplex , & ideo uaria

uis eius, & mittens.

In possessionem qui inducunt ut nuncij, & uiatores, non suo, sed magistratus funguntur munere

GRAVIS. Violentus possessor cogitur restituere fructus, non solum quos percepit, sed quos spoliatus percipere potuisset. h.d. cōcor. ff. de rei uin. l. si nauis. In prima ponitur decisa partis querela. In secunda Papæ prouisio, secunda ibi, mandamus. ¶ Casus. Quidam Archiepiscopus spoliauit quosdam monachos, & eis etiam intulit iniurias personales: Papa mandat, quod non solum restituantur res ablatæ cum fructibus perceptis & percipiendis, sed etiam quælibet damna, & quòd de iniurijs illatis satisfaciat competenter. ¶ Ibi, Cum integritate, hoc respicit res ablatas. ¶ Ibi, Plenariè, hoc respicit damna. ¶ Ibi, Competenter, respicit æstimationem iniur ut. ff. de iniurijs. l. iniuriarum æstimatio, ¶ Ibi, Licitum, idest de facto. Ibi, Reddi, scilicet eodem iudicio, & libello. Et no. quòd de satisfactione iniuriarum, quod ueniat incidenter in iudicio recuperandæ, non est iure ciuili cautū; ideò tene menti. ¶ Gl. prima quærit, qualiter sit probandum de ista uiolentia; & dicit quod per testes. Secundò quærit, qualiter sit probandum de rebus amissis, & de earum qualitate
1 & remittit ad. l. si quando. C. undeui. ¶ † Et nota, quòd ideo hic iuratur de fructibus per actorem: quia reus est in dolo: sed si reus non eēt in dolo, super fructibus, de quorum quantitate dubitatur, deferretur iuramentum reo, & non actori. quia reus melius nouit ueritatem. Ista est glo. sing. cum textu suo in auth. de nupt. in §. quia igitur hæc nostra, super uerbo, iureiur. quæ gl. non est alibi. Et ideò no. redditus, & etiam prouentus, ac obuentiones lucrum significant. Et ideò deducūtur deductis expensis, ut. ff. de usufru. lega. l. fundi Trebatiani. ¶ Item decimæ eorum, quæ quis lucratur cū persona absque prædio, uel animalibus, ut infra de deci. tua, & no. ff. de peti. hære. l. si à patre, uel domino. §. j. sed de decimis prædialibus, & fructibus animaliū non deducuntur expēsæ, & speciale in decimis est. In aliis
2 casibus secus, ut. ff. de pig. act. l. si necessarias. §. fi. † sed nunquid semen, quod seminatur, continetur appellatione expensarum? respondeo, nō, si colonus seminat de suo: quia sufficit ei dimidia fructuum: sed si dominus seminaret, uidetur istud semen detrahendum, & residuum diuidendum, ar. ff. de usufru. l. item si fundi.
3 §. seminarios. Sed † nunquid damna, & mortes animalium continentur appellatione sumptuum? respōdeo,
4 non, ut. ff. pro soc. l. cum duobus. §. quidam. ¶ † Quid si prædones exportauerunt fructus, nunquid ista damna contineātur appellatione sumptuum? dic quod non,
5 ut. C. loca. l. si quod damnum. ¶ † Sed nunquid pretium rei continetur appellatione sumptuum? dic quod non, ut. ff. de condi. & demon. l. quibus diebus. §. j. qui casus non est alibi secundum Dy. sicut è contrario nec res ipsa continetur nomine fructuum, in cuius locum succedit pretium; & quia habito respectu ad pretium sine interesse contentum nullum est lucrum, ut not. C. de rei uind. l. mater. & adde quod not. Innoc. in c. fin.
6 quod met. causa. §. j. ¶ † Secunda glo. quærit, an iniuriæ sint specificandæ in libello? & dic quod sic, & etiam cū circunferentiis loci, & temporis secundum Bar. ¶ Tertia glo. tractat materiam fructuum: & primò dicit, qđ fructus dicuntur deductis expensis; quod dic ut. ff. sol. mat. l. fructus. secundò dicit, quod possessor teneatur restituere fructus, & dicit, quòd bonæ fidei possessor, supple cum titulo, uel sine titulo, licèt de bonæ fidei pos. sine titulo non inueniatur aliqua lex expressa, nō tenetur restituere consumptos, etiam si locupletior sit, dummodò sint fructus industriales: sed extantes co
7 gitur restituere, subaudi tales quales sunt. ¶ † Quæro, utrum mortuo prælato capitulum possit petere fructus, qui pertinebant ad mensam prælati? respondeo, isti fructus dicunt seruari successori, ut in c. præsenti, de offi. ordi. lib. 6. Sed an ipse uiuens de sua quarta fructuum possit facere uelle suum, saluo statu, & honore ecclesiæ? consuetudo tenet quod sic, ut scribitur in Ioannina, ubi uideas, ille frater Ioannes fuit magnus
8 uir, qui fecit illam summam. ¶ † Nunquid ualeat consuetudo, quod clericus possit testari de fructibus præbendæ? dic quòd sic de perceptis, sed non de percipiēdis, ut plenè no. Archi. xij. q. v. §. j. ubi omninò uideas, & in c. alienationes, eadem causa & quæstione per Archi. ¶ Sed an rusticus poterit petere operæ pretium? respōdeo quod sic, ut. ff. pro so. l. si duobus. §. si in coeūda. Sed nu qu d post triennium tenebitur restituere extantes? respon. non, ut sing. no. ff. de usuc. l. sequitur. §. fructus. a
a ¶ Sed nunquid nobilis poterit petere pretium solicitudinis, & laboris? respondeo, non: qa has operas non consueuit locare; & ideò non referuntur ad pecuniariam æstimationem, ut. ff. de præscri. uer. l. naturalis. §. j. ¶ Scholaris expēdit i studio mille: reuersus à studio incipit lucrari: sacerdos petit decimam, quæ debetur non solum de diuinis beneficijs solis & alimentorum, sed etiam de humanis industriis: dicit scholaris, uolo prius lucrari mille, quæ expendi in studio, postea soluam tibi decimam. Quæritur, quid iu. rñdeo, plus possidet, quàm expenderit: quia plus ualet scientia, quam pecunia; & ideò frustra petit, quod intus habet. ¶ Sed ecce percepi fructus amplos: ex his ædificaui palatium in eodem fundo, cum uincitur prædium. excipio de expeñ. respondeo, compēsantur cum fructibus per. l. sumptus. ff. de rei uin. quia æquitas scripta compensatur alij æquitati scriptæ in genere, uel in specie, ut. ff. si cer. pe. l. si me & Titium. Ita no. gl. ff. de rei vin. l. in fundo. ¶ Si autem ædificassem in re mea propria, quæ subiacet restitutioni, non compensarem, nisi fructus, quos ex re mea percepi. ff. ad Treb. l. mulier. §. si hæres. Ita dicit glo. sing. ff. de rei uin. l. emptor, in prin.
9 ¶ † Et not. q lucrum fructuū consumptorum nō habet locum in petitione hæreditatis, nec in aliis iudiciis uniuersalibus, in quib. fructus, quatenus locupletior est, ueniunt à principio & incōmutabiliter iure actio. ut. ff. de pe. hæ. l. itē ueniunt §. fructus, & C. fa. erc. l. nō est, per Cy. naturales āt fructus nullus mero iure i possessoriis facit suos: quia industria naturæ, & non hominis proueniūt, & natura magis fauet ueritati, q̄ possessioni. Sunt aūt naturales, in quib. percipiendis nō requirit cura & cultura solēnis, licèt in aliquib. requirat aliqua modica, & perfunctoria cura, & modica expensa, de qua nō est curādū. Itē puto, qđ in modicis fructibus naturalib. nō sit curādū, ut de pomis, q̄ comedūtur ad mēsam uel de uno stario glandiū: quia hæc res

a ¶ Et ita etiam tenet hic Pa. in vij. col. vj. aduerte tamen. Et si diceres, nonne ad præscriptionem contra officium iudicis requiritur tempus. 30. annorum. l. sicut. C. de præscr. 30 ann. respondeo, quod illud uerum in officio iudicis, quod datur loco actionis, sed istud officium non datur loco alicuius actionis.

non

non agitur inter infestos, ar. ff. de commod. l. in rebus, & ff. de usufructu. l. hactenus.
10 ¶† Item fructus naturales sunt, quando apparatus naturæ præcedit apparatum hominis, ut fructus arborum, excipio uites, & oliuas: quia per solam industriam accommodantur usib. hominum, ut. ff. de rei uin. l. si fundi. poma in diuina scriptura dicuntur fructus, qui sponte nascuntur. i. sine ui & scissura aratri, & absque arte & agricultura: quia totum, uel quasi totum sola natura perficit; ideo dicuntur fructus naturales à prædominio. porrò omnes fructus, qui seminantur sunt industriales; quia cultus hominis magnus, & grande præcedit factum & opus naturæ. ¶ Item puto, ꝙ fœnum, & palea, in quo percipiēdo fit magna expensa, computetur inter fructus industriales propter grandem operam, quæ requiritur: pascua autem pono inter fructus naturales, nisi falce secentur, & in horrea reponantur. Et adde ꝙ habes. ff. q. mo. usufr. amit. l. usufructuarius messem. Item lac, & lanam assimilo fructibus industrialibus propter emungentis & tondentis operam: quia non sunt in rudi usu sed terminātur inter aliquod ministerium. Item si ex pomis fit ceruisia, initium habet naturæ, sed ex industria perficit, & id ꝙ deficit naturæ, ars supplendo facit artificiale, quod in sua ruditate est naturale, & iō uidetur, ꝙ ceruisia sit redditus industrialis[a] quia unumquodque denominatur a fine, & ab eo, ꝙ in ipsum plurimum pōt, cætera dic, ut dixi. C. de fur. l. ancillæ. ¶ Adde, possessio est illa, q̄ inducit acquisitionem fructuum. & dic ꝙ si de mera possessione quæritur est ciuilis possessio, ut not. ff. de acq. pos. l. 3. §. ex ꝯrio. naturalis. n. solummodò operatur acquisitionē fructuum, si quis eos, percipiat, & in horreo eos recondat, ut no. ff. de usufr. l. si fur decerpserit, & ff. de usuca. l. si hō. ff. de rei uind. l. ex diuerso. §. j. uel dic ꝙ sufficit qūolibet per eum, uel eius occasione fit ꝑ fructuarium, uel usufrarium apprehensa possessio, ut d. l. si usufructuarius messem. ff. qui mo. usufr. amit. & not. ꝑ Cy. C. de rei uin. l. certum. ¶ Itē facit fructus suos ille qui eos suo noie colligit dn̄i uoluntate, licet non sit possessor, ut. ff. de fruct. l. si seruus cōis. §. locaui, & ff de act. emp. l. qui pendentem.

a ¶ *Dic quod fructus naturales appellantur qui a natura producuntur in esse, & in usu suo finali sine hominis ministerio iudicis naturalis uerbo contra usuf. naturalis, qui non potest esse sine hominis ministerio, licet natura producat in esse exēplum est oliua, ut est casus melior de iure in l. si eius fundi, de rei uin. & An. in l. ex diuturno. itē declara, qui dicantur fructus percepti et percipiēdi, et uidetur in l. si usufr. in si ff. quemad. usufruct. amit.*

¶ Et adde ꝙ no. in c. j. de offi. or. li. 6. qn̄ aūt dicantur fructus consumpti, dic qn̄ ex eis nihil extat corporeū apud percipientem. Nam eatenus, quatenus extant dicuntur extantes. ¶ Quid de pensionib.? rn̄deo, ut d. l. si nauis. & dicit gl. ꝙ pensiones potius dicuntur obuētiones, q̄ fructus, ut no. ff. de condi. inde. l. si urbana. ¶ Et prædicta uera sunt de fructib. rerum, sed de fructibus actuum humanorum, ut de fructibus iuris eligētium, & similib., dic ut dixi ē. eo. c. in literis. Dicit Inno. ꝙ usufructuarius sola separatione noie suo facta, uel ab alio eius occasione faciat fructus suos: ꝓbatur ex eo, quia si præstitit cautionem, percipit dn̄i uoluntate. ¶ Adde, ubicunque utilis præfertur directæ, ut in emphyteuta proprietario, ubi naturalis possessio ꝓfertur ciuili in acquirendo fructuum dominium. Nā si essent à domino percepti, possent per emphyteutam euinci, & recuperari; & ista doctrina est ualde notabilis.
11 ¶† Quæro, an fructus percepti añ libellum oblatum, uel post añ li. contesta. ueniant in iudicio, si non sunt petiti in libello? respondeo non, ut. ff. de except. l. fundi. nec posset nouus libellus cumulari, licet incidenter possent eodem libello peti. ff. de dam. infec. l. si quis missum. §. iudex dicit. Inn. ꝙ fructus, qui quandoque ueniunt a tempore moræ, non ueniunt, nisi petantur in libello, fallit ubi agitur de uiolentia. ¶ Item fallit in iudicio uniuersali, Inn. idem ait, ꝙ si sentētia fert super principali non habita mentione fructuum, de cætero non potest agi de fructibus officio iudicis; sed competeret pro eis actio. sic Inn. ¶ Quæro quid de perceptis post li. conte. respondeo ueniunt à tempore li. conte. si cohærebant solo, ut. C. de fru. & li. exp. n. l. ij. & si erat pensiones, & finguntur cohærere solo, quæ præstantur pro fructibus, qui tunc cohærebant corpori petito. Nam pensiones eandem naturam sequuntur
12 ut. ff. de usufr. l. defuncta. ¶† Sed nunquid fructus debent peti sub determinata quantitate? uidetur quod sic, arg. ff. de uer. ob. l. triticum. So. Dic ut no. Cyn. C. si quis alte. uel sibi. l. j. Inn. dicit hic, ꝙ sufficit eos declarari in processu causæ. & ratio est, quia nō potest actor esse certus de eorum quantitate & qualitate, quia cōsistit in facto dicas ꝙ res iudicium est gn̄ale quoad fructus, qui petuntur accessoriè: quia ueniunt fructus uini, & olei & omnium qualitatum, & redditus omnes, & iō in eis procedit libellus generalis conclusionis. & idem in damnis secundum Inn. ¶ Quærunt iuristæ, an perempta instantia fructus percepti ante nouam instantiam inchoatam per li. contest. ueniant restituendi? & glo. dicit quod non. C. de fru. & li. expen. l. litigator. Nam perempta instantia iudicis officium, ꝙ erat propositum, est extinctum, & non resuscitatur, ut. ff. de sol. l. si quis rei. §. aream. ¶ Item li. cont. est consumpta quoad consequendum effectum futuri officij iudicis mercenarij, licet duret quantum ad interrumpendum præscriptionem; quia illud expeditur iure actionis, quæ perseuerat, & gl. debet intelligi in mala fide inducta per solam contestationem iuris fictione. alij contradicunt, ut ibi dixi.

Hic deficit multum propter copiam quæ non reperitur.

¶ Hypotheca uī ꝙ non, quia ibi agit de nuda possessione. l. si cum uenditor, in prin. ff. de euic. dic ꝯ, quia licet ex parte rei uersetur nuda possessio: tamen ex parte agentis actio est in rem ut ff. de pig. l. si fundus. §. in uindicatione.
14 ¶† Quæro, nūquid a trāslatione possessionis, q̄ fit ex primo decreto, possit appellari? rn̄deo, si ē uerus ꝯtumax, non appellat: si fictus, sic. No ob. l. 1. C. si de momen. pos. quia cā momentaneæ possessionis dr̄ habito respectu ad libellum. Sed hic libellus actoris erat fundatus sup ꝓprietate. potius. n. debet inspici cā principalis, q̄ incidens. Non ob. ꝙ no. d. Dyn. ff. de dam. infec. l. si finita. §. Iul. quia hæc uera possessio est terminus præsentis litis, & est de effectu huius realis iu
15 dicij. ¶† Ibi no. quæro, nunquid ille, qui temerè appellauit ab interlocutoria, & recessit, possit appellare postea à diffinitiua? rn̄d. sic, si purgauit contumaciam suam comparendo, secus, si continuauit contumaciam Bal. super secundo decret.

usque ad diffinitiuam inclusiuè, q dic ut in c. 1. de do. & contu. in 6. dicit Io. An. q appellans ab interlocutoria pōt postea appellare a diffinitiua, nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè. nam tunc est notoriū
16 iuris ipsū esse uerum ꝯtumacē, Io. An. ¶ † Quæro, nunquid decimæ petantur hic ut in ius incorporale, an uero erat qō de fundis? rñ. in incorporalibus non cadit uera possessio, nisi essent talia incorporalia, in quibus caderet uera possessio, ut usufructus; quia est pars dñij ut. ff. de acqui. re. do. l. seruus. §. incorporales. ff. de dā. infe. l. si finita. § si qua sunt iura, & l. à quo fundus. ff. de ope. no nú. l. si prius. ff. si ser. ui. l. is cuius. ff. de usuc. l. sequitur. §. si uiam. ideo i isto. c. posui casum, q agebatur rei uin. ꝓ agris, quorum decimæ pstabantur in signum ꝓprietatis, & ciuilis possessionis eiusdē. aliàs esset qō de incorporalib. ut s. de ele. querelam. ¶ Quærit Ber. quid si talis est cā, uel casus, in quo non posset fieri missio? respondet, quod qui non potest grauari in rebus, grauabitur in persona: quia excommunicabitur. ¶ Adde, quod poterit ei interdici, ne agere possit contra aliquem contumacia pendente, ut nota. ff. qui. ex cau. ma. Sed si per prætorem. §. sed si dum decreuero. Non. n. dēt intelligi illa gl q contumacia claudat aliorum iudiciorum copiam ipso facto, sed p iudicis decretum, & est gl. mi. tum singularis ēt tex. ¶ Item poterit poni in banno: non tñ est bannitus ipso facto. ¶ Item poterit mulctari, nec est opus q citetur ad uidēdum se poni in banno, uel se mulctādū: quia hæc annexa sunt contumaciæ, & ueniunt consecutiuè & passiuè ut eleganter no. Inn. j. de pœ. c. calumniā. ¶ Item no. ex eo, q litera dicit de unica citatione, q post li. conte. sicut ante requiruntur tres citationes. Fallit in supernumeraria citatione, q̄ uocatur ad malitiam conuincendam, ut hic. Sed dubitatur qualiter fiet missio in possessionem ꝯ eum, qui non hēt in bonis, nisi noīa debitorum, dic ut no. in l. ij. C. de præto. pig. ubi gl. ponit singularem practicam. ¶ Qualiter aūt fiet sequestrū in nominibus debitorū, habes in l. mulier ff. de l. cō
17 missoria, ubi tex. no. ¶ † Quid de eo, qui non hēt, nisi pecuniam numeratam in loco abscondito, quō fiet in eum missio, rñ. si negat se habere, inquiretur a domesticis, iter quos est uxor. h. d. gl. i l. 2. C. qñ & quib. quarta pars debe. li. x. quo explorato cogitur exhibere. & fiet missio, uel dabit fideiussorem. ar. ff. de pet. hæ. l. diuus, uel fiet depositio ipsius pecuniæ apud ædem sacram loco primi decreti. ut. C. de bo. aut. iu. pos. l. fin. ¶ Sed quid si creditor hēt licentiam per pactum de capiendo possessionem ꝓpria authoritate? rñdeo, si ingreditur, hēt ueram possessionem: quia est pignus ꝯuentionale, ut. ff. de pig. act. l. qui rōnario. & si creditor uellet eam sibi adiudicari, sequatur uiam iudiciorum
18 per primum & secundum decretum, ut l. ii debitoris C. de iudi. & ibi dixi. ff. de ann. lega. l. fundus. ¶ † Quid iuris, si iudex non uult in possessionem mittere? Respondeo cogetur per suum superiorem, cuius officio subalternatur. h. d. tex. no. ff. de iudi. l. cum quem temere. §. fina. per epm autem non posset cogi: quia episcopus est hoc casu suus compar, & quidem dandus non ipso facto, ergo non superior, ut in aut. ut dist. iudi. in rubro & nigro, colu. 9. quod not. Sed nunquid tenuta, quæ est nulla de iure, potest per ipsummet confirmari? uidetur quod sic, ut. C. de codi. l. j. Et agetur ex confirmante, quia confirmatum non est aptum ad agendum, nec ad subsistendum. ¶ In contrarium uidetur. Nam confirmatio ista ex iuris ratione pendet sed hic ratio resistit. ff. de act. & oblig. l. obligationes, q propijs uiribus. ¶ Item confirmans hēt intentionem accessoriam, non principalem. ff. de lib. cau. l. autem. §. testamento. ¶ Item inordinatum factum est à principe iterandum de nouo, non prosequendum. ¶ Item est de perpetuò inualidis. ¶ Item dicit lex q non intelligitur uelle ille, qui de iure non uult, ut. ff. quorum le. l. j. §. q agit, & no. ff. à quibus app. non licet. l. j. §. si quis ante hæc. non ob. l. ꝯria: quia maiorem potestatem hēt testator i suis reb. q̄ iudex in alienis. C. de pac. l. si pacto, cū
19 si ¶ † Quæro, nunquid cautiones ꝑtorias possit recipere iudex absente pte? rñdeo sic. ff. de in ius uoc. l. is, ꝓ quo. ff. de fur. l. si q emptori. §. si fugitiuum. arbiter nō posset: quia arbiter est priuata persona, & non publica, & non acquirit alteri actionem personalem, nec hy
20 pothecariam sine cessione. ff. de arb. litigatores. † Sed an arbiter possit in possessionem mittere? rñdeo non: quia eius sñia non hēt authoritatem, ut no ff. à qui. appe. nō licet l. j in fi. & quia auctorizabilis est missio, qa est mixti imperij, nec mulctare potest. ff. de arbi. l. non ex omnibus. quia de hoc non est compromissum, nec a pœnis compromissi absoluere potest prædictum. Quæro, an possit fieri per nuncium, an per quemlibet officialem? rñ. sic, ēt si non sit aliàs nuncius publicus. ut no. ff. ne uis fiat ei. l. si qs missus, & l. is cui. §. missus. ff. ut in pos. leg. hoc potest iudex committere etiam
21 ipsi actori. ff. de re iudicat. l. miles. §. qui iudicati. ¶ † Quæro, utrum causa seruandorum legatorum possit fieri missio etiam non adita hæreditate. & est argumentum, quod sic. ff. de act & ob. l. hæreditarium. q̄. l. mirabiliter uř dicere q hæreditas sit ad legata obligata. præterea est expressum in l. 1. §. fin. ff. ut in poss. lega.
22 ſm Old. ¶ † Quæro, si missio est facta ultra mensuram debiti, an ualeat usque ad mensuram? ¶ Rñdeo sic: quia utile per inutile non uitiatur, ut no. ff. ne uis fiat ei. l. j. §. hæc uerba. ex quo not. quod damnum datū ultra debitam pœnam ipso iure reducitur ad pœnam debitam. q tene menti. Cōsidera, quod aut loquimur quoad uirtutem missionis respectu pignoris prætorij constituendi, & quia debet sine realitatem creandi nouū ius, idō non cōpetit magistratib. non habētib. mixtū imperium. quia de nullo facere aliquid non competit, neq; ꝯgruit nisi magistratibus, qui plurimum pñt. Porro, ut ait Aristo. nullum inferius participat, superioritatem superioris ꝓpter naturam termini restringentis, & limitatæ essentiæ naturalis, & tñ minores magistratus qñque pñt personam capere, quia in libero homine non consistit pignus, ut. C. de actio. & obliga. l. obesse. ff. de officio proconsul. l. si quid erit. ¶ Item si loquimur de missione in possessionem respectu maioris & plenioris effectus, puta dominij transferendi, hæc missio & authoritas transiens in suum effectum est multo maioris mixti imperij, quam missio prima, ut. ff. de damno infecto l. quarta. §. duas. Est alia missio, per quam nullum ius constituitur, sed quoddam factum, cui est parendum metu pœnæ. & ista non est mixti Imperij, & competit arbitro, & hoc dicit. l. singularis allegata. ff. de arbitris. l. inter Castellianum. ¶ Non obstat prædictis, quod uiatores, seu nuncij prætorum, seu potestatum terrarum in possessionem mittant. quia ipsi funguntur uice Asini, qui sedentem supra Sellam portat magistrum & ista Asinina deportatio competit uiatoribus, ut. ff. de iudic. l. finali. hinc est quod in uulgari Tuscorum illi uocabantur baiuli à baiulando

iulando absque eo, quòd habent aliquam authoritatem iurisdictionis, ut l. is cui. §. missum. ff. ut in pos. leg.

SUMMARIUM.

1 *In expensis condemnari quibus casibus quòd debeat, etiā statim, & nu. 2. 3. & 5. & 11. & in prin. & à quo tempore computanda, nu. 2.*
2 *Iudex an possit sibi in diffinitiua reseruare condemnationē expensarum.*
Incontinenti aduerbium quid temporis comprehendat.
Induciæ significant numerum dierum.
Arbitrio committitur quod per legem taxari non potest.
3 *Iudices debent esse discreti.*
4 *Iuramentum calumniæ an excuset ab expensis, & numero. 5.*
5 *Victus uictori condemnatur in expensis in causa criminali, ubi iuratur de calumnia, & in ciuili numero 4. excipitur.*
Expensæ multiplici de causa solent euenire.
Iuramentum an excuset, & à quo, & nu. 4.
6 *Succumbens an excusetur ab expensis ubi sunt diuersæ opiniones doctorum, & an alia de causa numero. 5. & 4.*
A pœna iuris non excusat diuersitas opinionum.
7 *Vniuersitas succumbens, uel contumax an condemnetur in expensis.*
Expensarum compensatio fit utraque parte uincente aliqua ex parte.
8 *Iudex an possit sibi reseruare condemnationem expensarum.*
Leg. terminato. C. de fruct. & lit. exp. intellectus.
Refectionem si quis permittat expensarum, intelligitur de modestis.
Expensæ in rebus qualiter probentur.
9 *Iudex malè inquirens an puniatur in expensis.*
Expensas quis tenetur reficere factas ex eius falsa denuntiatione, uel imperitia.
Expensæ primæ citationis utrum ueniant, remissiuè.
10 *Expensæ an possint taxari per successorem iudicis.*
Ad taxationem expensarum non requiritur industria personæ ut etiam tabellio taxare possit.
Maritus cuius expensis agere debeat pro nomine dotali.
Expensas an necesse sit in libello petere.
Libellare pertinet ad actorem, non ad reum.
11 *Iudex appellationis an possit addere de expensis, in quibus primus iudex non condemnauit.*

INEM litibus. Si fundata intentione actoris reus proponat exceptionē peremptoriā, & deficiat in eius ꝓbatione, præsumitur maliciosè proposuisse, & condemnabitur statim ad expē. ꝓp hoc factas. h. d. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur constōnis cā. In secunda ipsa constō. ibi secunda, præsenti decreto. ¶ Casus. quia frequenter ad impediendum & differendum processum exceptiones pemptoriæ fundata intentione actoris ꝑ excogitatam malitiam opponuntur, & ex hoc lites ultra debitum differuntur, Papa finē litibus imponere cupiens, & ne partes ultra modū grauenē laboribus & expēsis, maximè ubi de causis bñficialibus agitur, quæ sine dāno moræ diu uacare non pñt, præsenti decreto statuit, ut aliter opponentes, & non probantes statim condēnentur ad moderatas expēsas ex ea die, qua statutus fuerit terminus ad probandum eas, & si condēnatus nō pōt soluere, punitur alia pœna ſm iudicis discretionem, ut hic saltem metu perterritus non audeat falsas exceptiones opponere. dicit Inn. ꝙ in quacunque parte iudicij committatur calumnia, statim uenit refectio expēsarum. 1 † Idē ait, ꝙ ubicunque quis absoluitur ab instātia iudicij, statim dēt ei aduersarius condemnari in expēsis. Idē ait, ꝙ in cā appellationis indistinctè fit condemnatio expensarum, si quis succumbat ex alle. iur. secus, si ex nouis probationibus. s. quas potuit ignorare. ¶ Idem ait, ꝙ si in sententia continebantur plures articuli, & i uno iusta est sententia, & in alio non, fit compensatio hinc inde. ¶ Idem ait, ꝙ tenetur quis diuidere articuum iustum ab iniusto. ¶ Idem ait, ꝙ non est partis distinguere eundem articulum aduersarij. ¶ Idem ait, ꝙ in eodem. c. si est lata snīa partim iusta, partim iniusta, pōt appellari simpliciter, nec oportet appellantem distinguere: iudex tñ, ad quem, distinguet. ¶ Idem ait, ꝙ de illo, qui obtinuit in prima causa, habet iustam causam litigandi in causa appellationis, nisi de iniustitia sententia appareret manifestè. ¶ Idem ait, quod de expen. uiatici deducuntur expen. quas fecisset do. Idem ait, quod sententia expensarum potest ferri conditionaliter & incerta. 2 ¶ Idem ait, quod † iudex non pōt sibi in diffinitiua reseruare condemnationē expensarum: quia officium mercenarium est consumptum. sed si condemnauit in expen. incertis, bene pōt postea taxare, quia qui taxat, non condemnat sed exequitur & declarat, & melius loquitur ipse, q̄ gl. quæ est in l. terminato. ¶ Idem ait, ꝙ in condemnatione expensarū fiē darum ntromittit se iudex de tractu futuri tpis, Inn. hæc omnia sunt no. digna, & quotidiana. dicit Inn. in c. proxi. no. expensas computandas à tpe citationis, & nō tantum a tpe cōtumaciæ. Inn. ¶ Ibi, dispēdio, no. ꝙ mora tpis hēt in se dānū. C. de test. l. si qñ. Reliqua. i. reus. ¶ Ibi, Legitimā, quo ad formam. ff. de in inte. rest. l oēs ¶ Ibi, Nolit, proprie stat. Et sic nota, quod licet nollit probare, & renuntiet exceptioni, tamen in expē. debet cōdemnari, ar. ff. de iud. l. destitisse. C. de eden. l. edita, uel dic nollit. i. non curat. & significat contemptum ſm Inn. Ibi, incontinenti. i. in termino congruo, breui tñ. & istud est bene no. ꝙ dilatio, quæ datur ad probandum post fundatam intentionem actoris, debet esse breuissima Sed quidam exponunt, incontinenti. i. sine tpis interuallo; quia probationes possunt fieri ēt sine termino, ut C. de dila. l. cū à nobis. prima expositio melior est ꝑp dictionem, extunc, quæ est infra. quæ significat tempus. & statim subdit, cum acceptis induc. quæ uerba non significant tpis momentum, sed numerum dierum. ¶ Ibi, Cum acceptis, expone, cū. i. qñ. Et istud uerbum, acceptis, est ablatiuum, ut ff. de condi. & demon. cum a testatore, & expone, acceptis. i. receptis & sibi datis. ¶ Item dic, acceptis. i. eo tpe, quo dantur induciæ. debet fieri condemnatio expensarum sub ea cōdōne. s. si non probauerit ſm Inn. & sic tractus futuri tpis spectat ad iudicem, quod non placet, quia iste tractus futuri tpis non erat in cā, nec in causato, ut l. j. §. j. ff. de usur. unde esset potius quædam comminatio. unde exponit. Hostien. quòd postquam excipiens defecerit, fiet condemnatio, & ań fieri non dēt procedendo ſm ordinem rōnis, licet facta teneret, ut C. de sen. l. cū iudex. C. de reb. cre. l. generaliter, in prin. ff. quādo app. sit. l. j. §. biduum. C. de fideicomm. l. j. C. de sen. quæ sine cer. quanti. l. j. ¶ Ibi, Arbitrium, committitur arbitrio, qd ꝑ l. taxari non potest. l. j. §. j. ff. de effrac. & expila. ¶ Ibi, dilcre-

a ¶ *Alibi dicit idē Bar. in l. nemo C. de sent. quod iudices debēt habere duos sales, unum s. sapientiæ, ne sint insipidi, alium rectæ cõscientiæ, s. ne sint diabolici.*

a discreti, iudices [a] debent eẽ discreti: quia discretio est mater uirtutum, aliàs mater asinorum. ¶ Ibi, Timore, Oderunt peccare boni uirtutis amore Oderũt peccare mali formidine pœnæ, ut no. in l. j. §. j. ff. de iusti. & iure. ¶ Opponitur, & vr̃ quod condemnatio expensarum debet fieri in fine litis & generaliter, non autem particulariter in quolibet actu. C de iudi. l. properandum. §. sinautem. So. hęc spãliter pp dolositatem excipientis, & statum causæ: quia post fundatam intentionem actoris, & hoc singulariter inducit hæc decretalis. ¶ Mõ quærit, utrũ hęc decretalis habeat locum in exceptionibus, quæ opponuntur ante lit. conte. & distinguit aut apparet de calumnia, & idem, quod post, aut non apparet; & tũc cessat, & non habet locum ista decre. quia ante lite. cont. actor non potest habere intentionem suam fundatam id qđ requirit hæc cõstitutio secũdum Ber. ¶ Alij dñt quod idem est ante conte. quod post, ut Inn. & Host. & huius opin. sequaces, & sic seruat curia fm̃ Gui. in Spe. de exce. §. ista, uersi. sed nunquid, & facit s̃. de resti. spo. c. frequens, & de exce. c. pia, in 6. Et si tu dicis, actor nõ habet intentionem fundatam ante lit. conte. certè uerum est quo ad litis decisionem. sed quo ad procedendum in cã habet intentionem fundatam. l. de die. ff. qui sat. cog. & ff. de uer. ob. l. inter stipulantem. §. j. Concludo, quod ante lit. conte. succumbẽs in declinatorijs debet in expensis condemnari. ¶ † Modo quærit Ber. nun
4 quid iurm̃. calumniæ excuset ab istis expẽsis? & primo dicit, ꝙ habens uerisimilem cãm excipiendi nõ cõdẽnatur. sedò subdit, ꝙ iuramentum calumniæ excludit præsumptionem malitiæ, quasi dicat, quod excusat ab expẽ. Antiqui cũ gl. tenuerũt hanc opi. per iuramẽtum calumniæ, quasi probetur, quod quis litigat cum bona conscientia, ut no. in auť. de iud. §. oportet, & 2. q. 1. c. in primis. Sed ista rõ non urget. primò quia per acta causæ apparet ꝯrium, quibus potius est standum, ut C. de iud. l. rem nõ nouam. §. fi. nã ẽt fm̃ Ber. posterior ꝓsumptio tollit priorem, ut ff. de in inte. re. l. diuus. ¶ Itẽ homines sunt faciles ad iurandum, ut l. iij. §. j. ff. de iure iu. ¶ Itẽ noua rõne: quia uterque iurat; & sic paria iuramenta ueniunt ad conflictum. unde non dẽt magis faueri uni iuranti q̃ alteri, argu. C. de fru. & lit. expen. l. fi. Item in omni cã iuratur de calũnia regulariter ergo sublata est regula de expen. reficiendis rõne uictoriæ; qđ falsum est. ¶ Itẽ in cã appellationis iuratur de calumnia, & tñ indifferenter uictus uictori condemnatur in expen. nisi probet se expresse habuisse iustã cãm litigandi, ut no. in c. præsumitur ignorantia, de reg. iu.
5 6. ¶ Item in cã criminali iurať de calũnia, uel de ueritate, quod plus est; & tñ uictus uictori cõdemnatur in expen. ut d. l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & C. qui acc. non pos. l. ij & plene no. per Bar. in l. j. §. calumniatorib. ff. ad Turp. & est expressum. j̃. de pœ. c. calumniam. & hoc uerum, si cã crĩalis pertinet ad pecuniariam condemnationem, secus, si ingeritur pœna sanguinis. nam tunc ignoscitur reo, ergo & accusatori per d. l fi. & ꝓ id, qđ no. in proæmio insti. circa prin. Item secus, si ingeratur deportatio, seu bonorum omnium publicatio. Iam .n. non cadit pecuniaria cõdemnatio in eo, qui nudus exulat, & qui mutatione status liberať à creditoribus antiquis, ut ff de fideiu. l. si debitori deportato, & ff. de do. l. quoties. §. fi. & ff. de ca. di. l. tutelas. §. si libertatem. Secundò cum quæritur, an iurm̃ calumniæ excuset ab expensis. dic ꝙ expensæ multiplici cã euenire solent. primo rõne confusionis, siue gñalitatis; & non excusat, ut ff. de iud. l. eum quem temere. Secũdo rõne cõtumaciæ & idẽ, ut d. l. properandum, sinaũt reus; quia contumacia non põt esse sine temeritate, ut l. non potest uideri dolo, de reg. iu. Tertio rõne cauillationis, & retardari processus; & idem ut hic, & C. de fru. & li. expen. l. non ignorat. Quartò rõne uictoriæ simpliciter, & tunc aut cũ iurõ calumniæ consonant aliqua iudicia uel adminicula, & excusant ab expẽsis: aut nulla cõsonãt, & tũc secus, quia duæ exceptiones tm̃ dãtur a regula. Tu aũt de tua farina addes tertiam. s. iurm̃ malitiæ; & ita eẽt gñalis exceptio, sicut regula: quia in omni cã iurať de malitia. Item nulla. l. cauetur, & ẽt consuetudine non hr̃, ꝙ temerariũ iurm̃ excuset ab alia temeritate, uel infringat dispõnem legalem. porrò excusatur reus in facto alieno, secus in facto proprio, ut l. fi. ff. ꝓ suo. Itẽ secus in actore, quia maior est temeritas actoris, q̃ rei ut no. ff. de reg. iu. l. qui in alterius. Item hæc uera in cã principali, sed in cã appellationis subdistingue, aut succũbit appellans; & indistinctè cõdẽnatur in expẽsis, qa satis constat de temeritate ꝑ duas s̃nias; aut succũbit appellatus, & hic subdistingue, aut ex dictis iuribus, & condemnatur in expensis, aut ex nouis; & tunc ei parcitur. aut est dubium, & tunc uictoria cũ uictoria compensatur, ut eleganter no. C. de re. cre. l. generaliter. § j. ¶ Ex his apparet, ꝙ in cã appellationis ab interlocutoria, cum non possit iustificari, uel impugnari, nisi ex retrò actitatis & uisis, ut in c. appellãti, de ap. in cle.
b & ff. de min. l. ait prætor. § [b] permittitur, ĩdistinctè debet uictus uictori in expensis condemnari, nisi fortè sit minor, uel ecclesia, uel ciuitas, quibus daretur in inte. resti. & de ciuitate dico, quia æquiparať minori, & no. in l. ciuitas. ff. si cer. pe. Quinto modo ueniunt expensæ rõne stipulationis, uel ꝯctus & tunc iurm̃ calumniæ non excusat ab expensis, ut in d. §. oportet. l. iij §. si rem. ff. de leg. iij. nec etiam ignorãtia, nisi exigeretur mora uel culpa de natura contractus in expẽsarum commissione. l. quod te, ff. si cer. pet. Conclude igitur, quod aut expensæ ueniunt ex contractu propter contractum, & ignorantia non excusat. ff. de mino. l. ius. C. de rest. mi. l. quæ à patre. aut mediãte culpa, uel mora, & non aliter; & tũc excusa. l. lecta, ff. si cer. pe. & ff. de uer. obl. l. cũ filij. §. in hac, & l. ad diẽ,
6 per Cy. ¶ † Quæro, ubi sunt diuersæ opiniones doctorum, an succumbens excusetur ab expen. & vr̃ quod sic quia excusatur iudex, ut singulariter no. insti. de obli. ex quasi maleficio, in prin. ¶ In contrarium uř, quia iudex, quia iudicat, non potest habere ꝯrias conscẽtias, unam. s. in principali, aliam in expen. ut ff. ꝓ suo. l. ancillã. ergo dẽt eãdẽ opinionẽ sequi in utroq;. Ioã. Mo. format istã qõnẽ, nunqd diuersitas opinionũ excusat à pœna iuris? & determinat ꝙ non in c. cupientes, in gl. q̃
7 incipit, dr̃ pati, de ele. li. 6. † Quæro, an uniuersitas succumbens, uel contumax condemnetur in expẽ. rñdeo, sic gl. est solennis. ff. de reg. iu. l. non potest dolo, & ẽ casus expressus in l. fi. C. de fruc & li. expen. ¶ Quæro, si actor uincit in parte, & in parte succũbit, quid iur. rñdeo, fit inuicem compensatio: quia non poterãt ꝓ parte fieri expẽ. ꝓ parte nõ, cum indiuidua esset impugnatio, & defensio. nec distiguo, an in maiori parte uincat uel perdat, an in minori propter dictam rõnem; quia non

b ¶ *Vide Matt. no. 93 incip. no. quod appellans ritè, & rectè, & vide Are. consi. 50*

non potuerunt pro parte explicari.ar.ꝫ.ff. de le.ij.l. q solidæ,in prin.&.ff.si cer.pe.l. quidã æstimauerunt , &
8 insti.de actio.§.tripli.¶†Quæro,an iudex possit sibi reseruare cõdẽnationem expen.rñdeo,usq; ad sniam potest:quia durat instantia:post nõ põt;ita debet intelligi quod no.C.de fruc.& lit.expẽ.l.terminato,per glo. & doct.¶Quærò,si quis ꝓmittit reficere expen.de quibus expen.intelligatur?rñdeo de moderatis,non de effusis, ista est glo.fin.in auẽ.de iudi.§. oportet , co.vj.& qualiter probantur expen.quæ fiunt in rebus, no. ele-
9 ganter Barto.ff.de uer.obli.l.cum seruus.¶†Et utrum iudex male inquirens puniatur in expen.dic quod sic, ut.C.de excu.tu.l.seueriter.Item Irenarcha,qui facit falsam denunciationẽ,ut.l.j.C.de sumptuũ recuperatione,lib.x. Itẽ tabellio,q ꝑ imperitiam scribit acta, ut C. de magi.cõuen.l.fi.& adde qđ no.ĩ.c.proxi.in ulti glo.circa expensas contumaciæ.¶Quæro , utrũ ueniant expẽ.primę citationis,dic ut no.Cy.C de iudi.l.
10 sancimus,in.v.q.& no.in c.ij.de ꝓcura. ¶†Vtrũ expẽ. possint taxari per successorẽ iudicis,satis utiliter not. Bar.ff.de ap.ab executore.& dic qđ sic,quia una & eadem est iurisdictio,& in taxando expen.nõ requirit̃ industria ꝑsonæ.nam ẽt unus tabellio scit taxare. Cuius expen.debeat agere maritus ꝓ noĩe dotali,dic ut no. in.l j ff.de ĩpensis in reb.dota fac.¶Quæro,nunqd sit necesse,quòd petantur in libello?hæc quæstio respicit actorem.nam non est officium rei libellum offerre, sed oblatũ ab actore extenuare,ut no.ĩ co.c.cãm,quæ , in glo.magna.libellare.n.non ptinet ad reum;& no.illam glo.Ber.& quicqd dicat Ber.glo. Accur.dicit,quod ante lit.contest.debent peti,post lit. aũt cõtest. officium iudicis est supplere ẽt de facto,quia uenit in consequẽtiã petitorũ.ff.de dã.infec.l.sed qs missum.§. iudex,& ibi bona glo.post litem igitur contestatam plenior est iudiciorũ uigor,pleniorq; potestas ius dicentis, ut.ff. de ædil.edic l.ædiles.§.item sciendum,& hoc dicit il-
11 la.l.no.ff.de procu.l.si reus paratus.¶†Quæro,nunqd iudex appellationis possit addere de expensis,in quibus primus iudex non cõdẽnauit?rñdeo,sic,tex.est no. C.qñ prouo.non est neces.l.oẽm honorem,demum uides,quòd qui non põt soluere,luit in corpus, licet Inno.dicat,quod regulares,qui non habent ꝓprium, nõ debent condemnari in expen.ĩ.de appella.c.reprehensibilis.pro hoc.de accusa.l.hos accusare.§.fina. & uerũ dicit in suo casu.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Contumax condemnatur in expensis factis per aduersariũ à tempore citationis emissæ,in prin. & nu 9.& 10.*

Calumniari præsumitur, qui non dat sufficiens mandatum procuratori.

Vsque,aduerbij significatio.

Contumacem,potest iudex maior ex arbitrio expectare ultra terminum.minor cogitur à superiori.

2 *Impeditus an & quando teneatur comparere post terminũ.*

Contumax uerus quis habeatur,& nu.8.& 12.

Excusationes non comparendi quæ non admittantur.

3 *Oratio quando terminatur ad unam conclusionem , quid efficiat.*

Mandatum uel præceptum } *quando intelligatur unicum , quando duplex,& nu.8.*

Tempus quid.

4 *Tempus,quod apponitur creditori ad solicitudinem petitionis,uel ad existentiam formæ,uel conditionis , limitat suũ dispositum , & ultra tempus non potest peragi , uel ipso iure.*

Conditio fingit retrò in contractibus:secus in ultimis uoluntatibus,excipiantur casus.

5 *Præuenire tempus an liceat.*

6 *Nuncius publicus in itinere infirmatus an possit per alium nuncium explicare citationis articulum.*

Collega collegæ potest demandare.

Relationem nuncius per alium non potest facere,quia testis est.

Absentem tenetur expectare præsens aliquandiu post terminum,nisi licentiet iudex.

7 *Contumax condemnatur in expensis,licet ad hoc nominatim non sit citatus.*

Contra electum in episcopum an quilibet possit opponere.

Nomine suo & procuratorio quid fieri potest.

8 *Citatio ad diem feriatam in honorem dei an sit ualida.*

Peremptorij uim non habet edictum comminatorium, si referatur ad ius.

Nuntio publico creditur absque literis,nisi in casibus.

Termini natura non est restringere,sed differre.

Citatio generalis ad causam durat usque ad sententiam.

9 *Procuratorem mittere an teneatur ille,qui est impeditus.*

In pendenti nulla contumacia,neque pœna.

10 *Iudicium sine sumptibus an possit agitari.*

11 *Expensæ ratione contumaciæ possunt peti per actionem in factum.*

Victus uictori in causis etiam criminalibus in expensis condemnatur.

12 *Malefi.ium factum intra diem & noctem an intelligatur factum de die,an de nocte.*

Partem mitiorem in pœnis,& temporibus } *debemus eligere.*
pleniorem in fauoribus,& gratijs

Contumax num dicatur reus,qui in prima,quando nõ actor, sed in tertia citatione non comparuit actore comparente.

13 *Terminus si ad petitionem actoris sit datus reo ad aliquid faciendum infrà octo dies , an actor debeat semper stare intra octo dies,uel debeat requiri,si intra illud tempus ueniat reus.*

Dilatio est communis circa eundem articulum.

Dilationis extremitas aliam citationem non requirit.

CVM dilecti. Contumax condemnatur in expensis factis per aduersarium à tempore [a] citationis emissæ.

Diuiditur in duas partes. Et prima subdiuitur in quinque.¶Casus. Nuncij Leodicensis electi ꝓ eo ad sedem Apostolicã accedunt.petentes confirmationem.sed Archidiaconus,& H. canonicus nomine suo,& quorundam concanonicorũ, à quibus habebant literas de rato, cõtra eundẽ electum quædã crimina ꝓponebant , ꝑ quæ nitebantur eũ ab electione repellere ut indignũ:contingit,quòd idẽ electus appellauit,& non fuit ꝓsecutus per sufficientes ꝓcuratores,cũ posset,ex quo orta erat ꝫ eum grauis suspitio.ĩ.suspicabilis præsumptio.Papa uolens obseruare ordinẽ iuris mandauit eidem electo,quatenus ꝑ se, uel sufficientem ꝓcuratorẽ ad pñtiam Papæ accederet usq; ad dñicã,qua cantatur,ego sum pastor bonus, apposita cõminatione ꝑ hæc uerba,alioquin cũ dictũ terminum assignauerimus ei ꝓ peremptorio, si non cõparet,sciret Papã quantũ posset,iure,ex tunc ꝓcessurum in negocio memorato.aduersarij expectauerunt cum

¶ *Vide omninò ad materiam latè do. And.Barb.in consil. xc.v.col.iij. uoluminis.*

eũ,& Papa diu ultra terminũ tandẽ iste electus misit simplicẽ nunciũ dicens, quod tardè receperat literas citatorias: Papa considerans, quod sicut nuncium direxerat. i. excusatorem, potuit dirigere ꝓcuratorem ad cãm. Itẽ considerans, quod mandatũ continebat duo. s. quod cõpareret, & quod ad terminum cõpareret. unde licet esset impeditus in termino pp breuitatem termini, uel discrimina uiarũ, debuit tñ postea cõparere, qđ non fecit: reputans eũ cõtumacem condemnauit in expen. legitimis & moderatis, quas aduersarij eius fecerant à tpe citationis emissæ, quẽ ex tunc incæperant expectare. ¶ Ibi, Nuncij. No. per nuncios peti confirmationẽ electionis ¶ Ibi, de rato. ff de ꝓcu l. si ꝓcuratorem absentem. & dic, ut ibi. Ibi, per sufficientes ꝓcuratores, No. quod † qui nõ dat mandatum sufficiens ꝓcuratori, præsumit calũniari. ff. de iniur. l. sed si unus. §. procuratorẽ, & hic est tex. no. ¶ Ibi, obseruare, Not. q Papa non uult ordinem iur. prætermittere. ¶ Ibi, Alioquin, cõminatio. est, & no. eius formã, & operatur idẽ, quod perẽptoriũ: imò non operatur: aliàs si ultra adijceretur hic de peremptorio, ut hic est text. fin. & optima glo. C. de cohor. l. si apparitor, lib. xj. ¶ Ibi usq; ad dñicam, dictio usq;, tenetur exclusiuè: quia iure ꝓhibente extremitatẽ termini, nõ põt includere, quod est no. ¶ Ibi; diu ultra, not. quod [a] iudex põt expectare cõtumacem de benignitate ultra terminũ, nec facit alicui iniuriam, cũ hoc sit cõmissum eius arbitrio; & hoc de iudicibus maioribus: sed iudices minores pñt cõpelli per superiorẽ, ut. ff. de iud. l. cũ quẽ temerè. §. fi. ¶ † Dicit Inno. quod non tenetur impeditus post terminũ cõparere, nisi sciret aduersariũ corã iudice perseuerare. nã si aduersarius recessit, circunductum est edictũ; & iõ cõparere non tenetur, Inn. nõ considero, an sciat. Sed quid sit de ueritate; qa debuit explorare, cum dies sequens fingatur esse ꝯtinẽtia eiusdem dilationis; ergo debuit citatus esse curiosus. Sed quid si quis ꝓtestatur non uenturũ: aut est citatus, uel monitus; & est uerus contumax, ẽt si nuntio & non iudici dicat hæc uerba in iudicio, & hr pro contumace: aut extra iudiciũ, & tunc secus. c. uenerabilis. ĩ. co. per Ioan. An. ¶ Ibi, serò receperat, illa excusatio non erat uera. Nam cũ habuerit spatiũ mittendi nuncium, ergo ꝓcuratorẽ. ¶ Item nõ erat excusatio de discrimine uiarum: quia nõ erat mandatũ epo, ut ꝑsonaliter cõpareret: sed per se, aut ꝑ procuratorẽ, qui nõ timebat inimicitias. ¶ Item non erat bona excusatio de caloribus æstiuis: quia nõ debet esse delicatus & maximè tpe necessitatis, ut ff. de pig. acti l. si seruos. ¶ Ibi, duo sub hac forma, ad intellectum huius articuli dic, quod qñque oõo terminatur ad unam cõclusionem; & tunc tps non diuidit mãdatũ, ut no. C. de impu. & ali. sub l. precibus & insti. de uer. obli. Fallit fauore ꝯtus bonæ fidei, ut no. ff. loc. l. insulam. Itẽ fauore ultimæ uolũtatis . l. si mihi & tibi. §. si quis seruos, ff. de le. j. Item fauore causæ spũalis, ut hic. interdum oõo terminatur ad plures cõclusiones; & tunc sunt plura mandata, exemplũ, si arbiter mandat solui die adiecta nã terminus apponitur respectu moræ, non respectu principalis debiti, quod uenit ex antecedenti cã, ut ff. de arbit. l. Celsus. Si. n. ad originem obligationis apponeretur dies de natura sermonis, unum est præceptum; quia dies tanquam summa est pars unius & eiusdẽ stipulationis, ut. ff. de eden. l. j. §. diem ¶ Considera, Papa hic nõ cõsiderauit

[a] ¶ *Vide plenè per doc. in c. consuluit. suprà de officio & potestate iudi. delega.*

fauorem, uel odium, sed intellectualẽ diuisionem orationis: tñ opi. Papæ non placet Petro: quia si remaneret mandatũ absq; termino, esset citatio sine termino, quæ non ualet sm Petrum, q uerũ dicit de rigore uerborũ: quia dilatio idem est, quod differre. ergo terminus inest. unde dilatio, & terminus idẽ sunt: sed de æquitate prætoris, quæ in iudicio uersatur, & ẽt per rationem naturalẽ, qñ dilatio præcedit certa, licet accidat in diem incertã, standũ est determinationi huius capituli. porrò si essent plures oõnes, tunc est certũ, quod hñt significare plures clausulas, ut. ff. de le. j. l. quidam testamento, &. C. qñ dies le. cedat. l. ex his uerbis. ¶ Tẽpus est arctatio dispositionis, uel principiũ eius, uel dilatio iuxta illud uulgare, quod differtur, non aufertur, licet sæpe ad præsens oua, cras pullis sint meliora, Ac. no. ff. de transac. l. cum hi, in princi. & dic qđ † tẽ 4 pus, quod apponitur creditori ad solicitudinẽ petitionis, uel ad existentiam formæ, uel conditionis limitat suũ dispositum, & ultra tẽpus non põt peragi, uel ipso iure, ut si est forma, uel conditio, ut. ff. de contrahen. emp. l. qui fundũ. C. de app. auẽ. hodie. ff de execu. tu. l. si oportet. §. consequens: uel ope exceptionis, qñ adijcitur creditori, & obligationi iam natæ, ut. ff. de actio. & oblig. l. obligationũ fere. §. placet. ff. de leg. j. l. nemo põt: uel obligationi collectiuæ, siue complexiuę. Sed si adijcitur obligationi distributiuæ ultra tempus præfixum, nulla oritur obligatio, ut. ff. de pac. l. Epistola §. fi. C. loc. l. si cum Hermes, & in c. nemo, de elec. li. vj. in auẽ. de non alie. §. emphyteusi ff de usufr. lega. l. si fructus mihi in bienniũ. ¶ Exemplũ aũt, qñ est principium rei dispositæ, patet in oĩbus cõditionalibus & incertis, ut. ff. de condi. & demonst l. Heres meus, in princ. &. ff de uer. ob. l. si stipulatio ista. §. inter certam: qñ tñ fingit retro, & qñ non, dependet à futuro interuentu rei, nec à futuro consensu. distinguẽdũ tñ inter cõtractus, & ultimas uoluntates. Nã in cõtractibus conditio, quæ non dependet à contrahentibus de futuro, fingit retrò: sed ea, quæ dependet à nouissima uoluntate, non fingit retrò: quia non habuit pfctũ fundamentum retrò, ut. ff. qui poti. in pig. ha. l. potior, & l. qui balneũ. in usufructu tñ speciale est, qñ nunquã fingit retrò: quia actio de utendo & fruendo &c. non potuit interponi, tex. est unicus in iure in. l. j. ff. qñ dies usufru. lega. cedat. porrò in ultima uoluntate conditio existens non fingit retrò, ut. ff. ad Sil. l. j §. serui. fallit quo ad alienationem ꝓhibendã, & firmitudinẽ uoluntatis defuncti. Nã in hoc bene fingit retrò, ne legitimã uoluntatẽ testatoris hæres subuertat. ¶ Item fallit, ubi hæres rogatus restituere post mortẽ suam hæreditatẽ, spõtè restituit eã in uita. quo casu distingue sic, aut hæres grauatus decedit ante fidei commissariũ; & fingitur retrò hæreditas restituta ex Trebelliano: aut fidei cõmissarius præmoritur; & tunc nõ ex Trebelliano, sed gratuitò ex mera liberalitate. Porrò interim dum uterque uiuit, restitutio tenet, sed ex quo capite, est incertum, ut. ff. de sol. l. sub cõditione. Nunc accipio tertiũ principale. s. qñ executio dispositionis differt, sed non absorbetur, & ista est materia istius. c. pręsentis, &. ff. de pac. l. si unus. §. j. Tempus. n. non perimendi cã adijcit, sed tanquã quodda spatium cadens inter duo extrema, s. inter posse & necesse, ut hic. Vnum scias † quòd qñ 5 que non licet ꝑuenire tps. uerbi gr̃a, non licet executori ultimæ uoluntatis: quia executio debet esse formalis, ut. ff. de usu. l. in fideicommissis. §. cũ Polidius, &. ff. de an. lega. l. Iabolenus. Item nec executor sniæ, ut. C quorum.

quorum ap.non reci.l.abexecutione.Item nec nũtio:
quia nũtius nihil ex animo suo facit,nec in propria uir
tute,sed in uerbo dñi,ut ff.de uer.obl.l. qui Romæ.§.
Callimachus, & no.C.si quis alteri,uel sibi.l multum,
& dixi.s̃.de resti.spo.c.cum ad sedem.Dubitatur tñ,an
6 nuncius † publicus in itinere infirmatus possit per aliũ
nuncium explicare citationis articulum,& est ar.ꝙ sic.
ff.de offi.con.l.j.& C.de spor.l.j.quod uerum est , si sic
hẽt consuetudo,uel si sunt in eadem curia plures nũcij
publici,quia collega collegæ põt demandare,cũ ambo
sint ꝑsonæ approbatæ & publicæ,licet propriè nũcius
nuncij mei non sit nuntius meus , quia non loquitur in
ore meo nisi per accidens,ꝙ differt à proprio, ut ff.de
uulga.substi.l.qui liberis.§.fi.& ar.ff.de ope.libe.l.medi
cus.ff.pro socio.l.nam socius.sic famulus famuli mei,
& uasallus uasalli mei nõ est uasallus meus conuentio
ne,quia non hẽt pacta mecum,sed solum feudi disgres
sionem;unde h.c.me primam cãm,siue principium,quod
prædominatur in subsequentibus.relationẽ aũt nõ põt
facere nuntius per alium,quia testis est,sed iudex mit-
tat ad ipsum infirmum.ibi,Spes erat, no. ꝙ licet ꝑsens
teneatur expectare absentem aliquandiu post terminũ
tñ istud est uerum,si spes est , ut citò compareat alio-
quin dẽt licẽtiari ꝑ iudicem.¶ Ibi,emisse.¶ No.optimũ
tex.ꝙ ab initio tꝑis citationis reficiuntur expensæ.Itẽ
7 † no.hic expressum,ꝙ contumax condemnatur in ex-
pen.licet adhoc noiatim nõ sit citatus.hoc idẽ tenet In
j.de pœnis.c.calumniam Nimirum,quia hæc condẽna
tio expen.ẽ de natura contumaciæ,quia ab ea separari
non põt,tene menti.Opp.& uř,ꝙ ubi appellatur ab e-
lectione,ꝙ debet personaliter cõparere,ut in c.cupiẽ-
tes,de ele.li.6.sol.ibi ius nouum.¶Op.dicit hic,ꝙ con
tra ele.in epm quilibet de ecclesia põt se opponere.Nã
imò uř,ꝙ dẽt eligi idoneior,ut l.3.§.si cũ plures,de li.
ho.exhi.Sol.aut plures ueniunt tanq̃ quilibet de popu
lo;& loquitur ꝯrium,aut pro proprio interesse; & loq
tur hic.& rõ differentiæ est,quia primo casu snĩa unius
nocet oibus,ut ff.de iurei.l.cum qui.§.in popularibus.
secundo casu non,dic ut j.de accu.sup his,& in c.ut cir
ca,de elec.li.6.¶Opp.dř.n.hic,ꝙ quis asserit noie suo,
& procuratorio ꝯ quia si suo,ergo non procuratorio.
ut ff.de procu.l.licet in popularibus.in prin.Sol. aliud
est in actione populari,ut ibi.aliud in proprio interes-
se;ut hic,& ff.fa.her.l.plane,& l.fi.C.de consor.eius.li.
8 † Op.ꝙ citatio ad diem feriatam in honorẽ Dei nõ ua
leat,ut l.ex quacunque,in fi.ff.si quis in ius uo nõ ierit
Sol.ibi dies feriata erat terminus cõparitionis, hic nõ,
quia,dictio,usque,hic ponitur exclusiuè.ideo hic dẽt
comparere die præcedenti,non sequenti.ut no.in l. ij.
in fi.C.de tẽ.ap.Sol.ibi loquitur in dilatione,ꝑ quã fi-
nitur lis,uel litis instantia,& sic clauditur iurisdictio.
hic aũt durabat.Opp.dř hic uerbum,alioquin,pro pœ
nitus,&c Nam uř hoc de uerbum superuacuum , quia
comminatorium edictum hẽt uim perẽptorii.Sol. imo
non habet,qñ comminatio refert se ad ius,ut qa dicit
alias q̃tum de iure poterimus,procedemus,ut no.Inn
s̃.de rescri.c.causam quæ,secus,si diceret præcisè , sic
faciemus ut no.in d.l.si apparitor. ¶Oppo.dř hic,duo
sunt præcepta,qñ in citatione apponitur dies incerta,
ꝯ una est rõ,& terminatur ad unum instans,ut no.insti.
de uerbo.obli.§.omnis. Item si essent duo præcepta ,
una citatio essent duæ,& duæ essent quatuor.ergo duæ
citationes haberent uim peremptorij;quod est falsum
ut C.qño & qñ iudex.l.tres denuntiationes. Præterea
citatio absentis sine termino non ualet,ut no.ff.de iu-
di.l.ad peremptorium.Prætereà iudex non erat alias
facturus.i.sine termino,ut ff.de uer.obli.l. ita stipula-
tus,la grande,in principio . Præterea arguo a simili .
nam compromissum cum die est unum,& non duo,nisi
clausula,rato tñ manente pacto,ut ff.de arbi.l.ij.præ-
tereà terminus liberat promissorem si promissor ante
terminum non fuit in mora j̃.de spon. c.sicut. Sol. di-
cas,ꝙ hic loquitur per subauditum intellectum.Nam
intelligitur citatus ad terminum, si non superueniret
impedimentum;si autem superueniret,compareat po-
stea intra modicum tempus.ff.si quis cau.le.ij.§.si quis
in iudicio , in uerbo , diffusam , præsertim cum scit
suum aduersarium expectare , ut hic , uel dic specia-
le est in præcepto iudicis , cui est parendum etiam
elapso termino.ut no.Host.in d.c.sicut. Nam iste ter-
minus non apponitur , ut obligatio præcepti ultra nõ
extendatur , sed ut præcisè pareatur & non fuit in ca
uitium à principio,ar.ff.de le j.l.si mihi & tibi.§.j. Op
po.aut iste fuit impeditus;& non est contumax,ut ff.de
re iu.l.quæsitum.ff.de pub.l.Cæsar.C.de ap.præses,aut
non fuit impeditus,& tunc est cõtumax:respondeo, nõ
ideo circũducitur citatio,quia possit expectari,ut hic.
non ob.quod ui aut clam.l.si uitem.§.fi. quia aliud in
protestatione,ut ibi.nam sibi imputet:quia in protestã
do se astrinxit,aliud in citatione;quia est in iudicis po
testate,ut hic.¶Op.dř hic,ꝙ fuit iste citatus per nũtiũ
Papæ.ꝯ nuntio non creditur sine literis,ut C. de mãd.
prin.l.j.& C.de iur.fis.l.prohibitum,li.x.& infra de te-
sta.significauit,in fi.Sol.imo creditur,nisi arduum ne-
gotium,uel iurisdõ committatur,ut ff.de inte.rest.l.di
uus,& j̃.de ap.cum parati,dummodo nuntius sit publi
cus & notus:quia ignoto nuncio sine literis non est cre
dendum,arg.ff.depo.l.quis inficiatus.¶Capias gl. quæ
incipit,hoc sumptum fuit,quæ alle.l.Celsus, & bñ. sed
in contrarium alleg.quia stipulatio habens diẽ est una
aliàs sequeretur,ꝙ essent duæ una pura sine die:alia cũ
die;quod est falsum,ut l.omnia.ff.si cer.pe.& insti. de
uerb.obli.§.omnes.So.de uirtute sermonis est una,sed
de interpretatione canonis sunt duæ,& utraq; cũ die;
quia intelligitur, si comparere non potuerit die statu
ta, compareat postea,cum primum poterit:quia natu-
ra termini non est restringere dispositum,sed differre,
ut ff. de actio. & obli.l.obligationum ferè.§.placet, &
de.l.Celsus,de arbi.Non enim apponitur tempus præ
cepto finiendo,sed exequendo. Considera.nam in ca.
nostro erat citatio generalis ad causam; & ideo durat
usque ad sententiam,ut C.quomodo & quando iudex.
9 l.consentaneum.¶† Quærit gl.nunquid ille,qui est im
peditus , teneatur mittere procuratorem ? dic quòd
aut loquimur , utrum arctetur per. l. aut utrum pos-
sit arctari per iudicem.primo casu aut actio est tempo
re peritura;& tenetur actor mittere ad interrumpen-
dam præscriptionem,ut l.j.ff.de diuer. & temp. præ-
scri.Similiter dico,si defensio esset tempore peritura,
quòd reus tenetur mittere , quia uice actoris fungi-
tur incipiendo,ut C.de non nume.pecu.auť.hanc que-
relam.ff.de proba.l.in exceptionibus.aut actio, uel de
fensio non est tempore peritura,& tunc aut causa est
multum ardua,& solus dominus scit merita causæ,nec
de facili potest alium informare ; & non tenetur mit
tere procuratorem, ut ff.pro so. l.idemque , & ibi per
Bart. aut cã æquè bene potest tractari per procura-
torem , sicut per semet , tunc aut impedimentum est
breue ; & non tenetur mittere , aut longum & tunc
sic, ut ff.de procu.l.j. §. usus ; & hoc,si inuenit ido-
neum,

neum præcuratorem, porrò excusat eum paupertas, argumen. ff. manda. l. si procuratorem. §. ignorantes. ¶ Item excusatur, si procuratorem non inuenit, ut no. ar. C. qui pe. tu. l. cum à matribus. ¶ Secundo casu principali, qñ sumus in pręcepto iudicis, si quidē iudex mandat, ut personaliter compareat; & non pōt personaliter comparere, excusatur: si aūt mandat, ut cōpareat psonaliter, uel per procuratorem, tunc non excusatur, tex. est hic no. & facit. ff. de le. l. eandem §. j. & de re iud. l. quæsitum, & ff. de in inte. rest. l. si. ubi uideas, & ff. de di uer. & tem. præscr. l. j. & plures alias ll. & canones alle. hic Ber. in gl. mag. & notabili. Deinde uideas, ꝙ contumax condemnatur in expen. totius tpis dilationis; ꝙ uerum est, si culpa sua præcessit dilationem, ut hic fit, alàs non tenetur de expensis ultimæ diei citationis, in qua est contumax. nam in pendenti tpe nulla cōtumacia, & per ɔ̃ns nulla pœna. ff. si cer. peta. l. lecta. §. sed consortis. & hoc de prima citatione. sed in secūda & tertia ueniunt oēs expensæ, quia mora præcessit. † Porro scias, ꝙ iudicium sine sumptibus nō pōt agitari, siue quis habeat bonam causam, siue malam, ut no. ff. de iureiu. alias. C. mandati. l. per diuersas, & C. de bo. auto. iud. po. auẗ. & qui iurat. ¶ Vltimo uides in isto, c. ꝙ contumax condemnatur in expensis, licet in libello non fuerint

11 petitæ. † Item no. ꝙ expensæ rōne contumaciæ pñt peti p actionem in factum; ut ff. si quis ius di. non obtē. l. j. §. fi. tñ finito negotio principali ista actio in factū nō pōt proponi, ar. ff. si quis cau. l. ij. in si prin. & ff. de usu. l. cos, in prin. & C. de fru. & lit. expen l. terminato, & l. Paulus. ff. de re iud. post hæc habes gl. ul. multum notabilem, quæ dicit, ꝙ in causis criminalibus, siue procedatur per accusationem, siue per denūtiationem, siue per inquisitionem, uictus uictori condemnatur in expē sis, similiter contumax obedienti, quam gl. alibi nō habes ita clarè. ¶ Item similiter, ubi de crimine, uel de defectu quæritur per modum excipiendi, tex. est hic not. quæ sint ista crimina, uel defectus, habes gl. no. in isto. c. & facit auẗ. quo oportet epis. §. si quis aūt talis, coll. j.

12 & in c. ij de procu. in cle. † Extra scias, ꝙ Io. An tangit qōnem de maleficio facto intra diem & noctem, utrū intelligatur factum de die, an de nocte; & dic ꝙ in pœnis, & tpibus debemus eligere mitiorem partem. In fauoribus uero & gratijs pleniorem, ut no. ff. de neg. ge. l. cum actū, & in c. literas, de res. ii. in cle. & C. de peri. hære. l. si post morā, ar. ff. de lib. & posth. l. cum quidā. Et scias ꝙ ar. ff. de uer. ob. l. qui ante calē. format duas qōnes, prima eam si reus citatus comparuit in prima citatione, & non actor, actor uero in tertia, & non reus, utrum reus dicatur contumax? & dicit, ꝙ non per locū à destructione ordinis, nisi iudex expectasset actorem de benignitate, quod licitum est etiam ad plures dies secundum Bar. & utitur tali rōne, quia iste reus non potest esse contumax, nisi sibi reficiantur expensæ. Adde & quia destructo ordine destruitur forma rei, ut s̃. de reseri. cum dilecta Sed Iac. de Are. dicit contrarium, quia ultima mora absorbet priorem Sed Bart. ad hoc rńdet, ꝙ hic nō est ultima mora, ut ff. iudi. sol l. uir bonus. potest dici, ꝙ aut tres citationes factæ sunt uno cōtextu, & continuatiuè sine medio interuallo, tunc fit uera opi. Ia. de Are. Nam iudex a principio de expectatione cogitauit, aut per diuersas uices citatio emanauit;

13 & tunc sit uera opin. Bar. † Secunda qō, pone ad petitionem actoris datus est terminus reo ad aliquid faciendum intra octo dies, debet ne actor semper stare intra octo dies, uel debeat requiri, si intra illud tēpus ueniat reus? certum est, quod reus potest uenire usq; ad extremitatem termini, ut l. j. §. quod diximus. ff. de suc. edi. & ff. de an. leg. Iabolenus. ¶ Item uidetur, ꝙ ēt ante, quandocunque placet, possit satisfacere termino, & terminabit, ut. ff. de uer. ob. stipulatio ista. §. inter certam. dicit Bar. quod si dilatio est statuta ad actum momentaneum, reus potest comparere, quacunque parte termini uult, tñ actor non est contumax, nec circūducitur edictum, donec terminus sit elapsus, nec pōt iudex interim licentiare reum ſm Bar.

a Nam [a] dilatio est cōmmunis, ut C. de temp. in inte. resti. l. petendæ, sed circa eūdē articulū, sup quo data est dilatio. si autem nihil restat agendum, certè nec expectandum, ut no. ff. de acqui. hær. l. quā diu. insti. & ibi per Bar. & per me. Si uero dilatio sit data ad aliquē actum non momentaneū ad probandum, in quo multa requiruntur, quæ non possunt uno momento expediri, tunc reus potest uenire, quacunque die uult, uerbi gratia producere testes, uel instrumenta; tamen debet facere citari aduersarium, ut ueniat ad uidendum illum actum fieri. puta productionem articulorum, testium, & instrumentorum; & hoc probat tali rōne. certum est, quod causa appellationis habet in se temporis dilationem, puta anni, & tamen in eo, quod una pars facit intra dilationem, altera pars est citanda, ut C. de tem. ap. auẗ. ei qui, ſm Bar. ¶ Item instantia causæ principalis habet terminum; & tamen requiruntur citationes, ut C. de iudi. l. properādū, qui alibi dicit, ꝙ extremitas dilationis legalis, uel compromissoriæ aliam citationem non requirit, ut ipsa no. ff. de arbi. l. si de meis, in fi. pro dicto Bar. habes gl. ord. in c. quamdiu, de app. in cle.

a ¶ *Vide limita ut col ligitur ex dictis per Iaso. post alios l. admonendi. in lec. in iij. glo. in uersi. su autem subtilius elicere ex uerbis Bart. ff. de iure iuran.*

SVMMARIVM.

1 *Accusatorum nullitatem quis prosequi non potest elapsis appellandi fatalibus.*

Contradictio electioni quando non possit audiri, & sup. post casum.

2 *Gratia dum est in discussione iudicij. non debet fieri executio iudicati.*

Sententia, quæ aliquo remedio attentatur, non dicitur liquida.

3 *Literis regum creditur.*

Negatiua facti. & consilij probatur.

4 *Citari ubi debet ille, qui personaliter non inuenitur.*

Monitio iudicis habet uim peremptorij in territorio suo.

5 *Citatio an possit fieri extra territorium & nu. 6.*

6 *Arripiens fugam in territorio, quid iuris, si prosequatur & capiatur extra territorium.*

CVM OLIM. Io. And. non summat, quia istud c. continet gratiam. Quidā. D. de Hybernia præsentauit Cælestino Papæ literas diuersorum prælatorum, asserens se in episcopum Roscen. electum, & quia nullus apparuit ɔ̃dictor, Papa fecit eum consecrari post modum apparuerunt duo, quorum uterque dicebat se electum, asserentes, quod dictus. D. per falsas literas fuerit consecratus. Papa commisit causam sub hac forma, quod si constaret dictum. D. fuisse canonicè electum, facerent eum gaudere pacifica possessione, alioquin inter duos

duos prædictos cognoscerent, & ualidioré electioné præferrent qui citauerunt prædictũ. D. qui noluit comparere. unde pcedentes in cã, unius ex illis duobus, q uocabatur. F. electioné fuisse canonicã decreuerunt, & cõfirmauerunt. & motiuũ eorum fuit contrà. D. quia capitulum dictæ ecclesiæ se non elegisse dictũ. D. asserebat, & de alio, q uocabatur. G. nullatenus cogitauerat. & sic solus. F. remanebat canonicè electus. dictus. D. accessit ad Papam, Papa de grã mandauit, quod nõ obstãte confirmatione dicti. F. dictus. D. citaretur, si inueniretur in Hybernia, quod intra menses tres deberet corã conspectui præsentare alioquin ad F. consecrationé procederent. Si uerò nõ inueniretur in Hybernia, indulgeretur ei spaciũ unius anni. uidebatur. n. ad Papã appellasse ipso facto. & si intra dictũ terminum nõ cõpareret, cõsecrarẽt dictum. F. Dicit Inno. quod nõ debet quis accedere cõsecrandus, nisi habeat decretum subscriptionibus roboratũ, & lrãs testimoniales; & quod ista est solennitas debita. & in hoc uertitur cãæ cognitio, ét si nullus citatur, cum illi, qui uolunt aliqd obijcere, debeant offerre pp periculũ, quod est in mora; quod bene nota. Itẽ quia terminũ habent à iure. Inno. uerba sunt notabilia. ¶ Item ait, quod effectus confirmationis est possessio rerum epatus. ¶ Idem ait, quod consecrando nõ vr confirmare, cum hoc non intendat, Inno. licet sit actus consecutiuus; quod est no. dignum. ¶ Idem ait, quod electus debet probare suam electionem canonicã, nisi sit confirmatus. ¶ Idem tractat, qualiter confirmatio infringatur. ¶ Idem ait, quòd post cõfirmationem sententialé, à qua nõ est appellatum, de cætero nullus admittitur nec ꝯ electionem, nec ꝯ confirmationem, nisi agatur ad deponendum pp crimen. ¶ Idé ait, quod confirmatio sniæ est snia, & uim & formam sniæ tenet. ¶ Idem ait, quòd snia super electione transit in rem iudi. ¶ Idem ait, quòd postquã appellatio est deserta, iudex à quo, exequit sniam. Idem ait, quod si põt haberi copia iudicis, à quo, coram eo est
1 appellandum. dicit † Archi. quod post elapsa fatalia appellandi quis nõ põt prosequi nullitatem attentatorum. viij. q. ij. §. quod aũt. ¶ No. quod post sniam diffinitiuam, siue gratiã Papæ contradictio nõ debet audiri.
2 ¶ † Item no. quod dum grã est in discussione iudicij, nõ debet fieri executio iudicati. & est ar. quod si p nouũ statutũ dñt reuideri repræsaliæ, an sint iuridicæ, necne, quod interim p repræsalijs non possit quis capi; quia snia, quæ aliquo remedio attentatur, non dr liquida, ut. ff. de condi inde. l. elegãter. §. si post. ff. de excus. tut. diximus. C. de ord. cogni. l. fi. licet Bar. no. ꝯriũ. ff. de cõ
3 di. inde. l. al. ¶ † In tex. ibi, regis, no. credi literis regum. Ibi. Non elegisse, no. negatiuam facti pbari. In tex. ibi, Cogitasse, no. pbari negatiuã consilij, & hoc facit pro Cardinalibus, qui dicunt se nõ consensisse in electione Vrbani. vj. sed hoc relinquatur Deo. ¶ Ber. tangit hic, utrum citationes sint fiendæ extra prouinciam.
4 ¶ † Item tractat, ubi debeat citari, qui psonaliter non inuenitur. & adde, quod no. in c. cũm, de elec. in cle. & in l. iiij. §. toties. ff. de dam. infec. & cõclude, quod interdum, quis citatur à lege; & ubicunq; scientia statuti cõprehendit eum, tenetur cõparere, ut. ff. de decre. ab or. fa. l. fi. interdũ mouetur à iudice facie ad faciem; & ista monitio hét uim peremptorij, ut. C. qñ & qñ iud. l. ij. & . s. de offi. deleg. consuluit nõ tñ põt iudex extra suũ territoriũ existens monere. sed qd si iudex est intra territorium, cuius uox auditur p monitum extra existentẽ? rñ. uox incorporea est; & ió ualet monitio, ar. de pręscrip. lon. temp. l. fi. ¶ † Tertiò mõ fit citatio per nunciũ 5
præcepto uiuæ uocis; & extra territoriũ non põt fieri: quia est extra auctoritaté ius dicentis, in c. Romana. §. contrahentes, de foro cõpe. lib. vj. Nam & lrǽ limitantur limitibus territorij ius dicentis, à quo ualiditaté, & auctoritaté recipiunt, ut. C. de episc. & cle. l. oẽs. § si uerò apparitor, & ibi dixi. ¶ Ex his apparet, quòd citatio psonalis non põt fieri extra territoriũ ét nudauoce: de reali uerò. i. de captura psonæ, quæ est meri uel
6 mixti imperij, certum est fieri non posse. ¶ † Sed quid si in territorio arripuit fugã, & psecutus extra territorium capitur? uř inspiciendum principium permissum, ut. ff. de adul. l. quod ait. §. fi. & quod ibi Bar. contrariũ est uerum. quia per fugam delinquentis non prorogatur iurisdictio in territorium alienum, ne fiat iniuria iudici illius territorij, ut. j. de uerbo. significa. c. ex parte. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testes recipi possunt contrà reum contumacem, & ferri definitiua, si agatur de crimine in modum denunciationis, in prin.*
Suspendi an quis possit ab officio, & beneficio pro prima contumacia.
Excusatio friuola arguit dolum.
Procurator admittitur in criminali causa, si in modum denunciationis, uel inquisitionis procedatur.
Ordo iudicij in denunciatione, & inquisitione seruandus, licet litis contestatio non fiat.
2 *Priuari potest quis beneficio suo propter delictũ commissum lite pendente.*
3 *Infamis an possit per diffinitiuam de ordinata iustitia ad famam reintegrari.*
Infamia effectus quidam.
4 *Fama an faciat semiplenam probationem.*
5 *Orta lis contra dominũ in eo, quod famulus suus delinquit, an dicatur orta ex legitima ratione.*
Negligere, ubi prohibere tenearis ac possis, accipitur pro fauore.
Sententiã super crimine non est necesse ferri, siquis priuetur.
6 *Prælatus aliquis, quando est excommunicatus statim suspẽsus est ab omni officio, & ab omni iurisdictione tam quo ad spiritualia, quàm quo ad temporalia.*
Excommunicatus etiam occultè alium excommunicare non potest.
7 *Fructus an perdantur per excommunicationem, & nu. 8. & an ex alia causa nu. 8.*
Fructus in dilapidatione duæ fiunt inquisitiones.
8 *Excommunicatus alienare non potest, nec administrare solenniter beneficium suum: potest tamen nomine proprio cõtrahere, & testari, & nu. 13. & 14.*
Excommunicatis ante factum certa persona: post factum incerta nequit.
Absolutio ad cautelam non est plena, sed recidiuam habet excommunicationem.
9 *Testes an recipiantur lite non contestata in infirmatione, uel confirmatione, seu remotio. electi, & nu. 10.*
10 *In absentem sententia priuatoria quando ferre liceat, & nume. 12.*
11 *Reus in causa homicidij an possit cõparere per procuratorẽ.*
Luere pro alio corporaliter nemo potest.
12 *Contumaci an magis debeat faueri quàm comparenti.*
Bannitum etiam sponte confessum, qui impunè potest occidi, iudex condemnare non potest.

Deponi

13 *Deponi an quis debeat ab officio sacerdotali, quando proceditur per inquisitionem.*

Officium, uel beneficium } *quis non perdit nisi per sententiam.*

14 *Excommunicatus non potest feuda conferre, nec possunt ei conferri, & nu. 13. aliqua tamen officia obire pōt, & quę-*

ERITATIS. Si agatur de crimine in modũ denunciationis, ꝫ reum contumacē testes recipi pñt, & ferri diffinitiua. h. d. Et primò ponit denunciationē criminũ epi, & tres delegationes successiuè factas, & delegatorũ ꝓcessus. secundò eum deponit, & alienata ꝑ ipsum reuocat. ¶ Casus. Canonici Cumenses denunciauerunt coꝛã epum Papæ de dilapidatione, homicidio, infamia, & īcestu, & alijs criminibus. Papa cōmisit cām primo epo Tridentino, & Abbati montis sanctę Mariæ, & ꝓposito de Insula. Secundò delegauit eandē cām epo Brixien. & præfatis Abbati, & præposito. Porrò qa eps ipse coram primis delegatis fuit cōtumax, auctoritate Papæ fuit per ipsos iudices suspensus ab officio, & bñficio. sanè sicut fuerat cōtumax coram primis iudicibus, ita ēt & coram secundis, & sic nec corā primis, nec coram secundis fuit lis cōtest. quapropter Papa cū suspendit, imò potius suspensionē factā à iudicibus confirmauit. Tertiò Papa cōmisit cām eandē Cumen. epo, & cuidā Abbati, quibus mandauit, quòd contumacia exigente reciperent testes ꝫ epm, quos denunciatores ducerent nominandos, q citauerunt partes. Et qa eps non cōparuit nec ꝑ se, nec ꝑ ꝓcuratorem, receperunt testes, prout in mandatis habuerunt; testes dico notabiles uiros .s. Abbates, præpositos, priores, & alios religiosos, per quos fuerunt oēs articuli criminũ ꝓbati. relatis itaq; istis processibus ad Papā, Papa uidens ordinē iudiciarium in hoc facto fuisse seruatũ, & quia dictus eps post dictas snias censuræ celebrare ꝓsumpsit, & quòd multi prælati contrà eũ scripserunt, nec unus ꝓ eo defendēdo, uel aliquatenus excusando, sniam ꝑpetuæ depositionis ꝓtulit in eundē, priuans eū officio pōtificali, & officio sacerdotali sine aliqua spe restōnis: reuocans nihilominus in irritum quæcũq; post inhibitionem apostolicæ sedis, seu factā suspensionē, & excōicationē de rebus ecclesiæ alienare ꝓsumpsit. Dicit Inno. quòd in cā inquisitionis recipiūtur testes lit. nō cōte. ¶ Idē ait, quòd quilibet clericus contumax pōt deponi. Idē ita ait no. quòd nō fertur snia super crimine. ¶ Idē ait, ꝙ ī cōtractibus nō repellitur excōicatus, [a] & oritur exinde obligatio. ¶ Idē ait, in spūalibus non ualet, quod fit ab excōicatis, nisi in his spūalibus, quæ facti tm̃ sunt, ut admittere aliquē in confratrē mandato superioris. ¶ Idem ait, quòd si aliqui ꝑlati sunt excōicati, prouidere pñt alicui, & confirmare, nisi excōicatio esset notoria, uel de facili posset ꝓbari: quia officiũ cogit eos. ¶ Idem ait, quòd excōicatus post absolutionem agere pōt, & quòd tpe excōicatiōis durat obligatio, & actio, licet non iudicis aditio. ¶ Idē ait, quòd pendente excōicatione suspendit iuramentũ fidelitatis, quod post absolutionē excitatur. ¶ Idē ait, quòd excōicatus expoliatus pōt agere post absolutionē. ¶ Idē ait, quòd iurm est seruandum excōicato, licet ad id agere non possit. ¶ Idē ait, quòd ecclesia non debet machinari fraudes, uel mendacium; & iō excōicatus non liberat̃ à præmissis. ¶ Idem ait, quòd idē iuramentũ fidelitatis relaxat̃ uasallis, si dñs est excōicatus, quia magnũ fomentum excōicationis erat caterua uasallorum. Inno. de hoc hēs in. c. dño guerram, & dic, ut ibi dixi in lect. mea. ¶ Ibi, Non solũ, No. quē de pluribus excessibus simul denunciari, & maximè si est infamatus. ¶ Ibi, Polluit s. quantũ in eo fuit. Nā ecclesia in se non pōt pollui. ¶ †Ibi, suspē-

a ¶ *Vide per glos. & a doct. in c. cum inter, de excep.*

1 sus. No. pro prima cōtumacia quē posse, suspendi ab officio, & beneficio. hodie mitius debet agi cū epo, nisi aliàs ꝓcedatur de speciali mandato Papæ, ut in. c. ij. de offi. deleg. lib. vj. ¶ Ibi, Friuolā, no. quòd friuola excusatio arguit dolum. ¶ Ibi; uel potius. hoc iō dicit, ꝙ durante suspensione prima & secunda, nō augetur substantialis effectus: & tñ pōt semel suspensus iteratò suspendi. ¶ Ibi, ꝑ responsalem, ergo nō agebatur criminaliter: qa in criminali non admitteretur ꝓcurator. alij dicunt, quòd licet agatur de crimine in modũ denunciationis, uel inquisitionis, pōt cōparere ꝓcurator, ut ĵ. de accu. c. super his. rō, quia non est merè criminalis, cum nō tēdat ad publicā uindictam, uel carcerē. ¶ Ibi, Iudiciarium ordinē, no. quòd ex ordine iudicij, ubi ꝓceditur per inqsitionē, uel denunciationē, non est necessaria lit. contest & tñ dr̃ seruari ordo, de hoc. s̄. de

2 iudi. exhibita. ¶ †Ibi, cōsiderato, præterea no. quòd ꝑ delictũ cōmissum lit. pend. pōt qs priuari bñficio suo. facit. s̄. de rescrip. c. olim, & de iureiuran. c. ij. lib. vj.

3 ¶ †Ibi, sine spe restitutionis, no. infamē ꝑ diffinitiua nō posse de ordinata iustitia ad famā reintegrari. concor. l. j. § de qua. ff. de postulando. infamia iudicem ad inquirendum solicitat, ut. C. de of. rec. prouin. l. iustissimus: quia congruit graui præsidi purgare ꝓuinciā suā infamibus. Itē ad torquendũ alijs indicijs concurrentibus reddit promptiorē & uehementiorē iuxta motũ animi sui, ut. C de quęstio. l. militis. §. oportet. ita, ut possit torturam repetere, maxime ex nouis indicijs, ut. ff.

4 de qō. l. repe. ¶ †Quærit Bar. an fama faciat semiplenā probationem? & dicit, quòd debemus ꝑpendere, unñ fama traxit originē, & ex qbus ꝓsumptionibus. Nam pñt esse tales præsumptiones, quæ faciunt indiciũ sufficiēs ad torturā. possent & è contrariò esse ita leues, ꝙ esset uana uox populi; & subdit, quod si ꝑ statutum ciuitatis sufficit ꝓbatio famæ contrà magnates, quòd debet intelligi de fama ꝓbabili, & habenti originē ex uerisimilibus, non de nuda uoce populi, ut ipse elegāter no. ff. de qō. l. de minore. §. tormenta. ubi ēt dicit, ꝙ fama

5 non est efficax fama, nisi sit legitima. ¶ †Sed nunquid orta contra dñm eo, ꝙ famulus suus delinquit, dicitur orta ex legitima rōne? & uĩ quod non, ut. s̄. eo. tit. ꝓximo, cum ad sedē. Fallit, si dñs fuit locutus famulo in aure, & statim famulus suus delinqt. Nā istud est uehemens indiciũ. & ipse no. ff. de priui. credi. l. si uentris. § fi. ¶ Item fallit, si dixit famulo, non reuertaris, nisi

b audiam de [b] te, ut ipse not. ff. de acqui. hære. l. si qs mihi bona. Itē fallit, si dñs sciuit, & reparare noluit: quia negligere, cū possis perturbare ꝑuersos, nihil aliud est, quā fauere. ff. qui sine manumis. ad libertatem ꝑueniunt. l. Imperator. dñs. n. tenetur prohibere, quod alij non imputaret̃, ut. ff. de iur. om. iud. l. si familia. & ff. de reg. iur. l. culpa est. Ibi, condēnandũ, not. ꝙ snia depositionis appellatur snia condēnatoria. Item no, ꝙ non est necesse, quòd index coram quo est ꝓbatũ crimen, ferat sniam suꝑ crimine, sed sufficit, si ipsum priuet. ¶ Ibi, post inhibitionem, quæ ipso iure fit, ut. C. de

b ¶ *Facit bonus tex. in c. ex literis, de restit. spol. & de hac quæstione ponunt doct. maxime do. Iaso. in. l. j. C. de ser. fugi.*

6 de suspec.tut.l.cum.¶†Ibi, Excommunicationem, not. quòd quando quis prælatus est excommunicatus, statim suspensus est ab omni officio, & ab omni iurisdictione nō solum quo ad spiritualia, sed etiam quo ad temporalia: quod est uerum, si est publicè excommunicatus: secus, si est excommunicatio occulta, quia ualēt gesta inter ignorantes, ut infra de re iudi.c.ad probandum, saluo quòd etiam occultè excommunicatus aliū excommunicare non potest, ut in c.ij.infrà de eo, qui
7 renun.epis.¶ † An per excommunicationem perdantur fructus, dicit Arch. quòd sic, si perditur titulus: sed si non perditur, interim non percipit, sed post absolutionem percipit pro tempore futuro. lxiij distin. nullus, ubi omninò uide, ar. C. de hære. aut. Idem de Nestorianis. l.j. C. de re mi. lib. xij. excommunicatus perdit interim stipendia ecclesiæ. dicit Archi. quòd in dilapidatione duæ fiunt inquisitiones, una de suspicione alia de ueritate, & de hac materia plenè tractat. xij.
8 q.ij.c.nobis, & c. Vulteranæ. omninò uideas.¶†Excommunicatus alienare non potest, nec administrare solenniter beneficium suum. potest tamen nomine proprio contrahere, & testari. ¶ Item recipere recognitiones ecclesiæ nomine suo. uide hæc in nouel. & infra. de excep.c.pia, in vj. & infrà de sen. excom. decernimus, li.6. in nouel. & infrà de præben. pro illorum, per Inno. uidetur quòd non ualeat eius testamentum: quia est publici iur. & ius publicum est excommunicato interdictū. So. quo ad solennitatem est publici iuris. Sed quo ad uoluntatem & consensum est cuiuslibet testantis proprium, si prælatus est excommunicatus & tenet castrum ecclesiæ, deberent sibi auferri claues portarum siue quia cæpisset esse suspectus, siue ut tædio affectus, ueniat responsurus: uel saltem adiungeretur sibi alius custodiæ causa, ut quib. ex cau. in pos. l. is à quo. dicit Inno. quòd excommunicato non subtrahūtur fructus beneficij, nisi stet in excommunicatione per annum, de iudic. c.j. dicit Inno. quòd si non liquet de causa, nō est quis excommunicandus, sed damnandus. de offic. deleg. c. quærenti, per Inno. propter nimiam contumaciā & præsumptam calumniam, quæ per indicia comprobantur, auferentur fructus contumaci. l. Fulcinius §. si. quibus ex cau. in pos. ea. Idem, ubicunque uera possessio auferretur cōtumaci, ut in reali actione, uel mixta, ut ibi patet. ante factum non potest certa persona excommunicari: post factum non potest incerta, nisi in maleficiis clandestinis, de offi. ordi. si sacerdos, Inn. C. de fur. l.j. per Accur. dicit Host. quòd absolutio ad cautelam facta de eo, qui indiget uera absolutione, non est plena absolutio, de testi. c. ueniēs: quia recidiuū habet, sicut febris malè curata, & facit. c.j. in fin. de pœn. in cle. & hoc quo ad excommunicatum. nā quo ad participantes est uera absolutio, ar. C. de his, qui ue. æta.
9 impe. l.j.¶†Not. in isto. c. quòd lit. non contest. recipiūtur testes. dicit gl. quòd siue agatur de elect. confirmanda, siue infirmanda, non est necessaria lit. cōtest. etiam præsentibus partibus. dicit Innoc. quòd quando agitur de uigore electionis, uel confirmationis, non requiritur contestatio litis: secus si in accusando peteretur remoueri propter crimen, ut suprà ut lit. non contesta. c.j. unde in causa destitutionis prælati, qui est in possessione, requiritur ordo plenus iudiciorum. Adde id, quod not. per glo. in cle. dispendiosam, de iudi. in glo.
10 nunquid in causis &c.¶†Opp. hic Papa damnauit absentem, priuando ipsum episcopatu priuatur omnibus bonis. sed contrà, quia secundum. l. non potest imponi hæc pœna absenti, ut. C. de accu. l. absentem. fallit odio apparitoris, qui suum prodidit officium, ut. C. de pœn. l. ne diu. dicunt enim. l. quòd bona annotantur, sed diffinitiuè non profertur, nisi lis esset cōtestata, & liqueret de causa pœnæ, uel nisi esset pœna relegationis, uel infrà ut. ff. de pœnis. l. absentē. Sol. dicit Ber. quòd aliter proceditur de iure canonico, ut hic; aliter de iure ciuili, ut in d. l. absentem, de pœ. & si quæras, qualiter procedatur de iure ciuili, dicit glo. quòd aut abest accusator; & non potest ferri sententia, ut. l. quàmuis indubitati. C. de adult. ¶Tacita intētio gl. est hæc, quòd aut abest in causæ uentilatione, & in sententia; & non potest proferri sententia diffinitiua, aut actor fuit præsens in causæ uentilatione, & absens in sententia diffinitiua; & tunc potest ferri sententia contra reum præsentem: quia actoris absentia Dei præsentia repletur, & quia iudex ex officio tenetur supplere, hoc probat illa. l. not. C. de abolitio. l. ij Si uero abest reus, aut lis non est contestata; & fit bonorum annotatio, & non uenitur ad diffinitiuam. fallit in minoribus criminib. criminaliter intentatis, in quibus non requiritur lit. contest. absente reo, ut. l. absentem, secūdum unam opinionem, quam tenet ibi gl. sed alii tenent contrarium in l. quoties. C. de digni. lib. x. & illam glo. tenet Iac. Are. sed gl. quæ est in l. absentem, tenent Pe. Cy. & Bar. sed opi. Iac. de Are. est tutior: quia lit. non contesta. nō possunt testes recipi, sed si aliter esset prouisum per statutum loci, illud statutum deberet obseruari, ut. l. fin. ff. de decre. ab ordi. fa. aut lis est contesta. & liquet de cā & potest ferri diffinitiua: quia criminalia ad instar ciuilium procedunt, ut eleganter no. in d. l. absentē.¶Doctores dicunt, quòd in causis capitalibus usque ad relegationem inclusiuè nunquàm potest reus condemnari de iure ciuili, nisi sit præsens: quia tales causæ præsentiam desiderant corporalem, & quia sententia debet trahere secum executionem suam, ut. ff. de pœnis. l. qui ultimo; & sicut in lit. contest. requiritur præsentia, ita in sententia, & ideò non admittitͬ procurator, aut non liquet de causa: & tunc non potest ferri sententia diffinitiua condemnatoria. ij. q. j. nos in quemquam, & C.
11 de eden. l. qui accusare.¶†Opp. litera dicit, ꝙ poterat comparere per procuratorem contrà, ista est causa capitalis, quia causa homicidij, in qua non admittitur procu.[a] quo animam non potest firmare personam suam in iudicio per satisd. iudi. sol. cum non possit soluere iudicatum, ut. ff. de publ. iudi. l. ij §. ad crimen. Nemo enim potest luere in corpore pro alio. ff. de interro. actio. l. qui seruum, ut not. xxxiij. q v. cum homo. ¶Itē depositio personæ cohæret, ut. C. de cad. toll. l. j. §. ne autem. Sol. ubicunque sententia diffinitiua potest ferri contra absentem, etiam in causa capitali admittitur procurator, ut hic & istam opi. tenuit Dy. hæc opinio falsa: est quia talis causa debet dici ex uinculis: uel si non compareat, uenitur ad alia remedia. & qui per se ipsum non comparet, contumax est, ut. C. de accusa. l fin. & C. de exhi. reis. l. ij. & ideò si per statutum potest condemnari contumax capitaliter, non potest constituere procuratorem, qui lit. contestetur: quia si posset constituere, non esset contumax, & cessaret statutum, & essemus in iure cōi, quo iure absens non pōt capitaliter damnari. ergo de primo ad ultimum cōcludendo deliquisset impunè; quod est falsū.
12 ¶†Item quia non dēt magis faueri contumaci, quàm

a ¶ Vide Mod. do. Ias. l. ij. C. qui testa. fa. poss.

comparenti: quia licèt procuratorem constituere pos sit ad certa cāæ,nō tñ ad sñiam audiēdā quia,ut dixi, ibi requirit p̄sentia corporalis.Et not.ꝙ Bar.in d.l.absenté,de pœnis,format talem qōnē de facto:duo sunt statuta in ciuitate Perusij:uno cauet, qđ absens possit condēnari ex cōtumacia de quolibet crimine.alio cauet,qđ testes recepti ꝯ magnates nō pñt reprobari de falso. Mō testis fuit receptus ꝯ magnaté,fuit accusatus de falso,& fuit ꝯtumax,utrū poterit cōdēnari?& vr ꝙ non,quia ista est qō iuris.unde, cū iudex uideat ius accusandi testē nō competere,dēt ipsum ex officio absoluere,ut no.C.de transac.ubi peccatū.In contrariū vr, qa cōparere debuit,sicut dicimus in eo, qui est tutus de p̄scrip.qđ dēt excipere de p̄scr.ut.ff.de adul.l.maritus.§ p̄scriptiones.sol.Bar. ꝙ si iudici liquet defensio testis,dēt absoluere:aliàs dēt ꝯdēnare.& si dicas præsumptio iuris, & de iure est contra ꝯtumacē ex forma statuti: tñ illa p̄sumptio elidit ꝑ aliud statutū ꝓhibēs ꝓcedi,ut.ff.de aleato.l.j.§.qđ āt.Ité dicas,qđ si ex forma statuti bannitus pt impunè occidi,qđ iudex,cui liquet de bāno,cōdēnare non pt ēt spontè cōfessum, ut no.C.de accus.l.reus:& fuit qō disputata p do. Iac.de Are.& no.ista,quotidiana.n.sunt.¶† Vltimò not.hic,
13 qđ dicit Ber.qđ qñ per inquisitionē procedit,non deponit quis ab officio sacerdotali; fallit in homicidio. ¶Ité no.expressissimum in nostro.c.qđ si eps,uel alius p̄latus cōmittit aliud scelus, uel homicidiū,non ꝓpterea ꝑdit offiñ,uel beneficiū ipso facto: imò ipsum retinet,& administrat, dūmō non sit per sñiam depositus. concor.qđ no.Inn.j.de conces.p̄ben.c.cū nostris.quod dixi de administr.est uerū,excepto,qđ si est excōmunicatus,non pōt alienare;& si de facto ꝓcederet ad alienationē,reuocaretur in irritū.Adde, quod duplex est alienatio,quædā authoritatis procedens à prælatura: quædā proprietatis ꝓcedens à dñio. prima non cōpetit excōicato,quia publici iuris.secda sic, quia licèt qs sit excōicatus,tñ non perdit dñium,nec administratio
14 nem rei ꝓpriè,ut.ff.de solu.l.reo criminis.¶ † Adde, qđ excōicatus non pt feuda conferre,nec ei pñt cōferri,ut in c.dño guerrā.§.j.in ti.hic finitur lex,deinde incipiunt cōsue.reg.col.x.tutor tñ esse potest, & fortius procur.ad negotia; quia talia officia competunt ēt in famibus,ut.ff.de excu.tut.l. spadonem.§. qui nimium. & adde quod no.ff.de arbi.l.Pedius.§.in seruū.& in c.pia,de excep.libr.6. in nouella,& in c.decernimus,de sen.excom.li.6.in nouella.potest ēt esse executor ultimæ uolūtatis, quia & deportatus pōt gerere officium meri executoris,ut dicit tex.ff.ad Trebel.l.ex facto.§. ex facto; quod bene not. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Possessor uerus constituitur actor post annum secundum decretum iudicis non admissus ad possessionem,uel repulsus à reo,in prin.*

Possessio uera quæritur sine actu corporeo.

2 *Possessiones omnes,quæ acquiruntur per actum uerbi regulariter sunt incorporales: per actum corporeum corporales,excipiuntur casus.*

3 *Fictio utrum fingat contra factum quo ad ueritatem inducendam.*

Veritas quid.

Possessionis etymon.

Naturas rerum & species impossibile est immutare.

Possessionis perpetua priuatio inducit & dominij priuationē.

4 *Missus ex primo decreto an ex hoc efficiatur uerus possessor.*

5 *Reus an de iure ciuili statim repellatur etiam authoritate propria eius,qui missus est.*

Missio in possessionem ex primo decreto,authoritas,& nu. 8. & 9.

6 *Hypothecam conuentionalem habens quare possidet pignus, & fructus liberè percipit usque ad satisfactionem debiti, sed habens pignus prætorium tantum custodit.*

7 *Mulieres,quid iuris,si soluto matrimonio petunt se mitti in possessionem causa dotis seruandæ.*

Dotem repetenti uiduæ possunt offerre creditores eam.

8 *Mulier non uidua si repetat dotem, an debeat fieri ipsi restitutio dotis.*

9 *Missus quando locat,uel uendit fructus, an debitor debeat adesse pro suo interesse,ne creditor colludat.*

10 *Missio in personali & quando debeat esse commēsurata pro mensura debiti postulati.*

Participium futuri temporis efficit conditionem.

11 *Mensura an sit idem in actione personali ik rem scripta, ut in reali actione.*

Decretum secundum quæ non patiantur.

Glossæ in l.iubere cauere,de iurisd.om.iu.intellectus.

12 *Iudex,cum quis statim non compareat in termino peremptorio,an debet festinare ad mittendum actorem in possessionem.*

13 *Iudex debet esse cautus in expectando.*

§.non autem statim l.si finita.ff.de dam.infe intell.

14 *Missio facta ex diffinitiua per intolerabilem iuris & iudicis,tacitum tamen & non uelatum,errorem,an sit ualida.*

15 *Sententia,cum dubitatur,an sit aliqua,uel nulla, an possit fieri sequestrum.*

Ordo quis procedēdi post sententiā definitiuam in exequēdo.

Contra decretum primum an restitutio in int eg.uel appellatio concedatur.

16 *Reus si steteit excommunicatus per annum,an perdat possessionem,quid in criminali causa.*

17 *Excommunicatus publicè si meruit primū decretū eo, quod reus esset absens, & ideò non excipit de excommunicatione,an ualeat.*

18 *Decretum secundum an possit interponi contra bannitum, supposito statuto, quòd bannitus non audiatur neque per procuratorem.*

Impeditus facto suo habetur pro latitante.

19 *Reus si sit positus in carcere, quia debitum liquidum non soluit,an nihilominus possit pati missionem in possessionem,& uenditionem.*

Cogendi remedia multiplicare possumus non soluendi, & numero 20.

20 *Captura rei an liberet fideiussorem.*

Decretum primum trahitur ad futura,& ad aliam rem.

Legis,quamuis,de bon.auct.ind.possid.intell.

Soluendo non esse dicitur,qui propter potentiam exigi non potest.

21 *Sententia iudicis an requiratur post lapsum anni.*

Somniare doctoribus plerunque contingit uolentibus infringere gloss. opinio.

22 *Præscribere an quis possit missus in possessionem ex primo decreto & ex secundo in rei uindi.*

23 *Spatium temporis quantum esse debet inter primum & secundum decretum.*

24 *Reus si post lapsum anni recipit fructus,an teneatur eos restituere actori.*

25 *Missus,quid iuris si culpa perdidit possessionem.*

Pignus non constituitur in actione reali.

Ba

Ex pignore pretorio hypothecaria & pignoratia oritur.

26 *Titulus ecclesiæ an possit capi ex primo, uel secundo decreto.*

Titulus ecclesiæ nunquam præscribitur.

27 *Colonus simplex si sim nummis colens, uel partiarius an creditor meus possit mitti in possessionem meæ colenariæ facultatis.*

Missio in possessionem in quibus locum habeat, & nu. 28. & 29.30.36.

28 *Redditus Clerici an possint capi pro debito ex utroque decreto.*

29 *Hæreditas an patiatur missionem in reali.*

30 *Filiusfamilias si habet proprietatem in bonis aduentitijs, tamen ipse non potest alienare inuito patre, an poterit hæc proprietas nuda adiudicari creditori filij ex secundo decreto.*

31 *Decretum secundum an interponatur ex semiplena probatione.*

Summatim, capitur dupliciter.

32 *Debitor meus si deposuit pecuniam suam apud quendam campsorem, an mittar in possessionem tanquam nomine debitoris, an tanquam rei mobilis.*

33 *Missus ex causa, indicati, uel confessi in iudicio, an efficiatur uerus possessor.*

34 *Missus si neglexit corporaliter ire in possessionem, an per hoc perdat beneficium decreti.*

35 *Molæ molendini an dicantur mobilia.*

36 *Clusa molendini, quæ est in flumio publico, an possit capi ex iudicis decreto.*

37 *Missio qualiter fieri debet contra eum, qui possidet ciuiliter tantum, & nu. 39.*

Possessorio an sit una rerum, an duæ.

38 *Possessio de corpore in corpus quæ sit, & de corpore in non corpus.*

Definitio, & descriptio. } *ex quibus constet.*

39 *Missio in sola ciuili, & in sola naturali qualiter fiat.*

CONTINGIT. Actor sm decretum iudicis non admissus ad possessionem, uel repulsus à reo, nihilominus post lapsum anni uerus cstituitur possessor. h. d. Et primò ponit casum qñq; cõtingentem. In sc̃do prouidet, ibi, nos igitur. ¶ Casus. Statuit conciliũ, q̃ si mitti iussus in possessionem cã rei seruandæ non potuit intra annum pp dolum, uel potentiã rei rem custodiẽdã nancisci, uel acquisitam, perdit ne reus de malitia sua glorietur, elapso anno efficitur ipso iure uerus possessor, non obstante q̃ multi fuerũt olim in opinione ɔ̃ria. ¶ Tractat hic Inn. de remedijs ɔ̃ contumacem. Idem ait, quod titulus ecclesiasticus non potest præscribi. Ibi, Ob contumaciam alias non ualeret missio, nec mitti iussio, si ipso iure si non esset cõtumax: secus, si aliquo beneficio speciali esset tutus, ut ff. ne uis fiat ei. l. 1. § hæc uerba. ff. de dam. infect. l. si finita. §. si forte. C. de resti. mili. l ignorare. ¶ Ibi, Aduersæ partes. i. rei uel pcuratoris sui. ¶ Ibi, adiudicatur. i. decernitur. ¶ Ibi, Rei seruandæ. i. cã custodiæ. ff. de acqui. pos. l. 3. §. genera. ff. qui. ex cau. in pos. ea. l. cum legati. ff. uti pos. l. si duo. §. creditores. ¶ Ibi, Potentiam, i. o. potentiam obesse pp illicitum, q̃ ex ea sequitur. ¶ Ibi, dolũ, puta quia procurat occulte, q̃ tertia persona impedit, uel insidias ponit, uel cum procuratore colludat. Ibi, Custodiendam, exponit, q̃ dixit, cã rei seruandæ. ¶ Ibi, Nancisci non põt, no. q̃ qui nunquam possedit, fingitur possedisse. ¶ Ibi, Amnittit no. q̃ qui possessionẽ pdit, fingitur continuasse. ¶ Ibi, Multorũ quorum opinio erat uera de rigore iuris: sed de æquitate contrariũ statuitur. ¶ Ibi, Malitia, no. malitiam, & cõtumaciã patrocinari nõ debere. C. ubi de cri. agi. opor. aut. qua in prouincia. ¶ Ibi, de canonica æquitate, ergo secus de

1 iuris ciuilis rigore. ¶ † Ibi, Verus, mirabile est, q̃ uera possessio q̃ritur sine actu corporeo. sed istud est quia ea non fingit actum corporeum. i. in possessionem itum & continuatum: aliàs esset impossibile, q̃ substantia possessionis transferretur ut. ff. qui ex cau. ma l. deniq; uel ibi iõ, quia l. nõ fingit cũ alterius iniuria. hic autem fingit ideò: quia reus est in dolo, & iõ non fiet ei iniuria, sed iustitia: quia de suo dolo debet pœnam reportare

2 ff. de neg. ge. l. siue hæreditaria. ¶ † Premitte ad euidentiam, q̃ possessionum quædã acquiruntur p actũ uerbi & omnes istæ sunt incorporales regulr: quia & ipsum uerbũ incorporale est. exemplum in iure eligendi p præsentandi, & similib. fallit, nam aliqñ per actum uerbi q̃ritur possessio corporalis. Casus est istius. c. & est specialissimum, qa iudiciorũ uigor iurisq; tutela iõ est in medio cõstituta, ut effectus rei accipiat. ut. ff. de orig. iur. l. 2. § post originem, & C. de iud. l. nullus. ¶ Per actũ corporeum quæruntur possessiones corporales. & hoc uerum, si talis actus terminetur ad rẽ corpoream. sed si non, sed ordinetur & terminetur ad rem incorpoream, puta ad seruitutem, ut inst. de reb. corpo. & incorpo. pet totum. & tunc surgit incorporalis possessio, & uocatur iuris. & non est propriè possessio, sed quasi, ut l. seruus. §. incorporales. ff. de re. do. acqui. & consistunt non minus in patientia aduersarij, quã in pprio actu, & consistunt in duobus extremis, q̃ in rebus corporalib. non est ita: quia possessor non participat aliud ad fomentũ possessionis. C. de usufr. l. corruptionẽ, & ibi no. & pdicta faciunt ad qõnem statuti Papien. quo cauetur q̃ hæredi acquiratur uera possessio, q̃ fuit defuncti tẽpore mortis sine aliqua corporali deprehensione. nã dictũ statutum est æquũ, & iõ ualidũ saltẽ quo ad effectũ, ar. ẽ. de cõsue. c. ex pte. Dicũt doctores iuris ciuilis,

3 q̃ † cũ q̃ritur, utrũ fictio fingat ɔ̃ factũ quoad ueritatem inducendam, & non fingit. ff. de ca. l. in bello. §. factæ. ff. si quis te sta. li. esse ius sue. l. j. §. Scæuola. nã auctoritas legũ non põt ueritatẽ naturalẽ tollere, & ab essentia realitatis suæ eradicare: quia ueritas est firma & incommutabilis ppositio in re, uel de re, in qua est, uel pdicatur, ut. ff. de usufru. ea. re. quæ usu consu. l. 2. quia impossibile est rerum naturas & species immutare. aut loquimur quo ad effectum, & tunc aut cum alterius iactura & irrationabili, & non fingit l ɔ̃ ueritatem facti, ut d. l. deniq; aut ɔ̃ factũ non iniquum, q̃ procedit sine alterius iactura, & tunc fingit fictio ɔ̃ factum, ut no. l. j. §. si uxori. ff. de acqu. pos. & ff. de bo. aut. iud. pos. l. quãuis, & ibi no. mirabile est, q̃ glo. ibi dicit. s. fictus tex. hic dicit uerus. So. ibi loquitur quo ad ipsam naturalitatẽ hic quo ad utilitatem. Porro possessio sm etymologiã i. quendam sonum uocis hoc sonat. i. pedum positio: qa sicut manus in operando est organum organorum, ita pes, qui significat firmitatem in possidendo, est organũ possidendi, & anima per se sine organo corporali non potest incipere possidere p se. i. possidere re. i. realiter, si penes aliquẽ uel adeptũ uel i pperuũ possessione priuatũ. uñ si iudex diceret in sñia, in pp tuã priuamus te possessione. idẽ est, ac si diceret, priuamus te dñio: quia dñia à fruitione orta sunt. ff. de acq pos. l. j. in princ. Nã per experimentem dñium cœpit cognosci, primo methaphysicæ, dum dicit, experientia facit artem. & ego

dico fecit possessionẽ,& dominium. sanè animi poten tia,& corporis actu possidemus, continuantem autem facimus, & si non habemus obicem etiam in absentia naturalr &ciuiliter possidemus ꝰm Pe. de Bel. Per. sed contra ius scriptum non fingit retro, glo. est singu. ff. de lega. 1. l. talis scriptura. Istud. c. habet gl. satis notabi-
4 lem. ¶ † Oppo. ꝙ missus ex primo decreto ex hoc nunquam efficiatur uerus possessor, nisi processum sit ad secundum decretum ut d. l. 3. §. generaꝰ. ff. de acquirend. posse. Solu. ibi in personali, hinc in reali actione, ubi non interponitur secundum decretum, ut supra dixi. ut lit. non conte. quoniam. §. in alijs. ¶ Oppo. si istud ca. loquitur in reali, ergo missus statim fit possessor, licet facultas recuperandi possessionem sit permissa intra annum, ut. C. de præscrip. xxx. ann. l. si quis emptionis. §. fin. So. de iure ciuili statim missus fit uerus possessor recuperabiliter tamen: sed de iure canonico, quod est æquius non fit statim uerus possessor, sed demum post annum. & ideo si interim expellitur non habet interdictum unde ui: sed habet interdictum ne uis fiat ei, eod. titu. l. si quis missum. Item possessor usucapiebat, non est interrupta usucapio de iure canonico, sed de iure ciuili esset interrupta, argum. ff. de re iudicata. l. à diuo Pio. §. sic eueniet. Item de iure ciuili solus missus possidet, & fructus percipit, & in horreo suo recondit: sed de iure canonico fructus debent interim custodiri, ne dissipentur, argum. ff. ut in poss. lega. l. is cui. §.
5 qui legatorum. ¶ † Item de iure ciuili reus statim de possessione repellitur etiam auctoritate propria eius, qui missus est, quia solus possidet: secus de canonica æquitate: quia mitius agitur cum canone, argumen. s. eo. c. 1. dicit Bar. ꝙ missus in possessionem primo decreto, durante contumacia rei pôt fructus uendere, & prædium locare. ff. de bo. aut. iudi. poss. l. in uenditionẽ. §. si quis ubi est casus. sed glo. Ber. hic posita facit in contrarium, dum dicit ꝙ possessor colit agrum, & colligit fructus. Idem dicit in ultim. glo ꝙ missus in primo decreto non utitur fructibus, sed debet intelligi, ꝙ non utitur. i. ꝙ non lucratur: Nam computat in sortem, si consumit eos, etiam si missus fuit ex causa dotis restituendæ, tex. est fin. ff. de so. l. Titia, nisi de consuetudine obtineat contrarium. uerum, ꝙ lucratur fructus loco uerisimilis & promercalis ac communis interesse, ut
6 no. in auth. de exhi. reis. §. si uerò. Sed quare † habens hypothecam conuentionalem possidet pignus, & fructus liberè percipit usque ad satisfactionem debiti, ut ff. si cer. pe. l. si qs nec cãm. §. res pignori, & ff. de fur. l. si si quis uxori. §. cum creditorem, sed habens pignus prætorium tantum custodit respon. quia ad hũc finem mittitur. s. ut custodiæ causa, & ut tædio affectus reus ueniat responsurus, & quia fructus separati à solo subrogantur loco pendentium, sapiunt eãdem custodiam, sed pignus conuentionale uere traditur, & ad finem, ut pro securitate debiti possideatur, non ad finem
7 ut debitor tædio afficiatur. ¶ † Consequenter enim plerunque mulieres soluto matrimonio petunt se mitti in possessionẽ causa dotis seruandæ, ut. ff. de so. l. Titia ueniunt & alij creditores, & dicunt se habere bona hypothecata expressè quæritur, quid iuris, respon. si mulier est prior tempore præfertur etiam in dote confessata; quia subest personalis obligatio, ergo tacita hypotheca ut no. in l. j C. de do. cau. non numerata. Item bona omnib. creditoribus sufficiunt. sed si non sufficiũt confessio dotis non habet priuilegium. Ista est gl. sing. C. qui pôt. in pig. ha. l. assiduis. Pone, uidua repetit dotem, certum est, ꝙ alij creditores, & quilibet possessor pt ei offerre, & dnt ei cedi actiones. ut ff. q po. i pig. ha. l. mulier. ff. q mo. pig. uel hyp. so. l. Paulus. §. q pignoris.
8 ¶ † Quid ergo, si non uidua, sed durat matrimoniũ. rñ. ista non est uera restõ dotis, sed collocatio in tutum & quia dos à matrimonio separari non põt ius offerendi, & ius cedendarum actionum, ut not. Cy. secundum Iaco. de Are. C. qui po. in pig. ha. l. cum tibi. & ideò iudex adiudicationis in persona uxoris ex secundo decreto debet dicere, adiudicamus in tutum: non autem debet dicere, adiudicamus in solutum. tamen si hoc diceret, reduceret sententiam ad sanum intellectum, ut no. gl. fin. in simili. ff. fami. herc. l. & puto. §. j. ne per nimiam subtilitatẽ uerborum sententia uitietur. Tu dic ꝙ consignata dote uxori in residuo fiet executio eius, ꝙ debetur creditoribus, ut. C. de iu. de li. l. fi. § . licẽtia. iudex etiam qui a lege habet authoritatem pp nimiã contumaciam posset mulctare reum in fructibus hoc in sua interlocutoria exprimendo, ut dicit. l. illa not. ff. qui ex cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. fin. uel ibi loquitur in actione mixta. s. in petitione hæreditatis, quod fortè uerius est, & hoc tenet hic Ber. in glo. sua magna, quia in mera personali non inuenitur iure cautum, quod missus ex primo decreto lucretur fructus, nec est rationabile, cum fructuum acquisitio debeat procedere ex ciuili possessione uel saltem ex naturali habẽti hãc naturam, ut in fructuario. ut subtiliter not. ff. de acqui. poss. l iij. §. ex contrario. sed in acquisitione mixta, quę est actio in rem secundum id quod est in causa principali, acquiritur uera possessio, sicut in reali simpliciter & ideo non est mirum, si ex decreto speciali lucratur
9 fructus. ¶ † Quæro pro declaratione prædictorum, nũquid, quando missus locat, uel uendit fructus, debitor debeat adesse pro suo interesse, ne creditor colludat? respon. sic, si uult adesse: sed si non uult, imputet sibi. uel dic, ꝙ missus põt locare, & uendere fructus creditoris. i. usque ad quantitatem debiti declarati, & non
10 plus, argu. ff. de pigno. l si pluris. ¶ † Quæro nos dicimus, ꝙ in personali missio debet esse commensurata pro mensura debiti postulati, item pro expen. quod intelligitur factis & futuris. dicit enim Bar. in d. l. Fulcinius. §. si quis autem, ꝙ etiam pro futuris, quia ueniunt ex natura litis. & iste ablatiuus, futuris, importat conditionem. i. si fient. & illa conditio est conditio intrinseca, ar. ff. de condi. & demon. l. 1. in fi. ac sub conditione intrinseca potest ferri sententia de bono & ęquo ut no. C. de senten. & inter. l. cum iudex. ¶ † In reali autem actione mensura est res, ut si tota petit, in totam: si pars, in quotam, & si pro tantitudine petitionis; quid ergo in personali in rem scripta? respon. idem, quod in reali. idem in officio iudicis, quod determinatur ad certum corpus, ut in actione noxali, & damni infecti: tamen istæ duæ actiones differunt in reali iudicio, quia in eis interponitur secũdum decretũ, ut. ff. de pec. l. ędium, licet gl. aliqñ dicat, ꝙ in actione noxali potest interponi unum decretum pro omnib. ut l. 1. §. absens. ff. si ex noxa. causa aga. quia in cã noxali non exigitur secundum decretum de iuris necessitate, licèt interponi possit ad cautelam, ut no. ff. de publi. l. item si seruũ. & hoc et vr sentire gl. in l iubere cauere. ubi dicit gl. ꝙ ꝰm decretum non interponitur nisi in cã damni infecti. ergo secus in actione noxali. nam nulla l. reperitur cautũ, quod in actione noxali, in qua ipse seruus capit pro noxa, requirat ꝰm decre. sed uerius est, ꝙ in istis duab. actionibus interponitur ꝰm decretum

pec

per meram adiudicationem, non per licitationẽ & vẽditionem, ita dẽt intelligi gl. quæ est. ff. de iur. om. iud. l. iubere cauere. Et no. ꝙ in causa noxali, & damni infecti est speciale, ꝙ ille qui patitur ſm decretum uideat hr̃e rem quasi pro derelicta tãq̃ damnosam potius, q̃
12 utilem, & no. ff. de dam. infe. l. prætori, in prin. ¶ † Quæro, nunquid statim, cum quis non compareat in termino peremptorio, iudex festinare debeat ad mittendũ actorem in possessionem? dicit gl. ꝙ non, ne fortè per beneficium restitutionis in integrum probata iusta cã absentiæ missio reuocetur, ut. ff. de dam. infe. l. si finita. §. si fortè: uel nulla decernatur, si ob finem indebitum uel iniustum facta sit ɔ̃ non uerum contumacem, ut. ff. de priu. credi. l. imperatores: uel si fortè dies debiti ñ dum cessit, uel nondum uenit, ut. ff. qui ex cau. in pos.
13 ea l. Fulcinius. §. si in diem. ¶ † Et sic no. ꝙ iudex debet esse cautus in expectando: non tñ hoc facit de necessitate, ut. s̃. de offi. dele. consuluit, & hoc quãtum ad primum decretum. sed quo ad ſm absens à longinquo debet expectari per longum spatium: sed absens in eodẽ territorio per breue, sed præsens in iudicio per nullũ ſm Bar. quia ita no. ff. de dam. infe. l. si finita. §. non aũt statim. tu dic, ꝙ illud intelligitur de interstitio tpis, quod est inter primum & ſm decretum, & non de expectatione post peremptorium terminum datum reo ad ueniendum, & uidendum & audiendum secundi decreti interpositionem, & adde quod dicã in ultima gl.
14 ¶ † Quæro, an missio facta ex diffinitiua per intolerabilem iuris & iudicis, tacitum tñ & non uelatum, errorem ualeat? r̃ndeo sic: sed competit in inte. rest. ut no. ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. cum prætor. non obs. ff. de iudi. l. prætor. §. Marcellus. ubi dr̃, ꝙ s̃nia lata ɔ̃ absentem ex causa minus uera est nulla ipso iure: quia ibi fuit obreptum iudici per falsas & dolosas probationes præsentis, ubi est speciale, quod s̃nia lata ɔ̃ absentem ipso iure fit nulla ſm Bar. sed si non interuenisset dolus, uel falsitas, & absentia simul iuncta, s̃nia ualeret ipso iure, ut. ff. de pecul. l. eo tempore, in prin. sed quid si missio fuit facta ex s̃nia ipso iure nulla, tñ uerum debitum suppetit? r̃n. non ualet missio, quia non est facta ex cõgruo capite, nec uia debita. Idem è ɔ̃, ut. ff. de mino. l. minor. xxv. annis, cui fideicom. C. ff. de excep. rei iudi. l. duob. s̃. de iudi. l. examinata. ff. de in rem uerso,
15 §. quidã. ¶ † Sed nunquid, dum dubitatur, an s̃nia sit aliqua, uel nulla, põt fieri sequestrũ? r̃ndeo, casum habes notabilem, qui non est alibi in l. fi. C. de ordi. cogni. & uide quod ibi notaui in lectura mea. ¶ Quæro, nos dicimus, ꝙ post s̃niam nullus ordo est de substantia formæ. i. cuius prætermissio reddat nullum, quod execu tum est; sed est forma iustitiæ. i. si prætermittitur talis ordo, iudex facit iniustitiã reo, & quia grauat eum in aliter exequendo, q̃ debeat, & põt appellari, cũ non sit alia uia reparationis. Itẽ dicimus, quod in executione diffinitiuæ primò capiuntur mobilia, quæ sine controuersia capi pñt. Nam qñq; non possunt, ut quia tertia persona est in possessione titulo sui proprij nõis. Nam hoc impedit celeritas executionis quia disputare de dñio est difficile & longum, ut. s̃. de rest. spol. c. sæpe, & C. de prob. l. cũ res. hoc legitur & no. C. ne uxor ꝓ marito. l. ob maritorũ, & ff. de re iu. l. à diuo. §. si super. secundò capiuntur mobilia. s. non ɔ̃dicta per tertiã personã. tertiò capiuntur nõia. s. non ɔ̃dicta per assertũ debitorem. Nã si negat se debere, nõ fit missio: quia res. i. ipsum nomẽ nõ est liquida, seu liquidũ, ut. C. quãdo fiscus, uel priuatus. l. non prius. Itẽ dicimus, ꝙ in executione interlocutoriæ qñque non seruatur iste ordo uerbi grã, interest minoris potius uẽdi agrũ, quam apothecã pannorũ, ut no. C. de sac. san. eccle. aut. ingressi, per Cy. Ego addo ordinẽ aliũ: quia si debitor hẽt bona propria & alienabilia, & quædã alia, quæ non sunt ita propria & alienabilia, ut sunt emphyteuses ab ecclesia tentæ, & ecclesiastica feuda; primò dẽt fieri missio ĩ reb. alienabilibus quia in habenti b. symbolũ. i. similitudinẽ, facilior est transitus, ut dicit lex, quod obligatio transit in obligationẽ, quia obligationes oẽs inter se participant diffinitionẽ, sed non ita transit obligatio in acceptilationẽ ꝑꝑ obstantiã ɔ̃rietatis, ut. ff. de accepti. l. an inutilis. §. fi. & iõ res prohibita alienari per testatorẽ non põt capi pro debito ɔ̃cto per hæredẽ, nisi ut duret in uita hæredis. ff. de leg. ij. l. peto. §. prædiũ nec usucapi põt, ut dicit. l. illa singularis. C. de usucap. pro emp. l. ij. sed pro debito testatoris põt fieri alienatio, inchoando tñ à reb. non prohibitis. ff. de fideicõ. lib. l. cũ fidei. ¶ Porrò si ɔ̃ ecclesiã fit missio, quæ habet feuda à rege, si antiquitus tenuit, alienabilis est: sed si de nouo acq̃siuit, nec in mẽsam ecclesiæ conuertit, infeudabile est, ut in c. j. qui feu. da. pos. & in c. epm uel Abbatẽ. vñ ecclesia de antiquo feudo comitatus sibi cõcessi à Principe nõ p̃t aliũ inuestire ẽt occasione debiti soluẽdi, quãq̃ hæc dicaĩ alienatio necessaria, arg. ff. de ꝓcu. l. si q̃s in rẽ. ¶ Sed oppo. & vr̃, quod ɔ̃ primũ decretum non possit peti in inte. resti. q̃a tutus est ipso iure cõparendo, & suũ impedimentũ ꝓbando, q̃d credo uerũ, licèt minori dẽt in integ. resti. quia prætendit suã facilitatẽ, & interest sua ꝑꝑ onus satisdationis, & expensarũ, ut. ff. de mi. l. minor. ẽt si quasi cõtumax, & no. per Bar. ff. de dã. infec. l. si finita. §. si fortè. & ꝑ hoc infero contra Dy. qui dicit, ꝙ à primò decreto nõ põt appellari: q̃a nõ absorbet ius absentis. Nã rõne expẽsarum & oneris cauẽdi cõtinet grauamen perpetuũ, ar. ff. qui satisda. cog. l. arbitro. ¶ Itẽ per primũ decretum pignus p̃toriũ constituitur, & sic sapit actionẽ in rẽ, ergo põt appellari, ꝙ de iure canonico satis defendi p̃t. ¶ Quæro, quia gl. loquitur alternatiuè, dũ dicit, aut ꝑ restõnẽ, aut per nullitatẽ, quæ pars sit uera? dicit Ber. ꝙ in cã dãni infecti est uera prima pars, sed in obligatione ꝑsonali est uera secunda sc̃dm Iac. de Arc. & est rõ, quia in cã dãni infecti subest ueritas cãæ, quia ædificiũ minaĩ ruinã, & sic ex parte agẽtis est intentio fundata. sed in actione personali, q̃ elidi põt, est defectus ex parte actoris, & uitiũ est intrinsecũ, & ideò intẽtio actoris nõ est fundata. sed si esset extrinsecum impedimentũ, puta absentia rei, esset necessaria ĩ integ. resti. hoc no. Cy. C. de resti. mili. l. ignorare. ¶ Capio secũdã gl. dr̃ hic in tex. quod ꝑꝑ dolũ reus perdit possessionẽ
16 lapso anno, nunquid † idẽ erit, si stetit excõicatus per annũ? R ñ. non erit idem, quia satis est punitus, & de pœnis legalibus debent esse contenti, ut. ff. de uerb. obl. l. si ita stipulatus fuero. ¶ In criminali aut cã, qui per annũ excõicatus stat, perdit cãm. 11. q. 3. rursus. ¶ Quæ-
17 ro, publicè excõicatus † meruit primum decretum eo, q̃d reus esset absens, & ideò non excipit de excõicatione, an ualeat? vr̃ q̃d sic, quia uerus creditor est. ¶ Item exceptio excõicationis desiderat certã formã, ut infrà de excep. lib. 6. c. pia. ergo sunt duo necessaria. s. quod opponatur, & q̃d obijciatur in forma. In contrariũ uidetur, quia reus non tenetur, cũ actor sit inhabilis, ar. ff. de in ius uo. l. quàmuis, & ff. iudi. sol. l. uir bonus. ad hoc facit dictũ Host. s̃. e. c. ueritatis. ubi dicit, ꝙ q̃cq̃d faceret excõicatus in suũ fauorẽ est inualidũ ꝙ q̃dã intelli-

intelligunt durante excommunicatione:ſed poſtea cõualeſcit ſm eos,tu dic, quod aut excommunicatio era dicat actum,& non conualeſcit : aut ſuſpendit effectũ; & tunc conualeſcit excommunicatione ſublata. ¶Porrò ſi iudex eſt publicè excommunicatus, tunc q̃a non eſt capax iuriſ.prout eſt apta ad ius dicere , ipſo iure nõ teneret decretum eius ẽt de iure ciuili,ut ſing. no.
18 in l.j.C.de iur.& fac.igno.¶ † Quæro,an ↄ̃ bannitum poſſit interponi ſm decretum,ſuppoſito ſtatuto,ꝗ bãnitus non audiatur neque per procuratorem ? & vr̃ ꝗ non:quia hr̃ pro mortuo,& quia non latitat,cum comparere non poſſit.dic ↄ̃,quia q̃n eſt ei damnum , quod habeatur pro uiuente,pro uiuo habetur, & nõ ꝓ mortuo.Item quia faciendo,ut comparere non poſſit, hr̃ pro latitante.quia ſuo facto eſt impeditus,ar. gl. quæ
19 eſt in l.j.C. de na. libe. ¶ † Quæro,reus poſitus eſt in carcere,quia debitum liquidum non ſoluit , nunquid nihilominus poſſit pati miſſionem in poſſeſſionem, & uenditionem?& vr̃ quod non,quia creditor dẽt eſſe ↄ̃tentus alterutro,ut.ff.de tributa.l.ꝗ in hæredẽ.§.eligere.ↄ̃rium eſt uerũ, quia ibi loquitur in remedijs ſol
20 uẽdi:hic in remediis cogendi.¶†Et not.ꝗ captura rei non liberat fideiuſſorem:imò uterque põt capi,tex.eſt no.ff.de fideiuſ.l.hæres a debitore.§.quod ſi ſeruus,& ibi per Bar.nimirum,quia licet ſit uentum ad capturã non tñ eſt ſatiſfactum,ut.ff.de fundo inſtru.l. nepoti, & ẽ ↄ̃.ſi primò eſt captus fideiuſſor,põt capi reus , nec iuuatur reus,ſi fideiuſſor appellat à captura,ut.ff.mã. l.creditor,in prin.& ibi gl.ſing.¶Capio glo. quæ incipit,idem vr̃,& opponitur,quod iſtud.c.ſit ſuperuacuũ, cum iure idem eſſet prouiſum,ut.ff de bo.aut.iu.poſ. l.q̃uis.So.dicit gl.ꝗ ibi loquitur in actione perſonali, ĩ qua erat prouiſum,ꝗ ſi bona nõ poſſent poſſideri,fingerentur poſſideri tum quò ad pignus prætorium, tũ quò ad ueniendum ad ſm decretum , ſi fortè debitor tunc,qui non habebat bona,poſtea hr̃e cœpit:& eſt ualde notabile, ꝗ primum decretum trahitur ad futura, ubi non põt operari in præſentibus uel q̃a nulla ſunt, uel quia à latronibus occupata,uel in cõtrouerſia.eo. ti.l.cum unus.§.fi.Nam per hoc determinauit Iac. Bu. ꝗ ſi aliquis eſt miſſus in poſſeſſionem ex primò decreto rei ualentis minus,quam ſit debitum poterit ueniri ad uenditionem & iudicationem alterius rei ita,ꝗ plenè ſatisfiat creditori;quod uerũ eſt,& menti tenendum.¶Quomodo ergo rñdemus ad ↄ̃ria?rñ.l.quãuis, loquitur in actione perſonali, quæ cõcernit uniformiter totum patrimonium. hic uerò loquitur in actione reali.pone ergo,ꝗ miſſus in reali ꝓꝑ uim prædonum uel tyranni,uel occupationem, locũ non põt ingredi, nunquid habet locum prouidentia noſtri capituli ? & vr̃ ꝗ ſic,ut poſt annum impedimento ceſſante,quod in maiore inferebatur,quanq̃ abſque dolo aduerſarij ↄ̃ſtituatur uerus poſſeſſor:quia eadem eſt rõ æquitatis, ar.ff.de ſer.ru.præ.l.ſed Attilicinus.¶Sed pone,quod impediens tertius eſt talis , ꝗ poteſt conueniri ad intereſſe,& eſt ſoluendo, nunquid actor efficitur uerus poſſeſſor?rñ.non,quia ceſſat rõ iſtius capituli.ſed ſi impediens non eſſet ſoluendo, licet deficiãt uerba iſtius capituli: tñ non deficit æquitas aliarum legum , ut.ff. de eo,per quem fa.erit.l.fi.in prin.& ff.ſi quis cau. l.ij. §.pe.hoc tenet Bar.& no.ꝗ ille intelligitur nõ eſſe ſoluendo,qui ꝓꝑ potentiam exigi non põt,ut no.in l. ij.
21 §.j.ff.qui ſati ſda.co.¶†Capio gl.magnã,& quæro primò,nunquid poſt lapſum anni requiratur ſñia iudicis dñt quidam qđ ſic, quia non eſt liquidũ de dolo , uel potentia rei,ↄ̃rium eſt uerũ,quia non oportet factũ.ſ. deduci in factum iudicis,ut.ff.de noui ope nũ.l.de pupillo.§.hẽt autem.& hoc uerũ pro poſſeſſione conſtituenda.ſed ſi dubitatur in facto, iudex hẽt declarare. ¶Item ne poſſit dubitari, iudex ſimiliter põt declarare ad cautelam.h.d.Ber.& hoc eſt no.unde illud , qđ gl.dicit ad cautelam,non põt intelligi in ſecundo decreto, quia ſm decretum non interponitur in rei uin. ut no.in d.l.ſi finita.§.Iulianus.Sed Bar.dicit ibi ↄ̃trarium, qđ interponatur ſm decretum denegando reo audientiam ſuper proprietate,quod non eſt uerũ : q̃a ex quo reus poſſidere deſiit facto actoris,non tenetur rei uin.nec Publiciana,nec hypothecaria. unde ſuper actione, quæ non competit non põt interponi ſm decretũ,quicquid Bar.ſomniauerit, quod plerunq; accidit doctoribus uolentibus infringere opiniones gloſſ.
22 ¶†Quæro,nunquid miſſus in poſſeſſionẽ ex primo decreto & ſecundo in rei uin.poſſit præſcribere.& videt quod non.quia eſſet ſibi ipſi ↄ̃rius.Nã dicendo rem eſſe ſuam dicit ſe uſucapere non poſſe,ut.ff.de uſuc.l. ſequar.§.bona.In ↄ̃rium uidetur,ꝗ uſucapio, & Publiciana ſunt correlatiua,ut.ff.de ↄ̃hen. emp.l.clauib. & ego uideo,ꝗ acquirit Publicianam,ut.ff de Pub. l.cũ qui.§.ſi petenti.ad idem.ff.de acqui.po.l.Pomponius. §.ſi iuſſu,& no.ff.de except.rei iudi.l.exceptio,& ff. de Pub.l.iij.& inſti.de offi.iud.§.fi.¶In actione perſonali non eſt dubiũ quia quæritur uſucapiendi conditio, & ſi quis ſciat rem non eſſe rei,ſed cuiuſdam tertij,ut.ff. de noxali.l.& generaliter : quia tñ operatur iuris fictione ſñia,quantum bona fides , & hoc de iure ciuili ſed de iure canonico requiritur ad præſcribendum bona fides præcedens ex animo, non ex iuris fictione ; &
23 iſta eſt opinio Ber.& eſt notanda.¶†Quæro,quãtum ſpatiũ temporis debet eſſe inter primũ decretũ & ſm? Bar.dicit,ꝗ ſpatiũ anni.ſed tex.in d.l.ſi finita.§.nõ aũt ſtatim,ponit in iudicis arbitrio;qđ uerum puto, dummodò tranſeat tm̃ tempus,quantũ datur iudicatis ad ſoluẽdum.Nam ſm decretum uim ſolutionis obtinet, & in hoc ſeruanda eſt conſuetudo,ut.ff.de iudi.l.ſi debitori,& l.ij.C.de iur.do.impe.Sed ſi quis uellet rñdere ad dictũ.§.non autem ſtatim,ubi liberè ponitur in arbitrio iudicis, poſſet dicere, quod ibi,loquit̃ in cauſa damni infecti,quæ deſiderat,celeritatem , & idẽ in ſimilibus.Secus in alijs, ſed ſi iudex hoc ſpatium non obſeruat,nihilominus ualet proceſſus, ſed poteſt appellari ſm Bar.in d.§.non autem ſtatim,quaſi modum excedat in exequendo ante diem.Nam ab exceſſu modi appellatur,licet uerum ſubſiſtat debitum,ut.ff. de min.l.ait prætor.§.permittitur,&.C.quorũ appel.non
24 reci.l.ab executiõe.¶†Quæro,poſt lapſum anni reus percipit fructus,utrum teneatur eos reſtituere actori? reſpon.ſic,quia actor erat conſecutus plenum ius poſſeſſoris.Idem fortè in perceptis.ĩ.annum, cum finga-
25 tur miſſus in re ipſa tẽpore,quo fuit in dolo.¶†Quæro,quid ſi miſſus,culpa perdidit poſſeſſionem:uidetur ꝗ recuperet eam per.l.ij.C.de præto.pign. ſed ibi loquitur in miſſo in actione perſonali,quæ habet hypothecariam,ut.ff.de pig.ac.l.non eſt mirum.§. ſciendũ: ſed in reali actione , non conſtituitur pignus, ut.ff.de reg.iur.l.neque pignus.& not.quòd ex pignore prætorio non ſolum oritur hypothecaria,ſed etiam pigneratitia directa & contraria,text.eſt ſingu.ff.ut in poſſ. lega.l.is cui.§.quæri poteſt,& no.per Iac. de Areti. &
26 Bar.ff.de dam.infecto.l.utique ſi pro.¶†Quæro,nunquid titulus eccleſiæ poſſit capi ex primò, uel ſecũdò decre-

decere.dicit hic Ber.optimè,q non, & si possideret mil le annis,nunquā pscribitur sm Ber. unde sp possessor habet docere de titulo,si diœcesanus uult titulum sibi ostendi,ut no.in c.1.de re.iur.lib.6.& per hoc dico, q in titulis ecclesiasticis non habet locum.l.cum de in rē
27 uerso ff.de usu. ¶Quæro,sum simplex colonus numis colēs,uel partiarius,utrū creditor meus possit mitti in possessionem meæ colonariæ facultatis?rñ. sic, & quia huic facultati correspōdet quedā asinina detētio,fiet missio non tanquam in nomine debitoris ultimo loco sed tanquam in re corporali, ut.ff.de dam.infect. l.si fi nita.§.si de uectigalibus:tamen, donec eo noīe possidetur, nunquam ipsi rei præscribitur: quia nec ciuiliter possidetur, & propter scientiam proprietatis alienæ quantum ad præscribendum uocatur mala fides.C. de fur.l.apud antiquos.possessibilia ergo sunt, quia hæc cedi possunt alteri,ut.C.locati,l.uiam ueritatis, & ff. de pig.actio.l.solutum.§.unde si domum. Item si quis nobilis habet honorantias in quadam uilla,& has capi credo posse.Item iura hominum & personarum, puta uasallorum.Item ius patronatus.ff.de acqui. hæred.l. 1.§.nam & pignorari potest,saltem cum uniuersitate, ut.ff.de acqui.rerum dom.quædam sunt.ff. de contrahen.emp.l.in modicis.semper ergo tenet missio, nisi
28 natura rei repugnet,ut in re sacra & religiosa.†Quid de redditibus beneficij ? dic quod pro debito clerici possunt capi ex utroque decreto.ff.de re iud.l. commodis,& ibi per Bar.tamen credo,q debeat reseruari clerico,unde uiuere posit, aliàs non posset officiare ecclesiam, argu.in ca.si propter tua,de rescrip.lib.6. sed propter debitum ecclesiæ bene posset capi redditus prædiorum ecclesiæ,sed non redditus operarum pre-
29 sbyteri,quia sui sunt. ¶†Quæro, an hæreditas patiatur missionē in reali ? respon. non uidetur, quia non possidet. unde rei uindicatio contra hęreditatem iacentem malè instituitur, ut.ff. si quis in testam.li. esse ius.fue.l.1.§.Scæuola.Et si lis erat mota contra defunctum,non tamen contestata, non succedit in hac reali controuersia hæreditas,quia nec hæres,ut. ff. ad exhi. l.de eo.§.fi.& ff.de præto.stipu.l.2.uerus autem dominus possessionem uacantem sua auctoritate occupabit ut l.fi.C.unde ui.¶Quæro, quid in aliis iuribus inseparabilibus à persona,ut de usufru.emphyteusi ecclesiastica, & feudo ? respon. quod commoditas istorum iurium potest adiudicari ex secundo decreto. eorum uerò translatio fieri non potest, & per hoc forte nec usucapiendi conditio, argumen.§.de usucap. p empt. l.2.nisi esset talis persona,in qua posset fieri alienatio. de hoc dic,ut plene nota.ff.de dam.infec.l.si finita.§. si
30 qua sunt iura. ¶†Quæro, pone filiusfam.habet proprietatem in bonis aduentitiis:tamen ipse non potest alienare inuito patre, nunquid poterit hæc proprietas nuda adiudicari creditori filij ex secundo, dicit Bart.quod non,quia filio est interdicta alienatio, nec debet factum filij nocere patri,nec minuere iura, nec prærogatiuas patriæ ptātis,argum.ff.q quisque iur. l. 3.§.si filius.ita dicit ipse in d.§.si de uectigalibus,ubi uideas.In contrarium facit quod no.ff.de noxa.l. si condēmnatus,& argum.ff.de usuca.l.iusto. §. non mutat, &c. ff.de iudi.l.si filius, & ff.de procura.l.si quis in rem suam.C.man.l.per diuersas.§.exceptis, & ff. quibus ex cau.in pos.ea.l.apud Iulianum, in prinс.no.etiam. C. unde ui.l. si quis in tantam, & C.qui bo.ce.poss.l. pen. Item pater tenetur consentire filio agenti, & fugienti & si non uult ↄsentire pt iudex decernere se ratū habiturum,ar.ff.qđ sal.tuto.aut.l.j.§. idē Pomponius,ne pater de sua malitia glorietur. ¶Item est alienatio ne cessaria.ff.fa.her.l.alienationes,& l.& puto.§.1.ar.ff.de fideicomm.li.l.cum fidei. & sic potest fieri per sententiam pp publicam auctoritatem sententiæ, quod non pōt fieri p pactū priuatorū.sicut ē ↄ iudex potest phibere alienationem.ff.de contrahen. emp.l.si quis sciēs sed non pactum nudum,nisi prohibens retineat,uel habeat apud se aliquam possessionem corporalem uel intellectualem,ut dicit.l.illa no.ff.de distra.pig.l.creditor.§.fi.ibi enim pignus traditum erat,& sic creditor, q fecerat pactum,q debitor non alienaret,erat fretus possessione,ut.ff.qui satisda. cog.l. sciendum.§. creditor.Nā sicut hypothecaria possessionem auocat, ut.ff. de euict.l.si cum uendito. ita traditio facta per debitorem creditori.in fundo etiam dotali non potest fieri missio ob debitum uiri:quia cum uergat ad inopiā, dos pertinet uxori, nec ē contra pp debitum uxoris: quia dos pertinet uiro.ī.de pig.c.ex literis, & no.ff.de bo.dam.l.quinq; legibus;& hoc in personali: secus in reali,uel hypothecaria,quæ esset prior tempore,& potior ī iure,ut,C.qui po.in pig.ha.l.assiduis,& ff.qui satisda. cog.l.de dic.§. dos euinci pōt,sed sine euictione alienari non potest.C. de iure do.l. 1. & l.si prædium.
31 ¶†Quæro,an ex semiplena probatione interponatur sm decretum rñ.non,quia probatio est rei dubiæ faciens fidem,ut no.C.de proba.in rub.sed semiplena p batio non est huiusmodi, & quia agitur de pleno præiudicio sm Bar.qui not.ita.ff.quib.ex cau.in pos. ea. l. Fulcinius.§.cum hoc edictum: quæ probatio fiet lite non conte.quia extra ordinem proceditur & summatim.i.succinctè, ex plena tamen fide.& sic summatim dr dupliciter,ut no.ff.ut in pos.lega.l.is à quo,in prin.puto tamen, q contra contumacem posset deferri sacramētum in probationis supplemētum ubicunq; ↄ psentem hoc potest fieri,ne sit melior conditio contumacis,q̄ obedientis;ar.huius.c.¶†Quæro, debitor meus deposuit pecuniam suam apud quendam campsorem, utrum mittar in possessionē tanq̄ noīe debitoris, an tāquā rei mobilis?rñ.si extat,uel est pecunia parata solutioni,mittar in possessionem tanquam in re mobili. Sed si non extat,nec est parata solutioni, mittar tanq̄ in noīe debitoris,ita no.Bar.ff. de re iud.l. con modis prædiorum.§.ultimo loco.& si ordo inter eos peruerteretur,nihilominus ualeret decretum,sed posset appellari.idem,ut.s.dixi,si abbreuiaretur tempus. hoc totū no.Bar.ff.de re iudi.l.a diuo Pio §.in uendi. ¶†Quæ
33 ro,utrum missus ex causa iudicati,uel confessi in iudicio,efficiatur uerus possessor?dicit Bar.q sic, sicut creditor conuentionalis.Ita no.Bar.in d.l. à diuo Pio. §. si super rebus,& dicit esse casum.ff.ut le.no. ca.l. postquā.§.imperator.Idem ergo erit, si quis missus est in executione guarentigiæ,ut ipse no.ff.de bo.auth. iudi. pos.l.cum unus.tu dic contra. non obst. §. imperator, quia ibi est speciale in executione ultimæ uoluntatis: sed regulariter contra, & ideo standum est regulæ.
34 ¶†Quæro missus neglexit corporaliter ire in possessionem, an per hoc perdit beneficium decreti, dicunt quidam quod sic,si per biennium neglexit, argu.C. de bo.auth.iud.pos.l.fi.hoc sentit Barto ff.de dam. insec. l.si finita.§.si quis metu ubi uideas. ¶Quæro, aliquis missus est in poss.in reali pro re petita,& in aliis rebus debitoris pro personalibus id est pro fructibus, & interesse, qui ueniunt consecutiuè,utrum pro ipsis efficiatur uerus possessor?rñ.pro istis requiritur sm decre Bal.super secundo decret.

tum, & tunc fiet aliarum rerum uerus possessor, quia quælibet res imitatur naturam suam, ar. ff. de rei uind. l. utiq;, & l. is cuius. ff. si ser. uin. ar. contra insti. de offic.
35 iud. in prin ¶ † Quæro, nunquid molæ molendini dicantur mobilia? respon. non, quia sicut nec tegulæ tectorũ donec applicatæ sunt, quia una contignatio est, ut. ff.
36 de uluca. l. eum qui ędes ¶ † Quæro, nunquid clusa molendini, quæ est in fluuio publico, possit capi ex iudicis decreto? rñ. sic, tanquam superficies, cuius utile dominium est eius, qui licitè construxit eam, ut no. Bart. ff. de dam. infec. l. fluuium, & facit. ff. de contrah. empt.
37 l. qui tabernas & c. ¶ † Quæro, qualiter fiat missio contra eum qui posidet ciuiliter tantum? respon. duę sunt poss. in eodem corpore, sicut patet per differentias, q in eodem corpore, nisi sub diuersis considerationibus esse non possunt; tamen Pe. de Bel. Ber. dicit, ꝙ una tantum est possessio, sicut cum dico, homo est animal rationale & mortale. Nam una est definitio constans ex genere, ꝙ est homo, & differentijs, quæ sunt rationale mortale. ¶ Item exemplum in indiuiduo, ut cum dico Socrates est animal rationale mortale. Nam supponit pro uno indiuiduo cum drĩis. & non pro plurib. indiuiduis. Itẽ si essent plures possessiones, anima possidẽtis deberet formare in mente sua duas propositiones, quæ ciuilis possessio in animo constat. ¶ Item naturalis non consistit absque animo. unde rusticus, qui plene possidet debet habere scientiam harum duarum propositionum, quarum una esset hæc. ego. A. naturaliter possideo, ꝙ ridiculum est dicere, & impossibile: quia rustici non possunt hoc scire ut no. ff. de uer. ob. l. stipulatio ista. §. hi quoq;. unde dici potest, ꝙ non est nisi una possessio. s. naturalis. quæ aliquando naturaliter, aliquan-
38 do ciuiliter possidetur. ¶ † Et adde, quod quædam est possessio de corpore in corpus, ut si homo posidet rẽ corpoream. quandoque de corpore in non corpus, ut si homo posidet seruitutem. quandoque de non corpore in corpus, ut si fiscus posidet fundum. Nam fiscus est persona incorporalis, & ideo ubique, ut not. in l. 1. C. de quadr. præsc. qñq; est de non corpore in non corpus, ut fiscus, uel ecclesia in abstracto. i. prout est quoddam merè intellectuale, ꝙ intellectu concipitur per regulas sumptas a rationalitate intellectiua, quasi possidet patrimonium suum in genere complexum corporalium, & incorporalium. ideo posidetur misticè, ut. ff. de pe. hære. l. regulariter. hæreditas autem iacens ꝑse non posidet, nec quasi, & tñ qñque fingitur possidere bona fide, ut. ff. si cer. pe. §. ꝙ si stipulatus. Considera etiam si per rationem naturalem. Item per rationẽ syllogisticam, siue disputandi, de qua no. ff. de acq. poss. l. 1. §. ueteres, & ff. si cer. pe. l. cum fundus. §. 1. qđ circa possessionem est considerare. s. differentias, ut ciuiliter & naturaliter proprium, quia proprium ciuilis possessionis est fructum acquisitionis parere. ff. de acqui. poss. l. 3. §. ex contrario, nisi aliquid sit adiunctum naturali possessioni, puta seruitus hoc pariat, ut. ff. de ser. l. ut pomum. ¶ Item est cõsiderare expositiones, & exponitur possessio, i. pedum positio à ui uocis & ꝑdominio, ut. ff. acq. pos. l. j. i pri. dicit dialecticus, ꝙ diffinitio datur p genus, & differentias, ut hõ est animal rationale, mortale. descriptio datur per genus, & proprium, ut homo est animal risibile. Nam risibile est proprium hominis. exponẽs & expositum datur per uoces, & deriuationes, & dicitur etymologia, ut. ff. si cert. pet. l. 2. §. ap-
39 pellata. ¶ His præmissis redeo ad qõnem, qualiter fiat missio in sola ciuili, & qualiter in sola naturali, & qualiter in simplici detentatione. ff. de rei uind. officium. C. ubi in rem actio. l. 2. & quod mirabile est, interdum missus dr̃ qui in neutram istarum mittitur, sed solum uadit ad fundum, hic dicitur missus in dominio, & non in possessione, hoc dicit lex unica in iure. ff. de fundo dotali. l. si fundum.

SVMMARIVM.

1 *Si reus non inuenitur, sufficit citationem ad ecclesiam proponi in prin.*
Finis debet imponi litibus.
Iterari & recidiuari quod potest, non est perfectè sopitum.
2 *Principium quadragesima quomodo intelligitur.*
Principium quid dicatur.
3 *Mitti potest peremptorium in una citatione per distantiam uiarum etiam in causis grauissimis.*
Archiepiscopus admittitur ad probanda & prosequenda iura totius prouinciæ.
4 *Dictio idoneum quid significet.*
Instructus sufficienter in causa dicitur, qui scit factum.
Citationis generalis clausula, & executio, nu. 5.
Mandatum qui habet ad necessaria, habere & ad utilia intelligitur.
5 *Pendente termino an possit quis iterum citari ad eundem terminum.*
Legis, siue pars. C. de dila. limitatio.
Facere, sonat per se, uel alium.
6 *Papa si mandet simpliciter, ut aliquis auctoritate Papa citet talem, an poterit alteri uices suas committere.*
Nuncius an alij citationem demandare possit.
Auctoritate nostra non uidetur factum, quod fit per interpositam personam.
7 *Forma citandi, quando quis non inuenitur personaliter, qua sit.*
Citationis edictum qui amoueat, qua pœna puniatur.
8 *Citatus si noluit comparere, iudex tamen impeditus ex aliquo incidenti, uel morbo non sedit pro tribunali, an iste condemnabitur in expensis.*
Nomen proprium hominis, & diei non recipit fictionem.
Ignorantia factum prodest ad excusationem, non ad lucrum, & obligationem.

VENERABILIS. Si reus non inuenitur sufficit citationẽ ad ecclesiam proponi. hoc dicit. Et ponit duplicem citandi formam, primam quam facit iudex per literas, secundam quam cõmittit alteri faciendam. secunda ibi, nos uero. ¶ Casus. Papa citauit Burdegalensem Archiepiscopum, ꝙ rñderet Bituricẽ Archiepõ, qui dicit se habere in Burdegalem. ecclesia iura Primatiæ. secundo dr̃, ꝙ nihilominus dat Papa alijs iudicib. in mandatis, ut & ipsum ad eundem terminum auctoritate Papæ citare pcurent, si poterit inueniri: & si non poterit inueniri faciant, ut citationis edictũ p ipsos, uel alios apud eius ecclesiam publicè proponatur. Dicit Inno. ꝙ licet causa tangat prouinciales, id est suffraganeos, non tamen necesse est eos citari: quia sunt appendices in ꝯse-
1 quentiam. ¶ † No. q. finis debet litibus imponi. & hæc ẽ rõ, quare perit instantia ẽm. ll. sed ẽm canones nõ perit quia esset potius instantiam iterare, quam finem imponere litib. terminalem. Non. n. est perfectè sopitum qđ iterari & recidiuari põt, ut. ff. loca. l. maritus. & ff. de ędi. edi. ꝙ ita seruatũ. Scđo no. formam citationis ibi, cum

2 cum dicit, ad initium proximae quadragesimae. † Sed hic quaero, cum quadragesima habeat tot dies, quod pôt diuidi in tres partes aequales, quō intelligit principiū, utrū 14. dies quadragesimae erūt principium? R ñ. puta, quod dictio, usq; hic teneatur exclusiuè, & si teneret inclusiuè teneret pro prima die, qua ius redit ī pri. quadragesimae ar. ff. de uer. obli. l. eum qui calendis. Nam, ubi fit mētio de tempore, intelligitur de proximiori, & uide qđ not. ff. si quis ius dicen. non obt. l. j & §. j. &c. Considera, quod in his, quae possunt in momēto fieri, principium dr̄ illud momentum, sed in his quae requirunt tpis tractum, principium dr̄ illud tps, quod est necessarium ad principiandum, ar. ff. de condi. ob causam. l. si pecuniam, in prin. sic loquimur, cum dicimus, nos sumus in prin. ueris, uel aestatis: uel talis potestas est in prin. officii sui. Papa nō dicit hic, usque ad principium, sed dicit usque ad ini-

3 tium. † In tex. ibi, Peremptorium, no. quod per distantiam et uiarum in causis grauissimis potest. in una citatione mitti peremptorium.ᵃ Ibi, Primatiae. de hoc uide de offi. ord. c. duo Ibi, Bituricensis, nota, quō Archieps admittitur ad probanda & prosequenda iura totius suae prouin-

a ¶ *Vide Maria. Soc. in repetitione rubricae de dilationi. in 7. charta*

4 ciae, & sufficit ei hoc, quia hēt mandatū à canone. † Ibi, Idoneum. ista dictio significat, quod dēt persona, quae mittitur, esse legalis. & quod sequitur, sufficienter instructum, significat, quod debeat scire factum. ff. de proc. l. si actor malit. C. de procu. l. fi. quod aūt dicit, procuratorem, significat, quod dēt afferre secum mādatum, ut ff. de iniur. l. sed si unus. § procuratorē. ¶ Ibi, & ad alia omnia, no. clausulam generalem ad oēs actus usque ad diffinitiuam sniam et inclusiuè. Ibi, quae necessaria, sub isto uerbo et utilia includuntur, quia habes mandatū ad quaecunque necessaria, uī hēre mandatum et ad ea,

5 quae utilia sunt. † Ibi, ut & ipsi ad eundem terminū, no. quem pendente termino iterum citari ad eundem terminū. Nō obstat quod dilatione pendente iudicis officium conquiescit, ut C. de dila. l. siue pars. quia hic tendebat ad idem, & eodem mō. unde non dr̄ aliquid innouari. sed magis intimari, siue insinuari. ¶ Ibi, Citare s. si poterit inueniri Ibi, & si non poterit. s. de facili, ut ff. de uer. signi. l. Nepos proculo, & ff. de haere. insti. l. Seius. §. puto. & de hoc stabitur relationi nuncij, ad cuius officium pertinet rimari, ar. ff. de rebus eorum. l. magis puto. §. ne passim. qui si falsum retulerit, punietur, ut l. ij. C. de spor. & ab officio perpetuò remouebitur, ut pro no. in auth. de armis. §. fi. col. 6. Ibi, Faciant, istud uerbum sonat, ut per se, uel alium, ut ff. si cer. pe. l. fi. §. sed ad maiorem declarationem Papa exprimit, per ipsos, uel alios & ex hoc consueuit dubitari, quia non sine ministerio Papa ponit uerbum, alios. † Utrum si Papa mādat sim-

6 pliciter, ut aliquis authoritate Papae citet talem, utrū poterit alteri uices suas committere? & quidam dñt quod non, ut s̄ de offi. dele c. fi. Alii dicunt ꝯtrarium, quia iste actus non consistit in industria principaliter. c. 1. de of. deleg. in cle. unde pōt per alium explicari, ut C. de cadu. tol. l. i. §. ne autem Item nuncius non citat, sed intimat, & non refert a quo intimetur, ar. ff. de obli. l. cum seruus. ff. de peti haere. l. item ueniunt. §. petitam. ¶ Item ar. ad hoc ff. ad muni. l. Titio. caue tibi, licet in citando per literas non uersetur industria, tñ nuncius debet eē iuratus, ar. ff. de do. praele. l. Theopompus. & mñs est psonale, ut C. de re. cre. l. generaliter, in prin. ¶ Item cū in relatione nuncij sit electa fides, & sic personae cohaereat, probabilius uidetur dicendū, qđ alteri demādari non possit; & sic mandatum nuntij non recipit substitutum, nisi hoc cōtineatur in forma mandati. qa nunc. ut neque ampliare, neque restringere pōt, ut ff. de uer. ob. l. qui Romae. §. Callimachus. non ob. illud. c. quia commissarius Papae intelligitur esse delegatus ad illū actū, & hēt maiorē auctoritatem, quā alij inferiorum magistratuum, ut c. 1. de offi dele. in cle. uel dic, quod istud. c. facit magis ad partem negatiuam. ¶ Item pondero illud uerbū, auctoritate nostra. Illud. n. quod fit per alterū. i. per personam mediatam, non propriè dr̄ auctoritate

7 nostra, ar. ff. de uul. subst. l. qui liberas. §. fi. † No. formā citandi, qñ quis non inuenitur personaliter, quia tria requiruntur, primo, quod apud domum habitationis, uel ecclesiam. secundò quod publicè. tertiò quod per literas loco affixas tanquam in albo, concor. quod no ff. de dam. infec. l. 4. § toties. & qualiter puniatur ille, qui talem scripturam amoueret in praeiudicium citati, ha-

8 bes. ff. de iuris. om. iud. l. si quis id quod. † Quaerit gl. de una notabili qōne, citatus noluit comparere, iudex fuit pro tribunali non sedit impeditus ex aliquo incidenti, uel morbo; utrū iste condemnabitur in expensis? gl. dicit quod non per. l. secundam in fi. ff. si quis in ius uo. nō ie. & est rō, quia expensae succedunt loco interesse, sed aduersarij, qui comparuit, nō interest. ¶ Item casus sequēs purgat culpam, ex qua nondum erat ꝯtracta perfecta obligatio, ut ff. ad l. Rhodi. de iac. l. si uerba. §. idem iur. uel dic, quod debet comparere impedimento cessante: aliàs tenetur aduersario expectanti in expē. i. interesse, non dico in mera poena conuentionali, uel legali. & haec uera ut s̄. c. cum dilecti, nō obstat dicta. l. ij. quia ibi citatio non tenuit à principio propter expressionem diei feriatae, quę fuit expressa in ipsa citatione nominatim, & sic improrogabiliter: quia nomen proprium diei, sicut hominis, non recipit fictionem, de condi. & demon. in testā. §. j. Et haec uera sunt, etiam si ponis absentē ignorasse impedimentum. Nam factum ignorantiae ad excusationem prodest, ut ff. de infa. l. genero. l. res. ff. de cri. expil. haereditatis. sed ad lucrum consequendum, uel alium obligandum non prodest in his, quę consilio animi geruntur, quę non dicuntur fortunę, sed prouidentię ff. de condi. & demon. l. 2. Baldus.

SUMMARIUM.

1 *Missus in possessionem causa rei seruandae an possit compellere, reum ut ipsam possessionem recuperet.*

Archidiaconi intellectus in rubri. de eo. qui mitti. in possess. lib. 6.

2 *Possessor negans se possidere, an expelli statim debeat de corporali possessione.*

Negans intercipere uidetur.

Reus honestae uitae, probataeque fidei an teneatur dare fideiussorem de iudicato sol.

De eo, qui mitti. in possess. causa rei seruan. Rubrica.

VISO de contumacia, quia propter eā frequenter missio fit in possessionem, ideò supponitur iste titulus. ¶ † Nunquid aūt nullus in possessionem causa rei ser possit cōpellere reum, ut ipsam possessionem recuperet. & sic postmodum in causa procedet, uide quod no. Archi. super ista

ista rubri.li.6.& ibi no.quod sic,& rō est; quia totū iudicium redditur in inuitum,ut ff.de uer.ob.l.inter stipulantem.§.j.sed glos.ordi.dicit contrarium,s. q reus cōuentus reali actione non tenetur reficere expen.nisi cōpareat,& uelit rem defendere,& possessioné recuperare.ut j.c.cum uenissent,in prima gl.& est rō, quia q tenetur citra obligationis uinculū rōne possessionis tm, expulsus desinit teneri,ut ff.de dam.infe.l.prætor.§.cū hoc edictum,& ff.de usufr.l.cum fructuarius.imo plus quia ēt si teneretur ex ꝯctu,à quo licet discedere,desinit teneri derelicta possessione,ut in c.1.col.x. de usuf. l.cum fructuarius cum ergo dñs auocauerit a se possessionem,& reus beneficio iuris usus nunq̄ comparuit ad ꝯdicendū,meritò non dēt cogi ad refectionem expēsarum:quia in nulla culpa deprehenditur.& dictum Archi.dēt intelligi,qñ missio fit in actione personali , ubi mora præcedit,arg.ff.de usur.l.in fideicom.in prin.uel in reali,ubi fructus de præterito ueniunt restituēdi,&

2 non sunt restituti,ut ff.de rei uin.l.utique.† Quæro,qd si possessor negat se possidere? Rñ. statim officio iudicis expellitur de corporali possessione,nec licet ei intra annum recuperare,ut in auḟ.de trien.& semis §.pe.col. iij.ubi est melior gl.quæ sit in toto corpore iuris.porro negans intercipere vr̄,tex.habes sing.ff.ad l.Fal.l.hæreditatum.§.ul.

3 † Quæro,utrum reus honestę uitæ probatæque fidei teneatur dare fideiussorem de iudicio sisti?& vr̄ q non,quia ſm qualitatem personæ debet caueri.& ad hoc facit gl.ordi.Multum notabilis in §.is autem.ff.de ripa munienda,ꝯrium est uerum,ut ff.de prę to.stip.l.prætoriæ stipulationes. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Obseruari debet sententia,ubi est sigillum Papæ, nulla contradictione obstante.*

Missus in possessionem actor efficitur post annum uerus possessor,si reus non cauerit , licet habuerit uoluntatem , in prin.

Verum est,quod utraque pars asserit.

2 *Verbum,habeatis, an habeat importare secundum decretum.*

Missio in iura spiritualia quando habeat locum.

3 *Actiones confessoria & negatoria quæ.*

Incorporalium rerum possessio quæritur per cautionem domini rei.

4 *Libertas qualiter debeat probari.*

Libertatis præsumptio liberat a probando , non abagendo & proponendo.

Prædia omnia libera præsumuntur,nisi a fisco tributis.

5 *Actori conquerenti de aliquo auferente, uel turbante iura ecclesiæ qualiter consuli debeat.*

Missio in possessionem in spiritualibus , quando locum habeat.

Protestatio non relenat,ubi opus est facto,nisi stet per aduersarium.

6 *Cautio cui præstari debet.*

7 *Reus,quid iuris,si est ita pauper,quod non inueniat fideiussorem,nec habet unde reficiat expensas.*

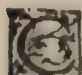
ONSTITVTIS. Actor missus in possessionem post annū efficitur uerus possessor, licet reus intra annū habuerit uoluntatem præstandi cautionē,cū non præstiterit actori eam parato recipere.h. d.Et primo narrat factum.scđo interloquitur ibi,ideo que.Casus.quidam fratres fuerunt inducti in possessionem ob contumaciam aduersæ partis.tñ intra annū aduersa pars dicit se paratā uelle cautionē præstare,& expensas reficere,& recupare possessionem, sed tñ nō dedit,cū aduersa pars esset parata recipere eā Quæritur quid iuris? r̄ñ.qđ missi remanent ueri possessores,reseruata qōne proprietatis;& sup hoc Papa dat literas confirmatorias.¶ No.q non sufficit offerre se paratum iuri,nisi sequatur effectus.& hoc uerum,quia post actum uerbi requiritur actus facti.¶ No.qñ una pars dicit,sū parata præstare,altera pars dēt dicere, & ego sum parata recipere.¶ Sed qd si altera pars abest in termino? rñ.satis est offerre,si cætera sint parata,sicut uerba sonant,ut ff.de ope.no.nun.l.prætor.§.si quis paratus. C. de distra.pigno.l.si residuum.si tñ est,quæ possit actualiter cōsignari,dēt id decreto iudicis fieri.ff.de proc.si reus paratus.¶ Ibi,Inducti,per delegatos Papæ qui cognoscebant de cā,ut patet in antiqua.¶ Ibi, liceat uolūtatem,non tñ efficacem.unde non sufficit uelle,nisi quis uelit cum effectu, in quo requiritur factum cōsummatum.[a] Ibi,Saluo iure,no.q reseruatum in confirmato,intelligitur

1 reseruatum in confirmante.† Ibi, Patrocinio.i.sigillo, & sic not.qđ ubi est sigillū Papæ,talis snīa debet obseruari,nulla ꝯdictione obstante.No.q illud est uerum , qđ utraque pars asserit,sic.C.si per uim uel alio modo, l. si.utraque pars confitebatur bonam uoluntatem, inofferentem tñ sola uoluntas nec obligatoria,nec satisfa-

a ¶ *Vide tex.cū gl.notabili inc.magna pietas , de pæ. di.j. & quod habetur in c.3. supra de pæ.*

2 ctoria est.† Quæro,utrum uerbum istud,habeatis, quod est hic in tex.habeat importare secundum decretum? quidam dicunt q sic,& colligunt,q in legalibus actionibus habeat locum secundum decretum. sed istud est falsum , quia non proponitur hic aliquod probatum, propter quod secundum decretum debeat interponi. Item quia litera dicit,q saluo iure,quæ uerba non apponuntur in scđo decreto.Deinde no.q in iurib.spūalibus fit missio,qñ agitur de eis ut de proprietate, ut no.s̄.ti.j.c.contingit,& no.qđ Inn.intrat hic materiā.l.

3 si prius.ff.de no.ope.nun.& l.prius.ff.si ser.uin.† Vt autem tu simplex clericus sup intellectu illius.l.si prius.ff. de no.ope.nun.aliqualiter informeris,præmitte ad euidētiam,qđ duæ sunt actiones.s.cōfessoria,quæ tuetur seruitutem contra dominum rei , qui prætendit libertatem?ē contra alia actio quæ uocatur negatoria , quæ tuetur libertatem contra eum,qui prætendit seruitutem.Exemplum de prima certum est,q unicuiq; licet altius tollere domum , licet officiat luminibus uicini, ēt in toto lumine obscuran.nisi imposuerit seruitutē altius non tollēdi.pone ergo,q post impositā seruitu. altius tollat,certè tenetur confessoria,in qua si ipse cōuentus est cōtumax,remediū adhibetur , quia cogitur cauere de altius nō tollendo,donec probet de sua libertate.Exemplum de secunda , si ædes meæ sunt liberæ, & prætendens seruitutem altius non tollendi,impedit de facto me altius tollere,intento contra ipsum negatoriam, in quo iudicio si est contumax, tenetur cauere de non impediendo me, ne ædificem , donec agat confessoria , & probet seruitutem esse suam,& sic propter contumaciam transfertur in istis incorporalibus onus agendi, & onus probandi . Sed quare hoc? respondeo quod in istis incorporalibus pacifica possessio non potest haberi nisi per patientiam aduersarij. quæ patientia non potest perfectè haberi nisi per cautionem , ut ff. de serui.ru.prædio.l j.in fi. quod ergo

in

in rebus corporalibus operatur missio corporalis; idem in incorporalibus operat cautio, ad quã non solũ uerbo, sed facto qs cõpellitur p bãnũ, mulctam, & carcerem, ut no. ff. de no. ope. nun. l. stipulatio ista. §. siue. Dicit glo. in. d. l. si prius, quod eodẽ mõ procedit in uti possidetis, non. n. qui possidet, mittitur in possessionẽ ulterius, sed mittitur in nouam qualitatẽ possidẽdi. s. pacificè & sine cõtradictione, donec aduersarius egerit contrario iudicio, & de iure suo docuerit, & qa uertitur factum negatiuũ. s. non turbare, necessaria est cautio. simile. ff. de condi. & demonstra. l. Mutianæ, &. C.
4 de indi. uidui. auf. cui relictum. ¶ † Quærit ibi glo. qualiter libertas probatur? rñ. quod probatur eo ipso, quòd non probatur contrariũ. hæc psumptio procedit, quia seruitutes sunt cõtra naturalẽ statũ pdiorum. Nã primæuus status est libertas. seruitus autẽ debet pscribi, uel constitui. Et iõ non præsumitur, nisi cõstituta, uel pscripta probet. scias tñ q præsumptio libertatis releuat ab onere probandi, non ab onere agendi, & proponẽdi. Deinde conclude, & nota, quod omnia pdia psumuntur libera, supple præterquã à fisco, cui sunt obligata pp onera tributorum, nõ dico pp onera seruitutum: quia fundus meus nõ præsumit seruire fundo fisci, nisi fiscus hoc probet. & si habeo unũ molendinum, & fiscus hẽat aliud, sicut molendinũ fisci præsumit liberum, ita meũ. Et ex his tu canonista es aliqualiter informatus, & facit. ff. de dam. infe. l. à quo fundus. Et ego plenè examinaui. C. de bo. auf. iu. pos. l cum proponas,
5 in lec. mea. ¶ † Quærit Inno. qualiter cõsuletur actori cõquerenti de aliquo auferẽte, uel turbante iura ecclesiæ, & seruitutes, non pmittente uti eis, nec cõparente ad respõdendũ, & examinat. l. si prius, de no. ope. nũ. Item tractat, qualiter fiat missio in nominibus debitorũ. & dicit, quod creditor põt ita mitti, ut possit exigere. Idem ait, quòd in spũalibus nõ põt fieri missio pro mensura debiti, nisi qñ pmutatũ esset spirituale p spirituali. ¶ Idem ait. q missio cã custodię requirit primũ decretum. secundò actualem missionẽ in possessionem corporalẽ p ministrum. ¶ Item ponit formam primi & secundi decreti. & scias, quod illæ leges ut. l. si prius, de no. ope. nun. & l. harum. ff. si seruitus uin. ad materiã huius capituli nihil faciunt: quia loquuntur de seruitutibus, de quibus agitur de modico præiudicio. Ecclesia aũt nõ possidetur iure seruitutis, sed iure proprietatis, ubi agitur de ecclesia tanquã de proprietate. ¶ Quæro, nunquid protestatio, quod qs est paratus, sufficiat? dicit glo. q aut aduersarius non est paratus recipere; & suf-
6 ficit: aut est paratus recipere; & non sufficit. ¶ † Quæro, cui debeat præstari cautio? rñdet gl. notabiliter, quod parti, si pars est præsens, si aũt non est præsens, præstabitur iudici recipienti p parte absentis. sin autem neq; iudex põt inueniri, præstet alicui honestæ psonæ quæ recipiat cautionem nomine actoris absentis. Consulo ut præstetur apud acta nomine publico actorũ, ut. l. nõ quasi. ff. rem pupil. sal. fo. & quod procedat super hoc ptestatio, ut. C. de anna. exce. l. ut pfectus. & hoc facit ad cautionem usurarũ, si nõ inuenitur eps, neq; tabellio, ut sufficiat eã præstare honestis psonis, & habui hanc
7 qõnem de facto. ¶ † Quæro, quid si reus est ita pauper, quod non inueniat fideiussorem, nec habeat, unde reficiat expen. dicit glo. q non currit ei tempus, quod est no. dignum, & tenendum memoriæ, credo glo. uerã in ficto contumace. secus in uero: quia est in dolo, & adde quod dicam. j. in c. proximo. Bald.

SVMMARIVM.

1 Negligens qui non fuit, non læditur ex temporis cursu.
Actus ad reuocãdum possessionem, in quam fuit missus actor incipit à die notitiæ missionis.
2 Vnus ex tribus delegatis nihil potest exercere etiam interloquendo, quanuis alij sint mortui, uel impediti.
Iurisdictio quibus accrescat.
Cautione oblata semel misso in bonorum possessionem non fit liberatio.
3 Cautio quando præstatur iudici, uel honestæ personæ, an ad hunc actum absens sit citandus.
Ordo in satisdando quis.
4 Præcedente mora, qui tenetur aliquid facere, tenetur requirere creditorem, ut purget ei moram.
Ad factum qui tenetur, debet adire creditorem.

CVM sicut. Si non stetit per reum, quominus intra annum caueret, actor p anni lapsum nõ efficitur possessor. hoc dicit. Et in prima facti narratio. In secunda cãæ cõmisio. secunda ibi. discretioni. ¶ Casus. Inter. P. subdiaconũ, & Abbatissam & cõuentũ sanctæ Trinitatis sup quadam ecclesia, quæ per dictã abbatissam, & cõuẽtũ petebatur ut proprietas, questio uertens fuit cõmissa tribus iudicibus, qui pp contumaciã dicti subdiaconi miserunt in possessionem dictas moniales cã rei seruandæ, hocq; peruenit ad notitiam dicti subdiaconi: qui uno ex prædictis iudicibus mortuo, altero absente, cõparuit coram tertio offerẽs cautionem, supple & expẽsas, petens sibi resignari possessionem. sed nõ potuit hoc consequi: quia de tribus iudicibus unus solus non habebat potestatẽ. in isto interim spatium anni est elapsum. iste subdiaconus significauit hoc Papæ. mãdat qbusdã alijs iudicibus Papa, q cautione de iudicio sisti ab eo recepta faciant ei possessionem restitui, nõ obstante lapsu anni, si p dictum subdiaconũ non stetit, quominus intra annũ cautionẽ dederit, supple cum expensis, & possessionẽ receperit. ¶ No. quod moniales possunt hẽre capellas sibi subiectas pleno iure, & p consequens habent ius instituẽdi,
1 & destituendi in eis. ¶ † Not. quod non læditur ex tpis cursu, q negligens non fuit, concor. in auf. de ap. post principiũ. ff. de mino. intra utile. C. de appel. præses. C. qui pe. tu. l. cum à matribus. C. de tẽpo. in integ. resti. l. petendæ. ¶ In tex. ibi, Notitiã, no. argu. quod iste annus incipit à die notitiæ missionis, sic. ff. de execu. tuto. l. qn
2 quaginta, &. ff. de calumni. l. annus. ¶ † Ibi, Obtinere, No. q unus ex tribus delegatis nihil põt exercere etiã interloquendo, quanuis alij sint mortui, uel impediti. non. n. accrescit iurisdi. quia esset ꝯ formam mandati. & idẽ est in arbitris. sed in collegijs, qui habẽt iurisdi. ordinariam, vr secus, ut. l. j. ff. de offi. consu. nisi lex, uel statutum expsse requirat certũ numerum in procedẽdo: quia numerus est loco formę, ut. ff. de exer. l. j. §. si plures. ¶ In tex. ibi, si p eũ, dic si. i. qa, & sic casualiter, uel propriè põe, & sic conditionaliter, ut qa psona idonea, coram quo caueret, hẽre non potuit: aliàs sibi imputaret. s. de offi. ordi. c. pastoralis, in si. & no. s. c. proxi. sm Ber. Cõsidera, quia nõ vr, quod arctetur ad hoc prius, quam possessio posit sibi restitui, argu. ff. de act. emp. l. iul. §. offerri, &. ff. de iureiuran. l. si non fuerit. sed si missus erat paratus restituere, possessionem, tunc glos. Bern. est ipsa ueritas. ¶ Opponitur, quia res erat tẽpore peritura, ergo unus solus poterat se intromittere, ut. ff. de admi. tuto. l. tutor qui. §. j. Solu. ibi in tutore, q

habes

habet ordinariam potestatē, & quilibet insolidū, ut. ff. de admini. tu. l. inter tutores. ¶ Opponi. quòd imò unus solus potuit recipere cautionē non tanquā iudex, sed tanquā honesta psona. Solu. cōcedo, sed tñ per eū non acquiretur actio ipso iure, sed demū cessa, ut, not. ff. de arbi. l. litigatores, ut ff. de fur. l. si quis uxori. §. si fugitiuū. sed ibi tanquam iudex acquirit sine cessione, ut. ff. de in ius uo. l. cum ꝑ quo. ¶ Oppo. & uī, quod iste, q. semel obtulit cautionem, sit liberatus, ut. ff. de sol. l. q. x. in prin. Solu. non est uerū: quia quod non potuit facere primò, debet facere modò, quia ultima mora nocet. ¶ Oppo. quod uoluntas cauendi nihil operetur, ut. c. ꝑ xi. Solu. ibi fuit uoluntas, sed nō impedimentum. hic aūt interuenit impedimentū. Oppo. quod fuit necessaria in inte. resti. ut. l. sed si ꝑ prętorem, in prin. Solu. ibi in tpe præfixo actioni, hic comparitioni. ¶ Et no. :r. ad quæstionē de bannito, qui ꝑꝑ mortē Potestatis comparere nō potuit in termino banni, quod nō habeatur ꝑ contumace: quod tñ nō potuit primò, faciat, cū primū pōt. ff. de nau fæ. l. Labeo. ff. qui. ex cau. ma. l. non. n. ne-
3 gligentibus. ¶ † Quæro, qñ cautio præstatur iudici, uel honestæ personæ, nunqd ad hunc actum absens sit citādus? Spe. & Host. dicunt quod sic. sed vř ꝫ, si idoneè cauetur: quia absens nō hēt iustam cām contradicendi; & quod utiliter gestum est, pro rato debet haberi, ut. ff. de neg. gest. l. Pomponius. Simile in cautione, quā præstat usurarius: quia nō est necesse citari creditores. ar. contra in auī. de hī. & Fal. §. si uerò absunt, &. ff. de uen. inspici. l. j. in fi. Nā iste actus admittit contradictorem. ergo citandus est, cum sit actus iurif. contentiosæ. & sic non ob. quod no. ff. de bo. pos. l. iij. §. si cā cognita, ubi est bona glo. posset distingui, aut tēpora suffragantur; & sit citandus: aut tēpora labuntur; & non sit citandus. ut. C. ad Trebel. facit. l. pe. §. fi. si aūt fideiussores nō essent idonei, tunc non est dubium, quod non esset iuri satisfactū. ff. de fideiuss. l. qui satisdare. dicas, quod in satisdando ordo est iste, nā si inuenitur ꝑsona principalis, debet ei satisdari, ut ei actio acquiratur directa, ut. l. quoties, in prin. ff. de admi. tu. Si aūt principalis ꝑsona non inuenit̄, debet citari ad domum, ut ueniat recepturus, & siquidē uenit, præstabitur ei: si aūt non uenerit, præstabitur iudici, uel tabellioni actoris tanquam publicæ ꝑsonæ, ut. l. non quasi. ff. rem pu. sal fo. &. l. j. §. exigere. ff. de magi. conue. &. ff de adop. l. his uerbis. ff. de uulg. subst. l. si cā cognita. sinautē nec isti reperiuntur, præstabitur honestis ꝑsonis, arg. C. de his, qui per me. iudi. non appel. l. ij. &. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ¶ Nec ob. quod dictū est de cautione usurariorū: tū quia ꝑsonæ, quarū interest, sunt incertę. tū quia loco oīum est statutū à iure ꝑsonæ, quæ debet recipere cautionem, & sub qua forma; & iō non debet prætermitti. Nā est modus i rebus, sunt certi denique fines. Quos ultra, citraq; nequit cōsistere rectū,
4 ut no. ff. de uer. ob. l. si quis ita. §. ea. l. † Ad prædicta facit, quod qui tenetur aliqd facere, ꝑcedente mora tenetur perquirere, seu requirere creditorē, ut purget ei moram, qm̄ creditori incertū est, quid aduersarius sit facturus. ff. de const. pecu. l. item illa. Item quicunq; tenetur ad factū debet adire creditorem, ne ex tacita mora tpis constituatur in mora. ¶ Item uidemus simile in cautione fructuaria, quod usufructuarius debet adire dñm, & offerre, non è contrà. ¶ Idem in cautione Mutiana, & similibus, ut. C. de indi. uidui. auf. cui relictū. Et si tu dicas, cuicunque caueatur, debet haberi ratum: quia utiliter est gestum. Respon. melius est habere directam, quàm utilem actionem; & ideò non utiliter gestum, quia utilius geri potuit. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Contumacem se non fuisse, si doceat reus, contra quem facta est missio, nō condemnabitur ad expensas, in prin. & nu. 9*
Appellanti an debeat restitui possessio refusis expen. quando est appellatum.
Marchia rectoris priuilegium in appellationibus audiendis interpositis ad Papam.
2 *Verbum, ius simpliciter prolatum per excellentiam intelligitur de iure Romano communi.*
Copula &, quando prop ie sumitur, & requirat extrema uera, nume. 3.
3 *Consuetudo an & quando sit seruanda.*
Mandatum non modò seruandum, sed qualitas mandati.
4 *Appellari potest à taxatione expensarum, quæ sunt factæ præpostere, & non seruato ordine, licet ualeat.*
Legatus etiam unum cespitem ingrediendo prouinciæ sibi decretæ, totam prouinciam incipit possidere.
Consequentia probatur ex accidenti, à quo infertur ex necessitate.
5 *Consuetudo in dubio præsumitur laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet.*
6 *Taxatio expensarum minus legitimè facta debet de nouo fieri legitimè, & à iudice appellationis modificari potest.*
Consuetudo introducta ex clericorum, laicorumq; consensu, amplectitur etiam clericos.
Statutum laicorum quod clericos includat.
7 *Appellari an possit ad Papam omisso medio, nisi in casu.*
8 *Renunciatio non nocet, quam aduersarius non acceptat.*
Appellationi renunciare an quis uideatur adeundo iudicem, à quo appellauit, & nu. 7.
Inferior à principe in possessionem ueram an queat mittere.
Possessionem si reus nolit recuperare, non tenetur expensas refiere, & ratio.
9 *Appellationem etiam iustam si quis deseruit, an teneatur ad expensas.*
Cautio præstari debet in dubio.
Expensæ iustæ quæ.
10 *Missus si fecit expensas in ipsa re, an eas recuperet.*
Absorptum quod est, non ualet.
Reuocatio eius, quod nuncio commisit iudex, licet nuncius ignoret, ualet.
Commissio per iudicem facta nuncio reuocabilis est.
11 *Bannum, uel excommunicatio non tenet, si contumacia non præcedit.*
Missio in possessionem, & capturą personalis quando non ualeant, & nume. 12.
12 *Executor deputatus per testatores ad maritandas uirgines, an in contumaciam hæredis debeat poni in pos. bonorum.*
Exceptionem qui scienter omittit, uidetur ei tacitè renunciare:
Sententia omnis, a qua potest appellari, uel recursus haberi, transit in rem iudicatam, nisi contradicatur.

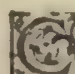
CVM uenissent. Si reus, contrà quem facta est missio, docet, se cōtumacem nō fuisse, non cōdēnabitur ad expensas. h. d. Et sunt duæ partes. In prima ponit̄ factum corā Papa narratū, in quo est petitio, pronunciatio, & appellatio. In secunda ponitur ipsius Papæ ꝓuisio. & hoc dupliciter. primò quo ad possessionem. secundò quo ad expensas. Itē quo ad expensas duplicitcr, primò qñ iusta fuit appellatio. secundò qñ fuit temeraria, secunda pars principalis ibi, non

nos igitur. ¶ Casus. Petrus Gallus conuentus est ab Abbate sancti Angeli super quadã possessione corã Iaco. Apostolicæ sedis legato, qui legatus commisit causam quibusdam iudicibus secundum ius & bonam terræ consuetudinem terminandam. Isti iudices consuetudine spreta uolebant tantum procedere secundum ius commune. unde dictus Petrus Gallus reputans se ex hoc grauari, appellauit ad Papam. sed iudices prædicti non deferentes appellationi, reputantes ipsum. P. contumacem, induxerunt dictum Abbatem in possessionem rei petitæ, hoc saluo & reseruato, quod si dictus. P. usque ad annũ & diem præstaret Abbati cautionem de iudicio sisti, & restitueret idem expensas, quas taxauerunt in xxx. lib. recuperaret possessionem. accidit postea, quod ad dictã terram accessit Guil. nouus Apostolicæ sedis legatus: coram quo ante anni lapsum dictu P. obtulit cautionem de stando iuri coram eo, & possessionem petit sibi restitui dicens, quod est paratus restituere ueras expensas, quæ sunt usque ad summam 7. lib. Sed Abbas dicit, quod sicut iudices declarauerunt de expensis, ita uolebat sibi restitui. ¶ Quærebatur, quid iuris? Papa distinguit istud thema in duas partes, scilicet possessionis, & expensarum. Quo ad possessionem dicit Petrum præstita cautione reducendum in possessionem. Quo ad expensas dicit, ꝙ si consuetudo terræ erat bona & laudabilis, sequitur, quod appellatio fuit iusta. Ex hoc sequitur, quod Petrus non fuit cõtumax, & ideò expensæ etiam in uno nũmo non debent refici. Si autem consuetudo terræ non erat laudabilis, tunc appellatio fuit temeraria, & temerè appellans in processibus est contumax. & ideò antequam ad corporalem restitutionem rerum deueniatur, dictus Petrus debet reficere expensas, non tamen prout temerè taxatæ fuerunt, sed iustas & necessarias, quæ licitè factæ ꝓbantur, cuius decreti executionem committit iudicibus. Tractat hic Inn. per quem actum, & per quam compartitionem renuntietur appellationi [a] & dicit, quod per incompatibilem scilicet actum, qui inducit recessum à iudice, ad quem, & non per alium. ista est conclusio. ¶ † Idem tractat, quando est appellatum, nunquid debeat appellanti restitui possessio refusis expen. & præstita satisdatione de stando iuri, etiam antequam constet, an appellatio sit legitima. Inn. quod dico refusis expensis intelligitur, si certæ sint, aut de facili per iudicem taxari possunt: alioquin sufficeret sola cautio, In no. no. hæc uerba. Idem ait, quod rector Marchiæ habet ex priuilegio, quod possit cognoscere de appellationibus interpositis ad Papam ¶ † Item tex. ibi secundum ius, istud uerbum simpliciter prolatum per excellentiam intelligitur de iure Romano & communi, ut insti. de iure naturali. §. ius autem. sed si istud uerbũ si proferretur à rege Angliæ intelligeretur de iure Anglicano superiori, quod regulat omnia inferiora i. de eo iure, quod emanat de ore regis, quia in suo regno monarcha est, & totum continens, & ab eius sententia non appellatur, quia præfectus est multorum prælatorum sui regni, ut ff. de offi. præto. l. j. Considera ubi ego dixi, quòd hoc nomen, ius, ponitur pro iure communi, intellige, si per hoc non derogaretur iuri alicuius partis. uerbi gratia si statutum uel consuetudo nõ dat aliud ius parti. Nam cum ius tribuat, exhiben. est ut C. de ædifi. priua. l. an in totum. ¶ Ibi, & bonam, no.

a ¶ *Et uide alium casum notabilem positũ per d. Fel. in c. ex parte supra in ij. col. in uer. si appellatus, de restriptis.*

2

hic duo, primo quod aut ius commune, & consuetudo idem sonant; & tunc hæc copula, &, stat propriè. & quia ius commune, & consuetudo procedunt a duobus causis efficientibus, seu fontibus, non sunt idem authoritate, quia maior & minor authoritas non sunt eiusdem gradus, sed bene sunt eiusdem effectus, & utilitatis ex interpretatione, siue interpretandi modo, ut
3 no. j. c. j de consti. li. 6. ¶ † Secundo no. quod si ius commune, & consuetudo essent contraria, tunc distingue, aut loquimur de obseruantia consuetudinis extra res & personas suppositas; & non ualet consuetudo, aut circa subiectas res & personas; & tunc consuetudo rationabilis est seruanda in loco, sed non irrationabilis, ut quæ daret materiam falsum fabricandi, uel negãdi uerum; ista non ualet, ut infra de proba. c. ij. & C. de testi. l. fin. Si autem cadit inter personam subiectam & non subiectam, si non subiecta persona est actor, sequitur forum rei, ut no. supra de fo. cõpe. quod clericus. Si autem persona non subiecta sit reus, non ualet consuetudo in eius præiudicium, ut supra dixi de foro compe. ca. uerum, post Innocen. ¶ Tertio not. de ista copula, &, quod non semper requirit, quod extrema sint uera. Nam si sunt contraria, & eligitur id, quod plurimum potest, siue quod iustum est, unde si consuetudo posterior legi esset contraria, esset seruanda consuetudo tã quam actio, uel defensio, quæ ex consuetudine nascitur, ut hic. patet enim, quòd ex consuetudine nascitur actio ex moribus, multo fortius exceptio, uel iudicis officium. ¶ Ibi, Valent, nota à malo principio appellari posse. ¶ Item not. quod non solum est seruãdum mandatum, sed qualitas mandati, sic supra de resti. spolia. cap. Pisanis. ¶ Ibi. Ita quòd si usque, non est modus, uel conditio, sed potius notificatio eius, quod est de iure faciendum. uel dic, quod est quædam protestatio. ¶ Item nota. quod de anno est lege. cautum, sed de die lapso anno non reperitur. l. cautum. sed isti iudices addiderunt diem ex sua forma. & innuit hic, quod ualeat ista additio ex arbitrio iudicum facta. † Ibi 30. lib. ecce taxatio expensarum, quæ fuit facta præposterè, & non seruato ordine, & tamen ualet, sed potest appellari, quod est no. dignum.
¶ Ibi, coram eo, succedaneo in officio legati. uel dic, qđ de appellatione interposita ad Papam potest cognoscere legatus de latere in prouincia sibi decreta, & hoc modo fuit coram isto. G. legato comparitum. ¶ Ibi, Terram illam ingressus, undecunque etiam unum cespitem ingrediendo totam terram, siue prouinciam sibi decretam incipit possidere. ff. de officio præfecti August. l. j. ¶ Ibi, sed Abbas. Iste Abbas habuit iudices fauorabiles ultra condignum. & ideo inhærebat ipsis, sed perperàm. ¶ Ibi ex hoc sequitur, nota consequentiam ex accidenti probari, à quo de necessitate
5 te infertur. ¶ † Ibi, Alioquin, id est si consuetudo sit laudabilis. Nota. tamen, quod in dubio consuetudo præsumitur laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet, argumen. ff. de postulando. l. j. §. j. in uerbo, ratus. ex quo enim placet, utile censetur, quia concordiam generat, quę utilissima est ciuitatibus, & hoc procedit in omnibus, quæ sunt de iustitia beneplaciti. Item nota. hic, quod qui non est contumax, non tenetur in expensis. locus est ab accidenti destructo. ¶ Ibi appareat, ex actis cãæ & iuris dispositione. ¶ Ibi, constiterit, non per taxationem iudicum prædictorum, qui temerè
6 taxauerunt, sed per alios legitimos modos. ¶ † Et nota. quod taxatiò expensarum minus legitimè

facta debet de nouo fieri legitimè. Item quod iudex appellationis corrigit, & moderatur summam expensarum. & quod in ista moderatione debet exprimi causa, facit. C. quando prouo. non est necesse. l. fi. ¶ Oppo. dicitur hic, quod legatus commisit causam inter Abbatem, & laicum secundum consuetudinē terræ terminandam, & Papa amplectitur istam consuetudinē. nā imò vr, q non ualeat consuetudo pp summam libertatem clericorum. scriptum est. n. nolite tāgere Christos meos. i. unctos chrismate nostro, ut no. in auč. de nō ali. §. uult. n. tum quia non sunt subiecti laicis, adeò q nec eorum fauoribus tanq legibus debent uti. ut s. de cōsti tu. c. ecclesia S. Mariæ, licèt possint uti statu is tanquam priuilegijs, ut s. de so. compe. c. dilecti. Solu. hic loquit de consuetudine terræ. i. prouinciæ, & sic de promiscua consuetudine tam laicorum, q clericorum introducta utrorumque consensu. & est tex. hic multum no. adhoc porrò statutum laicorum tm, siue sit actiuum; siue passiuum non includit clericos, si nō facit mentionē de eis expressam: quia mens statuti interpretatur ſm ius & si facit mentionē expressam, uult quidē: sed nō pōt un statutum de compromissis necessarijs nō ligat clericos ét in minoribus cōstitutos. aliter tn seruat in regno Frāciæ, quia in realibus actionibus, cum res sit de territorio regis, iudicatur ſm constitutionem regis. Guil. de Cug. dicit, q hoc est ius cōe, & pro eo vr casus huius. c. quod c. loquitur in reali actione, & dicit seruandā consuetudinem populi, si consuetudo est laudabilis. unde si statuto cauetur, quod clerici, qui non soluunt munera pro patrimonialibus, pro quibus debentur collectæ loco tributorum ex hypotheca descendēte ab æstimo cōmunis, non audiantur, istud statutum ualet, quia ē laudabile propter bonum publicum, de hoc tn alibi aliter
7 scripsi. † Opponitur, & vr quod ad Papam non potuerit appellari omisso medio, sicut nos dicimus, quod à subdelegato delegati, qui retinuit sibi aliquid de iurisdictione non potest appellari omisso medio. Sol. ibi loquitur in subdelegato delegati, hic in de legato ordinarii. Nam omisso quolibet ordinario pōt appellari ad Papam. 2. q. 6. c. ad Romanam, & est tex. hic sing. sed à subdelegato delegati secus, quia subdelegatus habet ad hoc hoc speciale mandatum. ¶ Opp. quod Papa non debuerit inniti appellationi, quia appellans ei renuntiat comparendo coram delegato. So. ex ista renuntiatione non potest aduersariis se adiuuare, quia
8 nec ipse nec iudex habuit eam ratam ſm Io. ¶ † Ex quo no. quia renuntiatio non nocet, quam aduersarius non
a acceptat, quod est no.[a] dignū. Vel hic non comparuit tanq corā iudice, à quo, sed tanq coram eo, q potest cognoscere de appellationibus interpositis ad Papam. & sic non ob. j. de appel. l. solicitudinē, & c. licet, de senten exco. li. 6. ubi dicitur, quod adeundo inferiorē renuntiat appellationi interpositæ ad Papam, & facit quod not. in Speculo de primo decreto. §. iam de effectu, uersi. qđ si iudex. ¶ Oppo. dicitur hic, quod delegatus etiam non apostolicus, sed ex inferioribus præsidis potest in possessionem mittere ex primo decreto. contra. ff. de iuris. om. iudi. l. iubere cauere. Sol. illud de iure ciuili, hoc de iure canonico. ¶ Et no. q raro alibi, reperitur quòd delegatus inferioris à principe possit in ueram possessionem mittere. ¶ Opp. quod iudices potuerint taxare expen. de quibus forte eis constabat, ut insti. de ac. §. tripli. Sol. dicit gl. hic non cōstabat, uel etiam si constaret, non fuerunt probatæ per iuramentū præmissa taxatione. ¶ Item non pronuntiauerunt de expen. tempore debito. s. tempore præstandæ cautionis. Opponi ergo non fuit seruatus ordo, ergo sentētia nulla. Sol. concedo. Nam ista litera non dicit appellationē necessariam. uel dic, q ille est ordo statutus fauore partium, non propter rigorem iudiciorum seruandum, & ideo ualet snia tanq lata ꝯ ius l tigatoris. ¶ Aduerte unum q est no. dignum, q si reus non uult recuperare possessionem, non tenetur reficere expensas. & est ratio quia uera possessio, quam sequitur succedit loco satis-
9 factionis, ar. ff. ad Carbo. l. de bonis. § pupillo. † Oppo. contra uersi. hoc etiam, nam si deseruit appellationem, ergo tenetur ad expensas, licet appellatio fuerit iusta, ut ff. de iudi. l. destitisse. Sol. hic non deseruit, ut dixi, & si deseruisset, tamen per prius nō fuit cōtumax. & ideo non tenetur ad expensas ui contumaciæ. sed posset teneri ui rei iudicatæ. ¶ Opponi. si missio non fuit facta legitimè, ergo non debuit cauere de iudicio *sisti, sed debet* statim aduersarius extra mitti, ut ff. si mulier uen. no. l. j. §. j. solutio. ibi certum hic dubium, & no. ff. de euic. l. minor, in principio. ff. de statuli. l. de statuli. l. sōne. idē Inno. ¶ Quæro; quæ dicantur iustæ expensæ? respon. incumbentes: quia recuperatio expensarum est stricti iu-
10 ris. ¶ † Quæro, quid si missus fecit expensas in ipsa re, nunquid eas recuperet? respon sic, si fuerint expedientes secundum Ber. s. fructibus compensatis in sumpti-
b bus[b] ut ff. de rei uindi. l. sumptus, sicut in pignore conuentionali. ut ff. de pig. act. l. si necessarias. §. fi. Pone, iudex misit in possessionē reus satisdedit, deinde iterum misit ex prima contumacia. respo. nō ualet, quia absorptum est, ut ff. de no. ope. nun. l. cum procu. §. j. uersi. nam & ipsi. ¶ Pone, iudex commisit nuntio, ut mitteret in possessionem, tandem reuocauit decretum. respon. non tenet missio, licet nuntius ignoret de reuoca. ut ff. de no. ope. nun, l. opus nouum, quia reuocatus est ipso facto executor decreti. ¶ Item omne mandatū re integra potest reuocari, tex. est ibi no. imo plus dico quod licet secundum decretum non possit reuocari cōtrario imperio, tamen commissio facta nuntio in executione secundi decreti potest liberè reuocari; quod ē no. & est ratio, quia ista commissio est interlocutoria, & fortè minus, quam interlocutoria, quia iudex non loquitur inter partes, sed uoluntatem suam explicat nuntio, & in ista commissione non requiritur præsentia alicuius partis, sicut nec in delegatione est igit ista commissio quidam actus de per se nudi & reuocabilis
11 ministerii, & facit. ff. de acqui. po. l. qui absenti. † Item arg. quod bannum, uel excommunicatio non tenet, si cōtumacia non præcedit, nec etiam captura debitoris, quia si non potest capi res, ut ff. qui b. ex caus. in pos. ea. l. Fulcinius. §. si in diem, multo minus psona, nisi præparasset se ad fugam, ut no. ff. de pig. l. quæsitum. Vnum scias, quod aut est actio pura; aut in diem, aut nulla. primo casu, si obstat exceptio, non tenet missio, ut l. j. §. hæc uerba. ff. ne uis fiat ei. Secundo casu idem, licet actio sit nata ante diem certam q tamē fallit in actione mandati, quæ ante diem certam ipso iure non nasci-

a *¶ Adde pro hoc facere id, quod not. alibi idem Bal. in l. j. in ij. no per illum tex. C. de resc. uen. quod qui nō acceptat uerba aduersarij, non potest ex illis uerbis iuuare idem si dissimulat, quod est notādum secundum eum, & unde plenè per Iaso. in l. postquam in j. col. C. de pact.*

b *¶ Vide Fran. Cremē sem notabili cv. & Io. de Imo. in cō. 112 inci. omnique uertetur in fe. la. Bu. col. pen.*

nascitur, est ratio: quia mandatũ debet impleri in forma & tpe. iste est casus unicus in iure. ff. mandati. l. si mandauero tibi, ut pro me in diem fideiubeas, in princ. Tertius casus, qñ nulla cõpetit actio, clarus est: quia si nihil debetur, ergo ꝓ nihilo fit missio. fallit, ubi petit̃ & debetur cautio de futuro, ut. l. is cui, in prin. ff. ut in
12 pos. leg. ¶ † Quæro, quid de executore deputato p testatores ad uirgines maritandas, nunquid in contumaciã hæredis debet poni in poss. bono. respon. sic, argu. ff. de religio. l. si quis sepulchrum, uidelicet ꝓ dotibus puellarũ, quæ sunt aptæ nuptui: quia hæc uerba, ꝓ uirginibus maritandis, exigunt nuptias, ut impleatur conditio, ut in aut. de san. epi. §. sed hæc præsenti. unde executore se obligante ad dotẽ executorio nomine, tenet̃ hæres uel pro puella soluere, uel executori cõsignare, ut ipse exequi possit, arg ff. de leg. iij. l. Titius. & si hoc non facit, patitur missionẽ, arg. ff. de do præle. l. Theopompus. quod dixi circa. § hæc uerba, fallit in exceptionibus merè odiosis, quæ si non sunt oppositæ, non reddunt decretũ nullum ẽm glos. arg. ꝯ. ff. ad Macedo. l. nã & si. quod est uerius, uel dic, quod sicut mutuũ nõ obligat patrem. ita nec sñia lata contra filiã; & ita loquitur ibi: quia originalis cã inspicitur: sed in casu dictæ glo. alia rõ est. Nã qui scienter omittit exceptionẽ, vr̃ ei tacitè renunciare & iõ p ẽm decretũ ad similitudinẽ diffinitiuæ uia precluditur, ut. ff. de ꝓcu. l. eo tpe, &. C. sen. re. non pos. l. peremptorias: qm ẽm decretum transit in rem iudicatam. Nam omnis sentẽtia, à qua potest appellari, uel recursus haberi, transit in rem iudicatã, nisi contradicatur, ut. C. de arbi. l. pen. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo. Bald. ll. doct.

SVMMARIVM.

1 *Citatus reus si recedat, nec procurator, uel alius eum defendit, mittitur actor in possessionem rei petitæ, in prin.*
Vagabundus quis dicatur.
Domicilium ibi clericus habere existimatur, ubi residentiam facere tenetur.
Recedens post quàm est citatus, nullo procuratore dimisso, censetur in dolo.
2 *Dolus, & fraus citati per quid probentur.*
Statutum fictionem non admittit.
3 *Banniti an patiantur secundum decretum.*
Procuratorem mittere non tenetur qui comparere non potest.
4 *Citatus semel potest postea in singulis actibus successiuè citari domi.*
Domus triplex est, ubi quis citari possit.
Vniuersitas an possit citari ad domum.
6 *Contumax an præsumatur quis hoc ipso, quòd defenditur præcedente citatione, cum tamen constat de eius absentia.*
7 *Citatio facta ad domum an sit ualida.*
8 *Reus, uel actor quando abest, an sint citandi amici, uel cognati.*
Affectio non facit quem procuratorem, nec defensorem cum mandato.
9 *Scholaris qui stat in loco causa studiorum, an admittatur ad defendendum.*

SI aduersarius. Si reus citatus se absentat, nec ꝓcurator, uel alius eum defendit, mittitur actor in pos. rei petitæ cã custodiæ. Casus. Dicit, quod si citatus ad cãm se absentauit ad loca remota, adhuc citabit̃ publicè ad domum, & si nec defensor cõparet, mittetur actor in possessionem rei petitæ causa custodiæ, si hoc patet. h. d. ¶ Tractat hic Inno. an ad domum debeat fieri citatio, & dicit, quod præsens ꝑsonaliter, absens ad domũ: fallit, si latitat: quia tunc indistinctè sufficit ad domũ siue ante lit. contest. siue post, & præsumit̃ dolus postquã semel cõparuit. Item si clericus nõ residet in ecclesia, uel maritus non habitat cũ uxore, & ubicunq; teneat̃ aliquis aliqd facere abest. ¶ Idẽ ait, quod post lit. cõte. semꝑ sufficit citatio ad domũ. ¶ Idẽ ait, quod inquilinus debet citari in domo, in qua habitat. ¶ † Idem ait,
1 quod uagabundus est, qui nõ hẽt domicilium. Dicit Archi. quod locus, ubi quis tenetur facere residentiã, sꝑ debet pro domicilio reputari, ut ipse eleganter no. xj. q j. clericus. dicit Inno. quod omnis, qui dicit, nolo uenire, intelligitur perẽptoriè citatus, dicit Inno. de arbi. ex parte. ¶ Ibi; post citationis. qui. n. se absentat post quã citatus est, censetur in dolo, si ꝓcuratorẽ non dimittit, nisi alius eum sine mandato defendat, ut hic. & ff. de lega. ij. l. eundem. §. j. quæ. l. est ad hoc notabilis.
2 ¶ † Ibi, Ad remota, ex hoc maximè præsumitur fraus, & latitatio: quia ingerit difficultatẽ aduersario, & no. quod dolus & fraus citati ꝓbatur p indicia, & ẽt p cõfessionem factã extra iudiciũ, ut no. ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. quid sit latitare, sup illo uerbo, animus. n. latitantis, & in l. apud Celsum. in principio, ubi est bona glo. quod facto datur uoluntas intelligi, ut de insti. & substi. l. reprehendẽda. & hoc facit ad quęstionem statuti dictantis, quod accusatus de crimine capitali teneat̃ intra certũ tẽpus rñdere. iste asit ꝓcurauit se p aliũ iudicem detineri, quod prodesset, nisi esset in dolo, ut. ff. de cus. reo. l. ij. §. fi. ¶ Quæro, statuto cauetur, quod nisi quis fuerit ꝑsonaliter citatus ab antecessore, successor in officio non possit ꝓcedere; modò citandus latitat: quęrit̃ quid fiendum? & vr̃ quod iuris fictione censeatur ꝑsonaliter citatus, ne de sua malitia glorietur. ¶ In ꝯrĩũ uñ, quod fictio non hẽt locum in statutis, & hæc uera. debemus. n. stare uerbis statuti, ut. l. j. §. is, qui nauẽ. ff. de exercito. si. n. statutum illud uoluisset, aliud scripsisset, ut. C. de cad. tol. §. si autẽ ad
3 deficientis. ¶ † Quæro, utrũ banniti patiantur ẽm decretum? & uñ quod non, quia absunt necessaria cã, non cã fraudationis. In ꝯrium est ueritas, ut. ff. qui. ex cau. in. pos. ea. l. ad cognitionẽ, & ibi no. ¶ Non obst. quod requiratur latitatio: quia uerũ est in his, q latitare possunt: secus in his, qui nõ possunt latitare, ut. l. si minor, &. ff. de bo. auth. iudi. pos. l. apud Iul. qui. ex. caus. in pos. ea. ¶ Ibi, Procuratorẽ, nunquid ille, qui cõparere nõ põt, cõparere tñ debet, si est in territorio iudicis, teneatur ad quẽlibet actum mittere ꝓcuratorem ꝑsertim ad iurandũ de calũnia in aĩa sua? habes glo. ordinariã, quod
4 non. ff. de hære. insti. l. si quis instituat̃. ¶ † Ibi, domi. no. quòd semel citatus põt postea in singulis actibus successiuè citari domi: sed quæ domus est ista? rñdeo, triplex est domus s. solitæ residentiæ, & familiaris hæreditatis, ut. C. ubi sena. uel [a] clari.
a l. ij. & ff. ad muni. l. si qs instructus. Alia est domus debitæ residẽtiæ. uerbi gr̃a, ecclesia, ubi curator debet facere residẽtiã, & tunc distingue, aut debet facere, & nõ facit; & citabit̃ ibi. aut non debet facere, & facit. & tunc aut est quæstio de ipsa ecclesia, seu bñficio; & citabitur ibi: aut de alia re, & tunc citabitur ad domum solitæ habitationis ẽm Inno. Idẽ, si sit quæstio coniugũ inter ui. & uxorẽ: quia uxor citabit uirũ, & è contrà

a ¶ *Vide plenè per do. Marianum Socinum in sua eleganti repe ti. rub. de dilatio. in iij. col.*

& è contrà in domo, ubi debent matrimonialiter. & simul habitare: sed ubi de alia re, non ꝯsiderabitur quid fieri debeat: sed quid fiat ſm Inno. uerius est, quod citatio domi debet fieri ad eā domū, ex qua sit uerisimiliter ad citatū ꝑuentura notitia ꝑ uicinos & amicos, ueniunt ēt uicini, & ēt ut no. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis forte, ubi est bona glo. Et est tertia domus, in qua ꝓprie q̃s non habitat, sed tantisꝑ hospitatur ut peregrinus, & aduena; & ad istā domū non pōt fieri citatio: q̃a non dr̃ ꝓpriè quis ibi esse, unde statim est discessurus, ut. ff. de his, qui deie. uel effu. l. j. §. fi. & ff. de iniur. l. lex Corne. § domum. ex hoc seq̃tur, quod peregrini & aduenæ non possunt citari, nisi ꝑsonaliter in-
5 ueniantur. ¶† Quæro, nunquid uniuersitas possit citari ad domum? & uī quod non: quia nō habitat certum locū, sed unusquisq; habitat in domo dic ꝯ, quia citabitur ad locum, ubi publicè consueuit cōgregari, ut. ff. de regu. iur. l. nō potest dolo carere, ubi glos. singula. & si nō uult se congregare, intelligitur latitare se, & patitur ſm decretum, sicut quælibet priuata ꝑsona, ut. l. itē eorum. §. fi. ff. quod cuiusq; uniuer. no. ubi est bonus text.
6 ¶† Ibi, Non apparet, nunquid hoc ipso, quod quis non defenditur, ꝑsumatur cōtumax ꝑcedente citatione, cū tñ constat de eius absentia? respon. sic secus, si citatio non sit legitima, ut. C. de accusationibus. l. si accusatoribus: uel si non sit arctatoria. ff. iudicatū sol. l. uir bonus. ¶ Ibi, Non apparet, quæro, qūo liquebit de ista negatiua? rñ. dicit glo. quod rimari debet, an sit qui defendere uelit, & dico, quod sufficit ista rimatio, si fiat ꝑ tubā in palatio; & ita intelligo glo. no. q̄ est in. l. iij. §. si reus.
7 ff. iud. sol. ¶† Quæro de duobus primò, utrū ualeat citatiò facta ad domū? dicit Accur. quod nō est expeditū, an ualeat citatio facta ad domū * ff. de appel. l. ex consensu. § cū, & istud uerbū non est alibi in iure ciuili, & forte intellexit, nemine ibi inuento. i. nec inuento principali, nec alio de familia, q̃ possit ei renuntiare: quia forte domus erat clausa, & nemo tunc habitabat, uel si erat aliq̃s, q̃ habitaret, non hēbat sensum intellectus sed finaliter glo. ibi tenet, qđ ista citatio ualet, saluo quod uerā cōtumaciā non inducit. Sed Inno. dicit hic, quod non ualet, nisi in tribus casibus. primo si præcessit citatio, uel comparitio ꝑsonalis, ut hic. secundò, si latitet, ut d. §. quid sit latitare. tertiò ut perueniatur ad decretū primū, non ad ſm, uel ad diffinitiuā sñiam nisi i subsidiū forte qñ ꝑsonaliter inueniri non pōt. tunc. n. ad diffinitiuam ꝓcedi pōt, ut. C. qūo & qñ iudex. l. ab eo C. de anna. exce. & perfectius. Sed cur non ad ſm decretum, sicut ad diffinitiuā sñiam? rñ. quia in secūdò decreto capitur res, quæ non debetur, nec est in obligatione: sed diffinitiua fertur iuris actione super re debita, & nō consistit in noui iuris creatione, sed in iure iā
8 quæsito. ¶† Quæro, qñ reus, uel actor abest, utrum sint citādi amici? Ber. dicit quod sic. tu dic, q̃ nō sunt de necessitate citandi: quia nec admittendi ad contradicendum, nisi ut possint allegare cās absentiæ, nisi in casibus expressis in iure, ut. l. j. §. fi. ff. de uen. inspi. & sic ubi reperitur, quod debeat citari, est ibi spāle. præterea nec cognati, nec affines sunt de necessitate citandi: quia affectio non facit eos procuratores, nec defensores cum mandato, ut. ff. iudi. sol. l. iij. §. si forte, ubi tex. singularis, & C. de ꝓcu. l. exigendi. ¶ Sed nunquid mulier admittetur ad defenden-
9 dum? respon. non. ¶† Quid de scholari, qui stat in loco causa studiorum? dic ut no. in auth. de exhiben. re. §. sancimus. Quid de aduena amico? respon. nec iste, ut singulariter no. ff. de procu. l. neque fœmina, nisi ad allegandum causas absentiæ, ut no. ff. de neg. gest. l. liberto. §. fi. & no. ff. de reg. iur. l. in eo. §. nemo. Bald.

a *¶ Adde, quod citatio a ad domum tantū ad missa est, cum persona citanda inueniri non pōt, uel eius proc. & sit in subsidiū iur. quod probatur. ff. de dā. infec. l. iiij. § prætor ait, & ibi plenè per Alexan. et doc. de hac materia. adde tu unum no. Inno. quod est fortè si iudex simpliciter in commissione citationis fiendæ nuntio imposuerit personaliter, uel ad domum, citando præcipiat, quatenus coram eo cōpareas &c. intelligitur ipsa commissio sine mandato iudicis secūdum iuris ordinem, hoc est, ut citet ad domum, si nō possit eū personaliter inuenire, & hoc ipsum debet clarè nuntius in sua relatione referre, quòd illum diligēter inquisiuerit, cum que non inuentum ad domum citauit, ita no. consi. Ra. Ful. in consi. lxxiij. incip. facto in super.*

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente reus commodo possessionis priuari non debet, in prin.*
Papa reuocat factum suum erroneum, uel iniustum, uel potius declarat non præiudicare.
2 *Lite pendente super hæreditate paterna inter legitimum & spurium, an possit spurius legitimari.*
Possessio transit ad successores.
3 *Erigere uexillum principale nemo potest præter ducē belli.*
Dominam ancillari, & Ancillam dominari } *magna est abusio.*
4 *Constellationes non dominantur hominibus, sed potius sunt hominum ministeriales.*
Dignitatis, & Insignorum } *quæ sunt possidentur.*
In aliena diœcesi non licet uti titulis dignitatum.
Patriarchæ quatuor, qui possunt ante se uexillum crucis ubicunque deferre excepta Roma.
5 *De priuilegio cognoscitur, utrū sit per subreptionem in præiudicium alterius concessum, necne.*
Impetratio subreptitia non tenet etiam sancti uiri.
Propter uitæ meritum nō est recedendum à iuris dispositione.

Vt lite pendente nihil innouetur. Rubrica.

MEMORIA. Lite pendente reus cōmodo possessionis priuari non debet gl. ponit casum. dicit Inn. quod innouata iudicio pēdente ualent, dummodò non fiant in præiu-
1 dicium iuris aduersarij, Inn. ¶† Ibi, Nulli præiudiciū. No. quòd Papa reuocat factum suū erroneū, uel iniustum, uel potius declarat nō præiudicare, ut. ff. de uul.
2 substi. l. ex facto, in prin. ¶† Et no. ar. quod lite pendēte super hæreditate pāna inter legitimū & spurium, non possit spurius legitimari: quia lite pendente nihil debet innouari. ff. de admi. tuto. l. chirographis. §. j. & ió sit cautus legitimus, quod mortuo patre statim moueat q̄ōnem spurio de statu, & hr̃ditate. Ibi, tuis successoribus, no. possessionem, & eius bñfactū transire ad successores. Ibi, Est. i. esse dr̃. Ibi, Tu & ꝓdecessores, no. quod licuit prædecessores litem successori. ¶ Ibi, Deserre. s. lite pendente, & facit ad ti. Hostien. ¶ Itē not. hic, quod

3 qđ honor & gloria unius ẽ diminutio alterius.¶ †Itẽ no. ꝙ in die.alterius nemo petat fastum honoris.& est arg.ꝙ pręter ducem belli nemo possit erigere uexillũ principale,nec ualet in hoc consensus subditorum:qa non debent præesse,qui tenentur subesse,ut.s̃.de consti.ecclesia sanctæ Mariæ . ¶ Sed nonne monachus intrans scholas non dimittit habitum:tñ qualitercunq; accedat signum est humilitatis,& necessitatis,non fastus honoris,& prælationis.dicit Augustinus, qđ magna abusio est dominam ancillari,& ancillam dominari.& facit ꝯ subditos captiuantes regem suũ.C.de ser.
4 expor.moucor.¶†Item facit ꝯ eos , qui dicunt,quod ꝯstellationes dominantur hominibus,cum potius sint hominum ministrales.dicit Ptolomeus, scientia stellarum ex te,& ex illis est.dicit medicus,quod radicalis scientia medicinæ est sensus,non astra.dicit sapiẽs naturalis,quod sapiens dominabitur astris.Et iõ influentia astrorum non excusat delicta reorum,nisi tollat secundum intellectum.¶No.illicitè factũ reuocari.No. ea,quæ sunt dignitatis,ac insigniorum,possideri. No. in diœcesi aliena non licere uti titulis dignitatum:qa hoc derogat honori diœcesani.¶Deinde nota,ꝙ quatuor sunt Patriarchæ,qui possunt uexillũ sanctæ crucis ante se portare ubicunque locorum,præterquam
5 in urbe Roma.& in Papæ præsentia.¶† Vltimò not.ꝙ de priuilegio cognoscitur, utrum sit per subreptionẽ in præiudicium alterius concessum,necnè.Nam subreptitia impetratio non tenet,etiam si sanctus sit ille, q impetrat,sicut erat beatus Thomas Cantuariensis.unde propter meritum uitæ non est recedendum à iuris dispositione.

SVMMARIVM.

1 *Coniugibus lite pendente carnale commercium non est interdicendum.*

Debitum coniugij si uterque coniugum petat , si conscientia est impedimenti an peccet.

1 LAVDABILE.Lite† pendente sup coniugio non est coniugibus interdicẽdũ carnale commercium.h.d ille tamen, qui est conscius impedimẽti, peccat,si exigit carnalem copulam . ¶Quid ergo si ambo concurrunt in exigendo?respon.neuter peccat,ar.ff.si qua.pau.fecis. di.l.j.§.cum arietes,& ff.ad.l.Aquiliam.l.quemadmodum.§.si nauis alienam. Bal.ll.doct.

SVMMARIVM

1 *Rem litigiosam qui alienauit ita,quòd rehaberi non potest, debet æquiualentem restituere in locum illius,quam alienare non potuit.*

2 *Conuento rei uindicatione fit inhibitio per iudicem , ne lite pendente possessionem in alium transferat.*

Possessione in alium translata,lite pendente , quid agendum.

3 *Iudicium , cuius executio procedit in uanum , est frustratorium.*

Res quæ succedit in alterius locum , succedit cum sua causa, suisque uitijs.

Res loco alterius quibus in actionibus subrogetur , & numero 4.

Pecunia ecclesiæ præsumitur ,si à prælato,uel eius nomine sit numerata.

4 *Prælatus ecclesiæ si mutuauit nepotibus suis mille,& isti inde emerunt prædia, an ista prædia efficiantur ecclesiæ.*

Pupillus, Ciuitas,& Ecclesia } æquiparantur.

Prælatus ecclesiæ pecuniam mutuare potest.

5 *Prælatus si dedit dictam pecuniam nepotibus,quibus acquiritur dominium rerum emptarum.*

Donatum,an mutuatum quid præsumatur.

6 *Fratres si emunt quæstas à maiori Abbata sancti Antonij, & ex lucro sit emptum peculium, an sibi acquirant dominium.*

Papa ius regis regum habet in subditos suos.

7 *Papa non debet aliquid facere iniustum.*

Conscientiam,quæ debetur Deo,parum curant homines.

Occasio quæcunque sufficit Principi ad iustificandum placitum suum.

Princeps est causa causarum,& de eius potestate non est inquirendum.

Præscriptio an procedat in re ecclesiæ.

Ius suum indiscussum temerè quis relinquere nõ debet ex aliqua lege positiua,uel conscientia,&c.

8 *Mercantiam faciens cum pecunia ecclesiæ nomine proprio, an acquirat ecclesiæ.*

Emptum de pecunia ecclesiæ,quando fiat ecclesiæ,& quod de alia pecunia?

Instrumento standum est in dubio.

Litigiosi pœna quæ,quo modo inducatur,& eius effectus,re miss.

9 *Litigiosi uitium an inducatur per causam criminalem.*

ECCLESIA SANCTAE MARIAE. Gl. ponit hic casum simul in tribus decre. &
1 h.d.†Qui rem litigiosam alienauit ita,quòd rehaberi non potest, debet æquiualentem restituere in locum illius, quam alienare nõ potuit.h.d.istud.c. Est sequens casus.j̃.de pẽdente lite Attegia. inter eũ & ecclesiam sanctæ Mariæ de Via lata coram Laurentio iudice,possessiones,de quibus erat lis,transtulit in monasteriũ sancti Siluestri permutationis titulo,quas dictum monasteriũ locauit alteri. modo ecclesia sanctæ Mariæ significauit hoc Papæ.Papa mãdauit dicto monasterio sancti Sil.ꝙ de cætero non alienaret in alium,ne si ecclesia uellet experiri de uitio litigiosi ꝯtus,uel rei uin.& obtinuerit ꝯ monasteriũ, laborauerit in uanũ, monasterio non ualente restituere posses-
2 sionẽ,q̃ ad manus alterius sit deuenta.¶†No.ꝙ conuẽto rei uindicatione fit inhibitio per iudicẽ,ne lite pendente possessionẽ in aliũ transferat.Quid ergo si trãsferat in aliũ?rñdeo,non ualet.Nã ille,in quẽ facta est trãslatio,statim cogit̃ possessionẽ dimittere, uel saltẽ lata snia fit i cũ executio recta uia.ar ff si mulier ĩ pos. mitta.l.j.§.necessario.ff.de ꝑhen.emp.l.si qs sciẽs.ff. de polli.l.pollicitationib.ff.de admi.tut.l.chyrographis. §.j.ff.de pe.hære.l.diuus.& qđ no.Cy.in l.unica. C.de alie.iu.puto etiam,quod iudex compellere possit possidentẽ ad idoneã cautionem præstandam de possessione non transferenda, uel fraude non cõmittenda, præsertim si ꝑsona sit suspecta,quo casu posset et possessio sequestrari,si reus nollet cauere, argu.ff. qui satis. cog.l.si fideiu.§.fi.¶In tex.ibi,Successerunt , quia fuit facta ꝑmutatio,arg.ff.de lega.ij.l.imperator.§.fi.& ff.
3 de pet.hære.l.si & rẽ & pretiũ.¶†Ibi,In uanum.No.ꝙ frustatorium est iudicium,cuius executio procedit in uanum. unde iudex debet prouidere , ne hoc possit

sequi,quod est not. Gloss.colligit hic argumentũ, q̃d res,quæ succedit in locum alterius rei, succedit cum sua causa,suisque uitijs , unde posset hic tractari materia actionis subrogatæ , de qua. ff. si quis cautio.l.si eum.§.si iniuriarum,& in c.præsenti per Cy.& l. certi condictio,in prin.ff.si cert.pet.& ff.de do.cau. mortis. l.quod debitori,per Iac.de Are.ff.de cõsti.pecu. l. itẽ illa.§.j.ff.si quis test.li.esse ius.fue.l.j.§.j.per Bar.¶Sed de ista materia de actionibus subrogatis non pertinet ad nostrum.c.similiter nec materia de actionibus coęqualibus. Nam nostrum.c.non tractat de hoc,sed tractat de rebus subrogatis , & circa res datur doctrina, quod in actionibus specialibus & determinatis & circunscriptis certo modo non subrogatur una res loco alterius:sed in uniuersalibus sic,quatenus licita est rerum permutatio,ut no.ff.de uerbo.signi.l. Labeo,& ff. de rei uin.l.mater,per Cy.& alios,& ff.de hære.uen.l. uendita ex hæreditate,& ff.de pig.l.cum tabernam.ff. de dona.inter ui.& ux.l si donatæ.§.si spõsus.ff.de conditio.& demonstratio.l.filiæ.§.actitata.ff. de dist. pig. l.j.ff.de administr.tut.l. Titiũ & Mæuium.§ altero. C. de rei uin.l.si ut ꝓponis.ff.si cer.pet.si ex pecunia.Q.† dixi,quod in actionibus specialibus non subrogatᷣ res loco rei,nec quantitas, fallit in casibus. Nam res empta ex pecunia usuraria succedit loco pecuniæ,uel saltem est obligata per restitutionem usurarum,ut.j. de usuris.c.cum tu,ſm Ber. Item fallit in re empta de pecunia ecclesiæ:quia efficitur ecclesiæ, si empta est per prælatum,uel rectorem ecclesiæ, licèt instrumentum loquatur in persona tertij , ut infrà de pec,clericorũ. c.inquirendum.tñ dicunt ibi Ber.& Inn ꝙ ecclesia habet rei uin.sed non dñium , quod non transfertur nisi ex tradentis consensu,ut instit.de re.di.§.si quis à non domino.uel dic,quod utile dominium transfertur authoritate canonis:oportet tamẽ,quod ecclesia probet de proprietate pecuniæ, quæ præsumitur , si prælatus numerauit,uel numerari fecit ut.C.si cert.peta.l.non
4 unde originem,& arg.C.de pig.l.fin.¶† Sed quid ecce prælatus ecclesiæ mutuauit nepotibus suis mille . isti nepotes inde emerunt prædia, nunquid ista prædia efficiuntur ecclesiæ? rñ.natura mutui est , ꝙ proprietas pecuniæ acquiritur ipsi debitori,ut.ff.si cer.pet. l.ij.§. appellata,& contrahitur obligatio non ad eosdem nũmos i specie, sed in genere.igitur dictæ res sunt de pecunia debitoris,non de pecunia ecclesiæ, nec etiam eidem hipothecatæ & ideò non sunt ecclesiæ: quia nullo iure cauetur,quod ꝯctu mutui pupillus, uel ciuitas. habeat tacitam hypothecã.ergo nec ecclesia:quia istæ tres personæ æquiparantur, ut. C.de sacrosanctis ecclesiis.l.si.ff.si certum petatur.l.ciuitas.sequitur ergo, ꝙ ecclesia habet solum certi condictionem ex mutuo, & ꝙ dicti nepotes possunt has res alienare . Porrò sicut tutor potest mutuare pecuniam pupilli,ita præla-
5 tus eccłiæ,ut.ff.de admi.tu.l.quoties.§.sicut.¶† Quid si prælatus istam pecuniam donauit nepotibus,sicut de consuetudine generali faciunt prælati? & dicit frater Io.in summa confessorum? respõ. si ponis donationem ualere,quia est moderata, acquiritur dominium rerũ emptarũ ipsis curatoribus. ¶Pone,quod ecclesia multum abũdat,& quotidie etiam extraneis largitur, certè idem etiam poterit in suis.non obstat. C. de sacrosan. eccle. aut quibuscunque modis quia ibi loquitur in alienatione rerum immobilium, non in alienatione pecuniæ,ut no.ff.ad Tre.l.j.§ quæsitũ fuit,ubi optima gl.Sequitur igitur,ꝙ id,quod ex pecunia possibiliter donata emitur,possit alteri liberè uen. ¶ Sed quid si non apparet,utrum fuerit donata,uel mutuata? respondeo,si est magna quantitas, ꝓsumitur mutuata ; si ãt parua,uel mediocris,ex affectione ꝑsonarũ ꝓsumiᷣ donum,ut.ff.de do.inter ui.& uxo.l.utrum , & de hoc
6 est bo.gl.ff.si cer.pet.l.cum quid.¶† Quæro, quid erit de fratribus ementibus quæstas à maiori Abbate sancti Antonij,& ex lucro peculium emptũ inde est, amodò proprium fit conniuentibus oculis,ut.l.is,qui.ff.de manumis.uerum tamen non sunt domini: quia regulares non habent proprium, sed suæ præceptoriæ acquirunt dominium,ut.s.de iud.deputati . ¶ Sed nunquid Papa potest dicto quæstuario auferre dictum peculiũ? respondeo,sic.quia est dominus dominantium , & ius regis regum habet in subditos suos:caueat tamen cõ-
7 scientiæ suæ,ut.s.de iudi.cum uenissent.¶ † Item Papa non debet facere aliquid in-
a iustũ,*ut.s.e.c.j.nec in foro suę conscientiæ debet baberi ratũ. & hodie homines parum curant de cõsciẽtia, quæ debetur Deo. & magis curant de scientia, quæ debetur homini.i.de uirtute legis positiuæ, quæ quãtũ ad Deũ pro nihilo reputatur , sicut scriptum est, perdam sapientiam sapientium &c. & ita sapientia huius mundi stultitia est apud deum. ¶Sed nunquid pro delicto quæstoris huius Papa possit dictum Castrum confiscare?& uidetur quod non,ut.C.de sen.pas.l.si filius.dic contrà:quia quicquid principi placet, legum habet uigorem,& ad iustificãdum suum placitum sufficit quæcunque occasio,ut nunc facit.j.d.M.Montisferra.nobilibus Valniache, qui tenet eos extra castrũ causa per eum inuenta,quis non iusta. Nam cum princeps sit causa causarum,non est de eius potestatis causa inquirendum,cum primæ causæ nulla sit causa,cum id,quod est primum, aliud ante se habere non potest, & cum nulla reperiatur superior . ¶ Amplius quæro, quid si emptor ignorabat pecuniam esse ecclesiæ,ut.ff. si cer.pe.l.cum fundus.§ j.¶Sed pone,quod sciens, nũquid potest contra ecclesiam præscribere?uideᷣ quod non,nam tu dixisti ꝙ habet directum dominiũ iuris gentium ex consensu. ¶Item de subtilitate iuris ciuilis,quia uoluntas domini transfert immediatè dominium,non titulus,ut.ff.de condi.ob causam l.iij.§.subtilius,ergo rem suam non potest præscribere,ut.ff.de usucap.l.sequitur.§. plana. ista ratio non obstat , quia nõ præscribitur dominium,sed eius firmitudinẽ,& irreuocabilitatem,ut.l.ij.C.quod me.cau sa,&ff.de capti.l.in bello.§ si quis seruum.dic ergo , quòd aut est certus de iure: & non præscribitur propter malam fidem:aut dubius,uel errans,& idem : quia error iuris, uel supinus error facti in usucapionibus nocet , licèt secus in fructibus industrialibus,ut not.ff.de peti.hæred.l.sed & si lege.§.scire uel dic, ꝙ imò præscribit spatio.xl. ann. quia in tali præscriptione longissima iuris error prodest:quia cessat dolus, & conscientia non est ulcerata,ar.ff.de abigeis.l j.in fin.& ff.de lib.caus.l.illud. Sed pone,nouissimus empt.cũ res per plures manus ambulauerit,ut not. C. de rei uind. mater, nescit quantum sit emptum de bonis ecclesiæ , & quantum non,quid faciet? respon.inquiret ueritatẽ,& iuxta cõscientiam ueri sequetur sibi consilium salutis. ¶Si autem hoc inuenire non potest, tanquàm dubius censetur

a ¶ *Vide plenè per d. Caltudinum de bona tapagnas in soo solenni tractatu de potestate Papæ,qui habetur in formis post tractatum ca. Mathei d. Mat.de success.ab intest.*

tur errare in facto, ut.C.de furtis,l.manifestissimi.§.si autem dubius,& ff.si cer.pe.l.q te.neq;.n.debet ex ali qua lege,positiua,uel conscientiæ,uel boni moris, seu consilij,uel naturæ,uel rõne aliqua ius suum indiscus sum temerè relinquere.ff.de pet.hær.l.illud.Dices tu, iste non dicitur possidere pp loci & quotæ incertitudi nẽ.ff.de acq.pos.l.locus.Sol.ibi loquitur,qñ est incerti tudo circa substantiã possessionis, puta quantum uel-let,uel quantũ posset possidere, & tenebat & possidebat,licet conscia esset incerta; & sic esset incertitudo qualitatis non substantiæ possessionis, ut.ff.de acqui.
3 pos.l.3.§.si ex ɔ̃rio.¶†Sed quid si aliquis facit mercan tiam cum pecunia ecclesiæ noĩe proprio. istud est.n. commodum industriç, & ibi non uř acquirere ecclesiæ.ff.ad l.Fal.l.si hæres.ff.de admi.tu.l.Titiũ & Mæuiũ §.altero.Idẽ est,si de pecunia ecclesiæ à prædone emit castrum nomine proprio:quia illicitè acquisitũ ecclesia non põt hře ratum.ff.pro soc.l.qui aũt.ff.ad Treb.l. debitor.§.si.ff.de acqui.pos.l.q seruus.pone emi, dein de uendidi,nnnquid ecclesia efficitur domina pretij? ar.q sic.ff.de fideius.l.ita.& si emptor præscribat, &rei uenditor conuenietur ad pretium.ff.si cer.pet.l.si cum seruum.¶Item fallit in re empta à marito ex pecunia data sibi ab uxore,& ẽ ɔ̃.ff.de don.inter uirum & uxo rem.l.uxor marito,& ibi no.de instrumẽ. loquentibus in persona uxoris,cum tñ re uera uir de pecunia propria emerit,uidelicet q ad uirum pertinet: oportet tñ probari,q uir soluerit ptium,uel alius eius manda to.Nã ĩ dubio stadũ est instro,ut no.C.de fi.instr.l.scri ptæ.C.de ɔ̃h.& commit.stip.l.optimam.¶Opponitur, & uř,q non in uanum:quia qui dolo desijt possidere, ꝓ possessore habetur.Sol.uerum est quo ad cõdemnationem. tñ executio facti non poterit fieri in rẽ ipsam cuius restituẽdæ non hẽt facultatem, & sic dñs nõ põt consequi uelle suum,sicut debet de iure. ¶ Quærit gl. quæ est pœna litigiosi,& qũo inducatur, & quis ẽ eius effectus?& dic ut in glo.& adde ff.de alie.iudic.l. cum
9 miles,q no.in l.1.C.de præscri.long.temp. ¶†Extra q̃ ro,nunquid per causam criminalem inducatur uitium litigiosi? rñ. non, quia non proponitur actio in rem, uel in personam, sed agit ad meram uindictam. ff. de sol.l.reo criminis.ff.de do.post ɔ̃ctum.ff.de admi.tu. l. chirographis.§.j.ff.de in inte.rest.l.abstinendi,& ibi p Guil.de Cun.& Cy.& ideò in criminalibus non locum habet litigiosi pœna,de quibus legitur,& no.in l.fi. C. de litigiosis.

SVMMARIVM.

1 *Factum à non suo iudice Papa irritat,& ad se negotium re uocat.*

2 *Litigiosi uitium impedit locationem.*

Pretium,& æquiualentia } committuntur arbitrio boni uiri.

Instrumentum qui resignat,tacitè confitetur sibi satisfactum.

Pignore restituto,per hoc non tollitur principale.

1 ECCLESIA. Factum† a non suo iudice Papa irritat,& ad se negotium reuocat, & rem loco rei alterius assignat,& instrumẽta tanq̃ inania facit resignari.Casus. Ecclesia sanctæ Mariæ fuit spoliata sua possessione. sup hac cã senator urbis cognouit & pronuntiauit,Papa nõ curat,q pronũtiauerit,s.quia senator,qui est iudex incõ petẽs,nec statutũ urbis potuit ei dare iuris.&iõ postquã ꝑdecessor eius ad se negociũ reuocauit decernit irritũ & inane.¶Itẽ quia monasteriũ sancti Sil. rẽ in aliũ trã stulit,& restituere non poterat, fecit q dictum monasterium assignauit dictæ ecclesiæ possessiones æquiualẽtes:& quia erãt alij obligatæ,fecit eas liberari &chi rographũ crediti tradi ecclesię ãndictæ.¶Ibi,locatiõis
2 †ti.no.q uitium litigiosi impedit locationẽ: quia sit ĩ fraudẽ.hic ẽt apparet fraus eo ipso,q monasteriũ non poterat possessionem restituere.¶Ibi,Bonorũ uirorũ, no.ꝑtiũ.& æquiualentiam ɔ̃mitti arbitrio boni uiri,sic C.de sec.nup.l.hac edictali.§.is illud. ¶Ibi, Liberari no.q ille,q tenef dare cãbiũ dẽt tradere ã creditorib. liberatum.¶Ibi,Resignarunt,no.q qui resignat instrumentum,tacitè confitetur sibi fuisse satisfactum. secus si resignat pignus:quia sublato accessorio, nõ pp hoc tollitur principale,ut.ff.de pac.l.postquam, & l.si tibi §.de pignore,&C.ad Vell.l.iubemus.Et est alia rõ differentię,ut in gl.ff.de lib.leg.l.petitor. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Sola li.pendentia,etiam si dolosè non taceatur impedit uires priuilegij.*

Litis pendentia mentio fieri debet expressè.

2 *Statuta terrarum an porrigantur ad lites pendentes, de qui bus in statuto non fit mentio.*

3 *Priuilegium si lite pendente non impetratur, sed consecutione uenit ad successionem ordinis clericalis an trahatur ad lites pendentes.*

DILECTVS.Non ob. priuilegiũ impetratũ lite pẽdẽte, de lite non habita mentione &c. ¶Casus corã iudicib.delegatis qbusdã de deci mis noualium qõ uertebatur inter rectorẽ eiusdẽ ecclesiæ baptismalis,& quendã priorẽ & monachos:qua pẽdẽte abbas maioris monasterij sui ꝓ se, ac mẽbris suis impetrauit priuilegiũ pcipiẽdarũ decimarũ noualiũ,seu de nõ soluẽdo ipsa,& quia dictus prior erat de mẽbris d. Abbatis maioris uolebat uti dicto priuilegio.dicit,q non pt, quia fuit concessum lite pẽdẽte,li. nõ habita mẽtione,dubiũ erat, quia nõ impetrauerat prior,sed abbas maioris monasterij.Sed rñ.ꝓ eodẽ est q fit p se,& q fit p alium includentem se. ¶Ibi,Persona.dř psona per se sonans. i. rector,ꝑpositus.prior & si miles.¶Ibi,uindicare.i.defendere,& non soluere ecclesiæ Bassæ uillæ,cui debebantur de iure tanquã ecclesiæ baptismali,cum esset.ĩ.fines suæ parochiæ. ¶†Ibi,
1 dedicta,not.quod sola lit. pendẽ
a tia, etiam si dolosè non taceatur, impedit uires priuilegij. Not. qui tacet lit. pendentiam, tacet ueritatem.oportet ergo,q lit.pendente super ipsa litis pendentia impetretur expressè,ut.ff. si quis cau. l.qui autem, in principio. ¶†Quid de statutis terrarum, utrum porrigantur ad lites pendentes, de quibus in statuto non fit mentio? dicit hic Innoc.quod non, quod uerum est, si disponunt super decisoriis, ut in authen.ut cum de appe. cog.in princ.& C.ut lite pendente per totum.sed si disponunt quo ad ordinem iudicij, tunc seruabuntur quo ad reliquum processum.C.de iuram. calum. l. 2. §. final. unde si lite pendente fiat statutum de causis compromittendis,habet locum etiam in litibus pen-

a *¶Istud dictum refert & exclamat.d.Ias. in l fi.in 2.col.in uer. itẽ pro ampliatione.C.ut lite pen.dicens esse singulare & bene notan dum quia alibi non leg.*

dentibus: quia istud respicit magis ordinem proceden di id est coram quo, & qualiter procedatur, quam decisionem causę, nisi forte sit alterata decisio per potestatem arbitris attributa.
3 ¶Quid si lite pendente non impetratur priuilegium, sed uenit consecutiuè ad aliud, puta ad susceptionē ordinis clericalis? dic ꝙ nec hoc priuilegiū trahitur ad lites pendentes, sup quo tu legista habes gl. or. de le. j. l. nemo potest. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Sequestrari non debet res à reo petita propter eius contumaciam, in prin.*
Sententia ferri potest super eodem libello partim pro uno, partim pro altero.
Sequestrum duplex est, iudiciale & conuentionale, & nu. 12. & quid utrunque sit.
Missio in possessionem fit ex edicto pretoris, & fit contra reos tantum.
Petitorio finito, non quaeritur ulterius de possessione, secus contra.
2 *Finito iudicio super commisso, non potest aliqua pars inchoare super non commisso.*
De non commisso quando agatur.
Sequester quid sit.
Per sequestrum an possessio transferatur, & nu. 10.
Praepositiones. A. de, & ab, separationem a re significant.
3 *Sequestrum fructuum potest fieri apud ipsum possessorē mandando ei, quod eos custodiat, & saluos faciat.*
Sequestrum rei, & personae quando fiat nu. 4. 5. 9 & 12. & a quo, nu. 4.
4 *Iudex delegatus an & quando possit prouidere circa sequestrationem, & dilapidationem, & cautionem.*
Indefinita aequipollet uniuersali.
5 *Fieri non debet sequestrum, cum utraque pars est praesens, & ius suum defendit in iudicio.*
Sententia aliqua praesumitur in dubio.
Fructuum descriptio potest fieri, & quando.
6 *Reus si quis fuit in prima contumacia, & actor in secunda, quid iuris.*
Mora posterior quando non noceat.
A iuris dispositione propter armorum metum quando non est recedendum.
7 *Natura sequestrationis est, quod possessio resignetur uictori*
Confessio triplex.
Sententia super expensis lata non expressa quantitate ualet & nu. 13.
Taxatio expensarum solet a iudicibus reseruari, & nu. 13.
Expensae quae ueniant.
8 *Sequestratio quare non potest fieri regulariter, & nu. 9.*
Ordinem unumquodque suum habet, qui est seruandus. si laetos & efficaces exitus uult habere.
9 *Innouari nihil dicitur illicitè, quod secundum materiam iudicij adijcitur, uel detrahitur.*
De iniuria personali quis punitur, non reali.
10 *Possessor an perdat possessionem rei sequestratae, & nu. 11. & 12.*
Ad finem unum acta, non transgrediuntur ipsum.
11 *Renuntiare iuri suo non praesumitur in dubio.*
Factum iudicis legitime, reputatur a partibus factum.
12 *Praeiudicare sibi in dubio non uidetur qui plus, quam iure uelit.*
Sequestrum loco satisdationis succedit, & satisdatio loco sequestri
Innouare quando liceat.
Sequester implere debet onera imminentia rei.
13 *Possessor si releuetur ab onere probandi, nisi uelit consequi aliud seu plus quam simplicem absolutionem, & ad aliud probādum se astringit, an perdat istam praerogatiuam per sequestrum.*
14 *Iudex an possit sibi reseruare condemnationem expensarum quae ueniunt officio eius, sicut reseruat taxationem.*

De sequestratiōne possessionum, & fructuum. Rubr.

AD haec. Propter contumaciā rei res ab eodem petita sequestrari non dēt, & sunt duae ptes. In prima ponitur narratio ꝓcessus, & interptatio Celestini, sequestratio, & delegatio per eū facta. In secūda ibi, in eū est Papae ꝓnutiatio, q̄ duo facit. primo reuocat sequestrationē, & rē reponit in statutū pristinū. scdō iubet expensas restitui, & de iudicio sisti caueri. scda scdae ibi, moderatas. ¶Casus. Quaestio uertebatur inter Abbatem, & Archiepm super quibusdā decimis, & possessionib. fuit delegata episcopo Veronensi, qui in possessorio partim ꝓ epo tulit sniam corā quo iudice delegato Abbas sup petitorio petebat sibi iustitiā ministrari; Archiepus excipiebat, ꝙ cā ꝓprietatis non erat sibi commissa: delegatus reputās Archiepm contumacem, qui temerè declinabat, misit in possessionē abbatem rei petitae, a qua Archieps eum expulit. Ista fuerūt nuntiata Papae interpretādo suū rescriptū: dixit, ꝙ utraq; cā fuit commissa tū pp materiā uerborum, quia indiffinitiuè: tum pp utriusq; cāe, cuius cōtinētia. i. cōnexior & cōmodior examinatio, non dēt diuidi, & ultra ꝓcessit ꝓ bono pacis, & sedatione armorū, qui possessionē sequestrauit apud epos Regiū, & Mutinēsem, mandans eis, ꝙ de cā possessionis & ꝓprietatis plenius recognosceret in cā ꝓprietatis: interim decessit iste Papa, & successit ei In. 3. qui reduxit cām in eo statu, in quo erat anteq̄ committeretur dictis epis Regin. & Mutinēsi. & dictū sequestrū tanq̄ iuri ꝯrium reuocauit expsè, uerū quia Archieps fuit cōtumax. i. rebellis temerè declinādo iuris. cōdēnauit eū in expēsis factis p Abbatē à die, quo Veronensis eps ipsum abbatem in possessionē induci decernit, usq; ad tps, quo archieps obtulit cautionē standi iuri quā obtulerat corā Regin. & Mutinensi epis Mandat insuper archiepo, ꝙ de nouo pstet cautionem de iudicio. sisti. s. coram epo Veronensi, ad quē cognitio redierat eo, ꝙ Inn. in eū
2 statum reduxerat cām antedictam. ¶In tex. ibi, partim &c. No. ꝙ super eodem libello pōt snia ferri partim ꝓ uno, partim pro altero, j. de testa. Ray. C. si aduersus rem iudicatam. l. j. in gl. ¶Ibi, Officio suo, no. sniam latā sup possessorio statim tranferri in rē iu. quo ad ꝓnuntiantem; & hoc quo ad pronuntiationem, non quo ad executionem. s. de offi. deleg. querenti. ¶Dicit Inn. qđ finito petitorio non est amplius tractandum de possessione. Idem ait, ꝙ si discretiuè est commissa causa possessionis, uel proprietatis, alia cognitio non accrescit, Inno. ¶Idem ait, quod quando fit sequestratio causa custodiae, nunquam aufertur possessio possessori, quia non fit ad illum finem Inno. ¶Tria nomina sunt. s. sequestrum, qđ est duplex scilicet iudiciale, & conuentionale. iudiciale aliud fit ex clausulis specia lib. in iure expressis: aliud ex clausula generali, si qua causa iudici iusta uidebitur, & fit officio iudicis, nō ex

edicto prætoris,& potest uocari pignoratio,& eã petere potest actor,& reus,& quilibet contumax:& hoc est,quod dicit,captis pignoribus,ut l.j.§.quid ergo.ff. de uent.inspi.dummodò alius pro alio non pignoretur, ut in c.j.de iniur.li.6.& in aut.ut non fiant pignorationes, in rubro & nigro. ¶Aliud uocabulũ est missio in possessionem,& ista fit ex edicto prætoris,& eam patitur solummodò reus,qui conuenitur, quod edictũ est hodie moderatum per ius authenticorum.¶Dicit Inno.q; si principale effugit cognitioné iudicis per sententiam,ergo & connexum,uel accessorium,Inn. hoc uerum,nisi de ipso accessorio sit pronuntiatum,& restet exequẽdum,imò incidit in eam.¶Adde, dicit hic Inn.q; sententia lata super possessorio quærendum est de petitorio:sed è ꝯ,si petitorium fuerit primò,nõ est

2 amplius de possessione quærẽdum.¶†Idem ait, quod omnes sapientes in hoc concordant,quod finito iudicio super commisso non potest aliqua pars inchoare super non commisso: quia de non commisso non agitur, nisi ratione reconuentionis,connexitatis,uel accessorij, sed principale iam effugit cognitionem eius p sententiam;ergo & cõnexum,uel accessorium.Idẽ ait, q; si commissa est cã alternatiuè super petitorio,& possessorio,qđ delegatus põt de altero tñ cognoscere nisi in modo reconuentionis, Inn. ¶Sequester est depositarius rei in controuersia constitutæ ab ipsis concertantibus insolidum assumptus usque ad terminum lit. ¶Sed nunquid hoc casu transfertur possessio in sequestrum?tex.dicit,q; hoc casu sequester possidet, ut hoc probatur.ff.depositi.l.licèt.primò & secundò?i ñ. & §. rei depositæ.uer.nisi:nã id tacitè vr̃ actũ, qñ res est in controuersia,ut neutra pars possidere intelligatur. & est rõ,si intelligeretur possidere aut ambæ partes insolidũ;& est impossibile:quia plures insolidũ non põt possidere:aut una & non altera,& est inconueniẽs: qa iudiciũ non dẽt claudicare Itẽ est iniustũ, quod in re dubia alter concertantiũ sit potior.¶Itẽ est ꝯ etymologiã dictionis,de: quia q deposuit deorsum seponit & separat,ut no.ff.depo.l.j.in prin.ubi dr̃ quod dictio, de,denotat separationẽ.Idẽ facit dictio,a,& ab,ut legi & no.in l.si ex duobus.in prin.ff.de duob.reis.Cir-

3 ca hoc distingue,ut.j̃.dicã.¶†Et no. q; Speculator plura dicit notabilia in ista materia,ᵃ Et primò,q; apud ipsum possessoré pt fieri sequestrũ fructuũ mandando ei, qđ eos custodiat, & saluos faciat.ff. de exce. do. l. pe §.ex quadrante. Secundò, qñ est qõ de possessione, & uterque uult colligere fructus. nã tunc dẽt poni tertius ad colligendũ, & custodiendũ.ff.de usufru.l.æqssimũ.tertiò qñ appellans dissipat.Quartò. qñ non possidet immobilia,& est suspectus,& hoc casu si esset condemnatus, posset poni in carcere,ut ait Specu.ẽt die feriata in honoré Dei,ut singulariter.C.de fer.l.fi. Quintò sequestratur interdicto,uti possidetis,usus partiũ, cũ incertũ est quis possideat,& no.xj.q.j.quia res,& dicit Spe. q; consuluit uerò possessori,q; protestetur ius suũ saluum fore tam in possessione,q̃ in proprietate.ff.de acqui.pos.inter rem ¶Sextò dicit Spec.q; si sententia sit retractata,saluo statu cãæ, quod sequestrum redit ad statum suum ẽm Vincen.Alij dicunt ꝯ. nam status sequestrationis non est status pro Vincentio facit. ff. ut le. no.ca.postquam.§.imperator,& C.de bo.uac.l. qñ, li.x.¶†Idem ait,q; iudex delegatus põt prouidere cir-

4

a ¶ *Et de ista materia plura etiam ponit d. Fran.Cur.in tra suo. de seque. qui habetur in formis.*

ca sequestrationẽ,& dilapidationem;& cautionem; q; intellige post lit.conte.& non prius, tex. est unicus. ff. de iniur.ff.de proc.l.si reus paratus.Idem ait,q; si emptor & uenditor non confidunt inuicé, fit sequestrum momentaneum hinc & inde.ff.de so.si soluturum, de natura tamen contractus est, quod prius pretium numeratur.sicut emptor prius nominatur, quam uenditor.l.j.ff.de re permu.¶Ibi, Actorem,id est Abbatem. & monachos.Ibi,Per ipsum, episcopum Veronensem. Ibi,Mitti,causa rei seruandæ.Ibi,Decreuit.& bñ. Ibi, Eiecit,& malè fecit.Ibi,Interpretatus,& bene,quia indefinita æquipollet uniuersali,not.C. si à non compe. iudi.l.si non proprietatis. Ibi, Continentia.i. coniunctio. Nam ex una infertur quis in altera, & daẽ forma procedendi,ut.C.de rei uin.or.& ff.de li.cã.l. libe-

5 ris.§.fi.¶†Ibi,Sequestrari præcepit,hoc fecit Papa Cælestinus de plenitudine potestatis. Nam cum utraque pars est præsens, & ius suum defendit in iudicio, non dẽt fieri sequestrum,ut.C.e.l.j.nisi agens sit solitus percipere fructus,ut.C.de agri.& cen.l.litibus:uel nisi habeat sententiam definitiuam pro se,ẽt si de eius nullitate agatur:quia in dubio præsumit̃ sñia aliqua; text. unicus in iure.l.ultra.C.de or.cog.uel nisi appelletur ab executione: quia talis appellatio sñiam non suspendit, & quia pro exequente rem iudicatã præsumitur, ut.C.quo.appel.non reci.l.ab executione. ¶Item fallit pp fructuum prodigalem effusionem, uel in proprios usus consumptionem, uel eorum occultationẽ: quia non debet dari materia delinquendi. hæc enim ex qualitate personarum consideranda sunt,ut no. in l.si fideiuss.§ fi.ff.qui satis.cog. Item fallit in alijs casibus expressis in iur. pro quibus sufficit remissio ad Archidiaconũ.xj. q.j.quia res.& Adde Io.Mo. & nouellã in c.locupletari,de reg.iu.li. 6. & aliqualiter per An. in l.j.C.e. Descriptio tñ fructuum põt fieri,ubicunque iudici æquum uidebitur, ne probationis perceptorũ fructuum copia subtrahatur actori, ut eleganter not. And.de Barulo.in l.facultas.C.de iur.fis.li.x. Quia interdum deuenitur ad sequestrum pp contumaciã,ut. l.fi.ff.de requi.reis.& qñque interdicitur commerciũ, ut.ff de poll.l.de pollicitationibus.ueniunt etiam ex-

6 pensæ factæ post primam citationem ¶† Quæro, reus fuit in prima cõtumacia,actor in secunda,quid iuris? vr̃ quod posterior mora noceat,uel quod fiat compensatio.so.ma.utro atque uxori.ff.de dolo.l.si duo.ff. ne quis eum,qui in ius uo.est ui exi l.j in fi.Dic,q; prima mora nocet,donec sit purgata:quia quoties prima mora claudit iurisdi.copiam,& ipsa nocet,& nõ secunda,ᵇ tex.est no. b ff de dam.infe.l. qui bo.§.si quis, & no.per Bar.ff.de no.ope.nun.l. prætor.§.si aliqñ;& tene menti istam doc. unde q̃stio est falsa,quæ quærit de secunda mora: quia hic nõ est secunda mora nisi de facto ¶Item no.hic, q; non ideò debet fieri sequestrum, quod una pars prorumpat in arma,& sic no.q; propter metum armorum non debet recedi à iuris dispositione, & tramite rõnis, nisi fortè esset dubiũ de possessione,uel esset certum,qđ neuter possideret,ut utraq; pars se pararet ad arma,ut no.In

7 no.j̃.de proba.in præsentia.¶†Ibi, Resignarent, Not. quòd hæc est natura sequestrationis, quod possessio resignetur uictori,quodest uerum, siue sequestratio sit uoluntaria, quæ fit extra iudicium consensu partium,ut.ff.de dolo.l. si oleum, siue iudicialis, quam ambæ partes faciunt in iudicio de iudicis consilio,

b ¶ *Ad quod uide Bal. consi. 198 3.li. Bal.super secundo decret.*

lio, uel mandato, siue sit necessaria, quæ redditur in inuitum, ut hic. similia uerba habes in iuramento. ff. de iureiu. in rubr. ¶Item in confessione. nã uoluntaria est, quæ fit extra iudicium. Iudicialis, quæ in iudicio spontè. necessaria, quæ ope tormentorum. ¶Ibi, Reuocato, no. ꝙ Papa reuocat factum ꝑdecessoris, i eo qđ ꝓcessit inordinatè, licèt de plenitudine potestatis. ¶Ibi, Moderatas. non dicit quantas. & sic no. ꝙ ualeat sñia super expẽsis lata sine certa quãtitate ſm Inn. & ratio est, quia natura istius sñiæ est. quod requirit futuram taxationem. quia tempore diffinitiuæ non posset taxari de facili, ar. insti. de actio. §. curare, & C. de fru. & litis expen. l. terminato. iudices tñ consueuerunt sibi taxationem reseruare, de quo per Bart. ff. de appel. l. ab executore, ubi uideas. ¶Ibi, Præberi: quia licet prius obtulisset, non tñ cauerat, uel quia reducta erat causa ad statum anteq̃ &c. ut dixi in casus positione. No. luce à quo tempore, & usque ad qđ tempus ueniunt reficiendæ expensæ ab eo, qui ratione contumaciæ passus est missionem. ¶†Ibi, Dum dixit, ex quo &c.
8 subdit, usque &c. sed quæ est ratio, quod non põt fieri sequestratio regulariter? rñdeo prima ratio est ordo iur. ut. C. eo. l. j. secunda est, quia lite pẽdente nihil est innouandum, nisi quatenus edicti perpetui monet auctoritas. ff. ut leg. no. ca. l. post. §. imper. uel ius dicentis decernit æquitas, ut. s. de do. & contu. c. ij. uel contumacis requiritur proteruitas, ut. ff. qui. ex cau. in possessio. ea. l. Fulcinius §. fi. uel nisi dilapidationis suspicio incidat, ar. ff. ad Trebel. l. impre. & s. de dolo & contu. ueritatis, & ff. sol. ma. l. cum dotem. §. si autem dissipet. dico ergo, quod nihil debet innouari regulariter, per ꝙ statum litis contingat mutari, uel iur. ordinem præposterari, ut si de termino ultimo iurisdi fiat primum. ff. si quis ius di. non ob. l. j. §. j. habent enim singula sufferentiam suam, siue suas inducias, & ordines deputatos qui præteruolari nõ possunt. ff. de excus. tut. l. diximus. Nam qui certum deserit ordinẽ lætos & efficaces non habet exitus. ff. de re iudi. l. si cum nulla, & est quoddã ædificare sine fundamento, quod ipso instãti uertitur in ruinam: C. qui dare tuto pos. l. in uniuersis. j. q. j. cũ
9 Paulus. ¶†Porrò nihil dr̃ illicitè innouari, quod ſm materiã iudicij adijcitur, uel detrahitur, ut. C. de tẽp. appell. per hanc, quanq̃ omne, quod additur, uel detrahitur, nouam qualitatem iducere uideatur. ff. de iusti. & iur. l. ius ciuile, ff. de adul. l. accusaturus. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. tñ non omne nouũ dr̃ innouatio in hac materia, sed id solum, quod est iuris dispositioni ꝯrium. C. de in inte. restitut. postulata, ne qđ noui fiat in rubro & nigro, & l. j. ff. nil no. appel. pen. & ff. de his, qui no. infa. furti. §. j. ff. de mi. l. intra utile. C. de dila. l. siue pars. ¶Et adde, quod no. ff. mãda. l. creditor in prin. Adde, dicit Inn. ꝙ uitium litigosi non impedit transactionem, tñ impedit mutationem, ut ipse not. s. ti. j. ecclesia, el. j. faciunt illæ duæ. ll. no. ff. man. l. fi. & ff. de rei uin. l. fi. nisi transactio esset facta in fraudem. ff. de transac. l. cum hi. §. si cum lis. ſm Inn. ¶Tertia, sequestratio similis est executioni; & ideò nõ debet fieri ex abrupto. ¶Quarta ratio est, quia nihil debet fieri, nisi quod causa desiderat. ¶Quinta est, quia prætor ĩ edicto suo disposuit de missione in possessionẽ, ut reus tædio affectus ueniat rñsurus, non aũt disposuit de sequestratione. ¶Sexta, quia prætor tradidit aliam uiam, & ideò illa uia est sequenda quasi quædam forma tradita à iure. ¶Septima est, quia ex sequestratione nõ posset ueniri ad ſm decretum adiudicationis, uel confirmandæ possessionis. ¶Octaua, quia post annum sequestri actor non efficeretur uerus possessor in reali, quia non est in possessionẽ missus, & hoc tenet Bart. in c. ij. de dol. & contu. & Archi. in d. c. quia res. ꝑdicta tamen fallunt, qñ est qõ de possessione, & hincinde utraque pars offerat se probaturã, uel probauit de possessione & festinat ad arma, quæ potentioribus fauent, & nõ iustioribus maximè moderno tempore, ut no. gl. ord. in d. c. qa res, & uide quod legitur & no. s. de rescr. olim. ¶Quæro de illo Archiepiscopo. qui expulit Abbatẽ, an puniatur? rñ. sic, de iniuria personali, ut. C. de act. emp. l. qui pendentem, & ff. de act. & oblig. l. seruus nõ in omnibus. sed de iniuria reali non punitur, nec tenet restituere possessionem, si uelit satisdare. unde dicit Abb. hoc colligi per istum tex. nam hic Papa nõ iubet possessionem resignari Abbati, si enim esset hoc iustũ,
10 iussisset. ¶†Idem Io. And. Quæritur hic, utrum rei sequestratæ perdat possessor possessionẽ: distinguit text. in l. interesse puto qua mente. ff. de acquir. poss. in dubio ur̃ dicere, quod non uñ animũ possessionis perdẽ. & ideò non interrumpitur usucapio, sed solius custodiæ trãsferendæ, & rei seruandę causa sine *preiudicio* possessionis. sed Bers. sentit hic, quod possessio perdatur, & in sequestrum transferatur. & gl. Accur. ita exponit tex. in d. l. interesse puto, ubi dr̃, quod in dubio præsumitur mens possessionis à se abdicandæ, & in sequestrum deponendæ, seu transferendæ, & sic usucapio interrumpitur, & interim non facit fructus suos, & dicit Cy. ꝙ hoc sine dubio uerum est in sequestratione uoluntaria qa imputet sibi, qui legem apertius non dixit, ut. ff. de pac. l. ueteribus. arg. ꝯ ff. de proba. l. cum de indebito. nam in dubio non præsumitur quis uelle ius suum iactare. ¶Item q̃ fiunt ad unnm finem, scilicet eiusdem cautelæ, non trahuntur ad alium finem, ad quem non tendunt. quia actus agentium &c. ut. l. non omnis ff. si cer. pe. ¶Itẽ possidere est magnum
11 cõmodũ ꝑsertim in re immobili. ¶† Itẽ in dubio non ꝑsumit quis iuri suo renunciare: tñ, ut dixi, opinio antiqtus approbata est, ꝙ per sequestrum uoluntarium possessio perdatur, nec recuperet nisi per sñiam, & est expressum s de iudi. c. examinata. ¶Si uerò sequestratio sit necessaria, id est ope, & de mãdato iudicis facta, sunt duæ opiniones. una, ꝙ perdatur possessio, sicut in sequestratione uoluntaria. Nam factum iudicis legitimè factum reputatur à partibus actũ, ut. l. si ob cãm, ff. de euictionibus. alia, ꝙ non perdat, qa per manũ iudicis nunq̃ priuat qs possessione, nisi de iure debeat priuari. i. de rigore iudiciorũ, ut de acq. r. pos. l. iij §. genera. Itẽ esset qđã spoliatio. sed lite pendente non dẽt qs priuari sua possessione, ut. ff. de admi. tut. l. chirographis. §. j. & no. in c. non solũ, de appel. li. 6. & C. de executione rei iudicatæ. l. nimis properè. C. de pactis. l. si
12 pacto, quo pœnã ¶† Itẽ in dubio non uñ plus qs uelle sibi ꝑiudicare, quã ius uelit. ff. de usur. l. si stipulatus. ff. de dam. infe. l. damni. uer. & quod in stipulatione. uñ ẽt si per formã statuti deberet fieri sequestrũ, intelligo, ꝙ fiat ad cautelã, non ad præiudiciũ: qa sequestrũ loco satisdationis succedit: & è ꝯ satisdatio loco sequestri, ut. ff. q satisd. cog. l. si fideiussor. §. fi. & ff. ad Car. l. de bonis. §. q pupillo, nisi forte fiat pp delictũ possessoris, ut qa dilapidat, sicut diximus alibi, ꝙ priuilegiũ meret amittere, q ꝯcessa sibi abutitur ptãte. ¶ Itẽ ar. ad hoc. C. de sen. pas. l. fi. ff. ad Treb. l. ĩperator, uel dic, ꝙ non ꝓpterea perditur possessio, sed administratio eius, & ideò interim est habendus pro possessore quo

ad oĩa commoda possessionis, ꝓter q̃ quo ad possessionem corporalem, q̃ sibi interdicitur: dicas sm Inno. ꝙ quantumcunq; fiat sequestratio cã custodiæ, nunquã auferretur possessio possessori. ff. de acqui. posse. l. interesse. alias secus. ff. depo. l. licet. §. 1. Item dicas sm Inn. s. ti. j. c. à memoria, ꝙ licitum est aliqua innouare, & ante li. conte. & post dummodò non faciat in præiudiciũ iur. aduersarij. hæc opinio est uerius secundum Iacob. de Are. & Pe. Nam similis est sequestratio missioni ex primo decreto, per quam non perditur possessio, nec possessionis effectus, nec usucapio interrumpitur. Et ista opinio est uera & æqua, quam etiam tenet Barto. in d. l. interesse puto. nisi sequestrum iudicis transeat in partium conuentionem. nam tunc idem, ꝙ in uoluntaria, ar. optimum. C. communia utriusque iudi. l. 2. & ff. de re iud. l. si conuenerit, & facit. ff. ut le. nom. caue. l. postq̃. §. impera. Dicit Arch. ꝙ sequestratio alia conuẽtionalis, alia iudicialis. prima est bñplaciti, & conuentionis: secunda est iur. & necessariæ iurisdictionis. ¶ Idem ait, ꝙ ex possessione sequestrata non iuuat se unus contra alterum, sed contra tertium, ubi possessio est sequestrata uoluntariè. sed ubi iudicis imperio inuito possessore, tunc iuuat se ꝯ omnes, quia non perditur possessio. ista est intẽtio sua. ¶ Item ista sequestratio pt fieri in fructib. bñficiorũ ãi prin. adeptionis ante possessionẽ confirmatam per pacificum obtentum idẽ in Archidi. ¶ Idem ait, ꝙ ius canoniæ, uel ꝑbendæ non creatur ex possessione, sed ex canonica, institutione. ¶ Idẽ ait, ꝙ sequester debet implere onera imminentia rei. C. de bo. auctoritate iud. pos. l. fi. in fi. ¶ Idẽ ait, ꝙ sequestratio qñq; fit, ut contumax rñdeat iuri. ¶ Idẽ ait, ꝙ qñ possessor appellat & non dilapidat, nõ dẽt fieri sequestrũ. quia nil dẽt innouari ꝯ possessorem nisi esset casus, in quo deberet fieri sequestrum in prima cã. Arch. in d. c. quia res. & l. postq̃. §. imperator. ff. ut leg.
13 no. ca. ꝑ Bart. ¶ † Quæro, ecce possessor releuatur ab onere ꝓbãdi, nisi uelit consequi aliud, seu plusquam simplicem absolutionẽ, & ad illud ꝓbandũ se astringit ut inst. de interdi. §. commodum, & ff. de ꝓbat. l. ab ea, Nũquid istã ꝓrogatiuam pdat ꝑ sequestrum? rñ. non, ut eleg. no Cy. ĩ l. j. C. e. licet ꝓrogatiuã usucapionis ꝑdat unã cum possessione, tñ non perdit prærogatiuam iudicij, & forte nec perdit prærogatiuam usucapionis continuandæ, quæ aliquando continuatur habita etiã sine actu corporali, ut dicit. l. illa no. ff. de fundo. dota. l. si fundum. ¶ Ibi, Moderatas expensas, not. dari sententiam generalem super expensis incertis, & ualet non solum in expensis præteritis, sed etiam in futuris. facit. suprà de do. & contum. cum dilecti. & de procu. auditis, & ꝙ no in Spe. de exce. §. uiso, uer. quid si reus. imò hodie communiter non ꝑcedit taxatio, ne protelletur pronuntiatio, sed fit condemnatio taxatione reseruata, & de hoc in Specu. de expen. §. postremo, in princi.
14 uers. item sunt. ¶ † Sed quæro hic, an iudex possit sibi reseruare[a] condemnationem expensarũ, quæ ueniunt officio eius, sicut reseruat taxationẽ Guil. in Spec. de excep. §. uiso. uidetur sentire, ꝙ sic eadẽ ratione; quia reseruat taxationem. ad hoc facit. ff. de solu. l. Modestinus. si enim protestatur aliquid se facturum, tunc ur fecisse cum ꝓtestatione, ar. ĩ. de ap. c. ul. ff. de hære. inst. l. a se. & uidetur hoc expressum. ff. fami her. l. item Labeo. §. qui. ij. sed dic contra per l. Paulus. ff. de re iudi. & ĩ. de appel.

a ¶ *Vide Ale. cõsi. 33. nu. 2. col. 8. & uide Ias. in §. cura, col. 12. inst. de actio.*

cum appellationibus, lib. 6. & per l. terminato. C. de fruc. & li. expen. Opinio tamen Gul. posset habere locum in interlocutoriis, in quibus usque ad finem potest fieri cõdẽnationis reseruatio, de quo plenè per dom. Ioan. ĩ. de appella. super uerbo, expensarum. Nõ ob. ꝙ protestatio dicitur cum ille non sit actus, qui pẽdeat ex uoluntate iudicis; quia finito principali non durat circa hoc illud officium Bal.

SVMMARIVM.

1 *An fructus ueniant sequestrandi, si Fratres aliqui fuerunt missi in possessionem causa rei seruandæ, qui fructus medio tempore perceptos enormiter dilapidauerunt.*
2 *Missus in possessionem causa custodiæ. si agatur reali actione infra annum, non facit fructus suos, secus, si non agatur.*
Sequestratio regulariter est prohibita, excipiuntur multi casus.

DILECTVS. Si missus in possesionem cã custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocant, & alij sequestrãtur. Primò ponit q̃relã rei pas
1 si missionẽ. scd'o dat sibi iudices ibi, quo circa. ¶ † Casus quidã fratres fuerunt missi in possessionem cã rei seruandæ fructus medio tpe pceptos enormiter dilapidauerunt. Quæritur, quid iur. rñ. ꝙ si est ita, seqstrẽtur fructus, & si quid fratres distraxerunt cogantur resarcire. dicit Inn. ꝙ ubi non agitur de ꝓprietate. i. dominio ecclesiæ, sed de ꝑbenda, missus in pos. nõ facit post annũ fructus suos, Nã si non est uerus ꝑbendarius, nunquã lucratur fructus. si aũt est uerus ꝑbẽdarius, ẽt añ annum iur. ueritatis, nõ ex ui contumaciæ lucratur fructus, Inn. ¶ No ꝙ ꝑ ꝑ abusionẽ fructuum non iõ reuocatur primum decretum. ¶ Item no. ꝙ hic innuit, ꝙ missus interim debeat & possit pcipere fructus. ¶ Item no. hic casum, in quo ad petitionem rei fit sequestrum. ¶ Item no. reuocari in irritum statim ex officio iudicis interim hoc. qđ pperam gestum est, nõ expectata snia diffinitiua. ¶ † Ibi, Reuocetis, & simpliciter sequestretis in isto. c. habes duas gl. prima determinat, ꝙ ille q mittitur in possessionem cã custodiæ, si agatur reali actione. ĩ. annum non facit fructus suos, sed custodire debet eos. Item eos uendere non põt. Nam si reus uenit. ĩ. annum, supple & cauet legitimè restituuntur ei fructus. supple unã cum ipsa possessione, sed deductis expẽsis, ut. C. de fru. & litis expen. l. j. & ff. de usufru. le. l. fundi Trebatiani. ff. de pe hære. l. si. ff. sa her. l. fundus qui. Si aũt reus. ĩ. annum non ueniat, lucratur missus omnes fructus, nec debet eos restituere sm Ber. & si essent interim sequestrati, uel uenditi ꝙ bene no. ¶ Secunda uerò gl. huius. c. diuiditur in regulã, & exceptiones. Regula est, ꝙ sequestratio est ꝓhibita, excipiuntur multi no. casus quos
b ponit hic gl.[b] ord. ad quam recurre, quia non habes meliorem gl. in iure, uitio tamen scriptoris est corrupta in eo, quod allegat. l. ult. C. de agri. & censi. li. xj. quia imò est illa. l. notabilis, litibus, eo. titu. Sunt & alij casus speciales qui hic enumerantur ꝑ doctores, quorum omnium rationem complexiuè posui in cap. primo suprà eod. Bald.

b ¶ *Et multos alios casus uide no. per d. Io. Pe. de Fer. in sua pra. in forma libelli sequestri, seu faximẽts per totum.*

S V M M A R I V M.

1 *Sequestratio fructuum quando fiat, & nu. 3.*
2 *Dilapidare an dicatur ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit.*
3 *Sententia, una quid iuris, si est executio alterius sententiæ, uel una sententia est executio instrumenti guarentigiæ; quod ex forma statuti habet uim rei iudicatæ.*
Ab executione non appellatur, nisi in casibus.

1 AB EO. Si appellās † dissipat fructus, seqstrantur. Casus patet. & intellige. q aut appellatur a diffinitiua ita, q appellatio rescindit pnunciatum, ut in l. fi. ff. ad Turp. Item suspendit organa pnuntiantis, ut. ff. de pact. l. tale pactum. §. qui procurauit; & tunc fructus sequestrantur, si possessor est suspectus, & nō aliter, ut. ff. de app. l. Imperatores, i. si sufficit tñ modica suspicio. & in hoc differt à cā principali, ut no. Arch. in c. quia res. xj. q. j. aut appellatur ab executore; & seqstrantur fructus, uel res mobiles, siue possessor sit suspectus, siue non. C. quorum ap. non reci. l. ab executione secundum Arc. & alios. dicit Innoc. quòd fructus dicuntur dissipari si quis eos in suos usus conuertat. Si autem distrahat, distinguitur, aut poterant seruando custodiri, & idem aut non, & tunc licitū est uendere, quia uitium litigiosi non includit causam necessitatis. ff. de pet. hære. l. diuus. pro hoc. l. illa
2 no. ff. de requi. re. l. fi. † Extra qro, nunqd dicatur dilapidare ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit? dicit hic In. quòd sic, quia quo ad aduersarium nihil refert qualiter consumantur secundum Inno. &
3 alios, quòd est no. dig. ¶ † Quæro, quid si una snia est executio alterius sententiæ, uel una sententia est executio instrumēti guarētigię, q ex forma statuti habet uim rei iu. Rñ. dupliciter. quæris primò, an possit appellari, & habes sing. gl. q non: quia ab executione executionis terminis non mutatis nō appellatur, ut no. ff. q met. cā. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. sed si aliquid additur; uel detrahitur tunc si appellat ab executione fit sequestrū. & si genus est in obligatione, fiet sequestrum de reb. mobilib. æquiualentib. Itē poterūt interdici debitores condemnati, ut nō soluāt ei, sed i sequestrū teneant ad bñplacitum iudicis, ut dicit illa. l. singularis. ff. de lege commis. l. mulier fundus, & facit ff. ad Treb. l. hæres eum. Bal.

¶ An confessio & possessio durent, dicit gl. q sic. ff. de pac. l. cum tale pactum, in prin. Bal.

S V M M A R I V M.

1 *Confessio, & possessio an durent.*
Sacerdos si occidit socium suum, & dicat, quod de consilio aliorum fecit, an illi ex hoc ueniant puniendi.
Suggerere, incitare, uel consulere est.
2 *Testis, qui non debet recipi ratione facinoris, an faciat legitimum indicium, & quid de prohibito, & minori.*
Conscientia unde dicatur.
3 *Falsarius contra falsarium an possit testificari.*
4 *Confessus de homicidio an sine alia probatione capitaliter puniri debeat.*
5 *Confitenti crimen in se an credatur de alio.*
6 *Papa est doctor utriusque iuris eo ipso, quod est Papa.*

De confessis. Rubr.

CVM MONASTERIVM. *Ei, q crimē pprium confitetur, non creditur ꝯ alios, quos dicit huius fuisse criminis suggestores.* Habet duo dicta, primò instruit iudicem in absoluendo, & reddit rationē, scdō instruit in purgatione infamiæ scd'a
1 ibi, si tñ. ¶ Casus. Qudā sacerdos occiderat sociū suū, & dicebat, q de consilio aliorum fecerat. Quæritur, an ex hoc illi ueniunt puniendi? Rñdetur, q non. hæc probantur per statuta utriusq; iur excepto crimine læsæ maiestatis, ubi facit iudicium. scd'o dr, q si fuerunt alias infamati, indicitur eis purgatio. ¶ Ibi, suggestione, idē est suggerere, & incitare, uel consulere. ff. de infami. l. ob hæc uerba. ¶ Ibi, Pœnæ, subaudi, nec torturę
2 quia non facit indicium. ut. C. de accu. l. fi. ¶ † Itē testis qui non debet recipi rōne facinoris, non facit legitimum indicium: facit tamen quale quale, ut. ff. de pœ. l. qui ultimo, in fi. Si aūt est phibitus examinari, nullum facit indiciū, ut ff. de qōni. l. maritus. minor tñ, qui rōne ætatis non debuit examinari, examinatus facit semiplenum indicium, ut. C. ad Sil. l. fi. ¶ Ibi, Cōscientiis no. q conscientia dr à consilio, q supponitur uolūtati, & scientia, quæ supponitur intellectui. ¶ Ibi, Interrogari, No. q qui prohibetur testificari pp suum scelus & infamiam testificando non facit
a * indicium. fallit i crimine læsæ maiestatis. ¶ Item in his, q faciūt tractatum contra populum, ut est gloss. singularis. C. de aboli. l. 2. ¶ Itē fallit, qñ infamatus est aliâs

a ¶ *Vide do. Ale. in cons. clxxx. incip. in causa Angelorum Hebræorum, in 1. col. 2. uol.*

malæ famæ, ut publicus latro, uel aliâs consuetus similia perpetrare secūdum Ber. q est no. dicit hic
3 Inno. quod † falsarius contra falsarium non potest testificari, & si talis, falsitas sit crimen læsæ maiestatis, ut falsare monetam principis, uel eius sigillum, & tunc etiam non creditur sine tormentis, ut. l. 1. C. de falsi
4 mo ¶ † Ex prima glo. huius. ca. collige confessum de homicidio sine alia probatione capitaliter puniendū, quod uerum est, si confessio sit, uerisimilis, ut quia pcesserunt inimicitiæ capitales. unde iudex debet perquirere rationem, cur fecerit. & si iudici constaret de innocentia, non debet sequi confessionem eius, ut ff. de quæstio. l. 1. §. si quis ultro, & C. ad l. Corne. de sica. l. 1. & ff. ad l. Aquiliā. l. inde Neratius. §. ul-
5 tim. 2. glo. dicit † quod ei, qui confitetur crimen in se, non creditur de alio. & est ratio, quia cum non possit alium accusare, non potest testificari, quia accusatio, & testificatio ambulant paribus passibus. Item quia est infamis. ¶ Quid ergo, si iudex primò examinat ipsum in alios? tunc non erat infamis. secundo examinat eum in seipsum? respondeo idem, si incontinenti, & in eo districtu ordinis, uel forte indistincte non ualet, ne fiat fraus legi, & canoni pro-
6 hibenti. ¶ † Not. hic quod Papa est doctor utriusque iuris eo ipso quod est Papa. & non est dubium, q est doctor auctoritate, sed non scientia, quia multi sunt, qui ius ciuile ignorant.

S V M M A R I V M.

1 *Perseuerare an quis cogatur in confessione spontè facta.*
Simoniacum qui se confessus est in iure, deponitur ab officio, & beneficio, in prin.
2 *Testis dicēs se criminosum si interrogetur, an debeat credi.*

Locum

Locum, & tempus quando non sit necesse specificare.
Processus non est nullus cohærentijs prætermissis.
3 *Testis an teneatur respondere interrogationi criminosæ factæ sibi.*
Legis, marcellus. ff. rerum amo. intell.
Iuratus testis intelligitur super omnibus contingentibus negocium.
Testes, & instrumenta non nocent ei, contra quem non est actum, nisi ad poenam arbitrariam.
4 *Testis an debeat respondere interrogationi, quæ fit super irregularitate: uel alio defectu.*
5 *Interrogatorium testis debet esse de causis causæ, quãdo contractus habet genus, & differentias & generaliter de quibus faciendum interrogatorium.*
Testem suspectum intercipere studere debet iudex.

CVM super. Qui in iure confessus est se symoniacũ, ab officio & bñficio deponit. h. d. Et primo pmittit depositionis cãm, siue materiã. secundò deponit, scd'a ibi, nos, qm. ¶ Casus. R. & P. fuerũt electi ad ecclesiam Bethleemitanã in discordia, super quorum electionibus Papa recipit testes, inter quos quidam Guarnerius cãtonicus Bethleemitanus fuit examinatus in testem, qui testificando deposuit pro dãdo suam uocem uni ex eis recepisse promissionem quingẽtorum Saracenorũ i. illius monetæ, & ꝙ ipse fuit proxeneta, siue mediator in acquirendo uoces aliorum ꝑ simoniam. Papa ipsum per solam confessionẽ ex mero suo officio per diffinitiuam sententiam deposuit ab officio, & bñficio ecclesiastico. ¶ Ibi, In iure. i. in iudicio, & coram iudice competenti: aliàs non deponeretur, ꝙ dic, ut elegãter leg tur & no. C. de li. cã. l. iubemus sed
2 Inno. dicit † ꝙ cogitur quis perseuerare in cõfessione sponte facta, licet fuerit facta coram iudice incompetenti, & idem tenet. s. de ele. c. per inquisitionem; quod non est simpliciter uerum, quia si talis est iudex, cuius iurisdictio non põt prorogari, non nocet confessio, uel dic, ꝙ Inn. loquitur in teste, qui deponit coram iudice causæ, licet testis ab eo puniri non possit, quia clericus & iudex est laicus, de hoc dixi. s. de iudi. at si clerici, & hoc tenet hic Ber. ¶ Gl. opp. ꝙ iste testis non dẽt puniri, quia testis nõ punitur, nisi accuseẽ, & conuincaẽ, uel ꝑ euidentiam facti deprehendatur in crimine, ut quia uacillat, ut C. de test. l nullum. ff. de infa. l. Lucius, & ẽ optima gl. ff. de adul. l. ij. §. si publico. s de ord. co. cum dilec. So. dicit Ber. ꝙ hic fuit facta inquisitio. ista est diuinatio, uel speciale in Papa, qui punit sine alio processu. uel hic est spãle in crimine symoniæ, tũ quia tangit negotium principale, tum ꝑꝑ eius detestationem. Tu dic, ꝙ speciale est in solenniter confesso, & maximè coram Papa, & adde quod no. Inn. j. de fideiuss. c. ꝑuenit.
2 † Vltra gl. scias, ꝙ Inn. & Host. dicunt hic, ꝙ si testis interrogatur, an sit criminosus, & dicit ꝙ sic, ꝙ creditur in eo, ꝙ dicit se criminosum, sed non creditur ei, inquãtum deponit sup negotio principali; & sic erit in prãte testis dicendo in gñe se criminosum, uel infamem facere, ꝙ eius dicto nõ creditur. Tñ aduerte. quia bonus iudex debet compellere eum ad specificandum crimẽ cum loco & tpe, ita ꝙ possit eum punire. tñ unũ singulare no. ꝙ in isto. c. coram Papa non est necessaria additio loci, uel temporis. Gl. Ac. dicit, ꝙ ubicunque iudex procedit ex mero officio, non est necesse apponere locũ, & mẽsem. quã gl. puto ueram, ubi procedit in confessum, aliàs non, & de hoc est casus huius. c. Nam hic de loco & tpe nihil specificatur. de isto est gl. ot. ꝙ non est alibi, insti. de pub. iu. in prin. uel ibi loquiẽ in inquisitione gñali, quæ certis nõ põt claudi finibus, nec cohærentijs, ut in c. Abbate, de re iu. li. 6. & no. insti. de actio. in prin. ꝑ Iac. Bu. Alij dñt, ꝙ est spãle in crimine falsi, & ubicũq; crimẽ ẽ ita occultũ dolo rei, ꝙ nõ pñt specificari cohærentiæ, ar. ff. quorum le. l. j. §. ꝙ autẽ, & ꝙ no. ff. de trib. l. quod in hærede. §. eligere. nec est ẽt processus nullus ꝑꝑ prætermissionem cohærentiarũ,
3 dummõ cõstet de crĩe, ar. optimũ est. c. nostrũ. ¶ † Quæ sũt Inn. & Ho. utrũ testis teneaẽ rñdere interrogationi criminosæ factæ sibi? & breuiter, si est suspectus, uel infamatus, tenetur rñdere, aliàs non. non ob. ff. rerum amo. l. Marcellus, quia ibi interrogabaẽ super libello nõ per modũ simplicis interrogationis, uel positæ, sed delato iure decisorio, uñ tenetur rñdere; & loquitur in reo conuento, sed testi nõ offertur libellus; & iõ nihil facit. Dicit Inn ꝙ ubicũq; alicui iudici põt purgatio. ibi tenetur rñdere positioni criminosæ; & si nõ rñdet, non tñ hẽ pro confesso, sed punitur ex ordinẽ. Si autem non potest indici purgatio, quia nõ est diffamatus, nec conuictus, uel confessus, uel deprehensus, tunc nisi agatur ꝯ eum directè, non cogiẽ rñdere. Alij dñt, ꝙ cogitur rñdere, an sit condẽnatus, qa cõdẽnatio nõ est crimen, sed est quoddam notoriũ, sed non placet hoc Inn. & adde rõnem, quia hoc notorium descendit uerisimiliter à crimine. Idem ait, ꝙ testis, qui iurat ueritatẽ dicere, intelligitur eẽ iuratus sup oĩbus contingentibus negotium. Idem ait, ꝙ confessio præiudicat, sed testes, & instra nõ nocẽt ei, ꝯ quem nõ est actum, nec inquisitum, nisi fortè quo ad quandam pœnã arbitrariã, quæ non est pœna falsi ſm Inn. Idem sentit
4 Ac. C. de testi. l. nulli. † Idẽ ait, ꝙ testis interrogationi quæ fit sup irregularitate; uel alio defectu, non dẽt rñdere: quia sup hoc nõ est iuratus ſm quosdã: quia cum
5 sit occultum, non tenetur se prodere. † Adde, ꝙ interrogatoriũ testis dẽt esse de causis cãæ, qñ ꝯtus hẽt genus, & dñas, ut stipulatio. Nã stipulatio tanꝗ genus recipit sub se multas dñales spẽs, licet pro cã qñq; sit ipsa uolũtas. ff. de uer. ob. l. si diuortio. ff. de exce. doli. l. ij. §. circa. ff. si quis cautionibus. l. sed si quis. §. fi. ff. de ope. lib. Campanus. ff. de do. l. pronus. ff. de fideiussor. l. Græcè. §. a tutore. ¶ Si aũt ꝯtus sit dña, & nõ genus, ut ꝯtus emptionis, & alij, qui sunt ipsa specificatio, nõ est quærendum de causis causæ, sed solum de forma ꝯtus unde nisi in cõtractibus innominatis, in quibus est quærendum de impletione, quia substantialis est ista interrogatio. C. de re. permut. l. ex placito. in maleficijs etiã nõ interrogaẽ testis, cur fur fecerit furtũ, uel homicida homicidiũ. sed qualiter. s. an dolo, uel culpa, si iudici uidetur. extrauagantes autem interrogationes, uel de minoribus suis, non debet fieri a teste, quæ non contingunt causam, nec criminosæ, quia non tenetur rñdere, cum non sit productus ad hoc ff. de iureiu. l. qui iurasse. §. si pater. si tñ sine interrogatione rñdeat, nocet testificationi, & testificanti, ut hic. Illud no. ꝙ licet in accusatione non ponatur dies, sed mensis? tñ testis, si iudici uidetur, põt interrogari de die & hora, ut singulariter no. ff. ad Sil. l. si prius. Si autem in accusatione, uel denuntiatione esset appotita dies, uel hora, tunc de ea esset interrogandum de necessitate per ea, quæ no. in l. j. C. qui accusare non pos. ¶ Item Daniel interrogauit falsarios de loco loci, & per responsionẽ fuit comprehensa falsitas testium, & fuerunt lapidati, ut eleganter no. C. de testi. l. testium. Nam iudex debet studere intercipere testẽ suspectum, ut no. Azo in summa

ma.C.de testi.ubi omnino uide,de indictione auté non interrogabitur,quia ars peritiæ est.

SVMMARIVM.

1 Syndicus,uel aeconomus cuiusdam monasterij si fuit confessus in iudicio quadam per errorem,an error iste noceat.
Confessio una an tollat sui contrarium ipso iure.
2 Error confessionis, uel alius an & quando, & ubi reuocari queat, & noceat, & nu. 3.16. 30.ad finem,& 32.
3 Falsum si quis scienter confiteatur,an confessio sit ualida.
4 Confessio ad hoc,ut sit ualida, quot requirantur.& num.5. 6.& 7.17.21.22.
5 Pupillus doli capax de crimine capitali accusatus, an poterit confiteri maleficium.
6 Confessio facta in carcere an sit ualida.
Carcer ad iudicia non est locus deputatus.
7 Confessio minoris an sit ualida.
Confiteri ut quis debeat,mandare non debet iudex.
Voluntaria quæ sunt, non debent certis limitibus coarctari.
8 Minor si præstito iuramento de ueritate dicenda, confessus est an poterit in integrum restitui.
9 Sacramentum,uel iuramentum de præsenti, uel de præterito an obliget.
10 Periurus esse non dicitur,qui non intellexit.
11 Adultus contra iuramentum,quod præstat ut testis,non restituitur.
Iuramentum ueritatis in media lite nisi decisiuum iudex exigere non potest.
12 Filiusfamilias si confiteatur se fecisse furtum,uel homicidiũ an pater possit reuocare istam confessionem,necne.
Fideiussori non præiudicat confessio rei principalis.
In instrumento fideiussionis si fiat mentio de instrumẽto principali,an credatur.
13 Accusatus si sim de stupro uirginis,& confessus,& cõparet uirgo,quæ reuocat confessionem meã,& uult probare quòd ipsa erat mihi desponsata, an sit ei credendum.
Ad errorem probandum,& confessionem reuocandam } an extranei,& qui admittantur,& nu. 12.
14 Confessio facta a minore,muliere,rustico, uel milite an eis noceat,
Imperitia eorum, qui imperiti habentur,eo ipso probatur,cum contra non probetur.
15 Militi non parcitur in iure naturali,uel quasi,pœna quia deliquit contra bonos mores.
Minori in quibus non parcitur,& non prodest erroris obiectio.
Lucrum quasi est hæreditas paterna,& materna.
Priuilegium quandoque subuenit etiam non errantibus.
16 Scientia an & quando præsumatur.
17 Scientia an præsumatur in eo,qui præcipit,uel iubet.
Obreptio dicitur etiam partium interueniente consensu.
Donationem certa scientia quando inducat.
In confessione non requiritur ordo iudiciorum.
18 Instrumentum si produxi:quo continetur factum alienum, quod instrumentum est contra me,& sic facit fidẽ pro aduersario,an possim probare contrarium.
19 Errorem proprium in æstimo communis,siue in libro consulis an possit quis corrigere.
Confessio facta militi prætorio in quibusdã ualet,facta uero post sententiam definitiuam non iustificat sententiam.
20 Confessio,quæ fit omninò extra iudicium super crimine, an inducat plenam probationem.
Suspicio est minor semiplena probatione.
21 Confessio,quando tendit ad solutionem,seu ad liberationem an requiratur præsentia,uel quasi.
Per uoluntatem ultimam non probatur actus inter uiuos.
Confessioni aduersarij,an pœnitentia sit necessaria.
22 Hominem,qui adhuc uiuit in humanis,quid iuris,si quis fateatur se occidisse.
Confessio an ualeat ob uitium litigiosi.
23 Actor si lit.cont.sic ponit,pono quod debes mihi centum, & reus respondet conditionaliter se promisisse,adijciens,& nõ alio modo,uel fortè non adijciens,an uideatur purè confessus,nisi probet conditionem adiecisse.
Confessioni conditionali & cum protestatione factæ positionibus,uel inquisitioni an sit standum.
Protestatio non ualet in præiudicialibus.
24 Confessio si sit facta per uerba abnegatiua, an ipsa uerba probent modo esse.
25 Confessio aduocati ostenso errore an & quando reuocetur.
Aduocati officium quod,& pœna,si alleget contra clientẽ suũ nec sit domini procurator,neque dominus litis.
Taciturnitas quibus noceat.
Error iuris probatur per aperturam librorum.
26 Positiones an fiant ante lit.conte.
27 Interrogationes an fiant post lit.conte.
28 Confessio ficta an inducat infamiam iuris.
29 Banniti an sint infames infamia iuris.
30 Confessus super certa condictione generali proposita ex furto ad duplum,uel quadruplum an efficiatur infamis.
Ex confessione facta in instrumento guarẽtigiæ de furto quis non infamatur.
Guarentigiæ præceptum est interlocutoria sententia.
Confessio non infamat facta apud eum,cuius sententia nõ infamat,ut inquisitoris.
Inquisitionis processus est quædam fictio.
31 Error qualiter probetur,& coram quo,& nu.2.
32 Iudex delegatus ad executionem an possit cognoscere de errore.
Consilij commissio est quædam in causa conclusio.
33 Scriptura si reperiatur in codice mercatoris,quæ continetur quod debet mihi decem,& produco illum codicẽ in iudicio, quid iuris,si mercator dicit,quod illa scriptura non probat.
34 Codicibus rationum mercatorum quomodo stetur.
Mercatorum scriptura producta coram prætore siue Potestate utrum habeat executionem paratam.
Prætor,seu potestas habet se sicut genus respectu minorũ magistratuum,& non trahit ad se quod specialiter his minoribus demandatur.
Statuta minorum magistratuum non se extendunt ad potestatẽ generalem in loco præsidentem.
Executionem succinctam & uelo leuato,nisi soluat,qui promissionem fecit,obtinet.

1 EX parte. † Confessio facta non nocet, si ante finitum negotium de errore docetur. Duæ sunt partes.in prima narrat factum. secũda ibi cum igitur,prouidet iudicem instruendo.Casus.Syndicus uel æconomus cuiusdã monasterij i iudicio cõfessus fuit quædam p errorẽ, quærit̃,utrũ iste error noceat?rñdetur,ꝙ non nocet errore probato necdum finito negotio. ¶Ibi,In iure.i.in iudicio.Ibi, Sibi, id est monasterio. Ibi, Nondum finito.i.non lata diffinitiua Ibi, Nemini, unde ecclesia utitur communi auxilio, nec est opus restitutione in integrum, quod dic ut in ca.ult.de resti.in integ.li.6.&c.Quæro.quæ exigant̃ in confessione?respõdeo duo.s. ueritas, & scientia.ècontrario

trario duo infringunt eam. s. falsitas, & ignorantia, seu
2 error. ¶ † Extra quæro, nunquid una cōfessio tollat ius contrariū ipso iure? & glo. or. sing. dicit q sic. ff. de re. iur. l. nihil tam naturale. dicit Ber. quòd nulla confessio facta propria uoce post litē cōtestatam pōt effectu reuocari, nisi pbetur error. j. de proba. c. qm. ꝯ. super uerbo, confessiones. ¶ Dicit Inno. q omnis error tā prius, quā pcuratorius pōt reuocari usque ad sniam, nō post, nisi in cā appellationis. ¶ Ex hoc conclude, q intra tps appellandi, si non est appellatū, non pōt reuocari, quia nō est coram quo reuocetur. Nā corā primo iudice sumus post iurisdictionis egressum. corā secundo sumus ante iurisdictionis accessum, & sic coram iudice incōpetenti. ¶ Itē renunciaret appellationi interpositæ, q adiret primū iudicē.
3 ¶ † Quæro, si quis scienter confitetur falsum, an ualeat cōfessio? rñ. aut est falsum p rerum naturam, uel iuris impossibilitatē, uel statutū legis scriptæ, & non ualet, ut. ff. de inter. ac. l. confessionibus, & no. ff. de au. & ar. leg. l. ornamentorū. aut est falsum p facti cōtingentiā. & tunc aut est talis psona, quæ confitendo nō pōt sibi pìudicare; & non ualet eius confessio. aut pōt sibi pìudicare ualens. & tunc statur cōfessioni in iudicio factæ, nec ante lit. cōtest. reuocatur. In præparatorijs iudiciorū, & post litē cōtestatā reuocet in decisorijs ante quā sit conclusum in cā, & pbetur error. ff. de interro. ac. l. de ætate. §. fi. ff. fami. her. l. q familiæ. quod dic ut. C. de iur. & fa. ign. l. error, & . ff. eo. l. nō fatetur. ff. qn ac. de pecul. est annalis. l. quæsitū. quæ. l. dicit, ubi est error publicus, psumitur esse error ēt in
4 confitente, & est. l. ualde notabilis. ¶ † Quæro, quot requirantur ad hoc, ut ualeat cōfessio? rñ. duo gñalia. s. ut adsint, quæ debent adesse, & absint, quæ dñt abesse: spālia aūt uersibus cōprehendunī. Et prima pars uer-
5 sus est maior. ¶ † Quæro, ergo an pupillus doli capax de crimine capitali accusatus (quod esse pōt, si malitia supplet ætatē, ut dicunt duæ no. ll. ff. de tute. l. si arrogati, & . ff. ad Sil. l. excipiuntur.) poterit cōfiteri maleficium? & uidetur q nō, quia tutor nō cōsentiet ei, nec pōt cōpelli ad auctoritatem præstandā, ut. ff. de auth. tut. l. j. in fi. Dic ꝯ. sufficit. n. q tutor authorizetur, ut rñdeat, licet nō authorizetur, ut sic rñdeat. Si aūt est in potestate patris, nō authorizabit pr̄, sed dabitur curator liti: quia patria potestas nō est ad hoc inuenta. In adulto aut secus est, ut. C. de aut. præstan. clarū, quod
6 dic, ut ibi p Cy. sm uerbum est spontè. ¶ † Quæro igit, utrum ualeat confessio facta in carcere? respon. nō, tū quia metu: tū quia carcer nō est locus ad iudicia deputatus, ut. ff. quod me. cā. l. qui in carcere, ubi est glo. no.
7 de hoc. ¶ † Quæro, an minoris confessio ualeat? & uidetur quod sic psertim in facto pprio: quia ille, q cōfitetur, præsumetur bonā fidem agnoscere. ff. de admi. tuto. l. quotiens. ff. mā. l. Quintus. ¶ Itē qui defert iuramētum, vr̄ confiteri iuxta tenorē iuramenti, & minor pōt iuramentū deferre, ut. ff. de iureiu. l. nam postea. §. si minor. ¶ Itē si ualet confessio in criminali, ut. C. de aut. pstan. l. clarum, multo fortius in ciuili, ubi agitur de minori præiudicio. ¶ Itē cōfessio adulti ualet in cōtractu, ergo & in iudicio, in quo ꝯhitur quasi, ut. ff. de pecu. l. iij. §. idē scribit, & . ff. de iudi. l. oēm. ¶ Item lex dicit, aduersus suā cōfessionē restituī in integrum, ergo ualet mero iure, nisi pbet errorē, & tunc usque ad diffinitiuā auditur de iure cōi: post diffinitiuā uerò ope appellationis, si snia non transiuit in rē iudicatā: post uerò ope restitutionis in integrū. Si uerò per stultitiam suā, & nō p errorē, tunc semp in integrū restitutio est necessaria, in qua oportebit eū suā facilitatē pbare. i. rem aīr se hēre, ut. ff. de confes. l. certam. §. minorē. In ꝯriū vr̄, q confessio ipso iure sit nulla, sicut snia lata ꝯ
2 eum, qui indefensus [a] est. C. si aduer. rem iudi. l. cum minores, nisi a tu dicas, q nō dr̄ indefensus ille, qui cōfitetur, ar. ex coniunctione duarū. ll. ff. de inoff. testa. l. qui repudiantis. §. fi. ff. de nego. ge. st. l. at qui natura. §. cū me. Solu. aut est pupillus; & non ualet ipso iure si ne auctoritate tutoris, ut. ff. de inius uo. l. impuberes, quæ auctoritas nō est pręstanda nutu, sed uerbis expresis. ff. de re. iu. l. ubi non uoce, licet ꝯsensus posit pstari tacitè ff. de ado. l. si pr̄. aut est adultus habens curatorē; & idē, quod in pupillo, & hoc de iure. C. quod inductum est, non iur. ff. orū, & hoc not. ff. ad Treb. l. j. §. fuit quæsitum. aut nō hēt curatorem, & tunc ex confessione surgeret alienatio pprietatis rei, quæ sine decreto nō pōt alienari; & ipso iure nō ualet cōfessio, C. de transac. l. cū hi. §. sed cū lis, ne quod una uia phibetur, alia uia pmittatur, quæ ad idē tendat. Si aūt non uergit ad talem alienationē, sed solum ad ueritatis indaginē, puta in actionibus in psona, ualet confessio mero iure; & ita intelligitur. d. §. minorē. adde quod no. pe. & Cy. in l. unica. C. e. Nā hæc uera sunt, ubi minor est iussus & monitus à iudice rñdere. Si aūt spontè temere prūpit in actum cōfessionis, eo ipso ur̄ læsus sui facilitate. quia diligens hō non erat facturus; & iō tunc nullo alio probato restitueref in integ. Scias tū, q iudex non debet mandare rñdenti, q cōfiteatur, sed solum quod respōdeat aliàs uideretur cōfessio fieri per impressionem, tex. est no. in. l. j §. qui quæstionē. ff. de quæsti. Nā quæ nutu uoluntatis geruntur, nō debent certis limitibus coarctari, ut. ff. de ar. l. qualē, in
8 principio. ¶ † Sed qd si minor, præstito iuramento de ueritate dicenda, cōfessus est, nunquid poterit in integrum restitui? & ur̄ q sic, quia iuramentū non est inuentum, ut sit erroris patrocinium, sed ut sit fidei uinculum. ¶ Item istud est sacramentū assertoriū, non pmis-
9 sorium, unde non obligat. ¶ † Item istud est sacramentū de pñti, uel de præterito, & sicut stipulatio p uerba præsentis tpis non obligat, ut no. ff. de uer. oblig. l. v. §. stipulatio, & insti. de literarum ob. §. j. nisi habeat in se æquipollentiam pmissionis, ut. ff. de euictio. l. si ita qs ff. de pac. l. non impossibile; ita & in iuramēto uidetur dicendū. ¶ Dicet aliquis, iste nō pōt suū periurium allegare: quia allegaret suā turpitudinem. sed rñdeo, q
10 error turpitudinem uelat. ¶ † Itē non dicitur periurus esse, qui non intellexerit, arg. ff. de iuris. om. iu. l. si per errorē; ad hoc facit, quod no. ff. de iureiu. l. aliàs. Non ob. aut. sacra puberum: quia loquitur in iuramento de facto, quod potest uerificari p obseruantiam, ut. C. de trans. l. si quis maior. sed iuramentū falsum de pterito, uel psenti est impossibile, quia non pōt uerificari nec de facto, nec de iure, ut. ff. si cer. pe. l. cum ad præsens. ¶ In cōtrariū uidetur, qa confessio, & snia æquiparantur, ut. ff. de re iu. l. post rē. sed si quis iurat stare sniæ, uel iurat sniam ueram, nō pōt uenire cōtra, nisi in uno casu speciali, ut in snia ferēda p arbitrū, ut. C. de arbi. aut decernit ius, unde arguēdo p locū à speciali sequi
11 tur, q in contrariū est ius cōe. ¶ † Item adultus contra iuramentum, quod pręstat ut testis, non restituitur. sed iste est testis, licet in facto pprio, ut. C. de fideicō. l. fi. ergo non restituitur. So. puto primam opinionē uerio-rem,

[a] ¶ *Vide omninò elegāter de hoc per Cald. in consi. x. inci. examinato dicto instrumento remissionis, seu donationis, sub. tit. de usur.*

rem,ut.ff.de of.præsi.l.illicitas.§.ueritas. & caue tibi, quia iudex non debet exigere iuramentũ ueritatis in medio li.nisi sit iuramentũ decisiuum,ut.C. de iura.ca lũ.aut in istos. Dixi,ꝙ testis non restituitur cõtra proprium iuramentũ,quia si restitueretur , nõ esset testis idoneus,ut ff de ꝓbat.l.minor.§ fi. quod falsum est in
12 eo minore,qui hẽt legitimã ætatẽ testificandi.¶†Quęro,filiusfa.confitetur se fecisse furtũ,uel homicidium, utrũ pr̃ possit reuocare istã cõfessionẽ,nec ne ? Rñdeo, aut pater tenetur ex cõsequentia delicti;& põt reuocare probando ꝯrium.sed si non ꝓbat contrarium,statur confessioni filij,ut no.singulariter in l.ij.§.j.ff. si ex noxa.cau.aga.& tñ si qs fideiuberet pro delicto alterius, rei principalis cõfessio non præiudicaret fideiussori, q in iudicio non fuit.quinimò oporteret de nouo contrà fideiussorem ꝓbare non solũ cõtractũ fideiussionis,sed ẽt contractum principalẽ,qui nõ ꝓsumitur, nisi probetur,licet quædam glo.sentiat,ꝙ si in instrumento fideiussionis fiat mentio de instrumento principali, præsumanĩ oĩa solẽniter acta.ff.de uer.ob.l.sciendũ quæ gl. non est alibi.Aut pater tenetur ex ꝯsequentia iudicij; & tunc põt reuocare cõfessionẽ filij, & ꝓbare contrarium,ut.C.de accus.l.ij.aliàs tanquam fideius.iudicati tenetur,arg.ff.de uerbo.ob.l.cũ filius; & hoc quia sumus in consequentia succedanea periculi, ut.ff.man.l.
13 si remunerandi.§.Maurius.¶†Idem dico in tali exemplo,accusatus sum de stupro uirginis,& cõfessus, cõparet uirgo,reuocat confessionẽ meã, & uult ꝓbare , ꝙ ipsa erat mihi desponsata,ut no.C.de fideius.l. pen. & ego si hoc allegassem,crederetur utriq; nr̃um cõcordi, ut dixit ibi gl.aurea.rñ.puellam admitti, quia melior est bona fama,quàm diuitię multæ,ut.ff.si quis om.cã. te.l.Iulianus,& ex processũ nõ emendato efficitur dãnũ præsumptionis,ut ff.de adul.l.denuntiasse §. quæritur,& C.de fal.l.j.¶Interdum cõsistit consequentia.l. læsionis in ordine quodã iur. ut in principali & fideiussore,in debitore,& extraneo possessore . & dico ꝙ isti admittuntur ad probandũ errorem,& reuocandã confessionem rei:quia eorũ interest ante tp̃s occurrere, arg.ff.de inof.testa.l.si suspecta,& quod ibi pulchrè & plenè no.Idẽ dico,si tabellio confitetur se Titio mandante fecisse falsum instr̃m. Nam Titius põt reuocare confessionem,& probare contrariũ.admittitur ẽt ꝓcurator Titij,quia quo ad Titiũ,cuius est procurator,nõ imminet pœna capitalis ex ui istius processus.ff.de ap. l.Lucius.ff.de infam.Lucius,&.s̃.de ordi.cogni.c.cũ dilectus.§.fi.is non cuius autẽ interest,non auditur:quia hi solent audiri,quorum interest,& nõ alij,ut.l.j.ff.de
14 ap.re †Quæro,cõfessio facta à minore,muliere,rustico,uel milite,an eis noceat?Rñdeo,nõ, si ꝑ iuris imperitiã emanauit.Sed qualiter ꝓbatur imperitia?rñdeo, eo ipso,ꝙ non probatur cõtrariũ.ff.de iur.om.iud.l.si quis id, quod.C.de his,qui sibi ascri.l.quod adhibitus. quæ lex dicit,quòd ex notabili pręsumptione pręsumitur in milite potius imperitia,quã dolus. Interdũ nõ parcitur militi,ut si errauit in disciplina militari : qa
15 debent scire arma.C.de iure deli.l.fi.in prin.¶†Item non parcitur ei in iure naturali,uel quasi,puta quia cõtra bonos mores delinquit ut.C. de in ius uo l. uenia. ff.de adul.l.adulterium cũ ince.¶Itẽ non patrocinatur militi,uel minori,si per iuris errorẽ omisit solẽnitatẽ, uel formam rei,ut quia fecit testm̃ solemnitate omissa tam cõ̃,quã militari:quia ibi agitur de productione alicuius actus in esse,omissio modi & formæ omnibus nocet,ẽt error tabellionis,uel aduocati,ut optumè no. C.de testa.l.ambiguitatẽ. Itẽ oẽs hoĩes natura scire desiderant,& præter naturam est nõ cõsulere peritiores, quorum peritia mens illuminatur,ut.C.de inge.manumis.l.si auiam tuã.& iõ omnibus nocet in lucro captãdo,& quasi lucro,ut in hæreditate paterna & materna ff.de bo.poss.l. in bonorum,& habes pulchrã glo.C. de iur.& fac.igno.l.si emancipata.¶Item ꝑdictus non subuenitur in iniuriis,& damnis alteri illatis,ut plenè no. C.unde ui.l.si quis in tm̃,nisi forte in leuibus criminibus,ut in delatione armorũ,& similibus,quæ non fiunt contrà bonos,ut nemini noceant.¶Itẽ qñq; non errãtibus subuenĩt iur.priuilegio,ut.C.de iur.& fac. igno.
16 l.j.quæ.l.est singularis.¶†Tertium uerbum est,sciens. Quæro,igitur nunquid scientia præsumatur?rñ.sic in facto proprio ff.pro suo.l.fi. Præsertim in facto ꝓprio promissionis,& uinculo fidei,ut tex.aureus.C.de contrahen.& cõmit.stipu l.magnã. Sed in facto tertij , aut loquimur in actore;& non præsumitur error : qa debuit deliberasse,ut.ff.de re.iur.l.qui in alterius.fallit, si aliqua sunt indicia erroris,ut.ff.de acqui. hære.l. cũ falsum,&.l.patronus.§.rei perduellionis , & ibi glos. Aut loquimur in reo.& tunc aut ꝓbat rem aliter se habere,aut nõ.primo casu præsumitur error.ff.de interroga.act.l.de ætate.§.C.de erro.cal.l.j C.de iur.& fa. igno.l.cum falsa.sed glo.ordi.dicit,quod si quidẽ habuit terminũ ad deliberandũ, & deliberatè rñdit,standum est responsioni suę,ut singulariter no.j̃.de diuor. c.ex literis.sed illa glo.non omninò est uera. Nã reus semper habet terminũ ad deliberandũ.C.de lit. conte. aut.offeratur.ergo nunquã posset corrigere errorem suum;quod falsum est.Si aũt non errauit , aut est tale quid,in quo põt sibi præiudicare ꝑ consensum ; & statur confessioni,ut ff.ad.l.Aquil.l.perinde.§.fi. aut est tale quid,in quo non põt sibi præiudicare ꝑ consensum;& non ꝑiudicat,si de innocentia constat,ut ff.de quæsti.
17 l.j.§.si quis ultrò.¶†Circa scientiam quæritur,utrum exigatur in eo,q præcipit,uel iubet?uerbi gratia, ego contra i cum usurario,& feci instrumentũ de duplo. deinde iuimus coram ep̃o,& cõfessus fui,ꝙ instrumentum de duplo.deinde iuimus corã ep̃o,& cõfessus fui, ꝙ instrumentum totum erat de uera sorte,& ep̃s fecit mihi ꝑceptum de soluendo.rñdeo,si ep̃s sciebat factũ, præceptum est nullũ:quia dolus iudicis reddit præceptum suũ nullum,ut no.ff.de procu.l.si procurator absentem.Si aũt ignorabat,sed fuit sibi obreptum à contrahentibus,& dicitur obreptio,licet de cõi consensu, quia in fraudem canonum disponentiũ de nullitate.ẽt inter uoluntarios,ut.C.de leg.& cõ.l.non dubiũ. ¶Dices tu certa scientia inducit donationem.ff. de noua. l.si quis delegauerit,rñdeo,donatio accedẽs sorti mutuatæ est usura, ut no.ff.si cer.pe.l.rogasti.§ si tibi. Secus,si accederet contractui dotis,uel alij cõtractui, in quo non consueuerit exerceri fœnus.ff.de uer. ob.l.diuortio,& facit.C.man.ab Anast iio.¶Quartũ uerbum est,ubi.ius.i.iudicium. ¶Quæro ergo,quid si confiteaĩ ante lit.contest.Nã nondũ est iudiciũ formatum,sed attentatum,ut.C.de iudi.l.j.rñdeo,in cõfessione non requiritur ordo iudiciorũ,tex.habuistis no.s̃. de restit.
18 Spo.Pisanis ¶†Quæro,produxi instrumentũ,quo continetur factum alienum:quod instrumentũ est contrà me,& sic facit fidem pro aduersario, ut no.ff. de eden. l.j.§.editiones,in fi.mag.gl.nunquid possum ꝓbare cõtrarium?dicit Inno.ꝙ non.j̃.de censi. olim : quia sum cõfessus uoce propria,& ꝑ instrm̃ cõuictus, ut.C.quorum.app.non reci.l.ij.&.l. pen. sed si aduersa pars,uel iudex

iudex reprobaret instrumẽtum, licitum esset mihi mutare consilium, ut eleganter no. Inn. infra de iureiuran.
19 mulieri. ¶ † Quid dices in æstimo cõis, siue in libro consulis, utrum possit quis corrigere errorem proprium? & vr̃ ꝙ non, quia desiderium apud acta officialium publicatum non potest corrigi, ut no. in l. iura. C. de omni agro deserto, li. 11. nec ob. confessio, quia confessio succedit loco probationis, & probatio non est ꝓbatio, si falsa sit, ut l. ij. ff. quẽad. te. aper. præsertim si acta sunt per procuratorem sine spãli mandato, quia ex certa scientia non põt dño nocere; uñ nõ est necesse probare eũ errasse, sed sufficit rem aliter se habere. ¶ Quæro, quid de confessione, quæ fit coram milite ptãtis, qui uadit capiendo malefactores, & rimando ꝑ armis? rñ. iste ẽ quidam executor, & non iudex: tñ relationi suæ statur in leuibus criminibus, ut no. ff. de insa. l. ictus, & ff. de acc. l. le tia. ¶ Quæro, quid de confessione, quæ fit post iudiciũ, nunquid iustificet sñiam latã prius ex abrupto? de hoc. habes gl. or. & fin. ff. de ap. l. non tm̃, quæ determinat, ꝙ non, quia iudex erat functus officio suo, uñ amodo re-
20 digitur ad instar priuati. † Quæro, quid de confessione quæ fit omninò ex iudicium sup crimine? Rñ. aut fit in flagranti crimine quasi in eodem contextu, & loquit̃. ff. de adul. l. capite quinto, quia ponitur ad torturam. aut nõ fit inflagranti crimine, & tunc inducit solũ suspicionẽ, quæ minus est, q̃ semiplena probatio, ut ff. de ædil. edic. l. quæro. §. fin. & singulariter no. ff. de prob. l. comprobatio prioris. & hoc qñ confessio respicit crimen, sĩ aũt respicit contractum, aut põt inducere tunc tpis dispõnem; & disponit, ut insti. de literarum obli. aut non põt inducere tunc tpis dispõnem; & tunc non disponit. sed dispositum probat, si fit præsente parte, uel dirigit̃ ei, ut ff. deposi. l. Publia. ij. & ff. de consti. pecu. quidam
21 quæ lex est solennis. † Sed nunquid, qñ confessio, tẽdit ad solutiooem, seu ad liberationem, requiritur pñtia, uel quasi? gl. sunt ꝯriæ. una dicit, ꝙ sic. ff. de pact. l. idem in duobus. alia dicit, ꝙ non, quia quæritur exceptio doli; licet non pacti, ff. de lib. leg. l non solum §. liberationis. prima est uera, ubi emanat ꝑ modum conuentionis secunda est uera, ubi emanat per modũ simplicis enumerationis ueri, & hæc uera sunt, qñ emanat post obligationem contractam. sed si concernit & impedit principium obligandi, non est uis, utrum pars sit p̃sens, necne, ut patet in dño, qui hẽt ratum negotium sciens tan q̃ male gestum, ut subtiliter no. ff. de ne. ge. l. Põponius scribit, & l. Nesennius. Sed interdum confessio emanat in ultima uoluntate. & tunc aut ad deliberandũ, & quæritur exceptio doli, aut ad alligandum, & quæritur actio ex testõ, ut l. j. C. de fal. cau. adiecta le. Nam per ultimam uoluntatem non probatur actus inter uiuos, qa non emanat ad istam intentionem ut est tex. singularis ff. de li. le. l. Aurelius. §. si. aut emanat ad probandũ (sũt .n. quidam qui testari non possunt, tñ fidem ueri confiteri possunt) & tunc idem qđ dixi superius in actibus inter uiuos. ¶ Quintum uerbum est, hostis. i. aduersarii. Quid ergo, si non est ibi ꝯdictio? respon. eo multo magis ualet confessio, ut no. ff. de ne. ge. l. at qui natura. §. cum me absente. qui tex. non est alibi, & ff. de procu. l. si reus paratus. quæ. l. ẽt in simili casu nõ hẽt sociam, sunt similiter quædã aliæ. l. uulgares. ff. de iudi. l. si debitor ff. de leg. j. l. si domus. §. qui confitetur. ¶ Modo sequit̃ in glo. ea, quæ debent abesse, & primum uerbũ est, nec
22 natura rei. ¶ † Quæro igitur, si quis confitetur se occidisse hominem, qui adhuc uiuit in humanis? rñ. si erat taliter uulneratus, ex morte sequenti uerificatur cõfessio, quia mors non est quid nouum, cum iacula uulneris effugere nõ possit, ut ff. de confes. l. si is qui Stichum. & ff. ad l. Aqui. huic scripturæ, & l. qui occidit. §. si. ff. de dam. infe. l. damni. §. si is. ¶ Quæro, cõuentus rei uin. ab uno, lite pendente cõuentus ab alio confitetur, nunqd ualeat confessio ꝑꝑ uitium litigiosi? & vr̃ ꝙ non. Sed in contrarium vr̃ casus ff. de rei uindi. a quo fundus, & l. is à quo, & ff. de peti. hẽre. l. pe. quia hoc fit ex necessitate & uigore iudicii. licet. n. sic respondere sit uoluntatis, tamen respondere est necessitatis, quæ redditur in inuitum. uñ non facit, sed fit ei. & hæc uera, qñ quis confitetur per modum iurisdõnis necessariæ. alias. n. si uoluntariè, non ualet confessio ꝑꝑ uitium litigiosi, ut habes hic in gl. or. † Pone, ꝙ lite contestata actor sic po-
23 nit, pono ꝙ debes mihi centum, reus respõdet, conditionaliter se promisisse, adijciẽs, & non alio mõ, uel forte hoc non adiecit. Quæritur, an uideatur purè confessus, nisi probet conditionem adiecisse? rñdeo, non uidetur purè confessus, ut ĩ. de fide instru. cum Ioannes Eremita. facit quod no. in l. ij. C. de dona. ante nup. Imo nõ vr̃ ad interrogata respondisse. ut ff. de uer. ob. l. j. §. cum adiecit; & ideo cogendus est reus simpliciter respondere, sicut positio est facta simpliciter, aliàs non vr̃ respõsum ẽm Archi. qui ita no. s̃. de confes. c. statuimus, i prima glo. iuxta medium, li. 6: de hoc in Spe. in ti. de positionibus. §. x. sequitur, in uer. sed pone, lite contesta & de exce. §. uiso, uer. tu ergo. ¶ Sed quid dices inquisitus in respondendo inquisitioni de homicidio, respondit præmissa defensione, hoc modo, ad meam defensionem feci? uel posita in ordine uerborum respondit hoc modo, feci ad meam defensionem, nunquid alio non probato possit condemnari? & uidetur quod sic, quia confessioni statur ꝯ se, sed non pro se. Item prę-sumptio est contra eum. ¶ In contrarium uidetur, quia ista cõfessio est qualificata, & talis qualitas perimit cõfessionem, ut ĩ de accu. c. cũ dilecti. ¶ Item aut tota cõfessio est acceptanda, aut tota repudianda, ut ff. de procu. l. in causæ. ¶ Item non dicuntur concordes illi, q in qualitatibus disconueniunt. ff. de iureiuran. l. iusiuran. ad pecunias. §. si de qualitate. ¶ Item curia utitur adminiculo confessionis. ergo debet uti cum sua cã, suisque uitiis, ar. ff. de manumi. l. Caius. ff. de acqu. pos. l. Pomponius. §. cum quis. Nam ista confessio non habet duo capita separata, sed unicum tm̃ in forma cum qualitate; & aduocati dicunt communiter, ꝙ ex tali respõne non sequitur condemnatio Bar. contra & ego, quia hæc uerba ad meam defensionem sunt quoddam excipere, qa non absorbent factum, sed uinculum, & ille, qui excipit debet probare, illa autem uerba, & non aliter, nec alio mõ, quæ apponuntur ad cautelam, non prosunt, qa in præiudicialibus non ualet protestatio, de hoc no. C. de
24 exce. l. si quidem. † Quæro, quid de confessione facta per uerba abnegatiua, ut confiteor te fuisse dñm, nũqd probent mõ esse? dic ut no. ff. c. l. certum. j. uel latius dic ꝙ quædam sunt, quæ habent necessariam ueritatẽ ex pręterito in præsenti, ut homicidium, & probant. ff. de iur. codi. l. Plociana. Quædam hñt ueritatẽ cõtingẽter & non necessario, ut dñium, & obligatio, & non p̃sumit̃ de pręterito in pręsenti, ut C. de prob. l. siue possidetis. & hoc, qñ consistunt in iure, sed si consistat in mero aĩo
25 ut possessio, dic ut ibi no. † Quæro, quid de confessione aduocati? respondeo, reuocatur ostenso errore, si processum est ad ea, per quæ uideatur confessio approbata, aliàs reuocatur sine ostensione erroris secundum Host. ¶ Quod autem dixi, ꝙ error aduocati nocet

a ¶*Vide omnino de Andra Barb. in consi. 6. col. x. vol. j.*

a nocet [a] clientulo, procedit ex natura officij aduocati, qui habet pro clientulo proponere, & rñdere, ut l. j. §. j. de post u. s. in iure, nō in facto. Item habet dictare libellum, formare interrogatoria, positiones, & articulos. & similia, ut C. de postu. l. quisquis, & s̄. de iudicijs, pastoralis, non tñ aduocatus est procurator, nec efficitur dñs litis, nec ad eum damnum, nec commodum litis pertinet, ut no. ff. de postulando. l. j. §. initium, & ibi bona gl. Si tñ aduocatus alleget rōnem, uel legem ꝯ clientem suum expressè facientem, præsumitur in eo dolus, uel collusio, quia armat aduersarium clientuli sui; & ex hoc debet puniri. Debet ergo tacere, & contra conscientiam non tenetur aduocare, ut de iudi. l. rem non nouam. §. fi. cum igitur errat aduocatus in iure, dēt clientulus incontinenti reuocare errorem, si pñs est, & intelligens ſm Pe. & intelligitur incontinenti. j̄. triduum, qđ datur, ut possit alios consulere, ut C. de errore aduo. l. j. & ij. Item ideo dixi, intelligens, quia qui non intelligit est p̄sens corpore, sed absens spū, ut C. de incest. nup. l. cum ancillis, & l. j. in fi C. de fal. mo. unusquisque aūt præsumitur intelligens, si ex proposito, & non fortuitò interest, ut ff. de test. mi. l. diuus. ¶Item ꝙ dixi errorē aduocati errantis in iur. nocere clienti, si errorē nō reuocat. quia ꝯdicere cōfessioni par est, ut sin. no. ff. rem ra. ha. l. quo. n. §. j. fallit in muliere, nisi per prius consuluisset peritiores. disciplina. n. scholastica mulierum pudicitiæ nō congruit. ¶Item fallit in rustico, qui uere est rusticus, & non sagax, ut no. ff. de excu. tu. l. athletæ. §. de rusticis. ¶Item fallit in minore, nisi sit in iure peritus: secus. n. si est licentiatus, uel doctor, uel longo tpe studens ut no. C qui & aduersus quos. l. j. & C. de mune. patri. l. professio. ¶Item fallit in milite, qui circa arma occupatur, non in eo, qui circa delicta conuersatur, nec in delicta conuersatur, nec in milite militante circa diuina officia: quia in eo requiritur peritia literarum, ut s̄ de ele. c. cum in cunctis. ¶ Vltimò scias, ꝙ error iuris probatur ꝑ aperturam librorum disponentium ꝯrium

26 ut s̄. de so. compe. c. diligenti. † Quæro, nūquid positiones fiant ante lit. cont. dicit gl. ꝙ non, quod uerum est super præparatorijs iudiciorum in negotio principa-

27 li. Item quæro, nunquid interrogationes fiant post lit. contesta. dicit gloss. ꝙ non; quod uerum est super præparatorijs iudiciorum, ut. C. de procurato. ita de-

28 mum. ¶ † Extra quæro, nunquid ficta confessio inducat infamiam iu. & uidetur quod

b ¶*Vide Ca. consi. 21. b colum. ij.*

non, ut nota. Dyn. in l. tertia. ff. de suspe. tuto. ¶ In contrarium uidetur, quod sic, ut in. C. de interdict matr. l si tutor, & ff. de infa. l. qm̄. Solu. aut tacita confessio surgit ex contumacia, & non infamat infamia iuris. & ideò non remouet quem à dignitate. sed bene infamat infamia facti. i. apud homines emendatioris uitæ. Aut tacita confessio surgit ex crimine, uel ex contractu simoniaco, &

29 tunc infamat utraque infamia tam iur. q̄ facti. ¶ † Ex his apparet, quod banniti nō sunt infames infamia iuris, tñ suspecti sunt de eodem genere officij, & ex quo sunt banniti, administrare non possunt. C. de susce. & archa. l. si aliquid; & eleganter no. in auē. de armis. §. fin.

30 col. 6. ¶ † Quæro, confessus super actione furti efficitur infamis: quid si est confessus super certi condictione generali proposita ex furto ad duplum, uel ad quadruplum? respondeo, non efficitur infamis nisi apud homines bonos & graues, ut singulariter no. in l. certi condictio, in prin. ff. si cer. pe. & ratio ibi subtiliter redditur. ¶ Quæro, quid in confessione facta in instrumento guarentigiæ, quòd habet uim sententiæ ex forma statuti. uerbi gratia, si fur se obligat ad pœnam dupli, & tabellio facto præcepto guarentigiæ. respondeo, istud præceptum est interlocutoria, ut singulariter no. C. de bo. quæ li. l. fi. §. necessitatem. & ideo nō infamat, ut ff. de infami. l. quid ergo. §. Quintum ibi etiā gloss. dicit ualde eleganter, quod cuius sententia non infamat, nec confessio facta coram ipso. unde dicebāt antiqui aduocati, & ita seruabatur in palatio, quod sicut sententia inquisitoris non infamat, ita nec confessio facta corā ipso, nisi additur infamia ex genere pœnæ, ut ff. de infa. l. ictus fustiū. sed Bar. ex suo capite in l. infamem. ff. de publi. iudi. dicit, ꝙ sententia inquisitoris in causa famosa infamat. tenet enim, quod inquisitio sit ordinarium remedium, & non extraordinariū, cuius opi. est contra Dy. & omnes antiquos. Item processus inquisitionis est quædam fictio, quia fingitur fama accusare, & fictiones non infamant. quare opinio communis uidetur uerior & æquior, cum non sit iure cautum, quòd sententia inquisitoris non infamat infamia iur. ciuilis, sed ſm canones infamia facilius irrogatur, & facilius tollitur. ¶ Adde ibi, negotio nondum finito, talem postillam. finito uerò iudicio, à quo appellatum non est, finitur reuocatio erroris, ut C. de transac. l. sub prætextu, & j̄. de re. iu. ca. inter monasterium. Si uerò appellatum est, adhuc est locus correctioni secundum ll. & sic dicit se Gui. obtinuisse in Spe. eo. ti. §.

31 ul. uer. pe. ubi de hoc, & j̄. de ap. c. causam. † Et qualiter probetur error, dic ꝙ quandoque error contingit in omissione exceptionis dilatoriæ; & tunc probo ꝑ purum iuramentum. j̄. de excep. pastoralis. Quandoque contingit in alijs; & tunc aut ille, qui dicit se errasse, certat de damno uitando, & ille, contra quem agitur, certat de lucro captando & indebito soluto. j̄. de solu. c. ul. & tunc probādo rē aliter se habere, præsumitur error, ut in l. qui potest, & l. cum de indebito, ff. de prob. Si autem uterque certat de damno uitando, & sic uterque est in pari cā. tunc aut uolun: reuocare errorem alienum, ut procuratoris, ut hic, & tunc probando rem aliter se habere, possunt, ut in l. certum § sed omisso. ff. de confes. Si loquor de confessione propria; & tunc aut confessio mea fuit circa factum alienum, & idem, quod supra dixi, ut in l. qui alieno. ff. de reg. iur. & j̄. de re. iur. c. si quis in ius, li. 6. & in c. ul, ff. pro suo. Si in facto proprio, non sufficit probare errorem aliter se habere nisi probem longinquitatem temporis, ar. l. is qui peregræ, in prin. ff. de acqui. pos. s̄. de resceri. ab excōicato, & quod no. Dy. j̄. de reg. iur. c. ignorantia, lib. 6. Idē, si implicita sit confessio in facto meo, uel alieno, ut in l. em-

32 ptori. §. Lucius. ff. de pac. & C. de errore aduo. l. j. † Extra quæro, nūquid iudex delegatus ad executionē possit cognoscere de errore: hęc qō pōt itelligi de iudice delegato ad executionem ꝯtus. & iste pōt de toto cognoscere, quia ante causæ cognitionem delegatus est, ut C. si contra ius, uel uti. pu. l. & si non cognitio. interdum est delegatus ad executionem confessionis in iure factæ: tunc considera, quia non committitur sibi nisi pars affirmatiua idest executio. unde non potest se intromittere de eo, quod non est sibi commissum, ut supra de sequestra. posses. c. 1. tamen si alicui committitur executio generalis confessionis, quæ debet liquidari per species, de ipsis speciebus posset cogno-

cognoscere,& si esset error,posset corrigere.ff. de con fes.l.pe.Et idem est,si committitur executio sniæ,quæ transit in rem iudi.Si aũt non cõmittitur executio, sed remissio ab eo,q pôt hanc formã dare tunc pôt in utrã que partẽ cognoscere:tñ de iure non debet cã ita com mitti,ut.d.c.j.de sequestra. pos. ¶Quid,si ordinarius cõmittat cãm post conclusum in cã?ut.s̃. de cã pos.pa storalis.§.ul.pone cõmissa est cã consilio sapientis ex forma statuti Genuæ hñtis consulere,& diffinire, nun quid pôt cognoscere de errore?& uĩ ꝗ non, considera to officio consultoris.¶In cõtrarium uĩ ꝗ sic, conside rato officio cognitoris; cogitabis:quia officio promi- scuo fungit̃,arg.ff.de leg.j.l. Titiæ textores. & puto ꝗ debeat cognoscere,qa cõmissio consilij est quędã con-

33 clusio in cã,ut.C.de dila.cum à nobis.¶†Quæro,repe ritur in codice mercatoris quædã scriptura, in qua cõ tinetur,ꝗ debet mihi decem,ꝓduco illum codicem in iudicio:mercator dicit,ꝗ illa scriptura nõ probat, qa fuit facta me absente,ut.ff.de interroga.act.l.fi. ¶In cõ trarium allegatur glo.quæ est.C.de pact.postquã liti. sed ibi loquitur in renuntiante,non in confitente , est rõ differentiæ:quia ꝑ confessionem contrahitur, & re- quiritur præsentia,ut.C.de pecu.l. depositi.§.j. ubi est tex.no.So.dicit Bar.ff.de dona.in l.nuda,& glos. ordi. C.de conuen. fisci debi.l.fi.lib.xj. ꝗ talis scriptura[a] ꝓbat,saltem ui notorij actus ꝑmanentis.ego idẽ dico, cum præsumatur facta me mandante,non requirit̃ alia præ- sentia,ut.ff.de eden.l.prætor.§.ptinere,& no.per Ia.de Are.in l.j.C.de edẽdo.Sed de codicibus fœneratorum

a¶ *Vide dom.Alexand. cons.cxi. uolu.iiij. & Lu.Ro cõs.ccclxvij.*

34 habes hoc expressum in c.j.de usuris.in cle.¶†Quęro, qũo statur codicibus rationum mercatorũ?rñdeo,plu ribus rõnibus Prima pp naturam rationum,& genera lis iudicij,in quo non pôt poni calculus separatus , sed promiscuus esse debet,ut.ff de eden.l.si quis ex argen- tarijs.§.rõnem,& sic ꝓcedit ex natura calculi. ¶Secun da rõ est qualitas fidei:quia mercatores sunt homines emendatioris uitæ & probatæ fidei,& legalitatis:unde scriptura eorũ ꝓsumitur emendata & uera & fidelis, ar.eius,quod no.ff.de ripa munienda.l.j.§.is cui. ¶Ter tiò,quia iurauit fideliter scribere,ut no.ff.de eden.l.q dam nũmularios.¶Quartò pp cõsuetudinẽ, quæ adhi bet fidem libris eorum,& maximè scriptis per scriba- nos eorum,ar ff.de test.mili.l.Lucius. ¶Quintò, quia coguntur spãliter iurare uera esse.C.de do.l.si quis ꝓ redemptione.Sextò,quia sunt implicita,& non possunt separari.ff.de pact.l.Lucius.¶Septimò, quia approban tur ꝑ consules eorum & de consilio collegij mercato rum,arguan.l.fi.C.de conditis in pu.horreis,lib.x. & his ꝑsuasionibus interuenientibus creditur scripturis mercatorum,& cãpsorum de consuetudine non de me ro iure scripto,ut ele.not.in d.§.nũmularios.Sed quid si scriptura mercatorum ꝓducitur coram potestate, utrum hẽat paratã executionẽ corã eo,sicut corã con sulibus mercatorum?rñ.potestas hẽt se sicut genus.qa gñalis est in tota iurisdictione, ut.C.de iuris.om.iu.l. fi.& consules sunt loco differentiæ,& quod eis spãliter demandatur à consuetudine,non est trahen. ad gñali- tatem iudicum,ut.s̃.de offi.dele.c.studuisti, & idẽ glo. ordinaria dicit,quòd statuta consulum nõ trahunt̃ ad potestatem gñalem ꝑsidentem in loco.C.de consti.pe- cu.l.iij.in fi.& in executionibus expectanda est consue- tudo fori iudicij,non contractus,tex.est unicus in iur. C.de exact.tribu.l.missi opinatores,lib.x.Et ex hoc de terminatur,quòd instrã confessionata, quæ hñt execu tionem Perusij ex statuto municipali,non hñt eandem executionem Papiæ,ubi non est idem statutũ ĩt inter Papienses,quod tene menti.Et idẽ dico, si statutum di sposuit de executione arbitrij,uel arbitramenti, quæ de cõi non hñt executionem succinctam, nec leuato uelo,licet ex uero arbitrio competat actio in factũ , in qua qualis qualis petitio debet offerri,ut.C.de arbi.l. ne in arbitris,&.l.pe.& no.ff.de inoffi. testam.l. qui de inofficioso.Idem solus iudex,qui ꝓnuntiauit,exequit̃ leuato uelo:quia in eo non est cognoscere,sed cogno- uisse,ar.s̃.de rescri. ab excommunicato: cæteri omnes adeuntur uel officio iudicis nobili , uel actione in fa- ctum,ut no.C. de iudi.l.j. & ibi plenè scripsi in lectura mea , & bene no.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quid, & nu.2.*
Opinio,
Præsumptio,
Fama, } *quid, & nume.2.*
Suspicio,&
indicium

2 *Probatio quid sit,& quotuplex & nu.3.& 4.*
Veritas loci comparatur.

3 *Probatio perfecta quæ sit, num.4.ad fin. & ex quibus con- stet.nume.5.*

4 *Probatio semiplena aliquando sumitur à proportione fidei.*
Probatio perfecta ex duabus semiplenis quando resultet & nume.5.
Probatio similis est rebus corporeis,in quibus diuisio continui non inducit perfectionem.
Probationes semiplenæ ex diuersis speciebus quam uim hẽant.

5 *Statutum si requirat differentialem probationem , puta te- stium, uel instrumentorum , tunc nulla surgeret probatio ex singularibus inuicẽ discrepantibus natura,& ratione.*
Argumentatio bona non est ex separatis,& his,quæ inuicem non ordinantur.
Iurisperitum aliqualiter oportet esse dialecticum, ut cognoscat uias argumentandi.

De probationibus. Rubrica

1 PROBATIO †est ratiocinatio de re cer tificata ꝑ ipsam.¶Opinio est ratiocinatio de re dubia. ¶Præsumptio est ratiocina- tio sumpta à uerisimi. ¶Fama est ratioci- natio uulgi.¶Suspicio est suspicari de eo,de quo est su spicãdum.Indicium est argumentum ualdè mouens in tellectum ad aliquid credendum, uel discredendum. ¶Error est ratiocinatio contraria ueritati. Ignorãtia

2 est passio,quam mens non sentit. ¶†Probatio est ora- tio,uel attestatio,siue ratio ueritatẽ deducens in lucẽ .i.rei dubiæ faciens fidẽ,ut no.C.eo.in rub.&.ff. de te- sta.l.ob carmen.§.si testes.Alia nõ est ꝓbatio , sed su- spicio,seu indiciũ.ff.de proba.l. cum ꝓbatio. Alia est semiplena ꝓbatio.ff.de iureiur.l. admonendi. Alia ue hemens adminiculum,ut.ĩ.de succes. ab intest.cũ dile- ctus.hoc plenissime examinaui.C.eo.ĩ rub.in lec.mea, ubi uide.Veritas luci cõparatur. Nam lux corporalis solis interdum lucet nobis intuitiuè , qñ inter oculos nostros & solẽ sunt nullæ nebulæ. Quandoq; specula- tiuè & augmentatiuè ut qñ uidemus aliquid per rõnẽ intellectus.

intellectus.¶Quandoq; obtenebratur nobis sol,ut qñ inter ueritatem & intellectũ nřum sunt tenebrosissimę nubes,licet sol & ueritas semꝑ in se luceat, scribit Ioãnes in j.c.Ita dico,quòd probatio,quę assimilatur luci, ut.C.eo.l.fi.qñq; ꝓbat intuitiuè, qñq; augmentatiuè, qñque imaginariè,qñque est ita scabrosa, uel scrupulosa,uel ambigua,ꝙ facit ignotum per ignotius, ut.j. capi.in præsentia.

3 †¶Itẽ ꝓbatio alia pfecta,quæ ex oĩbus suis partibus constat,ut.ff. de origine iuris.l. prima. Alia semiplena,quæ cõstat ex ꝓportione numeri, ut si duo testes faciunt plenã ꝓbationem,unus facit semiplenam.Scias tñ,quòd ubi requiruntur plures, quã duo testes,tunc quia certus numerus est de solennitate,& solennitas est quid indiuisibile,& in omni diuisibili est reperire totũ sine partibus,Sequitur, quod in testamentis,& alijs similibus non est reperire semiplenam ꝓbationem,ut.C.de testamen.l.si unus.& si aliqñ in testamentis,sufficiunt duo testes, istud uocatur indiciũ iure approbatũ,quod æquipollet plenè ꝓbationi,in quo indicio unus testis non ꝓbat semiplenè indicium,ut dicitur.C.fami. her.l.fi.¶

4 †Est & alia semiplena ꝓbatio sumpta à proportione fidei.Nã si publica scriptura plenè probat,scriptura quasi publi.ut argẽtarij,quã semiplenam uoco,semiplenè probat inter certas personas non suspectas,cum sit munita generali iuramento de officio legaliter exercendo, & cum huiusmodi ꝑsonæ sint matriculatæ & solẽnes,ut sin.no.ff. de edẽ.l.quædam.§.nũmularios.Porrò tunc ex cõiunctione duarum semiplenarũ ꝓbationum resultat una species pfectæ probationis,qñ istę duæ semiplenæ sunt eiusdem formæ,& substantiæ.Sed si sunt diuersorũ generũ,& diuersarũ cõsiderationũ, tunc est ibi cumulus pręsumptionum:tñ qa sunt diuersæ rõnis,& non cumulantur ad unũ cõe esse,non possunt producere aliqualem formã uniuocæ perfectionis,ut.ff.de excusa. tut.l. ij.& j.ubi no gl.& dictum Di. & Oldr.quia una species probationis non intrat substantiã alterius, probationis differentis speciæ,iõ neutra pficit alteram:quia nõ est ibi partium coniunctio, sed disiunctio & separatio. Est.n.probatio similis rebus corporeis,in quibus diuisio continui non inducit pfectionem, sed ægritudinẽ, & morbũ,& ad hanc similitudinem argumenti testes singulares non probãt,quia aut in diuersum,aut in aduersum tendunt,unde nõ est numerus ibi cõtextualis. Argumentũ tñ facit præsumptio pſumptioni,& resultat interdũ quædã probatio anomala,sicut ex equo & asino resultat quoddam animal anomalum, quod non gñerat.i.multis,& tñ multũ est efficax in operando, ꝑmiscentur ergo spẽs ꝓbationis,non ad unitatẽ pfectionis,sed ad ualiditatem præsumptionis, ut.j. de success. a ab inte.cũ dilectus.[a] Porrò probatio est quoddam genus, quod sub alis suis cõprehendit omnes suas species aduersarijs exceptis & ex multitudine specierũ resultat hoc nomen generale,s.probatio.

5 ¶†Si aũt statutũ requirat differentialem ꝓbationem,puta testium,uel instrorũ, & non esset in finibus generis generalissimi. tũc absque dubio nulla surgeret probatio ex singularibus inuicem discrepantibus natura, & rõne : qa ex duobus imperfectis stantibus finibus suæ imperfectionis impossibile est,quòd aliquid pfectum eueniat, ut dicit tex. no.in l.j.C.munere tutelarum.Illud ẽt constat, ꝙ probatio,sicut arguitur,constat ex concludentibus, nõ ex alijs,ut.s.de resti.spo.cum ad sedẽ. & ibi dixi. & ideò oportet iuristam aliqualiter esse dialecticũ,ut cognoscat uias argumentorum saltem naturaliter.Si aũt aliqua sunt separata,& quæ inuicem non ordinantur de uno ad reliquum,argumentatio non est bona,ut.C.de dona.inter ui.& uxo.l.si maritus,& ff.de mino.l. Papinianus exuli.& hoc est, quod dicitur separatorum separata est ratio.ut.ff.de calumnia.l.fi.Bald.

a ¶*Vide tamen de proba. imperfectis Bar. consi.vij.& viij.in j.uol.ubi latè,& maximè uide Bar. ibi allega.in.§.idem Corne. & uide Ro.consi.vij. ubi cõiũguntur, quòd difficilis est probatio & de his uide latissimè Iac.& Cur. in eorum repe. admi. post alios mo.ubi.ff. de iureiuran.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta aliqua si ineantur inter Imperatorem,& alium regẽ, uel prouinciam,tam ipsi,quàm eorum successores tenentur illa pacta obseruare.*

Subditi non æquiparantur seruis.

2 *Imperator unus si dedit feuda,successor non potest sine causa reuocare.*

Pacta, quæ continentur in pace Constantiæ,seruanda sunt ab Imperatoribus.

Papa cognoscit causam inter Imperatorem, & alium regem.

3 *Pars aduersæ parti non tenetur edere instrumentũ propriũ, quod redemit,uel gratis habuit à tabellione,nisi in casibus.*

4 *Tabellio an teneatur edere instrumenta utrique parti.*

Editio quando & quorum instrumentorum,& qualiter, & uti,& à quo facienda,& nume. sequentibus,& sup.nu.3.

Iudicium,& Acta iudicij } *Sunt ambabus partibus communia.*

Procurator aduersarij sui nemo tenetur esse.

5 *Reus an teneatur edere propria instrumenta actori,& nume.12.*

6 *Debitor an teneatur edere creditori propria instrumenta ad intentionem fundandam.*

Edi sine die,& consule quo modo hoc tempore intelligatur.

Solennitates instrumentorum publicorum non est necesse apponere in apochis,& codicibus rationum.

Instrumentum extraiudiciale apud acta productum non est de actis,sed ius tantum producit.

7 *Prætor non debet pati, quòd quis locupletetur cum alterius iniuria.*

Aequalitas in iudicijs non seruatur, ubi non est fauorabilis ueritas.

8 *Editio an & quando fieri debeat sine die & consule,& quãdo non,& nu 9.*

Instrumentum falsum si quis dicat,non est inscribendum, nisi & producentem falsitatis arguat.

Legis ulti.C.de fid.instrumen.intelle.

9 *Nemo tenetur suis expensis aliena negocia procurare.*

10 *Nemo cogitur producere testes contra se, nec esse patronus uersarij sui.*

11 *Reus si habeat aliquam præsumptionem pro se, debet sibi adedi instrumentum.*

12 *Reus an teneatur edere actori ad replicationem fundandã.*

In instrumentis ad rem pertinẽtibus ius habere quis dicitur, si ius habeat in re.

Instrumentum non censetur publicum nisi rogatoribus notarij,& successoribus eorum,& nisi faciat ius quò ad oẽs.

Instrumentum ius quò ad omnes facere quando dicatur.

13 *Actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumento, an teneatur edere ante litem,& nu.14.*

Ante litis contestationem non tenetur quis fundare intentionem se l solum legitimam facere personam suam, & certificare reum de intentione sua,& nu 14.

14 *Actor non tenetur legitimare libellum, nisi post lit. contest.*
Instrumentum non minuitur fide, licèt sit apud malũ, uel cre ditor surripiat, nec minuitur, neque augetur fide ex persona succedente.
15 *Notarius quo iure tenetur edere scripturam suam partibus.*
Procuratoris officium est gratuitum.
Proxeneta mercenarium.
16 *Officium iudicis an & quando proponatur principaliter propter se.*
17 *Instrumenta de uno facto, quid iuris, si sint plura, & ab inuicem discrepant.*
18 *Bannitus si quis sit in decem, & in executione banni est condemnatus in quinque, non debet nisi quinque.*
Legis, qui usufructum. ff. de uerb. oblig. intell.
Sententiam nullam, si quis dicat, & si qua est, appellet, & non habeat sententiam, quid agendum.
19 *Editio qualiter & quo iure debet fieri.*
20 *Instrumenta, quibus iudicis authoritas impartitur, an sint edenda cum die & consule illis, quorum interest.*
21 *Instrumenta protestationum, & procurationum an cum die & consule sint edenda.*
22 *Instrumentum non productum, quod reperitur in filtia notary actorum, an faciat fidem.*
Originale, Protocollum, Matrix, & Scriptura fontalis } *æquipollent.*
23 *Sumptum ex originali an sit originale.*
Tabellio uidetur rogatus, ut plura conficiat instrumenta, cautio tamen traditur.
Protocollum instrumentorum apud notarium rogatum esse debet.
24 *Instrumentum proprium neque actor, neque reus tenetur edere aduersario, nisi eo utatur producendo.*
Iudicium potest ingredi nemo sine causa.
Iudicij porta causa est.
Ratio est fundamentum intellectus.

a ¶ *Collige ultra do. a And. bar. & d. Frã. & alios mo. hic multas extensiones ad istum tex. per Deciũ hic in sua eleganti repetitione, quæ habetur in formis.*

EX EPISTOLAE. a Reus actori sua ꝓpria instrã edere non tenetur. In prima petitio. In scda ibi, sed ad hoc, repulsio ipsius. ¶ Casus. Inter Iustinianũ principem & antecessores Tancredi regis q̃dam pacta fuerunt in quibus continebatur, qđ hincinde deberet fieri, & ꝙ quædã obsequia debeant Imperatori. è ꝯ q̃dã regi. Ille Tancredus ignorabat illa pacta. cum aũt uellet ad ipsorum obseruantiã agere, & nesciret super quo, & qualiter se fundaret, petebat à principe pacta sibi edi, quæ erant in ipsius principis armario, ubi chartæ reponuntur. & quia ipse princeps hoc denegabat, supplicauit Papę qđ sup hoc scriberet ipsi principi, seu imperatori. Papa rñdet, qđ supplicatio non est iusta, q̃a nulli dicendũ est, ea, q̃ cõtra te sunt, edas: sed actor dẽt apud semetipsum documenta in mediũ requirere, in mediumq; iudiciũ producere, & ideò supplicationem repulit. ¶ † No. primò casum,
1 ꝙ si inter Imperatorem, & aliũ regem, uel prouinciã ineantur aliqua pacta, non solũ ipsi sed ẽt successores tenentur illa pacta obseruare, per qđ soluitur illa q̃õ formata per Cy. C. de le. digna uox. & Io. An. non ob. si dicatur, quòd non ualeant pacta inter seruũ, & dñm ut. C. de transa. l. interpositas: quia subditi non æqpa-
2 rantur seruis. ¶ † Ex hoc apparet quod si unus imperator dedit feuda, ꝙ successor nõ põt sine cã reuocare: q̃a si de hoc sit pactũ, obligat de iure naturali, siue sit beneficiũ, qđ decet esse mãsurũ, ut in regula iur. ¶ Itẽ per hunc tex. probatur, qđ pacta multa inter imperatorẽ Fædericũ, & ciuitates Lombardiæ, q̃ continentur in pace Constantiæ, seruanda sunt per imperatores, qui in imperio successerũt, nisi fortè esset ꝯ statũ imperij, ut no. in aut. qũo oportet epi. in principio, & ar. ſ. de dolo & contu. ueritatis. ¶ Scđò not. ꝙ ubi cã est inter imperatorẽ, & aliũ regẽ, cognoscit Papa, q̃a est apud
3 eũ suprema ptãs, in qua non habet comparem. ¶ † Tertiò no. ꝙ dixi in summario dicit Inno. ꝙ pars aduersæ parti non tenetur edere instrm̃ proprium, quod redemit, uel gratis habuit à tabellione: quia est suum propriũ, non commune. Itẽ quia de restituendo mihi non vr̃ rogatus tabellio nisi à me: & è contra de restituendo sibi non vr̃ rogatus tabellio nisi à se. licèt de celebrando instrõ sit rogatus ab utroque. ff. de edendo. l. prætor, in prin. & §. pertinere, & in aut. de tabell. §. nos aũt. fallit, si originale esset perditũ, uel esset originale
4 alteri parti traditũ s̃m Inno. ¶ † Idem ait, ꝙ ipse tabellio tenetur edere utriq; parti: quia ipse est cõis minister, & quia editio non dẽt claudicare, qđ uerum est, si petens edi ꝑtendit interesse. secus, si desiit interesse, ut. C. de condi. sine cã. l. dissolutè. ¶ Idẽ ait, quod instrumenta, de quibus fit mentio in libello, positionibus, exceptionibus, & similibus debent edi in principio litis sine die & consule, q̃ editio fit ad hunc finem, ut aduersarius possit deliberare. non tñ fundabit exinde intentionẽ suã, cum careãt debita solennitate, id est die & consule, & sic sunt instrã imperfecta. hæc sunt uera de instrumentis extraiudicialibus: sed instrumenta iudicij, uel fori ẽt non cõtentiosi debent edi cum die & consule, etiã si talibus instrumentis confectis is, à quo petitur editio, noliit uti: q̃a iudiciũ, & acta iudicij sunt cõia; & ista est mens Inn. ubicunque dixit, qđ dẽt fieri editio ad deliberationem, intellige, si is, à quo petitur editio, hẽt instrm̃ præ manibus: aliàs dẽt procedi ad ulteriora, nec tenetur q̃sire ad q̃rendũ instrm̃, ut edat, ut. C. de fide instr. l. fi. q̃a non tenetur esse procurator aduersarij sui, ut. ff. ad Treb. l. postulante ꝓ Sticho. §. fi. Ista est mens Inn. ¶ Idem ait, ꝙ istæ editiones, q̃ fiũt emergenter ad litis instructionem, fiunt officio iudicis mercenario s̃m Inn. ergo ista editio pt̃ peti uiua uoce absq; libello s̃m no. theoricã, quæ ponitur. ff. de inter ro. actio. i rubrica. ¶ Sed ꝯ hoc immediatè opponitur. Nam certũ est, ꝙ rex habet fiscum, sed fisco debẽt edi instrã ad intentionẽ fundandã, ut. l. ij. ff. de iur. fisc. So. hic utraq; ps erat fiscus, & fiscus ꝯ fiscũ non hẽt priuilegiũ, ar. ff. de excu. tu. l. sed & milites. in prin. hac rõne nec ecclesia tenetur edere fisco, cũ habeãt par priuilegiũ, ut. C. de sa. san. eccle. l. fi. Nã & asinus intumescit, si uidet se per cõparem apprehendi, ut. ff. de acq. pos. l. j. §. ueteris. ¶ Scđò op. quòd imò sunt edẽda, ut. C. de eden. l. non est nouum, & l. iustum. So. aut instrumenta sunt propria ipsius rei; & non tenetur edere actori, ut hic. aut sunt communia; & tenetur edere non per edictum de edendo, sed quia commune est meum & pro parte, quæ mihi contingit, ut. ff. de ser. urb. præ. l. in re
5 communi. ¶ † Tertiò oppo. & uidetur, ꝙ propria instrumenta teneatur reus edere actori, ut. C. de eden. l. fin. secundum lecturam Io. Sol. aut editio petitur ad originem petitionis fundandam; & non debet edi. aut ad declarandam; & debet edi, ut. ff. ad. l. Fal. l. maritus.

a ¶Vide eundem Bald. & Pan. de Cast. in auth. sed hodie, per illum tex. C. de epi. & cler.

ff. de pc. l. actoris pcurator. uñ & si deberet editio[a], dét ei satisfieri de pecunia data tabellioni, quatenus discretioni iudicis uideretur ar. ff. fa. her. l. ex pte, & l. iiij. ff. finiũ regũdorũ, & in l. cum sæpe. C. de ero. milita. annonæ, li. 12. & C. de iur. delib. l. fi. §. in computatione, & C. de test. l. quoniam liberi, & ff. ad Treb. l. postulante Sticho, in fine. Prætereà si ego tibi, & tu mihi, fieret compensatio, ꝙ falsum est. amplius aut tu dicis, ꝙ fiat editio cum die & consule: & est falsum, quia ꝯ tex. §. editiones: aut sine die & consule. Et hic considera, quia qñque petitur editio ad instructionem; & nemo dét instruere aduersariũ suum. sed dét ille a seipso capere consilium. & iõ nõ datur sibi terminus ad deliberãdum, ut. C. de lit. cõte. aut. offeratur, aut ad impugnationẽ, & nemo tanꝗ fatuus uř impugnare seipsum, ut no. in l. cogi. C. de pe. hær. aut exinde sumas p se pbationem. & tunc nõ deberet edi dies & consul. quia non est uerisimile, ꝙ qs uelit scripturã sibi patrocinãtẽ redarguere de falsitate, cũ intendat ea uti, & utendo affirmat eam ueram, & si postea renuntiaret usui, pſumeretur scriptura falsa, ut dicit l. unica illa, in iur. C. de fi. inst. l. 3. pterea testes, & instrumenta æquiparant. sed nemo compellitur nomina testiũ edere aduersario, ut. ff. de arb. l. non ex omnib. ergo nec nomen tabellionis & testium instri.

10 ¶†Item nemo cogitur pducere testes ꝯ se, nec esse patronus aduersarij sui, ad hoc facit, ꝙ no. Inno. in c. ex cõquestione, de rest. spo. & Cy. C. de tem. in inte. rest. l. petendæ, & ff. de mino. l. si iudex, & si aduocatus, uel p

11 curator hoc faceret, esset terg iuersator. ¶†Et ideò uř dicendum, ꝙ aut reus hẽt aliquã pſumptionẽ pro se; & dét sibi edi: aliàs non, & forte inspecta psonarum qualitate sufficit iuramentum calumniæ, ut. ff. ad exhiben l. thesaurus, & ff. de iureiu. l. iusiur. & ad l. pecunias. §. qui iusiurandũ, Et sicut interrogatur quis, an possideat ut. ff de interrog. act. l. qui seruum. §. in iur. ita interrogabitur actor, an illud instrm habeat penes se, uel habeat facultatẽ ipsum edendi, ar. C. de fid. instru. l. fi. Et si dixerit se habere, iudex pcipiet ei, ꝙ edat, cui editioni stabitur, ẽt si sine die & consule ediderit, ut. C. de fide instr. aut. ad hoc. sed Bar. dicit, ꝙ minime est dubitãdũ, ꝙ actor edat reo, & dic esse casum. C. de fid. instru. l. plures apochis, & C. de cond. sine cã. l. dissolutè, q. ll. parũ faciunt: qa loquuntur reo pbante liberationem uñ meritò actor cogiř edere instrm debiti cassum & cãcellatum uel de nouo facere instrumentum liberationis, ut. C. de lib. cau. l. sicut datum. Et iste non est casus quæstionis nostræ, in qua reus petit edi tanquam pro-

12 baturum, non tanquam sit probatum. ¶†Sequiř alius articulus, nunquid ad replicationem fundãdam reus teneatur edere actori? Io. dicit ꝙ sic. Azo ꝙ non. quia talis editio petitur ad impugnationem, & est fomẽtũ actionis, & qa replicãs uerè agit, ut. C. de exc. l. licet, & ff. de pecu. l. qsitũ. § fi. & quia regula est, ꝙ non teneatur qs edere instrm nisi sit usurus, ut no. in l. j. §. edẽdo. ff. de edẽdo. Sed reus non est usus instro replicationis esset. n. fatuus, quia uteretur ꝯ seipsum. sed ꝯ Azo. uidetur. l. expressa. ff ad l. fal. maritus. §. fi. ubi dř, ꝙ si legatarius petit legatũ, & hęres excipiendo dicit Falcidiam imminuere. & legatarius replicando dicat, ꝙ nõ imminuit, & ad hoc probãdum petit instrumenta hęreditaria edi, ꝙ sunt edenda. ¶Sed ad hoc rñdet Butrig. ꝙ illa editio non fit p edictum de edendo, sed tanquã de re hæreditaria, q̃ est exhibenda legatario non solũ p instrumenta, sed ẽt p testes domesticos, & affines, & alios. uñ & p uxorẽ comprobantur, & p familiares, ut singulariter no. in l. 3. C. qñ & quib. quarta ps de be. li. x. ꝑterea legatarius hẽt cãm ab hærede; & hoc ꝯstar, qa constat de legato, & sic cõstat de re de ita. & iõ nimirũ si edũtur instrumenta ad effectum intentionis iam fundatæ. Nã qui haberet ius in re, uidetur habere cãm ẽt in instrumentis ad rem pertinẽtibus, ueniunt. n. per quandam consequentiam, ut d. l. instrumenta. C. de fideicom. Porrò legatarius similis est donatario inter uiuos, cui ẽt debent edi, ar. ff. de prob. l. cum de lege. ¶Item quia hypothecata pro legato, sicut res hæreditariæ, posset agi ad exhiben. So. communis opinio est, quod debet fieri editio: quia replicatio est exceptio exceptionis, & actor in replicãdo est quodammodo reus ut. C. de adul. qm Alexandrum. & scias, ꝙ hæc controuersia nõ habet locum in editione protocolli. Nã qualiscunq; possessor eius tenetur edere tanquam rei possessor cuilibet, cui teneretur ipse tabellio, ut. ff. de edẽdo. l. quadam. §. is ãt, ubi tex. aureus. & hoc per officiũ iudicis in rem scriptam, non p actionẽ ad exhibẽdum q̃ non datur pro publicis instrumẽtis, quæ nõ sunt edẽda cuilibet cuius interest, sed solũ his, qui mandauerũt tabellioni, ut ff. de edẽ. l. ptor in prin. & ibi no. & i aut. de tabellio. §. nos ãt. & quo ad eos, qui tabellionẽ non rogauerunt instrm non censetur publicũ, nisi sint successores ipsorũ rogantium. facit, ꝙ no. C. depo. l. desiderium, excepto, ꝙ in casib. in quib. instrumentũ facit ius apud omnes. tunc. n. omnib. est edendum, quorũ interest. ar. ff. de proc. l. licet in popularib. in principio. Inter hæc est sñia excommunicationis, & banni dati pro maleficio: quia excommunicatus est quo ad omnes excommunicatus, sicut mortuus, mortuus est ubiq; terrarum ut eleganter no. in l ex ea. ff. de postu, p Cyn. ff. de cap. di. tutelas, & in c. dño gueram, in ti. hic finitur lex.

13 Co. x. ¶†Modò hic q̃ro una cum In. Ecce, qđ actor in libello facit mentionem de aliquo instrumẽto. nũquid ante li. cõte. tenetur edere? & uř ꝙ non, qa añ li. cõte. non solẽt instrã produci, nec est de ordine iudicij, ꝙ producanř añ, quemadmodũ nec testes. Itẽ actor hẽt hãc facultatem usq; ad sñiam, & facultas iuris nemini ẽ auferenda, ut in c. indultum, de reg. iu. li. 6. Nam ut elegãter dicit hic Io. An. añ li. conte. tenetur quis legitimare psonam; ut. ff. de iur. codic. quidam referunt, & fundare eam in iudicio, ut eleganter no. ff. de dam. infec. l. inter quos. §. alieno. sed causam non tenetur, nec pe ante li. conte. legitimare, ut inst. de act. §. tripli. & ff. de

14 iurisd. om. iudi. l. cum quædam puella. §. fi. ¶†Libellum igitur non tenetur actor legitimare nisi post li. conte. sed bñ debet certificare reum de intentione, q̃ intendit, & si quidem est certa per sese, non expedit rei demonstratæ demonstrationem adiicere, ut l. j. in fi. ff. de dote prælegata. Si autem certitudo surgit à termino, ad quem fit relatio oportet certificare illum, ut. ff. de cond. & dem. l. in testõ, & C. de eden. aut. si quis in aliquo documento, & C. de sen. quæ sine cer. quanti. proferuntur. l. hæc sententia, & ff. de hære. insti. l. asse toto, & ff. de re. dubi. l. utrum. §. cum quidem. l. q̃ hæredi, contrarium dicit In. Nã & in quacunque parte iudicij qs utatur instrumento, uel eius tenore, statim[b] debet edi, quia utitur, & quia faciens mentionem Bal. super secundo decret.

b ¶Vide, & adde ad istam theoricam Baldi hic dicto Bart. in extraua. ad reprimẽdum, & Lud. Ro. in consi. 518.

de aliquo documẽto tenetur ꝓferre originale, & quia reus non pt aliter deliberare nisi tota. l. prospecta, ut ff. de leg. l. inciuile, & ff. de transa. l. de his controuersijs. & si dicatur, quod immo potest deliberare, sicut quando mittitur tenor cum citatorio, ut. supra de dilatio. cap. 2. respon. quod non potest deliberare: quia forte aliud continetur in instrumẽto, quam narrat in libello, ut. C. de erro. aduoc. l. fi. & ff. de fal. si qs obrepit. practicabitur ãt hoc mõ quia edetur instrumentũ iudici, & si iudex uiderit instrumentũ in ꝯtrium libello cõcordare, non dabit reo copiam: quia dicet, frater satis instructus es. si aũt plus, uel minus, uel aĺr continetur in instrõ dabit ei copiã, & terminum ad deliberandum, & his finib. debet iudex esse cõtentus. nec auditur reus. si uelit excipere ꝯ instrm: quia nondum tps, ut. ff. de rei uin. officium, & C. sen. res. non posse. l. peremptorias. C. de excep. si quidem. esset. n. præposterũ prius reum excipere, quã actorẽ, agere. Porrò si post li. conte. in positionib. fiat mentio instri, tunc instrumẽtum editur, & de ipso disputatur, ut. ff. ut l. nomi. cauea. l. postquã. §. si dies, & ibi per Bar. ¶ Modò subijcienda sunt exempla ad intelligentiam pleniorẽ, ecce unum pone emi à te fundum pro. x. certũ est, ꝙ istud instrumentum notarius debet reddere cuilibet nostrũ obligatione hinc inde uigente. ponatur ergo, ꝙ sit redditũ instrumentum tibi, & non mihi, uel casu fortuito perdidi instrumentum; non possum probare emptionem, nisi edas mihi instrumẽtum proprium tuum ꝙ à notario redemisti. certè ad intentionem meam fundandam non teneris. Casus est ad literam in præsenti capitulo. ¶ Sed pone, ꝙ in instrumento apparet, ꝙ solui pcium. tu agis ꝯ me ad precium opponitur exceptio pretij soluti ad quam probandam peto, ꝙ edas instrumentum prædictum certe teneris edere. dicit aliquis, si pretiũ erat solutum, notarius non debuit tibi reddere instrumentum, quia non interest tua. Respondeo, immo non posset referri qõ indebiti soluti, ut dicit. l. illa no. ff. de fur, l. fullo. ¶ Sed pone, non apparebat per instrumentum solutio, sed pactum de non petendo factũ est postea per publicum instrm. certe ad replicãdum fiet editio. ¶ Item non curo, utrum apud aliquem sit instrumẽtũ, & esse debeat, an sit & esse non debeat quantum ad materiam editionis. ¶ Nam instrumentum sæpe ad nos casu peruenit, ut. ff. de edendo. l. argentarius. §. cũ autem. & interdum peruenit ad nos furto, uel dolo, tñ non officit instrumento, quia instrumentum uerum ita est uerum in archa latronis, sicut in sinu regis, ut. C. de testam. l. non idcirco, & licet creditor subtraxerit instrm tabellioni, uel aduersario, non perdit ius crediti, nec creditor subtrahens perdit defensionem suam. C. de prob. l. si de possessorio. Adde, ꝙ instrumẽtum auctoris mei, si nõ probat per se, non probat, esto ꝙ in me cesset suspic. o. l. ite est casus singularis. C. de conue. fis. debi. l. inter chartulas, li. x. & sic ex ꝑsona successoris non augetur fides scriptoris, sicut nec in con-
15 trariũ minuitur, ar. in l. j. §. j. ff. de excep. rei uẽ. ¶ † Sed quo iure tenetur notarius edere scripturam suam partibus? dic officio iudicis. sed Azo dicit, ꝙ actione mandati, si officium est gratuitum ut ipse in summa. C. ad exhiben. Secus, si non est gratuitum, sicut contra proxenetam: quia de natura officij, proxenetæ est, quod recipiat salarium sic inepte proponitur actio mandati. ut l. 1. ff. si men. fal. mo. di. mihi non uidetur, quod aliquo casu notarius teneatur actione mandati, & io damnatus non efficitur infamis: tum quia consueuit mercedem recipere, ut no. ff. de eden. l. argentarius, in princi. tum quia facit ex necessitate publici officij, ut
16 l. quædam, in prin. ff. de eden. ¶ Et no. ꝙ officium iudicis quandoque proponitur principaliter ꝑ se, ut qñ petitur editio a notorio. idcirco enim scripsit, ut edat, non ut sibi retineat. Interdum petit̃ incidenter ꝑ aliud, ut qñ petitur ab aduersario. ipse enim non redemit instrm, ut edat, sed ut apud se hẽat, & quoties ei oportunum fuerit possit in iudicio ꝓducere, de hoc no. p d. Dy. in l. j. §. off. ff. de tu. & ra. di. ¶ † Quid si sunt plura instra de uno facto, & inuicẽ discrepãt? rñ. uĺ, ꝙ neutri credatur, ut. C. de fi. instr. l. scripturæ ¶ In ꝯtriũ uĺ, ꝙ credatur minori summæ, ut dicit. l. illa. nor. ff. de le. 2. Sẽpronius. So. aut discordant in qualitate, quę cõcernit totũ negotiũ; & neutra scriptura ualet, aut discordãt in q̃titate, q̃ diuisibilis ẽ, & tũc ꝑualet illud. ꝙ est minoris summæ, & loquor, qñ scripturæ sunt factæ ab eodẽ tabellione sup̃ eodẽ negotio, & non sup̃ plurib. Nã in minore summa ambo instra concordant sed in maiori non, ut dicit tex. no. ff. de ar. l. diem ꝓferre. §. si plures. & p hoc non est uis, ut utrum instrm contineat magis de fauore, ut in instris liberationũ, & alio cõtineat nõ æque fauorabile, & hæc uera, nisi scã relatione summę ad aliã rẽ requiretur aliqđ incõueniẽs, uel
18 incõpatibile, ar. ff. lo. l. qui. x. ¶ † Ex pdictis appet, ꝙ si quis ẽ bãnitus in x. & in executiõe bãni ẽ cõdẽnatus in v. ꝙ nõ dẽt nisi. v. & tene metti. nõ ob. ff. de uer. ob. l. qui usufructum: qa ibi fuerũt ꝯctus, & plures ꝯhendi formæ sed hic unica tm̃ substantia est. ¶ Mõ q̃ro, de tali q̃ne, dico sñiam nullam, & si qua est, appello, non habeo instrm sñiæ, & sic non possum docere de ipsa. Quæritur, q̃o & quid fiet? dicit Inno. ꝙ interrogabitur aduersarius meus, an sñia sit lata, necne. & si dixerit latam, fundata est materia litis. Si ãt negauerit, mãdabitur, ꝙ dicta sñia in ꝑpetuum nõ utatur, ut ipse no. ĵ. de fi. instr. c. G. ꝑpetuus. & si nolit rñdere, hr̃ pro negante. ff. de inter. act. l. filius. ¶ Caue tibi, cum non fundam materiam petitionis, iudex me tanquã temerè litigantẽ cõdẽnabit in expensis, quasi nulla sñia lata sit,
19 ar. C. de erro. aduo. l. fi. ¶ Sed † quæro, qualiter & quo iure fiat editio? Rñ. ut no. C. de eden. in rub. & ibi plẽ
20 nè dixi. ¶ † Quæro utrũ instra, quib. iudicis auctoritas impartit̃, q̃ ẽm Inn. uocantur instra fori, sint edenda cũ die & consule illis quorum interest? dicit Innocen. quod sic. Exemplum in instrumento tutelæ, emancipationis, curæ, adoptionis, & similibus. ¶ Ex hoc sequitur, quod contractus minorum & ecclesiarum, in quibus requiritur iudicis decretum, debeat edi cum die & consule instrumenti, quod uerum est, si decretum est appositum in ipso instrumento, sed si in
21 alio instrumento contractus, ederetur sine die & consu. † Item instrumenta protestationum, & procurationum puto. quod cum die à consule edenda sunt, argument. ff. quod ui aut clam. l. si lite. §. fina. quod no. in aut. de tabel. §. nos autem. ꝙ dixi de instrumento mandati, tenet hic Inno.
22 ¶ † Quæro, utrum instrumẽtum non productum, quod reperitur in filcia notarij actorum, faciat
a [a] fidem? Respondeo aut non apparet ab aliquo productum, & non facit fidẽ, sicut nec testes produ-

a *Vide omninò. quod consuluit Ful. in consilio cxcvij. incip. quidam procuratorio nomine, uer. inter alia, dicit notabiliter quod sufficit de mandato, uerbo fidem facere per notariũ actorum, qui dicit de instrumento mandati rogatum.*

cti,ut.ff.de test.l.produci.aut est productum ab altera parte;& facit fidem non solum pro producente, sed ꝯ producentem,ut singu.no.in d. §. editiones;quod intelligo,nisi sit productum limitato modo,puta q̃dam eius particula,& alia separata quia membrana non facit unum esse instr̃m,sed materia,super qua. & ideò si oīnò diuersa in eadẽ chartula cõtinentur, & una pars ꝑduxit unũ capl̃m,alia produxit nihil,non poterit se adiuuare ex ꝑductione aduersarij in eo, qđ à neutra parte productũ est,ar.ff.de fal.l.filius.§.sequens, & ff. de mi.l.ẽt.§.fi.& qđ pulchrè no.per Bar.ff de lib. le.l. Aurelius.§.idẽ q̃sit,& C. de fur.l. post decisionẽ. Itẽ scias,qđ hæc noīa æquipollent.s.originale,protocollũ,matrix,scriptura,& fontalis scriptura.

23 ¶ † Dices tu q̃uo põt esse originale id,qđ sumitur ex originali, cũ sit deriuatiuũ & non primitiuũ? Rñdeo,quia ipse tabellio vr̃ de hoc rogatus,& qđ non solũ semel, sed ẽt plu ries,ac ẽt qđ plura conficiat instrumenta , ꝑut fuerit rõnis,ut.ff.de eden.l.ueluti.§.hæc uox.Caueat tamen, ne bis edat , ne una summa possit per calũniã trahi ad duas.& iõ oportet, qđ petens iteratò edi,iuret se casu amisisse ut elegãter no.in l.ne casus.C. de discu. li. x.¶ Illud ẽt præ oculis hẽat tabellio,qđ protocollum suum apud se retineat:quia expedit recurrere ad eum tanq̃ ad fontẽ ueri,& ꝓsumitur falsum, qđ ab isto fonte est deuium ut legitur & no.C de eden.aut.si quis in aliquo.

24 ¶ † Vltimò scias, ꝙ Io.And.hic,& in c.j.de usu. in cle.& Ia.Butr.& Ray.de Forliuio.C.eo.l.fi.indistinctè dñt, ꝙ propriũ instrumentũ neque actor,neq; reus tenetur edere aduersario,nisi eo utat̃ ꝑducẽdo: aliàs allegando in iudicio , quorũ opinio videt̃ canonizata per nostrã decretalẽ,q̃ loquitur de instrumento hinc inde ꝑducto obligationis:& tñ non editur neq; ut uolẽti agere,neq; reo,qui uolebat scire,ad qđ alteri parti teneret̃,uel fortè hoc cõmittendũ est arbitrio iudicis in causis & personis,ar.ff.ad exhiben.l.pe.¶ Itẽ uidetur,qđ uerbũ,usuri,intelligat̃ non solũ in iudicio, sed ẽt coipso,qđ possidet tanquàm hæres,uel tãquàm ex alio titulo, & tunc cogat̃ edere titulũ & cãm possessionis,sed hoc non est uerũ: quia nõdũ actor,& sine cã nemo põt ingredi iudiciũ, sicut cũ oculus est porta intellectus,ut insti.de gradi.§.sed cũ magis, ita ratio est porta uoluntatis bonæ,& cã est porta iudicij,ut in l.j. C.de ꝑdiis curialiũ,lib.x.& no.in l.j in prin.ff.de nou. ope.nun & ff.de transl.l.cum hi.§.in cã,& C. de edi.di. Adria.tol.l.fi.ibi dũ dicit,arbitrium requiratur in cã. Nã omne dispositũ uirtutem sequitur disponentis; & rõ est fundamentũ intellectus,ut.ff.de excu.tut.l.scire oportet.§.& si maximè.ff.de leg.ij.l.cũ pater.§.dulcissimis.porta aũt officij iudicis est æquitas.ff.de eo,ꝙ cer. lo.l.qđ si Ephesi.& per hanc uiã uenitur ad materiã nostram editionis instrumentorum,ar.ff.de aqua plu. ar.l.ij §.item Varus.& ff.depositi.l.bona fides.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo si erat in quadam terra, quod cum aliquis intentionem suam fundauerat legitimis instrumentis,uel testibus,quod nihilominus deferretur sacramentum actori: & si nollet iurare,non adhibeatur probationibus fides; an tali consuetudini sit standum & nu.9.10.& 11.*

2 *Consuetudo iniqua iuri & ueritati contraria an sit ualida.*

Statutum tale an sit ualidum.

Ius diuinum aliquando patitur exceptiones.

3 *Exceptiones purgant regulam ab omni iniquitate, & absurditate.*

4 *Exceptiones quare sunt inuenta.*

Probandi facultas publici iuris est,& non angustanda.

5 *Priuatus non potest conferre,neque auferre ea,qua sunt publici iuris,& nu. 11.*

Testium fides non est arbitrio committenda partis alterius.

6 *Statuta praua terrarum sunt per superiorem reprobanda.*

7 *Iuramentũ deferri non debet ulterius ubi est bene probatũ.*

Actus supernacuus & erroneus etiam scienti non nocet,cautius tamen conditionaliter fit.

Consuetudinis uestimentum,ratio.

Medium.

Inconueniens non est multiplicandum.

Iurare de calumnia non tenetur , quando quis perfectè probauit.

8 *Statutum dicens,quod reus requisitus ad subeunda tormenta,si non comparet,habeatur pro confesso , quomodo debet intelligi.*

Pro confesso quando quis non est habendus,& nu.7.

9 *Statutum dicẽs,quod non possit probari contractus nisi per duos testes principales,& duos alios superumerarios & fiduciarios,an sit ualidum.*

Iuramentum rescindi à statuto potest,& qua ratione.

10 *Imbecillibus & minoribus & mulieribus prouidere,est quid diuinum,& nu.9.*

11 *Statutum quando dat certam formam , an forma omissa iuramentum sit ualidum.*

Correlatiuorum altero prohibito,uidetur & alterum prohibitum.

12 *Iuramentum in defectum probationis dicitur suffragium siue auxilium , siue subsidium probationis imperfectæ , & quando deferatur.*

SICVT. Actor,q plenè ꝓbauit,non dẽt cõpelli iurare. In prima narrat ꝯsuetudinẽ, quã secdò improbat ibi,nos cum.

1 ¶ † Casus. Consuetudo erat in quadã terra,qđ cum aliqs intẽtionẽ suã fundauerat legitimis instr̃is,uel testibus:nihilominus deferret̃ sacr̃m actori;& si uollet iurare,nõ adhibebat̃ ꝓbationib.fides.Quæritur,utrũ tali consuetudini sit stãdũ?Papa dicit ꝙ non: quia suffragiũ iuri non est necessariũ,nisi in duob.casibus,vbi non plenè & legitimè est ꝓbatũ.

2 ¶ † No.ꝙ non ualet ꝯsuetudo iniqua iuri & ueritati ꝯtria:& est rõ,qa onerosa,Inn.& qa superflua,& qa ꝓsumitur inducta per errorẽ ꝯsuetudinariũ.& idẽ dico in statuto municipali; & hoc no.& uix reperitur alibi . ¶ Extra opponitur & arguitur sic,ualet pactũ,ne ꝯ publicũ instr̃m possit probari per duos testes,ergo fortius ualet statutũ, & consuetudo. Dicit Inn.ꝙ ista ꝯsuetudo est ꝯ ius naturale, siue diuinũ,iõ non ualet. j.de testa.cũ esses:qa institutio diuina mutari non p̃t per hoĩem,ut no.C. de usur. aut.ad hoc. Tñ regula diuini iuris patitur aliqñ exceptionẽ,nisi sit ius diuinũ necessariũ,uel pro necessitate æternæ salutis,uel qa est de reb.necessariis, ut.l.ij. ff. de usu fr.ea.rer.q̃ usu cõsu.qñ ergo patitur exceptionẽ est ius diuinũ necessariũ in generib.singulorũ,sed non in singulis generũ . ¶ Sed qñ nullã patitur exceptionẽ est ius necessariũ nõ solũ in gñibus singulorũ, sed ẽt ĩ singulis generũ Porrò illa,in ore duorũ, regula ẽt licẽt sit diuinæ institutionis in generib.singulorum, tñ in singulis generũ patit̃ instãtiã,ut in testamẽtis tã pictorũ,q̃ rusticorũ,ut.C.de test l fi.hoc.n.facit princeps q p̃t tãquã Deus i terris,ne falsitas cõmittat̃, ut.C.de fideicõ.l.fi.

3 ¶ † Sanè exceptiones purgant regulam ab omni iniquitate,& absurditate, & sicut quædam medicamenta euelluntur de corpore regulę,& iõ firmãt Bal.super secundo decret.

regulam,

regulam, quia curant eam ab omni calumnia. & quo d in quibusdam detrahitur, in ceteris confirmare vr, ut. ff. de testa. mili. l. tribunus. §. fi. & C. de pac. conuen. l. fi.
4 & C. de procur. l. maritus. ¶ † Item ideò sunt inuentæ exceptiones: quia impossibile est omnes humanas adinuentiones & emergentes causa unica & uniformi ratione complecti, ut. ff. de usu. l. mora, & ff. de rei uin. l. in fundo. ff. de re mil. l. non omnes. §. à barbaris, & ff. de legi. l. non possunt. l. ideoque, & l. de quibus, in prin. cū si. hac ratione nō ualeret pactum, no. in aut. ut matres debitrices & creditrices. §. quia uerò. Nā facultas probandi est publici iuris d cit enim lex, quod probationum facultas non est angustanda, ne detur materia de
5 linquendi. ¶ † Item priuatus ea, quæ sunt publici iuris neque conferre potest, neque auferre, ut facultatē testandi, ut. ff. de testa. l. eius qui. Sed mirabile est. Nam ista consuetudo potest esse rationabilis propter incognitam hominum infidelitatem, ut no. ff. de legi. l. non possunt. ¶ Solut. in suo genere non potest esse rationabilis: quia derogat pro suppositione ueritati, & qa est captiosa & iniqua. Nam absurdum est, actor semel iurauerit de calumnia, licèt postea nolit iurare, ꝙ attestationes testium, qui sunt omni exceptione maiores, reputentur quodammodo falsæ, & reddantur quasi infames apud bonos & graues. Item fides testium nō debet poni in arbitrio alterius partis, & ista est ratio hu
6 ius c. ¶ † Et no. ꝙ praua statuta terrarum sunt per superiorem reprobanda, facit. ff. de decre. ab ord. fa. l. ambitiosa, & maximè qñ sapiunt monopolium, seu factū illicitum, ut contingit interdum in statutis Guelforū ꝯ Gebellinos, & è ꝯ. quæ enim procedunt de fomite irrationabilis odij, extirpanda sunt, quia dolus est. l.
7 j. in tit. ff. de excep. do. ¶ † No. ꝙ ubi est bene probatū, non debet deferri ulterius sacramentum. Sed pone, acto: probauerat plenè intentionē suam, & non credebat probasse, quia testes non erant publicati: petit sibi deferri sacramentum in supplemētum probationis; nunquid per hoc in aliquo derogatur fidei testium? rñdeo, nō, quia actus iste fuit superuacuus & erroneus & etiam si ex certa scientia non noceret. Casus est notabilis in ratione istius. c. prudentius tñ facit, q dixit, peto, inquantum mihi expedit, uel peto in defectū ꝓbationis, si quis esset, & sic cōditionaliter, & non alternatiuè. ff. de dam. infe. l. prætor. §. controuersia. ¶ Itē no. ꝙ ratio est uestimentum consuetudinis: aliàs consuetudo est frigida & nuda. ¶ Item præscriptio. i. tempus ꝑscriptum est perfectio consuetudinis ¶ Item consensus utentium est eius substantia. ¶ Item modus utendi est eius forma. ¶ Item tria sunt ratio, continua ratio, & tenere medium inter hæc duo, ut. ff. de legi. l. non omnium, & l. de quibus. quod autem per errorem iur. fit, non habet in se cautionem intellectus. & ideò supposita obseruantia non tñ extenditur: quia non debemus multiplicare inconueniens. ff. de le. quod contra rationem. ¶ Item in isto. c. soluuntur duæ no. q. ecce iuramētum calumniæ non præstitum in cōtestatione litis dēt præstari postea, in quacunque parte exigatur: aliàs nolens iurare habeatur pro confesso. hoc limitatur, esse uerum, nisi nolens iam iurare perfectè probauerit. Ca-
8 sus est huius. c. & non reperiē sic expressè alibi. ¶ † Ecce dicit statutum, quod reus requisitus ad subeunda tormenta, si non compareat, habeatur pro cōfesso. Nā dēt intelligi nisi per prius de innocentia sua perfectè
9 probauerit ¶ † Modò ulterius opponitur, & uideē, qđ dicta consuetudo sit seruanda, & arguo à simili. Nā ualet statutum, ꝙ non possit probari contractus nisi per duos testes principales, & duos alios supernumerarios & fiduciarios, puta amicos, uel uicinos eiusdem parochię, uel assertores, uerbi gratia, dicat statutum, quod nō ualeat ꝯtus minorum etiam
a interposito iuramento, [a] nisi tem a pore contractus intersint duo cō sanguinei, qui asserant nihil factum in læsione minoris. ex hoc enim non præsumitur minor lesus, ut no. C. de his quib. ut indi. l. Polla, ar. ff. de sac. san. ecc. aut. hoc ius porrectum. Et si tu dicas, imò ualet iuramentum, quia supplet ætatem. Respondeo illud uerum, ubi iuramentum est permissum: secus, ubi est prohibitum, ut. ff. de pac. l. nume rus §. & generaliter. ff. de iure patro. l. adigere. §. fi. ubi dicit gl. quòd statutum potest rescindere iuramentū: quia. l. gerit uicem apostoli, quæ gl. non est alibi. ¶ Itē hoc statutum habet in se rationem naturalem, quia mulieres & minores sunt subiecti multis deceptionibus, s. mulier propter consilium inualidum tūc & semper, minor propter consilium tunc imperfectum, ut. ff. de ser. expos. l. minor. ¶ Item quia decipere minores & imbecilles reputatur esse cōtra publicam utilitatē. Nam oppositum eius dicitur esse publicum utile, s. eis consulere, in quorum prouidentiam plena humanitatis continetur ratio ut. C. qñ imper. inter pupillos & uiduas. l. unica, & arg. C. de impu. & alijs substi. l. huma
10 nitatis. ¶ † Item est quid diuinum, ut. ff. de leg. j. l. ciuitatibus. dicit Aristoteles, & Albertus, ꝙ coruis Deus mittit mannam de cælo, quam nesciunt, dum sunt in pilis albis: quia non cognoscuntur a genitoribus suis, & iō mera Dei prouidentia prouidet eis. est ergo quid diuinum prouidere imbecillibus. ¶ Item hæc prouidētia est secundum publicam utilitatem. ergo statutum potest prohibere iuramentum. ff. de leg. j. l. si quis in-
11 quilinus. §. fi. ¶ † Item quādo statutum dat certam formam, omissa forma non ualet iuramentum: quia si nō ualet principale, nec accessorium. C. de le. l. non dubium. unde non posset iuramentum facere, ꝙ pactū nudum esset formaliter stipulatio. ff. de constituta pecu. l j. §. cum qui. Solut. & si omnia ista concedantur ab initio contractus, tamen quando contractus est in sui essentia fundatus & per legitimas probationes uerificatus, non ualet statutum ueritati contrarium: quia ueritas res est solidissima, & murus inexpugnabilis, ut legitur Esdræ. j. c. & l. iij. §. pe. ff. de iureiu. ¶ Porrò ea, q̄ sunt publici iuris. i. facultates à iure datæ, uel denegatæ aliquid faciendi, uel non faciendi priuatus, quanquam iuret dare, uel auferre, non potest, quia ꝯsistūt in legis potestate & authoritate, non autem habēt pēdentiam à consensu priuato, ut. ff. de leg. j. l. nemo potest, & ff. de lega. j. l. codicillis. §. fi. & ff. de pac. l. ius publicum. ff. de reg. iur. nec ex prætorio. ff. de legi. l. ij. & iij. in diffinitione Demosthenis & philosophi Chrysippi qui fuerūt Stoici discipuli Socratis, & Platonis, ut. C. de agr. & censi. l. litibus. C. de iure fil. l. certa forma, & C. nō licere habitato. met ocomiæ. l. unica. C. de cupressis ex luco Daphnes. l. unica. ubi dicitur, ꝙ in contractibus relatiuis uno ꝯhentiū prohibito, uel permisso, & etiamb alter intelligitur ꝓhibitus, uel permissus, & est ibi bonus text. &
b facit natura [b] correlatiuorum, q̄ cōmunis ē utriq; extremo, ut C. de

a ¶ *Vide per d. Feli in cap. ij. ij. col. de ma. & obedien aliàs in c. si quis, uersi. inquātum dicit Butr.*

b ¶ *Vide copiosè de hoc per d. d. Fel. in proæmio decretalium in ix. col. cum tribus sequentibus.*

de.ind.uid.l.fi.&c. de mu.peti.c.prudentiã;&C.de fruc.
12 & li.expen.l.ul.¶Deinde no.in uer.suffragiũ,q iurm in defectũ pbationis dr suffragium,siue auxilium,siue subsidium probationis imperfectæ. si igitur defertur in suffragiũ probationis,aliquid dēt esse semiplenè p batum p eũ,cui defertur. & ideò actore semiplenè probante actionē,defertur iuramentum actori,& non reo quia nihil probauit: quia q nihil est suffragium hre nō pōt,ut in aut.de cōsue.re.fue.§.sacrm,col.x.q tamē iurm non defertur cũ actor plenè pbauit,& reus semiplenè,cum tunc demũ deferatur, cũ aliæ probationes legitimæ deesse noscũtur.& hoc dicit hæc lex satis no. si subtiliter intelligatur.¶Item no.gl.hic positam,quę dicit,q in magna quantitate,q̃ reputatur ardua cã,nō defertur hoc iurm in defectum probationis. Scias ēt, q ille,cui defertur,succedit loco unius testis, qui dēt esse omni exceptione maior.Similiter & ille testis, ex cuius dicto defertur, debet esse omni exceptione maior nec debet esse infamis, nec suspectus. quinimò nec cōsanguineus, & ēt tenuerunt antiquissimi glossatores,& dic ut dicam in l.admonendi,& in l.in bonæfidei & etiam in l.opere nouissimo feudorum.¶Et no. bene text.hu ius ca.quia non est tex.in iure magis ponderosè loquens. Bald.

SVMMARIVM.

1 *In finium regundorum iudicio produci possunt hincinde testes,in prin.*

Canonici etiam eiusdem ecclesiæ possunt inuicem agere iudicio finium regundorum, nec requiruntur consensus superioris.

2 *Præbendarij an possint inter se agere pro terminis præbendarum.*

Via & per uestigia pedum probatur.

3 *Canonici duo si contendant de præbenda, & quilibet nominat eand m ecclesiam in dominam,neuter potest ab alio nomine ecclesiæ uindicare,nisi habeat procuratorem capituli uel prælati,quorum nomine agit.*

Incorporalia an possidere dicantur.

4 *Præbendarius,& procurator ecclesiæ si concurrant, uter debeat præferri.*

Possedisse spacio.xl annorum si quis dicat,& Per præpositio } *tempus continuum important.*

In Finium r̃gundorum iudicio libelli,remiss.

5 *Persona una an possit sustinere uicem duarum.*

6 *Cessionarius an gerat du. s personas,& nu.6.& 7.*

Personas diuersorum gerere quid prodest.

7 *Vice duorum an quis possit uti.*

Cessionarij utilis actio quando euanescat.

8 *Iudicio finium regundorum quando agitur inter canonicos an debeat agi nomine præbendarum, an nomine ecclesiæ.*

9 *Agens an requiratur, quod possideat in duplic bus iudicijs.*

10 *Causam rei,quare lex dicit esse meliorē,quam causam actoris cum uterque reus dicatur,& uterque actor.*

Reus quis dicatur,& quare fauorabilior reus.

11 *Flumina,quæ sunt inter duas iurisdictiones,uel montes, uel uia perpetua an censentur esse fines iurisdictionum.*

In mari etiam habet locus iudicium finium regundorum.

12 *Canonicus nomine præbendæ suæ an possit agere contra aliquem interdicto uti possi.dicendo præbendam suam possidere.*

Præbenda habet iura sua, & quæ.

13 *Præbenda quot modis dicatur.*

EX LITERIS. In iudicio finiũ regundorũ hincinde testes pduci pñt,& actore non pbante reus absoluitur. sed'a ibi, q scire. ¶Casus, Eps,& eius Archidiaconus cōtendebāt adinuicē sup fi nib.uillarũ suarũ quas habebāt pro p̄bēdis suis,&uterque dicebat se possedisse spatio.xl.anno.res,de quibus qō mouebatur: sed eps dicebat aduersariũ suum fines antiquos egressum,partéq; fundi ei in p̄bendã assignati occupasse.¶Quæritur quid iuris? rñ. q iudiciũ finiũ regũ.est duplex,& uterq; in eo litigator gerit duplicē psonã,s.actoris,& rei.uñ utraq; ps pt producere testes & ille uincit,qui melius probat.& si pares probant,uincit possessor,cũ prōptiora sint iura ad absoluēdum , q̃ ad condēnandũ,fallit fauore libertatis.& si dicatur, q possessori non incũbit probatio,rñ.q imò incũbit, qñ
1 p̄scriptionem obiicit.h.d.no.Ibi,terminorum. ¶†Not. q canonici ēt eiusdem ecclesiæ pñt inuicē agere iudicio finiũ regundorũ,nec requiritur cōsensus supioris. Dicit In.q ueteres termini sunt custodiendi, & si non
2 apparēt eorũ uestigia,dñt poni noui.¶†Idē ait,q pro terminis p̄bēdarũ pñt agere præbendarij inter se; imò & p uestigia pedũ pbatur uia,ut.ff.de serui.l. si cui dicit In.q clerici pro præbēdis suis pñt agere, & cōueniri.Nã usufructuarij sunt hi,qui agere pñt , ut.ff.usufr. quemadmo.caue.l.j.in fi.& hoc uerũ,si hanc ptātē habēt ex cōsuetudine,uel ex mãdato superioris ēt gñali fm In.q ui aut clam.l.prohibere §.plane, ubi ē tex. solemnis.ff qđ cuiusq; uniuer.no.l.nulli.ff.de pac.l.nã
3 & necesse,& ibi bona gl.¶†Idem ait,q si duo canonici cōtendũt de p̄bēda, & quilibet noiat eandē ecclesiã in dñam q neuter pōt nomine ecclesiæ ab alio uindicare nisi habeat procurationē capituli,uel priuati,quorum noie agit.s.cum nemo ipsorũ referat qōnem ecclesiæ, non pōt dici ecclesiã hoc casu agere, uel conuenire,ut ff.de usufr.l.cuiuscunq;.§.si fundus.& iō uř, q noie tm sui proprij canonicatus possit agere , cui accedit ipsa præbēda,sicut filiusfamilias pōt agere noie peculij sibi commissi.ff.si cer.pe.l.cũ filius. Dicit aliquis,ecclesia est quoddã intellectuale &incorporale,& iō frustra uindicat possessionem.quia corporalia iura posidenť & non posident.ff.de usuc l sequitur.§.si u ã.dicit In. q imò domus,dignitas,uel administratio possidet iura sua: quia uice psonæ funguntur,sicut & collegiũ.ff. de fideius.l.mortuo adde q no.ĩ l.j.C.de p̄ctib. iudicũ.
4 ¶†Dicit Inn.q si p̄bendarius & proc.ecclesiæ cōcurrãt præfertur præbendarius: quia ipse solus est usufructuarius,& nō ecclesia,ut.ff.de no.ope.nun.l.j.in fi.¶Ibi,spaciũ.xl.an.no.q hæc uerba,possedi spatio.xl.an. important tps cōtinuũ.similiter & dictio, Per,ut ibidē in uer. p idē tempus.¶Ibi,Inconcussè.i.imperturbatè.¶Ibi, finium regundorũ,libellos de hac materia uide i Spe. de iud.§.sequitur.¶Ibi,uices duorum.ff.de proc.l.si de functus.§.fi.& hoc ex natura adiudicatiōis,quia aliter non posset fieri adiudicatio hinc & inde,ut inst.de off.
5 iud.§.fi.¶†Item no.hic,q una persona sustinet uicem duarum:unã uerè,alteram fictè,& qñq; utranque personam uerè p p concursum officiorum ff.de adopt.l. si consul.ff.si ap.pen.quis fue.manu.l.1.in fi.ff de autho. tu.l.recipiendis.ff.de his qui.ut indi.l.tutorem, nisi essent officia incompatibilia,& sibi inuicem aduersatiua,ut.ff.de procu.l.licèt in popularibus.§.pe. ¶Et dic aut quæris, utrum una persona sit essentialiter duæ perso-

personæ, hoc est imposſibile, quia una aĩa, & unũ corpus, aut repũtatiuè. & tũc aut in actionib. aduersatiuis uel iurisdictionis cõtẽtiosæ, & est impossibile, qa unũ ꝯtrorũ nõ põt stare cũ altero simul, aut in actu cõcordi uel in iurisdictione uolũtaria, & tũc una ꝑsona põt sustinere uices duarũ, ut. d. l. si cõsul. cũ si. & ibi plenius notaui post Gof. & Cy. & facit. ff. de stip. ser. l. 2. & l. iiij.
6 & hic ꝑ Ber. ¶ † Item cesſionarius gerit duas personas ut. ff. fam. her. planè, & sic cesſionarius cesſionarij qui potest agere utili actione ex persona sua, & ex persona cedentis, ut colligitur ex eo, ꝙ subtiliter no. ff. ad Tre. l. ex asſe, in gl. magna, quæ non est alibi in eo, ꝙ dicit ꝙ habent utiles personales actiones, uel mixtas cedendo illas; uel ẽt si lex cedit, non eradicat a se ipsas; sic euenit, ut primus cesſionarius gerat duas ꝑsonas. l. cedẽtis. uñ ntẽtat directas tanq̃ ꝓcurator in rem suam, & utiles noĩe proprio. cesſionarius ãt cesſionarij triũ ꝑsonarum uicẽ sustinet non eadẽ consideratione, sed diuersis. ¶ Porrò eo ipso, ꝙ quis actionem cedit. & insuper mandare uidetur directas, tex. est unicus in tur. ff. man. l. si procurator. §. fi. ibi dum dicit, ut eum procuratorem in rem meam facias, s. tacitè cesſis actionibus scilicet expresſè. & illum text. alleg Specu. Sed, quid prodest gerere personas diuersorum, cum una sufficiat? respondeo propter modum libellandi, ut. C. de procu. l qui stipendia, &. ff. fami. hercis. l. planè. ¶ Item quia potest esse perpetua directa, & non utilis, & e contrario, & sic expedit hoc scire propter præscriptionem, ut eleganter nota. in l. q uoties, in princip. ut. ff. de administra. tutor. ¶ Porrò ille, qui nondum cesſit, licet cedere teneatur, retinet ius agendi efficax, ut probat illa. l notabilis. ff. ad Trebellia. l. filium fratri-
7 bus. ¶ † Ex his apparet, quòd quis potest uti uice duorum, sed non uice ꝯtriorũ, nec se confundentiũ, ut. ff. de fideiusſo. l. generaliter, & l. Vranius. §. sed cum duo, & ff. de except. rei iudica. l. ex sexante. §. Latinus, & ff. de cond. inde. l. frater a fratre, & ff. ad Trebel. l. si hæres institutus, ibi dicit, sufficiant &c. quod uerbum est multum ponderandum. Nam si cesſionarius succedit in hæreditate cedentis, euanescit utilis, & omnis eius uirtus & efficacia reuertitur ad directam, & non est alibi ſm Dy. ¶ Ibi, Obiecerit præscriptionem, no. quod posſessori incumbit probatio, qñ ex præscriptione seruetur. ¶ Item no. fines agrorum præscribi ẽt sine titulo; quia fines cohærent rei principali quæ cum titulo pos
8 sidetur; ꝙ est no. ¶ † Quæro, quando inter canonicos agitur in iudicio finium regundorum, an debet agi nomine præbendarũ an nomine ecclesiæ? rñ. nomine præbendæ qñ canonici litigant inter se. Si aũt ꝯ extraneos agi dẽt nomine ecclesiæ. & tunc non posſet agere canonicus sine mãdato prælati sui, quia esset incõueniẽs, ꝙ sine mandato præiudicaretur ecclesiæ; sed cum inter se agant, ecclesia non prætendit aliquod interesse. Nã quicũq; uincat, ecclesia uincit. & nihil de iure suo ꝑdit & ſm hoc non ob. s. de rescr. ca. edoceri, & facit. ff. de
9 transac. l. cum hi. §. sed si pluribus. ¶ † Quæro, an in duplicibus iudiciis requiratur, ꝙ agens posſideat? & uidetur ꝙ sic, ut. ff. fami. her. l. j. ff. de excep. l. fundum, & l. fundi. & no. ff. de euic. l. si mancipiũ. §. si communi. ¶ In ꝯtrium uidetur casus no. huius. l. Sol. aut negatur dñiũ rei & est necesse, ꝙ primò agatur rei uin. aut negatur bario finium & tunc statim agi potest iudicio finium regundorũ; quia ex quo ẽ certũ de principali dñio, nõ expedit fines uindicare, sed declarare, licet iudex posſit aliq̃d auferre de territorio unius & dare alteri, cũ
10 debita recõpensatione. ¶ † Quærò, cum uterq; dicatur actor, & uterq; reus, quare lex dicit meliorem esse causam rei? rñd. is pro reo hr̃, qui inuitus ad iudicium trahitur, non qui alium trahit: quia natura reorum est necesſaria natura uero actorum uoluntaria, ut. C. de tẽp. in inte. rest. l. petendæ. & si simul congrediuntur unus ĩ alterum, sorte dirimitur qs debeat potiri commodo rei. ff. de iud. ꝙ si ambo. sed quid si est conclusum in cã, & non sunt positæ istæ sortes? rñ. simile est illi qõni, qñ in, uti posſidetis, uterq; pariter prob. Nam ibi obscura fertur ſnia dicendo, uti proba stis, ita posſidete, sed si unus primò alterum traxit ad cãm reus absoluetur in, uti posſi. qui a eo ipso, ꝙ reus, iustior est defensio, q̃ impugnatio ꝑ regulam notabilem huius. c. & ita dẽt intelligi, ꝙ no in l. unica. C. uti pos. & j. eo. c. li
11 cet cãm. ¶ † Quæro, utrũ flumina, quæ sunt inter duas iurisdictiones, uel montes, uel uiæ ꝑpetuæ censeantur esse fines iurisdictionum? rñ. usque ad mediã partem ꝓ diuiso uersus territorium singulorum præsumuntur extẽdi fines eorum, arg ff. communi di. l. arbor. de istis finib. patentib. & perpetuis iurisdictionibus no. Io. An. in nouel. j. eo. c. cum causam, ubi uideas. In mari etiam põt agi finium regundorũ, si controuersia ẽ de iurisdictione maris inter habentes iurisdictiones cõfines, nõ quidem ut aqua maris fiat alicuius, sed, sicut dr̃ in genesi, ꝙ spiritus Dñi ferebatur super aquas, ita fertur supra mare ptãs iurisdictionẽ habentis, ut in c. ubi pe
12 riculum, de ele. li 6 ¶ † Quæro, utrum canonicus noĩe ꝑbendæ suæ posſit agere ꝯ aliquem interdicto, uti pos. dicendo ꝑbendam suam posſidere? & uĩ ꝙ non, quia ꝑbenda est res inanimata, sed res inanimata non potest posſidere, & maxime se ipsam: quia inter posſidentem & rem posſesſam dẽt esse distinctio. ¶ Item hæreditas iacens, non potest agere aliquo interdicto, cum nõ posſit posſidere, ut. l. j. §. Scæuola. ff. si quis test, lib. esse iuſ. fue. ¶ In ꝯtrium uidetur casus huius. c. nam si non posſet posſidere, non posſet agere finium regundorum iudicio, qa non posſet fieri executio corporalis posſesſionis, ut inst. de off. iudi. §. 2. So. dic, ꝙ præbenda uacans non hẽt interdictum, uti posſ. sed præbendarius noĩe præbendæ sic, & tñ hæres non posſet agere interdicto uti pos. noĩe hæreditatis. & est rõ dr̃iæ, quia nomẽ pręben. non confundit̃ in præbendario sed impletur, sed si nomẽ hæreditatis ꝯfunditur hæreditate adita, non est amplius hæreditas, sed bona uiuentis, ut. C. ut in posſ. leg. l. Archimedoram. de hoc dic, ut per Io. An. & Inn. in nouel. ar. tñ ꝙ hæreditas posſideat, sumi põt ex illa l. singulari ff. si cert. petat. l. pen. uersicul. nam ex quibus caus. &c. ff. de actio. & obligatio. l. hæreditariarum, & sic hæreditas habeat causalem posſesſionem, licet nõ formalem. Prima opi. uerior est, ut no. in l. cum miles, in prin. quib. ex cau. ma. & ff. de acq. pos. l. cũ hæredes. Dubitandum ãt non est, quin præbenda habeat iura sua, i. formam & statum suũ, & iura debiti & crediti, sicut hæreditas, & bo. posſ. ff. ad l. fal. l. in ratione. §. si fi-
13 lio, uer. ut. n. opes. ¶ † Porrò præbenda dicitur duob. modis. uno mõ materialiter. i. fundus pręb endalis. alio mõ, prout refertur ad ius. i. quoddam ius annexum ministatui, ꝙ ius fungitur loco personæ, argument. ff. de fideiusſ. l. mortuo, & supra de consti. cum M. Ferrariensis. Primo modo non posſidet. Secundo sic, ut not. in l. sicut. §. fi. ff. quod cuiusque uni. no. & supra de resti. spol. c. olim.

SVMMARIVM.

1 *Virginitatis in probatione testatio matronarum præfertur assertioni uiri in prin.*

In contrarijs iuramentis illud, quod testibus roboratur, seruari debet.

2 *Papa delegat causam matrimonialem alijs, quàm episcopis.*

Negatiua propositio dicitur affirmatiua propositio abnegatiue posita.

Obstetrices non sunt amplius interrogandæ, quam de aspectu corporis mulieris.

3 *Obstetricum testimonijs an credatur sine iuramento.*

De peritia sua deponentes sunt propriè testes. & propterea pœnis testis falsa deponentis non tenentur, ut obstetrix, & medicus.

4 *Matronæ septem non semper requiruntur, ut per aspectum corporis aliquam uirginem asseuerent, sed duæ sufficiunt.*

Peritorum electio pertinet ad iudicem.

5 *Viduam si quis ducat in uxorem, quid iuris, si cancellum pudoris est apertum.*

PROPOSVISTI In uirginitate probãda testatio matronarum assertioni uiri præfert. Secũda pars ibi, vř. Casus. Quædam mulier uolebat a uiro separari, eo ꝙ non cognoscebat eã suus uir, ꝙ probauit tam ꝑ ꝓprium iuřm, ꝗ per testimoniũ. vij. matronarum, quæ ipsam ꝑ aspectum corporis uirginẽ asseuerant; uir aũt ꝑ proprium iuřm affirmat, ꝙ eã cognouit. Quæritur, qbus ꝓbationibus sit standũ? rñ. qđ stãdũ est iuřo puellæ, & testimonio matronarum, & nõ
1 assertioni uiri. † No. ꝙ in ꝯrijs iuřis illud seruatur, ꝙ testibus roboratur. & est ar. ꝙ si ꝑꝑ inopiã probationis unus iudex detulit iuřm actori, alter reo, forte qa isti iudices erãt collegæ, ut. ff. de offi. cõs. l. j. ꝙ illius sacřm præualeat, ꝙ hẽt pro se saltẽ unũ testem, qñ reputant esse duo testes, iurans, unus, & alter alius, ut ĩ. de test. in
2 noĩe. † Ibi, T bi fuit. No. ꝙ Papa cãm mřimonialẽ delegat alijs. ꝗ epis Ibi, Nec à uiro. No. ꝙ iste articulus dř negatiuus, uidelicet nõ sũ cognita, licẽt æquipolleat affirmatiuę. i. sum uirgo. est. n. rõ, quia propositio affirmatiua abnegatiuè posita dř potius negatiua, ꝗ affirmatiua, tex. est hic no. ¶ Ibi, Nec potuisse, ex istis duabus negatiuis sufficit unã eẽ ueram. nã hic de frigiditate nihil erat probatum, sed solũ de uirginitate. ¶ Ibi, ꝑ aspectũ corporis, per hoc uerbum obstetrices reddunt cãm sui testimonij, nec ulterius interrogandæ sunt de causa sci
3 entiæ, tex. ẽ hic. † Ibi, & testimonijs. s̄. dixi de iuřo puellæ. sed in obstetricibus non repetit de iuřo obstetricũ. & ideo vř, quod earum testimonijs credatur sine iuřo. nam de re ita dubia, ꝙ testis nõ põt iurare merã & plenam dicere ueritatem, non tenetur iurare eo mõ, sed de credulitate, uel calumnia, ut no. elegãter in l. j. post principium. ff. de uen. inspi. dum in gl. dicit ibi, & ẽt sine iuřo formali, ꝙ ꝓ̄stat à testibus, nõ aũt, ꝙ nullo mõ iurent, quia debent iurare, ꝙ legale testimonium ferrent ẽm peritiam artis. & si statutũ punit falsum testẽ; non tñ punit medicum, uel obstetricẽ, quia nõ est propriè testis, licet puniendus sit: non tñ pœna statuti. qđ est no. ¶ Sed quæ erat rõ dubitandi in isto. c. rñ. quia naturaliter nemo est frigidus, uel maleficiatus loquendo de cõi natura. Item quia aspectus in hac materia fragilis est, & sæpe fallitur. & ideo non uidebatur de necessitate concludere. Sed ad hoc respondetur ꝑ locũ à cõiter accidentibus: nã locus iste iuuat rõnem, quæ redditur a teste, ut eleganter no. C. de prob. l. neque natales. Dicit Inn. ꝙ ẽm canones non est melior ꝓbatio aspectu, nimirum, quia certior est, ut inst. de gradi. §. sed cũ magis. adẽ notaui in l. ꝯ̄ negãtẽ. C. ad l. Aqui. Itẽ erat rõ dubitandi, quia intentio uiri erat affirmatiua, sed intẽtio mulieris erat negatiua, & affirmatiua, magis credi-
4 tur, ut no. ff. de arbi. l. diẽ proferre. §. si plures. † Itẽ qa in dubio pro matrimonio, ut no. s̄. c. proxi. Sed ad hæc oĩa rñdetur, quia assertio mulieris erat patrocinio testium roborata, uiri non. Et licet tex. dicat. qđ 7. sufficiunt tñ duæ, quas tñ iudex dẽt eligere expertas & partibus non suspectas. & idem dicendum est, si qõ est, an ex uulnere sit remansura cicatrix, an secutura mors. nã super hoc, quod est iudiciũ artis, ad iudicem pertinet electio peritorum. Iste est casus singula. in d. l. j. §. j. ff. de uen. insp. in uerbo, à te sumptæ. qui tex. uix reperi-
5 tur alibi. † Quero, quid si quis duxit uiduam in uxorem, & sic cancellum pudoris est apertum? rñdeo, ꝓ̄su sumitur cognita, cum non possit probari uirginitas 27 q. 1. nec aliqua, & 23. q. 1. si quis, ẽm Io. de Deo & alios. Itẽ no. in isto. c. ꝙ post didicita partium iuřa testes produci possunt, nec pręsumitur subornatio. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Probatio indirecta an sit ualida.*

Syllogismus est indirecta probatio.

2 *Negatiua an & qualiter debeat probari, & quæ probatio per eam fiat, & nu. 3. 9. & 10.*

Probatio directa & indirecta quæ, uisq; ambarum, & n. 10. & 11.

3 *Testis astruens merã negatiuam in facto alieno an probet.*

Scire est rem per causas cognoscere.

Negatiua nulla sunt causa nisi per ratiocinationem indirectã & nu. 10. & 11.

Ex negatiua surgit uniuersalis negatiua probatio.

Negatiua unde dicatur, & quid sit.

Affirmatiua quæ.

Vniuersitas est omne collegium, sed non contrà.

4 *Monachi eiusdem monasterij possunt produci in testes in causa monasterij, & nu. 5.*

Testes an esse pro uniuersitate possint ij, qui sunt de uniuersitatis corpore, & nu. 7.

5 *Testimonium an sit ualidum, si oẽs de capitulo nemine discrepante testificentur in causa capituli, & nu. 7.*

Congregatio hominum non facit uniuersitatem.

Præsentiam quando quis suam includat, licet de ea non deponat, & nu. 6.

6 *Testis, qui non interrogatur de præsentia, & loquitur assertiuè, præsumitur esse præsens.*

Auditus testis quandoque ex eius attestatione præsumitur.

7 *Testes de capitulo licẽt sint domestici, an recipiantur ad probandum tractatum, & eius oppositum.*

Nomina singulorum de uniuersitate, uel collegio quando exprimenda.

Pars maior dicitur multis modis.

8 *Literis sigillatis sigillo capituli an sit standum.*

Sigillum probat consensum sigillantis non auctoritatem scripturæ.

9 *Negatiua facti an possit probari per testes.*

10 *Negatiua an probetur per inspectionem instrumenti.*

Probatio districta, uel replicatio quæ, & quæ indirecta probatio, & nu. 2.

Veritas quid.

Antecedentis & consequentis probatio quæ.

11 *Directa probatio an cadat in negatiuam.*

Natura rerum dicitur natura naturata Baldo.

12 *Testes quot requirantur ad probationem instrumenti.*

Causa

Causa reprobatur aliquando, non instrumentum.

Con. instrumentum publicum non admittuntur testes; sed aliud instrumentum publicum, sed hoc excipitur quinque casibus.

13 *Scripturæ quandoque magis creditur, quandoque testibus, & nu. 14. & 15.*

14 *Testium productio an sit necessaria.*

Instrumenta in quibus casibus requirantur, & præualeant, et nu. 13.

Testibus opus est & scientia in memoria.

15 *Instrumento, uel testibus an sit magis credendum: plerunque committitur arbitrio iudicis, & numero. 13. 14. & 15.*

ERTIO loco. Probatio testiũ ꝓfertur instrõ Et primo ponitur qõ. secũdo rñsio ibi, sed qm. ¶ Casus. quidã regularis sigillo capituli sigillauit quoddam instrm̃ cuidam amico suo, in quo continebatur ꝯtus quarundam alienationum rerum immobilium ecclesiæ, producto n iuit instrm̃ in iudicio, syndicus monasterij obiecit, ꝙ ille ꝯtus nunq̃ fuit celebratus, & sigillum erat falsum, uel furtiuum, & ad hoc ꝓbandum produxit in testes monachos monasterij, qui iurati dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua mentio fuerat, consilium totius cõuentus & de uoce fuerunt concordi, quod nolebant alienationẽ illarũ rerum facere, sed monasterio conseruare. ¶ Quærebatur quid iuris? Papa dicit, ꝙ quia pars aduersa nihil probauit, standum est assertioni testium, ꝑ quos reprobatur

1 batur instrumentum. † Dicit Inn ꝙ indirecta probatio ualet. nam & syllogismus non est aliud nisi probatio indirecta, & per multas considerationes intellectus.

2 † Idem ait, ꝙ negatiua probatur per præsumptiones [a] dicas, ꝙ est potius releuatio ab onere ꝓbandi, quam probatio, ut l. super seruis. C. qui mi. non pos. li. 12. Adde quod no. Cy. in l. ij. C. de iu. emph. dicit Inn. ꝙ si ex negatiua surgit delictum determinabile uel determinatum loco, uel tp̃e, talis negatiua dẽt probari, ut ipse no. ĩ. de accu. su ꝑ his. puto tñ, ꝙ sufficiat probari per coniecturas. v. g. ꝙ hæres non uindicauerit necem defuncti, quia non apparet facta punitio, & debet esse solicitus promotor. ¶ No. negatiuã probari per proprios authores; & ista probatio est directa. indirecta aũt probatio dr̃ illa, quæ fit per mediũ extrinsecum, & quidem directa tollit contrarium ipso iure. Indirecta exceptione falsi, quia utræque attestationes

3 remanent, ut ĩ. e. c. causam matrimonij, per Inn. † Testis qui astruit meram negatiuam in facto alieno, ideo non probat, quia quod dicit, ignorat. nam scire est rem per causas cognoscere, sed negatiuarum nullæ sunt causæ nisi per rõcinationem indirectam, quia non entiũ non sunt causæ ẽm Aristo. & idem in extensiuis, quod in negatiuis, tex. habuisti singu. ĩ. de causa pos. cum ecclesia Sutrina. Ibi, quod quotiens indefinita, siue uniuersalis non coarctata loco & tp̃e, & tñ ex ea surgit probatio uniuersalis negatiuæ, & dr̃ negatiua, quæ negatiuè profertur, uel uerius non refert, si taliter proferatur, ut no. c. si. de rescr. in cle. Sed qualiter probetur, nam illa est propriè negatiua, quæ non probatur nisi eo ipso, ꝙ contrarium non probatur; & si probetur aliter, probatur mediatè & non immediatè. sed affirmatiua est illa, quę potest probari per naturam quinque sensuũ corporis; & nota hanc doctrinam meam. ¶ Ibi Regularis. i. monachus, uel canonicus. Ibi, Quo exibito, ar. ꝙ nõ potest excipi de falso contra instrumentum, nisi prius in iudicio producatur. ¶ Ibi, Vniuersitatis id est conuentus. nam omne collegium est uniuersitas, sed non conuertit, ut C. ad Treb. l. omnibus. ¶ Ibi, Adulterinũ uel furtiuum, nota exceptionem alternatiuam, tñ in omnem casum concludentem? ¶ Ibi, Fratres, not. in cã monasterij monachos eiusdem monasterii in testes produci posse. ¶ Item no. quod pro uniuersitate possunt testificari illi, qui sunt de corpore ipsius uniuersitatis. Circa quod dic, ꝙ aut sunt tales testes, qui non possunt habere proprium, ut monachi, & alij regulares; & possunt ut hic, quia non sperant aliquod commodum. hac rõne fratres prædicatores possunt esse testes testamenti, in quo relinquitur ecclesiæ fratrum. aut testes possunt habere propriũ, & tunc aut est talis causa, in qua oportet quod singuli mittant manũ ad marsupium, puta quia uniuersitas conuenitur ad aliquod debitum propter quod soluendum de necessitate oportet facere collectam, & non admittũtur ad testimonium, aut non oportet ponere manum ad marsupium, quia uniuersitas aliàs est soluendo, uel est qõ de nemore, cuius fructus uenduntur pro ipsa uniuersitate, & non est deputatum ad usum hominum, uel iumentorum uillæ; & tunc admittuntur ad testimonium. non. n. repelluntur ex eo solo, quia sint de corpore, sed ex eo, quod sperent commodum pecuniarium. nã quod commune est in uniuersitate, nullus potest singulariter dicere meum est. quin imò ista sunt inter se contraria. s. esse singulorum, & esse uniuersorum. quia non potest esse plurium insolidum. ff. quod cuiusque uni. no. l. sicut. §. uniuersitatis; &

5 ita de facto pluries consului, & est qõ uulgata. † Sed pone, omnes de capitulo nemine discrepante testificãtur in cã capituli, nunquid ualet testimonium? & uĩ ꝙ non: Nam dicit gl. ꝙ uniuersitas nihil aliud est, quam homines ipsius uniuersitatis, ut no. ff. quod cuiusque uni. no. l. sicut. unde sequeretur, quod uniuersitas esset testis pro seipsa, quod est impossibile. So. glo. illa debet sic exponi, dum dicit, quam homines. i. congregatio hominum. Nam etiam si centum mille homines congregentur in unum, non sunt uniuersitas. differunt enim diffinitione, essentia, & consideratione, ut ff. de re. iur. l. aliud. §. refertur. C. de Iudæ. l. j. ff. de uluca. rerum mixtura. ¶ Ibi, Domus. i. monasterij. ¶ Ibi, Assertionem testium, mirabile est, quia non deposuerunt per sensum corporis, nec de ipsorũ præsentia. sed rñ. ꝙ tacitè hoc uidentur dixisse. nam cum ipsi essent de conuentu, & dicãt, quòd totus conuenitur, & quod uox fuit unanimis &c. includunt de necessitate seipsos fuisse præsentes.

6 ¶ † Item ubi testis non interrogatur de præsentia, & loquitur assertiuè, præsumitur fuisse præsens; & tene hoc menti. hoc facit ad qõnem de facto ad probãdum omologationem laudi. testes producti dixerunt uera esse. interrogati de causa scientiæ, responderunt, quia partes dixerunt, quod erant contentæ. ¶ Oppo. quod non ualet testimonium, quia non reddunt rationem per sensum corporis scilicet per præsentiam & auditum. sed certè benigna interpretatione [b] inspecta satis uidetur hoc assertum nec est nouum, quod propter celeritatem locutionis interdum media propositio taceatur, ut nota. Barto. in l. j. ff. si cer. pe. hac ẽt rõne ualet dictum testium dicentium, ꝙ est publica uox

a ¶ *Vide Ale. consi. 39. a li. & do Fran. de Are. in l. in illa. ff. de uer. obli.*

b ¶ *Vide Lud. Ro. consi. 91. in ij. col. et Fel. in c. quia uerisimile, col. fi. de præsum. per Cæpo. con. 32. co. 6. in fi.*

uox & fama. interrogati de cã scientiæ dicunt, qa sic dicitur p populum. nã quãuis non dicant se audiuisse dici, tñ præsumunt audisse id, quod ferè oẽs de populo audiuerunt. & ad hoc ita bene facit illud. c. sicut aliqs
7 tex. qui fit in iure. ¶ † Vlterius ꝓcedo dicitur hic, quòd ad probandũ tractatũ, & eius oppositũ recipiuntur testes de capitulo, licet sint domestici. ĩ. de testi. ueniens. C. de repu. l. consensu. §. super seruis. ad id, quod hic dr̃ de testimonio fratrũ in cã capituli & ecclesiæ, facit in auẽ. de mo. §. cogitandũ, col. j. ¶ Item no. ꝙ isti testes ꝓbant, licèt nõ sint expressa noĩa singulorũ de capitulo. & est arg. quod in instrumento syndicatus uniuersitatis, uel collegij non sit necessè exprimi nomina singulorũ. quod Spe. confitetur, si in instr̃o cõtineatur, ꝙ interfuerunt oẽs: secus, si dicat ꝙ maior pars, qa in hoc tabellio esset potius iudex, quã testis. ¶ Itẽ quia maior pars dicitur multis modis, & sic instr̃m continet incertitudinẽ. unde nõ probat. in hac materia no. in l. j. ff. de albo scribendo, maximè per Bart. & in l. fi. C. de uen. rebus ciuita. li. xj. Nam in alienatione dicit ibi tex. sunt exprimenda noĩa singulorũ. ut in electione, ut in auẽ.
8 de desen. ciui. §. interim. ¶ † Vlterius no. nã prima facie uẽ ista litera ꝓbare, ꝙ stetur lr̃is sigillatis sigillo capituli; sed hoc nõ est uerũ. qa nõ cõstat de mandato sigillantis, nec de eius auctoritate, nec apponitur sigillum contrà se, sed ↄ alium: aliàs bene staretur lr̃is sigillatis contrà ipsum sigillantẽ: quia p sigillum ꝓbatur cõsensus sigillantis, sed non ꝓbatur auctoritas scripturæ. ff. de procu. l. si ꝓcuratorẽ absentẽ. C. de re. alie. nõ alie. l. distrahente. de hoc no. C. de pac. l. nouissimo, &. C. de epis & cle. l. si qua per calũniã. de hoc dicã. ĩ. co. c. post
9 cessionẽ. ¶ † Item no. ꝙ negatiua facti põt ꝓbari per testes; quod uerum est, si cadit in scientiã testis, uel per æquipollentẽ affirmatiuã, uel p accidẽs, quo posito negatiua p̃sumatur, uel de necessitate cõcludatur, ut. C.
10 de ↄhen. & cõmit. stipu. l. optimã, in fi. ¶ † Item probaẽ negatiua p inspectionẽ[a] instr̃i. puta si uolo probare, ꝙ aliqs non est descriptus in tali instr̃o, tex. est no. C. de reb. cre. l. fi. dicit do. Cy. in l. ij. C. de erro. aduoca. qđ est quædã negatiua, quæ ꝓbatur uisu, & põt testis reddere hanc rõnem. quia uidit & si tu dicis, quod non entia non uidentur, quia per rerũ naturã, quod nihil est, non subiacet uisui, ut. C. de probatio. l. actor. Rñ. hoc fallit, ubicunque nõ uidere est uidere; sicut silentium nihil est, & tñ sentitur, & facit quod eleganter no. in glo. in l j. §. j. ff. de iti. actuq; priua. quia districta ꝓbatio, uel reprobatio est illa, quæ sine ullo medio attingit propriũ finẽ, ut probatio uisus, & aliorum sensuum pcipientiũ rem prout est. nam ueritas non est aliud nisi idẽ dici & esse: sed probatio indirecta fit p rationẽ argumentandi. ff. de acqui. pos. l. j. §. ueteres, & fit p antecedens & consequens. antecedens est illud, quod probatur: cõsequens id, quod est probandũ. uerbi gratia, quod in paruo uegitulo nõ sit nisi unum corpus, puta Titius, & arguam sic, in isto uegitulo est Titius, ergo non Seius. consequentia ꝓbatur p loci arctitudinem. ff. cõmo. si ut certo. §. si duobus. ¶ Itẽ sedet hic Titius, ergo nõ Seius ff.
11 de acqui. pos. l. iij. § ex contrario. ¶ † Directa autẽ ꝓbatio non cadit in negatiuã qa sola natura naturata põt ꝓbari, sed negatiua non est natura naturata: quia p rerum naturã nullos hẽt fines. & si dicatur, uideo hic Petrum non esse, sana locutio est, tñ indirecta probatio; ac si dicerem uideo locũ uacuum, ergo Petrus nõ est hic, ut. C. unde vi. l. fi. ff. de dolo, cum quis. nã hoc pcipitur per discursum intellectus, licet ita sit connexus uisui, quòd uideatur unũ & idem; ut no. Cy. in. l. ij. C. de erro. aduo. ¶ Idem ibi Butri. nunc intelligis, qđ est dictum, per rerũ naturam. i. per naturã naturatã. ĩ. c. qm̃
12 contra. ¶ † Quæro, quot testes requirantur ad reprobationem instr̃i? glo. dicit, ꝙ idem est numerus ꝓbãdi, & reprobandi. ff. de leg. ij. l. cũ proponeretur. sed illud est uerum, qñ probatio, & reprobatio fit per scripturã: sed qñ p uiuam uocem, puta quod duo testes instr̃i uiua uoce deponunt pro instr̃o, tabellio aũt uoce mortua, tunc instr̃m hẽt uim trium testiũ, nec põt per pauciores reprobari, ut no. insti. de inuti. stip. §. itẽ uerborum. unde fuit opinio Petri, ꝙ tabellio augeret testiũ numerũ. C. de fideicom. l. qõni. si aũt testes nõ deponũt in iudicio, per duos testes reprobatorios reprobatur uox mortua, quia uox uiua dignior est, ut dicit text. in auẽ. de instr. cau. & fide. unde duo testes reprobant auctoritatem tabellionis ẽt in testamentis; quia nõ oportet, ꝙ testes reprobatorij sint rogati, nec ꝙ sint in numero solenni: quia infringunt p̃sonã & fidẽ ipsius tabellionis: tñ ipsi testes debent esse sine macula. & hoc est, qđ dr̃ oĩ exceptione maiores, ut elegãter dicit tex. in d. l. optimam. Et scias, ꝙ aliqñ reprobatur cã, & non reprobatur propterea instr̃m, ut eleganter no. ff. de pac. l. iuris gentium §. quod ferè. Et scias, ꝙ contrà publicum instr̃m non admittuntur testes, sed aliud publicum instr̃m, ut. C. de non nu. pec. l generaliter. quæ regula fallit in tribus casibus. ¶ Primò si redarguatur de falso, ut. d. l optimã. ¶ Secundò, si probetur simulatio, ut no. C. plus ualere, quod agitur. l. emptione. ¶ Tertiò, si probetur, ꝙ fuit factum in fraudẽ legũ, uel canonũ, sicut tota die fit in ↄctibus celebratis cũ usurarijs, ut. ĩ. de pig. c. illa uox. ¶ Quartus casus est in glo. in d. §. quod ferè, &. ff. de exce. dol. l. iij. §. circa. ¶ Quintus, qñ est confectum instr̃m inter prohibitos, ut. ff. de pro
13 ba. l. qui testamentũ, & ibi no. ¶ † Vlterius no. ꝙ quandoq; magis creditur testibus, qñque magis scripturæ, ut in factis multum antiquis, quæ nunquã steterunt in occulto, sed in registro, tex. est no. cum gl. ff. de proba. l. census, & monumenta. Si. n. in secreto stetissent instrumenta, p̃sumitur ↄ ipsa: quia qui male agit, odit lucem, ut. ĩ. ne sede ua. c. j & interdũ p̃sumitur instrumentum ex renunciationibus insolitis suspectum, glo. est no. di
14 gna in. l. si quis sub cõditione. ff. de condi. insti. ¶ † Itẽ no. in uerbo, iurati, ꝙ lr̃a nõ dicit, producti. sic. ff. de dote prele. Theopõpus, uel quia p̃sumuntur producti, uel quia non est necessaria productio, dũmodò sint iurati, & p iudicem examinati. Ego credo, ꝙ requiratur productio, licet fortè nõ requiraẽ citatio, ut dicit illa glo. singula. ff. de his qui. ut indi. l. post legatum. §. his uerũ. & dato, ꝙ requiratur citatio, sufficit una citatio, nec est necessariũ perẽptoriũ: quia testes nõ citantur ad malitiã conuincendã, sed solũ ut eis notificetur. ¶ Vlterius no. ꝙ hoc crimen falsi fuit obiectũ sine specificatione cohærentiarũ loci, & tpis. ¶ Vltimò no. glo. magistralẽ hic positam, quæ dicit, in quibus causis requiranẽ instrumenta tanquã substantialia, & in quibus casibus p̃ualeant, de quo no. ĩ. de cẽsi. c. Romana, lib. vj. &. ĩ. de fi. instru. cum Ioãnes, p Inno. iiij. q. iij. §. item in criminali. ¶ Item Ber. satis no. distinguit inter factũ antiquũ & recens. dicit quædam. l. notabilis, quòd in testibus scientia, & memoria opus est. ff. de furt. l. quædã tabu-
15 larum. ¶ † Itẽ dicit Ber. no. ꝙ cui magis sit credendum uel

a ¶ *Vide latè. d. Iaso. in l. Titia textores. ff. de le. j. & Barba. consi. xliij. col. x. uolu. j.*

uel instrumento, uel testibus, q plerunq; cõmittitur iu dicantis arbitrio. nam põt esse tabellio tam emendatæ uitæ, quòd ei magis creditur, quã uiuæ uoci, forte duorum, uel trium ribaldorum, ut. infrà de præscr. c. ad audientiam. ¶ Et adde, quòd unus notarius bonæ famæ subscribens se in instrumento alterius notarij bonæ famæ fidem instrumenti confirmat, ut no. dicit text. ff. de edẽ. l. si quis ex argẽtarijs. §. ij. quod intelligo, nisi esset casus, in quo forte per famam consuetudinis, uel statuti requirerentur duo tabelliones: quia tunc exigeretur, quòd esset ꝓbatæ uitæ uterq; & fidei. ff. de sena l. Cassius. & licet gloss. Ber. sit multum notabilis; tamen in illa parte de arbitrio est notabilissima, & facit. ff. de testi. l. iij. §. tu magis.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus super articulo, directè contraria produci an possint, uel alij testes in causa matrimoniali, in princi. & nume. 8.*

Probationibus melioribus debet stare semper iudex in omni causa, in prin. post casum.

Matrimonium ubi prohibetur, uir prohibendus est ducere mulierem ad domum.

De dote lucranda pactum, uel statutum quando non habeat locum, & nume. 2.

Dispensatio canonis fingit retrò, non autem hominis.

2 *Matrimonium ubi non tenet, ibi mulier non efficitur de foro uiri.*

Consensus matrimonij signa.

3 *In uxorem accipere quandam puellam si iuraui nulla facta commemoratione dotis, an tenear eam accipere, si nullam dotem uult dare.*

Dotis commemoratione non facta, tacitè uidetur consensum de dote.

Dotis onera subire mulier tenetur.

4 *Dos non est quid extraneum, sed ipsi matrimonio connexũ.*

5 *Mulier si nolit dare dotem, an uir teneatur eam alere.*

6 *Mulier an possit renunciare alimentis dotis.*

Moris si fiat mentio indefinitè, cuius loci sit intelligendus.

Iurare qualiter debeant testes, ubi, & quando.

7 *Publicatis attestationibus in absentia partium an impediatur productio aliorum testium.*

Subornationis timor quando cessat.

8 *Matrimonium contrahendum an sit priuilegiatum.*

Priuilegium quid non adipiscitur ante quàm sit in rerum natura.

Libertas præstanda non habet priuilegium, sed præstita.

9 *Negatiua consanguinitatis qualiter probetur.*

Negatiuæ consistentia, & proprietas qua.

10 *Testimonia alia an admittantur post dedicita testificata.*

Vincentius summus doctor, & magister Bernardi glossatoris.

Doctores audiendi summi.

11 *Iuramentum omne, quod de futuro concipitur, habet tacitam conditionem de possibili.*

12 *Sponsus debet traducere sponsam suam ad domum, non expectare, quòd traducatur ab ea.*

Vxor non est in mariti plena potestate, nisi traducta in domum uiri, unde non potest opprimi in uia in domo sua, nec in itinere.

In uia quod est, nondum est in termino.

Vxoris quæ esse præsumantur.

Donasse uir uxori quando præsumatur.

IVRAVIT. Etiam in cã matrimoniali publicatis attestationibus super articulo cõtrario directè testes ꝓduci non põt. h. d. uel aliter. Contrà dicta plurium testium unus testis admitti nõ debet. secunda ibi, rñdemus. Casus. quidã iuuenis iurauit accipere quandam puellã in uxorẽ: dum uellet eã traducere, cõparuerunt quidã testificantes, quod non poterat inter eos matrimonium consistere: quia erant in quinto gradu cõsanguinitatis, quorum testimonia fuerunt publicata. tandem quidã alius cõparuit ex diuerso uolens probare ꝯriũ. ¶ Quæritur, quid iuris? rñdetur cũ nõ audiri: quia stãdum est ꝓbationi priori. dicit Inno. quod discretus iudex semꝑ stabit ꝓbationibus melioribus siue ꝓ matrimonio, siue contrà mřimoniũ; siue tractetur de odio, siue de fauore, nõ est uis: quia semꝑ statur certioribus probationibus. nec diminuitur pfecta probatio per impfectã, ut dicit illa. l. no. C. de edict. diui Adria. l. fi. in uerbo, potiora. unde tres testes eneruant duos sibi cõtrarios, & non eliduntur ab eis per proportionẽ numeri.

1 ¶ † No. quod ubi mřimoniũ ꝓhibetur, uel dum pendet uitiũ litigiosi, ibi uir mulierẽ ad domum ducere ꝓhibendus est. Scias ẽt, q pactum, uel statutũ de dote lucrãda nõ hẽt locũ, qñ matrimoniũ est illicitum, ut. C. de condi. ob cãm l. j. & hoc uerum, qñ matrimoniũ habet ꝑpetuã cãm prohibitionis, quæ nunquã cessat. uerbi gratia cõsanguinitatis, & affinitatis, uel frigiditatis. non obstat. j. de clande. despon. cũ inhibitio, &. j. q filij sint legi. ex tenore. quia ibi speciale fauore prolis bona fide susceptæ, saltẽ ex parte mulieris, sic & fauore prolis dispensat Impator ẽt cũ incestuosis. ff. de ri. nup. qui in prouincia. §. diuus: tñ dispensatio hoĩs nõ fingit retrò, sed dispensatio canonis sic, ut. ff. de sta. ho. Pau. & ibi. Guil. & Cy. quod attinet ad lucrum dotis, nihil ualet ignorantia, qm deficit finalis cã lucri, tex. est no. C. de dona. ante nup. l. cum te.

2 † Et scias, q ubi non tenet mřimoniũ, ibi mulier non efficitur de foro uiri, ut in. l. fi. ff. ad muni. sicut nec cõcubina, ut no. ff. de iur. om. iu. l. cum quædã puella, & iõ illa. l. singu. ff. de iudi. exigere dotẽ, nõ hẽt locũ in dote putatiua. ¶ Si uerò mřimonium non habet ꝑpetuã cãm ꝓhibitionis, sed temporalẽ, puta instãtis metus, tunc mirabiliter dicit tex. impleri id mřimoniũ cessante metu nõ uetamus. nõ. n. dicit de nouo ꝯhi, qa hoc non est necesse, sed sufficit impleri pactus cõsuetiuos, ut p ductionẽ ad domum carnalẽ copulam, & festiuitatẽ nuptiarũ. Iste est casus & tex. fin. in l. unica, in uer. adimpleri. C. si rector ꝓuinciæ. nã signa cõsensus sunt læta festiuitas, ar. ff. ad mu l. si qs instructus. §. j. & C. publicè le. uel consiliũ. l. unica. lib. xij.

3 ¶ † Modò hic quæro de tali qõne, iuraui accipere quandã puellã in uxorẽ nulla facta cõmemoratione dotis, utrũ tenear eã accipere, si nullam dotẽ uult dare? & uř q sic; qa ista cõditio, si se dotauerit, non debet subintelligi, cũ sit cõditio extrinseca, ut. ff. de uer. ob. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fi. Nam matrimoniũ põt esse sine dote sic. C. de do. ante nup. l. fi. ¶ In contrariũ uidet: quia licet matrimoniũ sit possibile, nõ tñ honestũ sine dote, ar. insti. de nup. §. fi. unde est possibile, sed nõ decens. tacitè igit uidet cõsensum de dote uel totius patrimonij mulieris, uel partis, prout uir dignus existit, ut no. ff. de iure do l. mulier bona, & l. quæro. ¶ Itẽ si pater mandat filiã nubere, uidetur tacitè de dote sentire, ar. ff. de dote præleg. l. Theopõpus. ¶ Itẽ si esset hoc actũ à principio, tñ cũ uir incipit sustinere onera matrimonij, põt petere dotem sibi cõstitui iuxta

tui iuxta facultates & condõné mulieris, ut mulier sentiat onera dotis, ut est gl. sing. ff. de act. & obl. l. obliga
a mur. §. leg. †Item dos nõ est quid exñeum, sed connexum ipsi matrimonio. ff. de cõd. ob causam. l. quod Seruius. †Itẽ si non uult dare dotem, uir non tenetur eã alere, ut eleganter no. in auṫ. de non eli. sc̃dò nub. §. pe. col. j. & hoc placet, quia est quid discretum, consuetum, & æquum.† Vtrũ autem mulier possit renuntiare alimentis dotis; dic ꝗ non, quia sunt appendices matrimonij, ut no. Ber. s̃. de rest. spo. c. literas, ubi habuisti gl. sing. ¶ Ibi, s̃m morem, significat consuetudinẽ ecclesiæ Romanæ. j̃. de spon. cum in tua, & de clã. despõ. cum inhibitio. ff. de proba. circa eũ, ibi dum dicit, mos ei gerendus est. uel dic s̃m morem loci, ut C. quemad. testa. aper. l. ij & ff. de testi. l. iij. §. fi. ¶ Item in loco honesto & apud acta iudice præsente, aliàs nõ ualet iurãm testium, & eorum depositio, ut eleganter no. C. de testa. l. hac consultissima. §. pe. & C. de lib. causa. l. iubemus. Ibi, In quinto, hodie in quarto, ut j̃. de consan. & affi. non debet. †Ibi, Partibus publicatam, no. ꝗ nõ dicit simpliciter publicatam, sed addit uerbum hoc, partibus, ut denotet scientiam. Nam Bar. consuluit, & do. Ray. tenet, & alle. gl. cum de indebito. ff. de prob. ꝗ publicatis attestationibus in absentia partium non impediretur productio aliorum testium, quia non timetur subornatio, ut in auṫ. de testib. §. quia uero. Item esto, ꝗ esset timor subornationis, ex qualitate personæ, tñ non impedit testium productionem, nisi surgat ex statu causæ. i. post didicita testificata uerè, uel præsumptiuè, ut post quartam dilationem, uel productionem testium, ut dicã. j̃. ti. j. c. in causis, & j̃. in c. licet cãm. Itẽ si esset aliquis ita sanctæ uitæ, ꝗ non timereẽ eũ subornari, tñ ꝑp statum causæ non admitteretur post didicita

7

8 testificata. ¶ Not. ꝗ †matrimonium ꝯhendum nõ est priuilegiatum, quia quod nondum est, priuilegiatum esse non põt: sed matrimonium ꝯtractum, bñ est priuilegiatum. & ideò, ubi agitur de matrimonio contracto, nunquam præcluditur uia ueritati. imò post didicita testificata admittuntur noui testes in fauorem matrimonij ut pleniores subueniantur ueritatis lumine, ut c. series. j̃. de testi. & ar. C. de temp. ap. l. per hanc. & ff. de manu. l. Iulia. prẽstito prius sacramento purgationis de testibus non subornandis, ar. in auṫ. de testi. §. quauerũ, nõ tñ puto, ꝗ post didicita testificata possint fieri quatuor ꝑductiones testiũ. sicut ante, sed una contenti esse debemus, dummõ ualida sit. nam inualida productio nõ est productio, ut ff. de condi. & demon. l. hec cõdõ. & si fortè plures admitterentur productiones, non reciperentur plusquàm duæ, ar. ff. de le. iij. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de bon. auth. iud. pos. l. fi. ¶ Et no. simile in libertate, quia ubi est controuersia de libertate præstanda stamus iuri cõi. si de iam præstita stamus iuri spãli, ut legitur & no. in l. j C. si aduer. liber. & ff. de iud. l. qui se dicit. †Ibi. Nullo, negatiua est difficilis probationis,

9 ꝗ qñque in affirmatiua ẽt contingit. uñ tunc oportet, qd̃. l. præsumat, ut legitur & no. ff. de condi. & demon. l. Lucius. ¶ Qũo ergo probatur negatiua consanguinitatis? rñ. eo ipso, ꝗ non probatur ꝯrium, ut dicit l. not. ff. de proba. l. j. qui. n. allegat genus, uel gentem, probare debet; non qui negat. ¶ De negatiua dixi. s̃. c. proxi.

a ¶ *Et limita, ut per d. Ale. consi. 7. inci. nisi si & diligenter animaduersis, co. 3. & seq. li. ij. Ias. in l. de alimentis. C. de transa. in fi. ma. no. cv. in x. Car. Ale. consi. 33. li. 4. & 66. co. j. v. uo. & Abb. Pan. consi. 12 in primo dubio l. j.*

& nunc addo, ꝗ negatiua qñque consistit uerbis affirmatiuis, ut cum dico, Titius Plotij hæres esto. ꝗ exponitur & interpretatur hoc mõ. i. si Plotius hæres nõ ẽ, Titius hæres esto, igitur qñque affirmatiua exponiẽ ꝑ negatiuam, & in ipsam disgreditur & confunditur. Ista propriè dr̃ negatiua, quia affirmatiua oĩo hẽt sensum affirmatiuum, nec est hic æquipollentia, sed quædam disgressio, ut dicit. l. illa singularis. C. de hæ. insti. l. fi. &

10 ff. de uul. substi. l. uerbis ciuilibus. †Opponitur, ꝗ post didicita testificata admittãtur alia testimonia, ut j̃. de fi. instr. cum Ioannes. ff. de rei uind. officium. C. de exce. l. si quidem. Sol. aut ex hoc rescinderetur probatio prima; & non admittuntur, nisi excipiatur de falso & cum inscriptione. aut non rescinderetur, sed suppleretẽ, uel indirectè eliderteur, & sic utrumque est incompatibile in origine; & tunc admittuntur noua testimonia, qa deponunt super eo, super quo per prius depositũ nõ ẽ, ut j̃. e. c. licet cãm. Ita loquuntur ꝯria, & adde hic, qd̃ legitur & no. in l. j. C. de iu. & facti igno. & ff. de mino. l. minor. 25. an. omissam, & l. §. si aduersus. ff. de no. ope. nun. per Dy. & Bar. Et certè ꝗ aliqñ operatur fauor ꝑsonæ, idẽ interdum põt operari fauor puta causæ matrimonialis, suꝑ quo articulo Ber. hic fuit multũ uerbosus. ¶ Et ex glo. sua apparet, ꝗ fuit discipulus Vin-

b centii summi doctoris [b] & scholares debent studere. ut audiantb summos doctores, quorum scien

11 tia mundus illuminatur. †Itẽ no. hic, ꝗ oẽ iuramentum, ꝗ de futuro concipitur, hẽt tacitã cõdõnẽ de possibili. aliqñ hẽt tacitũ modũ. ff. loc. l. quæro. §. iter locatorẽ. dicit quædam. l. no. ꝗ non deficit à dispõne, qui nõ implet cõdõnẽ inualidã, ut ff. ut le. noĩe caue. l. li

12 cet. †Itẽ no. hic, ꝗ sponsus debet traducere sponsam suam ad domum, nõ autem expectare, ꝗ traducatur ab ea, ut ff de do. inter ui. & uxo. l. pe. §. uirgini. & est rõ, quia magis dignum trahit ad se minus dignũ. & cum est in domo uiri, statim est in eius plena ptãte, & põt eã inuitam cognoscere, secus, si est in domo patris ipsius mulieris, ut in l. j. C. de ra. uir. ¶ Item si distant forte per aliquas dietas, dum est in itinere, non hẽt eã opprimere, quia quod est in uia, nondum est intermino ar. C. de do. ante nup. l. cũ inter. Res, quas secũ portat, præsumuntur suæ & paraphernales, nisi probetur, ꝗ eas sibi uir commodauerit, ut ff. commo. l. si ut certo. § usque adeo. uir. n non præsumitur donare nisi ea, q̃ donari cõsueuerunt s̃m morem ciuitatis, ut l. j. §. officiũ. ff. de tu. & rõ. distra. uel nisi uir sit magnæ potentiæ & nobilitatis, ar. ff. de dona. l. filius. uel nisi dos sit magna & fructus dotis multum exuberant, & tunc potius debitum naturale persoluitur, q̃ sit mera donatio, ar. in l. j. C. de impo. lu. descri. l. x. ff. so. ma. l. pe. ff. de pecu. id uestimentũ. Sane ꝑdigalia uestimenta, q̃ modernus abusus induxit, donata censeri non puto, nec perlas, nec lapides pretiosos, quia nemo præsumitur uelle male uti substantia cum damni enormitate, ar. ff. de proba. cum de indebito; & ideo consueuerunt in testis legari, quia nisi legarentur, non deberentur, ut ff. de leg. iij. l. hoc legatum. & est speciale, ꝗ de tali legato rerũ emptarũ paratarumque uxoris cã non detrahatur Falcidia, ut ff. ad l. Fal. l. si & ususfructus. §. dos qui. §. non est alibi. Et rõ assignari põt hoc mõ, quia mulier habet a mari-

b ¶ *Vincẽtius summus doctor. alibi dicit Pan. in c. si quis contra 4. col. de fo. compe. Vincentius fuit ualentissimus canonista, qui uocabatur Io. de Castiliono. & illũ allegat ẽt Pan. eum commendando, in c. cum contingat. ij. col. de iureiur.*

to duas causas. s. donationis inter uiuos, rerũ eius usus necessarium. & hoc non sufficit, si non interuenit traditio, ut ff. de do. inter ui. & ux. l. Papinianus. sed q̧ deest in donatione, suppletur ui legati quasi duobus concurrentibus. unde legatum trahitur ad donationẽ, & donatio ad legatum. certè ista rõ nõ est sufficiens, ut C. ad l. Fal. l. ẽt. & ideo dicit glo. q̧ talis donatio ualuit à principio quo ad retinendum, & hoc confirmatur per legatum. unde maritus uidetur legare uxori, qđ ipsius uxoris factum erat perfectè inter uiuos, ita dicit ibi gl. ¶ Alii dñt, quod est speciale, quia ita placuit legislatori in honorem h[illegible]ne transacti matrimonii, & meritorum uxoris, ar. ff. de le. ij. l. unum ex familia. §. fina. intellectus meus hic uolauit extra propositum, cap. nostri.

SVMMARIVM.

1 *Literis episcoporum an standum sit, & numero. 5. & 8. & 9.*
Sigillum debet esse proprium, & usitatum.
2 *Sigillum episcopi an obtineat uim publicæ chartæ, & ei creditur, sicut instrumento publico omnia solennia habenti.*
Notorio in iudicialibus an soli credatur absque testibus.
Excommunicati procuratoris factum quando teneat, & numero 10.
3 *Probatio an admittatur contra literas episcoporum.*
4 *Regis dictum an possit reprobari, & nu. 3. & interpretari, nume. 3.*
5 *Mandatum, quod ab initio fuit inualidum, an conualescat.*
6 *Episcopus si ante episcopatum fuisset tabellio, per dignitatem episcopalem prohibetur officium tabellionatus exercere.*
7 *Dies, consul, & indictio an requirantur in literis episcoporũ sicut in instrumentis publicis.*
8 *Literis episcopi an credatur, si in ipsis faciat mentionẽ excommunicatione aliena, non propria.*
9 *Literis episcopi an credatur, si faciat in ipsis mentionem de excommunicatione propria non tanquam tunc, sed tanquã dudum lata.*
10 *Excõicatus an possit esse procurator rei, & nu. 2.*
Venditor pro emptore dicitur procurator in rem suam, & loco domini habetur.
Mandatum an conualescat, quod erat nullum, & numero 11. 12.
Exceptionis excõicationis procuratoris modus quis.
Media tempora non nocent, si reperiantur habilia extrema.
11 *Mandatum in excommunicatum directum an sit ipso iure nullum, an ope exceptionis.*
Excõicatus ad accusandum nec iure publico admittitur ipso iure.
12 *Absuturus si esses de necessitate, & non haberes in ciuitate nisi unum amicum, de quo posses confidere: & ille esset excommunicatus, an possit constitui procurator hoc mõ, constituo talem procuratorem meum ad agendum & defendẽdum postquàm fuerit absolutus & nu. 13.*
Catoniana regula in quibus non habet locum.
13 *Absolutio a sententia excommunicationis an fingat retrò.*
Restitutionis in integrum, & postliminij æquiparatio non semper procedit.
14 *Ecclesia dicitur hæres immortalis.*
15 *Vidua si facta sit monacha, & ecclesia repetit dotem ab hæredibus uiri: an habeat priuilegium dotis soli mulieri concessum.*
Monachus qui factus est, an sustineat pœnas delicti ante monachatum perpetrati.

POST cessionem Per literas ordinarij ꝓbaẽ quis excõicatus, nisi ꝯriũ doceaẽ. Itẽ excõicatus officium procuratoris acceptare non põt, nec cõstitui procurator ad lites & cã. h. d. Et prima ponitur decisa partiũ contentio. In sc̃da Papæ interlocutio ibi, cũ igitur. Exceptiones sunt inuentæ, ut opponantur, sed sine earum obiice tenet iudiciũ, insti. de replica. in prin. sunt ẽt & replicationes. Casus. quidã dudum erat excõicatus, de excõicatione tñ non cõstabat nisi ꝑ literas ordinarij, qui excõicauerat ipsum. ipse cõparuit in iudicio ad agendum, uel defendendum. obiectũ fuit ei, q̧ non erat admittẽdus, cũ eo tp̃e, quo datus fuit procurator, excõicatus erat, & ad hoc ꝓbandũ ꝓducebantur literæ ordinarij, q cũ excõicauerat. Quærebaẽ qd iur. Papa tria dicit. primò q̧ ꝑ literas ꝓd icta ꝓbaẽ excõicatio. sc̃do, q̧ põt ꝯ ꝓbari ꝯriũ. tertiò, q̧ cũ tp̃e cõstõnis erat excõicatus, non dẽt admitti, & iõ interloquendo eũ nõ fore admittendũ pronũtiat. Ibi, ordinarij, a ꝯrio sensu secus in delegato. 1 † Ibi, Standũ, nos literis ep̃orum stãdũ eẽ. dicit Inn. credi literis ep̃orũ sigillatis ẽt alieno sigillo, Inn. quia cum ep̃s possit deducere rẽ inesse, puta excõicare, ergo & in ꝓbatione esse. j. de ap. c. præterea, & tñ dicit, q̧ non crederetur uiuæ uoci ep̃i, nec principis secularis. sed quod dixit de alieno sigillo, non credo uerũ, ut C de quadri. præscr. l. bene à Zenone. Nã debet esse sigillũ propriũ & usitatũ & deputatum ad hoc. j. de ap. significante, sicut tabellio debet signũ suũ apponere in chartis, non alienũ, ut possit inde fieri cõparatio. C. de asses. l. fi. insti. de pub. iud. §. itẽ lex. 2 ¶ † Idem ait, quod sigillum ep̃i obtinet uim publicæ chartæ, & ei crediẽ sicut instrũo publico oĩa solennia habenti. i. diẽ, indictionẽ, locũ, & testes. Alii dñt q̧ hæc oia requirũtur in literis sigillatis sigillo ep̃orũ, & q̧ dictæ literæ debẽt eẽ manu publica factæ. In locis tñ, ubi nõ est usus tabellionũ requiriẽ subscriptio testiũ in extudicialibus, uel rarus usus; sed in iudicijs nõ requiriẽ subscriptio testiũ, sed creditur notario, quia iurauit officium suũ legaliter exercere, Inn. nõ sufficit hoc iurm̃, nisi appareat de authoritate sibi cõcessa, ut elegãter no. ff. de eden. l. quidam. §. nũmularios. Itẽ ait, q̧ factũ in iudicio à ꝓcuratore excõicato ante, q̃ sit ꝓbatũ de excõicatione, tenet sed ex̃ iudiciũ nõ tenet, q̧ facit, & si nõ sit probatũ, dummõ ꝓhibitũ. 3 † Ibi, ꝯriũ, no. q̧ ꝯ literas ep̃orũ admittiẽ ꝓbatio. & ẽ ar. q̧ uerbũ regis possit reprobari, q̧ fatuum est dicere ĩ suo foro, ut l. j. in prin. ff. à quibus app. nõ licet. Interpretari aũt bñ põt iterpretata à iũre, ut l. ex facto, ĩ prin. ff. de uul. sub. Sed interpretatione interpretãda nõ põt interpretari nisi ab ipso rege, cuius est interpretari & cõdere. ff. de re. i u. Neratius. s̃. de iud. cũ uenissent, & est tex. ad quẽ recurrere debemus tanq̃ ad fontẽ. C. de legi. l. fi. facit ĩ aut̃. de fil. añ instrã do. na. §. ul. & ibi no. In opinionibus tñ, si bonæ non sunt, bñ põt regi ꝑsuaderi ꝯriũ. ff. de mi no. l. Aemylius Largianus. 4 † Et cõclude primò, an dictũ regis possit reprobari, & dic q̧ non, qñ testificaẽ in facto ꝓprio. sc̃do an possit interpretari, glossari, & limitari, & dic ut C. de legi. l. cũ de nouo. tertiò, an opinio eius non disponentis, sed opinantis possit per rationes legum [a] redargui? dic quod sic. nam & ipse princeps committit se cõsiliis sapientum, ut ff. de iure patr. l. diui fratres. ¶ Ibi, cum officium, not. tempus mandati considerari 5 † Item no. nõ conualescere mãdatum

a ¶ *Et quid de rege Francorum, uide Bal. in l. nemo. C. de senten. & interlo. om. iu di.*

tum, quod ab initio fuit inualidum. ¶ Oppo. q literis epõrum non creditur, licet sigillatæ sint sigillo epi, ut intra c. qm cõtra, & .j. de testi. cum à nobis. so. aut sunt confectę sup his, quæ aguntur in figura iudicij; & non statur literis iudicis; quia scribere acta nõ ptinet ad iudicē, sed ad tabellionem, ut. C. de sac. san. eccle. l. iubemus. §. his tab. C. de arbitris, ne in arbitris. C. de sen. ex peri. rec. l. j. & ij. C. de ap. l. eos. §. sup, in uer. ad scrinia. l. præcipimus. §. quod si duce, in uer. epistolares. & qa discrepantia sunt officia, unus nõ gerit uices alterius, ut no. C. de execu. & exacto. l. quicunque, lib. xij. ubi est no. glo. & ar. C. de spor. l. j. aut sup alijs. & tunc aut de facto pprio ipsius scribentis; & creditur ut hic: aut de facto alieno; & non credit, sed opus est, quod scriptura habeat cõfirmationē testium, uel publici instri. & post multā disputationē in hac conclusione uidetī remanere gl.
6 ¶ † Et scias, q si eps ante epatū fuisset tabellio, tñ p dignitatē epalē phibetur officium tabellionatus exercere: quia cū tabellio sit seruus publicus, eius officium uile reputat, ut singulariter no. C. de decurio. l.
7 uniuersos, lib. x. ¶ † Vidi dubitari, an in istis literis epõrum reqratur dies, cõsul, & indictio, sicut in instrumentis publicis. & ut quod sic, cū iste lræ redigantur ad instar publici instrumen. dic ut no. in c. Abbate, de regu.
8 iu. lib. vj. nouella. ¶ † Quid si eps in suis literis facit mētionē de excõicatione aliena, nõ ppria? rñ. non credit,
9 ar. c. j. de proba. in cle. ¶ † Quid si facit mentionē de excõicatione ppria non tanquā tunc, sed tanq dudū latā? rñ. non credit, qa sunt uerba enuntiatiua, nõ dispositiua, cū nõ fuerit intentionis epi tunc illū actum excõicationis gerere. ar. ɔtrā, quod psumuntur oĩa solēniter acta, de quibus literæ faciant assertionē, & hoc per gl. ord. no. quæ est in l. j. C. de fi. instru. & iur. hastæ fis. li. x.
10 ¶ † Oppo. & uidet, q excõicatus possit esse pcurator rei, quia reus excõicatus admittitur. Solu. illud uerum in cā ppria; in aliena secus, & de hoc est casus singularis huius. c. nisi esset procurator necessarius, ut uenditor pro emptore, qm est procurator in rē suā, & loco dñi habetur, ut. ff. de procur. l. si actor mali. ff. de iud. uenditor. C. ubi in rē actio. l. j. C. ubi de cri. agi opor. aut. qua in prouincia. ff. de peti. hæred. l. sed si lex. §. itē si rē distraxerit, & . ff. de neg. ge. l. liberto. §. fi. ¶ Opp. dicitur hic q inspicitur initium. i. tps mandati. unde si postea est absolutus ab excõicatione, mādatū tñ non resurgit à mortuis. sed contra, quasi si dñs pleuraret in eadē uoluntate, & hoc constat, debet mand. tū conualescere, ar. ff. de offi. procon. & le. l. obseruare. §. fi. sol. ibi tenuit delegatio ex tunc, prout ex nunc, licet fuerit suspensa executio. ff. de do. inter ui. & uxo. l. cum hic status. §. sine hic secus. Ad idem facit. l. licet, de procur. in. vj. Sed & ibi tenuit mandatū, & potestas mandatoris, licet non ingereretur pcuratori inuito. ¶ Item ad idem C. de codi. l. j. ff. de testa. mili. tribunus. §. fi. ff. de sec. tab. l. qui ex liberis. §. testō. sed in illis. ll. superuenit cā confirmans. i. expressus cõsensus, licet non fuerit repetita solēnitas. Itē ad idem de hære. inst. l. qui soluendo non erat duos Apollonios: sed ibi erat orta finalis cā prohibitionis, hic nõ & cõclude, quod est nullū, non cõualescit, sed reqritur nouum mandatū, uel expssus confirmationis cõsensus. nā p solū silentium non cõualescit actus inualidus; & tene menti. ¶ Itē no. modum excipiēdi. debet. n. excipi, q quo tpe fuit cõstitutus, excõicatus erat. sed si fuit excõicatus postea, & tandē absolutus, deberet tanq pcurator recipi: quia non fuit defectus in origine mandati, & media tpa non nocent, si in principio & fine reperiatur habilitas, ut no. in l. ij. ff. de hære. insti. & ar. ff. de iniusto. testa. l. posthumus. §. idem & circa, & in c. qq, de usuris. li. vj. & adde remissiones, quas dedi. s. eo. c. iij. loco, & quod no. arch. j. de elec. l. c. ut circa, lib. vj. in glo. & j. de fi. instr. c. j. & in Spec. de
11 proba. uer. uidendū, uer. x. ¶ † Quæro, nunquid mandatum in excõicatum directū sit ipso iure nullū, an ope exceptionis? dicit Inno. q ope exceptionis, ut. j. de excep. pia. Et iō, si nõ esset obiectū de excõicatione, ualeret processus factus p ipsum excõicatum. ar. cõtra, qa excõicatus hētur p mortuo, ut no. instit. de cap. dist. §. minor, & in ti. hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines regni. c. dño guerrā, col. x. sed certe non hētur pro mortuo quò ad oĩa, cum possit matrimoniū cõtrahere, & certos cõtractus celebrare noĩe proprio, ac si non esset excõicatus. Sed fortior rō uidetur, qa si mandatum ipso iure tenet, licet obstet exceptio, cõualescere tñ põt, sicut conualescit pactum, si à principio non interest, & postea icipit interesse, ut no. in l. j. ff. de pac. per Guil. & alios. ¶ Itē mandatum cõualescit, si à principio cessabat interesse, & postea interest, ut. ff. man. l. si remunerandi. §. si tibi. secus, si esset inutile rõne personæ, uel formæ, ut. ff. de pact. l. si tibi. §. si pactus. ¶ Item per absolutionē uidetur superuenire replicatio, ar. ff. de pac. l. si unus. §. pactus ne peteret. ¶ Itē sequeretur, q ante litis ingressum: qa nondū excipi potuit prius quā iudex adiretur, ut. ff. de lib. cā. l. j. non teneret mandatum, quod uidetur expresse cõtra hunc tex. & uide qđ no. in c. ipso iure, de rescript. in vj. sed certē tenet appellatio ingressu, nisi sit mandatū ad spiritualia, sed elidere p exceptionē. & uide quod no in c. ipso iure, de rescri. li. vj. Et adde, si excõicatus accusat aliquem nõ iure proprio, sed iure publico. i. tanquā quilibet de populo, puto processum nõ tenere ipo iure, ar. ff. de aleato. l. j. quod āt. a
12 ff ad Turpil. l. j. §. accusatus. ¶ † Sed pone, cum esses de necessitate abfuturus, & non hēres in ciuitate nisi unū amicū, de quo posses confidere, & ille esset excõicatus, cõstituis cum pcuratorē hoc mõ, Constituo talē procuratorē meū ad agendum & defendēdū post q fuerit absolutus. quæritur, utrū ualeat cõstitutio? & uĩ q non inspecto principio, qđ remouet potentiā ab actu, ut dicit illa. l. not. ff. de ser. expor. l. si minor. Nā alia est rō iur. alia psonarū. Si quidem iur. rō pendere potest. ff. cõia pdi. l. est receptum, si cā ualidationis est in pendenti. ff. ad Macc. l. j. §. si pendeat. Nā nõ obrumpit, quod in suspēso retinetur, ut. ff. de uer. ob. l. ij. §. ex his, & l. iter stipulātē §. sacrā, & . ff. de stip. ser. l. si seruus cõis Mæuij & castrēsis peculij. §. fi. ff. si cer. pe. l. perinde. sed rō personarū pendere nõ põt, ut. ff. de stipu. ser. usufructus. ¶ In ɔtrium uidet. nā licet principiū prouidentiæ suadeat, tñ principiū essentiæ & experientiæ suadet ualere, ut. ff. de hæred. insti. l. in tēpus. Præterea hic erat defectus non ex parte cõstituentis: qa nõ erat excõicatus, sed ex parte constituti, & patientis. uñ conferri põt in tēpus pmissum. uñ dicimus, q regula

¶ In contrarium arguo de regula, qua cauetur, quòd ubicūque tractatur de fauore publico, prout est punire delicta, ut per Bar. in l. quemadmodum. C. de agri. et cen. lib. xj. uer. quod est fortis etiam glos. nõ restringuntur ad personas habiles, immo intelliguntur ēt de personis inhabilibus, text. est no. in l. si quis in graui. §. unum. uers. his quoq; ff ad silla. & per cõsequens etiam de excõmunicato &c. Cogita & uide latè allega. per do. Ia. in l. j. C. de sacr. sanct. ecclie. col. iij.

Catoniana non hēt locū in defectibus legatarij,sed legantis,ut no.in l.pe.ff.de reg.Cato. ¶ Item nō hēt locū in dispositione conditionali,ut.ff.de leg.j.l.cætera. sed dicta uerba,cum fuerit absolutus,sapiunt conditionem .i.si fuerit absolutus,sicut illa uerba,cum in patriā reuertetur,ut.C.de insti.& substi.l.si pater. quod uerum credo,ar.ff.de le.præ.l.interuenit,&.ff.de manu. testa. si quis locuples. ¶ Itē quia esse excōicatum non hēt in se ꝑpetuā cām ꝓhibitionis:quia excōicatio pōt rescin
13 di,ut.s.de consti.c.ex literis.¶†Itē sumo ar.ex nostro. c.quod absolutio à snīa excōicationis non fingit retrò .s.si non reponit oīa in pristinum statū,quia cōualesceret mandatum.& idē facit.C.de hær.auť.idē de Nestorianis,& in c.quāuis.de rescri.lib.vj.ar.contrà, quia restitutio in integrū, & postliminium æquiparantur,ut. ff.de iniusto test.si quis filio exhæredato ad finē, & ibi ꝑ Iaco.de Are.sed dices, ꝙ ista non est in integ. resti. unde fructus præbendæ non debentur reconciliato, q fuerunt percepti tꝑe excōicationis,ut.s de dol. & contu.ueritatis. prædicta æquiparatio non est ꝑ oīa bona, ut.C.de sen.pas.l.in quæstione testamenti. Nā excōicatus interim est,eradicatus à catholico cōsortio, ut no. in auť.de priui.do.post principiū: sed captus ab hostibus non est eradicatus à ciuibus ꝑꝑ benignā spē postliminij,ut.ff.qui.ex cau ma.l.ab hostibus, in prin.C. de
14 captiuis.l.nec nos.¶†Not.ergo,ꝙ ecclesia dicitur hæres,dico immortalis.unde in feudo,& emphyteusi, in quibus fit mentio de hærede mortali,ecclesia non cōtinetur:quia fieret iniuria ꝓprietario,& ecclesia cultrix & alitrix iustitiæ non uult iniuriā facere,nec pati, ut eleganter no.tex.in c.si clientulus,de feu. alie. col. x.in uita tñ monachi pñt possidere emphyteusim soluendo canonem: quia ipse monachus uř pro ecclesia possidere ut.ff de preca.l.si adoptauero.†Sed ecce po-
15 ne,ꝙ uidua facta est monacha,ecclesia reperit dotem ab hæredibus uiri,nunquid hēat priuilegiū dotis soli mulieri concessum?uideť ꝙ sic.quia habetur loco filij dic,ꝙ aut monacha ē mortua,& nō hēt hęc priuilegia: qa nō est loco filij eiusdē mřimonij.ff.sol.mat.l. ēt, cū nemo creditor mulieris hēat tale priuilegiū; tex.ē singu.in auť.ut exa.instante dotis in prin.ibi,non.n. dedimus.& cætera sed si agit uiuente moniali,qa tunc agit ꝓcurator,licet in rē (quinimò monialis agere uideť) ut.C.de epi.& cle.authen.cā quæ fit cū monacho, ipsa mulier pro monasterio hēt priuilegium, quod fundať in ipsa. ¶Quæro, mortuus non sustinet pœnas corporales,quid ergo in monacho prius condēnato?uideť, quod transeat ad monasteriū, cum sua cā,suisq; uitijs. Nam uita naturali adhuc uiget,ut no.ff. de regu.iur.l. quod attinet,licet quo ad eum sit liberatus,ut in auť. de monachis,in prin.ibi uideas. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Probatio dubia non releuat probantem, & nu.19.*
2 *Hæreditatem adire an possit unus ex pluribus hæredibus.*
3 *Occupare potest unus ex hæredibus partem suam,nisi sit ab alio occupata,& quo remedio tunc utendum.*
4 *Seq̃strū īterdicto adipiscēda an debeat fieri,& quid in aliēis*
De possessione hæreditatis contendentibus duobus, pluribusue hæredibus, officium iudicis quod.
Vacare pertinentia ad præbendam non dicuntur.
Bona ingredientium religionē & Monachi } *quibus uacent.*
Conueniendi,& reconueniendi } *modus.*
5 *Substituti licet sint coniuncta persona,fauor tamen monasterij facit deficere substitutionem.*
Monasterium habetur loco filij,& nu.3.& nu.9.& 14.
6 *Priuilegia omnia concessa ecclesijs an censeātur fauorabilia.*
Collectas præcedentes ingressum monachi,non sequentes tenetur ecclesia soluere.
7 *Monasterium ingrediens,quid iuris, si confessus erat spe futuræ numerationis.*
Consensus, Intellectus,& Spes } *quid.*
8 *Confessus si sit quis in testamento se teneri ad restitutionē usurarum à multis & diuersis publicè extortarum,an per hoc sit probatum,quòd sit usurarius manifestus.*
Viam eligere ad sua iudicia impugnanda nemo præsumitur.
9 *Instantia litis an transeat ad monasterium.*
10 *Consuetudo generalis si dictat, quòd testamentum debeat obseruari,prout iacet sine aliqua subauditione, uel interpretatione ciuili,uel canonica,an tunc monasterium excludat substitutum,& nu.11.& 13.*
Fauor minor comparatus ad maiorem dicitur odium.
11 *Statutum & consuetudo an possit interpretari testamēta suorum ciuium.*
Confirmationis generalis uis.
12 *Fauor ciuilis aliquando præualet naturali fauori propter placitum populi.*
13 *Monasterium si non uelit bona,an excludatur substitutus.*
Substitutus in testamento quando excludatur à monasterio, & nu.10.& 18.
14 *Monasteriū an habeatur loco filij in potestate,& nu.3.& 9*
15 *Monasterium ingressus si facta professione apostatauerit, an substitutio resumat effectum.*
16 *Monachus positus ad regimen alicuius ecclesiæ,cui acquirit & nume.17.*
17 *Monacho si sit relictum,quia non residet in monasterio, sed in aliqua capella,cui acquiritur.*
Nomen appellatiuumne,an proprium præcedat, differt in legatis acquirendis.
18 *Testator si dixit,instituo filium meum, donec permanserit in seculo:& si contingeret,quòd ingrederetur monasteriū, grauo ipsum,quod restituat hæreditatem Seio, an hoc fideicommissum sit ualidum.*
19 *Probatio dubia non est probatio,& nume.1.*
Testes se declarare, & repeti quando debeant, & ad cuius instantiam.
Testium dicta interpretari quando liceat partibus.
20 *Hæredis nomen an & quando ponatur pro filio, & nume. 21.23.25.*
Emphyteusis quo casu possit reuocari.
21 *Baro quidam, quid iuris, si concessit mihi, & hæredibus meis castrum in feudum.*
Filius aliquando intelligitur pro quolibet descendente.
22 *Emphyteusis recipit continuatiuam transmissionem,sicut & alia iura.*
23 *Nomen hæredis,quando profertur in conditione negatiuè, ponitur pro hærede sanguinis.*
Filius non est propriè hæres,sed successor anomalus,& quādo.
24 *Ecclesia si cōcessit mihi emphyteusim pro me,& hæredibus. deinde superuenit mihi furor,uel dementia,& tunc temporis genui filium,an iste filius succedat in ista emphyteusi.*
Filius naturalis præteritus non pōt accusare testamentum.
25 *Nomen hæredis quando ponitur in conditione affirmatiua, an intelligatur de filio.*
26 *Ecclesia an dicatur quasi contrahere cum legatarijs, & creditoribus.*

27 Heres uerus qua ratione uidetur contrahere, & numero 26.
28 Ecclesiæ an sint in bonis alicuius.
29 Debitor meus si sit factus frater Minor, & sic liberatus est à potestate mea, si postea sit creatus episcopus, an possim eum conuenire.
Pupillus in rebus alienandis opportunum dicitur non habere consilium.
30 Adultus ingrediendo religionem an possit alienare bona immobilia.
Monasterium fundare, & dotare an quis possit de bonis restitutioni subiectis.
Mutatio status non contingit absque magna animi concussione.
31 Ingrediens monasterium, quid iuris, si profiteatur in articulo mortis.
Substituti in testamento quomodo possint suam intentionem fundare.
32 Ingrediens monasterium an possit pacisci de bonis.
33 Testator, si ita dixit, si filius meus decesserit sine liberis ex se natis &c. an filius filiæ excludat substitutum.
34 Probatio ætatis quare imponitur substitutis, & non monasterio.
Aetas quando legitima præsumatur, & quando probanda, & à quo, & non durat eadem.
35 Factum fauore infirmitatis, quod non erat quis aliàs facturus, per conualescentiam euanescit.
Ecclesia non excluditur à filio naturali, & incestuoso substituta in defectum liberorum.
Ex spurio legitimè natus, institui potest, sed non semper.
Incestuosi non dicuntur, ex sacratis nati.
36 Monasterio si offero omnia bona mea præsentia & futura, nolo tamen fieri monachus, an oblatio sit ualida.
37 Ecclesiam hæredem si instituo, & iuro non reuocare, & si contingat me reuocare, dono, an iuramentum istud & pactum sit ualidum.
38 Monasterium ingrediens si reseruauit sibi quandam partē bonorum, adiecto hoc modo, ut inde contrahere possit, & testari, an ualeat.
Reseruatio ordinationi factorum æquiparatur.
Generationis, & corruptionis eadem est regula.
39 Monialis an possit aliquo casu facere testamentum.
Testamentum absque solemnitate ualet in relictis monasterio, sed non perpetuò.
Lex Titia, de inoff. testam. ff. non dicitur correcta.
40 Testator an possit derogare huic decretali, & nu. 41.
41 Imponere legem rei suæ potest quis, ne queratur ecclesia.
Priuati dispositio testando derogat interdum iuri publico.
Ecclesia sequi debet naturam rerum, non destruere, & exempla.

1
IN PRAESENTIA. † Dubia probatio non releuat probantē. uide Bart. in l. ij. ff. de duo. reis. ¶ Item uide Bar. in l. j. de stipu. ser. Dicit Inn. ꝙ ambiguum uerbum testis est interpretandum pro eo, imò pro eo, ꝫ quē producitur; sic tamen, ut testes reducantur ad concordiā, quod uerbum no. Et sunt tres partes. In prima processus narratio. In secunda ibi, dilectus, auditoris diffinitio. In tertia ibi, nos igitur, diffinitionis confirmatio. Secunda subdiuiditur in quatuor. primò ponitur actorum petitio. secunda ibi, uerum, reorū rñsio, & reconuentio. In tertia ibi, Ad hæc, actorum replicatio. In quarta ibi, uerum reorū duplicatio. ¶ Casus. Quidā A. condidit testm̄, in quo. M. filium suum hæredem instituit, & talem fecit substitutionem, uide licet quia præcepit, quod si dictus. M. filius suus absque liberis moreretur, bona sua deuoluerentur ad. G. & B. ipsius testatoris fratres. decessit testator. inde iste. M. filius testatoris ingressus est monasteriū, demum decessit absque liberis ex se natis. cum ante bona dicti testatoris pro parte possiderentur per dictum monasteriū, & ꝓ alia parte possiderentur per. G. & B. substitutos, orta inde materia quæstionis, dicti substituti petebant eis restitui bona, quæ dictū monasteriū possidebat, dicentes conditionem substitutionis euenisse. E contra uerò syndicus monasterij dicebat non solū monasterium non teneri sed è contrario uiuo petebat dictos substitutos cogi ad restituendū monasterio ea, quæ ipsi tenebāt de dictis bonis ex eo, quia & hic dictus filius eorum monasteriū erat ingressus se & sua dedicando cū uinculo iuramenti. Sed ad hoc substituti rñdebant dicentes, quod dictus ingressus non tenuit: quia tunc tēporis dictus ingrediens erat minor annis. & quia fuerat ingressus feruore infirmitatis, à qua cum conualuisset, pœnitentia ductus, quæ fecerat, reuocauit. Sed syndicus duplicauit dicens, ꝙ post talem pœnitētiam iterum est ingressus, quod iurauit non uenire ꝯ. Inductis autē probationibus hincinde, monasteriū probauit ingressum, & oblationem. substituti uerò probarūt quod tempore ingressus fuerat minor annis. Quærebatur, quid iur. Papa considerans, ꝙ dicta probatio erat incerta, quia cum bis fuerat ingressus, non declarabat de tēpore primi ingressus, uel secundi, & quia minor annis dicitur duobus modis scilicet pupillus, & adultus. & licèt in pupillari ætate factum non teneat, sed in adulta subsistit, non solū absoluit monasterium, dictis substitutis silentium imponēdo, siue imponi faciēdo per quendā Cardinalem, sed etiam condemnauit dictos substitutos ad restitutionem eorum, quæ possi-
2 dent, dicto monasterio faciendā. ¶ † In isto. c. dicit Inn. ꝙ unus ex pluribus hæredibus potest hæreditatē adire. & licèt præueniat in adeundo, non nocet alteri, quin adire possit post multos dies & annos, nec enim præsu-
3 mitur repudiare. ¶ † Idem ait, quod pōt sua authoritate partē suā occupare, nisi sit ab alio occupata. tunc. n. esset necessarium id interdictū adipiscen. quia occupatio non præsumitur. ff pro socio, meritò. ff. de acq. hære. duo fratres quia licèt possessio hæreditatis iacētis in nullius sit bonis, & ideò possit occupari. ff. si qs test. li. esse iuss. fu. l. j. §. Scæuola: tamen iuris fictione continuatur hæredi, ut dicit. l. illa no. ff. qui. ex cau. ma. l. cū miles. §. j. Dicit Inn. ꝙ si unus ex hæredibus dicit se esse in pos. & alius negat eum hæredem, ac possidere, ꝙ iudex ex officio absque libello inquiret, an & qs possideat, quo constito dēt prohibere non possessori, ne ullo modo ad possessionem accedat, ut. ff. de lib. causa. liberis. §. fi. Idem ait, ꝙ si neuter dicit se possidere, & uterque parat se cū armis possessionē accipere, beatus qui præuenit: sed si uideantur concurrere, ꝑꝑ periculum armorum debet fieri
a [a] sequestrum, ut. ff. de offi. procu. a Cæ. l. fi. ff. de offi. præto. l. illicitas. §. ne potētiores. uel dabitur curator bonis, sicut hæreditate iacente, usquequò declaratū sit
4 de iure partium. ¶ † Et sic no. interdicto adipiscendæ fieri sequestrum. Idem in officio iudicis adipiscen. possessionis. & hoc uerum in rebus prosanis: secus in præbendis: quia res & iura pertinentia ad præbendam

¶ Vide tamen & intellige, ut per d. Iac. quidam æstimarunt. ff. si cert. peta.

dam non uacant, imò possidentur ab ecclesia, dum etiam fuit præbendarius: quia possidet nomine ecclesiæ.¶ Item præbendæ non sunt occupandæ, sed authoritate superiorum legitimè conferendæ, Inn. Idé ait, quod bona ingredientium religionē, quæ non potest hr̄e proprium, uacant s̄m quosdam ecclesiæ Romanæ: sed s̄m alios uacant agnatis & cognatis. prima uera in aliis mendicantibus. secunda uera in fratribus Minoribus, ut no. in c. ultimo, de pac. li. 6. in nouella. ¶ Dicit Inn ꝙ bona monachi aliter non disponentis, & possessio uadit ad monasterium, excepta legitima liberorū, & parētum, quæ ipso iure remanet penes filios, uel parentes quasi ex ficta traditione; & hoc est bene ponderandum. Dicit Inn. ꝙ monasterium habetur in acquirendo loco liberorum, intellige masculorum, uel fœminarum, prout utilis monasterio est.¶ No. hic modū conueniendi & reconueniendi; concor. ff. de excep. rei
5 iud. l. si inter me & te.¶ † No. ꝙ licèt substituti sint coniunctæ personæ: tamen fauor monasterij facit deficere substitutionem; & est ratio, quia iuris fictione ingressus monasterium intelligitur decedere cum liberis. quia monasterium habetur loco filij. & ista est ueritas
6 licèt Cy. aliter no. C. ad Treb. aut. nisi rogati.¶ † Dicit Accur. ꝙ omnia priuilegia concessa ecclesiis censentur fauorabilia, & extenduntur de similibus ad similia, ut ipse no. C. de epis. & cle. aut. item nulla communitas. unde. §. & hoc præsenti, extenditur ad contractus. tenementi illam gl. ¶ Ecclesia non tenetur soluere collectas sequentes, sed præcedentes ingressum monachi tenentur soluere, ut. ff. ad muni. l. incola. Nam alij dicūt, ꝙ collectas solennes, perpetuas & certas per statutum indictas ecclesia tenetur soluere, sicut tributa: qa suc
7 cedit collectario: secus in emergētib. & incertis.¶ † Sed quid, ecce ingrediēs monasterium confessus erat spe futuræ numerationis, & sic consensus erat in forma, sed non in materia, erat in consensu intrante, sed non in consensu perficiente. quæritur, quid iur. rñ. monasterium sequitur materiam originis contractus: qa principium potentissima pars est. nec ob. C. de præscri. lō. tem. aut. si tamen: quia ibi tempus decisionem recipit, hic non: quia si monasterium inspicias, nunq̄ præscriptio curret, cum ex mutuo non teneantur, nisi constet de numeratione. C. de sac. san. eccl. aut. hoc ius porrectum, etiam si Abbas habeat licentiam accipiendi mutuum. nam intelligitur de mutuo naturaliter uero, nō de mutuo chirographario & ficto s̄m Iaco. de Are. & Cy. in l. j. ff si cer. pe. adde Cy. de Pistorio. Et scias, ꝙ consensus est applicatio uoluntatis ad actum. intellectus est applicatio animi ad uerum, spes est applicatio mentis ad id, quod creditur futurum esse; & hoc dupliciter. uno modo, cuius existentia importat uerum debitum, & tunc est loco causæ finalis. ff. de cōdi. inde. dicimus. alio modo, prout est impulsiua. C. de cōdi. ob
8 causam, si repetendi.¶ † Pone, quidam in testamento suo confessus est se teneri ad restitutionem usurarum à multis & diuersis publicè extortarum, nunquid pro hoc sit probatum, ꝙ sit usurarius manifestus? rñ. non, quia non dixit, à se extortarum. unde potest esse, ꝙ ipse tenetur ex hæreditaria causa, quæ non infamat, & ideò cum ista ratio sit dubia probatio, non est probatio. Casus est nostri capituli. & si oportet eam interpretari, interpretemur in meliorem partem, ar. ff. pro so. l. merito, & j. de accus. cum dilecti. Idem dico, si qs confessus est se à multis extorsisse usuras, & non dicit quas, uel à quibus, & non dicit publicè. Nam non debent ista subaudiri, præsertim, si uitiarent testamentum, in quo talia uerba sunt prolata: quia nemo præsumitur eligere uiam ad sua iudicia impugnanda, ar.
9 in l. iij. de test. mili. tenementi.¶ † Quæro, utrū instantia litis transeat ad monasterium? & uidetur ꝙ non, quia proprium iudicem habet. s. suum diœcesanum, & non alium, ar. ff. so. ma. l. si constante. §. si. præterea, qa ista instantia non separatur ab ipso monacho, debet esse in ea causa, unde Abbas debet consentire iudicio, non litigare, ut. C. de epi. & cle. aut. causa, quæ fit cum monacho.¶ Item in iudiciis quasi cōtrahitur. ff. de pecul. l. ij §. idē scribit. ex quo quasi contractu surgit obligatio in personam, non in rem, ut insti. de obli. §. sequens. sed monasterium est successor bonorum, nō personæ, ar. ff. de iure do. l. mulier bona, & ff. de pecul. l. si peculium per Dy. & hoc uerum uiuente monacho: sed eo naturaliter mortuo monasterium habetur per omnia loco hæredis, ut hic in tex. not. facit. ff. de iure fis. le. Statius. § Cornelio.¶ Sed quid si testator dixerit, si decesserit sine liberis non secundum iur. interpretationem, sed proprio corpore natis? rñ. monasterium non habetur pro filio. Si autem non apposuit illa uerba secundum iur. interpretationem &c. licèt adiecisset ex suo corpore natis, monasterium haberetur pro filio. i. haberet eandem prærogatiuam, quam filius. ita intelligo, quod no. Dy. in l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg.
10 ij. † Sed pone, consuetudo generalis dictat, ꝙ testamē tum debeat obseruari, prout iacet sine aliqua subauditione, uel interpretatione ciuili, uel canonica, nunquid tunc monasterium excludat substitutum? & uidetur ꝙ sic, ne impediatur religio.¶ In c̄trium, quia tam Iustinianus, q̄ Papa procedunt ex interpretatione, & subaudito intellectu.¶ Item statutum eorum est de iure positiuo, non de iure naturali.¶ Item fauor liberorum substitutorum est naturalis fauor, monasterij ciuilis, & minor fauor comparatus ad maiorem, dicitur
11 odium, ut. ff. de mi. l. si apud.¶ † Item statutum, & consuetudo potest interpretari testamenta suorum ciuiū, ut. ff. de uul. sub. l. iam hoc iure, & ēt disponere de bonis ciuium, & de testamento eorum. So. cōsuetudo laicorum non potest derogare huic decre. ut. s̄ de consti. ecclesia sanctæ Mariæ, nisi statuta essent confirmata p Papam, ut fit in terris ecclesiæ, nisi essent iniusta statuta, quæ non uidentur confirmata confirmatione generali, ut no. dicit gl. in l. j. ff. quod quisque iur. & ar. ff. de uulg. sub. l. ex facto, in prin. & idem est in feudis confirmatis sub generali uocabulo, quod solum uera & legitima dicuntur confirmari, & non alia, ut dicit tex. in usibus feudorum. facit ad prædicta, quia fauorabilior est Deus, quàm filius, ar. ff. de cap. l. postliminium. §. filius. Item qui non potest condere, non potest interpretari sumpto arg. à contrario sensu per. l. fin. C de legi. sed statutum laicorum non potest interpretari hāc de
12 cre. s̄. de constit. ecclesia.¶ † Item fauor ciuilis aliquando præualet naturali fauori propter placitum populi, ut in statutis, ꝙ agnatus excludat filiam decedētis, ut no. Cy. C. de adul. in publico. nec dicitur odiosum, quod habet in se rationem præcipui fauoris: quia à uiris & non mulieribus respublica gubernatur, & honor familiarum, maximè nobilium obseruatur, ut. l. j. ff. de
13 uen. inspi.¶ † Sed quid si monasterium non uult bona, nunquid excluditur substitutus? respon. non: quia duo sunt necessaria, ut cesset substitutio scilicet quòd ingrediatur, & ꝙ bona transferat, & ideò religio mendicantiū non excluderet substitutū: quia non hr̄ loco hæredis,

hæredis, cum hæres esse non possit. ad simile filius, qui debebat excludere substitutum, est damnatus ad metallũ, certe non excludit substitutum, arg. ff. de contra tab. l. si post mortem. §. liberi, & ff. de coniungen. cum
14 emanci. li. l. j. §. si pater. ¶† Sed nunquid monasterium habetur loco filij in potestate, ut se sibi ipso iure acquiratur etiam inuito, an loco emancipati, & non acquiratur, nisi uelit bona, an loco nec sui, nec emancipati, ut cũ mulier ingredit̃ monasteriũ? r̃n. non procedit q̃ quia non est propriè hæres: sed est similis adoptanti. unde acquiritur ei possessio sine traditione, ut. ff. de
15 p̃ca. l. si adoptauero. ¶† Quid si ingressus monasteriũ, facta professione appostatauerit, nunquid substitutio resumit effectum? dic q̃ non, ut in c. j. §. j. de feu. fœminæ, col. x. secus, si non fuit professus, ut in c. 1. de eo, q
16 ar. bel. depo. ¶† Quæro. cui acquirat monachus positus ad regimen alicuius ecclesiæ? r̃n. ex re illius ecclesiæ & ex opera sua acquirit illi ecclesiæ: ex alijs causis
17 acquirit abbati, ut l. j. §. 4. ff. de stip. ser. p Bar. ¶† Quæro, relictum est monacho, quia non residet in monasterio, sed in aliqua capella, cui acquiritur? r̃n. si p̃prium nomen prædicatur, & appellatiuũ subijcit̃, acquiritur monasterio, ut si testator dixit, lego Ioanni monacho. Si uerò p̃dicetur appellatiuum, & sequitur proprium, ut lego monacho Ioãni, adhuc dico idẽ: quia ẽ extra rem ecclesiæ, & extra operã p̃sonæ. ¶Quid de præceptore sancti Antonij de Neapoli? r̃n. id. q̃ tanquam p̃ceptor acquirit præceptoriæ q̃rit: quia sub uerbo illo noĩs appellatiui quærit: sed q̃ aliis q̃rit, ẽ maioris monasterij de Viẽna, & Abbas põt ei concedere, ut inde. s. ut de lucrandis faciat uelle suum. l. pe. ff. de stipu. ser. p Bar. non. n. transfertur in totum, licet membro maioris ecclesiæ præficiatur, de offi. ord. c. quanto. ¶Porrò si transiret ad aliud monasterium, acquiret nouo monasterio. xvi. j. q. j. statutum: quia à primo est emanci
18 patus & separatus in totum. ¶† Sed quid si testator dixit, instituo filium meum, donec permanserit i seculo: & si contingeret, q̃ ingrederetur monasterium, grauo ipsum, q̃ restituat h̃rditatẽ Seio, nunquid ualet hoc fideicommissum. & uĩ q̃ non, quia est ꝯ libertatem religionis, & ꝯ salutem animarum, & q̃a turpis uĩ conditio, per quam quis remouetur à diuino obsequio. ¶In contrarium uĩ gl. ordi. ff. ad Tre. l. Lucius. §. tres hæredes. Tho. de Formag. disputauit hanc quæstionem. & tenuit primam partem, ad q̃ facit dictum Cy. in aut. nisi rogati. Idem tenet Bar. & ego dixi, latissime in l. 1. C. de his, quæ pœ. no. ic. Nã ista dispositio uĩ pœnalis, & apposita contra religionem est turpis &c. ¶Sed certè testator non fecit mentionem liberorum: sed dixit, mando filio meo q̃ post mortem suam bona restituat Titio; certũ est, q̃ filij ex eo nati excludunt substitutum; sed nunquid monasterium similiter excludat substitutũ? puto q̃ sic: quia monasterium æquiparat̃ liberis, uñ duplex conditio tacitè uĩ inesse, s. si liberos non habuerit, ut. C. de inst. & subst. l gñaliter, & si monasterium ingressus non fuerit, & hoc siue sit fidei com. uniuersale, siue legatum certæ rei, quocunq; ex descendentib. grauato, filius, qui debet h̃re supplementum legitimæ nullã possessionem acquirit, si hoc prætextu ingredit̃. ita dicit Bar. in l. meminimus. C. q̃n & quib. quar. p̃s dei li. x. quia non esset uĩs successor. Et hoc intell ge h̃de uĩ possidente. plus dico, q̃ idem uĩ in ꝯtrib. donationũ. ut d. l. gñaliter, in fi. & in aut. de san. epi. §. sed hoc
19 p̃senti. ¶† No. q̃ dubia p̃batio non est p̃batio, q̃a non est rei dubiæ faciens fidẽ. Itẽ no. q̃ probatio obscura, uel multiplex non fundat intentionẽ p̃bantis dicit gl. q̃a dubia probatio interpretatur p̃ reo. Ista est ratio falsa quoad casum nr̃i. c. quia hic uterque erat actor, & uterque reus, nec opitulatur substitutis inquantum reis. Nam s̃m gl. hoc respectu deberet opitulari. Cõsidera, hic non solum erat dubia: sed poterat referri ad oppositas cõclusiones. Nam si referretur ad pupillarẽ ætatẽ, fũdaret iura substitutorũ: si ad adultã, fundarẽt intentionẽ monasterij, & iõ cum nõ magis fundaret intentionẽ pro se, q̃ ꝯ meritò non probat nec p̃ nec ẽ ꝯ. ¶Sed hic gl. quærit gl. nunquid testes debeant hoc declarare? dicit gl. q̃ sic officio iudicis, non q̃ pars hẽat ius hoc petendi, ost, q̃ sunt examinati. Idẽ not. in aut. de test. §. quia uerò. q̃ est uerũ, nisi essent data interrogatoria, & non essent factæ examinationes s̃m interrogatoria: quia tunc ẽt ad petitionem p̃tis debẽt repeti añ didicita testificata nam non uĩ factum, q̃ nõ est plenè actũ, ut. ff. de eden. l. ubi. No. q̃ exceptio debet concludere clarè, & non in æquiuoco. & licet excipiens uel allegans possint interp̃tari seipsum, ut. ff. de rei uĩ. Idem Põpo. §. fi. s. semel tñ, nam interpretanti non est licitũ pœnitere, ut ẽ gl. fin. ff. de uer. ob. l. quicq̃d astringendæ, & ibi p̃ Bar. tñ actor, uel reus non põt interpretari dicta testium, nisi sit talis interpretatio, q̃ ex uerbis cõcidi posset & deberet. Nam tunc fundaretur inter
20 pretatio p̃ allegationes legum. ¶† No. q̃ nomen h̃dis ponitur pro filio, hoc uerũ, cũ ponitur in materia discrepante, ut in feudo, & emphyteusi ecclesiæ, ut not. ff. sol. ma. l. ẽt §. j. ubi no. gl. dico de emphyteusi ecclesiæ est uerũ, q̃n in concessione ecclesiæ ponitur uerbũ indefinitũ, ut tibi & hæredibus tuis: secus, si apponeretur terminus uĩs, ut tibi & omnib. hæredib. tuis. Ita dẽt intelligi, q̃ no. Cy. C. de ope. lib. l. liberti, libertęq; & q̃ no. Dy. in l. ex facto. §. fi. ad Treb. saluis semper super h̃mõi consuetudinib. ecclesiarum concedentium. & adde, q̃ no. in Spec. in ti. de testam. §. j. in fi. Quin autem finita emphyteusis possit reuocari, non dubites: quia potest finito tempore:[a] secus, si esset finita emphyteusis p̃ feloniam irremissibilem inspecto honore & statu ecclesię, & personę, ut. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. §. permittit, & C. de lib. & eorum lib. l. 2. in fi.

a ¶Vide latißimè per d. Fran. de Cur. in cõ si. 46. incip. super introner. uerteuti inter l. an.

unde unita generatione non solum potest in sequentibus gradib. reuocari, sed etiam inter competitores siue supplicantes debet ille, qui est de eo genere, anteferri. ad hoc facit. l. congruit, & l. fi. C. de locatione fundorum ciuilium, uel fisca, & ibi Bar. li. xj. ut fin. no. l. d. §. p̃mittitur. & dicit ibi Bar q̃ a tali iniuria h̃ri possit appellari. ¶Et ad intelligentiam pleniorem diuido hanc materiam in duas partes. prima pars est, quãdo nomen hæredis profertur in dispositione. secunda
21 est, quando profertur in conditione. ¶† Circa primam partem quæro, quidam baro concessit mihi & hæredibus meis castrum in feudum? respon. ex natura & qualitate rei intelligitur qualitas sermonis, ut. ff. de usu. & ha. l. plenum. §. æquitij. sed qualitas & natura feudi significat affectionem amoris, quam habet dominus ad agenus uasalli. ¶Item præsumitur fidelior hæres sanguinis, quam extraneus hæres, & ideo in feudis nomen hæredis ponitur strictè pro filio, id est quolibet descedente à primo stipite: sed postquam cœpit deriuari inter posteros, nomen hæredis intelligitur de quodam agnato gradatim, & si non possideat hæreditatem

Bal. super secundo decret. Qq a

ditatem aperientes sibi feudum, ut in capitu. j. an agnatus uel filius. Pone ecclesia, concessit mihi in emphyteusim pro me & hæredibus meis, respon. fauore ecclesiæ nomen hæredis ponitur pro descendentibus: aliàs emphyteusis sẽp descenderet, & nunquam reuerteretur ad ꝓprietatem suam, sicut dicimus in usufructu, ꝙ iō consolidatur proprietati, ne temporale fiat perpetuū Nam hoc implicat ꝯdictionem. ¶ Alij dicunt contra, ꝙ intelligitur de quolibet hærede. Nam solus fiscus, uel alia ecclesia excluderetur a successione ista. ergo quilibet alius hæres succedit, ut in aut. de aliena. & emphy. §. j. & no. per Bar. de dam. infec. l. si finita. §. si de uectigalibus. & § si qua sunt iura. sed prima uerior, ut no. in l. & etiã. §. j. ff. so l. mat. quia de iure & de facto uerba ibi interpretantur fauore ecclesiæ. ar. tñ de usufruct. non recte concludit: quia usufructus ẽt ex pacto expresso non potest transmitti: sed est nouus in persona hęredis & requiritur noua cautio, text. est not. ff. de uerbo. ob. l. stipu. ista. §. si quis ita. & quæ non descendunt in hæredem, cum persona finiuntur, sicut anima, ut elegan-
22 ter not. ff. de preca. l. quæsitum. §. ultimo. ¶ † Emphyteusis autem recipiat continuatiuam transmissionem, sicut & alia iura, Ita quod est una & eadem numero, ut no. Cy. C. de negotiis gest. l. si ab eo. sicut est una seruitus uiæ, licèt hærede mutato, ut. ff. de negoc. gest. l. qui aliena, & §. fin. & unum & idem prædium, ꝙ primo fuit defuncti, postea est heredis: quia realitas ter-
23 minorum non mutatur. ¶ † Modò capio secundam partem, scilicet quando nomen hæredis profertur in conditione. & hoc potest esse dupliciter, scilicet negatiuè & hic ponitur pro hæredis sanguinis. ff. de lega. i. l. filius. §. cum quis. ff. ad Treb. ex facto. §. fi. & dicit gloss. quod ratio est, quia aliàs derisorium esset fideicomm. cum nemo decedat sine hærede: quia saltem fiscus succedit. sed ista ratio non concludit, quia fiscus non est propriè hæres, sed quidam anomalus successor, ut dicunt. ll. not. ff. solu. matrim. l. si constante. §. fi. ubi dicitur, ꝙ fiscus non succedit in instancia iudicij, ꝙ alibi non reperitur. ut. ff. de noua. l. quoties, in fin. ubi dicitur, ꝙ fiscus ex damnatione succedens non succedit in nouatione potestatiua, quod etiam non est alibi, & no. eo. ti. l. nouatio. & hoc, quando fiscus succedit tãquam fiscus: sed si succedit tanquam quilibet institutus (certum est enim, ꝙ fiscus potest institui hæres, ut. C. de testa. l. non dubium) tunc succederet in instantia & nouatione: quia censetur iure priuati hæredis, ut. ff. de iudi. l. tam. & l. edictum. nec tunc dicitur hæres anomalus, sed hæres ordinarius. porrò monasterium succedens monacho bene potest dici hæres anomalus, ut eleganter no. inst. de eo, cui liber. cã bona adiiciuntur. ¶ Nũc reuertor ad rationem legis ex facto. §. fi. & dico, quod est ibi alia ratio, scilicet quia deficiente hærede sanguinis non extat persona, quæ ex præsumpta uoluntate defuncti excludat substitutum, maximè, si substitutus est de consanguineis, argum. optimum. ff. de hære. inst. l. Lucius. ff. de condi. & demonstratio. Publius. §. i. ff. ad Trebe. hæredes mei. §. cum ita. C. de lega. cum alie-
24 na. ¶ Sed pone ecclesia concessit mihi emphyteusim pro me & hæredibus. deinde superuenit mihi furor, uel dementia, & tunc temporis genui filium. Nunquid iste filius succedat in ista emphyteusi? & uidetur quod non, ut. ff. de his, qui sunt sui uel alie. iuris. l. filium. nam non dicitur filius propriè nisi qui ex nuptiis natus est quia ista est iusta interpretatio, ut. ff. de iure deliberan. l. fin. ¶ In contrarium uidetur, quia si naturalis filius excludit substitutum, ergo hæredis nomine continetur, ut. ff. ad Treb. l. ex facto. §. si quis, & uidetur casus expressus, eo. ti. l. hæredibus. §. fi. So. dicunt quidam, quod ecclesia non acceptat naturales, argument. s. de elect. c. innotuit. & illud. cap. nihil facit: quia non recipiuntur in ecclesia propter dignitatem: sed in emphyteusi non consistit dignitas, sed quoddam commercium, ut insti. loca. §. adeò. ¶ Dici potest, quia si iste filius naturalis succedit & in aliis bonis, succedat etiam in emphyteusi, sicut succedit in iuribus sepulchri hæreditarij: sed si non est successibilis, uel pater eum exheredauit, uel præteriit in testamento, tunc non succedat ex contractu emphyteutico tanquam naturalis præteriri potest, & præteritus non potest nec obligare nec obligari ualẽs. Scias aũt quod filius querelare testamentum pót ẽt turpi persona hærede instituta, ut singulariter no. in l. j. §. i. ff. de contratab.
25 ¶ † Quandoque nomen hæredis ponitur in conditione affirmatiua. uerbi gratia, promitto tibi. x. si cum hærede decesseris. & uidetur quod intelligatur de filio, ut. ff. de usufru accresc. l. si quis Titio. ut consideretur affectio magis, quam casus fortuitus, ut not. in simili. ff. de iusti. & iur. l. ut uim. ¶ In contrarium uidetur. Nã etiam si de filio fit mentio, uel de fratre, uidetur facta tanquam de hærede. i. de iuris successore, ut elegãter no. ff. de pact. si tibi. §. si pactus, & l. si tale pactum. §. fin. primam approbo, & maximè quia ita se habet uulgaris locutio, ad quam pro solemni interpretatione uerborum recurrendum est, ut optimè no. ff. de le. 3. l. liberorum. §. quod tamen Cassius, & ff. de uerbo. signi. l. Nepos Proculo ut Alphenus, & l. quisquis mihi.
26 ¶ † Ecclesia dr̃ hr̃s, sed nunquid dr̃ quasi contrahere cũ legatariis, & creditorib. dic ꝙ non: quia ille, qui succedit ꝑ statꝰ mutationẽ sine capitis diminutione alicuius non dr̃ hæres; tex. est singularis. ff. de noua. l. quo-
27 ties. §. fi. ¶ † Qua autem ratione uerus hr̃s ur̃ contrahere, no. gl. sing. ff. de reg. iu. l. qui cum alio. Nam iste defunctus ꝑ hæredem suum nr̃ contrahere: quia probat
28 causam aditionis, quæ gl. raras hẽt cõsimiles. ¶ † Quęro, utrum ecclesiæ sunt in bonis alicuius: respondent gl. ꝙ sunt in bonis Dei, non hominum, ut no. ff. de re gu. iur. l. ea est natura. & tamen una ecclesia potest esse in bonis & proprietate alterius ecclesiæ, uel hospitalis, & è contra, ut alias uidisti. ¶ † Ecce debitor meus factus est frater Minor, & sic liberatus est a me: postea creatus est eps, nunquid possum
a eum conuenire[a] ur̃ ꝙ non. ut. ff. de obli. & actio. l. seruus effectus. arg. contra eo. titu. seruus non in omnibus, & ff. de insa. l. seruus. sed ibi loquitur in delictis commissis tempore seruitutis, de quibus tenetur liber factus, ut nota. ff. de nego gest. l. cum actum. ¶ Modò hic occurrit dubitatio nam cũ in pupillari ætate ualeat iuramentum doli capacis, ut nota. in capitu. i. infra de delictis puerorum, ad quid hic distinguit inter pupillum, & adultum, cum fuerit interpositum iuramentum & quidem laudabile & pium, respondeo, in rebus alienandis non dicitur pupillus habere consilium oportunum, ut. l. pupillus. ff. de acquirenda hæreditate, & l. finali. C. de testamento milita. hinc est, quod non potest pupillus profiteri religionem. ¶ † Nota.
30 quod adultus ingrediendo religionem potest alie-

a *Vide per Old. consil. xcvij. incipien. quod laicus & adde etiam nota. per domi. Alexan. in l. nemo potest in ultima columna ubi etiam domi. Iaso. ff. de le. i.*

nare bona immobilia: tum quia est alienatio iuris & de iure: tũ quia laudabilis, nec distinguo, utrũ habeat curatorẽ, uel non, sicut non distinguitur, qñ facit testamentum, ut singulr no. in l. Aurelius. §. Caius. ff. de lib. leg. quæ gl. non est alibi. Sed nunquid de dictis bonis subiacentibus restitutioni post mortẽ possit quis fundare monasterium, & dotare ipsum non ingrediendo? Rñdeo, non ẽm Accur. & Bar. Hosti. cõ; prima uerior: quia non est. l. cautum, & ne detur factis materia euertendi fideicom. Nam facilius quis ædificat, q̃ se monasterio dedicet. nam mutatio status non contingit sine magna animi cõcussione, ut i aut. de monachis, in prin.
31 cum sit ancillare seipsum. ¶ † Quid si quis ingreditur, & profitetur in articulo mortis? dicunt doc. q̃ non nocet substituto: quia uř in fraudem, ad hoc. l. no. ff. sol. ma. l. filiæ meæ. Dubitatur modò quõ substituti fundabant intentionem suam, nam aut agebant actio e testamenti cõ monasterium, & supponebatur ingressum tenere: aliàs monasterium non esset obligatum, ut singulariter no. in l. si peculiũ, in princ. ff. de pecu. leg. unde allegando illum fuisse pupillum, essent cõrij sibiipsis. Aut agebant rei uin. uel utili petitione hæreditatis, & hoc est impossibile: quia non erat eis restituta hæreditas ex Treb. ¶ Sol. dicas, qđ æquitate canonica põt agi recta uia, licèt non sit facta restitutio ex Trebe. Casus est hic; non mirũ, quia ẽt de iure ciuili aliquando hoc euenit. C. ad Treb. l. pe. & ff. eod. Marcellus. §. res quæ, ut circuitus euitetur, arg. ff. de condi. indebit. l. domi-
32 nus testã, & ff. si cer. pe. l. cũ fundus. §. j. ¶ † Oppo. quòd non possit ingrediens monasterium pacisci de bonis: quia simonia est dare tẽporale pro spirituali. Sol. promittere sub modo nõ potest: sed offerre tam principaliter, q̃ secundariò potest, nec est turpe, arg. ff. de uer. obl. l. utrum. non enim bonorũ publicatio est cã finalis ingressus monasterij: sed ẽ cõ, de hoc plenè no. Archi. j. q. j. c. j. & quasi quædã remuneratio, est & subsidiũ uitæ fundatũ in charitate, cum monasterium subeat onera
33 ingrediẽtis, & ideo in uulgari appellatur cos. ¶ † Quæro, testãr ita dixit, si filius meus decesserit, sine liberis ex se natis &c. nunquid filius filiæ excludit substitutũ? tex. est no. & unicus in iure, q̃ sic in l. j. C. de condi. in-
34 ser. ¶ † Quæro, quare probatio ætatis imponiť substitutis, & non monasterio? rñdeo, quia in cõhẽte semper præsumitur ætas legitima, ut no. in l. iij. ff. de arbi. secus in opponente, uel beneficium ætatis allegante, ut. ff. de iureiur. l. nam postea. § si minor. præterea illi incumbit ꝓbatio ætatis & qualitatis, qui petit se ad aliquid admitti tanquam talis, & inde principlr fundat suam intentionem, hæc regula singulr traditur. ff. qui satis. cog. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. ¶ No. quòd circa actus diuersos factos diuersis diebus non præsumitur, quod qui tempore primi actus fuit minor, tempore alterius actus interpollati etiam per modicum
35 tempus duret minor; tex. est singularis hic. ¶ † No. hic argu. q̃ factum fauore infirmitatis, quod non erat qs aliàs facturus, per conualescentiam euanescit, ut. l. nõ omnis, in prin. ff. si cer. pet. ¶ Vñ addo, quod ubi substituta est ecclesia sub conditione deficientium liberorum, nõ puto, qđ naturalis filius excludat ecclesiã ꝓꝑ dignitatem ecclesiæ, etiam si iste esset legitimatus ab imperatore. de incestuoso non est dubium: quia nõ reperiuntur aliqui spurij, qui sint magis odiosi legibus. Adde, quod licèt legitimus natus ex spurio possit institui: tamen hoc fallit in nepotibus natis ex filio incestuoso, qui à nullo ex parẽtibus institui possunt. Iste

est casus unicus in iur. C. de incest. nup. l. si quis incesti. quod tene menti. ¶ Quædam gl. dicit, quòd filij nati ex sacratis sunt incestuosi: tamen hoc non est uerum, quia non interuenit contumelia sanguinis. ff. de adul. l. si a-
36 dulterium cũ incest. ¶ † Pone, offero monasterio omnia bona mea præsentia & futura: nolo tamẽ fieri monachus; nunquid ualet oblatio? & uideť quod nõ: quia statu personæ non mutato non potest quis efficere, ne possit testamentum facere. ff. de uerb. obli. l. stipulatio hoc modo, & ff. de hære. inst. l. ille autem. nam hoc reputatur esse contra bonos mores ciuitatis nostræ. i. Romanæ. ¶ Item testamenti factio est publici iuris, & ius publicum priuatus neque dare, neque auferre potest, ut legitur & no. C. qui test. facere pos. l. senium. §. fi. quod autem impediretur factio testamenti, sic probatur, qui nulla bona habet in ciuitate, testari non potest. istud est uerbũ elegans iuriscõsulti. ff. de uul. sub. lex Cornelia. Sed ego, qui obtuli bona mea præsentia & futura, nihil habeo tempore mortis meæ, ergo testari nõ possum, sicut nec potest quis testari de eo, quod excedit totum suum pťmonium, ut. C. de leg. l si uniuersæ. præterea de hoc est cõmunis opinio. C. de pac. l. fi. nec potest ista donatio diuidi, ut dicamus, quòd ualet quo ad præsentia, & non quo ad futura: quia eodem modo diceremus è contra, quòd ualeat quo ad futura, & non quo ad præsentia. ¶ Item idem uideť reprobari: quia cõ bonos mores, & sic in nihilo ualet. ¶ In contrarium sunt omnes glos. istius materiæ, quæ dicunt, quod oblatio tenet, nec est uerum, quod sit contra bonos mores, cum donať monasterio, uel pio loco
37 quia speciale fauore religionis. hoc uerbum habes in l. locum, in prin. ff. de usufr. ¶ † Ex hoc pono talem cõclusionem, quod si instituo ecclesiam hæredem, & iuro non reuocare, & si contingat me reuocare, dono, q̃ istud iurm̃ & pactum ualeat: quia reuocabile trãsit ad irreuocabilitatem, cum hoc pactum sit permissum, ut. ff. de do. causa mor. l. ubi ita: tamen in profana cã istud pactum non ualeret, ut no. C. de transact. l. cum dona-
38 tionis. C. de sacrosan. eccle. l. j. per Cy. ¶ † Sed pone, ingrediens monasterium reseruauit[a] sibi quandam partem bonorum, adiecto hoc modo, ut inde possit contrahere, & testari; nunquid ualet? & uideť quod non? quia nemo potest facere, quod in suo ingressu non habeant locum canones, ut. ff. de regu. iur. l. nec ex prætorio. ¶ In contrariũ uideť: quia ante ingressum habet quis potestatem ordinãdi de bonis, ut in aut. de mon. §. illud; ergo hanc potestatem potest sibi reseruari. Nam reseruatio idem est, quod factorum ordinatio, ar. ff. de sol. l. Modestinus. ff. fami. hercis. l. Item Labeo, in glo. parua. C. de fruc. & li. expen. terminato. ¶ Non ob. q̃ monachus non possit retinere propriũ qa repugnat statui monachali, ut. ff. de mino. si ex causa. §. Papinianus. ubi tu legista habes bonam glo. & xij. q. j. non dicatis: quia confiteor, quod non potest reseruare sibi dominium: sed bene potest reseruare dispositionem de eo, cum monasterium consentiat, argu. optimum. ff. quib mo. pign. uel hypo. sol. l. sicut. §. uendi. & C. de secund. nupt. l. fœminæ, in fin. nam hoc facit authoritate illius. §. illud. in aut. de monachis. & tene menti ista: quia noua sunt & uera. ¶ Dicit Bart. q̃ Bal. super secundo decret. frater

a ¶ *Vide de ista qõne tex. quem ibi not. do. Alexan. ad istam qõ. docto. in l. cætera. §. itẽ quæri ff. de legat. j. ut secundò nota. & adde ẽt eundem Bal. consi. 215 iuj li. Barb. consi. 30 secundò lib. ubi refert multas opi. doc.*

Qq 3

frater Minor dr filius quantum ad excludendum substituturum sub conditione deficientium filiorum in l. fi. C. qñ & quibus quar. pars de lib. x. per Bar. ergo ante ingressum potest de oībus testari. nos dicimus, qđ pactum, uel reseruatio diuidens substantialia ab actu, & usum ab usufructu habet euitiare, si incontinenti fit: secus, si ex interuallo. ¶ Quæro, quæ est ratio? rñdeo, quia sicut sine substantialibus non potest fieri, ita nec de facto tolli. Nam generationis & corruptionis eadē est regula, ut dixit. l. illa no. ff. de lib. & posthu. l. si ita. §. regula, unde. quod non pōt sine alio dari, nō pt sine alio auferri, ut. l. j. ff. si usufr. pe. & hæc faciunt ad quæstionem de reseruatione ingredientium monasteriū.
39 ¶ Quæritur, † an monialis aliquo casu possit facere testm̄? & vr̄ qđ sic, ut. C. de sac. san. eccl. aut. si qua mulier. ¶ In ɔ̄rium vr̄, quod quia ille, qui est in potestate alterius, non potest testari, nec codicillari etiam de uoluntate patris. ergo nec de uoluntate Abbatis: qa maior est potestas Abbatis, q̄ patris. 12. q. 2. non dicatis. ¶ Quidam dicunt, quod non est testm̄, sed quædam assignatio, uel diuisio bonorum. unde filius præteritus non dicit nullum: sed sufficit, quod habeat legitimam quoquo relicti titulo, sicut dicimus in patrono præterito gl. est sing. in l. fine. ff. de iure patro. per talē ergo diuisionem non rumperetur testm̄ prius solenniter factum, ut. ff. de lib. & posthu. l. si filius, qui in ptāte. quod est uerū, si in primo testō essent instituti liberi: secus, si extranei: quia quilibet hoc casu rumpit testm̄ primum, & seruatur posterior uoluntas iure test. ut. C. de te. l. hac consultissima. §. si quis autem gl. communiter dicunt, q̧ pōt testari, & licēt in eo, quod relinquit monasterio, non requiratur solennitas testium: quia monasterium reputatur esse de liberis, ut dicit nostra aurea litera: tñ secus esset, si pateretur defectum præteritionis, uel exhæredationis, ut. ff. si tab. testamenti nullæ extabunt. l. j. in fi. & si esset clausula codicillaris, nō operatur aliquid s̄m gl. in fauorem instituti propter uitium testatoris, ut. ff. de inoff. testa. l. Titia. quæ. l. non inuenitur correcta per aliquē tex. mūdi. hoc affirmat gl. C. de lib. præte. ¶ Tu dic, ut ibi solenniter scripsi. aduocati antiqui tenebant gl. ne iniustis partibus faucamus.
40 ¶ † Quæro, an testator possit derogare huic decre. & vr̄ q̧ non, quia hæc decretalis rescindit in hoc testm̄ eius. ¶ Item quia nemo pōt facere, ne leges habeant locū in suo testō. Item quia per ingressum monasterij liberatur à fideic. relicto in defectum liberorum. Item si filius naturalis facit deficere fideicom. ergo multo fortius igressus monasterij, siue religio, ar.
41 ff. de usuf. l. locū, in prin. ¶ † In ɔ̄rium vr̄, quia pōt quis rei suæ legem imponere, ne quæratur ecclesiæ, ut not. ff. de uerb. ob. l. si ita quis. §. ea. l. ¶ Item vr̄, q̧ possit ecclesiam grauare super bonis suis restituendis, si ad ecclesiā peruenerint, ar. ff. ad Tre. l. Lucius. §. tres hæredes. ¶ Item ista uoluntas testatoris non est turpis præsertim inter liberos, ut. ff. de hær. inst. l. Lucius. ¶ Item non semper dispositio legum attenditur, sed potius dispositio testatoris: nā pōt causam intestati pferre cāæ testati; qđ est ɔ̄ ordinem iuris, ut. ff. de hære. insti. l. si quis ita instituatur hæres, si legitimus. ¶ Itē pro hoc in aut. de nup. §. disponat. ¶ Itē non vr̄ monasteriū cū bona conscīa posse uoluntatem testatoris subuertere, ut hr̄ in legenda Sancti Siluestri. ¶ Itē quædam sunt, in quib. ecclesia non succedit, ut in feudis datis militi seculi. Nam redeūt ad dominum, si efficitur miles Dei: sed illud ex defectu causæ finalis; quia seruitia militaria exhibere non potest. Item rerum naturam ecclesia sequi debet, & non potest eam destruere. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Possidens iusto titulo obtinet in interdicto, uti possidetis.*
2 *Testes super reprobatione non recipiet ille, cui commissum est, quod recipiat testes super principali.*
Falsitas testium post quàm quis didicit testificata, probari an possit.
3 *Sententia lata ex corruptis testibus retractatur per in integrum restitutionem, non per criminalem accusationem, uel per actionem in factum intentatam ad interesse.*
Conclusiones ex Inn. & nu. 4.
Turbari quis non potest, nisi possideat.
4 *Turbator temerarius tenetur actione iniuriarum, & criminaliter potest accusari.*
Titulum possessionis rei suæ probare quis non tenetur.
Iurisdictionis diuisio, & subdiuisio, & nu. 5.
5 *Iurisdictio est terminus communis complexiuus suarum specierum, & indiuiduorum.*
Indefinita absolutè posita æquipollet uniuersali, & cur quandoque distringitur.
Territorium quid.
6 *Per honorem iudicis officium an competat.*
Honor in quibus consistit, & quæ uendicari possint.
7 *Districtus quid dicatur, & eius à territorio differentia.*
Ecclesia potest habere castra, uillas, & iurisdictiones in proprietate.
Imperator, Papa & Reges } à quibus donationibus abstinere debeant.
8 *Audiri an quis debeat post terminum peremptorium in probando per instrumenta.*
Terminus assignatus in media causa semper est perēptorius.
9 *Testes si deponerent post terminū, an depositio esset ualida.*
Dilationes etiam successiuæ assignantur.
10 *Testes sibi ipsis contradicentes qua pœna puniantur.*
Singularitas testium quomodo intelligatur, & nu. 11.
11 *Singularitas an & quando sit cum contrarietate, & aliter muta.*
Testibus quid obijciatur, & nu. 20. 21. & 22.
Infamia quid.
Alternatiua, uel, significat arbitrio iudicis relinquendum.
Testibus an fides detur arbitrio statur iudicis.
12 *Inuestiri non possunt duo insolidum de eadem re.*
Possidere duo possunt idem in solidum diuerso modo, & quando eodem nu. 26.
In interdicto, uti possidetis, admittuntur articuli de proprietate.
Vero proximiora, quæ consonant iuri communi.
13 *Copula, &, notat tempus continuum.*
Censuales alterius facere se non possunt homines uel.
Priuilegium dat titulum.
In interdum, uti possidetis, qui præferatur, & libellus nu. 28.
Probatio facta in possessorio non extenditur ad petitorium.
14 *Turbare dominum in possessione castri nec non potest quis turbare nec censuare habitatores ipsius loci potest.*
Libellus domini pro quibus concludat.
Terminū ad pbādū iudex ex officio pōt assignare, & nu. 15.
15 *Iudex an possit statuere terminum ad probandum.*
16 *Iudex abbreuiare dēt, quātū de iure pōt, materiā dilationū.*
Terminum siue dilationem uarijs ex causis iudex assignat.
Errorem suum quando probasse teneatur qui terminum habuit ad proponendum, & probandum.
Restitutio aduersus tempus quando concedatur.

17 Damnum reparabile contrario iudicis imperio potest remo ueri absque restitutione in integrum, & quando per rest. in integ.
18 Exceptio falsi an possit opponi ante sententiam & post.
Sententia absolutoria lata in ciuili excludit criminalem.
19 Sententia lata an possit excipi de falso, nisi petatur primo in integrum restitui.
Corruptionem & falsitatem, an corruptionem tantum sufficiat probare testium.
Vnius sermonis diuisionem non recipit.
Qualitatem adiectam dicto suo quis probare debet, & ratio & nu. 22.
Qualitas inducit speciem.
20 Contrarium probare an sufficiat ad reprobandum testimonia.
Subornatio quae, & subornatus quis dicatur.
21 Testes an possint indirecte reprobari post dedicita testificata.
22 Corrupto fal. dicenti duae falsitates obijciuntur.
Adiacens res determinata probandum.
23 Corruptione probata & lata sententia an cum petitur in integrum restitutio, sit necesse probare, quod iudex fuerit secutus testimonia corruptorum testium.
24 De falso quaeri an possit post sententiam per uiam excep.
25 Testes intra quantum tempus possunt accusari de falso.
26 Possidere insolidum an duo possint.
27 Si de possessione pars utraq; probauerit. an Papa debeat pronuntiare, uti possidetis, ita possideatis, & nu. 35.
Sortis uel Fortunae { iudicio non est quid dirimendum, ubi agitur de magno praeiudicio.
Causarum facta per disputationem fori, non fato definienda.
28 Prouocatus ad iudicium in praeparatorijs, & decisorijs habet instar rei.
Possessio quando sequestranda, uel diuidenda; uel alteri parti adiudicanda, contendentibus de possessione pluribus, & nu. 13 & 30.
29 Priuilegiati si sint duo nobiles de eodem castro non simul sed successiuè, an primum priuilegium praeferatur secundo.
30 Titulus in possessorio retinendae ac aliàs quid operetur.
Fructuum perceptio non statim infert possessionem.
31 Reus si non turbauit actorem in possessione in principio litis quia ignorabat aduersarium possidere, & protestabatur se non habere animum turbandi aliquem, sed lite pendente coepit turbare, an debeat succumbere ex eodem instantia.
Causa superueniens an fundet iudicium coeptum.
32 Turbare reus eo ipso, quod negat aduersarium possidere dicitur cum. & nu. 31.
33 Dominij positio adminiculatur possessorio, sed non fundat ipsum.
Positio pertinens, etiam quae qualitercunque, adminiculatur causam.
34 Iudex si mandauit partibus, ut litem contestarentur, & reus pro uerbis aduersario obtulit ensem, & interfecit ipsum, an haeres interfecti possit uincere in isto possessorio.
Possessio an continuetur haeredi.
Ex libello eodem fit condemnatio etiam ex his, quae tendunt ad finem libelli.
35 Pars utraque si probauit de possessione, quid iuris, si pars, quae erat potentior, armis expulit aduersarium, & nu. 27.
Expulsus si non potest agere tanquã de possessione, potest agere tanquam de actibus possessorijs expulsus.
Sententia iudicis an concipienda in persona procuratoris causae, an domini.
36 Negatiua haec, quod res fuit absq; eo, quod talis possideris talem rem, ut clam uel precario, an possit probari.
37 Negatiua sensus testis nihil probat.
Ignorantia quid.
38 Vim turbatiuam intentans an debeat specificare modos turbationis.
Innocentia sua siquis confidat non utitur mendicatis suffragijs at festinat.
39 Accusatio an procedat si duo concertant de possessione retinenda, & inuicem se accusant de ui turbatiua.
Poena statuti subrogatur loco poenae iuris communis.

1 ICET cãm. In sinterdicto, uti possidetis obtinet ille, qui iusto titulo possidet. Communis diuisio. In prima pte decisa facti narratio. In scda ibi porro, Fauentinorum una obiectio. In tertia ibi, super quo, papae interlocutio super ead. ¶In quarta ibi, post haec, scda obiectio, & eius ad pbandũ admissio. In quinta ibi, quanq̃ totius pcessus examinatio. In sexta ibi, nos cognoscentes papae diffinitio, &c. ¶Casus. Inter ecclesiã Rauenatem ex una pte, & commune Fauentiae ex altera qõ uertebatur super iurisdõne, honore & districtu in uilla. S. Petri, & castro Arioli, quae dicta ecclesia dicebat possidere, & de iure ad se spectare. & ẽ ꝯ commune Fauentiae dicebat se possidere, & hinc inde sup possessorio fuerũt oblati libelli, lite itaq; coram Papa cõtestata, & iurato de calũnia hinc & inde: quia utriq; pti erat nimis onerosum facere uenire testes coram pñtia Papae, mandauit papa epo Placẽtino, ut ĩ. tres mẽses reciperet testes, quos utraq; ps tãm super principali negotio, quam in psonas testium duceret pducendos statuendo partib. terminũ, in quo cum attestationib. receptis apud sedem apostolicam se pñtent. Ita cõtinetur in decisa. Recepti fuerũt itaq; testes pbatorij hinc & inde; sed ad reprobationẽ personarum testium nihil fuit in dicto termino allegatũ. Et remissae fuerunt istae attestationes ad Papã, & publicatus pcessus. uidentes aũt Fauentini, q nonnulli testes erãt producti ꝯ petierũt terminũ ad reprobandũ personas testiũ; quẽ terminũ Papa interloquẽdo denegauit pp lapsum terminum demum Fauẽtini obiecerũt, q testes corrupti falsa dixerũt. Papa, licet crederet in sua conscia, q Fauentini hoc dicerent malitiosè, tñ hmõi exceptiones admisit ad probandũ, nolẽs deuiare à tramite iudiciorũ, cũ ista exceptio sit talis naturae, q qñ. ũq; ẽt post sñiam possit opponi. fuerũt itaq; testes Fauentinorũ recepti in numero copioso tñ q aqdam eorũ erant singulares, quidã eorũ erãt sibijpsis ꝯrij, quidã malae famae & leuis opinionis qb. nulla uel modica fides est adhibenda, horũ testimonia pro nullis habuit. sed quia erant circa sex testes, qui uidebãtur esse cõtestes bonae famae, & nõ leuis opinionis Papa cõsiderauit, q alia uia isti non patrocinãtur Fauentinis. primò quia nõ probãt ea, ad q̃ probãda Fauẽtini se astrinxerũt. Nam Fauentini obiecerunt, q corrupti falsum dixerũt, & hoc uidebãtur probasse alterũ. i. corruptionẽ, non tñ probauerũt principiũ. i. falsitatem & iõ non probauerũt ea, ad q̃ sunt inducti probãda, & debuerũt induci. ¶Alia rõ est pp ꝓrogatiuã probatiõis ecclesiae: quia ei lux ueritatis assistit; cum consonẽt priuilegiis, & sint iustificati, per titulum. Nam titulus hẽt in se ꝓrogatiuum iustificationis. sed certè & pp aliud quia ecclesia probauit de continua possessione lx. annorum,
Bal. super secundo decr.

norū Fauentini āt de.l.& incertis articulis. uñ possessio ecclesiæ non hēt obijcere possessiones e ꝯrio, sed possessio Fauentinorum sic:quia est necesse dicere, ꝙ aut Fauentini possederunt ꝑ uim aut clam, ab aduersario suo.i.ab ecclesia. Nā recentior possessio sine amotione prioris ꝑsumitur clandestina, sed cum amotione ꝑsumeretur uiolenta, hoc tñ non est in litera:unde Papa ꝑ ꝑ prærogatiuam probationis,& alias rationes superius assignatas. Et quia plures non pñt insolidū possidere, uel quasi in simul eandem rem,& eodem modo & sic attestationes ecclesiæ,& Fauentinorū sunt incompatibiles & aduersatiuæ, uñ necesse est, ꝙ una ps uincat, & alia succumbat (&.n.pars uincere dēt quę plures pro se hēt rōnes & magis efficaces) Dicit. ꝙ non dēt ꝑnuntiari, hoc mō, uti possidetis. i. uti ecclesia possedit tales introitus, ita possideat,& ē ꝯrio, uti Fauētini possederunt, ita possideant. sed dēt præcisè in omnib. pro ecclesia iudicari, cū sit interdicto superior, cōdemnauit igit̄ commune Fauētiæ ecclesię Rauennati, tanq̄ iuste possidenti ad non molestandū ipsam ecclesiā i possessione, &quasi iurisdōne, honore, ac districtu, ipsis Fauentinis quoad iudiciū possessorium perpetuū silentiū imponendo.

a ¶†Dicit In.no.in emergenti ferri sniam. Idem ait, ꝙ ille, cui commissum est, ꝙ recipiat testes super principali, non recipiet testes super reprobatiōe quia non est sibi commissum:sed ꝑtestationē super reprobatione recipere dēt:quia hoc procedit ex ordine. ¶Idem ait, ꝙ cā falsi mota in primo iudicio non pt postea moueri. ¶Idē ait, ꝙ post didicita testificata nō pōt probari falsitas testiū directè, nisi commisceatur corruptio a munere doloso, odio, uel amore.

3 ¶†Idem ait sniam latam ex corruptis testib. retractari per in integrū restitutionē, non per criminalē accusationē, uel ꝑ actionem in factū intentatam ad interesse: qa tēdit ad aliud remediū, ꝙ non est necessariū. ¶Idem ait, ꝙ si testes eiusdē partis sibi inuicē ꝯdicūt, statur testib. sanioribus & magis idoneis; secus, si testis ꝯdicat sibijpsi. Idem ait, ꝙ receptor testiū dēt iudici rescribere, cuius auctoritatis & famæ sint, & de alijs circūstantijs, & de aīo suo q̄ committuntur arbitrio suo. ¶Idem ait, ꝙ compatibilia dicta sunt reducēda ad ꝯcordiam. ¶Idem ait, ꝙ iurisdictio est ius dicere; honor est uocari dñm, & occurrere ei, & eius nuptiis. & obedire mādatis ēt extra iudiciū, districtus est cogere, siue distinguere. ¶Idem ait, ꝙ subtrahere quædam a gñe non est reprobare, sed modificare genus. ¶Idem ait, ꝙ qui sciam allegat, eam probare dēt, nisi fortè uiolenter præsumptiones essent de scia. Idem ait, ꝙ qui ui, uel clam turbat, ēt si non possidet, tenetur interdicto, uti possi. ꝙ expulso non datur. immo nisi fuerit expulsus lite pēdente. ¶Idem ait, ꝙ non pōt turbari, nisi possideat; uide ꝙ no.in l.3.C. ubi de crim. agi oportet.

4 ¶†Idem ait, ꝙ temerarius turbator tenetur actione iniuriarū, & criminaliter pōt accusari. ff. de act. & obl. seruus, no. per illam gl. singularem quæ est in l. ultim. ff. de priua. delic. ¶Idem ait, ꝙ proponens interdictum dēt exprimere modū turbationis. ¶Idem ait, ꝙ in re propria non tenetur quis probare titulū possessionis. secus in eo, qui possidet iura in re aliena: quia est præsumptio contra eum. ff. de no. oper. nun. si prius. ¶Idem ait, ꝙ iudex in snia debet exprimere, & distinguere gña possessionum, & res, & ꝓhibere, ne uis fiat ei. Si aūt probationes se inuicem cōfundant, dicūt quidam, ꝙ dēt eos pronuntiare possidere pro indiuiso, quod non placet Innocen. quia hoc nunquam fuit petitum. unde à diffinitiua est abstinendum, ut tædio affectus componat., & prohibebit uim fieri, & pronuntiabit eos possidere pro confuso. In text. ibi, iurisdictione, sub hac dictione continentur duæ iurisdictiones, scilicet contentiosa, & uoluntaria, ut. ff. de offic. procon. l. 2. ¶Item contentiosa continetur in triplici sua spē, scilicet mero imperio, quod uersatur circa puniendos excessus. in misto quod consistit in decretis interponendis; & simplici iurisdictione, quæ consistit in iurisdictione pecuniaria, & iustitia exhibenda per modum ciuilis actionis, ut. ff. de iurisdi. om. iudic. l. Imperium. ¶Item continetur in triplici quantitate, scilicet minori, & dicitur bassa iurisdictio, ut usque ad centum aureos. Media usque ad trecentum. maiori ab inde sursum, quantumuis ascendendo etiam ad mille millia, ut not. ff. ad muni. l. inter cōuenictes, ubi gl. fin. licet in l. Imperium, dicat glo. ꝙ à. ccc. aureis supra, quia ad neminem pertinet iure magistratus, sed iure præsidatus. omnes causæ pecuniariæ sunt mixti imperij iure authentic. ut in authen. de defen. ciui. §. iudicare.

¶†Porrò istud uocabulum, iurisdictio, est terminus communis complexiuus suarū specierum, & indiuiduorum, ut hic, ac si per singula dinumerentur, argum. in c. 1. de noua for. fide. colum. 1. C. de præsc. xxx. annorum. l. omnes. ff. de uerbo. oblig. quæ est quicquid astringendæ. ff. de ser. ur. prædio. l. si seruitus. Nam indefinita absolutè posita æquipollet uniuersali. id autem, quod quandoque distringit indefinitam, est ex ratione differentiæ, ut. ff. de acqui. poss. l. si is qui animo. Item ꝙ iurisdictio est quid incorporale territorio cohærens, ut. C. ubi & apud quos in l. fi. quæ uindicari potest, & ēt possessorio agi pro ipsa, ut hic & ff. ad muni. l. de iure. Est autem territorium habitus circunscriptio iurisdictionis.

6 ¶†Ibi honore, hoc non reperitur alibi, ꝙ per honorem competat iudicium possessorium. bene tamen reperitur, ꝙ competit officium iudicis, ut eleganter nota. in l. si duo patroni, in principio. ff. de iureiurando. ecce honor debetur uirtuti: tamen hoc non consistit in iure, sed in moribus, & ideo non competit aliqua actio petitoria, uel possessoria. ¶Item consistit in honorantiis, quæ habent in se aliquam utilitatem, uel exhibitionē operarum, uel sapiunt obedientiam. ff. de cond. inde. si non sortem. §. libertus. ff. de obse. l. honori. ff. de le. 1. ciuitatibus. ff. de cond. & demon. l. falsa. §. 1. qui. mo. feu. ami. §. 1. colum. x & talis honorantia bene potest uindicari, & agi possessorio, uerbi gratia, ut subditi uadant obuiam episcopo processionaliter, uel cum palmis oliuarum, & ipsum recipiant honorificè in æncæniis, & similibus ẽm consuetudinem illius ecclesiæ super illis honorantiis. ¶Interdum componit Archiepiscopus, ꝙ sibi præstetur certa quantitas annua, ne subditi a suis negotiis auocentur. d. §. libertus.

7 ¶Ibi, districtum † no. ꝙ dicitur districtus, quia distringitur, siue arcetur originarius & incola; & est uocabulum præcisum, ut no. institu. de actio. §. rursus, & in l. 1. C. ubi de possess. agi oportet. Districtus est etiam in mari, sed territorium non est nisi in terra, ut uerbum sonat, ut in c. ubi periculum, de electio. li. 6. ¶Item ambitus territorij comprehendit quædam localia, quæ non sunt de districtu, ut monasteria, & ut ecclesias. ¶Item diœcesis clericorum districtus utrorumque ut supra. de rescri. c. Rodulphus. in his uocabulis standum est cōsuetudini uulgi. ¶Itē not. ꝙ ecclesiæ possunt hr̄e castra, & uillas, & iurisdictiones ēt in proprietate, & maxime ex priuilegiis & donationib. principū, tex. est hic cū si. ut patet i dona-

a ¶ *Vide omninò latè per do. Fran. de Are. in rub. ff. de uer. obligat.*

a donatione Constantini [a] non tamen posset imperator donare claues imperij, sicut ille, qui tenet claues portarum, tenetur eas resignare successori, aliàs potest dici proditor, ut no. C. de acqui. posses. l. fina. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. pater pluribus. ¶ Item non potest uiscera imperij euiscerare, quia esset homicida suæ dignitatis, ut ff. de usuca. pro emp. l. cum fundum. §. si tutor. ¶ Ita nec unam baroniam cōcedere, quæ posset subuertere maiestatem imperij, quia esset periurus. Idem in Papa, & multo fortius in regibus, ut infra de iureiuran. ca. intellecto, & plenè dixi in proœmio digestorum. Ibi, & infra. hic continuatur illa decretalis. s. de iura. calum. cum causam, & postmodum sequitur iste tex. ¶ Ibi, quædam obijcere, non specificabat quid intenderet obijcere: quia hoc specificandum uenit tempore articulorum, ut in c.
8 præsentium, de te. li. 6 † Ibi, Nullatenus, no. post terminum peremptorii quem nullatenus audiri nec in proponendo, nec opponendo, nec in probando per testes, sed an per instrumenta, no. in c. sæpe, de uerbo. signi. in cle. & dico, quod contumax non admittitur, siue sit peremptorium expressum, siue non, quia terminus assignatus in medio causæ semper est peremptorius, perēptorium autem dr, quia perimit disceptationem, ut patet de ui sermonis, ut ff. de iud. l. ad peremptorium. de hoc per Cyn. C. qui accu. non pos. l. si ea. ¶ Ibi, Non curauit, dolo, uel lata culpa, uel nimia negligentia. ¶ Ibi, Crederet, no. ex præsumptione, quæ fit contra partem, nō propterea recedendum esse à iuris tramite. ¶ Ibi, Ad impediendum. i. ad differendum. C. de fal. l. satis aperte, q̄ pondera. ¶ † Ibi, Recipere, & examinare, no. qđ hoc ca-
9 su non sufficeret recipere iuramenta. & id̄ si deponerēt post terminum, non ualeret depositio: aliàs si non esset illud uerbum, examinare, dictum testis traheretur ad diem iuri, ut no. in c. 1. de offi. dele. in cle. quia licet iuramentum habeat in se hanc cōdōnem implicitā & inhærentem sibi de necessitate (quia iurm nihil cōtinet certum, & ideò nihil per se probat, ut s. c. in præsentia) si deponatur: tñ̄ ista conditio non est prātiua, sed necessaria. quia testis hēt de necessitate deponere, ex quo iurauit, & ideò fingitur retrò, ut l. potior. ff. qui po. i pig. ha. Item quia examinare pertinet ad iudicem. unde si iudex non examinat, non debet imputari parti, ut C. de testa. l. si qñ, & ibi dixi. ¶ Item si esset iudex delegatus, & esset functus iurisdictione, non teneret examinatio. ¶ Idem in arbitro & arbitratore. l. cum non ex die. C. qñ prouo. non est nec. & ar. ff. ad l. Fal. l. si post missionē ¶ Ibi, Circunstantijs, no. circunstantias esse subtiliter inquirendas. item qñque inquiritur de die, ut singulariter no. ff. ad Sil. l. prius. ¶ Ibi, Ex tunc, no. successiuas dilationes simul assignari; nec debet propterea aliqd fieri dilatione pendente, quia uno contextu fit. ¶ Ibi, Produxerit, coram primis iudicibus, non coram secundis.
10 ¶ † Ibi, cum alij, no. hæc plura, quæ testibus obiiciuntur primo, quia sibiipsis contradicunt, isti puniuntur pœna falsi, ut ff. de testi. l. qui falsa. §. uaria, secundò quod sunt in dictis suis singulares. Considera, quod singularitas debet intelligi penes id, quod est probādum, nō penes sensum proprium. Natura. n. non patitur, ut sensus meus sit sensus tuus. sed bene patitur, quod unū & idem obiectum commune sit uisui meo, & uisui tuo, & sic de alijs sensibus. ¶ Attenditur igitur consonantia in sensato, & idem sentiens, sed non eodem modo. idem dico. i. in eundem finem consonando, ut j. de uer. sign. c. nihil obstat, & C. de pœnis. l. qui sententiam, ubi est
11 tex. aureus. † Et no. quòd singularitas qñque est cum contrarietate, ut ff. quemadmodum test. aperian. l. j. in fi. ut quando unus testis contradicit multis. qñque est cum actuum diuersitate, ut quia unus dicit de uno contractu. alius de alio. infra. de fide instru. c. cum Ioannes. quandoque est singularitas; & tamen dictum unius coadiuuat dictum alterius, sicut si unus testis probet confessionem, & alter ueram numerationem, sicut scriptura priuata confessionis est adminiculum unius testis ueram numerationem probantis. & hoc tertio casu unus testis non facit uacillare fidem alterius, immo adminiculatur, quia utrunque posset esse uerum & uerisimile. Sed ubi propter singularitatem uacillat depositio, ibi singularitas omnino uitiat. Adde & est no. dignum, quod in probatione actus generalis, puta iurisdictionis, testes singulares nihil probant. tex. est hic expressius melius quam reperiatur alibi & no. ff. de tes. l. ob carmē. §. fi. tertio obiicitur testibus, quòd sunt malæ famæ, pondera literam, non dicit infames: quia infamia est defectus imminuens, quin imo quantum ad fidem testimonii, quæ est publici iuris, eradicans statum hominis, ut l. cognitionum. ff. de uari. & extraordi. co. sed dicit malæ famæ, & subdit uerbū, modica aut nulla fides. unde hic expressè determinatur quæstio, quæ formatur. ff. de lena. l. Cassius, & C. de summa Tri. l. j. uerum, quod mala de teste facit sibi non credi, uel minus credi, scilicet iudicis arbitrio, & non reperitur melior tex. alibi, quam hic. ¶ Ibi, Vel modica, ista alternatiua, uel significat iudicis arbitrio relinquendum. Quarto obijcitur testi, quod est leuis homo. i. quodāmodo bestialis, & etiam hoc est bene no. quinto obijcitur. testibus, quod non probant id, ad quod probandum sunt inducti. ff. de peti. hære. l. si quis lib. §. fi. sexto, quod non probant ea, ad quæ probanda producens se astrinxit, scilicet de eo, quod connexè proposuit, uel copulatiuè, uel quia unum est substantiuum, aliud adiectiuum, unicam orationem determinans adiecti-
12 uum significatur. ¶ † Ibi, Cum duo &c. collige hic apertè, quod duo insolidum de eadem re inuestiri nō
b possunt. [b] Ibi, & eodem modo.

No. uerbum. nam duo possunt in solidum possidere diuerso mō, puta unus ciuiliter, alter naturaliter, sed eodem modo. i. ambo ciuiliter, uel ambo naturaliter nō, ut hic gloss. & l. si duo, in prin. ff. uti pos. ¶ Ibi, Titulum. Nota hic expressum, quod in interdicto, uti posses. admittuntur articuli de titulo, & proprietate & quasi unde hic determinatur quæstio, quæ formatur per glo. C. qui legi. perso. l. momentaneæ, & non reperitur melior tex. isto. ¶ Ibi, Corrupti, substantiuum. Ibi, Falsa. ff. de re iudica. diuus. Ibi, Apertiora infra titu. c. 1. cap. præterea, & ff. de test. l. ob carmen. § fin. ¶ Ibi, Proximiora, illa sunt uero proximiora, quæ consonant iuri communi, dicit Innocen. infra de præscrip. auditis. ergo dico, uel priuilegijs, textu. est singu. hic.

b ¶ *Vide omninò latè per do. maximè dom. Bar. Sozinum. in l. ij. §. ex contrario. ff. de acquir. hære.*

13 ¶ † Ibi, Annis, & citra ista copula, &, notat tempus cōtinuum. item dictio per ut. ff. de uerborum significatione Vrbana. ubi ergo copula ponitur inter principium & finem, habet includere medium tempus, qđ est no. dignum secundum Hostien. Ibi inceperunt, & sic arguas, q̄ homines mei sine meo consensu nō possunt facere

facere censuales alterius, de quo uide. s. de so. cōpe. uerum, sēm Host. q̄ tene menti, Ibi, Ex priuilegijs, not. q̄ priuilegium dat titulum, nec oportet, q̄d ille, qui cōcedit priuilegium, faciat aliam inuestituram corporalē, quę non cadit in iuribus incorporalibus tex. est hic singularis. ¶ In tex. ibi, Occupasse, no. q̄ ex quo constat, q̄ aliquis possedit prior, ille qui postea dicit se possedisse præsumitur incœpisse possidere cū uitio. Item ex eo, q̄ dicit sine titulo, collige ar. q̄ ēt inter duos prædones uincit in uti possi. ille, qui hēt titulum, & pōt eē uterque prædo, quia uterque simul inuasit possessionem. ff. de ac. pos. l. si ex stipulatione. ff. si seruitus uind. l. si a te hic tñ ecclesia non erat prædo, quia priuilegiū principis recta uia transfert dñium in ecclesiā, sicut donatio ut c. de sac. san. eccle. l. fi. ubi. s. de consue. c. ex parte. Ibi petierit, no. formam libelli in interdicto, uti poss. ¶ Ibi, Super iuris. & ibi, gñaliter, no. gñalē, imo uerius sñiam uniuersalem. ¶ Ibi, Quo ad possessionem, nota ualde, q̄ probatio tituli, uel proprietatis facta in possessorio nō ualet nisi in possessorio, & non in petitorio, q̄ non erat in iudicium deductum. ¶ Ibi, Silentio. ff. de li. le. l. Aurelius. §. centum. ¶ Ibi, Neque p̄ se, neque p̄ alios, no. hoc non fuerat specificatum in libello, tñ specificat in sñia,
14 & est bene no. † Ibi. Habitatores, no. ille, q nō pōt turbare dñm in pos. castri, nō pōt turbare, nec cēsuare habitatores ipsius loci. unde libellus dñi cōcludit p̄ dño pro uniuersitate castri, & pro singulis habitantibus, q̄ perpetuò tene mēti. Venio ad apparatum, & primò gl. colligit notabile, quod iudex ex officio suo pōt assignare partibus terminum ad probandum. ergo si appareat de termini assignatione, licet non appareat ad cuius instantiam fuerit terminus assignatus, ualet termini assignatio. quod est no. dignum. Et multi fortè crederent contrarium per l. ff de iud. ad peremptorium, & ff. de
15 dam. infect. l. 4 §. iudicium. † Opp. & vr̄, q̄ iudex nō possit statuere terminum ad probandum, quia statutus est à iure usque ad sñiam, ut ff. de rei uin. officium. C. de exce. si quidem. C. de iur. & facti igno. l. erroris, de cā pos. pastoralis. Item, ex quo pendet dilatio legis, iudicis officium cōquiescit, ut C. de di. l. siue pars. Sol. dic, quod quædam sunt dilationes certæ quo ad principium & finem; & tunc nihil est innouandum interim ꝯ dilationē & quædam sunt certæ quo ad principium sed non quo ad finem, ut est in casu nostro, quia qñ feratur sñia, est incertū; & tunc iudex pōt prouidere de termino certo quo ad principium & quo ad finem, puta de termino trium mensium, uel de alio certo. C. de dila. l. j. & hoc, ne lites inuito iudice protelentur, ut C. de iud. l. prope
16 randum, in prin. † Iudex. n. dēt abbreuiare, q̄tum de iure potest, materiam dilationum, ut C. de temp. app. l. ij in prin. nimirum igitur, qñque iudex assignat terminū ad probandum, ut hic, & ff. de fer. l. oratione, & l. fi. qñque ad agendum de statu, ut C. de inge. & ma. l. diffamari: qñque ad accusandum, ut C. qui accu non pos. l. si ea, & ff. de accu. l. cum Titia. qñque, quia reo imminet necessitas proficiscendi, & aduersarius est in dolo differendi petitionem suam, ut sin. no. in l. unica, ut C. ut nemo inuitus agere, uel accusare cogatur. aliqñ interdum assignatur dilatio cā infinitatis uitandæ, ut ff. de dam. infe. l. si finita, in prin. interdum cā iurisdōnis exercendæ, ut l. de die, in prin. ff. qui satis. cog. Item ex uarijs figuris causarum & propter casus emergentes, ut l. ij. ff. de re iudi. Item ad proponendum, & probādū potest simul assignari dilatio, casus est no. in isto. c. Sed nunquid in ista dilatione includitur, quod ille, qui p̄

errorem confessus est positionē aduersarij sui, debeat eam reuocare, & probare rem aliter se hr̄e? vr̄ q̄ nō, qa cum ignoret se errasse, non habet facultatē reuocādi, ut j. de exce. pastoralis. C. de tab. l. generali. C. de decre. ab or. faci. l. fi. ff. qñ ap. sit. l. j. §. biduum. ff. de calum. animus. ff. de admi. tuto. quidam decedens. §. ex quo innotuit. ff. de execu. tu. l. quinquaginta. ¶ In ꝯrium vr̄, q̄ tempus dilationum continuum numeratur, ut C. de dila. l. siue pars. sed tempus continuum cedit ignoranti, ut ff. de insa. l. genero. C. de præscrip. long. temp. l. fi. Solu. ille, cui est assignatus terminus, debet esse curiosus, & inuestigare quid sibi expediat, aliàs sibi imputet, ut C. de trans. l. sub prætextu. post aliqñ subuenitur, tamē propter iustam ignorantiam ope restitutionis petitionis uiui. illi qui, qñ petit restitutionem, tractat de dāno uitando, & eius aduersarius tractat de lucro captando, uel de pœna extorquenda. C. de uerb. obl. l. ad diē.
17 † Scias, q̄ damnum reparabile contrario iudicis imperio pōt remoueri absque restitutione in integrū, scias, si nō sit reparabile, nisi per restitutionem in integrum. v. g. interposito secundo decreto, ut ff. de dam. infe. l. si finita. §. si forte, uel alia diffinitiua, à qua de iure communi non possit appellari, ut ff. de in inte. resti. l. diuus. Ex hoc pono talem cōclusionem, q̄ licet ex mero possessorio non appelletur, tñ propter nimiam temeritatem iudicis, uel iustissimam ignorantiam partis, uel qa fuit circumuenta dolo aduersarij, pōt peti in inte. resti. ff. ad Treb siue inuito. §. cum prætor, ubi gl. solennis. & d. l diuus. §. nec intra his, ubi gloss. singularis.
18 Op. dicit tex. q̄ exceptio falsi potest opponi ante sententiam & post. Nam imò vr̄, q̄ post sententiam non possit opponi, ut C. de fide instr. l. fi. Solu. ibi ante sententiam fuit exceptio falsi opposita, plenè discussa & reprobata, & ideò sententia transiuit in rem iudicatam adeo, quod absolutoria lata in ciuili excludit criminalem. quod sic probo. litis pendentia inducit suspensionem, ergo diffinitiua sententia parit perpetuā exclusionem C. quando ciui. actio. l. ff. ui bo. rap. l. ij C. ad legem Aquil. ex morte. C. ad l. Iul. de ui. l. si quis a se fundum, coniuncta. l. ff. de excep. l. fundum Titianum, & l. fundi, arg. ff. de execu. tuto. l. diximus. Capitulum autem nostrum, inquantum loquitur de post sententiam intelligitur, qñ ante sententiam quæstio falsi decisa nō
19 est. ¶ † Sed immediatè opp. & uidetur, quòd lata sententia non possit excipi de falso, nisi petatur primo in integrum restitutio. unde uidetur obstare. ff. de re iudicata. diuus. ff. de excep. l. q agnitis. Sol. concedo, quod obtentu falsitatis diffinitiua sententia non est ipso iure nulla, sed annullanda per restitutio. in integrum, fallit ubi testes corrupti falsa dixerunt, ut hic. ¶ Itē fallit, ubi falso est probatum per præsentem contra absentem, ut ff. de iud. l. prætor. §. Marcellus. ¶ Item fallit in causa capitali, ut l. si quis obrepserit. ff. de fal. ¶ Item fallit in decreto secundo, quod est ipso iure nullum, ut. C ne uis fiat ei. l. j. §. hæc uerba. Item fallit in omni interlocutoria, quæ fertur in executionem debiti, quoniam iudex non erat alias executurus, nec facturus, & facit. ff. ad Carbo. l. iij. §. puberi. ff. de fideicomm. lib. cum uerò. §. subuentum. & ff. de tuto. & curatu. datis ab his. l. tutor si petitus. ¶ Oppo. & uidetur quod non sit necesse probare ista duo, scilicet quod testes corrupti falsa dixerint. Nam sufficit probare solam corruptionem, & arguo sic. fundamentum testimonij consistit in duobus, scilicet in iuramento, & ueritate. sed testis corruptus est periurus, quia iurat

rat non testificari pretio, uel precibus. cum ergo probetur periurus, satis est ad eneruandum suum testimoniũ. Præterea satis uidetur, quod ꝓbetur sola falsitas: quia non põt dici testis ille, qui deponit falsum; & ideo adijcitur dictio, falsus, ad denotandũ, quod essentialiter & substantificè non est testis. ff. quẽadmo. test. aperian l. ij. in princip. ff. de fal. si quis legatum. ff. de pœn. l. si quis aliquid. §. testamentũ. ff. de uerbo. signi. l. Paulus. Sol. ad istas duas oppositiones rñdet litera, quia dicit, ꝙ hoc contingit: quia Fauentini se astrinxerunt ad utrunq; probandũ, quasi dicat secus, si nõ astrinxissent, sed separatim obiecissent, quodlibet de ꝑ se. ¶ Sed quæro, unde colligitur, quod astrinxerint se? rñdeo per unitatem sermonis: quia intentauerunt, quod corrupti falsa dixerunt. Nã unitas sermonis diuisioné non recipit, ut. ff. de uulga. substi. l. iã hoc iure. ¶ Itẽ uerbum, corrupti, est quædã qualitas, quæ intentata debet probari. Nam ille, qui qualificat dictũ suum qualitate, quæ possit sibi inesse, ex qua surgat effectus, semper uidetur se astrinxisse ad illã probandã, ẽt si excipiẽdo proponat, quia descendit ad speciẽ specialissimã. Nã nomen falsi est generale. nomen uerò corrupti est eius species. & qui intentat genus specificatum, tenetur illud ꝓbare in ipsa specie, seu cum ipsa. ff. de iti. actuq; priua. l. iij. §. hoc aũt à superiori. sed illud non est per astrictionem, sed per naturã interdicti. ff. de instito. l. hébat. ff. ui bo. rap. l. prætor. §. docere. ff. de adul. l. denuntiasse. §. qui tñ. & in exceptione est casus singularis hic, & uix reperietur alibi. ¶ Sed immediatè opponiẽ, quod Papa fecerit Fauentinis iniuriã, quia audiebat eos, nisi se astrinxissent. non. n. debuit hoc facere Papa, ex quo sufficiebat alterutrum, ut dicit. l. illa no. ff. de appel. Seio, in fi. & l. appellanti. §. non solerent. Sol. hoc fecit Papa ꝑp præsumptam malitiam Fauentinorum. uel dic, ꝙ spontè Fauentini se obtulerunt. i. eorum syndicus, qui astringendo se præiudicat dño suo, quod est no. dignũ

20 ¶† Modò reuoco in dubium, utrum sit, uerum quod ad reprobandum testimonia sufficiat ꝓbare ꝯrium. i. rem aliter se hẽre? & uidetur quod sic: quia hoc sufficit ad reprobandum instrumenta. Itẽ ad reprobandum propriã confessionem, & hoc tenet glo. ¶ Sed in ꝯrium uidetur, quia ista est reprobatio directa, quæ non potest fieri post didicita testificata, ut in c. testibus, de testi. in cle. & est casus notabilis istius. c. qa si ita excludit priorem, ergo & prior posteriorẽ terminis nõ mutatis: sed iustius est, quod prior excludat posteriorẽ: quia in posteriore formaliter ꝯria timetur subornatio, in priore non timetur. porrò subornatio est conatus improbor̃ si ff. de edẽn. l. j. §. editiones. Non tñ dicitur subornatus, neq; instructus ille, qui ad uerum aptè testificandũ est informatus, ut no. Gof. in libellis suis in titulo de senatuscon. Liboniano. unde testis, qui dicit se non fuisse instructum, non intelligitur mentiri, si fuit informatus, ut loqueretur ꝑ uerba congrua consona iuri & ueritati, & conscientię ipsius testis, quod est no. dignum. facit. s̃. de iudic. pastoralis. Nã hoc non est peccatũ, ergo nõ periurium: quia periurium sine fraude esse nõ posset,

21 ut. C. de fal. l. nec extra. ¶† Indirectè autẽ benè possunt testes reprobari post didicita testificata, quia nouũ. c. est id, super quo principaliter deponitur nunc, quod non erat præmeditatum. Item nec erant super eo iurati, uel examinati aliqui testes, licèt dependeat ex ueteri, & oriatur ex contraria materia. Nã quædã licent ꝑ obliquum, quæ non licent directè, ut. l. j. ff. de aut. tut.

22 ¶† Et scias, quod si corruptus dicit falsum, duæ falsitates ei obijciuntur, una est in themate negotij principalis, alia est in themate iuramenti: quia iurauit deponere non corruptus. Sed qñ primò dixit uerum & non falsum, tunc una tñ falsitas est in eo: rõne tñ illius falsitatis pœna legis Corne. imponitur sibi; ergo dicit uerum, ꝙ uidit & præsens fuit in facti substantia, & tamẽ punitur de falso rõne corruptionis, quæ cõsistit in præmio, uel pollicita spe pręmii, ut. ff. de calũ. l. qui etiam. ¶ Si aũt testis dixisset tempus fuisse nubilosum, cũ esset sol, istud mendacium non est adiacens rei testificandæ: quia nõ debet interrogari de nubibus cœli, uel de cursibus planetarum, neq; de fumo, aere, uel angelis, ut no. in. l. j. in fi. ff. de re. diui. cõcluditur ex his, quod qualitas, quæ hẽt disponere de subiecto, uel ei patrocinari, uel mouere æquitatem iudicis, uel actionem informare, debet probari tanquã modus. i. adiacens rei determinatæ: aliàs non, de hoc dic ut plenè no. ꝑ Bar. in d. l. diuus, &. ff. de proba. circa, & no. in c. j. s̃. de rescrip.

23 ¶† Sed an probata corruptione, & lata sñia, cum petitur in integrum restitutio, sit necesse probare, quod iudex fuerit secutus testimonia corruptorum testium? dic quod sic, ut. C. si ex fal. instru. l. ij. Et dicit glo. satis notabiliter, quod hoc probabitur ꝑ iudicis assertionẽ, ut no. ff. de iud. si ꝑtor. Sed certè ẽt per acta ꝓbatur arguendo à sufficienti diuisione. Nã aut est plenè probatum per alios testes idoneos, & cõstat, quod iudex fuerit motus ex testificationibus ueris. aut non erat probatum ꝑ alios; & tunc constat, quod non erat aliàs facturus, & sic quod fuit motus ex falsis attestationibus: quia alia cã non potuit eum mouere, argu. s̃. de testi.

24 spo. cum ad seden. ¶† Sed an post sñiam põt quæri de falso ꝑ uiam excep. rñdeo, non nisi restitutione in integrum concessa. ff. de excep. l. exceptione. sed bene põt agi de falso ad interesse: tñ executio sñiæ non impeditur: quia, ut dixi, exceptio non datur. Si autẽ ꝓposita sit accusatio falsi, tunc criminalis interim præiudicat ciuili, si accusator est ipse uictor, sed si ipse non est accusatus; sed soli testes, non impeditur executio, ut not. Cy. in l. j. C. qui accusa. non pos. ubi omninò uideas.

25 ¶† Quæro, intra quantũ tẽpus possunt testes accusari de falso? rñdeo, usq; ad. xx. annos. Inquiri aũt põt usq; ad xxx. Ita dicit gloss. unica in iure. C. de fal. l. quærelam.[a] sed istud uidet̃ falsum, quia non debet plus durare extraordinarium auxilium, quã ordinariũ. ¶ Item quia ambæ uiæ oriuntur à principio, & ex eodẽ fonte, & ex una radice, ergo una præscriptione tolluntur, arg. optimũ. ff. de tu. & ra. dis. l. j. §. in tutela. C. de his, qui à non do. ma. l. fi. ff. ui bon.

[a] ¶ Vide Barto. consil. xcvij.

26 rapt. l. si seruus. ¶† Oppo. & uĩ, ꝙ duo insolidũ possint possidere, ut duo usurarij, & duo consules, ut. l. j. de offi. consu. ff. & l. fi. ff. uti possi. Sol. ibi in incorporalibus & indiuiduis: secus in rebus corporeis, ut. ff. cõmo. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. Nam incorporalia nõ possunt in seipsis diuidi, & non possidentur propriè. ut. ff. de acqui. re domi. l. seruus. §. incorporales. fallit in usufructu: quia est pars dominij. ut. ff. ad. l. Fal. l. j. §. si

27 usufructus. ¶† Oppo. quod Papa debuerit pronuntiare, uti possidetis, ita possideatis. quia utraq; pars probauerat de possessione, ut. C. uti possi. l. j. Sol. dicit glo. quod iõ iudex non debet ita pronuntiare, quia daret gladium utriq; parti, ut. ff. de ser. urb. præd. l. in re cõmuni. dicas, quod hæ ꝓbationes non erãt pares. sed si probationes essent pares, aut possunt per aliquã diuisionem saluari; & tunc uterq; uincit in eo, quod ꝓbaaut

aut non possunt saluari, & tunc dicunt quidã, quod dirimitur sortè; quod non placet glo. in d. l. j. uti possi. qa iudicium sortium nõ hẽt locum ubi agitur de magno ꝓiudicio: uerũ ubi est dubium facti, licet diuisiones ali qñ fiant iudicio sortium, ut. C. cõmu. de leg. l. fi. in pri. & C. qñ & quibus quarta pars deb. l. ij. lib. x. Nam non est iustum, ut opes nr̃as cõmittamus fortuitis casibus & incertis. C. de pig. ac. quæ fortuitis. Item fortuna est nutus dei nobis incertus, uel si est altera natura in cœlo habens dominium caducorũ, non debemus, nos immiscere de suo officio. ¶ Item ambigua facta causarum non facto, sed ꝑ disputationem fori dirimenda sunt. C.
28 de aduo. diuer. l. aduocati. ¶ † Glo. dicit hic, quod ille uincet, qui ad iudi. ū est ꝓuocatus, cum sit reus, quod est not. dignum, ut non solum in pręparatorijs, sed in decisorijs habeat instar rei. sed si pariter se inuicem ꝓuocauerunt, dicit Iaco. But. quod põt res sequestrari, & interdici utrique parti ire & agere possunt, ne deueniatur ad arma, donec sit cognitum de cã proprietatis, arg. optimum. s̃. de restitu. spol. c. literas. §. fi. & c. ex trãsmissa. Bar. dicit. in l. j. ff. eo. quod iudex debet iudicare, tanquã si probassent possessionem ꝓ indiuiso. Nam ꝑ cõcursum faciunt sibi partes, ad hoc glos. ordi. j. de test. in nr̃a. ubi no. ꝙ inter partes cõpetitores res diuiditur, si põt diuidi: quia ꝑ concursum ꝓbationum & possessionis faciunt sibi partem, dicitur in usi. feu. quod apud illum debet interim esse possessio, pro quo est iuris naturalis, uel ciuilis præsumptio, in c. ij. si de feud. contro. sed hæc opinio est ꝯ libellum utriusq; partis. Item non procedit in incorporalibus. unde alibi dicit glo. singu. ꝙ in hac parte iudex hẽt arbitrium ſm conscientiã, & pro illa parte debet ferre sñiam, ut no. ff. de re iudi. l. duo iudices dati. uel hoc casu, si adsit copia principis, recurretur ad principem, sicut qñ quæstio est inter pares, recurritur ad dñm, ut. s̃. de iudi. c. cæterum. Sed ibi est, quia tangit rem & iurisd. domini. tene opinionẽ Bart. ¶ Item si una possessio respicit piã cãm, alia non, præualet fauorabilior, ut dicit. l. illa no
29 tabilis. ff. de manu. l. lege Iulia. ¶ † Sed quæro, quid si duo nobiles sint priuilegiati de eodẽ castro nõ simul, sed successiuè? ñdeo, primum priuilegiũ præferẽ secũdo, ut no. in auf. ut exactione instante dotis. §. is igitur, & facit C. de silentiarijs. l. decurionibus, lib. xij. ubi est glo. sing. hoc ẽt tenet illa glo. no. quæ est. C. de fundis, & saltibus rei dñicæ. l. si qua loca, lib. xj ubi glos. dicit, quod ſm priuilegium præsumitur impetratũ per obreptionem. & si in secundo priuilegio essent uerba derogatoria generalia, & insuper essent illa uerba, ex certa sciẽtia, præsumeretur rescriptũ ꝑ importunitatẽ obtẽtum, & non ualeret, nisi princeps apponeret hæc uerba ex certa scia & ꝓprio motu, ut probatur in illa solẽni. l. & no. C. de peti. bon. subla. l. j. li. x. Nam princeps ipse non uult, ꝙ iniustum præualeat iusto, ut not. in c. j. per quos fiat inuestit. & ꝑ quos recip. colla. x. sicut ecclesia, quæ est cultrix & altrix iustitiæ, nõ debet unũ spoliare, & alium inuestire sine cã priuationis, ut no. in c. si clientulus, de feu. alie. & in c. j. qui succe. teneantur. eadem ratione & sicut primus nõ perdit feudum, ita nec eius possessionẽ, quæ feudo cohæret, nisi possessor cõsentiat. facit quod no. in simili. ff. de reg. iu. l. nõ debet,
30 cui quod plus est, in fi. glo. ¶ † Quæro, quid operetur titulus in possessorio retinendę? ñdeo, tunc operatur, qđ utraq; pars probat possidere. ¶ Item ex antiquitate tituli præsumitur possessio antiquior, ut eleganter no. Iaco. de Are. C. de rei uin. quoties. ¶ Item ex titulo prę sumitur possessio subsecuta, ut C. de acqui. possess. l. ij. ¶ Item dignius tanquã dignior trahit ad se possessionem, ut. ff. de rei uindi. l. quædã mulier. ¶ Item ut elegãter ait Ia. Bu. in l. j. C. uti pos. ff. qui, ꝓbauit de antiquiori possessione, probauit, ꝙ aliquo tꝑe possedit solus pacificè nemine inquietante. ußi non fuit licitũ aduersario incipere eũ inquietare ꝓpria auctoritate, cũ inqetare sit delinquere, ut. ff. pro Socio. l. meritò. ¶ Idem satis no. ait. C. de interdi. l. incerti, ꝙ iste nouus, qui se asserit possessorẽ, nõ dr̃ ꝓpriè possidere: sed est quodam ire agere, & si ꝑcipiat fructus, non ꝓpterea sit possessor. quia aliud est fructus, aliud est possessio, ut. ff. de usufru. si fur &. ff. quibus mo. usufru. amit. l. Põpo. ff. de usufru. leg. l. fundi Trebatiani ff. de fur. l. si apes. §. ulti. ¶ No. tñ quod si duo probarent de eodẽ principio tẽporis, & fine, tñ ꝑ diuersas rõnes: quia unus probauit, ꝙ arauit, & seminauit, alius ꝓbauit, quod fructus percepit, in quibus consistit efficacia & utilitas possessionis, ille uidet melius probasse, argu. C. fi. regun. l. fiqs super. licet in contrarium faciat, quia qui seminauit, præuenit in honore: quia, ut dictum est, potior actus ꝑualet. dicit Aristo. quod iustum est à fine denominari oĩa. & sæpe contingit, quod unus seminat, alius metit, ut. C. lo. l. prætorem. puto tñ, ꝙ furtiua exportatio fructuum significat possessionem clandestinã: quia suspicabatur se posse expelli. ff. de acqui. poss. l. clã possidere, in prin. nisi fortè hoc fieret ex iusta cã, puta cã uitãdi tumultus, uel maioris mali, ut no. in. l. j. §. interdictũ.
31 ff. uti poss. ¶ † Quid dices, reus non turbauit actorẽ in possessionem in prin. litis, quia ignorabat aduersariũ possidere, & ꝓtestabatur se nõ hẽre animũ turbãdi aliquem, ut eleganter no. in l. si duo, in prin. ff. uti pos. sed lite pendente cæpit turbare, nunquid debet succumbere ex eadẽ instantia? Rñdeo, sic, arg. ff. de rei uin. l. fin. aũt. §. possidere. & est rõ: qa eo ipso offert se liti, quod sufficit in quacunque parte iudicij fiat; & sic turbatio qñcunq; superueniens fundat iudicium passiuè. actor aũt debet possidere tꝑe lit. contest. aliàs illa instantia nihil prodest ei, ut insti. de interdic. §. hodie: quia ex persona agentis metimur iudicium actiuè, ut. ff. si pars
32 hære. pe. l. j. in prin. ¶ † Adde dicit Inno. ꝙ eo ipso, ꝙ reus negat aduersarium possidere dicit eum turbare [a] quia obscurum facit, an actor possideat, etiã si ipse reus non dicat se possidere, cum per negationẽ fiat res dubia, & si bona fide reus neget, ut. s̃. de resti. spo. cum ad sedem, & l. fi. C. qui. ad liber. procla. non licet. facit er-
33 go reum solum contradictio ſm Inno. ¶ † Ex prędictis apparet, ꝙ positio dominij adminiculatur possessorio, sed non fundat ipsum. Dr̃ tñ positio pertinens non solum, quæ directè & principaliter facit ad causam, sed ẽt quæ qualitercunq; adminiculatur ẽt leui præsumptione ſm Iaco. Bu. qui ita eleganter not. in d. l. incerti. testis tñ non est interrogandus super dominio, nisi sit productus super eo, ut idem no. ait. C. qui legitimã
34 personã. l momentaneo. ¶ † Quid dices, iudex mandauit partibus, ut litem cõstarentur, modò reus pro uerbis aduersario obtulit ensem, & interfecit ipsum. Quero, utrum hæres interfecti posit uincere in isto possessorio? & ur̃ quod sic: quia possessio defuncti continuatur hæredi iuris fictione, ut. ff. quib. ex cau. ma. l. cũ miles, ubi est melior tex. qui sit in iure. ¶ In contrariũ uidetur. Nam aut hæres non possidet; & cessat fictio continuationis: quia requirit duo extrema. aut possidet; & est

a ¶ *Vide Ludo. rom. in consi. lix. Pe. colum. in princip.*

est noua possessio & posterior possessióe aduersarij, ut ff. ad exh.l.de eo.§.fi.pro prima parte facit, quia ꝑ possessore dẽt haberi hæres, qui dolo aduersarii est impeditus, ut no.C.de fur.l.si adducta.¶Ité iterdicta piu cedi, ergo ad hæredem transmitti; Casus est singu.multũ cum glo.sua.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.idẽ Nerua. Medio autem tempore i.ante aditam hæreditatem nemini competit interdictum, quia hæreditas non possidet, ut ff.si quis testa.li.esse iuss.fue.l.j.§. Scæuola. tũ quia non potest optitulari dominium, cum nemo eo tempore dominus fuerit, ut ff.quod ui aut clam.l. denique quæsitum. sed certè ille tex.uidetur determinare, ꝙ hæredi detur utile interdictum. nec est opus nouo libello, quia quando utile euellitur de corpore directi, ex eodem libello fit condemnatio, tex.est sing.ff.de rei uindi.l.post acceptum: quia tendunt ad eundem finem, & ex una radice proficiscuntur, & ideò continuatur, & non absorbetur, ut ff.de infa.l.seruus, & insti. de noxa.l.omnis, & no. per Dy.ff.de aqua plu.arcen.l.quã quam.§.Iulianus, & per eundem insti.de act.§.no.qđ si nõ fuisset dominus interfectus, sed colonus, ꝑ hoc dñs non perderet possessionem, quia colonus est potius organum, quam possessor. Casus est unicus in iure satis no-
35 stabilis.ff.de acqui.pos.l.si de eo.§.si fortè.¶†Quærunt doctores, utraq; pars probauit de possessione, sed non expecta a snia, pars quæ erat potentior, armis expulit aduersarium, quæritur quid iuris? Spec.dicit, ꝙ iste est unus modus uincẽdi, quia ille, qui est expulsus, non potest probare de possessióe, quin aduersarius probet. Dicas, ꝙ cum uis ista habeat in se contumeliam, iste expellens potest criminaliter accusari. Item nõ facit hoc cũ moderamine inculpatæ tutelæ, sed excessit modũ.¶Ité sua authoritate ius sibi dixit, cum debuerit expectare sniam.¶Ité lite pẽdente nihil debuit innouare, & ideo iudex debet reponere expulsum in pristinum statum, donec iudicetur de proprietate, ar.ff. de usur.l.æquissimum. ¶Item & si non aget tanquam expulsus de possessione, aget tanquam expulsus ab actibus possessorii, ar.ff.de dona.l.Aquilius.quæ.l.est no.& debet iudex, q hanc iniuriam reparat, uti promiscuè & incertè, Ita usque ad nostram sententiam tenere. quinimò contra appellantem præsumitur, ꝙ non confidat de iustitia. C. de proba.l.uis eius.¶Et opp. Papa tulit sententiam, & non fecit mentionem de syndico, ergo sententia nulla, ut l.j.C.de sen.& inter.om.iu.So.aliud in syndico, & similibus, puta in tutore & curatore, quia uerba possũt concipi in persona domini in iudicio, sicut in contractu, ut hic, & ff.de constitu.pecu.l.eum qui §. si actori, aliud in simplici procuratore.ff.de action.& obl.l.quęcunque gerimus. Vel dic, ꝙ canones non curant istam subtilitatem secundum Ber.ut s.de ele.querelam. Iuristæ enim dicunt, ꝙ id, quod debet fieri per procuratorem, debet prius sumere originem cum ipso & non sine ipso, sed canonistæ dicunt, qñ realitas negotij pertinet ad dominum, & secundum eos etiam uerba contractus posset procurator concipere in persona domini. Item quia ſm eos hoc est nudum pactum, qđ actionem parit omissis ambagibus, & nimijs scrupulositatibus iuris ciuilis. Certè ius ciuile loquitur uerum per puncta rationis; sed ius cano.dicit uerum per æquitatem naturalem, ut ff.si cer.pe.l.certi condictio §.si nu-
36 mos.¶†Vltimo quæro, nunquid possit probari hec negatiua, quod res fuit absque eo, quòd talis possederit talem rẽ ui, clam, uel precario. uel utrum possit probari directo per terminos directos, & non inf.exè negatiuè? & gl.fin.dicit, ꝙ potest probari. & ponit practicam in l.j.§.j.ff.de iti.actuque.pri.sed illa gl.non approbat no.d. Dy.de Musel.nec Ia.de Are.in redditione causæ testis, quia illa rõ non bene conuenit naturæ humanæ ut ff.de ser.l.serui, & ff.de ser.ur.præd. l. foramen. sed secundum gl.probabitur per remotionem actus à sensu, & sensus ab actu & potentia, sed difficile est. uel dic, ꝙ ibi negatiua tẽstis probatur partim de necessitate ꝑ uisum coarctantem, & partim per præsumptionem, qa uicinus.l.j.§.j.ff.de flu.& iste est uerus intellectus & nota. & nisi sensus testis, qui per causam probatur, plenè comprehendat rem, de qua agitur, seu factum, de quo quæritur, non probat, ut eleganter no. in l. Lucius. ff.
37 de insa.¶†Et scias, quod negatiua sensus testis idẽ est, quod ignorantia, & ideo nihil probat, sed negat na alterius actus cadit in sensum testis, & in probationẽ, ut bene no.C.de cod.l.nec codicillos. Porrò ignorantia ut dixi in rubrica, nihil aliud est, quam quædam cæcitas animæ, quam mens formaliter non sentit, ut C. de fal.mo.l.j.in fi.unde anima ignorantis est tanquam tabula rasa; in qua nihil est pictum, uel tanquam arca uacua, in qua non est panis, ut ff.de testa.l.de statu.†Oppo.ille, qui intentat uim turbatiuam, vr intentare crimen aduersarij, ut ff.de act.& ob.l.seruus non in omnibus, quæ l.est in hoc multum no. ergo debet specificare modos turbationis, quia generalitas parit obscuritatem, ut ff.de iniur.l.prætor edixit, in prin. So. si reus petit specificare modos turbationis, & hoc petit ante lit.conte.non debet ꝓcedi super libello, sed si hoc nõ petit, quia forte confidit de iustitia sua, tunc procedit libellus, ut ff.de anna.exce.l.fi.secundum In.simile no. C.de accu.l.si accusatoribus. Nam qui de innocentia confidit, non uadit per mendicata suffragia, sed festinat, ut ueritas inquiratur, ut ff.man.l.si fideiussor.§.quidam.dici potest, ꝙ sicut sunt exprimendi modi, si quis dixerit se iniuriam passum, ita in proposito, ut ff.de iniu.l.iniuriarum.§.fi.& ff.de act.emp.l.qui pendente. si tñ non specificẽtur, iudicium non est nullum, quia certa est diffinitio turbationis, uidelicet uerbo, uel facto in dubium reuocare, uel inquietare possessionẽ aduersarii, ut no.ff.quod me.cau.l.extat.& istud facit aduersarius possessoris experiri & agere. Nam in processu temporis per hoc posset possessionem prætendere. Nam ubi est corpus, ibi possessio, ut no.ff.de uer.ob.l. stipulatio ista.§.hi quoque, ubi est gloss. communis, & Inn.de priui.cum olim, & per Archi.7. q. 1 .pontifi-
39 ces.¶†Pone, duo concertant de possessione retinenda & inuicẽ se accusant de ui turbatiua, an procedat accusatio? respondeo, cuilibet vr licitum fortificare suã possessionem. & inferre uim fortificatiuam.li.pe.cã sui iuris tuendi.ff.de ac.& ob.l.seruus nõ in omnibus; & hoc debet intelligi cessante dolo, uel lata culpa, quia leuis & leuissima culpa hic non punitur criminaliter, quia possessio talis qualis excusat. & facit. ff.de re iu. l. hoc iure utitur, in prin & quod no.Bar.in l.j.§.f.ff.si quis te.li.esse ius.fue.¶Et idem est, si agatur ex statuto municipali, quia pœna statuti subrogatur loco pœnæ iuris communis, ut ff.de re mili.l.qui cum uno.§.post.& iõ ad eosdem casus extenditur statutum, ad quos extenditur ius commune, & ad eosdem restringitur, ar.l.quam uis.ff.de in ius uo.unde si statutum dicit, quod si quis turbauerit in possessione, uidetur etiã aliqñ ad possessionem trahi, de iureiu.sed si possessori.§.sed si uerum ubi tex.no.& utilis. Bal.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *Filium si qui aliquem nominant, eum ut uerum filiū tractādo, & ita communiter reputatur, filius est censendus. licet postea mater id neget, si contrahat cum consanguinea dicti asserti patris, stare matrimonium prohibetur, & nu. 2. & 4.*
Filium negantis suum quæ præsumptiones non admittendæ.
Publicè factum quomodo sumitur.
Cognatio etiam naturalis ex illicito complexu impedit matrimonium.
Naturaliter quæ proferuntur in quibus trahenda ad ciuilitatem.
2 *Spurius an intelligatur de casata.*
Aequitas naturalis regit interpretationes statutorū nisi aliud lege caueatur.
3 *Assertum extra iudicium tenet.*
4 *Dicti sui nemo potest pœnitere, & quando.*
Natiuitas & origo aliquando considerantur, non conceptio præsertim in domicilio.
Natura quæ dicatur.
Filiationis probatio qualiter fiat, & nu. 5.
Probatur argumentis & indicijs, quod per rerum naturam probari non potest.
Dictio primo quando standum.
5 *Actus, per quos homo dicitur tractari ut filius, qui sint.*
Probatio de facto tertij quando admittatur.
6 *Pater si instituit aliquem tanquam uerum filium ex uxore & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica re non nominando ipsum ut filium. sed tanquam nutritum in domo, an possit tanquam præteritus rumpere testamentum.*
7 *Consanguinitas præsumptiuè probata an & quando dissoluat matrimonium.*
De filiationis materia ubi nam tractatur.
Filiatio non eget ea probatione, qua matrimonium.

1 PER tuas. † Si qui nominant aliquem filiū eū ut uerum filium tractando, & ita cōiter reputatur, filius est censendus, licet postea mater id neget si ɔ̄hat cum consanguinea dicti asserti patris, stare matrimonium prohibetur. h. d. secunda ibi, quia uero. ¶ Casus. Quidam Titius Tiburtinensis cuius Bertā per septennium tenuit in concubinam, nec prolē suscepit interim ex eadem Ista Berta decessit ab eo, & inde post modicum tps reuersa peperit in domo eius quendam puerum nomine Raynaldum, quem Titius præfatus in suum filium publicè recognouit dictæ mulieris deuictus instantia. tandem dicto Titio mortuo dictus Raynaldus ɔ̄xit matrimonium cū Sophia nepte dicti Titij. petebat istud coniugium separari rōne cōsanguinitatis. sed dicta Berta dicebat a se fuisse illusum, cum reuera dictus Raynaldus nō esset filius dicti Titij; quærebatur quid iuris. rñdetur, quidem si ēt dictus Titius ipsum publicè recognouit in filium, & filius eorū fuerit nominatus ab ambobus, sacro in ɔ̄rium præstito ꝑ dictam quondam concubinam fuisse fornicariam non est standum: quia nemo potest uenire ɔ̄ id, quod diluci de asseruit, & ideo Papa decreuit dictum matrimoniū non tenere. ¶ Ibi, Nec prolem. ista erat quædā leuis præsumptio, ꝙ non esset filius dicti Titij, quia ꝑ septēnium generare non potuit. & qñque leuis occasio est magni ponderis. ut ff. de fideicom. liber. l. ergo. §. si ex die, in uer. occasione, ubi gl. parua dicit, no. uerbum bonum. Ibi, Diuertens, & fortè in isto interim cum alio concubuit: quia tñ puer natus est, postea in domo, potuit esse conceptus in domo, & si aliqñ fortè fecit, præsumit in meliorem partem, ut dixit alibi tex. fin. cū possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse. ff de adul. l. miles. §. defuncto. Ibi, Asseruit. ff. de ma. test. l. uxorem. Ibi, publicè. i. coram populo, & uicinis, & facit ad dictum testis, qui dicit, ꝙ audiuit publicè dici, ꝙ ꝑbet fama. ¶ Item Ibi, & habitus. i. tractatus, & nutritus. ff. de uer. ob. l. quidam cum filium. ¶ Ibi, Prima facie. i. uerborum actuumque consonātia. Simile uerbum habes. C. de edic. di. Adri. l. fi. in prin. ¶ Ibi, Consobrinus, no cognationem naturalem ēt esse ex illicito complexu, & quod ista impedit matrimonium. qa natura cōis est, ar. ff. de ac. l. hos accusare. §. omnibus. ¶ Item uerba quæ naturaliter proferuntur, ciuilitatem non desiderant, ut dicit illa. l. no. ff. de cap. dimi. tutelas, & facit. ff. de ritu nu. l. non solum. §. senatus, & facit. s̄. de fi presb. Michael. hæc tñ nō sunt trahenda ad ciuiles materias puta ad successiones, feuda, & dignitates. in illis. n. noīe filiorum non continentur filij spurij tanquam abusiui.
2 † Sed quid si statutum dicit, quicunque interfecerit aliquem de tali casata, puniatur pœna dupleci, & aliqs interfecit spurium exinde natum? rñdeo, nō intelligit eē de casata in materia priuilegiata & exorbitante à iure cōi. l. ciuiū; & idem dico in omni materia pœnali, quia uerba sunt intelligenda strictè in pęnis; & tñ si spurius ociderit patrem, uel e contrario, quia directè offendit legem naturæ, puniretur pœna parricidij considerata simplici natura, & nō eius difformitate, q̄q̄ enim de generet natura in spurio, tñ filius est, & æquitas naturalis eadem est, quæ regula regit interpretationes statutorum, ut dicit illa no. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. & si maxime, nisi aliud. l. caueatur expressè, quia tunc non licet uerba, & uim legis offendere. No. ꝙ ille qui nominatus est & habitus ut filius ab utroq; parente, præsumitur filius adeo, ꝙ ꝑ istā præsumptionem dēt ferri snīa diffinitiua ēt ɔ̄ matrimonium subsecutū.
3 † No. ꝙ assertum ex iudicium tenet. & est rō, qa nemini
4 præiudicabit. † Item no. ꝙ nemo pōt pęnitere dicti sui; & est rō, quia ex eo erat ius alteri quæsitum, ut ff. de uer. ob. l. Q. Romæ. §. Flauius. no. ꝙ tex. noster pōderat natiuitatē in loco in domo habitationis cōis potius, q̄ cōceptionē, & ē rō, qa dies Natiuitatis certa ē, & dies Conceptionis est incerta, & certū trahit ad se incertū, & qa illa prima materia ex toto corrūpit, nec aliqua pars formalis ipsius remanet in embrione, sicut nec aliquod simplex elementum, ꝙ est minima pars rerū naturaliū, remanet formaliter in isto, ut physici dñt, ꝙ eis relinquo, qui melius intelligūt. Itē. ll. dñt, ꝙ origo facit domicilium, non conceptio. Item illa dr̄ natura, q̄ origini ꝑfectæ cohæret ꝑ seipsam. & nō ꝑ accidēs hæc probant. ff. de uer. ob. ubi aūt nō apparet. §. j. ff. de statu homi. l. lex naturę. ff. ad muni. l. assūptio originis. C. de mu. & ori. i rubro & nigro, li. x. C. de incol. ciues. C. de murile. & in quo loco l. j. e. li. dinumeratio tñ dietarū fit à loco residentiæ, non a loco originis, ut in c. statututū. §. cum autem, de resc. li. 6. ubi est glo. no. Sed ɔ̄ vr̄, quia nemo pōt esse filius, nisi per actum corporeū, ut ff. de his, qus sunt sui uel alie. iur. l. filium. So. hic actus corporeus dicitur & præsumitur interuenisse ex cohabitatione uiri & fœminæ, licet illa non fuerit uxor. sed concubina. Secundo opp. & uidetur, qđ non sit standum uerbis, nisi aliud probetur, ut C. de prob. nōnullis, & l. nō epistolis, & l. epistola, in prin. ff. de pa.

So.

So. dicit glo. ibi, interuenerunt uerba tm̃, sed hic interuenerunt uerba & facta: quia tractauerunt eũ ut filiũ. Item cõis opi. & fama. ¶ Op. quia difficilis est probatio, quod aliquis sit filius [a] patris ut. ff. de cõ. & demon. l. Lucius So. uerum est, quod est difficilis; tñ quod nõ põt per rerum naturam clarè ꝓbari, ꝓbatur argumentis & indicijs, argu. ff. de re mi. l. non oẽs. §. à barbaris. ¶ Itẽ hoc operat hic quasi possessio filiationis, ar. ff. de li. cau. l. liberis. §. fi. Cy. tamẽ dicit, ꝙ in decisorijs non sufficit, sed in præparatorijs iudiciorum sic. C. qui accu. non pos. l. non ignorat, & l. j. ff. fami. erc. ad coadiuuandũ cãm alia ꝓbatio sufficit ẽt quoad decisoria litis, ut. ff. si serui. ui. l. si cui. §. si quæratur. ¶ Oppo dicitur hic, quod primo dicto est standum, sed ꝯ, Titius, qui appellabatur pater, negauit se patrẽ, postea deuictus blanditijs cõcubinæ cõfessus est; ergo dicto priori statur non posteriori, sicut hic dicit in dicto matris. So. dictum posterius nõ stetit in finibus uerbalibus: quia tractauit eũ ut filiũ, & in isto tractatu non interuenit ꝯrium: & dicit glos. quod patris, uel matris pietas non põt abscondi, ut. j. de præsumpt. c. afferte, & ff. quod me. causa. isti quidẽ. ¶ Item maior amicus mundi est pater, ut no. ff. de hære. insti. l. quidã cũ filium, & facit. ff. si quis ob. cau. test. l. Iulia. ¶ Oppo. quod non stetur primo dicto mulieris, sed ultimo, qa primum fuit absq; iuramento, ẽm cum iuraměto, sicut in teste, ut no. j. de test. cum cãm. Sol primũ dictũ erat uerisimile, ẽm non: quia non præsumitur partus suppositus. Bar. in l. eos. ff. de fal. dedit cõsilium, quod. j. sequitur. Nã cum quidã mercator egregius magister oium sequentium mercatorum esset falsò accusatus, & inculpatus, quod occiderat quendã famulum suum cum nolo uegetis præsentibus talibus testibus. Bar. dicit, quòd cũ illi testes interrogarentur corã honestis uiris, utrũ ipsi interfuissent, necne, qui dixerunt se nihil scire, nec unquã uiderunt: tñ in iudicio iurati ad instantiã æmulorum deposuerunt cõtrarium, dicebat Bar. posterius testimonium non ualere per l. j. ff. de fal. l. qui falsa, uel uaria, & per tex. & glo. istius. c. ¶ In contrarium dicebatur, ꝙ imò ualebat. Nã primũ dictum testium fuit extra iudicium non solẽne, non iuratum, non rite receptum, ut in cle. testibus, de testi. & qñ aliquid fit non ritè, põt postea fieri contrarium, tex. est no. ff. de ar. l. qd

5 tñ, & est glo. ordi. in d. c. cum cãm. ¶ † Sed mõ quęritur, q sunt isti actus, per quos dicatur hõ tractari ut filius? rñdeo, illi qui consueuerunt circa filium exerceri, ut alere ipsum in domo, & mittere eum ad scholas, instituere eum in testamento, facere sibi uestimenta differẽtia à famulis, scribere eum in natalibus filiorum & similia, ut d. l. quidam cum filium, quæ est fin. in iure ciuili

6 ẽm Bar. ¶ † Sed quid dices in quæstione de facto, primò pater instituit aliquẽ tanquã uerum filium ex uxore, postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica re non nominando ipsum: ut filiũ. ff. de proba. l. fi. §. ul. sed tanquam nutritum in domo, nunquid possit tanquã præteritus rũpere testm̃, & uideẽ, quod sic, quia pater nõ tractauit eum ut iustum filium. ¶ Itẽ quia uř dubitasse an esset filius, & sic obtentu dubitationis eũ quodãmõ pteriisse. Itẽ quia dubius sim l s est erranti, sed error habet uitiare, ut. C. fideicom. l. eã quam. ¶ In contrarium uř, qa nõ debet esse melioris cõditionis filius dubius in rumpendo testm̃, quam certus, ut. ff. de inoffi. testa. l. qui de inofficio. ¶ Item satisfactum est legi: quia iure institutionis est ei relictũ, quæ sufficit, ẽt si esset facta in uno nũmo, uel quinq; solidis, ut eleganter no. ff. ad Treb. si qs priorum & ff. de mi. l. deniq;. §. sed utrum. istã quęstionem nõ soluo; quia pendet de facto, & est multum ardua. ¶ Oppo. istud uocare & tractare est res inter alios acta, & nõ cum ipsa Sophia, ergo mr̃imonio Sophiæ non ꝑiudicat. So. testes sunt recepti in cã Sophiæ de eo, quod absque Sophia geri potuit; aliàs nunquã esset possibilis ꝓbatio de facto tertij, qđ est absurdum, ut. C. depositi, desideriũ, & ibi per Cyn.

7 Item dicit glo. ꝙ est ꝑ ꝑ cõnexitatem. ¶ † Vltimò no. ꝙ consanguinitas præsumptiuè probata dissoluit mr̃imonium ẽm Ber. quod uerum est in præsumptione legis: secus in præsumptione hois; quia non hẽ loco sufficientis probationis. ¶ De materia istius. c. tractatur. ff. de ꝓba. l. j. & ibi ꝑ Iac. Bu. & ꝑ In. ꝯ. qui fil. sint le. c. transmissa, de fi. præsby. Michael, de pur. ca accedens. x. q. j. sacerdotibus, & xxv. q. v. quis uestrũ ꝯ. de eo, qui co. consan. uxo. suæ. c. super eo. Et scias, ꝙ matrimoniũ debet euidentius probari, quã filiatio, glo. habes ualde not. ff. de uen. in poss. mit. l. j. §. si ca. Bald.

[a] ¶ Et modum probandi filiationẽ, uide per domi. Ale. cõsi. xxv. in ult. col. uol. iiij. con si. cvj. uol. & do. Feli. in ca. illud. col. fin. de præsump.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet habere notarium publicum, uel duos idoneos uiros, qui scribant acta iudicij: quod nisi fecerit, quid eueniet, in prin.*

Iudicibus duobus delegatis creditur.

Credatur quibus de actis iudiciarijs.

Conclusiones ex Inno. & nume. 2 & 3.

2 *Receptus ut procurator non tenetur post litem contestatam probare mandatum, & nu. 3*

Originalia semel producta non sunt amplius edenda, nisi in casu.

Procuratorem falsum caueat nequis dicat, quia falsitatem probare tenebitur: sed dicẽdũ, docere eũ de lere de mãdato.

3 *Instrumentum si contineat, quòd fui confessus me habuisse. x. à Titio numerante, & probetur, quòd tunc non interuenit pecunia, an dictum instrumentum reddatur falsum.*

4 *Tabellio an non conficiat instrumentum nisi de uisu, & auditu proprio.*

Auditu dicitur percipi, & probari quod uoce consistit.

Febris, & pulsi defectus } per testes medicos probantur, licet contineant negatiuam.

Ordinarium iudicium quod.

5 *Extraordinarium quot modis dicatur.*

Inquisitio omnis, quæ fit officio iudicis, & extraordinarium iudicium est.

Per inquisitionem processus non præsumitur.

6 *Inquisitio an fiat necessaria, & tollatur per accusationem.*

7 *Condemnatus si sis tam super accusatione, quàm super inquisitione, uel denuntiatione officialis, an sufficiat una executio.*

8 *Officia diuersa si simul concurrant in capiendo malefacto r m quis dicitur occupasse.*

Deferre iudices sibi quando debeant.

9 *Tabellio dicitur publica persona.*

Notarium non est necesse rogari à partibus, sed à iudice in deputatione tius generali.

10 *Tabellioni non creditur, nisi addat coharentias loci, & temporis rogati instrumenti, & nu. 28*

Confessio probatur per uerba enunciatiua, & quando, & nume. 28.

Enunciatiua si non probant ad agendum, probant ad excipiendum

piendum, & nu.28.

11 Tabellio fungitur loco duorum uirorum bonæ famæ.

Tabellio unus aliquando non sufficit.

12 Tabellio debet scribere protestationes, quæ fiunt apud acta, & uniuersa acta.

Tabelliones non debent esse suspecti partibus.

13 Citatio quotuplex est, & est initium litis nu.12.

14 Testis si iurat una die, deponit eadem die usque ad noctem, non est necesse, quòd scribatur hora.

Diei nomen complectitur multas horas, non alterum diem.

Depositio testis trahitur ad diem iuramenti, nisi interim sit eius mutata conditio, quid si tempore depositionis desierat inimicitia, quæ erat iuramenti tempore.

15 De citationis, testamenti, & contractus } naliditate, non pertinet ad tabellionem cognoscere, nisi in casu.

Citationis innaliditas actus ex sequentes reddit inutiles.

16 Dilatio non tenet, nisi contineat certum spatium temporis.

Dilatio propriè quæ sit, & nu.45.

Relatio nuntij nisi sit, iudex ad ulteriora procedere non potest nisi partibus præsentibus.

In scriptis actus qui iudiciarij gerendi.

17 Pars si non ponat, suæ interrogationi non est respondendum,

Interrogare non conuenit parti, sed iudici, nisi per positiones. & nume.16.

18 Confessio tacita quomodo debet scribi.

Litis contestatio non fit per indirectam negationem.

Responsiones quales esse debeant interrogationi, & nu.17.

19 Confessio omnis potest reuocari errore probato.

20 Processus iudicis recusati factus recusatione pendēte est ipso iure nullus, & quando.

21 Locus & tempus apponi debent in scriptura etiam scripta nō per manum tabellionis, sed bonorum uirorum, & ratio.

Ex loci & temporis } diuersitate, iura diuersa statuuntur.

22 Edi debet partibus quicquid est de actibus.

23 Sumere potest ex originali idem notarius, qui fuit rogatus, originalia quot uult, non discordando in aliquo ab originali primitiuo.

24 Notarius scribens se facere procuratorem probat contra se, non pro se.

Potestas, si idem sit notarius, an acta iudicij possit scribere.

25 Iudex etiam inquisitor, qui non facit scribi acta per ordinem, puniri debet de negligentia arbitrio iudicis.

26 Procedere pertinet ad partes in his, quæ concernunt ipsas, sententiare pertinet ad iudicem.

Pro iudice, arbitro, arbitratore, & processu } in quo & quando præsumatur, & nume.27. & 29

27 Fiscus quando occupauit bona debitoris mei delinquentis, an debeat fieri ius summarium, non oblato libello.

Acta in sententia epilogata non probantur per epilogationē.

28 Tabellioni non creditur nisi addat cohærentias loci, & temporis rogati instrumenti, & nume.10

29 Solennitas cohærens & intrinseca, an & quare bene præsumatur, & quid de remota.

30 Copia de actis iudicij solis litigantibus fieri debet, uel ius litigandi habentibus.

Notarij quales esse debeant.

31 Tabellionatus officium an sit dignitas, & nu.32.

32 Notarius an debet puniri, si bona fide scripsit, quæ quidam falso dictauit.

Falsi pœna non omnis punitur, qui illicitè quid scripserit, uel dictarit actus singuli iudicij suum nomen obtinet, & unus non fungitur alterius uice.

33 Paruus error in principio in iudicijs, magnus fit in fine.

34 Dictio, & cætera, si est longa, quid significet, & qualiter ponatur, & quid si est breuis, ac aliàs quid significet.

35 Acta non possunt probari per testes.

36 Negatiua probatur à contrario sensu, & de eius aliàs probatione.

37 Duumuiri an teneantur iurare suum officium legaliter exercere.

38 Duumuiri an efficiantur tabelliones causa, per hoc quod iurant suum officium legaliter exercere.

39 Scriptura duumuirorum an faciat fidem, ubicunque producatur in toto mundo.

Mercatorum scriptura quam faciat probationem.

Confessi tacitè non uidetur qui litis contestationem recusat.

40 Contestatio litis quando dicatur plena, & quando semiplena, & 41.42.

41 Inquisitioni si quis respondeat, an possit deinceps opponere declinatoriam fori.

Legis neganda. C. qui accu. non poss. intell.

42 Mora litis contestandæ perpetuat iurisdictionem.

Lis pro contestata quando habetur.

43 Testes an requirantur in actibus, qui fiunt in iudicio.

44 Citatio quid sit, & fieri non debet sine mandato iudicis.

45 Dilatio quid sit, & nume.45.

Responsio ualeat'ne sine interrogatione:

Recusatio, & exceptio } quid

Relationi nuntij creditur & in quibus, & quando.

46 Instrumenta producere an sit necesse, an testes.

Instrumentum productū non fit de actis, nisi eius productio.

47 Iudex an ex qualibet culpa faciat litem suam.

48 Iudex, uel arbiter an ex negligentia faciat litem suam.

49 Inquisitor, qui temerè inquisiuit, an teneatur ad interesse partis.

Tabellio an teneatur ex sua temeritate parti ad interesse.

Iudex an possit criminaliter quòd sua culpa puniri.

50 Acta iudicij sunt stricti iuris.

51 Collega si sint plures, an credatur eorum assertioni.

Iudices quando possint uti testes testificari.

Litigatorum nullus, nec eis adhærentes possunt esse testes.

52 Tabellio an possit scribere commissionem sibi factam.

53 Delegatio, & mandatum procuratoris, uel tutoris an præsumatur producta, quod à sententia lata contrà præsentem non appellatur.

Abbreuiatura et.c. non facit rem dubiam, quæ est in partibus superioribus explanata.

Notarius absque conscientia iudicis acta scribere non potest.

54 Notarius unus an possit se intromittere de offi. alterius.

55 Delegati an probentur per sigilla delegantium.

Notarij officium in scribendis testium depositionibus.

Notarius dignior, si plures adhibeantur, apud se teneat originale.

56 Negatiua reorum actorum an probentur per acta.

57 Appellans, an appellatus debeat probare in cā appellationis.

Barto. præceptor Baldi eiusque laus.

A calumniæ præsumptione quando excusetur inquisitor, & officialis.

Doli probatio quibus fiat.

58 Inquisitiones generales an possint fieri contrà generales rectores prouinciarum etiam sine accusatore.

Magistratus tenetur reddere sui officij generalem rationem.

59 Inquisitio non procedit, nisi præcedat quoddam præambulum, scilicet diffamatio populi, an si inquisitus hoc negat, istud debeat ante omnia probari.

Præambulum

Praambulũ per quod uenitur ad litis ingressum, probãdũ est.

60 *Fama persona delatoris locum tenet, nec prius iuris, quàm personarum ratio quarenda.*

Persona prius quarenda ratio, quàm personarum.

Actori fauetur in ingressu litis.

61 *Inquisitio, an debeat fieri ex forma statuti, quod dicit debere inquiri.*

62 *Fama, & uiua uox populi attendenda, quia uox populi est uox Dei.*

Vox populi uox Dei, sed non semper.

63 *Infamia omnis propriè certum delictum præsupponit.*

Scriptura solennitas non requiritur in causis breuibus & sũmarijs utraque parte præsente.

Acta per iuramentum partis in causa summaria probantur, & iudicis assertionem, & nu. 64. & 65.

Defensioni nemo suæ renunciare potest, licèt termino ad se defendendum possit.

Executioni mandanda sententia quando reiecta appellatione in causa criminis.

64 *Principali mortuo accessorium ipsum expirat.*

Iudex disponere põt super re dubia definiẽdo cãm, & nu. 65.

Sententia debet apparere semper nec tollitur quantum ad uerba, & nu. 66.

Sententia posterior exequenda, si priori quid addatur, aut detrahatur.

65 *Testimonio iudicis, simplici uerbo statur in actis.*

66 *Acta licèt cancellata sint legi possunt, & cancellationis causa inspici debent.*

67 *Creditori per cancellationem subuenitur, ut non possit ab eo repeti tanquam indebitum.*

Cancellatio actorum, sententiæ, uel instrumenti an & quando ualeat, & eius requisita, & nu. 66.

VONIAM. Contra falsam. Iudex debet hẽre notarium publicum, uel duos idoneos uiros ad hoc electos, qui scribant acta iudicij. aliàs, si quid dubietatis emerserit, p superiorem punietur, nec creditur ei super processu, nisi inquantũ per acta, uel legitima documenta constabit. Et sunt tres partes. In prima ponit constõnis cãm. In secunda constitutionis formã In tertia pœnã. secũda ibi, statuimus. tertia ibi iudex. ¶ Casus. Concilium animaduertens, ꝙ per assertionẽ iniqui iudicis innocens litigator, cui non põt ueram negatiuam probare, cum negantis factũ nulla sit per rerum naturam directa probatio, ne falsitas præiudicet ueritati, aut iniquitas præualeat æquitati, statuit, ut tã in ordinario iudicio, q̃ in extraordinario iudex cãæ adhibeat aut publicam, si põt hẽre, personam, aut duos uiros idoneos, qui fideliter conscribant uniuersa acta iudicij, uidelicet citationes, & cætera, quæ occurrunt competenti ordine conscribenda, apponẽdo in scripturis loca, tempora, & personas, de quibus partes debẽt hẽre copiam, originali penes scribã remanente, ut ad id recurrant, si de aliquo dubitetur. ¶ Item statuit, ꝙ iudex, qui hanc cõstitutionẽ neglexerit obseruare, si pp negligentiã aliquid difficultatis emerserit, puniatur per superiorem, & ꝙ non præsumatur pro processu, nisi quatenus legi-
1 timis cõstiterit documentis. † Dicit Inn. ꝙ duobus iudicibus delegatis creditur, & duobus scriptoribus. ergo eadem ratione uni iudici, & uni scriptori: non ita in arbitris, qui non gerunt publicam personã, nisi deponant in figura testiũ. C. de arbi. l. ne in arbitris. Dicit Inn. ꝙ non creditur duobus testibus, uel soli notario, si dicit, talis sic cõfessus fuit, uel talis sic dixit, nec fiant coram iudice, uel corã alio ad hoc deputato. C. de lib. cau. iubemus. ¶ Idem ait, ꝙ iudex potest deputare notarium pro utroque officio, scilicet & receptoris testium & scriptoris. & sic se hẽt consuetudo. ¶ Idẽ ait, ꝙ receptio testium, & confessio, ubicunque fiat, siue in præsentia iudicis, siue non, dummodò de mandato iudicis fiat, inter acta iudicij computabitur. ¶ Idem ait, ꝙ scribæ possunt per alium scribere, dummodò se subscribant, uel sigillent. ¶ Idem ait, quod nuntio creditur de citatione, quia nimis esset sumptuosum parti-
2 bus, si semper tenerentur secũ ducere notariũ. ¶ † Idẽ ait, ꝙ receptus ut procurator non tenetur post lit. cõte. probare mandatum. ¶ Idem ait, ꝙ ex quo originalia sunt semel producta, nõ oportet postea edi ea, sed sufficit edere acta. fallit si aduersarius uult reprobare de falso, ut. C. de fi. instr. l. fi. Addit Inn. ꝙ imò & post li. conte. debet probari mandatum, saltẽ per acta causæ, Inn. ¶ Caueat enim aduersarius: quia non debet excipere, ꝙ falsus sit procurator, quia tunc hẽt probare suam exceptionem ff. de exce. in exceptionibus: sed debet dicere, ne procedamus in uanũ, doce de mandato, ut eleg. no. ff. de iniur. sed si unus § procu. ꝑtereà quo ad futuros actus res est integra, & potest in eis nõ hẽre mandatũ. & adde quod no. in c. j. de elec. li. 6. ¶ Idẽ ait, ꝙ uacillationes testium, in quo uacillant, debent scribi in actis mandato iudicis, & etiam opinio tabellionis. quod est ẽt bene no. ¶ Idem ait, ꝙ licèt multa contineantur in instrõ, quibus omnibus notarius dicit se non interfuisse, non intelligitur dicere nisi de his, quę in eodem loco, & die acta sunt. unde per instrumentũ sententiæ non probatur lit. contest. præcessisse, Inno. ¶ Idem ait Papam iudicasse, ꝙ delegationes, & subdelegationes non sunt acta iudicij. cum fiant nemine potente, uel præsente, & hæc ideò probantur per sola si-
3 gilla delegantiũ, uel subdelegantium. ¶ † Ex prædictis no. ꝙ si in instrumento continetur, ꝙ fui confessus me habuisse. x. à Titio numerante, & probetur, ꝙ tunc nõ interuenit pecunia, ꝙ dictum instrumentum[a] non reddit falsum: quia intelligitur loqui de eo, ꝙ tunc temporis nõ interuenit, sed præsumuntur esse uerba enũciatiua, siue relatiua; & est bene no.

[a] ¶ *Vide d. Alex. consil. 35. col. 4. cum seq. & do. Fran. de Aret. in consi. 41. in ult. col.*

¶ Idem ait, quod si ante lit. conte. fuit dubitatũ de mãdato, & admissus tanq̃ procurator, ꝙ non tenetur postea firmare personam por satisdationẽ rat: quia tacitè legitimatus vr̃ ¶ Idem ait, ꝙ post sententiam exhibenda sunt acta, ut constet de processu, nisi partes fuerunt præsentes, & non sit appellatũ. Ino. ¶ Idem ait, ꝙ sententia, à qua non est appellatum, ualet, licèt iudex adiecerit: quia probatũ est per. A &. B. & uisis actis cõstat nil esse probatũ. Idem ait, acta iudicioru probari posse per testes. ¶ In tex. ibi ueram. i. continentem uerum, uel ueram. i. meram, quæ non habet implicitam affirmatiuã. ¶ Scias enim, ꝙ nisi mediũ, ꝑ quod sequit conclusio, sit affirmatiuũ, conclusio negatiua non põt probari per sensum corporis testis, uel tabellionis.
4 ¶ † Item tabellio non conficit instrm̃ nisi de uisu, & auditu proprio, non de gustu, non de tactu, non de odoratu s. in quosdã. unde dicit Ber. ꝙ super consanguinitate non potest confici instrm̃, per quod directè probatur ipsa consanguinitas. Nã consanguinitas est quædam qualitas, quæ non vr̃, nec tangi põt. & si tu dicas, põt percipi auditu, considero, qđ illud dr̃ perceptibile auditu, qđ uoce cõsistit, nõ qđ uox ꝑdicat: qa prædicamentum

Bal. super secundo decret.

dicamentum uocis eſt potius de fama,q̄ de ſcia : tum
quia conſanguinitas non potuit tunc geri:tum qa iſta
uox potius eſt quædam fama.id autem dr̄ auditu pro-
bari,quod uoce celebratur,& in eſſe deducitur, ut pa
ctum,& ſtipulatio,& teſtm̄ nuncupatiuū,ut. ff. de teſt.
l.qui teſtō.§.fi.de hoc no Ber.j.de teſti.ſeries,& ibi bo
na glo.Non ob.ꝙ interdum maleficium probatur per
inſtrm̄,ut.l.ne quid.ff.de incē.rui.nau. quia ibi eſt ſpe
ciale.In iſta opin.eſt ēt Io.An.alias.uerbi gratia,quod
quis non ſebriciteтur,uel ꝙ quis non habeat pulſum,
licèt per regulas naturales iſtæ negatiuæ ſubiiciantur
tactui.(Nam,ut ait Gallenus,pulſus eſt præco, qui nō
mētitur.)ſed per teſtes,puta per medicos, iſtæ duæ ne
gatiuæ probari poſſunt,ut.l.ſemel.C.de re mil.lib.12.
¶Ibi,Per rerum naturam,id eſt per experiētiam, uel
ſenſum corporis. Nam quod nihil eſt,natura nō ſapit.
cum autem dicimus ego ſentio ſilentium, & tn̄ ſilētiū
nihil eſt,impropriè loquur,& dic ut dixi.C.de prob.
actor.¶Ibi,In ordinario iudicio, ordinarium iudiciū
eſt tam coram iudice ordinario,q̄ corā delegato Iu-
dex autem ordinarius eſt,qui tenet principalem locū
5 iuriſdictionis.ff.de iuriſd.om.iud.l.& quia.¶†Ibi, Ex
traordinario , dr̄ extraordinarium dupliciter uel qa
poteſt procedi quolibet ordine non ſeruato, uel quia
proceditur officio iudicis ,ut no.ff.ut.in poſſ.leg.l is à
quo,in prin.unde dicit Ber. quod omnis inquiſitio , q̄
fit ex officio iudicis etiam ad denunciationem officia
lis,eſt iudicium extraordinarium,quod eſt no. dignū
& ex hoc uerbo no. per proceſſum inquiſitoris nō præ
6 ſumi,niſi quatenus ex actis appareat.¶†Item ſcias,qđ
inquiſitio fit neceſſariò:quia ſtatutū mandat fieri ; &
tunc non tollitur per accuſationem ſuperuenientem:
quia eſt auxilium ordinatum à ſtatuto fauore rei pu
blicæ,& aperta eſt uia inquiſitori,unde amodò nō cu
rat de alio,ar.ff.de ꝯtab.ſi poſt mortem.§.fin. & fortè
hoc caſu.l.accuſatus,quia non eſt æquum ex uno præ
tenſo delicto quem ſubiici diuerſo examini coram di
uerſis iudicibus,ſed coram eodem non debet cogi bis
litem conteſt.& ſic iudex ſuperſedeat in altera, i qua
uult,& in alia procedat uia ſua. Nam quærit hic Ber.
7 pone,ꝙ†es cōdemnatus tam ſuper accuſatione,quàm
ſuper inquiſitione,uel denuntiatione officialis,utrum
ſufficiat una executio?& dicit Ber.ꝙ ſic, &.n Dy.ff. de
no.ope.nun.l.de pupillo.§.ſi in pluribus.Nam cū uter
que ſit ad uindictam,unica executio ſufficit,ut.l. ſena
tus.ff.de accu.quia quælibet pœna per ſe eſt ſolidi uin
dicatoria.& ſi pœnæ eſſent difformes , ſi quidem ſunt
iudices eiuſdem territorij, prima tn̄ ſententia execu-
tioni mandabitur,ar.ff.loc.in operis. Secunda.n.ſnia,
inquantum aduerſaretur ꝯ effectum primæ, nulla eſt,
no.in l.j.C.qn̄ prouo.non eſt nec . Si autem ſunt iudi-
ces diuerſorum territoriorum, tunc puto , ꝙ melior
ſit conditio occupantis,ar.ff.de nox.l.ſi quis à multis.
8 ¶†Sed quid ſi in capiendo malefactorem ſimul cōcur-
rant diuerſa officia , quæro quis dicatur occupaſſe?
rn̄.ſi ſunt paria,neuter. Et ideò in executione faciēda
uterq; concurret:uel ſi ſunt uiri diſcreti,unus deferet
alteri,ut no.ꝭ.de teſt.c.paſtoralis.Sed in eodem terri
torio inferior debet deferre ſuperiori . at in diuerſis
territoriis unus non eſt ſuperior altero , niſi territo-
ria ſubalternentur,ut no.eleganter.ff.de manu.l.apud
eum.ff de re iu.l.ꝯ pupillum.§ ſi.ff.de d m. infe.l.iiij.
§.j.& ar.C.de dona.l.in hac.§.j.C.de of.præf.ur.l.j. &
C.de of.rec.prouin.l.potioris gradus.¶Ibi,Adhibeat,
not.ꝙ nullus tabellio poteſt ſcribere acta iudicij niſi
9 de iudicis mandato.¶†No. ꝙ tabellio dr̄ publica per
ſona.Itē no.ꝙ de actis iudicij non eſt neceſſe,ꝙ nota-
rius ſit rogatus à partibus,ſed à iudice eoipſo , quod
eſt ab eo generaliter deputatus.¶Itē not. ꝙ hic dr̄ de
duobus ſcriptoribus,alibi non reperiri . Imò regulr̄
non ualet ſcriptura priuata,ut.C.qui po.in pig. ha. l.
10 ſcripturas.¶†Dicit Inn.ꝙ non creditur tabellioni, ni
ſi addat cohærentias loci , & temporis rogati inſtri.
Nā ſi enuntiet de alio loco,& tpe,non probat.& dicit
uerū,ubi agatur de actu producendo in eſſe:ſed ꝑ uer
ba enunciatiua bene probatur confeſſio producentis
actus,ſi emittuntur principlr̄ propter ſe,i.non termi-
nantur ad aliud.ff. depo.Publia,in ſi. Sed ſi incidēter
proferuntur,una gl. ſing. quod probant quò ad exci-
piendū, & non quo ad agendū.ff.de rei uin.l.emptor.
§.ancillæ,& non eſt alibi ita clara,& ff.de lib.leg.l. nō
11 ſolū.§.ſi liberationes,& l.j.de excep.do.¶†Ibi,Duos,
no. tabellionem fungi loco duorum uirorū bonæ fa-
mæ.Not.unum tabellionem ſufficere:aliqn̄ duo,ſi ad
diuerſa officia,in aut.de hær.& Fal. §. ſi uerò abſunt.
C.qui teſta.face.poſ.aut.hac conſultiſſima.§.ſi. aliqn̄
ad cautelam fit.Ibi,Fideliter,aliàs committit *falſum*,
12 ut.ff.de falſis.l.ſi quis obrepſerit.¶†Ibi,Vniuerſa,no.
ꝙ tabellio nihil dēt omittere.debet ēt ſcribere prote
ſtationes,quæ fiunt apud acta, & hoc includit ſub uer
bo generali,&c.ut no.in aut.de tabel.§. non autem.&
ſcias,quod iſti debent eſſe partibus non ſuſpecti,ut ſin
gulariter no.gl.in aut.de trien.& ſemiſ. §. quod ſæpe,
collatio.iij.¶Ibi,Citationes, citatio eſt primū princi-
pium,ſiue primus ingreſſus futuræ li.inſti. de pœna te
13 merè litigātium.§.ſi.¶†No.ꝙ quadruplex eſt citatio,
ſcilicet ante iudicialis,quæ fit pro lit.ingreſſu. iudicia
lis,quæ fit pro lit.ad ulteriora proceſſu , iudicialis, id
eſt peremptoria.poſt iudicialis, quæ fit poſt ſententiā
in articulis opportunis.¶Item no.in uerbo ,tempore,
quod ſi teſtis iurat una die,& deponit eadem die uſq;
ad noctem,non eſt neceſſe,quod ſcribatur hora.Sed ſi
deponit altera die , tunc dēt ſcribi non ſolū dies iurī,
ſed ēt dies depoſitionis.& eſt ratio diuerſitatis : quia
nomen diei eſt nomen complexiuum multarum hora
rum qn̄que naturalium,qn̄que emergētium iuxta na
turam,ſeu exigentiam actus,qui geritur.Sed una dies
non eſt nomen complexiuum alterius diei. & ideō opor
tet per ſe ſcribere diem iurī,& per ſe ſcribere diē de-
poſitionis,quia non eſt unus actus cōtinuus. & ſi tu di
cas,quare hoc,cum depoſitio trahatur retrò ad diem
iurī?Rn̄.illud uerum eſt, niſi conditio teſtis medio tē
pore ſit mutata,ut quia de amico factus eſt inimicus.
de fami factus eſt infamis,uel è ꝯrio.non enim poſſunt
contrariæ qualitates , & oppoſitæ diuerſitates ſimul
iungi per aliquam fictionē,ut ff.ad Carbo.l.iij.§.dux.
ſed ultima præualet,ut.l.ſi mater. C. ne de ſtatu de-
fun.¶Sed obiicitur,pone,quod tempore iurī erat ini-
micus,ſed tempore quo depoſuit,ceſſauerat inimici-
tia,quō poteſt hoc conualeſcere,quia irritum eſt? rn̄.
uerum diceres,ſi eſſet irritū ipſo iure,ut ſi teſtis erat
excommunicatus.ſed teſtimonium inimici non eſt ir-
ritum ipſo iure,ſed ope exceptionis;& ideò conuale-
ſcere poteſt , quia ſuperuenit extremum confirmans,
ar.ff.de pact.l.ſi unus.§. pactus,ne peteret : ſed ſi poſt
perfectum teſtimonium id eſt iuramentum, delictum
ſuperueniret,nouus caſus impedimenti non reſcindit,
quod conſummatum eſt, ut. ff. de infa. l. furti. §. j.
15 ubi de hoc eſt gloſſ.not. ¶ † Ibi, Citationes , ualidas
uel inualidas : quia non pertinet ad tabellionem
cognoſcere

cognoscere de ualetudine citationis, sicut nec de inualetudine testamenti, uel ꝯtus, ut. l. 2. ff. quemad. testa. ape. fallit, ubi prohibetur redigi in scriptis, ut in aut. de non alie. §. quia uerò uerisimile. tñ ubi non tenet citatio, non tenet sñia lata ꝯ absentē, ut no. ff. de acc. l. si accusatotib. nec ꝑpetuatur iurisdictio ut no. Arch. de of. dle. quamuis, lib. 6. 2. q. 6. non ita, nec interrũpitur ꝑscriptio. C. ne de statu defunc. si pater, & 16. q. 6. §. hæc de pręscriptio. in glo. de fo. compe. proposuisti, in fi. & no. ĩ. de ap. ut debi-16 tus. ¶ † Ibi, dilationes. dicit Ber. ꝙ non tenet dilatio, nisi cõtineat certũ spacium tpis. & not. super hoc uerbo, dilationes, immo uř, ꝙ debeãt dici abbreuiationes. Nã cũ qui possit probare de iure suo usq; ad sñiam, & istud tps abbreuiatur, ut in c. indultum, ꝑ Dy. de reg. iu. in 6. sed posse probare usq; ad sñiam non dř dilatio, sed quædam exceptio: alioquin nil possit interim innouari, nec aliqua dilatio dari ꝙ est falsum Illa autem sola dicitur dilatio, quæ habet certũ principium, & certum finem tpis. & sic non obst. oppositio in uerbo, uiros. Dicit Ber. ꝙ in actis non est opus testium descriptione tñ tutius est, ꝙ ponantur testes. ¶ Ibi. Citationes, supple, & cõmissiones. Nã iudex ẽ ille, q citat. nũtius ãt ẽ ille q itimat, ut. C. de exhib. reis. l. Item supple, relationes. Nam si nuntius non retulit iudex non potest ad ulteriora procedere, ut not. Bart. ff. de conditio. & demonstratio. l. multum interest, nisi utraq; parte pręsente. ff. de re iudicata, de unoquoque ¶ Ibi, Recusationes, dicit Ber. ꝙ iudicis recusatio danda est in scriptis. ¶ Ibi, Exceptiones, dicit Ber. ꝙ exceptio danda est in scriptis. ¶ Ibi, Rñsiones, dicit Ber. quod interrogatio & responsio debet fieri ad petitio-
17 nem partis. ¶ † Ibi, Interrogationes, dicit Ber. ꝙ nisi pars ponat, suæ interrogationi non est rñdendum, qđ no. Idem ait, ꝙ si iuratum est de ueritate dicenda, rñdere dẽt per sic, uel per non. sed si est iuratum simpliciter de calumnia, dẽt rñderi per credit, uel non credit, tene menti. ¶ Idem ait, ꝙ iudicis non est ponere, sed interrogare. ¶ † In uerbo, Confessiones, dicit Ber. ꝙ etiã tacita confessio dẽt scribi hoc mõ, talis interrogatus noluit rñdere; quod no. Dicit Ber. quod per directam negationem fit litis conte. secus, si per indirectam. i. excipiendo. & est ratio, quia excipiens præsumitur agere. sed nemo ante li. conte. dř agere propriè loquendo, ut dicit gl. singu. ff. de pecu. l. si postea. & qui excipit potest excipiendo tacitè petere se absolui, qđ etiã expresse petere potest, gl. habes notabi. ff. de in ius uocando. l. libertus. ¶ Ibi, Responsiones, dicit Ber. quod ad interrogationẽ factã per, est, uel non, debet rñderi per, est, uel non: si autem per credit, uel non, debet rñ-
19 deri per credit, uel non; quod no. ¶ † Idem ait, ꝙ omnis confessio potest reuocari errore, Ibi, Instrumentorũ & ibi, Renuntiationis. Dicit Ber. quod post conclusum uel renuntiatum in causa nihil potest probari etiam per instrumenta, nec etiam produci, quicquam; quod bene no. Ibi, Interlocutiones, dicit Ber. quod interlocutoria potest ferri uiua uoce: tamen postea debet redigi in scriptis. Ibi, & tempore. dicit Ber. quod acta debent plenè edi cum die & consule. item rescripta: quia

¶ Quod citatio nulla non inducat præuentionẽ iudicij nec præoccupationem iurisdictionis, adde quod ꝓbatur in c. proposuisti, in uerbo legitimè citatus, & ibi no. omnes, & ibi cano. dant quædam alia similia quæ & etiam alia adducit Lu. Ro. ubi ita consuluit in consilio cccc xij.

sunt fundamenta iurisdictionis; quod tene bene menti
20 ¶ † Ibi, Recusatione, dicit Ber. quod processus iudicis recusati factus recusatione pendente est ipso iure nullus, allegat. l. satis no. C. si quacunque prædītus potestate. l. j. quod uerum est, si fiat post electionem arbitrorum: sed si ante, ualet, & potest appellari non obstã te. l. contraria: quia ibi est speciale: quia non solum iudex ibi erat suspectus, sed terribilis litigatori. ¶ Item ibi erat suspicio iuris & de iure. conclude, quod si exceptio suspicionis non indiget probatione, processus postea factus est nullus ipso iure, quod no. ¶ Ibi, Competẽti ordine, no. scripturas esse congruo ordine, situã
21 das & nõ ꝑposterandas. ¶ † Ibi, Loca & tpa, no. locum & tps debere apponi in scriptura etiam scripta per manum tabellionis, sed bonorum uirorum, non obstante ff. de pig. l. cum tabernam. §. idem quæsijt; quia ibi erat scriptura domestica, hic forensis. ¶ Ratio autem, quare debet apponi locus & tempus in instrumentis, est, quia circunscriptio loci, & temporis reddit rem magis certam. sine autem istis esset scriptura generalis & ambigua, & non posset reprobari, quod est ualde absurdum. ¶ Item propter dñam loci & temporis sæpe diuersa iura statuuntur. ff. de nego gest. eum actum. ff. de no. oper. nun. non solum. § sed ut probari. ff. de peti. hære. si post motam, & no. in c. abbate, de re iud. in gl. satis notabili, & C. de contrah. & commit. stip. optimã.
22 ¶ † Ibi, Tribuantur, no. quod quicquid est de actib. dẽt edi partibus ¶ Ibi, Penes scriptores, no. originalia nemini tradenda. ¶ Ibi, Per hoc nota recurri ad ꝓtocollũ, & ei debere stari, & non exẽplis. ¶ † Et no. quod
23 ex originali idẽ notarius qui fuit rogatus, ꝑt sumere quot originalia uult non discordãdo in aliquo ab originali primitiuo. ut hic. Nã sæpe expedit sæpius edere ut. ff. de edẽ. l. ueluti. §. hæc uox. Si ãt alius notarius sumat exẽplum idemmet, quĩ semel sumpsit, ꝑt sæpius sumere ex ipso primo exemplo sumpto cum auctoritate iudicis, ut. ff. de adm. tu. l. chirographis, in principio ubi est bona gl. alius autem notarius ex hoc non potest sumere exemplum etiam cum auctoritate iudicis: quia hoc est simile auditui. auditus. n. illud testimonium non ualet de hoc per Cy. C. de diuer. rescript. l.
24 si qua. † Notarius scribens se facere procuratorem. ꝓbat contra se, non pro se. Bar. in l. j. ff. de stipu. seruo. si alia pars acceptat probat etiam pro se, ut. ff. deposi. l. Publia. §. se. si idem sit potestas, & notorius potest scribere acta sui si est consuetudo castri, uel uillæ alias nõ Dicit Bar. in l. 2. ff. de stip. ser. & sic cõsuetudo castri uel uillæ dãt sibi istã ptãtẽ scribẽdi: quia paruæ cãe sunt.
25 ¶ † Ibi, Neglexerit, no. iudicem etiam inquisitorem, qui non facit scribi acta per ordinem, puniri de negligentia arbitrio iudicis, quod est no. dignum. Et ideò in libellis, ponitur, ꝙ iudex puniatur, inquantum bono uiro uidebitur æquum, Ibi, Per superiorem, nota. quis debet syndicare officiales, quia superior eorum.
26 ¶ † Ibi, Processu, procedere pertinet ad partes in his, quæ concernunt ipsas: sententiare pertinet ad iudicem. unde ista litera dicit, quod non præsumatur pro processu. tamen non dixit, quod non præsumitur pro sententia. Nam si constat de processu, præsumitur pro sententia, ut no. Dy. in c. quod quis mandatum, de regu. iu. lib. 6. Nam iudex in pronuntiando semper præsumitur habere Deum præ oculis, ut l. fi. C. ad l. Iul. repetet. & non solum iudex, sed ẽt arbiter & arbitrator, ut no. Dy. in consiliis suis, in consil. quod incipit Tholomæus Manentis. ¶ Et conclude, ꝙ pro iudice Bal. super secundo decr.

præ su-

a *Vide Alex cons. 109. 2. dub. vol. 2. & per Feli in c. ecclesia sancta Maria, colu. xij. uer. no. de const.*

præsumitur quod rectè, sed nõ quod ritè[a] ut no. ff. de acqui. pos. iuste. primum fallit propter uitium pronunciationis ut dicit illa. l. singularis ff de excu. tu. l. qui testamento. Secundum fallit quando partes fuerunt præsentes tempore sententiæ, & neutra appellauit. Nam præsumuntur omnia solemniter acta, ut no. in l. 1. C. de fid. instr. & iur. hastæ fisc. li. x. & est tex. expressius quem gl. hic alle. no. C. de rela. l. j. & ff. quando app. sit.
27 l. fi. & ibi per Bar. ¶† No. unum sing. casum, in quo debet fieri ius summarium, non oblato libello, sed executiuè ut quando fiscus occupauit bona debitoris mei delinquentis, ut no in l. res q. § j. ff. de iure fis. & ibi per Bar. & in c. ex literis. s. e ti. ubi est tex. no. ¶ Item fallit, quando sententia est multum antiqua, & tunc præsumitur pro processu, ut no. Cy. C. de prob. l. solemnibus. Item fallit, quando acta sunt combusta casu fortuito, uel aliter deperdita, sicut sæpe contingit, quando ciuitates mutant statũ, & scripturæ archiui destruuntur. & hoc dicit hic quædã gl. Ber. quæ est ualde notabilis, & secundum prædicta debet intelligi. & in præsentia. s. de renun & quod no. per Inn. hic, & s. de of fi. deleg. cum iniur. & j. de eo qui fur. or. susce. Innotuit. & s. de rest. spo. cum ad sedem. Nã pro iudice præsumitur uerum est, si acta patiuntur: alias secus, tex. est hic nota. & quam plura alia uide per Bar. ff. de uerbo. ob. l. sciendum. Et no. quod Berna. non contradicit Inn. quia Inn. nõ dicit, quod non appellare firmet sententiam contra nullitatem hoc. n. uix potest fieri per pactũ. ut. C. communia utriusque iud. l. j. ubi de hoc est bona gl. sed dicit, quod appellare nõ inducit præsumptionem ualiditatis sententiæ & actorum, & tamen fatetur Inn. quod per uerba sententiæ recapitulantis acta non probantur ipsa acta interuenisse, quæ dudum ante sententiam interuenire debuerunt: quia scriptura non probat nisi ea, quæ geruntur eo loco, & tempore, cũ
28 locus & tempus sit de substantia, ut dicitur hic in text. ¶† Dicit In. quod non creditur tabellioni, nisi addat cohærentias loci, & temporis rogati instrumenti. Nam si enunciet de alio loco & tempore, non probat, & dicit uerũ, ubi agitur de actu producendo in esse. sed per uerba enunciatiua bene probatur confessio præcedentis actus, si emittuntur principaliter propter se, & non terminantur ad aliud, ut no. ff. depos. l. Publia, in fi. Sed si incidenter proferuntur, dicit una gl. fin. quod probant quoad excipiendũ & nõ quo ad agendũ, ut no. ff. de rei u n. l. emptor. §. ancillis: & non est alibi ita clarè, & ff. de lib. leg. l. non solũ.
29 §. si liberationis, & in l. pe. ff. de excep. doli. ¶† Porrò solemnitas cohærens & intrinseca bene præsumitur, quia est pars eiusdem actus; sed remota non præsumitur ex ui relationis ad aliud documentum, sed ex ui taciti consensus non appellantis, nec contradicentis, quia est pars eiusdem actus; & ideo contradicere debet & protestari. & tũnc licèt non appellet, non præsumitur pro process u, ut. C. de arbi. l. cum antea. ¶ Ibi, Veritati, & æquitati, nota duos lapides angulares ueritatem & æquitatem. concord. ff. de offi. præf. illicitas. §. ueritas. ff. de in integ. restitutio. omnes. ff. de eo, quod cer. lo. quod si Ephesi. ¶ Item no. quod infra dicit quod
30 iudices debent esse honesti & discreti. ¶† Ibi, Partibus no. de actis iudicij non debere fieri copiam nisi partibus, id est litigantibus, uel ius litigandi habentibus pro suo interesse, de quo debent docere, ut infra de testi. ca. ueniens. ff. de inoffi. testam. si suspecta, & ibi no. & adde quod no. Inno. infra de fid. instrum. §. perpetuus. ¶ Ibi, Idoneos, id est bonæ opinionis & famæ: alias non possent scribere acta. notarius autem publicus bene posset scribere, donec toleretur in officio, ut no. Inno.
31 j. de hæreticis fraternitatis. ¶† Dicit Ber. quod officium tabellionatus non est dignitas. hoc etiam dicit glo. C. de decur. uniuersas. & ideo potest conficere instrumẽta, ut ipse no. ff. ad l. Iul. repe. l. eadem, quod intellig. nisi sit periurus: quia falsum commiserit, ut in auth. de qõ. §. fi. etiam si superior ei indulserit pœnam, sed non famã, ut no. in l. ij. § miles ff. de his, qui no. infam. & l. qui cũ
32 uno. ff. de re mili. ubi sunt bonæ gl. ¶† Quæro, quidã falso dictauit, sed notarius bona fide scripsit. resp. ipse punitur, non notarius, ut. ff. de fal. si quis obrepserit, per Bar. & est ratio, quia dictare est delictum de per se subsistens. unde glo. dicit, no. illicitè dictantem puniri. nõ tamen omne, quod illicitè scribitur, uel dictatur pœna falsi coherceretur, nisi ueritas mutetur, ut singulariter not. in aut. de non alie. §. quia uerò. No. quod omnes actus iudicij hñt propria nomina, & discreta officia, & unus nõ fungitur uice alterius, de hoc no. in c. sæpe, de uer. sign. in
33 cle. ¶† Item no. quod in iudiciis paruus error in principio magnus fit in fine. & est uerbum Aristotelis in libro cæli & mundi; & ideò prudens aduocatus non currat ad actũ, sed intrinseca linea cordis totum metiatur opus,
34 ut dicit Gofffr. in poetria nouella. ¶† Item scias, quod dictio, &c. si est longa, idem est dicere, quod reliqua, & ponitur extensiuè. Si uerò est breuis, & refert se ad præcedentia, ponitur relatiuè, uel repilogatiuè, ut l. Gallus. §. rectè. ff. de libe. & posthu. & hoc si refert ad præcedentia. sed si post dictionem, &c. sequatur relatiuũ quod, & additur speciei, restringit. ff. de le. ij. l. ea adiectio. Sed si inseratur generi, est regula generalis, ut hic, & de lib. præte. aut. ex causa, & ff. si pars hær. peta. illud. in fi. ubi includit omnia necessaria sub breuiloquio suo dictio, &c. aut apponitur super oratione imperfecta, & eã perficit, ut d. l. Gallus. Itẽ si inter perfectã & perficit imperfectã imperfectã. Sed si apponitur circa res, significat eas res,
35 quæ naturaliter insunt, uel cohærent: non alias. ¶† Ibi, Documenta, sed an acta possint probari per testes, respondeo sic, ut infra de testi. l. Albericus, & est text. notabilis cum gl. sua. C. de hæreticis. l. quoniam, & ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. oportet, & C. de fid. instrum. l. sicut iniquum, & quod no. per Cyn. in aut. si quis in aliquo documento. ¶ Et not. quod id, quod non reperitur scri
36 ptum, uel probatum, pro omisso debet haberi. ¶† Itẽ nota negatiuam probari a contrario sensu. uerbi gratia, uides hæc adesse, ergo à contrario sensu uideo contrarium abesse. ff. de fideiuss. l. fideiussores magistratuũ. §. nec Aurelio, & C. si cert. peta. l. fin. & repete, quod dixi superius, quod negatiuæ conclusiones non possunt probari nisi per mediam affirmatiuam loquendo de probatione testimoniali, & non de syllogistica argumẽtatione, seu disputatione intellectuali. ¶ Opp. & uidetur, quod negatiua possit probari, ut supra eo. ti. c. tertio loco. Sol. ibi erat coarctata, uel dic ut opp quod requirantur duo tabelliones, ut in aut. de hære. & Fal. §. si uero absunt. sol. expone, ut ibi nota. ¶ Opp. quod tabellio non æquiualeat duob. testibus, cum unus testis instrumentalis & numerarius fidem instrumenti faciat uacillare, ut l. j. in fin. ff. quemadmod. testam. aperi. so. dic ut ibi not. & C. de fal. l. si quis decurio. ¶ Opp. quod uox mortua tabellionis probat solemnitatem 7. testium, ut. C. de fideiusso. quæstionem. Solut. dic ut ibi nota. per gloss. & alios.
37 ¶† Quæro, an isti duumuiri, id est duo uiri teneantur iurare suum officium legaliter exercere? dicunt hic docto. quod non: quia non reperitur lege cautũ, pro quibus

bus facit gl.or.l.j.in prin.ff.de uen.inspi. tu dic cōtra. nam si iurat tabellio in sui creatione, & argentarius in sua matriculatione, & miles in sua promotione, & aliàs tanq̄ priuati habentur, ut not.C.de off. magistri mili.l.eos, in gl.singulari, & ff.de eden.l.quidam.§.nūmularios, ubi gl.solennis. ergo & isti duumuiri, q succedunt loco tabellionis, istud autem iurm̄ sufficit præstari ipsi iudici etiam in absentia partium. non ergo iurauit tanq̄ testis. quia tunc deberet pars citari; & ita
38 intelligitur d gl.de uen.inspi.¶† Quæro an isti duumuiri efficiantur per hoc tabelliones causæ? respōdeo, non: sed sunt simplices scribæ.¶ Et ideò, si statutum diceret, q̄ tabellioni falsum committēti amputaret manus, isti non comprehenderentur in uerbis statuti: qa nemo potest uerum tabellionē creare, nisi solus princeps, uel ab eo hanc potestatem habentes, ut no. Inno. de fide inst.cum.P.tabellio. nec etiam potest dici similis casus, cum distinguatur tanq̄ casus oppositus p̄ di-
39 ctionem, aut.¶† Sed nunquid ista scriptura istorū duūuirorum facit fidem, ubicunque producatur in toto mundo? rn̄.sic, casus est no.hic. Sed ecce non credit̄ codici unius mercatoris ad plenam fidem, sed quid si est codex plurium mercatorum? ur̄ credendum, ar. ff. de eden.si quis ex argentariis.§.j. Sed ibi non dr̄, q̄ dēat credi: sed debet edi.dic, q̄ si scriptura unius mercatoris faciat semiplenam probationem, scriptura duorū faciat plenam, siue uterque scripserit, alius subscripserit, uel sigillauerit; tex.est solennis in d.§.j.& quod ibi no.per Guil.de Cu dicit Ber.q̄ confessio tacita debet scribi in actis. sed an ille, qui non uult litem contestari, uideatur tacitè confiteri? rn̄.non, ut eleganter not. Iac.de Are.in l.j.§.qui uerbo.ff.de uen.inspi.tn̄ potest detineri in carcere, donec rn̄deat, tex.est no.C. qūo &
40 quando iud.l.consentaneum.¶† Et scias, q̄ cōtestatio litis alia est plena.i.hincinde.alia semiplena, ut quādo actor tm̄ lit.conte.absente reo, ut. C.de in rem actio. l.ij.uel qn̄ reus tm̄ li.contes.absente reo, ut.C. qūo &
41 qn̄ iud.in aut.qui semel.¶† Item qn̄ quis rn̄det inquisitioni, ut.s̄.ut lit.non contest. qm̄ rn̄dendo contestat̄ litem, & non potest deinceps opponere declinatorias fori, ut.ff.de adult.l.si maritus.§.præscriptiones, & ff. de pub.iudi.is qui reus. & ideò post rn̄sionem rei non auditur in criminali reus recusans. nam si actor dicat, nolo respondere, reus non potest dicere, si non responderis, declino iurisdictionem: quia sopita est hæc declinatoria; & nunc intelligis.l.neganda.C.qui acc. nō pos. Item intelligis, rationem quare post lit. conte. nō cogitur actor rn̄dere libello reconuentionis: quia nō
42 est ei præiudiciale, si non rn̄det.¶† Vltimò no.q̄ mora litis contestandæ iurisdictionem perpetuat, ut.ff̄ si qs cautioni l.si cum, in fi. & non est alibi. ubi autem non fit contestatio nec plena, nec semiplena, quod est per litis naturam, & non per accidens, tunc non dr̄ lis contestata, sed lit.controuersia, ut in c.dispendiosam, de iudi.in cle. sed ubi ad malitiam contumacis superādā, habetur tunc lis pro contestata, inter præsentes requiritur uera li.conte.ut.C.de temp app.l.si §.illud.C.ne lic.in una, eademque causa.l.j & quod no.j̄.qui fi.sint
43 leg.per uenerabilem, per Ber.¶† Quæro, utrū in actibus, qui fiunt in iudicio, requirantur testes? rn̄.non, ut. C.de do.l.donationibus: quia p̄sentia iudicis, de quo notarius testificatur (aliàs enim nō ualeret scriptura) loco testium habetur. tamen si est talis actus, qui totū negotium determinet, p̄sulo, q̄ habeantur duo testes,
44 ar.C.de testa.omnium& hic in uerbo p̄sonas.¶† Quæro, quid sit citatio? respon. uocatio in ius. ff. de in ius uo.l.j. hoc non debet fieri per nuntium, nisi mandato iudicis.C.de exhi.reis.l.neminem.& est ratio: quia debet continere terminum, cuius assignatio ad solū iudi-
45 cem pertinet: quia in arbitrio iudicis est.¶† Quæro, quid est dilatio? respon.est termini assignatio, ne præcipiti uia quis teneatur se defendere.¶ Quæro, qd est recusatio? respon.suspecti allegatio.¶ Quæro, an sine interrogatione ualeat responsio; respon.ut.l.sinc.ff.de inter.actio.& c q̄ro, quid est confessio? respon.sine implicita cōtradictione consensio.¶ Quæro, quid est exceptio? respon.est obiectio ad excludendum agentem quæro, an relationi nuntij debeat credi? rn̄. sic: aliàs frustra referret, si ei non crederetur. & hoc uerum, si citatus non neget. si āt negat, quanta fides est adhibenda, committitur arbitrio iudicis. quid si citatus dicit, nolo uenire, nunquid, q̄ ita dixit, probatur per relationem nuntij? quidam dicunt, q̄ non: quia non pertinet ad actum commissionis. quidam dicunt q̄ sic: quia est de appendiciis. dic tu.ut.j̄.de app. cum parati. sed quare non creditur iudici, & creditur nuntio? rn̄. quia iudex non debet esse iudex, & testis, & nuntius est testis actus ibi commissi. sed quid si nuntius non retulit iudici, tamen ambasiatam fecit? dicit Ber. non ualere: quia iudici ignoranti non est aperta cognitio. ff.de cō
46 di.& de.multum interest per Bar.¶† Quæro, an sit necesse producere instrumenta? respondeo, hic uidet̄ casus expressus q̄ sic in uerbo, productiones. idem in testibus.¶ Quæro, an instr̄m uenditionis productum efficiatur de actis? rn̄ uenditio non efficitur de actis, sed productio instrumenti sic s̄m Inno. & ideò productio debet edi cum die & consule: sed uenditio non.¶ Quæro, an requiratur peremptorium? rn̄. quo ad refectionem expensarum sufficit una citatio: sed non quo ad missionē in pos.uel diffinitiuam, & no.gl.¶ Quæro, an sit idem renunciatio, & conclusio? & tex. ur̄ hic q̄ non.
47 dic ut.s̄.de caus.pos.pastoralis.¶† Quæro, an iudex ex qualibet culpa faciat litem suam? gl.dicit q̄ sic. tu dic cōmitti arbitrio iudicis, ut.l.si iudex, ff. de uariis cog.
48 ¶† Quæro, an iudex, uel arbiter ex negligentia faciat litem suam? rn̄.sic, de eden.argentarius cum aūt.C.de pac.l.pe.ff.de dam.infe.l.iiij.§.cum in aut. de quæsto-
49 re.§.super hoc.¶† Quæro, an inquisitor, qui temerè inquisiuit, teneatur ad interesse parti? rn̄ sic, text. est notabilis.C.de execu.tu.l. seueriter.¶ Idē tabellio. C. de magi.cōue.l.fi.quæ.l. est multum notabilis ad hoc. ¶ Quæro, an iudex pro culpa possit criminaliter puni-
50 ri? rn̄deo sic pœna arbitraria; tex.est hic fin.¶† Vltimò not.q̄ acta iudicij sunt stricti iuris, & omissum hr̄ pro omisso, nec creditur iudici uolenti iustificare sētētiā suam aliunde, q̄ ex actis. & hoc determinat istud c. so-
51 lenne.¶† Restat aliqua dicere. & primò, utrum si sint plures collegæ, credatur eorum assertioni dicit Inn. q̄ sic, & q̄ ita se habet stylus curiæ Romanæ; quod intelligo, si eorum non intersit. aliàs enim sunt suspecti, ut.C.de app.l.eos, in prin.quod dic, ut legi. & not. C.de arb.l. ne in arbitris. Nā si repellitur aduocatus p̄p affectionē uincendi. ergo iudex, cuius interest defendere factū propriū. sed si non reuocetur in dubiū, an sit bene iudicatū, sed an sit iudicatū, uel qualiter intelligat̄, nulla affectio est; & iō iudices p̄nt testificari i forma testis, ut no.ff.de iudi.l.si p̄tor.§.j. Illud ē certū, q̄ nullus litigatorū, uel adhærētiū p̄t esse testis. qa hi libet hēt affectionē uincēdi, ut no.dicit tex.ff. ad.l.Fal.
52 in rōne.§.cū qdā.¶† Quæro, an tabellio possit scribere com-

re commissionem sibi factam? dicit Hosti. q nō: sed debet scribi per alium tabellionem: quia mandatum debet probari nō per propriam scripturam, sed alterius. hinc est, q notarius constitutus procurator non pōt conficere instrumentum de ista procuratione. 96. dist. nobilissimus. sed de reuocatione sui mandati uidetur, q possit suum instrm̄ conficere, ar. ff. de contratabu.
53 l. non putant. §. si quis sua manu. ¶ † Quæro, nunquid fundamenta iudicij. i. delegatio, & mandatum procuratoris, uel tutoris præsumantur producta, q à sententia lata contra præsentem non appellatur? rñ. sic, nisi contrarium probetur, ut no. in c. j. de elec. li. 6. quia q non contradicit, uidetur confiteri, ut not. dicit tex. in l. si. ff. quando ap. sit. & hoc uerum in rescriptis, si constat de rescripto, licet non appareat de præsentatione rescripti. sed si nihil constat, nihil est, dicit Ber. s̄ de offic. deleg. cum in iure, nisi in actis sit registratus tenor rescripti totius, uel saltem pars necessaria & intellectualis: quia ex quo est registratus authoritate iudicis, succedit loco originalis scripturæ secundum Inno. & Ioan. And. adde, q si est ibi imbreuiatum &c. talis imbreuiatura, non facit rem dubiam, quæ est in superiorib. partibus instrumenti explanata, ut. ff. de leg. ij. l. cum pr̄. §. uicos, & C. de insti. & substi. l. pe. nec oportet scribere nisi ea, quæ necessaria sunt, ut. C. de preci. impe. offe. l. fi. & est tex. no. C. de app. ampliorem. § j. quæro, an notarius possit scribere acta sine conscientia iudicis, uel eius commissione, respon. non, ut dicunt duæ gl. no. C. de testa. hac consultissima. §. pe. & C. de libe. cau. l. iu-
54 bemus. ¶ † Quæro, utrum unus notarius possit se intromittere de offi. alterius? respon, non, si est notarius solenniter deputatus per superiorem, ut. C. de execu. & exac. l. quicūq;, li. xij. & ibi bona gl. & ar. C. de spor. l. j. nisi necessitas urgeat propter absentiam alterius notarij. nam tunc de mandato iudicis potest supplere uices absentis, arg. in l. j. ff. de offi. consul. Et de ista absētia debet fieri mentio in commissione iudicis, ar. eorū
55 quæ no. ff. rem ra. ha. l. actor. ¶ † Quærit Inn. utrum delegati probentur per sigilla delegantium? & dicit q̄d sic, ut. s̄. e. post cessionem. quærit Inn. utrum notarius possit scribere uacillationes testium? dic q potest scribere dictum testis, prout testis loquitur. ¶ Sed quædam sunt, quæ non loquuntur, ut trepidatio; & ista debet scribere mandato iudicis & non aliter. & in scribēdo debet facere mentionem, qualiter iudex sibi mandauit, quod scriberet eorum trepidationem, & q ista sibi scribenti forte uidebatur per pallorem uisus, uel quia incæpit flere, arg. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. quid si iudex non confidens plenè de uno notario, adhibuit duos, quis notarius tenebit apud se originale? respondeo, dignior, ut. l. fi. ff. de fide. instr. & cæteris aliis paribus senior, ut no. Inn. de ma. & obe. c. j. uirtus & bona fama præfert̄ omnibus, ut dicit tex. in aut. de mo. & eodem modo si quæratur, penes quē debeant stare codices rationum mercatorum. ¶ Item no. q etiam in codicibus priuatis recurritur ad origina-
56 le; tenementi. ¶ † Quæro, nunquid negatiuæ omnium actorum probentur per acta? respon. sic & ratio est: q̄a cum notorius teneatur singula scribere, quod non reperitur scriptum, non præsumit̄ actum sumpto argumento à fide tabellionis, & sic per rimationem actorū probatur negatiua secundum Ioan. An. in fi. istius. c. & alios. ¶ Item per rimationem actorum probatur rem aliter se habere, q iudex dixerit, ut hic in tex. uel pars
57 asseruerit, ut. C. de erro. aduo. l. fin. ubi bona gl. ¶ † Et no. q Ber. tangit hic, utrum appellans, an appellatus debeat probare in causa appellationis. & dic aut uult probare aliquid nouum; & ipse debet probare, ut d. l. illa no. ff. quod cum eo. l. Titianus, ut. C. de temp. ap. l. per hanc. aut partes nolunt probare aliquid nouum; & tunc sufficit producere acta iam actitata in ueteri causa. s. in eorum forma substantiali saltem in fundamentis probationum, ut plenè notaui. C. de app. l. hi q ad ciuilia, in lec. mea solenni & copiosa, ubi uideas si placet: sinautem, tu autem. hoc uerbū dicit dominus Ebrudunensis, qui uocabatur Dumbranius Cardinalis uir egregiæ excellentiæ me præsente, & domino Bar. de Saxo ferra
a to sum̄mo[a] doctore, ac præcepto a re. meo. ¶ Extra quæro, iudex inquisiuit ɔ̄ quendam de incendio nocturno: Princeps commisit causam alteri, qui absoluit inquisitum. iste absolutus accusat inquirentem de falso; quæritur quid iuris? Præsupposito statuto, quod disponit, quod de talibus maleficiis debeat inquiri? respon. quod à præsumpta calumnia excusat necessitas officij: sed ab expressa nō excusat, ut plenè & eleganter not. ff. de insa. l. athletas. §. calumniator. Item a præsumpta excusat fama inquisitionem præuenientis: sed non ea, quæ inuestigatione inquisitoris orta est, & hoc per illam. l. no. ff. de adul. l. miles. §. mulier. ¶ Item excusat inuestigator bonæ famæ, ut eleganter no. Bar. ff. de falsis. l. athletas. sed quomodo probabit̄ dolus? respon. ex inimicitia capitali, & quia fortè iudex hoc dixit, ut no. in l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. quib. ex cau. in pos ea. & ff. de exce. do. l. apud Celsū, in prin. ubi bona gl & ar. ff. de arbi. l. nō distinguemus. §. cum quidam. & forte hoc crimen in iudice non dicitur proprium crimen falsi, sed crimen imposturæ, ut. ff. de extraor. crimi. l. sacularij. §. j. uel dic, ut no. in l.
58 fi. C. de pœna iud. qui male iudi. ¶ † Et not. q etiam sine accusatore fiunt contra rectores terrarum inquisitiones generales. Nam sicut libellus generalis procedit contra tutorem, & curatorem, ita contra magistratum, qui tenetur rei publicæ reddere rationem generalem de omnibus gestis tempore sui officij. unde si, super ista generali inquisitione fiant probationes speciales, condemnabitur ex ipsis probationibus, non facta alia inquisitione speciali, ut. C. de iudi. l. licèt, hoc ergo casu libellus generalis procedit, ēt in cā criminali: quia nō est accusatio, sed est inquisitio; & ita seruat cō
59 suetudo, q̄ optima legū est interpres. ¶ † Sed ecce inqsitio nō ꝓcedit, nisi p̄cedat quoddā præambulū. s. diffamatio populi, sicut fuit de Bertino Balardo ptāte Papiæ. Mccccxlv. Modò quæro, nūquid si inquisitus hoc negat, debeat istud añ oīa probari? & uī̄ q sic: quia p̄ambulū, per q̄d uenitur ad lit. ingressum, est ꝓbandū,
60 si negetur, ut. C. qui accusare non pos. l. ignoret. ¶ † Itē fama tenet locum personæ. i. locum delatoris. sed non prius iuris ratio, quàm personarum quærenda est, ut dixit illa. l. not. & uulgaris de iure codi. l. quidam referunt, & plenè not. per Bart ff. de re iu. l. quidam consulebat, & infrà de ac. c. j. ¶ Item fama potest esse falsa, ut. ff. de hæred. instit. l. fin. ¶ Item potest habere famam contrariam. unde fama posterior tollit primam, ut singu. not. per. l. si mater. C. ne de statu desun. ¶ Item non creditur iudici, nisi ex actis apparet, ut hic

[a] *¶ Et dicit. Ang in l. j. C. de iud. quòd Bart. est lucerna iuris ciuilis, Et unde multa de Bar. aggrega. per d. l. apr. ff. de sanct. Seuerino in sua trac. de modo studēdi & per Moder. in l. j. ff. si cer. pet.*

ut hic.¶In p̄riũ ur̄,quia in ingressu litis fauemus acto ri;alioquin sp reus negaret.ff.de uer.ob.l. inter stipulantem.§.j.¶Item negatio & affirmatio nõ sunt exclusio litis,sed materiam dant litigandi,ut.C. qui ad lib. procla.non licet.l.fi.¶Item non q̄ sit in ueritate,sed q̄ allegetur inspicitur,ut reus cogatur iudicium introire.ff.de iu.om.iu.l.fi. ¶Item super infamia,siue diffamia proceditur unà cum principali: quia est species p̄bationis,ut.s̄.de do.& contum.ueritatis. Item fama.i. uox populi est solemnitas, cum non sit de substantia inquisitionis,& leuis solemnitas pōt omitti,sicut dici-
61 mus de signo crucis in inuentario,ut.C.de iu. delib.l. fi.¶†Item pone q̄ inquisitio fiat ex forma statuti disponentis,q̄ debeat inquiri. Nam licet iudex prudens nõ debeat sine secreta informatione inquirere c̄ certam personam:tñ de ista inquisitione secreta non hēt facere fidem:sed creditur suæ consciæ,ut.C.de epi. & cler. l.nulli,in fi.Sic & dicto unius creditur p̄p publicã utilitatē,& p̄sona um raritatem,ut dicit.l.illa not.de in-
62 terpre.ff.de uer.ob.l.1. n fi.¶†Considera, tria sunt,s. fama,& uiua uox populi.Et dicit prouerbium, q̄ uox populi est uox dei,quasi spiritus sanctus communiter informans corda iustorum ad aliquid sapiendum : uel ad aliquid imaginandum.tamen hoc qñq; fallit : quia angelus satanæ in lucis angelum se transformat. dico igitur,q̄ fama pōt esse bona & mala. Scd̃m nomen est diffamia,argu.ff.de inge.ma.l.diffamari, & ista est uox
63 populi sp sonans in malam p̄tem.¶†Tertium uocabulum est infamia;& ista p̄prie loquendo præsupponit certũ delictum.& est duplex,s.facti,quæ nunq̄ obest c̄ facinorosos hoïes,ut.ff.de pœ.l.capitalium.§.famosos. & iuris quæ non c̄hitur nisi per sñiam latam super crimine.& ista non est principium inquisitionis, uel accusationis, sed est pœna à lege inflicta au ferens homini id,q̄ principium est.i.qđ ei non detur fides, quæ est thesaurus gentis humanæ iuxta illud, sic sæpe mẽtiri soles,q̄ si uerum dixeris,non adhibeo fidem, ut. j̄. de testi.c.testimonium,& no.per Cy.C.de trans.l.transigere,uel pacisci.Sol.qõnis penul.patet.j̄.de acc.cũ oporteat,& c super his,& dic ut ibi per Inn.& alios. ¶Ultimò unum scias,q̄ Bern.istam dicit decre.fallere in leuibus criminibus,& breuibus causis,in quibus proceditur;ex non scripto,ut.ff.de act.l.leuia, & C. de sen. ex breui.reci.aut.nisi breu ores.in quibus causis dicit stãdum uerbo iudicis,qui non præsumitur immemor salutis æternæ p̄p iuſm,quod præstat.Tu dic, quod non requiritur solemnitas scripturæ : sed bene requiritur qualisqualis fides actitatorum,& in causis summarijs, ut in c.sæpe,de uer.sig.in clem.maxime ad æternã rei memoriam:quia scriptura nunq̄ moritur, ut no. dicit tex.ff.de pign.l.c̄hitur, uel dic,q̄ in dictis paruis causis,si ambæ partes sunt præsentes,nulla requiritur scriptura,& ita intelligitur dictum Bar. ¶Nam qđ acta interuenerint probabitur per iuramentum partis, & assertionem iudicis, cum uterque sciat ueritatem, & causa sit parua.Sed absente aduersario requiritur scriptura non ad esse iudicij,sed ad probationem esse, ar. ff.de excu.tu.l.excusare,sed in quibus etiam causis datur defensio,quæ est de iure natu.& iõ est necessaria citatio absentis:quia finis citationis est cõparitio,ut no. Io.An.in c.ultim.de ele.li.6.in nouella.Et finis comparitionis est defensio, quæ salua iustitia nemini potest denegarj,ut eleganter dicit tex.in l.3.§. si ad diem. ff. de re mi.per quem tex.Odo.tenet,q̄ etiam reis confitentib.debet dari terminus ad defensionem faciendã. & si reus renunciat defensioni,quæ probari possit in cã capitali,non ualet renuntiatio:quia est c̄ ius naturale, ar.ff.de iust.& iure.l.ut uim , ut no.ff.de pac.l. pactum inter hæredem,ubi est gl.unica in iure : quia nemo est dñs uitæ suæ,uel necis.termino autem,qui datur ad se defendendum bene potest renunciare:quia iste terminus non est de iure naturali , sed de iure positiuo ; qđ patet,quia statuitur arbitrio iudicis. ¶Consulo tñ magistratibus,q̄ ad omnem malitiam superandam expectent terminum,nisi forte esset periculum in mora(puta tumultus populi)potest illud accelerari, dumtñ iustum sit fieri;& p̄p hoc interdum fit executio notorij sine sñia ad solum præceptum ius dicentis, ut solemniter dicit tex.ff.de iniusto testamento.l.si quis filio exhæredato,uer.nisi fortè. ¶Item quando officialis uidens,q̄ latrones,& homicidæ uolunt a sñia appellare frustratoriè per calumniam tunc,quia mors unius est uita multorum & salus publica,ut.C.de fe. l. prouinciarum,&.ff.de ap.l.constitutiones,debent ex bono officio facere , q̄ non possint appellare claudendo eis os ita,q̄ non possint loqui. & si dicas , consanguinei , uel amici appellabunt pro eis,ut.ff.de ap. l. non tantum, tñ.appellatio eorum non suspendit pronuntiatum , cũ nec admitterentur ad appellationem prosequendã si-
64 ne mandato,ut.C.de app.l.ad dictos. ¶†Item mortuo principali expirat accessorium,ut.C.si reus , uel accusator mor.fac.per totum,nisi forte p̄p bona. ut.C. de iure fis.l.Lucius,& ff.ad Silla.l.Caius.quæ sunt.ll. singulares,& C.si pen.ap.mors interuenerit.l.3. quæ est. l.communis . uel forte pendente tempore appellandi facta executio in persona ipso iure non adimit bona argum.ff.de admi.tu.chirographis.§.primo,tex. est sing. unde fiscus interim non hēt manus iniectionem. sed melius probatur,q̄ dixi,per gl.unicam in iur.quæ est. ff.de ac.l.ex iudiciorum,& ibi per Dy. Amplius considera,quod aliud est quærere,utrum iudex possit super re dubia disponere ; & dicendum est quod sic diffiniendo causam:quia eius diffini-
a tio pro ueritate [a] habetur, ut ff.de conditio.indebi.l.Iul.& ff. de reg.iur.l res iudicata.tamen per appellationem rescinditur iudicatum , ut.l.1.in fine. ff. ad Tur. est tamen in potentia conualescendi , nec tollitur quo ad uerba : quia tenor sententiæ semper debet apparere , ut si sententia confirmetur à lege, puta appellatione deserta, ut nota.C.de appel.l.eos , in pr.nci. & argum. ff. de excu.tu.l.tere oportet.§. cõsequens,&.ff.de dolo.l.arbitrio. q̄. ll.sunt notabiles:uel ab hoïe per uerbũ,c̄firmo, mandetur executioni.si āt aliud addatur, uel detrahat̃ ei,nouum ius efficitur. & iõ non mandat̃ executioni sñia prima,sed posterior.¶Itẽ tanquã dignior:quia lata est à maiori iudice.Item quia fit nouatio. Item qa cõfirmatum sub alia qualitate non est aptum agere. & iõ agitur ex confirmante,non ex confirmato,ut plenè not. ff. de pac.l.tale pactum.§. prouocauit. aliud est quærere ,
65 utrum ¶†de actis stetur iudicis testimonio simplici uerbo;&

a *Adde tamen , quod quamuis sentẽtia aliqua transeat in rem iu.quo ad rigorem iu dictorum,non tamen quoad æquitatem naturalem.est enim tanta potentia quod naturalia uincula sanguinis mutat,& falsũ mutat in uerũ nõ essentialiter, sed quo ad effectum,ita Bal. in c.in præsentia, supra de renun. & inspecta mera potestate iudicis potest de albo facere nigrum & de nigro album , ita Bald.in ca.insti.de electio.*

bo;& dicendũ est ꝙ non,nec ẽt iuro unius staretur;sed duob.sic,saluo de consensu partium bene posset stari iuro unius ut ꝓbat.l illa notabilis & uulgaris.ff.de do te pleg.Theopompus.ecce ergo,ꝙ iudex põt quædam disponendo efficere,quæ referendo non põt probare nisi quatenus acta patiuntur,uel nisi quatenus ꝑtinet ad animi sui secretũ motũ,in quo nõ põt habere conte stẽ,nisi suã consciam,q̃ est secretũ secretorum,ut.C.de
66 test.nullum,& no.ff.de iud.l.si ꝑtor.§ j.¶†Modo q̃ro, q̃d si acta sunt cãcellata,tñ legi pñt?rñ.debent inspici cã æ cancellationis.Nam si cancellata sunt,q̃a lis deserta,tũc nõ ualẽt ei,ꝙ cessit liti nisi eẽt pupillus,uel alius q renuntiaret liti cuius renuntiatio non ualeret,ut.C. q̃ũo & q̃ñ iudex.l.si præses quasi desertam.si aũt quis esset cancellatus de banno,uel de condemnatione:q̃a soluit,scias,ꝙ quædã pœna est in soluendo, quæ auget ut pœna infamiæ.Nam soluendo confitetur delictum & iõ ista pœna solui non põt,nec dissolui , unde ꝑ acta cancellata probatur infamia.ut l.locsi.§.si quis dolo. ff.de tabu.exhi.quædam est pœna,q̃ solui põt.&hoc cõ sidera,ꝙ si est pęna pecuniaria, dẽt cancellari: sic, tñ, ut legitimus sit Nam ꝑ cancellationem subuenitur de bitori,ut iterum non possit conueniri,ut elegãter no.
67 C.de discusso.l.ne casu,li.x.¶†Itẽ subuenitur creditori,ut non possit ab eo repeti tanq̃ indebitũ,ut dicit. l. illa no.ff.de fur.l.fullo.§.fi.& iõ non dẽt abradi nomẽ condemnati:sed dẽt scriptũ permanere ad æternã rei memoriã,ut.ff.de pig.l.ꝯhi,& in c.nr̃o, ubi dicit,ꝙ originale sp̃ dẽt apparere,& in aut.de tab.§.fi. Item non solũ in cancellatione dẽt inseri cã,sed ẽt dies, & consul,& testes,&reliquæ solemnitates instr̃i:quia ẽ actus separatus à condẽnatione diuerso loco & tp̃e factus:si tñ fit manu eiusdem notarij non requiritur nouum signũ ipsius:quia sub impressione unius & eiusdẽ signaculi positione fit.ar.ff.de eden.l.si quis ex argentariis. §.si initiũ tabularũ.sinaũt in cancellatione nulla appet cã,nec aliqua solẽnitas:non ualet cãcellatio.q̃a potuisset fallo fieri,ut.l.j.ff.de his,quæ in test.dele.& l.cancellauerat,&.C.de tes.l.ambiguitatẽ,& l.si unus.ꝙ dic ut no.Bar.in l.acta,& l.actorum uerba.ff.de re iu. ¶Posset tñ argui in ꝯ̃rium,ꝙ si esset cãcellatio archiui publici,stetur cancellationi:quia reperiẽ instr̃m cancellatũ apud creditorẽ.i.fiscum,ut l.Labeo.ff.de pac. C. de sol.l.iudiciũ.Item q̃a apud personas authẽticas & fide dignas,ut.C.de fi.instr.aut.ad hoc,&ꝙ no.ĩ.e.ti.c.cum cãm.sed prima opi.uerior est,quia in fisco debet apparere,de solutione,aliàs non ualet cancellatio,tex. est no.in l.j.C.de apochis publi.li.x.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio non est indicenda reo,si probari potest crimen. in prin.*

Testis uilis & non fide dignus non debet recipi in causa criminali,& infamis quando nullam faciat probationem.

Statuta } *fauentia delinquentibus qualia habebantur,et*
Consuetudo } *nu.2.*

2 *Statutum , quod homicida non puniatur nisi in x.solidis,an sit ualidum,& quid ut homicida possit ab hæredibus interfici.*

Gladij potestatem quo casu priuatus consequatur,& an alij delegari possit & exerceri quando.

Affirmatiua probatio uires excludit negatiuæ.

Appellare conuinctus quando possit.

3 *Reus licet semper perseueret in negando,tamen si crimen sit probatum per testes , debet condemnari , si plenè sit probatum.*

Indicia præcedere tormentum debent,& quæ,non autem sequi.

4 *Iudex an possit recusari tanquam indiscretus.*

AD NOSTRAM.Si ꝓbari ꝑt reũ deliquisse,eius purgatio ꝙ non deliquerit, recipiẽda non est.Et primò ponit prauã consuetudinẽ , q̃ sedò conseruari ꝓhibet.ibi,Volentes. ¶Casus. consuetudo erat in regno Daciæ,ꝙ sacerdotes , & clerici de aliquo crĩe accusati,si iurabãt se non deliquisse, ꝑ tale iur̃m sic innocentiam probabãt,& ꝙ per testes fide dignos non poterant conuinci de crimine. Quæritur,an dicta consuetudo ualeat:Papa dicit ꝙ non,primo,quia est quædam pestis , per quam datur materia delinquẽdi.Secũdò,quia ẽ ꝯ oẽ ius tã diuinũ q̃ canonicũ ciuile nõ solũ positiuũ,sed tñ reipublicę necessariũ. Tertiò,quia probatio negatiuæ per iur̃m partis non dẽt recipi contra affirmatiuam ꝓbationem testium. Quartò,quia istud est iur̃m purgationis,ꝙ non admit
1 titur,ubi de crimine constat.¶†In tex.ibi, Testib. fide dignis,no.ꝙ testis uilis & non fide dignus non dẽt recipi in cã criminali.& iõ infamis infamia facti nõ facit probationem in cã criminali s̃m Ber.nec in causa ciuili ardua,etiam si essent plurimi infa mes, tex. habuisti singularem.s̃.e.licet cãm.§.quidam uerò.Ibi,Negatiua ꝓbatur no.ꝙ statuta in se fauorabilia delinquentibus sunt odiosa legi & naturæ,& sacris morib.& non pñt a principe confirmari:quia desipit,qui sic sapit , & quoddammodo furiosus est,ar.in l.pe.ff.de cond. inst. & C.de fur.aut.nauigia.& iõ statutum , ꝙ non possit
2 ꝓbari homicidium nisi per.x.testes,non ualet.† Item ꝙ non puniatur homicida nisi in x solidis , non ualet : quia parua pœna non timetur: immo acuit ingenium delinquendi Sed,ꝙ homicida possit occidi ab hæredibus interfecti,ualet quia meruit,ut.ff. de uer. ob. qui seruum,& hoc casu priuatus habet gladij ptãtem,q̃ alteri delegari non põt,gl.est fin.s̃m Io.ff.de ui & ui ar. cum fundum,& non est alibi.Hæc gladij ptãs, q̃a iurisdictionis est,põt exerceri tam incõtinenti, quã ex interuallo.nec dr̃ ipse occidere,sed lex ut l.palam.ff. de ri.nup.ubi tex.no.C.de leg.l.ab administratione, in fi. ¶Oppo.ꝙ negatiua facti proprij potest directò probari.s̃.eo.c.3.loco & singulariter no.ff de acqui.hære.l. patronus.§.rei perduellionis.So.ad c. iij. loco dic , ut ibi ad §.rei ꝑduellionis,dic ꝙ nemini præiudicabatur nec apparebat probatio in contrariũ. ¶Ibi, Purgare, uidebatur ꝯtrarium triplici rõne.primò,quia ista consuetudo erat approbata per regem , & per totum regnũ.Scd̃o,q̃a erat approbata per totũ clerũ.Tertiò q̃a sacerdos uł obtinere locũ duorũ testium,ar.ff.de ado. l.si consul,& ĩ.de test.cum esses.truffæ sunt:quia rex & regnum non pñt approbare consuetudinem inhonestã & pestiferã.ꝗ Dicit Inno.ꝙ consensus regis nullum tanquam iniquæ legi robur tribuit.No. contra confirmationes statutorũ quas faciunt officiales ecclesię Romanæ,ꝙ nõ ualẽt,si sunt cõtra bonos mores,&iustitiã naturalẽ:tene mẽti.Nec põt dici ꝙ iura naturalia pñt distingui,ut C.si cõtra ius uel uti pub.l.fi.q̃a hic nulla cadit rõ dist̃inctiua.uñ nõ eẽt distinguere,sed perimere. ¶Ibi,dũtñ no.ꝙ ꝓbatio affirmatiuæ excludit uires negatiuæ.no.ff.de ar.l.non distinguemus. §. si arbiter . ¶Ibi,neminẽ audiatus,op.q̃a coniunctus ꝑt appellare si nõ est cõfessus,ut.C.quor.ap.nõ rec.l.2.so.illud uerũ si pro-

3 ꝙ probat rem aliter se habere.†Et no.hic expresse, ꝙ
licet reus perseueret semper in negando;tñ,si est pro-
batum crimen ꝑ testes,debet condẽnari,dum tñ sit ple
nè probatum,alias ẽet opus,ꝙ confiteretur saltem per
tormenta perseuerando in confessione,& loquor de i-
dicijs sufficientibus, nõ de indicijs iuri ꝯtris , ut ff. de
q.l.maritus.quæ indicia dñt præcedere torturá,non se
qui.ut ibi no.tñ q a præpostera & destructo principio
ordinis totus ordo destruitur.ff.de pac.l.si cũ te §.si.a-
liàs incipit si debitorem . tum quia per iniuriam factũ
non conualescit,ut C.de ac.l.si qui prouocatione.¶Itẽ
4 no.ar.ꝙ † iudex potest recusari tanquam discretus,si-
cut tanquam suspectus,licet suspicio sit ex una parte,
sed indiscretio fit ex utraque.idem,si consueuit eẽ ini
quus,quia licèt possit utranque partẽ intercipere , tñ
non teneẽ qs se cõmittere iudici indiscreto,uel iniquo
& nõ reperitur melior tex.in iure;& ideo not. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Probatio una sufficiens & perfecta an surgat ex pluribus imperfectis.*
Fines diœcesum per quæ probẽtur, in prin.& num.1.& 5.
Probatio quibus modis fiat. 8.& 9.
2 *Species probationum diuersæ an & quando probent.*
Singula quæ non prosunt,multa iuuant , regula quando sit locus.
Iudicium assimilatur naturali corpori humano.
3 *Probatio instrumentorum est ualida in factis antiquis.*
Veritas quæ mutabilis.
4 *Directum dominium quid sit , & quid utile . & quomodo quærant.*
5 *Præscriptio quædam pro ueritate habetur,si non apparet e-ius aduersatiua possessio.*
6 *Instrumenta quædam sunt finium directiua, quædam enun tiatiua,& uis utrorumque.*
Testis quis esse potest de eo,quod uidit in ætate pupillari,atq; decrepita.
7 *Fama adiuncta cum consuetudine facit ius.*
8 *Fama actu suo proprio perseuerans nihil aliud est,quam no torium.*
Ad finium regundorũ actionẽ sufficit absque quo titulo posses sio.
Fines episcopatuum quidam possunt esse non diuisi : & a quo diuidendi,& an unius esse præsumantur.
Dominij argumenta quæ.
9 *Prælati possunt agere inter se iudicio finium regundorum.*
In finium regundorum iudicio,iudicis officium quod,& n.10
Partes quando superentur inter se.
10 *Prouocans alium in campo bellico ad bellum,nisi uincat,ha betur pro uicto.*
Adminicula non sunt per se probationes,& nu.11.
11 *Adminicula in factis antiquis multum iuuant,& nu.10.*
12 *Fides instrumentorum,actorum,& testium potest spatio.c. ann deperire.*
Instrumenta antiqua fidem quæ faciant.
Indubitatum quod est,facit dubitatum ualere.
Dominium per sententiam declaratoriam an transferatur , & nu.13.
Titulus iudicati,titulus est;& introducit possessionem.
§ petenti.l.eum qui ff.de publi. intellectus.
13 *Dominium an transfe.at ex sententia erronea iudicis erran-tis,possessione eo nomine acquisita.*
Error quandoque habetur pro ueritate diuina.

VM cãm.Fines diœcesum probãtur ꝑ libros
antiquos,adminicula,testes,& famam.scđa ibi.
Mandamus.Casus.Calubriensis,& Egitanẽsis
epi diu litigauerunt suꝑ confinibus epatuum,qa nõ ap
parebãt limites,Quæriẽ,qd iur.Papa mãdat iudicibus
ꝙ procedant ẽm diuisionem,quæ designaẽ ꝑ libros an
tiquos,uel alio mõ,necnon per testes,famam,uel quæ
cunque alia adminicula.no.ex argumentis & admini-
culis cãm decidi,de hoc.ff.ad Tre.l.qui filium.§.fi. Itẽ
ex signis. j̄.c.proxi.& de suc.ab inte.cum dilectus; & q̃
nõ prosunt singula,multa iuuant,quia iudex iquisitor
ueritatis dẽt cuncta rimari,nec astringere aĩm suũ ad
unã spẽm probationis,quia una spẽs coadiuuat alterã
& confirmat,ut l.3.§.j ff.de test.sicut in corpore huma
no ex mẽbris multis sibi inuicẽ cohærentibus fit pfe-
ctum corpus,ut ff.de usu.l,rerum mixtura.& in melo-
dijs ex multis consonantijs constat armonia,siue quæ-
dam essentia.est.n.essentia integritas quædam ex pro-
prijs suis partibus constans,quæ & forma dr̃, cui nihil
est detrahendum,ut ff.ad l.Fal.l.si is,qui quadraginta.
§.quædam.tñ sicut est reperire in musicis tonũ, & semi
tonum,ita in iudicijs est reperire probationẽ,& semi-
probationem,quæ adminiculis eget,ut in mẽte iudicis
1 plenè sonet,ut hic.†Sed op.quia plures spẽs excusatio
nis impfectæ non faciũt unã pfectam,ut ff.de excu.tu.
l.ij.§.j.& qui numero tutelarũ.l.j.ergo ex plurib. imp
fectis non surgit una pfectio,& sic nec una solida & suf
ficiens probatio.Sol.ista non sunt similia, quia multũ
differt fides aĩ,quæ ẽ de re iã facta,ab essentia ꝓducẽ-
da alicuius rei.in ꝓbationibus.n.surgit opinio ex di-
uersis coniecturis,qa cedũt ad eãdẽ cõclusionẽ finalẽ,
& hẽt cãs & similitudines & cõsonãtias cõtextas,& in-
uicẽ colligatas,ut C.de pæ.l.q sñiam,i illo uerbo no-
tabili,Cõspirãtes cõcordãtesq; in unũ rei finẽ tẽdunt.
2 †Ex quo tex.ẽm Old.de Laude infero hãc theoricã,ꝙ
sicut testes singulares non probant,qa in diuersum eũt
ita spẽs probationũ diuersæ,si uariatur effectus,nõ pro
bant,sed si una influit in alterã aliquid fieri, & altera
in alteram,ita ꝙ animus iudicis plenè informaẽ,tales
ꝓbationes non dñr singulares,nec discrepãtes,sed dñr
contextuales & cõferentes,siue cõcurrẽtes ad eligẽdũ
unã debitã conclusionẽ.& tũc est uera illa regula,& q̃
nõ ꝓsunt singula multa iuuant.nã intellectus informa
tur rõnibus,quæ sunt eius nerui, & ossa iudiciorũ sunt
ꝓbationes,& caro eius ẽ materia,suꝑ qua,& sanguis ẽ
ueritas;& caput ẽ iudex,& pedes sunt executio.Et istas
similitudines pono,non quia uerbosus, sed quia sciam
nostrã traho ad naturalẽ intellectũ,sicut ex medicina
& philosophia fiẽ pfectus medicus,& sciẽs ius ciuile,&
canonicũ efficiẽ pfectus legista.Et nisi iurista sciat ca-
nones , nõ gustat hãc dulcedinẽ,nec põt practicã legũ
& iudiciorũ pfectè cognoscere qa pedes significãt exe
cutionẽ,ideo possessio a pedib.dicta est,quasi pedũ po
sitio.sicut.n.sedẽdo & quiescẽdo fit animus prudẽs,ita
possidendo & ꝑmanẽdo fit hois uoluntas locuples,q̃q̃
auaritia nunq̃ dicat,sufficit.Ibi,Antiquos,i camera e-
gregiæ personæ repertos.j̄.de rescri.ad audientiã. Ibi
Alio modo,puta per recognitionem j̄.de censi.cũ oli
3 †Ibi,Melius.i.cõmodius. Nã in factis antiquis nulla ẽ
melior probatio,quam instrumentorum,ut ff.de pro-
ba.l.census.recurritur enim ad memoriales antiquos
tanquam ad stipitem ueritatis,quæ in eternũ ꝑmanet
cũ hac diffinitione.nã aut ueritas creatur ab homine;
& ista põt mutari,ut ff. finiũ reg.l.eos.aut ab immuta-
bili rerum natura,uel situ perpetuò , sicut sunt mon-
tes

tes,& flumina conuallium: quia distingunt territoria, & sunt fines æterni,& in his semel uerū,ut hic,& not. ff.de dam.infe.l.qui bona.§.si quis stipulaturus.hic est, q per præscriptionem non acquiritur directū dñium: quia quo ad suum principium habet obicē directi dñij
4 & per ɔ̄ns ueritatis.† Porrò directum dñium ueritate constat.utile aūt fictione & utile dñium est quædā seruitus;& iō non præsumitur,quia oīs res præsumit libera,ut ff.de no.ope.nun.l.si prius.Est aūt directū dñium quod quis hēt,de iure gen.Vtile, q quærit præter ius gen.ar.ff.de reg.iu.cum amplius.§.his natura dēt,& in sti.de re.diui.§.si quis a non dño.& tñ si fieret statutū, q per præscriptionem acquireret directum dñium,tale statutum ualeret.Nam idem pōt snia statuti, q snia iudicis,quæ potest directum dñium transferre,ut ff.de sta.li.à cæteris.§.Quintus,& no.insti.de offi.iud.§. fin.
5 † Porro est quædam præscriptio,quæ pro ueritate hr, si non apparet eius aduersatiua possessio,ut ff. de aqua quot.& æstiu.l.hoc iure.§.ductus aquæ,& singulariter no.in l.j.C.de serui.& aqua.¶ Amplius ex nominum distinctione habes hic, q aliud sunt instrā, aliud testes. sed ex istorum uocabulorum cōfusione & etymologia instrorum nomine continentur testes,ut ff.de uer.sig.l.
6 notionem.§.instrorum.¶ Item scias,q † quædam instrā sunt finium directiua,ut hic,& inducunt notoriū actu permanens,quædam enuntiatiua,& illa faciunt adminiculum,sed non plenam fidem ad intentionem fundādam,sed coadiuuandum sic.ita intelligitur.l.no. C.de ɔ̄h.& commit.stipu.l.optimam,& C.de iur.deli.l. cum aliquis,& ar.in l.j.§.j.ff.de flu.Item per exercitia iurisdictionum,& redditus antiquos,& nauigia,& pedagia, ac theodoma probātur fines antiqui,& possessio, ut s̄. de offi.Arch.dilecto,& s̄.e.ti.l.licet causam.¶ Item q dr hic de testibus,dic q etiam de eo,q uiderunt & intellexerunt in pupillari ætate,& ēt de eo,q uiderūt& intellexerūt in ætate decrepita,quæ ut uulgo dr,redit ad puerilem(quia uita hominis pauido , idest circulo terminatur,cum de capite & pedibus fiat quasi circulus membrorum,& corporis plicatura) pnt testificari ut ff.de fid.instr.l.fi.nisi languor corporis auferret cōsilium mentis,ut ff.de testi.l in aduersa.
7 † Itē no.hic,q fama dr adminiculum:si tñ est coniuncta cū cōsuetudine,facit ius,ut no.C.de nego.gest.l.at qui natura. §. cū
8 me absente,& facit. C.de rei uin.l.indicia.† Itē fama actu suo proprio pseuerans nihil aliud est,q̄ notorium ut no.Inn.s̄.de iur.calum cum cām.dicit Ino.q fama licet non probet,est tñ adminiculū.dicit Ian.q ad agēdum finium regundorum sufficit possessio ēt sine titulo,intellige de titulo finium demonstratiuo,non de titulo principali,ut ff.cōi diui.l.cōi diuidundo.§. inter prædones.¶ Item dicit Inn.q licet epatus sint diuisi ēt ante aduentum Christi,tñ possunt esse non distincti epatuum fines.& tunc Papa,qui est uicarius Christi,dēt distinguere authoritate canonis,aliqñ ex iusta cā conceduntur occupanti,Inno.quasi paria sint ex nullius bonis esse,& non apparere in cuius bonis sint,nec apparere posse.ff.de contrah.emp.l.in lege, & l. Rutilia,quod est ualde no.pro finibus communitatum,& castrorum, ut præsumantur illius esse,qui primo occupauit . ff.de acqui.pos.l.rem,quæ nobis,ubi uideas,& tene menti,sicut etiam & uicinitas,& aptitudo,sicut actus sunt argumenta dominij,insti.de re.diui.§.insulam, ita consue-
9 tudo,& opinio circunstantium.ff.de flu.l.j.§.fi.† Itē no. etiam,quod prælati possunt agere inter se iudicio finium regundorum.officium autem & ptās iudicis est fines custodire,si apparent,q ēt p scripturam lapidum antiquorum probari,ut eleganter no.p Bar.& per Ac. C.de reli.l.momentorum.Si aūt turbati sunt fines, dēt emendari,q male gestum est,ut l.agraria.ff.de ter.mo. q si nihil apparet,debet fines de nouo apponere iuxta consilium geometricum,ut C.finium regundorum.l. si quis super,& ff.de arb.l.inter Castellianū.Item sequit id,quod uerisimile est, & magis sequi uias publicas & regales in descriptione finium iurisdōnum,q̄ uias paruas & uicinales,quæ subiectæ sunt multis mutationibus,ut eleganter no.per Ioan.An.in nouel.quid si utraque pars æqualiter probat?uidetur quòd neutra uincat,ut no.s̄.c.licet causam?qm̄ natura parium hæc est q unum est,q aliud,superare non pōt.si sunt per omnia paria,secus,si sunt paria natura,sed non priuilegio ut ff.de fidei.l.generaliter,& in c.duobus,de rescri.li.6
10 per Io.Mo.† Et in campo bellico ille, qui alium prouocauit ad bellum,nisi uincat,hr pro uicto , quia non probat,quod assumpsit probandum.reo aūt satis est se defendere.arma.n.defendibilia sibi sufficiunt.de materia huius exempli tractaui in nouo opere meo sup usibus feu.de pace te.& eius uiolatoribus.c.t.§.si quis rusticum,col.x.caue tibi,quia ibi loquitur.s.in c.licet causam,qñ obscuritas est in possessorio retinendæ,sed iudicium finium reg.est petitorium,uel saltem mixtum in quo ex obscuritate officium iudicis potius oritur,q̄ deprimatur:quia ex ambiguitate nascitur.ideoque iudicis arbitrio autem declarantur,aut constituunt termini,q in possessorio retinendæ iudex non posset facere,quia ex possessione,non ex arbitrio iudicis cōstat, ut insti.de interdi.§.hodie.Vltimo not. q adminicula non sunt probationes de per se,sed auxilia aliarū probationum,quas cœteris paribus alijs faciunt præuale-
11 re.ff.de iu.l.si duo patroni,in prin.¶ † Item no.q adminicula multum iuuant,& ualēt in
a factis [a] antiquis;tene menti istum text.aliqñ tñ pp iniquitatē tpis perit pbatio,ut in auē. hæc cōstō innouat cōstōnē,quæ præsc.c. an. &c,col.8.ubi tex.& glo. sic dicit, uix inuenitur aliquis.c. annorum qui probare posit tanti tpis spacium, cum nec documenti integritas,nec actus fides,nec ętas ualet testibus
12 suffragari,ex quo tex.† patet,q fides instrorum,actorum.& testium pōt centum an.deperire. Quis enim nouit,utrum fuerit notarius,necne.ut C. de fal.l. si quis decurio.Si tamen instrumenta reperiuntur in loco solenni bene custodita,uel quibus ex consuetudine detur perpetua fides, ut in archiuo publico , & ecclesiarum codicibus plurima uera & indubitata continentibus,standum est ipsis.& id,quod est indubitatum, facit ualere dubitatum,ar.ff.de eden.si quis ex argentariis. §.ij.ubi tex.not. Item no.quòd quæstio est,utrum per sententiam declaratoriam transferatur dominium . Nam uidetur,quod detur Publiciana,ut ff.de pub.l.cū qui.§.si petenti.¶ In contrarium facit. ff.de acqui.pos. l.Pomponius.§.si iussu.ff.de iureiu.sed & si possessori, post prin.tñ hoc dubium procedit in rei uin.sed in duplicibus iudicijs non est quæstio , quia ius specialiter dat hanc ptātem iudici , ut de iure unius pro bono pacis possit alteri dare cum debita recompensatione,ut C.communi diui.l.ij.& insti.de offi.iudi.§. fina. aliter enim non esset possibile uincere absque contentione, ut l. ita communi ff.de serui. rustico.prædio.& ff.eodem l.cum pater,§.euictis , & l.ij.C. quando & quibus quar.

[a] *¶ Vide latissimè per d.Ias.ubi multa aggregat,in l.cū aliquis, in 4.col.cum seq. C. de iure delib.*

quar.pars.debe.lib.x.ff.de usuf.l.æquissimum. Et ideò non ualet pactum inter cōsortes, quod res in perpetuū nō possit diuidi, ut.ff.cōi diui.l.si conuenerit. aduerte tu, qui uis nodos legum dissoluere.nā aut ille, qui fuit ꝓnuntiatus dñs in rei u in.nunc agens contra tertiū possessorem uult inniti ex dñio, & debet probare se dñm uel ꝓbando antiquū dominium, uel ꝓbando modernum, quo casu debet probare uictum fuisse dñm: quia res inter alios acta, &c. & ista ꝓbatio est difficilis, aut inducit sniam pro titulo: quia titulus iudicati titulus est, ut.ff.de noxa.l.& gñaliter.¶Item introducit possessionem ex eo; & tunc sumus in Publiciana, in qua non oportet probari dñium, sed apparatū dñij usu capiēdi conditionē, ut.ff.de cōtrahen.emp.clauibus, & insti.de act.§.aliæ.& ita intelligitur dictus.§.si petenti.nam tituli a titulantibus dependent, nec requiritur cōsensus alterius extraneæ personæ.& iō in titulo acquirendo pñt alij alijs præiudicare p occasionem usucapiēdi: qa ista est inuentio tradita à prætore.alioquin, si instrā in ter alios acta non facerent fidē de titulo, eodem mō nec testes.& fatuus fuisset prætor Publicianam introducens.¶Itē si iudex ꝓnuntiauit alternatiuè rem esse meā, uel quasi ista snia contrà aliū nō probat hoc esse, sed probat initium futuri esse.i.futuræ usucapionis, &
13 Publicianæ.¶†Et no.quod ex snia erronea iudicis errant s, possessione eo nomine acquisita, transit dñium: quia facit ius inter partes, ut.ff.s.cer.l. cum putarem, &.ff.de pec.l.eo.t pe, in prin.quia error, qui trāsit in rē iudi.hr̄ ꝓ ueritate non natiua, sed datiua: quia semel falsum semp falsum dicitur, ut c.cū æterni, lib.vj.de re iud.sicut econtrà semel uerū semp uerum.si ad originem referatur, ut.ff.de le.ij.l. cum filius.§. hæres, ptās autem potentiæ hæc est, quod non uerum habeatur pro uero, ut sit litium finis, ut singu.no.ff.de condi.inde.l.si non sortem.§.hæredi. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Matronæ reprobari possunt, per quas puellæ uirginitas probatur in prin.*
In monachatus possessione qui est, à monasterio defendi debet in prin.
Medici aliqui licet sint recepti ad inspiciendum, utrum debeat remanere cicatrix, & eorum dicta sint publicata; alij tamen adhuc recipi possunt tam ad petitionem alterius partis, quàm ex mero officio iudicis.
2 *Signum ostendit signatum.*
Ad cognitionem rei quæ conducant.
Talis quis præsumitur, qualem habitus demonstrat cum exemplis.
3 *Perito cuilibet in sua arte licet sit credendum, an tamen & quando uni soli credatur.*
Locus tutus partibus à iudice prouidendus.
Probationes omnes, quæ negocium tangunt, admittendæ.
4 *Negatiua corporea potest probari per uisum, & tactum.*
Sensus decipitur aliquando, & nu.3.
Virgines & ratione mēsæ & in itinere, & in testamento præcedere uiduas debent.
5 *Puella an sua præsentiâ & conuersatione dicatur maritum spoliare, & num.8*
6 *Virginitatis priuilegia quæ sint.*
7 *Virginitas coronatur.*
Vita qualis esse dicatur, uirginalis, matrimonialis, & multi generis impudicorum.
Reipublicæ defensor coronandus.
8 *Ciuitas dicitur coronari uirtutibus ciuium.*
Restitutio puellæ peti non potest incognita, & nu.5.
9 *Dos puellæ an possit interim per eam repeti.*
Vir etiam sequestratur interdum, si timeat impressionem mulieris nobilitas postponitur bonis moribus.

CAVSAM Possunt reprobari matronæ, p quas uirginitas puellæ probatur. secunda ibi, Mandamus.¶Casus.Quædā puella Senensis contraxit matrimoniū cum quodam iuuene, & traducta fuit ad domum illius, quæ parum post discessit ab eo, & monasterium est ingressa. ille iuuenis repetebat eā, quā se carnaliter cognouisse dicebat: ipsa dicebat se uirginem & monachā, & hoc ꝓbauerat per quasdā mulieres, quæ ad inuestigāda signa uirginitatis ex parte puellæ fuerant introductæ. Quærebatur quid fiendum? Papa mandat dictam puellam usq; ad litis terminum poni in dicto monasterio, quod intrauerat, ut ibi securè ualeat morari, & quod hoc facto recipiantur probōnes uiri cōtra illas mulieres, quæ illam puellā uirginem affirmauerant, nec non recipiant aliæ probationes utriusq; partis negotium contingentis.nā quia sæpe fallit tactus & oculus in prædictis, mā dat dictis iudicibus, quatenus adhuc honestas matronas & ꝓuidas & prudentes curent deputare ad inquirendum, utrū dicta puella uirginitatis candore, & priuilegio sit munita Ibi, & monacham, tunc si est in pos. monachatus, debet defendi per syndicum monasterij, cum nō hēat ꝓprium, de accus.c.ex parte, & not.ff. de inof.test.l.si instituta § j. ¶Ibi, ponatis, exiuerat n. de monasterio ad faciendū se inspici fm Ber.Ibi, postmo
1 dum, ergo non primò.¶†Ibi, probationes, not.ar.quòd licet aliqui medici sint recepti ad inspiciendum, utrū debeat remanere cicatrix, & eorum dicta sint publicata; tñ adhuc alij recipi possunt tam ad petitionē alterius partis, quàm ex mero officio iudicis; quod est no.
2 ¶Ibi, signa uirginitatis, no.uirginitatem ꝓbari per signa.¶†Item signum ostendit signatū, sicut cicatrix faciem deformem ostendit, stigmata ostendunt militē, & fabricensem, ut.C.de fabricen.l.stigmata, & habitus monachum, & clericum, ut in c.si iudex, de sen. excō. li.vj.chlamis militem, purpura regē, stola sacerdotem. Toga aduocatum, bricus rusticum, cuculla monachū, ut legitur & no.in l.j.C.nulli licere in frænis equestribus, li.xi.hi sunt proprij habitus hominum notabiles. Ex quibus talis quis præsumitur, qualis in habitu reperitur.c.in audientia, de senten.excom. sunt & alia accidentia, quæ magnā partem conferunt ad cognoscendū quid est hoc, ut.C.de ser.expor.moueor.& sic est arg. quod accusatus de adulterio debeat absolui, si signa uirginitatis appareant in puella.¶Ibi, Curetis, ex officio pp periculum, pp quod est semel probatū, quod iterum de eo quæritur, ꝯ id.s.de offi.dele. licet. ¶†Item
3 no.quod cuilibet perito in arte sua est credendū: non tñ creditur uni soli, nisi forte non reperiatur in ciuitate nisi unus fide dignus, ut legi.& no.in auť.de nō alie.§. & ut neq;. a nec distinguo inter artes mechanicas, & alias, ut ibi not. Ad id āt, quod dixi de uno teste,[a] facit, id quod dicit.l.de uno interprete, ut.ff.de uer.ob.l.j.in fi. qui text. non reperiť alibi. Nam ille text. utitur singulari numero, dum dicit, per interpretem, & non requi

a ¶*Vide aliqua in simili per Felt. in rub. extra de cōstit.col Pe. & uide ēt eundē in c. proposuisti, col.iij.de proba.& in c.ad audientiam, col.ij.in fi. & seq. de præscrip.*

rit plures,& quotidie tex.ille ad hoc allegatur p Bar. & alios. No.principaliter tria in isto.c. q iudex debet locum securũ ꝓuidere partibus,ut.ff.ad Treb.de ætate. Itẽ oẽs probationes, quæ tangunt negotium, sunt admittendæ.itẽ mulier inspecta iterum inspicitur pp periculũ animarũ.Ber.item manus & oculus qñq; non discernunt uerum no.q uisus aliqñ fallitur pp difficilem discretionẽ,sicut uideo cucurbitam crescentem,& non uideo atomos,ẽt si tota die affigam intuitũ,ut dicit glos.insti. de re.diui.§.j.&.ff.de usufru.usufructuarius.§.si uinarijs & aliqñ statim uideo, & statim non uideo ut aquã currentẽ pp eius uelocissimum motum, & fulgur cadens de cœlo.¶ 4 † Itẽ no.q negatiua alia est corporea;& ista põt ꝓbari p uisum & tactum,ut negatiua uirginitatis.alia est incorporea;& ista non põt ꝓbari p uisum,& tactũ,ut insti.de re. corpo. & incorpo. ¶Item no.q aliqñ sensus decipit̃ circa ꝓpriũ obiectũ pp defectum intellectus,uel uirtutis sensitiuæ. Itẽ no. de priuilegio uirginitatis.& est arg.q magis creditur testimonio uirginis,quàm testimonio uiduæ, quod est no. Itẽ in mensa & in itinere semꝑ uirgines debent p̃cedere uiduas.& adde quod no.in l.j.C.de indi. uidu.

5 ¶ † Op.ista puella spoliauit maritum sua p̃sentia,& cõuersatione.ergo maritus debet restitui ante oĩa. Sol. p̃sentia,& conuersatio,& reliquus famulatus sunt quædam extrinseca,& ambages,nec p eas uxor spoliat maritum,sed ipsa.sed qñ est carnaliter copulata,tunc dicitur spoliare seipsam,& procederet oppositio.Nã antequàm uir cognouerit eã nõ est spoliatus uir possessione finalis cãæ matrimonij,postea sic,ut.l.j.§.pe.de iust. & iur.¶ Vnde conclude,q spoliatus possessione finalis cãæ dicitur spoliatus re:secus,si est spoliatus quibusdã præludijs,& iõ si uir petit se restitui ad oscula. non ꝓcedit petitio,ut.s.de resti spo.ex transmissa.¶ Item hic iõ non fiebat restõ.quia inde poterat sequi periculum animę,& fieri impressio uirginitati,ut.l.j.C.de rap.uir. & iõ colligitur media uia,ut interim nec uir satiet suã concupiscentiã,nec puella hẽat liberum uolatum:sed stet in monasterio,quod intrauerat tanquã apud tutũ sequestrum.¶

6 † Quærit glo.quæ sunt priuilegia uirginitatis?dic ut in glo.& adde,q uiduæ,quæ seruant uirginitatem,nõ ꝓcul à uirginitate ponuntur,ut in auт.de non eli.secun.nuben.§.optimũ.¶

7 † Item not.q uirginitas coronatur.Porrò in uirginitate uiuitur gloriosè, in mr̃imonio pudicè.ff ad Treb.l.mulier.§.cum ꝓponeretur,in uera uiduitate uiuitur castè,ut no.in.C. ad.l. Iul.Viscelliã.l fi.In concubinatu uiuitur impudicè,licet tolerabiliter,ut.ff.de concu.l.in cõcubinatu. in stupro uiuitur dãnabiliter, sed dãnabilius in adulterio, ut.ff.de quæstio.l.si quis uiduam.dãnabilissime autem in incestu,ubi ius & natura polluitur,ut.ff. de adul.l. si adulterium cũ incestu.& par delictũ est cum moniali, ut.C.de epi.& cleri.l.ij.in fi.l. si quis non dicam rapere.Ex his tñ amplexibus põt nasci uir bonus,sed pessimum oium est peccatũ ↄ̃ naturam, ex quo nihil creari põt,ut.C.de adul.l.cum uir,&.ff.de postu.l.j.§.remoueret.de quo crimine dãnati,ẽt si dãnarentur in centũ solidis ex forma alicuius statuti,nõ pñt facere testm̃, ar. ff.de test.l.cum lege.ẽm Iac.de Bel. Sed ibi ex gñe infamiæ prohibetur qs testari,& est ibi spãle. nã regulariter nullus dãnatus prohibetur testari,nisi ex gñe pœnæ,ut.ff.de pœ.l.quod statim.& aĩa imperat uirginitati corpus castitati.¶ Itẽ coronari debet ille,qui rẽpublicam tuetur,ut.l.ij.C.de leg.lib.x.no.ff. de postu.l.j.

8 §.bestias.¶ † Item ciuitas dicitur uirtutibus ciuium coronari,ut.l.unica.C.de metro.li.xj.¶ Vltimò tene mẽti in isto.c.quòd tres sunt casus,q aut puella est nupta, sed nõ cognita, nec ducta;& nõ põt peti eius restõ.idẽ, si ducta,& non cognita:qa põt ingredi monasteriũ. Casus est hic notabilis.sed si est cognita ẽt p uim non põt suum spoliare maritũ ↄ̃ria ui & ꝓpria auctoritate,nec põt ingredi monasteriũ:qa gloria uirginitatis non est in ipsa.¶ No.q puellæ maximè Senenses appetunt amplexum sponsi,Papienses non recedunt ab ipso,& meritò,quia ẽm naturam.¶

9 † Quæro, an dos illius puellæ possit interim p eam repeti?rñ.nõ:quia dos est accessoria,unde interim stat in suspenso,ut.ff de exce.fundum Titianũ,&.l fundi,uer.item si.ubi dr̃,q suspenso principali suspenditur accessoriũ. interim igitur, dum stat ista puella in sequestro, ita & dos.j. de do.inter ui. & uxo.c.p uestras.¶ Quæro,quid ẽ contrà,si puer timeat impressionẽ mulieris luxuriosæ?rñ idem,licèt, hoc rarò cõtingat,ut no.in l.j.C.de rap.uir. in glo. quæ incipit,idem ẽ contrà,quæ glo.non est alibi.dicit Inno.qđ mulieres,quæ non sunt discretæ,uel nõ sunt honestæ, non admittuntur ad testificandum de uirginitate: imò etiam si essent nobiles naturali origine.ff.de uerb.sig. mater.unde meliores sunt boni mores, quàm nobilitas,tex.ibi singularis. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio præsumitur,receptis in causa testibus, nisi negetur in prin.*

An post conclusionem in causa possit reus dicere, quod non fuit lis contestata.

Negationes omnes sunt liquidi iuris.

Dubia res non efficitur per silentium,licet per negationẽ.

Testes denuò produci possunt etiã postquam testificata sunt cognita,ueteribus attestationibus amissis.

2 *Ecclesia si potuit componere,& non composuit, an potuit in integrum restitui aduersus compositionem omissam.*

3 *Acta coram uno iudice an faciant fidem coram alio.*

4 *Originalia an debeant remanere penes notarium, an penes curiam.*

CVM bonæ. Acta habita coram iudicibus primis probãt corã secundis. Et primò ponit hic cuiusdã cõmissionis formã bimembrẽ. secũda ibi Alioquin ¶ Casus.qõ uertebatur inter quendã Abbatem,& quendã epm. Abbas dicebat se spoliatum ab epo.cũ aũt ea p appellationem ad Papã deuoluta fuisset,acta originalia iudicij remanserunt apud priores iudices.Quęritur,qd fiet?Papa dat nouis iudicibus in mandatis primò,ut requirant acta supradicta diligenter,& si qua partes uellent ꝓponere, in scriptis remittantur ad Papam.Si aũt nõ inueniantur acta,cum non reuocetur in dubiũ de contestatione lit.recipiantur testes de nouo.& si partes uellent aliqua ꝓponere sup tractatu cõpositionis fiendæ inter dictas partes super prædictis,cã remittatur ad Papã sufficienter instructa in statu,in quo est. Ibi, Acta, tã sup statu, quàm super spoliatione. Dicit Inno.q si Papa mandat alicui,quòd faciat sibi exhiberi oẽs ꝓcessus alicuius cãę,si quidem alius de ipsa cã cognoscebat,eliduntur literæ p exceptionem,nisi de dependentia litis sit facta mentio:secus,si partes essent absolutæ ab obseruantia iudicij.ergo per talẽ absolutoriã ab obseruatione iudicij nõ cõsumuntur acta in factũ respicientia, cum edi debeant, nisi talis absolutoria eẽt lata pp ineptitudinẽ iudicij, ut.ff.

vt ff.de iur.fis.fiscus,per Bar.¶Ibi,Cū nō reuocetur in dubium,no.optimum tex.ꝙ si testes sunt recepti in cā-
1 præsumitur lis conte.nisi hoc negetur.†Quæro hic,utrū post conclusionē in cā possit reus dicere,ꝙ nō fuit lis cont e.& vř ꝙ non:quia p processum ad sequētia ꝑsumuntur præcedentia,ut hic,& ff.de acqui.hær.illud ¶Item quia post conclusum in cā nihil pôt allegari,ut no.s.c.qm̄ ꝯ ¶In ꝯrium vř,ꝙ hæc allegatio constat ex actis.nā ꝙ in corpore actorum non continetur,nec factum vř.¶Item quia oēs negationes sunt liquidæ iuris præsumptione,cum sint probatæ eo ipso, ꝙ non ꝓbaf ꝯrium.Itē ista allegatio est potius legis,quam fori.so. acta loquuntur,& ubi non loquuntur acta,nec nos loquimur,ut s.c.qm̄ contra falsam.§.fi.& talis allegatio potius est iur.quam facti;quia probatur per rōnem disputandi.si aūt reus non negat,non pôt ꝑ alium, cuius non interest,in dubium reuocari.& ita intelligitur hic & licet per negationem fiat res dubia,ut C.qui ad li.ꝑcla.non licet.l fin.tñ per silentium nō fit res dubia. Casus est hic multum mirabilis.¶No.ꝙ ubi attestationes sunt perditæ, possunt de nouo produci testes ēt post
2 didicita uetera testificata.†Et not.ꝙ licitum est inter ecclesias,& ēt laudabile habere tractatum super compositione.Sed nunquid si ecclesia potuit componere,& non composuit, potuit in integrum restitui aduersus compositionem omissam?& quædam gl.no.ēt tex uidetur probare,ꝙ sic.ff.de mi.l.si ex cā.§.non uidendum. hoc uerum,si in tractatu erat sic cōclusum, aliàs secus quia tractantibus licitum est pœnitere,ut no.in l. ele-
3 ganter,post prin.ff.de condi.inde.¶† Quæro,nunquid acta coram uno iudice,faciant fidem corā alio?rñ. aut sunt acta permissionis;& dic, ut l. cū apud Semproniū ff.iud.solui.aut sunt acta interruptionis;& faciunt fidē ēt perempta instantia,ut l.fi.C.de præscr.30.an.aut sūt acta persecutoria alicuius accessionis,ut fructuū,& dic ut no.C.de fru.& lit.expen.l.litigatorū.aut sunt probatoria,& plenè dic,ut C.de re.iu.gest.& C.de eden l.is apud quem,ꝑ gl.& Cy.aut sunt acta litis ordinatoria. & tunc quo ad reliquum processum litis pereunt instātia perempta:quia debet denuo & à capite ꝓcessū inchoare,ꝙ dic ut no.plenè per Bar.in l.cū lite mortua, ff.iud.sol.de hoc no.C.de iudi properandum §.j. & §. fi.C.de arbi.l.pen.Sed an pereant quo ad uitium litigiosi.dic ꝙ sic,quia istud est litis uitium pendentis,ut
4 no.solēniter in l.j.C.de præscri.lon.tēp.† Quæro,utr. originalia debeant remanere penes notariū,an penes curiam,rūdeo,penes curiam,ut s ca.qm̄ si tñ remanet penes iudicem,non derogatur fidei ipsorum actorum, tex.est hic no.Bal.doctor.

SVMMARIVM.

1 *Vox uiua dignior,quam mortua,& fortius mouet auditoris animum.*
2 *Testimonium mentis & fidei pulium maius,quam qualitas inspecta uerborum.*

De testibus. Rubri.

1 ¶*An probatio uiua uocis sit dignior probatione uocis mortuæ uide latissimè per do.a An.barb.in rubr.in*

PRAEMISSO gñali tractatu de probationibus, Descensus ad spēs ꝑmitti dēt de digniori.s.de ca^a quæ fit per uiuā uocē.Nā†dignior & gsti-
1 mabilior est uox uiua, q̄ mortua vt i auf.de inst.cau.&fid e.§.si qs, igitur,ibi,nos quidem &c.uñ nō dēt testificari per schedulam,sed per uiuū sermonē, ꝙ penetrabilior est,ut c.testes 3.q.9.de test.l.iij.§. idē diuus,in uerbo,testimonijs.acuitas.n.uiuæ uocis fortius & efficacius mouet animū auditoris,ut ff.de arb.l. si in tres,& C.de sen.ex peri.reci.l j.ff de q.l.de minore.§. tormenta.hēt.n.in seipsum mouentem intellectū ex ueritate ei data à natura.uñ Hieronymus in prologo bibliæ hñt,inquit,nescio qd latentis emergiæ &c. Item multa erubescimus loqui,quæ non erubescimus scribere.Item in teste dēt uideri,qua trepidatione loquatur,quod in uoce & uisu dignoscitur.Itē an uacillar.C
2 de testi.l.nullum ¶Item dicit Cassiodorus,qđ † nullū est maius mentis & fidei testimonium,quā qualitas inspecta uerborum,cōcor.ff.de sup.le.l. Labeo.§. idē Tubero,& ꝙ uerbum uulgi dicit loquere,& cognoscā te. concor.ff.de tu.& cu.da.ab his.l.diuus.Bal.

fra de fide instru.ubi multa allegat.

SVMMARIVM.

1 *Testes quales esse debeant,in prin.*
Pretium in testibus debet esse immediata causa, in prin.& nu. 1.
Testificari pretio an dicatur qui inde spectat commodum sine pactione perventurum.
Obligatio fideiussoris est secundaria, sed principalium oritur simul ordine naturæ, & intellectu.
Reus unius contractus an possit esse testis pro altero reo.
2 *Testis an possit aliquid recipere a producente.*
3 *Testis an per amicitiam repellatur.*
Amicitia immoderata & illicita qua.
Amoris furore nihil uehementius.
4 *Testimonium an nullus dicere debeat,nisi sit ieiunus.*
Ebrietatis mala.

PLACVIT Tria dñr hic primò quod testes non corrumpantur pretio. secundò qđ idonei & fideles ad testimonīū summantur. tertiò,ut nullus dicat testimonium nisi ieiunus.Primum probatur.4.q.5.si quis testibus. Secundū ca.cā.1.q.c.si quis liberi.Tertium.22.q.3 honestum . Quæ autem habeant fieri à ieiuno,no.Io.de consecra. di.1.c.sacramenta altaris.¶Ibi,pretio.i.pro pretio hęc n.dictio significat causam immediatam, ut ff.de pecu. leg l.dominus Sticho,quasi dicat aliàs non facturus.
1 †Sed nunquid dicitur pretio testificari, qui inde spectat commodum sine pactione peruenturum,ut si vous correus debendi insolidum testificatur pro altero? rñ. non.sed tñ an valeat testimonium,dic vt no.Cy.de testi.l dictantibus.Nos dicimus,ꝙ vnus vř pro alio fideiubere,sed impropriè loquimur:quia debemus dicere ꝙ vnus vř pro alio se principalem constituere,quatenus ad alterutrum principaliter pertinet negociū, vt ff.de dolo.l.eleganter.§.seruus.pactionis.Fideiussor.n. est,qui in secundaria obligatione se obligat. sed obligationes principales oriuntur simul ordine naturæ & intellectu ; licèt impossibile sit duas voces simul proferre,vt singulariter not.in auth.de fideiusso.in prin. Vnum aduerte,quod duo rei contractus uidentur esse duo rei iudicij.& ideo non videtur , quod vnus possit testificari pro altero, vt C.de duo.reis.l.fina.In cōtrarium facit.ff man.l creditor, in princi.dic, vt C. eod.
2 omnibus,per Cyn.¶†Oppo.& videtur,qđ test s possit aliquid

aliquid recipere a producente, ut C. de testi. l. qm libe ri, & in c. statutũ. §. pe. de resc. li. 6. Sol. expensas, quas faciunt in eundo, & redeundo, & stãdo possunt recipe, ut in ɔrijs, sed ultra illud si aliquid recipiunt, non ualet eorũ testimonium, ut hic, & nisi fortè in recompensatione operũ, quæ perdunt: quia a suis negotijs auocant nec. n. dñt iacturam pro alieno cõmodo sentire, ut C. e. l. si qñ, & ff. quemad. testa. ape. l. ij. & ar. ff. man. l. idem que. §. idem Labeo Sed quis faciet expensas testibu in cã inquisitionis, cũ non debeant testes uenire suis sum ptibus, ut innuit gl. C. e. qñ. liberi? rñ. res publica man dato iudicis, ar ff. de bon. dam. l. diuus, & ff. de ca. l. mu lier. C. de naui. & naui. l. cum nauarchorum, li. 11. & l. j. ff. de iusti. & iur. per Gui. unde mandabitur massario cõ munis, q faciat ipsius impensas de publico. ¶ Adde, q † qui non laborat, non manducet, ut no. in l. quamuis. ff. de dam. infe. quid si testis, dum iret a l testificandũ, incidit in latrones, nunquid recuperabit hoc damnum à producente? rñ. non de rigore iustitiæ, sed de curialitate bene posset producens emendare damnum, nec in fringeretur testimonium. ff. mand. inter causas. §. non
3 omnia. ff. de fur. l. si seruus. §. quod uerò. † Quæro, nunquid testis per amicitiam repellatur? Resp. non, nisi sit immoderata, ut ff. de usuris, scien. q arbitrio iudicis re linquitur, ut ff. eo. l. iij. ibi, tu magis &c. immoderata au tem est inter ui. & uxo. ut C. de his, qui ad eccle. cõfug. l. præsenti. aliqua. n. est amicitia illicita & impudica, q̃ testem repellit, ut ea, quæ est ad concubinam. ff. de ac. & obl. l. si. ff. de uer. signi. mansurus. nam nihil est furore amoris uehementius: ut in auẽ. quib. mo. na. libe. effi.
4 sui. §. illud, col. 6. & C. de na. lib. l. j. † Opp. dr̃ hic, q nullus dicat testimonium, nisi ieiunus. nã consuetudo seruat ɔrium, ergo malè. Sol. hic non ponitur prohibitio sed quædam bona persuasio. unde hoc consilium ponitur, non præceptum, põt ergo ieiunus & non ieiunus testificari, dumtñ non sit ebrius, quia ebrietas debilitat corpus, & intellectũ intantum, q homo ebrius nescit abstinere à uitiis, & iniurijs, ut ff. de pæ. l. respiciẽ. §. delinquunt, ut ff. de re mi. l. omne. §. qui se. & in auẽ. de cõ sul. circa fi. ebrius sit quodammõ alienatus à mente, sequitur ẽt, quod non potest facere testm̃, inspecta tamẽ qualitate ebrietatis. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Aduersarius semper admonendus est, ut ad audiendum testes ueniat, & nu. 6.*
2 *Testes qui audit deponentes, non potest postea pro se testes inducere.*
Absens in ineuitabili necessitate ad unum articulum non tenetur mittere procuratorem, & an ad uidendum iurare testes aduersarij.
3 *Testes si sunt rogati ab utraque parte an posit ei opponi infamia, uel nullitas.*
4 *Instrumentum publicum redditur ualidum, si probetur; quo est probandum.*
5 *Prælatus magnus si hodie sit, qui erat heri uilissimus. an poterit testificari de præteritis.*
Testium conditio quo tempore spectanda.
6 *Pars citari debet, ut ueniat auditura testes, & nu. 1.*
Citatio non ualet, si quis citationem non intelligat; uel non debeat intelligere.
7 *Testes an debeant examinari in secreto.*
Subornatio testium non timetur, ubi interuenit tortura.
8 *Testes si fuerint examinati pro Titio, & deposuerunt pro ipso, & cum a testibus non posset explorare ueritatem. fecit sibi clam a notario ostendi, an per hoc attestationes perdant robur suum.*
9 *Testes si iurauerunt infra terminũ, an posit examinari post terminum sine noua citatione, & an sine termino, & numero 11.*
10 *Testes si fuerint producti in termino, tamen iudex noluit eis deferre iuramentum, an poterunt post iurare sine noua dilatione.*
Dilatio omnis peremptoria a litis contestatione usque ad sententiam difinitiuam.
11 *Testem an sufficiat iurare in dilatione legali intra terminum.*
12 *Testium receptio facta contra impeditum comparere, an sit ualida.*
13 *Citatio legitima ubi non procedit, processus ad ulteriora ipso iure est nullus, & an sit necessaria partibus præsentibus.*
14 *Lite cont. per procuratorem an sufficiat citare dominum ad interessentiam testium.*
Per litis contestationem factum a procuratore, nouatio fit in dictis, & dominus exemptus est ab instantia.
Citatio non potest fieri de domino, omisso procuratore, nisi ex causa, & quia.
15 *In testibus quot debeant considerari. & nu. sequentibus.*
16 *Testes an possint esse, qui sunt in confinio ætatis adultæ.*
17 *Agricolæ & censiti an possunt testimonium perhibere.*
Dominium est triplex.
Rustici recipiuntur in testes.
Sciaurorum filij an admittantur ad testificandum.
Filiorum genera tria.
18 *Fama inspici debet in testibus.*
Fama bona omnes homines existimantur, nisi contrariũ probetur.
Caduca non possunt esse stabilia.
19 *Fides non solum quo ad deum, sed etiam quo ad mundum inspici debet.*

IN NOMINE dñi. Ipso iure nulla est receptio testium, maximè uilissimorũ facta & recepta ɔ non citatum. Et primo Papa ponit dictũ suum. & in secunda ipsum probat authoritate iuris ciuilis. in tertia cõcludit. ibi secda, Ne posteà tertia ibi. Ecce. Casus. Absente quodã epo Stephano accusato de certis criminibus fuerunt recepti testes uilissimi, eo non citato. dubitabat iste Stephanus, utrũ ipsis testibus deberet stari, Papa respon. quod non, quia Stephanus non fuit admonitus, ut ueniret, & audiret testes. si uero noluerit uenire, ualent testimonia, ac si iste Stephanus fuisset præsens. sed si pp ineuitabilẽ necessitatẽ uenire non potuit, non ualent testimonia. & hoc pbat authoritate nouellę constitutionis, quę de testibus loqui
1 tur, ut s. † Ex hoc concluditur, q semp admonẽdus est aduersarius, ut ad audiẽdum testes ueniat. & qa omissum est in Stephano, necesse est, q ɔ legem actum est,
2 careat robore firmitatis. † Dicit Inn. quod qui audit testes deponentes, non potest postea pro se testes inducere. & hoc facit contra eos, qui stant ad audieñ. post cortinam. ¶ Idem ait, quod ubi abest principalis ita, q comparere non potest per se ad audiendum testium iuramenta, debet mittere procuratorem, nisi causa sit ardua. in hoc signanter nota quod in causa ardua etiam ad unum articulum absens ineuitabili necessitate non tenetur mittere procuratorem. ergo secus,
3 si necessitas esset ineuitabilis secundum Inno. ¶ † Not. quod

quod testes uilissimi non faciunt fidem aliquam. Sed nunquid, si testes sunt, rogati ab utraque parte, pôt eis opponi infamia, uel nullitas? rñ. non. glo. est or. sing. in auť. de testi. §. & licet, in uerbo, supplicij. iste aût rogatus debet ꝓbari uel per tabellionẽ, uel per duos alios testes, qui interfuerunt eorũ rogationi. Nã infamibus
4 non crederetur, ꝙ ipsi essent rogati. ¶ † Côclude, quod cum ꝑ publicum instrumentũ ꝓbetur rogatus, quod ex hoc redditur ualidum instrũm, & probať id, quod est ꝓbandũ; quod ꝑpetuò tene menti: quia illã glo. non habes alibi. ¶ No. quod id, quod côtra. l. factũ dicitur, non est soléniter actum. ¶ Itẽ nota interloquendo ꝓnuntiari super nullitate attestationũ. ¶ Itẽ not. quod canones non dedignantur imitari sacratissimas & naturales le
5 ges. ¶ † Sed quid si ille, qui erat heri uilissimus, hodie est magnus prælatus, nunquid poterit testificari de ꝑteritis? uř quod non: quia honor auctus est, non conditio personæ mutata, ut. ff. de condic. & demon. l. falsa. §. j. Solu. ĩspici debet tẽpus testificationis, ut. ff. ad Carbo. l. iij. § duæ. ff. de tes. l. ad testium côditionẽ. C. de testa. l. j. & no. ff. de infa. l. furti. § j. & ibi optima glo. saluo, qđ ubi testes adhibentur ad probationẽ. i. ad coadiuuationem scripturæ solẽnis, inspicitur testium côditio eo tẽpore, quo subscripserunt: quia ꝑꝑ fortuitos casus post contractum factũ emergentes non debet uacillare publica fides, ut. C. de re iud. l. gesta, & in c. j. si testes pares esse desierunt, col. x. ubi inspicitur conditio testis in initio actus, licet ablato fundo postea sit depauperatus. sed ibi euentus posterior respicit quãdã extrinsecã
6 qualitatẽ, sed intrinsecus non tangit fidẽ testis. ¶ † Secundò no. quod pars debet citari, ut ueniat auditura testes. Nam nisi quis intelligat, uel intelligere debeat citationem, non, ualet citatio. ff. de no. ope. nun. l. ciuili-
7 bet. n. intelligenti, tex. est no. ¶ † Op. quia imò testes debent examinari in secreto, ut. C. de testi. nullum. Nam si pars audiret attestationes, ergo debet audire primũ testem, qui est principium numeri testium, & tunc statim sequitur, quod didicit testificata illius testis. & ex hoc de necessitate subsequitur, quod alij testes nõ sunt examinandi, ẽt si prius iurassent, ꝑꝑ timorẽ subornationis. qui timor concernit seriem testimonij, nõ iurm simplex, ut in auť. de testi. §. quia uerò. ¶ So. litera non dicit, quod ueniat audire attestationes, sed audire testes. i. eorũ iuramenta. non ob. ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni: quia ubi interuenit tortura, ibi non timetur subornatio. unde spãle est in casu torturæ, ꝙ licet quis didicerit testificata ꝑ torturã, nõ ꝓpterea ꝑcludatur ei uia in probando; quod est not. ¶ † Moueo
8 unum dubiũ, ecce quod testes fuerunt examinati pro Titio, de posuerunt ꝓ ipso. & cum à testibus nõ posset explorare ueritatẽ, fecit sibi clam ostendi à notario, nunquid ꝑ hoc attestationes perdant robur suum, ita, quod si postea publicentur sibi, nõ ꝓsint? Rñ. imò prosunt, nec ꝓpterea uitiantur. ¶ † Ecce alium dubium, te
9 stes iurauerunt intra terminũ, nunquid pñt examinari post terminum sine noua citatione? & uř quod non, quia aliquod impedimentũ potuisset interuenire examini. ¶ In côtrarium uř, quia depositio trahitur ad diẽ iuramenti. & de hoc triplex redditur rõ. prima, qa inde trahit originẽ, & statum. secunda, quia iurm implicitè continet dictũ. tertia, quia ex quo testis iurauit, est obligatus ad deponendum. à qua obligatione nõ liberatur per lapsum diei, ut. ff. de ar. l. Celsus. §. idẽ ait. Est & alia rõ Iaco. Bu. quia examinare ꝑtinet ad officium iudicis, non partis. Est & quinta rõ mea, quia pars non est citanda ad audiendum attestationes, sed solum ad iuramentum: sed ad illud fuit iam citatus. Pôt addi. vj. ratio, qa deponere est executio iurisiurandi, & in mera executione non est quis citandus. ¶ Itẽ depositio fingit retrò, ut no. in c. j. de offi. delega. in cle. Solu. qa non est necessaria noua dilatio ad deponendum, nõ est necessaria, noua citatio. Ex hoc sequitur, quod si testes utraq; parte præsente iurauerũt, nulla data dilatione, possunt quãdocunq; examinari nulla facta citatione.
10 ¶ † Sed quid si testes fuerunt ꝑducti in termino, tñ iudex noluit eis deferre iuramentũ, utrum potuerunt post iurare sine noua dilatione? rñ. non; ideò pars est de nouo citanda, ut. ff. de fer. l. post rõnem. ¶ Sed an est necessaria peremptoria? dicit Spe. quod post lit. côtes. usq; ad diffinitiuam exclusiuè oĩs dilatio est perẽptoria. dic de hoc ut no. Bar. in l. contumacia. ff. de re iudi. & uide quod no. ff. de hære. insti. l. si quis instituatur,
11 in fi. ¶ † Sed nunquid in dilatione legali sufficit iurare testem intra terminum? rñ. non uř. nã, ut satisfiat mãdato legis, debet quis summa ope niti, ut oĩa intra terminum fiant, ut. C. de temp. ap. l. ij. §. fi. & l. ulti. §. illud, & uidetur expressum in c. frequens, de testi. spo. & in. c. pia, & ibi no. per Io. An. & Archi. de exce. l. b. vj. ¶ Qđ ergo uulgò dř, testes post terminũ examinari posse? uerum uideť in dilatione arbitria data à iudice: secus in
12 dilatione terminata à iure. ¶ † Tertiò no. quod receptio testiũ facta contrà impeditum côparere non ualet, si cãm impedimenti probauerit. & dicit Ber. quod non ualet ipso iure, & hoc est no. dignum. ¶ Alij dicũt, ꝙ imò: sed potest appellari, & sic per appellationẽ hoc casu rescinditur ꝓbatũ s̃m Ioã. And. quod alibi nõ reperies. sed contra, quia ualet sñia. ergo & testium receptio, ut C. qũo & qñ iud. l. ab eo. Soc. dic, ꝙ aut iudex sciebat cãm impedimenti; & non ualet ipso iure, ut. ff. de re. iu. l. quæsitum. aut ignorabat, & tunc ualet ipso iure, saluis tñ exceptionibus in personas, & dicta testiũ
13 ita intelligitur hic. ¶ † Quartò no. ꝙ ubi legitima citatio non præcedit, processus ad ulteriora ipso iure est nullus. concor. C. de accus. si accusatoribus. & ibi gloss. ¶ Opponi. quot non sit necessaria citatio, ut. ff. de re iud. de unoquoq; Solu. si partes sunt præsentes, non est necessaria citatio, sed monitio, quæ pro perẽptorio hř s̃m Ber. no. Accur. C. qũo & qñ iudex. l. ij. &
14 facit. C. de accusa. l. absentem. ¶ † Quæro, nunquid lite contes. per procuratorẽ sufficiat citare dñm ad interessentiam testiũ? rñ. non: quia istud est diuidere instantiam, imò lacerare, nisi procu. esset impeditus, uel nollet interesse. arg ff. de condi. & demon. l. multa non cõstituitur, in prin. & c. si duo, de procu. lib vj. l. cũ qui. C. de procu. C. de euic. si iò. ff. de ali. le. l. iij. C. unde ui. l. meminerint. nã dñs constituendo procuratorem sese exonerauit de consilio legis, ut. ff. de procu. l. j. §. usus, & in c. j. de indi. li. vj. & C. de procu. l. ñ. nisi, ut dixi, procu. nollet côparere. nam tunc dñs tenetur côparere, ut insti. de satis. §. si uerò aliquis. s̃. ut lit. non contest. c. j. & ibi dixi. Itẽ cũ procurator litem contestatur fit nouatio iudicij, & iõ dñs exemptus est ab instantia, ut plenè legitur & no. ff. de neg. ge. l. liberto. §. fi. & facit. ff. de ap. l. ab executore, in fi. ¶ Item de iure canonico licet sñia possit ferri in dñm, tñ citatio nõ pôt fieri de dño, omissio procuratore, ut no. Ioan. And. in Merc. in re-
15 gula, præsumitur, lib. vj. ibi uideas, & tene menti. ¶ † Septem considerantur in testibus, ut in glos. Primum est discretio, quæ ꝑsumitur in quolibet adulto, non in pupillo, ut. C. de testa. mi. l. S. nisi forte malitia suppleret ætatem,

ætatem, ar. C. ad Silla. l. fi. in glos. singulari ibi posita.
16 ¶ † Quid. n. si sunt in confinio ætatis adultæ? nam quod prope est, nihil distare uidetur. Tu dic contrà: quia lege præfinita est ætas. Et ea quæ ex scriptura legis descendunt, præcisè seruanda sunt. Item in teste inspicitur
17 conditio. i. status personæ. ¶ † Quid ergo de agricolis, & censitis? Rñ. hi tenentur ad quædam seruitia, tñ nõ sunt serui, & ideò pñt testimoniũ perhibere, ut eleganter no. insti. de inge. in glo. ¶ Sed quid de statu libero? & sane rñ. quod triplex est dñium. s. nudum, plenum, & semiplenum, ut no. C. eo ti. in glo. & neutro istorũ modorum ascriptitij sunt serui, unde possunt facere testim de bonis suis, licèt in quibusdã locis cõsuetudo seruet contrarium. ¶ De rusticis. n. non est dubium. nam ueritas à rusticis exploratur, ut no. ff. de le. ij. si chorus. sed quid de filijs sclauorum? rñ. idem, licèt corũ patres eis utãtur ut seruis uti sui. no. insti. de patria potesta. § ius aut. & no tria genera filiorum. quidã ut serui, quidam quasi emancipati, ut apud Gallos: quidam medij inter
18 hos, ut iure Romano. ¶ † Item inspicitur in testibus fama. oẽs hoĩes sunt bonæ famæ, nisi probetur cõtrarium qa status originis est, cũ sit tanquã tabula rasa, in qua nihil maculæ est de pictum; unde fama est status nulla inquinatione pollutus. Itẽ inspicitur fortuna, quæ idẽ est, quod generatio & corruptio fortuitorũ. uerbi gratia, diuitiarum, & paupertatis & non audit preces: quia æterna lege oĩa caduca impossibile est esse stabilia, dicit lex, tẽperent. C. de uesti. oloberis, lib. xj. quod leges
19 sunt imprecabiles. ¶ † Itẽ inspicitur fides non solũ quo ad Deum, sed etiam quo ad mundum. unde uasallus, qui est proditor domini sui, repellitur a testimonio, etiam si dominus ei pepercerit: quia factæ causæ pro infectis haberi non possunt, ut. ff. de re mili. l. qui cum uno. §. ignominia. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Mulier testificatur contra clericum, & quando, in prin. & nu. 2. & nume. 3.*
Crimen adulterij probatur per ipsam mulierem.
Testis non integer est minus, quàm semiplena probatio.
2 *Mulieres criminosæ & sociæ admittuntur contra electum ad aliquam dignitatem non ad probationem, sed ad præsumptionem.*
Socij quando admittantur in testes pro socijs, & nu. 3.
3 *Dictio, seu, quandoq; ponitur diuisiuè, quandoq; cõiunctiuè.*
Pertinentia ad causam etiam modicum conferentia dicuntur.
4 *Socius criminis an admittatur in testem in causa criminali. & nume. 2.*
Testes associari quando debeant ab officialibus.

QVONIAM aliqua. Mulier testificatur contrà clericum, qñ de crimine ciuiliter agitur &c. ¶ Casus. Quidã Epiphanius presbyter infamatus erat de adulterio: mãdat Papa suo defensori, q diligentius inuestiget, & mittat ad ipsum mulieres, cum quibus peregisse dicitur, & ẽt alios secum adducat, quos senserit aliquid scire de cã. ¶ Ibi, necesse, ad tollen. malũ exemplũ & scandalum. ¶ Ibi, Mulieres, quæ hodiè non coguntur personaliter
1 ire ad iudiciũ cã testimõij, ut. j. de iud. c. ij. li. vj. ¶ † Ibi, peregisse. i. fornicatum fuisse. & sic no. quòd crimẽ adulterij probatur per ipsam mulierẽ, & est speciale in hoc crimine: quia cõmittitur in secreto & inter parietes. C. de rep. ex consensu. §. super seruis. uel q recipitur mulier ad iudicium. & quod qñ testis nõ est integer, est minus, quàm semiplena probatio, ut singu. no. ff. de proba. l. cum probatio. uel hic non loquit de muliere fornicaria, sed de alia, quæ non est particeps criminis, ut
2 suprà de confes. c. j. ¶ † Dicit Inno. mulieres criminosas & socias admitti contra electum ad aliquã dignitatem non ad probationem, sed ad præsumptionem. Idẽ ait, q in contractibus uel alijs rebus socijs oĩum bonorũ nõ admittuntur ad testimoniũ, siue principaliter, siue secundariò intersit. nam qui pôt appellare à sñia, aduersarius est censendus. ¶ Idem ait, quod legatarius est idoneus testis ad probandum reliqua testamenti, sed non suũ legatum, Inno. et si deponit de suo legato, non uitiatur utile per inutile, tex. est no. ff. de fal. filius. §. sequens. ¶ Idem ait, q in re cõi, ubi non est quæstio totius rei, sed partis socij, tunc admittitur socius ad testimoniũ: quia nihil ei accessit ex uictoria litis. Inno.
3 † Ibi, seu, no. q ista dictio, seu, qñque ponitur diuisiuè, qñque coniunctiuè, ut qñ ponitur cũ copula, ut in isto c. qñque ponitur solutè, ut. ff. de au. & argen. leg. l. si qs ita, & facit. C. de natu. libe. l. ij. ¶ Ibi, aliquid, not. quod dicit, aliquid. nam & si modicã occasionẽ pręstet, aliqd est, ut. ff de fideicom. li. l. ergo. §. iij. super uerbo, occasione. unde ẽt modicũ cõferentia
a ad cãm dicuntur [a] ptinentia tex. est hic sing. ¶ Oppo. quòd mulier non admittatur contra clericum. ¶ Itẽ quod non admittatur in cã
4 criminali. ¶ † Item q nõ admittatur socius criminis. rñde ad primum, q hic inquirebatur ciuiliter ad amotionem bñficij: secus, si esset accusatio ad plenam pœnã delicti. Ad 2m respondeo eodem modo. Ad tertiũ rñ. q admittuntur ad instructionẽ, nõ ad condẽnationem, ut. ff. de pœn. l. qui ultimo. ¶ Itẽ no. quod officiales debẽt ire cum testibus ad præsentandũ eos superiori, ne fortè arriperent fugam. Bald.

a *¶ Quod no. ad statu. quod omnia capitula sint admissa, saluo iure non admittendorum in disputatione in fine litis, ut si producãtur capitula modicum conferentia, quòd debent admitti, & uide omnino do. Fran. de Aret. in consil. xcix. incip. clarissime domi.*

SVMMARIVM.

1 *Numerus crescit ex unitatibus, si uniantur in unam conclusionem.*
Non peccat ille, quem humana lex excusat, nisi sit contraria legi diuinæ.
Leges etiam in foro conscientiæ seruandæ, & quæ.
Conscientiam ueritas non omnis ligat.
2 *Denuntiatio ut fiat, requiritur aliquis, qui intelligat.*
3 *Citatio prima, cum est executa, non debet quis ad ulteriorem ultrius citari.*
4 *Denuntiator, & testis an idem possit esse.*
5 *Monitor pro uno teste reputatur in probatione monitionis.*
Syndicus, qui denuntiat maleficia, potest etiam esse testis.
6 *Actor. cui defertur sacramentum in defectum probationis, dicitur secundus testis.*
Denuntiator qualis esse debeat, & iurare de calumnia debet.
7 *Denuntiatio an expiret morte denuntiantis.*
8 *Denuntiationis cassatio an peti possit, quia nuntians est criminosus.*
9 *Credi an debeat illi, qui dicit se contrà cõscientiã non facere.*
10 *Testis idoneus nemo est in causa sua.*
11 *Criminosi & infames an admittantur ad denunciandum.*
12 *Denuntiare quis teneatur.*

In omni

IN OMNI NEGOTIO. Is, qui denun-
tiat, per dictũ suũ & alterius probat se pmo-
nuisse. Et primò ponit dictum. scđò illud pro
bat duabus rationibus. prima ratio ibi, quod paten-
ter. secunda ibi, Item alibi. ¶Casus. in hoc. c. traditur
forma, quia quando quis uult aliquem denunciare
de aliquo crimine, debet primo admonere eum inter
se & ipsum solum, & hoc probabitur per se solum: &
si eum non audierit .i. est se non correxerit: quia au-
ditus hic pro satisfactione accipitur, tunc adhibeat
unum alium testem secũ, & erunt duo testes: uel duos
alios, & erunt tres. & sic ipse est de numero testium,
quod probat irrefragabili authoritate euangelij di-
centis, in ore duorum, uel trium testium stat omne
uerbum, Io. viij. ego sum &c. deut. xviij. scribitur, duo
1 rum hominum testimonium uerum est. ¶†Ibi, Efficiũ-
tur tres, not. quomodo numerus ex unitatibus cre-
scit; qđ est uerũ, si uniantur in unã conclusionẽ: secus,
si diuidantur. unđ dicit gl. qđ. x. & x. non faciunt. xx. nec
dr̃ condẽnatus in xx. ille qui est condẽnatus in una cã
in x. & in alia cã in aliis x qđ dictũ est utile ad statuta
terra. si foret statutũ, ꝙ bannitus in xx. põt impunè of
fendi. ista est gl. solennis ff. de sol. l. ubi fideiussor. sed
si quid peccauerit, condõnaliter loquit̃ p dictionem,
si, oportet igitur, ꝙ peccet: sed ille quẽ. l. humana ex-
cusat, non peccat, nisi sit cõtraria legi diuinæ, ut si lex
humana dat causam delinquendi, de præscriptione. c.
fi. suprà de præscri. aliàs leges sacratissimæ etiam in
foro conscientiæ sunt seruandæ aliàs sequeretur, ꝙ
omnis legum forma & subtilitas deduceret ad infe-
ros, & conscientia legum esset magis damnata, quàm
maleficiorũ. non omnis ueritas ligat consciam, sed ue-
ritas approbata, q̃ ducit aliquẽ actũ ad suum esse. l. ne
mo pt. ff. de leg. j. ff. de uer. ob. stipulatio. §. alteri. aliàs
legis authoritas, & ptãs esset inanis & uacua. C. de his
qui ue æta. l. j. oportet ergo, ꝙ talis sit ueritas, ex qua
sit ius quæsitũ. ut uerbi grã, qñ aliquod commercium
geritur inter partes. ff. de cond. inde. si area. ¶In tex.
ibi, inter te, in personã faciẽda est. ff. de ui & ui arma.
cũ à te. & ideò nõ põt fieri ad domũ. ubi nullus audit.
2 idẽ, si habitet ibi insanus, uel surdus: quia† requiritur in
omni denunciatione aliquis, qui intelligat. ff. de nor.
ope. nun. l. cuilibet enim, in uerbo, intelligenti. ibi est
aureus tex. ¶Dic ecclesiæ, ergo secularis iudex in ista
fraterna denuntiatione nõ dẽt se intromittere. ¶Op.
ꝙ sufficiat una denuntiatio. ff. de no. ope. nun. cum p-
cu. §. si dñs. Solu. ibi plenè fuit satisfactũ, & satisdatũ.
& ita esset ẽt hic, si te audisset. iõ litera dicit, si te non
3 audierit. ¶†No. ergo, cũ prima citatio est executa, nõ
dẽt quis ad idẽ citari ulterius: aliàs sic; tene menti. Nã
qđ factũ est faciendũ non est, sicut ẽ ꝯ faciendum non
4 est, qđ factũ iã est, ut no ff. de dam. infe. l. j. ¶†Ibi, Duo
rum, mala vr̃ hæc allegatio: quia hic non sunt duo. non
põt idẽ esse denuntiator, & testis, ut. ff. ad Turp. accu-
satus. §. denũtiatores. ff. de cust. reo. diuus. Sol. hæc est
denũtiatio medicinalis, ibi criminalis, licèt in hac nõ
forma iudicij redigatur ad quandã formã iudicij per
negationẽ & affirmationẽ partiũ & concertationem.
5 ¶†Dicit Inn. ꝙ in probatione monitionis monitor p
uno teste reputatur, in principali aũt secus Inn. Adde,
qđ in prima monitione solus cũ solo est plenus & suf
ficiens testis ipse solus; & est speciale. & est arg. quòd
syndicus ille. qui habet denunciare maleficium, pos-
sit etiam testificari de uisis per eum: quia aliud est of-
ficium publicum syndici. aliud testis. ¶Item denun-
tiat secundum conscientiam publicam, sed testificatur
secundum conscientiam propriam, & sunt officia com
6 patibilia, ar. ff. de adop. si consul. ¶†Item non uertitur
propriũ interesse. itẽ ex isto. c. sume ar. ꝙ actor, cui de
fertur sacr̃m in defectũ probationis, dr̃ secundus te-
stis. ergo dẽt esse idoneus, & scire factũ, de quo possit
reddere rõnem, quã dẽt reddere testis. s. per sensum
corporeũ. sic dico de isto denuntiatore, qđ dẽt factum
plenè scire. i. qđ denuntiatio sua sit uera; qđ & puto,
qđ debeat iurare de calumnia, sicut de cæteris, q̃ non
aguntur in figura iudicij, ut no. ff. de dã. infe. l. qui bo-
na. §. pe. Item dico in ista denuntiatione debere expri
mi cãm. ff. de no. ope. nun. l. j. iuxta. in prin. & l. non ul-
7 lum. §. j. ¶†Sed an morte denuntiantis expiret ista de-
nuntiatio euangeli. arg. qđ sic. ff. de no. ope. nun. l. non
solũ. §. morte. & quia est actus conscientialis, qui non
trãsit ad hæredem, vr̃ ẽtquod expiret morte eius cui
est nuntiatũ. ¶Sed an põt peti nuntiationis istius cõfir
matio? ar. ꝙ sic. ff. de no. ope. nun l. de pupillo. §. q opus
8 nouum. ibi gl. no. in sua materia. ¶† Sed an põt peti cas
satio denuntiationis eò forte, quia nuntians est crimi-
nosus? rñdeo, sic. Nã quælibet defensio põt in libellũ
deduci, ut. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. qui remis-
sionem. & licèt leges loquantur in profana materia; tñ
9 satis põt adaptari consiliis animæ. ¶†Sed nũquid illi,
qui dicit se ꝯ conscientiam non facere, dẽt credi? rñ-
deo, sic, si allegat aliquã probabilem cãm: aliàs magis
est credibilis sermo ꝓrius, cui lux ueritatis existat, ut.
s̃. ti. j. c. licèt cãm. aliàs reus semper negaret, & iudiciũ
non redderetur in inuitum; quod est absurdum. ff. de
uerbo. ob l. inter stipulantem. §. j. etiam si iuret alio
10 quin facillimus &c. de iureiur. l. iij. §. j ¶†Opp. in cau
sa sua nemo est idoneus testis. Sol. hic speciale, quia
utriusque gratia iudicium subinfertur: imò principa-
lius gratia eius, qui denuntiatur, ut conscientia eius
mundetur. nec tenetur, si habet illæsam conscieniam,
11 ut not. Innoc. de iud. nouit. † an criminosi & infames
admittatur ad denuntiandum, dicit glo. quòd non,
ar. C. de inoffic. testa. l. in arenam. Fallit, si suam, uel
suorum causam prosequuntur secundum Hosti. sed
tunc non sunt idonei testes super facto principali; sed
super admonitione sic: quia litera dicit, si peccauerit
in te. ¶Item etiam fallit, si eius notoria laborat infa-
12 mia secundum Hostien. ¶ † Oppo. quòd culpa est se
immiscere rei ad se non pertinenti, de reg. iur. culpa
est. Sol. hoc pertinet ad charitatiuam rationem, uel
officialis correctionem. l. j. C. de emend. propinq. Vn-
de omnis, qui habet ex officio corripere, tenetur de-
nuntiare: sed simplex amicus non tenetur, sed tamen
potest quasi liberalis amicus, ar. C. de nego. gest. l. tu-
tori. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Propinquitas per quot & quales testes debet probari.*
2 *Senioribus creditur in facto antiquo, & melioribus loci.*
3 *Testes si iurauerunt dicere ueritatem, & ista alia, scilicet quod neque odio &c. an iuramentum sit ualidum.*

QVOTIES. Dicitur, quales esse dẽnt, & qua
liter iurare debent, qui super consanguini-
tate deponũt in cã matrimonij. ¶Casus. Ali-
qui uolunt separari ratione consanguinitatis. Quæri
1 tur, per quot testes debeat probari pꝓpinquitas. ¶†Itẽ
per quales testes. Item qualiter debent deponere? rñ-
Bal. super secundo decret.

detur ad primum, q per duos, uel tres. ad fin, q de eadem cõsanguinitate, uel seniores eiusdem loci. ad tertium ĩndetur, q debent dupliciter iurare. primò, q non testificabũtur odio, per amicitiam, uel pro aliquo commodo, quod habuerunt, uel hñt, uel habituri sũt. secũdò q proferent rei ueritatẽ, prout acceperũt à maioribus, & prout credunt ita esse. ¶ Dicit Inn. q specia le est in consanguinitate, & matrimonio, q præferuntur consanguinei. ff. de proba. etiam matri. nam & ad scripturas parentum confugitur, ut insti. de inge. in fi. & ibi no. ¶ Ibi, Consanguinitatem, no. consanguineos
2 ad testificandum admitti in cã matrimonij. ¶ † Ibi, Senioribus, no. in facto antiquo magis credi senioribus,[a] item magis credi melioribus eiusdem loci. ad idem est ar. C. ubi de ratio ci. agi oportet. ¶ Ibi, Neque amicitia, supple tali, quæ inducat suspicionem. Nam amicus Plato, sed magis ueritas. Ibi, Commodè. ff. de calum. l. quinctiã. ¶ Ibi, accepisse. i. audisse. ff. de ꝓba. l. si arbiter. ff. de aqua
3 plu. arc. l. j. in fi. ¶ † Ibi, & credere, no. adiiciendum de credulitate, ubi agitur de probanda antiqua memoria. sic. j. eo. c. licèt, & dic ut ibi dicam, sed quid, si iurauerunt dicere ueritatem, & ista alia, scilicet q neque odio &c. rñ. ualet iuramentum: quia continet substantialem formam. de aliis enim possunt sine iuramento interrogari: quia sunt appendices examinis. Bal.

a ¶ *Adde gl. quia in l. cũ a quid & ibi latissimè doct. maximè moder. multa notabilia allegant præcipuè. Ias. d. Bar. So. In. & doc. Lãce. Decius.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ non procurant, testificari possunt in ea, & nu. 2.*
Procurator esse testis pro constituente quibus possit casibus, & nu. 8.
2 *Famulus recedens an possit esse testis.*
3 *Rustici an admittantur ad testificandum in causam uillæ.*
De uniuersitatis corpore qui sunt, testes esse possunt in causa uniuersitatis, & quibus casibus.
4 *Procuratores plures, uel syndici an possint constitui in una causa, & an simul, uel separati ĩ genere negociari possint.*
5 *Communiones, quæ repellunt testem, quæ sint.*
6 *Officijs contrarijs an possit quis fungi.*
7 *Priuilegium concessum ecclesiæ an uideatur concessum clericis.*
8 *Procurator an possit testificari, & nu. 1.*
9 *Clerici an teneantur dicere ueritatem, si contra ecclesiam suam producuntur.*
10 *Episcopus an possit testificari pro ecclesia sua.*
Testis in causa sua quo casu possit esse.

N SVPER statuimus. Prælatus, & clerici, qui cãm ecclesiæ non ꝓcurant, testificari pñt in ea. Et primò ponit dictum. secũdò determi-
1 nat ipsum. secũda ibi, dummõ. ¶ † Casus. Ecclesia sanctæ Trinitatis hẽbat litẽ cũ alio. Quærebat, utrũ prior, & fratres dictæ ecclesiæ pñt in dicta cã testificari? Rñ. q sic, dummõ unus, aut duo alij sint constituti ad agendũ, & defendendũ, nã illi, qui sunt ꝓcuratores ecclesiæ, non admitterent ad testificandũ. ¶ Dicit Inno. q si duo sint ꝓcuratores i diuersis negotiis, unus poterit testificari ꝓ ꝓcessu alterius, & alter alterius ar. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. Romanus. ergo idem in gñali procuratore, si acceptat mandatũ ad unã speciẽ, ad alterã non. idẽ si postea renunciauit: quia non inuenit prohibitũ eum testificari, ẽt si habuisset spãle mandatum.
2 ¶ † Et est ar. ꝓ famulo recedente, ut possit esse testis, nisi recesserit in fraudẽ. & est ista optima similitudo: qa ꝓcurator famulus est in illo actu. ¶ Idẽ ait, quod si formatur libellus in persona plati, uel uicedñi, siue p ꝓcuratorem suũ, non põt esse testis: secus, si in psona collegij, ar. ff. de his q. ut indig. l. tutorẽ. ¶ No. q illi, qui sunt de corpore ecclesiæ, & platus admittuntur ad testimoniũ in cã ecclesiæ, dummõ ipsi non sint pro
3 curatores in cã. ¶ † Secũdò no. q i cã uniuersitatis admittuntur ad testificandũ illi, qui sunt de corpore uniuersitatis eiusdẽ. ergo rustici admittuntur ad testificãdũ in cã uillæ: qđ uerũ est, nisi singuli sperent cõmodũ, ut in nemore p bestias hoim uillæ, licèt gl. innuat ɔ̃rium in l. sicut. ff. qđ cuiusq. uni. no. & in hoc exẽplo gl. est ibi ualdè sin. uel metuat immediatũ dãnũ, puta impositionẽ collectæ ꝓ solutione debiti cõis, ut. ff. q cuius. uni. l. j. §. quib. sed si hoc non timent: qa uilla hẽt aliunde, ūn̄ soluat debitũ, tunc bene pñt testificari. ff. de rerum di. l. in tm̃. §. uniuersitatis. ff. de in ius uoc. sed si hac §. manumittitur, & ibi p Odof. C. eo. parentes, per Cy. & facit. ff. de leg. j. ciuitatibus, & l. si hęres. §. uices, & ff. ad Treb. oibus, ūn̄ si relinquitur aliqđ ciuitati, ciues pñt esse testes huius testi: quia titulus relicti non acquiritur singulis, sed soli uniuersitati, ut. C. de sa. san. ec. l. fi. nec cõpetit alicui aliqđ ius agendi, nisi hẽat mandatũ, ut hic, & ff. qđ cuiusq. uni. l. nulli, & no. ff. de pac. l. idẽ magister. hoc tñ mandatũ pt dare consuetudo, & erit mandatarius ꝓpriè ꝓcurator mandato legis ut. d. l. nulli, & ff. qđ ui aut clã. l. ꝓhibere. §. planè. non ob. ff. iu. so. l. iij. §. sed si fortè: qa ibi. l. non uult mãdare, sed sine mandato permittere; & ille tex. est elegãs. ¶ † No.
4 q in unaq̃q cã pñt constitui plures ꝓcuratores, uel syndici, ut si qdã constituuntur ꝓ diuiso, puta. A. qñ erit pñs: & B. qñ. A. erit absens, seruatur forma mãdati Si aũt ꝓ indiuiso, q̃libet erit proc. ꝓ parte. A. hñs mãdatũ cu alio, non solus, ut. ff. de proc. l. plurib. si aũt quilibet insolidũ melior est conditio occupantis. i. prius li. cont. ut. d. l. pluribus, & ar. ff. de uerb. sig. l. si Titius, & Seius. Si aũt dictũ sit, q non sit melior conditio occupantis, dic ut in c. si duo, de proc. li. 6. ¶ Et scias, q plures ꝓcuratores ꝓ indiuiso officio pñt constitui in iudicio ex parte actoris, sed nõ ex parte rei, ut. ff. de ꝓc. l. si qs cũ ꝓcuratorio. §. unius, in negotiis aũt non est actor, uel reus; sed in cõi negotio uterq; dẽt interesse. fallit pp publicã utilitatẽ nauigantiũ, & similiũ, ubi quilibet ūr hr̃e mandatũ insolidũ: tñ si inuicẽ ɔ̃riãtur, dũ actus est in heri, melior est cõditio prohibentis, nisi mandans declarasset uolũtatẽ suã, qđ & qualiter. hæc ꝓbantur p has leges singulares. ff. de exercito. l. j. §. si plures. ff. de cur. fur. l. consilio. §. fi. ff. de uer. ob. l. q Ro
5 mæ. §. Callimachus, &c ¶ † Adde, q quedã est cõio, q̃ distribuit in ptes rei, puta dñij: qđã est, q̃ distribuitur in ptes cõmodi, ut seruitus cõis; & istæ duæ stante cõione repellũt testẽ. qđã est cõio officij & pt̃atis, de reser. cã te, qđã cõio pt̃imonij alicuius uniuersitatis, ut molẽdinorũ cõis Bononiæ; & hæc nõ repellit: qa nõ cadit in singulis, alia cõio aquæ fluminũ publicorũ, & uiarũ publicarũ, & aeris de cælo, & uẽti cũ si. hęc ñ repellit: qa nõ est de bonis nr̃is, sed i bonis Dei, ut ita dixerim, ut. ff. de iureiu. l. ea est natura cauillationis. quã gl. no. aliás sequeret, q sup his, q̃ sunt cõia toti humano gñri, nõ reperiretur aliquis, qui posset esse testis. Ex his ergo apparet, q cõio alia est diuisibilis, & uisibilis; alia

est

est inuisibilis, alia publica, alia cõis totius humani gñis, & oim animãtiũ uitæ necessaria. & quaře ꝓbetur
6 testib. † Vltimò no. ꝙ qs non pt ꝯrijs officijs fungi. s. ad uersarij, & testis, sicut non põt quis esse ꝓcurator acto ris, & rei. ff. de ꝓc. licet. § pe. quamuis, si unus est tutor duorũ pupillorũ. quorũ unus agit ꝯ alterũ, possit utri que auctorizari, ut dicit. l. illa solẽnis. ff. de auc. tu. l. ac cipientis: quia aliud est agere, aliud auctorizari. Itẽ poterit in animam utr usq; pupilli iurare de calũnia
7 si ꝯscia tutoris est indifferens; ꝙ est no. dignum. ¶ † Op po. ꝙ priuilegium concessum ecclesiæ uř cõcessum cle ricis, ut no. C. de sac san. ec. qui sub ꝑtextu; ergo cleri ci nõ pñt testificari. Sol. ibi intelligiť de priuilegio; ꝙ pt clericis adaptari, hic in alia re, uel dic ꝙ uel illa gl.
8 non est ꝯ. sed cõ. ¶ † Opp. ꝙ ꝓcurator possit testificari ff. de iu. iš. deferre. §. idem decreuerũt. So. ibi non testi ficať in officio, sed extra offm. finitum. n. erat officium uel hic erat in iudicio, ibi in ꝯtu fuerat ꝓcurator, & nõ ꝑtinebat amodò ad eũ negociũ, nec ẽt ad solicitudi nẽ, nec ad rem ipsam, nec alio mõ. Sed quare ꝓcu. fun ctus offõ suo ꝓcurator: ẽt admittitur in testẽ, & non ꝓ xeneta? rñ quia ꝓxeneta habuit salariũ, sed ꝓcurato ris officiũ adeò est gratuitũ, ꝙ non pt petere officio iu dicis sibi aliqđ salariũ cõstitui, ut fin. no. ĩ l. j. ff. de uar.
9 & extraor. cog. ¶ † Quero, an clerici teneanť dicere ue ritatẽ si cõtra ecclesiã suã ꝓducuntur? rñ. sic, si ecclesia eos ꝓduxit pro se, ar. C. de tẽ. in inte. rest. l. pe. & l. fin. C. de stu. & li. expẽ. no. ĩ. e. cũ nuncius. ff. de test. l. lege Iulia, maxime in cã criminali. ff. de quæ. l. maritus. ¶ † Quæro, nunquid eps possit testificari pro ecclesia sua? rñ. non in cã mensæ suæ, sed sic in cã cõi. ¶ Extra op. ꝙ in cã propria quis testificatur, ut inst. de tes. §. le gatariis. So. ibi non testificať ꝓ se, sed ꝓ testõ nõ nomi nãdo se: alioqn, sicut non pt sibi ascribere uoce mor tua, ita nec uiua uoce. ff. ad l. Cor. de fal. l. j. licet ex scri pto puniret, nõ ex uiuæ uocis testimonio: qa i legato nũcupatiuo absq; obtẽtu scripturæ non hẽt locũ illa pœna, cũ nõ inueniať. l. cautũ ẽm Dy. ꝓ reliqua at ꝑte testamenti extra se non est dubium, ꝙ scriptura, & ui ua uox ualet, quatenus non est suspecta, dicit. l. illa no tabilis ff. de fal. l. filius. §. sequens quæstio, & dixi. ĩ. eo. c. quoniam. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio si non admittatur contra testes, licitè potest appellari, in prin.*

Beneficium ecclesiasticum an & quanto tempore possit præscribi, & an aliud, & nu. 2.

2 *Confirmatio præsumitur ex diuturnitate temporis, & ex negligentia*

Ciuitas, & castrum ecclesiæ præscribi potest.

Amplius adiecta dicto quid operetur.

3 *Vasallus quando per longissima tempora ideo non seruiuit domino, quia dominus non habuit necessitatem talis serui tij, an currat aliqua præscriptio.*

4 *Sententia reuocata non permittitur interim quis molestari eius occasione.*

Ad probandum cum quis admittitur, uidetur & exceptio admitti.

5 *Excipiens ad consequendum effectum suæ excep. debet probare exceptionem esse uerã in causa ap. sicut in causa primordiali.*

Vitatio cuiuspiam, an inducatur per priuationem beneficij.

Priuatus clericus beneficio, non eneruatur a clero.

6 *Clericum an quilibet de populo possit accusare de fornicatione.*

Accusare si quilibet permittatur a statuto intelligitur de populo statuentium.

Processum impedit exceptio, tua non interest, & quo casu.

Ad fundandum personam, & Actionem, } quid inspiciatur.

Persona sit legitima. non obiecta declinatoria pro processum ad ulteriora.

7 *Procurator an admittatur ad accusandum.*

8 *Contra testem, quod in alia causa fuit conuictus de periurio, an possit obijci.*

9 *Exceptiones an impediant: quo minus testem examinentur & nu. 10. & 11.*

10 *Exceptio si sit ipso iure probata, testis non debet examinari & nu. 11.*

Inimicus nullus præsumitur.

11 *Recipi non debet testis, cui opponitur, quod ipse est criminosus & famosus, secus in occulto crimine.*

Ex testis crimine duæ oriuntur exceptiones, declinatoria personæ, & peremptoria, & quænam si sit.

Testis, qui contradicit, ex altera parte producto ex eo si inna ren n potest, & ratio.

12 *Exceptio an perimat testem, & eius depositionem ipso iure, an elidat & obrumpat.*

13 *Testes si asserant aliquid esse publicum notorium, tamen non probant, si eorum persona reprobantur, & potest appellari.*

Crimen testibus potest obijci, licet non sit per circunstantias declaratum tamen postea debet in probationibus declarari.

14 *Factum contra appellationem, & ea pendente non reuocatur, nisi constet de ueritate causarum, & de iustitia appellationis.*

Innouare appellatione pendente, uel dilatione quando liceat, & nu. 15. 16. 17.

15 *Appellatione pendente potest damnatus ad mortem facere testamentum, sicut statuliber.*

16 *Episcopus si mandauit iudici seculari ita faceret nouitatem, & creditor fecit capere alium, an dicebatur esse facta nouitas.*

17 *Nouitas interim fieri potest circa fideiussorem contractus.*

Testes, uel probatio admittitur post cognitionem testificationum non admissi antequam publicarentur.

18 *Appellans debeat probare.*

19 *Appellationem suam iustificare an quis debeat, cum appellat ab interlocutoria.*

Sententia interlocutoria ualet indiscussis exceptionibus, nisi appelletur.

20 *Iudex, qui pronuntiauit bene appellatum ab interlocutoria irritat, quicquid postea factum est in executione dicta interlocutoria.*

Sententia si continet multa capitula diuersa, retractatur capitulum duntaxat iniustum.

21 *Ad iudices an pertineat defendere remissum per eos, in possessionem.*

22 *Victo si imponatur silẽtium, an sententia sit executioni mandata.*

Sententia uix executionem plenam in factis negatiuis.

23 *Falsum si quis expresserit, an debeat remitti ad priores iudices, & in expensis condemnari.*

24 *Procedendum est tanquam lite pendente, si quis per errorem dixerit se depositum, cum non esset*

Error in rescripto, qui non afficit aduersarium, non afficit rescripto.

25 *Testes reprobatorij an cogantur ad testificandum.*

X PARTE. Adæ. Istud c. consueuit reputari difficile, & in hac parte substantiali hoc intendit. si testib. opponatur exceptio, quod sint criminosi, & per iudicē talis exceptio non admittatur, licite appellari pôt. & primo ponit querelā sacerdotis, secūda ibi. Mādamus, iudicū datio, & Papæ rñsio. ¶Casus. pbyter Adam possederat pacificè ecclesiā de Culmo per xxx. annos, & ultra. mō qdam miles maleuolus ipsius impetrauit literas, q, s. d. Adam fuisset filius sacerdotis illius, q immediatè ipsam ecclesiā rexerat, & ut publicus concubinarius, remoueretur ab ipsa ecclesia. postea dictus miles p interpositam psonam petiit ex dictis causis dict. Adam priuari ecclesia ãndicta & produxit quosdā testes laicos infames, ut dict. Adā dicebat. Sed dictus Adā ꝯ allegabat se canonicè institutum, & lōgissimum tps possessionis, & dicebat dictos testes laicos infames, & rephensibilis uitæ, nec non latrones manifestos, & quosdā alios in alia cā de piurio ꝯuictos non recipiendos, cū hoc se diceret probaturū. & ne reciperent appellauit ad Papā. iudices non admissis exceptionib. receperūt testes, & attestationib. publicatis priuauerūt dictū Adam ecclesia ãndicta, quā postea filius dapiferi. i. coq militis occupauit, sed dictus Adā significauit hoc Papæ prosequendo appellationē Papa mandat nouis iudicib. q dictam sñiam cassent, si lata fuerit per testes non idoneos, & si dictus possessor haberet literas confirmationis. & q dicta ecclesia dicto Adæ restituatur, nec inde de cætero molestetur. Si uerò ueritas aliter se haberet. i. quia causa decisa nō esset, cām audiāt, & fine debito terminēt pcipiēdo ēt testib. ipsius Adæ, & eis mādando, q super dicta cā perhibeant testimoniū ueritati. cōclude, si est iudicatū iustificata appellatione dēt rescindi pronuntiatū, & qc quid ex eo est secutum. Si uerò non est iudicatū, tunc recipiantur testes Adæ, & fiat iustitia discussis discutiēdis, & no. hic, q ualet rescriptū alternatiuum. & si sunt mēbra qd libet per se sufficit unum esse uerum licet alterū sit subreptitiū; habuisti tex. s. de rescr. inter cæteras. ¶Ibi, Canonice, sed nunquid hoc psumitur ex tpis diuturnitate[a] uř q sic, ut. ff. de usur. l. cū de in rem uerso. ¶In ꝯrium uř finis istius. ca. & hæc uera: qa fictio legis, cū de in rē uerso, non 1 hēt locum in spūalibus. ¶†Ibi. & xxx. Sed nunqd bñficium ecclesiasticum tanto tpe pscribitur? rñ. non, quia tituli non acquiruntur pscriptione, v. g. qui titulo pscribit putatiuo pro emptore, licet pscribat rē, non acquirit titulū pro emptore. solus. n. titulus pro suo acquiritur pscribendo, ut. ff. de usuc. Celsus. Sed in bñficialib. nihil pscribi pôt, ut hic, & in c. ordinarij, de offi. or. li. 6. & in c j. de re iu. lib. 6. loquor in bñficiis ecclesiasticis. Nam bñficia tēporalia, & feuda pscribūtur spatio lōgissimi tēporis, ut in c. si quis per xxx. si de feu. fue cōtro. co.
2 x. ¶†Ex diuturnitate temporis psumitur cōfirmatio ut C. de his, qui à non dño manumittūtur. l. fi. Ex negligētia, ut no. s. de rescri. c. ex parte. Et sic ex negligentia perdit quis gratiam & possessionem, de usuca. fur. §. fi. de dam. infect. pretoris officium in prin. Ciuitas & castrum ecclesiæ potest prescribi. de pollu præla. bonæ, & ibi per Inno. sed ecclesia in titulum non potest præscribi, ut hic. ¶Ibi, & amplius nihil operatur hæc adiectio, quia incerta. ff. de in litem iuran. l. cum furti, nisi ad hoc tantum, ut uideatur quis se astringere ad certam formam tēporis. Item ut probari possit de quolibet tempore latiori. c. sancimus, de feu. sine culpa nō
3 amitten. est† & ibi admirabilis casus, in quo nulla mō di præscriptio currit, uidelicet q uasallus per longissima tēpora non seruiuit dño, quia dñs non habuit necessitatem talis seruitij, per hoc. n. non pscribit se in libertatem, & quia nullum tempus hoc patrocinatur. ¶Ibi, Vel publicè, no. rescriptum alternatiuum ualere, & sufficere alteram partem esse ueram, Ibi, Per interpositam, no. q in cā priuationis bñficij admittitur procurator. ¶Ibi, Non esse recipiendos, no. testes infames, & manifestè criminosos examinandos non esse. ¶Ibi, Diceret, aliud est dicere, intendo probare: aliud est dicere, intendo confestim, & sine mora probare, ut j. patebit. ¶Ibi, Abiudicauerunt. per. B. significat priuationem. s. de resc. c. 2. & inter cæteras, per d. significat habitum. ¶Ibi, Occupatam; & sic in executione sententiæ fuit processum. tñ cassatur uno & eodem iudicio, ut l. 1. § necessarios. ff. si mu. uen. & ar. ff. de min. si ex cā. in prin. Item not. q debet loqui de cā, per q̃ factū iudicis remouetur. ¶Ibi, Cassata. i. cassa & irrita nuntiata, Ibi, cōfirmationis, no. sñia cassata ruit per ꝯñs
4 ipsius cōfirmatio impetrata. ¶†Ibi, Non permittatis, no. q reuocata sñia non permittitur interim qs molestari eius occasione. Ibi, Aliter, quia alia ratio processum reformat, ar. C. de transa. l. interpositas. ¶No. aliter & aliter pcedi fm uarietatem actorū. ¶Ibi assertionis. i. exceptionū productarū ꝯ testes, q̃ sunt probādæ, si lis pēdet. Itē no. ex quo Papa dicit eū admitti ad pro
5 bandū, q uř exceptionem admittere. ¶†Ibi no. q excipiens ad consequendum effectum suæ exc. debet probare exceptionem esse ueram in cā ap. sicut in cā primordiali: qa appellatio non releuat ab onere reprobandi fm Ber. & ex hoc collige plura notabilia. Primò, q si laicus impetrat remotionem clerici, lræ censentur subreptitiæ, si tacuit se esse laicum. ¶Oppo. iste Adam dicebatur publicus fornicator, & ob hoc potest uitari, ergo & denūtiari. dicit Inn. q non sequitur, sed certe immo, qa finis remotionis est uitatio, ar. l. oratio ff. de sponsa. ¶Item, q possum propria auctoritate, multo fortius per iudicem, ut no. inst. de li. §. multis. ibi bona glo. tene dictum Inn. quia aliud est priuatio quo ad omnes, aliud est, uitatio quoad certā personā. Sed nunquid priuatio eneruet eum à clero? rñ. nō, sed solum à beneficio. ff. de auctor. tu. & si pluribus in gl.
6 singu. ¶†Op. fornicatio in clericum est crimen publicum, ergo quilibet de populo accusare potest, respon. immo non pôt, nisi ille, cuius interest, v. g. patronus, parochianus. nā iudex ex officio debet repellere eos, quorum non interest, etiam si l. non caueatur, iste est tex. solemnis. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. qui damni. ¶Dicit Bar. q si statuto cauetur, q de priuato delicto puta de furto, ut dicit illa glo. no. ff. de con. li. ob causam. l. pen. quilibet possit accusare, intelligitur de illo populo statuētium, non de extraneo populo. ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. si in publico. optimè facit gloss. nostra. ¶Quæro, nunquid, ex quo non interest sua an impediat processum, respond. sic, si ex ea oritur exceptio impedit declinatoria; & hoc casu post lit. contest. non potest opponi, ut no. Innoc. de accu. super his, qa debet examinari seorsum a principali: secus, si interes se

[a] ¶Adde multa per d. Ias. in §. præiudiciales, in antep. co. cū se. inst. de ac. adde etiā Barb. con. 9. col. 17. in 2. uolu.

se deducatur, ut terminus litis nõ impediat processũ. ¶Porrò neutro casu reddit iudicium retro nullũ, ut dicit.l.no.ff.de inof.testa.possunt.§.j. ¶Et scias, ꝙ ad personam fundandam in iudicio inspicitur interesse: sed ad fundãdam actionẽ, si personalis est actio.¶Idẽ, si realis,non inspicitur interesse. ff.de serui. quotiens. q.l.est no.ad hoc.¶Op.si literæ sunt subreptitiæ,Papa debuit cassare processum pendentem?rñ.imputet sibi non obiiciens,qui processit ad ulteriora:quia personã legitimasse vr̃,ut dicit.l.illa no.ff. de iudi.sed & si su-
7 sceperit.¶†No.admitti procuratorem ad accusandũ, & sic est ꝯ.ff.de pub iu.l.pe.§.ad crimen.So.dicit Inn. ꝙ admittitur ad libellũ producẽdum,uel ad unũ articulum,non ad plenam defensionem:dic ꝙ proc. constitutus ad litem contestandam non admittit̃ in capitali cã:quia iste articulus traheret ad se totum ꝓcessum,ut dicit.l.illa no.ff.de pro.q procurator. dat. nec ẽ ꝯ ad excipiendum peremptoriè, ẽt si possit examinari ante li.conte.sicut est exceptio banni perimentis accusationem in libello cõprehensam ẽm Iac. de Bel. secus,si non perimeret ius principale, ut ad excipieñ. de excommunicatione:quia tunc admittit̃: quia exceptio ista nihil habet commune cum publico crimine, ar.ff.de min.Papinianus.Item dic, quod in c.nr̃o non
8 erat cã capitalis.¶†No.ꝙ ꝯ testem potest obiici, ꝙ in alia cã fuit conuictus de periurio.Nam hoc vr̃ falsum, ut dicit.l.illa no.ff.de infa.Lucius.Item regula iu. res inter alios acta.So.hæc exceptio non omninò perimit testem,sed debilitat.uel dic aliud de iure ciuili. aliud de iure ca.No.ꝙ testes,qui non debuerunt recipi, recepti tñ probant,sed dñt appellare. ¶Op.ff. de quæst. l.maritus.So.ibi iste erat prohibitus deponere,hic nõ.
9 ¶†Op.ꝙ istæ exceptiones non impediant,quo minus testes examinentur: q̃m sunt examinandi & publicandi; & tunc probabitur cõtra personas.[a] nõ enim ob didicisse testificata: quia examinatur seorsum à principali.C.eo. aut si testis. & est rõ, quare reseruantur non opponendo,sed probando·quia si testes nihil probant,non interest opponentis probare ꝯ personas; & ideò tanq̃ præambulum præmittit̃ examinatio:ubi ãt prius admittit̃ excipiens in personas ad probandum, est.ne ullum adminiculum sumatur ex probationibus
10 eorum,si fortè contingeret eos probare.¶ † Dico ꝙ aut exceptio est ipso iure probata; & testis non debet examinari:aut probanda. tunc aut offert se statim ꝓbaturum; & idem:aut non astringit se ad statim ꝓbandum.& tunc aut obiicitur testi seruitus,& dic ut in d. aut̃.aut odium,& tunc refert, aut testis se sponte offert;& tãq̃ suspectus repellitur,ar.ff.de arbi. non distinguemus.§ cum quidã.aut non offert se, sed iudex eum cogit:& tunc aut est suspectus ex legis dispositione,& non dẽt examinari,ut.l.j.C.si quacunque præditus ptãte.Aut dr̃ inimicus,tñ non constat, & tunc distingue,ut.d.aut.si testis,ut no.ff.de arb.licèt,& ibi bona.gl.Et scias,ꝙ nullus præsumit̃ inimicus,tex.est no.
11 in d.aut̃. Aut obiicitur testi,ꝙ est criminosus & famosus:& non debet recipi,ut hic.Si autem opp.crimẽ occultum,dẽt recipi, & postea recipientur probationes personarum. Publicatis igitur attestationibus disputabitur,an ualean: necne:& si probant, ad eas elidendas,recipientur probatione, ꝯ personas testium. ¶Si autem non probant,tunc superuacuò reprobarentur personæ,quæ non possunt dici testes eo,q̃d nihil testificantur;& ita debes intelligere gl. Ber. ¶Oppo. ꝙ si crimen obijcitur testi,ista qõ est præiudicialis & emergens,ergo dẽt prius terminari,ut.C.ad.l.Fab. de pla. l.præses.C.de adul.l.q̃m Alexandrum. ¶Item criminalis,ergo maior,ut.C.de ord.in.l.fi.So.circa istud,ꝙ dr̃ de ista emergente,est ratio: quia est reprobatoria; ergo ex naturali ordine ipsorum actuum primò debet præcedere probatio,quàm reprobatio,sicut nec priuilegia,nisi prius inspiciantur,de falsitate possunt redargui,ut.j̃.de fi.instru.c.accipimus. ff. de transl.l. de his, & ibi per Cy.in additio.Considera, ex crimine testis oriuntur duæ exceptiones, id est duæ excipiendi formæ.s.declinatoria personæ testis. & propterea debet excipi,uel protestari ante factum.i.antequàm testis iuret,uel statim.i.in eodem contextu.est & alia rõ,quia si non protestatur,consentire vr̃.C.eo.si quis testibus nam cum testis iuret pro utraque parte, ipse enim vr̃ tacitè produxisse,nisi contradixisset ¶Porrò si cõtradicit,non prodest sibi dictum testis ab eo non producti,sed reiecti.¶Item orit̃ exceptio peremptoria dicti, & per hoc per indirectum est perẽptoria negotij:quia fundamẽtum negotij sunt ꝓbationes; & ex hoc potest ꝓbari post publicationẽ testium,ut hic no.dr̃; & hæc utraque parte ꝑsente.Sed si contra absentem recipiuntur,ꝑt sine ꝓtestatione obiicere in personas, & est rõ, quia absens hr̃ ꝓ contradicente.¶Caue tibi, quia ista rõ est falsa;nam sequeretur,ꝙ non posset se iuuare, si testes ꝓ ipso testificarent̃.unde uera rõ est p regulam qui tacet,de reg iu.li.6. illud sciens, ꝙ si exceptio est ipso iure semiplenè ꝓbata p iur.ꝑsumptionẽ,quia cõtinentia ꝓbationis non debet diuidi, statim admittit̃ ad complendam ꝓbationem,nec differtur, ut.d.auth. si testis.& facit ꝙ magistraliter no.in l. nam & postea,
12 in prin.de iureiu.¶†Quæro,nunquid exceptio ꝑimat testem,& eius depositionẽ ipso iure,an elidat & euellat.i.obumbret? rñ antequàm sit ꝓnunciatum ꝓ ipsa, elidit.sed postea ipso iure perimit.Casus est unicus in
13 iure.ff.de fideiuss.si plures,in prin.¶ † Item no.ꝙ licèt testes asserant aliquid esse publicũ & notorium; tamẽ non probant,si eorum personæ reprobantur;& põt appellari,quia non faciunt fidem nec dr̃ appellari à notorio:quia testibus eneruatis sequitur, ꝙ de notorio constet,tex.est ualde notabilis,ar.ff.de test.mi. diuus. no.in §.licèt no.ꝙ crimen põt obijci testibus, licèt nõ sit per circumstãtias declaratũ: tñ postea in probationibus per circumstãtias dẽt declarari. Item in positionibus,si fiant,& in articulis.c.præsentium,eo ti. lib.6.
14 ¶†No.in uer.mãdamus, ꝙ factũ contra appellationẽ, & ea pendente non reuocatur, nisi constet de ueritate cãrum,& de iustitia appellationis.¶Opp.ꝙ imò debet statim reuocari ante q̃ ꝓcedatur ad ulteriora. ff. nil no.ap.pen.l.j. Nam factum est dilatione pendente, & contra ordinem iur.ut in c.non solũ.de ap.lib.6.¶So. dicit gl.hic fuit appellatum ante diffinitiuam,unde iudex erat in plena iurisd.ibi post diffinitiuã.ubi iudex, à quo,erat functus officio suo,& ideò faciliter reuocatur.¶Sed contra hoc opp.de.l.chirographis. §.j. ff. de admi.tu.ubi dicitur,ꝙ illa reuocatio fit demum uictoria secuta; & tamen ibi erat appellatum a diffinitiua. ¶So.ibi extra iudicium fuit innouatum contrahendo, cum etiam rem alienam quis possit uendere, nedum suam: secus,si authoritate iudicis, a quo aliquid fieret quia tunc contrario imperio iudicis.ad quẽ.cuius iuris.offendet̃,statim reuocaretur.&uide Bar.ff.de do. l.post contractum. ff. de app. cum ex causa. ¶Sed op.

[a] ¶Vide hic per do. Fe. li. col. 5. ad fi. & in eo.fe.

ff.ut.lega.no.ca.post quàm.§. imperator.sed ibi é innouatio præmissa lit.pen.hic prohibita.¶Item op.q lata sententia ꝯ testem, si appellet, pôt interim testificari, & sic innouare, ut no.ff.de infa.l.furti.§.j. So.illa innouatio non tangit cām, super qua fuerat appellatū.
15 ¶† Ex his concluditur, ꝙ appellatione pendente pôt damnatus ad mortem facere testm̄, sicut statuliber; ꝙ uerum est.¶Item scias, ꝙ ille, qui non defert appellationi propriè, sed interim aduersarius expellitur, vr̄ appellationi renunciare, & sn̄ia coipso transit in rē iudi.s̄.de rescript.ex parte.l. & raro alibi inuenies secundum Ber.¶Itē oppono.l.dicit, ꝙ appellatione pendente aliqd^a innouat.ff.man.l.creditor, in prin. ubi est gl.sing.So.ibi id, qđ innouabatur, non poterat expediri eodem iudicio: quia ꝯ aliam psonam, contra quam non poterat exequi iudicatum, nec pendebat lis. nec enim ibi erant complices eiusdem iudicij: aliàs secus.C.de diuer.resc l.j. qō fuit de facto, duo erant cū iuro principl̄r insolidum obligati: unus fecit se absolui à iur̄o, cum diceret instr̄m esse se
26 neratitiū.¶†Eps mandauit iudici seculari, ne faceret nouitatē.creditor fecit capere aliū.Quærebat̄.utrum diceba tur esse facta nouitas? allegabatur ꝙ sic, ut. d. l. j.C.de diuer.rescr.In ꝯrium allegabatur gl.d.l. creditor.quod uerū est, quia absolutio à iur̄o non est facta nisi de eo, qui petit se absolui; unde non sunt consor-
27 tes eiusdem litis.¶†Ex his sequitur talis conclusio, ꝙ ꝯ fideiussorem ꝯctus interim posset fieri nouitas, sed non ꝯ fideius litis, ut.C.de usu.rei iu.l.fi.& ff.man.si remunerandi.§.Mauritius.tene menti. illud est certum, ꝙ forus epi non est aptus nisi prius sit facta absolutio à iur̄o.j̄.de iureiu.c.j ¶Item no.in uer.mandamus, ꝙ post didicita testificata pôt Adā probare de iure suo; & sic vr̄ obstare.j̄.c.fraternitatis, & in aut. de testi.§. quia uerò, & quod no.ff.de rei uin.l.offm̄. So. regula, de qua tu opponis, fallit, ubi ad probandū de iure suo iudex non admisit eū ante didicita testificata, quo casu pôt pbari post dedicita testificata, ar.j̄.de iureiur. debitores.§.fi non enim de facto iudicis impedit̄ probatio, ut.ff.de eden.l.argentarius.§.cū aūt.ista est no-
28 tabilis limitatio totius materiæ.¶†Vlterius no. in eodem uer.ꝙ ille, qui appellat, dēt probare: & est ratio, quia semper pro sn̄ia præsumit̄ s̄m Ber. certè hic præsumit̄ magis pro probationibus, q̄ p sn̄ia, uel dic duobus concurrentibus.s.sn̄ia & talibus qualib. probationibus præsumit̄ pro sn̄ia, qđ non placet, cū sit appellatū, ut.s̄.de resti.spo.cū ad sedē.uel dic, ꝙ non erat appellatū à diffinitiua, sed ab interlocutoria.q̄ appellatio q̄q̄ sit præiudicialis, & eius uictoria absorbeat diffinitiuam; tn̄ interim non facit præsumi ꝯ diffinitiuā.
19 ¶† Item ꝯ, appellantis ab interlocutoria est iustificare suā appellationem, ut.ff.de min.l.ait ptor. §. præsumitur.in c.appellanti, de app. in cle. Sed ꝯ hoc immediatè op. quia iste Adā offerebat se paratū probare; unde si iudex eū non admittat, facit ꝯ iur.ordinē, & sic appellatio est iustificata eoipso, cū appellatur ab ordine non seruato, ut.j̄.de app.c.interposita. Sol.ibi loquitur, qn̄ exceptio erat declinatoria: hic aūt erat peremptoria saltē indirectè s̄m Ber. ¶Vel dic, quòd iste Adam dicebat uerba: non tn̄ offerebat se probaturum. offerre enim quis dēt facta, non uerba. unde iste Adā debuit saltem noīa suorum testium tradere, & petere, ut citarentur; qđ non fecit; & ideò non vr̄ probationē obtulisse ut dicit illa.l.no.& ff.de arb.l.non ex oībus. Sed certè hoc non vr̄ uerū, quia si hoc fecit, non vr̄ grauatus; ergo temerè appellauit. dic quod fuit grauatus quia iudices exprcssè expulerunt exceptiones legitimas ꝯ testes, quas admittere debuerunt postea pbandas suo loco & tempore. has igitur prius protestatus ī causa appellationis poterit probare: nam iudex, q denegat aures excipienti, vr̄ ei dare libellum repudij, & ab hoc grauamine bene potest appellari: imò fuerat grauatus: quia interlocutoria fuerat lata super radice libelli aduersarij ꝯ Adam, & ꝯ radicem defensionis Adæ, cuius omnis exceptio fuit repulsa per primos iudices, & ideò fuit appellatū, ar. ff.de min. intra utile.¶Conclude ex prædictis quatuor. Primò, ꝙ lata interlocutoria exceptionibus indiscussis ualet. Secūdò, ꝙ ab ea pôt appellari. Tertiò, ꝙ pendente appellatione factū nō est ipso iure nullum, seu irritum. Quartò, ꝙ talis appellans debet suam appellationē iustificare.
20 ¶†Adde quintò, ꝙ iudex, qui pronunciauit bene appellatū ab interlocutoria, irritat quicquid postea factum est in executione dictæ interlocutoriæ. Si autem appelletur à diffinitiua, & sunt diuersa capitula, illud solum capitulum retractatur, qđ iniustum est, ut.j̄. de test. Raynutius, & c.Raynaldus; ita intelligitur. C. de reb.cre.l.generalr̄.§.& si iudex, & facit.ff.de min.l.
21 etiam.§.fi.¶†Capio gl.super uerbo, molestari. & opponitur, ꝙ iudices sunt functi officio suo, & non pertineat ad eos defendere amodò remissum p eos in possessionem, ut.l.iudex.ff.de re iu. Nam mittere in possessionem pertinet ad solū ordinarium, cū sit mixti imperij, ut.ff.de iur.om.iu.l.iubere cauere. ¶Itē ad iudicem delegatum non pertinet futuri tp̄is tractus. Sol. imò de iure canonico delegatus pôt usq; ad annum in possessionē mittere, & missum tueri: itē & ultra annū, si plus extendit̄ sua iurisdictio s̄m Ber. sed de iure ciuili dic id debere fieri per ordinariū.ff. de re iud.à diuo Pio, in prin. subtiliter no.ff.de pac.l. tale pactū. §.
22 qui prouocauit.¶ † Considera, ꝙ si uicto est impositū silentium, nunquàm est sn̄ia executioni plenè mandata: quia silet hodie potest molestare cras; unde in factis negatiuis sn̄ia uix recipit plenam impletionem, ut dicit.l.illa no.C.de trāsl.siue apud acta, & C.de usuf. l.corruptionem.C.de pac.l.j.in ma.gl. ff. de condi.ob cau.l.dedi, in prin.ff.de ser.rust.pd.l.j.in fi.donec satisdatū sit de molestādo, ar.ff.si ser.uin.l.egi, & l.harum,
23 & ff.de no.ope.nun.l.si prius.¶†Capio gl.super uerbo aliter.& vr̄, ꝙ si iste Adam falsum expressit, debeat remitti ad priores iudices, & in expensis condemnari, ut no.in c.ut debitus.j̄.de app.So.dicet iste Adam nō expresserit uerum simpliciter, expressit tamen secundum quid, & ideò causa non debet remitti ad priores iudi-
24 ces tanq̄ suspectos, ut.C.de ap.l.eos, in prin ¶† Considera, si Adam per errorem dixit se depositum, cū non esset, proceditur tanquàm lite pendente, ut.C. de erro.aduo.l. fin. nam iste error, qui non afficit aduersarium, non officit rescripto & sic in appellatione fit iustitia.licèt in prosecutione sit error, uincit quis ex ui iustitiæ; tex.est hic no.& ff.de offi.præsi.illicitas.§.ueritas, & C.si contra ius uel uti pu.l.fin. iustitiam namque colimus, & boni & æqui notitiam profitemur. l.j. in prin.ff.de iu. & iur. nihil enim honorabilius est cultu ueritatis.unde Aristo.duobus amicis existētib. Platone, & ueritate, sanctum est præhonorare ueritatem, lib. ethi.de condi.& de.hoc modo.ff. de iureiur.l.iij.§.
25 pe.ff.de proba.l.fi.Restat ultima gl.parus.¶†Et quæro, nun-

a ¶*Vide plenè per do. a Ias. in l. j. C. de bonor.poss secundum tabu.*

ro,nunquid testes reprobatorij cogantur ad testificandum,& de iure ci.certum est; q sic,nisi contra certas personas,sed de iure canonico gl.sentit q nõ, dic,ut infra ti.j.dilectorum.

SVMMARIVM.

1 *Ad testes mittere, & quos debeat iudex, in prin. & nu.1.2.6.& 7.*

Receptio testium an committatur in criminali.

Testes recipere & Confessionem etiam in causa status, & criminali } *tabellio nõ potest absq; cõmissione iudicis*

2 *Testes si sint infirmi, uel senes an sufficiat mittere unum notarium qui eorum iuramenta recipiet, & dicta conscribet & nu.1.& in prin.& idem in alijs quibusdam.*

3 *Testes infirmi, senes, & debilitate confecti an possint recipi lite non contestata, & qua cautela utenda.*

4 *Testis qui excessit.lxx.annum, an cogatur testificari.*

Veritatem qui celat, & subtrahit se a testificatione an teneatur pœna falsi & mortaliter peccet.

5 *Pauper an possit esse testis.*

Vitiosus in se præsumitur in alios multos magis.

Numerus testium supplet fidem, si non sint multum boni.

Testibus quibus fides adhibenda, committitur arbitrio iudicis.

6 *Testis, si interrogetur an sit pauper, quid iuris, si ad elidendum testimonium suum dicit, quod sic.*

Mendacium in fraudem testimonij non officit ueritati.

Pauperibus in quo faueatur, & nu.10.

7 *Testis debet ire ad iudicem, & non iudex ad testem.*

8 *Arbitri an possint facere commissiones.*

9 *Arbiter quando facit commissionem, an debeat pars citari.*

Ad sententiam interlocutoriam quod pars nõ sit citanda, non est semper uerum.

10 *Licita sunt aliqua propter paupertatem, quæ aliàs non essent licita, & nu 6.7.*

Fideiussor uendere bona debitoris pauperis citra mandatum potest.

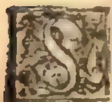
SI QVI TESTIVM. Iudex mittere dēt ad testes,qui ad eũ uenire non pñt.& illud.c.loquitur in cã ciuili,non aũt criminali ẽm Te.ut Inn.& Host Nã in criminali nõ põt testium receptio cõmitti,ut.ff.de tes.l.3.§.idem diuus,ibi dũ dicit.Nã ipsos interrogare soleo : si tñ sunt testes alterius territorij,scribat iudici illius loci, ut eos recipiat,& eorũ testimonia remittat sub sigillo,ut ff.quemadmo.te.aper.l.si quis ex assignatoribus, & ar. ff.de bo.aucto.iu.pos.cum unus.§.is qui,& C.de fi.inst. aut.apud eloquentissimum. Aliqñ testis impedit̃ de facto , & tunc debet ad eum mitti: secus, si impeditur de iure,ut qa infamis,nã tunc dẽt reijci:aliter fit interpretatio in iudice,ut.s.de rescr.sciscitatus.imò nec ibi excusatur infamis.¶†Dicit Inn. q in criminali non cõmittitur receptio testium,quid ergo fiet? respondeo , scribetur iudici illius loci,ut ex sua iuris.eos recipiat. nec dr tunc officium committi,sed exigi.ff.de bo. aut. iud.pos.cum unus.§.is qui illud.¶Scias, q nullus tabellio põt in absentia iudicis recipere testes sine speciali commissione:quia nunquam reperitur, q tabelliones possint auctoritate propria recipere talia iuramenta, ut dicunt duæ gl.not.C.de test.l.hac consultissima. §. pe.C.de lib.cau.l.iubemus.ubi etiam dicit gl. multum no.q tabellio absente iudice non potest recipere confessionem partis in causa criminali. uel status. Casus istius.ca.facilis est. Nam quæsitum fuit , si testes sunt

2 †infirmi,uel senes,uel debiles,uel paupertate depressi,ita,q non possint coram iudice uenire,quid fiet?rñdetur,q iudex mittet ad eos personas idoneas, & discretas,quæ eorum iuramenta recipient,&dicta cõscribent.¶Quæro,an sufficiat mittere unum , puta notarium suum?respon.sic: sed ubi deest tabellio mittẽtur duæ personæ loco tabellionis,ut.s.ti.j.c. quoniã g̃ falsam.no.q ad istos ipeditos debet iudex mittere,&hoc pp necessitatem.¶Item personas egregias, & hoc pp dignitatem , uel nobilitatem. ¶Item ad mulieres ; & hoc pp honestatem. si isti testes sunt alterius fori , pt scribere proprio eorum iudici,ut eos recipiat, & dicta eorum sigillata sibi transmittat ẽm Ber. & no. hic

3 q dr de sigillo.¶†Quærit Ber.nunquid ibi testes tres. s.infirmi , senes , & debilitate confecti pñt recipi lite nõ cõte. dicit Ber.q sic.c.qm frequẽter,in prin.s.ut li. non conte.Nam quemadmodum pñt recipi añ conditionem debiti existentem,ut.ff.ad l.Aqui.l.3.l. Aquilia,si deletum.¶Item post li,conte.factam de facto, ut ibi patet. & ita nullo modo conte. nec quasi. puto tñ q optima cautela sit, q iudex primò interloquat̃ eos ualetudinarios,senes,uel debiles;& ideo recipiendos lite non conte.& facit C.de naufr.l.de submersis, lib.

4 xj.&l.ne quid.ff.de incen.rui nau.¶†Quærit Ber.utrũ testis,qui excessit.lxx.annum,cogatur testificari?ius ciuile dicit,q non.sed de iure canonico secus:quia peccatum mortale est ueritatem occultare.& innuit gl. q testis,qui se celat,ut ueritas non appareat tenetur crimine falsi,ut j.de fal.c.1.nam si subtrahens uocẽ mortuam.i.instrm,ut ueritas non appareat punitur de falso, ita pari rõne, si subtrahit uocem uiuam:ista tamẽ non est omninò bona similitudo:quia qui subtrahit instrm,celat ueritatem iam probatam:sed qui per seipsum,subtrahit probandam:item crimen falsi in teste ẽ periurium;unde testis non iuratus non proprie dr falsus,nisi dicas q non ex clausula speciali falsi testes.sed ex clausula generali:quia facit, ut ueritas apparere nõ possit,cum etiam leuis occasio eum excusat:puta quia timet calumnias partium,uel potentiam,ar.ff.de abig. l.1.in fi.de hoc dixi.C.de episco.& cleri.l.presbyteri ,

5 in lectu.¶ † Sequitur quartapars scilicet de paupere, & uidetur quòd pauper non possit esse testis : quia uilis,suspectus,& de facili corru-

a ptibilis;[a] uñ nõ dicitur idoneus laborat.ff.de fideiu.l.qui satisfa re.ff.de priui.cre.l. si creditores. ff.qui sati.cog.l.si uero. §.j.¶Sed ibi loquitur de idoneitate soluendi,sed ad uerum dicendum quilibet est idoneus natura , nisi se deprauet mentiendo,& magis creditur uirtuoso pauperi , quam diuiti uitioso. ¶Solu.aut incidit in paupertatem propter uitium suum ; & non est idoneus testis : quia non solum rerum,sed famæ suæ prodigus est; & tunc repellitur : quia uitiosus in se , præsumitur uitiosus in alium multomagis,ut nota.C.de sen.pas. l.si. aut fine uitio,& si quidem est bonæ famæ,est idoneus testis: si autem nullius est famæ neque malæ,tunc minus ei creditur , nisi quod deficit in fidem , suppleat numerus . nam ut eleganter dicit Accur.licèt testes non sint mul

a ¶*Vide omnino alleg. per do.Ias.in l.2.§.j. ff.qui satis.cog.*

rum boni tamen, quod deficit in fide suppleat numerus. ut no. ff. de testi. l. 3. §. eiusdem, in uerbo o numerus quam gl. tene menti. Et breuiter hęc omnia cōmittū tur iudicis arbitrio. quia nō pōt dari certa descriptio ut. ff. eo. l. iij. §. tu magis, ubi est melior tex. qui sit in
6 iur. ¶ † Sed pone, testis interrogatus, an sit pauper, ad elidendum testimonium suum, dicit ꝙ sic, rñ. illa elidi tas non officit ueritati, ar. ff. de proba. l. fi. §. fi. & C. de mendicantibus ualidis l. unica, li. 11. ¶ Et si tu dicas iste est mendax testis, ergo non creditur ei in aliquo, rñ. mendacium in fraudem testimonij non officit ueri tati. Item non tangit, id super quo est productus & iuratus: quia nō medulam negocij, nec eius qualitatem, aliàs: bñ infringeret seipsum, ut j. c. ueniens, el 1. j. eo. ti. & tamen talis testis debet puniri: quia callide locutus est. sed quare mittitur ad testes pauperes, cum possint psonaliter uenire expensis pducentis, & magis secure iuxta illud, cantabit uacuus coram latrone uiator, rñ. leo, loquitur de tali paupere, cum dedecus est in publicum comparere, ut. ff. ex qui. cau. ma. l. in eadem, fm Ber. ¶ Et no. hic faueri pauperib. sic supra de rescr. ad aures, ubi talis rō est digna fauore: secus, si sit digna uberiori cautela. ff. de priui. cre. l. si creditores.
7 ¶ † Et no. ꝙ regulariter testis debet ire ad iudicem, nō iudex ad testem, C. de epi. & cle. l. iubemus. §. oēs, & no. C. e. ti. aut. sed iudex: qa iudex dēt ius reddere in loco maiorum, non in domib. priuatorum. l. pe. ff. de iust. &
8 iu C. de sen & interlo. om. iu. l. cum sententiam. † Quęro, quid in arbitris, utrum possint facere istas commissiones? Vgo de Porta Renouata, qui erat arbiter in cā cuiusdam uiduæ, quam uolebat uidere & alloq, dicit ꝙ non, dic contra: quia cui committitur totum cōmittitur quælibet eius pars, sed discretioni arbitri committitur principale; ergo & incidētia, ar. in rōne iur. C. de testi. l. fi. quando ibi dr, ꝙ cui committuntur maiora, & minora uidentur committi. itē quia arbiter redi
9 gitur ad instar iudicis. ¶ † Sed nunquid, qñ facit istam commisionem dēt citari pars? rñ. non uī, quia illa cōmisio est qdā interlocutoria, sed in interlocutoria non requiritur citatio. Dic ptē citandā. nam illa theorica, ꝙ ad interlocutoriam non sit ps citanda, non est sp uera, ut eleganter, no. ff. de arb. l. sed interpellatur. §. j. & C. de re. cre. l. gñaliter. §. his de præsentibus. & tñ fateor, ꝙ quædam sunt, ad q non est pars citanda, ut sunt illa, in quibus nulla exigitur discussio. l. 2. §. pen. ff. de bo. pos. quia in illis proprie non est pars, scili-
10 cet aduersarius, gloss. ibi fin. ¶ † Item no. hic quædam licere propter paupertatē, a q aliàs non licet. simile dicit. l. ꝙ pp paupertatem fideiussor habet uendere bona debitoris, & satisfacere creditori, licèt non habeat aliquod mandatum ad uendendum. ff. man. l. si procu. §. ignorantes, & non est alibi, not. C. de epi. & cleric. l. si quis ad declinandam. §. siue autem ampliores, ubi uideas prodest enim appellanti, qui propter paupertatem non prosequitur, ut non currant ei fatalia infra de appel. ex ratione, per Inno.

a ¶ *Vide multa cumulata per domi. And. Bar. in c. significantibus, in x. co. 5. de ofdele & aliquid nota. Mod in aut. preterea C. unde uir & uxor.*

SVMMARIVM.

1 *Corrupti & periuri non debent ad testimonium admitti.*
2 *Testimonium falsum si quidē tulerunt in causa matrimoniali, & propter illorum testimonium sententia diuortij lata fuit; postea uerò accedentes dicunt se corruptos falsum dixisse, utrum ad dictum ipsorum debeat sententia retractari.*
Corruptio testis sufficit, licet uerum dixerit, ad inualiditatem testimonij.
3 *Adulterium si sit secutum ad dictum falsi testis, de adulterio, & de falso uenit puniendus.*
Adulterium quoties committitur, tot pœnæ sunt imponendæ.
4 *Testi, qui se asserit periurum creditur contra se. sed non creditur quoad retractationem sententiæ.*
Crimina si duo quis committit, de utroque an de ultimo puniatur.
5 *Adulterium an aggrauet falsum, uel e contra.*
Aggrauatio unius delicti per alterum quando fiat.
6 *Causam damni dans quando uerum est, quod uidetur damnum dedisse, & nu. 9.*
7 *Mouentes guerras tenentur de omnibus malis inde secutis nisi guerra fuerit licita.*
Sententia diuortij lata per falsos testes. si est contractum nouum matrimonium an possit retractari.
8 *Decapitatus si sit aliquis ad dictum falsi testis, an poterit puniri de homicidio.*

1 SICVT NOBIS. † Corrupti & periuri ad testimonium non debent admitti. secunda ibi, super quo. ¶ † Casus. quidam pro
2 pecunia falsum tulerunt testimonium in causa matrimoniali: propter illorum testimonium sententia diuortij lata fuit: postea uero adinuicem accedentes dicunt se corruptos falsum dixisse. Quæritur utrum ad dictum ipsorum debeat sententia retractari? respondetur, ꝙ si sit contractum nouum matrimonium cum alio, testes debent puniri de periurio, & adulterio uno, uel pluribus quibus causam dederunt si uerò res est integra falsitate comperta sententia reuocetur: testimonium autem prædictorum, cum asserant se periuros, non recipitur. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ Dicit Innoc. ꝙ sufficit probare, quod testis sit corruptus, licèt in facto principali deposuerit uerum: quia in interrogatorio, an esset corruptus per iurauit, & cum iuramentum testis sit indiuiduum, non potest pro parte ualere, pro parte non ualere. Item periurus statim remouetur ab actu testim oniū, ergo illud officium nunquam resumere potest, ut no. in authen. de armis. §. final. colum. 6. ¶ † Item nota
3 quod si ad dictum falsi testis est secutum adulterium punitur de utroque, scilicet de falso, & de adulterio. ¶ Item nota. quod quoties adulterium cōmittitur tot
4 pœnæ sunt imponendæ. ¶ Item no. quod testi, qui asserit se periurum, credit contra se: sed non creditur quo ad retractationem sententiæ; quod est bene no. ¶ Oppo. extra gl. Nam quoties duo crimina committuntur, punitur quis de ultimo, & primum confunditur, ut. ff. de fur. l. uerum hinc est, quod de uulnere, & morte, non punitur quis de uulnere sed morte tantum. Item si qs facit insultū, & uulnus cōfundit insultus & non fit punitio, nisi de uulnere, ut ff. ad l. Aq. l. illud. §. fi. & no. ff. de fur. l. nunq plura, & C. de acc. q. de crīe, ubi sunt gl. no. so. ibi erat unus terminus delicti. hic plures & diuersi generis, sicut si quis simul occideret, & derobaret, ut. C. de acc. l. si quis homicidij. ¶ Secundo op. & uidetur, ꝙ de pluribus adulteriis una tantū sit pęna, ut no. ff. de

no.ff.de fur.l.uulgaris,in prin.so.aut cōmittuntur continuatiuè,& una est pœna,ut ff.de act.& ob.l.pe.ubi gl. eleganter dicit,ꝙ diuersa facta pro uno computantur rōne continuationis:aut diuersis locis,& temporibus, & tunc plures sunt pœnæ,ut hic.non ob.ꝙ no. ff. de iureiu.l.cum qui.§.in popularibus,in qōne de appenso, quia ibi erat actus continuabilis,ut ff.de fur.l.inficiando.§.infans.hic instantaneus.sic.C.de ser.fug.l. quicunque.ulterius no.ꝙ cum principium imputatur alicui,
5 imputantur omnia,quę sequuntur ex illo.† Quæro,nūquid adulterium aggrauet falsum,uel ē ɔ̄?dicit Bernotabiliter ꝙ non.quia sunt ꝑ se distinctæ spēs.sed qñ unum delictum est species,& adiunctum est eius qualitas tunc unum aggrauat aliud:sed gl.in l.quicunq; præalle.dicit,ꝙ unum aggrauat aliud:quia cōsuetudo delinquendi aggrauat pœnam,ut in l.4.C.de epi. au. itē rapina aggrauat adulterium,ut l.j.C.de rap.uir, & C. de sepul.uio.l.qui sepulchra.alibi dicit lex , ꝙ contumacia aggrauat pœnam,tex.est not.ff. de pæ. relegati. dic ꝙ species delicti eadem est:sed persona delinquens aggrauat suam conditionem,tanq̄ sordes addita sordi ut l.ij.C.ut intra cer.tempus cri.qō ter.ubi tex no.uñ proprie pœna delicti non mutatur,sed arbitraria seuerius punitur.
6 † Item no.dicit gl.ꝙ qui causam dāni dat, damnum dedisse vr̄,quod uerum est,si cā est coniuncta cum damno,secus,si esset cā multum remota, ut not.in
7 l.si mulier.ff.re.amo.† Ex hoc no.ar. ɔ̄ mouentes guerras,ꝙ tenentur de omnibus malis inde secutis,nisi guerra fuerit licita.quæro,nunquid sententia diuortij lata ꝑ falsos testes possit ipso iure retractari,si ɔ̄ctū est nouum matrimonium bona fide?rñ.sic.quia tale matrimonium est impossibile, & rupto principio rumpitur finis,ar.ff.de pac.l.si debitorem.oportet tñ hoc casu ꝓbari falsitatem,non autem sufficit probare solam corruptionem testium,q̄uia pñt esse corrupti.i.simoniaci & cum hoc stat,ꝙ potuerunt testificari ueritatē in facto principali:sed si non est lata snīa , sufficit probare solam corruptionem,quia sunt testes falsi in eo,ꝙ iurauerunt se non esse corruptos;uñ totum testimonium eliditur,ut s̄.de prob.c.licet causam.Vel dic,ꝙ exquo annullantur testes,& testimonia ex sola corruptione, ꝙ annullatur snīa,ar.ff de execu.tu.l.qui testō . nec est opus petere restitutionem in integ. quia illud habet locum in alijs causis , non in causa matrimoniali.
8 † Et prædicta sunt ad quæstionem , nam dicit statutum , quod falsus testis puniatur in centum pone, quod ad dictum fa'si testis aliquis est decapitatus, utrum poterit puniri de homicidio ? & uidetur casus istius.c.quod sic.facit.l.post prin. ff. ad legem Cor.de fic.illic habes expressum, quòd talis testis punitur pœna.l.Cor.de fic.

S V M M A R I V M.

1 *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ.*

2 *Synditi communitatis Perusij possunt & tenentur denuntiare maleficia commissa in suis uillis,licet sint infames , uel periuri.*

Pro tempore,locutio significat temporis aptitudinem.

3 *Vox unius uox nullius,ubi agitur de crimine.*

Iuramentum in supplementum probationis de partium uoluntate deferri an possit,ubi sit aliàs prohibitum.

4 *Forma excipiendi contra testem,qui dicitur socius criminis, qua sit.*

Testis potest infringere seipsum confitendo societatem criminis.

5 *Testi uni an credatur.*

6 *Vsurarij duo si sint socij,unus contra alterum super usuris testificari non potest.*

7 *Testis unus cum alijs duobus testibus an plenè probet de fama.*

Causa ciuilis famosa,uel ardua æquiparatur causæ criminali.

Fama quid,& eius officium,& operatio,nu.8.

8 *Principiator famæ si constās fuerit,non plus operatur, quā illius dictum extra iudicium.*

9 *Iudicium quot modis dicatur,& per quos testes habeat probari.*

1 ENIENS, el.j.† Socius criminis, & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ.h.d.primò ponitur facti & processus narratio,& iudicis diffinitio. In secunda Papæ confirmatio,& eius ratio.secunda ibi, & nos. ¶ Casus,Quidam presbyter tenebat quandam ecclesiam:petebatur eius remotio eo,ꝙ habuisset ingressū per simoniam,ad quod proban.fuerunt inducti duo testes,qui deposuerunt iurati,ꝙ iste presbyter pro beneficio consequendo promisit unicuique parochianorū suorum remittere quinque barilos uini , ꝙ sacerdoti ibi seruiēti tempore debito consueuerat per ipsos parochianos tanquam procu. ecclesiæ præstare, tñ unus istorum testium obiecit,ꝙ secū fuerat factum illud pactum.iudex causæ sacerdotem absoluit,Papa sententiam confirmat & commendat.nam qui dicit,ꝙ secum erat factum illud pactum,confitetur se eodem crimine irretitum.Vnde remanet solummō unus alius testis & uox unus est uox nullius.Dicit Inn.ꝙ infames admittuntur ad denuntiandum infamem, sed non ad testifi-
2 candum contra infamem.† Ex hoc no.ꝙ syndici communitatis Perusij possunt & tenentur denuntiare maleficia commissa in suis uillis,licet sint infames,uel periuri,quia iurm eorum non est iurm probationis,sed calumniæ.tene menti.¶ Ibi,Promisisset.ff de calum.l.qui etiam.Ibi, pro tempore seruienti,no.ꝙ hæc dictio , ꝓ tempore,significat temporis aptitudinem.Ibi,cum altero,no.ꝙ tota probatio fuit,si unus ex duobus testi-
3 bus annihilatur.¶ † Ibi,infectus.C.de episco.& cle.l. si quæcunque. Ibi,Nec unus,not. quod uox unius uox nullius,ubi agitur de crimine,non enim hoc casu potest deferri sacramentum in defectum probationis,qa cā est grauis & famosa. An autem de partium uoluntate posset deferri,uŕ quod sic, tunc quia sacramentū habet uim confessionis,quod dic ut plene no.in l.iij.§. quacunque.ff.de iureiur. ¶ Oppo.quia speciale est in crimine simoniæ , quod socius admittatur in testem. sol.patet ex casu summarij , quia hic laborat duplici morbo,scilicet quia est socius, & simoniacus cautio-
4 ne promissionis corruptus . ¶ † Modo ego quæro,quę erit forma excipiendi ɔ̄ testē,quia dicitur socius criminis?Sol.dic ut no.C.de lib.causa. l.si filium , & ibi est melior gloss.quæ sit in iure ciu.aliam gloss.habes in iure canonico in ca.mediatores.infra de test. lib.6. ¶ Sed quare iste presbyter ex uno teste non ponitur ad torturam?respondeo quia causa est ciuilis,ut ff.de quęstio l.maritus. ¶ No.quod unus reorum delinquendi contra alterum testificari non potest.Item no. quod testis potest infringere seipsum confitendo,quod est pticeps
5 eiusdem criminis.† Opp.ulterius,& uidet qđ uni testi credatur

a ¶ *Vide Bar. con. 193. a aliquid per Abb. consi. 51. & sed. li. j. Lud. Ro. consi. 20. col. ij.*

credatur [a] de dot. præle. Theopō pus. Sol. ex iudicium uni testi creditur, in auth. de non alie. §. & ut neque. In iudicio nō, & est rō, qa ex iudicium proceditur de cōi ɔsensu partium. Dicit Accur. ꝙ uni solenni uiro q̄s pōt credere, & excusatur ꝑ hoc, & no. ff. de condi. & demō. Titio fundus. Et ar. ꝙ consilium unius famosi doctoris excusat iudicem causæ, qui sequitur illud consilium, si consultor fuit electus de consensu partium, nisi consilium contineret certum & expressum errorem, & sic dēt intelligi, ꝙ no. per Bar. ff. de re iu. l. si cōuenerit. uel dic ad ɔ̄rium, ibi testōr ita statuit. Præterea ibi potius creditur ut executori & dispensatori, q̄ ut testificatori. dic, ꝙ ibi fungitur duplici officio s. testis; & ideò iurat; & executoris, & ideo ei soli creditur, & nunc intel
6 ligis. † Et collige hic ar. ꝙ si sunt duo usurarij socij, unus contra alterum super usuris testificari non pōt. ar. ꝫ C. de hære. q̄m. §. inter se, & C. de inof. test. l. in arenā ff. sol. ma. §. uiro atque uxore. Itē quia confessio unius nō alteri nocere. l. hoc unus, in prin. ff. de pac. quia non prohibetur in uia iurisdictionis necessariæ bonā fidem cognoscere. ff. man. Quintus. Sed rn̄deo, ꝙ ille, qui hic litem conte. est sibi consolidauit ius agendi, & ideò alius tanquam pars non potest confiteri, ut no. ff. de noua. l. si rem. §. fin. nec tanquam testis, quia socius crimi-
7 nis. † Quærit gl. nunquid unus testis cum alijs duobus testibus de fama plenè probat? & dic ꝙ non in criminali. sed in ciuili probat, dic, si ciuilis cā est famosa, uel ardua, non probat: quia æquiparatur causæ criminali. ff. de excu. tu. l. ꝑꝑ litem. sed si est ciuilis & non magni præiudicij, & talis, in qua cōsueuerit deferri sacrm in defectum probationis, tunc probat plenè cum uno teste, dummō reddatur rō famæ, quare orta fuerit ex aliquibus indicijs; ut no. Bar. ff. de qō. l. de minore. §. tormenta, ad finem, ubi omnino uideas. Porro fama non est aliud, quam rōcinatio populi, uel plurimorum cū eorum opinione concurrens. ista est fama. i. diuulgatio uel locutio, cuius natura est ad aliquid dictum, ꝙ uulgus credit præsistere, & ideo accidit rei factæ: non aūt natura sua factum præcessit, & quia subsequit̄ officium eius est confirmare aliquā probationē, non aūt funda-
8 re ꝑ se. ff. de test. l. 3. in uerbo, confirmat. ¶ † Et not. ꝙ si constat, quis fuerit principiator famæ, non plus operatur, q̄ illius dictum extra iudicium. ff. de adul. l. miles. §. mulier. si autem quasi diuino nutu nata est quasi authore Deo, ut in auth. de testi. §. & licet, uer. hæc aūt omnia, ibi dū dicit Deo hmōi non patiente occultari, qua si terra loquat̄ iuxta illud. uox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, uel ex suspicionibus ualidis hominum discretorum, ista est fama efficax & fundata. j. de si. c licet Hely. C. de of. rectoris proui. l. iustissimum. & sicut corpus facit umbram lucente sole, & ita fama est quædam umbra operum, & beatus, qui possidet bonā famam, & ē ɔ̄ proximus est periculo, quem fama denigrat, ut legitur & not. in auth. qūo oportet epi. in prin.
9 col. 1. † Indiciū autem dr̄ duobus mod. uno mō, prout est probatio à remotis; & tunc debet probari ꝑ testes: alio modo, prout est probatio de uisu, & auditu; & hoc dupliciter, uno modo, prout est probatio non solennis, ut inter libertos; & exiguntur duo testes, & dr̄ indicium facta comparatione in vij. testes. C. fa. her. l. fi. alio mō, prout est probatio semiplena unius testis optimè testificantis de uisu, ut no. ff. de qōnib. l. maritus.

SUMMARIUM.

1 *Causa si fuerit commissa inter aliquos lite contest. & receptis testibus, illi sunt mortui, uel absentes, unde Papa commisit causam quibusdam iudicibus nouis, an attestationes receptæ coram primis, debeant produci & ualerent coram secundis.*

Instantia perempta, quæ tangunt principale negotium, nō pereunt, & nu. 2. & sequentibus.

2 *Sententia ubi facit ius inter omnes, idem faciunt probationes.*

Sententia non potest ab actis separari de iure probationis.

3 *Attestationes, & acta in uno iudicio recepta ualent in alio subsequenti, & nu. 4. & 5. & sequentibus.*

4 *Translatio eiusdem instantiæ durantis quando fit, tunc nulla acta pereunt, nec in causa appellationis.*

Appellationis iudicium est suppletiuum, & oppressorum præsidium.

5 *Attestationes licet non sint publicatæ partibus. tamen quia non sunt notæ iudici, potest iudex ex ipsis attestationibus formare sententiam.*

Attestationes non publicatæ non faciunt fidem publicam.

Instantia iudicij quibus modis perit & transit, & nume. 6. & 7.

6 *Instantia transit aliquando de iudice ad successorem, & ad alios.*

Commoda rei quæ,

Hæredi quæruntur adeundo hæreditatem omnia iura, quæ possunt acquiri sine actu corporeo.

7 *Instantia ante litem contestatam non transit in hæredem in realibus iudicijs.*

8 *Probationes factæ in uno iudicio an faciant fidem in alio.*

Defendere non dicitur qui confitetur.

9 *Acta facta cum uno in causis criminalibus, nunquàm nocent alteri nisi quo ad ordinem seruandum.*

[a]AUSAM, quæ, el. j. Attestationes receptæ coram primis iudicibus debent produci corā secundis, quibus cā ē commissa de nouo. h. d. primo. uel sic, deuoluta iurisdōne deuoluuntur acta attestationū utriusq; partis. h. d. scdo uel sic. Acta facta corā primis iudicibus dēnt produci corā scdis. h. d. ter-
1 tio. † Casus. Fuit cōmissa cā inter aliquos, li. cōt. & recep tis testib. illi sunt mortui, uel absentes. uñ Papa cōmisit cām q̄busdā iudicibus nouis. Querebat̄, utrū attestationes receptæ corā primis debeant produci, & ualerent corā scdis? rñ. ꝙ sic adeo, ꝙ ſm ipsas cā dēt terminari sine debito. Dicit Inn. ꝙ acta sup principali facta a ctitata, uel cōfessiones, attestationes, acta, instrā ꝓducta durāt, ꝑēpta instantia, qa non est ꝓpterea ꝑemptū negotium principale. igitur uis iudicij posita est in instantia, sed materia præiacens non est in instantia posita, sed in suo eē & per se subsistens; & ē uerū, si ad idem agatur, uel ad aliud, ꝙ ex illo pendeat, sed ad diuersū finē nō probat. s. plene. ea aūt, q̄ pñt iterari perēpta istātia, ꝑeunt, ut citatio, satisdatio, & similia, q̄ sūt acta īstātiæ litis, & nō substantiæ litis ſm Inn. Idem ait, ꝙ non ꝑt dici, ꝙ attestationes fuerūt receptæ li. non cōt. quia imo fuit seruatus ordo nec reqrit̄, ꝙ iterato deponāt quia sufficit semel eē ordinem seruatū, ex quo insurre
2 xit effectus. † Et idē ait, ꝙ eādē uim hñt ɔ̄ alios, uel nō hñt attestationes & sñia, Inno. & hoc quotidie allegamus, ꝙ ubi sñia facit ius inter oēs, idē faciūt ꝓbatiōes, facit ff. de pig. l. si superatus. § fi. nec ēt pñt acta a sñia separari, cum oporteat eam fundari in iuribus actorū hoc intelligit̄ de iure probōnis, nō de iure agēdi actione

ne in factum quia illa non surgit ex attestationibus te
stium, uel instrorum, ut singlr no. ff. de iureiu. l. sed &
3 si possessori. §. pe. & illa glo. non est alibi. ¶ † No. ꝙ atte
stationes, & acta in uno iudicio recepta, ualent in alio
subsequenti, & in eodẽ mutatis iudicibus. prima pars
istius notabiliter exẽplificatur, qñ cã est translata per
uiã appellationis, uel restõnis in integrum, uel suppli-
cationis, uel nullitatis concernentis sñiam, non acta. C.
quo & qñ iud. l. si ut ꝓponis. sed si acta facta corã pri-
mis iudicibus essent ipso iure nulla, tunc coram secun-
dis iudicibus nullã facerent fidẽ nec in facto, nec iur.
ut. C. ne de sta. defun. l. si pater, & C. de lit. ꝯte. auf. offe
ratur, in fi. & s. de iud. at si clerici, & C. de iur. om. iud.
4 l. in criminali. ¶ † Et præmitto ꝓ aliquali declaratio-
ne materiæ, ꝙ qñq; fit translatio eiusdem instantiæ du
rantis; & tunc nulla acta pereunt. Nam structus iudicij
idem permanet. uñ ad cõsultationẽ ꝓdecessoris rescri-
bitur successori, ut. ff. de mi. l. uerũ. §. ex facto ubi text.
est no. & sic attestationes cõtinuant l. ũ esse, ut hic, siue
sint publicatæ, siue non: qa idẽ est iudiciũ, licet iudex,
qui est eius organum, sit mutatus, ut. ff. de iur. ꝓpone-
batur. qñq; prima instantia est cõsummata: qa lata est
sñia, & ab ea est appellatum; & tunc oĩa acta perdurãt,
& attestationes; si non sunt publicatæ in prima instan-
tia, publicabuntur in secunda: qa oẽ iudicium appella
tionis est iudicium suppletiuũ, ut. ĩ. c. fraternitatis, &
est subsidium oppressorum, ut ibi dicam, de hoc. C. de
5 eden. l. ij. & C. de app. l. ne cãs. ¶ † Et no. ꝙ licet attesta-
tiones nõ sint publicatæ partibus tñ quia sunt notæ iu
dici, ut. C. de testi. l. nullum, qm intrauerunt eius secre
tũ, põt iudex ex ipsis attestationibus formare sñiam,
nec ꝑpterea dicitur attestationes publicare: quia reqꝛ-
ritur, quod partes possint eas publicè legere, & sup eis
disputare ad hoc, ut dicantur publicatæ ar. ad hoc. ff.
de trans. l. de his, & C. de testa. l. publicati, & no. in l. ij.
ff. quemad. test. ap. & l. si quis ex assignatoribus, eo. tit.
interdum instantia est consummata. i. extincta tpis la-
psu, ut. C. de iud. ꝓperandũ, uel mutato statu ꝑ depor
tationem, ut. ff. sol. ma. l. si constante. §. fi. & tunc dicunt
doc. ꝙ quædã sunt acta, quæ ꝑtinent ad iudicij ordina
tionem, ut libelli oblatio, lit. conte. iurm calũniæ, con-
clusio in cã; & ista pereunt instantia perẽpta. ¶ Quædã
sunt acta in facto respicientia, quæ ꝑtinent ad litis de
cisionem, ut cõfessiones partium, depositiones testium
publicatio, & instrã; & ista non pereunt perẽpta instan-
tia: sed faciunt fidem in noua instantia, si producanẽ,
ut hic fm unam lec. & C. de arb. l. cum antea §. fin. Tu
uero dic clarius, quod quædã sunt acta, quæ hñt ꝑpe-
tuam firmitatem; & ista, licet surgant ex ꝑparatorijs iu
diciorum, nõ pereunt, perẽpta instantia exẽplũ in inter
ruptione præscriptionis, quæ interrumpiẽ per solam
citationẽ. Item in ꝑpetuatione actionis, quæ ꝑpetuaẽ
per lit. contest. ut C. de præs. tri. xxx. an. l. sicut, & l. fin.
¶ Itẽ exẽp ũ in his, quæ aguntur in medio cãæ, ut sunt
attestationes publicatæ, ut. C. de re. iu. l. gesta. quædam
sunt, quæ non hñt ꝑpetuã firmitatem: quia cõstructus
eorum ordinatur ad diffinitiuam; unde perẽpta instan
tia, destructa est textura istorũ actorum, unde opor-
tet nouum fieri libellum, lit. conte. de nouo iurari de
calumnia, nouas dari dilationes, de nouo concludi in
cã, & si testes non erant publicati de nouo ꝓduci, reci
pi, & publicari debent: quia primæ attestationes nõ fa
ciunt publicã fidẽ cum nõ sint extra iudicis secretum,
ut. C. de testi. nullum, & no. in l. iij. & iiij. ff. quæ in frau.
cre. ¶ Et cõclude, quod illa acta, quæ iã induxerunt &
perfecerunt aliquem effectum circa actionem propo-
sitam, non pereunt: qa factæ cãæ ꝓ infectis haberi non
põt. ¶ Et quia quod transiuit in præteritum factum, est
cõfirmatum, nõ pendet à mõ de futuro. C. de inof. do.
l. ij. sed illa, quæ non ꝓduxerunt pfectè, sed desiderant
sñiam, illa pereunt: quia superuenit cã infirmans. sic di
cimus, quod multa impediunt fienda, quæ iã facta diri
munt, ut. ff. de his, qui sunt sui iur. l. pře furioso, & ff. de
uer. ob. l. pluribus. §. & si placet. ¶ Et adde, qđ not. Bar.
ff. iudi. sol. l. cum lite mortua, & quod no. C. de iud. ꝑ-
perã. §. j. & §. fi. ubi per Cy. Porrò quædã sunt per se, &
ꝑ ꝑ se, & ista nõ pereunt, licèt cætera instantia pereat,
quædã non stant, per se; & ista pereunt. ¶ Interdum in-
stantia perit abolitione, & hoc põt esse tribus modis.
primò propter impedimentum ꝓcessus; & tunc acta
cancellantur, quatenus de facto ꝓcesserunt. ff. de adul.
accusaturus. s. de iudi. examinata interdũ propter abo
litionem legis, adhuc idem. ff. ad Tur. l. j. §. accusationẽ.
ff. de accu. l. libellorũ. §. j. C. de aboli. l. ij. C si pen. app.
6 l. iij. cum si. ¶ † Amplius no. ꝙ instantia aliqñ transit de
iudice ad successorem. ff. de iudi. l. edictum. aliquãdo
transit de iudice in superiorem, eo. tit. l. iudicium sol-
uitur. aliqñ in iudicem applonis transit iurisdictio; &
hoc dupliciter uel prima instãtia sopita; ut cum appel
latur à diffinitiua. ff. iudi. sol. l. pe. & tunc iurisdictio
primis iudicibus aufertur; & iõ nimirum, si postea in-
nouata per eos statim reuocantur, utpote facta per pri
uatas personas sub obtentu iurif. & implicat ꝯdictio-
nem: sed si est innouatum à possessore sub obtentu pos
sessionis, esset expectanda diffinitiua iudicis appella-
tionis: quia reuocatio est fienda in executione diffini-
tiuæ, interim. n. cõmoda possessionis non sunt auferen
da possessori, nec cõmoda dñij dño. cõmoda aũt rei di
cuntur alienare, uel obligare licere, ut no. dicit tex. de
reg. iu. l. fructus rei. secundo mõ transit iurisdictio pri
mi iudicis ad iudicẽ applonis; & tñ in totum non aufer
tur à primò iudice, & innouata ita de facili nõ reuo-
cantur, ut in c. nõ solum, de app. lib. vj. ¶ Interdũ trãsit
instantia ad hæredem uniuersalem; & tunc nulla acta
pereunt, ẽt si aliqñ mutatur qualitas litis. exemplũ. ff.
de insa. l. seruus. hſs. n. est eadẽ persona, re, & noĩe. s. ap
pellatiuo: quia hæres idem est, quod dñs, ut. ff. de hæ.
inst. l. his uerbis. & iõ oĩa iura, quę possunt sine actu cor
poreo acquiri, quæruntur hæredi statim adita hæredi
tate, & inter alia iura ponitur ius instantiæ, ut. ff. de fi-
deius. l. cum hoĩem, nisi finiatur materia litis cum per
sona, ut. ff. de susp. tu. l. post finitam. ¶ Porrò singularis
successor nõ succedit in instãtia: sed põt ei adhærere. i.
adiutor esse pro suo interesse, ut. C. de liti. auf. nunc si
hæres, & magistraliter no. ff. de inof. testa. si suspecta. &
7 adde quod dixi. s. de iudi. c. quia. V. ¶ † Et no. ꝙ instãtia
formata dicitur lite contestata, & ante litem contesta-
tam nõ transit in hæredẽ in realibus iudicijs, ut. ff. ad
exhi. l. de eo. §. fi. & l. ij. ff. de præt. stipu. Idem est, ubicũ
que ius non transit ad hæredem lite non cõtest. ut. l. j.
C. ne de statu defun. & ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniu
riarum. sed ubi transit actio, transit instantia ẽt per so
8 lam citationẽ ꝓparata. ff. de inoffi. test. quẽad. ¶ † Quæ-
rit Inno. an probationes factæ in uno iudicio, faciant
fidem in alio; dic quod aut fm iudicium includit in se
primum, ut iudicium appellationis, & tunc ualent, nisi
formaliter adhæreat primæ liti, & non secundæ, ut. ff.
iud. sol. l. pe. aut secunda cã non includit in se primam
& tunc aut inter easdem personas, & in eundẽ modum
agendi; & ualent: aut in alium modum, & non ualent,
tex. est

tex.est solẽnis.ff.de euic.& si exceptio.¶Si autem inter diuersas personas,tunc dicit Inno. quod aut inter eas sententia facit præiudiciũ, & sitr facient præiudicium probationes.aut non, & tunc nõ reputatur istud dictũ notabile,& facit.ff.de iureiu.l.sed & si possessori.§ fi.& §.se.& l.duobus,in prin.§.colonus, cum sua materia. ¶Tu dic,ꝙ aut ex præiacente litis materia in origine sunt coniuncti,siue complexi;& tunc acta, & snia eandem uim hñt:aut non sunt consortes litis, uel cãæ: & tunc aut sunt talia acta,quæ reddantur in inuitum, ut testimonia,& tunc est uerũ dictum Inno. & iõ secus est in confessionibus:quia ille,qui confitetur,nõ defendit cãm;& iõ alij absenti non præiudicat.ff.de inoff. test. q repudiantes.§.fi.¶Adde,ꝙ lis qñq; transfertur de iudice in arbitrum,ut in c.quandiu,de app.in cle.qñq; de arbitro in iudicem,ut.j.eo.c.præsentata. qñq; in arbitratorem,& ille debet sequi æquitatẽ.unde quæcunq; acta ualent,ex æquitate illa coram eo fidem faciunt tanquã corã bono uiro & amicabili decisore, ubi est liquidũ;uel cõpositore,ubi est dubium, licet de dubio iudex uel arbiter non posset pacisci,ut eleganter not. in illa gl.uulgari in aut. ut diff.iud.post princ.col.viij.

9 ¶†Et no.ꝙ dictum Inno.debet intelligi in causis ciuilibus,sed in criminalibus acta facta cum uno nunquã nocent alteri nisi quo ad ordinem seruandum,ut.ff.de adul.l.denuntiasse.§.quæritur,& facit.ff.ad Sil.l. in cognitione,&.C.de aduo.diuer.iud.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Clerici possunt esse testes ecclesiæ sua causa modo sint idonei.*

Collegij,uel uniuersitatis } *personæ singularis testificari possunt in cã collegij,uel uniuersitatis,excipitur bifariã*

Interesse cuiuspiam dicitur, quòd suo nomine proprio potest agere,uel excipere.

Commoda testium in causa non committitur arbitrio iudicis sed affectio ibidem.

2 *Vniuersitas an compellatur testificari contra suum collegium.*

A testimonio ferendo potest excusare si quis, & quibus de causis.

3 *Testis periurus,inimicus,malæ famæ an repellatur à testimonio.*

1 CVM nuntius.Clerici†possunt esse testes in cã ecclesiæ suæ,dum tñ aliàs sint idonei,intelligo,dũmõ non ꝓcurent cãm, ut dixi.s.c.insuper.¶No.dicit glo.quòd illi de collegio pñt esse testes in cã collegij,& est rõ,quia eorũ nõ interest. Nã illius dicitur interesse,qui suo ꝓprio nomine põt agere,uel excipere,ut.l.j.§.sed si alius.ff.qñ app.sit,&.ff. de iniu. l.sed si unius.§.procu.Sed isti suo nomine non pñt agere,nec excipere,ergo eorum non dicitur interesse. & si dicatur ꝙ si interest rõne affectionis. rñdeo, ista est leuis suspicio,quæ purgatur per iurm testis,qui iurat, quod nõ deponit nisi ueritatis obtentu, & inde lucrũ, uel dãnum non pertinet ad eum.Nã iura suspicionum sunt purgamenta:posset tñ per accidens esse affectioni ita annexa cõmoditas,ꝙ licèt res esset uniuersitatis & non singulorũ,repellerentur illi de uniuersitate, ut quia est questio de ꝑdio,uel uinea,unde illi de collegio hñt uictum,uel de nemore,ubi habent pascua, cũ alibi non possunt esse commodè. Idem,si esset quæstio de statu uniuersitatis,uel aliquo magno honore, uel magna iurisdictione, nam ꝑꝑ maximam affectionem bene repellerentur testes,cum repellantur ẽt ꝑꝑ magnam amicitiam,ut l.iij.ff.eo. Et no.ꝙ commoda non cõmittuntur iudicis arbitrio, sed simplex affectio sic:

2 ¶†Quærit glo.utrum cõpellatur quis testificari cõtrà suum collegium?& uidetur ꝙ sic:quia maior reuerentia debetur ueritati,quàm collegio,& quia celare ueritatẽ est peccatum mortale;& quia nõ debet timere, qui iustitiam loquitur inter ꝑfectos, & quia collegiũ põt inducere pro se,ergo idem e ꝯrio.dic,ꝙ si testis timet dãnum spũale,uel tpale sibi ab alio inferri, puta à tyranno,uel populo,uel ab alio potentiori, se potest excusare à testimonio ferendo:quia si non cogitur esse testis in præiudicium [a] fratris, ut ff. de testi.l. lege Iul. nec ut tu tor,ut.C.de excu.tu.l. humanitatis,ita multominus cõtra se, nec refert in his,quæ facti sunt, utrũ timeat periculum facti,uel iur.ut.C.de transf.l. interpositas.Ibi,super,dic ut.s.eod.c.insuper.Ibi,alia, simplex relatio.ff.de hæ.instr.Iulianus.

a ¶*Vide allega. per Fel. in c.dilectorum, col.q.de te. cogendis.*

3 †Ibi, causa, puta periurij,uel inimicitiæ,uel infamiæ,nã tales testes sicut non prosunt singularibus personis, ita non prosunt ciuitatibus,uel alijs uniuersitatibus;quod nc.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testis an repellatur à testimonio crimen damnatum.*

Infamia iuris occulta non uitiat actum solennem.

Ad famam restitutio non sanat acta ex causa infamiæ ante uitiata,& quid contrà,nume.2.

2 *Testis si tempore iuramenti erat bona fama,sed tempore depositionis erat mala fama,an depositio sit ualida.*

3 *Testis condemnatus si appellauit,& interiulit testimonium, & postea deserit appellationem,an testimonium sit ualidum.*

4 *Bannitii pro maleficio an possint testificari.*

Infamia reliquia remanent rebannito.§.sed quid.

1 SVPER eo.Perpetratum crimen repellit testem ẽt non conuictum,uel dãnatũ.¶†Op. ꝙ si non est condẽnatus,ergo non est infamis nisi in casibus iuris expressis in edicto pretoris.ff. de his, qui no.infa.l.j.& l.athletas.§.calumniator, &.l. Lucius. ergo non repellitur à testimonio, ut plenè legitur, & no.ff.de sen.l.Cassius,&.C.de sum.tri.l.j.so. de iure canonico repellitur,si est malæ famæ apud bonos & graues ita,quod sit publicè diffamatus: sed de iure ciuili non repellitur,nisi confessus,uel cõdẽnatus, & sufficit ficta confessio,ut eo.titu.l.qm̃.Si uerò crimen esset oĩnõ occultum,non repelleretur à testimonio, maximè ubi tractaretur de ꝑiudicio irreparabili alicuius ignorantiæ:puta de nullitate testamenti,ut.C.de test.l.j.imm̃ò & infamia iuris posset esse ita occulta apud hoies, ꝙ non hẽret uitiare actum solẽnẽ,puta testñ, ut sing. no.ff.de test.l.cum lege,& in aut. de tabel.§. pe.¶Sed quid si post testamentum,& antequam deponat, est restitutus ad famam,nunquid conualescit testimoniũ. rñdeo,nõ;quia non erat in pendenti,sed statim fuit inualidum,ut.ff ad Carb.l.iij.§.causæ,& §.duæ.

2 ¶†Itẽ quid è contrà,si tpe iurãmenti erat bonæ famæ, sed tpe depositionis erat malæ famæ?rñdeo,nõ ualet depositio; quia re imperfecta superuenit ad casum,à quo incipere non põt,unde uitiatur.non ob.C.de test.l.j.quia ibi fingitur retro deposuisse,quia se subscripsit.

3 ¶†Quæro, quid

quid si testis condemnatus appellauit, & interim tulit testimonium: postea deseruit appellationẽ? r͂n. ualet testimonium: quia licet sit deserta appellatio, nõ est desertũ testimonium, ut sing. no. ff. de infa. l. fur. §. j. † Sed quid de bannitis pro maleficio, utrum possint testificari? r͂ñdeo, sic, de iure ciuili loquor, quia bannum nõ irrogat infamiam iuris, quia potius fingitur cõtumax, q̃ conuictus, & contumacia non infamat: quia propriè loquendo contumacia non est maleficium, cũ non consistat in malè agendo, sed in omittendo, & in hoc est cõis opi. doc. sed Bar. dicit, q̃ si contumacia est, aggrauat p statutũ: quia fingit contumacem confessum, q̃ est infamis infamia iuris municipalis, vt ipse no. ff. de pub. iudi. l. infamem, & s̃m hæc non põt testificari in aliquo loco: quia cohæret ossibus, ut no. ff. de postulã. l. ex ea. ¶ Sed quid si est rebannitus? vr̃, q̃ idem, quia durãt reliquie infamiæ, ut no. in l. cũ uno. ff. de re mi. posset dici contrarium, quia actus retrosimilis destituit restonẽ in integrũ, quã inducere cõsue uit, & plus operatur, q̃ reconciliatio, uel simplex indulgentia, nec est rõ, quare plus statu tum operet̃ in destituendo, quàm in restituendo, cum utrunque procedat à pari potentia causæ efficientis & disponentis, ar. ff. de le. l. de quibus. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non testificatur contra clericum, in prin.*
Sui usque ad quem gradum dicuntur.
2 *Spurius an possit accusare tanquam coniuncta persona interfectorem patris sui.*
Natura communis est omnibus.
Ciuitas fungitur loco parentis.

DE Cætero. Laicus in criminali cã nõ testificatur ꝯ clericum, siue sit cã sua, uel suorum, siue non, sed ad accusandũ admittitur, si suam uel suorum iniuriam prosequatur. † Quæro, usq; ad quem gradum dñr sui? gl. C. ad Turpil. l. si fæmina, dicit, q̃ usque ad septimum gradum computandum s̃m ius ciuile, & illa gl. non est alibi. Alii dicunt usque ad quartũ gradum, ut C. de aduo. diuer. iud. l. petitionem. §. egredientes. alij dñt contineri oẽs illas personas, q̃ numerantur in l. j. §. j. ff. de postu. alibi dicit gl. q̃ hæc verba non debent latè accipi, ut no. C. qui ac. non poss. l. negãda. dic, q̃ cũ criminalia redigantur ad instar ciuilium, concluduntur omnes personæ, quæ ex crimine ciuiliter intentato possent agere sine mandato cum cautione rati. † Sed nunquid spurius põt accusare tãquam coniuncta persona interfectorem patris sui? vr̃ q̃ non, ut s̃. de resc̃ri. nonnulli. dic, quia est res boni exẽpli. C. de preci. impera. offer. l. j. & quia natura cõis est. ff. de accu. l. hos accusare. §. omnibus, & quia spurius admittitur & pro ciuitate in defectum aliorũ, quæ fungitur loco parentis, ut ff. de decurio. l. gñaliter. §. spurios. & si ipse occideret patrem, teneretur lege Põpeia de parricidis, inspecto iure naturali, ut ff. de ritu nup. lege Iulianus. §. nec distinguitur, & ibi per Cyn. & in additionibus. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testium productio quando prohibeatur, in prin. & nu. 1.*
Testes an sint examinandi ultra tertiam productionem.
Productio tertia testium quomodo intelligatur.
Legis, oratione, de fieri. ff. quemadmodum intelligenda.
Testes qui denuo superuenerunt, uel cum aduersarij dolus intercessit, admittuntur etiam post testificationes cognitas aliorum.
2 *Testes iurati intra ultimum peremptorium an possunt postea deponere.*

IN causis. Post tertiã pductionẽ testium non dẽnt testes produci nisi adhibita solennitate legitima, & testibus publicatis. licet de eorum testimonijs publicè disputare. op. q̃ nõ debeat dari nisi una dilatio ad probandum. ff. de ferijs. l. orõne. So. illud fuit primitus introductum. sed quia nõ sufficiebat una dilatio, statutum fuit, q̃ probato impedimẽto darẽtur plures s̃m In. ex illo statuto ueteri descendit, q̃ oĩs dilatio probatoria siue detur ante li. cont. in emergẽtibus, siue postea in cã, perẽptoria sit, nisi p nouã dilationẽ cã cognita repetaẽ; & hoc cã accelerandarũ litiũ, ar. ff. de tẽp. app. l. ij. in prin † Quæro, qualiter intelligaẽ tertia productio? duæ sunt opiniones, una, ut uerbũ sonat, & ẽ sensus q̃ si testes in prima pductione sũt examinati, & tãdẽ in sc̃da, & tertia, nõ sunt alij deiceps examinãdi, qa timet̃ subornatio, nisi quarta receptio solẽniter petat̃, ẽt si unica tñ eẽt data dilatio, vel nulla. Nã ẽt sine dilatione valẽt testimonia, quia satis ẽ, q̃ hñt terminũ ad probãdũ à iure vsq; ad sniam, sed si nõ eẽt facta trina examinatio, cessaret subornatio, & possent recipi testes plures tã in eãdẽ dilatione, q̃ i sequẽtibus, p p numerositatẽ tñ testiũ bñ posset imponi frenum multitudini nõ p hanc decr. sed p decr. significauerunt. ꝯ. e. ti. ẽt si simul effrenata multitu. iurasset, posset superfluas resecare tanq̃ quoddam grauamẽ, ar. C. de ap. l. ampliorem. §. in refutatorijs, & s̃. de prob. c. licet cãm. sc̃da opi. est q̃ intelligit̃ tertia productio. i. tertia dilatio ad producen. nam quarta dilatio nõ datur sine solennitate, & hunc intellectum approbat cõsuetudo. nõ obst. ff. de fer. orõne ubi dr̃, q̃ totiẽs, quotiens expedit, datur dilatio, quia intelligeñ. est cũ hac moderatione trium terminorum, ut no. e. ti l. in pecuniarijs. sed quid si est renuntiatũ productioni testiũ? dicit Ber. q̃ ulterius nõ pñt produci. Accur. dicit imò, si nõ sũt di dicita testificata, vt ipse no. C. de iudi. auth. iubemus, sed illud dẽt intelligi ubi supuenit probatio de nouo, de qua prius non erat cogitatum, vel dolus aduersarij intercessit, ar. ff. de pac. l. tres fratres. † Sed nũqd testes iurati intra vltimum & peremptorium terminum pñt postea deponere? r͂ñdeo, si nõ stetit p pducentem, pñt deponere, secus, si p eum stetit, quia eos examinare noluit, vel nõ curauit. nam ultima mora nocet, licet cõiter dicant aduocati, q̃ depositio fingat retro, ut no. ꝯ. c. 1. de offi. del. in cle. q̃ facit ꝯ id, q̃ dr̃, nihil vr̃ actum, dum aliquid super est ad ageñ. ut C. ad Sil. l. pe. & hæc maximè uera sunt, qñ terminus est datus a iure, ut C. de temp. app. l. fi. §. illud, in uerbo, nixus, & l. non enim negligẽtib. ff qui. ex cau. ma. & ff. ad Ter. l. ij. §. si mater.

SVMMARIVM.

1 *Testium dicta concordanda, si fieri potest, in prin. et n. 1.*
Præsumitur potius pro appellatione, quam pro sententia.
Dubiũ tẽporis in benigniorem partem præsumitur.
Iterari quod potest, non includit unicum actum necessario.
Testes absoluendi potius, quam condemnandi.
2 *Contrarietas nunquam præsumitur in testibus, & an sit contrarietas.*
3 *Præsumi an debeat pro sententia excommunicationis.*

CVM

CVM tu fili. Si fieri pōt, concordanda sunt dicta testium, quæ uidentur esse contraria. Et in prima decisē factum narrat. In secunda ibi de finit ibi, cum constet. ¶ Aduerte, quia facti narratio ē obscura, & pone casum. Archieps excōicauit præpositum, & canonicos eo, ꝙ nō obtēperabāt mādatis suis, q conquesti sunt Papæ dicētes, ꝙ excōicauit eos post appellationem à dictis mandatis interpositam ad Papā. Archieps dicebat, ꝙ imo ante, pars aūt canonicorū induxit testes, qui deposuerunt, ꝙ post appellationē fuerunt excommunicati. Archieps uero induxit testes, q deposuerunt, ꝙ ante appellationem ad Papam fuerūt p Archiepm excōicati. quærit quid iuris? Papa dicit motus forte, quia testes erant hincinde ualdè fide digni, quibus non debet macula periurij imponi, si fieri pōt, ipse interpretatur benignè dicta eorū, quia potest esse, ꝙ geminata fuit appellatio, cum sit actus iterabilis, & semel fuit appellatum ante sniam, & semel post. & quia non constat pp attestationum dubietatē & duplicitatem, an ante, uel post, præsumitur fauore liberationis, ꝙ fuerit appellatum ante; & ideo sniam excōica-
1 tionis declarat non ualere. †Item no. ꝙ potius præsumitur pro appellatione, q̄ pro snia. Itē no. ꝙ ubi ē dubium tpis, præsumitur in benigniorē partē. Itē not. ꝙ actus iterabilis non includit de necessitate unum eē actum, & non plures actus. Et no. ꝙ hic cōstabat de una snia excōicationis, sed non constabat de unica appellatione pp drīam attestationum. ¶ Itē no. & ad hoc semper allegatur, si cā pōt duci absque condemnatione testium de falso, testes non sunt condemnandi, sed absoluendi, neque ét producentes possunt damnari pp interpretationem benignam huius decr. quæ nō est alibi
2 † No. ꝙ in testibus nunquam præsumitur ɔ̄rietas, sed magis singularitas, si possunt per singularitatem eorū reduci testimonia ad concordiam. Pone quidam testes dicunt super probanda ætate, ꝙ Titius fuit natus ante aduentum imperatoris. Alij dicunt, ꝙ post aduētū. dicit Bar. ꝙ non sunt ɔ̄rii, quia intelligitur ante aduentum. s. finitum, post aduentum. s. inchoatum. ff. si cer. pe ta. l. ij. §. j. per Bar. ff so. ma. insulam, hoc uerum, nisi cōstet de mente ɔ̄ria deponentiū, puta si testes unius partis dixerunt uera esse de maiori ætate, & alij uera esse de minori, & in redditione rōnis reddiderunt rōnē, q̄ dixi. Impossibile est. n. hic uitare contrarietatem, sed si testes deposuerunt se tantum scire. s. quod aliqui ante guerram, aliqui post, quod tunc non probāt ea, ad quę probanda sunt inducti, quia est ibi combinata singularitas, sed si essent plures ex una parte, staretur a maiori numero, ut no. Inno. in c. cum contingat, de offi. dele. uel dic, ut dicam infra e. in c. in nostra, & adde. j. de fide instru cum Ioannes Eremita, & in C. de error. aduo. l. ij. per Ia. Bu. considera etiam, quod actus momentaneus nō recipit añ & post, nisi momenti, sed actus habens temporis qualitatem, recipit medium tempus. ff. de fur. inficiando. §. infans. ff. de ne. ge. eum, & not. ff. de iureiu. l. eum qui. §. in popularibus. facit. C. de pet. hæ.
3 si post motam. †Opp. quod pro sententia excommunicationis sit præsumendum, quia medicinalis. so. hic erat annexum periculum falsitatis, si præsumeretur p ea. quo casu non est pro sententia præsumendū, quod est no. dignum, uel dic, quod præsumitur in qualitate, non in tempore, uel dic ideo, quia erat appellatum, ut s. de renun. c. in præsentia. ¶ Item ideo non præsumitur pro sententia, quia non præsumitur quis contumax, nisi constet: uel dic secundum gloss. quod hic Archiepiscopus agebat petens suam sententiam confirmari, & ideo dubia probatio contra eum interpretatur, sicut quādoque est dubia propter uerbum æquiuocum, ut supra titu. 1. in præsentia, ita & quandoque propter tempus æquiuocum, uel propter conflictum attestationum, dicit Bernar. in gloss. 1. ca. in nostra, super uerbo, Archidiacono, quod in nostro c. præsumitur, ꝙ utraque pars uerum dicit, quia illa dicta simul poterant esse uera.

SVMMARIVM.

1 *Testes nouos & ueteres producere licet super nouis capitulis in causa appellationis, etiam si conclusum esset & renunciatum in prima causa in prin.*
Testis idem si pluries recipiatur, pluries iurare debet.
Hominis qualitas mutabilis est.
Testificata iudici se obstat alios nouos pendentes a primis, & inclusos in ipsis producētib. secus si primis non includātur, quod testes deposuerint non comprehensum in primis, aut excessum sit ex iudicis officio in examinando, & alios casus. uide nu. 10.
2 *Error contrarietatis & diuersitatis nō potest corrigi in causa appellationis, secus in errore contumaciæ uel dolilicitum est.*
3 *Aliquid noui proponere in causa appellationis.*
Nouum capitulum requirit iuramentum nouum.
4 *Testis debet primo iurare, & postea deponere.*
Super capitulis eisdem nec noui, nec ueteres testes possunt deponere, & nu. 5. & quando.
Dumtaxat, est dictio limitatiua & exclusiua.
5 *Testes an super eisdem capitulis possint produci, si in prima causa non fuit renunciatum testibus.*
6 *Nouum quot modis dicatur.*
Accidens interpretatur Bald. 1. cum alio coniunctum.
7 *Prosecutio appellationis non cadit super noua re, noua causa, uel noua actione.*
Separatū et Annexum } *capitulum quod dicatur*
Appellationis causa naturas quas habeat.
8 *Iure dominij si dixi rem ad me pertinere, & uolo probare præscriptionem, an possim.*
Præscriptio non minus operatur, quam ueritas.
9 *Præscriptionem actor si intentauit in libello, & sic egit determinato modo, & probauit possessionem per testes, sed non probat titulum, an in causa appellationis poterit probare titulum.*
Mutari, uel Suppleri } *quando quid possit in appellationis causa, & nu. 1.*
10 *Factum ad causam si sit omissum examinari, potest in causa appellationis suppleri.*
Subornationis timor non uendicat sibi locum in foro conscientia, nec apud arbitros.
Testes alij post cognita testificata quando possunt recipi, casus quidam referuntur, & nu. 1.
11 *Conclusio in causa quare non obstat.*
12 *Testis qualiter debet iurare.*
13 *Testis debet plenè & sine calumnia factum narrare.*

FRATERNITATIS. Elegans ca. ualde est utile & subtile. In causa appellationis, etiamsi conclusum esset & renuntiatū in prima cā, licitum est super nouis capitulis tantum tam nouos testes, quam ueteres producere. h. d. In prima consultatio. In secunda respōsio. secūda

da ibi, tibi duximus. secunda bimembris. prima ibi, Nouos. secunda ibi Receptos. ultimò ponitur quædam modificatio, siue forma ibi, receptis. ¶ Casus, consultus fuit Papa, utrum, si in cã prima fuerunt testes recepti & publicati, & renuntiatũ testibus pducendis, & conclusum in cã, & tandẽ lata snia, ab ea est appellatũ; nunquid in cã appellationis liceat aliquid noui probare? rñdetur, q si emergunt noua ca. licitum est ea dũtaxat per testes nouos, uel ueteres probare, recepto ab eis
1 primitus iuramento ſm debitam formã iuris. ¶ † Dicit Inno. si testis idem pluries recipitur, pluries iurare debet. s. super nõ inclusis in iuramento priori, ar. q si ex magno interuallo, ẽt super inclusis. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulatus. Nam hoĩs qualitas mutabilis est. ff. ad Car. l. iij. §. causæ. Dicit In. quod articuli noui qñq; dependent ex primis, & cõprehẽduntur sub ipsis, scilicet ex pprio significatu uerborũ; & tunc obstat didicisse sermones testiũ. ponit exemplũ in præscriptione. Itẽ pone in stipulatione, si forte in prima cã fuit pbata pmissio. Sed non interrogatio præcedens, & rñsio statim sequens. C. de usu. l. j. sed qñ depẽdent ex primis, sed nõ includuntur ex natura sermonis sub ipsis, ut pactum ad replicandũ non includitur sub stipulatione prima, tunc non obẽt didicisse, quia nõ didicit hoc, de quo quæritur, nec discere potuit, quod sermo non loquit. id. n. tñ loquit, quod intelligi põt ex sermonibus, & non aliud. ff. de fideiuss. l. fideiussor ma g. §. j. ¶ Dicit Inno. q super capitulis nõ pductis si testes aliquid dixerunt, nõ præiudicant, qn dicta capitula possint de nouo fieri, & pbari: quia non est qd imputetur parti, quod ẽ no. idẽ ait, si iudex ex mero officio excessit modum, siue metã examinando. ff. de bo. li. qui cũ maior.
2 ¶ † Dicit In. q error contrarietatis & diuersitatis non põt corrigi in cã appellationis. Sed Accu. dicit ɔ̃. ff. de ap. creditor. §. j. dicit Ac. q error cõtumaciæ, siue dolus põt corrigi in cã appellationis, ut. ff. quod me. cã. si cã exceptio. §. hæc autem actio, ubi est glo. singularis.
3 ¶ † No. q in cã appellationis licitum est aliquid noui pponere. Secundò no. q licitum est illud pbare p nouos testes, item & per ueteres. ¶ Tertiò no. q nouũ ca-
4 pitulum reqrit iuramentũ nouum. ¶ † Quartò no. q iuramentũ debet præcedere, & non sequi. quia esset præposteratio. ff. de do. præle. Theopõpus & iõ nisi probet, q testis primò iurauit, & postea deposuit, non est rite receptus, nec tenetur pœna falsi testis, sed punitur.
¶ † Quintò no. q super eisdem capitulis[a] nõ possunt deponere nec noui, nec ueteres testes, & hoc pbat illa dictio, duntaxat, quæ est limitatiua & exclusiua. ff. ad Trebellianũ, Lucius. §. qui habebat. ¶ † Quæro pro intellectu capituli, nunquid sup eisdem capitulis possint testes produci, si in prima cã non fuerit renuntiatum testibus? rñdeo non, quia licèt nõ fuerit renuntiatum, tñ timetur subornatio, ex quo didicita sunt testificata. i. aperta. & publicata p iudicem, & lecta & uisa per litigantes, uel eorũ pcuratores, ut in aut. de testi. §. quia uerò. sed si sunt aperta p iudicẽ, sed nondũ uisa nec lecta p eum, qui uult pducere nouos testes, nec p procuratorẽ, uel amicũ ipsius, possunt adhuc produci testes, maximè in continenti: quia non timetur subornatio ſm Bar. ¶ Sed Ac. dicit ɔ̃trium: quia eo ipso, cum testes potuerunt loqui cum parte, timet

a ¶ Vide latè practicã Papi. in forma oppositionum cõtra testes post publicationẽ in uerbo. sunt publicati. Et uide etiã aliquid per Fely. ĩ c. inter monasterium. xij. colum. de re iud.

subornatio; ita dicit glo. singularis in d. §. quia uerò. ante uerò iudicis aperturam non cadit hæc distinctio. quia testes iurant tenere secretum usq; ad aperturam ut iiij. q. iij. qui falsum & d. §. quia uerò, & infrà. eo. Vltra tertiam opposi. quòd appellatione pendente nil innouari possit; ergo noui testes non possunt recipi. so. dic ut no. in l. per hanc. dic, q ista est necessaria psecutio, non temeraria innouatio. op. dicitur hic, q ijdẽ testes possunt iteratò pduci. sed ɔ̃. ff. eo. l. produci. sol. ibi testes primò falsum deposuerunt, arg. C. de proba. l. iubemus. ubi testis erat uilis psona, cui minus est credẽ. si iteratò pducitur. quã si semel, uel ibi in criminali, ut. j. de act. cum. P. & est uerũ, qñ uoluntariè se offert: secus, si citatus per iudicem, & sic intelligit Host c. me minimus. j. de accu. aliàs ergo ualeret dictum testis nõ citati, de hoc est glo. singularis. ff. de his qui. ut indi. l. post legatũ. §. his uerò. Op. dicitur hic, q testes admittuntur super capitulis nouis, sed lex apertè dicit cõtrarium. C. de temp. ap. l. per hanc. cõsidera, litera illius. l. est æquiuoca. nã pmittit nouas exceptiones, & nouas
6 obiectiones, & non pmittit noua capitula. ¶ † Dupliciter ergo dicitur nouum. uno mõ, quod est coniunctum in uictoria cãæ. & illud est permissum. alio mõ, quod non est in cã; & istud est impertinens, & p consequens non pmissum: quia non præstat causę fomentum eo, q non habet iustificare, uel impugnare, nec inducit ualiditatem p se, nec p accidens. i. cum alio cõiunctũ. illud ergo nouum, quod est phibitũ uentilari, omninò est diuersum & non annexum p facti naturam, uel iur. dispositionem. sed si est annexum, nõ dicitur omninò nouum: quia oritur ex ueteri materia, uel eius occasione & ipsam informat: sic ergo patet, q nouũ dicitur dupliciter. uno mõ. q non tangit causam, ut. ff. de mi. l. ẽt. §. ex cã. alio modo dicitur nouũ: qa aliquid adijcitur, uel detrahitur de ueteri. ff. de iust. & iur. l. ius ciuile, quod põt esse in materia, in forma, & in utroq;: tertio modo, quia uenit ad fundandum originem petitionis, uel corroborañ. uel originem exceptionis fundandã, uel corroborandam ut. C. de eden. l. fi. & ff. de pac. l. si unus. §. pactus, ne peteret. Nunc igitur quæro de exemplis primò quæro exemplum de eo, quod est omnino
b nouũ[b] capitulũ? rñdeo illud, qd non attinet cãæ nec principaliter, nec incidenter. considera, cã principalis fundatur in tribus, in
7 re, in cã, & in actione. unde † super noua re, noua causa uel noua actione non cadit psecutio appellationis, & iõ non auditur pbatio. quia separatorum separata est rõ, ut. ff. de mi. Papinianus exuli. ff de calum. hæc actio. C. de do. inter uir. & uxo. si maritus. ff. de usuca. pro empt. l. ij. §. separata. ¶ Et breuiter illud separatum est, in quo non obstat rei iudicatæ exceptio, ut. ff. de exce. rei iud. an eandem. §. actiones. l. si is qui. §. fi. & l. si mater. §. eadem. C. de peti. hære. l. hæreditas materteræ. ff. de inof. test. filius. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. Illud aũt dr̃ annexum, in quo obstat exceptio rei iudicatæ, ut est cã mrimonij, & dotis, ut no. Innoc. s̃. c. cãm. Item cã ætatis, & restitutionis in inte. ff. de mi. in tra utile. ff. de iure iu. nam postea. §. si minor. Itẽ testm̃, & aditio hæreditatis. ff. de regu. iu. l. si nemo. Item solutio pretij, qñ emptor sibi tradit rem. ff. de iureiu. si duo patroni. §. pe. & breuiter traditur regula in oibus exemplis: quia oia sese contingunt respectu finalis cõclusionis. ¶ Item in prægnantibus & connexis. Item in omnibus se mutuò fauentibus & iuuantibus, est exemplum

b ¶ Vide hic per d. Fel. in vij. col. & seq.

plum in præscr. in qua requiritur titulus, traditio, uel quasi, bona fides, & continuatio tpis. i. diffiniti. unde si in cā principali unum fuit ex istis omissum, pōt supple ri in cā appellationis. nam appellatio hēt quatuor naturas. s. supplendi, emendandi, confirmandi, & discerné di. primum patet in l. per hanc, & hic ſm patet in l. j. in prin. ff. de ap. tertium patet. C. de ap. eos, in prin. quartū patet. C. quō & qñ iu. l. si præses. ¶ Habet ét naturam diuidendi: quia pōt pro parte confirmare sniam, ut extra de testa. c. Raynaldus. hēt ét naturā annulandi, ut. ff. fa. herc. c. quædam mulier. ff. de iure patr. Carmelia. hēt ét priuilegium ꝓcedendi lit. nō conte. inter absentes. C. de tēp. appel. l. fi. §. illud hēt ét naturam, ꝙ uno appellante uterq; uṙ appellare, quatenus snia facit cōtra se, ut. C. de ap. l. ampliorē, in prin. ubi est tex. singu. hēt ét naturā, ꝙ ille, qui nō astrinxit se in principali cā non astrinxit se in cā appellationis. ff. de app. scio. ¶ No. tñ ꝙ quædam sunt, quæ per appellationē non supplentur, ut. C. qñ prouo. non est necesse. l. oēm honorē. ubi dṙ, ꝙ uictor non appellat à snia pp omissam cond na tionē expensarum, ex quo diligenter no. ꝙ ille, qui appellat à snia pro se lata, non generat sibi prǽiudicium, uel ibi non appellauit à sententia, sed ab omissione cōdemnationis expensarū, quæ appellatio non ualet: nec tamen iudicē negligentem excusat, quod est no. dignū.

8 ¶ † Pone, dixi rem ad me ptinere iure dñij: uolo ꝓbare præscriptionē, nunquid possum? & vṙ ꝙ nō: quia uerbum dñij significat directum dñium. ff. si ager uec. pet. l. j. §. qui in perpetuū. Nā uerba debent accipi naturaliter & in potiori significato. sed dñium præscriptū non est naturale dominium, sed ciuile. sed glo. in l. per hanc sentit ꝙ tam in cā principali, quàm in cā appellationis sufficiat ꝓbare præscriptionē dñij in uerbo. i. nouiter, in uer. & idem in intentione quæ glo. est ualde no. Nā præscriptio non minus operatur, quam ueritas, ut singulariter no. in l. j. C. de serui. & aqua.

9 † Item pone, ꝙ actor intentauit in libello præscriptionem, & sic egit determinato mō, & ꝓbauit possessionē per testes, sed non probat titulum, nunquid in cā appellationis poterit probare titulum? rñdeo ad hoc, legistæ non dubitant, quia tenent ꝙ sic In ꝯrium sentit, si in testimonio testium facta est mentio præscriptionis: qa semel sunt examinati sup toto cōplexo: secus, si essent examinati tñ super uno mēbro præscrip. & non super alio. ¶ Pone in cā prima intentaui capitulando (non dico libellando) me esse dñm ex traditione facta à Titio. & succubui: in cā appellationis dico, quod a Seio, nunquid possum? Inno. dicit quod non qa in prima cā elegi ꝓsequendo, ꝙ à Titio, & iō uideor declarasse libellum meum, & ille, q declarat, non pōt se corrigere, ut singulariter no. ff. de uerbo. obli. quicqd astringendæ. uñ dicit In. quod non audior: quia sum mihi contrarius: quia incōpatibilis. Nā res non pōt esse duorum insolidum eodē tpe. ff. de procu. Pomponius. §. si is sed glo. or. in d. l. per hanc, uersi. præal. sentit cōtrariū, ex quo est generaliter actum: qa prosecutio falsæ cāæ nō nocet, nec præiudicat ueræ cāæ pro hoc facit dictū Inno. ꝯ. de iureiu. mulieri, ubi pōt quis contra factū suum uenire pp sequentem sniam, quæ aperit sibi uiam. Considera, appellatio rescindit pronuntiatum, sed non rescindit factum partium, quod sine snia habet perpetuò præiudicare, sicut est cōfessio expressa, uel tacita, uel renuntiatio litis, ut. C. de temp. ap. l. fi. in fi. deinde pone alia exempla. ecce ad uiuificañ. appellationem rei probari pōt pactum de nō petendo, re inte. i. non receptis super eo testibus. pone, In prima cā recepti sunt testes & reprobati: quia infames. in cā appellationis poterit ꝓbari, quòd fuerunt in inte. resti. Pone in cā prima non fuit probata existentia conditionis, nec examinata, poterit suppleri in cā appellationis, de fide istru. cum Ioan. pone, in causa prima non fuit probatū mandatum sufficiens, certe poterit probari in cā appellationis per aliud mandatum sufficiens. Iste est casus no

10 tabilis. ff. quod cum eo. l. Titianus. ¶ † Breuiter conclude, ꝙ omne faciens ad causam aut est omissam examinari; qa pōt i causa appellationis suppleri: aut est omissum probari. qa testes malè deposuerunt, uel dixerunt se nihil scire: & tunc idem capitulum, quod est substantialiter, uel formaliter idē, nō pōt per eosdem testes recenseri; & hoc tam de iure ciuili, quàm de iure canonico. sed de iure ciuili pōt per alios testes nouos; de iure canonico non: quia timor subornationis est actus cōtinuus: imò fortior est præsumptio subornationis in cā appellationis: quia maior est ibi affectio, & conatus uincendi, ut. ff. ad. l. Fal. in rōe. § cum quidā &. ff. ad Sil. l. propter ueneni. §. neptis. sed qñ super eo, ꝙ seorsum examinatur, dudum examinati testes producunṫ: quia ex receptis nulla surgit sententia in recipiendis, utroque iure permissa est testium examinatio, ut in cle. testibus, de test. ¶ Et no. quod legistę assignant rationem, ut pleniore subuentatur ueritatis lumine: sed certe hic latiore obtineretur falsitatis crimine; & ideò attenta ratione timoris subornationis ius canonicū uṙ præualere. Tu dic, quod licet ius sit seruañ. in suo foro. Nā timor subornationis est quędam fictio, & non uindicat sibi locū in foro conscientiæ, ut patet in causa matrimoniali, nec in testibus receptis coram arbitris, ut. ꝯ. e. c. præsentata. Nam in arbitris nō est examinatio ita solemnis, sicut in uero iudicio simili, nec lite mutata: qa quædam nouatio facta uidetur. l. penul. ff. iud. so Quæro nunquid sint aliqui casus, in quibus post dicta testificata possint recipi alij testes? Ioan. And. dicit quòd sic, de quo per eum in nouella. uerbi gratia, de partiū uoluntate. idem per restitutionem in inte. item perditis attestationibus casu fortuito. itē in cā inquisitionis. s. absq; promotore Bar. dicit, ꝙ in omnibus[a] causis maleficiorum a pōt iudex producere testes ex officio, testibus ét publicatis, & con cluso in cā. ff. de qō. l. j. § si qs ulrò, per Bar. ¶ Itē cū testes nō fuerūt iterrogati sup iterrogatorio legitimo. ¶ Item cū fuerunt interrogati de iure, & non de facto: item cū non iurauerunt, uel non deposuerunt

a ¶ *Vide Bar. in l. unus §. reus ff de q̄stio. & uide d. Alex. ī l. serui electione. §. j. ij col ff. de lega j.*

11 ritè, Ioan. And. ¶ † Quæro, quare conclusio in cā non obstat? rñdeo, quia non concluditur liti, sed instantiæ: ex pacto tñ bene pōt concludi simul in causa principali, & in causa appellationis ſm Inno ut ipse no. ꝯ. eo. cū uenissent. & tunc causa appellationis esset quodāmodo sine instantia discutiendo solùm ex actitatis: nec mirū, quia contingit in appellatione à mera interlocutoria, ut in c. appellanti, de ap. in cle. sed ibi iō. quia grauamen pōt reparari in diffinitiua, & iō parum interest si non possunt fieri in appellatione ab interlocutoria no uæ probat. quæ potuerunt fieri in prima, & factæ non fuerunt. Et quæ hic de sunt, supple ex lec. mea super d.

12 l. per hanc. ubi omnino uide ¶ † Quæro, qualiter testis debeat iurare? rñdet glo. hæc ualde notabiliter. Nam primò iurat totam dicere ueritatem, quod intellige super eo, super quo fuit productus, ut no. C. eo. so lam.

lam. Item quod dicet ueritatem iudici, uel cui iudex commiserit; & iō si corā cōmissario deponit falsum, tenet pœna legis Corneliæ. Itē qđ ꝓ utraq; parte dicet ueritatē, s. quā scit. nā de uero, ꝙ nescit, nō pt testificari. ¶ Itē ꝙ dicet ueritatē ēt nō interrogatus ſm Ber. nā satis vr̄ interrogatus, si lectū est sibi capl̄m, super quo
13 deponit. itē ꝙ nec ꝑtio &c. ſm Bern̄. qđ no. ¶† Ex his apparet, ꝙ testis dēt plenè fine calūnia factū narrare, ut no. ff. de insa. l. Lucius, nō exprimēdo falsum, nec tacēdo uerū. nā ꝑp tacendi fraudē testis punit de falso, ut. C. de episco. & cler. l. ꝑsbyter, & ĩ. de fal. c. j. ꝑ Inno.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium nō dicere quod iurat, nec auxilium, uel consilium præbere, quando testificari compellantur, & an sit periurus nu. 1.*
2 *Testes producere quis potest etiam post uisa, lectaque testificata per restitutionem in integrum etiam maior, & quibus casibus.*
3 *Capellanus potest esse talis in causa domini sui.*

1 INTIMAVIT. Qui iurat testimonium non dicere, nec auxiliū, nec ɔsiliū pbere, testificari cōpellit, si attestationes publicatæ nō sunt, nec est renuntiatū testib. ꝓducentis. In prima ponit partis q̄rela. In sc̄a Papę ꝓuisio ibi, ideoq; ¶ Casus qō erat inter. R. & V. qui. V. induxit capellanū suū, & quosdā alios testes ad iurādū, qđ testimoniū, consiliū, nec auxiliū pberet ɔ dictū. V. Quærit, qd iuris? Papa mandat cuidā iudici delega. ꝙ si testes non sunt publicati, nec renūciatū, cōpellat dictos iurātes, & alios, si necesse fuerit, & sint idonei, phibere testimoniū ueritati. ¶ Op. iurauerūt † n testificari
2 ergo testificando sunt piuri? rn̄deo, illud iur̄m fuit temerariū & iniustū, & iō iualidū. ff. q satis. co. l. pe. sed nū qd dictus. V. ex hoc pdit cām. s. p sn̄iam iudicis? gl. & Inn. dn̄t ꝙ sic. ¶ Tu dic ɔ. ut no. C. de post. l. ꝓuidenū Nā si pderet cām, nō esset opus, ꝙ examinarent super ea, quod est ɔ tex. est tn̄ uerū, ꝙ ɔ extorquentē tale iur̄m ꝓsumit, quia conat, ut ueritas non reperiat, & hoc est bene no. ¶ Sed pone, qa isti testes metu iur̄t, noluerunt deponere: petit aduersarius se in integrum restitui ad ꝓbañ. ex cl̄a generali, si qua mihi iusta cā esse vr̄. nunquid pt? rn̄. sic ſm In. ex quo no. ꝙ post † didicita testifi-
3 cata pn̄t ꝓduci testes per restōnē in integrum concessam etiā maiori, ar. ff. de in inte. re. l. diuus. §. nec intra h as. sed qd si testes sunt subtracti casu fortuito? Et vr̄, ꝙ ante diffinitiuā possit peti in inte. restō post nō; sed dēt appellari. ff. de eden. l. argentarius. §. cū āt. ff. ad. l. Aq. l. in l. Sed nōne timet subornatio? rn̄deo, ubi in aduersario est dolus, cōpensat dolus cū dolo ſm Inn. no. ꝙ capellanus cogitur testificari in causa domini sui.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio, uel renunciatio testium in uno capitulo non præiudicat uolenti producere testes in alio, in prin.*
Testes possunt super uno articulo publicari, licèt non publicentur super alio separato.
Priuilegium impetratum lite pendente non ualet, & quid obuiat rationi, nullum est.
Priuilegium deduci potest post uisas attestationes, & quod de falsitate sit suspectum.
2 *Testes an possint produci in causa consultationis.*

CAVSAM, QVAE. Publicatio, uel renuntiatio testiū in uno caplo non præiudicat uolenti ꝓducere testes in alio secunda ibi, Iudicibus. ¶ Casus. Vertebat qō inter ɔuentū, & plebanū; fuerunt testes recepti, publicati, & renūtiatū. sed tāde altera pars impetrauit priuilegiū, in quo non fiebat mentio lit. pendentiæ. Quærebatur, utrum noui testes possent ꝓduci? rn̄detur, ꝙ sic super aliis capitulis, sup quib. testes non sunt examinati, nec est renūciatū. Idē ait, ꝙ dictū rescriptū non tenet, & ꝙ si est suspectū, im-
1 petrans remittit ad Papā. ¶† No. hic expresū, ꝙ testes pn̄t super uno articulo publicari, licèt non publicētur super alia separato; quod tene menti. Et no. ꝙ priuilegiū impetratum li pen. non ualet, quia subreptitiū. Itē quia & cāæ ɔriū & quo ad hoc intelligit res litigiosa statim, ꝙ est commissa iudicib. ſm Ber. ꝙ est no. No. ꝙ priuilegium, quod obuiat rōni, est nullum: non iō, qa ɔ ius cōe, sed iō quia contra consuetum & rōnabilem cursum priuilegiorum, Ber. hæc sunt uerba notabilia. no. ꝙ priuilegium pt deduci post didicita testificata. hoc iō, quia instr̄m est, Inn. No. ꝙ priuilegium illegitimū est suspectū de falsitate, quod uerū est, ubi obuiat naturali rōni: quia Papa non consueuit ɔcedere in ꝑiudiciū singularis personæ, ut eleganter no. C. de post. l.
2 ueniæ. ¶† Quæro, nunquid in cā ɔsultationis possint testes produci? dic ꝙ sic de indulto Papæ: alias non, ut. C. de dil. cū à nobis. qđ indultum regulatur secundū naturam appellationis.

¶ Not. hic ad ea, quæ scribit do. Ia. post alios doct. ibi per eum relatos in l. fin. ff. de fer. & ibi adde.

SVMMARIVM.

1 *A testimonio quando repellatur consimili morbo laborans.*

1 PERSONAS. A testimonio repellit consimili morbo laborans; dicit Philippus similitud ne iuris & nō facti. ¶ Op. ꝙ imò infamis & puta cōtra infamē, ut. C. de hære. qm̄. §. inter se. & C. de ino. te. re. l. in arenā. So. aut quis est ɔsimilis rōne sectæ; & non rēpellit, ut. l. qm̄ aut ratione alterius causæ, uel litis consimilis; & iō repellit, & non ob. l. in arenā: quia ibi non loquitur in testimonio, ut. C. de acti. l. fi. uel dic, quòd illud. c. loquitur de morbo infamiæ, ut no. C. de sum. Tri. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, & Saraceni quando admittantur in testes contra Christianos.*
Christianus unus non probat contra Iudæum, uel Sarracenū, & debet esse melioris conditionis, quàm Iudæus, uel Saracenus.

1 IVDAEI. Testimonio unius infidelis non statur, sed duorū sic ēt ɔ fidelē Chr̄ianum. Caue tibi, quia † imò Iudæi, uel Sarraceni non admittunt ɔ Christianos in testes; qđ uerū puto, nisi cū tormentis, & qualiter iurat Iudæus uide in Spe. de iura. calū. §. restat, ad finē. dic ergo ali-
2 ter casum, ualet † ꝙ unus Christianns ɔ Iudeum, uel Saracenum, non probat, sed duo probant, no. ꝙ nō debet esse melioris conditionis Iudæus, uel Saracenus, quàm Christianus, sed potius e contra, ut. C. de sacrificiis paganorum. l. Christianus.

SVMMARIVM.

1 *Matris testimonium pro filia quando sit suspectum, in prin. & nu. 2. & 4.*
2 *Honorem, & incrementum suæ prolis quis diligit etiam ardenti desiderio.*
Maior quis altero quatuor dicitur modis.
Dotat uxorem uir quandoque propter uxoris nobilitatem.
Matrimonium firmatum dicitur bifariam.
3 *Præsumptio non modica, quando surgit ex dicto unius testis, ei statur.*
4 *Matrimonium contrahendum impeditur propter solam præsumptionem.*
Consanguineorum testimonium quando admittatur.
Nobilitas cum pecunia compensatur.

1 SVPER EO. Testimonium† matris est suspectũ, ubi filia petit in uirũ aliquẽ se maiorẽ. sic dicit, q ad dictũ solius matris matrimoniũ cõhendũ impeditur: sed cõtum nõ dissoluitur. secũ ibi, super illa, &c. ¶ Casus. Puella petebat quẽdã in uirum, quia dicebat, q eã affidauerat. i. per uerba de pñsenti desponsauerat: uir negabat; mr puellæ & quædã alia mulier testificabatur pro mrimonio. qritur quid iur. rñdetur, q mr psumitur filiæ incrementũ, & honorem diligere. & iõ si uir præstantior est diuitiis, nobilitate gñris, potentia, uel honore, mr omninò repellitur. sed pone puella non uult matrimoniũ firmare, qa allegat consanguinitatẽ, & sola mater hoc attestatur, qritur, quid iu. Papa rñdet, q si matrimoniũ nõ est firmatũ, non firmabitur, quia non modica præsumptio est pro dicto matris. sed si est firmatũ per uerba de pñsenti, uel copulã, non infirmatur ad dictũ solius mris,
2 sed requiritur pbatio solẽnis. ¶† No. uerbũ, affidasse. No. q quis diligit honorẽ, & incrementũ suæ prolis ẽt ardenti desiderio, ut no. ff. de le. iij. Paulo Calimaco. §. j. no. q quatuor modis unus est maior altero. s. diuitiis, nobilitate, potentia, & honore, dicit gl. q pp nobilitatẽ uxoris qñque uir dotat uxorẽ. C. de do. promis. l. si uoluntate, uel saltẽ faciunt ficta instr̃a dotiũ, ut ibi gl. singlr dicit. No. q potentia amicorũ facit hominẽ excellentẽ. no. q illud uerbum, firmatũ. s. matrimoniũ, q dr̃ firmatũ duplr. uno mõ consensu tanq̃ substantia, & uerbis tanq̃ forma, ut not. in l. nuptias. ff. de re iu. & l. cum notissimi, in prin. C. de pſc. xxx. an. Alio mõ per carnalẽ copulã, qui uocatur consummatio ma
3 trimonij. no. ibi, psumptio non modica. ¶† Item no. q qñ ex dicto unius testis surgit psumptio non modica,
4 ei stat̃, ut hic, & ff. de do. ple. Theopompus. ¶† Itẽ no. q pp solã psumptionẽ impeditur mrimonium cõh. op. ad prin. decre. qd̃ stetur testimonio mris, ut. ff. de pba. l. ẽt mris. so. statur sup gradu, ut ibi, & hic, in uer. super illa, sed non sup consensu, uel dic si psonæ sunt æquales, uel quasi, ẽt sup consensu credi n ri suę fauore matrimonij. uel dic hoc esse arbitrariũ ex circumstantiis ſm Host. uel dic, psumitur illud factũ, qd̃ discreti fecissent, mr̃e, uel patre, uel consanguineis id testificantib. quia non est uerisĩle, q uelint filiã stuprari, sed legitimè mrimonio iungi. C. de nup. in cõiunctione, & facit in rõne sui. ff. de adul. l. nec in ea, & qd̃ no. insti. de inge. §. j. & l. iij, C. si minor se. ma. dix. & l. ij. C. de his, qui ue. æta. impe. illæ. l. loquũtur, qualiter pbetur ętas, quã certũ est ad substantiã matrimonij pertinere. ff. de ser. l. ij. ff. de mi. æta. ¶ Vltimò no. nobilitatem cum pecunia compensari, & q satis est no. qui satis est diues, & multofortius, qui est illustris famæ, ut. l. fina. C. de cond. in pu. horreis, lib. x.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi an possunt probare per unum testem contra Christianum, uel Sarracenum.*
2 *Minori non licet, quod maiori licitum non existit.*
3 *Vasallus condemnatus de infidelitate non potest esse testis.*
Proditor esse prohibetur testis.
Masculinum concipit fœmininum, & quibus casibus.
Testes plures, quàm duo ubi requirantur.
4 *Ius canonicum an dicatur ius diuinum.*
Affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra quãdoq;.
Testi uni quando stetur.

LICET VNIVERSIS. Neq; Iudæus, neq; Christianus fundat pbationẽ ad decisionẽ cãæ per unũ testẽ tm. quia licèt aliqñ requirantur plures, nũq̃ sufficit unus.
1 ¶† Casus. Iudæi ptendebant se posse pbare p unũ testẽ cõ Christianũ, uel Sarracenũ. Papa dicit, qd̃ hoc est falsum. Nã si hoc non põt Christianus, ergo nec Iudæus, quia non plus pmittitur malo, quàm bo. Et qa reqrũtur saltẽ duo testes pbatæ uitæ, & fidelis conuersationis. nã illa uerba in ore duorũ &c. ponuntur abnegatiuè. i. non pauciorũ & subdit, q in qbusdã casib. reqri-
2 tur, q sint plures testes, q̃ duo, uel tres. ¶† No. ar. à maiori phibito. nã si maior phibetur, ergo & minor. Nã non licèt minori, q maiori licitũ non existit. no. q testes dñt esse uiri pbatæ uitæ & fidelis conuersationis.
3 ¶† Ex hoc sume ar. q uasallus condẽnatus de infidelitate, non põt esse testis. idẽ in pditore & licèt dicat, qd̃ debent esse uiri, uir tñ cõcipit mulierẽ, licèt uideatur uocabulũ pcise masculinæ significationis. ff. de re, l. qui testõ. §. mulier. ff. de pac. tres fratres. ff. de le. iij. Lucius. §. qsitũ hæc tñ interpretatio non hr̃et locũ in statutis terrarũ, sicut nec in stipulationibus, quia sunt stricti iur. ut no in l. j. ff. de uerb. sig. per Dy. & alios. ¶ In tex. ibi, quia licèt, rñdetur tacitæ obiectioni, quæ posset fieri de testamẽtis, & codicillis, de do. cau. mor. in quib. casibus de iure ciuili nõ sufficiunt duo testes, nec tres nisi inter liberos, ut. l. fi. C. fa. her. qa inter liberos sufficiunt indicia in quolibet actu tã ultimæ uoluntatis, q̃ contractus. hoc dic, ut. j. de testib. cũ esses.
4 ¶† Itẽ no. q ius diuinũ, distinguitur p ius ciuile, sed nũquid ius canonicũ dr̃ ius diuinũ? rñdeo, nõ, imò dr̃ ius ciuile. nisi contineat̃. l. uel euãgelio, ut no. in decre. de pœni. dist. j. no. q affirmatiua exponitur p negatiuã, & contra qñq; negatiua exponitur p affirmatiuã. Ber. sed hodie non exponit̃ p fauorẽ, nec è cõtrario. ff. de hær. insti. ad statũ, & l. ex facto ẽt. l. q nolebat, & no. e. ti. Lucius. ¶ Op. q stet̃ dicto unius testis, de conse. di. iiij. paruulus. Sol. dicit Ber. q ubi nemini piudicatur, credit̃ uni testi, ut in baptismo, & in sacris: secus, si aliis piudicatur p aptitudinẽ actus, q geritur. ¶ Ista gl. est argm̃, qd̃ clericatus possit pbari p unũ testẽ: qa actus de se & sui natura inspecta nemini piudicat. ¶ Op. quòd unus testis facit fidẽ, ut. ff. de uer. ob. l. j. in fi. so. ibi speciale in interprete. Idẽ credo in medico, si in ciuitate non est nisi unus, qd̃ credatur ei soli. Idẽ in agri mẽsore, & similibus in aut. de nõ alie. §. qd̃ ãt, & hoc pp publicã utilitatẽ, & necessitatẽ. ¶ Opp. ad idẽ. l. Theopõpus. ff. de do. pleg. dñt quidã, qd̃ ibi creditur ad psumptionẽ, non ad pfectã probationẽ, nõ ex regula probationum, sed quia testator ita decreuit, & hæc uera dixi. j. c. uenjens; tene menti. Bald.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Familiares an & quando possint esse testes, & in prin. & nu me. sequentibus.*

Familiares,
Domestici, & } *qui dicantur.*
Attinentes

2 *Testes quidam, nec passim admittuntur, nec indistincte repelluntur, sed arbitrio iudicis considerata qualitate affectionis.*

Arbitrio iudicis admittuntur, uel reijciuntur testes, & nume. 1.

3 *Concubina an & quare non admittitur in testimonium.*

Amasius pro concubina ut testis non admittitur.

4 *Vir si expulerit uxorem an ipsa poterit testificari pro uiro.*

5 *Famulus expulsus a domino an possit pro eo testificari.*

Amor continuare non dicitur in expulso famulo, neque in affine, sopita affinitate.

6 *Vniuersitas an habeat domesticos ciues suos ita, quod repellantur à testimonio, uel tanquam unum corpus.*

IN LITERIS. Non sunt idonei testes quos actor de familia sua producit. ¶ Casus. quidã nobilis uolebat eam, quã p septẽnium tenuerat in uxorem, repudiare pretextu affinitatis tertij gradus primi gñis eo, q dicebat se prius carnal'r cognouisse consobrinam ipsius pr̃is puellæ, & ad probandũ inducebat tres testes de sua familia. nã sic faciunt nobiles, qñ faciunt istos furtiuos amplexus, ducunt secũ familiares, & p hos iste nobilis intẽdebat probare. Quæritur, quid iuris? Papa r̃ndet istos familiares nõ admitti ad testificandũ. Alij uerò non familiares admittuntur, si sunt probatæ uitæ & opinionis. Ibi, Legitimè. i. in facie ecclesiæ. Ibi, Per septennium, maximè qa idẽ, si p unam diem. Ibi; Patris eius. s. mulieris. Ibi, Añ, secus, si post, quia præpostera affinitas nõ rumpit matrimoniũ. ¶ Ibi, familia. l. assidua & domestica. C. de his, q
1 qui ad eccl. cõf. l. de p̃senti. ¶ † Dicit Inn. q familiares sui iur. q nõ attinent p sanguinẽ, uel affinitatem, p̃nt esse testes, si sunt hoĩes honesti. & fide digni, q relinqtur arbitrio iudicis, sed hic non erant honesti eo, q dicebant se interfuisse facto inhonesto per dñm perpetrato, ar. ff. de adul. hæc uerba. præterea familiares cõsueuerunt obedire dño per fas, & nefas, ut. s. de restit. spo. cum ad sedẽ, & l j. C. de rap. uir. & dic latius, q domestici dicuntur oẽs, q uiuunt ad unũ panẽ, & ad unũ uinum, ut sic loquar grosso modo, ut in aut. de monachis. § cogitandum. familiares dicuntur omnes, qui sunt sub alicuius imperio de iure, uel de fcõ. ff. de iur. om. iu. l qui iurisdĩoni. & l. j. C. si rector prouin. & l. j. C. si quacũq; prædi. p̃tate. ff. de of. p̃esi. senatuscõ. ff. de pœnis, si quis forte. §. si quos. C. de emẽ. propin. l. j. strictius tñ accipitur. ff. de uer. sig. l. denũtiatio. §. familiæ, & ad huc magis strictè. ff. de iu. om. iu. l. si familia. ff. de publ. l. j. §. familiæ ¶ Attinẽtes ãt dñr, qui p̃nt accusare tanq̃ prosequẽtes suorũ iniuriã. C. ad Turp. si fœmina. Itẽ ff. de postu l j. in fi. ¶ Itẽ no. quod quidã ex istis prohibent testificari. ff. de qõ. l. maritus. Quidã excusantur,
2 si nolũt testificari, ut. ff. de te. l. lege Iul. ¶ † Quidã, nec passim admittuntur, nec indistincte repelluntur, sed arbitrio iudicis, cõsiderata qualitate affectionis, ut notabiliter ait hic Ber. simile no. Accu ff. de iust. & iu l. j. §. u t uim. & scias, q aliqñ uxor admittit̃ ad testimoniũ ad iudicãdas res uiri, ut no. gl. singu. in l. 2. C. qñ & q. quar.
3 p̃t deb. li. x. ¶ † Itẽ cõcubina non admittit̃ tũ pp uitę in honestatẽ, ar. ff. de ac. & ob. l. si rñ. q a domestica. nec ẽ ꝫ admittit̃ amasius p cõcubina pp furorẽ amoris, qui inficit aĩas pditorũ ut C. de nat. li. l j. cætera, dic ut no in Spe. de teste. §. j. adde gl. no. quã hẽs inst. de iure p̃sonarũ, ubi tractat de colonis ascriptitijs, cẽsitis. & simi
4 lib. ubi oĩno uideas. † Quæro, uir expulit uxorẽ, utrũ poterit testificari p uiro? rñ. nõ, quia una caro est cũ ipso. itẽ pp spẽ recõciliatiõis posset moueri. C. sa. her. ipsius. itẽ posset simulare diuortium. ff. de sol. ma. filiæ
5 meæ. ¶ † Quid in famulo? rñ. diligẽter interrogabit̃ famulus, quare fuerit expulsus, & an sit reuersurus, nec ne. & si est uilis persona & suspecta, poterit torqueri, ar. C. de ser. fug. l. quicũq;, in fi. & l. mancipia, de famulo ad cautelã no. Cy. C. e. l. ẽt Dy. & Bar. ff. de q̃sti. l. j. §. si seruus. Et no. q postq̃ famulus est expulsus, non seruat amorẽ certẽ, nec affinis sopita affinitate, ita no. gl. fin. ff. de re iu. sed hic ita, de pe. an repellatur a testificãdo no. p Cy. C. de oĩb. Bar. ff. de iur. fisci, deferre. §. idẽ decreuerũt. an uniuersitas hẽat domesticos ciues suos ita
6 q † repellant̃ à testimonio, uel tanquã unũ corpus, not. Cy. s̃. e. ti. parentes. an dñs possit inducere suos homines in testes, no. Cy. in d. l. eos. Bal. do.

SVMMARIVM.

1 *Testes, donec attestationes clausæ, & non est testibus renunciatum produci possunt alij, secus post earum publicationẽ, nisi super alio capitulo in prin.*

Controuersiæ ubi sunt diuersæ, potest iudex diuidere processum per singula capita, & in uno pronuntiare, & in alio testes publicare, & in alio differre & nu. 5.

Mandatum finitur morte mandantis integra re tam in iudicijs, quam contractibus, excipiuntur quidam casus.

Confirmatio papæ quid operatur.

3 *Papa quando mandat, quod fiat iustitia, quomodo debet intelligi.*

4 *Testes reprobatorij, uel repugnatorij an admittantur post dicta testificata,*

5 *Processum causæ an liceat diuidere, & nu. 1.*

6 *Conclusio quid operatur in causa, & nu. 7.*

7 *Conclusio quid operatur in eadem instantia & nu. 6.*

8 *Defensionibus consistentibus in apicibus legum uel statutorum potest renuntiari.*

CVM uenisset. Donec attestationes sunt clausæ, nec est renuntiatum testibus, p̃nt testes produci: post publicationem uerò, uel renuntiationem non p̃nt nisi super alio capitulo. ¶ In prima decisa consultatio. In scd̃a commissio trimembris. scd̃a ibi mandamus. ¶ Casus. Inter magistrum. M. & quendam abbatem uertebat̃ triplex controuersia. Lucius Papa commisit cãm iudicib. qui citauerunt reum, & anteq̃ procederetur, ulterius, Lucius Papa decessit, & cum ad ulteriora procederẽt, fuit appellatũ eo, q mandatum esset finitũ morte: iudices nihilominus processerũt, & in una controuersia tulerunt diffinitiuã, in alia publicauerũt testes, in tertia fuit lis tñ cõtestata. ista fuerũt intimata Papæ. Papa mandat sñiam, si fuit canonicè lata, cõfirmari, in alia cã, ubi fuerũt testes publicati, uel renunciatũ testib. producẽdis, mãdat ex attestatis cãm decidi, & nullos alios testes recipi, & debito fine termi
1 nari. ¶ † No. q ubi sunt diuersæ controuersiæ, quæ hic uocantur capitula, puta una sup p̃prietate domus alia super feudo, alia super emphyteusi aliarum rerum, p̃t

iudex diuidere processum per singula capita, & in uno pronuntiare, & in alio testes publicare, & in alio differre. dicit. l. quod iudex, corā quo intentātur diuersa maleficia potest uno suspenso pronūtiare super alio est. l. no. C. de ac. l. si quis homicidiū ¶ Opp. dr hic, quod iudices isti potuerūt procedere: quia partes fuerūt prosecutæ cām corā primis iudicib. & sic innuit, quod consensus partiū faciat nō expirare mandatū mortuo mādāte re integra. uñ opp. ff. de iur. om. iu. l. & quia. so ibi non interuenit partiū prorogatio, hic sic fm In. ¶ Sed contra hoc opponitur: quia mandatū erat finitū ipso iure per mortē mandantis, ut l. eius q. ff. si cer. pe. ergo nec potuit prorogari. ff. de pe. ca. sed si manente. ff. de uer. ob. cū stipulatus sim mihi à proculo. nā prorogatio est qdā qualitas, & ubi non est subiectū, ibi non est qualitas, ut l. ij. ff. de usuf. so. mādatū non erat finitū ipo iure, sed ope exceptionis uñ potest corroborari ope prorogationis fm In. Ber. dicit quod ipso iure finit mandatū morte mādātis & re integra, & io non hēt locum prorogatio, ut. s. de of. dele. significantibus. nā oī. prorogatio reqrit prorogabile subsistere actu uel habitu, ut no. Bar. in l. dies, in prin. ff. de dā. infec. & patet. C. loc. si cū Hermes. Si forte ista prorogatio eēt facta in uita delegātis: quia tūc subsistit prorogabile. breuiter quicquid dicatur, tene, quod in iudiciis, & contractib. ipso iure finitur mandatū morte mandantis re integra, ut inst. mandati. §. itē si adhuc, nisi esset mandatū annexū alicui interlocutoriæ, puta iussui de soluēdo: quia tūc sicut non expirat principale, ita nec accessoriū & annexū, ut no. in d. l. & quia. uel nisi esset collatū post mortē, quod dic, ut singlr no. ff. de le. 2. l. cū pr. §. medio. q glo. non est alibi. sed his obiicit: qu a iurisdō qritur, & ēt afficitur ignorāti, ut. ff. de sta. ho. l. qui furere, ubi est tex. optimus. secūdo, quia illud est uerū in iurisdōne ordinaria. secus in delegata, q licet aptitudine qratur tñ morte soluitur. hoc namq; est ubicunq; requirit perseuerātia uoluntatis, ut l. 4 ff. lo. & l. fi. ff. de cō. p. & in c. si gratiosè, de res. li. 6. Itē fallit in mandato dotis, quod fauore dotis nō expirat morte. immo cogit hæres persistere in uoluntate defuncti. Itē est casus unicus in iure in l. si ergo. §. j. ff. de iure do. Item fallit in illo singulari casu, qui ponitur. ff. de pe. l. si defuncti, & l. Titius. Quæro, igitur, qūo iurisdō fuit reseruata ad primos iudices? rñ. quia fuerunt reuersi litigatores ad eos, uel qa

2 fuerat friuola manifestè. ¶ † Quæro fm ordinē gl. quid operetur confirmatio Papæ? rñ. quia uī Papa pronuntiare fm Ber. & hoc est gñale ubicunq; superior cōfirmat, quod dare uī auctoritatē maiorē. ¶ † Quæro, Papa mandat, quod fiat iustitia, quid ex hoc dictum? rñdeo, est dicere, quod fiat, quod iuris ē ff. depositi bona fides. per hoc tamen non tollitur cōcordia partiū, ut. s. e. cām q. el secundo, ibi dum dicit, concordia, uel iustitia mediante

4 decidant. † Quæro, an post didicita testificata admittantur testes reprobatorij, uel repugnatorij, ut s. c. fraternitatis. ¶ † Quæro, utrū

5 liceat diuidere processum causæ? respondeo, sic, si capitula sint omninò diuisa: alias non. ff. fa. her. in hoc iudicio. fallit ratione confessionis, uel oblationis. ff. si cer. pet. quidam æstimauerunt. ff. de leg. 2. l. qui solidum, in prin. C. de trā sact. si quidem. C. de fur. post deci

6 sionem. ¶ † De nouo quæro, & est quæstio substantialis, quid operetur conclusio in causa, rñdeo, in alia causa nihil operatur, etiamsi annexa sit renunciatio: quia renunciatio & conclusio facta in causa principali non extenditur ad cām appellationis, quæ postea oritur, ar. ff. quorum le. j. §. quod autem, nisi specialiter hoc actum esset fm Inno. quod etiam no. ar. C. de pac. postquam, & C. de tem. ap.

7 l. fi. in fi ¶ † Si aūt tu quæris, quid operetur in eadem instantia, dic quod aut est renuntiatum determinato mō super aliquo speciali articulo, & tunc non admittuntur testes ad aliquid probandū directè uel indirectè, & ita intelligitur gl. q est in l. officium. ff. de rei uin. fallit, si iusta causa superuenit, ut s. de causa pos. pastoralis, §. fi. ¶ Item fallit, si talis est casus, in quo detur in integrū restitutio fm Inn. aut renunciatio & conclusio est indiffinitiua; & tunc non possunt testes produci super eisdem capitulis, uel directo contrariis, sed indirecto sic ut. s. c. fraternitatis, in clem. testibus. de testibus. & probo hoc tali rōne, quia si admittitur quis post didicita testificata ad excipiendum, ad replicandum, uel replicationem, ergo ad probandum ipsam exceptionē fm Inn. Ber. uero facilius se expedit: quia dicit quod qui renuntiat, sibi imputet, ut ff. de ædil. edic. l. quæritur §. si uenditor, & C. de re. cre. l. si quis iusiurandum. & in cj. §. rursus, qui mo. feu. amittitur, col. x. fallit in causa criminali, ubi non potest renuntiari probationi, In. ut singulariter no. ff. de pac. l. pactum inter hæredem. defensionib. autem, quæ consistunt in apicibus legum uel statutorum puto posse renuntiari, ut. ff. mand. l. fideiussor §. quædam, & no. expressè. C. de accu. l. si accusatoribus. Bald.

2 ¶ *Adde omninò eūdē Bal. in c. studuisti, in pe. col. de offi leg. ubi circa hoc formas unā notabilem q. & ibi ēt uide pulchre. d. And. Barba. & adde etiam latè scripta per Ias. in l. iustitia, ff. de iustitia & iur. & in l. causas. 2. colum. C. de transa.*

SVMMARIVM.

1 *Consanguinitas probatur & reprobatur per instrumentum & nu. 4.*

2 *Falsitas quando committitur in causa matrimoniali tam directè, quàm indirectè, possunt reprobari testes, & nume. 1.*

3 *Gradum probare primum possunt duo testes, & alij duo secundum.*

Gradu uno consanguinitatis destructo, destruitur aliorū graduum consequentia, & nu. 1.

4 *Instrumentum si contineat, sicut Berta promisit Baldo. x. nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, non solum per hoc instrumentum probatur promissio, sed etiam ipsa affinitas seu matrimonium, & nu 1.*

Qualitatem facti reprobare quis potest, licèt factum fateatur secus in qualitate persona, quam quis non negat, & nume. 5.

Ratificari non potest, nec obligatur qui labitur in persona, et quando.

Instrumentum quando quis ex parte possit acceptare uel fateri, & ex parte negare.

SERIES. Publicatis attestationib. pōt probari falsitas testium in cā mrīmoniali. sed a sibi, Rñdemus. ¶ Casus. Accusabatur mrīmonium de consanguinitate: testes producti & publicati asserebant gradum impedientē, aduersa pars dicebat, quod deposuerunt falsum, & uolebat producere contrarios, & quoddam publicum instrumentum ad eorum corroborationem. Pro accusatore allegabatur ēt consuetudo: Papa determinat consuetudinem non ualere, & testes contrarios recipi iubet. ¶ No. quod in consanguinitate probanda non oportet incipere ab Adā. sed à gradu, q é ex

2 ex substantia probationis. ¶ † No. consanguinitatẽ per instrm̃ probari & reprobari, & intellige per instrm̃ cõfectum inter litigantes. ¶ No. rõne falsitatis post aperturã testium testes admitti ꝯrios, uel mixtã probationem testiũ, & instrorum. ¶ Not. ꝙ consuetudo nõ ualet in cã matrimoniali. ¶ † No. ꝙ destructo uno gradu destruitur aliorum graduũ ꝯña: quia si est falsum antecedens, ergo & ꝯñs. ¶ Op. ꝙ per instrm̃ non possit probari gradus consanguinitatis, quia tabellio non põt hoc scire ꝑ uero. ut. l. j. ff. de uen. inspi. §. dicit glo. ꝙ directè non põt probari, sed indirectè sic, & ponit exemplum. nã si in instro dr̃, ꝙ si. B. & I. eius filia, uel dr̃, Petrus patruus, & Berta eius neptis, ĩdirectè ꝓbaĩ, ꝙ ita sit. ¶ Quia caue tibi. nã Spe. dicit, ꝙ si positio ꝯtinet, ꝙ. A. &. B. eius filia ꝓmiserunt. x. & aduersarius confiteat, ꝙ intelligit confiteri promissionẽ, sed non, ꝙ sint pater, & filia, ut. C. de test. mil. ex his uerbis Fortunato, & l. epña, in prin. ff. de pact. §. ibi ideò, quia illa uerba nihil conserebant ad qõnem, q̃ uertebatur in iudicio: secus, si conferrẽt, ut dicit. l. illa singularis,[a] & no. C. de ꝯhẽ. & cõmit. stipulatione. l. optimã. uel dic, ꝙ illud instrm̃ non ꝓbat ad plenũ, sed facit adminiculum, ut. C. qui ac. non po. l. non ignoret, & ff. de ma. te. l. uxorẽ. ¶ † Op. ꝙ consuetudo erat rõnalis, ut. s̃. eo. fraternitatis. §. hoc spãle, qñ falsitas cõmittitur in cã mr̃imoniali, ut tam directè, q̃ indirectè possint testes reprobari, quia concurrũt due rões, s. falsitas, odiositas, & mr̃imonij fauorabilitas. Itẽ maius periculũ est in dissolutione matrimonij, q̃ in subornatione testiũ, & iõ in fauorẽ aiæ non ꝓsumit subornatio. ¶ † Dicit In. ꝙ duo testes pñt probare primũ gradũ, & alij duo 2m gradũ, & sic de alijs gradib. nec dñr testes singulares, quia qđlibet capl̃m hẽt con testes. dicit In. ꝙ ad reproban. consanguinitatẽ sufficit destruere unũ gradũ, & hoc est utile in mr̃imonijs, &

a ¶ *Vide Ma. no. suo. a 79. incipit. no. quod quotiescunque, ad notabile magnifacit domi. Alex. in consil. suo. cxxxvij. in pe. 2 col. in j. uol.*

4 successionibus. ¶ † Extra no. ar. ꝙ si in instro continet, sicut Berta promisit Baldo. x. noĩe dotis pro matrimonio inter eos ꝯcto, ꝙ non solũ per hoc instrm̃ probat promissio, sed ẽt ipsa affinitas, seu mr̃imoniũ, licèt non fuerit tunc ꝯtũ: qa si probatur consanguinitas ut i gl. (ergo & affinitas) non est necesse, ꝙ mr̃imoniũ probetur aliter. ¶ Itẽ si in instro dr̃. A. ꝓcu. & B. promisit Titio. x. ꝓbatur ꝯ dictũ. A. proc. ꝙ sic asseruit; & si Titius negat ꝓcuratorẽ, quia dicit instrm̃ mendax, non põt ex eo agere. nec ob. ꝙ quis põt approbare factũ, & reprobare qualitatẽ, quia illud est uerũ de qualitate facti, non de qualitate ꝑsonæ, ar. C. de testi. l. si quis testibus, & no. in d. l. optimã, per Ia. de Ar. & Cy. ¶ Itẽ qualitas personæ est fundamentũ, vñ magis est substantia, q̃ qualitas, uñ oportet uel simpl'r confiteri, uel nullo

5 mõ uti adminiculo instri. ¶ † Itẽ qui labit in persona, non obligaĩ, nec ratificari põt. ff. de fur. falsus. sed ille, q labitur in mandato, & si in noĩe appellatiuo in ꝑsona representata ꝑ nomen appellatiuũ. ff. de so. filiæ. ff. de condi. inde. si urbana. sed ista rõ est falsa, quia gestũ cũ falso tutore, uel administratore minus legitimo ꝑt ratificari siue per uiã ꝯtus, siue per modũ iudicij, uel decreti. ff. de ne. ge. si pupilli. ff. de bo. pos. l. iij. § & acquerẽ. C. in qui. cau. in inte. rest. nõ est necessaria. l. si tutor. ff. de exce. rei iud. si iure. §. hoc iure, de ne. gest. si aũt. §. j. ff. qđ fal. tu. l. j. nã ꝯtus est uerus, & obligatio uera, & qualitas falsa representatur uera ꝑꝑ ratihabitionẽ. ff. qui sat. da. cog. l. Iulianus & sic ꝑ urgaĩ dolus iuris fictione. ff. de fur. si uenditor. §. si Titi ut: dũ tñ ratihabitio fiat, saluo interesse aduersarij & debito tempore. ff. rẽ ra. ha. l. bonorũ, & l. fi. ff. de sol. ratũ, & nõ sit ꝯ ius, ut no. ff. de leg. j. l. talis scriptura. ff. de insa. qđ ergo, in pri. unde vr̃, ꝙ quis possit negare mandatũ fore gñale, & in pluribus alijs ꝑiudiciale, ut mandatũ tutelæ, uel procu. gñalis, & ratificare unũ ꝯtũ sibi utilem tanq̃ gestũ sine mandato. ¶ Hæc qõ fuit de facto in ciuitate Perusij, super his terminis: statuto caueĩ, ꝙ publica instrã, in quibus est annexa clã de confessione corã iudice facienda, mandantur executioni, sicut confessio, q̃ transiuit in rẽ iudicatã, & sic præceptũ guarentigiæ. mõ Berta asserens se tutricẽ filij locauit quoddã prædiũ filij Caio pro. x. tãdẽ adultus factus ꝑmissa negatione tutelæ tanq̃ ratũ hñs factum, sed non qualitatẽ tutelæ, petit executionẽ instri. Quæritur, quid iuris, & vr̃ indubitanter, ꝙ possit, & tñ ex alijs ꝯctib. matris non conuenitur: quia non constat, qđ sit tutrix, & hoc per regulã gñalẽ: quia ratihabitio consensus, confirmatio, & similia trahuntur retrò, ut. C. ad Macc. l. fi. ego dicebã ꝯrium. Nã ego teneor confiteri, nisi illud, qđ in instro continetur, & sic integraliter, & non diuisim. C. de excep. ꝙ si quidẽ, in gl. ergo remanet ꝯctus absq; confessione fienda, ut instrm̃ iacet. ff. de uer. obl. l. j. §. cũ dicit, ac si corã iudice confiteor ꝯxisse cũ tutrice, & non aliter. ex duobus igitur cõplexis, si alterum est falsum, cessat statutũ. Itẽ ueritas mandati inducit directũ remediũ. ff. depo. Publia, fictio utile, & si non sufficit. ff. de so. si duo. ¶ Itẽ ex eo instro non dẽt quis commodũ consequi, quod nixus est impugnare, ut in regula iur. & j. de exce. cũ uenerabilis. ꝑ In. So. refert, [b] utrum in b instrumentũ dicat, talis tutrix, ut constat tali instro à me tabellione uiso & lecto; & tunc ꝯriũ dicẽs asserit instrm̃ esse falsum; vñ ex eo nõ põt iuuari. ff. de his qui. ut indi. post legatũ, aut dicit, talis asserens se tutricẽ, uel talis tanq̃ tutrix; & tunc non ꝯdicit instro, qui negat eã tutricẽ, ar. no. C. si cer. pet. si ex pretio. & non omne, qđ asseritur, est de substantia ꝓbationis; & tñ si calumniosè negaret, repelleretur, quia mendax petitor careat penitus effectu. C. si ꝯ ius uel uti. pub. & si non cognitio: quia agit ex falso capite, nã si impetro rescriptũ tanquã ex facto per procuratorẽ, si apparet ratificatio, & non mandatum, rescriptum non ualet tãquàm obreptitium, ut in c. nonnulli, de rescriptis.

b ¶ *Vide per. d. Feli. in c. præsentiũ, col. 4. & seq. infrà. eo. titu.*

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis quo modo probetur, in prin. & nu. 1.*

Accusatus si sit quis, quod cognouit aliquam mulierem, an testes sint interrogandi de uisu, an sola fama uicinia probet.

2 *Testimonium de uisu & auditu debet esse conueniens de his, quæ possunt uideri.*

Singulares testes, licet non probent, quid efficiant.

Probatio integralis, uel Præsumptio uiolenta } *ex concurrentibus pluribus diuersi generis resultat,*

3 *Indicia & adminicula iudicis arbitrio committuntur.*

Ex argumentis causa deciditur.

4 *Testis qui deponit de uisu, an probet.*

Testificari taliter sufficit, qualiter patitur actus natura.

Accidentia communiter, magnopere conferunt ad quòd quid est probandum.

5 *Teſtis, quid iuris ſi dixit, uidi eos commiſceri, cum forte cortina erat in medio.*
6 *Conſcius, conſcientiaq; quis, quæue dicatur.*
7 *Strepitus commiſcentium cum fama uicinia an ſufficienter probet.*
8 *Fama an inducat præſumptionem.*
9 *Teſtis ſi deponit ſuper fama, quòd audiuit à maiori parte populi, an probet famam.*
10 *Teſtis ſi dicat, quia publicè dicitur per maiorem partem populi, & aliàs non affirmat de ſuo auditu, an probet.*
Dicta teſtium non ſunt cauillanda uel calumnianda.
11 *Teſtis ſi dicat ſe ſcire uerum eſſe, quod Petrus, & Berta cõmiſerunt adulterium, nec eſt interrogatus de cauſa ſcientiæ an probet.*
Teſtes repetendi in cauſa criminali, qui rationem ſui dicti nõ reddiderunt non interrogati.
Teſtes acutius interrogandi in cauſa criminali.
12 *Vir, qui polluit matrimonium, non poteſt accuſare uxorem nec petere ſeparationem thori.*

PRAETEREA. Carnalis copula probatur per conueniens teſtimoniũ de uiſu. Idẽ in teſtimonio de auditu cũ fama. ſecũ
1 da pars ibi, Rñdemus. ¶ † Caſus. Aliqs accuſatur, ꝙ cognouit aliquam mulierem. q̃ritur, utrum teſtes ſint interrogandi de uiſu, an ſola fama uiciniæ probet, & an ſi teſtes dicant ſe conſcios carnalis copulæ, & de uiſu nil deponant, probent ſufficiẽter, uel ſaltem uiolentiam faciant præſumptionem? Papa rñdet, ꝙ ſufficit conueniens teſtimoniũ de uiſu. Itẽ de uiſu repreſentante actũ commixtionis cũ fama uiciniæ & altis adminiculis, quæ circumſpectus & diſcretus iu-
2 dex contẽplabiť iuxta animi ſui motũ. ¶ † Not. primò teſtimoniũ de uiſu, ꝙ dẽt eſſe conueniens de his, quæ põt uideri, non de inuiſibilibus. ¶ Scd̃ò no. teſtimoniũ de auditu. qñ audiunť uerba, uel actus, qui conſueuerũt in talibus cõmixtionib. interuenire, ut. ff. de adul. inter liberas. Itẽ no. de uiolenta p̃ſumptione, q̃ per famã confirmatur. Itẽ not. ꝙ licèt ſingulares teſtes non probent, tñ ſingularia indicia uel p̃ſumptiones, quorũ quodlibet pluribus teſtibus cõprobať, bñ probant ſaltẽ uehementer adminiculando. Itẽ not. ꝙ ex pluribus concurrentib. diuerſi generis reſultat una ꝓbatio integralis, uel ſaltẽ uiolenta p̃ſumptio, ſic. j. de ſucce. ab
3 inte. cũ dilectus. ¶ † Itẽ no. ꝙ indicia, & adminicula iudicis arbitrio cõmittunť. C. de q̃ſti. milites. §. oportet. Itẽ no. ex argumentis decidi cãm, ut no. ff. ad Tre. q filiũ. §. fi.
4 ¶ † Op. ꝙ ubi teſtis non deponat de uiſu, nõ probet, ut. ff. de te. §. q teſtó. §. fi. & l. j. ff. de uen. inſpi. & C. de teſt. l. teſtiũ. Sol. illud uerũ, ſi ſufficiens rõ põt reddi ꝑ uiſum. ſed q̃dã ſunt, q̃ non pñt uideri ꝑ ſe, ſed ꝑ accidẽs, & tunc ſufficit taliter teſtificari, qualiter pariť actus naturæ. Porrò, ut ait philoſophus, accidẽtia magnã partẽ ꝯferunt ad cognoſcendũ q̃cquid eſt. itẽ loca à cõiter accidentibus, ut no. C. de ꝓbat. l. neq; natales.
5 ¶ † Sed qd ſi teſtis dixit, uidi eos cõmiſceri, cũ forte cortina erat in medio? uř ꝙ teſtis poſſit ſaluari, ut ponať uiſu ꝓ auditu, ſed hoc non eſt uerum, qa falſus ſenſus non põt poni ꝓ uerò ſenſu. ſed hic eſt falſus ſenſus: quia hẽt obiectũ impedientẽ de cortina in medio,
6 no. i l. ſi. C. de iur. deli. & in l. ij. ff. de aq. plu. ar. ¶ † Op. dř h c, ꝙ pt eſſe qs conſcius, & tñ non uidit. Nã illud uř implicare ꝯrietatẽ. Sol. conſcius dř non ſolũ, qui uidit, ſed ꝯfeſſionẽ partis audiuit. ff. de ædil. edic. l. q̃ro. §. fi. itẽ ille, q uidit nudũ cũ nuda, & ſolũ cũ ſola, licèt emiſſionẽ ſeminis, in qua cõſiſtit pollutio, nõ uideat, Ber. no. ergo ꝙ cõſcia eſt ex ꝑiacentib. ſignis conſonãs ſcia. ¶ Quero, nunqd ſtrepitus cõmiſcentiũ cũ fama uiciniæ ſufficiẽter ꝓbet? rñdeo ſit, & ſi agať ad pœnã criminalẽ ẽm Ber. Nã trib. modis pt illud capľm intelli-
6 gi, ut ait Ber. ¶ † Quero de fama, nunqd inducat p̃ſumptionẽ? rñdeo, non ꝑ ſe, ſed põt hřc adiuncta adminicula, q̃ eã conualidant, uñ fama non dř ꝓbare ẽm Ber. ꝙ dic, ut copioſè no. per Bar. ff. de q̃ſti. l. de minore. §. tormenta. & ibi eleganter dicit, ꝙ ſi ꝑ ſtatutũ ciuitatis fama ꝓbet delictũ, tale ſtatutũ dẽt intelligi nõ de nuda uoce populi, ſed de adminiculata ꝑ indicia; qđ intelligo ſaltẽ talia, qualia pñt animũ iudicis informare,
9 ut hic dř, no. ff. de teſt. l. ob carmen. §. fi. ¶ † Et adde, qđ no. iij. q. ix. teſtes. Ibi tñ Bar. dicit unũ, ꝙ non puto uerũ, ꝙ ſi teſtis deponit ſuper fama, ꝙ audiuit à maiori ꝑte populi, ꝙ non ꝓbat famã: qa non dicit, cuius populi. nã certè intelligiť de populo illius ciuitatis, & interdũ ſufficit fama uiciniæ, tex. eſt hic no. ꝙ popularis fama intelligiť illius populi, uel uicinalis illius uici-
10 niæ. ¶ † Idẽ ait, ꝙ ſi teſtis dicat, quia publicè dř ꝑ maiorẽ partẽ populi, & aliàs non affirmat de ſuo auditu, ꝙ non ꝓbat, qa non deponit per ſenſum auditus, & idem no. Bar in l. Labeo. ff. de ſup. le. nã certe ſufficit, ꝙ teſtis reddat cãm ꝑ ſenſum corporis p̃ſumptũ ꝑ locũ à cõiter accidentibus, ſi. n. dř publicè, ꝙ ẽm dicta reiterationis exponiť i. publicè, & ſic eſt unus de populo, ergo p̃ſumiť audiſſe, ꝙ ab oibus dř, ut extra de poſtu. ꝑl. c j. & dicta teſtiũ non ſunt cauil-
a landa, uel[a] calũnianda, ut in iſto. a c. ad hoc facit qđ no. ille Bart. in l. j. ff. ſi cer. pet. ubi dicit, ꝙ ſufficit dicere, ſcio, qa uicinus, ut. l. j. §. j. ff. de flu & l. ij. C. qñ fiſ. uel priua. qa ex hoc p̃ſumiť ſcia, & ſenſus corporis. C. de in integ. reſti. mi. l. de tutela. ff. uñ cogn. l optaui C. de repu. cõſenſu. §. j. & eſt gl. ordi. l. iij. § j ff. de teſt. & ita conſuluit do. Dy.

¶ *Adde, quòd idẽ dicit Bal. in l. de quibus. ff. de legib.*

11 ¶ † Quæro, pone, teſtis dicit ſe ſcire uera eſſe, ꝙ Petrus & Berta cõmiſerunt adulteriũ, nec eſt interrogatus de cauſa ſciæ, an ꝓbet? rñdeo ſic ẽm Ino. licèt de uiſu nihil affirmet. Porrò hæc qõ formať in tex. ſed non ſoluitur ẽm Inn. iſtud eſt ualde notabile dictũ, ꝙ in cauſis capitalibus ualet teſtimoniũ de ueritate ſine redditione cãæ uiſus, ſi teſtes non ſunt interrogati de cã ſcientiæ: ego puto, ꝙ teſtis debeat repeti ex officio iudicis in cã capitali, ut ueritas per oĩa eluceſcat; & ſi malam cãm reddiderit, non probat. nã, ut dixi. ſ. eo fraternitatis, ſpãle eſt in cã criminali, & dicã. j. eo. cũ clamor. ſed ſi teſtis non eſt repetitus per iudicem, tũc ſtabo dicto Inno. ¶ Et not. ꝙ in criminalibus acutius ſunt interro
12 gandi teſtes, ut no. ff. ad Silla. prius. ¶ † Vltimò not. in gl. quòd uir, qui polluit matrimonium, non poteſt accuſare uxorem, nec petere ſeparationem thori. ff. ſol. mat. uiro atque uxore, & l. cum mulier, & an ius accuſandi matrimonium transeat ad hæredem, dic ut. l. rei iudicatæ. §. j. eod. tit. & C. de adul. l. fin. & ar. C. de reuo. do. l. ſi. & C. de decur. l. ſi ille qui, lib. x. Bald. ll. doctor.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis minus uerbo non creditur, & ſcriptura eius reprobari poteſt per teſtes: ſecus in Papa, in prin.*
Verbum Papæ an poterit probari per teſtes, & numero 2.

2 *Collatio simplicis beneficij an possit probari per testes.*
Priuilegia uetustate corrosa non sufficiunt, sed debent renouari.
3 *Cardinalibus asserentibus sibi aliquid commissum à domino papa an credatur.*
4 *Ducibus habentibus legationem imperatoris, qui asserunt sibi factas aliquas extraordinarias commissiones, an sit credendum.*
Regibus, & Praefecto praetorio } an sine literis credendum.
Tabellio, licet sit quis in dignitate, magistratu, uel officio non dicitur, & nu. 6.
5 *Litera testimoniales episcoporum an probent, & nu. 10.*
Instrumenta conficere soli tabelliones possunt, & qui.
6 *Iudex, & tabellio si sit aliquis, an tanquam tabellio possit scribere acta sua cum subscriptione testium.*
7 *Iudices an possint testificari, & nu. 8.*
8 *Iudices possunt testificari super sano & conuenienti intellectu uerborum ab eis prolatorum.*
Arbitri an similiter testificari possint.
9 *Scriptura iudicis habens subscriptionem testium an possit reprobari, & quid publica scriptura.*
Scriptura priuata quae; & nu. 10.
Praesumptio, quae sumitur ex scriptura, duobus testibus reprobari potest.
10 *Episcopus si propria manu scripsit cautionem usurarij, uel eius testamentum an huic scripturae stetur.*
11 *Scriptura priuata si duo notarij subscribunt, an probent absque alia dispositione per eos fienda.*

CVM à nobis. Vnus iudicis uerbo non creditur & ipsius per duos uel tres testes reprobari pt: fallit in papa, cuius simplici uerbo, uel scripturae creditur. secus ibi. Salua. q dic, ut in c. j. de prob. in
1 cle. & in c. si Papa, de priu. li. 6. ¶ † Sed nunquid uerbũ Papae poterit probari per testes? dic q non, si consistit in priuilegio, ut l. probatorias C. de diuer. offi. lib. 12. uel in collatione alicuius dignitatis, uel in donatione seu alienatione alicuius rei, ut. C. de quadr. pscr. l. bñ
2 à Zenone. ¶ † Item non sufficiunt priuilegia uetustate corrosa, & ideò debet renouari, ut no. in aut. de haere. & Fal. in prin. col. 1. collatio autem simplicis beneficij uf posse probari per testes: quia etiam antequam fiat scriptura, sortitur effectum suae ualiditatis, ut nota. in procemio. 6. libri, in nouella, ar. contra. C. man. in prin. l. 1. C. de iur. fis. l. prohibitum, li. x. quod est tutius: pro prima uerò pte est ar. C. de testa. omnium ubi dicitur q psentia & conscientia principis potest probari per
3 duos testes. ¶ † Quaero, quid de cardinalib. asserentib. sibi aliquid commissum à domino Papa? dicunt qdam q in curia creditur eis, sed non extra curiam. Alij dicunt indistinctè credi etiam extra curiam, si hñt officium legationis de latere, & est speciale. 96. di. nobilissimus, & no. j. de ap. cum parati. & est argumentum, q eodem modo credatur ducib. habentibus legationem imperatoris, qui asserunt sibi factas aliquas extraordi
4 narias commissiones; q est no. ¶ † Nam tales duces possunt dici de latere: quia semper astant principi, ut l. unica. C. de praepo. labarorum. li. xij. ibi dum dicit, nostri lateris comitatus illustrat, & l. j. C. de silentiari. eodem lib. idem puto in regibus & praefecto praetorio, ut ff. de officio praef. praeto. l. j. § his cunabulis. ¶ Casus in isto capitulo satis patet. dicit. n. papa, q dicto uel scripto unius iudicis nõ creditur, siue sit testimoniũ de iudicio, siue de testõ, siue de 9tu, ẽt si sit eps, nisi scriptura fulciatur adminiculo testium. Itẽ dicit, q tale scriptũ pot reprobari p duos uel tres testes. ¶ Itẽ excipit auctoritatẽ Papae, quantũcunq; fuerit auctoritatis ẽ epalis. nec ob. xj. q. j. quicunq;: quia ibi loquitur ẽm antiquissima iura, q hodie sunt correcta ẽm In. Et not. q licet qs sit eps, uel alterius dignitatis, uel legũ doctor uel magister in Theologia, uel gñalis Minorũ, non tñ est tabellio. nec hẽt auctoritatem conficiendi publicã scripturã. ¶ Sed quid si ante epatum erat tabellio, uf nõ deponere illud officiũ. ff. de cõd. & de falso. §. j. ¶ In 9trium facit, quia officium tabel-
a lionis ᵃ est utile, ut not C. de decu. l. uniuersos, li. x ubi uideas. ¶ † Itẽ
5 no. q lrae testimoniales eporum non pbant, q dic, ut s. de pba. post cessionẽ. Ex pdictis apparet, q soli tabelliones pñt conficere

¶ Adde, quod idem dicitur de officio procuratoris, quod eius officiũ est utilissimum. in §. fi. inst. de excep.

instrã, ut. C. de tab. l. gñali, li. x. & illi soli, qui non deliquerunt in officio, ut no. in l. si aliquid C. de susce. & archa. libro. x. & in authentic. de armis. §. finali. colum. 6. & soli illi qui sunt creandi tabelliones, sunt bonae famae, ut in dicta authentic. de armis, colum. ij. ubi est
6 tex. notabilis. ¶ † Quaero, si aliquis est iudex, & tabellio utrum tanq tabellio possit scribere acta sua cũm subscriptione testium, & uĩ q non: quia sicut corã seipso non pot esse testis, ita nec tabellio, nam non dẽt dupli ci officio fungi in 9dictorio iudicio, & hoc sentit Inn. Idẽ ait, q in quibusdã locis notarij appellanẽ iudices sed iste usus loquẽdi nõ dat auctoritatẽ, quã nõ hñt ẽm In. Ego dico, q in leuib. causis, & in hs, q sũt uolũtariae iurisdictionis, & non contentiosis, uel non leuibus pñt utrunq; officiũ exercere, ar. C. de sacro. eccl. l. iubemus
7 §. his tabellionib. ¶ † Mõ qro, nunquid iudices pñt testificari, & dudum est, q non coram seipsis; uñ nec mutuo unus alterũ pot se recipere i testes: qa i iurisdĩone cõtẽtiosa non pot unus fungi uice duorũ, ut no. ff. de adop. l. si consul. sed coram alio iudice superiore, puta in cã supplicationis, in integ. rest. appellationis, uel nullitatis, si quidẽ uolunt testificari sup pcessib. pñt, ut in c.
8 qm cõtra falsam, in prin. s. de pb. ¶ † Itẽ super sano & cõuenienti intellectu uerborũ, ab eis platorũ. ff. de ap. ab executore, & no. in l. si ptor. § j. ff. de iud. sed super causis iustitiae, uel iniustitiae non possunt: quia haec causa afficit eos, arg. C. de appe. l. eos, in prin. ita sentit hic Ber. Itẽ in arbitris. C. de arb. l. ne in arbitris. ¶ † Quaero, utrũ scriptura iudicis habens subscriptionẽ testium possit reprobari v. g. iudex scripsit suam sñiam, & eam legit & subscripsit tã ipse, q testes. respond. reprobari pt ẽt p duos, uel tres testes, & quia dicit, q pt reprobari, colligitur, q credit, si non reprobetur. & est rõ: uia olim erat permissum iudicib. q ipsi ijdem possent scribere acta. tñ si dicebatur q non erat scriptura manu iudicis scripta, debebat probari, q erat sua manu p comparationem lrãtum uel testium: sed nouissimo iure nõ creditur ẽm In. qui dicit, q ois scriptura, siue extra iudicium fiat, siue in foro iudiciorũ, est scriptura priuata cui non datur publica & authentica fides ẽm Inn. quia non est scriptura publica, nec authenticata. nam scriptura publica, uel aut. nõ pot reprobari, nisi p quatuor testes ẽm Ber. tu dic, ut. s. de prob. tertio loco. Et adde q praesumptio, q sumitur ex scriptura pot infringi p duos testes: quia non est propriè reprobatio, ut no ff. de pac. l. iurisgentium. §. q fere, ubi est gl. solennis.
10 ¶ † Pone eps propria manu scripsit cautionem usurarij, uel eius testamentũ nunquid huic scripturae statur

rñdeo, non, nisi testib. in iudicio deponentib. roborei, ꝙ omnis scriptura & regulariter est scriptura priuata ut solemniter no. ff. de eden. quædam. §. nũmularios, & nullo iure cauet ꝙ scriptura ẽpi hẽat uĩ publicæ scripturæ in contractibus, uel testamentis, & est casus in isto. c. uer. nec scriptum, exponendo literam ibi, nisi. i. quamuis fm Inn. ꝙ tene menti. ¶ 11 † Sed quid, si priuatę scripturæ subscribunt duo notarij? rñdeo si sunt additi tanquam notarij probatur absque alia depositione ꝑ eos fienda in iudicio: secus, si ut amici simplices. C. qui po. in pi. ha. scripturas, in auth. de hære. & Fal. §. si uero absunt. ff. de edend. l. si quis ex. §. j. uer. aut certè, quod no. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testes iurati super exceptione dilatoria an possint examinari in principali.*

2 *Dilatoria iudicij, quæ litem contestari non patitur, debet opponi & probari ante. li. conte. nisi in casu.*

Procurator falsus propriè non dicitur is, qui fuit admissus ex certa scientia.

3 *Exceptio declinatoria iudicij est præiudicialis & debet ante litem conte. decidi.*

Replicatio declinatoria simili modo & tempore decidenda.

Exceptio dilatoria solutionis, an & quando, & quomodo opponenda: & quandoque peremptoria. nu. 5.

Excipiendo an quis intentionem fateri uideatur aduersarij, & nu. 4.

4 *Exceptio contra actionem, quæ oritur ex pacto de non petendo præsupponit actionem.*

5 *Dilatoria solutionis, quia habet diminuere debitum principale, est secundum quid quodammodo peremptoria in eo quod diminuitur.*

Iuramentum à teste præstitum quando extendatur ad alium articulum; & quando præstari debeat super exceptione solutionis dilatoria.

6 *Testis ex iuramento obligatur ad dicendam ueritatem.*

7 *Testes superuacui non sunt recipiendi, nec tamen debet iudex hoc detegere ante testium publicationem, & nu. 8.*

8 *Renuntiari an possit probandis per testes, uel ipsis talibus nominatis puta. Pe. uel Io. & quo tempore.*

9 *Testes iurati super possessione an possunt principaliter deponere super proprietate, uel e contra.*

10 *Testi an competat exceptio declinatoria compulsionis, si compellitur, ubi non debet compelli.*

11 *Testiũ personas qui approbauit in uno casu an compellatur probare in alio.*

Exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.

12 *Reus si uelit probare exceptionem antequam constet de probatione actoris, an posset.*

Testes denuo possunt uariato agendi modo produci.

13 *Exceptio peremptoria an impediat litis contestationem.*

Excipiendi forma & aptitudo semper inspicitur.

14 *Fundamentum ubi prohibetur, ibi initium iudicij prohibetur.*

Litis contestationem exceptiones impedientes, quæ, & nume. 13.

Auditus in uno articulo, quia non fuit exceptum, tamen potest super alio repelli.

E Testibus. Testis, qui sup exceptione dilatoria iurauit, sup principali non creditur. Si tñ li. conte. super principali negocio producatur iurare cogitur ueritati testimonium perhibere, nisi sufficiens testium productio, renuntiatio; uel publicatio facta sit. Et primò ponitur decisa consultatio. scđo ponitur bimembris rñsio. scđa ibi, Consultationi. Item scđa subdiuiditur in tres, quia duo dicta. Item a secũdo dicto tres casus excipit. Casus patet. ¶ 1 † Quæritur, utrum testes iurati sup exceptione dilatoria possint examinari in principali & dr ꝙ non duab. rõnib. Primò quia iurauerunt añ li. conte. scđò quia super principali non sunt iurati. Scđò quæritur, utrum sup principali li. cõte. possint ꝑduci testes ita, ꝙ cogatur iurare & deponere? rñdetur ꝙ sic. fallit, si sufficiens productio testium f cta sit, uel renuntiatũ, uel attestationes publicatæ. ¶ 2 † In tex. dilatoriã, puta subreptionẽ rescripti. Et ad euidentiã no. ꝙ quædam est dilatoria iudicij q̃ litẽ contestari non patitur, & ista debet opponi & probari. ante li. conte. ut. C. de exce. l. si. ff. de iud. sed & si susceperit. C. de proc. & ita demum, nisi sit talis, q̃ reddat iudicium retrò nullum, ut. C. de procu. l. licet, puta exceptio falsi procuratoris, quem quis ignorabat esse falsum: secus, si ex certa scientia sit admissus: quia tunc non dicitur propriè falsus, licèt non habeat mandatum. ff. de nego. gest. at qui natura §. cum me. ¶ 3 † Exceptio igitur declinatoria iudicij est præiudicialis, & iõ ante li. cont. dẽt decidi. Idem intelligas in replicatione, ut dicit illa. l. no. C. de adul. l. quoniam Alexandrũ. Alia est exceptio dilatoria solutionis, quæ respicit rẽ petitam, uel uerius actionem præmature propositam, & ista exceptio debet ante li. conte. proponi, sed post lite conte. probari fundata intentione actoris, ut. C. de proba. l. exceptionem. & est ratio, quia quodammodo exceptio mixta, quia in ipsa disputatur tam de iudicio quam de meritis causæ principalis, naturam nanque iudicij sapit in opponendo, sed naturam negocij sapit in probando. dicit Ber. ꝙ interdum nõ est necesse, ꝙ opponatur. nam si nascitur ex ipso eodem contractu, & non ex diuerso, non est necesse, ꝙ obiiciatur: quia ipsa actio est affectata per seipsam ff. de uer. ob. cum qui. §. qui ita, per Bar. ff. so. ma. l. si constante. §. quoties. Sed nonne, qui opponit dilatoriam solutionis, uĩ confiteri debitum in diem, ut C. de re iu. l. ad solutionem, & ff. de pac. l. si unus. §. j. dicit glo. ꝙ debet primò negare, & sub conditione excipere. Considera hic, ꝙ si primò negat litem contestaretur, sed dicit, ꝙ debet protestari, ꝙ non facit animo litem contestandi. ¶ 4 † Considera subtilirer, ecce ex pacto de non petendo oritur exceptio contra actionẽ, & istam præsupponit actionem. Item contra ipsum agere, & hoc non supponit actionem, prout est ius petendi, sed prout est quoddam intentare. unde qui excipit uidetur fateri, ꝙ aduersarius ait; ꝙ facti est, & uerum est: sed non ꝙ habeat ius agendi, & idem in omnib. exceptionib. peremptoriis est dicendum; & ista est noua uera & bona consideratio. Vel dic, quod excipiens si uĩ confiteri ut no. in aut. de exhibe. §. suscepto, ubi glo. no. quia excipere est introductũ in fauorem reorum, unde non dẽt uerti in odium, & quia ordinatur ad diminuendum, non debet augere, ut. ff. de le. j. legata inutiliter, & not. ff. de regu. iur. l. nemo ex his. Ex prædictis habes duo tempora, scilicet tempus opponendi, & tempus probandi. Caue tamen 5 tibi quia doctores dicunt, quod † dilatoria solutionis, quia habet diminuere debitum principale, est secundum quid quodammodo peremptoria in eo, quod diminuitur, ut in d. §. quoties. & ideo põt opponi lit. conte. nõ ad effectũ suspendendi processum usq; in euẽtũ dici,

diei,sed ad effectũ duplicandi inducias, si sunt certæ, sed incertæ hñr pro conditione.& dicit gl.ꝙ agens ꝑdit interim actionem.i.illam vulgarem formulam,seu libellum,quem & quam intentauerat de facto,ut no. ff.si cer.pe.l.pecuniã sed non perdit illam,quę orietur existẽte conditione.ff.de ædil.edi.l.bouem.§.aliqñ,& ff.de iudi.non potest uideri.In tex.ibi,Audiri.s.si spontè uelit deponere.¶Ibi,Nec cogi,si deponere noluerit & no.ꝙ testis non iuratus non cogitur testificari.¶Itẽ no.ꝙ testi non iurato non creditur.Item not. ꝙ iurm̃ præstitum super uno articulo non extenditur ad aliud.

5 †Ibi,peremptoriam,quid in dilatoria solutionis, quæ post lit.conte.probatur? dic ꝙ aut iurauit super toto capitulo certo;& non extenditur ad aliud,quia nec ꝓductus nec iuratus.Aut iurauit super tota cã añ li.contesta.& idem:aut post lit.conte.& tunc potest deponere super quolibet capitulo in uirtute talis iuñ, & non solum in cã principali,sed ẽt in cã appellationis,quod dic ut no.C.de temp.app.l.per hanc.Et no.ꝙ sup exceptione dilatoria solutionis testes non debent iurare ante li.conte.aliàs oportet dictũ testis trahi retro an-

6 te li.conte,& non ualeret depositio.†Ibi,Obligari,nota testem ex iuño obligari ad dicendum ueritatẽ,si ergo non dicit ueritatem,conuenitur ad interesse actione in factum ex iureiu. uñ non est periurium,sed ꝑ ꝑiurium ex ipso iuramento oritur actio,& est subtile di-

7 ctum.†Ibi,Sufficiens,no.superuacuos testes recipiendos non esse[a],nec tñ hoc iudex debet detegere ante testiũ publicationem,ut C.de fal.ubi,& patet hic in litera,nõ distinguit casum publicationis a casu numeri te-

8 stium sufficientium.†Ibi,Renuntiatum,no.probandis per testes,uel uerius ipsis talibus nominatis,puta petro,& Io.uel gñaliter renuntiari,& hoc,si renuntiatur in iudicio,& post li.contest.secus,si in ꝯtu,& non in cã,ut no.in aut. ut matres deb. & credi.§.si uero.item ante li.cont.non põt renuntiari facultati,quæ nondum competit,ut no.ff.de le. 3. l. si ita.§.j.ff.quorum le.l.j.§.autem.Dicet ergo audiuimus tot pro & ꝯ ꝙ uolumus amplius laborare,quia non ex

9 pedit partibus.†Quæro una cum gl.an testes iurati super possessione possint.s.principaliter deponere super proprietate,uel è contra gl.dicit ꝙ non,quia nõ iurati,de hoc no.C.qui leg perso.l.momentaneæ,& in Spe

10 culo.e.ti.§.j.†Quæro,utrum testi competat exceptio declinatoria compulsionis,si compellitur,ubi non dẽt

11 compelli?r̃ndeo,sic.†Quæro,utrum ille, qui approbauit personas testium in uno.c.compellatur approbare in alio?r̃ndeo,sic.Quæro,utrum attestationibus publicatis possit obijci exceptio perẽptoria?r̃ndeo,sic.Quęro,an poterit probari per testes?r̃ndeo sic,quia indirecte,ut exceptio præscriptionis,pacti,uel rei iudicatæ.

12 †Quæro,si reus uult probare suam exceptionẽ ante, q̃ constet de probatione actoris,utrum posset?dicit gl. ꝙ sic,tñ reputat eum stultum,quia se onerat ante,quã oporteat.& ꝑ hoc dicit Ia.Bu.C.de prob.exceptionẽ, quia stultus ẽ iudex,qui dat eundem terminũ ad probandum reo,& actori,ut C.de exce.si quidẽ.¶Quærit gl.si uariatus modus agendi, utrum testes possint de

13 nouo produci?r̃ndeo,sic.†Quærit gl.utrũ exceptio ꝑemptoria impediat litis cont.r̃ndet,ꝙ nõ,nisi in tribus casibus,in quibus põt dici mixta.si aũt obijciatur in forma debita.i.ne procedat,quia forma & aptitudo sem-

14 per inspicitur s̃m Ia.Bu.¶†Item ubicunque.l. uel statutum dicit,non audiã.uel actio b nem non dabo.[b] nã ipsum agere, idest intentare est ꝓhibitũ,& ubi prohibetur fundamentũ, ibi initium iudicij prohibetur,ut ff. de aleato.l.j.§.quõd autem,s̃m Ia.Bu.& ideo si statutũ dicit,ꝙ non audiantur quærelę bannitorum,ẽt libellus eorum non debet recipi,nec in actis poni, ut in l.j. C. ne quis uela regia.& istud statutum non solum obstat collectiuè.i.si obijciatur toti causæ,sed ẽt distributiuè ut nec audiatur,in prin.nec in medio, nec in fi. causæ, nec ẽt in executione,ut no.Ia.Bu.ff.de condi.inde.l.eleganter.§.si quis post.& ideo auditus in uno articulo quia non fuit exceptum,tamen potest repelli super alio,ubi pronunciatum sit eum audiendum,quia sententia facit ius,& contrariorum eadem est disciplina, & uirtus æqualiter opposita. Bal.

a *Vide latè scripta per Alex.in apostillis ad Bar.in l.j.§.quãquã ff.de test.*

b *¶Vide latè per d. Alt. doct.in l.j §.sublata, & ff ad Treb.& ibi etiam do.Ias.*

SVMMARIVM.

1 *Persona ueniens ex transuerso licèt admittatur ad assistendum causæ pro suo interesse,tamen non admittitur ad petendum publicari attestationes receptas inter ipsos principales.*

Didicisse,uel percũctatus attestationes quis præsumitur,si habeat eas apud se,nisi clausæ fuerint.

2 *Percunctatio præsumpta impedit productionem testium,sicut uera.*

Publicandi sunt testes,aliter fidem minimè facerent.

Tertius pro suo interesse,quid possit,& nu. 1.

Voluntas Papæ pro sententia interlocutoria habetur.

3 *Acta pendentis controuersiæ possunt committi custodienda uni partium.*

ONSTITVTVS Publicatio attestationũ non fit ad petitionem tertij,& pars,apud quã depositæ sunt scripturæ attestationũ, nõ põt ulterius testes ꝓducere.Prima pars narrat processus.Scda. interloquitur,& cãm cõmittit ibi,nos cã.¶Casus. Archieps Eboraceñ.in absentia concesserat Archidiaconatum Richemuñ.cuidam magistro Honorio,capitulum uerò Eboraceñ.eundem Archidiaconatũ cõtulerat magistro Roglerio authoritate,vt dicebat,Lateranẽsis concilij Item,ut asserebat, auctoritate proprij priuilegij ipsius dicti capituli.magr̃ appellatione pẽdẽte expulit de facto.d.M.impetrati fuerunt pro & ꝯ iudices delegati.& uerum est,ꝙ dictus magister Roglerius de ipso eo.Archidiaconatu litigabat cũ dicto Archiepõ,& testes produxerat,qui erant examinati,tãdẽ fuit hæc cã deducta coram Papa, coram quo petebat dictus magister Honorius publicari testes receptos inter epm & dictum M.Rog.Papa dicit,ꝙ non pt hoc petere,quia cã Archiepi & magistri Rog.nõ spectat principaliter ad d.M. Honoriũ,& hoc primò. postea Papa cõmisit cãm principalẽ de dicto Archidiaconatu & inter dictos magistros.& ẽ uerũ in facto,ꝙ inter eos fuerũt similiter testes examinati,& attestationes depositæ penes d.M,Hono.qui uolebat ulteriores testes ꝓducere.Quærebatur,an posset?& uñ ꝙ nõ ꝑsumitur attestationes uidisse,& percunctasse,& ideo dictus M. Hono.dẽt eẽ cõtẽtus ipsis attestationibus.si aũt attestationes non essent apud eum depositæ nec publicatæ,deberẽt admitti testes,quos ipse produceret,supple & quẽ

1 admodũ pro aduersario.¶†No.ꝙ licet persona ueniẽs ex transuerso admittatur ad assistendum causæ pro suo

suo interesse, tamen non admittitur ad petendũ publicari attestationes receptas inter ipsos principales. secũdò no. ꝙ litigator debet esse cautus ꝙ non recipiat penes se attestationes causæ: quia attestationes præsumitur percunctasse, quod intelligit Ber. esse uerũ, nisi fuerint ita clausæ & sigillatæ, ꝙ nõ potuerit ꝑcunctari, &
2 optimè facit ff. de tran. l. non est ferẽdus. †No. ꝙ sicut uera percunctatio impedit productionem testium, ita præsumpta. No. ꝙ depositarius, siue secretarius attestationum licet non posset producere nouos testes, receptorum testium probatio & attestatio non expirat, ex quo non apparet aliquod uitium in scriptura. Item ꝙ aperti de facto, sunt tñ publicandi per iudicẽ de iure. Nam si non essent publicati, non facerent perpetuã fidẽ, ut C. de re iud. l. gesta. Ber. dicit not. hic, ꝙ tertius pro suo interesse potest assistere causæ. Item not. sup uerbo, uolumus, ꝙ uoluntas Papæ hẽ pro sñia interlo
3 cutoria. †Item no. hic super uerbo, depositis, ꝙ acta pẽdentis controuersiæ possunt committi custodiẽda uni partium: sed caueat, quid agat. demum colligit hic ar. ꝙ acta facta cum Archiepõ & magistro Ro. non patrocinantur magistro Hono. & dubium facit, quia ius magistri Hono. dependet ex facto Archiepi. unde cum M. Hono. habeat ab Archiepõ cãm, uidebaẽ per ꝯñs posse uti processibus. & no. ꝙ Inn. circa factum istius decretalis aliqua dicit in serie facti, de quibus parum est curandum, quia non consistit in ipsis uirtus, quæ sapiat ius.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium nisi in tribus casibus, in prin. & nu. 1.*
Iuramentum malitiæ, est suppletiuum iuramenti calumniæ, & sæpe præstari potest, in prin.
Teste non debet quis uti, quem nixus impugnare extitit.
Negatiua, & Affirmatiua } per iuramentum probantur, & quando.
Iuramentum est legitima probatio.
Producens testes non potest, in eorum personas obijcere, nisi suspicio noua nascatur, & nu. 3.
2 *Instrumentum qui producit, an possit opponere contra tenorem ipsius, uel contra personam scribentis.*
Instrumentum qui producit, omnia in eo contenta, & quæ alia uideatur fateri.
3 *Producens, quid iuris, si protestatur, quod producit instrumentum, inquantum faciat pro se & non aliter.*
4 *Protestatio indefinita sine aliqua specificatione an sit ualida.*
5 *Recedi an possit a protestatione indefinita, re integra.*
6 *Testes, contra quos est protestatum, an teneãtur iurare pro utraque parte.*
Arbitrio iudicis, quod nititur, non est ipso iure nullum.
Protestatio contra testes inuito iudice scribi non debet.
Dictum testis ualet etiam pro protestante non admissa protestatione: & admissa, quando ualeat, & nu. 8.
Protestatio non iuuat in pluribus casibus, & quibus, et in quibus iuuet numer. 7. & non debet esse clandestina, numero 7.
7 *Causæ factæ pro infectis haberi non possunt, etiam si milies quis protestetur.*
Protestatio non est exceptio, & ideo quod quis ante protestatus est, excipere tempore suo debet.
8 *Testi, qui est receptus salua protestatione, quando credatur, & nu. 6. 9.*
Exceptiones quæ testibus obijciantur, & earum uires, & nume. 9.
9 *Infamia nimia eradicat testimoniũ fidem.*
10 *Infamis examinatur super propria subscriptione. quã fecit tempore, quo erat legitimæ famæ.*
Testes bonæ famæ notarius apponere semper studere debet.

PRAESENTIVM. Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium tres casus excipit, primus, bñ proprio iuramento firmat, quod ex malitia non procedit, secundus, si ante publicationẽ fuerit protestatus. tertius, si de nouo didicit, & qui protestatur, tenetur stare protestationi ꝯ se. ¶Casus in prima parte dr̃, ꝙ si quis post publicationem testium uult obijcere in personas eorum, non auditur, fallit, si iurat de malitia. Item si fuit protestatus. Item si post publicationem didicit, ꝙ obijcit, sc̃do dr̃, ꝙ si primò fuerit protestatus se uelle repellere testes, & aliqua pro eo dixerunt, non crediẽ dicto illorũ de facili. no. primum dictum no. exceptiones. No. ꝙ statur iurõ malitiæ, ꝙ iurm malitiæ est suppletiuum iuri calumniæ, nec tangit factum principale, sed quoddam emergens, sic in aut. de testi. §. quia uero, & ideo sæpius iuratur ẽm Inn. quicquid dicat glo. No. ꝙ protestatio reseruat ius protestantis, no. ꝙ quæ de nouo emergũt,
1 siue apparent, patrocinantur. †No. ꝙ non debet qs uti teste, quem nixus impugnare extitit. Ibi, Iurõ firmauerit, no. ꝙ iurm probari negatiuam. aliqñ probaẽ affirmatiua, ut no. ff. ad exh. l. thesaurus. & sic iurm est legitima probatio, Ber. & illud iurm habet locum in depẽdentibus ex aio, ut no. in l. pro hærede, in prin. ff. de acqui. hære. ¶Opp. de. l. si quis testibus. C. co. sol. illa ẽm
a istam, & dic ꝙ producens ᵃ nõ pt obijcere in personas in eadẽ cã, a nec ẽt in alia, nisi suspicio oriaẽ ex persona noui producẽntis, ut quia nouus producens est pater, qui producit filium in testẽ, & tũc obijcitur de affectione personarum, non aũt de crimine habẽte cãm uetustiorẽ, ita intelligit Inn. j. de exc. cũ uenerabilis. ille aũt, ꝯ quẽ ꝑducũtur, ꝙ primitus eos nõ ꝑducit, põt opponere i ꝑsonas añ publicatũ ꝑcessum, nõ post
2 nisi tribus casibus. †Quid de illo, qui ꝑducit instrm, nunquid põt opponere ꝯ tenorẽ ipsius, uel ꝯ ꝑsonam scribentis? dic ꝙ non eoipso, ꝙ producit, approbat tã pro se, q̃ ꝯ se, ut no. gl. fin. ff. de eden. l. j. § editiones, in fi. magnæ gl. nisi renuntiet productioni, ut dicit illa. l. no. C. de fi. instru. l. si aduersarius. ar. ꝯ ꝙ non possit renuntiari. C. de omni agro deserto. l. rura. li. 11. sed ibi ideò, quia instrm continebat factum proprium, ut C. de lib. cã. l. cum precum. sed ibi non renunciat rescripto, sed persistebat, secus si re integra renuntiaret, ut ff. fami. herc. l. qui familiæ dicit Inn. ꝙ ille, qui produ
b cit instrm, uidetur confiteri omnia in eo ᵇ contenta esse uera. s. expressa in eo, non alia extranea. ¶ Item præsumpta ex eo. ff. de pac. iuris gentium. §. quod fere. ¶ Item quæcunque connexa & copulata, de fun. instru. l. cum de lanionis. §. j. De materia per Innocen. infra de censi. cum olim & est gloss. ordi. iiij. q. iij. item si quis testib.
3 †Sed quid si producens protestatur, ꝙ producit instrm, inquantũ faciat

a ¶Vide Bal. in l. j de test. & Ro. con. 331. & uide unum bonum uerbum per Ale. in l. præscriptione C. si cõtra ius, uel uti publ.

b ¶ *Vide latè per dom. Felyn. in cap. cum venerabilis, de excep.*

faciat pro se,& non aliter? rñdeo, ex quo exhibitũ est in iudicio, nõ curamus de uerbis istius protestationis: quia glo. ordinaria dicit, quòd probat pro utraq; parte, siue sit productum.s. ad illũ finem, siue non.i. ad aliũ finem, ita no. in d. §. editiones. ¶ Item quia ista ꝓtestatio nõ põt claudicare: nã hoc esset ꝯ ius, ut C. de fruc. & litis expen. l. fi. idem in teste, quia non põt quis dicere produco, inquãtũ faciat pro me, & non aliter: quia fides testis nõ debet uacillare, nec diuidi, ut d. si quis testibus. & ix. di. si ad scripturas. itẽ ut eleganter dicit hic Ber. qui ꝓducit instrã, non põt aliquid dicere ꝯ illa, & tene menti hanc glo. nisi probaret errorẽ, ut no. in l. fi. C. de erro. aduo. & ff. de iter. actionibus. l. de æta. §. ex cã.

4 ¶ † Quæro, an ualeat ꝓtestatio indefinita sine aliqua specificatione? dic quod sic, nisi iudex mandet specificari ẽm Inno. ff. de noui ope. nun. l. j. in princi.

5 ¶ † Quæro, an possit recedi ab ipsa ꝓtestatione re integra? rñ sic ẽm Ber. & intelligitur recedere eo ipso, ꝙ petit pro se eũ examinari ẽm Inn. ar. ff. de mi. l. si filius.

6 ¶ † Quæro, nunquid testes, contra quos est ꝓtestatum, teneantur iurare ꝓ utraq; parte? rñdeo sic, quia ẽt ꝓ protestante faciunt indicium ẽm Inno. & aliqñ plenam probationẽ, & hoc est arbitrariũ ẽm Inno. argu. quod ipso iure non ualet, non facit indiciũ aliquod, nec cõmittitur iudicis arbitrio. ista regula expresse tradit. ff. de quæstio. diuus. §. ex quibus. sol. hic non erat ipso iure nullum, sed officio iudicis, & iõ est arbitrariũ, quod no. Quid si iudex nolit, ꝙ ista protestatio scribatur in actis? rñdeo, iudice inuito scribi non debet: quia oportet iudicẽ consentire ẽm Inno. quod est not. & hoc casu, cum iudex protestationem interloquẽdo repellat, ualet dictum testium ẽt in fauorem protestantis, ar. j. de iureiu. c. mulieri, per Inn. & facit hoc dictum Inno. ad nõnullas protestationes, quæ extra ordinem fiunt in causis. Porrò scias, ꝙ protestatio non iuuat in pluribus causis. primò cum est cõtra ius cõe ẽm Inno. Secundò in præiudicialibus in cle. gratiæ, de resc. Tertiò, qñ effectus cõtradicit ꝓtestationi, de consti. cũ M. Ferra.

7 ¶ † Item factæ cãæ pro infectis hñi non pñt, ẽt si millies quis ꝓtestetur. l. in bello. §. factæ, de cap. & postli. reuer. C. de ap. l. si qs prouocatione, in glo. item scias, ꝙ qui protestatur, non excipit. quia ꝓtestatio in gñe ualet, sed exceptio criminum debet oĩa specificare. c. pñtium, de test. lib. vj. Et iõ post protestationẽ necesse est, ꝙ suo tpe adhuc excipiatur. item scias, ꝙ protestatio ꝑsumptam maliciã tollit, ut hic, & C. de ann. excep. ut ꝑfectius. ff. de noui op. nun. de pupillo. §. si quis ipsi ꝓtori. item tollit cõsensum præsumendũ de pñti, uel de futuro. ff. de re iu. at si quis. § pluribus. item excusat in facto, quod põt trahi ad bonũ & malum. ff. uti pos. l. si dño, in prin. in glo. itẽ ualet protestatio in oĩbus tacitis consensibus. ff. de neg. ges. l. Nesennius Apollinaris. ff. de acq. hære. §. Celsus. ¶ Ibi protestatio erat iusta & rõnabilis ex facto aduersarij; aliàs non ualeret protestatio clandestina notitiã aduersarij subterfugiens.

8 ¶ † In tex. ibi, de facili, discretum & philosophicũ temperamentum. adde aut testis est receptus salua protestatione, & tunc probata protestatione nullo mõ creditur: aut spreta protestatione ꝑ iudicẽ, & tunc plus creditur. aut nõ ꝑmissa protestatione, & tunc aut est receptus cõtra absentem, aut ꝯ pñtem, primo casu omnes exceptiones saluæ. harum aũt quædã eneruant omnino testem, ut priuilegium aduersarij sui fauore, puta proni: & tunc non faciunt indiciũ. ff. de quæsti. maritus, & l. diuus. §. ex quibus. Item capitalis inimicitia, ut C. e. auf. si dicatur. ¶ Item participatio criminis, ut C. de

9 acc. l. fi. ¶ Item furor, & dementia. Item nimia infamia, quæ eradicat testimonij fidem. j. eo. c. testimoniũ. Quædam motũ iudicis informant, ut ætas capiens ueritatẽ sensu, tñ est ætas insufficiens de iure; & tunc non facit indicium solẽne, sed quandã indicationem facti, & uestigium ad ingrediendũ pariter ueritatem. C. ad Sill. l. fi. & per Bar. in d. l. maritus. Si uerò sunt recepti cõtra pñtem, & ita loquit̃ hic fallit. C. eo. l. fi. Sane quædam sunt, quæ fidem alterant & minuunt, sed nõ absorbẽt, quod arbitrio iudicis plerunque cõmittitur, & omnia ista, si sunt determinata tpe inspicienda: de alio tpe nõ curamus, quia iã traxerant suũ effectum. ut. C. de te. §. j. & in c. j. si testes pares esse desierunt, col. x. ff. de test. l. ad testium. §. cõdõnem nec nocet mutatio status testis absq; eius delicto proueniens, ut no. Azo in summa. C. de te. Idẽ, si cum delicto post ꝑfectũ esse attestationis. ff. ad Carb. l. ij. §. cõe, & §. duo, & in rña, factum lric, &c.

10 lib. vj. ¶ † Et scias, ꝙ ẽt infamis examinatur super facto proprio. i. sup propria subscriptione, quam fecit tpe, quo erat letæ famæ. d. l. j. C. de te. ff. de ædi. edic. quæro §. si ff de proba. l. serui primò sed & notarius, qui scribat rogatum suum, semper debet studere apponere testes bonæ famæ: aliàs non ualet instrumentum, ut colligitur & no. in d. l. j. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testes si à diuersis partibus producti contraria deponentes sunt æqualis honestatis, quibus standum, in prin.*
Melioribus plus creditur, quàm pluribus si cætera dissonant.
Testibus uerisimiliora deponentibus magis standum.
Testium dictorum conciliatio siue concordia quando quærat fieri me sequentibus.
2 *Testis, quid iuris, si sibi ipsi contradicat.*
Vacillans aut nescit quid dicat, aut falsus est.
3 *Testis unus, quid iuris, si contradicat pluribus.*
4 *Testes plures, quid iuris, si contradicant pluribus, aut sunt pares, & nume. 7*
Dicta testium, quos quis producit, non uidetur fateri, & ideo quorundam approbare, & reprobare aliorum potest.
5 *Vterque, quid iuris, si est actor, & testes pares.*
6 *Testes in instrumento contrarij an præiudicent instrumento.*
7 *Testes super re indiuisibili undique pares, quid iuris, si sint contrarij, & nu. 5.*
8 *Dignitas an præualeat multo maiori numero.*
Numerus maior in testibus, ut dignioribus & paucioribus præualeat, quid.

N NOSTRA. Si testes à diuersis partibus producti deponentes ꝯtraria sunt æqualis honestatis, statur maiori numero: alioqn poterit ꝑualere auctoritas paucorum, & primò præmittit factũ, & diffinitionis cãm. secunda ibi, mãdamus, dat mandatũ bimẽbre. ẽm ibi, si uero. ¶ Casus, Inter quosdã monachos, & quẽdam Archidiaconũ producti erant testes hincinde: protulerunt ꝯria testimonia. s. aliqui monachi, aliqui pro Archidiacono: tamẽ pauciores erant testes monachorũ, & plures numero erant testes Archidiaconi. Quæritur, ꝙ præualeant? rñdetur, ꝙ in æquali qualitate præualet numerus: sed in dispari fide præualet auctoritas, si tanta est, quæ merito multitudini. i. excessui numeri sit præferenda: qa nõ solũ ad multitudinẽ, sed ad testium qualitatem est respiciendum cum eis potius lux ueritatis assistit; sed debet

debet iudex suum animum confirmare, concor. sunt in
1 glo. ¶ † No. q plus creditur melioribus, quàm pluribus si cętera consonant. Tu legista potes ponere exéplum. testes dixerunt, q res fuit uendita pro. xx. contrarij testes dixerunt, q pro. xv. nam si res est digna. potius est præsumendũ. xv. quã. xx. nã debet fieri comparatio rei ad ptiũ, ut dicit glo. sing. in l. j. ff. de contrahé. emp. idẽ in pmutatione. quia fienda est cõparatio ad æquale, ut ff. de re. du. l. j. quæ est. l. nor. item pone exéplum. duo n. testes dicunt, q pr occidit filium, dolo malo. Alij duo, q ex improuiso. isti duo credibilius dicunt, iõ probant. quia rerũ natura est cum ipsis, ad hoc facit gl. or. in l. j. C. ad. l. Cor. de sic. quod tene menti. Mõ uenio ad glo. magnã. & pro introitu glo. oppo. & uř, q imò testes sint inuicé concordandi, ut. š. co. cum tu. sol. istius contrarij & aliorũ ɔ̃riorum glos. magna ponit not. distinctionẽ, quã declaro diuidendo per articulos quæ-
2 stionum. ¶ † Et primò quæro, si testis contradicat sibiipsi, quid iuris? rñ. aut perseuerat in cõtradictione, aut se corrigit. primò casu nihil pbat, ut. ff. de re. iur. ubi repugnantia. secundò casu aut incontinenti; & statur dicto secundo, & non primo, ut no. in auť. de testi. §. qa uerò, nisi ex tali correctione inducatur uariatio, ut qa in neutro dicto perseuerat, sed uacillat: quia qui uacillat, uel non scit, quid dicat, uel falsus est, ut. ff. de te. l. qui falsa, uel uaria. & si essent mille testes, & unusquisque contradiceret sibimet, nihil probarent: quia cum oẽs præsumant falsi, non sunt ad concordiã reducendi. Sed quid si testis sit sibi ipsi ɔ̃rius non solẽniter, sed ẽm quid? rñ. in nullo creditur: quia fides testis indiuisibilis est, & ipsum iuramentũ est indiuisibile. Itẽ quia periurus; ergo infamis. Itẽ pro hoc facit. ff. de infa. l. Lucius. Explicitus est primus articulus contrarietatis &
3 diuersitatis. s. unius testis ad seipsum. ¶ † Sequiť secũdus articulus, qñ ad alium. & primò quæro, quid si unus testis contradicit pluribus? rñ. aut testes sunt consubstantiales & necessarij ad eundem actũ; & tunc unius contradictio nocet, ut. l. j. in fi. ff. quẽad. te aperi. Aut eorũ consonantia nõ necessaria, nec numerus, tũc uox unius, uox nullius ẽm Ber. Explicitus est secundus arti-
4 culus contrarietatis testium. ¶ † Tertius articulus est, qñ plures ɔtradicunt pluribus, & tunc refert, aut sunt producti ex eadem parte; & statur illis, qui nocent, sicut in scripturis, uel neutris ẽm quosdam. tu dic, quod aut possunt ad congruã concordiã reduci; & reducuntur, ut. c. cum tu. aut non; & tunc statur melioribus. nã ille, qui pducit testes, non intelligitur dicta eorum cõfiteri: quia ignorat ea; & iõ põt quorũdã attestationes approbare, & aliorum reprobare. sed ille, qui producit instra, intelligitur ea confiteri ɔ̃ria, & sic nihil ualet confessio,[a] ut, C. de inst. l. scriptura. aut sunt pducti aliqui ex una parte, alij ex diuersa. tunc refert, & est par numerus & cætera paria; & tunc reus absoluiť. fallit in quatuor casibus. ¶ † Sed hic q̃ro, quid si uterq; est actor? ñ. aut res est diuisibilis; & diuidiť: aut indiuisibilis, & deciditur sorte, uel gratificatur ẽm Ber. Ex ista glo sume ar. quod si in uti pos. uterq; pbat pariter de possessione, debet adiudicari cuilibet pro parte: qa sicut est concursus probationum, ita & pos. ẽm Ber. quod uerum est, ubi testes dicunt de possessione insolidũ: quia isti non sunt concordabiles, cum sint oppositi p directã contradictionem iur. & facti; & iõ tunc iudex uel debet abstinere à pronuntiando, uel si testes unius partis sunt melioris
6 famæ, & uitæ, debet eis se conformare. ¶ † Quartus articulus cõtrarietatis est de testibus in instro. & dic aut testes sunt descripti; & piudicant instro: aut non; & tũc non, & hoc uerum in testibus incõpatibilibus, qui deponunt aduersatiuẽ. sed si testes non sunt aduersatiui, sed suppletiui, siue subiunctiui, dic ut. j. de fi. instru. cũ
7 lo. ¶ † Quintus articulus est, qñ sup re indiuisibili testes undiq; pares sunt cõtrarij, ut super matrimonio. glo. dicit, quod electio datur mulieri: quia pro ea faciunt testes. Itẽ cõfessio propria. de hoc p Inno. j. de clã. despõ. cũ inhibitio. quod glo. dicit in matrimonio, idẽ in filiatione: quia impossibile est, quod quis hẽat duos
8 patres, uel duas matres, ut. j. de psum. c. afferte. ¶ † Deinde gl. quærit, dicitur hic, quod dignitas præualet numero, nunquid hoc sit uerum, quod præualeat multo maiori numero? dicit glo. quod non. & quis sit multo maior numerus, dicit. quod relinquitur arbitrio iudicantis, probabiliter dici potest, quod multo maior numerus sunt duæ partes omnis numeri testium ar. ff. quod cuiusque uniu. no. l. nulli.

a ¶ *Vide Alex. cõsi. cxlj. in ij. col. uol. ij. & consi. xxix. ad finem uo. iiij. Pano. consi. xcix.*
5 *in fin. col. ij. uol. Bart. consil. xij. col. xxvj. uolu. j.*

SVMMARIVM.

1 *Consecrationem petenti episcopo, licet confirmato, possunt obijci crimina, & defectus, in prin. post casum.*

Testimonium de auditu famæ est inualidum, & nu. 2.

Fama cum uno teste nihil operatur in crimina. i, & nu. 2.

Examinatio testium qualis esse debeat.

2 *Diffamato, contra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter indici purgationem, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio.*

Literas falsas producens qualiter puniatur.

3 *Laici & fœminæ admittantur cõtra clericos, & in prin.*

Negatiua coarctata loco & tempore per testes probari põt.

Publicatio attestationum non obstat in non prosecutis.

4 *Affirmatiuus articulus, an negatiuus sit omnis articulus falsitatis.*

Peccatum omne quid.

Genus, collectio, uel uniuersitas } *destruitur per suorum indiuiduorum destructionem.*

Negatiua animi qualiter probetur, remiss.

[T]AM literis. Ad probandum impedimentũ electi, laici, & fœminæ admittuntur. Et tria facit primò ponit, qd probauerunt testes cõtrà electum. secundò ibi, quia uero, prosequitur articulum bigamiæ, mãdans sup eo & laicos, & fœminas recipi, impedientes excõicari, purgationẽ indici, & ea præstita ad recipiendũ cõsecrationẽ terminum assignari. bigamia uerò probata, & purgatione nõ præstita, mandat illũ amoueri, & per capitulũ aliũ eligi. tertiò ibi, Archiepiscopus mandat puniri Archipresbyterum & sacristam, qui contra prædictum electum falsas literas scripserunt. Ioan. And. Casum magis expressum ponit glo. j. de testi. cogẽ. sup his in. ij. gl. & est talis. Quidã fuit electus in epm Lucanum, & confirmatus petebat consecrationẽ. fuerunt ei opposita nonnulla crimina. Item fuit oppositus defectus bigamiæ. Item isti, qui se opponunt, uidelicet Archipresbyter, & sacrista literas contra electum nomine capituli dño Papæ miserunt, quas tam electus, quàm capitulũ falsas dicebant, capitulũ nesciuisse de literis. Papa istã causam

commisit

commisit quibusdam iudicibus delegatis, qui examinauerunt testes, ac ẽt publicauerunt sup alijs, sed nõ super bigamia, ad quam probandam ducebantur laici & fœminæ, & fuit appellatum, ne super dicto defectu laici & fœminæ admitterentur in testes, ista cã fuit remissa ad Papam. Papa examinauit attestationes publicatas, & uidit, q non erat sufficienter probatum ꝯ dictum electum, sed de auditu tñ, & fama mala, uel p testes criminosos singulares, uel malæ famę. & ideo Papa trãsiuit ad articulum bigamiæ, super quo testes non erant recepti, & ne tãtus defectus remaneret indiscussus, mãdauit quibusdam iudicibus, quod reciperent masculos & fœminas idoneos, qui ad hoc probandum fuerunt inducti, & si aliquis impediuerit eos, excõicet, & subiungit, q attestationibus super bigamia publicatis dicto electo indicat purgatio, si bigamia non sit probata, & præfigeretur eidem electo & purgato terminus, quo cõpareat consecrationem petiturus. Si uero irregularitas sit probata, uel non facta purgatio, electus remoueat, & p capłm aliud eligatur: insuper quia dictus Archipresbyter, & sacri ista falsas lr̃as destinarũt sub noie capituli, suspendantur ab officio, & bñficio, donec Papa indulgeat. No. q licet alquis sit electus in epm, & cõfirmatus: tñ ei petenti consecrationẽ pñt opponi crimi-
1 na, & defectus. † Item no. q testimoniũ de auditu famæ non ualet. Item no. q unus testis cũ fama nõ pbat, ubi obijciuntur crimina nec defertur sacrm in defectũ pbationis, Ber. & sic no. & tene menti, q fama nihil operaĩ in supplemẽtũ probõnis in cã, ubi crimẽ inẽtaĩ ẽt excipiendo. ¶ Item no. q ad probandũ bigamiã admittuntur mulieres. Item no. q nihil de arduis & solennibus dẽt remanere indiscussum. ¶ Item no. q testes dñt legaliter. i fideliter examinari, ac ẽt prudenter & solẽniter. i. subtiliter. C. de sen. quæ pro eo. l. unica. §. i alijs ¶ Item no. q iudex delegatus excõicat eos, qui impe-
2 diunt testes testificari. † Item no. diffamato ꝯtra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter, indici purgationem, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio. ¶ Item no. producẽtes falsas literas puniri. adde q no. ff. ad mu. l. Titia cũ esset. ¶ Itẽ no. in fi. q suspensi à sede apostolica non pñt absolui, nisi p Papã ¶ Itẽ no. qua pœna puniuntur illi, qui scribũt falsas literas. ¶ Op. q testes de auditu cum fama probant, ut s̃ c. præterea. So. ibi est auditus proprius, qui rẽ, de qua agitur, sensu proprio percipit. hic aũt est auditus. Scđo op nam ubi est probatum per unum testem idoneũ, defertur sacrm in defectum probõnis. ff. de iureiu. admonẽdi. So. illud uerũ i ꝯtibus: secus in delictis, si ẽt obii
4 ciantur crimina excipiendo, q est no. † Opp. q laici, & fœminæ non admittũtur ꝯtra clericos, ut s̃. de cætero. sed ibi loquitur, cum agitur de crimine ad plenã punitionẽ, hic qñ in modum exceptionis. Op. dr̃ hic, q negatiua est probata ibi dũ dicit, non fuisse cõsciam &c. Nam negatiua nõ põt probari nisi p testes singulares, q nõ probant. So. hæc erat negatiua coarctata loco, & tpe contentis in literis, quæ põt probari directè, & indirectè, Ber & Inn. ¶ Extra opponitur, testes fuerũt producti generaliter super criminibus, & defectibus, ergo publicatio in oibus obstat. so. hoc iõ, quia nõ fuerat facta prosecutio articuli bigamiæ, uñ in non prosecutis, sicut non obstat in iudicijs gñalibus snĩa, ita nec publi
4 catio attestationum s̃m Inn. q est no. † Extra quæritur utrum omnis articulus falsitatis sit articulus affirmatiuus, an negatiuus? & dr̃ q negatiuus, quia falsum & ens non conuertuntur, ut ff. de uer. sig. Paulus. sed oẽ non ens est negatiuum, quia ꝯtradicit q est affirmatio rei inesse, & p hoc vr̃ glo. ordi. istius capituli. in ꝯriũ vr̃, q falsitas põt probari, & hoc est uerum & clarũ, ut in isto capitulo. Item falsitas est summũ pctm respectu humanæ fidei inter humanum genus. sed oẽ pctm est quædã deformitas, & quoddam uitiũ, ex quo quis pœnam mereatur, ut ff. de prob l. quoties. §. qui dolo. Item faciens falsum cõmittit delictũ coherentiarum in loco & tpe, sed cohærẽtiæ nõ cadũt, nisi super eo, q est, ut in c. Abbate, de re. iu. li. 6. so mendaci um siue falsũ ẽ hoc aliquid non respectu alicuius realitatis in re ipsa, sed respectu criminis. Sed statim quęro. qũo hoc probabitur q fuerit sine conscia capłi? rñdeo p destructiõnẽ indiuiduorũ destruiĩ genus, siue cõgregatio, siue collectio siue uniuersitas, uñ probato, quod nec Petrus, nec Martinus, sic r' nec alius de collegio interfuit, satis probatur apertè, q collegiũ non interfuit, nec de conscia collegij pcessit, ut s̃. de prob. c. tertio loco. qualiter pbeĩ negatiua animi habes. C. de do. iter uirũ & ux. l. si filij tui.

SVMMARIVM.

1 *Testes in cã liberali recipiuntur contra contumacem etiam non lite conte. in prin. & nu. 1. & 6.*
Archidiaconus habet legitimam personam pro sua eccl'esia & sine mandato, quando prosequitur libertatem ipsius ecclesie, & nu. 3 & 4.
Seuerus, & Idoneus } *ad quæ referantur.*
Litem contestari oportet utraque parte præsente: & altera partium uolente contestari, quid iuris, & nu. 1. & 6.
Testes recipi debent in prouincia sua.
1 *Verus contumax in processibus est citandus ad sententiam & peremptoriè.*
3 *Archidiaconus admittitur in causa liberali sine mandato capituli propter negligentiam episcopi, & n. 1. & 4.*
Personarum ratio ; rius inquirenda, quam iuris.
Seruitus omnis est de iure positiuo.
Clerici sunt coniuncta persona ecclesiæ: & qui.
4 *Consensus omnium, qui sunt eiusdem gradus, an requiratur in causa liberali.*
Inferior negligentiam potest supplere superioris, & quo casu & nu. 5.
Negligens prælatus quando dicatur.
Pro ecclesia quis agere possit, & qua authoritate sine superioris mandato.
Interesse proprium & commune ecclesiæ quando quis deduxisse uideatur.
Populari actione agẽs fundat personam suam lite contestata.
Con. diffamantem qualiter procedatur.
5 *Inferior non debet pati seruitutem propter defectum superioris.*
Terminus ad agendũ an possit ei præfigi, qui est in possessione.
6 *Libertas ecclesiastica quot modis dicatur.*
7 *Sententia nomen in dubio intelligitur de diffinitiua.*
Fama est uiua uox populi.

VM olim. In cã liberali ꝯ cõtumacem etiam li. cont. recipi pñt testes, & diffinitiua proferri. Prima pars decisè narrat factum. secunda ibi, mandamus, dat iudices, quibus committit receptionem testium, & prouidet, quid per eos fiendum sit reo contumace. Casus. Ecclesia Viennensis olim fuerat Archiepalis: sed postea Cantuariensis Archieps tenebat eam tanquam suam suffraganeam, cõtra quem Archidia-

chidiaconus Viēnensis mouit q̄önem status, dicēs dictā
ecclesiam Viēnensem dicto Archiepo non eē subiectā,
sed liberam. ꝯ quem Archidiaconū pars Archiepi op
posuit exceptiones quamplures. & cū hæc qō uerteret
in præsentia dñi Papæ, Papa cōmisit cām quibusdā iu-
dicibus, dans eis in mandatis, ut si pars Archiepi p ex-
ceptionem legitimam dictum Archidiaconū à petitio
ne sua nō posset repellere, faciāt ptes cōuenire ad locū
securum & idoneū, & lit. cont. recipiāt testes, sed si Ar
chieps noluerit comparere, uel noluerit lit. cōte. reci-
piant testes, quos Archidiaconus duxerit recipiendos,
& mittāt attestationes ad sedem Apostolicā, & ita sta-
tuāt partibus terminū pemptoriū, quo p se, uel respon
sales idoneos corā Papa cōpareant sniam audituros.
1 †Ibi, Legitimā, no. q Archidiaconus hēt legitimā pso
nam pro sua eccl'ia ēt sine mādato, qñ prosequit liber
tatē ipsius ecclesiæ. Ibi, Securum & idoneū, & dic secu-
rū ab impressione idoneum quo ad reliquum. Ibi, lite
cont. no. q præsente utraq; parte dēt lis cōtestari: sed si
altera partium non vult contestari, licet sit psens, pce
detur lit. non conte. ut j. §. uerum, q est no. j. qui fi. sint
legi. p uenerabilem. ¶ Ibi, in Anglia &c. no. testes debe-
re recipi in propria prouincia. ¶ Ibi, Maximè, quia ista
receptio testium nō fit rōne causæ. Ibi, quos Archieps
dicit de archiepo Viēnensi, q contumax nō dēt admit
ti ad productionem testiū; & est no. Ibi, Cōscriptas, no.
2 depositiones testium dēre conscribi. †Ibi, Perēptoriū,
no. ēt uerū cōtumacē in processibus citandū ad sniam
& pemptoriè, & sic geminatur pemptoriū, ubi gemina
3 tur effectus ſm In. †Ibi, sniam. s. diffinitiuam. & no. duo
spālia, primo q in cā liberali Archidiaconus admittit
sine mandato capituli pp negligentiā epi. ſm spāle est
q fauore libertatis ecclesiæ pōt proced: ad diffinitiuā
sn. non conte. Op. iste Archidiaconus non hēbat māda-
tum, nec literas epi, & capituli sui, ergo agere nō pote-
rat, ut s. de procu. c. 1. ¶ Item cum certū est de non mā-
dato, non dēt audiri, ēt si satisdat de rato, ut no. in l. j.
C. de proc. & ff. e. nō solum. §. qui alieno, & oīa iudicia
incipiūt à fundamentis C. qui da. tu. pos. l. in uniuersis,
quia non prius iur. rō q̄ personarum est inquirēda. ff.
de iur. codi. quidam asserunt so. dicit gl. q hic est spāle
iste Archidiaconus prosequitur iniuriam ecclesiæ suæ
namq cum ecclesia sua sit libera de iure naturali, quia
oīs seruitus [a] est de iure positiuo,
ut no. ff. de no. ope. nun. l. si prius.
talem iniuriam est licitum ppul
sare sine mandato, nec vr agere,
sed defendere. 31. di. Nicena. Præ
terea iste Archi. reputatur cōiun
cta persona. i. filius, quia ecclesia
parit eum, & non ipse ecclesiam. sed filius ēt sine man
dato admittitur pro patre saltem in subsidium, ut dicit
4 illa. l. no. C. de proc. exigendi. †Sed ꝯ hoc op. quia in cā
liberali requiritur consensus omnium, quorum inter-
est, uidelicet qui sunt eiusdem gradus, ut ff. qui & a qui
l. si quis hac. §. quoties, & C. de lib. & eorū li. l. j. so. ibi
constabat de libertate, ad quam reuocādam agebatur
& ideò est cō odiosa. hic fauorabilis. Sed immediatè
op. aut uacabat archiepatus Viēnensis; & tunc sede ua-
cante non est agendum de statu ecclesiæ. aut non uaca
bat; & tunc ipse Archieps debet agere, quia ipse caput
ecclesiæ suæ est. Item quia qō status requirit authori-
tatem superioris, ut no. In. s. de iud. cum deputati. So.
hic ecclesia nō uacabat: sed eps erat negligens, cuius
negligentia pp probabilis fidei exemplum pōt supple

a ¶ *Vide Par. consi. 55. col. j. li. Pau. de Cast. consi. 97. inci. uisis, et do. Fran. Cur. consil. lxxv.*

re inferior, & monachus, ut C. de præci. impe. offe. l. j. §
l. est no. Item quia seruitus multis est subiecta pericu-
5 lis iuris & facti †Item inferior nō dēt pati seruitutem
pp defectum superioris. ff. de fideic. li. inuitus. Itē si pr
est negligens, subuenitur filiæ. ff. so. ma. si cū dotē. §. eo.
aūt tpe. Et dic, q quatuor sunt casus. Nam aut eps non
est in rerum natura; & uacat ecclesia, & interim opila-
ta sunt organa ipsius ecclesiæ. aut eps est in rerū natu-
ra. & tunc aut est præueniens, uel concurrens, uel ne-
sciens, & nō auditur in agendo inferior, quia q oēs tā-
git, dēt ab oībus approbari, & maximè a prælato, qui ē
caput totius, ut l. fi. C de aucto. prēstā. & l. nulli. ff. q cu
iusque uni. no. & ff. de pac. l. item magistri. aut est negli
gens; & tūc admittitur inferior prælatus, ut hic sed qñ
dr negligens? Considera, ipse debet assiduā ecclesiæ
suæ diligētiā, ut C. de admi. tu. l. fi. §. defensionem, & in
hoc est debitor ecclesiæ, cui sit mora irregularis adhi-
bito aliquo spacio breui & urbano, ut no. ff. de min. Ae
mylius, in gl. fin. & est simile in matre, quæ debet habe
re pietatē filio impuberi petenti tutorē. nā cum primū
pōt petere, & si nō petit, est in mora irregulari, ut ff. ad
Tertu. l. ij. §. si mater, licet possit eā purgare quoad pœ
nā successionis, ut eā non perdat usq; ad annum, ut in-
sti. ad Orfic. §. fi. quia cum teneat alternatiuè uel pete-
re tutorem alium, uel suscipere tutelam, q suscipe nō
erat possibile de iure ueteri nisi ex *rescripto principis*
& suscipe sit multum graue & ponderosum, æquū fuit
annum tribui ad deliberandum, quid eligat, & hoc no
uo iure statutum est, ut C. de legi. here. l. sciant, & ar. in
l. j. § largius. ff. de suc. edi. Cōsidera, hic non solum eps
erat in mora, sed ēt in culpa? quia exhibebat seruitia
Archiepo, cū Archieps eēt in possessione, & pp patiē
tiam suam est quodammō suspectus uel uilis prælatus
non audiens audienda, ar. ff. de iniu. sed si unus. §. procu
ratorem. uel dic q iste Arch fuit admissus de ꝯscia Pa
pæ, saluis alijs exceptionibus, & coram Papa nō est de
iuris apicibus disputandum. certè imo de mandato est
dubitandum. Dicit Inn. q iste Arch. nō est procurator,
sed quidam procurans, quia ex quadam dispensatione
admittitur sine mandato, sed nō ꝯ mādatū. canō ergo
pmittit & dispensat, sed non mandat, sicut dicit. l. illa
notabilis. ff. iu. so. l. iij. §. sed si forte. ¶ Aduerte. hoc ue-
rū si noie ecclesiæ experitur. sed si p proprio interesse,
non est procurator, sed dñs li. ff. de procu. licet. ff. de se
pul. vi. l. sepulchri. dicit Inn. iudex dēt cogere eū expri
mere, quo nomine agat, sed si iudex non cogit, pruden
ter facit, si nec ipse exprimat aduerte, si iste interue-
nit pro proprio interesse, prætendit interesse parti-
culare, uel indiuiduale, non totale; & ideo non præiu
dicaret ecclesiæ, sed ibi tantum eximendo per senten
tiam suam personam à facultate cōtradictionis. sed si
non exprimat omnem facultatem agendi, intentasse vr
& nō solū pprium interesse, sed cōe & populare. & si
succūbit, oībus præiudicat, quia est actio popularis. ff.
de iureiu. eū qui. §. in pupillaribus. Alij dñt, q iste Ar-
chidiaconus erat psecutor denuntiationis, uel inquisi
tionis. Considera, si est actio popularis, agens non fun
daret psonam suam propriam nisi li. cont. ff. de uer. si.
si cui. §. quod si ex populari. dici pt, q hic erat cā mix-
ta. s. propria & publica ipsius ecclesiæ extra diem Inn.
q in inquisitione fit li. conte. qñ alius a iudice proseq
tur. s. tpe lit. cont. inquisitionis; quod est no. pro intel-
lectu literæ. ¶ Quæro de fundamento libelli? & dic, q
libellus poterat esse fundatus super libertate contra
Archiepm posidētem, & hæc uera uel ꝯtra archiepm
diffamantem.

diffamantem. Sed diuersus est modus procedendi. nā ꝑ diffamantem ꝓceditur hoc mō, uidelicet, quia ꝑfigendus est ei terminus. ꝫ. quē ꝓcedit: alioquin præcipiendum est ei, ne ultra inquietet. C. de ing. ma. l. diffamari. adde, quod istud ꝓceptū est interlocutoria, ut dicit. l. illa no. ff. de accu. l. Titia; & iō pōt fieri præceptum lite non conte. & licet hoc sit uerū in sētū quoad nſum. c.
6 non placet In. quia Archieps erat in possessione, & ille, qui erat in possessione, non dr̄ diffamare ẽm. † Inno. qđ est no. dignū. item ille, qui est in possessione, non cogit agere, unde terminus ad agendū non pōt ei ꝑfigi, ut. l. liberis. §. fi. ff. de li. cā. & insti. de interdi. §. cōmodum. ff. de acqui. pos. exitus controuersiæ. ¶ Et de nouo opponitur, si hic agebatur de liberali cā, ergo debuit lis cōtestari, ut. ff. de lib. cā. l. ordinata. sed litera dicit ꝓriū cum tali distinctione, aut utraq; pars est præsens & ꝓcedens; & debet lis contest. aut una pars uult ꝓcedere, alia differre; & non est necessaria litis conte. aut una ꝑsens, altera absens; tñ peremptoriè citata; & tunc litis
7 conte. non est de substantia. † So. hoc est spāle in libertate ecclesiæ: dr̄ aūt libertas ecclesiastica dupliciter. uno mō. i. exclusio seruitutis, ut hic. alio mō. i. priuilegium. & hoc dupliciter. uno mō, qñ est concessum singulari ecclesiæ, ut ecclesiæ Nouantulanæ. alio mō, pro ut est prærogatiua quædā ecclesiarū, & cleri: quia sanctum sanctorū dño sunt, ut no. in auē. de nō ali. in prin. & ꝫ de sen. excō. nouerint, p Inno. & finaliter teneas remotis ambagibus, qa hic loquit in diffinitiua, ad quā sæpe puenitur de simplicitate canonica, omisso rigoro
8 so iuris cōis ordine. ¶ † Item nomen sñiæ in dubio intelligitur de diffinitiua,[a] glo. est sing. in l. j. §. quod in sententiis. ff. qñ ap. sit. Alia glo. in cle. j. uerbo diffinitiua, de sen. quæ po. & fru. quod facit ad statuta loquētia de execu. sñiarum. & nunquid illa statuta habeant locum in executione præceptorū habes glo. ord. notabilē ual de in l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. dicit Inno. qđ in causa inquisitionis fama est pro legitimo accusatore. Porrò fama est uiua uox populi. simile est. ff. de iusti. & iur. l. nam & ipsum.

a ¶ *Adde latè scripta per d. Falin. in rub. de sen. & re iudi.*

S V M M A R I V M.

1 *Publicatis attestationibus falsitas primorū testium potest indirectè probari.*

Narratio facti, ubicunque recitatur factum, ab actore debet incipere.

Excipere potest conditionaliter & subiunctiuè qui negat factum, non secus.

Non allegatum uel intentatum ab homine, non præsumitur.

Ius uel factum } *inspicitur, quando quid nititur alterutro.*

Tempus præteritum aliquando dirigitur in futurum.

2 *Solennitatem testis qui asserunt, probat eam.*

Habitationem in aliquo loco cuiuspiam continuam, quando testes probent.

3 *Publicatio, si non fieret solenniter, esset inualida.*

Turpitudinem suam quis excipiendo potest allegare.

Matrimonium an possim cum illa contrahere, quam pollui per adulterium, uel quæ machinata est in uxorem meam.

4 *Testes noui quot & quibus casibus producuntur.*

De cōcomitantijs, uel cohærentijs } *non articulatis si deponit testis, ualet.*

Concomitantia, siue cohærentia reprobata, } *totum reprobatur.*

1 X tenore. † Publicatis attestationibus falsitas primorum testium pōt indirectè probari. Et primò facti narratio. secundò iudicum consultatio, in tertia Papæ rñsio. ¶ Casus. Inter militem & mulierem erat qō matrimonij. Mulier uendicabat militem in uirum asserens, ꝙ ipse primò corporaliter iurauit eā ducere in uxorem, secundò eā cognouit. tertiò ad domū traduxit. Miles hæc negabat subiungens, ꝙ & si hæc essent uera in facto, tñ in iure nō poterat esse uxor, eo ꝙ aliā tunc uiuentem prius duxerat in uxorē publicatis itaq; attestationibus p testes militis uidebat esse ꝓbatū, ꝙ ante festum Purificationis ipse aliā accepit uxorē p testes mulieris uidebatur ꝓbatū, ꝙ in septimana sequenti ꝓstitit sacramentū de illa, quæ agebat, ducenda: uñ apparet ex ipsis tpibus, ꝙ illa agens nō poterat esse uxor: quia nō pōt qs eodē tpe duas uxores hēre: & mulier cōtra testes militis opponebat, ꝙ falsum dixerunt, eo ꝙ ante festum Purificationis & post cōtinuè dictus miles fuerat in Eboracensi ꝓuincia cōmoratus, quæ erat ita remota à loco, ubi miles dicebat se aliā uxorasse, quod pp distantiā loci erat impossibile ibi fuisse, offerens se illud p testes idoneos ꝓbaturū. ex aduerso rñdebatur testes admitti non debere: quia attestationes erāt iā solenniter publicatæ. Cōsultus Papa, quid iur. rñdet ad ꝓbandū hunc articulum testes debere admitti. ¶ In tex. ibi, pars mulieris, ubicunq; † recitat factū,
1 debet narratio facti incipere ab actore. ff. de neg. ge. l. Nesennius. ¶ Ibi, cognitā, iste miles festinauit amplexus, licet in qbusdā locis ꝯsueuerat hoc fieri nocte ꝓcedente. ibi, Miles reus, & no. ualde, ꝙ reus primò negat. postea cōditionaliter excipit, unde fundatur glo. quæ est. C. de excep. si quidē. Alij dicunt, ꝙ qui negat factū, non pōt excipere cōtra factū. de hoc p Di. in c. nullus pluribus. tu dic, ꝙ subiunctiuè & cōditionaliter pōt: simpliciter & præcisè non pōt. Nā licet sit reus, tñ iurat de calūnia; & iō pōt sibiipsi esse cōtrarius. sed qñ conditionaliter excipit, quia nihil fatetur, & sic nō est sibi cōtrarius, auditur, ut no. ff. de regu. iur. ex his. ¶ Ibi tunc uiuentē: quia licèt probauisset, ꝙ ante aliam duxisset, non sufficeret, nisi probaret, ꝙ tunc uiuebat: qa dubia probatio nō ꝓbat, ut. ī. de proba. in præsentia. sed contra, quia ꝓsumit uiuere. l. ij. §. si dubitetur, quē admodū test. aperi. C. sol. mat. si quidem. & iō uitā non oportet ꝓbari, sed intentata: quia non intentatū ab hoie non præsumitur à iure ff. de adul. l. si adulterium cū incestu, in uerbo, si allegetur. ¶ Ibi, de iure, no. quod non inspicitur factū, sed ius. C. si man. ita fue. alie. l. ea quidē. & est rō, quia mrīmoniū debet fundari in iure: secus in his, quæ debent fundari in nudo & mero fcō. ff. de uer. ob. quidā cum filiū. ¶ In tex. ibi, Ante, no. tp̄s ꝓteritum sine certa determinatione ꝓbatum, sicut cū dio, talis possedit, x. annis & plus aliqā in futurum
2 dirigitur. ff. si quis cau. & si post tres. ¶ † Ibi, Sollenniter, no ꝙ testis, qui asserit solennitatē, probat eam, ut. C. de usu. l. j. ibi, postulabat, No. ꝙ reus dr̄ ꝓpriè postulare, non petere. ff. de in ius uo. libertus. Ibi, Sem p, no. p testes posse ꝓbari cōtinuā habitationē, licèt de nocte non uiderint eū habitare. ff. sol. mat. l. j. p Di. ¶ Ibi, ꝓuincia, no. non esse necesse exprimere locū loci, puta in tali ciuitate prouinciæ. cū. n. gñalis probatio cōcludit, nō reqrit alia specificatio. Ibi, cōmoratus, oportet ergo

ergo testes sic deponere, quod uiderunt eũ cõtinuè cõmorari in loco tam remoto, q; per rerũ naturam non potuisset esse in loco & t pe, de quo testes militis deposuerunt, ut. C. de cõtrahen. & cõmit. stip. optimã, in fine, cuius. l. ista decre. est interpres. Nã illa nõ decidit, utrũ post publicationem testium possint noui testes pduci: hic aũt deciditur. Itẽ ibi theorica, hic practica. nã tunc. ll. sapiunt qñq; practicam, & tunc fructus ex arbore colligunt. Ibi, Contestes, s. milites. Ibi, Extra dictã prouinciam, s. Eboraceñ. dicebãt. n. testes militis de certo loco, & t pe, & in alia puincia, & p adiectionẽ loci & tẽ-
3 poris & arctabant se ita, q; poterant reprobari. ¶ † Ibi, Solenniter publicatæ, non. n. ualeret publicatio. nisi fieret solẽniter, quod no. ibi, Sup articulo. s. emergẽti de loco & t pe. Primę tres glo. sunt claræ. Sequit glo. quæ incipit, iste allegabat. & not. quod quis põt excipiendo allegare turpitudinẽ suã: qa siue sit exceptio siue nullitas, oritur ex turpitudine: secus, si turpitudo non pariat ius excipiẽdi. ¶ Quęro, si prima uxor decessit, utrũ possit accipere uxorem, eã cũ qua t pe matrimonij concubuit, dicit Ber. quod nõ; quod est uerũ, si illa sciebat hunc hẽre aliã uxorem. Quid si non cognouit eã? rñ. idem, si concubina machinata est in mortẽ uxoris, & est mors secuta ex ea machinatione: aliàs teneret matrimoniũ, ut. ĩ. de eo, qui duxit in mrimonium. c j & c. ueniens. & ista qõ fuit de facto in quodã Vgolino. Sequitur alia glo. quæ incipit, hic hẽs. & not. primò post publicationem testes admitti ¶ Itẽ no. differentiã, utrum aliquid fiat directè, uel p obliquũ. † Itẽ no. tres casus,
4 in quibus testes noui pducuntur: primus super alio articulo. secundus, qñ est alius modus inducendi eos. tertius, qñ ad aliũ finem ẽm Ber ¶ Oppo. aut miles capitulauit de loco; & tunc didicita sunt testificata supér capitulatis. ergo post publicationem non licet testes producere. aut non capitulauit de loco; & tunc uĩ insufficienter capitulasse: tunc gñaliter & obscurè respectu loci. So. non capitulatur de loco: sed testes obiecerunt locũ. & antequã testificarẽtur, nõ erat de ista obiectione instructus pducens; meritò põt postea pducere. secus si capitulasset expressè: quia tunc nõ posset ulterius produci. Nã producerentur sup directò ɔ̃rijs & incõpatibilibus ẽm Inno. & hæc est bona consideratio. & no. quod ualet capitulũ, in quo non intentatur locus nec tñ dr̃ testis deponere extra capitulum: quia deponit ad declarationem capituli, & super concomitantijs, & reprobata concomitantia totum reprobatur; quod est no.

SVMMARIVM.

1 *Dilatione quarta denegata sine causa, potest appellari, & quando dilatio denegari possit, in prin.*
Solennitas requisita nisi addatur, iustè quid negatur, ibid. post casum.
Succumbens in interlocutoria, semper debet in expensis condemnari.
Liquidum propter liquidum non differtur: secus propter non liquidum.
3 *Liquidum quando dicatur.*
Fructus an ueniant obtinenti in possessorio, suspenso petitorio, & quid si succumbat in petitorio postea?
In petitorio suspenso an quis procedere cogatur, sopito possessorio.
4 *Conclusum si sit in possessorio, an transiri possit ad petitorium.*

1 SIGNIFICAVERVNT. Si sine cã denegatur dilatio quarta petita cum solennitate legali, poterit appellari ab interlocutoria denegante. & sunt duæ partes. secũda ibi, Mãdamus. Casus. Inter monachos ex una parte, & moniales ex altera fuit cã commissa sup possessione & proprietate cuiusdã prioratus. moniales, quæ fecerũt se ad agendum prõptiores, intentauerunt petitorium, cui postea suspenso petitorio possessorium cumulauerunt. sup quo testes fuerunt hincinde producti, sed nõ publicati: quia monachi uolebant adhuc facere quartam productionẽ, quam petebant cũ solẽnitate legali, iudices eã denegauerunt, fuit appłatũ à denegatione. Quærebatur, quid iuris: Papa decreuit talẽ appellationem ualere, nisi aliud obstet monachis, puta multitudo testium effrenata, super qua appellatione oportet, quod monachi probent: aliàs condẽnabuntur in expẽsis; & hoc quo ad possessoriũ primitus à monialibus intentatum. & distinguit, q; si non plenè constat de proprietate, decidatur possessorium prius, quam petitorium: sed si de utroq; plenè constet, utraq; qõ simul terminetur. Ibi, Ingressæ incautè contra consiliũ legis. ff. de rei uin. l. is qui ¶ Ibi eiectæ no. quòd ille, qui petit quod non debet sine solẽnitate concedi, debet petere cum ea adiectione. s. cum solẽnitate iuris; & si hoc non adijciat, & denegetur, iusta est *interlocutoria*, & iniusta est appellatio. q. *incoloratè fuit petita dilatio*. sic. ff. de mino. l. minor aũt magistratus, ẽm Inno. ¶ Ibi, post interlocutoriam, no. quod ille, qui aliquid incidẽter petit, debet expectare interlocutoriã iudicis, nec prius põt appellare ẽm Inno. Ibi, In expensis, no. optimum tex. secunda dilatio põt denegari, quod est no. dignum. ibi, Effrenatam, dicit Ber. quòd propter effrenatam multitudinem & secunda dilatio põt denegari, quod est no. ¶ Ibi, Appellasse, no. egregium text. quod ab interlocutoria lata in possessorio appellat ẽm Inn.
2 ¶ † Ibi, In expensis, no. optimum tex. quod semp in interlocutoria succumbens, debet in expensis condẽnari. Ibi, Liquere, no. quod non liquet, decidi nõ potest. ¶ Ibi, Bñficio, no. priuilegium cãæ possessionis. Ibi, Simul, no. liquidum pp liquidum non differri: sed super utroq; prenuntiari, liquidum uerò pp non liquidũ nõ [a] differtur, a
3 ut. C. de cõpen. l. fi. ¶ † Sed quæro, qñ dr̃ liquidum? rñ. qñ non restat aliud liquidãdum, quod est post quàm est conclusum & renuntiatum ẽm Inn. & Ber. Et no. q; istud capitulum est glossator capituli pastoralis. s̃. de cã po. ¶ Quæro, ecce moniales obtinent in possessorio, suspenso petitorio, nunquid consequentur fructus? & uĩ quod nõ: quia de fructibus non est liquidũ. dic contra ẽm Ber. quod no. tñ si succũbant adhuc postea in petitorio, una cõdẽnatio fructuũ cõpensabit in alia, ar. ff. de cõ. fur. l. si seruus. §. bonæ. ¶ Quæro, nunqd sopita cã possessionis moniales cogantur pcedere in petitorio primitus interp̃tato p ipsas? dicit Inno. quod nõ. sed ɔ̃ vĩ: qa nõ absorbet, qđ in suspenso teneĩ. ff. de uer. oblig. inter stipulantẽ. §. sacrã. ¶ Quæro, nunqd teneat ista appellatio, peto quartã dilationẽ cũ solẽnitate, & si uos dñe iudex nõ assignetis, uel denegetis, appello? rñ. nõ: qa nõ pcedit grauamẽ ẽm Inno. qđ tene menti. ¶ † Quæro, utrũ si cõclu-
4 sum est in possessorio, possit trãsiri ad petitoriũ? rñ. sic: sed tũc utraq; quæstio simul terminabiĩ, & per hoc limitatur. c. pastoralis, secundum Inno. & Host.

a ¶ Vide dom. Bar. Veronen. in cap. lxxxi. inci. scis, quod uulgariter dicitur.

In teste

SVMMARIVM.

1 In teste manifestatio, & veritas requiruntur & quid aliud, & nu. 9. 15. 20. 24. 25. 37.
Po'sus quid.
Sensus quid.
Per uisum intelligitur omnis corporeus sensus, qui uisus est obiectum testimonij, & omnis certitudo nu. 4.
2 Testes diligenter examinari debent non solùm de causis scientia, sed de credulitate, & fama, & nu. 3.
3 Testes interrogandi sunt de singulis circunstantiis, si iudex putat hoc necessarium, uel utile, & nu. 61. 62. & 63.
Sensuum alij corporei, alij incorporei, & qui, & rationes eorum quae, & nu. 4. & sequentibus.
4 Corporum quantitates uisu cognoscuntur.
Lumine omnia manifestantur, quae manifestantur.
Visus duplex est.
5 Certum quid dicatur.
6 Virtutes, & scientia sensu auditus acquiruntur.
7 Odoratus sensu confortatur cor hominis.
8 Gustus sensu sentimus sapores.
Tactus sensui quae attribuantur.
Sensus omnis est passio.
9 Testes debent habere scientiam, sensum, & discretionem, & differentiam.
10 Homo cur à Deo factus, & eius excellentia, situs, & operationes, organa.
11 Dominium quid, & quomodo cognoscitur, & probatur, & nu. 12. & 14. & 21. 22.
12 Testis aliquis quid iuris, si dicat aliquem dominum, & nō est interrogatus de causa scientia.
13 Possessio ciuilis qualiter probetur, & naturalis.
Anima est, ubi corpus est, & ducit corpus ut mancipium suū, in quo regnat.
14 Testem in dominio non sufficit dicere, talis est dominus, nisi reddat rationem causa dominij.
Ignotum per ignotum, & } non probatur.
Idem per idem }
Rationis officium est certificare dictum, & quid addere in notitia rei.
15 Probari potest per testes, quicquid oculis corporalibus est subiectus & qualiter, & nu. 16.
Ratio bona in teste intelligitur naturaliter & crasso modo, & nu. 20.
16 Testis si fuit interrogatus de cā, bis, quid iuris, si semel reddit bonam causam, puta de uisu & alio semel malam puta de credulitate.
Testis non amplius interrogandus, reddita causa testimonij.
17 Testis si dicit, Titius erat mecum, & Titius dicit, se non interfuisse, testimonium est inualidum.
18 Testi qui dicit, non recordor, an credatur.
19 Testis, qui nō ē interrogatus, de cā, an probet, & 15. & 48.
Animi accidentia & morbi quo modo probentur à testibus.
A sapientibus quod creditur, credendum est à iudice.
20 Testis, qui est interrogatus super iurisdictione, si dicit uera esse, quia uidit, an probet.
21 Dominium directum an possit probari, & nu. 22. & 23.
22 Dominium utile an possit probari per testes.
23 Dominium intentans in prin. temporis, an inuetur in praescribendo temporis cursu.
24 Testis non debet esse defectiuus, nec debet omittere necessaria, & ea quae sunt de substantia.
25 Testi non creditur, nisi rationem adiecerit specificè & clarè & intelligibiliter.
Generalia semper obscura.
Testis quod credatur absque causa adiectione, si non fuit interrogatus, habet locum, quando examinatur à iudice: secus si ab alio.
Examinator testium à forma ei tradita recedere non debet & quae ei forma praescribatur.
Forma mandati sint substantiales.
26 Vita hominis an possit directè probari per uisū, & nu. 27.
Distantes à re sunt quodammodo ignorantes.
27 Mors an possit probari per uisum.
Miracula non praesumuntur.
28 Testis, qui dicit se uidisse quendam semimortuum, an probet.
Probatio indifferēs interpretatur in meliorē partē, & nu. 29.
29 Testis, qui dicit, uidi talem percuti, cum signo & cicatrice uulnus probat, sed non cicatricem.
Cicatrix quid.
30 Testis si dicat uidi per speculum tales simul adulterantes, & bene cognoui, an probet.
Physionomia non habet in se certam & claram cognitionem.
31 Testis si dicat, uidi, quod talis erat minor, an plenè probet aetatem.
32 Testis si dicat uidi, quod talis erat clericus, an probet clericatum.
Habitus an & quid probet.
33 Testis si dicat uidi, quod talis promisit Titio decem, an probet, & nu. 34.
34 Testis, qui dicit, interfui, an plenè probet.
35 Testis, qui dicit, uidi talem bene cantare, an bene probet.
Oculorum, & } obiectus, uel sensata.
Aurium }
Auditus, & } gratia cuius data.
Lingua }
36 Causa multiplex est.
Causa quae sunt a testibus inquirendae, & nu. 37.
37 Redditio testis causa ut si dicat, dico omnia uera esse, quia omnes sic dicunt, uel quia omnes sic tenent, an sit bona.
Veritas non mutatur, licèt aliquando occultetur.
Praedicamēta sūt. x. & quae, & nu. 38. 39. 40. 41. 42. & 43.
Substantia diuisio quae.
38 Substantia an probetur per accidentia.
Accidentia conferunt cognitioni rei.
39 Quantitas tam continua, quam discreta cadit sub ratione uisus, & quid sit.
Qualitas quid iurisconsultis, & philosophis.
40 Testis, qui deponit super qualitate uulneris, & reddit rōnē per uisū, dicēs qd fuit uulnus mortale, quia uidit an pbet.
41 Testis, qui dicit, quod uidit, quod Titius erat filius Martini, an probet.
Vir & uxor sunt correlatiua.
Actio, & } sunt praedicamenta quaedam, & de earum ratione nu. 42.
Passio }
42 Ratio an possit reddi per uisum de actione, & passione.
Locus est quoddam praedicamentum, & uisui subiacet, & quid comprehendat.
43 Testis potest interdum interrogari de tempore.
Tempus quid, & est quoddam ex praedicamentis.
Habitus accipitur pro uno ex praedicamentis, & quid sit.
44 Scire non dicitur, qui nescit rationem reddere.
45 Probatio an admittatur contra personas testium etiam antequam fiat testimoniorum publicatio.
46 Examinari simul & semel an possint omnes testes.
47 Circūstātia sūt quaecūq; aggrauāt factū, uel quaecūq; possunt mouere aīm iudicis ad credendū, uel discredendum.
48 Testimoniū sine redditiōe cāe an sit ualidū, & nu. 19. & 25.
49 Causam sui testimonij quando teneatur testis dicere, & de ea uideatur interrogatus.

50 *Testis asserens aliquem non esse culpabilem, si non sit interrogatus de causa scientiæ, an probet.*
51 *Testis an teneatur respondere, an sit criminosus, & generaliter quibus respondendum.*
52 *Testes an debeant cognoscere litigantes.*
Facies ostendit cognitionem hominis.
53 *Testibus ubi factum est suspectum, debent edi personæ cōtrahentes, uel delinquentes ad cognoscendum eas, an alia res.*
Exhibere uel ostendere qui non uult id, de quo tractatur, ut uideatur, habetur pro confesso.
Testibus diuersa deponentibus an credendum.
54 *Testes an debeant interrogari de qualitate temporis.*
55 *Testem, qui impedit testificari, an habeatur pro confesso.*
56 *Multitudinis appellatione in iure quid contineatur.*
57 *Testes quare iterum examinantur.*
58 *Testes repetiti, quid iuris, si cōtradicunt primis eorū dictis.*
Acta & Attestationes ⎰ quæ sunt ipso iure nulla, debent ab actorū libris aboleri, & incidi.
59 *Attestationes inualidæ possunt ratificari per cōsēsū partium.*
Ratificari nequeunt, q̄ sunt inualida, & de substātia iudicij.
De iudicij substantia quæ.
60 *Committere pōt alteri uices suas ille, cuius est electa industria, de consensu partium, dummodò expressè consentiāt.*
61 *Testis de scientia debet interrogari, puta quid scis, & qualiter scis.*
Conscientia quid.
62 *Testis interrogari debet de credulitate, puta credis ne, & qualiter credis.*
63 *Testis interdum de conscientia est interrogandus.*
64 *Testis, qui dicit, certus sum, an probet.*

1 CVM CAVSAM. † Præmitte ad euidentiam, quod in teste requiruntur duo, s. manifestatio, & ueritas. debet. n. loqui clarè & apertè. s. tit. j. in præsentia. Item debet loqui ueritatē, & non mendacium. adde tertium, quod debet loqui, quod per sensum corporis percipit, uel est aptū natū sensu percipi. hoc. n. sufficit. s. aptitudo, si non interrogat de cā sciæ. sed si non est aptū natū sensu pcipi p se, sed p accidens, oportet, qđ istud accidēs exprimat sensu, ut in dñio pbando fm In. aliàs testis posset fallere, & falli de facili. ¶ Itē esset potius dialecticus ratiocinator, q̄ testificator, uel potius iudicator, q̄ ueritatis existentis relator. Scias tñ, qđ experimentū sermonū est, ut ꝯcordet reb. sensatis fm Ari. & Auerroē. item oculus est sensus sensuū, & porta intellectus, sicut manus est organū organorū. & iō qñq; ponit p pede, ut in inuestitura manuali. ff. de ac. pos. l. j. in prin. Et adde qđ no. in c. ut circa, de ele. li. 6. in no. in q. per qđ membrū dēat iurare, ibi uideas. Itē no. q aliqd probat non esse p hoc, quia inuenit abesse. puta quia non inuenit pulsus, nec motus in corpore, appet ipsum non uiuere, dicit Gal. q pulsus est pco, qui non mentit. idē e ꝯ: quia non pulsus est idē, qđ mors in hñtibus animā sensitiuā. nā sicut uiuere uiuentib. est esse, ita non uiuere est non esse, qđ dr mors. & sensus est motus à corpore naturæ sensibilis. sed nōne dñiū pcipit sensu & rōne simul iunctis? & plurimū hēt rōnis, q̄ sensus, & ideo à prædiō dr intelligi, non sentiri. ueritas in euangelio dicit, q scimus, loqmur, & qđ uidimus, testamur. vnde ueritas est obiectū sciētiæ & intellectus: sed obiectum testimonij est res uisa. Per uisum intellige oēm sensū corporeū, put melius adaptari pt rei sentiendæ: & sicut in altiori & notabiliori pte capitis fm intellectū. s. in regno cerebri inferius & posterius sedet oculus corporalis, ita oculus ītellectus nobilior est oculo cor-
2 porali. ¶ † Diligenter examinandi sunt testes, & de sensibus, q appropriati sunt actui, de quo qrit, interrogandi, & non solū de causis scientiæ, sed de credulitate, & fama. qui testes impediunt, sunt puniendi, & testiū superflua multitudo cōpescenda. Casus. Inter Archiepm Rauennatē, & cōe Fauentiæ erat qō super iurisdictione quorundā locorū, lit. conte. Papa cōmittit cām epo Placentino mandans ei, qđ recipiat testes, quos utraque pars duxerit pducēdos tā super principali negotio, q̄ in personas testiū, & eos diligenter examinet, & de singulis circūstantiis prudenter inquirat, de causis uidelicet loco, & tpe, auditu, uisu, scientia, credulitate, fama, & certitudine, & faciat ea scribi. & si Fauentini impediant, cōpellant ab impedimento desistere. effrenata multitudo testiū refrenet usq; ad numerum quadragenariū. & si Fauentini approbēt attestationes receptas p alios delegatos, isti testes cōputent in numero. xl. sed si nolunt approbare, ijdē testes recipiant de nouo, qđ fieri pt. quia attestationes erant clausæ & per ꝯñs nec notæ. hoc. d. no. ¶ Et uide p declaratione huius. c. qđ no. in Spe. de teste. §. nunc uidendū, in qua-
3 tuor columnis ultimis. ¶ † No. testes de singulis circūstantiis interrogandos, si iudex putat hoc necessariū, uel utile. Ibi De cāis, no. testes interrogandos de causa scientiæ: quia omne, qđ scit, per cām cognoscit, secūdo metaphysicę. & duo sunt. s. scientia, & modus sciendi, idē Aris. in teste modus sciendi uocat rō sciētiæ, tūc igit dr testis cām facere manifestā, cū manifestat scientiā suā per modū sciendi, hoc est p sensus corporeos. Nā sensuū alij sunt corporei, alij incorporei, seu intellectuales, qui sunt in anima. cāæ aūt rudes. & materiales in testimoniis requirunt: quia testes non adhibent ad disputandū, sed ad referendū purā ueritatē, prout iacet. sunt ergo. v. rōnes sensuales appropriatæ & immediatē. s. per quinque sensus corporis, ut no. ff. de ac. poss. qđ in c. s. uisus circa uisibilia, sicut sunt corporea,
4 & qualitates corporū, ut sunt colores. ¶ † Itē quantitates corporū, quia magnū & paruū corpus uisu cognoscitur, ut Insti. de re. cor. & incor. Et dicit Ari. q uidere magis diligimus, quia plures & certiores nobis differentias demonstrat, primò metaphysicæ. uidemus aūt mediante lumine. Nā omne, qđ manifestatur, & uas luminis est oculus, & sine oculis non uidemus, ut. C. q testa. pos. l. discretis, & in c. j. an surdus, mutus uel aūr imperfectus, col. x. & qñq; uisus ponitur p omni certitudine, ut no. C. de testi. l. testiū. 3. q. 8. testes, glo. or. & est duplex uisus. corporeus incorporeus quia per corporalia uidemus æterna, ut ait apostolus. Itē p possessiones longissimi tpis dñia uidemus. i. ꝯtēplamur, & argumenta mentis cognoscimus. 19. q. 2. seruitium, ubi
5 de hoc. ¶ † Porrò certum a dr, qđ
a probabili rōne credit. ff. de ritu nup. l. si filius. ff. de q̄. l. j. §. si qs ultro, in uerbo, certū fm Ob. Item dr certū, qđ p cōem intelligētiā hominū certo mō interpretatur ut j. de uer. sig. c. intelligentia, & j. de spō. c. ex lris, ubi est tex. no.

a *¶ Vide de hoc in l. certum. ff. si cert. pet. & uide Are. in consi. 28. in j. co. & uide. d. Ale. in l. ubi aūt non apparet. ff. de uerb. obli.*

6 ¶ † Post uisū ē auditus, q est sensus multū no. & uelox, ex natura ꝯfortatur & melioratur, & in ipso, p quē acqrūtur ēt uirtutes, & sciētiæ, sētimus melodias & mærores, Nā q cātat, uerisile ē gaudere, & ꝯtristari eū, q
7 plorat, ut. ff. ad Sil. l. j. §. occisorū. ¶ † Tertius ē odoratus, nā i odorib. multa ꝯsistūt nobilia & ꝯfortātia cor hominis,

hominis,& è ꝫ horribiles odores corrūpunt uas h nma nū dicit.n.philosophus,qđ odoratu reficitur anima in
8 secretis secretorum.¶†Et quartus sensus est gustus , q sentit sapores dicit Gal.ꝙ bñ sapit,bñ nutrit horribiles āt sapores idem sunt ꝙ u: neaa,¶Quintus sensus ē tactus,qui est sensus attributus manib.licet toti corpori,& cuilibet sensui insit,cum sit necessarius. idem ait ꝙ ois sensus est passio,q̃ fit tactu quodam, scđu de ala
9 ¶†Oportet autem testes hr̄e sciam sensuum & discretionē,& dr̄am,ut sciant eos distinguere natur̄r: alio-
10 qn ꝙ uidet,ignorat,ut l.j.in fi.C.de fal.mone. ¶†Extra scias,ꝙ Deus sua gratuita bonitate fecit hominē, ut esset ultima.i.finalis pfectio in materia & ingeminata est natura ſm Alb.in libro de proprietate rerum ꝯferre homini omnium rerum uirtutes , & constituit eū regē in medio animaliū oim & terrenorū,&est sicut sol in medio cęli,& sicut rex apiū in medio populi sui. nam in apib.sunt duo exēplaria.s.cōcors solicitudo populi.i.multitudinis cū obediētia,& regis benignitas & prudētia. Et q̃a operationes hominis sunt multæ & nobiles,dedit ei necessaria nobilia organa,& instr... tem peratissimos & moderatissimos sensus, cui dedit perfectionē p animā intellectiuā. nā politicorum. 7. inquit Aristotelis est mihi Deus ꝙ in eisdē sumus fœlices nos, & dij.s.p bona intellectus illustrantib. sibi datis sensib.
11 ¶†Hic ergo q̃ro ſm In. utrū de iure dn̄ij possit reddi directa & immediata rō p sensum corporis?rñ.non:q̃a non apphendit sensu corpali , sed dictamine alterius
12 rōnis,uel p apicem disputationis ſm In.¶†Porrò dicere,ꝙ aliquis est dn̄s,est concludere,sine p̄missis, & sic nihil concludit. Nam p quandam spēm argumentādi, & p modū cōcludēdi,& nō aliter cognoscit dn̄iū.Item dn̄iū est qđdam abstractum & non concretum sensib.& iō eleganter dicit In.& oēs intellectus doctorū sunt cū ipso,licet.n.obiectum intellectus sit ueritas,tamē obiectum testificationis est sensus,&sensualitas.sed qđ si testis aliquis dicat aliquem dnm,& nō ē interrogatus de cā sciæ?rñ.non probat,quia hoc non est testimonium, sed iudicium rōnis mentalis, & ad testē iudicare non ptinet,sed sentire,ut.ff.de test.l qui testā.§.si ſm Inn.
13 & optima erat ista doctrina.¶†Sed quid de possessione naturali & ciuili, rñ.corporalis possessio probatur uisu,cui ciuilis est annexa;& iō pbata naturali p̄sumitur ciuilis,licet ciuilis sit inuisibilis, & non probetur, q̃a uideatur,sed q̃a p̄sumitur, cū corpori animus insit o ciuilis possessio aio comprobat̄,ita dēt intelligi, qđ no.ff.de uer.ob.l.stipl... ut ..hoc quo..& ibi gl.. .. & notabilis,sed In.dicit dictū testis referri ad corporalē possessionē tñ.Nā cū nō posit reddere rōnē de possessione nisi p uisum,& p alium sensum, constat de naturali possessione intelligendū,ꝙ uerū est d e necessitate. sed de iuris p̄sumptione intelligitur ēt de ciuili. item ciuilis uenit consecutiuè oritur n.ex naturali, & ei cohæret.dicit.n.In.ꝙ qui detinet,p̄sumitur possidere.j.de priui.cum olim.idē Arch.8.q.1. pontifices. Nā ubi est corpus,est anima simul iniūcta corpori , ibi & animus.i.actus animæ,& intellectus p̄sumitur esse. Nā ducit corpus tanq̃ suū mancipium.corpus.n. est uas & continens animæ & anima est contentum in eo , & est in ipso sicut exercitor in naui , & rex in regno , & dn̄s
14 in domo sua.¶†Ex præmissis elicias duas cōclusiones prima est,ꝙ in dn̄io,nō sufficit testē dicere,talis ē dn̄s nisi reddat rōnem cāæ dn̄ij,& rō est,quia cum cā dn̄ij cōsistat in facto,i.in ꝯtu & traditiōe facta à dn̄o,ut in sti.de re.di.§.si quis a non domino,& in c.j.quid sit in ue? tu a,col.x.& fcā nō p̄sumunt ēt ad supplēda dicta testium,ut no.in l.j.C.de usu.meritò ꝙ à teste non deponitur,non probatur:quia iurm testis,& eius depositio sunt stricti iuris.¶Pone ergo capl̄m,super quo interrogatus testis,dicat ꝙ res ptinet ad Titiū. testis dicit uera esse,interrogatus de cā sciæ dicit , quia Titius est dn̄s:certè ista rō non pbat,nisi adiiciatur rō rōnis,q̃ consistit in causis facti ordinati ad ius:quia dictū testis dēt esse ita clarū,ꝙ non oporteat super eo disputari . ¶Porrò ignotū non pbatur p ignotū,ut no.ff.depositi l.Publia,in fi.nec idē pbat̄ p idē, quia repetere idē p idē nō est probare,sed q̃dā nugatio,& rō dēt certificare dictū,& aliquid addere in rei notitia,sicut dicimus, ꝙ illa nō est rō possideo quia possideo,ut no.C.de pe.
15 hæ.l.cogi.¶†Scđa conclusio est,ꝙ quicquid est oculis corporalib.subiectū & clarū,pt pbari p testes dicentes illud uerū esse,tñ cum distinctione. Aut interrogat̄ de cā,& non reddit rōnē,ul̄ reddit malam rōnē:& non pbat:aut reddit bonam rōnē,& pbat:bona āt rō intelligit natural̄r & grosso mō.non.n.exigitur a teste rō , q̃ exigit a philosopho, uel iurista,ut.ff.de ædi.edi.l.si q̃s
16 uēditor, in pri. qui text.est no. ad multa.¶†Sed quid si fuit interrogatus de cā bis,&semel reddit bonā cām puta de uisu,& alio semel malam,puta de credulitate ul̄ ꝙ iste testis intricauerit seipsum,& non probat. ff. de tes.l.falsa uel uaria.dicit In.ꝙ q depoluit de uisu,nō est ulterius interrogandus de cā sciētiæ:quia sufficit semel esse,rñsum,ut.C.de ap.ampliorem.§. in refutatoriis.v.g.dicit testis ego uidi,ꝙ Titius tenebat de facto talem domum.nam quia dicit,ꝙ uidit,duo dicit.s. ueritatē possessionis,& sciam eius p uisum.nam cū nulla alia cā esse posit sui dicti,nisi quia uidit,non est quærēda,ulterius rō cōis,uidelicet quare uidisti: quia per causam nō augetur sensus: pōt tamen interrogari per modū circunstantiæ.v.g.ubi eras,qñ uidisti & qui erāt
17 tecum,qñ uidisti?ſm In.ꝙ est no.dignum. ¶†Quid ergo,si testis dicit Titius erat mecū,& Titius dicit se nō interfuisse?rñ.suspectum & inualidum testimonium ē,
18 ut in l.j.in fi.ff.quemad.te.ape.†Itē quid si dicit.nō recordor?rñ.si aliàs suspectus est nō creditur ei.quia istę interrogationes non sunt frustra,sed cā intercipiendi testē,ut elegāter no.d.Azo.C.de test.in summa sua aurea.Ista aūt suspicio pertinet ad animi uitiū,& iō rō p̄sumitur,& dic ut.j̄.de fi.instr.c.cum In. ¶†Sed quid si testis non est interrogatus de cā dicit In.ꝙ probat eo mō quo pbaret.si exprimeret cām uisus,& nō al̄r.&ex hoc peruen i ad tertiā conclusionē,quæ sit articulus ꝙ talis est ebriosus,uel furiosus,rñdet uera esse, & non ē interrogatus de cā sciæ,uel interrogatus dicit , quia uidit, ꝙ talis testis non probat ea , quæ dēt necessariò probare,ul̄ deponere.i.substātialia istius accidentis,ꝙ pbare intēdit.nā ista accidētia animi non percipiunt momento temporis,sed ex quodam discursu & multitudine actuum,& cōsideratione quadam adiuncta per iudicium intellectus.Idem est, si quis uelit probare aliquem furiosum,uel dementem.nam hæ sunt passiones cerebri,quas uix cognoscit physicus.Item furor quandoque simulatur.uñ testis,qui dicit,ego uidi, debet interrogari particul̄r,qđ uidisti,q̃ signa,quos actus. Itē dēt īterrogari de sua credulitate & cōscia. Nam quod à sapientibus creditur,debet credi à iudice;tex.est hic
20 no.¶†Sed hic pone,testis est interrogatus super iurisdictione.dicit uera esse,quia uidit nunquid probetur & uideatur quod sic.quia exercitium iurisdictionis est quasi possidere iurisdictionem. Sed possessio probatur

tur non solum per expressam rationem uisus, sed etiã per tacitam, puta quia testis non est interrogatus. ¶In ɔ̃riũ, quia iurisdõ iuris est, & plerũq; ɔ̃sistit in apicib. iuris, ut merũ, & mixtũ imperium, & simplex iurisdõ. ff. de iu.om.iu.imperiũ, sicut & fortius, quã dñium, ut ff. de sta.ho.l.qui furor.qui tex. est no.ualde. so. tale est hoc, quale, si testis diceret, uidi talem esse quasi in possessione dñij, ut ꝓbet quasi possessionẽ, sed non ius in ea. Et si dicat, ꝙ dñiũ nõ possidet, nec quasi ꝛñ. ꝙ dictũ testis ex bono & æquo interpretandũ est, & iõ intelligitur de quodã dñatu materiali & sũpficiali, & non diffinitiuo dño: quia ut dici, testis non loquitur tanquam philosophus, uel magnus literatus, sed tanquã mediocriter intelligens. nõ.n. dẽt esse oĩno grossus, sicut unũ pecus, nec eminentis sciæ ẽt artis grammaticæ, ar. d. l. si quis uenditor. §. j. de ædil. edi.

21 †Sed statim q̃ritur utrũ directum dominium possit probari? respondeo sic per causas, quibus acquiritur. uerbi gratia uidi, quod talis emit lanam, & fecit fieri uestimentum: uel uidi, quod inuenit thesaurum, uel lapillum in littore maris. nam si non posset probari directum dominium, frustra iura loquerẽtur de dño directo quia ꝙ nõ pt ꝓbari inutile est, ut no. in l. j. C. de te. ¶†Quæro, an utile dñium posit ꝓbari p testes. dicit In. ꝙ sic, puta si testis dicit, uidi Titium gerere se pro dño talis domus. i. ꝙ possedit tãto tpe, puta xxx. uel xl. an. ubi nõ constat de titulo, ex quo pscripserit. Nam ꝓbat pscriptionem ẽm In. utilis. i utilitatem asserentis, & non naturali dñij, sed ciuilis, seu artificialis. ¶Item quia non est de iure gen. nec ex uera radice dñiorũ, licet habeat ꝓrogatiuam dñij, & efficaciam eius. ff. de iureiu. si duo patroni. §. j. Nã licet pscriptiones in dñio consistunt, tñ istud dñiũ uenit in consequentiam possessionis, & ideo infertur de necessitate ex his, quæ testis uidit. unde merito est probatum dñium ẽm Inn. ꝙ est no. dignum. Et conclude, ꝙ aut dñium tentatur ut cã possessionis; & non probat dñium per uisum: aut intentatur possessio in causa dominij producens eam in essentia; & tunc probatur. i. concluditur, & infertur dñium: quia supposita causa necessariò producente, consequenter probatur productũ ab ipsa etiã si in iure consistat, ut. ff. de proc. l. licet. §. ea obligatio. ¶Pone exemplo fecit positionẽ hoc mõ ꝙ iam sunt. xxx. an. ego fui dñs tali fundi, q̃m postea cõtinuatiuè possedit per dictũ tps. hic intentatur dñiũ ut cã possessionis, & possessio non intentatur hic ut pscriptio: quia nemo rem ꝓpriam pscribit, ut. ff. de usu. sequitur. §. lana. ¶Si ãt dr̃ sic dico ꝙ emi à Titio, iã sunt xxx. an. possedi per dictũ tps, tunc iste titulus, qui allegat intentatur ut cã possessionis, & dñij, ꝙ ex possessione & pscriptione q̃ritur, an intentati dñium sufficiat probare præscr. dixi. s̃. eo. fraternitatis, ubi uideas.

23 ¶†Ex prædictis uĩ concludi, ꝙ intentans dñium in prin. tpis non iuuetur in præscribendo tpis cursu: quia allegando hoc esset sibiipsi contrarius: tamen contrarium puto quia omnis pscriptio incipit ab errore. oportet enim præscribentem in prin. putare se dominum: aliàs possideret mala fide, ut no. inst. de ac. §. altæ. nemo. n. est bonæ fidei possessor, nisi qui possideat cogitatione domini. i. qui in animo suo putat se dominum, ut. C. de fur. apud antiquos, q. s. est ad hoc. no. & iõ semper in prin. possessionis præscriptiuę necesse est unum credere aliud esse in reiueritate, & sic præscriptio procedit sine animo præscribẽdi, & dñium quandoq; creditur sine animo acquirendi ut dicit tex. no. de iur. & fac. igno. l. regula. §. qui ignorauit. possessio ẽt quandoq; acquiritur sine animo acquirendi, dummõ sit animus habẽdi, & teneatur de facto no. Bar. in l. 3. in prin. ff. de acq. pos. nec mireris, q̃n duo sunt, quorũ unus est cã, alterius, ut no. ff. man. hæredẽ, ibi uide ecce pater est cã filij, ut sit ens: sed filius est cã patris, ut sit relatio. nam si filius non eẽt, nemo pr̃ ẽ.

a ¶Vide Lu. Ro. consil. 27. col. 3. in prin. Cepo. consi. 5 ad. 5. oĩo filio. xviij. in primo dubio, Barto. consi. 2. Barba. consi. 9. col. 4. uol. 2.

24 ¶†Alia conclusio est circa pręmissa: quia sicut testis non dẽt esse uerbosus, ita non dẽt esse defectiuus, quod non omittat necessaria & ea, quæ sunt de substantia, ar. ff. de exce. do. l. 2. §. circa. unde dẽt plenè maturare factum, ut dicit gl. no. ff. de insa. Lucius. j̃. e. ꝑterea. §. fin.

25 †Considera, ego dico ꝙ in interponendis decretis quę non dñt interponi nisi probata cã, sicut nõ creditur iudici de cã nisi cã dixerit, ar. ff. de acq. hæ. eũ qui duob. §. filius, & ff. de re. co. l. magis puto. §. ne passim, ita non creditur testi nisi rõnẽ adiecerit specificè & clarè & intelligibiliter j̃. e. cũ clamor. qui intellectus colligi possit ex uerbis, de lib. & pos. l. Gallus. §. j. nec sufficit dicere, ita est: uel si est, est: uel est, est, uel non non: quia alij probandũ est, non sibi persuadendũ. Et sic nõ ob. j̃ de iureiu. c. & Christus. sed dẽt adijcere ita, quia uidi, uel ita li rõne cognoui. ar. in l. j. C. de p. curi. li. x. & ff. de trã. l. cũ hi. §. in cã. id ẽ, ubicũq; testis deponeret super facto gñali, ut quia d. it aliquem esse homicidã, & stat in finib. gñis, nec descendit ad spẽm, ut l. prætor, in prin. ff. de iureiu. quia gñalia semper obscura sunt. C. de trans. ut nũum. C. de in pu. & ali. substi. precib. ff. ad l. Fal. in rõne. §. incertus. ff. de le. 1. l. cũ incertus. Item scias, ꝙ licet sine redditione cãę, q̃n de ea non est interrogatus nec debuit interrogari de necessitate dicatur testis ꝓbare: tñ secus est, q̃n examinatori ẽ data certa forma interrogãdi. Nã aliud ẽ, q̃n cõmittitur aliquid tãq̃ iudici, aliud tanquam examinatori: quia non dẽt recedere a forma mandati, ut. s̃. dixi. i. c. fraternitatis, & j̃. eo. c. præterea, & j̃. c. præsentium, li. 6. ¶De forma ãt, quę datur executori, qui est examinator, & iudex, no. in c. s. de offi. deleg. in clem. illud tene, ꝙ omnes formæ sunt de substantia, dico de formis mandati, de rest. spo. pisanis, de resc. cum dilecta, & j̃. de præsum. dudum, per In. Adde, dicit Seneca, uisu carenti pars ueri latet & qa

26 sine uisu li non pt esse uisus. ¶†Quæritur an uerè uita hominis posit directè probari per uisum? & uidetur ꝙ non: quia anima est substantia inuisibilis, & in hoc terreno & rudi habitaculo animam nemo uidit unq̃, sed in anima consistit uiuere uiuentib. est esse; causa autem & principium eorum anima, & de anima & anima nõ põt uideri, ergo & uita non pt uideri. In ɔ̃rium est experientia naturalis. nam uidemus uiuentem sentire, & moueri, & ubi est sensus & motus, ibi est uita: quia aĩal est, ꝙ sentit & mouetur: accidere tñ põt propter loci distantiam, quia uideo aĩal sentire, & moueri, & tñ non cognosco, utrum sit homo, uel brutum. nã longe distantes sunt quodammodo ignorantes secundum Aris. meritò igitur interrogatur, ubi eras, ut di-

27 cit Inn. ¶†Consequenter quæritur utrum mors posit probari per uisum? & uĩ ꝙ non: quia dicit Seneca, post mortem nihil est, ipsaq; mors est nihil: sed ꝙ nihil est, non põt uideri. ¶Item mors naturalis est separatio animæ à corpore, & omnis separatio animæ à corpore dicitur mors naturalis, etiam si sit mala mors, ut gladiatoria, ut nota. ff. pro soc. l. uetum. §. pen. ibi est glo. singula. & ideò substitutio facta post mortem uindicat

dicat sibi locum, etiam si ille, cui facta est substitutio, furca suspendatur, uel cremetur. & ista separatio non potest uideri? respond. potest uideri separatū esse eo, quòd non sentit, nec mouetur. unde in passione domini dicitur, cum uiderunt eum mortuum, non fregerūt eius crura.¶ Item probatur mors per testem, q dicit, uidi eum sepeliri. nam nemo sepelitur uiuus. Idē, si testis dicat, uidi eum proiici in pelago maris. quia hoc coniunctum ei, quod est mors, ut. l. iij. ff. de do. cā mor. Item euadere esset miraculum: sed miracula non præ
28 sumūtur. sunt enim de impossibilib. natura.¶ † Quid si testis dicit, uidi eum semimortuum? respon. nō probat aliquid: quia non determinat se ad hoc aliquid, & ideò non probat determinato modo. Idem, si testis dicat, ego uidi, q percussit inter diem & noctem. nā non probat qualitatem diei. uel qualitatem noctis, sed indifferenter, & indifferens probatio semper interpreta
29 tur in melioré partē, ut. s. ti. j. in præsentia ¶ † Quid si testis dicit, uidi talem percuti cum signo & cicatrice? responde, probat uulnus, sed cicatricem non probat: quia cicatrix nihil aliud est, q perpetua deformitas uisus: sed hoc non consistit in cognitione momenti, sed per peritiam medici, & ēt si medicus attestaret ut simplex testis, non probaret: quia non loquitur ut medicus, nec est adhibitus per magistratum, ut in aut. de non alie. §. quod autem. sed ecce testis dicit, uidi talem percuti inter duo confinia? respon. testis iste non designat locum certum, sed communem, & in hoc fundat iurisdictionem utriusque iudici: secus, si illa uerba non supponerent pro loco communi, sed pro inter
30 medio, facit: qđ not. xvj. q. iij. licèt in regulis.¶ † Quid si testis dicat, uidi per speculum tales simul adulterātes, & bene cognoui? & dic, quòd ista uisione uidemus per speculum in ænigmate. i. quodammodo figurali, sicut si uiderē corpus tuum pictum in pariete, & illud, quod uidetur, non est homo, sed quædam idea & imago. Et ideo non propriè testis dicit, uidi hominem ad ulterātem: sed debet dicere uidi imaginem: sed ad probandum imaginem testis non est productus, nec iuratus; & ideò non probat. item ista ratio est magis speculatiua, q̄ corporalis. idem, si quis redderet ratione qualitatis per physionomiam hominis, quia physionomia
31 non hēt in se certam & claram cognitionem.¶ † Quid si testis dicat, uidi, quod talis erat minor? respon. ętas, quæ probatur aspectu corporis, non probatur plenè, sed præsumptiuè, ut transferat onus probandi in aduersarium, ut de mi. l. minor. xxv. annis ex aspectu, &
32 l. de ætate. ff. de prob. cū de ætate.¶ † Quid si testis dicat, uidi, quod talis erat clericus? respon. non probat clericatum, sed oportet eum adiicere rationem, & si dicit, quia uidi eum ordinari, probat plenè si autem dicit uidi eum publicè incedere in habitu & tonsura, probat præsumptiuè, ut no. Ia. Bu. C. de epis. & cle. l. si qua per calumniam. secus, si non adijcit publicè, quia portare habitum in domo non facit aliquem præsumi clericum, nisi probetur, quòd superior ei imposuit habitum, ut in c. si iudex laicus. infrà de sen. exc. lib. 6.
33 ¶ † Quid si testis dicit, uidi, quod talis promisit Titio decem? respon. non probat: quia sensus uisus non est correspondens. Nam hic requiritur auditus uerbi. Alioquin surdus posset probare stipulationē, quod est
34 falsum.¶ † Quid si dicit, interfui? respon. probat; quia hoc uerbo, p̄sens fui, omnis sensus significatur, ut not. dicit tex. C. de test. l. testium. hoc probo inconuincibiliter tali ar. quia notarii dicunt, ego talis notarius interfui, & ex tali scriptura probatur uisus, & auditus ex proprio pleno effectu & significatu, ergo idē in uoce uiua testis, cum idē sit modus significādi, & quia testis & instrū æquiparantur. & hoc uerum, si testis dicit uera esse: quia interfui: secus, si dicat, interfui, non dicat uera esse: quia nō sequitur, interfuit, ergo hoc audiuit, ut no. in l. j. C. de erro. aduo. quid si testis dicit, uidi & intellexi? quādo promisit? respō. probat propter uerbum, intellexi, iunctum corpori. & ideò imitatur
35 qualitates corporeas, n̄ qualitates abstractas. † Quid si testis dicit, uidi talē bene cantare? rñ. non bene probat: quia cantus & sonus non sunt sub p̄dicamento uisus, sed sub prædicamento auditus. nā sensata oculi, ut dicit philosophus sunt. x. s. spēs. i. pulchritudo, lux, tenebrę, color, corpus, signa, situs, remotio, propinqtas, motus, & quies, ista sunt sensata oculi. sensata uerò auris sunt auditus sonorū, & sunt duæ spēs, scilicèt animalis, & non aīalis. sonus non animalis est duplex. s. rōnalis pertinens ad loquelā humanam, nā uox est instrm̄ animæ rationalis, at irrationalis sonus est hinnitus eq garritus auis, & his sīlia. sonus uerò aīa carentis est, sicut fragor arborū, collisio lapidū, sonus mallei, uel cāpanæ, & sīlia, ut dicit philosophus in secretis. oportet ergo testē per sensum cognoscere sensata: at per non sensum nihil cognoscimus. dicit Ari. in fi. tertij de aīa, q auditum hēt hō, ut significet aliquid ipsi: linguā aūt
36 hēt, ut significet aliqd alteri.¶ † Amplius scias, quòd multiplex est cā. s. influens, seu generans, sicut obligatio generat actionē: inferens: & tñ in absentia influēs, sicut rō testis infert dictum, sed non generat actū: concurrens, siue concomitans sicut locus & tp̄s: conferens ad ipsum probandū, sicut indicia, argumenta, & p̄sumptiones, de oībus istis interrogandi sunt testes, sed de extraneis non sunt interrogandi, nisi cā cognita. uerbi gratia, qm̄ sunt suspecti. nā iudicis arbitrio committūt interrogationes adiacentes, & conferentes ueritati in
37 quirendæ. ut. ff. de inter. act. l. ubicunque. ¶ † Quæro, utrum sit bona redditio testis cāæ. dico oīa uera esse, quia omnes sic dicunt, uel quia omnes sic tenent? rñd. non ēm Inn. diuersa ualde est cā à dicto, & longe non habet necessariam & probabilem ɔ̄nam unum ab altero, & quia in teste duo requiruntur sensus corporis, & uox testis rei probandæ cōueniens. ¶ Item requiritur manus, quia carens manibus iurare non pōt. & sic non ualeret testimoniū. Item duo sunt, in quibus omnium testimoniorū constat effectus, s. manifestatio, & ueritas. ueritas qdē non mutat, & iustitia eā ꝓspicit & tuetur, sicut scriptū est, Veritas in æternū manet. & iterū, ueritas, de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit. & licet ueritas sæpe occultet, tñ ueritas est, & ueritas ubicunq; locorū est ueritas & eradicari non p̄t. manifestatio aūt. i. manifesta ꝓbatio nō pp seipsam est, sed pp ueritatē. tolle ueritatem de medio, nihil aliud est ꝓbatio, q̄ falsitas: quia falsitas nihil aliud est, q̄ mutatio ueritatis.¶ Vlterius ꝓsequor p̄mittendo cum Ari. q decē sunt p̄dicamenta, q̄ ꝓsecutus est Placentinus. Azo in summa. C. & p̄mitto, q suppositū oīm p̄dicamētorū est ens. nā añ ipsum non est creatū aliud, ut dicit Ari. in li. de causis. ens igit̄ est p̄dicamentū p̄dicamētorū, & diuiditur in x. p̄dicamenta. s. substantiæ. dr̄ autem substantia quasi per se stans, seu subsistens. sub isto p̄dicamento substantiæ plurima dixi. s. ¶ Est aūt substātia alia corporea, alia icorporea, ut ait Porphyrius. apud iuristas uerò substantia incorporea est ɔ̄ct us, obligatio, actio, dominiū, & omne intellectuale, puta testm̄

ut.ff.de test. l.j. substantia aût corporea patet sensui, ut ager, fundus, mancipiû.& an super substantia incor porea possit reddi ratio per uisum non adminicu-
38 latum per sensum corporis, iam dictum est. † sed nun quid per accidentia probetur substantia? dicit philoso phus, qđ accidentia magnam partê conferunt ad cognoscendû, qđ quid est; qđ est intelligen.in testib.dûmodò ipsa accidentia sint sensata: quia in teste, ut sæpe dictû est, requiritur sensus, qui ꝓsumitur esse testi ꝓsumptione naturæ. vñ qui hêt aures, ꝓsumitur audire
39 & qui hêt oculos, præsumitur uidere.¶ † Scđm prædicamentum est quantitas. est aût quantitas continua augmentû substantiæ, ut.ff.de fur.l.inficiãdo.§.infans. Discreta est augmentû numeri, & utraq; cadit sub ratione uisus, uel auditus.¶ Tertiû ꝓdicamentum[a] est qualitas, & iurista dicit, ꝙ qualitas est quicqd hêt alterare subiectû.ff. de uerb. ob.l.j.§.cû adiicit. vñ iurista ponit locû, & tps pro qualitate, ut. ff.de pœ.l.aut facta.s. qñ ipsi loco, uel têpori est attributa qualitas, uel effectus à lege, uel statuto. alioquin nô est qualitas, sed concomitantia, & coarctatio, ut in c.Abbate, de reg.iur.li.6. ¶ Sed apud philosophum accipitur qualitas.i.accedens informans subiectû.¶ † Ecce testis depo
40 nit super qualitate uulneris, & reddit rônem ꝑ uisum uerbi gratia, dicit, ꝙ fuit uulnus mortale: qa uidit. an probat? dicit ꝙ non probat hanc qualitatê. quia aliud alij mortiferû esse solet; & ideò dêt reddere rationem
41 rationis.¶ † Quartû prædicamêtû est relatio. dicit testis, ꝙ uidit, ꝙ Titius erat filius Martini, dicit ꝙ non probat: quia ista relatio filiationis & paternitatis est difficilis cognitionis, & si semper figas intuitû, nunq̃ uidebis.ff.de interro.ac.quia plerunq;.ff. de condi. & demon. Lucius, qđ dic.j.c.licêt ex quadã. Idê, si dicit, ꝙ uidit, ꝙ Biatrexina erat uxor Ioannis Iacobi. uir. n. & uxor sunt correlatiua, & intellectualia, ut.l.fi. C.de indi.uidui.¶ Quintû prædicamentû est actio. ¶ Sextû est passio. de istis duob. prædicamentis prædicatur uerbû, & participium: quia utrunque cû modis & tpib. est
42 significatiuû agendi, uel patiêdi.¶ † Porrò de actione, & passione ꝑt reddi rô per uisum, ut quia uidi aliquê percuti: secus, si dicat uidi percussum esse, tñ non uidi percussorê: quia iste testis non probat maleficium, qđ requirit duo extrema.ff.ad Sil.l.j §.queri, & no.quod met.cã.l.si cû exceptione.§.hæc actio. Septimum prædicamentû est locus, & istud prædicamentum êt subiacet uisui, dummodò locus sit notus testi. & intelligitur de plano per solum uisum: sed si esset alia discussio accessoria, ut in sacrilegio, qđ requirit, ꝙ auferatur de sacro, testis non probaret, nisi esset notorium. Est autê notorium illud, quod nulli licet de populo ignorare, puta hunc locû esse ecclesiã, uel barbarum in ꝑtorio esse, sub loco continetur situs. idê est, qđ immobilitas loci, & habet.vj. drias ante, & retrò, sursum & deorsum, dextrorsum, & sinistrorsum: sed Aris. ponit sitû per se.
43 ¶ † Aliud prædicamentû est tps, de quo interdum pôt testis interrogari ultrà, q̃ sit necesse in libello poni, si iudex hoc arbitretur, ut no.fin.ff.ad Sil.l.præsens. est aût tempus numerus motus secundum prius & posterius. uel tempus est quidam discursus secundum naturam, qui nunquàm in eodem puncto permanet.l.hæreditatum.ff.ad.l.Fal. & licêt tempus propriê non uideatur. (nam uidere, ꝙ ista sit dies prima, uel secunda, nô

[a] ¶ *Vide omninodè maxime Decium in l.eius, qui in prouincia, in uer. quis uerò actiones.ff. si cer. pet. ubi multa de hoc.*

est propriè obiectum uisus. nam receptum est propter necessitatem probationum, & quia naturaliter si percipitur ista ueritas, ꝙ non pôt errari) habetur pro uisu. aliud prædicamentum est habitus. & si lo quantur de habitu scientifico, uel simili, idê est, quod qualitas animæ infixa per exercitium: tamen probari potest uisu. s.eorum actuum, qui faciût habitum. Plura in hac materia scripsit Bar. in tractatu suo de teste. sed ex his & quibusdam aliis elegi sapidiora & utiliora, & scripsi. C.de testi. l. testium, in lectura.
44 ¶ † Amplius scire est rê p[b] causas cognoscere; & ideò non dicitur scire, qui nescit rationê reddere, ut no.ff.de legi.l.non omnium. ¶ Item nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, s.composito uel diuiso. & si quidem ex diuerso resultat unus conceptus mentis, tunc est uera illa propositio, & quę non prosunt singula, multa iuuant.j.de luc. ab inte. c. cum dilectus. ¶ Si autem non resultat unus conceptus mentis, tunc est uera contraria propositio, s. quòd nô prosunt singula, nec multa iuuant in l.j.C. quæ in numero tutelarum. ¶ Porrò si singula non sunt eiusdem naturæ, non resultat unus conceptus, nisi unum coadiuuet aliud, ut ueritas & fama aliquando, sed nô semper, ut no.ff.de excu.tut.l.ij.§.ætas. Nunc trâseam ad gl. Ber. super prima parte huius.c.& gl. sunt no. op. ꝙ exceptio, quæ obiicitur in personas testium, debeat reseruari in tempus disputationis post publicationê testium, non autem debeat simul trutinari, ut.s̃.c.prę sentium. So. aut proceditur de iure communi; & loquitur ibi: aut de speciali mandato Papæ; & loquitur hic. nam Papa noluit, ut differatur negotium: quia ꝓsumptio erat ꝯ Fauentinos ſm Ber. uel erat periculum in
45 mora propter potentiam Fauentinorum.¶ † Oppo.& imò uidetur, ꝙ contra personas testium admittatur probatio etiã ante quàm fiat testimoniorum publicatio, dicit.l.quòd si obiicitur testi, ꝙ est inimicus capitalis, uel quòd est seruus, istæ præiudiciales exceptiones debent ante terminari, ut.C.eo.aut.si testis. Sol. speciale est in istis duobus casibus secundum Ber. & ratio specialitatis est, quia non debent examinari, cum examinati nullum faciant indicium. ¶ Idem dico in excommunicato, & notorio infami: quia frustra examinari non conuenit, argu. illius no ff.de sta.liber.l. Aretusæ.
46 ¶ † Modo capio gl. quæ incipit, sigillatim, & quæro, nû quid omnes testes possint simul & semel examinari? & dicendum est, ꝙ non: quia debent examinari seorsum unus ab altero, ut fecit Daniel: aliàs non ualeret eius testimonium, ut no.C.eo.l.testium, & in Spe. de teste.
47 §.nunc uidendum, circa princi. ¶ † Capio sequentem glos.& quæro, quid est dictû, circunstantiæ? dicit Ber. lucri, uel inimicitiæ causa.&c. uel dic quòd circunstãtiæ sunt, quæcunque aggrauant factum, uel quæcunq; possunt mouere animum iudicis ad credendû, uel di-
48 scredendum, de consecra.dist.j.mensuram. ¶ † Capio gl. super uerbo, de causis, & hæc gl. est no. & primò quęro, an ualeat testimonium sine redditione causæ? respond. sic, nisi testes sint interrogati de causa: quia testis non debet esse uerbosus. id est non debet re-
49 spondere ad ea, de quibus non appellatur. ¶ † Sed pone, iudex interrogat testem hoc modo, quid scis? respond. uidetur interrogatus etiam de causa, quia indefinita æquipollet uniuersali, ac si iudex diceret, dic oîa, quæ scis; & tunc non ualeret dictû testis, si non redderet câm: qa implicitè est interrogatus de ipsa.

[b] ¶ *Vide per doc. Mode. in l.j.ff. si cer. pe.*

& idem

& idē puto, si testis iurauit expressè dicere omnem ueritatem, siue fuerit interrogatus de cā, siue non, ut ele
50 gāter no. s̄. c. fraternitatis, in ul. gl. ¶ † Sed quid in teste asserente negatiuā, puta aliquem non esse culpabilem & non est interrogatus de scientiæ cā, an probet? rñ. nō quia ista negatiua non includit tacitè aliquem sensum corporis, ut. C. de proba. actor. Itē quia non probat̄ nisi indirectè, sicut dñium, ut s̄. c. ex tenore, licet gl. in l. j. §. j. ff. de iti. actuq; priua. dicat, q̄ pōt directè probari
51 p̄ uisum, q̄ dic, ut. s̄. dixi de p̄b. tertio loco. ¶ † Vlterius, q̄ro, nunquid testis teneatur r̄ndere, an sit criminosus? & breuiter rñ. q̄ non. quia si pars non tenetur rñdere interrogationi criminosæ, multominus testis, & breuiter omnib. interrogationib. quib. non debet rñdere pars, nec testis. ¶ Item dicit Ber. q̄ nullæ interrogationes pnt̄ fieri testi, nisi fierent de ɔsuetudine, uel de
52 iure scripto, q̄ est no. ¶ † Item quæro, nunquid testes debeāt cognoscere litigantes. breuiter r̄ndeo, q̄ debēt cognoscere p̄sonas, quæ ɔ̄xerunt uel deliquerunt. & si dicāt, cognoscimus, si uideremus eas, deberent exhiberi testib. ut eos recognoscant, & in habitu consueto: sa
53 cies tn̄ est illa q̄ principit̄ testē ostendit. ¶ † Item ubi factum est suspectū, testib. debēt edi p̄sonæ ɔ̄hentes, uel delinquētes ad cognoscendum eas s̄m Bern. facit qd no. Bar. in l. j. ff. de publica. & ff. de arb l. non ex oib. & C. de inge. manu. l. ad recognoscendos. quid dicemus ī animalib. nunquid aialia sunt edenda testi, rñd. si examinatur testis sup furto bouis, uel asini, & interrogatus, si cognosceret illū bouē, uel asi: si dicit, q̄ sic, si sibi ostēderetur. ostēdi si qdem sibi dēt forma non mutata, & q̄ non uult ostendere hr̄ p̄ confesso, ut dicam j̄. e. c. sup uerbo, cōpellas: qa si falsus cenct̄ ille, q̄ facit ut ueritas non appareat, ergo ɔ̄riū eius p̄sumitur uerū ut l. locū. §. si quis uerò. ff. de tabu. exhi. & l. j. §. j. ff. ad l. Cor. de fal. ¶ Capio aliam gl. q̄ incipit, exēplo Danielis, & qñ testes sunt diuersi in loco, uel tpe, utrū p̄bēt, dicendū est q̄ nō: aut quia sunt falsi. si deponūt de actu nō iterabili, uel nō iterato, aut singulares, si deponūt de
54 iterabili, ut s̄. cū tu, & no. 3. q. 9. nihilominus. ¶ † Quæro, utrū testes debeāt interrogari de qualitate tpis puta an tps fuit serenū, uel nubilosum, rñ. nō, qa illa erat qualitas impertinēs. fallit, si testis esset suspectus, q̄ cō
55 mittitur iudicis arbitrio s̄m Ber. & est no. ¶ † Quæro, an ille, qui impedit testē testificari, habeatur p̄ confesso? gl. super uerbo, cōpellas, dicit q̄ sic, q̄ est uerum, si dolo imped t. Nā tunc statur iuro aduersarij: secus, si istud impedimentū p̄stet tertia persona, ar. ff. si qs cau.
56 l. 2. circa fi. ¶ † Quæro, quid contineatur appellatione multitudinis in iure? h c. n. dr̄, q̄ multi dñr xl. Ber. dicit, q̄ multitudo dr̄ arbitrio iudicis, pone, dicit statutū, q̄ uadens cum multitudine armatorum puniatur pœna capitis ¶ Quidā iuit ad expugnandū castrū cum quatuor hominib. armatis. rñ. non dr̄ iuisse cū multitudine: quia inspecta rei qualitate sunt pauci; & ad hoc
57 fin. no. istā gl. ¶ † Capio ul. gl. & q̄ro, quare testes hic iterum examinantur? rñ. quia primò non erāt examinati per oēs primos delegatos, sed p̄ aliquos: uel erant examinati, sed minus solemniter, & sic de iur. subtilitate non ualebāt, tñ pnt̄ conualescere de p̄tium consensu;
58 tex. est hic no. ¶ † Quærit Bern. quid si testes repetiti contradicunt primis eorum dictis? dicit glo. quod non ualet dictum, sed ualet primum, nisi primum esset ipso iure inualidum; quia illud dictum non debet publicari, sed potius incidi, facit q̄ no. j̄. c. a. j. in glo. sed quare, argum. ff. de arbi. l. qui tamen. sed illa. l. non debet ad hoc allegari: quia ibi loquitur in arbitro, qui habet p̄tātem disponendi: sed testis non habet potestatem disponendi, sed referendi. ¶ Item cum primo iurauerit, & faciat se periurum, non debet ei credi, sed puniri, ut l. eos, ff. de fal. & ibi per Barto. sed dicens, q̄ non debet reputari periurus: quia iurām non tenuit, ut j̄. e. c. de testi. in cle. & tene bñ mēti istā gl. q̄ acta & attestationes, q̄ sunt ipso iure nulla, debēt aboleri à libris actorum & incidi. ergo & banna de facto lata debent cācellari,
59 dicit Inn. ¶ † No. q̄ attestationes, quæ non ualēt possunt ratificari per consensum partiū: qa testes recipi nō est de substantia iudiciorū, dicit In. q̄ secus ē in litis conte. & sñia: quia litis conte. est de substantia iudicij, nec fit solo cōsensu, sed est tradita quædam forma, sub qua dēt fieri. & idē dicit in sñia, q̄ intellige, nisi trāseat in ɔ̄ctū uallatū traditione, uel à stipulatione. ista est gl.
60 fin. in l. ij. C. cōia utri. iud. ¶ † Ex p̄dictis infert Inno. q̄ de ɔsensu partiū ille, cuius est electa industria, possit alteri cōmittere uices suas, dummodò ɔsentiant expressè, nā tacitè non uī consentire, nisi quid faciat quatenus p̄t ex ui suæ iurisdōnis, q̄ est no. dignum: quia oē; quod est tac tū refertur & ad ius. ¶ Vltimò uides hic te
61 stem interrogandū de. x. ¶ † Ibi, Scientia, puta quid scis & qualr̄ scis. scientia aūt est uerorum, & testis dēt esse p̄co ueritatis, quæ nunq̄ mentiri p̄t. conscientia non est aliud, quàm bonus uir qui intra te loquitur in corde
62 tuo. ¶ † Ibi, Credulitate, puta credis ne, & qualiter credis. l. j. ff. de uen. inspic. ibi, Credulitate famæ, ista sunt diuersa: quia multi dicunt id q̄ non credunt: quia semper lingua correspondet conscientiæ; & iō si testis deponit de fama, interrogari et dēt de credulitate sua, & populi: per ista duo simul iuncta probatur paupertas. ff. de excu. tuto. paupertas, & quædam alia. ff. de
63 fun. instruct cum de lanionis. § j. ff. de stu. l. j. §. j. ¶ † Ex prædictis apparet aliquando testem de conscientia in
64 terrogandum infra ca. licet ex quadam. ¶ † Ibi, Certitudine si testis dicit certus sum, probat, si rationem addit, si autem dicit uera esse: quia sum certus, quod non probat. At si testis dicat, credo, quia uidi, probat. Tho. quia uidisti credidisti: secus, si dicat, uidi, quia credo: quia uerbum, credo postpositum minuit sensus significatum. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testes iterum produci quando possint publicatis attestationibus, in prin. & nu. 7.*

Executio potest diuidi, licèt pronuntiatio diuidi non possit.

Super interesse, quod tangit legitimationem personæ, interloquendum.

Publicatio inualidarum attestationum an sit efficax ad probandum.

2 *Testes excommunicati absolui possunt ad cautelam donec testimonium perhibeant ueritati, & num. 8. & qui uocandi nu. 8.*

3 *Oppositor transuersarius, ut admittatur ad iudicium, debet probare sua interesse, & nu. 1.*

4 *Interesse ut quis probet, an sufficiat probare electionem suam.*

5 *Probatio summaria an possit fieri per testes.*

Incontinenti quod fieri mandatur, quod contineat temporis interuallum.

Contradictor tertius an impediat executionem sententiæ.

Res inter alios acta alij non præiudicat, eo præsertim non cita

to.§.oportet ergo.

7 *Testes ydem an iterum recipiantur post didicita testificata.*

8 *Testes iterum producti quid iuris, si contradicant primis dictis.*

Testis excusatur a contrarietate si potest.

Absolutio idem est quod in integ. restitutio.

9 *Canonici an admittantur in testimonium in causa capituli.*

Procurator, uel Aduocatus — an cogantur testificari, si forte habent feudum, uel beneficium a domino.

ENIENS, el secundo. Publicatis attestationib. super eodē capitulo producere licet cū varietur modus agendi, uel sic, testes inducti añ li.conte. p legitimandi psona ꝯdictoris sunt post li.conte. p uictoria cāe iterum pducēdi, & pñt produci tā ipsi, q̄ alij. ¶Casus. Archidiaconus Claromōtensis obtinuit decanatū in eadem ecclesia p sniam Lemouicensis epi, & in parte habebat possessionem: petiit executionē ꝯ capitulum. & quia capitulum fuit inobediēs eps excōicauit ipm: tandem qa capitulū nō obediebat, habuit recursum ad Papā. Sed ex aduerso pcuratores capli obiciebāt sniæ nullitatē, dicentes ꝙ snia erat lata appellatione pendente interposita ad Papā, Arch. dicebat, ꝙ non tenebatur rñdere huic exceptioni: qa pcuratores capituli non erant legitimi. Inter ea cōparuit. P. subdiaconus Papæ dicens, ꝙ dictus decanatus ptinebat ad eū, & iō non debebat snia executioni mandari, papa assignauit terminū huic subdiacono ad pbandum incontinenti, hoc ꝙ allegabat, q hoc summatim probauit, & publicatæ fuerūt attestationes & Papa eas secutus interloqndo pronūtiauit, ꝙ dicti subdiaconi intererat, & iō debat admitti tāq̄ legitimus cōtradictor. tandē fuit lis conte. Arc. fuit interrogatus, an uellet admittere illas attestationes? rñ. ꝙ sic tali obiectu in psonas & dicta, & dictus subdiaconus dixit ꝙ non stabat contentus dictis attestationib. cum essent receptæ añ li.cōte. sup interesse, & nō sup negotio principali. & iō uolebat iterū producere testes. Allegabat ꝯriū, quia didicita erāt testificata. Papa pronūtiauit ꝙ utraq; ps posset producere testes ēt illos de ca. qui melius sciūt ueritatem de his, q̄ aguntur in ca. & cōmisit causam quibusdam iudicibus delegatis, quibus mandat, ut testes producendi, quorum excommunicatio in dubium reuocatur, absoluantur ad cautelam, hoc dicit. ¶Ibi, In parte, nota. quod sententia executa in parte, potest dici nulla, ne in alia parte fiat execu-
1 tio. ¶†Item not. ꝙ executio pōt diuidi,[a] licēt pronūtiatio nō possit diuidi. ff. fa. her. in hoc iudicio Ibi, Rñdere, no. quod non est necesse replicare, qñ excipiens procuratorio nomine est excommunicatus, uel aliàs inhabilis. ¶Ibi, Opposuit, no. tertium contradictorem admittedū pro suo interesse, ꝙ in possessione uacāte probat p suum titulum. ¶Ibi, Interlo. no. interlocutoriam ferendam sup interesse: quia tāgit legitimationem personæ. ¶Ibi, super snia conte. not. super nullitate sententiæ li.conte. Item tertius, quando opponitur uenit ad sniam impediendam. ¶Item no. tertium legitimum cōtradictorem executionem sniæ impedire. ¶Item not. sniam non exequendam in piudicium tertij licet constet de non contradictorio principalis. Ibi, Incidenti. i. emergenti, hoc est super interesse. ¶Ibi, lite cont. no. ꝙ psona ex trāsuerso ueniēs debet añ li.cōte. docere de suo interesse. Item hæc probatio non ualet in negotio principali, nisi de cōsensu ptium. & sic no. ꝙ inualidæ attestationes consensu partium publicari pñt. & an ista publicatio sit efficax ad probandum, no. Inn. ī. eo. c. significauit. ¶Ibi, Super principali, electionis. ¶Ibi, Incidens. s. executionis sniæ. ¶Ibi, Non facilè, licet nō sit fa-
2 cile, tñ non repelluntur testes extrinseci scientes ueritatem. †Ibi, Ad cautela m no. testes excōicatos ad cautelā absolui, donec perhibeant testimonium ueritati & non est ista suspensio excōicationis, sed uera absolutio. ut s̄. de cōsue. cum inter & expleta testificatione suo
3 per ipso iure, excōicatio redundat, argu. ff. de pac. l. si unus. §. j. ¶†Quæro, quid dēt probare iste transuersarius oppositor? rñ. ut admittatur ad iudiciū dēt probare sua interesse. sed ut admissus pferatur dēt plenè pro-
4 bare de iure suo illud iustificando, ut hic & C. de edi. diui Adri. tol. l. j. §. j. ¶†Sed qualiter probabit interesse rñ. hic non agitur de interesse consequendo; sed ad cōstituendū idoneū contradictorem, & sufficit probare electionem suā licet non probet canonicā electionem fm Inn. solemnis. n. probatio reseruatur post li. conte. & ideo pambula probatio est summaria; quia pparatoria & non decisoria, ar. ff. ad exhi. thesaurus. intellige,
5 ꝙ electio non dr̄ quo ad esse in substantia iur. tamē debet habere figuram esse. ff. de fal. si quis legatū. ¶†Sed an ista summaria probatio pōt fieri per testes? rñ. sic: non tamen dabitur spacium pro testib. in remotis agētibus: quia incontinenti est probandum fm Innoc. sed quantum spacium tpis dabitur in
b continenti.[b] rñd. mediocre spacium ff. de sol. ratum, uel est, arbitrarium fm Inn. ꝙ est not. alibi uerò strictè sumitur, incontinenti. s. pro triduo C de erro. aduo. l. iiij. C. de iud. l. pe. Alibi pro nullo spacio intermedio de pact. iurisgentium. §. quinimò ff. ad Mace. si filius, C. de test. l. cum antiquitas: sed ibi tractatur de actu iterando, uel integrando, & ideo nō recipit temporis diuisionem, uel separationem: sed in iudiciis intelligitur arbitrio iudicis. ff. de iud. si debi-
6 tor, inst. de offi. iud. in prin. ¶†Op. & uidetur ꝙ iste tertius contradictor non impediat executionem sententiæ. Nam. l. cauetur, ꝙ si duo uindicant rem ab uno, quilibet insolidum diuersis libellis, & fertur sentētia primo pro uno, ꝙ alter non pōt executionem impedire, licet uictus non teneatur restituere uictori, nisi ei caueatur defensione rei. ff. de rei uen. is, à quo, & l. à quo seruus. ff. de pet. hæ. sol. dicit Inn. ꝙ ibi possessio, non erat uacans, sed possidebatur à reo, qui per sententiam est obligatus ad eius restitutionem, hæc autem possessio erat uacans ad quam tradendam nullus erat obligatus. præterea ibi non interest competitoris possessionem non transferri: quia ibi ita habet possessorem aduersarium, sicut prius, hic autem haberet aduersarium duriorem, quia durior est aduersarius, qui possidet, quam qui non possidet. præterea ibi competitor, hic oppositor secundum Innocent. ¶Sed statim opponitur & uidetur, quod indistinctè uideatur impediri executio. Nam. l. cauetur, quod si pignus capitur in causam iudicati, tertius possessor talem missionem eneruat. ff. de re iudicata. l. à diuo. §. si super. Nam oportet, quod cautio præstetur. Solu. aut missio fit in causam pigno-

a *Vide d.Ias.in l.nulli, in 7.fallentia. C. de iudi.*

b ¶*Vide latè scripta per Mod. de ista dictione, incōtinēti quō capiatur, in l.dicta, ff si cer.pe.*

pignoris,& loquitur.d.§.si super.aũt in cãm dñij;& loquitur.l.si is,a quo,& rõ differentiæ est,quia ibi in cãm pignoris fit executio in alia re,q̃ in re iudicata p snĩa uñ secus,si eẽt pignus addictum iure dñij. Nã debilis ꝯdictor nõ posset illud eneruare,ut no.dicit tex.in d.l. à diuo.§.si post addictum.¶Op.ulterius.nam hic dr,q̃ fit plena cognitio,& lis contestatur. nam imò fit summaria,ut d.§.si super.So.hic loquitur,qñ non in rebus partis fiebat executio,sed in alijs,quæ capiebãt in causam pignoris,& tunc quocunque allegante se hẽre ius in re,cuius possessio non uacat,fit summaria cognitio: sed in rebus uacantibus summaria non sufficit, ut hic sm In.quia ꝯdictor agit de possessiõne adipiscenda.Vlterius op.nam snĩa erat lata, ergo exceptio nullitatis non impediebat executionem,ut l.fi.C.de or.co.So.ibi excipiebat uictus hic quidem tertius,ꝯ quem snĩa ẽt prima facie non trãsit in rem iudicatam.Sed statim immediatè op.si ꝯ eum non transit in rem iudicatã,ergo frustra laboraret in probando de iure suo,cum sit tutus sine aliqua proba.Sol.dicit Ber.q̃ imo nõ est tutus,si sciuit cãm agi,& non ꝯdixit,quia ur̃ renunciare iuri suo. ¶Oportet ergo contradicere,& iustificare ꝯdictioné sm Ber.Concluditur ergo,q̃ ẽt sine citatione sibi præiudicetur ex simplici snĩa & fortè rõ est,quia snĩa lata super beneficio facit ius inter oẽs,cũ omnia bñficia ecclesiastica sint publici iuris,ut l.j.§.publicum ius.ff. de iust.& iu.sed sm utriusque iu.regulas res inter alios acta alii non præiudicaret præsertim eo nõ citato,ut C. si pp.publicas pen.l.si deserta.C.de bonis ua.l.fi.C. ne uxor pro marito.l.ob maritorum.C.de priui.fis.l. j. & no.in l.cum miles.§.j.qui.ex cau.ma.nam si oĩs possessor iur.uel facti.qui hẽt ius uilissimum,est citãdus,uel saltem dẽt esse præsens tpe latæ snĩæ,ut ĩ.de re iud.cũ sup multo fortius ille,qui hẽt ius in re.immo qui hẽt spem in re debet citari,ut l.j.§.fi.ff.de uen.inspi. ¶Vl-
7 terius opponitur,dr̃ hic,q̃ † post didicita testificata iterum recipiuntur ijdem testes,& alij. nam hoc falsum ur̃,cum timetur subornatio,ut in auẽ de te.§.quia uero Sol.interdum testes recepti nullo modo ualent, & timor subornationis non impedit,quia nulla fingitur facta testium productio,interdum ualent ad aliud,& nõ ad id,quod nunc trutinatur;& idem, etiam si inducerent præsumptionem,tex.est hic not.interdum ad omnia ualent,& tunc si attestationes sunt publicatæ non possunt de nouo produci testes,ut s̃.proxi.§.j.¶ Quæ-
8 ro † quid si contradicant primis dictis?respon. non ualet dictum ipsorum, licet alius sit effectus ad qué de nouo producuntur;quia periuris non est de nouo danda fides.Cum.n.primum iurm̃ tenuit in suo effectu & fuerit reputatum admissum pro uero.ergo eius cõtrarium pro falso debet haberi,nisi possit aliqua expositione iuuari,quæ habeat testem excusare secundum Inn.facit quod no.ff.de iureiu.l. duobus.§.fi.No.ergo testem excusari a contrarietate,si excusari posset,ut infra de accu.cum dilecti,secundum Inn.¶Oppo.dicitur hic, quod fiat absolutio ad cautelam.nam immo uidetur,quod non debeat fieri abso.nisi causa cognita. so. hoc speciale, ne pereat substantia probationum secundum Ber.& in hac absolutione debent uocari hi, pro quibus sententiam excommunicationis incurrit,q potuerunt opponere q̃ est excõicatus ꝑ manifesta offensa, & ideo nõ absolui in iniuriam alterius nisi de illius consensu,ut ff.de manumis.l.si quis dicat,uer.nisi forte,uel satisfactione præmissa,ut ff.de sta.li.l.statu liber gõnẽ,& ĩ.de uer.sig.c.ex parte.& hoc Innocé.tenet in fi.gl.¶Op.excõicatus est infamis,ergo ẽt absolutus nõ admittitur ad testificandum.so.absolutio idẽ est, q̃ in
9 integrum restitutio sm Ber.q̃ est no.¶Opponitur † q̃ canonici non admittantur,quia domestici. so. spãlr in his,quæ agũtur in domo.C.de rep.consensu,ad q̃ probanda ẽt uxor admittitur,ut l.ij.C.qñ & quibus quarta pars debe.li.x. Sed ibi mortuus erat uir,& rõ ex affectione non claudicabat testimonium.¶Quæro, an isti canonici cogantur testificari?rñdeo,sic, ne tota facultas probationis pereat.subdit gl.q̃ procurator,uel aduocatus non cogitur testificari,si fortè hẽt feudũ, uel beneficiũ à dño,ne illud perdat.tu dic, q̃ imò ideo cogitur,ne perdat.ff.de his,qui.ut indi.l.post legatum.§. his uero,& ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Monachi et alij clerici an possint ferre testimonium pro sua ecclesia.*

Conuersi non sunt de numero monachorum, licet gaudeant eorum priuilegio.

2 *Iuramentum testis an possit remitti,& nu.4.*

3 *Testimonio alicuius si quis promisit stare an illic debeat iurare.*

4 *Iuramentum an possit remitti testi in causa matrimoniali.*

5 *Pactum,quod de interesse stetur simplici uerbo creditoris,an sit ualidum,*

6 *Iuramentum an possit remitti testi extra iudicium.*

TVIS. Absq; iuro nõ credit testimonio religiosorum,nisi à parte,ꝯ quam producunt, iurm
1 remittat no.† No.q̃ monachi,& alij clerici possunt ferre testimonium pro sua ecclesia.¶Ité not.q̃ cõuersi non sunt de numero monachorum,licet gaudeãt
2 priuilegio eorum,ut ĩ.de sen.excõ.non dubium.† No. q̃ iurm̃ testis põt remitti.Idẽ tenebãt doctores antiq, ut no.in l.j.ff.de ser.Opponitur,q̃ nõ possit remitti,ut C.de iur.calum.l.ij.§.sed quia ueremur.so. ibi in iuro calumniæ,q̃ est solennitatis,hic in iuro de ueritate dicenda.& rõ differentiæ est,quia pars de facili cõmittit
3 calumniam testis.† Quæro,si quis promisit stare testimonio alicuius,utrũ ille dẽat iu-
a rare?[a] Rñdeo q̃ sic.ff.de do.præle. l. Theopompus, nisi expressè
4 iurm̃ remitteretur,ut hic.† Quæro,nũquid i cã matrimoniali possit remitti testi iurm̃?dic q̃ non,si agitur de matrimonio dissoluendo,secus,si de matrimonio fouendo,Ber.adde quod no.ff.de iureiu.l.iij.§.j.& inde collige, quid iu
5 ris in cã criminali.† Quæro, utrũ ualeat pactum,q̃ de interesse stẽt simplici uerbo creditoris absque iuro?dic q̃ aut est interesse de ꝓsenti,& ualet pactum,ut ff.de iureiuran.l.remitti, aut de futuro;& non ualet,ne detur materia delinquendi. uel dic,ut no.Bar.in l.ult.ff.de præto. sti. uidelicet q̃ ualet pactum,si petatur reduci ad arbitrium boni uiri, quia licèt plenũ hẽat arbitriũ,ex fide est attribuendũ
6 ut ff.man.l.creditor.§.fina.† Quæro, nũquid possit extra iudicium remitti testi iuramentum?glo.innuit hic q̃ non quia debet remitti authoritate iudicis,cuius interest ueram ferre sententiam.

a *¶Vide Bar.in l. Lucius,in fi.ff.de fideiu, & per Fel.in c. quia indicante, extra de praescr.in j.& q. col. & uide an teneatur iurare, & a mõ põt opponere plenè nota. per d.Ias.in l.admonendi, in lectura col. iy.uer.pondera etiam ff.de iureiu.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Delegatus, necessarius in testem, remouetur à iudicando, & alius subrogatur, in prin. & an hoc sit perpetuum, nu. 1. §. Capio.*

Collatio, uel donatio præbendarum an spectare possit ad laicum, & etiam ad fœminam.

Protestatio, quod quis non intendit contestari litem, ualet.

Aduocatus siquem mihi necessarium impetret in iudicem, remouetur à iudicando, ut in casu testis, nu. 1.

2 *Secreta mea in conscientia si alicui reuelaui. & ex hoc scit ille me habere conscientiam læsam, an iste contra me possit iudex impetrari.*

Delegatus, & iudex, subdelegatis alijs iudicibus, an coram ordinarius eis testimonium dicere ualeant. §. quarto.

3 *Arbiter an possit esse testis.*

An hoc capitulum habeat locum uno tantum delegato, & in collegijs.

4 *Recusatus an possit repelli a testimonio.*

5 *Testem debere summatim probare, an sit necessarium.*

Meritum maius est dicere ueritatem, quam iudicare.

Iudex coram suo collega non potest perhibere testimonium.

Conscientia non est de actis.

DILECTO. Delegatus necessarius in testẽ remouetur à iudicando, & alius subrogatur. In prima ponitur querela. In secũda ibi, ne igitur, Papæ prouisio. ¶ Casus. Quidam spoliatus hẽbat causam cum Comitissa Flãdriæ super donatione. v. præbendarum sacerdotalium, quia Comitissa dicebat dictam donationem ad se pertinere, fortè ex priuilegio Apostolicę sedis. hæc cã fuit commissa quibusdã iudicibus delegatis impetratis à Comitissa. qui iudices citauerunt præpositum, præpositus dicebat, ꝙ unus illorũ iudicum erat sibi necessarius in testem, cũ de iure suo non nisi p ipsum, & unicum alium testem posset probare, & ideo postulabat, ꝙ uel eo expulso procederet ꝯ iudices, uel supersederetur in negotio, quousque Papa alium subrogaret, quam petitionẽ iudices recusarunt, & post appellationem dictum prępositum suspenderũt à collatione dictarum præbendarum. hæc fuerunt nunciata Papæ: qui, ne iustitia pereat ꝑ defectum testis, 1 alium iudicem subrogauit. † No. ꝙ dixi in summario. Item no. ꝙ ad laicum etiam fœminam põt spectare collatio, uel donatio præbendarum. i. præsentatio patronatus iuris. Sed uera collatio, quæ est ius merè spũale, non põt cadere in laicum, nisi per priuilegium Papæ, ut ĩ. de iure patr. c. nobis, & ibi no. uel nisi ex consuetudine præscripta, si ecclesia non est collegiata. ꝙ dic, ut ibi no. ¶ Ibi, citra li. conte. No. ꝙ ualet ista protestatio, ꝙ quis non intendit litem contestari, tñ hic nõ fuit necessaria, quia uerba non sapiebant li. cont. expresſè, uel tacitè. ¶ Item no. de dictione, citra quæ posita inter actus ponitur exclusiue. ¶ Capio gl. quæ incipit, sed nunquid, & quæro, si iste præpositus habebat duos alios testes, utrum sit remouendus iste? dicit Ber. ꝙ sic, quia sicut non dẽt subtrahi copia probandi, ita non debet minui, ar. ff. si quis cautio. l. quibus, & no. ff. qui & a quibus l. optio, & quia fortè illi testes non recordarẽtur, & sic non probarent, ut no. dicit textus. ff. de fur. l. quidã tabularum. secus, si haberet multos, & multos testes ita, quod non esset periculum litigantis, nisi impetrans impetrasset illum testem, qui fortè est optimus, in fraudẽ aduersarij, ne posset testificari. & no. ꝙ remotus a iudicando non remouetur a testificando. ¶ Quærit glossa de eo, qui impetrat iudicem, quem uolebam in aduocatum? dicit idem, quod in teste, si erat mihi necessario 2 uel multum utilis, aliàs secus. † Quærit Ber. & not. ꝙ si reuelaui alicui secreta mea in conscientia, & ex hoc scit ille me habere conscientiam læsam, nunquid iste ꝯ me potest iudex impetrari? dicit glo. ꝙ sic; quia non debet iudicare secundum conscientiam, sed ẽm acta & probata. tene menti, & sic confessor meus põt eẽ iudex delegatus contra me secundum Ber. ¶ Quæro, quid in cã criminali? respon. idem, Ber. ¶ Quæro, quid si ille delegatus dicat, ego nihil scio, & ideo debeo nõ remoueri? dicit gl. quod non debet remoueri, qđ est no. Quærit Ber. iste delegatus statim subrogauit aliũ, nunquid coram eo poterit testificari? dic ꝙ non, si reseruauit sibi aliquid de iurisdictione: secus, si nihil reseruauit qa nullæ reliquiæ iurisdictionis sunt apud eum. ordinarius autem, cui est radicata iurisdictio, coram suo delegato non potest testificari secundum Inn. & Hostien. Sed Ber. dicit, quod ordinarius coram suo delegato, uel officiali potest testificari, ne ueritas probationis perimatur, quod est æquius, de hoc no. ĩ. de officio dele. iudex, li. 6. ¶ † Quæro quid de arbitro? respon. nõ po3 test esse testis corã se, uel suo collega, quia imputent sibi partes, quæ eum elegerũt, ut C. de arbitris. l. ne in arbitris. ¶ Quæro, nunquid ista decre. habeat locum, si unus est tantum delegatus? rñ. sic, quia ratio istius constitutionis est æquitas naturalis, ne probationum copia minuatur. Idem est coram collegiis ordinarijs secũ4 dum Inn. † Quæro, nunquid iste recusatus possit repelli a testimonio? rñ. non, nisi à recusante: quia ideo recusatus est, ut sit testis, & quia approbatus secundũ Ber. 5 ¶ † Quæro, utrum sit necessarium in teste ut, debeat summatim probare? respon. sic, ar. ff. de eden. l. argen. §. cum autem, & ff. de iureiu. l. nam postea si minor, & fortè satis probabitur per iuim, ar. ff. ad exhi. thesauris. Si tñ actio periret, debet coram eo perueniri ad talem actum, qui præscriptionem interrumpat. ff. de offi. pręsi. senatus. ¶ Item no. in isto. c. quem ab uno officio remoueri, ut gerat aliud magis necessarium. ¶ Item not. ar. quod magis meretur, qui ueritatem dicit, quàm iudex qui iudicat ueritatem. ¶ Sed quare remouetur, cum debeat iudicare secundum conscientiam ueritatis? rñ. immo non ẽm conscientiam, præsertim si habeat collegã ¶ Item no. coram suo collega testificari non posse. tene menti, quia conscientia non est de actis, sed in mẽte eius, sicut nec ẽm mentem testis, nisi ex actis pateat, ut no. Inn. infra c. Albericus.

SVMMARIVM.

1 *Testes recipiuntur & publicantur ante litis contestationẽ ad æternam rei memoriam, in prin. & nu. 1. & 2. & quibus citandis nu. 2. & 4.*

Libera ecclesia si tempore ædificationis nascitur, nunquam recipit seruitutem si serua, bene potest liberari.

2 *Testium receptio an ualeat ante li. conte.*

3 *Testes an possint recipi li. non conte super debito cẽdenali.*

4 *Fundatores an sint personaliter citandi.*

Citatio non est conditionalis si dicatur, si uelint, intersint.

5 *Attestationes receptæ ex parte rei, an ualeant ei ad agendum, & nu. 6.*

6 *Iudicia, in quibus quis est actor & reus, ualent ad defensionem, non ad impugnationem.*

Hæc decretalis utrum locum habeat in iuribus incorporalibus.

Testes

7 *Testes an possim petere recipi super dominio meo ad æternã memoriam, si possideo rem meam, & nullus fecit mihi controuersiam.*

8 *Controuersiam nullam qui refert, quare trahitur ad ius. Litis contestatio in causa liberali quando non fiat.*

SIGNIFICAVIT. Ne probationũ cõpia pereat, citato aduersario recipiuntur & publicantur testes, quos reus inducit lite non contesta. In prima parte petitio. in secunda ibi, quocirca, iudicis datio. ¶ Casus. quidã sacerdos significauit Papæ, ꝙ fundatores ecclesiæ tẽpore fundationis uoluerunt ecclesiã esse liberã, & dixerunt se in ea nihil iuris retinere, & quod ipse timebat, ne processu tp̃is morientibus testibus, libertatis ꝓbatio deperiret, supplicans Papæ de remedio opportuno. Papa considerans æquitatem petitionis, mandauit iudici Sabinensi, quatenus testes idoneos, quos ipse sacerdos duxerit præsentandos, examinet diligenter, & eos publicet ad æternã memoriã, prius denuntiando fundatoribus, uel eorũ heredibus, ut receptioni testiũ, si uelint intersint, & super denuntiatione confici faciat publicum instr̃m. ¶ Ibi, dixerunt, sed si nõ dixerunt expressè, ꝙ nihil uelint retinere, adhuc tria retinerent, quæ ipso iure debentur p̃rono. s. hono., onus, & utili-
1 tas. Ho. & Arch. ĩ. de iure patro. si laicus, lib. vj. ¶ † Et no. ꝙ si tp̃e ædificationis nascitur libera, nunquã recipit seruitutem. si serua, bñ põt liberari. C. de bo. lib. l. fi. hr̃. n. pro manumissa: tñ quædã reliquiæ dñij remanent, ar. ff. de hæ. inst. talem. §. fi. ¶ No. primò futuris casibus præuidendũ. ¶ Secundò no. testes ante lit. contest. recipi & publicari ad æternã rei memoriam. ¶ Tertiò no. ꝙ in ista receptione debent citari hi, quorũ interest. s. fundatores oẽs, si uiuunt, uel eorum hr̃des, si sunt mortui. nec dicitur hic, utrũ sint sui hæredes, uel extranei, & sic quilibet hęres tã sanguinis, quàm bonorum. Alibi ponitur pro hærede sanguinis. ff. de op. li. ut iure iur. §. si liberi. sed ibi ea est & alia natura illius patronatus iuris, quàm istius in quo benignitas agit. ¶ Quid si hæreditas iacet, uel tp̃s inuentarij pendet? rñ. ꝓ hoc non differtur, si periculũ est in mora. aliàs bene differtur. ut. C. de iu. deli. l. fi. §. donec. ff. de hæ. inst. si quis in stituatur. Quartò no. de citatione confici debere pu-
2 blicum instrumentum. ¶ † Oppo. [a] nam ante lit. conte. nõ ualet receptio test ũ, ut C. de sen. & inter. l. prolatã. so. aut cã est ordinaria & in iudiciũ deducta, & loquitur contrarium, aut non deducta, & tunc aut est in ptãte agentis deducere; & idẽ fallit, si instat periculum mortis testiũ, uel absentiæ diuturnæ, uel aliud simile. Nã tunc statim recipiuntur, non tñ tunc publicantur, sed sigillantur, & non ualent post annum. agat ille, qui eos recipi fecit, uel denuntiet illi, contra quẽ inducti sunt. ĩ. ut li. non conte. qm̃. & quod dixi, ꝙ non publicantur ad æternam rei memoriã, fallit, si publicẽtur de consensu partium ſm Inno. sed interdũ in ptãte ꝓducentis non est ordinariè experiri: qa fungitur loco rei, & tunc oẽs testes põt recipi: quia licèt nõ instet periculũ de p̃nti, tñ poterit esse periculum in futurũ, ut hic, & C. de usur. pu. l. pupi. ¶ Opp. & uidetur, quòd imò ẽt ex parte actoris recipiant testes li. non cõte. qđ sic probo. super debito cõdõali non põt lis contestari, ut. ff. de in. l. nunquã. & tñ uideo, ꝙ testes recipiunt & publicantur, ut. ff. ad. l. Aquiliã. l. in l. Aquilia, si deletum. Sol. ibi imò prius lis cõtestatur, demũ recipiunt testes, & publicantur, deinde fertur snia diffinitiua, suspensa ipsius executione. nã ibi duæ cãæ concurrunt. s. delicti de p̃nti, sup quo fundatur petitio, & cõtractus sniæ, interesse de futuro, unde suspenditur executiõ. ¶ Item ibi est spãle odio delinquentis. sed contra hoc immediatè op. Nã si testes ibi recipiuntur lit. non contest. ergo debent recipi oẽs ẽt non ualetudinarij, cuius contrarium ibi dicitur. Sol. illud est pp irregularem
3 modum agẽdi. ¶ † Modo ego quæro, nunquid super debito conditionali testes possint recipi li. non conte. & uidetur quod non; quia põt agi uia ordinaria, ut cautio præstetur. ff. de iudi. l. in oĩbus. Solu. imò p̃nt, quia ad alium finẽ tendit ipsa receptio. ¶ Item quia nõ semper est caueñ. sed demum, qñ iudex arbitratur cautionem super addẽdã. ff. de priui. cre. l. si creditores, &. l. iij. in prin. ff. de cõdi. ob cãm, ubi tex. optimus. ¶ Itẽ qa cautio fit ex summaria cognitione, ut. ff. in pos. le. l. is à quo. & quod dico in debito cõdõnali, debet intelligi, nisi sit cõdõ ptãtiua pendens ex ptãte creditoris. nam tunc est idem, quod in debito puro: quia imputet sibi creditor, si non purificat, ar. ff. de he. insti. l. seruus. §. puto. ¶ Op. ulterius ad idẽ. nã cum possint cogi fundatores, ut faciant chartã libertatis, per quã perpetuò probabitur libertas, ut. C. de li. cã. l. sicut datam. C. de discu. l. ne casu, lib. x. & cautio debet esse solẽnis, ut. ff. de le. j. l. hmõi, in prin. & ibi bona glo. & menti tenenda, ergo non indigemus extraordinario remedio istius. c. so. utrunque remediũ est extraordinarium; & iõ nõ tollitur unum per aliud. ¶ Itẽ reus põt uti duplici remedio, sicut utitur iure cõi, & priuilegio. ¶ Item oĩm iudicis, quod ueniat ad corroborationem alterius auxilij non tollitur ꝑ illud, ut sin. no. in l. j. §. per hanc. ff. de rei uin. & per Di. ff. de no. ope. nun. l. in ꝓuinciali. ¶ Itẽ charta fit cum confessione actus dudum celebrati: testes aũt deponunt de contractu, quod est plusquã confessio, de succes. ab inte. cum dilectus. & tunc demum fit charta, qñ non est onerosa facienti. i. non plus grauat. Confiteri. n. ueritatẽ nõ est grauamen. l. ij. in prin. ff. sol. mat. ibi tex. & glo. fin. Ex prædictis no. quod simplex factum ad æternã rei memoriam debet redigi in scripturam, quod intellige in his, quę de iure effectum sortiuntur: secus, si sunt inualida, ut cõtractus emphyteuticus, de quo non fuit facta scriptura a prin. quia instrumentum nõ debet dare nouum robur, nisi esset factum pactum de instrumento cõficiendo, ut. d. l. hmõi. ¶ Porrò istud instrumentũ fit ad ueterem contractum testificandum, nõ ad nouũ in esse ꝓducendũ. ff. de pac. si unus. §. pactus. ff. de iudi. exigere dotẽ, ſm unam lec. & iõ per tale instrumentum non sortitur quis forum,
4 sed per ueterem contractum, quod est no. ¶ † Quæro, an isti fundatores sint personaliter citandi? rñ. sic in citatione prima, nisi latitent, sed post primam citationẽ sufficit citatio ad domum, ar. ff. de leg. j. l. eũ quidẽ. § j. de hoc no. p Di. in l. iiij. ff. de dã. infe. ¶ Deinde uides, ꝙ citationi inseritur conditio ibi, dum dicit, si uelint, intersint: certè ista condõ non facit citationem conditionalem, ut. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo §. meminisse,
5 & C. si man. ita fuc. al ie. l. ea quidẽ. ¶ † Modo quæro cũ Inno. utrum istæ attestationes receptæ ex parte rei ualeant ei ad agen. & uidetur ꝙ sic, ut. ff. de iureiur. l. sed & si possessori, in prin. Contrarium tenet Inno. qa ad finem agendi non debuerunt recipi. ¶ Item receptio uenit ad casum, à quo incipere nõ põt; fallit, si receptio facta

2 [a] *¶ Vide per Abb. cõsi. 2 xxiij. col. ij. uolu. j. & consi. xxix. col. ij. uol. ij Cap. Barba consi. xxxiij. col. v. & tribus sequen. uolu. j.*

facta esset de partium uoluntate: quia consensus partium extendit ualiditatem, licèt non det esse ei, quod
6 est ipso iure nullum sm Inno. ¶ † Quæro, quid in iudicijs, in quibus quis est actor & reus? uidetur ꝙ ualeant ad defensionem, non ad impugnationẽ. ¶ Quæro, utrũ in iuribus incorporalibus habeat locũ ꝓuisio istius. c. dicit Inno. quòd ubicunq; possessor pót agere, ut in uti pos. in confessoria, uel negatoria, non hẽt locũ forma istius decre. sed istud dictum uř contra casum istius capituli. nã ius patronatus, & ẽ ꝯuerso ius libertatis sunt
7 iura icorporalia, ut. s̃. de iu. examinata. ¶ † Quæro, possideo rem meã, & nullus fecit mihi controuersiã, utrũ super dñio meo possum petere testes recipi ad æternã memoriam? dicas ꝙ non. quia non sum actor, nec reus: quia non habeo aduersariũ, nec possum eum mihi constituere, & sic non habeo, cum quo fundem iudicium, uel quem citari faciam, & ideò cessat forma istius decre. ¶ † Quæro, ergo in nostra decre. quare trahitur ad
8 ius ille, qui nullam refert controuersiam? r. ñ. quia trahitur super facto proprio: secus, ubi nulla præcedit cã, uel factum, super quo trahatur. ff. uti pos. l. j. §. interdũ. C. de alie. iudi. l. j. Extra oppo. qa in causa liberali fersi pót diffinitiua, lit. non contest. & oritur actio utriq; parti. s. directa & contraria. Sol. uerum esset, si peteret aliquid sibi adiudicari: quod hic non fiebat, quia intus habebat. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Excessus quid dicatur.*
Restitutio in integrum non habet locum in suppletione pretij ex causa læsionis in uenditione, naturamq; sapit redhibitoriæ.
2 *Dictio, ultra, quid operetur.*
3 *Dictio, ultra, in teste pro nihilo supponit.*
Nihil, & incertum } *conuertuntur.*
Testes recipiuntur etiam post apertas & uisas attestationes super non receptis, & nume. 4.
4 *Testes ijdem an possint iterum recipi.*
5 *Aestimatio rei quomodo probetur.*
Hæc decretalis in omnibus contractibus habet locum, nisi in stipulatione, & quando.
In foro animæ non licet se decipere in contractibus.
Conscientia idem, quod bonus uir.
6 *Contrahentibus an liceat in foro animæ se fallere in modico.*

CVM causam, el. ij. Post publicatas attestationes nouum capitulum probari pót ẽt ꝑ testes antiquos: in prima decisa petitio. in secunda commissio ibi, cum igitur. Itẽ secunda in duas. primò dictum, secundò rõ dicti. secunda ibi, qñ. ¶ Casus. Abbas & fratres sancti Martini uendiderunt quibusdam laicis quasdam domos, & quia tpe contractus fuerunt decepti in precio, petebant, ꝙ emptor aut recepto precio, quod dederat, domos restitueret: aut iustum ꝓciũ suppleret: probaueruntq;, ꝙ fuerunt læsi rõne minoris precij: sed non ꝓbauerunt læsionis excessum. dicti emptores dicebant, non constat, quantum supplere debeamus, & iõ debemus absolui: sed pro parte monasterij dicebatur, ꝙ erant parati ꝓbare, quantũ esset supplendũ: quærebatur, an post didicita testificata posset hoc probari: Papa consultus mandat tam nouos, quã ueteres testes recipi ad hoc ꝓbandum: quia ad aliud producuntur, quã prius, uidelicet ad probãdum excessum determinatæ quantitatis, super quo testes nondũ erãt
1 recepti. h. d. ꝑ intellectu literæ. ¶ † Quæro, quid dicat̃ excessus? r. ñ. id, quod inducit cõtractus rescissionẽ, uel pretij suppletionem, quod est, qñ agens est deceptus ultra dimidiam libram iusti pretij. nã usq; ad dimidiã toleratur læsio ẽt in ecclesia, nisi petat̃ in integ. restõ; quod est no. dignum. Porrò in restõne in integrũ non hẽt locum ius supplendi iustũ pretiũ, sed hincinde res reducitur in priorem statum: qa restitutio in integrũ sapit naturam redhibitoriæ, ut. C. de repu. quæ fiunt in iudicio. l. j. & non cõpetit ꝯ emptorẽ, nisi emptor seruetur indẽnis, ut dicit. l. illa no. ff. de mi. l. intra utile. §.
2 uendentibus. ¶ † Adhuc pro intellectu literæ quero, qd deposuerunt iã testes? forté ita erat, quod domus erãt uenditę pro quinquaginta, & testes deposuerunt, quod ualebant centum, & ultra. Nam ista dictio, ultra, nihil operatur propter suam incertitudinem; unde non est saluum emptori ius supplendi pretium: quia non apparet, quantus sit excessus, nec est fundata condictio ex. l. quæ ad hoc proponitur, quæ requirit excessum saltem in uno nũmo, & propter illud modicum suppl. ri debet totum residuum pretii uerum & iustum; & sic propter modicum excessum legalis metæ totum refor
3 matur, quod est no ¶ † Et sic no. quod dictio, ultra, in teste pro nihilo supponit: quia incertum & nihil conuertuntur, ut. ff. de iure fisc. l. ita fidei, & hoc reperitur expressum in nostro. c. melius, quàm alibi. ¶ Opp. quò1 post didicita testificata non debent testes recipi. So. uerum est super receptis: sed super non receptis sic. licet ueniat ad suppletionem receptorum, & ad intentionem fundatam, & reputatur nouum capitulum,
4 cum augeatur effectus, quod est no. dignum. ¶ † Oppo. quod ijdem testes non possint recipi. nam non possunt aliquid addere, uel detrahere: quia essent sibipsis contrarij. r. ñ. immò pñt, si melius recordantur, & prius interrogati de quantitate excessus dixerunt se nescire, uel non recordari: secus, si dixissent non esse secundum Bart. quod est ualde not. uel dic, de hoc excessũ non fuerunt interrogati, quod est tutius. unde si testis dixit se nihil scire, non debet ulterius interrogari. & adde, quod testis, qui melius suam conscientiam informauit, potest addere suo testimonio id, de quo pri-
5 mò non recordabatur, secundum Ber. ¶ † Quæro, quomodo probetur æstimatio rei? respon. quandoq; probatur per communem cursum ualoris, ut in rebus, quæ uenduntur in foro: quãdoq; per communem cursum reddituum. quãdoq; per uicinitatem aliarum rerum: quandoque per taxationem. l. ut no. hic, &. C. de rescin. uendi. l. ij. quandoq; per communem, & non singularem affectionem contrahentium, ut not. Cy. in l. unica. C. de sent. quæ pro eo. quandoq; per instrumenta emptio num & locationũ facta cõmuniter de simili bus rebus, qñq; ꝑ æstimũ cõis. ff. de ꝓba cũ dele. Et no. qđ illud. c. hẽt locum in omnibus ꝯctibus bonæ fidei, ut no. C. loca. l. si olei. ¶ Itẽ in contractu emphyteutico, quia redigitur ad instar locationis, ut insti. loc. §. adeò. sed quid si contractus bonæ fidei reducatur in stipulationem, uidetur præcisè standum stipulationi, nisi interuenerit dolus. ff. de uerbo. oblig. si quis cum aliter, & dic, ut ibi. sed nunquid in foro animæ licèt contrahentibus se fallere in modico: dic quod non: quia conscientia idem est, quod bonus uir. sed hoc non conueniret bono uiro, ut singulariter not. ff. de re. iu. l. j. quo uadit igitur anima mercatorum. bene.

a ¶Vide omninò. Iasi in l. si quis in conscribendo. C. de pac. in quarto notabili, ubi ẽt pulchrè refert istud dictum Bal. hic, & uide ẽt per eundem in l. si is qui, in ult. col. ff. de uul. & pup. substi.

* bene, si absque consi. fraudis negociantur. Bal.

SVMMARIVM.

1 Sententia probatur etiam per testes in prin. & nu. 1. & 2.
Sententia diffinitiua in causa matrimonij possit ferri sine scripti recitatione.
Partis interest filios legitimos & successores habere.
2 Acta iudiciorum probantur per testes.
Sententiæ publicatio qualiter fiat. & an nulli uocantur.
3 Tabellio, qui recipit testes, an possit eos publicare.
4 Scriptura priuata an possint publicari iudicis authoritate.
5 Instrumenta publica an possint ulterius publicari. & qui citandi. & nu. 6.
6 De primordiali instrumento docere post publicationem an sit necesse.
Publicationi testium, & instrumentorum an alli. & qui uocandi. & nu. 5.
7 Partes an possint de consensu partium publicare attestationes sine iudicis authoritate.
Instrumẽti tenor publici, uel priuati possitne probari per testes.
8 Citatio an præsumatur in processibus.

ALBERICVS. Recipiuntur & publicãtur testes, qui interfuerunt sententiæ, de qua scriptura non apparet. Et primo ponitur petitio. secunda ibi idemque. prouisio. ¶Casus. Lata fuit snīa diuortii non in scriptis, sed coram testibus. deinde uir suscepit duas uxores, uidelicet scdã, mortua prima ex utraque uxore genuit filios, iste erat nobilis & diues, & consortes eius desiderabant mortẽ ipsius, ut posset mouere filijs qõnem, q essent spurii. Iste uolens obuiare, uel obstare eorum malitijs pro interesse suo, & filiorum petebat dictos testes recipi & publicari super dicta sententia ad memoriam sempiternam. quærit quid iuris? Papa mandat testes recipi, & in publicam formã redigi. No. q snia lata nõ psumit lata, nisi pbet legitimè lata. ¶† Nor. sententiã diffinitiuã in cã matrimoniali posse ferri sine scripti recitatione. dicit gloss. fauore matrimonij, sed hic certè non est fauor matrimonij, cum super diuortio pronuncietur, nec etiam est fauor prolis, quia tempore sententiæ non suberat ille fauor: dic ergo, q est spãle, quia spirituale, nec põt alia rõ reddi. ¶No. q interest patri filios legitimos & successores habere. Item not. hic, q capitulum cognoscit de cã matrimoniali, uel quia ecclesia uacabat, uel quia talis consuetudo, de resti. spo. literas. ¶† Item not. hic, q

2 acta iudiciorum probantur per testes. C. de hæri. qñ, nisi oporteat ea fieri de scripti recitatione. C. de sen. ex peri. reci. l. ij. & l. fi ¶No. hic sententiam publicari, quæ publicatio fit uocatis testibus, & redactis eorum attestationibus per tabellionẽ in scripturam, & tũc iudex publicatis attestationibus mandat dari fidem. C. de re iu. gesta. sed mirum est. nam hæc petitio nõ habet aduersarium in casu huius. c. ergo nemo est citandus. pterea litera non facit mentionem de citatione alicuius psonæ extraneæ. præterea gl. in d. l. gesta, dicit neminem extrinsecus citandum. quia cũ nõ sit rõ: quia magis debeat citari Titius, quam Seius, & sic de singulis, ergo nullus est citandus. Item consanguinei non possunt se opponere, cum ad eos non pertineat tractare de hæreditate uiuentis, sic nec cum legitimatio filiorum a patre, fit ff. de lib. & post. l. Gallus, per Bar. & me. & hæc

3 uera quo ad casum nostri capituli. † Modo quæro, an tabellio, qui recipit testes, possit eos publicare? rñ. alia rõ est tabellionis publicatio, dum scribit se & signũ apponit, & istud põt facere, ut non pereat morte tabellionis; tñ non facerent fidem in iudicio, nisi sequeret publicatio iudicis, ut no. in l. 3. ff. quæ in frau. cred. super

4 uerbo patiatur, in gl. or. quæ est multum no. † Quæro. an scripturæ priuatæ possint publicari iudicis authoritate? rñ. non est l. cautum, nisi in ultimis uoluntatibus, ut C. de te. l. publicati. q dic, ut no. in Spe. de instr. edi.

5 §. ostendo, uer. & no. q testõ. † Quæro, nunquid instrã publica possint ulterius publicari? & dic q sic, si sit expediens, exemplum in priuilegiis. Item in gñali instrõ procuratoris, q expedit simul producere in diuersis locis secundum Inn. & fiet quædam citatio gñalis. non tamen est necesse, q citetur ille, qui procuratorem cõstituit. quia in hoc consensisse vr ẽm Inn. facit q not. p

6 Cy. C. de procu. l. j. † Sed nunquid post publicationem est necesse docere de primordiali instrõ? dic q non secundum Inn. & adde, q no. in d. §. ostenso, uer. & in hoc plenius. quod dixi de citatione, qñ publicatur priuilegium, est uerum, qñ alius publicat, sed qñ ipsemet idẽ, qui concessit, nemo est citandus, cum in ptãte concedẽtis sit de nouo concedere ẽm Inn. ergo secus, si non posset de nouo concedere. hoc probo argumento testãris qui põt publicare testm̃ suum. C. de testa. omnium, & tñ pupillus, cui est facta substõ pupillaris, non põt publicare, sed deberet publicari iudice mediãte. ¶Ex his conclude, q aliqñ publicãtur testes, aliqñ priuatæ scripturæ, aliqñ publicæ, aliqñ requiritur edictum generale, quando præsentialiter nemini nocet, sed potentialiter põt multis nocere. Interdum requiritur citatio spãlis, quia tangit specialem aduersarium, aliquando nemo est citandus, quia neminem tangit, uel quia nemo contradicit, ut eleganter no. Archi. c. dist. contra mo-

7 rem. ¶† Quæro, nũquid de consensu partium ipse partes possint publicare attestationes sine iudicis auctoritate? dicit Spe. q non, in d. §. ostenso, uer. hoc ẽt not. & adde, quod no. ff. de admi. tu. l. chirographis, in prin. in j. gl. singulari, & quod dixi. C. de eden. aut. si quis in aliquo documento. & utrum tenor instrumenti publici, uel priuati, uel priuilegij probari possit p testes, sicut è contra tenor testium per instrumenta, dic ut legitur & no. C. de fi. inst. sicut iniquum, & plenè per Arc. c. di.

8 contra morem. † Quærit In. utrum in processibus præsumatur citatio? & uidetur q non, quia est facti, & est separata solennitas, seu extrinseca. in contrariũ, quia est de stylo, & eam exigit natura causarum. dic, q in antiquis factis præsumitur, in recentibus non idem tenet Cy. C. de fi. instr. in emancipatione. dic ẽt, quod si partibus præsentibus & non reluctantibus est lata sententia, præsumitur in preambulis actis partes fuisse citatas. c. quoniam contra fal. supra de proba. per Inno. ¶Item in decretis, quia fiunt partibus præsentibus & uolentibus, ut nota in l. j. C. de fide instru. & iur. hastæ fis. li. x. prorsus in extraiudicialibus esset secus, de eo qui or. sur. susce. innotuit, per Inn. de uer. ob. sciendum per Dyn.

SVMMARIVM.

1 Publicatione attestationum non obstante produci possunt in causa matrimoniali testes super eodem capitulo, in prin.
Negatiua consanguinitatis probatur per propinquos contra

contrahentium & antiquos testes, qui nouerũt gradus, & personas.
Numerus maior in negãtibus praefertur minori in affirmãtib.
Matrimonij dissoluendi quaestio aliud est à controuersia eius contrahend.
2 *Testes producti ad unum finem non probant, neque reprobant, nisi mutetur ipse finis.*
Mutatio controuersiae quibus modis intelligatur.
Fama absorbetur, probata ueritate contraria.

VM in tua. Publicatis attestationibus sup eo dem capitulo in cã matrimoniali testes produci possunt ad reprobandum alios. Casus. Duo uolebant ꝯhere matrimoniũ obijciebatur consanguinitas: probauerunt non eẽ consanguinitate per 11. uel 12. propinquos. demum ꝯxerũt: postea fuit accusatum matrimonium, probata consanguinitate. per 4. uel sex testes. Quaeritur quid iuris? rñdetur, ꝙ si primi testes de nouo sunt producti, eorũ testim onia praeualẽt, nec possunt eo praetextu repelli, ꝙ partes testificata didicerint, cum talis exceptio non hẽat locũ ho : casu.
1 † Not. negatiuam consanguinitatis probari per propinquos ꝯtrahentium, & antiquos testes, qui nouerũt gradus, & personas. Item ꝙ numerus maior negãtium praefertur numero minori affirmantium. non ob. ꝙ no. ff. de ar. l. diem proferre. §. si plures: quia ibi loquitur in negatiua probabili. ¶ No. testes, qui ad aliud & ob aliud iurauerũt, pñt iterato deponere, sed requiritur nouũ iurm & noua productio. ¶ No. ꝙ testes, qui iurant sup matrimonio ꝯhendo, iurant ad aliud, & ob aliud, q̃ illi, q iurant super matrimonio dissoluendo, ar. ff. de cõd. & de. l. Titia usufructus
2 † No. ꝙ testes producti ad unum finẽ non probant, neque reprobant, nisi mutetur ipse finis. unde si mutetur terminus, à quo, siue terminus, ad quẽ seu medium concludendi, non probant in noua instantia, nisi iterum examinarentur. Quaero, quid uult dicere litera ibi, in hoc casu? dic. i. in cã matrimoniali, qñ ẽ qõ de falsitate testium. Ber. istam conclusionem tenet omisso multiloquio ẽm Io. An. Ex prima gl. collige, ꝙ testes inducti ad eludendum famam absorbeant cã probata ueritate contraria, ut ff. de h e. inst. l. fi. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari debent impedientes partem in testibus producendis, iurantes tibi non testificari, coguntur testificari, & consanguinei impedientes praesumuntur facere de conscientia communi & mutata uoluntate.*
Ad officium iudicis pertinet, ne probatio subtrahatur.
2 *Domestici praesumuntur non facere, nisi quod placet maiori suo, licet hac praesumptio recipiat in contrarium praesumptionem.*
3 *Protestatio in subtractione testium fit ad cautelam, ut non uideatur protestans in mora probandi, & quid operetur.*

1 ONSTITVTIS. Excommunicari † debẽt impedientes partem in testibus producendis, & iurantes tibi non testificari coguntur testificari, & consanguinei impedientes praesumuntur facere de ꝯscientia cõi & mutua uoluntate. ¶ Casus. Canonicus accusauit Archiepm de simonia, & sentiens, ꝙ consanguinei Archiepi impediebant testes, fuit hoc protestatus, & habuit recursum ad Papam. Papa ex officio intẽdẽs prouidere, ne subtrahatur probatio, tulit gñalẽ sñiam excõicationis in impedientes, testes, qui iurauerunt nõ testificari, mandans hmõi iuro nõ ligare; archiepm aũt quia uerisimile erat, ꝙ consanguinei eius eo uolẽte ea perpetrarent, mandauit suspendi a pontificalibus, donec fecerit consanguineos a uetitis abstinere. ¶ Et no. hanc praesumptionem, & facit. ff de condi. & demõ. l. haeres meus. §. ꝙ in fraudẽ, & ff qui sine ma. ad liber. perue. l. imperator. nõ ob. ẽ. de resti. spo. cum ad sedẽ. quia ibi ex uiolẽtia nihil accrescebat epo, sed epatui, hic autem cogebat personam eius, & sic oẽs consanguinei sunt suspecti, ut l. j. C. si quacunque praeditus ptãte. ¶ No. in isto c. iudicem ex officio prouidere, ne subtrahatur probatio. No. ꝙ licẽt in criminalibus non cogantur testes, excõicantur tñ impedientes, ut hic no. temerarium iurm a testimonio non repellere; & est rõ, quia
2 si repelleret, temeritas non obesset delinquenti. ¶ † Nota praesumi, ꝙ illi de domo non faciant, nisi illud, qđ placet maiori ipsorum. Ista praesumptio recipit probatioñẽ in ꝯrium ẽm Ber. & facit ad statuta, quae puniũt totam domum pro delicto unius. & est rõ, quia nõ praesumitur, ꝙ delinqueret caeteris de domo obuiãtibus.
3 † No. ꝙ protestatio, de qua loquitur litera in subtractione testium, fit ad cautelam, ut non uideatur protestans in mora probandi, & nihil aliud operatur, nisi ꝙ praemissa protestatione impedimentum facilius probatur, quod est no.

SVMMARIVM.

1 *Testes producere, quis non prohibetur super antiquis capitulis, nisi in duobus casibus. in prin.*
Rex quilibet dicitur princeps.
Nobiles dicuntur esse barones.
Boemia non habet nisi unum episcopatum.
Vxor sequitur forum uiri etiam cum litigat cum eo se defendendo.
2 *Attestationes si sint publicatae, tamen partes non didicerunt testificata, an possint testes de nouo produci.*
De appellationum geminatione remissiuè.
Sententia ualet, etiam si quis ab aduersario fuerit impeditus, ne praetorium ingrediatur.
3 *Testificata an dicatur quis didicisse, nisi actis ius pectis, & lectis.*
Testium uox non est de actis.

ONSTITVTIS. Qui testificata nõ didicit, nec renuntiauit testibus producendis sup antiqs capitulis, testes producere poterit. primo ponit formam processus, & grauamen appellantis. scđo dat iudices, ibi, mandamus. Casus Boemius priceps petebat diuortium ab uxore, & dũ ipsa uellet se defendere, impediebaẽ p satallites ab ingressu loci, ubi ius reddebaẽ: appellauit: appellatione nõ obstãte iudex tulit sñiam diuortij, ab ista sñia iterum appellauit, q̃rit ꝙ testes dẽant recipi in cã appellationis? rñ. ꝙ oẽs, qa ptes nõ didicerunt testificata, nec renuntiauerũt testib. producendis, & ita mãdat Papa iudicibus, ptibus prius ad locũ idoneũ conuocatis.
1 † No. ꝙ quilibet rex dr princeps. Item illustris, alij barones dñr nobiles, ut hic dicit litera. ¶ No. ꝙ in Boemia non est nisi unus epatus, & ꝙ rex Boemiae in cã matrimoniali põt ipsum adire, licet uxor eius praetensa, uel uera sit de alio foro. & sic no. ꝙ licet uxor litiget cũ uirolse defendendo, tñ sequitur forũ uiri ꝙ est menti tenendum.
2 † Quaerit Ber. ecce sũt publicatae attestationes, tñ partes nõ didicerunt testificata. nunquid possint testes de nouo produci? & de

terminat

terminat quod sic. Idem tenet Spe. & Bar. consuluit. Host. §. quia tres sunt termini à iure praefixi impedientes aliorum testiũ productionem. s. renuntiatio, percunctatio, & publicatio secundum Host. & est rõ: quia esset necessaria in nouis testibus noua publicatio, & posset diuidi testiũ publicatio, & sæpius fieri super eodem. c. & sic processus esset pro parte apertus, pro parte secretus, quod est absurdũ; quia processus nõ debent intricari. ff. de iu. exhibita. uel distingue, utrum publicatio fuerit facta solẽniter partibus praesentibus, uel per ueram contumaciã altero absente; & tunc est uera opi. Host. aut ex abrupto; & tunc est uera opi. Ber. hæc secunda productio non pôt per protestationem reseruari non magis, quàm si quis protestetur se posse appellare post. x. dies nisi de partium uoluntate, ar. ff. qui sat. cog. si fideiussor. ff. de ap. ex consensu. ¶ item dic, quod publicatio cum aliquo temporis spatio obstat, casus est. ĩ. c. per tuas: qui protestatio est contra ius, ar. gl. quæ est in c. gratiæ, de rescrip. in cle. ¶ No. hic de duabus appellationibus, tñ non fuerunt interpositę super eodem. de geminatione aũt appellationũ super eodem dic, ut no. Bar. ff. de no. ope. nun. l. cũ procurator. ¶ No. hic posse renũtiari testibus in cã matrimoniali. dicit Ber. non loquitur hic de testibus respectu cãæ matrimonialis, sed de testibus super processibus iudicum. No. quod licet iudex, uel aduersarius faciat claudi portas citato, ne possit ingredi prætorium, tñ ualet sñia, sed rescinditur remedio appellationis. ¶ † Quęro, an dicatur
3 quis didicisse testificata, nisi actis inspectis & lectis? dico lectis non casu fortuito, sed lectis ad hoc sciendũ, ar. de transac. l. de his cõtrouersijs. facit quod no. ĩ. eo. ultra tertiam, ubi dr, quod tunc dr didicisse, qñ didicit per scripturam, non quando per uocem testium: quia talis uox testium nõ est de actis: didicisse autem debet acta, & non extrinsecus. tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium de auditu auditus, ut ualeat. xij. requiruntur, & quæ, in prin. & nu. 2.*
Vita hominum breuis, & quæ, in prin.
Discimus exemplis & experimentis ibid.
Infame est id, quod descendit ab infami, & suspectum est quod oritur à suspecto.
2 *Infami non communicatur bona fama.*
Testificari est actus legitimus.
Iurare testis nequit per procuratorem.
Vterque dictionis natura quæ.
3 *Testes non habent probare ueritatem consanguinitatis.*
Consanguinitatis possessio an reperiatur in transuersalibus.
Possessio inter pares non esse dicitur.
E malis duobus minus eligendum.
4 *Testes graues qui dicantur.*
Fama bona quilibet esse præsumitur naturaliter.
Senioribus in facto antiquo magis, & fonti scientiæ potius, quàm riuulis } creditur.
5 *A maioribus suis audiuisse se dicentes an debeant interrogari ulterius, scilicet a quibus audiuerint illi maiores.*
A populi maiori parte qui dicit audiuisse, non est ulterius interrogandus, nisi in casu.
Indefinita locutio sufficit in indefinitis.
6 *Testis si dicit se nihil scire, licet audierit dici, etiam si ex illo habeat uehementem opinionem, non est periurus.*
Auditus duplex.
In teste fit relatio ad sensum, non ad credulitatem.
7 *Lineam unam si duo probant, an debeant probare stipitem.*
Stipites dicuntur in matrimonialibus, & feudis fratres.
8 *Lineam unam si duo probant, & alij duo aliam lineam, an ex coniunctione istarum duarum probationum sufficienter probetur uterque gradus.*
Adiunctis ratione quis aliquando concludit, non per se tantũ.
Testis ut probet per syllogisticum argu. sufficit.
Argumentis causa deciditur.
9 *Testis unus si in probanda iurisdictione dicit, quod uidit exercere unum uerum actum iurisdictionis, & alius dicit de alio actu, an probent eum usum iurisdictionis.*
Genus repræsentatur in qualibet sua specie.
Singulares testes non dicuntur, qui quid per singulares actus ex uno fonte prouenientes attestantur.

LICET. In computandis gradibus cõsanguinitatis, & affinitatis in qõne matrimonij, ut ualeat testimonium de auditu auditus, requiruntur sex, quæ cõcernunt personas testium, & sex quæ cõcernunt dicta testium. prima sex, quæ requiruntur ad personas, sunt ista. primũ, quod testes sint graues personæ. secundum, quod quod deponunt per auditũ, perceperint ante litem motã. tertiũ, quod audierint ab antiquioribus suis. quartum, quod non ab uno, sed à duobus ad minus. quintũ, quod nõ ab infamibus, nec suspectis, sed fide dignis. sextum, quod nec unus à pluribus, nec infames ab honestis. ¶ Sex aũt, quæ requiruntur ad dicta, sunt hæc. primò quod proprio iuramento affirment, quod ferẽt testimonium nõ procedunt odio, amore, uel timore, uel aliqua recõpensatione. Secundò quod personas declarent per noia propria, appellatiua, demõstratiua, uel circũlocutiones sufficientes. Tertiò, quod ab utroque latere singulos gradus consanguinitatis, uel affinitatis clara computatione distinguant. Quartò, quod cõcludãt suo iuro se id, quod deponunt à suis maioribus accepisse. Quintò, quod adijciant se ita credere esse. Sextò, quod iurati deponũt se uidisse personas in prædictis gradibus, uel saltem in uno prædictorum graduũ constitutas pro consanguineis se hře. hæc siquidẽ requiruntur, quia si testimoniũ de auditu posset matrimonium dissoluere, esset periculũ aĩarũ, quod maius est, si uerũ coniugiũ dissoluitur, quàm si uerum contrahitur ẽt cõtra hoiũ statuta. i. contra ius positiuum. ¶ Expone literam ibi, propter hoium uitam, scribitur in psalmo, erunt dies illorũ anni. lxx. & sic no. quod lxx. anni uĩ uita breuis.[a] item pauci sunt, qui hanc uitam ascendant. ¶ Ibi, didicimus, no. exẽplis & experimentis disci. ¶ Ibi, Cũ iam. i. nouo iure. ¶ Ibi, Personæ graues, hoc est primum quod requiritur circa personas testium, ut ualeat testimonium de auditu. Ibi, & ante lit. no. ar. quod fama, quæ surgit post lit. motam, nihil ualet. ¶ Ibi, Ab antiquioribus, tertium quod requirĩ. Ibi, Suis, s. de ipsa consanguinitate, uel ipsius testis. ¶ Ibi, uno, no. quod ubi plures pro unum, utrobique tñ unum. Ibi, Si uiuerent, no. quod ille, qui non sufficit pro se, non sufficit pro alio. Ibi, sed duobus, quartum. Ibi, Ad minus, no. quod in hac cã non defertur sacramen-
1 tum in defectũ probationis. ¶ † Ibi, Nec infamibus, quintum requisitũ, no. quòd id, quod descendit ab infami, infame est, & id, quod oritur à suspecto, suspectum est. Ibi, & oĩ exceptione maioribus, sic. C. de contrahen. & commit. stipu. l. optimã. Ibi, Cum satis, no. hoc uerbũ, quòd ubi repelluntur actores, repellunĩ ei sequaces. ¶ † Ibi

[a] ¶ *Vide Rap. Comen. in consi. xliij. & ouinò Barb. in repetitione rubri. C. qui admitti. in. 12. folio. pe. & ulti. colum.*

2 ¶†Ibi, Nec tñ, sextum, Ibi, A pluribus, & bonæ famæ. no. ꝙ bona fama nõ côicatur infami? unde bona fama parentum deliranti filio non prodest. Ibi. Actus legitimi, no. ꝙ testificari est actus legitimus, quod est no. & idõ infames repelluntur. Ibi, Proprio, no. ex hac litera, quòd testes non iurant ꝑ ꝓcuratorem ẽm Pe. tene mẽti. ¶Ibi, Referendum, primũ quod requiritur quo ad dicta testium. & no. ꝙ iurare est primũ in ordine. Ibi, uel qũo. ff. de calũ. quin c̃t. Ibi, personas ẽm reqsitum. ¶Ibi, demõstratione. ff. si cer. pe. certum. & adde quòd no. C. qui test. fa. pos. hac consultißima, de illo Gallo presso bidello Azonis. ¶Ibi, sufficienti. ff. de re. du. qui habebat. ¶Ibi, Ab utroq;, tertiũ, & ponitur hic dictio ista complexiuè. de natura istius dictionis, uterque, habes. ff. man. creditor. §. duobus. Ibi, clarum no. quòd dictum testis debet esse clarum. ¶Ibi, & in suo, quartum. Ibi, concludi, not. quòd dictũ testis debet concludere. ¶Ibi, Maioribus, ascendentibus no. collaterales nõ dicuntur maiores, ut. ff. de gra. l. iurisconsultus. ¶ Ibi, & credere, quintũ & no. quòd cõscientia iuuat dictum testis. ¶Ibi sed, & sic aliquid ꝓprij sensus. & usus reqritur. ¶Item no. requiri iurm credulitatis. non ergo sufficit dicere, credo, nisi testis iuret ẽm glo. & vr̃ dicere contrariũ in l. j. ff. de uen. inspi. sed illa glo. debet in-
3 telligi de iuro essentiæ, non de iuro credentiæ. ¶†Ibi, Se hr̃e, & sic se uocando, tales se reputando, ut. s̃. ti. j. c. per tuas. & est no. quòd testes non hñt probare ueritatem consanguinitatis. itẽ no. possessio consanguinitatis reperitur ẽt in transuersalibus, & hoc ꝑ Cy. C. de proba. neq; natales, ubi uideas. sed Ia. de Ra. dixit, ꝙ inter pares non est possessio, quia possidens maior est, quàm possessus, cõtra quẽ est, ut. ff. si cert. pe. l. eius, qui in prouincia. §. fi. & ff. de in ius uo. sed si hac. §. si liberta. ¶Ibi, Tolerabilius, no. de duobus malis specialibus minus eligendũ est. Ibi, statuta hoium. i. ius positiuum,
4 & no. quòd ius canonicũ appellatur statutũ. ¶†Exposito tex. cum no. quæro, unà cum Ber. q dicantur testes graues? & dic ꝙ hi, qui sunt bonæ famæ, & quilibet per naturalem rõnẽ est bonæ famæ, ẽt si aĩr non ꝓbaretur ẽt si esset de India ẽm Ber. & illa fama non est populi ꝓclamatio, sed status illæsus naturæ rõnalis. ff. de uar. & extraor. cog. l. cognitionẽ. ¶Item dic, quòd in facto antiquo magis creditur senioribus. Itẽ not. quòd non
5 magis credĩt riuulis, quàm ipsi fonti scientiæ. ¶†Quæro, nunqd illi qui dicit se audiuisse à maioribus suis, debeant interrogari ulterius, i. à qbus audiuerint illi maiores? rñ. non: tum quia nesciunt: tum quia esset abire in infinitũ, & subuertere facultatem ꝓbandi ẽm Hosti. & per hoc dico, quod testis, qui deponit famã esse, quia audiuit à maiori parte populi, non debet interrogari ulterius, uidelicet à quibus maior pars populi audierit, uel qui fuerint illi, qui fecerunt maiorem partem populi, sicut nec hic interrogatur qui fuerunt illi maiores sui, sufficit. n. de indefinitis indefinita lo-
6 cutio, nisi forte tales essent suspecti. ¶†No. quod interdum audio dicere, interdum audio dici. Nam si audio contrahentes, audio eos dicere: sed si audio alios, audio de eis dici. primo casu audio est esse rei: secundo casu audio auditũ esse, & uocatur auditus secundus. i. auditus auditus. & si testis dicit se nihil scire, non est periurus, licet audierit dici, ẽt si ex illo habeat uehementẽ opinionẽ: quia intelligitur, quod nil scit. s. sensu corporis proprio. Nã ad sensum fit relatio in teste, nõ
7 ad credulitatẽ †Quærit gl. nunqd ille, qui uult ꝓbare gradus, debeat probare stipitem. i. fontem generationis? & dic quod non sufficit. n. quod ꝓbet principiũ & finem quaternarij numeri. nam ipsi fratres, qui sunt principiũ descensionis, dicunt in hac materia esse stipites, sic in feudis, ut patet in c. j. §. cum uerò gradus, q
8 feu. da. pos. col. x. ¶†Quærit glos. si duo ꝓbant unã lineam, & alij duo aliã lineam, an ex coniunctione istarum duarũ ꝓbationum sufficiẽter ꝓbetur uterq; gradus? & dic quod sic, si testificant de uisu. secus, si de auditu, de hoc no. xxxv. q. vj. de parentela. ¶Itẽ no. quod qui non cõcludit ꝑ se, concludit aliqñ rõne adiuncti, ut. ff. de flu. l. quominus. ¶Itẽ sufficit, quod testis ꝓbet ꝑ syllogisticũ argumentũ, in quo qbusdã p̃missis aliud de necessitate seqtur. Item cã decidĩ argumentis, ut no. ff. ad Trebel. qui filium. §. Sabinus, & ibi bona gl.
9 ¶†Quæro, quid si in ꝓbanda iurisdictione unus testis dicit, quod uidit exerceri unũ uerum actũ iurisdictionis; & alius dicit de alio actu, nunqd probant eũ usum iurisdictione? dicit Inno. quod non: quia tales testes sunt singulares. ff. de test. ob carmen. §. fi. dic, quod cũ isti actus nõ possunt exerceri nisi ꝑ quoddã præambulum. i. sedẽdo pro tribunali, ẽt in hoc preambulo sunt cõtestes, quod ꝓbata est ex hoc quasi possessio iurisdictionis, nõ obstante quòd actus specifici sunt singulares: quia descendunt ex uno fonte, sicut probant gradus, qui descendunt de uno stipite per istam glo. Item quia genus repræsentatur essentialiter, & etiam intuitiuè in qualibet sua specie.

SVMMARIVM.

1 *Testes post publicati non ad petitionem producentis interrogari non debent, nisi quando super omnibus capitulis, non deposuerunt, uel ex officio iudicis.*
2 *Omissum suppletur, etiam si non sit appellatũ à grauamine.*
3 *Grauamen, quod iudex malitiosè intulit, ipse idem emendat.*
Interrogatorium testium quod esse debeat & nu. 6. & 7. & quid sit nu. 5.
4 *Testes non debent examinari super impertinentibus.*
5 *Interrogatorium quid sit, & iudici producitur.*
Articulorum, & Interrogatoriorum { *utilitas, & quibus. & nu. 10. & non necessarij articulis nu. 13.*
6 *Interrogationes alio modo fiunt parti, alio modo fiunt à sfi.*
7 *Testium examinatio an sit ualida, non dato interrogatoriis, & articulis.*
Interrogare iudex super quibus debeat testes, & quid iuris, si qua omiserit interrogatoria, & nu. 3. & 6
Fides bona non præsumitur in eo, qui allegat eam ad fundandam præscriptionem. licet secus in fructibus.
Omissum quæ uitiet.
8 *Capitula an debeant probari, uel improbari per iudicem, & similiter interrogatoria super eis, & quæ tacitè uidentur admisisse.*
9 *Copia capituli, uel articulorum an sit danda parti.*
Positionum, & Articulorum { *conceptio quæ, & quibus in causis sit utrorumque uel alterutrorum locus, & quibus positionibus respondendum, & nu. 13.*
10 *Iudex instruitur per articulos, & similiter testes.*
11 *Parti aduersæ an fienda sit copia de interrogatorio.*
12 *Pars an teneatur instruere aduersarium, aut facere copiam aduersario de nominibus testium.*
Edenda sunt omnia aduersario, quibus quis usurus est in iudicio, etiam nomina testium.
13 *Reus conuictus & confessus, an possit lata sententia appellare.*
Conditio in articulis, & si negati fuerint, probare intendo,

non infringit testimonia super confessis, & ratio.
Testes examinari possunt super libello, & quo modo, sine articulis.
14 *Iudex non tenetur recipere testes, nisi iurent dicere ueritatem super tota causa.*
Iurare de quibus debeant testes.
Citatio testium an omissa uitiet testimonium.

1 PER TVAS.† Testes post publicationem ad petitionẽ producentis interrogari non debent, nisi quando super omnibus capitulis non deposuerunt. secunda pars ibi, nos igit. ¶ Casus. Inter canonicos sancti Petri ex una parte, & G. Simonis ex altera coram Præposito Molisij iudice delegato super quibusdam terris quæstio uertebatur: fuerunt examinati & publicati testes, quos dictus. G. post tres menses post testium publicationem elapsos petijt interrogari sup antiquis capitulis. Quæritur quid iuris? rñdet non interrogandos, nisi à principio iste postulasset interrogari super certis capitulis, de quibus malitiosè, uel negligenter interrogati non fuerunt. ¶ In tex. ibi, Tribus mensibus, factum narrat: quia idem, si est ante, uel post tres menses: quia tẽpus publicationis inspicitur. ¶ Ibi, Interrogari sup antiquis capitulis, dicit Inn. q iudex ex officio pôt repetere testes. s. qñ causa fundatur ex officio, uel quando suppletur ex mero officio. j. c. cum clamor, ibi & hæc,
2 p Inn. ¶† Ibi, Super certis capitulis. s. approbatis p iudicem, Inn. Ibi, Negligenter, æquiparantur hic dolus, & negligentia: alibi differunt. s. cum agitur de illorum pœna, ut. s. de ele. c. nihil, & j. de fal. ad falsariorũ, & facit. ff. de dam. infe. l. iiij. §. in eum, & in aut. de quæstore. §. super hoc. & no. omissum suppleri, etiam si nõ sit appellatum à grauamine. tene mẽti. hoc apertè patet per id, quod dicit de tribus mensibus, quia post decẽ
3 dies appellari non pôt. ¶† Item no. q grauamen, quod iudex malitiosè intulit, ipse idem emendat. ex isto. c. principaliter no. q testes sunt interrogandi super interrogatorio dato iudici, [a] dum tñ interrogatoriũ & examinatum & appositum per iudicẽ, &c. ¶ Modò q̃ro, quid sunt capitula? rñ. sicut digiti sunt articuli manus, ut. ff. de statu ho. l. non sunt liberi, ita capitula sunt articuli litis coniunctim, uel diuisim tendentes ad uictoriã: alioquin sunt impertinentes, dicit Inn. q super imp-
4 tinentibus † non debẽt testes examinari. & est ratio, quia iudex non debet hoc pati, tex. est sing. ff. de iureiu. si duo patroni. §. idem Iul. in uer. nec pati. qđ uerbũ alibi non reperitur; & si sunt examinati super impertinentib. non ualet examinatio ẽm Inno. maximè quia super eis non sunt iurati. Itẽ quia su-
5 per impertinentib. non est lis ɔtest. ¶† Sed quæro, qđ est interrogatoriũ? rñ. est scriptura continẽs, qualiter & de quibus testes debeant interrogari, & ꝓducuntur ista interrogatoria iudici, ut nihil per negligentiam, uel obliuionẽ de contingentibus omittatur. & no. q articuli fiunt ad ueritatẽ producentis eos. Sed interrogatoria fiũt ad utilitatẽ aduersæ partis. sicut. n. ẽ utile dare articulos, examinari testes sup illis potius, q̃ examinari confusè super toto libello, ita ẽ ɔ̃rio est utile parti aduersæ testes interrogari de causis scientiæ, &

a ¶ *Extende istum tex. primò ut colligitur ex dictis Pau. de Castro consi 319. inci. in casu, de quo quæritur in ult. col omnino uide. Extende etiam ut per d. Alex. multum singulariter in consi. 104. inci. circa primum, ulti. col. v. uol.*

de circunstantijs, put exigit qualitas causæ, uel perso-
6 narũ ẽm Inn. ¶† Et no. q interrogationes alio mõ fiũt parti: alio mõ fiũt testi. primæ. n. uocantur interrogatoriæ, ad quas tenetur rñdere. ff. de interro. act. l. j. & rarò interrogabantur actores, nisi ex illa c̃a generali, de interro. act. l. ubicũq; uel ubi actor esset obscurus: quia cogitur se declarare, ut. ff. de posi. l. j. §. si quis argentũ. interrogatoriũ aũt solenne testibus moribus testium est introductum, ut in c. sæpe, de uer. sig. in c'e.
7 ¶† Sed nunquid non dato interrogatorio ualet testiũ examinatio? ¶ Item quid si articuli nõ sunt producti? rñ. ualet super omnibus, quæ faciunt ad causam, Inn. Sed quid si interrogatoriũ sit super circunstantijs, & est omissum de istis per iudicem interrogari? rñ. ualet examinatio: quia non est omissum aliquid substantiale: sed si esset omissum aliquid quod esset de substãtia, ut in præscriptione titulus, continua possessio, & bona fides, tunc non ualeret testium depositio, nisi qđ omissum est, per testes suppleretur. & dicit Inn. q iudex debet interrogare de substantialibus, siue pars dederit super hoc articulum, siue non, nec dicitur supplere de facto: quia hoc includitur in natura litis, & actorũ ẽm Inn. & sic no. testes interrogandos de bona fide possessoris, & sic innuit Inno. q non præsumatur bona fides in eo, qui allegat bonam fidẽ ad præscriptionem fundandam: quia tractat de lucro captando cum alterius iniuria, licẽt præsumatur bonæ fidei quo ad fructus, qui acquiruntur pro labore & sumptu, & sic tractatur de dãno uitando, ut. ff. de peti. hære. l. sed si. §. scire, inst. de act. § aliæ. Itẽ no. q licẽt aliquid sit omissum in reliquis, processus tenet, nisi quatenus dependeat ab
8 omisso. satis patet ex tex. & gl. Ber. ¶† Quæro, nunqđ capitula debeant probari, uel improbari per iudicẽ, & sic interrogatoria super eis? rñdeo, sic, & statur approbationi, uel improbationi iudicis ẽm Inn. idẽ not. in Spe. de teste. §. nunc uidendum, uer. app robat. Approbatis. n. articulis possunt declarari obscura libellorum, ut ait Spe. ibi ad finem. & si quæstio sit, an debeãt admitti, an nõ, ad iudicis offm̃ spectat, tex. est no. ff. de iureiu. l. iusiur. & ad pecunias. §. si de qualitate. facit. ff. qui satis. cog. l. si cum arbitro. & si malè improbaret, potest hoc corrigere: quia mera interlocutoria est eadẽ. l. j. §. ex cã, & l. arbitro. adde, q eo ipso, quod iudex recipit articulos, uel interrogatoria, uel considerat super ipsis, v r̃ tacitè admittere admittenda, & ẽ ɔ̃rio nõ admittere non admittenda, & ideo impertinentia, superflua, uel c ptiosa nunq̃ tacitè admisisse vr̃. quia in dubio nunq̃ uidetur iudex. i. bonus uir arbitrari iniquum. hoc satis probatur ex eo, qđ not. ff. de reg. iur. non uidetur. §. qui iussu, & ff. de condi. inde. si procu. §.
9 Celsus. ¶† Quæro, nunquid copia capituli, uel articuculorum sit danda parti? dicit Inno. quòd sic; & si pars non opponit contra capitula, non potest de facili opponere, quia super istis testes non potuerunt deponere, sed si ista copia non fiat, nihilominus ualet testium receptio, sed liberè auditur ille, qui dicit, quod deposuerunt super impertinentibus. Innoc. Sed nonne debet fieri copia ad deliberandum? respond. illud est uerum super positionibus: quia eis debet responderi: secus super articulis: quia articulis non est respondendũ; & ideo ꝓudenter facit ille, q primò facit positiones, & post responsiones ad ipsas facit articulos: qa non oportet articulari super confessatis, sed solùmodò super negatis. & quando facit positiones debet dicere, pono: quando facit articulos debet dicere, probare

bare intendo. & ideo in criminali personali, ubi reo
permittitur negare, non fiunt positiones. post litem.n
contestatam non debet in criminalibus fieri positio,
sed articuli possunt fieri ad probandum per testes, uel
mixtim per instrumenta, uel mixtim per testes, & con
fessionem partis & ideo possunt fieri adminiculatoriæ
positiones, sed non directæ super illo maleficio: quia
eoipso, ꝙ quis accusat, astringit se ad duo. s. ad probãdum, & ad pœnam talionis, si non probat. & generaliter dico, ꝙ positionibus se astringentis ad probãdum,
cum releuent aduersarium ab omni onere probandi,
non est respondẽdum, ut. ff. de proba. circa eum, quod
10 est no. ¶ † Et no. ꝙ per articulos instruitur iudex, & te
stes, q a nec iudex, nec testes sunt semper instructi maximè de facto, ita ꝙ iudex nesciret semper interrogare, & testes semper respondere ad ea, quæ requirũtur
secundum Inno. ar. C. qui test. fac. pos. l. hac consultissi-
11 ma § hoc cum humana fragilitas. ¶ † Quæro, utrũ de
interrogatorio sit fienda copia parti aduersæ? dicit In
no. ꝙ non super circunstantiis, quia non datur ad instructionem aduersarij, sed iudicis, secundum Inno. &
nemo tenetur instruere aduersarium ad impugnandũ
se. ff. de li. agn. l. j. post prin. maximè ad subornãdos te-
12 stes. ¶ † Itẽ no. in Spe. de teste. §. iam de interrogatorijs, in prin. ff. de edẽ. l. j. §. editiones. De nominibus autem testium tenetur instruere aduersarium aut facere copiam aduersario: quia omnia debent edi, quibus
quis usurus est, hoc expresè determinat gl. ff. de edẽ.
l. j. §. editiones: quia aliter non posset quis obijcere in
personas ipsorum, ar. ff. de pub. l. cũ si exhibuissent, &
l. licèt. §. posthumus. ff. nau. cau. stab. sed contra uidetur
ff. de arbi. non ex omnibus: sed ibi non erat usurus. de
13 hoc no. in spe. de teste. §. qualiter, post principiũ. ¶ † Ecce. l. cauetur, quod confessus & conuictus non appellat, licet etiam in criminalibus causis. unde pone, feci
positiones, & coniunxi articulos conditionaliter dicẽdo, pono, & si negabitur, probare intẽdo: reus fuit cõ
fessus, & nihilominus probaui per testes: lata sententia
reus appellat: ego dico, quod non potest: quia conuictus & confessus. ipse dicit, quod imò est conuictus. qa
non produxi articulos purè, sed sub conditione, si ne
gauerit: sed illa conditio fuit apposita ad protestandũ
ꝙ me non astringebam ad probandum confessata, non
ad infringendum testimonio, per quæ confirmatur cõ
fessio, cum testes possint sine articulis examinari. Nã
articuli ſm Inn. fiunt ad instructionem, non ad necessitatem probationis. ¶ Idem dicit Spe. qđ super libello
absque articulis possunt examinari testes examinãdo
eos super maiori, media, & conclusione libelli, quẽadmodum si examinarentur super quodã syllogismo, ipsum probarent probando maiorẽ, minorẽ, & conclu-
14 sionem. ¶ † Extra no. ꝙ Inn. dicit hic, quod iudex nõ tenetur recipere testes, nisi iurent dicere ueritatem super tota causa, Inn. ꝙ uerum est, si partes hoc petant,
uel altera earum, & testes sciant ueritatem totius causæ. non enim tenentur iurare de his, quæ nesciunt, neque de quibus nemo producit eos, neque super his, de
quibus non sunt citati, super quibus potuerunt delibe
rare, & sunt capitula separata: quia non ualet dictum
testis, qui deponeret super alio, q̃ super quo fuit inductus, ut no. in Spec. de teste. §. oppo. in uers. Item ꝙ deposuit super alio? dicit Spe. quod testis non citatus est
suspectus: qa se ingerit, in Spe. de teste. §. qualiter, uer.
uolens autem testes producere. contrà no. de his qui.
ut indi. post legatum. §. his uerò. hanc glo. allegant aduocati antiqui. so. hic iurat testificari omni affectione
remota, ex quo iudex admisit eum, & ualet testimonium: quia se purgauit per iuramentum: sed si hoc expresè non iurat, tunc est suspectus: uel dic arbitrarium esse hoc calu. sic & regulariter. ff. eo. l. iiij. §. tu
magis.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum factum per prælatum eo mortuo non expirat, sed transit ad successorem, licèt de successore in compromisso non sit facta mentio.*

Iurisdictio large interpretatur etiã in compromisso, & quid contineatur eius appellatione.

Compromissum expirat uno de arbitris mortuo, nisi secus actum sit nu. 3.

Repetitio actorum, fit si ab arbitris itur ad ordinarium iudicem: secus, si delegatus subrogatur.

Testis criminosi morte non tollitur exceptio criminosi.

2 *Arbiter factus Archiepiscopus an cogatur sententiam dicere.*

3 *Compromissum si sit in plures hoc acto, quod unus possit iudicare, alijs mortuis, an iste unus poterit iudicare.*

4 *Arbitri simpliciter electi si sint tres, an duo possint mouere tertium ad sententiam ferendam.*

5 *Attestationes receptæ coram uno iudice, an ualeant coram alio an uerò detur optio, & nu. 14.*

6 *Attestationes publicatæ coram arbitro, qui mortuus est, an ualeant coram arbitro noniter electo.*

7 *Testes recepti coram arbitratore an faciant fidem.*

8 *Arbitrator si pronuntiauit contra dicta testium, quæ examinauit, & petitur reductio ad arbitrium boni uiri, an ex dictis attestationibus fiat reductio.*

9 *Arbiter an possit citare partes ad loca multum remota, & nu. 10.*

Locus circumscribit id quod fit in loco.

10 *Arbiter si sit actum, quod in quocunque loco possit sententiam ferre, an possit citare etiam ad partes remotas.*

Testes an producantur pluries coram arbitro, si sit actum, ut semel, & pluries pronunciare possit.

11 *Causam totam qui semel diffiniuit, an possit iterum diffinire, & se corrigere.*

Sententia definitiua contra aliam definitiuam non ualet etiã partibus consentientibus.

12 *Aduerbium, pluries, pro quot uicibus sonat.*

Semel & sæpius, & Iterum } *aduerbiorum uis, & acceptio.*

Prorogatio compromissi quoties, & usquequò fieri possit, uer. sed pone.

13 *Reus si non uult optare, sed pœnam soluere, an possit.*

14 *Attestationes receptæ coram iudice, an ualeant coram non iudice.*

15 *Testes si iterum producantur, an debeant iterum iurare.*

16 *Si subrogauit Papa delegatum in processu, pendente arbitrio an habeat locum reconuentio.*

Reconuentio non admittitur in causa arbitraria, licèt delegatus subrogetur.

Appellatio tenet in causa delegata loco arbitrorum, & generaliter quando oritur actio in factum ex forma, & nu. 17.

17 *Actio iudicati si nascatur ex forma statuti ex sententia arbitri, uel arbitratoris, appellari potest à tali sententia, sicut à sententia iudicis.*

18 *Reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis si sit petita, & iudex cõfirmauit, uel infirmauit illud, an poterit appellari.*

Clauditare iudicium uitiosum est.

PRAE-

2 ¶*Vide in l. 2. C. de edend. per Bar. circa pe. uel ult. col. & uide latè circa istam materiã practicam Papien. in forma opposi tionis contra testes post publicationem in uerbo, sunt publicati, circa medium uersic. proinde quæri solet, an testes producti & publicati.*

PRAESENTATA. [a] Testes recepti coram arbitris faciunt fidem in iudicio, si mortui sunt, ut. C. de testi. l. fi. Si ãt uiuũt, est in electione illius, cõtra quẽ producti fuerunt, an uelit attestationes publicatas recipere, an testes de nouo deponere. Et primò petitio partis scdò cãæ commissio ibi, discretioni. ¶Casus. Inter quendam Archidiaconum nomine sui Archidiaconatus ex una pte, & quoddã capitulum ex altera fuit compromissum in tres sup iurisdõne, & coram ipsis trib. arbitris li. cont. fuerũt testes publicati: decessit archidiaconus cõpromittẽs, & alius Archidiaconatui successit. decessit ẽt unus arbiter: alius fuit creatus Archieps in remotis partib. tertius arbiter præsens, sed arbitrari non ualens, quia cõpromissum expirauit tãdẽ Papa cãm delegauit. Quæritur utrum attestationes pdictæ receptæ corã arbitris ualeant corã iudice delegato? rñdetur, q est in electione capituli, cõ q erant testes pducti, utrũ uelit attestationes admittere, seu depositiones, uel testes iteratò pduci saluo in utroq; casu obiectu legitimo in personas
1 testium, & in dicta. ¶†In tex. ibi, Prædecessorem, not. q compromissum factum p plātum eo mortuo non expirat, sed transit ad successorem, licet de successore in cõpromisso non sit facta mentio; quod est no. dignum. Ibi, Super iurisdictione largè intellige ẽt pro mero & mixto imperio, & ẽt pro iurisdictione tpali, & spũali. Et sic patet hic, q de iurisdõne tpali, & spũali, ac mero & mixto imperio pôt compromitti in uerũ arbitriũ, q est no. dignum, & memoriæ commendandum. ¶Ibi, Ingressus, no. q qñ simplr in tres est cõpromissum, uno mortuo non remanet in duos, sed expirat. Ibi, Vr, supple, & ita est: Inn. ¶Ibi, Hmôi acta. s. prosequendo libellum, li. conte. & testes, quia Papa subrogat delegatum loco arbitrorũ: sed si trãsferrentur ea ad iudicem ordinarium oporteret de nouo libellum offerri, & de nouo litẽ cõtestari: quia instantia non continuatur iudici: quia iudex non est eius successor: quia acta in factum respiciẽtia ualent: sed odio iudicij soluitur finito compromisso fm Inn. ¶Ibi consentiant, no. q consensus nõ tollit ius opponendi: quia non consentitur ad hunc finem. ¶Ibi, Tam in persona, no. q morte testis criminosi nõ
2 tollitur exceptio criminis ipsius testis. ¶†Quæro unà cũ Ber. an arbiter factus Archieps cogatur sñiam dicere, dicit gl. q non, ut l. distinguemus §. sacerdotio. ff. de arb. quia honoratus est, & uř nouus homo, ut ff. de cõ-
3 di. & dem. l. falsa. § j. ¶†Quæro, si est compromissum in plures hoc acto, q non possit iudicare aliis mortuis, an
4 iste unus poterit iudicare? rñ. sic fm Ber. ¶†Quæro, si sunt tres arbitri simpliciter electi, an duo possint mouere tertiam ad sententiam ferendam? dic q non de iure ciuili, ut. ff. de arb. sicut: quia forma compromissi dictat de trib. sed de æquitate canõica monitio, si tertius
5 nõ est cõparere ualens, ut in c. ul. de arb. li. 6. ¶†Quæro quid in attestationibus receptis coram uno iudice, utrũ ualeant coram alio, an uerò detur optio, loquor in eadem causa & in eisdem litigatorib.? quidam dicunt idẽ in iudiciis. ut no. s. c. causam quæ, el 1, tu dic, quod pp iudicis auctoritatem standum est attestationibus publicatis, sed si non sunt publicatæ, datur optio fm Iac. Bu. sed uř, q producentis sit optio, non aduersarij, ut. s. ca. cum causam, uer. ita uerũ. sed ibi Papa sic uoluit. Item
6 non erant ibi testes ritè recepti, ut ibi dixi. ¶†Quæro, utrum attestationes publicatæ coram arbitrio, q mortuus est, ualent coram arbitro nouiter electo? rñdeo, stã
7 dum est huic dec. ¶†Quæro, quid de testibus receptis coram arbitratore, dicit Ia. Bu. q si iste arbitrator habebat duplicem ptãtem. s. arbitri & arbitratoris, & fuit secutus formam arbitri, s. q fecit litem contestari, & testes iurare, q tunc licet in pronuntiando sequeretur formam arbitratoris, tamen adhuc hẽt locum hæc de-
8 cre ut l. ul. C. e. & ibi per Ia. Bu. ¶†Sed pone, arbitrator pronuntiauit contra dicta testium, quæ examinauit: petitur reductio ad arbitriũ boni uiri; nunquid ex dictis attestationib. fit reductio? & dico, si testes iurauerũt de consensu partium; standũ est attestationibus: quia iusm est conuentionale. hæc oia uera sunt, saluis pactis compromissi, quæ omnino seruanda sunt, ut no. dicit text.
9 in d. l. fi. 1. rñso. C. eo. ¶†Quæro, utrum arbiter ad loca multum remota possit citare partes, & dic q non fm Inn. qui dicit, q ubi cœptum est compromissum, ibi finẽ accipere dẽt: q intellige tam i arbitro, q̃ in arbitratore, & no. hoc: quia locus circunscribit id, q fit in loco ff. de arbi. l. cum dies. ff. de iudi. l. si locus. ff. de leg. 2. Ti
10 tia Seio, in prin. ¶†Sed quid si est actum, q in quocunque loco posit sñiam ferre, uidetur, q possit citare etiã ad ptes remotas, arg. ff. depoli. l. Lucius; q uerum est, si ptes in eodem loco sunt psentes, aliàs dẽt restringi ista ptãs arbitrio boni uiri. nec potest hodie citare ad unã ciuitatem, cras ad aliam cum dispendio partium, ar. C. de spor. l. j. ar. in l. media. §. fi. ff. de an. le. ¶Sed quid si est actum, q arbiter posit renuntiare semel, & pluries nunquid coram seipso testes producentur pluries sup
11 eisdem capitulis? rñ. quia hoc non dictat pactũ. ¶†Sed nunquid si semel diffiniuit totam causam. pt iterũ diffinire, & se corrigere? dic q non. nam ẽt de partium uoluntate non ualet sñia diffinitiua cõ aliam diffinitiuam, ut no. C. de transa. si diuersa q. gl. non est a lib; illa ergo uerba intelligantur de interlocutoria, uel ut posit addere, uel interrogare, declarare uel pronuntiare hodie de una pte pet torium, cras de alia, q ad ter non posset
12 ff. de arbi. quid tamen. ¶†Sed pro quot uicibus sonat ad uerbium pluries? rñdeo, de necessario significatu sonat pro tribus uicibus non in infinitum, ar. s. e. ca. licet & in aut. de testi. §. quia uerò. idem, si dixerit, semel & sæpius. Ista omnia aduerbia sunt multiplicatiua numerorum. ff. de eden. ubi. §. hæc uox. sed dictio iterum, bis significat. ff. de le. 3. fideicõmissa. §. si quis decem. s. quando profertur in repetitione obligationis, & ad multiplicandam præstationem, sed si ad repetitionem cautelæ intelligitur quoties opus est iustitia mediante, uel æquitate suadente: sed pone factum est compromissum cum termino mensis hoc adiecto, quod arbiter posit ad uoluntatem suam prorogare. ipse prorogat, usque quò erit arbitratus, uel ad totum tempus uitæ suæ, & sic in infinitum; nunquid ualet prorogatio? dixi quod non, ut uitietur infinitas, alioquin donec uiuit arbiter erit actor in adeundo iudice præpeditus. ¶Item habuit determinatum principi. ergo & finem certum debet habere. item dicta in præcedentibus uidentur sequentia limitare & esse in sequentibus repetita. ¶In contrarium facit, quia ubi uoluntas est domina, ibi est libertas nullis finibus coarctata. ff. de le. 3. fideicommi. §. si sic. Sol. iudex statui in terminum ad arbitrandum, quo elapso solutum est compromissum. ff. de dam. inse.

si finita, in prin. ff. de op. le. mancipiorum. Itē nomē uolūtatis relatū ad arbitriū, seu bonū utrum intelligit secundum eius qualitatem non enormiter, ut C. de do. pmiss. l. 3. per Dy. & sufficit, q licēat quadruplū tpis quenti, ar. C. de sen. q p eo, l. 1. §. fi. ¶ Ex pdictis appet, quid iuris sit de compromisso simplici, & qd iuris de duplicato. s. se-
13 mel, & pluries. † Quæro, si reus, nō uult optare, sed pœnam soluere, an possit? rñ. sic, ut no. c. q̄diu, de ap. i cle. nisi compromissum sit duplicatū p illā clausulam, rato manente &c. ut no. ff. de arbi. l. 2. imò uř, q l. ul. C. eod. non habeat locum, qñ compromissum est cum pœna, ut C. de ar. l. pe. in prin. sed ibi loquitur quantum ad uim executionis, sed quātum ad uim pbationum nō refert utrum cum pœna uel sine pœna, ea. l. §. ad hoc generali-
14 ter. ¶ † Quæro, nunquid attestationes receptæ coram iudice ualeant corā non iudice. i. arbitratore? rñ. sic, licet corā arbitratore pprie non fiat pbatio, ut no. In.
15 j. de iureiu. Quintaualis. ¶ † Quæro, utrū si testis iterū producatur, debeāt iterū iurare? glo C. e. l. fi. dicit q sic quia posset in inimicitia noua orta esse, uel alia noua cā, ut. ff. de dam. infe. l qui bona. §. si quis stipulaturus. Item quia est alia instantia, cum non sit successor, sed si esset succedaneus in eadem instātia, non deberet iterū iura-
16 ri, ut. C. de iura. ca. aut. in isto. ¶ † Sed hic subtiliter qrit Papa subrogauit delegatū in pcessu, pēdēte arbitrio, utrū hēat locū recōuentio? si tu inspicis naturā assumptā arbitri, non hēt locū reconuentio. Itē qritur, nūqd à snia huius subrogati possit appellari? & uř q sic inspecta natura sua propria. ¶ In ōrium uř inspecta natura sumpta. So. in primo puncto dicendū est q non hēt locū reconuentio: quia non est de hoc compromissum. ¶ Sed in scdo puncto dicendū est, q hēt locum appellatio: quia si oritur actio ex facto snia trāseunte in rē iu. ergo ne transeat pōt appellari totum istud ar. pbatur p gl. q est in l. j. C. de arb. q est ualde sin. sed cur tā uariè q in prio casu inspicitur natura assumpta, sed in scdo natura ppria? rñ. i prio inspicit principiū cāæ: sed i scdo terminus lit. ar. ff. de mi. l. 4. § 1. grauamina. tñ arbitri non reparabuntur in appellatione à diffinitiua; q ē no.

2 ¶ *Vide Rap. Coment. consi. l. & per d. Ale. in l. nemo potest in 7. col. & ibi Areti ff. de le. 1. & Ale. in l. 1. in 6. col. ff. de leg. 1.*

17 † Ex pdictis appet, si ex forma statuti ex snia arbitri, uel arbitratores nascitur actio iudicati, q à tali snia appellari pt, sicut à snia iudicis, & intra. x. dies. aliàs trāsit in rē iudicatam, & in commutabīr. ¶ In arbitrio uerū est, sed in arbitatore uř q licèt statutum dicat actionem oriri, intelligitur de cōd. ex. l. uel de ac. præscriptis uerbis: quia quædā spēs transactionis est de iure ciuili: ideo non appellatur: quia à pctu, uel quasi non appellatur, qui resultat facta relatione laudi ad litem per compromissum in arbitratorem in auth. ut differentes iudices.
18 §. 1. colum. 9. & infra de præben. nisi essent. ¶ † Pone, petita est reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis, iudex confirmauit, uel infirmauit illud, utrum poterit appellari? dicit Bartol. in l. 1. ff. de lega. 2. quod non: quia sententia assumit qualitatem arbitramenti. ista ratio uidetur bona in sententia confirmante: quia omne, quod sumit esse ab alio; sapit qualitatem eius: sed in sententia infirmante uidetur contrarium: quia uenit ad destruendum illam qualitatem, & sic eam non assumit, dic quod appellari potest ab utraque parte. C. de appella. ampliorem, in princip. ne iudicium claudicet: quia omne, quod claudicat, uitiosum est; & ideò natura fecit uulpeculis caudas, ut daret intelligere, q uulpes est animal malitiosum & uolubile hinc & inde, quas in laqueo sagax uenator includit. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Reprobationes testium duæ fieri tantum possunt, in princ. & nu. 1. & sunt odiosæ, & restringendæ, ibid. post casum, & nu. 1.*
Testes clericorum poterunt reprobari per clericos.
Decretalis huius intellectus.
Reprobationum ordo, & dilationes quæ.
2 *Reprobatorios testes quid efficiat.*
Dilatio probatoria est utrique parti communis: licet alteri statuta, & quando.

ICET DILECTVS. Duę reprobatiōes testium fieri pñt, & non plures. s. una ex una pte, alia ex altera Ber. in prima processus narratio. In scda ibi, mādamus, cāæ commissio &c. ¶ Casus. Inter epm ex una pte, & clericos eiusdē castri ex altera coram Cardinali quæstio uertebatur: procu. epi proposuit se adhuc uelle contra personas testium productorum super negotio principali dicere, subaudi & probare: supple è contra mandat quibusdā iudicibus, quod recipiant testes, quos partes producere uoluerint contra personas testium productorum super negotio principalis dñæ. & si rursus illos pars altera uel utraque uoluerit reprobare possit, tamen deinceps reprobatio denegetur, ne diutius negotium prorogetur. Ibi contra personas, no. literam, quæ j. repetitur, per quā uř, q hic dř in reprobatione cōtra personas, non habere locum in reprobatione attestationum. nam illi non est imposita meta improbatorij numeri per istud c. ut no. infra c. præsentium, in gl. no. secundū Inn. li. 6. Ibi, Partes, ergo hincinde erant producti testes: aliàs non diceret, partes, sed diceret pars episcopi. ¶ Ibi, Procuretis, facta specificatione cuiuslibet criminis contra personam cuiuslibet testis, ut infra eo. ca. 2. lib. 6. ¶ Ibi, Aspirare, & per hoc patet, quod reprobationes sunt odiosæ, & ideo restringendæ, & breues dilationes dandæ, ad hoc. s. c. licet, el 1. secundum In. Ibi, Deinceps. i. quintos contra quartos. & sic in infinitum. ¶ Ibi, Diutius, quod est absurdum. ff. de dam. infec. l. si finita. ff. qui satisda. cog. de die. C. de iudi. properandum,
1 in prin. ¶ † Quęro, quomodo intelligatur litera? rñ. si utraque pars produxit testes habeat illam unam productionem, & unam reprobationem reprobatoriorum testium: si autem una tm̄ produxit testes probatorios in principali, nec ipsa, nec aduersarius habet nisi unicā reprobationem, & in reprobatoriis seruatur æqualitas potestatis reprobandi: sic ergo fiet, quod testes clericorum poterunt reprobari per clericos probando contra personas eorum: ultra uerò non proceditur ad aliam reprobationem, & sibi imputet, si negligit probare. sic ergo fiet, quia prima dilatio dabitur utrique parti ad probandum, si uult probare. secunda ad reprobandum testes super principali pductos per aduersarium testiū reprobantium. ¶ Pone ergo, q reprobent, & quis uult reprobare personas eorum: datur secunda dilatio adhuc & deinceps non datur alicui dilatio ad reprobandum: quia non datur nisi una eneruatio eneruationis testium, & qui absorbet testes, eneruat testificata. & nota. quod ad reprobandum testes debet dari prima dilatio cum grandi causæ cognitione: secunda cum grauiori: tertia uerò ad reprobandum non datur ullo modo secundum Inn. ¶ † Et no. quod cōpassibilitas
2
facit

facit testes dici reprobatorios. C. de ꝯh. & commit. sti. optimā, non aūt exceptio: quia supponit antecedens uerū, licèt illud elidat. C. de ꝓba. siue possidetis. C. de exce. si quidem. unde omnes isti dicuntur probatorij tam qui recipiuntur super actione, q̄ exce. nisi sit exceptio falsi. ¶ Sed pone, ꝓbaui, qđ ꝓmisisti mihi. x. tali loco & tpe: tu post didicita testificata uis reprobare testes: quia dicis te fuisse alibi: dilatio est data tibi ad hoc, ī tuā dila. ego uo lo ꝑ alios testes probare ꝙ mei testes uerum deposuerunt tam in facto q̄ de earū ꝑsentia, nunquid possum? & vř ꝙ non: quia directè uenio ad probādū uetera capl'a post didicita testificata. ¶ In ꝯriū vř, quia dilatio [a] est cōis. C. de tem. in inte. rest. l. petendæ dicūt quidā, qđ meos testes coadiuuare possum probādo eos interfuisse illo loco & tpe, ut no. Inn. i c. cum clamorē dic ut ibi. Bald.

a ¶ *Vide per Ia. post alios in l. admonendi, in lectura in secū. gl. in tertio intellectu, in uer. tu autem subtilius elicere ex uerbis Bar. ff. de iureiur.*

S V M M A R I V M.

1 *Testi religioso non creditur, qui sine iuramento deposuit.*
2 *Professio facta intra annum non obligat in ordine mendicantium nisi religioni in genere.*
Quòd ago si non ualet ut ago, quando ualeat ut ualere pōt.
3 *Fratres Minores possunt esse testes.*
Professio religionis ꝓbari per testes ualet, & quos, & nu. 5.
Taciturnitas ī onerosis habetur pro cōtradictione, nisi ī casu.
Assertioni bonorum uirorum, si nemini praeiudicetur, creditur, & nu. 4.
4 *Dicto unius testis iurati an credatur, & nu. 3.*
5 *Professio probatur per confratres, & nu. 3.*
Feudum probari debet per curiæ pares.
Custos fratrum minorum potest agere nomine conuentus, & religionis suæ.

1 NVPER. † Non crediť testi religioso, qui sine iurō deposuit. scđa ibi, rñdemus. ¶ Casus. Quidā ꝑsbyter ingressus fuit ordinē Minorū, & intra annū exiuit. custos fratrū repetiť eū: qa dicit, qđ fecit ꝓfessionē, & ad hoc ꝓbandū īduxit quosdā fratres sui ordinis, q deposuerūt nō iurati ꝯdicente sibi ꝑsbytero. rñdeť, qđ non dēt credi testimonio alicui, q deposuit ī alterius ꝑiudiciū nō iuratus. ¶ Ibi, Probationis, q̄ ꝑsumiť, nisi ꝯriū ꝓbeť. ī. de reg. statuimus. ¶ Ibi, intrasset, & forte intra annum exi-
2 uisset. ¶ † Ibi, Fecisset, hodie intra annū professio facta non obligat in ordine mēdicātiū nisi religioni in gñe, ut. ī. de re. iu. non solū, li. 6. Nā sub specie ꝯtineť genus,
& expressa ꝓfessio ꝑt fieri intra annū, excipiť. n. à genere ordo mendicantiū; & sic si nō ualet qđ ago, ut ago, ualeat ut ualere ꝑt. ar. ꝯ. C. de co. non codicillum. so. aut spēs includit generalē materiā; & loqtur hic: aut non
4 includit; & loqtur ꝯriū. † Ibi, Ordinis, no. ꝙ fratres Minores pñt esse testes. No. ꝙ ꝓfessio religionis ꝑt ꝓbari ꝑ testes. s. ꝑ frēs illius religionis, dummō sint iurati. ¶ Ibi, Super hoc, q deposuerūt se interfuisse ꝓfessioni. Ibi, ꝯdicente. s. max. ī. e. c. de test. ẜm Host. nā in onerosis taciturnitas hř ꝓ ꝯdictione, nisi ubi quis se inscribi patiť, ut. ff. de fideius. tu. l. cū ostendimus. §. si. ubi est tex. sin. ¶ Ibi, In alterius ꝑiudiciū, ergo si nemini ꝑiudicať, ꝑt credi uni assertioni bonorum uirorū, ut. ff. de re
4 mi. l. non oēs. §. à barbaris. ¶ † Quæro, utrū credatur dicto unius testis iurati? & dic qđ non quo ad efficacem ꝓbationē, sed quo ad ꝑsumptionē creditur; & hoc, si alteri ꝑiudicať: sed quando nemini sit ꝑiudiciū, creditur uni testi. & iō ꝑ unū testē ꝓbatur, qđ aliqs sit baptizatus, uel qđ aliqs sit ordinatus, uel ꝙ ecclesia sit consecrata. & est ar. ꝙ sacerdotiū ꝓbetur ꝑ unū testē. & si testator mandauit celebrari ꝑ sacerdotē, utrunq; ꝓbabitur ꝑ unū testē, qa nemini præiudicatur. Itē, ꝙ aliqs egerit pniam spūalē, ꝓbatur ꝑ unū. s. per ꝯfessorē suū
5 ẜm Ber. hic, & ī. c. testimoniū. ¶ † Vltimò no. ꝙ ꝓfessio ꝓbatur ꝑ ꝯfratres: qa eis ꝑsentibus dēt fieri. sic feudū ꝓbatur per pares curiæ: quia ipsi debent esse ꝑsentes, ut in c. j. de feudo guardiæ. col. x. Adde unū notabile, quod est hic, uidelicet quòd custos fratrum Minorum potest agere nomine conuentus sui & religionis.

S V M M A R I V M.

1 *Testes diligenter, sigillatim ac secretò & separatim examinandi.*
Canonizatio sancti uiri qualiter fiat.
Miracula à quibus fiant, & uerè.
2 *Miraculum quid.*
De uita post mortem etiam inquiritur.

1
ENERABILI. † Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes, sub: udi secretò & separatim, ne unus subornet aliū. & si unus testis subornat aliū, non ualet eius testimoniū ẜm Ber. ꝙ tene menti. ¶ Casus patet petebatur à dño Papa, ꝙ canonizaret quendā sanctū uirū: Papa mandat suꝑ hoc testes recipi, q de uita & miraculis faciant fidē. & not. ꝙ non sufficit probare miracula sine uita: qa multi faciunt ea, q̄ vñr miracula cū fictione diabolica, & cū qbusdā incantationibus, & characterib. positis in subasellis, fingunt se suscitare mortuos, & eos facere comedere, ut refert magister historiæ scholast. suꝑ euangeliū in quadā historia itē legiť de quadā Pythonissa, q̄ suscitauit Samulē ad ꝑces Saulis regis, & suscitatio fuit ficta, non uera. sed Helias, & Heliseus in fide uēturi suscitauerunt uerè. i. fuerūt ministri resurrectionis, sed D. us fuit operatio
2 qñ ꝑ. n. id, qđ nō ꝑt fieri ꝑ hoīem uirtute humana, fit hoīs ministerio illud ē miraculū, dic ut in c. j. de reli. & ue. san. li. 6. Itē no. hic
b de uita post mortem inquiri. [b]

b ¶ *Vide plenè allegata per mo. in l. ij. C. qui test'a. facere poss. & ꝑ Curtiū cōs. edi. in fauorē hospitalis Papæ cōtra camerā.*

S V M M A R I V M.

1 *Repetenda examinato testis, qui obscurè deposuit, in prin. & nu. 2.*
Iudicum sigillis credi debet.
Sigillum ubi est, ibi firmitas & conclusio, & æquiparatur confessioni.
Testium dicta quando sigillata transmittenda.
2 *Examinatus non dicitur, qui obscurè deponit.*
Obscurum quod & quando interpretetur in testibus contra producentem, & nu. 4.
Interpretatio quando fiat contra producentem testes.
Obscuri testes quando repetendi.
3 *Promotor, uel instructor inquisitionis non efficitur dominus litis, & potest remoueri, quandocunque iudici placet.*
Iudex ex officio testes in processu inquisitionis & accusationis producere potest.
4 *Emisse me tali die si probem per duos testes, & aduersarius probat per duos testes, me alibi fuisse, si uolo post pu-*

blicationem attestationum alios testes producere ad confirmandum & fouendum dicta meorum testium. s. quod eadem die fui praesens, & emi, an possim.

CVM CLAMOR. Iterum examinandus est testis, qui ita obscurè deposuit, quod ex eius dictis non potest ueritas declarari. secùs ibi, uerum. ¶ Casus. Quidã Archiepiscopus erat diffamatus de multis criminibus: unde de mandato Papæ fuit informata inquisitio, super qua testibus publicatis apparet, quod deposuerunt confusè, ita, quod intelligi ueritas non pôt; Papa mandat eos iterũ examinari diligentius, & tam eorum dicta, quàm aliorum sub sigillis delegatorum sibi fideliter deferri. Clamor ualidus idẽ est, quod fama
1 agitans populum. efficax enim est ad inquirẽdũ. ¶ † Ibi, Sigillis, no. iudicum sigillis esse credendũ. ubi sigillũ, ibi firmitas & conclusio, ut C. de re. ec. non ali. l. ij. & ibi no. & quãdo dicta testiũ transmittenda sint sigillata, vide. j. de fide constitutus, in fi. sigillũ operatur idẽ, quod confessio, & consensus. 2. q. 7. sicut inquit, per ar. no. primò quod contra diffinitiuã est inquisitio formanda sine ca. C.
2 de of. rectoris prouin. l. iustissim os. ¶ † Itẽ no. quod non dicitur examinatus, qui obscurè deposuit: quia nullũ est testimoniũ eius. Itẽ uerba obscura pro nullis habentur. ff. de leg. j. Titiæ textores. & ideo uerum obscurum, quod intelligi non pôt. ff. de iur. fi. l. ita fidei, & no. ff. de pac. l. ueteribus. opp. quod obscuritas interpretetur contra producentem, ut. s. de proba. in præsentia. So. aut obscuritas hẽt duplicẽ intellectũ; & loquitur ibi: aut nullum congruũ recipit intellectũ; & loquitur hic. sed uerum, quod imò fiat interpretatio pro producente. ff. de iu. fi. qui s intentione. sol. ibi loquitur in prin. cãæ: hic in medio, ut no. s. de resti. spo. cũ ad sedem. ¶ Op. quia post publicationẽ testiũ non debent testes recipi. so. hic nihil fuit publicatum. quia testes nihil dixernnt. ff. de iniuſ. test. si binæ tabulæ. ¶ Quid ergo, si aliquis deponit clarè, aliquis obscurè hoc casu constat didicita testificata? dic tñ sm Inn. quod testes obscuri debent repeti, & noui etiã testes pñt ex offi. iu. produci: quia spãle est in inquisitione, ut non attendatur ibi publicatio testium quãtũ ad hoc, quin testes semper producantur. & est rõ, quia non timetur subornatio neque ex parte delatoris, quia fama: nec ex parte producentis, quia iudex, cui non concludit publicatio: quia semper habuit no. dicta testium: si aũt sumus in alio processu, quàm inquisitionis testes obscuri non essent repetendi ad petitionẽ partis, sed ex officio iud. & incontinenti, non ex interuallo sm Inn
3 hic, & s. c. per tuas. ¶ † Quæro, quid de promotore, ue de instructore inquisitionis? dicit Inn. quod iste non dicitur pars: sed minister, nec efficitur dñs litis: & ideo potest remoueri, quãcunque iudici placet. vñ non hẽt ius in inquisitione. certè ex hoc sequitur conclusio, quod non possit producere testes, sed solum noiare iudici, & iudex producat eos, ar. eorum, quæ subtiliter no. ff. de inof. te. si suspecta. & quod si fiat dñs litis, apparet: quia in causis capitalibus, nec procu. efficitur dñs litis; ideo nec testes producere pôt, & ideo post didicita testificata nõ pôt testes producere: sed si dicamus, quod possit producere testes, talis promotor inquisitionis tenetur ad pœnã talionis & iõ facit litẽ suã, & est propriè aduersarius, ut. ff. ad Tur. l. j. §. incidit. scias tñ quod non solũ in processu inquisitionis, sed & ẽt accusationis iudex ex off. pôt testes prdoucere. C. de abo. l. ij. & no. in aut. de tab. in prin. ff. de condi. ob. tur. cãm. l. idem est. §. si mihi & ti-
4 bi. per quã gl. ita disputãdo terminauit do. Bar. ¶ † Sed pone, per duos testes probaui me emisse die tali: aduersarius probat per duos testes me ea die fuisse alibi: uolo post publicationẽ attestationũ alios testes producere ad confirmandũ & fouendũ dicta meorum testium. s. quod eadem die fui præsens, & emi, nunquid possum? dicit Inn. quod sic: quia in primis capitulis non intenta ui. lo cum, & diem. dixi. s. c. licèt dilectus. ¶ Quid si testis dicit se nihil scire? rñ. iste non deponit obscurè, & licèt non probet negatiuam actus, probat negatiuam sensus. ff. de reb. du. l. si is qui ducenta. §. utrum. Bald. Alpinatus doctor.

SVMMARIVM.

1 *A testimonio repellitur in crimine perseuerans, in prin.*
Ex crimine quolibet quando oriantur actiones duæ.
Testis repellitur à testimonio propter notam infamiæ.
Fama bona quæ.
Infamia quotuplex, & quibus casibus contrahatur, & remittatur & nu. 2. & 5. nu. 7. & quid sit nu. 4. & nu. 7.
2 *Infamia iuris quandoque remittitur ex genere pœnæ dictoris.*
3 *Excommunicatus an sit infamis de iure ciuili.*
4 *Infamia facti an possit esse occulta.*
5 *Crimen notorium an infamet infamia iuris ciuilis.*
Notorium non pronuntiat, sed declarat, & non infamat nisi de facto, & eius uis.
Mutatio status requirit sententiam.
Occultum legis scripta quid non censetur.
Emendatum ecclesia non spernit.
6 *Periurus aliquando non est infamis.*
Iuramentum promissionis & etiam testis est de futuro, & quomodo hoc secundum capiatur.
Testis iurando nihil promittit, neque contrahit.
Infamia dictior quæ.
Durius agitur cum uiua uoce, quàm mortua legis.
7 *Infamia surgit ex re inter alios gesta.*
Infamia caput sequitur.
Teste suo quis uti debet cum sua causa, uti ꝗsque.
8 *Infamia facti in causa criminali repellit testem.*
Testificari est honor, à quo repelluntur infames.
9 *Pœnitentiam quem egisse, qualiter probetur.*
10 *Actor, uel reus, si sit criminosus, an possit obijcere testi, quod ipse est criminosus testis.*
11 *Seruus accusatus in iudicio, uel excõicatus an possit obijcere testi de seruitute testis, uel excommunicatione eius.*
12 *Excommunicatus an repellatur à testimonio, si absolutus est ab excommunicatione.*
Excommunicatio fertur ob contumaciam, non propter crimẽ, & ideo non probat crimen excommunicationis sententia, & uide nu. 14.
Banniti propter contumaciam non dicuntur banniti propter crimen, nisi statuto secus caueretur.
13 *Excommunicatus an sit similis exauctorato.*
14 *Excommunicari pro crimine an quis possit aliquo casu.*

TESTIMONIVM. Perseuerans etiã in crimine ciuili repellitur à testimonio: emẽdatus uerò non infamis admittitur in ciuili mota ciuiter. fallit in periuro, in criminali etiam emendatus repellitur, si criminaliter intentatur. Et sunt duæ partes principales, primò tractat de criminoso perseuerante in crimine: ille repellitur in ciuili & criminali. secunda ibi, si uerò. de emendato: iste non repellitur, nisi eum sequatur infamia

infamia iuris.hoc est uerũ.in cã ciuili uel cũ de crie ciuiliter agit fallit in piuro,qui sp repellitur.si uero sit emẽdatus,& agitur de crie criãliter repellitur à testimonio crie pbato ꝯ eũ in alio iudicio, ꝙ probaĩ eo ꝙ fuit ꝯuictus,uel cõfessus,uł nũc sup exceptiõe ꝯuicitur uel alś fuit repulsus tanꝗ criminosus ita, ꝙ grauata est eius opi.¶Ex hac di.patet casus in terminis. q̃situ fuit à Papa si testi obiicitur crimẽ,utrũ repellatur eius te moniũ?rñ.Papa distinguendo,ut in lra.no.ꝙ ex quolibet crie oriuntur duæ actiones ciuilis & criminalis:ꝙ uerũ ẽ,si materia li.hoc patiatur:quia sit pecuniaria, ut.ff.de fal.q̃ noie.ff.p so.uec ꝑtermittẽdũ,ubi de hoc & habes gl.no.in l.ul.ff.de pri.deli.aduerte,ubi oritur criãlis,ibi ciuilis;fallit in statutis nouã accusationem & regularem producẽtib.dicit statutũ, ꝙ uilla tenetur fisco in x.si non capit malefactorẽ nam p hoc nõ tenet emendare dãnũ passo, cũ tale statutũ sit ꝯ iu.cõis regulas,ut in aut.ut nulli iu.in prin.de rest.spo.cũ ad sedẽ. ẽ ꝯ oritur ciuilis,&nõ criãlis,ut ex leui culpa,q̃ nõ hẽt in se iniuriã.l.si quis non dicã rape,C.de epi.&cle.No. ꝙ pseurans in crie repellitur à testimonio indistinctẽ.
1 ¶†Et ad intelligentiã dicendorũ præmitte,ꝙ pp notã infamiã in teste testis repellitur à testimonio,ut. ff.de te.l.3.§.pe.& ff.de sena.l.Cassius.Item scias, ꝙ bona fama non est aliud, q̃ integritas uitæ,ut.ff.de ua.co.l. cognitionũ.infamia ãt triplex est.s.ciuilis,canonica,& infamia facti:ꝯhitur ãt ciuilis infamia trib.modis.nã iter dũ ꝯhit ipso facto in quibusdã casib.expressis in iure, interdum p sñiam diffinitiuam,s.iudicis, non arbitri item per interlocutoriam non ꝯhitur infamia iur. & iõ sñia banni,cũ sit interlocutoria,non infamat, ut. ff. de ar.quid ergo.§.quantũ,& §. ex compromisso. an ãt cõfessio infamat,dic ut l.qm.ff.de infa Interdũ ex gñe pœnæ,ut si quis est mandato iudicis cã cognita fustigatus,ut.ff.de infa.l.2.§.ignominiæ,& §.miles, & l.ictus fustium.infamia ãt facti est cũ quis est notatus apud bonos & graues,ut.ff.de do.l.non dẽt.& ff. de obsequijs. l.honori.
2 ¶†Eꝯ infamia iuris q̃nq; tem tritur ex gñe pœnæ durioris,ut.ff.de infa.l. quid ergo. §. pœna grauior:q̃nq; per restõnẽ in integrum,& hoc dupłr,aut p uiã iustitiæ,ut qñ minor restituitur in integrum per ꝑtorẽ,uel per uiã grẽ,ut qñ princeps in integrum restituit,ut l j.§.de qua.ff.depo.& C.de nu.l.imperialis.sed aduersus malos mores perseuerãtes princeps in integre.non ꝑt,ut no.C.de sen.pas.l.in qõne,& l.fi.C. si nuptiæ ex rescripto petantur.Itẽ nõ ꝑt funditus abolere infamiam inflictam ex gñe pœnę. ut.ff.de cap.l. in bello.§.factæ,licet eius effectum possit per oĩa absorbere ut d.l.imperialis.Et si imperator dicat,restituo te natalib.uſ restituere famæ,ut in utraq; aut.qui.mo.na.ef fi.le.Alia est infamia canonica
3 ¶†Sed nunquid excõicatus est infamis de iure ciuili?rñ.non,quia excõicatio est q̃dam interlocutoria,uel interlocutoriæ similis,cũ possit relaxari, ut.s. de const.c.ex literis. in ꝯtrium uſ tex.in c.dño guerram.§.j in usib.feudo.tñ esto,ꝙ esset infamis excommunicatione durante,desinit esse infamis statim,qñ est absolutus:quia sñia excõicationis est medicinalis non mortalis sm Inn & oẽs.
4 ¶†Quæro,nũquid infamia facti possit esse occulta?rñ.non:quia infamia facti non est aliud,quam uitæ sordes,& utilitas diuulgata apud bonos & graues & multitudinem hominum,& iõ crimen occultum non infamat infamia facti priusquam est publicẽ detectum,sed infamia iu & de
5 iure bene ꝑt esse occulta,ut no.ff.de te.l.cum l. ¶†Sed nunquid notorium crimen infamat infamia iuris ciui. dic ꝙ non , quia quoad hoc non est æquiparatũ sñiæ. notorium.n.non ꝓnuntiauit,sed declarat ac status mutatio reqrit sñiam,ut l.j.ff.de cur.fur.& nulla.l. caueatur,ꝙ notoriũ infamat,nisi de facto,ut patet intuenti. l.j.ff.de his qui no.infa.¶Itẽ ubi ꝑcisẽ requiritur sñia, ibi notoriũ non hẽt uim sñiæ,nec uim iudicij,nec uim c tationis,ut eleganter no.ĩ de testi.cog.super eo, per Be.in 2.gl.iste tñ reatus oẽm honorẽ excludit , ut l. 1. C.ubi sen.uel claril. ¶Sed nũquid per exceptionẽ rñ. nõ de iure ciuili:sed de iure canonico grauat infamiã durantẽ,donec agatur pnia:postea nõ durat infamia,licet durat inhabilitas testificandi ꝓpter puritatẽ quæ requiritur in teste,ẽt in iureiu.& quia semel malus in eodem gñe delicti,ut in regula,semper malus.ꝙ dixi, ꝙ notorium non infamat infamia ciuili,fallit.ff. de ritu.nup.palam.C.de infa.improbum fœnus , occultum ut dixi q̃nq; infamat de iure,ut si uidua nubit infra annum luctus,licet occultissimẽ.C.de secun.nup.l.j.& est rõ:quia nihil legi scriptæ censetur occultum.ff.de condi.ob cau.si petã.§.si seruũ. & usurarius ex clementia canonis recuperat famam,si ꝑstat cautionem debitam. Itẽ no.in uerbo emendatus,ꝙ ipm emendatum contritum,& humiliatũ ecclesia non spernit.C.de epi.audi.l.
6 3.¶†Item no.ibi,Periurij,ꝙ aliqñ est piurus,& tamen non est infamis.s.infamia iur. & de iure ciuili hoc est planum,ut.ff.de infa.l.Lucius,& ff.de pæ.l. ꝙ ad statũ sed de infamia canonica,cum talis reatus non committatur absq; dolo,ut.C.de fal.nec exẽplum,uſ,ꝙ omnis periurus ẽt post peractam pœnitentiam repellitur à testimonio de iure canonico,& ẽt de iure ciuili, & no. ff.de re mil.l.qui cum uno,in uer.absolutus.¶Sed uſ, ꝙ omnis periurus sit infamis,ut.C.de transa.l. si quis maior.Solu.ibi periurus dederat duplicem fidem,s. pacti,& iuramenti.sed testis non paciscitur,& sic non delinquit nisi in uno,quia mentitur:sed promissor delinquit in duob.nam delinquit in fide promissionis, & in fide iurationis;& iõ durius agitur cum ipso quantũ ad infamiã.itẽ ibi.l.ultra procedit.sed gl.in d.l.Lucius,dicit,ꝙ iurm promissionis est de futuro:sed iurm testis ẽ de ꝑterito;ꝙ falsum uſ quia testis iurat se dictuꝝ ueritatem,& sic de futuro,ut.ff.de uer.ob.l.v.§ satis acceptio.de futuro dico quoad dicen. sed de ꝑterito quoad essendum.& sic intellexit Accur.¶Sed statim opponitur.testis iurat,ꝙ dicet ueritatem,ergo promittit dicere ueritatem.igitur si non dicit uerum,est falsus in promittendo & iuran.so.qui iurat,nihil promittit: qa ex ordinis necessitate hoc facit,non sponte etiam si diceres, Promitto uerum dicturum. unde testis iurando non contrahit debitum conuentionale, nec quasi contrahit. Aliud.n.est contrahe e,aliud ex ordine facere, ut dicit tex.no.in l.cum unus,in prin.ff de bo.auc.iud. poss.Et no.ꝙ infamia iuris ciuilis est durior,quam infamia canonis.nam durius agitur cum rigore, quam cum æquitate,nisi æquitas sit remota a iure,quia prohibita est in aut.de iud.§.oportet.Item no.quod infamia per sententiam durior est,quam infamia canonis. quia durius agitur cum uiua uoce;quam mortua legis
7 scriptæ,ut.ff.de ar.Celsus,sm In.¶†No.ibi,in alio iudicio infamiã surgere ex re inter alios gesta,& sic res alibi gesta,alibi infamat,& res iter alios acta infamat quoad homines bonos & graues,& qui dicantur graues, habẽs.s.c.licẽt ex quadam.& infamia caput sequitur sicut lepra,ut eleganter legitur & no.ff.de postu.ex ea infamiã enim est citatrix naturalis status.ff.de uar. cogn.l.cognitionum.§.minuitur.& est duplex infamia, s.

interior, quæ cõstat legis dispõne, & exterior ex uulgi diffamatione, & est rõ pdictorũ, qa ille, q pducit testẽ dẽt eo uti cũ sua cã suisq; uitijs, ut. s. c. licet ex quadã. Nõ ob. ff. de infa. l. Lucius: quia aliud est de iure canonico, aliud de iure ciuili quoad hũc effectũ uidelicet
8 quo ad testificãdũ. † Vlterius no. q in cã criali infamia facti repellit testẽ, & est rõ, quia testificari est honor à quo repellunt infames, ut. C. de dig. l. iudices, li. 12. &
9 ff. ad Car. l. 3. §. duæ cãæ. ¶ † Quærit Ber. quař pbetur quẽ egisse pniam? rñdet gl. q p iurm sacerdotis; q uerũ est de pnia cordis, quæ in cõfessione peragit. sed ista pnia non est sufficiẽs in iudicio, nisi pbetur, q peregit pniam sibi iniũctã: tñ si est talis pnia, quæ fiat i secreto ut ieiunare: qa neminẽ lædit, aut psumit ẽm In. aut sal tẽ stat eius iurõ: quia ex quo cõfessus, psumit bonus, ut.
10 l. nõ oẽs. §. à barbaris. ff. de re mi. ¶ † Quærit Ber. ecce actor, uel reus est criosus nunquid poterit obijcere testi, q est criosus ipse testis? Dicit Ber. q nõ: quia oĩs, q recipit fungitur loco rei ẽm Ber. In ista. n. emergẽti est reus, ẽt si in pricipali eẽt actor. ¶ Sed ꝯ Ber. uř casus. C. de hær. l. qñ. §. inter se, ubi hrticus ꝯ testem hæreticũ non opponit de hæresi. sed ibi iõ quia damnaret i alio q approbat in seipso, & sic esset sibijpsi ꝯrius, ut. C. de inof. tes. in arenã. ff. so. ma. cũ mulier, & uide q ibi scri-
11 psi in subtili lectura mea infortiati. ¶ † Quæro nũquid seruus accusatus, in iudicio, uel excõicatus possit obijcere testi de seruitute testis, uř excõicatiõe eius, rñ. sic ẽm Ber. & est rõ, quia psona pponentis fundata est in
12 iudicio, sed nõ psona testificantis. ¶ † Quæro cũ In. nũquid excõicatus repellař à testimonio, si absolutus est ab excõicatione? & uř q sic: quia semel criosus. ¶ In ꝯriũ uř, quia snia excõicationis non fertur pp crimen, sed pp contumaciam; & iõ pp sniam excõicationis, nõ pbař crimen, ẽt si excõicator dicat in snia: quia furtũ fecisti, & monitus, ut cõpareres, & satisfaceres, non satisfecisti, ideo excõicamus te. & est duplex rõ una naturalis: quia sæpe excõicař quis iniustẽ: alia est per puncta rõnis: quia immediata cã excõicatiõis est cõtumacia, & non crimẽ & cõtumacia non infamat ẽm Inn. Et no. ualde dictũ, q bãniti & cõdemnati pp contumaciã non dñr condẽnati de crĩe, nisi statutum hoc dictaret, q condemnenř de crimine & q puniantur, acsi crimẽ esset pbatũ. non ob. ff. de in litẽ iur. l. j. quę. l. ẽ multum no. & inducitur ad probãdũ, q nunq̃ sit pœna criminis sed pœna cõtumaciæ: quia ibi sunt duo penitus separata, s. debitũ originale, & pœna adiuncta pp contumaciã uñ illa. l. bene probaret, q si una ẽ pæna originalis maleficij, alia contumaciæ, q pœna contumaciæ non eẽt pęna delicti, sed ex accidenti emergeret post q̃ delictũ assumpsit ppriã formã pęnæ. reuertor ad iurm. & uř, q absolutus ab excõicatione adhuc remanet infamis, sicut q condẽnatus soluit suã condẽnationẽ. nã qui soluit fateri uř, ut dicit. l. illa no. ff. de ta. exhi. l. locum. §. si quis dolo. solutio. imò non uř fateri: quia uř reddere
13 in inuitũ, ut. ff. de le. 3. li. xj. §. si rẽ. ¶ † Quæro, cũ Inno. utrũ excõicatus sit similis exauctorato? & breuiter dic, q nõ: quia exauctoratus est infamis ex gñe pęnæ excõicatus ãt ex gñe snię, quasi interĩ deportatus p sniam, di-
14 cit gl. no. inst. de ca. di. §. minor. ¶ † Vltimò, quæro, nunquid sit aliquis casus in quo quis excõicetur pro crie? rñ. q sic, quando quis excommunicatur ipso facto licet & ibi sic in tali facto cadat satisfactio: quia maleficium interpellat: quædam cõtumacia cohæres: quia non satisfacit. nam fur. & raptor semper sunt in mora; & hoc est subtile ad intelligendum. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio quarta, ex qua sequitur productio, an debeat concedi.*

Publicatio attestationum mearum & aduersarij impedit aliorum testium productionem iuncto texto, uersi. testificata.

2 *Positioni negatiuæ, si statutum dicit, quod non debet respondere quid iuris, si aduocatus fecit positionem negatiuam in ueritate, ac significatione, sed uoce affirmatiua, quia dicit, quod res fuit absque eo, &c.*

Positionum conceptio de corpore libelli trahenda, & an negatiuarum conceptio per uerba affirmatiua sit legitima.

Ad aduocatum pertinent uulgares formulæ, & habet is ad omnia mandatum, quæ natura patrocinij requirit.

Iuramentum quod iterabile.

3 *Iudici si liquet, quod sufficiens productio facta sit etiam secunda dilatio, uel tertia non debet dari.*

4 *Testificata aduersarij, & non sua si quidem didicit, an debeat habere dilationem ad confirmanda testimenta sua.*

Contrarium unum qui uidet, & reliquum uidet.

5 *Testificata si quis subtraxit, & non uidit scripturas, sed testes ei prædixerunt, uel post certificauerunt, an didicerit testificata.*

Quid si didicit ab aduersario, uel prius casu, quàm ex proposito uidit testes.

Percunctari, quid significet, & percunctatus testes quis dicatur.

6 *Iudex si uelit publicare attestationes, sed pars dicit domine, non publicetis, quia testes mei sunt in captiuitate uel ultra mare expectetis, quod reuertantur, & quod deponant an iudex teneatur expectare.*

Restitutio in integrum conceditur ad probandum per testes impeditos in termino producendi ex summaria cognitione.

7 *Prorogare tempora statuta à. l. uel à iudice de speciali mandato, iudex an possit ex magna causa.*

8 *Dilatio statuto si cauetur, quod si accusatur intra octo dies a die banni non comparuit habeatur perinde ac si esset conuictus, & proprio ore confessus: si iste non potuit comparere propter discrimina itinerum, quia fuit in maioris alibi inclusus in uinculis, an currat ei.*

Prorogare terminum iudex ex causa potest, & nu. 7.

Dilationum una an in aliam confundatur.

Confessiones in quacunque iudicij parte fieri possunt.

VLTRA TERTIAM. Ponit formã ẽm quã datur quarta productio testiũ, & aliàs dari non debet, & sunt duæ partes. primò regula. secundò casu ex cepti, ibi, nisi. ¶ † Ca-
1 sus. Fuit quæsitum à Papa, petitur quarta productio testium. i. quarta dilatio, ex qua sequitur pductio, nunquid dẽt concedi, rñ. q nõ, nisi cũ legali solẽnitate, quæ talis est, uidelicet q iurabit, q nec p se, nec p alium testificata subtraxerit, nec fuerit percunctatus, nec per dolũ, aut artẽ aliquam petit quartã productionem: sed iõ petit, quia testes, quos desiderat de nouo producere prius nequiuit habere. ¶ Ibi, Productionem. i. dilationem ex qua sequitur productio. ¶ Ibi, Testes; de instrumentis dic, ut j. de fi. instrum. c. cum dilectus. ¶ Ibi, Iuramento, corporaliter præstito. Ibi, Testificata, sua, uel aduersarij. ¶ Ibi, Artem. i. machinationem, siue calumniam, & ponitur in mala parte pro fallacia animi.
2 ¶ † Dicit statutum, quod positioni negatiuæ non debet

dēt r̃ñderi.mō aduocatus fecit pōnem negatiuā in ueritate ac significatione,sed uoce affirmatiua . qa dicit res fuit absque eo &c.rñ. hac arte uerborū statutū nō dēt circūueniri,gl.est fin.in c.ul.de resc ri. in cle. Porrò aduocatus ponere pōt de corpore tm̃ libelli. quia ad eum pertinent uulgares formulæ.ff.de interro.ac.si de sensor:quia statim,ꝙ est assumptus aduocatus , vr̃ hr̃e mandatum ad oīa,quæ natura patrocinij requirit . C. de erro.aduo.p totū,& l.j.post prin.ff.de eden.Ibi,Nequiuit,de facto forsitā hoc uerbū sonat, uel prius erāt excōicati,mō absoluti,uel prius inimici, post recōciliati.& no.ista exēpla.¶Op.ꝙ iterū nō iuretur.qa post li. cō te.semel tm̃ est iurandum de calum.ut C.de iur. cauū.hoc sacr̃m,sol.istud iur̃m est alterius gñis, quia ueritatis f̃m Ber.& est iur̃m purgationis doli præsumpti
3 sic.C.de pæ.iu.qui ma.iudi.aut.nouo iure.†Op.si testes hr̃e non potuit,ergo sine hoc sacro datur noua dilatio ut C.de fer.l.orone sol.ꝙ ibi dr̃,p istud.c.supplerī.Præterea hic non constabat de impedimento nisi per iur̃m l.deferen.à iudice,sed si iudex non uult iur̃m deferre, quia cōstat ei in sua conscientia,ꝙ per calumniā petitur,uel superuacuo,uel cā differendi, litem cum iuro, ꝙ ipse sibijpsi detulit,non creditur,ut not.dicit tex.i l. iij.§.j.ff.de iureiu.imo plus dicit Ber.& est no. dignum, ꝙ si iudici liquet,quod sufficiens productio facta sit,ēt secunda dilatio,uel tertia non dēt dari;quia ex officio suo dēt abbreuiare lites,cū materia dilationis sit amputanda,ut C.de tem.ap.l.ij.in prin.†Quæro,quędam
4 didicit testificata aduersarij,& non sua,utrum debeat hr̃e dilationem ad confirmanda testimonia sua?dic qđ nō f̃m Ber.& Inn.f.si testificata aduersarij sui sunt suis directo ꝯ̄ria,quia qui uidet unum contrariorum, uidet & reliquum,ut instit.de his,qui sunt sui iur.i prin. secus,si essent indirectè ꝯ̄ria,ut actio,& exceptio,ut C. de exce.si quidem.item.C.de contrah. & commi. sti.l.
5 o ptimam,in fi.¶Mō quæro una cum Inn.ecce , ꝙ quis subtraxit testificata,non uidit scripturas, sed testes ei prædixerunt,uel post certificauerunt?rñ. iste non didicit testificata,sed didicit nudas uoces testiū ; & iō hoc non ob.sibi producenti.idem,si didicerit dicta testium ab aduerlario,quia non dēt ei credere.nam isti posśēt mentiri,sed scriptura non mentitur.facit.ff.de trāś.de his controuersijs,& l.non est ferendum,& ff.quēad.te. ape.l.j.¶Sed pone,ꝙ uidit testes discursoriè,& potius casu,q̄ ex proposito;dicit Inn.ꝙ non dr̃ per contatus , tum quia non uidit ad plenam intelligentiam, tum qa iste casus nō dēt ei obesse.¶Et conclude,ꝙ ex proprio significatu uocis percunctari dicit,ꝙ est idem, ꝙ cū diligentia inspicere,& plenè per omnia scrutari f̃m Inno.ego dico,ꝙ satis est,ꝙ plenè uiderit,legerit, & intellexerit substantialia,ēt si totam scripturam nō prospexit,ar.ꝯ̄.de fi.instr.contingit.C.de preci. impe. of.l. fi.sic intelligitur ff.de le.inciuile , quod cum ibi dicit tota.l.prospecta,intelligitur in substantia uisa.& intellecta,ut l.j.§.j.ff.de his,quæ in test.delen. debet igitur percunctantem oculata fide uidisse,quia oculus nō mētitur,ut institu.de gra.§ sed cum magis.sed an cæcus, pōt didicisse testificata?uī ꝙ non,quia non pōt legere, licet possit audire.dic,ꝙ per se non pōt esse percunctatus,sed per procuratorem suum,uel aliam personam a se suppositam,ut in aut.de test.§.quia uero.¶Sed ecce, ꝙ post illud iuramentum solenne subornauit testes. i. instruxit,ut pro eo testificarentur,nuuquid ualent eorum dicta?rñ.non.sed si primi testes essent subornati , bene ualerent eorum primorum testimonium,nisi probaretur falsum,uel suspectum dixisse,ut elegāter not Gof.in tit.de senatuscon.Lib.& hæc sunt bene notan
6 da & quotidiana.¶†Quæro una cum Inno.iudex uul publicare attestationes.Dicit pars, domine non publicetis,quia testes mei sunt in captiuitate, uel ultra mare:expectetis,ꝙ reuertantur, & ꝙ deponant.Nunquid iudex tenetur expectare? rñ.ultra dilationem legalē expectere non tenetur,sed debet publicare testes , tñ pp illos reuersos postea dabitur in integ.resti.ad probandum per ipsos.Nam beneficium restōnis non tollitur p coniecturā subornationis,& cōceditur hæc restō ex summaria cognitione:quia incidēter petitur f̃m Inno.& nō cōceditur ad alios testes nisi adeos, qbus fuit impeditus tex.est sing.ff.de iureiu.l.admonēdi.in uerbo quibus solis.Sed op.si iudex scit impedimētū testiū ergo snia erit nulla?tum quia nō liquet de cā,tū ēt qa lex expresśè vr̃ hoc dicere.ff.de re iud.q̄sitū.sed ibi loquitur in parte absente,non in teste : quia sit non ē de substantia,testis ut pars. Item licet nō sit liquidū per
7 hos testes absentes,pōt esse per alios.†Quæro, nūquid iudex ex magna cā possit prorogare tp̃a statuta à.l.uel à iudice de spāli mādato?ut C.de dila.l.j.rñ.sic,sed nō imoderatè,Inn.exēplū,si impedimentū est,quia p mare nauigari non potuit,nec per terram iri. Nam nihilominus currit dilatio ipso iure,licet detur in integrū restō f̃m Inn.¶ Hæc uerba sunt multum utilia ad qōnē quotidianam.†Statuto cauetur,ꝙ si accusatus intra
8 octo dies à die banni non comparuit, habeatur pinde, ac si esset conuictus,& proprio ore confessus,Pone,ille non potuit comparere pp discrimina uiarum , uel qa ui maiori fuit alibi inclusus in uinculis , nūquid ei currit dilatio?rñ.sic,sed datur i integrū restō.¶Itē si anteq̄ reuertatur, petat ꝓrogatio termini,iudex potest prorogare terminum:quia ꝙ est omissum a statuto,nō debet omitti p religionē iudicantis,ut ff.de test.l.quæsitum scio.dicit Inn.ꝙ prudēter facit pars aduersa,si nō petit copiam aliàs articulorum producendorum,quia articuli potius expediunt producenti , q̄ sibi. porrò si expedit,ꝙ statim producēti uel producturo articulos assignetur solennis dilatio ad probandum,& cōcludit, ꝙ ei consentiat f̃m Inn.idē ait vnā dilationem in aliā nō cōfundi.uñ si hēt dilationem trium mensium ꝓ testibus eiusdem prouinciæ,habebit sex alios pro continentibus prouincijs,& nouem alios de partibus ultra marinis.Ego puto,ꝙ iudex possit ad hæc oīa assignare nouem menses,ar.ff.ad Car.ideoq;.Idem ait,ꝙ imputet sibi,qui habet dilationem ad probādum, si nō fuit solicitus in omnibus,quæ natura probationum requirit.ultimò dicit,ꝙ confessiones possunt fieri in quacūque parte li.& uerū est,quia & post sniam,ut no.ff. de condi.inde.l.ul.in prima gl. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Accusatus pendente accusatione an possit in testem produci.*

Testimonium,& Accusatio. } *idem operantur in repellendo.*

2 *Accusatus pendente accusatione an possit esse testis in causa ciuili & exercere suum officium.*

3 *Accusatus appellatione pendente an possit esse testis.*

4 *Accusatus non admittitur in excepto crimine contra eū, qui est bona fama.*

Probationes qui subtrahit, confiteri delictum uidetur.

NON

NON dēt. Ponit regulam, & casum exceptum secundo probat per duo similia. Casus.
1 † Quæsitum fuit, utrum accusatus pendente accusatione possit in testem produci? R̄n q̄ nō, quia nec aliū accusare, nec alios suscipere potest ḟm primum dictū. fallit in criminibus exceptis.h,d. Ex hac decr.no. q̄ testimonium, & accusatio æquiparantur in repellendo, similiter ordo.
2 † Quæro, nunquid accusatus accusatione pendente possit esse testis in cā ciuili? & vr̄ q̄ sic, qa interim remanet in officio suo, & interim subditi tenētur ei obedire, & no.b̄n hoc dictum de obedientia. idē ergo dicemus in tabellione, q̄ accusatione pendēte licēt ei conficere instr̄a, de quibus est rogatus, arg. ff. de sol. quod si forte. §.j. & l. reo criminis. sed nouum officium interim assumere non potest, ut C. de proc. l. reū criminis, & ff. de pub. iudi. is qui reus, nec ad nouū honorem, ut ff. de mu. & ho. l. reus delatus.
3 ¶ † Quæro, nūquid appellatione pendente possit esse testis? & dic q̄ sic: quia est integri status, & hoc in ciuili: secus in criminali ḟm Ber. ita debet limitari gl. Accur. quæ est. ff. de inf. l. furti. §.j.
4 † Vltimo scias, q̄ in excepto crimine accusatus non admittitur ꝯ eum, qui est bonæ famæ secundum Inn. q̄ est uerum, nisi reus forte læsæ maiestatis fecerit eum accusari, ut non possit ꝯ eū testificari. Nam illa malignitas detecta dēt obesse, non prodesse, & quodammō delictum confitetur, qui probatiōes subtrahit, ut s. e. ti. c. cū cām. §. nisi forte; & hoc, qn̄ subtrahit facultatem probandi, secus, si probationes factas. Nam non ideò eam perdit, sed utam sibi præcludit in testibus producendis. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Officium testis est publicum plurifariam, & quando n. 2.*
Veritas est res sacratissima reipub. necessaria.
2 *Testis de iure ciuili indistinctè compellitur testificari, secus iure cano.*
Causarum species quæ secundum ius canonicum.
Inquisitionis causa non est criminalis, & quæ pœna imponitur ex ea.
Crimina enormia quæ, & n. 3.
3 *Enormia crimina de iure ciuili quæ dicantur.*
4 *Iudex si non puniat delinquentem debita pœna, sed mitiori, succedit in eodem supplicio, quod ipse indignè miserando pepercit.*
5 *Testes debent compelli ubicunque est magnum damnum proximi, uel lucrum aduersarij, & ubicunque esset scandalū.*
Cogere qui petit testes, iurare debet, & quid.
Stylus curiæ Romanæ reputatur ius commune, & cur.

De testibus cogendis. Rubr.

PRAEMITTE † ad euidentiam, q̄ officium testis est publicum in gn̄e: quia tuetur ueritatem, quæ est res sacratissima, & reipublicę ualde necessaria, ut ff. de iniu. l. eum qui nocētem, in prin. & si una æquitas in ueritate consistit, ut ff. depo. l. bona fides. ideoque ius ciuile statuit officium testis esse publicum & necessarium, ut ff de test. l. j. & ff. quemad. testa. ape. l. si quis ex assignatoribus. & qn̄q; est publicum utilitate & authoritate, ut qn̄ in cā publica fertur testimonium. ut C. de priui. l. utilitas. qn̄que est publicū authoritate & seueritate, quia publicè interest maleficia puniri, ut ff. de pub. l. licitatio. §. q̄ illicite. ff. ad l. Aquil. l. ita uulneratus. adeo, q̄ de iure ciuili testes cōpellentur, & qn̄que torquentur, si sunt uiles, uel suspecti; ut ff. de quæst. l. edictum, & l. diuus Pius. qn̄q; est publicum au horitate, sed utilitate priuatum, ut quia tēdit ad priuatam utilitatem, & ideo fœminæ pn̄t esse testes. nam si esset omninò publicum. i. principaliter & secundario, non possent. ff. de testa. qui test6. § mulier. ff. de re. iur. l. fœminæ.
2 † Porrò hæc regula tradit̄ de iure ciuili, q̄ indistinctè testis compellitur testificari, ut j. e. sup eo, ult. rn̄so, & si non uult testificari, aut iam præstitit iur̄m de ueritate dicenda, & se subtrahit, ut ueritas non appareat; punitur pœna falsi, quia cum iurauit deponere, est periurus, ut C. de epis. & cle. l. presbyteri. si autem non iurauit, punitur pœna contumaciæ, & nō pœna falsi, ut j. e. cū super, in uerbo, si uero. ¶ Sed de iure canonico: quia offm̄ testis non est oīno publicū, sed quasi publicū, alia distinctio adhibetur. nā quædā sunt cāæ criminales, quædam ciuiles, quædā mediæ, ut criminales ciuiliter motæ. item qn̄ criminalis incidit ciuili, ut quia obijcitur testi falsitas. ¶ Itē ḟm canones cā inquisitionis non est criminalis, quia ex ea non imponit ultima pœna, quæ debetur ex crimine, & quæ ut ita dixerim, est terminus causæ pœnæ. si ergo cā est merè criminalis, testes non coguntur, sed hortantur. Fallit ī exceptionibus criminalibus, ut in crimine falsi. j. e. cū ꝑ. item in crimine sacrilegij, puta, quia iniuria ꝑsonalis est facta clerico, ut j. c. peruenit. Item in crimine cōspirationis contra suum prælatum, quia est crimen multum detestabile, ut j. c. uenerabilis, & fortius in crimine proditæ patriæ, quia est crimen læsæ maiestatis, ut elegāter no. C. de aboli. l. ij. & idem ī similibus delictis enormibus: quia de similibus idem est iudicium, ut C. de epis. & cle. l. si quenquam, & C. de hære. l. quicūque, ibi dum dicit, & si est in appellatione diuersitas, est tn̄ in prauitate coniunctio, ut in l. in delictis. § hæc uerba ff. de adul. C. de fur. si quis seruo. item fallit in crimine adulterij. j. c. peruenit. l. j in quo quædam alia spālia sunt. ff. de adul. in crimine. nam quo ad iniuriā animi excedit oē delictum, ut C. de rap. uir. l. j. ff de le. ij. eod. §. pe.
3 † Et no. q̄ enormia crimina de iure ciuili dn̄r oīa, quæ committuntur cum dolo in magnū dānū, uel iniuriam alterius, ut ff. de re. iu. & l. ea. & ff. de mi. l. auxiliū. §. in delictis, & maxime ea, pro quibus ingeritur pœna sanguinis, ut ff ad l. Cor de sic. l. iij. sed de iure canonico dn̄r enormia illa, in quibus post pactam pniam non consueuit dispensari, ut j. de iu. at si clerici. Porro ius ciuile non facit mentionem de dispensationibus. quia iudex non dēt eē clemētior l. quæ est sequēda, nō regēda, ut in aut. de iu. §. oportet, & ff. qui & a qui. l. ꝑspexit
4 † Itē si iudex nō punit delinquētē debita pœna, sed mitiori, succedit ineodē supplicio, q̄ ipse indignè miserādo pepercit, ut C ne san. bap. ite. l. nulli, in fi. si uero cā est merè ciuilis, si quidem matrimonialis, testes cōpelluntur, ut j. e. c. j. idē, si bn̄ficialis, ut j. c. sup his. idē reḡr in oī cā pecuniaria, q̄ nō ē famosa sed si ē famosa cā, ut furti, & similes, testes nō cōpellētur tūc de iure canonico, quia ab eis infamia oriri non dēt, præsertim si sūt clerici. fallit, si hī mala gr̄a, uel ꝑ collusionē se subtraxerint, ne ꝑbeāt testimoniū ueritati. nā odio colludentis ē hoc statutū, ut j. c. peruenit, uer. nos igitur. sed ī causis medijs testes cōpellūtur, quēadmodū ī meris ciuilibus, ar s. de ꝓcu. c. tuæ, & no. s. e. dilectorū. Vel dic finaliter cū Inn. q̄ aut est pct̄m tacere ueritatē, & semp testes cōpellūtur, aut nō est pct̄m, & tunc nō cōpellūtur.
5 † Ego dico, q̄ ubicūq; ē magnū dānū ꝓximi, uel lucrū aduersa-

aduersarij, testes debent cōpelli, & ubicunq; esset scandalum. Itē ubicunq; testes sunt rogati: quia iā acceptauerunt officiū testificandi. unde ipsum recusare nō pñt & hęc uera sunt de testibus, qui ꝓducuntur in iudicio. Sed ꝙ aliqui testes intersint contractui, uel testis, ubi ipsi nolunt interesse, nō cōpelluntur adesse, & iō pñt discere, & nolle scire, quod agitur inter partes; & sic tanquam ignorantes factum postea in iudicio produci nō poterunt, ar. à contrario sensu. j. c. super eo, in uerbo, interfuerunt, & C. de testa. l. si antiquitas, & iō puto, quod ille, qui petit testes cogi, debeat iurare, quòd ipsi testes fuerūt in facto, sup quo producit eos; & hoc in facto ꝓprio producentis. dicit Gof. in summa, ꝙ de consuetudine curiæ in medijs causis, prout ego uoco, & in criminibus qualitercunque intentatis testes non compelluntur nisi de spāli mandato Papæ, & iō ius cō mune reputatur talis stylus: quia interpretatur ius cō mune, ut. ff. de le. l. de quibus. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testes in causa matrimoniali cogendi, in prin.*
Metus non excusat testem, ibid.
Receptionem testium in causa ciuili quantumcunq; graui index committere potest.
Iurisdictionem exercere ut quis in alieno territorio, diœcesi-ue possit, consuetudine potest induci.
2 *Testis quare in criminali debet se coram iudice, & non coram alio præsentare, iurare, & deponere.*
Nuntius dicitur commissarius, & omnis, qui mittitur cum aliquo mandato.
Præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis.

CAVSAM matrimonij. In cā mrimoniali cogendi sunt testes. ¶ Casus. Pa. mandat testes ꝓductos in cā mrimoniali ex utraq; parte. i. tā ꝓ mrimonio, uel cōmoneri, ne ueritatē ꝑ suā absentiā occultent, & si subtrahant se odio, gratia, uel timore, cōpellantur ad ferendum testimoniū corā iudice, uel eius nuncio. ¶ Ibi, Timore, no. quòd metus nō excusat
1 testem. ¶ † Ibi, Nuntio, no. quod iudex pōt cōmittere receptionem testiū. hoc uerū in cā ciuili quantuncunque graui, sicut est hic in cā mrimoniali: secus. i. i criminali: quia in criminali nō pñt testes recipi, nisi habeant merum, uel mixtum imperiū, puta ꝑ potestatem illius fori; unde sunt testes ex cōmissione iudicis cāæ. Nam in aliquo territorio, uel diœcesi nō pōt citare eos, ut ueniant coram se, nisi hoc habeat consuetudo. & est ualde no. ꝙ consuetudo possit inducere, ꝙ quis possit in aliena diœcesi suam iurisdictionem exercere, ut. ff. de
2 testi. tertia. §. fi. ¶ † Itē no. hic, ꝙ cōmissarius, & omnis, qui mittitur cum aliquo mādato, dicitur nuncius. Sed quare in criminali testis debet se coram iudice, & nō coram alio præsentare, iurare, & deponere? dicit Ber. quòd non solum ex dictis, sed ex gestis testis iudex debet informare animum suum, Ber. ¶ Itē præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis, ut. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta.

SVMMARIVM.

1 *Testes cogendi quibus modis, in prin.*
Papa si mandat quibusdam presbyteris, quatenus in causa, quæ uertitur inter episcopum Prænestinum, & Abbatē Sublacensem. ad suam præsentiam accedant perhibituri testimonium ueritati, & si non uenerint, excommunicationis, & depositionis sententiam reformident, an mandatum istud teneat.
2 *Testimonium ueritati perhibituri qua hora diei debent comparere.*
3 *Verbum hoc, sciatis nos suspensos, est promulgatiuum sententiæ excommunicationis.*
Excommunicationis sententia lata conditionaliter, suspenditur per appellationem ante quā transeat in executionem.
4 *Excommunicationis sententia si sit relaxata causa ferendi testimonij, an interim possit appellari.*
Excommunicatum te esse cognoscas, si dicat iudex, uel sub pœna excommunicationis, quem uim habeant hæc uerba.
Citationes plures in uno edicto an ualeant.
5 *Excommunicatus si aliquis esset, si non comparet in termino, si fuit impeditus, an sit excommunicatus.*
Impedimentum causatiuum minuit contumaciam.

VM super. Per excōicationis, suspensionis, & depositionis sniam cogendi sunt testes & propter contumaciam pōt imponi testi pęna confiscationis; quod est not. dig. ¶ Casus.
1 Mandat † Papa quibusdam pśbyteris, quatenus in cā, quæ uertitur inter eṗm Prænestinum & Abbatem Subliacen. ad suam pñtiā accedant phibituri testimoniū ueritati; & si non uenerint, excōicationis, & depositionis sniam reformident. ¶ Oppo. quòd istud mandatum non tenuit, quia non fuit apposita certa dies. rñ. glo. ꝙ subaudiri debet, qa fuit apposita certa dies; & ex hoc
2 colligo, quod non ualet dilatio sine termino. ¶ † Sed q̄ro, qua hora illius diei dñt ꝑparere? rñ. ea, qua possint expedire suum officium. s. iurando. Nā deponendo pñt detineri à iudice per. xv. dies, sed nō ultra, ut. C. de test. l. pe. fm Vin. ¶ Sed contra hoc op. nam ista dilatio fuit ad perhibendū testimoniū. ergo nō sufficit, ꝙ iuret in termino, nisi deponat: quia hæc dictio, testimonium, significat rem pfectam. Sol. imò sufficit, quia depositio trahitur retrò. & licèt. j. xv. dies teneatur expectare, tñ qñq; pñt deponere, & semp dico, quod trahitur retrò,
3 & est casus in d. l. pe. & no. in. c. j. de of. dele. i cle. ¶ † No. quod istud uerbum, sciatis uos suspensos, est promulgatiuum sniæ excōicationis: quæ tñ non transit in executionem, nisi existente conditione & iō interim pñt appłare, si snia esset lata ab alio, quā à Papa: quia ante quā snia excōicationis transeat in executionem. i. in effectum suum appłatio suspendit pronuntiatum, ut. j. de ap. c. ꝑtereà requisisti. Sed quid si iudex dixisset ita, si non cōparueris, ex nunc te excōico. dicunt quidam, quod in termino nō pt appellari: quia existens conditio fingit retrò ꝑp illā dictionem, ex nunc. Sed contrarium est uerum: quia si hoc esset, snia excōicationis ligaret ꝑposterè. i. non pcedente culpa, uel mora, quod est impossibile. Si aūt esset tale quid, quod non requireret morā, tunc dictio, ex nūc, operaret id, quod uerbum sonat, ut. ff. si cer. pe. l. lecta. §. ex nunc, prout ex
4 tunc, &. §. dicebam. ¶ † Sed pone, quòd snia excōicationis est relaxata cā ferendi testimonii, ut. s. ti. j. ueniés. §. fi. nunqd interim pōt appellari? & vr quòd sic. quia interim cessat excōicatio. dic cōtra, quia ista est potius quædā suspensio, quàm liberatio, ut. ff. de uer. ob. l. ij. §. j. & ibi glo. solēnis, quòd aliud est cessatio obligationis, aliud extinctio. Itē qm lex resuscitat eundē numero, ut. ff. de iure fi. l. de ferre. §. fi. cū. l. seq. & facit. ff. de pac. l. si unus. §. j. sed quid si dixit, excōicatū te esse cognoscas? rñ. sententia est lata: quia sentētia & cognitio est

est uerorum,& de futuris non est sententia.¶Sed quid si iudex dicit,sub pœna excõicationis?rñ. obligatio nõ est pronunciatiua,ut.ff.de pac.rescriptum.§.si pacto.i. obligatiua per existentiã cõditionis ad pœnã excõicationis;si snia excõicationis nõdũ lata est.d.c.j. deinde, quòd in uno edicto põt fieri pres citationes subiunctiuo modo.& dicit ibi glo.multum no.q hoc fit de consuetudine pp difficultaté citationum, ad idem facit.j. de sen.excom.constitutionem j.rñ.li.vj.nam licet pendente una dilatione nõ possit dari alia,ut.C.de dila.siue pars,uerũ est diuerso tempore ª sed simul põt dari: quia una pendet ex altera tex.hic est fin. deinde no.q crescente contumacia crescit pœna, & iudicis indignatio.¶† Sed pone,quòd aliquis

a ¶Vide hic per d.Fel. a in primo, & adde. do.Marianum in repe.rub.de dila.

5 est excõicatus,si non cõparet in termino, si fuit impeditus:nunquid sit excõicatus: & vr q non, ut.ff. de re iud.quæsitũ,&.ff.de pub.Cę.C.qui pe.tu.l.cum à mrībus.C.de ap.præses.ff.de re mi.l.iij.§. si à die, nec debet auferri copia defensionis.& idé nõ debet denuntiari excõicatus,nisi prius citetur ad faciendũ suam defensioné;tex.est ibi fin.dicit Ber.quòd quo ad Deũ nõ est excõicatus:sed quo ad iudicium ecclesiæ sic. ¶Tu dic. quòd nec quo ad iudiciũ ecclesiæ nisi prima facie, qa nõ constat de impedimento:sed cõstito de impedimento ecclesia non iudicat eum excõicatũ:quia non est in dolo,nec in culpa,facit quod no.Inno.de of. dele.c.P. & G.j.de ap.ex rõne,p Inno.& ff. quæ sen. sine ap. rescin.l.Paulus.& hoc,qñ pcisum est impedimentũ. sed qñ est causatum impedimentum,tunc incidit in excõicationem,sed debet de facili relaxari:quia impedimẽtum causatiuum minuit contumaciam,ut fin.no. in l.j. §.fi.ff.si quis ius di.non obtem. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testis,qui timore aduersæ partis se subtrahit,testificari cõpellitur,& nu.2.*
2 *Conuentus de aliquo facto coram iudice,si factum negat, an illi,qui interfuerunt negotio,cogantur testificari.*
3 *Notorium quid est.*
Contractus ut plurimum non sunt notorij.
4 *Delictum notorium,& contractus an differant.*
5 *Metus qualiter probetur.*

1 SVPER eo.Testis, qui † timore aduersæ partis se subtrahit, testificari cõpellitur. Et in prima decisa consultatio.in secunda ibi,cõsultationo,distinguit. tandé ibi,uerũ,sin incorũ ibi psequit,deinde suã rñsioné moderat
2 & ultimo ibi,licet rñdet tacitæ opinioni.¶† Casus. Aliquis cõuenit de aliquo facto corã iudice,ille factũ,negat. Quæritur,an illi,qui interfuerunt negotio,cogantur testificari?rñ.Papa altius exordiẽdo, qd siquidé factũ est notoriũ,nõ egemus testibus,nec alia pbatione, nec iudiciario ordine:sed si nõ est notoriũ, & reus negat factũ,testes sunt admonendi,sed non cogendi, nisi cõstet iudici,q metu aduersæ partis retrahunt a testimonio pferendo.Sed op.quod imò cogantur.quia ius ciuile hoc dictat.rñdet,quod illud est uerũ de rigore
3 iuris ciuilis,secus de benignitate canonica.h.d.¶† Quæro,quid est notoriũ?dicit Arch. quod populus uidet. lj.di.in sacerdotibus.dic, quod notoriũ est, quod nec negatione efficitur dubiũ,nec pbatione efficitur magis certum.uel notoriũ est,quod patet expressè; ĩõ nõ est pbare necesse:uel notoriũ est,quod hominũ memoria labi nõ põt,de iura.calũ.c cũ cãm,p Inno.¶In tex. ibi,Factum est notoriũ,dic factũ.i.delictum, qa ɔ̃ctus, ut plurimum nõ sunt notorij,ut no.in c.uestra.j. de co
4 ha.cle.& mu.¶† Quæro ergo,an sit dría inter delictũ notoriũ,& ɔ̃ctũ?& vr q nõ p istũ singularé tex.¶In cõtrariũ videt,qa in delictis nõ requiritur ordo iudiciorum fauore reipublicæ.sed in ɔ̃ctibus & similibus requiritur iudiciarius ordo,& libellus,& lit.cõtest.& pbatio,ubi est aduersarius negans,ut patet in edicto diui Adri.quod procedit ex notorio, ut C. de edi. dmi. Adria.l.fi.Præterea post liquidas probationes omnis ɔ̃ctus efficit notorius;& tñ requirit ordo iudiciarius; & hæc est ueritas,& ita sensit Inn.in d.c.uestra. hoc et probatur quia test moniũ,quod fit corã principe, est notoriũ,& similiter quod apud acta ulterius iudicis, & tñ indigent probatione,ut.C.de testi.omniũ,&.l.sancimus.In delictis autẽ odio delinquentiũ, quod patet expressè,non est probare necesse. tñ eleganter dicit Ber.quod requiritur citatio,& sententia. deinde dicit
5 hic,si iudici constiterit,quod timor &c.¶† Qualiter pbabitur iste metus?rñ.gl.quod psumitur, quod uerum est,inspecta tamen qualitate personarum & puto,quod hic sufficiat etiam iniustus metus; quia non tractatur de alicuius præiudicio. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testis compellitur illius,qui subtrahit aduersario probandi copiam,detegere fraudem,in prin.*
Cumulari plura possunt in eodem libello crimina.
Instrumenta qui furatur,ut ueritas non appareat,tenetur crimine falsi.
2 *Occultans per uim testem in domo sua,ut ueritas non appareat,qualiter puniatur.*

PERVENIT Ad audientiam. Cõpellit testis fraudẽ illius detegere, qui probationis copiã aduersario subtrahit.& in prima parte narratio in secũda iudicis instructio, ibi,nos.¶Casus.Quidã fuit accusatus de crimine simoniæ,& adulterij.iste astrinxit testes ad iurãdũ,quòd nõ deponerent contra ipsum.dicit Papa,quod nemo debet subtrahere aduersario suo instrumenta,& quod testes continentur appellatione instrumentorũ. & quod iste,qui subtrahit instrumenta,uel testes,ostendit se souere iniquam litem; & ideò testes sunt compellendi. ¶In tex.ibi simoniæ,& adulterij,no. quem posse eodem libello de duobus criminibus capitalibus accusa
1 ri.¶† Ibi,Testes continent,no.quod ille,qui furatur instrumenta,ut ueritas non appareat, tenetur crimine falsi,ut.C.de fal.l.eum.sed si ueritas apparet per confessionem subtrahentis,uel notoriè, non tenetur pœna falsi,ut.s.c.proxi.qd dic,ut no.Bar.ff. de tab. exhi. locum.§.si quis,& facit.ff. de eden.argentarius.§. cum
2 autem.C.de testa.non ideircò.¶† Sed nunquid idem est in eo,qui per uim occultat testem in domo sua, ut ueritas non appareat:hic est ar.quòd similiter incidat in pœnam falsi.sed tamen.j. innuit, quòd punitur pœna arbitraria tanquam contemptor prætoris;quod est uerius, quia non reperitur.l.cautum,quòd puniatur pœna falsi,facit.C.de proba.si de possessione. Oppo.j.c.dilectorum.sol. ut ibi. Bald.

SVMMARIVM

SVMMARIVM.

1 *Iniuria si fiant clericis, multis astantibus & uidentibus, & testes nolunt testificari, quia infesti sunt clericis, an cogantur.*

Libertate ecclesiæ continetur etiã prosecutio iniuria clericorũ.

PERVENIT ad nos. Super probanda iniuria
1 clericorum cogendi sunt testes. ¶ † Casus. Aliqñ cõtingit, q̃ clericis fiũt iniuriæ multis astãtibus & uidentibus, tñ iniuriãtes hoc negãt, & testes no lunt testificari, qa infesti sunt clericis. Quærit, an cogãtur? Papa gñaliter rñdet, exquo colligit indirecta qõnis solutio, q̃ sup omnibus rebus ecclesiarum testes sunt cogendi. No. q̃ prosecutio iniuriæ cleri corum appellatur res. i. libertas ecclesiæ. l. j. §. onerandę. ff. quarũ re. act. non da. per Bar. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Testes coguntur super probanda consanguinitate.*

Non præscribitur tempore, quod est ipso iure dispositum.

Turpitudinem qui allegat alterius, eam probare debet.

1 CÆTERVM. Sup † cõsanguinitate probãda cogẽdi sunt testes ¶ Ibi, Iur. cõsuetudo. i. iur. practica. non. n. est propriε consuetudo; quia non pscribit tpe, q̃ est dispositum ipso iure, ut ff. de usu. sequ tu r. §. lana. ¶ Ibi, Cõstiterit, no. q̃ qui allegat turpitudinem alterius, dẽt eam probare. probatur aũt hoc p inobedientiam ẽm Bar ff. ex qui. cau. in pos. ea. Fulcinius. §. quid sit latitare. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Testes synodales an cogantur iterum iurare, si deponat tanquam testes specialiter producti.*

Iurare iterato nõ debet notarius super instrumento suo certificando, cum semel generaliter iurarit.

Iurare debẽt omnes, quibus committuntur facienda scripturæ.

2 *Ab officio denuntiandi propter superuenientem infamiam quis repellitur, & nu. 3.*

3 *Syndicus, si erat infamis ante ipsius constitutionem, an poterit denuntiare maleficia.*

Infamis. & Depositi ab officio } *ualent acta præcedentia infamiam, & depositionem.*

Studiosè, idest ex certa scientia.

4 *Error potest reuocari usque ad sententiam.*

Incontinenti reuocare errorem quomodo intelligatur.

Variatio partis, non testi conceditur.

5 *Varians & contradicens an & qualiter differant, & nu. 7.*

Sensus duo contrarij in eodem subiecto concurrere nõ possunt.

6 *Vacillans quis dicatur.*

7 *Varians quis dicatur, & quando officiat uariatio.*

Variatio, & Mutatio, Interpretatio } *quid.*

Contrarietas esse in quibus dicatur. §. item scias.

8 *Testes synodales an teneantur denũtiare qualitates aggrauantes factum, & nu 9.*

9 *Syndici licet teneantur denuntiare maleficia, non tamen tenentur denuntiare omnes qualitates.*

Qualitas maleficij non est maleficium.

10 *Syndici non possunt denuntiare maleficia, nisi prius iurarent officium.*

Diuersitas, si plura allegentur, quando dicatur, & nu. 11.

Lucrum quid.

11 *Visus præsumitur in eo, quod cõiter fit inter quasi omnes.*

RAETEREA. Testis synodalis, q sup mĩimonio corã ordinario deposuit, corã delegato sup eo iurare non cogitur. hoc primo pp supueniẽtẽ isamiã a serẽdo testimonio, testimonio repellitur. hoc scd̃o, pót tñ, si errauit, incõtinenti, non ex interuallo corrigere dictum suum, hoc tertio secunda ibi, uero. Ibi, tertia, quorũ. Casus. Præmitte ẽm Ber. q̃ cum eps uisitat suam diœcesim, cõuocato populo facit aliquos honestiores de plebe iurare q̃ illi diligenter inuestigabunt, si aliqui consanguinei matrimonialiter sunt coniuncti, uel coniungi uelint, qui iurant, q̃ denuntiabunt epo, uel eius cõmissario, quos testes uulgus appellat synodales 35. q. 6. eps in sinodo, mõ sequitur casus in terminis. quæritur. n. utrũ ex quo isti pstiterũt epo iurm̃ gñale de ueritate denũtiãda, si postq̃ denũtiauerũt, pducantur in testes corã iudice delegato, cõpellãtur iterato iurare? Rñ. q̃ non, dũmõ aliter fiat fides ipsi iudici, nisi emergat articulus nouus, & qui non continebatur sup primo iurõ, eo q̃ nõ ptinebat ad offm̃ denuntiationis. Quærit, utrum isti testes publici & gñales possint pp infamiã repelli? Rñ. q̃ sic a perhibendo testimonio, sed nõ à phibito. Tertio quæritur, an possint se corrigere? rñ. q̃ sic, si nõ studiosè, sed errore deposuerint, & incontinenti, non ex interuallo se corrigãt. ¶ Ibi, Capitulo, fortè sede uacã. j. de hære. ad abolendam. uel ad hoc hẽbat cõsuetudo pscripta ẽm Vin. Ibi, Aliter, ergo secus, si aliter, q̃ p eos posfit pbari. uñ facit ad qõnẽ statuti. Nã p statutũ eligũtur syndici ad denũtiãdũ maleficia, q pręstant gñale iurm̃ de ueritate denũtianda. q̃ si iudex format processum ẽm denũtiationẽ, & altera pars pducit eos in testes, q̃ non cogunẽ testificari, nisi forte ipsi interfuerint, & uiderint, & si per alios non possit probari.
1 † Et est ar. q̃ nõ cogant iterũ iurare, si deponant tanq̃ testes spãliter pducti: quia sufficit semel esse iuratũ & gñaliter, & similiter est ar. q̃ notarius, qui iurat à principio sui officij scribere instrã uera & nõ falsa, nec ficta, si pducat in testem sup suo instrõ uerificãdo, non cogitur iterato iurare, ut C. de fal. si qs decurio. scias, q̃ oẽs, quibus committuntur scripturæ faciendæ, dñt iurare offm̃ suũ legaliter exercere. gl. ĩ solennis. ff. de eden. l. quædam. §. nũmularios; facit j. de psc. ad audiẽtiam. §. nos igitur. ¶ Ibi, Articulus. s. non pertinens ad offm̃ denuntiatoris. Pone exemplum, si emergat articulus dotis, successionis, uel computationis graduum
2 & no. sup articulo nouo pstari nouum iurm̃. ¶ † Ibi pp infamiam, no. q̃ pp superueníentem infamiam repellitur quis ab officio denũtiandi. Pone ergo, q̃ syndicus creatus p formã statuti ad denuntianda maleficia ɔ̃xit infamiam, deinde denuntiat maleficium. ¶ Op. q̃ denuntiatio nõ ualet, quia est infamis. rñ. bona exceptio est, quia casus ẽ hic. & iõ statim, q̃ est p sñiam effectus infamis, intelligitur depositus ab offõ syndicatus. & iurm̃, q̃ præstitit de officio legaliter exercẽdo, est ex-
3 tinctum, ut ff. de insa. l. 2. §. miles. ¶ † Sed pone, q̃ primo denuntiat, & postea effectus ẽ infamis, uel est bãnitus. rñ. dẽt pcedi super denuntiatione; quia fuit legitimè facta, ut ff. de pub. iu. l. is qui reus, uer. inchoatas. planè idẽ ẽ in tabellione deposito, quia nõ uitiãtur uetera i strã rogata tpe, quo ipse erat integri status, ut hic, & ad Carbo. l. 3. §. dux, & l. j. C. de testi, sed pone, iste syndicus, erat infamis ante ipsius ɔ̃stõnẽ, nũqd poterit denuntiare maleficia? dic q̃ sic: quia ualuit eius citatio, licẽt

eet eêt infamis,& iõ potuit offm exequi, Ar.huius litera in uer.postq̃,à ꝯrio sensu.non ob.C.si ser. aut liber ad decu.aspi.l.ij.li.x.qa ibi aspirauit ad honorẽ,hic ad onus,ut ff.de mu.& ho.l.munerũ.§.defensores.Ibi, Nõ studiosè.i.ex certa scia.& sic ẽt dẽt exponi. l. municipalis dicẽs,si quis studiosè fecerit falsã scripturã,cõburatur.nam intelligitur studiosè.i.ex certa scia,nõ p errorẽ facti,uel iur.ut l.j.in fi.ff.de ab ge.& ibi bona gl.&
4 l.illud:ff.de liber.cau.† Ibi,incontinenti , quidã exponunt,incontinenti,qñque in eadem instãtia iudicij : qa error põt reuocari usq; ad sñiã,ut C.de iur.& fac ign. l.error.tu dic.i.anteq̃ partibus loquat̃,uel ab alio sup correctione instruatur,ut no.in aut̃.de testi.§.quia uero.quinimo dici põt,si testis sit notæ fidei & authoritatis possit se corrigere ante,q̃ testimonia sint publicata,non post.iurabit tñ,ꝙ cum nemine sit locutus, ar.s̃. ti j.ultra tertiam. Ad l.error,rñ.ꝙ ibi loquit̃ in parte, non in teste.nimirum,quia principalis ꝑsona sæpe uariat,ut ff.fa.er.l.qui familiæ,& C.de eden.l.edicta. sed testis uariare non dẽt,quia ueritas,de qua testis iurat, non recipit ꝯrietatem,nec diuersitatem,ut ff.de dã. in
5 fe.l.qui bona.§.si quis stipulatus.† Mõ quæro una cum Inn.quæ dña est inter uariantem & ꝯdicentem[a] Dicit Inn.ꝙ uariãs primo dicit unum, postea directè ꝯriũ nullã cãm suæ uarietatis adijciens.ꝯdicẽs est,qui primo dicit unũ,deinde deponit indirectè ꝯrium. Exẽplum.C.de ꝯh.& commi.stip. optimã. Mihi uĩ,ꝙ Inn.debuerit dicere totũ è ꝯ,s ꝙ ꝯdicens fit ille, qui sibi directè ꝯriatur;uarians qui indirectè, ut i cle. testibus,de testi. & neuter ipsorum põt reddere rõnẽ sui testimonij per sensum corporis:quia impossibile ẽ, ꝙ duo sensus ꝯrij uel incompassibiles simul stent, uel concurrant in eodem subiecto,ut C.de fur.l.j.ff.de cõdi.& demon.l.Titiæ,si non nupserit.ff.pro suo l. ancil-
6 lã.† Quæro,quis dicatur uacillans?dicit Inn.ꝙ q dubitando,uel tremendo loquitur.uacillat.s.quo ad fidem
7 ei adhibendam i.uacillat fides eius.† Itẽ uariãs dr̃, qui uariè loquitur,ut quia primo dicit,ꝙ Titius mutuauit c.Florenos in carlinis.postea dicit in Bologninis,uel in impialibus,licet stipulatio non uitiaretur per istã diuersitatem,quia recipiunt inuicem functionẽ , ut dicit l.illa no.ff.de uer.ob.quicquid astringendæ.C.de do.si quis argentum,in prin.ff.de so.Paulus.Itẽ uariatio est diuersitas,& uacillatio est unius ad seipsum, ut si primo dixit unum,postea dicit aliter,tandem reuertitur ad primum dictum.sed si testimonium testis est scriptũ & incontinenti rediens facit sibi legi,& dicit tabellioni,ego non dixi sic;põt dicere tabellio,ꝙ scripsi,scripsi,nec licẽt mihi emendare scripturam,nisi iudicis mãdato:quia absoluta fuit dicta scriptura.ut C.de fi.inst. ꝯtus,& ꝙ no.ff.de sta.ho.imparor, p Cy.Ista.n.cõtrouersia est inter tabellionem,& testem,de qua testis nõ hẽt iudicare;& cum tabellio præsumatur peritus in iure & legalis in scriptura, ista controuersia altioris est inquisitiõnis.C.de fal.si quis decurio,per Cy.adde uariãs mutat,ꝯrius emendat.C.de edẽ.l.edita actio.defectus supplet,obscurus declarat,superfluus minuit.Itẽ si dicta testis sint excedentia & excessa ſm quid,est insufficiens.& ſm quid est mutans.& in summa sub gñali uocabulo mutationis continetur omnis diuersitas, & oĩs alteratio,quæ non est adiacens dicto priori ipsius testis ex natura rei,uel interpretatione ipsiuslegis,inter pretatio nihil aliud est,nisi subauditus intellectus. C. de lib præte.l.3.Idem no.in Spe.de teste.§.opp.uer.itẽ ꝙ testes sunt uarij,dicit Spe.ꝙ si testimonium est nullum,qui coram iudice incompetenti;& postea uariat, qa dicit coram iudice competenti , ꝙ talis uariatio non officit.Nam creditur testimonio soléni & nõ temerario iuro præstito coram iudice non congruo eo. §. uer.quid si idem testis,& uer.qd si compertum.Ego dico,ꝙ fallit,qñ corã arbitro,uel arbitratore deposuerũt iurati de arbitro patet,quia redigitur ad instar iudicis.ff.de arbi.l.pen.de arbitratore aũt,licet nõ redigãtur ad similitudinẽ iudicis;tñ quia de uolũtate partium recipitur.fidem facit.ergo uariare non põt, ut s̃. ti.j.tuis.ff.de do.præle.Theopõpus.¶ Item scias,ꝙ si factum est tale,ꝙ de sui natura & iuris dispõne recipit iteratione,ibi non est ꝯrietas unius testis ad alterũ,ut no.i Spe.de te.§ nũc uidẽdũ,uer.qd si unus testis dicit, seipsũ diceret uariare Bar.ff.de fal.eos,dici ꝙ ẽt testis non iuratus dicitur uariare,dic ut dixi.s̃.ti.j.cũ causã.
8 ¶† Extra q̃ro,nũquid isti synodales teneantur denũtiare qualitates aggrauantes factũ,puta ꝙ ꝯ.l.ꝯxit in gradu.prohibito.l.diuina,& copulati sunt per carnalẽ copulam.nam ex hoc includitur incestus,& sit ad denunciationem officialis esset inquirendũ ẽt crialiter.C.de accu.ea quidem? Rñ.non tenẽtur apponere qualitates sine quibus possunt officio suo fungi absq; lęsione ueritatis in sacro eorum comprehensæ:quia non iurati, sed necessarias tñ;& ideo non tenentur ad denuntiandum gradũ specificè. ¶† Adde,ꝙ qualitas maleficij nõ
9 est maleficium,sed quædam adiectio.& ideo si statutũ dicit,ꝙ syndici teneantur denuntiare maleficia,non tñ tenentur oẽs qualitates. unde si quis occidit germanũ suum,non oportet,ꝙ syndicus dicat,talis occidit Petrũ Germanũ,sed tm̃ sufficit,ꝙ dicat,talis occidit Petrum,quia non plus requirunt uerba statuti.sed ego ꝯsulo,ꝙ qualitates cohærentes & notas ponant, & facit
10 ad materiã,de qua no.Bar.ff.de cu.re.l.diuus.¶† Item ex prædictis apparet,ꝙ syndici non possunt maleficia denuntiare,nisi prius iurarent officium,cum ad instar testium redigantur.& scias, ꝙ assignare plures rõnes ad unam conclusionem probandam non est diuersitas, sed quædam confirmatio.v.g.ad probandum interesse lucri ꝑditi dñt testes,ꝙ lucrum,ꝙ erat facturus, erat x.qa alij mercatores tñ fuerunt ex simili mercede lucrati.¶ Itẽ quia superuenit guerra.unde equi & arma fuerunt empti & uenditi carius solito,& uenditores armorum lucrati. Est.n.lucrum excessus proportionis,siue adæquationis rei cum prætio fauore fortunæ indu-
11 ductus,licet testis non dicat expressè,quia uidit † qm̃ præsumitur uisus in eo,ꝙ communiter fit inter quasi oẽs & quasi ex multis oculis resultat unus oculus cõmunis generalis,sicut ex speciebus surgit genus apud intellectum.ex concurrentijs ergo nunquam surgit diuersitas,sed ex differentijs. Bal.

[a] *Vide omninò scri a pta per Alber.de Ro. in l iij.§. qui uana, uel falsa.ff.de testi.*

SVMMARIVM.

1 *Testes quando ad testificandum cogendi,casus quidam referuntur.*

2 *Inquisitoris fauore quod fit aliquando , quod non fieret.*

1 SVPER his.Cum de fama.uel uitio falsitatis inquiritur,cogẽdi sunt testes gl.ponit casum. Ibi,Cũ de fama.i.infamia.quo ad delinquentem sed fama quo ad testem proloquentem.¶ Ibi,literis,

ris, quæ dicebantur falsæ. ¶ Ibi, longè maioris, longè maior dicitur duæ partes. Ibi, Saniores, sanus est eo ipso, quod non est infamis. ¶ Ibi, testamentum, sub quo includitur iuramentum. ¶ Ibi; ueritati, q̄ uerũ sit famã esse famam, & crimẽ esse uerum crimẽ. no. sup fama te stes esse cogendos. Item super crimine falsi. ex hoc pa tet, q̄ aliud est fama: aliud crimen: quia hic ponunt tan quam diuersa. dicit hic Inno. quod ubi proceditur per inquisitionẽ, testes sunt cogendi. ¶ Item ubicunque cri men committitur lite pendente, & hoc est inductum in fauorem iudicum, & ne eludi possit eorum iurisdictio,
3 Inno. & †est no. q̄ in fauorẽ inquisitoris f t, quod alias non fieret, quod inquisitoribus est fauendum: quia re præsentant rem publicam principaliter. ff. de offi. præ si. congruit.

SVMMARIVM.

1 *Testes quo casu cogendi, in prin & nu. 1. & 2.*
Pœna falsi punitur, qui utitur falso instrumento per procu ratorem.
Falsum qui fabricat instrumentum, & eo utitur, geminum facinus committit: reputatur tamen unum & idem, & ratio.
Similia maleficia dicuntur, quæ sunt eiusdem qualitatis.
2 *Sententiam lucrosam ubicunq; ex probatione criminis quis consecuturus est, uel uitaturus damnosam, semper cogendi sunt testes.*
Lucrum quod rationabile.

CVM contra. Super crimine falsi sunt cogendi testes. ¶ Casus dicebatur de quodã magistro. R. q̄ impetrauerat falsas lr̃as, & eis usus fuerat per se, seu per eius ꝓcuratorem: ad hoc probandũ inducebantur testes, qui nolebant testificari. Papa dicit, q̄ coguntur testificari, si se grã, timore, uel odio subtrahunt, uel declinant perhibere testimoniũ ueritati. Ibi, Falsas. s. funditus, ut quia in bulla, uel in tp̄e, uel in toto tenore. Ibi, seu, hæc dictio posita inter diuersos terminos ponitur pro, uel; sed qñ ponitur inter diuersas res ponitur pro, &, ut. ff. de aur. & arg. le. l. si
1 quis ita legauerit uxori. ¶ †Ibi, per procuratorem, no. quod qui utitur falso instr̃o per ꝓcuratorẽ, punit pœ na falsi. Item no. quòd qui fabricat falsum instr̃m, & eo utitur, geminum facinus cõmittit. tñ, quia non tendit nisi ad unã conclusionem, reputatur unum & idem. ¶ Ibi, Subtrahunt, i. declinant testificari. dicit Inno. qđ hoc sp̃ale pp enormitatem criminis. idẽ in homicidio, & consimilibus: quia de similibus maleficijs idem est iudiciũ. si͏̃lia sunt, quæ sunt eiusdem qualitatis, ut quia utrũq; enorme. ff. de mi. auxilium. §. in delictis, Inn. Idẽ
2 ait, q̄ ubicunq; ex ꝓbatione criminis quis consecuturus est sñiam lucrosam, uel uitaturus dãnosam, semp cogendi sunt testes: quia tunc peccatum est in alterius præiudicium tacere ueritatem, Inno. q̄ dicit de lucro, intelligo de rõnabili interesse sine alterius iniuria. nõ .n. puto, q̄ super pscriptione cogantur testificari: quia illud lucrum cũ iniuria dñi meditatur, ar. ff. de fur. l. si quis uxor, circa fi. & quod no. C. de fur. l. manifestissimi, in prin. ¶ Item nec in actione iniuriarum, quia ibi agitur de seueritate uindictæ priuatæ, non publicæ, & non de uero interesse. ff. de iniu. l. iniuriarum æstimatio, & C. de col. bo. l. cum emancipati. §. j. nec in actione populari, quæ p lit. contest. transit de publico in priuatum cõmodum. ff. de uer. sig. sicut. §. quod si ex popu lari. transit ergo actio popularis de publico interesse ad priuatum per lit. conte. cum hoc tamen constat, q̄ illicitè factum debet destrui, & hoc rei publicæ interest; exemplum de iureiur. eum qui. §. in popularibus. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Testes compelluntur in ciuilibus, sed non compelluntur in criminalibus, & nu. 5. & 6.*
2 *Testes qui petit compelli, debet primò nominare ipsos.*
Excusationem suam, licet legitimam, qui non allegat, contumax est.
3 *Testis proprio motu non potest testificari, nisi sit productus in iudicio.*
Officium suum iudex non debet impartiri, nisi petenti excipit quosdam casus.
Supplere iudex quando possit, & nu. 4.
4 *Iudex ex officio suo potest producere testes propter publicã utilitatem.*
5 *Testes an sint fortius compellendi in criminali, quàm in ciuili.*
Inimicitias unusquisque sapiens deuitat.
Procurator in causa criminali potest interuenire in actibus, per quos non contrahatur obligatio, & nu. 7. uide.
7 *Ciuilis si incidit in criminali, uel econtra, an admittatur procurator.*

DILECTORVM. Testes, q̄ nominati sunt in cã uertente inter ep̄m, & capitulũ suum, testificari cogantur præterquã super cribus. Casus. Inter cap tulũ Vulteranum ex una parte, & ep̄m ex altera uertebatur qõ tã sup cõuentione, quã sup re conuentione. noiati erant testes de utraque parte, nolebant testificari. quæsitũ fuit ab Honorio, utrũ cõpellantur? Papa r̃ndet q̄ sic, præterquàm sup criminibus.
1 ¶ †No. ex isto capl̃o duas regulas. prima affirmatiua, q̄ in ciuilibus compellunt testes. secunda negatiua, q̄ in criminalibus non cõpelluntur, & ꝓut facit lr̃am loqui per modũ regulariter. dictio, pter, ponitur impro p rie uel dic, q̄ ponit ꝓpriè. quia qõ formabatur in genere utrum testes essent cõpellendi, & r̃ndet q̄ sic. Fallit in criminalibus. & habetis hic glo. magnã, quæ primò tractat de ciuilibus. secunda ibi, in crialibus, qñ ꝓceditur p accusationẽ. tertia ibi, uerò ciuil̃r agatur, tractat, qñ de crimine ꝓcedit in modũ exceptionis, uel denuntiationis, uel inquisitionis. quarta ibi, sed huic distinctioni, format quandã oppositionem. quinta ibi, & sic necesse, cõcludit circa cãm capituli. sexta ibi, ideòq;, concludit in materia ponendo uarias & diuersas opiniones, & non firmando cõclusionẽ. demum in uer. sed magis æquum, ponit conclusionem, quàm firmat. ultimò
2 in uerbo, quartus, ponit cõclusionem Inno. ¶ †In tex. ibi, nominati, no. quòd ille, qui petit cõpelli testes, debet ꝓpriè nominare ipsos, & est rõ: quia non dñt compelli nisi monitione pmissa. & si monitus non excusat se, tunc est in præsumpta malitia sm Ber. hic, & ï. c. pœnit, cl. j. Nam & iustã excusationẽ hñs, si non cõparet, cum possit allegare suã excusationem, contumax est. ff. si quis in ius uo. nõ ie. l. ij. C. de ap. ciues. l. is qui ad ciuilia ff. de re. iu. l. non põt dolo uideri carere. si quis autem nõ peteret cõpelli testes, nõ teneret eos noiare, nisi qñ ꝓducit ipsos, ut dicit. l. illa: no. ff. de arb. l. si ex oibus. ¶ Op. ad primam regulam de mediatore, siue proxeneta, q nõ compellitur testificari, nisi ante partes hoc

hoc petant. si aūt sponte testificatur, ualet testimoniū, ut in aut. de testi. §. qm̄, & in c. mediatores, de testi. lib. vj. ꝙ dico, ꝙ ualet testimonium, si sponte deponunt, uerum est, nisi utraq; pars ꝯdicat, uel neutra hoc petat. tunc. n. non ualet eorum testimoniū, quia mediatores,
3 sed quia non ꝓducti. ¶ † Nā nunquam inuenies, ꝙ testis ꝓprio motu possit testificari, nisi sit ꝓductus in iudicio. ff. de test. l. ꝓduci. sed nec aliquis actus pōt fieri in iudicio, nisi parte petente, uel ubi est licitum iudici supplere de facto; quod est in aliqbus casibus puta in cā inquisitionis. Item in cā collusionis, ut. C. de abo. l. ij. Itē ubi cōstat iudici,[a] ꝙ actio, uel exceptio ipso iure non cōpetit, ut no. fin. C. de trās. ubi pactū. Item iudex ꝓhibitus est cognoscere, ut. l. si quis uela regia ut nemo priua. Item in cā appellationis & cuiuslibet legitimæ
4 suppletionis, ut. C. si ap. l. ampliorē, in prin. ¶ † Item hic dicit Ber. ꝙ iudex ex officio suo pōt producere testes p p publicam utilitatē. s. principaliter, & est optima doctrina. & maxime in causis crialibus. de hoc p Accu. in l. idē est. §. si tibi. ff. de condi. ob tur. cām. Itē qñ iudex uidet oculata fide, ut no. in. l. ij. ff. de ser. Nā nō pōt dis
5 simulare, quod uidet, ut. C. ne san. bap. l. fi. ¶ † Op. ꝯ secūdam regulā, & vī ꝙ testes fortius sint cōpellēdi in criminali, quā in ciuili, ne cria remaneant impunita. ff. ad l. Aquil. uulneratus, de pub. l. licitatio. §. quod illicite. ff. depo. bona fides. So. uerum dicit de rigore iudiciorū, sed de æqtate canonica secus: & nō potuit esse motiuum Papæ, quia ex testimonio capitali ꝯhitur inimicitia capitalis, ut. ꝭ. de ac. cū P. Manchonella. quā inimicitiā unusquisq; sapiens deuitat, nec debet se ponere in periculo ꝓ cā aliena. C. de test. l. si qñ. ff. quēad. te. ape. l. si quis ex assignatoribus, qa ordinata charitas incipit à seipso. ¶ Op. ꝙ lra nō possit loq in criali. Nā aut qō criminalis erat ciuiliter mota. i. ad pœnā dāni extra corpus, puta in rebus, uel bñficijs; & posit nt testes cōpelli: aut erat criminaliter mota. i. ad pœnā alicuius supplicij, uel quasi, ut deportationis; & tunc nō habet locū reconuentio: qa in criali nō hēt locū natura reconuentionis, ut. C. qui accu. nō pos. l. j. & l. negan da, ꝟ. ff. de pub. iudi. l. is qui reus. Præterea hic ꝓcuratores erant in cā. ergo cā non erat crialis. So. dicunt Ber. & Inno. ꝙ in cā ꝓcisa criali pōt interuenire ꝓcurator ad media cāæ, qa nō interuenit ad actū, per quē cōstituatur obligatio; & idē tenet Accur. ff. de pu. iud. l. pe. §. ad crimē. de hoc plenè no. C. de ac. l. reos, p Cy. & me. ff. de ꝓcu. l. seruū. §. quoq; publicè in lec. mea.
6 finalr cōclusio huius. c. uera. ¶ † Hic quæro de uera cōclusione, utrū in criminalibus testes cōpellātur; teneo ꝙ hoc sit arbitrariū. Nā si testi imminet periculum, iudex non debet eū cogere. Nā si non tenetur testificari in ꝑiudiciū coniunctorū, multominus in ꝑiudiciū sui ipsius. ff. de test. l. lege Iul. Si aūt nō imminet magnū periculū, tunc debet cōpelli pp fauorem publicæ di-
7 sciplinæ, ne delicta remanēāt impunita. ¶ † Extra. quęro, si ciuilis incidit in criminali, uel ē ꝯ, utrū admittaē ꝓc. & est glo. hic or. ꝙ sic, puta si excipiatur ꝯ testē de falso. ꝯtra testē dico, ēt receptū in cā capitali sm Ber. quod est no. dig. & facit ꝓ sententia. Ia. Bu. in qōne uulgata de Rauengense, ꝙ ad excep. banni declinatoriam & peremptoriam fori possit accusatus de homicidio constituere procu. licèt ꝑsonaliter debeat comparere, sed Ia. de Bel. dixit contra, ne frustretur iudicium, si pronunciēt excep. non obstare. unde ꝓcu. non est idoneus: quia non est æquæ idoneus ut principalis, qui debet causam uincere ex uinculis, ut C. de procur. l. fi. & ibi per eundem Iac. Bu. quod bene no.

[a] ¶ *Vide Felin. in c. ad aures, in uersi. scientibus istis. de rescrip.*

SVMMARIVM.

1 *Socij coniurati coguntur ad detegendam coniurationem.*
2 *Causa si sit inter Archiepiscopum, & ciues, coguntur ciues testificari contra ciuitatem, & etiam conspiratores, & coniurati.*
3 *Testes minus idonei recipiuntur, ne ueritas pereat, etiam corrupti.*

1 VENERABILIS. † Ad detegendā coniurationem coguntur socij cōiurati. h. d. Casus. Ciues ciuitatis Ceruiæ habebāt cām cū epo Rauēnate: mō dicti ciues cū M. & I. clericis ecclesiæ Rauennate. fecerunt cōiurationē contra Archiepm Rauennatē dantes eisdem clericis certā quantitatē pecuniæ ob celandam ueritatē, & eos ad hoc astrinxerunt proprio iuramento de hoc Archieps est cōquestus Papæ. Papa mandat dictos testes absolui à iuramento, & compelli, ut perhibeant testimoniū ueritati. quidā exponunt super coniuratione. alij exponunt sup principali
2 qōne. ¶ † No. quòd cā erat inter Archiepm, & ciues; & tñ ciues coguntur testificari contra ciuitatē ēt conspiratores & coniurati: quia fraus & dolus ciuitati ꝑocinari non debet. fundamentū istius conspirationis fuerunt ipsi ciues, & M. & I. clerici. ū ipsis. Et no. quod testem coniuratum contra me possum producere pro me; tene menti. ¶ Op. quòd nō sit necessaria absolutio: quia iuramentum temerarium. so. illa temeritas non erat liquida, sed occulta; & ideò requiritur sententia.
3 ¶ † No. quòd hic minus idonei testes recipiuntur, ne ueritas pereat. ¶ Itē no. ꝙ isti testes erant corrupti pec. tamen possunt produci contra corrumpentem etiā ad plenam fidem; quod raro alibi inuenies.

SVMMARIVM.

1 *Exemplum non probat nisi originali producto, in prin. & nu. 1. & nu. 10. & 11. & quid sit nu. 10*
Scriptura authentica quæ dicatur. & nu. 2.
Tempore eodem factum uidetur, quod accedit ad alterius confirmationem.
2 *Instrumentum publicum si faciat mentionem publici, sed cōfusè, non explicitè, ut quia Papa mādat procedi iuxta formam alterius rescripti an mandatum possit exequi.*
Notarius qui præsumatur.
3 *Prælatus potest certæ personæ sigillum committere, licet male faciat committendo, & sit puniendus.*
Instrumenta de præteritis notarius non potest conficere.
4 *Instrumentum publicum an probet inter omnes.*
Instrumentum facit solùm ad probationem, & à quibus rogatus, & quibus edi debeat.
Notarius rogatus, & sapiens præsumitur.
Officium suum iudex impartisse parti præsenti præsumitur.
5 *Instrumenta, quæ fiunt clam & in secreto, ualent: tamē sunt suspecta.*
Notarij officium describitur in quibusdam.
6 *Scripturæ primat a. nisi negetur, creditur contra scribentem.*
Silentium quando obstet.
7 *Credendum est literis cuiuscunq; de his, quæ facere potest, uel debet ratione publici officij, & nu. 8. 9.*
8 *Creditur literis conuentus licentiantis aliquē monachum.*

Procuratorium

Procuratorium probatur per literas sigillatas, & quod.
9 *Creditur literis prælatorum, quòd aliquis sit presbyter.*
Talis quis præsumitur, qualia acta diu gessit.
Notarius alteri stipulando an ei acquirat.
10 *Scriptura originalis dicitur illa, quæ à se oritur.*
Testimonium de auditu audiens, & de uisu uisus non probat.
Testes recipere, & publicare nulli licèt præterquàm iudici.
11 *Sumptum facit fidem contra sumentem*

De fide instrumentorum. Rubrica.

I SCRIPTVRAM. Exẽplũ non ꝓbat, nisi ꝓducatur originale. hoc mirũ vr̃. nã si producitur originale, ipsum originale probat. Non ergo ꝯsistit aliqua uirtus in exẽplo, licèt originale ꝓferat? rñ. imò si intra terminũ peremptoriũ datũ ad ꝓducenda instr̃a sit ꝓductũ exẽplũ, & post terminũ producat̃ originale, ꝯfirmat̃ productio exẽpli, & vr̃ esse ꝓbatũ intra terminũ, qđ est no. dignum. quia qđ ad ꝯfirmationẽ alterius accedit, eodẽ tpe factum vr̃, ar.
1 ff. de do. inter ui. & ux. l. si donãte. §. si spõsus, &c ¶ † Quærit Ber. q̃ dicat̃ aut. scriptura? & dicit, ꝙ scriptura publica. itẽ scriptura iudicis cãæ cũ subscriptione trium testiũ, uel duorũ ad minus. ¶ Itẽ scriptura, q̃ hẽt authẽticũ sigillũ præl ti. Addit Ber. ꝙ scriptura priuata trino teste notata, id est in subscripta plenè probat ꝯ scribentẽ, ut. C. q po. in pi. ha. l. scripturas. oportet, ꝙ stet̃ exẽplo sumpto manu publici notarij, ut no. C. de edẽ. aut. si quis in aliquo documento. sed uerũ est, si tali sũpto iudex interposuit decretũ suũ, qđ intelligitur cã cognita, uocatis his, quorũ interest, ut. s̃ de testi. c. Albericus, licèt gl. in l. gesta. C. de re iud dicat, ꝙ non requiritur citatio, quæ gl. dẽt intelligi, qñ citandus non
2 reperitur. ¶ † Quærit Ber. quid si publicũ instr̃m facit mentionẽ publici, sed ꝯfusè, non explicitè, ut quia Papa mandat ꝓcedi iuxta formã alterius rescripti. nam utrunq; est authenticũ? rñdet, ꝙ nisi appareat de primò rescripto, mandatũ non põt exequi: quia incertũ. dicit. l. ꝙ ub deficit exẽplar, deficit[a] exẽplatũ ff. de ꝯdi. & demõ. l. in testõ, el. j. & per l̃ras incertas non datur iurisdictio. ¶ Itẽ sñia non mãdatur executioni, nisi appareat de processu, ad quẽ se refert, & maximè de iuris. fin. Ber. dicit In. ꝙ aut. scriptura est illa, quæ fit authoritate iudicũ solenniter interposita. ¶ Idẽ ait, ꝙ authenticã scripturam facit consuetudo. aliàs aũt, si cesset spãlis ꝯsuetudo præter scripturas tabellionũ, & acta iudiciorum oẽs scripturas reputat priuatas, cũ ad hoc offm̃ non sint spãliter deputatæ personæ, per quas factæ sunt. ¶ Itẽ ait, ꝙ nisi constet, ꝙ scribens sit notarius, non p̃sumitur notarius qđ offm̃ põt ẽt probari per testes. ¶ Idẽ ait, ꝙ sufficit, si testes ꝓbant, ꝙ publice officio notarij fungebatur, & hoc ꝯstet per testes, uel plurima instr̃a facta inter multos, quibus est adhibita fides, Inn. ꝙ est no. dignũ; & sic ex longo exercitio quis p̃sumitur tabellio.
3 tene menti. ¶ † Idẽ ait, ꝙ p̃latus p̃t certæ personæ sigillum cõmittere, licèt malefaciat committẽdo, & sit puniendus hoc ẽt est no. dignũ. ¶ Itẽ ait, ꝙ tabellio non põt conficere instr̃a de prætcritis, sed solũmõ de his, q̃ uidit tpe rogati instr̃i. ¶ Sed dices, nonne ꝯficitur instrumentũ de ꝯfessione? rñ. ipsa ꝯfessio est de p̃teritis: tñ ipse actus ꝯfitendi est p̃ns, & tabellio ipsum audit,
4 ut l. Publia. §. fi. ff depo. ¶ † Idẽ ait, utrũ publicũ instr̃m ꝓbet inter oẽs? quidã dñt ꝙ sic: qa tabellio est seruus pub. tu dic, ꝙ ꝓbat rogatus, siue ꝯtractus part. ũ, ut. C. de posi. desideriũ. ¶ Idẽ ait, ꝙ obligationes dñr ꝓdesse & obesse partibus: instr̃m aũt non prodest, nec obest tãq̃ instr̃m, nisi tanq̃ ꝓbatio: qa in eo non cõsistit obl'o essentialr̃, sed ꝓbatiuè tm̃, ut no. ff. de pact. l. postq̃. ¶ Idẽ ait, ꝙ sufficit instr̃m rogari ab eo, cuius ꝯsensus requiritur, & rogatur: & si est unus, sufficit ab uno, ut testm̃, & sñia: si plures à pluribus. Idẽ no. gl. in denuntiationibus in aut de tabel. §. nos aũt. ¶ Idẽ ait, ꝙ ille, qui non rogauit instr̃m, non põt facere, ut tabellio sibi edat illud. Idẽ no. Accur. & Odof. ff. de eden. p̃tor, in prin. & §. rõnes ¶ Idẽ ait, ꝙ tabellio non p̃sumitur rogatus, nisi hoc dicat in suo instr̃o, ꝓ In. facit. C. de fi. instr. scripturas. sed in ꝯtrariũ est gl. ordi. in d. §. nos aũt, & not. ff. de uer. ob. sciendũ. & est rõ, quia iurat in sua creatione de ꝯficiendis rogitibus. Itẽ qa est solennitas cohærens. ¶ Itẽ qa notarius p̃sumitur sapiens, ut not. in l. j. C. de usur. & ff. de uer. ob. sciendũ. ¶ Itẽ credo in iudice, ꝙ p̃sumatur fecisse ad petitionẽ ptis, si ps erat præsens, ar. de fideius. tu. l, cum ostẽdimus. §. fi. † Itẽ ait, qđ
5 instr̃a, q̃ fiunt clã & in secreto, ualent: tñ sunt suspecta: qa suũ offm̃ dẽt publicè exercere, cũ sit seruus publicus. & iõ caueant tabelliones facere instr̃a in media nocte, nisi in casu necessitatis. Idẽ ait, qđ tabelliones præstant iur̃m in sua creatione, qđ aliqñ de cõsuetudine non seruant; & tñ non uitiatur instr̃m. Idẽ ait, ꝙ notarius non tenetur aliud rimari, sed solum scribere id, qđ rogatur à ptibus. Inn. sñ non punit̃, si fecit instr̃m de ꝯtractu simulato, uel fœneratitio ignoran hæc: secus, si sciens, ut in aut de nõ alie. §. qa uerò, & ibi bona gl.
6 ¶ † Idẽ ait, ꝙ priuatæ scripturæ, nisi negetur, creditur ꝯ scribentẽ. & si dicas silentiũ nihil est, & non vr̃ fateri scripturã, nec diffiteri? rñdeo silentiũ nihil aliud est de se. sed qñ hẽt adiunctã scripturã, aliquid est. ff. ad Mace. si filius. ego non credo, qđ silendo fateri credatur: qa ista signa muta. i. sine uoce non sunt alicuius determinatæ & certæ significationis, nisi nutus saltem in
7 tercedat, ut no. ff. de pac. itẽ quia. ¶ † Idẽ ait. & no. ualde, qđ credendũ est in l̃ris cuiuscunq; de his q̃ facere p̃t, uel dẽt rõne publici officij, ut si Archiep̃s ad ꝯciliũ citet, uel ad ꝯsecrationem ep̃orũ, uel per l̃ras ẽt ep̃os
8 alienæ prouinciæ uocabit ¶ † Item creditur l̃ris ꝯuentus licentiantis aliquem monachũ. Idem ait, quia procuratoriũ ad impetrandũ & ꝯdicendũ ꝓbatur p l̃ras sigillatas, etiã si non ꝯstet ad plenũ, qđ sint sigillatæ sigillo dñi, cũ credatur ẽt hoĩb. modicæ fidei & authoritatis. & est rõ, qa agit̃ de nullo, uel modico p̃iudicio
9 alterius sm̃ Inn. q̃ oĩa tene menti. ¶ † Ex p̃dictis apparent arg. ad uarias qõnes, & primò, qđ l̃ris p̃latorũ, qđ aliqs sit p̃sbyter, credit̃. ucibi gr̃a, si prior monasterij asserit, ꝙ aliqs de fratrib. suis est p̃sbyter. transmittit eũ, ad celebrãdũ i aliqua capella sua: qa naturalr̃ uel nemini nocet, & qa spectat ad ꝓuidẽtiã suã, sicut ei creditur, cũ licẽtiat monachũ. ut dixit Inn. Itẽ qđ q̃s p̃sumit̃ talis, qualia acta diu gessit inter ꝓuidos notosq; & publicè. ff. ad Mace. l. iij. dicit In in c. dudũ, de ꝯuer. ꝯiu. ꝙ notarius alteri stipulãdo indirectè, id est sibi ꝓ illo recipiẽti ei ñ acqrit, nisi sit ad hoc offm̃ deputatus. Et uerũ dicit, ubi reqrit̃ deputatio, ut in c. q̃q, de usu. li. 6. alr̃ tãq̃ publica p̃sona acqrit utilẽ sine cessiõe, si talis.

a ¶ *Vide Barb in rub. a supra de iudi. & latius inde ẽt de exemplo, & exẽplato per eundem in trac. de p̃stan Car. in q qõ. in prima parte.*

lis stipulatio ueniat in executione suę scripturę & nō alienæ: quia pars eius est. ff. de adop. l. nam aliter, per Cy. & me, cū si. Sed si diceret, promittis illi, & sic uerbis directis, non esset bona forma. l. hmōi. ff. de leg. j. in gl. & ideò non ualet, tene menti; & ex hoc intelligis
10 radicē & rōnem plurīū legum. ¶ † Extra no. pro intellectu literæ, qđ originalis scriptura dr̄ illa, quæ à se oritur. Sed exemplum dr̄ illud, ꝙ ab alio oritur, ut patet ex uoce. & sic testimoniū de auditu auditus nō ualet: quia non tangit negotiū. Ita nec de uisu uisus. & ideò exēplum non ꝓbat: quia est de uisu alieno, ēt si talis exēplatio fuit facta de assertione testiū instrī dictiū, scribe sic, quia ita se hēt ueritas, nā recipere testes, & publicare nullus pōt, præterꝗ iudex, ut sing. not. C. de teste. hac cōsultissima. §. fi. adde, qđ dixi in c. Albri. s̄. de testi.
11 ¶ † Vnū scias, ꝙ sumptum facit fidem ꝯ sumētem, ut. ff. de admi. tu. l. chirographis, in principio, & ꝯ utentē ¶ Item si sumptū est ex archiuo publico ex authoritate officialium. tex. no. C. de fide instru. aut. ad hæc, facit fidem contra omnes propter authoritatem archiui, forte etiam aliquo non citato. Bal. doc.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura multipliciter est authentica.*
2 *Scriptura, quæ fit per tabellionem deputatum, uel rogatum addit fidem alij authenticæ scripturæ, quæ habet authenticum & solenne sigillum.*
Scriptura priuata non probat & quibus adminiculis adiuuetur ad faciēdā fidē, & uide nu. 3 uer sed in & nu. 4 & 5.
Notarius quis esse non præsumitur, & qūo probabitur, nu. 3.
3 *Tabellio quòd quis sit, uel fuerit, qualiter probabitur.*
Scriptura publica, etiam si contineat causam certam, quando probet.
Pactum non dicitur pactum, nisi consensus interueniat.
4 *Litera uel charta qualiter dicatur authentica.*
Firmitas in instrumentis quid dicatur.
5 *Testes inscripti quare requiruntur ad hoc, ut scriptura, uel charta sit publica.*
Scriptura priuata à testibus subscripta quando probet.
6 *Scriptura priuata an debeat esse munita loco & tempore, sicut publica.*
Dies quis præsumatur esse scripturæ sine die.
7 *Sigillum authenticum quod dicatur.*
8 *Scriptura publica & authentica qualiter differunt.*
9 *Testator, qui est tabellio, an possit de suo testamento conficere publicum instrumentum.*
10 *Scriptura authentica an non pereat morte sigillantis, sicut scriptura publica non perit morte tabellionis.*
Scriptura legitima est probatio probata.
11 *Testes an requirantur in scriptura fori iudicialis.*
12 *Sigillis inferiorum prælatorum an credatur ab episcopo.*
13 *Sigillo alieno an quis possit sigillare.*
Signo non uti potest alieno notarius.
Notarius infirmus protocollum suum potest alteri notario committere.
14 *Sigillum ad quid apponitur, & nu. 15. & cuius causa præsumatur appositum nu. 15.*
Prælatus, Pater, & Dominus } adæquantur.
15 *Exprimi debet in litera, ad quid sigillum apponatur.*
In sigillo quæ requirantur.
Sigillum æquiparatur armis.
16 *Ius ciuile uocat annulum: ius uerò canonicum sigillum.*
17 *Notarius si sigillauit literam uacuam, & demum ei superscribitur citatio, an scriptura ista sit falsa, & nu. 18.*
Sigillum suum potest episcopus committere fideli personæ, & ad quæ & nu. 19.
18 *Ciuitas una quando submittit se alicui principi, portat chartam albam, quæ est sicut tabula rasa, in qua nihil depictū est, cum sigillo communitatis.*
19 *Committi consueta cancellario imperatoris, præsumuntur cōmissa ei, cui imperator committit sigillum suum, de quo confidat tanquam propria persona.*
Consueuit quæ facere quis, committere uidetur.
Consueuit princeps feuda renouare.

1 SCRIPTA VERO † Præmitte ad euidentiam, ꝙ quædā scriptura est aut. à manu, ut est scriptura tabellionis. quædam à singulo, non à manu, ut alicuius officialis, prælati, uel nobilis. Item quædam hēt tale, quale sigillum, cui de iure communi, uel consuetudine non stat, & ista scriptura non probat, nisi testibus roboretur. & ideò testibus mortuis non facit fidem: sed scriptura; quæ fit per manum publicam, puta per tabellionē deputatum, uel rogatum, ista facit fidē de per se.
2 ¶ † Item addit fidem alij authenticæ scripturæ, quæ habet authenticum & solenne sigillum, cui de iure, uel de consuetudine datur plena fides. & ista etiā n probat de per se sine alio adminiculo, ut. j̄. c. cū dilectis. quędam est scriptura priuata. i. non publica, nec solennis; & ista nō facit fidem de per se, sed indiget aliis adminiculis. i. uel confessione aduersarij, uel approbatione testium, uel subscriptione trium testium. ff. de po. l. Publia, in fi. & C. qui po. in pi. ha. l. scripturas. & tñ si sunt mortui, scriptura non ualet. j̄. eo. c. inter dilectos, in gl. super uer. manu. quam bene no. alij addunt, uel literarū comparatione. sed gl. Accur. dicit, quod tunc non facit plenam probationem, sed semiplenam. ff. de iureiu. ad monendi, ubi uideas. dic ꝙ si nihil deficit, nisi comparatio, tunc facta comparatione solenniter facit fidem plenam, si decreto iudicis approbatur. C. de testa. l. publicati. ff. quemad. te. aper. l. ij. C. e. l. ij. sed si nō est appositum decretum, facit semiplenā sm̄ Accur. & uide qđ no. in l. ij. ff. de fi. instr. & hæc per Inn. sed quid si in instrō continetur, ego talis notarius &c. nunqđ creditur, qđ sit notarius? Azo dicit, qđ non in summa authenticorum de fi. instr. quia officia publica nō decernuntur à natura, sed à superiore, & pp fidem personę & industriam artificialem. ff. de so. inter. artifice. & l. fi. C. de conditis in horreis publi. lib. x. & hæc ꝯsistūt in facto. ff. de pub. quæcunque. §. fi. ergo hoc est probandum. j̄. c. cum P. tabellio, per Inno.
3 ¶ † Qualiter autem probabitē, ꝙ quis sit, uel fuerit tabellio? rñ. qñque probatur plenè & directè, ut per priuilegiū imperatoris. qñque indirectè, ut per usum, & quasi possessionem tabellionatus longissimis retrò actis tpibus: uel quia in re publica gessit officia publici tabellionis, ut dixi. s̄. eo. c. j. per Inn. & ff. de of. præto. l. Barbarius. & scias, ꝙ scriptura publica probat, licèt non contineat causam certam. probat dico, informiter, non formiter: qa forma in hac materia idem est, quod causa, ut no. insti. de act. & ob. §. item si quis postulante. fallit, si scriptura informis contineat cessionem iurium. Nā tunc nō ualet. unde non probat, ut plenè no. in l. j. & ij. C. ne lice. pot. Sed in scriptura priuata distinguit. aut fit ad obligādū, & nō ꝓbat: aut ad liberādū; & ꝓbat, & ēt inducit exce. doli. ff. de pac. l. tale pac. i prin. & ff. de li. le. n. solū. §. fi

§.si liberationū.§.uerba.& hoc uerū, si talis scriptura pōt adaptari cōfessioni,uel ultimæ uolūtati.sed si eēt pactū nudū de non petēdo,non ualeret inter absentes, licet absēs postea ratificaret;quia nisi interueniat mediū organū nuncij,uł epłæ,pactū non est pactū:quia nō hēt in se consensum utriusq; ptis,ut sin.no.ff.de pac. l. idē in duob.ff.de ꝯtr.emp.l.j.in fi.C.de do.nec ignorās.
4 Casus.¶†Quæritur,qualiter dicatur litera litera,uel authetica charta?rñ.ꝙ duob.modis de ꝑ se, & uno adminiculo testium.s. si est scriptura manu publica, uel authenticū sigillū,uel hēat adminiculum testiū uidentiū,& pro ipsā deponentium.Nam si neq; est scriptura publica manu,neq; hēat solenne sigillum,neq; testes in scripti uiuāt, sed decesserint nullius firmitatis robur uř hēe.firmitas appellatur hic probatio per se stans, q̃
5 non perit casu fortuito.C.de re iu.gesta.¶†In tex. ibi, inscripti,quia ille,qui fecit scripturas, eos nominauit in scriptura.non aūt dicit,subscripti: quia qū testes se subscribūt priuatæ scripturæ,aut sunt duo tm̄,aut tres uel plures.Primo casu,aut constat de ptium uoluntate factam scripturam,aut hoc negatur si quidem cōstet ualet inter ꝯhentes tam quo ad obligationem personalem,quam quo ad realē,puta ad hypothecariam, uel translationem dñij.ff.de acq pos.l.pdia.ff.de rei uin.q̃dam mulier.C de fi.instr.l.scripturas. si āt negat scriptura, non ꝓbat. quia priuata.si uerò sunt subscripti tres testes,uel plures, & scriptura non negatur, fidem facit quo ad omnes à debitore causam habentes, ut d.l.scriptura [a] quæ est. l. uulgaris, tamen singularis. Sed pone, ꝙ unus ex duob.subscriptis sit notarius.publicus rñ. ꝑ hoc nō facit maiorē fidē q̄a nō ē adhibitus tanquam notarius,& ideo oportet eum uiua uoce deponere,ut.ff.de testa. Domicius ff.de mili.test.Lucius.ꝓterea. si esset adhibitus tāquā tabellio suum istrm non haberet nisi unū testem, & sic non ualet,ut in aut.de instr.cau.& fi.& ēt si ille unus testis esset sīr tabellio,ut no.in aut.de hær.& Fal. §.si uerò.Et prædicta uera,qn̄ testes se subscribunt ꝯctui. sed si se subscribunt ultimæ uoluntati referenti se ad ꝯctum,non tñ probant ꝯctum.ff.de lib.le. l. Aurelius. §.fi.nisi u niret contractus in cohærentia testamenti,
6 ut no. ff.de test.hæredes palam.§.fi.per gloss.& Dyn. ¶† Quæro. utrum priuata scriptura debeat esse unita loco & tempore, sicut publica? respond. non; quia locus & tempus sunt solemnitates quædam: sed ista scriptura priuata non est solemnis. ergo non requirit solemnitatem. ¶ Porrò sufficit ueritas iste est casus ad literam satis nota.ff.de pign. l. cum tabernam.§.idem quæsijt.& si non habet alium diem expressum,intelligitur habere diem præsentationis literarū ff.de acqui.possessio.qui absenti.§.1.ff.de pact. emptor §.Lucius.ff.deposi,publia.§.fin.ff.si certum petatur. le-
7 cta. ¶ †Quærit Bernar. quod dicatur authenticum sigillum,respondet sigillum episcopi, quando sigillat factum proprium,quod ex sola sua auctoritate dependet,argument.ff.de nego. gest. Nesennius, ff.de ann. lega.l. Quintus.in fine. ¶Item sigillum capituli, quando gerit uices episcopi: aliàs non. Item sigillum regum, uel principū, quia summæ auctoritati præsunt in suo territorio: sed extra suum territorium non faceret fidem nisi de consuetudine, ut
8 innuit hic Bernard. & tene menti. ¶ † Quærit Innocent. quæ sit differentia inter scripturam publicam. & authenticam? & dicit, quod publica sit per solū tabellionē,authētica ꝑ multos alios, & ꝙ hñt se
9 ut excedētia,& excessa,In. ¶†Quæro,utrū testator,qui est tabellio possit de suo testō cōficere publicū instrm? & uř ꝙ non:quia non pt seipsum rogare,nec seipsum auctorizare.dic ꝙ imò pōt & non solū nūcupatiuū,sed ēt in scri.ar.ff.de adop.l.si ꝯsul,& ꝙ no.ꝑ Bar. in l.2.3.&
10 4.ff.de sti.ser.& ꝓbat.ff.de ꝓc.l.si ꝓc. absentē.¶†Quæro,nūquid sicut scriptura publica,non perit morte tabellionis,ita nec authentica morte sigillantis?rñdeo, neutra perit s̄m Inn.& est rō, quia legitima scriptura est probatio ꝓbata,ut no.ꝑ Cy.C.de fi.instr.l.cōpara-
11 tiones.¶†Quæro,utrū in scriptura fori iudicialis requirantur testes?& dicit In.sub dubio forte,ꝙ sic; ꝙ uerū est ad ꝓbationem,si negetur,sed non ad essentiam, ut C.de testa.l.oīm & C.de do.l.in donationib.hoc saluo ꝙ qdā sunt actus, à quibus dñt excludi alij testes, ut cū testes examinantur;& tunc non reqritur adminiculū testiū: qa esset implicare ꝯdictionē. Itē cū sueitudo dat auctoritatē scripturæ fori sine testiū appositione: quia fit in præsentia iud.& in loco publico cārum, ubi sunt multi astātes.tñ melius & cautius est, ꝙ testes ap-
12 ponantur.¶†Quæro,utrū sigillis inferiorū prælatorū ab epō credat?dicit In.ꝙ non.crederem,nisi hoc hēret consuetudo nisi fortè habeat iurisdōnē;quia tunc his q̃ sunt suæ iurisd.pñt mādare instr̄a fieri,& ea sigilla-
13 re,ēt si sint iudices delegati s̄m Inn.¶†Quæro, an qs possit sigillare sigillo alieno?rñ.non,nisi careat ꝓprio sigillo,& de hoc in subscriptione faciat mentionem, In.caue tibi:quia loquitur in sigillo non in signo tabellionis.Nā nullus tabellio dēt esse sine signo, & s ꝑ dēt signare signo ꝓprio,ut no.C.de asses.l.nemo,& no.ins. de pub.iud.§.item.si ꝑ infirmitatē non pōt signare, ꝯmittat ꝓtocollū alteri notario,ff.de edē.l q̃dā. his āt & auctoritat . udicis publicabit,ut j̄.c.cum P.tabellio ubi uideas.Item aduerte,quia principes non pñt sigillare sigillo alieno,nec epi,nec in magnis negocijs. j̄.
14 eo.c.inter dilectos,in gl.sup uerbo iurauit.¶†Quæro ad qd apponitur sigillū?rñ.qñq; in signū consensus ubi tractat de præiudicio sigillantis,ut.C.de re.ec. nō ali. l.distrahente.& ibi no.qñq; in signum testimonij;& tūc non uř ꝯsentire,sed factum ꝯhentiū referre tanq̄ testis quia fcm̄ ad unū effectū non debet ad aliū effectū trahi,de pig.ac.grauis.qñq; in signum præstantis auctoritatē.12.q.2.cū redēptor.Caue tibi: quia hoc est uerū in auctoritate ꝑlati.secus in auctoritate tutoris, q̃ interponitur uerbis expressis in l.j.ff.de aut.tu.& l.ubi non necne.ff.de reg.iu.Porrò prælatus æquiparat pr̄i & dño,& iō ratificare pōt,ut C.ad Mace.l.fi. & consen-
15 tire ipso facto ff.de adop.l.si pater naturalis. ¶†Item dicit In.ꝙ sigillum apponitur in signum confirmationis.& subdit,ꝙ quia multis modis pōt apponi sigillum debet in litera exprimi,ad quid sigillum apponatur: immo dicit,ꝙ si non exprimitur uř apponi ad id, ꝙ natura causæ desiderat.quia ex natura actus datur uoluntas intelligi.ff.de usur.si stipulatus.¶Idem ait,ꝙ qualitas sigilli debet apparere ꝑ characteres,dic, ꝙ in sigillo quatuor requiruntur.actus,aptitudo, uoluntas, & character.Vnde cum corrigia non pōt sigillare:quia non est sculptum s̄m Inno.¶Idem ait.ꝙ sigillum,præstat auctoritatem scripturæ alterius,cui accedit, & firmat illam in personam scribentium,non in personam regis,uel Papæ sigillantis.¶Idem ait,ꝙ episcopus non intelligitur alieno sigillo sigillare, quando signat sigillo ecclesiæ suæ.& ego in aliquibus æquiparo sigillum

a ¶Vide dom. Alexan. consi.149.uolum.2. & aliquid per Lud. Ro.consi.cccij.

armis, cum arma alterius non possint portare nisi de domini uoluntate, ut l. j. C. de mu. numi. & potest quis arma sua alteri communicare, ut. ff. de donat. hoc iure. §. fina. & nomen suæ dignitatis alteri concedere. ff. ad Trebel. l. facta, §. sub conditione. ¶†Dicit Innocen. quod ius ciuile uocat anulum: ius canonicum appellat sigillum. Aduerte, si q̃dam corniola sit ligata in auro, illa corniola dr̃ sigillum, nõ anulus, nisi fuerint in anulo aliquæ circunferentes literæ, ar. ff. ad ex hi. gẽma. dicit In. ꝙ non est uis, an in illa litera loquaẽ
17 ille, q se obligat; an ille, q sigillat. ff. mã q patiẽ. †Quero, notarius sigillauit lr̃am uacuã, demum ei supscribitur citatio, an illa scriptura sit falsa? dicit In. ꝙ non, q dã dicunt contrarium: quia auctoritas debet interuenire ante factum & ex certa scientia, & cum causæ cognitione, sed quia per sigillum præstatur auctoritas scripturæ ergo debet ille, qui auctorizat scire. Item commissio illius scripturæ est captiosa: quia posset scribens scribere, quicquid uult. dica., quòd scribens excusatur à uitio falsitatis, sed non à uitio nullitatis, nisi data esset certa forma scribendi, ita, quòd non posset committi fraus. & licèt ille qui dat chartam uacuam uideatur dedisse potestatem, quicquid uult, scribendi: tamen re uera nihil scriptum est. ff. de iniust. test. l. si binæ tabulæ. Confitetur tamen Inn. & est not. dig. quòd episcopus potest committere fideli personæ sigillũ suũ, & fm potestatem sibi datam poterit illo sigillo sigillare scripturas de his q̃ ptinẽt ad epm, puta facere commissiones causarum, citationes, confirmationes; & gñaliter de omnib. alijs, q̃ commissa sunt ei, poterit scripturam sigillare, ẽt si prelatus ille non uideat literas, sicut Papam & alios p̃latos, & principes suis cancellariis hoc committere uidemus. sed auctoritate huius sigilli non poterit noĩe epi sigillum testimoniale apponere, nisi eps, uideat, cum testimonium sit tñ de uisu, uel de his, quæ plenè nouerint. ¶Itẽ illud testimonium non est epi, sed cancellarij, In. auctoritas
18 tamen literarum est ipsius committentis sigillum, ut superius declaraui. †Et no. ex prædictis ar. ad id, ꝙ fit quotidie, qñ una ciuitas submittit se alicui pricipi portat chartã albã, quæ est sicut tabula rasa, in qua nihil est depictũ, cum sigillo cõitatis. Et notarius, qui ẽ mis-
1 sus cum illo sigillo, põt scribere, quicquid est de natu-
9 ra negotij. & de uoluntate dñ. ¶†Item ex pdictis dico ꝙ oĩa, quæ consueuerunt committi cancellario imperatoris, uideanẽ & præsumanẽ commissa ei, cui imperator committit sigillũ suum, de quo confidat tanquam propria persona. ff. de officio. p. ræf. ct. præto. l. j. §. his cunabulis. 96 distinct. nobilissimus. non obstat. l. 1. * C. de man. princ. & C. de iure fisca. prohibitum; libro. x. quia ibi assertor mãdati nõ habebat sigillum principis. & no. bñ ista, quia sunt uti l a. porrò lr̃s ur̃ ea committere, quæ ipse facere consueuit, argu. optimum ff ꝙ cum eo. l. Titianus, ff. de pigno actio. l. uel uniuersorum. ff. de do. filius. & ideo sub tali sigillo poßent renouare feuda: quia sic se habeat consuetudo, & etiam naturalis discretio, & instructio, ut dicit. l. illa not. ff. de aqua. quotidia. l. 1. §. permittitur: quia principum beneficia decet esse mansura, sicut propagines, argument. intra de feu cap. ex parte. ff. de legat. iij. l. pater. §. quindecim. Bald.

a ¶*Vide per Fed. cons. 145. & consil. 187. & 20. & consil. 59. & Ro. cons. 336. & al quos per d. Fe. inc. cum in inuentute. de praesum.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum, uel priuilegium est edendum aduersario, & nume. 2.*
2 *Instrumentis editis si obijciatur falsitas, uel suspicio ex sola rasura in loco non suspecto, repellitur talis exceptio.*
3 *Rescriptum iustitia non præsumitur uitiosum.*
4 *Error facti cum est in literis, proceditur per literas, licet nõ secundum eas detur forma iurisdicendi.*
5 *Rasura, quid iuris si reperitur in originalibus priuilegijs, uel in protocollis contractuum.*
6 *Rasura, quid iuris si sit nomine proprio iudicis actoris, uel rei.*
Falsitas in instrumento quando non præsumatur, & nu. 2. 3. 4. 5. 7.
7 *Instrumentum contractus, quid iuris, si reperitur abrasum in cohærentijs siue confinibus.*
8 *Instrumentum est suspectum propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam.*
9 *Instrumentum eo ipso, quod falsatur sufficit ad imponendum silentium.*
Falsitas in uno non officit in alio ueritati.
10 *Famam si quis probauit per unum falsum testem tantum, an puniatur.*
Attentatum æque punitur. ac delictũ perfectum, & quando.
11 *Scriptura uituperata an faciat fidem.*

EX literis. Rescriptũ aplicũ pp rasurã i loco nõ suspecto cẽseẽ uitiosũ h. d. sed a ibi dicimus. Casus. Inter. A. & R. sup quadã capella uertebaẽ q6; pductũ fuit i dicta cã quoddã rescriptũ, ꝙ petitum fuit edi. eodẽ. n. edito dicebatur falsum: qa erat abrasũ i illo uerbo iura parochialia: q rebat qd iii. & Papa. rñ. ꝙ nõ p̃sumitur falsum, nec dẽt hr̃i suspectũ: quia priuilegia ɔfirmatoria qñq; in posseß ionib. abradũtur; & si in narratione facti ẽ error põt corrigi & abradi, & in
1 abraso ueritas scribi. †No. ꝙ rescriptũ, uel priuilegiũ
2 aduersario ẽ ededũ. ¶†Item no. ꝙ ppria instra dñt edi aduersario: nimirũ, quia postq̃ sunt pducta intelliguntur cẽ cõia. No. ꝙ editis instr̃is si obiicitur falsitas. uel suspicio ex sola rasura in loco nõ suspecto, ꝙ talis exceptio repellitur. ¶Op. ubi est rasura, ibi est uitupatio. nã rasura est q̃dam cicatrix instr̃i. C. de edi. di. Adr. tol. l. fi. in prin. So. uerũ est si rasura sit in loco suspecto: secus, in nõ suspecto, ut sup possessionib. Sed immediatè op nã possessiones sunt res quib. litigatur, & rasura in eis ẽ rasura i corpore, ut. ff. de hæ. ist. quotie; ergo ẽ in substãtia, ut. ff. de cen. l. forma. §. si ucro. ff. de rei ui. l. si in rẽ, & l. idẽ i'opo. §. fi ff. de ɔp. emp & uẽdit. Sol. qñ p facti autorẽ fit abrasio nõ nocet, ut hic. Idem, si p auctorem scripturæ, ut p cancellariũ, ut l j. ff. de his q i test. dele. nã præsumitur uerũ, ꝙ ẽ ita correctũ. quia correctio præcedẽtib. & subseqũetib. cõlonat. †Itẽ rescriptũ iustitiæ nõ præsumitur uitiosũ: quia uis nõ ɔsistit i narratiõe facti; & iõ nõ est uerisimile, ꝙ eorũ correctio sit facta dolo malo. ut dic ad. d. l. fi. C. de edi. di. Adr. to. ꝙ quatuor sunt casus. Nã interdũ cõstat, ꝙ ẽ fcã manu eiusdẽ tabelliõis, uel cãcellarij; & nõ nocet, ut hic iterdũ cõstat, ꝙ manu alterius; & tunc scriptura ẽ falsa. ff. ad mun. l. Titio cũ esset. interdum dubitaẽ cuius manu. fit fcã abrasio, & emẽdatio; & tunc aut ẽ i loco suspecto & p̃sumitur falsitas, & ẽ locus suspectus, & qñ quis releuareẽ p scripturã i loco raso ab onere ɔ bãdi, aut i loco nõ suspecto; & nõ uitiat. & ẽ locus nõ suspectus, ꝙ qs hẽt dicere de ueritate, ut C. si ɔ ius, uel uti. pub. l. p̃scriptione

4 ptione mandatorũ,namq; cum in literis est error facti, proceditur per literas, licèt non ẽm eas.i.daĩ iurisdictio, sed non forma iurisdicen. ut.s̃.de rescr.super literis, ẽm Inn.¶ Quæro, qualiter intelligatur, qđ hic dr̃ de possessionibus?rñ.recitatiuè, uel enũciatiuè, nõ q̃n dispositiuè loquitur.nã tunc uitiareĩ:quia si non appa ret uerè de re,nõ apparet de realitate actus.sed Gof. intelligit de modica mutatione literæ, uel syllabæ: secus, si totum nomen abraderet, de do.& contu. c.ij. & hoc uerũ,nisi constaret rasum & rescriptũ eadẽ manu qđ ad oculũ patere põt per comparationẽ lrarum,ut. l.comparationes.C.de fi.instr. quæ sit uirtus cancella

5 tionis ueri instrũ,no.Arc.75.di.c.nunc.¶† Quid si ista rasura reperiĩ in originalib.priuilegijs,uel in ꝓtocol lis ꝯctuũ?dicit Inn.ꝙ ex rasura in possessionib.ꝑsumiĩ scriptura falsa,uel saltẽ suspecta.qđ dixi i priuilegiis, est uerũ in dispositoriis.sed ꝯfirmatoria priuilegia nõ uitianĩ;& ita loquiĩ hic ẽm Inn. & est rõ diuersitatis, quia ꝯfirmatio non tribuit ius,nisi reperiaĩ ꝯfirmabile,& id ponaĩ in esse,ut.ff.de li.le.l.Aurelius. §. testõ. de rasura legitur & no.ff.de mil.te.tribunus.§.ult. C. de test.l.si unus.& dicit In. ꝙ nullus põt opponere manũ ad rescripta,uel priuilegia, nisi cancellarius,uel officialis curiæ,& si alius apponit manus,est falsarius,ẽt si in loco non suspecto,& ẽt si in syllaba,uel pũcto ẽm

6 Inn.¶† Quid si rasura sit in noie proprio iudicis, actoris,uel rei:dic ꝙ uitiat:quia est in loco principali.non ob.ff.de iud.l.si in iudiciis: quia ibi erat error absque rasura.hic uitiũ erat pp rasuram.C.de test l. si unus. nã radere dolus & falsitas est,error non.C.de test.l.errores.C.de mag.ꝯue.l.fi.ff.de re.iu.l.si librarius.uide ibi Bar.Itẽ uide per Cy.& me.C.de test.l.ambiguitatẽ.ubi.n.per errorẽ substãtialia sunt omissa,uel neglecta ẽt cessante dolo,non ualeret,qđ scriptũ est. qa imperfectũ.ff.de uer.ob.ita stipulatus,la grande, in prin. dicit Ber.ꝙ non solũ bullæ & lræ, sed ẽt charta,& membrana dẽt esse sine reprehensione.idẽ ait,ꝙ si lræ sunt clausæ & sigillatæ, non ꝑsumitur in eis omissa falsitas, ad qđ optimè facit ad.l.tribunus.§.ulti ff.de mil. test.

7 ¶† Quæro, quid si instrũ ꝯctus reperitur abrasum in cohærentiis siue confinibus?rñ.si talis rasura non pertinet ad interesse alicuius partis,nõ nocet: quia error in ꝯfinibus non uitiat,dũmõ de corpore constet, ut.l. pronus.§.j.ff.de le.iij Sed si hr̃et ampliationem,uel arctationẽ,tũc officeret instrõ,nisi corroboraretur testibus.C.de prob.l.iubemus.uerbi grã,dicit instrũ,ꝙ Titius uendidit Seio.xj. perticas terræ,sed illud. xj. erat scriptũ in loco abraso,ubi poterat per prius esse scriptũ.x. uel.c. Nã ista scriptura in loco abraso suspecta est:quia est in loco substantiali.ff.de uer.ob. triticum. idẽ,si instrũ dicit, ꝑmisit.c.ex cã depositi, & illud uerbũ,depositi,scriptũ est in loco abraso,ubi ꝑ prius poterat esse scriptũ mutui,uel ꝯmodati.Nã ex his uariatur effectus,& iõ efficit instrõ:nimirũ, quia ponitur ꝓ substantia in obligationibus & ꝯctibus,ut no.sing.ff.de

8 pac.iuris gen.§.qđ ferè.¶ † Dicit Ber. ꝙ pp rasurã in loco suspecto & interlinearẽ scripturã instrũ est suspectum: quia ueritas omnem uituperationem abhorret. ueritas enim uituperationem nõ recipit.j.de reli. do. cum uenerabilis,ꝑ Ber.omninò enim ueritas sine macula esse debet & sine omni exceptione.tñ si scriptum est in rasura eadem manu,non est suspecta,si cõstat, ꝙ eadem manu & in loco non suspecto,Ber.audi duo requirit,ꝙ eadem manu: aliàs scriptura in corpore ipsius scripturæ hẽt falsitatẽ.Item requirit,ꝙ in loco nõ

suspecto iudici,seu bono uiro: quia ibi non iacet pondus.ergo requiro,ꝙ incontinenti sit facta rasura; & iõ qđ scripsit iuuenis, emendat senex, qđ lra sæpe docet.ff.de condi.inde.si non sortem.§.libertus,instrũ esset suspectũ,ar.s̃.ti.j.c.prætereà.C.de fi.instr.ꝯctus, nisi intellectus,quẽ sonat scriptura in loco abraso, surgeret necessariò ex ꝑmissis,ubi non est uitiũ,arg.ff.de le.ij.cum pr̃.§.cũ imperfecta.ff.de le. j. si seruus plu.§. fi.s si instrũ prius nõ esset restitutũ partibus.nã eo restituto tabellio plenè esset ꝑfunctus officio suo adeò, ꝙ nec punctũ, nec syllabã intellectualem mutare posset nisi iudicis mandato,ut. ff. de sta.ho. l. imperator.

9 ¶† Itẽ dicit Ber.in eo.c.ꝙ eo ipso,qđ instrũ falsaĩ, sufficit ad imponendũ silentiũ.c.clericus.s̃.de rescri. intellige super instrõ. Sed nunquid sup alijs probationibus?& vr̃ ꝙ super oĩbus. ff. de fal.si quis obrepserit: quia qui falsitatẽ committit in cã,perdit totã cãm.ff. de iur.fis.in fraudẽ.§.quot,& §.neque.non ob. qđ no. C.de transl.si ex falsis:quia ibi scriptor,& non aduersarius ꝯmisit falsitatẽ,& iõ non uitiatur aliud capĩm, in quo ueritas reperiĩ.C.si ex fal.instr.l.iij alij dñt,utile per inutile non uitiari,nisi.l.ultra ꝓcedat totũ annullando.ff.de fal.filius.§.sequens.& hoc uerius est.ad qd enim hẽt cõe falsitas cum ueritate?ar.ff.de mi. Papinianus exuli.j̃.c.inter dilectos. § fi.¶ Itẽ falsitas in una cã non officit ueritati in alia cã. ergo nec in alio caplo separato,ar.ff.de mi.l.j.ff.de li.le.l.Aurelius §. idẽ q̃sit.

10 ¶† Sed qd,si quis ꝓbauit famã ꝑ unũ falsum testẽ tũ an puniaĩ:& vr̃ ꝙ non,quia ille unicus sup fama nihil releuat?rñ.imò puniĩ:quia est grauissimũ delictum, in quo puniĩ attentatũ, ẽt si non consummatũ in effectu: tñ puto,ꝙ iudex possit mitigare pẽnã corporalem,ut no.in l.si quis non dicã rapere.C.de epis.& cle. & l. is qui cũ telo,ad.l.Cor.de sic.per Cy.ar. qđ puniatur in integra pœna.ff.de fal.l.si qs legatũ.est enim delictum positũ i esse formæ,& nois delicti,& speciei suæ.i.falsi. quia figura maleficij est posita in esse & perfecta est in se licèt nullũ detrimentũ inferat aduersario: tñ est de gñe inferentiũ.& sic non ob.C.de fal.nec exẽplum.

11 ¶† Opp.& vr̃,ꝙ scriptura uituperata faciat fidẽ, puta cãcellata,uel incisa.ff.de furt.fullo,uel sarcinator.§.j. so.ꝯ cãcellãtem facit fidem,non ꝑ ipso.C.de so. inductum.ff de ꝓba.si chirographum.ibi erat talis cãcellatio,quæ non reddebat instrũ suspectum,sed inducebatur ad probationem liberationis.C.de cond.sine causa.l.dissolutæ, cum similibus. Item non obijcie batur ibi uituperatio,sed liberatio.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium, indulgentiam, uel instrumentum si aliquis producit, an debeat aduersario integraliter edi, & plenius, quàm exigat articulus quæstionis, & numero 5. 6. & 7.*

2 *Editio quotuplex est.*

3 *Instrumentum totum si sit lectum, sed tota particula concessa est transcribi, an contra dictam particulam poterit excipi, uel opponi.*

4 *Reus an & quando teneatur edere actori priuilegia, indulgentias, & instrumenta, & nu. 5. & 6. & 7.*

5 *Priuilegium, & alia instrumenta an & qualiter differant.*

6 *Literæ Apostolicæ, an debeant edi cum die & consule.*

7 *Redarguere uelle de falso qui se dicit, diligenter est interrogandus.*

a ¶ *Adde tamen, quòd si testamentum ederetur iudici, quod deberet totum edi, ita, Cyn. Bald. & a Ange. in l j. C. de prec. impe. offe.*

CONTINGIT. Instrumentũ quo quis utiẽ, debet aduersario corã iudice, aut aliqbus deputatis ab eo integraľr legi, sed solũ capľm, a quo qs utiẽ, dẽt edi, & fieri copia describẽda. h. d. secũa ps ibi, ꝯsultationi tuæ. ¶ Casus. † Quæriẽ, si
1 aliqs ꝓducit priuilegiũ, indulgẽtiã, uel instrm, utrum aduersario dẽat integraľr edi? & plenius, q̃ exigat articulus qõnis? Rñdetur, ꝙ pñte iudice, uel alijs deputatis ab ipso, & audiẽte pte ꝯria dẽt legi: sed nõ dẽt rescribi p aduersariũ, nisi illud capľm tm̃, de quo qõ pẽdet.
2 ¶ † Opp. nã si totũ legiẽ audiẽte aduersario ergo totũ ediẽ uiua uoce. ff. de edẽ. l. j. §. addere. so. duplex ẽ editio, s. plena, qñ daẽ copia describẽdi; & ista non fit nisi de capľo opportuno. Et semiplena simpľr legeñ. & illa fit de toto, ne possit aliqd subijceri in ꝑiudiciũ aduersarij. ff. de legi. l. inciuile. ff. de trans. l. de his. & hoc uerũ est, si iudi i, uel bonis uiris deputatis vr̃, ꝙ totũ sit legeñ. Nã si vr̃. qđ nõ expedit legi, tũc nõ dẽt legi sm Host. ut l. ij. §. ij ff. quẽad. te. ape. & est rõ duplex, quia prima nõ interest petẽtis sibi legi. secũa, ne deẽ materia malignãdi, & plurima litigia suscitãdi. ꝯcor. C. de pci.
3 impe. offe. l. fi. ¶ † Sed ecce lectũ est totũ instrm: sed tota particula ꝯcessa transcribi, nunquid ꝯ dictã particulam poterit excipi, uel opponi? Rñ. non qa ea particula ꝓducens instrm non est usus. ¶ Itẽ quia talis exceptio non tangit articulũ, de quo q̃riẽ, arg. C. de fal. sa
4 tis apertè, & facit. j. de priui. c. cũ ꝑsonæ, in vj. ¶ † Not. hic qđ reus teneẽ edere actori priuilegia, indulgẽtias & instrã. Sol. hic utebaẽ, uel se usurũ ꝓtestabaẽ, uel ꝓdicebat: aliàs non debebant edi. ff. de eden. l. j. §. edẽda, ergo, si reus renuntiat productioni instrorũ, non teneẽ edere: qa non est usurus. Alij dñt, qđ ad intentionem actoris fundandã non fit editio, sed quo ad iuuandã sic: quia actor in replicando su gẽ partibus rei, & qa reus calumniatur malitiosè excipien. quã calumniam iudex ex officio dẽt remouere à quolibet litigãte, ut
5 no. ff. de bo. lib. qui cũ maior. §. si patris. ¶ † Not. hic, ꝙ non est drĩa inter priuilegium, & alia instrã. sed alij dicunt, ꝙ imò est drĩa; quia priuilegia sunt instrã fori. ꝑtinet. n. ad iurisdictionẽ superioris, & erit drĩa in hoc: quia instrã dñt edi sine die & consule. sed priuilegia, & indulgentiæ cũ die & consule, ut no. Inn. s̃. de ꝓba. c. j. Nam ꝯ sacras literas principum nõ est facilè malignari, explorato die & consule. quia per testes reprobari non pñt; & sic cessat ratio. l. j. § editionis. ff. de eden. & addo unum, & est nouum dictum, quod ubicunque instrumentum non potest reprobari per testes, ibi debet fieri editio diei & cõsulis. nam dies & consul bene cõprehenditur sub regula, ubicunque non excipitur ab edicto prætoris. ¶ Porrò cessante ratione exceptionis cessat exceptio, & innitimur arg. ff. de condi. inde. l. cum his. § similiter. ff. de pact. l. quòd dictum, & ff. de
6 acquir. poss. l. si is qui animo. ¶ † Et circa materiam sic distingue, ꝙ aut queritur de literis Apostolicis, uel quibuscunque alijs iurisdictionalibus. quæ sunt cõia; & talia integraliter sunt edenda suprà de rescrip. si autem, & c. plerunque: & de alijs. & tunc aut sunt communes, aut propriæ: si cões, tunc dñt edi cũ die & consule, ut in c. j. de usu. in cle. si propriæ, aut uult eis uti, aut nõ. si non, sed aduersarius uult per eas fundare intentionẽ suã, & tunc nullo mõ sunt edendæ, ut. s̃. de ꝓba. c. j. fallit in fisco. aut uult uti eis, & tunc aut dr̃, ꝙ sunt falsæ; & tunc integr̃r sunt edendæ, ut. j. e. c. inter dilectos ¶ Adde, ꝙ ẽt cum die & consule, si dicaẽ falsitas esse commissa in die & consule, uel in instro per totum: aliàs non fieret editio diei, & consulis, sed solum
7 illius particulæ, quæ dr̃ falsa. & de hoc † qui dicit se uel le redarguere de falso, diligenter est interrogandus, ut no. insti. de inuti. sti. §. itẽ uerborũ. aut non op. de falso; & tunc instra dñt edi sine die & cõsule, ita, ꝙ die & cõsule nec transcribitur, nec legitur ab aduersario, ne detur materia malignandi, & plurima litigia generandi; & ita breuiter teneas, ut not. in d. c. j. de usu. in cle. locus autem & testes instri bene debent edi: qa nõ est facile circa locũ, & testes malignari. licet locus & testes non sint de substantia ꝯctus, sed de substãtia scripturæ, ut eleganter no. in d. §. editionis, per Accur. & no. hoc bene. j. c. inter dilectos.

SVMMARIVM.

1 *Reus absoluitur, cum iura actoris obscura sunt, in prin.*
Concludere rem ad se ex causa dominij pertinere sufficit in reali libello.
Enuntiatiua uerba causæ proferuntur per se principaliter.
Honor, Districtus, & Iurisdictio } *uniuersitatis nomina sunt, & eorum differẽtia nu. 2.*
Ipsæ species à iure declaratæ uidentur.
2 *Honor, districtus & iurisdictio qualiter differunt.*
3 *Verbum, pertinere, sufficit ad petitorium, & possessorium.*
Libellus complexiuus non procedit ubi ordo requiritur.
Homines nostri, etiam ingenui, dicuntur ad nos pertinere.
Hominum nomen est generis.
4 *Particula hæc, saluo iure, apponitur in libellis de consuetudine libellantium, non tamen est necessaria ante lit. contest. nec utilis post lit. contestatio.*
5 *Comes, qui erat origine, si postea factus fuit episcopus, non per hoc desinit esse Comes.*
6 *Comes an istum Comitatum, quem habet in feudum ab imperatore, possit concedere monasterio, quod ædificat.*
Feudum, & Emphyteusin } *quando quis alienare possit, & dominus retrahere, & nu. 7. & 8.*
7 *Dominus non potest inter uiuos emphyteusim ecclesiasticam donare, si ecclesia uult emere, sed poterit donare pretium.*
Ius reale quando nouo uasallo quæratur sine inuestitura.
8 *Natura quid sit.*
Feudum francum, & ligium quod, & nu. 9 & 10.
Libertas rerum augeri potest & minui pacto: secus personarum, quæ minui non potest.
9 *Seruire possum duobus dominis in feudo non ligio.*
10 *Feudum ligium excedit naturam recti feudi etiam nobilis.*
Feudum nobile quod.
11 *Vasallus si alienat feudum, quod sua industria acquisiuit, nocet posteris.*
Feudum antiquum quod à progenitoribus descendit.
Ortus, & Occasus } *ab idem, & per eosdem.*
12 *Dictio, &, posita intra tempora significat temporum continuitatem.*
Fama non causas, sed præconia subministrat rerum.
Procurator opponere potest exceptionẽ non falsi etiam contra priuilegia.
13 *Priuilegia uetustate renouantur.*
Vetustas omnia consumit, excepta anima humana.
Animæ nulla est consumptio, & signum.

14 *Falsitas*

14 Falsitas instrumenti deprehenditur ex falsa indictione, & ex alio, & nu.16.
Indictionis omissio, uel error an uitiet instrumentum.
15 Sigillare sigillo alieno an quis possit, si non habet proprium.
Certo certius dicitur, quod subijcitur oculis.
Dubia probatio interpretatur contra producentem.
Cancellatum instrumentum non probat.
16 Omissum, quod consueuit memorari inducit præsumptionem falsitatis.
Confirmare, & } differunt.
Donare
Accessorium quid.
17 Possessio non probatur per instrumentum locationis, licet per cepta sit pensio, exceptiur.
18 Sigillum principis trino teste notatum an habeat uim tabellionis.
Imperatoris nomen si dubium sit recurritur ad Chronica.
19 Chronica Martiniana, uel standum est.
Meum quid est, amplius fieri meum nequit, nisi possessio.
Dominium plenum non recipit qualitatem, nisi in casu.
20 Confirmari & dari an idem possit.
21 Conductor an possit referre quæstionem dominij.
Sententia contraria, si feratur a duobus iudicibus ordinarijs, non est.
Proprietatem suam dominus non amittit in confirmatione donationis uasalli.
Rasura in instrumento reddit ipsum suspectum, & qua, & nu.22.
22 Præsumptio bona sicut tollit præsumptionem malam, ita suspicio suspicionem.
23 Scriptura, quæ est facta per manum tabellionis, & eidem chartæ sigillum appositum etiam omisso sigillo ualidum remanet instrumentum dummodo de iure communi habeat subscriptionem testium.
Sententia iudici non præiudicat, qui eam tulit.
Priuilegium ex falsa causa, uel instrumento concessum non tenet.
24 Imperator si diceret concedimus, & confirmamus, non est quærendum, quid concedat, & quid confirmet.

INTER DILECTOS. Cũ iura actoris sint obscura, ut quia ipsius instrũ sunt offuscata, uel l'træ, uel scriptæ sigilli deletæ reus absol uitur. h.d. Et diuiditur in tres ptes. In prima petitio, iura, & allegationes actoris. In scđa rñsio, & defensio rei. In tertia snia. scđa ibi, sed ꝯ. tertia ibi, cum igitur. Casus. Inter Abbatẽ & Archiepm uertebatur qõ sup quodã portu honore, districtũ, & iurisd. ipsius. dicebat nanq; Abbas hæc oĩa ad suum monasteriũ ptinere. Itẽ sup hoĩb. qui habitabãt i ciuitate Binæ, & tenebãt res monasterij in uilla Ganillæ, de qb. obtinuerat in iudicio possessorio p sniam epi Veronen. hæc oĩa petebat ab Archiepo, q tũc possidebat, cũ oĩb. fructib. inde perceptis saluo iure addẽdi dcõ libello, ac ẽt minuendi. Archieps uerò dicebat ad suũ archiepatũ ptinere. lite itaque cõtestata Abbas ius suũ nixus est fundare ex sex allegationib. p ordinẽ; & prio p priuilegiũ Luytardi Comitis, qui postea fuit eps, & dictum monasteriũ fundauit, & ea, q̃ sunt pmissa, donauit, supple de bonis suis, uł feudalib. imparatoris, nõ de bonis ecclesię, scđò p instrm snię mediol. archiepi, quã tulit ex delegatiõe Ludouici Imparatoris ꝯ Andreã pfati Luytardi nepotem, q super his monasterium molestabat. tertiò p priuilegium Romanorum imperatorum, & præsertim Henrici, qui pmissa omnia monasterio confirmabat, seu conferebat. Quartò p instrã plurimarũ locationũ, quas pdecessores dicti abbatis fecerãt de dictis reb. plurimis & diuersis psonis. Quintò nixus est pbare p testes, q monasterii possedit à. xl. annis, & ĩ à. l. ann. & s. Sexto pbauerunt famã publicã, quæ erat. ea omnia pfato monasterio a iã dicto Luytardo fuisse ꝯcessa. ¶ Mõ sequuntur allegationes Archiepi ad euacuã. tales quales pbationes Abbatis agentis. dicit. n. Archieps sex ratiõib. p ordinẽ q ps aduersa nihil probat. Et primo quia prætensum priuilegium Luytardi erat in descriptione indictionis consumptũ. q̃ indictio iõ ponitur in instris, ut possit falsitas instri facilius deprehẽdi scđò erat suspectũ ex qualitate chartæ: quia charta uetustissima, & scriptura nouissima. uñ charta innuebat uetustatẽ: scriptura uerò nouitatem, tanq̃ non illo tpe facta fuisset, quo prætendebatur. tertiò quia sigillũ uidebatur falsum. Nã sigillũ epale dẽt hre mitram in capite non militarem pileũ. itẽ pontificalib: dẽt esse induta indumentis non regijs, nec tenere sceptrũ, sed baculũ pastoris. præterea facies imaginis non apparebat integra, sed dimidia, & illa dimidia erat uacua, & uidebatur Cæsaris. item uidebatur, q olim esset appositum nomen filij, uel coniugis. Item literæ non habebant se continuatiuè ad illud nomen Luytardus, nec zifrę erãt consonantes. Itẽ cera p pte erat uetustissima; pro pte nouissima. Vñ sigillũ uidebatur alchimiatũ, & non uerũ. uñ per ista indicia simul iuncta euacuatũ est prætensum priuilegiũ Luytardi, q fuerat allegatio pria actoris. secũdò euacuatur allegatio priuilegiorũ imperialiũ: quia quædã apparebant falsa: quædam falsata, excepto priuilegio Henrici, sed alia rõne illud nõ ualebat: qa deficiebat manus publica, & sigillum authenticum, eo q non erat integrum sigillum, nec nomen Henrici integrum, sed dicebant, icus. uñ non magis poterat pbari fuisse sigillum Henrici, q̃ Ludoui. tertiò euacuatur instrm sniæ. Nam ĩ eo apparebãt l. turæ, i. cãcellatiões. Itẽ subscriptio notoria uidebat̃ manu alterius fuisse, q̃ sſcriptio notarij instri, cũ tñ notarius assereret de subscriptione per se ipsum. Erat & alia suspicio rõne literæ: quia in charta antiqua incaustum nouum aqua infectum. præterea erat alia suspicio: qa in nullis priuilegiis facta erat mẽtio de illa snia. Item una ratione si illa snia & acta essent uera: tamẽ res inter alios acta, probata, uel iudicata Archiepo non nocet. præterea priuilegium Henrici duo continet. s. confirmationem & donationem de nouo; confirmant autem tanquam prius habita & cõcessa donantur autem tanquam nouiter tradita & cõcessa. Quæ ergo olim dicebãtur data Luytardo, allegabant̃ tanq̃ confirmata, sed illud antecedẽs est falsum; ergo & ꝯñs. i. cõfirmatio nulla. & si dicas, si non ualet ut confirmatio, ualet ut donatio. de nouo rñdetur, q hoc est impossibile. sed oportet, q de necessitate referantur ad res diuersas: quia error confirmantis in dñio non transfert dominium. & ideò non põt res durans mea amplius fieri mea. ergo nec confirmatio ualet: quia nõ est confirmabile; & si non tenet principale, nec accessorium. Ad allegationem autem de probatione testiũ tacite rñsum est supra. quia testes non probauerũt. oportet ãt rñdere ad rõnem de instrumentis locationum, nõ probatur ad plenum possessio, nec proprietas ullo modo. ¶ Modò ueniendum est ad decisionem qõnis: quia Papa definit absoluẽdo Archiepiscopum quia nõ sufficienter probatum, & no. q non dicit, quia in aliquibus falsatum. non. n. fundat se in ratione falsi. & hæc decre. quamquam longa sit tamen est utilis & ualde not.

fatas: quia ab eisdem & per eosdem ortus & occasus. l. 3. ff. de interdi. & rele. fit generatio & corruptio feudorum. ff. de seruitu. præ. l. tria prædia. In tex. Ibi, Donauerat, s. de bonis suis patrimonialibus, de quibus pôt facere, 12 quicquid uult, non de bon s. ecclesiæ. † Ibi, Ex delegatione, no. quod imperator delegat causas Archiepis. Ibi, omnis & citra, not. quod ista dictio, &, posita intra tpa significat temporum continuitatem, de prob. c. licet causam. ¶ Ibi, Fama, ubi rerum inquirendæ sunt causæ, fama per se nihil operatur. sed ubi rerum inquirenda sunt præconia, ibi fama est bonus testis, ut l. non oës. §. à barbaris. ff. de re mili. ¶ Ibi, A procuratore, no. quod procurator potest opponere exceptionem falsi etiam contra priuilegia prin 13 cipum. ¶ Ibi, donation s. i. Luytardi. † Ibi, consumptum, uetustas oia consumit, & ideò priuilegia renouantur, ut no. in auth. est hr. & Fal. post prin. hõ. n. cõsumitur, maxime tñ sensibili remanente. i. aia cum suis potẽtijs abstractis. quod n. aia non consumatur, signum est: quia si cõsumeretur, frustra diabolus nos tentaret, nihil inde machinaturus. & idõ qui dubitant de alio seculo, sũt bestiæ. i. sine intellectu aliquo. Ibi, in annotatione. i. adiectione. Ibi, indictionis, quid sit indictio, & quomodo colligit per quindecim annorum dñi, tribus adiunctis, nota. hic 14 Bar. & gl. in proœmio codicis. ¶ Ibi, falsitas deprehenditur. no. quod ex falsa indictione deprehenditur falsitas instri, ex hoc vr, quod non solum si totaliter omittatur indictio, instrm nõ ualet. sed et si notarius errauerit in cõputatione indictionis sed d. Dy. consuluit contra ista. s. quod non facere mentionem de indictione uitiat, secus, si per imperitiam notarij sit erratum in computo indictionis, quia apparet error ex annis dñi, & error de quolibet nõ uitiat instrm secundum Dy. idẽ no. Bar. de re. iu. l. librarius quid ergo si notarius dixit, indictione, & non dixit, i tali indic. quia non erat instructus de computo, & dimisit spacium uacuum cã scribendi eam? vr, quod instrm non uitietur: quia ex annis dñi apparet certitudo. ¶ It. satis est, quod in eodẽ quaterno contineatur indictio, quia quaternus sit factus eodem anno, ut dicit ille tex. not. ff. de eden. l. si quis ex argentariis §. si initium tabularum. & sic una scriptura supplet alteram, & dat ei robur. nimirum, quia dicta in præcedentibus & in capite uidentur repetita in mẽbris, & speciebus subiectis. Ibi, non illo tpe, no. quod diuersitas tpis non uitiet. ¶ Itẽ not. quod ex qualitate chartæ falsitas deprehenditur. Itẽ not. comparationem fieri chartæ & literæ. Ibi, Mitra, quod est epale. Ibi, Pileo, quod est regale. ¶ Ibi, induta, ipsa imago. & no. quod imago sigilli non debet esse nuda. Ibi, Baculũ, no. differentiam inter baculum, & sceptrũ. ¶ Item no. multa, ex quibus præsumitur falsitas uel plena præsumptione uel quasi quasi suspicione. Ibi, Duæ literæ, & sic nõ ap-15 parebat nomen. † Sed oppo. quia pôt quis sigillare sigillo alieno, si non habet propriũ solu. dicas, quod illud fallit in contractibus magnarum rerum Item fallit in priuilegijs principum, Ber. & ista gl. est multum sin. ibi, Certo certius, no. certo certius dr id, quod oculis subijcit. In tex. ibi, Nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum. alterum istorum sufficeret ad probandum, & ideo est ualde utile, quod de priuilegijs cõcessis notarius conficiat instrm publicum. ¶ Ibi, Nõ magis poterat, no. quod dubia probatio instri interpretatur contra producentem. ¶ Ibi, Lituræ. i. cancellationes, no. quod in instrm sniæ cancellatum non probat. ff. de re iudi. l. acta, al. actorum uerba. ¶ Ibi, Infectũ, no. quod aqua inficit atra-16 mentum, & facit uideri scripturã magis antiquã. † Ibi, Mentio, no. quod ex omisso, quod consueuit memorari, indu-

cit præsumptionem falsitatis. & pridie hoc allegabat in cã testi, cum codicilli ultimi fuissent facti ad primũ testm, & de secundo prætenso non faciebat mentionẽ, quod etiam dicebatur factum in partibus extraneis, & coram testibus ignotis, & ideo erat suspectum ualde. In uer. porro, Ibi, inter alios, no. eandem regulam in processibus, & sententijs. Item no. quod qñ Archieps pronuntiat ex delegatione principis, talis pronuntiatio nõ nocet ecclesiæ. ¶ In uer. cæterum, ibi, ex forma petitionis, & suspicationis recurrendum esse pro intellectu priuilegij alijas concessi. ¶ Ibi, Alia donauerit, & alia confirmauerit, no. quod differentia est inter confirmare, quod respicit dudum retro, & donare, quod respicit tempus præsens ¶ Item no. quod meum est mihi confirmari nõ pôt. Ibi Amplius meum, quia plenitudo dñij adiectione nõ indiget. Ibi, Nec accessorium, dr accessorium, quicquid sequitur ex eo, uel ob id & si principale est inualidum 17 accessorium non subsistit. quia non stat per se. ¶ † In uer. per instra uero, no. quod per instrm locationis non probatur possessio, licet percepta sit pensio.[a] & est rõ, quia alius erat in sua possessione. quia sua possessione priuari quis non debet, ut j de re iu. c. cum Bertoldus, & de ap. c. bonæ. sed si nullus alius eẽt in possessione, ex redditibus pceptis quis præsumeretur possessor. C. de agri. & censi. libus. ff. quod mo usus amit. l. Pomponius. s. de ele. c. quæreiam. quinimo præsumeretur dñs, si longo tpe percepisset sine controuersia, ut no. in l. pe. ff. de codi. insti. in uer. cum autem, in uerbo obscura. no. rõnem, quare Papa assumit in absoluendo, s. quia non probatum, nõ aũt quia producta fuerunt falsa instra, & falsa priuile-18 gia, ut patet. s. e. uer. cæterum. † Et no. quod ultra prædicta Ber. mouet dubium, nunquid sigillum principis trino teste notatum habeat uim tabellionis, & dicit Ber. quod non, nisi testes uiuant; & per hoc limitatur. l. scripturas. C. qui po. in pi. ha. Glo. est in uersi. cætera sequens glo. dicit, quòd ubi sumus incerti de nomine imperatoris, recurritur ad chronicam anni & indictionis, Bern. 19 ¶ † Et sic no. standum chronicæ Martinianæ, uel simili. deinde Ber. colligit no. in uer. in omnibus, quod in priuilegijs confirmatorijs debet fieri mentio sententiæ, ut eam coadiuuet, fortius ut tollat, Ber. ¶ Item no. Ber. quod ex forma petitionis colligitur responsum, & nõ solum colligitur, sed ampliatur tex. est no. in l. j. C. de diuer. rescri. in uer. cæterum no. Ber. quod meum durãs meũ non potest amplius fieri meum, sed possessio sic, dicas, quod nec possessio erit duplex, sed qualitates & titulus posidendi duplicabitur. plenum autem dominium non recipit qualitatem, nisi qualitas eius mutetur, ut ff. de hære. insti. l. iij §. qui fideicommissum, ubi tex. sin. 20 ¶ † Quæro, nunquid idem possit confirmari, & dari? dic quòd sic diuerso iure, sed si eodem, confirmare & 21 dare idem sunt. ¶ † Quærit Ber. utrum conductor possit referre quæstionem dominij? dic quòd non, si cõuenitur ex contractu locationis: secus, si rei uen. quia rei uin. excedit notissimos terminos contractus. Vltima gl. examinatur per Dy. in c. cum sunt partium, de re. iu. l. 6. ¶ Adde unum, quod alibi nõ reperitur, quod si sunt duo iudices ordinarij, & unus in dubio adhæret uni parti, & alter alteri, & pronuntiantur contraria, non ẽ pronũtiatio nulla, sed pẽdet. Nã illa ualebit, quã superior con firmabit. ff. de re iu. l. duo iudices dati. secundum unam lec-

[a] ¶ Vide Pan. cons. 23. secundo dubio, uolu. ij. & pulchre per Barto. cons. 8. & se. uolu. ij. uide etiam d. Barto. Socynum in cons. 100. ccv.

lec. & ibi per Bar. qui dicit, quod non reperitur alibi. dicit Inn. quod si feudatarius donat feudū, & dñs cōfirmat: quia per istā confirmationē dñs nō perdit suam proprietatē. & idē ait, quod rasura in noībus rei, iudicis, uel actoris, uel in data, uel in narratione, uel in remotione appellationis, uel in citatione testium, uel in assignatione termini, & in multis alijs, quæ committuntur iudicis discretioni, instrm redditur suspectū: tñ istæ suspiciones possunt purgari per suspitiones alias in contrarium, Inn.

11 ¶ † Et sic no. quod sicut præsumptio bona tollit præsūptionem malam. ff. de in inte. resti. l. diuus, ita suspitio suspicionē, ut l. inuito. ff. pro so. Idem ait, quod instrm magis vr suspectum pp rasuram, q pp consumptionem, Inn. rñ. murium rosuram, ut l. j. §. si rosæ. ff. de secun. tab.

13 ¶ † Idem ait, quod scriptura, quæ est facta per manū tabellionis, & eidem chartæ sigillum appositum ēt omisso sigillo, ualidum remanet instrm, dummō de iure cōi habeat subscriptionem testiū. Inno uel ipse notarius eos nominet in instro. Idem ait, quod snia non præiudicat iudici, qui eam tulit; quia de iure suo non cognouit, nec cognoscere potuit, nec ēt scientia ei nocet. Idem ait, quod sicut sententia lata ex falso instro nō tenet, ita nec priuilegium ex falsa cā, uel falso instro concessum. ¶ Idem

14 ait, quod † si imperator diceret, concedimus & confirmamus, non est quærendum quid cōcedat, & quid confirmet,[a] qa certum est ex alterutro capite ualere. nisi priuilegium sit obtentum per obreptionem. Inn. facit. ff. de lib. & post. l. Gallus. §. si eius, & ff. de condi. inde. l. Iulianus. §. j. Bal.

a ¶ *Alibi ēt dicit idem Bal. in l. fi. C. si cōtra ius, uel utili pu quod illud, quod Papa confirmat, nemo infirmat.*

S V M M A R I V M.

1 *Dispensatio, uel indulgentia cuiuslibet uoti, uel uenia obtenta per dolum ipso iure non ualet.*

Fictionibus etiam falsitas committitur, in prin. post casum.

2 *Excommunicatio facta per errorem quare est ualida, & nō absolutio.*

3 *Delegatus debet denegare suam cognitionem, cui delegans denegaret commissionem.*

4 *Literis Cardinalium an credatur.*

Sigillum fungitur uice testis.

5 *Literæ absolutoriæ generales non absoluunt à uoto, nec à sententia excommunicationis.*

QVOD super his. Non ualent literæ, quos super absolutione uoti cruce signatus obtinuit expressa falsitate, uel tacita ueritate. h. d. secūda ibi, ad quod. ¶ Casus. Quidam cruce signati, qui emiserant uotum ultramarinum dum compellerentur per Archiepm eorū assequi uotum per u m, ad quod dicebant se nō teneri eo, quod essent à uoto absoluti per sedem Apostolicam ex certis impedimentis emanatum, ad quod probādū inducebant literas sigillatas sigillo Cardinalium, tñ sigilla ista erant ignota. Consultus fuit Papa quid iur. Papa dicit, quod de impedimentis non est credendum de facili, & quod ipsi non concesserunt literas, nisi hoc modo, ut super impedimentis expositis inquisita diligētius ueritate hi, quibus Papa scribit, statuant circa illos, quæ animarum saluti & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, prouidentes, ne quid in fraudē uoti fallaciter confingatur, & iō non per suppressionem ueritatis, uel falsitatis expressionem literæ conscribunt nō solum a Cardinalibus, sed ab ipso Papa, & non solū dubiæ. sed certæ, caret impetrator pœnitus impetratis, & eis nō obstantibus ad uoti executionem compellitur. ¶ Ibi, De leui. i. nullo mō constet ipsas falsas: quia non fuit apposita clausula, quæ erat de stylo. Ibi, In fraudē, no. quod absolutio peccatorum neque per uim extorqueri pōt, neque per fraudem licet. ¶ Ibi, Veritatis. quia tacuerunt illud, per quod uti erant terræ sanctæ, quia diuites, uel strenui consilio, ut in c. 1. de noua for. fide. Ibi, Falsitatis, quia erant fortes, & ipsi finxerunt se debiles. Nam ēt cum fictionibus committitur falsitas, ut l. j. C. de mendicantibus ualidis, li. 11. nisi fiat cō hostē, uel latronem, ut eleganter no. ff. de dona. l. j. §. non fuit. † Ibi,

1 Carere, no. quod dispensatio, uel indulgentia cuiuslibet uoti, uel uenia obtenta per dolum ipso iure non ualet. & sic si frater minor impetrat, quod possit transire ad leuiorem uitam fingens se infirmum, non ualet indulgētia: quia dolus & fraus omnem ueniam excludit, argm. C. de his, qui ue. ætatem impe. l. ij. ff. de in ius uocādi. l. sed si hac. §. patronum. dispensationes aūt sine fraude impetrandæ sunt.

2 † Quærit Inn. quare ualet excōicatio facta per errorem, & non absolutio? rñ. quia excōicator intendit excommunicare, sed absoluens non intendit absoluere, sed cō hoc est, quia errans non cōsentit. ff. de iurisdō. om. iud. l. si per errorem. & ideo dic, quod hoc est pp rigorem censuræ, sicut pp rigorem diffinitiuæ ualet sententia erronea, ut no. ff. de acq. hære. l. si is ad quē ff. ad Tre. l. seruo inuito. § cum prætor. secus, si non est diffinitiua, ut ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. tutor si petitus. ff. de execu. tu. l. qui testō. † Ibi, Non obstan. dicit

3 Bern. cui delegans denegaret commissionem, delegatus debet denegare suam cognitionem, Bern. sed nunquid hæc regula hēt locum in executore. ut ubi mādās denegaret commissionem, executor deneget executionem? dic ut j. de re iudi. de cætero, per Inn. & no. illam

4 gl. quia eleganter loquitur. † Quæro, an literis cardinalium credatur? rñ. sic si sigilla sunt no. & nemini prius dicatur, ar. C. de præci. impera. of. l. rescripta: secus, si sunt ignota; quia sigillum fungitur uice testis, qui dēt esse notus, ut in auth. de test. §. si uerò ignotus, si uero sunt offuscata, remittitur ad signatorem; & si non recognoscunt sigillum, instrumentum hr suspectum, Bern. ¶ Vltimo no. quod impetrans debet exprimere puram ue-

5 ritatem. † Item dicit Ber. quod literæ absolutoriæ gñales non absoluunt à uoto, nec à sententia excommunicationis. idem puto in alijs sententijs censuræ; quod not. Extra no. de istis literis. C. de pact. l. pacta nouissima. C. de epi. & cle. si quā per calumniam, Bal.

S V M M A R I V M.

1 *Ad legislatorem, ubi est dubium de lege, siue de ueritate dubitetur, siue de intellectu, recurritur.*

2 *Interpretatio stat apud populum, si dubitetur de intellectu statuti municipalis.*

Extrauagans constitutio non ligat, si publicata non sit, & de ea probabiliter quando dubitetur, & uide numero 3. & 6.

3 *Extrauagantem aduocati si continuè allegant præsumitur pro ea.*

Extrauagantes quando iuri communi consonant, secundum ipsam, & non per ipsam pronunciatur, & numero 2. & 6.

4 *Tabellio laicus an possit conficere instrumenta super spiritualibus, ut super electionibus prælatorum.*

Tabellionatus est officium, non iurisdictio.

Primi-

Priuilegium contra ius concessum an sit ualidum.
6 *Extrauagans si non sit contraria iuri scripto, sed consuetudini, an sit seruanda, uel potius consuetudo.*
7 *Priuilegia concessa tanquam irrationabilia si lex cassat, an intelligatur cassare concedenda.*

PASTORALIS. Si de extrauagāti dubitatur, an sit decretalis, aut est iuri cōi consona; & tunc iudicatur fm illam: aut dissona; & tūc Papa consulitur. Casus patet. ¶ Quæro, quid si Papa in consulto fert sniam contra istam extrauagantem? rñ. ualet sententia, qa nō cōstat, quod sit lex. ff. de re iud. cum ꝓlatis, & ibi p Bar. sed Ber. sentit hic cōtrarium. sol. si petitum est, ꝙ consulatur princeps, nō ualet, ar. ff. de mi. l. neq; §. ex facto: aliàs sic. †Et no. ꝙ ubi dubiū
1 est de lege, recurritur ad legislatorem, siue de ueritate dubitetur, ut hic, siue de intellectu. C. de leg. l. fin.
2 ¶ Quid si dubitetur de intellectu statuti municipalis? rñ populus est ille, qui statuit per suos sapientes. l. ij §. omnia C. de uet. iur. enu. & io apud populum stat interpretatio, non apud sapientes tñ, qui statutū dictauerunt. quia suo functi sunt officio, de hoc p Bar. ff. de cer. ab or. ta ambitiosa. Quid si constat, ꝙ est extrauagās, tñ non est publicata rñ. nō ligat, ut no. in proœmio Cle. ¶ Quęro, qñ probabiliter dubitetur de extrauaganti. rñ. qñ non est uisa poni in aliqua compilatio-
3 ne approbata, uel sub bulla. ¶ †Quid si aduocati eā cōtinue allegant? rñ. tunc pſumitur pro ea, Inno. quod tene menti. & not. quòd qñ extrauagātes consonant iuri cōi, litera cautè loquitur: quia dicit, quod pronunciatur fm ipsam: non aūt dicit, per ipsam. sic & si statutum municipale continet ius cōe, iudicatur fm ipsum, sed non per ipsum, ut eleganter not. in c. j. de consti. lib. vj.
4 ¶ †Quęrit Host. nunquid tabellio laicus possit cōficere instrumenta super spiritualibus, ut super electionibus prælatorum? & dicit quòd non, ar. c. cōtingit. ꝰ. de arb. in contrarium facit. c. j. de proc. lib. vj. hoc teneas: quia testificari pōt, si est notarius auctoritate Apostolica: secus, si auctoritate seculari, uel dic consuetudinē seruādam de hoc no. ꝰ. de cle. quia pp, p doc. qa tabellionatus est officium, non tñ est iurisdictio, sicut tutela, & cu
5 ra, & similia. ¶ †Quærit Ber. de priuilegio contra ius concesso utrum ualeat? & dicit, quòd si est reprobatū à iure non ualet, sed auferendum est de manibus ꝓducentis, & dandum principi, nō dicit aduersario. si autē non est ex toto contra legem, expectatur secunda iussio, Ber. nisi constet de præcisa mente principis, ut. C.
6 de cri. sacri. in star &c. ¶ †Quærit Ber. quid si extrauagans non est contraria iuri scripto, sed consuetudini? rñ. quòd seruanda est consuetudo, & nō extrauagans, si consuetudo est rationabilis: aliàs siue pręcedat legē, siue sequař, non ualet, ut in c. j. de consti. li. vj. & l. iii. §. diuus. ff. de sepul. vi. nam quia p consuetudinem offenditur legis auctoritas, rō naturalis, & publica utilitas, meritò talis consuetudo est nullius momenti. idē in
7 priuilegijs, ut. C. de præci. ipe. offe. l. rescripta. ¶ †Quid si lex cassat priuilegia concessa tanquā irrationabilia, utrum intelligatur cassare cōcedenda? arg. quod sic. ff. de ser. ur. præ. si seruitus. In contrariū vř. ff. de aur. & argen. leg. l. si ita. sol. quia eadē est rō cassandi, ēt concedenda cassari uidentur. & pone exēplū in Cl. dudū. §. uerum, de sepul. ar. ff. de le. j. talis scriptura, & facit capitulū, quia sępe, de elec. li. vi. de cle. non resi. c. uno. e. li. & de æta. & quali. ca. h, in Cle. ubi oīnò uide. & si constitutio peremptoria dat formam præteritis, & futuris, si in literis est uerbū, ad instar: quia subiunctiuè & continuatiuè ueniunt, similes sunt codicillo ad testamentum facto, ut. C. de test. tu. l. ij. & ibi destructo principali sunt destructa consecutiua ipsius, ut. C. de Lati li. tol. l. j. in prin. C. de edi. di. Adri. tol. l. si. Nā istæ literæ quasi extra res sunt, & non stant per se, arg. ff. de cond. & demon. l. intestato. si aūt literæ non ad instar, sed de per se, si quidem priuilegium antiquum, sublatum est solūmodò pp rigorem iur. conseruā. nō ꝓpterea nouum uidetur abolitūm, ut in priuilegio concesso in pſcriptione centū annorū ecclesiæ Nouantulæ, ut no. ff. de pac. si unus. §. pactus, & C. de inof. test. si qñ, in prin. ar. ff. de ser. ur. pdi. l. si domus. Si aūt ē reuocatū propter perpetuam æqualitatem seruañ. de nouo concessum non ualet; quia eodem uitio laborat, & no. hāc doctrinam, & facit. ff. de leg. l. cum lex.

SVMMARIVM.

1 *Instrumēta produci possunt usq; ad sententiam definitiuam, si non est in causa conclusum, in prin. & nu. 3.*
Instrumentum authenticum facit loci consuetudo, ibidem & nume. 5.
Instrumenta in prouincia regis faciant fidem, & an alibi.
2 *Testis unus falsus descriptus in instrumento uitiat totum instrumentum.*
Instrumenta iuuare iudex debet, quantum potest.
3 *Instrumentum, quid iuris si indiget adminiculo testium, ut quia est suspectum.*
4 *Iudice incipiente loqui pro sententiando, quid iuris, si antequàm proferat uerbum, absoluo, uel cōdemno, producta sint instrumenta.*
Inesse non uidentur, quando ea quæ debent incontinenti fieri, fiunt post. a.
Productio instrumentorum, uel testium facta post terminū, quando ualeat.
5 *Dilatio peremptoria, quid iuris, si sit data ad probandū, & nume. 4.*
Instrumenta sunt probatio probata, & quid liquidum.
Reges non possunt nisi in suo regno facere tabelliones.
Mercatorum scripturis ut credatur, si sit statutum, quo modo intelligatur.
6 *Pecuniam dicenti se portasse non creditur, nisi probet.*
Legitimum quem facit consuetudo, & contrà.

CVM dilectus. Post publicatas attestationes usq; ad conclusionē possunt instrā ꝓduci, uel si non est conclusum usq; ad diffinitiuam: consuetudo loci facit instrumentū authenticū, & maximè
1 literas regum. h. d. ¶ †Ibi, In partibus, no. uerbum, ꝙ in prouincia regis faciunt fidē: quia innuit, quod non
2 alibi. uide. C. de testa. si non [a] speciali. dicas, quòd aut est rogatum a extra territorium, & non facit fidem nisi inter subiectos illius, q creauit: aut intra; & tunc ubiq; facit, quod no. in Spe. de instru. edi. §. restat, uer. & no. quòd tabellio. ff. de offi. ꝓcon. l. ij. no. quod dixi in summario. ¶ †No. quòd unus

¶ Vide mathe. not. cxxiiij.

2 falsus testis descriptus in instrō uitiat totum instrm, & tabellio de falso punitur, ut. c. quanto. ꝰ. de his, quæ fi. à præla. per Ber. dicit Inno. quòd iudex debet iuuare instrā, inquantum pōt, ne pereant. fallit si inuenitur discordia manu eiusdem notarij, ut. ff. de reg. iur. l. repugnātia, per Accur. & me ¶ Quæro, quæ erat dubitatio? rñ. quia post dicta testificata uidebatur pſumenda: subornatio

subornatio: sed ad hoc non præsumitur pp auctoritatem tabellionis, Ber. idem no. ff. de rei uin. l. officiū, sed quid, si instrm indiget adminiculo testium, ut quia est
3 suspectum? † Rñ. non pōt testibus iuuari post didicita testificata, & iō nec pduci cum effectu. cetera dic, ut in gl. dicitur hic, quod usque ad sententiā. s. exclusiuè pos
4 sunt instrā pduci. ¶ † Sed pone, iudice incipiente loq pro sententiando ante quam pferat uerbum, absoluo, uel cōdēno, producta sunt instrā. rñ. ualet productio. Sed quid si incontinenti post? rñ. nō ualet: quia cum est quæstio momenti, ea, quæ fiunt post, licet incontinenti, non uidentur inesse, ut. ff. de fideicom. lib. l. Thais. §. intra. ¶ Sed quid si est statutus peremptorius terminus ad instrā producenda? rñ. si fuit statutus ante lit. contesta. non ualet dilatio ista. si uerò post lit. contest. tunc aut cā cognita & expressa in dila. & productio facta post terminū non ualet: quia cū sit terminus peremptorius, ergo perimit. ¶ Si aūt sine cāæ cognitione fuit terminus forte nimis arctus, tunc ualet pductio tam testiū, quàm instrorū, ut in c. indultū, de reg. iur. lib. vj. & ita debet intelligi quod no. in c. sæpe de uerb. signi. in cle. in glo. ubi ergo, & in Spec. de dila. §. uidendum, uer. qd
5 si data. ¶ † Sed quid si est data dilatio peremptoria ad probandum? rñ. idem, si ad probandū p oē genus. alioquin talis dilatio non includit instrumenta; quia sunt probatio pbata, ut d. §. uideñ. uer. quid si data. & sic liquidis non uř imposita meta tpis. hic habes, q consuetudo dat priuatæ scripturæ auctoritatem publicam. nā scriptura regum de sui natura non est manu publica: & tñ consuetudo facit eā publicā, & ex eo collige duo argumenta. primum, quod reges non possunt facere tabelliones in orbe, sed solum in suo regno. ¶ Secundò, q si statuto cauetur, quod credatur scripturis mercatorum; quod debet intelligi de scripturis factis p mercatoribus in loco, ubi uiget statutum, & non alibi. ¶ Itē debet intelligi, nisi scribat pro se: quia nec tabellioni creditur pro se, nisi esset negotium indiuiduum, si aduersarius acceptasset, ut. ff. depositi. l. Publia. §. fi. etiam si statutum diceret expressè, quod credatur scripturæ mercatorum pro se, ut. C. de proba. l. exemplo: tamen pp probatam eorū fidem & legalitatem facerent magnam præsumptionem, ut no. Bar. ff. de do. l. nuda rō.
6 ¶ † Item non creditur, qui dicit se portasse pecuniam, nisi probet, ut no. Barto. ff. de iur. fis. l. deferre §. idem, ubi uideas. Amplius dicit glo. quod consuetudo facit quem de legitimo illegitimum dicunt doct. Idem è cōtrà. xij. distin. c. nos cōsuetudinem. & istud est uerū quo ad honores, qui deferuntur ex. l. municipali: sed quo ad succeden. non potest legitimare spurium. sed circa naturales bene potest disponere ultra & præter ius cōmune, ut plenè no. colla. x. qui feu. da. pos. c. ij. §. illud, ubi omninò uide, & tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenti per falsitas uel id, quod deest in instrumento, & eius qualitas, & pacta possunt probari per testes, & nume. 3.*
Pater contrahit aliquando pro filijs ut filijs, & non haeredibus, & an filijs in potestate existentibus possit quærere.
2 *Filius adhibetur ut filius ad obligationem, sed ad liberandū hæres.*
Remanere, uerbum est directum:
Valet tanti res, quanti uendi potest.
Dictum testis non uitiatur licèt de anno dicat non recordari.
3 *Instrumentum modificatur, & suppletur per testes, & nu. 1.*
4 *Pacta nouissima qualiter concludenter probentur in actu iterabili.*
Possessio tradi debet uacua & libera ex natura contractus.
5 *Venditor si dixit rem nemini obligatam, & inuenitur contrarium, an teneatur crimine falsi.*
Prodigalitati suæ pater emendo nominatim pro filijs, medetur.
6 *Instrumentum per quot testes reprobetur.*
Interrogationes ex iudicis officio quandocunque fieri possunt.
Super incidēts in causa appellationis non pronunciatur.
Exceptio peremptoria potest in causa appellationis opponi ad merita causæ.
7 *Scriptura non pōt mutari, sed lingua testium est mutabilis.*
8 *Testes oī exceptione maiores, quid est dicere, qui dicantur.*
Ordo rei gestæ semper debet attendi.
9 *Modus an faciat contractum conditionalem.*
Impletio modi potest, non autem conditionis peti.
Conditio non obligat, & non uestit pactum simplex.
10 *Conditio casualis non uestit pactum nudum, sed bene uestit stipulationem, ut non dicatur esse sine causa.*

1 CVM Ioannes Heremita. † Falsitas instrumenti, uel id, quod deest in instrumēto, & eius qualitas, & pacta possunt probari p testes h. d. Et sunt tres partes principales. In prima processus causæ principalis. In secunda ibi, cum igitur, pcessus cāæ appellationis. In tertia ibi, de consilio, diffinitio cāæ appellationis. ¶ Casus. Ioānes Eremita mutuauit Petro. cxxx. li. Senensium. e ce unus 3ctus. Item dictus Petrus uendidit dicto Ioanni quandā domū p prætio. clxxx. li. quod ptiū non erat solutum: petebat Ioannes à Petro dictas. clxxx. li. Petrus opponebat Ioanni exceptionem cōpensationis usque ad concurrentiā dicti ptij: iudices condēnauerunt dictū Petrum ad tradendum possessionem Ioanni uacuam & liberam dictæ domus. Ioannes appellauit ad Papā Papa dedit auditores, coram quibus Petrus dicebat & ad hoc phandū inducebat. iiij. testes, quod dicta domus non fuerat uendita simpľr, sed reseruata sibi pro habitatione in sua uita, sed quòd post mortem eius domus pertineret ad. M. & R. filios dicti Petri nepotes dicti Ioannis, cuius Petri contemplatione uendidit pro minori ptio: testes deposuerunt se interfuisse prædictis; tñ dixerunt de anno, mense, & die se non recordari. sed dictus Ioannes dicebat dictā uenditionem fuisse simplicē & puram, inducens ad hoc publicū instrumentū. Itē induxit tabellionē ad testificandū uiua uoce, & unū ex testibus subscriptis in instrumento. Quærebatur, quæ pbatio erat potior? Petrus dicebat, quòd sua, quia pbauerat, quòd uenditio fuerat conditionalis. cum prædictis pactis, p tres & plures testes idoneos, qui præualent instrumento. sed Ioannes dicebat, quòd pbatio nō concludebat: quia testes dicebant se non recordari de tpe, & iō nō concludunt 3 instrumentū, cum uenditio sit actus iterabilis, & sic potuit fieri uno tpe purè, alio tpe cōditionaliter. Papa post cōclusum in causa interrogauit partes, an facta fuerit una uenditio, an plures. rñ. q una, ex quo de necessitate seqťr quòd illa una fuit conditionata, & nondum extitit conditio, siue pactio. quare Papa de consilio Cardinalium imposuit p tunc Ioāni silentium. & licet iudex primæ cāæ quo ad se bene pnuntiauerit: qa nō erat corā se de cōditione obiectū: tñ Ioānes iniustè obtinuit. & iō Papa quo ad traditionē domus sniam cassauit. in alijs aūt capitulis s. mutui, & cempen

& compensationis sniam tanq̃ rõnabilem confirmauit. ¶In tex. Ibi, à te, loquitur Petro. ¶Ibi, Petijsset. subaudi, ac petijt domum sibi uẽditã tradi uacuã & liberam nam si non esset petitum, non potuisset sup hoc pnunciare nec condemnando, nec absoluẽdo. uel dic ut no. C. de sen. l. cum eorum Ibi, & tu. s. Petrus. Ibi, Idẽ. s. Ioãnes. Ibi, te. s. Petrum. Ibi, & eidem. s. Ioanni, Ibi, Sed con dõnalem. i. modificatam. ff. pro so. l. si societatẽ. ff. lo. l. quæro. §. interlocatorẽ. Ibi, Nouũ. s. p propõnẽ, sed ue rius p inhærentiam pacti ad ꝯtum. ¶Ibi, Pendeat. s. p cohærentiam & modificationem, ubi intersuisse p hoc includuntur duo sensus, scilicet uisus, & auditus, ut hic patet. ¶Ibi, Inhabitares, no. ualere hoc pactum, & nihilominus interim põt peti ptiũ, tene mẽti. Ibi uita tua per ꝙ patet, ꝙ possessionẽ domus nõ tenebatur uacuã tradere. ¶Ibi, Natis tuis, no. patrem ꝯhere pro filijs tã q̃ pro filijs, & non hæredibus. & ex hoc patri non quæritur ius. ff. de pac. l. tibi. §. si pactus, ubi omnino uide. Vnde a'ij hæredes patris super ista domum nihil possunt uindicare sed ex pacto uř patris filio in potestate quæri non posse. ff de pac. dota. cum dos. §. si uero sola. solu. dic, ut ibi no. Ioan ¶†Ibi, Dos erat profectitia. hic
2 uerò res erat aduentitia. & no. quod ad obligationem fin. s adhibetur ut filius, ut h. c. sed ad liberandum hæres: quia nisi sit hæres, ipso iure, nõ teneretur, & sic pactum esset inutile, ut ff. de pac. dota. l. auus. ¶Ibi, Nepotibus. s transuersalibus, uel ex filia. Ibi, Remanerent, ipso iure. & sic est uerbum directum. C. de dona. ante nu. l. si cũ ante, & no. ff. de don. l. j. in magna gl. & ff. de pac. do. l. ij. idem in uer pertinent, eo. tit. mulier dotis, & l. si pater dotem. Ibi, Conditionis. i. pacti. Ibi, Pro minori pretio ff de ser. expor. l. serui uẽditor, in fi. & collige arg. ꝙ res tm̃ ualet, quantum uendi potest ẽt uni cum eisdem pactis & conditionibus. ¶Ibi G. Morandi, unum solum nominat. ¶Ibi, Potuisses habere, si uoluisses purè uendere. ¶Ibi, Minimè recordari, per hoc nõ uitiatur dictum testis, licèt dicat non recordari de anno: qui tamen facilius memoriæ commendabatur, q̃ dies, & hoc est menti tenendum, no. in c. Abbate, de re iudi. li. 6. ¶Ibi, Publicum. i. publica manu confectum. Ibi, Tabellionem quoque, no. quod uiua uox tabellionis non auget numerum testiũ instrumenti; & tene mẽti ¶Ibi, Eandem uim. hoc uerum, quando est numerus æquipollens, secus si sit numerus excedens, ut quatuor
3 testes, tex. est hic no. ¶†Ibi, Vt trium, no. ꝙ per tres testes modificatur instrumentum, & suppletur: nõ tamẽ probatur falsum secundum Accur. inst. de inuti. stipula. §. item uerborum. & adde, quod no. ff. de legatis. ij. l. cum proponebatur, ubi singu. no. glo. per quot testes
4 probetur error instrumenti. ¶†Ibi, Elidendam, quia potuit esse una uenditio conditionalis, alia pura. C. de pact. pacta nouissima. qualiter concludenter probẽtur in actu iterabili, dicit Butr. ꝙ non præsumitur iteratio, ut ipse no. in l. ij. C. de errore aduo. ubi omnino uide, & est glo. ordi. in l. cum qui. §. popularibus. ff. de iureiu. quod uerum est, nisi inueniatur sub duplici forma ut in nostro c. uer. ad hoc autem, & c. nostram non habet compar in iur. & facit optime. ff. de cond. & demon. l. nam ad ea. ff. de adimen. le. l. iij. §. conditio, & quod nota ff. si cer. pe. l. lecta. ¶Ibi, Fuisse conditionaliter. i. sub ea conditione, quam testes exprimunt. ¶Ibi, Nullatenus, quia non permisit tradere se uiuente. & ubi cessat conuentio, cessat actio. Ibi, qui alias. s. compensationes hincinde. Prima glo. tractat de compensatione. Secunda tractat de rei uindi. & liberè fienda restitutione, facit. ff. de pac. do. l. quæris. & no. ex natura cõtractus debere tradi possessionem uacuam & à nemine occupatam. Vnde ad hoc potest agi actione primitiua, ẽt euictione non expectata, ut ista gl. innuit iuncta cum tex. quod est no. dignum in eo de hypotheca dico ar. con-
5 tra. ff. de euict. si cum uenditor. † Adde, ꝙ Bar. dicit, ꝙ si uenditor dixit rem nemini obligatam, & inuenitur contrarium, tenetur crimine falsi, ut ipse no. ff. de fal. qui duobus, & l. si a debitore, ꝙ est uerum, nisi luat, qa luendo fidem implet, & effectu uerificat se, ut l. j. C. de dolo. Tertia dicit, ꝙ a potestate Viterbij appellatur ad Papam: quia est de plena temporali iurisdõne Papæ. Quarta gl. intẽdit dicere, ꝙ in cã appellationis admittuntur exceptiones, & probationes omnes, quæ sententiam concernunt. Quinta gl. quæ incipit, sed quæritur, est multum no. Nam consuluit patri prodigo, qm̃ non uult prodigaliter posse consumere rem, quam emit, ut emat nominatim pro filijs. quam gl. perpetuo tene mẽ-
6 ti. † Alia gl. tractat per quot testes reprobetur instrm̃. Et scias, ꝙ aliud est instrm̃, aliud ꝯtractus, & alia substantia unius, & alia alterius, ut eleganter no. glo. ff. de eden. l. j. §. editiones, & ideo licèt instrumentum nõ possit de falso per duos testes reprobari, ꝙ fuerit simulatum, uel ꝙ cã fuerit simulata, hoc simpliciter no. ff. de pac. l. iuris gẽtium. §. quod ferè. Alia gl. tractat, qñ possunt fieri interrogationes ex iudicis officio. & dicit, ꝙ qñcunque ẽt post conclusum in cã & est rõ, quia iurisdictioni, cui officium iudicis inhæret, nunquam cõcluditur nisi per diffinitiuam. Alia gl. dicit, ꝙ in cã appellationis pronunciatur su, er incidenti. ego dico, ꝙ hoc non est de necessitate, quia sufficit pronuntiare bene, uel male appellatum. C. de ap. eos, in prin. Vltima glo. dicit, ꝙ exceptio peremptoria põt in cã appellationis opponi ad merita causæ principalis, & facit ff. qđ cum eo. l. Titianus. In. tractat hic plenissimè, qualiter reprobetur instrumentum per testes; & tenet, ꝙ per duos, & in h. d. male per tex. nostri. c. qui dicit, trium, uel plurium, uel salua. ut j. dicam, uel tres omni exce. maiores, nisi ex aduerso sint totidem, uel saltem duo in uoce uiua. C de contrah. & commit. stipu. l. optimam, in fi. ubi dicit, testes, in plurali, sed non dicit, quot, dummodo sint credibiles & omni exce. maiores. distingue ergo ex qualitate personali, ut no. supra c. cum dilectus, in ul. glo. ff. de eden. si quis ex. §. iij. facit quod not. infra c. si cautio, cum instrumentum redigatur ad instar testium per fictionem iur. ¶Item considera, ꝙ aut psupponitur aliquod negotium gestum, & tunc id est magis credibile, quod consonat naturæ & qualitati & cõsuetudini negotij. ff. de testi. l. ob carmen. §. si testes. aut dicitur nihil esse gestum, s. quia hoc dicit ille, qui impugnat instrumentum, & sui testes, & tunc considera numerum, & qualitatem testium, ac famam, & fidẽ tabellionis, de hoc in Spec. de instr. edi. §. restat, ubi om-
7 nino uide. † Item dicit, quod lingua tabellionis. i. scriptura non potest mutari, sed lingua testium est satis mutabilis, & labilis est, uide quæ no. ff. quẽad mo. test. ape. l. j in fi. p Bar. & me plenissimè. C. de fi. instru. in exercen. per Iacobum de Are. Cyn. &
8 me. ¶† Quæro, quid est dictũ, om-
a ni exceptione maiores? ª respon. exceptionum quædã omnino perimunt testimonium, quædam debilitant: neutra istarũ dẽt petere. Vñ modicus defectus in hoc casu uitiat testes

¶Vide glo. in. §. item uerborum, inslit. de inutilibus sti. & uide Pan. in c. 1. de cõjan. & assi. & Alex. in cõsilio lxxxij. in primo uolu.

stes reprobatorios, quia non sunt omni exceptione potiores. ¶ Opp. & vr quod rö Papæ non concludat, quia cōditio nō potuit apponi ex interuallo post ɔ̄tum, licèt unica tm̄ fuerit uenditio, & tunc non sequitur, ergo ɔ̄tus non est conditionalis: quia ſm ordinem rei gestæ processit uenditor: puta, quia ordo rei gestæ semp dēt attendi. ff. de do. inter ui. & uxo. l. iij. §. sciendū, & quod purum & pfectū est, nō recipit postea suspendentē cōditionem. C. de do. quæ sub modo. l. perfecta, & no. ff. si cer. pet. l. lecta. rñ. hic testes probauerunt, quod interfuerunt eidem ɔ̄tui sic celebratp. uñ totum fuit unū strutum, & non plura.

9 ¶ † Extra quæritur, nunquid modus faciat ɔ̄tum conditionalem? rñ. non, quia conditio est prædiacens rei determinatio, ita, quod habet se, ut extrema opposita tpe. Item modus inducit obligationem, p quam pōt peti modi impletio: sed cōditionis impletio non pōt peti. & ideo dicit gl. quod modus est obligare ualens. s. de se implendo, & de obligando è contra: sed cōditio non est obligare ualens. s. de se implenda, ut no. ff. de iureiu. l. si quis cum debitore. & ideo simplex pactum non uestitur existentia conditionis; quia nō resultat modus, ut puta, donec des, uel donec facias &c. ex qua resultatione surgit ɔtractus innominatus. tñ si æqtas impletionis ipsius conditionis faceret surgere materiam pro materia. i. utilitatem pro utilitate, puto quod uestiret pactum: aliàs non, & cū legista stat intellectus

10 illius subtilis. l. ff. de pac. l. si intra. ¶ † Ex his apparet, quod conditio casualis non uestit pactum nudum, sed bene uestit stipulationem, ut nō dicatur esse sine cā. ff. de uer. obl. l. a Titio: sed cōditio casualis bñ uestit pactum, & no. istam subtilitatē uerborum. ff. de do. l. hoc iure. ff. de nau. fœno. l. periculi. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Defectus modicus, puta unius literæ, non debet ponderari in rescriptis, nec in testamentis.*
Sermonis recti ratio semper est curanda.
Suspicionem modicam tollit bulla.
Scribentis oculus, & manus fallitur sæpè.

EX parte. Vna litera non uitiat rescriptū, nisi sit falsa grammatica. h. d. ex. cum gl. ¶ † No. quod

1 in rescriptis non dēt ponderari modicus defectus, puta unius literæ. nec nec in testamentis. ff. de mã. l. qui habebat. Idē, si sit defectus puncti, uel tituli, qui ponitur sup scripturam, ut quia debet dicere, Petrum & dicit Petru. rō tñ recti sermonis semper est curanda quia turpe est, quod in literis principis sit mala Latinitas ut s̄. de rescri. c. ad hæc. nam mala Latinitas imperitiā detegit. ff. de au. & arg. lega. l. Plautius, & l. j. C. de for. dicit Inn. quod bulla tollit suspicionem modicam & leuē. Item quod si esset uitium unius dictionis, non uitiarentur literæ pp defectum probationis, dummodo deprehēderetur intellectus Papæ, quia manus & oculus scribētis sæpe fallitur, Inno. dicun tquidam, quòd facilius uitiantur literæ gratiæ, quam literæ iustitiæ; quia debēt solenniter examinari. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Appellatur à iudice licitè non mandante edi petenti instrumenta communia, in prin. & n. 1.*
Perpetuus uicarius potest agere, & conueniri pro iuribus suæ uicariæ aliaque facere, & quæ.
Præpositus uniuersali administrationi eo ipso habet mandatū ad lites & causas.

2 *Instrumenta an non debeant edi ad intentionem fundandā, Instrumenta omnia forensia sunt communia.*

3 *Sententiam nullam si dico, uel appello quod iuris, si tu dicis, quod de ista sententia non apparet, & ideo non potest fundari iudicium.*

PERPETVVS. Licitè appellatur à iudice, quod parti hoc petenti non fecit edi communia instra. h. d. ¶ Casus. Prior, & conuentus de Ledes egit ɔtra. G. perpetuum vicarium de Rethen. sup quibusdam decimis, à quo fuit reconuentus sup consimilibus petitum fuit, quod instra cōia ederentur; quia iudices denegauerunt facere edi, fuit appellatum: Papa pnuntiat bene appellatum, & rescindit pcessum ɔtrariū

1 ¶ † No. quod perpetuus vicarius pro iuribus suæ uicariæ pōt agere, & conueniri. Item not. quod perpetuus vicarius pōt restitui. s. interdum, non regulariter. j. de præben. extirpandæ. Item no. quod instra debent edi. Itē no. quod procedit reconuentio super consimilibus. Item no. appellari à denegatione editionis. ¶ Opp. quod uicarius non habeat licētiam in personam; quia ipse nō est prælatus, nec habet ius in ecclesia. Sol. erat suffectus loco prælati absentis, sicut curator subrogatus loco tutoris, ut ff. de tut. quæsitum, & C. quō & qñ iu. l. si præses quasi de statu. Ber. dicit, quod habebat ad hoc mandatum. dic, quod qui præponitur uñi administrationi, eo ipso habet mandatum ad lites & causas, ut l. j. in fi. ff. de usufru quemad. caue. Opp. quod imo iste vicarius dēat dñm in iudicio nominare, ut l. ij. C. ubi in rem actio. Solu. ibi in possessore, qui non habet mandatum: hic in procu. uel quasi. ¶ Opp. ét quod super dissimilibus hēat locum reconuētio

2 solu. fateor, Ber ¶ † Opp. quod instra non debeant edi ad intentionem fundandam, ut s̄. de proba. c. 1. solu. hic ērant communia. ibi propria aduersarij & no. ſm Ber. quod omnia instra forensia sunt cōia; quod intellige de instris inter eosdem; secus de re inter alios acta. ea aūt reducuntur ad eosdem, & debent edi, quæ faciunt ad confirmationes iudicij, ut sunt pronuntiationes, syndicatus, iurisdōnes, instrm cessionis, quæ oia debent edi cū dic & consule, quæ uero ad cām probandam pertinēt, sine dic & consule debent edi, quod dic, ut plenè dixi. s̄. c.

3 contingit. ¶ † Quæro ſm Inn. dico sniam nullā, uel appello. tu dicis, quod ista sententia non apparet. & ideo nō potest fundari iudicium. Quæritur, quid iur. dicit Inn. te esse interrogandum, an sententia sit lata. & si dicas quod sic, fundatum est iudicium, si neges, imponitur tibi super ea perpetuum silentium, allē. ff. de inter. ac. l. non alienū, facit. C. de fi. instr. l. 3. & quod no. Inn. p l. fi. C. de erro. aduo. ubi est bona & optima gl. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Allegans contraria, an uerum sit, quòd non audiatur tā in actore, quam in reo.*

2 *Testes, si deposuerint contraria, an audiantur.*

IMPVTARI. Qui producit instrumenta contraria, per neutrum ipsorum suā intentionē probat. h. d. In prima ponitur dictū. In secūda rō: secunda ibi, cum in ipsius. Casus patet. Quæro, de qua contrarietate loquitur hæc? respon. de omni omni directa, uel obliqua exempla dic in gl. ¶ Not. dicit Ber. quod allegans contraria, non audit. C. de codi. l. fi.

l.ij.C.de fur.l.j.de app.solicitudinem.¶ Sed nunquid istud est uerum tam in actore,quam in reo?uidetur,q fit uerum in actore,non in reo:quia reus potest allegare contraria,actor nõ,ut plenè no.j.de rel.do.cum dilec.ff.de reg.iur.l.nemo ex his.solu.aut loqueris in proponendo,uel in opponendo,& tunc põt esse sibi cõtrarius.s.disiunctiuè,non copulatiuè,ut.C.de excep.si quidem.aut loqueris in pbando;& tunc non põt sibi

2 esse contrarius,ut hic.¶†Quæro,quid in testibus contrarijs:glo.rñ.tu dic,quòd . ut reus,uel actor posuit cõtraria sibi ipsi;& idem in testibus,quod in instrumentis aut super positione testes pprio motu deposuerunt cõtraria;& tunc statur ualidioribus & honestioribus testibus;& ita debet intelligi glo.Ber.ratio differentiæ patet;quia instrumenta loquuntur producenti.Vnde imputet producens sibi.sed dicēda per testes nõ liquent, Ber. Vltra glo.no alia exempla,quæ ponuntur.C.de fi de instru.l.scriptura,& dic, ut ibi dixi. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Confessio non exprimens causam non ualet, nisi probetur debitum & quando sit confessioni standum, & nu.3.*
2 *Vir,qui dicit,si mihi nupseris,ex nunc confiteor me habuisse.x.nomine dotis,an huic confessioni sit standum.*
3 *Confessio simulata an sit ualida, & nu.1.*
4 *Promissio sine causa an teneat.*
Donatio non præsumitur nisi ex causa,& qua.
5 *Confessio facta absente aduersario an teneat,& nu.6.*
Absens potest interponi tanquam procurator.
Pactum inutile uertitur in mandatum.
6 *Confessio facta in iudicio an teneat inter absentes.*
7 *Confessio mutui an habeat in se tacitum pactum.*
8 *Pater potest stipulari dotem reddi filio ,si filius postea est mortuus,an ista stipulatio transeat ad hæredem extraneum.*
9 *Actio an ipso iure oriatur ex stipulatione causa non expressa.*
10 *Obligatio cessat ipso iure in contractibus innominatis: & nume.11.*
Obligatio deficit deficiente causa in contractibus nominatis; fallit multipliciter,& nu.11.
11 *Anno quolibet si in principio anni debeat præstari domino unus sparauerius an dies illa erit fatalis ,sicut ephemera, quæ non durat nisi una die.*
Legem suæ quisque rei potest indicere.
12 *Pactum,quod dominus remittat uasallo obedientiam, uel cẽsum,an sit ualidum,& de alijs agit pactis inter eos.*
13 *Tributum semper est publicum,& debetur de iure communi soli Cæsari de propria possessione soluentis,& in Italia nõ debet solui.*
Census quibus ex causis debeatur.
Titulum non arguit in præscriptione possessio.
In præscriptione quid probandum.
Passagium siue Vectigal } *cui debetur.*
Tributum & Vectigal } *Si fraudatur quis , peccat , nisi in casu.*
14 *Castrum si concessum sit in feudum mihi pro.c.libris annuatim,an erit uerum feudum,an locatio.*

I CAVTIO. Si instrõ debiti exprimit cã condemnabitur debitor,nisi pbet indebitum:si non exprimitur,necesse est,ut probet creditor creditum.h.d.secunda ibi , sed

1 si.¶†No.primo,q confessio non exprimens cãm non ualet,nisi probetur debitum.¶Secundò no.q confessioni exprimenti cãm est standum.Oppo. contra primum dictum,q ẽt sine causa stetur.ff.de pac.l. tale pactum , in prin.solu.ibi ad deliberandum, quia satisfactũ accipimus,quẽadmodum creditor uoluerit.ff.de pig. act.solutum.§.solutum.ad obligandũ uerò non sumus faciles,quia obligationes sunt odiosæ. Oppo. contra sm dictum de.l.in cõtractibus.C.de non nu.pe.ubi confessioni cum cã non statur,nisi post biennium.solu. spãle ibi in confessione facta ex cã mutui odio fœneratorũ. è contrà pp nimium amorẽ præsumitur cõfessio simulata in cã dotis,nisi lapsa sint tpa opponendi excep.dotis non numeratæ,ne mutuo amore se spolient.uel est ratio,quia frequenter cõsueuit fieri cõfessio dotis spe futuræ numerationis.¶Quid si sol.mat. uir confitetur se dotem recepisse ? rñ.non hẽt locum supradicta exceptio.ff.de uerb.obli.l.si diuortio.ff.si cer.pe.l.ij.§.cre

2 ditum.¶†Pone,dicit uir,si mihi nupseris, ex nunc confiteor me habuisse.x.nomine dotis,an standum sit huic confessioni?dic,ut.ff.de uerb.obli.l.si ita stipulatus.§.si

3 tibi nupsero.¶†Quid si confessio est simulata , ut cum plebeius accipit nobilẽ, uel senex prout fecit.do. An. de Sclafanatis.rñ exceptio simulationis perpetuò põt opponi.quia nunquã fuit animus obligan.se. ista est gl. fin.C.de iure do.l.& si uoluntas.Opposi q ẽt in mutuo sit standum cõfessioni.C.de non nu.pe. gñaliter. solu. ibi non loqtur in cã mutui,nisi esset mutuum ex alia

4 causa antecedenti.C.si cert pe.l.si ex pretio.¶†Quæro,nunquid teneat promissio sine cã?sol. si est rusticus, uel mulier,non tenet.ff.de proba.cum indebito.Si uerò est homo discretus,& pmittit ex certa sñia , tenet, argu.ff.si quis cau.l sed & si quis.§.fi.secus,si interuenerit error.ff.de excep.do.l.ij.ẽt si per errorem renuntietur excep.erroris,ar.illius.l.no.ff.de consi.pec.l.fi. qa repetitus error non nocet: quia eadem est cã defensionis,ar.ff de noua.l.doli mali. Idẽ,si nec certa scia, nec error,sed quædam inaduertentia.ff.de uer.ob.ita si stipulatur triticum.Porrò donatio non præsumitur, nisi præcessissent merita, uel grandis amicitia , ut no.ff. si

5 cer.pet.l.cum quid.¶†Quærit gl.nunquid teneat confessio facta absente aduersario?& dicit q non qa non plus operatur confessio, quàm stipulatio , quæ inter absentes non ualet. Sed nunquid absens põt interponi tanquã pcurator stipulatoris?dic quòd sic,& tunc inutile pactũ uertitur in mandatum , tex.est unicus.ff. de sol.l.si cum Cornelius.¶Quidã dicunt contrariũ per c.quoties.j q.vij.& male;quia ibi est speciale, uel ibi pp iuramentum,quod non est pactum , sed fides data Deo,qui est ubiq; præsens.& dicunt doct.C.de sac.san. eccle.illud.Item non ob §.si cum fundum,quia ibi tertius fuit appositus solutioni,non obligationi, uide.ff. de pac.do.inter socerum.§. penul. ubi dicitur , quòd ex pacto filiæ matri non quæritur actio dotis , sed retentio & exceptio,si ex tali pacto soluatur , & hoc ex quadam æquitate naturali: quæ tamen non est obligatio naturalis.ille.§.uidetur fundare glo. quæ est in. d.§ si liberationis uerba,licèt ex pacto ascendentis ẽt trãsuersalis quæratur utilis actio.ff.solu.mat.l. Caius. & prædicta uera ad obligandum.sed ad liberandũ ualet confessio inter absentes,ut no.ff.de lib.le.l.non solum.§.liberationis.ff.de neg.gest.l.Pomponius scribit, contrarium no.ff.de pac.Item in duobus.nam nõ plus operatur dicta confessio,quã pactum.solu.si ex ea cõfessione surgit distractus,non ualet,quia nõ est pactũ. uerbi

uerbi gratia, confiteor in scriptis mihi pecuniam solutam. nam ex ista confessione surgit tacitum pactum de non petendo, si non ꝓponatur quærela. ĩ. xxx. dies. C. de non nu. pec. in ꝯtibus. Aut uerò non habet in se distractum, quoties non hẽt tacitũ pactũ. ff. de solu. si ex pluribus causis. ibi omnino uide. sicut. n. est mutuum ciuile, si interuenit scriptura, ita & distractus mutui ci
6 uiliter fit confessione per scripturam uestitam. ¶ † Vnũ non omitto de confessione facta in iudicio. nã uidet, ꝙ teneat inter absentes, ut. C. de pac. postquam liti. sed ibi loquitur in renunciatione, nõ in confessione, & est
7 speciale odio litium. ¶ † Quæro, an cõfessio mutui habeat in se tacitum pactũ? & glo. singu. quod sic, insti. de literarum ob. quæ non est alibi. dicit l. quod pactum non prodest ei, qui non interfuit pacto. ff. de pact. do. l. j. & sic ex chirographo nascitur obligatio naturalis uera ui pacti præsumpti, non ui confessionis: quia confessio de se enuntiatiua est; non dispositiua, uel dic nasci naturalem præsumptam. sed si non interuenit scriptura, non nascitur obligatio. ff. si cer. pe. q pe
8 cuniam. ¶ † Quæro, pater põt stipulari dotem reddi filio. mortuus est postea filius; an illa stipulatio transeat ad hæredẽ extraneũ filij? dic ꝙ sic. ff. de pact. do. l. si ita: imò & ipsi hẽdi filij non facta mentione de filio, quod est no. licèt illa litera posset referri ad hæredem stipulatoris, sed non ad hæredem filij: sed tñ parum utilis
9 esset illa lex. ¶ † Quæro, nunquid ex stipulatione causa non expressa ipso iure oriatur actio? rñ. sic, & cũ effectu, si ca tacita inest. ff. de uer. ob. stipulatio ista §. j. sed si cã nulla inest non uidetur actio nasci: quia ius in cã positum est. ff. ad l. Aquil. l. si ex plagijs. §. inuentio. solu. dic, ꝙ actio nascitur. qa cõtractus est cõpletus quo ad esse formæ: sed exceptio obstat: quia est iniustus quo ad esse causæ: qa abusiua est stipulatio, quæ rõne caret,
10 ut. d. §. circa. ¶ † Modò quæro de quibusdã; in quibus deficit cã ex post facto, & in contractibus innominatis cessat obligatio ipso iure. C. de re. per. l. ex placito: sed in contractibus noiatis secus. fallit in contractu locationis, si ꝑ biennium cessetur in solu. pensionis. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. Item in contractu emphyteutico, si per biennium in ecclesia & trienniũ in priuato. C. de iur. emphy. l. fi. ¶ Itẽ fallit in contractu censualis, qui redigitur ad instar emphyteutici. ĩ. de reli. do. c. cõstitutus, per B r. licèt ibi non præstet pensio pro re, sed ad iudiciũ subiectionis, de resti. spo. olim. & hoc qñ census est conuentionalis. ¶ Item fallit in feudo, si debet præstari ꝑ re aliquod seruitium. nã si est unum, & non præstatur, statim põt agi condictione ob cãm: quia feudũ redigitur ad instar contractus innominati, uel qa non erat aliás dñs contracturus. C. de pac. inter empt. l. cũ te. si aũt erat aliquid præstandum annuatim, dicam idem, quod in cõtractu censuali, uel emphyteutico. feudum. n. non cõsueuit locari: quia debet concedi grã & amore ergo non est locatio, ẽt si pensio consistat in pecunia. ff. de præscri. uer. l. naturalis. §. j. sed quidam dicunt, quod post annum & diẽ cadit à feudo ꝑꝑ feloniam contractus. Quid si feudum sit stipulatione
11 uallatum? ¶ † Item quid si in princ. anni quolibet anno dẽat pstari dño unus sparauerius, nũquid ista dies erit fatalis, sicut ephemera, quæ non durat nisi una die? dic ergo, ꝙ expectabitur secunda cessatio sequentis anni: quia prima dies nõ inducit moram. ff. de priui. l. j. arg. fi. de ac. empt. ff. ratio. §. fi. ¶ Si uerò uasallus tenet ad seruitium domini, puta accedere ad exercitum, unica felonia sufficit ad auferendum sibi feudũ: quia non cõ mensuratur tꝑibus, & quia in cõtractu innominato ex cã non secuta nõ surgit pœnitẽtia. ff. de condi. ob cãm, si pecuniam, in prin. & l. fi. nisi idem consensus perseuerat. eo. tit. quod seruus mirabile est ergo, si locatio fit pro fruméto annuo, statim in prima cessatione potest auferri. quod est uerum in colono non ad longum tẽpus, sed si ad longum, ille, qui hẽt utile dominium, æquiparatur emphyteutico. iõ ꝑꝑ unam cessationẽ non cadit à ꝑpetuo usu rei. C. de sac. san. eccle. auť. qui res iã dictas not. ista Et no. quòd unusquisq; põt indicere legem rei suæ. ff. de pac. do. ob res. §. j. & maxime in feu
12 dis. ¶ † Quid si dñs uasallo remittit obedientiã, uel cẽsum? rñ. donatio est, ar. eo. ti. quidã. Nunquid ualet pactum, ꝙ uasallus ꝑꝑ feloniam non ꝑdat feudum? dic ꝙ non, si loqueris de felonia delicti. ff. de pac. do. l. conuenire. sed in felonia contractus ꝓuidentia pacti facit cessare ꝓuidentiã. l. C. de iur. emp. l. ij. & ualet pactũ, ꝙ uasallus expensis dñi seruiat dño, ẽt si nudum sit pactum nascatur hoc casu utilis actio, ne fides careat remuneratione, argu. ff. de pac. do. l. inter. §. si cõuenerit.
13 qui. §. non est alibi. ¶ † Porrò de tributo est sciendum, ꝙ semper est publicum, & debetur de iure cõi soli Cæsari de ꝓpria possessione soluentis, & in Italia non debet solui. C. de usuc. transfor. l. j. census aũt qñq; debet à lege, qñq; ex pacto in signum subiectionis eius, qui dat, & in honorem eius, qui recipit. ĩ. de cen. prohibemus, & c. significauit, & ibi est glo. mirabilis. quæ dicit, quod allegantí præscriptionẽ, cuius contrar. j memoria non existit, sufficit ꝓbare, ꝓ tunc, ꝙ longo tẽpore sit nomine uetustissimo illius pscriptionis, quæ uitam hoĩum excedit, præscriptum, sicut & titulus, uel priuilegium hoc mõ ꝓbatur. certe illa glo. dicit aliter. ¶ Nã dicit, ꝙ allegans initium, debet ꝓbare illud. secus, si alleget solam præscrip. nã in præscrip. possessio non arguit titulũ quia titulus debet probari, ubi requirit ad esse pscrip. C. de pac. l. si certis annis, ꝑ Cy. & colo. eũ, siue passagium, siue uectigal, quod præstatur rõne soli publici à transeuntibus cum mercibus ꝑ illum locũ, puta pontem, flumen, uel territoriũ, illi soli debet, cuius est publicũ illius territorij, pontis, uel aquarũ imperium, puta regi. ff. de pub. l. j. §. hi. titulus, & ubi optima glo. quã tene menti: & similiter ista felonia de iure cõi sunt principis. ergo non ciuitatũ, uel nobilium c j. quæ sint regalia, nisi ex priuilegio uel consuetudine solenniter præscripta, & cautiones in ꝯtrium extortæ non ualẽt: quia sunt indistinctè. ¶ Dicit Apostolus cui tributum, tributum, cui uectigal, uectigal ẽt in foro cõscientiæ. unde, qui ea fraudat, peccat, nisi extorqueret contra ius, quinimò tunc est peccatum soluere prædoni, sicut usurario, quia struit delictum sponte soluen-
14 do. ¶ † Extra quæro, Papa mihi
a concessit[a] in feudum castrum ꝓ a c. li annuatim soluendis, an erit uerum feudum, an locatio? dic quod magis accedit ad naturam locationis, quàm feudi. & ideò tali feudo impropriè, dico ego renuntiare non possum, argu. optimum. ff. de do. l. Aristo. & quod ibi per Bart. Bald.

¶ Concessit. uide Pet. de Ancha. consi. lxxi. & Panormi. cõsi. xv. uol. j. et in simili Alexã. ubi allegat. Bar. in dicta l. Aristo. quẽ et allega Bal. in l. pacta, quæ contra. C. de pact. & uide Ludo. Roma. consi. ccccix.

SVMMARIVM.

1 *Tabellio si fuit rogatus de quibusdam contractibus, quos cõscripsit, sed morte præuentus non publicauit, quid fieri debeat,*

beat, ut non pereat fides tabellionis talium scripturarum.

2 *Notarius unus de mandato iudicis potest publicare scripturas alterius notarij mortui, & que requirantur, & nu.3.*

Instrumentum non est perfectum, nec facit fidem, nisi sit publicum.

3 *Instrumentum si pertinet ad plures non consortes eiusdem instrumenti, petitio unius prodest alteri.*

4 *Authoritate iudicis potest suppleri per unum notariũ, quod per alium explicari nequiuit.*

Tabellionis officium est indiuiduum.

5 *Dies, uel indictio si deficit in instrumento, an defectus iste possit suppleri.*

Instrumenti extensio nisi notario rogato non licet.

Fideliter, in persona notarij describentis quid contineat.

6 *Tabellio, dum uiuit, an possit alteri committere completionem instrumenti.*

7 *Notarius unus si perficit instrumenta alterius, quis habebit salarium.*

Labor, & Pecunia } *diuisionem recipiunt.*

In onere qui adiungitur, adiungi etiam debet in honore.

8 *Tabelliones qui possunt creare.*

Tabellionis officium est supra ius diuinum atque naturale.

9 *Infamem restituere famæ nemo alius potest, nisi Papa, uel imperator.*

10 *Legitimare bastardos, uel spurios nullus potest præter Papam, & imperatorem.*

11 *Ciuitates an possint bastardis & spurijs bona parentum donare.*

12 *Authoritas, & iurisdictio an possit dari alicui creandi eũ, qui conficiat publica instrumenta.*

Princeps quod approbat expresse, uel tacite, uidetur ipse facere.

Auctoritatem tacitè nemo nisi princeps impertiri potest.

13 *Scripturæ priuati quantumlibet boni ut stetur, ligare non potest se quis per pactum nudum, quid contrà, nu.14.*

14 *Pactum an sit ualidum, si pacto nudo conuenit, ut stetur scripturæ talis tabellionis.*

15 *Iudicem ordinarium quare non potest aliquis facere, nisi imperator, Papa, Princeps, uel consuetudo.*

Homines sunt ipsa natura liberi, ideò ab alio obligari, uel iudicari non possunt, nisi detur à summis potestatibus, & quibus.

Innocẽtius notatur, quòd ex more suo satis cõfusè loquatur.

CUM.P.TABELLIO. Authoritate iudicis ordinarij potest alius notarius tabellionis mortui scripturas, q̃ publicatæ non erant, in formam publicam redigere, & habebunt perpetuã firmitatem.h.d.¶† Casus. Petrus tabellio fuit rogatus de
1 quibusdã contractibus, quos cõscripsit, sed morte præuentus non publicauit, q̃ritur quid fiendũ, ut nõ pereat fides tabellionis taliũ scripturarũ? rñ.ꝙ ad petitionem eorum, ad quos scripturę pertinent, authoritate iudicis ordinarij poterunt per aliũ notarium publicari, ha
2 bitureq; perpetuã fidei firmitatem.¶† No.ꝙ unus notarius de mandato iudicis põt publicare scripturas alterius notarij mortui; tñ plura reqrũt. primò ad petitionem eorũ, quorũ interest. scdò, qđ iudex ordinarius mandet: tertiò, ꝙ ille cui mandat, sit tabellio. quartò, ꝙ fideliter transcribat. quintò, ꝙ in publicã formã redigat. addunt docto. sextũ, ꝙ uocatis illis, quorũ interest, ut.s.de testi.significauit. In tex.ibi, Perfecerit.i.publicauerit. & sic no.ꝙ instrm̃ non est perfectũ, nec facit fidẽ, nisi sit publicum.¶Ibi, Quę in nota, continẽte factũ, qđ gestum fuit inter partes.¶Ibi, Ad petitionẽ,
3 ecce primum qđ requiritur.¶†Ibi, Totum, ergo si instrumẽtũ pertinet ad plures consortes eiusdem instri, petitio unius prodest alteri: secus, si non sint cõsortes, ar.C.de duo.re.l.fi.¶Ibi, Ordinarij, ecce fm̃, ĩ quo duo concluduntur, scilicet authoritas iudicis, & ꝙ iudex sit ordinarius. ergo articulus iste non põt delegari. s.gñaliter, sed spãliter sic, ut infrà proxi.& hic. Itẽ fortè nõ sufficit quilibet ordinarius, nisi habeat merũ & mixtũ imperium: quia hoc spãliter est iniunctũ ordinarijs. ff. de of.eius, cui man.iurisd.l.j.in prin.& l.j.C.ne lice.po. & iste iudex dẽt esse competens.C.de testi.consulta di ualia.¶Ibi, Poteris, tu tabellio unde rñ.ꝙ iste sit tabellio: aliàs non posset publicari scriptura. Ibi, Fidelr, ecce quartum, qđ pręsumit, nisi contrariũ probetur. Ibi, In publicã formam quintũ. sextum supplẽt doc. s uocatis uocandis, qui uocabunt in authoritatis interpositione per iudicem prędictũ. & ex eo, qđ litera dicit, authoritate, patet: quia ista authoritas dẽt interponi ĩ
4 eodẽ instanti, non ex interuallo.¶† No.in isto.c. quod authoritate iudicis potest suppleri per unũ notariũ, qđ per aliũ explicari nequiuit: ergo secus, si ille notarius uiueret, qui rogatus fuit, quia ipse deberet cõplere, non alius, ut in aut.de ta.§.fi. Nam offm̃ tabellionis est indiuiduum quo ad contextũ, sicut offm̃ testis, ut.
5 C.de test.cum antiquitas.¶† Sed quid si in instro deficit aliqua solennitas, puta dies, uel indictio? rñ. iste defectus non põt suppleri, nisi ista suppletio oriatur ex pcedentibus scripturis, ut.ff.de eden.l.si quis ex argentariis.§.si initiũ tabularum, psertim q̃ se contingũt, uel quarũ una ex altera proficiscitur. quo casu non solum dies sed etiam locus, & testes vñr inesse: quia incontinenti facta pſumuntur. ff.si cert.pe.l.lecta.ꝙ ẽt tabellio nouus aliquid addat scripturę: sed faciat commemorationem scripturæ pcedentis, ut subdat sequentẽ scribendo de uerbo ad uerbum, prout iacet & sic dictionẽ istam, &c. non extendat eã: sed dimittet interpretationi legis: & totum hoc includitur sub aduerbio, fidelr. ad eum enim non pertinet interpretari, sicut nec ad testem pertinet interpretatio uerborũ, q̃ iur.est. & si data erat primò tabellioni potestas extendendi, iste extẽdere non poterit. & scias, ꝙ cedulis formatis per statutum nihil potest addi, licet scriptura possit interpretari per iudicem per alias leges, & per pñctum rationis, ut.l.Gallus.§.j.de li.& po.per Bar.ff.de here.insti.illa institutio, per Iaco.de Are.& Bart.& me. & licẽt sit de consuetudine, ꝙ apponat pœna: tñ quia stipulatio pœnę est contractus, non sufficit dictio, &c. mortuo tabellione rogato, licẽt ipse, qui habet conscientiam ueri-
6 tatis, potuisset apponere, ut.ff.de uerb.obli. ex ea parte.§.j.& not.C.de fal.satis apertè.† Querit ſcr. nunqd tabellio, dũ uiuit, possit alteri cõmittere cõpletionem ĩstri, & determinat ꝙ nõ: qa offm̃ istud delegari nõ pt, qđ ĩtellige, nisi ex cã ĩfirmitatis, uel alia ineuitabili necessitate, uel de ptiũ uolũtate. & tũc dẽt se subscribere sua manu, ꝓpria; & si non pt se subscribere, hr̃ ꝓ mortuo. & eo casu tãq̃ in mortuo seruãda est forma istius. c.ar.C.de test.l.iubemus, & ff.de pac.do.l. quoties pře.
7 de hoc no.p Bar.ff.de fal.diuus.§.item senatus, ubi uideas.¶† Quęro, si unꝰ notarius pficit instrã alterius, q̃s hẽbit salariũ? rñ. principalis.i. originarius notariꝰ, uel hẽdes eius hẽbunt salariũ, qđ est dignũ pstari pro prima scriptura, & alius pro secunda. ff.de eden.argen.in prin.infra de tim.c.j.p In. Nã labor, & pecunia diuisionẽ recipiũt. ff.de test.qm̃ lioeri, ar.ff.fini.re.d.l.4.ff.fami.

er.l.ex parte.C.de testi.quoniam liberi: quia adi uncta psona in onere, dēt adiungi ēt in honore, ar.l.cū dos.
8 §.ulti.ff.de pac.do.¶† Quærit In. qui pñt creare tabelliones? & dñt quidā, ꝙ oēs, qui pñt creare iudices ordinarios, sicut est imperator, rex, uniuersitas, ciuitas, collegiū approbatū, puta mercatorū in causis uertentibus in curia eorū. itē consuetudo. itē quicunque alius habens sub se iudices ordinarios. & est rō, quia maius est creare iudicē ordinariū, qui hēt offm̄ nobile, & merum & mixtū imperiū, ut.ff.de iur.om.iudi.l.more maiorū, q̄ facere tabellionē, cuius offm̄ est pedisse quum, & quodammodo[a] uile, ut not.C. de decur.l.uniuersas, li.x. Prętere a ista creatio nemini nocet, ut no.in l.j.ff.de tu.& cu. da.ab his, ubi gl.bona.solu.dicit Inn.ꝙ nullus pōt facere tabellionē pter Papam, & Imperatorē, qui usum tabellionū inuenerunt, & approbauerunt. Itē forte consuetudo, supple gñalis illius prouinciæ, uel fisci Item hñtes hoc priuilegiū à Papa, uel ab Imperatore. & est rō, quia offm̄ tabellionis est suprà ius diuinū, & naturale, quo cauet, ꝙ in ore duorū, uel trium testium stet omne uerbū. Nā quia dicit, ꝙ in ore, significat uocē uiuam, non mortuā. quinimò dicit In. ꝙ est quodammō contra ius naturale credere uoci mortuę in piudicium tertij, & est quoddāmō miraculū, qđ naturæ non conuenit. nec mirū.
9 † Nā nec restituere infamē pōt alius, q̄ Imperator, uel Papa. ff. de postu.l j.§.de qua, In.¶ No. ꝙ Inn. non repetit de consuetudine, uel lege municipali, ꝙ possint aliquē restituere famæ, qđ intelligo prę ter q̄ quo ad honores municipales, uel ubi ciuitas ex priuilegio hēat iura imperij, ut in auth.de desen. ciui.
10 §.nulla, in gl.ordi.¶ † Itē dicit, ꝙ pręter Papā, & imperatorem nullus pōt legitimare bastardos, uel spurios. de spuriis est rō, quia imperator noiatim prohibet, ut in aut.qui.mo.effi.sui.§.fi.& rō prohibitionis est naturalis & inhærens iustitiæ publicæ honestatis, & maximè incestuosis. Nam talē amplexū bestialem & non naturalē appellamus, ut patet in canonica epistola. & tñ imperator pōt eos legitimare quo ad successionē. ff.de ritu nup.l.qui in puincia.§. diuus. & genitores eorū dñr exfornicatores, extra naturā procreantes, similes Sodomitis, eadē epl'a in uerbo, exfornicatæ.i. extra na-
11 turā.¶ † Sed ecce ciuitates nō pñt leiare: sed an possint eis bona parentū donare? & vř ꝙ sic. Nam l.municipalis, & consuetudo pōt de rebus subditorū suorum disponere, ut.l.si fine.§.Lucius.ff.de admi. tu. contrariū dico: quia prohibitum una uia, alia concedi nō debet. ff.de legi.l.fraus.dixi in l.ij.C.de iure anul. aureorum.
12 ¶ † Quęro, dictū est, ꝙ cōsuetudo pōt dare iurisdictionem, & authoritatē alicui conficiēdi publica instr̄a. sed nunquid pōt dari alicui creandi eum, qui conficiat publica instr̄a? dicit Inn.ꝙ si aliquis hēt consuetudinē, ꝙ possit facere tabelliones, ꝙ talis consuetudo ualet. dices tu, quo consuetudo hoc pōt, si reges non possunt? rñdeo, dēt intelligi de consuetudine inducta de cōsciētia principis. Nam ꝙ princeps approbat expressè, uel tacitè, ipse facere vř. C. de uete.iur.enucle.l.j.§.omnia. Nam solus princeps pōt impartiri authoritatē tacitè. inferiores non, ut not.ff.de reg.iur.l.ubi non uoce, & l.j.ff.de aut.tu. ſm Inn.¶ Denuō q̄ritur, utrū contrahētes possint quoad se dare hoc offm̄ priuatę personæ? dicit Inn.ꝙ nō: quia hoc offm̄ dēt esse publicum, sicut
13 iurisdictio, ut.C.de iuris.om.iud.l.priuatorum.† & iō per priuatas personas concedi nō potest. & ex hoc infert, ꝙ per pactum nudum non potest quis se ligare, quod stetur scripturæ alicuius priuati quantumlibet boni uiri.s.ad plenam probationem, supple: sed ad semiplenam sic: quinimò ad uiolentam pręsumptionē,
14 ut.ff.de do.præ.l.Theopompus.¶ a Ego quæro, quid è contra, pacto nudo conuenit, ne stetur scripturæ talis tabellionis, an ualet pactum? & uidetur quòd non, qa publicum officium non potest pacto auferri, sicut nec conferri. solu. si instrumentum pręcedit pactum, non stabitur instrumento, ar.C.de fide instru.l.iij. Nam cōuentionalis est ista renuntiatio, cui stari dēt. sed si instrumentum est postea rogatum à partibus, bene ualet instrumentum: quia potior consensus pręualet, ut. l.si in prin.ff.de leg.ij.& ff.de acqui.pos.l. si quis ante.
15 ¶ † Quęro, quę est ratio, quod non potest aliquis facere iudicem ordinariū, nisi imperator, Papa, princeps, uel consuetudo? rñ. dicit Inn. in natura pari nemo potest alium subiicere alteri, nisi ex pręeminentia potestatis. cum ergo sumus natura omnes liberi, ergo per alium obligari, uel iudicari non possumus, nisi hoc sit datum de super. ista est mens Inn. iuxta illud. Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi datum esset de super. & per hoc habes expositam totam glo. Inno. qui more suo loqu tur satis confusè. not. tamen, & adde quod not. Inn. intra de pręsum. illud. Bald.

a ¶ *Vide gloss. Ioā. Fab. in §. fi. instit. de exсep. quæ etiam dicit, quod uilissimum est officiū procuratoris.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum descriptum per tabellionem authoritate iudicis ordinarij, uel specialiter delegati eandem uim habet cum originali, in prin.*

Instrumenta aliqua propter uetustatem, uel literæ caducitatem, uel aliud accidens si sunt quasi consumpta, quid fieri debeat, si petuntur exemplaria.

2 *Instrumenta si ita erant uetustate consumpta, quod non poterant legi nisi cum difficultate, an possint exemplari.*

3 *Scriptura si non posset legi, posset tamen per testes probari factum, & inde confici publicum instrumentum.*

Instrumentorum quatuor forma, & quæ.

Instrumenta non publica publicari, publica uerò exemplari, & uetusta renouari debent.

4 *Vicarius ordinarij, ordinarius est, licèt subalternatus, & potest authoritatem interponere sine speciali mandato.*

5 *Clericus si est citandus, quid iur. si publicatio petitur coram iudice seculari.*

Citatio si non ualeat ut citatio, ualet ut scientia.

6 *Testamentum qualiter debet publicari.*

7 *Contractus sigillatus & non lectus testibus an possit fieri eodem modo.*

Contractus nuncupatiuus qui.

8 *Citatio eorum, quorum interest, an requiratur in publicatione, & an in exemplatione.*

Causa cognitio recipit à citatione.

9 *Attestationes testium si petantur publicari, cum aliter non faciat fidem coram alio iudice, an ad hoc requiratur citatio specialis.*

10 *Instrumentum quando exemplatur, an debeant super ueritate instrumenti examinari testes.*

11 *Exemplatio, uel publicatio an possit fieri de consensu partium sine iudice.*

Voluntati contrahentium } *aliquando statur.*
Iuri s dispositioni.

12 *Mestio an possit fieri secundum l. edictam. C. de edi. di. Adriani. ex testamento non publicato.*

Testamen-

Testamentum in scriptis concludit iudici, licèt aduersario minimè.

I INSTRVMENTA. Instrumētū exēplatū p tabellionē auctoritate iudicis ordinarij, uel spāliter delegati eandem uim hēt cum originali.h.d.¶†Casus patet, aliqua in-
1 strumenta pp uetustatē, uel literæ caducitatē, ut aliud cōsumpta sunt, petūtur exēplificari. Quęritur, quid fieri debeat? rñ. Papa, qđ psententur corā ordinario, uel corā delegato specialr ad hoc. ille postmodū.s. simul cū tabellione ea diligēter inspiciat, & si nulla in sui pte uitiata repererit, p ipsum tabellionē ea pcipiat exēplari,
2 eandē auctoritatē cū originali habitura. ¶†Op. si erāt uetustate cōsumpta, ergo legi nō poterant, & legi nō pōt, p non scripto est, ēt si pspicacia intellectus intelligitur, ut l.j.ff.de his, q in test.de. So. hæc nō erāt ita consumpta, non possent legi, licèt cū difficultate: alioqn
3 non possent exemplari Ber.¶Opp. quia ēt si scriptura non posset legi, tñ p testes posset pbari factum, & inde cōfici publicū instrm, ut supra.c.prox. Sol. illa ē alia forma, & non forma exēplationis. dic ergo quatuor sunt formę.s. publicatiōis, p quā originalis scriptura assumit auctoritatē pbādi, ut s.px. Exēplandi, p quā originalis ptura non assumit auctoritatem, sed dat auctoritatem exēplo, ut hic. tertia forma est recipiendi testes ad ęternā rei memoriam, ut supra de test. significauit, & c. Albericus. quarta forma ē de eo, de quo debuit fieri istrm & nō factū fuit, ut. C. de li. cau. sicut datam. & in quatuor istis casib. est hoc.s. fauore libertatis, & ibi fauore dotis. ff. so. ma. l. ij. §. fauor liberationis. C. de condi. sine cā dissoluta. ¶Item si instrm confectum olim, nunc casu fortuito amissum est. ff. de eden. ptor ad fi. adde. Item ubi est consuetudo. ff. de eui. si fundus. regulariter contra, nisi ex pacto, argum. de leg. j. huiusmodi, in prin. ff. de uerbo. obli. l. quicquid astringendæ. ff. de condit. ob causam. l. iij. in prin. & no. ēm Inn. instrā non publica debent publicari, publica uerò debent exemplari. adde, uetusta debent innouari, ut no. in aut. de hær. & Fal.
4 ¶† Quæro quid de uicario ordinarij? rñ. & ipse ordinarius est, licèt subalternatus, & ideò potest auctoritatem interponere sine speciali mandato. C. de offi. eius, qui ui. alterius ge. l. ij. nisi eēt uicarius ad certos alios actus ar. C. de pecu. l. maritus. ¶† Quęro, quid, si citādus est clericus & publicatio petitur coram iudice seculari? rñ. iudex secularis non citabit clericum: sed hortabitur, & per hoc inducet eius scientiam, q sola inducit præiudicium, ar. ff. de re iudi. l. sæpe. Item & si citatio non ualeat ut citatio, ualet ut scientia: quia facti est, & nulla iuris constitutione prohiberi potest, cautius puto, si per epm faciet citari. sed si episcopus non uult citari, statur dicto superiori præsertim si pe-

5 ¶*Clericus qualiter sit a laico citandus, unde etiam hic per d. Feli.*

6 riculum est in mora. ¶† Quærit Inn. qualiter testm debeat publicari? rñd. primo debet peti publicatio coram iudice competenti. sed o debent citari hi, quos res tangit. ff. de uen. inspi. l. j. §. fi. tertio dñt citari testes, & recognoscere sigilla sua, si testm est in scriptis. & si pp occupationes suas non possunt uenire, mittitur ad eos, ut l. si quis ex assignatoribus. Adde, interdum contingit, testm est factum in scriptis, adhibito etiam publico tabellione, qui hoc casu non haberet legere testamētum coram testibus, cum sit testamentum in scriptis; & tunc non est necessaria publicatio, ut nota. C. quē-

7 adm. test. aper. l. ij. ff. e. l. ij. ¶† Quæro, nunquid eodem modo, possit fieri contractus in scriptis.s. sigillatus & non lectus testibus? rñ. sic; & tunc eodem modo publicabitur contractus, sicut publicabatur testm in scriptis factum ēm In. ¶ Quęro, quid si contractus erat nuncupatiuus, nunquid id est tm in mente testium, possit redigi in testimonia, & publicari? respon. sic ēm Inno.
8 ¶† Quæro, nunqd in publicatione requiratur citatio eorū, quorū interest? rñ. sic, quia requiritur causę cognitio, & oīs cāæ cognitio incipit à citatione, ut inf. de pœna temerè liti. §. fi. quę citatio debet fieri de quolibet diuisim, si certi sunt. sed si incerti, debet fieri cōiunctim p pclama generale, in auth. de hęre. & Fal. §. si uerò absunt. C. si ut se ab hęr. absti. aut. si omnes. de ma. & obe. si habilis, per Inn. Sed nunquid eodem mō fiet citatio in exemplatione instrumenti? Rñ. sic, & dico ī exemplatione, fallit, si aliqua instrā sunt in casu perditionis pp uetustatem, uel alteram cām consimilem: qa tunc ēt absentibus, & non citatis partib. potest instrm transcribi, Inn. tamen sunt saluę oēs exceptiones in factum respicientes, non citato, ut singulariter not. ff. de
9 bon. pos. l. iij. §. si cā cognita. ¶† Quęro, quid si petant attestationes testium publicari, cum alr non faciat fidē coram, alio iudice, ēm Inn. nunquid requiritur ad hoc citatio specialis? & ur sic: quia p publicationē cōcluditur in testium pductionē. In contrarium vr, quia qui semel citatur gñaliter, est ad interessendū pductioni & examinationi testiū; non pt intelligi de examinatione, q fit in secreto, quę est in corde solius iudicis, & testiū, sed solū de publicatione. ¶ Item qa ista publicatio est qdam psectiua executio, & solidatiua pbatiōis. unde. in hac interlocutoria non uidetur necessaria cita
10 tio partis, ut. ff. de ar. l. diem proferre, in prin. ¶† Quęro, nunquid, qñ exemplat instrm, debeant sup ueritate instrumenti examinari testes? rñdeo, non ēm In. sed sola scriptura examinat; & si non est uitiata exēplatur. nō
11 ēm aliud requirit litera nostra, ēm Inn. ¶† Quęro, nūquid de consensu ptium possit fieri exemplatio, uel publicatio sine iudice? rñ. non: quia hoc requirit iudiciariam auctoritatē ēm Inn. Porrò qdam sunt uoluntates in quibus statur uoluntati. quędam sunt iura, in qb. statur iuris dispositioni, ut dicit. l. illa no. ff. de pac. do. l. pater dotem. §. j. ubi iurisconsultus ponit hanc doctrinā.
12 ¶† Quęro, an ex testamento non publicato possit fieri missio ēm l. edi. di. Adri. tol. Inn. sentit hic, non: quia est scriptura priuata non faciens fidem etiam in possessorio: quia manus testatoris, & testium non est manus publica: quod uerum est, si est aliquis uerus contradictor: alias fieret missio: quia testamentum in scriptis concludit iudici, licèt non concludat aduersario, ut no. in d. §. si causa cognita. & ista sunt bene no. & utilia, ut l. j. si tabu. testamenti extabunt. dic ut infra. c. quia uerisimile, per Inn. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Præsūptio iuris & de iure uocatur quando lex præsumit et statuit, & non recipit probationem efficacem in contrarium, nisi per confessionem partis, & qua simplex uocetur.*

2 *Præsumptio iuris & de iure in quo differt à fictione.*

Veritas in naturali
Fictio in ciuili } *materia attenditur.*

Presumptio iudicis quadam, & alte aliunde, & nu. 3. & qua & earum uis ibid.

3 *Praesumptiones iuris sunt scripta in legibus, sed praesumptiones iudicum non possunt describi.*
4 *Praesumptio idem est aliquando, quod interpretatio.*
5 *Praesumptio efficax dicitur liquida probatio.*

De praesumptionibus. Rub.

1 SO. q† interdũ lex p̃sumit & statuit, & i sta uocatur p̃sumptio iuris & de iure, & nõ recipit ꝓbationẽ efficacem in cõtrariũ, nisi p cõfessionem partis,[a] in aut. de ę qualita. do §. illud. q̃nq; lex p̃sumit, sed non statuit; & ista uocat̃ p̃sumptio simplex, & recipit ꝓbationẽ in cõtrariũ tã p cõtrariã p̃sumptionẽ. ff. de inte. re s. dinus, q̃ p alia ꝓbationũ gñã. C. de ꝓb. siue possidetis. l. si. ff. q me cau.

2 ¶ *Adde tex. in l. 1. inducendo ut ibi per sa li. C. de dolo, et domi. Ias. in l. cum te transegisse. C. de transact.*

¶† Sed quero, in quo differt p̃sumptio iuris & de iure. i. statutũ legis ex p̃sumptione natum a fictione? rñ. qa p̃sumptio sępe cũ ueritate cõcordat, fictio nunq̃, nisi qñ ponit̃ improprie & in materia naturali ueritas attenditur, in ciuili fictio ff. de lib. & post. filio quem pr. Est & alia p̃sumptio. s. iudicis, puta ex uno teste solemni. & differt a p̃sumptiõe legis: quia illa facit plenã ꝓbationẽ, cui est standũ, nisi cõtrariũ ꝓbet: ista semiplenam, cui non est standũ, nisi coadiuuet. ff. de iureiu. admonẽdi. Est & alia p̃sumptio ex possessione, uel quasi. ff. si ser. uin. l. sicuti. §. si q̃rat̃, p̃sertim in incorporalib⁹, ut no. infra afferte, & l. pen. ff. de condi. inst. ¶ Est & alia p̃sumptio rõne temporis, exẽplũ habes notabile. infra de coniugio seruorum. c. licet olim: pp tp̃s facilius dispẽsatur. ff. de ri. nup. l. qui
3 in ꝓuincia. §. j. ¶† Et no. q pręsumptiones iuris sunt scriptę in legib⁹: sed p̃sumptiones iudicum non p̃nt describi: quia dependent ex diuersis animi motib⁹, ar. & ff. de usu. mora. ff. de test. ob carmen. §. fi. ff. de rei uin. l. in fundo. ff. ad Trebe. l. quia poterat. ff. de arb. l. item si unus. §. si in duos. Est & alia pręsumptio hoim discretorũ; & ista nõ facit aliquã ꝓbationẽ ẽt semiplenã, nisi deponant in iudicio: tñ excusat à calũnia, ut nota. C. de his q. ut indi. l. Polla, nisi iure naturali cõprobetur, ut. ff. ꝓ socio. l. merito, tunc. n. facit plenam. ¶ Est & alia p̃sumptio cõsuetudinis; & ista, si uaria est, nihil operat̃. infra. c. illud, & l. Seio. ff. de an. le. §. j. Sed si stabilis & cõstãs est, operat̃ id, q operat̃ ar. à cõiter accidentib⁹, uel consequentib. C. de proba. l. neque. ¶ Sunt & alię quędam quę circunferentię uocantur, quando singula non sufficiunt separata, simul iuuant inuicem collata. infrà de succe. ab intest. c. cum dilectus; & illa probatio est: quia genus est & in proprium nomẽ alicuius spe-
4 ciei non transit. ¶† Item no. q aliquando est p̃sumptio & interpretatio. ff. de pact. do. l. ij. & l. cum pater, i principi. & l. inter socerum. §. uidetur dotem, & §. cum inter. ff. ꝓ socio, si socius, ꝓ filia. ff. sol. ma. l. si cũ dotẽ i prin. §. iter. Interdum pręsumptio uocatur arg. ff. ad Tre. l. q
5 filium. §. fin. C. de fideicomm. l. cum acutissimi. ¶† Et nota. q pręsumptio efficax dicitur liquida probatio. C. de pericu. tu. l. pe. ff. de le. j. l. licet imperator. C. de apo. pu. l. qui rem, lib. x. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Occidere quenpiam uelle non est ludus.*
Fraudare etiam non est bona fides ibid.
Ex instrumenti qualitate praesumitur animus occidendi, ibid.
2 *Sagittans in alium arcu, uel balista, uel mittens lanceam in ipsum praesumitur habere animum occidendi, & punitur capitaliter.*
Maleficium pravè praesumitur commissum.

1 SICVT. Velle occidere † non est ludus, & uelle fraudare non est bona fides. h. d. dicit Inn. q malum, & damnum semper pręsumitur fieri malo animo. Item ex qualitate instrumenti pręsumitur animus occidendi, ut hic, & infra de homi. significasti. ff. ad l. Cor. de sic. l. j. §. sed si cla-
2 ua. ¶† No. q qui in alium sagittat cum arcu, uel balista uel lanceam mittit in ipsum, p̃sumitur habere animum occidendi, & punitur capitaliter. intellige, quando cũ ferro mittit iaculum, sed si absq; ferro, non pręsumit̃, de facili animus occidendi, ut dict. §. si claua, per gl. & Bartol. Dicit Bern. quòd omne malefactum, praue pręsumitur actum, & tractat istud. c. de pręsumpta prauitate. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ex praesumptione uiolenta fertur definitiua sententia.*
Praesumptionum uiolentarum experimentum est ut conueniat rebus sensatis.
Litem malam fouere qui censeatur.
2 *Filius ex duabus mulieribus dubitatur quae sit sua mater. an si ea pen. utraque decedat utrique succedat, & nu. 3.*
3 *Confessio debet conuenire naturalibus.*
Filius suppositus consulit quid monasterio, uerus filius renocabat, quid iuris.

1 AFFERTE. Ex uiolenta † praesumptione fertur diffinitiua. h. d. ¶ Casus patet. & ista fuit prima s̃nia, quam dedit Salomon. Item no. q experimẽtum uiolentarũ p̃sumptionũ est, q concordet reb. sensatis s̃m Ari. q malã litem fouere censetur, qui non cupit uincere, sed rẽ, de qua q̃ritur, uel perire. contra. l. ff. ad l. Fal. in rõne. §. cũ quidam. uictoriam. n. desiderat bona cõscia. & idẽ esset, si cõtenderetur de turri, uel alia re indiuisibili, uel de statu ciuitatis. Nam qui uult exterminium ciuitatis, non censetur ciuis. Ibi, Commota. i. ad pietatem. Ibi, Date ergo cedebat liti, sed non nocuit sibi quia faciebat cã pietatis, sicut qs nec confitetur metu tormẽtorum s̃m Vincenti. ¶ Item qa aduersarius cõtradicebat, & non acceptabat cessionem litis. Ibi, Diuidatur, iuxta ꝓuerbium largas corrigias faciebat de corio alieno. Ibi, & ait diffi-
2 niendo causam. no. q hõ uiuus non põt diuidi. ¶† Not. q dixi i summario, & q quis non põt habere duas matres. sed pone, q lite pẽ. decedit utraque, nunquid succedit utriq;? dicit Ber. q succedit ei, quae erat in possessione m̃nitatis. tu dic, q pp bona remanet q̃õ filiationis post mortẽ matris, de qua dubitatur. ff. de inof. te. l. q inofficioso. unde ei succedit, cuius ꝓbat se filium. Nã q̃õ filiationis remanet pp bona, ut. ff. de iure fisci. Lucius. ff. ad Syll. Caius. C. de Car. edi. l. si unde, si illa, q̃ erat in possessione est ditior, & iõ puer p̃tendit eam matrem, ꝓbet, si uult successionẽ eius obtinere. confiteri ãt se utriusq; filium, ĩpossibile est: qa confessio naturalib. conuenire dẽt. ff. de interro. ac. l. confessionib⁹.
3 † Quid, si una instituit, alia exhr̃dauit? pia m̃r illa pręsumitur, q̃ eum hæredẽ instituit, certẽ & q̃ eũ exhr̃dauit de

de uer. ob. quidam cũ filium. alioquin inepta esset exhæredatio. videtur ergo mater, licèt dura mater. prima uerior est ar. huius. c. dicit Archi. quod partus supposititus contulit monasterio, uerus filius reuocabit. 54. dist. c. pe. Bal. doctor.

SVMMARIVM.

1 *Da picol se pare la spina, che de ponger.*
Virtutum testimonia opera bona.
Virtutibus qui studet, non inquinatur uitijs.

1 EX studiis. Dapicol† se pare la spina, che de põger. h. d. ẽm prem meum. Qui studet uirtutibus, nõ inquinatur uitiis: quia bona opera, uirtutum sunt testimonia. infrà. eo. cum in iuuentute. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Dilationibus qui subterfugit, contra eum præsumitur.*
Confitetur quis tripliciter.
Contumax tanquàm cõfessus condemnari quis, præterquàm in expensas, non potest, statuta ideò contra loquentia sunt aduersaria iuri communi.

1 NVLLVS. Præsumit̃ ꝯ† illũ, qui dilationibus subterfugit. hoc dicit Ber. ꝙ tripliciter quis confitetur. s. ore, rei euidentia, & contumacia. dicit Inn. ꝙ ex sola contumacia non condemnatur nisi in expẽsis. ¶ Et hoc no. ꝙ statuta, quæ dicunt, ꝙ contumax condemnetur tanq̃ confessus, sunt ꝯ ius commune, & ideò strictè interpretanda, quod tene menti perpetuò. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Fateri uidetur alterum, qui alterum ex duobus diffitetur.*
Pro confesso non habetur qui positionibus respondendo quid confitendo, cætera tacet.
Taciturnitas in incommodis non habetur pro consensu: nisi fictus appareat.

1 NONNE. † Qui ex duob. alterũ diffitet̃, reliquũ fateri vr̃ ẽ ꝯ, Ber. & facit ad rñden. positioni, qui diuidit eã, partẽ ꝯfitendo. Nã non hr̃ pro ꝯfesso i eo, qđ tacet, sed negante, qđ est no. ff. de mino. l. & fine. §. sed qđ Pap. no. dicit gl. ꝙ taciturnitas hr̃ ꝓ consensu. istud brocardũ explicat, ut no. Iac. de Are. ff. sol. mat. l. ij. §. uolũtate, & Cy. C. de ꝓcu. l. inuitus, & per gl. ff. de pig. ac. Caius. & breuiter dic, si agitur de suo commodo, uidetur consentire secus, si de incommodo, nisi sint aliqua indicatiua consensus, quod est no. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ex præteritis præsumitur circa futura, & circa seipsa, & contra.*
Præsumptiones de tempore trahuntur ad tempus.
Vicem si commisit Papa non uidetur ob id commisisse Papalia, neque concessiones fiscalium castrorum.
2 *Iurisdictio uicariatus non inhæret territorio, sed personæ intra fines territorij, & quandoque loco, quandoque personæ conceditur.*
3 *Cura tunc bene geritur, cum inter idoneos compartitur.*

1 MANDATA. † Ex ꝑteritis ꝑsumit̃ circa futura cor. ff. de re mi. l. non oẽs. §. à barbaris. ¶ Itẽ circa se ipsa. ff. de usuris, cũ de in rẽ uerso. Itẽ ex ꝑteritis dudũ ꝑsumunt̃ recentia. C. de apoc. pu. l. q cunq;, li. 10. facit. C. de ꝓb. siue possidetis. Itẽ ex p̃ntib. ꝯstat de ꝑteritis. ff. de iure co. Plociana. ¶ Et no. ꝑsumptiones trahi de tp̃e ad tp̃s 16. q. 4. uolumus. ¶ In tex. ibi, Vices, per hoc uerbũ non vñr cõmissa Papalia, nec ꝯcessiones fiscaliũ castrorũ. ff. qđ ui aut clã. l. ꝓhibere. §. planè Bar.
2 Ibi, Non loco, no. ꝙ† uicarius non ꝯcedit loco. i. territorio. & ideò iurisdictio uicariatus non inhæret territorio, sed personæ intra fines territorij. l. ij ff. de offic. ꝓcon. & le. & iõ non transeunt ad successorẽ, nisi sit dictũ de successore. ff. de ser. le. l. pñ. uide ibi per Bar. Per hoc declarat̃ dictũ dñi Dini in l. ergo. ff. de acqui. rer. do. Ibi, Sed personæ, hoc nõ expediebat dicere, ex quo scribebat̃ ꝑsonæ, ut no. in Spec. de instr. edit. §. nunc ãt uer. qd si Papa. & sic iurisdictio q̃nq; loco, q̃nq; ꝑsonę ubique locorũ, ut in comitibus sacri Lateraň. palatij.
3 ¶† No. in isto. c. qđ tunc cura bene geritur, cũ inter idoneos cõpartitur. C. de propo. sacro. scrin. l. hac parte, lib. 12. dicit Aristo. curæ diuisæ litigia non generant: euidentissimum huius rei ar. est natura, quæ distinxit officium membrorum secundum Apostolum. ¶ Itẽ alter alterius onera portate, Ber. Apostolus.

SVMMARIVM.

1 *Scire quis præsumitur præsens, uel uicinus, quod absens, uel longinquus nõ ignorat, & maximè si id scire pertineat ad officium, ut syndici, nisi in casibus, & quibus.*
Ciuitates, & Regna } *mortalitate, & tribulationibus uastantur.*
Interrogatus de credulitate an debeat habere tempus ad deliberandum.

QVOSDAM. Qđ sciũt absentes, multo fortius ꝑsumunt̃ scire ꝑsentes, qđ sciunt longinq, multo fortius ꝓpinqui. ff. loca. dño horreorũ, & ꝯ. c. ꝓxi. ff. de fun. instr. si ita. §. si. Et est ar. ꝯ syndicos, ut rõne uicinitatis ꝑsumant̃ scire, cũ et ad eos pertineat inuestigare. C. de his q. ut indi. l. si iõ, nisi malũ sit nocturnũ, uel in ꝯfusa multitudine hoĩm ꝑpetratum, ut no. ff. qđ me. cau. si cum ex. §. hæc aũt actio, ibi glo. sig. ¶ Ibi, Mortalitatẽ, no. mortalitate & tribulationib. ciuitates, & regna uastari. ¶ † Ibi, Credo, an interrogatus de credulitate debeat hr̃e tp̃s ad deliberandum, dic ꝙ non super facto notorio, nec sup facto ꝓprio recenti: sup alieno facto sic. ¶ Itẽ sup ꝓprio antiquo reminiscẽdo. Nã ad reminiscendũ dat̃ spatiũ. ¶ Itẽ posset credere unũ nunc, deliberatione habita crederet p̃riũ. l. ij. §. j. ff. quis or. in bo. pos. ser. iurabit tamen, quòd non petit dilationem animo differẽdi litem. ff. de iureiur. l. iusiuran. & ad pecunias, in prin ff. de interro. act. l. qui interrrogatus, & facit suprà de probat. licèt causam. & infrà eo. scribam cis.

SVMMARIVM.

1 *Vicini præsumuntur scire: sed hoc argumentum præsumptiuè, non necessariò nisi aliquando concludit.*

1 QVANDO. Vicini † præsumuntur scire hoc dicit. Et no. ꝙ arg à uicinitate probat ꝑsumptiuè, ñ de necessitate. & sic rõ, qa uicinus, est Bal. super secundo decre. Zz 2 con-

a ¶ d de dom. Alex. cō si. primo, uol. iij. Panor. consi. 19. uol. ij. Felin. in c. in p̄sentia uersic. tertiò limita, de probat.

coniecturalis, nō necessaria, licèt Bart.[a] dicat ꝯ i l. j. ff. si cer. pe. sed sm̄ Bart. dēt intelligi de his, quæ publico aspectu, uel conuersatione concernuntur. dicit hic Bern. quod triplex est præsumptio temeraria, probabilis, & uiolenta, Bern. ī. c. proxi. per Inno. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio beneficij per testes probari potest cum fama, in prin.*

De fama, aliqua notantur, ibid.

Testis deierare non præsumitur, sed uerum dicere, nisi in casu, ibid.

Iactare quis suum non præsumitur, & quando, ibid.

Ad probandum id, quod nullo modo est uerisimile, difficilè quis admittitur.

Præsumptionum quædam continuatiuæ, quædam minimè, in prin. & ad finem.

Ex præsumptionibus quando quis condemnatur, sentētia quo modo temperanda.

Præsumptiones quædam non recipiunt in contrarium probationem, quædam contrà, & quæ, & num. sequentibus.

2 *Confessio in cessione actionum inducit fraudis præsumptionem, & in mutuo.*

3 *Dos præsumitur confessata in fraudem creditorum præcedētium, nec mulier contra eos habet priuilegium dotis.*

Legis, assiduis. C. qui pot. in pig. ha. intellectus.

4 *Militia empta filio per patrem præsumitur fuisse empta de pecunia patris.*

Emisse quis de cuius pecunia præsumatur.

5 *Visus de nocte in loco maleficij præsumitur tam ipse, quàm socius illud perpetrasse, cum alius non esset, qui posset perpetrare.*

Clericatum quis præsumitur in fraudem legis accepisse propter delictum præcedens.

Anulum si uir det mulieri, quid præsumatur.

VIA VERISIMILE. Efficacior probatio exigīt ab illo, qui probare uult, qđ non est uerisimile. h. d. concor. ff. qđ me. cau. l. fi. in prin. ubi de hoc. Casus. R. dicebat, ꝙ H. personatū ecclesiæ sibi fecerat concedi, contentus uicariatu eiusdem ecclesiæ, Papa dicit, qđ hoc non est uerisimile, & ideò mandat testes nō recipi ad probandū. i. receptos nō probare, nisi cōis fama illius loci hoc habeat. ¶ No. renuntiationē beneficij probari per testes cum fama, non sine. ¶ Ibi, Receperit. i. recipere consensit ab ordinario, ad quem pertinet collatio. ¶ Ibi, Recipias. i. non diffidas. ¶ Ibi, Cōis, not. ꝙ fama est uox & opinio cōis in loco. ¶ Itē not. ꝙ fama auxiliatur ueritati. ¶ Ibi, Deierare, not. ꝙ semper præsumitur testis uerum dicere, nisi uiolēta præsumptio sit ꝯ eum, quam fama absorbeat. ¶ Ibi, Corrupti, no. ꝓpter dulcedinem beneficiorum studium est corrumpēdi testes. No. ꝙ non præsumitur quis iactare suū, maximè ubi uertitur honor. ff. si quis omis. ca. te. Iulianus.
1 ¶ † No. ꝙ difficilè admittīt quis ad probandū id, quod nullo mō est uerisimile. Inn. ponit hic distinctionē præsumptionū, & earum effectum. ego dixi latius. s̄. eo. in rubr. & iō non repeto. sed addo, ꝙ est q̄dam p̄sumptio sua uera currens continuatiuè, ut p̄sumptio dñi. q̄dā sunt, q̄ non pn̄t cōtinuari in eodē puncto, ut no. C. de in inte. resti. min. l. si minorē te. ff. de excu. tu. l. spadonē. §. qui absolutus, per Dy. quædā sunt, quæ sunt apta ad utrunq;. ff. de iureiur. l. qui. §. in popularibus, & l. q iurasse. §. si pr̄, utrobiq; no. dicit In. no. tñ qđ ubi ex p̄sumptionibus ad ꝯdemnationē proceditur, multū dēt iudex tēperare s̄niam, & maximè ne condēnet nisi rarò, uel modicè ad pœnā nec pecuniariā, nec corporalem. Inn. & hoc est ualdè no. ꝙ pp penuriā probationum pōt dispensari in minori pœna. ¶ Itē ait, ꝙ surripiens filiū alterius, dēt puniri pœna mortis. idem ait, qđ non est uis in præsumptionū noīe, sed in qualitate. Inn. ¶ Extra no. quasdam p̄sumptiones esse scripturas in iure, non tñ authenticas, ꝙ non recipiant probationem in ꝯtrium. quædam aūt sunt ita authenticata à iure, ꝙ non pōt ꝯria uoluntas comprobari. ecce p̄sumit fraus pp legis interdictū. ff. de proba. qui testm̄. ¶ Itē pp naturale debitū, & oīm uel plurimorū bonorum alienationem. ff. q in frau. cre. l. oēs. §. Lucius. ¶ Itē pp multitudinem alternationū successiuis tpibus. ff. de lega. iij. nomen §. j. n. ulto fortius in eodē instanti. unde illa cła, quod tot sint donationes, &c. non ualet, quia in fraudem legum. ¶ Item præsumitur uoluntatis perseuerantia in opinione tam bona, q̄ mala, & fraudulenta. ff. de proba. cum tacitum, & l. quinquaginta, & ff. de condi. & de. l. non ad ea. ¶ Item præsumitur dolus pp nimias cautelas & insolitas clausulas, q̄ potius cauillationes dici debent, ut singulariter no. in l. vj. ff. de con
2 di. insti. ¶ † Item in cessione actionum confessio inducit fraudis præsumptionem. l. pretium cedēdarū actionum est pro parte numeratum, pro parte confessatū. C. man. l. per diuersas, & l. ab Anastasio. ¶ Idem in mutuo pro parte numerato, pro parte confessata: quia p̄sumit confessio facta in fraudem usurarū. C. de pac. l.
3 si tibi, per Gul. & Cy. ¶ † Item dos præsumitur confessata in fraudem creditorū præcedentiū, & ideò ꝯ eos mulier non hēt priuilegium dotis, sed si dos p̄cedat, bene hēt prærogatiuam tpis, nisi alij creditores. ī. tēpora querelā proposuerint. C. de non nume. pe. l. fi. C. de do. ante nup. aut. sed iā necesse; & ita intelligitur. l.
4 assiduis. C. qui po. in pi. ha. ¶ † Item præsumit militia empta per patrē filio fuisse empta de pecunia patris. C. de pig. l. fi. Item uxor p̄sumit
b emisse de pecunia sibi donata[a] à uiro, & multo fortius, si uir emat noīe uxoris. ff. de don. inter ui. & uxo. marito. item thesaurarius principis p̄sumitur de thesauro emisse. C. de iure fi. facultas, li. 10 ibi gl. unica in iure. itē ex eo, & aliqd statim fit præsumitur descendisse ex præambulo. ff. de
5 priuil. cred. l. si uentri. §. fi. ¶ † Item qui fuit uisus de nocte in loco maleficij, præsumitur tam ipse, q̄ socius illud perpetrasse, cū alius non esset, qui posset perpetrare. C. de adul. Gracchus. ff. de adul. l. capite quinto. ī. e. tertio loco. item propter præcedens delictum præsumitur quis accepisse clericatum in fraudem pœnæ, & fori. ff. de le. j. nemo potest. in gl. j. ff. de pœnis. l. j. p Bar. item si dat uir mulieri anulos ante quàm sit idomo uiri, præsumitur datum ut sponsæ, non potest reuocari, donec in eodem statu causa est. ff. de condic. ob causam. l. quod seruus. sed post, q̄ est in domo uiri, præsumitur matrimonium præuenisse, & nō ualet donatio. C. de don. ante nup. l. quod te sponte. ff. de don. inter uir. & uxo. l pe. §. iungi, saluo ꝙ interdum uidetur potius commodatum, quàm datum. ff. commo. si ut certo. §. sed interdum. Bal.

b ¶ Vide Barb. in c. j. in secundo not. de pec. clericorum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium siue coniugium probatur, per nominationem, cohabitationem & famam, si appareant instrumenta dotalia, in prin.*
Tempus longum non inducit matrimonium.
Liberam personam uindicare quis potest in multis casibus, & quibus, & nu. 3.
2 *Nominatio non facit matrimonium, sed actus coniugalis.*
Matrimonium non probatur per dotis instrumentum, uel donationem propter nuptias.
Accessorio probato non probatur principale.
3 *Concubinam si habeam, cum qua honestè possum contrahere matrimonium, pater non potest legitimare filios, nisi matrimonium contrahat.*
Anulus mulieri datus inducit præsumptionem quandoque matrimonij, quandoque sponsaliorum.
4 *Abbas an possit portare anulum extra monasterium.*
Fama uicinia seu loci sufficit aliquando.
5 *In uxorem petens aliquam, si probat, quod per decem annos simul habitauerunt, & fama uicinia habet, quod eam tenuit in uxorem, obtinebit.*
6 *Fama uicinia an sufficiat ei, qui diu stetit in aliqua ecclesia ut clericus, uel ut rector, ad probandum, quia ita sit.*
Titulus nullus per famam probatur.
7 *Notarius quilibet præsumitur legalis.*
Fama cum alijs præsumptionibus sufficit ad probationem.
Probatio efficax ex coniunctione diuersorum indiciorum in unam tendentium conclusionem.

ILlud. Per noiationē, cohabitationē, & famā pbaſ cōiugiū, maximè si appareāt instrīa dotalia. scđa ibi, uel ū qa. ¶ Casus q̄dam femina libera. p. x. annos & ultra cohabitauerat cū quodam seruo tanq̄ uxor ipsius: nūc dicebat eū suū maritum non fuisse: uir uindicabat eā tanq̄ uxorē ipsius inducēs ad hoc pbandū publicum instrm̄, in quo continebatur, q̄ uocabāt se cōiuges, & q̄ ppriè ipse fecerat ei donationē pp nuptias, & portabat anulum sicut coniugata. ipsa rn̄debat, q̄ illud instrm̄ erat fraudulētū & simulatū, ut dn̄s fraudaretur seruo suo, & uir noluit unq̄ mr̄imoniū ɔ̄here requisitus à multis, & q̄ anulum portabat tanquā uenditrix panis ſm consuetudinē Genuē. Quæsitū fuit q̄d iuris? Papa mandat, q̄ si fama loci hēt, q̄ uir tenuit ipsam in lecto, & in mensa sicut uxorē, uxor debeat iudicari, pſertim si dictum instrm̄ fuit conditū
1 à tabellione fideli. † Ibi, Per. x. annos, no. longū tp̄s non inducere mr̄imoniū. ¶ Ibi, uindicans, quō pt uindicare eam, cū substātia sit alterius? rn̄. si ē uxor ipsius, uīdicat eā de iure canonico, dicēs se ɔ̄traxisse mr̄imonium cū ea i forma ecclesiæ. dicit In. sic pater uindicat filiū adiecta cā de iure: Quærit quo iure est introducta patria ptās.
2 ¶ † Ibi, Noīauit, nc. noiatio non facit mr̄imonium, sed consensus coniugalis. Item instrm̄ dotis, uel donationis pp nuptias non pbat mr̄imonium: quia non est super mr̄imonio confectum ſm Inn. ¶ Itē quia p accessorium non probatur principale. non ob. inst. de nup. §. si. quia constabat de utroq;. s. de matrimonio & de dote. habes ergo, p testimonium dotale matrimonium non probatur, nec ē ɔ̄, ut. C. de don. ante nu. l. si. aliqñ tñ fallit ut no. ff. de iu. do. mulier: sed illa glo. dēt intelligi, qñ sunt alia adminicula dotis datæ, uel promissæ. ff. de iur. dot. l. q̄ aūt. & no. ad lr̄imationē filiorum non sufficit matrimonium sine instrīs dotalib. ut no. i aut. de incest. nup.
3 §. dubitandum. ¶ † Item no. unum mirabile, q̄ si habeo concubinam, cum qua honestè possum ɔ̄here matrimonium, q̄ pater non pt lr̄imare filios, nisi mr̄imoniū ɔ̄hat, ut no. in aut. q. mo. na. effi. lr̄g. §. si quis ergo Inīa, & non reperitur alibi. Itē no. iuxta p̄dicta, q̄ sicut pater uindicat filiū, & uir uxorem, ita Ptās noīe ciuitatis uindicat suū ciuē, uel Comitatiuum. i. rusticum, non solū pp tributa sed pp aľs obedientias, ut eleganter no. in aut. de mā. prin. §. sed et suspicientes. ¶ Ibi, Anulos dicit Ber. q̄ anulus datus in ecclesia, uel in domo uiri inducit pſumptionem matrimonij; sed si in domo spōsæ
4 pſumuntur sponsalia, Ber. † Vtrum Abbas possit portare anulū extra monasterium 69. dist. c. 1. ibi omnino uide per Arch. Ibi, Fama uiciniæ, no. quod sufficit, quòd fama sit in uicinia, nō aūt requiritur, q̄ sit in tota ciuitate. & subdit statim, si fama loci, quasi locus & uicinia idē sint, Ibi, Tenuerit, s. in honore matrimoniali. ff. de le. 3. l. item in legato. §. parui. Ibi, Coniunctio. ff. de iust. & iu. l. j. §. pe. & q̄ no. e. ti. ius ciuile, ubi uideas. ff. de re
5 gu. iu. l. impar, In. dicit. † No. diligenter q̄ si aliquis petit aliquam in uxorem, & probat, q̄ per x. annos simul habitauerunt, & fama uiciniæ hēt, q̄ eam tenuit i uxorem, q̄ obtinebit. nulla. n æqua est probatio bona in his, sicut fama uiciniæ. & hoc in petitorio, sed in possessorio nō requiritur fama. postea dicit nec in petitorio & sic uacillat. hæc opinio scđa ē uera inter pares, secus inter impares, ut inter liberū & seruū. ff. de ri. nup. l. in
6 libere. ¶ † Quærit In. utrū si aliquis diu stetit in aliqua ecclesia ut clericus, uel ut rector, & probat p famam uiciniæ, quia ita sit, an sufficiat ei? dicit In. q̄ non. in tm̄, q̄ snīa feratur pro actore, quia non probat de iure suo sed de facto, In. ad hoc. s̄. de testi. c. ex pte. adde, bn̄ficiū ecclesiasticum tpe non pscribitur, ut in c. j. de reg. iur. li. 6. dicit Inn. q̄d testamentum non probat p famam:
7 quia dicit, q̄ nullus titulus probatur p famam. ¶ † Dicit Ber. quod quilibet notarius præsumitur legalis, & idō in publicis instrīs non præsumitur fraus, neq; simulatio, certè nec aliquid, quod sit in corde ɔ̄hentium occultum, nisi esset iuri ɔ̄rium, ut in auth. de non alie. §. qa uero, & in c. imperialem, de prohi. feu. alie. per Fe. ¶ Item dicit Ber. quod fama cum alijs præsumptionib. sufficit ad probationem. Nam ex coniunctione diuersorum indiciorum in unam conclusionem tendentium sufficit probatio efficax. Ber. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis quomodo probetur.*
Mulier quomodo capiatur ex conditionis diuersitate.
2 *Suspicio certa & ualida dicitur uiolenta præsumptio, & sufficit ad sententiam diuortij.*
Incestus adimit nubendi licentiam, & inducit thori separationem.

ITERIS. Per † uiolentam præsumptionem probatur carnalis copula. h. d. Dicit Ber. quod copula non plenè patet uisui, & ideo testis non debet dicere quod uiderit carnalem copulam, sed quod uidit id, quod potest uideri, & quod credit id, quod potest credi, & nota. bonum tex. ad multa. ¶ Ibi, Latebris, nocte uagatur adulter. uersus. Villanam precib. Burgensem munere quære, gentilem capias opportunitate loci. hunc uersum cā solatij & non uitij sæpe recitabat dom. Rayn. de For. in
2 schol. ¶ Ibi, uiolenta ea certa, non certam suspicionem & ualidam dici uiolentam præsumptionem, & sufficit

ad finiam diuortij. Item no. q sciéter committenti incestu non dēt dari nubendi licentia. ¶ Item no. pp incesti ad separationem tori. Nam uir petebat separationē tori. dicit Papa. q propter uiolentam præsumptionem incestus torus separatur. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Concubina appellatur etiam illa, cum qua quis secretè luxuriatur.*
Delictum intelligitur ex opportunitate loci.
Stuprum quid aliquando excuset.
Singula quæ non prosunt, & c.
2 *Turpitudinem suam an nemo possit allegare, & in prin.*
Rumor minus, quàm fama probat.

TERTIO loco. Ad separationem matrimonij admittitur tertius, & suā turpitudinē allegans, & probans. h. d. ¶ Casus qdā iuuenis consensit in quandā sponsam p uerba de psenti: cōparuit neptis spōsæ, & dixit se prius carnalr à dicto iuuene, & pbauit p testes, q dictā neptem, & iuuenem uiderant p plana & nemora & inuia inuicem conuagātes, & testes credebāt p certo, q extiterit cōcubina. hoc ēt probatū erat p famam, & p assertionem iuuenis, & sponsæ: Papa iudicat sponsalia dissolui maxime quia hoc non est occultū, sed manifestū ex multorū
1 pconio. ¶ † Ibi, Cōcubina, no. q appellaī ꝯcubina ēt illa cū qua quis secretè luxuriaī. ibi inuia. i. ubi nō erat uia & no. q ex opportunitate delinquēdi datur delictū intelligi. ¶ Ibi, Ad maiorē, no. iuramentum deferri ad pbationis supplementum. Ibi. Confessi hæc confessio ualet qnq; ad excusationem stupri, glo. est fin. C. de fide inst. l. pe. Ibi, pdicetur no. q à plurib. prædicatur dr manifestū, dicit Ber. q q non prosunt singula separata, p-
2 batione iuuant inuicem capitulata. ¶ † Op. q nemo possit allegare turpitudinem [a] suā. So. hoc spāle fauore animæ: uel hic quia erat manifesta. dicit Bar q turpitudinem suā ab alio detectam quis allegare pt. ff. de iure iu. l. alias, ibi oīno uide p eum dicit In. q rumor minus probat, quā fama. idē dicit Ber. j. de eo, qui cogno. consan. uxo. suæ. c. super eo, ibi uideas, & hac breuitate sum contentus. Bal.

a ¶ *Vide omninò, pulchrè dicit Barto. in l. cum res. C. de probatio.*

SVMMARIVM.

1 *Condemnari non debet quis de graui crimine propter uehementem præsumptionem.*
Sportulæ non faciunt quem suspectum.
Iuris dictio non amittitur delegata licet partes in iudicem compromiserint.
Ex potestate iurisdictionis delegatæ, & arbitraria an quis possit simul procedere.
2 *Testis, qui dicit se audiuisse publicè dici, probat famam.*
Relatio ad aliquid operatur idem prouide, ac si specificatum fuisset.
3 *Dixisse qui negat se illud, quod in actis publicis reperit scriptum, cum testificatur, non ei creditur.*
4 *Testis iterum examinatus, si dixit non recordor quid primo dixerim non iuratus, tamen ueritas est sic et si appareat me dixisse contrarium illud reuoco, quia dixi per errorem an præsumatur.*
Verum confiteri quis præsumitur in articulo pœnitentie, & nu. 10. & 13.
Confessio mutui, uel dotis à moriente facta non facta præsumitur spe futuræ numerationis.
Suos, uel carnem suam } *nemo odio præsumitur habere.*
5 *Condemnari non debet quis de homicidio de quo nescitur, à quo factum sit, propter præsumptionem præcedentem minarum, uel inimicitiarum.*
6 *Catholicus ex fructu pœnitentiæ. quis præsumitur.*
Impœnitens, & Obstinatus } *hæreticus præsumitur.*
7 *Iudex ordinarius, uel delegatus an possit esse arbiter, uel arbitrator.*
Iurisdictio quid, & an cogat ius dicere.
8 *Iudex si iudicat ut arbiter, an faciat litem suam.*
9 *Compromitti an possit de causa criminali.*
10 *Pœnitentiam agens an præsumatur confiteri delictum, & nu. 4. & 13.*
11 *Frater an possit testificari contra fratrem.*
Consanguinei in criminalibus non admittuntur in testes, nisi in casibus, & quare.
Examinatus qui non debuit examinari, non facit indicium.
12 *In articulo mortis quod dicitur, an præsumatur uerum.*
§. fi. le. Aurelius. ff. de libera. leg. damnauit animam cuiusdam aduocati.
13 *Consanguinitatis, uel affinitatis ratione an aliquid præsumatur.*
Præsumptio maior minorem tollit.
Hæreticus quis ex leuibus probatur coniecturis.
Iuramentum simplici quis non est committendus.
14 *Dictio, præter, ponitur ampliatiue, quando ponitur inter media.*

1 LITERAS. † Propter præsumptionem ēt uehementem non debet aliquis de crimine graui cōdemnari. h. d. Et i prima pte iudicis consultatio. in scda ibi, Nos utrò, responsio q subdiuiditur in duas. In prima ponitur motiuum mādantis. in secunda mandatum. secunda ibi, quo circa. ¶ Casus, Episcopus Altisidorensis ex una parte, & quidam Burgenses de Charitate ex altera habebant magnam controuersiam: quia eps prætendebat illos. esse hæreticos, & bona eorum ad se ptinere: illi negabāt, inter quos erat. V. & frater eius, cā ista fuit delegata duobus, in quos postea compromiserunt tanquam in arbitros sub certa pœna reseruata sibi nihilominus potestate delegata, coram quibus duplici auctoritate fūgentib. dictus. V. cōfessus fuit hæreticū se esse, idem de fratre suo asserens, quod fratri eius fuit indicta purgatio, qui purgauit se p dictum. V. dicētem, q frater eius non erat purgabilis, q ipse nunquam dixit eum culpabilem. Quærit, quid iu & Papa dicit, q iste. V. est suspectus: tum quia negauit se dixisse, q dixerat: tum q a primo asserendo eum hæreticum, postea iurando ꝯtrā uī piurus: tum quia q prius dixerat, reuertendo ad fidē dixerat: tū quia nō præsumitur mentitus ꝯ fratrē, sed p fratre. Papa in illo dubio nō condēnat dictū fratrē de heresi: sed mandat ei imponi pniam discretam, & securitatem recipi ab ipso de certa pœna soluenda, si similia de cætero præsumpserit, & nihilominus pstare iuratoriā cautionē; & si pniam peregerit salutarem in pace dimitti alioquin tāquā hæreticū condemnari. Ibi, epm, iste eps petebat bona hæreticorū fm In. q ē no. quia eps potest bona hæreticorum sibi confiscare fm In. & iō cā erat ciuilis licet indicatur purgatio. Ibi, de

de Charitate, erat fortè quædam cõgregatio Burgẽsiũ, qui uocabãtur Burgẽses de Charitate, sicut si v.g. diceremus, disciplinati fraternitatis S Francisci. Nã sub uelamine disciplinæ nonnulli interdum sunt hęrtici. ¶ Sed nonne eps pôt eos punire tanq̃ iudex ordinarius, rñde, uerum est, nisi tractar. t de proprio quæstu bonorũ & no. ad muni. l. de iure, in prin. & ibi optima gl. uel dic, Papa cã suspicionis uitandæ dedit iudices delegatos, ar. ff. de iuris. om. iu. solet. sportulæ uero solæ nõ faciũt iudicem suspectum: quia dantur pro labore officij, & ẽ modicum lucrum, ut in aut. de iu. §. ne aũt labor. Ibi, Sub certa pena, licet hæc uerba sonãt stipulationẽ pœnæ, ut no. ff. de pac. l. rescriptum. §. si pacto, ubi bona gl. & est casus hic. Ibi, Arbitros, no. in iudices posse cõpromitti ẽt cũ pena. ¶ Ibi, Reseruata, dic q̃ ẽt sine reseruatione retinebant eam, Inn. & sic ꝓuisio cõpromittentiũ non derogat authoritati iudicis, nimirũ supioris, qa ẽ munus publicum, cui renuntiari non pôt. Sed nunqd si mul. ñt uti iurisdõne, & compromisso? hic est ar. q̃ sic. ¶ In ꝯrium facit. c. quamdiu, de ap. in cle. illud ca. nihil facit, quia ibi in diuersos fuit compromissum, hic i eosdem. † Ibi, Publica uoce, facit ad dictũ testis, q dicit se

2 audiuisse publicè dici, quia intelligitur. i. publica uoce dici à populo, & sic probat famã. Nã ista est aptior expositio, & ẽm cõem intellectum loquentium, ad quẽ ẽ recurrendum, ut ĩ de spon. c. ex literis. ¶ Ibi, Recognouerat, ut ĩ. de hære. c. j. in fidei, li 6. ¶ Ibi, q̃ eodem notarius non scripsit plus, tñ perinde est, ac si essent specificata pp uirtutem istius relatiui. & facit ad qõnem de teste, qui iterum examinatus dixit, dico idem, quod prius dixi. Item ad aliam qõnem, si notarius scripsit, Titius idem dixit, q̃ Sempronius, nec est ꝓpterea meditatus sermo, sed breuis locutio. licet Spe. dicat ꝯrium, ut

3 no. ĩ. de uer. sig. c. intelligentia, in nouella. † Ibi, Se dixisse negauit, no. ualde hunc tex. q̃ non creditur ei, qui negat se dixisse illud, q̃ in actis publicis reperiẽ scriptũ, cũ testificatur. Ibi, Dixit, ẽt nõ iuratus, & sic primũ dictũ eneruat ẽm, & hoc qñ corã iudice cõpetẽti, ita in

4 telligiẽ q̃ no. s̃. de testi. s̃. cum causam. ¶ † Quid si test. s iterũ examinatus dixit, non recordor quid primo dixerim nõ iuratus, tñ ueritas est sic; & si appareat me dixisse ꝯriũ, illud reuoco, quia dixi p errorem? dicit Bar. ff. de fal. l. eos, q̃ huic solẽni depositioni stãdũ est, & non primę, nec psumit testis falsus, facit. s̃. de test. c. pterea: q̃ uerũ ẽ, nisi prius dictũ pluribus rõnibus iuuetur, q̃ ẽm tex. est hic singu. & ita dẽt intelligi gl. Ber. notabilis, quæ est hic. ¶ Ibi, Reuertebaẽ, no. q̃ in articulo pniteq quis præsumitur uerum confiteri tam ꝯ se, q̃ ꝯ aliũ. aliqñ tñ moriens mentitur, ut ff. ad Sil. l. si quis in graui, in prin. & ff. de li. le. l. Aurelius. § fi. ¶ Confessio mutui, uel dotis facta à moriente non præsumitur facta spe futuræ numerationis, gl. est unica in iure in l. j. C. de fal. ca. adic. le. ¶ Ibi, In fratrem, no. q̃ non præsumitur quis falsum testimonium contra fratrem dicere. ¶ Item q̃ nemo carnem suam odio hẽt. ff. in ius uo. ut cant. l. ij. &

5 ibi no. † Ibi, noluimus cõdemnari, ar. q̃ pp præsumptionem præcedentem minarum, uel inimicitiarum nõ sit quis condemnandus de homicidio, de quo nesciẽ, aquo factum sit, de hoc in Spe. de præsum. uer. sed pone. P. minatus. C. de dolo, dolum, per Cy. dicit Seneca, quod no. finem, q̃ terret, nocet. no. hic ex uehementibus suspicionibus quem non damnari, sed pœnitentia moderari. ¶ † Ibi, Cognoueritis, no. ex fructu pœnitẽtiæ quẽ

6 præsumi catholicum. Ibi, Condemnetis, not. obstinatũ & impænitentem præsumi hæreticum. ¶ † Modo capio

7 gl. primam, & quæro, nũquid iudex ordinarius, uel delegatus possit esse arbiter? So. de iure ciuili & canonico neuter pôt iubere se arbitrum fieri; sed si eligiẽ spõte, tunc aut loqueris de iure ciuili; & nõ pôt esse arbiter. tũ quia snia sua esset uilis, ut C. de arbi. l. j. tũ quia hẽt necesse ius dicere, cum iurisdõ sit potestas de publico introducta cum necessitate iurisdicen. & æquitatẽ statuendi. hac rõne idem vr in iudice delegato ff. de iurisdi. om. iudi. l. eum qui, quia fungitur uice ordinarij, ar. ff. de arbi. quin ẽt. sed de iure canonico potest compromitti, ex quo partes sunt in concordia, ut hic, & supra de arb. cum tempore, & no. ff. de arb. sed si in seruũ. §. si quis iudex. ¶ Quæro quid in arbitratore? rñdeo, ex quo pôt trãsigi, potest in eum compromitti, ut in aut.

8 de defen. ciui. § j. sed † nunquid, si iudex iudicat ut arbiter, facit litem suam? rñ sic pp dolum, uel latã culpam

9 C. de arbi. l. j. ¶ † Quæro, nunquid de cã criminali pos-
a sit compromitti?[a] rñdeo, in arbitrum non pôt compromitti, si criminaliter agit, sed si ciuiliter, sic ut hic. sed in arbitratore dic idẽ, q̃ in transac. ut C. de transf. l. transigere, uel pacisci. ¶ † Quæro, nunquid ille, qui agit pœ-

a ¶ *Vide de hoc per do. Alex. cons. 24. uolumi. 7.*

10 nitentiam, præsumatur confiteri delictum? glos. j. dicit hic q̃ sic, quam no. concor. ff. de tab. exhi. l. locum. §. si quis dolo. & est ar. q̃ qui stat ad confinia, præsumai ue

11 legatus. † Capio aliam gl. & quæro, nunquid frater cõtra fratrem possit testificari? rñdeo, sic in crimine hæresis. Item, contra patrem & matrem filius, quia maior omni patre est Deus, sed in alijs capitalibus criminibus non, sed in leuibus sic, Ber. de hoc in Spe. de testie. §. j. uer. sed nunquid frater. & hoc est inductum pp familiarum concordiam, & publicam utilitatem seruandarum familiarũ, & iõ examinatus, qui nõ debuit examinari, non facit indiciũ, ar. ff. de quæ. l. maritus. † Quæ rit gl. utrũ illud, q̃ dr in articulo mortis, præsumatur uerum? rñ. sic, sed non semper. Item q̃ dr in ultima uoluntate, non trahitur ad ꝯtum probandum. d. l. Aurelius. §. si. Quidam aduocatus quasi rediens ab inferis dixit, q̃ ille. §. damnauit animam suam. ¶ Porrò si esset appositum iurm, staret iuro, nisi esset appositũ in fraudem legum, Ber. & est spẽs iurandi, si fide dixit sic asse

13 ro p fidem meam, uel sic est in uerbo ueritatis. † Quæritur, utrum ratione consanguinitatis, uel affinitatis aliquid præsumatur? glo. dicit quod sic. ¶ Item præsumitur donatio ff. de dona. Procula. ff. de dona. inter ui & uxo. l. utrum. ff. so. ma. quæ dotis. C. de dona. data iã pridem. ff. de bo. lib. l. nihil. § facilior. dicit Dyn. quod cessio actionum inter coniunctas personas ualet sine expressione tituli, quia inest titulus donationis. ff. quæ in frau cre. patrem. per Dy. ¶ Sequitur alia gl. quæ incipit, hoc est notabile, quæ dicit, q̃ si ꝯrius præsumiẽ periurus, quod statur primo dicto, quia tunc non habebãt uocem contradictionis, & testis erat in suo statu. ¶ Itẽ dicit Ber. quod præsumptio ualidior tollit minus ualidam, quæ præponderat ei. facit ad materiam gloss. supra de testa. ueniens, & ut ecclesiastica beneficia. ca. ut nostrum, de hæreti. ca. accusatus, lib. 6. alia gloss. dicit quod ex leuibus coniecturis probatur quis hæreticus, non tamen damnatur ẽt ex uehementi suspicione. s. iuris, sicut hic. Vltima gl. dicit, q̃ non ẽ cõmittẽdus qs suo iuro simplici, si i eo nõ appareãt indicia legalitatis & ueritatis: sed dẽt iurm uallari penali stipulatione. ff. qui satis. co. l. j. & ij. §. fi. ff. de iud. l. ij. §. sed

14 si dubitetur. ¶ † Vltimo no. hic de dictione, præter, quæ

quæ ponit ampliatiuè, qñ ponitur inter media. sic. ff. de pig. act. l. j. sed si ponitur inter regulam, & exceptionē, ponitur restrictiuè, & cum hoc aliqñ declarat qualitatem regulæ. ff. de pœ. leg. l. nam ꝙ liquide. §. si is, cui penus. ff. de uino, & oleo le. l. fi. §. cui dulcia; ꝙ bñ not. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Continens qui fuit in iuuentute, idem in senectute esse præsumitur.*

2 *Bonus tempore longo qui fuit, præsertim in feruore iuuentutis, semper præsumitur bonus.*

Virtute præditus præsumitur quis ex dignitate, & à Papa decoratus.

Episcoporum honorem & famam Papa defendere tenetur.

Delictum, uel maleficium non præsumitur.

Salutis nemo suæ immemor præsumitur.

3 *Denunciatio criminum per procuratorem fieri potest & prose qui.*

Regibus & principibus non est cōplacendum contra institiā.

4 *Executori, qui asserit se fecisse aliquem recipi, an credatur.*

5 *Episcopatus debet conferri idoneo.*

Confirmatus quando quis præsumitur.

Canonicus præsumitur, qui inuenitur inter eos, & quando.

Consuetudo specialis ecclesiæ derogat literis generalibus prouisionis.

1 CVM In iuuentu e. † Qui in iuuentute fuit cōtinens, idem in senectute esse præsumitur. h. d. Casus. Eps Qñqu: ecclesiarū diffamatus erat coram Papa, ꝙ iacebat cum nepte. & rex Vngariæ denūtiauit hoc Papæ per suos legatos, petens ꝙ Papa tm̄ facinus remoueret de Vngarica ecclesia. erat aūt Papa informatus de isto epo, ꝙ in iuuentute sua fuerat continens, & ideo in senectute multofortius, cum senectus fomitem libidinosi caloris extinguere cōsueuerit. Itē pro epo præsumitur; quia erat decoratus pallio spūali; ꝙ non fit nisi pp singulares uirtutes. Papa literis non credidit, nec a nuit eius uoluntati: sed cōmisit cuidā epo, ut diligenter & cautè se informaret a coepis, utrū crederent d ctum epm Quinque ecclesiarum fore tanta labe coinquinatum: qui fecerunt optimam relationem pro ipso, unde sine alia pronuntiatione remansit

2 in pace. ¶ † No. ꝙ qui longo tpe fuit bonus præsertim in feruore iuuentutis, semper præsumitur bonus. No. ꝙ ex dignitate præsumitur aliquis uirtuosus, no. ꝙ ad Papam per inet defendere honorem, & famam eporū suorum, & ꝯ reges. ¶ Ibi, Decorari, not. præsumi ꝓ his, quos Papa decorat. ut in epistola inter claras, & l. j. C. de præpo. laborum, li. 12. ¶ Ibi, Furore libidinis, no. pudendam esse libidinem. ¶ Ibi, Propriç salutis, no. gñalē rōnem, quare nemo præsumitur delinquere. s. quia nemo præsumit immemor suæ salutis, ut l. fi. C. ad l. Iul. repe. ¶ Item quia omne maleficium ꝯ naturam pugnat

3 & maxime incestus, ut statim dicetur. † Ibi, Detulisset, no. denuntiationem criminum per procuratorem fieri, & ꝓsequi posse, Inn. nec est spāle in regibus, sed ius cōe, ar. ꝙ syndici infirmi teneanē denuntiare maleficia per procuratorem; ꝙ tene mēti. ¶ Ibi, Inclinare, not. regibus & principibus non esse complacendum de prælatis regni sui supplicantibus contra iustitiam. ¶ Ibi, Crederent, no. formam commissionis. Itē not. relationibus

4 proborum uirorum esse benignè credendum. † Nūqd creditur executori, qui asserit se fecisse aliquē recipi?

5 dicit Arc. ꝙ sic. 61. di. Catinensis. ¶ † Sed quæro, quid si scribitur ꝓ conferendo ef a u, si est idoneus? Rñ. ꝙ iste dēt se probare ido ieum, quia in epo requiritur, ꝙ sit magnæ literaturæ. Et non ob. istud. c. quia hic scribebatur pro simplici beneficio, Inn. in prox. decreta. Bal. uide ꝙ no. Arc. in c. principali. 6 2. di. Dicit Inn. ꝙ pro confirmato præsumitur in tm̄, ꝙ non hēt ꝓbare de electione, ut no. in c. nobis. s̄. de ele. per Inn. si Papa mādat prouideri uni canonico, de quo prouisori uidebitur, satis est, ꝙ ille inueniatur inter canonicos, ut præsumatur canonicus, ut no. p Arch. in c. ꝯ morem. c. dis. Per literas ēt gñales non potest prouideri contra consuetudinem ecclesiæ; quia specialis consuetudo ecclesiæ pōt inualidare literas impetratas; ita dicit Arch. in c. 1. 61. dist. quod bene no.

SVMMARIVM.

1 *Idoneum se probare quis non tenetur, cum pro eo scribitur, si fuerit idoneus, in prin. uide & nu. 1. & 3. & 12.*

Diuitiæ, uel Paupertas probandæ sunt ab eo, qui in de actionem, uel exceptionem uult consequi.

Clausula, si persona fuerit idonea, an tacitè intelligatur.

2 *Executor, in quo sine cui residet iurisdictio, potest cognoscere & pronuntiare, ille autem in quo non residet iurisdictio, non potest citare.*

Iurisdictio uoluntaria redigitur in contentiosam per oppositionem.

Conditionem an faciat clausula, si idoneus fuerit, & an suspēdat actum. §. sed tunc quæro, & nu. 7. uide nu. 10. & 11. 15. 16.

3 *Promisio si non est idoneus, an ualeat.*

Arbitrium ualet, licet iniquum.

Idonea facultatibus ecclesia præsumitur.

4 *Clericus an quis præsumatur.*

5 *Qualitates an præsumantur; & nu. 11. & 12.*

Præsumuntur naturalia, secus accidentalia.

6 *Qualitates intrinseca quæ dicantur, & nu. 11. & 12.*

7 *Clausula, si est legum doctor si apponatur in litera; quid sit.*

8 *Executores gratiarum conditionalium an poßint procedere parte non citata.*

9 *Cōmissarius Papæ an poßit conferre beneficiū nemine citato.*

10 *Conditio tacita an faciat conditionem, & nu. 11.*

Conditio omnis tempore, uel natura dēt dispositū præcedere.

11 *clausula non omnis sonat in conditionem, nec omnis conditio in causa cognitionem iudicialem.*

Negatiua an & per quem probanda, & nu. 12. 13. 14.

12 *Statutum si fit, ne aliquis assumatur ad officium tale, nisi habeat c. in bonis, quid iuris, si alicui assumendo opponatur quod non est soluendo.*

13 *Dicenti se scripsisse incumbit probatio.*

14 *Negatiua hæc, quod non animo occidendi quis percusserit, qualiter probetur.*

15 *Clausula ista, si persona sit idonea, an faciat conditionem.*

Cōditiones quæ in præsens: quæ in præteritum & quæ in futurum conferantur.

16 *Potestas data executori, quid iuris, si refertur ad modum, uel factum nullo modo subintellectum de iure communi.*

17 *Potestas data executori, quando est conditionalis, an teneat prouisio executoris.*

Faciendum quod est omni cum prouidentia, facto non est agendum.

18 *Causæ cognitio an debeat fieri iudicialiter, an uero tāquam per simplicem bonum uirum adhibita informatione iuridica etiam domestica.*

19 *Potestas momentaria, si est non cōdonalis, utrum ea non uerificata nihilominus teneat prouisio postea facta.*

Clau-

20 *Clausula, si concorditer à capitulo fuerit receptus, si apponatur in rescripto, an uno discordante dicatur receptus in concordia.*
Unus de capitulo, si habet causam, potest uniuersos impedire, & recedentibus cæteris peragere solus quod incumbit.
21 *Rescriptum an sit ualidum, si scribatur pro bigamo, quòd recipiatur in monachum.*
Pro possessore beneficij utrum præsumatur.
Apostata impetratio nulla, & quis dicatur apostata.
Clausula si est, si ad tuam pertinet collationem, & spectat ad electionem, quid iuris.
Clausula supplentes, quid operetur. & illa, nulli alij de iure debita.
Disponere, quid significet in literis collatoriis beneficij.
22 *Verbum, prouideas, quid sonat.*
23 *Clausula consuetudinis quid sonet.*

DUDUM. Is, pro quo scribatur cum clausula, si idoneus fuerit, se nõ tenetur ꝓbare idoneum, cũ idoneus præsumatur. h d. Et primò ponit partium quærelã. secundò dat iudicem, secunda ibi, cũm uobis. Casus. quidam. C. scholaris literatus impetrauit à Papa literas ad Archi. Mediolan. ut cogeret pbrm sancti Victoris recipere dictum scholarem in dicta eccl'sia sancti uictoris in clericum & in fratrẽ. præsbyter memoratus duo allegabat in contrarium. s. ecclesiæ paupertatem, quæ non sufficiebat duobus clericis. ¶ Item allegabat, ꝙ dictus scholaris nõ debebat recipi, nisi probaret se idoneum: quia in literis erat clausula, si persona fuerit idonea. Papa dicit, ꝙ necessitas ꝓbandi se idoneum non incũbit eidem, quia prima facie præsumitur idoneus, nisi cõtrariũ ꝓbetur. ¶ Ibi, & in fratrem, ꝑ hoc apparebat, ꝙ ecclesia erat collegiata, quæ trinario numero est contenta, glo. j. quærit, an exceptio ista de insufficientia ecclesiæ sit rõnabilis. secundò quęrit, cui incumbat ꝓbatio. dic, ꝙ cum ꝑ istam exceptionem status ecclesiæ mutetur in numero clericorum, incũbit ꝓbatio opponenti, licèt exceptio sit negatiua glo. Accu. dicit, ꝙ ille, qui uult consequi actionem, uel exceptionẽ ex eo, quòd aliquis sit diues, uel pauper, debet illud ꝓbare, ut singulariter no. ff. qui satis. cog. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. sed iste præsbyter uolebat ex hoc cõsequi exceptionem. quia intẽtio scholaris erat fundata per literas; ergo ipse debet pro-
1 bare. † Secunda glo. quærit, utrũ clausula, si ꝑsona fuerit idonea, tacitè intelligatur? & rñdet, quòd sic: quia Papa non creditur uelle prouidere indignis in ꝑiudicium ecclesiarũ. ff. de le. ij. Lucius Titius Damã. uer. nisi odio, si non cõprehunduntur in gratijs gñalibus, ut ff. de ma. tes. l. testõ centurio, & ar. ff. de uul. subst. l. ex
2 facto. ¶ † Est aũt duplex executor, quidam, in quo, siue cui residet iurisdictio; & iste potest cognoscere, & pronunciare. ff. de cõfir. tut. l. tutores à patruo. quidam, in quo non residet iurisdictio; & iste non põt citare. Unde non põt inducere litis pendentiam, intimare tñ potest. ¶ Item uoluntaria iurisdictio redigi põt, incõtentiosam ꝑ comparitionem oppositorũ, & appellari. C. de bo. pos. sm ta. l. j. ¶ Sed tunc quæro, an ista clausula faciat conditionẽ? rñ. sicut tacita non facit, ita nec expressa, quia nõ apponitur ad cõditionem, sed ad iustitiã & quia exprimitur eodẽ mõ, quo inest. an cõdõ suspendat actum, aut est monitio; & non suspendit, ut. ff. de tutelis, muto. §. sub conditione, ar. C. quõ & qñ iu. l. j. aut est conditio, & tunc aut expressa; & facit conditionem. ff. de uer. si. l. cedere diem. aut tacita intellecta ab homine; & idem, ut no. ff. de pac. l. item quia: aut est intellecta per l. & tunc aut subintelligitur ad excipien. & nõ facit conditionẽ, sed modũ. ff. lo. l. quæro. §. inter locatorem. ff. de ar. l. ita demũ, & j. ti. j. c. iij. aut ad agendũ: & tunc aut subintelligitur ad originẽ; & facit cõdi. aut ad executionem obligationis iam natæ; & tunc nõ facit conditionẽ, sed limitationẽ, ut. d. l. ita demum. aut est dubiũ ad quid referatur: & tunc aut concernit substantialia, sine quibus esse nõ põt obligatio; & uĩ apposita obligationi: aut accidẽtalia; & exactioni. & no. subtilia & utilia uerba in omni materia, & uide quod no. ff. de condi. & demon. in rubr. & scias, ꝙ tacita cõditio est omnis conditio, quæ suppletur à lege, & habes simile in tacita substitutione. ff. de uul subst. l. iam hoc iure, & facit. j. ti. j. ueniens, & c. Quintauallis. adde quod
3 dixi in. c. cum Io. heremit. † Quæro, nunquid ualeat ꝓuisio, si non est idoneus? & uĩ quòd non ꝑ uitium subreptionis. Inno. dicere uĩ ꝯrium, quia non facit condi. unde ualet ꝓuisio & debet executioni mandari, nisi appelletur sm Inno. pro alia parte facit, quia est contra formã mandati, si ꝗ uidet non idoneo. Sol. si dubitetur, an sit idoneus, ualet rõne dubij: secus, si notoriè sit indignus: qa in notorio non est cognoscere, sed cognitum esse simile, quia qñ cõpromittitur in arbitratorẽ, intelligitur clausula, si æquæ arbitrabitur: & tñ si iniquè arbitratur, ualet arbitrium, licèt possit peti, ꝙ reducatur ad arbitriũ boni uiri. ff. ꝓ soc. l. unde si Neruæ. ex tali tñ arbitrio nõ posset pœna efficaciter peti, ut. ff. de ope. lib. l. si libertus. Ita ex prædictis hẽs duas conclusiones: prima, quòd persona præsumitur idonea moribus: secundò, quòd ecclesia præsumitur idonea fa-
4 cultatibus. Sed quæro, nunquid † præsumatur quis clericus? Rñ. non, ut. s. de resc. c. cum adeo: quia esse clericũ non inest à natura, sicut nec esse cerdonem, uel pelliparium, uel esse in scia expertum: quia natura nõ facit artem, sed disponit ad artem. ff. de le. iij. l. Stichus, & l.
5 Seius lega. §. ornatricibus. s. e. ex studijs. † Quæro, utrũ qualitates præsumantur? rñ. sic, si naturaliter: aliàs nõ præsumuntur, sicut nec extrinsecæ, hoc no. Io. Mo. in. c. si for è, de ele. li. vj. in magna glo. & Accu. ff. de ꝓba. l. iij. & no. naturalia ꝑsumi. sed accidentalia non præsumi. & maxime ea, quæ sunt difficilia, ut eminens scia,
6 ut no. in procemio huius uoluminis decre. ¶ † Quæro, quæ qualitates dicantur intrinsecæ? rñ. uel quia innatæ, ut sensus, & discretio. C. de codic. nec codicillos; & istæ dici possunt qualitates radicales, uel quia ꝑ accidens intrinsecatæ in anima, & istæ dici possunt qualitates intrinsecatæ, ut sciẽ & uirtutes earum. semina naturalia sunt plantæ cultu & soliditate mentis conualescunt Cicerone, & Seneca testibus. extrinsecæ qualitates, uel iuris accidẽtalia, quæ possunt dici aduentitia, siue originem earum inspicias, siue per eminentiam ipsarũ, sunt quæ nobis non inhærent, ut ea, quæ de facili corrumpuntur, puta diuitiæ, dignitates clientelæ, q̃ absq; animi uirtute esse possunt. Itẽ liberi. ff. de excu. tu. l. ij. cum si. Sane quædam bona sunt in anima, ut intelligere, quædã in corpore, ut sanum esse, quædã exteriora, quibus fruimur, ut diuitiæ, quædã quibus delectamur, ut liberi, & amici. bona aiæ quædã sunt bona speciei humanæ, ut est rationabile; & hoc ꝑsumitur, quædam sunt bona indiuidui, ut esse magistrũ in theologia, & hoc non præsumitur. bona corporis alia sunt ex cõplexione naturali, ut sanitas; & hoc præsumitur: alia ex elegãtia formę indiuidualis, ut pulchritudo, & hoc nõ ꝑsumit neq; pro, neq; ꝯ. orbatus tñ. i. corpore uitiatus

tiatus nemo præsumitur, quia est ferè contra naturalé
7 cursum. ¶ † Modò uenio ad glo. Inno. prosequentis de alijs clausulis, quæ apponũtur in literis. Pone, quòd in litera ponitur clausula, si est legũ doctor. rñ. ista facit conditioné, de cuius existentia debet liquere alias pro uisio esset ipso iure nulla. ff. de uer. ob. l. hoc iure. ff. de con. & demon. l. cũ seruus, & l. hoc aũt. § j. ff. qui ex cau.
8 in pos. ea. ¶ † Quæro de istis executoribus gratiarũ conditionalium, utrũ possint procedere parte non citata? Inno. finaliter uĩ tenere q sic: quia non habent de necessitate procedere tanq̃ iudices, sed tanq̃ boni uiri, nisi forma mãdati aliud sapiat, puta indaginẽ iudicialem. probabiliter uidetur posse dici: sed non est uerũ, q tanquam uir bonus pcedere nõ põt nisi parte citata, uel pñte. ff. de ædi. ædi. l. q si nolit. §. si quid ita. ff. de uer. obl. l. si quis arbitratu, per Bar. ¶ In cõtrarium facit, quod no. ff. de bo. pos. l. iij. §. si cã cognita. concessio ẽt, q opinio Bar. in arbitratore esset uera, qñ compromittitur de re litigiosa: tñ secus esset, ubi compromitteretur de pfectione alicuius contractus. Præterea collatio bñficiorũ debet fieri sine expectatione diuturna, ergo non est necessariũ iudicium fori, quod hẽt differre tam puisionem personæ, q̃ utilitatem ecclesiæ; quod non est de intentione Papæ, ar. in proœmio. C. siue. n. agatur de rõne intensiua, siue extensiua, semp ad eam recurrendũ est, quia est annexa cãæ efficiẽti. ff. de pact. l. tale pactum. §. fi. ubi glo. optima. In hac materia cõsuetudo seruat opi. Inno. & minimè sunt mutanda, quæ interpretationem certã semp habuerunt. & ratio patet. Nam cõm issarius Papæ fungitur uice Papæ, sed Papa de suo põt facere gratiam, cui uult etiã nemine
9 citante. ¶ † Item ordinarius potest conferre nemine citato. c. licet, de præben. lib. vj. ergo & commissarius Papæ qui maior est quolibet citra Papam. ff. de mino. l. minor aũt. magistratus. tñ nõ citato possessore non dat possessionem corporalem. C. unde ui, meminerint. C. si per uim uel alio mõ. l. fi. & d. c. licet. tñ ẽt in hoc nõ habet necesse sequi uiã scriptã iudiciorum, sed summariã; nec est opus, q ferat sñiam; tñ si faciat iniustitiã siquidem cõtra formam mandati, ipso iure non ualet. si etiam p̃ ius opponentis, appellabitur sm Inn. de hoc no. in c. j. de offi. dele. in cle. & facit. C. si contra ius, uel
10 uti. pu. l. & si non. ¶ † Quæro, utrũ cõditio tacita faciat conditionem? rñdeo, aut inest de necessitate; & non facit conditioné. ff. de le. j. l. hæc uerba. aut non inest de necessitate: & tunc aut exprimitur eo modo, quo inest; & non facit propriè conditioné. C. de fideius. l. non recte. aut exprimitur eo mõ, quo non inest; & tunc nõ facit condi. ut. ff. de hæred. insti. l. iam dubitari, &. ff. de leg. j. si ita legatum. §. illi si uolet, & no. p Pe. ff. de ado. l. arrogator. & per Cy. ĩ l. iij. C. si pen. ap. mors interue. & no. q in nostro. c. Papa scripsit Archidiacono tanquã arctatori, non tanquam finali executori: & iõ non põt conferre, quia non habet mandatum ad hoc, & õis potestas prius debet nasci, quã excitetur ad actum suum. ¶ Item omnis cõditio tpe, uel natura debet præcedere ante quã dispositum efficaciter producatur in esse, ut no. Io Mo. in c. statutum, de rescri. li. vj. in gl. magna.
11 ¶ Ex his † apparet, q non õis clausula sonat in conditionem, nec omnis cõditio in cãæ cognitionem iudicialem: tñ semper requirit suũ esse ar. ff. ad Car. l. iij. §. puberi. de illa clausula, si tibi[a] constiterit, dic q sonat in iurisdictione, si profertur ante factum ab eo, qui potest

a ¶ *Vide de ista clausula allegata per do. Fe li. in c. si tibi constiterit. infra de accu.*

dare iurisdictionem: aliàs sonat quandam informationem domesticã, ut no. C. de his, qui. ut indig. l. si ideo. ibi gl. sing. parua gl. est & no. quando & per quem habeatur probare negatiuam, si stare nolueris, sic distingue. Alia est qualitas intrinseca, alia extrinseca. item intrinseca qualitas, alia naturalis, alia accidentalis. si igitur negatur qualitas naturalis intrinseca, ut quia negatur, qđ à natura inest, & cum qua homo nascitur, ut si dicatur, talis non est sensatus, qui hanc opponit, eam probare debet probãdo. s. affirmatiuam, ex qua illa de necessitate sequatur, s. quòd est furiosus, uel mente captus. C. de condi. nec codicillos. j. de suc. ab intest. c. cum dilectus. si autem negatur qualitas accidentalis. s. cum qua homo non nascitur, nec quæ inest à natura, ut esse bonũ medicum, uel bonũ legitimum, hic subdistinguitur. aut tm̃ propter huius qualitatem petit aliquis admitti ad aliquod obtinendum, puta salarium ciuitatis, & tunc non is, qui negat huius qualitatem, sed qui petit admitti, debet probare sibi inesse huius qualitatem, & probabit eam subijciendo se examini. C. de profe. l. magistros, & l. reddatur. C. de aduo. diuer. iudi. l. nemini. aut propter huius qualitatem patitur aliquis remoueri ab obtento, & tunc qui negat, pbare debet negatiuam. C. de profes. l. 2. Ratio eius est, quia qui adeptus est aliquem honorem, statim præsumitur, quòd sufficienter examinatus & idoneus inuẽtus illum obtinuit. 23. dist. episcopus. ff. de exc. tu. l. numerari. s. de æta. & qual. accepimus de præsumptioni, c. cum in iuuentute. Si uerò negatur qualitas extrinseca, qualis est ista, esse pauperem, uel diuitem esse soluẽñ. hæc finaliter distingue, aut aliquis petit se admitti ad obtinendum aliquid, & ille idem probare debet sibi inesse qualitatem, non is qui negat. uerbi gratia,
12 statutum est, ne aliquis assumatur ad officium † tale, nisi habeat. c. in bonis. si ergo alicui assumendo opponatur, quòd non est soluendo, ipse probare debet se esse soluendo. ff. de priuil. credit. l. creditorem. aut aliqs uult excusari ab onere, ut a tutela, & tunc idem, qui h. d. probare debet, insi. de exc. tuto. §. sed etiam propter paupertatem. his obstat, quòd dr̃, quilibet præsumitur bonus & idoneus, nisi probeť ptrarium. s. de rescrip. c. j. & hic. So. illa uindicat sibi locũ in moribus, & in his, quæ insunt à natura, & ueniunt a natura. cæterum, si dubitetur, an bñficium sit creatũ ante datam, uel post datam, ẽt si agatur de obtinendo, præsumitur pro impetrante, quia hæc est notabilis præsumptio, ut actus ualeat, & non pereat, ut no. in c. ult. de rescrip. in clem. ¶ Item si dubitetur, an aliquid sit factum tpe libertatis, uel seruitutis, incũbit probatio agenti, ut no. ff. de ne. ge. l. eum actum. ¶ Item ei, qui redarguere aliquem de cõmisso, incũbit probatio, ut. C. de peti. hære. si post
13 motã. ¶ † Item ei, qui dicit se præscripsisse, incumbit probatio, quia tendit ad excludendum quem ab obtento. i. a iure in esse, & sic non est necesse, quòd agens probet tempus, sed excipiens debet probare, text. habuisti plusquam notabilem. ff. de proba. l. in exceptione. s. de fide instr. cum Ioannes eremita. ¶ Dictum est, qñ allegatur negatiua simpliciter, sed quid si non simpliciter, sed cum adiuncto? rñdeo, illud adiunctum, uel est extrinsecum ut periurium, & tunc aut consistit in iure allegam. & præsumitur. C. de transa. si quis maior: aut in iure tertij, & tunc allegans nõ probat periurium ex solo tpis cursu, ut no. Inn. de acc. super his. inquisitor autem, quia est minister le. reip. & eius, cuius interest, bene probat periurium ex temporis lapsu, ut no. eleganter

ter Bar.ff.de uerb.ob.in illa stip.si calendis, & l.hoc iu-
14 re.† Qualiter probetur hæc negatiua, ꝙ nō aio occidē-
di qs percusserit, dīt quidam, ꝙ per iurm coadiuuāti-
bus circunstantijs.C.de Sica.l.j.l.di.eū, per Arch.ubi ui
deas, qui opponit defectum, dēt probare. fallit in exce-
ptione ꝓposita negatiuè 70.di.pſbyter, ꝑ Arch.& quia
gl.q̄ est in pal.c.1.de off.dele.in cle.intendit summarie
id, ꝙ Inn.intēdit hic nominare, pro clariori intellectu
15 forma quasdam qōnes.† Et primò quæro, nūquid ista
clausula, si persona sit idonea, faciat cōd.& vr̄ ꝙ sic, qa
dictio, si facit cōdōnē expressā, ut no.ff.de cond.& de-
mon.in rubrica, ubi est gl.solennis. Præterea cōdōnum
quædam in præteritum, quædam in præsens, quędā in
futurum conferuntur.ff.si cer.pet.l.oīa, & l.itaq; i hoc
tñ differunt: quia cōdō de pręterito uel presenti nō su
spendit actum, ad quem tendit. sed sola cōdō de futuro
suspendit. & inducit quandam pendentiam in existentia
actus, quæ pendentia appellatur in iure ptās cond. sed
cond. de præterito, uel de præsenti nō hēt differre: qa
natura præsentis est significare ꝑ modū præsentis, &
non futuri, ut ff.de iniust.test.l.cum in sedo. contrariū
dicit Inn.ꝙ ista uerba non faciunt condi.licet.n.orō de
natura sermonis uideatur sonare condi.tn̄ iuris rō so-
nat simplicem instructionem. porrò intellectus Inn. &
Host. summarius est iste, ꝙ aut ptās data executori re-
fertur ad modum, uel ad factum formaliter subintelle-
ctum de iure cōi; & tunc non facit cōdōnē; qa nō intē-
dit Papa aliter disponere, q̄ ius disponat, ut l.mutuo.§.
j.ff.de tutel. Nam ꝙ est secus a iure cōi; vr̄ ei cōtrarium
ꝙ minime est de intentione custodis, & patris legū. C.
de inoff.test.l.si qñ, in prin.†¶ Secundo quæro, quid si
ptās data executori refertur ad modum, uel factū nul-
lo mō subintellectum de iure cōi? dicit Inn.& Host.ꝙ
potestas illa est conditionalis, non monitoria, ut si dica
tur, prouideas Petro, si sit doctor decretorum. Nā hęc
cōdō est Papalis, non legalis, & obtinet uim substantia
lis formæ, sicut si diceret. si natus si ex patre milite. ff.
de cōd.& demō. Lucius, uel si fecit passagiū ultra mari
nam: quia hæ conditiones non sunt tacitæ; & ideò de-
bent formaliter uerificari ad lrām, prout iacēt. ff.de cō-
di.& demon.l.Mæuius, & l.qui hæredi.tunc.n. locum
hēt, ꝙ in cōdōnibus sufficit æquipollens, ut ff. ad Tre.
mulier, qñ testator considerauit effectum, & non mo-
dum implendi: ut ff.de libe.& posthu. l. Gallus. §. &
quid si tantum. sed ubi considerauit modum idest for
mam implendi oportet formæ pareri: quia opponens
conditionem uult eam præexistere, ut nota. in lege.
17 ij.C.de cond.incer.†¶ Tertiò quæro, utrum, qñ pote-
stas data executori est conditionalis, teneat ꝓuisio exe
cutoris, puta si est de tali uico oriundus, non uerifica-
ta prius conditione? rn̄deo non ſm Inn.& Host.est rō,
quia non sufficit facto fieri id, ꝙ est fiēdum cum omni
prouidētia, ut no.ff.de reg.iu.l.in totum oīa, & ff.de cō
di.& de.l.ij, oportet ergo præcognitum esse anteq̄ ꝓ-
cedatur ad actum collatum. Nam hoc tacitè vr̄ ineē de
18 mente Papæ, ꝙ procedatur cā cognita.† Quartò quæ-
ritur, an ista causæ cognitio dēat fieri iudicialiter, an ue
rotanquam per simplicem bonum uirum adhibita in-
formatione iuridica etiam domestica? respondeo, si-
quidem non incœpit procedere ut iudex, sed ad in-
star, ut ita dixerim cuiusdam arbitratoris, non est ne-
cesse, quòd aliquis citetur, nisi quando procederet ad
remouen. quem à possessione in hoc enim differt e-
xecutor à iudice, quia non habet citare, in c.licet epi
scopus, de præben.lib.6. Si autem incipit cognoscere
tanquam iudex, tunc cum semel sit cœptum iudicium
debet iudicialiter terminare. ff.de iudi.l.de qua re. for
tè dici potest, quòd omissa uia iudicij posset transire
ad aliam uiam, argumen. supra de causa posses. pasto-
ralis. potius enim uidetur citasse ad cautelā, q̄ ut ꝑclu-
19 dat sibi uiā ptātis, ar.in l.3.ff.de mil.test.† Quinto quæ
ritur, pone ꝙ ptās est momentaria nō cōdōnalis, utrū
ea non uerificata nihilominus teneat prouisio postea
facta? rñ. sic dummō clausula sit in se uera, ut in clausu-
la, si est idoneus, & uerè est idoneus ſm Inn. Sexto q̄ro
quid si huic clausulæ est adiecta cōdō, si constiterit? rñ
deo, non tenet prouisio, nisi sit prius uerificata cōdō.&
est rō, quia ista sunt uerba futuri tp̄is, & sapiunt causæ
cognitionem. ergo debet prius liquere, q̄ ꝓuidere ſm
Inn.ff.de acqu.hære.l.eum, qui duobus.§.filius.nec tñ
erit necesse, ꝙ constet per figuram iudicij, sed ꝑ simpli
cem examinationem personæ ſm Inn. de elè. si fortè,
20 li.6.† Sed si apponitur in rescripto clausula, si concor-
diter à capitulo fuerit receptus, an uno discordante di
catur receptus in concordia? Rn̄deo, sic: secus, si dice-
ret, canonici fuerunt in concordia: quia refertur ad ꝑ-
sonas, non ad capitulum, ꝙ consistit in maiori parte.
ita dēt intelligi, quod not. Archi.77.di.dilectionis, nisi
ille unus hēret iustam cām discrepandi: quia unus so-
lus cum iustitia pōt impedire uniuersos.61.dist.epum,
per Arch.& si oēs recedunt in ultimo momento termi
ni, uno solo excepto, ille solus totum pōt 65.di.si fortè
21 per Arch.† Si scribitur pro bigamo, ꝙ recipiatur i mo
nachum, ualet rescriptum: quia bigamus pōt esse mo-
nachus.82.di.quisquis, ꝑ Arch. si Papa mādat prouide
ri uni, qui sit in sacerdotio, & quidam in cunabulis fa-
ctus est sacerdos, dicit Arch. hunc esse sacerdotem ha-
bitu.i.essentialiter, licet nō effectu.77.di.subdiaconus.
per Arch. utrum præsumatur pro possessore, ꝙ habeat
titulum.c.di.contra morem, per Arch. dic præsumi, si
se defendat: secus, si agat, & hoc qñ duo litigant de bñfi
cio, sed si ex officio eps inquirat, dēt edere titulū, sicut
fisco debet edi instrumentum.c.dist.cōtra morem, per
Arch.¶ Si apostata impetrauit, nō ualet impetratio, qa
est indignus contrariatiuè & priuatiuè. facit ꝙ no. Ar-
chi.1.q.1.si quis. apostata est profugus è religione, qui
non est in obedientia.72.di.c.1.per Arch. quid de clau-
sula, ad tuam pertinet collationem spectāte, & spectat
ad eum ex iure eligendi deuoluto? certè non pertinet
ad collationem, sed ad elec. de supplen.ne.præla c.dile
cto.in nouella.¶ Quid operetur clausula, supplentes,
&c. rn̄deo, in eo, ꝙ nemini nocet.66.dist. Cænomanen
sem, ꝑ Archi.¶ Quid operentur illa uerba, nulla alij de
iure debita.75.di.ordinationes. ista uerba requirunt, ꝙ
beneficium sit apertum collatori.c.j.qui successores te
neantur.¶ Quid sonat uerbum, disponas.70.di.sancto-
22 rum.¶† Quid sonat uerbum, prouideas? Rñ. sonat ꝓ-
uidentiam non solum impetrantis, sed ecclesiæ impe-
23 tratæ. ff.de do.præle. Theopōpus.¶ Quid† sonet clausu
la consuetudinis. rn̄deo, de elect. cap. Cumana, & in
eadem sanctæ consuetudinis præscribitur minori spa-
tio, quod frequentius usitatum est, & ideò est arbitra
rium argum. ff. de lega. iij.l.concubina. §. uxori, per
Accur.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio, siue Aeconomia* { *tituli.*
2 *Iuramenti genera multa, & quæ.*

Do

De iureiurando. Rubr.

1 ¶ *Vide omninò circa hanc rubricã ea oĩa, quæ scribit hic elegã ter.do.Anto.Corse.in sua solenni repetitione, quam fecit de ista rubrica.*

DICTUM est s. de p ba.sed qa in defectũ pbationum recurritur ad iuramẽtum, ut infra e.c.si. ideò post remedium probationum tractat de remedio iurisiurandi, uel sic: quia iurm præsumitur uerũ, ideò post tractatum de præsumptione tractat de iuris. hr materia. 33. cã per totum. 15.q.6.per totum.& dic, q † iurm aliud est decisiuum, cuius tres sunt spés.ff.e.l.j.aliud solidatiuũ contractus, ut in auć.sacra puberum, uel distractus, in quo plerunque decipiuntur adolescentes: qa faciũt refutationem tutoribus quondam suis cum iuro, ut no. i l.quid ergo, in prin.ff.de contrario iudi.tutelæ, ubi est gl.unica in iur.tñ si constaret d: dolo, teneretur tutor crimine stellionatus.aliud iurm est enuntiatiuum, qđ non interponitur animo obligandi, ar.ff.de ædi.edic. l. sciendum.§.dictum adde quod no.ff.de insa.l. Lucius. quam gl.bene nota, quæ est ibi in l.Lucius: quia multũ est singularis. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Creditor tenetur remittere iuramentum sibi præstitũ de soluendis usuris: & si non remittit, ipse episcopus potest remittere, uel eius uicarius.*
2 *Debitor an possit compelli soluere, & postea possit repetere.*
Remissio debiti ex causa usurarũ quando facienda, & summarie cognoscenda.
3 *Iuramentum an possit remitti ab homine.*
4 *Iuramentum, quod a fœneratore gratia fœneris fit, an ipso iure teneat.*
5 *Iudex si relaxat iuramentum, an illud tollat.*
Absolutio ad cautelam fit ad litem præparandã, nõ decidẽdã.
Auctoritate canonis quod fit, Deus ipse facere uidetur?
6 *Vitium si est expressum in contractu, quia dixi iuro tantum soluere nomine usurarum, an sit necessaria absolutio.*
7 *Relaxatio iuramenti an possit peti per procuratorem.*
Defensor interuenire pro præsente potest, sicut & pro absẽte.
8 *Condictione certi an possit agi pro usuris tacitis.*
9 *Debitor, qui non soluit usuras, sicut iurauit, an sit infamis.*
11 *Debitor an teneatur id soluere quod non negat, & de reliquo disputetur.*
Absolutioni conditio an possit apponi.
10 *Rescissio contractus an possit peti, nisi præcedat absolutio a iuramento.*
Iuramentum an & quando transeat ad hæredem.
11 *Ciuitas, quid iuri. si accepit mutuum, & syndicus iurauit.*
12 *Soluens usuras, si uelit eas repetere, an indigeat absolutione iuramenti.*
13 *Vsurarius, contra quem oblatus erat libellus in curia episcopi, ubi erat constitutio, ut non audiretur libellans, nisi faceret depositum, & fuit pronuntiatus usurarius, & instrumẽtum esse de duplo uera sortis, an perdat simplum, quod erat uerè debitum.*
14 *Præstantia si fiat in reddibili, ubi nunquã sors habetur, sed datur quidam reditus annuus, puta decem pro centenario, an contrahatur hic usura, & nu. 15.*
Contractus innominati dicuntur habere genus, non autem differentias.
15 *Fiscus est subditorum calamitas.*
Summa Raimundi, & Ioannis citantur.

1 EX administrationis.† Creditor tenetur remittere iurm sibi præstitum de soluen.usuris, supple, & si non remittit, ipse eps põt remittere, 2 uł eius uicarius, & hoc patet in antiqua.† Op. q immò cõpellatur soluere, & postea possit repetere, ut infra e. c.debitores.Sol.ibi nõ erat petita remissio: uel erat petita, sed non concessa, qa fortè nõ erat summatim pbatum, q contractus eẽt vsurarius, uel qa creditor erat absens in remotis partibus ita, q remittere nõ poterat quo casu nõ põt eps remittere: qa non præcedit mora creditoris, & quoties ex mora differtur ptãs cessante mora, cessat executio ptãtis, ut ff.si cer.pe.l.lecta.§.sed si fortis.i hac petitione remissionis requirit summaria cognitio, & si contra petẽtem remitti põt aliqua præsumptio, non debet concedi, ar.ff.ad Car.l.iij.§. causæ. sed si pro eo est præsumptio, dẽt concedi, ar.ff. de exh. l.thesaurus.& si uult satisdare de soluenda integra qtitate, si apparuerit contractus purus & uerus, non vr, q sit necessaria alia remissio, ar.ff.de no.ope.nun. l. de pupillo.§.hẽt aũt.q non puto uerum; quia nullo canone hoc cauetur, & erubescimus, cum sine lege, uel sine canone loquimur, ut in auć.de trien.& semis.§.cõside
3 remus.† Op.istud iurm est præstitum Deo & homini, ergo non põt remitti ab hoĩe tm, de spon. c. præterea, & in Spe. delegato.§.nunc ostendendum, uer.24.Solu. Deo est præstitum p respectum hoĩs, & non homini p respectum Dei. Præterea hõ relaxat authoritate cano-
4 nis.¶† Opp.& vr, q ipso iure non teneat iurm, qa prohibitum est principale.i.fœnus; ergo & id, qđ eius grã, fit.ff.de pac.l.iurisgẽ.§.prætor.ff.de le.j.l.si qs inqlinos §.fi.C.de legi.& cõsti.l.nõ dubiũ.ff.de iur.patr.l. adigere.§.fi.ff de cond.inst.l.quæ sub cõdõne.§.ul.Præterea istud iurm est turpe ex parte recipiẽtis iurisiurãdi pmissionẽ; ergo nõ ẽ seruãdũ, ne ex turpitudine sua reportet cõmodũ.ff.de pac.l.si unus.§.pacta, q turpẽ. Nã dolus futurus creditoris nõ põt ei remitti, eadem.l. §. illud nulla.ff.de pac don.l.si conuenit, & l. conuenire. Nam authoritas iuris & canonis maior est, q̃ authoritas iuri.¶ Istud iurm est contra bonos mores creditoris quia usurarius est infamis, ut C.de infa.l.improbum.cũ ergo ex persona actoris ius metimur, ut l.j.in prin.ff.si pars hære.peta.ff.de mili.te.l.militis codicil.§. ueteranus.ff.de sec.ta.l.q ex liberis.§.testõ.ff.si usuf.pe. l. uti frui.§.utrum si in ergo extremum, qđ est agens, est inanibile & inualidũ, ergo extremũ patiens.i.reus nõ tenetur.Item agens tractat de turpi lucro, ergo deterior est eius condõ, ut ff.de reg.iu.in eo, q uelis, & l.nihil interest.So.ad omnia ista contraria, & similia dicendum est, q spãle est in contractu usurarum, quia est permissum de iure gent.& quia multos expedit inuenire fœneratores, sine quorum suffragio sæpe multi fame perirẽt, ut no.in l.si conuenerit.ff.de pig.acti.ubi glo.singulariter.uel dic, q est spãle, ut subtrahatur debitoribus calumniandi materia, quia semper dicerẽt, iste cõtractus est usurarius, & hoc dictat æquitas summa, q̃ rigoribus argumentorum præfertur. ¶ Oppo.quia ille, qui petit relaxari iurm, uidetur fateri se obligatum: quia non est priuatio sine habitu, ut ff.de uerbo.obli.decem.So
5 lu.negat expressè hoc, ergo non fatetur tacitè.¶† Op. si iudex relaxat iuramentum, ergo tollit illud: itẽ & fateri uidetur contractum esse usurarium.respon.non tollitur iuramentum, sed eius retinetur effectus in suspẽso.ff.de do.inter ui.& uxo.l.cũ hic status.§.fine, & no. ff.de uer.obli.l. ij. & l.inter stipulantem. §. sacram. & ideo si sententia fertur postea cõtra debitorẽ, & nõ soluit

uit, est periurus. ¶ Item ista absolutio fit ad aperiendum uiam inquisitioni ueritatis, & ideò non imponit termi nũ liti; quia fit ad litẽ præparan. nõ ad deciden. sicut quã absolutio fit ad cautelam. ¶ Op. si istud iuramentũ est p̃stitum Deo, cum Episcopus sit minor eo, non potest re laxare ipsum, nec sicut minor potest in integrum restituere contra authoritatem superioris. ff. de minor. l. mi nor autem magistratus. solu. Episcopus hoc facit authoritate canonis delegata: uel dic ordinaria; & sic ipse Deus facere uidetur, ut C. de ue. iure enucl. l. 1. §. omnia. ubi tex. eleganter dicit, omnia meritò nostra facimus, quibus nostrã authoritatẽ impertimur. † Quæro,
6 quid si uitium est expressum in contractu, quia dixi, iuro tantum soluere nomine usurarum? respon. non credo, ꝙ aliqua obligatio oriatur propter uitium formæ promissionis, nec ꝙ sit necessaria absolutio: quia notorium non indiget absolutione: secus, si non sit uitium formæ: quia expressa nocent, non expressa non nocent, ar. C. de pac. do. l. conuenire, cum l. se. & in regula iuris, expressa nocent. cuius regulæ nulla ratio est, nisi uitiũ
7 formæ. ¶ † Sed quæro, nunquid relaxatio iuramẽti possit peti per procuratorem? respond. sic, & fit remissio iuramenti non absenti & ignoranti, ut probat illa l. no. ff. de iureiur. l. Labeo. ¶ Sed ecce creditor petit usuras propter iuramentum, & debitor est præsens: amicus eius uult præsentem defendere, quia debitor non audet propter iuramentum. respon. defensorem posse interuenire pro præsente, sicuti pro absente. s. satisdando idoneè; tex. est sing. ff. de iureiur. l. fi. §. fi. uer. sed & si
8 actorẽ, & de hoc non reperitur melior tex. alibi. ¶ † Sed nunquid pro usuris tacitis potest agi certi conditione? respondeo, certi conditio ex mutuo non potest proponi: qa re contrahitur. ff. si cer. pe. l. rogasti. §. si tibi. ¶ Sed dubium est de certi cõdictione ex stipulatione. & dico, ꝙ non competit, quia stipulatio non ualet, ut ff. de cõd. ind. l. eleganter, in prin. debet ergo proponi iudicis officium, uel conditio ex canone, debitores. infra e. nec dicitur turpiter adhoc cogi, quia seruare iuramen-
9 tum honestum est, & adde quod ibi dicam. ¶ † Sed nunquid est infamis debitor, qui non soluit usuras, sicut iurauit? Respond. dolus creditoris excusat eum ab infamia, ut C. de transa. si quis maior. ¶ Sed pone, usurarius petebat exequi instrumentum, ꝙ erat de duplo ueræ sortis, & erat cum iuramento. debitor non negat simplum, nunquid simplum saltem tenetur soluere? respõde sic, ut ff. si cer. pe. l. quidam æstimauerunt, & ar. l. qui solidum, in princ. ff. de leg. 2. C. Sed an possit apponi ab solutioni conditio aliqua, ut ꝙ non intelligatur absolutus, si non probauerit? respondeo sic. ff. de dam. inf. l. p̃-
10 tor. §. si controuersia. ff. de admi. tu. l. uulgò. ¶ † Sed an potest peti rescissio contractus, nisi præcedat absolutio à iuramento? respond. non: quia iuramentum, aliàs iussiu. impedit processum, & quia præposterè petitur, sicut dicimus in illa bonorum possessione, quæ petitur causa litis agnoscen. quæ præambula est. ff. de inoffi. tes. l. quemadmodum sed pone, debitor, qui iurauit, decessit, nunquid hæres habet necesse petere relaxationem iuramenti? respondeo, non: quia iuramentum non trãsit ad hæredem, ut no. Inn. infra eo. in c. ueritatis, etiam si iurasset per se & hæredes suos: quia aliud est iuramẽtum defuncti, aliud hæredis, ut C. de re. cre. l. generaliter, in princ. dicas, ꝙ aut ex contractu oritur naturalis obligatio; & tunc iuramẽtum transit ad hæredẽ quoad obligationis uinculum, si in iuramento facta sit mentio hæredis, ut infra c. ueritatis: sed non transit quo ad reatum periurij. si autem ex contractu non oritur obligatio naturalis, tunc nullo modo transit, ut in fœneratitio contractu, oportet enim iuramentum aut naturalem obligationem inducere, aut ei accedere: alias non est necessaria remissio iuramenti, ut C. de non nu. pe. l. fi. ff. de iure patr. l. adigere, in fi. ff. qui satis. cog. l. qui iurato. hoc de uniuersali successione. in singularem autẽ successorem nunquam transit, quamquã sit licitum iuramentum in uirtute suæ personalitatis. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres, sed in uirtute suæ realitatis, puta ex contractu minoris secuta traditione cum iuramento, bene afficeret quemlibet nouum possessorem. C. de rei uind. l. quoties, cum materia sua, & adde quod dicam infra e. c. ego. N. & conclude, ꝙ quantum ad soliditatem cõtractus hæres tenetur seruare iuramentum, tamen nõ fit
11 periurus. ff. de pœnis l. si pœna. ¶ † Quid si ciuitas accepit mutuum, & syndicus iurauit? respondeo, ciuitas p̃priè nõ potest incurrere periurium. ff. de dolo. l. sed ex dolo. sed ipsi constituentes syndicũ sic, si ueniant cõtra iuramentũ: aliàs non idem in iuramento tutoris, uel curatoris; unde pupillus non indiget relaxatione iuramẽ
12 ti. ¶ † Sed pone soluens usuras uult eas repetere, nunquid indiget absolutione iuramenti? respond. aut iurauit soluere; & non indiget absolutione: quia iam absolutus est soluendo pecuniam. aut iurauit non repetere, & tunc refert aut uult directo repetere; & non potest, nisi absoluatur à iuramento. aut indirectè denuntiando crimen ecclesiæ; & tunc potest, nisi sit de illis, qui denũtiare non possunt, ut s. de iudi. c. nouit. ita intelligitur
13 quod no. infra c. debitores. ¶ Sed quid dices in quęstione facti, usurarius, contra quẽ oblatus erat libellus in curia Episcopi, ubi erat constitutio, ut non audiretur libellans, nisi faceret depositũ, & fuit pronuntiatus usurarius, & instrumentum esse de duplo ueræ sortis, utrũ perdat simplũ, quod erat uerè debitum? uidetur ꝙ sic: quia in duobus deliquit. Nam plus debito petit, & de pluri cautionẽ exigit. maximum enim genus cautionis est deponere. In contrarium uidetur, ꝙ ipse non egit in curia Episcopi, sed conuentus ibi est, nisi dicatur, ꝙ se defendendo, uel excipiendo uidetur petere, ut ff. rẽ ra. ha. l. amplius. illud non curo, ꝙ in curia seculari fortè ante petierat: quia per hoc non infertur, ꝙ sit actor in curia Episcopi, ad quam non prouocauit, sed prouocatus est. unde licèt in curia seculari sit actor, in episcopali est reus. præterea si quod grauamen est in deponendo, hoc facit Episcopalis constitutio & authoritas. unde nõ est grauamen hominis, sed legis, quæ cũ facta sit in fauorem creditorum, non dẽt uerti in odium; quod uerius puto, ne authoritate consti. Episcopalis credi-
14 tor decipiatur, ar. in l. j. C. de his, q̃ ue. ętą. impe ¶ † Extra quæro de quæstione uulgata, de præstantia in reddibili, ubi sors nunquam rehabetur, sed datur quidã reditus annuus, puta decem pro centenario,[a] utrum hic contrahatur usura? & uidetur ꝙ sic: quia hoc fit animo lucrandi. Item quia est fraus de contractu ad contractum, & sic erunt usurarij omnes tales facientes p̃stantiam cupiditate & dulcedine lucri. Nam usura non est aliud, q̃ dulcedo lucri pręter naturam. ¶ In contrariũ uidetur, quia licitum est emere annuum censum, sed iste contractus uidetur quædã emptio, uel quidam contractus innominatus, ut do sic, ut des. i. do tantum pro tanto: quia nomine carere dicitur omnis contractus, quia non habet genus & differẽtia uocales

a ¶ *Vide allegata per d. Ias. in l. cunctos populos. C. de summa trin. & fide catho.*

uocales, ut l. j. ff. de præscri. uerbis, & hoc ideo statutũ fuit: quia plura sunt negotia, q̃ uocabula, ut ibi dicitur. omnes quippe contractus innominati dicuntur habere genus, sed non differentias ad inuicem, sed uno genera li uocabulo dicuntur contractus innominati & incerti, sed in hoc non est uis quantum ad propositum, quia nõ disputamus de nomine, sed iusto & iniusto, & eius realitate. Præterea istud ius habetur loco cuiusdam prędij, ex quo annua pensio percipitur. C. de sacr. san. eccl. iubemus nulli. Præterea per statutum ciuitatis iste redditus est concessus loco remunerandæ liberalitatis ciuiũ, & remouendæ damnositatis eorum. unde est quædam prouidentia legalis efficacior iudiciali & conuentionali. dicit Arch. 1. dist. consuetudo, ꝙ prouidentia statuti nihil operatur circa usuras, sed illud est uerũ cum lucro captando, sed in danno uitando bene ualet prouidentia tã legalis, q̃ iudicialis, q̃ etiam conuentionalis, ut no. C. de summa Trin. l. 1. siue sit damnum uerum, si ue præsumptum. Nam hoc potius est interesse taxatũ à l. ut C. de iur. do. l. fi. sicut quando taxatur propter perfidiam debitoris. ff. de neg. ge. l. qui sine usuris, & l. quia tantundem. Præterea ciuitas potest rei suæ legem dicere. Item ciuibus suis tanquam filiis suis donare. Itẽ qa omnes facultates ciuium ipso fisco esse uidentur: quia interest reipublicæ habere subditos locupletes nõ minus, q̃ ipsam bursam fiscalem, ut C. de ca. tol. l. 1. in fin.
15 ¶ † Item quid aliud est fiscus, q̃ subditorum calamitas. cũ igitur subditorum status ad statum reipublicæ pertinebat, non uidetur absurdum, neq; contra ius diuinũ, uel naturale dictum statutum, & ideò seruandũ, & maximè cum detur bona materia cuilibet iuuandi rempublicam. ff. de cap. & postl. reuer. l. postliminium. §. filius. ff. de iust. & iu. §. ueluti. p̃terea hoc fit principaliter gratia ciuitatis, non gratia fœnoris, & debet considerare principale motiuum animi, non id quod uenit in consequentiam. ff. de reli. at. si quis. §. pleriq;. ff. si. cer. pe. l. si quis nec causam, & l. rogasti. in prin. So. iste sunt quæstiones periculosæ maximè quo ad conscientiã, sed dici potest, ꝙ si iste contractus habeat in se æquitatis recompensationem, & proportionem, licitus est: quia cũ non sit formaliter contractus usurarũ, ad æquitatẽ naturalem recurrendũ est: quia æquitas naturalis in omni re dominatur, cũ idem sit, quod ipsa naturalis iustitia ff. de execu. tu. l. scire oportet. §. & si maximè, & facit infra de usur. c. nauiganti, duntamen ex illo contractu quis excessiuè non lucretur: quia excessus modi facit fraudem præsumi, ut C. man. l. per diuersas, & l. ab Anastasio. id uerò tantũ rescinditur, quantũ modus excedit, quia quod fit ultra modũ, reducitur ad modum & mensurã. ff. si cer. pe. rogasti. §. si tibi, & no. ff. de usu. l. placuit, quidam damnant istum contractũ ex certitudine lucri perpetui. ego ex excessu modi: quia nullo iure cauetur, ꝙ certitudo lucri sit de genere prohibitorũ. C. de rescin. uen. l. 2. & l. 1. in fi. C. de sen. quæ pro eo, cum si. dummodo lucrum sit honestum. Alij dicunt, aut quis accessit ad hunc actum compulsus; & non est usura: aut sponte, uel procurauit se cõpelli; & tunc est usura. ¶ Itẽ aiunt, ꝙ non potest talis quæstus emi, etiam ab eo, cui re uera debetur: quia sponte fit & nulla necessitate cogente; & tamen hæredi uniuersali deberetur: qa transit cum uniuersitate. Nam ab ea separari nõ potest ff. de hær. insti. si quis hæres insti. fuerit, excepto fundo, & l. quædam. ff. de acqui. re. do. cũ legebam Floren. iam sunt ferè anni xl. ista quæstio fuit multũ uẽtilata inter magistros in Theologia. quęstiones etiã istæ sunt uenti latæ per dominum fratrem Raymundũ in summa sua, & per dominũ fratrem Ioannẽ in laudabili summa in materia usurarum. Tamẽ ego aliqua & legibus probo, & corroboro. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum præstitum à prælato de non petendis rebus ecclesiæ est inualidum.*
2 *Iuramentum metu extortum an ipso iure sit aliquod.*
Absolutio à iuramento triplex, & quæ.
Ecclesiæ si res alienatæ sunt ab episcopo, quid iuris.
3 *Episcopus an possit uenire contra factum suum.*
Contra iuramentum proprium nullus, restituitur in integrum, sed absolutio à iuramento conceditur, postea restitutio: secus in alieno iuramento.
4 *Iuramentum præstitum episcopo, ab eo qui in ipsum uiolentam manum iniecit, an teneat.*
5 *Pænitentia aliqua an imponatur ei, qui absoluitur ad cautelam.*

1 PERVENIT. † Non ualet iuramentum præstitum à prælato de non petẽdis rebus ecclesiæ. h. d. secunda ibi, Cognita. ¶ Casus. Quidam comes Artulfus cæpit quendam Episcopum, & fecit eum iurare, ꝙ non repeteret res sibi ablatas. ¶ Quæritur, utrum teneat iuramentum ita, quod possit compelli per Episcopum ad obseruantiam eius? respondeo ꝙ non: tamen Papa absoluit eũ ad maiorem cautelam. ¶ Opp. quod debeat seruare iuramentum, ut s. quod me. causa. c. ad audientiã, infra c. si uerò. Sol. aut iurat super rebus ecclesiæ; & loquitur hic: aut super rebus propriis; & loquuntur cõtraria Cõtra hoc opp. de litera, quæ dicit, de rebus suis. ¶ So. ista dictio, suis, ponitur impropriè. i. ecclesiæ suæ; & sic rusticus dicit iste campus meus est, & non dicitur mẽtiri, sed abusiuè loqui, ut no. in l. 2. ff de ori. iur. ubi est gl. sin. Istæ tamen abusiones non sunt tolerabiles cum alterius iactura.
2 † Modo quæritur, utrũ iuramentum metu extortum sit ipso iure aliquod? quidã dicunt ꝙ nõ. alij dicũt ꝙ sic, quia istud iuramentum non peccat in consensu, sed in qualitate consensus, de hoc no. 15. q. 6. c. authoritatem, & 22. q. 4. inter cætera. Et ideò puella, quæ fecit refutationem cum iuramẽto patri per metum, indiget absolutione, ut no. Arch. in c. quamuis, de pac. lib. 6. idẽ, si propter nimiam reuerentiam. s. impressiuam, ut sin. no. in l. 1. quæ onerandæ. ff. quarũ re. ac. non da. ¶ Opp. litera dicit iurantem non teneri: postea dicit eum absolui. Nam si non tenetur, ergo absolui non potest, ut. ff. de uerb. obl. l. decem. Sol. triplex est absolutio, scilicet necessaria, utilis, & temeraria, si loqueris de prima, non oportet absolui quo ad res ecclesiæ: sed quo ad ꝓprias sic. Si loqueris de secunda, quæ dicitur ad cautelam, utilis est ualde: quia si postea imputatur de periurio, non habet postea necesse probare metum. ¶ Quæro secundum Inn. quid si sponte abiurauit res ecclesiæ? respondeo, dicit Inn. ꝙ Episcopus dabit curatorem bonis ecclesiæ, uel ipse idem, qui iurauit, constituet actorem, sicut si tutor abiurasset res pupilli; & no. bene hoc dictũ; uel dabit Episcopus licẽtiam ipsi iuranti, ꝙ nomine ecclesiæ agat.
4 ¶ † Vtrum Episcopus possit uenire cõtra factum suum, dic ut no. Archi. 55. dist. c. pœnitẽtes, & subdit, ꝙ contra proprium iuramentum nullus restituitur in integrum, & etiam interueniente metu, & est ratio, adultus habet ætatẽ perfectam interposito iuramento & ideò;

& ideò dicimus, quod iurm facit eu maior e.i. idoneæ ętatis. Est enim quedã ætatis uenia pp spiritualitatẽ iuri à iure introducta, ut no. in l.ij. C. de rescin. uen. debet ergo loco restitutionis in integrum implorari absolutio à iuro. sed contra iura aduersarij bene datur restitutio minori. ff. de iureiur. l. nã postea. §. si minor, sm Inno. uidi quoddam rescriptum Papæ, quod propter enormitatem damni dẽt concedi absolutio minori iuranti ad hoc inducto dolo aduersarij, & absolutus petet restitui in integrũ contra contractum; & sic erunt necessariæ petit ones; ita intelligas Inn. sic enim subordinantur, sicut rescindẽs & rescissoria, instit. de ac. §. rursus. Nam ẽt statuta non tenent, quibus dolus inest; tex. est
5 unicus in iure in l.j. in fi. ff. de except. do. ¶ † Extra op. iste Comes, qui ceperat Epm, erat excõicatus pp uiolentam manuum iniectionem. ergo non tenuit iurm sibi præstitum, ut in c. dño guerram, in titu. hic finit lex, præsertim cum durante peccato non possit absolui ab excõicatione. Sol. imò tenuit habitu & obligatione, licet non competat actio. Casus est hic ualde notabilis.
6 ¶ † Quæro, utrũ ei, qui absoluitur ad cautelã, imponaẽ aliqua pœnitentia? rñdeo sic, quod ieiunet, uel oret, non quod aliquid soluat. peccauit enim per fragilitatẽ; & ideò debet pœnitere de peccato. non autem est necesse, quod absoluatur à promisso secundum Innoc. quod tene menti. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Periurare non dicitur ille, qui ex iusta causa superuenienti uenit contra tenorem iuramenti.*
Fidem seruare quis non tenetur fidem non seruanti.
Pœnitendi ius non habet locum in feudis, & quando, nec in na'a lis
2 *Votum an possit in melius commutari.*
Voti commutatio triplex & quæ.
3 *Iuramentum quando duo inuicem frangunt neuter est periurus.*
4 *Ecclesiæ usque ad quam quantitatem donari possit absque testimonio insinuationis.*

PERVENIT. Duo dicit. sm ibi, nec tu. Casus. Rex Francorum iurauerat dare quãdã possessionẽ in feudũ cuidã nobili, qui similiter iurauit, quod esset uasallus regis. iste nobilis non obtemperauit postea conditioni feudi. uñ rex contulit ipsum cuidã ecclesiæ. Quæritur, utrũ rex sit periurus? rñ. quod non: quia iuramentum in melius commutauit, quod potuit, quia uasallus conditioni feudi non
1 paruit, Io. de Deo in suffragio. ¶ † No. quod non dicit periurare ille, qui ex iusta causa superuenienti uenit contra tenorem iuri. secundò not quod fides etiam iuro solidata ei, qui non seruat fidem, non dẽt seruari, sic. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem: quia hoc operatur tacita conditio subintellecta ab utraque parte: secus, si ab altera tantum, ut subtiliter no. ff. de condi. ob causam. l.j. & not. hic ar. quod durante feudo dominus non potest id concedere etiam ecclesię, quæ dẽt esse mater iustitię. & sic patet, quod in feudis, præstito fidelitatis iuramẽto, dñs, licẽt sit imperator, uel Rex Francorũ, ius pœnitendi non hẽt, si uasallus seruat fidelitatem, tene mẽti. ¶ Itẽ nec uasallus, quia est feudum ligium, quod à principe datur, in quo non habet locum pœnitentia, quia
2 lex est. ¶ † Quærit Inn. an uotum possit in melius commutari? dicit Inn. quod sic authoritate superioris, non authoritate propria. Not. quod triplex est commutatio scilicet necessaria: & hęc potest fieri authoritate superioris, ut. ff. de admini. re. ad ci. perti. l. legatum. utilis; & hęc potest fieri, si nemini nocet: aliàs non, etiam authoritate superioris, ut s in c. quia contingit, de reli. do.
3 temeraria; & ista nunq̃ potest fieri. ¶ † Vlti. not. quod quando duo frangunt inuicem iuramẽtum, neuter est periurus, & hincinde intelligit tacita conditio, & hoc. ff. de le. ij. cum pater. §. libertus, & l. ij. ff. ne quis eum.
4 ¶ † Quæro usque ad quam quantitatem possit donari ecclesię absque testimonio insinuationis? dicit Archid. ad octingentos aureos. 63. di. c. ego, ubi uide, & intellige in donatione simplici. Nam si in feudum, taxata nõ est summa, ut hic expresse patet. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentis publicis an & quando apponi debeat hora.*
2 *Iurari, successoribus an quis possit.*
3 *Soluere qui iurauit die dominica, non incidit in periuriũ, si soluit in media nocte.*
Diei nomine continetur nox, non contra.
4 *Papa non dicitur, nisi qui intrat secundum regulas sanctorum patrum, & conciliorum.*
Caremonialia noui Papæ quæ, & quid conferant.
Iuramentum non transit ad intrusos, neque è contrario.
5 *Tractatum esse quam ut uxorem quid probandum.*
Subsidium quibus & quando debetur, & nu. 11.
Extra protectionem, locutio quid significet.
6 *Consulere, & facere par est delictum.*
Neque coniunctio ponitur copulatiuè.
in Consilio esse quis dicatur.
7 *Papa est supremus personatus.*
8 *Membrum perdere aut uitam an æquiparentur.*
Membri appellatione quid contineatur.
Consilij proditor par est homicida.
9 *Præpositio, ad, significat actum perfectum, & quid aliud, & nu. 10.*
10 *Dictio, ad, significat secundum adiunctum.*
Accedere rei cuipiam prohibitus, quomodo capiatur.
Salutem quis suam præponere domini debet.
11 *Vasallus an possit testificari pro domino.*
Iuramentum ligium qualiter præstatur.
A periurio excusat impedimentum legitimum.
Ignoranti nihil imputatur.
Papa ubi est, ibi Roma est, & Hierusalem.
12 *Per iuramentum credentiæ, ut in præiudicium domini non reueles, quis obligatur.*
13 *Reuelans quæ pœna punitur.*
14 *Exempti debent iurare, quòd non alienabunt proprietates ecclesiæ Romano Pontifice inconsulto.*
Iuramentum potest dominus uasallo laxare.
Licentia uim habet absolutionis.
15 *Captiuus licentiatus ab hoste, non tenetur reuerti ad ipsum, nisi aliud probetur actum inter eos.*
16 *Ire promittens potest mittere, si est impeditus.*

EGO. N. Eps Hæc decre. ponit formam iuri septem capitula continentis, sm quam iurant Papæ, Epi qui sunt exempti. ¶ Casus. Quæsitum fuit à Papa, sub qua forma debeant iurare epi exẽpti? rñdetur ut in litera. ¶ Ibi, Ab hac hora, ista dictio, ab, suũ principiũ includit, & non excludit: aliqñ aũt ponit exclusiuẽ. ff. de ac. em. l. rõ. §. fi. l. à calligato. C. de nup. per Cy. qñq; hic computatio

de momento ad momentũ, ut cum adiicitur momẽtis temporũ. qñque de die ad diem, qñ adiicit̃ diebus. Itẽ in aliis temporibus, ut in mẽse, & anno: quia excludit extremitatẽ, a qua & reliquũ tps includit, dic ergo, ex
1 hac hora. j. fine dil. lxviij. di. c. ego, per Archi. ¶ † Ibi, Hora, ar. ꝙ in publicis instr̃is debeat apponi hora; qđ est uerũ, si expedit scire horã. ff. de sol. l. si ex pluribus. §. j. in glo. parua, & notabili: aliàs sufficit apponere diem.
2 idem in loco loci. ¶ † Ibi, Successoribus, no. ꝙ quis põt iurare successoribus. & istud iurm̃ est reale, nec oportet iterũ successoribus iurare ẽm Ber. & no. ꝙ septem partes sunt diei naturalis. 1. q. 1. c. extra, per Archi.
3 ¶ † Itẽ qui iurauit soluere die dñica, non incidit in periuriũ, si soluit in media nocte, ut no. Archi. 75. dist. qđ à patribus, nisi forte posset committi aliqua fraus; qđ relinquitur arbitrio boni uiri. ita intellegit gl. quæ est. ff. de fer. l. more Romano. noĩe em̃ diei nox cõtinetur; non e contra: quia nox facta est ꝓ diem, non dies ꝓ noctẽ ẽm magistrum sententiarũ in psalmis. ¶ Ibi, Fidelis, in hoc uerbo stat substãtia primi capl̃i, ut in primò. c. de forma fidelitatis, & i titulo se. de noua forma
4 fidelitatis. ¶ † Ibi, Canonice intrantibus, & dic canonicè. i. ẽm regulas sanctorũ patrũ, & cõciliorũ: alias non est Papa, sed intrusus, & antipapa. unde Cardinales non plus possunt, q̃ sibi concessum sit à canone, ut in c. ne Romani, de ele. in cle. & hoc in substantialibus; & de ceremonialibus non curamus. inter cærimonialia pono et intronizationẽ, & coronationẽ: quia nihil iuris conferunt, si electio non ualet: quia nihil operat possessio in intruso, nisi ad damnũ suũ & ignominiã. ff. de decur. l. Herennius. ¶ No. ꝙ iurm̃ præstitũ prædecessori non transit ad intrusos. Itẽ dico, ꝙ iurm̃ præstitũ intruso non transit ad intrãtes canonice. ff. de cõdi. ind. l. si urbana. Ibi, Non ero. Scd̃m capl̃m. Primũ capl̃m fuit cõfectũ uerbis affirmatiuis, & respicit personas. Scd̃m cõcipit negatiuis. itẽ tertiũ, quartũ, qñtũ, & sextũ uerbis affirmatiuis, Itẽ septimũ ibi, Apl̃orum limina, sic uerbis affirmatiuis. Scd̃m capl̃m usq; ibi, consiliũ. Tertiũ usq; ibi, Papatũ. Quartũ usq; ibi, uocatis. Quintũ usque ibi, legatũ. Sextũ ibi, & in suis. Septimũ ibi, Apostolorũ usque in fi. ¶ Ibi, Honorificè. h. d. quia qui male tractatur, dr̃ tractari. ff. de uer. ob. quidã cũ filiũ, ubi est casus unicus in iure, nisi esset istud aduerbiũ, hono
5 rificè. ¶ † Ex his collige, ꝙ ad ꝓbandũ aliquã esse tractatam ut uxorẽ non est necesse probare, ꝙ fuerit honorificè tractata, sed qualitercunque, puta uiliter induta, uel quia faciebat portare ligna de sylua, uel texere, ¶ Ibi, Necessitatibus, no. charitatiuũ subsidiũ non deberi nisi in casu necessitatis. ¶ Item no. ita subsidiandũ minoribus legatis principis, sicut maioribus iuxta illud, non tibi, sed Petro. ¶ Ibi, Sic Deus me adiuuet. ergo a contrario sensu periurus est extra protectionem & auxiliũ Dei, & ecclesię, quid sonent hæc uerba, ex-
6 tra protectionẽ, habes. C. de na. li. l. j. ¶ † Ibi, Consilio, neque in facto, no. par esse delictũ consulere, & facere no. consiliũ, & factũ poni ut diuersa. & dictio, neque, ponitur copulatiuè, & copula cadit inter diuersa: ille autẽ est in consilio, qui precedente tractatu concludit id quod deliberatur fiendũ. ff. de parricid. l. utrum. ¶ Ibi, adiutor ero, in temporalibus & spiritualibus ẽm Inn.
7 ¶ † Ibi, Papatũ, Papatus dignitas. Papa persona. unde Pa-
8 pa est supremus personatus. ¶ † Ibi, Vitã perdant, aut membrũ. ista equiparantur: quia mẽbrũ: quod exciditur, uitã perdit, & noĩe mẽbri continetur etiã digitus, licet digitus non sit mẽbrũ integrale, sed articulus mẽbri: secus tamen esset in statutis municipalibus. ff. de stat. ho. non sunt liberi. puta si statutum dicit, si quis amputauerit ei membrum, continetur digitus; quia non arguitur de parte ad totum: quia non sunt paria, ut dicunt aduocati. ¶ Ibi, cõsilium, tertiũ capl̃m. & no. ꝙ qui prodit consiliũ secretum, est similis homicide.
9 ¶ † Ibi, Ad eorũ dãnũ, de ista prepositione, ad, ꝙ significet actũ perfectũ, habemus. C. de his, q ad ecc. confu. & C. de his, qui ad statuas prin. cõfu. aliqñ significat uiã, non terminũ, ut cũ dr̃ lupus uadit ad syluã, uel exit de
10 sylua. ff. de usufr. l. arborib⁹. §. ij. in gl. ¶ † Dictio, ad, qñque notat ad locũ, ut uado ad ecclesiã, qñque denotat animum ut hic, & breuiter significat ẽm adiunctũ. & dicit Arch. ꝙ qñque significat intentionẽ, qñque consequẽtiã, qñque terminũ. 1. q. 1. c. ipse per Arch. h. d. ut elegãter no. Bar. ff. de iureiu. l. itẽ apud. §. cũ uitiũ. Si statutũ dicit, si quis accesserit ad castrũ, oportet, ꝙ uenerit ꝓpe terminũ motus. si dicit, si quis accederet, sufficit ꝙ sit in uia: si uerò dicit, si quis accesserit in castrũ oportet, ꝙ intrò sit ingressus. facit. ff. arbo. fur. cæ. l. cædere. §. subsecare. ¶ Ibi, Papatũ quintũ capitulũ. ¶ Ibi, Saluo. no. quãdã excipi a fidelitate. ex hoc patet, ꝙ uasallus suã salutẽ & honestatẽ debet preferre saluti dñi, licet Ber hic innuat contra. sed potest intelligi, qñ sine peri
11 culo fieri potest. ¶ † Ex hoc sumitur ar. per. G. Naso. ꝙ uasallus non potest testificari pro dño. melius diceret contra dñm, quia iurauit non esse contra eũ: non aũt iurauit non esse pro eo. tñ utrunq; falsum est. de hoc in Spe. de teste. §. j. uers. sed nunquid uasallus; quia ꝑter feudũ ingenuus est. ¶ Ibi, Contra oẽs homines, no. q hoc est iuramentũ ligiũ, nec hoc casu excipitur imperator. ¶ Ibi, Vocatis ad synodũ. i. conciliũ generale, & no. ꝙ ad conciliũ generale principaliter sunt uocandi Episcopi, & sufficit hic una uocatio ẽm doc. Ibi, Nisi prępeditus, no. impedimentum à periurio excusari, dũmodo sit impedimentũ canonicũ, & non aliter. Ibi legatũ. s. generalẽ, uel specialẽ. ¶ Ibi, Cognouero. No. ignoranti nihil imputari, ut. ff. de decre. ab or. fa. l. si. & ff. depo. si quis inficiatus. Ibi, In eundo & redeundo. No. ꝙ ille qui debet bene tractari in eũdo, debet eodẽ modo tractari in redeundo. ibi & in suis necessitatib⁹. ergo epi tenentur et legatis laicis ad charitatiuũ subsidiũ. ¶ Ibi. Apostolorũ limina ultimũ capitulũ. dicit Inno. ꝙ ubi est Papa, ibi est Roma, Hierusalẽ. & mõs Siõ.
12 ibi et est cõis patria. ff. de excu. tu. l. si duos. ¶ † Quæro ad qd obligetur quis per iuramentũ credentiæ? rñ. ut in præiudiciũ domini non releuet. sed si dñs haberet malã intentionẽ, potest reuelare cautè. tñ ei qui potest prodesse, non obesse. qđ ergo hic dr̃ de consilio, intelli
13 go de honesto ẽm doct. ¶ † Qua pœna punitur reuelans? respon. arbitraria, ubi non est taxata pœna. ff. de estra. & expil. l. j. §. expilatores. ar. ff. de testi. Scio. ff. de
14 pœnis. l. hodie. C. de sum. Tri. l. j. i fi. ¶ † Extra no. ꝙ exẽpti dñt et iurare, ꝙ non alienabunt proprietates ecclesię Romano Pontifice inconsulto, de feu. c. 2. de reb. ecc. non ali. ut super. Ibi, Absoluat, not. quòd uasallo dominus potest laxare iuramenti uinculũ, & ipsum ab
15 soluere. & no. ꝙ licentia hẽt uim absolutionis. ¶ † Et est ar. ꝙ captiuus licentiatus ab hoste, non tenetur reuerti ad ipsum, nisi aliud probet actũ inter eos. In tex.
16 ibi, aut quẽ certum. i. qui ostendit mandatum. ¶ Ibi, Nuntium, no. ꝙ ille qui promittit ire, potest mittere, si est impeditus. Ibi, Sic me Deus; supra fuit pollicitatio: imò tacita stipulatio: hic iuramentum. 1. q. 7. quoties cordis oculus. Bald.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quod à clericis episcopo praestatur in committendis ecclesiis, qualiter interpretetur in prin.*

Ciues an teneantur iurare Potestati.

2 *Clericus non habens administrationem non tenetur iurare in manibus episcopi sui, tenetur tamen ei facere manualem obedientiam.*

Iurandum in quibus casibus remissiuè.

NVLLVS. Eps non facit sibi iurare clericos, nisi quib. committit ecclesias secta ibi, nisi fortè. ¶Casus. Epi cōpellebant clericos ad iurandum sibi obedientiam. hoc non dñt facere, nisi qñ committunt eis administrationē. ¶Qūo asit interpretetur hoc iuramentum, dic ꝙ intelligitur ī licitis & honestis & possibilibus de iure, de natura, de facto, ſm bonos mores. ff. de uerb. sig. Nepos Proculo, & eleganter no. ff. de reg. iu. non uſ. §. qui iussu. infra. c. uenientes, & in c. imperialem. §. fi. de prohi. feu. alie. p

1 Fed. ¶†Sed an ciues teneantur iurare ptāti? rñ. non, nisi qñ committunt iuratoriæ cautioni, uel nisi pro officio eis decreto, ut no. ff. de eden. l. quædam. §. nūmularios, uel nisi sint de rebellione suspecti. & dic ut dixi su

2 per pace Constantiæ in opere meo. ¶†No. ꝙ clericus non habens administrationem non tenetur iurare in manibus episcopi sui: tamen tenetur ei facere manualem obedientiam, Ber. not. hic casus, in quibus est iurandum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Debitores usuras ante soluere, quam repetere debent, interueniente iuramento, in prin.*

Accessorium quandoque tenet licèt principale prohibitum, sit ibid.

Debitor an debeat soluere usuras.

Actio cui datur, multo fortius exceptio, } quando locum
Exceptio cui denegatur, multo magis actio } habeant.

Solutio momentanea quando sufficiat.

2 *Infamis non efficitur quis, cui remissum est iuramentum dilatione pendente.*

3 *Debitor, quid iuris si non uelit soluere, quod remedium habet & nu. 4.*

Principi licet in præiudicium alterius ex causa statuere, & nu. 7.

4 *Debitor, quid iuris si iurauerit non repetere.*

5 *Votum iuramento firmatum an possit in melius commutari.*

6 *Scholares licentiati Bononiæ, quid iuris, si iurant non recipere alibi doctoratum.*

7 *Imperatori non solum licitum est facere statutum, per quod ex causa perimatur ius subiectorum, sed etiam alijs principibus & populis.*

Obligatio omnis tollitur per monitionem, ut quid fiat intra quoddam temporis interuallum: secus per præscriptionem, uer. tamen si.

8 *Tempus quando est statutum pro uicta actionis ab origine non curatur scientia debitoris, sed creditoris.*

DEBITORES. Debitores propter obseruantiam iuramenti prius debent usuras soluere, quas postea repetunt. h. d. ¶Opponitur, non tenet principale, ergo nec iuramentum quod est accessorium, ut. C. de legi. l. non dubium. So. ibi loquitur in pcisè prohibitis, sed usuræ nō sunt pcisè phibitę, sed causatiuè indebitę. Item hic accessoriū, est fortius, ꝙ principale. & rō est pp reueren

1 tiam Dei, non pp usurarij iustitiam. ¶†Op. debitor soluens usuras peccat, ergo non dēt soluere. So. non peccat, quia hoc facit respectu diuini numinis pp iurm. ff. de iureiu. §. qui per salutem. ¶Opp. debitor potest agere, ergo multo fortius excipere: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. j. §. ꝙ agit. So. illud uerum, qñ actio, & exceptio concurrunt in origine. sed hic sunt contrarię & origine, quia exceptio concernit tps añ solutionem: actio uerò tps post. sic habemus ècōtra, ꝙ cui denegatur exceptio. multo. fortius denegatur actio, ut C. de transact. l. nec mentio sed illud est uerum, nisi superueniat causa actionis di dę, ut. ff. de cond. sine causa. l. si fullo. ff. de condi. ind. Iulia. ff. rem ra. ha. l. procurator ad exhiben. §. j. ff. de eui. l. uendi, cum l. se. Op. si potest repetere incontinenti, ergo momentanea solutio non liberat eum, ut. ff. de sol. l. qui sic soluit. So. ista decre. debet intelligi, qñ soluit aīo transferēdi dñij licet momentanei. sed ibi non aīus transferendi. sic; ff. so. ma. l. seruus dotalis. & ff. si cer. pe. l. si tibi. Opp. quia solutio dēt esse ppetua. ff. de So. in numerationibus. §. fi. de ar. inter Castellianum. So. illud uerum, quando habet perpetuam causam: sed

2 hic non habet perpetuam causam. de hoc not. ff. de condi. inde. l. Neratius. ¶†Sed pone, ꝙ mutuaui tibi. ca. Bononię, quam pecuniam tu pmisisti mihi remittere de partib. tuis in Paschate. adueniēte Pascha non mihi remittebas, ego nolebam, ꝙ efficereris infamis. uñ fui ptestatus, ꝙ nolebā te esse periurum pro modicare, uel quia eras frater meus, & hoc fui protestatus te absente. quęritur, an sit infamis? rñd. non, quia remissum est tibi iusiurandum dilatione pendente. ff. de iureiu. l. Labeo, etiam si certum sit, ꝙ in termino non poteras soluere: quia pœna legalis est. ff. de uer. ob. l. cum stipula-

3 rus sim mihi à Proculo, per. Bar. ¶†Quęro, debitor nō uult soluere, ꝙ remedium hēt? dicit In. ꝙ dēt cogi petere creditorem ad relaxandum iuramentum. & si creditor non uult relaxare, relaxabit iudex. sed si creditor est absens necesse soluere: postea repetit Inn. intelligit, qñ sine dolo malo. alioquin iudex pōt relaxare, ne dolus patrocinetur creditori, cuius absentia Dei pręsentia repletur. C. de iudic. l. properādum. §. sin autē reus. & in aut. qua in prouincia. Dicet aliquis, quomodo pōt eps relaxare in pīudicium iur. alterius? rñ. Inn. qa etiam principi est licitum statuere, uel facere, ex cā in

4 pręiudicium iuris alterius, ꝙ tene menti. ¶†Quęro, quid si debitor iurauit non repetere? Rñ. denuntiabit. sed si etiam iurauit non denuntiare ecclesię, iurm non est seruandum: quia est contra regulam euangelij.

5 ¶†Querit Inn utrum uotum iuramento firmatū possit in melius commutari? & determinat ꝙ sic; ꝙ tene

6 menti. ¶†Quid de scholaribus licentiatis Bononię, qui iurant non recipere alibi doctoratum? Nam illud iuramentum est satis honestum. rñ. solus Papa potest absoluere nisi fortè insta causa emergat, puta, quia propter emergentes inimicitias, uel uiarum discrimina nō posset ad eum locum tute se cōferre uel propter mortalitatem subitaneam. ¶†Extra no. ꝙ non solum imperatori, sed etiam aliis principibus & populis licitum est facere statutum, per quod ex causa perimatur ius subiectorum, uerbi gratia, statuunt pręscriptionē, ex qua nascitur exceptio, quę opposita perimit actionem, non obligationem naturalem, quę exceptio est

exclusio actionis, & cāæ cā. sed cā producens actionē est obligatio ciuilis, non naturalis. s. tñ si statutum inciperet a pcedenti monitione, puta, quia diceret, monemus oēs creditores. & dños, ut agant infra tm tps: als priuamus suo iure, tunc ois obligatio esset sublata, nec exigitur bona fides debitoris, sed mora creditoris. C. de inge. ma. l. diffamari. uñ aliud est in simplici præscriptione, ubi pscribit facultati agendi, aliud in monitione, q est ualde no.
8 ¶ † Itē scias, q qñ tps est statutum p uita actionis ab origine, non curatur scia debitoris; sed creditoris. ff. de ædi. edic. cum sex. ff. de calum. l. annus. ff. de act. & obli. l. in bon. §. sed cum rescissa, inst. de per pe. & temp. ac. in prin. & in isto. c. q non requiritur habilitas in stipulatione, sed in promittente dummodò sit appositum iuramentum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de non inferendo grauamen creditori, donec sit ei satisfactum, an ten at.*
Periurium non excusat illicitus permissus superioribus.
Debitor redditus possessionum restituere tenetur, integra pecunia non soluta.
2 *Redditus dicuntur deductis expensis.*
Reducitur quis in eandem sententiam excommunicationis, & quo modo intelligitur.
3 *Cautio sufficiens qua dicatur.*
4 *Fructus an extenuent sortem.*
5 *Compensare an possit, qui iurauit soluere, & 6.*
Iuramentum obseruandum in sua forma, quando.
6 *Compensatio pro solutione cedit.*
Ius si dixisse, non obstat, interueniente iudicis auctoritate etiam iniusta.

AD NOSTRAM. Si debitori creditor iurauit nullū grauamē inferre; donec fuerit pecunia psoluta, iurm seruare compellitur. h. d. secūa ibi, ideoq;. Casus. quidā Petrus mutuauit pecuniam quibusdam militibus sub pignore quarundam possessionum & quorūdam redituum. qui nobiles iurauerunt nullū grauamē inferre, nisi sorte persoluta. demum isti nobiles suis terminis non contenti nondū sorte soluta expulerūt dictum Petrum de possessione. Archieps em Rothomagensis mandauerat dicto Petro, q restitueret possessionem, & quia non restituebat, excōicauit eundē. uñ iste Petrus conquestus fuit Papæ, de Archiepo, & de nobilibus. Papa primò mādat Archiepo, qđ eum absoluat recepta cautione. deinde mandat nobilibus, q restituant possessionem, & reditus, usque quo satisfecerint. tertiò mandat dicto Petro, q restituat possessionem, & reditus superfluos, deductis expen. & si dictus Petrus admonitus non restituerit, in eandem excommunicationis sñiam reducatur; & istud est quartum
1 mandatum. ¶ † No. q tenet iurm de non inferēdo grauamen creditori, donec sit ei satisfactum. ¶ Item no. q permissus superioris illicitus, puta Archiepi, nō excusat à piurio, ut patet in uerbo, contra iuramētum. non ob. ff. de sol. l. si stipulatus. §. qui lanceam: quia illa permissio fuit rōnabilis. ¶ Tertiò no. q debitor, qui non soluta pecunia integra subtrahit reditus possessionum tenetur eos restituere creditori. facit. ff. de distra. pign.
2 l. quamdiu. ¶ † Quartò no. q redditus dicuntur, deductis expen. ff. de usufr. leg. l. fundi Trebatiani. ff. sol. ma. l. fructus, de fruct. & litis expen. l. f. ff. de pet. hære. si patre, uel domino. §. j. Vlti. no. q quis in eandē sñiam excommunicationis reducitur. dic, & eandem quo ad genus. nam excommunicatio uetus extincta est, nec re
3 liquiæ eius remanserunt. ff. de pac. l. si unus. §. pactus, uer. sed si pactum. ¶ † Quæro, quæ dicatur sufficiens. i. cautio? dic illa, quæ satisfacit iuri, & homini, uel saltem
4 iuri. ¶ Item dicitur sufficiens. i. secura, ut l. j. ff. qui sati. cog. dic, ut in gl. ¶ † Quæro, utrum fructus extenuent sortem? rñdeo, consumpti, sic, sed extantes non: sed
5 sunt pignori, sicut & ipsum prædium. C. de pigno. l. 2. ff. solu. mat. l. diuortij. §. donationis. ¶ † Quęro, an qui iurauit soluere, possit compensa
a re?[a] rñdeo, sic ex eadem causa ut fructus consumptos. sed ex alia causa aliqui dicūt q sic: quia qui compensat, breui manu soluit. ff. de iure dotium. l. si sponsalibus. §. j. ff. qui potiore. in pigno. habe. l. si debitor, & ff. de condictio. ob causam. l. si mulier. & hoc si debitum est liquidum. cæterum non admittitur ad liquidandum pp iuramentum. Alij dicunt, q nō potest compēsare: qa non obseruet iurm in forma. & ideò exceptio compensationis non dr exceptio solutionis, sed exceptio doli, ut inf. de ac. §. in bonæ fidei, q iste non est periurus. qa aduersarius facit, quo minus soluere possit; iste tex. est unicus in iure. ff. de condi. & dem. Iulianus ait, el picolo imò cōcor. ei. ff. de sta. li. l. 3. circa prin. uer. uñ queritur nec ob. q iurm debeat obseruari in forma: quia illud uerum, qñ de nudo facto, & non de effectu est cogitatum, de cond. & dem. Meuius. C. de transa. l. ubi pactū. ff. de uerb. ob. l. quidam, & facit. ff. rem ra. ha. amplius,
6 & ibi plene per Barto. ¶ † Item compensatio pro solutione cedit, & de similibus idem est iudicium, ut. ff. de iureiur. l. tutor. §. prodigus, & facit qđ no ff. de procu. l. si quis mihi rem. ff. de sta. lib. l. si peculium. §. de illo. ff. cal. l. qui etiam, nisi esset dictum in iuramento, q promittit soluere; & non per iur. fictionem, licet possit argui, q ista fictio realiter idem est, quod ueritas: quia eandem habet utilitatem, & ideò exorbitet ab omni regula fictionum. ff. si cer. pet. l. singularia. ¶ Opp. quod isti nobiles ceciderunt à iure suo. quia ius sibi dixerunt. Solutio. auctoritas episcopi etiam iniusta eos excusat, ex quo pars fuit citata. sed si non fuisset citata, non excusaret eos. C. unde ui. meminerint, & nota. in l. si quis in tantam. eod titul. C. si per uim, uel alio modo. l. fi. ff. de acqu. possessio. l. iustè. quod est notandum.

a ¶ *Vide Abba. hic, & plenius uide etiam multa egregie examinata per Corsetum in repet. supra eo. titu. in uer. 15. priuilegium, & unde per do. Alex consi. 91. in 2. uo. per Barba. consi. 43. in secundo dubio, uolu. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum per metum extortum si potest absque praeiudicio animæ seruari, seruandum: quid si secus? in prin. & nu. 1.*
Metu grauissimo si aliquis expulsus refutauit ius suum iuramento interposito an possit repetere.
2 *Iuramento, ut quis se non obliget, an facere possit, & qualiter.*
3 *Iuramentum per metum extortum an obliget in foro conscientia.*

SI VERO ALIQVIS. Si iuramẽtum per metum extortum pôt seruari sine ꝑiudicio aiæ iurantis, est seruãdũ: sed si uertitur periculum aiæ aduersarij, à iuramento ecclesia absoluere cõsueuit. scd'a ibi, tibi duximus. ¶Casus. q̃ritur, si aliquis expulsus metu grauissimo refutauit ius suum iuro interposito, an possit repetere. dicit Papa, quod non dẽt dari materia alicui propria authoritate ueniendi contra suum sacrm̃, nisi uergat i detrimentum salutis æternę: tñ de consuetudine Romanę ecclesiæ est, qđ iurans absoluatur à tali iuro, & tunc ueniet contra rem iuratam, & contra iurm̃, quod
1 est contra absorptum relaxatione. ¶† Op. ꝙ istud iurm̃ sit nullum: quia nihil est tam contrarium consensui, q̃ metus, ut no. ff. de iurisd. om. iud. l. si per erroré. ff. qui & à qui. l. si priuatus. ergo nõ hẽt in se ius naturale, & per consequens nec diuinũ: quia sufficit consensus, q est de iure naturali, sol. metus non est contrarius uolũtati, sed libertati: alioquin non fuisset necessarium edictum prætoris, qđ metus causa. ¶Opp. hic uersaĩ turpitudo compellentis, & ex turpitudine sua nemo consequitur actionẽ. ff. de fur. l. itaque fullo. ff. de uerb. ob. si plagij. ff. de pact. iurisgẽ. §. si ob maleficium. ff. de fide ius. l. si correo. §. si reo. Sol. speciale est in iuro propter re-
2 uerentiam Dei. & catholicæ ecclesiæ, sed an† pôt quis facere, quod tali iuro non obligetur ipso iure? rñ. sic si prius protestetur, qđ non intendit iurare. ff. de acqui. hære. l. qui aliena. §. census. nec intelligitur hoc facere in fraudem: quia remouet fraudem, ut. ff. de le. ij. l. cum
3 pater. §. Titio. ¶† Quæritur, nunquid iurm̃ per metum extortum obliget in foro conscientiæ? rñ. sic ad absolutionem humiliter petendam, sed non ad debitum soluendum. ff. quod met. cau. l. metum. §. uolenti. ff. quod fal. tu. authore. l. nouissimè. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Monachus, qui pro debito sui monasterij stare pro obside iurauit, seruare cogitur iuramentum, in prin.*
Fideiussor iuratus indemnem quem conseruare, compellitur obseruare, ibid.
Pacta notabilia omnia an sint ualida.
Monachus non habet neque nolle, neque uelle ad faciendum: secus ad non faciendum.
Vxor & uir in eodem instrumento possunt fideiubere pro alio & nu. 5.
Censura ecclesiæ diuersificatur ex diuersitate personarum.
2 *Iuramentum ubi apponitur, non est necesse, quod mulier renunciet beneficio Velleiani senatusconsulti, & sic de aliis.*
Excussio debitoris principalis quando non requiratur, & dupliciter requiritur. § item nota.
3 *Monachi de consensu abbatis ciuiliter & naturaliter obligantur, uel saltem obstringuntur.*
Monasterium obligatur ex mutuo, & quando.
4 *Homo liber an possit stare pro obside propter æs alienum.*
5 *Mulier an possit obligari pro alio.*
6 *Pactum, quòd creditor possit capere debitorem, an teneat, & contrà.*
7 *Factum alienum an possit quis promittere.*
8 *Absens an possit se obligare ad pœnam mortis.*
9 *Non capiens malefactorem, cum possit ut puniatur ad mortem, an ualeat statutum.*
10 *Debitor an possit obligare se etiam absque iuramento ad standum in certa ciuitate, & inde non discedendum sine licentia creditoris.*
11 *Monachus an possit agere contra abbatem, ut liberet eum ab obsidione.*
Filius contra patrem agere potest aliquando, ut se redimat si eum pater uendidit.
12 *Fideiussor carceratus pro debito an possit petere ipsum debitum à reo.*
Curare aliud est, aliud soluere.

EX RESCRIPTO. Monachus, qui ꝑ debito sui monasterij iurauit stare in ostagio, siue obsidatu, & fideiussores, qui iurauerunt creditorẽ indemnem seruare, iura seruare coguntur. h. d. scd'a ibi, ideoq;. ¶Casus. Quidam Abbas Tremensis pro necessitatibus sui monasterij accepit à Petro mutuo octo millia solidorũ, ꝑ quo dedit obsides quosdam monachos suos, qui de obseruanda conuentione iurarunt, pacto adiecto, ꝙ si ipsi monachi deficerent forte morte, uel recessu, alij monachi loco eorũ in obstagio ponerentur. Item si dicti monachi fidẽ non seruarent, Abbas dedit eidẽ Petro. V. & eius uxorem fideiussores, qui similiter fidem. i. iurm̃ præstiterũt. Modò Abbas, & monachi uolebant uenire contra promissionem, & iurm̃: significatũ fuit hoc dño Papę. unde Papa quibusdam commissariis præcepit, ꝙ Abbatẽ & monachos, & V. & uxorẽ ipsius monere curent, ut sicut iurauerunt, eandẽ conuentionem faciant adimpleri; alioquin Abbati & monachis ingressum interdicant ecclesiæ, & i terra præfati. V. & uxor. eiusdem diuina officia prohibeant celebrari usque ad satisfactionẽ cõdignã.
1 ¶† No. hic notabilia pacta. quæ oĩa ualent primò de obsidibus, qui tenenĩ stare in ostagio. Secundò in monachis, quos Abbas pôt dare obsides pro debito pecuniario; & idem in conuersis, licet eorum ingenuitatẽ Abbas non possideat, sed in seruitium, ut no. ff. de ac. pos. cum hæredes, & hoc de eorum consensu; aliàs nõ. Nã si Abbas non potest adire hæreditatem delatam monacho, nisi de consensu monachi. ff. de acqui. re. do. l. acquiritur. §. j. quia ius adeundi est inseparabile à persona, ut. ff. de acqui. hære. l. Paulus, multominus potest eum inuitũ tradere creditori, licet secus in seruo, ut. ff. de fur. l. interdum. §. qui furem, & l. pe. ff. de condi. ob causam. & si dicatur, ꝙ monachus nõ habet nolle, uel uelle; rñdetur, uerum est ad faciendum: sed ad non faciendum sic, ut. C. de hæ. insti. l. cum proponas, & C. de acqui. pos. l. ij. Tertiò de pacto, ꝙ si ipsi deficerẽt, alij subrogenĩ etiam non nominati nominibus ꝓprijs. Quid si hoc non esset dictum? respon. non tenetur alios subrogare, ut no. Spe. in ti. de obl. & sol. porrò de eo, qui remanet in carcere pro alio, & tandem soluit pro ipso, habes unicam. l. in iu. ff. de neg. ge. l. nam & seruus, in prin. Quartò quod uir & uxor possunt in eodem instrumento fideiubere pro alio, puta pro Abbate, & capitulo. Quintò ꝙ censura ecclesię diuersificatur secundum qualitatem personarum. Nam Abbati & monachis interdicitur ingressus ecclesię: sed in terra laicorum ponitur interdictum celebrationis diuinorum officiorum, & hæc omnia propter pecuniarium debitum uallatum iuramento. Item no. hic in eodem libello querimoniam proponi de reis, & fideiussoribus.
2 ¶† Vltimò not. quod ubi apponitur iuramentum, non est necesse, quòd mulier renuntiet beneficio Velleiani senatusconsulti, quod loquitur de intercessio-

VAERELAM. Periurus est ab ecclesia remouendus,q non necessitate, sed uolũtate uenit cõtra licitum iurm.h.d. Primò ponit impetrãtis querelã.Scđò dat iudices,ibi ysm.Casus.Guilielmus pmisit.R.canonicos duos Bysantios noĩe pensionis ecclesiæ de statera se annuatim soluturum interposito iuro;cessauit iste Guilielmus p biẽnium in solutione.¶ Quçritur quid iuris?Papa scribit iudicib⁹ dicẽs,q si eis cõstiterit memoratũ Guilielmum non necessitate,sed sponte in solutione cessasse qm est piurus priuet eccľia, & urgeat locatori soluere
1 pensionem.¶†No.eccľiam annuatim locari.Not.q qui non soluit in termino , non psumitur piurus,nisi primò inquiratur, utrũ uoluntariè non soluerit an necessitate coactus; q est no. dignũ ad id,qđ no.In.infra de accu.ca. sup his.¶ No.q periuri non dñt ecclesias re-
2 gere.¶No.q†necessitas excusat à piurio: tñ nõ uitiat pmissionẽ,quin condẽnetur ad soluendum, tex.not. ff.de uer.ob.l.continuus.§.illud.¶No.q simul quis pp periuriũ remouetur , & ad pensionẽ condẽnatur mõ iuncto tex.cum gl.¶ No.q pp duas causas hic res incidit in commissum,primò pp periurium;& in hoc nõ oportet expectare [a] bienniũ,q est no.dignum.scđò, quia p bienniũ stetit;& sic ex duabus causis successiuis res põt incidere in commissum.ff.loca.q̃ro.§. inter locatorẽ.Inno.aũt loquitur confuse, & dicit, q biennium solum sufficit ad priuandum eum re emphyteutica: sed certe nõ solummodò biennium,sed ẽt periurium facit quẽ cadere a iure contractus ipso facto.C.de transa. l. si quis
3 maior,& sic est expedita gl.j. ¶† Venio ad scđam gl.& q̃ro,utrum periurus sit infamis,& utrum possit habere dignitatem?Dicit Ber.q non.dicit Bar.q põt esse antianus ciuitatis,siue decurio.l.j.C.de mu.& ho.non cõtinuandis,Bar.tñ in his,q̃ agerentur in antianatu, non posset ferre testimonium.¶†Quæro, nunquid pauper-
4 tas excuset a periurio,& ab infamia?rñ sic ẽm Ber. & est bene no.facit.ff.mand.l.idemq;.§.si ignorantes,ubi optimus tex.¶ Quæro,de qua ecclesia dicitur hic, qđ priuatur?quidam dicunt,q de conducta.alij,q de titulo pprio.& si dicatur,quõ,cum nõ fuerit ad hoc actũ? rñ.fuit generaliter proposita q̃rela,& inquisitio commissa.uñ expone ibi,Constiterit.i.per modum inquisitionis procedẽdo;al' as nisi processus sit priuat uus,nõ
5 põt quis priuari ẽm Ber.tene menti.¶†Quæro,an conductor,qui non obseruat pactũ, possit repelli? [b] rñ.sic à moderno usu illius anni , sed non a ppetuo usu aliorum annorum, pro quibus uult soluere pensionem. fal- l t,si est periurus. Nam tunc potest in totum remoueri. hçc uera sunt,nisi paupertas excusat, text. est hic,quem nescio alibi. ¶ Vltimò conclude , q ubi est iuratum,non subintelligitur illa clausula,si p biennium non soluerit.Quid si locatio est facta ad longum tps? rñ.idem,q in emphyteutica:quia idẽ ius habent, licet utile dominium,& ueram possessionem naturalẽ ut inst.loca.§.adeò. Bal.

[a] ¶ *Vide d. Ale.in cons. 474 & consil.106. incipien. magnifice prætor, in iij. volum.*

[b] ¶ *Vide Alex. consilio 131.uol.4.& consi. 117.eo.uol.Panor cõsi.72.ad finem uolu. 1.uide etiam a.ij.uid per Bar.consi.156.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum si quis bis præstitit diuersis contrarium,ualet secundum & fit periurus,in prin.& nu.1.*
Pensio soluta non potest augeri,nec potest recipi etiam à sponte soluente.
Ex iuramento inualido contrahitur periurij reatus , & nume 2.
2 *Iuramentum temerarium transgrediens an sit periurus.*
3 *Census maior,uel uectigal an possit præscribi.*
Præscriptio ibi tenet,ubi pactum ualet.
Consuetudo generalis præscribit spatio xl ann.
4 *Exactio uectigalis an dicatur esse seruitus continua.*
Vectigal debetur solo publico & ex consuetudine.

VA nos.Si præsentatus iurat repræsentanti,q sibi augebit annuam pensionem, & instituenti iurat,q non,ualet ẽm iurm , & nõ primum:tñ,quia iurauit contrarium,est tãquam periurus à beneficio remouendus.h.d. scđa ibi, Tuæ.Casus. Quidam monachi, seu religiosi habentes ius psentandi in ecclesijs , à quibus recipiebãt pensionem,exegerunt ab eis iuramentum de maiori pensione prçstanda.Eps autem,qui habebat eos instituere, facit præsentatum iurare de pensione non augenda. Quçritur,quod iuramentum sit seruandum? rñ.quod ẽm:quia primum est contra ius, & tñ iurans priuatur
1 suis beneficijs.¶†No.q pensio soluta non debet augeri,nec potest recipi etiam à sponte soluente, ut C. uectigalia per totum. scđò not.q ex inualido iuramento contrahitur reatus periurij,licet non contrahat obligatio iuri.¶Tertiò no. q ultimo iuro est standum, ubi primum de iure non tenuit;q intelligo, donec remoueatur à beneficio.Nam post q̃ est remotus,absolutus est à sacramento census,ut legitur & no.ff.de infa.l.ij.
2 §.miles.¶†Quæro,utrum ille, qui transgreditur temerarium iuramentum,sit periurus?rñ.sic, quando iurauit cum ca,ut hic:secus,si indistinctè.& temerariè, uel
3 p iocum ẽm Ber.¶†Quçro, an maior census uel uectigal possit prçscribi?rñd.præscribere est actus creditoris,sed pmittere est actus debitoris.in primo,si est phibita pmissio,est prohibita præscriptio,ut no.in l. 2. C.de usu.p emp.sed ubi tenet pactũ,tenet pscriptio ut i l.2.C.de do.pmis.& l.nam fat s.§.j.ff.quema.ser.ami. ¶De uectigalibus publicis an possint prçscribi, & quãto tpe , dic q priuatus contra fiscum propriè sumptũ non præscribit,nisi tanto tpe , cuius contrarij memoria non existit:sed priuatus contra priuatum, uel municipium,quia forte pscripserant ius exigendi,prescriberet spatio.xl.annorum,ut no.Bar. post Dy.in l.si publicanus.§.in uectigalibus.ff.de pub.Item generalis cõsuetudo prçscriberet spatio.xl.annorum : quia generalis consuetudo locorum dat bonam fidem,cum cõsciẽtia principis teneat ubilibet territoriorum,ar.in l. fin. C.de his,qui a non domino manu.
4 ¶†Sed an exactio uectigalis dicatur esse seruitus continua, an interpellata? & uidetur, quod discontinua propter factum hominis.ff.de seru.rustic.prę.l.foramen. In contrarium uidetur per eandem. l. nam ibi tenetur continuus custos ad exigendum , & per custodem retinetur continua possessio. ¶Item ibi est domus passagij,quç continua est,argument.ff.de ser.ur.prę.l.hçc autem iura. ¶Item ista est potius consuetudo, quam prçscriptio; quia exigens statim efficitur dominus; ergo nihil corporale prçscribit.ff.communia prędi.l.uendi.§. si constat.ff.de usu.l.sequitur. §. lana, & facit quod nota. in l. j. ff. de publi. quia illud uectigal debetur solo publico ex consuetudine , potius , quam ex simplici

prescriptione. de hac materia tangit Specul in titul. de restitutio. spol. quam bene nota. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum illicitum est de non loquendo, uel non præbendis subsidijs coniunctis personis, in prin. & nu. 2.*
Episcopus ratione periurij debet deponi.
Ob periurium doctor a doctoratu deponi posset.
Dignitas aggrauat delictum.
2 *Clericatus aggrauat crimen falsi.*
Coniuncti debent inter se uitæ subsidia præstare.
3 *Magnus an plus puniatur, quam paruus.*

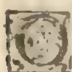
CVM QVIDAM. Epi pro periurio puniuntur plusquam alij, hoc primo. secundò dicit, quod illicitum iurm est de non loquendo, uel non loquendo, uel non præbendis subsidijs personis coniunctis.¶ Casus. Quidam epi de Sardinia receperunt a quibusdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem, & iurauerunt illam ad certum terminum persoluere; quod facere contempserunt. Quæritur, an sit procedendum contra eos? rñ. quod sic: quia grauius delinquunt, quam inferiores: quia præbent alijs malum exemplum. Scdò quæritur, quidam iurauerunt non loqui patri, matri, sorori, uel fratri, nec aliquod subsidium impartiri eisdem, an istud iuramentum sit seruandum? rñ. quod isti ab isto iuro sunt absoluendi, iniuncta eis arbitraria pœnitentia pro eo, quod male iurauerunt.
1 † No. quod eps rône periurij dēt deponi: quia sic est in alijs beneficiatis, ut. s. eo. c. quęrelā. unde oēm reatus honoré excludit, ut C. qñ sena. uel clad. l. j. & de digni. l. iudices, li. 12. unde doctor propter periuriumposset deponi a doctoratu: tñ peracta pnia posset eps secum dispensare, arg. s̃. de consti. ca. ex
2 literis. ¶ † No. quod dignitas aggrauat delictum. dicit. l. quod clericatus aggrauat crimen falsi. C. de epis. & cle. l. presbyteri. & no. expressum in isto. ca. quod pater etiam cum iuramento non pôt priuare filiū alimētis, nec maritus uxorem, de hoc no. s̃. de rest. spo. literas. ¶ Nota quod con-
3 iuncti inter se debent præstare subsidia uitæ. ¶ † Quæro, utrum plus puniatur magnus, quam paruus? & dic quod sic in crimine ruptæ fidei, ut hic. & licet magnates de consuetudine non suspendantur furca, ut not. in l. ij. §. j. ff. de re milit. tamen hoc fallit, si committunt proditionem. nam tunc debent suspendi in altioribus furcis; & ita seruatur in regno Franciæ. Bald. docto.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum monachi claustrum abiurantis non ualet, in prin.*
Monachus non debet esse sine claustro.
Pœna unius debet esse exemplum multorum.
2 *Monachus an possit pro pœna expelli de monasterio.*
3 *Calor iracundiæ non excusat monachos.*

SICVT. Non ualet iuramentum monachi claustrum abiurantis.¶ Casus. Prior claustralis cuiusdam monasterij iracundiæ furore commotus iurauit, quod in claustro eiusdē monasterij in quo professione, fecit, de cœtero cū. G. monacho non moraretur. Abbas suus dubitauit super hoc consuluit Papam, Papa dicit, quod istud iuramentum fuit temerarium: quia est contra professionem, & stabilitatem profitentis, mandatque eidem imponi pœniten-
1 tiam in claustro peragendam. ¶ † No. quod dixi in summario. Item nota. quod monachus non debet esse sine claustro, sicut nec piscis sine aqua. Item not. quod pœna unius debet esse exemplum multorum, concord. l. 1.
2 C. ad l. Iul. repet. ¶ † Quæro, nunquid pro pœna iste monachus possit expelli de monasterio? rñ. non. unde, si expellitur, potest monasterium repetere, & si recedit sponte, monasterium potest eum uindicare, hm In
3 no. ¶ † Vltimò no. quod calor iracundiæ non excusat, maxime monachos, qui debent uiuere in humilitate, & mansuetudine. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Pro tempore qui fuerit locutio extenditur in infinitum, in prin. post casum.*
Iuramentum ex parte iurantis personale, ex parte uero recipientis reale ibid.
Forma hac iuro tibi & successoribus tuis, facit, quod iurans non compellatur successoribus facere nouam fidelitatem, & in prin.
2 *Iuramentum fidelitatis potest remitti de gratia.*
Siciliæ regnum est ecclesiæ feudum.
3 *Successores an tacitè includantur, si de ipsis non fiat mentio.*
4 *Iurare an possit quis pro se, & hæredibus suis.*

VERITATIS. Vasallus, qui iurauit prælato. s. recipienti pro se, & successorib. suis, non cogitur successoribus iurare. In prima decisa consultatio. In secunda rñsio ibi, rñdemus. ¶ Casus. Clemens Papa tertius indulsit Gulielmo regi Siciliæ, ut ipse non teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ: ita tñ, quod pro hoc non fieret ipsi Papæ, nec successoribus suis præiudicium, quo minus sibi & successoribus suis hędes Guli. fidelitatem facere tenerentur. sup ista indulgentia qó mota fuit in regis præsentia, utrū uidelicet singuli hæredes regis tam Clementi, quam successorib⁹ Clemētis deberent præstare iurm fidelitatis? duo cardinales legati determinauerunt quod sic. Papa declarat, quod omnes hæredes iurare debent, sed non omnib. summis pontificib⁹: quia si iuratur uni pro se, & successoribus suis, per eūdem, qui iurauit, iurare non oportet. & per hoc limitatur & glossatur. c. imperialis. §. præterea, de prohibi. alie. feu. per Fede. coll. x. ubi dicitur, quod cuilibet successori est iurandum intra annum & diem; quod uerum est, nisi antecessor pro se & successore receperit iuramentum. ¶ Ibi, Qui pro tempore fuerit; nota. uerbum, cuius significatio extenditur in infinitum. ¶ Ibi, & homagij. ¶ Nota. de homagio, quod idem est, quòd fidelitas. Nota. quod hæredes iurant, quia nouus hęres nouum iuramentum. ¶ Porrò iuramentum est personale ex parte iurantis, sed reale ex parte recipientis secundum Innocent. quod est nota. dignum, & tota die allegatur. ¶ Nota. quod simplicitas uerborum adminicula non considerat. ¶ † Nota. quod hęc forma, iuro tibi & successoribus tuis, facit, quod iurans non compellitur successoribus facere nouam fidelitatem, id est nouum iuramentum, nec petere pro forma feudi intra annum, & diem per nouam inuestituram, sed heredes iurantis: sic tamen ad recognoscendum feudum potest compelli,

li, argument. C. de fide. instrumento. l. plures apochis. item cogitur soluere laudemium & petere inuestituram pro hac utilitate consequenda, in qua prædecessor non potuit damnificare successorem. c. ij. de preca. ne prælati uices suas. c. fi. ff. de sti. ser. si seruus cõis Mæuij. §. fi. ff. so. ma. l. diuor. ff. de usuf. l. defuncta. ff. locu. l. si
2 quis domum. §. j. nec reperitur melius alibi. † Not. q̃ iuramẽtum fidelitatis põt remitti de gratia. Itẽ no. q̃ rex Siciliæ est hõ ecclesiæ. & q̃ regnũ Siciliæ ẽ feudũ ecclesiæ Romanæ, de re iud. c. pastoralis, in cle. ¶ † Quæro, si
3 non fit mentio de successoribus, utrum tacite includãtur? hic est ar. q̃ sic, quia iuratur dignitati, ar. ff. de le. ij. quod principi. ar. contra. ff. de uul. substi. quæ liberis. § hæc uerba; q̃ uerius est: quia non tenetur tunc iurare successori futuro, unde factum tunc non extenditur ultra necessitatem feudi, & facit. c. 1. qui suc. te. ¶ † Quæ-
4 ro ẽ cõtra, an quis possit iurare ꝓ se & hæredib⁹ suis? rñ. sic quo ad efficaciam contractus, sed non quo ad fidelitatem, quæ est spẽs cuiusdam seruitutis personalis ut no. ff. de usufru. l. si cuius, in prin. quia morit minor, & non moritur iurm, morit uasallus. & renouatur sacramentum; ut hic, & in aut. sa cramenta puberũ. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus à iuramento est absolutus ab obligatione naturali.*
Absoluendi à iuramento forma, ibid § no formam.
2 *Metus an insit dolus.*
3 *Iuramentum per metum an obliget.*

VERVM. A iurõ ꝓ metum extorto cõsueuit ecclesia iurantes absoluere, & transgressores, quia morta iter non peccant, non punire. Primò ponit qõnem, & ipsius rñtione. Scđo ponit rñonis moderationem. scđa ibi, cæterum. Casus patet. In tex. ibi, Pro uita & rebus, idem, si pro uita tñ, uel reb⁹ tñ, dummò in rebus uersetur enorme damnum, ut l. fi. §. si fœnerator. ff. q̃ me. ca. & C. de transa. interposi-
1 tas. ¶ Ibi, Nexibus, no. q̃ absolutus † a iurõ est absolutus a naturali obligatione, si qua orta est in ipso. ¶ Ibi, non eis, ita, &c. No. formam, quia non debet dici, non serues iurm: sed debet dici, non astringo te ad seruandum, nec ꝓpterea te punio. unde no. q̃ sapiens debet esse cautus in prolatione uerborum infra de ap. cũ cessante. ¶ Quæro, de quo metu loquitur hic? rñ. de metu
2 q põt cadere in constantem uirum, Ber. † Sed nõne metui inest dolus? rñ. q̃ dolus dẽt eẽ talis, q cadere ualeat
3 in constantem. † Quæro utrum iurm per metum obliget? rñ. sic de rigore iuris: tñ de æquitate naturali & ꝓtoria debet iurans absolui, quia coacta uoluntas uoluntas est, licet oppressa. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iuratus mandato cuiuspiam stare, si quid præcipiatur illicitũ non tenetur obseruare, in prin.*
Scire, & scire debere paria sunt, ibid. post casum.
Arbitrator, qui semel percepit, an possit ulterius circa idẽ præcipere.
2 *Sententia arbitri, siue æqua sit: siue iniqua, an debeat stari.*
Verba quando attendenda, non intentio. § secundo op.
Iuramento ultimo quando standum. § opponitur, & numero 3. & 4.
3 *Aduocatus, qui iuratus est duabus ecclesiis, si illæ ad inuicẽ litigant, tenetur iuuare primam.*
4 *Mulier, quæ iurauit non alienare rem dotalem, quid iuris, si postea uendidit eam cum iuramento? quod debeat stare primo iuramento, & non ualeat uenditio.*
5 *Inimicitia capitalis & grauis ex uerbalibus iniurijs contrahitur.*

De iniurijs, & earum satisfactione compromitti potest.

VENIENS. Si is, cuius mandato stare iurauit, aliquid mihi præcipit contra iuramẽtum prius per me licite factum, illud seruare non teneor. Et primo quærela impetrantis. secundò prouisio ibi, uerum. ¶ Casus. quidã Venetus habuit uerba, cum quodam. M. propter q̃ cõtractæ fuerunt graues inimicitiæ. Modò quidam communes amici fecerunt in se compromitti in satisfactionẽ iniuriarum, & iuratum fuit stare eorum mandato: qui mandauerunt dicto Veneto, ut non intraret in curiam ducis, nisi cum generaliter populus ad curiam uocaretur, iste conquestus est Papæ dicens istud arbitriũ esse enorme, cum ipse esset consiliarius ducis, & iurasset officium, & quia erat aduocatus multorum. unde etiã tenebatur accedere pro causis eorum, adijciens, quòd si dicta credidisset, non compromisisset; & Papa mandat iuramentum non esse seruandum No. quòd Papa reducit iuramentum, & per consequens arbitramentum ad arbitrium boni uiri, licet laudum sit latum in ciuitate Venetiarum. ¶ No. recurrendum ad uerisimilem intentionẽ cõpromittentium. s. utriusque partis. Dicit Inn. quod iuramentum non extenditur nisi ad ea, de quibus fuit cogitatum, uel debuit meritò cogitari, Inn. nã ista sunt paria scire & scire debere. ff. si cer. pe. l. quod
1 te. Idem ait, q̃ † arbitrator, qui semel præcepit, nõ potest ulterius circa idem præcipere, Inn. q̃ est uerum, si præcipere sit terminos arbitramenti. i. arbitramentalis potestatis: secus, si sit quoddam præambulum. nã idem dico in arbitratore, quod in uero arbitro, & iudice, ut ff. de ar. l. qualem. §. fi. Tertiò no. quod dixi in summa-
2 rio. ¶ † Op. sententiæ arbitri debet stari, siue æqua, siue iniqua, ut l. diem. §. stari. ff. de arbi. & hoc propter regulam arbitrorum. so. hic fuit compromissum in arbitratores, id est tanquam in amicos communes & amicabiles compositores: secus, si in arbitros meros, Ber. ¶ Tu dic, q̃ tale laudum non poterat uenire in cõclusione alicuius libelli; & iõ non põt dici cõpromissũ tanq̃ in arbitros. hoc dictum est subtile & notabile. ¶ Op. scđo q non sit recurrendum ad intentionem, sed ad uerba, ut infra de prin. c. porrò. ff. de usufr. l. e. si alij. Nã sicut dicit Longobarda, cum homo sit animal naturalissimũ rõnale, credendũ est de ipso, q̃ dictat rõ naturalis. So. hæc intentio poterat iure & æquitatis rõnib⁹ cõprobari. In contrarijs secus. ¶ Opponitur, q̃ iurõ ultimo sit standum. ff. de iureiuran. duobus. § fin. So. ibi ultimum iurm uallabat primum, & erat ei expressè derogato-
3 rium, hic non. ¶ Et prædicta faciunt ad duas quæstiones. prima quæstio de aduocato, qui iuratus est duab⁹ ecclesijs, sed illæ inuicem litigabant, q̃ teneatur iuuare primam ecclesiam. facit ff. loc. in l. operis. hoc tenet
4 Io. An. in c. fi. s. de postu. ¶ † Secunda qõ est de muliere quæ iurauit non alienare rem dotalem, & postea uendidit eam cum iurõ, quòd debeat stare primo iurõ, & non ualeat uenditio, de hoc no. infra c. cum contingat. Tu dic, quòd aut iurauit alicui; & primo iuramento standum est, quia illi est ius quæsitũ; uel nulli iurauit,

sed

sed in genere; & quia tunc nulli alij est ius quæsitũ, statur secundo iuro tanq̃ potiori & certiori, quæ uerba
5 no. & adde ꝙ dicam. infra c. Quintauallis. † Vltimò no. ꝙ ex uerbalibus iniurijs contrahitur inimicitia capitalis & grauis sic. ff. de ar. l. licet. Item ꝙ de istis iniurijs, & earum satisfactione potest compromitti. Bal. doctor.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum qui transgreditur nulla ex causa, periurus est in prin. iniustum dicitur, etiam ordine non seruato, ibidem.*

Appellat siquis a sententia pro se lata iustè, pronuntiabitur bene iudicatum, ibid.

Laudum reduci ad arbitrium boni uiri qui perperam petit, incidit in pœnam compromissi, si in petitione succumbit.

2 *Sententia arbitramẽtalis, si pro parte sit reformata, et pro parte non, pœna peti potest.*

Difficultas excusat a faciendo, non a dando.

Offerre debitor tenetur, si est apposità dies, secus contra, & nu. 5.

3 *Aduocatus, qui promisit adiuuare ecclesiã, si ecclesia subtrahat ei salarium, non tenetur eam iuuare.*

4 *Promissor, quem remordet conscientia, an sit probabiliter excusatus.*

Conscientia quid, & an sit bona, demonstrat uel ratio, uel futurus euentus.

5 *Clausula hæc, pro posse, an tacitè sub intelligatur in quolibet iuramento.*

Requisitio exigitur in promissis etiam iuratis, & numero 2.

BREVI. Si iuratus ecclesiam defendere, requisitus sine iusta causa hoc recusat, periurus est, nec appellatio eum defendit. h. d. secunda pars ibi, respondemus. ¶ Casus. Aliquis iurauit defendere, ac seruare pro posse suo ecclesiam. ecclesia requirit eum, ipse appellat; dicit Papa, quod si eum difficultas non excusat, periurus est, & appellatio eum non defendit, nec excusat etiam interim. dicit Innocen. quòd, ubi quis non grauatur, non appellat. item quod appellatio non suspendit obedientiam, uel contractum. ergo à iustis præceptis non appellatur secundum Innocen. ab iniustis autem appellatur. & dicitur iniustum, etiam si non lædit, si ordo iuris non est seruatus: text. est ff. de minoribus, ait prætor. §. permittitur. qui text. non habet parem, si subtiliter intelligatur. Si quis appellat a sententia pro se iustè lata, iudex appellationis pronuntiabit bene iudicatum, friuola appellatione non obstante, casus est, unicus in iu. ff. de auro & argen. le. l. Titiæ amicæ: quia ubi cessat læsio, cessat remedium. ff. ad Velle. quamuis.
1 ¶ † Not. istud. c. ad quæstionem, quod ille, qui ꝑperã petit laudum reduci ad arbitrium boni uiri, incidit in pœnam compromissi, si in petitione succumbit, de iu. argumen. ff. de usu. tutor, & uide quod not. in auth. de iu. §. oportet, in gloss. fin. ¶ Sed quid si per iniuriam iudicis succumbit: dicit Bar. quod per doli exceptionẽ se tuetur, si conueniatur ad pœnam; & hoc si iudex pronuntiauit; quia probatum iniquum: secus, quia probatum æquum. ff. de uerb. obl. qui Romæ. §. fi. per Bar. Alij dicunt semper teneri ad pęnam: quia qȯ pęnę ex ordine proficiscitur, & fundatur ex ipsa uictoria, ar. ff. de rei uin. ex diuerso, & si post sñiam primam fertur condem natoria super pœna, nõ pôt appellari a sc̃da sñia, scilicet si appelletur ꝑ iniquitatẽ primæ: alias sic; ita intelligitur, ꝙ no. in illa gl. singulari. ff. ꝙ me. cau. si cũ
2 exceptione. §. hæc autem actio. ¶ † Quid, si sñia arbitramentalis est pro parte reformata, pro parte non? dico pœnam peti non posse: quia ille, qui petit sñiam reformari, vr̃ petere eatenus, quatenus uenit reformanda, nec tenetur aliàs diuidere, ꝙ complexum est. at iste libellus est reformatorius, ut dicit gl. no. ff. de uer. sig. illa uerba: Præterea per istam sententiam facta est nouatio, ar. ff. de iust. & iu. l. ius ciuile; unde pœna non vr̃ in esse. ff. de noua. l. aliam. ¶ Op. ꝙ difficultas non excusat ff. de uer. ob. continuus. §. illud. so. in faciendo excusat. ff. sed non in dando. ¶ Opp. ꝙ non sit necessaria requisitio, quia debitor tenetur offerre. So. uerum est, si est apposita dies: aliàs non tenetur offerre; ergo nõ est in mala fide, si non offert, cum non sit interpellatus; ꝙ est
3 no. facit. ff. ad Treb. l. mulier. §. si hęres. † Quæro, qdam aduocatus promisit adiuuare ecclesiã. sed ecclesia subtrahit ei salarium, utrum teneatur eam iuuare? rñ. nõ.
4 ¶ † Quæro, quid si hunc promissorem remordet cõscientia? rñ. si probabiliter, excusatus est quo ad Deũ, sed quo ad ecclesiam iudicantem. i. militantem nõ. nisi possit de conscientia sua docere; ita intelligas gl. Ber. C. de iu. l. rem non nouam. §. fi. & exitus causæ probabit merita conscientiæ, & demerita, ut ibi patet ualde notabiliter. nam non est melior tex. in iu. est. n. conscia secretum secretorum mentis humanæ, quam uel rõ demõstrat, uel futurus euentus. ff. de ne. ge. l. sed an ultro; circa finem, & ibi no. ¶ † Quæro, nunquid hæc clausula,
5 pro posse, tacite subintelligaẽ in
a quolibet iuro[a] nam in iuramẽto fidelitatis expressum est, quod tacite intelligitur in c. si quis miles. de feu. sine cul. non amittendo, super uerbo, potuerit, ubi dicit gl. notabile uerbum est istud. ¶ Item illud uerbum, si fuero requisitus similiter subintelligitur in quolibet obsequio promisso, ut in c. de noua for. fide. super uerbo, fuero requisitus, ubi gl. dicit istud uerbum non ponitur hic sine quare. Item pro confirmatione glo. hic positæ dic, ꝙ maxime in istis iura mentis est attendenda causa, qa debent uestiri uestimento impletionis causæ, ut in c. 1. §. sed nec est alia, aliàs incipit, Item si propter quod, quæ fuit prima causa beneficij amittendi, col. x. Bal.

a ¶ *Clausula pro posse, subintelligitur in omni promissione iurata secundum Bald. hic adde ad idem bonam gl. in c. quemadmodum. infra e. ti. de iureiu. in gl. dum allegat ex breui. et ss Idẽ uidemus in uasallo, qui iurat fidelitatem domino, quia subintelligitur uerbum, pro posse, iuxta text. in c. si quis miles, in ti de feud. sine cul. non amit. in uerbo, si potuerit, ubi gloss. dicit quod illud est notabile uerbum ad idem pro confirmatione adduco tex. cum glos. in ca. quæstioni, in uerbo pro posse, de app. ubi excommunicatus petens absolutionem, & qui promisit cum iuramento de stando mandatis ecclesiæ, intelligitur pro posse, & ibi no. solus. Bald.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps per se non potest componere de dãnis populi occasione guerra illata.*

Monetam certam seruare qui iurat si scit eam defraudatam, iuramentum non est seruandũ, in prin.

Populi consensus, uel assensus ubi requiritur, ubi magnus est populus, sufficit uocare decuriones ciuitatis uel prudentiores uiros nomine ciuitatis.

Rex qualis ergo populum sibi subditum esse debeat.

Interpretatio quid.

Obser-

2 *Obseruantiam iuramenti si certum sit fore illicitam, non est necessaria absolutio.*
Fori pœnitentialis, & iudicialis differentia.
Moneta reproba non potest expendi.
3 *Arma alterius sine illius licentia an portare possit quis.*
Signa quis alterius uti nequit.
Occupantis conditio melior in his, quæ sunt publicæ facultatis.
4 *Moneta multis modis dicitur falsata.*
Pondus monetæ legitimum quod.
In moneta tria requiruntur.
Bellum inferre an rex possit absq; consilio populi, uel senatus uer. & no. arg.
5 *Papa an possit dispensare super iuramento licito.*
Princeps quod solus potest, reputatur impossibile simpliciter.
Inferiores non possunt certissimè, quod dubium est posse principem.
6 *Imperator an possit remittere, si iurauit dare decem fisco.*
Ecclesiis quicquid debetur, debetur Papæ.
Papæ auctoritas in his, quæ pontificem tangunt, semper uidetur excepta.
7 *Filius an possit apponere in marmore uel ære nomē patris.*
8 *Aestimatio ueteris pecuniæ non debet in solutione attendi, sed noua.*
9 *Aestimatio pecuniæ an sit idem, quod ipsa pecunia, uel saltem adeò connexa, quòd uideatur unum & idem.*
10 *Pecuniæ æstimatio quæ debetur in annua obligatione, si mutetur æstimatio.*
Obligatio in annuis quando nascatur.
11 *Moneta qualis esse debeat.*
Vtilitas augetur propter dignitatem.
Moneta characterem sequi subditus tenentur, non subditi materiæ æstimationem.

QVANTO. Ille, qui iurat certā seruare monetam, si sciebat eā legitimo pondere defraudatā, pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitum, & idō non seruandum. Si uerò ignorabat, facit eam restaurari, & sm illam restaurationem iuramētum obseruat. secunda ibi, super quo. ¶ Casus Rex Aragonū pater primò fecit monetā bonā, secundò malam: successit rex filius, cuius consiliarii persuaserunt, ut filius iuraret obseruare monetam patris, quæ tñ circa mortē eius fuerat legitimo pondere defraudata. prōinde natum est dānū populi. unde rex filius petit relaxationem iuramenti: Papa dicit, ꝙ isti consiliarii non fuerunt consiliarii, sed deceptores: tñ, quantum ptinet ad supplicationem, dicit Papa, ꝙ si rex credat monetā esse bonam, & legalē, interpretandum est iuramentū, non perimendū, & idō mandat monetam defraudatā instaurari sub eodē nomine patris, & illam expendi; quia iuramentum in defunctum debet iuris rōnibus limitari, & sane & ciuiliter intelligi. Si uerò sciebat monetam adulterinā quoad pondus, tale iurm non debet interpretari. sed eradicari, & agi pęnitentia de temeritate, quodq; debet propter conscientiā confiteri, & pęnitētiam agere. ¶ Ibi, deceptores, & per hoc priuañ. de consilio. ¶ Ibi, cōsensu populi, not. ꝙ ubi constitutio regis
1 tangit populū, debet requiri cōsensus populi. ¶ † Et sic est ar. ꝙ princeps p se non pōt cōponere de damnis populi occasione guerræ illatæ ª de hoc in summa Host. de pœnis. §, si. uer. pone, ꝙ guerra. Dic, ꝙ assensum populi tenetur reqrere; ut exploret uoluntatem populi. sed non tenetur eam sequi, si sibi non uidet, ar. ff. ad. l. Ro. de iac. l. deprecatio. ff. de pac. l. legitimè, & quia populus regis est ualde magnus & innumerabilis, uocabit quosdā principaliores decuriones ciuitatū, cū quibus deliberet, ar. in aut. de desen. ciui. §. interim: uel eliget uiros prudentiores, qui noīe ciuitatum intersint, ar. ff. quod cuiusq; uni. no. l. nulli. C. de nauicula. seu naucleris. l. cum nauarchorum, li. xi. ¶ Ibi, graue scandalum, not. ꝙ malus rex tyrannus sit, qui non timet scandalum populi, nec Deum habet præ oculis. Ibi, cupiens, s. ex conscientia, quæ est reuocatio erroris. Ibi, necessitate populi, no. ꝙ rex debet satisfacere necessitati populi. Ibi, interpretatio, nihil aliud est interpretatio, quam iudicium intellectus ex mixta rōne scripturæ, & rōnis pro
2 ueniens. ¶ † Ibi, Institutum. ex hoc no. ꝙ ubi est certum obseruantiam iuramenti fore illicitam, non est necessaria absolutio. xxxi. q. iiii. in malis ꝑmissis, & c. si aliqd & . s. eo. cū quidā. §. illi uerò. ¶ Et no. ꝙ regula fori pœnitentialis est, ꝙ non pdest nisi pœnitenti. Contra, regula fori iudicialis est, ꝙ confitenti nocet, neganti aūt prodest. Et est rō drīæ, quia pœnitentialis forus iudicialem indaginē abhorret, ut no. Inno. in c. nouit. s. de iu. ¶ Ibi, Licitum. s. ex animo, seu intellectu iurantis. ¶ Ibi, Reprobata. i. cassata, unde deinde non pōt expendi, ut ff. de pig. ac. l. eleganter. §. qui reprobos, & talis debet incidi cum forfice. ¶ Ibi, sub noīe. i. inserto noīe patris, & filii; & sic gl. nō est necessaria uerbi gratia, dicit subscriptio, hæc est moneta. V. filii regis Aragonū, & erit ibi facies regis, q eam primò cudit: quia memoriæ cā ibi apponitur, non animo fabricandi falsum; uel dic sub noīe appellatiuo, uerbi grā, dicit subscriptio, moneta regis Aragonum; & hoc ideo dicit Papa, quia talis fuit
3 forma iuramenti. ¶ † Quæritur hic, utrum unus miles possit portare arma alterius sine illius lnīa? gl. dicit hic ꝙ sic: quia unusquisq; pōt sibi depingere arma, multo fortius unus pōt portare cimerium alterius? intellige, nisi hoc faceret dolo malo, uel circūuentione alterius. ff. de dona. hoc iure, circa finem. ¶ Idē in signis, quæ fiunt in ballis mercatorū: quia illa tendunt in pręiudiciū alterius. idē in signis tabellionū, cū ibi posset esse fraus ex eo, ꝙ in talibus fit cōparatio signi ad signum. Et in istis, quæ sunt publicæ facultatis, melior est cōditio occupantis uel ex consuetudine, aut ex priuilegio ius habentis, saluo ꝙ arma principis nullus pōt portare sine priuilegio speciali, ut. l. ne quis uela regia. C. ut nemo
4 priuatus titulos. l. i. ¶ † Ibi, falsata, not. ꝙ moneta falsata est multis modis, uidelicet omnibus qbus dicitur moneta adulterina, ut ecce si cuditur à priuatis personis, uel clam in ædibus, aut in agris priuatis. Item si fraudata legitimo pondere. Est aūt legitimū pondus cōmensuratio ualoris, pro quo expēditur, & ad id, quod expenditur; ita quod neq; qs fallat, neq; fallatur, ut. l. fi. C. de pōde. auri. idem, si est ibi falsa moneta. i. alchimiata, uel cōtaminata. ff. de sol. l. si cum aurū. & dicit Ber. ꝙ in moneta requirunt tria. s. quantitas, materia, & publica forma. Et pone, ꝙ requiritur quātitas. s. ad iustitiam: materia. s. ad substantiā. & forma publica. s. ad auctoritatem & efficientiam, ut. ff. de contrahen. emp. l. i. item mala moneta dr̄ illa, de qua populus meritò nō cōtentatur. nam moneta debet cōtinere non solū publicā auctoritatem,

ª ¶ *Vide omninò, quæ eleganter scribit do. Iaco. post doct. ibi per eum relatos in l. unia. C. de in ius uo. & ultra allegata per ipsum & alios doctor. ibi uide, & adde omninò quod decidit nouiter Paris de Puteo i tractatu suo de syndicatu in materia tortura. in uersi. pone quod aliquis, & bene no.*

tatem, sed et publicam utilitatē uniuersorum: debet cudi non ad utilitatem solius principis, uel regis, text. est hic fin. Et no. ar. ꝙ rex non pōt mouere, guerram sine consilio populi, uel senatus eius. senatus autem est cōsilium regis, in quo sunt multi sapientissimi uiri. ¶ Itē decipere aliquem nō cōuenit bono uiro ēt in modicis rebus. ff. de re. iu. semp in conuentionibus, ubi glo. solēnis. ¶ Ibi, Te remordet, sic & debet remordere. ¶ Ibi, & satisfactione, no. cōscientiā non purgari, nisi fiat satisfactio operis. ¶ Quero, quot modis moneta falsatur, & quæ pœna imponitur falsatori? dic ut in glo. & tene menti. Quæro, an sint aliqua specialia in falsa moneta? rñ. sic, quia tria, Bern. ¶ † Quæro, an Papa possit dispensare super iuramento licito? dic breuiter ꝙ sic in melius cōmutando, ut no. Inno. s. c. debitores. Item absoluen. claue tñ discretionis præcedente, ut eleganter ait hic Ber. quod uerbū tene fixum menti. ¶ Nā ꝙ dr̄, ꝙ Papa oīa pōt, debet intelligi claue discretionis non exorbitāte à diuinis regulis, & naturalibus pceptis. Quia in isto articulo iuri glo. dicit multa uerba: sed ꝓ conclusione tene ꝙ dixi, & scias, quòd ubicunq; est dubium de potentia Papæ, ibi est certissimum de impotentia inferiorū, ar. ff. de leg. j. apud. §. fi. nam quod solus princeps pōt reputatur simpliciter impossibile, ut no. ff. de uer. ob. l. continuus. §. si ab eo. ¶ † Pone, iuraui dare decem fisco, an Imperator pōt remittere? rñ. cū possit remittere sortem, pōt remittere iuramentum. infra. c. ueritatis. idē in Papa, si quid debetur ecclesijs: quia quicquid debet ecclesijs debetur Papę, ar. ff. ad muni. l. fi. in prin. ff. de pu. l. fi. §. si quis ꝓcessus. C. de quadri. præscri. l. j. ¶ Itē prorogare terminū, quia maior est oī habente liberā. ff. de uer. obli. qui Romæ. §. Callimachus. C. de ꝓci. impera offer. l. rescripta. Itē auctoritas Papæ in his, quæ pontificem tangunt, semper uidetur excepta, ut infrā. c. uenientes, & no. s. c. tua neq; quia neq; contractus, neq; statuta, neq; testamenta ligare possunt summū pontificem, facit de reli. do. quia contingit, in cle. ¶ † Quæro, an filius possit apponere in marmore, uel ære nomen patris? rñ. uř quod nō, quia pater mortuus est; dic ut in glo. Et no. ꝙ in instrumentis si apponitur nomen patris mortui, siquidē solius, instrumentū esset falsum. Si uero patris & filii, subintelligitur quondam, ut interpretatio cōsonet ueritati, ut no. in l. eius, qui in ꝓuinciā, in princ. ff. si cert. peta. ¶ † Extra quæro, Titius ꝓmiserat mihi mille libras imperiū solluendas in grossis argenti, & tpe cōtractus grossus ualebat. xxiiii. imperia. postea princeps statuit, ꝙ non ualeret nisi. xviii. dicit Titius, ergo uolo soluere grossum ad æstimationē ueterem. ego dico, ꝙ non debet attendi uetus æstimatio, sed noua? rñ. grossi non sunt in obligatione, sed imperialis, sicut res æstimata non est in obl. sed ipsa æstimatio, ut. C. de iure do. l. si inter, ad hoc. ff. de so. l. si qs stipulatus fuerit. x. in melle. soluat ergo Titius uel tm̄ in grosso, quod ualeat tm̄ de imperiali, uel aliā monetam. Quid ē cōtrā? rñ. sp imperiales cōsidero: qa sunt in obligatione ipsi imperiales, & in quacūq; pecunia soluant, nō interest creditoris, ut. ff. de so. l. Pau. & no. de do. si qs argentū, in prin. ff. de au. & ar. le. l. i. & l. Titiæ amicæ. & hæc uera sunt, nisi præcesserit mora. Nā illa facit uenire periculū ad debitorē, si debitor est in mora soluendi, & ad creditorem, si creditor est in mora recipiendi. ff. si cer. pe. l. quod te. ff. so. ma. l. si mora. ¶ † Quæro, nunquid æstimatio pecuniæ sit idem, quod ipsa pecunia, uel saltē adeò cōnexa, quod uideat unū & idē? nā in pecunia uř hoc speciale, quod æstimatio dicatur bonitas intrinseca, ar. ff. de fideiu. l. si ita fideiussorem accepero. nā & si diceret bonitas extrinseca, tñ correlatiuè se hēt. ¶ In cōtrariū determinat gl. ff. si cer. pe. l. cum quid. nā æstimatio facto hominis augetur & minuitur, salua rei substantia. ergo est accidens præter naturā. illa aūt est qualitas intrinseca, quæ prouenit facto naturæ. quapropter cōcludit, ꝙ æstimatio monetæ nō est moneta, sed interesse ad hoc tñ interesse, quia est bonū. & legitimū, hētur respectus, ut no. ff. de in li. iur. l. numus, præsertim qa est interesse publicū, & cōe .i. totius populi, ut hic. ¶ † Quæro, quid in annua obligatione? uerbi gr̄a, legauit testator mihi decē lib. Pisanorū quolibet anno pcipi: ꝓ primo anno pcipi in ueteribus Pisanis. post ea mutat moneta in nouis. Quærit quid iuris? So. dicendū est, quod q̄tū ad obligationē nascēdā ispicit pncipiū cuiuslibet anni, sed q̄tū ad obligationē īgne formandā inspicit primū principiū: qa una est obligatio ꝓ oī tpe, ut. ff. de uer. ob. l. Stichum. §. stipulatio, & semel cedit dies ꝓ oī tpe, & iō retrorsum se refert: fallit in usufructu annuo. nā nō cedit dies simul, sed in principio cuiuslibet anni: qa posset usufructuarius interim mori, nec transmitteret ad hæredē, ut. ff. qñ di. le. ce. l. i. in fi. idē in alimentis dico, & oī re nō trāsibili, & iō si annua q̄titas ꝓmittitur in dotē, idem est, quod in legato. uerūtñ semper solutio ad originem se refert: quia inde sumit uniformē & inuariabilē, & certam formā. hæc colligunt ex disputatione But. in qōne ueterum Pisanorum, & sunt subtilia, & bñ notanda.
11 ¶ † Vlt. no. quod moneta debet esse talis & tam iusta, ꝙ hēat expeditum cursum ubiq; locorū pp sui iustitiam & bonitatē, ut. ff. de eo, quod cer. lo. l. iō in arbitriū, ubi est tex. no. ¶ Adde, dicit Inno. ꝙ pp expensas fabrorum & characterē regis aliquātulū addi pōt ultra q̄ ualeat materia, et hoc rōne expeñ. & impressi characteris: qa publicæ auctoritatis interpositio pmisi aliquod meret, & titulus reg. sicut honoris est, ita sit & cōmodi. nā augetur utilitas pp dignitatē. ff. de cond. & demon. l. falsa. §. i. ff. de iud. l. si longius. §. fi. quod. aūt dicit de charactere intellige inter eos, q hñt sequi illū characterē: quia sunt subditi, uel sequuntur illū forum rōne contractus. Sed si ille character non obligat eos, non tenetur recipere illam monetam nisi sm̄ qualitatē materiæ: qa materia cōis est oibus: auctoritas aūt non est cōis nisi illis, q sub illo imperio sunt. unde si moneta Tartarica expenditur apud nos, considerabit sola æstimatio materiæ, quæ sicut materia cōis est, arg. ff. de accu. l. cos accusare. §. omnibus. & si sit moneta commixta ex argento & ære, utrūq; considerabitur de per se, ar. ff. de acqui. re. do. l. lacus, & stagnum. §. i. ff. de leg. iii. l. quæsitum. §. illud. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi deferre debent iudices etiam qui iurant intra certum terminum exequi sententias, in prin.*
Appellatio an & quando suspendat prumunitatum.
Statum suum qui non mutat appellat. one pendente, uel tempore appellandi non transacto, & nu. 2.
2 *Absentes per formam statutorum cōdemnātur ad mortem, tamen si nesciant se condemnatos, eorū testamenta ualent, & etiam habent hæredem ab intestato.*
Statuta & consuetudines } *qui iurauit obseruare ciuitatis, honesta, & rationabilia tenetur obseruare.*
Dilationi sex mensium, quæ dantur iudicatis à iure communi, derogari

derogari potest per statutum ciuitatis.

Executionem sententiæ possunt facere, iurisdictionem qui habent per statuta ciuitatis.

3 *Executionem reuocare debet ille, qui eam fecit indebitè, & non alius nisi de mandato superioris.*

Executio indebitè & præpostere facta debet reuocari.

4 *Ciuitas Tudertina quanquam de consuetudine eligat sibi cōsules & iudices, tamen est de temporali iurisdōne ecclesiæ, & nihil potest statuere in præiudicium Papæ.*

Confirmare contra se non intelligitur princeps generaliter cōfirmando.

5 *Appellaus ut non possit nisi intra eandem diem, si statutum dicat quomodo debeat intelligi.*

Ius cōe, quod ad supremam potestatem pertinet, semper uidetur exceptum.

6 *Pactum, ne appelletur, s. in causa ciuili, quare ualeat.*

7 *Quod statutum seruetur expresse & precise, cautela aliqua an possit adhiberi.*

Superior non dicitur aspernari: si partes inuicem componunt.

8 *Tudertini si faciant statutum, quod quicunque appellauerit ad aliam curiam, quam ad curiam Tudertinam, & succubuerit, soluat mille in commune Tudertino, an sit ualidum.*

Statutum non ualet, per quod quis timidior redditur ad appellandum.

9 *Papa si ex priuilegio concessit Tudertinis, quod apud eos sit prima appellatio, an poterunt eam tollere per statutum ipsorum.*

10 *Delegatus Papæ si confirmauit sententiam, an exequetur eā intra 28. dies secundum formam statuti, an intra quadrimestre tempus secundum formam iuris communis.*

Tempus solutionis est pars sententiæ.

VENIENTES. Iudices, qui iurant intra certum tps exequi sñias, hoc nō obstāte appellationibus ab eis interiectis deferre tenent. h. d. Et diuiditur in quatuor partes. In prima parte repræhensio consulū. in scda ibi, uerum, ipsorum executio. in tertia ibi, qa uerò, excusationis reprobatio, & gñale mandatum. in quarta ibi, cum ergo, mādatū spāle, & comminatio nō parentis. ¶ Casus. quidā ciuis Tudertin⁹ noie Simō fuit cōuētus ab aduersario suo corā ptāte & corā cōsulib⁹ ciuitatis Tuderti, q cōsules cōdēnauerunt dictū Simonē: iste Simō appellauit ad Papā. cōsules appellatione pēdēte fecerunt executionē sñiæ, & expoliarūt dictū appellātē possessione rei sñiatæ. de hoc exposita fuit quærimonia Papæ. Papa acriter redarguit eos, q nō detulerūt appellationi, imò innouauerūt, ipsi se excusāt p eo sup mutuis & plagiarijs iurāt obseruare consuetudine ciuitatis, & iudicata exeq intra 28. dies. uñ saluo iuro nō pñt appellationi deferre. Quid dicit, q ista non est bona executio, quia & iudex iurauit iudicare fm leges i. fm ius cōe, uel municipale. Et tñ tenet appellationi deferre. Item iurm non dicit, q non teneantur e contra appellationi deferre. Quid. n. si iudicarēt cōtra cōsuetudinē? in iuro semp intelligit excepto iussu supioris, & iō cōcludit, q innouata tollātur, & statim restituatur possessio appellanti p ipsos cōsules: alioqn compellentur ad illud. ¶ Ibi, Suspensas, no q appellatio suspēdit pnūtiatū; q est uerū quātū facit
1 ad executionē, ut ff. de admi. tu. l. chirographis. §. j. ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit: sed quantū ad iuris executionem rescindit interim. uñ appellans nō est infamis interim. ff. de insa. l. furti. §. j. nec desinit esse ciuis Romanus, unde potest interim facere testm, ut ff. de iniu. te. l. si quis filio. §. hi autem oēs. Quam appellationem pñt damnati ad mortē interponere p pcuratorē, licet non prosit fm Ia. de Are. ibidē allegātē l. j. ff. an p aliū cā appellationis, & facit ff. de appe. l. non tm. Et si dicatur, qūo pōt testari, cum sit incertus de statu suo? rñ. imò sunt certi inspecto statu præsenti. uñ licet sint incerti de statu futuro, de hoc non curamus, ut d. §. hi aūt, uer. sunt. n. & hęc uera sunt, siue iudex, à quo, detulerit, appellationi, siue nō. nā ex quo lex desert, appellatio extinguit pronuntiatum; tex. est ibi singu. Verò si non est appellatū, sed sumus infra tps appellandi, non est adhuc pronuntiatione rescissum: tñ est in suspē so; & iō ualet eius testm, & bona transeunt ad hæredes
2 Gl. est unica in iur. ff. de accu. l. ex iudiciorū. † Et hoc est ualde no. nam p formā statutorū absentes cōdēnāt ad mortē: tñ si nesciāt se cōdēnatos, eorū testamēta ualēt; & ēt hñt hæredem ab intestato; qa ignorās semp ē infra tps appellandi, ut no. C. de ap. auť. hodie, & adhuc postq incœpit scire, hēt dies. x. ut l. j. §. biduū. ff. qñ appel. sit, & C. qūo & qñ iud. l. Labeo, & psumit ignorantia in absente, ut l. j. in f. ff. de decre. ab or. fa. & si fieret statutum, q tales abñtes non possent appellare ad superiorē, non ualeret istud statutum, qa supior pōt deferre appellationi, cum inferior noluit deferre; casus est singularis nostri capituli ibi, post sñiam. s. diffinitiuam, q ppr e dr sñia, ut no. in l. j. §. q in sñijs. ff. qñ ap. sit, ubi gl. sin. idē & añ sñiam. Vnde nō ualet statutū eorū, ne possit appellari ad aliū iudicē, q ad iudicē eorū municipalē ēt añ sñiam: quia eadem supioritas infringeretur; q est impossibile. Ibi, Sacro, no. q ciues iurant seruare statuta, & consuetudines ciuitatis: tñ istud iuim dēt semp itelligi. s. de honestis, iustis, rōnabilib⁹, & possibilib⁹, uel saltem de tolerabilib⁹, ut s. c. ueniēs, & nota. de regu. iur. l. non vř. §. qui iussu. ¶ Ibi Intra 28. dies, no. q p statutū ciuitatis pōt derogari dilatiōi quatuor mēsiū, q daē iudicatis à iure cōi. ¶ Ibi, Ius supioris, no. q in appellationib⁹ consistit ius supioritatis, & adde q no. s. qa nos. ¶ Ibi, Inducēs no. q q hñt iurisdi. p statuta ciuitatis, pñt facere executionē sñiæ, ut cōsules ciuitatum, uel cōsules mercatorum, sed incorporali, executio fit mixti imperij. qđ est ualde no. ¶ † Ibi, Restituatus, no. q ille dēt reuocare executionē, q eā fecit inde-
3 bite a & non alius, nisi de mādato supioris, facit. ff. si mulier uē. no. l. j. §. j. ibi dēt. n. prætor & c. ubi est tex. fin. & est bona gl. i l. minore, in prin. ff. de euict. ¶ Item not. hic expressum, q executio indebitè & præpostere facta p iudicē dēt reuocari, nō expectata diffinitiua sñia, ut in c. non solū, de app. li. 6.
4 ¶ † Vltimo no. quòd ciuitas Tudertina, quanquam de consuetudine eligat sibi consules, & iudices, tamen est de temporali iurisdictione ecclesiæ, & nihil potest statuere in præiudicium Papæ, & omnia eorum statuta, quæ uergunt in derogationem ecclesiæ, sunt cassa & irrita ipso iure, quicquid olim Tudertini dixerunt: omnia tñ uoce mutarunt, & cesserūt uictricibus armis, & potius fuerunt martyres, q cōfessores. ¶ Opp. q ciuitas Tudertina est ecclesiæ; ergo eorū nulla cōsuetudo ualet absque confirmatione Papæ. So. Papa noluit hanc rationem prætendere, sed mitius agere cum Tudertinis, & transitoriè procedere in his, quæ non lædebant iurisdi. ecclesiæ. ¶ Cæterum de

a ¶ *Vide omninò, quæ ad propositum scribit d. Ia. in l. si pacto quo pœnam, in v. no. C. de pact. & ultra tū adde omnino scripta plenius per d. Fe. s. c. qualiter, & quādo, de accusa.*

de rigore iuris nil possunt statuere, nisi Papa cófirmet, uel magistratus ecclesiæ, in auť. de defe.ciui.§.interim, & l.oés populi.ff.de iust.& iu.per Ry.& Cy. Sed qd si princeps confirmauit gñaliter omnia statuta Tudertinorum, an vř confirmasse hæc statuta? rñdeť, non, quia non intelligit princeps confirmare cõtra se.ff.de re iu.
5 l.j.ff.de pec.le.l.si pecuniæ.§.sicut.¶ †Sed quid, si statutum dicit, ꝙ non possit appellari, nisi infra eãdẽ diem. respondeo, istud statutum non intelligitur, nisi appelletur ad principem; quia ius cóe, ꝙ ad supremã ptãtẽ ptinet, semper vř exceptum, ut no.s.c.ad nostrã; & ideò poterit ad principem appellari intra dies.x.sed ad iudicem appellationis illius terræ non poterit appellari, nisi prout statutum dictat.de huiusmodi iudicibus appel
6 lationum alicuius terræ no.Accur. ¶ † Sed quare ualet pactum, ne appelletur.s.in cã ciuili? Nam in cã capitali non ualet statutum.ff.de app.l.non tñ? rñ quia de pacto cognoscit iudex, ad quem, unde sua iurisdõ non tã
7 gitur ẽm Inn.¶ †Sed nunquid pót adhiberi aliqua cautela, quod istud statutum seruetur expresè & præcisè? & vř ꝙ sic, uidelicet quia omnes ciues promittant, & iurent statuta seruare, prout iacent, & renuntiẽt appellationibus interpositis & interponendis in quacunque alia forma præterquam in forma statuti, ut C. de temp.app.l.fi. Nam per pactum potest renũtiari appellationi & causæ, & sopito principali de necessitate sopitur instantia appellationis, ar.ff.de suspe.tu.l.post finitum; & sic ꝑ statutum uallatum pacto põt fieri plus, q̃ per statutum simpliciter. & si dicitur istud pactũ sit in fraudem superioris, respondetur, superior non dicitur aspernari, si partes inuicem cõponunt, ut ff.de no.ope.nun l.j.§.& post operis.nam possunt compromittere in arbitrum, & per hoc remouent appellationem ut ff.de ar.l.diem.§.stari, nec propterea dicitur derogari superiori: ergo à simili ita dicendum est in proposito, ad hoc.C.de pac.l.postquam liti.C. de fide instru.l.
8 iij.ff.de pac.l.tale pactum.§.qui prouocauit.¶ †Sed pone, quòd Tudertini faciunt statutum, ꝙ qcũque appellauerit ad aliam curiam, q̃ ad curiam Tudertinam, & succubuerit, soluat mille in commune Tudertino. Respondeo, istud statutum non ualet, quin ad Papam possit appellari impunè, nam quia appellantes efficiuntur timidiores metu pœnæ uidetur factum in derogatione ecclesiasticæ libertatis.ff.ad l.Fal.l. Seius & Augerius. ff.quarum re.act.non datur.l.j.§.onerandæ, & ꝙ ibi ꝑ
9 Bar.¶ † Sed pone, ꝙ Papa ex priuilegio cõcessit Tudertinis, ꝙ apud eos sit prima appellatio, utrum eã poterunt tollere per statutum ipsorum? rñdetur ꝙ sic, ut ff. de app.re.l.fi.& tunc prima appellatio occultatur, & si ad Papam appellatur, erit tanquam appellatio secũda, quam si Papa committat, non poterit tertiò appellari
10 a sententia iudicis delegati.¶ †Sed ecce, quòd delegatus Papæ confirmauit sententiam, nunquid exequitur eam infra 28.dies secundum formam statuti, an intra quadrimestre tempus secũdum formam iuris communis? qõ stat in hoc, ex qua snia oritur actio in factũ: uel dic quòd intra tempus statuti; quia tempus solutionis est pars sententiæ, ut ff.de eden.l.j.§.editiones; sed si sententia fuit in omnibus confirmata, ergo & in parte. ff.de le.ij.l.talis scriptura. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Repetere qui non potest propter iuramentum, ei subuenitur per officium iudicis, in prin.*
Processus sine libello, & sine lit.cont an ualeat.
2 *Vsuræ possunt repeti coram iudice ecclesiastico, & et seculari, cum constat, quòd contractus sit usurarius.*
3 *Vsuræ non possunt repeti etiam per iuramentum.*
4 *Testamentum usurarij super restitutione usurarum est ualidum.*
Testium citationis generalis, casus.
Probare, uerbum intelligitur plenè, & nu.5.
Quæstionem mouere, quid significet.
5 *Procedi ad compellendum an debeat super generali inquisitione.*
Inquisitio fit ad commodum publicum, nisi in quibusdam casibus, & quibus.
6 *Repetendi usuras an uideatur data licentia per testamentum.*
Absolui quis potest à uinculo iuramenti in ultima uoluntate.
7 *Legatum factum creditori sub conditione, si probauit, an sit ualidum.*
Ordo iudiciarius non est necessarius in cã restitutionis usurarum, & ubicunque quid relinquitur pro anima.
De usurarij testamento de restitutione usurarũ, & eius hæresis compulsione & negligentia.
In summarijs causis compulsio ad quid dandum, uel faciendũ habetur pro condemnatione.
Iuramentum potest in ultima uoluntate a patre filijs remitti.
8 *Testator si mandauit restitui usuras omnibus probantibus se soluisse, utrum possit agi actione ex testamento.*
In perplexis non sequimur regulas iuris.
Legatarius non transmittit ad hæredes deficiente conditione personali, ut si probabit, secus in impersonali.
Verba personalia aptant personale ius, impersonalia reale.
Iuramentum a parte sponte remissum liberat iurantem.
9 *Iurans non denuntiare & denuntiat, & est periurus an ex officio iudicis fiat ei restitutio usurarum.*
Periurus non amittit officium suum.
10 *Procedi potest in omnibus iuribus fiscalibus per meram inquisitionem.*
Transitoria sunt omnia in a'ium, nisi rõ impediat.
11 *Constitutio episcopi disponens, quòd nullus usurarius audeat recipere iuramenta, an teneat.*
Per constitutionem fieri potest, quod per iurisdictionem.
Sententia hominis licet debeat ante liquidari, secus non in sententia legis.
12 *Pupillus, qui iurauit cum authoritate tutoris soluere usuras an indigeat relaxatione huiusmodi iuramenti.*
13 *Statutum ciuitatis an possit dicta iuramenta præstita usurarijs ipso iure annihilare.*
Prohibere, uel } *quid possumus uel persona uel res de medio*
Vetare } *subtrahendo.*
14 *Socij duo si erant, & unus exercebat fœnus & communicabat alteri, postea fecit cautionem, an ille alter teneatur cõferre in restitutione usurarum.*

D nřam, el.ij. Per officiũ iudicis subuenit illi, q ꝑp iurm repetere non pòt usuras.h.d. Scđa ibi, mandamus. Casus. Quidã ciues Pisani.I.& G.cuidam usurario nomine.P.multas persoluerunt usuras iuramento interposito, quod nec per se, nec ꝑ alium ꝑdictas usuras repeterent, nec sup his corã iudice ecclesiastico, uel seculari vllam mouerent quæstionem demum decessit iste usurarius condito testõ, ĩ quo mãdauit usuras restitui omnibus, qui probarent se eas soluisse: modo isti I.& G.non audent repetere usuras ꝑpter iuramentum, quod præstiterunt. Quærit, qualiter

ter sit procedendum? Papa mandat sub pœna excõicationis publice in ecclesia ꝓponi, ut qui sup his nouerunt ueritaté, ueniant ad testimoniũ ꝓferen. & si ꝑ dicta testium, uel alio modo de solutione usurarũ constiterit, hæredes usurarij cogantur ad restitutioné ipsarum.
1 ¶ † No. processum sine libello, & sine li.cõ. ualere. & est ratio, quia ꝓceditur ꝑ inquisitionem, uel denuntiationé, in quo ꝓcessu nõ est necesse libellum offerri, uel lit.conte.tex.est hic no.cũ glo.sua. Item fauore aiæ. Item odio usurarũ, Ber.ff.de annu.le.l.j.ff.de pet.hær. l.hæreditas.
2 ¶ † No. secundò, ꝙ usuræ possunt repeti coram iudice ecclesiastico, & ét seculari, cũ constat, ꝙ contractus sit usurarius, ᵃ facit quod no. Inno. intra depo.c. grauis, & Bar.so.ma.d.l.Titia. sed si cõtractus negaretur usurarius, iste articulus est ecclesiasticus, non secularis, ut not.xi.q i. in summa, & in c. dispendiosam, de iudi. in cle.

a ¶ *Vide omninò Panor. in c. cum sit generale, de fo. compet. & uide Pau. de Cast. consi. cccxxxiij. inci. missa petitione prædia. Cal. cons. xij. posit sub ti. d fo cõpe.*

3 ¶ † No. ꝙ usuræ nõ possunt remitti, ét per iurm, quia ꝓsumitur, ꝙ sint remissæ in fraudem canonũ, ut hic, si sunt remissæ in eodé contractu, ar.C.ad Vel.l. si mulier. sed si constaret, ꝙ debitor donare uoluit creditori bona gratia, & hoc liquidò ꝓbetur, bñ ualet donatio ex interuallo facta, ut no.ff.si cer.pe.l.rogasti.§.si tibi. illa glo. non stat in hoc, qa captiosam liberalitatem interpretatio prudentum fregit.ff.de transf.cum Aquiliana; quod dic, ut in c. peccatũ, de re.iu.li.vi.
4 ¶ † No. quòd ualet testm usurarij super restõne usurarum: sed dicet aliquis, iste est usurarius manifestus. rñ. nõ est uerum, qa iste nihil confitetur, nisi quatenus ꝓbetur; unde iõ nõ est manifestus, quia sub iudice lis est. No. testes citari gñaliter sine specificatione ꝑsonarũ. Item not. quòd in ista citatione testiũ non est necesse, ꝙ citentur hæredes usurarii, quia incertis personis nihil obiicere possent.¶ Itẽ no. ꝙ uerbũ, si ꝓbabitur, intelligitur plenè, ut hic in uerbo, constiterit.¶ Quæro, qd est dictum, nõ mouere q̃stionem? rñ. ut no.ff.ad Tre.l. Lucius.§.tres hæredes.
5 ¶ † No. ex rece. super generali inquisitione ꝓcedi ad cõpellendũ no. hic fieri ciuilem inquisitioné ꝑp salutem animæ, & odio usurarũ, & est speciale, nam ad priuatũ cõmodũ regulariter ꝑ inquisitioné non est ꝓcedendũ ẽm Inno. quod est no. quia inqsitio est publicæ solicitudinis cura non seruata instantia. C. de custo. reo.l.i. fallit, si priuatũ cõmodum uenit incidenter, unde fur mittitur ex inquisitione ad furcam, & cogitur ad rest. furti, ut.ff.de furtis.l.interdũ.§.qui furem, licét gl. C. qñ ciuilis act. in rubrica, dicat, ꝙ ibi fuit processum de facto, non de iu.¶ Item no. ꝙ illa conditio si ꝓbabiẽ, uerificabitur, si hoc cõstet ꝑ inquisitioné.
6 ¶ † Item not. ꝙ per istud testamentum nõ uideẽ data lnia repetendi usuras: aliás nõ esset in inquisitione, sed in ordinario. i. in actione ex testaméto. Dic. ꝙ si usuræ repetanẽ actione ex testamento, nõ officit iuramentũ: secus, si condictione ex canone: sed Ber. dicit, ꝙ agitur ex noua causa superueniente, ꝑ quã iusiuran. tacitè est remissum. Et sic no. ꝙ in ultima uoluntate põt quis absolui à uinculo iuramenti.
7 ¶ † Item no. ualere legatũ factũ creditori sub conditione, si ꝓbauit. non ob.ff.de regu.iur.l. si creditori: quia ibi debitũ erat liquidum, hic nõ, & hæc est no. limitatio illius.l. sed Inno. dicit, ꝙ præceptum factũ hæredi de restituendis usuris nõ est legatum, & hoc potest persuaderi tribus rationibus. prima, quia nõ affert lucrũ.ff.man.si hẽditatem. secunda, qa non est liberalitas, nec donatio, sed necessitas, ar.ff.de hære.inst.l.si seruo fideicõmissario.§.i. tertia, quia q legat creditũ creditori, similis est illi, qui legat legatario rem legatarii: qa creditum creditoris est ꝓpriũ: non erit ergo legatũ, sed quoddã mandatum hæredi post morté collatum, ut.ff. man.si uerò nõ remunerandi.§.fi. ex quo cõpetit offm iudicis, ut.ff.de an.leg.l. Quintus.§.i.¶ Ego cum Ber. teneo, quia expedit legatario hẽre plura remedia, & hoc fauore aiæ. & si deficeret actio ẽm Inno. non deficit inquisitio; & qñ relinquiẽ ꝓ restitutione usurarum, non est necessarius libellus, nec ordo iudiciarius, ét si nemo adiit hæreditaté; tñ hoc legatũ debetur à die mortis; & idem, ubicunq; relinquiẽ pro aĩa, ut in auf. de ecclesiasticis titulis.§.si quis, in uerbo, à die mortis, ubi est casus sin.¶ Item non tenet testm usurarii ut testm, tenet tñ ut mandatũ de restituendis usuris factum inter uiuos futuro hæredi: quod tñ posset faciens reuocare expressè.ff.de lega.ii.cum pater.§.Mæuio. No. ꝙ licet hæres sit negligens in restõne usurarũ; tñ non pdit hæreditatem, imò adhuc cõdẽnatur tanq̃ hæres.ff.de leg.i.l. seruus plurium.§.si quis ante. Itẽ no. ex cã usurarum defuncti hæredẽ teneri.¶ Itẽ no. inquiri contra hæredem. Itẽ no. si filius, ergo hæres naturali ꝑsumptione. dic, ut dixi.ff.sol.mat.si cũ doté.§.transgrediamur, in c. i. an agnatus uel filius. Itẽ ꝙ quis sine cõdemnatione cõpellitur, ubi ꝑ inquisitioné ꝓceditur, & iõ lr̃a dicit, cogas: non dicit, cõdẽnes: tñ sub uerbo, cogas, cõtinetur, & mandes. & est rõ, quia hic ꝓceditur sine libello, ut in auf. de man. prin.§. coges. & sic fertur snia non solũ ꝑ condẽnationẽ, sed & ꝑ cõpulsionẽ, si cogitur transiens ꝑ locum, ubi soluitur uectigal, qa deprehenditur in facto, ar.ff.de adul. capite qnto.ff.lo.l.pe.§.nauem.¶ No. quod hæc decre. cõtenta est finibus restõnis, nec eget, quod ꝑstetur aliud interesse ꝑp moram, sicut nec è cõtra ꝑstatur, & quod quisq, iuris &c. præsertim in iure conuertibili, & correlatiuo, & hinc inde habente paré æquitatem: & hoc de interesse lucri; sed dãna bñ ueniunt.ff.de in.li.iu.numus. Pone, filia renuntiauit cum iuramento hẽditati patris uiuentis in manibus fratrũ, & patris: tandẽ pater in suo testõ fecit sibi legata quædã, uel uult, quod nõ obstante iurõ succedat cũ fratribus æquis portionibus, nunqd poterit petere hæreditaté, non obstante iurõ? & vr̃ quod non: qa iuramẽtum fuit prestitũ fratribus, & ex eo est ipsis ius quęsitũ, unde pater iuri filiorum renuntiare nõ põt.¶ In cõtrarium facit, qa Ber. dicit hic, quod iurm põt relaxari ex testõ; & hæc est ueritas: quia agit ex noua cã de qua prius non fuit cogitatum.¶ Itẽ quia inuito patre, de cuius hæreditate agitur, nõ tenet dictũ pactũ, & requiritur perseuerantia patris usq; ad mortem, casus est unicus in iure. C. de pact.l.fi. licet illa.l. sit oĩbus no. tñ per neminẽ ad hoc spãliter allegata.¶ Quæro, testõr, mandauit restitui usuras oĩbus ꝓbantibus se soluisse, utrũ possit agi actione ex testõ? & vr̃ quod non, quia hæc dispõ cõditionalis.ff.si ꝓbabitur; ergo ante non est nata actio; ergo non põt fieri probatio. nã non posse agere, & posse ꝓbari implicat contradictionẽ. So. quædã perplexitas est hic, & à prin. agitur de facto: sed facta ꝓbatione fingiẽ actum de iure. Nam ꝑplexitates ꝑ iudicia dissoluunẽ, ut.ff.de uer.obli.l.si Titius, & Seius. in ꝑplexis. n. nõ sequimur regulas iuris, ut no.ff.de uerb.ob.l. ita stipulatus, la grande, in glo. quæ incipit, apparet ex prædictis. Illud & notabis, quod si legatarius decederet ante quã probaret, non transmitteret legatum ad hæredé, imò nec stipulationẽ de restituendis usuris sub ea cõditione

ne

ne concepta, si ꝓbabitur: quia impletio istius côditionis non transmittitur ad hæredem; tex. est multum sing. ff. de uerbo. obli. qui Romæ. §. Augerius. Sed si uerba fuissent impsonalia. i. si ꝓbabitur, bene trāsiret ad hæredē hmôi côditio; quia uerba impsonalia sapiunt realitatem, ut. ff. de pac. l. q in futurū. §. i. Quid si quis iurauit usuras nō recipere? rñ. pôt recipere à sponte soluente, & p istum actū soluitur iurm, quasi gratuitò remittitur, ar. ff. de re iu. l. cuius per errorē; uel dic, quod eps coget eū ad recipiendum ad hoc, ut usurarius exeat de peccato; & tunc iussus iudicis excusabit a periurio: qa auctoritas superioris semp vr excepta, ut not. s̃ c. ꝓximo, & c. ad nostrā.

9 ¶ † Quæro, quid si quis iurauit non denuntiare, & denuntiat, & est periurus, utrū ex officio iudicis fiat ei restō usurarū? rñ. sic, quia ista est potius inquisitio, q̃ denuntiatio; nec iō qs perdit ius suū,

10 quod sit periurus, ut no. ff. de iureiu. l. alias. ¶ † Vltimò no. quoddam dictū Inno. quod est hic, ꝙ in oībus iuribus fiscalibus pôt ꝓcedi p meram inquisitionē. Adde, ꝙ si ꝓceditur ad indemnitatē fisci, non est necesse, qd̃ præcedat infamia, ut C. de bo. ua. l. filio, lib. x. hoc priuilegium fisci puto transire ad cessionariū eius, nō. n. est rō, quare non transeat: & regula est, quod oïa sunt trāsitoria, nisi rō impediat. ff. de in inte. rest. l. non solum, nimirum, qa cessionarius est imago cedentis, ut. C. de proc. l. qui stipendia, & in c. i. de iure pat. li. vi. & tamē quædam sunt, quæ nō transeunt. Nā ius non soluendi pedagium nō transit ad mercatorē, qui cū fisco negotiatur, ut dicit illa. l. no. ff. de pub. l. licitatio. §. mercatores.

11 ¶ † Extra quæro, nunquid teneat côstitutio epi disponentis, quod nullus usurarius audeat recipere iuramēta ab aliquo, & si receperit, non ualeat ipso iure? & vr̃ quod sic: qa pôt relaxare iurm, ergo & statuere. ¶ In côtrariū dr̃. quod non pôt relaxare nisi adhibito quodam ordine. s. quod moneat usurariū. quod relaxet. Itē quia ista relaxatio nō pôt fieri sine cāæ cognitiōe. puto istud statutum ualere, si hēat bonā formam. uerbi grā, qa dicit, monemus oēs usurarios, quod intra mensem relaxent oīa iura: alioquin ex tunc dictū iuramentū intelligitur esse relaxatum auctoritate pñtis statuti. Nā quod pôt fieri per iurisdictionē, pôt fieri p constōnē, ut no. in l. i. §. i. ff. quod quisq; iu. oportebit tñ, quod hoc postea liqdetur, si opponat exceptio piurij. nec est hoc p̄ posterū: quia sumunt ab opponente originē. Itē quod licèt sñia hoīs debeat liqdari ante: tñ sñia legis pôt liq

12 dari postea; ut in c. ꝓ humani, de hom. in c. c. ¶ † Quæro, nunquid pupillus, q iurauit cū auctoritate tutoris soluere usuras, indigeat relaxatione hmôi iuramēti? & uī quòd sic: quia doli capax deierare pôt uerbi gratia, si ferret falsum testimoniū. non ob. ff. de iureiur. l. q iurasse: quia ibi lōqtur fm iurisdictionē, quā canonis lator non considerat, ut infrà de deli. pu. c. i. ergo re uera est periurus, nisi iuramentū sibi relaxetur: & tñ in contractibus ex isto iuramento nō orietur obligatio, qa in eis ponderamus efficaciā, ut dixi. s̃. de ꝓba. in pñtia: sed q̃tū ad cōmissionē delicti pupillus bene est delinquens, qa maleficia non sunt a iure reprobata; & ideò

13 punibilia &c. ¶ Quæro, nunquid statutū ciuitatis possit dicta iuramenta pstita usurarijs ipso iure annihilare? Bar. dicit ꝙ sic, si statutū prohibeat psonas côtrahere, & iurare. uerbi gratia, nullus côtrahat mutuum cū usurario: uel nullus usurarius recipiat instrm, uel chartam mutui. nā ubi psona subtrahit̃ de medio, ibi iurm non hēt fundamentū. ff. de stip. ser. l. usufruc. in Bar. q ita tenet, aliàs not. ff de fideiuss. l. si quis ꝓ eo, in princ. uer. iii. idem dixi, si res subtraheret̃ à cōmercio, ut. l. i. C. non licere habita me. li. xi. secus, si cā subtrahatur de medio. Nā iurm ēt sine cā obligat, ut hic, & s̃. c. debitores. tñ qñ cā hēt in se peccatum, debet relaxari p iudicem animarū, ut s̃. c. i. & ista sunt bñ notanda & quotidiana, quæ examinaui. C. de legi. l. non dubiū, ubi ui-

14 deas in lec. mea, & in repetitione nostra. ¶ † Extra quæritur, duo erant socij, & unus exercebat fœnus, & côicabat alteri, postea fecit cautionē, utrum ille alter teneatur côferre in restitu. usurarū? & uidetur quod nō: quia. l. requirit, ꝙ primò sit côdemnatus, ut. ff. ꝓ so. l. quod oīum. Mar. Sylli. dicit, ꝙ fuit iudicatum conferri debere non ui societatis, quæ non tenet in delictis, sed ui æquitatis. nam pro côdemnato hētur, ex quo obligauit se epo, uel suo uicario tanq̃ confessus in iudicio saltem animæ fm Mar. Sylli. facit quod no. Cy. C. fami. her. certū, & in l. unica. de côfes. & Bar. in l. cū unus. ff. de bo. au. to. iud. pos. & in l. à diuo Pio. s̃. de re iudi. per Bar. & fiet executio tanquam in bonis debitoris, cum etiam ipsum nomen sit obligatum pro restitutione usurarum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem iudiciarium qui iurauit in omni causa obseruare, non seruabit in notorijs ut prin.*

Legi, libellorum. ff. d. accusationibus. non est locus in notorijs, ibidem.

Ordo iuris in notorijs, & summarijs non exigitur, ibid.

Iuramentum indiffinitum distinguitur per ius commune.

Generalia uerba interpretantur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiuntur exceptiones legitimari, & nu. 6.

2 *Iuramentum, quod sine interitu salutis æternæ potest seruari, an sit seruandum.*

Ordo iudicij duplex, & quis seruandus & nu. 3. & 5. & 6.

3 *Libellus an sit offerendus in notorio contractu, si reus comparet, & petit sibi libellum offerri.*

4 *Pars an sit citanda in notorijs & sententia ferenda:*

5 *Iudex, quid iuris si uelit esse notorium.*

6 *Iudex multo actore an possit seruare præcisum ordinem iudiciorum.*

AD nostram. el. iij. iurauit in oī cā ordinem iudiciarium obseruare, in notorijs subtilitatem ordinis iudiciarij non seruabit. h. d. secunda ibi, uerū. ¶ Casus. Archieps Neapolitanus quasi per extorsionem pstitit iurm, quod in oī cā seruaret ordinem iudiciarium; dubitabat Archieps, utrū in notorijs teneretur obseruare eundē: Papa dicit, ꝙ ex vi iuris côis non tenetur obseruare iudiciariā indaginem & ordinē, quia quæ manifesta sunt, accusatione nō indigent. Itē nec ex mente iurantis: quia non intēdebat ptextu huius iuramenti uenire contra canonicas sanctiones: quia ista intentio tenderet ad illicitū iuramentum, quod hic uocat periurium. ¶ Itē nec ex interpretatione iur. quia rō nō patitur. ¶ Itē quia subtiliter intuenti de ordine iudiciorū vr̃ procedere, ꝙ in talibus non seruetur ordo. ¶ Item quia iuramentū debet intelligi de cāis, in qbus ordo est seruandus: & iō Papa concludit, ꝙ Archieps satisfaciat iuri scripto; & per hoc seruabit ipsum ius côe, & iuramenti tenorē, unūquodq; in suo casu. ¶ No. ꝙ dixi in summario. Secundò no. ꝙ manifesta. i. notoria accusatione non indigent. Ex hoc collige, ꝙ solennitas. l. libellorū. ff. de accus. non est necessaria in notorijs. ¶ Ibi, In mente, no. ꝙ uerba restringuntur

stringuntur ad cogitatum.ff.de te.tu.si quis ita.Ibi, Benignius interpretari, no.quod iuraméntum est benignè interpretandum.¶Ibi, Consonet, no. quod promptum est iuramentum legibus concordare.¶Ibi, Non seruari not.quod non prohibet seruari, ut no.Inno.s. de iudi. nouit: sed intendit dicere, quod non est necesse ibi, per omnia id est per libelli oblationem, & litis conte. citatio tamen est necessaria, si est absens. ¶Ibi, Procedere, no. ualdè no.ꝙ in notorijs & summarijs* ordo est ordinem non seruare. ¶† Ibi, Valet, no.iuramentũ indefinitum distinguitur per ius commune: idem puto in statutis municipalibus, ut.C. de noxa.l.si serui uestri, & est multum no.gl.C.de iure delibe.l.fi.§.in computatione.Ité no.ꝙ satis est, ꝙ uerba generalia interpretentur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiantur exceptiones legitimas, ut.C.de adul.ita pudor, & l.j.§.j.ff.quod ui aut clam.nam sermo generalis ciuiliter debet intelligi, ut ff.de serui.l.si cui.

a ¶ *Vide Andr. Sic.in 2 consi.36.ij.uol.*

1 (margin at "uare. ¶† Ibi, Valet")

2 Ibi, Seruabis scilicet ubi debes, & in qb' debes ¶† Op. istud iuramentũ potest seruari sine interitu salutis ęternæ, ergo seruandum.Sol. quando iustitia alterius ostenditur, non potest eo inuito seruari absque detrimento salutis æternæ, & ideò non seruandum.quæ regula est bene notabilis.non dico, quia propterea processus esset nullus, imò ualet licèt sit supra formam mandati; & ita intelligitur dictum Inn.¶Et not. ꝙ duplex est ordo iudicij scilicet regularis, & irregularis . primus seruat

3 regulariter etiã in casibus exceptis, ut hic cũ si.¶† Quæro super uerbo, accusatione, qd in notorio contractus, utrum sit, libellus offerendus, si reus comparet, & petit sibi libellum offerri? dicit Inno. ꝙ non propriè reperitur in contractibus notorium infrà de cohabi. cle. & muli.c. fi. ¶Sed contra hoc uidetur text. suprà de test. cog.super eo.so.Inn.dicit uerum, quia non possunt omnes circunstantiæ contractus esse notoriæ: quia potest esse, quod cótractus fuit celebratus dolo, uel metu, uel simulatè, & ratione circunstantiarum, quæ sunt dubię, debet seruari ordo iudiciorum, si reus comparet, & petat offerri libellum, ut.C.de edic.di.Adria.tol.l.fi. Sed ĩ

4 delictis oés circunstantiæ possunt esse notoriæ.¶† Quęro, utrum in notorijs sit pars citanda, & sententia ferenda? dic quòd sic infrà de appel.c. cum sit Romana. Et ex hoc sequitur, ꝙ reqritur qualis qualis causæ cognitio ita, quod ex actis appareat, quòd iudici sit notorium: quia sententia nó debet ferri de facto.C. de accu.

5 ea quidem.¶† Quęro, quid si iudex nescit esse notoriũ? respondet gl. quòd potest procedere ordinariè : sed si uult procedere extraordinariè, primò inquirat, an crimen sit notorium, & super eo interloquatur, & lata interlocutoria, & declarato, quòd sit notorium, poterit postea procedere ordine iudiciario non seruato, de off. dele.c.statuimus.¶ Quæro, quid si est notorium in una prouincia, sed non in alia? respond.quia quærimus de ordine iudicij, seruatur notorium, uel non, non noto-

6 rium, prout est in loco iudicij secundum Ber.¶† Quæro, nunquid inuito actore possit iudex seruare pcisum ordinem iudiciorum? respondet Ber. quòd non : quia multum læderet ius actoris, Ber.ar.ff.de mino.l.minor. 25.annis, cui fideicom.Et per hoc patet, quòd si instrumentum ex forma statuti debet executioni mandari, iudex nó potest imponere grauiorem ordinem, quàm statutum dictat; quod tene menti pro instrumentis guarentigiæ in Tuscia . ¶ Vltimò not. de generalitate uerborum restringendis; & de hoc not. in ca. ij. infrà de coniugio leprosorum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Consilium alterius non est necessarium in re euidenti.*
2 *Soluere Seio an possim, quod debeo Titio.*
Receptor falsus an committat furtum.
4 *Solus uni soli an possit, si aliquid pluribus debetur.*
5 *Domini si sint plures, an sufficiat iurare fidelitatem uni pro omnibus.*
6 *Fur, qui partitur furtum cũ alio, an magis delinquat, quàm ille, qui non partitur.*

EA TE. Qui iurat, cui non debuit, ei, cui debuit, iurare compellitur . Et tria facit. primò exorditur, secundò narrat, tertiò concludit. secunda ibi, sanè. tertia ibi, cum igitur.¶Casus. Dominus Papa mandauit Episcopo Calaritano , quatenus iuramentum fidelitatis exigeret, & reciperet à iudice Calaritano nomine Romanæ ecclesię pro ipso iudicaturo : quia eius inuestitura pertinet ad summum pontificem , sicut tota Sardinia , & uulgò uocatur iudex Alboreę.iste iudex excusabat se, quia dicebat, ꝙ illud pręstiterat Archiepiscopo Pisano , saluo ecclesię Romanę honore : Papa scribit dicto iudici , ꝙ istud iuramentum, quod est pręstandum Papę, nó potest pręstari alteri sine mandato Papę: quia auget, non minuitur debitum.i.culpa debitoris, quando quod debetur uni, soluitur alteri.Et si diceret iudex, ꝙ istud iuramentũ esset contrariũ primo iuramento, respódetur ꝙ primũ tanquàm illicitũ non est seruandum , si uerò non est contrarium, sed compatibile, puta pro diuersis feudis, tunc primũ iuramentum non obficit, quin secũ

1 dum debeat sine difficultate pręstari.¶ † Ibi, Per te ipsum, no.ꝙ in re euidenti non est necessariũ consiliũ alterius, & sic ar. ꝙ causa certa & indubitata non debet

b committi consilio sapientis.ᵇIbi, Remittitur.ff.de sol.qui hominẽ.b §.si nullo. ff. de fur. si quis uxori. §.apud Labeonem.ff.de cód. ind. l.si pœnę causa.§.j.¶Ibi, Sed augetur, quia grauius est malum soluere, quàm nó soluere, ut plenè no. in l.unica. C. de sen. quę pro eo. ff.de ac.emp.l.Iulianus, in princip.¶Ibi, Saluo Apostolicę sedis honore, ista protestatio nihil operatur, quia si non tenet principale, nec accessorium. ¶Ibi, Tenearis, quia tota Sardinia est de pleno dominio ecclesię: unde plebs Sardinię est fidelis ecclesię.Ibi, Illicitum, reliquum est licitum, & è contra. quia in contrariis regulę dantur per opposito . Ibi, Ex debito , not. quòd fidelitas debetur pro inuestitura feudi.¶ † Quęro , utrum

b ¶ *Vide Barb cõsi.51. inci.scripsi sapiẽtissimè.in 31. col. j. uol. Fels. c. ex parte , de re.cr.& do. Alex.con si.63 pe.co.ij.li.*

2 id, quod debeo Titio possim soluere Seio? respon.non. fallit , si Seius sit debitor Titij ex ea causa , ex qua ego sum debitor, ut.ff.de pi.act. l. solutum. §. unde si domum. ff. de except. do. l. si opera. ff. de nego. gest. si

3 liber. ¶ † Quęro , nunquid falsus receptor committat furtum ? respon. sic , nisi se obligauerit per pactum ad illud exequendum , uel nisi sit secura ratihabitio, uel nisi sit translatum dominium : quod tamen in dubio non pręsumitur, sed magis traditum tãquàm nuntio . hęc probantur. ff. de furt. l. si uendidero. §. si Titius. ff. de don. l. hoc iure. §. si quis dederit.ff.

rit.ff.de cond.ob causam, si procuratori falso, & l.pen.
4 ¶† Quæro, quid si aliquid debetur pluribus, utrum uni
soli possit solui? respon. aut debetur species indiuidua,
ut Stichus; & potest solui præoccupanti, ut.ff.de so.l.si
stipulatus.§.si lancem: aut debetur quantitas: & tunc re
fert, aut sunt rei credendi insolidum; & idem, siue unus
habeat regressum contra alium, ut.C.de duo.re.l. fi. si-
ue non, ut quia debitum est gratuitum, ut dicit.l.illa sin
gularis.ff.ad.l.Fal.l. in lege Falcidia hoc obseruandum.
aut non sunt rei credendi insolidũ; & tunc pars unius
solui alteri non potest, nisi forte sint socij, quia inuicẽ
5 institores uidentur.ff.de pa.l.si unus, in prin.¶† Sed po
ne, plures sunt domini, nunquid sufficiat iurare fideli
tatem uni pro omnibus? respon. aut sunt domini ex di
uersis feudis; & non sufficit; casus est hic: aut ex eodem
feudo, si feudum sit indiuiduum, ut feudum iurisdictio
nis, potest uni pro omnibus: quia nisi in solidum præ-
stari non potest. sed si diuiduum, nõ potest præstari uni
pro altero, nisi ille ratificet, ar.ad hanc dist.ff. de ne. ge.
6 l. qui aliena.§.fi.& hic.¶† Quærit, gl. an fur, q partitur
furtum cum alio, magis delinquat, q ille, qui non parti
tur? dicit gl. ꝙ sic: quia facit plures peccare. Itẽ quia ge-
minum furtũ committitur, primò faciendo, postea par
tiendo, quod no. contra sociales improbarum societa-
tum, qui inuicem diuidunt spolia, quia maiores fures
sunt, quàm fures simplices.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti potest in mulierem tanquàm in arbitratricẽ.*
2 *Pater metu pœnæ non debet inuitari ad exhæredandum filium.*
3 *Compromissum potest fieri etiam sine promissione.*
4 *Reductio in eo, quod confirmat, meretur executionem.*
5 *Actio an oriatur ex pacto nudo transactionis.*
6 *Compromissum si fuerit factum super quibusdam accidentibus post contractum nominatum ex interuallo, oritur actio & non exceptio.*
7 *Ordo aliquis iudiciarius an sit seruandus coram arbitratoribus, & nu.9.*
8 *Arbitramentum an possit fieri parte absente non citata.*
9 *Arbitrator quando examinat testes, non est necessaria citatio testium.*
10 *Arbitrari intra quantum tempus debeat.*
11 *Contractus an sit nullus. si emi, rem pro c. soluendis intra terminum declarandum, aliásq; ad quod declarandum compromittitur, & moritur declarator ante quàm declaret.*
12 *Tempus solutionis an sit de substantia totius.*
13 *Arbitrator an possit declarando apponere diem incertam, puta, cum Papa uenerit Perusium.*
14 *Pactum, quòd recedatur à persona non arbitrante, an sit ualidum.*
15 *Pœna compromissi an committatur, ubi receditur à persona non arbitrante, & uenitur contra tuis arbitramentum.*
16 *Arbiter, & arbitrator an & qualiter differunt, & nume. 6. & 21.*
17 *Laudum arbitratoris dicitur reduci ad arbitrium boni uiri, etiam si in totum cassaretur, & quando reduci possit, & nume. 19. & 20.21.28.*
18 *Renuntiari an possit reductioni ad arbitrium boni uiri.*
19 *Potestas si est data arbitro, & arbitratori, quid iuris, si arbiter fecit litem contestari coram se.*
20 *Arbiter, quid iuris, si processit ut arbitrator, & in sententiando dicit, pronuntio ut arbiter.*
21 *Dictum arbitratoris cum pœna, uel sine an omologetur taciturnitate decem dierum.*
22 *Quantitas modica quæ dicatur.*
23 *Compromissum si fit in arbitrum cum pœna stipulatione interueniente, utrum possit omologari expressè.*
Prouisio hominis quando faciat cessare prouisionem legis.
24 *Iniuriarum actio an per compromissum sit sublata.*
Iniuria non consistit in consensu, sed in contumelia.
25 *Arbiter tertius assumptus ex post compromisso, an propter discordiam duorum sit arbiter.*
26 *Arbitro si sit data potestas prorogandi tempus compromissi quod, pone, fuit mensis, an poterit prorogare ad annum, uel longum tempus.*
27 *Compromisso finito an possit fieri prorogatio.*
Prorogatio quid.
28 *Arbiter postquàm pronuntiauit, non potest prorogare compromissum.*
Arbitratus est stricti iuris.
Dolus contractum stricti iuris non reddit nullum, sed annullandum.
Libellus in reductione arbitrij, & nu.17. & 29.
29 *Reductio ad arbitrium boni uiri quo iure petatur.*
30 *Receditur in ultimis uoluntatibus ab executore non exequente, & à commissario non declarante, & quare secus in contractibus.*
31 *Reductio, sicut quando petitur officio iudicis de iure communi, potest peti perpetuò, ita cum petitur reductio ad arbitrium boni uiri.*
32 *Exceptioni doli mali an possit renuntiari.*
Renuntiatio est quædam donatio.
33 *Laudum qui petit reduci, quid habet probare.*
Reductio ad arbitrium boni uiri habet uim appellationis à sententia definitiua.
34 *Arbitratoris bona fides non sufficit nisi in modicis.*
35 *Arbiter electus Papiæ, existens Mediolani an possit prorogare terminum compromissi cum Mediolani non possit ius dicere.*
36 *Arbiter an possit mandare, quod debitum præscriptum, uel naturale soluatur.*
Arbitrator qui malè iudicauerit, an liberabitur reductione deserta.
37 *Regulis iuris non subijcitur id, quod uoluntati committitur.*

QVINTAVALLIS. si is, cuius mandato sta re iuraui, mihi faciat contra. l. illud seruare nó teneor, hoc dicit secunda ibi, quocirca. ¶Casus. Filiæ Quintauallis, & uxor uenerunt ad uerba cum quibusdã alijs mulieribus, unde ortum est graue scandalum, & inimicitiæ; unde Quintauallis uolens dictas mulieres offensas placare, iurauit earum mandato parere. demum dictæ mulieres offensæ mandauerunt dicto Quintaualli sub debito iuramenti, quod si cótingat deinceps filios, uel filias, aut uxorem ipsius Quintauallis aliquod factũ, uel uerbũ contumeliosum dictis mulieribus offensis obijcere, idẽ Quintauallis hmói filios, & filias exhæredaret, & a se propriã uxorẽ repelleret: quærebatur, an tali mandato sit standũ? rñdet Papa, ꝙ dictũ iurãm fuit licitũ, sed mandatũ fuit illicitũ; & ideò mãdat dictis mulieribus offensis, ꝙ dictũ mandatũ reuocent: & si forsan reuocare nolunt, mandat Alatrino Episcopo, quod enuntiet Quintauallẽ ad huiusmodi mandati obseruantiã non teneri. Ibi, Pro offensa, no. ꝙ pater pt cópromittere ꝓ satisfaciendo offensæ cómissæ per filiũ, uel uxorẽ. ¶ Item no. offensam committi uerbo, uel facto. ff. de ma. te. l. centurio. ¶ Ibi, Quòd earum scilicet mulierum

mulierum offensarum; & no. q de satisfactione iniuriæ & de pace potest compromitti in offen um, & inimicum. ¶† Item no. q in mulierem potest compromitti tanquam in arbitratricem, tex. est hic no. & adde quod no. ff. de arb. l. pe. ¶ Ibi, Sub debito, illud uocabulum nō cadebat hic: quia mandatum erat extraneum à iuramento. Ibi, quod si quando, futurum tempus respicit; & sic no. q ad arbitratorem ptinet futuri temporis tractus. ¶ Ibi, Idem. f. Quintauallis. ¶ Ibi, Exhæredaret, not. qđ pater pp offensam tertij non potest filium exhēdare, ut infra patet. ¶† Item no. q pater non debet metu pœnæ inuitari ad exheredandum filium. non ob. ff. de uer. obl. l. quidam cum filium; quia ibi filius merebatur; ut ibi no. & no. q illa. l. glossat istam decre. Ibi, Remoueret uxorem, no. q uxor licèt committat maleficium uir non potest eam de domo expellere. ¶ Ibi, Iurm. s. Quintauallis. ¶ Ibi, fm mandatum. s. mulierum offensarum. Ibi, Reuocent. s. quatenus de facto processit; & hoc, ne insipientes forte crederent, q Quintauallis esset periurus. not. q arbitrator pōt reuocare mandatum illicitum: dic ut. s. dixi. c ueniens. & adde olim, fuit qō, utrū arbitrator pro bono pacis possit mandare alicui, quod exeat ciuitatem propriā? & dic q non. ¶ Item nec pōt prohibere, q nec exeat domum, quia esset species seruitutis. facit. C. de sen. l. mulieri, nisi forte hæc potestas esset concessa specialiter ei, ut. s. e. ex rescripto. In glo. ad hunc casum, no. q compromittentes non uidentur se obligare ad impossibilia de iure, uel de facto uel fm naturam, uel fm bonos more. non solum ciuitatis Romanæ, sed ciuitatis propriæ. ¶ No. de causis exhęredationum. & adde q no. aut. de he. & Fal. §. exhęredatos. Item no. q si istæ mulieres pcepissent Quintaualli aliquod honestum, q esset obediendum laudo, ut. s. c. ueniens Sed tunc quæritur, quo iure dicit Inn. q officio iudicis, q oritur ex iuramento? Inn. no. hoc pro eo, qđ legitur, & nos. de pact. c. j. s. qđ ex pacto nudo non oritur actio, sed officium iudicis. dicas, q aliud est iurare, aliud est promittere. ¶ Nam iuramentum est solius actus iurantis, uel uoluntas. pactum aūt est duorum, uel plurium in idem dandum & faciendum, placitum, uel consensus. ff. de pac. l. j. §. j. & ex consensu unius regulariter non oritur actio, nec officium iudicis. ff. de neg. ge. l. Pomponius, el j. sed ex consensu plurium. Si quidē talis consensus cadat in nomen proprium cōtractus, oritur actio, & exceptio: aliàs si est nudum, oritur exceptio, non actio. fallit in compromissis, ubi si surgeret inæqualitas, etiam exceptio non nascitur. ff. de arb. l. si de meis, & l. 2. ¶ Sed uī q ex nudo pacto oriatͬ actio: quia omne pactum est contractus, ut singu. not. in l. j. in gl. mag. ff. de act. & ob. So. illa gl. debet intelligi in pacto uestito, non nudo: uel non erit contractus: uel impropriè dicetur contractus: quia non habet legis adminiculum, ar. ff. de fideiuss. l. fideiussor obligari. §. fideiussor.

3 ¶ † Ex his, apparet, q compromissum potest fieri sine promissione: quia non est pactū, sed quædam commissio, siue concessio potestatis. unde ēt inter absentes potest fieri, ut l. j. ff. de ar. Quia modo aduerte diligenter ad dicta Inn. dicit Inn. qđ condemnatus per arbitratorem potest cogi ad soluē. iudicis officio implorato, dummodo arbitriū sit ęquum, uel quatenus reductum sit ad æquitatem per arbitrium boni uiri; & si hoc;

4 si fuit appositum iuramentum. ¶† Et no. q reductio in eo, quod confirmat meretur executionem secundum Innocē. tolle defectum, & habebis effectum. ff. de usu. placuit. sed si non interuenit iuramentum; neq; pactū tunc ex sententia arbitratoris non oritur actiō: quia propriè non est sententia. & si dicatur, quod arbitratus est pactum, id est transactio, respondetur, quod ex pa-

5 cto† nudo transactionis non oritur actio, sed exceptio ut singul. not. C. de transact. siue apud acta, & l. si pro fundo. & ita intelligitur, quod dixit Ioan. Cremo. qđ arbitratus est transactio, quędam, ut nota. Inno. hic, & Accur. in authen. ut dif. iud. §. j. ¶† Sed contra hoc immediate opponitur, & uī q immo oriatur actio. Nam si uendo rem tibi pro pretio declarando per Titium, & declarat pretiū, habeo cōtra te actionē ex uendito uel ex stipulatu, si intercessit stipulatio, uel pro socio, si intercessit societas, ut. C. de contrahen. emp. l. fin. ff. de uer. ob. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, & l. si quis arbitratu. ff. pro soc. l. si societatem. §. arbitrorum. Solut. laudum Ibi, Informat contractum nominatum, ideò nimirū, si oritur actio, ut. ff. de pact. iuris gent. §. quinimò. C. de pact. petens. ff. si cert. petat. l. lecta. nā cō

6 promissum in hoc æquiparatur pacto. ¶ † Sed quid si cōpromissum fuit factū super quibusdā accidentibus post contractū nominatum ex interuallo? dicit Innoc. q oritur exceptio, & non actio; & si quis dixerit, ergo claudicat cōpromissum, respondet, hoc potest esse in cōpromisso in arbitratorē: secus, si compromittitur in arbitrū. ¶ Et ratio differentiæ est hæc: quia arbitratus reducitur ad instar contractus, in quo potest cadere inæqualitas: secus uerò in arbitro: quia redigitur ad instar iudicij, de cuius natura est, quod seruetur æqua

7 litas iustitiæ, ut. C. de fruct. & li. expen. l. fi. ¶† Sed immediatè quæro secundū Inno. nunquid corā arbitratoribus aliquis ordo iudiciarius sit seruandus? dicit Inn. q non; quia nec dr̄ esse iudicium quod corā eis agitatur. Sed nunquid arbitrator ad sui instructionē, quasi extra iudiciū laborabit ad ueritatem inquirendā, ut plenius instruatur? respon. sic, fm Inn. & concludit, q tenetur seruare ordinē iudicij, in quo consistit strepitus, & conflictus fm ordinē naturalis discretionis in se informando de ueritate, & æquitate; ita, ut non fallat nec fallatur, ut. l. fi. C. de ponde. auri. unde non pōt ex abrupto fulminare arbitramentū, nisi de eo, qđ sibi esset notoriū per præsens, uel in præsentia per rei aspectum. uī eīn arbitrator assumptus tanquam sapiens uir, sed sapientis & sapientiæ est sermones suos ponderare. l. di. pondere. & q nescit ex se, ingret à prudentibus, ut

8 C. de inge. & ma. l. si auiam. ¶† Quæritur, ergo, nunqd arbitramentū possit fieri parte absente non citatā? dicit Ber. q non: quia non liquet sibi de meritis causæ; uel rei cōpromissæ, ut. C. si per uim, uel alio modo. l. fi. requiritur ergo citatio, id est mandatē, q absens cōpareat, uel psentia: & de hoc dicit esse casum. ff. de uerbo. obl. si quis arbitratu. ff. de ædil. edic. l. quod si nolit. §. si quid ita, & ff. de arb. si de meis. §. recepisse. ubi dr̄, qđ debet partes discutere, & eas interrogare. ff. de usufr. leg. l. legatum. C. de se. nup. l. hac edictali. §. is illud hoc probat ratio naturalis fm eum: quia præsentia partis posset trahere arbitratorem in aliam sententiā, ut. ff. de arb. l. item si unus. §. fi. cum l. sequen. ¶ Itē contra naturalem rationē, q magnum præiudiciū ingeratur ignoranti. ff. de iur. & fact. igno. l. iniquissimum. item argu. ad hoc. ff. de lega. 2. l. si tamen. ff. de in diē adie. l. necesse ff. de ali. leg. l. solet. ff. de uerbo. obl. qui Romæ. §. cohæredes. C. de auct. præstand. l. final. ff. de transact. cum hi. §. in causa, & c. §. si pretor. C. de pred. curi. l. r. l. xj. Concedo igitur, quod arbitrator, habet plenam potestatem, sed ex fide, & ex naturali ordine, ut dicit. l. illa

nota.ff.manda.l.creditor.§.Lucius:claue tamen discretionis precedente, ut nota.in simili, supra eod.ca.quanto, in secunda gloss.¶ Item quia primò quis est monendus, quã cogendus, ut nota.in authen.ut liceat matri: & auię.§.si quis in ista domo. In contrarium allegat, quia arbitrator uidetur esse merus executor in declarando explicitè partium implicitam uoluntatẽ, uel rei bonitatem, ut pretium. ¶ Item quia arbitramentũ est existentia cuiusdam condi.quę redditur in inuitũ; ergo & in ignorantẽ, ut in regula iuris. ¶ Sed certe istę sunt debiles rõnes.nã prima ratio tollitur per.l.Theopompus.ff.de do.pręle.secunda ratio tollitur. nã euictio est existentia cuiusdam conditionis, & tamen est pars citanda, nisi sit renuntiatum citationi, ut.ff. de euictio.l.Herennius, & l.si rem.§.quodlibet. ff.de uer.obl.in executionibus.Sed contra Bart.sic opp. si requiritur citatio, uel mandatũ habens eandẽ uim, ergo arbitramentũ non potest ferri die feriata in honorem Dei, sed illud est contra casum.l.ult.C.de fer.& ibi Iac. Butri.¶ Item non posset ferri de nocte contra.l.non minorẽ.C.de transa.Itẽ nec per mulierẽ, qđ est contra casum nostri capituli.¶ Itẽ nec in seruũ potest compromitti tanquam in arbitratorẽ; ꝙ falsum est: quia arbitramentum consistit in iure naturali propter consensum, licèt omnia iudicia sint de iure ciuili, ut nota.inst. de obli.in prin.Bernar.dicit in c.pe.s̃.de arb. quod arbitrator non habet cognoscere de causa per uiam alicuius strepitus.facit quod not.Inno.s̃. de pręsumpt c. si.& ibi dicit Ber.de hoc not.in l. Theopompus. ff. de do.pręle.¶ Itẽ si requireretur citatio, uel quasi, non tamen requireretur peremptorium: quia non est iudiciũ, de ele.c.cum nobis olim, per Inno.in glo.sed nunquid.Item si instet terminus arbitrandi, utraque pars uidetur suo pacto monitam ad illã diem.d. c. cum nobis olim, eadẽ gl.per Inno.quia scit, uel scire debet eo die arbitratorem iudicaturum nec requiritur trina monitio, hac ratione uidetur secus in arbitro, ubi est necessarium peremptorium, licet de causa ei liqueat.¶ Et breuiter in arbitro & arbitratore dico, ꝙ si nihil ei liquet, terminus compromissi expirans non citat: quia non citat ad iniustũ, quod explicari non debet.ff. de arbi.l.si de meis.§.fin.& adde quod no.Inno.infra. de cẽsi.uenerabili. ¶ Qua propter mihi uidetur sic dudum ꝙ citatio non sit necessaria [a] necessitate ordinis, sed est necessaria necessitate discretionis cum distinctione predicta; aut ꝑ prius liquet de meritis; &non est necessaria: aut non liquet; & est necessaria.non obst.l.si quis arbitratu. ff.de uerbo.obl.ubi absentia partis dicitur impedire laudum arbitratoris, quia illud debet intelligi, quando arbitratori per prius non liquet, quid sit arbitrandum. hanc distinct.confirmo per quoddam dictum Iaco.But.qui dicit, quod mandata iudicum, & decreta possunt fieri in absentia, si prius liquet de causa, ut ipse no.in l.nec quicquam.§.ubi decretum.ff.de offi.procon.& le.uel dic ad l.si quis arbitratu, quod ibi erat pœna promissa; & quia absens noluit comparere, erit pœna commissa. nam licet arbitrator non debeat uocare.tamen si uocat, debet ei pareri, & si non paretur, pœna committitur, & per consequens compromissum soluitur, si non erat Ibi, Clausula, rato manente: facit, quod nota. in ca. quamdiu, de appella. in clement. ¶ Item non obstat.l.quod si nolit.§.quid ita. ff. de ędil. edic. ubi displicentia requirit alterius partis scientiam, uel pręsentiam: quia illud est ideo, quia resultat distractus, & dissolutio naturalis & ciuilis obligationis ipso iure, ut nota. ff. de dona. l. 1. in magna gloss. & sicut contractus requirit partium pręsentiam ueram, uel interpretatiuam.ff.de actio.& obl.consensu. Nam contrariorum, excepta contrarietate terminorum, eadem est disciplina.ff.de sol.l.prout quisquam. ff. de pact. l. ab emptione. Nam in distractibus requiritur actus retro similis. C. de rescin. uen.l.fin. ¶

9 † Ex prędictis infertur, ꝙ quando arbitrator examinat testes, non est necessaria citatio testium, quia non est necessarius iudiciarius ordo.¶ Porrò in iudicijs requiritur strepitus, & conflictus, ut. l. sina.C. commi. uel epistolas: secus in amicabili compositione, ut infra de pręben.nisi esset.¶ Item non ob. l.hac edictali. §. is illud: quia ibi loquitur in iudicio extraordinario, siue summario. Sed quid in arbitratore necessario, uel legali electo ex necessitate imposita à statuto? uidetur ꝙ nisi aliud sit actum debet pars citari cum ab eius sententia appellari possit.C.de iu. l. pen.§.fin.c.ab arbitris, de offic.delega.lib.6.cum enim auctoritate & prouidentia leg.in controuersijs proceditur, semper sequenda est uia legitima; ad hoc. ff. de adop.l.nam ita diuus.ff.de na.restitu.l.si.ff. de fideicommi.lib.ergo. §.aduocari.ff.de li.agno.l.j. argum.contra ꝙa quandoque non requiritur citatio ff. de bo. aucto. iud.poss.cum unus.ff.de bo. poss.l.3.§.pen. & ibi not, C.qui admi.ad bo.poss.possunt.l.fin. per Cyn.ubi omninò uideas.Deinde nota.in nostro.c.ꝙ tenet compromissum factum in arbitratore sine temporis appositione.Nam in nostro.c.nihil dicitur de tempore.¶ † Quęro igitur, intra quantum tempus debeat arbitrari? uidetur ꝙ perpetuò, ut C.de diuer. rescri. l. falsa. Item quia sicut officium iudicis est perpetuum, donec redigatur ad temporalitatem iudicij ipsum limitantis, ut. C de pręscriptio.xxx.anno.l. sicut, ita & officium arbitratoris. Si autem esset tempus limitatum, licèt nõ in compromisso, tamen à iudice, non duraret, ultra illud tempus, ar.ff.de op.le.l.mancipiorum.¶ In contrarium uidetur, ꝙ non duret ultra.lx.dies; ut d.l. quod si nolit.§.si quid ita.ff.de ędi.edic.alia.l.dicit, quod nõ durat ultra annum, ut l.fi.§.sed & si quis. C. communia de lega, sed dicit.Barto.in d.l.si quis arbitratu, ꝙ si compromittitur in alterum ex contrahentibus super substantialibus contractus, durat solũ per xl.dies, sed si super aliqua qualitate, durat per annum: in arbitratore loquor non in arbitro. Et si tu dicas, qđ illud, qđ dicitur de anno; est speciale in ultima uoluntate: quia non debet multum pendere, ut l.rescriptum. ff. communia præd. dicit Bartol. quod non est uerum, quod sit speciale, cum in contractibus non reperiatur contrarium statutum, argum. ff. de lega. 1. l. seruum filij. §. cum qui chirographum. hęc opinio. Bartol. quo ad.§. si quid ita, non uidetur uera: quia ibi non est compromissum de substantia contractus, sed de substantia distractus. nam de substantia contractus non posset compromitti in alterum contrahentem, ut. C. de contrahenda emptione. l. in ementis: sed de substantia distractus posset compromitti. & ratio differentię est hęc, quia distractus habet precedentem ordinationem, in qua fundatur contractus, & distractus est quoddam accidentale: itaquè tenet arbitrium collatum, in alterum contrahentem

[a] ¶ *Vide Ale.consi.130 inci. difficultas præsentis, uolum.1.& An cha.consi.cclx.incip. pro declaratione primi dubij, uer. restat ergo.*

tem ratione fundamenti præcedētis, qua ratione tenet pactum.l.commissoriæ addictionis in diē. ¶ Itē dictus. §.sed & si quis, fm rei ueritatem loquitur solum in ultima uoluntate. dicit Bar. ꝙ ibi loquitur in arbitratore circa res: secus, si circa personas, ut lego pauperibus eligendis per Titium. Nam perpetuò potest eligere episcopo annuente, sic intelligitur, quod not. Bart. ff. de leg. ij. l. cum quidam, ubi uideas. ¶ Reuertamur nunc ad quæstionem propositam scilicet inquantum tempus debeat arbitrari? & uidetur.l. expressa, ꝙ possit perpetuò, ut.C.de temp.app.aut.si tamen, in uerbo, decies millies.fo.si res non est tēpore peritura, uel magnum damnum allatura, durat perpetuò: aliàs uidetur inesse tantū tempus arbitrio boni uiri, ar. ff.de uer.
11 ob.l.continuus.§ item qui insulam. ¶ † Modò restat, quæro, emi rē pro centum soluendis intra terminum declarandum: moritur declarator anteq̄ declaret. Quærit, utrum contractus sit nullus? uidetur quia non, sed debeat recurri ad arbitriū boni uiri, quia dies solutionis non est propriè de substantia obligationis, sed de substantia exactionis, ut probat illa lex subtilis.C. quando di.le.ce.ex his uerbis. & ꝙ dies non sit proprie de substantia, tenet Bar.ff.de uer.ob.l.ita stipulatus, el grāde, in prin. ¶ In contrarium uidetur, quod est pars pretij. item agens debet edere diem solutionis. ff. de eden. l.j. §.editiones. sed hic non potest edere diem certam, sed incertam. tunc infero sic, dies incertus habet uim conditionis. ff.de condi.& demon.l.dies incertus; ergo contractus euanuit.C.de cōtrahen.emp.l.fi. ¶ Aduerte, quẽdam est arbitrium, quod competit alicui iure creditoris, sicut est arbitrium eligeñ. circa res promissas alternatiuè, uel circa tempora, ut promitto tibi soluere, pro ut elegeris in Paschate, uel in nūdinis; & talis potestas arbitrandi transit ad hæredem, nec finitur cursu anni, uel temporis, ut eleganter no. Ia.de Are. in l.sed & sic. ff.de leg. j. Quoddam est arbitrium, quod nō competit alicui ut creditori, sed ut simplici arbitratori, ut ꝓmitto tibi illud, aut illud, quod Seius elegerit: uel promitto tibi decem ad triennium declarādum per Seiū; & illud arbitrium est nudi ministerij, & non transit ad hæredē: quia in facto, nō in iure consistit, ar. ff.de tu.l.tutela. & quod ibi no. ¶ Sed quid si competit duobus per copulatiuam coniunctionem, & sic non insolidum, & uni cōpetit tanquàm creditori, alteri tanq̄ arbitratori, ut promitto tibi illud, aut illud, ꝙ tu & Titius elegeritis? rñd. Titio mortuo uidetur expirare electio, uel forte loco Titij supponetur bonus uir, ne cōtractus pereat. sed in hoc dubito: quia omne arbitrium formale est; & ideò non uidetur recedi à persona: quia ista disgressio mutaret formam de persona ad personam, quod uidetur impossibile, ut. ff.de condi.& demon.l.qui heredi, in prin. & C.de cadu.tol.l.ne autem. Distinctionem autem prædictā aut tanq̄ creditori, aut tāq̄ arbitratori, tāgit Bar. in l.si stipulatus fuerim. ff.de uer.ob.& hoc in pe.q. Cōsidera etiam, ꝙ Bar. format talem quæstionem, uendidi quendam fundum pro centum pacto apposito, ꝙ si quę pars esset emphyteutica diminuetur pretium arbitrio, sed decessit Seius antequàm arbitraretur, utrum recurratur ad arbitrium boni uiri generalis idest iudicis? Et dat istam theoricam, quod aut contractus est perfectus, & super aliquo adiuncto committitur declaratio arbitratori, & eo non arbitrante recurritur ad arbitriū boni uiri, ar. ff.de contrahen.emp.domum, & l.officium, ubi uidetur expressum. aut tota substantia contractus, uel maior pars pendet ex futuro euentu declarationis;

& tunc contractus euanescit: quia non receditur à per
12 sona secundū Bar. quæ uerba sunt notabilia &c. ¶ † Remanet igitur quæstio, an tempus solutionis sit de substantia totius: quia concernit totam summam, & non magis unam partem, quàm alteram. in isto articulo æquum esset tenere, ꝙ recurratur ad arbitrium boni uiri, ut res ualeat potius, quàm pereat. sed antequàm bonus uir declaret, agi non potest: quia dies incerta habetur pro conditione, & sic non est nata actio, nec obligatio ante quàm dies declaretur. sed an possit arbitrator declarando apponere diem incertam, puta cum Papa
13 uenerit Perusium? † Respon. non puto de die incerta sensum à compromittentibus, sed de ea die, quæ habet purificare obligationem, ut. ff.de uerb. obl. l. stipulatio ista.§.inter certam. Item quia ad certificandum, nō ad interueniēd. fuit adhibitus. ille declaratur hac ratione, puto, quòd etiam uerus arbiter non possit ferre sentētiam sub condit. aliqua etiam intrinseca, ut. ff. de arbi.l.
14 non distinguemus.§.nunc de officio: qđ est no. ¶ † Sed statim quæro, nunquid ualeat pactum, quod recedatur à persona non arbitrāte? respon. si actum est, quòd certa persona subrogetur, ualet: secus de incerta. ff.de arb.
15 l.item si unus.§.sed si ita, &c. ¶ † Item quæro, ubi receditur à persona non arbitrante, & uenitur contra eius arbitramentum, an pœna compromissi committatur? respon. non: sed secus, si recederetur à persona arbitrāte. ff.de condi.& demon.l.mulcta non committitur, in princ. nam bonus uir est idem arbiter fictione iuris, q̄ non sufficit in commissione pœnarum: quoniam quædam nouatio fit de persona ad personam, & est similis ei, quæ de re ad rem, & in tali nouatione pœna non est repetita. hoc satis probatur per illam singularem.l. fin. de condi.& demon. testamento. arg. contra, quia ista nouatio est necessaria, ut.C.de iud.l.j. & ideò pœna uide-
16 tur repetita. ¶ † Sed statim quæritur, quæ differentia est inter arbitrum, & arbitratorem? dicit In. arbiter eligitur ut iudex. scilicet similitudinarie idest ut procedat seruato in substantialibus ordine iudiciorum, & litem dirimat scilicet per sententiam absolutoriam, uel condemnatoriam, à quo non potest appellari; & ita est statutum à iure propter rigorem arbitrorum seruañ. Adde, ꝙ nec etiam à pœna potest appellari, scilicet cum effectu, ꝙ imputet tibi, qui se astrinxit, cum sciret, uel scire deberet hanc esse uim arbitrij, ut. ff.de arbi.l.diem.§. stari. Adde, dicit Bar. quòd si est compromissum in arbitrum sine pœna, potest appellari, ne nascatur actio in factum, uel condictio ex lege.C.de arb.l.ne in arbitris, & l.pe. Nam, ut eleganter dicit gl.in l.j.C.de arbi. conuertibilia sunt actionem in factū nasci, & posse appellari; & tunc oportet, quòd appellans doceat de iniquitate. alias confirmabitur laudum; quanquàm iste appellans fatuus uideatur, quia sufficeret ei sola protestatio contradictoria: sed ex quo iudicium implorat, iudicium expectat. Arbitrator autem nō eligitur super iudicijs, sed super negotijs id est super transactione resultante, quāquam iudicium fuerit forsitan causa remota id est motiuum ad compromittendum; & potest laudum arbitra-
17 toris peti reduci ad arbitrium boni uiri. ¶ † Et dicitur reduci, etiam si in totum cassaret. Nam iste libellus, peto reduci ad arbitrium boni uiri. ff. pro so.l.unde si Nerua. & hoc, si laudum est latum, ut no. ff. de uerb.sig. illa uerba, sed si non est latum, non petitur reduci id, ꝙ nō est, sed petitur suppleri; & ista debet esse forma libelli, quādo eo non arbitrante recurritur ad iudicem, ut.l.j. ff.de le. ij. ¶ Sed quid si petitur reduci ex una causa;

nunquid potest reduci ex alia? respon. sic, ut. ff. de ap. l.
Scio: quia sicut compromissum fuit generale quo ad
suas cās, & ità reductio gñalis est. nā contrariorũ eadẽ
est disciplina. omnis enim ratio conferens tacitè inest,
ar. ff. qđ cũ eo. l. Titianus. Sed quid si est dubiũ, an cõpo
sitio arbitri sit æqua, uel iniqua? rñ. nõ debet reduci, ar.
18 ff. ad Tre. Lucius. §. fi. & ibi per Bar. ¶ † Sed an possit re
nuntiari reductioni ad arbitrium boni uiri? rñ. si arbitra
tus est contra ius le. non ualet renuntiatio: quia stultũ
est ut hoc. c. & ff. de le. ij. l. codicil. in fi. ubi gl. dicit, audi
stultum testatorem. ¶ Item quia est error expressus. ff.
de ap. si expressus. Si autem est contra ius litigatoris, &
est error existens, sed non apparens, tunc aut dolo; & si
tenet renuntiatio: quia dolo futuro non potest renũtia
ri: aut culpa est lata; & tenet renuntiatio. ff. de pac. si u-
nus. §. illud. C. de temp. appel. l. fi. in fi. dumtamen non
stet in finibus renuntiationis, sed sit appositum pactum
de non agendo, seu de non petendo futuram reductio-
nem, & hincinde sit appositum: quia non uidetur com
promittens circumuentus, cum sit par dubius euẽtus,
ar. C. de inoff. test. l. si pater puellę. ¶ Dicit aliquis, arbi-
trator est quædam tertia persona, ergo dolus eius repa
ratur agendo contra eum, non autem rescindendo con
tractum nisi insolidũ. l. fi. ff. de eo, per quẽ factum erit.
sol. imò sui arbitrij ipse est cā formæ & essentiæ princi
palis, ut no. ff. de procu. l. si proc. absentem. Et quia est
morbus in radice, debet funditus eradicari. C. de nup. l.
19 fi. ¶ † Quærit Inno. si data est po-
testas[a] arbitro, & arbitratori, & fe
cit litem contestari coram se? rñ-
deo, præsumitur ut arbiter proce
deret: sed si est arbitrator tm̃, non
est uis, utrum fecerit coram se li-
tem contestari, uel non: quia non
uidetur elegisse uiã arbitri, cũ nõ
sit arbiter, sed poti⁹ fecisse ad cau-
telam. Sed quid si non apparet, utrum fuerit assumptus
ut arbiter, uel ut arbitrator, sed dictũ est, ut possit pro-
cedere seruato ordine iudiciorum, uel non seruato? di-
cit Inn. q potest procedere ut arbiter, & arbitrator; &
si processit ut arbiter. s. seruato ordine, non redigetur di-
20 ctũ eius ad arbitriũ boni uiri, Inn. ¶ † Quid ergo, si pro
cessit ut arbitrator, & in sententiando dicit, pronuntio
ut arbiter, & hoc fecit ad finem, ut non possit fieri redu
ctio? Inno. sic loquitur, q ad hoc, ut non petatur redu-
ctio, requiritur, q tam processus, q̃ sñia sit in forma ar-
21 bitri, seruato ordine iudiciorum. ¶ † Quærit Inn. utrũ
dictum arbitratoris cũ pœna, uel sine omologetur p ta
citurnitatem decem dierum? & dicit q non. Ex quo in
feras, q licet quis tacuerit per dies decem, imò & per
decem annos, tñ potest peti reductio ad arbitrium boni
uiri, & in hoc differt ab appellatione, & à cõpromisso
arbitri ſm Inn. Idem ait, q ista reductio non potest pe
ti pro modica læsione. subaudi, quia tacitè uidetur data
hæc potestas arbitratori pro bono pacis, q possit aufer
re uni, & dare alteri in modica quantitate, ut. ff. de ar-
22 bit. l. si cum iudex. §. j. & l. si de meis. §. recepisse. ¶ † Sed
quæ erit modica quantitas? respondeo, quando com-
paratiuè per modum pacis magis expedit parti pacem
habere, q̃ litigare, dumtamen non sit læsio enormis. fa-
23 cit quod no. Bar. in l. ultima. ff. de præto. stip. ¶ † Quęro
cum Inn. si est compromissum in arbitrum cum pœna
stipulatione interueniente, utrum possit omologari ex
presse? & dicit q sic, puta quia subscribunt se dicẽtes,
consentimus, uel dicendo, non contradicimus. Adde, si

a Vide Alex. cons. 130. a incipien. difficultas præsentis, uol. j. & Anch. cõsi. 270. inci. pro declaratione pri mi dubij, uersi. restat ergo.

nihil dicunt non omologatur si est pœna apposita, nisi
sint duo capita compromissi. unum cum pœna, aliud si-
ne pœna: quia est ibi clausula, quod pœna committat,
& exigatur rato manente compromisso, & laudo. licet
enim utrobique sit unum compromissum respectu fi-
nis, unde semel tantum potest pronuntiari, tamen sub
diuersis modis, & per commissionem pœnæ, tunc non
fit nouatio sententiæ: ita intelligitur, quod not. in l. ij.
ff. de arbi. ¶ Alij dicunt, quod duo sunt compromissa,
unum cum pœna, aliud sine pœna, sed impropriè loqui
tur, quia non sunt duo termini litis, sed duo modi cõ-
promittendi. Tertij dicunt, q licèt sit illa clausula l. nõ
omologat arbitrium, quia prouisio hominis facit cessa-
re subsidiariam prouisionem. l. ut. C. de procur. l. mari-
tus, & l. fi. C. de pact. cõuen. sed ista ratio non est bona,
nec uera, quando prouisio hominis uenit ad augeñ. p-
uisionem legis, ut. C. de iud. l. cum debitoris, & l. fund⁹.
24 ff. de an. leg. ¶ † Quæro circa capitulum nostrum, nun
quid per tale compromissum sit sublata actio iniuria-
rum? Inn. recitat hic ambages. tu dic q non, quia iniu-
ria non fuit remissa, sed compromissa: & si fuisset remis
sa, non posset resuscitari, ut. ff. de pac. si unus. §. pactus,
uer. sed si pactus: quia non consistit in consensu, sed in
contumelia. unde non potest se reponere in ueterẽ ob
ligationem neque per sententiam, neque per actũ, ne-
que per ultimam uoluntatem, licèt possit promittere
interesse, ut. ff. de consti. pe. l. pe. & adde no. insti. de iniu
ri. §. fi. & hæc omnia, quæ dixi, sunt subtilia & utilia; &
25 ideò bene no. ¶ † Extra quæro, an tertius arbiter assum
ptus ex post compromisso propter discordiam duorũ,
sit arbiter. i. unus ex tribus? dicit Spe. q non: quia ualet
sñia eius solius. ff. de arb. item si unus, in prin. qa maio
rem, imò totam authoritatem habet propter discordiã
duorum, ut. ff. de so. quod si forte §. j. per Ia. de Are. nisi
alij, uel saltem unus ex eis uelit pronuntiare secum. nã
tunc illo non admisso nõ ualeret eius laudum. ẽ de arb.
c. innotuit; & ita debet intelligi dictum Spe. aliquo casu
quo intelligitur tanq̃ adiunctus, & aliquo tanquàm so
lus subrogatus in locum duorum secũdum Ia. de Are.
26 ubi. s. ¶ † Quæro, data est potestas arbitro prorogandi
tempus compromissi, quod, pone, fuit mensis, an pote
rit prorogare ad annum, uel longum tempus? & uide-
tur quòd sic, ut. ff. de bo. auth. iu. pos. in uenditione. §. de
tempore, & etiam uidetur expressum. ff. de uer. ob. l. q
rem. §. Callimachus, in fi. imò uidetur, quòd non possit
prorogare ultra sex mẽses, ut. C. de fideius. l. sancimus.
uel ultra annum. l. ij. §. si mater. ff. ad Tertul. uel ultra tã
tundem tempus, quantum fuit primitus cõcessum, arg.
C. de tempo. ap. aut. ei qui, in prin. ti. C. de impo. luc. de
scri. l. j. li. x. Pre. de modico tempore uidetur sensum. ff.
de uerbo. sign. hęc adiectio, uel ultra duos menses. ff. de
iur. fisc. aufertur. §. qui compensationem. ff. qui sine ma
nu. ad liber. perue. l. Latinus: uel usquequò arbiter inci
piat negligere. ff. de uerbo. obl. si quis arbitratur, per
Bar. uel donec tarditas arbitri in querelam deducatur,
deduci possit euidenter. C. de temp. appel. l. fin. ff. de fi-
deicom. lib. l. si legatario. §. j. ff. de condi. & demon.
l. multa, in princ. uel ultra triennium omnibus pro-
rogationibus coaceruatis & computatis. ff. de arb.
sed si compromissum. C. de iud. l. properandum, in
princip. coniuncta. l. rem non nouam. §. j. eod. titu.
ff. de do. l. arbitrio. §. dolo: uel ultrà, quam expe-
diat: quia intelligitur arbitrio boni uiri, uel expedire
credatur: & sic est arbitrium modificatum, non sim-
pliciter. ff. de rei uind. in fundo. ff. de fid. lib. Thais.
§. soro-

§. sororem, arg. ff. de do. l. rem quandam: nec ultra dimidiã tpe is cõueni, uel iusti, ar. ff. de contrahen. emp. domum, ar. ff. de iudi. l. si longius in prin. posset. n. esse periculũ longi tpis in mora: sed in breui non intelligitur periculum imminere. ff. de iudic. si debitori.
27 ¶ † Sed an finito compromisso pt fieri ꝓrogatio? rñ. nõ quia ꝙ non est, ꝓrogari nõ põt. ff. de uer. ob. cũ stipulatus sim mihi à Proculo. Nã non põt ex eodem cõpromisso esse, ꝙ consumptum est. ff. de preca. l. certè. §. fin. & l. si manente. s̃. de offi. deleg. c. significantibus. est aũt prorogatio extensio durationis; substantia non mutata. l. 4. ff. de dam. infec. ꝑ Bar. c. hi qui auctoritate, de ꝑ-
28 ben. li. 6. in gl. or. ¶ † Et no. ꝙ postq̃ arbiter pronũtiauit non põt prorogare compromissum: quia non potest iudicare nisi semel, ut no. s̃. c. ueniens, ꝑ Inn. ¶ Item nota. ꝙ arbitratus, siue sit transactio in non liquidis, siue pactum in liquidis, est stricti iuris. & ideò falsum uiꝫ ꝙ dicit Ber. ꝙ laudum arbitratoris non tenet, nisi sit ęquũ ut ipse not. s̃. de ele. c. causam quæ inter: quia dolus cõtractuum stricti iuris non reddit nullum, sed annulañ. ff. de uer. ob. l. si quis cum aliter, nisi forte quis dicat illud fallit in dolo iudicis, ut no. ff. de ꝓc. l. si ꝓ absentẽ. licet ibi rõ, quia persona no erat legitima, & facit. ff. de condi. inde. l. in summa, in prin. debet ergo peti in libello reduci, uel reformari, ut no. ff. de uer. sig. illa uerba, & l. aliud. §. inter. ¶ Sed quid si data sit potestas arbitratori per illa uerba, altè & basse? dicit Io. An. ꝙ non pt peti reductio, ut no. s̃. de ma. & obe. humilis; ꝙ uerum est, si bona fide pronuntiauit; secus, si dolo, uel lata culpa, ut. ff. man. creditor. §. Lucius, ubi est expressum, & ar. in l. j. §. j. ff. si mens. fal. mo. dixe. ¶ Item si per falsas ꝓbationes, uel informationes iudicasset, rescinderet,
29 ut. ff. de iud. si ꝑtor. §. j. ¶ † Quæro, quo iure petatur reductio ad arbitrium boni uiri? rñ. ꝑmitte ad euidentiã, ꝙ aut est arbitratum iniquè, aut nihil. Primo casu procedit libellus reductiuus. scdo casu qđ nihil est, non põt corrigi, nec reduci, uñ libellus debet reformari, ut petatur inductio, non reductio. v. g. dicit ita, quare cum debuerit arbitrari, non fuerit arbitratus, peto induci arbitrium boni uiri, ut declaretur, ꝙ fuit omissum; sicut dicimus in beneficio Velleiani, ꝙ aliqñ instituit, aliqñ restituit, ut. l. quis. §. si cum essem. ff. ad Velle. dic ergo, ꝙ aut ꝓcedit contractus, & sequtur laudum, & est talis contractus, ex quo surgit actio ad deceptionem, ut contractus bonæ fidei, ut no. ff. de act. emp. l. creditor. §. j. & agitur actione ex eo contractu, & requiritur libellus, ut no. in l in proposita. ff. pro so. aut non ꝓcedit talis contractus, ex quo possit agi ad deceptionem, ut in contractib⁹ stricti iuris, & transactione, ut ff. ad Tre. l. Lucius. §. fi. & tunc proponitur officium iudicis, in quo loco libelli sufficit quærelam proponere, sicut qñ dr̃ snia nulla, ut eleganter no. Inno. in c. 1. s̃. de offi. iu.
30 ¶ † Modo quæro, quare in ultimis uoluntatib⁹ recedit̃ ab executore non exequente, & à commissario non declarante, & in contractibus secus? rñ. quia in cõtractib. inest conditio, si arbitrabitur, ut. C. de contrahen. emp. l. fi. sed in uoluntate non inest ista condi. ut l. utrum. §. cum quidam. ff. de le. 2. & rõ rõnis est fauor ultimę uoluntatis, & quia interim non durat arbitrium, & ne ultima uoluntas essentialiter pendeat ex arbitrio tertij uiuentis. ff. de hære. insti. ille autem. Considera aut cõmittit̃ id, ꝙ est in facto, seu id, ꝙ est in fieri: aut committitur articulus iuris. primo casu in contractibus nõ receditur à persona: scdò sic: quia cum arbitramentũ fit à lege, factum est per legem, quod per hominẽ erat fiendum, ut l. causam. §. j. ff. de manu. item iuris consilium nemini est captiosum. ut eleganter no. ff. de hær. inst. l. illa institutio. Item ideò magis fauetur ultimis uoluntatib⁹: quia confirmatæ sunt morte, ut. C. de testa. l. omnium. & dispositione iam confirmata si quis deest supplendum, recurri debet ad arbitrium boni uiri, ut
31 patet ex præcedentibus doctrinis. ¶ † Et no. ꝙ sicut, qñ petitur reductio officio iudicis de iure communi, põt peti perpetuò, id est usque ad xxx. annos. C. de ꝑscript. xxx. ann. l. sicut, & non ultra, ẽt si petatur ad liberañ. siue excipien. ita cum petitur inductio ad arbitrium boni uiri: quia i utrisque oritur ex eodem fonte, id est ex officio iudicantis, ꝙ latissimum est, ut. ff. de iurisd. om. iud. l. 1. per actionem autem ex eo contractu petitur reductio iuxta uitam ipsius actionis, de mino. l. fin. non inductio, quia contractus nihilo arbitrato, non erat posi-
32 tus in substantia agendi. ¶ † Modò, quæro, utrum possit renuntiari exceptioni doli mali? rñ. non, quia dolus non cadit in eo, qui scit contra se dolum committi, sed in ignorante: aut ignorans non dr̃ renuntiare. ff. de condi. inde. l. fi. §. idem quęsijt. renuntiatio est quædã donatio, ut. ff. de noua. l. si quis delegauerit, & nemo ignorans donat, ut. C. de don. l. nec ignorans, quicquid di-
33 cat Bar. in d. l. si quis cum aliter. ¶ † Quæro, quid habet probare ille, qui petit laudum reduci? rñ. debet probare. ꝙ inique transegit habito respectu ad dubium euẽtus litis. Nam aut debet haberi respectus ad quantitatem litis s̃m Bar. qui ita no. in ea. l. & dicit, ꝙ ignorant aduocati: caue tibi, quia reductio potest fieri ex nouis probationibus: quia obtinet uim appellationis à diffinitiua, unde sufficit probare iniusti tiam erroris. Præterea, cum pronuntiatur super liquido; laudum arbitratoris non est transactio, sed potius quoddam pactũ; & ideò opinio Bar. non tenet nec de iure, nec de consuetudine: quia sufficit deceptio re ipsa. nam fraudem
34 pro damno ueteres accipiebant. ¶ † Vltimo scias, qđ non sufficit bona fides arbitratoris. nisi i modicis, nec etiam bonum et æquum ... uestit pactũ: q a non continet aliquam impletionem, in qua cõsistit u. stimẽtum. ff. de pac. l. iuris gen. §. sed cum nulla. ¶ † Vidi dubitari, an arbiter electus Papiæ existens Mediolani possit ꝓrogare terminum compromissi: cum Mediolani nõ possit ius dicere? & est ar. ff. de offi. procon. l. 2. & l. obseruare. §. fi. ¶ In contrarium, quia prorogatio pars iurisdictionis est, & à quo remouetur totum, reducitur qu libet ei⁹ pars. Item delegatus hoc non potest, ergo nec arbiter. d. l. 2. Nam arbiter æquiparatur delegato. C. de iud. l. pen. in fin. non ordinario, cum delegare non possit, licet eius officium adminiculis egeat. ff. de arbi. non distinguemus. §. officio. ¶ Item in ista prorogatione de-
a bet pars citari, [a] ꝙ non potest fieri extra terminos suæ commissionis. ff. de arb. cum dies. ff. de iudi. §. si locus. Sed ad hoc respondetur, quod immo non requiritur citatio, cum sit mera executio potestatis iã concessæ, ut no. Cy. C. de distract. pigno. creditor, nisi excedatur modus. C. quorum appellation non reci. l. ab executione, argument. ff. mandat. si mandauero tibi, ut pro me, in princip. ff. de ar. diem proferre, in princ. Solut. aut prorogatio fit per pactum; & non est necessaria citatio; & ita intelligitur. ff. de arbi. non distinguemus. §. dies. Amplius scias, quod arbiter, & arbitrator possunt sequi ius bonum, & ius æquum, cũ et illud, quod præualet.

a ¶ *Vide Ori. in tractatu de arbitr. & uide domi. I. an. tasin in l. de quibus. ff. de legibus.*

Bal. super secundo decr. Bbb 4 ff. de

ff. de inst. & iur. l. j. in prin. non autem potest mandare, ꝙ illud, quod debet Titius soluat Seius. C. de decur. qs tā iniquus, li. x. nisi quis ad id se obligauerit expresse, uel ꝑ compromissum; casus est nostræ decre. q̄ aliàs nō reperitur. ¶ Porrò nullum enorme placet Deo, nec bono
36 uiro. ff. fam. her. l. cæterę. ¶ † Sed nunquid potest mandare, ꝙ debitum præscriptum soluatur? & uidetur ꝙ sic: quia radicalis obligatio durat, quę fundatur in propria radice, id est consensu. ff. de neg. ge. at qui natura. dic contra, quia pręscribens est similis soluenti. ¶ Item quia non tenet iudicium, patet. ff. rem ra. ha. l. fin ff. de fideiuss. si quis postquàm. ff. de admin. tuto. si pupillus. ¶ Item non potest mandare debitori, quod soluat naturale debitum tantum, & hoc noua ratione. s. quia non intelligitur de hoc mandatum, seu compromissum. casus est unicus in iure. ff. de solu. si is cui. §. Flauius. sic igitur suam conscientiam sequatur, quod legem non offendat, in auth. iusiur. quod præstatur ab his. ff. de pœ. l. hodie. & de limitatione arbitrorum nota. plenè Barto. ff. de decre. ab or. fa. l. ambitiosa. ubi omnino studeas: alioqn rescinditur, quod fecit, & nihilominus facit litem suam uel in toto, uel in tanto, id est in interesse. C. de pact. l. penult. Sed quid si petitio reductionis ad arbitrium boni uiri est deserta, nunquid liberabitur arbitrator, qui male iudicauit? respondetur, non ad similitudinem iudicis, à quo est appellatū, sed appellatio est deserta. Nam non plus operatur desertio, quam non interpositio appellationis, quę non liberat iudicem, ut no. I. nno. de offi. delega. pastoralis, nec qui ius iniquum statuit. l. 1. §. 1. ff. quod quisque
37 iur. ibi glo. singu. ¶ † Vltimò scias, ꝙ id, quod uoluntati committitur, iuris regulis non subijcitur. ff. de le. a. iij. l. fideicomm. §. quamquam. Nam regula uoluntatis est uelle, ut quando præceptum est nudum. ff. mand. si mandauero tibi. §. si tibi. ff. de lega. 1. filius. §. diuus: tamen in promissis uoluntas ꝑ discretione & arbitrio ponitur ut no. ff. de ar. l. pe. C. de do. promi. l. iij. per Cy. & in nostro capitulo. Bald.

SVMMARIVM.

Coniuges se abiurare non possunt in prin.

1 *Delicta mutua eiusdem generis compensatione tolluntur.*

2 *Iurare temerè an sit peccatum mortale.*

3 *Continere uolentes an sufficiat, quod remaneant in seculo, puta quod fiant de tertia regula sancti Francisci.*

4 *Vir & uxor si iurauerunt, quod nunquam ab inuicem diuerterent, an ualebit contra iuramentum contra libertatem diuortij.*

Pœna apponi potest in matrimonijs conseruandis non contrahendis.

TVA NOS. Coniuges se abiurare non possunt. h. d. secunda ibi, nos. ¶ Casus. Quidam nomine. B. & A. uxor eius ad inuicem iurauerunt se nunquam unus alterum petituros. uir pœnitet, & repetit uxorem; uxor dicit q̄d potius, quam rediret ad eum. se faceret Saracenam. Quærit quid iuris? respondetur, quod sunt monendi ad continentiam: sed si nolunt continere, cogitur dicta uxor ad uirum reuerti, & cohabitare secum, & si ambo commiserunt adulterium, uel alia delicta, mutua compensatione tollantur; concor. ff. solu. matrimo. uiro atque uxore. l. cum muliere. ¶ No. quod dixi in
1 summario. ¶ † Item not. quod delicta eiusdem generis compensantur: sed quando sunt diuersorum generum, non fit compensatio, nec etiam quando posterius delictum preponderat priori, ut C. ad l. Iulia. de ui. l. si quis à se fundum. ¶ † Quæro,
2 nunquid temerè iurare sit peccatum mortale, an ueniale? dic ꝙ ueniale, si ex impetu iracundię; sed si accessit deliberatio animi, est mortale. vj. di. in palea, sed pensandum. ¶ † Quęro, utrum, quan-
3 do uolunt continere, sufficit ꝙ contineant in seculo puta ꝙ fiant de tertia regula sancti Francisci? respon. sic. ¶ Nam satis est, quòd deferant habitum con-
4 tinentiæ. xxxiij. questione. v. quod Deo patri, & argument. ff. de iure fisca. l. si accepto ulu togę: immo sufficit continentia in domo sine aliqua abusiua professione, ut nota. in authentic. ut liceat matri & auię, quia uero, etiam ex consensu: quia ubi de uera castitate agitur, exterior habitus non curatur: quia interius efficitur, quod exterius prædicatur, argument. ff. de cap. l. nihil. ¶ Quæro, è contra, quid † si uir & uxor iurauerunt, quod nunquam diuerterent ab inuicem nunquid ualet iuramentum contra libertatem diuortij? & uidetur quod non, si culpa alterius non deprehendatur: secus, si det causam diuortij, ut infra capitulo quemadmodum. quo casu sine metu pœnę posset ingredi religionem secundum Bernard. ¶ Adde quod in matrimoniis conseruandis potest apponi pœna, licèt non in contrahendis, ff. de uerborum obligatio. l. tua ta, & l. ex parte, & infra de sponsa. Gemina. Bald.

a ¶ *Vide Ale. cōs. 75. 3. no. adde etiam in materia Alex. in l. si ego, ad finem. ff. si certum peta.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans contrahere cum aliqua, si superueniat deformitas persona uel turpitudo uitæ potest a promisso recedere sed non propter causam præcedentem.*

2 *Iuramentum recipit conditionem de futuro, sed non præterito.*

Actionem cui damus, multofortius exceptionem, licèt aliquando excipere tantum, & è contrario, possumus. §. & nota.

Pactum ualet, ne mihi liceat recipere, uer. unde.

Conditiones quædam de futuro insunt, quæ de præterito non insunt. § nota.

3 *Conditio tacita quæ dicatur, & nu. 4. & 5.*

Simplex locutio rebus sic se habentibus, intelligitur facta.

Exceptio quæ tempore contractus competebat non potest opponi postea ut in bannito tempore contractus.

4 *Conditio tacita inest ex natura contractus ex natura correlatiuorum, & ex natura finalis causæ.*

Cessante causa quando cesset effectus.

Prohibetur quod una uia, conceditur alia uia, cum non tendit ad eundem finem.

5 *Conditiones in matrimonio, quæ tacitè extrinsecus intelliguntur, an faciant promissionem dotis conditionalem.*

In monialem recipi non debet, quæ corrupit mores postea quā pro ea monachanda scriptum est.

6 *Clausula. salvo iure alterius, subauditur, ubi cadit & adaptari potest.*

Clausula si preces ueritate nitantur, subintelligitur.

7 *In iuramento fidelitatis uidetur excipi imperator, & etiam patronus liberti.*
Antiquior iure præfertur, & nu. 6.
8 *Dotem si promiserit mulier, & post modum lapsa est facultatibus, an teneatur eam ducere, & si non uult soluere dotem an debeat ipsam alere.*
Matrimonij substantiua quæ, & quæ accidentia, & numero 9.
9 *Matrimonium potest contrahi ultimo uitæ spiritu, & legitimantur filij naturales, potest et esse sine dote, nisi cum ea, quæ fuit prius concubina.*

1 QVEMADMODVM. † Is, qui iurauit cum muliere contrahere pp deformitatẽ personæ, uel turpitudinem uitæ de nouo supuenientem pót recedere à promisso, sed non pp causam
2 præcedentem.† Itẽ iurm recipit conditiones de futuro, sed non de præterito. hoc dicit in summa. sed ẽa ibi, illud aũt. Casus. Titius iurauit ducere Columbinam in uxorem, post quæ sponsalia Columbina fuit fornicata, nunquid tenetur eam ducere? rñdetur cum distinctione, aut erat ante fornicata, & non pót obtentu præteritæ fornicationis uenire contra iuramentũ: aut fuit fornicata postea, & non tenetur eam ducere: quia tacitè inest conditio, si in legem matrimonij nõ peccaret, seu si contra regulam desponsationis non uenerit. Nã absurdum esset teneri ducere meretricem. nam tale delictum in spõsa soluit sponsalia: sed in matrimonio iã contracto nodum cohabitationis dissoluit. Sed quid si post sponsalia facta est leprosa, uel perpetuò paralytica, uel oculos, uel nasum amiserit, uel uuluam habuerit in transuerso, uel similia? nunquid uir tenetur eam ducere? Respondetur quòd non: sed ductam non pót dimittere; concor. ff. sol. matri. si cum dotem. §. si nañt i sæuissimo. ¶ Sed instatur tertiò, qd si uir iurat uxori, q ei sup nullo crimine accusabit? rñ. q istud iurm ita gñale est temerarium. quid. n. si est facta hæretica? concor. C. de spon. l. fi. Instatur & quartò, qd si expresse iurauit, q sup adulterio perpetrato eam non impetere? Nã istud iurm vr turpe: quia patronus est criminis, qui celat turpitudinem uxoris. So. dicit Papa, q pp iurm prohibetur petere separationem thori. sed nõ prohibetur denuntiare eam ad pœnitentiam peragẽ. No. spõsum de futuro nõ dici prætextu præcedentis fornicationis: Inn. & sic ante factum nõ nocet, q post factum nocet. de hoc brocardo dic, ut in c. j. de na. teu. p Ia. de Bel. & me. ¶ No. q qui dissoluit executionem contractu matrimonij, multo fortius impedit contrahendum, ne pducatur nec in esse, nec in executionem esse. nam obuiat origini, & radici. ¶ Et no. q cui damus actionem ad diuertẽ. multo fortius exceptionem ad non contrahendum: interdum possumus excipere, non agere. §. quinimò, & l. pacta conuenta. & istud ex debilitate causæ remedium producentis: & tñ qui excipit, vr in suum præiudicium agere, quando excipiendo compensat, uĩ qua si. l. amplius. ff. rem ra. ha. sed in præiudicium aduersarij non vr agere: quia non tendunt ad eũdem finem, de ordi. cog. c. cum dilectus. §. fi. interdum possumus agere, non excipere. s. de debitore propter ordinem additum à iure. interdum etiam a sponte soluente recipere non possumus, si hoc pacti sumus. d. l. amplius, uerñ. si uerò. unde ualet pactum, ne liceat mihi recipere, & nõ repetitur alibi, uide ibi Bar. Not. quasdam condi. de futuro inesse, quæ de præterito non insunt. similis distinctio. ff. de priui. cre. l. si creditor. & per hoc dicit d. Dy. q si uir uergit ad inopiam, qñ matrimoniũ cõtrahit, dos propter inopiam non repetitur. Bar. dicit contra fauo-
3 re dotis per l. conuenire. ff. de pac. do. ¶ † Quæro, quid est tacita conditio? so. quando lex exprimit conditionẽ sed non homo, secundum Ber. & facit. ff. de uerb. obliga. in terdũ, & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fi. & ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. Item not. q cum simpliciter loquimur, rebus sic se habentibus, loquimur, si non superuenerit contraria ratio. ff. de cond. ob cau. l. quod seruus. & ibi no. Item no. glo. Ber. optimã. ¶ Opp. quòd nihil subintelligatur, ut patet in iuramento testis, cui nihil est supplendum. solu. ibi in assertorio, hic promissorio, Ber. not. ualde istam gl. totam. & ẽ arg. quòd bannito non potest opponi exceptio banni, si erat bannitus ex contractu, & fuit appositum iura-
4 mentum, nec inuenies meliorẽ tex. in iure. † Not. tacitas conditiones inesse ex natura contractus. ff. de ope. liber. l. si libertus. Item ex natura correlatiuorum. §. inter locatorem. item ex natura finalis causæ. ff. de exce. dol. l. ult. §. ex quadrante. & dic aut cessat causa impulsiua; & nõ cessat effectus: aut cessat causa productiua: & tunc aut loquimur de effectu producendo; & cessante causa ex toto cessat effectus in c. proxi. §. pe. sed si est suspensa, sed non obrupta, non corrumpitur effectus. ff. de cond. ob cau. l. & extraneus, & l. quod seruus. aut loquimur de effectu iam producto; & tunc aut est successiuus; & cessat effectus pro futuro tempore, non pro præterito. ff. de capi. di. l. tutelas. aut momentaneus, & si superuenit causa infirmans, cessat effectus: aliàs non, C. de insti. & substi. l. antepe. Porrò causa finalis est illa, quæ existens uera imponit ex necessitate impulsiuã libertatem. ff. de dol. l. 3. ff. de condi. & demon. l. Titio centum, in prin. ¶ Item arg. ab absurditate uitanda esse ualidum in iure. ff. de nego. gest. Pomponius. facit. ff. de positi, bona fides. C. de non nume. pecu. l. fi. de uulga. substitu. l. ex facto, in prin. ¶ Not quòd una uia prohibetur. s. per accusationem, alia uia conceditur scilicet per denuntiationem: sed istud ideo, quia non tendunt
5 ad eundem finem, ut patet in litera. ¶ † Sed nunquid conditiones, quæ tacitæ extrinsecus intelliguntur, faciant promissionem dotis conditionalem? respon. non si matrimonium est contractum, licet uxor non sit ducta ad domum uiri, argumen. ff. de condi. & demon. l. conditiones extrinsecus, ut hic per Ber. & est ratio, quia non apponuntur à contrahente, sed à lege supplente, & non sunt de corpore contractus. ¶ Item nota argumen. quòd si Papa scripsit pro aliqua monachanda, & illa postea mores corrumpit, quòd non debet recipi inter moniales. ff. de confirma. tuto. utili, & ff. de contratabu. l. iij. §. si emancipatas. Item di-
6 cit Innocen. † quòd illa clausula, saluo iure alterius, subaudilur scilicet ubi cadit, & adaptari potest, argumen. ff. de uulga. substi. l. ex facto, & l. Claudius Fœlix. ff. qui po. in pig. ha. in fi. quod tene cordi pro decretis iudicis iustificandis: quia tacitè intelligitur, saluo iure alterius; & sic tacite intelligitur clausula, si preces ueritate nitantur. ff. de tuto. & cura. datis ab his i. tutor si petitus. C. si contra ius uel util. pub. l. fi. ¶ Et nota quòd superior dicitur hoc casu non solum superior omnium, sed ẽt superior ipsius iurantis solius, ut in c. contra omnes, in titulo hic finitur lex. colla. x. ubi dicit tex. contra omnes debet uasallus dominum adiuuare, nisi contra antiquiorem dominum; unde taci-
7 te antiquior dominus uidetur exceptus. ¶ † Item in omni sacramento fidelitatis imperator uidetur excipi,

pi, ut s. c. uenientes, & de prohi. alie. feu. p Fed. & in c. imperialem. §. j. ¶ Itē vr̄ excipi patronus liberti, cui per prius debentur operæ, ut ff. loca. l. in operis: quia in obligationibus facti continentibus operas. ut si scriptor pmisit scribere librum duobus, uel colonus laborare agrum, licet obligatio sit sine hypotheca: tñ q est prior tpe, potior est in iure, & ad id pōt cogi p capturam personæ, ut sing. not. de scriptore. ff. de no. ope. nuntia. l. sti
8 pulatio. §. sanè. ¶ † Sed pone, mulier promisit mihi dotem, tñ lapsa est facultatibus, & non pōt soluere, nūqd teneor eā ducere? rñ. sic, sicut si rem uēdidi, possum petere pretium, non obstante casu superueniente, ut l. necessariò. ff. de peri. & commo. rei uen. & ff. de euic. l. Lucius. sed si mulier sciebat à prici. se nō posse soluere dotem, non teneor eam ducere, ar. ff. de iur. dot. l. penul. ¶ Quid si cū eam ducebā, fuit oppressa à latronib⁹? rñ. si matrimonium erat contractum, teneor ad eius excusationem eam ducere; & ita intellige, q no. hic Ber. qđ tene fixum menti. ¶ Vltimò scias, q mulier, q̄ non uult soluere dotem, non dēt ali nec ipsa, nec sui seruientes, uñ uir pōt eā expellere de domo. nā dicere cōtrariū esset absurdum. h. d. gl. sing. in auf. de non eligen. secūdò nuben. §. illud, super uerbo, onere. quam glo. tene menti. Ecce uir non tenetur alere uxorem. ¶ Quid si uxor habet bona paraphernalia? rñdeo, de bonis uiuere dēt, q̄diu est in eius seruitio, ut l. sicut ff. de no. ope. lib. C. de iure do. l. ubi adhuc. sed an uir teneatur uendere pprietatem pro alendo uxorem? rñdeo, non, sed ex fructib⁹ est alenda. ff. ad Treb. imperator, in si. & ibi per Iac. de Are. ¶ Deinde no. q in matrimonio duo sunt substantiua matrimonij. s. consensus certus, & sacramentum. i. q non sit hæreticus: & tria sunt adiectiua, s. castitas coniugalis, proles, & dos, quæ uoco adiectiua, quæ non canonizant matrimonium, sed ei accidūt. nam matrimoniū pōt esse cum meretrice, ut hic, cū sterili. C. qui po. in pig. ha. assiduis, & sine spe prolis. † & ideò pōt con-
9 trahi ultimò uitæ spiritu & legitimantur naturales, q sit legitimati sunt tanq̄ noua soboles. ¶ Itē pōt esse sine dote, nisi cum ea, quæ prius fuit concubina, ubi requiritur dos, ne matrimonium cōstringatur, ut no. in auf. de trien. & semis. §. dubitatum. q dic, ut in auf. qb. mo. na. eff. le. §. illud quoque, in princ. fallit i uilibus & pauperibus personis, & rusticis, in quibus non requirūtur dotalia instrumēta, nec ēt matrimonialia, ut C. eo. §. fi. in fi. intelligitur, quod no. insti. de nup. §. fi. uel dic quo ad l. fœderis de legibus ciuilibus non curādum infra q. fil. sint le. tanta: sed quo ad l. successionis sic in terris imperij, in Francia autem seruabo s. de foro compe. quod clericis. Bal. l.

SVMMARIVM.

1 *Iurare possunt monachi, & conuersi pro ferendo testimonio in causa sui monasterij.*
Breuis sermo non uitiat dictum testis, modo non sit obscurus, post casum.
Synonymis diuersitas est in habentibus effectuum diuersitatem.
2 *Testis offerre se non debet ad iurandum.*
Iuramentum non debet subire, si simplici uerbo quis se stare promiserit.
Iuramenti comites qui.
3 *Veritas quid sit.*
Mala quædam per se, & quæ per accidens, & quæ uice- versa. 1.
4 *Abbas, & singulares de capitulo po[ss]unt testificari pro monasterio, & nu. 1.*
Necessitas facit quid licitum.
5 *Papa interpretatur euangelium & quamlibet diuinam scripturam.*
Verborum causam potius inspiciendam, quam ipsa uerba.
Causa dicitur duobus modis, & nu. 7. dicit gl. & nu. 9. § amplius.
6 *De iuramento si fiat mentio simpliciter, qualiter sit intelligendum.*
7 *Iurare an dicatur quis si dicat, in periculo animæ meæ, uel per animam suam.*
Prohibetur quid aliquando non per se, sed propter ma[la]s consequentias.
Iurare sæpe prohibitum est.
Cessante causa quando cesset effectus. § dicit gl.
8 *Iuramenta uoluntaria præstare nolebant homines ante Cristi aduentum.*
Conscientia diuinitus inspirata nunque recessit ab anima ab initio mundi, & fuit in præsentibus Romanis.
9 *Ieiunium cum pane & aqua imponi non debet ei, qui magnam stomachi infirmitatem patitur.*
Ratione cessante legis, uel statuti an cesset lex, uel statutum. § amplius.
Ratio est fundamentum non solum in legibus, sed in dispositionibus humanis. § Adde.
Eadem non sunt, quæ ueniu[n]t per rationem exte[n]siuam, sed similia, ad finem.

1 ETSI Christus. † Monachi & conuersi iurare possunt pro testimonio ferendo in cā monasterij sui h. d. Et diuiditur in quinque partes. primò respondet authoritati euangelicæ, qua uidebatur prohibitum iurare. secūda ibi, Iacobus, respondet authoritati apostoli. tertia ibi, Angelus, probat multis authoritatibus ueteris & noui testamenti, q licitum est iurare. quarta ibi quædam, dicit quare simpliciter prohibetur iuramentum. quinta ibi, licèt, dat petentib⁹ liñtiam iurandi. ¶ Casus in terminis incipit in dicto uerbo, licet. nam quidam Abbas, & monachi Castellionis habebant causas pro monasterio suo: dubitabant, utrum liceret eis ferre testimonium, & iurare pro causis monasterij sui, & uidebatur ipsis, quòd non deberent iurare primò authoritate euangelij dicentis, sit sermo uester, est, est, non non, quod amplius est, à malo est. Item authoritate Iacobi Apostoli dicentis, ante omnia fratres mei nolite iurare. dominus Papa consultus, respondet primò authoritati euangelij eam exponendo. nam dum dicit, est est, intelligitur, sicut est in corde, ita sit in ore: & similiter dum dicit, nō non, & quod subdit, quod amplius est, a malo est; non quod iuramentum sit malum, sed quia malè facit ille, qui non uult credere simplici uerbo iustorum, incredulitas magis est pœna non credentis, quam culpa iurare debentis, uel etiam iuramentum exigentis. secundò respondet authoritati Apostoli: quia Apostolus non prohibuit iurare, sed prohibuit affectum iurandi per uerbum, nolite, concludit ergo, quòd iuramentū sine culpa præstatur, dummodò iuretur per creatorē, & non per creaturam, & dummodò tres habeat socios scilicet ueritatem, quæ est temon totius nauis. iudicium. i. discretionem, quæ est mater uirtutū. iustitiā. i. quod sit licitum & honestum. probat hoc dicto Pauli Apostoli ad He[bræ]os, homines per maiorem suum

suum.i.per Deũ iurant, & finis controuersiæ est iuramentum ad confirmationem ueritatis. Secundò probat auctoritate Ioãnis euangelistæ, qui in apocalypsi uidit Angelum stantem sup mare, & super terrã leuantem manum suã ad cœlũ, & iurantem p uiuenté in secula. Itẽ quia Christus iurauit, dũ dicebat, amen amen.i.sine defectu dico uobis, & subiunxit, in ueritate dico uobis. nã quicquid adijcitur simplici uerbo ad cõfirmationẽ, iuramentũ est. Porrò iurare nõ est p se malũ, ut furtũ, & similia, quanquã sit malũ per accidens: qa sæpe inde mala sequunt, sicut uinũ non est per se malũ, sed immoderatus usus: sic & iurm nõ debet esse multũ frequẽs, quia multũ iurans replebitur iniqtate, & nõ recedet de domo eius plaga. Eccle.xxiij. queadmodũ igitur usus uini pmittitur, sed non frequens, ita & iurm: quia cessante cã phibendi, cessat effectus prohibitionis. Et iõ finaliter cõcludendo Papa rñdet ad quæsitũ dicens, q uiri re g osi dñt esse uiri p fecti, inquantum dñt: tñ ne pp d tectum testiũ monasteriũ sentiat læsionem, quã pp d fectum testium posset incurrere, pmissum est eis.i. A bati, & monachis in pprii monasterii causis iurare. N q ubi creuit malitia, creuerunt remedia tanquam cõ tra uenena. Ibi, est est, duplex affirmatio: una cordis, alia oris. In tex.ibi, Non nõ, duplex negatio: una cordis alia oris; & hoc casu duæ negationes non faciunt unã affirmationẽ. non ob.ff.de uer.si.l. duobus. quia ibi qñ p feruntur aduersatiuè, hic cõfirmatiuè & idẽtitatiuè.

¶ Item no. breuẽ sermonẽ, dũmõ a nõ sit obscurus, dictũ [a] testis non uitiare. C.de ap. ampliorem.§.i.ff. de hære.insti.l.i.§.i. ¶ Ibi, A malo, non dixit, malũ est, sed à malo. Papa procedit hic more iurisconsulti exponendo uerba edicti, & uoces. Nam licet in synonymis non sit d uersitas fienda: tñ secus in habentibus diuersitatẽ

a ¶ *Vide omninò circa hoc eleganter scripta per do. Feli. supra in proœ. decre. ubi multa accumulata circa hoc.*

2 effectus. ¶ Ibi, Si necessitas, no. q† testis nõ debet se ad iuramẽtũ offerre, sed expectare mandatũ iudicis: tñ nõ puto per hanc leuẽ solẽnitatẽ uitiari.l. post legatum.§. his uerò, de his qui.ut indi.& ibi no.in l.i.§.fi.ff.de uẽ. inspi. In tex.ibi, Simplici, No. quod istud uerbũ sonat.i. sine iuro, & in contractibus sæpe apponit istud uerbũ, promitto stare simplici uerbo talis.ff.de pt. stipu.l.fi. p Di.& Bar. Ibi, Honorificentia, no. q iurare per creatorẽ pertinet ad honorẽ creatoris. Ibi, Thronus.i. sedes, & tabernaculum. Ib, Stabulũ locus, ubi ponuntur pecudes. Ibi, Seruandũ, quia obtentu diuini numinis uidetur p stitum.ff.de iureiu.l.qui p salutem. Ibi, Comites, no. q iurm debet hẽre istos tres scutieros. ¶ † Quæro,
3 quid est ueritas? rñdet notitia certæ rei maxime p iuliũ rã.in aut.de instru.cau.& fide.§.i.& ibi no. ¶ Ibi, Finis, nisi iurm esset falsum.ff.eo.admonendi. ¶ Ibi, Manum suam, ostendit q manibus est iuran. Ibi, Nemo ppheta in pria sua.& est rõ, quia maior est fama à remotis locis, quã a propinquis, ut ait Virgilius, sicut uenti successiuis aeris motibus augentur. ¶ Ibi, Quædam.n.no.

q quædã sunt mala [b] per se, quędam per accidens. Itẽ quędã sunt illicita per naturã, quædam iure positiuo, uel consuetudinario, In no. hoc est no. dignum, q naturaliter licita pñt per cõsuetudinem statutorũ fieri illicita fm Inno.ff. de fideius. cum lex, per Bar. ¶ Ibi, Stomachum, no. q uinum moderatè sumptum, pdest ad debilitatem stomachi. ¶ Ibi, Viri perfecti, no. q religiosi debent esse pfectiores alijs & est arg. q obligentur ad ea, quæ sunt cõsilii. ¶ Ibi, De ficientibus, subaudi maxime, uel dic.i. possentibus deficere.

b ¶ *Vide omninò tex. reputatum aureũ in ista materiã in.l. omne officium in.§.j.ff. de re mil. quod multa phibentur, nõ quia mala sint, sed ex eo, quia malũ sequi põt.*

4 ¶ † No. in isto.c.q Abbas & capitulum.i. singulares de capitulo possunt testificari p monasterio. In tex.ibi, Necessitas, no. q necessitas facit licitum, quod aliàs est illicitũ.ff.de ma.test.l.qui nõ potuerunt, & l.ij.C.de patri, qui fili.distra. Apostolus prohibuit oĩnò.tñ uerbum præcisum determinationẽ recipit.ff.de uer.ob.l.stipulatus sum Damã. ¶ Itẽ no. quod ubi creuit malitia, creuerunt remedia tanquã contra uenena. ¶ † Extra no. q Papa interpretatur euãgeliũ, & quãlibet diuinam scripturam. dicit Accu. in l.oẽs.ff.de exce. q sæpè decipiuntur
5 magistri, & scholares iõ, qa scriptura unũ uult, & aliud sonat. ¶ Item not. cãm uerborũ inspiciẽdã esse potius, quã ipsa uerba, ber.sic.ff.cõ.præd.si in uenditione.§.fi. & ibi no. ¶ No. tex. q cessante cã cessat effectus, de hoc s.dixi.c.pxi.ibi uide.& cã dicitur duobus modis, s. initium, & pfectio. unde contractus innominati nõ dicuntur hẽre cãm, nisi habeant pfectionem.i. implementũ. ff.de condi.ob cau.l.fin. sed contractus noiati oriuntur
6 uestiti naturaliter. ¶ † Quæro, qñ fit mentio de iuro simpliciter, qualiter sit intelligendũ. dicit Inno. q si partes promiserunt aliquid iurare, nulla forma distincta, intelligitur per sancta Dei Euangelia.s. corporaliter tactis scripturis, ut no. in c.ut circa, de elec.li.vi. uel super reliquiis sanctorum, uel altari. C.de reb.cre.l. gñaliter.§. fi. uel super uiuificum lignũ crucis, ut in c.ego Ludoui
7 cus. ¶ † Quæro, an sit iuramentũ, dicere, dico in periculo aĩæ meæ, uel super animã meam? rñ. sic: tñ non sufficeret in teste iste modus iurandi fm Inno. nec ubi iuramentũ est statutũ pro solennitate, uel soliditate actus, nec iuramentũ calumniæ, & iuramentum a[illegible] ulti, ut in aut. sacramenta puberũ, fm Iaco. But. ¶ Item not. a[illegible] qd phiberi pp consequentias malas, quod p se phibitum non existit fm Inno. ¶ Item no. quod iuramentum est finis controuersiæ. hoc uerũ, si est delatum ad diffiniendum cãm: secus, si ad interlocutoriã, uel aliũ effectũ; qa actus agentium nõ operant ultrà intentionẽ agentis.ff. si cer.pe.l.non oĩs, nisi qñ obligatio uenit ex re, & non ex consensu.ff.de nego.gestis.l.iii.§.fi. Item no. q sæpè iurare phibitum est, & iõ de calũnia non iuratur, nisi semel. sed semel iurare, ubi oportet, & qualiter oportet, non est peccatũ, sed quædã forma. Itẽ est prohibitum, ne periuretur. C.de indi.vi.tollen.l.ii. tolle metũ periurii, & cessat prohibitio: quia cessat substantialis ratio prohibitionis. ¶ Dicit glossa, q cessante cã phibẽdi cessat prohibitio. fallit pp rigorẽ iuris seruandũ.ff.qui & a quibus.l. pspexit. dicit glossa, q cessante cã in una psona, non cessat in alia.ff.de legatis.ii.l.Lucius.§. quis qs.ff.de cond.insti.l.utrum ex fratribus. Adde, q cessante una de causis altera p manente, non cessat effectus. ff.de execu.tu.l.tutor petitus.§. quæ tutoribus, & facit. ff.de pac.§. quod dictũ.ff.de acquiren.pos.l. is q aĩo. C. de leg.l.ab administratione. dic, q duplex est cã.s. fiẽdi, & essendi. cessante cã fiendi cessat fiendũ, sed iã factũ & pfectũ non tollit. sed cessante cã essendi impedit fiendum, & tollit iã factum fm Io. Mo. in proœmio vi. libri,
8 sed interdũ ponitur cã p rõne. ¶ † Item no. q non solũ post aduentũ Christi, sed anteq̃ Christus nasceret, homines subtili reuerentia Dei tenti, & cõscientia diuinitus inspirata, quæ ab aĩa humana nunq̃ recessit ab initio mundi, nolebant pstare iuramenta uoluntaria pro aliquo lucro captando, ut.ff.de cõdi.insti. quæ sub cõditione,

Actus omnes potestate & consensu consistunt, alioquin nō ualent. §. extra no.

11 *Iuramento non firmatur, quod principaliter fauore publicæ utilitatis prohibetur, & nu. 12.*

Vtilitati publicæ quid contrarium dicatur, & nu. 12.

12 *Iuramentum, per quod deformaretur ciuitas ruinis, non ualet, & si tendit ad destructionem pontium, uiarum, uel publicorum molendinorum.*

Iuramenti uarius effectus, & qui. §. considera.

13 *Iuramentum seruare tenetur, qui promisit non opponere ad peremptionem instantiæ.*

Iuramentum quodlibet seruandum, quod seruari pōt sine interitu salutis æternæ, & an possit relaxari.

Statutum parificatur sententiæ. §. item statutum.

14 *Iuramento firmatur contractus, qui non ualet rōne publicæ utilitatis, & limitatur.*

15 *Iuramentum quando contractus est prohibitus odio recipientis, est ex uiuente seruandum, & sic ubi quid creditor debitori, & permittitur creditori nu. 16. & quādo contractus est præter legem nu. 17.*

18 *Iurare pro se non est contrahere, sed est quædam pollicitatio ex qua non oritur obligatio naturalis.*

Absens non obligatur in contractibus reciprocis.

Absque medio non fit transitus ab extremo ad extremum. §. item de.

19 *Iuramentum non tenet, quando contractus prohibetur ratione solennitatis probatoriæ.*

20 *Iuramentum non sufficit, ubi deficit solennitas formalis.*

Valere melius ut ualere quid potest, ius elligitur consensu non mutato.

21 *Iuramentum super re, quæ non est in commercio alicuius, puta super re sacra alienanda, uel disponenda, non ualet.*

22 *De iuramento in ultimis uoluntatibus, successionibus, & renuntiationibus remissiue.*

23 *Renuntiatio sine iuramento facta non ualet, & si ex interuallo iuretur, an confirmabit.*

24 *Pactum de succedendo alicui post mortem suam non ualidatur iuramenti uinculo.*

Pactum generaliter quando ualeat.

25 *Iuramentum de non succedendo, uel renuntiatio cum iuramento ualet de iure canonico, sed non de iure ciuili.*

Renuntiatio egenti non ualet renuntianti, unde se posset alimentare.

26 *Renuntiare an possit quis substitutioni pupillari cum iuramento.*

27 *Donatio causa mortis omnium bonorum mobilium & immobilium, præsentium, & futurorum cum iuramento non reuocandi eam, utrum teneat.*

Bona futura dicuntur quorum dies non cessit. §. & dicuntur.

28 *Donatio inter uirum, & uxorem iuramento firmata an sit irreuocabilis.*

Absolutio iuramenti inter quos habeat locum.

29 *Iuramentum præstitum in fraudem legum non ualet.*

30 *Obligari non potest dominus seruo, nec Abbas monacho.*

Obligatio est quædam subiectio.

31 *Obligari potest pater filio in potestate ex omni causa præterquam ex causa profectitia, uel ex re propria patris, & 32.*

32 *Pater si confessus est recepisse à Titio nomine filij mutuanti centum. utrum, si pater intra biennium non proponit querelam non numeratæ pecuniæ, perdet querelam.*

33 *Prodigus an obligetur per iuramentum.*

Confessus, habuisse & recepisse quantitatem pecuniæ cum obligatione restituendi ei, quem creditor declararet, & declarandus erat filius confitentis, quia pecunia confitentis erat, quid iuris.

1 CVM contingat† Prohibita est alienatio rei do
talis fauore mulieris, & reipublicæ: qa mulier
sine dote cōgruè nubere nō pōt, sed nō fauo-
re uiri principaliter, sed ꝑ cōsequētiā: qa uir siue dote
inuenit uxorē nobilē & gnosam, si sit uirtuosus, immò
& non uirtuosus inuenit pellē ꝓ pelle, ut dicit prouer
2 bium.† Non auditur mulier cōtra alienationē rei dota
lis, cui spōtè & sine dolo cōsensit, & nō cōtrauenire
iurauit. scd'a ibi, nos aūt.¶ Casus Constante mrimonio
uir uendidit & tradidit fundum dotalē, uel donatū pp
nup. pñte uxore, & sponte consentiēte, & iurāte nō cō
trauenire. demum uoluit cōtrauenire, qritur, an possit
rñ. ꝙ de iure canonico seruandū est iurm̄, ꝙ nō uergat
principaliter in alterius detrimētū, & possit seruari si-
3 ne interitu salutis æternæ.† Ibi, Obligatorius, hic deci
ditur qō legistarū, an oriaē obligatio naturalis. nā iure
ciuili non reperiē expressum, ꝙ oriatur, uel nō. nec de
cre. dicit simpl'r mulierem non obligari de uiro loqtur
& iō uir natural'r obligatur, quia fundi dotalis est ꝓhi-
bita alienatio, nō uenditio, & no. Cy. C. de iu. do. l. si ꝓ-
diū, & C. de legi. nō dubiū. sed si hoc ē uerū, ergo nudā
possessionē nō tradere cogiē emptori, & sic de scō mu
lier remanebit indotata, ꝙ est iniquum. C. rem. in ꝓœ-
mio. §. & cum lex. nam & nudā possessionē alienare nō
pōt, qn uxor reuocet, ut l. in rebus. C. de iu. do. qa nec
hypothecare. ff. de euic. si cum uēditor. dic aut emptor
sciebat rē dotalē; & nulla cōtrahiē obligatio. aut igno-
rabat: & tūc vr̄ obligatus ad interesse. ff. de ac. emp. ser-
uus. §. quæritur. sed mulier nullo mō obligatur ad in-
star minoris uendentis fundum suum sine decreto. istā
.n. similitudinem ponit gl. ff. de fideius. l. cum lex. sed an
soluto matrimonio iste contractus reconciliabitur? di-
cit Cy. sic. ergo è contra, quia principium fuit cōtra ff.
de ser. expor. l. minor. ¶ Ibi, Seruare dūt, non distinguit
an sit certiorata mulier de beneficio. l. necne; & ideò
nos non distinguemus. præterea, ubi nō reqritur renū
tiatio, ibi. nunq̄ reqritur certiorō, ut eleganter not. Io.
An. in c. 2. de pac. li. 6. in nouel. Ibi, sine vi. s. præcisa.
4 ¶† Ibi, Metu. s. causatiuo. no. ꝙ coacta uolūtas est uolun
tas, sed depressa in peccato primi parentis factū est libe
rū arbitriū caducum & depressū, ꝙ ante nō erat, cāti-
uè. per hoc vr̄ determinari qō glo. in d. l. cum lex. s. an
5 † metus impediat naturalem obligationem? & dic ꝙ
sic prætoriam, non iuris gentium. Ibi, dolo, dante cām
contractui. ff. de dol. eleganter, in prin. uel incidēti. ff. de
uer. ob. si qs cū aliter. s. respectu illi' incidentiæ; puta
pacti de eūdo Romā. nā respectu suæ principalitatis
ualet, quia in eo non est dolus commissus. ¶ Op. iste cō
sensus est lege prohibitus, ergo nullus, ut in c. si diligē
ti. ī. de fo. compe. & l. non dubium. So. illę ll. loquuntur
in ꝑpetuò ꝓhibitis; sed alienatio fundi dotalis nō ē ꝑ-
petuò ꝓhibita: qa pōt talis res permutari pp utilitatē
dotis, ut ff. de iure do. l. ita cōstāte, & l. si. quæ l. est satis
singularis. sed ista so. non ualet, quia sequereē, ꝙ ēt sine
iurō, ꝙ est falsum; & iō uides, ꝙ canon hic ultra proce
dit permittendo iuramentum: secus, si ultra procede-
ret infirmando iurm̄, ut in legibus contrarijs. uel dic, ꝙ
aliud est iure ciuili, aliud de iure canonico, & hæc ue-
ra in fundo dotali. ¶ Non obst. cap. si diligenti: quia
ibi iuramentum erat contra ius publicum authoritate
& utilitate. tam principaliter, quàm secundario. ideò
seruatum uergebat in dispendium salutis æternæ,
quia

.quia contra bonum publicum, & cōtra ius alterius.
6 † Itē erat tale ius, cui nō poterat renūtiari: qa erat ius legis, nō cōuētionis. erat porrò ius disponēs, nō ius dispositū, cui pōt renuntiari. ff. de ædi. edi. l. φ si nolit. §. si qd. & no. Cy. C. de excu. tu. uolūtariæ. ius disponēs præcedit factum. ius dispositum sequitur ipsum. ¶ Item quia erat ius necessarium in actibus hominum, nō uoluntariū. ff. de le. j. nemo pōt. nā oēs regulæ negatiuæ vñr continere necessitatē, ut no. in c. j. de re. iu. li. 6. Itē quia iuri prohibitorio nō pōt renuntiari, ubi est prohibitorius consensus, ut no. in l. ij. C. ne fideiuss. do. den. ut ff. de do. inter ui. & uxo. l. Papinianus. ff. de ri. nup. l. admonendi, & in l. j. C. de cupres. ex luco Daphnes. Et not. φ ius ciuile prohibet obligationem, ut hic, dū dicit, nō uideatur obligatorius. itē dñij translationē, ut C. de iure do. l. prædium. imò quædam gl. dicit, φ impedit legatū. ff. de mili. test. l. dotale; φ expone, ut ibi dixi in solenni mea lec. infortiati. & cōsidera hic subtiliter, φ oīs obligatio hēt duo extrema, s. passiuū & actiuū, & oīs alienatio silr hēt duo extrema. s. a quo, & in quo, siue in quē; & si unū ꝓhibet, & reliquum. l. fi. ff. de acce. l. fi. C. de in diuidui. nā extremorū idē est iudicium, hac rōne obtēta nullo mō tenet contractus; qa ꝓhibet dator & recēptor, tñ lator canonis cōtēplatione diuini numinis statuit seruādū eē iurm. Et ī hoc exorbitat ab oī rōne iuris ciuilis: qa ius ciuile satis hēt, φ bona conscīa sciat leges seruare, ut l. ij. ff. de le. ¶ Mō oppo ni ulterius, si nō tenet principale, nec accessoriū. So. hic accessoriū ē potentius, q̄ principale, & stat p se, ut i c. j. §. ecōtrario, de inuestitura de re. alie. facta col. x. & hoc fauore religionis. ¶ Tertiò opp. φ talis actus est dānatus, & ē dānatus à l. ergo non recipit robur: qa oē robur est à l. cōfirmāte. ff. de pac. l. iuris gētiū. §. prætor, & l. legatū. Sō. ille. §. intelligitur, qñ iurm est contra bonos mores, ut in c. nō est obligatorium, de re iu. in 6. uel qñ est prohibitū de iure cōi: secus, si de spāli fauore dotis s̄m Dyn. & priuilegiū facilius tollitur, q ius cōe. ff. de testa. mil. l. eius militis §. militia. idē dicit Cy. in d. l. nō dubiū. Itē opponitur, illud iurm est iniquitatis, seu impietatis, & absurditatis præludium & uinculum, quia iniquissimū est, quòd mulieres remaneāt indotatæ & fraudatæ. C. qui pot. in pi. ha. l. assiduis. ff. ad Treb. l. mulier. §. cū proponeretur. ¶ Item si deficit dos, non habebit, unde se alat, nec filios, & sic uergit in præiudicium filiorum. C. de iure do. ubi adhuc. ¶ Item si diuertat morte uiri, nō habebit, unde nubat. Item dos succedit loco alimentorum, & ē contra ff. de ali. le. cum unus. §. fi. & alimentis futuris non potest renuntiare, ut no. in c. literas, de resti. spo. ¶ Item si non tenet iuramentum, per quod respublica minuitur uiribus, ut l. quemadmodum. C. de agr. & censi. ergo multo minus, si minuitur iure. ff. de condi. & demon. hoc modo. Nam potior est ratio personarum, quàm opum. Item istud iuramentum est ualde absurdum, & uergit in præiudicium alterius. s. liberorum. ff. ad Treb. l. imperator. ¶ Item considerā rationem legis, nam ideò lex prohibet mulierem in consensu accedere uiro; quia præsumitur seducta eius blanditijs, ut in auē. ut immobilia ante nup. circa medium, col. v. ¶ Item quædam liberalitas, ut in auē. quib. mod. natura filij legi. effi. §. illud, col. 6. Solu. quòd mulier ꝑsumatur seducta, est quædam fictio, quæ non est pscrutanda in uia conscientiæ. quòd aūt filijs præiudicetur, est quædam consciētia non principaliter. nam parētes possunt defraudare filios alienando inter uiuos ex causa onerosa. ff. si quis a pa. fue. ma. l. non usque adeò. Itē op. φ iuramentū non obliget, ut l. fi. de non nu. pe. Sol. ibi non erat iuramentum purum, sed conditionale. hic
7 aduerte, φ ad excusandum à periurio † exceptio non numeratæ pecuniæ pōt ꝑpetuò opponi, sed post biennium dēt probari ab opponente. & idem dico, si q s ad curiam ecclesiasticam trahatur non ꝑp naturā contractus, sicut eēt in cōtractu usurario, sed ꝑp naturā iuramenti, ut ēt post biennium à die emanati chirographi possit opponi declinatoria fori probando pecuniā non numeratam; φ tene menti. & scias, φ quædā ꝑñt suppleri per aliam solennitatem, & ista possunt suppleri per iuramentum. ¶ Item scias, φ alius, q̄ uir & uxor bñ pōt cōtrahere sup re dotali in præiudiciū ipsius cōtrahentis. ff. de fun. do. l. si fundum. ¶ Itē uir & uxor in præiudicium tertij, qui est uerus dominus rei. ff. de usu. cū uir prædium. ¶ Sed nunquid mortua muliere iurm ei durēt? rñd. φ ex iuro orit exceptio & obligatio, & ista durat: qa iurm hēt in se pactum. Itē durat forū iudicij. ff. de iudic. hæres absens. sed crimen in quantum crimē non transit ad hæredem. s. c. ueritatis. de hoc no. in c. fi. de fo. compe. li. 6. & in c. 2. de pac. e. li. Dic ergo, quòd hoc iurm non solum claudit os iuranti, sed ualidat pactum ut ibi not. & est ratio, quia ex neutra parte uertitūr turpitudo. sed si ex parte recipientis uerteretur turpitudo, ut ī fœnore; tunc iurm clauderet os iuranti, sed non ualidaret pactum, nec eēt transitoriū ad hrdē iurātis. ¶ Sed nunqd statutū municipale pōt derogare huic decre. fingendo dolum, uel metum? rñdet, si imp. non pōt, φ iurm derogat legi, igitur nec ciuitas. Bart. uerò dicit contra ff. de fideiu. si quis pro eo, ubi omninò uide. ¶ Sed quid si statuta ciuitatis essent cōfirmata ab ecclesia, & inter illa statuta est quoddam statutum, φ res dotalis non possit alienari ēt cum iuro? rñ. tale iurm nō ualet: qa Apl's ipsum remittit. ar. ff. de in pac. l. adigere. §. fi. in gl. diceret aliquis, φ interdum statuta confirmantur inter cætera, & tunc non uidentur confirmari ea, q̄ sunt contra salutem animarum: interdum confirmantur noīatim, & talia ualent ꝑp authoritatē confirmātis ut in c. 1. per quos fit inuest. & per quos recipiat. ¶ Sed nunqd pōt ciuitas ꝓuidere per alium modū? puta si dicit, φ non possunt alienari dotes sine consilio propinquorum. rñdeo sic, ne fragilitate naturæ mulieres repentinam deducantur inopiam, ut C. rem in præsenti. §. & cum lex. potest etiam statutum aliter prouidere, uidelicet φ quicunque emerit, perdat pretium, & res ipso iure reuertatur ad muliere, uel ad fiscum, ut in auē. de non alie. §. quia uerò uerisimile. uel statuendo, φ instrumentum præsumatur fictitium & simulatū, uel falsum deficiente certa solennitate, ut in auē. de tab. §. fi. & ar. C. de testa. l. iubemus, in fi. uel statuendo φ debeat solui certa grossa gabella in communi, qua nō soluta contractus ipso iure irritus est; uel statuendo, φ nō ualeat iste contractus sine insinuatione. nā cōtra insinuationem, q̄ est actus de per se, poterit opponi exceptio simulationis, doli, & metus, & posset appellari, ut not. in l. j. C. de secun. tab. uel secūdum Bar. in l. si q s pro eo. ff. de fideiu. pōt prohiberi personæ ab actu, & uinculo religionis p c. nrm, cum decretalis ista ultra procedat cōfirmando, & hoc statuit ratione peccati, ut supra de iud. c. nouit. & hæc est ipsa ueritas quo ad casum capituli nostri. Si autem diceret statutum, nulla mulier contrahat sine cōsensu propinquorum, tale statutū humanū pōt distinguere ius diuinū, ut C. si cōtra ius, uel uti. pub. l. fi. & iō iuramentum non ualet, nisi interueniat consensus tot propinquorum: nā isti propinq uidentur

dati

dari curatores contractui, & sine ipsis nihil pôt celebrari.
8 C.de in integ.rest.mi.si curatoré te.¶ †Sed nunquid de
iure canonico uenditio rei dotalis
confirmatur iuro[a] ita, q̃ nascatur
ciuilis, uel naturalis obligatio ex
contractu, & ex traditione transferatur dñium, an uerò cõtractus
remaneat nullus, è contra mulier
non possit dicere nullũ? nam hoc
aliàs contingit.ff.de ma.te.l. quia.
habebat infra de excep.c.cum ecclesiasticæ.dicit Bar. q̃ istud iurm
facit ualere cõtractũ, ita, q̃ hæres
obligatur ex eo, ut infrà eo.c.licet
mulieres, lib.vi.qa sicut iurm facit ætatem maioré, ita inducit habilitaté: quia pari rõne, quæ erat,
ne fragilitas obesset. sed glos. hoc

a ¶Adde, an ex iuramento oriatur obligatio tam de iure canonico, quàm de iure ciuili, uide Inno.in c. nouit.de iud. & in c. cum uenissent, de instit. & in c.Quintauallis, de iureiur. Bar. in c. cum cõtingat, & in c.j de pac. habere in l.iusiurandũ, quid ex cõuẽtione, cũ si. de iureiurã.

reprobat in d.l.si pdium. Nam licet iuramétũ facit qué
maiorem, nõ tñ facit, quin fundus dotalis non sit dotalis, dicas cum Bart. q̃ iste contractus est solẽnis pp iuramentũ, quod solẽnizat eum: alioquin mulier posset soluere, & repetere, ut.s.c.debitores; quod falsum est. &
idem dicendũ in filia, quæ renuntiat hæreditati paternæ, ut.infra c.quãuis, de pact.lib.vj.nisi pactum sit psonale, ut quia paciscitur filia, ne ipsa petat. Nã in pactis
negatiuis nõ subintelligitur hæres, ut.C. de contrahẽ.
sti.l.ueteris, per pe.& Cy.ff.de pac.iuris.§.pactorum, p
glo.& l.auus, eo.ti.non ob.capitulũ, debitores, ubi re-
9 petitur solutum, qa ibi erat indebitum. ¶†Quæro, qñ
mulier iurat non uenire contra, qũo intelligitur istud
iurm, nunquid.n. est necesse, q̃
mulier sit certiorata,[b] sicut in Velleiano, & aliis bñficiis, ut no.ff.de
uer.ob.scien.rñ.decre. ista non facit mentioné de certioratione, &
iõ non reqritur, nisi forte sit minor; qa mulier lẽiæ ætatis non psumitur ignorare iura, nisi in casibus expressis in iure, ut dicit.l. illa no.C.de iur.& fac.igno.l.ut pas

b ¶Vide Alexã.consil. xi.uolum.ij.& Pau. de Castr.consil vij. Alexand. consi.xlij. uolu.i. Corsetum in repetitiõe rub.suprà eo.tit. Barba. consil. xxv.uolu.i.

10 sim.¶†Extra quæro nunquid sine iuro sit aliquis modus alienandi rem dotalé? rñ.sic, uidelicet q̃ aio pmutandi fundũ, cũ æstimatione fundus æstimetur, nã tunc
desinit esse fundus dotalis.ff.de iu.do.l. si constante.C.
de iu.do.l.si inter vi.& uxo.tunc desinit fundus esse dotalis: & iõ eius alienatio non est phibita: tñ transit in
emptoré cũ suo onere.s.hypothecæ, nisi renuntiatũ sit.
iuri hypothecarũ quæ renuntiatio ualet, si aliunde pôt
mulieri cõsuli, ut.C.ad Velleia.aut.siue à me.quod dic,
ut no.ff.sol.mat.si æstimatis, & in aut. ut immobilia ante nup.§.pe. ¶Sed nunquid hæc decre. continet rigorem, uel ęquitatem? & uĩ, quod ęquitaté: quia nulla est
maior æquitas, quã animarũ salus, ut.C.de sacr. san.eccle.sancimus. in cõtrariũ uidet, quod cõtineat merũ rigorem iuramentorũ, cũ æquitas naturalis in hac specie
dictat cõtrariũ.uere aũt prima æquitas illa, quę naturalis est.ff.de pub.l.si.prima uerior est, quia p iuramentũ
redigitur ad ius naturale, ut insti.de re.diui.§. si quis à
non dño.¶Sed pone, pater dedit filiæ in dotem fundũ
tam p dote, q̃ pro legitima, nunquid contradicente patre poterit alienare cũ iuramento? rñ.non: qa ius administrandi nõ habet, ut.C.de bo.quę li.l.fi.§.filius.præterea iurm non officit patri: quia in iuro semper intelligitur exceptũ ius alterius, pręsertim superioris.sed pater superior est, & plus iuris habet in dote pfectitia &
repetenda.ff.sol.mat.l.ij.licèt non in possidenda cõstãte matrimonio.ff.fa.l.ercis.l.Põponius Philadelphus.è
autẽ regula iuris, q̃ q non habet ius administrandi, nec
10 iurandi.ff.de iureiu.l. iusiuran.quod.§.j.¶†Sed nunqd
istud capĩm habet locũ in puella desponsata, & tradita
uiro ante xii.annos? rñdeo nõ: quia pupillus nõ obligat
hmõi ex iuro, & iõ non datur robur contractui, neque
traditioni, ut.s.de pba.in pñtia, a cõtrario sensu, sicut
nec obligat eũ uoto, siue professioni, nisi forte dolo esset mentitus circa ætatem, ar.in c.i.de delic.pue.sed ibi
loquitur in delictis, quæ non requirunt alicuius actus
ualiditatem, sed merũ delictum: secus in his, quæ de iure debent sortiri effectũ, ut professio, matrimonium,
& uinculũ iuramenti.ff.de iureiu.l qui iurasse, in prin.
¶Extra no.q̃ duo sunt, quæ habent oém contractũ canonizare.s.ptãs, & consensus, sine qbus nullus actuum
consistit effectus, ut C.de dona.ante nup.l. cũ te spõsę,
cũ.l.seq.& ibi no.¶Amplius non extendo materiã breuitatis cã, tradam ipsam p conclusiones. Et primò per
11 conclusiones negatiuas: secundò p affirmatiuas.¶†Prima conclusio est hæc, q̃ qñ aliquid phibetur fauore
publicę utilitatis principalr, tunc nõ confirmatur iuro,
ut suprà de fo.com pe.si diligenti, & no.in l. quẽadmodum.C.de agri.& censi.lib.xi. ¶Sed qũo hoc cognoscã,
q̃ sit contra publi.utilitaté principaliter? rñdeo. si uergit in præiudicium tributorũ, uel munerũ publicorũ,
uel impeditur cultura agrorum, uel aliud interesse reipublicę, uel surgit ex eo ciuitatis dedecus.ff.de contrahen.emp.l.senatus.ff.de leg.i.l.cætera.C.sine censu, uel
reliqs in rub.& l.oés.& iurm si non pôt seruari absq;
iniuria, uel dãno reipublicæ, nõ ualet, sed quatenus potest seruari sine lęsione reipublicę reseruandũ est.ff.de
pac.l.inter debitorem.ex hac prima cõclusione Bar. in-
12 fert tria dubia.¶†Primum, an ualeat iurm, per quod ciuitas difformaretur ruinis? & dic quod non. Item si tẽdit ad destructionem pontiũ, uel uiarũ publicarũ, ut.C.
de sac.san.eccle.l.ad instructionem. Item si ad destructionem publicorũ molendinorũ, puta ciuitatis Bononiæ.ff.de contrahen.em p.sed Celsus.ff.de uer.sig.inter
publica.¶Secundũ est, si prorogatur instantia ultra triẽnium cũ iuro. Nã terminus instantiæ est introductus fauore publico principaliter, ut aliqs sit terminus strepitus iudicii; & iõ iuro nõ firmatur pactũ, ut no.C. de iudi.l.properandũ, in prin.¶Cõsidera iurm interdũ ualidat, si inuenit ualidabile.interdũ creat, si inuenit in potentia materia subiacentem.interdũ ampliat supplédo,
quod aliàs tacite non inerat nõ circa ré dispositiuã, sed
circa modũ disponendi.exẽplũ in l.cum pater.§. filius.
de leg.ii.interdũ ultra cõsensum, qui est materia gñalis
oium contractuum, addit religionis uinculũ.¶Item forum iudicii adiicit.c.ulti.de foro.cõpe.lib.vi. interdum
hẽt uim duplicis consensus ẽm Ber.hic.¶Item q iurat,
cogitat duo.s.Deũ, per qué iurat, nec inuocare debet in
uanum; & pximũ, cui iurat, sic habet duplicatũ intellectum.interdũ uerò iurm eorũ nihil operatur, ut qñ est
impossibile de iure immutabili, de natura, de facto, uel
contra bonos mores immutabiles. Nunc ad ppositum
casum redeundo istud iurm, quod tendit ad lites exténdendas, phibitum est pp malam conscientiam. Nam ex
litibus oriuntur cædes, & uulnera.ut.ff.de ser.vr. prædi.l.in re cõi, cædes aũt, & uulnera phibentur principaliter pp bonũ publicũ.ff.de offic.præsi.l.congruit.ff.
13 ad.l.Aqui.l.ita uulneratus.¶†Aduerte tñ, quia si qs pmitteret non opponere ad peréptionem instantiæ, &
hoc

hoc iuraret, tenetur seruare iurm: quia pōt seruare sine interitu salutis æternæ. Nam hæc regula infallibilis est. Tertium, ad quod infert Bar. est tale statuto ciuitatis cauetur, ꝙ rustici accipientes mutuo frumentū post sint tpe caristiæ soluere duos Florenos pro qualibet corba; & hoc est, ut rus cultoribus non deseruat. Nā licèt rusticus iuret soluere plus q̃ statuto sit ꝑmissum, tale iurm non est obligatorium sm Bar. tu dic, ꝙ imò est obligatoriū, cū possit seruari sine interitu salutis æternæ: tñ quia statutū est bonū & æquū, eps debet tale iuramentū relaxare; & si non relaxabit, solutū poterit repeti tanq̃ indebitū, ut. c. s. debitores. ¶ Et idē dico, ꝙ in donatione, quæ excedit legitimā summam, & non est insinuata per eandē doctrinā. s. qa pōt seruari sine interitu salutis æternæ. nec est contra bonos mores, quorū transgressio inducat peccatū. De alijs. n. moribus est curandum, ubi est appositū iurm. ¶ Quid, si statuto cauet, ꝙ forensis non soluens datias & collectas in cōi, non audiatur in causis ciuilibus, uel criminalibus, utrū ualet pactum, ne hæc exceptio possit opponi? ¶ Aduerte, licèt de iure cōi forenses non teneantur ad ista onera, ut. l. rescripta. §. fi. de mu. & ho. tamen possunt cogi ad faciendū æstimū, ut no. ff. ad muni. l. incola. Et tunc poterit imponi eis collecta sm æstimū. ¶ Itē & consuetudo pōt hoc inducere, ut no. Bar. C. de inco. l. cū neq;, li. x. ¶ Supposito igitur, quod statutū ualeat, uī ꝙ non possit renuntiari dictæ exceptioni introductæ principaliter fauore publico. ¶ Item statutū non debet esse ludibrio, quia est snia, arg. ff. de iud. l. si ꝑtor, in prin. ¶ Item iudex ex officio debet excipere, ut. ff. de ꝑcu. l. si filius. §. ueterani, & quod no. C. de transac. l. ubi pac. & ar. c. ad nr̃am, el. ij. ¶ Item contra cōitatē suā non tenet iuramentum, ut singu. no. infrà. c. petitio, in glo. not. ¶ Item ex isto statuto inducit exceptio declinatoria, qua omissa soluta nō possent repeti. ff. man. l. si fideiussor. §. quædam. ¶ In contrariū vī: quia posset seruari sine interitu salutis æternæ, & sine læsione publicæ disciplinę in ciuilibus causis, uel criminalibus priuatis. ergo seruandū est, sed eps debet remittere; & si non remittit, iudex secularis debet ex officio supplere, ut. ff. de postu. l. quis
14 nos ꝓhibet, &c. ¶ † Modò uenio ad secundā conclusionem, quæ talis est, quoties contractus non ualet rōne publicæ utilitatis secundario, tunc confirmatur ꝑ iurm sm ius canonicū, ut in hoc. c. & infrà. c. licèt lib. vj. fallit primò, si præcessit contrariū iurm de non alienando, ut no. in d. c. licèt, in Hosti. Itē fallit, si lex non solum ꝓhibet contractū, sed ꝓhibet ꝑsonas contrahere: nam ꝑsonarum rō prius est inquirenda, ut. ff. de stipu. ser. l. usufructus, &. ff. de iu. cod. l. qdā referunt. ff. de ser. expor. l. si minor. aduerte, quod dicit de primo iuro, intellige, qñ cōtrahens hoc sciebat: secus, si ignorabat. ff. de contrahen. empt. l. liberi, ne detur materia fallendi. ff. de acqui. hære. qui aliena. §. fi. per Bar. ¶ Item ꝙ dicit de persona ꝓhibita, intellige, qñ est ꝓhibita pp qualitatem personæ, uel spāli fauore; tunc bene tenet iurm, ca
15 sus est hic. ¶ † Tertia conclusio est, ꝙ ubi cōtractus est prohibitus odio recipientis, tunc iurm est seruandū in uita iurantis, sed eo mortuo absorbet: qa uirtus istius iuramenti est os claudere iuranti: sed non hēt cōtractū roborare, nec imprimere in contractu, sed in persona, & est exēplū in Macedoniano. nā si filius iurauit non opponere exceptionē Macedoniani, non poterit opponere. Et tñ contractus efficacia non subsistit sm Bar. & est mirabile hoc casu, ꝙ solutum ab eo, qui erat tutus exceptione ... odiosa, repetitur tanquā indebitū. & hoc est iō, quia habebat exceptionem habitu, sed non exercitio pp iurm. ff. de cōdi. inde. Neratius. His accedit ar. l. commissoriæ in pignoribus, ut no. hic Ber. tñ in his casibus eps debet à iuro absoluere; quia non est in potestate cōtrahentiū oīmode leges euertere, ut. ff. de pac. do. l. si pater dotem. §. ex pactis, ubi omnimodò ui-
16 de. ¶ † Quarta conclusio est, ꝙ ubi aliquid creditur debitori, & ꝓmittitur creditori, ut ꝓmittere usuras, iurm est seruañ, prout sumus in extremo, à quo. i. in debitore, sed facta digressione ad creditorē ꝑ solutionem, & sic in extremo, ad quod, dic, ut. s. c. debitores, & c. ad nostrum: quia sumus extra iusiurandū, cui facta sit execu-
17 tio, quanq̃ reuocabilis. ¶ † Quinta conclusio, ꝙ ubi cōtractus est præter legem, ut qñ quis ꝑ nuntium stipulatur, uel ꝓmittit absentis noīe recipiēti ꝓ ipso, talis cōtractus ualidatur iuro quia non est contra legē, sed præter. Nam si pœnalis stipulatio est seruanda, ut l. stipulatio ista. §. alteri, de uerb. obli. ergo & iurm. ¶ Item quia nascitur naturalis obligatio ex tali pacto, quæ pōt iura
18 mento foueri sm Bar. ¶ † Aduerte, iurare pro se nō est contrahere, sed quædā pollicitatio, ex qua non oritur obligatio naturalis. unde rō Bar. est falsa de iure ciuili; quia ei, q non interfuit, non ꝓdest consensus, ut elegāter dicit tex. in l. j. ff. de pac. do. ¶ Item id, quod dicit de stipulatione nuntij, licet approbetur ꝑ glos. ordi. ff. de pac. iuris gentium. §. sed cum nulla: tñ reprobatur per doct. in l. j. §. cū qui. ff. de const. pec. Nā nuntius non est organum habile, ubi uerbis contrahitur. ff. de uer. obl. l. i. in prin. Item in cōtractibus reciprocis iurans in absentia nō obligatur: quia nec altera pars, ar. ff. de arbi. l. sed interpellatur. ¶ Itē de extremo ad extremū non est transitus sine medio, uel uehiculo. ff. de ser. rust. prædio. l. tria ꝑdia. ergo non sine medio organo, ut no. in l. i. in fi. ff. de contrahen. e. mpt. ff. de do. cā mort. l. inter mortis. ff. de act. & obl. l. consensū. C. de sacrosan. eccle. l. illud, & plenè no. in l. i. ff. de pac. super uerbo, in idem. ubi uideas: tñ si esset rei pollicitæ traditione subnixū, obstaret exceptio in factum, ut dicit ille text. unicus in iure. ff. de pac. do. inter socerū. §. pe. superius dictū cōfirmatur, quia tali pacto abusiuo non accederet constitutū, cum nullus sit, q adhibeat ministeriū. ff. de consti. pec. q aūt. §. fi. & l. licèt. ff. depositi, & l. publica. §. ult. ff. de pac. idem in duobus. ff. de dona. l. absenti. nec obstat, ꝙ pœna possit accedere. qa uerum est, qñ in stipulatione pęnali adest solēnitas, ut. ff. de uerbo. obli. si ita stipulatus.
19 §. sequens. ¶ † Sexta cōclusio est, quod ubi cōtractus ꝓhibetur rōne solēnitatis probatoriæ, ibi iurm nō tenet sm Bar. ¶ Aduerte, dum dicit, ꝓhibetur, male dicit. qa non ꝓhibetur ius, sed nō datur fides probationi. C. de test. l. testium. C. de test. l. si unicus. C. de fidei. si ueritas, & l. fi. tñ sicut deficit probatio cōtractus, ita deficit iuramentū. Vnde ex defectu probationis iurm est inefficax.
20 ¶ † Septima conclusio est, quod ubi deficit solēnitas formalis, non sufficit iurm, ut. l. i. §. cū qui. ff. de consti. pec. quia forma dat esse rei, unde solennitas intrinseca non suppletur iuramēto. ¶ Ex hoc seqtur, quod fideiussor, qui non pōt obligari nisi uerbis, ut. C. de fideiusso. l. blanditus, non teneatur tanq̃ fideiussor, si fideiussit nudo pacto tanquā iurato. sed qd est, dicit Bart. ꝙ tenet tanq̃ principalis: quia pp iuramentum uidetur actum, ut ualeat omnimodo, quo melius pōt sm eum? quod falsum est: quia sequeretur, ꝙ non haberet bñficiū Epistolæ, nec excussionis. Non ob. rō Bar. quia uerum est, quod melius ualet, prout melius ualere pōt, consensu non mutato: sed hic mutaretur consensus, quia uoluit fideiubere,

fideiubere, non principit contrahere, nec de accessorio fieri principalis: nã ista sunt ualdè dissimilia. ff. de do. l. eleganter. §. seruus pactionis. & ideo uerius & melius est dicẽdum, q ex iuro oriatur fideiussoria obligatio efficax cũ qualitatibus & beneficijs obligationis fideiuss. nã non obst. l. blanditus: quia hoc speciale pp iurm. uel si uolumus, possumus dicere, q teneť actione de cõstit. pe. sed seorsum post principalem contractum interuenit, ita, quòd inuenit principalem obligationem iam natam tanquàm fundamentum, ut. l. j. in prin. ff. de con
21 sti. pe. ¶ † Octaua conclusio, quòd non ualet iuramentum super re, quæ non est in commercio alicuius, ut super re sacra alienanda, uel disponenda. ff. de uer. ob. l. inter stipulantem. §. sacram, secundum Bar. hoc uerum est, nisi Papa aliud concederet ex priuilegio: qa ipse de
22 sacro põt facere profanũ. ¶ † Nona conclusio est circa iurm in ultimis uoluntatibus, qđ dic, ut. C. de sac. san. eccl. l. j. ¶ Itẽ in successionibus, & renuntiationib' ab intestato, uel ex testõ, qđ dic, ut solenniter scripsi ultra
23 oẽs scribentes. C. de colla. l. pactũ. ¶ † Quid si puella renuntiauit dudũ ante, uel post absq; iuro, & sic non ualuit renuntiatio ipso iure, nunqd confirmabiť, si ex interuallo iuretur, & vř q non: qa nec informať, ut in §. q nimò. & sic iurm fouet morte iurantis ex interuallo, cũ iurm hoc suis uirib' tm̃ nititur, non uirib' renuntiationis factæ uiuo p̃re: sed ubi est iurm renuntiationi annexũ, se mutuò fouet. sed ista rõ non ualet: qa ad deliberã dum semper vř inesse. ff. de contrahen. emp. l. pacta con
24 uenta. ff. si cer. pe. l. secta. dicit Bar. q pactũ de succedẽdo alicui post mortẽ suã non ualidatur uinculo iuri: qa est contra bonos mores, q qs testetur inuitus. ¶ Itẽ qa est contra substãtialẽ libertatẽ, quæ requirit in ultimis uoluntatibus. ¶ Itẽ qa inducit desideriũ mortis alteri' non solũ naturalis, sed ẽt uiolentæ, ut per uenenum, & gladiũ, ut. C. de pac. l. fi. ibi, tristissimos &c. Pactũ aũt nõ dẽt illicitis conditionibus informari, ut. s. de so. cõpet. si diligenti. nec ualet, siue sit contra salutem animæ, in cælo, siue contra salutem u tæ, uel corporis in habitaculo terrenorum, ut si quis iuret stare in angustissimo
25 carcere, ut no. Inn. s. c. ex rescripto. ¶ † Iuramentum aũt de non succedendo, uel renuntiãdo cũ iuramento bene ualet de iure canonico, qa non inducit uotũ captãdæ mortis, p̃sertim si fiat aliquo p̃missio, uel recepto, p̃lita dote: qa fit cũ iusta cã, ut in c. quis, de pac. li. 6. sed de iure ciuili tale iurm non ualet, qa inducit patrem ad non tractandũ filiũ ut filium, sed ad prætereundũ eũ. ff. de uerb. ob. qdã cum filiũ, qđ remordet cõsciam, & naturalẽ æquitatẽ, & erga liberos iure naturæ necessariã charitatẽ. ff. de le. iij. Paulo Callimacho. §. j. ff. de bon. dã. l. quæ rõ. ¶ Pone, qđ filia renuntiauit ẽt in egestate, nõne p̃r diceret eã necare? ut. l. necare. ff. de lib. agno. unde põt dari casus, in quo de iure canonico non ualet renũtiatio. vñ dicit Ia. de Are. in l. libertus, in fi. ff. de ope. lib. q licẽt filius partẽ suã habuerit: tñ si eã perdiderit, est alendus, inter pactũ ergo affirmatiuũ, & negatiuũ multũ refert, ut no. Bar. ff. de uer. ob. l. stipulatio hoc mõ cõcepta, & hoc super hæreditate uiuentis: sed super hęreditate mortui, licẽt nondũ delata, ualet pactũ & conuẽtio, & diuisio, ut. C. de pac. l. j. C. ut in pos. leg. l. cũ Archimedorã. ff. de pac. l. inter pactũ. ¶ Ex istis apparet, quid iuris de pupillari substõne uiuo pupillo, nam vř, q pupillari substõni possit renuntiari cum iuro, cum sit pa-
26 ctum de non succedendo: qđ † falsum puto: quia pactũ de successione non deferenda, uel diminuenda uiuente eo, de cuius hæreditate agiť, non ualet, nisi ipse consentiat: sed pupillus consentire non põt; vñ nõ ualet iurm quod infringit libertatẽ testatoris, ut. d. l. fi. C. de pac.
27 ¶ † Sed statim quæriť, qdam cã mortis suæ donauit oĩa bona sua mobilia & immobilia, præsentia, & futura, & iurauit non reuocare donationẽ, utrũ iste cõtractus teneat? & vř q non: quia inducit uotũ captãdę mortis, & ponit insidias uitæ liberi hoĩs: sic est eadem rõ, quæ in testamentis. In contrariũ vř: quia qñ in donatione causa mortis ponitur pactũ irreuocabilitatis, disgrediť ad donationẽ inter uiuos; ut. ff. de do. cau. mor. l. ubi ita. sed donatio bonorũ omniũ, dummõ sit insinuata, nullo mõ prohibetur, ut no. in d. l. fi. non tñ, nisi fiat mentio futurorũ, non includũtur futura, ut. C. quæ res pig. ob. pos. l. fi. sicut in confiscatione g̃nali, ut est casus no. ff. man. §. si tibi mandauero, & §. si is, cuius bona. ¶ Et dñr futura, quorum dies nondum cessit, ut no singul'r. ff. de condi. & demon. l. si ad ea, quanq̃ doctores dubitent de isto articulo: tñ quia g̃nalitas bonorũ prolata in contractu non includit æs alienũ, qđ ipse dẽt, & non sibi debeť. ff. de iu. do. l. mulier bona. adhuc ergo remanet nomen hæred. & sic non impeditur factio testi, ex quo põt qs succedere, licẽt hẽditas sit damnosa. ¶ Itẽ plerunq; expedit hr̃e solũ nomen hæredis, sine aliqua re hæreditaria, ut. ff. de ope. liber. l. iusiur. §. si liberi. ff. de acq. hær. pro hærede. §. si sepulchri. ff. ad Tre. quia perinde. ff. de uul. sub. quia liberis. §. fi. & l. cohæredi, in fin. & in c. an agnatus, uel filius. ¶ Nunc sequitur decima conclusio: quia quædã sunt, quæ tenẽt quasi mediũ inter ultimas uoluntates, & contractus, qui contrahendo fundantur & moriendo confirmantur, sicut est donatio inter ui. & uxor. & donatio cã mor. ut no. ff. de leg. ij. cum pater §.
28 Mæuio, & ff. de leg. j. talis scriptura, in gl. ¶ † Quæritur igitur, utrũ donatio inter uirum & uxorem sit irreuo-
a cabilis apposito' iuro, quidam distinguunt, aut interuenit traditio uera, uel ficta, uel id, quod habetur pro traditione, & tunc ualet iuramentum: aut non interuenit traditio uera, uel ficta: & tunc nõ ualet iuramentum: quia supponitur super re imperfecta in substantia ipsius, ut not. ff. de do. inter uir. & uxo. Papinianus. hoc sentit. Pet. & Cy. C. de sac. san. ecc. l. j. in fin. ¶ Sed Bart. dicit, quod talis donatio reuocari non potest: quia quoties aliquid prohibetur, non quia sit peccatum, sed propter aliquam ciuilem æquitatem, uel motiuum, iuramentum est seruandum, quia non vergit in detrimẽtum animæ, vt ipse no. in d. l. si quis pro eo, in ultimo membro suæ distinctionis. sed ista opi. videtur falsa. Nam quædã prohibẽtur, nõ q ipsa sint mala, sed quia inde potest sequi malum, uel quia malis artibus peruenitur ad ipsa, uel quod ad ipsa nõ potest ueri similiter perueniri nisi per malum, uel abominabile principiũ, ut legitur & not. suprà. e. c. & si Christus. §. quædam enim. sed donatio inter vir. & vxo. prohibetur propter malitiam antecedẽtis. nã vir malignaretur succedendo vxori diebus & noctibus torquendo & infestãdo, ut no. in aut. imò antenup. circa mediũ, uel terroribus in minando, vt. l. j. §. q̃ onerandæ. ff. qua. re. ac. non da. & nunq̃ esset inter eos pax. certẽ nec minus naturali amore vxores facile traherẽtur ad dissipationẽ bonorũ: qa nihil feruore amoris uehementius; ut in auth. q. mo. na. ef. legi. effi. §. illud. & hæc est rõ ex parte ante, & alia rõ ex parte post, seu consequenter: qa unus efficeretur

¶ Vide Fede. consilio 135. aliter. xl. Alex. consil. 157. in ij. uol. Pau. de Cas. consilio 88. & consi. 99. Are. consi. 73. uide Alex. consi. 8. in ij. uol. & consi. 37. in ij. uol.

retur ditior:alter & pauperior, & pauperes parum ho norantur, & parum timentur, ut.ff.de uerbo.ob. vtrum turpe. Præterea ex parte ante.i.ex parte cāæ, & ex pte post.i.ex parte effectus sin̄s licitū est arguere tāq̄ ex integrantib⁹ dispositionis effectū, & mentē disponentis, ut.ff.de act.& ob.l.fi.& no.ff.de condi.ob tur cām.l ob turpē. ¶ Ex his oib⁹, & ne diuortia sint uenalia, & simoniaca, prohibet̄ dicta captiosa donatio: quia captiosam liberalitatē interpretatio prudentū fregit, ut.ff. de transac.cū Aquiliana.ergo. Item q̄a omni lucro dēt præferri concordia maritalis.C.de inst. & sub. reprehendēda. vn̄ donatio inter ui.& uxo.est prohibita, uel extra saltē protectionē iuris ciuilis posita in coniuiali persuasione.nā cū uir & uxor sint socij diuinæ & humanę uitæ. ff.rerū amo.l.j.pactū inter socios factum, q̄ in persona unius sapit lucrū p̄cisē, & in p̄sona sapit alterius dānū præcisē, non ualet: quia est cōtra substantiā societatis. ff.so.ma.l.si cum dotem.§.si aūt in sæuissimo. ¶ Itē turpe est, q̄ ocasionē diuortij præstat.ff.so. ma. si cū dotē. § si aūt in sæuissimo. ¶ Porrò ista societas est lupi cum agno, q̄m caudā linit, ut comedat eū. hāc.n. societatem lex falsam & leoninā appellat, & intolerabilē, ut.ff. pro so.l.si non. Et ois consensus, q̄ est contra substantia rei uel actus, iō non firmat̄ iurō, quia nec religionis uinculo, ut patet, q̄n talia pacta apponunt̄ in monachatu, ut solenniter & plene no.C.de sac.san.ec.aut. ingressi. ff. de usu.& habi.l.per seruum. ¶ Ex his concludo contra Bar.q̄ donatio inter ui.& uxo:non fiat irreuocabilis iuramento p̄stito. & si iurm̄ esset seruandū prima facie, tn̄ posset peti absolutio a iurō.nā, ut eleganter ait Vinc.q̄ absolutio iurī hēt locū inter prohibitos fauore personarū, uel odio recipientiū iurm̄.& hoc ēt vr̄ tenere Arch.

29 in d.c.quis, de pac.li.6. ¶ † Vndecima conclusio, q̄ iurm̄ᵃ in fraudē legū præstitū non ualet. ff. de le. iij.cum q̄s decedens.§.codicil. & §.Titia.ff.de proba. qui testm̄.C. de sec̄dis nup. hac edictali: q̄a iuramentū non dēt esse fraudis admi

a ¶ *Vide per Corse.supra. ī repetitiōe rub. de iureiu. & p Mod. in l.nemo potest.ff.de lega.j.*

30 miniculū. ¶ † Duodecima conclusio ēst, q̄ colligitur.C. de trans.interpositas.ubi dr̄ alia rō pactū reformat, nā si iurat dn̄s seruo, non obligatur: q̄a obligatio nō potest apud seruū durare nisi per momentū, & hoc de ciuili obligatione, sed naturalis pōt perseuerare.ff.de acq.hę re.placet, & no.ff.de condi.inde. frater à fratre. Abbas ēt non pōt obligari monacho: q̄a nemo pōt obligari ei, cui non pōt subijci, cū obligatio sit quædā subiectio, ut no.ff.de fur.serui & filij, ī prin. nisi quadā tenui obliga.

31 uel potius hortatione. ¶ † Pater autem pōt obligari filio in p̄tāte ex omni cā præterq̄ ex cā profectitia, uel ex re propria p̄ris.ff.de contrahen.emp.l.iij. fallit in dote. C.de inof.do.l.ij.ff. fami.her. Pōponius Philadelphus. ff.de ri.nu.qui liberos.ff.de ac.& ob.l.obligamur. § lege.& licēt ex cā aduentitia, ex qua patri nullus quærit̄ usufr.plenē obligetur, & actio cedi possit, ut no.ff.de fideiuss.l.si q̄s pro eo.§.j.C.de inof.test.aut.unde si parēs tn̄ iudicij exercitiū non est inter eos.ff.de ac. & ob.l.actiones filio, cessio est actionū, obligationes em̄ non ceduntur, nisi cedantur expresse, uel cū uniuersitate ueniant, sed actio, prout est apta ad agere, non cadit inter patrē & filium ī p̄tāte, ut no.insti.de ac.§.pœnales.sed certè, prout est apta ad esse, bene cadit: sed ipsum agere suspenditur, donec morte uel emancipatione surgit habilitas; & ideò tenet cessio. sed mandatum directarum tanq̄ in rem suam non tenet ut nunc: quia iudiciū non tenet, nisi pater dilapidaret.ff.ad Tre.l.imperator. ¶ Idē inter fratres in eius p̄tāte subiectos, ut.d.l. frater à fra-

32 tre. ¶ † Quid si p̄r confessus est recepisse à Titio noie filij mutuanti centū, utrū si pater non proponit querelā non numeratæ pecuniæ infrà bieunium, perdat querelā? & vr̄ q̄ non: quia non potuit eam in iudicium deducere impediente patria p̄tāte. n contrarium uidet̄: q̄a hæc querela non requirit nisi quandam protestationē sine conclusione libelli, & sic consistit in patrem & filium per illam doctrinam, quam singulariter ponit glo.

33 in l.j.C.qui admi.ad bo.pos.possunt. ¶ † Vtrum prodigus obligetur per iurm̄, dic ut.ff.pro empt.si quis cum. ff.de uer.ob.l.cui bonis.si bonis est interdictum, q̄ cōparatur pupillo.l.Fulcinius.ff.qui.ex cau in pos. ca. als obligatur, nisi aduersarius sciat eum contrahere in res p̄digales. Casus est no.in d.l.si q̄s, ubi omnino uideas, & facit q̄d no.ff.de condi.inde.interdum, & ff. de fideius.l.Marcellus. ¶ Subijcio hic talem quæstionem, quā spero de facto oriri, pater, qui superduxerat nouercā filio in sua p̄tāte posito, timens sagacitates nouercæ fuit confessus se habuisse & recepisse à quodam mercatore tria millia Flo.de pecunia ipsius mercatoris, cū hoc pacto, q̄ deberet ista tria millia reddere illi personæ, quā mercator declarauerit & q̄d alij restituere non possit: quia ad utilitatem ipsius personæ declarandæ pertineret illa pecunia: renuntiauit exceptioni, & iurauit, tandem dictus mercator mortuo promissore, & post anni non citato filio secundi m̄rimonij, declarauit, q̄ illa persona erat filius matrimonij primi, qui uocabatur Guido. dicebat̄, q̄ post annum non poterat declarare, p̄sertim non citato filio sec̄di matrimonij, qui erat hr̄s pro parte. ¶ Item dicebatur, q̄ cū ista declaratio trahitur retrò, incidit per fictionem in t̄ps patriæ p̄tātis. sed inter patrem & filium in p̄tāte non cadit confessio, q̄ est ciuilis actus.nā ex confessione mutui non oritur aliqua obligatio gn̄alis naturaliter, nec pōt dici peculium aduentitiū, ubi nulla est realitas.ff.de pec.l.non statim. & si dicatur, iste filius nō acquirit paterno beneficio, sed ope & consilio mercatoris, qui rei propriæ posuit legem, quam uoluit dicere.ff.de pac dota. l. ob res. §. j. adeò, q̄ ēt si aio donandi filio mercator fuerit eius noie stipulatus, non possit ei opponi exceptio non factæ insinuationis, quæ personalis est, ut dicit illa.l.fin.ff.de do.l. ut mihi donares r̄ndetur, q̄ imò patri nō obligatur ex re. nam mutuum ciuile nō est mutuū, nec ex eo quæritur actio alteri sine cessione, ut no.doc.ff.si cer.pe. certi cōdictio.§.si numos. ¶ Item uerisimile est, q̄ mercator nihil de suo erogauerit, cum confessus fuerit pecuniam pertinere ad alterius utilitatem, q̄ est dictum, id est ipsius filij post q̄ decla.est unde saltē recurremus ad qualitatem personarum, & præsumeremus in dubio cōtra filium agentē, & non possidentē, ut no.C.de bo.quæ li. cū oportet, in prin. & sic alterum ex duobus concludetur, uel q̄ confessio præsumeretur ex pecunia paterna. ¶ Et si dicat̄, q̄ fuit appositū iurm̄, r̄ndet̄, q̄ inter patrē & filiū iurm̄ non est obligatoriū: q̄a patria p̄tās sacra est & ei renūtiari non p̄t.ff.de pac.i⁹ agnationis. Nā cuius cā necessariò inest, ei⁹ effect⁹ consequēs est. Itē nō fuit iuratū filio, sed mercatori. q̄ō est dubia, licēt, q̄tū ad cōsciētiā p̄tinet, hæc p̄s sit uera, p̄sertim si ille mercator non hēbat tn̄ in bonis, sed erat q̄dā mēdicus, uel in eremo uitā agens de radicib⁹ herbarū, de uer.ob.cū cōseruus, per Bar.& l.fi.C.de ali.pupi.ff.de peti.hære.sed si. l.§.quod autem.ff.de neg.gest. Nesennius, ar. infrà de test.officij.ff. arbi.tu.si defuncti. Bald.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Fides etiam iurata seruanda non est ei, qui fidem frangit, & nu. 2.*
Fœdera pacis & treuga sunt seruanda.
2 *In bello iniusto occupata debent restitui ueritate comperta, & à quo.*
Pro facto omnium, quorum quis ministerio utitur, tenetur.
Restitutio ablatorum simplex requiritur ab ecclesia sine pœna quadrupli. §. ibi, restituat, & quando facienda, nume. 3.
Damna per iuramentum eorum qui damnum passi sunt, uel eorum domini, an probentur. §. sed nunquid.
Syndicus est constituendus super re uniuersitatis, quo facilius expediatur negocium. §. in contrarium.
Terra cuiuspiam quæ est dicatur.
Obligatio iuramenti non habet medium, sicut obligationes cæteræ.
3 *Treuga finita remanent in guerra ipso facto, qui treugam fecerant.*
Offensor primus dicitur pacem rumpere.
Bellum licitum quod, uersicu. & primo quæro, & num. 4. & 7.
4 *Bellum debet prædici, & aduersario notificari.*
Bannitus non debet prouocari priusquam occidatur.
5 *Exempti a legibus Romanorum an sint de populo Romano.*
6 *Veneti an possint priuari eorum libertate, si essent rebelles imperij.*
Reuocabilitas præscribi non potest contra supremam potestatem.
7 *Bellum quando dicatur licitum ita quod capti efficiantur serui capientium.*
Capti captæue res in bello quando efficiuntur capientium, & nu. 9. & 13.
8 *Ad bellum congregati, qui ibi perdiderunt equos, & arma, an possint petere emendam ab eo, cuius gratia bellabant.*
Damna, quæ quis passus est alicuius causa, an ab eo petere possit, & nu. 10.
Exactiones insolitæ fieri non possunt a prælatis, & regibus absque pacto. §. dicit arch.
9 *An captis in bello possit talia imponi.*
Capienda hostium bona quis possit statuere. §. idem an.
Territorium alterius inuadentes a magistratu illius territorij possunt condemnari. §. dicit Inn.
Compensatio quando habeat locum etiam rerum in bello captarum. §. item ait.
Vocatus non agit pro uocato, licet ei teneatur. §. dicit Innocen. 2.
10 *Casus fortuitus non uenit in directa, nec contraria actione mandati.*
11 *Bellum ubi est licitum pro defensione, debet inquantũ potest seruari moderamen inculpatæ tutelæ.*
12 *Iuuare obsessum motu proprio & sine requisitione licitũ est consanguin.*
Rebellis imperatoris an dicatur, qui est eius præsidis.
13 *Bella inter ciuitates regias & liberas non inducunt seruitutem eorum, qui capiuntur.*
Restituere bona mortuis an Papa possit.
Banniti an fiant serui capientium, & hostes ciuitatis.
14 *Restitui an debeant excommunicato res in bello iniusto ablatæ.*
Excommunicatio claudit os agenti, sed non absorbet causam causæ.
Defendere se possint ne excommunicati, hæretici, & schismatici.

2 SICVT. [a] † Fides ẽt
1 iurata seruãda nõ est ei, q̃ frãgit fidẽ. diuiditur ĩ duas: qa primò decisè ponit thema, & qõ. Scḋa ibi, cõstiterit, ponunt duo dicta. secundum dictum ibi, iuramentum autem. ¶Casus. Quidam nobiles super guerram, quam inuicem habebant, fecerunt pacem, & treugam, quam obseruare iurauerunt: tandem unus nomine. H. rupit fœdera pacis, uel sufferentiam treugę prædando alium nomine. I. iste. I. rupto ubi fędere, ut ꝓponi ur, ꝓ ecutus est guerram. fuit hoc ex positum Papæ: Papa mandat, quod occupata per dictum H. reddantur dictus I. alioqn cognita ueritate dictus. H. excommunicet, & terra eius supponatur ecclesiastico interdicto. Porrò. I. non dr̃ fœdera rupisse: qa cum H. nõ seruauerit fidẽ, non dẽt petere, ut fides seruetur eidẽ. ¶Not. ꝙ fędera
3 pacis, treugę, & sufferentia sunt seruanda. ¶† Item no. ꝙ occupata in bello iniusto debẽt restitui cõperta ueritate. Itẽ no. ꝙ dixi in summario. ¶Ibi, Occupata, no. ꝙ non dicit à se, uel socijs ministris cõplicib⁹, uel assistentib⁹: quia author guerræ tenet ꝓ facto oĩm, quorũ ministerio utit; ipsi ãt ministrales nõ tenentur nisi de ꝓprio facto. C. ad l. Iu. de ui. l. qm̃ multa facinora, & not. ff. de ui. bono. rapto. l. 2. §. si qs non hoĩs. ¶Ibi, Restituat, no. ꝙ nõ dicit, reddat pœnã quadrupli: qa cẽsura ecclſiastica non curat de pœnis ciuilib. sed de mera restõne, ut no. 12. q. 1. fraternitas. ¶Item no. non dicit, ꝙ denuntietur infamis pp periurium: qa hoc non ptinet ad iudicis suppletionem, argumentum. s̃. de or. co. cum dilectus. Ibi, Veritate, hoc intellige, ut no. C. uñ ui. l. si qñ, & s̃. ꝙ me. causa, c. fi. per Inn. Nam constito de uiolentia damna probãtur per iurm eorum, qui passi sunt damnum. ¶Sed nunquid damna probabuntur ꝑ iurm dñi eorũ? & vr̃ ꝙ non, quia anceps piurium subiret. ¶In contrarium, qa est legitimus administrator eorũ, ut infra de ap. dilectus, ꝑ In. itẽ qḋ esset ualde difficile singulos, de uno regno, uel ꝓuincia iurare; & iõ commodius est, ꝙ super re uniuersali cõstituatur syndicus uniuersorũ, ut. C. de iur. ca l fi. §. hoc ẽt, & ff. de iureiu. l. iusiurandum. & ad pecunias. §. defensor. ff. de fideicõ. li. l. ergo. §. adici. ¶Ibi, Terram eius, Dr̃ terra eius, quę sibi obedit de iure & facto, uel de facto tm̃, & non alia, q̃ de iure suo est, & de facto non obedit. s̃. de postu. pla. c. j. & ar. ff. de pec. leg. l. cũ dñs. §. fi. uñ non dr̃ terra alicuius illa, de qua qs est expulsus, quãtũ ad hoc, ut interdici possit. ¶Ibi, De cõsensu, cõuẽtionali hinc inde. Ibi Non ligat, no. ipso iure non teneri ꝑ iuramẽtũ eũ, cui non seruat pactũ: qa iurm aut ipso iure ligat. aut nõ ligat ipso iur, nec est reperire mediũ; sed aliæ obligationes bñ recipiunt excep. ut. ff. loca. l. qro. §. inter locatorẽ. ¶Ibi, Cogatis, no. coactionem non fieri sine cãæ cognitiõe. ¶Ibi, Negligit, no. ꝙ negligere dr̃, qui offendit deinde no. qḋ si duo nobiles fecerunt treugam, † qḋ finita treuga remanent in guerra prima ipso facto. ff. de pact. l. si unus. §. 1. & ibi per Cyn. sed durante treuga, uel sufferentia, si etiam unius diei, guerra dormit adeò, quod nihil est innouandum interim propter alterutram partem, ut hic. ¶Item nota. quod

a *Vide per Ale. in l. quid ergo. §. si quis duos. ff. de le. 1. remi. quas allegat.*

primus offensor est ille, qui rumpit pacem. secundus autem non dicitur rumpere eam sed ruptam inuenire nec dr se uindicare ex interuallo: qa tota guerra é unũ structum continuum, arg. ff. de pac. iuris gentium, quinimò, in fi. §. j. sed Arch. dicit, ꝙ rupta pace non pót ꝓpterea guerra iterari: qa est contra ius naturale, & dicit uerum habito respectu ad fœdus naturale, sed non habito respectu ad fœdus conuentionis. ¶ Op. ꝙ capta in bello non debeant restitui, sed cedant lucro occupantium. 23. q. 5. dicat. So. ibi licitum erat bellum, hic illicitum ẜm Ber. Quia mõ hic uenit tractatus. & primò q̃ro, quod bellum sit licitum? pro cuius euidentia sciendum est, qui sint hostes. Et aut tu quæris de hostib⁹ ecclesiæ Romanæ, aut de hostib⁹ populi Romani, uel imperij, aut de hostib. regum, uel aliorum principum, aut de hostib. prouinciarũ, uel ciuitatum, & remitto te ad

4 id, ꝙ no. Bar. ff. de cap. l. hostes. † Et scias, ꝙ furtiuũ bellum nunquam est iustum, sed dēt prædici, & aduersarius diffidari, ut no. in c. pro humani, de homi. li. 6. nõ est necesse, ꝙ si quis occidit bannitum, primò diffidat eum: quia diffidatus est à statuto ciuitatis & est sibi notorium, argument. in authentic. ut nulli iudicum. §. si quis uerò comprehensorum, &. C. de ma-

5 lefi. & mathema. l. fin. ff. de dolo. l. j. §. non fuit. ¶ † Aduerte tñ, quia dubium est, an exempti à legibus Romanorum sint de populo Romano. & dicendum est, ꝙ sic ꝑp originem & memoriam potestatis antiquę, ut. ff. de execu. tu. l. non solum. §. Illiensibus. ff. de hær. inst. l. talé. §. fi. nam suæ libertatis authorem recognoscunt populum Romanum, & uiuunt tanq̃ emancipati ab ipso, & ei debent reuerentiam, quam si non exhibent, pñt in

6 seruitutem reuocari tanq̃ ingrati, ut. C. de bo. li. l. fi. qa reuerentia non potest remitti, ut. ff. so. ma. l. alia. §. j. † Et iō Veneti, si essent rebelles imperij, possent priuari de eorum libertate: quia non sunt liberi nisi per patientiã

7 imperatoris uel priuilegium spāle, qđ possent alij reuocare successores ẜm Bar. ¶ † No. ista uerba, ꝙ reuocabilitas non pót præscribi contra supremam ptãtem imperatoris: quia est ptãs absoluta in terris, sicut Dei in cœlis. Bellum dr iustum dupliciter, s. iustitia causæ, & iustitia imperij, siue ptãtis supremæ; & hoc solo casu liberi homines capti in bello efficiuntur serui capientium ẜm Inn. nam si bellum ex sola cã est licitum puta ex cã defensionis alicuius reipublicæ, non efficiuntur serui, licèt res captæ efficiantur capientium: quia publicum bellum est: quia quælibet ciuitas dicitur pars rei publicæ Romanæ. ff. de iust. & iure. l. j. §. huius studij. Si aũt bellum est priuatum inter priuatos, ut inter Titium, & Seium, res captæ in bello non efficiuntur capientium, sed facta pace debent restitui tales, quales extant refusis damnis, q̃ ꝓtulit bellator iustus, nõ gratis. Si aũt res sunt consumptæ, nulla fit eorũ restõ: quia

8 interim licitum fuit prædari, ut in c. j. de milite uasallo, qui contumax est. ¶ Sed nunquid congregati ab bellũ, qui ibi perdiderunt equos, & arma, possunt petere emendam ab eo, cuius gratia bellabant? distinguè, aut iniustè sibi fauebant; & non possunt aliquid petere: qa reipublicæ nullum est commercium, neq; consensus. ff. man. si uerò non remunerandi. §. rei turpis. aut iustè & tunc aut erant stipendiarij conducti ab eo; & nil petere possunt: quia habuerunt recompensationem stipẽdij, nisi aliud sit actum inter eos. Item, si essent capti, quia præcedit contractus uerisimiliter & principaliter ordinatus ad casum ẜm Pet. & Cy. C. ad l. Iul. de ui. quoniam multa facinora, in secunda q̃ne. immo plus, qa stipendiarius, donec est in carcere, non debet habere stipendium. l. 1. C. de re mili. lib. xij. Aut est uasallus; & idem: quia tenetur iuuare dominum suum iuxta reditus, & consuetudinem feudi, ut in titu. hic finitur lex. ca. domino guerram. auth. est amicus gratuitus; & idem quia assumpsit sponte onus casus fortuiti, & casus accedit in re sua propria, argum. C. lo. l. damnum. idem in ambasiatoribus, qui uadunt in istis periculis. C. de furt. l. si seruus. §. quod uerò, per dom. Bart. & hoc uerum, si accessit sine mandato: sed si cum mandato, recuperat per actionem mandati secundum Inno. Pe. & Cynũ. ¶ Commodatarius autem ille, cui commodatus est equus ab bellum, non tenetur eo amisso in bello: quia non accidit casus in re sua, sed in re commodantis, qui debuit cogitare. quod hoc frequentius euenit, & de facili poterat euenire secundum Inno. Pe. & Cyn. ¶ Dicit Inno. quod uocati ad iniustum bellum nunquã habent actionem aliquam contra uocantem ad impendia, uel damna: secus, si uocentur ad iustum bellum: quia tunc habent actionem, nisi ex debito teneantur tunc, per Inno. ¶ Idem ait, quod illi, qui ex debito faciunt, excusantur, nisi bellum esset malum manifestè. ¶ Idem ait, quod licèt uasallus teneatur esse in consilio & auxilio, quod domini non lædantur: tamen ire cum armis in seruitio eorum non tenetur, nisi alia sit consuetudo feudi, uel pactio: quia nullo iure est cautum; quod uasalli teneantur dominis ad munera personalia cum sumptu, uel sine sumptu. Inno. ¶ Dicit Archid. quod prælati, reges, & barones non possunt facere sine pacto exactiones insolitas suis subditis. x. q6. iii. §. quia. ¶ Dicit Inno. quod captus in bello non efficitur seruus eius, nisi bellum fiat ex edicto principis. Sed

9 † nunquid capto possit imponi talia, dic quod non, si est captus iniustè a latronibus, uel priuatis, ut legitur & no. ff. de nego. gest. Nam & Seruius in prin. Idem ait ꝙ habens iurisdictionem potest statuere, ꝙ licitum sit bona hostium capere, & sua facere: sed non potest statuere, ꝙ capti sint serui, quamquam debeant retineri, quousque capiens assignet eos domino belli. de consignatione rerum uidē quod nota. Cyn. C. de dona. l. si quis pro redemptione. ¶ Dicit Inno. quod inuadentes territorium alterius, possunt condemnari per hoc per magistratum illius teritorij. per alium autem non: quia priuatus non condemnat priuatum, nec capiendũ bona sua facit, neque licèt inuasorem detinere propria auctoritate, licet gerat iustum bellum defensionis. rationem reddit Barto. in l. hostes: quia priuatum bellum non est publicum. Item ait, quod si ego spolio te una re, & tu alla me in bello (uerbi gratia, ago erga te rei uindicatione) quod tu poteris mihi opponere exceptioné compensationis in tantum, quantum æstimabitur spolium, quod ego tibi feci. quæ compensatio respicit rei restitutionem. Sed quo ad pœnas fiscales nulla fit compensatio, immo omnes, qui delinquunt, hinc puniuntur, Innocent. dic quod per species non fit compensatio, nisi consumptæ sint, ut. ff. de pecu. l. si creditori. §. primo. ¶ Dicit Innocent. quod licet uocator teneatur uocato, tamen non agit pro ipso, nec eius nomine ad res recuperandas: quia non habet mandatum à domino rerum, licèt sua intersit, quia tenetur emendare. l. secunda. ff. ad. l. Rho. de iac. sed singuli propria pe-

10 tant. ¶ † Dicit Innocentius quod mandatarius, qui rem amisit non propter casum fortuitum, & tantum, uel ꝑp naufragium, non recuperat illud damnũ, à man-

à mandatore: quia nec in directa, nec in contraria actione mandati uenit casus fortuitus, ut. d. l. si seruus. §.
11 quod uerò. ¶ †Item q ubi bellū est licitū pro defensione, dēt seruari, inquantum fieri pōt, moderamen inculpatæ tutelæ. concor. s. de restit. spo. olim. ¶ Dicit Bar. q
12 †licitum est consanguineis, & amicis tutari obsessum motu proprio sine ulla requisitione: quod uerū est amicabiliter, sed non hostiliter, ut no. ff. de reg. iur. l. culpa est. ¶ Item Bar. ait, q si quis rebellat præsidi imperatoris pp malum regimen præsidis recognoscendo semp imperatorem, iste non est rebellis imperij, sed illius psidis sed si nō uult regi ab imperatore, tunc est rebellis maiestatis imperialis Bar. in l. hostes. tñ ēt primo casu punitur: quia non debuit rebellare, sed appellare, nisi immineret instans periculū uitæ. C. de ap. aditos. ff. de
13 iust. & iure. l. uim. no. ¶ † Itē ait, q bella inter ciuitates regias & liberas non inducunt seruitutem eorū qui capiunt, & per consequens non est necessaria fictio postliminij, uel legis: quia liberi sunt. ff. de test. qui à latronibus, & consuetudo gñalis, cui standum est, non reputat eos seruos sm Bar. ibidem. Cæterū serui nulla bona in ciuitate relinquerent nisi per fictionē. ff. de uulga. subst. l. Corne. ¶ Sed nūquid Papa pt restituere bona iá mortuis?[a] dic q sic: quia ad hæredes transferat decretū. l. cum quasi, in prin. ff. de fideic. li. qa restō & postliminium æquiparant. ff. de iniusto te. si qs filio. §. pe. & ibi per Ia. de Are. Deinde scias, q est aliud gen⁹ hostiū qbus per statuta locorū inductū est bellum, ut q bannitus possit impunè offendi pro homicidio in hauere, & persona, & ēt occidi. ff. de capit. di. amissione. §. qui deficiunt, & isti si capiantur, non fiunt serui capiētiū. ff. de capti. mulier in opus saliuarū. Sed debēt præsentari prætori. C. de male. & mathe. l. fi. tñ semp aduerte, qa si pñt offendi sm qd, non simplr, non sunt hostes: quia ex parte remanent ciues, in quo nunq̃ recedas a uerbis statutorū qa odiosa sunt, & non trahuntur ad consequentiam, ut not. Cy. in l. j. C. de hær. inst. itaq;, si aliud in ciuitate retinent uel de statu, uel de bonis, hostes non sunt: quia
14 quo ad qd sub protectione suæ reipublicæ sunt. ¶ †Sed nunquid excommunicato debent restitui res derobatæ in bello iniusto? rñdeo q sic, licèt agere non possit interim. ¶ Porrò excōmunicatio claudit os agenti, sed nō claudit, nec absorbet cām causæ: quia ex excommunicatione non surgit exceptio peremptoria negotij, sed exceptio declinatoria præsentis fori, de excep. pia, ivj. potest etiam excommunicatus armis proprijs se defendere, ac si excommunicatus non esset: sed hæretici, & schismatici non possunt defendere bona, ar. 8. di. quo iure imò certè, quia etiam diabolo non est deneganda defensio, & illud. c. debet intelligi, quando uis infertur à superiore, puta à magistratu, ar. C. de Iudeis, nullus. Baldus.

a ¶ *Vide loca allegata per d. Fran. Curt. iū in consi. 59. inci. Dux Philippus Mari. & doctor. nouissimos in l. Gallus § & quid si tantum. ff. de li. & posthu.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici temporalia non tenentes à laicis, fidelitatem eis iurare non debent, in prin.*
Ius canonicum est ius diuinum, ibid. post casum.
Ciuis moritur ciuitati, & contra: secus banniti.
Homagium facere debent clerici principibus laicis, & à quibus feudum habent, nec hoc iuramento efficitur clericus subiectus laico, sed debitor eius.
Libertas maxima subesse Papæ.
2 *Forensis de aliena ciuitate bannitus etiam ad mortem non dicitur capite diminutus, nec perdit usumfructum.*

NIMIS. Clerici temporalia non tenentes à laicis, fidelitatē eis iurare non debent. ¶ Casus. Relatū in cōcilio, quod princeps secularis cogebat clericos ad præstandū sibi iurm fidelitatis. Concilium hoc fieri prohibet, cum nihil temporale tenent à laicis. nam ista est quædam usurpatio, quam laici faciunt de clericis contra eius dñm. i. ecclesiasticum & canonicum. Clerici enim suo dño. i. Apostolico stant, aut cadunt, nec de eorum statu potest laicus se immiscere. ¶ Ibi, Domino. i. ecclesiastico & canonico. & per hoc patet, quod ius canonicum est ius diuinum. s. de iur. cal. c. j. ver. nos itaque. ¶ Ibi, Secundum Aplm, ad Romanos. xiiij. & no. ar. q sicut ciuis moritur ciuitati, ita è conuerso ciuitas moritur ei, ut. ff. de cap. l. cum duo; & ideo banniti non habent propriam ciuitatem, nec è contrario illa ciuitas est ciuitas bānitorum.
1 ¶ †No. hic à contrario sensu, q clerici possunt hre feuda a principibus laicis, & propterea facere eis homagium de fidelitate. de hoc infrà de re. iu. c. fi. de sta. re. c. j. §. uerò, li. 6. in secunda gl. in Spe. de feudis. §. ij. i prin. de re iud. pastoralis. §. sursus, in cle. per hoc iurm non efficit clericus subiectus laico, sed eius debitor. ¶ Ibi, Suo dño, hæc est maxima libertas subesse Papæ: qa ibi iustitia uiuit, & ueritas, ut not. in auth. de non alie. §. j.
2 ¶ †Item no. hic ar. q forensis bannitus de aliena ciuitate, ēt si ad mortem sit bannitus, non dr capite diminutus, nec perdit usumfructum: secus, si de ciuitate propria: quia suæ reipublicæ stat, aut cadit, ut. ff. de capti. & postlimi. l. & postliminium. §. filius, & l. non ut à patre, & eleganter no. insti. quibus mo. ius pa. po. so. §. relegati. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iurat qui contra aliquem non esse, potest contra eum esse in causis proprijs, & ecclesiæ suæ, in prin.*
Principatum perdere par est iactura personæ, ibid. post casum.
Pro ecclesiæ iuribus, & honore licèt canonicis insistere contra principem secularem, ibid. & nu. 1. §. ibi, coercendo.
Generalis sermo contra seipsum interpretari non debet, & nu. me. 2.
Conspiratio clericis non licèt in principem secularem.
2 *Iuramentum extortum an sit seruandum.*
Iuramentum generale non omnes personas, neque res comprehendit.

PETITIO. Qui iurat contra aliquem nō esse, potest contra eum esse in causis proprijs, & ecclesiæ suæ. Casus. Antiochena ecclesia vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes fieri contra ipsum fecit canonicos iurare, quòd non essent de cætero contra eum: dubitabatur, utrum possent esse contra eum iustè & absque conspiratione in causis proprijs ecclesiæ? respondet, quòd istud non est contrauenire, sed præter: quia ex interpretatione congrua non intelligitur hoc iuramentum, & monet eosdem canonicos, quòd ipsi à conspiratione, & machinatione contra dictum principem abstineant, videlicet à

cet à læsione personæ, vel amissione principatus.h.d. ¶No. quòd paria sunt amittere personam, & perdere principatū.¶Ibi, Interpretatione no.ꝙ in uerbis gñalibus congruens interpretatio est fienda.¶Ibi, Ecclesiæ, No.ꝙ pro iuribus & honore ecclesiæ canonici possunt
1 insistere contra principem secularem.¶†Ibi, Videris, no. ꝙ contra seipsum generalis sermo interpretari nō debet.C.de so.inquisitio ueritatis.ff.de uer.ob. uenditores, nisi præcedat factum, uel obligatio hoc inducens ut.ff.de eu ic.l.uindicantem, & ff.de condi ind. frater à fratre, uel alia æquitas.ff.de pac.c.§.ū in eo.ff.de sol: l.j. ¶Dicit Inn.ꝙ generalis promissio includit promittentem in iuribus proprijs; ꝙ uerum est, si aduersario est ius realitatis acquisitum, ut obligatio ad rem, cuius executio haberet inducere realitatem, ut si promitto tibi præstare alimenta, teneor, ét si ego ex hoc absq; alimétis remaneo, nisi hæc promissio hret præsupponere ordinatam charitatem.ff.de reg.iu.in cōdénatione. ¶Ibi, Cohercédo. No.ꝙ clerici non debent conspirare cōtra principem secularem. Et sæpe uidemus, ꝙ ipsi conspirantes contra ciuitatem, uel principem ciuitatis deponuntur, uel transferuntur ad aliā ecclesiam; & no.bene
2 istum tex.¶ † Gl.Ber.quærit, utrum iurm extortum sit seruandum? dicit ꝙ non, quatenus est extortū: sed quatenus nō est extortum, seruari dét; & sic pro parte est seruandū, pro parte non.¶Secunda glo.quærit, q̄ interpretatio est ista? tex.iste dicit, ꝙ est declaratiua, licèt oīs interpretatio sit de re dubia.C.de legi.l.fi. ¶Tertia gl.dicit, ꝙ in generali iuro quædam personæ non continentur, nec ét ciuitas propria; qđ est no.demum arguit ad. q.de eo, qui promisit accommodare turrem cōtra omnem hoīem, ꝙ non intelligitur contra seipsum, nec cōtra statum ciuitatis suæ.ista promissio consistit in opera obsequiali; secus, si cōsisteret in exhibitione officij; & ita intelligo dictum Inn.adde, qđ no.in c.uno, de natis ex libero uentre, & 22.q.5. de forma, & facit. C. de seruit.si manifeste. Si tu uis alio modo recitare glo. facilè est tibi intelligenti accipere stylum communem. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentū de ueritate potest iudex quandocunque super usuris exigere, si in principio, medio, uel fine illud à partibus non exegit.*
Sortis quantitas præsumitur interdum ex usurarum quantitate.
Fama sola probationi non sufficit.
2 *Fructus an extenuent sortem, & nu 7.*
3 *Sortis quantitate certa probata, si cōstet, quòd usuræ sint solutæ, sed non in quanta quantitate, an ista probatio probet eum usurarium.*
Fœneratoris consuetudo inspicienda, & qua, & codices edendi, & qua actione.
4 *Causa usurarum non est merè spiritualis, licèt sit ecclesiastica.*
5 *Prælatus an debeat iurare de ueritate, an de calumnia, in cuius animam iurabit, & per quæ uerba.*
Tantum, aduerbij significatio & natura.
6 *A teste potest exigi iuramentum calumniæ interrogando eū, an credat, & an sciat ueritatem.*
Credo dubitando, si dicat testis, nihil operantur hæc uerba: secus in litigatore.§.sed quid.
Iuramentum deferri potest utrique parti ad inquisitionem ueritatis, & quando.§.alterius op.
7 *Expensa, quas fecit colonus, an sint deducendæ, & numero.2.*
Colonus sumptus qui debeant esse.
Onera ciuilia quæ reditus minuunt etiam extranei subeunt.
Expensarum deductionem tria signant, scilicet reditus, prouẽtus, & fructus.
Fructus pendentes non dicuntur fructus, sed pars soli.

EX LITERIS. Si iudex in prin.cāæ, uel in
1 medio causæ † iurm de veritate à partibus non exegit, poterit in processu causæ exigere illud qñcunque.secunda ibi, nos igitur.¶Casus. Quidam nomine. G. impetrauit literas super restōne usurarum: probauit de pignoribus, & non de sorte: nō sufficit ꝓbatio, quia incerta, ét si probauit de fama: q̄rebatur, vtrū posset deferri sacrm utriq, parti sub quantitate sortis? Respon.ꝙ sic, ne iustitia pereat, occultata ueritate; concor.in ratione sui.C.de temp.ap.l.per hanc, in fi. ¶Ibi, Pro.G.qui receperat mutuum.¶Ibi, contra.C. scilicet creditorem.¶Ibi, De sortis quantitate, si non liquet de principali, non potest liquere de accessorio, tñ ex quantitate usurarū interdū præsumitur quantitas sortis. ff. de usu.cū de in rem uerso.¶Ibi, Ex fama, no.famā non sufficere, ét nemine discrepante.¶Ibi, Quasi notoriū, no.ꝙ fama non potest esse adeò pinguis, qđ per se sola sufficiat ad probandū.¶Ibi, Sortem & amplius, no. ꝙ licèt testes dicant, ꝙ receperant sortem, & amplius, non probant, nisi deponant de certa quantitate sortis.¶Ibi, Ne igitur, no. ꝙ iurm defertur, ne ueritas occultetur. tu dic, ꝙ uerbum, nescio, non sapit uirtutē, sed uerbū,
2 scio, sic.¶†Quero, an fructus ex-
2 tenuent[a] sortē ipso iure? Et rñdet a gl.ꝙ sic, qđ intellige de consumptis, vel venditis: extātes āt sunt loco pignoris.ff.si cer.pet. si quis nec cam.§.res pignori.ff.de fur.si quis uxori.§.eū.C. de pig. ac.l.ij. per Cy.ff.so.ma.l.diuortio.§.ob donationes, per Bart.

[a] *¶Vide Pau.de Ca. cō-si.381.inc: ad primū exemplū, Alex. consi. 1.in iy.uol.Barba.consi:2.uol.primo.*

3 ¶† Quæro, è contra ad tex. si est probata certa quātitas sortis, & constet, ꝙ usuræ sunt solutæ, sed non in q̄ta q̄titate, an ista probatio aliquid concludat.certū est, ꝙ concludit eū usurariū, sed non determinato modo, ut no.Cy.in l.j.C.de prob.uel dic, ꝙ attenditur consuetudo fœneratoris, in qua ultimò fuit, cum fœnus recipiebat, ut.l.Mella.§.j.ff.de ali.& ci.le.ar.ff. quod cum eo.l. Titianus.ff.de pig.ac.l.uniuersorum: uel saltem attendetur generalis consuetudo fœneratorum illius oppidi, vel ciuitatis, vt.l. cum de lanionis. §. asinā.ff.de fun. inst. & ff.de usu & ha.l.plenum.§. equitij.Ad idem etiā probandum debent edi codices fœneratoris, ut in c.j. de usu.in cle.qui debent edi uel condictione ex illo canone, uel officio iudicis, uel per actionem mandati, quia tacitè debitor uidetur mandasse fœneratori, ꝙ cōficiat codicem rationum, ut no.Iac.But.in l.j.C. de edend. in lec.¶Opp.dicitur hic, quòd est iurandum de veritate, nam imò uidetur quòd sit iurandum de calumnia.dicit Ber.ꝙ hic erat causa quasi spiritualis scilicet usurarum. Tu dic, quòd causa usurarum non est merè
4 spiritualis, † licèt sit ecclesiastica, & quasi spiritualis, quia descendit ex.l. euangelica. & not. ista glo. Ber. quia magna fuit controuersia, utrum de ea possit in laicum compromitti; & dicebatur per multos sapientes, quòd non, & forte bene. facit. c. dispendiosam, de iud. in cle.Item nec merè ecclesiastica est, nisi quando est dubium, an contractus sit usurarius,

rius, uel confectus in fraudé usurarũ. Nam si hoc liqdũ, ꝙ cótractus est fœneratitius, iudex sclaris pt eũ rescindere, nisi sit appositũ iurm quia iurm bñ é qd spũale, cũ sit ipsi Deo consecratum, & semel translatũ est forum ad epm, uñ apud epm, quasi apud ꝑuenientem, sp est iurisdõ, ar. ff. de iud. l. si qs postea. de hoc no. in l. Ti
5 tia. ff. sol. ma. ¶ † Mó qro, utrum ꝑlati debeant iurare de ueritate, an de calumnia? rñdet gl. ꝙ de ueritate, si sciuerint ueritatem: quia in facto eorum, & ꝙ ita seruat consuetudo. ¶ Sed qro, in cuius aĩam iurabit ꝑlatus? rñde in spũalib9 causis iurabit in aĩam suam, & fratrum, ut in c. ꝑsentium, de test. li. 6. ¶ Sed ꝑ q̃ uerba iurabit? rñ. per uerbum, scio, uel nescio, licet iurm calumniæ petetur ꝑ credo, uel non credo, & æquè ꝑiudicat dicere, credo, sicut dicere cõfiteor. ita elegãter dicit hic Berna. sed Bar. dicit contra in criminalib. in l. res. ff. de cri. expila. hr̃. ꝑ Bar. ité ista gl. est no. ad testes, q dicũt se tãtũ scire. Nã idé est dicere, ꝙ se ꝑ ueritatem scire hoc, ꝙ deponũt, & extra illud nescire, qa natura dictionis, tm̃, hos duos sensus exprimit, ut. C. de ꝓbat. l. rõnes.
6 ¶ † Item dicit Ber. ꝙ interrogatus de credulitate, pt interrogari de ueritate: qa non sunt iura eiusdem gñ: s, nec eiusdem formæ nec eiusdé finis; & ꝑ hoc puto (& est bene no.) ꝙ à teste possit exigi duplex iurm. s. calũniæ interrogando eũ, an credat, & an sciat ueritatem: quia pt sub conceptu uerborũ exteriorum ꝑlatorum aliqd esse uerè, ꝙ sub interiori scit esse simulatũ. C. plus valere, ꝙ agitur. l. emptione. nec uitiatur iurm ueritatis per iurm credulitatis, imino coadiuuat. ¶ Sed qd si testis diceret ego dubitando credo? credulitas ét potest esse de re incerta, ut dicit hic Inno. rñ. in teste ista verba nihil operantur, sed in litigatore sic: qa per verbum, credo, releuatur aduersarius ab onere probãdi, & per uerbum, non credo, aggrauatur. s̃. de rest. spo. cũ ad sedem. ¶ Vlterius op. dr̃ hic, ꝙ ambæ partes cópelluntur iurare. contra, immo iuramentum defertur, ei soli, qui saltem semiplenè probauit, ut infra e. c. si. Sol. iuramentum, de quo hic loquitur, defertur ad inquisitionem ueritatis, non ad decisionem litis, sicut iuramentum calumniæ. ¶ Nam cum causa usurarum sapiat crimen, non defertur in ea sacramentum probationis. Fallit. C. unde ui. l. si quando, cum materia sua. Caue ergo tibi, quia nostrum. c. non loquitur de iuramento in supplementum probationis, sed simpliciter trutinationis ueritatis, ubi no. est dignum, quod dicit, partes, quod non debet altera pars interrogari, sed utraque; & sic intelligitur. ff. de interro. actio. ubicunque. vnde, si iudex facit interrogatoria contra unam partem, poterit illa dicere, faciatis. s. & contra alteram partem: alioquin non teneor respondere, ut not. C. de confes. l. unica, in fi. magnæ gl. & hoc si interrogatio sit apta fieri utrique parti, ꝙ arbitrio iudicis committitur ut s̃. de fide instrumen. cum Ioan. eremita. ¶ † Quæro,
7 creditor computat fructus, nunquid deducit expensas, quas fecit colonus eius rei? respondeo non: quia pars coloni est coloni integraliter. ff. de bo. auth. iudi. poss. in vindicatione, & sumptus pertinent ad colonũ, vt infra de deci. tua, & etiam semen de suo ponere debet: quia seminare pars culturæ est, ut no. per Cyn. in l. j. in fi. C. locati, si merces. §. conductor. ff. pro socio, cum duobus. §. si in coeunda. l. quæsitum in principio. ff. de fundo instruct. ¶ Item non solum ueniunt expensæ fructuum detrahendæ, sed etiam onera ciuilia, quæ redditus minuunt. l. neque. ff. de via publica. l. ædiles. ff. de vsufruct. l. pendentes §. si quid. Et hæc onera etiam forasterij subeunt; quia rebus connexæ sunt, cum ex ipsis rebus fiant, ut. ff. de censi. l. forma. §. j. de ista materia dixi plenè in l. j. C. de fruct. & litis expen. & l. fructus. ff. so. mat. Tria sunt nomina, quæ signant deductionem impensarum. s. fructus, reditus, & prouentus. ff. de usufr. le. l. fundi Trebatiani, & ff. de cõdi. inde. l. si vrbana. ff. de peti. hære. l. si à patre. §. fin. ubi patet, ꝙ non solum fructus rerũ, sed ét fructus operarum intelliguntur deductis expensis. & idem dico in fructib9 mixtis rerũ & operarũ, ut in fructib. fornacum sm Bar. qui ita consuluit, siue nomen fructuum ꝓferaẽ à lege, uel à statuto municipali, siue à contrahentib. tñ Ia. de Are. dicit, ꝙ si do tibi fructus talis fundi, vel vendo, non potero deducere expensas, quas feci: quia feci eas in re mea. facit qđ singulariter no. ff. de rei vindi. l. emptor. Sed certè etiam ciuilia onera subeo de re mea & tamen deducuntur. Et ideo dic, ꝙ fructus in genere deducuntur deductis expensis: secus, si in specie dicã, fructus pendentes in tali fundo. Nam donec pendent, non sunt adhuc fructus, sed pars soli, & solum non dr̃ ære alieno deducto, vt. ff. de iudic. l. commissum. §. tractatum. & ista est mens Bar. in d. l. fructus. ¶ Item fructus minuuntur. s. materialiter positi pro commoditate, non pro vsufr. formali, uel causali: quia tunc sunt pars dominij, ꝙ non minuuntur per expen. nisi in dote, quia est quoddam vniuersale. ff. de impensis. l. quod dicitur, & ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Rex qualis esse debeat, in prin. & nume. 4. & eius potestas nu. 5.*

Iurauit, qui praeest, non alienare, si postea alienet non ualet alienatio, etiam si iurauit non contrauenire.

2 *Alienatio omnium bonorum, uel meliorum, uel maioris partis præsumitur facta in fraudem.*

Excepta intelliguntur ab omni concessione fraus, dolus & iniuria.

3 *Reges in sua coronatione debent iurare iura regni & honorẽ coronæ conseruare.*

4 *Iuramentum regis iuribus regni non debet officere.*

Papa, & Catholica ecclesia } *auctoritas ab omni lege et constitutione uidetur excepta.*

Contra ecclesiæ uniuersalis statum quicquid dicitur, somnia sunt.

5 *Pactum factum in perniciem reipublicæ non est seruandum.*

Infeudatio a regibus an fieri possit.

Honor regis & augetur per dignitatem subditorum.

Fiscalia omnia sunt in principis potestate.

6 *Coronatio in imperatore non addit nisi coruscationem & muneris augmentum.*

Feudum an retractetur propter enormitatem donationis.

INTELLECTO. Rex debet esse tutor regni, non depopulator, nec dilapidator. Item Papa relaxat iuramentum malum, & tuetur bonum. Item ex mero officio mandat, licet non appareat, ad cuius petitionem, quia tacet personam denuntiantem pro meliori sm Ioan. Andr. ¶ Not. ꝙ etiam periurus rex administrat, donec est in sedem regni, cum Papa mandat sibi periuro, quod reuocet errorem suum. ¶ No. qđ periurium non est causa finalis, quare reuocentur alienata: quia ex natura officij etiam in iuramento non ualeret. nam rex debet

salutẽ rei publicæ tueri.l.j.ff.de of.pfecti uigi.Item dēt esse iustum animatū,ut in aut.de cōsuli. Itẽ æquū ab iniquo discernere dēt.l.j.ff.de iust.& iu. Item dēt esse gloriosus,& iō corouatur in signum gloriæ. Item dēt capere consilium ꝓ republica, sicut pr̄ pro filiis suis. Item dēt hr̄e oēs legis uirtutes.Item dēt esse melior.l. scripta.C.de his,q ad ecclīam confugiunt.l.j.

1 ¶†Si is, q pest, iurauit non alienare,nō ualet alienatio,quā postea fecit,etiam si iurauit non contrauenire. Et primò ponit scm̄ corrigendū:qđ scđò corrigi mādat.scđa ibi nos igitur. ¶Casus. Rex Vngariæ primo iurm̄ de non alienando fecit:postea fecit quasdā alienationes in pīudiciū sui regni contra regis honorem. & iurauit nō reuocare.Papa mandat,ꝙ cum iurauerit in coronationẽ suā iura regni sui & honorẽ coronę illęsa seruare, ꝙ alienatiōes,sicut nullas reuocet eas, quatenus de factò pcesserint,non obstante temerario iuro de nō reuocā dis eisdem.h.d.¶ No.ꝙ si unū contradictorium est bonū,reliquū est malū:secus in cōtrariis, quæ non sunt contradictoria,ut nubere, & non nubere; & sic cognoscimus drīam fm̄ Ber.Ecce bonum & malum sunt contraria:tn̄ reperitur mediū.s.neq; bonū neq; malum ut diuitię.Sed inter uerū & falsum non est dare medium qa sunt contradictoria.alienatio omnium bonorū, uel

2 meliorum bonorum † uel maioris partis præsumitur facta in fraudem.l.omnis.§.Lucius.ff.quæ in frau. cre. l.fi.& l.nomen.§.j.ff.de lega. 3. & l.si nunquam. C. de reuo.do.Ab omni concessione, & libertate tria intelliguntur excepta,s.fraus,ut no.ff.quæ in frau.cre.l. si pr̄. Dolus,ut no.ff.man.l.creditor.§.Lucius.Et iniuria, ut in c.Quintaualis.s̄.e.l.2.§.meritò.ff.ne qd in lo.pu. & l.ex facto,in pri.ff.de uul.sub.Itẽ iurisdōnes supremæ sunt sacrorū canonū; & iō non sunt in marsupio prin-

3 cipis,nec potest habere urbem uænalem.¶†In tex. ibi In coronatione,no.ꝙ omnes reges mundi in sua coronatione debent iurare iura regni sui conseruare, & honorem coronæ.¶Item ꝙ ista duo sunt paria,iura re-

4 gni, & honor coronæ.tene menti.¶†No. ꝙ iurm̄ regis etiam eo uiuo non officit in iuribus regni.in contrariū facit donatio Constātini.sed ibi Constātinus non iurauerat non alienare,uel illud fuit miraculum pp defensionem fidei catholicæ.Impatores aūt moderni primò confirmant dona auctoritate Papæ.postea pstat iurm̄, & hoc saluo iurant,ut hic continetur. ¶Alij dicunt, ꝙ ecclesia usurpat.sed ista opi.non est bene catholica:qa supma auctoritas Papæ & catholicæ ecclesiæ ab omni. l.& constōne ur̄ excepta, nec Papa intelligitur recipere iurm̄ contra seipsum.s̄.e.uenientes.ff.de pec.le.l. si peculium.§.sicut.q.ista nunq̄ fuit ita determiata,ꝙ partiales imperij non reuocauerunt eam in dubium: quia imperium minui non pōt.Nam eadem rōne p particulas posset totum dissolui.Ista rō est uerius ualde difficilis ad dissoluendum,super quo fundat se Accurt. in aut.qūo oportet,in prin.& nemo unq̄ dicit, ꝙ Accur. ex hoc fuerit hæreticus.ēt uidemus,ꝙ hodie est ualde diminutum imperium.Sed somnia sunt,qcqd dr̄ contra statum uniuersalis ecclesiæ,à quo depēdet imperiū & totus uniuersalis orbis.¶No.ꝙ rex, qui non seruat honorem coronæ,est unum pecus, dicit Inno. ꝙ hæc decre.in;elligit,qñ fecit alienationes,pp quas grauiter læditur dignitas regalis.non enī pp hoc interdicitur regi donare,uel alienare.s̄.c.tua nos,Inn.ff.de do.l. filius ff.qđ ui aut clam.l.prohibere. §.planè.ff.de leg.j. apud Iul.§.fi. ¶Ber dicit hic,ꝙ de nouo infeudare non pōt ultra modum consuetum aliorum regum. Et ꝙ in coronatione pstat hoc iurm̄ de non infeudando:aliàs dicitur dilapidare,Ber.& ēt in uita eius non tenet, ut hæc litera dicit eleganter.uñ gl.dicit in malis promissionib. non seruandis[a] fidem iō pactū fa-

5 ctū in pniciem reipu.non est seruañ.†puta cum hoste, uel latrone publico,ut.ff.de dolo.l.j.§. nō fuit.Non ob.ff.de ne.ge.Nā &Seruius,in prin.quia ibi de facto, nō de iure,put loquitur in latrunculis.¶In c.nulla fit mētio de feudo, sed de simplici alienatione.

a ¶*Vide per dominū Prapositum in c. ius militare. 1. di. & la. in l. 1. in princ. ff. de pac. uide etiam Archi. in cap. ualent. 22. q. 2.*

Non.n.ur̄ lege,cautum,ꝙ liberi reges, puta Romanorum,uel Franciæ iurēt nō infeudare, & max mè qñ pacē inuicē faciunt,uel guerrā a certo tpe inuicē futurā euitant,pp ꝙ in pignus pacis fit infeudatio ēt maximi comitatus, uel ducatus:immo est expssum, ꝙ fieri pōt & seruari de iure dēt,ut.s̄.de iu.c.nouit.Præterea honor regis augeť p dignitatem subditorū. & fit status regis magis potens, & magis honorabilis, & magis timēdus,ut no.in aut.cōstō,q dē dign.§.gn̄aliter aūt. immo ex añcedenti pōt contingere,ꝙ eodē dic imperium regis surgit à mortuis psupponendo id,ꝙ dēt psupponi. s.conseruatiua fidei hinc & inde. Protectō oia fiscalia sunt in principis ptāte, cū moderamine tū inculpatæ tutelæ,ut.C.de quadr.pscr.l.bn̄ a Zenone. ¶Itẽ sæpe aliqd culpari pt,non tñ damnari,ut culpa in re ppria, uel quasi ut.ff.so.ma.l.ēt§.j.Item nec scrupulosa i iqsitio est regib.exigenda,cū ipsi hēant plenissimam ptātē, & nō sint suppositi calculis rōnum,ut ff.de offi.pfe. ur.l.j.§.cū vrbem.Vñ impator rei suæ pōt dare legem q̄ vult, & non obligať homini,sed Deo & dignitati suæ

6 q ppetua ē.†Coronatio i impatore nō addit nisi chorūscationē, & honoris augmētū:sed uerā essentiā ex sola electiōe cōcordi.hoc patet i Cōstātino,q coronauit papā.nō āt fuit coronatus à Papa:tñ ei donauit maxima & meliora, & ecclia in pte utiť illa donatione;ergo ualuit.Ex hoc seqť;ꝙ administratio pt pcedere coronationē,&seqť,ut dixi.s.dē ele.i c.uenerabilē,& de iure iu.c.j.in cle.Et no.ꝙ nō reperiť lege cautū,ꝙ in feudo retractet cōcessio pp enormitatē donationis,cū nō dicať esse damnositas,ubi est coæqualis utilitas & obligatio reciproca de pari.Nā dn̄s & uasallus pariter inuicē obligant.si qdē uasallus teneť tueri dn̄m in uniuersali sua iurisdōne & ptāte.Et è contra dn̄s tenetur solū in feudo,ut in c.j.de forma fideli,& in c.j.de noua forma fide.Et qa feudum multis casib' est subiectū. Itẽ ꝙ de pari ambulat nō claudicat.C.de inoffi.testa.l. si pater. item facit.infra de feudi..c.ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si iurauit aliquem esse suum maritum, & succubuit per sententiam, nec datur, nec denegatur ei licentia cū alio contrahendi, sed sua conscientia relinquitur.*

Conscientia quid & quibus modis cadat in homine, & alia de ea. §. sed nunquid.

2 *Iuramentum probatorium an deferatur ex uno bono teste in causa matrimoniali.*

Contra confessionem suam licèt iuratum potest quis uenire quando est reprobatum per sententiam, & nu. 30.

3 *Maleficium licet quis confessus fuerit, si tamen fuerit, absolutus per diffinitiuam, sublata est confessio.*

Matrimonia clandestina in foro conscientia sunt efficacia.

MVLIE-

1 VLIERI.† Si mulier iurauit aliquem eẽ suum maritum, & p sniam succubuit: qa nõ probatum, nõ datur, nec denegatur ei lnia cũ alio nuptias contrahere, sed suæ consciæ relinqtur. h.d.¶ Casus in terminis patet ex summario. Ecce mulier uindicabat quendã in suũ uirũ, & iurauit ipsum eẽ suũ uirũ uir aũt negabat. & qa mulier non ꝓbauit, fuit uir absolutus; petebat mulier lnïam nubendi alteri: q̃rebaẽ qd iu. rñ. ꝙ nec est dãda lnia, nec denegãda: sed mulier est suæ consciæ relinquenda. si tñ ex alijs coniecturis eps daret lnïam nubendi, ualeret; quia ex appendicijs sniæ absolutoriæ est, q̃ præualet iuro. l. 2. ff. de iureiu. ar. ff. de ac. hæ. l. si qs hrs. & liberi iõ nati erũt legitimi cõtracto nouo matrimonio, uel naturales eo soluto, & soluta. hoc tenent doc. porrò liberi sunt fructus matrimonij; & iõ sufficit liberis bona fides genitorum; fructus dico q æstimari nõ pñt. ff. de le. j. l. filius. §. fm uulgus. vñ Angelus ad virginem, Bñdictus fructus uentris tui. ¶ Sed nunqd de cõscia põt esse qõ? Et vř, ꝙ nõ: qa omnis cõscientia est intra nos, & non quærit alteri suffragiũ. gl. dicit ꝙ malam consciam superior reformat ex officio. infra c. 1. de baptismo, in cle. Et tribus modis cadit conscia in homine, de offi. ord. c. 2. in nouella. Et dr cõscia quasi q̃dã cõsonantia animæ ad Deũ ex cõcordia spũs, & uoluntatis.¶ No. casum, in quo relinqtur qs suæ cõscientiæ. Item no. ꝙ snia absolutoria non facit ius. i. nõ distrahit matrimonium.¶ Item no. casum, in quo tacet ecclesia; & facit ad qõnẽ, quæ formatur in uti possidetis, qñ uterque pariter probauit. Extra glo. noto. ꝙ ubi sunt duæ præsumptiones contrariæ pares, neutri staẽ.

2 ¶† Quærit gl. nunquid in cã matrimoniali ex uno bonõ teste deferatur iurm probatorium. Ber. dicit ꝙ non. Host. contra, si iuuatur alijs adminiculis. Arch. dicit, ꝙ hoc est arbitrariũ, ut ipse no. 27. q. 1. uiduas, el. ij. ꝙ uerum est pro matrimonio, sed non contra matrimoniũ: facit, ꝙ no. in l. iij. §. quicunque. ff. de iureiu. Opp. istud capitulum præsupponit, ꝙ ista mulier põt alteri nubere. contra, qa non licet ei uenire contra suam cõfessionem. rñ. Inn. ualde eleganter, qñ confessio est reprobata per sententiam, licitum est uenire contra confessionem ẽt iuratam.

3 † Ex hoc patet & est no. dignum, quòd licet quis fuerit confessus maleficium; tamen si absolutus fuerit per diffinitiuam, sublata est confessio, & infamia est sublata contracta ex ipsa; quod tene menti. Vl. no. ꝙ matrimonia clandestina, quæ probari non possunt, tamen in foro conscientiæ efficacia sunt, licet ecclesia militans non tueatur ea propter defectum probationis. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum præstitum super præteritis non extenditur ad futura, in prin. & nu. 1. & 2.*

Verba illa, per idem iuramentum. non repetunt iuramentum.

Statuta dictio potest esse nomen & participium, uersi. Item quia.

2 *Iuramentum an & quando contineat pacta futura, & numero 1.*

3 *Capitula ecclesiarum possunt facere statuta, & ualet pactum de talibus statutis obseruandis.*

4 *Statuta possunt pacto statuentium roborari.*

Iuramenti relatio fit ad speciem, & non ad genus, & ideo iurare quis specialiter debet, licèt alias generaliter iurarit.

LERICVS. Iurm præstitum super præteritis non extenditur ad futura. secta ibi, licet.¶ Casus. Quidam clericus iurauit seruaturum statuta ecclesiæ, deinde factum est nouum statutũ, ꝙ ipse clericus promisit obseruare per hæc uerba, ꝓmitto ꝑ idem iurm seruare; quæritur, utrum teneatur ad obseruantiam noui statuti ex ui iuri? rñ. ꝙ promissum teneẽ obseruare; tñ. per d. uerba promissio non est iurata; &

1 iõ non tenetur uinculo iuramenti.† No. ꝙ illa uerba, ꝑ idem iurm, non repetunt iurm, quia non poterat ad futurum trahi, ut ff. de uer. ob. l. cum stipulamur, & l. sicut à colono. Et sicut ego non possum facere, ꝙ A. sit. B. ut no. inst. de uer. ob. in prin. ita non possum facere, ꝙ pręteritum sit præsens, uel e contra.¶ Opponet aliqs de. l. talis scriptura. ff. de leg. j. sed ibi uerbum, legam, expectabat confirmationem futuri tpis ex natura ultimę uoluntatis.¶ Et no. ꝙ istud. c. semper allegatur ad iura po

2 testatum, & aliorum officialiũ terrarum, ꝙ aut iurant seruare statuta ꝓterita; & non tenentur uinculo iuri ad obseruan. postea facta. aut iurant seruare facta & fienda; & tũc sic. aut iurant seruare statuta simpl'r; & tunc extẽdit ad futura, ꝙ non est in præiudiciũ ptãtis statutum, sed pro bono publico, ut in auẽ. iusiu. ꝙ pstatur ab his, in prin. & ar. l. fi. C. quæ res pig. ob. pñt. item quia hoc iuramentum est uniuersale, & ideo trahitur ad accrescentes species. ff de fun. inst. l. Lucius. Itẽ uerbo indeterminato omnia significãtur. ff. de ser. ur. præ. l. si seruus. sed ibi in accessorijs. Item C. de fur. l. non modus, per Cy. item nouum statutum fuit factum fauore reipublicæ, ergo latè interpretan. ff. de li. & posthu. l. placet. Et ideo litera hæc adiunxit uerbum, edita, & non dixit statuta simpliciter, unde non sine ministerio.¶ Item. ff. de re. dub. l. si cognatus: sed ibi nõ expressit nomina cognatorum. unde ipsi cognationi reliquit, quæ est integritas coniunctionis: qa sub una speciali qualitate omnes comprehenduntur, & quia una & eadem qualitas, & affectio est in subiectis personis uni nomini collectiuo, argumen. ff. de usu. l. rerum mixtura. & si tu dicis de futuris statutis non fuit cogitatum, respondeo debuit cogitari. Alij dicunt, quòd statuta, quæ habent certum tempus determinatum, sunt illa, q̃ sunt in uolumine statutorum; non ea, quæ ibi non sũt Item ne in potestate alterius sit augere obligationem alienam, argumen. C. locati. l. si cum Hermes. Item uerba non sunt ordinata ad significandum futura per se stantia. ff. de aur. & argen. le. l. si ita. Item quia dictio statuta, potest esse nomen & participium, quod idem tempus participat cum uerbo. ff. de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Item ad hæc regula communis. ff. de uerbo. obliga. l. quicquid. Et hoc uerum, nisi nouum statutum ueniat ad declarationem text. uel tacitè rationi antiqui statuti. Nam tunc unum & idem intelligitur esse nouum & uetus, ut in authen. de filijs ante dotalia instrumenta natis. §. fina. ubi de hoc. ideò postea facta non includuntur in tali iuramento; quia tempore iuramenti non erant in uolumine statutorũ actu, nec cogitatu. ff. de test. tu. l. si quis ita. ff. de transl. l. cum

2 Aquiliana.† Et ideo simpl'r iurm, sicut nõ cõtinet pacta reuocata, ita non continet futura nondum nata, nisi ueniant ad executionem præteritorum. C. de Lati. lib. tol. l. j. in prin. C. de remis. pig. l. soluta. C. de libe. le. l. Aurelius. §. testõ, nisi in aliqua parte iuri eẽt facta men-

¶ Vide plenè per legistas maximè per do. Pap. Cazialupum in l. omnes populi. ff. de iust. & iure, ubi multa allegat adhoc.

tio

tio de futuris. ff. de leg. j. l. qui filiabus, in prin. nec de fu
3 turis statutum debuit diuinare. ¶ † Deinde no. hic, ꝙ capitula ecclesiarum possunt facere statuta, & ꝙ ualet pactum de talibus statutis obseruandis, possunt ēt iuro firmari. Itē no. ꝙ † statuta pñt pacto statuentiū roborari.
4 Pone, mercator in introitu matriculæ iurauit artē fideliter exercere, ut ff. de edē. l. quædam. §. nūmularios, & postea ꝑductus in testem in quadam cā dicit, ꝑ iurm, ꝙ feci ante, dicam ueritatem, an uideatur deponere iuratus? & videtur ꝙ sic, quasi in gñe fiet relatio, ac si diceret, ꝑ simile iurm uerū dicā. in contrariū vr̄ casus hic ar. ff. de hære. insti. Iulianus. nam relatio propriè fit ad speciem, non ad genus. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti sunt tres species, & quae.*

2 *Iuramentum necessarium non habet locum actore omnino non probante, sed eo semiplenè probante, cæteris paribus debet deferri reo, & quando alterutri, & quando neutri, & nu. 3. & 6. & 7.*

3 *Argumenta quae dicantur.*

4 *Actor, qui non uult iurare, nec referre, manifestè uidetur iniustè agere & quando.*

5 *Regula, quòd debeat iurare, uel referre, quomodo intelligitur.*

Error quæcunque reuocari non potest, & in quo casu.

6 *Ignorantia probabilis facit, quod quis non teneatur iuramētum iudiciale subire, uel referre.*

7 *Positioni respondere ubicunque quis non tenetur, ibi non tenetur subire iuramentum, nec referre.*

8 *Iurans ex delatione, uel relatione, s. legitima in causa obtinet si uerò non iurat ex iusta causa, ex hoc nec succumbit, nec obtinet.*

Iuramenti relatio quando habeat locum & quando recusatio sit legitima.

9 *Actionem non famosam qui proposuit, & uult emendare libellum. & proponere actionem famosam, non potest hoc facere.*

Probasse nihil quando quis dicatur. §. sequitur, & n. 10.

10 *Actor eoipso, quod non probauit, an dicatur in probatione defecisse, ut sic reus debeat diffinitiuè absolui, an dicatur de cā non liquere, ut sic absoluatur ab obseruatione iudicij, salua iteratione libelli, refectis sumptibus.*

11 *Terminus ad probandum, siue assignetur uni parti, siue utrique, habet operari in eo, cui operatur, necessitatē, in aduersario non probandi habilitatem.*

12 *Terminus si expressè non sit assignatus ad probandum, sed est assignatus iurisdictioni iudicis, an uideatur assignatus ēt ad probandum, adeo quod si actor in extremitate termini repertus est nihil produxisse, & probasse, reus sit absoluendus diffinitiuè.*

13 *Terminus si sit assignatus disceptationi iudicis delegati, uel arbitri, uel ipsi causæ de partium uoluntate, & actor nihil produxit per uiam probationis, reus debet absolui.*

14 *Iudex uel arbiter an ex sola authoritate statuti municipalis arctetur ad diffiniendum causam intra certum terminum.*

Instructa causa dicitur etiam per abnegationem.

15 *Terminum instantiæ, sed non meritis causæ si imposuit statutum, quid iuris.*

Silentij perpetui impositionis sententia habet uim definitiuæ.

16 *Defecisse in probatione, & non probasse differunt.*

Terminus arctatiuus de uoluntate partium ad litem decidendam habet uim peremptorij, sed non iudicis, & nu. 12.

Sententiam iudex ferre potest sub conditione, uer. iudici enim.

Dilatio quædam quæ non dicitur propriè dilatio, sed arctatio.

Dilationes breuiores debent esse, ubi breuis est meta iudicij, uer. ubi no.

Semiplena probatio nullo in textu reperitur. §. ibi præsumpt.

17 *Iuramentum in feudis interdum defertur domino, interdum uasallo.*

Dominia directa prius fuerunt, quam feudum.

18 *Præsumptionem sufficientem quæ faciant.*

19 *Indicium unum an faciat semiplenam probationem in causis ordinarijs.*

Semiplenam probationem quæ faciant in causis ordinarijs, & nu. 20. 21. 22. 23, 24.

20 *Scriptura priuata an faciat plenam probationem.*

21 *Codicibus mercatorum an standum sit.*

22 *Pagina literarum, quæ transmissa est absenti, an stetur.*

Scriptura, quam quis edit, stare tenetur.

23 *Literarum comparatio quam fidem faciat.*

Scripturæ priuatæ tria nomina, an ab inuicem differant.

24 *Actor si probet per duos testes, & reus per unum, an probatio rei debilitet probationem actoris.*

25 *Terminus si fuit status ad probandum per omne genus probationum, an post istum terminum poterit deferri sacramētum necessarium.*

26 *Actor cum haberet plures testes, si fuerit negligens, & non fecit examinari nisi unum testem, an deferetur ei iuramentum.*

27 *Actori, si est in culpa, an non debeat succurri.*

Iuramentum necessarium qualiter perdat uires suas, uersi. item qualiter, & est remedium extraordinarium. §. & quod sit.

Arbitria fundantur super æquitate, ad finem.

28 *Probatio omnis reponitur sub specie fidei, ita quod index est quoddam prædicamentum, quod prædicatur de probatione.*

Legalis disciplina traditur trifariam, uersi. & si canonista.

29 *Mercator parans se ad fugam an ad petitionem cuiuscunque asserentis sibi deberi poterit capi, donec sibi satisdederit.*

Suspectus de fuga quando quis habeatur, & capi possit, & quibus obseruatis.

Conscientia purgatur per iuramentum, & mala interficit: uer. Item non.

IVRAMENTVM. Septem sūma continet. nam primò dicit, ꝙ iurm. s. necessariū à iudice parti delatū. s. in defectū ꝓbationis, non pōt recusari. Scdò dicit, ꝙ hæc regula fallit, si recusetur ex iusta cā. Tertiò dicit, ꝙ iurm iudiciale, ꝙ in iudicio a parte parti defertur recusari potest licitè ipsum refereñ. alteri parti. Quartò dicit, quòd hoc fallit in eo, qui conuenitur in actione famosa: quia ipse non potest iusiu. referre. Quintò dicit quòd actore nihil probante, sed omninò in proba. deficiente, non dēt iuramentum necessariū deferri, sed reus debet absolui, ēt si reus nihil ꝓbauerit. Sextò dicit, ꝙ actore semiplenè ꝓbāte ꝑ inopiā ꝓbōnis defertur sacramentum reo ad ostendēdū suam innocentiam. Septimò & ultimò dicit, ꝙ hoc fallit, si defertur iuramentum necessariū reo, uidelicet qñ inspectis personis & circunstantijs iudex uidet. i. arbitraē iuramentum necessarium desereñ. actori. s. ad supplen.

plē.proba.h.d.secunda ibi, nisi iusta. tertia ibi, ipsius. quarta ibi, nec liceat. quinta ibi, sanè. sexta ibi, præsumptione, septima & ultima ibi, nisi iudex inspectis.h.d. breuiter.¶† Tres sunt spēs iurī.nam quoddā est necessa
1 riū, quod ex necessitate subiē, nisi ex iusta cā recusetur, quoddā iudiciale, quod referri pōt, & ipsi pstandi necessitas recusari. Fallit in actione famosa, tertium est uolū
2 tariū, de quo hic non loqtur.¶† Porrò iurm necessariū non habet locū, actore oīno nō pbante: sed eo semiplenè pbante cæteris paribus debet deferri reo, sed si psonarū qualitas & circūstantiæ semiplenè pbationi adminiculantur, defertur actori. uel dic. ꝙ aut est minus, q̃ semiplenè pbatū; & defertur reo: aut plusq̃ semiplenè & defertur actori: aut nec plus, nec minus, puta p unū bonum testē; & est in arbitrio iu. tñ ad hoc, ut deferaē actori reqruntur tria, quæ iudex habet cōsiderare. s. psonarum qualitas, litis q̃titas, & pbōnis qualitas. inspicitur. n. cuius psonæ, ut sit bonæ famæ, & sciat scm: q̃titas, ut non sit uerisimile p tanta quantitate actorē deierare. qualitas, ut non sit famosa, uel criminalis. item ut non sit cā, quæ non possit pbari nisi p unā speciem pbationis. i. per iurm in defectum probationis, ut eleganter no. ff. de test. l. iij. §. eiusdem, in glo sunt. n. uer. qnq;
3 tamen.¶† Et qm̄ in ista materia fit mentio de argumentis, qur dicanē argument', dic ut no. Inno. ?. de usu. cū in diœcesi. Sed qd si est dubium super intellectu legis, uel statuti? rñ. super hoc nō debet deferri iurm: qa non consistit in facto, ut no. ff. de aur. & argen. le. l. ornamentorū.¶ Adde tertiū casum, uidelicet ꝙ interdū nec actori, nec reo, si iudici vī, nemini deferē. Et tñ dico, ꝙ si iudex dicat sibi non uideri, cū debeat uideri, ꝙ à tali grauamine pōt appellari, sicut appellatur in oībus arbitrarijs, in quibus agitur de diffinitiuo piudicio. In tex. ibi, à te. s. iudice, publicatis, uel non publicatis attestationibus, quæ iudici semp sunt publicatæ, ut no. Inno. s. de testi. c. cū clamor.¶ In tex. ibi, Iusta de cā, no. iudicis imperiū iusta de cā mitigari.¶ In tex. ibi, quod in iudicio, quod iuramentū uocatur iudiciale, & tenet mediū inter necessariū & uoluntariū pp referendi potestatem.
4 ¶† Adde, dicit lex, manifestè. ff. eo. a quod actor, q non uult iurare, nec referre, manifestè uideē iniustè agere hoc uerum, qñ iudex approbat delationē iurī, & mandauit iurari: aliàs nō teneē ad pceptum aduersarij subire iuramētum, uel referre, ut. C. eo. l. gñaliter: qa nō debet esse in ptāte aduersarii mei, quid habeā secum facere, ut not. ff. de iu. om. iu. l. si idem cū eo. §. i. simile in c. ii. de confes. li. vi. Nam, ut qs habeatur p confesso, requiritur monitio iudicis.

a ¶ *Vide omninò ad istam materiam ultra scripta per legistas in d. l. manifestè, quæ latè & subtiliter scribit. d. Bart. Soc. in cōsi. clxxxiiij. incip. difficilis & dubius est articulus, per totum.*

5 ¶† Item regula, ꝙ debeat iurare, uel referre, intelligiē in eo, qui scit, uel scire pōt plenam ueritatem: secus in eo, q de facili non pōt scire, de quo purgabit se p proprium iuramentū dicens, ego nescio, ut. j. ti. i. c. pastoralis. & caueat, ne petat tēpus ad deliberandū: quia si acceptat terminū, cogitur pcisè rñdere, ut. ff. eo. l. iusiu. & ad pecunias, in princ. nec pōt reuocare responsum, ut eleganter no. j. de diuor. c. ex literis. Nā interdū error reuocari non pōt, ut. C. de li. cā. l. cum ptium. sed illud iō: quia reuocando allegat se per mendaciū impetrasse: & sic sua confessione eneruat rescriptum. unde si uult pcedere in cā, & rescriptum eneruare, est contrarius sibiipsi. quare de necessitate seqtur, ꝙ perdit commo
6 dum rescripti.¶† Ex his apparet, ꝙ probabilis ignorantia facit, ꝙ qs non tenetur iuramentū iudiciale subire, uel referre: sunt & aliæ plures cāæ, ex quibus ad neutrum tenetur, ut si iuramentū defertur non ritè; quod esse pōt ex defectu deferentis, ut. ff. eo. tutor. §. pdigus. Item ex psona eius, cui defertur. ff. de in lit. iur. l. uideamus. Item qa defertur non in loco cāū, nec in iudicio iudice sedēte p tribunali. nā debet in iudicio deferri, ut hic, & no. ff. eo. l. i. item non dicitur ritè deferri, si iudiciū non tenet. ff. eo. si patronus. item debet deferri formaliter: secus, si informiter & implicitè, ut eo. l. iusiuran. §. si de qualitate. Itē non tenetur suscipere, nec deferre, si lis est finita, ut ff. eo. l. qui iurasse. §. si pater, & l. eum qui. §. in popularibus, & no. in l. si à te in prin. ff.
7 de excep. rei iu.¶† Et no. ꝙ tria sunt. s. subire, recusare, & referre. Item no. hanc cōclusionem, ꝙ ubicunq; qs non tenetur rñdere positioni, ibi non tenetur subire iuramentum, nec referre. Verbi grā, si defertur iurm sup impertinentibus, uel sopitis, ut. ff. eo. si duo patroni. §. Iul. scribit, uersi. nec pati, ubi est text. aureus, quod iu-
8 dex ex officio non debet pati.¶† Deinde no. ultra expositionem glo. Irn. quæ scripta est C. eo. l. gñaliter, quod ille, qui iurat ex delatione, uel relatione. s. legitima in cā obtinet. Si uerò non iurat ex iusta cā, ex hoc nec succumbit, nec obtinet. Qui uerò recusat sine cā, aut actio est famosa; & succūbit in cā, ut. l. Marcellus, rerū amo. & hic: aut non est famosa, & tunc aut iurm est delatū; & sufficit referre; nec habet locū relatio relationis. Et si ille, cui refertur, non iurat, habeē p confesso, nisi ex iusta cā, ut quia nō liquet ueritas fm Lamb. de Salmis. & hæc uera sunt in actore, & reo.¶ Accedat ad pdicta, quod dicit. l. conscientiā, non ignorantiā uolumus obligari. C. de decu. l. gñaliter, lib. x. ff. de decre. ab or. fa. l. ti. ff. de inter. ac. l. de ætate. §. qui iusto. Et no. ꝙ materia relationis iurī non hēt locum in iurō necessario, nec in simplici uoluntario, ut patet ex dictione aduersatiua,
9 quāuis, hic posita.¶† In text. ibi Actione famosa. Not. aliud speciale in actione famosa, ꝙ qui pposuit actionem nō famosam, & uult emendare libellum, & pponere actionē famosam, nō pōt hoc facere: quia nīl agit, nisi ut officiat, ut sin. no. C. si cer. pe. l. certi condictio, in prin. Si ē contrà uult transire de actione famosa ad nō famosam, & sic emendare libellum, uel suspendere, puto ꝙ possit ēt li. conte. quia nīl agit, nisi ut proficiat, ar. ff. de aqua plu. ar. l. ii. §. item uariis. ff. de so. l. cū Stichus.¶ Sequitur uer. sanè, ibi, actor in pbatione defecerit. i. nihil probauerit, uel ppriè, nihil, ut quia minus, q̃ semiplenè, puta p unum testē non bonū, nec honestum, ut. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. i. in uer. humilis & deploratus, uel aliàs suspectus, bona grā, puta nimia amicitia, uel parentela, uel mala gratia, puta odio, uel maleuolentia fm oēs doct. antiquissimos, & eorum sequaces: quia modicum fermenti totā massam corrum-
10 pit.¶† Modo quæritur, utrū eo ipso, ꝙ actor non pbauit dicatur in probatione defecisse, ut sic reus debeat diffinitiuè absolui? an. dicatur de cā non liquere, ut sic absoluatur ab obseruatione iudicii, salua iteratione libelli, refectis sumptibus? So. aut actori est pclusa uia pbationis uel per testium publicationē, qui dixerunt se nihil scire, uel quædā impertinentia scire, uel p lapsum termini dati ad pbandum, & tunc dicitur actorem in pbatione defecisse, ut no. Di. in. c. indultum, de re. iur. lib. vi. & sic debet absolui reus diffinitiuè, ut. C. de edē. l. qui accusare, & hic. Aut actori non est pclusa uia ad probandū, licèt tempus instantiæ labatur, & tunc, quia

in

in sequenti libello potest probare, nō dicitur liquere de causa, ut possit diffinitiuè absolui, ut.C.de iud.l.properandum.§.& si quidē reus, & no.de testi.l.iij.§.eiusdem, in glo.sunt.n.& hoc tenet Ray.in l.in bonæ fidei.C.eo.ti. ¶ Non ob.quod no.ff.de arbi.l.si de meis.§.fi.unde glo. dicit, quod si actor nō probauit, liquidū est iudici, quod debeat pronuntiare. Ratio, quia sibi non liquet, pronuntiat pro reo: quia illa glo.supponit testes esse receptos in cā, ut statim sequitur in eadē gl.sed ubi nil est omnino discussum, nil pōt diffiniri, ut no Inno.in c.solet, de sentē.excō.in vj. Nā impossibile est omissis medijs cāæ perueniri ad extremum, & ad diffinitiuam sniam, ut.C.de senten.& interlo.om.iud.l.prolatā. ¶ Et hoc uerū, nisi terminus ad probandū sit assignatus à iure: quia tunc elapso termino ille cui incumbit onus probandi, dicitur omninò
11 in probatione defecisse, ut in c.pia, de excep.li.vi. ¶ † Et no.quod terminus ad probādū, siue assignetur uni parti, siue utriq;, habet operari in eo, cui operatur, necessitatem, in aduersario nō probandi habilitatem, ut.C.de tem.in inte.resti.l.petendæ, & no.Inno.j. de ap. super
12 eo.el.ii. ¶ † Sed pone, quod non est assignatus terminus expressè ad probandum, sed est assignatus iurisdictioni iudicis, nunquid uidetur assignatus et ad probandū, adeò quod si actor in extremitate termini repertus est nihil produxisse, uel probasse, sit reus absoluendus diffinitiuè? sed distingue sm Inn.aut est terminus assignatus de uoluntate utriusq; partis; & hēt uim peremptorii, & sic debet cā diffiniri.aut de uolūtate unius partis, uel neutrius; & tunc nō habet uim peremptorii.unde actor nō dicit defecisse, sed tacuisse.idē no.Bar.in d.l. si de meis.
13 §.fi.& ff.de cōsti.pe.l.sed & alia. ¶ † Ex hoc infert Bar. duas cōclusiones.una conclusio, quod si statutus est terminus disceptationi iudicis delegati, uel arbitri, uel ipsi cāæ de partium uoluntate, & actor nihil produxit per uiā probationis, quod reus debet absolui: quia liquet eū absoluendum & hoc fortius dicemus in arbitratore: quia arbitrator etiā sine citatione poterit hoc casu arbitrari. nam in arbitratore non requiritur citatio propter arbitramentum, sed propter disceptationem cāæ, & in causa cōclusum est. nō idem dicemus in iudice: quia pars debet citari ad sniam. Et iō differentia est: quia terminus ad probandū, ex quo incæpit currere, currit sine cāæ cognitione: sed ad sniam est necessaria cāæ cognitio. ergo citatio, ut, supra de offi.dele.c.consuluit.& hæc uera, qn meta est
14 præfixa de partium uoluntate. ¶ † Sed nunquid, si ex sola auctoritate statuti municipalis iudex, uel arbiter arctatur ad diffiniendū cām intra certum terminum? rñ. idem. Nam iudex debet facere, quod statutum iubet; & iō habet uim peremptorii.idem, si princeps iubet cam instructam sibi remitti.nam intelligitur instructa per abnegationem, & quia præclusa est uia probationi, quę debuit fieri coram remittente, ut.l.fi.ff.qn app.sit.C.de
15 rela.l.i.C.de dila.l.cū à nobis. ¶ † Sed quid si statutū imponit terminū instātię, sed non meritis cāæ? rñ.tunc nō habet uim peremptorii, & iō non debet dicere iudex, absoluo diffinitiuè, quia actor in probando deficit. sed debet dicere, absoluo in perpetuū, uel impono perpetuum silentium: quia ista snia habet uim diffinitiuæ, ut dicit
16 illa.l.fi.ff.de accu.l.cum Titia. ¶ † Ex his cōcludit, quod aliud est non probasse, aliud in probatione defecisse. Itē concludit, quod terminus arctatiuus de uoluntate partium insertus ad litem decidendā uim habet termini perēptorii cōcludentis partibus.iudici.n. non concludit, si non uult ancipitē sniam proferre, cū possit eam ferre sub cōditione futuræ probationis, ut no. C. de sen. & inter.om.iu.l.cum iudex.quæ conditio retrotrahit, ut no.infrà de ap.præterea.& iō iuris fictione non est ordo peruersus: quia necessitas facit probabile id quod aliàs non esset probabile, ut.ff.de manu.te.l.qui nō potuerunt, &.ff.de iniusto te.l.si quis filio, circa mediū. Sed mirum est, si ultima dies intelligitur esse terminus siue dilatio.ergo interim pendet dilatio. ergo non pōt assignari alia dilatio, quod est falsum.sed rñdeo, quò non est propriè dilatio, sed arctatio: quia non datur aio differendi; & iō intra eā bñ possunt aliæ dilationes assignari.C.de iudi.properandū, in prin. & licèt aliæ dilationes sint assignatæ expressè: tñ nihilominus in fine tpis surgit tacita dilatio ad probandū, imò ad probatū habēdum, & facit de offi.dele.c.de causis, ubi not.quod ubi est breuis meta iudicii, ibi breuiores debent esse dilationes, non tñ ita arctæ, quod sint penè impossibiles, ut no.Inno.in.d.c.super eo, & no.ff.ex quib.cau.ma.l.sed & si per prætorem.§.quoties. ¶ In tex.ibi, Obtinere.s.diffinitiuè. ¶ Ibi; præsumptione, pondera literā. Litera.n. non dicit, semiplena probatione: quia in nullo text.reperitur semiplena, sicut non reperitur, semiplena usucapio, uel semiplenum testm̄, nec aliquid aliud indiuisibile, ut.C.de test.l.si unus.hanc aūt præsumptionē facit unus bonus testis, si cā non est famosa, nec grauis, in
17 specta qualitate personarū sm Accur.& Ber. † Sanè in feudis dicimus, quod interdum defertur iurm dño, interdum uasallo, & ualet pro quo præponderant adminicula rōne possessionis pacificę. nam si dñs negat uasallo, & uasallus probat de pacifica possessione plusquā anni, defertur iurm uasallo: sed si uasallus hoc non probat, præsumitur pro dño, ut in auē.de consue.recti feu. § sacramentū.nā directa dñia prius fuerunt, q̄ feuda.ergo possessio domini præsumit antiquior, ut.s. de proba. l.cet cām.nulla.n.res præsumitur serua, ut no.ff.de no.
18 ope.nun.l.si prius. ¶ Modò quæro, quæ sunt ista, quę faciant sufficientem præsumptionē? ubi considera idū est, quod motus iudicis qnq; est sicut tabula rasa, in qua nihil est depictum, quia nihil nouit; & tunc iudex nō pōt moueri ad aliquid credeñ.uel discredendum, interloquendum, uel decidendū: quia oē quod mouetur, ab alio mouetur, & à nihilo nihil mouetur. Interdū mens iudicis cæpit informari per solam audiētiā partiū absque examine probato; & idem, quia iudex non debet esse credulus. Interdum processum est ad aliquas probationes, & hoc dupliciter, aut in præparatoriis iudiciorū, aut in decisoriis.si quidem loquitur in præparatoriis iudiciorū, semiplena probatio, puta mandati, requirit cautionem rati, ut.C.de procu.l.i.ubi per Iac. de Bu. si autem reuocatio mandati probetur semiplenè, consulendus est dñs.C.ubi de cri.agi.oportet, auē.qua in prouincia.si aūt sumus in decisoriis, aut in summariis modici præiudicii, & statur præsumptioni, ut.ff.ad.l.Aquil.l.in.l.Aquil.§.si delatū.ff.de Car.edi.l.iii.§.cāæ.ff.ad exhi.l. thesaurus.si aūt sunt magni præiudicii, idem, quod in causis ordinariis: quia ubi est par præiudiciū, ibi pari-
19 ter est agēdum. ¶ † Quæro igitur, quæ faciant semiplenam probationem in causis ordinariis? nunquid unum indicium? & uidetur quod non: quia indiciū minus est, q̄ semiplena probatio, ut singu.no.C.de proba.l.cū probatio.sed illud debet intelligi sm qualitatem indicii.s. de præsum.c.afferte. Tu dic, quod illud est uerum in indicio leui.secus, si sit unum bonū & magnum indicium probatum per duos testes, ar.C.fa.her.l.fi.ut confessio facta inter absentes in actu fauorabili, ut in c.ulti.infrà de suc.ab inte. Et coniecturæ solēnes, ut.ff.de te.l.ob carmen.

men.§.fi.uel fama apud multos pitos ex cōiecturis cō probata, nō dito ꝑ se solā, ut s. de tes.cog.c.super his.

20 † Quid de priuata[a]. scriptura? re spō.si constat, ꝑ quē ē scripta, & ad fidem illius cōsueuit recurri, nō tñ tanq̄ ad publicā ꝑsonā, sed tāq̄ nūmulariū, uł argentariū, fm cōsuetudinē quorūdā locorū, facit plenā ꝓbationem: sed de iure cōi facit semiplenā, ut ff. de edē. l.quædam.§.nūmularios, dumtñ cōmodū nō ꝑtineat ad scribentem, uel eius hr̄dem, ut C.de conue.fis.debito.l.inter chartulas, li.x.quia scriptura nō facit fidē ab origine, fides eius reconciliari non pōt, ut ibi elegāter no. Vel aliquātulū plenius distingue fm Iac.de Bel. & Ray.aut scriptura priuata ē confessata? & facit plenā fidem, ut i l.Publia.§.fi.aut negata, & tūc aut hēt subscriptionem partium, & testium: & facit plenā fidē, ut C.q po.in pig.ha.l.scripturas.aut habet tm̄ alterū prædictorum: & tunc aut probatur per testes, & ꝑ cōparationē literarum; & tunc facit plenam fidem: aut ꝑ alterū, & tunc semiplenam, ut C.de fi.inst.auē.& si cōtractus, & in auē.eo.§.si quis uult igitur.uersi.si testes, & cōparatio contradicūt, est in arbitrio iudicis credere, cui uult ar.in auē.e.§.si uero tales.aut nō est aliquo mō probata; & non facit aliquam probationē, sed qualēqualē ꝑsumptionē, q̄ nō faceret deferre iurm necessariū, ꝙ defertur ad suppleñ.probatio.ubi ergo cessat ꝓbatio, cessat illius sacri delatio, Ray.

a ¶ Vide Are.consi. 64.a inci.diligenter & ma turè Ale.consi.80.nu. 4.& aliquid per Felin.in c..cum olim, ad fi.& se.de re iudi.

21 † Quid de codicibus mercatorum? dic ut no.Bar.ff.de do.l.nuda.nā inter oēs priuatas scripturas codex rōnum obtinet principatū: qa fiunt ad perpetuam memoriam ꝑ uiros notabiles & discretos, & quia ex dictis codicibus surgunt multæ comparationes, & ex multis concurrentibus orit̄ quasi publica fides. Item consuetudo approbat.

22 † Quid de pagina literarum transmissa absenti? dic ꝙ aut trāsmittit̄ in uim ꝓbōnis; & statur ei, si ille, qui recipit, consensit; ꝙ est ex eoipso, ꝙ acceptauit literas, ut ff.de po.l.pubi.§. fi.& ad Maced.l.si filius.aut in uim dispōnis, & tūc aut dispositio pendet ex consensu utriusque partis; & statur scripturæ, ut ff.de pigno.l.cum tabernam. §. idem quæsijt. aut ex consensu scribentis tantum ; & tunc non creditur uerbis enuntiatiuis, ut ff. de libe. lega. l. Aurelius.§.fi.nisi agatur de probatione solius actus.ff. de neg.ge.l.Nesennius.nec facio uim, utrum lr̄a transmissa sit ꝑpria manu, uł alterius: qa ille, qui transmittit scripturā, edit eam, & scripturæ, quam qs edit, stare tenetur, ut C.de fi.inst auē.ad hæc.

23 † Dubitatur de comparatione literarū, quā fidem faciat, gl.dicit ꝙ semiplenam; ꝙ uerum est in priuatis scripturis : sed in publicis dic, ut C.de fi.inst.l.comparationes.Bar.facit differētiā inter nomina priuatarum scripturarum, q̄ sunt tria s.literatoria directa absenti: apodissa data parti, & codex rōnum, sed ego de ista differētia non curo, nec curo, nec curat gl.Accu. & in istis omnibus multū ualet consuetudo, & iudicis arbitrium.

24 † Quæro, si actor ꝓbat per duos testes, & reus ꝑ unū, utrū ꝓbatiō rei debilitet probationem actoris? respondeo non, si sint cōtradictoria ab origine, sicut uerum & falsum.sed si ex post facto, ut pactum de non petendo, sunt opi.doc.ut C. e. l.in bonæfidei.Ego indistinctè teneo ualidiorem probationem uincere, & minus ualidam nihil operari ēt in elidendo.dic ut ibi plenè dixi.uel dic, cū q̄rit, utrum unus testis faciat semiplenā ꝓbōnem, ꝙ aut testis ē aliquał̄ suspectus, & nō facit semiplenā ꝓbōnē, sed quādam probationem, ut nota.ff.de proba.l. etiam matris: aut est omni exceptione maior; & tunc aut duo testes facerent plenam; tunc unus facit semiplenam per locum à proportione numeri secundum Odof. aut non facerent plenam; & tunc unus non facit semiplenam, ut C.de testa.l.si unus.& est ratio, quia actus est nullus ꝑꝑ defectū solēnitatis, q̄ ē indiuidua.† Sed qd si fuit statutus termin⁹ ad ꝓbādū ꝑ oē gen⁹ ꝓbationū, nunqd post istū terminū poterit deferri sacrm necessariū? rñ. nō, qa gen⁹ ꝓbationis est iurare. Et iō exclusus à ꝓbatione est exclusus à iuro, ut C.de non nu.pe.l.in cōtractib⁹.§.illo tñ.uñ pōt deferri ad purgationē. Cas⁹ ē hic ualde no.

26 ¶ Sed pone † cum hēret actor pr̄es testes, fuit negligens, & non fecit examinari nisi unū testē, an deferetur ei iurm? dicit Bar.ꝙ non.Ray.contra. pro Bar. facit.ff.de ar.l.de rebus, & ff.de eden.l.argētarius.§.cū autem.

27 † Item actor est in culpa, ergo non dēt sibi succurri ꝙ est notabile. Hucusque dictum est, quē effectū hēat iurm necessariū, & cuius authoritate deferat, & cui, & in qbus causis, & qn̄ ꝑꝑ inopiā ꝓbationum, uel ad infringendam semiplenam ꝓbōnē, uł ad coadiuuādā, q̄ oīa sumpserūt originē ex l.admonēdi.ff.e.ti. & l.i bonæ fidei.C.e.ti.& dictas ll.repetij i lecturis meis quālibet de per se.Item qualiter iuramētum necessarium perdat uires suas.nam aut est oīno res integra, qa delatum est nudum iuramentum, & nōdū ē iuratū, sed parato ad iurandum obijciūtur superueniētes ꝓbōnes; & tūc nō debet iurari, & si iuretur, non ualet, aut res ē integra fm qd, sed nō simplr̄, ut qa ē iuratū, sed nō ꝓnūtiatū, & tūc ꝑ interlocutoriā iudicis dēt reuocari ꝑꝑ superuenientes probationes. Aut res nullo mō est integra: quia fuit lata sn̄ia diffinitiua fm iuramentū; & tūc aut contra minorem, fiscum, uel ecclesiam, & idem, ut C.de sen.aduer.fis.latis, lib.x ¶ Et fortè idem, si contra absentes cā reipub. Aut contra alios non priuilegiatos: & si quidē ē appłatū, tūc res adhuc dr̄ integra; & rescidit̄ sn̄ia remedio appellationis, ut not.ff. de appe. l.creditor.§.iussu. Aut nō ē appellatū, & tūc qa sn̄ia trāsiuit i rē iudicatā, nullū ē remediū, nisi ꝙ petat̄ i ite.re. ex cā gñali intra quadriēniū, ut no.ff.ad Tre.l.seruo inuito.§.cū ptor, & l.diuus, de re iudi.nisi istud iurm eēt delatū, aduersariò legitimè absēte: qa sn̄ia, q̄ fundaret̄ sup eo, fundaret̄ sup falsa suppletione facta cōtra abs̄tē; & iō eēt ipso iure nulla, & maximè, qa dicta suppletio ē remedium extraordinariū, ꝙ facili⁹ obrūpit. ¶ Et ꝙ sit remedium extraordinarium, apparet ex natura sui. Porrò arbitria fundātur sup æqtate, & ubi falsitas, ibi non potest esse æquitas. prædicta probantur.ff.de iu.l.si prætor.§.Marcellus. Explicitus est articulus retractionis.

28 † Et no.ꝙ omnis probatio reponitur sub spē fidei, ita ꝙ iudex est quoddam prædicamētū, ꝙ p̄dicat de ꝓbōne, ut C.de edendo.l.ij.& ff.de testib.l. testiū, in prin.q̄ l.est tota aurea, nec posset de ea minui syllaba, & sir̄r l. ob carmen.§.testes, & l.in testibus.ff.eo.ti. Et si canonista uult se conformare legistis in forma lecturæ, capiat formam Ia.Bu.in l.bonæfidei.C.e.ti. in opponendo & in quærendo formam d.Cy.ibidē in lectione. & si uult speculari, uideat Bar.in l.admonendi, & me post eum. quæcunque tñ optima sunt in ista materia tā de gradibus fidei testium, quàm de effectib⁹ graduum, superi⁹ explicaui.

29 ¶ † Extra quæritur de mercatore, qui parat se ad fugam, utrum ad petitionem cuiuscunque asserentis sibi deberi poterit capi, donec sibi satisdederit? respondeo , aut post citationem de eo factam parat se ad fugam ; & est suspectus .& tunc aut detinetur,

tinetur, ut satisdet, ut in aut. de exhi. reis. §. si uero et q dã. aut nōdū erat citatus. & tūc aut erat suspicio publica, quia incœperat publicè diffamari, & erat suspicio ĩ uulgo; & idem, quia mala fama suspicionē inducit, ut l. non oĩs. §. à Barbaris. ff. de re mili. & hoc si non possi det immobilia, uel possidet pauca, ut l. sciēdū. ff. qui satis. co. dic q à suspicionib⁹ iudex dēt informare animi sui motum, & arbitrari sup istis, dūmō pcedat fides de debito, q̃ pōt ēt fieri sine libello: quia captura psonæ de præparatorijs litis. Nec puto, quòd hæc uia habeat locū in materia capituli, nouit s. de iud. ubi misericors Deus salutaria illis iudicia faciebat. nam ibi non pcedi tur principaliter & præcisè s̃m rigorē iudiciorum, sed eo mō, quo procedit medicus, qui extrahit cataractam de oculo infirmi, uelit, nolit, proinde deducens eum ad salutē uidendi, quæ est plurimū salutaris. Item non nego, quin in foro cōsciæ admittatur expurgatio per iuramentum. Nā mala conscia eēt uenenū, q nisi uomat interficit, & impossibile est, q cū sanitate mētis cē cordet: qa est contra naturam diuinæ & humanæ rōnis; & ideò dolus non præsumitur. tamen ad claritatem cōsciē tiæ detegendam, ut alij non dubitent, præstatur iuramē tum purgationis; ut C. de pœna iudi. qui malè iud. au then. nouo iure. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem qui proponit, eam probare debet.*
Excipiens quodammodo petit, & quando.
2 *Exceptio quid.*
Exceptiones à quibus opponenda.

De exceptionibus. Rubri.

a *¶ Vide per do. Fel. hic 1 Et ultra alle. per ipsum uide omninò moder. Bononienses in l. a 4. in §. Cato. ff. de uer bo. obli.*

QVI † exceptionem proponit, pbare eā dēt. ff. de prob. l. in exceptionib⁹: qa q excipit quodammodo[a] petit ff. rem ra. ha. l. amplius, & hoc qñ exceptio supponit aliqđ ens ĩ rerum natura. Secus in mera negatiua: quia illa non est pprie, exceptio, ut C. de nō num. pe. l. j. porro † exceptio est petitionis, uel actionis exclusio, uel elisio, uel suspensio, uel repulsio, & his finibus contenta est, nec transit ad naturā reconuentionis, uel plus petitionis, & iō ubi reperiunt cōtraria iudicia, puta tutelæ, & nego. gest. non pōt ea seq excipiēdo: sed ut agat, ut l. iij. §. contrarium. ff. de contrario iud. tu. & ff. commo. l. in commodato. §. duobus, & adde q dicā infra e. c. j. ¶ Item scias, q exceptiones oēs exclusiuè non pñt opponi, nisi per eum, cui ex exclusione ius acquiritur. patet in exclusione uasalli, & emphyteutæ, quæ ad nutum domini fit, & non ad uoluntatem tertij, ut not. in l. ij. ff. si ager uec. uel emphy. petatur, & ibi glo. singu. Baldus.

SVMMARIVM

1 *Testis si de crimine cōtra eum excepto conuincitur, uel aliàs conuictus appareat, repellitur à testimonio, sed crimine non punitur, nisi in casu, in prin. & nu. 2.*
Crimen testis quando dicatur tangere negotium principale, in prin. post casum.
Crimen occultum & aliàs non discussum contra testem opponi potest.
Exceptio contra testem ante sententiam probari debet.
Sententia lata principaliter contra testem facit fidem ad eum repellendum.
Testis admittitur ad innocentiam suam expugnandam, quando contra eum quid obijcitur.
2 *Exceptio falsi si probatur contra testem & statur finibus solius exceptionis testis: non punitur pœna legis, sed incidenter, & extra ordinem.*
3 *Testis interrogatus si confitetur crimen suum, nō punitur tamen de illo crimine pœna ordinaria.*
Modus agendi, uel excipiendi semper inspici debet.
Testi potest opponi crimen, etiam si de eo per sententiam non sit infamatus.
4 *Exceptio an opponatur contra testem etiam post sententiam.*
5 *Appellari an possit ab exceptione, quæ opponitur contra testem.*
Confessioni statur in criminibus absque alia probatione ad repellendum testes, & non ad puniendum.
6 *Innocentia an possit probari.*

DENIQVE. Si testis de crīe contra eū excepto cōuincitur, uł aliàs conuictus appareat, repellit à testimonio, sed de crīe nō punitur, si non tāgit negotiū principale. Et sunt tria dicta. scđa ibi, q si tertia ibi, cæterū. ¶ Casus. Quæsitū fuit a Papa, utrū cõtra testes possint opponi cria, de quib⁹ nōdū fuerūt accusati, nec conuicti, uel confessi? rñdetur, q sic: tñ opponens dēt probare ante, q̃ snia proferatur, scđo quæritur, quid si fuerunt accusati, uel conuicti, uel cōfessi? rñdeo, non creditur eis. tertiò quæritur, nunqđ exceptione criminum probata testes debeant puniri pœna ordinaria illius criminis? respondetur, quòd nō: qa non præcessit in eis accusandis iudiciarius ordo, psertim si crimen probatum contra testē nō cōtingit cām, de qua agit h. a. v. g si testis est imputatus de adulterio, & contra testes probatur homicidium, ista sūt separata; quia nihil habent commune. C. de accu. l. si qs homicidij. ¶ Exēplū aūt, qñ tāgit crimē, est si contra testē probat, q est socius criminis, ut C. de h. cā. l. si filiū, & uide, q ibi no. fallit in crimine adulterij, & ideo hic nō, ut ff. de adul. l. ij. §. si publico. † No. contra testem posse op- 1 poni crimen occultum, & aliàs non discussum. No. secundò, q exceptio cōtra testem dēt pbari ante sniam. Et tertiò no. q snia lata principaliter cōtra testē facit fidē incidēter ad eū repellendum à testimonio. ¶ Not. p qñ cōtra testē obijcit crimen, testis admittit ad sua innocētiā expurgañ. † Item no. q si cōtra testē pbatur 2 exceptio falsi, & statur in finib⁹ soli⁹ exceptionis, testis non punitur pœna legis, sed incidenter. & ex ordinē. dicit gl. no. in l. nullum. C. de test. q̃ loqt, qñ testis cōuicit de falso psumptiuè: qa uariat, uel uacillat. nā cū ipso teste examinat crimē ei⁹: sed si extrinsec⁹, & non cū ipso teste, ēt pœna extraordinaria non immineret ei, qa ista emergens examinatur cum litigatore, nō cū teste, ut eleganter dicit Inn. s. de test. c. cum clamor, & no. in d. § si publico, & ff. de infa. Lucius, & supra de ordi. cogn. c. cum dilect. §. quemadmodum. ¶ † In text. Ibi, Siue con- 3 fessi, not. quod si testis interrogatus confitet crimē suū tamen de illo crimine nō punitur pœna ordinaria: qa non agebatur ad hoc. dicit gl. decreti, quòd semper modus agendi, uel excipiendi dēt inspici. 2. q. 6. hoc qppe, & est gl. sing. ¶ Opp. quòd contra testē nō possit excipi de crimine, nisi sit infamatus per sententiam, quia solus

lus reatus non infamat, ut. ff. de infa. l. j. & ff. de pę. l. qđ ad statum. & si non infamat, ergo non inhabilitat. so. dicit glo. quod de iure ciuili procedit opi. fallit in periurio, ita no. glo. in d. l. Lucius. Sed de iure canoni. inhabilitat. ¶ Tu dic, ꝙ de iure ciuili non eneruat, sed debilitat, ut no. ff. de sena. l. Cassi⁹: sed de iure canonico eneruat, nisi testis sit emendatus de crimine: quod tñ post condẽnationẽ non prodest: qa in infamiam ꝑseuerat, ut. l. non põt. ff. de fur. & quia reatus sñia notatus oẽm honorem excludit, ut C. ubi sena. uel clari. l. j. Opp. ꝙ minus tempus detur ad excipiendũ contra testes, q̃ tẽpus sñiæ, ut. s. de proba. c. licet cãm. so. à iure nõ datur
4 minus tẽpus, sed à iudice sic. ¶ † Opp. ꝙ exceptio possit opponi contra testẽ ẽt post sñiam, ut. C. de fal. l. quærela. sol. ibi lex loquitur de exceptione falsi. circa quam dic, ꝙ per remedium restõnis in inte. põt opponi post sententiã, quæ transiuit in rem iudi. sed ipso iure non. ff. de iud. l. diuus. ff. de excep. l. qui agnitis. sed si nõ transiuit in rem iud. quia est nulla, ipso iure, potest opponi: quia re uera sumus ante sñiam, ut. ff. de iud. l. si ptor. §. Marcellus, & ff. de fal. l. si quis obrepserit. semel tamẽ opposita & reiecta iterato non põt opponi, ut. ff. de fide inst. l. fi. in fi. nisi esset appellatũ à repulsione, uel à to
5 ta cã, ut. C. de ap. l. per hanc. ¶ † Opp. exceptio, quæ opponitur contra testem, est declinatoria. sed exceptio declinatoria non resurgit in iudicio appellationũ, ut. C. de procu. l. ita demũ. sol. dicit Ber. quod immò est perẽptoria indirectè: quia perimit ꝓbationem cãæ principalis; & iõ appellatur ab ea tanquã a sñia lata sup exceptione perẽptoria: quia perempta ꝑsona testis perimit eius dictum, Ber. Op. dicitur hic, ꝙ statur confessioni absque alia probatione contra. C. ad. l. Iul. maie. l. quis-
6 qs. sol. hic ad repellen. Ibi ad capitaliter puniẽ. ¶ † Op. ꝙ innocentia non possit probari: quia est mera negatiua, & iam sunt dicicta contraria testificata. so. cõcedo, ꝙ contra testificata non põt directò ꝓbari, sed contra confessionem sic ſm Ber. tu dic, ꝙ ipsi testes, qui probant suam innocentiã, sunt nouæ personæ: quia probationes non fuerunt factæ cõtra eos, sed contra litigatores. ¶ Opp. ista litera innuit, ꝙ testes sunt interrogandi de proprio crimine, quod est absurdum. so. immo non est absurdum, si iudici uidetur. de hoc dictum est supra de testa. c. cum causam. Reliqua satis intelliges per teipsum.

SVMMARIVM.

1 *Reo excipienti contra actorem de excommunicatione maiori non obstat exceptio participationis, ex qua excommunicatio minor irrogatur.*

Ignorans nullum incurrit periculum.

Ex conuersatione quis non obligatur pœna reatus.

Obijcere quando quis possit, quod ipse non seruet, & id quod approbauit, & nu. sequentibus.

Replicatio denegatur, cui denegatur impugnatio.

Defensio semper reseruatur.

2 *Reus si esset excommunicatus excommunicatione maiori, sicut accusator, an repellatur ab excipiendo.*

Excommunicatio actoris maior, quàm rei, & non compensatur cum excommunicatione.

3 *Bannitus an possit opponere contra accusatorem exceptionem maioris banni.*

Conditio melior excipientis quando sit, & quando agentis, & nume. 6.

Dolum cum dolo compensari, multipliciter probatur.

Vulnera cum uulneribus quando compensantur.

5 *Mulier, quæ nubit intra annum luctus non potest alteri similiter nubenti opponere de infamia, uel de inhabilitate succedendi.*

Omissionis est minor culpa, quàm commissionis.

6 *Quod bannitus non audiatur agendo, nec excipiendo statuto si cauetur, modo bannitus agit contra bannitum: reus excipit de banno, an possit.*

Exceptio si tollatur à statuto, qua sublata intelligatur.

In statuto semper intelligitur illa clausula, saluo alio statuto compatibili.

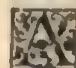

1 A NOBIS. † Reo excipienti contra actorẽ de excõicatiõe maiori nõ obstat exceptio participationis, ex qua minor excõicatio irrogatur. h. d. secũ a ibi, nos igit. ¶ Casus. Aliqs est excõicatus maiori excõicatio e, q à cõuersante secũ in locutione, uel cõuictu recepi iniuriã: accusat eũ: excipit, qđ accusatus ẽ excõmunicatus. sed accusator replicat, ꝙ accusatus sitr est excõicatus: quia scienter participauit eidem; quæritur quid iuris? rñdetur excipi posse de maiori excõicatione ab eo, q est irretitus minori: quia maior excõicatio repellit à cõmunione fideliũ, minor à sola perceptione sacramentorũ. ¶ In tex. ibi, In locutione, ꝓ hoc probatur amicitia, ut sing. no. inst. de iureiu. §. fi. In tex. ibi, Scienter, ignorans. n. nullum incurrit periculum, ut no. in l. j. & l. ij. ff. de recepta. In text. ibi, Participatione, no. ex conuersatione quẽ nõ obligari pœna reatus, unde, si quis conuersatur cũ fure, uel homicida, dũtamen non participet in crimine, non est criminosus. ¶ Op. & uidetur, ꝙ participans non posset excipere de excõicatione: quia approbauit mores aduersarij, ut. ff. de adul. l. si uxor. C. de inoffi. testa. l. parentibus. Sol. ibi de moribus agitur, non propriẽ de crimine: quia illi mores nõ cadunt in ius accusandi: qñ alium non lædunt, ut no. in l. j. §. exigit, de secundis tab. Item opponitur, ꝙ non debet alij obijcere, quod ipse nolit seruare, de præben. c. cum illorũ, de leg. ij. l. pater. §. liberatus. so. prædicta argumentatio procedit, qñ sunt in pari cã: sed hic excõicatio non est par. Item fauorabilior est defensio, q̃ replicatio. Nã defensio semper reseruatur: sed replicatio non, quia replicatio est fomentũ impugnationis, & cui denegatur impugnatio, denegatur replicatio. cui aũt denegatur impugnatio, non ꝓpterea denegatur defensio, & per cõsequens nec duplicatio, ar. ff. de pę. l. quæ-
2 situm. §. fi. & C. de exce. licẽt cũ. l. seq. ¶ † Modò hic quęro, pone, ꝙ reus esset excõicatus excõicatione maiori, sicut accusator, nunquid repelletur ab excipiendo? & uidetur quod sic: qa replicatio exceptioni piudicat, ut C. de adul. l. qñ Alexandrũ. sed ibi erat exceptio nõ solum obstatiua, sed ẽt impugnatiua, ut exceptio lenocinij. Item in persona excipientis non erat permissum excipere: quia erat seruili macula impedita. Item, ut dixi, non erat mera defensio, sed implicita cum impugnatione, ut. ff. de ac. l. seruos. dicendũ est ergo, ꝙ excõicatio actoris semper censetur maior, quã excõicatio rei,
3 nec una excõicatio compensatur cũ altera. ¶ † Et est ar. quod compensetur bannũ cum banno, & sic bannitus possit opponere contra accusatorem exceptionẽ maioris banni. ar. contra, qa q nullus est, non põt opponere alteri de nullitate, ut infrà eo. c. ecclesiasticæ. dicas,
a quod si exceptio banni[a] reddit crimen non punibile perinde est ac si reus esset innocens. ff. ad. l. Iul. pec. l. lege. §. fi. & iõ melior est ſp conditio

a ¶ *Vide domi. Alexã. consi. lxv. circa fi. & fi. in iij. uolu.*

conditio excipiẽtis.fallit in illis delictis, quę mutua cõpensatione tolluntur.ff.solu.matri.l.cũ mulier.C.de hęre.qm̃.sed ibi rõne sectæ erat æqualitas, & in eodẽ errore per cõsensum utriusq; partis. Si aũt exceptio & replicatio non tangunt crimen, nec cãm principalẽ, potior est is, cui debetur reuerentia ab aduersario, ut.d.l. qm̃ Alexandrum.C.de adul.si aũt neuter alteri debet reuerentiam, deterior est cõditio agentis, ut hic, &.l.ij. ff.ne quis eum, q in ius uo.ui exi.fallit, ubi excipiens intelligitur exigere, puta castitatẽ, quã ipse nõ seruat, ut.ff.de adul.l si uxor.§.iudex: quia tunc melior est conditio agentis, q fundat se in fundamento naturali & honesto, puta ex contractu dotis.ff.sol. mat.l. atq; uxore. ¶ Dicit Ber.quod ille, qui ꝓsequit suam iniuriã, fauorabilior est reo opponenti exce.quæ iure publico competit, & non ꝓprio interesse.de hoc per Inno infrà de
4 adul.c.intelleximus.¶†Hęc regula, dolum cũ dolo cõpensari, ꝓbatur.ff.de cõpen. si ambo.ff de dã. inf.l. ex dãni.§.quoties.ff.sol.mat.l.uiro, de ino.te.l.in arena. C.de li.cã.l.si filium.ff.ne quid in lo.pub.l.ij.§.idẽ aiũt. ff.de dolo.l.si duo.ff.de contrahen. emp.l. si dñm. in fi. Adde, ꝙ quædam glo.uoluit dicere, ꝙ si duo se pariter uulnerant, neuter punitur.ff.si qua.pau.fe.dic.l.j.§. cũ. arietes.ff.ad.l.Aquil.quemadmodum.§.si nauis altera. Sed in hoc dicit, ꝙ aut impetu defensionis unus irruit in alterũ, aliàs non facturus; & tunc uterq; excusat ꝑ metum, ar.ff.quod ui aut clã.l.si alius.§. bellissimè: aut in pari odio; & neuter excusatur. E contra alia pars brocardi dicit, dolum cũ dolo non compensari, ar.ff.de dã. inf.l.qui bona.§.si quis: quia ubi dicitur, ꝙ non debet ab alio postulare, quod ipse illi nõ concessit.unde q nõ uult seruare statutum alteri, ipsum ꝑ se implorare nõ põt: sed ibi est ratio quia punit quis in eo, in quo deliquit.inde sumitur ar.quod ille, qui nõ soluit collectã, non potest alteri opponere excep.non solutæ collectę; & quod ille, qui uadit de nocte contra formam statuti, non põt accusare aliũ euntem de nocte, nec ẽt testificari contra eum.
5 ¶†Item est ar.quod illa, quæ nubit intra annum luctus, non possit alteri sibi nubenti opponere de infamia, uel de inhabilitate succedendi. ¶Item si duo pariter delinquunt non petendo tutorem Itẽ qđ si duo tenent appensum, non põt unus alterum accusare.nam illa regula, quod non possum ut ipse, possum ut quilibet de populo, nõ habet locum, ubi quis repellitur doli exce.ut.c.eo.c cũ ecclesiasticæ.Item quod dolus cũ dolo non cõpensetur, ꝓbatur.ff.de excep.doli l. apud Celsum.§.Marcellus.sed dic, quod ibi dolus fuit in exceptione quærenda, unde præualet iusta petitio, ut no ff.de pac.l.iuris gentium.§.si fraudẽ. Item nõ fit compensatio, ut.ff.so.ma.l.si mora.sed ibi ideò, qa maior est culpa cõmissionis, q̃ omissionis, ut.ff. de usuf.l.si cuius.§.de præteritis.prætereà ibi non loquitur in do-
6 lo. ¶†Et prædicta faciũt ad qõnem.statuto cauetur, qđ bannitus non audiatur agendo, nec excipiendo. modò bãnitus agit contra bãnitũ: reus excipit de bãno.Quæritur an possit? & uř ꝙ melior sit conditio rei.ff.de uer. ob.l.si seruus.§.si sequtur.ff.de ac.& obl.l. Arrianus.ff. de regu.iur.l.fauorabiliores.In cõtrariũ vř, quod causa intrinseca, ex qua actor se fundat, non est uulnerata in actore, sed extrinsecus uulneratur ꝑsona agentis & rei ꝑ bannũ, arg.ff.de mi.l.Papinianus exuli.ergo iustior est petitio actoris, q̃ defensio rei, ar.ff. depositi.l. bona fides.Item bannũ est notorium ꝑscripturas archiui.unde reus non excipiet, sed deteget inhabilitatem, uel officiũ iudicis misericorditer implorabit, ut.ff. de transac.l.ubi pactum, &.ff.de iureiu.l.prætor.§.prætererea, uer.nec patietur. So. si agens agit ad commodum fisci, melior est cõditio agentis, ar.in.l.j.C.de pręci.impe.offeren.sed si ad cõmodum ꝓprium, melior est cõditio rei; Bar.in l.cũ mulier.ff.sol.ma.dicit, ꝙ non ualet statutum remouens defensionem. sed male dicit in defensione ciuili. tu dic, ꝙ statutum, quod denegat exceptionem, debet intelligi, nisi sit talis exceptio, uel defensio, quæ ex eodẽ, uel alio statuto municipali sit permissa: quia semper in statutis intelligitur illa clausula, saluo alio statuto compatibili, ut no.Bar. in l.j.§.j.ff.qđ vi aut clam, & in c.dilecti.j̃.eod.

SVMMARIVM.

1 *Impedimento simili qui laborat, non potest illud alij opponere.*

Obijcere quando quis possit alij, quod ipse patitur, & nume. 2. & 7. ad fi.

2 *Reus excommunicatus an possit obijcere actori de excommunicatione.*

Conditio rei quando melior.

Nomine meo quod non possum obijcere, nec ecclesia, & quando, & nume. 6.

3 *Annullare non potest aliud illud, quod nullum est.*

Nullum quod est, habetur aliquando pro aliquo.

4 *Excipere nemo potest etiam de nullitate, nisi sua intersit.*

Motus proprius, & Scientia certa } *principis habent uim dispensationis, & non nisi per literas ipsius probantur, nisi in casu.*

5 *Beneficia plura quare quis non potest habere.*

6 *Nomine proprio qui non admittitur, an alieno nomine admittatur.*

7 *Recipi se quis petit inter antianos pro arte mercatorum, an possit opponere quilibet de illo consortio.*

De collegio siue consortio quilibet opponere potest, ne quis incongruus usurpet.

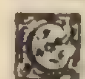

CVM ecclesiasticæ. Qui plura bñficia contra ius possidet, contra aliũ de pluralitate nõ excipit.h.d.¶Casus.Quidã Iacobus fuit inuesti us per C.Papam de quadã præbenda uacante in Nouariẽ. ecclesia, & de mandato ipsius in corporalẽ possessionẽ dictæ præbendæ inductus.canonici Nouarien.non permittebant possidere.unde Iac. prædictus in præsentia Papæ petit possessionem.Canonici ꝓposuerunt contra eum, ꝙ in alia ecclesia beneficiũ obtinebat.iste replicauit, ꝙ illi erant plurales; quæritur qd iur.Papa mandat epõ Laudensi, quatenus faciat dictum Iac.pacifica pos. dictæ præbendæ gaudere, de qua fuit per Celestinũ Papã hactenus inuestitus.Nec ob.exceptio prædicta, qui non pñt ei opponere, cum & ipsi uaria beneficia diuer
1 sis in ecclesijs habere noscant. ¶†No.ꝙ q simili ĩpedimẽto laborat, nõ põt illud alij opponere, Ber. in suffra. & facit ad.q.de habentibus duo molendina in flu. pu. & utrunq; contra ius.nã neuter alterũ trahit ad ius, licèt inuicem se turbent, quia contra ius publicum possident.De hoc per Cy.C.de ser. & aqua.l. si manifestè,
2 & per Bar.ff.de flu.l.quo minus.¶†Op. isti opponẽtes erant rei, sed in pari cã melior est conditio rei, ut.ff.de exce.do.l.apud Celsum.§.aduersus.hinc est, ꝙ reus ex cõicatione, ut j̃.eo.c.dilecta, & c.dilecti.so.aut per sonã opponens repellitur ab opponẽdo; & loquitur hic: qa non prius iuris rõ, quàm ꝑsonarũ quærenda est.C. de iur.codi.l.quidã referunt.C.de adul.l.qm̃ Alexãdrum: aut

aut non repellitur ab opponendo? & tunc loquit̃ cõtrarium.¶Sed tunc q̃ro, quare hic repellit̃ ab opponẽ. rñ. quia qđ non reputat iniquũ in sua per sona, non dẽt reputare iniquũ in p̃sona alterius. ff. de sol. l. j. §. j. s̃. de cõsti. c. cũ oẽs. ff. de pac. l. cũ in eo, & in prin. decre. ¶Sed contra immediatè opponit̃. nã iste Ia. non solum trahebat canonicos ad cãm, sed ipsam ecclesiã ẽt cuius interest, ergo saltẽ noĩe ecclesiæ pñt opponere exceptionẽ pluralitatis, cũ ecclesia isti morbo non laboret, & possit per quẽcunq; defendi, ut. C. de sa. san. ecc. l. sancimus. so. Vin. concor. ista opi. q̃ si noĩe ecclesiæ obiiciat̃ de iniustitia petitoris, repellit̃ petitor ab agendo. hoc tenet Inn. Host. & Ber. in fi. gl. quia delictũ p̃sonæ non debet nocere ecclesiæ, cuius interest, nõ usurpari ab indignis & intrusis. sed hæc so. vr̃ contra tex. q̃ dicit faciatis pacifica possessione gaudere. Nã hoc tangit ius ecclesiæ, de necessitate, ut. C. de uxo. pro ma. l. ob maritorũ, & infrà de conce. p̃ben. c. cũ nr̃is, & per In. s̃. de ma. & ob. c. iter quatuor, & idẽ Tanc. & Io. dicebant, q̃ nec suo, nec ecclesiæ noĩe poterat obiici pluralitas. & hoc iõ, quia iste Iac. iã fuerat inuestitus, & erat in quasi possessione. uel dic, q̃ istud est possessoriũ adipiscendæ, in quo melior est cã petitoris hñtis ius apparentis, non existens. C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. gl. Ber. finalr̃ residet cũ Vin. ¶Tu dic q̃ aut mandatũ dirigit̃ canonicis: & est uera opi. Io. qa cũ ecclia non trahat̃ in iudiciũ, nec nominetur in iudicio, non põt excipi noĩe ecclesiæ; & hoc mandatũ dirigetur in executione facti: sed si mandatũ dirigeretur in receptione: tr. ipsi capl'o, tunc esset uera opi. Vin. ut. s̃. de rescr. c. eã te. hic aũt dirigebatur in receptione facti: qa iã erat inuestitus. Itẽ ille, q̃ excipit, contra iã prouisum, crimina, uel defectus dr̃ accusare, & tenet partes actoris. ergo replicans vr̃ excipere, & tenet partes rei, ut in aut. qũo opor. epi. si qs aũt talis. & iõ nimirum, si gaudet beneficio reorũ, ut in aut. de san. epi. §. si qs aũt. Vlterius op. impetratio istius Iac. fuit subreptitia, ergo nulla. s̃. de rescri. postulasti. ergo quilibet canonicus p̃t de nullitate obiicere? rñ. Ber. qđ nulla est impetratio: tñ non põt opponi de nullitate p̃p personæ uitium opponentis.

3 ¶†Ex hoc no. duo primò, q̃ illud, qđ est nullũ, nõ põt aliud annullare. scđo, q̃ illud, qđ est nullum hr̃ pro aliquo, si de nullitate non excipit̃. i. lẽ no. ff. de ma. te. l. qui habebat. & est ar. ad q̃onem, si statutum dicit, q̃ non possit excipi de nullitate, q̃ licẽt tale statutum nõ inducat ualitudinẽ in actu: tñ inducit, æquipollens quo ad iustitiã fori. postea Ber. dicit, q̃ istud est nullũ, & potest dici nullum per eum, cuius interest, non per aliũ,

4 cuius non interest. ¶†Ex quo collige, quod ẽt de nullitate nemo põt excipere, nisi sua intersit. nimirũ, qa nõ est aduersarius legitimus. nam omnis aduersarius dẽt esse legitimus. C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. & no. hic Ber. in gl. prin. qa certa scientia principis hẽt ui dispensationis super pluralitate beneficiorum. & idem operatur proprius motus ipsius, dum tñ de certa sciã, uel de motu proprio fiat expressa mentio in literis. Nam hoc esse debet de tenore literarum: aliàs peccãt in stylo & in uulgari forma. unde aliter, q̃ per literas certa scientia principis, & proprius motus non possunt probari, & literæ sunt imperfectæ, ut in c. si motu proprio, de præben. li. 6. quia nihil substantiale debet omitti in literis. si tñ princeps faceret gratiam oraculo uiuæ uocis, & nõ per bullam, posset probari certa scientia per testes, ar. C. de te. l. omnium; & ita sentit do. Old. in consiliis.

5 ¶†Quæro, quare quis non potest hr̃e plura beneficia? rñ. quòd non potest facere residentiam, nec procurare utilitatẽ ecclesiæ, & qui non residet, fructus residentiæ hr̃e non

6 debet, ut. C. de sa. san. ecc. l. qui sub prætextu. ¶† Vltimò quæro utrum qui non admittitur nomine proprio, ad mittatur nomine alieno? est hic ar. quod non. nam qui non potest postulare pro se, nec pro alio, ut. l. j. §. initiũ. ff. de postu. facit quod no. ff. de exce. l. Modestinus. sed Dy. ibi dicit, quod id, quod non possum facere proprio nomine, possum facere alieno etiam ad meam utilitatẽ & tanq̃ proc. in rem meam per. l. si his qui literis. §. fi. ff. de exce. rei iu. & ar. C. de peti. hære. l. hæreditas ma-

7 terteræ, & adde quod dicam infrà. c. proxi. †Quidã petebat se recipi inter antianos pro arte mercatorum, an possit opponere quilibet de illo consortio? respon. sic: quia defendit ipsum cõsortium, cuius est membrum, arg. C. de procuratoribus. l. exigendi, & in glo. huius. c. in princi. & in fin. quia interest consortij, ne ab incongruis usurpetur, argu. C. de testi. l. consulta diualia, in ti. de nume. & actu. l. in prouinciis, lib. 12. nisi deponeret defectum, in quem ipse incidit, & esset remotus. Casus est hic no.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet statuere terminum generalem ad omnes dilatorias proponendas, & in prin. & an delegatus possit numero. 5.*

Terminus à iudice statutus ad dilatorias proponendas habet uim peremptorij, & non intelligitur de futuris.

Protestatio fingit retrò.

Ignorantia probatur per iuramentum, quod reprobari potest.

2 *Exceptiones contrarias an quis simul possit opponere. & nume. 3.*

3 *Exceptio procuratoria debet esse tria in ordine: & si opponatur simpliciter, uidetur opponi solenniter, & subordinate modo, ordine scripturæ non attento.*

Iudex de omnibus exceptionibus informare se potest, excepta suspicionis, & causa propria. nu. 4.

4 *Ordinarium se prætendenti si obiiciatur, quòd est intrusus, non potest ipse cognoscere, nec procedere, nisi sit in possessione iurisdictionis, sed debet cognoscere superior.*

5 *Dilatione pendente ad respondendum positionibus, an currat dilatio ad probandum.*

6 *Actore instante si reus petit sibi assignari terminum ad excipiendum, an possit.*

7 *Declinatoria fori orta de nouo, an possit opponi post lit. contest.*

8 *Protestatio seruans ius protestationis an debeat continere quid certum.*

9 *Assignari an possit una dilatio ad proponendas omnes exceptiones peremptorias.*

10 *Exceptio dilatoria solutionis an impediat lit. contest.*

11 *Exceptio peremptoria, quæ oritur post lit. conte. non ex uetustiore causa, sed ex nouissima an possit opponi.*

12 *Exceptiones peremptoriæ contrariæ an possint simul opponi.*

Opponendi ius quando quis perdere dicatur.

13 *Mal fictum an possim negare, & excipere, quòd feci ad meã defensionem.*

14 *Dilatio qualibet quare est peremptoria ad excipiendum, & non dilatio ad comparendum.*

15 *Exceptio inuentarij an sit peremptoria, uel dilatoria.*

Inuentario non confecto cum quis adijt hæreditatem, quid iuris.

16 *Exceptio Macedoniani an possit opponi post generalem terminum opponendarum exceptionum.*

17 *Exceptio rei iudi.si est opposita ad obuiandū,ne procedatur, & fuit assignatus terminus ad eam probandam, sed excipiens defecit in probatione, & succubuit, an poterit de nouo opponere in uim peremptoriæ.*

18 *Exceptio rei iudi.uel iuram.an intelligatur in generali termino ad excipiendum.*

19 *Exceptio,quæ opponitur cumulatori actionum,an sit peremptoria,uel dilatoria.*

Actiones quæ exceptione suspendantur.

20 *Exceptio inopiæ principaliter est peremptoria,sed potentialiter est dilatoria.*

21 *Sententia contra exceptionem lata,an tollat exceptionem ipso iure,an ope replicationis.*

Sententia super exceptione habet uim pacti,non acceptilationis.

22 *Absolutoria lata obtentu exceptionis peremptoriæ non perimit actionem ipso iure sed interim elidit eam.*

Sententia cum qua obligatione certet,uer.considera.

Vincit aliquando quis ut reus, & perdit ut actor,& contra, & quibus casibus.§.& adde.

23 *Exceptio hæc tu non debes audiri,quando sit dilatoria, & quando peremptoria.*

ASTORALIS. Iudex statuere dēt terminum ad omnes dilatorias proponēdas, post quem non audiet excipientem,nisi in tribus casibus.primus est uirtute protestationis.scd's est uirtute nouæ originis exceptionis. tertius est pp notitiam exceptionis occultæ,quæ ignorantia probat̄ per sacrm.h.d.Casus patet ex p̄dictis.¶† No.
1 primò, q iudex dēt statuere terminum generalem ad oēs dilatorias proponendas.¶Scdò no.q iste terminus hēt uim peremptorij,licet non exprimat̄; concor.infrà e.c.j.in cle.¶Tertio not. q protestatio fingit retrò fcm id quod postea fit,ar.ff.de io.l.Modestinus.ff. qui satis. co.l.si fideiusso.in prin.ff.de no.ope.nun.l.de pupillo. §.si quis ipsi prætori.C.de his,qui per metum iudi. nō ap.l.j.¶Itē no.q terminus ad excipieñ.non intelligitur de exceptionibus de futuro descendentibus, ar. ff. q̄d cuiusque uni.no.l.itē eorū.§.q̄d si actor:quia tract⁹ iuturi tpis non spectat ad iudicē, cum nihil sit.ff. de usu. l.j.§.j.¶Item no.hic ignorantiā probari per iurm.istud iurm posset reprobari,si probaret̄ fama cōis in contrariū,ut eleganter no.in l.si tutor.C.de peri. tu.item si essent præsumptiones de scientia.nā una uehemens præsumptio tollit aliā,& inducit contrarium,ut.C.de in integ.resti.l.diuus.C.ne de statu.defun. l.si mater,& hic.
2 ¶†Primò quęro non sequen. ordinem gl.sed ordinem processus, utrū contrarias exceptiones possit qs simul opponere? & vr̄ q sic,quia simul currit tempus proponendi,ut hic,in contrarium vr̄,quia licet quis possit proponere contrarias exceptiones, non tñ contrario mō,nec cōtrario tempore. nā inter exceptiones est ordo,sicut inter actiones:quia ille, qui excipit, vr̄ agere, ut no.infra de reli.do.c.cū dilectus.& io dic in oppoñ. seruanda est natura exceptionis.nā,uerbi gratia, exceptio suspicionis debet esse prima in ordine,tñ forte ad aliā oppoñ. non pōt assignari alius terminus iur. ut in aut.offeratur,exceptio iudicis aliàs incongrui,uel incō-
3 petentis dēt esse scda in ordine.¶†Exceptio procuratoria dēt esse tertia in ordine.& si opponat̄ simplr, vr̄ opponi solenniter, & subordinato mō, ordine scripturæ nō attēto; q̄d est notandū,& no.Bar.de re iud.l. quidam consulebant,& c.inter monasteriū,de re iud.per Inno. & cū allegabitur iudex suspectus, protestabitur, q per hoc non intendit eū fuisse delegatū legitimè, ne p hoc perdat aliàs dilatorias fori. uel dic, q excipiens nunq̄ affirmare vr̄, uel renuntiare exceptionibus contrariis, ut sing.no.gl.ff.de re.iur.l.nemo ex his, imò nec q replicat,vr̄ fateri intentionē excipientis.casus est no. ī.c. cū ecclesiasticæ:qa si ibi replicans vr̄ fateri se pluralē,esset propria uoce conuictus,& repelleret̄ ab agendo saltem offō iudicis.c j.de reg.iu.li.6. Et contra oēs exceptiones potest iudex se ipsum informare in iudicio prę-
4 terq̄ contra exceptiones suspicionis s̄m Bar.¶† Item si obiicit̄ ei,qui prętendit se ordinariū,q est intrusus,nō p̄t ipse cognoscere,nec procedere,nisi sit in pos.iurisdictionis,scd dēt cognoscere superior. intrusus autem est ille,qui sine ulla electione, & sine titulo sedem inuadit,q tenet̄ crimine falsi.ff.de fal.l.eos q.¶Item si opponit̄ ei,q cā est sua propria,non pōt ipse cognoscere,et si esset sua propria rōne sportularū,ut no.ff.ad muni.l. de iure.q̄d est uerū,nisi in possessione: qa usus possessionis nemini dēt interdici ut in aut. de iud.§.ne aūt labor.Et ita dēt intelligi,q̄d no.Bar.in d.l.de iure, & d.l.
5 quidā consulebant.¶†Sed nunquid dilatione pendente ad rñ.positionibus currit dilatio ad probandū? & vr̄ q non,ut.ff.de adult.l.si maritus,uer.ubi uerò,& ff.de ex cu.tu.l.diximus.Contrà dico, q interim nō impeditur probare,cū possit interim facere iurare testes, & producere infra:& si hoc non facit,sibi imputet, ut.l.non em.ff.ex qui.cau.ma.& l.pupillus.ff.q in frau.cre.ff. de dam.inf.l.si finita.§.si qs metu ij.rñ.ff.de ex.tu.l.non tātum.¶ Quæro,an iudex delegatus possit assignare hanc dilationē generalē ante li.contest.& vr̄ q̄d non,ut.ff.de procu.l.si reus. sed ibi loquit̄ in diffinitiuo præcepto,
6 hic in præparatione litis.¶†Sed pone,reus actore instā te pet.c sibi assignari terminū ad excipien. nunquid p̄t? & vr̄ q̄d non:quia petit contra se:sed dic, q̄d si uult se arctare,mos ei gerendus est,ut.ff.de prob.l. circa eum.
7 ¶†Quæro, nunquid post li.conte. possit opponi declinatoria fori orta de nouo? rñ.sic.C.de consor. eius. lit. l.ij.ff.si qs cau.l.si aūt.ff.de excu.tu.l.idem Vlpianus,&
8 ff.de lega.j.l.nemo pōt.¶† Quæro,dr̄ hic,q protestatio seruat ius protestationis,nunq̄d ista protestatio dēt continere quid certū? Dicit Ber.no.q sic.idē, si quis protestatur exceptionē contra testes,quia dēt exprimere speciem.s.qualitatē futuræ obiectionis,alias non ualet, cū sit incerta protestatio.Et hoc,qñ testes sunt noiati in iudicio,q̄d est no.di.tñ aduocati in hoc fortè errant,quia credunt ius fortè esse saluū ex gñalitate uerborū, quia non vr̄ consentire,qui contra protestat̄. ff. de reli. at si qs.§.plerīq;.Dicit Accur.q̄d protestatio dēt continere
9 cām.ff.de no.ope.nun.l.non solum.§.j.¶† Quæro ulterius,nunq̄d ad proponendas oēs exceptiones peremptorias possit assignari una dilatio? Ber.dicit q̄d nō. Di. in c.indultū,tenet cōtrariū.Ia.dicit, q oia,q̄ ex iudicis fiūt,si in iudiciū deducant̄,incipiūt esse in iudicis ptāte. ff.q sat.cog.l.de die.dic q opi.Ber.est uera, si exceptiones nō sunt simul tractabiles:aliàs est uera opi. Dy. ut
10 no.Cy.C.de inoff.test.l.cū q, & l.contra maiores.¶†Secūdò q̄rit̄,an exceptio dilatoria solutionis impediat lit. cōte.rñ.sic,si est exceptio p̄bata p cōfessionē,uel aliàs liq̄da,Inno.& tūc absoluit re⁹ ab obseruatione iudicij: sed si nō est liq̄da,reseruat̄ post li.cōte.Inn.& tūc si p̄babit̄,nō absoluet̄ re⁹,sed cōdēnabit̄ duplicatis iduciis nisi esset dies icerta:qa tūc absoluet̄ interim.l.pecuniā. ff.si cer.pet.nisi eēt casus spālis,in quo añ diē nō nascere t̄ actio,ut i usuf.ff.qñ di.usuf.le.ced.l.j.i h. Dicit Inn. q qñ exceptio dilatoria solutionis reseruatur probanda post

da post li.conte.dēt probari añ publicationem testium actoris.nam post publicationem non pōt addi dies prę iudicialis iuri actoris s̄m In.& idē ait, q̄d initium tit. dr̄ li.cōt.& post anteq ad alia diuertatur, In.& idem ait, q̄ exceptio dilatoria solutionis nō dēt opponi in initio: quia est modici præiudicij, In.immo ēt, quia est exceptio ordinis, ar.ff.man.l.si mandauero tibi, ut pro me in diem.i prin.idem ait; q̄d si eadem exceptio est peremptoria solutionis, & dilatoria li. dēt li.conte. differri eius pbatio, nisi esset exceptio nullitatis s̄niæ, Inn.hoc uide in l.ul.C.de or.cog.uel nisi elideret literas: quia tunc totum elideret, Inn.subaudi & opponat in foro,

11 q̄ adaptetur ad hoc.¶†Quæro, nunquid exceptio peremptoria, q̄ oritur post li.conte.non ex uetustiore cā sed ex nouissima, possit opponi?dic quod sic, si superuenit ex facto actoris: secus, si ex facto rei, ut.ff.de con di.fur.l.siue manifestus.§.fi.intellige, q̄n exceptio subtrahit actori exercitium.nam ius agendi non absorbetur ex toto, ut ff.de rei uin.l.si post acceptam. Item q̄n durant reliquiæ agendi; uincit actor, licet actio sit alterata, ut.ff.de insa.l.seruus.de hoc per Bar.in l. j. ff. de exceptioni.¶†Quæro, nunquid exceptiones pemptoriæ contrariæ possint simul opponi?dic, q̄ aut per mēdacium perdit ius opponendi; & non possunt simul p poni: aut non perdit ius opponendi; & tūc sic: sed q̄uo hoc cognoscam, utrum perdat ius opponendi, necne? rñ.si propositio unius exceptionis transfert in aduersarium onus probandi tunc pdit ius[a] opponendi aliam exceptionem, ut.ff.de probat.l.cum de indebito. sed si non transfert onus pbandi, tūc non pdit s̄m Bart. q̄ ita elegā.no.ff.de excep.l. nemo

a ¶ *Vide Iasl. 1. C. de erro.calc.dum alleg. Pa.de Ca. consi. 34. & d. Fel.*

13 prohibetur.¶†Quæro, nunquid possum negare maleficium, & excipere, q̄ feci ad meam defensionem?rñd. sic: q̄a ista non sunt contraria: quia non dr̄ maleficium nisi sit punibile.sed si dicerem non occidi, sed feci ad meam defensionem, essem mihi ipsi contrarius, & nō audiret simul negando, & excipiendo, sed conuictus sup negatione bene possum postea excipere, q̄ feci ad meam defensionem; quia etiam si uellē sponte renuntiare huic exceptioni, non possem, cum sit de iure naturali, ut sin.& expresse, no.ff.de pac.l. pactū inter hæredem.nec ob.q̄ dixerim cum iuro, p id quod no.In-

14 no.s̄.de iureiu.mulieri. ¶†Quæro, cur est peremptoria q̄libet dilatio ad excipiendum, & non dilatio ad cōparendum?respon.quia prima est breuiatoria litis, secunda moratoria est, & expectatoria absentis, & quælibet dilatio seruat naturam suam, & fines, ad quos est

15 producta.¶†Et secundò quæro, an exceptio inuentarij sit peremptoria, uel dilatoria? rñ.dum fit inuentarium, est dilatoria.sed post factum inuentarium, si bona non sufficiunt, nec est spes, q̄ fiant soluendo, est ppetua; ergo peremptoria. Si autem quis defecit in cō fectione inuentarij, tunc exceptio est falsa. si autem quis adiuit hæreditatem absque protestatione inuentarij: tamen si tempora largiuntur, puto quod tacitè iussit reseruatio iur.cum sciat ius suum durare, nec fecerit aliquem actum contrarium: aliàs secus.C. de iure do.impet.l.2. ¶†Quæro, de exceptione Macedoniani an possit opponi post generalem terminum opponendarum exceptionum? & videtur quod sic odio creditoris, & ne etiam per s̄niam possit fieri fraus Macedoniano. ff.ad Mace.l.tam & si.idem in excep. banni

17 odio bannitorū, ar.ff.de aleato.l.j.§.quod aūt. ¶†Quæro, pone, exceptio rei iu. opposita est ad obuiandum, ne procedatur: fuit assignatus terminus ad eam probandam, sed excipiens defecit in probatione, & succubuit, an poterit de nouo opponere in uim peremptoriæ? & uidetur q̄ sic: quia diuersa uidetur exceptio. nam quod opponitur in alia uirtute, uidetur opponi alia specie.Item ante li.conte.hæc exceptio est summaria, post lit.conte.est plenaria, ut.ff.de iureiu.l. nam & postea, in princ.So. si fuit reiecta & probata tanquàm non uera, potest de nouo opponi: secus, si tanquā nō probata, ideò non fuit approbata: tunc denuò opponitur, arg.ff.de compen.l.quod in diem.§.j.Dicit aliquis si habeo duo remedia, eligendo unum præiudico mihi in altero.ff. de pac.l.rescriptum.§.si pacto? Sol. hic ambo ad excipiendum, ibi alterum ad agendum erat.

18 ¶†Sed nunquid in generali termino ad excipiendum intelligitur exceptio rei iudi.uel iureiu. & uidetur q̄d nou, tum quia priuilegiatæ sunt, tum quia duplices, seu mixtæ, ut no.Inno.infra de inst.c. cum uenissent, nam ex uno fonte duæ exceptiones tanquam duo riuuli oriuntur s̄m Inn.dic includi ante li.conte.inquātum declinatoriæ, post li.conte.inquantum peremptoriæ.& ideò considera, in quo statu causæ fuerit assignata dilatio: quia actus agentium distinguitur secundum

19 tempus, ar.ff.de testam.l.Titianus.¶†Quæro, utrum exceptio, quæ opponitur cumulatori actionum sit peremptoria, uel dilatoria? rñ.si electione tolluntur, est pemptoria, & p̄t opponi post li.conte.ut l.j.C. de fur. sed si electione suspenduntur, est dilatoria, & debet opponi ante lit.conte.ff.de euic.l.si mancipium. §. 1. illæ autem præ electione suspenduntur, quæ præferri debent.& idem in causa seruitutis, quæ non debet differri, cum sit accessoria, non suspendit: quinimò posset cumulari principale accessorio, licet secus ē contra.ff. de exce.l.sed si ante: quia maior cā prius mota facit interim silere minorem; non ē contra s̄m Ia.de Are.ibi-

20 dem.¶†Quæro, quid de exceptione inopiæ? rñ.principalr̄ est peremptoria, sed potentialiter est dilatoria. ff. de mu.& ho.l.cura.§.deficientium.tñ inops non cogitur iudiciū pati.ff.de pc.l.Titius.ff man. .idemq;.§. si

21 ignorantes.¶†Quæro, an s̄nia contra exceptionem lata tollat exceptionem ipso iure, an ope replicationis? & vr̄, q̄ ipso iure, ar.ff.de fideicomm.l.si plures.in contrarium vr̄. Nam non operatur plus s̄nia, q̄ consensus sed p conuentionem non tollitur ipso iure: quia omnis exceptio plurimum facti hēt, quod pro infecto haberi nō pōt, ita ut radicitus euellatur.ff. de capti.l. in bello.§.factæ.ff.de pactis.l. si unus. §. pactus ne. quod concedo.Nam ē contra, si sententia feratur pro excipiente, non tollit actionem ipso iure, nisi in casibus, in quibus tolleretur ipso iure per pactum.nam sententia habet uim pacti, non uim acceptilationis, immo minoris est auctoritatis i hoc, quam pactum nudum. ut no.

22 in l.ij.ff.de iureiu. ¶†Ex his concluditur, quod absolutoria lata obtentu exceptionis peremptoriæ non perimit actionem ipso iure, sed interim elidit eam. Sed Pe.de Bellaper.dicit, quod ipso iure tollit, ut aliquid addat; cum p exercitium potuerit actorem in conflictu exercitij nudi, sustulit actionem habitualem, & etiam ipsum agere actu, & sic uulnus adiunctum uulneri inducit extinctionem subiecti, cum & iudex hoc sentiat, & intendat extinguere omnem litis radicem, & materiam pducentem.ff.de fideicomm .l. si plures. sed in exceptione diuidendarum est de propria materia ipsius exceptionis, quæ obiecta & obtenta resecat Bal.super secundo decr. Ddd 2 actio-

actionem ipso iure, ar. ad l. Fal. linea margaritarum. Cōsidera tria. s. factum, & cum isto non certat sñia: qa nō psupponit ipsum inesse, & sic non intendit cū eo inire duellum. Item obligatio naturalis, & nec cum ea nō certat: quia nec ea parit iudicium. & ciuilis; & cum ista tanq̃ matre actus conflictat. Et adde, quod interdū qs uincit, ut reus & postea facto suo pdit ut actor: qa mutat sibi qualitatem litis. ff. de condi. inde. l. Iulianus. ibi eñ uicerat ut reus; postea, si agit condictione indebiti, succumbit, ut qa iniustè agit repetendo uerum debitū quia condictio indebiti naturalis esse debet & uera. ut eodem titul. l. indebiti condictio. interdum quis succumbit ut reus, & uincit ut actor, ut. ff. de excep. l. uindicantem. s. de iureiu. debitores. ff. de condi. sine cā. l. fullo. interdum quis succumbit utroq; iure. ff. de cōpen. l. q in diem. §. j. C. de fid. instr. l. fi. in fi. interdū qs uincit utraq; uia. ff. de iureiu. l. sed si possessori. a. rñ.

13 ¶ † Vlterius q̃ritur de ista exceptione, tu non debes audiri? rñ. hæc exceptio est indifferens. nam prout per offerentem adaptatur ad differen. v. g. non debes audiri, donec es excommunicatus; tunc est dilatoria. s. de consti. c. ex literis. Sed si adaptatur ad perimendum, ut nō debes audiri: quia perpetuò bannitus es, & confiscatus tunc est peremptoria. sed Iac. Bu. dicit, quod ista exceptio multiplex est, & in quolibet actu per se nascitur, ar. ff. de usuf. accre. l. j. in fi. & ideo omissa in prioribus, possunt in posterioribus actibus opponi: secus, si esset omnino omissa. argument. ff. de iudic. l. sed si susceperit, & secundum Iaco. But. qui ita subtiliter nota. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si quis post, in antiqua sua lectura.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus excipere potest, & appellare, & omnem defensionem suam facere in prin. & nu. 1. & sequentibus fere cunctis.*

Excommunicatus an & quando non sit admittendus ad excipiendum contra electum.

Reus necessarius, uel uoluntarius quis dicatur.

2 *Excommunicatus an possit appellare extra iudicium.*

3 *Excommunicatus an possit iurare de calumnia.*

4 *Excommunicatus an iustè possit peti se absolui.*

5 *Excommunicatus an possit opponere exceptionem compensationis.*

6 *Excommunicatus an possit pro suo interesse se opponere excōmunicationis sententiæ.*

7 *Exceptio compensationis an possit opponi coram arbitro.*

Compensatio non est de appenditijs rei compromissæ, & habet uim reconuentionis.

8 *Compromissum si sit de re, an poterit excipi coram arbitro de precio non soluto.*

Exempto, & uenditio quæ actiones, & exceptiones oriantur.

Exceptio preti non soluti an possit opponi, quando sententia super re tradenda petitur executioni mandari.

Exceptio, quæ inest, opponere non est necesse, secus in extrinseca, uer. quid est uerum, & §. & dicit.

9 *Excommunicatus an possit petere executionem sententiæ.*

10 *Excommunicatus an possit denatiationem insinuare, uel bonorum possessionem agnoscere.*

Tutor excommunicatus quæ agere potest.

CVM inter. Excōicatus excipe pt, & appellare, defensionē facere pōt. sed a ibi, inq̃sitioni. ¶ Casus. Per pcuratorē cuiusdā nobilis excōicati cōuēti opponebatur exceptio suspicionis cōtra iudices. Quærebat an possit? rñ. q sic. qa excōicato conceditur defensio. & ianua defensionis est iudicis recusatio. hoc probat ex intentione Papæ: qa ex certa scia nō cōsueuit committere cām iudicib. suspectis. Item hoc patet de æquitate naturali: quia iudicium nō dēt claudicare, ut actor possit impugnare, & reus non possit se defendere. Item si defensio denegatur excōicato pōt appellare: sed reconuenire nō potest: qa recōuenire est impugnare. No. q quilibet pōt

1 se defendere. † Quæro, de quo reo loquitur hic? rñ. de reo, qui trahitur ad cām. qui uocatur reus necessarius. nā iste eo, q citatur persona eius legitimatur per aduersarium. nam iō citatur, ut compareat, & finis citationis est, ut audiatur in iuribus suis, ut no. in l. j. §. cum dicitur. ff. si cui plusquam per l. Fal. Reus autem, qui non trahitur ad cām, q̃q̃ iudicium aperiat sibi uiam ad opponeñ. & contradiceñ. dicitur reus uolūtarius: in quo distinguitur, aut ad eū ptinet pprīū commodum, uel incommodum (puta, qñ petitur restitutio inte. aduersus sñiam gñalem, uel aduersus aditionem hæditatis, & creditor se opponit pro suo interesse) & iste adhuc dr̃ reus necessarius: quia eo non comparente res sua esset peritura. aut non consistit pprium interesse, ut qñ opponuntur crimina electo, & defectus, & iste talis oppositor dr̃ reus uoluntarius. & si est excommunicatus non debet audiri: qm ipse non trahitur ad cām sed aliū trahit. Et dr̃ potius impugnare, q̃ impugnari; q tene menti. Qđ aut impugnatores uoluntarij sint actores, apparet: quia habent necesse offerre libellū, quem reus de necessitate non habet offerre. sed In. dat p regula, q nunq̃ reus uolūtarius, si est excommunicatus, admittitur ad cōtradicēdū. & est reus uoluntarius oīs, q non est noīatim citatus. uñ cōtra minorē petentē se in integrum rēstitui contra aditionē hæditatis nō pōt excipere excōicatus fm In. non credo, q bñ dicat: quia citari dēt p edictū gñale, q idē operatur, q spāle, nisi dicas, q non citatur; nisi inquātū sua credat interesse; immo certe causatiuè iubetur cōparere, ut in aut. de hær. & Fal. §. si uerò obsint. Et iō In. hic errauit de forma citandi no. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. meminisse. C. si mā. ita fue. alie. ne. pst. l. i. ea qdem. Dicit In. q excōicatus non est admittēdus ad excipiendū cōtra electum, q uerū est. nisi dicat bñficium ad se pertinere

2 quia ius suū pōt defendere. dicit In. q † excōicatus nō pōt extra iudiciū appellare: quia talis applo non ē defensio, sed puocatio ad cām. Si tñ ante appellasset, excōicatio sequēs non repelleret eū à psecutione appellationis. Est qdā tertia spēs, q nō fit pprīè in iudicio, nec pprie extra iudicium, qñ quis appellat à tutela, uel alijs muneribus. C. de hi qui ad ciuilia: & puto eū non posse repelli: qa puocatus est grauatus. & si non appellat tanq̃ reus, tñ appellat tanq̃ oppositus. Quæro nunqd excōicatus possit appellare extra iudicium? dicit Inn. q sic. alij contra: quia appellare extra iudicium est puocare ad cām. tu dic, q cā, pp q̃ prouocat, aut tangit interesse eius singulare; & pōt appellare. aut tāgit interesse ecclīe; & tūc non pōt appellare excommunicatus: qa non est in ecclīa, nec de ecclīa excommunicatione durāte, sicut si nos diceremus, iste nō est de populo; & iō non pōt cōsequi ius populare: † Quæro, an excommunicatus possit iurare de calumnia? rñ. sic fm

Ber.

Ber. licèt non possit iurare in defectum probationis, sicut nec testificari. C. de fideicom. l. fi. in ratione sui. Itē quia fauor iudiciorum denegat excommunicato. unde non subit iurm oneris. unde sub iuro rñdet positionib': quia per tale iurm non acquiritur ius, sed præstatur ad malitiam conuincendam. ¶ † Quæro, nunquid excommunicatus iustè possit peti se absolui ante q̄ procedat in cā? rñ. sic quasi spoliatus iure spirituali s̄m Ber. q̄ est no. dignū. ¶ † Quæro, an excōmunicatus possit opponere exceptionem [a] compensationis? so. aut est compēsatio intrinseca ipsius causę, ut qñ fructus compensant cū sorte, & pōt, & idem, si extinseca dummodò debitum sit liquidum tu dic indistinctè in compensatione, q̄ cum compensatio non fiat ipso iure, sed per exceptionē cōpensationis, quod non auditur: quia non infert nouam litem. nā compensare est quodammodo recōuenire, ut sing. no. C. de cōpē. l. neq;. ¶ † Quæro, nunquid excōmunicatus possit pro suo interesse se opponere excommunicationis sñiæ. ut. ff. de re iu. l. à diuo Pio. §. si super rebus? rñ. sic, si possidet: qa possessio facit eum reum, ut. ff. de priui. cred. l. si pupillus. §. defendere, & ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. qui remissionem: secus, si non possidet: quia tunc fungit partibus actoris, ar. insti. de interdi. §. commodum. ff. de li. cā. l. liberis. §. si quis ex seruitute. ¶ † Qō fuit de facto, an coram arbitro possit opponi exceptio compensationis? & determinatum fuit q̄ non? quia habet uim recōuentionis, & reconuentio non habet locum coram arbitro, ut. ff. de ar. l. si de meis, in prin. dicet aliquis recōuentio est de appendiciis, sed arbiter potest iudicare de appendiciis, ut de fructibus & similibus, ut not. ff. de ar. l. quia arbiter. Sed ad hoc? rñ. quia ibi in appendiciis rei compromissæ, sed compensatio non est de appendiciis rei compromissæ, cum examinetur seorsum a causa, de qua est compromissum. ¶ † Pone ergo, quòd compromissum est de re, nunquid poterit excipi coram arbitro de pretio non soluto? & vr̄ quod sic: quia ex emptione & uenditione oritur actio reciproca, & similiter oriuntur duæ exceptiones reciprocæ: una rei nō traditæ, alia p̄tij nō soluti. ff. de sol. l. si soluturus. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. Marcellus; & ista sunt correlatiua: & in correlatiuis uno posito ponitur alterum: uno destructo destruitur reliquum, ut. ff. de accep. l. fi. in contrarium uī nam si compromittitur de parte, non ideò compromittitur de toto, arg. ff. de iud. l. si tibi, & ideò si compromittitur de legato relicto, nō vr̄ compromissum de iure accrescendi. ut. ff. de usuf. l. dominus: nec de usuris, quia usuræ sunt fructus extrinsecus, ut. ff. de condi. ind. l. fi. vnde nō augetur; nec minuitur compromissum ex re, quæ non est deducta in mādato arbitri: sec' de iudiciis. ff. fa. her. l. Mæuius. §. cum dubitetur. Vtrum exceptio prætij nō soluti possit opponi, qñ sententia super re tradenda petitur executioni mādari, dic q̄ nō, ut no. in Spe. de exe. sen. & benè s̄m Bar. in d. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. nam ista exceptio debuit opponi ante sententiā, cum esset ante sñiam nata, & sic dilatoria s̄m Bar. quod uerum est, nisi in eodem instrō contineatur promissio pretij: nā q agit ex instrō, dēt illud obseruare, licèt nō excipiatur ab aduersario: Item cum sñia referatur ad instrumentum, vr̄ continere illud idem. ¶ Et dicit Bart. quod dña est inter exceptionem intrinsecā, quæ inest, quam non est necesse opponi, & exceptionem extrinsecus uenientem, quæ non inest, nisi opponatur, ut ipse eleganter no. ff. de uer. ob. l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur. imò vr̄, q̄ indistinctè possit uenditor uti retentione: quia pro pretio res est ei pignori obligata, & exceptio pignoratitia non excluditur per sñiam latā in personali, ut. ff. de excep. rei iu. l. ex sextante. §. Latinus. Itē non est propriè exceptio, sed onus offerendi sibi. ff. de act. emp. l. Iulianus. §. offerri. ff. de excep. rei iu. l. pater. C. de colla. l. si soror, ubi uide. C. de sen. & iterlo. om. iu. l. cū eorū, sicut cum petit executio edicti prætoris mortui. ff. de colla. bono. l. p̄tor, in prin. ff. de iureiu. l. si non fuerit, ubi gl. no. Itē pretiū est consecutiuè accedēs nō contrahere se habens, sicut cautio fructuaria posset peti in executione sñiæ latæ de usufr. tradeñ. cū sit liq da defensio iur. scripti. ff. de leg. j. l. apud Iulianū. §. idē Iul. per Iac. de Are. dicit Io. An. q̄ uenditor ēt excommunicatus pōt dicere rē tradere nolle, nisi p̄tium soluas, ut ipse no. in c. j. de pac. lib. 6. in nouel. dic, qđ istud non est propriè agere, seu excipere: sed onus ipsius contract', ut. C. de sen & interlo. l. cū eorū; & excommunicatus nō tenet in plus, uel aliter, q̄ dictet forma & natura cōtractus. ¶ † Quæro, an excommunicatus possit petere executionē sñiæ? rñ. non: quia exceptio excommunicationis pōt opponi post sñiam infra. c. exceptionē. Sed nunquid pōt petere laudū reduci ad arbitriū boni uiri? Et vr̄ q̄ sic: quia æquitas non dēt denegari excōicato, vt hic in litera. sed litera loquit in æq̄tate defensionis, nō in æquitate agendi, uel querelañ. unde excōicatus non posset principr̄ per se proponere querelā inofficiosi testi, uel non numeratæ pecuniæ. Sed nunquid† excōicatus possit donationē insinuare, uel bonorū possessionē cognoscere? & vr̄ q̄ sic, qa de plano fit, nec ulla exceptio est uentilanda. C. q admit. ad bo. pos. l. fi. de bo. po. l. seruus. In contrariū vr̄, quia iudex non dēt ei assidere sicut nec deportato, ar. ff. de pœn. l. rei capitalis. dico, q̄ nihil petere pōt, sed suū animū pōt declarare, sicut in contractibus. Itē tutor excōicatus p̄t facere inuētariū, & administratione tutelæ per decretū iudicis nācisci, licèt in iudicio contentioso non possit se legitimare: tñ ualebit quantum ad contractus per se authorizandos. dic ut no. infra. eo. c. pia, in nouella lib. 6.

4 5 7 8 9 10 (paragraph numbers printed in margin at the corresponding ¶ † marks above)

[a] ¶ An excōmunicatus possit opponere exceptionem compensationis, glo. & doc. cōiter hic dicunt, quod si excōicatus possit consequi agendo id, quod uult compensare, non admittitur ad exceptionem, si non posset id consequi agendo. Vide oīnò scripta per doc. nouissimos ī c. intelleximus ī. de iudi. 6

SVMMARIVM.

1 *Dominum actorem esse non fatetur reus, si excipiat de permutatione rei facta cum actore, in prin.*

Petitio intelligitur secūdū personæ qualitatē, ibid. post casum.

1 *Instrumenta antequàm producantur, debent legi, & examinari, & deliberari, an faciant pro producente?*

Instrumentum qui producit, uidetur illud ex certa scientia confiteri.

Testes qui producit, contra non uidetur deponenda confiteri.

Exceptio opposita ante quàm expediat, non est ideò repellenda. §. no. hic.

Negans quando defensionem probare possit, & nu. 15. 16.

2 *Exceptionem esse ueram credit, qui excipit.*

Temporalia & Spiritualia { *quæ, si quis petat ecclesiam cum temporalibus, & spiritualibus, & nu. 4. §. ibi temporalia.*

Diutius, aduerbium, non includit quadragenariam præsumptionem.

Possessio generalis per testes probari potest.

3 *Cambium, quid significat.*

Dominij translationem contractus omnis, ex quo oritur certi condictio, requirit.

Duas qui contractus requirant.

Prepositio, pro, significat causam.

4 *Exceptio falsi & qualibet alia querela falsi instrumenti finitur spatio. 20 annorum, & nu. 5. & 21.*

Episcopale ius consistit in spiritualibus, & ideo non fundat intentionem suam Episcopus in temporalibus, & nu. 5. 6.

Actio datur ex praescriptione, item per priuilegium, decretum, seu rescriptum principis. §. in tex. ibi, ecce, uer. & sic no. & uer. item no.

5 *Sententia absolutoria lata in uno non praeiudicat in altero.*

Bernardi suffragium citatur.

Falsarius est, qui addit uel minuit de instrumento in praeiudicium partis aduersae, uer. secundò.

Ecclesia sita in dioecesi episcopi subest ei in omnibus spiritualibus: secus in temporalibus nisi probetur, uer. quintò.

6 *Castra omnia, quae sunt in territorio ecclesiae Romanae, subsunt quo ad merum imperium & mixtum & omnimodam iurisdictionem uniuersalem, tamen praedia & molendina, & res priuatarum personarum non subsunt ecclesiae.*

7 *Si praescripserit nobilis quidam merum imperium, & mixtũ in territorio ecclesiae, an Papa de plenitudine potestatis & ex certa scientia possit illud auferre, & alteri concedere, & quid si ille nobilis habeat super hoc priuilegium?*

Permutatio quando est bonae fidei, & quando contracta uidetur nu. 8.

8 *Quantitas pecuniae si datur, an & quando sit contractus innominatus.*

9 *Bona fides an requiratur in omni contractu.*

10 *Usurae ex mora an ueniant in contractibus bonae fidei.*

11 *Interesse an ueniat in contractibus stricti iuris.*

in Contractibus stricti iuris nihil uenit, nisi quod contractus intra se tenet, uel ex se gignit, & pactum est, & nu. 12.

12 *Donationis loco & titulo an possit aliquid ultra sortem promitti.*

in Obligatione dandi quibus casibus obligatio succedat ad interesse.

13 *Permutatio debet fieri cum domino, uel cum eo, qui habetur loco domini.*

Forma non praesumitur seruata, excipitur casus.

14 *Ecclesia una potest cum pluribus permutari, & transfertur hincinde dominium.*

Transitus est facilis in habentibus symbolum.

Exceptio est cautè & negatiua praecedente opponenda. §. deinde.

15 *Exceptio quòd debeat opponi purè & non conditionaliter, statutum si dictat, quid iuris.*

Ne conueniatur quis de facto, potest fieri pactum sub triplici figura, & qua.

Excipiendo an uideatur intentionem aduersarij confiteri, & nume. 16.

Beneficia non dantur negantibus, uer. pone.

16 *Reus, & si possit uti contrarijs remedijs, tamen contra instrumentum, quod produxit in causa, non potest uenire.*

17 *Instrumentum producens an uideatur confiteri id esse uerũ.*

18 *Falsitatem qui committit in causa, an perdat eam.*

Falsum si testis deponat super impertinentis, an l. Corn. teneatur.

19 *Sententia lata ex falsis instrumentis an ipso iure sit nulla.*

Decretum sic latum est ipso iure nullum.

20 *Sententia, quid iuris, si non peccat ex falsis probationibus factis, sed ex ueris omissis.*

Ignorantia nunquàm reddit ipso iure nullam sententiam, nisi in casu.

Motus iudicis si ignoratur, ad acta recurritur.

21 *Inquiri de falso an possit post. 20. annos.*

Praescriptio delicta uelat, imò absorbet eorum uinculum.

22 *Instrumentum contra quem producitur potest ille dicere, lectio istius instrumenti non facit contra te.*

CUM VENERABILIS. Si reus, à quo petitur res, excipiat de permutatione ipsius rei facta cum actore, nõ ppter hoc fatetur actorem esse dominum, hoc primò. Exceptio falsi potest opponi ẽt post sententiam usque ad. 20. an. hoc scdò, & primò facti, & processus narratio. in scda diffinitio. secunda ibi, intelleximus. Prima subdiuidit in tres: quia primò ponit petitio actoris. scda ibi, idem, permutationis exceptio, & inde assumpta actoris allegatio. tertia, ibi, porrò, alia allegatio actoris ex probationibus. ¶Casus. Eps Sabinen. coram duobus Cardinalibus commissarijs Papa petebat à monasterio Fauensi ecclesiã sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentijs tanquam ad se pertinentia in spiritualibus & temporalibus pro parte monasterij dicebat, q pertinebat ad monasteriũ. nã & si antiquitus fuisset ecclesiae Sabinensis, tñ moderno tẽpore erat monasterij Fauensis ex cã permutationis; & ad probandũ permutationem producebatur quoddam instrm, in quo prima facie continebatur, q Theodosius Eps cum suorum sacerdotũ consensu praedictam ecclesiam sancti Viti pro quibusdã ecclesijs & alijs reb9 cõcessit in cambium monasterio supradicto. Eps dicebat, q per hanc exceptionem erat fundata probatio antiqui dñij. nã qui allegat permutationẽ, vr concedere pmutantem fuisse dñm, supple & per hanc ẽt pñtialiter esse: qa ex dñio praeterito praesumitur in psenti, cũ dñiũ sit ius actu permanens, nisi probet amissum. Quaerebatur quid iuris? Papa dicit, q per testes non fuit probata intentio. Itẽ nec per exceptionẽ obiectã: quia exceptionẽ obiiciens non intelligit fateri aliquid ad fundandã intẽtionẽ agentis: deinde Papa uoluit se contra monachos. Et dicit, q instrm eorũ non probat, qa falsum: tñ nõ ppterea monasteriũ dẽt perdere litẽ: qa falsitas procuratoris non nocet monasterio. Nã delictũ personae nõ debet in dãnũ ecclesiae redundare. Deinde Papa cõsiderat potius naturã cãe de iure cõi sm allegationes, uel probationes partiũ. Et qa notoriũ est, qd ecclesia sancti Viti est sita in dioecesi Sabinensi, adiudicat eã quo ad spũalia dicto Epo, praeter q̃ in illis, in qbus apparet per autscripta, uel priuilegia eã non esse subiectã. In tpalibus autẽ absoluit monasteriũ: qa Eps non probauit dicit Inno. q sm qualitatẽ petẽtis intelligit petitio, vñ aliter sonat uerbum ecclesiae cũ pertinẽtijs in dño, aliter in patrono sm Inn. s. in prin. capituli. quod est no. dignum.

1 †Instrũa ant q̃ producant, debent legi & examinari, & deliberari, an faciant pro producente: qd secus est in testibus, Inn. quia esset quaedam subornatio. Et ideo producens instrm vr illud ex certa sciẽtia & deliberato animo confiteri: secus, si producit testes: qa depositiones eorum deponendae uideri nõ possunt, nec ex certa sciẽtia confiteri esse ueras sm Inno. quod est no. ¶In text. ibi, cum suis possessionibus & pertinentijs, no. libellum generalem. ¶Ibi, In spiritualibus & temporalibus, no. spiritualia & temporalia cumulari eodem libello. Ibi, Nondum, certe nec postea quo ad temporalia. ¶Not. hic, quod exceptio opposita ante quàm expediat eam opponi, non est propterea repellenda ipsa, nec eius pbatio, quod tene menti. In text. ibi, q & si. i. quàmuis.

Ibi,

2 ¶ Vide Ale.cons.xxxvij.li.2.ex cons.96.uolu.4.& Fed.cons.133.ad fi.

Ibi, Fuerit, in hoc uerbo stat dubitati: qa ur assertiuũ: dic ergo q ur cõfiteri: q uia olim dñs sp p̃sumit dñs, ut C.de prob.l.siue possidetis.ff.ex qb.cau.maio.l.deniq; sed hic rñ.q confessio de p̃terito erat facta cum exp̃ssa negatione p̃ñtis tp̃is.& cũ tota oĩo fit una & indiuidua, non põt diuidi p̃terea cũ actor neget exceptionẽ, non dẽt ex ea commodum reportare.q nixus est impugnare.ff.de excep.nemo. Negãs absolute non põt defensionem probare nisi cõpatientẽ se primo dicto: secus, si negat sua conditione: quia deficiente conditione negationis deficit negatio, & hr̃ pro non tacta, & non admittitur ad probandum exceptionem. Itẽ contrarietatẽ intellige in facto, non iur. dispositione. ut si quis neget fecisse contra formam statuti nõ poterit probare quamlibet defensionem s̃m communem practicam. p̃terea hæc uerba, q̃uis &c. uidentur conditionalia, ut no.C.de excep.siquidẽ. p̃terea hęc exceptio non consistebat in facto p̃prio, sed alterius, uñ reus põt contrariis defensionib⁹ uti. p̃terea ista exceptio referebatur ad instr̃m: sed illud erat falsum; uñ exceptio non ualet; & iõ ex una non surgit cõfessio, ut infra e.§.intelleximus. ¶ In tex.ibi, q Theodosius eps, in originali uerò nõ cõtinebat.Sabineñ.&iõ pp incertitudinem actoris non probatur titulus.

2 ¶ † In tex.ibi, Se credere. No.q ille, qui excipit credit, q exceptio sit uera. certe uerũ est complexiuẽ, non diuisiuẽ: quia alr̃ nõ esset confessaturus, & ad intentionem est recurrẽdum de hoc no, ff.de confes.l.certum.§.j.per Pe. & Cyn. C. de eden.l.edita. ¶ In tex.ibi, In temporalibus.i. possessionibus pertinentiis, & redditib. propriorum p̃diorum: decimæ aũt p̃tinent ad spũalia, & ipsa ecclesia est in se quid spũale. ¶ In tex.ibi, Diutius possederunt: nõ tñ fuit p̃batũ de tanto tp̃e, q præscripserunt: uñ istud aduerbiũ, diutius, non includit p̃scriptionem quadragenariam. Itẽ per illa gñalia uerba, terras & alia bona, collige argu.q per testes põt p̃bari possessio gñalis.

3 ¶ † In tex.ibi, In cambium, not.hoc uocabulum sonare p̃mutationem, & ipsius p̃priam materiam, q̃ requirit translationem dñij, uel q per usucapionem reconcilia tur, ut.l.fi.ff.de cond.ob cau.& l.j.ff.de re.p̃mu. Emptio tñ & uenditio non requirit hoc ex p̃pria natura, ut. ff. de usu.l.si stipulatus. Et est rõ dr̃iæ, quia p̃mutatio est contractus innoiatus, do ut des, & ideò requirit impleri per id, q uerbum sonat.ff.de præscr.uer.l.naturalis. §.j. Idem in stipu.per se interposita.ff.contrah.emp. l. si ita distrahatur. Nam oĩs contractus, ex quo oritur certi condictio originalr̃ & à principio, continet dari. Item quia sp ur̃ actum de plene iure transferen.nisi ad aliud ius sit facta relatio.ff. de contrahen.emp.l.qui tabernas. In tex.ibi, Pro quibusdam, no. q dictio, pro significat causam & p̃mutationem. Ibi, In transcripto, nota.q falsitas transcripti probatur per originalem.

4 ¶ † Ibi.xx.annorum, no.speciale in exceptione falsi: qa opponitur contra rem iudi.q talis exceptio, & quælibet alia querela falsi instrumenti finitur spatio. xx. an. cum aliter ista exceptio sit perpetua, ut.C.de fal. l. ex nuntio, sicut aliæ exceptiones sunt perpetuæ. uel dic, ut nota.C.de fal.l.querela. ¶ In tex.ibi, Episcopale ius, quod consistit in spiritualibus. ¶ Ibi, Aliquanto, tempore, per hæc uerba non probatur sufficiens pręscriptio. ¶ Ibi, Temporalia, puta molendina, pos. & pertinẽtias earum. nam ista sunt temporalia: quia eorum p̃prietas, titulus, & poss. cadunt in laicum: sed spiritualia nõ cadunt in laicum, maximè pleno iure, ut sunt ecclesiastica beneficia oblationes, & similia, de offi.ord.c. dilectus. ¶ In tex.ibi, Exce.no. sententiam ferri cum exceptione incerta: quæ tamen apparet ex actis factis, uel fiendis. In tex.ibi, Præscriptione; ergo si probasset obtinuisset. Et sic not. q ex præscriptione datur actio, ut hic, & 13.q.6.§.pe.et 2.& etiam exceptio.E. de probat. c.3. ¶ Item no.q petens temporalia etiam in ecclesia monachorum non fundat intentionem suam de iure communi. ergo temporalia aliarum ecclesiarum non sunt episcopi, nec potest ea administrare, quod nota. Item nota.quod per priuilegium, seu decretum, uel rescriptum principis datur actio.sic.ff.de pig.ac.l. eleganter, in prin.

5 ¶ † In tex.ibi, Absoluendos; & ideò meritò in libello fuit admissa cumulatio: quia sententia absolutoria lata in uno, non præiudicat in altero: secus allega.ff.de exce.l.fundi. No.q Ber. in suffragio, colligit.v. notabilia. & primò, quod qui excipit, non confitetur de iure aduersarij. Secundò, quod qui aliquid addit, uel minuit de instrumento in præiudicium partis aduersæ, falsarius est. Tertiò, quod delictum personę, uel procuratoris non debet nocere ecclesiæ. Quartò, qd exceptio falsi semper potest proponi usque ad.xx. annum. ¶ Quinto, quod eo ipso, q ecclesia sita est in diœcesi episcopi, subest ei in omnibus ad ius episcopale p̃tinentibus: sed propterea non subest ei in temporalib⁹ nisi illud probetur.

6 ¶ † Vlterius ex hoc summe argu. q omnia castra quæ sunt in territorio ecclesiæ Romanę subsunt quoad merum imperium & mixtum, & omnimodam iurisdictionem uniuersalem. tñ prædia, & molendina, & res priuatarum personarum non subsunt ecclesiæ, ut no.ff.de contrah.emp.l.sed Celsus. ff. de uer.si.l.inter publica: quia sicut q publicum est, priuatum non est, ita per locũ ab oppositis, quod priuatũ est, publicum non est.

7 ¶ † Sed quid si quidam nobilis p̃scripsit merum imperium & mixtum in territorio ecclesiæ, nunquid Papa de plenitudine p̃tãtis, & ex certa scientia põt illud ei auferre, & alteri concedere. Item quid si ille nobilis hẽt sup hoc priuilegium? dicit Ber. q p̃tãs principis non põt legum laqueis innodari, ut ff.de ca.l.hostes. No.insup, q contractus permutationis est bonæ fidei; q uerum est, q̃n p̃mutat̃ spẽs cum spẽ: sed quid si genus cum genere? rñ.idem: quia p̃mutatio est, ut no.infra in l.j.C.de rerum permu.

8 ¶ † Sed quid si datur quãtitas pecuniæ? rñ.si, dari hincinde deductũ est in substãtia formæ contractus, iste est contractus innominatus, ut l.fi.de condi.ob cau. Si aũt hęc nõ ueniunt ex substantia formæ, sed ex natura, ut qa danẽ x.nummi pro.x.corbib.grani in gñe, tunc est emptio et uenditio, ut.ff.de peri.& com.rei uin. quia ubi genus ẽ ĩ obligatione sp ẽ ĩ obligatiõe dari, ut no.elegãter.ff.de le.j.si domus.§.de euictiõe. Et est rõ, qa est quoddã intellectuale in iure potius, q̃ in facto consistens.ff.de le. ij.Mæuius.§ si duob. Si ãt quantitas pecunię, non dico alterius rei, datur pro spẽ tradenda, uel simpr̃, est emptio, uel uenditio, & est quædam disparitas: qa uenditor tenetur tradere, emptor dare: quia emptor obligatus est ad quantitatem in genere: sed si esset quantitas consignata in sacculo, & non ad numerum, esset permutatio. ff. de actio empti l. Iulianus. §. ex uendito.si autem de uno magno aceruo pecuniæ permutarentur. x. pro aliqua specie, ista. x. dicerẽtur genus licèt totus aceruus esset species, ut.ff.loca. l. in naue Saufelli. ¶ † Deinde nota.quod contractus permutationis est bonæ fidei. ¶ Sed nonne in omni contractu

requiritur bona fides? ut l. j. ff. de consti. pe. rñ. sic quo ad iustitiam, sed non quo ad essentiam. soli. n. cõtractus qui plurimum sunt in usu, requirunt bona fidem; & q̃ numerati sunt in iure: qm̃ in ipsis detestabilius ẽ fraudem committere, ut nota. ff. de act. & obl. l. bonam fidem. Contractus tamen stipulationis, licèt multum frequentetur: tamen pp suam firmitatem & naturam nõ redditur nullus ratione doli, ut. ff. de uerb. ob. l. si quis eum aliter. Item nec contractus transactionis. nã odio litium & iudiciorum, & pp rigorem transactionis seruandum, dolus eius tñ non reddit transactionem nullam, ut. ff. ad Treb. l. Lucius. §. fi. C. de transact. l. sub p̃textu: uel distingue, ut. ff. de condi. inde. l. in summa, in prin. de actio. de dote, qñ sit bonæ fidei, & qñ sit stricti
20 iuris, dic ut no. inst. de act. §. fuerat. ¶ † Quæro, nunqd in contractibus bonæ fidei ueniant usuræ ex mora? rñ. sic de iure ciuili, sed de iure canonico uenit solum in-
21 teresse, ut. ff de foro competen. dilecti. ¶ † Quæro utrũ in contractibus stricti iuris ueniat interesse? rñdeo. aut quæris de interesse, quod succedit loco rei, uel fructuum naturalium, & uenit, ut nota. ff. de usu. l. uideamus. §. si actionem. sed non uenit interesse quod succederet loco usurarum, uel lucri: quia in contractibus stricti iuris nihil uenit, nisi quod contractus intra se tenet, uel ex se gignit, ut not. in l. in hac. ff. de triticaria. Non ob. l. nũmis. ff. de in lit. iur. quia ibi speciale in pecunia, quæ non generat fructum ex se, sed per accidẽs, ut l. ix. in fi. ff. de eo, quod cer. loc. & tamen non uenit nisi interesse damni emergentis, nisi forte esset talis cõtractus, qui de sui natura ordinabatur ad lucrum quod dic ut in l. j. in fi. C. de sen. quæ pro eo. pœnas autẽ certas conuentas oẽs contractus recipiunt, p̃terquam si pœna esset apposita in fraudem usurarum. C. de contrahen. & commit. stipu. l. magnum. ff. de actio empt. l. Iulianus. §. idem Papinianus; ꝙ dic ut no. C. de usu. l.
22 cum allegas. ¶ † Sed an loco & titulo donationis possit aliquid ultra sortem promitti, dic ꝙ non, ut nota. ff. si cer. pe. l. rogasti. §. si tibi. sed numquid in obligatione dãdi succedit obligatio ad interesse? uř ꝙ non. ff. de uerb. ob. l. ubi autem non apparet. §. fi. sed quædam gl. singularis inst. de act. §. actionum, dicit, ꝙ in contractibus bonæ fidei succedit, in stricti iuris non. licèt autem nõ possit agi principaliter ad interesse, tamen consecutiuè & in subsidium fit condemnatio ad interesse, ut dicit illa. l. no. & sin. ff. de conf. l. si is qui Stichum, & no: in l. certi condictio, in prin. ff. si cer. pe. si tñ in instro ẽ ꝓmissum interesse, in omni obligatione succedit interesse conuentionale: non tamen sic; ut fiat nouatio sed ut actor possit eligere inter remedia petẽ. rẽ. uel interesse, uel utrunq; quatenus plus est in uno, q̃ altero; ut. ff. de ac. emp. l. ꝓdia. sed quia illa. l. est difficilis, nõ po
23 no eam hic. ¶ † Deinde uides, ꝙ ꝑmutatio dẽt fieri cũ dño uel cum eo, qui hř loco dñi, sicut est platus, qui ꝑmutare põt seruata debita forma. nám ubi non seruat formam, non hř loco dñi ẽm Io. An. nec forma non p̃sumitur seruata, nisi appareat: qa est solemnitas extrinseca, & actus de per se. ff. de publ. l. quæcunque. §. final. Ex longinquitate tamen possessionis præsumentur omnia solemniter acta, si illud uerbum Sabinen. non fuisset appositum per falsitatem, ut patet à contra
24 rio sensu literæ, & est ualde no. ¶ † Item no. ꝙ una ecclesia potest cum pluribus permutari, & transfertur hininde dominium: quia in habentibus symbolum facilis est transitus: quoniam seruatur ipsius rei natura, argum. C. fideicomm. l. uoluntas. ¶ Deinde capio glo. super uerbo confessus: ista gl. est bona, sed aliquantulum intrincata, & opponitur exceptio est implicita ad duas clausulas. uerbi gratia, si excipio de permutatione, ergo petendo causam ab aduersario, & sic allego causam & titulũ ab eo, & inde assumo fundamentũ defensiõis meæ. ergo nõ possum defendere qõnẽ ueteris dñij. ff. si cer. pe. l. nã & si fur. C. e. non uñ originẽ. ff. so. ma. l. si alienã. item non p̃t esse exceptio, nisi p̃cedat actus, cũ exceptio sit actiõis exclusio. Itẽ exceptio ẽ qdã priuatio, sed actiõis priuatio p̃supponit habitũ p̃cessisse. ff. de uer. ob. l. decẽ. p̃terea & si nõ cõfiteř eẽ, tñ confiteř se dere, q̃ cõfessio p̃iudicat, ut subtilř allegabař p pte epi Itẽ q̃ cõfitetur unũ, cõfiteř id, exquo illud seqř. ff. de ser. ur. p̃. l. seruitutes. §. domo. eodẽ mõ dicã i exceptione pacti de non petẽdo, & in exceptione solutionis, & interruptione p̃scriptionis. So. si reus uult cautè exci-
15 pere, p̃mittat negatiuã ẽm Ber. † Sed qd si statutum dictat, ꝙ exceptio debeat opponi purè, & non cõditionalř? rñ. reus opponen. dictat exceptionẽ cõtra p̃tẽsam actionẽ, & sic nil affirmabit: qa potius uř uerba aduersarij recitare, q̃ approbare. Item põt fieri pactum, ne q̃s cõueniat de facto sub triplici figura, s. de nõ petẽdo de nõ agendo, & de non agere ẽt de facto, ut. C. de trãs. l. ubi pactũ. Itẽ falsum est, ꝙ q excipit de interruptiõe, uideař cõfiteri p̃scriptione. Nã p̃scriptio interrũpit añ q̃ sit consummato nõ postea, ut singulř not. ff. de sol. l. cũ q̃s. §. si q̃s, ẽt si p debiti agnitionẽ dicař facta interruptio, ꝙ est no. dignũ. Itẽ exceptio pacti gñalis nõ inducit concessionẽ alterius certi debiti. ff. de trãs. cũ Aquiliana. Pone, dicit statutum, ꝙ facta cõcordia de maleficio remanet quarta ps. pœnæ. mõ qdam ꝓduxit instrm̃ cõcordiæ & nihilominus negat maleficiũ, q̃rit, an possit? & uř ꝙ non. quia cõcordia præstat bñficium, sed bñficia non dantur negantib. ff. de fideiu. l. sed si dubitet. §. j. itẽ qa negare, & ꝓducere talem scripturam uidenř
16 inter se cõtraria. † Dicet aliquis, reus põt uti cõtrariis remediis. sed rñdeř, ꝙ uerũ est, tñ cõtra instrm̃, ꝙ ꝓduxit in cã, non põt uenire. C. de fi. instr. aut. ad hoc. p̃terea aut instrm̃ dicit, talis facit concordiam cũ tali de tali maleficio commisso; & tunc stari dẽt confessioni in strũ, & negatio nõ ualet, nec p eam est rñsum inquisitioni. aut dicit, de tali maleficio p̃tenso; & tũc de uero maleficio non est facta concordia: qa sermo non loquitur de seipso. sed ista rõ nõ ualet: quia sequereř. ꝙ ex transactiõe nõ oriretur exceptio pacti de nõ petẽdo cũ oĩs trãsactio fiat de p̃tẽsis: qa fit de re dubia. Itẽ põt q̃s negare, & ultra hoc opponere exceptionẽ trãsactiõis & pactus in hoc casu transigere uř. ff. de infami. l. furti. §. pactus. nec hoc est ꝓprie beneficium, sed lenitas ex pace ueniens. dic ergo ẽm Inno. ꝙ licet quis sibi præiudicat confitendo expresse, uel tacitè: tamen q excipit non fatetur, nec negat ueritatem principij. quia licèt aduersarius funditus mentiatur, tamen contra eũ
17 excipi potest secundum Ber. & Innoc. ¶ † Sed nunquid producens instrumentum uř id confiteri esse uerum? respon. sic, nisi illud instrumentum reprobetur ut falsum ẽm Inn. intellige, quod uidetur confiteri uerba dispositiua, nõn enuntiatiua. nam si hæres profert testamentum legatario, uel confiteri testamentum: sed non uř confiteri relictum, de quo in eo fit mentio ut dicit. l. illa singularis. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. ulti. Item quid si confessio non fundatur super instrumento, sed stat per se? respon. licèt reprobet instrm̃, stat tñ cõfessio p e. Sed quid si instrumentum non reprobař ut falsum, sed ut minus solẽne? dicit In. ꝙ idistictè statur

tur confessioni etiam in testamentis, ut C. de testi. l. j. ¶ Sed quid si quis produxerit instrumentum, & postea renuntiatur ei? r espon. præsumitur falsum, Casus est
18 unicus in iure. C. de fid. instrumento. l. iij. ¶ † Quæro, super alia gloss. an, qui committit falsitatem, in causa[a] perdat eã, dicit gl. q sic. unde si collegiũ cõmittit falsitatem, pdit cãm, q est notabile, hoc uerum, si i rescripto principis committitur falsitas, uel dolus: aliàs secus, nisi in cã fiscali. ff. de iur. fis. l. in fraudẽ. §. quoties, ubi de hoc: uel nisi falsifi caret acta causæ, ut scripturas attestationum [b] ff. de fal. l. si qs ob repserit. regulariter enim secus. C. si ex fal. instr. l. iij. si testis deponit falsum sup articulo impertinenti, an teneatur. l. Cornelia de fal. nam in atrocioribus sufficit attẽtatũ? dic ut in l. j. C. de sepul. uio. per Cy. hæc enim extra litem testificantur. dic si est pertinens de p se, uel cum alio, uel de hoc dubitetur, punitur: secus, si omninò impertinẽs est apparenter & existenter. ff. de fal. si quis legitima. sed ibi erat pertinens ad factũ sed non ad ius. hic nec ad factum nec ad ius, & ideo non tenetur. l. Cornelia, sed pœna
19 arbitraria. ¶ † Quæro, an sententia lata ex falsis instrumẽtis sit ipso iure nulla? Sol. aut iudex non erat aliàs facturus: aut aliàs erat facturus: aut dubitatur, primo casu aut loquimur in minore, uel in ecclesia; & nõ ualet: aut in alijs uiuentibus secundum iuris ciuilis regulas; & tunc refert, aut est falsitas, & dolus aduersarij: aut cessat dolus. primo casu, aut est lata contra præsentem; & est necessaria in integrum restitutio, ut l. diuus. ff. de re iudi. & ff. de excep. l. qui agnitis. Secundò casu, aut erat talis absens, qui non tenebatur comparere; & sententia ipso iure non tenet. ff. de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. aut erat solenniter citatus, & tenetur comparere; & tunc est necessaria in integrum restõ quia pro præsente dẽt haberi, ut C. ubi de cri. agi oportet, aut. qua in prouincia. ¶ Decretum autem esset ipso iure nullum; ut l. j. §. hæc uerba. ff. ne uis fi. ei. quia contra absentem interpositum, & quia peccat in duobus, scilicet in uitio falsitatis, & in peccato ordinis: quia summariè proceditur
20 sed sententia diffinitiua non peccat nisi in uno. ¶ † Sed quid si sententia non peccat ex falsis probationibus factis, sed ex ueris omissis? respon. sibi imputet omittens, ut. ff. de eden. l. argentarij. §. cum autem, ubi est text. singu. si autem nihil potest imputari, datur in integrum restitutio: quia concurrit error partis, & iudicis. ff. de iureiuran. l. admonendi. ff. ad Trebel. l. seruo inuito. §. cum prætor. ¶ Et per hoc determinabitur illud membrum de errore. de hoc per Gui. de Cu. & Cyn. in l. penul. ff. de iusti. & iur. nam ignorantia nunquam reddit sententiam ipso iure nullam, nisi quando proceditur contra personam non legitimã, ut no. ff. de proc. l. si procuratorem absentem. si aũt motiuum iudicis ignoratur, recurritur ad acta, nõ ad ei[us] assertionem, de testi. spo. c. cum ad sedem, licet gl. in d. l. si prætor, dicat credi iudici, & forte bñ, si producit ut testis sup animo suo proprio, ar. ĩ. c. pastoralis, & adde
21 quod no. ff. de acqui. hære. l. is ad quẽ. † Extra quæro, nunquid de falso possit inquiri post. 20. ann. gl. dicit q sic: quia officium inquisitionis durat 30. annis. ista est gl. sing. C. de fal. l. querela. Doct. [c] dicunt contrarium per tex. d. l. & c. nostri. Itẽ quia si tollitur remedium ordinarium accusationis, multofortius remedium extraordinarium inquisitionis. Item quia in criminibus præscriptio uel at delictum: imò absorbet eius uinculum. ff. de iniurijs. l. sed
22 minus. §. si ante iudicem. † Vltimò no. sm Inno. q ille, contra quem producitur instrm, põt dicere, lectio isti[us] instri non facit pro te. allegat ad hoc. l. ad probationes. C. de prob. & ff. de fideius. l. fideiussores magistratuum §. pro Aurelio Romulo. ff. de condi. & demon. l. testõ. ff. de pac. l. si unus. §. ante omnia.

a ¶ *Vide hic plenè per Fed.*

b ¶ *Attestationum. Adde tamen id quod alibi dicis idem Bald. in l. fina, C. de eden. & sequitur Decius in l. q. eo. tit. dicens quod semel uidit in practica dum legeret Pisis, & quod tabellio manifestans secreta causæ, incidit in crimen falsi.*

c ¶ *Vide Barto. consilio 98.*

SVMMARIVM

1 *Locus, ad quem quis uocetur, non à quo, inspicitur, in prin. post casum, & nu. 1.*
Iudex potest reuocare grauamen de duabus dietis.
In dietis uia tutior & frequentior, & terra, non mare inspicitur.
2 *Forma pronuntiandi, quando appellatur ab interlocutoria uel grauamine, est pronuntiare appellatum legitimè, uel non legitimè.*
Iudex delegatus ubi ius dicere queat, & nu. 1.
3 *Procurandum an sit in secessibus.*
Processus iudicis suspecti, uel prætermissa exceptione factus non est ipso iure nullus, sed debet appellari.
4 *Appellans ab interlocutoria debet probare exceptionem ueram, nec sufficit eam obiecisse, excipitur.*
Probari debet ab opponente quod potest esse, & non esse.

OLIM Qui pp exceptionem nõ admissam appellat, coram iudice ap. probare dẽt exceptionem ueram esse h. d. In prima appellantis querela. In secunda prouisio, ibi, discretioni. ¶ Casus. Nobilis uir Gui. cõueniebatur per literas Apostolicas corã Archiepõ Treueren. ex parte ipsius nobilis fuit oppositum, q trahebatur ex duas dietas extra suam diœcesim. Archieps hanc exceptionem non admisit. unde dictus nobilis appellauit ad Papam, coram quo pars aduersa proposuit, quòd dictus nobilis non trahebat ultra duas dietas: quia terminus est ei statutus ad comparendum in tali loco, qui minus distabat. Papa dicit, q dictus nobilis dẽt probare suam exceptionẽ esse uerã. quo probato debent decernere appellationem legitimam, & delegatos suos, quibus hoc est commissum sup ipsa ad ulteriora pcedere dẽre, alijs silẽtib[us], siue supersedentibus. ¶ In tex. ibi, Vltra duas. hodie ultra unã per c. statutum, de rescrip. li. 6. ¶ In tex. ibi, Terminũ in tali loco, no. quòd non inspicitur, à quo loco quis uocetur, sed ad quem locum uocationis executio dirigatur. ¶ † No. q iudex põt reuocare grauamen de duabus dietis, Ber. in suffragio scilicet accedendo ad locum cõgruum. ¶ Et sic not. quod inspicimus locum conuẽtionis: sed nouo iure inspicimus locum commissionis, ut in c. statutum. §. cum uero, & §. se. infra de rescrip. li. 6. Et est hic argu. quòd iudex delegatus possit sedere pro tribunali, ubicunque sibi uidetur congruum. ¶ In text. ibi, Voce, olim ab interlocutoria appellabatur uiua uoce; hodie secus: tamen causa erat exprimenda in appellatione, ut hic in uerbo, & quia, & ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur, & adde quòd nota

ta ff. de appel .l. scio. C .de his quibus ut indig.l. minorib.In tex.ibi, Vltra duas dietas,qd si p unā uiā ē ultra duas dietas, & p aliā.ī.duas?rñ.inspicias uiā tutiorē,&quæ magis frequentātur.itē inspicias terrā, & nō mare.ff.de fal.l.eos, & ff.de execu.tut.l.nō solum.§.j. & ꝙ no.ē.de proba.c.cū cām,in gl.quæ incipit,certū est,
2 & p Arc.in d.c.statutum.† In tex.ibi, Legitimā decernētes, No.ꝙ qñ appellaē ēt ab interlocutoria , uel grauamine,forma pronuntiandi est pnuntiare appellatū legitimè,uel non legitimè sicut in definitiua.C.de app.l. eos,& no.C.de sen.& interl.l.præses.¶Op. ꝙ indices delegati non pñt cognoscere nisi in locis cōmissionis. ff.de iud.l.si locus:sed hic iste locus,ad quē fiebat citatio,erat de iurisdōne citantis,ibi non.¶Opp.ꝙ nō possit exire ciuitatem,uel locū insignē,ubi est facta cōmissio:quia alibi fortè non est copia peritorū,ut in c.statutum,de rescri.li.6.sol.cōcedo.nam ꝙ hic dr, hodie corrigitur uñ iudex delegat⁹ nō pōt citare ī recessib⁹:licet
3 secus in arbitro l.cum dies.† Quæro,an sit pcurādū ī secessibus?dic ꝙ non:qa natura causæ non exigit illo, iri,Ber.No.ꝙ processus iudicis suspecti nō ē null⁹ ipso iure,sed debet appellari. No. ꝙ processus prætermissa exceptione factus non est nullus,& pōt appellari.No.
4 appellari posse ab audientia denegata.No. appellātem ab interlocutoria debere probare exceptionēuerā,nec sufficit eam obiecisse.fallit;si obtulit corā iudice,à quo probationes:non dico,ꝙ sufficit dixisse separatū probare,nisi illud uerificauerit,ut puta quia offerendo testes,uel instra.nam si iudex,à quo,noluit probationem recipere,eo ipso constat de grauamine,ut infra c.inter posita;Ber.¶No.ꝙ ille,qui allegat distantiam loci , dēt eam probare:quod.n.pōt esse, & non esse dēt probari per infringentem & opponentem,ut eleganter not. in c.fi.de rescrip.in cle.

SVMMARIVM.

1 *Per exceptionem excommunicationis,uel periurij à sua,uel ecclesia defensione quis repelli non debet, in prin. & numero 1.*

Periurus non repellitur ab agendo,nisi periurium excluderet suam intentionem.

Ad probandum quis non admittitur , quod probatum non releuet.

Doli replicatio non admittitur contra doli exceptionem.

Citatio generalis per edictum,& quando nominatim,& contra quos fiat,& nu.2.& 3.

2 *Citator potest citare nominatim, quos uult proponens seu petens , nullum tamen potest citare per generale proclama.*

Commissionis forma in citando inspicienda.

3 *Iudex delegatus intelligitur secundum naturam rei in delegatione deducta.*

Edictum ponendum in loco iudicij.

Expensas actor reo citato ad opponendum dicenti nolle se opponere quando soluere debeat.

Per edictum non dicitur quis ad causam trahi , sed inuitari.

DILECTI.Per exceptionē excōicationis,uel periurij à sua , uł ecclesiæ suæ defensione repelli nō dēt qs .Prima pars ponit petitionē appellātis.Scđa ibi,quocirca,ubi dat iudices.¶Casus.Quidam M.canonicus fuit elect⁹ in priorē,contra quē opponebant se.P.G.& C iste M.impetrauit lrãs,cōtra quas aduersarij opponebāt;ꝙ dictus.M.erat excōicat⁹;& piurus:sed dict⁹.M.replicabat,ꝙ duo ex aduersarijs erant periuri, & alter excōicatus, & periurus, & offerebat super hoc pbationem . Papa determinat, ꝙ iste pbōnes sup replicatione nō debent admitti:quia nō releuarēt pbantem.nam piuri & excōicati admittunē ad defensionē,cōtra q̄ nō patrocinaē replicatio & qa iudices aliter fuerūt interlocuti,cassat eorū pcessus.¶No. ꝙ ex
1 cōicati,& piuri nō repelluntur à defendeñ. † Adde, ꝙ p eriur⁹ nō repellit ab ageñ.ff.de iureiu.l.als,nisi periurriū excluderet suā intentionē,ut C.de transa.l.siqs maior.Scđo no.ꝙ non dēt quis admitti ad probandū, uel liquidañ,ꝙ pbatū,uł liqdatum non releuat , ut hic in uer.si pcuratorem.Tertiò no.ꝙ interlocutoria lata cōtra iur.ordinem cassatur tanq̄ irrita.¶Not.ēt ꝙ qlibet admittiē ad defensionē ecclesiæ suę.¶No.ꝙ cōtra exceptionē doli non admittitur replicatio doli uult dicere gl.ꝙ excōicatus ageñ.est in dolo,quia iniustè aduersariū uexat.aliqñ tñ replicatio uincit exceptionē,ne excipiens lucretur cum aliena iactura,ſm Be.ꝙ est no.¶Dicit Inn.ꝙ qñ Papa,uel alius superior mādat citare oēs, quo unt se opponere alicui,sufficit proponere gñale edictum,ut quicunque uult se opponere facto , super
2 quo citatur,compareat tali die.† Item citator pōt citare nominatim,quos uult proponēs seu petēs: nullum tñ pōt citare per gñale proclama.i.ut mulctetur, uł in expēsis condemnetur,si nō cōpareat:sed sub modo, si uult cōparere.Idem ait,ꝙ citatoris,cui est cōmissa citatio,seu delegatio ad citandū,est aliqua cognitio: dēt.n. uocare eos,quos actor petit citari, & q̄rere ab eis.l.cōparētib⁹,si uolūt se opponere,necne:& si dicāt, ꝙ nolint se opponere,absoluat eos à citatione,Inn.tñ p tale mandatum nō pñt citari,nisi illi,q añ se opponebāt & non q postea sortiti sunt ius opponēdi, uel prius nihil opposuerūt.Alij dñt,ꝙ omnes sunt citādi,si hoc requirit natura negotij.Tu dic inspici formam uerborū cōmissionis.Nā aut dicit,oēs,q uolunt; & significat contradictores ueteres:aut dicit,q pñt,& significat quoscūque,ar.ff.de le.ij.l.si ita quis.Alij idistinctè dñt, ꝙ istud uerbū.nolūt,oēs cōprehēdit:qa licet sit præsentis tpis, tñ est psens cōfusum,ꝙ pñtis nō tenet usum ſm Inn. Similem notulam habes.ff.de cōtrah.emp.l.nec ēptio quia quædam sunt uocabula,q̄ certa tpa significant, ut
3 ibi no.¶† Ego puto,ꝙ iudex delegatus intelligatur ſm naturam rei in delegationem deductæ,ar.ff.de iureiu.l. sed & si possessori.§.sed & si rerum.Et ideo omnes citañ.qui de iure continentur in isto mandato:non tamē erit necesse,ꝙ edictum ponatur alibi,quam in loco iudicij,ut no.in l.hoc autem.§.j.ff.quibus ex cau. in pos. eatur,ubi est glo.not.dicit Inn.ꝙ si citatus dicat se nolle opponere,actor cōdēnabitur ei ad expen quod uerum est,si fuit nominatus & simpliciter citatus.ff.de iudi. eum quem temere. secus si per edictum , uel comparuit sponte : quia tunc actor nihil potest imputari . Non enim eum ad causam traxit, sed eum inuitauit.

SVMMARIVM.

1 *Per excommunicationis exceptionem quis a prosecutione nō debet remoueri, in prin.*

Innouatum lite pendente an debeat officio eiusdem iudicis reuocari,& quod.

Reuocatum per attentati modum potest iterari,si uincit appellatus.

DILECTAE. Per exceptionem excõicationis à prosecutione quis remoueri non debet. h.d. In prima parte appellantis narratio. in secunda mandatum Papæ, ibi Quo circa. ¶ Casus. Inter priorem & conuentũ de Bucellia ex una, & priorissam & Cõuentũ de Cãpellia ex altera, uertente q̃one super decimis, & quibusdã alijs corã iudicibus delegatis, dictæ moniales appellauerunt à quodã grauamine: postea fuerunt excõicatæ: uolebant appel. prosequi: Papa determinat, quod possunt: iste est effectus. no. quod excõicatus põt impetrare ꝓsecutionẽ appellationis, ẽt si appellans sit originarius actor, ut in c. j. de rescri. lib. vj. & dic ut ibi no. & quod ubi excõicatus admittitur ad impetrandum de iure cõi, nõ est necesse ꝙ faciat mentionem de excõicatione. Factum istius. c. est aliquantulum intricatum, sed nõ curo: q̃a satis est habere effectũ capituli. ¶ † Tractat hic Inno. utrũ innouatum lite pendente debeat officio eiusdem iudicis reuocari? dic ꝙ in cã principali una põt esse cã reuocandi, s. uitium. it. gio si, quod contrahitur in reali actione, non in personali. sed in cã appellationis cã reuocandi est, si pendet: uel si pendet tẽpus appellandi. Et sic duæ possunt esse cãæ. Inno. reuocatur aũt id, quod interest aduersarij reuocari, non si extrinsecus aliq̃d sit gestum, quod non uergat in lit. præiudiciũ, ut testimoniũ, ut singulariter not. ff. de ... l. furti. §. j. item nec reuocatur, quod legitimẽ factum est sm exigentiã lit. tex. est unicus in iure in l. postq̃. §. Imperator. ff. ut leg. no. cauea. talia innouata non impediunt executionẽ. ff. de admi. tut. l. chirographis. §. j. ff. ut in pos. leg. l. is cui. §. qui in possessione. ¶ Dic ꝙ Inno. ꝙ reuocatum per modũ attentati iterari potest, si appellatus uincit; & sic sine ordine factum & reuocatum potest postea cum ordine fieri. Et no. quòd super reuocatione attentatorum Inno. ponit hic practicam, & format libellum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis exceptione non remouetur actor à prosecutione in prin. & nu. 4.*
Superior si ex iusta causa infringit electionem capituli, an ad ipsum deuoluatur institutio.
Appellatus actor ex actore fit reus quò ad legitimationem personæ.
2 *Appellare an possit utraque pars super eadem causa.*
Appellans aperit non appellanti uiam.
3 *Excommunicatus si appellat, an alia pars sibi condemnabitur, si ponas, quòd actor appellauerit.*
Reus efficitur quilibet succumbens per sententiam.
Excommunicatus incidenter potest dicere sententiam nullam.
De nullitate pronunciare necesse est in appellationis causa.
Appellans non uidetur renunciare sententiæ, in quantum faciat pro se.
4 *Actor excommunicatus potest prosequi causam appel.*
Capitulum, uel collegium an possit hodie excommunicari remissio.

SIGNIFICAVERVNT nobis. Per exceptionem excõicationis à prosecutione appellationis ẽt originarius actor repelli nõ debet. h.d. Et primò ponit querelã. Secundò instruit iudices ibi, mandamus. ¶ Casus. Canonici elegerunt archipresbyterum: fuit præsentata electio superiori, qui renuit confirmare? fuit appellatũ ad Papam: cã fuit cõmissa præposito sancti Stephani, q̃ electionem confirmauit, à qua confirmatione appellauit aduersarius, qui dictã electionẽ infirmari impetrauit, ẽt impetrauit iudices super ap. opponebatur huic aduersario excõicatio: Papa dicit excõicationem nõ obstare, & per iudices delegatos procedeñ. ad ulteriora.
1 ¶ † Quæro, si superior ex iusta cã infringit electionem capituli, utrum ad ipsum deuoluatur institutio? dicit Ber. quod sic; quod uerũ est in ecclesia seculari, secus in regulari, scilicet quando indignum elegerunt, ut no. Compostel. suprà. de elec. ne pro defectu, contra not. xviij. q. ij. c. j. No. ꝙ appellatio facit de actore originario reum quo ad legitimationem ꝑsonæ suæ; & sic in
2 aliquo appellatio innouat naturã cãæ. ¶ † Quæro, an super eade cã possit utraq; pars appellare? r̃ndet glo. ꝙ sic sup diuersis capitulis, nõ sup eodẽ, s. toto; sed unus super una parte, alter super altera põt appellare, ut. j. de testa. Raynutius & c. Raynaldus: imò appellans aperit uiam non appellanti, ut dicit l. illa notabilis. C. de appel. l. ampliorem, in prin. maximẽ super accessorijs, ut dicit illa l. sing. C. de fruc. & lit. expẽ. l. omnem honorẽ.
3 ¶ † Quæro, si excõicatus appellat, nunq̃d alia pars sibi condẽnabitur, si ponas, ꝙ actor appellauerit? dic ꝙ sic: aliàs nõ prodesset appellare, licet Ber. hic uacillet. No. quod quilibet succũbens in cã dicitur reus ꝑ s̃niam, licet sit actor originalis. Et collige, quòd excõicatus incidenter põt dicere s̃niam nullam: q̃a cẽsetur reus, & q̃a connexa nullitas est appellationi, ut eleganter no. in l. j. C. q̃n prouo. non est necesse. Nam cũ in appellatione examinetur processus, si apparet
2 de nullitate,[a] necesse est super ea a ꝓnuntiari, ut. ff. fami. her. l. quædã mulier. ff. de iure pat. l. Carmelia Pia. ¶ Item not. casum, ubi iudex ap. non confirmat s̃niam, nec infirmat, q̃n quis appellat à s̃nia pro se iuste lata errans in iure, de hoc unicus est tex. ff. de aur. & argen. le. l. Titiæ amicæ. unde q appellat, non uĩ renuntiare s̃niæ, inquantũ faciat pro se;
4 quod est no. dignum. ¶ † Dicit hic Inno. ꝙ actor excõicatus põt proseq̃ cãm appel. intellige ẽt ab aduersario interpositæ; & ita regulariter tradit Inno. infrà. c. exceptionem, quod in cã appel. non obstat exceptio excommunicationis. ¶ Ibi, Cõtra capitulũ, no. ꝙ iure antiquo poterat capitulum excommunicari. hodie dic, ut in c. Romana. §. ulti. de appel. lib. vj.

[a] ¶ *Vide alleg. per do. Alexan. in consi. ix. uij uolu.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis exceptionem in qualibet litis parte reus actori potest opponere, nisi in casu, uel iudex in prin.*
Condemnatur quis in expensis ratione retardati processus, & malitiæ in prin.
Ex malitia non prætenditur incidi in compromissi pœnam, & expensa soluuntur in prin. & nume. 2.
2 *Instrumenta qui differt producere usque ad finem litis, non auditur nisi refectis expensis.*
Scire nullus quis præsumitur, quod secretò fit gestum.
3 *Iudex potest impartiri officium suum etiam non imploratũ, sed non semper.*
Officium iudicis quando dicatur in eo, uel in parte residere.
De exceptionibus, quæ genera, & quo ordine proponenda, & sic de earum renunciatione, & probatione remiss.
4 *Iudicem qui approbat, perdit declinatoriam iudicis.*
Declinatorias fori non perdit, qui perdit declinatoriam iudicis excipitur casus.
5 *Exceptio excommunicationis an sit prodita de iure ciuili.*

Excommunicatus

Excommunicatus, quòd ad statum præsentem pertinet, similis est deportato.
Ignorantes, obligati non sunt ad obseruantiam secretorum, sed eorum, quæ publicè fiunt, præterquam in duobus casibus. §. alia glos.
6 *Prælatus ex officio suo tenetur examinare electum.*
7 *Exceptiones anomalas an sit reperire.*

XCEPTIONEM. Reus in qualibet
parte litis contra actorem excõicationem
obijciens auditur. Et si malitiose distulerit,
in expeñ. condēnabitur. Et dato, ꝙ non ex-
cipiatur, publicè excõicatũ iudex repellit. secunda ibi,
excõicatus. ¶ In tex. ibi, Omittens. s. tpe opponendarũ
dilatoriarũ. Ibi, Litis. s. principalis, non appellationis. s̄.
c. proxi. ¶ Ibi; Periculum animę, unde exceptioni excõi
cationis renuntiare non pôt. ¶ Ibi, Cõmiserit, i. distule
rit. & sic no. ꝙ rõne malitiæ in omittendo quis cõdēna
1 bitur in expē. ¶ † Itē rõne retardati ꝓcessus. C. de fruc.
& lit. expen. l. non ignorat. item ꝑꝑ malitiam non peté
di incidit cõpromittens in pœnā cõpromissi. Casus est
unicus in iure. ff. de arb. l. de rebus, & not. per Cy. C. de
2 iudi. licèt. † Et idē est in eo, qui usq; ad finem litis dif-
fert producere instrã, ut non audiatur nisi refectis ex-
pen. quod est ualdè no. ¶ In tex. ibi, Publicè, s. in loco
solēni præsentibus officialibus, ut. C. de sen. & interlo.
om. iu. l. cum sniam. Nam si in secreto, nullus præsumi
tur scire, & facit ad qõnem de epõ, q in camera sua se
cretò cõdēnauerat quendā notariũ de falso, ꝙ nihilo-
minus ualeant instrã eius ꝑꝑ iustũ errorem recurrētiũ
ad publicā fidem; ad hoc singulariter facit, quod no. in
3 aut. de tabellio. §. pe. ff. de te. l. cũ lege. ¶ † In tex. ibi, Offi
cio, no. ꝙ iudex pôt impartiri officiũ suũ ēt non implo
ratum, glo. allegant ꝓ simili. l. fi. ff. de peti. hęr. dic ꝙ aut
ex facto noto iudici resultat officiũ residens in iudice;
& tunc non est necesse, ꝙ quis imploret. Sed si residet
in parte, necessaria est imploratio: sed qũo hoc cogno-
scam? rñ. si ꝓponitur ad agen. intelligitur residere in
parte, ut ff. de dã. infe. l. iiij. hoc aũt iudicium. Sed si ten-
dit ad defensionem, cuius æquitas est nota iudici ut iu
dici, tunc pôt iudex supplere, ut. d. l. fi. Et iõ iudex pôt
opponere exceptionē ineptitudinis libelli, licèt reus
non opponat, ut no. ff. de excep. doli. l. ij. §. circa cætera.
dic ut no. ꝑ Cy. C. ut q̃ des. aduo. l. j. Tu hēs in isto. c. gl.
or. multum claras & notabiles, ¶ Quot sunt gña exce
ptionum, in quo ordine debent ꝓponi, & per quē actũ
uel terminum intelligatur eis renuntiari, & qñ exce-
4 ptiones sunt ꝓbandæ, & in istis consistit. j. gl. † Ex qua
no. quòd qui approbat iudicē, perdit declinatoriā iudi-
cis, sed nõ aliàs declinatorias fori, nisi ꝓcedat ad actũ,
qui nõ cõpatitur secum aliquā declinatoriā, ut dicit il
la. l. singularis. ff. de iud. l. sed si susceperit, in princi. per
quā. l. tenet Bar. ꝙ q consentit in iudice ꝓrogando iu-
risdictionem eius non ꝑ simplicem ꝓrogationem, sed
faciendo alium actũ corā ipso, nõ pôt et ante litē con-
5 te. pœnitere; quod est no. dignum. ¶ † Quæro, nunquid
exceptio excõicationis sit ꝓdita de iure ciuili? rñ. sic, ut
in c. dño guerrã, in tit. hic finitur. l. j. C. de sacr. san. eccl.
l. placet. Et no. C. de iuris & fac. igno. l. j. quia quò ad ꝓ-
sentem statũ ꝑtinet, similis est deportato, ut insti. de ca
pi. dimi. §. minor. ¶ Alia glo. dicit, ꝙ ad obseruantiā se-
cretorũ ignorantes non sunt obligati, sed ad obseruā-
tiam eorũ, quæ publicè fiunt, sic, nisi essent talia, quæ
consueuerunt statui, uel fieri, ut not. in spe. de cõsti. in
fi. Et hæc uera in his, quæ fiunt ab hoie; sed in his, quę
fiunt à constitutione, non est necessaria scia hoīs; text.
est singularis, quem allegat Pe. de Bella perti. ff. de con-
6 di. ob cām. l. si pecuniā. §. si seruum. ¶ † Vltima gl. dicit,
ꝙ prælatus ex officio suo tenetur examinare electum,
facit. ff. de confir. tut. l. tutores à patrono, ubi etiā dixi:
7 alibi dicitur, ꝙ debet eum ꝓnunciare idoneũ. ¶ † Quæ
ro, utrum sit reperire exceptiones anomalas? sol. dic,
ut pleniè legitur in l. exceptionē. ff. de proba. & inter
oēs anomalas exceptio excõicationis obtinet principa
tum. Vnum scias, ꝙ per specialem terminum datum
ad opponendum exceptionem excõicationis eius obie
ctus excluditur, ut eleganter notat Inn. in isto capitu.

S V M M A R I V M.

1 *Actio noua datur ex noua possessione, & quomodo hoc debeat limitari.*
Dubium, qua causa iudex motus dixerit sentētiam, tollit per acta, uer. sed quid.
Super possessorio, & dominio intelligitur, iudicatum, nisi constet ex actis de altero tantum iudicatum. §. quid si.
2 *Possideat si reus tempore primæ citationis, & postea desijt possidere, quid iuris.*

1
DVERSARIO. † Ex noua possessione
noua datur actio; intellige, qñ constat, ꝙ sit
noua, sed quid si dubitetur? dic ut not. ff. de
exce. rei iu. l. si à te, in prin. ff. de iureiur. l. q
iurasse. §. si pater, & l. eũ q. §. in popularibus, ubi sunt
glo. solēnes. ¶ Quid si de possessione nihil fuit exami-
natum, sed fuit dominium ꝓbatum? dic ut sing. no. ff.
de excep. rei iudi. l. si à te. §. j. facit. ff. de iureiu. l. sed & si
possessori. §. j. Quod aũt dixi, ꝙ noua datur actio, uerũ
est, nisi per sniam esset absorptum dñium. nã non pôt
reus ex noua possessione conueniri. Idē si iudex absol-
uit ex duplici cã. s. qa non probatũ de dñio, & qa non
possidet. Sed qd si dubitatur ex qua cã? rñ. recurrit ad
acta, ut eleganter no. ff. de execu. rei iu. l. si quis ad exhi
beñ. ¶ Quid si ex actis non cõstat? rñ. præsumitur iudi
catum sup toto. i. sup dñio, & possessorio, ut sin. not. in
2 l. j. §. si fideiussor. ff. qua. re. act. non datur. Sed † quid si
reus possidebat tpe primæ citationis, & postea desijt
possidere? rñ. ex quo erat admonitus, præsumitur do-
lus, ut no. in l. apud Celsum, in prin. ff. de doli excep. &
ff. de excep. rei iudi. l. si in rem meã, & hoc per Ber.

S V M M A R I V M.

1 *Rescriptum impetratum ab excommunicato ualet nulla excommunicationis facta mentione.*
Ad intentandum qui admittitur, & ad prosequendum debet admitti.
2 *Excommunicatus an possit petere executionem sententiæ.*
Excommunicatus usque ad quod tempus facere se potest absolui.

1
ENERABILEM. Valet † rescriptum im
petratum ab excõicato sup prosecutione app.
licet de excõicatione nõ fecerit mentionē. h. d.
Et primò ponit dictum. Secundò rõnē. secunda ibi, qa
nihil. ¶ No. ꝙ qui admittitur ad intentañ. debet admitti
ad ꝓsequeñ. No. quod id, quod nõ prodest, nec nocet,
2 pôt sub silentio pertransiri. ¶ † Quærit Inn. utrum ex-
cõicatus possit petere executionē sniæ? & rñdet ꝙ nõ.
¶ Idem ait, ꝙ excõicatus usq; ad xxx. an. pôt facere se
absolui.

abſolui. Certè imò donec uiuit, tñ ſi non facit ſe abſolui infra 30. ann. poſt 30. ann. non poteſt petere executionem ſniæ. Et hoc ſentit Inn. & eſt no. dignum. ¶ Et no. ꝙ capitulum, pia, non examino hic, quia examinaẽ egregiæ infra e.c. pia, li. 6.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptiones hodie dependent ex conſcientia, in prin.
Conſcientia mala difficilè probatur, ibid.
Conſcientia noſtra tota intra nos eſt, Verbum autem intra nos eſt, donec tranſeat labia, & eſt maximum conſcientiæ teſtimonium.
Conſenſus non fit alteri obligatorius poſtquam uerbo, uel facto declaratus eſt.
2 Loqui non dicitur, qui ita pulſat cornu, uel aliud inſtrumentum, quod uidetur loqui.
Lingua eſt inſtrumentum ordinatum a natura ad loquendum.
Conſentire nutu quis dicitur multis modis, uer. & ideo.
Præſcriptio conſtat ex pluribus ſimul concurrentibus, & quibus, uer. hac materia, & §. quædam, & nu. 3. & 4. §. Tertio.
Publiciana eiuſdem eſt naturæ, cuius eſt præſcriptio, uer. idẽ apparet.
Titulus in quibus requiratur uer. hac materia, & §. quædam.
3 Vſufructuarius an naturaliter non poſſideat, ſed fingatur poſſidere.
Videtur, uerbum quandoque fictionem, quandoque ueritatem ſignificat.
Affirmatiuum uerbum ſignificat aliquando fictionem.
Seruitutes prædiales quaſi poſſidentur, uer. Alice.
Poſſeſſio per quæ probetur, & quotuplex eſt, & quæ dignior, uer. poſſeſſio autem.
4 Poſſeſſio canonica quædam eſt, quæ de iure ciuili non eſt poſſeſſio, nec quaſi.
Petitio hæreditatis parit ex obligatione perſonali aduerſarium, & eſt actio mixta. uer. ſane.
5 Creditori, uel domino antiquo nihil aliud probandum eſt, niſi ſcientia rei alienæ.
An præſcribat, qui aliquando habuit malã conſciẽtiam, poſtea bonam, & quid ſi erroneam? remiſſ.
De præſcriptionibus loquentia ſtatuta ciuitatis, an ſint correcta remiſſ.
6 Poſſidere quandam rem ſi incæpi, & non apparet, quod alius a me poſſederit, præſumor dominus.
Aedificare, & / Colere agrum } proprium eſt hominis.
Vacantia bona quæ dicantur, & cui quærantur.
7 Poſſeſſio an transferatur per conſtitutionem precarij, & numero 8. & 9.
8 Iuriſdictionem ſi habeam, an poſſim conſtituere eam alieno nomine poſſidere.
9 An conſtituam me precario poſſidere a te, uel precario poſſidere pro te, differentia eſt.
10 Vſufructuarius ſi uendidit mihi rem, & conſtituit ſe precario poſſidere. an transferat illam poſſeſſionem naturalem ſolam, quam habebat.
11 Traditio an præſumatur, ſi inſtrumentum, quod eccleſia conceſſit mihi fundum in emphyteuſim, reperiatur, nec apparet de aliqua traditione.
Ex interuallo quæ fiunt, ineſſe non uidentur.
12 Rem meam ſi confiteor eſſe eccleſiæ, & recognoſcam eam in dominam, an eo ipſo transferam in eccleſiam poſ. ciuilem.
Vſu capiendi conditiõ nõn transfertur, niſi poſſeſſio tradatur.
Traditio non præſumitur, cum ſit facti.
13 Dominio conceſſo an concedi uideatur poſſeſſio.
Dominium quando transfeatur.
14 Poſſeſſione interrupta an interrumpatur titulus.
Titulus conſtat iure perpetuo.
15 Pater ſi poſſedit. x. annis ſine titulo, ſi filius x. alijs annis tã quam hæres an iſte filius præſcribat.
Pro titulo iuſtus error habetur.
Titulum pro herede ut quis habeat, quid debeat deducere.
16 Animus retinendæ poſſeſſionis an inducat principiũ acquirendæ poſſeſſionis.
17 Furioſus an dicatur mala fide poſſidere, uel bona.
18 Fide mala an poſſideat actione perſonali ſcit ſe teneri.
Fides bona requiritur in præſcriptione dominij, uel quaſi, & quando præſumatur, & mala quando nu. 19.
Error iuſtus non præſumitur. §. idem, ſi probet.
19 Malam fidem inducit anterior proteſtatio facta ab eo, qui re uera habebat ius proteſtandi, & ante initium proteſtationis.
Animus, & / Voluntas } hominis facti eſt.
20 Hypotheca an poſſit præſcribi.
21 Præſcribi an debeat contra ius offerendi.
Offerendi ius multiplex, & quod.
Præſcribi quæ nequeant, & nu. 20. & 22. & 23. 25.
22 Præſcribi an poſſit contra rem iudicatam.
Sententia contra alteram ſententiam, quæ in rem iudicatam tranſiuit, quando nulla ipſo iure, uer. & dicendum eſt.
Officium iudicis præſcribitur annis 30.
23 Præſcribere an quis poſſit ciuilitatem, & priuilegia ciuium alicuius terræ.
24 Renuntiari quaſi poſſeſſioni correlatiuæ an poſſit unus ſine altero, ut quaſi poſſeſſor coniugij, uel prælaturæ.
25 Filiatio an poſſit præſcribi.
Reſeruata principis præſcribi non poſſunt, & quæ ratione quærantur.

De præſcriptionibus. Rubr.

PRAESCRIPTIONES hodie multũ ex conſciã dependent, ut j. c. uigilanti, & c. ſi. & eſt difficile ꝓbare malam cõſciam, ſi qs uult leui occaſione data, poſſet hrẽ conſciam bonam, ita intelligitur ꝙ no. Inno. ſ. de iudi. c. nouit, arg ff. de fideicomm. liber. l. iij.
1 §. ſi. ex die. † Et no. differentiam, quia conſcientia noſtra tota intra nos eſt: ſed uerbum intra nos eſt, donec tranſeat labia, poſtea fit alienum iuxta illud. Euolat emiſſum, poſt irreuocabile uerbum, quod maximum eſt conſciæ teſtimonium etiam prolatum coram uicinis, uel amicis abſente aduerſario, ut no. in l. apud Celſum in prin. ff. de exceptione doli. ſimiliter conſenſus intra nos eſt, uſque quo perueniat ad labia, uel opera, nec ẽ obligatorius, quia nemini participat. Et ideo nihil agit alter in alterum. Sed poſtquam uerbo, uel facto eſt declaratus, alteri tũc efficitur propriè cõſenſus, & incipit eſſe obligatorius, ut patet in diffinitione pacti. ff.
2 de pac. l. j. §. j. † Quid ſi quis pulſat ita cornu, uel aliud inſtrm, ꝙ vr̃ loqui, & põt intelligi? rñ. iſte aſſimilaẽ ei, q uidet p ſpeculum in Aenigmate, & obſcuritate. Et iõ dico quod iſte non dr̃ loqui, quia nõ utitur lingua, ꝙ ẽ inſtrm ordinatum a natura ad loquẽ. ſed dr̃ potius cõſentire nutu, ut not. ff. de pac. l. item quia. Quia multis modis & membris poteſt quis nutu conſentire, pu-

puta per percussionem palmarũ, & motũ pedũ, ut not insti. de uer. ob. in prin. & d. l. j. in pri. ff. de pac. Hæc materia subtilis est, pro cuius introductione sciẽdũ est, ꝙ pręscriptio cõstat ex pluribus simul concurrẽtib⁹. primũ est titulus aptus ad illam præscriptionem introducendam. unde ad præscribendum plenum dñium requiritur plenus titulus. ad præscribendum nudum dñiũ sufficit habere titulum super proprietate. ad præscribendum usumfructum sufficit habere titulum sup usufructu. ad præscribendum emphyteusim sufficit habere titulum sup emphyteusi, & sic de similibus. Idem apparet ex Publiciana, quæ est eiusdem naturæ, cuius est pręscriptio. ff. de publ. l. quæcunq; ff. de contrah. emp. l. clanib⁹. ff. de dam. inf. l. si finita. §. si de uectigalib. ¶ Quædam sunt præscriptiones, in quibus nõ reqriť titulus, ut in seruitutibus, q̃ non sunt pars dñij, qa sunt modici præiudicii, & quod non pñt incipi possideri sine patientia aduersarij. ff. si ser. uin. l. si quis diuturno. ff. de aqua plu. ar. l. j. in fi. ff. de ser. ru. præ. l. j. in fi. & fin. quod requiritur, est possessorium: & quia oĩs pręscriptio formaliter est de iure ciuili, requiriť ciuilis possessio ad præscribendum dominium, ut subtiliter no. ff. de acq. pos. l. iij. §. ex contrario. Sed ad præscribeñ. ius infra dominium sufficit possessio naturalis, ut ad præscribendum usumfructum, & feudum, ut in c. si qs per triginta si de feu. fue contro. & hoc sic probatur. s. si p ius pfectum, ut usufr. non acquiritur ciuilis possessio, ut ff. de acqui. re. do. l. acquiritur. ff. de acqu. pos. naturalr, & ff. de usuf. l. cuiusque. §. j. ergo nec p ius imperfectũ. i. p præscriptionem nondum consummatam. ¶

3 † Dicet aliquis, imò usufructuarius nõ possidet naturalr, sed fingitur possidere, ut d. l. naturalr, in uerbo vř, nam istud uerbum uideť, significat fictionẽ. rñ. qñ põt significare ueritatem significat ueritatem; & p hoc debem⁹ inspicere materiã subiacẽtẽ. & ecõtra uerbũ affirmatiuũ significat fictionẽ, ubi ueritas adaptari nõ põt, ut no. Bar. ff. de no. ope. nun. in rub. Aliæ aũt seruitutes, q̃ in pdijs consistunt, quasi possidenť: tñ rei corp⁹ nullo mõ possideť p eas, qa sunt quoddã ius intellectuale & incorporeũ, licẽt insint i corporalib⁹, & sine ipsis eẽ nõ possint ut ff. de ser. ur. præ. l. eum debere columnam. ¶ Dicet aliquis, imò uñr corporaliter, ergo sunt corpales, nam uidem⁹ aliquem ire, & agere, & p uiã fundi ambulare ut ff. de ser. l. si cui. nam circumscribuntur loco corporeo, ergo vñr circumscriptiuæ. ff. quemad. serui. amit. l. nam satis. §. si ego. so. aliud est ire, & agere. aliud est iter, & actus, quod sic probatur. ire, & agere uidem⁹ in opposito, sicut in ppposito. i. in nõ habẽte seruitutẽ, sicut in habẽte. Possessio aũt dẽt probari p gen⁹, & differentias, ut no. Inn. s. de rest. spo. c. ex parte. Et scias, ꝙ q̃dã est possessio, quæ naturã imitať, & illa uocať naturalis, q̃dã imitať ius ciuile, & maxime ea, q̃ cõsistit i apicib⁹ iuris. & hæc est dignior, q̃ nuda naturalis, & efficacior tã in pscribẽdo, q̃ in fructib⁹ lucrãdis: qa tale lucrũ, ꝙ ex lege descendit, legis indiget suffragio, ut ff. de usuf. l. c. l. si fur, & no. in d. §. ex cõtrario.

4 † Quædã ẽ ẽ possessio canonica, q̃ de iure ciuili nõ ẽ possessio, nec quasi, ut s. de ele. c. q̃relã, & no. p Cy. de pa. l. si certisanit. v. g. iura incorporalia, q̃ non insunt corporib⁹, ut actiones personales, de iure ciuili non possidentur, nec quasi, ut ff. quo. bo. l. fi. sed de iure canonico quasi possidẽtur cum uniuersitate, ut d. c. quærelã. Vel dic, ꝙ ibi ẽ tale ius psonale, ꝙ uẽdicari nõ põt, qa sapit realitatẽ subiectionis, ar. ff. ad muni. l. de iure. Sanè in petitione hæreditatis, q̃ est iudicium vře, personalis obligatio debitoris parit aduersario pp aptitudinẽ uniuersalis iudicij, ut ff. de peti. hære. l. regularr, & ibi no. itẽ petitio hæreditatis est actio mixta i rẽ, & in psonã, & hæc ẽ uera rõ. ¶ Tertiò requiritur bona fides, q̃ de iure ciuili sufficit in principio pscriptionis: quia qualis est pscriptio in prin. est talis in cõtinuatione, & cõsummatione: qa principiũ potissima pars ẽ cuiusq; rei, ut C. de usu. trãsfor. l. j. ff. de acqui. pos. l. clã possidere. itẽ nemo põt sola conscia mutare qualitatem possessionis, ut C. de acqui. pos. l. cum nemo. Itẽ si sola cõscia interrũpat pscriptionem, eẽnt frustra inuenti alij modi interrũpẽdæ pscriptionis: imò sola cõscia ppetuaret ad mille ann. quod est apud legistas ridiculũ. Itẽ satis vř hre bonã cõsciam, q fundat eam in iure scripto. Itẽ canon nõ põt corrige

5 re leges in tpalibus laicorum. † Breuiter, quicquid dicatur, cõciliũ gñale prouidens animarũ saluti, ut dicit, statuit ex mala cõscia pscriptionẽ interrũpi, uñ nõ est aliud pbãdũ antiquo dño, uel creditori, nisi scia rei alienæ. Sed qd si aliqñ habuit malam cõsciam, postea superuenit bona? Itẽ qd si habuit cõsciam erroneam, qa credit pcuratorem uẽdentis non habere mãdatum, cum habe

a ret? Item nunquid statuta ᵃ ciuitatis, quæ loquuntur de præscriptionibus, sint correcta? uide Bar to. ff. de usuc. l. sequitur. §. si uiam

6 de hoc alibi no. † Extra quæro, si incœpi possidere quandam rem, & non apparet, ꝙ alius à me possederit? respondet Bar. ꝙ ego pręsumor dominus, quasi prius occupauerim rem uacantem, ut ipse no. ff. de acqui. poss l. rem quæ uobis. quod potest esse uerum in re sterili, quæ nunquam apparuit culta: secus, si apparuit de aliqua cultura, uel aliquo ædificio. nam proprium hominis est ædificare, & culturare agrum est possessoris antiqui nec est uis, quòd non appareat, quis fuerit ille, ut C. unde ui. l. fi. Item si possessio est uacans, tamen dominium non est uacans; qa bona uacantia quærũtur fisco, & occupans non facit ea sua, non solum si sit priuata persona, sed ẽt si sit ciuitas propria, ut singlr not. in l. j. C. de bo. uac. li. x. unde forte Bar. indistinctè nõ di

7 cit uerum, ut ff. de usu. l. quis. † Vlterius quæro, an per constitutionem precarij transferatur possessio? respõ. aut præcedit titulus, & transfertur: aut non præcedit, & non transfertur: quia precarium sine titulo nõ est titulus, sed quædam executio, ut eleganter not. Bar. ff. de

8 acqui. poss. l. quod meo. ¶ † Sed an si habeo iurisdictionem, possum constituere eam alieno nomine p officiere? rñ. sic ego dominus & possessor iurisdõnis: sed subditi mei non possunt constituere se pro alio possidere secundum Bart. ibidem. Et est ratio, quia ipsi non possident, sed possidentur. Sed quid si res mea est sub colono, nunquid eo existente in possessione nomine meo eo ignorante, possum possessionem meam alteri tradere fictè per precarium, uel uere tradendo? dic quod sic, ut not. in l. j. §. quod autem. ff. de ui & ui ar. & sic detentio coloni transit cum titulo locatoris, quod est notabile, licẽt per uim non transiret: quia dominus possidet suffragio organi. i. coloni. unde sine opposito. idest dissuffragio possessionem non perdit, ut ff. de ac

9 qui. posses. l. peregre. §. quibus. ¶ † Secundo quæro, an sit differentia, an consti tuam me precario possidere à te, uel precario possidere pro te? Barto. subtiliter dicit quòd sic: quia ubi dico, pro te, nullam possessionem retineo: sed ubi dico, a te, retineo

a ¶ *Et uidi de ista q. per Alex. consi. 185. in secunda sol. & per eundem in consil. 99. 4. no. imo, consil. 46. Anton. de Butr. consilio 4.*

neo naturalem. Si autem dico utrũq;. s. à te, & pro te, si militer nullã retineo: sed sum simplex custos ẽm Bart. qui ita eleganter no. ff. de acqui. pos. l. interdum. sed tu dicere potes, quòd ista uerba ẽm naturã precarij debẽt intelligi: aliàs frustra adijceretur uerbum, precario. Et hæc sententia confirmatur per glos. or. ff. de pact. l. ab
10 emptione. Sed pone † usufructuarius uendidit mihi rẽ, & constituit se precario possidere, nunquid transfert illam possessionẽ naturalem solam quã habebat? rñ. sic ẽm Bar. qui ita no. in d. l. interdũ. §. fi. aliàs nullã transferret, quod est absurdum, nisi dicas, ꝙ in iuribus inseparabilibus à persona nõ cadit fictus titulus, nec ficta traditio, ut. ff. de noxa. l. si usufructus, & insti. de usufru.
11 §. finitur. ¶ † Pone, reperitur instrumentũ, quòd ecclesia concessit mihi fundum in emphyteusim, nec apparet de aliqua traditione, utrum præsumatur mihi facta traditio? Dic aut cõtinuatiuè possedi; & præsumor possedisse ea, quæ primo, ut. C. de acqui. poss. l. ij. aut post longa tẽporum interualla cœpi possidere; & tunc secus, ut. C. de usu. l. pro retentione. nã ea, quæ ex interuallo fiunt, non uidentur inesse, & multo fortius, si nõ possedi ego, sed hæres meus. dici põt quod de notabili præsumptione præsumatur res tradita saltem tacite: dum tñ præbeatur patientia domini. ff. de acqui. pos. q
12 ex stipulatione. ¶ † Quæro, quid si confiteor rem meã esse ecclesiæ, & recognoscam eã dominam, An eo ipso transferam in ecclesiã pos. ciuilem? Et uř quod sic, si aliquod ius mihi retinui, puta emphyteusim, uel usumfructũ. C. de dona. l. quisqs. sed si nullũ ius retinui, non transfero possessionem, sed dñium, si sum dñs. Sed qd si non sum dñs? rñ. nihil trãsfero. nã nõ possum aliud transferre, q̃ usucapiendi cõditionẽ. sed usucapiendi conditio non transfertur, nisi possessio tradatur. ff. de pu. eum qui. §. si quæ traditio nõ præsumitur, cum sit facti, ut no. ff. de usuc. l. Celsus, & s. de fi. instru. c. inter
13 dilectos. §. fi. ¶ † Quod. n. canonistæ dicunt. s. de consti. c. ex parte, ꝙ unà cum dñio transfero possessionẽ: qa qui uult unum, uult oẽ id, quod sequtur ad illud, ut. ff. de serui. ur. præ. l. seruitutes. §. si domo. ergo concesso dñio uidetur cõcedi id, quod sequitur ad illud. i. possessio. sed hoc est falsum: quia ecclesia fit dña de iure spũli ex solo titulo, ut C. de sacr. san. eccle. l. si quæ tamẽ. l. non loquitur nisi in quatuor casibus, & non loquitur in casu simplicis recognitionis, uel cõfessionis: sed posito ẽm canonistas, ꝙ in omni casu esset spãle: tñ si est spãle, esset contra ius cõe, quia ex uero titulo, & ficta traditione transit dominium de iure cõi. ff. de rei uen. l. quædam mulier, & adde quod no. Bar. ff. de acq. pos. l.
14 si aliquam rẽ. ¶ † Quæro, utrum interrupta possessione interrumpatur titulus? rñ. ꝙ titulus constat iure ꝑpetuo, ut. ff. de usuca. l. si is qui ꝓ emptore. §. si quis bona, adeò ꝙ ex ueteri titulo, & noua possessione, ẽt si noua cœperit cũ mala fide, renouat p̃scriptio ẽm Bart.
15 ibi, quod non reperitur alibi. ¶ † Quæro, pater possedit [a] x. annis sine titulo, & filius. x. alijs annis tãquam hæres, utrũ iste filius præscribit? Et uidetur, ꝙ non, quia non hẽt titulum, ut. C. de usuca. pro empto. l. nihil. In contrariũ uř, quia debet credere, quod pr̃ possederit bona fide, & per consequens quod fuerit dñs, ut C. de furt. l. apud antiquos: sed iustus error habeť ꝓ titulo, ut. ff. de usuca. l. Celsus. oportet tamen, ꝙ filius alleget hanc opinionem ibi eleganter no. Bar. Dicas, ꝙ si filius dicat se non possedisse ut filium, sed ut agnatum, quod habet titulũ ꝓ hærede, quod nunq̃ ab alio intellexisti. ¶ Quæro, nunquid sufficit, si apparet nesciuisse de titulo? dicit Bar. eleganter, ꝙ sic. ff. de usuca. pro empt. l. ij. §. si sub conditione, in fi. & arg. ff. de iur. & fac. igno. l. reg. §. si igno-
16 rauit. ¶ † Quæro, nunquid animus retinendæ possessionis induceat principiũ acquirendæ possessionis? & uidetur ꝙ non, ar. ff. de condi. ob cãm. l. iij. §. subtilius. cõtrà
17 determinat Bar. ff. pro emptore. l. quod uulgò. ¶ † Quæro, an furiosus dicatur mala fide possidere, uel bona? rñ. talis est possessio in furore, qualis ante furorem, ut
18 ff. de usuca. l. nunquã. §. j. ¶ † Quæro, an ille, qui scit se teneri actione personali, possideat mala fide? respõ. nõ, tex. est. ff. de usuca. l. pignori. §. fi. & ibi per Bar. qui dicit hoc esse notabile, ut si possideo fundum tuũ, sciens te ꝓmisisse ipsum dare Titio: credo tñ, ꝙ fundus sit meus. Item pone exemplũ. ff. de condi. indebi. §. fi. ff. de do. cã mor. l. qui alienã. Aliud subtile. ꝙ in præscriptione dominij, uel quasi requirit bona fides, quia in̄ia peccandi præscribi nõ põt. ff. de usuca. l. Celsus, quæ præsumitur, si quis habet titulũ possidendi, no. C. de præscri bi. lon. temp. l. pe. super qua põt ei deferri iurm. no. insti. de act. § aliæ. ibi bona glos. Idem, si probet talẽ iustũ errorẽ, qui succedit loco tituli. unde debet ꝓbari. multum tamen differt iste iustus error à bona fide: qa nunquam præsumitur, nisi ꝓbetur, etsi succedat loco tituli; unde debet ꝓbari, sicut debet ꝓbari titulus, ut no. Iac. de Are. C. de acqui. pos. l. in ꝓbatione, & facit. ff. ꝓ emptore. l. fin. Item præsumitur bona fides ex inueterata possessione. C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. ff. de mino. l. intra utile. §. fi. item ex decreto iudicis ritè interposito: aliàs præsumetur mala fides ff. de acq.
19 pos. l. iustè. C. unde ui. l. meminerint. ¶ † E contra malam fidem inducit anterior ꝓtestatio facta ab eo, q re uera hẽbat ius protestandi, & ante initiũ possessionis. C. de rei uin. l. si fundum. secus, si post. ff. de usucap. pro emp. l. alienum. fallit, qñ quis habet nudum titulũ gñalem ꝓ suo. l. si ancillã. Na titulus pro suo subsidiarius facilius eliditur, q̃ si habet spãlis tituli comitatiuum, ut no. ff. de usuca. l. Celsus, in fi. magnæ glo. Item si cõtractus sit illicitus, p̃sumitur mala fides. C. de agri. & celi. l. quædã. item ubicunq; præsumitur dolus, p̃sumitur mala fides. Idẽ, si p̃sumatur lata culpa, est mala fides. i. iniusta fides. ff. de usuc. l. nunq. Et scias. ꝙ animus hoĩs, & uoluntas facti est, ut singulr not. ff. de acquir. re. do. l. bonæ. l. dei, & ex sermonibus cõprobatur, ut no. Dian c. pro possessore, de reg. iu. in vj. & l. Fulcinius. §. qd sit
20 latitare. ff. ex qui. cau. in pos ea. l. apud, in prin. ff. de excep. doli. ¶ † Quæro, an hypotheca possit p̃scribi, ut si teneui rem tanq̃ hypothecatam. xxx. annis, quæ nõ erat hypothecata? Et uř ꝙ non, quia ista est nuda possessio, ut. ff. de euic. l. si cũ uenditor, in prin. Item qa hypotheca sapit de natura act. personalis, ut no. ff. de pac. l. si tibi. §. de pignore: sed nemo p̃scribit ius agen. in ꝑsonã: quia in actionibus personalibus sola exceptio p̃scribitur. Et non puto p̃scribi, quia ut creditor possidendo retinet imaginem debitoris. C. de præscri. xxx. an. l. cum notissimi, & l. malè agitur. Et iõ si cadit à possessione, debet ꝓbare de re hypothecata, ut. ff. de proba. l. ante
21 omnia. ¶ † Quæro ulterius, an contra ius offerẽdi præscribatur. rñ. multiplex est ius offerendi: quia quoddã competit debitori, ut agat pignoratitia actione, quæ ante non nascitur, q̃ debitum offeratur. uerbi gřa, creditor possedit pignus. xxx. an. debitor uult ei offerre debitum, & pignus recuperare, an possit? & glos. dicit boni

præscribi

[a] ¶ Vide Alexan. consi. cxxxvij. iiij lib. & per eundem Alexan. cõsi. cxcij. uolu. v. Barba. consi. xx. uolu. j.

præscribi dominium, sed retentionem rei. ff. de usuc. l. pignori. Alij dicunt contrariũ, ꝙ nunquã præscribit cõtra debitorem, ne possit soluere debitum, & se liberare, & per consequens liberabitur pignus sublato principali debito, & oritur pignoratitia ex sola necessaria sequela. non obst. ff. de cap. l. in bello. §. si quis seruum: quia ibi fit pscriptio ad obseruationẽ dominij: sed creditor nullo tpe efficitur dñs. Præterea nunquã creditor possidet: quia cogitet se dominũ: ergo nunquã possidet bona fide quo ad præscribendũ dominium: quod ẽt tenet glo. in d. l. pignori. ¶ Quoddam est ius offeren. quod hẽt creditor secundus contra primum ad confirmandũ suũ pignus: & tunc aut creditor secundus possidet; & non pscribitur: quia est quædã exceptio. ff. qui po. in pig. ha. l. mulier. Item in quolibet possessore. ff. q. mo. pig. uel hypo. sol. l. Paulus. §. qui pignoris: aut non possidet; & tunc præscribitur. C. de pscrip. xxx. ann. l. si quis emptionis. §. sed & si qs. ¶ Quoddã est ius offerẽ. cã implendæ conditionis alicuius cõtractus. Et dicunt quidã non præscribi: quia est mera facultas. Alij dicũt præscribi non actioni, sed natiuitati eius, qa est in mora implẽ. prima opi. tutior est, ubi est talis cõditio, quæ possit impleri usq; ad ultimũ uitæ spm. l. fi. ff. de condi. insti. Quoddã est ius offeren. quod cõpetit pro recuperanda possessione officio iudicis mercenario cõtra creditorem missum in hypothecaria. Et dicunt aliq, quod non datur hoc ius offerendi post annũ; & bene dicunt, si offeruntur solũmodò expensæ, & cautio ẽm ipsum debitũ. pculdubio solui põt & recuperari tenuta sicut in qualibet psonali. d. l. cum notissimi. §. fi. in glos. ff. de acqui. pos. l. iij. § genera: uel probet debitor se non teneri, quod ẽt post annum facere põt. ff. de no. ope. nun. l. si prius. ¶ Item scias, quod cuius rei non põt qs fieri dominus per traditionẽ factã à dño, eius rei pscriptio nõ procedit. Vnde spurius non præscribit contra patrem. ff. p legato. l. p legato. s. ex titulo lucratiuo. Item res per testatorem alienari phibita nõ põt præscribi. l. ex titulo habito à tali psona. l. ij. C. de usuca. p emptore

22 ¶ † Dubitatur, an contra rem iudicatã possit præscribi? uerbi gratia, fuit lata sententia, iam sunt triginta anni: post. xxx. annos fertur contraria snia. Oppo. ꝙ ista snia est nulla: replicatur: quòd est præscriptum contra eã, cũ nunq̃ fuerit executa, nec pet ta exequi; & iõ uires pdidit obstaturas: quæritur qd iuris? & uidetur primò, quod non possit præscribi: quia actio prima fuerit ppetuata in xl. annos quæ ppetuatio vr̃ durare in actione iudicati, quæ succedit loco primæ. Item p sniam nõ extinguitur ppetuatio: imò potius debet augeri, ut incipiant denuò. xl. anni ex tẽpore rei in. qa fortius inducitur mala fides per sniam cõdẽnatoriam, q̃ p uitium litigiosi, ut C. de præscrip. long. tempo. l. j. Itẽ quia nouatio necessaria nõ purgat moram, ut. C. de iudi. l. j. sed certè quæstio non quærit hoc, sed quærit de ualiditate contrariæ sniæ, & dicendũ est, quod si est lata ex ueteri instantia, quòd est nulla ipso iure; quia p sniam sopita est instantia, sed si est lata ex nouo libello, & noua instãtia, vr̃ ualere eo, quod actio ex prima snia consumpta est tpe, arg. ff. de fideius. l. si quis postquã. Et dico, quòd contra actionem iudicati, & officiũ iudicis præscribit. xxx. annis, ut sentit Inno. s. titu. j. c. fi. & C. de præscrip. xxx. an. l. cum notissimi. ff. de peti. hære. l. item ueniũt. §. cũ prædiximus, & adde quod no. ff. de dona. l. si quis

23 in stipulatũ. ¶ † Dubitatur, an quis possit pscribere ciuilitatem; & priuilegia ciuium alicuius terræ? vr̃ quòd sic excepta origine, quæ pscribi nõ põt, sed cõmoda originis benè possunt præscribi, & erit simul iste ciuis uerus & fictus originarius. i. in hac specie ciuilitatis, quæ naturalis, siue in naturali est, & uerus in uero iure ciuilitatis in genere. ff. de usuca. l. si is qui emptore. per

24 Bar. ¶ † Sed nunquid quasi possessioni correlatiuæ potest unus renuntiare sine altero, ut quasi possessor coniugij, uel prælaturæ? Dicit Bar. ꝙ licèt prælatus nõ possit à se abdicare prælaturam, nisi in manu superioris, tamen possessionẽ sola uoluntate pdere posset, ut. ff. de acqui. poss. l. si quis vi. §. fi. licèt ecclesia eũ inuitũ possi-

25 deat. ¶ † Sed an filiatio possit pscribi? dic ꝙ non. ff. de usucap. l. iuste: quia naturę nõ congruit. nã ciuilia naturalibus conuenire debent. ff. de interro. act. l. confessionibus. nec etiam potest ullo tẽporis tractu spurius fieri legitimus: quia est de reseruatis principi; & reseruata præscribi non possunt: sed necessaria est dispensatio, uel priuilegium principis, ut. ff. de ritu nup. l. qui in puincia. §. diuus, ubi tex. peregrinus est. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Conuersum per se locum episcopus ad fidem præscribit triennio, nisi in casibus, in prin.*

Vsucapio triennij currit in re immobili.

Præscriptio biennalis currit in prædijs tributarijs, & quãdo.

Interpretari unum statutum pro alio debet, & quod.

Forma statuti seruari debet etiam de facto uer. & si.

2 *Præscriptio non currit, ubi non est, qui possit agere nomine ecclesiæ, nisi in casu, & nu. 5. & 6.*

3 *Præscribi non possunt res ecclesiæ schismaticæ.*

4 *Episcopum non habere, uel habere inutilem paria sunt.*

Reuersus ad fidem an recuperet fructus.

5 *Prælatus, & si sit schismaticus, ecclesia tamen nõ perdit sua castra, uel iurisdictionem, uel bona adeò, quòd etiam præscribi non possunt durante schismate.*

Ecclesia schismatica an perdat priuilegia, bonaq; sua, eaq; de iure possit, & à quo.

Ciuitas rebellis ad aratrum potest Imperator condemnare; eiusq; supprimere dignitates.

Oeconomus alienare non potest ecclesiæ bona, & quid sit. §. oppono.

6 *Prælatus si sit excommunicatus, an interim currat præscriptio ecclesiæ.*

Delictum priuati non debet ecclesiæ nocere.

Præscriptio currit excommunicato, & quibus casibus.

PLACVIT. Episcopus locum per se conuersum ad fidem præscribit triennio: sed cũ uacat ecclesia, uel est in schismate non præ-

1 scribitur contra ipsam. ¶ † Tria no. primò dictũ, ex quo habes casum, quòd usucapio triẽnij currit in re immobili, & est spãle fauore fidei: alium casum habes, quòd currit præscriptio biennij. Nam in prædijs tributarijs eo ipso, quòd quis negligit per bienniũ, perditur naturalis & ciuilis possessio, & etiam dominiũ. ut l. q agros. C. de oĩ agro deser. lib. xi. ẽt si agri sint tributarij non de iure cõi, sed ex forma statuti, uel consuetudinis, sicut sunt agri Clusei Perusini ẽm Bart. qui ita not. ff. de acqui. poss. l. si de eo. §. j. sed contra eum facit. C. de dona. l. censualis, & est expressum. C. de usuc. transfor. l. j. in prin. dic, quod si nemo in illo biennio soluit tributa, non sufficit biennium; sed si nouus possessor soluit tributa, tunc præscribitur p biennium; quod est no. dignum. ¶ Contra istud primum dictũ opp. ꝙ sufficit sex menses, ut in c. placuit. xvj. q. iij. Sol. dicit glo. istud. c. & illud

illud sunt eiusdem concilij. & unum debet interpretari per aliud: est optimum dictum, ar. ff. de peti. hær. l. vtrū. & facit ad quæstionem, un statuto cauetur, quod testamētum non insinuatum intra sex menses sit nullū: alio cauetur, quod si non sit petitum cassari, possit qñcunque insinuari. Nam debet interpretari unum statutum secundum aliud, cum sint in eadem compilatione statutorū, unde ad hoc, ut non possit insinuari, requiruntur duo. s. quod sit nullum; & quod sit petitū cassari. & si dicis, ad quid petitur cassari, si est nullum? rñ. ad hoc, ut seruetur forma statuti et de facto ar. optimum de uer. ob. l. quidam cū
filium. ff. de condi. & demon. l. Mænius. ¶ † Secundò no. quod ubi non est, qui possit agere nomine ecclesiæ, nō currit præscriptio. adde, qñ quis est in utero, non pôt eius nomine agi, & tñ currit præscriptio, & est mirabile, quod præscribitur, & tñ contra neminem præscribitur. ff. de
3 mino. l. etiam, la picola, & non reperitur alibi. ¶ † Tertiò no. in uer. item si fuerit, quod tempus schismatis deducitur de medio, unde contra schismaticam ecclesiā non præscribitur; & sic res ecclesiæ schismaticæ præscribi nō possunt, quod est no. dignum: quia hodie multæ ecclesiæ sunt schismaticæ, quarum res licèt possideantur cum titulo, tñ non præscribūtur.

2 ¶ *Applica istud notabile ad ea, q̃ scribunt doct. maximè Iason. May. ibi ad regulam istius. l. in l. quoties. ff. qui satisdare. cogan.*

4 ¶ † Quartò no. quod paria sunt non hēre episcopum, uel hēre inutilem. ¶ Ibi, Conuersus, ex dispensatione receptus secundum Vinc. sed an recuperet fructus beneficij iste reuersus? rñ. non. C. de hær. aut. idem de Nestorianis, & l. j. C. de
5 re mili. li. 12. ¶ † Quintò not. quod licèt prælatus sit schismaticus, tñ ecclesia non perdit sua castra, uel iurisdictionem, uel bona, adeò quod etiam præscribi non pñt, durante schismate. ¶ Sed quid si tota ecclesia est schismatica, i. prælatus & caplm? ideò dico tota, quia uno spiritu cōtinetur? rñ. propter hæresim schismaticam licitum est Papę destruere templum, & in aliū locum transformare, ut no. Inn. de no. ope. nun. c. cum ex iniuncto; & tunc perdit priuilegia, & bona. nā si priui. ergo & bona, ut not. Bart. ff. de col. illic. l. sodales, & alia bona confiscantur. hoc credo facere posse solū Papam, sicut solus imperator potest ciuitatem rebellem ad aratrum condemnare, uel supprimere regias dignitates. facit. C. de sa. san. ec. l. iubemus nullam. Nec dēt Papa confringere cām, ut. s̄. de iu. c. cum uenisset, & de re iud. c. cum æterni, in vj. infra. e. c. quia indicāte. ¶ Oppō. gl. quod pastore uacante currit præscriptio: quia æconomus potest agere, & interrumpere præscriptionem. sol. æconomus nō potest alienare. Et ideo nec dare materiam pręscribendi, ut. ff. de uer. sig. l. alienationis, Bernam æconomus est quidam custos, nō usufructuarius. sanè usufru. posset præscriptionem interrumpere, ut.
6 ff. de usufr. quemad. ca. l. j. ¶ † Quærunt doc. si prælatus est excommunicatus, utrū interim currat præscriptio ecclesiæ? Et dicunt Vincen. & Hosti. quod non, ut hic, & s. de iud. intelleximus, & s. ti. j. cum inter. de off. uica. Romana, lib. 6. de conces. præb. quia diuersitatem. Et idem no. xvj. q. iij. actor: quia delictum priuati non debet nocere ecclesię. s̄. ti. j. cum uenerabilis. §. intelleximus, sed ipsi excommunicato bene currit præscriptio, si fuit excommunicatus iustè, uel est in mora absolutionem petendi: quia si facit, ut non possit agere, dicitur posse. ff. quib. ex cau. maio. l. sed & si per pretorem. §. ij. & no. in l. j. C. de naturali. li. ff. de mino. l. Papinianus exuli, & supra de elect. c. his quibus.

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas prælati non nocet ecclesiæ, & in rebus inuasis* } *in prin. & nu.*
Præscriptio non currit in rebus inuasis } *me. 1.*
Patientia Papæ non præiudicat successori ecclesiæ.
Concessio expressa Papæ quando præiudicat etiam successori.
Papa est summus tutor.
2 *Papa an possit expressè concedere inuasori.*
Priuilegium Papæ semper est in arbitrio suo, & potest adimere cui concessit.
3 *Protestatio, quam facit hic Papa, an interrumpat præscriptionem centenariam.*
4 *Præscriptio an currat tempore prælati malè alienantis.*
Ecclesia, donec est sub eodem prælato, censetur iure minoris.

NIHIL. Taciturnitas p̄lati non nocet ecclesiæ, & in rebus inuasis nō currit p̄scriptio. Casus. Quædā nobilis persona occupauit partē patrimonij beati Petri. Papa mandat ei, quod relaxet, ipsa rñdet, quod offeratur ei libellus. Papa cōsiderato, quod ecclesia pateretur scandalū, si eā compelleret, dicit sub silentio pertransire absq; præiudicio successorū, & pauperū. ¶ No. quod nihil est faciendū cum graui scādalo, p̄sertim contra tyrannos. ¶ No. quod patiētia Papę nō
1 p̄iudicat successori, nec ecclesiæ. Sed an expressa concessio Papæ, præiudicare, ut si concessisset illā partē dictæ Patriciæ? Et vr̄ quod sic: quia Papa hēt plenitudinē ptātis. dic contra, si concessit ex cā lucratiua: secus, si ex causa onerosa, ut uenditionis, locationis, uel feudi: quia non male contrahitur cū tutoribus, & Papa est summus tutor. ff. de euic. l. illud, in fi. nisi hoc contineret magnam euersionē patrimonij beati Petri, ut. s̄. de iurei. c. intellecto. Nā tunc successor pôt reuocare, ut no. Cy. C. de le. l. digna uox. Tertiò no. quod res inuasa non p̄t præscribi.
2 ¶ † Sed nunquid Papa pôt expressè cōcedere inuasori? & vr̄ quod non, ut. C. unde ui. l. authoritate, & C. de fun. & sal. rei do. l. si qua loca, li. xj. Sed nunquid si Papa priuilegiat unū castrum, nunquid pôt illi adimere, & alteri conferre? dicit Bar. quod priuilegium Papæ semper est in eius arbitrio, ut ipse no. ff. de cap. l. hostes, & adde quod dixi. s̄.
3 de iudi. cū. uenisset. ¶ † Quæro, nunquid protestatio, quā facit hic Papa, interrumpat præscriptionē centenariam? gl. innuit quod sic: reg̃r tñ per protestationē non in
4 terrūpit p̄scriptio. ff. de usuc. pro emp. l. aliena. ¶ † Quæro, nunquid tp̄e p̄lati malè alienantis currat p̄scriptio? rñdeo nō ēt quadriēnaria, q̃ dat ad petēdū restōnē in integrum contra alienationem factam seruata forma: tñ in damnum ecclesiæ, doc. communiter tenent, quod nō, & est bñ notādū in restōne in integrū. nā donec ecclia est sub eodē plato, censet iur. minoris, contra quē dictum quadriēnū nō currit, ut. C. de tem. in integ. resti. l. si superuacuam, & ff. de noua. l. doli. §. diuersum. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia bona quæ possidet bona fide, ppetuò tutus est ī princ.*
Bona fides an præsumatur.
Bona fides causatur ex dicto unius boni uiri.
2 *Præscriptio non habet locum contra testamentum, neque contractum.*
Legis sancimus. C. de testa. intellectus.

SANCTORVM QVI possidet rem ecclesię bona fide in pace id est sine interruptione, perpetuò tutus est. h. d. ¶ † Quærit gl. utrū præsumatur bona
1 fides?
Bal. super secundo decret.

a ¶ *An præſumatur bona fides Alex. conſil. 20. & 30. quarto li. Barba.conſi. 9. uol.j. & conſi 40. eo. uolu.*

a fides?ᵃ Et dicit quod ſic, quod uerum eſt quali quali data occaſione poſſidendi, arg.ff. de fideicom. lib.l. iij.§.ſi ex die, ſuper uerbo, occaſione.ubi gl.dicit no. bonum uerbum; & ex dicto unius boni uiri cauſatur bona fides.i.iuſta credulitas,ut no.ff.de condi.& demon.l.Titio fundus.Item præſumitur bona fides, ſi quis inuenerit rem poſſeſſam à ſuo prædeceſſore, ut infrà.e.c.de quarta, & ultima gl.adde, quod dixi.
2 ſ.eo.in rubri.¶ Quidam† fecit teſtm̃, iam ſunt anni quinquaginta, & deceſſit:nunc obiicit̃ contra teſtm̃, qđ eſt præſcriptum?rñ.nõ præſcribitur contra teſtm̃, nec cõtra contractum.& ideò, ſi eſſet factus contractus, iam ſunt mille anni ſub conditione, q̃ hodie exiſteret, poſſet agi.adde de præſcrip.triginta annorũ.l. cum notiſſimi. §.illud.ſic eſt in teſtamento,ut.C.de teſt.l.ſancimus; & nunc intelligis ueram rationem illius legis.

SVMMARIVM.

1 *Quarta præſcribitur contra epiſcopum, & quibus concurrentibus,in prin.*
Epiſcopus debet habere quartam decimarum, & oblationum totius ſuæ diœceſis.
Decimam poſſeſſionum qualibet eccleſia parochialis habere debet.
2 *Si præſcripſerat clericus quartam decimarum,& oblationũ, quæ ad epiſcopum pertinebat, an poſſit ſe tueri contra epiſcopum.*
De bona fide ubi agitur,non eſt de apicibus iuris diſputandum.
3 *Titulus an ſit neceſſarius ad hoc,quod quid præſcribatur.*
Poſſeſſio auctoris ſola,dat ſucceſſori iuſtam præſcribendi materiam,& quando nu.3.
4 *Anteceſſor ſi conſtet,quòd mala fide poſſederit,an hoc noceat ſucceſſori.*
Seruitutes,& / Quarta decimarum } quanto tempore præſcribantur.§. oppono.
Perpetuum dicitur,quod concluditur ſpacio.xl.ann.
Reditus conſiſtentes in iure perpetuo computantur inter immobilia,ner.item ibi.
5 *Præſcriptio quando incipiat.*
6 *Libertas an præſcribatur contra epiſcopum ita,quod ius eximatur ab epiſcopo,& transeat in curatum eccleſiæ diœceſalis,an uerò præſcribatur ſola exceptio detentiua decimarum.*
Ex præſcriptione datur actio,& exceptio.
7 *Exceptio ſi præſcribatur,an requiratur bona fides.*
8 *Curatus an præſcribat.*
9 *Decima & oblationes an præſcribantur.*
Actio generalis non curat de diuerſitate ſpecierum.

E QVARTA. Præſcribitur contra epiſcopum quarta, ſi ſpatio.xl.annorum non ſoluat̃, & cathedralis eccleſia interim nõ uacauit. h. d.Et tres ſunt partes.ſecũda ibi,niſi.tertia ibi,nam Ro-
1 mana.¶ † Præmitte ad euidentiã, ꝙ eps debet hr̃e quartam decimarum,& oblationum totius ſuæ diœceſis,ut in c.de his.x.q.j.& de offi.ordi.c.conquerente.nã quælibet parochialis eccleſia debet hr̃e decimam poſſeſſionum,quæ ſunt in ſua parochia, de qua decima dẽt eps hr̃e quartam, & percipere in agris, & ducere ad horrea ſua.ar.ff.ad.l.Fal.l.linea margaritarum,& ff.de fur.l.ſer
2 ui & filij,in prin.¶ † Modo ſequitur caſus.quidam clericus præſcripſerat quartam decimarum, & oblationũ, quę ad epm pertinebant:quærebatur,an poſſit ſe tueri contra epm?rñ.ꝙ ſic,ſi per ſpatiũ.xl.an. præſcripſerit, de qua præſcriptione ſubditur tp̃s uacationis eccleſiæ, nec ſufficiunt.30.anni. unde capl̃m præcedens eſt correctum.Op.iſta quarta decimarum, & oblationum pertinet ad epm,& curatus non ſoluens fuit in mala fide; ergo ullo tempore non præſcripſit.gl.concedit,ꝙ malæ fidei poſſeſſor non præſcribit. ſed iſte fuit in bona fide:quia author eius dedit ſibi cãm poſſidendi, uel erat titulus qualiſqualis, ut infrà de iure pat. cur. quia ubi de bona fide agitur, non eſt de iuris apicibus diſputan.
3 ff.manda.l.ſi fideiuſſor.§.quædam.¶ Opp.ꝙ ſit† neceſſarius titulus:quia qñ ius cõe, contra quod præſcribit̃, eſt certum per ſtatutum canonis,requiritur titulus, ut in c.j.de præſcrip.lib.6.Solu.concedo,intellige, qđ hic habebat titulum ex conceſſione epi, tñ non interuenerat cõſenſus capituli tacitus, uel expreſſus : imò in iſta alienatione requiritur conſenſus expreſſus:quia requiritur ſubſcriptio capl̃i.uel dic,ꝙ epiſcopus allegabat ſe hr̃e mandatum capituli; & ſic eſt iuſtus error,qui habetur pro titulo,ut.l.ſi.ff.pro emp. Vltimò no.ꝙ ſola poſſeſſio authoris dat ſucceſſori iuſtam materiam præſcribendi:quia putare dẽt ſucceſſor, ꝙ eius author poſſederit bona fide, Ber & Inn.idem tenet Bart. ff. de uſuc.l.
4 Celſus.¶ † Sed quid ſi conſtat,quod anteceſſor poſſederit mala fide,an hoc noceat ſucceſſori, qui hẽt bonã fidem?& uidetur ꝙ ſic: quia non tantum nocet hæredi,
b ſed cuilibet uliᵇ ſucceſſori. pro emp.l.ij.§.eius bona.ſo.ibi ex perſona ſucceſſoris deſcendit cã, & ius in ſucceſſorem:hic non : quia prælatus non tranſmittit ad ſucceſſorem; & ideo ſucceſſor non ſuccedit in uitiũ eius,ar.ff.de preca.l.quęſitũ.§.ſi.cũ gl.ſua.¶ Opp. ꝙ quarta non præſcribitur. xl.annis:quia non habet cauſam continuam: ſed requiritur tempus duplicatum,ut.ff.quemadmo. ſer.amit.l. ſi ſic, ubi gl.dicit, ꝙ qñ tempora ſeruitutis hñt interualla lõgiora præſcribitur libertas tempore duplicato, ſed ubi breuiora,tp̃e ſimplici; & ideo ibi innuitur:quia ꝓp diſtantiam temporum vr̃ duplex ſeruitus: ſed ubi eſt continua,uel parum diſtans,eſt una ſeruitus : quia qđ parum diſtat,nihil diſtare uidetur.Inn. hoc cõcedit in ſeruitutibus,quæ non hñt cauſam naturalem,ſed facto hominis.ff.de ſer.ur.præd.l.foramen. ſed decima hẽt cauſam aptam natam continuari, niſi eſſent decimæ taxatæ,puta de anno in annum : tunc requireretur tp̃s duplicatum. i. octuaginta anni ſecundm Inn. quod ridiculũ puto:quia nulla.l. cauetur. Et quia eſt cõtra caſum, ut in c.præſenti in eo,quod dicit de oblationibus,quæ habent eſſe perfectum hominis, cui natura pariens nõ comparatur in aliquo,ut.d.l.foramen. Et ideo ultra.xl. annos non fit extenſio, quia perpetuum non ſuſcipit plus q̃ perpetuum,ne quaſi in infinitum procedat̃. Sed tempus quadraginta annorum dicitur perpetuum. ſufficit ergo.C.de præſcrip.xxx an.omnes. Item iſti reditus conſiſtentes in iure perpetuò inter immobilia computantur, præſcribuntur ergo ſpatio.xl.an.Non. obſt. ff.de aqua plu.ar.l.hoc iure.§.ductus aquæ:quia ibi ſpeciale in flumine publico ſecundum Inn.hic.Certè non eſt ſpeciale ratione fluminis publici : ſed quia poſſeſſio dietim interpellatur. ff. de ſeruit. l. ſeruitutes,
5 el. ij.¶ † Sed opponi. quia quot ſunt anni decimales,

ᵇ *Vide Barb.cõſi.9. uo. j.Alex.cõſi.4.& 39. uo.ij.Ia.in l.Pomponius.§.cum quis.ff. de acquirenda poſ. Imo. conſilio.43.& 73.*

les tot sunt decimæ annuales: ergo in princ. cuiuslibet anni incipit p̄scriptio. nō simul p oib. annis futuris. s. in ppetuum, ut no. C. de p̄scr. xxx. an. l. cum acutissimi. §. in his, & per Di. & latius per Bar ff. de aqua plu. arc. l. si prius. Præterea decimæ non sunt in rerum natura anteq̄ fructus pcipiantur, ergo non sunt in obligatione. ff. de uer. ob. l. inter stipulantem. §. sacram. glo. dicūt aut annuū debet ex contractu; & est una præscriptio p omni tpe: aut ex ultima uoluntate, tunc sunt plures. Et iō dña est, qa in ultima uolūtate non pōt simul & in eadē psona radicari p toto tpe, cū p futuro tpe nō trāsferat ad hr̄dem. q aūt nō pōt in eadē psona radicari, diuisionem recipit. ff. de stipu. seru. l. si seruus cōis Mæuij & castrensis peculij. §. fi. Sed ista distinctio non cadit, qñ debentur fructus annui; quia non pot est esse una stipſo in fructib. nā p futuris annis necessaria est conditionalis, ut d. l. interdum, sicut in usufr. ut no. in d. l. si sic. Considera hic non sumus in contractu, uel quasi, sed in dispositione legali, q̄ est una p omni tē pore tanq̄ q̄dā regula, & iō una præscriptio sufficit.

6 †Sed an præscribat libertas cōtra epm, ita q ius eradicetur ab epo, & trāseat in curatū ecclīæ diœcesalis. An uerò p̄scribat sola exceptio detētiua decimarum? Et uī q exceptio sola cōtra actionem psonalem præscribat & hoc subtili rōne. Nam si p̄sciberet actio, tunc debitor succederet creditori, & actio tolleretur ipso iure p cōfusionē. C. de pac. l. debitori. ff. de fideiuss. l. gn̄alr, & l. Vrānius. Etsic p p̄scr. nō tollit actio ipso iure, qđ ē falsū ff. de ac. & obl. l. obligationū fere. §. placet. ff. de le. j. l. nemo pt. ff. de seru. l. iiij. Sol. hic præscribitur totum ius epi. uñ eps nil exigere pōt nec à curato ecclīæ, nec à possessorib. agrorū. & si pcepit, tenet restituere curato: qa hæc p̄scriptio ē illius, naturæ q ex ea dat actio, & exceptio, cū ista præscriptio sit alienatio. Et, ut ita dixe-

7 rim, est præscriptio translatiua, & hoc dicit istud cap. †Op. si præscribitur exceptio, ergo nō reqritur bona fides. ff. de usuc. l. seqtur. §. si uiam. So. ibi loquitur in p̄scriptiōe currente facto naturæ. Nam prædia naturali iure sunt libera, & ius naturale supplet bonam fidem: quia habetur pro titulo: secus in prescriptione, quæ oritur immediate ex facto hoīs, qa hæc reqrit bonā fidē, ut hic, ita solēniter dixit tex. ff. de ser. ur. præ. l. hæc

8 aūt iura. ¶†Op. curatus hēt possessionē totius decimę à pceptore. titulū āt hēt ab epo, ergo ab uno titulum hēt, ab alio possessionem, & sic non p̄scribit. ff. de usuc. l. non solū. Sol. immo possessio non discrepat à titulo,

9 sed ps eius est subiectiua. i. subordinata. ¶†Op. decimę & oblationes continent quid extraordinarium & disforme. i. put res incidit Nam qñq; grana, qñq; uinum qñq; oleum, & ista difformia non cōprehendūtur cō suetudine. l. Seio. ff. de an. le. ergo non præscribuntur. Sol. actio gn̄alis non curat de diuersitate specierum. ff. qñ di. de. ce. l. nec refert. Non ob. l. Seio, qa ibi difformitas pēdebat ex solo nutu uoluntatis. Op. iste curatus, q recipit indebitū, committit fur. ff. de fur. l. falsus. ergo nō p̄scribit. Sol. bona fides oēm maculam tergit. item quia fuit in eum translatum dominium. ff. de condit. ob cau. l. pe, ff. de alie. iu. l. item in prin. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Possessor malæ fidei non præscribit ullo tempore, in princip.*

Curiosus explorator quis esse debet, non desidiosus neglector.

2 *Præscriptio nulla inuenitur longissimi temporis, cuius contrarij memoria non existat.*

Præscriptio habet uim legis, & non est de iure naturali. §. in textu.

3 *Scientia rei alienæ quid iuris si superueniat post completam præscriptionem.*

Dominium utile præfertur in præscriptione directò, uer. item non est.

4 *Bona fides ubi non est, nec mala, sed est ignorantia, quid iuris.*

5 *Fama publica & generalis, si audiui quod quædam res est ecclesiæ, & imo ab eo illam rem, qui habet titulum, & quo possedit inconcusse longissimo tempore, an ex sola fama debeam habere malam fidem, & rem restituere.*

Tempori plus creditur quàm famæ. §. item fama.

Credere quis non tenetur, nisi quod credit bonus uir, ibid.

Conscientiam quis debet sequi quæ formatur à iure in alieno facto, secus in suo. §. item non teneor.

Conscientia erronea non damnat quemquam, neque scire tenetur abscondita. §. & ita.

Ecclesia quando quis acquirat. §. & ita uer. porrò.

Ecclesia, Pupillus, & Miles — agunt absque cessione, eo. §. uer. cum enim.

6 *Nomine meo si emit rem de pecunia ecclesiæ nesciens pecuniam ad ecclesiam pertinere, an eam præscribam minori tẽpore xl. annorum.*

7 *Publicianam ecclesia si habet, an contra istam Publicianam præscribatur minori spatio. xl. annorum.*

Iura quædam personas, quædam res afficiunt, & differentiam in præscriptione constituunt.

IGILANTI. Possessor malæ fidei ullo tpe nō p̄scribit, primō ponit dictū. sedā ibi, Ephesinus, ponit rōnē legis in contrarium. tertia ibi, Nobis, contingit legem & rōnem ¶Casus. qrebatur, utrū malæfidei possessor possit præscribere longissimo tpe? rñdetur q qui scienter possidet pdium alienum, debet illum restituere dño, & nulla tpis progatiua excusatur. ¶Sed cōtra istud op. quod Ephesinus legislator trib. rationib. motus statuit præscribi posse longissimo tpe. Primò pp uitandam negligentiam. nam negligenti iura non subueniūt. Scdo pp uitandos errores, qui nascuntur ex obliuione, q̄ oritur ex longissimo tpe. Tertiò pp uitandam confusionem dñiorum. i. ne rerum dñia sp sub incerto. Sol. dicit Papa, q hæ rōnes nō ualēt in piudicium aīæ. Et iō cōcludit, q siue dñs rei ignoret cōtra se p̄scribi, l. ue sciat: tñ

1 ille, q scit rē alienā, non p̄scribit. h. d. †In tex. ibi Vigilanti, no. q qs dēt esse curiosus explorator non desidiosus neglector, & hoc in prin. p̄scriptionis: sed in pcessu nō nocet negligentia inquisitionis ueri, ut eleganter no. Bar. ff. de usuc. l. natur. ff. de re. iu. l. q cū alio. C. de fur. l. 2. in tex. ibi, Resipuerit. i. restituerit, ista ē mala expositio: quia qui restituit non præscribit: quia non possidet. unde expone, nisi resipuerit. i nisi bona fides supuenerit, puta quia emit à putatiuo procuratore, quem iusto errore ductus credebat habere mandatum. ff. pro

2 emp. l. qui fundum. §. procu. ¶†In tex. ibi, Ephesinus. iste fuit iurisconsultus, apparet, q præscriptio longissimi tpis fuit cognita tempore iureconsultorum, cuius contrarium no. gl. ff. de admi. tu l. si pupillus. nam de iure. ff. nulla inuenitur præscriptio longissimi tēporis, nec cuius contrarij memoria non existat. ff. de aqua

quo. & æsti.l.hoc iure.§.ductus aquæ.sed contra illam glo.uř tex.& gl.ff.de uer.si.l.transactione finita. uel dic ut dicit gl.iste Ephesinus fuit imperator.¶ In tex.pp ui tañ.ff.p suo.l.fi.C.de sac.san.ec.l.fi.in aut.ibi posita.In tex.ibi, Vigore legis.No.ꝙ præscriptio hét uim legis Itē no.ꝙ præscriptiones non sunt de iure naturali.¶ In tex.ibi, Cognitis, hæc distinctio adhibet in quodā casu s.in alienatiōe auctoris malæ fidei: successore tñ existē pr bonæ fidei, ut C.de præsc.lō.temp.auth. malæ fidei.
3 ¶ † Quærit gl.qd si post cōpletam præscriptionem superueniat scia rei alienæ? & determinat, ꝙ ista scia nō obligat ad restōnem, nec interrumpit præscriptionem: qa ꝙ pfectum est, interrumpi non pōt, ut no.ff.de solu. l. cum qs.§.si qs, & est expressum, licet gl.nunq̃ allegauerit.ff.de iti.actuq; pri.l.j.§.fi.cum l.se. ubi est melior tex.q reperiatur in mundo. Item post præscriptionem certatur de dāno uitādo, sed añ cōpletam certatur de lucro captādo, ut elegāter no.in d.l.j. §. si quis pp. ad hoc facit ratio; qa finita non resuscitātur, ut.ff. de uer. si.l.trāsacta finita. Itē non est uerum, ꝙ supueniat scia rei alienæ: qa nunc im no est sua ipsius præscribentis saltē quoad utile dñium, ꝙ in præscriptione præfertur dñio directo, ut.C.de psc.3o.an.l.q emptiōis: qa directū dñiū cōstat solo noie: sed utile cōstat effectu, sicut dicimus, ꝙ solū nomen hæredis sine effectu parū operatur, ut.ff.de minorib.l.& si sine.§.sed qd Papinianus. & C.de indicta lib.tollen.l.j.& C.de nudo iure Quiritum tol.l.unica.¶ Et si qui habent consciam remordentem, imputent sibi: quia præscriptio iustificata à canone, iniusta esse non pōt.
4 ¶ † Extra no.ꝙ ubi non ē bona fides, nec mala, sed est ignorantia simplr, ut qñ hæreditas præscribit, interpretatur bona fide possidere. uñ dicit lex, ꝙ hæreditas sustinet uicem personæ possidentis bona fide.ff.si cer.peta.l.pe.§.ꝙ si stipulatus, ubi gl. parua dicit, qđ ille casus non reperitur alibi, ergo no.
5 ¶ † Pone, audiui per famam publicam & generalem, ꝙ quædam res est ecclesiæ: emo illam rem ab eo qui hēt titulum, & qui possedit longissimo tpe; nunquid ex sola fama debeam habere malam fidem, & rem restituere & uř ꝙ sic: quia id debeo credere, qđ oēs credunt. ut.ff. ad Macedo.l.iiij.pro hoc gl.ff.de neg.gest.l.at qui natura.§.cum me. Item sicut bona fama operatur bonā opinionem, & fidem: ita sinistra sinistram. C.de peri.tut.l.si tutor.in contrarium vř: quia magis præsumitur pro titulo, q̃ pro fama, ut.ff.de reg.iu.l.nemo prædo. Item fama sola est quoddam somnium, & quidam rumor, qui sæpe à ueritate discordat, ut.ff.de hær.inst.l.fi. Item qa non oritur ab aliqua radice, sed ab incerto auctore. itē sequeretur, qđ in uia consciæ probata fama. tenetur qs restituere rem formato articulo sup conscia: quia tenetur respondere possessor p uerbū, credo, ꝙ est falsum. Item plus creditur tempori: q̃ famæ: quia tempus hř p ueritate, ut no.in l.1.C.de serui.& aqua.¶ Item non teneor credere, nisi qđ credit bonus uir, i. iudex, qui in facto alieno non dēt credere nisi probationibus legitimis, nec debeo mihi formare nouam consciam, sed sequi eam, quæ formatur a iure. unde nec ex uno teste debeo habere conscientiam læsam: quia unus testis inducit dubietatem: sed dubius in conscientia non tenetur hře læsam conscientiam. In facto proprio bene dēt qs hře consciam: quia conscientia est cordis scia, & stat in facto.i.in aio, quem unusquisq; in facto pprio scit de certo. Et frustra quis petit, qđ intus habet.i. certificari de eo, quod scit. habet.n.testem intrinsecum.i. sibi cohærentem. & iudicem ēt.i. Deum & subiacet foro cœli, licèt si nō pōt pbari nō subiaceat foro mūdi, ut.ff. de tes.tu.l.duo sunt Titij. Amplius nemo tenef psumere, ꝙ autor suus fuerit malæ fidei. qa de nemine præsumēdū est malū, & bona fides auctoris prodest successori.¶ Et ita tenet qdam magnus uir utriusque iuris doc. Porrò Deus nō esset aliàs iudicaturus, q̃ iudicaret bonus uir: quia quicquid agant hoīes, intentio iudicat oēs. tñ erronea conscia non damnat quemquam.ff.de iur.& fac. igno.l.regula.§.qui ignorauit, nisi de praua mente pæniteat nō ad restōnem, quæ non dēt fieri: abscondita n. omnia scit solus Deus. Et conscia humana nō tenetur ea scire. Porrò res empta de pecunia ecclīæ, ab eo qui non uult negocia ecclīę gerere, nec teneatur gerere nisi uelit, non acquiritur ecclīæ. Sed si gereret ea, ē obligatus actione mandati, uel quia prælatus acquirit ecclesiæ legis ptāte potius, q̃ sua uoluntate, si ecclesia uult potius rem, q̃ pecuniam.l.cum fundus.§.j.ff.si cer. pe. infra de pec.cle.c.inquirendum. infra de testam.c. cum in officiis, per Io. An. C.de rei uindi.l.si ut proponis, p Cy.12.q.1.fixum eadem causa.& q.3.c.1.ita dixit prędictus doc.& quidam alius ualens. cum.n. tenetur actione mandati, uel neg.ge.iura quæ habet cedere, speciale est i ecclesia, pupillo, & milite; ꝙ agere possint sine cessione ecclīa hēt pbare, ꝙ res fuerit tradētis, & ꝙ pecunia fuerit ecclīæ, q̃ aliqñ pbantur ex indiciis. C. de rei uin.l.indicia.¶ † Quæro, emi rē de pecunia ecclīæ noie nesciens pecuniam ad ecclesiam ptinere, nunqd eam prescribā minori tpe.xl.an.& uř, ꝙ usucapiam trienio: nam si ipsam pecuniam possiderem, usucaperem triennio. ergo.& id qđ ex ea sequitur: quia res succedit loco pecuniæ, ut infra de peculio cleri.c.2.ar..ff. de don. inter ui.& uxo l.si donante.§.si sponsus.ff.usuc.l.sequi. a §.fructus. ubi dicit Bar. quod fructus ex re mobili percepti usucapiuntur triennio, a qa ipsi mobiles sunt, nec ueniunt restituendi, ꝙ est no.dignum.¶ Nec ob. dictum Inn. qui dicit mobilia ecclesiæ non usucapi triennio: qa non dicit uerum. Considera Inn. dicit, quod res empta de pecunia ecclesiæ non est ecclesiæ, licèt detur ecclesiæ actio in rem. Porrò actio de se non est res mobilis, ut l.à diuo Pio.ff.de re iudica.& no. ff. de uerborum significatione.l. mouentium. ergo non usucapitur triennio, ut s̃.de præscri.tri.an.l.sicut.¶ Sed contra Inno. facit quod omne meum est, cuius uindicandi ius habeo, ut.ff.de rei uin.l.soluta.§.meum. Et Accur. dicit, ꝙ cessa rei uindicatione statim competit utile dominium, ut no.ff.de eden.l.j.in prin.in magna gl. qđ posset esse uerum, si rei uindicatio esset cessa a possessore: secus, si ab eo qui non possidet: tamen tradita possessione illa utilis uertitur in directam, ut.ff.ad Treb.l.si hæres, & ff.de hære.insti.l.3.§. qui fideicommissariam. Sol. vř dicendum, qđ licet pecunia usucapiatur: tñ res immobilis, quæ successit loco pecuniæ, non præscribitur maiori tpe contra ecclesiam, q̃ spatio.xl.an.ff.de cō sti.pecu.l. item illa.§.ꝙ adiicitur, & ff.de do.cau. mort. l.quod debitori.
7 ¶ † Quæro, pone, ꝙ ecclesia habet Publicianam, nunquid contra istam Publicianam præscribitur minori spatio.xl.anno. & uidetur quod sic, quia ille, qui præscribit tractat de lucro captando, ut nota. in l. si quis uxo. ff. de furt. ¶ Item nec est dominus, ut nota.institu.de actio.§.aliæ. Item ecclesiæ fauetur in dominio non in iure tertij, ut.C.de sac.san.eccle.l. fin.

a ¶ *Et etiā adde, quando quis præscribendo facit fructus suos Ale.cons.21.4.lib. et uide ēt pulchre per d. Fran.Cur.in cons.71. circa med.col.fin.9. omnino uide.*

Sed

Sed si nouus possessor habet Publicianã, ecclesia repellitur: quia ultima Publi excludit contrariam Publi. ar. C. in qui. ces. lon. tem. præscriptio l. hæreditate. Sol. ꝙ idem tempus requiritur in præscribendo contra Publicianam, sicut contra rei uin. per illam no. regulam, quæ ponitur. ff. de Publi. l. eum qui. §. in Publiciana, & quod ibi no. ¶ Vltimò no. ꝙ q̃dã sunt iura, q̃ afficiunt ꝑsonas: quædam, quæ afficiunt res, in quibus præscriptiones natura & effectu discrepant, quod est no.

SVMMARIVM.

1 *Decimas una ecclesia in alterius parochia præscribit.*
Actio duplex, & solum causalis exprimenda.

1 AD AVRES. Vnaꝫ ecclesia in parochia alterius. xl. ann. spatio præscribit decimas. h. d. Casus. Duæ ecclesiæ litigabãt super decimis: una allegabat ius parochię: altera allegabat pręscriptionem. xl. an. dr̃, qđ præscriptio eam defendit, q̃ oẽm actioné aduersarij excludit; hoc ĩtẽdit. gl. sumit ar. ꝙ actio sit exprimẽda in libello, dic quòd duplex est actio, s. causalis, & formalis, prima satis exprimitur, cum exprimitur causa. secunda non est necessaria nominari: quia tacitè inest, & de necessitate, ergo expressio nihil operatur. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Decimas laicus non præscribit, in prin.*
Decima data in feudum ante generale concilium ualent, non postea, ibid.
In dubio sententia absolutoria ferenda, ibid.
Detinere efficaciter ille non dicitur, qui non detinet de iure.
In præscribendo requiritur iusta possessio.
2 *Possidere qui non potest, non potest præscribere.*
Possessio geminat prolem, & quo modo hoc intelligatur.

CAVSAM, QVAE. Laicus decimas nõ pręscribit. & est rõ, quia non est capax possidere hoc ius, cum sit sp̃ũale. h. d. ¶ Casus. Inter Archidiaconum Reginum, & quendam nobilem erat qõ super decimis, quas laicus prętendebat ad se pertinere ꝑ ꝑ temporis præscriptionem, uel concessionem prælatis ecclesiastici, uel principis secularis. Papa dicit, ꝙ laici nõ p̃nt possidere, nec decimare de iure. & dicit gl. ꝙ hodie decimæ non p̃nt dari in feudum: quia non p̃nt dari in titulum Sed olim ante conciliũ. Laterañ. datæ ualent, & ideo ponderañ. est, quo tempore fuerit factum illud conciliũ, & quo tp̃e decimæ concessę sunt. Sed qđ si non constat de initio, qa non existat memoria? vñ ꝙ possessor sit potior, qa in dubio ferẽda est absolutoria. C. de peti. hæredi. l. si post motam, de neg. gest. l. eum a-
1 ctum. ¶ † No. ꝙ non dr̃ detinere efficaciter ille, qui non detinet de iure No. ꝙ in præscribendo requiritur cau-
2 sa. i. iusta, seu iure munita possessio. ¶ † No. ꝙ qui nõ potest possidere, non potest præscribere. dicit gl. ꝙ pc ssessio geminat prolem. quid est hoc dictum? respond. si iusta est, producit effectum acquisitioni fructuum, & præscriben. uel dic subordinatè, id est quod detentio parit possessionem, & possessio parit præscriptionem, de priuilegiis. c. cum olim, per Innoc. vij. q. j. pontifices, per Archidiaconum, è contrà in probatione possessio geminat prolem, uitium ex uitio creando parit uitium in mente & præscribendo, uitia enim geminant, & nunquam nisi præcedantur, primos motus obseruant.

SVMMARIVM.

1 *Interruptio contra præscriptionem admittitur, & quo modo in prin. & nu. 1.*
Mobilia triennio usucapiuntur & an excipiantur quædam. §. casus.
Ecclesia contra priuatum an præscribat spatio. 30. annorum.
2 *Interruptio quotuplex sit, & quot modis fiat interruptio naturalis & nu. 6. & 7. 10. 11. 12.*
3 *Interruptio ciuilis fit per libellum principi oblatum in actione annali, & alijs modis, & nu. 4. & 5. 6. 10. 11. 12.*
Præscriptio quadruplex est, & nu. 4. & 5. quæ odiosa, quæ fauorabilis, ibid.
4 *Citatio, quid iuris, si fuerit deserta, quia non comparuit citans in termino.*
5 *Præscriptio merè odiosa quæ dicatur.*
Præscriptio quid.
Ex substantia eadem fit condemnatio, licèt mutata actori domini qualitate. § tertia, uer. & licèt.
6 *Domini si erant plures, si unus expellitur, omnibus interrumpitur.*
Præscriptio non interrũpitur, ciuili possessione nõ interrupta.
7 *Coloni eiusdem agri si sint duo, & expulsus est unus, qui est inuentus in agro, quid iuris, si alter, qui non fuit inuentus non fuit expulsus.*
Bona asem intrinsecam tria constituunt, & extrinsecam tria & quæ.
8 *Pisani ueteres si debentur, soluuntur noui minoris ualoris, an interrumpatur præscriptio ueterum, an fiat nouatio, & transfusio ueteris obligationis in nouam monetam quasi ex tacito pacto.*
9 *Præscriptio, utrũ dormitet, & an sit interrupta, an differãt.*
10 *Præscriptio, annua si interrumpitur, an sicut singulis annis interrumpitur præscriptio, ita singulis annis fieri debeat ciuilis interruptio.*
11 *Præscriptio an interrumpatur per solutionem etiam unius nummi factam nomine census.*
12 *Præscriptio ĩ iuribus incorporalibus qualiter interrũpatur.*
Possessio incorporalium tria requirit, uer. porrò sicut.
Interruptiones præscriptionis quæ naturales uocentur, & quæ ciuiliter, uer. & in summa.

ILLVD. Si contra præscriptionẽ. xl. annorũ opponaꝫ iterruptio, uterq; admittiꝫ ad ꝑbandũ, & probata interruptione præscriptio cõquiescit. ¶ Casus. Primo dicit, ꝙ cõtra ecclesiã non ꝑscribit minori tp̃e, q̃. xl. an. Sed qui inconcussè possedit xl. an. ꝑscribit. Si aũt dicaꝫ interruptã ꝑscriptio, utraq; pars p̃t producere testes. Et si probaꝫ interruptio, ꝑscriptio non uẽdicat sibi locũ. In tex. ibi, xl. an. hoc in re immobili, uel q̃ inter immobilia cõputatur, idẽ in re mobili ſm Host. cuius opi. dẽt intelligi in re mobili, q̃ seruañ. seruari p̃t, ut sunt libri eccl̃iæ. Sed si non possent seruãdo seruari opi. Host. esset fatua, quia non p̃t tanto tp̃e possideri ꝑ rerũ naturã, & iõ fruct⁹, q corrũpanꝫ, usucapiunꝫ triẽnio. C. si aduer. usu. l. j. ff. eo. l. seq̃. §. fruct⁹. uel dic indistinctè in reb⁹ mobilib⁹ seruari tp̃s triẽnij, ut. C. de sac. san. eccle. aut. quas acti. ¶ In tex. ibi, ab utraq; ꝑte, no. testes actoris, & rei simul recipi posse. ¶ † Quero, nũq̃d eccl̃ia cõtra priuatũ ꝑscribat
1 spatio. 30. an. r̃ñ. sic, qa licet in iudiciis seruet æqualitas ut. C. de fru. & litis expẽs. l. h. tñ sec⁹ est in ꝑscr. ſm Ber. Bal. super secundo decret.

 ¶ In

¶In tex.ibi, Interruptio, not. quòd interruptio eneruat tempus præscriptionis. Adde, quod interrumpitur p̄scriptio per unum actũ, ut no. dicit gl. ff. de reg. iu. l. ne-
2 mo. §. tẽporales. ¶† Quæro, quotuplex sit interruptio? respondeo duplex, scilicet naturalis & ciuilis. ¶ Quæro, quot modis fiat interruptio naturalis? r̃ndeo pluribus modis. Nam fit per inundationem maris, uel fluminis, ut. ff. de acqui. pos. l. uniuersas. §. item, & l. possideri. §. Labeo tñ contra hoc impedimentum datur restõ ex cl̃a generali. ff. de itinere, actuq; priuato. l. j. §. si quis p.p. intelligo de inundatione non momenti, sed pluriũ dierum. Nam si recedit inundatio infrà triduum nõ puto posse admitti: alioquin possessiones iuxta Padũ sitæ nunquam præscriberentur; quod est absurdum. Et sicut per inundationem perditur possessio terræ, ita per siccitatem perditur possessio stagni, uel aquæ. ff. de ser. rust. præd. & Attilicinus. non tñ puto, quod per immoderatas niues, grandines, rucus & brucus, uel sterilitatem perdatur possessio. ff. de contrahen. empt. l. si sunt. §. frumenta, & l. si fundus, de rebus eorum. So. dicit gl. q̃ perditur possessio per expulsionem; quod dic, ut. ff. de acqui. posse. l. peregre. §. si. Et hoc uerum, siue quis expellatur ab aduersario, siue authoritate prætoris, ut. ff. de acqui. pos. l. qui uniuersas. §. item cum prætor. Sed pone. ego possidebam per colonum, uel inquilinũ, nunquid solo animo possit mihi interuertere possessionẽ? & dic q̃d non, gl. est solẽnis in l. j. C. eod. de usucap. Sed si alteri tradit, me tñ ignorante, perdo possessionem, & sic interrumpitur præscriptio naturaliter, ut ibi not. q̃ non credo uerum, ar. C. de acqui. pos. l. fi. ¶ Circa istam particulam de interruptione naturali quærit Bar. an interruptio bonæ fidei sit interruptio naturalis? & circa hoc dicit quædam gl. satis pulchra. ff. de usuca. l. natura-
3 liter, quam examinabo in c. fi. infrà. e. c.¶† Sequitur de interruptione ciuili, dicit gl. q̃ fit per libellũ principi oblatum in actione annali: item dicit gl. quod fit lit. conte. in actionibus perpetuis, dummodo fiat corã iudice cõpetenti: aliàs secus, ut. C. de sta. defunc. l. si pater. & aliquando fit ẽt sine litis contestatione, & etiam sine citatione, ut. C. de anna. excep. l. ut perfectius. gl. nimis succinctè loqtur. Dic ergo, q̃ quadruplex est præscriptio, scilicet merè odiosa, & interrũpitur per solam citationẽ[a] .C. de p̄-
4 scr. 30. an. sicut. † Sed quid si citatio fuerit deserta, quia non cõparuit citans in termino? r̃n. non est interrupta præscriptio, quia citatio non habuit effectũ, ut. ff. de iu. l. & post edictum §. circumducto. si uerò sit processum ad li. cõt. tũc actio est perpetuata ad. 40. an. de li. cont. si fuit ualida: secus, si inualida; ita dicit gl. no. C. de li. contes.
5 aut. offeratur. ¶† Sed hic quæro, q̃ præscriptio dicatur merè odiosa? respon. illa, per quã acquiritur sola exceptio, & non dominium, nec aliq̃d ius in re. si uerò per eam acquiritur ius in re, non dicit merè odiosa, ut. s̄. e. c. de quarta. Est enim præscriptio acquisitio quædam ex suo tempore causam sumens, & p̄fectionẽ hñs. ¶ Secunda species est præscriptio mixta ex fauore, & odiosa lege diuersificata penes extrema: item ex acquisitione possidentis, & ex exclusione negligentis; & ista interrumpitur ipso iure, & in effectu per lit. cont. & non ante. C. de rei uin. l. mora litis. ¶ Tertia species est usuca. quæ est merè fauorabilis, & ideo p̄

a ¶ *Adde, an per citationem interrumpatur, etiam si sit facta in alio loco, quam domicilij debitoris, Bal. cõsi. 167. primo lib. Et an per legatũ factũ in testõ interrũpatur præscriptio, p̄ r eundem consi. 125. quarto libr.*

eam acquiritur, quia fauore extenditur plenum & perfectum dominium directum. hoc interrumpitur per li. cont. in effectu, non ipso iure, unde acquiritur usucapienti interim dominium directum, loco ipsius succedit utile dominium. Et licèt mutet actori qualitas dominij, tamen ius dispensat, q̃ ex instantia fiat condemnatio, ut. d. l. no, ff. de rei uin. l. si post acceptam, & hæc præscriptio interrumpi potest: sed actio non põt ad. xl. an. perpetuari. ¶ Quarta spẽs est præscriptio sui natura currens, & de hac dic, ut in l. si cũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. s̃m Cy. in l. fi. de eo, per quem fac. erit. C. de edic. diui Adri. tollen. l. fi. hæc autem præscriptio nõ causatur, ex iure superueniẽti, sed cohæret origini suæ,
6 sicut est in oĩbus tp̃alibus actionibus. ¶ † Pone, plures erant dñi, si unus expellitur, oĩbus interrumpitur: sec⁹ si agit. nam sibi soli prodest, cur tam uariè. Nam magis deberet p̄desse ius, q̃ iniuria, arg. ff. de bo. auct. iud. pos. l. cur unus: quia interruptio naturalis oĩbus prodest. ciuilis non prodest, nisi uigilantibus. & rõ rõnis est, uel quia natura cõis est, uel quia naturalis interruptio absorbet possessionem, & sic eneruat fundamentum p̄scriptionis: ciuilis non absorbet. ff. qui satis. cog. l. sciendũ. §. si fundus: quia pendente lite reus possidet. Sed quid si est interrupta possessio naturalis, & non ciuilis? r̃nd. non est interrupta præscriptio; tex. est no. in l. si fundũ.
7 ff. de fund. dot. ¶ † Sed quid si ex duobus colonis eiusdẽ agri expulsus est unus, qui est, inuentus in agro, alter aũt, qui non fuit inuentus, non fuit expulsus? r̃nd. per unum retinetur tota possessio, ar. ff. de acqui. pos. l. prædia. Sed quid colonus, qui erat absens, non est reuersus ad fundum suspicans se posse repelli de facili, an dominus possidere desinat? q̃d ũr: quia licèt possessio non sit possessio in ipso; tñ per ipsum est in domino, cum colonus est causa instr̃alis & organica. ergo destructo colono per uim dñi possessio destruitur, sed per negligentiam coloni nulla ui adhibita dñs non perderet possessionem, sicut nec per mortẽ coloni. ff. de acqui. pos. l. si
8 de eo. §. si forte debiti. ¶ † Sed hic quæritur, si debentur ueteres Pisani, soluuntur noui minoris ualoris, an interrumpatur præscriptio ueterum, an sit nouatio, & transfusio ueteris obligationis in nouam monetã quasi ex tacito pacto? respondeo, hæc quæstio fuit disputata per Iac. But. & tenuit, quod nõ sit facta interruptio: quia non est ex ea obligatione ueteri, nec ex eo fonte; quod sic probatur. ¶ Tria constituunt bonitatem intrinsecam, scilicet materia, forma, & qualitas inseparabilis. & tria sunt, quæ constituunt bonitatem extrinsecam, scilicet locus, & tempus, & æstimatio, quia bonitas uariabilis est scilicet extrinseca. ff. si cer. pet. l. cum quid, & l. uinum. sed ista est noua moneta percussa noua authoritate, & forma; materia ergo in qualitate intrinseca est. diuersa. Item & bonitas extrinseca similiter est diuersa: quia minus ualet, & posito quòd possit fieri collatio ualoris ad ualorem, istud non pertinet ab substantiam obligationis: quia est bonitas extrinseca, quæ non est in obligatione nec simpliciter, nec secundum quid. non ergo potest dici agnitum, quod omnino est ab illo diuersum, nec pro illo solutum, sed potius per errorem. ff. quemadmo. seruitu. amit. l. si communem. §. j. & l. si al. j. Sed quomodo noua moneta potest peti ex nudo pacto contra. l. C. de pac. l. si certis annis? unde uidetur, q̃ nec uetus moneta, q̃a præscripta, possit peti; nec noua, quia nouatio non fit nisi per stipulationem, ut. C. si cer. pet. l. ex pretio, nisi dicas, quòd non tanquam nouatio, sed tanquam constituta pecunia. nam aliud

aliud pro alio constitui pōt, sicut solui, dummodò ex certa scia utriusq;.s.debitoris & creditoris, ut.ff.de cō sti.pec.l.j.§.an pōt.& facit ꝙ no.in l.si coloni.C.de agr. & censi.li.xij.Sanè si solutio caderet in nouum cōtractum, puta tacitæ locationis, nō esset facta interruptio ff.de contrah.emp.l.pacta conuenta.§.Paulus.ff.loca.l. cum in plures.§.lege dicta.ff.de fideiuss.l.stipulatus es
9 opus.¶†Quæro, quæ differentia est. utrum p̄scriptio dormitet, an sit interrupta? rñ. quando dormitat, & postea excitatur ad cursum suum, coniunguntur extremitates tpis, ilio subducto de medio.C.de præscr.xxx. ann.l.sicut.§.non sexus.s̄.e.c.1.si autem interrumpit, tempus, quod ante concurrerat euanescit; & à capite incipit.ff.de usuc.l.eum qui ædes.§.si autem demolita.
10 ¶†Quæro, si annua præscriptio interrumpitur. an sicut singulis annis interrumpitur præscriptio: ita singulis annis fieri debeat ciuilis interruptio? rñd. singulis annis: quia anteq̄ nascatur actio, non pōt fieri interruptio & p agnitionem debiti.ar.ff.de uer.ob.l. stipulatio ista.§.inter cætera.ff.de le.1.l.si ita.§. si sub condi-
11 tione.ff.quo lega.l.1.§.quod ait prætor. ¶ Sed an per solutionem etiam unius numi factam noie census interrumpitur p̄scriptio? dic ꝙ sic, ut.C.de præ cri.xxx. an.l.si quis emptionis, in fi.& arg.ff.de polli.l.j.§. cæ-
12 pisse.¶†Quæro, qualr interrumpatur præscriptio in iurib.incorporalibus; rñ. aut loqueris de iure incorporali, ꝙ rei non cohæret, ut sunt actiones merè personales, puta ex mutuo, deposito, & similibus; & interrũpuntur ciuiliter per citationem, ut.s̄.dixi. Aut loqmur in iuribus rei cohærentib. & tunc licèt in acquirenda possessione requiratur corpus, & animus; tñ ī ea pellenda sufficit solus animus per regulam.l.licèt.C.de acqui.pos. Porrò scias, ꝙ in acq. pos. incorporalium requiruntur tria, s.aptitudo ac.& ꝙ ille actus sit f̄m illam aptitudinem.v.g.in seruitute tigni immitten. requirit foramen in pariete, & inde nascitur aptitudo immittendi tignum.& ꝙ immissio tigni fiat f̄m qualitatem seruitutis, & in loco seruiente. Naturaliter autem interrumpitur siue deficit aptitudo, siue actus, siue animus.uerbi gratia, foramen est clausum deficit aptitudo.si aũt tignum est extractũ de foramine, ut ibi non reponatur, deficit actus, & uoluntas.& in summa qcqd est contra naturã seruitutis interruptionẽ naturalem. & è contrario quicquid est f̄m naturam inducit continuationem naturalem, ut.ff.quemad.ser.ami.l.qui fundum. omnes uerò interruptiones, quæ sunt præter naturam, ciuiles interruptiones uocantur. nota. ista uerba.

SVMMARIVM.

1 *Peritorum iudicio est in illa arte standum, & iuramentum eorum quid.*
2 *Iudex debet sequi consilium sapiẽtis electi per partes, uel per ipsum iudicem de consensu partium, nisi consilium contineret expressum iuris errorem.*
Consilium sapientis quid nullum.
Iudex iudicat secundum conscientiam, & quo modo.
3 *Fines prædiorum ecclesiasticorum præscribuntur quantum ad diffinitionem dominij, sed non quantum ad fines plebanatuum, uel parochiæ uel diœcesis.*
Probabilia sunt, quæ consuetudo uetus approbauit.
Iurisdictio non dicitur mea, licet sit fundus meus. §. Deinde.

Agrimensores, | *&* | *Tabelliones* } *qua culpa teneantur.*

QVIA IVDICANTE. Fines p̄diorũ ecclesiasticorũ.lx.ann.spatio p̄scribuntur.h.d. Tria facit, primò ponit dictũ.scd̄a ibi, ortã, ubi illud exequẽ.committit. Tertia ibi, quadraginta, ubi circa executionem instruitur.¶ Casus. Inter duos abbates orta fuit q̄ō de finib. Papa mandat illam q̄ōnem decidi iuxta iudiciũ agrimẽsorum, qui debent accedere ad loca, & in præsentia iudicis fines declarare: præscriptione tñ. xl. annorum utrique parti
1 seruata.† In tex.ibi, Diffinitione.i.iudicio. Et sic not. ꝙ standũ est iudicio peritorũ in illa arte, in auť.de nō alie. §.ꝙ aũt.C. fini.regun.l.si q̄s sup.& iurabunt isti agrimẽsores hoc mō, iuramus dicere ueritatẽ f̄m iudiciũ nostrum; non simpl'r, & p̄cisè iurabũt dicere ueritatẽ, ut no.in l.j.in prin.ff.de uen.inspi.ne anceps subeant p
2 iuriũ.† In tex.ibi, Finem, ar.ꝙ iudex dẽt sequi consiliũ sapientis electi p ptes, uel p ipsum iudicem de consensu ptium nisi consilium contineret expressum iuris errorem: quia ꝙ reddit sñiam nullam ipso iure, multo fortius reddit consilium nullum ipso iure, ut no. Bartol. ff.de re iudic.l.si conuenerit. In text.ibi, Præsentia, ipsis agrimensorib.apud acta referentibus.ff.de do. ple.l.Theopompus. In tex.ibi, Seruata, sed an exceptio p̄scriptionis pōt opponi, ne agrimensores eligantur? hic innuit ꝙ non, dum dicit, seruata.i.reseruata. not.ꝙ iudex iudicat f̄m consciam oculata fide ipsius iudicis,
3 & testium.¶†No.fines p̄diorum ecclasticorum p̄scribi quantum ad diffinitionem dominij, sed non quantum ad fines plebanatuum, uel parochiæ, uel diœcesis, ne inducatur cōfusio in mutatione successorũ, ar.ff.fini.reg.l.eos.¶ Et sic no.fines, & terminos iurisdõnum præscribi non posse, q̄q̄ ex consuetudine possit iurisdictio ampliari, ut.ff.de test.l.testium in fi.quia probabilia sunt, q̄ uetus consuetudo comprobauit.ff. de publici.l.imperatores. Item tpalia facilius sunt præscriptibilia, q̄ sp̄ualia. ¶ Deinde no.ꝙ non sequitur, fundus est meus.ergo iurisdõ est mea: quia iurisdõ dẽt pbari per testes districtionis iurisdicẽdi, non fructus colligendi, de hac materia no.hic per Ber.& Inn.& 6.q.5. quicunque.¶ Quæro, de qua culpa teneanť isti agrimensores? respon.dolo & lata, non leui, uel leuissima.idem dicimus in tabellionibus per illam l.nota.C.de magi.conue.in 6.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non currit habilitatis tempore, in prin. & nu.1. neque mortalitatis ibid.*
Abbas maior potest deducere iura membrorum suorum in iudicio.
Minutatim lupus agnum deuorat & legi fit fraus.
Matrix ecclesia quæ debeat habere, uer.item no.
Feriæ quibus de causis intelliguntur, indictæ, uer. & no.

EX TRANSMISSA. Tempore hostilitatis non currit p̄scriptio. Et prima pars ponit querelam.scd̄a dat iudices ibi, discretioni.¶ Casus. Ecclesia de Camen.erat matrix ecclesia, & sub se habebat alias ecclesias, & homines: ipsa aũt suberat abbati, & monachis de Habbẽ. Verum quia capella eidem matrici ecclesiæ subtraxerat om-

ne ius parochiale præter ius funeran.de hoc abbas prę dictus conquestus est Papæ tanquam dominus in capite. Papa mãdat decimas & oblationes cũ aliis obuentionib.memoratæ matrici ecclīæ restitui pscriptione
1 hostilitatis tpe nõ currẽte.†In tex.ibi abbatis,iste erat maior abbas, qui pt deducere iura mẽbrorum suorũ in iudicio.s.de ma.& obe.c.inter quatuor. in text. ibi, Minutatim no.q lupus deuoret agnum.Itẽ minutatim fit fraus legi,& testõ.ff.de iur.pat.l.libertus.ff. de le.3. l.patronus.§.j.Itẽ no.q matrix ecclĩa dẽt hre decimas & oblationes,& non aliæ ecclīæ,q̃ subalternantur. Ibi Ad ius.quos aũt iudices impetret maior abbas,& uñ locus, dic ut i c.j.de rescr.in clem.No.q tpe hostilitatis non currit præscriptio ecclīæ.Itẽ dicit Bar.p fiẽe de tpe mortalitatis.Et no.hic arg.q pp hostilitatem,& guerram ipso iure feriæ.Intelliguntur indictæ. Item propter.mortalitatem secundum Bar.qui ita no. ff.de us ucap.l.naturaliter.

2 ¶ Vide ad hoc Ab.consilio.3.2.lib.& cont. 18.& 45.ad finem, & 57.in 2.dubio & 94.in 4.dubio uolumi.2.

S V M M A R I V M.

1 *Procurationes quæ non præscribantur,in prin.*
Exoneratio unius est grauatio alterius.
2 *Onus,quod omnes tangit,debet ab omnibus approbari.*
Ad Apostolicæ sedis honorem quæ debentur,non præscribũtur secus ex alia causa,& qua.

ACCEDENTES.Procuratiões, q̃ debent legatis,& nũtiis Papæ,& apostolicæ sedis, pscribi nõ pñt.h.d.Et prima ps ponit q̃relã. Secunda dat iudices.scđa ibi,nolentes.Casus.Præpositus ecclię S.Nazarij,& A.canon icus S.Stephani erant pcuratores cleri Mediolanensis:cõquesti sunt Papæ de ordinariis maioris ecclīæ dicẽtes, q ad expen. legatorum & nunciorum sedis apostolicæ nolebãt cõtribuere. unde clerus magis grauabat:qa onera dñt cõpartiri.sed ordinarij allegabãt pscriptionem:Papa dicit per priuilegiũ concedi posse,per pscriptionem non posse.†Not. q exoneratio unius ẽ grauatio alterius.ff.de le. j. l. ab omnib.Itẽ no.q soluẽtes pñt conqueri de non soluen
2 tib.qui tenentur cum eis onera compartiri.¶†Itẽ not. q onus,q omnes tangit ab omnibus debet approbari. Vltimò no.q ea quę debentur propter honorem sedis apostolicæ, non possunt præscribi: secus, si debeantur ex alia causa, ut procurationes, quæ debentur ex pacto. Bal.

S V M M A R I V M.

1 *Subiectus non præscribit obedientiam contra prælatum suum.*
A maiori parte quod fit debet etiam fieri à minori.
Membra à capite recedere non debent,nisi ex causa,& qua.
Præscriptio in quibus casibus non currat, remiss.& nume.2. & 3.
Schismate suspenduntur iura prælaturæ.
2 *Præscriptio an currat impedito agere & nu.3.& 4.*
3 *Possessionem si quis perdit per inundationem,restituitur ad ipsam possessionem licet non restituatur ad præscriptionẽ contumaciæ.*
Offerendi iuri præscribitur.§.nam emptori.
Mora prima a quo incipiat.
4 *Ecclesia si non seruat iussum testatoris,an auferatur ei legatum.*

5 *Statutum si inducit præscriptionem.x.annorum in quacunque actione reali,& personali,an actio per licontę. perpetuetur in 40.annis,cum statutum de perpetuitate nullam faciat mentionem.*
Statutum,cum quid addit,uel detrahit tacite uel expresse iuri communi non recipit subauditum intellectum a iure communi.
6 *Præscriptio statutaria non interrumpitur per malam fidem, supposito,quod statutum sit seruandum prout iacens.*
Restitutionem petens non reprobat statutum,sed approbat.
Statuti uerba debent intelligi in potiori significatu.

1 CV M non liceat.†Subiectus nõ pscribit obediẽtiã cõtra platũ suũ.cõcor.s.de of. rch. Ac.j.Itẽ no.q illud, q fit a maiori pte dẽt fieri etiam à minori.No.q membra non debent recedere à capite,fallit,si caput est hẽticum,uel simoniacum.¶ Not. q multi sũt casus,i qb.pscriptio nõ curit, quos hic Ber. diligenter ponit,quam glo.more canonistarum legeñ. recitã.Item nota.quod rõne schismatis suspenduntur iura prælaturæ,donec per sñiam schismaticus deponã
2 tur.hoc sentit hic Ber.in 1.gl.nisi essent notorij schismatici; quia tunc non requiritur sententia. Bernar. ¶†Quæro, nunquid impedito agere currat præscriptio?& uidetur qđ sic,sed detur restitutio,ut.ff.de off.
3 præsi.l.senatuscõsulto.j.rñ.¶Itẽ dicit.l. quod si quis p inundationem pdit possessionem,restituitur ad ipsam possessionem, licẽt non restituatur ad præscriptionem contumaciæ,ut.ff.de iti.actuq; pri.l.j.§. si quis pp, & no.per Iac.But.C.de ann.excep.l.si.in si.& sic beneficium restitutionis in integrum habet locum in possessoriis iudiciis,text.est hic singu.licet glo.de hoc disputet in l.unica.C.si de momen.poss.fu. app. Præterea, quod impedito agere currat præscriptio, sed detur in integrum restitutio,uidetur expressum;ff.de ser.urba. præ.l.sed Attilicinus. Præterea impedito agere propter beneficium cedeudarum,qđ competit reo,currit præscriptio ne beneficium rei noceat reo. idem, si est impeditus propter ius offerendi. ¶Nam emptori ante quam soluat pretium, currit præscriptio, & tñ agere non põt,quia non obtulit pretium.C.de præscri. xxx. ann.l.sicut.ff.de ac.emp.l.Iulianus.§.offerri, & l. qui pendentem.Item si legatarius conditionalis agere potest præstita cautione Mutiana,si quidem non cauit,pscribit iuri cauendi spatio.xxx.annorum uel xl.Idem in legatario modali,qui non potest agere,nisi cauerit. ff.de leg.3.l.si ubi.ff.de conditio.& demonstrat. l. quibus diebus.§.fin.ff.de condictio.ob causam.l. dedi, in prin.& nota.C.de pac.l.j.& C.de transact.l. siue apud. unde in quæstione de facto dicebatur,.cum esset relictum ecclesiæ sub modo ita, quod erat necessaria cautio de modo implendi. Si ecclesia stetit per xl. annos, quod non obtulit cautionem,præscriptum est iuri offeren.cautionem,& per consequens iuri petẽ. legatũ. in contrarium facit,quia non tenetur cauere,nisi petatur,& ille,qui petit,offerat legatum.unde ecclesia non est in mora,sed eius aduersarius.Sed mora prima semper incipit ab eo,a quo incipit onus.ff. damn. infect. l.
4 qui bona.§.si quis quia. ¶†Sed an si ecclesia non seruat iussum testatoris,auferatur ei legatum?uidetur qđ non. Sed an cogitur implere iussum testatoris ut eius pia uoluntas, seruetur,& non pereat.ff.de ma. testam. l. Mæuia,.ubi uidetur text.aureus? ¶In contrarium, quia impedito agere non currit præscriptio. & est regula iuris.C.de anna.excep.l.j. in fin.§.donec. C. qui. bo.

bo.cede.poſſunt l.fi.& aut.de col.§.deiceps,col.9.adeo q̃ ſi pendente præſcriptione ſuperueniat dilatio legis, uel priuilegij,interim preſcriptio dormit,ne lex ſit ini qua,uel priuilegium principis gñet duplex præiudiciũ ut no.Cy.C.de preci.impe.of.l.quoties.¶Sol.diſtigue aut eſt præſcriptio utilis p totum tempus, & tunc aut eſt impedit⁹ facto ſuo; & currit pſcriptio: aut facto aduerſarij; & non currit.l.j.ff.de di.& temp.præſcri.aut ẽ impeditus facto legis,/uel priuilegij; & nõ currit, ut l. ij.§.dies.ff quis ordo ĩ bo.poſ.ſerue.aut facto tertij, & tunc aut ex tali facto ille tertius põt conueniri cũ effectu; Et datur in inte.reſt.ut ff.de eo,per quẽ fa.eſt l. fi. facit,quod no.in ſimili.C.de inſti.& ſubſti.l.j. Aut eſt impeditus facto naturæ; & tunc currit præſcriptio iam inchoata,ſed daĩ reſtõ,ar.ff.de mino.l.ẽt ei.aut eſt præſcriptio tpis continui,& p totum tps præſcriptionis: & tunc aut aditus iudiciorum erat ipſo iure preclusus pp tale impedimentum; & nõ currit præſcriptio, ut l. j.C.de an.excep.fallit,ſi erat ĩ poteſtate agentis tale impedimẽtũ remouere per aditionem prætoris.ff.ex qb. cau.ma.l.ſed ſi p ptorẽ.§.ij.de elec.c.eis quib.Si aditus iudiciorum non erat omninò præcluſus,tũc in quibuſdam caſibus currit tẽpus utile,multofortius continuũ ſed in alijs caſibus diſtingue.aut exceptio peremptoria eſt competens reo; & non eſt tractare de præſcriptione;qa n perpetuum eſt perempta;aut erat exceptio dilatoria ſolutionis; & tunc pendente dilatione non currit præſcriptio; quia actor non eſt in mora,ut ff. ſi cer. pe.l.lecta.§.ſed cum fortis.aut erat aliud beneficium, q̃ ſibi cõpetebat,puta cedẽdarum actionum, uel diuiſionis,& tũc licet reus ſit tutus tali bñficio,nihilomin⁹ præſcribit:qa aditus iudiciorum nõ erat pcluſus,ſed ſi reo cõpetebat quoddam bñficiũ,q̃ nõ cõfert iuito,tũc bñ currit pſcriptio,ſed ſi actor eſt in mora agẽdi, ut d. §.offerri:qa tale impedimentum per accidẽs nõ cernit iudicium anteq̃ opponaĩ bñficiũ.ff.de fideiu.l.ex teſtõ.
5 §.ex duobus,uer.ſed uerior.† Quæro.pone, q̃ ſtatutũ inducit præſcriptionem.x.annorum in quacunque actione reali & perſonali,nunquid actio per li.conte. p petuetur in xl.an.cum ſtatutum de perpetuatiõe nullã faciat mẽtionem?& vr̃ q̃ ſic:qa iſte caſus ppetuationis ẽ a ſtatuto omiſſus; ergo relinqtur diſpõni iur.cõis.In cõtrariũ vr̃,quia iſtud ſtatutũ diſcrepat à iure cõi pſertim in actionib⁹ pſonalib⁹.cum ergo receſſum ſit à iure cõi,nõ poſſumus interpretari ſtatutũ ſm ius cõe,ar. in l.q cum uno.§.qui poſt.ff.de re mi.Nã quotiẽs ſtatutum aliqd addit,uł detrahit tacitẽ,uel expſe iuri cõi, efficitur ius municipale,nec recipit ſubauditũ intellectũ à iure cõi:qa lex,quæ corrigitur,nouã legẽ nõ iter
6 pretatur,ut C.de indi.uidui.tol.l.fi.† Et per hoc ẽt vr̃ aliud cõcludendum,uidelicet q̃ pſcriptio ſtatutaria nõ interrumpaĩ p malã fidẽ,ſuppoſito,q̃ ſtatutũ ſit ſeruandum,prout iacet.Item q̃ præſcriptio ſtatutaria currat minoribus,licet deĩ reſtõ in integrũ.ſ.de in inte.reſt.c. conſtitutus,qa petẽs reſtõnẽ in integrum non reprobat ſtatutũ,ſed approbat,ut ff.rẽ ra.ha.l.cũ minor.§.fi. ſed ille,qui diceret pſcriptionem nõ currere, directè ueniret contra ſtatutum,q̃ eſt impoſſibile, ut ff. q & a quibus.l.proſpexit.qua pp multa priuilegia hñt locum in priuilegijs,uel in præſcriptionibus ſtatutorum. Itẽ per præſcriptionem ſtatutariam fortè quæreĩ directũ dñium,licèt de iure cõi non quæratur directũ,ſed utile,quia uerba ſtatuti dñt intelligi in potiori ſignificatu ff.ſi ager uec.l.j.§.qui in perpetuum.ff.de iureiurã.l.ſi duo patroni.§.j.

SVMMARIVM

1 *Præſcriptio non currit in feudo Rom. eccleſiæ contra eccleſiam niſi centenaria,in prin.ſecus ſub eccleſia,uide nume.5.§.in textu.*

Regimen quid ſignificet,ibi.poſt caſum.

Dignitas pro perſona ponitur.

2 *Iura omnia fiſcalia ſunt principis,& ea concedere poteſt cui libet perſonæ,ſed iura ſingularum perſonarũ non ſunt principis,nec ueniunt in eius conceſſionem, niſi in caſibus, & quibus.*

Feudum quibus alijs nuncupetur nominibus.

Ex priuilegio principis ius quæritur etiam ſine poſſeſſione.§. in tex.ibi.

Spatium indicat tempus continuum.

Poſſeſſio beneficij, uel priuilegij non amittitur per 30. annos. nullo alio modo poſſidente.§.item no.

3 *Mora ſola temporis non nocet,& quæ noceat.*

Officium iudicis oritur etiam ex priuilegio.§.ibi,banna.

Prodigus honoris,officij,ſalutisque ſuæ nemo præſumitur.

4 *Teſtibus dicentibus.quod tabellio non ſcripſit uerum,nõ creditur.*

Tabellio debet iurare officiũ fideliter exequi,& iuraſſe quando præſumatur.

Priuilegium eccleſiæ tranſit ad ceſſionarium,uer.no.arg.

5 *Eccleſia,quando concedit penſiones,uel iuriſdictiones præſumitur in dubio concedere in feudum.*

Feudum ſubligium quoddam,& terraneum.

Feudum amittitur ex quibuſdam hic expreſſis cauſis.

6 *Inſtrumentis antiquis in magnis factis magis creditur, quam teſtibus.*

Libri qui probationem inducant, & mandato cuius extrahendi.

Apud ædem ſacram eſſe dicitur,quod eſt apud ſacriſtam,uel theſaurarium.

7 *Papa intelligitur concedere ius,quod ha[b]et,& non quod ad caſtellanum pertinet.*

Titulus de petitione bonorum ſubla.nõ habet locum in feudis quibuſdam.

AD audientiam In feudum Romanæ eccleſiæ cõtra ipſam eccleſiam, & eius uaſallum non currit præſcriptio niſi centum annorũ.Et ſunt duæ partes.in prima proceſſus narratio.in ſcda diffinitio. ſcda ibi,nos igitur. Prima ſubauditur:qa prima ponit petitionẽ actoris,ſcdò ponit rñſionẽ rei ibi,ſed ea.tertio probationes actoris ibi,ad qđ quartò allegationes rei, quas impugnat ibi,ſed inter alia.¶ Caſus,Inter nobilẽ uirum Mathaſilonem ex una parte, & Caſtellanum de Caſtro Palazolo ex altera qõ uertebatur ſuper quibuſdam iuribus,uidelicet ſuper xl.ſolidis denariorum Papien.ſingulis annis,quos eccleſia Romana conceſſit dicto Mathaſiloni. item ſup commeſtionibus.i.albergarijs,bannis,iuriſdõne,& foris factis.i.pœnis pro criminibus,& alijs iuribus,quæ ibi Apoſtolica ſedes hẽbat, q̃ conceſſa fuerant in feudũ dicto Mathaſiloni p eccleſiam Romanam.ſed caſtellanus.i.dñs,uel poſſeſſor caſtri dicebat hoc non dẽri:tandem Mathaſilonus probauit conceſſionem per priuilegium, & perceptionẽ per librum Romanæ eccleſiæ cẽſualẽ.itẽ probauit per teſtes,qui dixerunt ſe uidiſſe dictũ cenſum ſolutũ à quinquaginta annis, & infra nuntijs dictæ Apoſtolicæ ſedis ſed caſtellanus dicebat, quod dictum priuilegium non opitulabatur:quia Mathaſ.non fuit eo uſus per ſpatiũ. 30.annorum.Item liber,q̃ dicebaĩ cẽſualis,nõ pbat tã quam

quam suspectus: quia non fuerat in camera Papæ repertus. Item dicta testium non ualebant; quia alio modo erant scripta, q̃ testes dixissent. Papa considerãs authoritatem priuilegij, & librum censualem potius, q̃ dicta testium, qui liber fuerat sub fida custodia Cardinalis, nec ẽt credens, ꝙ notarius aliter scripserit, quam testificatum fuerit. insuper etiam considerans ꝙ hic tractatur principaliter de iuribus Romanæ eccl̃iæ, cuius Mathas. ex s̃dictis causis est uasallus, & ideò non currit nisi centenaria præscrip. cõdemnauit castellanũ Mathaſ. non tanquam sibi, sed tanquam ecclesiæ Romanæ, cuius uasallus existit. h. d. Et uide quod not. in aut. apud quos opor. mona. in gl. magna, in fi. Dicit Ber. ꝙ regimen significat iurisdictionem, sed non acquisitionem fructuum. C. de excu. mu l. ij. per Bar.

1 † Ibi, Apostolatus nostri, sic loquitur, quasi dignitas, quæ est inanimata, habeat aures audiendi. Sed dic, quod accidens ponitur pro subiecto. i. dignitas pro persona. ff. de fideiuſ. l. mortuo, in c. si gratiosæ, de rescri. li. 6. nihil exanimatum uidet, uel audit, ut l. j. §. Scæuola. ff. si quis test. li. eé iuſ. fuerit.

2 ¶ † In tex. ibi, Omnia iura. No. qđ omnia iura fiscalia sunt principis, & ea concedere potest cuilibet personæ: sed iura singularium personarũ nõ sunt principis, nec ueniunt in eius concessionem, ut hic patet de iuribus castellani, nisi princeps ex potestate absoluta & rationabili cã aliter & specialiter prouideret. ff. de le. ij. l. qui solidum §. prædium. ff. de ua. resti. l. quæris. Nam propter publicam utilitatem ecclesiæ, uel populi posset uni concedi, & alij auferri. Item propter libertatem ecclesiæ, ut si hostis ecclesiæ possidet rem, ex qua ecclesia non percipit reditus, nec est apta percipere, tunc Papa potest illam rem concedere, ut in cap. ex parte, de feu. odio tamen prælati ecclesiam punire non dẽt, ut in c. delictum pſonæ, de re. iu. in 6. ¶ In text. ibi, Nuncijs, non dicit q̃bus, tñ sufficit, quia nõ fuerũt interrogati; qđ est notãdum. In tex. ibi, priuilegium, no. ꝙ feudum Papæ dr̃ priuilegium, & ĩ. in fin. capl̃i uocat bñficium. Et ex priuilegio principis q̃rit̃ ius ẽt sine possessione. Itẽ est bulla cũ filis de serico, non de cãnabe. In tex. ibi spatio 30. an. no. ꝙ hoc uerbum, spatio, significat tp̃s continuum. ¶ Itẽ no. ꝙ q ꝑ 30. an. nõ est ĩ possessione beneficij, uel priuilegij non ꝓpterea ꝑdit illud ex quo alius interim in contrarium non præscripsit, ut ff. ex q̃b. cau. ma. l. non utilem.

3 † Itẽ no. solã morã tp̃i non nocere, illud est planum, ꝙ nõ lædit̃ ex tp̃is cursu ille, q nõ neglexit, ut no. ĩ aut. de ap. uel q scit ius suũ ubiq; durare. Sane ille, q scit tp̃s resolui, tacitè renũtiare vr̃, ut no. ff. de ne. ge. l. si ego. ff. ne de statu. defun. l. ij. & ff. de collu. dete. l. 2. ff. rem ra. ha. l. bonorũ. §. fi. Et ꝑm hoc quælibet præscriptio currẽs cõtra sciẽtẽ hẽt in se tacitã renũtiationẽ. Sed gl. dicit alibi, ꝙ vr̃ hr̃e pro derelicto. ff. de dam. inf. l. p̃tor, ꝙ uerũ ẽ in iure radicãdo; & in q̃busdã casib⁹ spãlib⁹: secus in iure radicato: qa præscriptio nõ hẽt in se cõsensum, cũ pscribat̃ inuito, ut no. ff. de dolo. l. j. §. si q s, ubi ẽ optima gl. In tex. ibi, Comestiones. i. albergarias fulcitas uictualib⁹. Ibi, Bãna. i. exord inaria. Ibi, Placita. i. iurisdõ cãrum. Ibi, Foris facta. i. pœnas pro criminibus. Ibi, Habebat. hæc oĩa petebat officio iudicis implorato, ꝙ quidem officium oritur ex priuilegio, facit quod no. in l. ul. ff. de coll. deteg. ¶ In tex. ibi, Castellanus, no. quòd in eodem castro Castellanus habet proprietatem poſ. castri & alius habet iurisdi. sibi concessam à summo pontifice. ¶ In text. ibi, Authoritatem, no. ꝙ priuilegiũ ẽ ius optimũ: liber censualis: ẽ ius multum bonum: testimonĩa sunt ius bonũ sed nõ ita bonum. In tex. ibi, Camerarius, põt suscipere libros de camera Papæ. ¶ In text. ibi, Nec credentes, no. credi scripturæ tabellionum, negãti nõ credi. Item no. ꝙ nõ p̃sumit̃ qs honoris & officij sui ꝓdig⁹, nec æternæ salutis immemor. C. ad l. Iu. repe. l. fi.

4 ¶ † Itẽ not. ꝙ nõ credit̃ testib⁹ dicẽtib⁹, ꝙ tabellio non scripsit uerũ; qa cũ q̃libet sit recept⁹ seorsum, altero inscio, sunt de necessitate singulares in dictis suis: examinatoribus aũt bñ crederet̃, qa eorũ itrauit secretũ, ut C. de te. nullũ, puta si duo boni uiri examinãt, ut notarius scribit, ut ĩ c. qm̃ cõtra falsam. s̃. de prob. & sic dẽt intelligi, ꝙ no. Cy. C. de fal. si quis decurio. ¶ In tex. ibi, Cum iuratus, no. ꝙ tabellio dẽt iurare officium suum fideliter exeq: aſr nõ credit̃ suæ scripturæ. tñ p̃sumit istud iurm p̃stitisse, ex quo reperitur ĩ poſ. officij, facit ꝙ no. ff. de eden. quædam. §. nummulariorũ. ibi, Principaliter. i. proprio & directo iuri. ¶ In tex. ibi, Centenaria. No. arg. ꝙ priuilegiũ eccl̃iæ trãsit ad cessionariũ, ar. cõtra. ff. d̃ pu. l. licitatio. §. mercatores: sed ibi fuit alienatũ directum dñium, hic non.

5 † In tex. ibi, Nõ tanq̃ tibi, no. uerba ista Ibi, Vasallus, no. ꝙ qñ ecclesia cõcedit pẽsiones, uel iurisdi. præsumitur in dubio concedere in feudum, & iõ dẽt iurare fidelitatem, & tene menti. uel dic, ꝙ põt dici feudũ ligiũ, ꝙ immediatè hẽt Papa, ca. pastoralis, de re iu. ĩ cle. reperitur ẽt subligium, qñ excepto primo dño seruit contra oẽm hominem. uel dic, quod istud ẽ feudum terraneum, cum non sit concessum sub obtẽtu aliquorũ seruitiorũ, & tñ pp infidelitatem amittitur. Dicit Longobarda, ꝙ uasallus, qui emit sciẽter rẽ quamlibet dñi ab exneo, pro infideli tenetur: quia sacrm̃, qđ promisit, irritum fecit, ut in c. fi. si actor regum res reg. per frau. alie. dicit ibi gl. ꝙ inde orta est consuetudo, ꝙ si uasallus emit rem dñi scienter ab exneo, ꝙ amittit feudũ. Fortius dico, si uẽdit in fraudem dñi, licèt nõ delinquat in re feudali: tñ delinquit in fide, ꝙ est not. dignum. ¶ In tex. ibi, In difficultate, no. ꝙ in oĩbus his, q̃ facere teneris, debes te facilem exhibere. Itẽ no. ꝙ iura tp̃alia ecclesiæ sunt probanda per libros censuales. Item no. ꝙ iste castellanus negabat iura ecclesiæ, & iõ requiritur præscriptio centenaria. Sed si confiteretur ecclesiam dominam, diceret tñ se præscripsisse feudũ, non contra ecclesiam, sed sub ecclesia, sufficerent. 30. anni, uel saltem 40. pp iurisdictionem dico, ut in ca. si quis per 30. si de feu. fue. controuer. quicquid dicat hic Hostien. quare dixit contra casum illius. c. si quis per 30. & facit quod not. ff. de dam. inse. l. si finita. §. si qua sunt iura, in gl. quæ incipit, or. cõtra.

6 ¶ † No.[a] in factis magnis antiquis credi instrumentis magis, q̃ testibus. ff. de proba. l. Cellus, in glo. sic enim. Item no. probationem fieri per libros antiquos bene custoditos & sine macula repertos. Item no. ratione custodiæ libros comprobari. In glo. sic ergo, not. pro tabellione præsumi ratione decreti, & iuramenti, facit supra de proc. c. in nostra. Item not. quòd uidetur esse apud ædem sacram, quod est apud sacristam. uł thesaurarium ecclesiæ, nec dicitur esse in loco clandestino. C. de usur. l. acceptam. Item no. ar. quòd de mandato generalis ministri fratrum minorũ possunt libri armarij fratrum extrahi de armario, ibidem tamen reponendi ad nutum ipsius.

a ¶ Vide plenè cumulata per doct. nouissimos in l. cũ quid. ff. si cer. pe.

7 ¶ † Vltimò collige ar. quòd Papa intelligitur concedere ius, quod habet, & nõ quod ad castellanum pertinet. ff. de contrahen. empti. l. qui tabernas. ¶ Item not. quod iste titulus de petitione bonorum

nortum sublata, lib. x. non habet locum in feudis, quæ possunt à principe libere impetrari.

SVMMARIVM.

1 *Schismatis tempora deducuntur ex præscriptione, in prin.*
Præscripsisse qui dicit se centum annis, uel ampliori tempore, nan potest hoc probare.
2 *Testis an possit probare initium possessio, initiatæ tempore suæ pupillaris ætatis.*
3 *Testis interrogatus cuius ætatis erat, cũ dicit se uidisse, quid respondere debet.*
4 *Testimonium de auditu an sit sufficiens in probando præscriptionem longissimi temporis.*

VM nobis. De cẽtenariæ præscriptione, quæ sola currit Romanæ ecclesiæ, & exemptis per Papam, tẽpora schismatis deducuntur. In prima decisa cõsultatio. In secunda rñsio ibi, licèt. Casus. Inter Illaudensem epm, & quoddam monasteriũ erat quæstio super libertate exemptionis monasterij. Nam monasteriũ, siue Abbas allegabat libertatem: quia erat exemptũ, & eps aduersarius diœcesanus dicebat se cõtra dictã exemptionẽ, & libertatem monasterij præscripsisse, Papa habet pro cõstanti, ꝙ non currat minor præscriptio centũ annorũ, quia tangit ius Papæ cum solus Papa sit eps exemptorũ. Et dicit, ꝙ de ista præscriptione deducuntur tpa schismatũ. Et põt assignari rõ: quia
2 titubabat status ecclesiæ. ¶ † Oppo. ille, qui dicit se præscripsisse centũ annis, uel ampliori tpe, nõ põt hoc probare. Nã aut uult ꝓbare per instra; & certe per instrã non probat possessio, ergo nec præscriptio, ut. s. de fi. inst. inter dilectos, in fi. Aut uult ꝓbare ꝑ testes; & hoc est impossibile: quia oporteret, ꝙ testes essent annorũ centũ quatuordecim. Nam ante quartumdecimũ annũ ætatis testiũ, si aliquid uiderint, de illo testificari non pñt: quia non põt quis testificari de eo, quod uidit in pupillari ætate. So. dicit Ioan. ꝙ si probauit se possidere per tm̃ tẽpus, cuius contrarij memoria non existit, ꝙ æquipollet centenariæ ꝑscriptioni Ber. dicit, quòd non deficit ius, sed probatio. Tu dic, ꝙ neutrũ deficit: quia obedientia põt ꝓbari ꝑ instrã, ut. ff. de proba. Celsus. Itẽ aliqua pars tpis per instra, aliqua pars ꝑ testes, item ꝑ libros censuales. s. c. ad audien. item cõfessionẽ
2 aduersarij. ¶ † Sed ego reuoco in dubiũ, utrũ testis possit probare initium pos. initiatæ tpe suæ pupillaris ætatis? dicit gl. ꝙ nõ unde testis debet hẽre quatuordecim annos ultra illud, de quo testificatur. Et in hoc est bene aduerten. hoc ẽt tenet Archi. 4. q. 9. testes, & de corpore uitiatis. c. ex parte, el primo. Accur. dicit, ꝙ post pupillarẽ ætatẽ põt testificari de eo, quod uidit in pupillari ætate, si tunc erat doli capax, & discretus ad intelligendum eũ actum, de quo testificatur: quia conditio testis debet inspici eo tpe; quo fert testimoniũ, non eo tpe, de quo fert testimoniũ, ut. ff. ad Carb. l. iij. §. duæ cãæ, nisi testificaretur in ea cã, ad cuius substantiã & ꝑfectionem requireretur ꝑfecta ætas ab initio, sicut in testamento, ut insti. de testa. §. testes. ¶ † Ex his apparet, ꝙ
3 testis interrogatus, cuius ætatis erat, cũ dicit se uidisse &c. debet rñdere ad hoc: aliàs non ꝓbat: qa forte erat infans, uel infrà decimum annũ, & dimidiũ. Nã puer, donec equitat super arundinẽ & baculum, quod uidet,
4 ignorat, ut. l. j. in fi. C. de fal. mo. ¶ † Quæro, nunquid in probando præscriptionẽ longissimi tpis sufficiat testimonium de auditu, uidelicet quia audiui ab his notabilibus & discretis uiris, & senioribus, & maximè à suis genitoribus, qui erant illo tpe? glos. uidetur uelle quòd sic, quod uerum est in casibus, non regulariter, ut infrà de uerb. sig. c. super quibusdam. n. ff. de proba. l. si arbiter. nam non posset aliter probari, quòd excedit uitam humanæ uitæ.

SVMMARIVM.

1 *De præscriptione detrahitur tempus uacationis ecclesiæ, in prin.*
Interruptio prodest capitulis interruptis, non in alijs, ibidem nume. 13.
Ob calumniam in uno capitulo non perditur ius in alio. ibid.
Ecclesiæ, siue capellæ monachorum subsunt ordinarijs quo ad utranque legem, nisi probentur exempta per præscriptionem, uel priuilegium.
2 *Abbas debet defendere statum suarum cappellarum, & ad eum pertinet, non ad cappellas principaliter.*
Forum metimur ex persona prælati, non subditorum
Ambiguum priuilegium non tenet, nisi adiuuetur per declarationem exemptio dupliciter capitur.
3 *Probari potest per testes aliquid pleno iure possessum, licèt sapiat ius.*
4 *Priuilegium unum declaratur per aliud.*
Ex instructorum coniunctione resultat liquida probatio.
Vacationem non sufficit ecclesiæ probare, nisi probetur tempus uacationis. § in textu, ibi super.
5 *Abbas potest præscribere cognitionem causarum matrimonialium in certa uilla, uel loco.*
Interruptio fieri debet currente præscriptione.
6 *Libellus an debeat formari contra ipsas cappellas, quæ dicuntur subiectæ, an contra prælatum legitimum administratorem.*
Libellus ciuitatis cum ciuitate, uel ciue quo modo concipiẽdus.
7 *Abbas an possit præscribere iura episcopalia.*
8 *Inferior an possit iura episcopalia præscribere.*
9 *Possideri & præscribi per prælatos inferiores licèt possint ea, quæ sunt iurisdictionis, tamen secus in his, quæ sunt ordinis episcopalis.*
10 *Abbas quare petit in integrum restitutionem, cum priuilegia regum possint produci usque ad sententiam.*
11 *Episcopus quare petit restitutionem in integrum.*
Restitutio petitur ad producendum testes nouos post ueterum publicationem, & ad producendum etiam instrumenta post conclusionem, nu. 10.
Contraria allegare an quis possit, uers. modò sequitur, & nume. 12.
Priuilegium idẽ in momẽto operatur, quod præscriptio in suo tempore, uer. nam per contrarietatis qualitas duplex & quæ, uer. solutio, & uide uer. sequen.
Contradictio triplex. §. item exclusa, uer. tamen ista.
12 *Priuilegium, & præscriptionem an posset Abbas intentare simul, si esset actor.*
Remedio uno per sententiam completo potest ad aliud transiri & nume. 11.
13 *Præscriptio interrupta in uno capitulo an prosit in alio.*
Præscriptio impedito agere, an currat.
14 *Sententia lata contra capellas an noceat Abbati, uel è contra & nu. 15. & 16.*
15 *Barones si sint contendentes de eadem ciuitate, requiritur syndicatus ciuitatum, nec eis irrequisitis posset aliquid innouari, nisi forte scirent, & non contradicerent.*
Proprietas constituit aduersarium agentem.
Possessio aduersarium defendentem.

Abbas

16 *Abbas an sit legitimus administrator.*
Forum metimur ex causa immediata, non remota, uersi. Dic quòd.
17 *Iurisdictionem possidet prælatus solus, qui potest instruere, & destruere.*
Possidens aliquando & possidetur.
18 *Administrator legitimus est omnis habens potestatem à lege uel consuetudine.*
Procurationes dare debent ecclesiæ dependentes.
Cum capellano qui contraxit, quem debeat conuenire.

UDITIS. De præscriptione detrahitur tpis interuallum, quæ ecclesia uacasse probatur. priuilegium obscurũ non ualet: interruptio prodest in capitulis interruptis, nõ in alijs, & ita demum, si pscriptio prius cõpleta non sit pót quis ẽm qualitatem pbationis in uno capitulo succumbere in alio obtinere. Nec utile caplm per inutile uitiatur. & qui in uno caplo calũniatur, non pdit ius in alio, in quo calũnia non pbat. h. d. ¶ Et primò ponit processum negotij. secundò narrat indecisam restõnẽ in integrũ ab utraq; petitã, & concessam. tertiò in uer. quo circa, cõmittit probationes recipiendas, & causæ decisionem. & hæc decre. loquitur de materia illa. s. de
1 resti. in integ. auditis, & j. de priui. ex ore. ¶ † Ad euidentiam pmitte, q l. diœcesana qñq; est nomen generis; & tunc cõprehendit ẽt legẽ iurisdictionis; qñq; nomen spẽi, & tunc non, sed in libello gñali ponitur. secundo præmitte, q ecclesiæ, siue capellæ monachorũ subsunt ordinariis quo ad utrãq; legẽ, nisi pbentur exẽptæ p præscriptionẽ, uel priuilegium. ¶ Casus. Inter epm Vigoriensem, Abbatẽ de Heuescam super ecclesijs uallis de Heuescam, quas monasteriũ possidebat, orta est qõ, qa eps asserebat dictas capellas ad se ptinere iure diœcesa. Abbas negabat dicens, q dictæ capellæ erant exẽptæ per priuilegiũ regum, & Papæ, & per quadragenariã præscriptionẽ, mõ hic deciditur, q pducta fuerũt quædã priuilegia regũ, & quoddã priuilegium Papæ obscurũ, quod nõ declarabat, q ecclesiæ essent in ualle de Heuescam, nec q ptinerent ad monasteriũ, & item q monasteriũ pbauit quadragenariã possessionẽ pleno iure, & erant publicati testes, qbus publicatis, quia monasteriũ non pbauerat de exemptione, uidelicet q locus exẽptionis esset ille uallis de Heuescam. petijt restõnẽ in integrũ ad hoc probandũ. sed ex altera parte eps, quia nõ probauerat uacationes ecclesię, in qbus non currit pręscriptio, petijt in integrũ restõnẽ ad hoc pbandum. & Papa utrũq; restituit, & hoc patet in parte decisa. demum Papa dat iudicibus delegatis taliter in mandatis, uidelicet si cõstiterit, q uallis de Heuescã sit ille locus, quem Papa exemit, Abbas, siue monasterium absoluatur. si aũt hoc nõ cõstiterit, tunc deueniatur ad ẽm articulũ pscriptionis. Et si qdẽ eps pbauerit, q tanto tpe uacauerit epatus, q nõ sit cõpleta præscriptio monasterij, condẽnetur eidẽ. si uerò hoc nõ pbauerit, tunc examinetur, an pscriptio fuerit interrupta, & super qbus caplis, ut super interruptis Abbas condẽnetur, dũmodo interruptio fuerit facta intra. xl. annos: sed super interruptis monasteriũ suo noĩe & ca-
2 pellarũ absoluatur. ¶ † In tex. ibi, Abbatem, no. q Abbas debet defendere statum suarũ capellarũ, & ad eum ptinet, non ad cappellas principalr: quia quo ad statum forum metimur ex psona prælati, non ex psona subditorũ ẽm Ber. quod est no. dignum. ¶ In text. in ualle, de ista ualle nõ fit mentio in priuilegio Papæ, licèt fieret mentio in priuilegijs regum p uerba gñalia, Et iõ probandũ est, q uallis sit ille locus, quẽ exemit, quod est bñ notandũ, & q qui locũ allegat & situm, pbet. Et est rõ, quia ambiguũ priuilegium nõ tenet, nisi adiuuetur p declarationem pbationũ ẽm Ber. in suffragio; qđ tene menti ad multa. In tex. ibi, Iurisdictione, hoc uerbum gñaliter ponitur ẽt pro. l. diœcesana. Ibi, Exẽptas. Exemptio dr duplex uno mõ p priuilegio: alio modo
3 largè, ut includitur præscriptio libertatis ¶ † In tex. ibi; Pleno iure, simile uerbũ habes. ff. de rei uin. nullũ, in fi. alibi hẽs uerbũ, plena possessione. C. de epi. & cle. l. raptores. Et est mirabile, q aliquid pleno iure possessum possit probari per testes, licet sapiatius. Qualiter autẽ deponant testes, dic ut. s. de testi. cãm, per Inno. ¶ In tex. ibi, Si per illa, no. quod priuilegiũ Papæ declaratur
4 per priuilegia regum. ¶ † No. q unũ priuilegiũ declaratur per aliud, quia unũ priuilegiũ originale declarat cõfirmatorium, & sic ex cõiunctione duarũ scripturarũ fit quædã plena & liquida pbatio. & est argu. ad qõnẽ, dictat statutũ, [a] q instrã liqda mãdẽtur executioni. pducitur instrumentum dotis pmissæ p matrimonio cõtrahẽdo, & petitur executio. oppo. q istud instrm est cõditionale, ut. ff. de iure do. l. tali, & l. stipulationem. tandẽ pducitur instrumentũ contracti matrimonij. rñdetur executionẽ fieri debere, quia ex coniunctione utriusq; instri resultat liquida pbatio, & quæ non psunt singula, multa iuuant. ¶ Quidã tñ dicunt, q pmissio dotis p mrimonio contrahendo, si quidẽ est facta à muliere, uel ab eo, qui hẽt necessariò dotare, est cõditionalis: sed si a prorsus extraneo, est modalis, ut. ff. de cond. & demon. l. Titio centum. §. Titio genero. Bar. dicit cõtra & melius p l. si extraneũ. ff. de condi. ob cãm. & ff. de iure do. l. promittenda, in prin. ¶ In tex. ibi, Adiudicantes, no. adiudicari alicui rem ppriã. ¶ In tex. ibi, Adiudicetis, no. ordinem. nã primo discutitur de priuilegio. secundò de uacatione ecclesiæ. tertiò de interruptione. ¶ In tex. ibi, In per tpe, no. q non sufficit pbare uacationem, nisi pbetur tps uacationis, quod potuisset esse uacatio momenti, quod non esset restaurandũ. ¶ In text. ibi, Ius epale,
5 no. epo adiudicari ius epale. ¶ † In tex. ibi, Mrimonium, no. expressum, q Abbas pót præscribere cognitionem cãrum mrimonialium in certa uilla, uel loco, & de hoc fui interrogatus ab Abbate sanctæ Christinæ Papieñ. diœcesis, & uide quod dixi. s. de resti. spo. c. literas. ¶ In tex. ibi, Si tñ, no. interruptionem debere fieri currente præscriptione, non ea pfecta. ff. de solu. cum quis. §. si qs, ẽt si fiat per cognitionẽ tex. est hic no. ¶ In tex. ibi, In cæteris, no. interruptionem factam sup uno capitulo in cæteris capitulis non patrocinari. ¶ † Oppo & ur,
6 quòd libellus debuerit formari contra ipsas cappellas, quæ dicuntur subiectæ, ut. s. de elec. c. querelam. Solutio, ibi subditus conuenitur ex pprio debito: hic autẽ agitur præiudiciali de statu, ut insti. de act. §. præiudiciales. Prætereà prælatus est legitimus administrator. & iõ ipse debet cõueniri: si tñ cõuenitetur uterq;, nõ esset absurdum, ut C. de epis. & clericis. auf. cã, quæ fit cum monacho. Et no. argu. q si inter duas ciuitates est qõ de aliquo crimine, libellus [b] est formãdus contra ipsam ciuitatẽ. Si aũt est controuersia inter ciuitatẽ, & ciuem, ipse ciuis est libellãdus, ad municip. ff. de iure. adde

a ¶ *Vide no. per eundẽ Bald. & doc. moder. ibi & latè in l. certi condictio. §. quoniã ff. si cert. peta.*

b ¶ *Vide scripta per do. Marianũ de Senis in c. j. de li. obla. fat. 4.*

7 adde q dixi.3.de iud.c.cum deputati.†Op:q Abbas nõ possit præscribere iura epalia:qa obediẽtia nõ põt præscribi,ut s.e.c.cum nõ liceat.So.non põt præscribi, ne alicui obediatur:sed bene põt per pscriptionẽ obediẽtia transferri de uno prælato in alium prælatũ:qa non
8 remanet sine capite.¶†Op.q inferior nõ põt iura epalia possidere,ergo nec præscribere.So.imò põt possidere,qa q põt præscribi, põt possidere ẽm Ber.†Et no.re
9 gulã sanè.licet ea quæ sunt iurisdõnis possint possideri,& præscribi p prælatos inferiores.tñ secus in his, q̃ sunt ordinis epalis.Nam ita annexa sunt ordini,q ab ipso ordine non possent separari,& dicere contrariũ eẽt
10 oppositũ in obiecto ex vi sermonis.¶†Sed statim quære,quare Abbas petijt in integrum restõnẽ,cum priuilegia regum possint produci usque ad sniam,ut not.ff. rei uin.l.officium?rñdeo,quia Papa remitti mandauit negotium plene instructũ,& erat facta remissio de consensu partium,censebatur in eã inclusum,ut no. C.de dila.cum à nobis,uel quia erant elapsi oẽs termini ꝓbatorij.¶†Sed quare eps petijt restõnem in integrum?
11 rñ.quia didicita erant testificata,quæ eps uolebat eneruare.testes.n.dixerant,q tanto tpe monasteriũ possederat pleno iure,q erat præscriptio consummata.Et post didicita testificata non admittitur probõ testium directè eneruãtiũ dicta priorũ,nisi petita restõne in integrum.Dicet aliqs aduersus dolum præsumptum de futuro nõ datur restõ,rñ.uerum est,nisi p restõnẽ tollatur præsumptio doli,ut hic,& no.ff.de no.ope.nun.l.j. §.aduersus. Mõ sequitur uidere,qũo Abbas possit allegare contraria.s.priuilegiũ exemptionis, & progatiuã pscri.Nam per priuilegiũ ius statim acqritur:p præscriptionẽ uero tpe a canonibus instituto.Et idẽ operatur in momẽto priuilegium, qđ operatur præscriptio in toto tpe præscriptionis.dico.n.q præscriptio habet ætatem.i.tps sibi datum ꝓ ipsius pfectione,ut no.C.de do.promi.l.ij.Item nec põt semp liberatus ulterius liberari,nisi secunda liberatio esset plenior, q̃ prima.ff. de libe.le.non solum. Item nec solus hæres de nouo effici hæres.ff.ad Treb.l.si hæres.ff.de hæ.insti.l.iij.§.q fideicommissariã.Et iõ per ius accrescẽdi, & subistõnẽ pupillarem extenditur prima aditio : sed non reqritur noua cognitio.C.de iure deli. qđã. itẽ q semel effectũ & consummatum est,consummatione alia nõ indiget, ut no.ff.de pa.l.si unus.§.pactus.itẽ duo statuta eiusdẽ formę & naturæ,non sunt nisi unum statutũ.C.de pac. l.si qs in conscribendo.Itẽ in pacto.ff.de uer.ob.l.q bis idẽ. nec res usucapta triennio põt pscribi lõgissimo tẽpore, ut C.de ser.fu.l.j.& ff.de usu.sequtur.§.lana.Item allegãs cõtraria mẽtis,ergo nõ dẽt audiri,hoc tenet gl. j.e.ti.c.si diligenti, & c.ueniẽ .so.duplex ẽ qualitas cõtrarietatis,una,qñ uno extremo posito in eẽ aliud non põt eẽ uerũ,nec in iure,nec in facto,ut falsum & inofficiosum,& ista non pñt simul intentari,ut C.de inoffic. test.l.cum qui,& l.contra maiores.Alia est, qñ utrũq; põt esse uerũ in facto, sed in iure sufficit alterũ. Nam utrũque põt esse uerum.s.qñ hẽt priuilegiũ, & q possedit 40.an.qa istud tps appellatur præscriptio.i.spatiũ sufficiens ad pscribẽdũ, & absq; eo q qs exprimat formalr nomen exceptionis,sufficit allegare ius cãm, seu materiã producẽtẽ:quia cã & exceptio sunt idẽ uel:qa sufficit, q exceptio tacitè cõcludat.ff.fa.her.l.j.ff.quæ in frau.cre.l.oẽs.§.Lucius.Præterea,ẽt si constet de priuilegio,tñ est pscriptione augẽt effectus,qa priuilegium põt pdi p ingratitudinem,reuocationẽ,& remotionẽ, sed nõ præscriptio.Vnde pscriptio uenit ad fortificandũ.ff.de cap.l.in bello.§.si qs seruum.C.q me.cã.l.ij. Præterea dicit Inn.q reus proponens contraria semp vr sub cõdõne excipere ẽm Inn.quod est no.licẽt secus in agente,quia non potest quis agere sub conditione . Sed Accur.dicit contrarium.C.de exce.l.si qdem:quia copulatiua oratio nõ cadit inter omnino cõtraria, sed conditionalis sic.¶Item exclusa una uia bene põt alia proponi,sed non simul.ff.de regu.iur.l.nemo ex his,& in c.nullus pluribus,per Dy.de regu.iur.in 6. quia ubi repugnantia,ibi mendacium, ut infra ne sede uac. c.1. tamen ista contradictio potest esse dupliciter . uno mõ in facto & rudi materia, & est contrarietas in origine. Alio modo in applicatione communis materiæ ad aliquam formam,exemplum in l.j.C.de fur. ff. de fur. ff. commod.l.si seruus.Et istud non est cõtrarium in origine rudis materiæ, sed est contrarium in appellatione illius rudis materiæ ad uulgarẽ formulam agẽdo,uel excipiendo.Est & tertia contrarietas,quæ non est contrarietas in applicatione ultimi finis , immo uergitur ad eandem conclusionem, sed non per idem medium concludendi, sed per contrarium medium, sicut priuilegium , & præscriptio, quæ tendunt ad eandem libertatem, sed non eodem modo acquisitam , ut hic . Et nota, quod quæstio de priuilegio suspendit reliqua propter authoritatem priuilegiorum,sicut petõ hereditatis pp authoritatem centumuiralis iudicij.C. de pe
12 ti.hære.l.fin.¶†Quæro,pone, quòd Abbas hic esset actor, nunquid posset intentare simul priuilegium , & præscriptionem? Et uidetur quod sic , quia tendunt ad eundem finem, sicut si in libello intentat quis dominium,uidetur intentare directum,& utile . sed in hoc potest dici contrarium per l. si duo.ff.de solu.& no.C. de tempo.ap.l.per hanc. lata uerò sententia super uno bene potest transire ad aliud remediorum , ut ff. de euic. l. minor. §. si seruus, & nota. expressè. C. de inge.ma.l. pe. sicut in eodem libello non potest dici quem seruum,& seruili macula conspersum,ut C.de
13 li.cau.l.cum precum. ¶ †Vlterius quæro,an præscriptio interrupta in uno capitulo prosit in alio ? & uidetur quòd sic.C,de.anna.exce.l.fi. sed ibi loquitur in interruptione generali, uel principali & accessoria , ut no.ff.de iudi.l.si quis intentione:secus , quando capitula sunt specifice separata, & non tendunt ad eũdem finem,ut ff.de ser.ur.præ.l.si dominus. Deinde habes hic magnam gloss.quæ tractat, utrum impedito agere currat præscriptio,& est bona glo,& not.dic ut dixi su
14 pra.e c.cum non liceat.¶ †Venio ad Inno.& quæro, an sententia lata contra capellas noceat Abbati , uel ẽ contra.Et dicit Inno.quod non: quia sicut interest dominorum non mutare subditos , ita interest subditorum non mutare dominos.unde interesse causæ communiter est prosequendum ẽm Inn.facit q no.ff.de fideicom.liber.l.mutus.ff.so.ma. l.ij.§. uoluntate . ff. de proc.filius.§.sed & filia.C.de bo.quæ lib.l.fi.§.necessitate.ego puto,q capellæ possint assistere , sed non uetare, cum Abbas sit earum legitimus administrator .
15 ¶ † Et per hoc determinatur quæstio Baronum contendentium de eadem ciuitate,quòd requiratur syndicatus ciuitatis,nec eis irrequisitis possit aliquid iudicari, nisi forte scirent,& non contradicerent secundum Inno.facit de ac.emp.l.Titius.Inn.dicit,quod aut est quæstio de possessionibus capellarum; & tunc ipsæ capellæ agunt,& conueniuntur:quia dñium, & possessio pertinent ad capellas, & non ad Abbatem.Porro proprietas constituit aduersarium agentem. possessio aduersariũ defenden-

defendentem.ff. si pars hæ.pe. l.j.in prin.C.de alie.iu.t l.j.ff.de iud.l. non alias. & sicut pater nō est dominus aduentitiorum filij, ita nec abb.separati patrimonij capellarū:qa duo nō pñt eē dñi, uel possessores insolidū. Et si aliqñ hoc contingat qñ unus est sub alio, dñia &
16 possessiones non sunt eiusdem qualitatis.† Sed an Abbas est legitimus administrator? & vr̃ quod non, qa in illis reb⁹ non hēt usumfructū.ff.de ne.ge.l.q alienа. §. quanquam.ff.de sol.l.filiæ.& idē in abbatissa, q̄ hēt sub se capellas, & multofortius in cōtrariū vr̃, qa Abbas æquiparatur patri, uel auo habenti filium, uel nepotē in sua ptāte, ut ff.ad Mace.l.filium.habeo, qui habet ptātē in ꝑsona & rebus.ff.de fur.l.serui & filij, in prin. & filius sine pr̃e nō pōt alienare, ut C.de bo.quæ lib.l.fi.§. liberis; ergo nec esse in iudicio.ff.de iure deli.l.ait prætor, & no.C.de bo.ma.l.j.dic, quod forū metit ex ꝑsona capellarū, ut in c.j.de resci.in cle. Nā capellæ ꝓpriū & per se hñt rectorē immediatū, & cū immediata dēt inspici potius q̄ remota, ut ff.rerum amo.l.si mulier. Si uerò non est qō de possessione, & prædijs, sed de iurisdictione Abbatis, quia eps̃ dicit iurisdictionē suā esse, Abbas ē contra, tunc ad fundandum iudicium solus abbas sufficit: sed ad extenden.iudicij præiudicium, qa interest capellarum, debent capellę citari, ut ff.de adop.l.
17 nam ita diuus.¶ † Et no.quod solus prælatus possidet iurisdictionem, qui pōt instruere, & destruere. Subditi .n.seipsos non possident, quia sibijpsis non seruiūt, & quia ab alio possidentur secundum Innocen. unus tamen casus reperitur, in quo quis est simul possidens
18 & possessus.ff.si cer.pe.l.eius qui le.§.si.| Et scias, qđ omnis habens potestatem à lege, uel consuetudine, est administrator legitimus.ff.de iureiuran.l.iusiurādum. §.defensor.ff.quod cuiusque uniuer.no.l.nulli. Not. ꝙ ecclesiæ dependentes debent dare procurationē uisitāti, ita dicit Ioan.An.in c.unico, de æta.& qua.in 6.in nouella. & si contrahitur cum presbytero capellæ, quis sit conueniendus, ibi plenè not. in nouella per ipsum.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio, quæ debetur ordinario uisitanti, præscribi nō potest, sicut nec uisitatio, quamuis tertius possit præscribere utrunque.*
Reseruandum est in sententia, ubi restat de aliquibus cognoscendum.
Impensis suis militare etiam spiritualiter nemo cogitur.
Temporalia pro spiritualibus exhibenda.
2 *Visitatio adminiculis indiget.*
Ab insolitis argumentum non ualet, ubi ius contra disponit.
Inseparabilia in productione, sunt & in corruptione.
Procuratio præscribi quo casu possit.§.in tex.ibi, & alius.
Ius sibi, dicere quis potest iudex in non requirentibus strepitū formalem, §.in tex.ibi.sententia.
3 *Procurationes officio uisitatoris debitæ an pacto remitti possint.*
4 *Archiepiscopus qua authoritate uisitabit ecclesias suffraganeorum.*
Valere si quid non potuit auctoritate, qua fuit usus, an ualeat altera auctoritate, qua præditus erat, & nu.3.
5 *Error in substantialibus uitiat.*
Sciri debet quod ex hominis facto procedit, & licet nesciatur accessorium, sufficit scientia principalis, n.rñ.5 præterea.

CVM ex officij. Procuratio, † q̄ debetur ordinario uisitanti, præscribi nō pōt, sicut nec uisitatio, q̄uis tertius possit præscribere utrumque & ubi restat de aliquibus cognoscendum, illud est ī sententia reseruañ.ut ff.de pac.do.l.Claudius.ff.qui po.in pig.ha.l.Claudius.h.d.Et prima pars narrat factū, & allegat rationem reorum.secunda ibi, nos igitur, allegationes reprobat, & processum contra eos seruari pcipit.tertia ibi, si quid, ubi reseruat eis aliàs allegationes, si quas habent legitimas.¶ Casus. Archieps̃ Senoneñ. dum uisitaret prouinciam suam, transitum fecit ꝑ diœcesim Parisieñ.& descendit ad ecclesias Abbatis Sancti Maglorij, & Prioris de Castris pertinentes ad suā uisitationem, à quibus petiit procurationem, sed ipsi eā sibi denegarūt, eo ꝙ nunq̄ eā p̄stiterūt. Archieps̃ eos excōicauit: Papa mādat Parisieñ epo, ꝙ sn̄iā p̄dictā seruari faciat: qa licèt possit alius uisitationē & ꝓcurationē p̄scribere: tñ ipse uisitādus nō pōt procurationē p̄scribere, reseruans ipsis ecclesijs, si quas alias defensiones se hr̃e probarent. An protestatio iudicis aliquid operetur, uide no.per Cy.in l.terminato.C.de fru. & lit.expen.No.ꝙ archieps̃ pōt uisitare ecclesias suffraganeorum: ꝙ intellige de consuetudine, uel negligētia, Ber. ¶ No.ꝙ uisitatio, & correctio, & procuratio non pñt præscribi accessoriè, per quod principale redderet inutile ¶ No.ꝙ nemo cogitur suis impensis militare etiam sp̄ūaliter.¶ No.tp̄alia pro sp̄ūalibus exhibenda.& ē ar. ꝙ uasalli dñr ire ad exercitū sumptib⁹ dñi. No. ꝙ idem
2 iur.est in accessorio, ꝙ in principali.† No.ꝙ uisitatio adminiculis indiget.i.uictu, & ꝓcuratione, uñ uisitatores dati à regibus ad aliquā ciuitatē reformandā, dñt hoc facere expen.ciuitatis. Idem, si aliqui mittantur ad capiē.bannitos alicuius terræ, ut ff.de ca.l.mulier ī op⁹. In tex.ibi, Allegātes, ar.ab isolitis nō ualet, ubi i⁹ contra disponit.unde non ualet allegatio nunq̄ fuit factū, cum fiendum non tollitur cursu temporis.¶ In tex.ibi, Nequiuerit, no, quod quæ inseparabilia sunt in productione, sunt inseparabilia in corruptione. ff. de serui. rusti.præd.l.tria prædia.ff.de libe.& posthu. l. si ita. ¶ In tex.ibi, & alius, & contra illum alium posset p̄scribi ēt sola procuratio, quæ præscriptio tollit cōtrariam præscriptionem, uel quia reducit ad naturalem statum ff.de pa.l.si unus.§.pactus, in fi.¶ In tex.ibi, Sn̄ia.s.excōmunicationis, quam tulerat archieps̃ cōtra eos, & sic ex̃ ordinē sibi uisitatorius dicit excōicā.nō ꝓcurantes eū; & talis sn̄ia dēt seruari, ꝙ est notabile.& sic in his, q̄ nō reqrunt formalē strepitum, pōt qs sibi & suis ius
3 dicere.† Quæro, utrū ex pacto pñt remitti istæ procurationes? & dic ꝙ nō ꝓ tp̄e futuro: qa sūt publici iuris & debētur poti⁹ officio uisitatoris, q̄ ꝑsonæ ipsi⁹, ar.in
4 l.annua.§.j.ff.de annu.le.† Quærit hic Inn.quā authoritate archieps̃ uisitabit ecclesias suffraganeorū? Et qdē triplex pōt eē cā.s.cōsuetudo, negligētia, & mādatū, siue delegatio Papæ. uñ quæritur, si archieps̃ excōicauit ex capite, ex quo nō potuit, puta authoritate iuris cōis credēs suffraganeū fuisse in mora, uel auctoritate consuetudinis, q̄ putabat uigere, & nō uigebat, uel authoritate rescripti, ꝙ nullum erat ipso iure, utrum ualeat ex eo capite, ex quo ualeret, si illud caput scienter eēt electū? dic ꝙ qdā cōpetunt ignorantibus & inuitis; & illa ualent, non obstante ignorantia: quia pl⁹ est in ueritate, q̄ in opinione, ar.ff.de iur.& fac.ign.l.ij.§.ignorauit.¶ Item intentio iudicis erat procedere, & poterat procedere, licèt non ex eo capite, & sufficit posse f̄m
5 Inn.† In contrarium vr̃, qa iste errat in eo, qđ est fundamen-

mentum iurisdictionis; & error in substantialibus uitiat, ut ff. de condi. & demon. l. multū interest, & l. quæ ro. ff. de eo, qui pro tuto. & ff. indi. sol. l. iij. Et hoc est, quod dr̄ quædā à sciente facta ualent, quæ ab ignorante non ualent, ut no. C. de iur. & fac. igno. cū qs. Sol. si habet duas auctoritates ordinarias, & elegerit incōpetentem, ualent ex cōpetenti, quæ habent iurisdictionē annexam habitu. Et sic nō errat in eo, quod est fundamentum iurisdictionis, & quod eā defert, quia ille, qui uult speciē, uult ēt genus, quod representat quālibet eius spēm. Si aūt procedit tanquā ex delegato, & non est delegatus, processus est nullus, nec aliquid patrocinatur iurisdictio ordinaria, quæ intentata non est: delegata aūt non est in rerum natura, & est defectus fundamenti. Præterea delegata iurisdictio cōsistit in facto hominis, non in dispōne legis, & id quod ꝓcedit ex facto hoīs, debet sciri; sed legis statutum non debet sciri, tex. est ualde no. in d. l. multum interest, ubi omninò * uide Bart. & facit quod no. Inno. in eo, q̄ furti. ordi. susce. ca. innotuit. In iudice. n. requiritur actus, & uolūtas. ff. de arbi. l. qualem, in prin. Et sufficit, quod sciat principale, licèt nesciat accessorium. ff. de iudi. l. ij. §. j. & hoc facit ad multa.

a *Et uide do. Frā. de Aret. consi. lxviij Et nunū uerbū per Fran. Curt. consi. xxxvj. in fine, & uide Barba. in consi. lxiiij. primo lib.*

SVMMARIVM.

1 *Præscribit nunquā, qui possidet alieno nomine, in prin.*
In præscriptione rerum ecclesiasticarū requisita & nu. 3
Sardinia tota est de immediata temporali iurisdictione ecclesiæ Romanæ, & totus ducatus.
Caput unius est, & membra sunt eiusdem.
Immiscere se rei alienæ culpa est.
2 *Confessio Archiepiscopi probat contra ecclesiam suam.*
Successores non excusat malè factum à prædecessoribus.
Iura & honorem ecclesiæ Romanæ qui seruare non dicantur.
Possidere quis dicatur. §. no. quòd is.
Calaritanus index est uasallus ligius ecclesiæ Roma. ibid.
3 *Bona fides, & iustus titulus requiritur in præscriptione rerum ecclesiasticarum.*
Possessio centum annorum non uidetur probari posse.
4 *Præscribere an possit ille, qui credit rem ad alium pertinere.*
5 *Bona fides an præsumatur.*
Præscriptio consistit in lucro captando cum alterius iniuria.
6 *Bona fides an requiratur in tradente.*
Auctoris dolus quando successori noceat.
7 *Conscientiam dubiam habens, an dicatur habere malam fidem, uel bonam dubitate pendente.*
8 *Malam fidem quæ sunt illa, quæ faciunt præsumi.*
9 *Bona fides sine titulo an sufficiat in præscriptione longissimi temporis.*
10 *Titulus an requiratur in præscriptione iurium incorporalium.*
11 *Præscriptio, & priuilegium quare dicuntur contraria.*
Præscribi quæ non possunt.
12 *Missus si fui in possessionem ex primo decreto & ex secundo rei alienæ, quam tu debitor meus possidebas, & ego sciebam, quod res non erat tua, sed illius, an præscribam longo tempore.*
Dominium rei quem potest facere statutum legis, & quo modo, uer. solutio.
13 *Permutatio cum requirat dominium ex natura sui ex proprio significatu uerborum, non autem uenditio, quomodo per mutatio dicatur iustus titulus ad præscribendum.*
14 *Titulus an conferatur per clausulam non obstantium.*
15 *Titulus an detur per uerba enuntiatiua.*
Enuntiatiua uerba quando disponunt.
16 *Possessio an præsumatur, si de principio constat.*
17 *Præscribi an quis possit in monachum, uel conuersum.*
18 *Possessio an probata sit, si dicit, quod uidit possidere in capite agri, alius in pede.*
Totum possidere uidetur, qui partem possidet ratione incertitudinis.
19 *Præscribi an possit ius aliquod ex uiolenta possessione.*
Possessionem probet ne quis per receptionem canonis.
20 *Titulus uel præscribendi conductio an ita acquiratur, sicut acquiritur possessio.*
21 *Potior uter erit, si bona fide & insolidum duo probant de possessione.*
22 *Permuto nudam possessionem meam cum nuda possessione tua, quis contractus sit iste.*
23 *Iustus titulus quo ad præscribendum præstatur, etiam ab eo possessore, qui non habet dominium.*
Titulum allegari in quibus non sit necessarium.
Seruitutem possidere in alieno fundo, non est contra ius.

SI DILIGENTI. Qui alieno nomine possidet, nunq̄ præscribit. It. m. in præscriptione rerū ecclesiasticarū bona fides, & iustus titulus requiritur, & primò inducit rōnem unā contra Archi. secundò reprobationē excusationis ipsius per locū à diuisione. ¶ Casus. Archieps Pisanus fecit sibi noīe ecclesiæ Romanæ, nec non Pisanæ, seu suæ præstari iurm̄ fidelitatis à iudice Calaritano Marchione Massæ ꝓ illo ducatu, cū tn̄ tota Sardinia, & ille ducatus ꝑtineat ad Romanam ecclesiā nullo mediante: hoc peruenit ad notitiā Papæ. Papa redarguit ipsum, quia dictū iurm̄ exigere non potuit. ipse excusabat se dicens, q̄ ita fecerant antecessores sui ꝑ longissima tēpora, ita, q̄ ecclesia Pisana erat in quasi possessione huius fidelitatis. Papa primo destruit possessionem, quia ecclesia Pisana non noīe suo, sed noīe Papæ usa est hac quasi possessione, & is possidet, cuius noīe possidetur. secundò destruit ꝑscriptionem ex alio capite: quia cū quilibet Archieps iuret de cōseruā. iure, & honore sedis aplicæ, apparet ꝑ hoc, quod fuit in mala fide, cū aūt in ꝑscriptionibus rerum ecclesiasticarū requiratur bona fides, & iustus titulus, igitur præscriptio non ꝓcessit. ꝓtereà & si istæ rōnes cessarent, est tertia rō: quia contra ecclesiā Romanā non currit præscriptio nisi centū annorū. quā præscriptionem Papa credit non posse ꝓbari per Pisanā ecclesiā, seu ꝑ Archi-
1 episcopum memoratū. h. d. ¶ † No. quod tota Sardinia est de immediata tpali iurisdictionæ ecclesiæ Romanæ & totus ducatus. ita ēt quælibet eius castra, & uillæ: qa cuius est caput, sunt, & mēbra, ut no. in auf. q. mo. na. ef. sui. §. si quis igitur ex qualibet, & ff. ad muni. l. si alij, & ī. eodem. c. cū nō liceat. No. secundò, quod culpa est se immiscere rei ad se nō ꝑtinenti; & iō ille Archieps
2 redarguitur. ¶ † No. quod cōfessio Archiepi probat contra ecclesia suā. facit quod no. ī. de capellis mona. c. diligens, uer. præterea. No. quòd malefactum à prædecessoribus non excusat successores. ¶ No. quod oēs Archiepi semper iurant in sua consecratione conseruare iura, & honorem Romanę ecclesiæ, ille, qui ea nitit usurpare, & sibi appropriare, uel applicare. ¶ No. q̄d is possidet, & quasi possidet, cuius noīe possidet l. quod meo. ff. de acqui. pos. No. quod iudex Claritanus est uasallus ligius

ipsius ecclesiæ Romanæ, & non pôt inferiori iurare fidelitatem, nec Papa habet ratum, quod illegitimè factū
3 est. ¶ † No. quod in præscriptione rerū ecclesiarū requiritur bona fides, & iustus titulus. adde & tertiū. s. quod possederit suo nomine, non alieno, ut superius dixi. ¶ No. quod Papa non credit possessionem cētum annorum posse probari. concor. auť. hæc cōstitutio inno. cōsti. post principiū: quia nec documenti integritas, nec actus fides, nec ętas ualet testibus suffragari, de hoc no.
4 s̄. c. cum à nobis. ¶ † Quæro, an ille, q̄ credit rem ad aliū ptinere, possit p̄scribere? rñ. non, nisi ab eo habeat titu-
5 lum, uel consensum. ff. de euic. l. quidam. ¶ † Quæro, nūquid bona fides p̄sumatur? rñ. aut bona fides causatur p facti errorem; & p̄sumitur, ut. l. fi. ff. p suo, &. ff. de usu. l. Celsus. aut p iuris errorē; & nō præsumitur. nā licet aliqñ iuris error excuset, ut. ff. de pet. hær. l. sed si lege. §. scire; tñ nunq̄ inducit præscriptionem, quæ consistit in lucro captando, cum alterius iniuria. facit quod no. ff. de usu. l. si fur. §. j. adde quod dixi. s̄. eo. uigilanti, & in
6 ru. ¶ † Quæro, bona fides requirit̄ in p̄scriben. sed nunquid requiritur in tradente? rñ. dolus auctoris non nocet successori singulari inchoanti p̄scriptionē: secus, si utatur adminiculo auctoris sui, ut. ff. de acqui pos. l. Pōponius. §. cū quis. quod hodie dic in p̄scriptione longi tpis, ut in auť. malæ fidei. sed in præscriptione longissimi tpis hodie dicidē, qđ olim: sed in usucapione trien
7 nij dic, ut no. in l. itē. ff. de usu. ¶ † Quæro, nunquid ille, qui hēt conscientiā dubiam, dicatur habere malā fidē, uel bonam dubietate pendente? rñ. dicitur hēre bonā, si habet titulū, uel captauit titulū à possidente, ut. C. de fur. l. cum quærebatur. ff. de pe. hæ. l. illud. ff. de reg. iu. l. nemo prædo. C. de fur. l. fi. §. quod aūt nescius, & quod ibi per Cy. in cōtrarium facit eo. tit. l. apud antiquos. ubi dr̄, q̄ ille est bonæ fidei possessor, qui cogitat se dominū. Sed dubitans non cogitat se dñm, ergo non est bonæ fidei possessor. Et hoc tenet Hostien. ¶ Sed ego dico, quod si iustè dubitet, saltem censet bonæ fidei rōne iusti erroris, ut. d. l. Celsus. ergo secus, si dubitat supine, & sic intelligitur dictū Host. & hoc uerū, qñ dubitat à principio p̄scriptionis. sed si à principio fuit bonæ fidei, sequens dubitatio præscriptioni non officit, ut no. Bar. ff. de usu. l. naturaliter. & è contra, si à principio fuit malæ fidei, sequens dubitatio ei non patrocinatur, ut. ff. de acquir. possess. l. clam possidere, in prin.
8 a ¶ † Quæro, a quæ sunt illa, quæ faciunt præsumi malam fidē? rñ. legis p̄hibitio, qñ lex disponit super certo, ut. l. quēadmodum. C. de agri. & cen. li. xj. Itē interdictum testatori., ut. ff. de usu. p emp. l. ij. puta testator uetuit alienare p̄diū, ut in familia remaneret: secus, si ita dixit, si hæres alienauerit, lego: quia primò p̄ficitur alienatio, q̄ legatum. Itē istud legatū est confectū super re aliena. sed cū legatum præcedit alienationē est confectū sup re p̄pria, ut subtiliter no. Ia. de Are. in l. si ita. ff. de ma.

a ¶ *Vide Barba. consil. xl. & consil. l. uolu. j. & uide Abba. cōsi. xxij. consi. xviij. uolu. ij. & consi. liiij. ad fi. eodem volum. Bar. consil xviij. uolu. ij.*

9 te. ¶ † Quæro, an in præscriptione longissimi tpis sufficiat bona fides sine titulo? rñ. sic de iure ciuili. Et hæc quæstio p̄supponit, q̄ bona fides esse possit, & ēt præsumatur sine titulo, quod uerum est in longissimo tpe,
10 ut. C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. ¶ † Quæro, an in præscriptione iurium incorporalium requiratur titulus? respon. probata fide, quæ p̄batur ex patientia domini non errantis, præsumit titulus. i. cōcessio, si allegetur, & sufficit, si non allegetur, ut. ff. si ser. uin. l. si quis diuturno. Et hoc uerum in seruitutibus fauore p̄diorum, qbus seruiunt. nam p̄inde uberior fructus percipitur, quod est publicæ utilitatis. unde seruitus prædiorum sunt fauorabiles, & ēt qa tractatur de modico p̄iudicio. Sed in iur. incorporalibus iurisdictionum, quæ sunt magni præiudicij, p̄scribenti requiritur titulus, excepta præscriptione centū annorū, ut hic innuit, uel tēpus, cuius memoria in contrarium non existit. ¶ † Quæro, quare præscriptio, & priuilegium dicuntur contraria? respon. qa abnegatiue se habent s̄m Ber. dixi. s̄. eo. auditis. Itē no. qđ q̄dā sunt quæ de iure cōi nō possunt possideri, & illa non possunt præscribi. ¶ Fallit si talis est titulus, ex quo surgat habilitas possidendi, & bona fides, ut in c. j. de præscri lib. vj. Et oē, quod non pôt possideri nisi a certa qualitate p̄sonarum, puta decimæ in parochia aliena, non cadit sub illa regula. Itē ea, quæ non sunt in commercio nostro, p̄scribi no: possunt, ut res sacra, & liber homo. ff. de uer. sign. l. alienatiōis uerbo. Ea uerò, quæ possunt à quolibet possideri cū suis modis & tpibus, & de his non loquitur dictum c. primum. j̄. eo lib. vj. ¶ † Quæro, missus sui in possessiō tē ex primo decreto & ex secundo rei alienæ, quā tu debitor meus possidebas; & ego sciebam, q̄ res non erat tua, sed illius, nunquid præscribo longo tpe? uī quod non, quia sum in mala fide. In contrariū uidetur, qui possideo publica auctoritate, & cū decreto, ut. ff. de noxal. l. & generaliter. nā iudex est minister legis: sed lex pôt transferre dominiū, & quasi dominiū cum conditione usucapien. Sol. bene concedo, q̄ statutū legis pôt facere quē dñm, puta si statutum diceret, cuilibet, qui possederit spacio. x. annorū, damus, adiudicamus, & cōcedimus rem possessam pleno iure. non. n. hæc est praescriptio: quia in ultimo momento lex statuit, & super directo dominio disponit, nec requirit̄ bona fides. Itē statutum est pactum ciuiū, & quasi ex pacto transit dominium, & tempus nō est cā immediata; sed legis potestas, & uoluntas, quæ pôt eradicare dominium uni, & donare alteri ēt in momento tpis. Item pôt statui, q̄ oīa statuta habeāt uim cōtractus cōtradictorij. l. si sine. §. Lucius. ff. de admi. tu. & tunc non nocet scientia rei alienæ: quia p̄scriptio est cū cōsensu domini: sed in decreto iudicis idem est dicendū de iure ciuili, quādo cā, ex qua interponitur s̄m decretum, afficiebat rē ipsam, ut ex cā noxali, & dāni infecti, quo casu ēt idem puto de iure canonico, ar. ff. pro so. l. cū duobus. §. idē respōdit. sed si non afficiebant ipsam rē, aut uetus dominus gesta taciturnitate firmauit, & idē ut. l. fi. C. de his, qui à nō domino. aut ignorauit; & tūc de iure canonico pu
13 to nō esse præscriptū, ut infra eo. c. fi. ¶ † Quæro, pmutatio requirit dominiū ex natura sui, & ex p̄prio significatu uerborū, quia est cōtractus, do ut des, ut. l. fi. ff. de cond. ob cām, sed uenditio nō reqrit dominium: quia pôt uendi nuda possessio. ff. de usur. l. si stipulatus. qūo igitur dr̄ pmutatio iustus titulus ad p̄scriben. respōdeo considerato genere tituli. Itē dr̄ iustus. i. idoneus. Item
14 bona fides iustificat. ff. de Pub. l. quæcunq;. ¶ † Quæro, an per clausulā nō obstantiū conferatur titulus? respō. hæc clausula non disponit dispositionē, sed dispositū custodit, & confirmat, ut. c. j. de præbend. in clementi.
15 ¶ † Quæro, an p uerba enuntiatiua detur titulus? rñd. sic, si sunt prolata principaliter p se, quod est, quando non terminatur, nec ordinatur ad aliud ultra, uel extra se, ut. ff de dona. l. ex hac scriptura; & sic est in pote-
16 state proferentis dare titulum: aliàs secus. ¶ † Quæro, an

an possessio p̄sumat, si de principio constat? respõdeo
17 sic, ut no. Archi. 7. q. 1. pontifices. ¶ † Quæro, an aliquis possit præscribi in monachũ, uel conuersum? rñdeo, non: quia nec possideri in c. seruorũ, de ser. non or. per
18 Inn. de acqui. pos. l. cũ hæredes, per Accu. ¶ † Quæro, unus testis dicit, q̃d uidit possideri in capite agri, alius in pede, utrũ sit probata possessio? & vr̃ quod sic. l. iij. §. jsd. de acqui. pos. Item rõne incertitudinis qui possidet partem, vr̃ possidere totum. ff. de le. iij. l. uxori suæ, ubi
19 gl. sing. ¶ † Quæro, an ex uiolenta possessione possit aliquod ius præscribi? dicit Inn. ꝙ non, de of. Archi. dilecto. Sed vr̃, quod possit præscribi ius libertatis p̄diorũ, ut. ff. de usu. l. sequitur. §. si uiã. sed illud, q̃d ibi dr̃, non tenet de iure cano. ¶ Quæro, eccl̃ia recipit canonẽ singulis annis, utrũ per hoc ꝓbet possessionẽ? Dicit Inn. ꝙ speciale ẽ in ecclesia, q̃d si recipit aliquid noĩe pẽsionis, statim acquirit possessionẽ, ut ipse no. de rest. spo. c. cũ uenissent. Ego dico idẽ in aliis personis, q̃n possessor soluit alteri, quẽ recognoscit in dñm: secus, si non possidet, vñ oportet eius possessionẽ probari, ut. ff. qui.
20 mo. usufr. amitt. l. Pomponius. ¶ † Sed nunquid, sicut acquirit̃ possessio, ita acquirit̃ titulus, uel p̃scribendi cõditio saltẽ ex titulo pro suo? Et certẽ non acquirit̃ usucondictio, quia est fictus titulus, & ficta traditio, ut sub
21 tiliter no. Bar. ff. de acqui. pos. l. si rẽ aliquã. ¶ † Quæro, duo probant de possessione bona fide, & in solidũ quis erit potior? rñdeo, ille cui ius commune fauet: quia cũ eo est iur. adminiculum, ut no. Inn. s̃. eo c. auditis. Sed si ambo sunt pares, qui prior est in possessione, reportat palmam uictoriæ. quia sua possessio impedit, ne sequẽs
22 possideat, ut no. iij. q. j. in summa, & patet. s̃. de proba. c. licet causam. ¶ † Quæro, quis contractus sit iste, ꝑmuto nudã possessionem meam cũ nuda possessione tua? rñdeo, contractus innominatus, s. facio ut facias, ex quo non acquirit̃ usucapiendi conditio: quia non ordinatur ad ius, sed ad merũ tactũ. ff. quod met. cau. l. si mulier, in
23 prin. ff. uti pos. l. si duo, in fi. ¶ † Conclusiones Innoc. ꝙ iustus titulus quo ad p̄scriben. præstat̃ ẽt ab eo. s. possessore, qui non hẽt dñium: quod circa incorporalia, quæ habent naturalẽ cãm. i. continuam, uel quasi, nõ est necesse ad fundan. præscriptionẽ allegare titulũ, Inn. Q̃d possidere seruitutẽ in fundo alieno non est contra ius cõitõnis, sed contra ius eius, contra quẽ præscribit. Q̃d ubi est p̄scriptio contra possessorẽ, dẽt allegare titulũ. Quod si usus hẽt intermissionẽ, requirit̃ allegatio tituli, qui probabit̃ ex longa patientia. Quod si est præsumptio contra exigentẽ, ꝙ exegerit per metũ, sicut faciunt plati aliq̃n, uel quod sit p̄titum ex cã curialitatis, uel hospitalitatis, cessat p̄sumptio legis, cũ de in rẽ uerso, de usuris, Inn. aliqui dñt, ꝙ agens ex p̄scriptione dẽt probare titulũ: secus in excipiente, quia possessor non tenetur dicere titulum, ut. l. cogi. Alij dicunt, ꝙ ibi loquitur, in negante, non in excipiente, Inn. Quod in p̄scriptione rerum corporalium dẽt titulus allegari, & à quo sit habitus, puta a Titio, & de qua re, nec sufficit dicere, habeo titulum, nisi probet, à quo habeat. Quod in præscriptione temporis, cuius cõtraria memoria nõ existit, semper præsumitur titulus, & bona fides. Idem, si non allegetur: quia tanto tempore possessum præsumitur ab autoribus suis iuste possessum, Inn.

SVMMARIVM.

1 *Ep̄alia iura põt Abbas in capellis præscribere.* } *in prin. &*
Præscriptio obtinet, in quibus tantum probatur } *nu. 4.*
Adiacentia loco præsumuntur esse de iurisdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent.
Priuilegia posteriora non eneruant arbitrium præcedens, de quo mentio non fuit facta.
Ratio in sententia debet inseri, quando pro parte est condemnatoria.
2 *Arbitrium præscribitur.*
Iurisdictio bassa facilius præscribitur, quàm imperium merum.
Plebs si præscribitur, non amplectitur capellas.
Præscriptio est facti, & stricti iuris.
3 *Arbitrium, quod non mutatur, stare non prohibetur.*
Compromitti potest de iure communi, priuilegio, & consuetudine ac præscriptione, & qualiter hoc intelligatur.
Præscriptio oritur ab arbitrorum sententia.
4 *Priuilegium non sufficit pro titulo, quando ei derogatum est.*
Ecclesiam liberam si quis contendit esse, quæ forma sententiæ.
5 *Instrumentorum de nouo repertorum prætextu, non retractatur sententia arbitrorum electorum sine pœna, sicut nec sententia iudicis.*
Obedire ut ne teneatur, dum est subditus, præscribere, nequit.

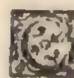

CVM OLIM. Abbas in capellis potest p̄scribere iura episcopalia, & obtinebit tm̃ in his in quibus probabitur præscriptio. In prima ponit facti & ꝓcessus narrõ. In scd̃a ibi, quia Papæ. ¶ Casus. Ep̃s Lucanus litigabat cũ Abbate, & monachis sancti Saluatoris sup plebe & adiacẽtib⁹ capellis, dicens ad se iure ordinario spectare, & etiã ex quodam arbitrio super hoc lato. Abbas aũt dicebat, ꝙ plebs & capellæ, q̃ erant subiectæ suo monasterio, erant exemptæ ab ep̃o, & ad hoc proban. inducit priuilegiũ Gregorij, q̃d prædictum arbitrium præcessit, & quædam alia priuilegia post secuta, ac etiam legitimam præscriptionem: Papa uirtute præscriptionis pronuntiauit pro Abbate in capellis, in quibus præscriptio erat probata, quæ specificat: sed in aliis non probatis tulit sñiam pro diœcesano
1 uigore iuris communis. ¶ † In tex. ibi, Adiacentibus, ar. quòd loca adiacentia præsumantur esse de iurisdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent, ar. in sti. de re. diui. §. insulæ. ¶ In text. ibi, Ad fundandam intentionem, not. quod ius commune inducebatur ad eã coadiuuandam, nec sunt ista contraria, cum se inuicem foueant. ¶ In text. ibi, Arbitrium, no. quòd per istud arbitrium recessum erat à priori secundum Ber. in suffragio. posteriora autem priuilegia non eneruarunt arbitrium: quia non faciebant de eo mentionem, sed dederunt causam præscribendi libertatem. Et ideò Papa non fundat se in priuilegiis, sed in præscriptione. ¶ In tex. ibi, Quia prædictus, not. quòd quando sententia est pro parte condemnatoria, debet in ea inseri ratio, quare aliud pronunctietur in uno capitulo, aliud in alio. ¶ In text. ibi, Legitima præscriptione, no. quòd
2 † contra arbitrium præscribitur. Ibi, Super aliis, not. quòd iura episcopalia multa sunt. ¶ Item not. quòd per partem retinetur totum. ¶ In text. ibi, In leuioribus culpis not. quòd bassa iurisdictio facilius præscribitur, quam merum imperium. de hoc. ff. de iu. om. iu. l. more maiorum, & C. de diuer. of. l. uiros, lib. 12. ¶ In tex. ibi, tam in plebe, quàm in capellis, no. ar. ꝙ præscribens in plebe non præscribit in capellis, quia præscriptio est facti, & stricti iuris. ff. de iti. actuque pri. l.
3 j. §. Viuianus. ¶ † In text. ibi, Iuxta tenorem arbi-

trij, no.ꝙ arbitrium,qđ non mutaŧ stare non prohibeŧ.
Item not.ꝙ de iure cōi, & de priui. pót compromitti,
quoties unus allegat ius cōe,alius allegat priuilegia,cō
suetudiné,uel præscriptionem. Non eñ aliàs fit sic cō
promissum,quid dictet ius commune,nec an Papa pos
sit. sed an patrocinetur. s.de iusti.c.cū uenissent. ¶ Vlti-
mò no.ꝙ est recurreñ.ad probationem dicit Inno.cum
ago cum eo , qui contendit sibi plebem esse subiectam.
s.c.auditis.¶ Idem ait,ꝙ à snia arbitrorum oriŧ præscri
4 ptio.¶ Idem ait,quod† priuilegium nō sufficit pro titu-
lo, qñ ei derogatum est.Idem ait, quod qñ in compro-
promisso est apposita pęna ꝑ arbitrū,nō fit nouatio pri
uilegij.Idem ait no. Abbatem præscribere iura episco-
palia.¶ Idem ait no.formam sniæ,quæ fertur,qñ agitur
contra eum,qui possidet ecclesiam,quam contendit es
5 se liberam. † Idem ait,ꝙ prætextu instrumentorum de
nouo repertorum non retractatur sententia arbitrorū
electorum sine pœna,sicut nec sententia iudicis. Idem
ait,ꝙ quis non potest præscribere in se, quod non obe
diat,dū est subditus sed bene potest præscribere, quod
non sit subditus eius,sed Papæ præscriben.libertatem.
Inno. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Præscriptioni renunciare quis dicitur, si ea completa priuile gium contrarium impetret , & quid ea non completa , in prin & nu.12.13.*

Impediatur ne quis ab his,quos quis potest prohibere, quando teneatur.in prin.post casum.

Priuilegium in spiritualibus reges possunt concedere,si temporalia creauerunt,ibid.

Reconuentio procedit in spiritualibus,ibid.

Episcopus,si est carceratus per Papam,interim non potest exercere pontificalia.

Episcopo suo reiecto potest adire superiorem in suscipiendis ordinibus , si suus episcopus noluit nisi per simoniam ordinare .

Successor obseruare priuilegia prædecessorum tenetur.

Priuilegium secundum quando non ualeat, & num.2.3.& 9.10.12.13.

2 *Priuilegia impetrans duo quorum primum continet minus, & secundum plus, si tamen se habeant contrariè, tunc ualet primum , & non secundum,uel saltem primum interpretatur secundum, & nu.3.*

3 *Forma certa si impetratur,quæ tangat ius alterius, non potest ab ea recedere per nouum priuilegium à se ipso impetratum,nisi in secundo priuilegio faciat de hoc mentionem, & nu.9.10.*

Secundum scriptura ualet,quæ plenior est,quàm prima , uer. aliàs ergo.

Contraria non possunt allegari sub conditione.§. in textu. & nu.16.

4 *Præscriptioni consummatæ potest quis renuntiare.*

Præscriptionis beneficium quando quis amittat , ad priuilegium confugiendo.

Prælati factum nocet ecclesiæ.

5 *Libellus Abbatis, qui se referebat ad priuilegium regis , an debeat recipi.*

Libelis causam unam sufficit concludere.

Possessor uiolentus an possit interdictum,uti possidetis,intentare contra spoliatum,uer.& nota & nu.6.& 7.

6 *Prætoris tuitio non debet esse causa continuationis delicti.*

Contra conscientiam agens repelli debet.

7 *Spoliatus si conueniatur interdicto,uti possidetis , & excipit de spoliatione , & probat , per hoc non fit sibi restitutio possess.*

8 *Silentium si sit impositum turbatori,an posset ille ,cui impositum est , si fuisset expulsus , agere interdicto recuperandæ.*

9 *Abbas sine mandato an possit agere de iure clericorum.*

10 *Vbicunque iurisdictio uel quid aliud ex priuilegio alicui conceditur in uno casu,& in alio reseruatur ius commune,non ualet priuilegium posterius contra ius commune , nisi fiat mentio de primo priuilegio,& nu. 11.*

Priuilegium moderatum est potentius , quàm immoderatum, & quid si sint sub eadem data?

11 *Papa si concesserit alicui partem decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri communi , tandem iste impetrauit alteram partem,quia dixit se habere unam partem, sed nō dixit ex priuilegio,uel qualiter, & residuum impetrauit, an impetratio sit ualida.*

12 *Priuilegium contrarium impetrando an renuntiem iuri mihi quæsito per primum priuilegium.*

Iurisdictio est dominium.

Priuilegium facilius tollitur, quàm ius commune , & habet uim sententiæ.

13 *Priuilegium secundum si esset ad corroborationem primi,an tolleretur primum.*

14 *Præscriptione pendente si dubitans de sua iustitia impetrauit ad cautelam,non est interrupta præscriptio.*

Dubitans de iure suo cum quid impetrat ad corroborationem, non amittit ius pristinum,& nu.13.

15 *Impetratio Abbatis an dicatur nocere libertati ecclesiæ.*

Capitulum non præsumitur Abbati consentire tacitè , si iustā habet causam contradicendi.§ ergo hanc.

Ecclesiæ præiudicare potest in iurisdictione prælatus cum capitulo,licèt restitutionem petere possit,ibid.

16 *Allegare contrarium an quis possit.*

Præscribitur in feudis cum mala fide spatio.xxx.ann. & ratio.

ENI NS. Qui præscriptione completa priuilegiū contrariū impetrat, & utiŧ illo, præscriptioni renuntiat,& si ꝑscriptio non erat cōpleta,nullam fidem hēt,& ideò non præscribit.h.d.Et primò poniŧ Abbatis conuentio. In scđa epi reconuentio.In tertia Papæ diffinitio , secūda ibi,ꝑfatus.tertia ibi,Chrisma uerò.¶ Casus. Abbas sancti Martini petebat,ne diœcesanus impediret eum sup quibusdam decimis,nec faceret impediri.Petebat siquidem decimas iuxta priuilegiū Paschalis & beati Stephani regis. Itē dicebat Abbas se hr̄e quædam priuilegia dictantia,ꝙ chrisma,oleū &c.clerici ecclesiarū,uel capellarum ipsius monasterij,quod in diœcesi illius Vesprimen.epi est,postularent ab ipso,si esset catholicus, & in gratia Papæ, & sine prauitate aliqua esset paratus exhibere. Alioquin haberent facultatē suscipiendi ea à quolibet epo catholico.Sed idem inducebat alia priuilegia posteriora dictantia , ꝙ à quocunque epo eis placeret non faciendo mentionē aliter,ꝙ deberet postulare primo a proprio epo . Eps ex aduerso reconueniebat dictum Abbatē,dicens decimas, & iura prædicta ad se spectare,nisi aliquo iure spāli dictus Abbas probaret contrariū.Ecce ꝙ de ꝑdictis priuilegiis constabat, & de cōtinuata pos.xl.annorum.quærebaŧ quid iur.Papa considerans,ꝙ priuilegiū posterius non tollit primum, de quo non faciat mentionē, & maximè cum clausula reseruatoria.Item considerans,ꝙ præscriptio non patro
cinatur

cinatur Abbati, qui priuilegium incompassibile impetratũ allegat. Nã aut fuit impetratũ post præscriptionẽ, & est præscriptioni renuntiatum. aut dũ pscriptio erat in fieri; & est inducta mala fides; & si pscriptio non pcedit, fert sniam p epo cõtra Abbatem tanq fundatum in iure cõi. Nec ob. priuilegiũ posterius, quia de priori non faciebat mentionem, qđ quidem priuilegium dabat certã formam, & in scđo priuilegio nõ reperit illa forma. Item non ob. pscriptio qa aut tacita renuntiatione est absorpta, aut mala fide est impedita, ne producatur in esse. h.d. ¶ In tex. ibi, Vel faciet impediri, non petit hic factum alienum tertiæ personæ. Item sub his uerbis continetur, ut curaret ne impediatur ab his quos põt phibere. ff. q sine ma. ad lib. pue. l. impa. ff. de pa. l. non impossibile. ff. de uer. ob. l. si ita qs. §. ea lege, in gl. singulari ibi posita. Ibi, Regis, no. q reges psit cõcedere priuilegium in spũalib. qñ ipsi creauerunt tpalia. ¶ Ibi; Postulauit, no. reconuentionem procedere in spiritualibus. Ibi, Nisi aliquo, no. libellum cum exce-

1 ptione. Ibi, Epo postulabunt, no. ordinẽ & formã. ¶ | In tex. ibi, & gratia, no. ar. q si eps est carceratus p Papã, interim non potest exercere pontificalia, arg. ff. de manu. test. l. testamento centurio. ¶ In tex. ibi prauitate. ergo si proprius eps non uult ordinare nisi p simoniã põt ordinandus adire alium præsulem, quem uult. dicas, q debet recurri ad superiorem, ut in aut. de qõ. §. super hoc. ¶ Non ob. ista litera: quia hic erat propter formam priuilegij. Ibi, Sicut in priuilegijs, not. q successor dẽt obseruare priuilegium pdecessorum suorũ. ¶ In tex. Ibi, Non obstante priuilegio. s. in quo non repetebatur illa forma solemnis; ideo ẽm priuilegiũ non ualebat, uel erat moderandum ẽm formam primi, qđ à tacito sensu erat contrarium secundo, ar. ff. de manu.

2 test. l. si quis locuples. ¶ † In tex. ibi; Derogatum, ergo contrarium nota, si quis impetrat duo priuilegia, quorum primum continet minus, & secundum plus. si tñ hñt se contrarie tunc ualet primum, & non ẽm, uel saltem primum interpretatur ẽm. ff. de legi. l. non est nouum. Sed si non est contrarietas, sed unum est gñale, alterũ speciale, si quidem est concessum personę eidem, utrunq; ualet. Si aũt est concessum unum uni parti, alterum alteri, priori priuilegio, est standum, ut. C. de silen. l. 3. li. 12. & q no. in l. si qua loca. C. de fundi. & salti. rei do. li. 11. ¶ † Et si impetratur certa forma, q tangit

3 ius alterius, non põt ab ea recedere per nouum priuilegiũ & a seipso impetratum. nisi in secundo priuilegio faciat de hoc mentionem; q est no dignissimum: quia se astringit, uel priuilegium moderatum non tollitur p immoderatum ẽm Inn. Item concessum in casibus, uidetur in alijs denegatum. C. de procur. l. maritus: uel Papa non concessisset, cum primum priu legium sit rationale, ẽm sit abusiuum: uel quia ẽm. est subrept tium non autem ex natura priuilegij priuilegiatus repellitur: quia priuilegium nemini debet nocere, ut no. Bar. ff. de contratab. l. non tantum. §. si emancipatus. aliás ergo ualet secunda scriptura, quæ plenior est, q pr ma ff. de hæ. inst. l. si qs ita, & ibi no. ¶ In tex. ibi, saluis. ff. fa. her. item Labeo. §. i. in glo. Subsidium, no. q contraria non possunt allegari sub conditione, idest unum in subsidium alterius.

2 ¶ *Adde eundem Bal. consilio 293. tertio libro.*

4 ¶ † Ibi, Renuntiasse, no q quis pt renuntiare præscriptioni consummatæ. ff. de fideiuss. l. si quis postquam, §. consummandæ. ff. de ædi. edi. l. q si nolit. §. si quis ita. Item qui confugit ad priuilegium, pdit præscriptionis bñficiũ qa obuiabat iuri cõi. Itẽ factum prælati nocet ecclesiæ. Adde. ff. de leg. j. nemo potest, per Bar. & loquitur in facto non solum negligentiæ, sed etiam impetrationis: quia ecclesia facto prælati utebatur, & utendo ratificabat. l. iij. §. fi. ff. rem ra. ha. immo maxime sibi præiudicat, ut dicit litera, in pscribendo, ergo in iam consummata non obstat scientia. ¶ Ibi, Non habuit, nota. præ umi impetrantem scire. ¶ † Op. q libellus abbatis non debuit recipi, quia referebat se ad priuilegium regis, & ex priuilegio fundabat se: sed rex non põt concedere priuilegium in spũalibus ergo nec in decimis. ergo libellus ineptus, ut l. j. C. ne quis uela regia. Solu. iste rex est sanctus, & fungebatur officio legationis Papæ ẽm Inn. uel hic allegabatur ẽt priuilegium Paschalis Papæ, & sufficit unam causam libelli concludere, ut. ff. de ap. Scio. Et no. q no. Inno. digreditur hic a materia capituli. tractat ẽm, utrum si Abbas erat in possessione uiolenta contra epm, posset efficaciter intentare interdictum, uti poss. contra eum. Et uidetur, quòd non: quia ui possidet ab aduersar. o

b suo. [b] dicit Innoc. quod si de ista uiolentia non excipitur ante lite conte. per modum declinandi libellum agentis, non potest post lite conte. in uim peremptorię excipi; & ita dicit debere glossari. l. j. in fi. ff. uti possi. ubi dicit possessionem uiolẽtam nõ debere pficere agenti; uti possidetis, interdicto. aliàs sequeretur q expulsus ex interuallo sua auctoritate posset sibi ius dicere, & molestare possessorem, & ea rõne qua posset turbare, & spoliare spoliatorem suum, q est falsum, ut C. ad legem Iu. de ui. l. si quis a se fundum. ¶ Alij dicũt, q expulsori, qui turbatur, competit officium iudicis, & actio iniuriarum. Sed ipse dicit, quod opinio istorũ est somniare, quia actio iniuriarum competit ad uindictam, non ad possessionem tuendam. & ideò stat in sua opi. dicens, q si quis diceret contrarium, de necessitate sequeretur, q in interdicto, uti poss. hoc casu non posset ferri sententia. & subdit, quod licet sua opinio sit noua, tamen a nullo negatur esse uera; & ideò secure potest teneri. Tu dic, q opi. Innocen. est ualde erronea. nam interdictum, uti poss. est tuendæ possessionis, sed possessio uiolẽta non est per prætorem tuenda, ne quis ex dolo suo consequatur actionem, ut. ff. de fur. l. itaque fullo. Item tex. dicit, quod hæc possessio non debet proficere actori. unde non est parata ad agendum, & edictum prætoris non excludit solum modum agendi, sed etiam ipsam actionem, quæ non nascitur. unde & si nullo modo excipiatur, constito de uiolentia, reus debet absolui, de fil. psby. c. constitutus; & sic fertur sententia absolutoria ab interdicto. ff. de iniur. l. prætor. §. præterea. C. de his, qui ad eccle. confug. l. si seruus. Item in eo. q de actione iniuriarum, non dicit uerum, quia non solum competit ad uindictam, sed ad compescẽn. iniuriam, ut. ff. de iniur. l. iniuriarum. §. fina. de officio autem iudicis certum est, quòd interpretari potest, ne quis in possessione turbetur. ff. de officio procu. Cę. l. fina. & ff. de uar. & extra. cog. l. usu aquæ. unde non teneo dictum Innoc. nec Barto. supra quia est contra uerba interdicti. C. uti possi. l. 1. & institu. de interd. §. retinendæ, in uerbo, uincebat, qđ est uerbum diffinientis, non interloquentis. hoc etiam sic demonstratur per rationem, quam Inno. non considerauit, si uiolentus uinceret in interdicto, lucra-

b ¶ *Vide do. Feli. in c. quæ in ecclesiarũ, de const. aliquid per las. May. l. j. §. iuris nostri. ff. de oper. non. nuncia.*

retur, quia onus probandi de proprietate transferret in aduersarium, inst. de inter. §. commodum: sed uiolentus nunquam consequitur hoc commodum. C. de proba. l. de possessione, & l. ius eius. Non ob. si dicatur, ergo sua auctoritate poterit expulsus turbare, & eijcere aduersarium. Nam non sequitur, quod propterea teneat interdicto. Nam confiteor non licere cum dico interdictum non esse proditum, sed competere actionem in factum, uel iudicis officium. Et mirum est, quomodo Inn. cum tanta affectione locutus est in hoc passu. Item agenti interdicto retinendæ, in quo uenit interesse, obstat exceptio, dolo facis, quod petis id, quod restituturus es, præsertim cum exceptio possit probari de facili, ut not. ff. de iudi. l. si de ui. Item interesse non potest prætendi ex
6 turpi ca., ut no. C. de fur. l. manifestissimi, in prin. ¶† Item tuitio prætoris non debet esse cā continuationis delicti, & contra conscientiam agens debet repelli, ut infra e. c. fi. de dolo tamen commisso aduersus tertium non possit excipi, quia nó posset allegare quis iniuriam tertij, quæ ad eum non pti
7 net, ut no. ff. de reg. iu. l. culpa est. † Subdit Inn. quod si spoliatus conuenit interdicto uti pos. & excipit de spoliatione, & probat, quod propter hoc non fit sibi restó pos. & loquitur, quando est platum in uim declinatoriæ. Idem tamen si in uim peremptoriæ: quia non uenit in condemnationem, quod petitum non est, ut. s. de or. cog. c. cum dilectus, & no. 3. q. 6. hoc quippe, nisi dicas, quod hæc restó fiat ex mero officio iudicis, ut l. illicitas, in prin. ff. de off. præsi. Nam qui excipit, querelam proponit, quæ sibi sufficit hoc casu, ut no. 1. q. 3. quia pṡulatus, est ar. ff. de fur. l. interdum. §. qui furé. & in aut. ut iud. sine quoquo suf. §. oportet. n. in uerbo reddant furta, & in aut. ut li. ma. & au. §. illud ualet, circa fi. in uerbo, furta. ¶ Dicas ergo, quod aut cótra interdictum retinen. obijcitur interdictum recuperandæ. i. actio & exceptio nata ex illo interdicto circa eandem rem; & obstat exceptio tanquam peremptoria. aut opponitur extra naturam interdicti recuperandæ exceptio ex can. reintegranda, de alia re spoliata; & est exceptio declinatoria. aut opponitur exceptio dñij opponentis; & hoc non procedit de iure. C. de rei uin. l. ordinarij, nisi esset casus, in quo esset licita turbatio. C. quod cum eo. l. si
8 seruus. C. de seruis fu. l. cum serui quispiam. † Sed pone, est impositum silétium turbatori, qualiter hoc debeat intelligi? rñ. de turbatione facti, non de turbatione iuris. unde iste, cui est impositum silentium si fuisset expulsus, bene posset agere interdicto recuperandæ secundum Inn. & in hoc optimè loquitur: quia super actione non proposita non potuit silentium imponi. C. de pœ. hæ. l. hæ
9 reditas materteræ. ¶† Prosequor Inn. & uidetur quod Abbas nó potuit agere de iure clericorum, quia sine mandato ius habétis non pót alius experiri. ff. de iniur. l. sed si unus. §. procuratorem. ubi dicitur, quod ille, qui constituit procuratoré suo nomine hét actionem, & non alius. ff. de neg. ge. l. si pupilli, circa fi. ubi dicitur, quod sine actione nemo experitur. So. iste Abbas habebat mandatum à clericis secundum Innoc. Tu dic, quod sufficit habere eorum consensum sine mandato, ut. ff. de proc. l. filius. §. sed & filia, ubi tex. sing. deinde ponit Inn. quod mirum est, quod hic dicitur, quod si suum priuilegium, in quo plus conceditur, non facit mentionem alterius sui priuilegij, in quo minus conceditur, nó ualet priuilegium plus continens, quamuis ualeret, si illud prius impetrasset. nam ex hoc sequitur, quod fauor scripturæ uertitur in odium, & damnum contra l. comparationes, in fi. C. de fi. inst. rñ. quod hoc non contingit ex natura priuilegii, sed rõne mendacij. Item róne contrarietatis. pluralitas enim sola non officit impetranti, sed nocet contrarius esse sibi ipsi cum sit contrarietas in tenore priuilegii, ut. ff. de reg. iu. l. ubi repugnantia. C. de
10 fi. inst. l. scripturæ. Nam unum contrariorum est eligendum, ut. C. de fur. l. j. ¶† Tandem dicit Inn. quod sibi plus placet. quòd ubicunque aliqua iurisdictio usus, uel libertas, uel quid aliud simile ex priuilegio alicui conceditur in uno casu, & in alio reseruatur ius commune, quòd non ualet priuilegium posterius contra ius commune, nisi fiat mentio de priuilegio primo secundum Innocen. Et est ratio, quia ius commune redactum in forma tenoris priuilegij per Papam plus operatur quam ius commune simpliciter: sic & testamentum confirmatum à principe plus ualet, quam testamentum simpliciter, ut. C. de test. l. omnium. Et tandem concludit Inn. quod moderatum priuilegium potentius est, quàm immoderatum. Sed quid si ista duo priuilegia appareant sub eadé data? uidetur, quod alterum eligi debeat. ff. de cond. & dem. l.
11 nam ad ea. ¶† Sed propone, ecce Papa concessit alicui partem decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri cõi tandem iste impetrauit alteram partem. Dixit nanque se hére unam partem, sed non dixit ex priuilegio, uel qualiter, & residuum impetrauit, nunquid ualet impetratio? Et dicit Inn. quòd non, ne per secundum priuilegium fiat duplex derogatio. s. iuris communis, & tenoris primi rescripti: quia duplex derogatio reprobatur. arg. de do. promiss. l. j. idem dicit Inn. si ista alia pars concedatur in priuilegium cuidam tertio, quod non ualet concessio nisi de prima fiat mentio. ego non credo, quod debeat fieri mentio de eo, quod est à iure communi statutum. ff. de excu. tu. l. idem Vlpianus: quia ius commune est in pectore
12 principis. ¶† Procedo ulterius, secundum Inn. dicitur hic, quod dictum contrarium priuilegium impetrando renuntio iuri mihi quæsito per primum priuilegium Inno. caue tibi, hic dicitur totum contrarium, quia ultimum, quod non ualet, non derogat ualido,
a [a] ut. ff. de leg. iij. l. si iure. Sed opponitur, dicitur, hic, quod priuilegium derogat præscriptioni consummatæ. nam præscriptio causat dñium, sed dño non potest renuntiari, ut. ff. de acqui. poss. l. si quis pi. §. differentia. Item iurisdictio est dñium. ff. de stat. ho. l. qui furem, ubi est tex. no. ¶ So. ideò ualet renuntiatio quia facilius tollitur priuilegium, quam ius commune, ut. ff. de test. mil. l. eius militis. §. militia, & quia priuilegium habet uim sententiæ, per quam perdit dominium, ut. ff. de stat. libe.

[a] ¶ Vide Barba. consil. 25. 13. lib.

13 l. statuliber à cæteris. §. fi. † Sed pone, quod secundum priuilegium esset ad corroborationem primi, nunquid tolleretur primum? dicit Innocentius quòd non, argum. de legatis 1. l. legata inutiliter, & ff. de testamento milita. l. tribunus. §. fin. ff. ad Trebel. l. si quis priore. ff. de secund. tabu. l. si quis ex liberis. §. testamento. ¶ Ego dico, quòd idem priuilegium fuit concessum dubitationis causa tollendæ, cum fortè ille, qui re uera præscripserat, de hoc dubitaret, & ideò ad omne dubium tollendum impetrauit priuilegium: quia nec impetrantis, nec concedentis fuit intentio derogare, &
14 de iuri quæsito. ¶† Idem puto, quòd si præscriptione pendente dubitans de sua iustitia impetrauit ad cautelam, quòd non est interrupta præscriptio; quia non superuenit mala fides, & abundans cautela non nocet.
15 ¶† Vlterius prosequor Innocent. dicit hic, quòd impetratio abbatis dicitur nocere libertati ecclesiæ. ¶ Sed contra, quia prælatus libertati ecclesiæ renuntiare non pót. nam istud esset species dilapidationis, ut C. de transa. præses. ff. de nouatio. l. filius. ubi dicitur, quod concessa libe-

libera administratione non intelligitur concessa potestas donandi, uel dilapidandi, uel pacti gratuitum faciẽdi. Adde, uel quasi gratuitum, puta transigendi pro minimo dato. Item lex dicit, ꝙ præses prouinciæ non pt donare iura præsidatus. ff. qđ ui aut clam. l. prohibere. §. plenè. So. dicit Inn. ꝙ hic Abbas fecit de uoluntate cõuentus, & subdit, ꝙ ista uoluntas præsumiť, ꝙ conuentus totus nemine discrepante cõsenserit. hoc enim de necessitate inferť ad dictũ Inn. quia ẽt uno solo discrepante non posset renuntiari iuri ecclesię. ¶ Ego hanc ꝓsumptionem falsam puto: quia qñ capľm hẽt iustã causam contradicendi, nunꝗ vr prælato suo tacitè consentire, ar. ff. so. ma. l. ij. §. uoluntate. & Inn. transit ad aliam so. dicens, ꝙ prælatus hẽt latiorem ptãtem, ꝗ tutor. ista so. nihil ualet. quia non sequiť, ergo non põt donare, uel dilapidare. nam qui hoc facit, non gerit negotia fideliter, ut. ff. man. l. creditor. §. Lucius, ibi dũ dicit, plenè quidẽ, sed ex fide, tex. est aureus. dicas ergo, qđ per uiã impetrationis, qua ecclesia utiť, ecclesiæ præiudicatur. in iurisdictione prælatus cum caplo potest ecclesiæ præiudicare, ut. C. de his qui ut ind. l. Polla. tñ ecclesia læsa in priuilegiis põt petere restõnem in iure ſm Inn.
16 ꝙ est no. dignum. ¶ † Deinde opponitur, ꝙ possit quis allegare contrarium, de inoff. testa. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. sed ibi allegatio oriebať ex natura contractus: quia pupillaris substitutio est testm̃ patris, & filij. Itẽ ibi respectu diuersarum personarum, & diuersarum hæreditatum: aliàs secus, ut. ff. de condi. & demõ. l. mulieri & Titio, & l. Titia si nõ nupserit. mirabile est, quod feudum cum mala fide præscribitur spatio. xxx. an. ita demum, si exhibeant seruitia, & non aliter, ut in c. si per. xxx. si de feu. fue. contro. ibi no. sol. illud est propter seruitia. nam ob hanc causam sunt permissæ usuræ, sed quare est necessarium tantum tempus, ex quo dominus consensit? respon. est consensus non in figura obligationis, nec aliquam obligationem informans. ff. de usu. l. cum de in rem uerso.

SVMMARIVM.

1 *Possessor malæ fidei nunquàm præscribit, in prin.*
Mortaliter peccat, quicunque conscientiam remordentem habet si conscientiam non deponit.
Papa potest cassare leges imperatorum, regum, & populorum ratione peccati.
Pœnam minuere, uel tollere possint ne laicorum principum statuta.
2 *Papa an possit se intromittere de rebus laicorum.*
Statuendi potestas esse non potest absque iurisdictione.
An decretalis hæc habeat locum in omni præscriptione, uer. ad uerse, & §. ego. puto.
Ius ciuile potest actiones tollere, quas inuenit. §. item ius, & §. ego puto.
Præscriptiones omnes ut sint licitæ, an possit regula tradi. §. ego puto.
3 *Malam conscientiam si quis cœpit habere ultima die præscriptionis, & non ante, an per hoc momentum impediatur præscriptio.*
Vltima uitiosa nocent, & quid contra an bona purgent uitium nu. 4.
4 *Præscriptio an compleatur, si in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona.*
Contrariorum duorum simul, subiectum non est capax.
5 *Conscius præsumitur semper, qui semel est conscius.*
6 *Decretalis, quoniam omne. an seruatur in foro seculari.*
Iustitia diuina necessaria est, & à ciuili iure distingui non potest.
Naturalis ratio quando mutari nequeat.
7 *Decretalis, quoniam omne, an respiciat præterita.*
Statuta quæ respiciant futura.
Conscientia non damnat, quæ ratio siue naturalis, siue positiua iustificat.
8 *Prælatus si habeat malam fidem, an ecclesia possit præscribere, si fortè capitulum habeat bonam fidem.*
9 *Prælatus an teneatur restituere propter malam conscientiam.*

QVONIAM OMNE. Possessor malæfidei nullo tempore præscribit, siue sit malæ fidei à principio, siue in medio, siue in fine temporis præscribendi. In tex. Absque id est sine, & sic ponitur negatiuè. ¶ Ibi, consuetudini, ex hoc no. ꝙ non ualent statuta terrarum tacitè, uel expresè diffinientia, ꝙ malæ fidei possessor præscribat. In tex. ibi, Nulla tem-
1 poris parte. no. ratione partis totum uitiari. ¶ † Not. ꝙ quicunque habet conscientiam remordentem, peccat mortaliter, si conscientiam non deponit. Et hoc uerũ, quando est talis conscientia, quæ induceret peccatum mortale. Secundò no. quod ratione peccati Papa potest cassare leges imperatorum, regum, & populorum. ergo non ualent statuta permittentia homicidiũ: quia qui non habet gladij ptãtem, & facit homicidia, peccat mortaliter. Ego dico, ꝙ non ualet statutum tanꝗ statutum licentiæ: quia impossibile est, ꝙ peccare mortaliter sit licitum: sed bene ualet quo ad impunitatem, uel mitigationem pœnæ, cum omne genus pœnarum sit de iure positiuo, ut. C. quando lic. sine iudi. se uin. l. j. & ij. C. de his, qui ad ec. confu. l. si seruus. C. de adul. Gracchus. unde diffidati à regibus possunt impunè offendi, ut in titulo hic finiť lex. c. dño guerram. Aliud ergo est illicitum: & tñ non punitur: quia non omne, quod non licẽt, pu-
2 nibile est. ¶ † Op. ꝙ Papa non possit se intromittere de rebus laicorum, cum sit iudex incompetẽs in causis eorum; & si non est iudex, non hẽt iurisdictionẽ, & si non hẽt iurisdictionem, non potest statuere: quia ptãs statuendi absque iurisdictione esse non potest, ut. l. ad res. ff. de ædil. edic. l. imperium. ff. de iuris. om. iudi. & ff. co. ti. l. j. & ibi no. So. hoc contingit hic ratione peccati. Aduerte, quia de peccato debeť cognosci per uiam denuntiationis, ut. s. de iud. c. nouit, non ꝙ secularis teneatur sequi hanc decretalẽ in iudicando, & hoc probať pluribus rationibus. Nam sequeretur, ꝙ debitor meus nõ præscriberet contra me in actione personali, quod est falsum: quia licet non sit pctm̃ scire debere: tñ peccatũ mortale est scire, & nolle soluere. & nihilominus. l. dicit, ꝙ debitor ꝓscribit exceptionẽ spatio 30. an. ꝑterea, q patiť contra se ꝓscribi, vr facere tacitũ pactũ de non agendo, non dico pactũ liberatoriũ: quia non tolliť naturalis obligatio, ut. ff. de so. l. Stichum. §. naturalis. ff. de uer. sig. l. si transacto, finita. ꝑtereà sequeretur, ꝙ actiones prætoriæ pœnales in perpetuum extenderenť, qđ falsum est, ut. l. si cũ exceptione. §. j. ff. quod me. cã. ¶ Itẽ ius ciuile potest tollere actiones, quas inuenit, licẽt debitor habeat malã fidẽ. Nã sola legis authoritas est, quę actionẽ tribuit, non uoluntas priuatorum, ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. post originem. præterea sequeretur, ꝙ post quadriennium daretur in integrũ restõ, si minor fuit lęsus doio aduersarij, cũ iste aduersarius sit in mala fide, sic & redhibitoria, & quãto minoris essent perpetuæ, & mutarent naturã suã, si debitor hẽt per solã scientiã

conscientiam læsam, & dicere ista talia est qdā abusio. ¶ Et ideo dicit Bar. ff. de usuc. l. sequit. §. si uiā, qđ istud capl'm non hēt locū in præscriptionibus contra actiones personales, sed demū contra reales, ubi tractaƭ de pscri. rei possess. x. Et hoc est, ꝙ regula dicit malæ fidei possessor &c. ut denotet, ꝙ uitiosa possessio nō nocet: sed in actionibus personalib9 nihil pscribiƭ eò qđ possideat; sed quia ſm regulā iuris negligētia cuilibet est dānosa. iō creditor negligens per totū spatiū à legib9 diffinitū exceptione repellit: alioquin negligēs, & diligēs parib9 passibus ambularent, qđ est falsum, ut in aut. de ap. & l. pupillus. ff. q in frau. cre. ptereà ēt in eo, q possidet mala fide, reperiƭ, ꝙ agens est in mora, & contumacia agendi. ff. ad Treb. l. facta. §. si hæres. Itē quia nō obedit legi, q monet eū interrumpere pscriptionem, pp qđ meritò pōt suā iurisdictionē denegare, ut. ff. qui. ex cau. ma. l. sed & si per prætorē. §. sed si decreto. ptereà qui nō psequiƭ ius suum, vr ipsum hre pro derelicto, ut no. ff. de dam. infe. l. ptor, in prin. ptereà sequereƭ, ꝙ exceptio sola nunq̄ posset pscribi sine dñio. nā ex bona fide utrunq; pscribiƭ, ex mala neutrū ſm istam decretalem. Sed ecce, ꝙ deterius est, de iure ciuili sufficit bona fides cū titulo à prin. quia principiū dat fundamentū, & per consequens firmamentū, formā, & originē præscriptioni, & est pscriptio iā fundata: sed istud. c. dictat contrariū, & sic bonū principiū non prodesset. ¶ Quid plura? per solā denuntiationē extra iudiciū factā interrūpit præscriptio, qđ est falsum: quia denuntiatio & protestatio debet præcedere contractū, non seq. ff. de usu. pro emp. l. alienā. C. de rei uin. l. si fundū. Item induciƭ mala fides, ergo ad interrumpendum usu. non requiriƭ li. contest. Et qđ deterius oibus est, scia iuris ciuilis duceret nos ad inferos. Itē in isto. c. non fit expressa mētio de titulo, nunquid eñ ille, qui emit bona fide, & legis gñalis authoritate, tenebiƭ illicò restituere, & actionē de euictione pcipiti festinatione perdere. ff. de ne. gest. l. at qui uerò. §. cum me, & l. diuortio, de pet. he. l. illud? ¶ Ego puto, qđ ius ciuile possit tollere formulas actionis, sed non ipsam naturalē perpetuā & immortalē iustitiam in eius essentia. & queādmodū tollit actiones, eodē mō tollit iudicia: quia oīa iudicia sunt de iure ciuili, ut eleganter no. inst. de obl. in gl. tunc ei. Si quis tñ uellet facere, ꝙ oēs præscriptiones essent licitę, pōt adhibere hanc cautelā, ꝙ in ciuitate fiat gñale statutum, qđ oīa statuta loquentia de pręscriptione habeant uim contractus, & consensus. Nā ubi est consensus utriusque partis, ibi non pōt esse mala fides. ff. de re. iu. l. non fraudaƭ, & per hoc aīa saluaƭ, & uoluntas ciuium, & bonum publicū obseruaƭ, & hoc cōsiliū est de ingenio meo. sed Bart.

2 *¶ An ualeat statutū, & quomodo intelligatur, uide per Alex. in ij. uolu. consi. 185. & Alex. cons. 99. in iiij. uolu. Et an debeat tale statutum seruari per arbitratorem, uide in trac. de arb. in vj. parte.*

dedit pro a consilio in d. §. si uiā, qđ per statutū expressè tollereƭ naturalis obligatio. Sed contra utrunq; consiliū opponiƭ, ꝙ nō ualet cōsuetudo, ut hic; ergo nec pactū; quia consuetudo dr tacitum pactū, & idem operaƭ expressum, qđ tacitum? rñ. consuetudo diciƭ conuentio communis. s. uoluntas uniuersorū, sed non singulorum, ut no. in l. ij. C. quæ sit lon. consue. sed per statutū, qđ dicit, ꝙ habeat uim contractus, attribuiƭ eadem uirtus, quæ attribuiƭ obligationi singulorū. no. Bart. in l. iiij. §. actio ff. de reg. iur. præterea consuetudo & pactum habent se ut excedentia, & excessa; & ideò unum non est aliud. ff. de ædil. edic. l. sciendum. §. dictum. Item impropriissimè consuetudo diciƭ pactum, cum ex ea nō oriatur actio, pręscriptis uerbis, nec obligatio, uel liberatio naturalis. istud eñ. c. non hēt locum in præscriptione conuentionali, ut si facio pactum, ne post tempus petā; de apicibus conscientiæ nil leuandū est. ff. de uer. obli. l. cum qui ita. C. de le. l. fi. & ligantur omnes. l. sine hęrede. §. Lucius. ff. de admi. tu. Considera, in principio requiriƭ potentia, in medio continuatio, & perseuerātia, in fi. consummatio, siue perfectio; & quia totius præscriptionis unicum erat structum, ius ciuile considerabat principium. Sed contrarium faciebat, quia quæ impediunt principium rei producendæ in esse, resoluunt eius cursum ante q̄ res sit producta in perfecto esse, ut. s. c. ueniens. §. si uerò. istæ rationes uadūt ad apices iur.

3 sed Papa considerat hic solum bonū animarum. ¶ † Modò quæro, quid si ultima die præscriptionis & non ante cæpit hre malam conscientiam, utrum per hoc momentum impediatur præscriptio? & vr quod sic, ut hic in uerbo, in nulla parte, & in d. c. ueniens. In contrariū vr, quod pp modicum momentum non uitieƭ longi tēporis tractus, ut dicit illa. l. no. ff. de fun. do. l. si fundum. Item quia modicus defectus non uitiat, ut. ff. de ædil. edi. l. cui dens abest. ff. de condi. & demon. l. quāuis. hoc tenet Bar. ff. de usuca. l. naturaliter. Sed contrà vr p istā literā, & per d. c. ueniens, iuxta illud, Modicum fermentum totam massam corrumpit. Item ultimum momentum est uitiosum, & uitiosa possessio non pōt coniungi non uitiosæ. ff. de acq. pos. l. Pompo. ¶ Item ultima mora nocet, ēt si sit mora momenti, ut. ff de act. emp. l. si pemptorem. ¶ Item in oībus indiuiduis, quæ uno cōtextu continentur, pars uitiosa totum hēt uitiare. Itē si mala conscia unius momenti, tñ illa continuò postea durat. Item ultima consuetudo seruatur, ut. ff. de lib. le. l. Meila. §. j. C. ne de sta. defun. l. fi. mr. Item omne opus in fine canitƭ. Item malus finis corrodit bonum principiū: unde omne bonū qđ quis fecit in uita, annihilatur, si in ultimæ uitæ extremo quis decedit in mortali peccato.

4 ¶ † Sed pone, in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona, utrum præscriptio compleatur? dicit Inno. ꝙ sic, quia mala cōscientia est deposita & purgata, unde non nocet: quia non est peccatum recedere a conscientia erronea. ¶ Alij dicunt contrarium: quia illud medium tempus non deseruit præscriptioni, imò obrumpit eam. unde oportet de nouo inchoari, ut. ff. de usuca. l. cum qui ædes. §. si autem deuolūta. Item cum ista tempora sint contrariæ qualitatis, ergo nō possunt simul iungi, seu permisceri: quia subiectum non est capax duorum simul contrariorum, ut. ff. pro suo. l. si ancillam. Bart. tenet in d. l. naturaliter, cum Inno. Ex quo infertur, quòd extrema purgant uitium qualitatis, qđ erat in medio: quia tale uitium procedebat ex errore, id est ex erronea conscientia medij temporis, quæ purgata & deposita non inducit peccatum, & sic cessat ratio huius c. & fit quædam reconciliatio, ar. ff. de fideiuss. §. si quis pro eo. §. nūmos.

5 ¶ † Illud not. quòd semel conscius semper præsumitur conscius, ar. C. de contrahen. & commit. stipu. l. magnam. dic, quòd iunguntur tempora, sed non eorum qualitates. Sed pone, quòd quis habet conscientiam titubantem. dicit glo. quòd ista non est bona conscientia, nec mala; & ideo non impedit pręscriptionem; & uerum dicit: quia ista conscientia non est determinata ad hoc, quando aliquid præscribiƭ cum titulo: secus, si sine ti. ff. de re. iu. l. nemo prædo. ff. quemad. ser. amit. l. fi. uel dic, ut dixi. s.

c. si

2 ¶ Vide Bal. consi. cccl. 2. lib. & uide eundem Bal. consi. cclxix. inci. in Christi nomine quare ante finem, & d. Alex. consi. xxxiiij. lib. 3. & uide eundem Alexan. consi. 51. 5. uolumi.

6 c. si diligenti. ¶ † Quæro, nunquid hæc decre. seruetur in foro seculari? dicit Bernar. quòd non, & uerum est, quòd de facto non seruatur. sed cum sit æquum & salutare, dēt seruari. uide in c. 3. de re iu. li. 6. Inno. hoc. n. concilium uerè dignum & iustum est, æquum & salutare, ut s. de iu. c. nouit: qa diuina iustitia patrocināte fundat. & est diuina iustitia necessaria, & iō nō pt distingui p ius ciuile. qa rō naturalis continēs ius necessarium in oib' casib. i. non solū in generib. singulorum, sed in singulis generum non potest mutari, gloss. in l. 1. ff. de usu. ea. re. quæ usu con. ubi est text. no. Vulgus dicit, ego nō sum sanctior lege, nec iustior. Et iō ad saluandum consciam meam sufficit mihi conscia legis pmittentis. Sed caue, theorica istius. c. contra dicit Publicianæ, quam pponens sine calumnia. i. credēs eā sibi cōpetere, non dēt credere se uerum dūm, ut inst. de ac. §. aliæ. hæc āt Publiciana succedit loco pscriptionis. ff. de contrah. emp. l. clauib. tolle ergo pscriptionē currentē, ut hic. ergo tollis Publicianam & subuertis edictū ptoris: sed hoc dicere fatuum vr. ¶ † Quæ-
7 ro, an ista decretalis respiciat pterita? gl. innuit q non. doc. contra: qa decretalis cōsistit in iure naturali, ut infra de usu. c. cum tu. Scias, q duo sunt gña statutorum nouiter pmulgatorū, q respiciunt futura, s. ubi datur forma, qualr aliqd fiat, uel qualr succedatur. Item ubi apponitur pœna, & duo dant formam præteritis. s. liberatio, indulgentia, siue dispēsatio. ff. de le. l. cū lex, per Cy. nisi uerba legis aliud dictarent. certè oīs ueritas est de iure naturali, & tñ pscriptionem non tollit. quia rerum dñia sunt mutabilia. ff. si. re. l. eos. C. de prob. l. siue possidetis. Quædā ergo fuerūt, & sunt: qdā fuerunt, & non sunt: qdam sunt, & non fuerunt: quædam fuerunt in materia gñali, sed non in sua specie, ut istud conciliū & sic gl. saluantur: quia litera dicit, diffinimus, non autem diffinitum ostendimus; & sic opi. Bar. pōt sustineri per c. nam cōcupiscentiam nesciebam. s. de const. Itē q rō siue naturalis, siue positiua iustificat, conscia non damnat, nisi quis eā sibi faciat. ¶ † Quæro, si prælatus ha-
8 bet malam fidem utrum ecclesia possit præscribere, si fortè capitulum habeat bonam fidem? dic q capitulum posset per se solum præscribere sine conscientia prælati. & ideo per conscientiam prælati non impeditur in facto suo: secus si uteretur adminiculo prælati. ff. de doli excep. l. si procurator agit, in prin. §. j. ar. ff. manda. l. Quintus. ff. de trib. l. procurator. l. mancipiū. ff. de ædil.
9 edic. † Sed nunquid propter malam conscientiam prælatus tenetur restituere? & uidetur quòd sic, argument. ff. de nego. gest. l. at qui natura. §. cum me absente. ¶ Sed ibi ne præiudicetur alteri, quàm ipsi gestori negociorum: secus, si præiudicaret alteri, ut in casu nostro. de hoc nota. xxxiiij. quæst. 2. c. si uirgo. ubi etiam notatur de confessione prælati, ut s. de postu. c. bonæ, el 2. & liiij. di. c. generalis, & de testi. ca. præsentium, li. 6.

SVMMARIVM.

1 *Sententia iudicis quando metam iurisdictionis ordinariæ uel delegatæ excedit, an sit ualida, uel non.*
2 *Conuentus rei uin. si cecidit à possessione qualiter procedatur.*
Alienatio iudicij ut dicatur esse facta, quæ exigantur.
Conuentus actione personali non refert an possideat quod petitur, uer. & tamen.
3 *Possessor uendens rem ad eum pertinentem iure quasi dominij, an possit Publicianam cedere emptori, cui non tradidit possessionem.*
4 *Reus quid iuris, si post li. conte. perdit possessionem.*
5 *Reus post litē contestatā, si sine culpa & mora desijt possidere, debet absolui à restitutione possessionis, sed non fructuum.*
6 *Absolutus an possit agere de euictione contra suum uenditorem.*
Absolutoria quandoque censetur condemnatoria respectu regressus.
7 *Absolutus, & condemnatus an & qualiter differant.*
Cessio lucri actionum, non actionum quando fiat.
8 *Fructus & expensa an ueniant, si in libello non petantur.*
Non petita quæ ueniant in iudicio.
9 *Dominium omne, quod acquiritur alicui de iure speciali, est utile, non directum.*
Intentio, uel Opinio. } *potius recipientis, quam dantis respicitur.*
Nomine eo uidetur quid gestum quod geri debuit.
Vtilis actio an, quibusq; casibus directæ præferatur.
10 *Contumax an possit condemnari diu post.*
Tempus à parte præfixum non potest à iudice prorogari.
Absolutoria lata super facto, uidetur lata super qualibet eius qualitate: secus in condemnatoria.
Legis, scio, ff. de app. intellectus.
Ex qualitatis diuersitate, surgit diuersus titulus criminis.

De sententia, & re iudicata[b]. Rub.

b ¶ *Adde, quod iudicatum propriè dicitur post transitum in rē iudicatā, tenet Gem. notans ad statuta in c. non solū, in fi. prin. per gloss. ibi de appel 6.*

QVANDO. Sñia iudicis metam iurisdictio. ordinariæ uel delegatæ excedit, aut excedit ex post facto; & ualet, ut. C. de ap. l. ampliorem. in fin. ut qa li. pē. creuit rei æstimatio. Item, si metam iurisdōnis minuit, ut qa rei æstimatio decreuit. aut excedit ab initio, uel infra iurisdōnem subsistet, tūc dicit gl. q nō ualet in aliquo, ut no. l. si. ff. de iur. om. iu. qa licēt in sensu diuiso possit diuidi, tñ in sensu cōposito est alterius fori, ut in auc. de defen. ciui. §. & iudicare. sed contra no. in l. 2. C. de re iu. s. q ualet usq; ad possibilem quantitatem. ar. C. de do. l. sancimus. prima uerior: qa put ei data est ptās, non fecit, arg. ff. de ar. l. Pedius. §. nec suum. ff. de uerbo. obliga. l. qui Romæ. §. Flauius Hermes, de pbē. c. cui de nō sacerdotali, in 6. ff. de le. 2. l. Titiæ textores. qa forma puaricata est. Sup ista rub. tractat Inn. qdā utilia: qritur ergo, primò conuentus rei uind. cecidit à
2 possessione, qualr pcedet? ¶ Nā sine pos. rei, non uī q rei uin. possit contra eum proponi: quia in iudicio rei uindicationis possessio parit contradictorē, & ille, qui nō possidet, nō est reus. ff. de rei vin. l. si. C. de pet. h. l. cogi. ff. de iud. l. non aliàs. C. de ali. iu. l. j. ¶ Adde, q in illo edicto tria sunt necessaria, s. ut dolo malo alienet. secundò ut cā mutandi iudicij. tertiò. ut intersit aduersarij, & præsumitur fraus ex scia. Item si suspicabatur cōueniendum fore habito colloquio secum de conueniēdo eum, ut. ff. de pecul. l. summa. ff. qui. ex cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. 2. ff. de exce. do. l. apud Celsum, in princ. Bal. super secundo decr.

Item adde, q si hēt facultatē rei, quā alienauit, restituēdæ, tenet rei uin. directa, ac si possideret, ut no. Bart. C. de iu. fis. l. si minori. li. x. sed si habēs facultatem rei restituēdæ dolo non desijt possidere, nec possidet, non tenetur rei uin. ff. de usu. l. tertii noie. Item dicit Inn. q possessor malæ fidei sp intelligitur esse in mora restituēdi. q est uerum, si res ad eū puenit cū delicto, ut l. j. §. merito, ut. ff. de ui & ui arma. nec sufficit offerre se paratū rñdere de iure, nisi possessionem offerat. iste est casus unicus in iure. in l. fi. ff. de cōdi. fur. Item dicit Inn. qđ si non possessor obtul t se liti; q condemnabitur; q intellige, si fuit interrogatus, an possideat, & dixit se possidere: sed si non fuit interrogatus, nec confessus est possidere, non pōt eum iudex condemnare. Et tñ, ex quo actor pbauit se dñm, dēt declarare eum dñm, ut no. ff. de excep. rei iu. l. si a te. §. j. q gl. al bi non reperit. sed pone q agitur personali actione ad posses. puta condictione triticaria. rñ. si pcedit obligatio personalis ex contractu, uel delicto, nō est ius, utrum reus possideat uel non. Fortius si quis conuenitur actione ex aliquo contractu: qa nuda possessio non est obligata, sed psona fm Inn.

3 ¶ † Quæro, utrum possessor uendens rem ad eum ptinentem iure quasi dñij, possit Publicianam cedere emptori, cui non tradidit posses. Et uī q nō: duabus rationibus. prima est propter naturam Publicianæ q traditionem desiderat. ff. de Pu. l. cum qui. §. fin. secūda, quia uenditor non habet Publicianam formalem cū ipsemet possideret, ut no. C. de hæ. ue. l. fi. In contrariū uidetur, quia quicquid est transmissibile ad hæredem. est cessibile. ff. de adm. tu. l. ex pluribus. sed Publiciana ex persona defuncti transmittitur ad hæredem iure hæreditario. ff. de acq. pos. l. ad hæredes; ergo & ad emptorem, cui sunt cessa iura realia. Item possessor cedit rei uin. exercendam contra alium possessorem, ut not. in l. j. ff. de eden. ff. de rei uin. l. si enixa. Et hoc uerum, si soluitur ptium nomini. C. man. l. per diuersas. alias non posset agi iure cesso. Non ob. q in Publiciana non requiritur, q ptium sit solutum. ff. de Pub. l. de pretio, quia usucapiendi condictio non requirit ptium esse solutum. Nam illud est uerum, nisi agatur ex iure cesso, ut d. l. p diuersas.

4 ¶ † Quæro, quid si post li. cōte. reus pdit possessionem? dicit Inn. q cōdemnabitur in li. æstimationē, uel ad interesse, si culpam commisit in pos. pdēda. Adde idē, si fuit in mora restituendi, & ista cōdenatio fit officio iudicis, ut. ff. de rei uin l. qui restituere. & ff. de pig. l. fundus. §. in uindicatione.

5 ¶ † Sed pone, q post li. conte. reus sine culpa & mora desijt possidere. Certum est, q reus dēt absolui a restōne possessionis, ut no. ff. de rei uin. l. si autem possidere. ff. ad exhib. Celsus. §. fi. & l. tigni. §. si quis. & licet absoluatur a restōne pos. tñ cōdemnatur ad fructus pceptos, & ad puentus & ad omne interesse tpis præteriti, ut. ff. de rei uind. l. utiq;, & sic durat accessoriū sine principali.

6 ¶ † Sed tunc qro, an iste absolutus possit agere de euictione contra suum uenditorem? dicit Inn. q sic, & erit ratio quia apparet uenditorem iniustē uendidisse, ut. ff. de ac. empt. l. si seruus quem. §. fi. Item apparet reum cōdēnatum. Item apparet, q iudex declaret agentem dñm, licet à necessitate restituendæ pos. absoluat reum. si dicatur euincere, requirit pos. euinci, ut. ff. de euic. l. habere licere, rñ. illud intelligitur, ubi pōt fieri cōtra condēnatū: sed hoc non pōt fieri, qa non possidet. Et mirabile ē, q ista absolutoria censet cōdēnatoria respectu istius regressus.

7 ¶ † Item pōt iudex condemnare hoc mō, condemnamus ad rei restōnem, si qñ recuperauerit poss. refert tñ inter absolutū & cōdēnatū: qa absolutus dēt cedere iura, q hēt p recupatiōe cāæ. ff. ne qd i loco pub. l. ij. § idē Nerua. Sed cōdēnatus dēt cauere, sed nō cedere, ar. ff. ad Car. l. de bonis. §. de pupillo. Et no. q si est est spes facilis recuperationis, iudex non debet festinare ad absolutoriam, sed retardare sniam fm I. si.

¶ Deinde opponit Inn. contra seipsum. Et uī q actiones non sint cedendæ, sed ipsum lucrum actionum pertinet ad ipsum expulsum, ut. ff. de pe. hæ. l. at ubi. dicit Inn. quòd lucrum iniuriæ non dēt cedi: sed lucrum rei sic: quia lucrum est ipsius possessionis & cōmodū, ut. ff. de bo. aut. iu. pos. l. ptor. §. pterea, & loquit elegāter.

8 ¶ † Quærit In. utrum fructus, & expēsæ ueniāt, si in libello nō petunt? & dic qđ ea, quæ natulr ueniunt in iudicio, ueniunt tacite. ea aūt q ueniunt accidentalr & ex mora, non ueniunt officio iudicis añ li. cōte. nisi in libello petatur expeñ. Et est rō, qa añ li. cōte. officium iudicis est debile, sed post li. conte. est multum efficax, ut. ff. de ædi. edi. l. item serui. §. j. & Lædiles. §. itē sciendū, & no. ff. de dam. inse. l. si qs missum. §. iudex, ubi est optima gl. & l. cū postulassem, in prin. & dixi. s. de rest. spo. c. grauis. Ista uerba In. sunt multum utilia & uera.

9 ¶ † Scias, qđ oē dñium, qđ acquiritur de iure speciali, est utile, non directum, ut patet in re empta de pecunia ecclīæ pupilli, uel militis, uenditore tradente ea intentione, ut fiat emptoris, & hīdū suorū. Nam ipse efficitur dñi quo ad directam. Ecclesia āt, pupillus, uel miles quoad dñium utile, nisi ille, qui emit, habuisset intentionem acqrendi ipsi pupillo, uel ecclīæ. nā tunc ei acqreretur directum dñium: qa potius respicitur opinio recipientis, q dātis. & ista intetio pbatur, si emens erat tutor, uel platus. Nā eo noīe uī gerere, quo gerere tenet, ut ff. de adm. tu. l. q negociationē, in prin. fm Bar. q ita eleganter tenet eo. tit. l. Titium, & Mæuium. §. altero. eo ergo casu, quo acquiritur ecclīæ utile dñium, & nō directū, hēt emptor rei uin. cōtra quācūq; psonā pterq contra ecclīam. C. de præscr. 30. an. l. si quis emp. Nam utilis non psertur directæ, nisi cum controuersia est inter habētē directū, & habentē utile, ut no. ff. de cond. indē. §. sed numerum, nisi utilis cōpeteret ex cessione, quia ui hīe mandatum de soluēdo illi, cui cessa sunt iura; & ideo apud cedentem remanet actio mortificata. Alij contradicunt, nisi in trib. casibus, ut no. ff. de pact. l. si cum emptore. Adde quod no. intra ne præla. uices

10 suas. c. fi. ¶ † Quæro an contumax possit condemnari diu post? rñ. sic, qa psupponit expectatus de benignitate. nec. n. est purgata mora tpis cursu, sed magis augmētata. c. consuluit, de offi. dele. dixi de do. & contu. c. cum dilecti. a ij dicunt contrarium in. l. si uitem. §. fi. ff. qđ ui aut clam, p Di. & Bar. sed ibi loqtur in tali dilatione, q de benignitate iudicis non poterat expectari. nil. n. hēt cōe officium iudicis cū denuntiatione illa extraiudiciali. nam tps pfixum à pte non pōt prorogari a iudice, ut infra de ap. c. oblatæ. absolutoria lata sup facto uī lata super qualibet eius qualitate. ff. qua re. act. non da. l. 3. in prin. & ibi no. secus in condemnatoria, ut dicit l. illa no. ff. de pe. l. si pses. Non cōdemnatur reus, si actor non pbauit qualitatem, ex qua uariatus est modus agēdi, & conclusio libelli. nam reus nunq condemnatur nisi cōclusio libelli pariatur. ff. de adulte. l. denuntiasse. §. quid tamen, nisi conclusio sit generalis. ff. de appel. l. scio. præterea ibi uarratur ratio libelli, sed non conclusio. Nam multæ rationes possunt adiuuare appel. infra de ap. c. cum parati: tamen una est cōclusio libelli, s. malè iudicatum. Et nūc intelligis medullitus. l. scio, q est

est no ualde.sed si ex diuersitate qualitatis surgit diuersus titulus criminis,noua instantia opus est,nisi un⁹ titulus sit gñalis,ut homicidium; alter spālis, ut parricidium.C.de actio.l.qui de crimine. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Sententia statuti lata occasione contumaciæ præcedente monitione statuti ligat extra territorium,secus occasione delicti in priv.*
Sententia quæ non ualeat, exempla multa ibid.& num. 1.6.& 7.
Sententia lata contra substantiam mandati.sicut non ualet, ita nec contra qualitatem formæ, siue concomitantias ipsius formæ.
2 *Sententia nulla an possit ratificari.*
3 *Sententia,& res iudicata an & qualiter differant.*
Legis Absente.C.de accu.intellectus.
4 *Iudex delegatus si tulit sententiam nullam per facti errorē, puta contra falsum procuratorem,quem credebat uerum, an poterit iterum prouidere contra dominum. uel uerum procuratorem.*
Mandatum iudicis non expirat,si ipsius forma seruata non fuit,uer. ego puto,& uer.sed ego.
5 *Exceptio nullitatis an impediat executionem.*
6 *Sententia lata contra formam statuti an sit ipso iure nulla.*
7 *Sententia si sit lata pendente consilio sapientis,an sit ipso iure nulla.*
8 *Iudex ordinarius,qui potest emendare sententiam,quæ nulla est,an possit emendare acta.*

SENTENTIA.Sñia statuti lata occasione contumaciæ præcedente monitione statuti, ligat extra territorium.l.fi.ff.de decr.ab or.fa.sed lata occasione delicti non ligat delinquētem extra posse statuentis.c.2.de consti.li.6.nec ualet sententia lata cōtra tenorem iuris ciuilis,uel canonici.Adde,item non ualet sententia lata à iudice incompetenti, etiam si re⁹ sit deprehensus in feruore criminis.Item non ualet sētentia omisso ordine solenni.Item non ualet sñia omissis substantialibus.& est differentia,quia ordo est ad aliud,sed substantialia sunt ad seipsa,ut no.C.de sen. &
1 inter.om.iu.l.prolatam.¶†Et no. quod sicut non ualet sñia lata contra substantiam formæ mandati,ita nec cōtra qualitatem formæ, siue concomitantias ipsius formæ,casum singularem habuistis.ī.de resti.spo.c.Pisa-
2 nis.¶†Quæro, an sententia nulla possit[a] ratificari?respon.aut qris, an possit ratificari per consensum, aut per cōtradictionem.primo casu sic in dependentibus à consensu,ut sin.no.in l.ij.C. communia utri.iu.secundo casu aut illa contradictio habebat implicitum consensum; & idem ; casus & exemplum.ff.rem ra.ha.l.cum minor. §.falsus:aut habebat præcisum dissensum, & tunc nunquam ratificabitur etiam appellando,uel ad bonum uirum reducendo,ut ff.de ap.l.si expressum. C.de ar. l. j.in gl.& l.cum antea.§.j.

2. ¶ *Vide all.per d. Frā. a de Cur.in cōs.65.in 375.& uide Are.in c.at si clerici, de iud. & uide per Fe.in ca. cum ex officij fi. cum princi.sequen.de præscri.*

3 ¶† Et not. differentiam inter sententiam,& rem iu.nam sententia nulla nunquā dicitur res iudicata:tamen interdum dicitur sententia,& est aliqua de facto,licèt non sit aliqua de iure.unde facit expirare mandatum iudicis delegati . C.quō & quādo iu.l.si ut proponis.Item facit, quòd per querelam transfertur ordinaria iurisdō in superiorē:secus,si super hoc nō fit quærelatum.ita intelligitur.l.illa not.C.
4 de accu.l.absente,quam nunc intelligis.¶†Sed pone,ꝙ iudex delegatus tulit sentētiam nullā ꝑ facti errorem, puta contra falsum procuratorem,quem credebat uerum,an poterit iterum prouidere contra dñm,uel procuratorem uerum?dicit Inn.quòd sic, si probabiliter errauit:secus,si supinè.Ego puto,ꝙ in isto casu,etiam si ex certa scientia pronuntiauit,durat adhuc iudex:quia non pronuntiauit inter personas,quæ continentur in rescripto,ar.ff de condi.inde.l.si pœnæ cā.§.j.¶Sed qd in eo,cui est mandata prouisio alicuius de aliqua præbenda,& ipsi prouidit de facto,non de iure?Inn.distinguit eodē mō,aut scienter,uel per supinum errorē;& non potest amplius prouidere:aut iusto errore facti, quia putabat præbendam uacare,& non uacabat, quia non erat mortuus ille,per quem approbatur uacatio; & tunc poterit prouideri de aliqua præbenda uacante. Sed ego indistinctè dico,ꝙ potest prouidere.ff.de condi.& demon.l.hæc conditio.nam non obseruauit substantiam,neque formam mandati, ut ff.de acqui.hære. l.qui superstitis,& ff.de ar.l.quid tamen,& l.si de pluribus.ff.de iureiur.forma eñ mandati erat de uacante, non de ea,quæ non uacabat,ergo nulliter factū pōt reparari,ac ēt iterari,si cessat impedimentū.Itē uerbū,ꝑuideas,ē uerbum effectiuū,nō abusiuū.¶Sed qd si ꝑuidit de præb.uacante sed inutili & infructuosa?rñ.functus est officio suo ſm Inn.ar.ff.de fideiuſ.l.qui satisdare.Quod aūt dicit hic Inn.ꝙ prouisus non uult ea acceptare,vř non rectè dictum;quia sine optione impetrantis iudex nō pōt prouidere,ut in c.j.de præben.in cle.Dictis Inn.non ob.c.si compromissarius,de elec.li.
5 6.quia ibi nō erat omissa forma mandati,hic sic.¶Quæro,nunquid exceptio nullitatis impediat executionem
b rñ.aut qō nullitatis pendet coram superiore. & tunc aut apparet nullitas; & nō fit executio aut non pendet coram superiore. & tūc apparet nullitas; & nō fit executio ex parte opponentis,qa nihil est probandum,sed probatum aut non apparet nullitas , & tunc offertur probō nullitatis? Et idē, quia ad modicū supersedetur, & tunc non aufertur, sed differt ꝑbatio.Et si qdē tunc executio pōt retractari,debet interim exeq & caueri,ut C.de ord.cog.l.fi. sed si non potest retractari,dēt sup̄sederi,ar.ff.de exc.tu.l.diximus, & de hoc ꝑ Bar.ff.de re iu.l.4.§.cō-
6 demnatum.¶†Quæro, nunquid sñia lata cōtra formam statuti sit ipso iure nulla?rñ.sic,si statutum est in codice statutorum:sec⁹,si eēt qdā reformatio extrauagans,q̄ non esset usu approbata,ut ff.de re iu.l.cū ꝑ-
7 latis.¶†Quæro,utrū si pēdēte consilio sapientis sñia lata sit,an sit ipso iure nulla?rñ.sic,si consilium erat de necessitate expectādum,uel de necessitate sequēdum, secus,si esset in arbitrio iudicis,ut no.de ap.l.ad princi
8 pē,ꝑ Bar.¶†Quæro,iudex ordinarius pōt emēdare sētētiam,quæ nulla est,utrum potest emendare acta? rñ. non,ut supra de prob.c.quoniam contra falsam: aliqñ tñ iubet ea acta cancellari,ut quomodo & qñ iu.l.si ꝑses,quod rarò debet fieri nisi de consensu partiū, ut ff. de

b ¶ *Vide Abb.consi.55.uolu. ubi tenet, quod stante statuto , quòd qui nō prosecutus fuerit appellationem infra duos mēses, appellatio habetur pro deserta , non pōt dicere de nullitate sentētia, quòd tamē hoc non obstante,si nullitas est patens,uel offert se incontinenti probaturū quòd poterit prosequi appellationē,all.Old.consi.45.qui dicit esse casum in l.j.C.quādo prou.nō est necess.*

de re iu. l. acta, & l. actoris uerba, & ita demum, si tertij non intersit. C. de in inte. resti. l. petendæ. ff. de contra tab. l. post mortem. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Festinatio quādo dicatur bona, & quando mala, & in prin. & nu. 2.*
2 *Sententia an sit festinanda in criminalibus.*
Sententia an possit exequi intra tempus appellandi.
Executio facta in personam quanquam impedit executionem in bona.
Celeriter dicitur fieri, quod fit debito tempore.
4 *Rigor & aequitas idem est, quod rigorosa aequitas.*
Leges transgredi quandoque aequum est.

FVRGANTIVM. Iudex dēt controuersiā celeri sñia terminare, seruata tñ æquitate, ac iuris rigore. Opp. q̃ iudex nō dēat festinare in sñia ꝓferenda, ut C. de iud. l. properandū. §. fin aūt reus. so. bona festinatio permittitur: mala autem prohibetur.
1 ¶ † Sed quæro, qñ est festinatio bona, & qñ mala? rñ. cū plenè liquet de cā, non est differendum: sed si non liquet, tunc oportet iudicem differre, ut de arbitris. l. si
2 de meis. §. fi. ¶ † Quæro, utrum in criminalibus sñia sit festinanda? & vr̃ q̃ sic, ut C. de pœ. l. cum reis. C. de custo. reo. l. j. ibi dum dicit, uelox pœna subducat. unde & accusatore absente, si liquet de crimine, reus est cōdēnandus: quia non contrahitur heremodicium in criminali, ut dicit illa. l. no. C. de adul. l. quamuis indubitati.
¶ In contrarium vr̃, quia nemo est cōdēnandus ad mortē, nisi diligētissima facta examinatione: quia post mortem nō restat correcti arbitrium. C. de ap. l. addictos. ff. de ap. l. non tñ. sol. si liquet de crimine ꝑ confessionē, uel homicida, uel latro deprehensus est in crimine, uelociter & sine mora dēt fieri cōdemnatio, & executio, ut ff. de iniusto tes. l. si quis exhæredato, circa medium. Sed donec sub dubio cā est, caueat sibi iudex à festinando: quia homicida est iudex, qui ex cā non discussa ꝓnuntiat, ar. ff. ad l. Iu. repe. l. leg. §. fi. ad l. Cor. de sic. l. j.
3 ¶ † Sed nunqd intra tp̃s appellādi pōt exeq? rñ. sic, si appellatio eēt frustratoria: qa nō dēt expectare ambages: aliàs secus, ut in c. non solum, de ap. li. 6. & no. in l. j. ff. nil no. ap. pen. Et si facta esset de nouo executio in ꝑsona, tñ non dēret fieri in bonis, nec contra hæredes, ut sing. no. ꝑ glo. & Dy. ff. de acc. l. ex iudiciorū. item no. q̃
4 celeriter dr̃ fieri, quod fit debito tp̃e. † Item no. q̃ rigor & æquitas idem est, q̃ rigorosa æquitas, quod dic, ut plene no. in l. j. C. de legi. per Cy. nam æquum est qñq; ꝑp casus emergentes leges transgredi, ut Inn. s̃. de cō-sti. c. j. quod uerbum multum defendit assessores, q pro bono publico quandoque statuta transgrediuntur, pro hoc facit. ff. de pœ. l. hodie.

SVMMARIVM.

1 *Sententia sacerdotum qui deponunt clericum, debet esse concors, in prin.*
Concors an dicatur sententia, si maior pars consentit, ibidem, & nu. 1. 3.
Perusij sunt quatuor consules mercatorum, non habentes singulariter singulas iurisdictiones, sed unam tantum & eandem iurisdictionem conclusiue, an sufficiat sententia maioris partis.
2 *Partem maiorem qui faciunt, debent simul pronuntiare.*
Numerus ubi datus est pro forma, is numerus seruandus.
3 *Concorditer fieri an id dicatur, quod a maiori fit parte.*

NON pōt. Concors dēt esse sñia sacerdotum, qui deponunt clericum. Sed nunquid dicitur concors, si maior pars cōsentit? dicit gl. aliqñ sic, aliquando non. Nam si non est iure cautum, q̃ requirantur omnes, sufficit maior pars, uerum, quia quod facit maior pars, omnes fecisse uidentur iuris interpretatione. ff. ad munici. l. cum maior. Nam minor pars tenetur approbare, & confirmare illud, quod fecit maior pars, ut ff. de pac. l. cum maior. Aut est lege expressè cautum, quòd omnes debēt esse concordes, & tunc non ualet sentētia maioris partis, quia licèt fue
1 rint plures numero, non tamen iurisdictione, Ber. † Ecce Perusij sunt quatuor consules mercatorum nō habentes singulariter singulas iurisdictiones, sed unam tantum & eandem iurisdi. conclusiuè an sufficit sententia maioris partis? respon. sic, puta triū ex eis. & si un⁹ esset mortuus, sufficerent duo ex tribus, & tribus mortuis sufficeret unus, in quo residet massa iurisdictionis,
2 ut l. sicut. §. fi. ff. quod cuiusque uniuer. no. † Et no. quot isti, qui faciunt maiorem partem, debent simul pronuntiare, non unus hodie, alter cras. non ob. ff. de offi. consul. l. j. quia ibi singulariter habebant singularē iurisdictionem insolidum. Item no. quòd ubi numerus datus est pro forma, requiritur numerus in forma, ut hic
3 dicit Ber. in depositione episcopi. ¶ † Quæro, utrum dicatur concorditer fieri id, quod fit à maiori parte? respon. sic, fictè, sed non uere, si cōcorditer referatur ad personas: sed si referatur ad collegium: tunc uere, qa uerè collegium est concors, cū collegiū substantialiter, & formaliter stet in maiori parte, quando ex pluribus resultat collegium, siue cōgregatio. Dicit Arch. scis tu, quare in collegio præualet maior pars? respon. quia est maior pars unius corporis: sed secus, si sint plures non ut collegium, quia tunc non est maior pars unius corporis; ita eleganter dicit Arch. 31. di. c. Nicena.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio Papæ qualis esse debeat, & quid in ea subintelligatur, & an fieri debeat cum causæ cognitione, in prin. & nu. 1.*
Princeps si confirmat ex certa scientia, non potest inferior deinceps super hoc aliquid declarare.
2 *Sententia lata contra ius litigatoris, si ponatur, quod transierit in rem iudicatam, an Papa uideatur eam confirmare.*

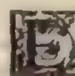

EA, QVAE. Papa debet confirmare iustam sententiam; & ista confirmatio dicitur roboratio. No. quod in confirmatione Papæ semper intelligitur cōditio de iustitia. Sed utrum Papa debeat confirmare, si non supplicetur ei? respon. non; qa scriptum est, petite, & accipietis. Sed nunquid ista cōfirmatio debet fieri cum causæ cognitione? respon. aut uis, quòd ius tribuat; & debet fieri cum causæ cognitione: aut quòd ius referat, licèt non tribuat; & tunc nō est necessaria causæ cognitio, argumē. ff. de adop. l. adop-
1 tio, & l. nam ita diuus. C de decu. l. si quos, li. x. ¶ † Et not. quòd si princeps confirmat ex certa scientia, non potest inferior deinceps sup hoc aliqd declarare, Ber. ar. ff. de mi. l. minor aūt magistrat⁹. Sed pone, qdā hēt feudū à comite, impetrat confirmationem ab imperatore

tore ex certa scientia, nunquid pp feloniam poterit comes illud auferre uasallo? rñ. sic, quia ista cōfirmatio intelligitur sine praeiudicio alterius, ar. ff. de uul. sub. l. ex facto, & iō iurisdictioni comitis nō derogatur. sic & eps deponit praebendatū a Papa: quia non iudicat de priuilegio, sed de priuilegiato, Cy. ponit in auf. qua in ꝓuincia. circa fi. & nūc intelligis, quid uult dicere Io. An. s. de iud. c. cum uenissent.

2 ¶ † Sed pone, ꝙ sñia lata contra ius litigatoris, transiuit in rem iudicatā, utrū Papa uidetur eā confirmare? & vr ꝙ sic. ff. de iud. l. praetor, in prin. In contrariū uidet. ff. de cōdi. inde. l. Iulianus. sol. videt eam cōfirmare, qa iusta est quo ad iustitiā fori, licèt nō sit iusta quo ad iustitiam naturalis uinculi. unde p talē confirmationē non surgit obligatio naturalis. Illud est certum, quòd uerba generalia non confirmant iniusta feuda, ut in c. j. in prin. per quos fiat inuesti. & p quos recipiatur.

SVMMARIVM.

1 *Contra clericum quando sententia lata est nomine proprio, quo ordine fiat executio, in prin.*

Executor de excep. non cognoscit, quid iuris, cum post sententiam opponatur, & de eius potestate, & nu. 5. & 6. & 4.

2 *Probare non est necessè coram executore, quòd sententia fuerit lata seruato ordine iudiciorum.*

3 *Confirmatio si est petita aliter, quàm in causa ap. quia elapsum est tempus appellandi, ad hoc, quòd petens obtineat, non habet probare, quòd sententia sit iusta.*

Executioni quae opponi possint, & nu. 1 & 2.

4 *Gladij potestatem committere aliud est, quàm committere gladij executionem.*

Occidere quem per alium quis non potest, cui hoc. à lege permittitur.

5 *Executoris gratiae Apostolicae interest cognoscere, an praebenda uacet.*

Inferior an possit cognoscere de crimine perpetrato circa id, quod à superiori datum cuiquam sit.

6 *Executor merus quis dicatur.*

DE CAETERO. Dixit Arch. ꝙ qñ est lata sñia contra clericum noīe ꝓprio, ꝙ ordo est, ꝙ prius discutiantur bona, & eis non sufficiētibus ueniatur ad fructus praebendae, q ad eum spectāt, ut ipse elegāter no. ij. q. iiij. si quis praesbyter. ¶ Casus. Papa tulit sñiam, & eius executorem deputauit q executor citat condēnatū, ꝙ ueniat ad uidendum fieri executionem. citatus cōparet, & opponit exce. ꝙ Papa fuit circūuentus p dolum, uel fraudē uictoris, quaeritur, an iste executor poterit de ista exceptione cognoscere? respon. ꝙ non, sed remittet exceptionem ad Papam. ¶ In tex. ibi, interuenerit. i. interuenisse dr, uel dic. i. uerisimile interuenisse. Ibi, inciderint. s. coram executore ꝓpositae fuerunt. ¶ In tex. ibi Apostolicam, non coram alio. Ibi, Oportebit, urbanitate, uel conscientia, ut no. ff. de officio delegati. c. pastoralis. §. quia uerò.

1 ¶ † No. ꝙ executor de excep. non cognoscit, quid iuris, cū post sententiā opponitur? C. sen. re. non pos. l. peremptorias. solu. tales erant excep. quae poterant opponi post sñiam uel ex dolositate agentis, uel exceptionis priuilegio. ff. ad Maced. l. tametsi, uel priuilegio opponentis, ut. C. de iu. & fa. igno. l. j. uel quia ibi erant ꝓductae cā executionis moderandae, uel perimendae. ff. sol. matr. l. ex diuerso: uel qa iudiciū erat retrò nullum. ff. de iu. l. licèt: uel erant ortae post sñiam. ff. de condi. sine cā. l. si fullo, & no. i. l. C. sent. res. non pos. dicit Inno. ꝙ executor cognoscit de obreptione mandati, sed nō de obreptione negotij. tu dic, si nō hēt iurisdictionē, non est cognoscere, sed quoddam inuestigare. ff. depositio. l. si qs inficiatus. C. de iur. fis. l. ꝓhibitū. lib. x.

2 ¶ † Idē dicit corā executore non est necesse ꝓbare, ꝙ sñia fuerit lata seruato ordine iudiciorū. s. dū constet de iurisdictione, quia executor debet praesumere, ꝙ oia sint solēniter acta. infrà de confir. uti. uel inuti. c. j. in fi. Inno. quod est not. dignum.

3 ¶ † Ibidem ait, ꝙ si est petita cōfirmatio sñiae, aliter, quā in cā app. quia elapsum est tēpus appellandi, ad hoc, ut iste obtineat, non habet ꝓbare, ꝙ sñia sit iusta. ff. de iudi. l. si ꝓtor. §. sed qd si est lata ordine iudiciorū seruato? nam petendo eū, ad hoc ꝓbandū vr astringere ſm Inn. ff. de re iudi. l. si eū nulla. No. ꝙ si dolus dat cām sñiae, puta qa ꝓducta sunt falsa instr̄a, uel falsi testes, si petitur executio, pōt obijci doli excep. quod est uerū, qñ ꝓcessus ꝓbationis est nullus, ut quia contra absentem: sed qñ processus ꝓbationū est aliquis, ut qñ cōtra praesentem, tunc est necessaria restō in integ. ut. ff. de iudi. l. si praetor. §. Marcellus, & ff. de re iudi. l. diuus, & tāgitur in d. §. quia uerò, per Ber. Idē, si sñia sit lata per fraudem, puta in fraudem usurarū.

4 ¶ † Not. quod aliud est cōmittere gladij potestatem, aliud est cōmittere gladij executionē. nā gladij ptās est meri imperij. Sed eius executio est facti, & quidē officiū uilissimum, ut. ff de iud. l. ii. quod magistratus p se exercere non pōt. Sed pone, ꝙ utra gladij potestatem qs ex forma statuti pōt interficere hostē, uel inimicū, nunqd pōt alij cōmittere hoc nudū ministerium? dic ꝙ non: quia statutū loquit in personā, & est contra ius cōe, licet castrum mihi inuasum possum incontinenti recuperare per amicos: qa quod p alium facio, ego facere uideor, si tale factum est licitum, ut. ff. de uerbo. obli. l. cū seruus. hoc no. ff. de ui & ui arma. l. cū fundū, & p Bar. ff. de iniur. l. non solū. §. si mandato. & iste talis non dr executor: quia non est deputatus auctoritate publica. ¶ Oppo. quod executor habeat cāe cognitionem, ut. C. si contra ius, uel uti. publi. l. & si non cognitio. sol. ibi fuit cōmissa executor habet citare partem? dicit Inno. ꝙ non. infrà de appel. ex rōne. ¶ Tu dic, quod ubi nouus iudex, ibi noua citatio, nec dr p hoc cognoscere, nisi sñiatum sit, hoc. n. oportet liquere: aliàs executio esset nulla ipso iure. ff. ex q. cau. in pos. ea. l. hoc aūt. §. j. & no. per Bar. ff. de condi. &

5 demonstra. l. multum interest. ¶ † Quae ro, quid de executore gratiae Apostolicae? rñ. debet cognoscere, an praebenda uacet, non aūt de qualitate impetrantis. Sed pone, ꝙ Papa cōtulit praebendam p simoniā cōmissam cū familiari Papae, an dioecesanus poterit cognoscere de crimine Simoniae ut puniat impetrantē? dicit hic Inn. ꝙ sic, quod est ualde utile, alias notabile. Et est multiplex rō. primò, ꝙ reatus oēm honorem excludit. C. ubi sena. uel cla. l. j. secundò qa à delicto nō liberatur. ff. de ca. di. l. ii. §. nemo, & no. in l. nemo pōt. ff. de lega. Tertiò qa noxa caput seqtur. ff. de infami. l. seruus, quartò quia non iō est exēptus à iurisdictione, ꝙ sit ꝓmotus ad beneficium; quia maleficium, & beneficiū nihil habent cōe. C. de mi. l. Papinianus exuli. quintò quia non debet sibi prodesse subreptio, ut l. ii. C. si seruus aut liber ad decu. aspi. lib. x. Et plenè no. per doc. in l. Barbarius Philippus. hoc tenet P. & Cy. in auf. qua in ꝓuincia. C. ubi de cri. agi oportet.

6 ¶ † Quomodo quis dicatur merus executor? respon. ille, qui ex arbitrio suo nihil facit, nec facere potest, sed alius per ipsum facit tāquam per nuntium, & ministrū. unde ipse faciens nullam

lam habet auctoritatem, sed ad faciendum iniunctam necessitatem.C. de execu. rei iu.l. si ut proponis.ff. de uerbo.obli.l. qui Romæ.§. Callimachus.C. de manu. testa.l.pater &c.

SVMMARIVM.

1 *Oblatione pignorum non fit solutio,in prin.*
Possessio corporalis generat gaudium,& letitiam.
Feudatarius debet corporaliter inuestiri.

VM aliquibus. Non sufficit condẽnato offerre pignora.ille.n. cui res est adiudicata, debet corporali pos.lætari.cũ primo concor.ff.de cõsti.pe.l.promisso.§.cõstituto. cum secundo concor.ff. de pi.ac.l.non est mirum.§.sciendum.¶In text.ibi, Adiudicata pos.i.res,Inn. & dicit adiudicata ꝑ diffinitiuã, uel decretũ,uel dic.i.in cõdẽnatione deducta.& sic no. ꝙ cõdẽnatus non intelligitur soluere, licèt offerat pignora.¶Pone aliquis est cõdemnatus pro maleficio in centum,& si intra mensem non soluerit,pœna duplicatur, certè isti cõdẽnato non sufficit offerre pignora in cõi,nisi statutum hoc dictaret; & sic intelligitur,quod
1 not.ff.de ser.l.more Romano. ¶†Ibi,Letentur,not. ꝙ corporalis possessio gñat gaudiũ,& letitiam.Ex hoc sumitur,ꝙ feudatarius debet corporaliter inuestiri, quia feudum est beneficium, quod tribuere debet gaudiũ, & lætitiam,ut no.ff.de neg.gest.l.soluendo, & facit.3. q.1.§.sed notandum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam,in prin.etiam spirituale num.1.& quid si pro eo? nume.3.*
Concubinatus dicitur uita dissoluta,ibidem.
Confessio,quæ non conuenit naturalibus,est inualida.
Matrimonium est res inseparabilis.
2 *Regina si sit sterilis,an Papa possit concedere licentiam super addendi aliam uxorem,uel concubinam.*
3 *Sententia erronea lato pro matrimonio, an transeat in rem iudicatam.*
4 *Præscriptio an currat contra matrimonium,& dotem.*
Legitimari possunt incestuosi priuilegio Imperatoris.

ATOR. Sententia lata contra matrimoniũ non transit in rẽ iud.unde qñcunq; reuocatur constito de errore.h.d.Et in prima parte facti narratio.in secunda iudi.datio.¶In tex.ibi,uolẽtes, no. sñiam mrĩmonij non transire in rẽ iudi. ẽm Inno. ¶In tex.ibi,Inuitum & renitentem,hoc.n.non obstante sufficit posterior consensus.ff.de condi.ob tur.cau.l. si ob turpem.& sic no.uim passiuã posse reconciliari, & ꝑ hoc uide.l.Claudius.ff.de his,qui.ut indi. ¶In text.ibi, ætatis apte, & tñ fuit cognita ꝑ pollutionem?& tñ hoc non sufficit,si ætate supueniente consentit, qđ est no. ¶In tex.ibi,dissolutã.s.concubinando.& no.concubinatum dici uitã dissolutã.¶Ibi,utriusq; studio,quia forte quilibet procurauit unũ falsum testem.Ioã.An.Ibi,Le-
1 uitate.C.de inst.& substi.l.reprehendenda. ¶†In text. ibi deceptam.s.per falsum testimoniũ,uel ꝑ falsas probationes,uel confessiones:quia sicut cõfessio nõ ualet, nisi conueniat naturalibus,ut.ff.de interro.ac.l. confessionibus,ita nõ ualet,nisi conueniat diuinis & sacris, & ideò dicunt doct.ꝙ ẽt contra matrimoniũ spirituale non transit sñia in rẽ iudi.ut no.3 5.q.9.§.his ita.¶No. in hoc.c.casum,ꝙ si per indignationẽ animi uiri,uxor ꝓcurauit sñiam repudij,non ualet sñia, & mulieris factum est retractandũ.No.ꝙ mrĩmonium est res inseparabilis; quia quos Deus coniunxit hõ nõ separet.unde Papa non põt separare mrĩmoniũ carnaliter consum-
2 matum.¶†Sed qd si regina est sterilis,an possit cõcedere licentiam sup addẽ.aliã uxorem, uel concubinã iuxta consuetudinẽ ueteris testi?Nõ credo,quia scriptura dicit, erunt duo in carne una,nec dicit de cõcubina, q̃a fornicatio esset,cõtra quã ordinatũ est mrĩmonium
3 ẽm Apl̃m.¶†Quæro, quid è contrà, utrũ erronea sñia lata pro mrĩmonio transeat in rẽ iudi?respon.si aliquis consensus põt reconciliare mrĩmoniũ transit; secus, si consensus est oĩnõ prohibitus:nã transitus põt fieri de non esse ad esse,sed de nõ esse ad non esse,non est tran
4 situs.¶†Quæro,an cõtra mrĩmoniũ currat ꝓscriptio? respon. ꝙ in mrĩmonio nihil operatur ꝓscriptio, Ber. unde cursu tpis filius incestuosus nõ efficit legitimus: & tamen ꝑ priuilegiũ Imperatoris incestuosi possunt legitimari,tex.est sing.ff.de ri. nup.qui in ꝓuincia.§.diuus.Similiter dico dotem datam pro matrimonio incestuoso præscribi non posse.ff.de rit.nup.l. à diuo Pio, quæ.l.est ad hoc notabilis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata prætextu iniquæ consuetudinis retractatur in prin.*
Termini dati ad prosequendam appella.effectus.
2 *Sententiæ duæ unica ratione declarantur nulla.*
Sententia confirmatoria non ualet,si prior est nulla.
Statuta si non ualent,nec ex eis lata sententia.
Consuetudo non præiudicat ueritati,neq; prohibito perpetuo.
Consuetudinem creare est iurisdictionis,uer.& sicut.
3 *Consuetudo laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenet.*
Idem in hospitalibus,& his,quæ generaliter pauperibus legantur.
In utilitatem ecclesiæ conuertisse, & contraxisse præsumitur prælatus qui bene administrare consueuit.
4 *Solemnitates,quæ requiruntur in alienatione rerum ecclesiæ, an requirantur in uenditionibus,quas faciunt fratres prædicatores,qui non possunt retinere proprium.*
Dominium momentaneum non infringit regulam mendicantium.
Capitale apud campsorem computatur inter immobilia.
Pecunia deseruit cuilibet humanæ necessitati; non res alia, uer.Item pecunia.

VM CAVSA Retractatur sñia ꝓtextu iniquæ consuetudinis lata contra ecclesiã.Et prima pars ponit factũ. secunda diffinit ibi, nos aũt.¶Casus.præmitte ad euidentiã,ꝙ In ciuitate Brixiẽ erat quædam cõsuetudo,ꝙ Archipresbyter solus sine cõsensu capituli posset uendere domos ecclesiæ suæ. mõ accidit, ꝙ Archipresbyter uendidit quandã domũ q̃busdã nobilibus, & recepit pretiũ. Isti nobiles petebant possessionẽ sibi tradi coram legato sedis Aplicæ. Interim fuit appellatũ à quodã grauamine ipsius legatĩ, qui terminũ præfixit ad iter arripiendũ, & non fuit iter arreptum,legatus condemnauit ecclesiam ad tradẽdum domũ ẽm cõsuetudinẽ ciuitatis, adiudicans dictã domum emptoribus: sed fuit appellatũ ad Papam. Papa cõmisit cãm app.fuit sñia legati confirmata : iterum fuit appellatũ,Papa decreuit sñias nullas,& consuetudinem

dinem non ualere.¶†In tex.ibi, Terminum,no. effectũ termini dati ad prosequendam ap.quia arctat ad iter arripiendum intra terminum:alias appellás cadit ab ap. ¶In tex.ibi, pmulgatis,no.cótra cõsuetudinẽ bis fuisse iudicatũ,Ber.Ego puto, ꝙ nõ debeat dici iudicatum bis,quia idem p idem in eadem cã.ff.de uer.ob.l. q bis
2 idem.[a] ¶ † No.ibi,duas sñias unica rõne nullas declarari, & si non ualet prima,nõ ualet confirmatoria propter eundem errorem . ff. de ap.l.si expressim:quia retulerunt se ad statutum ipso iure nullum. Et hoc nota.diligenter propter formam consuetam:nam dicunt iudices,nos tales sequentes formam statutorum & ordinationem ciuitatis,pronuntiamus sic. nam si statuta non ualent, sententia est ipso iure nulla propter uitium pronuntiantis. ff. de excusa tuto.l.quæ testamento; text.est hic melior, qui sit in iure .¶In tex.ibi, Veritati, not.quòd consuetudo non præiudicat ueritati:alibi dicitur, quòd error ius facit l.j.ff.de sup.leg.¶In tex.ibi, Aut legi. scilicet prohibenti.nam perpetuo prohibitum non est consuetudine usurpandum . In text.ibi , Absoluentes, nota. quòd iudex app. fert sententiam absolutoriam contra condemnatoriam.¶ Oppo. consuetudo est seruanda . Solu.hæc consuetudo erat inducta à laicis,qui non habebant iurisdictionem in rebus ecclesiæ. Et sicut facere statuta , est iurisdictionis,ita facere, siue creare consuetudinem.¶† Concludendo no. consuetudinẽ
3 laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenere,sic.3. de consti.c.ecclesia sanctæ.idem in hospitalib⁹ , & his, q legantur pauperibus, in gñe; qa non ualent statuta laicorum,quæ derogant iuribus eorum.¶In gl.ult.ibi, in utilitatem ecclẽ.dicit Arch.ꝙ prælatus,qui cõsueuit bene administrare,præsumitur in utilitatem ecclesiæ conuertisse,& pro utilitate ecclesiæ contraxisse x. q. 2.
4 hoc ius porrectum,per Arc.quod est no.dignũ.† Quæro,nunquid in uenditionibus,quas faciunt fratres prædicatores,qui non possunt retinere proprium, requirantur solennitates , quæ requiruntur in alienatione rerum ecclesiæ?dicit Archi. quòd non uidet rationem quomodo médicantes ordines possunt capere,ut uendant,cum pretium succedat loco rei', ut ipse no.xxvij. q.1.de uiduis . sed certè immo est ratio scilicet personæ conditio , & momentaneum dominium,non infringit regulam mendicantium, argum.C.de bon.quę libe.l.fin.in fi.Et quia apostoli ita faciebant : non tamẽ possunt de ista pecunia facere capitale super banchis campsorum quia esset computanda inter immobilia . statim ergo pœniteant,& repetant . Item quia possessio rerum mobilium, quæ usu consumũtur,est uilis & abiecta.ff.de acqui.posses.l.rem,quæ nobis , & l. quarundam. Item pecunia deseruit cuilibet humanæ necessitati:aliç res non.ff.de fideiusso.l.si ita fideiussorem accepero.

a ¶ *Vide Bar.consi.15. a uol.ij.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatione remota, clausula quid non excludat , in prin.*

Absoluitur nemo nisi ab eo , quod ualet , ibidem uersi. Dicit.

Iniquitas quando reddat sententiam iniustam,& quando nullam.

2 *Sententia lata contra tenorem obligationis an sit ipso iure nulla.*

NTER Cætera.Clausula Appellatione remota,nõ excludit expressè iniquitatis, ut nullitatis obiectum.h.d.no . Et primò loquitur de iniquitate,ubi oportet sententiam euacuari per appel. scdo de nullitate.ubi non est necessaria appellatio , qa quod non est, rescindi non põt; unde sñia nulla põt retractari,sed non solui; quia non põt solui ius , ꝙ ligatũ non est.ff.de uer.ob.l.decem. Dicit Io.An.ꝙ nemo absoluitur nisi ab eo,quod ualet:reuocatur autem, si non
1 ualet.c.j.quod me.cã,li.6.in gl.ord.¶† Quæro, quando iniquitas reddat sententiam iniustam & quando nullam? sol. ut in glo.adde, si sententia fertur notoriè contra ius partis,an sit ipso iure nulla,dic quod non,ut C. de ap.l.ciues & incolæ, & l.hi qui, & l.ij.C.qñ prou.nõ est neces.quod est uerum,nisi cõtineat impossibile de iure,ut ff.de excu. tuto.l.qui testamento, & ff.de tuto.
2 & cu.l.Seiæ egressæ.ff.ad Car.l iij.§.puberi.¶ † Quæro,an sententia lata contra tenorem obligationis sit ipso iure nulla,ut quando excedit tenorem contractus ; uerbi gratia.stipulatio erat in x.sententia in xx.& uidetur quòd in totum sit nulla.ff.fa.her.l in hoc iudicio : sed ibi non pronuntiauit super toto hic autem sup toto, & alio pluri.Et ideo nõ uidetur utile per inutile uitiari,ar.C.de do.l.sancimus.Nã fortius dẽt ualere sñia q̃ contractus pp auctoritatem rei iu.sed cõtrarium nota.ff.de doli.excep.l.apud Celsum.§.aduersus.C.si aduerrem iu.l.j. quia non potest sententia super uno articulo ualere, & non ualere, & sic rõne impossibilis adiuncti in nihilo ualet pro alia parte.ff.de fideius.l. fideiussores magistratus. §.j. & ff.de iu.patr.l.Carnelia, & ff. fa. her.l.quædam mulier:sed ibi erat diuersa & separata capitula, & facit.ff.de arb.l.diem proferre. §. si plures, & in c.j.de arbi.li.6.

SVMMARIVM.

1 *Iudici,qui illudit,excommunicandus est,in prin. uer. Ibi, promul.*

Absolutus ab inquietatione,est absolutus definitiuè,ibid. uer . nota quod.

Sententia facta,non citata parte,præsumitur illicita.

Causa cognitio ad introducendum nouum iudicium fieri potest in domo.

Super nullitate sententiæ per quæ uerba pronuncietur,uer.ibi non ob.

Super rei iudi.exceptione,si incidit,pronunciandum,ibid.

2 *Sententia,quæ nulla est,non obstante proceditur ex eodem libello.*

Mandatum,quod in alicuius præiudicium tendit,an lite pendente,possit fieri.

Ordinibus pendente lite susceptis quis uti non potest , & quando.

4 *Citatus an excusetur propter infirmitatem.*

Infirmitatem confingere creditur qui statim conualuit.

5 *Anulus an dicatur arrha,uel consensus : & de effectu gestationis.*

Matrimonium ipso facto contrahitur,sponsalibus præcedentibus uer.item postquam.

Matrimonium ad contrahendum quando mittitur nuntius , uel episcopi an mulier loqui debeat cum nuntio.

In uxorem duobus petentibus mulierem , neutri adiudicatur non probanti tempus.

6 *Pœna potest apponi in matrimonijs per statutum ciuitatis.*

Matrimonium quando non præsumatur, duo casus.

In matrimonio etiam spirituale uerba requiruntur.

Tenor

ENOR. Snia lata cōtra absentes nō citatos in cā matrimonij nō ualet.h.d.¶Casus inter R.& M.uertebatur qō matrimonij, quia mulier petebat illum in uirum:cā commissa fuit epo Theatino.q R.absoluit absente muliere:mulier impetrauit scđas literas.delegati citauerunt dictum.R. qui pp infirmitatem non comparuit,sed nocte sequenti aliā uxorē accepit.unde fuit excōmunicatus, tādē absolut⁹ ꝓduxit ꝓ se sniam,q̄ tulerat dictus eps:sed mulier ꝓduxit testes,per quos intendit probare subarrhationē p uerba de præsenti.Papa mandat in cā ꝓcedi,nō obstāte illicita absolutione, & mandauit dicto.R.ne ad scđam uxorem accedat priusq̄ cā cum prima uxore fuerit diffinita.In tex.ibi,Infirmitate,no.ꝙ qs pót esse infirm⁹ una die,& sanus alia.Ibi,Copulare,carnaliter, uel uerbaľr. Ibi,Promulgasse,no.illū excōicādū,q illudit iudici.Ibi qua.s.snia excōicatus.¶Ibi, Absolutus,in forma ecclię. ¶No.ꝙ absolutus ab inquietatione,est absolutus diffinitiue.¶Ibi,Anulo,no.ꝙ anulus significat uerba de p̄senti.¶

1 †In tex.ibi Illicita,quia facta non citata parte. qd si fuit citata legitimè?rñ.ꝓ snia p̄sumitur, nisi iusta cā mouerit iudicem in contrariū.credit Inn.ꝙ hæc cāæ cognitio,quæ fit ad introducendum nouū iudiciū,posset fieri in domo,& nō oportet fieri in iudicio partibus p̄ntibus,qa de snia iuris fit ẛm Inn.ꝙ est ualde no. sisse no.Accu.ff.de bo.pos.l iij.§.si cā cognita. Sed an scđo & tertiò pót uerificari de nullitate?Inn.dicit,ꝙ eēt absurdum;qa non esset finis litium,& uide c.j.de re iud. in cle.in tex.Ibi,Non obstante,no.ꝙ p hæc uerba ꝓnūtiatur super nullitate sniæ.Itē no.ꝙ si exce.rei iud.incidit,sup ea oportet pronuntiari.¶

2 †In tex.ibi, Procedas,nō obstāte snia,no.ꝙ snia,ñ obstāte,q̄ nulla ē,ꝓcedit ex eodē libello.Et sic snia epi fuit nulla:tñ libell⁹ remanet ualidus.ff.de re iu.l.cum quærebatur.C quō & qñ iu.l.si ut proponis.In tex.ibi,Interdicatur,no.interdictū,ne quid innouetur lite pen. & ꝙ interim potest

3 excōicari.¶†Op.ꝙ istud mandatū nō dēat fieri,cū tendat in præiudiciū tertij.i.secūdæ mulieris. so. istud est pp litis pendentiam,qua pendente scđa mulier acquisiuit titulū;& ideò res est quasi litigiosa,cui⁹ traditio īhiberi pót interim ẛm Ber.ar.ff.de pe.hære.l.diuus, ꝙ est no.dignū.Et de isto p̄cepto,ne reus audeat lite pendente alij tradere pos.sub aliqua pęna arbitraria, rarò inuenies.Dicit Inn.ꝙ post peccatum nō monet̃ qs,ne peccet:sed monetur,ut satisfiat.Itē no.in isto.c.ar.contra illos,q lite pendente faciunt se promoueri ad ordines,ut non possint uti ordinibus lite pen. sed ea finita sic,si reportatur uictoria in cā,sicut hic dr̃ de uxore su

4 specta.¶†Quæro,utrum excusetur citatus pp infirmitatem?rñ.sic,si postea comparet:secus,si non cōparet, ut hic.uel dicit gl.iste fingebat se infirmū,& patet ꝙ falsa excusatio erat:quia sequenti nocte fecit cócubitum cum alia.Item no.ꝙ fugitur confingere infirmitatē ille,qui statim conualuit,Ber.Item no.hic de matrimo-

5 nio nocturno.¶† Quæro,utrum anulus dicatur arrha uel consensus?respon.nec arrha,nec cōsensus est, sed consensum probat,sicut signum ostendit signatum, ut C.de fabri.l.stigmata. Et not. quòd sufficit dicere subarrho te anulo ; quia non refert, an uerbo, uel facto quis declaret uoluntatem suam,Ber. certe immo refert in matrimonio,ut no.C.de præscri.tri.an.l.cū notissimi,in prin.ff.de act.& ob.l.non figura.ff.de reg.iur. l.nuptias,& not.infra de spon.tuæ,& infra de spon.impu.c.uerum,& c.ult.de coniugio seruo.& 43.di.c.si rector.tamen satis profert uerba,si dicit te subarrho,cum hæc sit consuetudo loquendi,Ber.& licèt requirantur uerba:tamen ista uerba non sunt stipulatio,sed cordis expressio;& ideo matrimonium potest contrahi p nūtium,& per epistolam;ut in c.1.de procu.li.6.uel dic,ꝙ ubi interuenit anulus publice datus,non est necesse,ꝙ probentur uerba:quia præsumuntur interuenisse, uel quia sufficit tacitus consensus cū facti expressione ẛm Ber.Adde dicit Arch.ꝙ per portationem anuli benedicti probatur matrimonium,sed anteq̄ sit bn̄dictus,præsumuntur sponsalia.30.q.5.fœminæ.Itē ꝙ postq̄ p̄cesserunt sponsalia.ipso facto contrahitur matrimonium secus,si non præcesserunt.40.di.si rector,in fine, per Ar.¶Item ait,ꝙ qñ mittitur nūtius,uel epistola ad matrimonium contrahendum,non oportet, ꝙ mulier ei quicquam loquatur,dummodo exprimat consensum suum coram honestis personis xxx.q.5.nec aliud, per Archi. dicit Innocen.quod si duo probant,quòd acceperunt Bertam in uxorem, & neuter probat de tempore,quòd non ualet sententia,per quam Berta adiudicatur uni eorum:secus in dominio,& præbenda.ita ele-

6 ganter no.ipse infra de spon.duorum,in rubri.¶†Dicit Archi.quòd in matrimonijs potest apponi pœna p statutum ciuitatis,ut ipse no.30.q.2.ubi no.dicit,quòd hoc est uerum, præterquam quoad impediendum substantiam matrimonii.& dic,ut no.in ca.statutū, de hæredi.li.6. Dicit gloss.quòd ubi non est dos,nec præsumitur matrimonium esse iij. q.iiij.§.quod autem. Idē dicas,ꝙ præcedente concubinatu nunq̄ præsumit̃ matrimonium,ut inst.de nup.§.fi.Dicit In. q in matrimonijs spiritualibus requiruntur uerba,sicut in carnali,ut ipse no.infra de spon.c.tuæ.

SVMMARIVM.

1 *A diuortij sententia non receditur per solam mulieris confessionem in prin.*

Compaternitas contracta per baptismum,uel confirmationem habet dirimere matrimonium sequens.

Confessio contra sententiam non ualet.

Rationabile quid dicitur quo ad iustitiam fori, non autem poli.

2 *Negatiua hæc, quod ante contractum matrimonium non esset compaternitas,quomodo probabitur.*

3 *Factum secundum ius quod dicatur.*

Ius naturale idem quod ueritas.

Ius gentium idem quod æquitas.

Iuramentum testis est de ordine,non de substantia.

Clausula,de iure,est monitio,non conditio,ad finem.

ONSANGVINEI. Propter solam confessionem mulieris non receditur à sententia diuortij, nisi probetur, quòd sententia fuit lata prætextu falsæ probationis. secunda ibi, Fraternitati. ¶Casus. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam: tamen prætextu cognationis spūalis fuit lata sententia diuortij. mulier postea confitetur quòd nulla fuerit cognatio tempore matrimonij, sed superuenit post hæc ꝙ mulier transiuit ad secundū matrimonium. Papa dicit, quòd ad confessionem mulieris sententia non rescinditur,nisi legitime probetur

1 quòd snia fuit lata ex falsa causa.¶†In tex.ibi compaternitatem.s.contractam per baptismū, uel cōfirmationem,q habet dirimere matrimonium sequens. .de cogna.spūali.c.maritus,& c.ti.c.ij.& iij.lib.6. Ioan. And. ¶In text.ibi,& post,not.quòd compaternitas sequens non

non dirimit mrimoniũ iam contractum,ut.j. de cogna. spiri c.ij. Et sic no.ꝙ quæ uitiant fienda, non infringũt iam facta.¶ In tex.ibi,confessioné,no.cõfessionem contra sniam nõ ualere.¶ Ibi. Rõnabiliter, ꝙ rõnabiliter dicitur factum,quod est rõnabile quoad iustitiã fori,licet nõ sit rõnabile quoad iustitiam poli. ¶ Ibi,Probaretur, no.quòd in matrimonijs maior est ueritas, quàm snia.

2 ¶†Quæro,qũo probabit dicit glo.quòd per testes, sed a qũo probabitur ista negatiua [a], ꝙ ante contractum mrimoniũ non esset cõpaternitas? rñ.per famã & indicia : quia aliter pura negatiua non põt probari. Nã cũ fama & cũ indicijs negantis consonat iuris p̃sumptio,ut.ff. de proba.l. uerius. C.qui mili.non pot. l.super seruis,lib.xij.

a ¶ *Vide Alexan.in consi.xxxix.j.lib & uide.xx cõs.ccxc.Aret. consilio xciij.*

3 ¶†Ex duabus glos.paruis istius.c. no.ar.quod illud dicitur factũ ₰m ius, quod est factum ₰m ordiné iuris ciuilis,licèt nõ ₰m ius naturale, quod idem est,quod ueritas:nec ₰m ius gentiũ, quod idé est, quod æquitas.unde oẽ,quod põt transire in rem iudi. dr ius,ét cum prætor iniquè decernit habita relatione non ad id,quod fit:sed ad id,quod fieri consueuit.Ita dicit tex.in l.pe.ff.de iust.& iur.& per hoc decidĩ quod de cõpromisso facto cũ arbitrio procedendi de facto, & sententiandi de iure tñ ¶ Nam in iudicijs hoc uerbum sonat pro iure fori iudicialis,quod satis est seruas se ₰m acta & probata, quinimò si iudex causam putat proba.adiuuari,sufficit,licet iudex, uel arbiter errauerit,& ét per testes nõ iuratos, ex quo data est sibi ptãs ꝓcedendi de facto:quia iurm testis est de ordine,nõ de substantia,ut.s.de testi.tuis,maxime si dictum testis fundetur in peritia disciplinæ alicuius artis, ut no.in l.j.§. j.ff.de uen.inspi.Item hæc clausula de iure,est monitio non conditio,ut no.Inno.s.de offi.dele.c. prudentiam, ut sit sensus abnegatiuus, de iure.i. non de libero arbitrio.

SVMMARIVM.

1 *Voces duas quis habere potest in una electione.*
Personarum duarum uim duo iura concurrentia.
Distributiones quotidianas duplices habere debet fungens. uice duarum personarum.
2 *Papa præsumitur circumuentus, quando facit aliquid cõtra suam pronuntiationem.*
3 *Procurator.qui est in curia,citari debet,quando est aliquis actus præiudicialis domino.*
In collatione gratia nemo citandus.
4 *Maleficium debet reuocari.*
Eludere,uel illudere dicitur impetrans beneficium à Papa,& postea ab ordinario.
Plena concordia quando dicatur factum.§.ibi,plena.
Ad electionem absentes quando uocandi § in tex. ibi,præsen. & nume 5.
5 *Præsentes sufficiunt in electione laicorum,absentibus etiam non citatis.*

VMOLIM. Si Papa contra ꝓnuntiationé suam bñficiũ confert hoc tacito subreptitia dr̃ impetratio, & non ualet.h.d Et primò ponit factum.secundò diffinit ibi,nos igitur. ¶ Casus. Vacante Archidiaconatu Magaloné.eps noiauit Pet. præpositu. appellauit,ut nullus eligeretur,nisi cõcessa sibi duplici uoce, & inhibuit:eps Pet.inuestiuit: præpositus alium noiauit.Celestinus totũ cassauit,& interloquendo decreuit,quod per illos,qbus scriberet, prouideret, dumũ quidã.C. impetrauit dictũ Archidiaconatum à Papa,cum nondũ esset ordinatus ad diaconatum. Itẽ præter conscientiã ꝓcuratoris epi,q erat in curia.ob hanc cã.n mortuo C.successit Inno. corã quo dictus impetrans a legabat quandã nouam cõcessioné epi. Papa dicit,quòd impetratio non tenuit,quia subreptitia nõ facta mentione de interlocutoria Papæ.Itẽ cõsensus, uel concessio epi non ualuit: quia fuit facta in elusionem sñiæ Papæ; quibus oibus liquidis existentibus Papa dicto impetranti, sed absenti,imposuit ꝑpetuũ silentiũ, mandansq; interueniente plena oium ꝑsentium concordia,ut Archidiaconus ordi..etur.

1 ¶†No.quod quis põt habere duas uoces in una electione, nec mirũ:qa quoties duo iura concurrunt [b] in una persona,hñt uim duarũ personarum.ff.de h s,qui.ut indi.l tutorem.ff.de inoffi.test.l.Papinianus. §. sed nec impuberis, de testa.c. Raynaldus.ff.de adop.l.si consul, & l.si pater. §.qui duos.ff de stip.ser.l.iiij.de ser.urb.p. l.si domus.ff.de fideiu.l.gña iter : quia ut ibi eleganter dicit litera, nulla est ratio, quare magis ꝑmittatur uti una,ꝗ reliqua.interim.n.habet eas d.uerso iure, ar.ff. de bo.pos.l.si cum patrono.C.de iure deli l.cum aliqs. C.de admi.tu.l.cum quadã. Et per hoc dico, ꝙ debet habere duplices quotidianas distributiones ₰m Ioan. An. idem consului.Non ob.ff.de usuf.l. dñs.§.fi. ubi in alimentis nõ habet locũ duplicatio : qa ibi altera psona est extincta unà cũ alimentis.No.cassari,quod nullũ est in uerbo,cassauit.

b ¶ *Vide do.Iaso.in l. singularia, in notabilibus illius.l.ff.si cer. pet.*

2 ¶†In tex.ibi, Pronuntians, contra quam ꝓnuntiationé Papa circũuentus contulit Archidiaconatũ,ut hic.unde qñ Papa facit aliquid cõtra suã pronuntiationé, præsumit circũuentus, ut hic in uerbo,credimus circũuentũ;quod est no.dignũ. uñ si rex Francorũ contra suã ꝓnunt ationé aliquid concedit, tacito de ꝓnuntiatione, concessio est ipso iure nulla.

3 ¶†In tex.ibi, ꝓcuratoris,no. ꝓcuratorem,q est in curia,citari debere,qñ fit aliquis actus ꝑiudicialis domino,quod tene menti,₰m Inno.& Host.quia uĩ supposi tio facta clam & furtiue.l.aut q aĩr,quod ui. aut clã. tu dic ₰m Ber. quod in impetratione gratiæ nemo est citãdus qa est quædã donatio.Itẽ non est actus,qui debeat expediri in cõtradictorio iudicio,ar.illius no. glo. quæ est.ff.de bo.pos l.iij.§.pe.unde, qñ ꝓceditur ad collationem,nemo est citandus c.licet eps,de preben.lib.vi.

4 ¶†In tex.ibi,Commutare.No.quod maleficiũ debet reuocari Ibi,in elusionem,no. quod qui obtinet bñficiũ à Papa,& postea ab ordinario, uĩ facere in elusionem Papæ Et ista est una de rationibus cõtra impetrantem, & est bene no.¶ In tex.ibi, Licet absenti,no. imponi silentiũ absenti,ubi liquet de cã,intellige eo citato.¶ Ibi, Plena concord a,no.dicit plenã concordiã maioris partis:quinimmo dicuntur oẽs esse in concordia, ubi est maior pars,Ber.quod est uerũ in rescripto:secus in statuto,nam rescriptũ est impetrandũ ₰m ius cõe:sed statutum est seruandũ præcisè,ut dixi.s.c.non potest.¶ In tex.ibi, Præsentes, no. absentes ad ele. in inferioribus dignitatibus epatu non esse de necessitate uocandos hodie hoc est correctum,ut in c.in ecclesiis,de præbẽ.lib. vi.sed in al:is actib.quã in elec.nõ sunt uocandi, ut no. in c.præsentium,de testi.lib.vi.

5 ¶†Quid in elect.laicorum? dic quòd sufficiunt præsentes,ét absentibus non citatis,dũmõ præsentes faciant duas partes.ff.quod cuiusque uni.no.l.nulli,& l.planè.C.de decu.l.ii.&.no-

l.... a-

minationum forma, in aut. de desen. ciuita.§. interim. ¶ Quid in alie.re.eccle.dic.ut in aut.hoc ius porrectũ. ¶ Illud aiaduertendũ puto, ꝙ si imminet extremitas temporis electionis fiendę, ꝙ absentes non sunt citandi: quia uidentur citati à lege, ar.in c.ubi periculum.de elec.lib.vj.Sed illud ideò, quia aliquid præter formam mandati.ff.de arbi.l.Pedius.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra ius litigatoris lata ualet, si ab ea non fuerit intra decenaium appellatum, in prin.*

Libellus subiectionis generalis est.

Declarari debet in processu, quod generaliter dicitur in libello.

Inuestitura pro possessione corporali.

2 *Obedientia manualis quomodo fiat.*

Per taxatiuam negationem tacitè uidetur quis confiteri reliqua, uer.ibi, duntaxat.

Sententia secundum sententiam ualet, si nõ fuerit appellatum, uersi.no.sententiam.

Sententia alternatiua per iudicem appellationis ad simplicem potest reduci, & ualet sine uerbo, condemno, uersi. item non est.

3 *Sententia quandoque fertur alternatiuè, & tamen non est alternatiua, sed subiectiua.*

Causa & origo scripturarum est inspicienda, fallit in sententia.

4 *Fundamento inutili existente quicquid inde sequitur, uertitur in ruinam.*

Principale dicitur, quod est causa & origo.

Sententia per se stat & suis uiribus nititur, etiam si probationes non concludant, uer. sed opponitur.

5 *Appellatum quando non est à sententia, præsumitur ritè & rectè per omnia pronuntiatum.*

6 *Libellus quando generalis est multa capitula generali sermone complectens, an debeat ferri sententia super omnibus capitulis.*

Iudicandum tantum de capitulis, quæ quis prosecutus, & reliqua reseruanda, & quando, & nu.8. & 9. & 10.

Actionem prodit qui dolose suspendit prosecutionem, & uers. & hic est.

7 *Verba hæc, qui pro tempore, quid comprehendant.*

Futurum subiunctiui duo tempora significat.

8 *Libellus generalis per singula capitula declaratus, an sit libellus generalis.*

Expressum an uitietur propter omissum.

Sententia quãdo ualeat, si quid omittatur, & nu.6. & 9. & 10.

9 *Distinguere, & diuidere differunt, & in his quid iudex posit.*

10 *Sententiæ duæ non possunt ferri super unico capitulo super una parte.*

De toto quis non dicitur pronunciasse, qui super parte pronuntiauit.

VM inter. Valet sententia lata contra ius litigatoris, si ab ea intra dies decẽ non fuerit appellatum. primò narrat ꝓcessum, & iura unius partis. secundò diffinit, cãm diffinitionis præmittens. secunda ibi, quãuis. ¶ Casus. Inter abbatem & conuentum sancti Zenonis Veronen.agentem ex una parte, & Archipresbyterũ, & clericos sancti Proculi ex altera parte defendentes erat qõ: quia Abbas dicebat dictam ecclesiã sancti Proculi esse monasterio suo pleno iure subiectã exprimendo capitula subiectionis in hunc modum, uidelicet in institutione, destitutione, inuestitura Archipresbyteri, & eiusdẽ Archipresbyteri fidelitate in obediẽtia Archipresbyteri & fratrũ, in correctione, repræsentatione, ad ordines tonsuratione, susceptione chrismatis, letanijs, sed adiecta in libello clausula gñali, uidelicet & alijs similibus, ꝑ quæ plena subiectio.i. in spũalibus & tẽporalibus declarantur. ĩtẽ probationis Abbas ꝓduxit instrumentũ publicũ cõcessionis Veronen.epi, ad quem spectabat dicta ecclesia pleno iure. Itẽ ratificationẽ successoris. item priuilegia, & cõfirmationes summorũ pontificũ, & Patriarcharum Aquileiensium, q erant Metropolitani. Et in uno priuilegio fiebat mentio de subiectione plenaria, atq; subscriptione epi Veronen.quã fecit ꝑ quendã priorẽ sancti Zenonis. ꝓduxit insuꝑ Abbas quandã sñiam latam ꝑ quẽdam Cardinalẽ, & demum ꝑ epm Veronen.contra Archipresbyterũ & clericos suꝑ duobus capitulis, in quibus tñ prætendebant se liberos.s.suꝑ fidelitate, & obedientia manuali, cuius tenor erat, ꝙ uel Archi presbyter relinqueret ecclesiã, aut Abbati obedientiã repromitteret; à qua sñia nõ fuit appellatũ: Papa considerãs, ꝙ donatio, confirmatio, & priuilegia non tenent: quia sumunt originẽ ab inualido, solũ ponderat sñiam suꝑ dictis duobus capitulis latam, quæ transiuit in rẽ iudicatã. pro qua ꝓsumit, ꝙ rite & recte, & quod uera sit, non obstantibus allegatis in contrariũ: quia ueritas gestorum ambagibus nõ mutatur, diffiniuit, ut Archipresbyter sancti Proculi, qui pro tpe fuerit, fidelitatem & obedientiã præstet Abbati sancti Zenonis. ¶ In tex.ibi, Clericos, no.hic agi contra clericos: quia nemo in eis hoc ius prętendebat, nisi ipse agens: aliàs contra possessorem agerent.s.de maio. & obe.inter quatuor, de pręscri.auditis, & c.olim, Io. An.

1 ¶† In tex.ibi, subiectionẽ, no.libellum subiectionis esse generalẽ. & iõ licet in libello dicatur & ꝓponatur aliquid in genere, tñ in processu debet declarari, in quibus articulis ius prætendit, & in illis tñ fertur sñia.facit.s.de offi.or.c. cõquerẽte, Ioan. And. ¶ In tex.ibi.inuestitura.i.corporali possessione, quæ de iure spectat ad Archidiaconatũ, Ioan. And. ¶ Ibi similibus, de quibus de offi.ord conquerente. iex .n.diœce ana impugnat & epos iex iurisdictionis terret subiectos. spũalia sunt sacra; tpalia sunt oĩno prosana, ut sunt rerũ oĩa, & similia. ¶ In tex.ibi, Publicũ, no. instrm publicũ dici, licet inualidũ. Ibi, Veronen.epi, ad quem spectabat ecclesia pleno iure. ¶ In tex.ibi, Priuilegia, s.confirmatoria in forma cõi. & iõ erant inualida: qa qñ confirmatur inutile inutiliter, non ualet firmatio. Ibi, Archipresbyter, sancti Proculi. Ibi, Subscribi, hoc non posset facere tabellio, nisi esset ordinarius

2 stationis, ut in aut.de tab.§.fi. ¶† In tex.ibi, Manuali, no. de obedientia manuali, quæ fit genibus flexis, manibusque iunctis & positis inter manus supioris. Ibi; Duntaxat, ꝑ taxatiuam negationẽ uidebant tacite confiteri reliqua, ar.C.de præd.mi.l.ob æs, & ff.de mino.l. & si sine.§.sed quod Papi.C.de patri. qui fi.di.l.ij.ff.ad Treb. Lucius.§.qui habeat, in fi. ¶ In tex.ibi, idem fuerat iudicatum no.sñiam sm sñiam ualere, et si non fuerit appellatum, ut no.in l.j.C.qñ prouo.non est ne. ¶ In tex.ibi, Dimittere, mirabilis sñia, ꝙ aut dimittat ecclesiam, aut faciat obedientiã. Itẽ aliud est mirabile: quia est sñia alternatiua. Item non est expressum uerbũ, condẽno, & transit in rem iu.quod est no.dignũ: tamen Papa inferius nõ cõprobat ea alternatiue, sed in ea parte, in qua dispon tur de fidelitate, & obedientia. sic reducit alternatiuam sñiam ad simplicem, quod põt facere iudex appellationis,

3 appellationis, & hoc tene menti. †preterea quisque fert s\u0305nia alternatiuè, & tñ non est alternatiua, sed subiūcti ua, ut dicit illa l. no. ff. de re iud. l. miles. §. decē. ¶ In text. ibi, instr\u0305o donationis, scilicet factę per ep\u0305m Veroñ. no. cām & originem scripturarum inspiciendam esse. fallit in s\u0305nia, ubi inspicimus finem, & non principiū; text. est
4 hic no. ¶ † In tex. ibi, innitendū, no. q̄ fundamento inutili existente quicquid inde sequit\u0303 uertit\u0303 in ruinam. nā oportet, q̄ uirtus accessorij à principali descendat s\u0303m Abbatem, illud autem d\u0303r principale, quod est cā & origo. ff. ad l. Fal. in rōne. §. qui filio. Sed opponit\u0303, s\u0305nia est accessorium, & tñ tenet sine principali? r\u0303n. imò s\u0305nia stat per se p\u0305p rigorem iudiciorum. unde ēt si probationes de iure non concludunt: tñ s\u0305nia de iure concludit, tex. est hic ualdè no. ¶ In tex. ibi, Sermonibus. i. negationibus, uel id est allega. nullitatis instr\u0305orum. & sic s\u0305nia lata ex instr\u0305is nullis ipso iure est ualida: quia suis uirib. p̄ se nititur, qđ est no. Ille, qui ducitur ad furcam, semper
5 negat: tñ ueritas s\u0305niæ sermonibus derogat. ¶ † Not. ibi, Ritè per oīa, no. uerbum, q̄ qñ à s\u0305nia non est appellatum, præsumit\u0303 ritè & rectè per oīa pronuntiatū, qđ includit principale, & accessoriū. Item includit ueritatē, & solennitatē: quia illud uerbū, per oīa, est hic positū
6 cum ministerio. ¶ † In tex. ibi, Fidelitatē, & obedientiā, nota s\u0305niam ferri super duobus cap\u0305lis tm̄, & non super toto libello. & rō est, quia Papa fundat se super s\u0305nia in duobus cap\u0305lis tm̄: aliàs, qñ libellus est g\u0305nalis multa capitula g\u0305nali sermone complectēs, aut oīa cap\u0305la sunt p̄secuta; & dēt iudicari super oībus: aut aliqua; & debet iudicari sup p̄secutis, aliis cap\u0305lis reseruatis, ut. C. de iud. l. licèt, nisi actor fuerit in dolo, nolendo proseq̄ alia cap\u0305la, ut reū semper teneat in timore iudiciorum: quia tunc agens de nouo repellitur exceptione doli, ut. ff. de ar. l. de rebus, ultimō r\u0303nso s\u0303m Pet. & Cy. & non est alibi. Et hic est unus casus, in quo quis suspendit prosecutionē, perdit actionē, & tm̄ sibi ualet in arbitrio pœnę,
7 quantum in iudice s\u0305nia. ¶ † In tex. ibi, Qui pro tēpore. i. tā præsens, q̄ quilibet futurus: quia hæc uerba cōprehēdunt p̄sentem Archipresbyterum, & futurum, sicut illa uerba, si non ualuerit iure testi, &c. exponit\u0303, & si nō ualet, uel non ualebit s\u0303m Bar. & ita futurū subiunctiui
8 duo t\u0305pa significat. ¶ † Quæro, utrū libellus generalis p̄ singula cap\u0305la declaratus sit libellus g\u0305nalis? r\u0303. Adeo non, si cap\u0305la sint specificata in libello: secus, si postea in prosequendo. ff. de uer. ob. l. scire debemus. sed libell⁹ u\u0305lis semper est u\u0305lis etiam in rebus specificatis, ut. ff. de peti. hære. l. licèt minimā. Inn. tractat hic, an in s\u0305nia p\u0305p omissum uitiet\u0303 expressum. Et dicit in accessoriis non uitiari, unde bene ualet s\u0305nia, licèt iudex non faciat mētionē de fructibus rei iud. l. Paulus. ff. de re iud. sed in substantialibus. dic aut fertur super parte correlatiua, & nō ualet. ff. fa. her. l. in iudicio. aut super integrali; & idem, q\u0305a s\u0305nia debet diffinire totam litem: quia libellus ad hoc tēdit; & idem in parte materiali. Nam si peto. c. absurdū esset, quod iudex posset hodie pronuntiare super uno nummo, & cras super alio, & ferre super uno libello mille s\u0305nias. Nam frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora, & quia esset tenere mundū in perpetua tribulatione. In parte autem p̄dicamentali aut sunt omnia prosecuta, & debet pronuntiari super omnibus, ut s\u0305nia sit conformis processui. tñ si cap\u0305la sunt discreta, ualeret s\u0305nia, si iudici de aliquibus liquet, & de aliquibus
9 non. ¶ † Et no. q̄ aliud est distinguere, aliud diuidere, nā distinguere cap\u0305la diuersa. disiunctaq; est circa diuersa. Sed diuidere est partem alicuius totius ab alia parte separare. primum pōt iudex. ff. de min. l. etiam. §. ex causa, & ar. ff. de iure patro. l. Carmelia, ut hic. sed iudex nō potest facere diuisionem unius quarti. & ideo non ualet nisi de toto pronuntiet: quia hoc esset lacerare potius iudicium, & de una facere diuersas instantias, qđ est impossibile. Nam nec plures libelli sunt recipiendi per minimas particulas separati: sed per aliud & aliud sic. ff. de cond. furti. l. si seruus. §. bonæ, facit. ff. de usuca pio. l. cum qui ædes. ff. commodati. l. in commodato. §.
10 duobus. si cer. pe. l. quidā æstimarunt, & ibi dixi. ¶ † Ex his patet, q̄ super unico capitulo nō possunt ferri duæ s\u0305niæ, uno die super una parte, alia cras super alia parte. sed in nihilo ualet. & non intelligitur pronuntiare de toto, qui pronuntiat solum de parte: quia super toto nihil dixit, neque scripsit secundum Ia. de Are. C. aduer. rem iudi. l. j. Idem no. hic, & Cy. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, quæ nihil continet iniquum neque per se, neque per acta, debet confirmari.*

Iudex appellationis est successor in locum prioris, uer. quia actore.

In appellationis causa utra partium debeat probare, uer. cum igitur.

Gratificationi succedit iudex, ad quem. §. & dato.

Motum animi sui, quisque sequi potest in dependentibus à solo animi motu, ibid.

Acta semper in causa appellationis producenda, & in dubio interpretanda pro sententia, ibid.

2 *Sententia ad hoc, quod confirmetur, uel infirmetur, sufficit, si iudex dicat, confirmamus, uel infirmamus.*

3 *Sententia lata præter formam mandati an teneat.*

4 *A consilio consultoris electi de consensu partium potest quærelari.*

5 *Sententia si dicatur lata, utraque parte præsente, per notarium, non propterea probatus consensus, sed sola iudicis requisitio.*

CAVSAM. Sufficit ad confirmationē sentētiæ nihil continentis iniquū q̄ contra ipsam aliquid non probetur. h. d. prima pars ponit delegatorū processum, s\u0305nam, & appellationem. secunda ibi, licèt, ponit allegationem appellantis. tertia ibi, quia tñ. Papa ponit suum motiuum. ¶ Casus. Inter canonicos Nouariensis ecclesiæ, & A. clericum, erat q\u0305ō super præbenda. Episcopus Laudeñ. de cōsensu partium delegatus absoluit canonicos. fuit appellatum, & adijcie-
1 bat, qđ dicta s\u0305nia fuit lata contra formam mandati Apostolici. Papa considerans, qđ dicta absolutoria nihil continet iniquū, & q̄ causa fuit delegata de consensu partium, & q̄ delegatus fuit requisitus ab utraq; parte, q̄
1 ferret sententiam, dictam sententiā confirmauit. ¶ † In tex. ibi, & A. s. agentem. Ibi, Propositū, tamen non probatum. Ibi non semper ad unam, s. quādo potest ex pluribus moueri rationibus, ut hic erat. Ibi, Nihil continebat iniquum, no. doctrinam hanc, q̄ aut s\u0305nia nihil continet iniquum neque per se, neque per acta, & tunc debet confirmari. porrò sententia absolutoria fundabatur hic in iure communi: quia actore non probante reus absoluitur, tam per iudicem primæ causæ, quàm per iudicem appel. qui est successor in locum eius, ut. ff. iud. sol. l. cum apud. e contra, si esset probatum, absolutoria cassaretur: quia continet iniquum. Cum igitur quæritur, quis debeat probare in causa app. dic aut

nil est probatum in prima cā; & debet probare actor: aut est semiplenè probatū; & tunc dēt ei deferri iurm in defectū probationis per iudicē appel. cui debebat deferri per iudicē, à quo est appellatū. ¶ Et dato casu, qđ esset loc⁹ gratificationi, succedit in locū iudex, ad quē. Porrò à dependentibus a solo motiuo animi unusqsque sequi pōt animi sui motū: quia personæ cohæret, u. ff. de arb. l. qualē, in prin. qđ est notabile. porrò acta semper producēn. ut. C. de app. l. hi, qui, & l. iudicibus: quia per acta ueritas illuminatur; & si acta pñt interpretari pro & contrà, dēt præsumi pro snia, ut. s. de renū.
2 in præsentia. ¶ † In tex. ibi, Confirmare, no. ꝙ sufficit, ꝙ iudex appel. dicat confirmamus, uel infirmamus, facit qđ no. C. de sen. & interlo. om. iud. l. pses, & infrà de test.
3 c. Ray. ¶ † Quæro cū Ber. snia lata contra formam mandati non tenet. sed quid si pter formam dicit? Ber. ꝙ tenet; qđ intellige, dumtū snia sit lata super cā delegata, uel super appendiciis: secus, si super extraneis. C. si à
4 non compe. iud. infra si de proprietate. ¶ † Quæro, utrū sit sufficiens rō illa q̃ assignat in litera, de consensu partium? rńdeo non; & idē dicimus in consultore electo [a] de cōsensu partium, ꝙ ab eius cōsilio pōt appellari ut colligit hic ex gl. or. & l. si conuenerit, de re iud. p Bart.
5 ¶ † Quæro, utrū ista allegatio sit bona, qđ utraq; pars petierit ferri sniam? rńdeo, nō ṡm Ber. & est ar. ꝙ si in fine sniæ apponant per notarium hæc uerba, Lata sententia dicta, utraque parte petente, quòd non propterea probatur consensus, sed sola iudicis requisitio.

a *¶ An autem, quando partes consenserunt stare consilio, teneantur stare ipsi consil. Bar. uidetur uoinisse, quod sic consil. 114. incip. commissus fuit articul. j. lib. alàs est consi. Bal.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia per lapsum. x. dierum transit in rem indicatam, in prin.*
Mandatum si fuit per sententiam interlocutoriam clerico inquisito, quod se purgaret infra. x. dies, uel alium terminū; & si se non purgaret, fuit condemnatus in certa pecuniæ quantitate, lapsis. x. diebus à tempore interlocutoria appellat, an possit.
Appellationis tempus de momento currit ad momentum, non tamen ignoranti. §. nota.
Ignorans non uidetur consentire, eod. § uer. & est ratio.
Sententia tenor debet denuntiari uicto, uel eo absente affigi in loco publico & euidenti. §. nota tempus.
2 *Sententia potest ferri sub conditione, quæ habet ipsam iustificare, & nu. 4.*
Conditio intrinseca quæ.
Terminus de consensu partium potest arctari, & per iudicem ex causa, & nu. 3.
Sententia conditionalis executioni mandari potest absque libello, liquidata prius existentia conditionis.
3 *Pactum quando deducitur in sententia, statuitur tempus arbitrio iudicis.*
Tempus à iudice uariè statuitur ex re subiecta in sententia, & quod tentat, & à lege suppleatur.
4 *Causa an præsumatur à iudice.*
Sententia quando ferri sub conditione possit, & nu. 2. & 5.
5 *Sententia, qua iudex dicit, condemno te, si est probatum, an & quando ualeat.*
Probatum non dicitur, si est locus iuramento, post absolutoriam latam.
Probatum si nihil est, an intelligatur reus absolutus, uer. illam.
6 *Appellare à sententia an aliquid operetur.*
7 *Appellare non dicitur ille, qui consentit.*
Consentire uerè non dicitur sententiæ, qui non appellat, uer. nam hoc.
Neque etiam si consentiat sententiæ, intelligitur consentire excessui modi, uel formæ in exequendo, uer. item quod.
Appellari an debeat à sententia conditionali ante conditionis euentum, uer. opponitur.
Grauatus quis dicatur, & grauamen quod dicatur, uer. nam sententia.
8 *Pendente conditione si est appellatum, & appellatio est deserta, deinde deficit conditio, quid iuris.*
Ab executione etiam nulla appellatur, & ratio. §. oppo.
Metum iustum infert comminatio iudicis, & timor absque comminatione, ibid.
Excessus modi quis dicatur, eo. §. uer. omnis, & nu. 9.
9 *Modus quando dicatur excedi, & nu. 8.*
Dilatio legalis si est, mora purgari potest: secus, si pratoria, uer. exemplum.
10 *Executio an possit fieri primo loco in nominibus debitorum.*
11 *Executor, qui excedit modum, an faciat litem suā, scilicet quatenus interest aduersarij.*
12 *Condemnato ad speciem an detur tempus quadrimestre.*
Dilatio quadrimestris quibus detur, & nu. 13.
13 *Condemnatus si quidē sit in amputatione manus saluo quòd si soluerit centum, sit liberatus, quantum tempus habebit ad soluendum.*
14 *Statuta Tuscia si dicunt, quòd instrumentum, de quo fit præceptum de soluendo ad certum terminum, post terminum mandetur executioni, modò notarius mandauit solui, sed nō apposuit diem, utrum debeat exequi post decem dies, qui de consuetudine solent apponi.*
Præceptum de soluendo habet duo præcepta, & quæ, uer. dic quod.
Tabellio quam iurisdictionem habeat, uer. Porrò.
à Præcepto de soluendo, quod uocatur guarentigia, non potest appellari, uer. ab isto præcepto.
15 *Notarius si per obliuionem non fecit præceptum guarentigiæ an quod omisit, postea supplere possit.*

VOD ad consultationem Snia per lapsum. x. dierum à momento sniæ computandorum transit in rem iudi. si prius non fuit appellatum, & quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa arctari p iudicem. h. d. secūda ibi, sed nec executionem. ¶ Casus.
1 Per sniam interlocutoriam fuit mandatum clerico inquisito, ꝙ se purgaret intra decem dies, uel ad aliū terminum; & si non se purgaret, fuit condemnatus in certa pecuniæ q̃titate, lapsis. x. diebus à tpe interlocutoriæ appellat, quæritur nunquid possit? respon. ꝙ non: quia iuris interpretatione uidetur paruisse latæ sententiæ. i. consensisse, siue habeat causam appellandi, siue non. Secundò quærit, si se non purgauit intra terminū pfixū, utrū intra quadrimestre tps possit cogi ad soluendū pecuniā? rńdeo ꝙ sic, siue acceptauit terminū ad soluendum, siue iudex arctauit ex cā, nisi appellauerit ab excessu modi, scilicet intra. x. dies numerandos ab excessu. ¶ Not. sniam ferri subiunctiuè conditionaliter. ¶ Not. tempus appellandi currere ante tempus ad se purgādū & ad soluendum: quia computatur de momēto ad momentū. ff. q̃n ap. sit. l. j. §. biduum modo. C. de ap. aut. hodie. est tamen istud momentum utile; quia non currit igno ranti.

ignoranti. Et est rõ, cum non appellando uideatur consentire, non consentit, q ignorat. ff. de act. & obli. l. ex maleficijs. §. lõgè. C. quõ & qñ iud. l. ab eo, & no. C. de ap. aut. hodie. & psumit scire, si tenor totius snię é trãsmissus ad domum. Et hoc, si erat in ciuitate, ut no. Iac. de Are. in l. scire oportet, de exc. tu. Idem, si tenor sniæ sit affixus in loco publico, & euidenti, ut. ff. de insti. l. si pupillus. §. proscribere, & in c. causam, de elec. in clem.

2 ¶ † No. q snia potest ferri sub cõditione, quæ habet ipsam iustificare: hanc & tacite cohærentem uocamus conditionem intrinsecam, ut. C. de sent. l. cum iudex. ¶ Not. ex consensu ptium terminum posse arctari. idé põt facere iudex cum cã, ut. ff. de re iu. l. 2. & ibi plenè p Bar. Not. sniam conditionalé executioni mãdari sine alio libello, liquidato prius de existentia conditionis; q tene menti.

3 ¶ † Vlterius no. q quando in snia deducitur factum, statuitur tempus arbitrio iudicis: quia in factis non cadit dilatio uniformis. ff. de uerb. ob. l. continuus. §. illud. & §. cum ita. Sed ubi snia continet quantitatem, si quidem iudex non expressit tempus, intelligitur de quadrimestri, intra q non dét fieri executio cõtra condẽnatũ, nec cõtra eius fideiussorem, ut. C. de usu. rei iu. l. fi. & si fit, ipso iure non tenet: quia dilatione pendente iudicis officium conquiescit. C. de dila. l. siue ps. & si de facto sit facta, contrario facto dét retractari incontinenti: qa sicut iudex fuit facilis in mittẽdo ita dét esse facilis in reuocando, ut dicit tex. no. in l. j. C. si mu. uin. no. uñ ét misso non citato, cõtrario imperio reuocatur immissio: quia ex ea non est quæsita possessio, nec ius aliquod, ut. C. unde ui. l. meminerint, & ar. C. q cum eo. l. si seruus, & l. 1. §. 1. ff. de ser. ff. de eui. l. minor, in prin. ff. de no. ope. nun. l. j. §. 4. omnibus. si uerò iudex expressit tps, tunc aut cum causæ maturitate, uel de consensu ptium; & standum est assignationi termini. nam terminus statutus ex causa, quæ mouet iudicẽ, uel ex consensu ptium, non reciperet suppletionẽ legalem. ff. de pt. stip. l. j. in fi. aut sine cæ cognitione & ex abrupto iudex statuit dilationem minorem quadrimestri; & tunc à l. suppletur, ut l. 4. §. condemnatũ. ff. de re iu.

4 ¶ † Sed utrum in iudice præsumatur causa? vr q sic. s. e. c. cum cãm. §. quia tamen. dic contra, quia illud pcedit. qa ibi requiritur cã: sed in assignatione huius dilationis non requiritur cã, præsertim quia iudex recedit à dispositione legali. ulterius not. q iudex ecclesiasticus põt ferre sniam sub cõditione pœnę pecuniariæ. nã si qris, an snia possit ferri sub conditione, rñ. sic in pœnalib⁹. nam libellus pcedit sub conditione in pœnis omittẽdis, ut C. loc. l. conductores, & C. unde ui. l. non ab re. aut loquimur in eo, q est principalr petitũ: & tunc aut ei est annexa tacita conditio, uel tacitus modus; & põt ferri snia sub isto mõ, uel sub illa cõditione ut. C. de sen. l. cũ corũ, & l. cũ iudex. aut conditio est extranea: & tũc aut põt colligi ex actis; & idem; ut. ff. ad l. Aqui. l. in l. Aqui. si deletum unde dicit Bar. q ualet sententia, si iudex dicit, condemno te, si est pbatum, & q hac cautela utuntur assessores, qui non habent plus de termino, intra quem debet pronuntiari: uel qñ est tanta eorum imperitia, q ex actis nesciunt colligere, utrũ sit probatum necne, ut no. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iu. intellige, si adiecit, & si non est probatum absoluo: alioqn sententia non ualeret: quia non esset lata super toto, i. super quolibet extremo. ff. fam. her. l. in hoc iudicio. ff. de do. excep. l. apud Cellum. §. item quæritur.

5 ¶ † Idem ait, q dicta snia non ualet, si est p pte pbatũ, pro parte non, nisi sit dictũ, condemno te, quatenus est probatum. Idem ait, q non est probatum, si est locus delationi iuramenti; uñ in isto casu vr reus absolutus pp inopiam pbationis, Bar. nec põt deferri iuramentum amodo, cum sit lata absolutoria fm Bart. q̃ uerba sunt no. digna. Illam subauditionem, q̃ feci, non facit Bar. qa credit, si nihil est probatum, q intelligitur reus absolutus à contrario sensu, ar. C. de fur. l. apud antiquos. ff. de offi. eius, cui mã. est iur. l. j. & facit quód no. ff. de test. l. 2. & l. q testõ. §. mulier, & ff. de ma. te. l. si quis locuples; quod non credo uerum: quia est reperire medium casum, s. qñ est semiplenè probatum. Ita q deberet ueniri ad unam. unde iudex non uidetur absoluere. Item quia sententia dét ferri ex scriptis recitatis & uerbis expressis. Et ideo deficiente conditione contrarius consensus est abstinere à condemnando, non aũt absoluere. Et ió subauditio in ea; est necessaria, licèt qñq; in snia sufficit tacita dispositio, ut l. 3. C. si pen. app. mors interue. aut non põt colligi ex actis; & tunc aut talis conditio posset poni per pactum, quod posset adaptari obligationi, nec sententiam informare, ut si iudex fert sententiam super mutuo, adiecta conditione, si non tenuerit concubinam, talis sententia non ualet, ut no. C. de excep. do. l. ij. §. circa.

6 ¶ † Modò quæro, an aliquid operetur appellare à sententia? & dic q sic: qa si põt appellari ab excessu in tãto, multo fortius in toto, & effectus erit, quia etiam nullitas intentata per se non impediret executionem, ut. C. quo. app. non reci. l. ab executione. & de app. l. ab executore. Et licèt lex dicat, q sit superuacua appellatio à nullitate, ut. ff. de appe. ab executore, si constat, illud debet intelligi, quod non est necesse appellare. sed utile est appellare, ne modus extendatur ad factum: quia factæ causæ pro infectis haberi non possunt. item quia utilius est impedire ne fiant, q̃ fracto capite reclamare, ut. C. de appella. l. si quis prouocatione.

7 ¶ † Vlterius nota. illud uerbum, per interpretationem iuris. Dicit Ia. quod ille, qui non appellat, consentit, & q ille consensus coniunctus cũ sententia parit naturalem obligationem. C. quomodo & quando iud. l. ab eo. Nam hoc est falsum, quod consentiat uerè: quia sententia redditur in inuitum. nec hic dicitur, q intelligatur consentire sed intelligitur parere. Præterea illud uerbum, per interpretationem, signat fictionem, in qua non fundatur sententia. uñ iste est consensus non appellandi. C. de arb. l. pe. §. j. non ãt soluendi, uel promittendi. Item no. hic regulam, q dilationes possunt arctari, & abbreuiari. Item quod licet quis consentiat sniæ, tñ non intelligitur consentire ex cessui modi, uel formæ in exequendo. ff. de uer. obl. l. q Romæ. §. Flauius Hermes. ubi dicitur, q defectus modi, uel formæ impedit dispositionem legalem, & facit. ff. de neg. gest. l. Pomponius in negocijs. opponitur fm Inn. q ubi snia est conditionalis, non possit appellari ante euentum conditionis, ar. C. de præter. xxx. anno. l. cum notissimi. §. in his. ubi dr, qđ ante euentum conditionis non currit præscriptio. ibi loquitur de præscrip. quæ concernit obligationem, hic de sententia. nam sententia statim grauat, quia ut dicit glo. nota. in l. ij. §. j. ff. quod quisque iur. grauatus, & non grauatus dr grauatus, si põt exinde grauari. item grauamen dr, oẽ quod tollit alicui iuris beneficium, ut not. dicit text. in l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. etiam si compellatur ad soluẽdũ uerũ debitum, nec est melior tex. in iure ciuili.

8 ¶ † Quæro, pone, pendente condi. est appellatum & appellatio est deserta: deinde defecit conditio. rñ. totum est perditum ipso iure, quia retrò fingitur nihil

Bal. super secundo decr.

actum

actum, ar. ff. de ma. test. l. Neratius, & in d. l. in lege Aql. si delectum, ubi est expressum. ¶ Op. ulterius executio ultra formam, uel præter formam iudicati est ipso iure nulla, ergo non appellatur. So. est aliqua ipso facto; & ideò appellatur tanquam à grauamine. siue iudex exequatur, siue comminetur, ut d. l. si quis: qa comminatio iudicis infert iustum metum. quinimo & timor sine ulla comminatione, ut l. nouissime. ff. de eo, qui protu. oīs recessus à iuris dispositione uocatur excessus modi. i. moderationis iuris iuxta illud dictū; est modus in reb⁹ &c. ut no. ff. de uer. ob. l. si ita quis. §. ea lege. Item omne, quod fit pter & contra formam iuris, & ordinem, dr excessus modi; & pōt appellari ab eo. d. l. ait prætor. §. permittitur. & appellatio damnum nō desiderat. sufficit eñ iniuria, ut ibi dicit tex. s. q̃ fit non iure factum.

9 ¶ † Quæro exempla, quando modus [a] excedatur? rñ. tunc dicitur excedi, qñ fit contra ius. dicit Innota. q̃ tot modis dicitur plus, & è contra tot modis dicitur modus excedi, quot modis dicitur minus, ut inst. de act. §. plus. Ego dico gñalius, ut. s. dixi, q̃ tot modis dicitur modus excedi, quot modis non seruatur ius, ut insti. de actio non seruatur ius. Exemplum. quæro ponc, iudex assignat in snia tempus quadrimestre, nū quid ista dilatio dicitur legalis. an ipsius iudicis; qō ista est multum utilis. nam si est legalis, mora potest purgari, si uerò prætoria; non pōt purgari. ff. de ar. l. Celsus. de ista. q. est casus in d. l. 4. §. si qs cō dēnatū. ff. de re iu. cū. n. iudex nil reddat, uel detrahat, non facit ius nouū ut. ff. de ius. & iu. l. ius ciuile. Istam q. ponunt Mode. ff. de ado

10 ptio. l. si arrogator. ¶ † Quæro, an in nominibus debitorum possit fieri executio, primo loco uidetur quod sic in uno casu, qñ debitor confitetur, & pecunia est parata solutioni, quo casu non est necessarius ordo, qui ponitur ibi in l. à diuo Pio, ſm Bar. qui ita utiliter notauit. ff. de re

11 iu. l. commodum prædiorum, ubi omninò uide. † Quæro, an executor, qui excedit modum, faciat litem suam, s. quatenus interest aduersarij? rñdeo sic, ut. ff. de peri. & commo. rei uin. l. lectos. ff. de pig. l. si pignora. C. de

12 exac. tri. l. missi opinatores, lib. x. ¶ † Quæro, an condemnato ad speciem detur tempus quadrimestre? rñdeo sic. ff. de usur. l. fidem in actione personal. ¶ Quæro, an condemnatus ex dolo habeat istam tacitam dilationem? respondeo sic. ff. quod me. causa. l. si cum exceptione. §. quod si homo. ¶ Quid de confiscatis nunquid habeant hanc dilationem? respondeo, non habent dilationem: quia habentur pro extinctis. ff. pro socio. l. actus. §. Publius. ff. de pœ. l. qui ultimo. adde quod

13 dixi. ff. de excep. rei iudi. l. fi. ¶ † Quæro, quidam est cōdemnatus in amputatione manus, saluo quod si soluerit. c. sit liberatus, quantum tempus habebit ad soluendum? respondeo habet quatuor menses. post x. dies, qui in pœna corporali dantur ad appellat. C. de usur. rei iudi. l. 2. nisi aliud tempus expressum sit à statuto cum causa. uel sine causa, uel a iudice cum causa. casus est not. huius. c. Idem contra; si sit condemnatus in centum, & si non soluerit, amputetur ei manus. ¶ Nam si non soluerit intra quatuor menses debet ei manus amputari. tene menti. nec est ulterius expectandum: quia debuit appellare à princi. grauaminis. & secunda sententia, id est secundum caput sententiæ est ad executionem primi capitis, immo ad nouationem, cuius loco subrogatur. l. si cum except. §. hoc autem. ff. quod me. caus. per gl. in ratione sui. pœna etiā corporalis de se uelox esse debet. C. de custo. reo. l. 1. de pœnis. l. cum reis, & nouatio requirit existentiam

14 conditionis. l. pecuniam. ff. si cer. peta. ¶ † Quæro, statuta Tusciæ dicunt, q̃ instrumentum, de quo sit præceptum de soluen. ad certum terminum, post terminum mandetur executioni: modo notarius mandauit solui, sed non apposuit diem, utrum debet exequi post. x. dies, qui de consuetudine solent apponi? Et uidetur q̃ sic; ut. ff. de iud. l. si debitori, & arg. in l. permissor. ff. de constitu. pecu. Item quia instrumentum est purum fauore creditoris; ergo non debet torqueri in eius odiū, ut. C. de fi. instrum. l. comparationes. dic quod illud præceptum, ubi apponitur dies, q̃ sunt duo præcepta. l. de soluendo, & ad diem. ff. de arbi. l. Celsus, & consistunt penes diuersas rōnes. Nam pceptū de soluendo cōcernit iustitiā. sed dies cōcernit miserationē. ff. de cōpē. l. si cū mulier. §. cū intra. & iō fiet executio, interpellationis modico tpe expectato; & no. ff. de mi. l. Aemilius. Porrò isti tabelliones hñt iurisdōnē hāc cōsuetudine, q̃ patet p locū ab affectu ſm Bar. ergo nō appello istā iurisdōnē, ppriē, sed quādā ptātē, ar. C. de ar. l. cū antea. §. j. & ibi patet, q̃ ptās, siue iurisdō parit actionē in factū, & iudicis offīn, qa lex hāc ptātē tribuit. ab illo pcepto guarē. nō pt appellari: qa emanauit de cōsensu ptiū nec tñ trāsit ī rē iu. cū possit cōtract⁹ ī dubiū reuocari, & rescidi. & cōtractu destructo ruit pceptū q̃ ex uirib. cōtract⁹ nitit accessoriū ipsius, & p se nō stat: sed sic inhæret

15 cōtractui cū sua cā, suisq; uitijs. † Sed pone, notari⁹ p obliuionē nō fecit pceptū guarē. vñ, q̃ omisit, ut postea supplere uult, & pceptū facere, nūqd pt? rñ. non: quia funct⁹ est offō suo. sed licèt posset errorē suū corrigere in erratis: tñ nō pt supplere ī omissis, ut. C. de test. l. ambiguitatē, & ibi p Cy. nā in cōtractu, cū conclusum sit inter ptes, non pt notarius aliqd addere, uel detrahere, ut. C. de fi. instr. l. contractus: qa notarius nil potest scribere nisi [rogatus ab utraq; parte]: sed de hoc non fuit rogatus, q̃ patet, quia non scripsit, neq; dixit.

[a] *¶ Adde tamē quod licet regulariter dicamus quod ab executione nō appellatur, ubi tamē in executiōe petita, fuerunt oppositæ exceptiones litimæ, et quæ de iure opponi poter. it ad impediendā executionē. si iudex illis spretis procedat ad executionē dicitur excedere modū in exequendo, & a tali executione appellari potest, doctrina est Bar to. in l. ab executore, in 1. op. ff. de appe. & transit ibi uterq; Angel. & alij. Bald. & alij post glo. in l. ab executore. C. quo. ap. non reci.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia sine expressione causæ lata, ualet, in prin.*

Libellus in quo petitur aliquid singulis annis, & ratione præsentis anni potest agi pro futuris.

Sententialiter aduerbium quid concludat, uer. ibi, sent entialiter.

Sententia per testes probari potest. uer. ibi absoluit.

2 *Causam in sententia non consueuerunt exprimere prudentes, & quare, & ad hoc uide limitationes, & nume. 4. & 5.*

3 *Solemniter acta propter auctoritatem iudiciariam, præsumuntur omnia etiam si iudex esset ribaldus.*

4 *Scientia non solum a teste inquirenda est, sed etiam modus sciendi, & nu. 5.*

Examinatio testis qualiter fieri debeat.

5 *Testis, qui dixit, scio, quod Titius non fuit percussus à Seio, nec fuit interrogatus de causa scientiæ, probat negatiuam*

Sciendi genera multa sunt, uer. ait Bar.

Causa

Causa efficax in teste præsumitur semper & quando, ibid. cũ seq. §. secus in instrumentis contractuum, ibid.
Taxatiua dictio, tantum, in teste non excludit causam scientiæ.
Solennitas in instrumentis præsumitur. & in quibus, & an cõtra eam probatio contraria admittatur. §. demum.
6 *Factum cum decreto iudicis an præsumatur utiliter factum.*
7 *Probatio in contrarium an admittatur contra præsumptionem.*
Maleficium præsumitur iniustè factum, nisi contra probetur.

ICVT NOBIS. Sn̄ia fine expressione cãæ lata ualet. sed a pars ibi, cum autẽ. ¶ Casus. inter. H. subdiaconũ, & L. pbr̄m super quinque modiis frumenti q̃one uertente quos singulis annis dictus. H. subdiaconus dicebat sibi deberi per dictũ pbr̄m, dictus psbyter obiecit exceptionem rei iud. Opponebat, ꝙ dicta absolutoria non ualebat: quia in ea non erat expressa cã absolutionis, nec ẽt testes producti ad probandũ absolutoriam aliquid deponebant de cã, quæ iudicem mouisset, sed erat eorum depositio nuda: q̃rebatur, quid iuris? Papa dicit, ꝙ non semper in sn̄ia exprimitur cã, nec est de more iudicũ peritorum cam exprimere. unde cum constat de sn̄ia lata à iudice suo, præsumi debet pp authoritatem iudiciariam omnia legitimè processisse, & sic standũ est sn̄iæ.
1 ¶ † In tex. ibi, Per singulos annos, no. libellũ, in quo petitur aliquid singulis annis, & ratione pn̄tis anni potest agi pro futuris. C. de fideicom. l. j. Ibi, Non tenere, No. ex sn̄ia absolutoria oriri hanc formam experiendi, uide licèt non teneor: quia absolutus per sn̄iam, Ibi, Cũ conuentus, ab eodem & ex eadẽ causa. s̄. de exce. c. pen. Ibi, Sententialiter, hoc aduerbium concludit, ꝙ sn̄ia fuit lata de scripti recitatione. unde si tabellio dicit, talis fuit sn̄ialiter absolutus, significat, ꝙ sententia fuit lata & lecta & diffinitiuè promulgata; quod est no. dignũ. ¶ Ibi, Absoluit in scriptis, sed quia fortè perdita erãt acta, uolebat probare sententiam per testes, quod potest. s̄. de testi. c. Albericus. Ibi, Nudè quo ad sententiam, quę nõ continebat causam; tamen testes bene reddebant cãm scientiæ: quia interfuerunt sententiæ latæ sine causa; & non fuerunt interrogati de causa scientiæ, satis est, quia dixerint sic esse iudicatum: quia sententia de necessitate includit ueritatem secundum Ber. quod est not. di-
2 gnum. ¶ † In tex. ibi, Moris, not. ꝙ prudentes non consueuerunt exprimere causam in sententia, ne forte error causæ haberet uitiare. fallit in causa appellationis, qñ cã infirmat. Itẽ fallit, qñ sententia fertur ab instãtia iudicij pp cursum triennij, ut. C. de iud. l. pperandũ. §. illo: qa dẽt exprimere, per quã ptẽ stetit. Itẽ fallit, quãdo absoluit propter ineptam petitionem, ut. s̄. de iudi. examinata. Item quando iudex recedit à iure communi. ff. de appel. reci. l. sciendum. Item quando iudex absoluit uictum ab expensis, in aut. de iudi. §. oportet. Itẽ quandò iudex absoluit reum eò, quod non possidet, ne postea actori agẽti de noua possessione obstet exceptio rei iudi. s̄. de excep. c. penul. Item fallit in sententia excommunicationis in rã de sen. excom. c. cum medicinalis, in vj. & c. sacro, in antiquis. ¶ Item in causa criminali. ff. de pœnis. l. præses. Item ubicunque sine expressione causæ sententia est incerta. ff. de infa. l. ij. §. ignominiæ. de hoc not. in Spe. de sententia. §. qualiter autem, prope finem. In tex. ibi, A iudice suo. Item in sententia ex qua oriri debet regressus euictionis, debet exprimi causa concludens in illo regressu: quia non omnis causa parit regressum, ut. ff. de euic. l. Lucius. Item quia dẽt constare, quòd emptor succubuit pp malam causam, non propter culpam; ut quia non comparuit. Et si omisit comparitionem in prima sẽtẽtia, appellet, & in secunda non sit piger; & sic exceptio secunda habebit regressum euic. quem non habet ex prima propter fictã contumaciam, quæ sine culpa non est. uide per Ba. t. ff. de fideius l. exceptionem. Sed glossa ordinaria dicit, ꝙ si causa erat omninò peritura, sic ẽt cõparuisset, regressum euicti habet, ista est gloss. sing. & unica in iure. C. de contrario iu. tute. l. fina. ¶ No. proban. de iudicis cõpetentia. & ratio est, quia non erat ordinarius. In text.
3 Ibi, Propter authoritatem, † No. propter authoritatem iudiciariam præsumuntur oĩa so-
2 lenniter acta, etiam si iudex[a] esset a unus ribaldus; tene mẽti. ¶ In gl. uidetur, oppo. quod debeat assiguari causa testimonij, ut. C. de testi. l. solam. sol. hic non loquit̃ de causa scientiæ, sed de causa sentẽ-
4 tiæ. ¶ † No. ꝙ à teste est inquirenda non solum sciẽtia, sed modus sciendi. uerbi, gratia quomodo & qualiter scis? & ideò, si commissum est alicui, ꝙ examinet diligẽter, & de his non interrogat, non ualet examinatio, & per consequens nec dictum: quia licèt hoc non incumbat testi non interrogato, tamen incumbit examinatori; & quia non seruat formam mandati, non tenet examinatio. No. ꝙ licet iudex constituat negatiuam in sua sententia absolutoria, non est necesse, ꝙ iudex adiiciat causam suæ scientiæ, quia aliud est sententiare, aliud te-
6 stificari. ¶ † Quęro, quid in teste, qui dicit, scio, ꝙ Titius non fuit percussus a Seio, nec fuit interrogatus de causa scientiæ? rñ. idem est, ac si dixisset, uerum est, ꝙ non fuit percussus; sic probat negatiuam secundum Ber. qđ est no. dignum. Ait Ber. ꝙ multa sunt genera sciendi, & ideò debet exprimi modus sciendi. tamen si non interrogatur, præsumitur scire per uisum; & ideo probat, quia in nudo testimonio semper præsumitur ratio uisus, si testis non est interrogatus de causis scientiæ: qa semper subintelligitur tacite efficax causa sciẽtiæ, ut testimonium ualeat, & non pereat; quod est no. dignissimum. ¶ Idem, si testis dixit se tantum scire. Nam dictio taxatiua, tantum, non excludit causam scientiæ, sed extensionem: iudex tamen discretus debet interrogare de causa, ut no. in l. j. ff. de itin. actuque priua. In gl. sed nunquid, oppponitur, ꝙ in sententia debet exprimi causa, soluit, demum concludit, ꝙ regulariter ualet sententia sine causa propter authoritatem iudiciariam. ¶ Demũ quærit, quid in aliis instrumentis? & dicit causam non præsumi, sed solennitatem præsumi. dic ut. ff. de uerb. ob. l. sciendum; quod uerum est quo ad personas cõtrahentium, non contra alias personas, ut not. de eo, qui fur. or. sue. c. innotuit. Item quæro, utrum contra solennitatem expressam in instrumento admittatur probatio per testes? respond. sic nisi in casibus, in quibus ius statuit contra, ut. C. de ar. tu. l. fin. Item quæro, nunquid in contractibus fiscalibus præsumatur solennitas? respond. sic per uerba enunciatiua notarij. Ista est glo. unica. in l. j. C. de fid. instru. & iur. ha-
6 stæ fis. lib. 12. ¶ † Item quæro, utrum præsumatur utiliter factum, quod est factum cum decreto iudicis? respond. quòd sic, text. est not. in l. j. C. de præ-
7 di. curi. li. x. ¶ † Demum quærit, utrum contra præsum-

¶ *De isto dicto Bald. hic uide omninò scripta per do. Ias. May. in c. j. §. j. qui feud. dare pos. in usi. feu.*

Bal. super secundo decret. Ggg 3 ptionem

ptionẽ admittaт probatio in cõtrariũ? & dicit qđ sic, ut in §. qđ ferè. Item dicit, quod in maleficiis semper p̄sumitur aliquid factum iniustè, nisi probetur contrariũ, Ber. quod dic ut plenè no. C. de confes. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Sententia confirmatur contra appellantem, si nihil doceat cõtra ipsam, in prin. & nu. 1 ad fin.*

In libertate quo ad unum, & in seruitute quo ad alium potest quis esse.

Sententia tres suspenduntur propter nouum appellatorem. §. in tex. ibi, diuersa.

2 *Appellatione pendente differtur executio etiam circa nudam possessionem.*

§. si super. l. à diuo Pio. ff. de re iud. intell.

3 *Executio nuda possessionis non impeditur, quando tertius contradicit ratione proprietatis.*

Sententia lata contra subditum meum mihi non praeiudicat, ner. ibi, non noceat.

4 *Ignorasse p. asumitur, qui non fuit citatus.*

Appelians quid debeat probare. §. in tex. ibi, praiudicio, & nu. 4. 5.

5 *Appellatio à quali quali praiudicio quid operatur.*

Executio operatur illud praeiudicium, quod sententia.

6 *Possessio an interrumpatur pro executione.*

7 *Sententia si est executa pro episcopo agente, an agens praestabit cautionem defensionis.*

Officium mercenarium iudicis, terminato primo negocio, non durat.

8 *Appellare an possit tertius à sententia lata contra aliquem.*

9 *Appellationem resumere, si appellationi renuntiet ille, qui appellauit, an tertius pro suo interesse poterit.*

Appellare potest etiam qui consecutiue laeditur à sententia etiã post duas appellationes principalis personae, uer. sed nunquid. & quando.

Vincit quis per aliũ quandoque, in quo ipse succubuerat, ibi l.

10 *Testes an admittantur super retrò testificatis in appellatione tertij emergentis.*

11 *Appellatio tertij an dicatur à grauamine, uel à diffinitiua.*

12 *Proprietarius an possit impedire executionem sentẽtia lata contra usufructuarium, uel e contra.*

Executio habet partes, & quas, uer. ubi declarat.

Contradictor tertius quando sit admittendus. §. item considera, & nu. 14.

13 *Executionem quae habeant impedire tertio contradicente.*

Colonus, uel Inquilinus } *tertij an possit executionem impedire.*

Exequi sententiam alterius iudex quando possit, uer. item iudex.

14 *Libellus an requiratur in executione.*

15 *Executor quis habeat cognoscere exceptiones, & an à statuto deputatus.*

16 *Praeceptum guarentigiae quis iudex exequatur.*

17 *Statuta laicorum an habeant executionem paratam.*

18 *Sententia n latam si constet, sed postea in archiuo publico appareat cancellata, an mereatur executionem.*

19 *Iudex si dixit, condemnamus Titium in amputatione pedis, & plus, uel minus uel aliter secundum formam statuti, qualiter fiet executio istius sententiae.*

20 *Compulsio si est petita in libello, & iudex condemnauit, an ista sententia mereatur executionem.*

Ordo uerborum reducitur ad ordinem intellectus rationis.

21 *Verba sententiae sane intelligenda sunt.*

Terminare iudex in sententia potest appendices consecutiua sententiae, non partem principalis negocij.

22 *Possessor conuentus hypothecaria an teneatur restituere rem cum fructibus.*

23 *Fructus si sint consumpti bona fide, an ueniãt in hypotheca.*

24 *Fructus pignoris an extenuent sortem, nisi sint consumpti, uel dilapidati.*

25 *Hypothecas duas habens an teneatur cumulare.*

Legis, non est nouum, de act. emp. ff. intell.

26 *Fiscus si est principalis debitor, an debeat excuti ante quàm ueniatur ad pignorum possessores.*

Excuti si quis facilliter non potest, perinde est, ac si soluendo non esset.

VM SVPER. Confirmaт s̃nia cõtra appellantẽ, si nihil doceat contra ipsam: differẽ tñ eius executio contra tertiũ, si de suo doceat interesse. Diuidit in tres partes. in prima facti, & processus narratio, & partium app̄lo. in secunda s̃niae confirmatio quo ad reũ non appeliantẽ, uel non docentẽ aliquid contra s̃niam. in tertia mandat per appellationem executionẽ suspẽdi, & sine ẽt appellatione ius tertij reseruari. sc̃da ibi, cũ ex parte. Tertia ibi, Mandamus. ¶ Casus. Sup statu monasterij Cellae nouae erat cõtrouersia inter ep̄m Auriensem, & ipsum monasteriũ, & latae fuerunt diuersae s̃niae. superuenit ep̄s Ouetensis, q dicebat monasteriũ ad se ptinere, & se grauatũ per s̃nias latas contra statũ monasterij, & q̃a diuersae s̃niae erant latae pro & contra, utraq; pars appellauit: sed monasterium suã app̄lonẽ non iustificauit. dicit Papa, q̧ quo ad monasteriũ s̃nia ultima confirmat: sed quo ad ep̄m Oueten. si pendet app̄lo, differẽ executio quo ad possessionẽ, si uerò non pendet app̄lo, sed simplex querela, executio non differẽ, sed s̃nia mandaт executioni, saluo iure Oueten. ecclesiae, cui res inter alios acta non p̄iudicat. h. d.

1 ¶ † In tex. ibi, Sup statũ erat eñ monasteriũ in possessione libertatis quo ad ep̄m Aurien. licèt esset in possessione seruitutis quo ad ep̄m Oueten. nec ista sunt cõtraria, qđ q̄s sit in libertate quo ad unum, & in seruitute quo ad aliũ iuxta illud, quantum ad te pertinet, liberas aedes habeo. ff. si ser. uin. l. loci corpus. §. cõpetit. Et iste Oueten. p̄tendebat totale interesse. i. plenã subiectionẽ. Sed ex particulari interesse non differẽ executio in capitulis non contradictis. ff. si cer. pe. l. quidã aestimauerũt. ¶ In tex. ibi, Diuersae, p̄ & contra: sed ultima erat pro ep̄o Aurien. uel dic, q̧ oẽs s̃niae erant latae contra monasteriũ, sed ab ultima Oueten. appellauit. & iste est casus notabilis, qđ tres s̃niç suspẽdunẽ

2 quo ad executionẽ p̄p nouũ[a] apellatorẽ. & sic non ob. c. ut calumniis, de re iudi. in cle. ita sentit In no. In tex. ibi, Nihil rõnabiliter, no. q̧ qñ contra s̃niam nihil rõnabiliter op. p̄sumiẽ p̄ s̃nia licet, sit appellatũ.

a ¶ Vide omninò do. Alex. in cõsi. 82. q. uol.

2 ¶ † In tex. ibi, Differaт, no. q̧ ap. pendente differẽ executio ẽt circa nudã possessionẽ, & uide qđ no. in c. non solũ, de ap. li. 6. in nouel. ¶ In tex. ibi, Praeiudicio, no. reseruationem, q̃ fit proprietatis respectu, nõ respectu possessionis; & sic patet intellectus. l. à diuo Pio. §. si super reb⁹. ff. de re iudi. qđ qñ tertius† contradixit rõne pro-

3 prietatis, non impediẽ executio nudae possessionis, qđ est no. dignũ. Ibi, Non noceat, no. s̃niam latã contra subditum meum mihi non praeiudicare. ¶ Not. secundum Ber. quod sententia ualet quo ad unam personam, & non ualet quo ad alteram, scilicet non excedendo modum. ¶ In text. ibi, Praeiudicio, quo ad proprietatem. Ibi, Regulariter, hoc dicit, quia haec regula fallit in multis.

in multis casib⁹, ꝙ dic ut dicam infra eo. in causis. Op. ꝙ eps Oueté. non debeat probare se iustè appellasse. Nam non magis grauaretur in onere probandi si directè esset lata contra eum. sufficit igitur, si probat sua interesse; ꝙ probat eo ipso, ꝙ est in possessione, & non fuit citatus. C. si per uim, uel alio modo. l. fi. C. unde ui. l. meminerint, & no. in l. si quis in tantam. C. si propter pub. pensi. l. si deserta, & no. in l. si miles. §. j. ff. ex qui. cauf. ma. & hic per Inno. & infra de pigno. c. ex literis. C. ne uxor pro marito. l. ob maritorum. C. de priuil. fisca. l. j. ff. de bo. dam. l. quinque legibus. C. de iure fis. l. facultas lib. x. Nam

4 † ignorasse præsumitur, qui non fuit citatus, ut. ff. de accusa. l. si cui. §. ijsdem. ¶ Sol. dicit gl. quod nó oportet, ꝙ plenè pbet de iustitia, licèt appellet: sed sufficit probare semiplenè. Tu dic, quod aut petit sententiam rescindi; & debet probare plenè. aut petit sententiam sibi non præiudicare, & etiam quoad qualequale præiudicium; & tunc sufficit probare summarie, aut semiplenè; & tunc iudex appel. pnuntiabit sñiam non facere præiudicium, non tñ rescindet eam fm Innoc.

5 ¶ † Quid ergo operatur ista appellatio qualiquali præiudicio? rñ. aut appellans non possidet; & tunc fm Inno. operatur, ut interim differatur executio sententiæ. non enim uirtute huius summariæ probationis cassat sententia, nisi plenè probetur de iniustitia fm Bernar. Et no. ꝙ ubi sñia facit qualequale præiudicium, ibi idé

6 operatur executio eius. † Sed nunquid pro executione interrumpitur possessio? dic ut. ff. de re iu. l. a diuo Pio §. sic eueniet. Et dic, ꝙ sic, si est discussum in cótradictorio iudicio: alias solo uerbo iudicis non interrumpitur possessio, nec etiam p introductionem executoris, ut

7 no. Inn. s. ut li. non conte. c. qm̃ frequenter. ¶ † Quæro ulterius, ecce ꝙ sñia est executa pro epo agente, nunquid præstabit agens cautionem defensionis? Et vr̃ ꝙ sic. ff. de rei uin. l. is à quo. contrarium dicit glo. ꝙ ibi erant duo competitores, hic autem unus iam uicerat, & alter postea ueniebat posito primo iud c o iam in suo effectu, & ideo uictor non grauatur in onere cautionis, cum libere cãm peregerit. & uictoriam reportauerit fm Io. ꝑterea ista cautio interponitur officio iudicis mercenario; sed offm̃ mercenarium nó durat pri

8 mo negotio terminato, ut plenè no. C. de iud. l. j. ¶ † In no. tractat materiam, utrum à sñia lata contra aliquem possit tertius appellare, de qua materia hr̃. ff. de app. ab executore. §. alio condemnato, & l. à sñia, in pr n. & §. si hæres. l. & si separatim. §. sed cum aduersus. Et habetur. ꝙ semper possit appellare, quia qui appellat, approbat, ut reprobet, ut l. 3. §. fi. ff. rem ra. hã. unde hoc ipso sua interest. sed contrarium est uerum, nisi re ipsa generetur præiudicium p sñiam, saltem tale quale, uel nisi unus litigator sumat originem, uel effectum ab altero, ut. ff. de pig. l. si superatus, uel nisi in casibus specialibus, ut in cã status. ff. de sta. ho. l. ingenuum: uel cũ pronuntiatur aliquem esse, uel non esse filium legitimum. ff. de lib. agno. l. j. in fi. uel nisi sint consortes eiusdẽ litis, ut. ff. de ap. l. si quis separatim. C. de cósor. eius. lit. l. 1. C. si unus ex pluri. el. j. ¶ † Sed pone, ꝙ ille, ꝗ ap-

9 pellauit, renunciet appellationi, nunquid tertius pro suo interesse poterit ap. resumere? & dicẽdũ est ꝙ sic, si renuntiauit colluden. uel transigen. tex. est no. in d. l. a sñia. §. si hæres, & ff. de inoffi. test. l. si suspecta, & C. de liti. auth. & si heres. sed nunquid ille, qui læditur cósecutiuè, potest post duas appe. factas ab eo, ad quem pertinet prima defensio, & reiectas appellare? rñd. aut sciuit à prin. & non potest appellare, aut nesciuit, uel ultima In̄a sibi tñ innotuit; & tunc potest appellare fm In. & si uincit sñiæ retractabuntur, & consequenter uictus p alium, ꝙ p se nó pôt cóseq, ar. l. Claudius. ff. q po. in pig. ha. ff. de inoffi. test. l. posthumus. §. si qe

10 ex his, & l. pater filium. ¶ † Quæro, an in ista appellatione emergenti admittantur testes sup retro testificatis? Et dico, ꝙ non, si sciuit appellator de ꝓcessu: aliàs sic fm

11 Inn. ¶ † Sed nunquid ista appellatio tertij dr̃ à grauamine, uel à diffinitiua? rñ. si per eam est ꝓnuntiatum sup grauamine tollendo, dr̃ à grauamine: si autem sup toto rescindendo uĩ appellare à diffinitiua Ité intelligas Inno. & Bar. in d. §. uno, & in l. à sñia. §. si hæres, & ibi per

12 Bar. † Quæro, an ꝓprietarius possit impedire executionem sñiæ latæ cótra usufructuarium, uel econtra? rñ. non, ut. ff. de usufruc. l. cuiusque. §. si fundus: quia separatæ possessiones sunt: quia oĩ iuri infra dñiũ correspondet sola possessio naturalis, & non ciuilis, ut nó ta. in l. 2. C. ubi in rem act. sed si proprietarius esset in plena possessione ciuili & naturali; posset bene impedire: qa iustè possidet, & naturalr cótra oés ꝑter q̃ cótra usufructuariũ; ut no. ff. de rei uin. l. fructus. ff. de cód. inde. l. indebiti. §. sed si nũmi. & adde ꝙ no. s. de teſti. c. ueniẽs, & p Bar. ff. de re iu. l. à diuo Pio. §. si sup, ubi declarat dictũ In. in c. ueniens, de testi. ꝙ executio hêt ptes: una q iuris est: quia ius transfertur uel usucapiendi ius, ꝙ uocatur usucapien. conditio, & istã impedit, tertius ex ꝓprietate ueniés. alia quę facti est. i. nudę possessionis; & istã nó ipedit, nisi cótradictorius possessor; & ita dét intelligi. gl. q est in §. si sup reb⁹. ¶ Ité cósidera, an isti cótradictori fuit gñatũ piudiciũ ex ꝓcessu; & nó admittet ad cótradicẽ. C. ut in pos. leg. l. certa forma: aut nó est gñatũ piudiciũ; & tunc admittit, si ꝓbet interesse: alr̃ non. Item admittitur qs ad cótradicendũ, èt si ipse iure sit tutus: quia expedit sibi, ꝙ de

13 iure suo constet in iudicio. ¶ † Vlterius in nr̃o. c. tãgit, q habeant executioné impedire tertio contradicente. sed nunquid colonus uel inquilinus tertij possit impedire? rñ. sic, si dñs suus non fuit citatus, ut l. j C. si per uim, uel alio mõ. Ité si unus iudex uult ex officio suo exeq sñiam alterius, hoc non pôt in cã ciuili: sed in criminali pôt illo absente, ut no. Bar. in l. à diuo Pio, de re iu. in fi. prin. & si una ciuitas confœderata inuocat aliã ad execu. pôt fieri executio: aliàs non; ita intelligitur. l. non dubito. ff. de cap. & postli. re. Si alicui non possidẽti est adiudicata iurisdictio non dato executore admitten. ipan in possessionem territorij, an poterit ea per se uti cótra subditos? dicit Bar. ꝙ sic. ff. de re iu. l. miles. §.

14 q iudicati. ¶ † An in executione reqratur libellus? dicit Bar. ꝙ non, èt si ꝓponatur actio tacitè. ff. de re iud. l. intra dies. Nam sibi, qui protulit sñiam. est notorium iuris & facti, ubi non requirit libellus. ¶ Sed ecce tertius obiector est excommunicatus? rñ. admittit ad contradicẽdũ, si possidet: quia possessio facit eum reum. ut inst.

15 de interdict. §. commodum. ¶ † Sed pone, statutum est Perusij, ꝙ sñiæ oim iudicum exequant p capitaneũ, an iste sit nudus executor? rñ. non, quia hêt gñalem auctoritatem: non tñ cognoscet, qd debuit ꝓnũtiari, sed qd sit ꝓnuntiatum, ar. ff. de iureiu. l. nó erit. §. dato. de hoc per Bar. in l. à diuo Pio, in prin. & ibi plene tractat, an executor auctoritate. l. deputatus possit cognoscere de excep. & dic, aut sunt tales excep. quæ possunt uentilari in executione; & potest de his cognoscere: alias quare esset sibi data à l. iurisdictio? porrò esset iurisdictio nugatoria. sed apparitor de nulla exceptione cognosc. t: qa nullam hêt iurisdõnem, & officiũ suũ est utilissimum,

simum, & nõ dignũ elegantia iurisd.ff.de iud.l.fi. ¶Sed
an delegatus ad exequẽ. pót in integrũ restituere ? dic
16 ꝙ non. ff.de consel.l.cum fideic. ¶ † Quæro, q̃s iudex
exequatur p̃ceptum guarentigiæ? rñ. si est appositus lo
cus soluẽdi, iudex illius loci exeq̃t.ff.de sol.l. q̃ro : al's
exequet̃ iudex loci, ubi ẽ factũ p̃ceptũ, ꝙ executionem
17 merez, ut no.C.de bo.q̃ lib.l.fi.§.necessitatẽ. † Quero,
an statuta laicorũ habeãt executionẽ paratã? rñd. sic, si
uerba statuti dirigant̃ iudici ut.C.de edi.di.Adr.tol.l.fi.
18 † Quero, qd si cõstat sniam latã, sed postea in archiuo
publico appeat cãcellata an mereat̃ executionẽ, dicit
Bar. ꝙ sic, nisi appat de cã cãcellationis. Idem ait, ꝙ et
si appet de cã cãcellatiõis, remanet infamis.ff.de re iu.l.
19 l.acta, p Bar. ¶ † Quero, iudex dixit, cõdẽnamus Titiũ i
amputatione pedis, & plus, uel min⁹, uł al'r s̃m formã
statuti, qual'r fiet executio istius sniẽ? rñ. ꝙ fiet in eo, ꝙ
est certũ. Nã capitulũ alternatiuũ non ualet, licet Bart.
20 al'r dicat in l.iudex.ff.de re iu. ¶ † Quero, in libello peti
ta est cõpulsio, & iudex cõdẽnauit, an ista snia mereat̃
executionẽ ? rñ. nõ, si ẽ petita copulsio sola: q̃a libellus
ẽ ineptus: secus, si sit cõpulsio petita & cõdẽnatio, licet
p̃posterẽ. Nã ordo uerborũ reducit̃ ad ordinẽ intelle-
ctus rõnis, ut no.Bar.ff.de re iu.l.si cũ nulla. Quædam
alia, q̃ dicũt doc. iuris ciuilis util'r; dicã in cap'lis sequen
tib. hæc.n. q̃ extra ordinẽ intersero pono ad utilitatẽ ca
21 nonistarũ, ne qd eis desit, quãtũ in me ẽ. ¶ † Illud no. ꝙ
uerba sniæ debẽt intelligi sanẽ ita, ꝙ snia adaptet̃ nego
tio, & negociũ sniẽ, ut snia ualeat, & nõ peat, & sit iusta
& nõ iniusta, ut singul'r no. in l.& puto.§.j.ff.fa.her. Itẽ
no. ꝙ iudex p̃t reseruare suæ dispositioni & declaratio
ni ea, q̃ sunt appẽdices cõsecutiuę sniæ, ut.ff.fa.herc.l.
itẽ Labeo.§.j.& ibi bona gl. q̃ quotidie allegat̃: non tã
p̃t diuidere sniam; ut sup principalib⁹ p pte pnunciet,
p pte reseruet; & dic ut plenẽ dixi. C.de fruc. & litis ex
22 pẽ.l.terminato. ¶ † Quero, utrũ possessor cõuictus hy-
pothecaria teneat̃ restituere rẽ cũ fructib⁹? rñ. sic. Nam
i hypothecaria ueniũt fructus tanq̃ accessoriẽ obligati.
ff.de pig.l.si fundus.§.p̃terea. & hoc uerũ, si ad hypothe
cãtẽ ptinebãt fructus: al's secus. non.n. potuit plus obli
gare, q̃ ad se ptineret.ff.de pig.l.si is q.§.ꝙ dr̃. unde, si
dñs fundi hypothecauit nudã pprietatẽ sui, nõ ueniẽt
fructus: q̃a ad eũ non ptinẽt, nisi pprietas nuda, q̃ effe-
23 cta esset plena, ut.ff.de iur.dotiũ l.si pprietati. ¶ † Scdo
q̃ro, nunqd isti fructus ueniunt i hypotheca, si sint con
sumpti bonę fide? rñ. non: quia nec possidentur, nec do
lo desierunt possideri; & si uenirent extenuarent; et si
sors eẽt debita ex cã dotis, ut dicit illa lex no.ff.de so. l.
24 Titia. ¶ † Et unũ scias, ꝙ fructus pignoris extenuãt sor-
tẽ, nisi sint cõsumpti, uel dilapidati. C.de pig.ac.l. 2. ff.
so.ma.l.diuortio.§.ob donationis. v.g. si creditor dẽt re
cipere mille ex mutuo, & fructus ei restituti ascẽdunt
ad ualorẽ quingentorũ, sufficit possessori residuũ offer-
re, & se liberare: imò plus, q̃a tenet̃ primus creditor po
steriori habẽti cãm à debitore iura sua cedere.ff. q po-
25 tio. in pig. habeã. l.mulier. ¶ † Sed ecce q̃s hẽt duas hy-
pothecas, utrũ teneat cumulare? rñ. non : q̃a pôt hodie
itentare una i cras aliã: sed si simul cumulauit nõ pót à
cumulatione desistere, & diuidere pcessum: q̃a cumu-
latio futura uolũtatis est, sed p̃terita necessitatis; & nũc
intelligis l.non est nouum.ff.de ac.emp. quã añ nõ in
26 telligebas. ¶ † Extra q̃ritur, si fiscus est principalis debi
tor, utrum debeat excuti ante, q̃ ueniatur ad pignorum
possessores? rñd. sic, si habiliter & faciliter pót excuti :
alias non est necessaria excussio, quia ei, qui soluendo
non est, par est, ut l.ij.ff. qui satis.cog.

SVMMARIVM.

1 *Curia est uniuersitas prædiorum cum dignitate iurisdictione uel honorantia, quæ omnia potest dominus curiæ uendere, permutare, & pignorare.*
Patronatus ius quid.
2 *Patronatum qui intentauit, dicitur intentare uniuersalem actionem seu officium iudicis uniuersale.*
Patronatus quando transit cum uniuersitate, & nu. 10.
Inuestituram corporalem Archidiaconus alij committere potest §. ibi, dominus.
Præsentatus legitime potest alium iniustè præsentatum petere remoueri licèt non sit corporaliter inuestitus. §. in tex. ibi, quæstio, & nu. 5.
Absentiæ causa debet esse iusta. §. ibi iusta.
3 *Sententia contra absentem impeditum, licèt citatum, ipso iure nulla est.*
Adiudicatione sumitur aliquando pro confirmatione, uer. ibi, adiud.
Commissarius potest & quid subcommittere. §. in tex. ibi.
Iudex motus ex falsa causa probatur ex actis, uer. not. quòd iudi.
Sententia lata ex falso motu iudicis ualet, nisi appelletur ibi. & nu. 4.
4 *Sententia lata contra absentem, qui comparere non potuit, inualida est.*
Absens qui fuit potest iuuari duabus uijs contra sententiam sibi contrariam, uer. sed absens.
Electa una uia, non tollitur altera in rescindenda sententia. ibid.
Cognitio reiterari debet per iudicem in prima circumuentum §. no. tertio.
Instructa causa sufficienter non dicitur nisi remittantur allegationes utriusque partis. §. no. 4.
5 *Archidiaconus an possit instituere.*
6 *Citatus si comparere nequeat, an reuocetur sententia.*
7 *Legatus Papæ an possit retractare sententiam suam.*
8 *Subdelegatus Papæ an possit subdelegare post li. conte. & nu. 15.*
Legis, & quia. ff. de iurisd. om. iu. intell.
9 *Ecclesia an probetur esse patronalis per hoc, quod præstiterit annuam pensionem.*
Per particularia quando probetur uniuersitas. §. sed contra.
10 *Creditor an habeat ius præsentandi.*
Patronatus duplex, & qui. uer. & est duplex.
11 *Ecclesiæ an possit imponi census postquam ipsa est fundata, & constructa.*
12 *Creditor habens omnia bona sua obligata, non potest præsentare, & quare.*
Præsentare qui non possint, & nu. 13.
Vsura sortem quid consequi, est quasi usura quædam, uersic. nam quadam.
13 *Proprietatem si unus habeat, alter fundum, quis præsentabit.*
14 *Præsentans sine licentia superioris non potest uariare.*
Postulatus implorare officium iudicis non potest antequam habeat assensum eius, à quo pendet postulatio, sed supplicare.
15 *Episcopus si alium instituit quasi legitimè præsentatum, peccat, & tenetur.*
16 *Diffinitiua potest corrigi constito de errore per acta licet non appelletur.*
17 *Electio non confirmata aliter confirmatur si adiudicatur.*
18 *Electio minus canonica unius non est necesse quod prius pronuncietur nulla quàm ad aliam electionem procedatur.*

19 *Electionem aduersarij mei si peto cassari. & electionem meã confirmari, licèt probem de non iure aduersarij, nisi probẽ de iure meo, succumbo, nec cassabitur electio.*

Libellus, Positiones, Probationes, & Sententia. } *quæ mihi non prosu nt, & obstant aduersario non recipiuntur.*

20 *Libellus iste, peto a te. x. ex causa mutui non obstante pacto de non petendo, uel non obstante sententia nulliter contra me lata, an procedat.*

Agere quis & replicare simul potest.

Nullitatis causam semper quis debet exprimere.

CVM Bertoldus. Probata cã iusta absentiæ reuocatur snia contra absenté lata, maximè ubi apparet iudicem circumuentum. h.d. Et sunt duæ partes. in prima processus narratio: in scda ibi, licet autem, partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio; & Papæ diffinitio suum motiuum continens. ¶ Casus. Bertoldus miles curiam suã pignori obligauit Petro militi pro certa quantitate pecuniæ; Petro mortuo successit ei nepos: uacauit quædam ecclesia patronalis ambitu dictæ curiæ circũplexa, ad quam dictus nepos præsentauit Dionysium clericum, asserens, ꝙ ius patronatus cum uniuersitate habebat, & possidebat tãquam hæres dicti creditoris, qui Dionysius clericus fuit inuestitus per Archidiaconum de consensu diœcesani. Bertoldus hoc sentiens tãquam dñs curiæ & uerus patronus Titium Sacerdotem præsentauit eidem diœcesano qui ad petitionem dicti dionysii contradictoris fuit repulsus. unde dictus Titius conquestus est de dicto Dionysio coram legato Aplicæ sedis, q cãm delegauit, & iudices delegati receperũt attestationes; & dicto Titio non comparẽte fuit dictus Dionysius sniaľr absolut⁹. qui Titius intra breue tps comparuit corã dicto delegato allegans iustam causam absentiæ: qui legatus iterato commisit hunc articulum tribus iudicibus, qui subdelegauerunt uices suas, qui uicæ commissarij dictum Titium repulerunt, unde appellauit ad Papam. Et plura præsupponuntur in facto. primo Titius causam absentiæ non plenè probauit. secundo ꝙ Archieps putauit, dictum Dionysium plenè probasse de iure præsentan. & eius quasi possessione. tertiò, ꝙ idé Archieps putauit dictum Titium pro se nihil probasse. quartò ꝙ dictus Archieps putabat cãm sibi remissam sufficiẽter instructam. Papa cõsiderans, ꝙ ueritas perire nõ debet per motiuum, uel opi. iudicis, nõ ob. ꝙ causa absentiæ esset minus sufficienter probata, cõcessit auditorem, q dicta motiua retulit Papæ, quibus examinatis comperit ꝑ Dionysium non fuisse sufficienter probatũ de iure, uel de possessione præsentandi, licet eét probatum, quod ex quadam consuetudine fuit dicto nepoti pstitum quid annuum, quod consueuit præstari patronis. unde dictus Archieps fuit circumuentus. ité considerauit, quòd erat probatum plenè de intentione Titij. Ité ꝙ nõ erat cã sufficienter instructa, qa nõ plenè, nec ét semiplenè, qa pro una parte tm̃, & qa parũ faciebant ad cãm illius attestationes. Qm̃ igitur fundamẽtum iuris, & possessionis patronatus eét apud Bertoldũ, adiudicauit dicto Titio ab eo præsentato ecclesiam antedictam.

1 † In tex. ibi, Curiam, no. ꝙ curia est uniuersitas ꝑdiorum cum dignitate, iurisdõne, uel honorantia, quæ oĩa põt dñs curiæ uendere, ꝑmutare, & pignorare, cũ possit quis eé dñs iurisdõnis absque feudo, ut s̃. de rescri. significauit, & no. Bar. ff. de re iu. l. qdã consulebãt, & trãsit habeãt curiã in feudo, dic ut in c. j. de ca. qui curi. uen. & scias, ꝙ ius patronatus non est dignitas: quia si patronatus haberet iurisdõnem posset restituere; ꝙ falsum est: sed est quædam honorantia, & protectio, & interdum uitæ subsidium.

2 ¶ † In tex. ibi, Nepos rectus, uel transuersalis, non est uis. Ibi, Cum uniuersitate, ar. ꝙ qui intentauit patronatum, dicatur intentare uniuersalem actionem, seu officium iudicis vľe; & ista propositio, Iuspatronatus trãsit cum uniuersitate, uera est in alienatione. ff. de contrah. emp. l. in modicis: sed nõ est uera in pignoribus, ut no. j̃. gl. ꝑ hoc patet, & ibi dicã. ¶ In tex. ibi, Voluntate, no. ꝙ id, ꝙ fit per uoluntatem diœcesani, vr̃ per ipsum propriè fieri. Ibi, dñs fundi, hunc fundum supra appellauit curiam, uel dic, ꝙ erat pars curiæ, ut in c. 1. qui mo. feu. ami. Ibi, Corporalem, no. ꝙ Arch. inuestituram corporalem, quæ ad se pertinet, alij põt committere faciẽ. ¶ In tex. ibi, Qõnẽ, no. ꝙ legitimè præsentatus ẽt anteq̃ sit inuestitus, uel corporaliter inuestitus, põt petere iniustè præsentatum, uel inuestitũ ꝑperam remoueri; ꝙ est no. dignũ. ¶ Ibi, Inspectis nec. n. põt inspicere attest. Titij, cum eas non produxerit, licet essent eis plenè & legitimè factæ. Ibi, Infra breue tempus, hoc id dicit, quia in purganda suspicione moræ debet esse quis diligens. ¶ Ibi, Iusta absentiæ causam, No. ꝙ cã absentiæ dẽt eẽ iusta, nõ friuola, licèt Acc. dicat, ꝙ cã friuola excusat a dolo, ut not in l. j. §. fi. ff. si quis ius di. non ob. licet doc. non approbent illam gl.

3 ¶ † In tex. ibi, Nullius ualoris, no. ꝙ snia contra absentem impeditum, licet citatum, est nulla ipso iure. sed hoc ideo est, quia cã non erat remissa sufficiẽter instructa, & quia iudex fuit circumuentus non per falsas ꝑbões, sed quia errauit in iure, cum putaret ꝑ acta eẽ ꝑbatũ, ꝙ ꝑ acta nõ erat ꝑbatũ. tu dic, ꝙ iste Archieps sõmniabat in Parnaso: quia ista snia nõ est ipso iure nulla, ut j̃. e. c. fi. sed irritanda s̃m Ber. facit. C. de rest. mi. l. ignominiã. In tex. ibi, A uerò patrono, uerus patronus erat Bertoldus. Ibi, Adiudicantes, no. ꝑ adiudicationem præsentatos confirmari. dicit lex, ꝙ nõ est uis in apicibus uerborũ, sed in effectu. C. de test. l. qm̃ indignum. C. de li. præte. l. iij. iste tamen text. est ualde sing. ¶ In tex. ibi, Committentibus, no. ꝙ commissarius potest subcommittere alteri. s. unũ articulũ, q magis cõsistat in facto, q̃ iurisdõne. Ibi, Minus solẽniter, aľs sufficienter. No. ꝙ aliud est probare minus sufficienter, aliud nullitatem. ¶ Ibi, Pro quodam iure, not. ꝙ probabatio sumpta ex aliquo non concludit in alio, quod nõ est probatum. Ibi, cum per attestationes, No. ꝙ iudicẽ eẽ motum ex falsa cã ꝑbať per acta. Ibi, Vnius tm̃ partis, no. ꝙ qui non uidet totum processum, nihil uidet. Ibi, irritandum, non dicit ipso iure irritũ: qa, ut dixi, nulla probatio fuit falsa, sed minus sufficiens. uñ licet iudex habeat falsum motiuum etiam contra absentem, tamen snia ualet, nisi retractetur. Ber. in suffragio.

4 ¶ † No. ꝙ non ualet snia lata cõtra absenté, q comparere non potuit, ꝙ dic ut ff. de re iu. l. quæsitum. dicas igitur no. ꝙ aut snia fert cõtra absenté ex min⁹ sufficiẽti ꝑbõne; & ualet. & oportet appellare. aut ex falsa opiniõe iudicis: q à testificatiõe; & nõ ualet ipso iure: aut ex falsa testificabat esse probatũ, qđ nõ erat, uel è contra; & tunc ualet, sed absens potest iuuari per appel. uel in inte. re. q̃ duæ uiæ habent se ut excedentia & excessa. nam appellatio suspendit pronuntiatũ ipso iure. & hẽt sua intrinseca diuersa. & electa una uia non tollitur altera, ut no. C. si adue. rem iu. l. fi. ubi est gl. ualde no. & singularis, & incipit. l. in rem pupilli. ¶ Secundò

dỏ no.ꝙ minus sufficiens probatio mouet summũ pō tificé, ne ueritas pereat.¶No.tertiò, ꝙ ubi iudex est cir cumuctus, debet iterum cognosci.¶No. quartò, ꝙ cā non dr̄ sufficienter instructa, nisi allegationes utriusq; partis remittantur, sic.C.de app.l.ex iudicibus.¶Not. quintò ex præsentatione patroni acquiritur ius præsentato, si patronus in præsentatione persistat, Bern.
5 ¶ † Modò uenio ad apparatum, & quæro, utrũ Archi. possit instituere? & dic quòd non, prout in instr̃o ponitur pro collatione tituli, nisi hoc obtineat de consuetudine, uel consensu epi, Ber.¶Op.ꝙ ex sola pr̃sentatione non possit præsentatus agere, nisi ut sua præsentatio confirmetur: quia nō habet ius in re, sed ad ré. solutio. cócedo tñ, ꝙ sicut pt̃ agere, ut sua pñtatio cófirmetur, ita ut aduersarij infirmetur.¶Opp.ꝙ s̃nia fuit ipso iure nulla contra Titium non citatum.so.imò fuit citatus ad s̃niam audiédã, q̃ citatio debet eẽ l̃tia: al̃s eẽt ipso iure nulla, ut C.de accu.l.si accusatorib⁹, ubi glo.no.
6 ¶†Quæro, si citatus cóparere neq̃t, utrũ reuocet̃ s̃nia? dicit Ber.ꝙ sic; & iò non est festinandũ ad s̃niam, ut s̃.
7 de offi.dele.consuluit.¶†Quæro, nũquid legatus Papæ possit retractare s̃niam suam? dicit Ber.ꝙ non, nisi per in integrum rest.ita, quòd in hoc non plus potest legatus Papæ, q̃ alius pedaneus index, ut l.quod iussit.ff.de
8 re iud.¶†Quæro, utrũ subdelegatus Papæ possit subdelegare post lit.cont.q̃dam aiunt ꝙ sic quasi dñs litis.tu dic, ꝙ non efficitur dñs: q̃a iã efficeretur ordinari⁹, sed incipit hr̃e plenum officium post lit. conte. q̃ haberet ante, ut ff.de procu.l.si reus paratus, & quia delegatus semper remanet delegatus; ideò usq; ad s̃niam potest eius mãdatum reuocari, & iudicium soluitur .i. reuocatur, a mãdato soluitur, ut ff.iu.sol.l.iudicium soluitur. & ita dẽt intelligi, quod no.ff.de iu.om.iu.l.& quia, & in Spe.de iud.dele.§.nam nunc, uer.sed nunq̃ dele.& dico, ꝙ ẽt de uolũtate partium subdelegatus nō subdelegat.C.de iud.l.à iudice.No.ꝙ Papa curialiter loquit̃, dum dicit, ꝙ delegatus fuit circumuentus, cũ re uera
9 fuerit parum intelligens.¶†Vlterius opponitur, dr̃ hic ꝙ ista ecclesia non erat probata esse patronalis per hoc ꝙ præstiterit annuam pensionem: quia per hoc nō probatur dominium, quod est no.dignum.¶Sed cótra, q̃a per actus particulares probatur uniuersitas iurisdictionis, ut no.ff.de testi.l.ob carmen.§.fi.& per parté probatur totum, ut no.ff.de le.3.l.uxori suæ.sol.hic particularis cum uniuersitate non erat eiusdem rõnis, & códitionis: quia non erat de natura iuris patronatus, sed ex quadam incidentia præter naturam s̃m Barto. ꝙ est
10 no.dignum.¶† Modò quæro, an creditor habeat ius p̃sentandi? & dico, ꝙ nec ius possessioné habet, nec cósistit in iure sp̃uali. unde si creditor expelleretur de ecclesia, non posset intentare hypothecariã, quæ nudã pos. aduocat.Ber.hic uariat.sed uera op.est ꝙ ius patronat⁹ non transit cum uniuersitate pignoris, sed bene transit cũ uniuersitate utilis dominij, & directi s̃m Inn. & Hostien.sicut quæcũque alia seruitus. & est ratio, quia creditor nullum debet habere commodum: nisi tale, quod possit computare in sortem: sed præsentatio nó potest in sortem computari, quia non recipit recompensationem. ff. de præscrip.uerbis. naturalis.§.fi.C. de op. liber.l.Titius.ff.de le.1.l.plane, el.ij.§.fi. & est duplex ius patronatus, ut dixi.s.sacrum, & prosanum, quòd i multis consistit, ut plené no.ff.de condi.inde.l.si nō sorté.
11 §.libertus.¶†Quæro, utrum postquã ecclesia est fundata, & constructa, possit ei imponi census? respon. nō sed in fundatione eius sic, cum authoritate episcopi, &
12 non aliter, Ber.¶†Venio ad conclusiones: Inno.prima est, quòd creditor habens omnia bona sua obligata, nō pōt præsentare: quia soluto debito remoueretur præsentatus, quod est ualde absurdum: sed emptor, & feudatarius possunt præsentare, Inn.sed certè in feudatario est eadem ratio: quia finito feudo remouetur p̃sentatus, ut ff.de pig.l.uectigali; quod falsum est: quia non remoueretur. & ideò melior est alia rõ.s.quia creditor non debet consequi aliquod commodum lucratiuum. nam quædam quasi usura est cósequi aliquid ultra sortem, quod non extenuaret sorté.ff.si cer. pe.l.rogasti.
13 §.si tibi.¶†Quæro, si unus habet proprietatem, alter feudum quis præsentabit? rñ. feudatarius: quia ad eum
14 pertinet utilitas fructuum.¶†Sc̃da conclusio est, quòd præsentans, sine licentia superioris non potest uariare; & ideò præsentatus implorat officium iudicis, ut ecclesia uacans sibi conferatur: secus in postulato ante, q̃ habeat assensum eius, a quo dependet postulatio, quia qui non habet officium iudicis, supplicare debet Inn.
15 ¶†Idem ait, ꝙ eps peccat, & tenetur, si alium instituit quasi legitime præsentatum, & ꝙ talis p̃perã institutus debet remoueri, Inn. Alia conclusio est, ꝙ subdelegatus Papæ nó pót aliũ subdelegare, ut det ei aliquã iurisdõnem, sed nudum ministerium, puta scribendi dicta testium, bene potest sibi committere, & per aliũ expedire: secus in eo, qui esset subdelegatus ad testes recipiendos: quia in hoc consistit iurisdictio. nam potest numerum testium refrenare, testem uacillantem capere, articulos, & interrogatoria examinare, & facere, q̃
16 subdelegatus subdelegare potest secundum Inn.† Alia conclusio, quòd diffinitiua potest corrigi, cóstito de errore per acta, licèt non appelletur. imputet enim sibi ille, qui admisit hunc ad probañ. hæc conclusio est falsa,
17 ut ff.de ar.l.qui arbiter.¶† Alia conclusio est, quod electio non confirmata aliter confirmatur, si adiudicatur,
18 cum raro alibi reperitur.¶† Alia conclusio quòd nō est necesse, quod electio minus canonica.i.nulla, prius p̃nuntietur nulla, quam ad nullam electionem procedatur. Adde quod no.Bar.ff.de re iu.l. conquerebatur.
19 ¶ † Alia conclusio, quòd si peto electionem aduersarij mei cassari, & electionem meam confirmari, licet probem de non iure aduersarii, nisi probem de iure meo succumbo, nec cassabitur electio. & in fi. dat pro regula, quòd nunquam recipitur libellus cum adiec. quæ aduersario obest, & sibi non prodest. Et hoc idem dicitur de positionibus, & probat secundum Innocen. & per consequens de sententia ferenda, quod est not. dignum, & est casus. ff. de rei uin.l. si non spe
20 ciali.¶†Idem ait, quod procedit libellus iste, peto a te.x.ex cã mutui, non obstante pacto de non peteñ. uel non obstante s̃nia contra me nulliter lata: quia q̃s possit simul agere, & replicare. Ista igitur clausula non obstante, obtinet uim replicationis, quanquam uideatur de subtilitate iuris, ꝙ non possit prius replicari, q̃ re⁹ excipiat. Idem ait, quod qui intentat nullitatem aliquã semper debeat causam exprimere.

SVMMARIVM.

1 *Contra ordinem iudiciorum, non alius Papa solus dispensat.*
Dispensationis factum non est ad similia pertrahendum, unde dispensationes sunt stricti iuris.
2 *Interlocutoria Papa an faciat ius generale.*
In diffinitiua an sit idem.

Scriptura

Scriptura an sit de legis obseruantia.
3 Situatio in uolumine statutorum an sit de esse statuti.
Reformationes quæ dicantur, earumq; uis.
Consilia duo sunt Perusii, & eorum potestas quæ.

IN CAVSIS. Ordo iudiciorum seruandus est, nisi Papa dispenset ex cā.h.d. ¶ No. ꝙ interlocutoria Papæ seruanda est ꝑ alios inferiores tanquam quædā forma sub regula iuxta illud, A boue maiori discat arare minor.
1 †¶ No. secundò, quod solus Papa dispensat contra ordinem iudiciorum, non alius et legatus de latere. ff. de offi. procon. l. nec quicq̄. §. fin. & not. in c. sæpe, de uer. sig. in clemen. No. quod dispensatiue factum non est ad similia pertrahendū: quia est contra ius cōe; & ex hoc seqtur, ꝙ oēs dispensationes sunt stricti iuris. ff. de cō
2 sti. prin. l. j. ¶ † Quæro, utrum interlocutoria Papæ faciat ius gñale? rñdeo sic, si est redacta in codicibus sacrorum canonū, aliàs constitutionum: alias non ſm Ber. & Inno. ¶ Quid in diffinitiua? respondeo, si non apparet scriptura, nō hēt uim legis: quia de obseruantia legis est scriptura. Alij dicūt, quod scriptura est de ipsa substantiali forma legis; quia aliàs paucis innotesceret, ar. C. qūo & qñ iu. aui. qui semel. uide quod no. in ꝓemio cle. C. de legi. l. humanum ff. de legi. l. de quibus. §. fin.
3 Bald. ¶ † Quæro, utrū situatio in uolumine statutorū sit de esse statuti? & uī quod sic: aliàs. n. nō esset statutum, sed quædam reformatio extrauagans, ad cuius obseruantiā nō tenetur rector ciuitatis, q iurauit seruare statuta. ff. de re iudi. l. cum prolatis. facit C. ne fi. pro patre, auf. habita, in fi. uel dic, ꝙ statuta dicuntur ea, quæ fiunt cā ꝑpetuæ iurisdictionis. Reformationes uerò dicunt fieri, prout res incidit. in ciuitate Perusii sunt duo consilia, unum maius, aliud minus. in maiori fiunt statuta, quæ debent redigi in uolumine statutorum, sicut est ecclesiarum artificū cui præstat auctoritatem magistratus in concilio congregan. Aliud est consilium decurionū, cui non interuenit magistratus, sed soli decuriones; & illud, quod statuitur per eos, uocatur reformatio, quæ non pōt derogare plebiscito. unde dicunt doc. quòd reformationes non derogant statutis, nisi decuriones habeant arbitrium à populo. ff. de decre. ab or. fa. l. ambitiosa.

SVMMARIVM.

Litis ingressus quis dicatur, in prin. post casum, uer. ibi. Ante.
Consentit in iudicem quis per quem actum. ibidem paulo post.
Excipere qui omittit, uel ꝑ. stquàm excepit, facit actum contrarium, renuntiare uidetur.
Rescriptum ualet etiam non mentione facta de processibus.
2 Sententia secunda contra primam est ipso iure nulla, & quando non & nu. 4.
Sententia nulla an ualere possit de consensu partium, uer. dicit Accur.
3 Abbas nō ꝑ quis uocandus ante benedictionem, sed electus.
4 Sententia contra sententiam quare est nulla.
5 Exceptiones ante lit. contesta. quo ordine debent opponi, & numo. 6.
6 Exceptio suspicionis semper debet esse prima in ordine.
Exceptiones simul propositæ nunquam intelliguntur præposteræ.
8 Ordo necessarius magis inspicitur, quàm ordo uerborum.
Nullitas uenit incidenter, si quis dicat, dico sententiam nullā, & si qua est, appello.
9 Sententia quæ dicantur contrariæ.
Subiectum idem quod intelligatur.

INTER monasterium. Tenet secundā sentētia diffinitiua lata contra primam, si de prima non fuit exceptum, nec appellatū à secunda. h.d. Et diuiditur in quatuor partes. primò ponit themā decisum. secundò eam diffinitionis, & cās eæ. tertiò soluit quoddā obstaculum. quartò diffinit. secunda ibi, cum constit. tert. ibi, non obstante. quarta ibi, factum priorū. ¶ Casus. Vacante monasterio sancti Leodii monachi elegerunt unum ex his monachis in Abbatem, & dum peterent confirmationē, monachi sancti Autonii se opposuerunt, dicentes illam electionē infirmandam, eo quod debuit fieri de monasterio sancti Antonii, quare diœcesanus neutrum uolebat confirmare: Papa cōmisit ad impetrationem monachorū sancti Leodii causam quibusda iudicibus, coram qbus lite contesta. & testi. recep. monachi sancti Antonii ad alios iudices impetrarunt literas, in qbus suspicionē priorū iudicum allegabant. unde cora primis iudicibus ꝓponebant reuocationē primi rescripti, suspicionem iudicū, & quasdam alias exceptiones friuolas, quas primi iudices admittere noluerunt, & ꝓnuntiauerūt ꝓ dicto electo. unde fuit appellatū ad Papā. coram Papa ꝓponebatur, ꝙ dicta snīa fuit lata contra alia diffinitiuam snīam alio tpe latam: Papa cōsiderans, quod primū rescriptū non fuit reuocatum ꝑ ſm, quod non faciebat mentionem de ꝓcessibus, nec de priuilegiis. Item ꝙ exceptio suspicionis non fuerat opposita ante litis ingressum, nec aliæ declinatoriæ; unde uidebatur eis tacite renunciatum. Itē ꝙ non apparebat de snīa prima, quæ nō fuerat ostensa. Item si fuisset ostensa, non patrocinabatur: tanq̄ nulla. Itē quod sub prætextu nouorū instrumentorum nō debet snīa retractari, confirmauit snīam primorū iudicū, electo munus benedictionis impendens, saluo iure diœcesani. ¶ In textu ibi, Cōmissione impetrata, per illos, qui elegerunt. ¶ Ibi, Suspicionis. Nota, ꝙ literæ impetratæ ad iudices suspectos sunt aliquæ: ergo processus iudicis suspecti est aliquis. ¶ Ibi, Nouorum, rō est, quia esset præposterum finito negotio audire ꝓbationes partis. ¶ Ibi, Per ultimā, impetratam ꝑ illos, qui se opposuerunt. Ibi, Ante li. ingressum. i. ante aliquē actum, per quē iurisdictio cōprobetur. ff. de iudi. l. sed si susceperit. ¶ In tex. ibi, Subeundo, s. litem contestando, non. n. per quēlibet actum quis consentit in iudicem, ut no. ff. de iudi. l. non uidet in iudicem. C. de spon. l. fina. per Cyn. ubi dicit Cyn. qui fundat ꝑsonam sui ꝓcuratoris per satisdationē, non iō fundat iurisdi-
1 ctionem. ¶ † In tex. ibi, Renuntiasse, no. quod q omittit excipere, uel postq̄ excepit facit actum contrariū, renuntiare uī. ¶ In tex. ibi, & processus, no. nō ualere rescriptum, si non fit mentio de ꝓcessibus. Ibi, dicebat, mō coram Papa. Ibi, Posthabita: quia non tenebat. Ibi,
2 Alioquin. i. & si tenuisset. ¶ † In tex. ibi, imputetur, not. ꝙ in hoc uerbo stat uirtus huius.
1 c. qa malitiosè & dolose fuit exceptū de prima snīa, uel ꝑ dolum. uel malitiam non fuit ꝑducta coram ipsis iudicibus; & hoc est ualde notandū: qa snīa secunda contra primā est ipso iure a nulla, ut. C. qñ ꝓuo. nō est necesse. l. j. & tū ꝑp dolum. i. malitiā reddit aliqua ſm Host. Dicit Accur. ꝙ diffinitiua

a ¶ Vide q̄d uult Bar. in l. cum procurator. §. 1. ff. de oper. no. nunt. dum allegat. d. l. j. hic allega. & uide Pa. de Cast. cōs. xvij. & uide Alexan. in l. si diuersa. ꝑ. st gl. magnā ibi i fi. C. de trās.

tiua lata contra diffinitiuā, à qua prima snia non est appellatum, non ualet ēt de consensu partium, ut no. C. de transac. l. si diuersa: quia uigor iudiciarius nō potest ꝑ pactum rescindi, quæ glo non est alibi. & ꝙ illa glos. sit uera, probatur pluribus rōnibus. ¶ Prima rō est, quia snia est facti. nā oē, quod tollit aliqd ope exceptionis & nō ipso iure, est facti. sed si ipso iure, iuris esse dicitur, ut. l. si unus. §. pactus. ff. de pact. sed factæ cāc ꝓ infectis haberi nō possunt: quia, ut ait, Aristoteles, hoc solo priuatur Deus ingenita facere, quæ utiq; facta sunt. Idem ait noster iuri sconsultus in l in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. re. ¶ Secunda rō est, qa cā est sopita, uidelicet consumpta ꝑ absolutoriā, uel consummata ꝑ condēnatoriam, & habito ultimo fine nihil restat explican. qui finis dr̄ qd ultimum, quid optimū ſm Philosophū; & iō consumptū resuscitari nō pōt. ff. de sol. l qui res. §. aream. ¶ Tertia rō est, qa non pōt consensus partiū tollere ius publicū. nā sniæ ꝓlatio, & eius uigor & uirtus iuris publici est, & ex iurisdictione dependet, quæ non pōt dari, uel auferri pactis priuatorū. ¶ Quarta rō est, quia contrariū imperiū iudicis cōsistit in officio mercenario, quod non durat extincto principali, quia non stat per se, ut. l. terminato. ¶ Quinta rō est, quia non ualet cōpromissum post rē iudicatā, nec transactionem, & tñ ibi interuenit cōsensus. ff. de cond. inde. l. eleganter. § si post. ¶ Sexta rō, quia posterior snia est lata sine libello, & sine ordine iudiciorum, qui nō pōt in tanto, uel in toto omitti, ēt de consensu partiū, ut not. s. de offi. deleg. de causis. Nec obst. ꝙ quidā dicunt, ꝙ libellus pōt omitti: qa libellus non est de ordine necessario; sed petitio bene est de ordine iudiciario, ut. l. ut fundus. ff. cōi diui. ¶ In contrariū vr̄, ꝙ illa glo. sit falsa. Nā dato, ꝙ secunda snia esset nulla, tñ consensus facit eam aliquā, ut no. in l. ij. C. cōia utriusq. iud. Præterea ꝑ sniam fit nouatio, ut. C. de usu. rei iu. l. fi. Item cōstat, ꝙ snia pōt nouari. ff. de regu. iur. l. iiij. §. si ex cōuentione. ff. de minor. l. minor. xxv. an. cui fideicō. Item accepto ferri. ff. de dona. l. in stipulatū Item pōt abradi & cassari de partium uoluntate. ff. de re iudi. l. acta. Itē per pactū retro similē pōt ab ea recedi. i. per nouū libellum, & nouas ꝓbationes, tex. est in. l. duobus. ff. de excep. rei iudi. Item uidet casus in nostro. c. nā qui nō excipit de re iud. consentire uidetur, & in isto consensu cōsistit uigor potioris sniæ, tex. est hic ualde no. solu. ut a contrario imperio iudicetur, nō ualet cōsensus. si interuenit iudicium retrō simile & solēne, tunc subdistingue, aut ꝑ primā sententiā non pōt reduci in priorē statum, ut in causis criminalibus, & ubi irrogatur infamia; & tunc statur primæ sniæ: aut ꝑ primā pōt reduci in pristinū statum; & tunc statur sniæ posteriori, præsertim ubi interuenit culpa actoris: quia denuò egit, & in secūda succubuit, cum uicisset in prima; & iste est casus no. in l. duobus.
3 ¶ † In tex. ibi, instrorum, no. quod snia dicit instrm. Ibi, Munus benedictionis, no. hic Hostien. ꝙ ante benedi-
4 ctionē non est qs uocandus Abbas, sed electus. ¶ † Quęro ad euidentiam, quare snia contra sniam est nulla? rñdeo, quia nō durat instantia ſm Bar. uel ut finis litibus imponatur. ff. de iud. l. prætor, in princi. & hæc exceptio nullitatis pōt opponi qñcunq; ; fallit ꝑ dolum & malitiam opponētis, simile. ff. de arb. l. de rebus, in fi. & est alia rō, quia nō pōt reddi rō, quare secunda snia tollat primā, & non prima secundā. porrò prima iā fecit, quod ꝑ aliam fieri nō pōt, sicut dicimus in acceptilationibus cōtrarijs, ut no. ff. de pact. l. si unus. §. pactus.
5 ¶ † Quæro, quo ordine debeant opponi exceptio. ante lit. contest. hoc dico, quia post litis contesta. nullus est ordo opponendarū. rñdeo, uidetur ꝙ primò debet opponi exceptio contra rescriptum. secundo exceptio suspicionis. tertiò exceptiones ꝓcuratoriæ, uel similes. quartò aliæ declinatorie fori, ut ex ista litera colligi uidetur. nā si qs ꝓponeret exceptionem declinatoriæ ꝑposterè, uidetur præponendo posteriores antè præponendis præiudicare prioribus propter consensum tacitum. nam qui opponit, uult pronuntiari super obiectis, & consentiendo in processibus consentit etiā in
6 iudicem. ¶ † Sed Innocen. dicit, quod exceptio suspicionis semper debet esse prima in ordinem, non exceptio contra rescriptū, ēt si sit exceptio falsi: quia exceptio suspiciōis nō desiderat sniam iudicis suspecti: aliæ uerò interlocutoriā desiderant, ut. C. de iud. l. apertissimi; & præmissa hac exceptione suspicionis non est postea uis, quo ordine ꝓponat aliàs, cum & simul possit proponere oēs alias. ¶ Nā qui excipit, non dr̄ eligere, sed cumulare potius, arg. insti. de excu. tut. l. si plures. tu dic, ꝙ si rescriptū est funditus falsum, ista debet esse prima in ordine: quia q opponit hāc exceptionem, negat funditus iurisdictionem. sed ille, qui dicit iudicem suspectum, non negat funditus iurisdictionem. porrò si iudex est fund tus falsus, nec cognoscere, nec pronūtiare pōt. dico ēt, quod si ꝓponūtur tales exceptiones cū protestatione, quod opponens non intendit in iudicem consentire, nisi quatenus iuris ordo postulat, & requirit, ꝙ non obstet harum exceptionū præposteratio: quia nō intelligitur cōsentire tacite: quia cōtrariū protestatur expresse, ut. l. quia iena. §. Celsus. ff. de ac-
7 qui. her. ¶ † Dicit Bar. ꝙ exceptiones simul ꝓpositæ nūquam intelliguntur ꝑpposteræ: quia semꝑ intelligitur, ꝙ ordo iuris seruet. Et hoc est notabile, ut ipse no. ff. de re iud. l. quidā cōsulebat. & saluando ipsum dic, ꝙ debet intelligi, qñ ꝓponitur cū ꝓtestatione: aliàs diceret falsum, & contra glo. Ber. & Inn. Sed si seorsum opponuntur, puta una hodie, alia cras, tunc Bar. cōfitetur dictum Inno. esse uerum, quod ego dixi de simul pro-
8 positis. ¶ † Considera, quia magis inspicimus ordinem necessarium, quam ordinem uerborum, sicut glo. dicit, quando appellans utitur uerbis his. dico sniam nullā, & si qua est, appello. nam licet uerbū, appello, postponatur: tamen suspendit pronuntiatum tanquam uerbū principale. nullitas autem uenit incidenter, & fatalia appel. sunt fatalia nullitatis nō ex natura nullitatis, sed ex natura incidentiæ, ut dicit glo. in l. j. C. quando prouo. non est necesse, in glo. sic et, uer. maxime. quæ glos. non est alibi. Item quod non semper attenditur ordo uerborum, probatur in l. talem. ff. de hæred. insti. Item no. ꝙ qui eligit unum ex incōpossibilibus, ad aliud redire non pōt, ut C. de condi. l. fi. & si succubuit in proposito, non tamen redit ad oppositum, cum tacite renuntiauit. dicit lex, uia, quā quis eligit, hæc sibi pateat.
9 ff. quod me. cau. l. si mulier, in princ. ¶ † Quæro, quę sententiæ dicantur contrarię? respon. illæ quæ supponunt contradictoria in eodem subiecto. sed quando circa diuersa facta, uel tempora, uel diuersas res, ibi non est contradictio, ut plene dixi in l. j. C. quando prouo. non est necesse. Et hic per Ioan. Andr. Et adde, quod idem subiectum intelligitur, quod habet necessariam continuationem in esse suo, uel habet continuationem naturalem, ut no. ff. de iureiuran. l. qui iurasse. §. fi. pater, & l. eum qui. §. in popularibus, & ff. de excep. rei iudi. l. si à te, in princi.

SVMMARIVM

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra priuilegium quando teneat, in prin.*
Spoliatus debet ante omnia restitui, etiam in cā liberali, ibid. post casum, uer. nota, quod.
Iudicatur pro illo, cuius iura sunt potiora, si pars utraque fundant intentionem sic.
2 *Probatio an praeualeat per adiectionem famae, qua pars altera caret.*
Fama quae ponatur inter genera probationum, uer. quod uerum.
Priuilegio quis renuntiare non potest in praeiudicium Papae. §. item no. eoque sententia non retractatur.
Probare, & Reprobare. quid quis intelligatur. §. in tex. ibi, probasse, cum sequen.
3 *Papa pronuntiat in causa sua, non tanquam sua, sed tāquam partium.*
Per priuilegium exemptionis Papa sibi quaerit. §. item no.
Ecclesiae omnes immediatè sunt Papae subiectae, ibid.
Iudicia quaedam saepius moueri non possunt, & quae, eo. §. uer. & adde.
Sententia lata in parte haereditatis facit ius in alia parte inter easdem, secus in aliis sententiis, ibid.
Sententia, appellatione deserta, confirmata, uel infirmata an ualeat, ibid. uer. & hic dicit.

SVBORTA. Tenet sn̄ia lata cōtra priuilegium ostensum, uel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, uel supplicatum. Et tria facit, primò ꝓmittit processū, & sn̄iam sup possessorio ibi, uerum. secundo committit ipsius excusationē, & cām sup petitorio. tertiò ibi, iudicibus, petitoriū diffinit, diffinitiuum moderaẗ, & quoddam soluit obstaculū. ¶ Casus. Inter epm̄ Melden. & monasterium Attrebatense erat qō, quia eps̄ dicebat dictum monasterium sibi subiectum: monasterium dicebat se exemptum ꝑ priuilegium Inn. Papae scđi. pars epī dicebat epm̄ spoliatū, & qa hoc constabat ꝑ confessionem, Papa mandat, ꝙ eps̄ restituatur in quasi possessione; & restitutus fuit, & sic sopita fuit cā possessorij iudicij. uerumtn̄ monasteriū ostendit priuilegium exemptionis. Papa commisit cām quam iudices remiserunt instructā ad Papā, & qa constitit Papae, quod rōnes epī erant potiores, adiudicauit ei subiectionem praefatam, saluo iure Romanae eccl̄ię. Sed de hoc monasterium conquerebatur, cum ostenderet priuilegium libertatis. Papa respondet, quod cōtra illud priuilegium fuit per Alexan. iudicatum, & aut illud priuilegium fuit ostensum Alexandro; & vr̄ ipsum reprobasse iudicando contra priuilegium: aut nō fuit ostensum, & sic non fuit iudicatum cōtra priuilegium, sed contra priuilegiatum: tn̄ sn̄ia ualuit, & praetextu instri de nouo producti non debet retractari. hoc dicit. ¶ No. ꝙ confessio procuratoris nocet dn̄o. ¶ In tex. ibi Partis. i. procuratoris monasterij. Ibi, Restitutionem, not. quod spoliatus ante omnia debet restitui, & tamē non propterea monasterium debet à sua libertate destitui, & sic delictum conuentus non nocet ecclesiae, ꝙ est nota. ¶ Item nota possessorium recuperandae ꝓferri cāę liberali, licet cā status sit praeiudicialis. C. de adu. l. qm̄ Alexandrum. ¶ Item no. ꝙ possessoriū probatum statim est executioni mandandum. ¶ Item no. ꝙ petitorium praeualet, in fi. sed possessorium praeualet in ordine.

1 ¶ Item tex. ibi, efficaciores, no. ꝙ † ubi utraque pars fundat intentionem suam, iudicatur pro illo, cuius iura sunt potiora * sic. ē. de postul. prael. c. bonae, el. ij. & ibi de hoc. ¶ Item no. ꝙ aliquid additum tali, facit illud magis tale. & est arg. quod † si utraque pars probat ꝑ duos testes de ueritate, tamē una pars hēt pro se famam, alia nō, ꝙ adiectio famae faciat probationē praeualere; ꝙ uerum puto, si fama sit uestita rōnibus; secus, si sit nuda fama, ar. ē. e. ti. c. sicut nobis. §. uerum: quia nuda fama non ponitur inter genera probandi, ut no. Bar. ff. de quaesti. l. de minore. §. tormenta. ¶ In tex. ibi, Ita tn̄, no. ꝙ Papa ꝓtestatur de iure suo. itē ꝓtestatio dēt praemitti. ¶ Item no. ꝙ priuilegio libertatis nullus pōt renuntiare in praeiudicium Papae. ¶ In tex. ibi, reprobasse no. quoties unum contrariorum approbatur, reliquū reprobatur. ¶ Ibi, Retractari, no. ꝙ sn̄ia retractat priuilegium, non ē contra. ¶ No. ꝙ nemo intelligitur approbare, ꝙ ignorat, nec ēt reprobare. In tex. ibi, In iudicio praesentatum, no. quòd perfunctoriè fit extra iudicium nō considerari, ꝙ no. ¶ In tex. ibi, Si uoluerit, no. quòd iustitia non redditur nisi petenti.

2 ¶ Adde uidēdum no. per Ale. consi. 108. in 4. uo. & aliquid in simili per Fel. in procę. decre. in primo et Capo. consi. 19. & cons. 62. Barb. consi. 14. in fi. uol. ij.

3 ¶ † No. in isto c. quòd Papa pronuntiat in cā sua non tanquam sua, sed tanꝙ partium; quod est bene notandum. ¶ Item no. ꝙ ꝑ priuilegium exemptionis Papa acquirit ius. i. exercitium immediatae subiectionis, licet de plenitudine potestatis omnes ecclesiae sint ibi immediatè subiectae, ut no. in c. bonae. ē. de postu. praela. per Innocen. & adde, qđ quaedam iudicia non possunt saepius moueri, ut iudicium fami. herc. & in istis sententia in parte haereditatis lata, facit ius in alia parte inter easdem personas. ff. de exce. rei iu. l. si inter me & te quaedam possunt interim moueri, & sententia non facit ius in alia specie, ar. C. de iud. l. licet, nec alij personae praeiudicat. ff. de rei uin. l. inter officium, & hic dicit Inn. quòd sentētia cōfirmans, uel infirmans primam sententiam latam ꝑ iudicem appellationis est aliqua, licet appellatio cursu tēporis sit deserta. Host. contra, quia lapsus temporis ratificat sententiam, de hoc no. in c. si appellationem. ij. e. in cle. dic quòd opi. Inno. est uera, si dubium sit, an sit deserta. ff. de condi. inde. eleganter. §. si post: sed si ē certum, quòd est deserta, non ualet sententia maximè infirmatoria. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. consequens similis quaestio formatur per Dyn. institu. de actio. §. rursus.

SVMMARIVM.

1 *Sententia retractatur ex dictis conspiratorum lata, in prin.*
Iurare cogitur ille, contra quem fit inquisitio.
Sententia, quando tangit plures, circa unum potest pronuntiari, & circa caeteros differri.
Procurator in causa inquisitionis interuenire potest. §. ibi, Proc.
Litis contestatio in generali inquisitione non fit sed in spāli, & quando & quomodo, ibi. uer. ibi, lit.
Sententia ualet etiam attestationibus non publicatis. §. ibi, Minime.
2 *Processus nomine, continetur processus, & sententia.*
Testimonium utile per inutile non uitiatur. §. in tex. ibi.
3 *Monachi, & canonici regulares admittuntur ad denuntiandum pro statu monasterij, & possunt etiam procuratorem constituere.*

Procurato-

Procuratorem potest constituere, qui suo nomine habet actionem, uer. nam is.
Testes eligendi, in quibus uis consistat probationis, uer. nota. quod.
4 *Conspiratores non sunt idonei testes.*
Religiosus & suo & alieno nomine potest interesse quandoq; iudicio, uer. no. casum.
Corrigere, & Statuere } important etiam amotionem, & quando.
5 *Conspirator tanquam criminosus repellitur ab omni testimonio.*
Monachus etiam potest esse laici procurator ad defensionem.

CVM I. & A. Retractatur snia, à qua nō fuit appellatū, si constat testes, ad quorū dicta tm̄ lata fuit, fuisse conspiratores. h. d. In prima facti narratio, & processus. In secunda diffinitionis cōmissio. scd'a ibi, quia uero. ¶ Casus. Canonici S. Dionysij nomine suo, & canonicorū denūtiauerūt eorū Abbatem dño Papæ sup dilapidatione, periurio, symonia, & quibusdam alij criminibus, de quibus Abbas erat diffamatus. Papa delegauit cām, & mandauit, ꝙ iudices delegati accederēt ad monasterium psonalr, & tam in capite q̄ in membris corrigerent corrigenda, & statuerent, q̄ uiderint statuenda. Qui iudices receperunt iura Abbatis, & canonicorum tādem Abbatē ab administratione snialr remouerunt, correctione membrorum dilata, à qua snia procurator Abbatis appellauit ad Papā, & in cā appellationis allegabat nullitatem eo, qa nō eēt lis contestata, & iniquitatem, eò qđ eēt depositus per testimonium conspiratorum, & anteq̄ testes eēnt publicati: Papa mandat processum irritari, si soli conspiratores deposuerunt cōtra Abbatem: si uerò ipsi, & alij, q alij probauerunt, processus cōfirmatur. quo aūt ad als. i. quo ad membra, contra q̄ isti non erant cōspiratores dicit Papa, ꝙ isti testes recipi potuerunt. ¶ In text. Ibi. Quorundam, & ēt sua fm Host. Ibi, In capite. i. Abbatem. Ibi, In membris. i. monachos, siue canonicos regulares ipsius monasterij, Ibi, Abbatis, & canonicorū.
1 ¶ † No. ꝙ ille, contra quē fit inqsitio, iurare cogitur, de quo. ī. de acc. c. qualiter & qñ, el. ij. ¶ Ibi, Dilata, not. ꝙ qñ snia tangit plures, circa unum pōt pronūtiari, & circa alium uel alios differri. ff. de iud. l. non idcirco. ¶ In tex. Ibi, Sententia, ergo non à grauamine, qđ est contra no. in pen. §. Ibi, Procurator, Abbatis, & sic no. ꝙ in cā inquisitionis pōt cōstitui ꝓcurator. Ibi, Lit. nō conte. hoc non nocet, ut s. ut li. non cont. qm̄ dicit Pe. & idē Abb. ꝙ in gñali inquisitione non fit litis cōtestatio, in spāli uerò uocatur is, contra quē inqritur: q si negat, hr̄ pro contestatione, ut hic. Si uerò est cōtumax, ꝓcedi pōt cōtra ipsum, ut d. c. qm̄. §. sunt & alij, Io. An. Ibi, Conspiratorum, hęc est ualida exceptio. tūc ideo distinguet sup ea. ¶ Ibi, Minime publicatis, not. ꝙ ualet snia lata fm attestationes non publicatas, & hoc rarò alibi reperies; & glo. Accu. dicit contrarium. C. de sen. & in-
2 terlo. l. prolatam. ¶ † In tex. ibi, Secuti. i. se fundentes super dictis earum. Ibi, Irritantes processum, nomine ꝓcessus continetur processus, & sententia: quia sententia est de processu, & irritato processu irritatur snia, & sufficit, ꝙ iudex appellationis dicat irritamus processum, licet non dicat irritam' sniam, qa p cōsequēs uenit snia, Io. An. quod est no. dignum. Ibi, p aliorū dicta, no. ꝙ utile testimonium per inutile non uitiatur. ¶ In tex. ibi, Sufficienter, ergo si unus testis esset cōspirator alter non, snia, rescinderet: qa utile p inutile nō uitiat. ¶ Ibi, Contingebat, no. ꝙ non nocet uitiū testiū, ꝙ non tangit opponentem. ¶ Ibi, Cōspiratores, uide ꝙ not. de uer. sig. cōstōnem, li. 6. per Arch. de offi. ord. quia pleri-
3 que, p Arch. ¶ † No. monachos, & canonicos regulares admitti ad denuntiandum p statu monasterij, & etiam psit procuratorē constituere; qa in cā propria. nā is, q suo noie hēt actionē, pōt cōstituere ꝓcuratorē. ff. de in iu. l. sed si unus. §. procuratorē. quæ regula alibi ita clarè nō reperitur. No. ꝙ nō sufficit eligere aliquos testes
4 nisi eligant hi, in qbus uis ꝓbationis consistit. ¶ † Noc. conspiratores non esse idoneos testes. ¶ Not. ꝓcessum diuidi. no. casum, in quo religiosus pōt suo noie, & alieno iudicio; & tñ lex dicit, ꝙ in actione populari, qui nō potest proprio noie agere, non pōt cōstitui procurator, ut ff. de proc. l. licet in popularibus: sed nos non sumus hic in actione populari. ¶ Opp. ꝙ isti iudices nō potuerūt deponere Abbatem, ut in c. in singulis, de sta. mo. So. hic non erant simplices uisitatores, sed iudices delegati, qui habent ptātem amouendi. Nā, corrigere, hoc importat. hoc idem importat uerbum, statuerent. ¶ Et no. ꝙ Ber. intelligit, ꝙ in c. nostro. fuit appellatum ab interlocutoria, quod supponitur ex eo, ꝙ lis nō fuit contestata. tu dic, quòd fuit appellatū a diffinitiua sen-
5 tentia amotionis. ¶ † Opp. quod conspirator tanq̄ criminosus repellatur ab omni testimonio. Bern. dicit, ꝙ non repellitur in totum; quia facit præsumptionem, non plenam fidem. tu dic, ꝙ hoc crimen nō tangebat statum ecclesiæ, sed solum statum prælati, nec est conspirator criminosus simplr, sed suspectus, quod est bene no. Dicit Inn. ꝙ isti conspiratores testes non repelluntur contra alios, quia alij non exceperunt de conspiratione, uel est spāle in cā inquisitionis super statu ecclesiæ, & contra diffamatum secundum Inn. No. hic Inn. quòd etiam ad defensionem laici monachus potest esse procurator, nec potest aduersarius obijcere, quòd nō uertatur utilitas ecclesiæ, quia huius litigatoris nō interest quærere utilitatem ecclesiæ. No. ꝙ monachi possunt constituere procuratorem unum ex seipsis.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus de leui furto an sit infamis.*
2 *Episcopus an possit dispensare super furto.*
Ad famam iuris restituit solus princeps. & cætus cardinaliū: facti uero boni mores. & nu. 6.
3 *Famæ restituere an Episcopus uidens se errasse, si uult possit.*
Notarius recuperare famam suam, si damnatus esset, quomodo possit, uer. & sic.
4 *Papa an possit laicum in integrum restituere.*
5 *Populus an possit restituere famā.*
Famæ restituere qui possint, & nu. 3. & 4.
Reges omnes sunt in terra sua imperatores, si non cognoscunt superiorem, & famæ possunt & quos restituere, uer. nam hoc.
6 *Transgredienti parum de facili ignoscitur.*
Fama accipitur duobus modis, & an tolli, & quomodo possit mala fama, uer. & dicas.

CVM TE. In isto c. erat iniuria uili pensionis, non afflictionis. iniuria uerba is potest esse ita grauis, quòd meretur pœnam corporalem, institu. de iniu. §. pœna. ¶ Condemnatus actione iniuriarum est infamis: sed si iniu-

si iniuria est leuis, Papa de facili restituet eum famæ.ar.quia de minimis non est curandũ.ff. de condi. & demõ.l.quãuis.ff.de ædil.ædi.l.euidens. Et iõ rector ciuitatis non est de minimis syndicandus, & est ar.ꝙ de minoribus non est fienda scrupulosa inquisitio pp liberum arbitriũ uoluntatis, quod natura hoĩbus tribuit .ff.de leg.j.si seruus uetitus.unde leuissimæ culpæ sunt peccata uenialia non mortalia, ut hic.adde secus, si est grauis; quia princeps rarò cõsueuit restituere ad famã damnatũ de crimine enormi.ff. de postu.l.j.§. de qua,
1 ubi ẽt no.multũ singulr.¶†Quæro, utrum dãnatus de leui furto, sit infamis? rñ.sic ẽt de furto unius anseris, & hoc qa uerisimile est, ꝙ maiora furaretur, si posset, & quia est in dolo, & ubi dolus, ibi facinus.ff. de act. &
2 obli.l.seruus in omnibus.ff.de reg.iu.l.ad ea ¶†Sed an epus possit dispensare? Rñ. sic ante sñiam, non post.ff. de fur.l.non põt, in uerbo, damnatũ.non dicit damnandum.ff.de insa.l.quid ergo.§.pœna grauior. nam solus princeps restituit ad famam iuris, & cętus Cardinaliũ, Inno.ad famam autẽ facti restituunt boni mores, a.C.
3 fam.herc.l.in ipsius.¶†Sed qd si eps uidens se errasse; uult restituere famæ? rñ.non põt, nisi faciat coram se iure ordinario peti restitutionẽ in integrum; & istud erit bonũ remedium, ut d.§ de qua, coniuncta gl. quæ est.ff.ad Treb.l.seruo inuito.§.cũ prætor.& sic poterit notarius iniuste cõdẽnatus recuperare famam, & officium tabellionatus, & cæteras dignitates; quod est no. dignum & facit.ff.de peti.l.diui fratres.s.de iudi.c. at si clerici.uel dic, ꝙ si necessitas ecclesiæ exigit, eps poterit restituere famæ fauore ecclesiæ.di.l. dño sancto, &
4 arg.ff.de decur.l.generaliter.§.spurios.¶† Quero unà cum Ber.& Inno.utrum Papa possit laicũ in integrum restituere? & dic ꝙ non, nisi sit de tpali iurisdictione
5 ecclesiæ.j.de appel.c.si duobus.¶†Quero, an populus possit restituere famæ? respon.nõ, nec aliquis inferior à principe, sicut non põt legitimare spurios, nisi iste esset necessarius in clericatu ẽm Inno. q subdit & malè, quod reges non possunt restituere famæ.Nam hoc non est bene dictum: quia in terra sua reges sunt oẽs Imperatores, præserum si non cognoscunt superiorẽ in aliquo actu suæ iurisdictionis administrandæ.ff. de capti.l.hostes.hoc intellige in cõdẽnatis auctoritate regia, non in his, q sunt condẽnati auctoritate Papæ, uel Imperatoris.ff. de mino.l.minor autem magistratus.
6 ¶†No.in hoc.c.ꝙ qui parum transgreditur, non multum uituperatur, uel saltem de facili ei ignoscitur.ff. de offi.præsi.l.illicitas.§.fi.& dicas, ꝙ fama accipit duobus modis.uno mõ pro uoce populi, & testimonio testium; & talis mala fama purgata nõ obest, ut no. arch. 2.q.4. Nicena.ista põt in totum aboleri, nec est opus principe.Alio modo dr fama.i.infamia cõtracta ex reatu præsumpto.& põt de iure & de facto tolli p principem.exẽpium habes.ff.de infa.l.qm.Aut ex reatu notorio, tunc aut loquimur de infamia iuris, tunc ipso iure põt tolli per principẽ: aut de infamia facti; & tunc eius effectus potest tolli p principem, sed ipsa nõ eradicari nisi à solo Deo, ut no.arch. 2.q.5.oĩbus.¶ Ego [a] dico, ꝙ si nihil uisibile remanet ex ea, põt tolli per recõpensationem bonorũ operũ.alioquin Dauid & Magdalena semp remansissent infames; quod nõ est dicendũ iuxta illud: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Ecce Petrus Apostolus, qui denegando Christũ deierauit, pœnitendo meliorem famam recuperauit. Hæc sunt utilia ad statutum, quod dictat, quòd nullus infamis potest esse de consilio credentiæ. Porrò si accipiatur fama pro quadam diffamatione uulgi, tunc certum est, quòd bona fama extinguit malam, uel è contra secundum qualitatem & motiuum meliorum, & plurium testium, ut aliàs secus. eleganter not. Archi.in d.c. in omnibus.2.q.v.

a *¶ Vide Barba. cõsi.xi. 2 uolu.uide Ange.consi. xix.uide Barb. consi. iij. & seq.uolu.iij.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia reuocata ex aliqua causa, denuò quæretur de principali, in prin.& post casum, uer.not.quòd.*

Inhabilis si est unus, cæteri de legati habiles non possunt exercere iurisdictionem, ibidem.

Sententia iudicis publicè excommunicati ipso iure nõ tenet.

Publicè & non publicè excommunicati quare fiat distinctio, uer.ista autem.

2 *Excommunicatus an possit esse arbiter, uel arbitrator, & an executor testamentarius.*

D probandum. Reuocata sñia pp defectũ iurisdictionis, ut puta qa unus ex iudicibus publice excõicatus erat, uel pp ordinem iuris non seruatum, de nouo de principali quæretur.h.d. ¶Casus. Vacante monasterio quædã moniales elegerunt custodem ipsius, quędã elegerunt quandã monialem in abbatissam. cã fuit cõmissa quibusdã iudicibus, qui examinatis electionibus prædictis confirmauerũt electionem custodis. ¶Opponitur, quod confirmatio erat nulla: quia unus de iudicibus delegatis erat publicè excõicatus, quando tulit sñiam, sicut apparet p literas metropolitani. Papa dicit, ꝙ si electio ex hac causa erat nulla, uel ex alia, quod sñia cassaretur, & de electione custodis iterum cognoscatur. ¶In tex.ibi, Vnus ex delegatis simpliciter, & sic no. ꝙ pp unum inhabilẽ alij habiles nõ possunt iurisdictionẽ exercere. Ibi, Cassatam, quatenus de facto processit. unde glos.exponit, cassata.i.cassa & irrita nuntiata. ¶No.ꝙ ubi sñia est nulla rõne iudicis; uel processus, omnia à capite iterari
1 oportet.¶†No.ꝙ sñia iudicis publicè excõicati ipso iure non tenet, ergo à contrario sensu, secus, si excõicatio esset clandestina, uel occulta, de hoc.C. de iuris & fac.igno.l.j.ff.de testa.l.cũ lege.C.de testa.l.j.C. de offi. præto.l.Barbarius.C.de sen.& interlo.l. si arbiter. ista aũt distinctio publicè & non publicè, fit in iudice, & tabellione pp auctoritatem publici officij, & similiter in teste ob publicam utilitatem, & habet locũ quo ad ignorantes.nam in sciente non est uis, utrum publicè, uel non publicè, ut.c.j.de rescrip.lib.vi. & C. si seruus, uel liber.ad decuri.aspi.l.ij li.x. nam licèt occultus excõicatus non sit excõicatus quo ad alios, est tamen excõmunicatus quo ad seipsum.i.ad dãnum suũ, non alterius. nam sicut uulnus dr, quod uidetur. ulcus dicit, quod intus latet, ita iste ulceratus est, licèt alius, quã
2 ipse, non uideat maculam.¶†Vtrum excõicatus possit esse arbiter, uel arbitrator, cum ista sint publica officia, ut no.ff.de arbi.l. Pedius, & in Spe. de arbi.§. differt, dic ẽm Iaco.de Are.ꝙ si uterq; scit, non ualet. si neuter, ualet si alter, non ualet quo ad sciẽtem, sed quo ad ignorantem ualet, & sic claudicat pp uitium personæ. ff.de contrahen.emp.l.si in emptione.§. item. uel dic, ꝙ tenet compromissum, ut absolutus ab excõicatione possit procedere, sed non tenet iudicium interim factum.executor tamen ultimæ uoluntatis esse potest ad instar

instar deportati.ff.ad Trebel.l.ex facto,ēt pro aīa.Item si est præteritus,potest rumpere testamentum,hæreditate n adire,& agnoscere contra tabulas, sicut potest contrahere,& testari.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta non praiudicat alijs,nisi in casibus & quibus in prin.& nu.1.& 2.3.4.5.& 6.*

Debitor,qui pignori agrum suum dedit, si patitur creditorem experiri de proprietate,praiudicat creditori.

2 *Scientia quare non praiudicat in cohæredibus,sed in auctore,& successore praiudicat.*

3 *Patientia praiudicat ei,qui potuit prohibere.*

Legis,sed si.§.si rem detraxeris.ff.de petitione hare.intel.

4 *Creditor si egit hypothecaria,& quia non potuit probare de dominio,succubuit debitor:item si agit res uindi.cōtra possessorem,possessor opponit exceptionem rei uindicationis debitore sciente,& patiente quid.*

5 *Feudatarius,quid iuris,si patiatur dominum suum experiri,uel è contra.*

6 *Res inter alios acta,quandoq; praiudicat propter auctoritatem iudicij,& alijs quibusdam modis.*

7 *De matrimonio si Berta litigat cum Ioanne, an praiudicetur Titio,si scit causam agi, & etiam eam suam uxorem esse pratendit.*

Rei uendicatio uariatur per nomina,qua designant qualitatem actionis,& quotuplex sit, & eius libelli qui procedant,uer.& quia.

Per directò,& utiliter — aduerbia designatur qualitas rei cōuenti, non actoris,uer.per qua.

A duerbiorum, & conniunctionum — ponitur aliquando unum pro alio, uer. nam in ad.

Ius canonicum non curat apices uerborum, uer. & maximè.

8 *Dominium qui simpliciter intentauit,an possit prosequi directum,& utile.*

Rem suam propriam nemo habet in feudum,uel emphyteusim, uel conductam.

9 *Dominium si quis nec utile,nec directum habeat,sed lit.penden.acquisiuit,quid iuris.*

Superuenientia iuris lite pendente quando prosit in eodem iudicio.

Vniversale iudicium quando est unum & idem, omnia includit.secus non.uer.nam etiam si.

VANVIS. Ponit regulam, & duas exceptiones.secunda ibi,ea tamen regula est, quod res inter alios acta nō p̄iudicat alijs. fallit,si alicui primò cōpetat actio, uel defensio de re aliqua,& sustinuit sequentem agere, uel defendere, puta quia passus est eū experiri, à quo hēt cām.Istud.c.sumptum est ex.l.sæpe.ff. de re iu. Modo quæro exempla regulæ.rñdeo,clara sunt.nā si ex duobus hr̄dibus creditoris alter est cōdēnatus, non p̄iudicat alteri.Itē si ex duobus hr̄dibus creditoris alter succumbat,nō p̄iudicat cohr̄di ēt scienti.& est rō,quia in
1 ter eos nulla est cōio iudicij. ¶ † Quæro exempla exceptionū.ecce debitor,qui pignori agrū suū dedit, patiē creditorem experiri de ꝓprietate. nam p̄iudicat debitori.hoc aūt experiri pōt esse dupl'r, uel quia creditor intentat hypothecariā ante tertiū possessorem, in qua oportet eum ꝓbare de dñio.ff.debitoris.ff.de ꝓba.l.ante oīa, & sic creditor experitur actiuè.secundo modo pōt exponi passiuè,quia creditor conuenitur à tertio rei uin.tanquā possessor,& ipse ad defensionē dicit, ꝙ debitor suus est dñs.¶ Aliud exemplū est,maritus recipit in dotem fundū à socero suo,uel uxore: desijt possidere:mulier,uel socer agunt de facto rei uin. contra possessorem.Istud iudiciū p̄iudicat marito scienti.Istud exemplū non est bene tutū,qa ad uxorē,uel ad socerū non ptinet agere,& iō cū eis iudiciū est malè fundatum,cū non debeat p̄iudicare marito.Et ideò pone exēplum passiuè,ꝙ maritus,uel uxor possidebant,& conueniuntur rei uin.à tertio.nā marito scienti præiudicat iudiciū:qa patitur alium experiri de iure dominii, quod princip'r ptinet ad ipsum uirū,ut,C.de rei uin.l. doce ancillam.sed & præcedens exemplū posset saluari,si pp inopiā uiri dos esset in cā restitutionis. Aliud exemplū est,quando possessor rei uenditæ patitur uenditorem experiri de ꝓprietate rei uenditæ,ut ecce emptor possidebat,uenditor cōueniebatur rei uind. tanq̄ dolo,uel culpa desiisset possidere:nā si agens declarat̄ dñs,præiudicat emptori,qui sciuit, & cām suā negle-
2 xit.¶ † Sed quæro,quæ est rō,ꝙ in cohr̄dibus non p̄iudicat scientia,sed in auctore,& successore præiudicat? rñ.cohæres est sciens,sed ꝓhibere non ualens.Itē nec uentilatur ius cohr̄dis:secus in aliis exēplis,ubi uentilatur ius patientis,quod erat sibi princip'r radicatum; & iō patientia hētur ꝓ consensu pp scientiā, & ꝓhibendi facultatē.Aliud exēplū in liberto meo, qui litigans de statu suo nesciente, est alteri adiudicatus.nam talis snīa transfert ius meū in actorem.& unū scias, ꝙ si unus non p̄tendit cām ab altero, non nocet scīa: qa non potuit alteri interdicere,cū unus utatur iure suo. hæc oīa habentur in d.l.sæpe. Possunt poni plura alia exempla.Ecce mulier,quæ hēbat plenā ꝓprietatē, dedit in dotem usumfructum,uel emphyteusim, uel feudum.nam si maritus patitur eā de plena ꝓprietate agere,uel defendere, scīa cum patientia ei præiudicat.& dico,quòd pōt mulier agere de pleno dñio causali,licèt formale dñium sit penes feudatariū, uel emphyteutā, ꝙ tertia persona quæ nihil iuris hēt,nō pōt excipere de iure tertii de hoc singulariter no.ff.de condi.inde.l. indebiti.§.sed si nūmi.Item potes ponere exemplū in seruitutibus,pro qbus ēt possessor agit: quia non possunt plenè possideri,ut insti.de act.§.æquè. uerbi gratia,si uendidi tibi seruitutē in prædio meo,& tu pateris me experiri de ꝓprietate,quo casu licèt tu nō possis iudiciū impedire; potes tñ contradicendo notificare,ne tibi noceat.Item potes ponere exemplū de creditore, qui patitur debitorem de dñio rei obligatæ, & hoc pp auctoritatem iudicii:secus,si pateretur eū contrahere,ut.ff.de pig.l.si separatus.§.si,nisi dissimularetur
3 in fraudem,ut.C.ad Velleia.l.si serui.¶ † Ex his apparet,ꝙ patientia præiudicat ei,q potuit ꝓhibere. Rñdeo,q̄tū ad hoc,ne generetur sibi præiudiciū, non aūt ꝙ possit nouare iudiciū in præiudiciū tertii, nisi dictaret hoc natura actionis propositæ,ut.ff.de pe.hæ.l. sed si.§. si rem distraxeris.¶ Et nunc intelligis illū text.quē ante nō intelligebas.¶ Ibi.n.iō uenditor opponit exceptionem ex sua persona ꝓ naturā petitionis hæreditatis,quæ est,ut bonę fidei possessor non dānificetur,sed
4 solū teneatur,quatenus est factus locupletior. ¶ † Quæro,ecce creditor egit hypothecaria, & quia nō potuit probare de dominio debitoris,succubuit debitor.Item agit rei uindi.contra possessorem: opponit exceptionē rei uin.debitore sciente & patiente, quæritur quid iuris?Bart.dicit posse:qa ad alium finem nunc agitur de dñio,quā in priore iudicio.Et ad.l.sæpe,rñdet diuinando.tu non recedas a textu. & dicas, ꝙ debitor debuit assistere

assistere creditori in probatione dominij: aliàs sibi imputet. Nec ob. ratio Bar. de diuersitate effectus: quia uerum est, ꝙ causæ sunt diuersæ: sed unum tamen est dominium, licèt ex eo concludatur diuersis modis. unde
5 dominium est plenè deductum in iudicium. ¶ † Quæro, quid si feudatarius patiatur dominum suum experiri, uel è contra. Sol. casum habes in titulo de cōtrouer. inuestituræ. ¶ Quæro, quid in emphyteuta, & domino? respondeo idem, quod in uiro, & uxore, arg. C. de iure
6 do. l. in rebus, in ratione sui. Deinde † scias, ꝙ res inter alios acta quandoque præiudicat propter authoritatē iudicij, ut in peti. hær. ut. ff. de statu. lib. l. statu liberi à cæteris. §. Quintus. quandoque propter rescissionem finitam, ut in querela inofficiosi testamenti iure ueteri. ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. fi. quādoque propter naturam rei, ut in causa status: quia status non pōt diuidi, ut. ff. de statu ho. l. ingenuum. Item si pronuntiet aliquem esse bannitum: quia pronuntiatur de statu secundum Mar. Silli. idem, si pronuntiatur filium esse legitimum, uel spurium: quia pronuntiatur super statu, qui procedit in filio legitimo a patria potestate, ut. l. j. in fi. ff. de libe. agno. Item si pronuntiatur aliquem esse tutorem, monachum, uel prælatum, uel his similia, hoc intellige, quando pronūtiatio facta est cum eo, cuius magis interest, & inter præsentes, & absque collusione: aliàs non præiudicat aliis. ¶ Quartus casus, ubi præiudicat aliis, propter iuris dependentiam, & iuris scientiam, ut hic: alioquin iudicia suos tenent authores, & aliis non prosunt, neque nocent, ut. ff. de iureiuran. l. sed si possessori. §. fi. & l. ij. §. fi. cum fi. & uide, quod ibi
7 no. ¶ † Quæro, si Berta litigat de matrimonio cum Ioāne, utrum præiudicetur Titio, si sciat causam agi, & ēt eam suam uxorem esse prætendit? respon. nō: quia ius suum nec habet causam, nec originem à litigante, nec è contra, tex. est in d. l. sæpe. §. fi. hæc uera sunt in causa principali, sed in causa appel. dic, ut. ff. de appel. l. si quis separatim. §. quod est rescriptum. Et quia suprà tetigi de rei uin. scias, ꝙ rei uindicatio uariatur per nomina, quæ designant qualitatem actionis: quia rei uindicatio alia est directa, alia utilis. Item utilis alia contraria directæ, ut ex præscriptione. alia, quæ subijcitur directę, ut ex feudo, uel emphyteusi: aliquando uariatur, ut directò, & utiliter. per quæ aduerbia designatur qualitas rei conuenti, & nō qualitas actoris. Nam si reus possidet, tenetur directò: sed si non possidet, uel dolo desiit possidere, uel hēt in promptu facultatem rei restituendæ, tenetur utiliter de mera æquitate, sicut dicimus, quod rei uindicatio habet duo principia scilicet causale, qđ consistit in qualitate dominij; & formale, quod est ex parte rei, ut no. ff. de rei uin. in rub. C. de alie. iudi. l. j. p Cy. Ego tamen puto, ꝙ si habens directum dominium diceret, propono utilem rei uin. ꝙ procederet libellus: quia intelligitur utilem id est efficacem. & similiter si contra possessorem dicerē in libello, propono rei uin. utiliter, quod procederet libellus: quia intelligitur id est efficaciter. nam in aduerbiis & coniunctionib' quādoque expedit unum poni pro altero, ut singulariter no. ff. de condi. & demon. l. has causas. idem puto, si ista uerba sunt prolata in sententia, ar. ff. fami. her. l. & puto. §. fi. & maximè de iure canonico, quod nō curat apices uerborum, sed rei effectum; ad hoc facit ille tex. no. ff. de iureiuran. l. sed & si possessori. §. sed si rerum.
8 ¶ † Quæro, an qui intentauit dominium simpliciter, possit prosequi directum, & utile? respond. non simul, sed debet eligere: quia aut sunt contraria, ut rei præscriptione: aut incompatibilia, quia ubi est unum, non est alterum. Nam nemo rem suam propriam habet in feudum, uel in emphyteusim, sicut nec conducere potest quis rem propriam. ff. de acquirend. possess. l. si ali-
9 quam rem. ¶ † Quæro, quid si neutrum dominium habeat, sed acquisiuit lite pendente? respond. aut per causam de præterito uerificatur libellus; & uenit in iudicio: aut non uerificatur; & tunc secus. ista autem uerificatio attenditur tempore litis contestatæ. ff. de iudi. l. non potest uideri. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. Porrò si ius superuenit id est ex eiusdem iudicij natura superuenit in iudicio hoc dicit illa. l. singularis. ff. de rei uind. l. si post acceptum. ff. de insa. l. seruus. Et hæc uera, ubi est actum determinato modo: sed si in genere, ut quia dico me uindicare, quicquid est in tali territorio, id quod postea mihi accrescit quandocunque ante sententiam, uenit in iudicio: quia eadem est hic ratio, quæ assignatur in iudicio uniuersali, ut infrà. eod. c. Abbate sanè, libr. vj. & hoc statuit Inno. quartus fauore minuendarum litium. nam de stricto iure secus est. nam etiam si iudicium sit uniuersale, si quidem est unum & idem, omnia includuntur. si uerò duę sunt uniuersitates, secus: quia includitur una sub alia, ut. C. de peti. hære. l. hæreditas materteræ, quæ est. l. multum singularis subtiliter intellecta, quam nunc declaro.

SVMMARIVM.

1 *Iudices pares numero si ferunt contrarias sentētias super eodem libello, praualet absolutoria, nisi contraria sententia sit fauorabilior, quàm sententia absolutoria.*
Sententia discordantium duorum iudicum ualet in minori summa, & etiam absolutoria. §. in tex. ibi, diuersas.
Ordinarij aliquando sunt plures pro indiuiso, & exempla. §. in tex. ibi ordina.
Sententia pro reo non est interpretanda in casu discordiæ iudicum si esset euidens iniquitas. § in tex. ibi, pro.
Fauorabiles causæ quæ. §. in tex. ibi, & nu. 2. matrimo.
2 *Fauorabilis est omnis ultima uoluntas etiam ad non pias causas.*
Consilio utri standum duorum consultorum electorum diuersè consulentium, uer. & est arg.
Bartoli in l. inter pares ff. de re iud intell.
3 *Potestas & assessor eius, qui habent ordinariam iurisdictionem ex forma statuti, si ferant contrarias sententias, utra praualeat.*
4 *Iudices si sunt duo, unus ordinarius, alius delegatus per principem, ad quem recurrendum est.*
In iudicibus coniunctis semper considerari debet in sententiæ prolatione, ille qui potestate præcellit, uer. & semper.
5 *Iudices si habeant ordinariam & delegatam, quam praesumuntur elegisse.*
Testibus pari numero discordātibus, praualet pars benignior, & aequiparantur ordinariis iudicibus, uer. & not.
Iudicibus ordinarijs discordantibus ratio, cur ad superiorem non recurritur, nisi sit appellatum, uer. sed quæ excipitur tamen casus, nu. 8. uer. sane.
Iudices ordinarij non expectant superioris confirmationem, quia habent eam suo iure, uer. dicit Bart.
6 *Iudicibus debetur maior fauor, quàm arbitris.*
In compromissis non receditur à persona arbitrorum, & arbitratorum, simul electorum, uer. melior. nisi in casu.
Compromissum habetur pro petitione, uer. Porrò.

7 *Relatio si sit commissa duobus, qui sunt contrarij in r. ferendo, creditur digniori.*
Relator ex non fide, falsarius est.
8 *Iudices ordinarij si adinuicem sunt discordes in sententiando, quia testes sunt contrarij, cuius sententia præualet.*
Actor efficitur, cui iudex imponit onus probandi, uer. pone exemplum.
9 *Iurisdictionem insolidum an quilibet iudex ordinarius habeat.*
10 *Sententia concors, quam unus iudex fert seorsum ab alio, an sit ualida.*
Iurisdictionis commoda diuidua: secus iurisdictio.
11 *Diuisio eius non cadit in rerum natura, cuius diuisio non cadit in intellectu.*
12 *Iudices quando sunt duo, an unus possit citare sine alio.*
In arbitris idem.
13 *Decretalis ultima lib. vj. an debeat seruari in terris imperij.*
per Ius canonicum potest suppleri ius ciuile.
14 *Ordinarij omnes cum sunt collegæ, an debeant interesse.*
Arbitri non possunt delegare, uer delegatio.
Collegium qui facere nequeant, uer. unus, & nu.15. uer. ego dixi.
Collega quando debent adesse, cuncti, uer. Addæ.
15 *Consules mercatorum an faciant collegium.*
Collegium, & Vniuersitas } quid, uer. & dicitur.
Collega legem imponere non potest collegæ, sed uices delegare uer. illud est.
16 *Papa solus habet plenitudinem potestatis, & alia uide de eo.*
Sententia omnis fertur ad æternam rei memoriam, & est perpetuò duratura, & uide alia pertinentia ad sententiam, uer. secunda.
Feudatarius utile dominium non potest dissipare, neque deteriorare, & non potest priuari feudo non soluta per biennium pensione, uer. decima.
Ad bellum, siue guerram iniustam etiam amici uocati, possunt iuuare, ad finem, uer Adde.
17 *Iudicium quando pertinet ad plures, ita quòd ad unum sub altero, tamen simul agere possunt.*
Conclusiones Innocentij ex commentario ad c. Abbate sane, de re iudi. lib. 6.
Alternatiuus libellus procedit, non alternatiua sententia, uer. secunda.
Alternatiua, & Disiunctiua } differentia, uer. sexta.
Rex qua donare possit, uer. Octaua.

VOBVS. Istud.c.est notabile: Primò loquitur in ordinarijs. Secunda ibi, si uerò, ubi loquitur in delegatis. tertia ibi, quod si ex cõpromisso, ubi loquitur in arbitris compromissarijs. Dicit ergo, quod ubi iu-
1 dices† pares numero ferunt contrarias sententias super eodem libello, præualet absolutoria, nisi contraria sententia sit fauorabilior, quàm sententia absolutoria, de quo ponit quatuor exempla, scilicet in matrimonio, libertate, dote, & testamento. præualet enim sententia lata pro matrimonio, pro libertate, pro testamento. Secundò dicit, quod ubi sententia contraria fertur a delegatis pari numero, recurritur ad delegantem, qui potest cõfirmare, quam uult. Tertiò dicit, quod si plures sunt arbitri compromissarij pari numero discordantes, neutra sententia tenet, nõ habita distinctione fauoris, uel odij, nec potest superior alteram confirmare. h. d. ¶ In tex. ibi, Diuersas. i. incompatibiles: uel uerius. i. non concordes, ut si unus in quinq; condemnat, & in quinq; absoluit, alter in totũ condemnat, ualet sententia minoris summæ: uel si alius in totũ absoluit, præualet sententia eius. ¶ In tex. ibi, Ordinaria, ut duo Comites tenentes pro indiuiso eundem Comitatum, Io. An. uel pone exemplum in duobus consulibus, ut. l. j. ff. de offi. consul. uel pone exemplum Perusij in duobus auditoribus cãbij, uel in quatuor cõsulibus mercatorũ, ubi bini & bini sibi contradicerẽt: uel pone exẽplũ in potestate, & eius sibi associato. ¶ In tex. ibi, Pro reo, nisi euidens esset iniquitas. ff. de inoff. test. l. si plures. ¶ In tex. ibi, Matrimonio, no. quod matrimonium est res fauorabilis. Itẽ libertas, itẽ dos. Itẽ ultima uolũtas. ¶ Ibi, Dote, pro hoc potes tenere exemplũ in l. j. ff. so. ma. prout exponitur cã. i. instantia. est enim priuilegiata cã dotis: quia tenet incerta sententia, dummodò dos sit certa per instrumentum, uel testes, quasi tacitè facta relatione ad ipsam, ut. C. de sen. quæ sine cer. quan. l. pe. secundum Bar. ibi, Fauore ergo dotis fingitur relatio de incerto ad certum, &
2 sic ualet sententia, ar. ff. de re iudi. l. ait prætor. ij. §. fi. ¶ † In text. ibi, Testamento, not. quod omnis ultima uoluntas etiam ad non pias causas est fauorabilis. & est arg. quod si duo sunt consultores electi ad consulendũ de iure in passu dubio, & unus cõsuluit substitutionem directam, alter obliquam, quod standum est consilio consulentis directam
a esse: quia directa[a] substitutio est magis fauorabilis, quàm inflexa. ff. de mili. te. l. cohæredi. §. cum filię. C. de inof. te. l. ex tribus, dic uerius, quod idem est in consultore, quod in iudicibus delegatis, scilicet & iudex eligit opinionem, quæ sibi magis placet. ff. de re iu. l. duo iudices, per Bar. Et si iudex dixit, iudicamus secundum quod consultum est, aut prius declarat, cuius consilio sit standũ, ualet sententia: aut non; & tunc sententia non ualet propter perplexitatẽ uarietatis; ita debet intelligi, quod not. Bart. ff. de re iu. l. inter pa-
3 res. ¶ † Quid si potestas, & assessor eius, qui habent ordinariam iurisdictionem ex forma statuti ferunt contrarias sententias? respondeo præualet sententia potestatis: quia licet uterq; sit ordinarius, tamen nõ sunt pares, quia assessor est sub potestate, & potest ab eo remoueri, sicut ordinarius potest remouere uicarium suum. ff. de iud. l. iudicium soluitur. In hoc tamen prodest sententia assessoris: quia nõ facit litẽ suã,
4 ut. C. de ap. l. quoniam iudices, quæ est lex no. ad hoc. ¶ † Quid si sunt duo iudices, unus ordinarius, alius delegatus adiunctus per principem? respondeo recurritur ad superiorẽ, ac si essent duo delegati: quia delegatus utitur iurisdictione delegãtis, & maior est quolibet ordinario, ut. ff. de mi. l. minor autem magistratus, ut no Bart. in d. l. quoniam iudices. C. de ap. & sem-
b per[b] debet considerari, quando iudices sunt coniuncti, ille qui in potestate præcellit. hæc regula traditur. C. de appel. l. præcipimus in penul. respondeo ar. ff. quemad. ser. amit. l. si
5 cõem. ¶ † Quid, si iudices habeãt ordinariam, & delegatam? respondeo præsumuntur elegisse ordinariam, nisi contrarium appareat per acta. C. de præscrip. cum ex officij, & l. iij. ff. de mili. test. Et not. quòd in testibus discordantibus pari numero similiter præualet benignior pars tex. est no. ff. de manu. l. lege Iulia, & Papinia. quem tex. allegabat Cy. in l. j. C. de usuris. unde testes æquiparantur iudicibus ordinarijs, nõ iudicibus delegatis, quod est no. Porrò testes non possunt

a ¶ *Vide Bar. consi. 46. ij. lib. consi. 2. Ful. consi. 53. Are. consi. 155. Vbaldũ in rep. c. Raynald. de test. in l col. d. filij in repe. ca. si pater, & se. de testa.*

b ¶ *Vide. d. Alex. consi. 122. in iij. uol. incip. uisis punctis. uide etiam in materia notabiliter per. d. Alex. in cõsi. 20. inci. uisa processa causa uertentis inter Raymundum, in j. uol.*

ibi

sibi inuicē testimoniū delegare, ergo æq parant ordinarijs: quia offm testis non disgreditur à psona, & ad hēdem nō trāsit. sed q̄ est rō, q̄ in ordinariis non recurrit ad supiorē, nisi sit appellatū, uel supplicatū? & rñ. quia ordinarius, à quo non est appellatū, non hēt in ea cā supiorē nisi legē scriptā ſm Ber. q̄ est no. uel est rō, quia ordinaria iurisdō ppriis uirib. nititur, non uirib' alienis. Dicit Bart. q̄ in ordinariis iudicib' non expectatur cōfirmatio supioris: quia hñt iurisdōnem suo iure nō alieno; & ideo recurritur ad fontem iurisdictionis. i. ordinariū. ff. de re iu. l. in pares, p Bar. & adde q̄ no. Bar. C. qñ puo. non est necesse. l. cū magistratus. ¶ † Quæro
6 quare aliud in arbitris, q̄ in iudicib'? rñ. quia maior fauor debetur iudicib', q̄ arbitris. melior rō est, quia in compromissis nō receditur à persona, nec est locus iuri accrescēdi quoad ptātē arbitrij, ut in sæpe allegata l. ff. de ar. l. Pedius. §. j. & in l. in compromissis. idem dico in arbitratorib. simul electis, nisi sit data potestas cuilibet insolidum super lite decidenda. Nec ob. ff. de exerci. l. j. §. si plures: quia ibi non loquitur in mādato ad lites, sed ad uniuersitates negotiorum. Porrò in arbitratorib' eo ipso, q̄ sunt simul electi, uident simul aditi: qa coram arbitratorib. non est necessāria petitio, unde compromissum hr̄ pro petitione, ut dixi in c. Quintauallis. ¶ † Quæro, quid si duobus est commissa relatio &
7 sunt cōtrarij in referen̄ rñd. credit digniori: sed si sunt omnino pares, idē q̄ dixi in testib': quia isti referēdarij sicut testes, dñt referre ueritatem, quā ex actis pcipiūt ar. C. de ap. l. ne cās. Et qui non refert ex fide falsarius est, & punit tanq̄ testis falsus. l. lege Cornelia, de sicariis. ff. de cust. reo. l. diuus. C. de spor. l. 2. ¶ † Sed pone,
8 qa iudices ordinarij ad inuicem sunt discordes i sñiando, qa testes sunt contrarij, illius sñia pualet, q meliori bus testib' mouetur, ut. s. de pb. c. licet cām. nā cū hoc sit in testib', ergo & in iudicibus, qui fundant se in testimoniis. nā qualis est cā, talis insurgit effectus. nec attendimus hic fauorē, uel odiū, sed iustitiam pbationis quia iustus & iniustus non sunt pares, ut. s. eo. ti. c. sub orta. §. iudicibus. in delegatis autem hoc examen ptinet ad superiorē, sanè in uno casu in ordinariis relinquitur iudicio supioris, s. qñ neutrius iustitia ppondera, & nescitur qs sit actor, ut reus. vñ possumus dicere, q̄ faueat reo, ita ē gl. fin. in d. l. duo. ff. de re iu. & nō est alibi. Pone exemplum in duplicibus iudiciis neutroque simul libellum pponente p & contra. ff. de iu. l. in trib. nisi iudex alteri imposuerit onus pbādi: qa tunc fecit eum actorem, ut l. si pariter. ff. de libe. cā. ¶ † Quæ
9 ro circa iudices ordinarios; utrum qlibet habeat iurisdōnem insolidū? rñ. iurisdictio diuidi non pót, nisi diuidatur p capla. Nam ps iurisdictionis diffiniri non pt & indiuisibilis ē. ¶ Quid ergo dices i sñia cōcordi, quā unus fert seorsum ab alio? rñd. non ualet pp copulam iurisdictionis, si simul pñt aditi: qa cōicatur iurisdō inter eos, & tñ non diuiditur p concursum. Commoda aūt iurisdōnis si qua sunt diuiduntur, sicut inter patronos nō diuiditur effectualr ius patronatus, sed cōmoda eius. ff. de iureiu. si duo patroni, in prin. & q̄ no. C. de fideicomm. l. 4. ¶ † Porrò cuius diuisio non cadit in
11 intellectu, eius diuisio non cadit in rerum natura. de hoc no. ff. de re iud. l. si uni, per Bar. ff. uti pos. l. fin. sanè indiuidua corpore natura, non diuiduntur intellectu, sed ea, quæ sunt indiuidua, singulus habet insolidum sed non solus. ff. de stip. ser. l. seruus communis sic oim & l. si cum duorum. Et adde q̄ possunt esse plures dñi, & inter oēs non hñt totum dñium, ut no. ff. de stip. ser.
12 l. pinde. in prin. ¶ † Sed dubitatur, pone, duo sunt iudices, utrū unus possit citare sine alio? gl. no. dicit, q̄ diffinire non pt, sed cetera q̄ sunt pcessus, facere pót, ut d. l. si uni. ff. de re. iur. & idē in arbitris, ut no. ff. de ar. l. sicuti, & in auth. de exhi. re. §. ne igitur. gl. dicit uerum in iudicibus ordinarijs: quia unus potest supplere uices alterius, ut no. dicit tex. in l. 1. ff. de offic. procon. secus in delegatis, nisi essent delegati ad uniuersitatem causarum ſm Bar. ff. de arb. l. Pedius §. 1. uel nisi hoc competeret ex forma mandati, ut extra de rele. c. suscitatus: uel nisi esset lis contestata: quia tunc idem, q̄ in ordinario, licèt diffinitiuam non possint nisi simul ferre, si simul pcesserunt. Dicit Bar. q̄ filii unius comitis, & hæredes, qui congnoscunt non tam iure iurisd. q̄ iure dñij unius castri nō pñt seorsum cognoscere, nec seorsum pnuntiare: qa complexam, non separatam habēt iurisdōnem & ptātē, & commodum uel incommodū est cōe: pót tñ unus alteri, alter alteri uices suas com-
13 mittere, qa sunt ordinarij Bar. ¶ † Quæro, utrum decre. ultima de arb. li. vj. debeat seruari in terris imperij? dicit Bar. q̄ non, in d. l. 2. Tu dic contra, qa ius canonicū pót supplere ius ciuile ex eqtate nedum persuaden
14 te, sed cogente. ¶ † Quæro, nunqd oporteat oēs ordinarios interesse, cū sint collegæ? rñ. sic, ut. ff. de re iu. l. tūc aūt. Itē oportet oēs loq., ut consentire. & si dicunt, cōsentimus tali iudicanti, uident consentire iudicato, qd no. ſm Bar. & iste consensus dēt pstari in iudicio tpe pnuntiationis. Delegatio aūt posset fieri ante ex interuallo, licèt Bar. in d. l. si uni, dicat, qd consensus hr̄ p mandato. i. p delegatione. sed in arbitris falsum dicit, q̄ non possunt delegare, ut. ff. de arb. l. non distinguemus. §. de officio. & hac rōne pbat gl. in d. l. sicuti, esse uerā. unus, uel duo non sunt collegium. s. forman. seu fiendum: sed bene pót esse collegiū formatū, seu factū qa collegium residet in uno. l. sicut. §. fin. ff. qd cuiusq; uni. no. Adde & no. dñā, interdum iurisdō est cōiuncta, sed non unita, ut qñ collegæ non faciunt collegium, & oēs adesse oportet. Interdum est coniūcta & unita, ut qñ faciunt collegium ut est collegium decurionū, q̄ repsentat totam uniuersitatem; & tunc sufficit maior ps
15 ſm Bar. ¶ † Sed nunqd consules mercatorum faciūt collegium? rñ. non, quia essent duo collegia in eodē subiecto, sed sunt patres collegij. Ego dixi q̄ plures qñq; faciunt collegium, quandoq; non, ad quorum uerborū intelligentiam uide, q̄ no. Io. Mo. in c. Romana, de senten. ex. li. 6. ubi ponit; quid est collegium, & unde dicat & dr̄ collegium. i. collectiuè unū, ut ff. de fideius. l. mortuo. uniuersitas dr̄ in unum uersum, Io. Mo. & adde q̄ no. in c. j. de ap. in cle. In consulib' pur. mercatorum ad oē dubium tollen. puto, q̄ sibi inuicē committāt uices suas usq; ad sñiam exclusiuè; & ita sæpe fieri feci, ut non habeam disputare de gl. quæ est in d. l. si uni. ff. de re iudi. ſm decretum non pót alteri delegari. Illud est certum, q̄ unus collega non pót imponere legem alij collegæ: qa phibitio non fit à pari. C. de autho. pstan. l. fi. Item collega suas uices delegat collegæ; tñ non prorogat illius iurisdōnem. ff. de manumis. l. apud, cum gl. sua, quæ est multum not. quam legem nūc intelligis.
16 ¶ † Conclusiones Inn. in c. apostolicæ. infra eo. ti. Prima conclusio est solus Papa hēt plenitudinem ptātis. s. supremam. Secda, ois sñia fertur ad æternam rei memoriam; & est perpetuo duratura. C. de re iudi. l. gesta. Tertia, iudex pót dicere in sñia. Ego, uel nos, In. idē in Bal. super secundo decr.

arbitro, & arbitratore. Quarta iudex potest dicere, pro statu & honore utriusque partis pronuntio sic. Quinta; quòd iudex non debet pronuntiare per epistolariam paginam, quæ continet uerba enunciatiua, sed dispositiuè loqui debet, Innocen. Sexta, quòd ecclesia ante bellum debet uocare inimicos suos ad pacem. Septima, quòd Papa non supponit se correctioni consilij, & tamen consilia prudentum inquirit. Octaua, quòd Papa non uult pacem sine adhærentibus suis, & eorum tutissima securitate.

Nona, quòd idem debent facere principes, & populi. Decima, quòd quamuis feudatarius habeat utile dominium, tamen nec dissipare, nec deteriorare potest. Vndecima, quòd si feudatarius non soluit pensionem per biennium, non potest priuari feudo, quod in usibus feudorum non est hoc expressum. & ideò tene menti, quia sæpe fui interrogatus. & quidam dicunt, quòd sufficit annus, & dies, & male: quia pensio pecuniaria est præter naturam feudi. Duodecima quòd quilibet Papa est Petrus, & ideò deponit imperatorem. Innocent. Adde, quod dicit Bartol. quòd si alicui fit iniusta guerra, amici etiam non uocati possunt eum iuuare. C. de iure fisca. l. prohibitum, libro x. & capere aduersarios, argument. C. de malefi. & ma-
17 thema. l. fina. ¶ Conclusiones Innocent. in capit. Abbate sanè, de re iudica. libro 6. Prima conclusio, quòd quando ad plures pertinet iudicium, ita quod ad unum sub altero, tamen simul agere possunt, Innocent. nec potest reus contra pluralitatem excipere; quod est nota. dignum. Secunda conclusio, quod procedit libellus alternatiuus: tamen sententia debet esse electiua, non alternatiua, ut institut. de actio. §. curare. non obstat l. miles. §. decem. ff. de re iudica. quia illud est beneficium legis. aliud est obligatio, aliud realis actio: quia ius ad rem est diuersum à iure in re. Innocent. Tertia conclusio, quod generalis petitio in personalibus actionibus raro procedit: quia informis, de exceptio. doli. l. 2. §. circa. Quarta, quòd in realibus sæpe. Quinta, quod propter conscientiam receditur a iuris apicibus. Sexta, quòd si dico, rem ad me pertinere iure dominij, uel quasi non est libellus alternatiuus: quia in alternatiua utraque pars est uera. ff. de uerborum obligationibus. l. si duo rei. sed libellus disiunctiuus: quia non potest utraque pars esse uera, sed altera tantum, & tamen usu præscripto libellus procedit, ut hic procedit. Septima quòd ex mente prætoris, qui quasi dominium redegit ad instar dominij, institutio. de actio. §. aliæ. Octaua, quod res, [a] quæ pertinent ad regnum, rex potest donare & obligat successorem; quod intellige de rebus particularibus non reseruatis regiæ dignitati. Res autem ad se non pertinentes donare non potest: immo ad hoc conclude notabiliter, quod lex Bene à Zenone, non habet locum nisi in imperatore. [b] Item ait, quod iudicium non minus ualet, quando quis iniuste agit, quam quando iustè. ff. de pecu. l. eo tempore, in prin. nec minus irrogat infamiam sententia iniusta. ff. de infa. l. athletas, in fi. cum l. seq. tamen iniustè damnatus potest supplicare pro restitutione famæ, ut supra c. cum te, scilicet quando iniustitia est in toto; secus, si in tanto; quod tene menti. Bald.

a ¶ *Vide Aretin. in rubrica ff de uerborum oblig.*

b ¶ *Vide Martin. Lau. in tractatu de principibus. §. 11.*

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio dicitur duobus modis, & cur inuenta.*
Appellatur minimè à non iudicibus, multi casus excipiuntur, §. & istud.
2 *Ciuitas si non recognoscit in suo regimine alium superiorem & propria auctoritate creat suos magistratus, a talibus magistratibus appellatur ad populum.*
Ex æquipollentibus quid fiat, non refert, quãdo non uariatur effectus, uer. quæ uerba.
Caput ubi est, ibi membra esse dicuntur, uer. nam.
Ciuitas tota ibi esse dicitur, ubi sunt decuriones, uel antiani ibid.
3 *Collegium mercatorum si sit in ciuitate Perusij, an a sentẽtia collegij appelletur ad Potestatem, an ad antianos.*
Decuriones, uel Antiani } non habent iurisdictionem contentiosam, nisi subsidiariam.
Appellari potest ad eundem, qui tulit sententiam, habentem superiorem ea, qua pronunciauit, dignitatem, uersi. pone.
Suspicionem iudicis leuat delegatio ibid.
4 *Coniuncti si sunt in iurisdictione unus magnus Comes, & unus uilis clericus ex delegatione Imperatoris, ad cuius superiorem debeat appellari.*
In appellatione ad quem ipsa fiat, inspicienda qualitas iudicantis atque auctoritas. uer. delegati.
Sacerdotium dignius est quacunque dignitate seculari, uer. item sacerdotium.
5 *Appellatio proprie loquendo est quadruplex.*
Iudicium non est ante litis contestationem, uersi. nam propriè.
Sententia est pars iudicij potentissima, uersic. nam sententia.
A contractu non appellatur, ad fi. uer. à contractu, & nu. 6. & quo remedio utatur ex eo læsus, eo. nu.
6 *Feudatarius, uel emphyteuta an possit appellare, si non fiat ei reformatio, quæ de iure fieri debet.*
A nunciatione noui operis non appellatur, & quo remedio sit utendum, uer. idem dico.
Actio in principio edita, omnem qualitatem futuræ litis tam principalis, quàm appellationis demonstrat, ad fin. uersi. nam edita.
7 *Appellatione deserta, an sit deserta nullitas.*
8 *Appellatio si primò fiat uiua uoce, deinde in scriptis, an sit una appellatio, uel duæ.*
9 *Appellationem geminare an uoceat.*
Prosecutionis appellationis annus incipit post decem dies ad appellandum datos. §. dicit, uer nisi.
Appellatio reformari potest toto tempore decendij, ibid.
10 *Libellus an requiratur in causa appellationis.*
11 *Appellator an expressa una causa in appellatione, possit alium causam prosequi.*
12 *Appellatum si sit ab interlocutoria, an sententia lata super ista interlocutoria per iudicem appellationis erit interlocutoria, uel diffinitiua.*
13 *Iudex appellationis, et nullitatis si pronuntiat malè appellatum, an uideatur pronunciare super nullitate, uel super iniquitate.*

Appella-

14 *Appellatione remota si princeps committit causam an ista clausula afficiat tertiam personam comparentem pro suo interesse.*

15 *Syndicus si appellauit, & appellatione pendente sit finitũ tempus sui syndicatus, an teneatur prosequi.*

16 *Syndicus uniuersitatis an dicatur habere liberam ad suum officium exequendum.*

17 *A precepto de soluendo quis appellauit, censeatur nè ab interlocutoria, an definitiua appellare.*

18 *Appellandum an sit à sententia arbitri.*

19 *Appellatum si sit, & iudex, ad quem, confirmauit laudum, an ualeat confirmatio.*

Baldi praeceptor in iure Bartolus.

20 *Litis contestatio an requiratur in causa appellationis.*

Appellatio deuoluit causam cum sua qualitate, uer. quia app.

Iudex appellationis dicitur successor, licèt non propriè, uer. nã iudex & supplet de facto uicem absentis.

Litis contestationis uim habet peremptorium non circumductum. §. & semper.

Iudicij caput, medium, & finis quae, ibid. uer. quia litis.

21 *Reconuentio an habeat locum in causa appellationis.*

Domicilium locus est principalior iudicij, uer. nam domici.

Iudicis appellationis potestas qua cognoscendi, uer. praeterea.

Reconuentio quadã implicita seu breuiloqua, & quae, uer praeterea, & eius libelli forma quae nu. 22.

22 *Libelli reconuentionis implicitae quae sit forma.*

23 *Reconuentio expressa multiplex est.*

Iurisdictio propria data est cuilibet tribunali, quae per alium non potest neque usurpari, neque minui, uer. nam cuilibet.

24 *Satisdationes nouae an requirantur in causa appellationis, & nu. 25.*

25 *Dominus appellando liberat procuratorem à cautione rati.*

Legis, cum apud Sempronium. ff. iudi. sol. intell.

De appellationibus,& relationibus,& recusa. Rubr.

1 APPELLATIO † dr̃ duob⁹ modis. primo ꝑ actu, puta pro uoce, uel scriptura appellantis. scđò pro quidditate ipsius appel. Nam interdum uox appellantis, uel scriptura est sine substantia, ut qñ appꝉo non ualet. Est autem appꝉo inuenta, ut iudicantium iniquitas, uel imperitia corrigatur. ff. e. l. j. in prin. ¶ Et istud uerbũ, iudicantium, significat, ꝙ de iure ciuili à non iudicibus non appellatur. fallit in casib⁹ expressis in iure. Verbi gratia, uocatus ad decurionatum, uel Potestariã, si ꝑ hoc grauaẽ iniuste, appellaẽ. Idem, si ad syndicatum, uel aliud offm̃ publicũ exercendum, ut. C. eo. l. hi qui ad ciuilia. nã ẽt ab honoribus appellatur, si honor infert onus, ut. C. eo. l. si ad scribatũ. Item, si alicui imponiẽ collecta ꝑ decuriones ciuitatis, & ex hoc iniuste grauaẽ, pôt à tali grauamine appellari: quia decuriones uice magistratus funguntur. ff. de tut. & cu

2 ra. da. ab his. l. ubi ab sunt. † Dicit Bar. ꝙ si ciuitas nõ recognoscit in suo regimine aliũ superiorem, & propria authoritate creat suos magistratus, à talibus magistratibus appellaẽ ad populũ, quae à populo extendiẽ ad decuriones. ff. eo. l. j. §. si qs. ego dico, ꝙ satis est, si dicit, ego appello ad decuriones, q uerba eiusdẽ effect⁹ sunt significantia, & non refert qd ex aequipollentib⁹ fiat. & sunt aequipollentia, qñ non uariaẽ effectus, ut. C. de fideicom. l. quãuis. nã sicut ubi est caput, ibi eius vr̃ esse membra. ff. de relig. l. cũ in diuersis. Itẽ ubi sunt antiani, siue decuriones, q sunt caput ciuitatis, tota ciuitas

3 esse vr̃. ¶ † Sed pone, in ciuitate Perusij est collegiũ mercatorũ, utrum à sñia collegij appellatur ad Ptãtem, an ad antianos? dicit Bar. qđ ad ptãtem tanquam ad iudicẽ superiorẽ. Item quia antiani non habent iurisdictionẽ contentiosam nisi in subsidiũ, ut d. l. ubi absunt. Si enim ptãs nõ esset in ciuitate, bñ posset appellari ad antianos qui ad ptãtem postea creatũ debent remittere cognitionem, arg. ff. de exc. tut. l. non solũ. §. si libertus. Pone, ꝙ idẽ est Rex & Comes, & pronũtiauit ut Comes, nũqđ poterit appellari ad ipsum tanq̃ ad Regẽ? dicit Bar. qđ sic per. l. si qñ. C. e. sed contra vr̃, quia ista sunt officia repugnantia, & quia vr̃ suspectus. opi. Bar. est uera: sed debet cãm delegare, & delegatio facit suspicionem cessare, & officia inuicem contrariare. ff. de iuris. om. iudi. l.

4 solet. ¶ † Pone, qđ in iurisdictione sunt coniuncti unus magn⁹ Comes, & unus uilis cleric⁹ ex delegatione imperatoris, ad cui⁹ superiorem debeat appellari? rñ. delegati cognoscunt uice delgantis, & iô appellabiẽ ad superiorẽ laicũ, non clericũ: quia clericus nõ iudicat hic tanq̃ cleric⁹, sed tanq̃ quilibet priuatus, & hoc qñ non sub noĩe dignitatis ecclesiasticae, sed proprio noĩe iudicat, arg. ff. de stipu. seruo. l. seruus cõis ita. sed si iurisdictio est ei delegata tanq̃ clerico, affecta est cã per delegationem & appellabiẽ ad iudicẽ ecclesiasticũ, ut in c. Romana. §. dẽt, de app. lib. 6. Dices tu, magis dignũ trahit ad se minus dignũ, ut. l. cum sponsus. §. gñaliter. ff. de dona. inter ui. & uxo. Sed unus Comes est magis dignus, ꝙ unus curat⁹ cuiusdã paruae ecclesiae? rñ. nõ est est uerũ. nã & si Comes sit maior potentia, & nobilitate, nõ tñ in hoc est maior administratione, iuxta no. ff. ap. l. j. §. denique. Itẽ sacerdotium

a dignius ᵃ est quacunq; dignitate a seculari. Et adde, qđ dicã infrà. e. l. si duobus, & dixi. s. de iudi. c. si.

5 ¶ † Item no. ꝙ propriè loquendo quadruplex est appꝉo, scilicet ante iudicia is, qñ appellaẽ ante litis conte. nã ꝓprie añ litis cõtestationẽ non est iudiciũ, ut no. in aut. ut litigi. §. oẽm. iudicialis post li. cõte. usque ad sñiam, & ab ipsa sñia. nã sñia est ps iudicij, & quidẽ potẽtissima, ut. C. de iud. l. j. Itẽ post iudicialis, ut qñ appellaẽ ab executiõe, siue ꝑꝑ defectũ ordinis executiui, uel ꝑꝑ excessũ modi. post sñiam. n. ꝓpriè loquẽdo nõ durat iudiciũ. C. de fruc. & li. expẽ. l. terminato. & extraiudicialis, ut si appellaẽ a collatione bñficij infrà. e. c. j. uel ab electione, uel quocũq; alio, qđ fiat ex publico offõ, uel quasi publico, ut. l. j. §. solet. ff. qñ appellãdũ sit. à cõtractu ât nõ appellaẽ, qa nec ali⁹ ꝑ aliũ grauaẽ, ut. ff. de

6 pac. l. si un⁹. §. añ oĩa. ¶ † Sed an feudatari⁹ p̃t appellare, uel emphyteuta, si ei nõ fit reformatio, q̃ de iure fieri dẽt? Bar. dicit qđ sic. l. ꝑmittiẽ. ff. de aqua quoti. & aesti. nõ credo hoc: qa à cõtractu facto, uel feudo non appellaẽ: qa dol⁹ cõmissus in cõtractu nõ purgaẽ ꝑ uiã appellationis, qa oportet adire supiorẽ sui iudicis. Sed aliis remedijs ꝓuideẽ, ergo in qõne ista non appellabiẽ, sed ageẽ offõ iudicis ad firmãdũ. c. j. q succe. tene. col. x. & erit qdã recursus ad arbitriũ boni uiri: qa ꝓpriè non est appꝉo, sed ad eã ꝓmotio. ff. ꝓ so. l. vñ si Neruae. Nam suppletio cõtract⁹ petiẽ offõ iudicis. ff. de cõtrah. emp. l. offõ. ff. de p̃ro. stip. l. j. in fi. & tũc si iudex nõ facit iustitiã, appellabiẽ ab eo, ar. ff. de exc. tut. l. scire oportet. Idẽ dico à nũtiatione noui operis, qa nõ appellaẽ, sed si qs petat nũtiationẽ remitti, & implorãt offm̃ iudicis, & iudex deneget, appellabiẽ, & iteri poterit aedificari, appꝉo

¶ *Vide Iason. in l. generaliter. in gl. in verbo & nullum clericum. ff. de in ius voc. vbi pulchrè.*

pendente, prout poterat ante q̃ appellaret, & nõ aliter, arg. ff. ut le. no. c. l. post quàm. §. imperator. appellatio enim mutat forum, sed non mutat causam causæ, nam edita actio à prin. demonstrauit omnem qualitatem futuræ litis tam principalis, q̃ appellationis. C. de edẽ. l. edita.
7 ¶ † Quæro, an deserta appellatione sit deserta nullitas? ista quæstio supponitur, ꝙ possint cumulari. dic ut dicam infrà. eod. c. sæpe, Bald.
8 ¶ † Quæro, cũ duplex sit modus appellãdi, scilicet uiua uoce, & in scriptis, si apppellat uiua uoce primò, deinde in scriptis, utrum sit una appellatio, uel duæ? rñdeo, si eodem contextu, una est appellatio. si diuersis dieb⁹, tunc sunt duę appellationes: sed prima facta uiua uoce trahitur ad se cundam appellationem pleniorem, scilicet factã in scriptis.
9 ¶ † Sed è contra, si prima fuit in scriptis, secunda uiua uoce, secũda appellatio nihil operatur, quia plenior scriptura attenditur, ut. ff. de hære. inst. l. si ita. ff. de no. ope. nuntia. l. si procurator. §. si dñs. uel dic, quod semper debeo prosequi illam appellationem, per quã sententia fuit rescissa, ut ibi notat Bar. nam quod semel rescissum est, amplius rescindi nõ potest, & quod semel deuolutum est amplius deuolui nõ potest. ¶ Dicit Inn. ꝙ geminare appellationem non nocet. concedo, quod non nocet, ut uideatur per secundam appellationẽ recedi à prima: tñ non prodest, ut habeat plus de tempore fatali ad prosequendum secundam appellationem, q̃ haberet ad prosequendum primam; nisi dicas, quod toto tp e. x. dierum non incipit ann⁹ ꝓsecutionis, sed demum post. x. dies, & sic fatalia appellationis prosequendę non erunt maiora, nec minora. Porrò tempus appellandi non potest augeri, uel minui, & in toto tempore. x. dierum potest appellatio reso: mari. C. de ap. l. si quis libellos, & uide quod no. Inno. infrà. eo. c. dilecto filio.
10 ¶ † Quæro, an in causa appellationis requiratur libellus? rñdeo, aut fuit appellatum uiua uoce tm̃; & requiritur libellus: aut in scriptis: & tunc productio appellationis in scriptis sufficit pro libello. ita intelligitur qđ no. Inn. ff. de oste. dele c. cum contingat, & Bar. in l. j. §. libelli. ff. de appel. & in Spe. de lib. conceptione. §. nunc dicendum, uer. sed nunquid in causa. & est ratio, quia ipsa applo in scriptis dr̃ libellus. Tu dic, ꝙ aut appellãs simpliciter dicit, appello, & oportet, ꝙ offerat libellum prosecutorium appellationis: quia ista scriptura nõ cõcludit aliquid pronuntiandum per iudicem, ad quem. Aut dico sniam iniustam, uel dico sniam nullam, & si qua est, appello; & tunc sit uera opi. Bar. ꝙ sufficiet istã appellationem producere pro libello. C. de ap. l. eos, in prin.
11 ¶ † Quæro, utrum, expressa una causa in appellatione, possit appellator aliam causam prosequi? to. distingue, aut em̃ causa apponitur pro forma, ut quando appellatur ab interlocutoria; & tunc non potest aliam prosequi. aut non apponitur pro forma, ut quando appellatur à diffinitiua; & tunc potest aliam causam prosequi, quæ tamen dependeat ex iudicio ueteri, ut. ff. de appel. l. Seio. C. de temp. ap. per hanc. ff. quod cum eo. l. Titianus. ¶ Sed quare secus est in causa principali? respond. quia causa appellationis oritur ex prima causa. sed causa principalis non habet originem ex alio processu, nec habet aliam naturam non inflexam nisi per se se. C. de peti. hære. l. hæreditas materteræ. hac ratione, quia plus uenit in causa appellationis, q̃ in querela appellantis. C. de ap. l. ampliorem, in prin. de hoc ꝑ Bart.
12 ff. eo. l. j. §. quid ergo. ¶ † Quæro, ecce appellatum est ab interlocutoria, an sententia lata super ista interlocutoria per iudicem appellationis erit interlocutoria, vel diffinitiua? gl. Acc. dicit, ꝙ erit interlocutoria, [a] & ꝙ poterit ferri uiua uoce sine scripti recitatione, ista est gl. or. ualde no. ff. de ap. l. j.
13 in fi. cum. l. se. ¶ † Quæro, si iudex appellationis, & nullitatis pronũtiat male appellatum, utrũ uideatur pronuntiare super nullitate, uel super iniquitate? rñ. super iniquitate. unde sequit, ꝙ si est male appellatum, ergo bene iudicatum. Ista est
14 gl. singularis in l. j. C. qñ prouo. non est ne. ¶ † Quæro, si princeps committit cãm appellatione remota, utrum ista cl'a afficiat tertiam personam comparentẽ pro suo interesse? rñ. non, de offi. dele. cum super eo. & secũdũ
15 Bar. qui ita no. in l. j. ff. à quib. ap non licet. ¶ † Quæro, syndicus appellauit? appellatione pendente finitum est tempus sui syndicatus, utrum teneatur prosequi? rñd. sic, si res non erat integra, cum ipse melius sciat ueritatem, ar. in l. j. C. de causæ post pub. ad lit tu. ẽm Dy. & Bar. qui ita no. ff. de ap. l. fi. ¶ Tu dic, ꝙ syndicus, q succedit in officio, debet cãm prosequi: quia officium primi est extinctum, & ultra hoc habet successorem in officio. s. nouum syndicum, in quem fit translatio officij necessarij, & iudicij, in c. fi. de procu. in cle. & quod no. in l. j. C. de contracti. iudi. & si dicatur, ꝙ primus est melius informatus? rñ. tenetur alium instruere, & informare. Item si dicat, ꝙ primus est legalior, hoc nõ facit ad rumbum, cum scđs sit authoritate publica creatus, ar. s. de iudi. c. cum deputati. Non ob. l. j. C. ut cãæ post pub. adsit tut. quia illud intelligitur, qñ adultus nõ hẽt curatorem, qui succedit loco tutoris, unde ex quadam necessitate tutor quondam prosequit cãm pro interesse adulti, ne remaneat indefensus, non pro interesse ad
16 uersarij ar. ff. de neg. ge. l. nã & seruus. §. uitio. ¶ † Quæro, utrũ syndicus uniuersitatis dicat hr̃e liberã ad suũ officium exequeñ. Bar. dicit, ꝙ suum officium est publicum, ut ipse no. ff. qñ ap. sit. l. j. §. si quis. & sic æquiparatur tutori, de hoc habes gl. ff. de iureiu. l. iusiuran. & ad
17 pecunias. §. defensori. ¶ † Quæro, utrum ille, qui appellat à præcepto, (uerbi gratia, hæres, cum defunctus esset testator, confessus est debitum iubet soluere appellat) utrũ censeatur appellare ab interlocutoria, an à diffinitiua? rñ. ab interlocutoria, cum minor carens curatore eã patiat, tex. est notan. ff. de mino. l. ait prætor. §.
18 permittitur. ¶ † Quæro, an à snia arbitri appelletur? & certũ est, ꝙ non, nisi esset arbiter electus ex præcepto legis, ut no. Bar. C. de arbi. l. j. & no. ꝑ Bar. in l. j. ff. à qb.
19 ap. non li. ¶ † Sed quæro, quid si est appellatũ, & iudex ad quem, confirmauit laudum, utrum ualeat confirmatio? & uidetur, ꝙ non: quia talis sententia continet impossibile de iu. ar. de ap. l. si expressim; quod uerũ credo. Hæc scripsi ad utilitatem canonistarum, ut sciant dicta Bart. præceptoris mei uiuæ uocis disciplina; non-
20 nulla alia interdum meliora. ¶ † Quæro, nunquid in causa appellationis requiratur litis contestatio? respond. aut non requiritur in prima causa; & tunc non requiritur, similiter in causa appellationis: quia appellatio deuoluit primam causam cum sua qualitate. unde si primum iudicium est summarium, idem de iudicio appellationis, ut in c. sæpe, de uerbo. signific. in clemen. Aut in primo iudicio requirebatur litis contestatio: & tunc aut est appellatum ab interlocutoria, & quia bene appellatum, iudex appellationis assumpsit sibi iurisdictionem principalem: & tunc subdistingue, aut fuit appellatum ante lit. conte.

[a] *¶ Vide omnino per do. Franc. de Albergo. de Aretio in quodã suo tract. qui habetur in formis, q̃ dicitur sententia interlocutoria, uel diffinitiua, i iij. c.*

conte. & tunc super libello principali requiritur litis cõte. quia absq; litis cõte. non est iudiciũ, ut in aut. de litigi. §. omnem: aut est appellatũ ab interlocutoria post litis conte. coram primo iudice, & quia bene appellatũ est, deuoluta est iurisdictio principalis; & tunc, quia est deuoluta cum sua causa, suisq; uitiis, non puto, quod oporteat litis contestatio. geminare, sicut nec successorẽ primi iudicis. Nam iudex appellationis dr̃ successor ff. iud. solu. l. pe. licèt propriè non sit successor, sed maior. & in alia iurisdictione, ut colligitur & no. in l. j. C. sen ten. rescin. non pos. aut appellatur à diffinitiua; & tunc aut abest appellans, uel appellatus tpe statuto ad conte standam. litem; & non requiritur li. conte. rõ est cã breuiandarum litium, & ut non prorogentur fatalia, q̃ potius sunt arctanda, q̃ relaxãda: quia dilationis materiã congruit amputare. C. de tempo. appel. l. 2. in prin. Itẽ quia iudex causæ appellationis hẽt hoc priuilegium, quia põt supplere de facto uicem absentis; ut. C. de tẽpo. appel. l. fi. §. illud. C. de appe. l. ampliorem, in prin. ¶ Et sp intellige pcedente peremptorio ad li. conte. qa ipsum peremptorium non circunductum per comparitionem hẽt uim litis contes. ar. ff. si qs cau. l. si eum, in fin. Aut utraq; ps est pñs tpe li. conte. & tunc oportet litem contestari, ut dicit illa gl. fin. in c. per uenerabilẽ, extra qui fi. sint leg. C. ne lic. in una eadẽq; cã tertiò p no. l. j. & no. ẽt in d. c. p uenerabilem. Nã pcessus omissa li. conte. factus, est membrum sine capite: quia li. conte. est caput iudicij; medium aũt sunt pbationes: finis diffinitiua, ut no. in l. j. §. j. ff. si quis ius di. non obtem. Porrò p pñte non põt iudex de facto supplere, quia præsens ætatẽ hẽt, ipse de se loquat, ut. ff. de dam. infe. l. 4. §. hoc iudicium, nisi forte esset rusticus, uel miserabilis psona. Nam non intelligitur esse piger, qui ignorat. unde tunc procedet iudicium etiam sine lit. conte. Item non distinguo genus absentiæ, quia nec lex distinguit.

21 ¶ † Subsequẽter q̃ro, an in cã appellationis habeat locũ reconuentio? & uĩ q non, quia cã appellationis nihil deuoluit, nisi quod intentatum inuenit. unde potest dicere reconuentus, agas coram iudice domicilij mei, ad quem peto me remitti, ut. ff. de eo, qui app. in prouin. dete. de. l. j. quia ille, qui abest cã appellationis, hẽt ius reuocandi domum, ut. ff. de iudi. l. sed domum; intellige. i. domicilium, non dico originem solam. ff. de iniur. l. lege Cornelia. §. domum. Nam domicilium locus est principalior iudicij. inde enim dr̃ quis trahi, unde à suis negotijs aduocatur, ut sin. no. in c. statutum. §. cũ autẽ. de rescri. lib. 6. præterea iudex appellationis nõ cognoscit nisi de principali ẽt de incidentib⁹, q̃ contingũt originem, uel coniunctionem primæ causæ, ut. C. de tempo. app. l. per hanc. preterea iudex appellationis nõ hẽt pnuntiare nisi bñ, uel male iudicatum sit, uel æquipollens, ut. C. de appe. l. eos, in prin. C. de sent. & interlo. l. pses. pterea. sciendum est; q reconuentio alia est implicita, siue breuiloqua, ut in duplicibus iudiciis; & ista nõ est pprie reconuentio, sed natura iudicij, cum uno libello fiat hincinde. & nisi sententia feratur hincinde, est ipso iure nulla, ut. ff. fam. her. l. in hoc iudicio; & de ista iudicat iudex appellationis de necessitate, quia in-

22 diuiduæ est. ¶ † Dubitatur, tamen quæ sit forma taciti libelli istius reconuentionis? rñdeo, aut reus fatetur, & uidetur petere pro parte sua id quod actor petit p sua, ut adiudicationes possint fieri hincinde iuxta petita; ut inst. de offi. iudi. §. fi. & si contingat q actor libellum suum emendabit, ẽt aduersarius suum. ff. fa. her. l. q familiæ, q est mirabile. Si autem reus neget, tũc forma taciti libelli non est sup communione diuidenda, sed est quoddam officium iudicis tacitè imploratũ super iustitia facienda, s̃m q pbabitur in cã. nam officiũ iudicis ad tempus rei iudi. refertur ut l. j. ff. de in litem iur. quia tunc iudex est instructus p probationes. ff. cõ

23 mo. l. 3. §. in hac. ¶ † Alia est reconuentio expressa; & ista est multiplex. nam quædam est præiudicialis, quæ inducit supersedentiam in libello aduersarij, ut. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si filius. C. de ordi. iudi. l. fin. & ista non potest esse, nisi sit contraria & maior. C. q accu. non pos. l. j. Et ista non hẽt locum in cã appellationis à diffinitiua: qa est quædam declaratoria, quæ post li. cõte. non obiicitur, ut. C. de procu. l. ita demum. Alia est reconuentio reciproca, ut si actor petiit fundum actione ex empto, & uenditor pretium actione ex uendito; & ista reconuentio summam æquitatem habet ex eodem fonte. Quædam est reconuentio extranea; & ista nõ hẽt locum in cã appe. quia iudex appellationis non iudex est, & quia non debet agi, per saltum, sed s̃m ordinem tribunalium sic, ut in aut. ut ab illu. & qui super ea sunt. Nam cuilibet tribunali propria iurisdictio data est, quæ per alium nec usurpari, nec minui potest. C. de offi. pfec. urb. l. 1. C. de testam. l. consulta diualia; & s̃m prædicta dẽt intelligi, q no. Cy. in d. l. p

24 hanc, & ibi dixi. ¶ † Quæro, an in cã appellationis requirantur nouæ satisdationes? rñ. non, qñ appellatur ante sententiam, ut. ff. de procu. qui proprios. §. item quæritur. Si uerò appellatur post sñiam, aut loquimur in satisdatione de iudi. sisti; & debet de nouo satisdari: quia prima satisdatio est consumpta, ut. ff. de fideius. l. Græcè. §. post litem. Igitur de nouo est satisdan. quia fide-

25 iussores primi liberati sunt. ¶ † Idem puto in satisdatione pcuratoria de rato: qa dñs appellando liberat pcuratorem à cautione rati, ut d. l. cum minor. §. 1. qđ est no. dignum. aut est cautio iudicatum solui; & tunc quò ad clausulam de defendendo non durat in causa appellationis, in qua non habet locum reconuentio: sed quò ad clausulam doli, & q uerbum sonat, durat si sit facta mentio successoris; alias non: quia non receditur à persona. ff. iudi. solu. l. cum apud Sempronium; nunc intelligis illam notabilem. l. Ex his contẽtus sum pro introductione canonistarum ad iuris ciuilis subtilem sententiam.

SUMMARIUM.

1 *Collatio beneficij post & contra legitimam appellationem facta non tenet, in prin.*

Clerici conqueri possunt de iniuria facta eorum priori.

Legatus de latere nemo nisi Cardinalis.

2 *Fama loci multum operatur, & cooperatur.*

3 *Fama cum uno teste an sufficiat ad probandum.*

Fama, & Infamia } *quid.*

4 *Legatus, qui non est de latere, nullam habet potestatem in collatione beneficiorum.*

5 *Appellationi qui non defert an debeat deponi ab officio.*

6 *A potestate propria alienum se facit quis, si fuerit negligens.*

DILECTI. Collatio beneficii post & contra legitimam appellationem facta, nõ tenet. Et primò ponit quærelam impetrantium. secũdò dat iudices, quos instruit, & monet, quid facere

facere debeant. secunda ibi, super quib⁹. ¶ Casus. Prior & clerici de Gisebergen. conquesti fuerunt coram Papa de Eboracensi episcopo Apostolicæ sedis legato de pluribus: primò, quod post appellationẽ interpositam ad Papam dictum priorem suspendit. secundò, quòd dictas ecclesias interdicto supposuit: tertiò, quod ipsis clericis siue canonicis interdixit ne obedirent dicto priori: quod si obedirent, eos excommunicaret: quartò, quod beneficia spectantia ad eorum collationem contulit: Papa mandat ueritatem inquiri per idoneos testes & famam loci: & si repererint dictam collationem fore factam per ipsum legatum de ecclesijs ad ipsos spectantibus in irritum ipsam reuocent, nisi ad ipsum legatum esset deuoluta collatio, per malitiosam negligentiam prædictorum. ¶ † In
1 text. ibi, & clerici, nota. quod clerici conqueri possunt de iniuria facta eorum priori. Ibi Aplicæ sedis legatus, iste legatus non erat de latere. Et idõ non potuit bñficia conferre, q̃ spectabant ad collegium alterius, nisi hoc faceret ex iure deuoluto. & no. ꝙ nemo est lega
2 tus de latere, nisi sit Cardinalis, ut hic. ¶ † In tex. ibi, Fama, no. ꝙ fama loci multum operatur, & cooperatur. Nã fama ꝑ se non ꝓbat, sed cum uno teste, uel cũ alijs adminiculis, non de nuda, q̃ habuit originem de nihilo ut eleganter not. ff. de quæsti. l. de minore. §. tormenta.
3 ¶ † Quæro ergo an sufficiat fama cum uno teste? [a] gl. dicit hic ꝙ sic de hoc no s̃. de test. c. ex literis, & c. ueniẽs, & c. præterea, & in Spe. de noto. cri. §. fama. Dy. dicit, ꝙ in criminali non probat: in ciuili sic. ¶ Old. dicit, ꝙ non ꝓbat, quia sunt diuersa gña ꝓbationum. Tu dic, ꝙ eo casu ꝓbat, quo dẽt deferri sacrm̃ in defectum ꝓbationis ipsi agenti: aliàs nequaquam probat: quia ipsa fama non est maioris uigoris, q̃ iurm̃ in defectum ꝓbationis, cũ ueniat ad proba. supplendam & coadiuuandam non ad eã fundãdam. Fama uulgaris est publicus præco uirtutis infamia uitiorum: sed fama naturalis est status hominis ex
4 radice naturæ prouenieniens & inhærens. ¶ † Quæro, per lapsum temporis utrum ista deuolutio fiat tanquam ad diœcesanum: quia istæ ecclesię erant in archiepatu? legatus eñ, qui non est de latere nullam habet potestatẽ in collatione bñficiorum; ꝙ dic, ut in c. pe. de offi. dele
5 ga. lib. 6. ¶ † Quæro, an ille, qui non defert applõni, debeat deponi ab officio? gl. dicit ꝙ sic: quia est rebellis ipsius Papę. hoc uerum in criminali, secus in ciuili, ut j.
6 eo. c. de priore. ¶ † In tex. ibi, Distulerit, no. ꝙ quis se facit alienum à propria potestate, si fuerit negligens. ff. de fideicom. li. l. legatario. §. ex duobus, & qui delinquerit in officio, priuandus est eo. C. de seru. fugiti. l. mancipia, in auth. de armis. §. fi. de susce. & archa. l. aliud, libro. x.

a ¶ *Vide Fely. in c. cum causam, extra de proba. & plen. per Barba. consi. 6. & consi. 7. 2. uo.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis non ualet, & ratio.*
Generalitas sententiam uitiat, & dicitur obscura, & nullam complectitur speciem, uer. unde.
Iudicem appellationis appellans, non appellatus eligit, uer. & sunt.
Appellatum in dubio intelligitur ad immediatum superiorem uer. in dubio.
2 *Appellatio alternatiua an teneat.*

INTER CAETERA. Non ualet appellatio generalis. facit. ff. de iure fisci. l. ita fidei. Et est rõ, quia cõtrariorũ eadem est disciplina; unde sicut non ualet sententia generalis & incerta, ita nec appellatio, q̃ est contraria. Item quod generaliter dr̃ & obscure, nullam speciem complectitũ. ff. de le. j. l. Titiæ textores. Item quia appellatio dẽt esse certa sicut libellus. Item facit. ff. quod cuiusq; uni. no. l. item eorum. §. si decuriones, licet appellatio possit fieri uno uerbo dicendo, appello. ff. de app. l. 2. & duob. uerbis dicen. ad quem iudicem, ut no. C. de bo. autho. iu. possi. l. cum proponas. Item tribus uerbis dicendo, appello ad iudicem competentem. Et si sunt plures iudices subordinati, electio est appellantis, coram quo ꝓsequatur: quia appellans habet eligere iudicem non appellatus, dicit Inno. infra eo. si duobus. in dubio intelligitur appellatum ad immediatum superiorem: quia
2 hoc est magis iuridicum, & magis æquum. ¶ † Sed an teneat alternatiua appellatio, Io. An. dicit quod non, qa incerta, nisi ante x. dies appellans eligat, argu. optimũ. ff. de stipu. ser. l. nam cum uterque, & l. si seruus ita: qa non potest intelligi, ad quem appellatum sit. Alij dicunt, quòd immo ualet appellatio, sicut quando appello in genere ad iudicem competentem. Et Apostoli dabuntur hoc modo: remitto te ad iudicem competentem. & non dicitur ad quem. sed uerius est, quòd talis appellatio nulli defert iurisdictionem; ergo non ualet, & x. diebus elapsis non põt declarari: quia tempora non suffragantur, unde non potest aliquid addi, uel detrahi. ff. de adul. l. accusaturus. ff. rem ra. hab. l. bonorum, & l. fi.

SVMMARIVM.

1 *A correctione non appellatur.* } *in principio.*
Regulam qui seruat, nunquam modum excedit. }
Delatio appellationis superioris ligat manus inferioris etiam ignorantis. §. sed quid.
Ignorans non contemnit. ibid. tamen ignorans.
Regula, & constitutiones ordinis sunt seruanda tanquam regula.
Fratres prædicatores sunt mendicantes ex constitutionibus, non ex regula, uer. unde.
Constitutionis, & regulæ. } *fructum religiosorum differentia, uer. Porrò.*
2 *Regulares & alij an hodie differant.*
Correctionis morum & excessuum nulla differentia quantũ ad appellationem, & nu. 3.
Appellare semper licitum, si modus excedatur, est tamen. quadam personarum differentia, & quæ, uer. Dicit Inno.
3 *Correctio excessuum, & alia causa in quo differant.*
4 *Monachus ex leuissima causa intolerabiliter tortus, potest exire de monasterio sine licentia abbatis.*
Apostatam facit animus, non fuga uer. porrò.
A pœna iuris non appellatur uer. sciat, quid. nu. 5.
5 *Exceptio doli quandoque obstat contra statutum legis municipalis.*
A declaratione incursus pœna potest appellari, uersi. tamen dic.

AD nostrã. A correctione nõ appellatur. h. d. ¶ In tex. ibi, Regula, no. ꝙ prælatus dẽt seruare regulam, & qui regulam seruat, nunq̃ modũ excedit, infra de reg. c. ul. Sed qd si Pa pa

pa defert huic apponi? rñ.seruus nõ põt plus,q̃ uelit
dñs suus,unde ligatæ sunt man⁹ inferioris, ét ignorat,
qa nescit seruus,qd faciat dñs,ut no.in l.pe.ff.si cer.pe.
tñ ignorans non punit,qa nõ contẽnit maiestatẽ,q̃ fa-
1 ctũ ignorat,ut .e.c.sup eo.§.fi.¶†In tex.ibi, Corrigas
s.monẽdo: & castiges,s. puniẽdo ẽm regulas & cõstõ-
nes ordinis,q̃ sunt seruandæ tanq̃ regula, ut hic patet
in uerbo,instõnẽ.uñ fratres pdicatores,q̃ sunt Mendi-
cãtes ex cõstõnibus,nõ reglr,pinde est,ac si eẽnt Mẽ-
dicãtes reglr.Porrò regula semp est uniformis in toto
ordine.Sed cõstões qñque sunt diuersæ in uno loco
fratrum,& non uigẽt in alio:tñ ubi uigent,hñr loco re
gulæ;tene menti.¶Item rla semp est de arctatiua : sed
cõstõnes qñque cõtinẽt cõsiliũ.nã una de uirtutib⁹ le-
gis est consulere,ut ff.de leg.l.legis uirtus,& in cle.exi
ui de para.& c.exijt qui seminat,de uerbo. signifi.in 6.
2 ¶†Quæro,an hodie sit dña inter regulares,& alios? di
cit Inn.ꝙ non.Item an sit dña inter correctionem mo
rum,& aliorum excessuum?dicit Inn.ꝙ non: qa semp
licitum est appellare,si modus excedatur; ꝙ est idem,
ꝙ grauare,Inn.No.hoc uerbũ Inn.tñ qñ regulares ap-
pellant,præsumitur cõtra eos magis,q̃ cõtra alios sub
ditos appellãtes; & si impetrãt,deberent facere mẽtio
nẽ de excessibus prætensis,in sñia.s.aliàs non ualet im
petratio,licèt nõ fiat mentio de appellatione,qd ẽ no.
3 ẽm Inn.†Idẽ,ꝙ in hoc est dña inter correctionẽ exces
suum, & aliàs causas:contra correctionem excessuum
nõ pt̃ præscribi ẽm Inn. & correctio põt fieri nõ solũ
in iudicio,sed in domo.C.de pat.pote.l.congruentius.
ff.de fur.l.serui filij.ff.ad Silla.l.excipiũtur.§.fi. C.de e-
men.propin.l.j.De correctione morũ impudicorũ,uel
suspectorum hr̃.C.de nup.l.j.C.de his q.ut indig.l. iij.
in gl.q̃ dicit,in domo,non in iudicio.¶†Monachus ex
4 leuissima cã intolerabiliter tortus,põt exire de mona-
sterio sine lnia Abbatis.ff.de his,qui sunt sui , uel alie.
iur.l.ij.§.dñorum.Fui interrogatus à gñali fratrum Mi
norum.Porrò apostatam facit animus, non fuga. ff. de
ædil.edi.l. qd si fugitiuus.§.idem Celsus.Scias,ꝙ à pe-
na iuris non appellatur ẽm Alla.& Io.An.qa grauamẽ
legis non dr̃ grauamen.Item si appellaret,iudex appel
lationis haberet necesse pronuntiare ẽm eandem legẽ,
ut in aut.ut cum de app.cogno.in prin.coll.8.& facit.
5 ff.de app.reci.l.fi.¶†Sed qñque contra statutũ legis mu
nicipalis obstat exceptio doli,ut ff.de excep.do.l.j.in fi.
& tunc potest appellari ab iniquitate statuti ad illũ su-
periorem,qui potest statutum corrigere.ff.de decr.ab
ordi.faci.l.ambitiose? Idem, si statutum sit nullum.ff.
de appel.l.si constat.tamen dic, quòd si iudex declaret
pœnæ commissionem,quòd a tali declaratione iudicis
bene posset appellari,ut ff.de uer.signi.l. si qua pœna.
C.de ap.l.& in multis.

S V M M A R I V M.

1 *Appellans iudicio iudicis,a quo,stare compellitur,si appella tionem non prosequitur,in prin.*

Termini tres sunt fatales & qui, ibidem post casum , & numero 1.

2 *Si terminum octo dierum ad se defendendum an reus possit ipsum sibiipsi abbreuiare,& quis intelligitur.*

Mora an possit purgari non prosecutionis appellationis, & nu.3.

3 *Mora purgatio non admittitur contra statutum.*

4 *Terminum habens,an possit supplantari ab aduersario preueniente.*

5 *Appellatio an uideatur deserta ante lapsum termini,si certum sit,quod intra terminum non potest comparere.*

6 *Pœna cum additur ab homine,si non fiat intra certum tempus statim committitur:secus,si pœna apponitur a lege,& de qua pœna id intelligatur.*

PERSONAS.Si appellans intra terminum sibi
à iudice statutum,à quo appellauit,uel à seip-
so statutum appellationem non psequit sñiæ,
uel iudicio illius stare compellitur. h.d. scda pars ibi,
finaũt.¶Casus. Aliquis appellauit,& sibimet assignauit
terminum,sed nimis longum:unde iudex abbreuiauit:
non fuit prosecutus:dicit Papa,ꝙ elapso die cõpellit
stare sñiæ:secundo dicit,ꝙ idem est,si ipse assignauit si
bi terminum competentem:uñ iudex nõ assignauit a-
lium terminum; & sic nota,ꝙ tres termini sunt fatales.
s.terminus assignatus à lege,terminus, cã cognita bre-
uiatus à iudice,& terminus statutus sibimet per seip-
1 sum.ff.qui satis.cog.l.de die.¶†Pone,statutum dat ter-
minum octo dierum ad se defendeñ.nunquid põt reus
ipsum sibiipsi abbreuiare? Et vr̃ ꝙ sic.& si defensionem
suam non facit intra terminum,vr̃ ei renuntiare,ar.C.
qui accu.non pos.l.si ea.& ista renuntiatio non est nu-
da:quia uestita est per suam negligentiam.& sic nõ ob.
gl.q̃ est.ff.de pactis.l.si pactum inter hæredem.¶ Quæ-
ro,de quo termino loquitur hic?respon. aut tempus
statutum est à lege ad appellationem prosequendam ;
& elapso eo deserta est appellatio:aut ab ipso appella-
tore; & idem, ut infra e.c.oblatæ:aut à iudice; & tunc
aut appellatus consensit termino; & idem:aut contra-
dixit; & tunc iste terminus non est fatalis,argum. in-
fra c.interposita.§.j. sed expectabitur terminus statu-
2 tus à iure.¶†Sed nunquid mora potest purgari? respõ.
ubi post moram succedit legis dispositio priuatiua,mo
ra non potest purgari.18.distin.c.propter,per Archi.
idem, si succedit legis dispositio afflictiua,uel stat⁹ mu
tatiua:quia non recipit restitutionem,si statum mutat.
ff.de mino. l. si ex causa.§.Papa.idem,si perditur bene
ficium.ff.de fideicom.lib.l.Thais ancilla.§. intra , & in
ti.quo tempore miles,col.x.& ff.de lega.ij.l. statulibe-
3 rum.§. Stichum.¶†Deinde conclude,ꝙ contra statutũ
non admittitur purgatio moræ, ut in ca.statutum , de
ele.li.6.quia leges sunt inexorabiles,ut l.temperet.C.
de uesti.Oloberis,li.x.¶Porrò si lex statuit terminũ,&
ultra pcedit statuẽdo,qd post terminũ fieri dẽt,nõ põt
mora purgari:qa ẽ termin⁹ iuris & de iure; & cõtra sta
tutũ legis nõ admittitur moræ purgatio.l.fi.§.j.C.com
mu.de le.ista habuerũt originẽ a l.præses.C.de ap. ubi
4 uideas; & dic ut dices.i.e.c.sæpe.¶†Et an hñs terminũ
possit supplãtari ab aduersario pueniente, dicit glo. ꝙ
non,si terminus est statutus à parte,ul' à iudice: secus,
5 si à lege.¶†Quæro, si certũ est,ꝙ intra terminũ nõ pt̃
cõparere,utrũ appellatio uideatur deserta añ lapsũ ter
mini?dicit Ho.ꝙ sic.sed hoc est cõtra tex.dum dicit,ex
tunc , i. lapso termino,& nõ ante dicit Bar.ꝙ cũ pæna
addit ab hoĩe,si nõ fiat itra certũ tps,statim cõmittitur
cũ certũ est añ diẽ fieri nõ posse.Sed si pœna apponit a
lege,sec⁹,ut in c.cõmissa,de ele.in 6.& ẽ rõ,qa execu-
tio,q̃ fit p legẽ,reqrit termini lapsũ,ar.ff.de usuf. le. l.
Sẽpronius Attalus.ẽm Bar.q ita no.ff.de uer.ob.l.cum
6 stipulatus sim mihi à Proculo.¶†Sed aduerte,quia aut
est pœna expressa; & uerum dicit:aut est tacita ; & idẽ
uid etur dicere, quòd non sit expectanda dies . sed sta-
tim,ꝙ constat fieri non posse,talis pœna effectualis sit
commissa:sed in casu nr̃o est tacita pœna.i.tacita deler
tio

tio appellationis. Et ideò uidetur uera opi. Hostien. quod possit exequi sententiam statim; quod certū est fieri non posse. Sed contra ipsum est. ff. si quis cau.l. si eum.§.homo filii.

SVMMARIVM.

1 *Appellant habet annum ad prosequendum, & ex cā bienniū aliàs rata manet sententia. in prin. uide nu.9.*
Raptor, uel inuasor an possit appellare.
Annus secundus ad prosecutionem appellationis non datur nisi ex necessaria causa, ibid.
Appellatione deserta fit executio etiam non citato reo.§ ibi, Nec.
2 *Iudex an & quando possit dilationes legum, & statutorum arctare.*
3 *Appellatio non fit in notorio per facti euidentiam. quid per confessionem.*
4 *Confessio secuta post latam sententiam non dicitur facta in figura iudicij, nisi fieret coram iudice appellationis.*
Legis non tantum.ff. de app. intell.
Confessio an liceat appellare, uer. ita, quod.
5 *Conuictum per testes cogere ad confitendum an possit cogere iudex.*
Notorium non mentitur, & est praco.
6 *Notorium ex tribus præsumitur.*
7 *Condemnari an possit quis sine citatione.*
Citatio prima est de iure naturali, cætera, uel peremptorium sunt iure ciuili introducta.
8 *Apostoli factum debet pro lege seruari.*
9 *Appellare, & ad causam prouocare an differant.*

CVM sit Romana. Appellans ad prosequēdum habet annum, & ex cā biénium, nisi iudex moderetur: hoc primo. Et si intra tps non ꝓsequitur, rata manet sñia diffinitiua, hoc scđo, sed si est appellatum ab interlocutoria, redit ad primum iudicem, hoc tertio. condemnato de crīe appellare licet, nisi sit notorium. h.d. Primum ponit terminum appellationis prosequendæ. scđo ponit pœnam non prosequētis ap. à diffinitiua: tertiò pœnam non prosequentis ap. à grauamine. quartò ponit pœnam eius, cuius delictum est notorium. quia non appellat. scđa ibi, qđ his. tertia ibi, ꝙ si uerò. quarta ibi, prætereà. ¶ Casus tñ patet. Quæsitū fuit, quantum tempus detur ad appellationem proseq. respon. annus, & ex cā biennium. Scđò quæritur, q̄ sit pœna non prosequentis appellationem à diffinitiua rñ. ꝙ rata manet sñia diffinitiua, nec amplius pt appellare. Tertiò quæritur, quid si est appellatum à grauamine, uel interlocutoria ante sñiam diffinitiuam? rñ. ꝙ pœna non prosequentis est, quia appellatio de medio tollitur, & cā ad primū iudicē reuertitur, concor. illa l. no.
1 ff. de minori. l. intra utile. ¶ Quartò q̄rit, utrum raptor uel inuasor possit appellare? & respondetur ꝙ sic, nisi sit ita manifestus, sicut fuit ille, quem requisitum & absentem excommunicauit Beatus Paulus. ¶ Itē tex. ibi, Necessaria, & euidēti, no. ꝙ secūdus annus [a] non datur nisi ex necessaria causa & euidēti. Ibi, Nec audietur, No. ꝙ post appellationē desertam, si est liquidum, fit executio, reo ulterius non citato: qa si reus nō dēt audiri, ergo nec ci-
2 tari, ut no. C. de ap. l. eos, in prin. ubi optima gl. ¶ † Not. ꝙ iudex pōt dilationes legum, & statutorum arctare,

a *¶ Vide tamen Bar. in 2 l. j. in fi ff. nil nouan. app. pe. & do. Fel. no. in c. ex parte, de rescrip.*

quod dic, ut no. Dy. in c. indultum, de re. iu. li. 6. & in c. frequens, de resti. spo. in 6. C. de app. auten. hodie. Itē quādo terminus præfigitur iurisdōni, iudex nō potest aliquid disponere de termino, ut ff. loca. sed si lege, in
3 prin. ubi tex. no. ¶ † Vlterius no. ꝙ in notorio nō appellatur, & hoc in notorio per facti euidentiam. ff. de iniust. test. §. si quis filio exhæredato, circa medium: sed qd in notoria per confessionem? respō. aut est facta ex certa scientia sponte & in figura iudicij; & non potest appellare: quia cogitur in ea perseuerare. supra de cōfes. cum super de elect. per inquisitionem: aut nō in figura iudicij; & tunc appellare potest, ut C. de libe. cau
4 sa. l. si filium. ¶ † Et no. quod lata sententia confessio secuta non dr facta in figura iudicij, nisi fieret coram iudice ap. & ideò non excludit ius appellandi. ff. de app. l. non tantum. Et nunc intelligis illam singularem. l. ita, quod confesso ante sententiam postea secuta sñia, stante confessione nulla datur defensio? certe gl. determinant, quòd appellare possit; quod intelligo cā expressa & non nudis uerbis. ff. de ap. l. creditor. §. iussus, ubi gl.
5 sing. ¶ † Sed an plenè conuictum per testes iudex possit cogere ad confitendum, dicit Cy. ꝙ non, ne auferat ei beneficium appellandi. C. quorum ap. non reci. l. ob seruare. dic quòd iudex non potest ei mandare, qđ confiteatur, uel decernere eum tandiu torquendum, donec confiteatur: sed torquere eum moderatè potest, sicut facere potest ex solis indicijs, ne sit melior cōditio conuicti, quàm non cōuicti; & ita practicatur. ¶ Et scias
6 ꝙ notorium est præco: quia non mentitur. ¶ † Notoriū autem præsumitur ex tribus scilicet ex loci qualitate, ex numero astantium, & ex qualitate temporis. è contrà, præsumitur aliquid non manifestum ex qualitate temporis, ut quia de nocte, ex qualitate loci, & ex multitudine rixantium, ut dicit illa glo. sing. in l. si cum ex
7 ceptionem. §. ij. ff. quod met. causa. ¶ † Item not. quòd potest quis condemnari sine citatione; quod intellige, de peremptoria, seu solenni: unica tamen citatio necessaria est non ad se defenden. sed ad sententiam audieñ. ita intelligo, quod hic no. Inn. Nam prima citatio est de iure naturali, ut in c. pastoralis, de re iud. in cle. aliæ citationes, uel peremptorium non sunt de iu-
8 re naturali, sed de iure ciuili introductæ. ¶ † Not. hic, ꝙ
9 factum Apostoli pro lege debet seruari. ¶ † Quæro hic, an sit differentia inter appellare, & ad causam prouocare? respondeo sic: quia appellatio requirit iudicem, à quo: sed prouocatio non requirit nisi iudicem, ad quem; & ideò in prouocatione extraiudiciali propriè non dantur Apostoli; & dicit Innoc. quod elapso termino auditur appellans in extraiudicialibus appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri quis potest coram iudice, à quo appellauit, sed super alia causa.*

1
AD HAEC. Coram † iudice, à quo appellaui, possum super alia causa conueniri, ni si eum ut suspectum recusem. supple, & appareant indicia suspicionis, uel iniquitatis, ut ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. cum quidam. ¶ Glossa opp. de. l. j. §. apud eum, à quo appellatur. solutio, ut in gl. Cautela tamen est, quòd recusandus delegat causam. Bald.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudex superior, ad quem tuus aduersarius appellauit, potest recomperare nolentem, licèt ad. S. Apostō. appellaueris, excommunicare, si tuam ignoret appellationem, in prin.*

Appellare possunt diuersi ad diuersos, & utraque pars potest appellare ab una sententia. & nu. 2. §. opponitur.

Contumax est, qui nullam allegat excusationem, uer. ibi, pro con.

Iurisdictio temporalis omninò diuisa est ab ecclesiastica, uer. no. quòd iurisdictio.

2 *Processum nullum, quando scit se illegitimè procedere, iudicis reddit scientia, & nu. 1. §. ibi, cognoueris.*

Appellatio si interposita sit à sententia suffraganei ab una parte ad legatum, & ab altera ad Archiepiscopum, uter cognoscet. uer. si à sententia.

3 *Leges & canones ubi discrepant, debent obseruari leges in foro Iustiniani, & canones in foro beati Petri, nisi causa esset spiritualis.*

4 *Iudex secularis non intromittit se de iurisdictione ecclesiastica nisi tanquam executor.*

Brachium alterius malè inuocantibus non est prabendus assensus. § nam malè.

Potestas secularis & ecclesiastica debent sibi inuicem auxilia mutuare, & fraternizant, ibi & nu. 5.

5 *Imperator sicut dicitur filius Papa, ita iurisdictio temporalis dicitur filia spiritualis, & ei tenetur tanquam matri sua.*

Statuta ciuitatum, & Constitutiones feudorum — in terris imperij Romãi praualẽt canonibus & quãdo, & n. 4

Appellantis est eligere iudicem. §. Item not. 2.

6 *Allegare non tenetur una pars iura alterius partis.*

Allegare absentiam, & quam, & impedimentũ, & de eo protestari oportet, & quando. §. causas.

Factum, uel Priuilegium — nota non dicuntur, nisi probentur ibidem.

I DVOBVS Superior, ad quẽ tuus aduersarius appellauit, si ignorat te super eadem causa ad sedem apostolicã appellasse, & coram ipso cõparere nolentem poterit excõicare. hoc primo. secundò dicit, ꝙ à ciuili iudice, qui non sit de tpali iuris. ecclesiæ non appellatur ad Papam. secunda ibi, deniq;. ¶ Casus: duo litigabant coram iudice suo, puta coram Archidiacono: unus appellauit ad diœcesanum, alter ad Papam. diœcesanus citauit appellantem ad Papã, nesciens de appellatione: citatus noluit cõparere, & fuit excõicatus: dr̄, ꝙ excõicatio tenet: secus esset, si diœcesanus sciret citatũ ad Papã appellasse. Sed quæ erat rõ dubitandi? & rñ. quia cũ appellasset ad Papã, uidebatur esse sub protectione Papæ. Itẽ quia maius tribunal derogat minori. Secundò fuit quęsitum, utrũ à iudice seculari posset appellari ad Papã? & rñ. quod non: & si esset appellatũ, non tenet appellatio, nisi iudex, qui ꝓnuntiauit in ipsa cã, sit de tẽpora-
1 li iurisdictione ecclesię. ¶ † In tex ibi, Super eodem, no. quod diuersi possunt ad diuersos appellare, & utraque pars põt appellare ab una sñia. s̄. de ap. l. ampliorem, in prin. ¶ In tex. ibi pro contumacia, not. ꝙ contumax est: quia non allegat suã excusationem. ¶ Ibi, cognoueris, no. ꝙ si iudex scit se non debere procedere, ẽt si nõ excipiatur, processus est nullus. Ibi, Ad nostram, dubitationẽ faciebat plenitudo ptãtis Papæ: sed certè Papa non debet uti plenitudine ptãtis, sed iuris rigore. Ibi, in his causis, s. & personis. & no. ꝙ iurisdictio tpalis est omninò diuisa à iurisdictione ecclesiæ. Ibi, Consuetudine, hæc consuetudo non est rõnabilis: quia cõfundit iurisdictio Imperij. Ibi, Nõ tenere, s. ipso iure. fallit in casibus, qui no. de fo. compe. licèt. ¶ Opponit glo. iste citans non hẽbat iurisdictionem, quia erat deuoluta
2 ad Papam. sol. imò habebat ꝑ ignorantiam. ¶ † Not. ꝙ scientia iudicis reddit processum nullũ, qñ scit se illegitime ꝓcedere. hoc. no. ff. de ꝓcur. l. si procuratorem absentem. Glo. quærit exẽpla, plana sunt. Si à sñia suffraganei una pars appellat ad legatũ, altera ad Archiepiscopũ, quis ipsorum de appellatione cognoscet? rñ. casus est istius. c. ut no. in Spec. de ap. §. nunc tractemus. ¶ Opponitur ẽm Inno. ꝙ utraq. pars non possit appellare, quia si una pars est grauata, alia est releuata. sol. immo põt utraq; pars prætendere se grauatam. una. s. super una parte, altera sup reliqua. ¶ Opp. quod nõ tenuit citatio: quia fuit obreptum citanti non facta mentione de appellatione alterius. so. hic nõ fuit obreptio in fundamento iurisdictionis. i. in rescripto, sed in ꝓsecutione cãæ, Ioan. And. ¶ No. ꝙ Papa non põt usurpare iurisdictionem Imperatoris, quia diuisum Imperiũ
3 cum Ioue Cæsar habet. ¶ † Et no. quod ubi discrepant leges, & canones, debent obseruari leges in foro Iustiniani, & canones in foro beati Petri, nisi cã esset spũalis: quia tunc soli canones sunt seruandi. facit. s. de foro
4 compe. c. quod clericis. ¶ No. ergo, quod iudex secularis non intromittit se de iurisdictione ecclesiastica, s. tanquã cognitor, sed bñ intromittit se tanq̃ executor; sed iudex ecclesiasticus ei mandat, ut no. s̄. in c. j. de off. or. & in. c. qm̃ in plerisque, de of. or. in. vj. & per Arch. 18. q. 5. administratores, dũmodó liqueat sibi de iurisdictione, de ꝓcessu, de sñia, & de mandato, de qbus nõ cognoscet conditionaliter, sed ad simplicẽ informationem, ut ff. depo. l. si quis inficiatus, & C. de iure fisca. l. ꝓhibitum, lib. x. & facit in auť. de san. epis. §. si uerò crimen, &. ff. de rei uin. l. qui restituere, in uer. manu militari, & de re iudi. c. de cætero. ¶ Nã malè inuocantibus brachiũ alterius iudicis, uel militum non est præbẽdus assensus, ut. l. ij. circa mediũ. C. de his qui latro. & no. ꝙ potestas secularis, & ecclesiastica debent sibi inuicem auxilia mutuare; quia fraternizant, licèt in ista fraternitate ecclesia sit maior, & magis libera, ut in auť. de non
5 alie. §. uult. n. ¶ † Item sicut Imperator dr̄ filius Papæ, ita iurisdictio tpalis dr̄ filia spũalis, & ei tenetur tanquã mr̄i suæ. Et per tex. c. nostri. dico, ꝙ in ciuitatibus Romani Imperij statuta ciuitatũ præualent sacris canonibus summorũ pontificũ ꝑ istud. c. quia si ad Papam nõ põt appellari, ergo iurisdictionem superiorẽ non hẽt. unde in feudis constitutiones principũ, & dñorum magis debent seruari, q̃ constitutiones epõrum, nisi feudum esset ecclesiasticũ, ut in c. Romana. §. debet, de ap. li. vi. Nam, ut eleganter dicit tex. in usibus feudorũ, ecclesia est cultrix & altrix iustitiæ, & non patitur aliqd cõtra iustitiam esse, uel fieri inesse in se, uel in altero. priuatus uerò sæpe obuiat iustitiæ, de feu. alie c. si cliẽtulus. ¶ Item no. ꝙ consuetudo, quæ minuit iurisd. Cæsaris, non ualet. ¶ Item not. quod appellãtis est eligere
6 iudicem ẽm Inno. & Ioan. And ¶ † Item not. quòd una pars non tenetur allegare iura alterius partis: quia nõ tenetur qs esse ꝓcurator aduersarij sui. ff. de lib. agn. l. j. §. j. & ibi per Iacob. de Are. ff. ad Trebel. l. postulante Sticho. Causas absentiæ facti quis tenetur allegare, & de impedimento ꝓtestari. C. de anna. exc. l. ut perfectius. ¶ Causas absentiæ iuris non oportet allegare: qa lex oĩbus no. sed factum, uel priuilegiũ non est notum, nisi probetur.

probetur.ff.si qs in ius uo. non ier.l. quacunq;.ff. iud. sol.l.uir bonus.ff.de exec.tu.l. si scire oportet §. sufficit.¶Item dic, q impedimentū facti tunc est allegādū, qn habet excusare.sed qn habet inhabilitare,nō oportet allegari,ut.s.de iudi.c.at si clerici.& est arg.C. de lega.l.ab administratione, &.s.de foro compe.c si diligenti.Quidam tamen sunt ita exempti, quòd non oportet eis allegare,ut.l. ueterani.C. quando prouoca. non est necesse.

SVMMARIVM.

1 *Appellans auditur etiam post biennium, qui prius non potuit appellationem prosequi.in prin.*

Negligens qui non fuit, non læditur temporis cursu.

2 *Impotentia dicitur multis modis,& 3.nu.4.5.6.& 10.*

Idoneus non uidetur ad soluendum, qui non habet bona in territorio.§.sed quid.

3 *Impeditus propter ferias an admittatur ad prosequendum appellationē,& propter alias causas.nu.2.3.4.5.6.& 10*

Feriæ eadem sunt in causa appellationis,quæ sunt in principali,uer.in causa:sed in appellando,uel in arripiendo iter ad iudicem ad quem, uel ad comparendum coram eo, nullæ sunt, ibidem.

4 *Negligens non dicitur,qui non potest habere instrumenta.*

5 *Impeditus si quis sit aduersarij dolositate, uel quia aduersarius petijt dilationes ad reprobandum testes, confirmabitur sententia,non obstante temporis cursu.*

Confirmationis sententia expresse,uel tacitè factæ differentia,uer.dices.

In expensis lex neminem condemnat, nisi iudex condemnet, uer.lex.

6 *Appellans interdum est impeditus,interdum appellatus: interdum uterque,nec in istis casibus per lapsum anni inducitur desertio.sed uenitur ad secundum annum.*

Procuratorem quis mittere non tenetur in causa ardua, uel implicita,uer.nec potest.

Causa an ardua sit,relinquitur arbitrio iudicis, & quæ dicatur ardua,uer.& an causa.

7 *Annus secundus quare detur integer propter impedimentū.*

8 *Appellans debet esse diligens in primo anno,diligentior in secundo,diligentissimus in tertio.*

Executio an possit absque causæ cognitione fieri,uer.Dicit hic, cum sequen.& nu.9.

9 *Appellatione deserta an possit fieri executio sine alia citatione.*

10 *Impeditus si quis fuerit, quia iudex nunquam uoluit dare oppresso audientiam,quid iuris.*

11 *Protestari semel an sufficiat*

X RATIONE. Etiam post bienniū auditur appellans,qui prius non potuit psequi suam appellationem.h.d.secunda ibi, dummodò.¶Casus. Quidā clerici appellauerūt à sñia contra eos lata,quā ex iusta cā intra bienniū nō fuerunt prosecuti:petebant à Papa,q adhuc admitterētur ad prosequendū:Papa dicit eos admittendos,si per
1 impotētiam nō potuerunt prosequi.h.d. ¶†No. quòd impedito ipso iure non currit præscriptio.¶No.quòd non læditur tpis cursu,qui negligens nō fuit,ut in aut.
2 app.¶†Quæro,quæ sint exēpla de impotentia?nam impotentia dr pluribus modis,ut in c.sciscitatus, de rescri.s.rñ.qñ nō potuit psequi pp paupertatem sm Inno.quod est no.dignū,facit optimè.ff.man.l.idem.§.qa si ignoranter, & facit c.i.quo tpe miles. Item pp metū tyranni ita potentis,q contra ipsum non est recursus. Item qñ præcisum, impedimentum est,ut quia fuit captus à Saracenis,ar.ff.de pub.l.Cæsar. Si aūt est impeditus facto talis hoīs,contra quem sit regressus, si quidem nōdū est lapsum biennium,auditur.si uerò est lapsum,agat contra impedientē, & si ille non est soluendo, petat in integ.restitutionē ut.l.fi.ff de eo,per quē fact.erit.¶Sed quid si habet bona ultra mare. respō.nō vr idoneus, qui non habet bona in illo territorio, uel proprie,in authē.de exhi.re.§.sancimus,&c.C.de prin. agen.in rebus.l.fi.ubi optima glo. lib.xij. ¶ Sed quid si fuit impeditus per iudicē:tunc dicit gl.quod ante biēnium auditur,postea nō nisi per in integ.rest.C.de tēp. app.auth.ei qui.sed hoc intellige de iudice causæ:alias
3 enim redigiť ad instar extranei impediētis.¶ †Quid si est impeditus ppter ferias?rñ.si potuit ferias præuidere,& puenire:quia sunt feriæ certæ & solennes,debuit præuenire.C.de tēp.app.l.ii.§.fi. si aūt sunt repentinæ cōceditur ei secūdus annus, aut nō restaurať totū pro tanto,sed tm̄ pro tanto.ff de mino.l.fi. & facit.ff.quib. ex caus.ma.l.sed per prætorē.in prin.§.si feriæ.In cā appellationis illæ eædē,quæ sunt in principali,sed in appellatione interponēda,uel in dandis Apostolis,uel in assignādo terminū ad iter arripiédū,uel ad cōparendū corā iudice,ad quē,nō sunt feriæ ēt in honorē Dei.C. de ferijs.l.j.libellus ēt pōt offerri.ff.de adul.l.miles,qa
4 est quoddā præparare,nō litigare.¶†Adde dicit Inn.q ille:qui nō pōt habere instrumēta,nō dr negligēs, qđ tene mēti.Sed quid,si fuit impeditus : quia cōpromit-
a tit cām?rñ.interim [a] nō currit tēpus : quia fuit impeditus facto utriusq; partis cōpromittentis,& sic facto & cōi consensu partium superuenit impotentia. unde nō currit tps interim. Nam qui cōpromittit,à iudice recedit, durāte cōpromisso,ut.ff.de arb.l.litigatores.C.de temp.ap. authen.si tn̄. Et hoc hodie declaratū est expressius in. c.quādiu,de ap.in cle.ex quo apparet,q coram arbitro nō pōt psequi talē appellationē, quia si posset prosequi,currerent fatalia;quod est no. ¶ † Adde,q si qs est
5 impeditus aduersarij dolositate, uel quia aduersarius petijt dila.ad reprobādū testes, confirmabiť sententia, non obstante tpis cursu,ar.C.de tēpo.in inte.rest.l.peter dæ.Dices tu,nonne idē consequiť uictor per desertionem appellationis ? respon. fortior est confirmatio expressa, quàm tacita:qa expressa mandatur executio ni p iudicē,ad quem;tacita per iudicē, à quo. expressa ualet per se:sed sñia non ualet,si sñia fuit ipso iure nulla,ar.l.iij.C.si pen.appe.mors interuenerit. Itē quia si exprešse confirmať,cōdēnatur aduersarius in expensis:lex aūt neminem in expensis cōdēnat,nisi iudex cō-
5 dēnet.¶†Et no.q interdū est impeditus appellans interdū appellatus,interdū uterq; , interdū testes,inter dum iudex.Et in istis casibus p lapsum anni non inducitur desertio,sed uenitur ad secundum annū:nec pōt imputari appellanti impedito,si nō misit pcuratorem, si cā erat ardua,uel implicita,ut.ff.pro so.l.si conuenerit.Et an cā sit ardua,relinqtur arbitrio iudicis ; & inter arduas cās pone oēm cām famosam.nā in causis famosis consilium est mittere pcuratorē,sed non præceptū,ut dicit illa. .no.ff.de inta.l.furti.§.q alieno.Bar. dicit,q ois cā appellationis est mixti imperii, & sm hoc sequeretur,q ois cā appellationis esset ardua, ut ipe no.in l.i.§.solent.ff.quādo ap.sit,quod non placet.
¶†Sed

a ¶ *Vide Alex.consil. lxiij.ad fi uj.vo.uide etiā oīnō Pet.de Anch.in cons.cclxxxvj. inci.Ioan.And.*

7 ¶ † Sed quare propter impedimentum detur sextus an-
nus integer? Rñdeo, si fuit impeditus maiore parte an-
ni: sed si minore, non datur integer annus, nisi pro illo
spatio, pro quo fuit impeditus, potuisset reportare ui-
ctoriam, ut ff. de uer. ob. l. & ideò hæsitatur. quæ lex est
notabilis. sed quid si fuit impeditus in quibusdam testi
bus, in alijs non? tunc imputet sibi: aut poterat repor-
tare uictoriam? ex illis testibus, in quibus non fuit im-
peditus, tunc imputet sibijpsi: aut non poterat reporta
re uictoriam; & tunc dabitur secundus annus integer,
sm quosdam: secundum alios restauratur in tantũ, ar.
de iureiu. l. admonendi, in uerbo, quibus solis, & ibi
Iac. Bu. de tertio uerò anno certũ est, q̃ nõ dat integer.
sed quatenus suggerit æquitas iudicantis, & gloss. dicit
hic, ipso iure alij dicunt, quod per in integrum restitu-
8 tionem. ¶ † Et no. q̃ appellans debet esse diligens in pri
mo anno, diligentior in secundo, diligentissimus in ter
tio, ut C. de temp. ap. l. fi. §. illud. Dicit hic Inn. q̃ tenet
executio sententiæ ẽt sine ulla citatione post q̃. appella
tio est deserta. ¶ Idem ait, quòd si quis fuit impeditus
in testibus producendis, non currunt fatalia. Idem di-
cit, quod executio ualet, licet executor non audiat par
tes. uel aud re nolit, Inn. quod uerum est post diffiniti
uam: secus, si ante. ff. de eden. l. argentarius. §. cum auté
in glo. ff. de inoffi. test. l. qui de inofficioso, dicit quòd
summaria cognitio, & probatur in l. à diuo Pio. ff. de re
iud. Sed ibi iudex ultra progreditur ad nouum decretũ
interponeñ. uel actor progreditur ad actum in factum
proponeñ. & sic ad nouum libellum, licèt surgat ex ue-
teri sententia, & sic eius executio. Item non mera exe
cutio, sed mixta: quia fit remissio in personali, & requi
ritur noua interlocutoria; de hoc no. C. de iudi. l. j. ¶ Et
no. quod Innocen. non distinguit, utrum ipsemet, qui
pronũtiauit, exequatur, an successor in eodem officio:
puto tamen, quod in factis antiquis nõ possit fieri exe
9 cutio aliqua, nisi citatione præmissa. Bar. † quæsiuit, u-
trum appellatione deserta possit fieri executio sine a-
lia citatione? & determinauit quod non, per l. C. de ap
pel. l. si contra maiorem. ubi dicitur, quod constare de
bet, quod appellatio sit deserta: sed hoc nõ potest pro
bari nisi parte citata. sed Innocen. hic determinat con
trarium expresse, & dicit Host. quòd desertio apparet
per lapsum biennii, ut ipse not. supra de renun. c. in p̃-
sentia, & ibi per Ioan. And. Dictum Bart. potest esse ue
rum, quando appellatio dicitur deserta aliter, quàm tẽ
10 poris cursu. ¶ † Ecce, quod quis fuit impeditus, quia
iudex nunquam uoluit dare oppresso audientiam, di-
cit Bar. quod ipso iure non currit tempus per istũ tex.
Accur. dicit contrarium. s. quòd necessaria est restitu-
tio in integrum: quia si est speciale in consistorio prin
cipis, ergo in contrarium est ius commune. C. eodem
aut. si lis. ¶ Item debuit querelare coram superiore, in
aut. de quæstore. §. super hoc. puto tamen, si publicè
fuit protestatus de impedimẽto, non currere tempus
ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi: aliàs cur-
11 rit, sed datur restitutio. ¶ Sed † an sufficiat semel pro
testari? uidetur quod non, sicut non sufficit semel pete
re apostolos. unde saltem ter protestandum est; quod
etiam uno contextu fieri potest, arg. in c. ij. de appel. in
cle. Bar. dicit in l. mora. ff. de usu. quod sufficit semel so
lu. si iudex expressè dixit se non auditurum, sufficit se
mel: sed si nihil dixit, non sufficit semel: quia textus di
cit, summa ope nixus. C. de temp. appel. l. fi. §. illud. ff. de
pign. actio. l. fin. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Itineris arreptio post citationem non iuuat, in prin.*
Procuratorem mittere quis semper debet, ibid.
Subditum suum episcopus etiam in Ro. cu. si latitet, citare, & in carcerem mittere poterit.

MEMINIMVS. Si reus post citationem iter arri
puit ad Papam, nõ iuuat eũ itineris arreptio:
secus, si añ citationem. Dicit Bar. q̃ citatus sem
per debet mittere procuratorem. habes tex. no. ff. de le.
l. eundem. §. primo, materia huius. c. examinatur infra
1 eo. c. ut debitus. ¶ † Quærit Io. An. pone, Episcopus Pe
rusinus est in curia Romana, & subditus suus ibi lati-
tans, nunquid poterit eum citare? & determinat q̃d
sic, Io. An. & intellige etiam realiter incarcerare eum,
quia sub iudice suo conueniri potest, licet ad curiã ac-
cesserit; quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Exceptioni quando sit supersedendum, in prin. & nume. ro. 1.*
Causa si sit alicui commissa, & reus opponit exceptionem, an iudex ea non obstante possit procedere super principali.
Rescripti falsitas suggestoria non potest opponi lite contestata, uer. sed pone. 1.

SVPER EO. Supersedetur exceptioni,
super qua est appellatum, & ẽt in princi-
pali, quæ sine illa diffiniri non potest hoc.
dicit secunda ibi, sinautem quæ non sum-
1 matur pp lec. diuersas. † Casus. cã commissa est alicui,
reus opponit exceptionem, quæritur, utrum iudex ea
sic obstãte possit super principali procedere? rñ. quod
non, si principale non potest terminari sine illa incidé
ti: alias sic concor. ff. de mino. l. intra utile. Sed pone, q̃
lite conte. opponitur contra rescriptum de falsa sugge
stione Papæ? dicit, quod ista exceptio post li. conte. nõ
potest opponi, quia est declinatoria, & uide supra titu.
j. ca. cum I. & A. & C. de reb. cre. l. generaliter §. ij. ¶ Sed
pone, opponitur exceptio banni in criminali causa p̃
procuratorem, ista exceptione præmissa non potest
decidi causa principalis: certè procurator non debet
admitti in ista incidenti, quæ est illi principali præiu
dicans, argumen. huius. ca. quod est contra Iaco. Butri.
in q. de Ragoneñ. Item facit ad quæstionem disputa-
tam per Cyn. in l. j. C. qui accu. non poss. si testes sunt
accusati de falso, an differatur condemnatio in princi
pali? & si alij testes in numero sufficienti remanent, nõ
differtur: aliàs sic, ad quod optimè facit, quod not. hic
Io. An. in nouella.

SVMMARIVM.

1 *Appellatur etiam in minimis causis, in prin.*
Restitutio in integrum omnis est stricti iuris etiam in bo. fid. contractibus, uer. nam omnis.
De dolo actio stricti iuris est, & ideo non detur pro duobus aureis, ibid. uer. nunc intelligis.
Appellari an possit a sententia uiua uoce sine scriptis in causis breuioribus.
In causis breuioribus proceditur absque scriptura tam in appellatione, quam in sententia, & processu.

Restitutio

Restitutio in integrum etiam in magna cā conceditur uerbotenus si incidenter petatur, uer. quandoque.

2 *Actio furti an detur parua re subtracta.*

Fur condemnatus furti etiam gallinæ, fit infamis, & potest ex multis modicis furtis ita famosus euadere, ut suspendatur, uer. sed nunquid.

Parcendum non est delinquere assuetis, ibid.

3 *Infamis semel an possit ulterius esse infamis.*

4 *Causæ minimæ quæ dicantur.*

E Appellationibus. Etiam in minimis causis appellatur. ¶ Opponitur de. l. prima. ff. de in integ. resti. so. ibi loquitur de in inte. re. quæ contra ius cōe reddit, & ideò dēt restringi, ar. ff. de actio. & obli. l. in honorarijs. §. sed qđ rescissa. Nā omnis in ite. restō ēt in contractibus bonæ fidei est stricti iuris, ut fin. no. in l. fi. §. fi. ff. de condi. inde. ed appellatio est de iure cōi. Nunc intelligis, qa actio de dolo nō datur pro duobus aureis, qa est sub titulo de in integrum restōne & forte idem in actione, quod me. cā: tñ hoc nō affirmo. ¶ † Quæro, an in istis causis breuioribus possit appellari à sñia uiua uoce sine scriptis? & rñ. ꝙ sic ēt ab interlocutoria, & ēt ex interuallo. Itē sñia pōt ferri uiua uoce sine scriptis. Itē in processu non est necessaria scriptura. C. de sen. ex peri. re. auē. nisi breuiores, qñq; ēt in magna cā cōceditur in inte. rest. uerbotenus. i. qñ cōceditur incidenter, ut dicit illa lex sing. ff. de auē. tu. l. defendente. ¶ † Quæro, an actio furti detur pua re subtracta? rñ. sic fm Ber. Sed nunqd erit infamis ille, q con demnatur de furto unius gallinæ? Rñ. sic, ut no. s. ti. j. c. cum te, & c. modicis furtis factis diuersis diebus & horis pōt quis effici ita famosus, ꝙ suspēdeē, qa nō est pcendum delinquere assuetis quasi habituatis ad delinquendum, ut l. iij. C. de epi. audi. † Sed nūquid semel infamis pōt ulterius esse infamis? vř ꝙ nō, qa infamia est qdam priuatio, ut C. ut j. cer. temp. cri. qō. termi. l. ij. so. infamis pōt effici infamior, sicut fur simplex pōt esse famosus, & iteratis delictis pœna iteratur. C. de ser. fug. l. quicunque, & quod no. ff. de pœnis. l. capitalium. §. famosos. ¶ † Quæro, q̄ dicantur minime cāæ? rñdeo, hoc relinqtur arbitrio iudicātis, ut no. Accu. C. de re. cred. l. in bonæ fidei, & facit de ap. l. in multis. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Appellat omnis grauatus secundum canones, secus secundum ius ciuile, in prin.*

Appellatio remota intelligitur friuola, & a quibus remoueri potest, ibid. uer. Primò.

Terminus currere iudicibus non dicitur, nisi præsentatis literis, ibid. uer. si forma.

Dies præsentationis an computetur in termino.

Tunc, dictio denotat extremitatem temporis. §. in contrarium.

Dilationis tempus quando incipiat, ibid uer. solu. & nu. 2. & 3. & 7. uer. sed ecce.

2 *Præfigens terminum si disponit de numero dierum, non computatur prima dies, sed ultima, si autem disponitur simpliciter, tunc fit computatio de momento ad momentum.*

3 *Dictio, ab, denotat separationem.*

4 *Scientia executoris an requiratur, ut ei currat dilatio.*

5 *Executor ultimæ uoluntatis an perdat legatum, & relictum intuitu executionis.*

Potestas non tenetur seruare statuta, et reseruationes edi petitas & non editas, uer. Ecce.

6 *Sententia dum legitur, an possit quis appellare, & diffinitiua, & uiua uoce.*

7 *Sententia excommunicationis, à qua appellatur, donec legitur, an trahat secum executionem.*

Mensis mutuat alteri mensi tot dies, quot de primo mense deficiunt, & quando, uer. mensis autem.

8 *Appellans ab actu sibi fauorabili, per hoc non intelligitur iuri suo renuntiare.*

Terminus datus ad probandum in causa intra certum tempus decidenda, an habeat uim peremptorij. §. Quærit, & num. 9. & 10. & 11.

Innocentius ut plurimum ambiguè loquitur & more suo, ibi. uer. & subdit.

9 *Iudex an poterit procedere ultra terminum sibi præfixum propter impedimentum partium.*

10 *Iudici delegato si mandatur, quod intra certum tēpus remittat causam instructam ad superiorem, an iste terminus sit habendus pro peremptorio, & nu. 12.*

11 *Iudex ad quem fit remissio, si nulla sint facta probationes, quomodo remittet causam instructam.*

12 *Terminum statuere iuri dicendo, uel remittendo, & statuere terminum iuri probando differunt.*

VPER eo. Oīs grauatus appellat fm canones, sed fm ius ciuile grauatus añ diffinitiuā sñiam non appellat, nisi in casib9 expressis in iure. h. d. Primò dicit, ꝙ remota applōne intelligēdū est de friuola: ēt iudicis recusatio friuola vř esse remota. hoc secundo. hāc remotionem pñt facere iudices immediati post imperatorē, ut dicit illa. l. sing. C. de sen. & interlo. om. iud. l. cū solitum. si forma datur iudicib9, ut itra certū tps litē decidant, tunc terminus incipit iudicibus cedere, cum eis fuerint lřæ præsentatæ. h. d. tertiò. & no. est rō, qa añ pñtationē literarū nō pñt uti iurisdōne, 1 ut no. de resti. spo. c. ex conqōne. ¶ † Modò quæro, an dies præsentationis cōputeē in termino? & vř ꝙ nō, ut supra de resti. spo. c. frequēs de exce. c. pia, & de præb. statutum, li. 6. hoc tenet hic Ber. ¶ In contrarium vř hic casus, dum dicit, ex tunc. nam dictio tunc, denotat extremitatem momenti, ut l. iiij. ff de condi. & demon. & l. j. § biduum. ff. quando ap. sit, & no. C. de app. auē. hodie. so. de. rigore uerborum fit computatio de momento ad momentum: sed de iuris interpretatione dies, q̄ non est integra, non computatur in termino: uel dic, quod ubi est per numerum dierum, & hebdomadarū, mensium, uel annorum assignata dilatio, non computatur prima dies in termino: secus, si nō dinumeratur, ut quando apponitur finis termini, sed non principiū. uerbi gratia, si dicat, usque ad calendas, immo plus: qa tunc incipit à die datæ literarum, arg. de infa. l. genero. 2 ¶ † Ex his concluditur, quòd aut præfigens terminum disponit de numero dierum; & non computatur prima dies, sed ultima sic. C. de tempo. appe. l. ij. in fin. aut disponitur simpliciter; & tunc fit computatio de momento ad momentum; quia nihil debet esse superfluum. uel dic, quòd aut sumus in die naturali; & fit computatio de momento ad momentum, ut ff. de mi. l. iij. §. minorem: aut sumus in tempore artificiali; & tunc prima dies non computatur. ¶ Dicit lex, quòd centum dies dantur ad bonorum possessionem petendam, & in illo utili tempore non computatur dies mortis testatoris: sed ultima dies, quæ incipit à prima die exclusiuè, bene computatur in termino, ut ff. de suc. edi. l. j. §. quod dicimus. Et hæc, uera nisi ex uerbis colligatur alius sensus. nam si uerba dicuntur

cuntur, ab hora, exclusa illa hora, tunc computatur, si dicuntur à die, non cóputatur illa dies.¶†Idē, si ponitur dictio, ab, quia denotat separationē, ut no. in l. rō. §. fin. ff. de act. emp. sed si non appareat intentio statuentis, probabilior est rō de momento ad momentū, quia non est cóputatio naturalis. i. ſm casum naturæ, & nihil est supuacuum, neq; defectiuū; & hoc tene ſm Ioan. An. & Inno.¶ Non ob. ff. si quis cau. l. j. qa ibi. l. ultra procedit: quia illa dilatio est expectatoria, & de eius natura est differre, ar. ff. si qs cau. l. & si post tres, de offi. deleg. c. consuluit. hæc sunt notabilia ēt pro cópromissis, & pro executoribus ultimarū uoluntatū, quibus pfigitur annus, uel aliud tépus, nisi dicamus, q in executore ultimæ uoluntatis non cóputatur dies mortis testōris: qa tex. in corpore, de ecclesiasticis titulis. §. si aūt sanctissimus, dicit de tpe mortis. Sed certe illa uerba non significant, quod computetur dies mortis. Sed quod ad pias cās ueniunt fructus à tpe mortis. Tépus aūt mortis est quoddā instans indiuisibile, quo aīa à corpore separat.

4 †sed an requiratur sciētia executoris, ut ei currat dilatio, vř casus q sic. ff. de insa. l. generosam ignorans nec de facto, nec de iure pōt exequi, ut d. §. sinautē, in uerbo, ab insinuatione. sol. si quæritur aliquod industriale, ita, q per epm pōt aliqualiter expediri. nā salus animarum nō uult moras, & iō in electione pauperū, ubi requiritur parua industria, currit tépus ēt executoribus ignorantibus, & deuoluitur ad epm, in quo ēt par uel maior industria reperitur, & hoc pp salutem aīarū: alioquin semper executores possent fingere ignoran-

5 tiam.¶† Sed nunquid pdit legatū, & relictum intuitu executionis? rň. non, ut C. cómu. de leg. l. ab administratione, & quod no. ff. de admi. l. Titio cū esset, & uide quod no. in c. j. quo tpe miles, col. x. Ecce potestas iurauit seruare statuta, & reformationes, & sæpe petiit, q reformationes sibi edantur, & nō sunt editę: respōdeo non tenetur eas seruare, ut hic, quasi clausis tabulis.

6 ¶† Quæro, dum sñia legitur, an possit qs appellare à diffinitiua, & uiua uoce, quia statim uerificatur esse diffinitiua? & uidetur qđ sic; casus est hic, qui nó reperi-

7 tur alibi.¶† Quid ergo erit in sñia excōicationis, à qua appellatur, donec legitur, an talis sñia trahat secū executionem? Ioan. And. non soluit, sed remittit. rňd. ante executionem vř appellatum. ff. de iuris. om. iud. l. si quis id quod. §. quod si dum pponitur. ff. de statu ho. l. Arethusa, in uerbo, incipiente. nā incipit p appel. liber esse: sed ecce, septimana habet septē dies, ut ipsa uox ostendit, q septies mane. mensis aūt uariatur; quid ergo si mensis minor sit, qñ dilatio incipit, uel è contra, quot dierum erit? de incidenti. n. iudicamus, prout res incidit. rň. mensis mutuat alteri mensi tot dies, quot de primo mense defecerunt: quia à primordio numeri posterior fertur tractus: quia oīs forma datur à principio. ff. de uerb. obl. l. insulam intra bienniū. uel dic, ut no. ple-

8 nissime in c. licēt, de sup. ne plat. in nouel. ¶ †Vlterius no. q à non grauamine non appellatur: tū si quis appellat ab actu sibi fauorabili, p hoc non intelligitur iuri suo renuntiare. h. d. illa. l. singu. ff. de aur. & argen. leg. l. Titiæ amicæ.¶ Quærit Inno. qñ mandatur cā decidenda intra certum tps, nunquid terminus datus interim ad pbandū hēt uim perēptorii? & sic distinguit, q aut terminus est statutus de consensu partiū; & habet uim perēptorii. imò plus, reputandus est pro cóclusione in cā, nisi nouum & inexcogitatū impedimentū interueniret, pp quod pbationes inducere non potuisset. Et subdit more suo (quia ut plurimū ambiguè loquitur) q tunc subueniretur beneficio restōnis, uel iuris cōis, sicut subuenitur in termino iuris, ut. s. eo. c. ex rōne. dicas quod ipso iure, ut C. qui pe. tut. l. cū à matribus, & C. de app. l. præses, & ff. de fer. l. oratione. ff. de re iud. l. quæsitum. aut terminus ad pbādū est statutus, una parte tm petente; & tunc quo ad illum hēt uim perēptorij & cóclusionis: & licēt pars appellet, iudex nō debet supsedere in pronuntiando: qa iam cōstitisse uidet arg. ff. de re iudi. l. si conuenerit. Sed quo ad eū, qui contradixit, nō hēt uim peremptorii: quia debet habere dilationes moderatas arbitrio iudicis, non arbitrio ad-

9 uersarii ſm Inno.¶†Sed nunquid pp impedimētū partium poterit iudex pcedere ultra terminū sibi prefixū? rňdeo, non, ſm Inno. C. qñ puo. non est neces. l. cū nó

10 eo die.¶† Pone, q iudici delegato mandatur, q intra certū tempus remittat cām instructam ad superiorem, an iste terminus est habendus p perēptorio? dicit Inno. quod sic ita, q de cætero non admittitur quis ad pbandū ēt corā iudice, ad quē fit remissio, argu. C. de di-

11 la. l. cū à nobis.¶† Sed qđ si nullæ sunt factæ probationes, qūo remittet cām instructā? rňdeo, satis vř cā instructa, ex quo lapsus est terminus ad pbandum, nec oportet litigatores citari ad pbandū, sed solū ad comparendū coram superiori. Dicit Bar. quod iste terminus citat partes, ēt si ad neminē debet fieri remissio, ut

12 in arbitris, ut ipse no. ff. de arb. l. si de meis. §. fi.¶† Subdit Inno. quod alii dicunt huiusmodi terminum uim peremptorii non hēre, quod mihi uerius vř: quia aliud est statuere terminū iuri dicendo, uel remittēdo, aliud iuri probando: quia primū dirigitur iudici, ſm litigāti. præterea ille, qui remittit acta, in qbus nihil scriptum est, non est similis illi, qui pducit mēbranā, in qua nihil est scriptum? quia quod nihil est, nihil probat, ut. ff. de iniu. test. l. si binæ tabulæ. Itē non vř secutus formā mandati, qui nihil examinauit. ff. de acqui. hær. l. eū, qui duobus. §. filius. præterea iudex, cui nihil est probatū, nihil mandare pōt, ut. C. commi. uel epi. l. interlocutio. ff. de re iud. l. si cum nulla. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hoc autem, in uerbo, liquere, de sen. excō. c. solet, in vi. per Inno. uń opi. Bar. non est bene tuta. uel dic, ut dixi. s. de iureiuran. c. Quintauallis, & facit. C. de app. l. nec causas. ubi dicitur, quòd causa non dicitur instructa, nisi quatenus acta loquantur.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus super iniuria clerici, quando potest appellare, in prin.*

Appellans compellitur ad appellationem prosequendam.

2 *Excessus clerici si est notorius, an & quare requirunt excommunicatio.*

3 *Satisfactio de iniuria qualiter fit.*

ERVENIT. Conuentus super iniuria clerici appellare pōt, nisi excessus sit publicus & notorius. h. d. c. istud, & sequens. pa-

1 tet casus ¶†In tex. ibi, Cōpellas, no. appellā-

2 tem cōpelli ad appellationem [a] prosequen. ¶ Quid ergo, si uelit renuntiare appellationi, sed aduersarius non consentit: qa uult sententiā confirmari, ad hoc ut hēat duas sñias pro se, & ad hoc, ut iudex appellationis possit exeq? rň. non pōt cedere liti in pręiudiciū aduersarii. ut. l. si post mortem.

a ¶ *Vide do. Alexand. latè in cōsi. xix. inci. uiso processu meritēis inter procuratorem, primo uolu.*

2 mortem.§.si.ff.contra tab.qui tex.est no. ¶†In tex.ibi, Notorius; quæro, si est notorius, quare requiritur excommunicatio, cum notorium habeat uim sniæ, quæ transisset in rem iudi.rñ.est uerum, quod notorium habet uim sniæ excõicationis, uel alterius censuræ, casus
3 est hic. Ibi, Satisfaciant.¶†Qualiter fit satisfactio de iniuria, dic ut no.ff.de iniu.l.iniuriarum actio, Ibi, Repræsentent, postquam satisfecerint homini, debent satisfacere Deo, & ecclesiæ, ut.C.de epis. & cle.l.si quis in hoc genus.

SVMMARIVM.

1 *A notorio actus transeuntis, uel permanentis non appellatur, & quando dicatur huiusmodi esse notorium.*

1 CONSVLVIT. A†notorio actus transeuntis, uel permanentis nõ appellatur. tñ non oẽ, quod dr̃ notorium, est notoriũ. Porrò omne, quòd in dubium potest probabiliter reuocari, re uera notorium non existit. h.d. Ibi, detinere, istud est notorium facti permanentis. Ibi, Iniecisse, istud est notoriũ facti transeuntis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ad quid inuenta, in prin.*
Appellari an possit in absentia iudicis, à quo.
Iudicem quærere sufficit causa appellandi, ubi ius reddere cõsueuit, uer. sed an.
2 *Appellare malitiosè an quis præsumatur.*

SVGGESTVM. Idem dicit in effectu, quod dicit.c.meminimus.s̃.eo.tit. & ambo correcta sunt.ĩ.eo.c. ut debitus. Not. quòd appellatio non est inuenta ad deprimendũ
1 iustitiam, sed ad remouendũ grauamẽ. ¶†Quærit Ber. utrum possit appellari in absentia iudicis, à quo? & ur̃ ꝙ non.ff.qñ ap.sit.l.j.§.quid ergo; quod uerum est, si præsentia eius põt haberi: aliàs põt appellari eo absente, ut no.Host.s̃.eo.titu.c.si duobus.&, infrà eo.c. si iustus metus, & Io.An.infrà eo.c.app.lib.vj. Sed an est rimañ.pro iudice p totam ciuitatem? respon.non: sed solum in loco, ubi ius reddere cõsueuit. unde etiam si in domo propria consueuit ius reddere, ibi debet requiri secundum Bar.qui ita eleganter no.in d.l.ij.§.dies.ff.
2 quando ap.sit.¶†Quæro, an præsumatur quis malitiose appellare? respon.non, nisi sit deprehensus, conuictus, uel confessus; ita debet intelligi quod not. hic Ber.tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio, quæ non tenet de iure, non inducit irregularitatem, si excommunicatus celebrat.*
Irregularitas requirit ueritatem, unde non nascitur à reputatione populi, uer. sed quid.
Per absolutionem non probatur ualiditas excommunicationis uer. sed nunquid.

AD præsentiam. Pendente cognitione appellationis excõicatus postea absolutus ad cautelam nõ punitur, si interim celebrauit, cõstito ꝙ legitime appellauit. h.d.¶Casus. inter Archiepm Eboracen. & R. præsbyterũ cõtrouersia extorta occasione cuiusdã excõicationis in ipsum præsbyterum latæ ab Archiepo: Papa cõmisit cãm epo Tusculano, & Cardinali sanctæ Susannæ; corã quibus opponebatur ex parte dicti Archiepi, ꝙ dictus. R. presbyter, cum esset excõicatus, diuina cantauit officia: dictus uerò. R. præsbyter respõdebat, ꝙ excõicatio non tenebat, cũ esset lata post appellationem legitimã. Cardinales uiderunt, ꝙ dictus pñsbyter non debebat puniri, nihilominus ad cautelã relaxauerunt dictã excõicationis sniam: Papa mandat, ꝙ innouata contra dictũ pñsbyterũ
1 reducantur in irritum.¶†No.quod excõicatio, quę nõ tenet de iure, non inducit irregularitatẽ, si excõicatus celebrat.¶In tex.ibi, Cantauit, istud induceret irregularitatem, si excõicatio tenuisset, nec potuisset ad cautelam absolui. Sed quid si populus reputabat eum excõicatum? respon.non est uis: quia irregularitas requirit ueritatem. Sed nunquid per absolutionem probetur, quòd excommunicatio ualuit? respon. non, secundũ Inno.quod est not.Bald.

SVMMARIVM.

1 *Appellans si turbatur in sua possessione, iudex, à quo appellatur, eam ei poterit reformare, & quomodo id intelligatur, uide post casum, uer. & ratio.*
Appellans solus exemptus est à iurisdictione iudicis, à quo, non alia tertia persona.

1 CVM teneamur. Si† appellans in sua turbat possessione, iudex, à quo appellatur, eã sibi poterit reformare. h.d.& est to. dignum. Casus. Aliquis litigabat corã ordinario suo, q erat Archiepus Cantuarien. lata snia contra eum appellauit ad Papã: pẽdẽte appellatione quidã tertius turbauit ipsum in possessione: quęrebatur, utrũ licet iudici, à quo. i. dicto Archiepo ei possessionẽ reformare? rñ. ꝙ sic ordine iudiciario.¶In tex.ibi, Tibi, à quo appellatum est sm cõem lect. Ibi, Reformare, ꝓhibendo, ne uis fiat ei.& rõ dubitandi erat: quia iudex, à quo, nõ debet reformare, sed iudex, ad quem: sed illud est uerũ inter appellantem & appellatum: sed hic erat quædam tertia pſona quæ ꝑ appellationem nõ erat exempta à iurisdictione illius ordinarij, & hæc uera. Alij dicunt, ꝙ Archieps Cantuarien. hẽt ex priuilegio, ꝙ possit defendere oẽs appellãtes à quocunq; iudice, tuitioni ꝑ Inno. quod nõ placet: quia quod a iure cõi cõceditur, priuilegio non su-
1 bijcitur, ut.C.de thesau.lib.x.¶†No. ꝙ solus appellans est exemptus à iurisdictione iudicis, a quo, non alia tertia persona, & hoc optimè ꝓbatur, per.l. ordinariã in.l.creditor, in prin.ff.man. ubi expresse habes, ꝙ pendentia appellationis tertiam personam non iuuat, neque afficit; tene menti.¶Quæro, quid in delegato? respondeo, ut in glo.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis in omnibus causis non ualet, secus in certa causa in prin.*
Appellans nunquam debet petere reuocari facta post appellationem, sed debet adijcere, & contra appellationem.

CONSVLVIT. Generalis appellatio nõ ualet. si fiat in oĩbus causis: sed si in una rm̃, bene ualet. secunda ibi, si uerò. ista secunda pars hodie corrigitur, Ber.¶Quæro, quod erat motiuum istius distinctionis?

distinctionis? respon. quia una causa erat certa: sed omnis causa, quæ posset contingere, est incerta. ¶ † Et not. hic Inn. q appellans nunq̃ debet petere reuocari facta post appellationem: sed debet adiicere, & contra appellationem, Inn. tene menti formam, sub qua debet peti reuocatio attentatorum.

SVMMARIVM.

1 *Legati citationem quis non debet contemnere sub appellationis obtentu, in prin.*

Legato Papæ magis parendum est, quàm regi.

Legatum Cardinalem qui contemnit, contemnit ipsam sedem Apostolicam, & ad se excusandum debet adire eandem sedem.

2 *Nuntio uni iurato an credatur, & quid nu.4.*

Nuntius, & Tabellio } *allegari possunt tanquàm suspecti, uer. & scias.*

3 *Appellatio præsumitur semper iniusta. quando appellatur à Cardinali.*

4 *Sententia ante quàm nuncius referat se citasse, an ualeat.*

5 *Nuntius ecclesiasticus citat in ecclesia.*

Replicationibus pluribus uti an liceat, uer. collige.

Appellatio generalis in omnibus causis non ualet, secus in certa causa, in prim...

6 *Nuntius an debeat dicere, citaui talem in tali loco & tempore.*

Solenniter acta licèt omnia præsumãtur, id intelligitur in persona cognitoris publici & solennis, non executoris, & cursoris.

7 *Procurator episcopi an debeat esse releuatus, sicut cæteri.*

Syndicus uniuersitatis ecclesiasticæ semper intelligitur gerere publicum officium authoritate & utilitate. & quando, uer. dicit.

8 *Nuntius an possit ex parte iudicis citare etiam uiua uoce.*

Citatur quis aliquando sine præfixione termini, & quo modo debeat intelligi, uer. deinde.

9 *Nuncio citati citatus debet credere.*

10 *Citatus ad maius tribunal in diuersis locis, & tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere, sed non semper, & nu.11.*

11 *Præses ducatus, & potestas Assisij, quid iuris, si de eodem facto condemnauit.*

Tribunal maius eximitur à minore in eodem negotio non solũ in die statuta ad comparendum, sed ad finem usque causæ, uer. quia.

12 *Occasio leuis, uel imperitia an excuset à uera contumacia.*

VM PARATI. Sub obtentu appellationis non debet quis contemnere citationem legati. secunda ibi, cumque. ¶ Casus. Zamorensis episcopus fecit proponi quædam facta sua coram Papa. Quidam Cardinalis fecit sibi opponi, quòd erat excommunicatus, quia citatus coram ipso dum erat legatus Papæ, noluit comparere: procurator episcopi eũ excusabat, quia erat in legatione Regis, & quia appellauerat; & sic allegabat plures causas. Cardinalis dicebat, quòd fuit inuentus in ecclesia Salamantina, & ibi citatus per nuncium: Papa dicit, quòd excusatio episcopi non est iusta, & ideò mandat sibi, quod compareat de
1 sua innocentia, si poterit, ostensurus: hoc dicit. ¶ † Not. quòd magis est parendum legato Papæ, quàm Regi. ¶ Not. quod publico & iurato nuncio est credendum. No. quod qui non paruit Cardinali, debet accedere ad curiam ad se excusandum, si potest. & qui contemnit Cardinalem legatum, contemnit ipsam sedem Apostolicam, secundum Ber. ¶ † Quæro, utrum credatur uni-
2 núcio iurato? [a] respõdeo, sic, ubi agitur de paruo præiudicio: & si facit falsam relationem, debet puniri pro motu iudicis. C. de spor. l.ij. & scias, q nuncius potest recusari tanquam suspectus, sicut & tabellio, si subest iusta causa suspicionis; & ideò consulo, quòd núcius eligatur de partium consensu hoc dicit gl. or. Not. in aut.

[a] ¶ *Vide latè per do. Alex. & doc. nouissimos in l. sciendum. ff. de uerb. obli.*

3 de trien. & semis. §. quod sæpe, coll. iij. ¶ † No. secũdo, quòd quando appellatur à Cardinali, semper præsumitur appellatio iniusta, & Papa noluit eum audire: quia credidit Cardinalem non aliter iudicare, q̃ ipse Papa
4 esset iudicaturus, ar. in l.j. ff. de offi. præ. præto. ¶ † Quæro, an sententia ante quàm nuncius referat se citasse, ualeat dicit Bar. quòd non. ff. de condi. & demon. l. multum interest. Sed ecce nuncio creditur de citatione, an creditur ei de contumacia, ut quia refert iudici, quòd citatus dicit, nolo uenire? respon. non creditur in hoc.
5 ¶ † In tex. ibi, Salamãtina, no. ubi te inuenio, te citabo. Item not. quòd nuncius ecclesiasticus citat in ecclesia. Collige, quod licitũ est uti pluribus replicationibus. Nam hic procurator impetrabat, & excipienti de excommunicatione replicabat dupliciter: uno modo, qa in seruitio Regis: secundo, quia post appellationem: uel hæc erat una replicatio duabus rationibus unitæ. replicatio erat, quia non excommunicatus: ratio prima, quia in seruitio Regis. Secunda, quia post appellationem, nam & actori licitum est unam actionem pluribus, actionibus munitam intentare: tex. est no. & gl.
6 or. C. de contrahen. empt. l. si mater. ¶ † Quæro, nunquid nuncius debeat dicere, citaui talem in tali loco? & uidetur quod sic, ut hic in uerbo, Salamantina: qa posset esse talis locus, in quo non posset citare. Idem in tẽpore, ut necesse sit dicere, citaui tali die: quia posset esse citatus alia die, quàm iuridica, uel post tempus citañ. nam hac ratione locus, & tempus adduntur instrumentis, ut eleganter not. in c. Abbate sanè, de regu. iuris. libr. vj. Item licet omnia præsumantur solenniter acta, uerum est quo ad ea, q̃ fiunt per cognitorem. qui est uir publicus & solennis, ut not. in l. i. C. de fide instrumen. & iure hastæ fisca. libr. x. & ff. de do. prælega. l. Theopompus: secus autem in his, quæ fiunt per executorem, uel cursorem, pro quibus non est ita præsumendum, nisi dicas quòd, idem quia præsumuntur ex fide officium gessisse, & quod fuerint secuti mandatum. Prima opi. tutior est. Deinde uides hic, quòd procurator episcopi, qui erat cõstitutus ad impetrandum, disputauit de obstantiis, & obiectis; quod dic, ut infra eodem. c. Nicolao.
7 ¶ † Sed an procurator episcopi debet esse releuatus, sicut cæteri, ut. ff. rem ra. ha. l. actor? uidetur quòd non, quia habet publicum officium, & ideò similis est syndico, qui non satisdedit, nec expedit, quod releuetur, ut not. in capitu. mandato. C. de procura. in prima glo. Dicit Bart. quòd habens mandatum ab uniuersitate ecclesiastica, semper intelligitur gerere publicum officium authoritate & utilitate, ut ipse not. in l. j. §. si quis tutor. ff. quando app. iter. ergo nec satisdat, nec fit in eum executio; quod uerum ...

rum est in ecclesiastica persona, cuius officium est necessarium: sed laicus non cogitur esse syndicus ecclesiæ: & ideò non gerit publicum officium, & lex dicit, q rediguntur isti syndici ad instar procuratorum.ff.qđ
8 cuiusque uniuer.no.l.item eorum.§.fi.¶†Item no.hic, quòd nuncius potest ex parte iudicis citare etiam uiua uoce.hoc uerum de citatione personali: secus de reali, quam facere non potest, nisi ostendat commissionem in scriptis,ar.C.de exacto.tribu.l.missi opinatores,li.x.C.de iure fis.l. prohibitū: nec in possessionem mittere, uel aliud mandatum facere, ar. C.de mā. prin. l.j.ar.contra.ff.de arb.l.non distinguemus, in prin. ubi uiua uoce nūcij potest dilatio prorogari. deinde uideo hic in uerbo, re præsentes, qđ citatur aliquis sine præfixione termini, & ualet citatio, licèt Pet.dicat cōtrariū. C.de fer.l.dies festos. Nā tex.ff.de iudi.l.ad perēptoriū, requirit exprimi tempus, s.dierum in qualibet citatione, Io.An.& Pau.dicunt hic, q arbitrio boni uiri inest tacitum tempus, s.cū primum commodè poterit, arg. ff.de uer.ob.l.continuus, in prin.& §. item qui insulā. ff.ad Tertu.l.ij.§.si mater.ff.de condi.& demon.l. hæc
9 conditio.ff.de uerb.signi.l.Nepos Proculo.¶†Itē istud. c.allegabatur quotidie, q citatus [a] debet credere nuncio citāti. de hoc no.in Spe.de citatione.§.sequitur.81.dist.c.proposuisti, per Arc.de sen.excom. c. uenerabilibus,li.6.per eundem, qui concludit, quod nuncio publico credaẗ, donec probetur contrarium, & uide in Spec.§.sequitur, uersi.sed nunquid credetur.ergo erit in ptāte nuncij dicentis se personaliter citasse, & tollere ius appellādi: quia sic citatus non poterit appellare; quod uř absurdum in magnis causis; de hoc no. Hosti.in sum.de do.& contu.& si nuncius est uilis persona, & causa ardua, & absens iurat se nunq̃ fuisse citatum, uel non fuisse personaliter citatum, tm̃ uř, q soli uni nuncio non sit credendum, argu.C. de probatio. c. qm̃.contra falsam, & ff. de custodia reo.l. diuus, & l.j. C.de li.li.12.¶Sed quid, si citauit per literas, quas misit ad domum citati, qui occultat literas: uel quid si literæ sunt amotæ de albo prætoris, ut.ff. de iurisdictio. om.iudi.l.si quis id quod? respondeo, sæpe ueritas perit: quia occultatur probatione deficiente, ut.ff.de edē do.l.argentarius.§.cum autem.Et ideò cautè est agendum, quod falsis inficiationibus, uel fortuitis casib⁹ ueritas non pereat, ut no.Ber.ī.de officio delegati.c.cum in iure, & Inn.de eo, qui furtiuè ordines susce.c.inno-
10 tuit.¶† No. q citatus ad maius tribunal in diuersis locis, & tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere, circa quod dicas, q aut est citatus re, id est p capturam personæ, & dum est in carcere, non tenetur comparere etiam coram Papa: quia non potest ante q̃ uinculis solutus sit.ff.quod metus cau.l.qui in carcere. ff.de uer.significa.le.qui neq;, nisi procurasset se capi.ff. ex quib.cau.maio.l.& qui data opera. Aut est citat⁹ uerbo; & tunc aut est causa, in qua potest mittere procuratorem, & non est causa ardua; & tenetur comparere p procuratorem: quia se compatiuntur.ff. de procuratori.l.j.§.usus. Aut oportet de necessitate præcisa, uel causatiua, quod personaliter compareat; & tunc dēt comparere coram maiore, etiam si esset tribunal Regis.& si comparet coram minori, spreto maiori tribunali, debet excommunicari, uel banniri iuxta qualitatem iurisdictionis, prius statuto ei termino ad se excusandum,

[a] *¶ Vide per Bar.in ex a tranag. ad repri. in uerbo, per nūcium & uide eundē in l.j. §. cura carnis.ff.de offic.praefe.urb.*

si poterit. Casus est hic ualdè not. de hac materia uide
11 per Bar.in l.ij.§.fina.ff.de custod.reo.¶†Pone, quid si de eodem facto condemnauit ex contumacia preses ducatus, & Potestas Assisij? respondeo, quòd quandiu lis est coram præside, non tenetur super eodem comparere coram Potestate, etiam si Potestas præuenitur in cognoscendo, uel inquirendo, ideò sententia lata per Potestatem ex contumacia, esset ipso iure nulla, si Potestas scit procedi per præsidem, argumentum.ff.de re iudicata.l.quæsitum: quia maius tribunal eximitur à minori in eodem negotio non solum in die statuta ad cō-
12 parendum, sed usque ad finem causæ.¶†Item not.hic casum contra gl.ordinariam Accur. quæ dicit q etiam leuis occasio,[b] uel imperitia excusat à uera contumacia, ut no.in l.j.in fin.ff.si quis ius dicenti non obtemperauerit. nam episcopus habebat hic occasionem, & non paruam, tum quia erat in seruitio Regis: tum quia excusatio non erat iusta, excommunicatur, & punitur; & idem est in episcopis, qui sunt in seruitio aliorum dominorum illustrium.

[b] *¶ Vide Ias. in l.ij.in quinto notabili. ff.si quis in ius uo.non ierit.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus appellationis prosequenda currit solum post interpositam appellationem.*
2 *Iurans stare mandatis ecclesiæ.si grauatur, & appellat, non est periurus.*
Dies ad prosequendum appellationem statuti, possunt arbitrio iudicis prorogari, uel arctari, uer.quæro.
3 *Leges si sunt duæ, quarum una diffinit tempus, altera dat arbitrium, illa quæ diffinit, tempus interpretatur, arbitrio iudicis.*

D HAEC.qui iurat stare mandatis ecclesiæ, contra iuramentum non auditur appellans: si tamen grauatur, poterit appellare. hoc dicit istud.c.& sequens.¶Casus.aliqui iurant, quòd stabunt mandatis ecclesiæ: postea appellant: quæsitum fuit, quid sit agendum de istis? respond. Papa, quod iudex debet eos compellere, ut obseruent iuramentum suum, uel quòd intra.xl. dies post appella-
1 tionem suam iter arripiant ad prosequendum. ¶ † In tex.ibi, Interpositam, not.tempus ap.prosequendę currere solū post interpositā appellationem; & est tex.ualdè no.sic intelligitur supra eodem.c.ex ratione.de hoc plenè no.in c.si appellationem, de app. in clemen.nimirum: quia ante quam appellatio sit interposita, non est aperta prosecutio.tamen si appellatur legitimè uiua uoce, non procedit quæstio, quia statim currit ipsa interposita: tu legista habes simile in bo.pos.causa litis agno. contratabu. ff.ad Car. Ideoque prosecutio ante quam appelletur, est similis posthumo, qui est in utero ma-
2 tris.¶†Not.quod qui grauatur, appellat, nec est periurus. de hoc suprà de do.& contuma.c. prout, in gloss. Sola promissio. iuramentum enim intelligitur de mandato iusto, non de iniusto, ut not. ff. de regu. iuris. l. non uidetur. §. qui iussu. Quæro, nunquid. 40.dies possint prorogari, uel arctari? respondeo sic ar-
3 bitrio iudicis, ut supra eo.cum sit.¶†Ex hoc not.quòd si sunt duæ leges, quarum una diffinit tempus, altera dat arbitrium, quòd illa, quæ diffinit tempus, interpretatur arbitrio iudicis. & hoc facit ad quæstionem. unum statutum dictat, quod bannitus habeaẗ pro confesso,

fesso, si non comparuit intra octo dies: aliud statutum dat arbitrium contra magnates: potestas ex arbitrio statuit tres dies, utrum bannitus non comparendo intra hos tres dies habeatur pro confesso? dic quòd sic.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio reuiuiscit, si absolutus mandata non seruat.*
Absolutionem petens excommunicationis, in quam reincidit, non solum iuramentum, sed satisdationem etiam praestare debet, uer. & ideo.
2 *Mandatum non tenetur quis implere, nisi pro posse.*
Debitum continuationum intelligitur unicum, non duplex, & propterea non debet duplari pœna, & exemplum, uer. glo. ponit.
3 *Absolutionem petens excommunicationis, renuntiat appellationi interpositæ per superiorem, nisi protestetur, quod non intendit appellationi renuntiari.*
4 *Consuetudinem non licet transgredi, sicut nec legem, & quam.*

QVAESTIONI. Casus. Excõicatus pstito iurõ de stãdo mãdatis ecclẽiæ statim appellauit ante quam fiat ei mandatũ, uel pœna: certè appellationi suæ non est deferendum, sed est reducendus in eandem excommunicationem, donec pro posse paruerit mãdatis ecclesiæ. ¶ No.
1 ꝙ appellatio non suspendit mandatum. ¶ † Item no. ꝙ excommunicatio reuiuiscit, si absolutus mandata non seruat; & nõ est ꝓprie reuiuiscere, sed est noua excommunicatio, ut. ff. de sol. l. q res. §. aream. ff. de iure fisca. l. deferre §. fi. fingitur tñ eadem iuris fictione, ut. s. de cõsue. c. cum inter, ꝑ Inn. & ideò, si intra istas duas excõicationes impetrauit bñficium, remouetur ab ipso: sed nunqd si iterũ absoluatur, iterũ iurabit? rñ. nõ solũ iurabit, sed satisdabit: qa suspectus est. ar. ff. de priui. cred. l. si creditores, & facit. ff. de dam. inse. l. q bona. §. si
2 q s stipulaturus. ¶ † In tex. ibi, Posse, no. uerbũ ꝙ non tenetur quis implere mandatum nisi pro posse: sic uasallus per iurm non obligatur nisi ꝓ posse: ut in ca. 2. de feu. sine culpa non amittendo, in uerbo, si potuerit; & dicit ibi gl. notabile uerbum est illud. Gl. ponit hic exẽplũ in eo, qui detinet uxorem alterius pone, dicit statutũ, si q s detinuerit ꝑ mensem uxorem alterius puniatur in centum; detinui duob. mensib. utrũ puniar in ducentum? rñ. si continuatiuè detinui, non punior nisi in centum: qa unicum est delictum continuatum, ut. ff. de fur. l. inficiando. §. infans, & ff. de iureiu. l. eum q. §. in popularib⁹, & ibi gl. or. ualde no. & ar. ff. de ser. ru-
3 sti. pdio. l. una est uia. ¶ † Dicit hic Inn. ꝙ petẽs absolutionem excõicationis, renuntiet appellationi interpositæ ad superiorẽ nisi ꝓtestetur, ꝙ non intendit appellationi renũtiare. Tu dic, ꝙ non põt absolui, nisi renunciet appellationi: qa translata est iurisdõ ad iudicẽ, ad quẽ; ar. tñ ꝙ non teneat ꝓtestatio in præiudicialibus,
4 ut no. in c. grãæ, de rescr. in cle. ¶ † Dicit hic Host. ꝙ non licet trãsgredi consuetudinem, sicut nec legem; & iõ ipso iure non ualet absolutio excõicati, iurõ nõ pstito, Host. hic erat consuetudo redacta in corpore iuris, sed ea consuetudo, quæ non est redacta in corpore iuris, æqparatur extrauaganti. ff. de re iu. l. cum prolatis, cum indigeat probatione, ut. C. de ædi. priua. l. an in totum. & si ex consuetudine nascitur condictio ex morib⁹, ualet sñia contra contradictionem lata, secus, si nasceref forma ex morib⁹. Item qñ consuetudo statuit aliquid ꝓ forma, non ualet, nisi forma seruetur; & hoc, qñ statuit ante factum, uel in facto: sed si post factum, habet uim modi, & non formę substantialis, hoc probat illa l. nota. cum sua gloss. C. de precibus imper. offe. l. uniuersa.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non suspendit iurisdictionem in his, super quibus non est interposita.*

PRAETEREA. Appellans ab ordinario punitur de delicto, quod posteà perpetrauit. Not. quòd † appellatio non suspendit iurisdictionem in his, super quibus non est interposita.

SVMMARIVM.

1 *De Appellatione sua posteriori non potest excipere, qui non detulit appellationi aduersarij, in prin.*
Auxilium contra alium frustra implorat, qui in legem commisit.

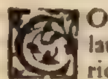

CONSTITVTIS. Qui non detulit appellationi ꝑ aduersariũ prius factæ, de sua posteriori appellatione non põt excipere. h. d. Casus. Vacante ecclesia Torcellanæ, canonici de electione tractauerunt: Archidiaconus nominauit quendam. C. fuit appellatũ eò ꝙ esset excommunicatus: nõ obstãte appellatione fuit in epm electus, & appellatũ, ne fieret, contradicit, ꝙ sicut Arch. non detulit appellationi contrariæ, ita non est deferendum suæ; & iõ non obstãte sua appellatione Papa mandat scdam electionem confirmari, & est rõ, quia prima non tenuit: qa contra appellationem. scda aũt tenuit, quia appellatio, cui
1 non debuit deferri, non potuit impedire. ¶ † No. ꝙ frustra implorat auxilium contra alium, q in legem commisit; facit. ff. de dam. inse. l. qui bona. §. si quis quia, & ar. ff. de pac. l. cum eo. C. de inof. test. l. in arenam.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab ordinario in una causa cogitur in alijs coram eo comparere, nisi in casu, & quo, in prin.*
Delegatus, à quo appellans, si in alia causa de nouo delegatur, quid iuris, si recusatur ut suspectus.
Recusatio æquiparatur appellationi, & non habet locum in notorijs, uer. Deinde.
2 *Cri non graue quod dicatur.*
3 *Deprehensus in crimine an dicatur, qui deprehenditur in fuga crimine perpetrato.*

PROPOSVIT. Appellans ab ordinario in una cã, in aliis coram eo cogitur rñdere: pt tñ eũ recusare, nisi cum de manifesto & graui er-
1 rore cõuenit. h. d. Casus patet ꝑ se. ¶ † Quærit gl. appellaui à delegato, q in alia cã de nouo delegatur, recusatur ut suspectus, qd iuris? rñ. ꝙ expectatur finis appellationis pẽdẽtis. Io. An. dicit, ꝙ statim sunt eligendi arbitri, & ꝓbato coram eis grauamine ꝓcedit recusatio: aliàs non, ut notant Moder. s. e. c. ad hæc. Deinde not. gl. ꝙ in notoriis non est locus recusationi: quia q non appellat, non recusat; unde notorius, nec appellat, nec Bal. super secundo decr. I i i 2 recusat.

2 recusat. ¶† Quæro, quod dicatur crimen graue? rñ. in arbitrio iudicis. Host. tñ dicit, ex quo orit scandalũ in populo, uel tumultus; & hoc no. per statuto Florentiæ, quod statuit arbitriũ executoris iustitiæ contra eos, qui committunt crimina, ex quib. posset status turbari. Nam quæ sunt, illa relinquuntur arbitrio defensoris ipsius; & io credendũ est uerbo; nec est opus quod probet factũ, ex quo secundum assertionem defensoris possit sequi turbatio; quod est no. dignum. ¶† In tex. ibi, Ipso actu. quæro, utrum dicatur
3 deprehensus in crie, qui deprehenditur in fuga crimine perpetrato? rñ. sic, si deprehenditur in ipsius actus cohærentiis, ar. ff. de adul. capite quinto. sed si ante factum deprehendatur in itinere, non dr deprehensus in crie, sed in attentatione criminis & punitur integra, ubi sufficit attentasse: alias punitur mediã pœna i. arbitrio iudicis, ut not. Cy. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cle. & sic plus punitur excessus, quam puniatur accessus.

SVMMARIVM.

1 *Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius uel excommunicator appellet, ne absoluatur, in princ. & an citata parte nu. 2. uer. dicit Inn.*

Iurisdictio ecclesiastica in tribus locis debet exerceri.

Confirmatio electorum potest ab episcopo fieri in camera sua etiam in uilla, non tamen in domo regum, nu. 2. uer. not. quod.

Vbi episcopus, ibi cathedra eius, uer. quia ubi.

2 *Promulgatori sententiæ iniustæ licitum est suam sententiã defendere.*

Priuilegiato excedenti potest iustitia denegari, uersicu. dicit H.

3 *Confirmationes an debeant fieri cum causa cognitione.*

4 *Dies hominis propter peccatum Deus abbreuiat.*

Corporis salutem qui uult, animæ salutem prius quærat.

5 *Cautio sufficiens quæ dicatur.*

VA Fronte. Absoluit excõicatus cautione recepta licet aduersarius, uel excommunicator appellet, ne absoluatur. h. d. Et prima pars repellit quęrentem. secunda ibi, sane, dupli quõni eius rñdet. Casus. Archieps quæsiuit à Papa de duobus. primò redarguit eum, quia non in palatio epali, nec in camera epi, sed in camera regis contra debitum iuris, & propriam dignitatem episcopos confirmabat. Deinde rñdet quæstionibus Archiepi. Prima talis est: aliquis fuit excommunicatus, uel interdictus pro contumacia, uel alia iusta cã: ille offert se ad iustitiam, i. ad emendam, & petit absolui: an excommunicator possit eum absoluere? & respondet, quod sic, ne decedat in excommunicatione, etiam si pars aduersa, ad cuius petitionem fuit excommunicatus, appellat, ne absoluatur: tamen iste absoluendus debebit sufficienter cauere de parendo iuris æquitati coram Papa, ad quẽ appellauit, uel delegato ipsius. Secunda quæstio fuit: aliquis conqueritur se irrationabiliter excommunicatum, uel interdictum: petit absolui, & offert se iustitiæ, excommunicator appellat, ne absoluatur, quæritur, quid iur. Responde appellationem non tenere. ¶ In tex. ibi, Qua fronte. i. qua audacia, quæ manifestatur in fronte. ¶ Ibi, Ordinem. i. formam. uel dic. i. ordinationem. C. de officio prætec. præto. l. formam: alias incipit normam; & no. hoc uerbum gl. quæ dicit: peccasti,

1 quiesce. ¶† Ibi, Non in ecclesia, no. tria loca, in quibus debet iurisdictio ecclesiastica exerceri, scilicet in ecclesia, in palatio, in camera per præditos pontificali dignitate: & no. c. quod episcopus potest confirmare electos in camera sua, etiam si episcopus habitet in uilla: quia ubi episcopus, ibi cathedra sua. Non tamen, si episcopus esset in uenatione in campis, ut no. C. de sent. & interlocu. om. iudi. l. cum sententiam. In tex. ibi, Offerat, not. de oblatione. ff. de dam. infect. l. prætor. §. si
2 quis paratus. ¶ Ibi, Pars diuersa, i. litigator. pars etiam diuersa dicitur promulgator sententiæ iniustæ, cui tamen est licitum suam sententiam defendere, ut infra de sentent. excommu. c. uenerabilibus, lib. 6. quia sua interest, ut. C. de excus. tuto. l. seueriter. dicit Inn. quod non debet quis absolui; nisi aduersario citato: & ratio est, quia absoluere est innouare, & quia potest contra dicere, si ei non reficiantur ex-
a pensæ.[a] C. de iudic. l. sancimus, uel non caueatur idonee. ff. qui sat sdare cogan. ut l. furioso. §. fina. & l. si ab arbitro, & argu. in c. quamquam, de usur. lib. 6. hanc cautionem ex officio iudex recipere potest, præsertim cum ex mero officio processit, & argu. ff. de iur. l. si quis uxori. §. si fugitiui qui. §. est nota. & ff. de in ius uocand. l. eum, pro quo. per quam. l. probatur, quod contra hos fideiussores fit executio sine libello, ut & alias contingit. ff. manda. l. si remunerandi. §. Marius: quia iudex pro executione suæ iurisdictionis non habet offerre libellum. ff. de rei uindicatione. l. qui restituere, in glossa prima. Dicit Hos. quod si priuilegiatus excedit, potest sibi iustitia denegari. ad idem infra de decimis capitulo, nuper, per Ioan. And. ¶ Nota. quod confirmationes electorum non de-
3 bent fieri in domibus regum; tamen factæ tenent secundum Innocent. & Hostien. ¶† Quæro, utrum confirmationes debeant fieri cum causæ cognitione
4 dicit Bernard. quod sic: dic, ut in capitulo ultimo, de elect. lib. vj. ¶† Item no. quod propter peccatum Deus abbreuiat dies hominis; & ideò qui uult salutem corporis prius quærat salutẽ animæ: quia anima iuuat corpus; non e contra. nã iustitia, & misericordia Dei pariter dies mali abbreuiantur naturaliter, dicit glo. super psalmo. & erunt dies illius anni. lxx. ubi gl. dicit, abbreuiati sunt dies mali propter peccatum: & dicit Aristoteles, quod magnum malum esset, si malus existens immortalitatem promereretur. è contra, dies sanctorum abbreuiantur; quoniam mundus dignus ipsis non est secundum Apostolum, sed ut plurimum augentur, quia in bene agendo est lætitia, quę renouat dies sicut aquila. ¶ Item nota. quòd non debet quis expectare mortem, ut agat pœ-
5 nitentiam. ¶† Quæro, quæ dicatur sufficiens cautio? respondeo, illa, quam ius requirit, Bernar. ad de quod not. supra de offic. delega. ex literis; in gl. hoc obtinet. & supra de dolo, & contuma. capi. prout, ibi; Si maluerit aduersarius, super hoc uerbo uide, quod not. Ioan. And. in c. cordi, infra eo. in gl. quia non sufficit, lib. 6.

a ¶ *Vide Barba. consi. xc. in tertia parte suorum consiliorum.*

SVMMARIVM.

1 *Appellanti statuitur terminus intra quem si non prosequitur appellationem, appellato prosequenti condemnatur in expensis, in principio. & in interesse aduersarij. numero. 3.*

Monitio canonica debet præcedere excommunicationem, & quamlibet sententiam censuræ, nisi sit casus, in quo quis sit excommunicatus ipso facto. & nu. 7.
Infamia tribus modis irrogatur, uer. & est.
2 *Appellari non debet à disciplina.*
3 *Appellatione deserta, iudex à quo, liberè potest uti sua authoritate.*
4 *Statuta monasterij debent fieri per prælatum, & capitulum.*
Corrigendi maximè regulares.
5 *Terminus totus an sit expectandus, si tantum tempus est lapsum, quod certum est intra residuum appellationem exerceri non posse.*
6 *Monitio canonica quæ dicatur.*
7 *Constitutio episcopi, si quis fecerit furtum, sit excommunicatus ipso facto, an ualeat.*
8 *Desertor si non habet proprium, luet in corpore.*
Monachus qualiter reficiet expensas, uer. ecce mona.
Reditus & prouentus clerici auferuntur ob eorum debita soluenda, uer. qualiter ergo.
Inopia est quædam exceptionis species, uer. alibi.
Feudum prælati delicto quando amittatur. §. considera.

REPREHENSIBILIS. Prælati suspendere, uel excõicare non debent nisi monitione pmissa. subditi, pcipuè regulares contra disciplinã appellare non põt. appellanti statuit terminus infrà quẽ si non prosequit, iudex procedit. appellãs, si nõ prosequit applõnem, appellato prosequenti condẽnat in expensis. h. d. Et sunt quinq; dicta. ẽm ibi, nec subiecti. tertiũ ibi, si uerò. quartũ ibi, si aũt. quintũ ibi, præcipuè. ¶ Casus. Prælati nimis prompti & faciles erant ad excõicandũ: & subditi nimis prompti & faciles ad appellandũ. statuit conciliũ, q prelati non possint suspendere, nec excõicare, nisi monitione pmissa. & q subditi non possint à canonica disciplina appellare, & q appellanti pfigat terminus, intra quẽ si neglexerit prosequi, eps à quo est appellatũ, liberè sua authoritate utatur. Itẽ qd appellans non ueniens condẽnat in expensis. Itẽ qd regulares, pcipuè cũ pro suis excessib⁹ sunt corrigendi, contra regularẽ disciplinã prælati & capli sui
1 non audeant appellare. ¶ † No. q canonica monitio pręcedere dẽt excõicationem, & quãlibet sñiam censuræ, nisi sit casus, in quo qs sit excõicatus ipso facto. & est simile in infamia, q̃ tripliciter irrogat p sñiam, ex genere pœnæ, & ipso facto, ut dicit gl. no. ff. de infa. l. ictus fu
2 stiũ. ¶ † No. à disciplina nõ appellari. vñ disciplinati sancti Francisci non põt appellare ab his, q̃ mandant sibi p priorẽ ẽm eorũ regulã, quia scriptũ est. Apprehendite disciplinam, ne qñ irascat dñs, & pereatis de uia iusta.
3 ¶ † Tertiò not. q deserta applõne iudex, à quo, liberè sua authoritate põt uti, & no. aduerbiũ, liberè. Vlterius no. de refectione expensarũ. Sed nunquid maiori pœna punit desertor, q̃ in refectione expensarũ? Rñdeo, punit in eo, q concernit interesse aduersarij. ff. de usuris. l. tutor, in prin. sed nõ punit criminalr de iure canonico, vñ l. eos. §. ne temere. C. de ap. nõ obtinet de iure ca
4 nonico, ut sing. no. in l. j. ff. à qb⁹ appel. nõ licet. ¶ † No. in uerbo, plati sui, & capli, q statuta monasterij debent fieri p platũ, & caplm. Not. q regulares maximè sunt corrigendi, & tunc tractent ut filij, licèt non gratè, tñ
5 iustè. ff. de uer. ob. l. qdã cũ filiũ. ¶ † Quæro, pone, tñ tẽpus est lapsum, qd certũ est intra residuũ applõnẽ exerceri nõ posse, nunqd totus terminus est expectandus, dicit Io. An. qd sic p. c. cõmissa, de electione, li. 6. & io si iudex, à quo, interim aliqd innouaret, esset irritũ: quia nondum reassumpsit offm, ar. C. q ad bo. poss. admi. l. fi.
6 ¶ † Quærit gl. q̃ dicat canonica monitio? dic ut infrà de
7 sen. exc. c. constõnẽ, li. 6. ¶ † Quæro, utrũ ualeat constõ epi, si qs fecerit furtũ, sit excõicatus ipso facto? & vr q non: qa non pcedit monitio. dic contra, ut hic in uersi. nisi fortè: qa in excõicatione canonis nõ reqrit moni-
8 tio, ut in c. ut aiarũ. §. j. de consti. li. 6. ¶ † Quærit gl. qd si desertor nõ hẽt ppriũ? dic qd luet in corpore infra de pben. c. de multa, in iiij. glo. q̃ pœna liberat à debito temeritatis, non dico contractus, ut. ff. de iure pat. l. diuus Vespasianus. q̃ lex est ad hoc not. Ecce monachus hẽt reditus ecclesiasticos. propriũ. n. pĩmoniũ hre non põt, qualiter ergo reficiet expensas? Rñdeo, de prouentib⁹ ecclię suæ quasi de peculio suo infrà de fideiuss. c. iij. C. q bo. ce. poss. l. penul. ff. de min. l. deniq;. §. sed vtrũ. ff. de iudi. l. si filius. Itẽ cũ fuit in iudicio de consensu regularis superioris, nimirũ si cogit de prouentib⁹ sibi debitis. ff. re iudi. l. cõmodissimè. dumtñ ecclię debita obsequia non subtrahantur, ut in c. si propter tua debita, de rescrip. lib. 6. & aliqualiter facit. ff. de noxa. l. si condemnatus. ff. de iudi. l. si longius. §. fi. & quod no. in aut. apud quos oportet mona. §. fin. ff. de accu. l. hos accusare. §. omnibus, ubi dicitur, qui nihil habet nihil soluere potest. Alibi dicitur, quod inopia est quædam species exceptionis. ff. de procura. l. Titius. ff. de dolo. l. nam is. ff. ad legem Falci. l. quærebatur. C. de mendi. uali. l. j. lib. x. uides, quòd non parcitur præposito, quin sui reditus auferantur sibi: episcopus etiam propter feloniam perdit feudũ in sua uita. postea uerò ecclię non piudicat, de capi. Corradi. c. si clericus. h. d hic Io. An. ¶ Considera rõnẽ illius capli, q̃ stat in hoc, qd qñ feudũ concedit plato, duob⁹ concedit, uel concedi vr. s. plato, & ecclię. vñ, si deliqt platus qd concessum est plato ad uitã suã, redit ad dñm: sed eo mortuo, liberè factũ est ecclesię, & nullus platus põt præiudicare, nisi primus postea, q̃ semel transiuit ad ecclẽiam, arg. ff. de legat. iij. l. pater. §. xv. liberis. Item nec primus præiudicaret, si accepisset nomine ecclesiæ tantum, ar. C. de iur. deli. l. cum aliquis. C. de usuf. l. fi. quæ lex est multum no.

SVMMARIVM.

1 *Appellans cogitur per iudicem, à quo, appellationem prosequi, uel parere sententiæ, in prin.*
Causa suspicionis potest compromitti in unum arbitrum, de quo partes sunt concordes.
2 *In causa schismatis ad eligendum bonum uirum, qui causam decidat, si consilium non possit habiliter congregari, compelli debent partes.*
In alternatiua compulsione, electio est eius qui compellitur.

AD HAEC. Appellans cogitur per iudicem à quò, appellationem prosequi, uel parere sententiæ & æquitati, recusans iudicem ut suspectum, cogit
1 p eũ eligere alterũ, cuius authoritati pareat. ¶ † Et not. q causa suspicionis potest compromitti in unum arbitrum, de quo partes sint cõcordes: aliàs debẽt esse tres infrà. eo. c. ij. requiris. §. fi. uel dic, quod ista non est uia arbitrorum, sed tertia uia magis facilis & magis prom
2 pta. simile ar. ff. de arbi. l. si unus. §. princip. r. ¶ † No. hic de alternatiua compulsione, & non est electio compulsoris, sed eius, qui compellitur. & est ar. q in causa schismatis debeant compelli partes ad eligendum bonum uirum, qui causam decidat, si consilium non pos-

sit habiliter congregari. & ad hoc Principes seculares compellent eos causatiue subtrahendo eis reditus, & obedientiam non imbursañ. sibi. ff. pro em. p. l. qui fundum. §. si tutor.

SVMMARIVM.

1 *Ad residentiam monitus si appellat, quid iuris, in prin.*
Appellari an possit sine expressione causæ grauaminis.
Residentiam & Curam, utrum spiritualium, & temporalium requirũt cũa beneficia regulariter.

1 PERVENIT. † Si canonicus ad residentiã monitus, appellat, statuitur sibi terminus ad psequẽdum appellationem. interim de beneficio suo p uicarium deseruitur de ipsius prouentibus sustẽtañ. h. d. ¶ Casus. Eps mandauit canonico, ꝙ resideret in ecclesia: canonicus appellauit. Papa dicit, ꝙ appellatio præsumitur frustratoria. & ideò mandat, ꝙ aut resideat, aut iter arripiat, aut præbenda priuet, & alij cócedatur. ¶ † Opponitur istud mandatum est quædã interlocutoria, ergo non tenet appellatio, cum fuerit appellatum sine causa. Solu. qñ non potest plus uel efficaci⁹ iniungi per diffinitiuam, q̃ fuerit decisum per interlocutoriam, ita pòt appellari sine expressione causæ grauaminis, sicut qñ appellatur à diffinitiua: sed qñ potest iniungi per diffinitiuam plus q̃ fuerit iniunctum per interlocutoriam, tunc requiritur expressio causæ grauaminis ẽm Io. An. ꝙ est singulare, & ualde no hoc nõ intellexit Bar. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittit. Not. ꝙ regulariter omnia beneficia requirunt residentiam, & curam spiritualium & temporalium. Ber.

SVMMARIVM.

1 *Appellare potest Rex Franciæ bene pro iure Iudæorum.*

CONSVLVIT. † Iudæi sunt multũ utiles regi Francorum, & ideò appellabat pro ipsis contra ius commune; non tenet tamen appellatio regis. h. d. ¶ Not. non curari plus de rege Franciæ, quàm de alio: tamen pro iure Iudęorum Rex bene potest appellare: quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Citatum quis si se scit. præsumitur malitiosè uersari.*

AD HAEC. Missio nuntij tutur citandũ non citatum, quia est præuentus. h. d. Not. citationis effectum: quia † qui scit se citatum, præsumitur malitiose uersari.
1

SVMMARIVM.

1 *Appellationi interiectæ ad Papam qui non detulit, remittitur puniendus, litem facit suam, & alijs pœnis condemnatur, in prin. & nu. 2. uer. potest aliter.*
Prælatus non potest feudum ecclesiæ suis consanguineis concedere. & quod & quando.
2 *Contra consanguineos præsumitur, & quando.*
Relictum pro anima non potest distribui consanguineis commissariorum, uer. quæ dico.
Relictum consanguineis non præsumitur relictum ad pias causas, uer. & si testator.
Appellans si succumbit, lite perdita notatus abscedit, uer. & ille qui.

DE PRIORE. Qui non detulit appellationi interiectæ ad Papam, remittitur puniendus. h. d. ¶ Casus. Quidam prior fecit spoliari canonicum suum usque ad interulam, non obstãte appellatione interposita ad Papam: Papa mandat hunc priorem ad se remitti. Vel dic, quod prior cogebat canonicum ad cõsentiendum feudo, uel donationi, quam faciebat consanguineo suo. nam, quia hoc est illicitum,
1 potest appellare ẽm Inn. & Io. An. ¶ † Dicit gl. ꝙ prælatus non potest feudum ecclesiæ suis consanguineis cõcedere: quia præsumitur concessio ambitiosa, ut no. in c. j. qui suc. tene. coll. x. & hoc uerum de nouo. sed antiqua feuda bene pòt refirmare. ff. de aqua quoti. & æsti. l. j. §. fi. tamen si prælatus infeudat de nouo propter insignia merita, bene ualeret infeudatio, ar. ff. de dona. l. si pater. intelligo de nouo non quo ad res, sed quo ad p-
2 sonas, præsumitur † ergo contra consanguineos propter nimiam affectionem. C. de sacrosan. eccle. aut. quibuscunque modis, & c. illud, eo. ti. ubi est glo. sing. quæ dicit, ꝙ relictum pro anima non potest distribui consanguineis commissariorum: & si testator aliquid pro anima reliquit consanguineis suis, non præsumitur relictum ad pias causas. ar. optimum. ff. de exc. tut. l. tutor petitus. §. quæ tutoribus. dicit gl. ꝙ talis prior debet de pom. Idem not. Io. 2. q. 6. c. de cætero. posset aliter dici ẽm canones. nam aut non defert appellationi in causa criminali; & deponitur, ut. d. c. de cætero. sed si est causa ciuilis, non deponitur, sed remitti debet ad curiã satisfacturus de tanto excessu, ut hic, præterea facit litem suam, insti. de oblig. quæ ex quasi delicto, in prin. & cõdemnari debet ad interesse intra de sen. excom. sacro. ẽm leges uerò in causa ciuili iudex dẽt remitti ad principem, ut digno supplicio puniatur: & ille, qui appellauit, & succubuit, lite perdita notatus abscedit. C. de ap. l. à proconsulibus, in causa ciuili. xxx. pondo auri mulctatur. C. de ap. l. quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Abbates infamia respersi, aut conuicti, in capitulo generali commoniti debent cedere, & appellare non possunt.*
Generales prædicatorum, minorum, & hospitalium, qui electi administrant sine confirmatione, compelluntur cedere iudicio diffinitorum concilij §. dicit.

1 QVIA NOS. Statuit Papa in cap͞lo isto. ꝙ abbates infamiã respersi, aut conuicti in capitulo generali commoniti debeant cedere, & non possunt appellare, Gostre. & Hosti. dicunt, ꝙ loquitur ẽm consuetudinem monasteriorum quorundam. ¶ Dicit hic Io. And. ꝙ generalis prędicatorum, Minorum, & hospitalium, qui electi administrant sine cõfirmatione, compellitur cedere iudicio diffinitorũ concilij. Et idem esset in Papa, si propter schisma heret concilium, cum Papa administret forte absque alia confirmatione.

SVMMARIVM.

1 *Si Appellans non prosequitur appellationem, iurisdictio redit ad delegatum, sicut ad ordinarium.*

AD

1 AD AVRES. Si † appellans non prosequitur appellationem, iurisdictio redit ad delegatum. sicut ad ordinarium. Et sic not. ꝗ appellatio, quæ non est prosecuta, non eneruat iurisdictionem iudicis delega.

SVMMARIVM.

1 *Appellasse intelligitur, qui se & sua summittit apostolicæ protectioni.*
Sub protectione Papæ qui est, non est exemptus. §. oppone.
Protectio, quæ habet uim appellationis, requirit solemnia appellationis ibid.

1 AD AVDIENTIAM. Qui † se & sua apostolicæ protectioni submittit, licet appellationis uerbum non exprimat, intelligitur appellasse. Prima pars narrat factum. Scda dat iudices. scda ibi, licet autem. casus planus est. Not. quod dixi in summario. item no. ꝗ simplicitas non nocet, infra de rerum permuta. c. cũ uniuersorum. ¶ Oppo. quòd licet aliquis sit sub protectione Papæ, tamen non est exemptus. Solu. uerum est in protecto per priuilegium: secus, si est protectus per recursum ad superiorem, ut hic, & not. quòd protectio, quæ habet uim appellationis, requirit solemnia appellationis secundum Holt.

SVMMARIVM.

1 *Remitti causa ad iudicem à quo, quando possit.*

1 ACCEPTA. Causa † non debet remitti ad iudicem à quo, nisi de consensu partium. concor. C. de appel. l. eos, in princip. nisi appelletur ab interlocutoria, & appellatio pronunciatur iniusta, ut. ff. de mino. l. intra utile.

SVMMARIVM.

1 *Recusari potest etiam delegatus appellatione remota, & quibus ex causis, in prin.*
Consanguineus usque ad quem gradum intelligitur.
Ad arbitrium iudicis non est recurrendum, ubi de uerborum significatione tractatur, uer. quia ubi.
2 *Testis, quid iuris, si æqualiter est consanguineus utriusque partis.*
3 *Coniuncta persona an possit agere pro coniuncta ubi est par coniunctio, & an fideiubere.*

POSTREMO. Delegatus etiam appellatione remota recusari potest si sit impetrantis consanguineus, uel in illa causa eius
1 aduocatus. ¶ † Quæro, usq; ad quem gradum intelligitur consanguineus? gl. dicit usq; ad quartum. pro glo. facit. C. de aduo. diuer. iud. l. petitionem. §. ingredientem, & hoc in transuersalibus: sed in ascendentibus in infinitum. postea dicit, ꝗ omnes, qui succedere possunt, dicuntur consanguinei, ut nota. C. ad Turp. l. à fœmina, ubi est optima * glo. in simili materia, uidelicet quòd illi dicuntur suorum iniuriam prosequi, qui succedere possunt ab intestato. Ioan. And. dicit, quòd hoc est arbitrarium. gloss. C. qui accusa. non poss. l. neganda, dicit quòd hoc non est multum extendendum. tene gloss. quæ est in d. l. si fœmina: quia ubi de significatione uocabuli tractatur, nõ est ad arbitrium iudicis recurrendum, ut. ff. de lega. 3. l. item in legato. §. Pardi, & est text. nota. & facit. ff. de iurisdict. om. iudi. l. qui iurisdictioni, & l. 1. C. si quacunque pdi. po. Sed gl. in l. ut uim, ff. de iust. & iur. dicit af-
2 fectionem considerari. ¶ † Quærit glo. quid si est æqualiter consanguineus utriusque partis? & respondet, quod non præsumitur esse suspectus, ut. ff. de ritu nuptia. l. non solum. §. de uno, nisi aliud appareret ex indiciis. Item not. in teste. c. j. 3. q. 5. in Specu. de teste. §.
3 j. uersi. quid si testis. ¶ † Quæro coniuncta persona potest agere pro coniuncta, nunquid hoc est uerũ, si par est coniunctio? Respon. sic. Item & iubere ut. ff. de in ius uoc. ut eant. l. 2.

Vide no. per do. nostros in l. qui se patris. C. unde lib. & per Rapra. Com. & repetentes in l. in suis ff. de lib. & posth. 2

SVMMARIVM.

1 *Interdicti sententia non suspenditur per appellationem sequentem, in prin. & nu. 1. & 2.*
Episcopi habent tres potestates, & quas.
Clauium / Iurisdictionis / Diœcesani — potestas episcopalis in quibus, consistat, & à qua non appelletur.
Excommunicatio non suspenditur per appellationem, & quare §. istud.
2 *Ecclesia uel ciuitas si sit interdicta, ut ciuitas Bononiæ, & fuit relaxatum interdictum ad tempus, interim fuit appellatum, postea ciuitas recidit in interdictum, an possint pendente appellatione ibi celebrari diuina.*
3 *Liberatus ad tempus elapso tempore tenetur de ueteri obligatione, nec est necesse quod iterum obliget se.*
4 *Suspensio interdicti non eradicat interdictum.*
Excommunicatio suspendi non potest, uersic. nam interdictum.
5 *Suspensio tenet medium inter ens & non ens.*
6 *Suspendere episcopus an possit suum interdictum, sicut ex toto tollere.*
7 *Suspensus si sit aliquis ab ingressu ciuitatis uel domus, an appellatio rescindat istam suspensionem temporalem.*
Interdictum si fiat loci, omnes loci personas afficit, secus si fiat personarum, ut recte episcopus.
Suspensionum genera & formæ quæ, remiss. uersicu. item do. ss.

AD HAEC. Quoniam Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem. h. d. ¶ Casus. Aliquando excommunicati appellabant, postea statim celebrabant; & sic potestas clauium erat elusoria. Ideo statuitur, ꝗ appellatio non tueatur appellantem in omnib9 sententijs censuræ super excommunicatione, suspen-
1 sione, & interdicto ecclesiastico. ¶ † No. ꝗ epi hñt tres potestates, s. potestatem clauium, quæ consistit in trib. generibus censuræ. s. excommunicatione, suspẽsione, & interdicto ecclesiastico, & in horum absolutione: ptãtem iurisdõnis quæ consistit in tribus, uidelicet mero imperio, mixto, & iurisdõne: ptãtem diœcesani, quæ consistit in muneribus honoribus, & sacris. à sola potestate clauium non appellatur ita. s. ꝗ pronuntiatum ex ipsa appellatione rescindatur, uel suspendatur. & similis est excommunicatio carcerati. nam foribus clau-

sis, nisi ille q hēt claues carceris, aperiat nō pōt carceratus, licet uociferet usque ad cœlū, exire muros carceris. ad hāc similitudinē claues spūales rediguntur de excommunicatione Iudaica dico, q illa p applonē suspenditur: quia profana est. in hoc consuetudo Iudæorum seruanda est inter ipsos: non quia eorum superstitio approbetur, sed quia toleratur. ¶ Istud. c. ignorauit gl. Accur. quæ est. C. si à non compe. iudi. l. fin. quæ dicit, q excommunicatio interdum suspenditur p appellationē; q falsum est: quia speciale est in sententiis censuræ tum pp auctoritatem clauium, tum quia traxit secum excommunicationis effectum, tum etiam q canon sic uult pp bonum humilis obedientiæ, & propriæ salutis, tum quia est quoddam electuarium medicinale, licet amarum, ut infra. cap. pastoralis, tum quia
2 non sunt proprie sniæ. ¶ † Quærit hic gl. ual de no. Ecclesia, uel ciuitas est interdicta, ut ciuitas Bononiæ: fuit relaxatum interdictum ad tps: interim fuit appellatū, postea ciuitas recidit in interdictum, utrum possint pēdente appellatione ibi celebrari diuina? Rñdeo q non: q appellatio fuit interposita post interdictum, quod non fuit reuocatum, sed ad tps suspensum; & hoc tenet hic gl. Inn. & Compostella. s. de consuetu. c. cum inter. & uidetur hoc probari ratione: quia unum est interdictum. ff. de preca. l. sed si manente, sicut unum est uulnus, quod recidiuauit. ff. loca. l. nos uideamus: quia non erat pfectè curatum: aliàs secus. ff. de ædil. edic. l. q ita sanatum. Item alia rōne: qu a iste est similis homini habenti dilucida interualla, qui sub eodem curre re semper perseuerat. C. de cur. furio. l. cum aliis.
3 ¶ † Itē ad hoc, quia lex dicit, q liberatus ad tps, elapso tēpore, tenetur de ueteri obligatione, nec est necesse, q iterum obliget se. ff. de pact. l. si unus. §. j. sic eñ bannitus, bāno suspenso ad tps post tps recidit in idipsum & sic potest impunè offendi, nec est opus eum de nouo banniri, ut ibi no. Cy. ad idem facit. ff. si cer. pe. l. le-
4 cta. ¶ † Et dicit Inn. q suspensio interdicti non eradicat interdictum, sed interim dormit. nam interdictum potest suspendi, licet excommunicatio non potest suspendi: quia eius effectus non potest ad tempus relaxari: sed effectus interdicti sic; q dicunt esse uerum, si interdicitur locus; secus, si persona, quæ non pōt diuidi, & lepram oportet perfectè curari; ideò nemo potest pro parte esse liber, & pro parte seruus. de hac materia no. In. infra de priui. c. priuilegia, & Io. An. infra de sē. exc. c. præsenti, lib. 6. dicit Accu. q non obrumpitur, quod in suspenso retinetur. ff. de uer. obli. l. 2. §. 2. & in l. inter stipulantem. §. sacram. dicit lex q aliud est res, aliud effectus rei. ff. de dona. inter ui. & uxo. l. cum hic status.
5 §. siue. ¶ † Item dicit lex, q suspensio tenet mediū inter ens & non ens. ff. de cond. inde. l. sufficit. Hæc omnia fuerunt uentilata Bononiæ tpe interdicti; & quidam uoluerunt defendere q posset celebrari: sed rei ueri-
6 tas est in contrarium. ¶ † Quærit gl. nunquid eps possit suum interdictum suspendere, sicut ex toto tollere: quia si pōt plus, q est in totum tollere pōt minus. j. q fi. sint le. c. p uenerabilem. ff. de in litē iur. l. uideamus. §. fi. & dicit, q interim pōt appellari. Considera, si pōt appellari ergo appellatio suspendit iudicatum; si uerò est nisi unum iudicatum, & illud est suspensum; ergo celebrans, durante appellatione, licet finita suspensione, non est irregularis. hanc opi. conabatur defendere Io. Cal. & Io. de Ligna. & unus eorum fecit super hoc
7 longum tractatum, quem ego non habeo. ¶ † Quæro, aliquis est suspensus ab ingressu ciuitatis, uel domus, an appellatio rescindat istam suspensionem tpalem? rñ. sic sm Inn. infra de pœnis. c. fi. Item si clericus sit suspensus à perceptione fructuum, uel doctor à lectura, quæstio ista non est sententia censuræ. infra de uer. signi. quærenti, Inn. ecce eps uult, q suum interdictum, non liget Titium, qn possit celebrare. rñ. si interdixit p sonas, pōt: si locum non potest: quia locus est affectus. dicit hic Inno. q in spiritualibus in dubio semper est obediendum. Item ponit similitudinem inter excommunicationem, & suspensionem. Item dicit, quot sunt genera, & formæ suspensionum. uide Inno. quia non eget interprete.

SVMMARIVM.

1 *Remissio causæ fit ad priorem iudicem nisi constet à sententia, uel iusto grauamine appellatum.*

Appellatio frustratoria reijcitur per iudicem, ad quem, licet per iudicem à quo, fuerit ei delatum. §. nota.

2 *Inhibere siue interdicere non potest iudex ad quem nisi facta sibi fide de appellatione.*

1 CVM IN ECCLESIA. Iudex † appellationis remittit ad priorem iudicem, si nō constat sibi à sententia, uel iusto grauamine appellatum hoc dicit. ¶ Nota. quod frustratoria [a] appellatio reijcitur per iudicem, ad quem, licet per iudicem à quo fuerit delatum appellationi. Secundò nota.
2 quod † si negetur appellatum, uel negetur intra dies decem appellatum, debet fieri fides de appellatione: nec potest introducere iudex, ad quem, ne procedatur: quia non constat sibi, an sit iudex, infra eodem capit. Romana; libro 6. & adde quod nota. Innocen. supra de fide instrumento. G. perpetuus. Papa mandat hic Archiepiscopo, ne admittat appellationem, siue libellum conuentionalem appellationis, nisi ei constet appellatum esse. simile in l. hęc autem. post prin. ff. ex quibus cau. in pos. ea.

a ¶ *Vide omnino dom. Car. Flor. in consi. 32. inci. orta inter A. & B.*

SVMMARIVM.

1 *Appellare denuo quis potest à nouo grauamine, licet semel appellauerit, & appellatione deserta uenerit ad iudicem in prin.*

Appellare quoties est licitum.

2 *Sententiam dicere nullam quoties est licitum.*

DIRECTAE. Qui semel appellauit, & appellationē deseruit, ad primū iudicē reuertendo, si de nouo grauat pōt iterum appellare, pſertim in defensione matrimonij. Casus. Mulier uindicabat uirum excipiebatur de cōsanguinitate; lata fuit snia interlocutoria: mulier appellauit; tandem appellationi renuntiauit redeundo spontè ad obedientiam primi iudicis, demum fuit iterū grauata: quæritur, utrum possit appellare? rñdeo sic, maximè in fauorem matrimonij. ¶ Quæro, q erat rō dubitādi? rñ. quia semel calumniata friuolè appellando, argu. ff. de accu. l. si cui. §. j. & quia semel personam iudicis approbauit, nec uidebatur uariare posse. C. de re-
1 bus credi. l. si quis iusiurand. ¶ Quæro, quoties † sit licitum

citũ appellare? rñ. à diffinitiua nõ est licitũ appellare, nisi bis: sed ab interlocutoria licitũ est appellare sub quo 2 libet diuerso c. Ber. † Quæro, quoties est licitũ dicere sñiam nullã? rñdeo, bis: unde si qs habuit tres sñias cõtra se, unã in prima cã, duas sup causis nullitatũ, fit cõtra eũ executio, ut in c. ut calũnijs, de re iudi. in cle. v. g. Titius fuit mihi condemnatus in cẽtum ex mutuo: dicit sñiam nullã, & succubuit. Item dixit sñiam secundam nullam, & succubuit; debet parere tribus sententijs; quod dic ut in ca. ut calumnijs, quod est nouissimum & singulare capitulum.

SVMMARIVM.

1 *Pendentia appellationis interpositæ ante existentiam conditionis facit, quòd sententia excommunicationis, suspensionis, uel interdicti non trahit secum executionem, & in prin.*

2 *Sententia excommunicationis fertur per hæc uerba enuntiatiua, excommunicatum te esse cognoscas.*

Verba enuntiatiua, siue certificatiua, siue declaratiua de præsenti, disponunt, & principaliter emissa sunt propter se, uer. nam siue.

Nisi, dictio importat conditionem. §. Deinde.

3 *Sententia excommunicationis est istius naturæ, quod ante perfectum grauamen suspenditur per appellationem, post perfectum non suspenditur.*

4 *Appellare licet a sententia excõicationis ante diem, uel conditionem quandocunque, postea nunquam*

Conditionalis sententia an fingatur retro. §. opponitur.

5 *Sententia, Nisi intra tot dies satisfeceris, te excommunico, ualida est.*

In mora semper est delinquens, si culpa est dolosa, non secus, uer. sed nonne.

6 *Pendente excommunicatione, si excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit, postea extitit conditio, an testimonium uitietur.*

7 *Excommunicatus conditionaliter, quid iuris; si interim mutat forum.*

Tempus medium sententiæ, sed iudicij quo ad iurisdictionem iudicis inspicitur.

8 *Pendente conditione si iudex est mortuus, an expiret eius sententia.*

9 *Iudex si dixit, Si titium elegeris, sis excommunicatus, & ipse eligit, quid iuris, si obijcitur, quod electio facta est ab excommunicato.*

Ex conditionali sententia quando pœna incurratur.

10 *Sententia excommunicationis an transeat in suum naturalem effectum, si dum legitur antequam legatur uerbum excommunico, præmisso nomine excommunicandi, appelletur.*

11 *Sententia si ita concipiatur, si non satisfeceris intra 20. dies ex nunc sis excommunicatus, aut ex tunc si dicas, an sit differentia.*

12 *Conditio an fingatur retro in ultimis uoluntatibus.*

13 *Conditio an in legibus trahatur retro.*

14 *Sententia si dicat, o Petre, nisi te purgaueris, non te absoluo, an si purget se, sit absolutus.*

15 *Excommunicatio ista, Nisi satisfeceris, te excommunico, an hodie ualeat.*

16 *Verba ista, nisi satisfeceris, quid important.*

17 *In sententia iudex, quid iuris, si dixit, nisi feceris, quod Titius habeat, &c. te excommunico.*

18 *Furtum quoddam si de nocte fuerit commissum, an episcopus possit excommunicare omnes scientes, nisi manifestauerint.*

19 *Pœna temporales recipiunt consummatum esse, spirituales inchoatum.*

PRAETEREA Requisiti Sñia excõicationis, suspensionis, uel interdicti lata sub cõdõne suspẽdit, si ante cõdõnis existentiã fuit appellatum. secunda ibi, uẽ. ¶ Casus. Iudex ita protulit sñiam, Nisi intra 20. dies satisfeceris Titio, cognoscas te excõicatũ: uel dixit, Cognoscas te suspẽsum; uel dixit, Cognoscas te interdictũ. tu ab ista sñia appellasti ante 20. dies solutioni pfixos, & in termino non soluisti. Quæris, utrũ pẽdẽte appellatione sis excõicatus? rñ. ꝙ non: quia applõnis interpositio facit te interim non ligari. 1 ¶ No. ꝙ dixi in summario. ¶ † No. ꝙ pendentia applõnis interpositæ añ existentiam cõdõnis facit, ꝙ sñia excõicationis, suspensionis, uel interdicti non trahit secum executionem, & est rõ, quia applõ impedit trahere, sed 2 non tractum esse. ¶ † Secundò no. ꝙ p ista uerba enũtiatiua, qnimò certificatiua, Excõicatum te esse cognoscas fertur sñia excõicationis. nam siue dicamus esse uerba enunciatiua, siue certificatiua, disponunt: quia sunt emissa principalr pp se. ff. de do. i. ex hac scriptura. siue sint uerba declaratiua de præsenti, silr disponunt. ff. de ar. l. quid. n. §. si arbiter. hoc tenet Iac. de Are. ff. de iniu. test. l. si quis exhæredato. de hoc no. j. de sent. exco. c. si quem. Alij contradicunt dicentes, ꝙ ista sñia non tenet nisi expressè iudices excommunicant, ut no. Goffre. in summa sua. j. de sent. exc. quia non est hic uerbum excommunicationem significans, neque actum excõmunicandi proferens. C. de senten. & interlo. l. præses. Ista opi. uerborum figuram ponderat: sed prima opi. præualet, quia ponderat mentem & sensum, arg. C. de liber. præte. l. iij. ubi per hæc uerba, Alienus esto à substantia mea, sit exhæredato: qui sensus magis præualet. ff. de uer. sig. l. quisquis mihi, & l. Nepos proculo. ¶ Deinde no. hic, ꝙ dictio nisi, importat conditionem. Item no. 3 quòd † sententia excommunicationis est istius naturæ, quòd ante perfectum grauamen suspenditur per appellationem, post perfectum non suspenditur. ¶ Itẽ 4 † no. mirabile in sententia excommunicationis, quòd ante diem, uel conditionem licet appellare quandocunque, postea nunquàm. ¶ Opponitur sententia conditionalis fingitur retrò, ut ff. qui pot. in pig. habe. qui balneum. ergo existente conditione sentẽtia habetur pro pura ab ipso principio; igitur appellatio nõ suspendit. Solu. hic erat conditio ptãtiua, quæ non trahitur retro ff. qui po. in pig. hab. l. potior. nam conditio dandi dicitur potestatiua, ut ff. de hære. insti. l. suus. §. puto. hæc solutio non est uera: quia idem esset hic in conditione casuali, si Titius fuerit factus consul. dic ergo, quod in sententijs conditio non trahitur retro, sed in contractibus sic. hæc solu. non est uera. dic ergo, quod quoad ordinationem contractus, uel sententiæ trahitur retrò. ¶ Sed quantum ad decisionem litis non trahitur retrò. istud non est bene dictum, quia per sententiam conditionalem decisum est negotium, & iudex est functus officio suo, nec plus potest grauare, quam grauauerat, ut l. j. §. biduum. ff. quando appel. sit, & C. de senten. l. cum iudex. tamen licèt trahatur retrò quoad quid: non tamen simpliciter, quia si est conditio, interim non a nascitur obligatio, [a] ut ff. de ædil. edi. l. bouem. §. si sub cõditione. Si dicis, interim non põt fieri execu-

a ¶ *Vide Angel. de Peru. in consi. 57. incid.*

executio, nec ueniūt fructus, uel interesse, quia ubi nulla petitio, ibi nulla mora. ff. si cer. pe. l. lecta. §. dicebam. interdum tamen uenit restitutio fructuum, ut qñ debitor ē merus executor, ut dicit illa l. no. ff. de usur. l. in fideicom. §. cum Polydius. solutum est ergo contrarium per distinctionem secundum quid, & simplr, ut scias, ꝙ nunquàm habet tractum retrò, si resultaret aliquid contra iuris dispositionem, ut eleganter no. ff. de le. j. l.
5 talis scriptura. ¶ † No. ꝙ ualet snia, nisi intra tot dies satisfeceris, te excõico. ¶ Opponitur primò de c. Romana. §. caueant. infra de sen. excommu. li. 6. Sol. pro puncto rationis, quia aut fertur sententia pro culpa praeterita, & nondum liquet de ea: aut pro futura; & tūc tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem, & maximè ad officium iudicis, licet quandoque pertineat ad executionem actionis iam natae. Solu concedo, nisi mora praecedat. Sed nonne delinquens semper est in mora? respondeo, sic, si culpa est dolosa. Secus, si procedit ex ignorantia, uel ex minori diligentia; quod est
6 notabile. ¶ † Quaero, pendente excommunicatione excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit, postea extitit conditio, an testimonium uitietur? similis enim quaestio fit in l. furti. §. j. ff. de insa dic non uitiari, quia condi. testis inspicitur tempore, quo quis testifica
7 tur, ut ff. ad Carbo. l. iij. §. duae causae ¶ † Quaero, quid si iste excommunicatus conditionaliter, interim mutat forum? quidam dicunt, quòd non ligatur sententia excommunicationis: quia non fingitur retrò, & sententia excommunicationis non potest ligare nisi subditos, ut in ca. ut animarum. §. statutum, de constitu. in 6. de appel. c. Romana, lib 6. de senten. excommu. ca. à nobis. ista opinio est fatua, quia nedum inspicitur tēpus sententiae, sed tempus iudicij quoad iurisdictionem iudicis. ff. de iurisdi. omni. iudic. l. cum quaedam
8 puella, & not ff. de leg. j. l. nemo potest. ¶ † Quaero, qd si pendente conditione iudex est mortuus, & sic iurisdictio sua extincta, uel an degradatus, postea extitit cōditio, an euanescat excommunicatio? quidam dicunt quòd sic, ut Archidia. ista est truffa: quia morte iudicis non expirat sententia, nec eius effectus, & per consequens nec priuatione ipsis, ut ff. de re iudic. l. mortuo, & arg ff. de mino. l. in integrum. Contra hoc facit. l. quoties, in fi. ff. de noua. ubi statu mutato cōditio existens nihil operatur. respondeo. quod ibi speciale fauo
9 re fisci: tamen ille casus non est alibi. ¶ † Quaero cum Innocen. iudex dixit, si Titium elegeris, sis excōmunicatus: eligit: obijcitur, quòd electio est facta ab excommunicato. respondeo, quòd conditio requirit esse perfectum. ergo punctualiter electio praecedit excommunicationem, & est consideratio puncti Innocen. dicit, quòd in ipso eligere contrahitur excommunicatio ex mente loquentis, & quia excommunicatio est istius naturae, quòd est pungibilior omni intellectuali gladio, ista sunt uerba. Nam damnatio in supplicium est aequè penetrabilis; & tamen dum sententia ultimi supplicij legitur, non est fernus poenae, sed postquam lecta est, ut ff. de poen. l. qui ultimo. sed pro Inn. facit. l. Arethusa. ff. de sta. ho. ubi conditio, si tres peperit, impletur incipiente ultimo partu. ¶ Aduerte subtiliter, ibi ratio est: quia incipiente ultimo partu conditio est necessariò extitura, ut ff. de uerbo. signifi. l. ter enixa. Et ideò habetur pro pura. ff. de noua. l. si pupillo. §. j. & sic intelligis dictam notabilem legem Arethusa. pro Innocen. magis facit, quia conditio intelligitur secundum suam conditionem conditionatam, Aut erat prohibere futuram electionem, à quo mādans noluit cessari. & ad actum non perueniri: simile dicimus, si testator prohibet alienari, & si alienatum fuit, legat familiae. nam intelligitur legatum praeambula hora alienatum, ut subtiliter no. Iaco. de Are. in l. si ita fue-
10 rit. ff. de ma. test. ¶ † Sed pone, dum iu lex excommunicat, quia incoeperat dicere, Nos talis &c. postquàm protulerat hoc uerbum, Titium, antequam proferret hoc uerbum, excommunico, fuit appellatum, an perfecta oratione excommunicatio transit in suum naturalem effectum? & uidetur quod sic propter sui uelocitatem. Nam quaedam sunt, quae propter sui uelocitatem praetendunt intellectum sensibilem. ff. de dona. inter uir. & uxor. l. iij. §. sciendum, & l. illud. ff. de acquiren. haere. Nam ratio facit prius aliquid imaginari, id est per prius, quam occurrat sensibus humanis. In contrarium uidetur, quia remedium praeuenit uulnus. unde causa non est uulnerata. nam quod factū est, pro in fecto non habetur ff. de testa. l. si is qui, & l. si ea scriptura. ff. de arbo. fur. caesa. l. caedere. §. j. quod uerum est, quia lupus exit siluam, non tamen exiuit, ut ff. de
11 usufru. l. arboribus. §. ij. ¶ † Quaero, nunquid sit differentia, utrum iudex dicat, si non satisfeceris infra xx. dies, ex nunc sis excommunicatus, an dicat, ex tunc? quidam dicunt quòd sic: quia, ex nunc, denotat mediatū momentum; sed, ex tunc, denotat ultimum momentum, argum. ff. si cert. peta. l. lecta. §. fi. Doc. dicunt contrarium: quia non potest esse excommunicatus antequam sit negligens. & ideò dictio, ex tunc, refertur ad actum uerbi prolati, non ad effectum, qui nunc nō po
12 test surgere, ut in c. 1. de conces. praeben. in cle. ¶ † Posset hic quaeri exemplum, nunquid in ultimis, uoluntatibus conditio fingatur retro? Dyn. dicit quòd sic, in c. 1. de regul. iur. lib. 6. Barto. contra per l. j. §. serui. ff. ad Sil. so. quo ad ueritatem terminorum non fingit retrò, sed quo ad ualiditatem actus fingit retro. ff. de manu. test. l. Neratius. C. de le. l. fi. §. si autem ob auaritię, & ibi plenè dixi in solenni lectura mea, ubi uideas. ¶ † Quae-
13 ro, an in legibus conditio trahatur retro? (dicit statutum, si quis furtum fecerit, suspendatur) respondeo, in legibus ista non est conditio, sed est quaedam doctrina, ut C. de leg. l. leges. & ideò nō inspicitur tempus statuti, sed tps delicti, ut l. j. ff. de pae. nisi eēt poena arbitraria, i qua inspicit tps snīae, ut l. pę. & l. fi. ff. si ex nox. ca. aga. quia poena arbitraria regulatur à iudicis motu, qui potest uariari usque ad sententiam, ut ff. de pae. l.
14 hodie. ¶ † Pone, dicit iudex, O Petre, nisi te purgaueris, te non absoluo. purgat se nunquid est absolutus? dic quòd non. ut l. Titia. §. fi. ff. de manu. test. qui tex. nō est alibi. haec. n. uerba non absoluunt, sed nō condemnant. ¶ Item dictio nisi, quae non disponit aliquam ordinationem praecedentem, sed ubi dispositum inuenit, illud habet limitare, ut ff. si quis cau. l. quaesitum. §. qui
15 iniuriarum. ¶ † Quaero, an hodie ualeat ista excõicatio, nisi satisfeceris, te excommunico? respondeo, sic, si certa dies est apposita: alias non: quia haberet nimus longum tractum usque ad ultimum uitae spiritum, ut not. ff. de fideius. l. fideiussor obligari. §. fi. & g. ibi not.
16 ¶ † Quaero, quid important ista uerba, nisi satisfeceris? respondeo, si in obligatione est dari, important dari: si fieri, fieri: si caueri, caueri. si autem non pcedit alia ordinatio partium, sufficit dari expromissorē idoneum, ut. legitur & no. in l. fi. §. fi. ff. si cert. pet. dicas, qđ siue sit appositū certum tēpus, siue nō, ista excōicatio est euidenter iniusta, & error expressus eam uitiat; & talis

talis sñia reprobatur expressè p dictum. §. caueant. & fortè pôt dici, q talis sñia sit inepta, arg. eius, quod no. Inno. s̃. de offi. Vica. c. j. uel dic q ualet, ut. ff. qñ ap. sit. l. j. §. biduum: qa est lata sub conditione intrinseca, ut. C. de sen. l. cũ iudex, & ar. ff. ad l. Aqui. l. in lege Aqui. si de letum: tñ iudex, qui facit contra canones, punitur, & excommunicatus absoluitur sine iuratoria cautione.

17 ¶ † Quid si iudex dixit, nisi feceris, quod Titius habeat &c. te excõico? nã in ultima uolũtate intelligitur, si nõ solueris: in contractu intelligitur, si nõ caueris. respõ. in sñia quasi contrahitur. & iõ sñia siue diffinitiua, siue interlocutoria magis accedit contractui, q̃ ultimæ uo-

18 luntati. ff. de pec. l. ij. §. idem scribit. ¶ † Quero, quoddã furtum fuit cõmissum de nocte, an eps possit excõicare oẽs scientes, nisi manifestauerint? glos. Accur dicit quod sic. C. de iur. l. ciuile est, & est speciale, ne ueritas

19 occultetur. ¶ † Conclusiones Inno. Pœnæ temporales recipiunt consummatũ esse: spirituales inchoatũ. Non pôt eps facere, quod sit licitũ participare cum excõicato. Si prorogatur terminus epi, ista prorogatio fit epalis: quia nec ab initio posset contra uoluntates partiũ excõicare, ét quia creditori, qui habuit fidẽ de solutione, interim uř cautũ, uel saltem est facta nouatio, arg. ff. loca. l. cũ in plures. §. lege dicta. Nã in corporalibus sp fit nouatio, ut subtiliter no. ff. de præt. stip. Valerianus, & qa prorogatio termini impedit moram. ff. de uerb. obliga. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. Et qa partes in cõi cõcordia possunt recedere à dicto arbitri. sed tñ, si in termino prorogato nõ soluitur, debitor redditur excõicatus ipso facto: quia non ꝓdest dilatio ei, q in dilationem cõmisit, & qa uř facta cum suis qualitatibus, & pœnis [a] siue accessorijs sm Inn. ar. ff. de pac. do. l. inter. §. cum inter. ¶ Sed in cõtrariũ posset allegari, quod non incidat in excõicationem: qa recessum est à forma data p iudicem, & noua forma assumpta est p partes, arg. ff. de fide: ut. l. stipulatus est opus. ecce simile, si ad Pascha non solueris, res sit inempta: ꝓrogatur tẽpus ad mensem, & de mense non soluitur, an res fiet inempta? & uidetur quod non: quia pactũ istud debet apponi incontinenti, non ex interuallo, ut sit pactũ legis cõmissoriæ, ut no in l. j. ff. de dona. in magna glos. ¶ In cõtrariũ uř, quia dicta in prioribus uidentur repetita in posterioribus consecutiuis, & descendentibus, ut. ff. de pac. do. l. inter. §. cum inter. ff. sol. matr. l. pe. §. si inter. ff. de pac. do. l. item quia, infrà eo. c. secundò requiris. hoc uerum credo, quia nihil est innouatum nisi tempus. & sic esto cum Inno. licet hoc non sit omni nò expeditum: quia dilatio prætoria facta est conuentionalis, & sic non sunt eiusdem speciei, arg. ff. de minor. l. minor. xxv. annis cum fidei commiss.

a ¶ *Confirma, quia prorogatio termini intelligitur facta cum oĩbus qualitatibus suis secundum Bar. in l. j. §. & post operis, circa mediũ. ff. de oper. no. nun. & ibi uide iã te moderniores. multa allega ad propositũ huius. q. Bald. hic.*

S V M M A R I V M.

1 *Per rescriptum plures articuli committuntur, in prin.*
Appellatio in uno prohibita, in cæteris intelligitur esse prohibita.
Suspicionis causa coram iudice, qui recusatur, proponenda, & probanda coram arbitris, ibidem.
Intentio per interpretationem colligi potest. §. in tex. ibi, Inti.
2 *Iustitia debet repræsentari in quolibet capitulo pari modo.*
Particularis clausula quo casu æquipolleat indefinitæ, uer. unde
3 *Clausula, quæ sumitur ex aliquo, refertur ad uniuersum, salua tamen ratione recti sermonis, & generaliter ad quod referatur nu. 4 §. posset.*
4 *Parcendum est sumptibus, & expensis, & discriminibus uiarum.*
Remoti qui dicantur. § dicit lex.
Iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos §. no. quòd.
Suspectus qui præsumatur, uer. ibi, inimici.
Repetitum postea quod primò sit dictum, uel contra à quo intelligatur. §. posset.
Interpretatio quando fiat ex uno ad aliud. ibid.
5 *Casus specialis non comprehenditur in generali.*
6 *Exemptio unius grauat alios, qui non sunt exempti, quando est onus uniuersale.*
Onus quisque suum portare debet, uer. quia.

SECVNDO requiris. Per rescriptum committuntur plures articuli. Appellatio † quæ in

1 uno ꝓhibetur, in alijs intelligitur esse ꝓhibita. secundò dř, q suspicionis causa est coram iudice qui recusatur, proponenda & ꝓbanda coram arbitris. h. d.

2 ¶ † Casus. quæsitum fuit à Papa. Pater sancte, uos inter easdem ꝑsonas plura capitula cõmitritis decidenda: tñ in uno. c. tñ reperitur clã, Appellat oñe remota an intelligatur eadẽ clã in cæteris capitulis repetita? Papa rñdet q sic, siue apponatur in prin. siue in medio, siue in fine: qa intentio eius est in quolibet capitulo, quòd iustitia suũ consequatur effectum, ut qñ mens excedit uerba, recurrimus ad intentionẽ. Secundò fuit quæsitũ. ecce iudex allegatur suspectus quid fiet? rñdet Papa, quod eligentur arbitri non ualde remoti, per quos statuetur terminus ad proban. cãm suspicionis, qua nõ probata intra terminũ cõpetentẽ, recusatus sua auctoritate poterit uti; & ideò ꝓbata, procedere non poterit: quia ratio dictat, q suspecti, & inimici non dñt iudicare. In tex. ibi, Positis pone exẽplum. s̃. de rescrip. c. cum dilecta. Itẽ pone exẽplũ in generalibus iudicijs, si forte erant duo capitula, unũ uini, aliud olei. item est exemplũ, si cõmittitur petitoriũ, & possessorium. ¶ In tex. ibi, Intentioni. s. quæ per interpretationem colligi pôt: aliàs secus, ut. ff. de usu fru. leg. l. si alii, ubi est tex. singu. & ff. de lib. & post. l. Gallus. §. quidã rectè, ibi dũ

2 dicit, ex uerbis colligi possit. ¶ In tex. ibi, Iustitia, hinc colligitur rõ, quia iustitia debet representari in quolibet capitulo, pari modo: quia unum rescriptũ nõ debet

b diuerso iure [b] censeri, sicut nec una substitutio. C. de impu. & aliis sub. l. quiuis. uñ particularis clausula æquipollet indefinitæ ꝑp idẽtitatẽ rõnis, & cõiunctionem orõnis. ff. de fun. instru. l. Seiæ. §. Caio.

3 ¶ † In tex. ibi, In prin. C. de insti. & substi. l. pe. ita, quòd non refert, in qua parte instrumẽti aliquid dicatur: quia totũ informatur. ff. de eden. l. si qs ex argentariis. §. si initiũ tabu. C. de lib. pre. uel exhere. l. i. & sic clã, quæ sumitur ex aliquo, refertur ad uniuersum, salua tamen ratione recti sermonis, ut. ff. de aur. & argen. lega. l. Plautius. ¶ † In tex. ibi, Non ualde

4 remotos: qa parcendum est sumptibus, & expensis, & discriminibus uiarum. C. de appel. l. cũ post sñiam discussoris, & C. de anno & tribu. l. mediterraneæ, & l. ꝑ locis. ¶ Dicit lex, quod nõ longè remoti dicuntur, q nõ distant ultra centũ millaria ꝑ terram, uel per mare. ff. de dam.

b ¶ *Adde etiã id. quod alibi habemus, quod una & eadem res nõ debet diuerso iure cẽseri. l. cum qui ædes. ff. de usu cap.*

de dam.infe.l.iij.§. sed tam uicinū. Decre. dicit, ꝙ per dietam, in c.statutum, de re'crip.lib.vi. ubi per eundē. ¶No.ꝙ iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos.¶In text.ibi, Intra terminū, nō intra terminos. Ibi, Probata nō fuerit, supple, & sup hoc fuerit interlocutum. Ibi, Inimici, quilibet inimicus præsumit suspectus, dummō sit inimicitia grauis, & nō leuissima, qa leuissima non debet ad animū reuocari. ff. de arbi.l. ulti.¶Posset hic tractari materia de tacita repetitione, de qua dic, ut.ff.de leg.j.licet Imperator, & de leg.iij.l. in repetendis. Itē no.qđ una clausula interptatur aliā, & per aliam. Itē una lex interpretat aliam, & p aliā, ut dicit illa.l.no.ff.de cōiung. cū eman. libe.l. nihil gnalis clausula refertur ad oia.ff.de iur.& fac. igno.l. regulā. §.fi.ꝙ dic ut.ff.de hære.inst.l.fi.rōnalis clausula refert ad oia, quæ sunt eiusdem rōnis, ut hic. Specialis & discretiua clausula nō refertur ad oia.C.de ꝓcura.l.maritus.ff.de iud.l.cum ꝑtor.C.de pac. conuen. sup dote.l. fi.clausula refertur ad ea ad quæ 2 potest [a] referri nō ad alia.ff.de iurisd.om.iud.l.si idem cū eodem.§. fi.quod singulare est, singulariter ꝓfertur.ff.so.ma.l.si uerò.§.de uiro.quod plurale est, pluraliter ꝓfertur. ut.ff.ad Tre.l.Iulius Phæbus.per media declaratur extrema: p extrema declarant media: p unū extremum declaratur aliud extremū. No.ff.de reg.iur.l. semper in stipulationibus.ff.de uer.obli.l.triticū.Item per subiacentem materiā: quia materia debet esse capax impressionis, ut no. Ioā.Mona.in c.Romana, de app.li.vi.

a ¶*Vide Alexan.in cō si.clviij. incip. super hæsitatione, de qua quæritur.*

5 ¶†Casus specialis non cōprehēdit in generali.ff.de pe.l.sanctio legū.ff.de uerbo.obli.l.doli clausula.C. fa.her.l.quoties, nisi occurrant duo modi, & cāæ significan. ff.de an.leg.l.qui Marco.ff.de stip.seruo.l.iiii.C.de leg.
6 l.cū quæstio.p Cyn.¶†Exemptio unius grauat alios, q non sunt exempti, quādo est onus uniuersitatis: secus, si obligatio sit diuisa per capita.ff.de lega.i.l ab oibus: quia unusquisq; onus suum, non alterius portare debet.C.ut nullus ex Vicariis.l.i.li x.Et sic.nō exemptus succedit exempto, similis est parti grauatę, quæ accedit parti non grauatę.ff.ad.l.Fal.in singulis.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi suæ qui non defert, nec deferre tenetur aduersarius in prin.*
Contra factum suum ueniens dat aduersario suo occasionem contraueniendi.
2 *Adire iudicem an quis possit ante factum, & petere, ne in poss. turbetur, uel eiciatur, cum forte aduersarius congregauerit gentes ad expellendum.*
Appellationi & Iudicio } *uidetur quis renuntiasse, si ius dicat sibi.§. casus.*
3 *Incontinenti fieri quando quid dicatur.*
4 *Appellatio ante factum, ut cum appellatur extra iudicium a futuro grauamine, est species recusationis: sed appellatio post factum est contraria species.*
Copulata si sunt contraria, non possunt copulari ad unum communem terminum; sed accipitur copula pro disiunctiua, uer. & ideò.

N SIT. Qui non defert suæ appellationi, nec aduersarius tenetur ei deferre, & est casus notabilis. Ecce ego dicebam, ꝙ tu parabas te ad spoliandum me, & ideo appellaui, ne me spoliares, qui appellatione pendēte ueni ad fundum cum hoibus armatis, & proieci te de fundo; dr, quod meæ appellationi tu deferre non debes: quia ego nō detuli, sed innouaui in ipsa mea appellatione pendente.¶No. ꝙ appellans quiescere debet ab omni nouitate, dū eius
1 appellatio pendet.¶†No.qui uenit contra factū suum, dat aduersario suo occasionē cōtraueniendi. No.ꝙ nō
2 iuuatur edicto.q cōtenit edictū. ¶†An quis possit ante factū adire iudicem, & petere, ne in poss.turbetur, uel eiiciatur, cum fortè aduersarius cōgregauerit gētes ad expellēdū? dic ꝙ sic, primò ex generali ęqtate.ff.de usu fruct.l.æquissimum.secundò p legem expressam.ff. de offi.procu.Cæsar.l.fi.¶Casus, quem posui est in re fienda.uel pone in re facta.tu me spoliasti: egi contra te, & grauatus à iudice appellaui: deinde incontinenti, uel ex interuallo te deieci: dicitur hic, ꝙ uideor meæ appellationi renunciasse ius mihi dicendo appellatione pendente.¶No.ꝙ iudicio renuntiat, qui de facto ius si
3 bi dicit.¶†Quæro, qn̄ dicatur qđ fieri incontinenti? quidam dicunt, intra triduum glo.dicit hoc esse, arbitrio iudicis, arg.ff.de uer.obli.l.continuus.§. itē qui insulā. Expone hoc incontinenti.i.solicitè, & facit quod not. ff.de lega.i.l.si domus.§.confitetur.ff.uti possidet.l.is à
4 quo, cū si.¶†Appellatio ante factum, ut cū appellatur extra iudiciū a futuro grauamine, est species recusationis. sed appellatio post factū, ut in iudiciis, est cōtraria species.ff.de arbi.l.nō distinguemus.§. cū quidā. infrà eo.c.si appellationē, in cle.& hoc patet p.l. & si susceperit.ff.de iud.& iō non bn̄ ponitur copula, appellatione & recusatione remota: qa quoties copulata sunt contraria, non possunt copulari ad unum communem terminum, sed accipitur coniunctiua pro disiunctiua. C.de senten.& interlo. om. iudi.l. cum solutum.ff. de uerbo.obli.l.sæpe, cum si.

SVMMARIVM.

1 *Appellari non potest ab executore, nisi modum excedat, in prin. & nu.2.*
Sententiæ pronunciator, uel publicator non dicitur grauare, nec esse suspectus ibidem.
Executor merus quis dicatur.
2 *Suspectus dici non potest ille, qui nihil facit proprio motu, sed mandato principis.*
3 *Delegatus ad meram & formalem executionem faciendam, impossibile est, quòd grauet seruando simpliciter formam mandati, nec potest ꝓnūtiare exequēdū, uel nō exequendū.*
4 *Exequendum si ordinarius pronuntiat, an possit appellari.*

OVIT. Pronuntiator sn̄iæ non dr grauare: qa ipse non ꝓnuntiauit, nec intendit grauare, nec appellat ab executore, nisi modū excedat; quod colligi pōt ex forma mandati. nec dr suspectus: quia ipse nō iudicat, imò uox sua nō est sua, sed dn̄i sui.h.d.¶Casus. Papa tulit sn̄iam cōtra regem Franciæ, & mandauit legato, ꝙ eam publicaret. rex Francorū appellauit à legato. itē dixit eum suspectū. Papa dixit, ꝙ non appellatur ab eo, quia nudus minister est, cum nihil ꝓnuntiauit, nec publicauit. nec est suspectus: quia nō ꝓcedit motu ꝓprio, sed de iussu
1 Papæ.¶†No.ꝙ merus executor est, qui nihil pronunciat.no.quod qui uulnus discooperit, non uulnerat. sic iudex, qui aperit tabulas testamenti, nihil disponit, sed
2 quod dispositū est, prodit in lucem.¶†Idem in iudice,

qui publicat dicta testium. No.ꝙ nõ põt dici suspectus ille, qui nihil facit proprio motu, sed mandato principis; tex.ẽ iste no. & allegandus est ꝑ nũtio & ambasiatore, cui nihil ẽ imputandum, nisi excedat mandatum.
3 † No.ꝙ executori a delegat⁹ ad merã & formalẽ executionẽ faciẽdã, impossibile ẽ, ꝙ grauet seruãdo simpl'r formã mãdati, nec põt ꝓnũtiare exequẽdũ, uel nõ exequẽdũ. Si.n. posset unũ, posset & ei⁹ cõtrarium. ff. de re iu.l.nemo cõdẽnare: qa potẽtia est æqualitas cõtrariorum extremorum. ¶ † Sed pone, ordinarius pronuntiat
4 exequendum an potest appellari? Accur. dicit quod sic intellige, si habet cognoscere: aliàs non: quia non ex eodem fonte est cũ prima sententia: secus, si haberent se ut excedentia, & excessa: quia tunc posset appellari non à ueteri, nec simul à ueteri & nouo. l. si cum exceptione. §. hoc aũt. ff. quod me. in gl. sed a nouo tantum & seorsum sic: quia qui nouam rem facit, spicam non excutit, sed ultra procedit, & excedit. ff. man. l. diligenter.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio si recipiatur à iudice, uel à parte, terminus ad eam prosequendam constitutus obtinet uim peremptorij, in prin.*
Procuratoris malitia domino praeiudicat in his, quae sunt in causa, non in pœnis exterioribus.
Procurator non debet occultare mandatum, si tamen occultat, impedit processum, & potest ad edendum cogi, si id consitetur.
Interloqui potest iudex parte non citata super quaestione iuris ... uer. ibi, iuris.
3 *Quaestio si sit de articulo iuris, indiget interlocutoria, & potest appellari.*
Impetratio iudicis ab appellante statim facta, uel ab aduersario an ualeat. §. Ecce.
Quaestio facti dicitur, super qua debent recipi probationes. §. in tex. ibi, Facti.
4 *Appellationi licet non sit delatum, procedendum tamen est super ea.*
Appellatio quandoque suspendit, quandoque rescindit pronunciatum, & quod.
Contra peremptorium uerum, quicquid potest obijci, potest & contra fictum. § ibi, quicquid.
5 *Bannitus licet non audiatur de crimine ex forma statuti, auditur tamẽ bene de banno, si dicit bannum non ualere, quia non fuit contumax.*
6 *Faciendum quando aliquid est in iudicio certa & determinata die, non sufficit ante illam diem fieri.*
Terminus cum statuitur decimo aliquot ad probandũ, an possunt prima die producti testes, ac iurare aduersario non citato, uarie concluditur.
7 *Condemnari debet in expensis, qui malè impetrat.*
Constitutio noua dat formam futuris processibus, & non ueteribus.
8 *Expensae ueniunt in causa appellationi ratione retardati processus, item expensae particulares in quolibet capitulo, & totales in fine, & debent esse moderata.*
9 *Iudex appellationis contrario imperio potest reuocare condemnationem expensarum factam in prima causa.*
Condemnatio pro contumacia potest a iudice omissa fieri quandocunque usque ad sententiam definitiuam. §. idem dicit.
Ad iudicem appellationis transit etiam officium primi iudicis qui iudex appellationis etiam supplet de expensis primae causae, ibid.
Expensarum condemnatio est executio sententiae, & nequit appellari ab ea, ibid.
Nullitatis quaestio remanet etiam appellatione deserta, uel non interposita. §. idem ait.
10 *Super nullitatis libello officio iudicis nobili & non mercenario proceditur immo non habet tempus praefixum querela nullitatis.*
11 *Appellans, qui renuntiauit appellationi tacite deseren. uel expressè, habet saluum remedium iam sibi ortum contra iudicem, a quo, de imperitia.*
In appellationis causa contra reum contumacem qualiter procedatur.
12 *Expectationis gratiam in peremptorio iuris, non potest facere gratiam expectationis.*
13 *Iudici debet esse notum, quod appellans non est prosecutus in termino constituto, & ipse non comparuit in praesentia iudicis in ipso termino, aliàs non posset procedere contra absentem.*
14 *Excommunicatus, qui appellauit, an possit appellatione pendente eligere, uel eligi, & tãquam excommunicatus debeat uitari, & si deseruerit appellationem, an excommunicatio fingat retro.*
15 *Appellatio an sit deserta post lapsum termini ad appellationem prosequendam.*
Terminus legis assignatur ad prosequendum, & prosecutum habendum. uer. Solu hominis autem ad inchoandum, numero 6.
16 *Terminus hominis datur ad inchoandum prosecutionem.*

SAEPE. Si applo recipiatur à iudice, uel approbetur à parte, terminus ad eã prosequendã constitutus obtinet uim ꝑemptorij. quem terminum nulli parti licèt præuenire. In prima ponit cã constitutionis. in secunda cõstõ. secunda ibi, præsenti decreto. secunda pars subdiuiditur in sex dicta. ¶ Casus. Aliqui appellabãt ad sedem Apostolicam, q̃ ꝑ defectum appellantis, uel sui procuratoris procuratoriũ occultantis non poterat prosequi, quæ partibus præsentibus de facili posset expediri, præsertim ubi est qõ iuris, quæ non indiget probatione corã Papa. unde ad has inconuenientias tollendas statuit hæc decre. quod si iudex, uel appellatus detulit appellationi & ad eam prosequendam est terminus constitutus: talis termin⁹ habet uim peremptorij, quo termino elapso perinde procedatur contra absentem, ac si peremptoriè esset citatus. secundò dicit, quod si appellationi non fuit delatum, nihilominus appellatio teneat. tertiò dicit, ꝙ appellato non prosequente rata manet sñia. quartò dicit, quòd quicquid potest opponi contra peremptoriũ potest opponi contra dictum terminum, qui hꝫ pro ꝑemptorio. quintò dicit, quod istæ literæ interim impetratæ non ualent, nec terminus põt prçueniri, & de ista contumacia & per consequens de condemnatione expensarum. sexto & ultimo dicit, ꝙ hæc cõstitutio hẽt locum in processibus exercendis post istam constõnẽ, non in præteritis. ¶ In tex. ibi, Partis. s. appellatæ. Inno. alij dicunt, appellatæ, uel appellantis. Ibi, Responsalẽ. i. procuratorem. Ibi, Malitia. † No. ꝙ malitia ꝓcuratori
1 dño præiudicat. s. in his, q̃ sũt cãæ, nõ i pœnis exterioribus, ut dixi. s. ut li. non cõt. c. j. ff. si q̃s ius di. non ob. l. j. §. si ꝓcuratorẽ. C. de his, qui ut indig. l. Polla. C. unde ui. l. meminerint. dicit Inno. quòd ante ingressum causæ nocet dño, ut condemnetur dñs in expen. qa debuit talem procuratorem constituere, qui compareret in causa

causa.ff.de iniur.l.sed si unius.§.procurator. Sed post condemnatur ipse procurator.Innocen.ff.de leg.ij.l. si

3 solidum.§.etiam. ¶ † In text.ibi, Occultantis,no. ꝙ procurator non debet occultare mādatum; tñ si occultat impedit processum:quia oportet, ꝙ iudex sciat se procedere contra legitimam personam,ut elegāter no. ff.de procu.l.si procurator.Ibi, Occultantis,ergo si procurator confitetur se habere procuratorium,posset cogi ad producendum[a] quod est notandum,idem in literis de rato.ff. de procu.l.si procuratorem absētem.Ibi, Iuris quæstio, sup hoc potest interloqui parte non citata.ff.quod me.cau.l. metū. §. sed & licet.¶†In tex.Ibi, Iuris quæstio,no.quod etiam si sit qõ de articulo iuris, indiget interlocutoria,& potest appellari, item currunt fatalia;quod est notandum. ¶Ecce appellās ad Papam statim impetrat iudicem, an ualet impetratio?dic aut supplantauit aduersarium ignorantem;& tenetur ei in omnibus expensis, quas facit aduersarius eundo ad curiam, & redeundo,& non ualet rescriptū per dolum impetrantis. Si autem nō nimis accelerauit,ualet: quia non debet expectare finem anni ad impetrandum,ar.ff.ad Tertul.l.ij.§.si mater.Quid de appellato?dic ut in glo.¶In text.ibi, Facti quæstio.illa dicitur quæstio facti,super qua debēt recipi probationes,ut l.j.§.calumniatoribus.ff. ad Turpil. & super ea non potest interloqui,nisi partibus præsentibus uel citatis.¶In tex.ibi, Approbata.i.et delatum. Ibi, Peremptorium,& contumax habetur pro uero cōtumace;& non appellat,si tanquam contumax damnetur,ut no.in c.1.de do.& contu.in cle. ¶In text.ibi, ex tunc ergo non ante,etiam si certum sit uenire non posse.Ibi, Moueatur,circa interlocutorias, super quibus prouidet ista constitutio ius nouum statuendo : super diffinitiuis procedit iam statuta probando.¶†Ibi, Vigo-

4 rem,no.ꝙ licèt non sit delatum appellationi, tñ procedendum est super ea.ff.de ap.reci.l.sciēdum.Ibi,Suspēsa,no.ꝙ appellatio suspendit pronuntiatum,& in quibusdam interim rescindit,ut infamia, & in pœnis corporalibus,ut l.j.in fi.ff.ad Turp.& l.furti.§.j.ff. de fur. & ff.de pac.l.tale pactum.§.j.¶Ibi, Quicquid autem, no.quòd quicquid potest objici contra uerum peremptorium,potest objici contra fictum,siue contra cita-

5 tionem legis,uel statuti;quod tene mēti.¶†Ex hoc no. quòd licet bannitus non audiatur de crimine ex forma statuti;tamen bene auditur de banno, si dicit bannum

6 non ualere:qa non fuit contumax;tene menti.¶†Not. quòd quando aliquid est fiendum in iudicio certa & determinata die,non sufficit ante illam diem fieri,hoc no.in c.quamuis,de appel.in cle.quia dies certa nō potest præueniri. Sed quid si est data dilatio octo dierum ad probandum,& prima die producti sunt testes,& iurauerunt,non citato aduersario?dicit Barto.non ualere.ff.de uerbo.obli.l.in illa, & l.hoc iure,per Barto. & est ratio,quia cum dilatio sit communis, interim absens non est contumax.ideò practica est, quòd moneātur partes,ꝙ singulis diebus,& horis &c. ita practicatur Perusij.Sed ex glo.dicti c.quamuis,uidetur colligi contrarium:quia uidetur actum, ꝙ in qualibet parte

[a] ¶*Vide tamen Bart. in l.j.in fi.bene declarantem.C.de proc. & in l.licet.C.eo.ti. de procurat.Panor.in ca.1. extra de procur. Aduerte tamen ad unū, quia si notarius actorum habeat instrumenta mandati,sufficit de tali mandato fidem facere solo uerbo notarij actorum,cum dicat se de tali instrumento rogatum, ita Raphael Ful.in consi. 195.*

intra terminum possit expediri,quod fiendum est;nec requiritur alia monitio : quia uidetur fuisse de mente iudicis.¶Ibi in gl.No.quod in cursu & proinde uidetur.nam aduersarius debuit hoc scire,& sibi imputet, si diligens non fuit.¶Ibi, Non euadat.i.non excusetur propter rescriptum ante diem præfixum impetratum

7 ad alium iudicem.& sic no.quod †male impetrans non excusatur à contumacia;ergo tenetur ad expensas: qa supposita contumacia sequitur de iuris ordine pœna. ¶Ex hoc conclude male impetrantem in expensis cōdemnandum.tene menti.quia istud uitium multū frequentatur in curijs principum.¶Ibi, Obseruari,no. ꝙ noua constitutio dat formā futuris processibus,& non

8 ueteribus.¶†In tex.ibi, Expensarum,no.in cā appellationis uenire expeñ.ratione retardati processus,ut patet in uerbo,neglexerit.C.de fru.& lit. expeñ. l. ignorat.item expensæ particulares ueniunt super quolibet capitulo:sed expensæ totales in fine litis:quia finis in se omnia colligit,& concludit.ff.iud.sol.l.conquærebatur;& semel tantum sunt reficiendę,argumen.ff.de cōdi.fur.l.si seruus.c.bone.Item no.ꝙ expeñ. reficiendæ debent esse competentes,idest moderatæ, non profusæ & ambitiosæ;unde xenia non debēt refundi.nec cō-

9 uiuia.¶†Conclusiones Innocen. Iudex appellationis contrario imperio potest reuocare condemnationem expensarum factam in prima causa; quod est nota dignum. ¶Idem dicit, quod iudex, qui non condemnauit contumacem,tempore quo eum declarauit contumacem,potest usque ad diffinitiuam condemnare, supplere, & corrigere;quod est not. Item dicit, & bene, quod iudex appellationis supplet de expensis primæ causæ:quia non solum causa transit ad eum,sed etiam primi iudicis officium,ut no.in l.j.C.de fru.& litis expensis.item dicit,quòd condemnatio expensarum est executio sententiæ,& non potest appellari ab ea post. 10.dies à die præcedentis interlocutoriæ,unde descendit;quod est notabile.¶Idem ait,quòd licet appellatio sit deserta:tamen remanet quæstio nullitatis,sicut re-

10 manet,quando nullo modo est appellatum.¶† Et dic, quòd officio iudicis scilicet nobili & non mercenario proceditur super libello nullitatis.ff.de app.l.si expressim,Innocen.C.de accusa.l.absentem. ff. quæ sen. sine ap.rescin.l.j.per Accur. Et ego dico,quòd simplex q̃rela nullitatis nullum habet tempus præfixum à iure. ff.de re iu.l.si cum nulla,nisi sicut cæteræ lites.C.de iu-

11 di.l.properandum.¶†Item dicit,quòd appellans, qui renuntiauit appellationi tacitè deseren.uel expresse.tamen habet saluum remedium iam sibi ortum contra iudicem,à quo de imperitia.quod est not.dignum. dicit. Barto.quòd appellans fortius astringitur ad prosequendum appellationem,quàm appellatus.¶ Quæritur,qualiter procedatur contra reum absentem in cā appellationis,an iudex appellationis possit in possessionem mittere ex interlocutoria, sicut potest iudex primæ causæ? Et no.sentit quòd sic.Item si lis fuit contestata in prima causa,tunc ferri potest diffinitiua in causa appellationis,lite ulterius non contestata : aliàs

12 reus non posset condemnari diffinitiuè. ¶ † Dicit Vin.quòd in peremptorio iuris iudex non potest facere gratiam expectationis,quod est ualde notabile, ꝙ terminus formaliter præfixus à statuto ad cōparen. ne bannum non transeat in condemnatione,non possit ex mera gratia iudicis prorogari, sed propter impe-

13 dimentum sic. ¶ † Dicit Bernar.in gloss.ut si lis, in fin. quòd iudici debet esse notum, quòd appellans

non

non est prosecutus, in termino constituto, & ipse non cōparuit in pręsentia iudicis in ipso termino: aliàs non posset procedere cōtra absentem, Ber. ex hoc uerificatur, quod non ualet ꝓcessus contra absentem, nisi prius constet ei de citatione. ff. de cōdi. & demon. l. mul
14 tum, per Bar. qui optimè dicit. ¶† Quærit Ber. an excōicatus, qui appellauit, possit appellatione pendente eligere, uel eligi, & an tanquā excōicatus debeat uitari; & si deseruerit appellationē, utrum excōicatio fingat retrò? & uidetur, ꝙ retrò sit inhabilis, ut. l. furti. §. j. ff. de infa. & quod retrò fingatur excōicatio traxisse suū effectum, tenet hic Inno. cōtrarium uř. Nam si interim eligat, absurdum esset, quòd electio ueniret cassanda, & ꝙ eius tarditas noceret canonicè electo, arg. ff. de contra ta. l. si post mortem. §. fi. hic uidetur sic forte distinguēdum. aut appellatio ꝓuenit excōicationem; & tunc ualent ab eo gesta: quia est integer status. ff. de iniusto testa. l. si quis exhæredato filio. §. hi autē oēs. aut e cōtra excōicatio præuenit appellationē; & tunc quia traxit secum executionem, excōicatus est quo ad se, ut non possit eligi; & quo ad alium, ut nō possit eligere. Et est speciale excōicationis, suspensionis, & interdicti: quia appellatio nō rescindit ꝓnunciatum, & ut ita dixerim, non facit eum statu liberum. i. nō facit eū liberū med o tpe: sed in aliis sententiis, puta in sñia deportationis, secus est, quia rescinditur ꝑ appellationē. unde interim pōt uti officio suo, nec rescinditur factū, licèt postea non sit ꝓsecutus appellationem: qa factū ualet, & non habet in sui esse pendentiam de futuro: secus, si aliquid attentaret pendente tpe appellandi: quia sñia depositionis tanquā sñia capitalis statim trahit secū intellectualem executionē, ut. ff. de pœn. l. qui ultimo. Ista rō non placet mihi: quia ille depositus similis est ei, cui ad- ... pta sunt bona integro statu, ubi certe sñia nō trahit secum executionē. Et istud tēpus appellandi, siue appellationis interponendæ est priuilegiatum, sicut tēpus appellationis exercen. ut no. in l. j. ff. nil noua ap. pen. ff. de accu. l. e. iudicis rū. tacit. ff. de admi. tu. l. chirographis. §. j. ita, quod interim nulla fit executio nec [a] uerbalis, nec actualis. Ber. aūt hic sentit cum Inno. quod interim gesta reuocētur in irritum appellatione deserta. hæc qō ponitur. 8. q. 4. in summa. infra de sen. excō. c. licèt, lib. vi. tacit. ff. de mu. & hon. l. reus delatus, & . C. de procon. l. reum criminis. sed ibi tex. loquitur de nouo officio, hic de ueteri, & eius
15 exercitio. ¶† Opp. ꝙ post lapsum termini ad appellōnē ꝓsequēdā appellatio fit deserta. ergo iudex, ad quem, non debet ulterius procedere. C. de temp. ap. aut. ei qui. so. ibi terminus appositus est à lege, hic ab homine, & secundum hoc durius agitur cū lege, quàm cum homine in aut. de iudiciis. §. oportet contra. l. Celsus. ff. de arb. Sol. terminus legis assignatur ad prosequendum, & prosecutum habendum. i. toti
16 instantiæ. ¶† Sed terminus hominis datur ad prosequendum. i. inchoandum prosecutionem. Nam iudex, à quo, non potest præfigere terminum in causa appellationis ad litem finiendam. habemus simile. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. consequens. C. de temp. in integ. restitu. l. fi. ff. de dolo. l. arbitrio. §. pe. unde terminus hominis dicitur citatorius: terminus legis dicitur fatalis causæ.

a ¶ *Vide Panor. in c. cū uenisset, per illū tex. extra de eo, qui mit. in poss. causa rei ser. & pulchrè do. Iaso multa alle. ad propo. ī l. j. C. de b n. poss. secundum tab. utrum tamen quòd attentata pendente app. ab executione non possunt retractari, ita Ioan. An. in c. uenerabilibus, de sent. ex com. lib. vj.*

SVMMARIVM.

1 *Prosecutionem appellationis licèt appellantes non fecerint, nihilominus iudex de impedimento cognoscit, in prin.*
Ad electionem ne procedatur, uocibus scrutandorum prætermissis, ualet appellatio, post casum. §. no. primò.
Vocum translatio in quibus possit electionibus fieri, ibidē. §. item no. & apponi etiam potest certa forma, nu. 1.
Arbitrium si sit datum prioribus, & camerarijs, an camerarij possunt transferre eorum potestates in priores.
2 *Legatus Cardinalis procedit pendente appellatione interiecta ad Papam, non tanquam cognitor, sed tanquam informator.*
Appellatione etiam deserta cognoscitur de exceptionibus ex officio superioris in causa electionis. §. Quartò no. & nu. 3.
Pars maior praualet in electione, licet omnes uocandi sint, ibidem §. oppo. & nu. 3.
3 *Vocari debent in electionibus omnes, qui commodè possint uocari.*
Appellationi non nunciatur, licèt partes in aliquem ut bonum uirum consenserint. §. oppo quod. j.
4 *Procurator debet mitti ad appellationem prosequendam, non nuntius.*

ONSTITVTVS. Licèt appellātes in negotio electionis intra tps legitimū appellationem non fuerint ꝓsecuti; nihilominus iudex de impedimento electionis cognoscit. h. d. ¶ In prima ponitur facti narratio: in secunda ibi, intellecto, Papæ motiuum, & iudicū datio. ¶ Casus. Vacante decanatu Claramontensi, quidam ex canonicis transtulerunt potestatem eligendi decanū in epm, hoc acto quod eps nō ꝓcederet ad electionē sine aliis. Quidā autē noluerūt transferre, sed retinuerunt uoces apud se, undecim canonici appellauerunt, ne eligeretur in decanū aliquis ꝑter consensum oīum. s. requisitum, qa oēs sunt uocandi. Eps pfatus cum undecim canonicis contulit decanatum Archidi. Ecclesia ꝑ hoc erat in magno scandalo. unde Cardinalis Apīcæ sedis legatus transiens ꝑ partes illas, non tanq̄ cognitor, sed tanq̄ informator commisit duobus cām, ut informarent, & scriberent Papę; tandem partes fuerūt corā Papa cū informatione Cardinalis, qui scripsit Papæ sub qua forma fuit appellatum, & ꝙ appellantes intra annum appellationem nō fuerunt ꝓsecuti, nec inueniebant cām, ꝑꝑ quam esset bienniū indulgen. licèt miserint bis nuntium ad sedem Apīcā, cū non miserint ꝓcuratorē: appellantes dicebant, ꝙ electus renūtiauerat facto epi, & ꝙ eps ꝓcessit contra formam mandati, seu translationis pfatus. Papa mandat, ꝙ si hoc est uerū, electo ab epo, ut præfertur, silentiū imponatur: alioqn imponatur silentiū aduersariis. ¶ No. primo, ꝙ ualet appellatio, ne ꝓcedat ad electionē scrutandorū uocibus prætermissis. ¶ Itē not. de transla. uocum; ista translatio nō pōt hodie fieri in electionibus, in quibus est data forma ꝑ caplm, quia ꝑꝑ, nisi in casu: sed in aliis actibus bñ pōt fieri trāslatio uo
1 cum, ut hic; quod est no. dignū. ¶ † Pone, datū est arbitrium prioribus, & camerariis, nunquid camerarii possunt transferre eorū ptātes in priores? & uř hoc casu, ꝙ sic; quod tene menti. ad idē. ff. quod cuiusq; uniuer. l. itē eorū. §. si decuriones. ¶ Not. quod in translatione uocum pōt apponi certa forma, qua non seruata non tenet

tenet, quod agitur; & et istud notabiliter ponderandũ.
2 ¶Tertiò no. quod legatus Cardinalis procedit pendente ap. interiecta ad Papam nõ tanꝗ cognitor, sed tanꝗ informator. ¶Quartò no. ꝙ licet sit deserta app. tñ non proceditur ad confirmationem, si electio non tenet; & sic cognoscitur de exceptionibus peremptorijs appellatione deserta, non ui appellationis, sed officio superioris; & est speciale in causa electionis, & postulationis. ¶Oppo. quod appellatio fuerit nulla: quia non requiruntur omnes, sed sufficit maior pars. sol. omnes sunt uocandi; tñ illud praeualeret, quod fecit maior pars.
3 ¶†Oppo. corpus uniuersitatis est apud intrinsecos & pñtes; ergo non oportet uocari abñtes & extrinsecos. C. de decu. l. obseruare. solu. illud fallit in electionibus, in quibus oportet uocari oẽs, qui commodè possunt uocari, ut no. Archi. ij. q. vj. nominationes, ubi uideas. ¶Oppo. quod legatus non potuit se intromittere. Sol. uerum est, nisi de cõsensu partiũ, ut not. Gar. infrà de elec. in vi. c. cupientes, in prin & tñ per hoc non renunciatur appellationi, sicut nec ꝑ compromissum, ut in c. ꝗdiu, de appel. in cle. non. n. partes consentiunt in eum tanquam in iudicẽ cãe, sed ut in bonum uirum. ¶Op. ꝙ appellatione deserta nõ sit de illa cognoscendũ, sed exequendũ. Solu. uerum est ui appellationis: sed Papa
4 hic processit ex officio. ¶†No. quod ad appellationem prosequendam non debet mitti nuntius, sed procurator; de hoc infrà eo. c. saepe, in glo. istud not. ibi plene de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio frustratoria possessionem electi, & confirmati non impedit, in prin.*
Adiuratio, quae fit in electione, habet uim iuramenti.
Conscientia quid, uer. in tex. ibi. Iuxta.
Conscientia ubi est, ibi Deus, ibid. uersi. Item no.
2 *Conscientiae hominum cum sint diuersae etiam circa unum & idem, meliori & sauiori conscientiae statur.*
3 *Honestas facit aliquem idoneum, & debet confirmari.*
In appellationis causa potest quis exprimere aliam causam, quàm illam expressam in appellando, & id in causis electionum, uer. ibi. Aliam.
Ecclesia uidetur semper abesse in controuersia electorum, ibid. & ideò pro ea supplendum.
4 *Votum examinari non debet.*
Patet quod expressè, non est probare necesse, excipitur quidam casus, uer. dicit lex.
Examinatio non praetermittenda in quibus, per eam additur forma, uel auctoritas, uer. unde patet.
5 *Possessionis effectum debet quis habere post quam est confirmatus.*
Confirmato opponere quis excipiendo non potest: secus accusando, uel agendo, uer. tamẽ non, cum sequenti. & nu. 6. 9.
Confirmatio uim habet definitiuae, uer. nam cum.
6 *Exceptio contra electum potest opponi etiam post sententiã, uel saltem officio iudicis ecclesiae consuli. & nu. 10.*
7 *Appellatio si fiat ante confirmationem, an confirmatio sit inualida.*
Appellationi etiam à definitiua non deferendum causa temerariè expressa §. sed contra.
8 *Appellationem ab interlocutoria non posse iustificari, si cã non est expressa ab appellante, quomodo debet intelligi. §. Permittitur. l. ait praetor. ff. de mino. intell.*
9 *Appellatio à mera executione an liceat.*
10 *Exceptio an debeat admitti, & nu. 6.*
Exceptionis uirtus non est amouendi, uel rescindendi, uersi. quòd uirtus.
11 *Episcopus ante quàm habeat possessionem pacificam episcopatus, an teneatur petere confirmationem, uel ordines.*
Confirmatus tantum episcopus beneficia prima retinere potest, si non habuit possessionem episcopatus. §. item dicit.
12 *Scrutinium an possit fieri de duobus tantũ, ut eligatur unus ex illis, & alius extra illos non possit eligi.*
13 *Adiuratio, quae fit in electione, an sit licita.*
14 *Eligi ad praelaturam an possit ille, qui est nimis pauper, uel nullum habet amicum, per quem possit ecclesiã defendere.*
Mores boni meliores sunt armis, uel diuitijs. uer. nam boni.
Causam unam qui allegat duntaxat, uidetur tacitè confiteri se aliàs causas non habere, & quibus causa apprehentur. §. nota quod.
15 *Verba generalia & ambigua famam alterius non denigrant.*
16 *Executio non dicitur facta plena, nisi sit data pacifica possessio.*
Possessio pacifica quantolibet tempore fuerit, sufficit, uersi. sufficit.
17 *Crimen cum infamia an possit opponi electo.*
Executio non potest impediri per exceptionem habentem longum tractatum, uer. intellige.
Incontinenti, aduerbium quomodo sumatur, uer. istud aũt.

CONSTITVTIS. Appellatio frustratoria possessionem electi & confirmati non habet impedire. h. d. In prima ꝓcessus, & facti narratio, in secunda ibi, nos aũt, Papae diffinitio. ¶Casus. Vacante praepositura sancti Saluatoris fuerunt duo electi in discordia. s. cantor Metensis, & Cancellarius Meten. Cancellarius fuit electus à maiori & saniori parte capituli, & nihil ei obijciebatur, nisi impotentia. i. ꝙ non erat potens defendere possessiones praepositurae à suis aemulis. Eps confirmauit electionẽ Cancellarii tanquam factã à maiori & saniori parte capituli. & cũ uellet domum, & inuestiturã porrigere, ut est moris, decanus appellauit adiectã cã dictae impotentiae. insuꝑ dixit, ꝙ habebat aliã cãm, quã tunc ꝑ meliori tacebat, expsurus eam Papae, Papa spretis istis ambagibus decernit dictum Cancellariũ in possessionẽ dictae Praepositurae mittendũ, & inuestiendũ: qa cõfirmationis effectus ꝑ friuola appellatione impediri nõ debet. habita autẽ pacifica possessione, si uoluerint denuntiare, uel accusare dictũ Cancellariũ de aliquo, est in eorũ arbitrio.
1 ¶No. ꝙ adiuratio, quae fit in electione, hẽt uim iuri, ut no. Archi. per istud. c. 2. q. 4. si quis praesbyter. In text. ibi, Iuxta conscientiã. consciã est habitus ꝑfectionis in mente syncera. uel cõscientia est motus pungens existens in mente humana. Itẽ no. ꝙ ubi conscientia est, ibi Deus est, dicit Isa. ultimo. c. quòd uermis cõsciẽtiae non extinguet: qa cõscientia est passio mentis, seu cor
2 dis, quae semp est in actu. ¶†Et no. hic, quòd cõscientiae hominũ diuersae sunt, ẽt circa unum & idẽ: sed statur conscientiae meliori. ¶In tex. ibi, & subdiaconis qn que oibus conuocatis, & sic fuerunt. xi. ¶†Ibi, Hone-
3 state. No. quòd honestas facit aliquẽ idoneũ, & debet confirmari. Ibi, Aliã, no. quòd coram iudice appellationis põt quis exprimere aliã cãm, ꝗ illã, quã in appellãdo expressit; quod locũ habet in hmõi appellationibus electionũ, Ber. in suffragio: quia ẽt iudex supplet de facto. cũ n. ecclesia est in cõtrouersia electorũ semꝑ ecclesia vr̃ abesse. Etiõ ꝑ ea supplẽ. est. C. de ap. l. amplio-
4 rem. ¶†Ibi, Constaret, ar. uotum examinandũ non esse de;

de hoc.47.di.Petro.24.di.episcopus.dicit lex, quòd rei demonstratæ demonstrationem adiicere frustra est. ff. de do.præle.l.j.in fin.unde quod patet expressè, non est probare necesse, nisi examinatio esset de forma, ut in examinandis pro licentia doctoratus: quia quando per examinationem additur forma, uel authoritas, prę
5 termitti non potest, quia forma dat esse rei. ¶ † In text. ibi, Effectum, no. q postq̃ quis est confirmatus, debet habere possessionis effectum. uide quod no. Ioan. An. infrà de elec. c. auaritiæ, li.6. no. executionem non impediri, quia liquida est: tamen non tollitur ius accusandi, uel denuntiandi, & hoc postq̃ quis est confirmatus: sed si est confirmandus, obiectus terminum impedit, ut in aut. quomodo oportet episcopos. §. si quis autem talis. dic q aut quis est consecutus plenum ius per cõfirmationẽ; & non impeditur possessio per exceptionẽ. Nam cum confirmatio habeat uim diffinitiuæ, cum sit in figura iudicij, sequitur, quod exceptio peremptoria non potest postea opponi, ut. C. sen. rescind. non pos. l. peremptorias. ius autem agẽdi, uel accusandi, de quo non est quæsitum ante sententiam, bene potest opponi post sententiam, ut patet hic, & ff. de euic. l. uindicãtem. & sic excluditur quis ab excipiendo, & non excluditur ab agendo. sic. s. de iureiurã. c. debitores. simile in noui op. nun. quæ ante factum locum habet, sed post factum non. ff. de noui op. nun. l. j. Est enim quædam defensio à futuro grauamine: sed illato iam grauamine, quia est ædificatum, oportet transire de defensione ad impugnationem, & oportet agi interdicto, quod ui aut
6 clam, ut opus demoliatur, ut in l. j. ff. de remis. ¶ † Sed contra hoc opp. quia exceptio contra electum potest opponi etiam post sententiam, uel saltem officio iudicis ecclesiæ consuli, ar. s. de ele. c. cum dilecti, & c. cum nobis. nam plerunque iudicis officium supplet id, qđ mero iure exceptionis quis consequi non potest. ff. de peti. hæred. l. planè, & l. fin. secundum Ber. su. hic nihil erat supplendum: quia nihil omissum, cum electus esset idoneus, & omni exceptione maior: aliàs bene posset prosequi causam non expressam, & maxime protestatam secundum Ber. hoc uerum, si plene esset appellatum: secus, si à grauamine, articulo, uel executione.
7 ¶ † Opponitur hic ante confirmationem erat appellatum, ergo non tenuit confirmatio. so. imò episcopus statim confirmauit ante q̃ appellaretur, & cum postea uellet domum tradere, & inuestiturã porrigere, ut est moris, tunc fuit appellatum, ne domus traderetur, & inuestitura fieret, inserta causa minus iusta, & ideò nõ mendanda. ¶ Sed contra hoc, immediate opponitur, ista appellatio uidetur facta à diffinitiua; ergo potest iustificari causa non expressa, licet secus esset in interlocutoria, ut ff. de ap. l. scio, & in c. appellanti, de app. in cle. sol. hic appellatio fuit expressa temerariè, & ideo nec de iure, nec de facto erat ei deferendum; unde super ea non potest fundari prosecutio aliqua, arg. ff. de bo. aut. iu. pos. l. cum unus, & istud est bene notandum.
8 ¶ † Quod autem dixi, quod appellatio ab interlocutoria non potest iustificari, si causa non est expressa ab appellante, debet intelligi de causa facti. sed si causa consistit in iuris dispositione, ut quia minor defendit, uel agit sine curatore, & hic per inspectionem actorum, apparet quod non habet personam legitimam, tunc non oportet, quòd appellãs exprimat causam. sufficit enim dicere, domine iudex, uos faceretis mihi iniustitiam, & iniuriam, & ideò appello, ut. ff. de mino. l. at prętor. §. permittitur; & nunc intelligis illum. §. quia per iura
9 notissima non est correctus. ¶ † Opp. hic non fuit appellatum à confirmatione, sed à mera executione, id est ne traderetur possessio corporalis, & ne fieret inuestitura incorporea in dignitate. unde alia ratione uidetur, quod appellatio non tenuerit: quia à mera executione non appellatur; & si appellatur ab executione, non à sententia, appellatio non tenet, ut hic per Inno. So. dictum Inno. debet intelligi postquam transiuit in rem iudica. Sed dum sumus in potestate appellandi, ille, qui appellat ab executione, intelligitur appellare à sententia, & executione, ar. ff. de do. inter ui. & uxo. l. iij. §. sciendum. ff. de acquiren. hære. l. illud. Et hoc propter connexitatem actuum: quia qui intendit remouere effectum, intendit remouere causam, per quam peruenitur ad ipsum, ar. ff. de ser. ur. præd. l. seruitutes. §. domo. Nam si istæ regulæ traduntur ad remotionem effectuum, sequitur remotio effectus, & remoto fine principium remanet inane & uacuum. uel dic, quod appellatio ab executione tantum non ualet propter uitium formæ
10 appellatio. casus uidetur hic. ¶ † Op. quod exceptio debeat remitti. nam iure cauetur, quod per exceptionem oppositam post confirmationem impeditur consecratio. xxiij. dist. illud. infrà de accu. super his dicit Inno. q aut aliquid superest agendum, ut consecratio, uel ordinatio; & illud potest impediri, & impeditur per exceptionem. Aut non restat aliquid agendum, quod ius tribuat secundum simplicem possessionem facti; & tũc non potest excipi: quia nec intelligitur tunc agi, sed actum esse, quod uirtus exceptionis non potest rescindere, sed requiruntur remedia amotiua, sicut est accu-
11 satio, uel denuntiatio, secundum Inn. ¶ † Quærit Inn. utrum anteq̃ episcopus habeat pacificam possessionẽ episcopatus, teneatur petere confirmationem, uel ordines? & dicit q non, licet quidam alij dicant contrarium: quia non tenetur omittere spiritualia propter defectum temporalium. ¶ Item dicit Inn. q confirmatus tantum, si non habuit possessionem, prima benefi-
12 cia retinet; & hoc tenet præcisè. ¶ † Modò uenio ad q̃dam alia. & primò quæro, nunquid scrutinium possit fieri de duobus tantũ, ut eligatur unus ex illis, & alius extra illos non possit eligi? quidam dicunt q non per. c. quia propter, de elec. Nam ius eligendi non potest minui, ut. ff. qui & à qui. l. si c. ptio. So. dicit Inno. q per uiam scrutinij, & per uiam compromissi posset hoc fieri: quia in hoc consentiunt omnes de capitulo, & est
13 quædam forma similis formæ compromissi. ¶ † Secundò quæro an adiuratio, de qua hic loquitur, sit licita? respõdeo sic: & tñ si adiuratio faceret contra conscietĩa, ualeret electio maioris partis, ex quo est seruata forma iuris, unde Papa hic non facit mentionem conscietiæ:
14 quia sufficit, quod electus sit utilis ecclesiæ. ¶ † Tertiò quæro, nunquid ille, qui est nimis pauper, uel nullum hẽt amicum, per quẽ possit ecclesiam defendere, possit eligi ad prælaturam? rñdeo, si utilis est ecclesiæ in spũalibus, & per suam prudentiã põt ecclesiam competenter in tpalibus defendere, satis est, ut. ff. de confirmatiõne tu. l. utilitatẽ. Nã boni mores meliores sunt, q̃ arma, uel diuitiæ, ut. ff. de suspe. tu. l. suspectũ tutorem. prælatus enĩ similis est tutori, excepto qđ non dat fideiussorem de ratione administrationis reddenda. dicit Hosti. attenden. qualitatem beneficij, & situm. & si non posset defendere iura ecclesiæ de facto, debet puideri de alio magis idoneo: quia utilitas ecclesiæ præfertur moribus electi. ¶ Not. quod qui allegat unam causam duntaxat,

tionem de primis. & quia hæ exceptiones nō fuerunt admissæ, fuit appellatum: Papa mandat, quod etiam si una istarū exceptionū sit uera, ꝙ reuocetur in irritum quicquid factum est post appellationem. ¶ In text. ibi, Actorem. i. pcuratorem capituli Eboracen. quæ leges
1 actorem uocant. ¶ † No. ꝙ sigillum incongruum uitiat
2 scripturam. ¶ † Item no. ar. ꝙ si notarius facit signum non consuetum, non ualet suum instrm. C. de assess. l. fi. & insti. de publ. iud. §. item lex Cor. de fal. est sigillis ap
3 propriatis, & non sigillis simpliciter. ¶ † Et not. pro his, qui habent rochas in custodia. quia debent recipe re signa eis deputata; & si crederent literis generalib' dñi, non excusarentur, immo punirentur. ¶ † In text.
4 ibi, Conuentus. s. magister. Ibi, Vel aliquam earū, not. ex duab. exceptionib. uel rōnibus copulatiuè ppositis sufficere ad uictoriam, alteram esse ueram, cum qlibet p se sit sufficiens: als secus. ff. de re iu. l. diuus. ptere a ibi erat una exceptio tm̄ qualificata. & ideo iterum dēt p bari. s. exceptio, & eius qualitas; ꝙ dic, ut ibi per Bart. & dixi de probat. c. licet cām. ubicunq; qualitas est de forma substantiali excipiendi, ibi oportet qualitatem pbari. forma est ēt, si qs se astringit ad illam probandam, ar. ff. de pb. l. circa. ¶ † Quæro, utrum caplm pos-
5 sit sine auctoritate pprij iudicis facere syndicum, uel actorem? Ber. dicit ꝙ non ad instar minoris, q indiget curatore, & curator est decernēdus auctoritate iudicis. In contrarium vr̄, quia caplm pōt constituere unum pcuratorem, & in constitutione procuratoria non requiritur iudicis auctoritas: quia constituitur à dño, ut. ff. de pc. l. filius. §. milites. & leges, q̄ dicunt, ꝙ in constitutione actoris reqritur decretum iudicis, loquuntur qñ actor constituitur p decuriones, uel cōsiliarios rei publicæ, non qñ ipsimet dñi constituūt pcuratorē, ad hoc. s̄. de rescr. c. edoceri; & hoc qñ caplm hēt litigare cū alio, q̄ cum suo plato. dicit Ber. ꝙ cum auctoritate
6 iudicis dēt ei dari curator. ¶ † Quid ergo, si hēat litigare cū suo epo, qs dabit istū curatorem? dicunt doc. qđ non est necessariū aliud decretū. uñ si caplm alicuius eccliæ collegiatę habeat litigare cū suo pposito non indiget auctoritate epi; multominus, si hēat litigare cum suo epo. quia auctoritas nō est exquirenda ab aduersario, licet interdum sit agendum uenia petita, ut inst. de ac. §. pœnales, & ar. ff. ad Treb. l. imperator. ¶ Et not. ꝙ Ber. dicit hic, quod capitulum dicitur ecclesia; ergo læsum habet restitu. in integrum. adde quod not. v. q. iij. c. ultimo.

SVMMARIVM.

1 *Declarari rem in libello petitam, si non auditur quis, appellat licitè, in prin.*
Ab ineptitudine libelli potest appellari, ibid. §. & no.
Ecclesia si dicit fundum ad se reuersum propter canonem non solutum, debet declarari, quis fundus sit ille.
Declarare petita in libello est actoris, & hoc negante reo, ni si in casu, uer. interrogabitur.

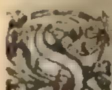
SIGNIFICANTIBVS. Licitè appellat reus, petens declarari rem in libello petitam, si non auditur. ¶ No. qđ ab ineptitudine libelli potest appellari. ¶ No. ꝙ si ecclesia dicit fundum ad se reuersum pp canonem non solutum, dēt declarari quis fundus sit ille, ut. ff. de rei uindi. l. si in rē agat aliqs, & in l. idem Pompo. scribit frumentum. §. ul. ff. de censi. l. forma, & ibi no. interrogabitur ēt emphyteuta, an aliquis fundus sit emphyteuticus, & qs: qa, ut dicit tex. in feudis non est bonum, ut ueritas negetur Si āt dicit nihil esse liuellarium, se u feudale, actoris est declarare, nisi petitio sit uniuersalis, ut qum petit iurisdōnem, uel districtum: qa fines iurisdi. illius districtus sunt declarandi, in libello, de re sti. spo. c. cum ad sedem.

SVMMARIVM.

1 *Ad appellationis causam finiendam terminum iudex à quo statuere non potest, & quomodo, si statuatur, intelligitur, & §. modo,*
Prosequi appellationem quando quis dicatur, ibid. uersi. aut ergo.
Suspectus episcopus redditur propter suum commensalem. §. nota.
2 *Dilatio assignata ad plura, si non potest operari in omnibus, operetur, quantum potest operari.*

1 EX Insinuatione. Iudex, à † quo appellatū ē, nō pōt statuere terminū ad finiendam cām appellationis, qđ si fecerit, intelligitur statuisse terminū ad psēntandum. aut ergo terminus statuit ad applonem finiēdam, ut hic: aut ad appellationē psequendā, ut infra e. c. abbate, & tunc pse qui dr̄, licet non pducat ad effectū, si tñ semel tm̄ cōpareat, & ptestet, ꝙ p se non stat, & ponat aduersariū in contumacia. nā donec illa sit purgata p aduersariū, sp intelligitur psequi. ff. de usu. l. mora, p Bar. qđ est not. dignū. scđa ibi, qa uerò. ¶ Casus. Inter priorē. & monachos. S. Barbaræ ex una pte, & B. camerariū ex altera, erat qō sup quodā pdio corā iudice ordinario, cuius cōmensalis fuerat aduocatus camerarij i eadē cā. uñ ne pcederētur, fuit appellatū: iste iudex pfixit. terminum ad festū Purificationis, intra quem utraq; ps deberet esse reuersa ab applone. Papa dicit, ꝙ non potuit iudex à quo imponere legē supiori, & maximè Papæ, cū is, qui est in cōsistorio principis, &c. Itē qa iste camerarius nō expectato termino, nō ualet impetratio. Et mādauit Papa, ꝙ si est ita partib. cōuocatis &c. No. epm reddi suspectū pp suum commensalem. ¶ Modò qro, qs terminus erat iste, q fuit puentus? rñ. terminus ad festū Purificationis. sed cōtra hoc, qa assignatio termini hmōi non tenuit. rñ. uerum est, ꝙ non tenuit formaliter sm intentionem assignantis, tamen ex interpretatione istius capituli tenuit ad se præsentan. in termino coram Papa, uel alio iudice, ad quem; quod est no. dignum. Et hoc. n. sequitur, ꝙ si non ualet dilatio, ut ago
2 ualet ut ualere potest. † Et ꝙ dilatio assignata ad plura; si non potest operari in omnibus, operetur, quatenus potest operari; tene menti. Ibi, Patrocinari. ff. de pig. ac. l. si quasi.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio extraiudicialis ex uerisimilibus causis, ne molestetur in possessione sua, facto subsecuto, ualet, in princ. & nu. 2.*
Verbum, pertinere, est generale.
Lis suum exponere aduersario nemo tenetur, seu iudici, si natura causa desiderat, uer. quia nemo.
2 *Appellatio generalis admittitur extra iudicium.*
Abbas acquirit possessionem per monachos. §. in text. ibi, Mona.

Possessionem si habeo per alium, & ego ingredior possessionem dicitur unica possessio. § in tex. ibi, secundo.

3 *Appellationis geminatio non nocet.*

Patronus ecclesiæ uacantis habet ipsius ecclesiæ naturalem possessionem. § præterea.

Monachus non dicitur possidere, tamen contrahere, & quæ facere alia possit. § ibi eiecerunt, uer. & no. & nu. 4.

4 *Monachus non dicitur esse hæres, dicitur tamen adire hæreditatem.*

Monachi dicuntur expelli de possessione. § no.

5 *Custodia ecclesiarum uacantium non spectat ad laicum, sed ad patronum clericum.*

Pro tempore qui fuerunt, si dicas, eorum nomine oportet specificare. § in tex. ibi, pro tempore.

Possessionem ingredi quis auctoritate sua potest duobus casibus. & quibus § oppo.

6 *Possidens per alium intelligitur possidere.*

Intelligitur, uerbum quando ueritatem, & quando fictionem significat, uer. Dicas.

7 *Custodiæ causa in possessione existens non possidet.*

Possessorium simplex non est, dum quis petit induci in statum pristinum, & quando restitutio fiat sic agendo, uers. non autem.

8 *Restitui petenti in pristinum statum an sufficiat, si appellauerit contra spoliatorem.*

Attentata post appellationem extraiudicialem non reuocantur, & quando, uer. respondeo.

Verisimilis iuuat ut uerum, uer. & sic uerisimile.

Probabilis & Verisimilis } *causa quæ, uer. uocat erg.*

Spoliasse uidetur, qui non spolians, sed spoliatum detinet in spoliatione, & nu. 8. § opponitur.

c. cum ad sedem, de rest. spo. intellect.

Articulare debemus, quod nobis prodesse intendimus, uersicu. quod saltem.

BONAE MEMORIAE. Qui extra iudiciũ ex uerisimilib. causis appellat ad Papam ne i possessione sua molestetur, & postea spoliat, restituit in statum, in quo erat tpe, quo appellauit h.d. ¶ Et prima pars ponit allegationem appellantis: secũda ibi, Procurator, ubi ponit allegationem appellati. In tertia pronuntiatio, ibi, præmissis igitur. ¶ Casus. Quidam O. qui fuerat persona ecclesiæ de Fan. decessit: quo mortuo quidam Abbas possessionem dictæ ecclesiæ ad se asserens pertinere, ingressus est possessionem primò p monachos. Secundò p se pacifice. timẽs tamen, ne expelleretur de possessione appellauit generaliter hoc modo, ne aliquis super ipsa possessione eũ præsumeret molestare. tamen quidam laici per uim expulerunt dictum Abbatem, & monachos de dicta ecclesia: quæ tandem peruenit ad Archidiaconum quendam petebat abbas sibi ecclesiam restitui ea ratione, quia spoliatus, & quia post appellationem spoliatus. Archidiaconus dicebat custodiam illius ecclesiæ ad se pertinere de iure communi, & de usu, & consuetudine semper obseruatis. Item dicebat, quod dictus. O. erat censuarius dicti Archidiaconi pro dicta ecclesia, cum dicto Archidiacono nomine ipsius ecclesiæ præstaret unam procurationem annuam, & quinque solidos. Papa auditis hincinde, allegatis prædictos monachos, & Abbatem, qui ex probabilibus, & uerisimilibus appellarunt iussit restituendos in eum statum, & ad ecclesiam antedictam cum fructibus, salua quæstione proprietatis. ¶ † In tex. ibi, Asserit pertinere, uerbum, pertinere, generale est, & uerificatur, si pertinet ad eum iure patronatus, arg. illius no. l. talem. §. fin. ff. de hæred. institu. uel prædecessores eius simili iure usi sunt. ff. de usucap. l. Celsus, quorum quasi possessio cõtinuatiuè tempore uacationum descendit ad ipsum Abbatem, & monachos. ff. ex qui. cau. ma. l. cum similes. titulum tamen suæ possessionis non tenet dicere Abbas Archidiacono. c. j. de regula. lib. 6. ff. de rei uin. l. in speciali: quia nemo tenetur ius suum exponere aduersario seu iudici, si natura causæ hoc desiderat iuxta illam regulam agat quod causa desiderat. C. de post. l. quisquis. qui tex. deberet scribi literis aureis in omni materia iudiciorum. ¶ † In text. ibi, Ne quis nota. generalẽ appellationem extra iudicium admitti: quia per factum subsecutum deducitur ad speciem. ff. de condi. institu. uter ex fratribus, nec est necesse, quod expulsoribus intimetur. ¶ In text. ibi, & monachos nota. quòd Abbas acquirit possessionem per monachos, sicut dominus per seruum suum. ¶ In tex. ibi, secundò per ipsum, nota. possessionem per alium habeo, & nihilominus ingrediendo per meipsum possideo, & nobis possideo. dicas, quod tantùm una est uera possessio. ut l. 3. §. per seruum. ff. de acqui. posse. Ibi, Pluries. † Nota. hic expressum, quòd geminatio appellationis non nocet. Et de hoc no. infra eo. ti. c. dilectò: quia qui appellat, semper improbat factum iudicis, & semper perseuerat improbando, sicut ille, qui sæpe & sæpius petit Apostolos. ¶ Ibi, Super possessione. no. sup possessorio appellari. Inno. dicit, ꝙ istud non erat possessorium. Sed contra Inn. facit fructuum restitutio ad q̃ condemnatur Archidiaconus, ut. ff. de ui & ui ar. l. rectissimè. ¶ Præterea patronus ecclesiæ uacantis. s. clericus habet interim naturalem possessionem ipsius ecclesiæ, licet habeat eam custodiæ causa. ¶ Ibi, Eiecerunt, & ideò probatur sibi possessionem restitui cum fructibus. Ibi, Archidiaconi, ad quem deuenit dicta ecclesia postq Abbas fuit spoliatus per dictos monachos Et no. ꝙ monachus non dicitur possidere; tamen dicitur contrahere, puta emere, & uendere. ¶ † Item non dicitur hæres esse nullo momento; & tamen dicitur adire hæreditatem; ut. ff. de leg. j. l. cum filio. ista uerba glo. sunt ibi scripta. ff. de usuca. l. sequitur. §. seruus. vñ monachos, qui non possidet, non præscribit: sed monasterium præscribit, & eius conscientia attenditur. ¶ Not. quòd monachi dicuntur expelli de pos. C. si per uim, uel alio mõ. l. j. Ibi, Custodiæ, ecclesiarum uacantiũ custodia nõ † spectat ad laicũ, sed ad patronũ clericũ sic, ut no. hic p Inn. & Host. & per Arch. 74. dist. c. dictũ, & intra ut eccl. benefi. c. j. p Innoc. & de officio Archi. c. unico, per Host. ¶ In tex. ibi, pro tpe, no. ꝙ oportet specificari eorum nomina, q fuerunt pro tpe. ¶ Ibi, Hoc iure. s. custodiæ. Ibi, Semper id est tempore, cuius memoria non existit. ¶ Ibi, Annis singulis, per hoc nõ probatur possessio ecclesiæ, sed quasi possessio ipsius census. Ibi. Appellationis, sup hoc fundat se Papa, Ibi, Vtrilibet disiunctiua est, non copulatiua fm Hos. Ibi, Assignãdos, & sic portandos in horreũ expulsi expẽlis expulsoris. ¶ Opponitur, ꝙ iste Abbas non potuerit ingredi sua auctoritate. so. forte erat patronus, uel fiebat hoc ex consuetudine. ¶ Bern. colligit hic notabile, quòd qui per alium possidet, ipse intelligitur possidere. dicas, ꝙ hoc uerbum; intelligitur, sonat ueritatem in his quæ iuris sunt. sed in his, quæ sunt facti, refert, aut est tale quid, quod p alium plenè acqritur & idẽ, ut l. certæ. §. si procurator. ff. de pca. aut nõ plenè acqui-

requiritur; & tunc importat fictionem. ¶ Opponitur, q̃ iste Archidiaconus non debuit condemnari: q̃a de iure cõi est magis fundata intentio Archidiaconi, quã intẽtio Abbatis. Item quia ille qui est in possessio
7 ne, † cã custodiæ, non possidet, ut. ff. de acqui. pos. l. iij. §. genera. ff. uti pos. l. si duo. §. creditores. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. cũ legati. & ideò si expellitur, non hēt interdictũ, unde ui, sed offm̃ iudicis. ff. de dona. l. Aquilius. ff. ne uis fi. ei. l. si qs missum, & no. in l. ideò. §. Nerati⁹. ff. de condi. fur. so. & hic officium iudicis intentatur, ut reuocentur attentata post appellationem. non autem est hic propositum interdictum, unde ui, secundum Inno. qui dicit, quòd dum quis petit induci in statum, in quo erat tempore appellationis, istud non est simplex possessorium, ut non inquiratur nisi de possessione facti: quia imò inquiritur de possessione iuris, & de proprietate. & cum liceat de proprietate, & de possessione quæri, præfertur probatio super proprietate. dicit Inn. quòd per hunc modum agendi, Peto me restitui in pristinum statum, aut de iure possessio pertinet ad conuentum; & non fit restitutio: aut est quidam tertius, ad quem nihil de iure pertinet; & tunc fit
8 restitutio. ¶ † Sed opponitur quod sufficit appellatum esse, nec est aliud inquirendum, nisi an sit innouatum? respondeo in appellatione extraiudiciali non reuocantur post agitata, nisi probetur ueritas causarum, ut in c. j. de his, quę fi. à ma. par. ca. & de ma. & obe. dilecti, de ele. cum inter canonicos. So. dicit Inno. aliquando quis appellat extra iudicium ex causa rationabili tantum; & tunc procedunt dicta capitula. aliquando ex causa probabili, & uerisimili ex iuris coniectura; & tũc satis est probare, quia causa allegata non potest esse uera, sed uerisimilis, sicut uerisimilis est, quòd si clericus habet custodiam ecclesiæ, quod sit patronus, & è contra; & sic uerisimile iuuat uerum, quod est no. dignum secundum Inn. ff. de in inte. resti. l. omnes. uocat ergo Inno. causam probabilem, quæ possit probari; & uerisimilem præsumptam à iure. ¶ Opponitur secundum Ber. appellatio fuit interposita contra spoliatorem. sed Archidiaconus non spoliauit, sed spoliatum inuenit? respondeo, non est uis, quia Archi. successit in uitiis,
8 ut supra de iudi. c. quia. V. ¶ † Not. quòd qui non spoliauit, sed spoliatum detinet in spoliatione, spoliasse uidetur. prætereà isti laici gesserunt negotium Archidiaconi contemplatione, & realiter ipso facto, & Archidiaconus habuit ratum ipso facto: quia peruenit ad eum possessio ipso facto, ar. ff. de ui & ui ar. l. j. §. deiecisse, & §. quoties. nec ob. supra. de restit. spo. c. cum ad sedem: quia ibi episcopus non habuit ratum, nec fuit usus adminiculo expulsoris, quod saltem erat articulan. per partem aduersam, & non fuit articulatum, ut ibi patet, uel ibi ideò, quia agens se astrinxerat ad directam & immediatam spoliationem probandam; & hæc est ipsa ueritas. Bald.

S V M M A R I V M.

1 *Voluntas datur intelligi facto.*
Facto plus est facere, quam uerbo dicere, uer. no. quòd plus.
2 *Arreptio itineris an habeatur pro appellatione, & in prin. & nu. 4.*
Appellatio duplex est, expressa, & tacita, & quæ sit utraque. e. §. solu.
In aduersarij potestate non debet esse quid habeam secum facere, ibid. uer. dicit lex.
3 *Subditus si litigat cum episcopo tanquàm cum aduersario, suspicans se grauari ab ipso, & de facto arripuit iter ad Archiepiscopum, an uideatur legitime appellare.*
Per querelam simplicem an inferior Principe adiri possit, uer. aduerte.
4 *Papam adiens pro appellatione, & alia causa, an habeatur pro appellante.*
Papa est pater patrum, & concurrit immediatè cum omni prælato etiam in eadem iurisdictione maiori, & potest adiri, non seruatis gradibus. § sed in hoc.
Imperator non appellatur nisi gradatim, & ratio. §. sed tamen.
5 *Iter arripuisse an dicatur subditus litigans cum episcopo existente Venetijs, & dum uadit ad Patriarcham ibidẽ commorantem, interim excommunicatur.*
6 *Pro appellante an habeatur is, quem episcopus carceret uolentem ire ad superiorem, nondum tamen euntem.*
7 *Archiepiscopus si mandat episcopo negligenti causam subditorum expedire, ut intra certum terminum expediat, non ualet hoc mandatum.*
8 *Querela simplex an suspendat iudicatum.*
9 *Superior an possit adiri per querelam restituti. in integrum petita contra sententiam inferioris iudicis.*

ILECTI. Si contra superiorem suum quis uadit ad Papam, habetur pro appellante, ita, quòd excommunicatio postea in eum lata non teneat ipso iure hoc dicit. Prima pas ponit querelam: secunda dat iudicem. secunda ibi, cum autem. ¶ Casus. Inter episcopum, & quosdam monachos eidem subiectos uertebatur quæstio super quadam capella: duo ex monachis accesserunt ad Papam pro ista causa. Archiepiscopus hoc sentiens, eos excommunicauit. Papa dicit, quod cum plus sit ad sedem Apostolicam facto appellare, quàm simplici uerbo, & ipsis ad Romanam ecclesiam ueniẽtibus intelligitur ad sedem Apostolicam prouocatum, denuntiari debet, dictos monachos excommunicationis uinculo non ligatos.

1 ¶ † No. q̃ facto dat̃ uoluntas^a intelligi. C. de insti. & substi. l. reprehendenda. ¶ Not. quod ubi facta loquuntur, nil opus est uerbis: quia quod apparet expressè, non est probare necesse: facta loquuntur. not. quòd plus est facto facere, quàm uerbo dicere. C. de testa. l. nostram. ff. de testa. milit. codicil. §. ueteranus. ubi per cancellationem testamenti tollitur testamentum, & non per simplicem pœnitentiam uerbalem. aliæ pulchræ concordantiæ sunt in gl. ¶ Opponitur, quod itineris arreptio non habeatur pro appellatione, primò per tex. c. debitus. infra eo. titu. secundò per rationem, quia duplex est tantum forma appellan. scilicet uiua uoce, quando in continenti & à diffinitiua, & in scriptis, quando ex interuallo, & ab interlocutoria. sed arreptio itineris non habet in se aliquam ex istis formis: quia non est in scriptis, nec per nuncupationem, ut ita dixerim; ergo non est appellatio. ¶ Sol. duplex est appellatio scilicet expressa uoce, uel scriptura; & ita loquitur tua oppositio. & tacita, siue interpretatiua ipso facto; & ita loquatur. c. nostrum. ¶ Et per hoc respondetur ad ratio-

a ¶ *Adde, quod fortiora sunt facta ad declarandum uoluntatẽ, quàm uerba, quæ sæpe proferuntur contra intẽtionem proferentis ut in c. dilecti, de app. & in 11. q. 3. secundũ Ab. Panor. in consi. 123. in c. illud. de iure quæ runt, utrũ ista remiss.*

næ. Sed ad tex. in contrarium respondetur, quod hoc est speciale, quando iter arripitur uersus sedem Apostolicam: quia esset absurdum, quod excommunicatio ualeret. nam per hoc nuntij excommunicati non possent comparere in auditorio Papæ: quia nō licet excommunicatis vrbem ingredi, & urbs est, ubicunque est auditorium Papæ. Porrò absurdum est, quod aliquis possit impedire, ne eatur ad Papam. uel dic, quod est speciale, quando causa est inter prælatum, & subditum. & est ratio, quia non debet esse in potestate prælati, ne subditus litiget cum eo, arg. ff. de arb. l. ne in potestate. dicit lex, quod non debet esse in potestate aduersarij, quid habeam secum facere, ut. ff. de iuris. om. iu. l.
3 si idem cum eodem. §. j. ¶† Quæro, subditus litigat cum episcopo tanquam cum aduersario: suspicans se grauari ab ipso, de facto, iter arripuit ad Archiepiscopum, utrum uideatur legitimè appellari? & videtur quod non: quia ista est quædam fictio, & de Papa lex loquitur, arg. ff. so. ma. l. si uerò §. de uiro. & hoc tenuit Ioan. tali ratione, quia ista dicitur simplex querela, per quam non potest iuris ordine permisso adiri, nisi solus Papa. sed ista ratio non est uera secundum Ber. nam etiam inferior potest adiri per simplicem querimoniam, Ber. aduerte, aut querela ponitur pro supplicatione; & tunc Principi, & non alius præfectis est supplicandum. C. de preci. impera. offer. aut. quæ supplicatio: aut ponitur pro alio recursu, uel remedio ordinato à iure, ut producendo sententiam nullam; tunc adiri potest. C. de accu. l. absentem. item ordinarius contra interlocutoriam delegati potest adiri contrario imperio implorato. ff. qui satisd. cog. l. arbitro, secundum unam lec. audiuistis opi. Io. & eius motiua. ¶ In contrarium videtur, quia licitum est arguere à simili etiam in officiis. ff. de offic. præsi. l. j. ff. de neg. ge. l. ex facto. ff. ad Tertul. l. ij. in fi. & hæc uera. primò quia hæc appellatio est extraiudicialis, cum prælatus in hac causa non sit iudex: quia propria. unde ista nō est appellatio, sed prouocatio, secundò quia eadem æquitas, tertiò quia qui iter arripuit, incæpisse videtur, ut. ff. de pollici. l. j. §. cæpisse. ff. de inoffi. testa. l. quemadmodum. ff. de condi. ob. causam. l. si pecuniam, ar. ff. de ap. l. præses,
4 & C. qui petant tu. l. cum à matribus. ¶† Sed quid si quis uadit ad Papam pro appellatione, & alia causa? respondeo principalius motiuum inspicitur; & si sunt æque principalia, non habetur pro appellante: quia non videtur causa appellationis abesse, qui aliàs erat facturus. ff. qui. ex cau. maio. l. non uerè. debet ergo constare, quod ibat tanquam prosecuturus tacitam appellationem; aliàs non iturus. Sanè dicta itineris arreptio debet fieri intra tempus appellandi, & cum protestatione, quod intendit recurrere ad sedem Apostolicam, uel ad alium iudicem. ¶ Sed in hoc est differentia: quia alius iudex debet esse immediatus, sed sedes Apostolica potest adiri, nō seruatis gradibus. & est ratio, quia Papa est pater patrum, & concurrit immediatè cum omni prælato etiam in eadem iurisdictione, etiam maiori & propria Papali per se stat, quæ non minuitur per concursum alterius iurisdictionis, arg. ff. de cond. & de mon. l. fal. §. j. & in c. j. de conces. præb. lib. 6. sicut mare non minuitur, nec augetur per concursum fluminum, unde Papa habet iurisdictionem non per uiam accumulationis, quia sic esset collega, uel haberet parem, nec per uiam gradualitatis, quia haberet priorem, præsidentem & potiorem se, sed per uiam: quia Papa est totum continens. i. omnia iuxta illud, omnia Cæsar erat. ¶ Sed tamen imperator magnificus & gloriosus sicut aquila distribuit prædam suam, nec curat in omnibus epulis opponere musum suum tanquam insatiabilis & famelicus secundum Io. Mo. sed secus sit in imperatore, ad quem non debet appellari nisi gradualiter, non quia imperator non possit procedere de plenitudine potestatis: sed quia nō uult propter commodum subditorum, ut in aut. de q. sto. §. super hoc.
5 † sed ecce episcopus, & Patriarcha sunt in Venetiis. subditus contendit cum episcopo, & dum uadit ad curiam Patriarchæ, excommunicatur; nunquid iste dicitur iter arripuisse? & videtur quod non: quia non exit ciuitatem, sicut non dicitur nauigare ille, qui non exiuit portum, arg. de ædil. edi. l. quid sit fugitiuus. In contrarium videtur, quia non est in potestate episcopi, ne eatur ad Archiepiscopum, ar. ff. de eo, per quem fac. erit. l. j.
6 ¶† Sed quid si episcopus carceret uolentem ire, nondum tamen euntem, nunquid habetur pro appellante? respondeo, *sic; quia vim patitur* in itinere inchoando, sicut si pateretur in prosequendo ar. ilius no. gl. quæ est in l. j. C. ubi de pos. agi oportet. & opt. me facit. ff. de condi. & demon. l. quibus die-
7 bus, in prin. ¶† Extra, quæro causa est inter duos subditos episcopi coram eo: episcopus est negligens: unde altera pars adit Archiepiscopum cōquerendo de ista tarditate. quapropter Archiepiscopus mandat episcopo, quod expediat causam intra certum tempus, nunquid hoc mandatum ualet? respondeo, non: quia Archiepiscopus non debet se intromittere de aliena iurisdictione per simplicem querelam. unde tex. dicit, quod adeundus est ille, qui potest omnem defectum supplere, ut est Princeps, ut in aut. de qu æsto. §. super hoc. C. de tempo. appel. l.
8 fi. §. illud. uide Archidiaco. j. q. j. de persona. ¶† Sed nunquid simplex querela suspendit iudicatum? respódeo,
9 non, ut dicta aut. quæ supplicatio. ¶† Sed utrum superior potest adiri per querelam resti. in integrum petita contra sententiam inferioris iudicis? respondeo, sic, si est lata per delegatum suum: secus, si per ordinarium. ff. de mino. l. præses: quia est de appenditiis primæ causæ, ut not. ff. de procurato. l. qui proprio. §. item quæritur, ubi gl. singularis.

SVMMARIVM.

Clausula, appellatione remota, an omnis appellatio prohibeatur in prin. & post casum, uer. respondeo, & nu. 8.
Expressio eius, quod tacitè inest, habet augere.
2 *Rescripti uerba debent aliquid operari.*
Contractus uerba debent aliquid operari, uer. item uerba.
Geminatio uerborum habet augere, uer. item geminatio.
3 *Exceptio non potest aliqua opponi, si sit omnis exceptio à statuto remota, nisi inueniatur expressè permissa, & nu. 4. 5. & 6.*
4 *Exceptiones à statuto permissa quæ sint.*
5 *Instrumentum si habet solennitatem instrumenti, sed non habet solennitatem contractus, an mereatur executionem ex forma statuti.*
6 *Exceptio solutionis, uel nouationis an poterit opponi.*
7 *Sententiarum executiones omnes si per collectorem Papa fieri mandauit de quibus sententijs intelligatur.*
Modus est } *potens ad obligandum. §. itē istud, uer.*
Conditio non est } *respondeo.*
8 *Clausula, Appellatione remota, si apponitur expressè in appellatione à diffinitiua, an possit appellari à sententia lata in rei uindi.*
Appellatio quæ iure canonico, & quæ ciuili permissa, quæ prohibita uideatur. §. quia illa, & §. considera.
9 *Sententia absolutoria an trahat secum executionem.*
10 *Sententia ultimi supplicij an trahat secum executionem.*
Executio duplex, & quæ per appellationem rescindatur, uer. nam duplex.
11 *Sententia excommunicationis quare non est reuocabilis per appell. & nu. 12. 13.*

Infamia

12 *Infamia propriè non est executio sententiae, & quare.*
Appellari posse tantum ab ea sententia, ex qua oritur, uel exceptio falsa est opinio glossae. §. tu aliter, & nu. 13.
13 *Appellari potest ab interlocutoria super legitimatione personarum, licèt non oriatur actio iudicati.*
Res iudicata quae dicatur. §. porrò.
14 *Excommunicatus an sit post probabilem appellationem ille, qui est excommunicatus.*
Excommunicationis sententia qualitercunque lata tenet, nisi in casu, & quo, uer. sententia.
15 *Excommunicatus admittitur ad actus legitimos, quando dubium est de nullitate sententiae.*
16 *Excommunicatus ob eandem causam iterum excommunicari non posset.*
17 *Excommunicatus appellatione pendente non potest aggrauari.*
18 *Excommunicato an iudex possit reseruare fructus.*
Excommunicatus praesumitur in culpa, uer. & no.
19 *Excommunicatus cui meritò fructus subtrahuntur per iudicem, an si iudex non subtraxit ei possit fructus percipere.*
20 *Excommunicato postea absoluto, an pendente appellatione fructus subtracti restituantur.*
Officium cui interdicitur, stipendium non debetur, uer. Alij dicunt.
Ecclesiae nomine possidere nihil potest, qui est extra eam. §. deinde.
21 *Excommunicatus per praelatum ecclesiae an possit acquirere & suis contractibus.*
22 *Excommunicatus in una ecclesia an sit excommunicatus in alia & ubicunque locorum.*
Suspensus ab officio ubicunque suspensus est, secus si beneficio tantum, uer. idem si.
Homo uno spiritu continetur.
Beneficia, & Praedia } realiter sunt diuisa.
23 *Depositus ab officio an debeat habere alimenta.*
24 *Suspenso an subtrahantur prouentus ecclesiastici.*
25 *Cum deposito agitur, quàm cum excommunicato.*
Excommunicatus semper est in mora, & rebellione, uer. si. & ideò.
Alimenta nulli deneganda, quamdiu uiuit. uer. item no.
26 *Fructus an debeant subtrahi excommunicato appel. pendente.*
27 *Appellationis quot sunt species.*
28 *Absoluere si uult iudex excommunicatũ, an is, qui fecit excommunicari, pendente appellatione, possit in contrarium appellare, uel quid si uelit mandare eum denuntiandum.*
29 *Suspensus ab officio dicitur à beneficio suspensus.*
Duo ubi propter unum, utrobique tantum unum.
30 *Restitutus ad officium an intelligatur etiam restitutus ad beneficium.*
Indulgentia est secundum quid / Restitutio est simpliciter } §. item quia.

PASTORALIS. Per clausulã, Applõne remota. oĩs appellatio prohibetur, q̃ à iure non est expresse ꝑmissa. h. d. primò. Scdò ibi, uerum dr̃ ꝙ si excõicatus appellat, nihilominus denuntiatur, & bñficiorum ꝓuentib. spoliaẽ. Casus. Papa mãdat alicui, ut ꝓcedat ĩ cã cũ applõne remota. Quaerebatur, utrum ꝑ istam clausulam intelligatur inhibita sola appellatio frustratoria? Papa considerans, ꝙ pp hoc non est necessaria clausula, dicit ꝙ per ista uerba est remota oĩs ꝓuocatio q̃ apposita ista clã à iure non est expresse concessa: tñ grauamen ꝑ supiorẽ poterit emendari. Scđa qõ talis est: Pone, aliquis est excõicatus, & post appellationem ante, q̃ esset denuntiatus excommunicatus, & anteq̃ subtraherent ei fructus bñficij sui appellat: quaeritur, utrum post appellationẽ possit denuntiari excõicatus, & ei fructus subtrahi? & uĩ ꝙ non: qa appellatione pendẽte nihil dẽt innouari: Papa determinat contrarium. & circa denuntiationem reddit duas rõnes. prima est, quia excommunicatio trahit secum totalẽ executionẽ. scđa est, qa ꝑ denũtiationẽ non innouaẽ aliqd, ꝙ sit iuris, cũ ꝑ denuntiationem amplius. i. iterũ, uel fortius nõ ligaẽ. sed quoad subtractionem fructuũ reddit unicã rõnem: qa ꝓuentus ecclesiastici meritò subtrahuntur excõicato: quia ecclesiae communio denegatur: sed in qua rõne fundatur haec distinctio. s. aut appellatio est specialr̃ ꝑmissa a iure, aut non reperitur spãliter ꝑmissa? rñ. clausula, Applõne remota est clausula gñalis. & iõ tollit gñalem regulam. sed cum sit gñalis, nõ potest tollere casus specificatos. ff. de remis. l. sanctio legum, ſm Ber. qui ita no. infra e. c. ut debitus. ista rõ non uĩ probabilis: qa spẽs, quae sumitur ex gñali regula, non est species, sed exemplum generis. & ideò ei contradictorio genere derogatur: quia fundatur in gñali ratione tñ. dic ut dicam in d. c. ut debitus. nec per istam clausulam potest ꝓhiberi appellatio naturalis, ut in c. pastoralis, de re iu. in clem.

1 ¶ † Not. primò, ꝙ clã dẽt aliquid operari. & sic not. quòd expressio a eius, qđ tacitè inest habet augere concor. l. 3. C. si pen. ap. mors in-
2 terue. ¶ † Item nota. quòd uerba rescripti debent aliqui. operari, ff. ad muni l. j. de le. j. l. si qñ. i. quatenus pñt operari sanè ĩtellecta, ut dicit illa. l. no. ff. de uul. & pu. l. ex facto, in prin. & C. de inof. test. l. si qñ, in prin. Item uerba contractus debent aliqd operari, ut. ff. de usu. l. si stipulatus. Item ut aliquid operetur qñque trahuntur ad improprium significatum. Casum habes singularem. ff. ad Tre. l. haeredibus. §. si. Item geminatio uerborum aliqñ hẽt auge-
3 re. ff. ad Tre. l. balista. ¶ † Et ꝑdicta faciunt ad quaestionem, si statutum dicit, ꝙ instra publica debent executioni mandari omni exceptione remota, ꝙ non possit aliqua exceptio opponi, nisi inueniatur a statuto quaero, quae sit a statuto permissa? rñd. omnes quae colliguntur à contrario sensu statuti. unde si statutum dicit, instrm̃. ergo secus, si non est instrumentum, ut quia falsum, uel simulatum, qñ per partes nihil est actum, ꝙ executionem mereatur, ut. ff. de uer. sig. l. Paulus. C. plus ualere, quod agitur l. emptione. Item dicit, publicum; ergo à cõtrario sensu secus, si non sit publicum, ut quia non est ibi signum tabel. ut. s. c. significauerunt. ¶ Item statutum utrumq; coniungit, dum dicit instrm̃ publicum. ergo secus, si non habet solemnitates instrumenti: quia non dicitur instrumentum illud, quod nõ instruit nos, ut. ff. de uer. sig. l. notionem. §. instrumen-
5 torum. ¶ † Sed quid si habet solemnitatem instri: quia habet diem consulem, & reliqua, sed non habet solẽnitatem contractus, ut quia contraxit pupillus sine auctoritate tutoris, uel quia instrumentum dicit, talis ꝓmisit nudo pacto, nunquid merebitur executionem ex forma statuti? rñ. nõ: qa hoc instrm̃ instruit ad opponẽdũ propositum, & quia continet uitium manifestum. unde tale instrumentum non est aptũ exequi, cum nõ ha-

a ¶ *Adde gl. in c. solicita, de ma. & ob. Bal. in rub. de contrah. em pti. in 11. q. Are. in l. huiusmodi. ff. de uer. obl.*

habeat esse ad petendũ, nec figurã esse, sed sit quoddã abusiuum, ut l. 2. in prin. ff. quemad. test. ape. ff. de fal. l.
6 si quis legatum. ¶ † Sed an poterit opponi exceptio solutionis, uel nouationis? rñ. sic si probetur per aliud instrm: quia instrorum incompatibilium uni per reliquũ derogatur; ut no. C. de non nume. pe. l. generalr. Idem operatur iuris p̃sumptio efficax. nam satis apparet per instrm, ꝙ patet per tex. legis, ut. ff. de le. 1. l. licet imperator. C. de peric. tu. l. si tutor. C. de apo. pu. l. quicũq; . li. x. p simplices autem testes non admitteretur probatio ꝯ dictam l. generaliter. puto ét, ꝙ p dicta uerba statuti intelligantur remotæ oẽs exceptiones, q̃ sunt de apicib. iuris, uidelicet de quib⁹ bona fide non cõgruit disputare. ff. man. l. fideiussor. §. quidam. & hoc intendit illa. l. uulgaris. C. de adul. ita pudor. Item intelligunt reiectæ oẽs exceptiones ineptæ adeò certè, ut nõ oporteat pronuntiari eas ineptas. ff. de flumi. l. 1. §. Labeo.
7 ¶ † Et no. ar. ad qõnem, Papa mandauit collectori, ꝙ faceret oẽs executiones sñiarum intra mensem: q̃ro, de quib⁹ sententiis intelligatur, rñ. de his, q̃ sunt aptæ ad exequen. sicut sñiæ condemnatoriæ, q̃ requirunt actũ s̃m facti executionem: secus in his, quæ nõ sunt aptæ ad exequen. quib' impressa est executio, ut in sentẽtiis censuræ. Itẽ istud mandatum Papæ dẽt intelligi in sententiis, q̃ transierunt in rem iudicatam, ut ff. de pig. l. fundus. §. si plures. sed pone, ꝙ aliquis fuit non condẽnatus, sed absolutus, & grauatus sub modo? rñ. modus potens est ad obligan. ut C. de senten. l. cum eorum: secus in conditione, q̃ non est obligare ualens, ut no. ff. de iureiu. l. si quis cum debitor. nam antequam conditio exitat, non est obligatio nata. Et postq̃ extitit, non nascitur actio ex ipsa existentia, licèt nascatur cũ ipsa ut subtilr no. C. de rerum pmu. l. ex placito. ff. de pac. l. si intra. hæc eadẽ locũ habent apud illustres iuristas, si fortè statutum dicat, ꝙ ptãs debeat facere executionem sñiarum sub certa pœna, ꝙ in omnib. esset intelligendũ, si petatur fieri. in criãlib⁹ uerò, quatenus inspiciunt rẽ publicã, iudex tenetur ex officio publico, nec est necesse, ꝙ aliquis petat executionem fieri. de of. p̃. fi. l. congruit. Bar. no. in l. j. ff. ꝙ ui aut clam.
8 ¶ † Nunc reuertamur ad propositam clam, Appellatione remota. & quæro de tali qõne, si ista clausula apponitur expresse in appellatione à diffinitiua, possit appellari à sñia lata in rei uin. & vr̃ ꝙ non: quia glo. no. dicit in l. qui restituere. ff. de rei uin. ꝙ à tali sententia non appelletur, non quia sit expressè permissum, sed quia non inuenitur prohibitum: sed in proposito inuenitur prohibitum p dictam clam, ergo non põt appellari. ¶ Quia illa gl. est q̃dã truffa: q̃a non est dubium, ꝙ à quolibet petitorio appellatur: q̃a l. non prohibet appellari nisi in possessor o. ut. C. si de mo. pos. fue. ap. l. 1. tamẽ illa glo. est in uno ualde no. s. ꝙ omnis appellatio est permissa, quæ non inuenitur à iure a prohibita. & hoc est uerum de iure canonico in diffinitiua, & interlocutoria: sed de iure ciuili debet in interlocutoria dari regula per contrarium. s. ꝙ oĩs appellatio est prohibita ab interlocutoria, nisi inueniatur expressè permissa, ut. ff. de ap. reci. l. ante sententiam. ff. qui satis. co. l. arbitro. ff. quando ap. sit. l. j. §. quod in sententiis. ff. de mino. l. intra utile tempus. ¶ Considera tria suat. s. principium iudicij ante lit. conte. & potest appellari, puta à sententia lata super petitorio, uel super iurisdictione, uel super satisdatione: quia non posset reparari per appellationem à diffinitiua. C. de procu. l. ita demum, ut dicta. l. arbitro. secundum tempus consistit in medio iudicij; & dicit glossa in l. 2. C. de episcop. audi. quod in medio non est locus remedio, quod est uerum, nisi uulneretur ipsa causa principalis, ut dicta l. intra utile: uel nisi. non posset reparari, ut tortura, ut C. de ap. l. si quis prouocatione. tertium tempus est in fine in diffinitiua. & regula est, ut. s̃. dixi, ꝙ appellari pt. ¶ Venio ad. §. uerum. & no. hic, ꝙ excõicatio trahit secum executionẽ; id iã excõicatus non releuat appellans.
9 ¶ † Sed contra istã rõnẽ opponitur de sñia absolutoria, q̃ trahit secũ executionẽ: q̃a non est opus alio facto hois cũ intus hẽt, ꝙ q̃rit ut. l. j. §. si debitori. ff. ut le. no. cauea. ergo nõ appellabitur; ꝙ falsum est. Quidam dicunt, ꝙ ista rõ nõ est sufficiens. uñ dicũt, ꝙ rõ est fauore censuræ, ptãs clauium, & utilitas obedientiæ. ¶ Ego dico, ꝙ non est uerũ, ꝙ sñia absolutoria trahat secũ executionem: q̃a executio absolutoriæ est exceptio rei iu. q̃ non oritur anteq̃ sñia trãseat in rẽ iudicatam.
10 ¶ † Item contra rõnem literæ opponitur, quod sñia ultimi supplicij trahat secum executionem: quia efficit dãnatus seruus pœnæ. ff. de pœ. l. qui ut ultimio. & tñ põt appellari ff. de acc. l. ex iudiciorum. C. de ap. l. aditos. immo iure publico cuilibet permittitur appellare. ff. de ap. l. non tñ. Accur. hoc concedit, ꝙ ista rõ non sit bona. C. si à non compe. iud. l. fi. sed malè intellexit rõnem literæ. nam duplex est executio. s. plena; & ista non rescinditur per ap. ut hic: & non plena, sed reuocabilis; & ista rescinditur per ap.
11 ¶ † Sed tu quæres, quare sñia excõicationis nõ est reuocabilis p ap. dicũt q̃dam, quia fertur ab eo, q non hẽt superiorem. Ista rõ est falsa, q̃ñ sñia est iniusta, de re iu. c. cũ æterni. in vj. Alij dicunt, ꝙ oĩs sñia, q̃ requirit actum s̃m, põt appellatione suspendi: secus, si nõ requirit actum s̃m. Sed ista est falsa: q̃a sñia declaratoria non requirit actũ s̃m; & tamẽ ab ea potest appellari, ut si reus declaratur non debere. dicit gl. ꝙ in executione nihil est, qđ in futuro pendeat. nam de præsenti est, uel non est, ar. ff. de euic. l. si ita q̃s. sed in aliis sententiis aliq̃d pendet de futuro, ut possit post condemnationem soluere. Ista non est bona rõ: q̃a infamia cõtracta ex sñia non pendet de futuro, sed statim est, & rescinditur p ap. ut. ff. de infa. l. furti. §. j. ¶ † Aduerte, infamia non est propriè executio sñiæ: q̃a in sñia non fit mentio de infamia: sed est quoddam accessorium, quod extinguitur extincto principali. ¶ Tu aliter considera. nam ab illa sententia demum appellatur, ex qua oritur actio iudicati, uel exceptio rei iudicatæ. Ista regula singulariter tradit̃ per glossatorem in l. 1. C. de arbi. sed per sententias censuræ non oritur exceptio rei iudicatæ, nec actio iudicati, ideò non appellatur. istud est falsum: quia licet non appelletur, ut suspendatur sententia, tamen appellabitur, ut causa deuoluatur ad superiorem.
13 ¶ † Item ex interlocutoria super legitimatione personarum non oritur actio iudicati; & tamen potest appellari. unde illa gloss. est falsa. Item ex sententia arbitri cũ pœna appellat̃ de iure canonico; & tñ non orit̃ actio, nec exceptio, ut. ff. de ar. l. 2. de iure ét ciuili posset appellari, si in compromisso est actum, ꝙ appellari possit, ut. C. de arb. l. ne in arbitris, & ff. de ap. l. ex consensu

ut declarat in termi nit Pa. de Ca. & de Ale. in l. 1. ff. si quis cautionibus.

a ¶ *Nota. quod regula appellationis admittenda est permissiua nisi reperiatur esse prohibita, de quo uide plenè dom. Phi. de Pern. i rub. de ap. & ibi et per Fe. & facit rõ, quia in dubio semper debet eligi illa opinio, per quã cõsulitur utriq; parti.*

consensu; & tñ,ut dixi,non oritur exceptio rei iudicatæ,nec actio in factũ,concludendo tene id, ꝙ dicit Io.An.in gl.hæc rõ uerisimilis vr̃.à s̃nia excõicationis non põt appellari,quin transeat in excõicationem,ni si appelletur anteq̃ transeat in rem iudi. sed nunquã transit.iõ semper põt appellari,non ut directè reuocetur,sed ut absoluatur,seruata forma ecclesiæ s̃m Arc. q̃ ita pono.2.q.6.biduum,& ibi omninò uide.¶ Porrò res iudicata dr̃,qñ est in suo esse ita confirmata,ꝙ nulla contraria uia retractari possit,ut no.Arch.2.q. 6.c. diffinitiua.adeò,ꝙ per compromissum retractari pos

14 sit, Arc.†Modo quærit gl.an ille, qui est excõicatus, post applõnẽ probabilẽ sit excõicatus?r̃ndeo , aut est dubiũ,an excõicatio teneat ipso iure; & tunc est expectanda s̃nia iudicis appellationis,aut est certũ, ꝙ ualet sententia,licèt iniusta,& tunc est excomunicatus. Sententia excommunicationis qualitercunque lata ante appellationem tenet,nisi contineat intolerabilem errorẽ

15 11.q.3.eps,per Arc.¶†Ex hoc infertur,ꝙ qñ est dubiũ de nullitate,interim admittitur ad actus legitimos.& si quidem pronuntietur excõicationẽ non tenuisse,confirmatur.Si aũt aliter pronuntietur,infirmatur,ar C.de

16 pe.hære.l.si putas,& ff.de excu.tu.l.diximus.¶†In tex. ubi non ligetur.ergo à contrario sensu non posset iterum ob eandem causam excommunicari:quia iter medias excõicationes appellatio interposita nõ dispendit primã excõicationẽ;qa nõ inuenit suspendendũ,si suspendit substantiam,qa eã p̃cedit,& sic suspendẽdum.

17 †Item est hic ar.à cõtrario sensu,ꝙ applõne pendẽte nõ põt excõicatus aggrauari.Non ob.ꝙ hic dr̃ de subtractione fructuum:quia istud non est aggrauare , sed originalis effectus excommunicationis est mera,execu

18 tio. ¶†Sed an iudex possit reseruare fructus excommunicati? & vr̃ ꝙ sic,sicut deportato,de quo habes gl. notabilem in l.si quis militi.§.j.ff.ex qui.cau.maio.In cõtrarium vr̃,quia qđ facti pertinet ad iudicem, nõ iuris dispositio,ut ff.ad Tur.l.j.§.calũniatoribus , nec debet esse iudex clementior lege,ut in auť.de iudicijs.§.oportet.so.si reditus ecclesiæ sunt tenues , & uix sufficiunt ad alimenta duorũ,s.sacerdotis,& clerici , possunt oẽs reseruari:quia ex quo excommunicatus uiuit, & titulus beneficij non est sibi ablatus;ergo uiuere uult. Itẽ licèt sit excommunicatus,deseruit in temporalibus,argumen.ff.commoda.l.in rebus.§.possunt,& ff.de ope. lib.l.suo nutu,nisi haberet de proprijs bonis,unde posset uiuere:quia tunc debet impendere officium suum gratis . & nota. quod excommunicatus præsumi-

19 tur in culpa.ff.loca.l.si merces.§ culpæ.¶†Quæro , an excommunicatus , cui meritò fructus subtrahuntur per iudicem,si iudex ei non subtraxit, possit fructus percipere? & uidetur quòd sic:quia sit excommunicatus,tamen est in possessione? Nam etiam deportatus possidet, donec fiscus auferat, & sibi acquirit fructus. lex est expressa.ff.delega. iij.l si deportati seruo . Præterea ista litera uult,quòd per iudicem ei fructus subtrahantur,hanc opi.tenet Ioan.qui dicit, quòd nisi in sententia exprimat, quòd fructus scilicet rerum temporalium ei non subtrahantur . Præterea , licet quis sit indignus,tamen facit fructus suos,donec hæreditas euincatur ab eo,ut C.de his, qui.ut indi.l.j.& ff.de pe. hæ.l.item ueniunt.§.pridie.Præter ea excõicat᷑ est capax rerum temporalium.& licet sit excommunicatus; tñ non uacant sua beneficia,nec possunt conferri tanq̃ uacantia,nisi prius auferatur ei p s̃niam; qđ ergo iuris est in titulo,idem in fructibus,ar.ff.d ;rei uin.l. ex diuerso.Sed ego dico,quòd cum sit indignus, licèt faciat fructus suos,tenetur eos restituere;casus est in d.l.j.C. de his quib.ut indig.& argum.ff.de excu.tu. l. Nesennius , & C.de sacro.san.eccle.l.qui sub prætextu, quæ

20 lex optimè facit.¶ † Modo procedo ulterius ad uer. & illi prouentus , & quæro,an pendente appellatione fructus subtracti restituantur excommunicato postea absoluto? quidam dicunt quòd sic : quia licèt medio tempore ecclesiæ communio denegetur; tamen nõ stetit p eum.unde non dẽt perdere stipendium , ut C. de legi.l.ab administratione. Alij dicunt contrarium: quia stipendium non debetur ei,cui interdicitur officium: quinimò nocet ei casus fortuitus,ut dicit lex no. C. de re mi.l.j.li.10.& quia cui subtrahitur antecedens,consequens denegatur, & quia gratiam perdit , qui efficit inimicus testatori,ut no.in l.in testo centurio.ff.de adimen.le. & l.3.in fi.gl.dicit,ꝙ iustè excõicato fruct᷒ nõ restituuntur:secus,si per iniuriam,& iniustè fuit excõmunicatus:quia per iniquam sententiam non dẽt res euinci.ff.de eui.l.si per imprudentiam.ff.de ac.& obl.l. seruus effectus, & hæc uera, ut no.l.di.c.cõtumaces,& 91.di.clericus,& in Spe.de fruc.& interesse.§.pe.in fi. & optimè facit.C.de hære. auť. idem de Nestorianis. nam excommunicatus medio tempore hr̃ pro mortuo ut in titulo,hic finitur lex.c.dño guerrã. & licèt sit resuscitatus à mortuis,non tamen recuperat emolumenta medij temporis.Deinde not.gl.quæ dicit,ꝙ q extra

21 ecclĩã est,nihil noĩe ecclesiæ põt possidere.¶† Quæro igitur , nunquid per platum excõicat᷒ ecclĩæ possit acquirere,& ex suis cõtractibus agere?r̃ñ.ꝙ sic: qa do

22 lus prælati non dẽt ecclesiæ nocere.¶†Quæro,utrum excõicatus in una ecclesia, sit excõicatus in alia & ubicunque lo-

a corum?r̃ñ.ª sic.idem,si est suspensus ab officio.uñ ei subtrahunť reditus ubicunque locorũ: secus,si è suspensus à bñficio tm̃,arg.ff.de postu.l.ex ea.ff.de iu.om.iu.l.extra territorium.¶ Et est rõ differentiæ : quia persona uno spiritu continetur:beneficia aũt realiter sunt distincta,ut ff. de usuca. l. eũ qui ædes,& l.rerum mixtura , & quia natura hominis non diuidit se,nec diuidi potest ; sed prædia sunt ipsa rerum natura diuisa .

a ¶ Adde , quòd excõmunicatus in uno loco , est excommunicatus per totũ mundum , gloss. in l. ex ea.ff.de postu.probatur in c.ad reprimendam,& ibi not.Panor.in ij.not. de offi. ordi. gloss. in cap. si quis presbyter . 7. quæstione.j. & uide etiam Panor. in capitu.ex parte, & ibi Modern. de testibus.

23 ¶ † Quæro,an depositus ab officio debeat habere alimenta?gl.tenet ꝙ sic.hoc uerum,si est depositus non ex cã famosa,sed propter infirmitatem , ar.in

24 c.1.an mutus,uel surdus,colla.x. ¶ †Deinde tolle remissiones,an suspenso subtrahantur prouentus ecclesiastici,uide quod no.Abb.j̃.de uita.& hone.cle. cap.à crapula . Gof.in summa infra de senten.excommu. §. sed quæritur de suspenso,& quod not. Archi.Io.Mo: & Ioan.And.infra de senten.& re iudic. c. cum æterni, lib.6.uide infra de cle.ex.mi.c.latores,& quod nota Ioann.And.in cle.cupientes,de pœ.in gloss.not.nouam, & in cap.si compromissarius , de elect. libr. 6.

25 ¶ † Deinde not.in fin.istius gloss. quod mitius agitur cum deposito,quàm cum excommunicato . & est ratio,quia excommunicatus potest se liberare parẽdo quod depositus facere non potest.& ideò excommunicatus semper est in mora,& rebellione cõtinua:sed depolit᷒ paret sententiæ,& ista depositio est q̃dam satisfactio

factio.ff.de iure patro. l. diuus Vespasianus.in fi.simile,quod no ꝭ.de ele.c.j.li.6.in gl.Item no.ꝙ nulli sunt deneganda alimenta,quamdiu uiuit in humanis.86.di. non satis,& c.pasce.ff.de ca.di.l.legatum.ff.de re iu.l.si
26 uictum.¶†Vltimò extra opponitur, ꝙ fructus non debeant subtrahi:quia pendente appellatione nil debet innouari.rñ.uerum est,ꝙ illa tm̃,quæ contingũt appellationem non sunt innouanda:sed effectus appellationis tendit ad hoc non innouando:aliàs secus,ut hic . & iò appellans interim,comedere, & uiuere debet:quia hoc non pót litis pẽdẽtiam impedire.ff.de inoffi.test.l.si in
27 stituta.§.de hoc,ubi de hoc.†Quærit Inno.quot sunt spẽs appellationis? & dicit ꝙ tres.s.frustratoria,quæ ꝓpriè non est appellatio, nisi in præiudiciũ appellantis, ut ff.de usu.l.tutor,in prin.& huic non est deferendũ. quædam à iure concessa; & huic semper est deferẽ.ni
28 si apponatur clausula.Appellatione remota.† Quærit hic Inn.si iudex uult absoluere excommunicatum, an is,qui fecit excommunicari,pendẽte appellatione, possit in contrarium appellare,uel quid si uelit mandare eum denuntiandum?dicit, quòd si iste excommunicatus est reus,non interest sua appellare,ut supra de iud. intelleximus,& hi demum audiuntur appellantes,quorum interest,ut l.j.C.si sæpius in inte.restu.postu.& ff. de ap.reci.l.j.in prin. nisi appellatus sit pro manifesta offensa excommunicatus:quia ordo iuris est,ut primò satisfaciat,& si non seruatur ordo,dicitur quis graua-
29 ri,ut ff.de sta.li.l.statu.lib.rationem.¶†Dicit Inn.quod suspensus ab officio,dicitur à beneficio suspensus, nó è contra.& est ratio,quia beneficium datur propter officium,& ubi duo,propter unum , utrobique tantum unum,ut ff.de eui.l.qui libertatis.§.seruus. & duo uulnera,quæ terminantur ad unam mortem,intelligũtur esse unum uulnus mortale,& non plura,ut ff.ad l. Aquil.l.illud.§.fi.& propter cõiunctionem actuum duo delicta censentur unum,& no.ff.de act.& obl.l.pen. & ff.de fur.l.uulgare,& id,quod per consequentiam inest,pro expresso debet haberi,ut ff.si cert. peta. l. cum
30 quid.C.de fideius.l.non rectè.¶†Sed quæro,utrum restitutus ad officium intelligatur etiam restitutus ad beneficium? & uidetur quòd sic:quia connexa in seipsis sunt connexa in habitu,& priuatione.ff.de li.& posth. l.si ita.§.regula.in contrarium uidetur,quia causæ restitutionum sunt dispares,ar.ff.de excep.l.sed si ante. ¶Item quia differentia debet esse inter restitutionem secundum quid,& simpliciter,ut de se patet, indulgentia est secundum quid:in inte.rest.est simpliciter.C. de sen.pas.l.j.& l.fi.ubi dicitur,quod illud,quod uno uerbo scilicet deportationis aufertur,uno uerbo.s.restitutionis reparatur,& est tex.summè notabilis.Sol. si beneficium alij interim est collatum,non restituitur ad ipsum,de rescri.c.quamuis,li.6.sed si adhuc uacat,si quidem durat infamis,non restituitur ad beneficiũ dignitatis.C.de digni.l.iudices,li.12.sed ad simplicem præbendam illi officio concessam & connexam restitutum esse puto.ff. de constitu.principum.l.beneficium.sed si illa præbenda esset ex gratia applicata,& non ex natura illius officij , tunc puto eam restitutam non uideri, ar.ff.de hæ.insti.l.si non lex Aelia sentia.ff. de ser. urb. prædio.l. si domus : quia separatorum separata debet esse concessio.ff.de mino.l.Papinianus exuli. ff. de calum.l.fi.C.de do.inter uirum & uxo.l.si maritus,& omnis forma est determinata naturę. l. sicut uerbum sonat.infra de priui.Porrò.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus non potest cognoscere de appellatione interposita ad Papam , nec de aliquibus, quæ contingant dictam appellationem.*

2 *Grauamen episcopi illatum litiganti si est notorium , potest archiepiscopus ex ipsa notorietate declarare excõmunicationem episcopalem irrationabiliter processisse.*

3 *Appellans, qui omisso iudice,ad quem , uadit ad alium super contingentibus appellationem, ipsi appellationi tacitè renuntiat,nisi contrarium protestetur,& quid si protestetur nolle recedere.*

4 *Iudex,ad quem habet cognoscere de appellatione, quam dubium est esse temerariam.*

De innouatis appellatione pendente nisi iudex,ad quem potest cognoscere,uer.ibi,Reputans.

Connexorum diuisio non est admittenda.§.ibi,dummodo.

5 *Potestas si in syndicatu dicatur,quod per imperitiam iudicauit,procedat coram litigatore libellus in hac forma,peto mihi iustitiam fieri.*

6 *Appellatio interposita ad Papam an sit iusta,uel iniusta.*

De accessorio cognoscere non potest,qui non potest de principali,uer.ibi,dignoscuntur.

Iudicis appellationum officium.§.ibi,corrigere.

7 *Mandatum iudicis sine causa est nullum.*

Sententia declaratoria fertur,ubi est dubium iuris,uel facti, uer ibi,declarare.

8 *Allegans contraria & incompatibilia audiri non potest, & nu.13.& 14.*

9 *Hæreditatis filia,& nõ hæreditatis paternæ ex pupillari substitutione capax quis potest esse.*

10 *Excessus si sint plures,quid iuris,si ex uno fuit appellatum ad Papam,ex alio ad Archiepiscopum.*

Accessorium quoque suspenditur suspenso principali , sed non perpetuo,uer.ex hoc.

11 *Iudex potest processum suum defendere, etiam appellando.*

12 *Iudex,à quo,an possit cognoscere de sua iurisdictione.*

Nec pro iurisdictione ordinaria semper præsumitur,item de delegata,si appareat delegatio,uer.& subdit .

13 *Contraria allegans an sit audiendus,& nu.8.& 9.*

Contradictoria semper contrariantur,uers.item §. uel. & sint contradictoria. §.Idem.

14 *Contraria quæ possunt aliqua distinctione saluari, propriè non sunt contraria,& quæ talia sint.*

OLICITVDINEM . Si excommunicatus ab episcopo postquàm appellauit ad Papam, hãc cãm ad Archiepm̃ defert,si quidem simpliciter,appellationi renuntiat, & Archieps cãm audiet . Sed si contrarium protestetur, Archieps nó cognoscet quod si fecerit Episcopus appellabit.h. d. Diuiditur in duas partes.in prima ponitur thema.in secunda rñsio. Item secunda subdiuiditur in quatuor.secũda ibi,quo casu.tertia ibi,si uerò.quarta ibi,cum autem.¶ Casus. duo litigabant cum epo suo,unus eorum grauatus est ab Epo per interlocutoriam,uel ꝑceptũ , uel alio mó: appellauit ad sedem apl̃icam.Eps illũ reputãs cõtumacẽ,excõicauit eũdẽ; & excõicatus de hoc ꝓposuit q̃relam corã Archiepo,petens sibi iustitiã ministrari, & se denuntiari non ligatum,protestans,ꝙ per hoc nó intẽdit renuntiari appl̃oni interpositæ ad Papam,sed quòd prosequi uolebat ipsam. ¶Ex hoc themate insurgunt plures quæstiones. Prima, an Archiepiscopus ualeat cognoscere? Secunda , an ualeat innouata corrigere? Tertia,an si episcopus sentit ab Archiepo se graua-

ri.

ri, possit appellare? Quarta, si grauamen epi illatū litiganti est notorium, an Archieps possit declarare excōicationē irrationabilē extitisse? Quinta, an dictus appellans uideatur renuntiasse appellationi? Sexta, an dicta pro
1 testatio repellat ꝓtestantē? ¶ † Ad primā & secundam quæstionē rñdetur, ꝙ non pōt cognoscere de appellatione interposita ad Papā, nec de aliqbus, quæ contingant dictā appellationē: quia ad Papam, seu iudicem, ad quē est appellatū, ptinet prudenter corrigere, quæ contra ipsam appellationē nouerit attentata, & nō ad aliū. ¶ Ad tertiam quæstionē rñdetur, quod eps poterit ap-
2 pellare. ¶ † Ad quartā quæstionē rñdetur, ꝙ si notoriū est, ꝙ mandatū epi fuerit indiscretū uel iniustū, ex quo si fuit secuta excōicatio, & appellatū ad Archiepm, pōt Archieps declarare non ui attentati, sed ex ipsa notorietate excōicationē epi irrationabiliter ꝓcessisse. Ego subaudio, & epm puniendū esse: non tñ per hoc tangi-
3 tur appellatio ad Papā interposita ſm Ber. ¶ † Ad quintam quæstionē, rñdet quod appellans, qui omisso iudice, ad quē, uadit ad alium super cōtingentibus appellationē, ipsi appellationi tacite renuntiat, nisi cōtrarium ꝓtestetur. ¶ Ad sextam quæstionē rñdetur, ꝙ si protestatur se nolle recedere, non est ab Archiepo audiēdus tanquā petens contraria. ¶ In tex. ibi, Appellasset ab ali
4 quo grauamine, uel præcepto. ¶ † Ibi, Reputās, qa fortè uidebatur sibi appellatio temeraria: sed de ista temeritate, si dubia est, non hēt cognoscere ipse, sed iudex, ad quem. Ibi, Reputans, cōtinuè reputare eū contumacem, eo quod frustratoriè prætendebat appellasse ad Papā, non ptinebat ad iudiciū epi, uel Archiepi, sed ad iudiciū Papæ & hinc oritur rō, quia ista noua iniuria, quæ ex appellatione prætenditur, nō pōt uentilari coram alio, quā coram Papa, nō quia Papa, sed qa iudex, ad quem, qui hēt cognoscere de innouatis appellatione pendente, & nō alius, tanq̄ aliàs sit ordinarius partiū. sed in Papa certū est, ꝙ nullū inferius status in suo gradu & ordine potest participare, quod superius est. ¶ Ibi, dūmodò, no. quod cōnexorū non est diuisio admittenda. ff. de quibus rebus ad eundē iudi. eatur. l. j. C. de iud. l. nulla. C. de accu. l. qui de crimine, ar. ff. de le. iij. l. si ex duobus. ¶ Ibi, Ab epo, ista est rō, quia eps appellat, si grauatur. non. n. appellat, si uelit aliū defendere, sed seipsum: quia contra eum erat directa petitio noīatim. ¶ † In tex. ibi, Iustitiā exhibere, no. formam libelli.
5 unde & si in syndicatu ptās dicatur, ꝙ ꝑ imperitiā iudicauit, ꝓcedit coram litigatore libellus in hac forma; Peto mihi iustitiā fieri, licèt non dicat illa formalia uerba; peto cōdēnari, in quantū bono uiro æquum vr. Sed quid operantur hæc uerba, cū iudex teneatur ad interesse? rñ. quia pōt esse, ꝙ in una parte grauauit per imperitiā maiorē, q̄ in alia, qsi grauauit in apicibus iuris, de quibus nō tenetur magistratus. ff. quod qsq; iu. l. ij. sed assessor sic. & iō respice, an libellus sit datus contra potestatē, uel contra assessorem. Sed certe ēt assessor aliqsi excusatur pp difficultatem & uarietatem opi. quæ glo. uulgaris est, tñ alibi non reperitur. ¶ In tex. ibi, Ab
6 solutū. i. non ligatum. Ibi, Adiiciens. s. ꝓtestādo. ¶ † Ibi, Appellationi. s. interpositæ ad Papam. Ibi, de appellatione, utrū sit iusta, uel iniusta, ar. s. de maio. & obe. c. cum inferior. Sed contra. s. eo. c. cōstitutus. So. ut ibi. Ibi, uel de his, ut de excōicatione in casu ꝓposito. Ibi; Dignoscuntur, no. quod q nō pōt cognoscere de principali, nec de accessorio. ¶ Ibi, Corrigere, no. officium iudicis appellationū. ¶ Ibi, i discretū, factū, ꝑ epm, à quo pars appellauit. & iō certū est appellationē non tenere, & ꝑ consequens excōicationē nullam esse, quod ex sola inspectione ipsius mandati sciri pōt, ut. s. de offi. deleg. c.
7 cum contingat. ¶ † Et no. hic expressum, ꝙ mandatum iudicis sine cā est nullum; de hoc per Cy. C. de fideicō. l. quoties. ¶ Ibi, Iniustum, exēplum. s. de transa. c. ii. ad fi. & de tem. ordi. c. cū dilectus? Ibi, Non tenebatur: qa erroneū, de exces. præla. c. ad quorundam. ¶ In tex. ibi, Per consequentiam, s. necessariā. Ibi, Declarare, no. ubi est dubiū iuris, uel facti, ferri sñiam declaratoriā. ¶ Ibi, Renuntiare, no. quòd exceptio litis penden. nō obstat,
8 si ei renuntiatur. ¶ † Ibi, Cōtrarius, no. allegantem contraria, & incōpatibilia audiri [a] nō posse. concor. l. i. C. de fur. Nō ob. ff. de inof. te. l. Papi. §. sed nec impuberis: qa ibi non sunt uerè contraria, cum referantur ad diuersa supposita, uidelicet
9 unum ad patrē, aliud ad filium. ¶ † Item pōt esse quis capax hæreditatis filiæ, & non hrditatis paternæ ex pupillari substitutione. Casus est unicus in iure. ff. de uul.
10 & pup. l. & si qui. ¶ † Opponit hic, fuerunt plures excessus, & ex uno fuit appľatum ad Papā, puta ab interlocutoria lata super exce. ex alio ad Archiepm, quia eps excōicauit iniustè. rñ. ista excōicatio fuit quoddam innouare. nā eps iō excōicauit, quia ad Papam innouauit. Ex hoc no. Ber. quòd suspensa iurisd. in principali est suspensa in accessorio; quod est uerū inter easdem personas, non inter diuersas, ut sin. not. in l. creditor, in prin. ff. man. ubi appellat reus, & non prodest mandatori, qui in iudicio non interfuit. Si aūt interfuisset iudicio, appellatio rei ꝓdesset mandatori, & fideiussori, ar. in l. ii. C. de usu. rei iudi. ¶ Op. ꝙ epi appellatio non procedat: quia sua non interest. Solu. imò interest: quia si metropolitanus inuenerit epm in culpa, puniet ipsum & ideò auditur appellans, tanquam cuius interest ſm
11 Vin. ¶ † Ex hoc no. ꝙ iudex pōt processum suum defendere ēt appellando. Opponitur. s. eo. c. qua fronte. Sol. ibi ideò appellat, ne absoluatur excōicatus. hic aūt appellat, ne pronuntietur, iniustè per se excommuni-
12 catus. ¶ † Opponitur, ꝙ iudex, à quo, possit cognoscere de sua iurisdictione. ff. si quis in ius uoca. non ie. l. ex quacunq; So. hic est suspectus: quia p̄sumitur, ꝙ semper defenderet suā iurisdictionem. Tu dic, quòd ideò nō cognouit, qa appellatio abiudicauit iurisdictionem ab eo. C. de ap. l. eos, in prin. si. n. repelleretur rōne suspicionis, eligerentur arbitri. Præterea, aut dubitaī de suspicione, aut de iurisdictione. Primo casu eliguntur arbitri. secundò non. & subdit glo. quòd semper ꝓ iurisdictione præsumitur, quādiu in cōtrarium ostendatur. & hæc est rō, quia cognoscit de sua iurisdictione ordinaria. Itē ꝓ delegata, si apparet de delegatione ſm Ber. quod bene notabis. unde si in aliqua sñia reperitur, Talis Potestas Perusinus tulit talem sñiam, præsumitur ꝓ iurisdictione sua, licèt non appareat electio potestatis.
13 ¶ † Alia glo. tractat brocardum, utrū allegans cōtraria, sit audiendus. Et dic, quòd interdum quis allegat contraria uno contextu; & nō auditur: qnq; seorsum; & tunc agendo non auditur. fallit, ubi ꝑmittitur emēdare uel uariare: sed defendendo auditur. fallit, etiam ubi permittitur pœnitentia. C de non nu. pe. auf. contra, qui propriam. sed proceden. simul super contrariis non auditur, ut hic, & uide quod no. in regula, nemo, infrà de re. iu. in vi. in Mercurialibus, ubi non permittitur allegare cōtraria accumulatiuè, sed gradualiter, & disiunctiuè sic, nisi electione tollantur; quod hic nō ꝓsequor, cū plenè examinauerim in d. l. i. C. de fur. & in fi.

a ¶ *Vide Bald. consil. ccxciiij. tertio li.*

14 l.fi.C.de codicil. ¶ † Not.quòd contraria, quæ possunt aliqua distinctione saluari, non sunt propriè cõtraria, ut.s.de testi.c.cũ filij. Itẽ no. q̃ contradictoria semper contrariantur naturaliter, & sic ab origine: sed ea, quæ sunt ex eodem principio possibilia, licèt in actu secundo sint cõtraria, certe ista nõ sunt cõtraria in origine; sed sunt contraria in electione, & in effectu.ff.commo. l.si seruus, & l.j.C.si seruus extero.C.de pac.iter emp. & uen.l.cõmissoriæ.¶ Idẽ ubicunq; cadit electio inter remedia, illa sunt plura ex eodẽ fonte, & non sunt contradictoria: quia applicatione & conclusione sunt opposita, non penes primã potentiã applicandã ad alterutrum extremorũ, licèt ergo modus applicandi nõ patiatur concursum: tñ prima natura, seu materia informans est ibi potentia ad quoduis alterũ extremorũ.ff. de le.iij.l.quæsitũ.§. illud.sed ubi non cadit electio, sed cadit error, ut inter uerũ & falsum; & talia siquidẽ & origine sunt oĩnò contraria.C.de inof.test.l. eum qui. accipe similitudinem naturalẽ.dulce, & amarum sunt contraria naturaliter: tñ inuicem non sunt omninò cõtraria: quia cadunt in eodem subiecto complexo, ut no.in proœ.digestorum.Item quædam in cortice sunt calida, in medulla frigida.Ex contrariis qualitatibus tamen insunt eidem ut pomo, & bene.

SVMMARIVM.

1 *Accidentia uariè contingunt, in prin.*
Iurisdictio declinari potest etiam in notorio delicto, uers.i.ex isto cap.post casum.
Fama, quæ est similis quasi notorio, an probetur per testes.
Fama mala, an bona standum utrinque probata, uer.& si cõ.
2 *Pendente iudicio retinendæ in quo quilibet dicit se possessorem, si unus turbat alium maiori turbatione, quàm prius, an possit de hoc interim coram alio iudice ciuiliter, uel criminaliter conueniri.*
Pro sententia quãuis prima facie præsumatur, tamen si postea irrationabilis uideatur, cassatur.§.in tex.ibi prima.
Domus Dei pro hospitali accipitur etiam tempore Ioan. And. uer.ibi, domus.
3 *Rector hospitalis, qui furtiuè subtrahit bona hospitalis, potest carcerari, & detineri in carcere, donec satisfaciat, & etiam excommunicari.*
In carcere quis detineri potest, & excommunicari, donec satisfaciat, & dum ibi detinetur, moneri, & con.ipsum procedi potest, & citari ad domum solitæ habitationis.
4 *Dominus repetere potest hominem suum ab eo, qui eum detinet carceratum de facto.*
Appellare possunt etiam pro aliis, quàm pro se quis, ut dominus, potestas, magistri, & decuriones, & similes uer.not. quòd.
5 *Papa submittit se suo confessori.*
Confessoris pœnitentiarij quam potestatem habeant, uer. & hoc.
Submissionis diuersa genera, & quæ, uer.hoc incidenter.
Prorogatio requirit duo extrema, & quæ, uer.itẽ prorogatio.
Vicarius, & officialis } *pro eodem accipiũtur, & audire possunt appellationes interpositas ad Archiepiscopum suum, uer.& no.quòd non refert.*
6 *Appellatio nõ debet dare materiã perseuerandi in crimine.*
Interdictum qui ponit, officium perturbat diuinum, quod interdictum suspendi potest.uer.no.quòd diuinum.
7 *Appellationi def.rtur per Apostolos dimissorios, non per refutatorios.*
Apostoli tales dati intelligantur, quales ex actis colligi possunt, si qualitas eorum non sit à iudice declarata, uer.& si iudex.
8 *Appellationi potius debent deferre subditi, quàm parti appellatæ.*
9 *Clericus in minoribus si administrauit bona cuiusdam ducis, & multa subtraxit, an dux possit eum incarcerare, sed fugiens potest capi, & nu.15.*
10 *Clericus si habeat feudum à laico, an per laicum possit poni ad districtam personalem.*
Decanus aliquando habet iurisdictionem.§ opponitur.
11 *Episcopus an possit aliquo modo se excusare a carcere presbyteri.*
A carceribus relaxari quis debet ex duplici causa, & quæ.
12 *A carceribus relaxari quis non debet sub fideiussione, de iudicio sisti, & quare.*
13 *Varietas non debet admitti.*
Interdictum ab inferiore à Papa suspendi non potest, sed eius effectus.§.oppo.
14 *Tempus, ex quo oritur exceptio dilatoria, nõ est modus extinguendæ obligationis.*
Interdictum suspensum per appellationem suspensione pendente non suspenditur, uer & ideò.
15 *Dominus laicus non potest carcerare clericum, qui furtiuè administrauit negotia sua.*
Subditum meum aliquo iure.si detineatur ab aliquo ut exhibere seruitia debita non possit, numerus, uel ciuitas eum petere potest, uer.idẽ ait, usq; ad numeri finem, & nu.23.
Debitorem meum ab aliquo detentum ius uendicandi non habeo, uer.si autem, sed contra eximentem eum mihi prodsunt remedia, & quæ.§.contra, & nu.16.
16 *Mercatorem fugitiuum si quis receperit, nullo iure pro hoc tenetur creditori, nisi fortè actione de dolo.*
Episcopi appellatio prodest & clero, & populo, & in quibus. uer.Dicit Inno.
17 *Domini uillarum, uel possessionum, in quibus habitant eorũ coloni, an possint agere actione de dolo contra illos, qui in iniuriam ipsorum dominorum tales subditos molestant, uel spoliant.*
18 *Homines meos si quis expulit de mea possessione, tenetur interdicto, & actione iniuriarum, quæ mihi nõ quæritur per colonum meum.qui est liber homo, & mihi non quærit, sed per meipsum principaliter & immediatè.*
19 *Colono meo existenti in agro meo si est factum furtum, an possum agere.*
Furtum non fit propter iniuriam, sed propter lucrum.
20 *Colonus si expellitur propter odium sanguinare subditi, uel coloni, an domino competat actio de dolo, uel iniuriarum.*
Rectorem reipublicæ qui expellunt odio rectoris nõ incidunt in l.Iul.maiesta.uer. de his.
21 *Subditos meos si quis deprædetur, & nolit satisfacere, an possim contra ipsum indicere bellum.*
22 *Iniurians terram meam, uel subditorum meorum, si habet sub se multos subditos, & non uult desistere à guerra, uel ab iniuria, an possem capere subditos eius.*
Represaliæ quæ iustæ, uer.ex hoc dicunt, & nu.23.
Ad represalias, & Ad bellum, siue guerram } *nisi pro ultimo subsidio, nunquam ueniendum, & nu.4.*
Represalia, & Bellum } *quid appellentur, uer.represaliæ, & cui assimiletur res bellum nu.24.*
24 *In duello supponere non licet alium pro se.*
25 *Ius in uotorꝗ non tanquam iudex, sed tanquã non habens potestatẽ faciendi uoluntatem suam in re sua, uel in ecclesia sibi commissa quilibet prælatus dicere sibi potest.*
Cessatio à diuinis si facta sit in ecclesia, qui cessare debeant, uer.idem ait.

Causa

26 *Causa uerisimilis quæ dicatur.*

27 *Canonici si expulerunt episcopum de episcopatu, & appellauerunt ad Papam, an episcopus possit eos excōicare.*

ILECTIS. Ad euidētiā huius capituli dic, ꝙ quædam accidunt ꝑ uiā necessitatis, ut in aut. ingressi. C. de sacros. ec. quædam ꝑ puncta rōnis, ut ff. de iuris. om. iu. l. cui interdicto. Quædā ꝑ uiā æquitatis. l. sed addes. §. si quis mulierem. ff. loc. Quædam ex naturali inhærentia, ut segetes pendentes in agro. l. fi. §. pe. ff. quę in frau. cre. Quædā ex naturali augmento, ut fructus in horreo recōditi. ff. de rei uin. l. ex diuerso: uel ex quasi naturali. i. ꝙ succedit loco fructus naturalis, ut pensiones. ff. de rei uin. l. sinaūt, uel natura lem fructum. Accipe largè & pro eo, ꝙ simul cum industria prouenit, per appellationē legitimam principale cum suis accessorijs ad iudicem appłonis referrī. Ińiæ & interdicti uel excōicationis postea latæ nō tenent. ¶ Et diuiditur, quia in prima parte narratio, in scda diffinitio. scda ibi, quia uerò: quia tria facit. primò diffinit processum decani post applonem epi. scda ibi, præterea, processum epi post appellationē decani. tertia ibi, Verum; diffinit de canonicis, qui cōicauerunt decano; & est capitulum ualde notabile. ¶ Casus longus. Eps Altisidioreñ fecit capi presbyterum domus Dei, & cū detinebat in carcerē pp furtū quarūdā rerū ipsius domus: & quia monitus non satisfaciebat, erat ab Epo excommunicatus: decanus Altisidioreñ. hoc uidens repetebat dictum presbyterum tanq̃ hominem suæ iurisdōnis. tandē eps timens, ne decanus aliqd in sui præiudicium attentaret, appellauit ad Metropolitanum, subiiciens se, & suos, ac statutum ecclīæ Altisidioreñ. ac ciuitatis eius protectioni. postea decanus cōtra epm posuit interdictum, mandās ꝙ ipso pñte in ciuitate cessaretur à diuinis in ecclīa Altisidioreñ. demū Eps excōicauit dictū decanū ꝑ eo, qa impediebat officia diuina ponēdo dictū interdictū in ecclesia ꝑdicta. Post ista cōparuerūt partes coram vicario Archiepi, ubi ꝓcurator epi dicebat, ꝙ decanus nō detulerat applōni interpositæ ad Archiepm: & iō interdictū dicebat irritū pronuntiari. decanus aūt dicebat, ꝙ non debebat detulisse: qa eps non cessauerat a grauamine, cū in uinculis adhuc eum detineret. Et appellauit eps ad sedem apł. cā. hac applōne spreta vicarius Archiepi, pronuntiauit dictū interdictū irritū & inane, & ꝑ cōsequens nō seruandū tanq̃ factū pendente applone ad Archiepm interiecta. ¶ Ex istis siquidem non oriebatur qō de ꝑsbytero, sed de interdicto decani, de excōicatione epi, & de snia vicarij, q iudicauit interdictum nō ualere; & determinatur, ꝙ interdictū nō tenuit: quia pēdebat applo ad Archiepm, sed decanus dicebat quasi uariādo, ꝙ interdictū suum nō posuerat post applonē, sed ante, licet interim suspēsum: sed iste decanus se ꝑperā excusabat contra facti ueritatem: tñ vicarius Archiepi non potuit sup hoc interloq, seu iudicare: qa pendebat applo ad Papam, cui applōni detulerat, Apostolos concedendo. Itē determinatur, ꝙ excōicatio epi fuit nulla: qa facta pendente appellatione ad Papam. Postea in §. uerum, Papa determinat aliam qōnem, quæ erat: quia canonici Senoneñ. nō uitauerūt dictum decanū excōicatum ab epo, & denūtiatū excōicationis uinculo innodatum, & iō uitandū ꝑ Archiepm. Papa dicit, ꝙ nō debuerūt uitare: qa sano cōsilio ducti detulerunt magis applōni factæ ad Papam, q̃ excommunicationi, & denuntiationi epi, q̃ pendēte applone ad Papam, temeraria & nulla extiterat ipso iure. h. d. Ex isto. c. sumuntur multa bona notabilia. ēt si delictum sit notorium, pōt iurisdō declinari, & reus dēt relaxari captus à non suo iudice, cōstito de iudicis incompetentia; & sic cum causæ cognitione dēt relaxari. 1 †Sed occurrit dubitatio de fama, quę est sīs quasi notorio. & dic, ꝙ fama ꝓbatur ꝑ testes tā bona, quam mala, exceptis his test bus, q fuerant auctores & fabricatores famæ. ff. de adul. l. miles. §. mulier. & si contraria fama vī probari, quidam dn̄t, ꝙ statur bonæ famæ, quia consonat naturæ rōnabili. Alij, ꝙ malè, qa magis creditur probantibus delictum, q̃ negantibus Arch. dicit, ꝙ plus creditur pluribus & melioribus testibus, ut eleg. iter no. 2. q. 4. omnibus: sed Bar. dicit supplendo prædicta, ꝙ præfertur fama, quæ iustiorib' adminiculis & rōnibus redditis a testibus est munita. ff. de qō. l. de minore. §. fi. per Bar. 2 ¶†In tex. ibi, Non solū principale negotiū, sed accessoria, no. ꝙ deuoluto principali deuoluuntur accessoria. Pone, pendente iudicio retinendæ, in quo quilibet dicit se possessorem unus turbat alium ma ori turbatione, q prius', nunqd potest de hoc interim coram alio iudice ciuiliter, uel criminaliter conueniri? rñ, non quia pendet cā possessionis, q̃ est principalis; ergo & turbationis, ut hic. ¶In tex. ibi, Prima facie, no. ꝑ pro snia, quæ prima facie est 2 rōnabilis, præsumitur [a] tñ, si postea aliud apparet, cassatur. ¶In tex. ibi, Denuntiauerit. quamuis ergo credēdū sic ordinario denūtiando aliquē excōicatum. 11. q. 3. curæ, & c. debent: si tñ scias ꝑ certo denūtiatū ante excōica. appellasse, securè potes cōicare illi, ut hic. Nam & ipse excōicat' pōt se ingerere cōioni fideliū, & diuinis, ut s. e. c. ad nostram, sm Goff. ¶In tex. ibi, Procuratore contra decanum. Ibi, Domus Dei, forte hospitale, ꝙ sic uocabat iuxta uulgare laicorū, Io. An. 3 ¶†Ibi, Plenariam. s. de iure communi. 16. q. 7. c. omne, de reli. do. c. de Xenodochijs. Ibi, detineri, not. quòd rector hospitalis, qui furtiuè subtrahit bona hospitalis potest carcerari, & detineri in carcere, donec satisfaciat, & etiam excommunicari, & sic simul & pro eodē delicto excōicatur, & detinetur in carcere, qa licet quis sit in carcere, non tamen soluit debitum. & licèt sit in carcere, moneri tamen potest, & contra ipsum ꝓcedi; tex. est hic, & not. C. qui. ex cau. ma. l. 1. quod ille, qui est in carcere, potest citari ad domum, familiæ scilicet solitæ habitationis; & est gloss. sing. ¶ Not. hic, ꝙ carcer non soluit debitum, sed bursa. ¶ Ibi, propter ꝙ scilicet quia monitus non satisfaciebat. ¶Ibi, Monuisset, idest, requisiuisset. sufficit enim semel. ff. de usur. l. 4 mora. Ibi, Restitueret, not. hic, quòd †dominus repetere potest hominem suum ab eo, qui eum detinet carceratum de facto. Ibi, Asserebat, ex speciali iure, consuetudine, uel priuilegio, Ioan. And. Ibi, Se, & suos, no. quòd dominus appellat pro suis, & pro statu ciuitatis, & ꝙ episcopus potest appellare non solum pro se, sed etiam pro clero, & populo suo, quatenus pertinet ad curam epi, puta ne populus in spiritualibus patiatur detrimentum, quod tene mēti, & uide in Spe. de ap. §. j. in fi. Ptās ēt ciuitatis pōt appellare pro ciuitate. ff. de acqui. re. do. l. statuas. Itē magistri, seu decuriones. ff. de pac. l. item magistri. Et fortè ius appellandi pro statu ciuitatis est populare in appellando, nō dico

a ¶ *Circa istud not. uide Ori. in cap. quoniam, cum tribus sequen. de proba. Alexan. consi. 139 in v. volu. uide etiam Fel. in c. quoniam cōtra, de proba. Barba. consi. 18. vol. j. & consi. 47. in fi. vol. j. Ro. consi. 334 in fi.*

dico in prosequendo, arg. ff. de le. j. l. ciuitatibus. dic ut
5 in l. nulli. ff. quod cuiusque uni. no. ¶ † Ibi, Suppones, et Papa quandoque se submittit. ff. de iu. om. iu. l. est receptu. & Papa submitti se suo cofessori: qa si sentit se dubitare cu de papatu, pot mandare, q cedat papatui, si no pot aliter saluare suam consciam. Et hoc facit in uirtute, & ptate clauium, q maior est, q ptas Papæ, qn est in diuerso subiecto: qa Papa, q facit peccatum, seruus est peccati. C. de sen. pas. l. si. sed in eode subiecto. i. i ipso Papa, dumtn sit sacerdos, una & eade est ptas Papæ & clauiu. hoc incidenter dico: qa in schismate moderno multu facere pnt confessores eoru, licet lra nostra de alia submissione loquatur. s. de submissione, q protegit supponetem: sed submissio, quam facit Papa suo sacerdoti, est submissio, q purificat, & abstergit se, & et submissio necessaria, absolutio animæ quæda est submissio necessaria, sine qua anima esset peritura: quæda catiua, siue qualis est nocitura. qda uolutaria, ut qn prorogatur iurisdi. ff. de iu. l. j. quædam submissio est subiectio libertatis, uel quasi, ut qn quis facit se ppetuu fidele alterius in casu licito. Ite prorogatio requirit duo extrema. s. iurisdonem primordiale pexistente, & iurisdonem accrescente. & si sit facta cu pacto, q non habeat locu pnia, uocatur submissio. Ite pot fieri ad uniuersitatem carum, & nominatim, seu spaliter. Ibi, Appellauit. s. ne aliquid contra Epm innouaretur. Ibi, Officiali. i. vicario, & no. q no refert, utru ordinarius dicat, Facimus te vicarium nrum: an dicat, facimus te officiale nostrum. s. ad cas: quia exponitur, uicariu. i. officialem, ut hic. Item not. q q appellat ad Archiepm, pot prosequi applonem coram eius vicario. Ibi, Sene. Archieps Senen. erat Metropolitanus epi prælibati. Ibi, Adhuc in uinculis detinebatur, qui semp grauatur, quotidie querelam proponere pot, & semp sumus in prin. respectu futuri tpis. & tn pendente appellatione no dimit-
6 tit reus accusare, ut hic patet; q no. † Et no. q appellatio non det dare materia pseuerandi in crie. Ibi, pturbare, no. q diuinum offm perturbat, qui ponit interdictum. dic ut in c. si canonici, & c. quis, de offi. or. lib. 6. Ibi, Suspe. no. interdictum ad tps suspedi posse, ut hic innuit: secus in excoicatione: quia mortuus non uiuit sed mories adhuc uiuit. ff. de manu. test. l. q duos. ff. de
7 ope. li. l. qui libertinus. §. posthumus. † In tex. ibi, Apostolos. s. dimissorios, per quos vr appellationi delatum p refutatorios enim non defertur appellationi. c. cordi, & c. cum appellationibus, li. 6. per Io. An. & si reuerentiales sunt, præsumuntur reuerentiales, & non refutatorij, ut hic colligitur in uerbo, Apostolos cocedendo; quod est no. Et si iudex, a quo non uult declarare, quales Apostolos det, sed dicit, do tibi p apostolis acta causæ, tales intelligitur dedisse, quales ex actis colligi
8 possunt. † In tex. Ibi, Inculpabiles, no. forma snæ declaro te non esse culpabilem. Ite no. q subditi potius dnt deferre applni, q parti appellatæ: qa in dubio præsumitur, q appellatio de iure procedat, donec declaret cotrarium. no. q dixi in summario. ¶ Opponitur, q eps carcerando clericum sit excoicatus ipso facto. Sol. iurisdu eum tuetur saltem, licet talis clericus sit exeptus
9 c. si clericus, de sen. excom. li. 6. ¶ † Sed pone, clericus in minoribus administrauit bona cuiusdam ducis, & multa subtraxit, nunquid dux pot eu carcerare? rn. no, qa laicus est. Sed quid si clericus fugit cum re alterius? rn deo capi pot: sed statim det epo designari, de sen. exc.
10 c. ut famæ, per Inn. ¶ † Quid si clericus habeat feudu a laico? rn. non pot poni ad districtam per sonalem per laicum: sed feudum ei aufertur per ipsum, si committitur felonia, ut in c. si clericus, de cap. Corra. ¶ Opponitur, q ad decanum non ptineat iurisdo: quia tota iurisdictio est in capite. i. in epo, ut in c. quæsiuit. j. de his, q fi. a ma. parte ca. So. ut in gl. Ibi. n. est ius coe: hic singulare. Op. eps permanebat in crimine capturæ. sed dum quis est in crimine, non appellat. s. e. c. cu sit. So. ibi de crimine constabat, hic de eo sub iudice lis erat: qa eps habebat pro suo scuto ius coe. ¶ Op. qa officialis bene iudicauerat, quia Papa idem determinat. So. non habebat iurisdictionem, & ideo no potuit bene iudicare. C.
11 de testa. l. consulta diualia, in fine. ¶ † Quæro, supposita iurisdictione decani, an episcopus possit aliquo mo se excusare a carcere præsbyteri? dic q sic offerendo separatum relaxare, ubi ostenderet se iniuste carceratum, uel satisdare idonee. ff. de cust. reorum. l. si confes-
12 sus. ¶ † No. bonam practicam, & caueant sibi officiales, ne relaxent carceratos cum fideiussore de iudicio sisti; quia illi liberarentur per sententiam condemnatoria. ff. de fideius. l. Græce. §. sed post litem. Sed debent recipere fideius. debitum solui. Et quidam potestas, de hoc ignorabat, pro incauta relaxatione cuiusdam carcerati
13 fuit condemnatus in syndicatu, & desolatus. ¶ † No. uarietatem non admitti. C. de re. cre. l. si quis ius. ff. de pcu. l. in causæ. dicit lex, q est erubescenda uarietas. C. de mo. mulctarum. l. eos, ut eccl. bene. ca. unico. ¶ Op. quod interdictum non possit suspendi per inferiorem a Papa, sicut nec excommunicatio. Sol. non suspenditur ipsum, sed eius effectus. ff. de dona. inter ui. & uxo. l. cum h c status. §. siue autem, Ber. & Inn. unde elapso tempore suspensiuo non est necesse, q iterum renouetur. Per hic non firmat pedes, dic ut supra e. c. adhec
14 qm. ¶ † Item scias, q tempus non est modus extinguendæ obligationis ita, quod possit extingui ipso iure, & maxime tempus, ex quo oritur exceptio dilatoria, non peremptoria, ut ff. de ac. obligationum iere. §. placet. & si partes uelint, quod interim tol
a latur ipso iure[a], ut ff de le. j. l. nemo potest. & istam rationem non ponderat Hosti. Porro si esset necesse renouare interdictu, essent duo interdicta, non unum, ut ff. de pact. l. iurisgentium. §. adeo. ff. de contrahen. emp. l. pacta conuenta. §. Paulus; quod est falsum: & ideo pendente suspensione si appellatur, non suspenditur interdictum: sed coniunguntur eius extrema medio prætermisso, sic actio perpetua per dilationem postea datam differtur quo ad actum exercitij, sed non eradicatur quo ad substantiam articuli: sed Hostien. dicit q interim non uiget interdictum, & si interim satisfieret, non eet necessaria alia relaxatio interdicti: secus in excommunicatione. ¶ Alia glo. dicit, quod magis statur appellationi, dum pendet quam sententiæ. dic quod quo ad procedendum præsumitur pro appellante, sed quo ad decidendum præsumitur pro sententia, ut ff. de regul.
15 iur. l. non uidetur §. qui iussu. ¶ † Conclusiones Innocen. Prima, quod dominus laicus non potest carcerare clericum, qui furtiue administrauit negotia sua. Idem ait, quod si subditus detinetur ab aliquo ita, quod non posset domino suo exhibere seruitia, quod potest eum petere. item ptas ciue suu, si ita detineat, q munera psonalia pstare non possit, uel et nequeant in suis iurisdictionalibus obedire similiter ciuitas uasallum. Item de iure feudorum, dumodo sic detineatur, quod

a ¶ *Qualiter intelligatur hac regula, uide omnino Dectum in d. l. nemo potest. ff. de le ga. j. qui optime declarat.*

q̃ sua seruitia impendere non possit. & est rõ, qa dñs habet in eo quoddã ius realitatis. Si aũt debitor meus, qui tenetur mihi actione ꝑsonali, detineatur ab aliquo licèt fortè si non detineret, ex suis laboribus posset acquirere pecuniã, ut mihi solueret; tñ ius uindicã. eum tanquã debitorẽ meũ non habeo: quia nullum ius reale habet creditor in persona debitoris, ut. C. de act. & ob. l. ab eo. ¶ Contra eximentem debitorem meũ sunt prodita quædã remedia in causis specialibus, ut. C. de op. lib. l. fi. & ff. ne quis eũ, q in ius uo. est vi exi. l. iii. C. de exacto. trib. sed ibi inferebatur dolus in pos. non in ꝑsonali obligatione. Eodẽ mõ r̃ndetur ad l. fi. C. de op. li. & ad. l. eleganter. §. si cõpeditũ. ff. de dolo. Nam & ibi dolus interebatur circa possessiones. similiter ad l. fi. C. de op. li. r̃ndeẽ q̃ patronus est in quasi poss. iuris patronatus, & sic dolus cõmittebaẽ circa quasi possessio. & purgatur dolus ꝑ singularem condictionẽ inductã ex illa lege. ¶ Prȩtereà nos habemus actionẽ serui, & filij corrupti ad fugam, uel ad aliud maleuolum ꝓpositum: sed non habemus actionem aliquã debitoris ingenui corrupti ad fugã, nisi dicamus, q̃ quia illud est contra bonos mores, & ẽt in perniciẽ alterius, competat subsidiaria ac. de dolo, uel in factũ: uel sit cõsultũ extraordinario officio iudicis ad interesse, ne ex delicto suo qs glorietur; quod magnã habet in se æquitatẽ, & naturalem rõnem. nã dolus tertij contra ipsum tertiũ debet purgari, ut. ff. de dolo. l. eleganter. in prin. sed ibi fuit cõmissus dolus cõtrahendo, hic in fugiendo. põt dici, q̃ aut aliàs erat fugam accepturus debitor; & tũc iste tertius non punitur: aliàs sic, ut insti. de oblig. ex delicto. §. ope. & ff. de uer. sig. l. sæpe. nam ex cõsilio, ex quo nõ augetur effectus, non surgit obligatio, & si cõtrariũ cõsuluisset, nihilominus idẽ fugitiuus effecisset. unde ex isto consilio non fuit grauatus creditor in aliquo, &
16 sic cessat interesse. ¶ † Et hoc dictũ Inno. facit, quòd licèt quis receptet mercatorem fallitũ, & fugitiuũ, nullo iure pro hoc tenetur creditori, nisi forte actione de dolo, arg. ff. de dolo. l. cum quis. Dicit Inno. quod epus hic appellauit non tanquã à iudice, sed tanq̃ ab eo, qui poterat aliqd iniustè facere de facto, & extra iudiciũ, licèt sub uelamento officij. Dicit Inno. quod appellatio epi prodest clero, & populo in his, in quibus epo commissa est cura cleri, & populi, puta sub interdicto, uel
17 cessatione à diuinis. ¶ † Quæro, nunqd dñi uillarũ, uel possessionũ, in qbus habitant eorũ coloni, possint agere actione de dolo cõtra illos, q in iniuriã ipsorũ dominorũ tales subditos molestant, uel spoliant? & dic q̃ datur actio de dolo. idem ait, q̃ si quis suadendo fecit, q̃ colonus dimittat possessionem meã, tenetur mihi actione de dolo: quia possessio mea remansit inculta.
18 ¶ † Item ait, si quis hoies meos expulit de mea possessione, tenetur interdicto, & actione iniuriarũ, quæ mihi non quæritur ꝑ colonũ meum, qui est liber homo, & mihi non quærit, sed ꝑ me ipsum principaliter & immediatè: quia ego sum offensus & damnificatus in
19 possessione mea. ff. de iniu. l. iniuriarũ. §. fi. ¶ † Sed quid si colono meo existenti in agro meo est factũ furtum, nunquid ego possum agere? dicit Inno. q̃ non: qa furtum non fit ꝑꝑ iniuriam, sed ꝑꝑ lucrum. ff. de fur. l. ita-
20 que fullo, in glo. ul. ¶ † Sed quid si ꝑꝑ singulare odium subditi, uel coloni expellitur colonus, nunquid domino cõpetit actio de dolo, uel iniuriarũ? sentit Inno. qd̃ sic ad interesse: simile dubium mouet Bar. ff. de capti. l. hostes. De his, q expellunt rectorem nõ odio reipublicæ, sed odio rectoris, utrum incidant in l. Iul. maiestatis? & dicit Inno. quòd non: facit. ff. de iniur. l. eum q. §. si nupta Idem subdit, q̃ ꝑꝑ paupertatem collatorũ nõ
21 agit dominus: quia hoc est interesse extra rem. ¶ † Quærit Inno. si quis deprædatur subditos meos, & nõ uult satisfacere, utrum ego contra ipsum possum indicere bellum? & dic quod sic, Inno. quod uerum est, si aliter non potest esse consultus, ut no. C. de iud. l. nullus, per
22 Accur. ¶ † Quærit Inno. si iniurians terram meam, uel subditorum meorũ habet sub se subditos multos, & non uult desistere à guerra, uel ab iniuria, utrum possem capere subditos eius? & dicit, q̃ sic usquequò cõdignè satisfiat. nam cũ liceat mihi indicere bellũ, & in bello destruuntur res singulorũ; ergo & personæ apphendi poterunt, & ad satisfactionem cogi: ex hoc dicũt quidã, q̃ possunt cõcedi repsaliæ: quod est uerum ꝑꝑ excessum rectoris, & uniuersorum, nõ ꝑꝑ excessum unius personæ singu. C. ne fi. ꝓ pa. auẽ. sed omninò, & ibi plenè dixi, & c. si pignorationes, de iniur. & dã. da. lib. vi. quia nõ debet ꝑꝑ delictum unius personæ puniri tota cõtrata uel uniuersitas, ut dicit glo. uulga. no. ta-
23 men in auẽ. ut nulli iu. in princi. ¶ † Porrò ad repsalias, & ad guerram nunq̃ debet ueniri, nisi ꝓ ultimo subsidio, ut in c. i. §. fi de mili. uas. qui cõ. est. Repræsaliæ aũt uocantur pignorationes, quæ extenuant sortem, & nõ debent res deteriorari, sicut nec pignora. Sed bella appellantur deprædationes, & rarò fiunt sine maximis dãnis, & iniuria unius partis, & non extenuant quicq̃ debiti, sed lucra fiunt prædantibus iustitia mediãte: uocantur. n. spolia hostium. ff. de don. l. si quis ꝓ redẽptio
24 ne, per Cy. qui tractat, qualiter diuidantur. ¶ † Est etiã duellum, in quo nõ est licitũ alium supponere pro se: quia est de corpore ad corpus: & ideò si statutũ ꝑmittit offenso facere cõpetentem uindictam, quia istud est duellum, non est licitũ subiicere cãpiõẽ. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum, ꝑ Ioan. de iniur. l. non solũ, per Bar. ubi uideas. Dicit Arist. in secretis: fac, q̃ bellum sit ultimum opus tuum. & guerra est similis uiperæ, quæ ui parit, & semꝑ cum multo gemitu hinc & inde anteq̃
25 pariat. ¶ † Dicit Inno. quod in notoriis quilibet ꝑlatus põt sibi ius dicere non tanquã iudex, sed tanq̃ non habens potestatẽ faciendi uoluntatem suã in re sua, uel in ecclesia sibi commissa. Idẽ ait, q̃ si cessatio à diuinis in aliqua ecclesia sibi cõmissa est facta, canonici illius ecclesiæ debent cessare, sed nõ alij, qui sunt corpus ecclesiæ: quia ecclesia non est interdicta. Nam aliud est in
26 terdictum, aliud cessatio à diuinis ſm Inno. ¶ † Idẽ dicit, q̃ cã uerisimilis dr̃ illa, quæ fundatur in iure cõi: cã aũt probabilis dr̃ illa, quæ uerificatur per ꝓbationes: unde appellatio extraiudicialis ex cã uerisimili cõprobatur ipso facto: sed ex cã ꝓbabili oportet q̃ iustificet per ꝓbationes, ista sunt uerba magistralia: uel dic q̃ causa uerisimilis est, quæ de facili põt probari ſm communem cursum cãrum: sed ꝓbabilis dr̃ illa, quæ est possibilis probari: tñ cum difficultate. similia uerba ponit glo. C. de ꝓba. l. actor. unde no. quòd q defert Papæ, sanius habet cõsiliũ. Ibi, Saniori consilio, dicit Inno. q̃ ꝑ appellationem interpositã à Vicario, ẽt si non innotuerit ordinario, ligata est potestas ordinarij. uñ postquã appellatum erat à Vicario, Archieps nõ potuit exequẽ
27 do aliquid mandare, Inno. quod est bene no. ¶ † Pone, canonici expulerunt episcopum de episcopatu, & appellauerunt ad Papam; an episcopus possit eos excommunicare? & uidetur quòd non: quia pendente appellatione sunt securi & exempti: dic contra, quia delictum eorum est notorium; ergo non appellant.

lant.Item delictum est actu permanens, & appellatio debet esse remedium, non uenenum.

SVMMARIVM.

1 *Causam post quàm Papa ad se reuocat, non ualet processus per inferiorem factus. sicut nec ualet, si prius ab eo fuisset legitimè appellatum, & nu.2 uer.item no.*

2 *Notario si adimitur sigillum, quo utitur in chartis, non potest deinceps uti officio tabellionatus.*

Signum cui aufertur, aufertur & signatum, cum exemplis.

3 *Traditio non potest prohiberi, quin si fiat, facta sit.*

Futura prohibentur / *facta rescinduntur* } .§.in textu ibi.

4 *An pendente appellatione debeat Archiepiscopus cessare à traditione sigilli, si ille, pro quo Papa scripsit, appellasset.*

5 *Reuocare ad se negotium Papa, cum semper mandat coram se compareri, an uideatur.*

1 ET NOSTRVM.† Postquàm Papa cām ad se reuocat, non ualet processus p inferiorē factus, sicut nec ualet, si prius ab eo fuisset legitimè appellatū.h.d. Et primò ponit dictum secundò rōnem dicti. secunda ibi, cum plus.¶ Præmitte ad euidentiā, φ in ecclesia Mediolanensi est quoddā officium, qđ appellatur officiū cancellariæ, in quo exercendo est necessarium sigillū officij. dic ergo sic casum. Hæc Cancellaria uacauit ultra annum, & sic ptās conferendi Cancellariam deuoluta fuerat ad Papam: Papa mādauit Archiepō Mediolanensi, φ ipsam conferret cuidam; & si post receptionē mandati in contrariū faceret, illud cassauit: Archieps excusauit se Papę p binas literas. Et primò quia pp grauamina debitorū reseruauerat sibi fructus. secundò, quia cōtulerat, ut dixit, cuidam.B. intra sex menses: Papa mandauit Archiepō, quod mitteret pcuratorem idoneū, q ostenderet de collatione facta psonæ idoneæ, & tpe cōpetenti. Insup eum monuit, p quo ipse Papa scripserat, quatenus ueniret, si uellet ad defendēdū ius suum: pcurator Archiepi pduxit duos testes in præsentia Papæ, qui iurati dixerunt, φ Archieps contulerat Cancellariā, reseruatis sibi prouētibus. Papa concepit contra Archiepm Simoniam pp reseruationem fructuū, & dolū pp uacillationē rñsi, & culpam pp collationem clandestinam; & iō totius negotii cognitionē reuocauit ad se, hoc totū habetur, infra ut ecclesia bñfi.c.unico. hoc non ob. Archieps tradidit sigillum Cancellariæ ei, cui concesserat Cancellariā: Papa decernit & mandat hanc traditionē irritam & inanem: quia si pendente appellatione nil nouari debet, multò fortius si Papa ad se negotiū reuocauit, inhiben.

2 et ipsi H.ne sigillo uti psumeret prælibato.h.d.¶†No. quod dixi in summario. In tex.ibi, Inhibentes, no.ar.φ si notario adimitur sigillum, quo utitur in chartis, nō pōt deinceps uti officio tabellionatus. Idē, si militi sancti Ioā. aufertur de pectore signum crucis, uel militiæ, ensis, uel calcaria: quia cui aufertur signū, auferi signatum, certe hoc non dr hic: qa hic non fuit sigillū diffinitiue ablatū, sed tanquam attentatum: tum autem notabile procederet in sententia diffinitiua, ut.ff.de insa. l.ij.§. ignominiæ. Et not. quod usus signi potest auferri signato. Item no. quod quoties princeps reuocat ad se causam, nullus inferior debet esse audax aliquid attentare; quod tene menti. ¶ †Opponit Inno.

3 quòd traditio est facti; ergo nō pōt prohiberi, quin si fiat, facta sit.ff.de acqui.pos.l.i.§.si uir uxori. Sol.aut loqueris quo ad factum; & pcedit appellatio; aut quo ad iuris effectum; & sic loquitur sm Inn. Tu dic, quòd quantū ad ius uerè nihil est actum? sed quo ad factum uerè est factum, sed fingitur nō factum.¶ In tex.ibi, Cū sigillo, ibi, uti, istud non erat in facto esse, sed in fieri: iō Papa pōt phibere: quia futura phibentur: sed facta

4 rescinduntur.¶† Quæro, quid si ille, pro quo Papa scripsit, appellasset ab Archiepō, utrum archieps appellatione pendente debet cessare à traditione sigilli? respō. Archieps erat ut pars in proprio facto. i. in collatione, quā fecerat. iō. n. nō erat iudex: quia tpe appellationis non erat de hoc quæstio inter aliquos; & ideò non obstante appellatione licuisset Archiepō mādare effectui suam collationem, nisi Papa sibi reseruasset sm Hosti. Sed si appellatum fuisset ante collationē, tunc epus nō

5 posset exequi, ut.s.eo.capi.dilectis.¶† Sed nunqd semper cū Papa mandat coram se cōpareri, uideatur negotium ad se reuocare? rñ. non. nam istud mandatū intelligitur sm naturam cāæ, & non sm plenitudinem potestatis. uerbi gratia, si citat super appellatione, intelligit sm naturam appellationis, & non sm naturam reuocationis negotii ad se. oportet ergo, φ appareat de intentione Papæ, φ uelit negotium ad se reuocare. Et hoc si bene consideres, uult hic Inno. Constat. n. quod Papa super appellatione citat: & tñ appellatus potest uti iure proprio, quo non posset uti, si Papa reuocaret totum negotium ad se de plenitudine potestatis secundum Inno. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Terminum ad appellationem prosequendam statutum, quem pars appellata possit praeuenire, in prin. & nu.1. & 2.*

Terminus iuris an ualeat praeueniri, & prorogari.

2 *Impetrare ante terminum iuris, & non ante terminum hominis quare permittitur.*

3 *Praecurrere nimium quis dicatur.*

Claudicantem debet expectare cursor.§.ibi de uesti.

4 *Iudex, ad quem, potest terminum prosecutionis arctare, nisi partes in hoc dissentiant.*

Legem sibi ipse iudex imponere non potest sua iurisdictionis arctatiuam, nec extensiuam, &c. sed sibi.

5 *Partes an possint prorogare instantiam appellationis ad multos annos.*

1 OBLATAE.† Si terminum ap. prosequendę ab hoie statutum altera pars pręuenit, eo tacito literas impetrando nō ualent literæ: sed terminum iuris appellatus preuenire pōt, dūmodò nimium nō præcurrat. secunda ibi, licèt igitur, ęnæ distinguit, & sm membrū distinctum prosequitur. Ibi, Si uerò, instruit iudicem. Ibi, Superior, concludit ad ppositum, ibi, ex his.¶ Casus. Inter duas ecclesias quæstio uertebatur: fuit appellatū a sñia ad sedem Apostolicā: demum utraq; pars impetrauit diuersos iudices: dubitabatur, an impetratio ualeret, & coram quibus debeat fieri prosecutio. Papa dicit, appellanti indulgetur annus a lege, & ex iusta cā biennium: tñ iste terminus iuris pōt restringi non solū ab appellante, cuius fauore conceditur iste terminus à iure, sed ĉt à iudice, à quò. nam iste terminus non est statutus, ut abbreuiari non possit, sed ne ualeat protelari. Et hoc præmisso dicit

¶ Vide omninò ad materiam istius decre. Alexan. in cons. suo. xix. Pe ab.in.p. nolu ubi plene declarat.

Papa,

Papa, ꝙ aut terminus est statutus ab appellante, uel à iudice ad prosequẽdum, & literæ impetratæ ante sunt subreptitiæ, nisi faciant mentionem de termino statuto ab hõie, uel à iudice, si uerò terminus est statutus à lege. s. anni, uel biennij, põt præueniri, dummodo pars appellata precipiti festinatione appellantem in commissio ne cãæ impetranda non supplantet. oportet igit̃ appellantem, si appellatus prius impetrauit, sub eo litigare, nisi possit eum recusare tanq̃ suspectum, si uerò appellatus noluit agere sub iudice, sic per aduersariũ impetrato, põt appellatus cãm prosequi, maximè si ex dilatione damnum, seu periculum rei familiaris sentiat imminere. Si uerò neuter prosequitur, & iudex sentit periculum imminere, põt utranque partem compellere prosecutionis terminum moderari, & restringere cũ moderamine. & pone exemplum, qñ pendet applõ super electione prælati, & redditur ratio ne gregi Dñico diu desit cura pastoralis. Demum concludit ex præmissis qñ in applõne, de qua quærebatur, non fuit assignatus terminus ab hõie, statur literis primò impetratis, vñ per eas ad confirmandum, uel ad infirmandum sententiã ratione quia procedatur. ¶ In tex. ibi, Prosequendam, iste terminus iuris assignatus ad prosequendũ, & finiendum. ¶ In tex. ibi, Cum sit ideò, not. considerãdũ,
1 ꝙ † aut terminus statuitur, ne ualeat præueniri, aut ne ualeat prorogari: primò casu non põt præueniri: sed ò casu non põt prorogari. Ex istis uerbis Ia. de Are. fundauit se in l. j. ff. de iure deli. Ibi, Ita, & sic priuatũ. Ibi, Grauamen. i. periculũ, uel damnũ. Ibi, Superior, de dãno particulari, hic de publico: quia publicum ius consistit in sacris, & sacerdotib⁹, & ecclesiis, ut. ff. de sta. iust. & l. j. §. publicum ius. & ideò utraq; parte inuita iudex põt supplere ex mero officio, ut hic; qđ est no. dignũ. Ibi, Legitimè. i. facta mentione de applõne. Ber. Inn. dicit, ꝙ hic non est necesse. de hoc. s̃. de ma. & obe. c. dilectis, & infrà de his, quæ fi. à ma. parte capi̇̃. c. j. ¶ † Sed
2 q̃ro, quare ꝑmittit̃ impetrare ante terminũ iuris, & nõ ante terminũ hõis? r̃ñ. imo ꝑmittit̃, si fiat mẽtio de termino: sed i hoc erit dr̃ia, q̃a de termino legali nõ oportet facere mentionẽ. q̃a est certus & uniformis; tex. est no. in l. ij. C. de tem. ap. sed terminus hõis est difformis & incertus; & ideo oportet de eo fieri mentionem ab impetrante. in termino legali intelligit̃ facta mentio eo ipso, qđ notus est. ¶ Quæro ẽt pro intellectu lr̃æ quis dicat nimiũ præcurrere? r̃ñdeo, qñ non dato spatio alteri parti ad ueniendum commodè ad Papam, uelociter currit. nam nimia uelocitas uocatur supplantatio. vñ Iac. supplantauit Esau. facit. ff. de uer. ob. l. cõtinuus. qđ arbitrio boni uiri committit̃. ff. de ne. ge. l. diuortio, ibi, e uestigio, & s̃. de of. dele. c. consuluit. vñ cursor debet expectare claudicantem quia merita cãrum, & c. ut. l. fi. C. si per uim, uel alio mõ. ¶ † No. ꝙ iudex, ad quem,
3 põt terminũ prosecutionis arctare, nisi partes dissentiant in hoc, ar. ff. de re iu. l. si cõuenerit, nisi hoc ex mero offõ ei permittatur ẽt contradicentib⁹ partibus ut hic: sed sibi ipsi non põt legem imponere suæ iurisdictionis arctatiuã, sicut nec extensiuã. ff. loc. l. sed in l. in prin. ubi tex. no. ¶ † Sed an partes possint prorogare
4 instantiã applõnis ad multos annos. dic ꝙ sic, si non interest reipublicæ, sed partium tm̃, argm̃. ff. de ap. l. ex consensu. uel dic, quòd ultra terminũ non põt instãtia prorogari. C. de iud. l. properandũ. ¶ Sed illud non obtinet de iure canonico; ideo dico de iure canonico posse non obstante hac litera, quæ dicit, non ualeat prorogari: quia intelligitur non per iudicem, sed per partẽ sic, ar. ff. de ædil. edic. l. quod si nolit. §. si quid ita. ff. de uer. ob. l. q. Romæ. §. Callimachus. & ad omne dubium tollendum facias solenne pactũ de obseruando. ¶ Item est consilium, quòd partes interim compromittant, quod etiam in ipsum iudicem causæ facere possunt de iure canonico, non ciuili, ut no. ff. de iud. l. j. & in c. cum tempore. suprà de arbi.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis iudex diffinit etiam negocium principale, si post litem contestatam fuerit appellatum, altera parte contumaciter absente, in prin.*

Diffinitiua an possit ferri lite non conte.

ER TVAS. Altera parte cõtumaciter absente, iudex applõnis diffinit ẽt negotium principale, si post litem contestatam fuerit appellatum. h. d. scđa ibi, nos aũt. ¶ Casus. Appellatum fuit à sña, uel ab interlocutoria: hæc causa fuit delegata iudicibus: una partiũ non uult comparere, utrum ea absente possit ferri diffinitiua, liqdato negotio? r̃ñdetur quod sic: tamen oportet, quòd super principali corã iudice à quo, fuerit lis contestata: alioqn super principali non posset ferri diffinitiua, nisi litis contestatio fieret corã iudice applõnis. qđ ergo dr̃. C. de tem. ap. l. fi. §. illud spãle priuilegiũ est iudicis applõnis, ut possit ferre diffinitiuã, lite non conte. corã iudice, a quo; vnde per istud. c. solenniter gloſſat̃. d. §. illud.
1 ¶ † Quæro, an diffinitiua possit ferri lit. non contest. respon. aut loqmur in iudice primæ cãe, aut in cã applõnis. Primo casu distingue, aut abest actor, aut abest re⁹: si re⁹, & nõ p̃t ferri diffinitiua. fallit, si non est aliud remediũ ꝓditũ, ut si petit renũtiari se cãcellañ. de bãno, ut no. Ia. Bu. in d. l. consentaneũ, & aut. q̃ semel. C. q̃o & qñ iudex. aut abest actor: & tunc p̃t ferri diffinitiua, seruato ordine dictæ aut. Aut loqmur in cã applõnis: & tunc refert, aut utraq; ps est p̃ns tp̃e litis cõtestandæ; & dẽt lis cõtestari: aut altera pars est absens; & tũc aut actor abest; & tũc nõ est necessaria litis contestatio: aut abest reus: & tũc aut fuit lis cõtestata in principali cã, & p̃t ferri diffinitiua: aut nõ; & tũc non, ut hic, & facit infra de testa. c. Raynaldus. & no. hãc distinctionem. sed si est appellatũ ab interlocutoria, p̃t ꝓnuntiari sup ipsa, lite nullatenus contestata: q̃a nõ est diffinitiua negotij, licẽt sit diffinitiua processus, ut no. C. de reb. credi. l. generaliter, in principio. & l. si quis iuiuran.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ante sententiam definitiuam quæ debeat obseruare, in prin.*

Iudex ubi non est competens, non est necesse appellare.

Sententiæ uerbum simpliciter prolatum intelligitur de definitiua, & propterea sententia in possessorio lata est definitiua §. Ibi, id.

Rescriptum non afficit litem ante præsentationem. §. ibi, prius.

Causa probabilis dicitur legitima, ibid. uer. ibi, legitima.

2 *Citatio facta à iudice incompetenti non interrumpit præscriptionem.*

3 *Appellari quando possit, si sit appellatio remota. §. Quæro & nu. 4. uer. pone, & nu. 5. 8. 9. & 10. 11.*

Appellationem remouere quam & qui possint, ibid.

4 *Clausula, Appellatione remota, quid operatur.*

5 *Appellari interueniente scriptura de consensu partium, an non possit.*

In iudice requiruntur innocentia consilij, & æquitas causæ, uer.in iudice enim.

Fortuita & influentia stellarum } *ex aīo nostro non operantur, & ideo in his non peccatur, uer.Nec ob.*

Constellationes quædam fortunatæ, & quædam infortunatæ hominibus, uer.unde non est.

6 *Reductio ad arbitrium boni uiri, an possit peti de quolibet grauamine.*

7 *Probatio aliquando incumbit appellanti, quando appellatur à diffinitiua: aliquando appellato; an idem sit distinguendum in appellatione ab interlocutoria.*

8 *Clausula, Appellatione remota quòd sit præcisa, quare uult Imperator.*

9 *Causa appellationis si uenit examinanda in appellatione principali, & non potest seorsum examinari à principali, an intelligatur remota appel.ab interlocutoria per dictam clausulam.*

Papa non tenetur sequi ius ciuile necessariò, cum sit supra ius uer.& hec no.

10 *Confessus an possit appellare.*

§.iussus l.creditor.ff.de app intell.

In confessione quasi contrahitur, & quando, uer, nam in.

11 *Remotio appellationis quid operatur.*

12 *Appellare non oportet à præcepto iudicis, si speratur super eo ferri diffinitiua.*

13 *Iurisdictio an præueniatur per citationem.*

Delegatus omnis est delegatus ad uniuersitatem causarum, articulorum, & actuum earum causarum, & iurisdictionem habet indiuiduam, uer.Porro.

14 *Iurisdictio una delegata, an præualeat alteri delegatæ per præuentionem.*

15 *Iudex appellationis si pronuntiat appellationem tenere, an sit functus officio suo.*

16 *Appellatio ut teneat, quando appellatur ante diffinitiuam, decem requiruntur.*

Iurisdictio non firmatur per actum non legitimum, & quem, uer.per actum.

Recusanti non oportet arbitros petere, nec causam exprimere suspicionis notoriam: secus occultam.§.recusanti, nec appellare, ibid.

17 *Succumbens in causa appellationis quandoque tenetur in expensis, etiam si primam sententiam habuerit pro se.*

Tempus appellationis prosequendæ est utile in totum, uer.tps.

UT debitus. Qui appellat ante sñiam, cām probabilem exprimat coram iudice, à quo appellat, nec est probabilis exceptio de nuncio misso, uel literis impetratis, quæ impetratæ non sunt præsentatæ.¶ Et si falsa erat applonis cā, remittitur appellans ad iudicē, à quo, & condemnaī in expensis: si uerò uera, iudex applonis procedit in cā. h. d. Et diuidiī in duas partes, in prima motiuū constõnis, in scda statutum ibi, statuimus. Item scda subdiuiditur, ut patet in litera, & totum.c.loquitur, qñ appellatur à grauamine, non qñ appellatur à diffinitiua. ¶Casus. Statuit concilium, qđ appellans ab interlocutoria, uel grauamine, exprimat talem cām, quę si uera esset deberet legitima reputari. Itē statuit, quod eam probet, quā si non pbat, remittiī iudici, à quo, & condemnaī in expeñ. Itē statuit, ꝙ si eam probat, rescissa interlocutoria, iudex, ad quē, procedat in negotio principali h.d. In tex. ibi, Ho
1 nor, no. ꝙ iudices sunt honorandi. ¶† Ibi, Idoneo, not. à contrario sensu, ꝙ ubi iudex non est competens, nō est necesse appellare.¶ Ibi, Ad sñiam.s.diffinitiuā: quia uerbum sñię simplr prolatum, in
a telligitur de diffinitiua, * ut.l.j.§. a ¶ *Vide plenè alle.per* quod in sententiis. ff. qñ app.sit. *d.Fel.ī rub.de re iud.* Olim dicebant quidam, ꝙ sententia lata in possessorio retinendæ est interlocutoria: sed falsum est, quia lex semper eā uocat sñiam.¶ Ibi, Rationabili, uide quod no.ff.de his quib.ut indi.l. minorib⁹. ¶ Ibi, nuntium, s.ad allegañ.causas absentiæ. ff. de neg. ge.l.liberto.§.fi.uel allegandum cās causæ: sed si in propria persona iret ad superiorem, deberet ab eo protegi fm Inn.¶ Ibi, Prius, no.ꝙ rescriptum ante præsentationem non afficit litem.¶ Ibi, Eo.iudice, s.à quo. Ad de, qđ dixi.ī.eo.c.peruenit. Ibi, Legitima, no.ꝙ hic exponitur, quæ dicatur cā probabilis. Ibi, Constiterit, eo ipso, ꝙ non probat cām, ut in c.appellanti.infra.eo. in cle.¶ In tex.ibi, inferiorem.i.ad iudicem, à quo, sic.ff. de mi.l.intra tps: secus, si est appellatū à diffinitiua, ut.
2 C.de ap.l.eos, in prin.† Ista decretalis iducit i argm, ꝙ citatio facta à iudice incōpetenti non interrumpit pręscriptionem: sed certè pōt allegari in cōtrarium, quia certa est appellatio, ita, ꝙ sine applone bene esset facta interruptio, nisi esset ipso iure non iudex. C.ne de sta. l.si pater. sed si est appellatum, & rescissa citatio, dico, ꝙ etiam interruptio est abolita, ar.ff.de iu.l.& post editū. §.circumducto.¶ Quæro, dr̄ hic, ꝙ rationabilis cā debet exprimi, sed quid si cā commissa sit applone remota, quæ clā ponitur in iurisdictione delegata? fallit in quibusdam supremis iudicibus, qui possunt apponere illam clām, Applone remota, ab interlocutoria, non à diffinitiua, ut.C.de sen.& interlo.cum solitum.tene ergo regulam hanc, ꝙ sine cā non pōt appellari à diffinitiua: ab interlocutoria uerò à quocunque iudice ordinario, uel subdelegato lata.¶† Modò quæro, quid ope-
4 ratur ista clā, Appellatione remota: vr̄, quòd duo operetur. s. quod non sit defereñ.appellationi, & quòd appellatio non teneat. Alij dicunt, quòd unum tm̄, s. ꝙ non debeat deferri. Tertij dn̄t, quòd aut appellatur ex cā legitima; & deferri dēt: aut sine cā; & non debet deferri. Quarti dn̄t, quòd nihil operatur, quia ista clā magis ponitur ad excitationem iudicum, q̄ ad ius alicui auferē. præsertim ubi tractaī de magno, uel maximo præiudicio: quia non est uerisimile, quòd princeps uelit maximè in arduis causis tollere ius appellandi, ar.in l. ex facto, in prin.ff.de uul.sub. nisi constaret de præcisa principis intentione, fortè pp scandalū uitandum, ar. ff.de iniu.te.l.si quis exhæredato, circa medium. Pone, quòd partes impetrauerunt de cōi concordia, quòd cā committeretur applone remota; nunquid ex cā poterit appellari à diffinitiua, uel expresso & euidenti grauamine? & vr̄, quòd ab omni ēt tacito grauamine: quia p generalia uerba non perdiī iuris beneficium, ut.ff.si quis cau.l.sed & si quis.§.quæsitum. ¶ Præterea non pōt delegans expresè facere, quòd iniquæ sñiæ stetur, ar.C. vñ ui.l.meminerint, ibi, ne inde iniuriarum occasio nascatur, unde dēt iustitia prouenire. ¶ Præterea conclusio rescripti semper est, quòd auditis partibus hinc & inde, qđ iustum est, decernaī, & oīa rescripta principū ad iustitiā ordinanī.ergo non dēt recedi ab eo iure, qđ semp æquū & iustū est. Præterea iudex, qui transgreditur legē, facit litē suā, ut.ff.de ac. & ob.l. ex maleficijs. §.si iudex.nec excusaī pp arbitriū sibi datū: qa vr̄ cōcessum ad uteñ.non ad abuteñ.vñ eleganter dicit tex.ple-
5 nè qdē, sed ex fide.ff.mā.l.creditor.§.Lucius.¶† In cōtrariū vr̄ expressum, quòd interueniente scriptura de consensu

consensu ptiũ nõ possit appellari, ut. C. de tẽp. ap. l. fi. §. fi. & dicit ibi tex. ꝙ applõnes sunt de rigore iuris introductæ: sed cõsensus ptium est de æquitate naturali. Præterea põt dari potestas arbitro, ut iniq̃ ꝓnunciet. ff. de arb. l. diem. §. stari, ergo & iudici. Sed ista rõ non ualet, quia nec arbitro posset hoc concedi exp̃ sè ut. ff. de pac. do. l. conuenire. Item non est bonum argumentum de sñia arbitri: qa in compromissis magis seruatur æquitas, q̃ rigor uerborum: sed in iudiciis seruatur æquitas boni & innocentis uiri. in iudice. n. reqritur innocentia consilij, ut. ff. fam. herc. l. certè, & æqtas cãe, ut. ff. depo. l. bona fides. ff. de uer. ob. l. seruũ §. seqtur. l. cõtinuus, in pri. & §. & illud. So. si dolo malo iudex ꝓnuntiat, non vr̃ appellatio remota, ut de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidem, & l. ita demũ. Itẽ si ꝑ latã culpã & cõtra discretionẽ naturalẽ, q̃ dẽt inesse homini ex gñali natura, ut. ff. de uer. obli. l. latæ culpæ. q̃ dolo cõparatur ꝑsertim in reb. alienis, in qb⁹ culpa magis culpatur. ff. so. ma. l. et. §. licet. ff. depo. l. ꝙ Nerua. Si aũt abest dolus à lata culpa appellari nõ põt, sed æquanimiter tolerari oportet, ar. ĩ l. j. § j. ff. si mes. fal. mo. dix. Nec ob. dictus. §. quęsitũ: qa ibi loquitur ĩ casib. fortuitorũ, in qb. non est peccatũ, sicut nec in influẽtia stellarũ, & motu syderũ: qa non ex aĩo operaꝛ fortuita, & infortuita; sed ex motu naturali, sicut si nascitur hõ monstruosus, nullũ est sibi remediũ. uñ nõ est dubium; ꝙ quædã constellationes sunt infortuatę q̃ nocẽt, & q̃dã fortunatæ, quæ prosunt nobis etiam nihil cooperantib⁹: ex dispositione aeris ingenia hominũ fiunt meliora & deteriora. uñ in grosso aere rude ingenium, ꝙ non nascitur, sicut sensu experimur.

6 ¶ † Mõ q̃ro, qa de æqtate canonica à quolibet grauamine põt appellari: qa nullũ grauamẽ dẽt tolerari in iure naturali; nũnqd sit idem in arbitratore, ꝙ de quolibet grauamine possit peti reductio ad arbitrium boni uiri? rñ. non: quia cum coram arbitratore uerseꝛ transactio, non dẽt recedi ꝓꝑ modicam læsionẽ, ut. l. Lucius. §. fi. ff. ad Treb. Item de singulis disputare nõ est utile litigãti, cum in finali conclusione tm̃ possit emẽdare, & iustũ sit expectare finẽ, sicut diximus, q̃ñ quis est uulneratus, debemus expectare donec certum sit an unlnere sit mortuus, uel ne. Item sñia diffinitiua oĩa iustè claudit, & omnia reuoluuntur in ipsa, ut. ff.

7 iud. sol. l. cum quærebatur. ¶ † Quęro; q̃ñ appellatur à diffinitiua, aliq̃ñ ꝓbatio incũbit appellãti, aliq̃ñ appellato, nũqd idem sit distinguendum in appellatione ab interlocutoria, rñ. non: quia sꝑ appellãs ab interlocutoria dẽt ꝓbare. & est rõ: quia sua appellatio est ꝑter ius cõe: qa non est s̃m regulas iuris ciuilis. Non ob. ff. de mino. l. ait ꝑtor. §. permittitur: quia ibi appellatio est prohibita per iuris dispositionem, nec indigemus

8 extrinseco teste, ut ibi patet. ¶ † Quæro, quare imperator uult, ꝙ cl̃a, Appellatione remota, sit præcisa? rñd. quia imperator non apponit hãc cl̃am nisi ex magna cã, quæ desiderat celeritatem, uel pietatem, uel publicã utilitatẽ: sed Papa apponit hãc cl̃am ex quodã stylo curiæ absq; cõsideratione alicuius spãlis æqtatis; & iõ non tollit applõnem iure ciuili, uel canonico spãliter approbatam, ut dixi. s̃. e. c. pastoralis. ¶ Notabilis ãt effectus huius cl̃æ cognoscũtur ꝑ contrariũ, & ꝑ notabiles defectus sñiæ: qa contra notabiles defect⁹ sñiæ nihil oꝑatur hæc cl̃a, quin possit appellari, quorum discussio ꝑtinet ad iudicem appellationis, qui lucem ueritatis hẽt ꝑfectè examinare, ut ei dici possit: tu magis scire potes, quibus causis lux ueritatis asstat, ut C. de tem. ap. l. ꝑ hãc, ibi dum notabiliter dicit.

9 Plenori subueniatur ueritatis lumine. ¶ † Sed an si cã appellationis uenit examinanda in applõne principali. i. diffinitiua, & non põt seorsum examinari à principali intelligatur remota app. ab interlocutoria ꝑ dictã cl̃am? qdam dicunt, ꝙ sic, ne sæpius eadem appeltio recẽseatur. Sed põt dici totũ contrariũ: qa talis articulus est ꝑiudicialis, & quodammõ diffiniẽs s̃m qd, non simpl̃r; uñ idem iuris in isto articulo, ꝙ in diffinitiua, dicit illa. l. sæpissime allegata. ff. de mino. l. intra utile. uñ conclude, aut dicta cl̃a, Appellatione remota est apposita a iure ciuili, aut à principe seculari, aut à principe ecc̃siastico: primo casu distingue inter interlocutorias, ut l. intra utile. scd̃o casu indistinctè nõ appellatur dummõ sit processum ritè & rectè: quia ꝓꝑ iniuriã in ꝓcessib. posset appellari a diffinitiua. tertio casu posset fortè dici ꝙ ꝑ cl̃am ꝑdictam possit appellari incidenter ab interlocutoria, nisi in casib. iure ciuili, uel canonico expsè ꝓmissis, quasi Papa uelit ꝑ dictam cl̃am seruari rigorem iuris ciuilis, cum suis tñ modificationib⁹, & hoc no. ꝓꝑ iuris ciuilis auctoritatem; qa Papa non tenetur, seq ius ciuile de necessitate, cũ sit supra ius, & uide ꝙ no. in Spe. de ap. §. quib.

10 uer. sed nunqd põt ab interlocutoria appellari. † Sed q̃ro, utrũ confessus possit appellare? rñ. ab ista confessione non põt appellare: quia non est grauatus ab aliquo nisi à seipso, ut d. §. ꝓmittitur. a sñia aũt ex ipsa cõfessione secuta, dic qđ aut non est seruatus ordo iudiciorum, & põt applare, ut d. §. ꝓmittitur aut est seruatus ordo, & aut ꝑseuerauit in confessione usque ad sñiam inclusiuè; & non põt applare, ut in c. Romana. §. sinaũt, de ap. li. 6. nisi alleget iustam cãm in applõne ut metum, uel errorem, q caderet in prudẽtem uirũ. Ita intelligitur, qđ no. ff. de ap. l. creditor. §. iussus. nã in confessione spontè, & ex certa scia facta quasi contrahitur, ut dicit. l. illa no. ff. de pecu. l. depositi. §. j. & hoc in causis ciuilibus, quæ pñt deduci in contractũ: sed in causis capitalib. quæ non pñt deduci in contractum, bñ procedit appellatio; tñ nõ potest uerificari, nec debet per iudicem, a quo ei deferri, nisi confessus uelit ꝓbare innocentiã[a] suã,

& hoc se offert ꝓbaturum, ut. ff. de qõ. §. j. l. si quis ultro. & in criminalibus nihil operatur cl̃a, Appellatione remota: quia uergit contra ius naturale, ut in c. pasto ralis, de re iu. in cle. nisi qa iudex à quo non tenetur deferre appellationi. ¶ Et ideo non puniꝛ si non defertur appellationi etiam interpositæ ad principem: quia

a ¶ *Vide Io. de Ana. in consi. li. xc. relatũ per d. Ale. in l. 1. §. & par ui, in apostis. adde Bartol. ibi. ff. quod ut aut clam, ubi etiam dicit quod innocentia non potest tolli per statutum.*

fretus est ꝑ formam mandati, nec hẽt ulterius se intromittere nisi in dandis Apostolis refutatoriis, quos nõ teneꝛ dare, si executionẽ facit incõtinẽti, ut. C. de

11 ap. l. aditos. ff. de ap. l. nõ tm̃ uerũ, † qa de remotione applõnis facta est mẽtio, idcircò qd operetur; uideamus opi. ꝑ ordinẽ recitatas in Spe. de ap. §. in quibus, uer. uerũ. ego dico, qđ remotio applõnis nihil oꝑaꝛ añ sñiam, quo minus ꝑtes possint appellare ex cã legitima expssa in iure, uel non est expressa, de hoc quo ad uim applõnis: sed quoad iudicem, à quo, bñ oꝑaꝛ. Nam ubi apposita est, iudex non tenetur deferre applõni, nec retardare reliquum ꝓcessum ẽt executionis, nisi applõ sit expsè approbata à iure; intelligo approbatam quo ad formam: quia in principio applõnis

non distinguit quātū debeat, sed qd petatur: qa dubi⁹ euentus ꝓbationū, ut. ff. de iu. om. iu. l. cū quādā puella. §. fi. & ff. de pec. l. ꝙ debet, & facit. C. de ap. l. ampliorē. §. fi. ¶ † Vltimò scias, ꝙ Odof. dixit, ꝙ a ꝓcepto iudicis
12 non appellat, si sperat sup eo ferri diffinitiua: aliàs sic, ut no. i Spe. d. §. quib. uer. sed nūq d. hæc tria ibi uideas & adde. c. ul. de ap. in cle. † Tangunt hic alia puncta p
13 Ber. uidelicet utrū p citationem ꝓueniatur iurisdō; & dic ꝙ sic, si post citationem citās non negligat ꝓcedere; ꝙ est no. dignum, ar. s. de iu. c. cæterum. Porrò oīs delegatus est delegatus ad uniuersitatem cārum, articulorū, & a' tuū earum carum, & iō q unum articulū tangit, totum tetigisse uī de iure canonico: qa ostium iudicij est citatio, ut inst. de pœna te. lit. ꝑsertim quo ad iudicem, qui hēt indiuiduam iurisdōnem. ¶ † Quæro,
14 una iurisdō delegata ꝓualet alteri delegatæ p ꝓuentionem, sed nunquid ꝓualet ordinariæ p præuentionem, & non an? dicit Ber. ſm Io. ꝙ per solū rescriptum impetratū ꝓuenit ordinaria iurisdō, licet rescriptū non dū sit ꝑsentatum; ꝙ est ualde no. & est rō, q a gener. l. i. iuri cōi, ꝙ consistit in generali iurisdōne. i. ordinaria,
15 derogat p spēm ſm Io. ꝙ est ualde no. ¶ † Quæritur ulterius gl. si iudex applōnis pronuntiat applōnem tenere utrum sit functus officio suo? rñ. non: quia ista pronuntiatio respicit ordinationem cāæ applōnis, non eius diffinitionem. i. causæ ingressum, non egressum. Et si appellatur ab interlocutoria, & iudex intendit pronūtiare etiam bene appellatum, procedit ad reliqua prin
16 cipalis cāæ ſm Ber. plura hic non dico. ¶ † Sed no. qd qñ appellatur añ diffinitiuam, requiruntur decem, ut teneat applō, ut 2. q. 6. non ita per Arch. per actū non legitimum, non firmatur per Arch. ibidem. qñ est uitium intrinsecum: secus, si esset extrinsecum, ut feriarum messium, & similium. ¶ Recusanti iudices non oportet petere arbitros, ibidem Arch. immo si cā suspicionis est notoria, non oportet eam exprimi in applōne, ibidem Arch. immo nec oportet appellare: secus. si esset occulta. 2. q. 6. quoties, Arch. ¶ † Qd succū
17 bens in cā applōnis tenetur in expen. etiam si primam sñiam habuerit pro se. ij. q v. c. per Arch. ꝙ est uerum, si uccumbit ex facto proprio: secus, si alieno, nisi succūbat, p imperitiam iudicis; qa tunc indistinctè tenet. Tps appellationis prosequendæ est utile in totum. 2. q. 6. anteriorem. per Arch. immo mixtum est ex utili & continuò. ut. C. de tem. ap. l. ij. §. fi. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria omnis, & grauamen omne* } *pōt imperio contrario re integra reuocari, fallit id tamen plurifariā, in prin. & à quo. nu. 1.*

Reuocare iudex a quo, an & quando possit interlocutoriam à se latam, uel grauamen illatum, si sit appellatum. & nu. 8. 9. 10. 11.

Errasse non uidetur, qui bene emendat. §. no. primo.

2 *Appellari non potest ab omni terrore uerborum, sed à uerisimili.*

Terretur plura, quàm quæ nocent.

3 *Tabellio potest corrigere errorem suum prudenter, & sine aliquo uitio notabili, ut non reddatur scriptura suspecta, nec rasa, nec cancellata in locis substantialibus.*

4 *Causa cessante an cesset effectus, & quotuplex sit causa.*

Lex loquitur semper de futuro. §. porrò.

5 *Appellari quando possit à comminatione.*

Comminatio aggrauat citationem, et facit de simplici peremptoriam, necnon culpam, uer. dicit glo.

A metu potest appellari, uer. & ideo.

6 *Appellare non licet a statuto legis. si tamen sit iniquum, appellatur a sententia lata uigore statuti connumerando decem dies non a tempore latæ legis, sed à tempore sententiæ per iudicem promulgatæ.*

7 *Appellari an possit à dispensatione.*

Indulgere, uel In integrum restitu re } *post latam diffinitiuam nemo pōt nisi princeps, uer. post latam.*

Restituere forma est quoddā miraculū, uer. quia restituere.

Dispensationis species multæ, & à quibus faciendæ, uersi. quadam.

8 *Grauamen potest reuocari, seu remouari, & si est uerbale, reuocatur uerbis si autē in facto consistit, facto reuocatur.*

9 *Iudex à quo, an possit interposita appellatione reuocare suā interlocutoriam.*

Emendare non dicitur, qui non refundit expensas, uer. nam non.

10 *Interlocutoria an possit sine causæ cognitione reuocari.*

11 *Interlocutoria an possit appellatione penden. reuocari.*

12 *Consilium an quis possit maturare in alterius detrimentū.*

Sententia interlocutoria nō transit in rem iudicatam, uel non concludit iudici, sed parti, uer. solutio.

13 *Interlocutoria si sit reuocata, & appellans non prosequitur appellationem, an non prosequendo intelligatur renuntiare appellationi.*

14 *Interlocutoria correctior quibus uerbis utitur.*

15 *Actio extincta an reuiuiscat contra legem.*

CVM Cessante. Præmitte ad euidentiā, ꝙ oīs interlocutoria, & oē grauamē, pōt re integra cōtrario imperio reuocari. ff. de re iu. l. ꝙ iussit, & no. C. de sen. res. non pos. l. j. fallit, si talis ē interlocutoria, p q̄ expiret iurisdō, ut. s. de of. dele. c. significātib. uel p q̄ expiret instātia, ut. C. de iu. l. ꝓperādū: uł expiret lis, & cā, ut cū ꝓnūtiat ap. desertā, ut. C. qūo & qñ iudex. l. si ut ꝓponis, ꝑses, à cōtrario sensu. Itē fallit, qñ ex interlocutoria nata est actio i factū, ut no. C. de bo. q li. l. fi. §. necessitate. Itē fallit, qñ ex interlocutoria est trāslatū, uel adiudicatū dñiū, uel quasi, ut p ſm decr. ut. ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. si post, licet possit breuior doctrina tradi, ꝙ ubicūq; post interlocutoriā dēt seq diffinitiua p eūdē iud. cē serēda possit cōtrario impio reuocari. Si āt nō sperat, nō possit, ut no. p In. i c. sæpe cōtingit. s. e. ti. qui dicit, ꝙ ex interlocutoria expensarū pt añ diffinitiuā à cōtrario imperio reuocari, & qcqd pt reuocari cōtrario impio iudicis, à quo, pt reuocari cōtrario imperio iudicis, ad quē, ēt seorsum à principali: qa tota ptās est trāsfusa; ꝙ est no. dignū.
1 ¶ † Mō posset dubitari, an p applōnem à grauamine, uel interlocutoria esset sic trāsfusa iurisdō; ꝙ iudex, à quo nō possit reuocare simplicē interlocutoriā, uł grauamē. Et determinat hic, ꝙ imò pt reuocare ita, ꝙ ex ui solius applōnis non est suspēsa iurisdō iudicis, à quo, qn possit reuocar grauamē cōtrario impio, adeo ꝙ reuocato eo cū effectu de principali negotio cognoscet idē iudex, à quo; & est istud capłm in hoc multū solēne & notabile. Et h. d. in summa istud. c. iudex in principali cā ꝓcedit, si reuocat grauamē, ppꝙ ab eo fuerit appellatū, & principiū, & finis ponit duplicē cōstitutionis cām: mediū uerò constōnem, ibi, sano usus ¶ Casus. Iudex ordinarius, uel delegatus comminādo, uel interloquendo incæpit grauare, uel grauauit ptē, unde pars appellauit inserta causa in appellatiōe; quæ si uera esset, debet ltia reputari, ut. s. cap. ut debitus. §.

cum

cum autem.hac applore pendente index,à quo , sano
ductus cõsilio reuocauit grauamen. Quæritur, utrum
possit procedere in negotio principali, necne ? rñdeť,
φ possit procedere:quia cessante cã applõnis cessat ap
pellatio:sed hic cessat cã, quia sublatum est grauamen,
nec potest dici suspectus,nisi ex alia cã sit suspectus.&
hoc statuit concilium,ne processus negotij friuolis oc-
casionibus & ambagibus retardareť.h.d. ¶No. primò,
φ cessante causa & materia suspicionis ,cessat suspicio.
2 ¶†No.secũdò,φ qui bene emendat,non errasse vř.No.in
gl.φ nõ ab omni terrore uerborum põt appellare, sed
a uerisimili:quia,ut ait Seneca,plura sunt, quæ terrẽt,
3 q̃ quæ nocent.¶† Tertiò no.ar.φ tabellio põt corrige
re errorem suum,prudenter tñ,& sine aliquo uitio no
tabili,ut non reddať scriptura suspecta,nec rasa.nec cã
cellata in locis substantialibus si restituit instrũ in publi
ca forma.cum iã non haberet ultra,quid faciat,ex quo
redigit instrũ in mundum,ut.C.de fide instru.l.contra
ctus.caueat tñ,ne sua authoritate aliquid addat, uel de
trahat.sed faciat authoritate iudicis ordinarij cã cogni-
ta,ar.ff.de fid.instr.c.cum tabellio, & no.per Cy.in l.im
perator.ff.de sta.ho. in sua lec. post Guil. de Cu. & ibi
plenè scripsi in lec. mea & ibi practicatur. uide super
isto.c.quod no.Archi.ij.q.vj.ad Romanam, & c. de cæ-
4 tero.¶ †Quartò no.φ cessante cã cessat effectus , circa
quod dic,quod quædam est cã essentialis, quædam cã
artificialis,ut rõ legis,uel statuti . primò casu aut causa
& effectus sunt in diuersis subiectis, ut pater,& filius,
& licèt cessat pater,tñ non cessat filius,siue natus, siue
posthumus,ut.ff.de lib.& post.l. Gallus. aut cã & effe-
ctus sunt in eodem subiecto:& tunc aut remanent reli
quiæ ipsius causæ,ut qñ contrahens mrĩmonium, po-
stea factus est furiosus.nam remanent reliquiæ consen
sus; & tunc cessante cã non cessat effectus . unde licet
furiosus non habeat consensum, tñ retinet mrĩmoniũ
ut.ff.de his,q sunt sui,uel alie.iur.l. patre. furioso: aut
non remanent reliquiæ;& tunc cessante cã cessat effe
ctus.uerbi gratia, cessante agnatione cessat legitima tu-
tela,ut.ff.de capi.dimi.l. tutelæ ; & hoc de cã naturali.
¶Si autem est cã artificialis,tunc refert, aut ante q̃ ces-
sat ratio,est aliquid productum in esse,aut non : si sic,
aut superuenit cã illud remouens;& cessat effect⁹. uer
bi gratia:grauamen erat cã appellationis, & eam produ
xerat in esse:tñ reuocato grauamine expirat applo; ut
hic.si autem superuenit cã retrò contraria.tunc nõ ces
sat effectus:uerbi gratia, si corrigitur lex antiqua, & rõ
legis , tñ non corriguntur ea . quæ sñm ueterem legem
sunt actitata.ut in aut.ut cũm de ap.co.in prin. quia de
futuris est lex ponenda, non de præteritis , & ante fa-
ctis danda est forma fiendi : sed post factum hẽt formã
essendi, adeò,quod statuta terrarum, quæ se in præteri
tum referunt , in dubio præsumuntur calumniosa sic
enim dicit tex.non præteritas calumnias excitare.C.de
decu.l.pe.li.x.¶ Porrò non dř lex semel loqui pro om-
ni tpe,sed semper loqui pro futuro,vñ pterita,sunt p̃-
terita, & futura,ut.C.de hær.l.Arrian,in uerbo,uiridi
5 obseruatia.¶†Quintò no.φ à comminatione potest ap
pellari.circa quod dic, aut est comminatio rationabilis
& de iure ; & ab ista non appellatur , quia non grauat:
quia uigore iustitie non potest dici iniuria: quia nõ po
test ad melius reformari.Dicit gl.φ comminatio aggra
uat citationem,& facit de citatione simplici perempto
riam,ut eleganter no.C.de cohortal.l.ij. apparitor , lib.
xij. Alia lex dicit, quod comminatio aggrauat culpam,
ut.ff.de admi.tu.l.ita autem.§.si depobu.Aut est com-
minatio iniuriosa, & tunc aut requirit post se interlo-
cutoriam; & non potest appellari , nisi interlocutor a
proferatur, & appelletur ab ea.& est ratio,quia talis c õ
minatio non facit præiudicium,ut.C.commi.uel epis.
l.interlocutio:aut nõ requirit post se actum uerbi, sed
immediatè sequitur factũ; & tunc potest appellari, quasi
si ab apparatu grauaminis ut.C.de ap.l.si quis prouo-
catione.Iustus enim est metus generalis , qui post fa-
ctum reparari non potest, ut metus torturæ.Et ideò iu
stissimum est,φ ab ipso metu possit appellari,ut.l.ante.
ff.de ap.re.& ar.in l.fi.C.quando li.uni.se sine iud.uin-
6 dicare.¶†Extra,& vj.no. φ à statuto legis non appella-
tur.&tamen si sit iniquum appellatur à sententia lata
uigore statuti connumerando decem dies non à tem-
pore latæ legis , sed à tempore sententiæ per iudicem
promulgatæ,ut.s.de iureiu.c.uenientes; quod tene mẽ
ti.ff.de app.rec.l.fi. quanquam talia statuta possint per
iudicem cassari quocunque de populo petente,ut.ff.de
decre.ab ordi.fa.l.ambitiosa.uel dic,ut sing.no. in l.j.§.
7 j.ff.quod quisque iur.¶†Septimò extra quæritur, utrũ
à dispensatione possit appellari?respon.quædam est di
spensatio licita & gratuita; & ab ista non potest appella
ri:quia consistit in mera gratia, & in libero arbitrio, ac
si quis rem suam donaret.C.de preci.imper.offe. l.re-
scripta.Quædam,quæ fit per recompensationem alte-
rius pœnæ; & ab ista benè potest appellari:quia fit per
exaggerationem pœnæ, & per diffinitiuam, & causa co
gnita; & aliquando fit detrahendo seueritati ex iustissi
ma causa, ut.ff.de infa.l.quid ergo.§.pœna grauior , &
C.eo.& si seuerior; & ab ista , si indiscretam indulgen-
tiam continet, similiter potest appellari:quia sententia
est,& in ipsa sentẽtia debet fieri, post latam enim diffi
nitiuam quæ transiuit in rem iudi. nemo potest indul-
gere,uel in integrũ restituere,nisi princeps.ff. de pœn.
l.fratres, & s.cũ te, de re iudi. quia restituere famæ est
quoddam miraculũ, præsertim si infamia sit contracta,
uel maior effecta ex genere pœnæ,quæ in facto,non in
uerbo consistit,ut.l.ictus fustium.ff.de infa.¶ Quædam
est dispensatio causaria,ut quæ,ut dixi, ante sententiã
formatam & sententialiter promulgatam fieri potest,
& non semper:quia non in pœnis capitalibus,sed me-
diis,uel minoribus,ut.s.de iudi.c.at si clerici; & ab ista
ut iam dixi,potest appellari , sicut ab officio ius dicen-
tis:quia non est detraheñ.publicæ disciplinæ, & legum
seueritati nisi ex causa,ut in aut.de iudi.§. oportet.l.j.
§.calumniatoribus.ff.ad Tur.ff.de pœ.l.hodie.Porrò si
alicui non est ablata dignitas,sed est interdictum exer-
citium dignitatis:quia sapit interlocutoriam,cum non
sit terminus pœnæ,uidetur , φ etiam episcopus possit
in integrum restituere,ut no.l.di.domino sancto, ar.ff.
de pac.l.si unus.§.pactus,in fi.quia non est fundit⁹ nul-
8 lus ille,qui retinet radicem dignitatis.¶ Octauò not.φ
grauamen potest reuocari,seu remoueri: & si est uer-
bale,reuocatur uerbis:si autem in facto consistit, facto
reuocatur;de hoc no.in Spe.de excep.§.uiso,uer.sed si
iudex uidet se malè interlocutũ; & hoc uerũ, si stat⁹ cau
sæ & tempora patiuntur:secus, si non patiuntur.uerbi
gratia,iudex ab ordinatione iudicij interlocutus est ali
quem esse procuratorem:demùm lis est contestata.Nã
post lit.conte. non poterit hanc interlocutoriam reuo
care,nisi de cõsensu partium,ut egregiè legitur & no.
in l.j.in fi.ff.de præto.stip.Item ponè exemplum in me
dio litis,iudex interloquendo publicauit dicta testium,
& data est copia attestationum utrique parti. non enĩ
poterit reuocare,quia didicita sunt testificata, & facta

a ¶ *An & quando sententia interlocutoria possit per iudicē reuocari, uide plenè per d. Præpo. hic in c. qui cum diffinitiua, uide an & quando possit reuocari. Et adde limitationem ad istam materiam reuocationem interlocutoriæ. s. quòd iudex non potest reuocare sententiam interlocutoriā geminatam secundū gl. singularem in cle. quòd à repulsione, de ap. quā sequitur Barba. in consi. 17. in ij. uo. & idem d. Alexā. in l. cum scimus. C. de agri. & censi. li. xj.*

causæ pro infectis haberi non possunt. ff. de cap. l. in bello. §. facte.ᵃ ¶ † Sed hic dubitatur, & uide
9 tur, ꝙ interposita appellatione iudex, à quo, non possit reuocare suam interlocutoriam. & arguit sic, ꝙ postꝗ desijt esse iudex, non potest reuocare eam, ut. ff. de arbi. l. qualem. §. si. sed per app. iudex, à quo, desinit esse iudex, qa transfertur iurisdictio in superiorem, ut. ff. iud. sol. l. pe. sol. allegatio tua procederet in diffinitiua, uel interlocutoria habente uim diffinitiuæ: sed in simplici interlocutoria, uel grauamine non desinit incommutabiliter esse iudex. Nam potest reassumere iurisdictionem authoritate huius canonis. fallit, si est delatum appellationi tacitè, uel expressè: quia tunc non resumit eam, ut infrà. eo. c. cum appellationibus, lib. vj. Item fallit, si lis est contestata, uel quasi super appellatione: quia tunc est translata, uel confirmata plena iurisdictio in iudicem, ad quem: quia de qua re &c. ut. ff. de iudi. l. de qua re. Item fallit, si iudex, à quo, non reuocat perfectè grauamen illatum malitia appellantis; & tunc oportet, ꝙ appellanti restituantur expensæ factæ in causa appe. secundum Ber. nam non dicitur emendare, qui expensas nō refundit, ut no. in l. edita. C. de edē.
10 ¶ † Nonò opponitur, interlocutoria fuit lata cum causæ cognitione; ergo non potest sine causæ cognitione reuocari, ut. ff. de mino. l. in causæ. §. causa cognita. Sol. talis reuocatio non est contra ius legis; & si est contra ius partis, debet à reuocatione appellare. uel dic quod non potest appellari: quia est quid arbitrarium, ut not.
11 in c. j. s̄. de fer. ¶ † Decimò opponitur, ꝙ appellatione pendente nil debet innouari; ergo nō potest reuo. sol. illud uerum stante appellatione: sed hæc appellatio est circumducta per reuocationem grauaminis; & sic nō pendet. unde ista nō est innouatio, sed est terminus ap
12 pellationis; unde non obstat cōtrarium. ¶ † Vndecimò opponitur, quod non potest quis mutare consilium in alterius detrimentum. Solu. consilium minus bonū potest pro bono consilio permutari; tex. est hic no. & hoc uerum est, nisi per primum consilium expirauerit authoritas consulentis, ut. ff. de uer. sig. l. boues. §. hoc sermone. & ideò consultor assumptus in causa, quando reddidit consilium, & representauit apud acta, illud emendare non potest, nisi primum consilium esset ipso iure nullum, ut. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. Nam qui consulit, similis est diffinitori, non interlocutori. ¶ Duodecimò opponitur. nam post. x. dies nō potest appellari: quia sententia transiuit in rem iudi. ergo nec contrario imperio potest reuocari: quia quoties unum remedium remouetur, intelligitur remotū eius simile, ut. ff. de aleato. l. j. §. quod autem. so. interlocutoria concludit parti, ut nō possit contradicere post. x. dies nisi prosequendo causam principalem: sed non concludit iudici, quominus ex sua iurisdictione possit pœnitere, & non facere litem suam: quia ei rescindit grauamen, ut probat istud notabile capitulum. Ex quo infertur, quod dixi, non intelligitur fecisse litem suā,
13 nisi fortè in damnum expensarum. ¶ † Tertiodecimò quæro, reuocata est interlocutoria; unde appellans nō prosequitur appellationem, quia prosequeretur appellationem frustra; nunquid non prosequendo intelligatur renuntiare appellationi? Ber. uidetur sentire ꝙ sic. sed hoc non est uerum: quia cum appellatio sit extincta, non potest ei renuntiari: quia renu ntiatio nihil operatur. Item ille intelligitur renuntiare, qui spontè non prosequitur, non ille, qui prosequi non potest, ut.
14 l. j. §. accusationem. ff. ad Turp. ¶ † Modò quærit gl. quibus uerbis debet uti corrector interlocutoriæ: dicit gl. quod non debet dicere, Corrigo errorem meum: *quia* sic deferret appellationi. Ista ratio non est uera: *quia* error corrigitur, non ut deferatur appellationi, *sed ut* auferatur appellatio; & dispositum ad unum effectum non debet contrarium operari, ut. ff. de leg. j. l. legata inutiliter, ut. ff. de hære. insti. l. ex facto. Dat etiam Ber. alia formā, uidelicet quod dicat, Non erraui; sed si erraui, corrigo. Ista forma non est bona: quia non est pura, nec certa, sed incerta. Item non est bona forma, si dicit, Corrigo, licèt non errauerim: quia iniquè corrigeretur: sed debet dicere, Interlocutoriam reuoco, ne lis differatur: & hoc patet ex secunda ratione istius literę.
15 ¶ † Vltimò dicit glo. quòd hic potest sumi argumentum, quòd actio extincta reuiuiscit: quia iurisdictio resuscitatur contra legem. l. qui res. §. aream. ff. de solu. So. dicit Ber. quod hoc contingit ex legis dispositione: quia licitum est corrigere, quod minus ritè factum est, ut l. j. §. pe. ff. si mu. uen. no. & not. ff. de mino. l. minor, in prin. Item non erat funditus extincta, cum adhuc duraret in spe, ut. l. pecuniam. ff. si cer. peta.

SVMMARIVM.

1 *Suspectum iudicem allegans assignet coram eodem causam iustæ suspicionis, & arbitros eligat, & cum quo, & quis sit reliquus usque in finem processus.*

2 *Excessus appellantis si sit notorius per facti euidentiam, uel confessionem ipsius, non defertur appellationi: si autem est dubium, & appelletur ad impediendum processum, debet coram iudice, à quo, appellationis causa exprimi.*

Appellanti terminus ad prosequendum statuitur consideratis circumstantiis, & quibus. & si defecerit in probatione, remittitur ad iudicem, à quo. §. si uerò, uer. & statuis, & nu. 5. §. Ibi, secundum.

In inquisitorio processu habet locum, quod fit in ordinario. §. & istud.

3 *Inquisitio est processus extraordinarius, & si appareat accusator, non debet inquiri.*

Suspectus qui est allegatus, an possit recusatus causam delegare, remiss. uer. in textu.

Suspectus si unus ex pluribus iudicibus sit allegatus quid iuris. §. sed quid, remiss.

4 *Iudex, qui procedit per inquisitionem, non dicitur aduersarius.*

De arbitro tertio eligendo ab arbitris electis, & de eius potestate, uer. not. quòd & nu. 9.

5 *Confessus non appellat, quando contra confessionem nihil obijcitur.*

Temporis qualitas in quibus consistat. §. Ibi, temporis.

Appellasse malitiosè præsumitur, qui non probat. §. Ibi, malitiosè.

6 *Suspicionis iusta causa quæ sit.*

A Simili causa expressa in iure proceditur, uer. item illa.

Similia quæ dicantur, uer. item similia.

7 *Ad inquirendum quæ sunt radices.*

Inquisitor datus an possit ut suspectus recusari, uer. secundò.

8 *Arbitri cum potestate eligendi tertium arbitrum incertum si lex statuit, quòd eligantur, an hoc possit deduci in pactum.*

.§. sed si in duos. l. item si unus. ff. de arb. & c. Innotuit eo. tit. } *intellectus.*

9 *Arbitri duo an possint eligere tertium.*

10 *Arbitrium dare statutum legis non potest litigantibus.*

De arbitris & De tutore } *quod loquitur statutum, & de tertio adiuncto, & curatore adiuncto loqui intelligitur.*

11 *Iudex an poterit mulctare arbitros negligẽtes, quibus lex pœnam non imponit, & quibus modis.*

Arbitri si non pronuntient intra terminum à iudice præfixum, iurisdictio reuertitur ad iudicem recusatum, uersi. donec.

Terminum partibus non posset iudex recusatus præfigere ad totam litem finiendam, uer. partibus autem.

12 *Suspicio si non fuerit probata coram arbitris, iudex recusatus ex tunc procedat, at probata ea quod officium iudicis.*

13 *Arbitri declarantes iudicem suspectum, non habent ultra, quid faciant nisi referre, non autem possunt pronuntiare de causa principali.*

In arbitrorum iuris negocio differt ciuile ius à canonico, uer. solutio, & ius canonicum in suo foro, & ciuile in suo seruandum. §. item non, uer. porrò.

14 *Suspicione allegata statim & ipso iure an debeat conquiescere iurisdictio recusati, an uerò ualeat processus, sed oporteat appellari.*

Forma non seruata, non semper uitiat, & quando. §. solu. uer. dicet aliquis.

Grauamen omne processus debet releuari per appellationem. §. restat, uer. & datur.

15 *Causa si debeat inseri in recusatione, & una die recusatur, alia die inseratur causa, cum quodlibet horum sit in se imperfectum, an simul complexa faciant unum perfectum.*

16 *Causa quæ non est specificata in libello, potest specificari in processu, & uidetur inesse ipsi libello.*

17 *Recusari an poterit superior, si negotium sit remissum ad superiorem, si est suspectus.*

18 *Confessus maleficium, licèt ante litem contestatam sit confessus, non appellet.*

19 *Appellare an possit ille, qui non potest se purgare, quia est ab omnibus infamatus. si etiam conuictus est per testes, sed in negando semper perseuerauerit.*

20 *Appellare an possit quis contra confessionem suam.*

Appellationis forma contra confessionem, uer. caueat tamen.

Confessio inducit notorium uer. nam confes.

21 *Inquisitor an sit citandus in causa appellationis.*

Litem suam fecisse iudex aliter, quam per sententiam conuincendus, uer. sed oportet.

Iudex non est citandus nisi pro interesse suo, uer. item non.

22 *Ordinati ab intruso an sint citandi.*

VM SPECIALI. Prouidet conciliũ contra frustratorias recusationes per app. subditorum, quas à prælatis moniti interponunt, ut correctionem claudant. scd'a ibi, porrò. ¶ Casus. in prima pte dr̃ ꝙ iam est prouisum contra iudicis sñiam fulminantis, & est statutum, ꝙ nullus in aliquẽ sñiam excommunicationis proferat, nisi congrua monitione præmissa: supple, cui non sit obtemperatum. modò sicut freni temperies est iniecta iudicib. ita oportebat cũ ipsi litigatores moniti statim iudicem recusarent ut suspectum, uel forsitan appellarent, ne iudicis declinarẽt

1 examen; iõ datur certa forma p concilium. ¶ † Et primò sup recusatione usq; ibi, porrò. scd'ò sup appellatione usq; in finẽ capituli. statuit ergo concilium primò sup recusatione, ut allegãs iudicem suspectũ, corã eodẽ cãm iustæ suspicionis assignet. & hoc primò. Secũdò, ꝙ idẽ cũ suo aduersario arbitros communiter eligat de concordia: alioquin ipse eligat unum, & alterũ alterum. hoc scd'ò. Tertiò dicit, ꝙ si non habet propriè aduersariũ, ut quia proceditur per inquisitionem ex mero officio, tunc similiter arbitri eligantur de concordia p inquisitorem & inquisitum; & si non sunt in concordia, eligat unusquisq; suum, cessante omni malitia, qui arbitri cognoscãt de cã suspicionis. Quartò dicit, ꝙ si isti arbitri nõ cõcordãt inter se, dñt eligere tertiũ; & ꝙ duo ex ipsis trib. decreuerint, obtineat firmitatem mãdãs ipsis arbitris, ꝙ fideliter in uirtute sanctæ obediẽtiæ, & sub intermiuatione diuini iudicij pareã t huic pcepto Papali. Quintò dicit ꝙ si cã suspicionis non probetur intra terminum competentem, iudex recusatus debet uti sua iurisdictione. Sextò dicit, ꝙ si causa recusationis sit probata legitima, tũc iudex recusatus de recusatoris assensu committat negotium personæ idoneæ, uel transmittat ad superiorem, ut ipse superior ipse in negotio principali procedat, prout

2 fuerit procedendum. ¶ † Modò sequitur. §. porrò. & materia istius. §. est omninò separata à superiori. nam supra tractatur de recusatione tm̃, hic tractatur de appellatione tm̃. Et iõ si quæratur, quid iuris sit de ap. statuit concilium, ꝙ aut excessus appellantis est notorius per facti euidentiam, uel confessionem ipsius: uel est manifestum p alium legitimum modum probationis; non defertur appellationi: quia appellationis remediũ est inductũ ad innocentiã protegendã, non ad iniqtatẽ fouendã. Si uerò excessus est dubius, & appelletur ad imped en. processum ne appellationis inuitæ defensione impediat pcessum, dẽt coram iudice, à quo, appellationis cã exprimi talis, uidelicet de qua si constaret deberet legitima reputari; & statuit, ꝙ ipsi appellãti præfigatur terminus per iudicem, à quo, sub triplici consideratione. s. distantiæ locorum, tpis qualitatis, & naturæ negotij. intra quem terminum appellans cãm appellationis prosequatur: q̃ si prosequi non curauerit, extunc ipse iudex, à quo, appellationis interpositæ ptextu non obstante procedat in cã; & hoc cum appellans habeat aduersarium. Si autem non habeat propriè aduersarium, quia iudex ex officio procedit, cã appellationis coram superiore probata, superior suæ iurisdõnis ex mero officio officium exequat. s. super principali. Sed si appellans in probatione defecerit, remittatur ad eum, à quo malitiosè appellauit, subdens, ꝙ prædicta statuta non uult locum hr̃e in regularib. contra suas obseruantias. h. d. plenè & planè, & no. istud capitulum. ¶ In tex. ibi, Prohibitione, ideo dr̃, quia pœna apponitur, nõ quia excõicatio esset nulla ipso iure. ¶ In tex. ibi, Competenti, dicit gl. in trina. i. competentib. interuallis, ut infra de sen. excomm. c. constitutionem li. 6. Et istud c. loquitur, cum proceditur siue ordinariè, siuè extraordinariè per inquisitionem. apparet, ꝙ numerus & solemnitas citationis ita dẽt seruari per inquisitorem, sicut per eum, qui pro-

3 cedit uia ordinaria. ¶ † Item no. ex gl. Ber. ꝙ inquisitio est pcessus extraordinarius. ergo si apparet accusator, non

non debet inquiri. si tamen fuit accusator, & modo nō est. iudex pōt psequi litē inchoatā ex mero officio, ut C. de aboli. l. 2. & C. de adul. l. q̄uis indubitati: quia sufficit, q̄ semel intrauit iudiciū secretū, ar. C. de testam. l. nullū & hoc casu erit inquisitio, pcessus subsidiarius ad coadiuuandū accusationē accusatoris. ex quo concluditur q̄ possibile est, q̄ unus & idem pcessus sit p pte ordinarius, & p pte extraordinarius, & subsidiarius. In tex. ibi, si qs allegauerit, an possit postmodū recusatus cām delegare, dic ut infra de of. dele. c iudex, li. 6. Ibi, Corā eodē. ergo nō coram uicinis, uel amicis. Sed qd si sint plures, & unus recusetur suspectus? dic ut in

4 c. si cōtra unū. infra de of. dele. li. 6. ¶ † Ibi, Aduersariū nō hēat. no. q̄ iudex, q pcedit p inquisitionē, non dr̄ aduersarius. Ibi, cōcordare sniam, sup cā suspicionis. Ibi, Aduocēt. i. eligāt tertium. No. q̄ duo arbitri faciūt tertiū arbitrū, & q ille tertius arbiter est ppriè arbiter datus, sed non compromissarius, & q̄ non ualet eius solius laudum. Sed glo. ordinaria d cit, q̄ possunt cogi alij duo ad consentiendū in dictū tertij & electi p tertio pp discordiam aliorū duorum. ff. de ar. l. itē si unus. §. principalr. sed illa gl. non est uera. s. q̄ ualeat dictum illius tertij tm̄: sed dēt secū concordare unus ex duob. tex. est hic; de hoc no. Ia. de Are. ff. de so. l. q̄ si forte. §.

5 sunt quidam. ¶ † In. §. porrò, ibi confessione, no. q̄ confessus non appellat; q̄ est uerum, qñ contra confessionem nihil obijcitur: secus, si aliquid rōnabile obijciat ut error, uel metus, uel ueritas cōtraria, si ca sit capitalis: qa certa scia, non incerta nocet in cā capitali, si de innocentia constat, ut. ff. de qō. l. j. §. si quis ultrò. ¶ Ibi, ſm locorum distantiā. ff. si quis cau. l. j. ¶ Ibi, Temporis qualitatem. nam in hyeme non pñt fieri magnæ dietæ uel forte tps guerrarum, uel tempestas in mari. Ibi, & natura negocij, & breuior dilatio assignatur, si res est tpe peritura uel tractatus de alimentis. ¶ In tex. ibi, Nō curauerit, ergo deseruit. Ibi, Suæ iurisdōnis, no. p appellationē o. ſm inquisitoris transferri ad superiorem. ¶ † Ibi, Malitiosè, not. appellantē, q̄ non probat p̄sumi

6 malitiose appellasse. † Quæro, una cū Ber. q̄ sit iusta cā suspicionis? rñ. illa, q̄ est expressa in iure. Item illa, quę est sīlis expressæ, quam assimilationem dēt facere iudex ex offō suo; & ei creditur, q̄ casus sit sīlis, tex. est no. ff. de legi. l. non pñt, & l. ideoq;. Item sīlia sunt, iter q̄ nō pōt reddi diuersitatis rō, ut. ff. si qua. pau. feci. di. l. fi. C. de fur. l. si quis seruo. ff. ad l. Aqu. l. illud. C. de re uo. do. l. his solis, ubi est tex. fin. qui sit in iure, q̄ simile in legib & statutis hr̄ pro expresso. dico. n. q̄ credit iudicem motum sīlitudine æquitatis. tñ dicit Inn. q̄ si iudex se dēt mouere ęquitate sui capit s (supple, nō ē æqtas conformis rōni) pōt appellari unde ab assimilatione ius dicentis potest appellari ſm Innoc. ¶ Et no. ad statuta terrarum. Item uī sīle, in quo similitudo p̄ualet dissimilitudini. ff. de sta. ho. l. quærit hermaphro

7 ditum. ff de leg. l. de quibus. Guil. de Cu. & Cy. † Quærit Ber. quæ sint radices ad inqren. & dicit q̄ duæ famæ. s. & clamor. uel dic, q̄ est unum & idē. i. clamosa fama. Scdō quærit, an inquisitor possit recusari tanq̄ suspectus; & determinat q̄ sic: sed qd si p formā statuti arctatur iudex ad inqrendum? vī q̄ non possit allegari suspectus: quia non facit motu proprio, sed motu legis. ¶ Ex hoc sequeretur, q̄ si princeps mādat ptāti, q̄ inquirat de oīb. maleficiis nocturnis, q̄ non possit potestas recusari tanq̄ suspectus; q̄ falsum est de iure ciuili: qa in hoc est iudex delegatus: sed si princeps daret certum & spāle mandatum; tunc credo, q̄ nō pos-

8 set recusari, ut. s. e. c. nouit. ¶ † Quærit Ber. ecce lex statuit, q̄ eligantur duo arbitri cum ptāte eligendi tertiū arbitrū incertū, nunquid pōt hoc deduci in pactum? Dicit Ber. q̄ non. Tu dic, q̄ immo in casu, in quo idē disponit pactū, & lex: quia legitima conuentio est, q̄ lege[a] adiuuatur, ut. ff. de pac. l. legitima. Sed si ex suo capite uellent compromittētes dare hanc ptātem incertam, non ualeret compromissum arbitris discordantibus, sed eis concordantib. putarem, q̄ ualeret: qa inutilis cautela non uitiat; ita intelligo. l. item si unus. §. sed si in duos. ff. de ar. & s. de ar. c. innotuit. alij dicunt, qd̄ hic est defectus formæ; & iō utile per inutile uitiatur. ff. de ar. l. Pedius. §. j. ¶ Contra hanc opi. est distinctio naturalis, sed ciuilis rō est, p ipsa. ideò. n. non ualet, ne sit in potestate arbitrorum facere, q̄ compromissum ualeat concordando: uel q̄ sit irritum discordando. Item interim non essent arbitri certi de ualore com-

9 promissi; & no. hanc considerationem. ¶ † Opp. q̄ duo arbitri non possunt eligere tertium: quia hoc non habent in mandatis, nec est recedendum à forma compromissi, ut. ff. de ar. l. non distinguemus. §. de officio. Nam omne, quod formale est, stricti iuris est, ut. ff. ad muni. l. constitutionibus. sol. istud est de consecutiuis formæ, immo de consecutiuis materiæ, & de accessorus tacitis, de iurisdi. om. u. l. 2. uel uerius est ex consti

10 tutione canonis. ¶ † Et sic no. q̄ statutum legis non potest litigantibus dare arbitrum, & statutum, quod loquitur de arbitris, intelligitur loqui etiam de isto tertio adiuncto, sicut statutum, quod loquitur de tutore,

11 intelligitur loqui etiam de adiūcto et curatore. † Quærit Ber. lex non imponit pœnam arbitris negligentib. nunquid iudex poterit eos mulctare? dicit gloss. quod sic. supple, & etiam uiribus præturæ cogere eos præcise ad pronunciandum denegando eis cibum, donec se concordent, uel tertium eligan, ut. ff. de arb. l. iij. & sic pœna, quæ non imponitur à statuto, potest imponi per religionem iudicantis, donec uides, q̄ iudex, qui recusatur, præfigit terminum arbitris, intra quem pnuntient. quo elapso reuertitur iurisdō ad iudicē recusatū: partio. aūt non posset iudex recusatus præfigere terminum complexiuum ad totam litem finiēdam: quia hoc pertinet ad arbitros, p singulas dilationes emergentes dietim, ut. s. de offi. dele. ca. suspicionis.

12 ¶ † Venio ad uer. at ipsa probata, & quæro, qualiter debet hic poni casus? rn. ſm Io. de Deo. in suo suffragio hoc modo, uidelicet dictum est in præcedenti rñso, q̄ si suspicio probata, non fuerit cora arbitris, q̄ ipse iudex recusatus extunc pcedat. hic dr̄, q̄ si est probata suspicio supple, si est ordinarius, ille recusatus committit cam idoneis iudicib. s. de so. compe. c. si quis. Sed si fuerit delegatus, cā ad superiorem. i. ad delegantem deferatur. Intelligo, q̄ ista sit relatio ad informandum superiorem: qa ad eū spectat prouidere, qualr deinceps prouidendum sit uel per se, uel per alium delegatum.

13 dicit Ioan. de Deo, Caue ne recedas ab hoc casu. ¶ † Ex his apparet, q̄ arbitri declarātes iudicem suspectum, non habent ultra, quid faciant, nisi referre: nō autem possunt pronuntiare de ca principali, quia nō est eis hoc commissum. Sed cōtra hoc opponitur de l. cū specialis. C. de iudi. ubi dicitur, q̄ suspicione allegata arbitri debent eligi ad deciden. causam principalem, & funguntur officio delegatorum à lege. Solu. ius ciuile in hac materia discrepat a iure canonico, & in multis. discre-

a ¶ Vide do. Iaco. l. filiusfamilias, in §. diui. ff. de leg. 1.

discrepat.n.primò in posse; quia de iure ciuili iudex or dinarius nõ recusat: quia iurisdõ sua est radicalis, & co hæret territorio, q̃ à sua iurisdõne absorberi nõ põt, ut C.ubi & apud quos.l.fi.prouidet tñ q̃ associet eps: quia lex confidit, q̃ eps sit tantæ sanctitatis, q̃ nihil pa tiatur iniustũ fieri p̃sente se, ut in aut.ut diffe.iu.§.j. o lim uerò, qñ oẽs epi erãt sancti, credebatur simplicio rum assertioni.hodie secus: quia oĩa mala p̃cedũt à sa cerdotibus, dicit Arc.2.q.5.c. si quis presbyter.sed de iure canonico põt recusari, nec adiungitur ei alius: qa modicum ferm̃eti totam massam corrũpit, ut s̃. de iu. c.j. Et absurdũ eẽt, q̃ si Archidiaconus est suspectus, q̃ adiungeretur sibi alius eps alterius diœcesis: quia non deret, q̃ hẽat iurisdõnem de pari, cum litigantes non sint eius subditi.ff.de manumi.l.apud eum. ¶ Sed quid dicemus, cum hodie non adiungatur eps de consuetu dine? rñdeo, appellabitur, ex quo nõ põt esse consultũ per recusationem, & procedit appellatio tanq̃ tacita comminatione inimicitiarum, ar.C.de ap.l.si quis pro uocatione. Et hæc est uera differentia iuris ciuilis, & canonici in iudice ordinario, sed in iudice delegato est alia differẽtia. Nam de iure ciuili sufficit dicere, allego hunc suspectum esse. nec oportet dicere propter quã causam sit suspectus sicut de iure canonico, & p̃ conse quens nec probare, ut C.de iu.l.apertissimi. Et est rõ, quia superior statim põt alij committere; & si nõ com mittat, debent eligi boni uiri, qui decident cãm prin cipalem. ¶ Dicet aliquis, nonne in cõpromittẽdo par tes lædũtur, seu lædi possunt ut ff.de minor.l.si minor. §.minores.respon.non, quia istud arbitrium est de iu re tantum, & potest appellari, ut d.l.specialis, in fi. Itẽ non est uerisile, q̃ recusator uelit odium captare, & ni hil ex hoc reportare. Et ideò ius ciuile, quia neutrius partis interest, uoluit stare in hoc simplici uerbo recu sationis. Sed ius canonicum considerans, q̃ istæ delega tiones ut plurimũ procedunt à Papa, noluit, q̃ illude retur Papæ. Et ideo requiritur, q̃ cã suspicionis expri matur, & probetur, & q̃ arbitri eligantur sup hoc arti culo, & non super negotio principali. Porrò ius cano nicum seruabitur in foro Papæ, & ius ciuile ĩ foro Iu-
14 stiniani. ¶ † Modo quæro, nunquid allegata suspicione statim & ipso iure debeat conquiescere iurisdictio re cusati, an uero ualeat processus, sed oportet appellari? Sed q̃ debeat appellari, vr̃ p̃ tex.in uerb.declinare; qa nulla declinatoria reddit processum ipso iure nullum, ut infra e.c.ex parte. In contrarium vr̃, qa ipso iure est interim ablata iurisdõ, ut l.j.C.si qua præd.po.Inn. ua riauit. Nam in lectura dicit unum.s.q̃ oportet appel lare: qa non meminit se legisse, q̃ sit nullum, nisi iuris dõ in hoc articulo sit trãslata ad arbitros; q̃ non est an tequam arbitri certi sint electi secũdum Inn. In dispu tando dixit contrarium, quòd ipso iure non ualet pro cessus, nisi primũ dirimatur articulus suspicionis, & hoc tenet Host. porrò de natura istius articuli est insi cere, quicquid fit à suspecto. Si uis tenere, q̃ processus ualet habes simile, si tutor excusat se, & iudex nihilo minus decernit eum tutorẽ necessaria est appellatio. ut l.scire oportet, in prin.ff.de excu tu. Si uero uis tene re, q̃ ipso iure non ualeat, habes argumentum, quòd iste interim debet dubitare de sua iurisdictione de qua omnis iudex debet esse certus per prius, ut l. quæro. ff.de eo, qui pro tu. & l.hoc autem. ff. ex quib.cau. in pos.ea. ¶ Solu.in hoc articulo potest distingui: aut pro posita recusatione statim discedit non expectato ali quo responso; & tũc ualet processus, nec potest appel lari.infrà eõ.c.dilecto. Aut iudex nil uoluit rñdere, ni si quia dixit, faciemus iustitiã: & tũc aut cã suspicionis est notoria, & non ualet p̃cessus: aut est dubiũ; & tunc refert.aut res non est integra: qa postea sunt electi ar bitri; & idem: quia nõ põt derogari p̃cessui arbitrorũ electorum, translatus est.n.aut res est integra: qa non sunt electi arbitri; & tunc tenet processus iudicis recu sati: sed põt appellari, & iustificatur applo eo ipso, qa processum est cõtra formam ordinis huius decretalis, ar.ff.de mino.l.ait prætor.§.permittitur, & C.de app.l. j. Dicet aliquis, si est contra formam; ergo ipso iure nõ ualet, ut C.de sen.& interlo.l.prolatam. rñdeo, qñque forma cadit inter duo, quorum aliqđ est in sua spẽ per fectum; & tũc oportet appellari: qñq; cadit inter ea, q̃ requiruntur ad cõstõnem ipsius eẽ; & tũc si non ser uatur, ipso iure non ualet. ¶ Restat rñdere ad illam.l.si qua prædi.pote.per quam tenuit Bar. indistinctè nõ ua lere. Sed rñdeo tripliciter, uidelicet q̃ ibi erat notoriũ facti, & constitutionis: uel q̃ ibi lex ultra procedit pro hibendo: uel ibi de iure ciuili, ubi allegatio suspicionis trahit secum suam executionem: quia non oportet p̃ bari de suspicione: secus de iure canonico; & datur re gula, q̃ omne grauamen processus debet subleuari per
15 applonem, & non ipso iure. ¶ † Ex his infero ad quæ stionem, ecce in recusatione debet inseri cã. pone ergo q̃ una die recusatur: alia die inseritur cã: quolibet illo rum in se est imperfectum, nunquid simul complexa faciant unum perfectum? rñdeo, quædam sunt statuta pro forma se tenente ad unã determinationẽ; & opor tet q̃ interueniat actus continuus, ut interrogatio, & rñsio in stipulatione, ut ff.de uer.ob.l.cõtinuus, in pri. non loquor in formis præambulis, sicut est tractat' ad alienationem: qa licet primus actus sit directiuus ad aliũ: non tñ sunt eiusdẽ considerationis, nec speciei, ut in c.dudum, de reb.eccl.non alie.li.6. quædam sunt de putata pro cã; & ista debent præcedere infra c.dilecto. ¶ Quædam pro mõ intrinseco, uel effectu cõsequẽdo, & ista sequuntur. C.de preci.imp.off.l.uniuersa. quæ dam sunt, quæ sunt introducta pro confirmatione act' & ista possunt interuenire ex interuallo, ut electio, & eius confirmatio. Item negotium gestum, & eius ratifi catio, ut in c.cura, de iure patro. Quædam sunt, q̃ hñt se per modum unius supplentis alterum, & ista sup pletio, sicut emendatio põt fieri ẽt altera die, si t̃pa suf fragantur, ut C.de app.l.si quis libellos. Et ita est in qõ
16 ne proposita. † Vnde in libellorum conceptione dici mus, q̃ causa, quæ non est specificata in libello, potest specificari in processu, & vr̃ inesse ipsi libello: quia pars eius est, immo dic non ualere: qa applo nulla est, quia non habet sua essentialia, quæ debeat complexiuè uno contextu interuenire. Et secus est in libello conuẽtio nali. unde, si appellatio fuisset solennis & cum cã; & li bellus iudicialis, qui postea sequitur, non exprimeret causam; & tunc bene posset causa libelli deduci in pro cessu: quoniam libellus tenet: sed in formis appellatio nulla esset; & quod nullum est, nullum recipit fomen
17 tũ, uel uitã. ¶ † Quæro, ecce remissum ẽ negotiũ ad su periorẽ, nunqd iste supior poterit recusari, si est suspe ctus, rñdeo sic: quia alia est suspicio hæc a prima suspi cione. nam cum nihil de secunda suspicione fit p̃ pri' cognitum, ergo est cognoscendum, nisi sit facta remis
18 sio de partium uoluntate. ¶ † Modò uenio. ad. §. Porrò. & no. q̃ totum istud.c.loquitur ante li.cont. sm̃ Inn. Ex hoc conclude, q̃ confessus maleficiũ, licèt ante
19 li. cont. sit confessus, non appellat sm̃ Inn. ¶ † Quæro, utrum

utrum ille, q non potest se purgare, qa est ab omnibus infamatus, possit appellare, si et conuictus est per testes sed in negando semper perseuerauerit? rñdeo sic: quia nulla. l. prohibet, & qa fama est mutabilis, & plurimũ
20 mendax, dicit Arch. 11. q. 3. non sunt audiendi. † Quæro, utrum contra confessionẽ suam qs possit appellare? Et vr̃ ꝙ non, quia nemo potest appellare contra factum proprium, ut C. de reb. cre. l. gñaliter, post prin. In contrarium vr̃. ff. de ap. l. creditor. §. fi. ff. de confes. l. cum fideicommissum. Dicit Ber. ꝙ in criminali põt appellari, dumtamen assumat in se onus probandi rẽ aliter se habere, non dico probandi errorem; sed in ciuili non auditur, supple nisi in se assumat onus probandi duo. s. aliter se habere rem, & se errasse. nam si ex certa scientia esset confessus, imputet sibi, ut ff. de interr. act. l. fi. & l. si filius. caueat tamen, quõ appellat. Nam nõ debet dicere, appello à confessione mea, uel appello ab errore meo: sed appello à iudicis sententia, non obstan. confessione mea: quia fui confessus per errorem, uel ꝑ metum, quem intendo probare coram iudice appellõnis. Si autem non adijceret causam, non audiretur appellans: quia notorium confessionis intelligitur eẽ notorium ueritatis, ut ĩ. e. c. Roma. li. 6. Nam confessio inducit notorium in ipsa confessione perseuerans, non actu transiens: quia confessio perpetua; & ideo nõ ap-
21 pellatur; uide Arch. 11. q. 3. nemo. ¶ † Quærit Ber. nunquid inquisitor sit citandus in cã appellationis? rñdeo, sic: quia eius interest defendere processum suum, ut infra de sen. excom. c. sacro. si tamen non citatur, nihilominus facit litem suam: quia malè iudicauit: sed oportet hoc probari aliter, quàm per sententiam, in qua est iudicatum eum malè iudicasse, cum ad illam non fuerit citatus, ut ff. de insa. l. Lucius; & sic citatio iudicis ꝑiudicat iudici: sed si non citetur, non præiudicatur ei. item non est citandus, nisi pro iure. s. interesse suo, ut not. per Archi. 2. q. 6. hoc etiam contendat, secundũ In-
22 no. ¶ † Extra quæro, utrum ordinati ab intruso sunt citandi? respondeo, non: quia non habent causam à possessore. secus, si non esset intrusus, sed haberet canonicum titulum quo ad possidendum, ut eleganter dicit Inn. in c. quamuis, de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Confessionem si iudex aduocati eadem die reuocatam uult habere pro litis contestatione, potest appellari.*
A ratificatione facta coram subdelegato per delegatum facta potest appellari, si grauet, uer. item si.
2 *Aduocatus an possit confiteri, & de eius officio & potestate.*
Aduocati errorem, & confessionem quando dominus possit reuocare, uer. si autem. 1. & 2. §. Secundo, uer. certè etiam cum. §. sequenti.
Ratificare dominus factum aduocati sui quando uideatur, eisdem, locis proximè citatis.
3 *Litem contestari testes qui producit an uideatur.*
Litem contestari quis intelligitur exceptionem proponendo peremptoriam, & ultra procedendo.
4 *Ratificari subdelegati ratificari non potest a subdelegato.*
Subdelegatio subdelegationis non ualet, & nu. 6.
5 *Causa alia, quam expressa in appellatione probari potest in appellationis causa à definitiua, secus ab interlocutoria.*
Stylus curiæ quis in committendis causis appellationum ab interlocutorijs, uer. Item de.
6 *Litis contestatio an faciat, quod subdelegatus delegati principis possit subdelegare.*

Substituere quis loco sui procuratorem potest post litem contestatam, uer. tamen metum.

1 VM causam. Si iudex † confessionem aduocati eadem die reuocatam uult habere pro litis contestatione, põt appellari. Item si delegans factum coram subdelegato delegati sui ratificet, & exinde grauamen aliquod procedat, potest appellari. h. d. & in prima ponitur narratio appellationis. In secunda iudicis datio. secunda ibi, mandamus. ¶ Casus. Vertebatur qõ inter quendam abbatem, & conuentũ eius ex una parte, & priorẽ & canonicos de Nouo loco, ex altera super quadam ecclesia, quam Abbas & fratres dicebant ad se pertinere, & conueniebant dictos priorem & canonicos: iudices ad hoc dati subdelegauerunt causam quibusdam iudicibus: aduocatus prioris & canonicorum confessus fuerat priorem & canonicos possedisse dictam ecclesiam per 40. annos, & amplius. sed post hæc eorum procurator, quia erant rei, petijt dilationem ad opponeñ. exceptiones dilatorias. Dicebatur, ꝙ dilatio ad proponendum exceptiones dilatorias non erat danda, ut dicebatur: qa cõtẽdo suos clientes possidere intelligebatur lis contestata. At procurator canonicorum dicebat, quod illa confessio fuerat reuocata tanquam præmaturè facta per errorem iuris, iudices huic allegationi innitentes, credentes qđ hæc allegatio fundaretur in iure, dilationem denegauerunt, licet uno & eodem die dñs, & procurator reuocauerint responsum ipsius aduocati: Papa dicit, ꝙ iudices iniquè processerunt, & potuit appellari, eo qđ tale responsum aduocati non nocet dominis, cum fuerit eadem die legitimè reuocatum. ¶ Modò alius casus sic ponitur. Isti iudices subdelegati delegauerũt alijs, quorundam testium examinationem, quam factam habuerunt ratam. Dicit Papa, quòd delegati non potuerunt subdelegare, nec ratũ habere, quod factum est à subdelegatis subdelegatorum: quia cum solus delegatus à principe possit subdelegare; ergo subdelegati non possunt subdelegare, cum ipsi non sint à principe delegati, sed à delegato subdelegati: subdit tamen, ꝙ in appellatione, licet fundetur in iure, oportet cãm exprimi. h. d. ¶ † Quæro pro intellectu literæ, utrum aduocat' pos-
2 sit confiteri? respondeo, non nisi domino præsente & saltem tacente: quia aduocatus non habet ius proceden. in cã, sed patrocinandi, & nunquam fit li. ut not. in l. j. §. j. ff. de postu. Si autem dominus est ei assistens, potest interrogare & respondere, ut ff de interro. actio. l. defensor. & si quidem habet cõsensum dñi expressum, perinde est ac si dominus rñderet. Si autem tacitũ, potest dominus, & procurator ipsius incontinenti eadem die, quinimò etiam usq; ad triduum reuocare responsum aduocati, etiam nõ probato
2 errore,[a] ut C. de erro. aduocatorum. lege. iij. errore autem probato potest in preparatorijs reuocari usque ad lit. cõt. in decisorijs autẽ nonusq; ad sententiam. ff. de interro. act. l. de ætate. §. fin. C. de iur. & fac. ignorã. † Secundò quæ-
3 ro, quod fuerat motiuum iudicum? respon. quia reus confitendo se possidere, quæ uendicantur, fundat iudicium ex parte sua passiua, ut. C. de alie. iu. mu. l. j. ergo vr̃ lis contestata quo ad ipsum reum. Sed certè hoc est falsum: quia hoc pertinet ad li. præparationem, non

a ¶ *Vide do. And. Bar. in consi. 6. inci. scriptũ est præclare primo regum, in j. uolu.*

ad li.contest.ut in aut.de trien.& semis.§.studiū, &.ff. de interro.act.l.qui seruum.§ in iure. Ista igitur non fuit ratio dubitandi: quia fuisset nimis friuola: sed ratio dubitandi fuit: quia uerba aduocati sapiebant exceptionem præscriptionis peremptoriæ: & qui exceptionem peremptoriam opponit, uidetur tacitè litem contestari. sed hæc ratio est falsa: quia ille, q excipit de præscri. non uidetur litem contestari, sed magis protestari, ut. C. de proba.l.exceptionem, ut.C. de præscrip.lon.tem. l.emptor. Item quia nec lis posset contestari ex parte rei tm̄, ita ꝙ non actoris; quia non pōt diuidi, sicut nec snia.ff.fami.herci.l.in hoc iudicio, est.n.quædam res integralis, quæ non patitur separationem continui. Et iō dic tertiò, quòd ratio dubitandi erat, quia qui accedit ad peremptorias exceptiones, uidetur ex ordine renūtiasse declinatoriis dilatoriis, ar.ff.de iu.l.sed si susceperit, in prin.& iō perperam uidebatur peti dilatio ad dilatorias proponendas. Sed ad hoc respondebatur: quia aduocatus errauerat: quia nesciebat dilatorias competere dño suo, qui error erat probabilis in facto alieno, certè ēt ex certa scientia aduocatus non pōt renuntiare, quia officium aduocati est facere, quod causa desiderat, & non excedere suos terminos, ut.C. de postu.[a] l. quisquis. ¶ Quæro, quid si dñs istud responsum ratificasset? dicit glo. quòd nō posset reprobare. Itē dicit, quod ratificare uidetur post faciendo aliquid quod tantum post lit.cont. fieri pōt, ut est producere testes in causa. Innuit hæc glo. quòd qui producit testes, uideatur litem contestari. † Sed istud non est uerum, nisi testes sint

a ¶ Vide per Feli. in c. a peruenit, el. primo, de testib. cog.

3 producti iuridicè, facit quod no. in c.1. de elec. lib.vi. & C. de procon l.nihil arbitramur, per Cy. uel collige ex ista glo. quòd proponens exceptionem peremptoriā, & ultra non ꝓcedens, non intelligitur tacitè, seu indirectè lit. contestari secus si ultra ꝓcedit differendo se ꝓbaturum, uel testes producēdo; quod est not. dignū & non reperitur alibi. ¶ † Vlterius not. quòd non ualet

4 subdelegatio subdelegationis, & qđ notabilius est, nō pōt ratificari factū subdelegati à subdelegato. Et ꝑ hoc determinat̄ qō, quæ format̄ in l. instar. C. de iu.fis.li.x.

5 ¶ † Quærit Ber. nunquid in causa appellationis interpositæ cum cā, & sic formiter possit probari alia cā ad coadiuuā. appellationem? & dicit ꝙ sic, si appellatur à diffinitiua: secus, si à grauamine; & ista est ueritas? Item de stylo curiæ si plures exprimantur cāæ in appellatione ab interloquutoria, super una tm̄ sit commissio, quæ iustior & uerisimilior uidetur spretis alijs causis. Et est bona cōsideratio, ne lites sint immortales, ut. C. de iu.l.apertissimi, & ibi redditur ratio, quæ non redditur alibi, in tex. quia in medio litis de iure ciuili appel-

6 latio non procedit. ¶ † Quæro, nunquid litis cōtestatio faciat, quòd subdelegatus delegati principis possit subdelegare? quidam dicunt ꝙ sic: qa facit eum quasi dñm iurisdictionis, sicut facit ꝓcuratorē dñm litis. Ista opi. falsa est, ut. ff. de iudi.l.iudicium soluitur: tamen unum uolo, quod tu notes, quòd substitutus procurator post lit.conte. potest alium substituere: quia litis dominus est effectus, ut.ff.de ap.l.ab executore.§.fina.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti non sufficit dicere, legitimam se exceptionem opposuisse, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse, in prin.*

Appellatio non conualescit ex grauamine sequenti.§.no. quòd post casum.

Appellatur ab executoribus gratiarum, si præcedat grauamen, & quando etiam si non præcedat.

Executores gratiarum possunt quolibet ordine iudiciario prætermisso, ueloq; leuato, procedere.§ sed contra.

Ad appellationis ualiditatem in ea adducta inspicitur, non quid extrinsecum.§.sed hic, & nu. 3. uer. & est ratio.

2 *Appellatio non deuoluit nullitates, nisi in libello sit dictum sententiam nullam, uel saltem iniquam.*

3 *De nullitate quis debeat pronunciare.*

Prosecutio appellationis, an sit dicere sententiam nullam.

Contrariorum unum cum discutitur, & alterum discuti necesse est, uer. item quia.

5 *Appellatus an possit petere confirmari processum ante sententiam irritum.*

6 *Appellaui ab interlocutoria, deinde lata diffinitiua contra me appellaui à diffinitiua, an uidear renuntiasse appellationi primæ.*

Qualitas reprobari potest, factum uerò probari, uer. præterea.

7 *Laudum si peto corrigi, & apparet, quod arbiter non fuit arbiter, an index possit pronuntiare ex tali nullitate arbitrium nullum.*

DILECTO. Non sufficit appellanti dicere, quòd legitimam excep. opposuit, & appellauit, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse. h.d. prima pars ponit factu n coram auditore narratum. secundò cōmittit cām, & præmittit, quare ibi, quia tamen. ¶ Casus. Quidam impetrauit literas, ꝙ reciperetur in canonicum in ecclesia Salamantina, nulla tamen facta mentione, quod in ipsa ecclesia esset certus numerus canonicorum taxatus, ac iuramento firmatus. Executores uolebant procedere ad executionem; exceptum fuit de numero canonicorū iuramento firmato, de quo non fiebat mentio in literis impetratis, & appellatum fuit, ne aliter.i. contra hanc exceptionem executores facerent; & statim non expectata responsione executoris discessit appellans ſm Inno.& constabat per confessionem impetrantis, quod ibi erat certus numerus iurō firmatus: executores de exceptione & appellatione non curarunt, ex quo eorum responsio non erat expectata ſm Inno.& in executione processerunt. Dicit Papa, quòd excipere non fuit sufficiens ad appel. quia executores non grauauerant: & quia non processerant, debuerunt ergo appellantes expectare, quod eorum excep. nō admitterentur, & sic grauarentur: quod quia factum non fuit, appellatio non tenuit, quę tenuisset, si propter exceptionem non admissam fuisset appellatum, & quia ꝓcessus executorum reuocaretur in irritum; & est no. casus. ¶ No. ꝙ qui nondum grauatur, nondū appellat, nec conualescit appellatio, licet postea grauetur, quia est

1 præpostera, & quia sine causa. ¶ † No. ab executoribus gratiarum appellari; dum tamen præcedat grauamen. ¶ Sed contra hoc opponitur, ꝙ etiam si non grauat, statim: quod citat, potest appellari. & est ratio: quia citando tacitè comminatur se executurum, cum ad executionem possit procedere uelo leuato, & quolibet iudiciario ordine prætermisso, si ei non uidetur iudicialiter procedendum, ut no. in c.i. de offi. delega. in clemē. præterea, quando appellatur ab executore, appellatur extra iudicium, & ideò non est necesse, ꝙ præcedat grauamen. ut. ī. eo. ti. c. dilectis filiis, per Inno. nam ista dicitur

citur potius prouocatio ad causam, q̃ appellatio : uel est quædam mixta quærimonia initiata per citationē: tamen non prosecuta ulterius.so.ista appellatio est uera, si exceptio non esset opposita: sed exceptione opposita habent procedere tanq̃ iudices, & non tanq̃ simplices executores; & tunc oportet excipientem expectare interlocutoriam: alias non potest appellare.¶ Casus est no.huius.c.¶ Sed hic opponitur per confessionem constabat, quòd literæ erant subreptitiæ & nullæ, & quod appellatio erat fundata super nullitate literarum; ergo debet pronuntiari literas nullas, & quicquid inde secutum est, & præsertim quia nullitas apparet per confessionem aduersarij, & quòd hoc sit uerum [a] probatur: qa ubi euidens est nullitas, ibi iudex debet ex officio supplere, ut singulariter no.C.de transac.l.ubi pactū. ¶ Qua enim conscientia possunt executores exequi id, quod nullū est? rñ.ſm Inno. quòd appellātes fundabant se ex ui appellationis,

a ¶ *Vide Ludo.Ro.consi.xxij.Barba.consil.lxij.volu.j. Feli.in c. cum super, de re iudi. Roma. consil.ccxiij. Cardi. Flo.cōs.xxix. Imol.consi.cxxvij.*

2 non ex ui nullitatis.† Et appellatio non deuoluit nullitatem, nisi in libello sit dictum sñiam nullam, uel saltē iniquam, ut C.qñ prouo.non est neces.l.i.ff.si.here.l. quædam mulier, de iure patro.l. Camelia Pia. Sed ista rñsio uidetur falsa: quia cā nullitatis uenit incidenter, ēt si de nullitate non sit facta mentio in libello, ut.ff. de ap.l.si constat; & tunc iudex appellationis debet pronunciare app.non fuisse necessariā: quia sñia erat nulla, ut

3 ibi patet.¶ † Dicet aliquis, de nullitate debet pronuntiare primus iudex superior.sed illud uidetur falsum, qa immo est superior, ex quo est appellatū. quinimmo ēt si non sit appellatū, pōt adiri superior super nullitate, ut.C.de accu l.absentem, & no.Bar.de re iud.l.cū quærebatur, &.ff.de ap.l.si expressum.sol.ſm Inno.aut agitur de nullitate citra interpositionem appellationis; & uerum est, quod pōt adiri superior: aut cū interpositione appellationis, & tunc aut appellatur a diffinitiua; & idem: aut ab interlocutoria; & tunc iudex, ad quē non potest cognoscere de nullitate, ēt si iudex, à quo esset excōicatus, uel processisset cōtra solennē ordinem, & contra tenorem ordinis iudiciarij.& est ratio, quia nullitas non est inter cās appellandi ab interlocutoria, & iudex appellationis ab ipsa non habet de aliis causis se intromittere ſm Inno.aut ēt nō appellatur nec ab interlocutoria, nec à diffinitiua, sed ante oē grauamen illatum; & tunc p appellante nihil pōt pronunciari; & ideò nec de nullitate est possibile iudicari; & iste est ca-

4 sus nostri.c.¶ † Quæro, nunquid dicere sñiam nullam sit prosecutio appellationis? dicit Inno.q non. Tu dic, q est prosecutio cuiusdā incidentiæ ipsius appellationis, non principaliter, ut no.in d.l.i.C. qñ pro. non est neces.ubi est glo.solēnis.Sed ecce propono officiū iudicis, & dico sñiam nullam, nunquid alia pars pōt petere eā confirmari tanq̃ ualidam? rñ.sic ſm Inno. & rō est, quia conuentus pōt recōuenire. Itē quia cum unū contrariorum discutitur, & aliud discuti necesse est.

5 ¶ † Quia modò quæro, nūquid appellatus pōt petere cōfirmari processum ante sñiam irritum? dicit Inn.q nō, quia ista confirmatio nihil operaretur, cum interlocutoria possit reuocari contrario imperio, nec per istam confirmationē redderetur ualidior, arg.C. de testam.l.

6 omnium.¶ † Quærit Inn. appellaui ab interlocutoria. deinde lata diffinitiua cōtra me appellaui a diffinitiua; nunquid uidear renuntiasse appellationi primæ? dicit Inno.quòd non: quia nemo geminando; uel multiplicando appellationes uidetur ratificare factū iudicis, à quo appellat, uel appellationi renuntiare, imò potius suum ius augmentare.totum.n.hoc facit, ut ab eius iurisdictione recedatur: idem no.Archi.xii.q.vi.biduum, ubi omninò uide Bar.ff.de no.op.nun.l.cum pcurator, ubi etiam uideas.Nō obst.ff.rem ratā haberi.l.cum minoris.§.falsus: quia ibi non plus operatur appellatio domini q̃ sui pcuratoris, si princi. habuisset mandatū. immò est casus, quod appellatio factū iudicis non confirmat; alioquin ibi non tenet appellatio. Præterea potest approbari factum, sed non eius qualitas, ut.ff. de

7 neg.gest.l.Pompo.scribit.Ber.colligit hic in sua gl. plura, quæ sunt plana & iam expedita.¶ † Extra quæro, si peto laudum corrigi, & apparet, quòd arbiter nō fuit arbiter, utrum iudex possit pronuntiare ex tali nullitate arbitrium nullum? dicit Archidia.quod sic, & est not.dignissimum, ut ipse no.ii. quæstio.vi. iudicibus, Archidiaco.

SVMMARIVM.

1 *Appellans, qui terminum sibi præfixit ad appellationem prosequendam, quē procuratorem mittere debeat, & nisi mittat, quid incurrat, in prin.& nu.1.& 2.& 4.& 5.*

Comparere nolle, & minus legitimè comparere paria sunt uer.item no.quòd.

2 *Procuratorium an sit sufficiens ad impetrandum, & contradicendum, & nu. 2.& 5.*

3 *Procuratorium sufficiens quid iuris si neutra pars misit.*

4 *Appellatus quando nō admittitur nec probatur, sufficit tunc mittere procuratorem ad impetrandum, & quid in contrario & aliis casibus.*

5 *Appellatum si sit à diffinitiua quod mandatum requiritur; & quòd, quando ab interlocutoria; & quod, quando à diffinitiua.*

6 *Procuratorem si constitui ad sententiam audiendam, an appellare possit.*

7 *Negotiorum gestor an possit appellare sine mandato.*

Procurator ad litem contestandam, nunquid poterit appellare, uer.pone.

NICOLAO Appellans, qui terminum sibi præfixit ad appellationem prosequendam, debet mittere procuratorem sufficienter instructum ad totam causam, non ad impetran.& contradicen.duntaxat: alioquin contumax reputatur, & expensas resarcire tenetur. secunda ibi, Mandamus.Casus Inter militem & monachos erat quæstio: monachi appellauerūt ad Papā, & statuerunt sibiipsis terminum ad appellationem psequendam, in quo termino miles comparuit psonaliter: sed ipsi monachi miserunt quendā monachum ipsius monasterii cū mandato impetrandi & contradicendi.miles accusabat corū contumaciam, & petebat expensas factas a tēpore appellationis.Papa mandat expensas refici ipsi militi.h.d. ¶ In tex.ibi, Auditorem, s.in causa appellationis.Ibi, Ad impetrandum.s.iudices. Ibi, Ad contradicēdum, s.impetrationi alterius partis. Ibi, Contumaces,

1 no.q† qui non mittit sufficientem pcuratorem, contumax est.Ibi: Personaliter, item p sufficientē pcuratorem.No.q procurator debet esse sufficiens, & quod dñs, qui mittit procuratorē minus sufficientē, eo ipso est uerus contumax.Itē no.monachos ex contumacia dānari in expen.Item no.q paria sunt nolle cōparere, & minus

2 & minus legitimè cóparere.† Opponit, imò q dictum pcuratoriū ad impetrādū, & cótradicédū sit sufficiens, ut.j.e.ti.c.interposita.§.j.so.hæc fm illā: qa aut applōni fuit delatū.a iudice, uel fuit approbata à parte diuersa; & tūc loquitur hic.aut nō, & tūc loquit ibi. 3 † Sed qd si neutra pars misit sufficiens procuratoriū? rńdeo, paria delicta mutua cópensatione tollitur, ut ff.ne qs eū q in ius uo. est ui exi.l.nam cum uterque. Opp. q dicta so.sit diuinatio: qa hic in tex.nó dr, q fuit applo admissa, uel approbata.rńdet gl. q hoc cótinebat in antiqua decretali in parte decisa, p q̄ illa decr.dēt suppleri; qd̄ est notādū: qa nouū statutū suppletur ex ueteri. Ex hoc iō, qa in decretali semper ponitur dictio, & j.als nouæ legi non licet aliqd addere, uel detrahere, ut l.j.C.de emen.Iust.co.¶ 4 † Et no.quatuor casus fm Host.prim⁹ est qn applo nō admittitur, nec approbatur; & sufficit tūc mittere pcuratorē ad impetrandū, ut in c. interposita. Secundus, qn admittitur, uel approbatur, sed appellat⁹ nihil petit; & tunc sufficit mittere talē pcuratorē, sed necesse est, q mittatur instructus quo ad psecutionem cāæ applonis, non dico cāæ principalis, ubi appellat ab interlocutoria, dummó appellās appl'oni suæ terminū pfixerit: sic loqtur hic. Tertius, ubi nō pfixit terminum & tunc sufficit mittere pcuratorem ad impetrandum, ut hic a contrario sensu. Quartus ubi admittitur, uel probatur applo, & appellatus petit, q appellator ueniat, uel mittat sufficienter ēt quantū ad principale negotiū; & tunc nō sufficit procurator tanq̄ ad impetrandum, uel app. psequēdū solū; immo necesse est, q quo ad principale ēt mittatur instructus, ut infra e.c.cordi, li.6.de hac materia uide q no.in Spe.de ap.§.qualiter, uer.sunt quoque, & aliæ cautelæ usq; ad finē. 5 † Sed qd si est appellatū a diffinitiua? rń. ubicūq; reqrit plenum mādatū: qn ab interlocutoria, requiritur plenum: & totale, qn a diffinitiua. ubi aūt nō, tūc sufficit ad impetrā. & contradicen. hæc uera, saluo q in causis bńficialibus in quibus standum est decretali. de ele.c.j.& c.cupientes, li.6.¶ 6 † Extra quæro, quid si constitui pcuratorem ad sniam audiēdam, nunqd appellare pōt dicit Arch. q non.2.q.6.non solent.¶ 7 † Sed nunquid negotiorum gestor possit appellare sine mandato? dic q sic.ff.de ne.ge.l.liberto.§.fi.dumtn̄ dn̄s ratum habeat infra tps app.l.ij.in prin.ff.de ap.reci.& no.Arch.2.q.6.non soluit. Pone, constitui procuratorem ad litem contestandam, nū quid poterit appellare? respó.sic per illam singularem legem.ff.de procur.l.qui procuratorem dat.

SVMMARIVM.

1 *A sententia, & persona eadem ter appellare non licet, in prin.*

Sententia lata super articulo iuris est interlocutoria.

Sententia, quod appellari de iure non possit, est interlocutoria §.Item no.

2 *Appellatum tertio si sit, & lata sententia pro tertia appellatione, an tertia sententia ualeat, an sit ipso iure nulla.*

3 *Appellationem indulgere tertiam princeps quando possit.*

Nullitatem intentasse uidetur, qui iniustam pronuntiari sententiam petit, uel male iudicatum, & iudex super ea pronunciare possit.§.Dictum est.

Appellare tertio qui non potest, inhærere potest aduersarij appellationi, uer. Item no.

4 *Iterum, dictio quid hic significet.*

Compromissum prorogare possit ne arbiter, qui habet semel & iterum prorogandi potestatem.§.sed nunquid.

SVA nobis. Ab eadem snīa & personā appellare non licet.¶ Casus. Inter duos tutores diuersorū pupillorum qō uertebatur, & ab his fuit appellatum, & euidenter iudicatum: demum fuit iterum appellatum, uel supplicatum. fuit obiectum, q non potuerit ulterius appellari: auditor datus per Papam interloquendo pronuntiauit tertio appellari non potuisse de iure. ¶ Et ideo Papa mandat in negotio appellationis ulterius non procedi. iste casus sumptus est ex regula generali C.ut non liceat in una, eademq; cā tertiō prouo. Scias aūt, q quælibet pars pōt interponere duas appellationes.¶ 1 † No. q sententia lata sup articulo iuris est interlocutoria.¶ Item no. sententiam latam sup hac forma, appellari nō posse de iure, esse interlocutoriam, & tamen dirimi totam causam appellationis: quod alibi nec notatum nec scriptum inueni, & facit.ff.quod me.cā.l.metum.§.& licet, & in uerbo interlocutus, & tene menti.¶ 2 † Quæro, si est tertiō appellatum, & lata sententia pro tertia appellatione, utrum tertia sententia ualeat, an sit ipso iure nulla? & uidetur quòd ipso iure sit nulla, cum tertia appellatio non teneat; ergo non ualet sententia contra sententiam. so. aut est exceptum, & probatum de duabus sententijs; & tunc ipso iure non ualet, aut non est exceptum, uel est exceptum, & non probatum, & tūc ualet: casus est hic & non reperitur alibi.¶ 3 † No. q princeps tertiam appellationem indulgere non potest per uiam rescripti: sed bene posset per uiam priuilegij ex certa scientia. & tūc fortè literæ debent esse signatæ bulla priuilegij, nisi esset clausula, Non obstante: quia talia rescripta præsumuntur elicita per importunitatem, & fraudé.tene méti.¶ Dictum est in c.dilecto.utrum iudex appellationis teneatur, uel possit iudicare de nullitate pronuntiationis: tamē nullum est dubium, q pōt pronūtiare de nullitate appellationis; casus est hic no. & sic non pronuntiat, benè & malè appellatum, sed nulliter appellatum. certè q nulliter fit, male fit; unde testm̄ nullum dr iniustum, & similiter snīa nulla dr iniusta, ut l.j.ff.de iniusto ru.testa.unde, qui dicit sententiam iniustam, ēt nullitatem intentare vr, sed ueritas nō consonat huic intétioni, & interpretationi fm Oldra. Item no. diligenter, q qui non pōt tertio appellare, pōt inhærere appellationi aduersarij, ut C.de appe.l.ampliorem, in prin. 4 † Opponitur, quòd decretum dicit, q iterum appellari potest.so.dictio, iterum, exponitur.i.bis ut infinitas euitetur, ut ff.de le.iij.l.fideico mmissa.§.si quis ita.¶† Et per hoc dicebant, quòd si est data potestas arbitro prorogandi compromissum semel & iterum, non intelligitur in infinitum, sed pro duabus uicibus. ¶ Sed nunqd arbiter per hanc potestatem potest prorogare terminum, donec uixerit, uel ad longum tempus? consului, quia non uidebatur de hoc cogitatum, facit ff. de damno insec.l.si finita.Bal.

SVMMARIVM.

1 *Appellari non potest ad inferiorē à Papa nisi gradatim, in prin. & ratio nu.1.*

Appellare litigans quare non potest appellare omisso medio.

Iurisdictionis gradum utique lex canonica, ciuilisque conseruat § no.quod.

Appellatio non gradatim interposita, si nihil ex aduerso opponitur, ualet, & exinde processus. ex consuetudine, non secus uer. contra opponitur, cum.§.sequen.

Consue-

2 *Consuetudo, quòd appelletur ab uno uicario ad alium uicarium eiusdem episcopi, an sit ualida, & de ui consuetudinis, & nu. 3.*
Ratio non est de substantia consuetudinis, uel legis, uer. nam ratio.
De similibus ad similia lex protenditur, si habet rationem, ibid.
3 *Officia repugnantia bene cadunt successiuè in eandem personam, sed non simul.*
4 *Episcopus an dicatur immediatus superior sui uicarij.*
5 *Appellari a quibus, & ad quos oporteat.*
6 *Appellatio an teneat, si appellem disiunctiuè, ut ad legatum uel ad Papam referuans in optionem eorum, coram quo malim prosequi appellationem.*
Appellans, nullo iudice expresso, intelligitur appellasse ad immediatum superiorem, uer. Adde, & nu 7.
Iudices sunt iustitiæ debitores, eique comparantur, uer. Ita cum.
7 *Appellans si dixerit, appello, & non dixerit, ad quem, an teneat appellatio.*
Ordinarius delegando reseruat sibi ordinariam potestatem, at maiorem delegata. §. & considera.
Ad ordinarium ab eius uicario recursus habetur per uiã nullitatis, ac restitutionis, & causa emendandi: interlocutoriam imperio contrario, & in contrarijs uicariorum sententijs, ut utri malit adhæreat §. episcopus.
Iurisdictio uicaria maior est, quam iurisdictio delegata.
Appellatio subdelegati à delegato à principe, uel senatus qualiter fiat, necnon delegati ad uniuersitatem causarum, & uel unius causæ, uer. si autem.
9 *Dominus sciens si non appellauerit, procurator autem appellauit, uel è contra, quid iuris.*
10 *Delegatus ad uniuersitatem causarum quis dicatur.*
Vniuersale capitur tribus modis, uer. tribus.
11 *Appellari an possit ad delegatum medio prætermisso.*

ILECTI. Ad inferiorem à Papa nõ pôt appellari, nisi gradatim. h. d. Casus quidam litigabãt coram Archidiacono suo, à quo unus omisso epõ appellauit ad Archiepm: fuit excepiendo propositum, ꝙ non tenebat appellatio: quia omisso medio: officialis Archiepi nihilominus procedebat in cã; Papa
1 iubet totũ processum eius cassari. †Sed quę est rõ, quare nõ pt appellare omisso medio? rñ. qa ipse habet immediatam iurisdõnẽ, & non superior. Itẽ qa fieret iniuria inferiori, si contemneretur. Item quia nihil inordinatum placet iuri. ¶ No. ꝙ lex ciuilis & canonica gradum suæ iurisdõnis unicuique conseruat. l. j. C. de offi. præfe. ur. quia non dẽt iurisdõnum gradus perturbari. unde maior non pôt perturbare iurisdõnem sui inferioris, sicut non uult suam iurisdõnem turbari sibi, ut nota. Archid. 1 1. qõ. 1. de psona. contra opponitur tribus modis. solue, ꝙ aut excipitur contra appellantẽ non gradatim; & reijcitur applo: aut non excipitur, & tenet processus. imputet. n. sibi, qui non cõtradicit: qa litẽ cõtestãdo in cã applonis vr iurisdõnem mediati superioris prorogasse. Ista rõ nõ est uera in clericis, qui nõ pñt progare sine consensu sui proximi supioris. Itẽ nõ est uera in laicis, quia omnis cã applonis est mixti imperij, & in ea nõ habet locum prorogatio. Item qa priuatorum consensus iuris ordinem mutare non pôt. Item aut ista exceptio orietur in cã applonis tanquam emergens; & hoc falsum, quia primò, q̃ ueniat ad iudicem, ad quem, appellatio nõ tenet: emergẽs aũt nõ pôt oriri añ litem motã: qa pposterũ eẽt añ iudiciũ nasci. aut dices, ꝙ ista exceptio eẽt peremptoria ap. & tunc sequeretur, ꝙ applo eẽt aliqua ipso iure; ꝙ falsum est: quia ipso iure est nulla, sicut è cõtra, si appelletur ad iudicẽ incõpetentẽ rõne minoris iurisdictionis. ut l. j. §. j. ff. de app. ¶ Et iõ gl. transit ad aliã so. uidelicet ꝙ ĩ cõtrarijs erat introductũ de cõsuetudine, q̃ pôt dare iurisdõnẽ funditus non habenti, & eodẽ mõ habẽti iurisdõnem mediatam, uel omninò separatam pôt dare iurisdõnem immediatam, ar. ff de test. l. 3. §. fi. & tũc statim sequitur, ꝙ ordine seruato appellat, qa ad immediatum supiorem prouocatur. ¶ Ex his apparet, ꝙ consuetudo iurisdões subalternat, & de loco ad locũ ꝓ-
2 rogat. ¶ †Sed nunquid ualet consuetudo, ꝙ appelletur ab uno vicario ad alium vicarium eiusdem epi? & vr ꝙ sic, licet nõ sit rõnabilis. Nam rõ non est de substantia
a consuetudinis [a] uel legis. l. non omnium. ff. de legi. & l. qđ nõ rõ-a ¶ *Vide tamen no. etiã* ne, licet tũc non habeat uirtutem *in l. j. ff. de postu.* attractiuam de similibus ad similia extendendo; quia ius non patitur. Præterea cõsuedo pôt creare quandam iurisdõnem anomalam, sicut pôt creare tutelam anomalam, uel ꝙ amita, uel matertera sit tutrix nepotis. præterea statutum, ꝙ de assessore appelletur ad potestatem, q eum præfecit, ualet. ff. quando appe. sit l. j. §. solent. præterea, quando appellatur ad parem ꝑ errorem, cognoscit superior. ff. de appe. l. j. ergo non est appellatio nulla, sed transfunditur: præterea eo ipso, ꝙ consuetudo sic disponit, fingitur una persona loco duarum personarum. ff. de adop. l. si consul. sed certè hæc officia essent repugnantia, & inuicem sibi aduersatiua; & ideo non cadunt simul in ea
3 dem persona, ut C. de app. l. eos. ¶ †Sed dices, uerum est, ꝙ non cadunt simul, sed successiuè bene cadũt, ut si iudex primæ causæ factus sit iudex appellationis. ff. de inoff. test. l. filius. §. j. ff. de exce. rei iudi. l. j. §. j. solutionem habes. ĩ. de consue. c. ij. li. 6. ubi talis consuetudo reprobatur tanquam iuri, & æquitati contraria; qa impediret iurisdictionem superioris. Nõ ob. l. j. §. solent: quia in eligendo præses ibi non iudicat, nec sedet pro tribunali, sed solum in cã appellationis: hic esset utrobique iudicans, cum teneret duas imagines, ut ita dixerim; quod est contra naturam. in ea autem debent naturalibus conuenire; aliàs haberetur contradictorię uoluntatis. ff. de interr. act. l. confessionem. ¶ †Quæro, nunquid eps dicatur immediatus superior sui uicarij? rñdeo, quantum ad tribunal est unum & idem; & iõ
4 non potest appellari à vicario epi ad epm, quia ascensus dẽt esse in appellatione de tribunali ad tribunal. Et si dicis, vicarius subalternatur epo, concedo, ut ff. de iudi. l. iudicium soluitur: sed tribunal, nõ subalternatur.
5 ¶ †Mõ quæro, a quibus, & ad quos appellatur? sol. aut loqueris in ordinarijs; & appellatur gradualr, ut hic. sed si nõ appelletur gradualiter, sed cumulatiuè, ut appellatio ab epo ad Archiepm, ad legatum ad Papam.
6 †Item quid si disiunctiuè, ut appello ad legatum, uł ad Papam referuans in optionem eorum, coram quo malim prosequi appellationem? Io. An. tenet appellationem tanquam incertam non ualere: quia cui acquirať iurisdõ, incertum est, ar. optimum. ff. de stip. seruo. l. ꝑinde, ut ipse infra de offi. dele. c. si is cui, li. 6. & hoc ẽt no. in Spe. §. nunc tractemus, uers. & sequenti, & plenissime no. 2. q. 6. si quis, per Arch. ubi omninò uide, & facit ff. de arbi. l. item si unus. §. si in duos. adde, dicit Arch. ꝙ ille, qui appellat nullo iudice expresso, intelligitur

gitur appellasse ad immediatum superiorem. 2. q. 6. anteriorum, per Archi. considera, quia appellatio ad iudicē in genere, assimilatur appellationi alternatiuæ, uerbigratia, appello ad A. uel. B. ut. ff. de condi. inde. l. cum his. §. qui hominē. & in alternatiua promissionis dicemus, ꝙ uterq; est in obligatione; unus aūt in electione, & solutione. ff. de uerb. obliga. l. si duo rei. ita dico in alternatiua app. quod uterq; est in appel. sed unus in electione; & sic incertum reducitur ad certū ex necessitate electionis. Nec obst. ff. de stipu. seruo. l. proinde: quia in alternatiua creditorum nō cadit electio; & iō stipulatio non pōt certificari: secus in alternatiua debitorū, ut ꝓmittis mihi decem, tu Petre, aut tu Martine? quia eligere, à quo petam, possum. Ita cū appello alternatiuē, possum eligere, à quo eorū iustitiam mihi fieri petam: qa iudices sunt debitores iustitiæ exhibēdæ. & ad hoc optimè facit. C. de constit. pecu. auē. si qñ, &. ff. de
7 lega. iij. l. ille aut ille. ¶ † Sed quid si dixerit appello, & non dixit ad quē? nam & hæc generalitas obscuritatē parit; & tamen dicit glo. ordi. ꝙ tenet appellatio. C. de fo. auē. iudi. pos. l. cum proponas. Sed glos. loquitur de iure ciuili, ubi iudex, ad quem, est certus: quia non pōt appellari nisi gradatim ēt ad Imperatorem. ¶ Ego dico ꝙ ēt de iure canonico ualet: quia aut prosequitur gradatim; & non est dubium: aut coram Papa; & tunc Papa mittat ad immediatum iudicem. at si cognoscat, nemini iniuriam facit: quia hoc est de plenitudine potestatis. sed interdū appellatur à delegato; & tunc delegatus est ordinarius; & appellatur ad delegantem: quia delegans est superior, & ascendentē habet iurisdictionem: delegatus est inferior, & descendentē hēt iurisdictionem. ¶ Et considera, ꝙ est superior. i. habet maiorem iurisdictionem, & non eandē cū delegato suo: quia iurisdictio delegata distinguitur ab ordinaria per oppositū diffinitionis eius, sicut ususfructus formalis, & proprietas, & ordinarius delegando semper reseruat sibi ordinariam ptātem, quæ est naturalis & inseparabilis à territorio. & iō ita inhæret deleganti, ꝙ nō pōt ab eo diuelli. sed est & quædam iurisdictio maior & ēt eadem ut in Vicario epī, & epō. ¶ Episcopus. n. habet maiorē iurisdictionem dignitatis, ptātis, & administrationis: item habet eandē iurisdictionem, quia concurrit in ea cum suo Vicario; & pp hanc identitatē, gradualis appellatio non est de Vicario ad epūm: sed bene esset recursus per uiam nullitatis. Itē per uiam restitutionis in integrum. Itē in cā emendandi interlocutoriam contrario imperio. Item si duo essent Vicarij, & quilibet insolidum, & simul ferunt contrarias snias, eps habet adhæsionem, cui uult adhærere ª. ff. de re iudi. l. duos iudices.

a ¶ *Vide dominum Mathēū no. suo. 119.*

8 ¶ † Ex his apparet, ꝙ Vicaria iurisdictio maior est, quàm iurisdictio delegata, & ꝙ iudex delegatus non præsidet eidem tribunali, ut. ff. de iudi. l. j. si aūt appellatur à subdelegato delegati à principe, uel senatu, distingue, an fuerit subdelegatus in totū, an non; quod dic, ut. s̄. de of. dele. c. sup qōnū. sed an in ista materia ꝙ delegatus ad uniuersitatē cārum discrepet à delegato ad unam cām? & uī ꝙ sic: quia delegatus ad uniuersitatem cārum retinet sibi iurisdictionem, licèt deleget unam cām. Nam retinet seam in aliis, sed certè species derogat generi; & iō in pē illa, si nihil reseruat, nihil sibi obtinet. dic ut in l. i. ff. quis & à quo ap. & hic per Ber. † Quæro, quid si dominus sciens non appellauit: procurator autē appellauit, uel ē contra? rñ. appellatio præualet; facit quod no. in l. i. C. qñ prouo. nō est nece. in quadam qǭ ne ibi for
10 mata per glo. satis no. ¶ † Quæro, quis dr̄ delegatus ad uniuersitatem cārū? rñ. tribus modis dicitur uniuersale. primo modo dr̄ ius uniuersale, ut hæreditas, & ordinaria iurisdictio, & territorium, & hoc modo delegatus ad uniuersitatem cārum. ¶ Secūdo mō dicitur ulē, quod uniuersas ꝑsonas cōplexiuē includit, ut hoc nomen populus. & tunc licèt inter populum, & aduersarium eius delegetur aliqua cā, iste est delegatus uniuersitatis & populi, sed non ad uniuersitatem. Sed si esset delegatus inter oēs personas populi, ista esset delegatio uniuersalis. ¶ Tertio mō dicitur uniuersale, quod de pluribus indiuiduis prædicatur discretiuè, & non collectiuè, ut si delegatur cā. uerbi grā, pluribus hominibus demonstratis delego cās istorum; & iste delegatus non dr̄ ad uniuersitatem, ut plenè dixi post Guil. C.
11 de iu. l. à iudice, ubi uideas. ¶ † Quæro, nunquid ad legatum possit appellari medio prætermisso? rñ. sic, ut. c. j. s̄. de offi. deleg. sic, & no. Arch. 2. q. 6. si quis pulsatus; non tñ posset ex ui legationis de appellatione interposita ad Papam, uel ad sedem Apostolicam cognoscere, sed requireretur mandatum hoc dictans, ut. s. eo. c. constitutus, & no. in d. c. siquis, per Archi.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor qui esse desijt, & inuitus conuenitur, appellare potest, in prin.*
Mater an possit esse datiua tutrix.
Tutore Atiliano quando opus est, uer. nam ad confirma.
2 *Mulier an non possit esse tutrix, etiam si maritus ei administrationem concessit, & ut mulier possit esse tutrix, quæ requirantur.*
Mater quando desinat esse tutrix, uer. secundo no.
3 *mater an possit transire ad secunda uota, uel petere alium tutorem dari, quæ uelit transire ad secunda uota.*
4 *Tutor petitus à matre an præferatur tutori legitimo; supposito quod petitus sit idoneus.*
5 *Tutorem pater si dedit in codicillis impuberi, si mater est in medio, & uult esse tutrix, an iste datus in minus solenni uoluntate, debeat confirmari, necne.*
6 *Mulieri, quæ transiuit ad secunda uota, an remaneant reliquiæ aliqua sua tutelæ.*
7 *Auia an excludatur, si mater tutrix transiuit ad secunda uota non petito tutore: item nec auia petijt, decedit impubes, & mater excluditur.*
8 *Mater an repellatur ab obliqua successione.*
9 *Mater quæ non petijt tutorem, si fiat monialis, an monasterium succedat.*
Ordo tertius sancti Francisci censetur ecclesiasticus, uersi. & idem.
10 *Filius, quandiu est sub tutela matris, est in eius potestate.*
11 *Appellari, licèt nihil loquebatur uerbo, si compellit de facto, potest appellari.*
12 *Iudex, qui non pronunciat expressè procedendum in causa contra uim exceptionis, pronunciat tacitè.*
13 *Coniuncta persona non cogitur defendere coniunctam, & potest se excusare dicens, non habeo mandatum; uel mandatum meum non durat.*
14 *Matri, quæ defendit ut tutrix, quid iuris, si obijcitur, quod non potest esse tutrix, quia minor.*
15 *Reliqua quæ dicantur.*
16 *Mater, quæ excusatur propter minorem ætatem, dum esset minor, an propter hoc excusetur post perfectam ætatem.*
17 *Mater an habeat annum ad petendum tutorem.*

18 *Annus, quo mater tum primum potest, debet petere, an erit utilis per totum.*

19 *Creditores si fecerunt citare pupillum & matrem, matre autem non comparente, fecerunt tutorem dari, postea superuenit mater, & suscepit tutelam, & uult defendere filium tanquam tutrix, an possit.*

20 *Mater si transiuit ad secundas nuptias, an de facto perdat tutelam.*

Facta quadam de facto nocent, & quandoq; prosunt. §. in contrarium.

21 *Mater an puniatur in hoc, quòd perdat successionem, si filius moritur in ætate adulta.*

22 *Mater, quæ per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suũ durare post transitum ad secunda uota, an possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum.*

23 *Tutor confirmatus an sit testamentarius, an datiuus, an mixtus.*

Confirmatum an denominetur à confirmato, an à confirmante, uer. dicit Iaco.

24 *Tutor testamentarius. si remouetur facto iudicis, succedit datiuus: si facto legis, succedit legitimus, si facto naturæ, succedit sequens legitimus.*

25 *Mater, & quilibet tutor. si dicit, promitto pupillum defendere in persona, & rebus, & utilia facere, & inutilia prætermittere, saluo quod semper uti ualeam ueritate, an uerba ista sunt de substantia instrumenti tutelæ, & nume. 25. 26. & 28.*

Specialia uerba sunt clariora, & non requirunt expositionem, uer. quia uerba.

26 *Verba ista, utilia facere, & inutilia prætermittere, an significent confusè, debeatq; dici, omnia utilia facere, & omnia inutilia prætermittere, & nu. 28.*

Indefinita an æquipollent uniuersali. §. porrò, & num. 27. & 28. §. ista.

27 *Aduerbium, quando usq; quando dicimus, Quandocunque decesserit, distribuit pro omni tempore simplici.*

28 *Tutor eo ipso, quod est tutor, obligatus est sine aliqua promissione ad omnia utilia facienda.*

Mens non est alligata uerbo, & est supra omnem dialecticam artem, & quando. §. ista, uer. & acumina.

29 *Mater Berta si habuit tres maritos, & ex tertio suscepit filium, cuius tutelam petijt, an possit esse tutrix.*

Renunciari suo iuri quis nunquam præsumitur, & renunciatio specialis non requiritur, ubi pro eadem persona præcessit generalis, uer. pone ergo.

Tutricem testamentariam pater uidetur filio matrem relinquere, si relinquat eum in potestate matris, uer. ultimò.

X PARTE. M. Si is, q desijt esse tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus poterit appellare. Et in prima parte appellantis quærelã. in secunda dat iudices, ibi, mandamus. ¶ Casus. Quædam mater conueniebatur nomine filiorũ, quorum fuerat tutrix, coràm iudicibus delegatis. ipsa dicebat se non teneri respõdere: quia desierat esse tutrix p transitum ad secunda uota. hoc non obstãte iudices cõpellebant eã; appellauit. Papa cõsiderans, quod appellatio est iniusta, mandat in irritũ reuocari, quicqd post appellationẽ fuit attentatũ, & q interuenientibus legitimis defensoribus pupilli, pcedatur p iudices in cã principali. h.d. ¶ † No. q mater potest esse
1 tutrix filij pupilli: sed an possit esse datiua, uĩ q non, cũ sit legitima, ergo non datiua: quia legitima anomala excludit datiuã simpliciter. Dic quod imò põt, si fortè detur in locũ tutoris testamẽtarij recusati. ff. de testa. tu. l. si quis sub conditione. alias tutor testamentarius nondum erat ætatis legitimæ. ff. de excusa. tut. l. non solum. §. si libertus. uel si pater instituto pupillo, & extraneo, q nondum hæreditatẽ adiuit, tutorem in testamento dedit. nam ad confirmationẽ tutelæ opus est Attiliano tutore, cuius auctoritate pupillus adeat hæreditatẽ, ut insti. de Attil. tuto. nam mater poterit dari tutrix Attiliana, cuius auctoritate pupillus adeat hæreditatem paternam, qua adita finitur sua tutela, Attiliana, & incipit tutela testamentaria. ¶ Et no. q iõ pono de cohærede extraneo: quia si pupillus solus esset hæres institutus, non haberet locũ tutor Attilianus: quia existentia sui hæredis confirmaret testm̃, ut insti. de hære. ab inte. §. sui. licèt glo. dicat, q sit necessarius tutor Attilianus, & ut omnis cesset dubitatio, q idẽ, qui est testamẽtarius, sit datus Attilianus: quia aut erit tutor p existentiã sui
2 hæredis: aut datiuus. ¶ † Sed immediatè opponitur, q mulier nõ possit esse tutrix, ẽt si maritus ei administrationem concessit, ut. ff. de neg. ge. l. q aliena. §. quamq̃, &. ff. de so. l. filiæ so. illud de iure ueteri: sed de mero iure codicis plura reqruntur ad hoc, ut possit esse tutrix ut. C. qñ mul. tut. offi. fun. po. l. ii. sed de iure nouissimo solum tria reqruntur, s. ut pupillus non habeat testamẽtariũ, & mater sit legitime ætatis; & facit duas renuntiationes uerbo tm̃: quia renuntiet secundis nuptiis, & beneficio Velleiani, ut in aut. hoc sacramentum. Secundò no. q mater transiens ad secunda uota, pdit tutelã ipso iure, nec distinguitur, utrũ esset testamentaria, uel anomala, ut hic, licet Io. dixerit testamentariã tutelam durare, ut C. ad Tert. l. oẽm. quæ opi. est falsa, nisi testator hoc mulieri concessisset expresse, q tutela soluta posset accedere ad secunda uota; tex. est no. in aut. de nup. §. disponat. † Sed an mater possit transire ad secun
3 da uota, uel ante petere alium tutorem dari, quia uelit transire ad secunda uota, rñdeo casus est, q sic, in aut. de nup. §. si aũt tutelam. Sufficit. n. q dicat se transiturã ad secunda uota, ut alius detur, ut singulariter no. insti. de cur. §. interdũ. ¶ † Sed nunquid petitus a matre, præ
4 ferẽ tutori legitimo, supposito q petitus sit idoneus? quidã dixerunt, quòd nõ. quia legitimus præfertur datiuo. Alij dicunt quòd sic: quia subrogatur loco matris, quæ excludit legitimum; hoc tenet Bar. nã mater ex necessitate officii sui, & ne perdat hæreditatem, si filius impubes moreretur, põt & debet hunc tutorem petere, & eum dari oportet. nec tex. dicti. §. si aũt tutelam, distinguit, utrum supersint legitimi, necne. ergo nec nos distinguemus s̃m Bar. Alij aũt qui tenent cõtrariũ, allegant pro se, quòd ius matris est speciale in matre, & auia; & iõ talem prærogatiuam nullus alius habet: qa psonale est priuilegiũ, ar. ff. de leg. ii. l. cũ patronus. non ob. §. si aũt tutelã: quia intelligitur, qñ non extabat tutor legitimus, qui habet excusare matrem nõ petentem tutorẽ, ut. ff. ad Tert. l. ii. §. si mr̃, & ibi no. ad cõtex. tñ ista quæstio tractatur in d. aut. matri, & auiæ, per Cy. & Iaco. Bu. & per Bart. in d. l. si qs sub conditione. ¶ Teneas, quòd petitus à matre anteferτur legitimis, si mater erat tutrix testamentaria: quia testator tacite exclusit eos, arg. C. de procu. l. maritus. Sed si non erat testamentaria, putarem legitimos anteferri, si essent idonei: qa mr̃, quæ obstabat legitimis, de medio est sublata; & sic legitimi nõ habent obicem, sed si legitimi nollent suscipere tutelam, tunc ualeret datio eorũ, q petiti sunt à matre. sed pone, quòd mr̃ petiit Titium dari loco sui, iudex aũt ex suo capite dedit Seium? rñ. non ualet datio, ut. C. si contra ma. uo. tu. da. sit l. i. quæ est

ad hoc

ad hoc ualde nota. ¶Modò quæro, pater in codicillis dedit tutorem impuberi:iste deberet confirmari, si mater non esset in medio. sed quid si mater est in medio,& uult esse tutrix, an iste datus in minus solemni uoluntate debeat confirmari necne? dicunt quidam quòd excludit matrem: quia est quasi testamentarius tutor, & de necessitate confirmandus. alij dicunt contra: quia cum confirmatio det ipsi tutelæ essentiam, & confirmatio est datiua; ergo tutela est datiua: puto matrem præferendam, & idem in auia per l. statim allegatam: secus in aliis legitimis: quia iste confirmatus habet mixtum esse ex duabus qualitatibus.s. ex testamento, & decreto: quia qualitas testamenti est dignior ideò trahit ad se minus dignum; de hoc not. in l. 1. C. de te.tu.& in l.2.de confir.tu.& hoc tenuit Mar. Sy. in publica disputatio. ¶† Modò quæro, utrum mulieri, quæ transiuit ad secunda uota, remaneant reliquiæ aliquæ suæ tutelæ? respon. sic, si petiit alium dari loco ipsius. Nam in illis reliquiis fundatur prærogatiua petiti à matre: sed si mater neminem petiit dari, nullæ remanent reliquiæ: quia quotiescunque ipso iure tutela finitur, nihil remanet.ff.de capi.dimi.l. tutelas. Sed quādo per sententiam iudicis, remanent reliquiæ, ut d. l. si quis sub conditione. nam factum iudicis non potest tollere testamentum, nisi ope except. argum. de condi.indeb.l.Iulianus.l. si non sortem.§. hære. & quod ibi no. eod. titul. Et potius ponit administrationem, quam radicem tutelæ, ut subtiliter not.ff. de aucto. tuto.l.& si pluribus. ¶ † Ex his procedo ad aliam quæstionem, mater tutrix transiuit ad secunda uota, non petito tutore. Item nec auia petiit: decedit impubes: mater excluditur; quid de auia? dicit Barto. q idem, quia est negligens nec tutelam suscipiendo, nec etiam tutorem petendo; quidam dicunt, q ratione non petiti tutoris nunquam excluditur à successione, nisi ille, cui incumbat onus petendi. Nam per exclusionem unius non peruenitur ad exclusionem alterius, immo ad inclusionem. hoc nota.C. qui da. tut. po.l.nepotibus. Item in auia non est tanta negligentia; quia non ita sperat successionem, sicut mater existens in medio. ¶† Sed hic occurrit dubium, nunquid ista mr faciat substitutionem obligari? Nam ab obliqua successione mater non repellitur: quia per eam succedit marito, non filio. So. si erat tutrix testamentaria, repellitur directa, & obliqua, ut.l.sciant.C.de legi.hære. Si autem non erat testamentaria, non repellitur a fideicommisso mariti, ut l. credeñ. C. qui pe. tu. & ideò substitutio pupillaris obliqua ut.C.de impub. & aliis substi.l.precib.sed in contrarium facit, quia est indigna hoc fauore, arg.ff.ad S.l.l.propter uenenum.§. nepos, & ff. de le.j. l. si seruus plurium.§.si quis autem. ¶† Sed quid si mater, quæ non petiit tutorem, fiat monialis? uidetur, q omnis culpa purgetur, & sic monasterium succedat, ut in aut.de mona.in prin. Nam tempus quo hæreditas defertur, uidetur inspici, & eo tempore mater non est sub lege ciuili. respōdeo, inhabilitas perdurat. unde monasterium debet uti eisdem pœnis, quibus monialis; tanquam uirorum successor, & culpę. ff.de regu.iur.l. in his §. non debet; & sic noxa caput sequitur, ut in c.1.supra de obl. ad ratio.sed si ante lapsum anni, qui datur matri ad peteñ.tutorem, ut inst. ad Tertul.§.si.uel ante notabilem moram, infra annum mater intrasset monasterium: quia tunc erat integritas tutis; succederet monasteriū impuberi ex eius persona: quia monasterium non tenet petere tutorem, ut C. de epi.& cle.l.Deo nobis.unde in monialibus nō hēt locū pœna iuris ciuilis, si non erat contracta ante monachatum.& idem dico, si mater est de tertio ordine S.Francisci; quia dictus ordo censetur ecclesiasticus, tene méti. ¶† Item no.tertiò, q filius, quamdiu est sub tutela matris. est in eius potestate; non intelligas patria: quia nō posset habere tutorem, sed administratoria & loquebatur illa nobilis mulier iuxta uulgare, immo iuxta Apostolum. Deinde uides hic q ille, qui desijt esse tutor nō cogitur litem prosequi. ¶† Vlterius not.& semper allegatur, q licèt iudex nihil loquatur uerbo, si compellit de facto, potest appellari.& sic non semper est expectañ. uerbum iudicis: quia non minus est facere, quàm dicere, ut.ff.de leg. de quibus.§.fi. ¶† Item not.quod iudex qui non pronuntiat expressè procedeñ.in causa contra uim exceptionis, pronuntiat tacitè; & ad hoc semper allegatur. Et si hoc est uerum; multæ glo. iuris ciuilis sunt falsæ, ut.ff. qui satis.co. l.arbitro.C.de di.l.à procedente, uel dic q illæ gloss. sunt ueræ, si sit petitum[a] pronuntiari super exceptionibus: secus, si non est petitum, ut hic; & hoc teneas, & est nota. dignum. ¶† Vltimò no. q coniuncta persona non cogitur defendere cōiunctam, & potest se excusare dicēs, non habeo mandatum, uel mandatum meum non durat. Sed pone, matri, quæ defendit ut tutrix, obiicitur, † quòd non potest esse tutrix, quia minor. C. de leg. tu.l.fi.ipsa replicat dicens, aut sum tutrix; & admittor ut tutrix: aut non sum tutrix; & admittor saltem ut mater. C.de procura.l.exigendi. Respon.mater, inquantum mater, non admittitur pro filio minore, ut nota.ff.de procurato.l.fœminis, & quia debemus inspicere, quali ratione quis compareat, ut eleganter no.ff. qui satisda. cogan.l filius. ¶† Quæro, quæ dicantur reliquiæ? respondeo, quando ex præcedenti materia remanet aliqua dispositio in subiacenti substantia, sicut quando ex ægritudine remanent reliquiæ, ipsius morbi, ut quoddam impedimentum ad operandum & naturaliter, ut ff. locati. lege maritus. & reliquiæ patris dicuntur filij, & reliquiæ Sanctorum dicuntur ossa, sicut reliquiæ tutelæ testamentariæ dicuntur quædam obstantia ad tutelam legitimam. simile est, si filius abstineat se ab hæreditate paterna, remanent reliquiæ sui patris, quæ ab ossibus suis non separatur: quia nomine remanet hæres, ut. ff. de fideicommiss. libe. eum qui. §. fina. ¶ † Extra quæro, mater excusatur propter minorem ætatem, dum esset minor, ut. C. si aduer. delictum.l. ij. sed nunquid propter hoc excusetur post perfectam ætatem? & uidetur quòd sic: quia beneficium legis debet esse perpetuum, ut not. in l. j. C. in qui. cau. in integrum restitutio. non est necessaria. In contrarium uidetur, quia illa regula non habet locum in beneficio ætatis, ut. ff. de legat. ij. l. Titia. §. usuras: quia ætas minor deficit, & maior, quæ est ei contraria, superuenit ita, quòd cessat priuilegium, & superuenit eius contrarium So. si res non est integra, quia datus sit alius tutor, interim mater se excusat. sed si res est integra, quia pupillus non habet tutorem, mater tenetur petere, & incipit sibi annus petendi in primò momento maioris ætatis: quia lex dicit, quòd debet

a *Confirmo hoc ex regula, quā ponit Pau. de Cast. in l. uniuersa, per illum text. coniuncta gloss. ibi in uerbo, si petatur. C. de precib. impe. of. & ibi. excellens. d. iac. multa notabilia in simili allegat ad hoc.*

petere, cum primum potest. sed tunc primum potest, ut.ff.ad Tertul.l.ij.§.si mater.Item ætas non habet perpetuam excusationis causam; & ideò quod ad tempus indulgetur, post tempus non indulgetur, arg. ff. de pact.l. epistola.§.fina.¶ † Modò quæro, utrum mater habeat annum ad petēdum tutorem? uidetur quod sic, ut.C.de legi.hære.l.sciant, dicit Bart. quod omnes alij legitimi successores habent annum præter matrem & auiam, quæ debent petere.infrà annum, cum primū possunt, ut d.§.si mater.annus enim est statutus, ut ultra non progrediatur, ar.supra.eo.c.oblatæ.Sol. aut loqueris de iure ueteri; & tenebatur petere, cum primū poterat, & non dico solùm petere, sed etiam deliberare de idoneo peteñ. quia in præcipiti festinatione nullum esset consilium: unde tps istud erat arbitrarium, cū non esset diffinitum à lege. Aut loqueris de iure nouo, & lex figit pedem in anno, ut insti.ad.Orfi.§.fin.tamen iste annus, seu dilatio legalis posset per iudicem ex causa moderari ad petitionem creditorum, argu.ff. de hæ-
18 redi.instit.l.si quis instituatur.¶ † Sed nunquid iste annus erit utilis per totum? & uidetur quod sic; ar.ff.de calum.l.annis, sicut tempus petendæ bonorum possessionis; & sic tempus prosequendę appellationis, ut no. Archid.ij.q.vj.& tamen computantur dies feriati in honorem Dei; quia in tutelis non sunt feriæ, ut.C.de fe.l. actus, & ff.de fer.lib.ij.Præterea illa uerba, cum primū potest, significant uidelicet tempus utile, ut.ff.de uerborum significatio.l. Nepos Proculo. ad hoc facit. C.qui pe.tu.l.cum matribus, & C.de ap.l.præses. & sic nō sufficit probare, quòd mater non petij intra annum continuum, ut priuetur successione. quia est annus dierum utilium; & iste passus à nemine est animaduersus.
19 ¶ † Vlterius quæritur, pone, quòd creditores fecerunt citare pupillum, & matrem: matre non comparente, fecerunt tutorem dari: postea superuenit mater, & suscepit tutelam, & uult defendere filium tanquam tutrix; quæritur, an possit? respondeo, aut mater fuit monita, quod assumeret tutelam, uel tutorē peteret, & fuit negligens; & tunc à iure tutelæ se fecit extraneam, ar. ff. de fideicom libe.l.si alieno.§.à duobus. aut non fuit negligens, nec monita; & tunc ad eam pertinet tutela, quę præcedit datiuum, qui uidetur datus tacita ueritate, & per errorem facti, ut.ff.de tu.& cura.da.ab.l.tutor si petitus. Nam bonus uir non dedisset, si tenuisset: quia ꝓpriè proprium est iudicium nolle præiudicare tertiæ personæ ius habenti; & si uellent contrarium, non pos-
20 sunt illo non citato.¶ † Quæro, si mater transiuit ad secundas nuptias de facto, utrum perdat tutelam? & uidetur, ꝙ non dicitur matrimonium, nisi teneat de iure, ut.l.hæc cōditio, in prin.¶ In contrarium uidetur, quia de facto pœna cōmittitur, ut.C.de adul.l.eū, qui duos, & quia luxuria non debet habere plus castitate, ut in aut de resti.& ea quæ pa.§.si.quod uerum est, si interuenit carnalis copula: secus, si non interuenit, ut quia maritus erat pupillus, uel ita senex, quòd non poterat carnaliter commisceri. ¶ Et adde, quod quædam facta de facto nocent, & è contrà quandoque quædam facta de facto prosunt, ut quando fiunt pro forma sine obseruantia contractus, ut.ff.de uerb.obli.l. quidam cum fi-
21 lium.¶ † Quæro, filius moritur in ætate adulta, an mater puniatur in hoc, quod perdat successionem? respōdeo, non, ut.C.ad Tertu.l. matres.pœnas autem, quas patitur propter transitum ad secunda uota, non distincto in qua ætate decedat filius, no. C. de secundis nup.
22 l.fœminæ.§.fi.¶ † Quæro, an mater, quæ per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suum durare post transitum ad secunda uota, possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum? & uidetur quòd sic, ut.ff.de mino.l.si ex causa.§.nunc uidendum.dic contra, quia peccauit in iure quasi naturali.C.de in ius uocan.l. uenia, & quia non potest in pristinum statum reuerti, ar.ff.de minoribus.l.si ex causa. §. Papinianus, sicut aduersus capitis diminutionem minimam nō restituitur minor. uerbi gratia, contra adoptionem, uel emancipationem, uel ingressum religionis.dicet aliquis, quòd imò ipso iure minor seruatur illæsa, ut dicta.l.ij.C.si aduer. deli. so. ibi cessatio, hic factum.simile. ff. ad Silla.l.j.§. im-
23 pubes, & quod ibi per Dy.¶ † Deinde, ut plenius intelligas de tutore cōfirmato, utrum sit testamentarius, an datiuus, an mixtus, dicit Iac.But.quod omne, quod confirmatur ex necessitate, denominatur[a] à confirmato.ff.de pac. l.legitima.ff. de uerborum significatio. l. obuenire hæreditatem. aut non confirmatur de necessitate; & denominatur à confirmāte, ut.ff.ad Treb.l.quis priore.ecce simile, si confirmatur postulatio, confirmatus non dicitur electus, sed creatus: quia postulato non acquiritur ius ex ipsa postulatione, nisi quoddam ius supplicandi: sed si electus confirmatur, non dicitur electus tunc creari: quia ex electione erat quæsitum ius, ita, quòd confirmatio fiebat de necessitate.Præterea aut confirmans procedit inueniendo materiam, & forma denominatur ab ipso: aut formam, non materiam; & denominatur à materia. Aut nec materiam, nec formam, sed quandam executionem; & tunc denominatur à confirmato. ratio istorum uerborum colligitur ex eo, quod subtiliter not. ff. de iusti. & iure.l. ius ciuile. Aut ergo confirmans dat esse, & executionem esse, denominatur à confirmante: aut præcedit esse, sed confirmans dat executionem esse; & denominatur à confirmato, aut præcedit esse in materia, sed non in forma: & tunc forma trahitur ad potentiam materiæ: quia accedit eius quidditati, ar. ff. de lega. iij. l. quæsitum. §. illud. & hæc collige extra gloss. dictæ. l. ius ciuile. Item est exemplum, quando imperator per priuilegium concessit spurio, quod possit succedere patri, quæ concessio appellatur confirmatio status filiorum. Ista siquidem successio non dicitur naturalis, sed artificialis, siue ciuilis.sed si imperator concederet hoc filio naturali, tunc ista successio diceretur naturalis; quia naturæ accedit gratia principis, & sic inspicimus naturam, arg. ff. de libe. & posthu. l. filio, quem pater; & sic fundamentum trahit ad se argumentum. ¶ Et reuertendo ad propositum de tutore confirmato, dico, quòd aut confirmans inuenit confirmabile: quia confirmatus erat de iure naturali confirmabilis, ut datus in testamento non solenni, & tunc censetur testamentarius: quia de iure gen. testamentum erat aliquod: aut confirmatum non inuenit confirmabile, ut quia nulliter datus etiam iure gen. inspecto (uerbi gratia erat datus filio impuberi adoptato non iure, tamen princeps ex certa scientia confirmauit) tunc iste nunquàm diceretur testamentarius: quia nullam quidditatem trahit à testamento,
24 ut.C.de fideicom.l.eam, quam.¶ † Deinde ad suppletionem eorum, quæ dixi de reliquiis, scias, ꝙ Bar.non curat de reliquiis, quæ in solo noie consistunt, non in effectu.sed dicit, ꝙ aut tutor testamentarius remouetur facto

[a] ¶ *vide allegata plenè per doctores.mo.in l. & quia & ff. de iuris. om.iud. & per Pau. de Castro, cōs. 159.d. Alex. cōs. 124. uol. 4.*

facto iudicis; & tunc succedit datiuus, & nō legitimus: quia idcirco iudex remouit, ut alium daret. aut facto legis, ut quia mater, quæ erat tutrix testamentaria, transiuit ad secunda uota; & tunc succedit legitimus: quia sicut per legem tutela cassatur; ita per legem subrogatur. aut facto naturæ, ut p mortem; & succedit sequēs legitimus quodā descēdēte naturæ. quēadmodū & hæreditas uadit, ut. ff. de leg. tut. l. legitimos. Sed interdum deficit testamentaria tutela per priuationem ante nuptias, puta mater uolens transire ad secunda uota ante q̃ transeat, petit tutorem loco sui substitui. Nam cum idcircò discedat à tutela, ut alius detur, & hoc fiat facto iudicis, permittente lege & cooperante, præfertur iste suffectus matri legitimo tutori, transeunte eadem qualitate tutelæ maternæ in ipsum secundum Bar. Et hæc sunt subtilia & notatu digna. Adhuc restat in intellectu meo quædam quæstio utilis & necessaria. ecce mater, & quilibet tutor tenetur promittere, defensionem pupilli suscipere sine ulla concertatione, ut. C. de admi. tu. l. fi. §. defensionem. Et tñ ista uerba formalia communiter non inueniuntur in instrumentis tutelæ, ergo
25 ista instrā carent uirib. † Bar. dicebat, q̄ ista uerba sunt de substantia: qa uerba specialia clariora sunt simplicibus & ignaris hominibus, q̃ gñalia, ut in x. colla. de no. fo. fideli. c. 1. & melius aduertitur quicquid districtè & specialiter dicitur, ut. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. hoc dictum. uerba. n. specialia non requirunt interpretationem, seu expositionem; sed uerba generalia sic. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius. ff. de transa. l. cum Aquilia. ¶ Sed contra istam suam opi. fac t q̄ formulæ uerborum sunt sublatæ, dūmodo retineamus effectū, ut. C. de testam. l. quoniam indignum, & C. de formu. l. 1. & insti. de leg. in prin. ergo sufficit dicere, q̄ tantundem importat. uerbi gratia, dicit tutor, promitto pupillum defendere bona fide in persona, & rebus, & utilia facere, & inutilia prætermittere, saluo quod semper uti ualeam ueritate, q̄ significat, & salua conscientia; & consuetudo, quæ est optima legum interpres, &
26 hoc seruat. ¶ † Sed dialecticus diceret, q̄ ista uerba, utilia facere, & inutilia prætermittere significant confuse. sed debet dicere, omnia utilia facere, & omnia inutilia prætermittere. nam, ubi non apponitur signum uniuersale, illa indefinita, utilia facere, uerificaretur in duobus utilibus, & hæc promissio duo utilia facere, nō esset sufficiens: sed signum uniuersale, omnia, durare uidetur. ac si distributiuè & nominatim de omnibus loqueretur, ut. C. de præscri. tri. ann. l. omnes. ¶ Porrò indefinita æquipollet uniuersali non ex necessaria significatione, sed magis ex interpretatione prudentiū etiā si pfertur à lege: quia lex fundatur in ratione usi, & æquipollet uniuersali. l. 1. ff. de reg. iur. Si autem pfertur ab homine, aut profertur dispositiuè, & idem, de uer. obli. l. quicquid astringendæ. C. quæ res pi. ob. poss. l. fina. Si autem profertur enunciatiuè, tunc in emergenti materia contingenter ponitur, ut cum dico, homo currit, siue omnis homo currit, siue unus homo tantum. Sed in materia naturali & necessaria indefinita æquipollet uniuersali, ut cum dico, homo est animal, id est omnis homo est animal; quia diffinitio à nullo diffinito separari potest. indefinita tenet medium inter singularem, & uniuersalem; & tunc adaptatur uniuersali, nunc singulari, seu particulari, prout melius & rationabilius de iure & de facto adaptari potest, ut patet in illa indefinita, si decesserit sine liberis, & non dicit in qua ætate. nam confusa & non distributiua, est locutio, & omni tempore uniformis censetur, ut nota. C. de impub. & alijs substi
27 tutionib. l. precibus. ¶ † Sed si diceret, Quandocunque decesserit, istud aduerbium uniuersale, Quandocunque, distribueretur pro omni substitutione secundum Ia. de Arc. qui est hic dialecticus. sed communiter dicimus, quòd distribuit pro omni tempore simplici, non pro omni qualitate temporum, nec pro speciebus substitutionum: quia tunc deberet dicere, Qualitercunque decesserit, non quandocunque, ut
28 plene nota. & dicimus in l. precibus, in lectura. ¶ † Reuertendo ad propositum dico, quòd est standum practicæ, & consuetudini, præsertim in hac materia. Nam tutor est obligatus eo ipso, quod est tutor sine aliqua promissione ad omnia utilia facienda. C. administratio tutor. l. pro officio. unde si non exprimit in promittendo uerbum, omnia: tamen hoc intelligitur ex necessitate ipsius officij. ¶ Ista igitur indefinita hic profertur in materia necessaria, & sic æquipollet uniuersali, & sufficit, quod æquipollenter hz, ut. ff. ad Trebe. l. mulier, in princ. & ff. de uerborum obligatio. l. cum seruus, & acumina uerborum pertinacibus relinquuntur, spiritus autem sapientibus, ut nota. in l. 2. C. de constitu. pecu. l. certum. ff. si certum petat. in uersicu. tantundem præstent. & C. de lib. præt. l. iij. non enim est mens alligata uerbo; sed uerba menti, si tamen constat de mente, ut. ff. de suppel. lega. l. Labeo. §. nec mirum. ff. de usufru. leg. l. si alij. ff. ad Trebel. l. hæredes mei. §. cum ita. Nam interpretatio indefinitæ subtrahitur ex mente loquentis, & ueritate. Nam supra omnem dialecticam artem est mens contrahentis, uel testatoris. Debet etiam tutrix expresse renuntiare secundis nuptiis; & tamen tacite hoc intelligitur. Item expresse obligare omnia bona sua; & tamen tacite intelligitur. quare ergo requiritur expressio? respondeo, quia quando lex supplet, istud fit officio legis, non solicitudine & officio tutoris. & ideò quia tutor non seruat id, quod statutum est sibi pro forma in ingressu officij, nondum administrare potest. unde non est dubitandum, quòd illa clausula, Quòd renuntiet secundis nuptiis sit de forma, & q̄ alias non posset decerni administratio matri: quia sic se habet statutum legis, quod renuntiare aggrauat culpam secundò nubentis quasi quædam comminatio, &
29 auxiliatio futuræ pœnæ. ¶ † Sed pone, Berta habuit tres maritos. & ex tertio suscepit filium, cuius tutelam petit: oppo. quod non potest esse tutrix, quia nedum transiuit ad secunda uota: sed ad tertia. respon. illa tertia uota prima uota sunt quo ad pupillū; & ideo potest esse tutrix; & idem in auia. requiritur etiam, quòd mulier renuntiet Velleiano senatusconsulto, & q̄ si certiorata de beneficio: aliàs non ualeret renuntiatio. nec præsumitur certiorata, nisi apparet per instrumentum, ut no. ff. de uerbo. oblig. l. sciendi. ¶ Et generale est, quod nunquam quis præsumitur renuntiare iuri suo, ut supra de renun. c. super hoc. Pone ergo, quòd mater post illam renuntiationem intercessit pro filio apud creditores filij, uel emit filio castrum, & fidem suam astrinxit ad pretium, & in illo contractu non renuntiauit Velleiano? respondeo, non est necessaria alia renuntiatio, specialis: quia sufficit renuntiatio, quam prius fecit apud acta, ut nota. gloss. in dict. authenti. matri, & auiæ. & hoc fortè nunquam audiuisti; & ideò adhuc cogita. Vltimò collige ex nostro. c. quod si pater dicit, relinquo filium meum in potestate matris

sur, quòd per hoc eam relinquit tutricem testamentariam, licet de iure digestorum esset secus, ut in d. §. quanquam.

SVMMARIVM.

1 *Relatio non ualet, cuius exemplum non fuit litigatoribus editum, in prin.*

Articulus, super quo debet fundari consilium, si est editus & pars non contradicit, uidetur confiteri, quod articulus sit uerus & bene formatus.

Relationes an possint, uel debeant de iure fieri, uer. utrum.

2 *Iudex si non expectato consilio, seu relatione consilij tulit sententiam, an ualeat sententia.*

3 *In consulendo qualis esse debeat iurisconsultus.*

4 *Relationi an credatur.*

Relatio quo modo & quando facienda, & habet uim conclusionis in causa uer. & ista.

Consilium non ualet consultoris, nisi seruet formam commissionis. uer. idem dico.

Mandatum debet omnis sequi, qui ab alio habet auctoritatem, & non à seipso, uer. omnis enim.

5 *Iudices si habeant in mandatis, quod diffiniant causam intra annu, alioquin remittant, an possint intra annum remittere.*

INTIMASTI. Non ualet relatio, cuius exemplum non fuit litigatoribus editum. secunda pars ibi, cum iusta. ¶ Casus. Hospitalarij habebant causam cum quibusdam: iudices quosdam retulerunt articulos dño Papæ, & non fecerunt copiam hospitalarijs, unde hospitalarij appellauerunt: Papa dicit, q̃ relatio non tenuit. Et idem dicas, quando causa committitur consilio sapientis. nam articulus, super quo debet fundari consilium, debet edi partibus: aliàs non tenet consultatio. ¶ † No. tñ. q̃ si est editus, & pars non cõtradicit, uidetur confiteri, q̃ articulus sit uerus, & bene formatus, ut. C. de rela. l. j. Et ideo non posset appellare à formatione puncti, quia vř confessus, prout in articulo continetur; iste tex. singularis in l. fi. ff. quãdo ap. sit. Vtrum, autẽ relationes possint, uel debeant de iure fieri, dic q̃ non ad exonerationem. ¶ Sed si requirant principis consultationem, uel interpretationem, bene pñt fieri, ut. C. de le. l. fi. ff. de re iu. l. Neratius. ff. de iu. l. eum quem temerè. §. j. & dic ut ibi no. & per Bar. & per Cy. in d. l. j. C. de rela. ¶ † Et no. q̃ si commisso cõsilio iudex non expectato consilio, seu relatione consilij tulit sententiam, an ualeat sententia? rñdeo, si de uoluntate partium fuit assignatus terminus consultori, si quidem iudex non expectauit terminum, non ualet sñia. Si expectauit, & consultor non reddidit consilium, ualet sñia, etiam si consultor sciuisset infrà. c. significante. nam dilatio non pendet, licèt noua esset danda. nihil enim põt innouari pendente dilatione data: secus si non esset data, sed danda. infra. eo. c. interposita. Si aũt iudex non p interpositam sibi necessitatem a statuto municipali, vel à litigatore, sed ex proprio motu committeret causam consultandam, tunc non tenetur expectare rñsum consultoris. ff. de ap. l. ad imperatorem, per Bar. ¶ † Et no. q̃ iurisconsultus dẽt esse cautus, fidelis, & iustus, ut not. arg. x. q. iij. non licet, & ex malo consilio obligatur, Archi. ¶ † Quærit Inn. utrum credatur relationi? dic q̃ sic, si partes consenserunt tacitè, uel expresè. aliàs nõ creditur soli referendario, sed actis causæ, ut. C. de app. l. iudicibus, etiam si sint plures iudices delegati, non creditur relationi eorum, nisi coram ipso superiore solemniter testificentur. nam coram semetipsis testificari non pñt, ut no. Arch. ij. q. vj. c. statuendum. & ista relatio dẽt fieri post omnem discussionem cãæ: quia habet uim cõclusionis in cã, ut. C. de dila. l. cum à nobis, nisi referentes aliud habeant in forma mandati, puta q̃ remittant intra certũ tps cãm instructã, uel nõ instructã, ẽm Inn. q dicit, q̃ non ualet relatio, nisi fiat ẽm formã cõmissionis. idẽ dico in consilio consultoris, qa nõ ualet nisi seruet formam commissionis. ff. de acqui. hęr. l. eũ qui duobus. §. filius. omnis enim, qui ab alio habet authoritatem, & non à seipso, debet sequi mandatum. ff. de acq. hære. l. si quis mihi bona. §. coram. ff. de exerci. l. j. §. si plures, de uerb. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de admi. tu. l. Titiũ & Mæuiũ, in prin. Quid ergo, si iudices habeant in mãdatis, q̃ diffiniãt cãm intra annũ: alioquin remittãt: nunquid pñt. infrà annũ remittere? rñ. non, argu. de usur. l. in fideicommissi. §. cum Polydius. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Ab innouatis à iudice in negocio principali ante litis contestationem diemq́; assignatum præueniendo, appellatur tacitè, in prin.*

Carnes debent uendi in locis determinatis à consuetudine, & non alibi.

Ius negatiuum, quòd non possit quid alique in loco fieri, præscribi potest, uer. item quòd hoc.

Stationes uendendi interest habere, ibid.

2 *Lite non contesta. officium iudicis delegati locum habet.*

Litis contestatio quando requiratur in officio iudicis. §. contra.

3 *Pendente dilatione data de consensu partium, iudicis officium conquiescit, ut nihil interim facere possit sine consensu partium & nu. 4.*

4 *Reum crimen confitentem, & renunciantem dilationi ad se defendendum datæ, qui tamen se non potest defendere, an pendente dilatione iudex condemnare possit, & ad furcas mittere.*

Innocentiæ uitæ renuntiari non potest, cum sit iuris naturalis eod. §.

Exceptioni dilatoriæ, non peremptoriæ, potest in criminali renunciari. §. nec obstat uer. item a iud.

5 *Renuntiari an possit statuto danti dilat. enim.*

Verbis statutorum, & edicti debemus inhærere, uer. & hac pars, & § omnis.

Iudex, & Assessor } *edictis, statutorumq́; uerbis seruire debent in dubio, ibid.*

6 *Pendente dilatione si interim aliquid fit, appellare oportet, quasi non sit nullum ipso iure.*

7 *Procurator, qui excedit fines mandati, non præiudicat domino.*

8 *Episcopus an possit facere, quòd carnifices uendant carnes in stallis episcopi, contradicentibus decano, & capitulo.*

Innouare non dicitur, qui utitur possessione sua uer. secundo & nu. 11.

9 *Negatoria, quis. an Officio iudicis* } *fundetur in iuribus uindicantibus.*

10 *Possessio quasi negatiua qualiter acquiratur.*

11 *Lite pendente an uerũ sit, quod nemini dẽt interdici possessio.*

12 *Iudicis officium an ualeat implorari etiam ante lite contest.*

13 *Procurator an & quando non possit excedere fines mãdati. §. fin. l. j. ff. quando app. sit, intellectus.*

14 *Plura quando proponuntur coniunctim, super quolibet recipiuntur probationes: tamen si alterum per se sufficit, satis est illud probari.*

Coniunctim

Contrapositum propositum quando sufficiat probare diuisim, uer. dic ergo.
Accidentia sine suo subiecto probari nequeunt: secus contrà, & quid prosit, uer. uerbi gratia, & §. alij.
Fama, est accidens & concomitantia, eaque sola probata, nisi probetur factum, non sufficit. §. Alij, uer. hunc tolli.
25 *Dilatio alia quando expectatur post dilationem, non intelligitur deserta appellatio ex cursu primæ dilationis.*
Tempus appellandi prorogari non potest, sed prosequendi uer. loquitur.

SIGNIFICANTE. Ubi ante litem conte. circa id, quod principaliter agitur, delegatus aliquid innouat, uel diem præuenit assignatum, licite appellatur. h. d. Diuiditur in duas partes. In prima thema. 2 secũda prouisio. secũda ibi, ideoq;. Casus. Inter epm Aurelian. & decanum & capl'm Maguntinum erat qõ, quia decanus dicebat carnifices carnes uendere non posse, seu nõ debere nisi in stallis suis. Eps contradicebat dicendo, ꝙ imò poterant uendere in stallis epi. super hac cã dati sunt iudices, coram quibus de consensu partiũ erat assignata certa dies ad litigandum super dicto negotio. Eps iam citatus faciebat uendi carnes in stallis suis: decanus & capitulũ implorabant offm iudicis petendo reuocari, quod eps fecerat. Eps dicebat, ꝙ non erat lis contestata adhuc, & ideò non procedebat petitio super reuocatione attentatorum. Item dicebat, ꝙ pendebat dilatio data de partium consensu: has exceptiones iudices delegati non admittebant: fuit appellatum: Papa dicit, ꝙ si de prædictis exceptionibus, uel altera earum constat, reuocetur in irritum, quicquid post dictam appellationem contigerit attentatum, non obstante quod a rescripto, quod procurator epi impetrauerat, circumuentus fuerit.
1 ¶ † Not. ꝙ carnes debent uendi in locis determinatis à consuetudine, & non alibi. Item ꝙ hoc ius negatiuũ, ꝙ non possit alibi uẽdi, põt præscribi. & interest ualde talia loca hre, quia tales stationes, siue stalli sunt insignis ualoris. eodem modo põt præscribi ius negatiuum, ꝙ ciues non põt ire ad molendinum, nisi in molendino meo, uel ꝙ solus ego habeam molendinum, & non possit aliud constitui in meum præiudicium, cum aliàs bene possit quilibet in suo molendinum construere, saluo iure publico, & saluo nauigio, ut no. ff. de flu. l. quominus.
2 ¶ † Scdõ no. ꝙ lite non contesta. offm iudicis delegati locum hẽt. ¶ Contra hoc opponit. nam pro talibꝰ cõpetit offm iudicis, ut hic est tex. no. & forte melior, qui reperiatur in iure. Sed in offic o iudicis non requiritur litis contestatio. hanc enĩ doctrinam tradit illa glo. nor. sed uulgaris. ff. de interroga. in rub. Solu, illa gl. intelligitur, qñ imploratur offm iudicis circa ordinationem iudicij: hic qñ circa decisionem litis.
3 ¶ † Ulterius no. quòd pendente dilatione data de consensu partium, iudicis officium conquiescit, ut nihil interim facere possit sine consensu partiũ. ergo à contrario sensu partium põt interim iudicis offm excitari ad actuũ suũ. Et ꝑ hoc glossatur illa. l. C. de dila. l. hac pars.
4 ¶ † Et per hoc determinatur quæstio. pone, latro, qui nullam potest habere defensionem, uel adulter, uel homicida, qui non potest se defendere, nisi fecerit causa se defendendi, si cõfiteatur maleficium, & iudex uolens seruare ordinem iuris, dat ei dilationem ad omnem suam defensionem faciendã, puta octo dierum, ut. ff. de re mili. l. iij. §. si ad diem: statim die sequenti facit eum renuntiare dilationi, & eũ condemnat, & mittit ad furcas. Quæritur, utrum licitè possit? & uidetur quòd non: quia dilatio octo dierum non est finita. In contrarium uidetur, quia de consensu eius, cui est data dilatio, potest procedi ea pendente. Casus est hic. Solu. dicas, ꝙ de iure naturali nulla dilatio datur delinquenti, ut. ff. de adul. l. in crimine: quia, ut dicit decretum, cito turpem sequitur lepra mercedem. Cum igitur ista dilatio sit de iure positiuo, potest ei renuntiari, ut hic. ¶ Nec ob. quod no. ff. de pac. l. pactum inter hæredem: quia illa gl. loquitur de innocente, non de eo, quem constat esse culpabilem. sola enim innocẽtia est uita de iure naturali, cui non potest renuntiari. Cæteræ autem exceptiones legibus, uel moribus sunt. & ideò potest eis renuntiari, præsertim quia ille, q confitetur maleficium, uidetur confiteri cum effectu. Item aliud est renuntiare exceptioni dilatoriæ, puta octo dierum: aliud peremptoriæ exceptioni, cui fortè in criminali non potest renuntiari; & ita uidemus seruari de cõsuetudine. Porrò, qui ante diem certum soluit, nihil indebitè soluere uidetur, cum certus sit, an & quando, ut no. ff. de cond. indebi. l. nã & si cũ moriar.
5 ¶ † Sed quid si statutum daret istam dilationem, nunquid possit ei renuntiari? potest allegari pro & contra. l. ulti. §. fin. C. de tempo. appel. ubi uidetur dicere tex. quòd de rigore iuris non tenet renuntiatio, sed de æquitate sic. Porrò in statutis debemus inhærere uerbis statutorum municipalium, nec aliter interpretari, quàm statuta loquãtur, ut. ff. qui & a quib. l. prospexit, & hæc pars est tutior, quia lex municipalis assignat dilationem per seipsam, & non per iudicis ministerium; unde iudex est taxatus in officio suo, ut no. Dy. in c. indultum, de regu. iur. lib.
6 6. ad hoc facit quòd no. suprà. eo. intimasti. ¶ † Omnis assessor debet habere præ oculis illam. l. quæ dicit, in dubio melius est uerbis edicti seruire. ff. de exerci. l. j. §. si is qui nauem, & semper allegatur. & aduerte, quia hic uidetur uelle, quòd si aliquid interim fit pendente dilatione, ꝙ oportet appellare, quasi non sit nullum ipso iure. Sed Dy. dicit, quòd ipso iure non tenet, quia lex
7 imponit iudici silentium. ¶ † Ulterius not. ꝙ procurator, qui excedit fines mandati, non præiudicat domino & factum per procuratorem contra inhibitionem domini tacitam, uel expressam non ualet. Item procurator iste præsumitur circumuentus errore, non malitia:
8 quia erat honesta persona. ¶ † Quia modò opponit. episcopus iste lite pendente nil debuit innouare. Sol. ista non erat innouatio, sed solita inquietatio, & quia episcopus erat in possessione uẽdẽdi carnes in stallis suis, lite pendente potuit ipsa possessione uti: non solũ, quia erat in possessione proprij stalli, sed quia etiam erat in possessione libertatis possendi facere uendere carnes, ubi uellet. ¶ Item hæc est quædam libertas, pro qua ꝑsumitur, nisi contrarium probetur: quia seruitutes non præsumuntur, sed omnes res, rationes, & facultates præsumuntur liberæ, ut. ff. de no. ope. nun. l. si prius. Prætere a illa. l. ꝙ nihil debet innouari, facit ꝓ episcopo: quia nihil debet innouari, scilicet putatiuè, sed continuatiuè potest innouare: quia proprie non est innouare. ¶ Ego non curo, utrum episcopus esset in possessione stallorum, uel non; quia forte conduxerat ea. sufficit enim, quod esset in quasi possessione facultatis, sed quia per partem aduersam hoc non negabatur, quia decanus, & capitulum dicebant ita se esse in quasi possessione, quòd alius non habebat facultatem turbandi possessionem, eorum. unde utriusque partis petitio ueniebat dirimenda in principali negotio

gotio, non incideuter ante litem contest. quia eadem sententia deberet terminari.¶ † Sed oppo. utrum
9 iste petitiones fundentur in officio iudicis, an in negatoria: quia uterque prætendit libertatem.¶ Quidam dicunt, ꝙ hic habet locum utilis negatoria, sed certè negatoria habet locum, quando agitur de iure residentiæ in aliquo corpore, puta in fundo, sed quando agitur de iure publico, siue de mera facultate, ut eũdi per uiam publicam, non habet locum confessoria, sed officium iudicis, ut no. ff. de condi. & demon. l. quibus diebus. in prin. & ideò si inter duos barones esset quæstio de pedagio, non competeret confessoria uel negatoria, sed iudicis officium. ¶ In quæstione passagij duo sunt extrema. s. soluens; & hoc respectu uidetur quædã seruitus: & recipiens, & hoc respectu uidetur quædam libertas, & locus circumscribens hos actus, puta pons, ubi soluitur pedagium: sed melius est dicere, ut dixi, ꝙ nullo modo sit seruitus, nec libertas, sed quædam iurisdictio. & potestas: de hoc tamen uide, qđ no. in Spe. de
10 resti. spo.¶ † Quæro, qualiter negatiua quasi possessio acquiratur? rñ. per prohibitionem, & obedientiã, uerbi gratia, hic ꝓhibitorius actus est prohibitio fidei episcopi, ne impedias me solum, & insolidum ad uendendum carnes in stallis meis. obedientia autem est idem quod acquiescere: nisi præcedat prohibitio, quasi possessio negatiua nunq̃ acquiritur: tex. est no. in l. ij. C. de serui. & aqua; & ita dicebat Bart. & facit. ff. de usuc. l. se
11 quitur. §. si uiam.¶ † Secunda gl. huius. c. dicit, ꝙ lite pẽdente nemini debet interdici possessio; de hoc infra de ap. lib. 6. c. non solum, in nouella. quod est uerum, siue possessio sit certa, siue dubia: quia dubium debet decidi per sententiam diffinitiuam. Casus est no. istius. c.¶ Tertia gl. dicit, ꝙ est no. ꝙ iudex data dilatione nihil facere potest ante terminum finitũ, altera parte inuita.¶ Quarta gl. declarat, quid isti iudices uolebant facere; & dicit ꝙ duo uolebant facere, primò inhibere epõ, ne carnes in suis stallis uenderentur lite pendente. Secundò, quia pendente dilatione uolebant procedere, & in utraque
12 faciebant iniustitiam.¶ † Opponitur, ꝙ etiam ante lit. conte. iudicis officium ualeat implorari, ut. s̃. de offi. iudi. c. ij. So. ibi in iudice ordinario: hic in delegato. hæc so. ur̃ textualiter probari. ff. de procu. l. si reus paratus. uel dic, prout dicit gl. ꝙ hic loquitur de officio iudicis, ꝙ examinatur seorsum, & non põt decidi sine principali negotio, in quo expectatur diffinitiua: ibi in alio offõ iudicis, qđ examinatur seorsum à principali & hæc uera.
13 ¶ † Deinde uides, ꝙ procurator non põt excedere fines mandati. Opponitur. ff. de mino. l. ex mandato. Sol. ante lit. contest. non põt excedere fines mandati, ut hic: sed post lite conte. refert. aut fines sunt in ipso procuratorio declarati; & idem: aut non sunt declarati; & tũc imputet sibi dñs. Aliq̃n tamen dño succurritur per rest. in inte. uel quia procurator non est soluendo. gl. hic requirit utrunque, & sic l. j. §. fi. ff. q̃n app. sit, ubi dicit domino non præiudicari, dẽt intelligi petita & concessa restitutione in integrum, non ipso iure; & no. istum intel
14 lectum.¶ † Vlterius no. ꝙ q̃n plura proponuntur coniunctim, super quolibet recipiuntur probationes: tñ si alterum per se sufficit, satis est illud probari, ut. s̃. de rescri. ex parte. Ber. & s̃. de iud. c. exhibita. dic ergo, quòd aut copula cadit inter cõiunctã copulata, quorum neutrum per se sufficit; & tunc requiritur utrunque: aut unum per se non sufficit; sed alterum per se non sufficit; & tunc ad consequendum effectum utriusque, requiritur utrunq;, sed ad consequendum effectum, qui sumitur ex aliquo, & non ex uniuerso, sufficit illud in sensu diuiso;, non in sensu composito. Verbi gr̃a dico, qđ me uulnerasti de noctè. nam istud adiectiuũ, de noctè, hẽt uim coniunctionis, quia accidens coniungitur & copulatur subiecto tanq̃ forma accidentalis: sed destructa forma accidentali, tñ remanet forma substantialis istius delicti, qua probata dẽt fieri condemnatio de simplici uulnere.¶ Alij contradicunt, quia non est probatus mensis delicti. Nam non est uerum, qđ de aliqua noctè illius mensis sit probatum. ergo mensis non est probatus, de hoc per Cyn. C. de probat. l. probationes. C. de adulteri. l. denuntiasse. §. quis tñ. per Bart. illud cõstat, quia impossibile est probare, ꝙ de noctè, nisi probetur maleficium. Nam accidentia non pñt probari, nisi probeť subiectũ, ut eleganter probať. ff. de proba. l. si arbiter, in fi. magnæ gl. & istud est, ꝙ alterum per se sufficit, & alterum non sufficit. hinc colligitur, quòd non sufficit probare famam, nisi probetur factum: quia fama est accidens, & concomitantia maleficij, quę per se stãs
15 non fundat intentionem.¶ † Reuertor ad. c. nostrum, & dico, quòd quantum ad nostrum. c. quod est necessaria in integrum restõ: quia dñs non fuerat negligens, cum constituisset procuratorem ritè & rectè, licèt procurator circunuentus, non fuerit executus mãdatum; sicut si procurator fuisset impeditus casu fortuito, ut. C. de appel. l. præses. illa aũt. l. j. ff. q̃n appel. sit, loquiť in tempore ad appellañ. quod non põt prorogari: sed tempus ad prosequen. põt prorogari. & quando post dilationem expectatur alia dilatio, non intelligitur deserta appellatio ex cursu primæ dilationis, ut hic, & C. de tempo. appel. auth. ei qui. ex prædictis habes super isto. c. plura bona & utilia. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Offerre se paratum probare multum prodest, & operatur.*
Exceptio uera non præsumitur, uer. si autem.
2 *Appellationem iustificare aliud est, quàm iustificare causam principalem.*
3 *Appellans ad Papam quãdo non teneatur in curia prosequi appellationem, appellato petente, & appellantis procuratore existente in curia, & nu. 7.*
4 *Appellans ab interlocutoria uult recedere ab appellatione, & iudex primus procedit in causa principali, quid iuris, si appellatus contradicit.*
In pœnitente semper præsumitur temeritas, & ideo condemnatur in expensis, uer. nota hic.
5 *Lite non contestata iudex ad sententiam procedere potest in causa appellationis ab interlocutoria, parte citata non comparente, & ratio, & nu. 10.*
6 *Exceptionem dilatoriam qui proponit, offerat se paratum probare.*
7 *Appellatus qui contradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non potest cogere aduersarium ad litigandum in curia.*
8 *Clausula, Gratum & ratum habiturum, quicquid fuerit per istum procuratorem factum, quid iuris, si apponitur post mandatum.*
9 *Appellans si renuntiat appellationi, non potest ei inhærere appellatus, si res est integra.*
Fauori suo principaliter quilibet renunciare potest, etiam si in consequentiam prosit aduersario, uer. Item no.
10 *Perplexitas in iudiciis uitanda est.*
Grauamen in processibus potius concernit iniquitatem iudicis, quàm aduersarij, uer. no. quòd & nu. 5.

Iudex

11 *Iudex ſi uno capitulo grauauit, & in alio fecit iuſtitiam an omnia reuocentur.*

Totum quando reſcindatur, caſus quidam, uer. Archidia. & nu. 12.

12 *Laudum arbitratoris propter enormitatem poteſt in totum caſſari, & non modificari.*

De re iudicata quare non poteſt compromitti. §. ſed gl. uer. hinc.

NTERPOSITA. Quatuor ſunt dicta iſtius capituli. & pone caſum per ordinem propoſita fuit legitima exceptio: iudex proceſſit ad ulteriora: fuit appellatum; dicit Papa, ꝙ appellatio nõ præſumitur iuſta, niſi probetur uera. Et ideò in cauſa iſtius. c. appellans debet probare coram iudice appellationis, quod cauſa, ex qua appellauit eſt uera: quia non præſumitur grauatus, niſi probetur. Sed pone, qđ excipiens obtulerit ſe paratũ probare, iudex nihilominus in contrarium exceptionis proceſſit, & fuit appellatum: nunquid eſt neceſſe uerificare exceptionem? reſpondetur, quod non: quia conſtat de grauamine eo ipſo, quòd iudex noluit probationem reci-
1 pere. ¶ † No. ergo, ꝙ multum prodeſt & operatur offerre ſeparatum probare. Et intelligitur, quando obtulit realiter, non uerbaliter tantum. uerbi gratia, nominauit teſtes iudici, & petijt eos citari ſm Ioan. An. ſed Pau. de Lia. dicit, ꝙ ſufficit, ſi uerbaliter: & ita practicatur. Ad hoc. ff. ut in poſ. leg. l. ſi is à quo, in princ. C. de diſtra. pig. l. ſi reſiduum. ff. ad Treb. ille, a quo. §. ſi de teſtamento. ff. de dã. infec. l. prætor. §. ſi quis paratus; & uide ibi Barto. Si autem non obtulit ſe paratum, non præſumitur iudex grauaſſe, niſi probetur iuſtitia & ueritas exceptionis indiſcuſſæ. ff. de in integr. reſti. l. oẽs:
2 quia non præſumitur, ꝙ exceptio ſit uera. ¶ † Et nota. quod aliud eſt iuſtificare appellationem, aliud eſt iuſtificare cauſam principalem. præfata ergo oblatio ualet quo ad iuſtificandum appellationem, ut pronuntietur bene appellatum à proceſſu, ſed non ut probetur, qđ exceptio ſit uera, ut no. Ioann. And. s. de teſti. ex parte.
3 ¶ † Adde ſequitur uerſi. idem quoque, ubi eſt talis caſus. Quidam appellauit ſolemniter ad Papam: tamen nec iudex, uel aduerſarius detulit appellationi. iſte infra tempus appellationis miſit procuratorem ad curiã cum mandato ad impetrañ. & contradicendum, & non ad totam cauſam qui impetrauit iudices appellationis: appellatus petijt, quod cauſa uentiletur in curia. reſpondetur; quod ualet impetratio, nec poteſt cogi ad proſequeñ. in curia, licèt altera pars ſit in curia, & uelit ibi procedere: ſecus eſſet, ſi iudex a quo, uel ap-
4 pellatus detuliſſet appellationi, ut ſupra eod. ca. oblatæ. ¶ † Sequitur uerſicu. denique. Caſus. Appellans ab interlocutoria uult recedere ab appellatione, & iudex primus procedit in cauſa principali: appellatus contra dicit; quæritur, quid iuris? reſpondetur, quod ſi nondum eſt alia cognitio delegata, debet fieri remiſſio refuſis expenſis. ¶ Not. quod appellans non poteſt recedere ab appellatione in damnum aduerſarij, niſi refuſis impenſis, & re integra, appellatione non commiſſa. de hoc no. Arch. 2. q. 6. ſi quis libellos. Nota. hic quod in pœnitente ſemper præſumitur temeritas, & ideò condemnatur in expenſis. Et per hoc gloſſatur l. poſtquam liti. C. de pact. & ff. de iudic. l. deſtitiſſe, &
5 l. eum, quem temerè. ¶ † Sequitur uerſi. ſanã. Caſus. Aliquis appellauit à grauamine ſententiæ interlocutoriæ: pars aduerſa citata non uult comparere: quæritur, utrum lite non conteſtata iudex poſſit procedere ad ſententiam? reſpon. quod ſic. & ratio eſt, quia appellatio ſuper proceſſibus magis tangit factum iudicis, ꝙ factum aduerſarij. item ſi contrarium diceremus, eſſet perplexitas: quia nec primus iudex poſſet procedere, nec ſecundus; & eſt text. huius. c. ualdè notabi-
6 lis. ¶ † Not. primò conſilium quod ille, qui proponit exceptionem dilatoriam, offerat ſe paratũ ꝓbare: caueat tamen ſibi, quia per hoc aſtringit, ſe ad breuem terminum, infra quem ſi non probaret, perpetuo repellitur,
7 ut d. l. ſi is à quo. ¶ † Secundò no. ꝙ appellatus, qui cõtradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non poteſt cogere aduerſarium ad litigãdum in curia: quia hoc petendo eſt contrarius ſibi ipſi, & ideò ſufficit appellati mittere procuratorem ad impetrandum,
8 & contradicendum. ¶ † Quæro, quid ſi poſt iſtud mandatum apponitur clauſula, Gratum & ratum habiturũ, quicquid fuerit per iſtum procuratorem factum? rñdeo, per hanc clauſulam non hẽt mandatum, niſi in ꝓmiſſis, ut no. Bar. ff. de uer. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus. Iſta. n. clauſula apponitur ad confirmandum, non ad ampliandum, ut nota. Arch. 2. q. 4. ca. quæ de cauſa.
9 ¶ † No. ꝙ ſi appellans renuntiat appellationi, appellatus non poteſt ei inhærere, ſi res eſt integra: ſed hic loquitur in appellatione ab interlocutoria, ubi nõ intereſt appellati procedi in cauſa appellationis, etiam ſi allegaret iudicem, à quo ſuſpectum: quia non poteſt dici ſuſpectus, cum pronuntiauerit pro ipſo ſm Ber. Item no. ꝙ quilibet põt renũtiare fauori ſuo principaliter, licet per quandam conſequentiam proſit aduerſario, ut ff. de mino. l. ſi iudex circũuento.
a In contrarium[a] facit. C. de temp. in inte. reſtit. l. petendæ. dic ut ibi per Cy. Porrò in c. noſtro utriq; parti expedit litem abbreuiari, omiſſis ambagibus appellationis dilatoriæ, & id intelligitur eſſe iudicium, quod utrique parti expedit, ut dicit illa. l. not. cum Stichus. ff. de ſol. No. quod in iudiciis perplexitas eſt uitã-
10 da. † Item no. ꝙ in cauſa appellationis ab interlocutoria non eſt lis conteſtanda ſi abeſt appellatus per contumaciam. ergo ſecus, ſi eſt præſens ſm Ber. Eadẽ quæſtio ſit, quando appellatur à diffinitiua, ut no. Ber. infra qui fi. ſint legi. c. per uenerabilem. ¶ Not. ꝙ grauamen in proceſſibus potius concernit iniquitatem iudicis, quàm aduerſarij: quia ex officio iudicis pendet.
11 ¶ Quæro iudex in uno capitulo grauauit, in alio fecit iuſtitiam, utrum omnia reuocentur? reſpondeo, non. C. de re. credi. l. generaliter. §. j. Arch. dicit unum mirabile uerbum, ꝙ ubi læſio eſt enormis, totum reſcinditur, non autem modificatur: ſed non loquitur in ſententia, ſed in priuilegio; & eſt no. dignum, ut ipſe not.
12 xj. q. iij. priuilegium, ubi uide. ¶ † Ex hoc ſume argumẽtum, quod propter enormitatem laudum arbitratoris poteſt in totum caſſari, & non modificari, reducendo tamen utranque partem in priſtinum ſtatum. ¶ Sed gl. quæ eſt. ff. de uſuris in l. placuit, dicit, quod quando non peccat in totũ, ſed in tanto, factum ultra modum reducitur ad modum. Credo, quòd hoc ſit arbitrarium uel reducere ad modum, uel reducere partes in priſtinum ſtatum, argum. ff. de contrahen. emptió. l. demum. quia arbitramentum magis accedit contractui, quam ſententiæ. nam ſententia deberet modificari, non in totum aboleri: quia ſententia non poteſt reſeruari corrigenda in poſterum, ut. C. quando prouo. non eſt neceſ. l. penul. unde non poſſunt partes reponi in priſtinum

a *Vide Imola conſ. lib. 8.*

Bal. ſuper ſecundo decr.

aum statum, ut. C. de transac. l. diuersa. hinc est quod de re iudicata non potest compromitti, ut no. Arch. 2. qo. 6. diffinitiua, nisi compromitteretur appellatione pendente, ut in c. quamdiu, de ap. in cle.

SVMMARIVM.

1 *Clausula in medio posita non refertur nisi ad praecedentia, & quando, & nu. 2. 3. 4. 5.*

2 *Clausula, quae apponitur ad essentiam actus, potest referri ad praecedentia, & ad sequen.*

3 *Determinationes respiciunt determinabilia praecedentia, non sequentia.*

4 *Clausula ponitur aut absolutè, aut respectiuè, aut dubitatiuè.*

5 *Regula, uel doctrina refertur ad omnia, & quid de proœmio.*

Paragraphus est idem, quod separatio, uer. quia paragra.

6 *Clausula est quaedam pars posita inter orationes.*

In uno dicta, quando uideantur in alio repetita. §. quandoque & in superioribus, & inferiori. 7.

7 *Coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licèt concernet plura disposita.*

8 *Verba indefinita non referuntur ad futura nondum disposita.*

Personalis obligatio, uel concessio quando uideatur, & nume. 9.

9 *Obligans se ad pacem seruandam pro se & filijs non intelligitur de posthumis, & si pro adhaerentibus, intelligitur de praesentibus. nu. 8.*

INQVISITIONIS CLAVSVLA. Appellatione remota, in literis apostolicis inter plura capitula inserta, respicit capitula praecedentia; non sequentia, nisi reiteretur in fin. hoc dicit. ¶ Casus. Papa commisit diuersa capitula, & post primum apposuit clausulam, Appellatione remota: post secundum capitulum non apposuit clausulam; quaeritur, utrum ista clausula referatur ad omnia? respondetur, quod non, sed ad
1 praecedentia tantum. ¶ Nota. quòd clausula in medio posita non refertur nisi ad praecedentia; & hoc uerum quando est praecedentibus annexa, immo etiam quando dubitatur de mente rescribentis. Et est ratio, quia ista clausula apponitur contra ius, & ideò restringenda. Sed opponitur, supra eod. capitu. 3. requiris. Solutio. ibi capitula erant connexa, & ideò refertur ad
2 omnia. hic autem erat omnino separata. ¶ † Opponitur, lex dicit, quod exhaeredatio facta inter gradus, licèt sit odiosa, & contra debitum naturale naturae descendentis, ut quando exhaeredatur filius, refertur ad omnem gradum tam praecedentem, quàm sequentem, ut. ff. de liberis & posthumis. l. sed si perperam. §. filius inter medias. ¶ Solutio. illa clausula ibi apponitur ad essentiam actus; quia gradus, à quo filius esset perpetuò praeteritus, esset nullus ipso iure. unde; ne testamentum uitietur, refertur ad omnia: quia non est ratio, quare magis referatur ad unum gradum, quàm ad reliquum. unde nota. dicit text. C. de libe. praete. uel exhaere. l. 1. haec autem clausula, Appellatione remota, non apponitur ad essentiam actus, sed per modum cuiusdam deter-
3 minationis, uel designationis. ¶ † Ex hoc nota. quod determinationes respiciunt determinabilia praecedentia, non sequentia. Non obstat. ff. de legatis j. si seruus plurium. §. fina. quia ibi clau-
a sula ueniebat [a] ad declarationem, non determinationem. ¶ † Op-
4 po. ff. de legat. 1. l. talis scriptura. Solutio. illa. l. declarat in aliquo passu istam materiam. nam aut clausula ponitur absolutè, aut respectiuè, aut dubitatiuè. primo casu refertur ad omnia: secundo casu generalis determinatio, non refertur ad ea, quae propriam determinationem habent. tertio casu si capitula sunt connexa, refertur ad omnia: si autem sunt separata, aut repetitio facit actum ualere, & intelligitur facta repetitio; aut tendit ad alium effectum, & tunc aut profertur contra iuris ciuilis regulas; & restringitur ad praecedentia: quia est irregularis; ideo stringenda. Si autem talis clausula compatitur se cum iure cõi, tunc ad omnia debet referri; quia dicta in praecedentibus uidentur in sequentibus repetita, si iuris ratio non impedit, ut. ff. de leg. j. l. licet imperator. ¶ † Et nota. quòd quando-
5 que loquimur de regula, uel doctrina; & illa refertur ad omnia, ut. ff. de iur. & fact. igno. l. regula. §. final. quandoque loquimur de proœmio, uel euidentiali; & idem, dummodò ratio proœmij uniformiter adaptetur: aliàs secus. ff. de haeredi. institu. l. fi. quandoque loquimur de c. uel paragrapho. & tunc non refertur ad omnia: quia paragraphus idem est; quod separatio, ut not. ff. de procurato. l. non cogendum. §. Sabinus. quãdoque loquimur de clausula, quod est idem quod interpositio: & tunc aut praedicatur; & refertur ad omnia: aut in fine subijcitur; & idem, nisi sit apposita determinato modo. Aut interponitur inter plura capitula; & tunc distingue, ut supra dixi. ¶ † Clausula autem est quaedam pars posita inter orationes, sed
6 quando non est clausula. sed quidam actus continuus, ut stipulatio, uel compositus; & tunc talia sunt subiecta, qualia pdicata demonstrant, ut. ff. de uer. ob. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de interro. actio. l. si defensor. ¶ Quandoque est principale, & accessorium, & dicta in principali uidentur repetita in accessorio, ut. ff. si cer. pe. l. lecta. quandoque sunt plura, quorum quodlibet habet pro se separatam iuris, uel hominis dispositionem; & tunc dicta in uno, non uidentur repetita in alio. ff. de uerbo. obli. l. si ita stipulatus. §. Chrysogo. uersicu. sequens stipulatio. quandoque loquimur de conditione. & tunc quando conditio respicit determinabilia difformiter, non fit repetitio. ff. de legat. ij. l. fina. §. Se-iò. ff. de conditio. & demonstra. l. mulieri, & Titio. Sed si concernit ea uniformiter, fit repetitio. probatur ibi utrunque membrum, de uulgar. & pupillar. substitutio. l. iam hoc. ¶ † Et scias, quod coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licèt concer-
7 nat plura disposita. ff. de fide instrumento. l. Seio. §. Caio, ubi text. nota. tamen quae in eodem tempore non conueniunt, non intelliguntur copulari, sed quodlibet distribui & adaptari suo tempore, ut dicit illa. l. nota. C. de sententijs & interlocuto. om. iudic. l. cum solitum. quandoque loquimur de demonstratione, uel declaratione, ut dicta. l. si seruus plurium. Quandoque loquimur de causa. pone, duae stipulationes factae sunt simul, & in una expressa causa mutui, & in alia non, utrum causa mutui intelligatur repetita, an uerò intelligatur ex causa donationis. ff. de uerbo. obli. l. si diuortio. ¶ Illa materia non potest de facili terminari: quia longa & subtilis est, & facit quod no. ff. de uer. ob. triticum, & ff. de iurisd. om. iud. l. si idem cum eo

a Vide per do. Fel. in c. in nomine. el 1. de testibus.

eo.§.fi.& in Spe.de instru.edi.§.nunc asit restat,uer.itē excipe,quod talis clausula,& hic per Host.& ī.de do.c. cum dilect.& per Ber.s.de rescrip.ca.cām q. & c.olim & per Bar.ff.de lega.iij.l.in repetendis,ubi uide,& facit ff.de eden.l.si quis ex arg.§.si initium tabularum, & ff.
8 so.ma.l.pe.§.uxor.ff.de pa.l.item quia.¶†Item no.hic, qđ uerba indefinita non referuntur ad futura nondum disposita.C.de usu.l.p retentionem.Pone, aliquis fecit pacem pro se,& adhærentibus suis,pro quibus se obligauit:certè intelligitur de adhærentibus præsentib⁹,nō de illis,q postea fecerunt adhærentiam.facit optimè,ꝙ no.Arch.11.q.3.excellentissimus,& ff.de uer.ob.l. si a
9 colono,& s.de iureiu.ca.clericus.¶†Itē si qs obligauit se ad pacem seruandam pro se,& filijs,non intelligitur de posthumis,ut ff.de testa.tuto.l.si quis ita:secus,si esset in actu fauorabili,ut si recepi emphyteusim pro me & filijs intelligitur tam de natis,quā de nascituris: sed illud pp illius rei.i.emphyteusis naturam, ut ff. de mino.l.et,in gl.ualde notabili,si re.ff.de uer.ob.l. ita stipulatus est forte.Et idem est in indulgentia concessa alicui pro se & filijs,& quia uī esse de omnibus cogitatum, ut ff.de libe.& posthu.l.placuit,& l.cum quidam : quia quatenus personæ patiuntur,præsumitur concessio esse realis. C. de fideicommiss.l.e. uoluntas deseruit, le. pater, & quōd no.in l.forma.ff.de censi. supra de iniu. c. cum uenisset.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio & Restitutio unius consortis litis an prosit alijs,in prin. & nu.1.2.& sequentibus.*
Restitutionis in integrum beneficium est singulare, & ideo nō habet consortem:& si uterque consors esset minor,an restitutio unius prodesset alteri.
2 *Appellatio unius an prosit alteri,& num.4. uer.requiritur.*
3 *Appellatio an sicut prodest,ita noceat desertio.*
Renuntiare nemo potest iuri alterius,uer.quia nemo, & numero 4.
4 *Ius alterius corrumpi non debet corruptione,uel inertia alterius.*
5 *Appellatio unius,ut alteri prosit,an oporteat,quòd ipsi iuuentur iure communi,& quid si iuuentur iure municipali.*
Ius commune dicitur etiam ius municipale ciuibus municipij, & constitutio episcopalis generalis,uer.sed ius,& §.constitutio.
Loquentis persona an contineatur in generali locutione.§.constitutio.
6 *Supplicatio unius an prosit alteri.*
7 *Condemnati si sint duo,qui erant uerè contumaces, & unus appellauit,& errore iudicis obtinuit,an prosit alteri.*
8 *Excommunicatus si quis sit à duobus iudicibus delegatis, an iste dicatur innodatus duabus sententijs excommunicationis.*
9 *Consortes duo eiusdem litis si sint excommunicati , si unus eorum appellat,an prosit alteri.*
10 *Procurator an possit interuenire,quando appellatur ab excommunicatione.*

VNA snia.Si sunt plures consortes cuiusdā litis,applo unius prodest alijs,si est eadē cā defensionis:secus in rest.in integ. unde si minor, & maior sunt cōdēnati,uel ecclesia,& maior. (Nā ecclesiæ nō incumbit probare minorē ætatē,quia semper est minor,sed solū læsionē) & si ecclesia restituitur ad appellandum,uel ad totam cām,nō pdest hoc consortibus,nisi res sit indiuidua,ut est seruitus,quæ dr̄ indiuidua,quia pars seruitutis nō est seruitus . unde medietas uiæ non est uia:quia nulla pars uiæ significat separata;iō nō diuiditur,ut ff.de serui.rust.prædi.l. una ē uia. iō pars seruitutis non est in commercio, ut ff. ad l. Fal. l.j.§.si usufr.& hoc est statutū auctoritate ueteri pp utilitatem contrahētiū,& pdiorum, & pp ipsam aptitudinē naturalem,quæ indiuisibilis est.¶†Et no. ꝙ benefi
1 cium restōnis in integrum est singulare ; ideò non hēt consortem.sed quid si uterque consors esset minor,nū quid restō unius prodesset alteri?rūdeo non:qa nō pōt peti sine spāli mandato,ut ff.de mino.l.illud.§.fi.& l.se.
2 & l.pater pro filio.|Opponitur,& vr̄ ꝙ applo unius nō prosit alteri.nam exhoc sequeretur,quod snia lata cum uno,noceret alteri,& processus.Itē iudicium pendens cum uno,diceretur pendere cum
a alio.sed utrunque ᵃ est falsum,ut ff.de iud.l.non idcirco.ff. de exceptio.rei iudi.l.si quis cum totum.

a ¶ *Vide per d.Feli. in inter.de re iud.*

§.& generaliter.ff.de inoffi.test.l.circa. Sol.ibi in causa principali:hic in causa appellationis. Nam hoc operatur coniunctio primi processus cum processu appellatorio.¶ Appellatio enim cum causa principali uno articulo comprobatur.unde determinat, & determinatum retinet qualitatem primitiui:quia inde habet originem.ff. de appel.si quis separatim.§.j.& ff. de exce. rei iud.l.si mater.§. j. eandem causam facit origo petitionis.quod dixi in causa principali,est uerum, nisi causa sit indiuidua:quia tunc cuilibet insolidum competit, ut ff de nego.gest.l.qui aliero.§.uno defendēte, & arg. ff. de uerbo.obli.l.eadem.§.Cato, & quòd not.eod. titu.l. stipulationum.§.si sortem.Item quòd dixi in causa appellationis,prodesse intelligitur pluribus concurrentibus,quorum si quod deficit, non proderit. primò ꝙ sint omnes condemnati una sententia, & uno processu.hoc est, quòd dicit text.si plures una sententia, in rubro & nigro.Secundò quòd omnium sit eadem causa,& ratio defensionis,ut d.l.si quis separatim. §. quòd est rescriptum.Sed quid si sunt tres, & est eadem causa defensionis in duobus, non in tertiò ? respond.illis duobus pdest pp causæ coniūctionē:sed tertio nō pro
3 dest pp caæ disiunctionē.†Sed an sicut pdest applo,ita noceat desertio?& siqdē renūtiet appl̄oni,ille,cui prodest applo ex coniuncto non præiudicat appellanti:qa nemo pōt iuri alterius renuntiare,ut ff.de contra tab.l. si post mortem.§.fi.& ff.de bo.auf.iud.pos.l.cum unus, & ar.in l.fi.ff.de pac.Si uerò renuntiat ille,qui expresse appelllauit,pōt dubitari:qa vr̄ nō appellasse; ergo alteri nō pdest; pbatur p l.furti.§.fi.ff.de insa. ¶ In cōtrariū
4 vr̄,ꝙ si colluderet,ius alterius corrūperet.¶†Porrò nō dēt alterius corruptione,uel inertia,alterius ius corrodi,ut ff.de lib.cau.l.si pariter,& ar.C.de temp.in integ. resti.l.petendæ.Nam nec uenditor posset renūtiare appellationi in præiudicium emptoris,ar.ff.de pig.l.si superatus.& si duo sunt rei debendi,uel duo fideiussores & unus renuntiat legis beneficio,non nocet alteri . facit quod not.ff.de fideius.l.si stipu.§.si ex duobus,& ff. de consti.pec.l.unde falsam, & C.de non nu. pe.l. tam mandatori, & C. loca.l.si cum Hermes, & C. ad Velleia.l. iubemus. Requiritur & tertium, ut appellatio unius prosit alteri scilicet quòd omnes iuuentur iure
5 communi. ¶ † Quid ergo si iuuantur iure municipali?respondeo,idem:quia omne,qđ est ius omniū ciuiū reputatur esse ius commune:sed ius municipale est iure

com-

commune omnium ciuium illius ciuitatis, & territorij
sine differētia & acceptione personarum; ergo ius cōe,
ut ff. de iust. & iu. l. omnes populi. ¶ Item constō episco
pi generalis dicitur ius commune; quia quod omnibus
loquitur; & ipsi statuenti, & eius successori, quia ius cō
mune hoc operatur: quia confirmat eā. Secundo rōne
statuti, non sub differentia statuentis, ut elegāter no. Ar
chi. 11. q. 3. si is. sed Io. An. dicit, ꝙ in præcepto, uel pro-
hibitione nunquam contineretur persona loquētis, uel
eius successoris, ut ff. de arbi. l. pe. licèt in contractibus
& obligationibus sit secus, ut ff. de uerb. obl. l. stipulatio
ista, habere licere. ¶ Item si statutum est traditiuum ali-
cuius formæ, bene includeretur persona loquentis ex
natura regulæ generalis, de hoc no. in c. 2. de consti. li. 6.
6 in nouella: tamē ego sum locutus subtilius. ¶ † Sed quę
ro, quid in supplicatione, utrum idē sit, quod in appel-
latione; an uero idem, quod est in restitutione in inte-
grum? & uidetur quod idem, quod est in appellatione,
ut C. de preci. impe. offe. l. si libellum; quod est uerum,
si communiter fuit supplicatum, licèt ad unum tantum
sit responsum; secus, si per unum per se tantum sit sup
plicatum: quia tunc alteri non prodest per eandem no.
7 legem. ¶ † Quæro, duo sunt condemnati, & erant uerè
contumaces: unus appellauit, & errore iudicis obtinuit
quia uerus contumax non appellat, nunquid prodest
alteri? & uidetur ꝙ non: quia ei non erat aptum ius ap-
8 pellan. ar. ff. ad Tre. l. debitor. §. fi. ¶ † Quæro, aliquis est
excommunicatus à duobus iudicibus delegatis, nunqd
iste dicitur innodatus duabus sententijs excommunica-
tionis? & uidetur ꝙ sic: quia apud excōicantes quilibet
habet iurisdōnem insolidum. Dic contra: quia sequere
tur, ꝙ non esset excommunicatus ab aliquo, si esset bis
excommunicatus: quia in executionem quilibet iudex
esset singularis; & certum est, quod unius solius snīa nō
9 ualeret. ¶ † Quæro, duo consortes eiusdem litis sunt ex
cōicati: unus eorū appellat an prosit alteri? Et vī ꝙ nō,
quia à snīa excommunicationis non appellatur, sed est
quædam supplicatio. ¶ Tu dic prodesse: quia talis sup
plicatio, supplicatio accedit ad naturam appellationis,
& uocatur appellatio, ut s. e. c. præterea requisisti. Itē
sequeretur, si socius meus remaneret excommunicatꝰ
ꝙ ego, qui uici, remanerem interdictus; quia si socius
meus est excommunicatus, statim debeo eum uitare,
ut no. Archi. 11. q. 3. quoniam. unde quodammodo ne-
gotium est indiuiduum; quia non potest mihi consuli,
si non consulitur meo socio, arg. ff. de libe. lega. l. si is q
10 duos, quæ l. est no. ad hoc. ¶ † Sed nunquid, qñ appella-
tur ab excōmunicatione, interuenire pōt procurator?
& vī ꝙ non: quia absens nō pōt absolui. dic ꝙ non pōt
reconciliari per manus impositionem: sed per snīam
potest pronuntiari eum iniustè excommunicatū, ut no.
Archi. 11. q. 3. cum aliquis. ergo eodem modo & per
socium. l. ij. C. de consor. eius litis.

S V M M A R I V M.

1 *Protestatio pro appellatione habetur, ubi propter initium me-
tum non appellatur.*
2 *Protestatio requirit causam, & contra alia requirat, & nu.
3. & 4. 5. 6. 7.*
*In noui operis nuntiatione requiritur expreßio causæ, uer. &
simile.*
3 *Iudex si non est in palatio causarum, sed in uilla, an teneatur
protestans accedere ad uillam.*
*Protestatio an poßit fieri de nocte, & an in præsentia alte-
rius, quam iudicis.*
*Metus iustus accipitur pro probabili, etiam si protestās, uel ap
pellans causa sibi metus fuit. §. quæro.*
5 *Protestari si quis timet, quid iuris, & nu. 9.*
6 *Causa non sufficit, nisi in protestatione deducatur.*
7 *Apostolos an iste, qui protestatur, debeat petere.*
8 *Protestatio an deuoluit ad superiorē causam nullitatis, sicut
appellatio.*
9 *Protestari ratione metus est licitum.*
*Metus quid sit, & pro quibus quis metuit, & ex qua causa,
& nu. 13.*
10 *Iustus metus an sit, si uim populi, quem aduersarius concita
uit, quis timet, & ob id ad tribunal accedere timet, & nu-
mero. 13.*
Romani quales, uer. quia hodie.
11 *Testimonium pro me an sit ualidum, eorum, quibus nolenti-
bus aliter deponere dedi decem perterritus lite timore.*
*Pro testimonio uero, & } dare testibus, & iudici pecuniam
Sententia uera } publicè licet, uer. dicit Arch.*
*Testes informare publicè licèt de testimonio uerè dicendo, uer.
& multo.*
12 *Recedere ab appellatione an uideatur ille, qui appellauit, &
metuit, ne iudex amputari sibi manum faceret, ad quam e-
rat condemnatus, si mille non solueret, & soluit illa mille.*
13 *Confessum dicens se metu tormentorū qualiter hoc probabit.*
Metus quomodo inculcatur. uer. respondeo.

1 SI Iustus. † Protestatio pro appellatione hr̄, ubi
pp iustum metum non appellatur. † No. tñ, qđ
ista protestatio requirit causam. nam informis
protestatio non ualet. & simile dicimus in nuntiatione
noui operis, ꝙ ille, qui nuntiat, dēt exprimere causam,
ut no. ff. de no. ope. nun. l. non solum. §. si cum iure. sed
contrarium no. e. ti. l. j. in prin. ꝙ nō requiritur cā in nū
tiatione noui operis, sed in prosequendo ipsam nuntia
tionem in iudicio. ¶ Ego dico, quòd requiritur causæ
expressio, quando causa est de substātia protestationis,
sicut est hic metus. Item sicut est cā in appellatione ab
interlocutoria: quia est præsumptio iuris cōtra eum, q
non exprimit cām, cum pro iudice præsumatur, inquā
tum ad officium suum spectat. No. tñ ꝙ ista protestatio
requirit tempus. s. quod fiat intra tps appellandi; & est
rō, quia subrogatur loco appellationis; & ideo infra tps
appellañ. dēt fieri: alioquin deserto tempore appellādi,
nulla posset esse subrogatio, ut l. bonorum ff. rem ra. na.
l. fi. eo. ti. item requiritur, ꝙ ista protestatio fiat corā iu-
3 dice, à quo, si eius copia potest haberi. † Sed nunquid, si
iudex nō est in palatio causarum, sed in uilla, nunqd te
netur protestans accedere ad uillam? dic ꝙ non: sed de-
bet accedere ad locum causarum, & ibi iudicis præsen
tiam requirere; tex. est no. ff. quando ap. sit l. j. §. appel-
landi. ¶ † Sed nunquid ista protestatio possit fieri de no-
4 ctę? Rńd. sic, si habetur præsentia iudicis: aliās secus, q a
non intelligitur iudex suam præsentiam nō facere, sed
facere non debere, ut d. l. j. §. dies, uer. quid igitur, si con
ditio horæ, ubi est tex. singularis. Item si non pōt haberi
præsentia iudicis, debet fieri in præsentia bonorum ui
rorum, clericorum, uel laicorum, non curo. ff. de iure
do. l. promittendo, in prin. Itē sufficiunt duo boni uiri,
ut ff. de testi. l. ubi numerus. Item requiritur, ꝙ ista pro
testatio fiat in scriptis, nisi fortè fiat illico, sicut appella
tio, ut C. de appe. l. litigatoribus. ¶ Quæro, quid est di-
ctum iustius? Rñ. i. probabilis, ut non consideretur qua
litas grauati, sed æquitas iudicantis, ut supra de exce. cū
inter. & sic non sit uera opin. dicentis per istud c. quod

si iste aliquid commisit, propter quod oporteat eum ti
mere, non habeat hoc remedium ſm Ioan. argu. ff. de
mino. l. Papinianus exuli, & de re iudi. c. pastoralis, in
5 cle. ¶ † Quæro, quid si quis timet protestari, sicut appel
lare? rñdeo, non oportet, ꝙ protestetur in facie iudicis:
sed sufficit, quòd coram amicis & publicè protestetur,
ut. ff. de no. oper. nuntia. l. de pupillo. §. si quis, in fi. & l.
6 iii. C de his, qui per me. iudi. non appel. ¶ † No. hic, ꝙ
non sufficit causa, nisi in protestatione deducatur. sic.
7 C. de an. excep. l. ut perfectius. ¶ † Quæro, nunqd iste,
qui protestatur, debeat petere Apostolos? & uidetur
quòd sic: quia protestatio succedit loco appellationis,
& eodem modo currunt fatalia, ut hic in uerbo, intra
tempus, & d. l. ii. C. de his, qui per met. iudic. Nõ puto,
quòd sit necesse petere Apostolos: quia illud non est
8 iure cautum, nisi in appellatione ꝓpriè sumpta. ¶ † Sed
nunquid ista protestatio deuoluit ad superiorem cām
nullitatis, sicut appellatio? puto ꝙ sic. & eodem modo
coram superiore formabitur libellus, ar. l. i §. i. si qs te.
9 li. es. inſ. fue. quia eadem æquitas est. ¶ † No. ꝙ ratione
metus licitum est ꝓtestari. ff. de acqui. hær. l. qui in alie
na. §. Celsus, & ꝙ qui non protestatur, ius suum negli-
gere uidetur: si tñ nõ audet ꝓtestari, hr̃ pro ꝓtestante,
ut not. in l. i. §. qu. onerandæ. ff. qua. re. ac. non datur.
¶ Porrò scias, quòd metus est mentis cõcussio, siue tre
pidatio proueniens ex aliquo accidenti terribili, siue in
proprio corpore, siue in coniunctis ꝑsonis usque ad se
ptimũ gradum, ꝓ quibus põt quis sentire defensionẽ
armorũ, ut no. ff. de iusti. & iure. l. ut uim. Nã naturalis
affectio hoc facit: quia q unum de agnatione tangit to-
tam agnationem tangere uidetur, ut dicit illa. l. no. C. si
qua prædi. potestate. l. i. Sanè quandoq; qs timet de ho
mine, & tormentis eius, ut hic, & C. de transac. l. inter
positas, & C. de appel. l. cum quidam. qñque timet uim
fortunæ, uel uim diuinam, ut. ff. de dã. infec. l. fluminũ.
10 §. seruus; & de ista non loquitur hic. ¶ † Sed quid, si qs
timet uim populi, quem aduersarius concitauit, & nõ
iustè, ad tribunal accedere timet? rñd. iustus est metus
maximè in Roma, ubi de facili populus concitatur ad
rumorem. nã Roma. dicitur esse caput auaritiæ & flu-
ctuationum: quia hodie Romani pessimam conscientiã
possident, ut no. ff. de usucap. l. sequitur. & in ipsa ciui-
tate pueri efficiuntur citius doli capaces ſm glo. quæ
ita diffamat urbanos in d. l. sequitur. §. pupillus: sed illa
11 fuit glo. Io. Ful. Cremonensis. ¶ † Iuxta prædicta quæ-
ro: ego habebam iustitiã in quadam cã, testes dicebant
mihi, non deponemus ueritatem, nisi des decem: hoc
timore perterritus dedi eis decem. tandè deposuerunt
pro me; queritur, utrum ualeat testimonium? & eadem
quæstio fit, si dedi iudici, utrum ualeat snīa? & uidetur
quòd non ut. l. uænales. C. quãdo prouo. non est neces.
Dicit Archi. quòd licitum est dare pecuniam iudici, &
testi pro uera sententia, & pro uero testimonio, dum-
modo detur publicè, non secretò: nec ista dicitur cor-
ruptela, sed cautela, & redimere uexationem suam ſm
Arch. q ita no. 11. q. 3. qui rectè. Et iõ si iudex nõ uult
facere tibi iustitiam sine simonia, ex parte tua sis cau-
tus, si potes, quòd ei des pecuniam coram duobus testi
bus, & tabellione: alioquin omninò abstineas. Et mul-
to fortius est licitum informare testes non in secreto,
nec in camera, sed palam, qualiter reddant uerum testi
monium, ut eleganter no. Rofre. in ti. de senatusconsul
12 to Liboniano. † Quid de eo, qui appellauit, & metuit,
ne iudex amputari sibi faceret manum, ad quam erat
condemnatus, si mille non solueret: soluit illa mille,
utrum ab appellatione recedere uideatur? respondeo
non: immo potest eam prosequi; & si uincit, pecunia
debet ei restitui. ff. de appella. l. cum ex cã. qui casus nõ
est alibi. Et ibi est expressum, quod qui non propria uo
luntate facit contra ap. sed compulsus, non uidetur ap
13 pellationi renuntiare. ¶ † Vltimò quæro, quidam dicit,
se confessum metu tormentorum, qualiter hoc proba-
bit, cum metus sit intrinseca mentis qualitas? respon-
deo per approximationem terribilem, puta per appro
ximationem armorum, uel carri, siue berline, ut. l. i. C.
unde ui. Item per consuetudinẽ illius prætoris, ut no.
Bart. in d. §. si quis ipsi prætori. Item per præcedentem
tormentationem, uel terribilem comminationem, ut
C. de appel. si quis prouocatus, & l. nouissimè. § 1. ff. de
sal. tuto. auf. ubi est tex. no ꝙ paria sunt timere torturã
futuram, & præsentem: metus etiam carceris, nisi car-
cer adhibeatur secundum ordinem iuris, metus tortu
ræ est, ut supra eo. c. dilectis, &. ff. quod metus causa. l.
qui in carcere: si quis tamen uerisimiliter nõ erat alias
facturus, ut. ff. de testa. l. qui à latronibus. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinatio multiplex est.*
Contra piratas procedi potest, uer. nam contra.
Sine mercatura uiuere non potest mundus } *uer. quia mundus.*
Mercatoribus immunitates aliquando conceduntur, & à quibus } *uer. quia mundus.*
2 *Clericis non est licitum peregrinari absque licentia superioris sui, nisi ex causa appellationis.*
Sub protectione Papæ recepti non liberantur ab ordinarijs suis, uer. Recepti.

De clericis peregrinantibus. Rubrica.

1 PEREGRINATIO† alia mala, ut exilii,
uel causę pyraticę; & ista non prodest. Nã con
tra istos possunt fieri processus, ut not. in l. ad
cognitionem. ff. qui. ex cau. in poss. ea. ubi optima glos.
Alia bona, cum pro lucro captan. ut causa mercantiæ,
ut faciunt Genuenses; & ista est amica populis: quia
mundus non potest sine mercatoribus uiuere: tamen
non est priuilegiata aliquo priuilegio redacto in cor-
pore iuris, licèt gratiosè à principibus sæpe multas ha
beant immunitates; & exemptiones, quæ eis benignè
& sine cauillatione custodien. sunt. Municipia aũt non
possunt has immunitates cõcedere, ut singulariter no.
C. de decurio. l. uacuatis, lib. x. Alia melior pro uirtute
quærenda causa studiorum; & ista est in aliquibus pri-
uilegiata. C. ne fil. pro pa. auſ. habita. Alia optima pro sa
lute animæ, ut quando uisitantur limina Apostolorum
34. q. 3. si quis Romipetas. alia impetuosa ex ui diui-
na. ff. de pub. l. Cæsar. ff. de dã. infec. l. fluminum. §. Ser-
uius. Alia necessaria, sed non præcisa in causa appella-
tionis. Alia necessaria & præcisa, ut si Papa uocat præ-
2 latos ad conciliũ, suprà de appel. cum parati ¶ † Et not.
quod clericis non est licitum peregrinari absq; licẽtia
superioris sui, nisi ex cã appellationis ſm Inno. rece-
pti sub protectione Papæ sunt fauoribus prosequen-
di, sed non propterea liberati ab ordinariis suis, de pri
uilegiis. si Papa, lib. vi. & hoc no. per. Archid. xxv. q. ii. c.
de ecclesiasticis.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinantes ad Papam cum rebus suis sub Apostolica protectione consistunt, & idem in peregrinantibus ad Sancto Iacobum, & Beatum Antonium.*
Peregrinantium nomine quis possit agere. §. Quaero.
Peregrini an retineant possessionem naturalem.
Peregrini restituuntur ad sua attentatorum exemplo. §. in contrarium.
Peregrini capi non possunt per represalias, ibidem uersi. sed quaero.
Peregrinantes qui offendunt, excommunicantur ter in anno Romae. §. & no.
Sub protectione ecclesiae recepti habent priuilegium clericorũ, & ecclesiasticarum personarum.

1 CONQVERENTE. † Peregrinantes ad Papam cum rebus suis sub Apostolica protectione consistunt. Idem in peregrinantibus ad Sanctum Iacobum, uel Beatum Antonium, ut C. de succe. auf. omnes peregrini, & aduenae. ¶ Casus patet. Quidam presbyter, dum uellet ad curiam accedere, nõ supposuit expresse res ecclesiae, & suas sub protectione sedis Apostolicae; unde immediatè aduersarii sui occupauerunt possessioné: Papa mandat, quòd omnia occupata, & substracta restituantur: quia ipso iure sunt sub protectione ecclesiae. Quaero, quis eorum nomine possit agere? respon. omnes personae, quae cõtinentur in l. i. C. si per uim, uel alio modo. quae est lex no. ¶ † Quaero,
2 utrum isti peregrini retineant interim possessionem naturalem? de ciuili enim non est dubium: quia eam retinent animo. & uidetur ꝙ non, ut. ff. de acquir. pos. l. clã possidere. §. qui ad nundinas. ¶ In contrarium uidetur, quòd legis potestate, & protectione retineant utraque possessionem, scilicet naturalem, & ciuilem, ut protectio aliquid operetur. Sed certè dicitur hic, ꝙ iudices etiam ex officio tenẽtur istos restituere: nunquid sicut attentata pendente appellatione restituuntur uelo leuato, ita erit hic? & puto quòd sic, unde sufficit quaecũque quaerela exposita iudici, licèt non in modum libelli, & hoc per illam no. glo. quae est. 1. q. 4. quia praesulatus. Sed quaero, nunquid isti poterunt capi per represalias? respondeo non: quia sunt sub protectione ecclesiae; casus est hic. ¶ In tex. ibi, Iter arreptum, de hac forma tractat Ioan. And. infra de rebus eccle. non alie. c. episcopi, in glo. sumitur. ¶ Et no. quòd ecclesia Romana habet ex consuetudine, ut ter in anno excommunicet eos qui tales offendunt in eundo, stando, & redeun-
3 do. ¶ † Et sume hic argumentum, quòd recepti sub protectione ecclesiae habent priuilegium clericorum, & ecclesiasticarum personarum; & ideò iudicem ecclesiasticum habent protectorem; quod no. Bald.

SVMMARIVM.

1 *De confirmata re per Papam scienter, iudex inferior non cognoscit, in prin. & nu. 3. & 4. & 5. & 10. §. idem ait.*
Litigiosi uitium impedit principis confirmationem.
2 *Confirmatio facta in forma communi quid operatur.*
3 *Papa si confirmauit alicui beneficium ecclesiasticum, an inferior poterit cognoscere de intentione principis.*
Ius naturale cõe magistratibus omnibus est, uer. quia ius.
4 *Inferior an possit cognoscere de ualiditate concessi.*
Confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis. §. sed de persona uer. sed confirmatio, & nu. 10. §. idem ait.
5 *Confirmatio quando est facta sine causae cognitione, an uera uel falsa sit confirmatio, solus Papa cognoscit.*
6 *Contractum si confirmat princeps, an ista confirmatio aliquid operetur.*
7 *Confirmator sententiae an habeat cognoscere de processibus.*
Executor sententiae non habet cognoscere de ordine processuũ, uel sublitis, uer. sed executor.
8 *Successor an teneatur confirmare factum praedecessoris.*
Obligatio non extenditur ad successorem eius, qui ius suum morte finit, uer. nam quoties.
9 *Confirmatio, & priuilegium an inter se differant, & nihil addit titulo possidendi, nisi in casu.*
10 *Confirmatio non mutat naturam eius, quod confirmatur.*
Derogare iuri alterius per suam Papa non uult confirmationem. §. idem ait.
11 *Clausula, Ex certa scientia, quae idem operatur, quod derogatoria specialis, non apponitur in forma communi.*
Clausulam, non obstante, an sufficiat apponere generaliter, uer. nec clausula.
12 *Pater an possit petere confirmationem status filiorum.*
Confirmationem sententiae, quae transiuit in rem iudicatã, petere quis potest, & multa ea operatur, uer. an quis.
13 *Testamentum si confirmauit imperator, in quo erat clausula irreuocabilitatis, quid operatur illa clausula.*
Possessionem ingredi potest haeres, & legatarius, mortuo testatore, qui se constituit pro eis possidere, uer. Pone.
14 *Decretum an possit confirmare contractum ex interuallo.*
Decretum ubi est, ibi nulla deceptio praesumitur interuenire, uer & no.
15 *Testamentum Papa si ex certa scientia confirmauit usurarij manifesti, non praestita cautione, an testamentum sit, nullum, & nu. 16.*
16 *Donatio causa mortis an sit inualida, nisi sit praestita cautio.*

De confirmatione utili, uel inutili. Rubrica.

SI QVIS. Casus huius capituli, & sequentis. de re scienter confirmata per Papam iudex inferior non cognoscit, nisi tẽpore confirmationis res esset litigiosa, uel confirmatio alias subreptitia. ¶ Casus. Aliquis mouit quaestioné contra aliquem super re aliqua: reus lite pendente impetrauit à sede Apostolica confirmationẽ rei litigiosae: quaesitum fuit, an per hoc iudex supersedere debeat cognitioni causae? Rñ. non: secus, si confirmatio fuit facta antequam res esset litigiosa: quia tunc nulli licèt co-
1 gnoscere sine mandato Papae. ¶ † No. quòd uitium litigiosi impedit principis confirmationem. sed contra ff. si quis cau. l. qui autem. sol. ibi loquitur, quando princeps concessit solenniter, & ex certa scientia. Praetereà ibi concessit priuilegium fori, non priuilegium rei litigiosae, & facit. C. unde ui. l. auctoritate. ¶ Quaero, quid
2 † operatur confirmatio facta in forma communi? Rñd. nihil operatur quò ad rei concessae ualiditatem, nisi fiat ex certa scientia, uel cum causae cognitione. infrà. c. pro
3 ximo, &. s. de offi. delegat. c. studuisti. ¶ † Pone, Papa cõfirmauit alicui beneficium ecclesiasticum, nunquid inferior poterit cognoscere de intentione principis? certum est, ꝙ non cognoscit de ea, nisi princeps sit. C. de legi. l. finali. de regulis iuris. l. Neratius, nisi intẽtio principis sit nota per rationem naturalem: quia ius naturale commune est omnibus magistratibus. ff. de uulgari subst. l. ex facto. ff. de excu. tut. l. scire oportet. §. & si. na-

xim:

4 ximè. ¶ † Sed nunquid pót cognoscere de ualiditate cõcessi? dicit Io. An s. de iudi. c. cum uenisset, ꝙ inferior nó pót cognoscere de beneficiato. i. an sit dignus, uł capax, necne, C. de cri. sacr. l. instar: sed bene pót cognoscere de beneficio; puta an ualeat, necne. & idem in priuilegio, ut si princeps priuilegiauit me de aliquo castro. posset ordinarius cognoscere, an esset uacans, necne, Item an per obreptionẽ impetrauerit, necne. ¶ Sed de persona mea, an sim capax, uel ne, cognoscere nó pót. In confirmatione autem dicas, aut confirmatio est facta sine causæ cognitione; & non ualet; & inferior potest cognoscere de beneficio. aut cum causæ cognitione, & ex certa scientia; & tunc diœcesanus non pót cognoscere: quia omnia meritò nostra facimus: quib' nostra authoritas impartitur, ut l. ij. C. de ueteri iur. enucle. & prædicta habent locum in confirmatione speciali. Sed confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis, ut notatur in l. j. ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iuris, & in c. 1. de lege. Corra. col. x. ¶ † Adde, dicit In

5 no. ꝙ qñ est facta confirmatio sine causæ cognitione, an uera, uel falsa sit confirmatio. solus Papa cognoscit. sed inferior cognoscit iudex, qui incœperat cognoscere de causa, puta beneficio, electione, uel dominio, Inno. si autem fit cum causæ cognitione confirmatio electionis, uel beneficii, facit ius apud omnes, Innocen. no. ff. de adoptio. l. adoptio non iure facta, dumtamẽ sit

6 facta citatio generalis per edictum. ¶ † Pone, ꝙ princeps confirmat contractum, utrum ista confirmatio aliquid operetur? & uidetur quod uestiat pactum nudum ut l. legitima. ff. de pact. & suppleat defectum, si quis est de iure ciuili propter aliquam solennitatem intrinsecam uł extrisecã, ut l. j. ff. de test. mino. in 3riũ vř. C. de inofficio. testamen. l. si quando, in prin. C. de decurio. l.

7 si quos, li. x. ¶ † Quæro, an confirmator sententiæ habeat cognoscere de processibus? respon. sic, id est de ordine processuum, uel iustitia; ita eleganter dicit hic Inno. & ego dixi supra de re iudi. c. de cætero. Item no. ꝙ in confirmatione sententiæ sunt duæ sententiæ ualidæ: tamen secunda dependet à prima in materia & forma. ff. de li. le. l. Aurelius. §. testamento; facit. ff. de usu-

8 fruc. l. fina. ¶ † Quæro, nunquid successor teneatur cõfirmare factum prædecessoris, respon. aut est factũ bene; & tenetur ratificare: aut male; & tunc secus, ut in c. 1. qui succe. tene. col. x. & ibi dixi, & not. per Archidiaco. 25. quæstione. 2. decessor. tamen antecessor non potest mittere falcem in tempus successoris, ut si uelit locare reditus in tempus successoris, & fructus recipere pro futuris annis: quia ei non plus acquiritur, quam ratio administrationis permittat. nam quoties tempora distributa non cadunt in eodem subiecto, sed in diuersis personis, tot sunt contractus, quot pensiones, ff. de ser. l. si seruus communis uicini. §. fin. ubi est melior textus, qui sit in iure. Si autem est una obligatio perpetua continua, & non discreta & rationabiliter celebrata, successor tenetur confirmare factum prædecessoris, & ipsum renouare, ut extra de solu.

9 ca. 1. ¶ † Modò quæro, an sit differentia inter confirmationem, & priuilegium? respond. sic; & diuersus est stylus, ut not. Archid. 25. quæstione. ij. §. j. Ibidem ait, quod confirmatio quo ad titulum possidendi nihil addit, nisi habeat uim collationis de nouo. ff.

10 de mili. testa. l. tribunus. §. miti. ¶ Idem ait, quod confirmatio non mutat naturam eius, quod confirmatur. nam codicilli confirmati in testamento retinent naturam codicillorum, & non assumunt naturam testamenti, unde in ipsis non potest directo substitui, uel ét tutor dari, cuius auctoritate hæreditas adeatur, ut ff. ad Treb. l. Scæuola. ¶ Idem ait, ꝙ Papa confirmando, iuri nullius uult derogare, ad hoc. ff. de uulg. substi. l. ex facto. Idem ait, ꝙ indirectè potest inferior cognoscere de confirmatione Papæ, ut si obijciatur falsi suggestio, i. surreptio, ut j. eo. c. nam non licet beneficium principis per fraudem interpretari, ut ff. de in ius uocan. l. sed si hac. §. patronum. ¶ Idem ait, ꝙ qñ Papa cum causæ cognitione ex certa scientia confirmat; talis confirmatio eneruat cognitionem iudicis, ut supra de transa. c. 1. Sed si confirmatio fiat simpliciter, nihil operatur, nisi dubium super impetratis de nouo oriatur: quia illud est decidendum per Papam secundũ Arch. qui ita not.

11 eleganter ubi supra. ¶ † Adde & dic, ꝙ in forma communi non apponitur clausula, Ex certa scientia, q̃ idem operatur, quod derogatoria specialis: nec clausula, Nõ obstante, quæ non debet generaliter proferri, sed uerbis specialibus; quibus etiam uerba generalia possunt subiungi secundum Archi. ibidem. ¶ Ego puto ꝙ sicut sufficit dicere, Ex certa scientia in genere, ita sufficit dicere, Non obstante aliqua lege: quia princeps omnium legum habet scientiam, de hoc dixi in materia feudorũ in c. naturales, si de feu. fue. contro. ubi uideas in lectu.

12 mea. ¶ † Quæro, an pater possit petere confirmationẽ status filiorum? textus est in suppletione. ff. de ritu nuptiarum. l. qui in prouincia. §. j. nec est opus citari agnatos, ét si filij sint incestuosi; textus est ibi solitarius. An quis possit petere confirmationem sententiæ, quæ transiuit in rem iudica. uidetur ꝙ non: quia frustra imploratur, quod est ipso iure concessum. l. si quis sub conditio. § fina. ff. de condi. institu. l. j. C. de thesau. lib. x. & ió non procedit petitio, quæ nihil potest operari. Sol. dic, ꝙ immò potest, & multa operatur secundum Inno. ut

13 ff. de noui op. e. nun. l. de pupillo. § sin autem. ¶ † Sed ecce imperator confirmauit testamentũ, in quo erat clausula irreuocabilitatis. respon. illa clausula non plus operatur, quàm si princeps non confirmasset. C. de test. l. omnium. Pone, testator ad confirmationem illius clausulæ, constituit se possidere pro hæredibus, uel legatarijs. respon. non ualet ut precarium: quia nemo rẽ suã precario rogare potest: tamen hæres, & legatarius possunt mortuo testatore ingredi possessionem: quia testator potest præuenire mortem traden do. ff. de le. iij. l. Lu

14 cius; & no. hoc dictum, quia nouum. ¶ † Quæro, utrũ decretum possit confirmare contractum ex interuallo? & vř ꝙ non: quia decretum est solennitas necessaria, & solennitas debet cohærere actui, cui aliàs debet inesse. respon. ꝙ confirmat ut nunc ex repetito consensu, nõ retrò. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. fi. tamen non est necessarius in ecclesiasticis alienationibus nouus tractatus, ar. in l. j. in fi. ff. de do. præleg. item etiam requiritur consensus utriusque partis, ut C. de nup. l. si ut proponis. l. si C. commu. prædi. unus tamen tractatus est, & ideò non est necesse, quod iterum contrahatur. ff. de secun. tabu. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de proba. l. cum tacitum, & no. quod ubi est decretum, ibi præsumitur, quod nulla deceptio interuenit, tex. est nota. in

15 l. C. de præd. curi. li x. ¶ † Sed quid si Papa ex certa scientia confirmauit testm̃ usurarii manifesti, non præstita cautione? nam istud testamentum est aliquod de iu. gẽ. & etiam de iure ciuili, ut ff. si cer. pet. l. eius, qui in prouincia, in prin. Secus de iure canonico, quod in hoc corrigit ius ciuile, & omnia statuta municipalia, quæ in contrarium loquuntur. nam statuta talia sunt in

in præiudicium animæ & ecclesiasticæ iurisdõnis: quia causa usurarum, & pœna est de iurisdictione ecclesiæ, & ideo sunt nulla ipso iure, ut in c. quanquam, de usu. li. 6. Item ꝙ ualeat confirmatio, facit. C. de test. l. omniũ præstare cautionem est quædam solennitas extrinseca, quod apparet: quia est contractus, & non ultima uoluntas; unde non est quid intrinsecum ultimæ uoluntatis, sed quoddam extraneũ, quod sufficit etiam ex interual
16 lo interuenire, ut no. in d. c. quanquam. ¶ † Porrò in donatione causa mortis non reperitur l. cautũ, ꝙ non ualeat, nisi sit præstita cautio. dicas, ꝙ si ex tali donatione consueuit oriri actio ex testamento; & non ualet: aut cõdictio ex lege, uel actio ex stipulatu; & tunc ualet: quia usurarijs manifestis non est interdictum contrahere, sed testari, inter quæ est discrepantia, ut ff. de uer. signi. l. uerba gesserunt. ¶ Quando autem oritur condictio ex lege, not. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. nemo, quæ dicit, ꝙ condictio ex lege, si quis argentum, habet locum in donatione causa mortis. quæ gloss. non est alibi. Solu. puto, ꝙ confirmatio dicti testamẽti facta per Papam & nõ per alium etiam imperatorem det dicto testamento ualiditatem: quia Papa potest tollere suum statutum, ut ff. de legi. l. non est nouum. Bald.

Lectura aurea. D. Baldi de Perusio super secundo decretalium ad laudem omnipotentis Dei fœliciter explicit.

INCIPIT COMMENTVM EIVSDEM SVPER TERTIO.

SVMMARIVM.

1 *Vita est triplex.*
De uita cum loquimur, intelligimur loqui secundum naturam non fictionem.
2 *Vita disciplinæ est duplex.*
3 *Vita particularis quæ sit, & qui ea uiuant.*
Viuentes sub eodem tecto dicuntur in commune uiuere, uer. uiuente.
Vita capitur, & pro coniunctione animæ & corporis, & pro uictu, uer. ponitur.
Medicina an contineantur uerbo uictus, & alimenti. §. alio modò.
Alimenti nomine continetur, nisi quod conuertitur in nutrimentum, ibid.
Vitam si quis in domo legat uxori quid eo legato continetur, uer. Vnde si.
4 *Vita dicitur quædam disciplina, secundum quam decet uiuere omnes, qui in ciuitate sunt.*
Intelligendi, & Significandi } modus unus, & idem, & sumitur à proprietate materiæ, uer. quia modus.
Disciplina quid, uer. est autem.
Vitæ tertia species principalis est uita gratiæ.
Homo subiectus est diuersis pressuris. §. Porrò.
Vita beata est, & non hic, ibid.
6 *Vita diuiditur in actiuam, & contemplatiuam.*
Vita naturalis non præsumit ur ultra centum annos in hoc corpore durare, uer. Sanè.
Obligare se quis non potest ad mortem uel ad amissionem membri, uer. illud.
7 *Homo ex corpore, anima, & mente consistit.*
Mens est rationabilitas animæ, & regit animam.
Animæ officium.
8 *Honestas dicitur quasi honoris seruans statum, & sororizat cum uerecundia.*
Honor non potest nũmario pretio æstimari, uer. Sanè. augetur per dignitatem, ibid. & per eum quis acquirit utilitatem, uer. & qui.
9 *Ad honestatem clericorum non solum honestè & castè uiuere, sed à uestibus sordidis abstinere pertinet.*
Vestes sordidæ inducunt pudorem, uer. quia.
10 *Ignis inferni quomodo non consumit in inferno detentos.*
11 *Loca pœnarum, & inferni sedes incognita fuerunt ante resurrectionem Lazari.*
12 *Ex conuersatione oritur infamiæ suspicio.*
Impudica res infestant oculos, uer. Item debent.

De uita, & honestate, clericorum. Rubr.

1 TRIPLEX † est uita. s. naturæ, disciplinæ, & gratiæ. & cum loquimur de uita, intelligimur loqui s̃m naturam, non s̃m fictionem: quia omnis rerum ꝓprietas natura consistit. ff. de uerbo. obli. l. ex ea parte. §. si. ff. de iure fis. l. statim. §. Cornelio, nisi in re, de qua agitetur, repræsentetur idem effectus per iuris dispositionem, s̃m quam dicimus, ꝙ deportatus habetur pro mortuo. ff. de libe. &
2 posth. l. generaliter. §. & quid si tantum. ¶ † Vita autẽ disciplinæ est duplex, scilicet religiosorum, ut in auf. de mona. §. cogitan. & aliorum clericorum collegialiter uiuentium exemplo Apostolorum, ut infra e. c. qm̃. ; 1. dist. præter hoc. de consecratio. dist. 5. c. in omnibus, se
3 cundum Gof. ¶ † Vita autem particularis est, quãdo clerici seculares uiuunt quilibet in domo propria, nõ sub eodem tecto, uiuentes enim sub eodem tecto dicuntur uiuere in communi: sed uiuentes seorsum unus ab altero ducunt uitam particularem; & est simile. ff. ad Sil. l. j. §. occisorum. Ponitur autem uita uno modo pro cõiunctione animæ, & corporis. Nam quandiu anima est in corpore, etiã si homo sit ita proximus morti, quòd nullum habeat officium uitæ: tamen adhuc uiuere dicitur, & occidens eum punitur tanquam homicida, ut l. in

l.in hac.ff.de Triti.&.ff.ad leg. Aqui.huic scripturæ. & hoc patet, quia uiuus moritur; mortuus autem nõ moritur, nec uulneratur, ut no.in l.j.C.qui accu. non pos. & ff.de ma.te.l.qui dos.& ẽm hunc modum intelligendo, sumitur id quod dicit philosophus, quòd uiuere uiuentibus est esse.¶ Alio modo intelligitur uita pro his, quæ sunt ad uitam.i.pro cibo & potu, & alijs necessariis, quæ cedunt in uia nutrimenti: sed de medicinis est dubium, utrum contineantur uerbo uictus; & dicendũ est, quòd sic, si sufficit modica impensa, licèt non contineantur nomine alimenti: quia non est alimentum, nisi quod conuertitur in nutrimentum, non id, quod uadit in secessum.i.quod nullo modo conuerti potest in nutrimentum. unde si testator legat uxori uitam in domo, intelligitur etiam de medicinis secundum quosdã: sed alii dicunt, quòd illud legatum est benignè & plenè intelligendum, ut.ff.sol. mat.l. si cum dotem.§. sin autem in sæuissimo, & ar.ff.cõmo.in l.in rebus.§. possunt, ut debeantur alimenta non solum sibi, sed etiam

4 familiæ sibi necessariæ, ar.ff.de iud.l non alias.¶† Secundo modo principaliter dicitur uita.i. quædam disciplina, secundum quam decet uiuere omnes, qui in ciuitate sunt si respicit uniuersum, in uniuerso, ut.l.ii. & iii.ff.de leg.sed si respicit uniuersum, non in uniuerso, sed in aliqua parte, puta de disciplina militari, uel scholastica, uel simili, tunc non sumo intellectũ uniuersi ꝓ integro uniuersali, sed prout adaptatur illi parti: quia modus intelligendi, & modus propriè significan. sunt unum & idem, & sumitur à proprietate materiæ, ut.ff. loca.l.si uno, &.ff.de usu.l si stipulatus. Est autem disciplina idem, quod sapientia rectè & moderatè uiuendi iuxta illud psal. apprehendite disciplinam domini.

5 ¶† Tertia species principalis uitę est uita gratię, quàm mortales nõ possunt ꝑfectè cõsequi, nisi prius moriatur caro cum suis uitiis. unde dicit Augu. nõ habemus hic manentem ciuitatẽ, sed futuram inquirimus. nã in ista ualle lachrymarum nõ est aliquod perfectũ bonũ, ubi diabolus habet potestatem tentandi, licèt nõ plectendi. ¶ Porrò homo est subiectus diuersis pressuris; unde animalia quæcunq; minuta possunt interficere hominem, uel saltem molestijs afficere. Sanè certum est aliquam esse uitam beatam: sed non est hic; ergo ad eam habendam oportet hominem mori, & dissolui; unde Apostto. insefix tu, quod seminas, non uiuificatur, nisi

6 prius moriatur.¶† Vlterius dico, quòd duplex est uita. scilicet actiua, & contemplatiua, ut in.c.nisi, de renuntia.& de regula.c.licet uita contemplatiua seipsa contẽta est; determinatur ab extra Sanè hoc naturaliter patet, quòd uita naturalis in corpore isto non præsumitur durare ultra centum annos illi qui excesserunt eos, præsumuntur non uiuere, ut no. in l.ij.§. si dubitetur. ff.quemad.testa.ape.& C.sol.mat.l.siquidem.ff. de iu.l. proponebatur.C.de sacr.san.eccle.l.fi.& not. Inno. de uerbo.signi.ueniens. Illud etiam est bene notandum, quod si quis fecit aliquam promissionem, cuius executio tendit ad mortem, uel amissionem alicuius membri, quòd non tenetur eam obseruare, ut no.Inn. suprà quod me.cau.c. cum dilecti: quia nemo est dominus membrorum suorũ. unde, qui promisit reuerti ad inimicum, & si reuertatur, iugulabit eũ; non obligatur ex fide promissi, quod dat materiam delinquendi.ff. de fideius.l.si à reo.§.si reo. facit.ff.de neg.gest.l. nam & ser

7 uus, in prin.& quod no.xxiij.q.v.cum homo.Bal.¶† Dicit Remigius, quòd homo ex corpore, & anima, & mente consistit, quæ & rationabilitas animæ dicitur, & cum unum sit anima, & mens, diuidamus hic animam, quæ uiuificat corpus, & mentem, quæ regit animam, unde Apo.dicit uitam significari per animam, & uirtutem per mentem; hæc ille super Epistola Pauli ad Roma. Porrò anima naturalis perficit naturam suam intel

8 ligendo semꝑ uirtute cælesti ministrãte, & no ¶† Sequitur in rubrica, & honestate clericorum. & dicendũ est, quòd honestas, & uerecundia sororizant, & utraq; castis moribus perseuerat. dicitur autem honestas quasi honoris seruans statum, ut no. infra eo.ti.in rub.lib.vi. per Ioan.And. & ideò si testator legat mulieri, donec honestè uixerit, intelligitur, donec honorem suum seruauerit. Sanè honor non potest pretio nũmario æstimari, ut.ff.si quis omis.cau.testa.l.Iulia. nec potest honor cum malis moribus commisceri, ut C.de secun.nup.l.i. &.ff.ad Trebel.l.facta.§.sub conditione, &.ff.de cond. instituti.l.filius.ff.de uerborum significationibus.l. Nepos Proculo. Augetur enim honor per dignitatem, ut. ff.de condi.& demõ.l.falsa.§.j.& sacerdotiũ facit quasi nouum hominem.ff. de arbit.l. non distinguemus.§. sacerdotio. & qui acquirit honorem, acquirit utilita-

9 tem, ut.ff. de iudi.l.si lõgius.§.fi.¶† Ad honestatem aũt clericorum pertinet non solum honestè & parcè uiuere, sed à uestibus sordidis abstinere; quia uestes sordidæ inducunt pudorem, ut.ff.de iniur.l.uestem sordidã. & è cõtra debent abstinere à uestibus nimis pretiosis. Nam licèt ipsi sint milites Dei, tamen sunt milites seculi. debent ergo indui uestibus mediocribus, & pompas uestium dimittere, etiam si prius fuissent milites seculi: quia non debet amodo se conformare militibus seculi, sed militibus Dei, ut in c.j.de mili.uasal.qui ar. bel.depo.coll.x. Et no.ꝙ quidam sunt in uita naturæ, & tamen sunt in morte gratiæ, ut inferi, qui non sunt in gratia gratum faciente, nec in gratia gratis data.

10 † Et si quæris, quomodo ignis inferni non consumit eos, dicunt quidam, quòd ille ignis non est naturalis. Sed in uita Beati Nicolai legitur, quòd est materialis materiæ sensibilis, & non uisibilis. & est quædã species ignis de ꝑ se; & hoc refert magister historiæ scholasticæ super Genesi in c de eiectione hominis de paradiso. Item de tribus sectis Iudæorum à communi uita, & opinione distantibus tractat idem magister in hystoriis euangelicis in c.de tribus sectis Iudæorũ. & est pulchrum uidere, & scire, quomodo se habent ad sectam Catholicam Christianorum. nã multa plus quàm mo-

11 ralia ibi inuenies.† Dicit magister historiæ super Euãgelio in c.de alabastro unguenti, quod loca pœnarum, & sedes inferni fuerunt incognita ante resurrectionem Lazari. idẽ ait in c.de lunatico sanato, &c. lunatici plerunque non ex uitio lunæ patiuntur, sed demones eos uexãt illis temporibus, ut per lunam infament creatorem lunæ. idem ait, quòd quare Deus fecit hominem, quem damnandum præuiderat, non est inquirenda ratio: q̃a Deus est maior omni ratione. & ista dicitur prouidentia, non prudentia. illi autem, qui sunt salui, pro prouidentia Dei sunt, à quo dependet omnis salus &

12 bonum.¶† Ex mala conuersatione oritur suspicio infamiæ. & ideò clerici ab ea debent totaliter abstinere. Item debent cauere, ne uideant res impudicas, quæ infestant oculos, ut.l.cum suprà uiuentes.C.de re milita.lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, secus, localiter exponitur.i.iuxta, & aduersatiuè.*

Oratiuncula

Orationis una pars pro alia plerunque ponitur, uersi. & plerunque.

2 *Laici, quando diuina celebrantur, si sedeant, uel stent inter clericos, sunt eijciendi, non puniendi, & in prin.*

T LAICI. Statuit concilium, ut laici, qn̄ diuina mysteria celebrantur stare, uel sedere non audeant inter clericos: sed in parte ecclesiæ, quæ ab eis distinguitur per cancellos. Orare autem possunt in sancta sanctorum. & dicitur sancta sanctorum latior pars ecclesiæ. no. quod lo-
1 ca debent distingui, ne diuina turbentur officia. ¶ † In tex. ibi secus. i. iuxta, uel immediatè. ff. de ser. urb. præ. l. quidam Hiberus. sicut exponitur dictio, secundū, prout ponitur localiter. ff. de acqui. re. do. l. maritus. Sed ut plurimū dictio, secus, ponitur aduersatiuè, ut no. eo. ti. l. per. seruum. §. pe. & hoc est generale, quod dictiones respectiuæ significant secundum suos effectus, & plerunque una pars orationis ponitur pro alia, ut no.
2 de condi. & demon. l. has causas. ¶ † Quæro, nunquid sint puniendi laici, qui contra faciunt ex consuetudine? dic quòd sunt eiciendi, non puniendi, sicut fecit Christus, qui eiecit mercatores de templo, non tamen puniuit eos. uide quod not. C. de sacrosan. eccle. l. nemo martyres.

SVMMARIVM.

1 *Arma non licèt portare clericis, & si portant, excommunicandi sunt, in prin.*

Vsurarij non sunt ipso facto excommunicati, sed excommunicandi, ibid.

Gladij paue an dicantur arma.

In denominanda re aptitudo, & consuetudo inspicitur, uersi. & in qualibet.

2 *Clericis an sit licitum portare loricas de ferro.*

Arma quæ dicantur, uer. item arma.

3 *Prælatis & clericis licitum est laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis.*

Ad arma recurritur, ubi iura non sufficiunt, uer. & ubi.

4 *Clerici si post trinam commonitionem episcopi, ne portent arma, sunt inobedientes, & capti fuerint cum armis, non sunt ab ecclesia defendendi.*

Extra protectionem ecclesiæ quinam sint, uer. & sunt extra.

Defendere possessionem suam unicuiq; licet, atque fructus, uer. dicit.

5 *Sociorum iniuriam potest quis armis repellere, siue loquamur de socio societatis rerum, siue itineris.*

6 *Clericis, uel prælatis an liceat noua castra, uel munitione facere.*

Clericus potius fugere, si potest, debet, quàm fugientem percutere, uer. si clericus, nisi in casu, & quo.

Fugere laicus non tenetur, ibidem.

7 *Clericis, si pressuram patiantur, licitum est se defendere, dū tamen servetur modus, & moderatio.*

Moderatio & modus quando dicatur à se defendente seruari. §. Ecce.

Occidendi animus præsumitur ex armorum qualitate, uersi. & ex.

Modum excedens quomodo puniendus, uer. utrum autem.

8 *Contendentes de aliqua possessione si sunt duo, & parant se ad bellum, an iudex possit possess. sequestrare.*

Possessionem an iudex possit sequestrare, duobus de ea contendentibus, & ad bellum se parantibus.

Incontinenti, & ex interuallo } *dicitur, prout materia requirit, & exempla, uer. item sitas.*

9 *Offensi an sit licitum facere aduersarium suum assasinari. mandatarius, & non mandans quādo puniatur, uer. præterea.*

Vindicta respicit facta retrò, } *uer. illud constat.*
Defensio futura.

10 *Vxorem alterius si quis adulterauit, & offensus è contra postea adulterauit uxorem illius, an hoc genus uindictæ sit licitum.*

Raptus uirginis cum raptu non compensatur, uer. Idem.

11 *Transiens per loca periculosa dicitur transire per fortuitos casus.*

12 *Vsurarius si est excommunicatus propter usuras, licèt sit absolutus à uinculo excōmunicationis per diœcesanum suum tamen non est absolutus à restitutione usurarum.*

13 *Indebiti condictio non augetur per excommunicationem.*

Vsuræ prohibitæ ex utroque testamento, & qua. §. & nota. & seq.

Vsura non est idem, quod pœna. §. Sed si. uer. quia aliud.

14 *Fœnerari quòd quis sit solitus, an probetur per codices rationum, quas usurarius conscripsit secretè in camera, nemine mandante, nec sciente.*

Iudicium non incipit ab edendo. §. Sanè.

Vtens, & usurus instrumento quis dicatur, ibid. uer. utens.

Pœna diuersimodè accedit, & quando dicatur usura, ibidem uer. & dic.

15 *Vsura promissa sub titulo donationis non ualet.*

16 *Iudices seculares an possint se intromittere de restitutione usurarum certarum.*

LERICI. Clerici non debent portare arma, & si portant, debent excommunicari. Item usurarij sunt excommunicandi. No. quòd usurarij non sunt ipso facto excommunicati, sed excōmunicandi. Item no. q̄ clerici publicè portantes arma nō sunt excommunicati, sed excommunicandi: quia porta-
1 re arma non est eis honestum. ¶ † Sed nunquid gladij à paue dicantur arma? dic q̄ non: quia non sunt apti ad nocendum, ut no. in aut. de armis, col. vi. & in qualibet re denominanda inspicitur aptitudo, & consuetudo, ut no. in simili in l. ii. ff. si cer. pe. ergo non dicitur inuentus cum armis, qui portat istos cultellinos paruos.
2 ¶ † Sed nunquid est licitum clericis portare loricas de ferro? dic quòd nō: quia hic indistinctè loquitur. Item arma sunt, quæcunq; reddunt hominem audaciorem, & aduersariū timidiorem. hoc intellige, nisi in casu necessitatis, ut si uadit ad loca periculosa. Nam ob defensam etiam præsumptam licitum est portare arma, sicut si periculum immineret ad oculū: ego loquor de ineuitabili necessitate. nam spontè nemo debet istos casus appetere. ff. lo. l. si merces. §. culpæ. & l. item quæritur. §. exercitu. pro necessitate autem salutis patriæ possunt clerici arma sumere ad defensam, ut. ff. de iusti. & iur. l. ut uim, & ar. de capti. & postl. reuer. l. postliminii
3 §. filius. ¶ † Item no. quod prælatis, & clericis licitum est laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis, puta piratas, & depopulatores agrorum, & terrarum. 23. q. 8. igitur. nam illi similes sunt bestiis feris, & obstinatione peccandi cōuertuntur in belluas. C. q̄n li. uni. sine iudi. se uin. l. opprimēdorum. & ubi nō sufficiunt iura, recurritur ad armatum subsidium, ut not. C. de iudi. l. nullus. nam arma tuentur leges. Et e contra, ut in secunda consti. C. & in princi. insti. ¶ † Si cleri-
4 ci post trinam commonitionem episcopi, ne portent arma, sunt inobedientes, & si capti fuerint cum armis, non sunt ab ecclesia defendendi, de senten. excom. in audientia, & c. contingit, & sunt extra protectionem, & priuilegia clericorum. extra protectionē enim sunt,

quicunque

quicunque statutis, & priuilegiis nó iuuantur.facit,qđ
no.in l.j.C.de natural.li.Dicit Inno.q unicuiq; existen
ti in possessione licèt defendere possessionem suam,
& fructus colligere,non obstante contradictione eius,
qui non possidet,ut ipse no.infra de censi.c. uenerabi-
5 li,in fi.¶†Quis pót iniuriam sociorũ armis repellere,
siue loquamur de socio societatis rerum, siue itineris.
ij.q.vii.negligere.23.qõ.3.summa. magis tamen mode
ratè debet quis defendere socium,q̃ seipsum:periculũ
tñ personæ non tenetur quis pro socio subire.unde di
cit sapiens Cato. Dilige sic alios, ut sis tibi charus ami
cus.Sic bonus esto bonis,ne te mala damna sequantur.
6 Adde qđ dixi in l.ut uim.ff.de iust.& iur.in l ćt. ¶†An
liceat clericis,uel platis noua castra,uel munitiones fa-
cere,dic quòd sic,nisi sint suspecti de æmulatione, uel
guerra ab eis mouẽda,de resti.spo.c.Pisanis, per Inno.
Similiter dicimus de refectione castrorum i habitato-
rũ ſm Inno.quod est notandũ.facit.l.opus, de ope.pu-
blicis.si clericus pót fugere,potius debet fugam arripe
re,q̃ fugientem cũ armis pcutere iuxta illud, si persecu
ti fuerint uos in una ciuitate,fugite in aliam, nisi fuga
esset eis periculosa;sed laici nó tenentur fugere.ff.ad.l.
Aqui.l.scientiam.§.cũ aliter: qa fuga est refugium mi-
7 serorum.¶†Porrò ét clericis,si pressuram patiantur,li
citum est se defendere, dumtamẽ seruetur modus, &
moderatio.¶Ecce exẽplum de modo.si non armatus p
cutit cum pugno,non debet repercuti cum gladio.Ec-
ce exemplũ de moderatione.s.possib.l.i.pone,q uterq;
est armatus,unus cum leui instrumento,alter cũ graui
& periculoso,& etiã cum leui.non.n. debet percutere
cum graui: quãdoq; tñ impetus moderationem tollit:
quia ubi furor est.ibi intellectus abest, ut not. in l.j. C.
unde ui.dic q moderamen seruatur,si illud tãtum fiat,
quo omisso uiolentia repelli non potest, ut in c.ut fa-
mæ,de sen.excommu.nec est uis, utrum sit ea lem qua
litas armorum,necne:quia ad modum re.eren.est,non
qualitatem,ar.ff.de usuf.l.si fundi. §. fi. & in illis iudex
arbitrabitur.ff.de rei uindi.l.in fundo.& ex qualitate ar
morum præsumitur animus occidendi, uel non occi-
dendi,ut in l.j.§.sed in claua. ff.ad.l. Cor. de sic.utrum
autem,qui excedit modum,puniatur de tanto,an de to
to,an nullo modo,uidetur distinguen.a ... in rixa,& nõ
puniť,ut.ff.ad.l. Aqui.l.si ex plagijs.§.tabernarius: aut
ex proposito; & tunc punitur de tanto, non de toto;
quod arbitrio iudicis relinquitur supra de rest. spo.
8 olim.¶†Si duo contendunt de aliqua possessione, & pa
rant se ad bellum, utrum iudex possit pos.sequestrare?
dic q non,si unus possidet,alter non:sed si est dubium
de pos.tunc debet sequestrari,ut not.Inn.suprà de pro
ba.c.in præsentia.Item scias,q incontinenti & ex inter
uallo dicitur,prout mater a requirit. nam si quidem ta
le est quid,quod possit reparari, ut recuperare posses-
sionem inuasam,tunc dicitur incontinenti fieri,cum pri
mum est aptitudo recuperandi;quod etiam licitum est
facere conuocando amicos, & licet quidam dicant, in-
tra triduum: tamen si res magnum apparatum exigit,
puta recuperatio unius castri, tempus oportunum ad
hoc inspiciendum est.ar.ff.de uer.ob.l.continuus.§.cũ
ita.& §.item qui insulam.si autem est tale quid, quod
post factum non possit in pristinum statum reparari, ut
uulnera, tunc incontinenti dicitur fieri,quod continua
te fit instante metu, ut no.infra de homi.c.signi.Pone,
statuto ciuitatis cauetur,q offenso liceat facere compe
9 tentem uindictam.¶ †Utrum sit licitum offenso facere
aduersarium suum assassinari? dic quòd non: quia in
hoc maior est qualitas delicti,q̃ delictum,ut in c. p hu
mani,de homi.lib.vj. Præterea hoc est capitale;& ideo
non interuenit procurator: socius tamen bene posset
ipsi assistere,uel dic,quod non punitur mandans,sed fa
ciens nomine alieno:quia istud mandatum naturali ra-
tione est turpe,ut no.ff.de ui ar.l.cum fundum, & ff.de
re iudi.l.culpa est. ¶Item quia statutum loquitur de of
fenso, & sic loquitur in personam, non in ipsum actũ,
seu realiter,ut.ff.quod ui aut clam.l.aut qui aliter.§.fi.
& idem dico in marito, qui potest occidere adulterũ,
nam intimus dolor excusat eum:sed nó excusaret eius
nuntium,ut.C.de adul.l.Gracchus.illud constat, quòd
uindicta habet oculos retrò, & facta respicit.Sed defen
sio futura concernit.unde qui dicit se fecisse ad uindi-
10 ctam,debet probare,quòd fecit post offensam.¶ † Sed
quid si aliquis adulterauit uxorem alterius, & offensus
è contra postea,adulterauit uxorem illius, nũquid hoc
genus uindictæ est licitum?respondeo non:quia tangit
alium,quam offensum, & iniquius fieret statutum, si
hoc permitteret, & duplex iniquitas non est tolerãda,
ar.in l.ex facto.ff.de uul.subst.idem dicendum est in ra-
ptu uirginum,etiam si carnaliter cognitę non sint.C.de
11 rap.uirgi.l.j.¶†Deinde no. gl. quòd transiens per loca
periculosa dicitur transire per fortuitos casus; & licèt
12 bene succedat,tamẽ culpanda est temeritas.¶ † Venio
ad gl.quæ dicit, quod si usurarius est excommunicatus
propter usuras, licèt sit absolutus à uinculo excommu
nicationis per diœcesanum suum, tamen non est abso-
lutus à restitutione usurarũ.& est ratio, quia duæ sunt
obligationes: & licèt tollatur sententia,non tollitur ta-
men debitum.ff.de don.l.sed si in stipulatum. ff. de ser.
ur.præ.l.si domus. Non enim ueniunt ex uno radicali
fonte:quia excommunicatio uenit ex contumacia: sed
obligatio usurarum uenit, & re contrahitur sicut inde
13 bitum.¶ †Porrò per excommunicationem indebiti có
dictio non augetur,sed uenit officio iudicis,ut.l.j. ff. de
in litem iuran.nec dicitur satisfactum,licet sit sententia
lata.ff.de fun.instru.l.nepoti.¶Et no. quod usuræ in ue
teri & nouo testamento sunt prohibitæ, & maximè cle
ricis,qui struunt auaritiam,& dissoluunt uincula socie
tatis humanæ.Et hoc uerum, quando quis facit hãc ar
tem, uel quando ad procurationem creditoris quocun
que colore quęsito,uel propter indultam temporis di
lationem,quod uocatur ex pacto propter pactum. ff. si
cer.pe.l.lecta.in fi. ¶Sed si ad procurationem debitoris
ducentis creditorem per ambages uerborũ inuito cre-
ditore tempus donabitur, unde creditor incommodũ
sentit.ueniunt usuræ.l.usus æris,tanq interesse.ff.de in
litem iuran.l.numus.C.de sum.tri.l.j.in gl. quia pprie
loquendo non sunt usuræ.supra de foro compe.c.dile
cti.& ideo non taxatur per dispositionem legis,cos.C.
de usu.sed per iudicem probato uero interesse, sic dẽt
intelligi.ff.pro sol.l.socium,qui in eo.hoc est no.quòd
etiam si legetur pro anima, non potest testator usuras
apponere,ut no.in l.ij.ff.de an.leg.Non ob.l.j.ff.de pe-
nu. leg. quia aliud est usura, quæ multiplicatur per
tempora, & aliud pœna, quæ succedit loco sortis,
& non committitur dietim, sed semel pro semel. ff.
de actio. & obliga.l. obligationum ferè.§. fina.& ff. de
14 transact.l.pacto conuento.¶ † Sed numquid per codi-
ces rationum, quas usurarius conscripsit secretè in
camera, nemine mandante,nec sciete,probetur,quòd
quis sit solitus fœnerari?dicit Archid.quòd sic.xlv. di-
stin.qui sincera.tamen dicit,quòd non tenetur eos ede
re,quia conscripsit priuatim ad suã memoriã, & grã sui

tantum,nec cum mandato ita,ꝙ possit dici gestor negotiorum; & uerũ dicit, si cũ nemine sit controuersia usurarum.Sed si usuræ repetuntur in iudicio, tũc bene cogitur edere,ut in c.j.de usu.in cle.¶Sanè nullum iudicium incipit ab edendo,sed citatione,& libello, ut inst. de pœ.te.liti.§.fi.quia non dr̃ usurus aliquis in stro ante q̃ lis sit mota,ut.l.j.§.edenda.ff.de eden.utens dr̃ ille,ꝗ producit.usurus dr̃ ille, qui uerbo intentat instrm̃, ut no.Inn.s̃.de proba.c.j.& dic ut ibi dixi, & dic ꝙ pœna quantitatis interdum accedit quantitati:interdum speciei:interdum facto,primo casu aut per temporis dinumerationem; & est usura : aut non per dinumeratione temporis,sed habito respectu ad interesse totale; & nõ est usura; quod dic,ut.C. de usu.l.cum allegas. si pœna adiicitur loco contemptus,tunc nõ est usura,ut si spernatur arbiter,uel iudex,ut.ff.de arbi.l.Celsus.ff. de uerbo.ob.l.stipulationum aliæ.§.si sortem: quia non acce-
15 dit sorti,sed uenit extrinsecus.¶† Adde,quod dixi.ff.si cer.pe.l.rogasti.§.si tibi.¶Vsura promissa sub titulo donationis non ualet:quia est color quæsitus,uel in fraudem canonum.Idem, si fœneratori ꝓmitto dare pignora sub pœna:quia,ut dixi,ubi est color q̃situs, ibi fraus s̃m Cy.C.de usur.aut.ad hæc.licèt Ia.But. dicat contra
16 rium,& male:quia contra conscientiam.¶† An iudices seculares possint se intromittere de restitutione usurarum certarum,dic quod sic,ut.infrà de usu.post miserabilem . Sed de restitutione usurarum incertarũ ad eos nõ spectat cognitio:quia causa est ecclesiastica, ut no. xj.q.j.in summa,& in cle.dispendiosam.de iudi. & dixi in l.Titia.ff.solu.mat.ubi enim usuræ sunt certæ,nõ est cognoscere, sed cognitum esse,arg.C.de compen.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Clericum debet habere qui populum regit,& quare, in prin.*
Ecclesiæ dedicari non debent,nisi dos assignetur pro sacerdote,& clerico,ibi.§ in tex.
Sacerdos an possit sine clerico conficere corpus Christi.
2 *Sacerdos debet esse instructus in fide.*
Ad fidem catholicam, & diuinum officium discendum patres mittere filios debent.

T QVISQVE.Qui populum regit,debet habere clericum,qui secũ cantet,& pueros instruat in fide.h.d.¶In tex.ibi, Plebem, largè sumitur pro qualibet capella,Ber.Ibi, Clericum,gl.sumit arg.quod ecclesia non debeat dedi-
1 cari,nisi dos assigneẽ pro sacerdote,& clerico.¶† Quæro,an sine clerico sacerdos possit conficere corp' Christi?dic ꝙ sic: quia substantia missæ consistit in illis uerbis, Hoc est corpus meũ:&,Hic est sanguis meus , &c.
2 quem sermonẽ profert solus sacerdos.¶† Ibi, Mittant, no.ꝙ patres debent mittere filios ad scholas ad discendum diuinum officium,& catholicam fidem , & sacerdos debet esse instructus in fide:quia qui debet alios instruere,debet esse instructus, ut.ff. de eden.l. si quis ex argentariis.§.prohibere.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nutrire non debet comam,neque barbam, sed incedere in habitu,& tonsura.*
Argumentum ex ui signorum, & habitus exterioris , uer. & uer.

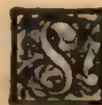
1 I quis ex clericis.Clericus† non debet nutrire comam,uel barbam : sed debet incedere in habitu,& tonsura,ut hic & infrà.e.c. proxi.& no.hic arg.ex ui signorum, seu exterioris habitus. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Clericus constitutus in minoribus,potest uxorem ducere, nisi esset in monasterio traditus.*
Ad habitum deferendum,quem iam assumpsit , quis cogitur, uer.nota.

1 LERICVS.Clericus† constitutus in minoribus,qui appellatur sine gradu, põt uxorem ducere , nisi esset monasterio traditus. No.quem cogi ad portandum habitum,quẽ iam assumpsit; & sic cogitur quis ad bonum inchoatum continuandum, sed non ad nouum inchoandum secundum Ber. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Monasteria monialium clericus frequentans ab episcopo punitur,& laicus excommunicatur, nisi monitus destiterit, in prin.*
Frequentare quis dicatur.
2 *Frequentatio inducit maleficij præsumptionem,& facit indicium ad torturam.*
Prohibitum sine causa uidetur permissum cum causa.
Causa dicitur,cui ratio inest,uer.adde.
Contra faciens ex ineuitabili causa non punitur,& ratio uer. & est arg.

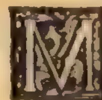
ONASTERIVM.Clericus frequentans monasteria monialium,ab episcopo punitur:laicus excõmunicatur, si monitus non
1 destiterit.h.d.¶ † Quæro, quis dicatur frequentare?gl.dicit ꝙ per duas uices.Et no.ꝙ frequenta
2 tio† inducit ꝓsumptionẽ maleficij, & sic frequentatio facit indiciũ ad torturã,& no.ꝙ id, qđ est ꝓhibitum sine cã,vr̃ esse permissum cũ cã. Adde , ꝙ illa dr̃ cã,cui ratio inest,nã si rõ non inest,non dr̃ cã propriè, sed abusiuè. ff.de uer.ob.l.si ita stipulatus.§.possum,in fi. & est arg. qđ si p superiorẽ est ꝓhibitus accessus ad certũ locũ, uel ingressus palatij, qđ ex cã ineuitabili contrafaciens non puniẽ,arg.ad idẽ.ff.de public.l.Cæsar.& est rõ , qa ꝓsona agens est illa,q̃ dẽt puniri: sed ista non est ꝓsona agens,sed patiens:qa p uim patiẽ, ut ait Seneca in ep̃la cap.vij.ad Lucillũ; ducũt uolentẽ,fata nolentẽ trahunt.

SVMMARIVM.

1 *Ministrorum numerum in ecclesiis episcopus statuere iuxta, prouentus & facultates ecclesiarum possunt , & bona eorum in communi,uictumq́; simultaneum,in prin.*
Epi de ecclesia parochiali possũt facere collegiatã, seu cõuẽtualẽ.
Pœna ordinaria potest aggrauari iudicis arbitrio , & ab ea non potest appellari,uer.no.pœnam.
2 *A communione fit quis alienus propter uiolentam manuum iniectionem in clericum.*
Absoluendi conuentuales potestatem habet episcopus plenariã ob iniectionem manus in clericum uiolentam,uer. tamen.
Plenaria sumitur pro libera,ibid.
3 *Conuentuales debent simul uiuere,& sub eodẽ tecto dormire.*

QVO-

a ¶ *Vide de materia per Lapum allegatione, sua 76.*

QVONIAM ut.ª Tria dicit. primò, quod episcopus pôt statuere certum numerum ministrorum iuxta prouentus ecclesiarũ. secundò, quod pôt statuere, quod bona eorũ ueniãt in cõi tertio, quod simul comedãt, & dormiãt. pœna triplex officij beneficij, & grauior; & hoc patet. Casus decretalis. scribit hic Gregorius omnib. epis, ut patet in
1 registro secundum In. ¶ † In tex. ibi, in cõi, propter hoc dicũt do. quod epi de eccl'a parochiali pñt facere collegiatã, seu cõuẽtualẽ. Ibi, si opus fuerit. No. pœnã ordinariã aggrauari iudicis arbitrio suadente, & ab hac aggrauatione, si cõ
2 stat de facto, non pôt appellari. ¶ † Ibi, Alienus, no. quẽ fieri alienum à cõione propter uiolẽtã manuũ iniectionẽ in clericum: tñ inter cõuentuales eps hẽt ptãtẽ absoluẽ. plenariã. i. liberã. sic. n. exponit. ff. mand. l. creditor.
3 §. Lucius, Bal. ¶ † No. quod cõuẽtuales debent simul uiuere, & sub eodem tecto dormire, & hoc satis patet et ex ui grammaticæ: quia con. i. simul & argumentũ ex ui grammaticæ ualidum est in iure. ff. de au. & ar. leg. l. Plautius, & per Inn. de rescri. sedes, in prin.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis ecclesiastici debet esse gratuitum, consuetudine, non obstante, in prin.*
Officium tutoris an debeat esse gratuitum.
Præmium satis consequitur, qui bene gerit officium, uer. Dicit tex.
2 *Sẽtentias uenales et processus, quando uerum sit, nõ tenere.*
3 *Idemnitatem iudici promittens an præsumatur committere baratariam.*
Sportulæ an debeantur de iure ciuili iudicibus, uer. Adde, & nu. 4. §. si autem, & seq. & utrum ex constitutione episcopi, & nu. 4.
4 *Constitutio episcopi, scilicet quòd episcopo debeatur nomine sportularum aliqua quota litis, an sit ualida.*
Sportularum causa dicitur causa propria iudicis, & qui cum sportulis habere se dicit iurisdictionem, parte negante non debet se iudicem pronuntiare, & dat cautelam iudicibus, uer. & quòd.
Fieri quod non potest simpliciter, nec fraudulenter potest. §. si autem.
5 *Episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperatore, posset in causis pertinentibus ad istam temporalitatem exigere sportulas.*

CVM ab omni Ecclesiastici iudices gratis iudicare debent, nec exigere, possunt decimam, etiam si hoc habeat consuetudo, non obstante quod dicant se noie assessorũ suorũ exigere: quia hoc dicitur in fraudem. dic de hoc, ut not. in c. statutum, circa fi. de resc. li. 6. No. quod offiñ iudicũ dẽt eẽ gratuitũ: quia satis sufficit eis pro salario, quod habeant ecclesiasticos
1 reditus. ¶ † Quæro, quid de officio tutoris, utrum debeat esse gratuitum? gl. no. dicit quod sic. ff. de tut. l. meos. ad hoc. ff. de neg. gest. l. qui sine usuris, ibi dum dicit, gratuitum certè & ab omni lucro abstinentes fidem præstare debent, dicit tex. quod satis cõsequitur pmium, qui bene gerit officium: quia consequitur laudem, in
2 auth. de hære. & Fal. §. si uerò. ¶ † No. deinde hic uenales sententias & processus non tenere; quod uerũ est in processu iudicum; sed processus arbitri, uel arbitratoris tenet. sed datur exceptio secundum Inn. quod est uerum in arbitro, qui spontè eligitur: sed si eligitur de necessitate, qui uocatur arbiter iuris, idẽ est in eo. quod in quocunque iudice delegato, ut processus uenalis, & sententia uenalis sit nulla ipso iure. Et hoc est bene notãdum: quia arbitri sæpe committunt has baratarias, cũ plerunque sint uiles personæ. Si quis tamen non potens suam iustitiã obtinere, redimit hanc iustitiam,
3 iste non dr committere simoniam. ¶ † Et adde, nunquid ille, qui promittit iudici indemnitatem, præsumatur committere baratariam. Bar. dicit quod non. ff. de fur. l. si quis uxor. §. si fugitiuum; quod est uerum, si iste promissor foueat ius: alioquin deberet puniri de barataria. Adde, utrum de iure ciuili sportulæ debeantur iudicibus; uidetur quod non debeantur ex promissione, sed ex legali dispositione, & sint taxatæ, non arbitrariæ;
4 ut leg. & no. inst. de act. §. tripli. ¶ † Sed an ualeat constitutio epi super hoc, uidelicet quod epo debeatur nomine sportularum aliqua quota litis, puta uigesima, uel quæcunque alia minor, uel minima, ut unus denarius pro lib. eius, quod petitur, ur quod eps non possit hoc statuere; quia faceret statutum in causa propria. & quod ratione sportularum dicatur causa propria, tenet glo. ordi. ff. ad munici. l. de iure: quæ dicit, quod si iudex prætendit se habere iurisdictionem cum sportulis, & pars hoc negat, quod non potest pronuntiare se iudicem; & ideò iudex debet esse cautus, ut non prætendat interesse sportularum, sed tractet de ipso interesse. nam expressa nocent, non expressa non nocent. ¶ Si autem prætenderet sportulas ex promissione, tunc non ualeret promissio, ut hic. nec iuuat color quæsitus. puta occasione tabellionum: quia quod non potest fieri simpliciter; non potest fieri fraudulenter. ff. de transa. l. cum hi. §. sicut lis. ff. de condition. & demonstra. l. heres meus. C. quod in fraudem. Adde quod no. in aut. scriptum exemplari. ¶ Item adde, quod episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperatore, posset in causis pertinentibus ad istam temporalitatem exigere sportulas. Item dicit gl. quòd Comitissa Matilda in suis regalibus computat sportulas, ut exigebat. Bald.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi missi ad prædicandum de nouo conuersis ad fidem debent se in unum superioris habitum conformare.*
2 *Strictior uita regularium de mãdato Papæ reducitur ad uitam latiorem, & magis communem.*
Dispensare in quibus possit contra regulam, & constitutionem religiosorum Papa, uer. nam hoc cum. §. sequen. & nu. 3.
3 *Auctoritas Papæ in quibus est uerum, quòd ab omni uoto, & professione, & omni iuramento intelligitur excepta.*
Papæ prohibitio dicitur uis maior, & connumeratur, inter casus fortuitos maiores, uer. quia prohibitio.
Casus fortuiti in re qualibet excusant, ibid.
Casus fortuitus quis dicatur, uer. est autem.
4 *Scandalum generatur ex diuersitate habitus.*
Ex disparitate nascitur inuidia, & discordia seminatur inter fratres. §. dicit.
5 *Conformitas quomodo ueniat attendenda.*
Vestimentis albis in tota Lombardia, & Tuscia ad Romam usque anno. 1400. se omnes homines induerunt.
Baldi uita peruenit in annum. 1400. eoq; tempore ius canoni cum profitebatur.
6 *Canonicus regularis an possit esse canonicus in ecclesia seculari.*

Regularis omissa ecclesia regulari transire non potest ad ecclesiam secularem. §. sed collectarius.

1 EBVS, qui Religiosi † missi ad prædicandũ de nouo conuersis ad fidem dñt se in unũ superiorem habitũ conformare. facit. s. de ele. cũ cãm h. d. ¶ Casus. Liuonienses de nouo conuersi erant ad fidẽ, datus fuit eis eps, & q̃dã alii fratres ad prædicandum Euangeliũ: quia illi prædicatores dissimilẽ habitũ habebant, murmurabãt, & scãdalũ inter Liuonienses suscitabant ex tali diuersitate: scribit Papa Epo Liuonien. & aliis fratribus dicens, ne pp dissimilẽ habitum scandalum suscitetur inter illos, q̃bus unum Euangelium prædicabant, mandat eis, q̃ oẽs debeant se conformare in unũ regulare ꝓpositum, & honestum habitum, q̃ tũ spectat ad hoc officiũ, non obstãte eo, q̃ quidam illorũ sint monachi, quidã uero canonici regulares, q̃dã alii strictiorem uitam ꝓfessi. ¶ Et ex hac decretali no. q̃ pp scandalũ receditur a iure, & habitu regulari: sed illud fit ad tempus ex cã. Item in his, quæ spectant ad professionem Papæ auctoritas intelli-
2 gitur excepta, sicut dicitur de iuramento. ¶ † No. q̃ strictior uita regularium de mandato Papæ reducitur ad uitam latiorem & magis cõem. nam hoc nõ spectat ad substantialia regulæ, sed ad accidentalia, quæ Papa põt permutare, & indulgere: contra cõstitutionẽ, ergo Cartusiensium bene põt Papa dispensare. Sed non contra substantiã professionis. ¶ Item contra regulam Minorũ non dispensat, sed contra cõstitutionem Prædicatorum põt dispensare, uerbi gratia, quod frater prædicator possit succedere in hæreditate paterna, & de ea facere testamentum: quia mendicatio Prædicatorũ non est ex regula, sed ex constitutionibus, ut dicit Fede. de
3 Senis. ¶ † Deinde glo. sumit ar. q̃ ab omni uoto, & professione, & ab omni iuramento auctoritas Papæ intelligitur excepta; quod est uerum in his, super quibus est possibilis dispensatio, ut. ff. ad munici. l. fi. sed si quis iurat aliquid facere, & Papa illud fieri ꝓhibet, alia dispẽsatio non est necessaria. ff. qui satis. cog. l. pe. quia ꝓhibitio Papæ dicitur uis maior, cui resisti non põt; & sic connumeratur inter casus fortuitos non leues, sed maiores, & præcisos qui in qualibet re excusant, & q̃nq; casus præponderant culpæ, ut. ff. ad. l. Rhod. de ia. l. si uenẽda. §. idẽ iuris, & ff. q̃ me. cau. l. si cũ exceptione. §. q̃ si hõ, ut si res erat al's peritura, ut ibi no. & ãt casus fortuitus ꝓpriẽ loquendo, fortuna dominatur prouidentiæ humanæ, ut. ff. de ac. emp. l. si hrs. uñ leuiores culpas
4 exhaurit à ꝓdominio. ¶ † Deinde dicit gl. q̃ ex diuersitate habitus scandalum generatur. dicit n. philosophus, q̃ diuersitas morũ nequaquam est amabilis. ¶ Dicit lex, q̃ ex disparitate nascit inuidia, & seminat discordia in-
5 ter fratres. ff. de le. ij. l. cum pater. §. euictis. ¶ † Deinde gl. dicit, q̃ cõformitas hic attenditur. apparet in oculis uulgi, sicut hoc anno fuit in simili, q̃ oẽs hoies de anno. Mcccc. in tota Lombardia, Tuscia, & usq; in Romã ex deuotione assumpserunt quædã uestimenta alba; tñ desubtus ibant induti ꝓut prius, licẽt ista dissimilitudo sit talis qualis, sed non perfecta: de hoc tñ facio mẽtionem ad æternam rei memoriam: quia fuit quoddã mi-
6 raculum. ¶ † Deinde gl. sumit argu. q̃ canonicus regularis potest esse canonicus in ecclesia seculari. uerbi gratia, canonici Perusini sunt regulares canonici: Tridenti: sunt seculares: poterit canonicus Perusinus ad canonicatum Tridentinum accedere, & est similitudo: quia monachus potest fieri eps in ecclesia seculari ẽm Ber.

¶ Sed collectarius recitat opinionẽ hic in suo opere. Nã Arch. dicit, q̃ regularis omissa ecclesia regulari nõ põt transire ad ecc̃liam secularem; q̃ uidetur uerius 2 q̃a res non recipit restitutionem, dum statum mutat, ut. ff. de minori. l. si ex causa. §. Pap. & dic ut infra de regul. c. super eo; de sta. mona. in summa, & in c. quod Dei timorem. ad hanc materiam facit, q̃ no. Io. An. in c. 1. de elec. in cle. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Ludi theatrales in ecclesiis fieri non debent.*
Repræsentationes quædam possunt in ecclesia fieri. } ¶ pri.
Ludi alearum, uel taxillorum an possint fieri extra ecclesiã & an perditum in tali ludo debeat in foro legis, uel foro conscientiæ restitui perdenti.
Ludi causa promissione facta non agitur ex ea. §. in contrarium.
2 *Ludendo qui dilapidat bona sua, prodigo similis est, ut possit ei interdici bonis.*
Donatio magna est species prodigalitatis, & ideò requiritur insinuatio, & etiam cum ea non ualet, si fit ob turpem causam, uer. Adde.
3 *Testari an quis possit de turpibus quæstibus, ut turpi lucro.*
Meretrici interdicendum bonis, ne contrahere, & testari de eis possit, uer. unde.
Priuatio non fit nisi per sententiam, uer. sed illud.
4 *Clericum si quis fingit se, cum non sit, an possit puniri non solum à iudice seculari, sed etiam ab episcopo.*
Pœna una ubi non sufficit, imponuntur plures, uer. quia Vbi.
5 *Quæstores sancti Antonij qui dicunt missam, cum non sint sacerdotes, tenentur crimine falsi.*
6 *Hastiludijs qui præsunt, an sint infames.*
7 *Ioculatores discurrentes per mundum, sunt infames, nec eorum testimonium est ualidum.*
Testificari posse est honor, qui non competit infamibus.

VM decorẽ.[1] in ecclesijs non debẽt fieri ludi theatrales, ne honestas inquinetur ecc̃liç. h. d. Repræsentationes tñ fieri q̃dã pñt, p quas hoies simplices erudiunt. h. d.
1 ¶ † Quære, utrũ ludi alearũ, uel taxillorum possint fieri extra ecc̃liam, & nunquid perdit in tali ludo, q̃ uocatur ludus perditionis, debeat in foro legis, uel foro consciæ restitui perdenti? & uĩ q̃ non: quia lege cauetur, q̃ minor iuuat beneficio restitutionis in integrum. Et sic de iure speciali iuuatur beneficio ætatis: ergo secus in his, qui sunt ætatis legitimę, ut. ff. de mino. l. si in emptione. §. j. Item ex ui sermonis iste appellatur ludus ꝑditionis. Item iste est ludus fortunæ, q̃ in omni re dñatur. Itẽ par potẽtia damni. item q̃a sic se hẽt consuetudo gñalis. ¶ In contrarium uĩ tex. in l. alearũ usus. nisi sit ludus modicę rei, & ad recreationẽ animi. Quidã distinguũt, aut q̃s tractus ad ludũ. aut traxit alium. primo casu repetit: scd'o nõ. similis distinctio. C. de ser. fugi. l. quicunq;. §. fi. Si aliqua promissio siue per instrm, uel sine facta esset ob ludum non posset agi ex ea: quia ob cãm minus probabilem facta foret. ut. ff. de aleato. l. 1. §. q̃ aũt. Et adde q̃ no. infra e. clerici. & ff. de usuc. pro emp.

2 ¶ *Solet allegari hic tex. quòd consuetudo contra honestatẽ nõ ualet; uide Pan. arguentem in contrarium in c. dilecti, de arbi. & in c. cum de his, quæ fi. a præla. sine consensu capituli.*

emp.l.si quis cum sciret.¶† Qui bona sua ludendo dissipidat, similis est prodigo, ut possit ei interdici bonis, vt ibi patet: quia interest ibi rei publicæ, ne quis male utitur substantia sua.facit.ff.sol.ma.l.si cum dotem.§. si autem dissipet.C.de sen. pas.l. in qone testi.ff.ad Treb.l. imperator.Adde, quod si in specie, de qua agitur, apparet prodigalitas, non est necessaria alia interdictio iudicis. & ideo quia magna donatio est species prodigalitatis requiritur insinuatio;& et cum insinuatione nō ualet, si fit ob turpem cām, arg.ff.de act.& ob.l.fi.& ff. de aur. & argen.le.l. Quintus Mutius.¶† Sed nunquid de turpibus quæstibus, ut turpi lucro, potest quis testari: iste casus est in meretrice, & vr quod meretrix non possit testari, quia infamis.ff. de test. cum lege. sed ibi loquitur de infame per sniam: aliàs bene potest facere testm̄. C. de inoffi.testa.l.in arenam.C.de secun.nup.l.j.secundò, qa turpia lucra sunt ab hæredibus extorquenda. Sed certe ante q̄ extorqueantur, bene hēt quis hæredem in turpibus lucris.ff.fa.herc.l.his cōsequenter.§.j.tertiò, qa meretrici est interdictū bonis.ff.de cura.furi.l.& teneri.sed illud per sniam: quia in priuando quem de iure communi requiritur snia.quartò, quia notorium. sed certè notorium requirit sniam, sed non fert sniam. unde si consanguinei meretricis uolunt, quod ipsa nō possit contrahere, nec testari, faciant sibi interdici bonis, p iudicem suum. Nam licèt ista prodigalitas non tendat ad subuersionem patrimonij, tū lex malè præsumit de ea.¶† Pone, quod quis fingit se clericum, cū non sit, an possit puniri non solum a iudice seculari, sed ab epo? dic quod sic.nam re uera laicus, & sic punitur à ptāte, inspecta ueritate, si quod delictum commisit. Item adulterando habitum facit iniuriam epo: & sic uterque punit iuxta suam iurisdictionem: quia ubi non sufficit una pœna, imponuntur plures. C.de spor.l.ij.& l.fi.C.de arb. tu.l. fi. Et hoc facit contra quæstores† sancti Antonij, q portant crucem, ut uideātur de fratribus, & quod peius est, dūt missam, & non sunt sacerdotes; & isti uitimi tenentur crimine falsi, ut.ff.de fal.l.eos.§.qui se.¶ Quæro, nū quid† illi, qui præsunt hastiludiis, sint infames? rn̄deo, non, quia hoc eis pstāt per superiorem pro discretione uirtutis, ut.ff.de infam.l.athletas.§.j.post prin. Ioculatores autem discurrētes per mundum, infames sunt, & eorum non ualet testimonium: quia posse testificari est honor, qui non competit infamibus, quoniā debent esse in horrore, non in honore. ut.l.j.C.ubi sena.uel clari.& si impetrarent aliquod beneficium ecclesiasticum, posset eis opponi exceptio histrionatus.

SVMMARIVM.

1 *Clericis est indicta castitas, & incontinentes puniuntur, in prin.*
Nati ex concubina clerici in minoribus constituti sunt spurij, nec legitimari ualent per subsequens matrimonium.
Matrimonium subsequens legitimat etiam spurios, uer. tamen Ioan.
2 *Matrimonium clericatu deposito si quis contrahit cum concubina, an filij inde nati efficiantur legitimi.*
3 *Damnati uitio diffidentiæ non possunt testari, nec testificari.*
4 *Venia dat materiam delinquendi.*
Maleficia puniri interest reipublicæ, uer. item interest.
Pœna cognoscitur ex qualitate criminis.§.in tex.
Pœna maior, ubi duplex culpa ibid.
Simonia committitur, quando iudex accipit pecuniam, ne procedat contra delinquentes.§.ibi.pecuniæ.
5 *Coniugati grauius peccant in crimine carnis, quàm soluti.*

VT clericorum. Prima pars indicit clericis castitatem.scd'a pœnā imponit.tertia aggrauat. quarta punit plātos negligentes & corruptibiles. quinta punit clericos incontinētes.scd'a, ibi, ne uerò.tertia ibi, si qs.quarta ibi, plati.quinta ibi, cui aūt. Casus. Quia clerici dissolutè uiuebant, à carnali uitio non abstinentes, statuit conciliū, prout sequit.¶ In tex.ibi, Mores, & actus.i.interiores, & exteriores.¶ †Ibi, Vniuersi, ēt inferioris ordi-
1 nis, ut infrà tit.j.& per hoc collige, quod nati ex concubina clerici in minoribus constituti sunt spurij, nec legitimari ualent per subsequēs mrimoniū: quia mrimoniū non legitimat prohibitos, ar.ff.de sta.ho.l.Paulus.& ita disputando tenuit Ricar.Malumbra.tū Io.An.in Mercurialibus, vr tenere contrariū.nā tantus est fauor, & uigor mrimonij, qd legitimat spurios, non sunt ince-
2 stuosi.¶† Isti aūt non sunt incestuosi, quorū pater non est in sacris.ergo, si deposito clericatu, contrahit matrimoniū cū dicta concubina; filij efficiunt legitimi, interueniente tn̄ instrali fide & dote: quia istud mrimonium dēt esse solenne, qd operat præter naturam, ut insti.de nu.§.fi.Sed de iure canonico ista solennitas instri, & dotis non est necessaria: quia in istis non consistit substantia mrimonij, sed in consensu, ut infrà qui fil.sint leg.c.
3 tanta.¶† In tex.ibi, In filios diffidentiæ.i.de quorū salute diffiditur, ut.infra de excess.præla.c.clerici. Dicit Ia. de Bel. quod dānati isto uitio quacunque pœna non pnt testari, nec testificari ad similitudinē dānatorū de famoso
4 crie, de qbus dic, ut no.ff.de te.l.cū lege. ¶ † In tex.ibi, Incentiuū.i.puocatiuū, & no. quod uenia dat materiā delinquendi. Item interest reipublicæ maleficia puniri.ff. de pub.l.licitatio.§.qd illicitè.& ff.ad.l.Aqui.l.ita uulneratus.ff.depo.l.bona fides, de of.psi.l.congruit, ut pœna unius sit metus multorū, ut.l.j.C.ad.l.Iu.repe. quia ubi scelerati puniunt, multorū salus & incolumitas pcurat, ut.C.de ser.l.puinciarū. In tex.ibi, Comprehēsi.i.p legitimas pbationes, uel per torturā, si est casus, in quo dēt torqueri, ar.ff.de qst.l.maritus.¶ In tex.ibi, Magis aut minus, no.quod fm q̄titatē, aut qualitatē delicti pœna augēt, uel minuit. Itē no.hic, qd pœna cognoscitur ex qualitate criminis, & è contrà qualitas criminis cognoscit ex gn̄e pœnæ, ut.ff.de pu.iu.l.ij.¶ In tex.ibi, Suspensus, ab hoīe, uel a iure, ut quia notoriū, ut not. 11. q.3.c.si qs. No. quod suspensi celebrantes fiūt irregulares. In tex.ibi, Dupilci culpa, no.quod ubi est duplex culpa, ibi est maior pœna.sic.C.de ser fu.l.quicūq;. & duplex culpa dr, una fornicationis; alia contumaciæ.ff.de in litem iu.l.j. Illud constat, quod hic p contumaciā pœna aggrauat. ¶ Ibi, Pecuniæ, no.quod simonia committit, qn̄ iudex accipit pecuniā, ne pcedat contra delinquentes, & punit iudex simili pœna cū delinquente; & sic facit litē suam.
5 ¶† Ibi, Grauius puniant, no.quod cōiugati grauius peccāt in crie carnis, quā soluti.vn̄ clerici Græcorū, qui pnt hre uxores, grauius peccant tenendo concubinas, q clerici Romani: qa illi pnt prouidere sibi de uxoribus, isti non.

SVMMARIVM.

1 *Clericus crapulosus, uel ebriosus monitus, & non desistens, ab officio, & beneficio suspenditur, in prin. & nu. 1.*
Ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuum prouocat, & nisi clericus ab istis uitijs se abstineat deponitur, Bal.super tertio decret.

Ebrii, & ebriosi differentia, uer. & no.
Ebrietatem plerique fingunt, & Fatuitatem } *ut maleficia declinent, ibid.*
2 *Clericus remotus ab officio, & beneficio, an possit repetere expensas, quas fecit pro utilitate ecclesiæ.*
3 *Delinquentes per ebrietatem mitius puniuntur.*
Studiosè aduerbium significat deliberato animo, & cum præmeditatione mentis, uer. nam uerbum.
Studium quid, ibid.
4 *Crapula dicitur excessus cibi.*
Ebrietas quæ dicatur.
5 *Aromata, & confectiones non licet sumere extra modum.*
6 *Arbitrium datur iudici per alternatiuam inter pœnas, quã pœnam eligat.*
In obscuris declaratio pertinet ad iudicem. Obscuritatem generat alternatiua. } *uer. & est ratio.*
Pudicitiæ frena dissoluunt crapula, ebrietas, in prin. & aromata, & confectiones, nu. 5.

A CRAPVLA. Clericus crapulosus, uel ebriosus monitus, non desistens, ab officio & beneficio suspẽditur. h. d. Not. hic, quod crapula, & ebrietas pudicitiæ frena dissol-
1 uunt. ¶ † No. uerbum, quod ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuum prouocat, & nisi clericus ab istis uitijs se abstineat, deponitur, & est argumentũ, quod non ualeat testim̃ ebrij. Et no. drĩam inter ebriũ, & ebriosum. nam ebrius dr̃ actu, ebriosus consuetudine inebriandi, & est probatio aliquantulum difficilis, vt no. Inn. in c. quod causam, de testi. & plerique ebrietatem fingunt, ut maleficia declinent. ff. de off. præsi. l. diuus. alij fingunt se fatuos, ut contrahentes secũ eludãt,
2 ut. ff. de cur. fur. l. obseruare. ¶ † Extra quæro, utrum clericus remot⁹ ab officio, & beneficio, possit repetere expensas, quas fecit pro utilitate ecclesiæ? & dic quod sic per. l. not. ff. de contraria act. tutelæ. l. à tutela remotus.
3 ¶ † Dicit tex. ꝙ delinquentes per ebrietatem non dicũtur delinquere studiosè, sed impetuosè, & ideò mitius puniuntur, ut. ff. de pœ. l. respiciendum. §. delinquunt, ubi tex. singularis. & facit ad statuta, quæ dicunt, si quis studiosè percusserit, amputetur ei manus. nam uerbũ, studiosè, significat deliberato animo, & cum præmeditatione mentis. studium enim dicitur uehemens applicatio animi, ut no. in l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iure.
4 ¶ † No. hic, ꝙ crapula dicit excessus cibi; & ebrietas dicitur excessus uini, uel ceruisiæ, quæ fit nimio potu aquę puræ. Dic, quod ista potest dici crapula, sed non ebrietas: quia corrumpit stomachum, generat uomitum, & angustiam; & ideò in omnibus rebus debet esse tempe-
5 ramentum. ¶ † Aromata etiam, & confectiones nõ licet sumere extra modum: quia luxuriam prouocant: tamẽ quia pauci sunt, qui utuntur istis confectionibus, non fuit necesse, ꝙ specialis mentio fieret de ipsis, sicut nec
6 per contrarium de cæpibus, & aliis. ¶ † In tex. ibi, Ab officio, uel beneficio, no. ibi, alternatiuam inter pœnas. dicit glo. quod per alternatiuam inter pœnas datur arbitrium iudici, quam pœnam eligat, quod est not. dignũ, de hoc no. dixi. C. de ser. fugi. l. si seruus fugitiuus. & est ratio, quia alternatiua generat obscuritatem, & in obscuris declaratio pertinet ad iudicem. ff. de uer. ob. l. cõtinuus. §. cum ita, ibi dum dicit, in incertis, non ceris est coniecturæ locus; & calamus iudicis supplet pro calamo legis, ut. ff. de extra. & expila. l. expilatores, & ff. de testi. l. Seio.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non debent ludere ad taxillos, nec ludentes aspicere, in prin.*
Taxillorum ludus quare est prohibitus.
Prohibita quædam sunt, quia illicita, & quæ, & quædam ex alia causa, uer. respondeo.
Ex alearum, & Taxillorum } *ludo quæ mala nascantur, uer. sed quia.*
Fortuna quid. §. est autem.
Casus aduersæ fortunæ non habet hominis consensum, & quare, ibid.
2 *Sortium iudicio electio committi non potest.*
3 *Ludentes si ponunt pecuniam super disco ludi, an uincens statim faciat pecuniam suam, & quid si pecuniam habet in sinu, & nu. 4.*
Aspectu acquiritur possessio, item dominiũ, & usucapiendi conditio, uer. aspectu.
Dominium uenit ex co nitatiua possessionis, & est filius ipsius, ibid.
Ad acquisitionem dominij non requiritur conscientia, sed sufficit actus à iure determinatus. §. sed contra.
Conscientia legis uincit conscientiam hominis, & conscientia sana nisi debemus, non obusina. §. item conscientia.
4 *Dominium an quæratur ex ludo taxillorum.*
Dominij species sunt ita, sicut species obligationis, uer. sicut enim.
5 *Vincens ad taxillos an teneatur restituere.*
Aliena largiri non debemus. § ista.
Ludi qui habeant speciem uirtutis, ibid uer. quod uerum.
6 *Vestes non debent esse nimis breues, nec nimis longæ.*
7 *Monachus factus episcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali, & quæ facit sua, & relinquere possit.*
Abbas ad adeundam hæreditatem non potest à conuentu compelli. §. dico enim.
De uoluntarijs lex se non intromittit, ibid.

CLERICI. Dr̃ hic, ꝙ clerici non debẽt ludere
1 ad taxillos, nec ludentes aspicere. † Sed hic q̃ro quare ludus taxillorũ est ꝓhibitus? r̃ndeo, q̃dã sunt prohibita: qa illicita sunt, sicut sunt illa, q̃ iure diuino, uel iure gẽtiũ ꝓhibita sunt, ut furtũ, sacrilegiũ, usuræ incestæ nuptiæ, & similia. Quædã aũt sunt illicita ex humana constõne: & si non esset humana conſtõ, nõ essent ꝓhibita, ut mr̃imonium inter cõsobrinos, & plura alia similia, q̃ legib⁹, uel statutis uulgarib⁹ continenẽ, inter q̃ p̃t numerari ludus taxillorũ, & alearũ. non enim principl'r pp se prohibeẽ, sed pp accidens. nam si quis tota die luderet, & nõ ꝑderet, nec uinceret, nec detestabile aliqđ cõmitteret, illud nõ esset magnũ peccatũ: sed qa ludẽtes ad taxillos cõsueuerũt isanire, Deũ blasphemare: p̃rimoniũ suũ dissipare; & post rerũ amissionem usq; ad furta & deteriora ꝑuenire; iõ ludus taxillorũ ꝓhibeẽ: iã nõ sunt ludi, ex qb⁹ crĩa oriunẽ, ut in prima constõne digestorum circa fi. ¶ Nõ ob. l. ulti. in prin. C. cõia de leg. qa ibi est casus, i quo fortuna hẽt iudicare. ¶ Est autem fortuna s̃m Arist. natura sine ratione: quia nec pro ne contra põt ratio assignari ab humano intellectu, plerunque enim non cadit in mente hominis. & ideò casus aduersæ fortunæ in his, in quibus requiritur consensus, non comprehenditur, ut. ff. de cõtrah. emp.
2 l. fistulas. §. frumenta. ¶ † Secundò quæro, canonici sunt diuisi in duas partes æquales, nec possunt in eundem concordare, uel præualere, utrum possint hoc committere iudicio sortium? & dicendum est quòd non: quia hoc

hoc est contra formam capituli, quia pp, de elec. in inferiorib. plātis, & in electione Papæ multo fortius, qa licet ibi nō requirat forma communis requiritur tamē forma singula. c. licet de uitanda, de ele. s. ¶ † Tertiò, q̄ro, ludentes ponunt pecuniam sup disco ludi, utrum uincens statim faciat pecuniam suam? & quid si pecuniam hēt in sinu? So. aspectu acquiritur possessio, si tenens consentit, ut. ff. de sol. l. pecunia. ff. de acqui. pos. l. j. §. si iniūm. Item dñij & usucapieñ. conditio, qa dñiū uenit in comitatiuam possessionis. & potest dici, q̄ possessio est mater, & dñium est filius ipsius, ut. ff. de acq. posse. l. j. in prin. C. per quas pers. no. acquiri. l. j. ¶ Sed contra sic opponitur uincere in ludo est contra conscientiam. ergo nihil acquiritur quasi contra mentem, quia conscientia & mens idem sunt. Et supra mentē nihil est, nisi rō. nam rō consciam uincit. So. ad inquisitionem dñij non requiritur conscia, sed sufficit ei actus determinatus à iure, ut. ff. de iur. & fac. igno. l. regu. §. qui ignorauit. ¶ Item conscia legis uincit consciam hois; & si quis dicit se nō habere consciam læsam, cum debeat eam hēre, debet in prin. in conscientia recta, & cogi ad eius obseruantiam. fatua. n. consciētia, seu fatua opinio non excusat: alioquin unusquisque negaret se hēre conscientiam læsam; q̄ est absurdum. unde debemus firmare pedem super conscientiam sanā, non sup abusiua, ut. s. de iud. c. nouit. ¶ † Sed adhuc opponitur, & uidetur, q̄ ex ludo taxillorum non quæratur dñium: quia dñium non quæritur sine titulo uero, uel putatiuo. ff. de acqui. l. si quis ut. §. differentia. sed ludus non affert titulum, quia pro donato, nec pro derelicto: quia qui ludit, non habet animum perdeñ. sed uinceñ. ut. ff. de uer. ob. l. in executionib. §. fi. Item nec habet efficaciter titulum pro suo: ergo deficit titulus. sed ad hoc sic rñdetur, q̄ habet titulum, qui dicitur ex uariis figuris causarum: sicut enim species obligationis ita & species dominij. † Nunquid ergo ille, qui uincit ad taxillos, tenetur restituere? Ber. dicit hic, q̄ sic si pecunia erat ludentis: secus, si patris, aut domini. alij dicunt, quod debet dari pauperib. tanq̄ illicitè acqsitum. ¶ Istæ duæ opi. sunt incompatibiles & contrariæ: quia de alieno non dēt fieri eleemosyna. nam q̄ debetur Titio, non dēt solui Seio, ut. ff. de sol. l. qui hominem §. si nullo. alij dicunt, q̄ uincitur in ludo, pieno iure efficiē uincentis: nec iudex pœnitentiæ debet mandare, q̄ restituatur, q̄ uerum est in ludo ingeniali, sicut est ludus scachorum, uel in quolibet ludo, cui inest uirtus animi uel corporis: sed ludus taxillorum nullam habet speciem uirtutis: sed est quædam dissipatio, & uitium animæ: tamen consuetudo permittit, & error mundi ius facit fm Io. An. adde, q̄ dixi. s. e. c. 2. ¶ † Deinde no. hic de uestibus; q̄ non debent esse nimis breues, nec nimis longæ. Et per hoc instruuntur doctores, & scholares. nam doctores appellantur sacerdotes, ut l. 1. post prin. ff. de iusti. & iure. ¶ † Vlterius no. quod monachus factus episcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali: tamen quia est emancipatus à suo abbate, uidetur, q̄ in uita sua possit habere proprium, sed non in morte, fructus igitur beneficij facit suos tanquam paterfamilias, sed non posset eos relinquere consanguineis, in c. 1. de pec. clerici. sed in uita sua posset eis indigentibus subuenire. & si hæreditas ei deferatur, potest adire, & dimittere aliis, qui succedunt ab intestato hoc no Bar. in l. 2. ff. de condi. fur. ¶ Et adde, quod nota. 18. q. 1. statutū, & de officio ord. c. quanto, & C. de bo. quæ lib. l. cum non solum, in prin. ¶ Dico enim, quòd si Abbas non uult adire contentus, non posset eum compellere, immo nec aliquis superior, ut. ff. ad Trebellianum. l. quia poterat: quia de uoluntariis non intromittit se lex. ut ff. eo. l. in commodato. §. sicut, & C. mandā. l. in re mandata, & C. de neg. gest. l. tutori.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus tertiò si non desistat à negociationibus ipso facto, perdit priuilegium.*
Clericos non defendit ecclesia, qui non uiuunt clericaliter. §. in tex. uer. item no.
2 *Clericus si non est monitus, an possit statuta laicorum recipere pro se, & repellere quatenus faciunt contra se.*
Statuto, uel lege } *debet uti contra se, quo, quamue pro se quis utitur. §. solu.*
Clericus renuntiare priuilegio suo quandoque potest ex conscientia legis, & quo casu. § non obstat.
3 *In contractu, puta donationis inter clericum donantem, & laicum donatarium utrius fori solemnitas obseruanda, et nu. 4.*
Persona patiens, non agens inspicienda in obseruatione legis & solemnitatis, si ambo non sint eiusdem fori. §. in contrarium.
4 *Solemnitas ab utraque parte contrahentium si ex statuto sit obseruanda, & diuersi fori contrahentes sint, quid iuris.*
5 *Clerus an cōprehendantur statuto cauente, debere solui duos denarios pro libra à uenditore, uel quòd nullus possit extrahere uictualia extra districtum.*
6 *Monitio trina an habeat locum in monitione uicarij.*
7 *Grauans clericos in rebus clericorum an committat sacrilegium.*
Iniuria uerbalis facta clerico dicitur negotium ecclesiasticum.
Iniuria triplex est. §. triplex.
8 *Monitiones cum sint tres, quare dicimus in numero singulari, ista est canonica monitio.*
9 *Denuntiatio an possit fieri procuratori.*
Correctio morum non fit per substitutum.
10 *Denuntiatio an possit fieri die feriata in honorem Dei.*
Terminus capitur duobus modis, & quibus §. porrò.
Finis expectandus est, ubi delictum, uel pœna delicti surgit ex tempore, ibid. uer. quia.

1 EX LITERIS. Clericus † ab episcopo tertio monitus, à negociationibus non desistens, perdit circa bona priuilegium clericale. h. d. ¶ Casus. In terra comitis Pontini erant quidam clerici, qui potius intendebāt negocijs secularibus, q̄ diuinis officiis. & dum priuilegium clericale faciebat pro ipsis, allegabant priuilegium clericale. dum autem statuta laicorum faciebant pro eis, uolebant uti statutis illius terræ. unde comes fuit de hoc conquestus Papæ. Papa scribit episcopo illius terræ, q̄ moneat eos, q̄ à talibus negotiationibus desistant. Et si tertiò moniti non desistant, priuilegio clericali gaudere non debeant quo ad bona; unde tenetur seruare statuta, quæ de eorum facultatibus loquuntur. ¶ † In textu ibi, si tertio moniti,
2 no. quod quis ipso facto perdit priuilegium, si tertiò monitus non desistat. nam tertia monitio est monitio canonica secundum Ber. Item no. q̄ ecclesia non defendit clericos, qui non uiuunt clericaliter, nisi diuinis officiis obsequantur sic. C. de sacrosanctis ecclesiis. l. qui
3 sub prætextu. ¶ † Quæro, quid si clericus non est mo-

nitus, utrum possit statuta laicorum recipere pro se, & repellere, quatenus faciunt contra se? hic est argumentum, quod sic, alioquin frustra fieret hic mentio de citatione seu monitione, ad idem x. distin. si in adiutorium. ¶ In contrarium facit, quia scriptum est; patere legem, quam tu ipse tuleris, ut. s. de consti. c. cum omnes. hæc enim est summa æquitas, argum. ff. de sol. l. j. & argum. C. de fruct. & lit. expen. l. fi. ¶ Solu. in eodem negotio, uel negotiatione debet uti eo statuto contra se, quo utitur pro se, argumen. C. de sen. & interlo. omni. iudicum. l. cum Papinianus, & ff. de operis libe. l. si ita stipulatus, & ff. de manumiss. l. Seius. ¶ Non obst. quòd clericus non possit renuntiare suo priuilegio, quod uerum est, nisi renuntietur de conscientia legis: uel dic, quòd
3 non est renuntiatio, sed legis statutum. ¶ † Pone, statuto cauetur, quod non ualeat aliqua donatio, nisi insinuet; modò clericus donat laico, uel e contra minorem summam quingentorum aureorum, quę de iure communi non requirit insinuationem. Quæritur, quid iuris, nam illud statutum respicit quandam solennitatem ab utraque parte contrahentium seruandam. Porrò unus eorum est laicus, alter clericus: quæritur, quod extremũ inspicere debeamus? & uidetur, quod extremum agens inspiciamus, quia nobilius patiente. ff. de lega. 3. l. 1. §. sed si filius. ¶ In contrarium uidetur, quia inspiciamus suscipientem personam, ut. ff. ad l. Fal. cum dotem. dicit philosophus, quòd actus actiuorum sunt, id est subsistunt in communi susceptiuo. i. in patiente & disposito,
4 secundo de anima. ¶ † Quæstio fiat in hoc, utrum sit ligata manus donantis, an capacitas donatarij, an simpliciter seruandus sit fauor clericorum? sol. si clericus ex lege municipali uelit aliquod beneficium consequi, puta paratæ executionis, tunc debet seruare statutum. Si autem uult simpliciter uti iure communi; tunc neque actiuè, neq; passiuè comprehendit clericos. Adde, quod dixi supra de foro compete. c. quod clericis. ¶ † Ecce sit statutum, quòd si quis uendit frumentum, soluat duos denarios pro libra. uel dictat statutum, quod nullus possit extrahere, uictualia extra districtum, nunquid comprehenduntur clerici? respondeo sic, si mercando hoc faciunt: alias secus. C. de epi. & cle. l. 2. & ibi per Cyn. & hoc intellige quoad pœnas pecuniarias: sed corporales non possunt eis infligi per statuta laicorum, ut in ca. si qs suadente diabolo, per Inn. & uide quod no. Arch. 17. q. 4. quisquis. ¶ † Quæro, nunquid illud, quod dicitur de trina monitione, habeat locum in monitione uicarij, sicut in monitione episcopi? dicit collectarius, quòd non; quia hoc spectat ad correctionem, uel reformationem, nisi haberet speciale mandatum, ut in c. tuam, de officio. ui. ¶ † Quæro, nunquid ille, q grauat laicũ in reb. clericorũ, committat sacrilegium? dic quod sic, ut not. xvj. q. j. generaliter, & 12. q. 2. de rebus, & c. ecclesia. 17. q. iiij. quisquis. & iniuria uerbalis facta clerico, dicitur negocium ecclesiasticum, ut in c. peruenit, de foro competen. ¶ Triplex autem est iniuria, scilicet uerbalis, corporalis, & in rebus. & omnia ista pertinent ad episcopum, & etiam ad iudicem secularem, ut. C. de episco. & cler.
8 l. si quis hoc Gesius. ¶ † Extra quæro, quare dicimus in singulari numero, ista est canonica monitio, cum sint tres monitiones? respondeo, quia sola ultima dicitur canonica, aliæ sunt præambulę. ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. si quando. & ideò non sufficit una monitio pro tribus; quia uerbis edicti deseruire oportet, ut. ff. de exerci. l. 1. §. si is qui nauem. & de formalibus nihil est prætermittendum, ut. ff. de in inte.
9 resti. l. diuus. ¶ † Sed nunquid ista denuntiatio possit fieri procuratori? dic quod non: quia nec ad domũ, cũ fiat ad morum correctionem. & correctio morum nõ potest impleri per substitutum, ut. C. de cad. tollen. l.
10 ne autem. ¶ Sed † nunquid possit fieri die feriata in honorem Dei? respondeo, quod sic; quia non spectat ad iudicialem strepitum, ut. ff. de nou. ope. nun. l. 1. §. nuntiationibus. ¶ Porrò cum terminus dicatur dupliciter, uno modo, id est assignatio dierum. secundo modo, id est fluxus dierum, dico, quod istæ dilationes debent esse elapsæ. ut in capit. commissa, de electio. libro 6. quia ubi delictum, uel pœna delicti surgit ex tempore, necesse est expectare finem, ut nota. Bart. in l. cum stip ulatus si n mihi à Proculo. ff. de uerborum obligatio. & ff. si quis cau. l. si cum. §. hoc sisti. In fine huius tituli. No. quod delictum clericorum punitur in propriis rebus ipsorum, non in rebus ecclesiæ. Bal. de Perusio.

¶ Aduerte, quia etiam Pan. hic in 1. not. istũ tex. & illum, quod clerici possunt ad eorum commodum uti statutis & consuetudinibus laicorum. ideo aduerte, quia Bal. non legit ibi nec illum tex. de for. compe. ideo dicit, quòd ille tex. probat hoc modo. nam dicit ibi tex. quòd quidam sacerdotes, & clerici fuerunt inculpati de certis criminibus, & quia testibus fide dignis poterant contra eos probari isti clerici solebant iuuare se quadam consuetudine regni per quã disponitur, quod inculpato de criminibus quæ contra eos legitime probari possunt testibus fide dignis, reputantur insontes, si se super illis purgare ualeant quoquomodo. mandat ibi Pa. quòd illa consuetudo regni tanquam pestifera, & omni iuri contraria extirpetur penitus à clero, nec clerici ualeant ea uti. ergo a contrario sensu, si fuisset rationabilis potuisset clerus ea consuetudine laicorum ad eorum commodum, uti, ex quo erat mere priuilegiata.

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio clericorum, & mulierum quare prohibetur.*
Amoris feruore nihil uehementius, uersiculo quia dicit.
Mulieris, & Viri. } mutuus appetitus, & ratio.
2 *Mulieri si relinquitur uictus, & uestitus, donec manserit cum priuignis in domo testatoris, modo priuigni sunt de tali cohabitatione suspecti, an ipsa possit ab eis recedere, & legatum consequi.*
Mulieris cohabitatio suspecta separanda, & nu mero. 1.
3 *Mulieri an propter fragilitatem sexus competat beneficium restitutionis in integrum.*
Pupilli mori non dicuntur ab intestato, licèt nullo condito testamento, uer. nam, ut ita.

De cohabitatione clericorum, & mulierum. Rubrica.

QVIA

1 QVIA † mulier molis & fragilis est natura, & appetit uirũ, sicut materia formã, magnes ferrum, & e contra uiri ardenter amãt mulieres, qa dicit tex.ꝙ nihil est feruore amoris uehementius; iõ clericorũ, & mulierum cohabitatio ꝓhibetur: quia naturalr est suspecta, & nititur in uetitum semper dãnata cupido. &. ideò Deus uoluit, quod mulier esset amicabilis, & flexibilis naturæ, ut magis cooperaretur generationi, ut.C.qui po.in pi.ha.l.assiduis. Nam si eēt aspera & inculta, nõ generaret, sicut terra arida nõ producit ex.se fructum, quia sterilis est, ut l.si fundus ff. de re.eorum.est facta ex costa uiri, quæ ex medio uirtutis eius, non quasi ex supremo uel infimo, & sicut per costas desig nat custodia cordis, & sic clypeus aliqualiter retortus, ita se habet mulier respectu uiri, si custodit naturam suam. Est aũt natura uirtus propagata de cœ-
2 lo.† Ecce ꝙ si relinquitur mulieri uictus, & uestitus, donec manserit cum priuignis in domo testatoris: modo priuigni sunt de tali cohabitatione suspecti; nũquid ipsa põt ab eis recedere. & legatum consequi? dicit Iaco. de Are.ꝙ sic, in l.fi.ff.ubi pu.edu.de. Itẽ si adulta, q̃ est matrimonialis ætatis, uelit potius habitare cũ matre, q̃ cũ curatore, hoc non solũ ei est ꝑmittẽdũ, sed ẽt iudicis officio prouidendum: quia cohabitatio esset suspecta, debet.n.in omnibus iu lex prouidere, ne quis possit insidiari pudicitiæ, ẽt si esset spõsus per uerba de fu
3 turo. ut supra de rest.spo.c.ex parte.† Sed an ꝑ fragilitatẽ sexus cõpetat mulieri bñficium restõnis in itegrũ, sicut cõpetit minori? rñ.non, ut C.de iur.& fac. igno.l. fi.lex dicit, ꝙ mulier facilius impetrat ueniam ætatis, q̃ masculus: quia citius fit pleni doli capax & sagax, quod idem est d.C.de his qui ue.æta.impe.l.ij.unde uidem⁹, ꝙ statim post 12.annum põt facere testm̃, &; obligare se efficaciter per iurm̃, cũ masculus nõ possit nisi post. 14.annum, ẽt si sit rex, miles, uel tribunus.C.de test.mi li.l.fi.& licet pupillus contrahendo naturaliter obligetur: tñ ex eius testõ non oritur obligatio naturalis: qa non est in eo integritas mentis, ut no.ff.de test.l.ij. Nã, ut ita dixerim, lex tacit eis testm̃, quod ipsis sufficit.hac rõne pupili non dñr decedere ab inte.ut l.j.in prin. de suis & le.& l.si quis cum nullum.ff.de iuridictio. omni. iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem suspectam retinere non debent sacerdotes etiam à canonibus antiquis permissam, in prin.*

Clausula, Diabolico spiritu instigati, quæ in inquisitionibus ponitur, non minus peccatum, sed significat dolum.

Facti, & } *differentia.§.quid ergo.*
Malefici }

Maleficium an uerificetur etiam in culpa, ibid.

INHIBENDVM. Sacerdotes fœminam, quam etiam canones antiqui permittunt, si est suspe
1 cta, retinere non debent.h.d.¶† In tex.ibi, Instigante diabolo, no.illud, quod ponitur in inquisitionibus; Diabolico spiritu instigati, quæ instigatio nõ minuit peccatum, sed significat dolum.¶ Quid ergo si apparet, quòd non fuit dolus, sed culpa, nunquid sit probata inquisitio? & uidetur quod non: quia aliud est factum: aliud maleficium, licet grosso modo loquendo factum, & maleficium idem sint, tamen re uera factum consistit in opere, maleficium in mente, & qualitate eius. ergo non est probatum sic factum, sed factum simpliciter; quod etiam per ignorantiam & furorem fieri potest, ut ff.de arbi.l.j.in fi.¶ In contrarium facit, quia maleficium est genus, sed genus uerificatur in qualibet eius specie; ergo uerificatur, & punitur etiam culpa, ar.ff.de arbi.l.Celsus.§.idemque ait. So. in atrocioribus si se obligat ad pœnam talionis expressè, uel tacitè, uera est opi.secunda: quia inquisitor non uidetur se astringere ad aliquam qualitatem.

SVMMARIVM.

1 *Clericus excommunicatur, si tertio monitus à suspectæ mulieris consortio, & colloquio non desistat.*

Ex colloquio præsumitur tractatus.§.nota.

2 *Sacerdos non solum dicitur presbyter, sed etiam diaconus, & subdiaconus.*

Sacerdotem si quis se nominauerit in impetratione beneficij, nõ tamen est sacerdos, sed diaconus, uel subdiaconus, an ualeat impetratio, uer.nunquid.

1 SI quisquam. Excõicatur† clericus tertiò monitus, si à suspectæ mulieris cõsortio, & colloquio nõ desistat.h.d.¶ No. ex colloquio præsumi tractatum; & hoc est bene no.de quo per Bar. in
2 l.si uentri.§.fi.ff.de priui.cre.¶† No.hic, ꝙ sacerdos dr̃ non solum presbyter, sed ẽt diaconus, & subdiaconus. Sed nunquid hoc est uerum, si qs impetrat bñficiũ, dicens se sacerdotem? rñdeo, si non refert, in quo ordine sit, ualet impetratio: aliàs non: quia ad cõem uerborũ disciplinam, & intellectum recurrendum est; ut no.Cy. in l.fi.C.de compen.

SVMMARIVM.

1 *Clericos ad abiurandam concubinam prælatus cogere non debet, sed excommunicare.*

Periurium ubi est uerisimile, non debet exigi iuramentum. §.nota.

1 CLERICOS. Non debet† prælatus cogere clericum, ut concubinam abiuret; & si nõ dimittat, excõicatur.h.d.No.ꝙ ubi est uerisimile de periurio, non debet exigi iurm̃, sed aliud remediũ adhibendum.concor.ff.de ind.ui.tol.l.ij. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Clerici si moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficijs, & si se adhuc non corrigunt, deponuntur, in prin.*

Dictio, usque, quando ponatur exclusiuè, & quando inclusiuè.

Suspensio ualet ad tempus incertum, uer.ibi, ad satisfa.

2 *Iudex quid debeat arbitrari.*

Satisfactio Deo, & hominis quando, & quomodo indicenda, uer.respondeo.

3 *Officium, & beneficium an quis statim, quod satisfecerit, recuperet.*

Prohibitum quod est ad tempus, uidetur post tempus permissum, uer.solo.

4 *Suspensus ad tempus an perdat ius suum.*

5 *Suspensus an postquam recuperat pristinum statum recuperet fructus, qui medio tempore colliguntur.*

Fructus diuersi sunt generis, uer.consi dera.

6 *Suspensi beneficia an possunt alteri conferri.*

Suspen

Suspensus infirmo. } *æquiparatur.*
Excommunicatus mortuo. }

Beneficia uiuentis alteri conferri non possunt ex eius crimine, nisi per sententiam sit priuatus, & ante uacare non dicuntur. §. & nota.

7 *Fructus pendentes tempore, quo suspensus, uel excommunicatus absoluitur, ad quem pertinent.*

Possidet quis gratia sua tantum, uel aliena, uel sua, et aliena, uer. Vbi, cum. §. sequenti, & cui detur interdictum, ibi, uer. & si isti.

8 *Carceratus si quis sit pro debito, statim, quòd soluit debitũ, si inuenit ostium carceris apertum, potest sua libertate & propria authoritate exire de carceribus.*

Inobedientiæ maius delictum, quàm fornicationis, uersi. Item collige.

Monitio factum praecedens, uel eius perseuerantiam aggrauat delictum, uer. Item quòd.

9 *Suspensus à beneficio an debeat electionibus interesse, uel cum alijs sedere.*

10 *Pœna iudicis an sit grauior, quam pœna iuris.*

Cum lege quando agatur durius, quàm cum ministro legis, & contrà, uer. Tu dic.

Suspensus à canone si celebrat, non fit irregularis, uer. subdit.

11 *Excommunicati siue à iudice, siue à canone, fiunt irregulares ratione contemptus, si celebrant in suis ordinibus.*

12 *Tempus ad satisfaciendum reo quantum debet dari.*

13 *Condemnatus si non soluerit condemnationem, puniri debet alia grauiori pœna, & non apponitur tempus, monitio necessaria.*

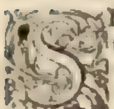

SICVT. Si clerici moniti cõcubinas nõ dimittũt, suspẽdũtur a beneficijs; & si se adhuc nõ corrigũt, deponuntur. h. d. ¶ In text. ibi, Fornicarias, lex ciuilis uocat focarias. Ibi, studiose. i. solicite. Ibi, Vlterius, simile in l. ij. ff. de his,
1 qui sunt sui uel al e iur. ¶ | Ibi, Vsq; ista dictio includit extremũ ad qđ, tũ ex ui uocis, tũ ex ui rõnis. sed qñ rõ nõ patitur, q donatur inclusiuè, uel rei natura nõ patitur, tũc ponitur exclusiuè, ut no. Cy. C. de nup. l. à caligato. Ibi, Ad satisfactionẽ, no. q ualet suspẽsio ad tps incertũ. Ibi, Cõgruã, arbitrio boni uiri, ar. ff. pro so. l. so-
2 cietatem, in fi. & ff. de sta. lib. l. statu liberationẽ. † Quæro, quid debeat iudex arbitrari? rñdeo, ut sit cõgrua satisfactio, si dimiserit peccatum, & pniam egerit coram Deo, ꝯ quem peccauerat; & si peccasset ꝯ proximum, oportet, q ei satisfaciat fm Inn. quia si offendit Deum & proximũ, ita debet satisfacere utrique. Deo aũt satisfit per correctionem spũalem: proximo aũt per satisfactionem. Et uide, qđ notatur. ff. de infa. l. uret. §. pactus.
3 ¶ † Quæro, an statim, q satisfecit, recuperet officiũ, & beneficium? dic q sic: quia pœna tpe limitata, suis est cõtẽta finib. ff. de postu. l. impera tor. ¶ Contra hoc opponitur. nam q p iudicẽ ligatur, p iudicẽ absolui debet. ff. de reg. iu. l. nihil tã naturale. ff. de sol. l. prout qsquam ff. de serui. ru. prædio. l. tria prædia. Solu. a iudice procedit hoc, quia qđ prohibet ad tps, vř permittere post tẽpus. nam arg. à cõtrario sensu sumitur ex tpe. ff. de le. ij. l. statuliberũ. §. statũ. itẽ opponitur, q tps non est modus tollendæ uel inducendæ obligationis. ff. de ac. & ob. l. obligationum ferè. §. pe. So. tps p se non facit hoc,
4 sed authoritas iudicis. ¶ † Tertiò quæro, utrum suspensus ad tps, perdat ius suum: rñ. nõ pdit ius bñficij, sed bñ pdit cõmoditatẽ fructuum interim, ut s. de ap. c. pa
5 storalis, in fi. fm Inn. ¶ † Quartò quæro, nunqd postq recuperat pristinum statum, recuperet fructus, qui medio tpe colliguntur; rñ. non, sed in utilitatem ecclesiæ conuertũtur fm Inn. Sed vř, q imò fructus recuperet, qa iste suspensus non amisit possessionem beneficij: qa nec habuit animum amittendi, nec prætor abstulit, ut ff. de acqu. posses. l. qui uniuersas. §. idem. sol. ista duo stant simul, quod quis ista possideat, & tñ nõ lucretur fructus, Inno. & est rõ, qa interim possidet noĩe ecclĩæ potius, q̃ suo. cõsidera, q fructuũ qdam sunt ciuiles, q pcipiũtur ex cõsuetudine, uel statuto, ut fructus tribunalis, uel sigilli: qdã cõuẽtionales, ut pẽsiones: qdã naturales, quos natura sua spontè producit, ut poma: quidam industriales, q seruntur, ut fruges. & in oib⁹ istis est uerum dictum Inn. ut C. de hæreticis, auf. idem de
6 Nestorianis. ¶ † Vlterius quæro, utrum beneficia istius possint alteri conferri? rñdeo nõ: qa nõ uacãt, donec p sniam sit remotus fm Inn. ¶ Et no. q suspensus æquiparatur infirmo; sed excõicatus æquiparatur mortuo: & tñ, donec sit priuatus irreparabiliter p sniam hois, al's canonis, bñficia sua alteri conferri non possunt: qa nõ uacant? uacatura. n. conferri non possunt; ẽt si quis sit irregularis, uel homicida, ut infra e ti. in c. fi. per Inno.
7 ¶ † Quid de fructibus pẽdẽtibus tpe, quo suspẽsus, uel excommunicatus absoluitur? respondeo, pertinent ad ipsum absolutum, sicut pertinerent, si esset de nouo promotus. non ob. l. diuortio. ff. solu. ma. ubi pro rata tpis fit distributio, quia maritus possidet gratia sua & aliena. sua gratia uidelicet, dum durat matrimoniũ, & hoc pp onera matrimonij. Aliena autem post diuortiũ, ut C. so. ma. l. dotis; & ideo fit diuisio temporis sic ff. de stipulat. seruus communis Mæuij & castrensis peculij. §. ulti. Sunt enim, qui possident gratia sua tantũ, ut usufructuarius; de quo dic, ut ff. de usufru. l. defuncta. Sunt & alij, qui possident gratia sua tantum; & isti possident apparenter, sed non existenter, quia possessio iuris nõ est penes eos, ut sunt coloni, & inquilini, ut C. de præscri. tri. an. male agitur. Et si isti expellantur, non datur eis iudicium possessorium, sed detestatorium, ut l. j. C. si per uim, uel alio modo. ff. de dona. l. Aquilius Regulus? tamen colonus, qui nũmi. colit, facit fructus suos, si soluit pensionem, uel fide habita de soluẽdo post fructuum perceptionem, ut ff. de usufr. l. si seruus cõis. § locaui. & si fructus pendentes furtiuè subtraherentur nõ dať ei actio, sed dño, ut ff. lo. l. cũ in plures. §. in eodem. quã actionem dñs tenetur cedere colono, uel intentare ad eius utilitatem, & iste est unus casus, in quo pro
8 cedit libellus iste, ago, ut agas. ¶ † Extra no. ar. q si aliqs est carceratus pro debito, statim, q soluit debitum, si inuenit ostium carceris apertum, potest sua libertate & propria authoritate exire de carceribus: sed melius & securius est, quod faciat authoritate iudicis, ut ff. de solu. l. si stipulatus. §. si lancem. Item collige argũ, q maius est delictum inobedientiæ, quàm fornicationis; qa magis punitur. Item quod monitio, quæ præcedit factum, uel eius perseuerantiam, aggrauat delictũ, sed cõtumacia post factum, q suis finibus continetur, non alterat, uel aggrauat factum, sed psonam facietẽ: qa ea, q̃
9 in interuallo sunt, non uñr inesse. ¶ | Quærit Inn. utrũ suspensus à beneficio debeat electionibus interesse, uľ cum alijs sedere? & determinat q non, & est rõ, qa reatus oẽm honorem excludit, ut l. j. C. ubi: sena. uel cla. Et quis, q suspenditur, non obrũpitur ex toto, ut not. in l. ij. ff. de uerbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacramenta: tamen actus medij temporis sunt ei interdicti, ut ff.
10 de sta. li. l. statuliberi, & l. a cæteris. in prin. ¶ † Quæro, utrum pœna iudicis sit grauior, quam pœna iuris?

Dicit

Dicit Inno. quod sic. Tu dic, ꝙ aut pena iuris sumit originem, quãuis tacitè, ex sententia iudicis, & tunc æquè grauis est. Si autem habet originem ex sola dispositione legis, tunc aut loquimur de pœna inhabilitationis, aut de pœna contemptus. primo casu durius agitur cũ lege, ut. ff. de iure patro. l. si libertus minorem. Secundo casu durius agitur cum ministro legis: quia uiua maiestas, uel uiua auctoritas ei non debet esse ludibrio, arg. ff. de arbi. l. Celsus. & ista sunt uera. fallunt in casibus expressis in iure nam ubi lex ultra procedit, est standum statuto legis, ut. ff. de diuor. l. fi. Subdit Inno. ꝙ si suspẽsus à canone, celebrat non est irregularis: secus in suspenso à iudice. Non ob. c. cũ æterni, de re iudi. lib. vi.
11 quia ibi speciale pp dolum iudicis. ¶ † Excommunicati aũt siue à iudice, siue a canone fiunt irregulares rõne contemptus si celebrant in suis ordinibus ſm Inno.
12 ¶ Quærit Inno. quantũ tẽpus dabitur ad satisfaciendũ reo? rñ. aut iudex exprimit tempus, & ei statur: aut nõ exprimit; & tunc, donec citetur, ut satisfaciat, dum tñ
13 satisfacere possit ſm Inno. ¶ † Hoc facit ad quæstionẽ statuti, quo cauetur, ꝙ si cõdemnatus non soluerit cõdemnationem, puniatur alia grauiore pœna, & non apponitur tempus. nam monitio est necessaria. sic in aut. de hære. & Fal. §. si quis autem non implens.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio non ualet, si clericus suspensionem propter concubinatum tacendo absoluatur, in prin.*

Literæ debent facere mentionem de causa.

VPER EO. Non ualet absolutio, si clericus pp concubinatum suspensus, eo tacito absoluatur. ¶ † No. quod literæ debent facere mentionem de serie. i. de cã. nam qui non facit mentionem cãæ, non uidetur fecisse mentionem causati, ut hic, quod est no. Dicit. n. l. causas, qbus quis strangulatur, nominatim exponat, ut. l. i. C. de præ di. curi. lib. x. nam si curam medicantis expectas, oportet, ut uulnus detegas tuum. ff. de in ius uo. l. sed si hac. §. patronum. Baldus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus si non dimittit concubinam, deponitur à beneficio.*

Clerici in minoribus ad continentiam compellendi, si sunt beneficiati.

2 *Clericus qui habet sine cura beneficium, non potest habere concubinam.*

1 I AVTEM. Clericus † q monitus nõ dimittit cõcubinam, à bñficio deponitur. h. d. Et per hoc patet clericos in minoribus ad cõtinentiã compellendos; quod est uerũ in bñficiatis, ut sequitur.
2 No. quod ille † qui habet beneficium sine cura, non potest habere concubinam.

SVMMARIVM.

1 *Diuina audire, & sacramenta ecclesiastica percipere* } *à clerico fornicario non debemus, si sit notorius, in prin.*

Notorium dicitur, de quo presbyter canonicè cõdemnatur.

Occultum, quod ab ecclesia toleratur, dicitur, uer. occultum.

Notorium iuris fit per sententiã canonicè latã, uer. no. & nu. 2

2 *Factum si nullo modo sit probatum, & tamen sententia condemnatoria lata est, an crimen dicatur notorium.*

Sententiam qui petit executioni mandari, non habet necesse probare de crimine, sed de sententia, uer. & ideò.

Vox populi, uox Dei quare dicatur, uer. & iste casus.

Famæ descriptio quæ ibidem.

Opinio, in quam omnes concurrunt, uel maior pars, in se habere rationem præsumitur, ibidem.

Inquisitio de quibus iure ciuili, canonicoq; fiat, uer. si ĩ publicis.

Notorium præsumptionis, uel iudiciorum quid efficiat, uer. est & tertius.

3 *Notorium propriè sumptum quid sit,*

Mulierem si quis in domo teneat, põt diffiteri se cognoscere eã.

Clericus inuentus coire cum muliere, nõ propter hoc uitari debet, donec ab ecclesia toleretur, uer. idem.

5 *Notorium auditus an possit esse, sicut notorium uisus.*

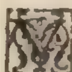

ESTRA. A clerico fornicario non notorio licitè audimus diuina, & pcipimus ecclesiastica sacramenta, sed si esset notorius, abstinere debemus, non tñ ea intentione, uel aĩo, quò credamus officia, uel ecclesiastica sacramenta p tales fore polluta. h. d. & diuiditur in duas partes in consultationem, &
1 responsionẽ. secunda ibi, alibi. ¶ † No. optima uerba literæ. notorium dicitur, de quo præsbyter canonicè cõdemnatur. Occultũ dr̃, quod ab ecclesia toleratur. No. ergo, quod per sñiam fit aliquod notorium, dũmodò sit canonicè lata, secus si esset nulla ipso iure Nam hæc species notorii uocatur notorium iuris, & iõ debet hẽ
2 re ualiditatem, quæ iure consistit. ¶ † Sed pone, ꝙ nullo mõ factum est ꝓbatum, & tñ sñia condemnatoria est lata, nunquid crimen dicatur notoriũ? rñdeo sic pp auctoritatẽ sñiæ, quę habetur ꝓ ueritate, ut. ff. de re. iur. l. res iud. & iõ qui petit mandari sñiam executioni, nõ habet necesse probare de crimine, sed de sñia, ut. ff. de iud. l. si prætor, in prin. & iste est casus, in quo ꝓbatur factum. s. in notorio famæ, quæ describitur grosso modo uox populi, & in uulgari dicimus, uox populi uox Dei: quia opi. in qua oẽs concurrunt, uel maior pars, præsumit̃ in se hẽre rationẽ. Dicit philosophus, quod fama, quam multi populi famant, non ex toto perit; & tñ per istam famã non probatur ueritas, sed est quoddam motiuum ad inquirendum, ſm Inno. infrà eo. c. fi. Si in publicis criminibus, quia de priuatis delictis, ſm ius ciuile non fit inquisitio, ut ff. de mu. & hono. l. rescripto. §. si quis accusatorem. ſm canones aũt, ubicunque quis laborat infamia, põt inquiri; mitius tñ agitur cum inquisito, q̃ cum accusato, ut infra de accusa. qualiter & quando. est & tertius casus. s. in notorio præsumptionis, uel iudiciorum: quia tale notorium ꝓbatur, & non ꝓbatur factum, sed istis duobus modis dr̃ notoriũ
3 impropriè. ¶ † Notoriũ aũt ꝓpriè sumptum est illud, quod ab oculis hoium non põt occultari, in quo per negationẽ non fit res dubia, ut no. ff. de trasl. l. post rem. & si fieret aliqualiter dubia per negationẽ, tñ statim potest fieri notoria per ꝓbationẽ, unde illa dubietas de facili tolleretur, sicut nebula in aere, ut. s. de offi. dele. c. statuimus, in vi. & ibi no. In isto notorio, quod adminicula ꝓbationũ desiderat, dicemus, ꝙ nõ põt ꝓbari, qn probetur factũ. & est ratio manifesta: quia factum est quod in substantia consistit. Notorium aũt est qualitas sine circũferentia, quæ sine subiecto esse nõ põt, ut no. ff. de proba. l. si arbiter. ¶ † Dicit hic Inno. ꝙ licèt quis te
4 neat mulierẽ in domo, põt diffiteri se cognoscere eã: quia

quia non probat hoc esse, quod ab hoc facilè contingit abesse. Sed istud dictum debet intelligi iudicis arbitrio ſm qualitatem psonarũ. Idem ait, quod si clericus inuentus sit coire cũ muliere, ꝙ pp hoc tñ uitari non debet, supple, donec toleratur ab ecclesia. nam ecclesia habet illud ꝓ occulto, quod nõ est detectum, nisi esset ex
5 pressè notorium, ſm Inno. ¶ † Sed nunquid põt esse notorium auditus, sicut uisus? Inn. posuit duas glo. infrà eo. c. fi. & in una earum dicit ꝙ nõ, in alia dicit quod sic, quod uerius est: quia sicut uisus est actus corporis uidentis, ita auditus est actus corporis audientis. unde ea, quæ fiunt in parlamentis dñorum, & ciuitatũ, in quibus auditus à prædominio magis discernit id, de quo requiritur, bene possunt esse notoria, ut. C. de appel. l. nominationes, & no. in l. j. C. qui & aduer. quos: facilius tamen probatur notorium uisus, quàm notorium auditus; & adde, quod dican infra eodem. c. tua.

SVMMARIVM.

1 *Per dicta non iuratorum fornicatio non probatur in priu.*
Purgare se quis debet in infamia contracta etiam ex dictis non iuratorum, ibidem.
Notorium quid, ibid. & nu. 1. & 6. & 12. § porrò, & ibi & modo, & nu. 15 & 21.
Notoria esse non possunt ea, quæ non uidentur.
2 *Fama quid sit.*
3 *Famã esse si dicit testis, & interrogatus, quomodo hoc scit, respondet, quia publicè dici audiuit, an sufficiat.*
De fama quomodo sit testis interroga. dus. § sed iudex.
4 *Famam probare, quòd sufficiat si statuto caueatur, ad probandum maleficium contra magnates, an sufficiat probare nudam famam nullis indicijs comprobatam.*
Fama debet ab honestis uiris oriri, uer. sed quid, & nu. 3. § sed iudex.
Opinio uulgi credibilis est, uer. nam quod.
Cum ratione quid statutum præsumitur. § statutum.
5 *Fama famans est uox in auribus populi sonans.*
Rumor quandoq; cito deficit, uer. Rumor.
6 *Manifestum quid sit.*
7 *Litis contestatio an requiratur in notorio, & nu. 8.*
Defensio datur etiam in notorijs, uer. defensio.
8 *Pars utraque si etiam sit præsens, in notorio non requiritur contestatio litis, & etiam si fieret interrogatio, non fit animo litem contestandi.*
9 *Notorium an indigeat probatione, si negetur.*
10 *Notorium iuris quare ita dicatur; & si negatur, an debeat probari.*
Allegationes legum, uel aliæ legitima non sunt interdictum, licet interdicta sit appellatio, uer. Dicit Inno. cum. § seq.
Notorium est quædam præsumptionis. } § deinde.
Præsumptiones cur inuenta.
11 *Notorium quot homines faciunt.*
12 *Negatio an admittatur contra notorium contra Ius testamenti.*
Notorium quomodo possit impugnari, uer. Tu dic, cũ. § seq. c.
13 *Paupertas an possit esse notoria.*
Idoneus quis dicitur quatuor modis. § & no. & quilibet bonum potest esse notorius.
14 *Contractus possunt esse notorij.*
15 *Dominium an possit esse notorium.*
Maleficium potest esse occultum, factum tamen notorium, & ratio. § item pro, uer. Addi. & § seq.
16 *Ordo iudiciorum de iure ciuili seruatur in notorijs, & de iure autem canonico in notorijs non requiritur ordo, uer. litis contestatio nisi utraque pars sit in iudicio, & reus urgeat, & nu. 19.*
Mandata iudicum ex abrupto uim citationis non habent, uer. Item dicit. & nu. 17. & resoluuntur per partis comparitionem, nu. 17.
17 *Præscriptio non interrũpitur per præcepta facta ex abrupto.*
Præscriptio sub notorio qualiter formetur libellus, & capitula. § Qualiter.
Interrogationi etiam criminose in notorio debet responderi, ibidem.
18 *Notorium iuris an iudicetur per dicta testium nondum lata sententia & per confessionem.*
19 *In notorijs facti supplet iudex de iure & de facto, & quid bet tempore etiam feriato.*
20 *Confessio quæ dicatur notoria, uel res per confessionem.*
21 *Offensa quot modis dicatur notoria uel manifesta.*
22 *Notorium, & manifestum qualiter differunt.*
Subditus si subtrahit obedientiam domino suo, potest à domino puniri de iure & de facto armata manu, & bellum indicere, uer. & adde.
23 *Seruitutum quædam habent causam continuam natura, & utilitate, quædam natura, non utilitate, & quædam non continuam.*
Continua omnia intelliguntur esse perpetua, uer. & ibid.
24 *Notoria quædam esse possunt etiam per signa.*
De principijs non est disputandum, uer. & de istis.

TVA. Per dicta non iuratorũ fornicatio nõ ꝓbat, punitur tñ infamatus, si de his se nõ purgauit. h. d. In textu. ibi, Notorium, dicit notorium. i. ualde notũ, in quo ꝑ negationé non sit res dubia ¶ † Et istud est notorium factu cõ
1 tinuabilis, & actu ꝑmanentis. dicit Iaco. But. ꝙ ea, quæ non uident, non possunt esse notoria: qa notorium est ꝑfecta notitia rerũ uisui subiacentium. ꝑfecta aũt notitia rerum solo intellectu capiendarum non facit notorium: quia animi sapientia datur paucis. dici autem possunt manifesta, si consistunt in actu instantaneo, si
2 ue momentaneo, ut. C. de app. l. ciues, & incolæ. ¶ † Et no. ꝙ Inno. hic primò tractat de fama, & Ber. distinxit, quid est fama, & dicit, ꝙ fama quoad se. in seipsa essentialiter & uerè, qa ipsa fama est ueritas & integer status bonæ opinionis: sed quò ad alios est proclamatio, uel
3 murmuratio ppli. ¶ † Sed quid si testis dicit famã esse, & interrogatus, quõ hoc scit, rñdet, qa publicè dici audiuit? dicunt qdã, quod nõ sufficit; qa publicè posset dici ab uno tñ, audiente populo, & tñ nõ esset fama, qa fama est uox credibilis plurimorũ; sed debet adiungere, ꝙ à multis & à maiori parte populi, uel uiciniæ. Nã hæc uerba sufficiunt, uidelicet ꝙ sit notorũ famæ in uicinia ſm Inno. ¶ Sed iudex, ut tollat oẽm ambiguitatẽ, debet interrogare à quot, & à quibus dici audiuit, & ubi, & an sit fama recens, uel dudũ in populo; qa fama recens posset esse subornata & intromissa ab æmulis & inimicis; & fama ꝓcurata est potius æmulatio, q̃ fama, ut. ff. de adul. l. miles. § pe. qa quod ab inimicis & æmulis oritur, suspicione, uel inuidia nõ caret, ut in l. j. C. si
4 qs impe. maledi. ¶ † Quid si statuto cauet, ꝙ ad ꝓbandũ maleficiũ cõtra magnates sufficiat ꝓbare famã, nunqd sufficit ꝓbare nudã famã nullis indicijs cõprobatam? dicit Bar. ꝙ nõ, qa agitur de pleno ꝑiudicio, ut ipse no. ff. de quæsti. l. de minore. § tormenta. qđ dictum est satis æquũ. debet ergo cũ iusta & clamosa fama, uel infamia cõscientia iudicis cõfirmari ex aliqbus cõiecturis. Sed qđ si est orta ab honestis ꝑsonis, quæ dixerunt in populo

pu'o se uidisse, & interfuisse? rñ. ista fama habet originẽ à certo auctore ſm Inn. Et iõ motus iudicis cũ ea concurrere põt. Nã quod uulgus opinatur, id credibile est. ff. de insa.l. Athletas, uerb. & sane. ¶ Statutũ ergo pdictum põt restringi ad famam, quæ uiget, quia nobilis præsumptio est præsumere aliquod statutũ esse cũ ratione, argumen. ff. pro so.l. merito. tñ una fama potest extingui p famam contrariã, ut. C. si de statu desun.l. si mater: quia eadẽ est parilitas contrariorũ, cum in iudicijs debeat seruari æqualitas, ut. C. de fruc. & lit. expẽ.l. fi. & C. de temp. in inte. rest.l. petendæ. ¶ † Porrò fama famans est uox in auribus populi sonans, quia uires suas eundo & perseuerando extendit. Rumor aũt quãdoq; citò deficit, ut l. fi. ff. de here. insti. unde Vergilius. Fama malum, quo non aliud uelocius ullum, Mobilitate uiget, uiresq; acquirit eundo. Iuxta illud, p oẽm terram exiuit sonus eorum. ¶ † Vlterius dicit Inno. quid est manifestum? dicit Ber. ꝙ manifestum est habere originem à certo auctore nõ ab in certo; originem dico essendi. nam quòad pbationẽ dico aliquid est incertum in principio, quod certũ est in fi. ut insti. de ac. §. curare, & C. de po...l. cum reus. ¶ Demũ Inno. transit ad notorium, circa quod est aduertendum quod notorium dr̃ propriè illud, quod non indiget probatione. ¶ † Item quæritur, nunquid in tali notorio requiratur litis con testatio? qm̃ litis contestatio debet fieri p positionem, & negationem, ut C. de iudi.l. rẽ non nouam, sed in notorio non cadit negatio; ergo nec litis contestatio: defensio tamen, siue excusatio, si qua est, bene debet audiri; quia sæpe aliqua sunt notoria; & tñ possunt excusari a pœna; & ideo datur dilatio ad defensionem faciendam, & debent absens citari, ut ff. de re mili.l. iij. §. si ad diem, & infra de accu. c. cum dilecti. v.g. potest esse notorius homicida; & tñ potest se excusare, quia fecit ad defensionem, uel quia occidit hostem in fragranti. cri-
8 mine. C. de his, qui ad eccle. confug.l. si seruus. † Ex his apparet, ꝙ ẽt si utraque pars sit præsens, non requiritur contestatio litis, & etiam si fieret interrogatio, non fit animo litem contestandi; qđ est contra opinionem
9 Inn. ¶ † Deinde quæritur, utrũ notorium indigeat probatione, si negetur? Inn. vr̃ dicere ꝙ sic. sed contrarium apparet ex supradictis. dic, ꝙ si est notorium actu perseuerans, quod illud non potest negari. Si autem est notorium, quòd à suo actu recessit; aut est notorium recens; & idem; aut notorium antiquum, quod potest excidisse memoria hominum, uel est in partibus remotis & non in loco iudicij; tunc requiritur probatio, & admittitur appellatio, ut C. de api. ciues, & incolæ. Et dicit hic Inn. ꝙ in notorio interpollato sufficit semiplena probatio; quod nullo iure cauetur, salua reuerẽtia
10 tanti patris. ¶ † Deinde tractat hic Inn. de notorio iuris idest sniæ, & confessionis. & ideo dr̃ notoriũ iuris, qa iure cõprobatur, & ex legitimo processu oritur, secus, si processus esset reprobatus, ut supra de iudi. c. at si clerici. & dicit, ꝙ si negatur, debet pbari, & istud est uerũ, qa põt in dubium reuocari, & negari, nisi per acta consiet contrarium, ut ff. de transf.l. post rem. Nam claudẽdæ sunt aures uocibus calamitosorũ, ut ff. de offi. præsi.l. obseruan. C. de pœnis.l. cum reis. C. quorum app. non reci.l. ij. Dicit hic Inn. unum uerbum not. ꝙ interdum applo est interdicta, tñ allegationes legum, uel aliæ legitimæ allegationes non sunt interdictæ, ut patet in supplicatione ſm Inn. ¶ Tu dic, ꝙ est speciale in supplicatione, nam postquam snia transiuit in rem iu. nullæ allegationes admittuntur. ff. de condi. inde.l. eleganter. §. si post. ff. de iudi.l. si prætor, in prin. nisi sit casus, in quo detur inte. resti. qđ est ubicunque dolus iudicis & partium dedit causam sententiæ, ut singular' ter no. ff. ad Treb.l. seruo inuito. §. cum prætor. ¶ Deinde Inn. tractat de notorio præsumptionis, de quo habes optimum exemplum. ff. de in inte. resti.l. diuus. & scias, ꝙ præsumptiões ut plurimum sunt inuẽtæ pp difficultatem probationum, ut legitur & no. de condi. & de-
11 monst.l. Lucius. ¶ † Quæro cum Inno. quot homines faciãt notorium? dic unum mirabile uerbum, ꝙ tot faciunt notorium, ꝙ non possunt reperiri tot in contrarium; & ideò requiritur maior pars. sed Cy. dicit, ꝙ aspectus. x. uirorum, uel mulierum facit notorium. C.
12 de accu.l. ea quidem, ubi uideas. ¶ † Vlterius quæro, ꝙ notorium delicti non admittitur negatio, nunquid cõtra notorium contractus testamenti admittatur negatio. Inn. hic contrariatur sibijpsi. tu dic, ꝙ in possessorio nõ admittitur negatio in petitorio sic, ut C. de edi. diui Adr. tol.l. edicto. certè illa l. hoc non probat: quia ibi loquitur in summaria cognitione, & ubi proceditur de scripti recitatione. Item ubicunque proceditur de scripti recitatione, põt dici notorium. i. certo certi' ff. de pigno.l. contrahitur. dic, ꝙ ex notorio contractus non oritur iudicium possessorium: quia aliud est possessio, aliud obligatio, ut l. fi. ff. quorum bo. tñ ex instro oritur clara & indubitata scientia: & tñ põt impugnari p contrarium instru. ut C. de non nu. pe.l. generaliter. Itẽ potest exponi & interpretari per testes, ut no. ff. de pa. l. iuris gentium. §. ferè, & no. ꝙ testes, qui producũtur ad probandum notorium, debent esse bonæ opinionis & intelligentes; quia sine intellectu, quid sit notorium ignoratur, ad hoc. ff. ad Carb.l. iij. §. causæ, & §. duæ causæ, & l. j. §. j. ff. de uen. inspi. ¶ Porrò notorium non dr̃, nisi apparens & existens uetustas, quæ omnia consumit. Item notorium à notitia dictum est: quia se ipsum exhibet, ut l. ij. C. quando & quibus quarta pars de.
13 † Sed nunquid paupertas possit esse notoria? vr̃, ꝙ non: quia multi paupertatem fingunt, & thesaurum suum abscondunt, ut l. ij. C. de mendi. ualidis, li. 11. sed dic, ꝙ tam paupertas, quam diuitiæ possunt esse notoriæ, ut ff. qui satisd. cog.l. si uerò. §. si pro rei qualitate, & sine ulla possessione ex solis nominibus debitorum potest quis esse diues, ut C. de quadri. præscri.l. omnes. ¶ Et no. quod quatuor modis dr̃ quis idoneus. s. moribus, scientia, facultatibus, & conueniendi facilitate, & qđli-
14 bet istorũ põt esse notoriũ pro & contra. † Item no. ꝙ contractus possunt esse notorij: obligationes autẽ sunt inuisibiles, qñ ex necessitate illatiua notissimæ sunt in intellectu, nisi aliud probetur, quod officiat obligationi, ut simulatio, & similia. sed in malesicijs non habet locum exceptio simulationis. & ideo dictum Inno. põt
15 saluari ſm quid, sed non simpliciter. ¶ † Sed nunquid dominium potest esse notorium? uidetur, ꝙ non qa illud non est notorium, quod potest multis modis in dubium reuocari ſm doctrinam Inno. Præterea dominiũ est difficilis probationis, & obscuræ, ut no. C. dẽ pba.l. cum res. ¶ In contrarium est gl. ordinaria. ff. de ne. gest. l. at qui natura. §. cum me. præterea possessio potest eẽ notoria. Item quia ille, qui est dominus fructuum, psumitur esse dominus terræ. ff. de dona.l. Titia, & not. in l. pen. ff. de cond. insti. præterea consuetudo, & præscriptio, ex quibus acquiritur dominium, possunt esse notoria, & ad notorietatem causę sequitur notorietas effectus. Item licèt dominium sit inuisibile, tamen per ea, quæ uidentur, conspicitur. ¶ Item pro hoc facit

facit. ff. de actio. emp. l. emptorem, in prin. sol. largo modo accipiẽdo notorium, dñm, & quasi dominium & seruitutes possunt esse notoriæ, ut horti Salustiani, & Palatium Ciceronis. Adde ex dictis Inn. ꝙ factũ, qđ nos appellamus maleficium, potest esse notorium, & tamen maleficium potest esse occultum propter legitimas excusationes: quas tamẽ debet probare excipiẽs, ut C. de adul. l. ita pudor. ¶ Item sicut se habet contractus ad obligationem, sic se habet factum ad maleficiũ; quia maleficium sine obligatione esse non potest, sed factum & consummatum põt eẽ ab omni uinculo extractum, & remotum, ut C. de his, qui ad eccle. confu. l. si seruus. C. quod cum eo. l. si seruus. C. ne qs uela re
16 gi. l. ij. C. de male. & mathe. l. fi. ¶ † Item dicit Inno. ꝙ de iure ciuili in notorijs seruatur ordo iudiciorum; sed de iure canonico in notorijs non requiritur ordo, nec litis contestatio, nisi utraque pars sit in iudicio, & reus neget. Item dicit Inn. quod mandata iudicum, q̃ fiũt ex
17 abrupto, uim citationis non habent. ¶ † Ex hoc sequit̃, quòd per præcepta facta ex abrupto non interrumpit̃ præscriptio; quod est no. quod dicunt aduocati, ꝙ huiusmodi præcepta resoluuntur per comparitionem; & istud dictum practicatur, & semper allegatur hoc dictũ Qualiter autem super notorio formetur libellus, & qũo formentur capitula, ponit Inn. circa prin. huius capituli. & quia officium iudicis in notorijs multum potest, ideò interrogationi etiam criminosæ debet respõderi, ut no. Inn. supra de elec. c. dudum ecclesia Rotho
18 magen. per † confessionem inducitur notorium iuris. sed an idem inducatur per dicta testium nondum lata snia, dic ꝙ non; quia ex dictis testium ius non oritur, ut singulariter no. ff. de iureiu. l. sed si possessori. §. pe. Et ideò reus condemnatur ex confessione spontanea, in qua sit perseueratum usque ad sententiam, ut no. in
19 c. uenerabilibus. §. secus, de sen. excom. li. 6. ¶ † In notorijs facti iudex supplet de iure & de facto, & quolibet tpe & feriato, ut no. ff. de fer. c. ij. Itẽ leuato uelo fit executio, & ubi te inuenero, ibi te puniam, ut ff. de insa. l. ictus fustium. In notorijs sufficit una citatio: tamen sine ulla citatione non potest ferri sententia, ut in c. pastoralis, de re iud. in cle. ¶ In notorijs non requirit̃ spõtanea confessio, cum ualeat facta in tormẽtis, quasi fundetur super uero indubitabili, & eis tormentum offer tur pro libello. ¶ Non ob. 2. q. 1. nos in quemquam, q̃a ibi non loquitur in notoriis, eadem causa & qõne. c. de manifesta. In notorio fertur sententia parte non citata supra de tran. c. 4. ſm Inn. sed hoc uidetur cõtra casũ in dicti. c. pastoralis, ubi denuntiatur processus nullus, q̃a legitima citatio non præcessit, & tamen rebellio regis Roberti uersus imperium erat notoria; & hanc ulti-
20 mam partem tenet Inn. in c. tua. † Quæ confessio dicatur notoria, uel res per confessionem, no. de uer. si gni.
21 c. olim, ſm Inn. † Quot modis offensa dicatur notoria, uel manifesta, de sen. exco. c. solet, li. 6. secundum eundem notorium dr̃, quod ad fundandum originem petitionis est notorium, & licet contra exceptionem eẽ necessarium adminiculum replicationis probandæ; tamẽ sufficit, ꝙ origo petitionis sit notoria ad fundandum originem processus: quia rarò est reperire aliquod notorium, in quo etiam adminicula sint notoria ſm Inn.
22 ¶ † Hæc est differentia inter notorium, & manifestum: quia notorium est in prin. & in fi. manifestum autem potest esse occultum in prin. quod sit manifestum in fine litis per probationes apertissimas & inexpugnabiles. Et adde qđ no. Inn. in c. de hoc, de simonia. Si subditus subtrahit obedientiam domino suo, dominus põt eum punire de iure & de facto armata manu, & bellũ indicere, ut no. Inn infra de uerbo. sign. c. si ex parte. in
23 Christo. ¶ † Nos dicimus, ꝙ seruitutum quædã habent causam continuam natura, & utilitate. Quædam natura, non utilitate: quædam non habent causam non perpetuam, nec naturalem, sed ut res incidit. Nã dicit lex, ꝙ seruitutes habentes actum permanentem, sunt continuæ; sed aliæ aut habent causam naturalẽ, & sunt quasi cõtinuæ: sed aliæ aut hñt causã naturalẽ nec quasi, & illæ appellantur omninò discontinuæ, ut no. in l. seruitutes. ff. de serui. & l. foramen. ff. de serui. urba. prædio. Et ibi dicit iurisconsultus, quòd omnia perpetua
24 intelliguntur esse continua, si procedunt à rerum natura; & sic à simili dico in notorio. ¶ † Per signa etiã quædam possunt esse notoria: quia sunt determinatæ significationis talia, quibus est datus certus modus significañ. sicut per uexilla regia significatur districtus regis. Item & per signa uocalia, ut per banna; & de istis tanquam de principijs non est disputandum.

Commentariorum Domini Baldi de Perusio iuris utriusque doctoris in primum, secundum, & tertium Decretalium libros Finis.

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmensem.
M D L X X.

INDEX

Copiosissimus ad Baldi Commentaria

IN DECRETALES.

Quem si cum priore conferas, illo & auctiorem & locupletiorem usqueadeò cognosces, vt iure ac merito nouum Indicem dicere possis.

A

ABBAS Ioachim errauit; & ratio, quare nõ fuit punitus de errore, ea fuit quia à principio supposuit opinionem suam opinioni ecclesiæ catholicæ. nu.5 fol.12
Abbas ex officio suæ prælationis tenetur suæ congregationis negotia procurare, nisi conuentus, & abbatis negotia essent omnino discreta. nu.1 65
Abbas potest concedere monacho administrationem certarum possessionum, pro quibus poterit agere, & conueniri. nu. 29 65
Abbas, & conuentus si sint negligentes in creatione monachorum. an supplebit episcopus. nu.2 117
Abbas exemptus sine licentia Papæ renuntiare non potest. nu 1 149
Abbas non potest absoluere monachos a sua obedientia. nu 2 149
Abbas an possit ratificare processum monachi. nu.5. 235
Abbas an possit portare anulum extra monasterium. nu.4 364
Abbas, & singulares de capitulo possunt testificari pro monasterio, nu.1. & 4 381
Abbas maior potest deducere iura membrorum suorum in iudicio. nu.1 404
Abbas debet defendere statum suarum capellarum, & ad eum pertinet, nõ ad capellas principaliter. nu.2. 406
Abbas potest præscribere cognitionem causarum matrimonialium in certa villa, vel loco. nu.5 406
Abbas an possit præscribere iura episcopalia. nu.7 406
Abbas quare petit in integrum restitutionem cum priuilegia regum possint produci vsque ad sententiam. nu.10 406
Abbas an sit legitimus administrator. nu. 16 406
Abbas acquirit possessionem per monachos. §. In text. Si, Mona. nu.2 442
Abbas non est quis vocandus, ante benedictionem, sed electus. nu.3 422
Abbas sine mandato an possit agere de iure clericorum. nu.9 409
Abbas ad adeundam hæreditatem non potest à conuentu compelli, §. dico enim. nu.7 467
Abbatis nomine continetur ecclesia, & è conuerso. nu.2 65
Abbati foraneo magis deferendum est, quàm Canonico cathedralis ecclesiæ. nu.6 168
Abbates an possint ad concilium vocari. nu.4 223
Abbates infamia respersi, aut conuicti, in capitulo generali commoniti debent cedere, & appellare non possunt nu.1. 435
Abbatiæ qui renunciat, renunciat liti, & causæ. nu.4. 105
Abbatissa an possit excommunicare. nu. 1 199
Abbreuiatura et.c. non facit rem dubiam, quæ est in partibus superioribus explanata. nu.53 312
Absuturus si esses de necessitate, & non haberes in ciuitate nisi vnum amicum, de quo posses confidere: & ille esset excommunicatus, an possit constitui procurator hoc modo, constituo talem procuratorem meum ad agendum, & defendendum postquàm fuerit absolutus, nu.12. & 13 302
Absens, cui præbendæ fructus percipere datur, an interim debeat aliquem ecclesiæ in diuinis in seruientem sui loco præficere? nu.16 19
Absens an in grauib. causis teneatur mittere procuratorem. num.2 210
Absens habetur pro præsente in incommodum suum. nu. 13 252
Absens in ineuitabili necessitate ad vnum articulum non tenetur mittere procuratorem, & an ad videndum iurare testes aduersarij. num.2 319
Absens potest interponi tanquam procurator. nu.5. 360
Absens an possit se obligare ad pœnam mortis. nu.8. 371
Absens nõ obligatur in cõtractibus reciprocis. nu.18. 383
Absens qui fuit potest iuuari duabus vijs contra sententiam sibi contrariam, ver. sed absens. nu.4 420
Absentes ex ui statuti seruatis seruandis conditi, vel legitime præscriptæ consuetudinis præbendarum fructus cum bona conscientia percipiunt. nu.23 19
Absentium requisitio in quibus casibus necessaria sit? nu.28 19
Absentes à quo loco sint citãdi ad electionem. nu.4. 106
Absentes an possint trahere ad se præsentes? nu.23. 110
Absentes extra prouinciam an citentur. nu. 1 220
Absentem tenetur expectare præsens aliquandiu post terminum, nisi licentiet iudex. nu.6 278
Absentes per formam statutorum cõdemnantur ad mortem, tamen si nesciant se condemnatos, eorum testamenta valent, & etiam habent hæredem ab intestato. num.2 374
Absente altera parte concessum est in vltima voluntate disponere testatori de rebus suis. num.4 211
Absentiæ causa debet esse iusta. §. ibi iusta. nu.2 420
Absoluendi à iuramento forma, ibi. §. no. formã. n.1. 373
Absoluendi conuentuales potestatem habet episcopus plenariam ob iniectionem manus in clericum violentam, ver. tamen. nu.2 465
Absoluere, vel ligare non potest, qui non est prælatus. nu.6 132

Absoluere si vult iudex excommmunicatum, an is, qui se cit excommunicari, pendente appellatione, possit in contrarium appellare, vel quid si velit mandare eum denuntiandum nu. 28 444

Absolui ab excommunicatione quis potest post mortem. nu. 24 11

Absolui quis potest à vinculo iuramenti in vltima voluntate. nu. 4 375

Absoluitur nemo nisi ab eo, quod valet, ibidem versic. Dicit. num. 1 415

Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius vel excommunicator appellet, ne absoluatur, in princ. & an citata parte nu. 2. ver. dicit Inn. num. 1 434

Absolutio, facta ante lapsum termini præfixum excommunicatori per illos subrogatos, an valeat. nu. 10 83

Absolutio eius, qui paret sententiæ, vocatur executio sententiæ. nu. 2 166

Absolutio ad cautelam non est, plena, sed recidiuam habet excommunicationem. nu. 8 280

Absolutio à sententia excommunicationis an fingat retro. nu. 13 303

Absolutio idem est. quod in integ. restitutio. nu. 8 340

Absolutio ad cautelam fit ad litem præparandam. non decidendam. nu. 5 367

Absolutio à iuramento triplex, & quæ nu. 2 368

Absolutio iuraméti inter quos habeat locum. nu. 28. 383

Absolutio non valet, si clericus suspensionem propter cócubinatum tacendo absoluatur, in prin. nu. 1 470

Absolutionem petens excommunicationis, in quàm reincidit, non solum iuramentum, sed satisdationem etiam præstare debet, ver. & ideo num. 1 434

Absolutionem petens excommunicationis, renuntiat appellationi interpositæ per superiorem, nisi protestetur, quod nó intendit appellationi renúciari. nu. 3. 434

Absolutioni conditio an possit apponi. nu. 9 367

Absolutoria lata obtentu exceptionis peremptorie non perimit actionem ipso iure sed interim elidit eam. nu. 22 393

Absolutoria lata super facto, videtur lata super qualibet eius qualitate. secus in condemnatori. nu. 10 412

Absolutus à iuramento est absolutus ab obligatione naturali. nu. 1 373

Absolutus an possit agere de euictione contra suum venditorem. nu. 6 412

Absolutoria quandoque censetur condemnatoria respectu regressus. nu. 6 412

Absolutus, & condemnatus an & qualiter differant. nu. 7 412

Absolutus ab inquietatione, est absolutus definitiue, ibid. ver. nota quod. num. 1 415

Absorptum quod est, non valet. nu. 10 286

Ab, syllaba, cum dicitur, ab initio, quare non excludat initium. nu. 8 11

Accedere rei cuipiam prohibitus, quomodo capiatur. nu. 10 369

Acceptare mandatum potest procurator ductus pœnitentia, cui renunciaui. nu. 29 207

Accessoria & pertinentia transeunt sub libello generali. nu. 11 221

Accessorio probato non probatur principale. nu. 2 364

Accessorium quid sit. nu. 5. 153

Accessorium cognoscere qui non potest, neque etiam, principale. ver ibi. dignoscuntur. nu. 6 445

Accessorium quid num. 1 636

Accessorium quandoque tenet licet principale prohibitum, sit ibid. nu. 1 370

Accessorium quoque suspenditur suspenso principali, sed non perpetuo, ver. ex hoc. nu. 10 445

Accidens interpretatur Bal. 1. cum alio coniunctum nu. 6 327

Accidentia non præsumuntur, & ea maxime, quę plerunque absunt. nu. 18 223

Accidentia non sunt, vniformia, & præter subiecti corruptionem. possunt abesse, & adesse. nu. 11 231

Accidentia communiter, magnopere conferunt ad quod quid est probandum. nu. 4 331

Accidentalibus à Signis non arguitur de necessitate. nu. 11 96

Accidentia conferunt cognitioni rei. nu. 38 333

Accidentia uariè contingunt, in prin. nu. 1 446

Accidentia sine suo subiecto probari nequeunt: secus cótrà, & quid prosit, ver. verbi gratia, & §. alij. nu. 14. 459

Accipere pecuniam sub vsuris est dilapidare, & male vti substantia, quod non est permittendum. nu. 23 10

Accusandi ius populare, nisi contrarium exprimatur. num. 2 222

Accusare potest quilibet de violatione interdicti. nu. 2. 87

Accusare si quilibet permittatur à statuto intelligitur de populo statuentium. nu. 6 322

Accusari an quis simul possint in eodem libello de homicidio, & robaria. num. 12 214

Accusatio & testimonium idem operantur in repellendo nu. 1 349

Accusatio an procedat si duo concertant de possessione retinenda, & inuicem se accusant de ui turbatiua. nu. 39 308

Accusatori, antequam se inscribat ad pœnam talionis. licet pœnitere ante publicationem scrutinij num. 7. 12

Accusator an repellatur propter inimicitias ortas in causa ciuili. num. 2 271

Accusatorum nullitatem quis prosequi non potest elapsis appellandi fatalibus. nu. 1 279

Accusatus si sim de stupro virginis, & confessus, & comparet virgo, quæ reuocat confessionem meá, & vult probare quod ipsa erat mihi desponsata, an sit ei credendum. nu. 13 293

Accusatus si sit quis, quod cognouit aliquam mulierem, an testes sint interrogandi de visu, an sola fama viciniæ probet. nu. 1 331

Accusatus pendente accusatione an possit in testem produci. nu. 1 349

Accusatus pendente accusatione an possit esse testis in causa ciuili, & exercere suum officium. num. 2 349

Accusatus appellatione pendente an possit esse testes. nu. 3 349

Accusatus non admittitur in excepto crimine contra eú, qui est bonæ famæ. num. 4 349

Accusatus quando debeat in carcere deti neri. nu. 6. 223

Acta tam ciuilia, quàm criminalia an debeant produci ad probandum consuetudinem nu. 6 84

Acta alterius episcopi non tenetur sequi episcopus. nu. 27 227

Acta licet cancellata sint legi possunt, & cancellationis causę inspici debent nu. 66 313

Acta in sententia epilogata non probantur per epilogatione num. 27 312

Acta non possunt probari per testes nu. 35 312

Acta iudicij sunt fructi iuris nu. 50 312

Acta per iuramentum partis in causam summaria probantur

bantur, & iudicis assertionem, & nu.63.64.& 65. 313
Acta coram vno iudice an faciant fidem coram alio. num. 3 318
Acta pendentis controuersiæ possunt committi custodienda vni partium. nu.3 333
Acta, & Attestationes quæ sunt ipso iure nulla, debent ab actorum libris aboleri, & incidi. nu.58 337
Attestationes inualidæ possunt ratificari per consensum partium. nu.59 59
Acta iudiciorum probantur per testes. nu.2 343
Acta semper in causa appellationis producenda, & in dubio interpretanda pro sententia, ibid. num.1 417
Acta solemniter. vide infra in verbo solemniter. nu.3
Acta præcedentia infamiam, & depositionem in famis & depositi ab officio; valent. nu.10 351
Actia de dolo interdum oritur ex nudo pacto, interdum conditio ex canone. num.14 105
Actio nec exceptio oritur ex iuramento calumniæ in defectum probationis delato. nu.4. ibid.
Actio hypothecaria, & pignoratitia oritur, ex pignore prætorio nu.2 282
Actio & exceptio datur ex præscriptione. nu.6 401
Actio oritur ex confessione, sententia & iureiurando numero 5 239
Actio non oritur ex probationibus, neque ius & quibus. num.5 240
Actio de dolo stricti iuris est, & ideo non datur pro duobus aureis, ibid. ver. nunc intelligitis. num.1 431
Actio vtilis vide infra. in verbo vtilis.
Actio ex promisso non datur in Catalonia, & an ex ea causa detur actio de dolo. nu.72 7
Actio de non commisso quando habeatur. nu.2 290
Actiones, & exceptiones, ex empto & vendito quænam oriantur. nu.8 394
Actiones duæ quando oriantur ex quolibet crimine. numero 1 347
Actio quæ oriatur ex ratihabitione. nu.45 77
Actio datur ex rescriptis principis, & rescripta habent virtutem interpretandi. nu.35 39
Actio eadem cedi non potest diuersis insolidum. nu.6. 74
Actio de peculio an sit nomen vel titulus actionis? numero 23 179
Actio an in nobilem, & mercenariam, vt iudicis officium, distinguatur. nu.21 194
Actio an crescat per officium iudicis? nu.27 194
Actio inepta an reddat totum libellum ineptum. numero 33 194
Actio an, & quæ postulato, vel electo detur? nu.8 122
Actio ex nudo pacto quomodo vocetur. nu.6 202
Actio vtilis reperitur in contractibus innominatis, & vocatur in factũ, & directa, & vocatur præscriptis verbis. nu.11 204
Actio directa, & contraria reperitur in contractibus nominatis, quæ sunt adiectiones, non actiones, non in innominatis. nu.11 204
Actio, quòd metus causa, an competat contra raptorem, vel expulsorem. nu.9 213
Actio non oritur ex arbitri sententia. num.8 219
Actio non oritur ex laudo arbitri. num.9 219
Actio generalis in rem non reperitur, sed in personam. nu.11 220
Actio non est proponenda in libello, sed intelligenda ex libello. nu.17 221
Actio quid sit. nu 6 233
Actio an sit nata ante diem. nu.5 261
Actio. fami. erc. com. di. & fin. regun. an sapiat causam possessionis. nu.7 262
Actio noua datur ex noua possessione, & quomodo hoc debeat limitari. nu.1 398
Actio, & Passio sunt prædicaméta quędam, & de earum ratione nu.41.&42 337
Actio iudicati si nascatur ex forma statuti ex sententia arbitri, vel arbitratoris appellari potest à tali sententia. sicut à sententia iudicis. nu.17 341
Actio an ipso iure oriatur ex stipulatione causa non expressa. nu.9 360
Actio cui datur, multo fortius exceptio. nu.1 370
Actio an oriatur ex pacto nudo transactionis. nu.5 335
Actio datur ex præscriptione, item per priuilegium, decretum, seu rescriptum principis. §. in tex. ibi, ecce, & sic no. & uer. item no. nu.4 395
Actio generalis non curet de diuersitate specierum. numero 9 401
Actio duplex, & solum causalis exprimenda. nu.1 430
Actio in principio edita, omnem qualitatem futuræ litis tam principalis, quàm appellationis demonstrat, ad fin. versic. nam edita. nu.6 426
Actio furti an detur parua re subtracta. nu.2 431
Actio extincta an reuiuiscat contra legem. nu.15 450
Actionem, qui non edit, non dicitur agere. nu.7 218
Actionem cui damus, multo fortius exceptionem, licèt aliquando excipere tantum, & è contrario, possimus. §. & nota. num.2 380
Actionem non famosam qui proposuit, & vult emendare libellum, & proponere actionẽ famosam, nó potest hoc facere. nu.9 389
Actionem prodit qui dolosè suspendit prosecutionem, & versic. & hic est. nu.6 416
Actiones plures in eodem libello super diuersis rebus, vel negotijs actor vnire vel vnum in plures diuidere potest, reo non contradicente. nu.11 84
Actiones omnes. xl. annorum spacio perimuntur. 59. 28
Actiones personales an videatur cedere, qui vendidit, & tradidit rem nu.6 205
Actiones decernere, potest iudex quas mihi cedere tu debes, in absentia tua, vel trãseũt absq; cessione. n.3. 238
Actiones multiplices sunt. nu.1 246
Actiones confessoriæ, & negatoriæ quæ. nu.1 285
Actiones confessoriæ, & negatoriæ quæ. nu.1 285
Actiones quæ electione suspendantur. num.19 393
Actionis nomen non cogitur actor in libello exprimere & nu.1.& 4 23
Actionis nomen si reus in libello petat exprimi, & expressa fuerit inepta actio, an vitietur libellus. nu 7. 233
Actor, si vsque ad finem instantiæ stetit, quòd nihil fecit in causa, intelligitur non probasse. & reus diffinitiue absolui debet si autem stetit per iudicem valet absolutoria, tamen appellatur iuridice nu.17 34
Actor, & reus si concurrant in data, & in præsentando, & citando, potior erit actoris conditio. nu.10 43
Actor an possit trahi vltra dietam. nu.33 72
Actor non tenetur legitimare libellum, nisi post lit. contest. nu.14 197
Actor dicitur, quia aptus est ad agendum, & defendendum in iudicio. nu.2 212
Actor & reus quid agere debeant in testium suorum receptione lite non contestata. nu.3 244
Actor si petijt se declarari dominum, & non probauit de directo dominio, sed de vtili, an reus ex eadem instantia possit condemnari. nu.4 217

Actor appellatus ex actore fit reus, quod legitimationē persona nu.1 398
Actor de iure ciuili non tenetur exprimere nomen actionis, nisi in casibus nu.4 233
Actor potius attenditur, quam reus in legitimatione personarum nu.1 234
Actor si lit.conte sic ponit, pono quod debes mihi centum, & reus respondet conditionaliter se promisisse, adijciens, & non alio modo, uel forte non adijciens, an uideatur pure confessus, nisi probet conditionē adiecisse nu.23 293
Actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumēto, an teneatur edere ante litem, & nu.14 296
Actor, cui defertur sacramentum in defectum probationis dicitur secundus testis nu.6 320
Actor an & quando in reali actione mittatur in possessionem rei petitæ, & quare nu.2 246
Actor, uel reus, si sit criminosus, an possit obijcere testi, quod ipse est criminosus testis nu.10 347
Actor, qui non uult iurare, nec referre, manifeste uidetur iniuste agere & quando nu.4 389
Actor cum haberet plures testes, si fuerit negligens, & non fecit examinari nisi unum testem, an deferetur ei iuramentum nu.26 389
Actor eo ipso, quod non probauit, an dicatur in probatione defecisse, ut si reus debeat diffinitiue absolui, an dicatur de causa non liquere, ut sic absoluatur ab obseruatione iudicij, salua iteratione libelli, refectis sumptibus nu.10 389
Actor si probet per duos testes, & reus per unū, an probatio rei debilitet probationem actoris nu.24 389
Actor excommunicatus potest prosequi causam appel. nume.4 398
Actor efficitur, cui iudex imponit onus probandi, uers. pone exemplum nu.8 425
Actore instante si reus petit sibi assignari terminum ad excipiendum, an possit nu.6 393
Actorem leges uocant quem uocamus capituli procuratorem.§.in tex.ibi, Actorem, post casum nu.6 441
Actori magis, quam reo in quibus faueatur nu.2 213
Actori conquerenti de aliquo auferente, uel turbante iura ecclesiæ qualiter consuli debeat. 285
Actori fauetur in ingressu litis nu.60 313
Actori, si est in culpa, an non debeat succurri nu.27 389
Actoris, adiutoris, differentia nu.3 2 2
Actorem, quæ repellant nu.10 220
Actus, ad quem requiritur consensus omnium collegialiter, non perficitur cōsensu adhibito ab omnibus singulariter nu.38
Actum per prius uidetur quod incontinenti subsequitur nu.4 121
Actum de sui natura reuocabilem qui facit, siue reuocare teneatur, siue non, potest contra proprium statutū uenire. Item & qui irreuocabilem ubi error interuenit, & res nec sententia, nec iuramento, nec transactione decisa est nu.1 35
Actum faciens, ex quo induci solet contestatio, quomodo ad eius exclusionem protestetur nu.7 129
Actum exercens iuri suo contrarium, ei renuntiare præsumitur nu.29 151
Actus quilibet habens necessariam consequentiam fingit retro nu.34 10
Actus deferendi est uoluntariæ iurisdictionis, ppterea q; p iudices pōt quocūq; tpe, & loco expediri nu.24 54
Actus annullatio, cui dolus, uel culpa causam dederit, pœna est secus si solennitatis defectus nu.13 61
Actus inter uiros non probatur per uoluntatem ultimam nu 25 293
Actus transeuntis a notorio, uel permanentis non appellatur, & quādo dicaē huiusmodi esse notoriū nu.1 432
Actus unicus contrarius non tollit consuetudinem præscriptam, pactum perpetuum, priuilegia successiua, præscriptionem completam nu.51 270
Actus tot consuetudinis inductiuos probari oportet, ut exinde uerosimiliter arguat cōsensus populi n.30 90
Actus electiui an dicaē ꝓprie possideri, uel quasi n.26 96
Actus inualidi indicant agentis consensus, & uoluntatem nume.23 123
Actus qualitas non uariatur ex persona succedentis in actu nu.18 158
Actus solennes omnes requirunt scientiam nu.15 211
Actus agentis quatenus operetur nu.5 258
Actus ordinatus ad unum finem non parit alium finem, ad quem non ordinatur nu.15 258
Actus absq; habitu quandoq; reperitur nu.6 263
Actus cohærentes personæ q per alium explicari non possunt, qui sint nu.6 270
Actus ad reuocādū possessionē, in quā fuit, missus actor incipit a die notitiæ missionis nu.1 286
Actus superuacuus & erroneus ēt scienti non nocet, cautius tamen conditionaliter fit nu.7 299
Actus, per quos hō dr̄ tractari ut filius, q sint nu.5 311
Actus omnes potestate & consensu consistunt, alioquin non ualent.§.extra no.16 383
Actu nihil est quod prius nō fuerit potentia nu.2 132
Actuum pluralitas in præscribenda consuetudine requiritur nu.12 84
Actuum ex frequentia quis declaratur esse talis, qualis actus ostendunt nu.3 271
Adam si genuisset in paradiso, an eadem lege de pomo eius posteri fuissent obligati nu.47 6
Adiacens rei determinatæ probandum nu 22 308
Adiacentia loco ꝓsumiē esse de iurisdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent nu.1 409
Adiectio pluris, quæ est incerta an uitiet certū nu.3 216
Adiectiuum quando restringat genus nu.13 6
Adiectiuum si adijciatur substantiuo, copula interposita, habet ampliare, non interposita autem habet restringere nu.54 45
Adire iudicem an quis possit ante factum, & petere, ne in poss.turbetur, uel eijciatur, cum forte aduersarius congregauerit gentes ad expellendum nu.2 438
Adiudicatio quando fiat creditori rei, in cuius est possessionem missus nu.2 244
Adiudicatione sumitur aliquando pro confirmatione uer ibi, aliud nu.3 420
Adiuncta persona iudici non mutat essentiam officij, & an hoc casu sit idem iudicium nu.2 219
Adiuncti ratione quis aliquando concludit, non per se tantum nu.8 344
Adiuratio, quæ fit in electione, habet uim iuramenti nume.1 440
Adiuratio, quæ fit in electione, an sit licita nu.13 440
Adiuuare uel liberare amicum suum, ne uim patiatur, an quis teneatur nu.14 215
Adminicula non sunt per se probationes, & nu.11 317
Adminicula in factis antiquis multum iuuant, & nume. 10 317
Administrare non ualens, an possit alterum docere modum administrandi? nu.4 106

Administratio

Administratio est duplex nu. 15 126
Administrator an debeat ipse iurare nu.8 249
Administrator legitimus est omnis habens potestatem à lege uel consuetudine nu.18 406
Administratorem dare superior potest, inferiore negligente, & quando nu.8 249
Admittendus ad eligendum de iustitia, si patitur se admitti tanquã de gratia, iuri suo præiudicat nu.21 96
Admitti quis debet ad locum tutum, in quo non possit uim pati nu. 1 211
Quid si non appareat utrum sint admissi legiata uel de iustitiæ ibidem 22
Adoptio, & legitimatio spurij per procuratorẽ fieri non possunt quia duæ sequerentur fictiones nu. 18 258
Aduersarii in potestate non debet esse quid habeam secum facere uer.dicit lex.nu.2 443
Aduersarijs ex duobus pari probatione nitentibus quis obtinere debeat nu.9 117
Adulterij quando agitur ad separationem tori etiam cõtra contumacem & illudentem aduersarium, lite non contestata, nec testes recipi, nec ad sententiam definitiuam potest perueniri, potest tamen absens ex contumacia excommunicari.nu. 1 240
Aduocatio, & procurator & alij litis magistri non incidunt in excommunicationem ex locutione, cum domino excommunicato ex licentia canonis.nu.2 234
Aduocatus uel procurator an cogantur testificari si forte habeant feudum in beneficium ad dominũ.nu.9 340
Aduena an possit conueniri in loco delicti, si alibi non reperitur.nume.25 71
Adulterium quandoq; sceleratius est fratricidio.n.39.6
Adultera, uel adulter amittit legatum sibi factum à marito.nume.5 211
Adultus contra iuramentum, quod præstat ut testis, non restituitur.nume.11 293
Adultus ingrediendo religionem an possit alienare bona immobilia.nume.30 305
Aduerbia & nomina quam proprietatem habeant.nu.4. 218
Aduerbium, turpiter, quid significet, & à nomine, turpe quo modo differat.nume.3 202
Aduerbium non debet separari a proprio subiecto, & est accidens.nume.5 218
Aduerbium, pluries, pro quot uicibus sonat. nu.12 345
Aduerbiorum, & cõiunctionum ponitur aliquando unũ pro alio, uer.nam in ad nu.7 424
Aduerbium, quando usque quando dicimus, Quandocunque decesserit, distribuit pro omni tempore simplici. nume.27 456
Aduersarius dicitur ille, qui est in possessione obstantiua.nume.40 96
Aduersarius semper admonendus est, ut ad audiendum testes ueniat, nu.1.& 6 315
Aduocati officium quod, & pæna, si alleget contra clientem suum nec sit domini procurator, neque dominus litis nu.25 293
Aduocatum non habenti iudex dat ex officio. nu.1 196
Aduocatum se esse ecclesiæ qui iurat, teneatur ad hoc si non requiratur, remissiue nu.2 206
Aduocatus esse qui cogi non potest, si aduocationem susceperit, tenetur eius leges seruare nu.57 28
Aduocatus suspensus à collegio, nil debet consequi de introitu collegij nu.12 115
Aduocatus non debet pacisci de quota litis nu.51 194
Aduocatus contra clientulum suum turpiter impetrans tenetur pœna falsi.nu.1 205
Aduocatus potest esse testis in instrumẽto transactionis, uel compositionis partium; non tamen potest esse testis in causa principali nu.3 205
Aduocatus partus de salario an debeat illud habere in casu transactionis nu.3 206
Aduocatus debet loq uulgariter, uel explanare nu.3. 206
Aduocationem in curia Romana qui suscipit, an teneaẽ sequi curiã si Papa alio se transfert nu.3 206
Aduocatus an possit fideiubere pro clientulo suo, & an ex hoc præsumatur redemptor litis nu.4 206
Aduocatus non habet mandati actionem soluens ex fide iussione facta per clientulo suo nu.4 206
Aduocatus si dicit habere se conscientiam læsam, non propterea clientulo præiudicat nu.4 206
Aduocatus, qui pepigit sibi palmarium, an idem mercatur, si transigatur nu.8 237
Aduocatus in causa non est necessarius, nisi fiscalis nume.21 240
Aduocatus si quẽ mihi necessariũ impetret in iudicẽ, remouetur a iudicando, ut in casu testis, nu. 1 341
Aduocatus, qui ꝓmisit adiuuare ecclesiã si ecclesia subtrahat ei salariũ, non tenetur eam iuuare nu.3 373
Aduocatus, qui iuratus est duabus ecclesijs, si illæ ad inuicem litigant, tenetur iuuare primam nu.3 373
Aduocatus an possit confiteri, & de eius officio & potestate nu.2 453
Aduocati errorem, & cõfessionem quando dominus possit reuocare, uer.si autem.1.& 2.§.Secundo, uer. certè etiam cum.§.sequenti.nu.2 453
Aeconomus ecclesiæ nuda constituentium uoluntate potest remoueri nu.8 227
Aedificia magna generosi, & magnifici constructoris perpetua sunt indicia nu.84 7
Aedificare, & colere agrum proprium est hominis nume.6 399
Aequalitas in iudicijs non seruatur, ubi non est fauorabilis ueritas nu.7 297
Aequipollẽtium quod fiat non refert, ubi eadem mentis & animi est firmitudo nu.10 92
Aequipollentium quid fiat non refert quando uariatur effectus uer.quæ uerba nu.2 426
Aequitas non scripta non habet uim legis, ubi rigor scriptus est in contrarium nu.18 14
Aequitas scripta compensatur alij æquitati scriptæ generaliter, uel specialiter nu.8 275
Aequitas naturalis regit interpretationes statutorum nisi aliud lege caueatur nu.2 312
Aestas incipit in æquinoctio ueris, & finitur in æquinoctio autumni nu.5 74
Aestimatio rei quomodo probetur nu.5 342
Aestimatio uetus pecuniæ non debet in solutione attendi, sed noua nu.8 374
Aestimatio pecuniæ an sit idẽ, quod ipsa pecunia, uel saltem adeò connexa, ꝙ uideatur unum, & idẽ nu.9 374
Aestimi diminutio quemadmodum damno communitatis, ita augumentum eiusdem communitatis utilitati cedere debet nu.48 31
Aestimum quid significet nu.5 269
Aestimum, diminutis facultatibus, in communi diminui debet. Et Potestas tempore famis potest numerum familiarium minuere nu.17 37
Aetas triginta annorũ cõpletorũ requiritur in episcopo facta cõputatione de momento ad momẽtũ nu.5 101
Aetas q̃ requiratur ad hoc, ut doctorari q̃s possit nu.2 180

Aetas quæ requiratur in assessore, & quæ in arbitris, & iudicibus ordinariis.nu.3 180
Aetas quando legitima præsumatur, & quando probanda, & à quo, & non durat eadem.nu.34 305
Aetatem temporis momenta conficiunt.nu.5 101
Aetatem reprobare uolens sufficit, si reprobet incidentias illius temporis.nu.6 196
Affectio non facit quem procuratorem, nec defensorem cum mandato.nu 8 288
Affinitas idem cum consanguinitate in quibusdam. nu.4 243
Affirmatiua quæ.nume.3 301
Affirmatiua & negatiua per iuramentum probantur & quando.nume.1 333
Affirmatiuæ probatio uires excludit negatiuæ.nu 2 316
Affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra quandoque.nume.4 329
Affirmatiuus articulus, an negatiuus sit omnis articulus falsitatis.nume.4 334
Affirmatiuum uerbum significat aliquando fictionem. nu.3 399
Agatur quando durius cum lege quam cum ministro legis & contra uer.tu dic.nu.10 469
Agendi, uel excipiendi modus consideratur.nu.4 258
Agere, & petere qualiter differant.nu.22 93
Agere quis, & replicare simul potest.nu.20 421
Agens ex contemptu an intelligatur proponere utile interdictum, unde ui, uel, uti possidetis, uel, quod ui aut clam.nume.42 96
Agens ad præcium rei uenditæ ex instrumento, continēte confessionem rei traditæ, an repellatur ex eo, q̄ postea solenniter promiserit eandem rem tradere, emptoris confessione non obstante.nu.15 105
Agens ex consuetudine an agat petitorio?nu.11 117
Agens de nullitate probando iniustitiam absque nullitate, an mereatur uictoriam.nu.7 126
Agens contra conscientiam repelli debet. nu.6 409
Agens de spoliatione repellitur exceptione alterius spoliationis probatæ.nu.3 260
Agens an teneatur allegare titulum beneficij.nu.1 271
Agens an requiratur, quod possideat in duplicibus iudicijs.nume.2 300
Agentes & consentientes pari pœna puniuntur. nume.3 153
Agere corā rectore scholare an quis cogatur.nu.1 189
Aggrauantia delictum quæ sint?nu.14 93
Aggressor tenetur de morte utriusque.nu 12 214
Agi an possit ad expensas ante negocij complementum nume.14 127
Agi an possit ex contemptu contra istos subrogatos.nume.21 138
Agi quandoque potest ante diem, & nu. 4 & 5 261
Agi ante diem an possit in realibus.nu.7 261
Agi iudicialiter uel ex traiudicialiter quando possit inter absentes.nu.3 295
Agnati an sint citandi in legitimatione filij naturalis, & quid obijcere possint.nu.2 255
Agricolæ & censiti an possunt testimonium perhibere. nume.7 319
Agrimensores & qua culpa teneantur.nu.3 404
Alearum & taxillorum ludus quę mala generet uers. sed quia.nume.1 467
Alienam rem inueniens an debeat facere illam præconizari.nume.79 133
Aliena largiri non debemus.§.istæ.nu.5 467
Alienare non potest feudatarius in ecclesiam nu.19 23
Alienare non dicitur qui paciscitur de non transferendo dominium.nu.37 23
Alienare res subiacentes periculo an possit is, cui interdicta est alienatio?nu.9 177
Alienare qui non potest, nec agere, fallit in quibusdam. nume.1 235
Alienari in clericos, uel ecclesias res tributarias, uel collectarias an populus prohibere possit.nu.16 23
Alienatio interdicitur coadiutori, & idem de uisitatore dicitur, & de eo, qui habet commendam.nu.3 177
Alienatio iudici mutandi causa in quibus locum habeat & nu.9.&.5 218
Alienatio in ecclesiam nunquid uetari possit à laicis, & nume.2.& 3 235
Alienatio iudicij ut dicatur esse facta, quæ exigantur.nume.2 412
Alienatio si prohibeatur per testamentum an præscribi possit.nu.7 246
Alienatio rei dotalis fauore mulieris & reipubli.est prohibita.nu.1 282
Alienatio omnium bonorum, uel meliorum, uel maioris partis præsumitur facta in fraudem.nu.2 388
Alimenta nulli deneganda, quamdiu uiuit.uer. item, no. nume.25 444
Alimenti nomine continetur, nisi quod conuertitur in nutrimentum, ibidem.3 463
Aliquid noui proponere in causa appellationis.nume.3. 327
Allegans numerum, uel iuramentum, uel confirmationem, probare debet.nu.1 59
Allegans malitiam, eam probare debet, & qualiter probetur.nu.14 61
Allegans consuetudinem, an possit ea probare auctoritate solius glo.ordinariæ.nu.7 88
Allegans contraria, an uerum sit, q̄ non audiatur tam in actore, quam in reo.nu.1 359
Allegans contraria & incompatibilia audiri non potest, & nu.8.13.& 14 445
Allegare contrarium an quis possit. nu.16 409
Allegare sufficit in libello illud quod inducit præsumptionem, & an sufficiat allegare præteritum uel præsens.nu 43.& 45 194
Allegare non tenetur una pars iura alterius partis.nume.6 430
Allegare absentiam, & quam, & impedimentum, & de eo protestari oportet, & quando.§.causas.nu.6 430
Allegationi propria quis contra se stare tenetur perinde, ac confessioni.nu.40 77
Allegationes omnes, ut concludant, non oportet; quia una iuuat, alteram.nu.5 243
Allegationes legum, uel aliæ legitimæ non sunt interdictum licet interdicta sit appellatio, uers. Dicit Innocum.§.sequen.nu.10 470
Alluuione augentur proprietas, etiam in feudo, usufructus.nu.47 31
Altare unum non debet discooperiri, ut aliud cooperiatur.nume.5 85
Alteri obesse interdum quis potest, scilicet in re propria ædificando, interdum prodesse cogitur, scilicet patientiam præstando.nu.48 6
Alteri si non feceris, quod tibi fieri nolles, tutus es.num. 98 7
Alteri si stipulor, quod mihi debetur, pactum huiusmodi habet uim mandati.nu.26 201

Alteri per alterum quæritur beneficium quandoque. nu.1 205
Alternatiua generat obscuritatem.nu.6 467
Alternatiua vis inter iurisdictiones item inter remedia. nu.8 44
Alternatiua quandoque ponitur inter res, & tunc quid in vltima voluntate, & quid in contractibus remissiue. nu.7 44
Alternatiua vbi cadit inter quantitates minor debetur, vbi inter dilationes, lõgior expectatur, & quare.nu.11.44
Alternatiua potestas iudici data amplectitur etiam vtrunque simul.nu.2 247
Alternatiua, vel, significat arbitrio iudicis relinquendum. nu.11 307
Alternatiua vis inter speciem, & arbitrium.nu.9 44
Alternatiuus libellus procedit, non alternatiua sententia, ver.secunda.nu.17 425
Alternatiuæ, & disiunctiuæ differentia, ver. sexta. numero 17 425
Alueus cuius priuatus est, eius quoque aqua in alueo cõtenta esse dicitur.nu.44 19
Amasius pro cõcubina vt testis non admittitur.nu.3. 330
Ambasiator an possit aliquem constituere loco sui, si infirmatur.nu.39 207
Ambasiatori donatum an fiat eius.nu.45 207
Ambiguum priuilegium non tenet, nisi adiuuetur per declarationem exemptio dupliciter capitur.nu.2 406
Amicabili quælibet compositio est pactum licet non omnis sit transactio.nu.1 201
Amicabili ex compositione commodum non cõsequens ad vis pristinum redit.nu.2 203
Amicabilis compositio à transactione qualiter differat. nu.12 201
Amicitia potest etiam nefarijs ex causis contrahi. numero 4 242
Amicitia ex quibus comparatur.nu.1 243
Amicitia immoderata, & illicita quæ.nu.3 319
Amicus quilibet etiam sine satisdatione aliqua allegare causas absentiæ.potest.num.11 161
Amor continuare non dicitur in expulso famulo, neque in affine sopita affinitate.nu.5 330
Amoris furore nihil vehementius.nu.3 319
Amoris feruore nihil vehementius, versiculo quia dicit. nu.1 468
Amplians, & ampliatum quando idem.nu.14 262
Amplius adiecta dictio quid operetur.nu.2 322
Anathematizatus, licet bona retineat, deportato tamen æquiparatur.nu.4 189
Anima est, vbi corpus est, & ducit corpus vt mancipium suum, in quo regnat.nu.13 337
Anima nulla est consumptio, & signum.nu.3 355
Anima officium.nu.7 463
Animi pulchritudo in electione Rectoris præferenda est pulchritudinis corporis.num.61 7
Animi destinatio in confuso dat actui firmitatem. numero 4 211
Animi accidentia, & morbi quo modo probentur à testibus.nu.19 337
Animus à proprio corpore localiter non distinguitur. nu.30 72
Animus hominis quibus modis cognoscitur.nu.3 109
Animus retinendæ possessionis an inducat principium acquirendæ possessionis.nu.16 399
Animus, & voluntas hominis facti est.nu.19 399
Animus occidendi præsumitur ex instrumenti qualitate nu.1 362
Animus potestantis præsumitur durare, donec fiat actus naturaliter, vel præcise contrarius protestationi.numero 20 129
Annexum quid est alicui id ipsum non est.ab eo tamen diuidi non debet nu.11 19
Annulare non potest aliud illud quod nullum est. numero 3 392
Anni quadraginta quare non sufficiunt in seruitutibus præscribendis si habent causam discontinuam cum in censibus percipiendis sufficiant.nu.17 92
Anni dispensatio super natalibus, an restitu at quem natalibus? nu.8 101
Anno quolibet si in principio anni debeat præstari domino vnus sparauerius an dies illa erit fatalis, sicut ephemera, quæ non durat nisi vna die.nu.11 360
Anni vtilis casus, necnon, & continui.nu.1 244
Annus intra quem debet impetrans literas ad beneficia præsentare, quando incipiat currere, & quid in literis gratiosis, & nu.16.& 20 68
Annus quotuplex in iure reperiatur.nu.21 68
Annus põtificatus incipit ab ipsa electione.electus statim potest se præscribere in pontificem.nu 3 100
Annus quot diebus compleatur.nu.3 101
Annus secundus ad prosecutionem appellationis non datur nisi ex necessaria causa, ibid.nu.1 429
Annus secundus quare detur integer propter impedimentum.nu.7 430
Annus, quem mater eum primum potest, debet petere, an erit vtilis per totum.nu.11 456
Appellans si non prosequatur appellationem iurisditio redit ad delegatum sicut ad ordinariam.nu.1 435
Appellans à præcepto de Soluendo, vtrum censeatur ab interlocutoria, & d finit ua appellare.nu.17 427
Antiani siue cõsiliarij possint ne constituere procuratorẽ vel Sindicum ciuitatis Sine eius prætore vel potestate nu.3 214
Antiani vel decuriones non habent iurisdictionem contẽtiosam nisi subsidiariam.nu.3 416
Antecedentis, & consequentis probatio quæ.nu.10.301
Antecessor si constet, quod mala fide possederit, an hoc noceat successori.nu.4 401
Ante diem agi quandoque potest, & nu.4.& 5 261
Ante diem agi an possit in realibus nu.7 261
Anteferri quis debeat in honoribus, an legitime natus, an legitimatus.nu.2 118
Ante litis contestationem non tenetur quis fundare intentionem sed solum legitimam facere personam suã, & certificare reum de intẽtione sua, & nu.13.& 14.296
Antiquior iure præfertur, & nu.6. & 7 380
Anulum si vir det mulieri, quid præsumatur.nu.5 363
Anulus mulieri datus inducit præsumptionem quandoque matrimonij, quandoque sponsaliorum.nu.4. 364
Anulus an dicatur arrha, vel consensus: & de effectu gestationis.nu.5 45
Apices iuris sunt quidquid bonam fidem non tangit, sed extrinsecus ventilatur.nu.22 14
Apostata quis dicatur, & an cum apostata à religione dispensari.possit.nu.19 219
Apostatæ impetratio nulla, & quis dicatur apostata. numero 21 266
Apostatam facit animus, non fuga ver.porrò nu.4 428
Apostolica benedictio in quem cadat, & quid de maledictione.nu.47 4
Apostoli factum debet pro lege seruari.nu.8 429

Apo-

Apostoli tales dati intelligantur, quales ex actis colligi possunt, si qualitas eorum non sit à Iudice declarata ver. & si iudex num.7 446
Apostolorum petitio est de appenditijs actus appellandi. nu.5 240
Apostolos an iste, qui protestatur debeat petere. numero 7 461
Appellandi ius an perdatur ex confessione.nu.9 168
Appellandum an sit à sententia arbitri.nu.18 427
Appellans debet probare se iuste appellare.nu.5 145
Appellans friuolè reijcitur, & causa remittitur ad eosdem iudices.nu.2 253
Appellans, an appellatus debeat probare in causa appellationis.nu.57 312
Appellans debeat probare.nu.18 322
Appellans ab interlocutoria debet probare exceptionē veram, nec sufficit eam obiecisse, excipitur.num.4. 397
Appellans aperit non appellanti viam.nu.2 398
Appellans non videtur renunciare sententiæ, in quantū faciat pro se.nu.3 398
Appellans quid debeat probare.§.in tex.ibi, præiudicio, & num.4.& 5 419
Appellatio à quali quali præiudicio quid operatur. numero 5 419
Appellans iudicio iudicis, a quo, stare compellitur, si appellationem non prosequitur, in princ.nu.1 429
Appellans habet annum ad prosequendum, & ex causa biennium aliàs rata manet sententia, in prin. vide nu. 1.& 9 429
Appellans auditur etiam post biennium, qui prius non potuit appellationem prosequi, in prin.nu.1 430
Appellantis nomine an habeatur is, quem episcopus carceret volentem ire ad superiorem nōdum tamen euntem, nu.6 443
Appellans interdum est impeditus. interdum appellatus: interdum vterque, nec in istis casibus per lapsum anni inducitur desertio, sed venitur ad secundum annum. nu.6 430
Appellans debet esse diligens in primo anno, diligentior in secundo, diligentissimus in tertio.nu.8 430
Appellans ab actu sibi fauorabili, per hoc non intelligitur iuri suo renuntiare.nu.8 431
Appellans si turbatur in sua possessione, iudex, à quo appellatur, eam ei poterit reformare, & quomodo id intelligatur, vide post casum, ver.& ratio.nu.1 432
Appellans solus exemptus est à iurisdictione iudicis, à quo, non alia tertia persona.nu.1 432
Appellans compellitur ad appellationem prosequendam.nu.1 432
Appellans nunquam debet petere reuocari facta post appellationem, sed debet adijcere, & contra appellationem. numero 1 432
Appellans ab ordinaria in vna causa cogitur in alijs corā eo comparere, nisi in casu, & quo, in princ.nu.1. 434
Appellans cogitur per iudicem, à quo Appellationem prosequi, vel parere sententia, in prin.nu.1 435
Appellans si succumbit, lite perdita notatus ab cedit, ver. & ille qui.nu.2 435
Appellans, qui renuntiauit appellationi tacite deseren. vel expressè, habet saluum remedium iam sibi ortum contra iudicem, à quo, de imperitia.nu.11 439
Appellans, qui omisso iudice, ad quem, vadit ad alium super contingentibus appellationem, ipsi appellationi tacite renunciat, nisi contrarium protestetur, & quid si protestetur nolle recedere.nu.3 445
Appellans ante sententiam definitiuam, quæ debeat obseruare, in prin.num.1 449
Appellans, nullo iudice expresso, intelligitur appellasse ad immediatum superiorem, ver. Adde, nu.6.& 7 455
Appellans si dixerit, appello, & non dixerit, ad quem, an teneat, appellatio.nu.7 455
Appellans ad Papam quando non teneatur in curia prosequi appellationem, appellato petente, & appellantis procuratore existente in curia, & nu.3.& 7 459
Appellans ab interlocutoria vult recedere ad appellatione, & iudex, primus procedit in causa principali, quid iuris, si appellatus contradicit.nu.4 459
Appellās si renunciat appellationi, non potest ei inhærere appellatus, si res est integra.nu.9 459
Appellanti an debeat restitui possessio refusis expen. quādo, est appellatum.nu.1 286
Appellantis statuitur terminus intra quem si non prosequitur appellationem, appellato prosequenti condemnatur in expensis, in principio, & in interesse aduersarij.nu.1.& 3 434
Appellanti terminus ad prosequendum statuitur consideratis circunstantiis, & quibus, & si defecerit in probatione, remittitur ad iudicem, à quo.§.si vero, uer.& statuit & nu.5.§.ibi, secundum, nu.2 451
Appellanti non sufficit dicere, legitimam, se exceptionē apposuisse, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse.in prin.nu.1 454
Appellantis est eligere iudicem.§.Item not.2.nu.3. 430
Appellare an possit impetrant, cum clausula appellatione remota.nu.41 41
Appellare non potest, qui nullum ius habet.nu.2 150
Appellare potest dominus contumace, procuratore & à scientia non sua, sed procuratoris, & nu.9.& 12 240
Appellare coniunctus quando possit.nu.2 316
Appellare an possit vtraque pars super eadem causa. nu.2 398
Apellare à sententia aliquid operetur.nu.6 417
Appellare non dicitur ille, qui consentit.nu.7 417
Appellare an possit tertius a sententia lata contra aliquem.nu.8 419
Appellationem resumere, si appellationi renuntiet ille, qui appellauit, an tertius pro suo interesse poterit.nu.9 419
Appellare potest etiam qui consecutiue læditur à sententia etiam post duas appellationes principalis personæ, ver.sed nunquid.& quando.nu.9 419
Appellare semper licitum, si modus excedatur, est tamen.quædam personarum differentia, & quæ, ver.Dicit Inno.nu.2 428
Appellare, & ad causam prouocare an differant.n.9. 429
Appellare possunt diuersi ad diuersos, & vtraque pars potest appellare ab vna sententia, & nu.2.§. opponitur. nu.1 430
Appellare malitiose an quis præsumatur.nu.1 432
Appellare potest Rex Franciæ bene pro iure Iudæorum. nu.1 435
Appellare denuo quis potest à nouo grauamine, licet semel appellauerit, & appellatione deserta venerit ad iudicem in princ.nu.1 436
Appellare quoties est licitum.nu.1 436
Appellare licet à sententia excommnnicationis ante diem, vel condictionem quandocunque, postea nunquam.nu.4 437
Appellare possunt etiam pro alijs, quàm pro se quis, vt dominus, potestas, magistri, & decuriones, & similes ver.

ver.not.quòd,nu.4 436
Appellare non oportet à præcepto iudicis, si speratur su per eo ferri diffinitiua. nu.12 449
Appellare non licet à statuto legis, si tamen sit iniquum, appellatur à sententia lata vigore statuti connumerando decem dies non à tempore latæ legis, sed à tempore sententiæ per iudicem promulgata.nu.6 450
Appellare an possit ille, qui non potest se purgare, quia est ab omnibus infamatus, si etiam conuictus est per testes, sed in negãdo semper perseuerauerit.nu.19. 452
Appellare an possit quis contra confessionem suam.numero 20 452
Appellationis forma, contra confessionem, ver.caueat tamen.nu.20 452
Appellare litigans quare non potest appellare omisso medio.nu.1 455
Appellare tertio qui non potest, inhærere potest aduersarij appellationi, ver.Item no.nu.3 455
Appellari an possit ad principem, si iudex debitam postulationem non confirmat.nu.17 95
Appellari potest à sententia lata super condictione ex canone, Reintegranda.nu.24 112
Appellari à non ordine an possit.nu.12 144
Appellari si debet ad capitaneum, an teneat appellatio ad potestatem de consensu partium.nu.51 156
Appellari an debeat ab interlocutoriæ ipso iure nulla. nu.2 164
Appellari an possit ad legatum de latere omisso medio. nu.10 185
Appellari an possit de iure ciuili à nimis breui dilatione.nu 4.& 7 252
Appellari an possit à sententia lata super possessorio. numero 2 263
Appellari an possit à translatione possessionis, quæ fit ex primo decreto.nu.14 275
Appellans temerè ab interlocutoria, & recedens an possit appellare postea diffinitiua.nu.15 275
Appellari potest à taxatione expensarum, quæ fuit facta præposterè, & non seruato ordine, licet valeat.numero 4 286
Appellari an possit ad Papam omisso, medio nisi in casu. nu.7 286
Appellari an possit ab exceptione, quæ opponitur contra testem.nu.5 391
Appellari vt non possit nisi intra eandem diem, si statutũ dicat quomodo debeat intelligi.nu.5. 375
Appellari an debeat à sententia conditionali ante conditionis euentum, ver.opponitur.nu.7 417
Appellari potest ad eundem, qui tulit sententiam, habentem superiorem ea, qua pronunciauit, dignitatem.ver sic.pone.nu.3 426
Appellari an possit à sententia viua voce sine scriptis in causis breuioribus.nu.1 431
Appellari an possit in absentia iudicis, à quo. numero 1 432
Appellari an possit sine expressione causæ grauaminis nu.1 435
Appellari non debet à disciplinæ nu.2 435
Appellari non potest ab executore, nisi modum excedat, in prin.num.1.& 2 438
Appellari à mera executione an liceat.nu.9 440
Appellari posse tantum ab ea sententia, ex qua oritur, vel exceptio falsa est opinio glossæ. §. tu aliter. num. 12. & 13 444
Appellari potest ab interlocutoria super legitimatione personarum, licet non oriatur actio iudicati. numero 13 444
Appellari quando possit, si fit appellatio remota.§.Quæro, & nu.4.ver.pone, nu.3.5.8.9.10.& 11 449
Appellari interueniente scriptura de consensu partium, an non possit.nu.5 449
Appellari non potest ab omni terrore verborum, sed à verisimile nu.2 450
Appellari quando possit à comminatione.nu.5 450
Appellari an possit à dispensatione.nu.7 450
Appellari à quibus, & ad quos oporteat.nu.5 455
Appellari non potest ad inferiorem à Papa nisi gradatim in prin.& ratio nu.1 455
Appellari an possit ad delegatum medio prætermisso. num.11 455
Appellari, licet nihil loquebatur verbo, si compellit de facto, potest appellari.nu.11 456
Appellasse intelligitur, qui se, & sua summittit apostolicę protectioni nu.1 436
Appellasse malitiosè præsumitur, qui non probat.§.Ibi, malitiose.nu.5 451
Appellatio est de iure naturali.nu.3 40
Appellatio abbatis contra vtilitatem ecclesiæ interposita non tenet.nu.35 65
Appellatio per eum, cuius non interest, interposita quando valeat.nu.5 105
Appellatio in causa sanguinis per consanguineum interposita valet, etiam non secuta ratificatione.nu.6 105
Appellatio obstatiua impedit contra fieri; sed appellatio modificatiua suos terminos non excedit, nu.1 207
Appellatio quid sit? nu.2 107
Appellatio simplex eius, cuius non interest, non impedit electionem.nu.1 115
Appellatio, alternatiua, subalternatiua, generalis, quæ sit. nu.44 156
Appellatio, quę nõ tenet, licet fiat ad principem, non suspendit iurisdictionem inferioris iudicis.nu.1 162
Appellatio quid releuet, quando proceditur vltra formã mandati.nu.5 167
Appellatio non requirit damnum: sed sufficit digressio iuris vel mandati.nu.7 167
Appellatio non legitima non impedit executionem sententiæ, nu.9 167
Appellatio, si prima facie est aliqua, nihil interim est innouandum.nu.4 168
Appellatio, quæ caret nomine, & effectu, non impedit executionem.nu.5 168
Appellatio vtrum recipi debeat, vel non, quis habeat discernere.nu.8 168
Appellatio an præsumatur interposita intra decem dies. nu.10 172
Appellatio an præsumatur deserta, nu.11 172
Appellatio in quibus iudicijs locũ habeat, quædam referuntur.nu.5 218
Appellatio ab interlocutoria foueri potest ex causa non expressa, & qua.nu.5 242
Appellatio tenet in causa delegata loco arbitrorum, & generaliter quando oritur actio in factum ex sententia,nu.16.& 17 345
Appellatio an, & quando suspendat pronuntiatum. numero 1 374
Appellatio tertij an dicatur à grauamine, vel à diffinitiua. nu.11 419
Appellatio dicitur duobus modis, & cur inuenta.numero 1 416

Appellatio proprie loquendo est quadruplex.nu.5. 426
Appellatio si primò fiat viua voce, deinde in scriptis, an sit vna appellatio, vel duæ, nu.8 426
Appellatio reformari potest toto tempore decendij, ibid. nu.9 426
Appellatio deuoluit causam cum sua qualitate, ver. quia app.nu.20 427
Appellatio generalis non valet, & ratio.nu.1 428
Appellatio alternatiua an teneat.nu.2 428
Appellatio non fit in notorio per facti euidentiam. quid per confessionem.nu.3 429
Appellatio an videatur deserta ante lapsum termini, si certum sit, quod intra terminum non potest comparere.nu.5 429
Appellatio si interposita sit à sententia suffraganei; ab vna parte ad legatum, & ab altera ad Archiepiscopum, vter cognoscet, ver. si à sententia.nu.2 430
Appellatio remota intelligitur friuola, & à quibus remoueri potest.ibid.ver.Primo.nu.1 43
Appellatio ad quid inuenta, in prin.num.1 432
Appellatio generalis in omnibus caussis non valet, secus in certa causa in prin.nu.1 432
Appellatio præsumitur semper iniusta. quando appellatur à Cardinali.nu.3 433
Appellatio non suspendit iurisdictionem, in his, super quibus non est interposita.num.1 434
Appellatio frustratoria reijcitur per iudicem, ad quem, licet per iudicem à quo fuerit ei delatum. §. nota, numero 1 436
Appellatio in vno prohibita. in cæteris intelligitur esse prohibita.nu.1 438
Appellatio, ante factum, vt cum appellatur extra iudiciū à futuro grauamine, est species recusationis: sed appellatio post factum est contraria species.nu.4 438
Appellatio si recipiatur à iudice, vel à parte, terminus ad eam prosequendam constitutus obtinet vim peremptorij.in prin.nu.1 439
Appellatio quandoque suspendit, quandoque rescindit pronunciatum, & quod.nu.4 439
Appellatio an sit deserta post lapsum termini ad appellationem prosequendam.nu.15 439
Appellatio frustratoria possessionem electi, & confirmati non impedit, in prin.nu.1 440
Appellatio si fiat ante confirmationem, an confirmatio sit inualida.nu.7 440
Appellatio extraiudicialis ex verisimilibus causis, ne molestetur in possessione sua, facto subsecuto, valet, in princ.& nu.1.& 2 442
Appellatio generalis admittitur extra iudicium.n.2. 442
Appellatio duplex est expressa, & tacita, & quæ sit vtraque.§.solu.nu.2 443
Appellatio quæ iure Canonico, & quæ ciuili permissa, quæve prohibita videatur.§.quem illa, & §.considera. nu.8 443
Appellatio non debet dare materiam perseuerandi in crimine.nu.6 446
Appellatio vt teneat, quando appellatur ante diffinitiuā. decem requiruntur.nu.16 449
Appellare ter non licet à sententia, & persona eadem in prin.nu.1 455
Appellare.vide.infra.in verbo Indulto.
Appellari potest à sententia lata super procuratorio etiam de iure ciuili, num.7 209
Appellari potest à ratificatione facta coram subdelegato per delegatum, si grauet.ver.item si.nu.1 453
Appellari potest à processu inordinato.nu.1 174
Appellari potest à metu, ver.& ideo.nu.5 450
Appellari an possit si ordinarius pronunciat exequendum.nu.4 438
Appellatio non admittitur à sententia lata in simplici possessorio 168.7.fallit si sententia continet expressam iniquitatem.nu.6 168
Appellatio huiusmodi si emas rem meam quid operetur.nu.3 199
Appellatio non conualescit ex grauamine sequēti.§ no. quòd post casum.nu.1 454
Appellatio non deuoluit nullitates, nisi in libello, sit dictam sententiam nullam, vel saltem iniquam, n.2. 454
Appellatio non gradatim interposita, si nihil ex aduerso opponitur, valet, & exinde processus ex consuetudine, non secus. uer. contra oppoitur, cum.§. sequen. nu.1 455
Appellatio an teneat, si appellem disiunctiue, vt ad legatum vel ad Papam reseruans in optionem eorum, coram quo malim prosequi appellationem.nu.6 455
Appellatio subdelegati à delegato à principe, vel senatus qualiter fiat, necnon delegati ad vniuersitatem causarum, & vel vnius causæ, ver. si autem.nu.8 455
Appellatio, & Restitutio vnius consortis litis an prosit alijs, in prin.& nu.1.2.& sequentibus.nu.1 461
Appellatio vnius an prosit alteri, & nu.4.ver.requiritur. nu.2 461
Appellatio an sicut prodest, ita noceat desertio.n.5. 461
Appellatio vnius, vt alteri prosit, an oporteat, quòd ipsi iuuentur iure communi, & quid si iuuentur iure municipali.nu.5 461
Appellatione pendente quidquid per appellantem innouatur, absque eo, quòd aliud probetur reuocatur in irritum.nu.8 51
Appellatione deserta, quando patet ex actis iudicii, non oportet super desertione expresse pronunciari. numero 17 51
Appellatione pendente quæ innouari possint, vel non. num.37 65
Appellatione pendente nil potest innouari virtute sententiæ. sed bene potest innouari virtute pendentiæ. nu.2 71
Appellatione pendente potest damnatus ad mortem facere testamentum, sicut statuliber.nu 11 322
Appellatione remota, clausula quid non excludat, in prin.nu.1 415
Appellatione pendente differtur executio etiam circa nudam possessionem.num.2 419
Appellatione deserta, an sit deserta nullitas.nu.7 426
Appellatione remota si princeps committit causam an ista clausula afficiat tertiam personam comparentem pro suo interesse.num.14 427
Appellatione deserta fit executio etiam non citato reo. §.ibi, Nec.nu.1 429
Appellatione deserta an possit fieri executio sine alia citatione.num.9 430
Appellatione deserta, iudex à quo, liberè potest vti sua authoritate.num.3 435
Appellatione etiā deserta cognoscitur de exceptionibus ex officio superioris in causa electionis. §. Quarto no. nu.2.& 3 440
Appellationem deserens condemnatur in expensis. numero 10 51
Appellationem non prosequens debet condemnari in expensis.nu.21 51

Appel-

Appellationē prosequi an teneatur procurator, qui tenetur appellare. nu. 4 213
Appellationem etiam iustam si quis deseruit, an teneatur ad expensas. nu. 9 286
Appellationem suam iustificare an quis debeat cum appellat ab interlocutoria. nu. 19 322
Appellationem geminare an noceat. nu. 9 426
Appellationem ab interlocutoria non posse iustificari, si causa non est expressa ab appellante, quomodo debet intelligi. nu. 8 440
Appellationem remouere quam. & qui possint ibid. numero 3 449
Appellationem indulgere tertiam princeps quando possit. nu. 3 455
Appellationem iustificare aliud est, quam iustificare causam principalem. nu. 2 459
Appellationi in causis pecuniarijs renūciari potest, in causis sanguinis non potest. nu. 42 41
Appellationi propriæ an teneatur quis deferre. nu. 16. 51
Appellationi à diffinitiua interpositæ an iudex deferre teneatur. nu. 3 168
Appellationi renunciare an quis videatur adeundo iudicem, à quo appellauit, nu. 7. & 8 186
Appellationi deferre debent iudices etiam qui iurant intra certum terminum exequi sententias, in prin. numero 1 374
Appellationi qui non defert an debeat deponi ab officio. nu. 5 428
Appellationi interiectæ ad Papam qui non detulit, remittitur puniendus, litem facit suam, & alijs pœnis condemnatur, in princ. & nu. 2. ver. pollet aliter. numero 1 435
Appellationi suæ qui non defert, nec deferre tenetur aduersarius, in prin. nu. 1 438
Appellationi, & iudicio videtur quis renunciasse, si ius dicat sibi. §. casus. nu. 2 438
Appellationi licet non sit delatum procedendum tamen est super ea. nu. 4 439
Appellationi etiam à definitiua non deferendum causa temerarie expressa. §. sed contra. nu. 3 440
Appellationi non nunciatur, licet partes in aliquem vt bonum virum consenserint. §. oppo. quod. j. nu. 3 440
Appellationi defertur per Apostolos dimissorios, non per refutatorios. nu. 7 446
Appellationi potius debent deferre subditi, quàm parti appellatæ. nu. 8 446
Appellationis in causa de nullitate pronunciare necesse est. nu. 3 398
Appellationis in causa super incidenti non pronunciatur. nu. 6 358
Appellationis in causa, vtra partium debeat probare ver. coniungitur. nu. 1 417
Appellationis in causa contra reum contumacem qualiter procedatur. nu. 11 439
Appellationis in causa potest quis exprimere aliam causam quam illam expressam in appellando, & id in causis electionum, ver. ibi aliam, nu. 3 440
Appellationem prosequi quando quis dicatur ver. aut ergo nu. 1 442
Appellationum geminatio remissiue. nu. 2 343
Appellationis nomine continetur, & Nullitas, & Sententia nulla non validatur ob non prosecutionem appellationis. nu. 23 34
Appellationis frustratoriæ, vel cui renunciatum fuit, taciturnitas contrarium rescriptum non vitiat. nu. 15 51
Appellationis causa naturas quas habeat. nu. 7 337
Appellationis tempus de momento currit ad momentū, non tamen ignoranti. §. nota. nu. 1 417
Appellationis geminatio non nocet. nu. 3 442
Appellationis quot sunt species. nu. 27 444
Appellationis iudex diffinit etiam negocium principale, si post litem contestatam fuerit appellatum, altera parte contumaciter absente, in princ. num. 1 449
Appellat omnis grauatus, secundum canones, secus secundum ius ciuile, in prin. nu. 1 431
Appellat si quis à sententia pro se lata iustè, pronunciabitur bene iudicatum. ibid. nu. 1 373
Appellatiuo nomine quæcunque geruntur ad substituta transeunt & commissa à lege censentur semper nomine appellatiuo, secus in his quæ ab homine. numero 20 138
Appellatur an expressa vna causa in appellatione, possit alium causam prosequi nu. 11 426
Appellatum quando non est à sententia, præsumitur ritè & rectè per omnia pronunciatum. nu. 5 476
Appellatum si sit ab interlocutoria, an sententia lata super ista interlocutoria per iudicem appellationis erit interlocutoria, vel diffinitiua. nu. 12 426
Appellatum si sit, & iudex, ad quem, cōfirmauit laudum, an valeat confirmatio. nu. 19 427
Appellatum in dubio intelligitur ad immediatum superiorem. ver. in dubio. nu. 1 428
Appellatum tertio si sit, & lata sententia pro tertia appellatione, an tertia sententia valeat, an sit ipso iure nulla. nu. 2 455
Appellatur ad iudicem competentem, & impetratio ad incompetentem nunquam ad competentem trahitur. nu. 5 61
Appellatur à iudice licitè non mandāte edi petenti instrumenta communia, in prin. & nu. 1. 359
Appellatur minime à non iudicibus, multi casus excipiūtur, §. & istud. nu. 1 426
Appellatur etiam in minimis causis, in prin. nu. 1 431
Appellatur licite, si procurator non habet proprium sigillum vel si quis conuenitur per secundas literas, nō facientes mentionem de primis, in princ. nu. 1 441
Appellatur ab executoribus gratiarum, si præcedat grauamen, & quando etiam si non præcedat. nu. 1 454
Appellatus actor ex actore fit reus quò ad legitimationē personæ. nu. 1 398
Appellatus an possit petere confirmari processum ante sententiam irritum. nu. 5 454
Appellatus qui contradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non potest cogere aduersarium ad litigandum in curia. nu. 7 459
Appellaui ab interlocutoria, deinde lata diffinitiua contra me appellaui à diffinitiua, an videar renuntiasse appellationi primæ. nu. 6 454
Appetere diuitias an sit peccatum mortale. nu. 6 18
Approbare, & reprobare possum, vnum, & idem diuersis respectibus, num. 4 114
Aptitudo & consuetudo inspicitur in denominanda re, vers. & in qualibet nu. 1 460
Apud ædē sacrā esse dicitur, quod est apud sacristam, vel thesaurarium, nu. 6 405
Aqua ex communi fonte proueniens an à maiori parte, minori non consentiente, concedi possit. nu. 34 19
Aqua, si vni tantum molendino sufficiat, quomodo duci debeat. nu. 6 87
Aquam de publico discurrentem per agrum meum an pos-

possit in contra veterem consuetudinem diuertere, & consumere ad irrigationem hortarum, quos emi de nouo in præiudicium habentium molendina inferius à longissimo tempore.nu.7 117
Arbiter an faciat litem suam in male iudicando. numero 21 14
Arbiter vtrum male arbitrando faciat litem suam, respectu sortis, uel respectu pœnæ compromissi. numero 11 18
Arbiter potest iudicare in vltimo die compromissi, & quando.nu.8 219
Arbiter cuius ætatis esse debeat.nu.9 180
Arbiter non potest subdelegare.nu.2 171
Arbiter, vel arbitrator non potest causam delegare.numero 15 155
Arbiter idem, & arbitrator electus, si transigit inter partes vel concordat, & pronunciat secundum partium concordiam transigendo inter eas, an ista transactio habeat executionem paratam.nu.16 169
Arbiter si assumatur de mandato legis, vel iudicis, ab eius sententia potest appellari, licet sit merus arbiter. nu.2 193
Arbiter tenetur pronunciare da omnib. ventilatis, secus de omissis,nu.7 218
Arbiter vnus non potest committere collegæ sua motiua nisi sit concessum: per nuncium tamen, vel per epistolam potest aliquando declarare voluntatem suã. nu.4 219
Arbiter si diuisit vasallos, an teneat diuisio,nu.8 219
Arbiter tertius quando possit eligi per iudicem. numero 8 219
Arbiter an possit in possessionem mittere, numero 20. & 22 275
Arbiter an possit esse testis.nu.3 341
Arbiter factus Archiepiscopus an cogatur sententiã dicere.nu.2 345
Arbiter an possit citare partes ad loca multum remota, nu.9.& 10 345
Arbiter, si sit actum, quod in quocunque loco possit sententiam ferre, an possit citare etiam ad partes remotas,num. 10 345
Arbiter, & arbitrator an, & qualiter differunt,nu. 6. 16. & 21 377
Arbiter, quid iuris, si processit vt arbitrator, & in sententiando dicit, pronuntio vt arbiter.nu.20 377
Arbiter tertius assumptus ex post compromisso, an propter discordiam duorum sit arbiter.nu.25 377
Arbiter postquàm pronuntiauit, non potest prorogare compromissum. nu.28 377
Arbiter electus Papiæ, existens Mediolani an possit prorogare terminum compromissi cum Mediolani non possit ius dicere.nu.35 377
Arbiter an possit mandare, quod debitum præscriptum, vel naturale soluatur. nu.36 377
Arbitramenti quæ sit natura.nu 12 219
Arbitramentum in spiritualibus, nisi sit iniquum, est executioni mandandum, & an arbitramentum iniquũ sit ipso iure nullum? nu.1.& 2 102
Arbitramentum quare in rem iudicatam non transeat? nu.3 102
Arbitramentum omne in spiritualibus est bonæ fidei nu.12 102
Arbitramentum iniquum, etiam si data sit amplissima potestas, debet reformari in melius semel tantum. num. 14.& 18 155
Arbitramentum, quod fertur pro altera parte tantum est mera pactio; & non transactio, & causa. numero 2 203
Arbitramentum debet esse de re dubia: aliàs non valet, nisi addatur vt valeat iure pacti.nu.3 222
Arbitramentum an possit fieri parte absente non citata. nu.8 337
Arbitrari intra quantum tempus debeat.nu.10 3?8
Arbitrator in modica quantitate potest leges transgredi ob bonum pacis.nu.23 14
Arbitrator, qui habet ex forma compromissi potestatem arbitrandi, & corrigendi arbitramentum, si fecit laudũ reseruata sibi potestate corrigendi potest interim laudum latum peti mandari executioni, præstita cautione idonea.nu.56 14
Arbitrator super controuersia iam orta assumptus dicitur transactor, super futuris declarator.nu.13 155
Arbitrator an audiat exceptiones declinatorias fori. nume.17 155
Arbitrator si pronuntiauit contra dicta testium, quæ examinauit, & petitur reductio ad arbitrium boni uiri, an ex dictis attestationibus fiat reductio.nu.8 345
Arbitrator, qui semel percepit, an possit ulterius circa idem præcipere.nu.1 373
Arbitrator quando examinat testes, non est necessaria citatio testium.nu.9 377
Arbitrator an possit declarando apponere diem incertam, puta, cum Papa uenerit Perusium. numero.13 377
Arbitrator qui malè iudicauerit, an liberabitur reductione desertæ.nu.36 377
Arbitratori de iure & de facto concessum arbitrium quo modo intelligatur.nu.4 146
Arbitratoris bona fides non sufficit nisi in modicis. nume.34 377
Arbitratus est strictri iuris.nu.18 377
Arbitri simul electi ad plura decidẽda, debent simul omnia terminare si possunt.nu.62 19
Arbitri de facto coram se, quomodo testificari possint. Et quid de facto à se.nu.2 128
Arbitri tertij electi in concordia à duobus primis an ualeat sententia, si discordet ab alijs duobus. numero 2 178
Arbitri ad cognoscendum de suspitione assumpti quam iurisdictionem habeant.nu.7 178
Arbitri super suspitione electi an teneantur acceptare. nume.9 178
Arbitri tertij eligendi, ab arbitris electis eiusque potestas, uer.no.quod & nu.4.& 9 451
Arbitri potestas quanta, & qualiter intelligenda. numero 6 218
Arbitri non faciunt corpus collegij, sed sunt tanquam singuli Arbitrorum sententia discordantiũ an ualeat. nu.11 218
Arbitri adiuncti potestas nu.15 229
Arbitri an similiter testificari possint.nu.8 132
Arbitri simpliciter electi si sint tres, an duo possint mouere tertium ad sententiam ferendam.nu.4 345
Arbitri non possunt delegare, uer.delegatio.nu.14. 425
Arbitri cum potestate eligendi tertium arbitrum incertum si lex statuit, quòd eligantur, an hoc possit deduci in pactum.nu.8 452
Arbitri duo an possint eligere tertium.nu.9 452
Arbitrium dare statutum legis non potest litigantibus. nume 10.

Arbitri si non pronuntient intra terminum à iudice præfixum, iurisdictio reuertitur ad iudicem recusatum, sicu.donec.nu.11 452

Arbitri declarantes iudicem suspectum, non habēt ultra, quid faciant nisi referre, non autem possunt pronunciare de causa principali. nu.13 452

Arbitria iudici data sunt in his, quę sub regula nequeunt limitari.nu.2 216

Arbitria fundantur super æquitate, ad finem.numer.27. 3×9

Arbitrij libertas data est homini, adiuncta conscientia malę uoluntatis repressiua.nu.19 147

Arbitrij simplex appellatio, bonum, & æquum arbitriū enotat.nu.20 147

Arbitrij tantum quis habet quantum mandat. nume. 4. fol.82

Arbitrij quæ sunt nostri ea duntaxat in protestatione deducere possumus.nu.14 11

Arbitrio dato ad reuidendum statuta, an interim donec reuideantur, uetera statuta seruanda sint. numero.63 fol.19

Arbitrio committitur quod per legem taxari non potest.num 2 277

Arbitrio iudicis indifferentia committuntur. nu.1 264

Arbitrio iudicis admittuntur, uel reijciuntur testes, & num 1.& 2. 330

Arbitrio iudicis, quod nititur, non est ipso iure nullum. nume.6 3 3

Arbitrium per litigantes datum super omnibus litibus, quæ esse possent, non extenditur ad res pacificas. nume. 41 6

Arbitrium in puniendo maleficia in ciuitate commissa iudici per statutum tributum, non extenditur ad commissa in comitatu.nu.25 79

Arbitrium in pœnis de iu.com.quomodo & quando iudici permittatur. 79

Arbitrium triplex. Voluntatis, rigoris, & æquitatis.num. 10. 107

Arbitrium debet esse liberum in electionibus nō solùm ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili.num. 1 126

Arbitrium est æquitas naturali, uel gentium, vel ciuili iure munita.nu.13 244

Arbitrium in compromisso datum debet intelligi secundum iuris æquitatem.nu.3 162

Arbitrium tres personę componunt.nu.2 218

Arbitrium, uel iurisdictio si committatur pluribus, quando insolidum intelligantur.nu.6 218

Arbitrium non ligat nisi compromittentes.nu.8 219

Arbitrium iudicis attenditur in absentis expectatione. nume.11 225

Arbitrium ualet, licet iniquum.nu.3 365

Arbitrium & iurisdictio excitantur ad actum per libellum.nu.2 218

Arbitrium præscribitur.nu.2 406

Arbitrium, quod non mutatur, stare non prohibetur. nume.3 409

Arbitrium si sit datum prioribus, & camerarijs, an camerarij possunt transferre eorum potestates in priores. nume.1 440

Arbitrium datur iudici per alternatiuam inter pœnas, quam pœnam eligat.nu.6 467

Arbitrium plenum non porrigitur ad ea quæ expressè iniqua sunt.nu.2 19

Arbitro si sit data potestas prorogandi tempus compromissi quod, pone fuit mensis, an potentiæ prorogare ad annum uel longum tempus.nu.26 377

Arbitrorum an unus possit citare sine alio.nu.12 425

Arbitrorum a persona non receditur in compromissis uer.melior.nisi in casu.nu.6 425

Archidiaconi intellectus in rubri.de eo.qui mitti.in possessio.lib.6.nu.1 285

Archidiaconus, si eligitur à collegio, habet iurisdictionem.nu.11 12

Archidiaconus habet legitimam personam pro sua ecclesia etiam sine mandato, quando prosequitur libertatem ipsius ecclesiæ, nu.1.3.& 4 335

Archidiaconus admittitur in causa liberali sine mandato capituli propter negligentiam episcopi, nu.1.&.3.335

Archidiaconus an possit instituere.nu.5 420

Archiepiscopi, qui in mari decesserit, palliū an debeat, projici in mare.nu 1 142

Archiepiscopi & primatis diuersa iura, & in quibus.nume.4 253.254

Archiepiscopus an debeat cessare à traditione Sigilli, si ille pro quo Papa Scriptis appellasset, ea pendente appellationis.nu.4 448

Archiepiscopus causam suæ iurisd. subdito suffraganei sui delegat, renuentem autem receptare non cogit. nu.1 101

Archiepiscopus intra quamlibet suæ prouintiæ ecclesiā pallio vti potest, non extr..nu.1 142

Archiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandalijs. nu.1 143

Archiepiscopus extra suam iurisdictionem pallio vti non potest.nu.1 143

Archiepiscopus pisanus, qui est legatus perpetuus ratio suæ ecclesiæ, an possit absoluere clericum pisanum, qui clericum in ciuitate Bononiæ percusserit. numero 5 187

Archiepiscopus delinquens in diæ, est suffraganei au efficiatur eius foro, nu.2 199

Et quid si episcopus ex dispensatione duos habet episcopatus, & archiepiscopus delinquat in eorum altero sibi iure metropolitico non subiecto.nu.3 199

Archiepiscopus constituere procuratorem potest in causa totius prouinciæ.nu.4 254

Archiepiscopus si non vult restituere, an delegatus poterit eum cogere.nu.5 272

Arschiepiscopus an poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinem iuris.necne nu.6 272

Archiediscopus admittitur ad probanda, & prosequenda iura totips prouincię.nu 3 284

Archiepiscopus qua authoritate visitabit ecclesias suffraganeorum. num.4 407

Archiepiscopus si mandat episcopo negligenti causam subditorum expedire, vt intra certum terminum expediat, non valet hoc mandatum.7 443

Archiepiscopus non potest cognoscere de appellatione interposita ad Papam, nec de aliquibus, quæ contingāt dictam appellationem.nu.1 445

Ardua causa est, quæ tangit statum prouinciæ, vel Romanæ ecclesiæ.num.2 254

Arguere de re ad personam licet nu.14 47

Argu.a simili locum habet in casibus omissis, secus in expressis, item, vbi tractatur de legum correctione item in priuilegijs indulctis contra ius commune.numero 17.& 19 44

Argui qualiter debeat à maiori ad minus, vel è contra. nu.29 101

Argumenta

Argumenta quæ dicantur.nu.3 389
Argumentatio bona non est ex separatis, & his, quæ inuicem non ordinantur.nu.5 296
Argumentis causa deciditur.nu.8 331.& 344
Argumentum de toto ad partem, uel è contra quomodo procedat?nu.7 168
Argumentum ex ei signorum, & habitus exterioris, uer. & nos. nu.1 465
Arma alterius sine illius licentia an portare possit quis. nume.3 374
Arma non licet portare clericis, & si portant, excommunicandi sunt, in prin.nu.1 464
Arma quæ dicantur, uer.item arma.nu.2 464
Armatus fecit & cum armis fecit, instructus fundus, & cum instrumento dicere, non est idem.nu 16 258
Armorum terror quando sufficiat.nu.16 258
Armorum propter metum, quando à iuris dispositione non est recedendum.nu.6 285
Aromata, & confectiones non licèt sumere extra modum.nu.5 467
Arreptio itineris an habeatur ꝓ appellatione, & in prin. nu.4.& 2 443
Arrhæ an possint deduci in traditionem, & in promissionem.nu.4 212
Arripiens fugam in territorio, quid iuris, si prosequatur & capiatur extra territorium.nu.6 279
Articulare debemus, quod nobis prodesse intendimus, uersicu.quod saltem.nu 8 442
Articuli de proprietate, admittũtur in interdicto uti possidetis.nu.12 307
Articuli plures committuntur per rescriptũ.nu.1 438
Articuli omnes uidetur discretiuè committi, casu quid complexiuè committatur.3 159
Articulorum & positionum cõceptio, quæ, & in quibus causis fit, nostrarumq; uel alter utrorum locus, & quibus positionibus respondendum.nu.3.& 13 334
Articulorum, & interrogatoriorum utilitas, & quibus, & nu.10.& non necessarij articuli nu.5.& 13 344
Articulus dubius debet declarari.nu.6 51
Articulus quid sit, & qualiter à positione differat. nume.46 132
Articulus pro sententia diffinitiua.nu.1 257
Articulus, super quo debet fundari consilium, si est editus & pars non contradicit, uidetur confiteri, quod articulus sit uerus & bene formatus.nu.1 458
Ascensio beatæ uirginis in cœlum non est de articulis fidei.nu.14 11
Ascriptitij, & censiti quomodo deducantur in iudicium remissiuè.nu.8 220
Aspectu acquiritur possessio, item dominij, & usucapiendi conditio, uer.aspectu.nu.3 467
Assertioni bonorum uirorum, si nemini præiudicetur, creditur, nu.4.& 3 347
Assertum extra iudicium tenet.nu.3 311
Assessor & iudex, edicti statutorum uerbi seruire debent in dubio.nu.5 460
Assessoris officium.nu.6 227
Assignare, significat iuris effectum cum executionis tractu.nu.3 59
Assignari an possit una dilatio ad proponendas omnes exceptiones peremptorias.nu.9 393
Assistere causæ suæ potest dominus.nu.6 240
Assumere non potest quis nouam formam probandi. nume 12 42
Assumi non debet ad inferiores dignitates, & ad curam animarum, uel parochialium ecclesiarum, qui non attigit.25.annum.nu.2 101
Astricti qui sunt litigare sub certis iudicibus, an possint in alios prorogare.nu.32 156
Astringat si se quis cuipiam probando, idest forma, uer. forma.nu.4 441
Attendi debet uerborum forma, & tempus prorogationis.nu.2 219
Attentata post appellationem ab interlocutoria quando reuocanda.nu.3 252
Attentata post appellationem extraiudicialem non reuocantur, & quando, uer.respondeo.nu.8 442
Attentatum dicitur, non quia ceptum, sed quia inualidum.nu.40 123
Attentatum æque punitur, ac delictum perfectũ, & quãdo. num.10 354
Attestationes non publicatæ non probant.nu.2 246
Attestationes receptæ ex parte rei, an ualeant ei ad agendum.nu.5.& 6 341
Attestationes si sint publicatæ, tamen partes non didicerunt testificata, an possint testes de nouo produci.nume.2 343
Attestationes receptæ coram uno iudice, an ualeant coram alio, an uerò detur optio.nu.14 & 5 345
Attestationes publicatæ coram arbitro, qui mortuus est, an ualeant coram arbitro nouiter electo.nu.6 345
Attestationes receptæ coram iudice, an ualeant coram non iudice.nu.14 345
Attestationes testium si petantur publicari, cũ aliter non faciat fidem coram alio iudice, an ad hoc requiratur citatio specialis.nu.9 361
Attestationes aperiens uel dissigillans non potest contra eas opponere.nu.13 151
Attinentes qui dicantur.nu.1 330
Auct.qua in prouincia c. Pastoralis de re iud.in clemen. Intell.nu.2 223
Auctoris dolus quando successori noceat nu.6 408
Auctoritas Papæ in quibus est uerum, quòd ab omni uoto, & professione, & omni iuramento intelligitur excepta.nu.3 466
Auctoritate nostra non uidetur factum, quod fit per interpositam personam.nu.5 244
Auctoritate canonis quod fit, Deus ipse facere uidetur? nume.5 367
Audiatur an quis post terminum peremptorium, & postquam est in causa conclusum.nu.8 252
Audiri non debet idem effectu, quod excipere.nu 3. 260
Audiri an quis debeat post terminum peremptorium in probando per instrumenta.nu.8 107
Auditu dicitur percipi, & probari quod uoce consistit. nume.4 312
Auditus testis quandoque ex eius attestatione præsumitur.nu.6 301
Auditur nemo post peremptorium nisi in casibus. nume.1 217
Auditus duplex.nu.6 344
Auditus in uno articulo, quia non fuit exceptum, tamen potest super alio repelli.nu.14 332
Augmenti descriptio.nu.1 218
Auia an excludatur, si mater tutrix transiuit ad secunda uota non petito tutore: item nec auia petijt, decedit impubes, & mater excluditur.nu.7 456
Authen.de trien.& semi.§.pen.& legis fin.ff.de rei uindi.§.item mixta, insti.de actio.intellectus.nu.6 232
Authen.Qua in prouincia.C.ubi de crim.arg. op.intellectus.

ctus.nu.4 246
Authorari sibi ipsi an quis possit?nu.9 118
Authoritas capituli absorbetur per creationem episcopi.nu.4 47
Authoritas, & iurisdictio an possit dari alicui creandi eum, qui conficiat publica instrumenta.nu.12 361
Authoritas ex interuallo adhibita nunquam tribuit ualiditatem.nu.20 65
Authoritas patris requiritur, quando est quæstio inter duos fratres de peculio: quia unusquisque prætendit sibi assignatum a patre.nu.31 65
Authoritatem quis præstare debeat in iudicio, si collegiū non conuenitur, sed unus solus de collegio.nu.33. 65
Authoritas à iudice quibus uerbis interponenda sit. & nomen, author, quid importet?nu.5 89
Authoritas cur eodem contextu, actui interuenire debeat, triplex datur ratio.nu.8 89
Authoritas desiderat expressionem uerborum. nu.7. 181
Authoritate propria non debet quis iuramento contrauenire de cuius ui dubitatur.nu.25 119
Authoritate propria an quis possit uenire contra iuramentum illicitum.nu.24 119
Authoritas ciuitatis, decurionum uel consulum in alienatione actum ecclesiarum non sufficit, sed requiritur consensus ecclesiasticarum personarum sine interuentu laicorum. nu. 14 23
Authoritate rescripti quod fit. fit authoritate rescribentis.nu.10 159
Authoritate iudicis potest suppleri per unum notarium quod per alium explicari nequiuit.nu.4 361
Authoritatem moralis Philosophi pro lege seruari, & in causis allegari.nu.70 19
Auctoritatem tacitè nemo nisi princeps impertiri potest.nu.12 361
Auxilium, consilium, & fauorem præstans uocatur adhęrens, complex, sequax.nu.11 93
Auxilium contra alium frustra implorat, qui in legem commisit.nu.1 434

B.

BALDI præceptor in iure Bartolus.nume. 19 427
Baldi uita peruenit in annum 1400. eoque. tempore ius canonicum profitebatur. nume.5 466
Banni terminus non currit ei qui legitima hora ad se excusandum comparuit, licet iudicis non potuerit copia haberi secus si non comparuerit.nu.3 50
Banni an patiantur secundum decretum.nu.2 288
Banniti an sint infamas .infamia iuris.nu.29 293
Banniti propter contumaciam non dicuntur banniti propter crimen, nisi statuto secus caueretur.nu 12 347
Banniti an fiant serui capientium, & hostes ciuitatis.nume.13 386
Bannitio uel excommunicatio non elidit actionem propositam.nu.7 34
Bannito quando ius reddatur.nu.8 234
Bannitum, statuto occidi permissum, offendens incidit in pœnam pacto conuentam.nu.20 10
Bannitum etiam spontè, confessum, qui impunè potest occidi, iudex condemnare non potest.nu.12 280
Bannitus elapso tempore banni adhuc se potest excusare, nisi statutum ex tunc habeat pro confesso & conuicto.nu.13 35
Bannitus in contumaciam, an possit impune offendi positis duobus statutis altero, quod contumax habeatur pro confesso, altero, quod Bannitus pro maleficio possit impune offendi &.nu.16 35
Bannitus in pecunia, si ex forma statuti possit impune offendi an dicatur condemnatus de crimine capitali.nume.38 36
Bannitus propter contumaciam an sit infamis distin.nume.6.& 4 103
Bannitus quod non audiatur agendo nec excipiendo statuto si cauetur modo bannitur agit contra bannitum reus excipit de banno, an possit.nu.6 392
Bannitus ex contumacia an sit infamis.nu.12 147
Bannitus si per formam statuti potest impunè occidi, an exceptio banni sapiat Innocentiam, an sit quoddam subterfugium delinquentis.nu.2 225
Bannitus an possit à quolibet capi.nu.6 235
Bannitus si petit se cancellari de Banno an debeat lis contestari.nu.26 240
Bannitus nunquid, si spoliatus est, restitui sibi possessionem patere potest. nu.3 271
Bannitus si quis sit in decem, & in executione banni est condemnatus in quinque, non debet nisi quinque. nume. 18 297
Bannitus non debet prouocari priusquam occidatur.nume.4 386
Bannitus an possit opponere contra accusatorem exceptionem maioris Banni.nu.3 392
Bannitus licet non audiatur de crimine ex forma statuti, auditur tamen bene de banno, si dicit bannum non ualere, quia non fuit contumax.nu.5 439
Bannum, uel excommunicatio non tenet, si contumacia non præcedit.nu.11. 286
Baro est nomen nobilitatis, & potentatus. nu.3. 119
Baro an posit suos homines obligare.nu.5. 269
Baro quidam, quid iuris, si concessit mihi, & hæredibus meis castrum in feudum.nu.21. 304
Barones si sint contendentes de eadem ciuitate, requiritur syndicatus ciuitatum, ne eis irrequisitis possit aliquid iudicari, nisi forte scirent, & nō contradicerent. num.15 406
Barto. præceptor Baldi eiusq; laus.nu.57. 312
Bartoli in l.inter pares.ff.de re iud.intell.nu.2. 425
Bastardi non sunt nobiles, nec de domo nobilium. nume.25 107
Bella inter ciuitates regias & liberas non inducunt seruitutem eorum, qui capiuntur. nu.13 386
Belli durantis tempore quicquid fit, incontinenti fieri dicitur. nu.25 70
Bello iniusto occupata debent restitui ueritate comperta, & à quo. nu.2 386
Bellum est triplex. nu.24 70
Bellum multiplex, & quod ius in quolibet locū habeat. nume.22 147
Bellum facere an possim pro recuperatione terræ meæ mihi inuasæ. nu.12 200
Bellum inferre an rex possit absq; consilio populi, uel senatus.uer.& no.arg.nu.4 374
Bellum licitum quod, verficu. & primo quæro, & num. 4.& 7 386
Bellum debet prædici, & aduersario notificari.nu.4. 386
Bellum quando dicatur licitum, ita quod capti efficiantur serui capientium.nu.7 386
Bellum ubi est licitum pro deffensione, debet inquantū potest, seruari moderamen inculpatę tutelę.nu.11. 386

Bene cepta Deo adiuuante geruntur.nu.1 3
Bene uelle sufficit, ubi bene posse non datur. nu.100 7
Beneficia plura potest quis impetrare sub expectatione. nume.2 76
Beneficia plura habere an liceat.nu.37 132
Beneficia plura potest quis habere, dummodo sint compatibilia, & non requirant residentiam. nu.3 74
Beneficia apud se retinentes episcopi post collationem, tenentur de fructibus perceptis & percipiendis. nume.6 272
Beneficia plura quare quis non potest habere.nu.5. 392
Beneficia non dantur negantibus uer.pone.nu.15 395
Beneficia omnia spiritualium & temporalium, regulariter requirant residentiam & curam.nu.4 435
Beneficia & prædia realiter sunt diuisa.nu.28 444
Beneficia uiuentis alteri conferri non possunt ex eius crimine, nisi per sententiam sit priuatus, & ante uacare non dicuntur.§.& no.nu.6 469
Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.nu.1 144
Beneficij nomine quandoque intelligitur præbenda. nume.3 76
Beneficij collatio, statim atque lapsum lateranensis concilij ad superiorem pertinet.nu.1 150
Beneficio suo quilibet renuntiare potest.nu. 4 138
Beneficio præscrip.an possit renuntiare.nu.27 156
Beneficium non implet qui facit debitum.nu.3 100
Beneficium curatum an vacet per acceptationem beneficij non curati.nu.28 101
Beneficium principis quomodo interpretandum sit?nume.2 143
Beneficium quod per transactionem possidetur, si per mediatorem ut uacans impetretur, an impetratio sit ualida.nu.1 205
Beneficium ecclesiasticum an & quanto tempore possit præscribi, & an aliud, nu.2 & 1 312
Beneficium obtinens ex dispensatione potest illud permutare nu.2 132
Beneficium uel officium iudicis quis non perdit nisi per sententiam.nu.1 280
Beneficium sufficiens qualiter dicatur, uel insufficiens. nume.25 58
Bernardi suffragium citatur.nu 5 395
Bigamia ad quæ pertineat.nu.16 227
Binomius in diuersis contractibus diuerso nomine utens ad decipiend um contrahentes, incidit in stellionatum. nume.9 3
Bis puniri uel præmiari non debet quis ex eodem facto. nume.5 71
Boemia non habet nisi unum episcopatum.nu.1 343
Bona conscientia unde oriatur, quæ sit eius fundamenta eiusdemque laus amplissimæ.nu.5 18
Bona clericorum, si clericatus occasione quæsita, eodem iure censentur cum bonis ecclesiæ, secus si hæreditario iure sint quæsita.nu.13 34
Bona capituli assimilantur castrensi peculio.nu.15 65
Bona fama, & mala inspicitur in loco cõuersationis. nume.1 100
Bona fides, & mala fides sunt passiones aiæ. nu.4 11
Bona fides unde proueniat.nu.35 112
Bona fides quid sit, & num.seq.nu.14 155
Bona fide possidere quis intelligatur ad fructus percipiendos.§.scire leges.l.sed si lege.ff. de pet. hære. intell.nume.5 266
Bona fide ubi agitur non est de apicibus iuris disputandum.nu.2 408
Bona ingredientium religionem & Monachi quibus vacent.nu.4 304
Bona futura dicuntur quorum dies non cessit.§.& dicuntur.num.17 383
Bona fides an requiratur in omni contractu.nu.9 395
Bona fides an præsumatur.num.1 401
Bona fides causatur ex dicto unius boni uiri.nu.1 401
Bona fides ubi non est, nec mala, sed est ignorantia, quid iuris. num.4 402
Bona fides, & iustus titulus requiritur in præscriptione rerum ecclesiasticarum.num.3 408
Bona fides an præsumatur.nu.5 408
Bona fides an requiratur in tradente.nu.6 408
Bona fides sine titulo an sufficiat in præscriptione longissimi temporis. num. 9 408
Bonitatem intrinsecam tria constituunt, & extrinsecam tria & quæ.nu.7 403
Bono possessio ad sui decretum exigit iudicis pro tribunali residentiam magis quam partis citationem nume. 35 172
Bononiæ commorantibus.num.45 4
Bonum nullum nisi honestum.num.97 7
Bonus tempore longo qui fuit, præsertim in feruore iuuentutis semper præsumitur bonus.nu.2 365
Breuis sermo non uitiat dictum testis, modo non sit obscurus, post casum.num.1. 381
Breuioribus in causis proceditur absque scriptura, tam in appellatione quam in sententia & in processu. nume. 1 431

C

Cadat an iure suo quis per quantum temporis spacium.nu.2 253
Caduca non possunt esse stabilia.nu.18 319
Calaritarius iudex est uasallus ligius ecclesiæ Roma.ibid.nu.2 408
Calor iracundiæ non excusat monachos.nu.3 372
Calumniæ causa in uno capitulo non perditur ius in alio nume.1 426
Calumnia non infert falsitatem.num.16 240
Calumniari præsumitur, qui non dat sufficiens mandatum procuratori.num.1 278
Calumniator maior, qui impetit, quam qui se defendit. num.14 261
Cambium, qui sonat. num 3 395
Campsorij contractus an liciti. num.9 261
Cancellatio actorum, sententiæ, uel instrumẽti an & quãdo ualeat, & eius requisita.nu.66.& 67 313
Cancellatum instrumentum non probat.nu.15 356
Canones an possint cognoscere de successionibus, quæ sunt de iure ciuili.num.1. 234
Canones obtinent uim legum ciuilium, & potestates terrarum tenentur eos obseruare.num.3 248
Canonia quid sit, & quid præbenda.nu.44 31
Canonia plus habet iuris, quàm facti: sed præbẽda plus habet facti, quàm iuris.nu.2 37
Canonia potest esse sine præbenda, & reditibus.nu 9. 59
Canonia possidetur, per stallum in choro, & locum in capitulo.nu.24. 126
Canonica citatio, siue admonitio tunc est legitima, quando est trina.nu.20. 35
Canonica est res incorporalis, præbenda uerò corporalis.nu.5. 59

Cano-

Canonicatum impetrans de præbendarum numero præbendam impetrans de numero canonicorum mentionem facere debet.nu.45. 31
Canonici possunt facere statutum rationabile. nume. 5 19
Canonici in præbendis an successores habeant? nume. 12 19
Canonici iurantes non recipere quenquam, nisi prius iuret seruare eorum statuta, an, si absque eo recipiant, sint periuri.nume.50 19
Canonici habentes de certo numero constitutionem iuratam, & per Papam confirmatam cum clausula, quòd sit irritum quicquid contra attentari cōtigerit, si exuberantibus capituli facultatibus, numerum canonicorum augendo, contraueniunt, non efficiuntur periuri.nume.27 30
Canonici sub expectatione non sunt uocandi ad actus electiuos, uel solennes.nu.61 31
Canonici regulares inobedientes priori suo per eū possunt excommunicari, & si perseuerent, expelli, & canoniæ iure priuari.nume.1 199
Canonici si sint adeo rebelles, quòd publicato scrutinio nolint eligere, ad quem transeat ius eligendi. nume.17 138
Canonici Patriarchalium sedium sine licentia Papæ patriarcas eligere nequeunt.nu.7 140
Canonici, si spoliauerint clericos, an debeant admitti ad probandum. nume.12 264
Canonici etiam eiusdem ecclesiæ possunt inuicem agere iudicio finium regundorum, nec requiritur consensus superioris.nume.1 300
Canonici duo si contendant de præbenda, & quilibet nominat eandem ecclesiam in dominam, neuter potest ab alio nomine ecclesiæ uindicare, nisi habeat procuratorem capituli uel prælati, quorum nomine agit.nume.3 300
Canonici uide supra in uerbo monachi
Canonici an possint renunciare iuramento super determinato numero se. Apo. confirmatione roborato.numero.14 59
Canonici si.xv. eligunt unum ex.xx. indignum.v. autem idoneum, an iste idoneus confirmetur.nu.7 116
Canonici singuli an habeant iurisdictionem. numero 8 192
Canonici an admittantur in testimonium in causa capituli.nume.9 340
Canonici si expulerunt episcopum de episcopatu, & appellauerunt ad Papam, an episcopus possit eos excommunicare.27 447
Canonicis licet insistere pro ecclesiæ iuribus & honore, contra principem secularem.§. ibid. coercendo. nume.1 387
Canonicorum numerus ubi determinatus est, sed non præbendarum literæ Papæ quod prouideatur si uacat, uel uacabit præbenda, an ualeant.nu.3 60
Canonicorum pars maior si elegit omnes canonici elegisse uidentur.nume.9 64
Canonicus non tenetur promoueri ad sacros ordines. nume.2 382
Canonicis omnibus mortuis, alijsque exinde creatis opus nè sit noua præbendarum creatione? numero.66 31
Canonicus quid sit, & quid Canonia.nu.13 30
Canonicus potest esse sine præbenda, non tamen sine expectatione præbendæ.nu.18 30
Canonicus omnis an debeat habere præbendam, & è contra.nume.49 31
Canonicus quo iure præbendam sibi assignari petat.nume.55 31
Canonicus in electione contemptus si decedat, an possit eius successor agere de contemptu.nu.5 115
Canonicus contemptus non auget numerum. numero 6 116
Canonicum ingressum non habens ad titulum, & possessionem, an dicatur intrusus.nu.19 126
Canonicus antequam factus esset Episcopus, si consensit cuidam inuestituræ alicuius feudi, an noceat ei facto episcopo.nume.4 282
Canonicus nomine præbendæ suæ an possit agere contra aliquem interdicto uti possi. dicendo præbendam suam possidere.nume.12 300
Canonicus præsumitur, qui inuenitur inter eos, & quando.nume.5 365
Canonicus regularis an possit esse canonicus in ecclesia seculari.nume.6 466
Canonizatio sancti uiri qualiter fiat.nu.1 347
Capellanus potest esse talis in causa domini sui. numero.3 329
Capellæ quæ sint in proprietate superioris.nu.5 273
Capere malefactores si uillæ tenentur, non comprehenditur clericus, & nu.5.& 7 235
Capienda hostium bona quis possit statuere.§.idem ait. nume.3 286
Capitale apud campsorem computatur inter immobilia.nume.4 414
Captis in bello an possit talea imponi.nu.9 380
Capitula æquiparantur minoribus.nu.2 235
Capitula an debeant probari, uel improbari per iudicem, & similiter interrogatoria super eis, & quæ tacite uideatur admisisse.nume.8 344
Capitula ecclesiarum possunt facere statuta, & ualet pactum de talibus statutis obseruandis.nu.3 389
Capitula non prosecuta, in transactionem non ueniunt, nisi quis fuerit in mora prosequendi.nu.3 104
Capituli utraque parte indignum eligente, an electio ad priores electores reuertatur? nu.38 110
Capituli, appellanti, de appe.in cle.intell.nu.5 242
Capituli huius intellectus.nu.4 237
Capitulum an sine Episcopo de bonis capitularibus possit facere constitutionem ecclesiæ utilem, & necessariam.nume.19 19
Capitulum cum auctoritate episcopi an possit creare nouam dignitatem.nu.35 27
Capitulum, si citatum fuerit ad certum locum, non poterit actus ualide expediri alibi etiam uno absente. Idem si citatum fuerit ad certam diem, ut extra eam, nisi iterata citatione, actus non ualeat nu.26 30
Capitulum hoc an habeat locum uno tantum delegato collegijs.nu.3 341
Capitulum seu collegium non faciunt diuisionem. nume.2 249
Capitulum separatum & annexum quod dicatur.nume. 7 327
Capitulum non succedit sede uacante, in collatione ad episcopum pertinente nu.22 48
Capitulum an possit episcopo creato exequi mandatum, quod pertinet ad episcopum.nu.17 48
Capitulum an poterit inuestire aliquem absente episcopo, si in rescripto mandetur, quòd episcopus & capitulum inuestiant.nu.31 48

Capitulum si agit, uel respondet, & prælatus ex interuallo consentiat, an iudicium conualescat. nu. 16. 65
Capitulum uertente inter ipsum, & prælatum quæstione an habeat legitimam personam standi in iudicio. nume. 23 65
Capitulum an habeat plenam administrationem & legitimam personam de per se in bonis proprijs, & an possint capitulares esse testes in causa capituli. nume. 28 65
Capitulum suspensum non potest facere electionem abbatis, nec monachus suspensus in abbatem eligi. nume. 10 88
Capitulum sede uacan. potest constituere procuratorem super iure eligendi priorem, uel abbatem. nu. 16 88
Capitulum sine episcopo non potest mutare consuetudines, uel constitutiones ecclesiæ. nu. 1 89
Capitulum illud dicitur, quod est maior pars. nu. 5 109
Capitulum succedit in iurisdictione episcopi. nu. 1 199
Capitulum uacante ecclesia episcopi uices supplet in cófirmatione prælatorum. nu. 1 199
Capitulum sede uacante an possit uisitare. nu. 2 199
Capitulum sede uacante si fecit statutum, an duret nouo episcopo creato. nu. 3 199
Capitulum prælati sui prælatus capituli in factis arduis indiget consensu. nu. 5 245
Capitulum feuda recipere, & iuramentum fidelitatis præstare potest. nu. 6 248
Capitulum, seu collegium non faciunt diuisionem. nume. 2 249
Capitulum, uel collegium an possit hodie excommunicari, remissio. nu. 4 398
Capitulum non præsumitur Abbati consentire tacite, si iustam habet causam contradicendi. §. ego hauc. nume. 15 409
Capitulum sine auctoritate proprij iudicis an possit facere syndicum, uel actorem. nu. 5 441
Capitulum si habeat litigare cum suo episcopo, quis dabit ei curatorem. nu. 6 441
Capitulum dicitur ecclesia, & læsum ideò habet restitutionem integrum. nu. 6 441
Cap. cum dilec. de dol. & con. intellectus. nu. 1 252
Cap. inter dilectos, de fid. inst. intell. nu. 18 225
Captiuus licentiatus ab hoste, non tenetur reuerti ad ipsum, nisi aliud probetur actum inter eos. nu. 15 369
Capti captæue res in bello quando efficiuntur capientiũ, & nu. 7 & 9. & 13. 386
Captura personæ multis de causis fit, & qbus. nu. 3 243
Captura rei an liberet fideiussorem. nu. 20 281
Captus ab inimicis stipendiarius amittit stipendium. nume. 8 213
Captus per iudicem, si soluerit, repetere non potest. nume. 3 243
Caput unius est, & membra sunt eiusdem. nu. 1 408
Caput ubi est, ibi membra esse dicuntur, uers. nam. nume. 2 426
Carcer ad iudicia non est locus reputatus. nu. 6 293
Carceratus in causa capitali potest per procuratorem defendi citra contestationem litis. nu. 22 206
Carceratus si quis sit pro debito, statim, quod soluit debitum, si inuenit ostium carceris apertum, potest sua libertate & propria auctoritate exire de carceribus. nume. 8 469
Carceri inclusus ad instantiam meam recludi non potest me non citato. nume. 17 213
Cardinales residentes in curia æquiparantur stellis fixis. Legati autem planetis. nu. 5 85
Cardinales an possint cogi ad eligendum pontificem. nume. 12 101
Cardinales absentes an debeant expectari per decem dies. nume. 13 101
Cardinales sunt de clero, & in clero Romano. nume. 14 123
Cardinali de sua iurisdictione asserenti an credi oporteat. nume. 2 172
Cardinalis, etiam subdiaconus, est maior Episcopo Florentino. nume. 19 70
Cardinalis, si deponatur, non retinet dignitatem, tamen retinet ordinem sacrum. nu. 3 95
Cardinalis absens si renunciet uoci, an possit eam reassumere. nume. 14 101
Cardinalis factum iure superioritatis nó præiudicat quasi possessioni inferioris. nu. 4 186
Cardinalibus sponte uel displicenter se Papam elegisse dicentibus an credatur. nu. 10 108
Cardinalibus asserentibus sibi aliquid commissum à domino Papa an credatur. nu. 3 132
Carius in delictis mitius est agendum & ratio. nume. 10 11 229
Carnes debent uendi in locis determinatis à consuetudine, & non alibi. nu. 1 458
Caro omnis facile corrumpit uiam suam. nu. 4 3
Caratæ nomine quid contineatur. nu. 26 107
Cassare & irritare omnem alium contractum in contractibus non est necesse, nisi præcessisset obstatiua protestatio, & ratio. nu. 2 204
Cassari qui petit aliquem actum, debet ad interrogationem partis, uel ad iussum iudicis exprimere causam, cur debeat cassari. nu. 3 128
Cassari potest processus negotio principali remanente saluo. nume. 2 212
Cassari non dicuntur ea propriè, quæ non tenent, sed nulla declarari, & exemplum. nu. 6 242
Cassatio duplex, scilicet declaratoriæ ob uitium formæ, & rescissoria ob uitium personæ. nu. 1 104
Cassatio in dubio requirit de necessitate libellum. nume. 9 116
Cassatione uel nullitate sententiæ omnia reformantur in pristinum statum. nu. 1 & 6 242
Cassationis causa in sententia non expressa ex actis apparitur, alioquin minor præsumetur causa. nu. 2 104
Castitas triplex. nu. 35 6
Castra metatus est quidam in territorio iurisdictionali & longissimo tempore possedit exercendo ibi iurisdictionem, & merum imperium, an præsumatur feudum. nume. 17 225
Castra omnia, quæ sunt in territorio ecclesiæ Romanæ, subsunt quo ad merum imperium & mixtum & omnimodam iurisdictionem uniuersalem, tamen prædia & molendina, & res priuatarum personarum non subsunt ecclesiæ. nume. 6 395
Castrense peculium qui habet, acquirit paganicum. nume. 8 17
Castro quæ competere dicantur. nu. 11 220
Castrum si peto cum suis pertinentijs, an iste libellus sit generalis, specialis, uel uniuersalis. nu. 11 220
Castrum priuilegiatum transit ad quemlibet hæredem etiam ad fœminas. nu. 1 269
Castrum si concessum sit in feudum mihi pro c. libris annuatim, an erit uerum feudum, an locatio. nume. 14 360

Casus

Casus, qui suspensset ab initio inchoandum, superueniens impedit consumandum nisi lex contrarium expresse statuat.nu.11 38
Casus quibus Rescriptum perditur.nu.13 43
Casus, in quibus moræ purgatio non datur. nu.20 74
Casus dicitur quicquid rarò diuina, uel humana ui accidit.nu.11 87
Casus, in quibus iudex supplet, enunciantur. nu. 10 95
Casus, in quibus iudex de facto supplere pôt.nu.3 126
Casus fortuitus contingens in personam actoris uelat culpam rei.nu.21 213
Casus fortuiti qui dicantur, nu.9. & 10. 244
Casus fortuitus non uenit in directa, nec contraria actione mandati.nu.10 386
Casus specialis non comprehenditur in generali. nume.5 438
Casus fortuiti in re qualibet excusant, ibid.nu.3 466
Casus fortuitus quis dicatur, ner.est autem.nu.3 466
Casus aduersæ fortunæ non habet hominis consensum, & quare ibid.nu.1 467
Catholicus ex fructu pœnitentiæ. quis præsumitur. nume.6 364
Catoniana regula in quibus non habet locum. numero 12 303
Cauere de rato an teneatur ille qui habet sigillum. nume.7 175
Cauponis protestatio, quòd recipit hospitem in fide, & protectione quò ad personam, non quò ad res, an ualeat? nu.41 129
Causa quælibet est nobilior suo causato nu.1 3
Causa generaliter dici potest omne producens, seu ex quo aliud sequitur naturaliter, uel necessario. numero 91 7
Causa triplex generans, corrumpens, & conseruans. nume.96 7
Causa proxima ubi agitur uirtute alterius causæ, inspicienda ea causa est, quæ tribuit efficaciam.nu.54 19
Causa ab homine ex parte anteposita restringit ante causatum: sed causa ex parte post non restringit.nu.34 35
Causa certæ quantitati, uel rei adiecta non restringit secus si incertæ adijciatur.nu.18 41
Causa debet esse rationabilis, cum idem sit causa, quod ratio.nu.2 44
Causa est ratio naturalis, uel ciuilis.nu.22. 45
Causa possessionis datur duobus modis.nu.1.2. 261
Causa remota quando inspici debeat, quando proxima. num.3 82
Causa cognoscitur per effectũ. Possessio per quæ cognoscatur.nu.31. 132
Causa cur præsumatur potuis in traditione, quàm in nuda promissione? nu.13 240
Causa cessante an cesset lex. nu.6 148
Causa si exprimatur, habet limitare.nu. 39 157
Causa an possit delegari in uitis partibus.nu.8 155
Causa ardua est quę tangit statum prouinciæ uel Romanę Ecclesiæ. nu.2 254
Causa probabilis & uerisimilis quæ.nu.8 442
Causa a simili expresse in iure ꝓcedit uer.itē illa n.6. 451
Causa deciditur ex argumentis.nu. 2 331
Causa noua parit nouum causatum.nu.1. 143
Causa quando remitti possit ad iudicem a quo. numero 1 436
Causa & uerborum mens spectanda est in contractibus. nu.9 201
Causa intra certam diem decidenda commissa, elapsa die iurisdictio expirat, nisi partes prorogauerint.n.1. 158
Causa instructa remitti quando dicatur.nu.10 155
Causa an possit duobus, uel pluribus delegari.nu.43 157
Causa Canonico commissa an uideatur dignitati delegata? nu.2 162
Causa quando committitur uel loco, uel dignitati, mortuo commissario, uel remoto, an delegatio transeat ad ipsam dignitatem.nu.4 162
Causa simpliciter delegata duobus, sententia unius non tenet. etiam in consessum nu.1. & 3 163
Causa si est commissa tribus iudicibus cum clausula, quod si omnes interesse nequiuerint, duo mandatum exequãtur, an si reus citatur tantum à duobus, teneatur cõparere.nu.1 164
Causa an in dubio faciat modum uel conditionem. nume.3 164
Causa si ita est commissa, quòd unus sine altero iudicare possit, an alter absens sit citandus.nu.3 180
Causa si à Papa committatur conscientiæ alicuius, an à sententia illius possit appellari.nu.5 189
Causa, & occasio qualiter inter se differant.nu.7 198
Causa si est inter episcopum & subditum, an si episcopus amicabiliter componit, requiratur superioris decretum.nu.4 205
Causa non est sopita, licet nulla sit sententia.nu.1. 210
Causa debet esse substantialis, non perfunctoria. numero.1 220
Causa ecclesiastica an possit compromitti in laicum. nume.16 227
Causa uetustior in quibusdam, recentior in aliis attenditur.nu.11 255
Causa ecclesiastica quando incidit seculari, terminari debet per ecclesiasticum iudicem, & nu.2.& 3 259
Causa possessionis appellatur momentanea, & quare, & numero 1.& 2. 263
Causa possessionis cõmissa an uideatur commissa causa proprietatis, uel è contra.nu.5. 263
Causa proprietatis commissa, an intelligatur commissa causa possessionis.nu.7 267
Causa conuentionis, & reconuentionis an debeat eadem sententia terminari.nu.5 268
Causa criminalis licet per procuratorem, sine nuntium tractetur non ideo est inualidus processus.nu.1 274
Causa reprobatur aliquando, non instrumentum. nume.12 301
Causa superueniens an fundet iudicium cœptum. nume.31 308
Causa multiplex est.nu.36 337
Causa si sit inter Archiepiscopum, & ciues, coguntur ciues testificari contra ciuitatem, & etiam conspiratores & coniurati.nu.2 352
Causa dicitur duobus modis, & nu.7. dicit gl. & nu.9. §. amplius.nu.5 381
Causa usurarum non est merè spiritualis, licèt sit ecclesiastica.nu.4 387
Causa & origo scripturarum est inspicienda.nu.3 416
Causa an præsumatur a iudice.nu.4 417
Causa efficax in teste præsumitur semper & quando, ibi. c. seq.§. secus in instrumentis contractuum. ibidem.nume.5 419
Causa an ardua sit, relinquitur arbitrio iudicis, & quæ dicatur ardua, uer. & an causa.nu.6 430
Causa finalis, efficiens, materialis & formalis quæ dicatur, in spiritualibus, legalibus & decretalibus. nume.8.

Causa si sit alicui commissa, & reus opponit exceptionē, an iudex ea non obstante possit procedere super principali.nu.1 431
Causa suspicionis potest compromitti in unum arbitrū, de quo partes sunt concordes.nu. 1 435
Causa uerisimilis quæ dicatur.nu.26 447
Causa appellationis si uenit examinanda in appellatione principali, & non potest seorsum examinari à principali, an intelligatur remota appel. ab interlocutoria per dictam clausulam.nu.9 449
Causa probabilis dicitur legitima, ibid. uer.ibi, legitima. nu.1 449
Causa cessante an cesset effectus, & quotuplex sit causa. nu.4 450
Causa si debeat inseri in recusatione, & una die recusatur, alia die inseratur causa, cum quodlibet horum sit in se imperfectum, an simul complexa faciant unum perfectum.nu.15 452
Causa quæ non est specificata in libello, potest specificari in processu, & uidetur inesse ipsi libello.nu.16 452
Causa alia, quam expressa in appellatione probari potest in appellationis causa a definitiua, secus ab interlocutoria.nu.5 453
Causa non sufficit, nisi in protestatione deducatur. nume.6 461
Causa dicitur, cui ratio inest, uer.adde.nu.2 465
Causam statuti, uel ius quando non sit necesse probare. nu.1. 37
Causam an quis perdat ex præsumpta falsitate. numero.22 42
Causam suam & sui consortis quis potest prosequi. nume.9 30
Causam perdit quis, ex falsitate commissa. in causa fiscali.nu 15 240
Causam incipiens coram iudice negligēti potest adire iudicem superiorem, & alium impetrare.nu.1 71
Causam appellationis si Papa ex certa scientia cōmittat, statim suspenditur iurisdictio priorum iudicum. nume.6 74
Causam iuris patronatus non potest tractare nisi ecclesiasticus iudex.nu.1 218
Causam a me qui habet non facit mihi præiudicium in eo quod egit cum aduersario suo, & nu.1.& 5 268
Causam rei, quare lex dicit esse meliorem, quam causam actoris cum uterque reus dicatur, & uterque actor.nu.10 300
Causam sui testimonij quando teneatur testis dicere, & de ea uideatur interrogatus.nu.49 337
Causam totam qui semel diffiniuit, an possit iterū diffinire, & se corrigere.nu.11 345
Causam in sententia non consueuerunt exprimere prudentes, & quare, & ad hoc uide limitationes, & nu.2. 4.& 5. 418
Causam unam qui allegat duntaxat, uidetur tacite confiteri se alias causas non habere, & quibus causæ approbentur.§.nota quod.nu.14 440
Causam post quàm Papa ad se reuocat, non ualet processus per inferiorem factus, sicut nec ualet, si prius ab eo fuisset legitimè appellatum, & nume.2. uer.item no.nu.1 448
Causarum facta per disputationem fori, non fato definienda.nu.27 308
Causarum species quæ secundum ius canonicum. nume.2 349
Causæ librorum sunt quatuor. Et quod causæ entium, contractuum, & rerum sunt infinitæ.nu.5 2 4
Causæ fiendi sunt duæ finalis, & efficiens.nu.80 7
Causæ essendi duæ sunt materia, & forma.nu.81 7
Causæ finalis, & efficiens idcirco dicuntur fiendi, quia post factum ad esse non requiruntur.nu.67 7
Causæ expressio requiritur in noui operis nunciatione uer.& simile.nu.2 461
Causæ ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent.nu.1 33
Causæ plures lucratiuæ in ultimis uoluntatibus reprobantur.nu 6 49
Causæ cognitionem etiam uoluntariam quæ desiderant, ad futuras causas non extenduntur.nu.1 50
Causæ quæ de iure ciuili delegari possunt.nu. 10 151
Causæ sanguinis delegari nequeunt. Fallit in episcopo habente iurisdictionem temporalem.nu.43 151
Causæ inquisitionis, & matrimonij dicuntur arduæ. nume.28 155
Causæ cognitio ubi non interuenit, non est iurisdictio, sed aliud officium.nu.6 181
Causæ diuersæ quando dicantur.nu. 10 206
Causæ, causæ id est plena defensio.nu.4 210
Causæ iudiciorum quot sunt.nu.2 220
Causæ criminales an de iure canonico & ciuili possint delegari.nu.18 227
Causæ, in quibus non iuratur de calumnia, quæ sint, & nu 2.& 3 249
Causæ piæ quæ dicantur.nu.15. 255
Causæ quæ prius cognoscendæ & terminandæ, & nu.4. & 7 259
Causæ factæ pro infectis haberi non possunt, etiam si millies quis protestetur.nu.7 333
Causæ quæ sunt a testibus inquirendæ, & nu.36. & 37. 337
Causæ cognitio incipit a citatione.nu.8 361
Causæ cognitio an debeat fieri iudicialiter, an uero tanquam per simplicem bonum uirum adhibita informatione iuridica etiam domestica.nu. 18 365
Causæ cognitio ad introducendum nouum iudicium fieri potest in domo.nu.1. 415
Causæ minimæ quæ dicantur.nu.4 431
Cautela aliqua an possit adhiberi, quod statutum expressim & precise seruetur.nu.7 375
Cautio post factum reconciliat actum.nu.32 38
Cautio rati ad quid interponatur, cum res De qua est cōtrouersia, nō recipiat æstimationē pecuniariā.n.3. 175
Cautio mutiana iudicialis conuentionalis an habeant locum in transactione.nu.9 204
Cautio iuratoria non sufficit procuratori non habenti facultatem dandi fideiussorem, & cur, & idem in tutore. nu.4 209
Cautio iuratoria non habet locū ī aliena cā.nu.4. 202
Cautio Rati in dubio à quibus præstatur.nu.1 216
Cautio ubi non sufficit, ibi fit sequestratio personæ. nume.2 273
Cautio non sufficit, ubi est odium capitale.nu.2 273
Cautio ubi est pstanda, qū statur arbitrio iudicis.n.3. 273
Cautio cui præstari debet. nu.1 285
Cautio quando præstatur iudici, uel honestæ personæ, an ad hunc actum absens sit citandus.nu.3 286
Cautio præstari debet in dubio. nu.9 286
Cautio sufficiens quæ dicatur.nu.3 370
Cautio sufficiens quæ dicatur.nu.5 414
Cautione oblata semel misso in bonorum possessionem non fit liberatio.nu.2 286

Cautioni secundæ an sit standum.nu.11 261
celeriter dicitur fieri, quod fit debito tẽpore.nu. 413.
cœli firmamentum in christo firmatum.nu.2. 3
censuales alterius facere se non pſit hoies mei.n.13.307
censura ecclesiæ diuersificatur ex diuersitate personarum.nu.1. 371
censualis contractus per æstimum celebratur. nu.5. 269
censu trium Imperialium debito, si per xl. annos fuerint soluti tres Cortonenses, qui minus ualent, quàm imperiales, an sit præscriptũ priori obligationi? n.15.112
censum annuũ qui soluit, an uideatur confiteri se emphiteutam.nu.6. 253
census nouus ecclesiæ non potest imponi per consensum patroni.nu.2. 206
census uel Ficti nomine contractus intelligitur ille, qui in regione frequentatur.nu.4. 269
census quibus ex causis debeatur.nu.13. 360
census maior, uel uectigal an possit præscribi.nu.3. 372
censuum receptioni ne præsumatur quis habere directũ rei censualis dominium.nu.14. 112
censum annuorum quare sit quasi possessio? nu.19. 112
cęremonialia noui Papæ quæ, & quid conferant.n.4.369
certa principis scientia præsumitur ex facti narratione. numer. 2. 168
certioratio non requiritur, ubi non requiritur renunciatio.nu.3. 382
certitudo consistit in substantia, qualitate, & quantitate, quæ vbi simul iuncta non sint, res dicitur incerta, & informis. nu.38. 45
certo certius dicitur, quod subijcitur oculis.nu.15. 356
certum quid dicatur.nu.5. 337
cessans per paupertatem per contrarium uires assumit. numer.3. 35
cessante causa consuetudinis, uel dispensationis expressa in ea ita, quòd sit causa formalis, & non coniecturalis, cessat consuetudo, & dispensatio.nu.37. 85
cessante causa quando cesset effectus.nu.4. 380
cessante causa quando cesset effectus.§.dicit gl.nu.7. 381
cessatio à diuinis an proprie dicatur interdictũ.nu.4. 193
cessatio à diuinis si facta sit in ecclesia, qui cessare debeat, uersic. idem ait.nume.25. 446
cessatum sufficit à solutione pensionis: dicit à nemine cassatum nu.2. 253
cessio vbi fit coniunctæ personæ, fraus, uel simulatio non præsumitur.nu.23. 72
cessio bonorum potest, re integra, reuocari.nu. 2. 149
cessio instantiæ facta domino à procuratore, non contrahi vitium litigiosi.nu.1. 213
cessio lucri actionum, non actionũ quando fiat.nu.7. 412
cessionarij vtilis actio quando euanescat.nu.7 300
cessionarius an gerat duas personas, & nu.6.& 7. 300
character unius ordinis non præsupponit characterem alterius ordinis.nu.15.
chirographum an & quando probet ueritatem.nu.8.202
christus, licet esset iudex, & testis, non condemnauit adulteram.nu.26. 34
christianus unus non probat contra Iudæum, uel Sarracenum, & debet esse melioris conditionis, quàm Iudæus, uel Sarracenus.nu 1. 329
cronicæ Martinianæ, uel standum est.nu 19. 356
cibus ut ex qualitate digestionis salutaris est, uel noxius, ita & scientia ex bonis, uel erroneis fundamentis comparata.nu.12. 3
cicatrix quid.nu.29. 337
circunstantiæ sunt quæcunque aggrauant factum, uel quæcunq ne possunt mouere animum iudicis ad credendum, uel discredendum.nu.47 337
cistercienses non possunt conueniri per rescriptum, in quo non fit mentio ipsorum.nu.25 45
citandi forma triplex.nu.1 200
citandi modus idem est ante litis contestationem, qui post.nu. 27 242
citandus non est ulterius, qui semel dixerit nolle interesse.nu.3 138
citandus nemo est in collatione gratiæ.nu. 3 415
citans an debeat citatum expectare? nu.3 106
citare non oportet eos qui casu, uel in consequentiam lædi possunt.nu.12 39
citare potest quis in alieno territorio, si hoc dictat consuetudo. nu.18 85
citare prælatus clericum, vt ad ecclesiam reuertatur, etiã extra diœcesim suam potest nu.2 245
citare iudex an & qñ debeat ad diem feriatam. nu.1.255
citari eodem modo quis debet in causa appellationis, quo in principali nu.22 24
citari an possit quis iterum pendente, termino, ad eundẽ terminum.nu.5 284
citari an debeat is, ad cuius priuationem causæ cognitio non requiritur.nu.24 101
citari an debeant, qui possidentur? nu.3 198
citari ubi debet, qui est in studio. nu.3 213
citari quis potest per edictum publicum. si nescitur, ubi nam sit. & ubi proponendum.nu.2 245
citari ubi debet ille, qui personaliter non inuenitur. nume.4 279
citari ad locum non tutum quis non potest ex antecedẽti inimicitia.nu.2 243
citatio, prima trahit reum ad iudicium.nu.1 50
citatio facta uigore rescripti, cuius commodo actor postea priuatus fuit, an præscriptionẽ interrũpat.n.8 57
citatio si non est legitima, processus est nullus ipso iure. num.1 59
citatio interrumpit præscriptionem, nisi per exceptionẽ circunducatur.nu.10 84
citatio an præsumatur, quando præsumuntur omnia solenniter acta? nu.30 110
citatio capituli quomodo probetur.nu.31 110
citatio inualida non arctat citatum. nu.5 120
citatio non habenti interesse in causa ius non tribuit.nume.30 123
citatio trina uel peremptoria an sit necessaria ad interlocutorias post litem contestatam. nu.2 165
citatio testiũ an euanescat neutra parte cõparẽte n.6 165
citatio expressa, an requiratur ad uidendum produci instrumenta.nu..12 265
citatio indiscreta, perpetuat iurisdictionem quò ad omnia capitula, quæ uerborum prolatorum natura concipere potest nu.9 171
citatio alicuius an requiratur ubi iudicis, officium intentatur nu.39 194
citatio uel denunciatio unica quando sufficiat. num. 12 & 13 244
citatio peruenisse nunquid præsumatur, & nume.1.2.3. & 4 245
citatio facta ad domum an præsumatur in notitiam deuenisse.num.3 245
citatio iudicis delegati, ut teneat, quæ seruãda. nu. 4 252
citatio quandoque prorogatur in sequentem diem ex causa diei feriati.nu.1 255
citatio generalis ad cãm durat usq; ad sententiã.n. 8 278

citatio non ualet, si quis citationem non intelligat, uel nõ debeat intelligere.nu.6. 319
citatio legitima ubi non procedit, processus ad ulteriora ipso iure est nullus, & an sit necessaria partibus præsentibus.nu.13. 319
citatio non potest fieri de domino ommisso procuratore, nisi ex causa, & quia.nu.14. 319
citatio prima, cum est executa, non debet quis ad idem ulterius citari.nu.3. 320
citatio non est conditionalis si dicatur, si uelint, intersint. num.4. 341
citatio an præsumatur in processibus.nu.8. 342
citatio testium an ommissa uitiet testimonium.nu.14.345
citatio si non ualeat ut citatio, ualet ut scientia.nu.5. 361
citatio eorum, quorum inter est, an requiratur in publicatione, & an in exemplatione.nu.8. 361
citatio generalis per edictum, & quando nominatim, & contra quos fiat, & nu.1.2.& 3. 397
citatio, quid iuris, si fuerit deserta, quia non comparuit citans in termino.nu.4. 403
citatio prima est de iure naturali, cæteræ, uel peremptorium sunt iure ciuili introductæ.nu.7. 429
citatio facta à iudice incompetenti non interrumpit præscriptionem.nu.1. 449
citationẽ uiciãt uiciũ formæ, & defectus potẽtiæ.n.6. 255
citationis plures in uno edicto an ualeant.num.4. 350
citationis generalis glausula, & executio.nu.4.& 5. 284
citationis edictũ q amoueat, qua pœna puniatur.n.7. 284
citationis inualiditas actus ex sequentes reddit. inutiles. numer.15. 312
citato aduersariũ, uel iudicẽ timenti, & propterea sibi de non offendendo satisdari, uel securitatem concedi postulanti, an debeat satisdari uel concedi securitas.& nu. 10.& 17. 153
citator idẽ & nuncius esse põt in causa capituli.n.19. 106
citator potest citare nominatim, quos uult proponẽs seu petens, nullum tamẽ potest citare per generale proclama. numer.2. 397
Citatum se negans in electione non præsumitur citatus. nume.3 115
Citatum quis si se scit, præsumitur malitiosè uersari. nume.1 435
Citatus per primas literas, si citatur per secundas, consequitur declinatoriam utriusque fori.nu.1 57
Citatus uenisse non dicitur, nisi etiam id faciat, ad quod est citatus.num.2 59
Citatus, ubi constat de iurisdictione citantis, non comparens indistinctè mulctatur; si constet de non iurisdictione, nullo modo, si dubium est, lata demum interlocutoria super iurisdictione, contra quam pendet exceptio.num.68 62
Citatus non comparendo an dicatur procedere ad aliquem actum.nu.4 226
Citatus non comparens, nec procuratorem mictens vel pœnam contumaciæ, uel notam negligentiæ incurrit, vel excusatur.num.35 110
Citatus recedens, procuratore non dimisso, dicitur in culpa.num.19 151
Citatus, si quis sit super præscriptione interrumpenda, & nemo comparuit, an per citationem sit interrupta præscriptio.num.7 165
Citatus si sit aliquis ad horam uesperam, & iudex distulit in crastinum, & tulit sententiam, an sententia sit ualida.num.5 165
Citatus nõ tenetur respondere nisi super eo, super quo est citatus.num.10 171
Citatus an teneatur comparere licet uitium non exprimatur in citatione.num.1 198
Citatus ad turpem causam non tenetur comparere. nume. 2 198
Citatus si comparuit, sed non citator, an citatus teneatur expectare citatorem, saltem per diem, uel horam.nume.11 225
Citatus uerbaliter, capi potest, realiter, modò citatio ualeat. num.3 243
Citatus si non comparet, & non appellatur à breuitate dila.an debeat condemnari in expensis.nu.3 252
Citatus an teneatur comparere ad diem festũ.nu.5. 255
Citatus si sit aliquis die iuridica, pro die quæ incidit in diem feriatam, an citatio teneat.num.7 255
Citatus si noluit comparere, iudex tamen impeditus ex aliquo incidenti, uel morbo non sedit pro tribunali, an iste condemnabitur in expensis.num.8 284
Citatus reus si recedat, nec procurator, uel alius eum defendit, mittitur actor in possessionem rei petitæ, in princ.num.1 288
Citatus semel potest postea in singulis actibus successiue citari domi.num.4 288
Citatus an excusetur propter infirmitatem.nu.4 415
Citatus si cõparere nequeat, an reuocetur sñia.nu.6.420
Citatur quis aliquando sine præfixione termini, & quo modo debeat intelligi, uer.deinde.num.8. 433
Citatus ad maius tribunal in diuersis locis, & tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere, sed nõ semper, num.10.& 11 433
Citra pro absque.num.4 258
Ciues an teneantur iurare Potestati.num.1 370
Ciuilibus caußis delegatis, generalis clausula non comprehendit criminales, aut mixtas.num.15 56
Ciuilis si incidit in criminali, uel econtra, an admittatur procurator.num.7 352
Ciuis, aut comitatiuus, siue rusticus an possit recedere de ciuitate, uel uilla, & ire ad morãdũ alibi? nu.10.197
Ciuitas, si ex priuilegio habeat primã appellationem, an possit statuere, quòd non liceat appellare.nu.34. 13
Ciuitas an teneatur statuto proprio.num.52. 19
Ciuitas si est supposita interdicto, an ciues patroni possint præsentare.num.18 105
Ciuitas quælibet, siue castrum an possit sibi constituere ius uniuersitatis.num.6 189
Ciuitas una an possit se submittere alteri.num.9 225
Ciuitas fungitur loco parentis.num.2 227
Ciuitas dicitur coronari uirtutibus ciuium.nu.8 318
Ciuitas, & castrum ecclesiæ præscribi potest.nu.2 322
Ciuitas una quando submittit se alicui principi, portat chartam albam, quæ est sicut tabula rasa, in qua nihil depictum est, cum sigillo communitatis.nu. 18. 353
Ciuitas pupillus, & ecclesia æquiparantur.nu.4 289
Ciuitas, quid iuris, si accepit mutuum, & syndicus iurauit.num.11 367
Ciuitas Tudertina quanquam de consuetudine eligat sibi consules & iudices, tamen est de temporali iurisdictione ecclesiæ, & nihil potest statuere in præiudiciũ Papæ.num.4 375
Ciuis moritur ciuitati, & cõtra: secus bãniti. nu. 1.387
Ciuitates rebelles ad aratrum potest Imperator condemnare, eiusq; supprimere dignitates.num.5 400
Ciuitas si non recognoscit in suo regimine alium superiorem & propria auctoritate creat suos magistratus a talibus magistratib. appellatur ad populũ. nu.2. 426

ciuitas

Ciuitas tota ibi esse dicitur, ubi sunt decuriones, uel antiqui. ibid. num.2 416
Ciuitatem qui regunt, iurare debent officium, in principio. num. 1. 214
Ciuitatensis non potest conueniri per rescriptum impetratum contra diœcesanos. num.1 79
Ciuitates quotidie statuunt, quòd non possit uendi non subiectis earum iurisdictioni. num.34 34
Ciuitates captæ ab hostibus an efficiantur seruæ hostiũ. nume. 18 200
Ciuitates an habeant beneficium restitutionis in integ. si non habeant iura fiscalia. num.3 217
Ciuitates an possint bastardis & spurijs bona parentum donare. num. 11 361
Ciuitates, & Regna mortalitate, & tribulationibus uastãtur. num.1 363
Ciuitati si legatus sit usus nemoris, an quilibet de ciuitate poterit uti. nu.31 27
Clausula, si ita est, in literis Papæ exponitur idest si ita est probatum. num.15 14
Clausula, ubi oratio imperfecta dicitur, est modificatio quædam principali dispositio adiacens. num.22 39
Clausula, appellatione remota, non remouet legitimam appellationem. num.27 41
Clausula, si ita est, in rescriptis subintelligitur natura. non tamen facit conditionem, ut commissio propterea suspenditur. num.3 42
Clausula, non obstante, licet non adijciatur, sufficit mentionem fieri de primo rescripto. nu.4 43
Clausula, quòd si non potuerit interesse, de qua impotẽtia intelligtaur. num.1 52
Clausula, Quidam alij, in rescripto non comprehendit pauperem, uiduam, scholarem, legum Doctorem, Baronem, militem expeditioni uacantem; item nec patronũ si actio famosa sit. num.7. & 10. 56
Clausula, Quidam alij, in Rescripto non comprehendit collegia. num.12 56
Clausula, & quidam alij, in rescripto contra priuilegiatum, uel in dignitate constitutam personam obtento, nõ cõprehẽdit digniores, & magis notabiles. nu.16. 56
Clausula ista, si dignus existeret ad obtinendum, tacitè intelligitur in literis. num.2 58
Clausula, Non obstantibus exceptionibus, quas exceptiones remoueat. num.26 58
Clausula, Quantum de iure poteritis; respicit totum processum, & quid operetur. num.4 59
Clausula, quantum de iure poteritis, in rescripto quid operetur? num. 13 59
Clausula generalis, Non obstantibus consuetudinibus, uel constitutionibus iuramento firmatis, an tollat statutum iuratum, & confirmatum, de certo & determinato numero canonicorum. num.32 60
Clausula citationis generalis & executio, nu.4. & 5. 284
Clausula particularis an æquipolleat indefinitæ uer. unde. num.2 438
Clausula, si preces ueritate nitantur, an faciat conditionem num.47 62
Clausula si ita est, refertur ad omnia. num.11 70
Clausula respiciens determinabilia, determinat quodq; per se, sicut plurale suas singularitates. nu.12 70
Clausula si pro alio non scripserimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur, si apponatur, & papa scripsit pro alio iam beneficium obtinente, gratia non uendicat sibi locum. num.1 81
Clausula ista, si pro alio non scripsimus, utrum intelligatur apposita fauore ecclesiæ num.10 81
Clausula non obstante, si pro alio scripsimus, an funditus eneruet primam gratiam: an uerò subordinet de priori faciendo posteriorem. num.11 81
Clausula, si est ita, quandoque requirit causæ cognitionem. num.1 83
Clausula supplentes, & de plenitudine, circa quæ non supplet, nec consuetudo supplet. num.36 85
Clausula, de iustitia, non importat conditionem sed monitionem: iudex enim etiam iniquè decernendo ius facere dicitur. num.9. 102
Clausula compromissi, & promiserunt non petere reductionem, & si peteret aliquis eorum, & obtineret, promisit tantundem alteri reddere, & restituere, an ualeat? num.10 102
Clausula, non obstante numero, non restringit gratiam, quin possit prouideri, ubi non est numerus. nu.1. 129
Clausula non se astringens, in libello quando releuet, aut uitiet. num.25. 129
Clausula in compromisso, Quòd possit iudicare semel, & iterum, quomodo intelligatur. num. 11 155
Clausula in subdelegatione, quod ferri debeat sentẽtia iuxta tenorem consilij. N. an ualeat? num.24 155
Clausula, appellatione remota, quid operetur tam in cõpromisso, quam in rescripto. num.1 162
Clausula appellatione remota, nihil operatur, si causæ appellationis sunt ueræ & iustæ. num.6 167
Clausula, Appellatione remota, non remouet articulũ iuris, etiam si de iure appelletur. num.8 167
Clausula, Appellatione remota, quas appellationes remoueat. num.5 171
Clausula compromissi, quòd partes ad primos iudices redeant, an sapiat compromissum? num.5 177
Clausula, appellatione remota, debet intelligi salua iustitia. num.2 191
Clausula, cum facultas se obtulerit, quid importet. nume.3 199
Clausula, anathema sit, an sit canon latæ sñiæ. nu.20. 229
Clausula, Appellatione remota, operatur in interlocutorijs, quæ modicum lædunt: secus in diffinitiuis, & his, quæ sunt magni præiudicij. num.2. 238
Clausula, non obstante, recipit limitationem iuris, & restringitur secundum mentem loquentis, nec præiudicat iuri alterius. num.2 270
Clausula, si persona fuerit idonea, an tacitè intelligatur. nume.1. 365
Clausula, si est legum doctor. f. apponatur in litera; quid facit. num.7 365
Clausula non omnis sonat in conditionem, nec omnis conditio in causæ cognitionem iudicialem. nu. 11. 365
Clausula ista, si persona sit idonea, an faciat conditionẽ. nume.15 365
Clausula, si concorditer a capitulo fuerit receptus, si apponatur in rescripto, an uno discordante dicatur receptus in concordia. num.20 366
Clausula si est, si ad tuam pertinet collationem, & spectat ad electionem, quid iuris. num.21 366
Clausula supplentes, quid operetur, & illa, nulli alij de iure debita. num.21 366
Clausula appellatione remota si apponatur per statutum quid operetur. num.6 371
Clausula hæc, pro posse, an tacitè sub intelligatur in quolibet iuramento. num.5 373
Clausula, saluo iure alterius, subauditur, ubi cadit & adaptari potest. num.6. 380

clausula

Clausula si preces ueritate nitantur, subintelligitur. nume. 6 380
clausula, de iure, est monitio, non conditio, ad finem. nume. 7 415
clausula, quæ sumitur ex aliquo, refertur ad uniuersum, salua tamen ratione recti sermonis, & generaliter ad quod referatur nu. 4. §. posset. num. 3 438
clausula, appellatione remota, an omnis appellatio prohibeatur in prin. & post casum, uer. respondeo. num. 1. & 8. 443
clausula, appellatione remota, si apponitur expresse in appellatione a diffinitiua, an possit appellari a sententia lata in rei uindi num. 8 443
clausula, appellatione remota, quid operatur. nu. 4. 449
clausula appellatione remota quòd sit præcisa, quare uult Imperator. num. 8 449
clausula, Gratum & ratum habiturum, quicquid fuerit per istum procuratorem factum, quid iuris, si apponitur post mandatum. num. 8 459
clausula in medio posita non refertur nisi ad præcedentia, & quando, num. 1. 2. 3. 4. 5 460
clausula, quæ apponitur ad essentiam actus, potest referri ad præcedentia, & ad sequen. num. 2 460
clausula ponitur aut absolute, aut respectiuè, aut dubitatiuè. num. 4 460
clausula est quædã pars posita inter orationes. nu. 6. 460
clausula ex certa scientia, quæ idem operatur, quod derogatoria specialis, non apponitur in forma communi. num. 11 462
clausulam non obstante, an sufficiat apponere generaliter. uer. nec clausula. num. 11 462
clausula, diabolico spiritu instigati, qua in inquisitionib. ponitur, non minuit peccatum, sed significat dolum. nume. 1 469
clausulæ appellatione remota, & appellatione concessa quid operentur. num. 1 40
clausulæ nimis generales sunt captiosæ. num. 27 58
clausulæ, Si est idoneus, ueritas potest examinari nemine citato. num. 4 142
clausula, Amoto quolibet illicito detentore, iurisdictionem tribuit duntaxat in notorio. num. 3 151
clausulæ mandati, in prædictis, & ad prædicta, uis. nume. 11 205
clausulæ, fine canonico, & debito fine, idem sonant in ecclesiasticis causis. num. 5 274
claudicantem debet expectare cursor. §. ibi de uesti. nume. 3 445
claudicare iudicium uitiosum est num. 18 345
clauium potestas episcopalis in quibus, cõsistat, & a qua non appelletur. nu. 1 436
clericatum quis præsumitur in fraudem legis accepisse propter delictum præcedens. num. 5 363
clericatus aggrauat crimen falsi. num. 2 372
clericatus nõ releuat eũ qui sit in possessione. nu. 7 109
clerici pauperes, quibus libri ob paupertatem non suppetunt, an excusentur. num. 0 10
clerici quò ad eorum fauorem sunt de populo. nu. 15. 23
clerici debent defendere ecclesiasticam libertatem, sicut proprium sanguinem. num. 7 126
clerici an debeant se intromittere de iurisdictionibus laicorum. num. 3 131
clerici an contineantur in citationibus generalibus. nume. 1 196
clerici in causis suis præstant iuramentum calumniæ. nume. 2. 250
clerici seculares qui dicantur. num. 3 192
clerici qui tracti fuerunt coram iudice seculari, & confessi, uel conuicti, an propter talem confessionem sint a suo episcopo puniendi. num. 1 229
clerici beneficiati non tenentur respondere positionibus sub iuramento. num. 4 248
clerici an possint iurare in contractibus sine authoritate superioris. num. 6 248
clerici an teneantur dicere ueritatem, si contra ecclesiã suam producuntur. num. 9 321
clerici sunt coniunctæ psonæ ecclesiæ: & qui. nu. 3. 335
clerici temporalia non tenentes a laicis, fidelitatem eis iurare non debent, in princ. num. 1 387
clerici conqueri possunt de iniuria facta eorum priori. nume. 1. 428
clerici si post trinam commonitionem episcopi, ne portent arma, sunt inobedientes, & capti fuerint cum armis, non sunt ab ecclesia defendendi. num. 4 464
clerici non debent ludere ad taxillos, nec ludentes aspicere, in princ. num. 1 467
clerici an comprehendantur statuto cauente, debere solui duos denarios pro libra a uenditore, uel quòd nullus possit extrahere uictualia extra districtũ. nu. 5. 468
clerici si moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur a beneficijs: & si se adhuc non corrigunt, deponuntur, in princ. num. 1 469
clerici in minoribus ad continentiam compellendi, si sunt beneficiati. num. 1 470
clericis an sit licitũ portare loricas de ferro. nu. 2 464
clericis, uel prælatis an liceat noua castra, uel munitione facere. num. 6 464
clericis, si pressuram patiantur, licitum est se defendere, dum tamen seruetur modus, & moderatio. nu. 7. 464
clericis non est licitũ peregrinari absq; licentia superioris sui, nisi ex causa appellationis. nu. 2 462
clericis est indicta castitas, & incontinentes puniuntur, in princ. num. 1 467
clericos quis exemit ab imperatore? num. 5 197
clericos non defendit ecclesia, qui non uiuunt clericaliter. §. in tex. uer. item no. num. 1 468
clericos ad abiurandã concubinam prælatus cogere non debet sed excommunicare. num. 1 469
clericum a iudice seculari captum an quilibet de populo de manu eius eripere possit? num. 20 153
clericum an quilibet de populo possit accusare de fornicatione. num. 6 322
clericum debet habere qui populum regit, & quare, in princ. num. 1 465
clericum si quis fingit se, cum non sit, an possit puniri non solum a iudice seculari, sed etiam ab epo. nu. 4. 466
clericus etiam scholaris, non potest in secularem iudicẽ consentire. num. 33 3
clericus scholaris an teneatur iurare rectori laico de obediendo sibi. nume. 34 3
clericus se ipsum studiosè uulnerans, an incidat in canonem si quis suadente? num. 44 6
clericus rem litigiosam scienter emens ad effectum impediendi executionem Iudicis laici an & qua pœna puniri possit. num. 31 34
clericus debet uiuere de beneficio, & ideo non tenetur uiuere de patrimonio nec totaliter, nec in parte. nume. 2 72
clericus deponitur probato crimine, & sufficit depositio nisi aliud enormitas inducat. nu. 1 215
clericus priuatus beneficio non eneruatur a clero. nume. 5

me.5 322
Clericus frequentans monasteria monialium, ab episcopo punitur, & laicus excommunicatur nisi monitus destiterit. in princ. num. 1. 465
Clericus ciuitatensis, & clericus diœcesanus differunt re, & nomine, & unum sub alio non includitur, & an nomine ciuitatensis contineatur clericus ruralis, dic, ut num. 5 & 8. 79
Clericus secularis non potest esse de numero clericorũ monasterij. num. 2 115
Clericus secularis in Abbatem eligi non potest. numero. 1 229
Clericus furem denuncians protestatus, ad sanguinem, sed duntaxat ad damni emendationem deferre, si fur laqueo suspendatur, non efficitur irregularis. numero. 15 129
Clericus depositus nõ potest tradi curiæ seculari, nisi sit incorrigibilis. num. 2 198
Clericus habens beneficium ecclesiasticum, debet studere circa beneficium suum, & non aduocari in curia seculari. num. 1 205
Clericus & miles an æquiparantur in iure ciuili. numero. 2 206
Clericus an possit prorogare, uel consentire in laicum tã quam in suum iudicem. num. 4 227
Clericus quando est torquendus, an episcopus possit committere laico, ꝙ eum torqueat. num. 5 227
Clericus nequit sortiri forum laici neque in reali neque personali actione. num 18 227
Clericus in furto, uel homicidio comprehensus an possit capi per laicos, & episcopo præsentari. numero. 1 121
Clericus non põt se obligare ad personalem districtioné iudicis. Et an clericatus sumptus post citationem prosit. num. 13 229
Clericus an quis præsumatur. num. 28 229. & 365
Clericus an possit coram iudice seculari reconueniri. nume. 14 229
Clericus qualiter sit puniendus, quando pœna incipit a crimine. num. 2 235
Clericus, qui fugit cum pecunia mea, potest a me capi, & detineri per xx. horas, postea iudici præsentari, si possum. num. 7 235
Clericus flexis genib. coram Papa proposuit talem quæstionem. nu. 2 268
Clericus an perdat priuilegium suum propter locum delicti, in quo seruatur ius commune. nu. 8 235
Clericus si est citandus, quid iur. si publicatio petitur coram iudice seculari. nu. 5 361
Clericus non habens administrationem non tenetur iurare in manibus episcopi sui, tenetur tamen ei facere manualem obedientiam. nu. 2 370
Clericus in minoribus si administrauit bona cuiusdam ducis, & multa subtraxit, an dux possit eum incarcerare, sed fugiens potest capi, & nu. 9. & 15 446
Clericus si habeat feudum à laico, an per laicum possit poni ad districtam personalem. nu. 10 446
Clericus potius fugere, si potest, debet, quàm fugientem percutere, uers. si clericus, nisi in casu, & quo. numero. 6 461
Clericus nutrire non debet comam, neque barbam, sed incedere in habitu, & tonsura. nu. 1 465
Clericus constitutus in minoribus, potest uxorem ducere, nisi esset in monasterio traditus. nu. 1 465
Clericus crapulosus, uel ebriosus monitus, & non desistens, ab officio, & beneficio suspenditur, in prin. nume. 1. & 2 467
Clericus remotus ab officio, & beneficio, an possit repetere expensas, quas fecit pro utilitate ecclesiæ. nume. 2 467
Clericus monitus tertiò si non desistat à negociationibus ipso facto, perdit priuilegium. nu. 1 468
Clericus si non est monitus, an possit statuta laicorum, recipere pro se, & repellere quatenus faciunt contra se. nu. 2 468
Clericus renunciare priuilegio suo quandoque potest ex conscientia legis, & quo casu. §. non obstat. numero. 2 468
Clericus in confessione sua apud prætorem facta, an cogendus persistere. nu. 2. & 3 229
Clericus si præscripserat partem decimarum & oblationum, quæ ad episcopum pertinebat an possit se tueri contra episcopum. nu. 2 401
Clericus excommunicatur, si tertia monitus a suspectæ mulieris consortio, & colloquio non desistat. nume. 1 469
Clericus monitus si non dimittit concubinam, deponitur à beneficio. nu. 1 470
Clericus qui habet sine cura beneficium, non potest habere concubinam. nu. 2 470
Clericus inuentus coire cum muliere, non propter hoc uitari debet, donec ab ecclesia toleretur, uers. Idem. numero. 3 470
Clusa molendini, quæ est in fluuio publico, an possit capi ex iudicis decreto. nu. 36 282
Coactio absoluta an cadat in actum uerbi. nu. 7 214
Coactio absoluta, an cadat in consensum uerbi. numero. 3 216
Codicibus rationum mercatorum quomodo stetur. numero. 34 293
Codicibus mercatorum an standum sit. nu. 21 389
Cogendi remedia multiplicare possumus non soluendi, numero 19. & 20 281
Cogere qui petit testes, iurare debet, & quid. numero. 5 349
Cognatus agnato potest partem suam feudi concedere inuito domino. nu. 67 23
Cognatio etiam naturalis ex illicito complexu impedit matrimonium. nu. 1 311
Cognitio causa an requiratur in prima citatione. numero 5 252
Cognitio præcedere pronunciationem debet. nu. 1 257
Cognitio reiterari debet per iudicem in prima circunuentum § no. tertio. nu. 4 420
Cognitionem causæ qua desiderant, ad officium iudicis, non legis pertinent. nu. 17 159
Cohabitatio clericorum, & mulierum quare prohibetur. nume. 1 468
Collatio beneficij an possit probari per testes. numero. 4 39
Collatio si spectat ad episcopum tantum, & sede vacante scribatur capitulo, vt recipiant aliquem in canonicum, tales literæ ualent, & si uacante sede executæ non sint, episcopos postea creatus exequi tenetur. numero. 13 47
Collatio beneficij potest fieri per interpositam personam. nume. 4 70
Collatio an sit necessaria, quando, ad electionem proceditur per uiam compromissi. nume. 11 136
Collatio simplicis beneficii an possit probari per testes

numero.2 332
Collatio uel donatio præbendarum an spectare posit ad laicum, & etiam ad fœminam.nu.1 341
Collatio beneficij post & contra legitimam appellationẽ facta non tenet, in prin.nu.1 428
Collatori an debeat scribi, quando scribitur ad collationem puta.nu.21 48
Collectam decernere possunt, & distribuere ciues, & quo modo nu.2 214
Collectam soluisse quando præsumatur.nu.8 253
Collectas præcedentes ingressum monachi, non sequentes tenetur ecclesia soluere. nu.6 304
Collectio uniuersitas, uel genus, destruuntur per suorũ indiuiduorum destructionem.nu.4 334
Collega collegæ potest demandare.nu.6 278
Collega legem imponere non potest collegæ, sed uices delegare uer. illud est.nu.15 425
Collegæ si sint plures, an credatur eorum assertioni. numero.51 312
Collegæ quando debent adesse, cuncti, versi. Adde.numero.14 425
Collegia illicita, conuenticula uocantur.nu.27 189
Collegia siue consilium recusari potest, & quid sit. numero.24 223
Collegia an possint compelli ad constituendum procuratorem, uel syndicum.nu.3 235
Collegij siue consortij quilibet opponere potest, ne qs incongruus usurpet.nu.7 392
Collegij ius licet in uno sustineatur, nihilominus is non potest semetipsum eligere.nu.5 99
Collegium, licet non habeat merum imperium, potest tamen facere statuta.nu.64 19
Collegium uel capitulum an posit excommunicari, remissio.nu.4 398
Collegium quot faciant.nu.4 99
Collegium si Papa funditus destruat, & tandem tractu temporis illud Papa reintegrat, an rector antiquus recuperet rectoriam.nu.11 99
Collegium penitus desolatum, & postea reparatum an sit unum & idem, an uerò nouum.nu.12 99
Collegium quomodo potest consentire.nu.42 123
Collegium unde dicatur.nu.9 189
Collegium quid sit & an de eius essentia sit prælatus.numero.15 189
Collegium facere an possint serui.nume.28 189
Collegium unum totum potest transire ad alterum, & fieri ex duobus unum.nu.2. 216
Collegium qui facere nequeant, uer. unus, & num.15 uer. ego dixi.nume.14 425
Collegium, & uniuersitas quid, uersi. & dicitur. numero.15 425
Collegium mercatorum si sit in ciuitate Perusij, an a sententia collegij appelletur ad Potestatem, an ad antianos.nume.3 426
Coloni sumptus qui debeant esse.nu.7 387
Coloni eiusdem agri si sint duo, & expulsus est unus, q est inuentus in agro, quid iuris, si alter, qui non fuit inuentus non fuit expulsus.nu.7 403
Colono meo existenti in agro meo si est factum furtum, an possum agere.nu.19 446
Colonus simplex si sim nummis colẽs, uel partiarius an creditor meus posit mitti in possessionem meæ colonariæ facultatis.nu. 27 282
Colonus, uel Inquilinus tertij an posit executionem impedire.nu.13 419
Colonus si expellitur propter odium singulare subditi, uel coloni, an domino competat actio de dolo, uel iniuriarum.nume 20 446
Comes, qui erat origine si postea factus fuit episcopus, non per hoc desinit esse Comes.nu.5 355
Comes an istum comitatum, quem habet in feudum ab imperatore, posit concedere monasterio, quod ædificat.nume.6 355
Commercia iurisgentium possunt arctari iure ciuili.numero.3 235
Cõminatio statuta generalia respiciunt futura.nu.3 212
Comminatio aggrauant citationem, & facit de simplici peremptoriam, nec non culpam, versi. dicit glos.nume.5 450
Comitatum qui emit à principe transmittit ad quemcũque hæredem, etiam fœminini sexus, sicut quamlibet rem hæreditariam, etiam si de eo soluat censum. numero.2 80
Comitatus an transmittatur de fratre in sororem. numero.1 80
Commissarius debet esse idoneus & discretus.nu.3. 155
Commissarius Papæ an posit conferre beneficium nemine citato.nu.9 365
Commissarius potest & quid sub committere.§. in text. ibidem.nu.3 420
Commissio ubi pluribus facta est, quomodo cognoscatur an sit facta ut collegio, uel ut singulis.nu.37 19
Commissio ultra dietam ex certa scientia Papæ ualet. nume.32 72
Commissio an extendatur: remissiuè.nu.2 155
Commissio, & delegatio qualiter differant. nu 36 156
Commissio causæ, uel negocij quando ad successorem transeat, uel non.nu 8 180
Commissio citationis quantum ad perpetuandam iurisdictionem inducit præuentionem de iure canonico. nume.8 187
Commissio omnis temporalis intelligitur exclusiuè. nume.9 218
Commissio per iudicem facta nuncio reuocabilis est. nume.10 286
Commissiones tribus modis sunt ampliandæ.nu.4. 159
Commissionis forma in citando inspicienda.nu.2 397
Committens in legem, beneficium legis perdit. idem in iuramento, contractu, & decreto.nu.23 60
Committens alij, quod erat sibi iniunctum, an hoc ipso excusetur.nu.37 207
Committere potest alteri uices suas ille, cuius est electi industria, de consensu partium, dũmodò expressè consentiant.nume.60 337
Committi consueta cancellario imperatoris, præsumuntur commissa ei, cui imperator committit sigillum suum, de quo confidat tanquam propria persona. nume.19 153
Commodatitiæ literæ nõ habent uim mandati.n.2. 212
Commonitio triplex fieri debet in criminalibus.n.6 35
Commune meum est participatione.nu. 17 65
Communi diuidundo iudicium prædoni non datur. numero.10 61
Communiones, quæ repellunt testem, quæ sint. numero.5 321
Communitas ciuitatis an posit statuere aliquid in præiudicium singulorum ciuium.nu.19 12
Communitas, uel Vniuersitas si est contumax, ad excommunicationem procedi potest Potestatis, & consiliatiorum.nume.6 249

Communitates

communitates Terrarum, uel Collegiorum an, & quam iurisdictionem habeant. nu. 46 19
comparatiuum pro superlatiuo. nu. 4 258
comparandum ubi deficit, deficit & comparatio. numero. 4 56
comparens præsumitur uocatus. nu. 9 110
comparere quando quis teneatur coram delegato, & ordinario, si est extraneus, & alijs ex causis, & nu. 2. 3. & 4. 252
comparuit qui nunquam, dicitur non consensisse, secus, si comparuit. nu. 2 123
compaternitas contracta per baptismum, uel confirmationem habet dirimere matrimonium sequens. numero. 1 415
compassibili non fit mutatio, aut nouatio. nu. 35 41
compensare est soluere. nu. 3 210
compensare an possit, qui iurauit soluere. nu. 5. & 6 370
compensatio an possit obijci de una uiolentia ad aliam in re diuersa. nu. 7 260
compensatio pro solutione cedit. nu. 5 370
compensatio quando habeat locum etiam rerum in bello captarum §. item ait. nu. 9 386
compensatio non est de appenditijs rei compromissa, & habet uim reconuentionis. nu. 7 304
Compensationem reus opponendo ita petit debitum, ac si directe peteret. nu. 2. 264
Compensationis exceptio sapit reconuentionem. numero. 5 274
Competentis iudicis interlocutoria transit in rem iudicatam, nisi appelletur. nu. 3 225
Compositio facta super decimis cum authoritate superioris an sit ualida nu. 1 204
Compositio uel transactio est litis terminus, & quando mandatur executioni absque libello. nu. 8 237
Compositio perpetua super annua præstatione inter immobilia computatur. nu. 2 204
Compositio quæ fieri possit inter clericos. nu. 1 205
Compositio in spiritualibus secundum ius fieri debet. num. 3 205
Compromittentes an possint re non integra reuocare cõpromissum? nu. 5 116
Compromitti de, uel super iure tertij, in eius præiudicium, non potest. nu. 16 45
Compromitti de restitutione in integrum non potest, potest tamen compromitti articulus, an quis sit de iure restituendus. nu 6 184
Compromissa plura quando intelligantur. nu. 4 218
Compromissa ad lites & causas sunt de iure ciuili. nume. 10 218
Compromissarius si fecit malam electionem, uel electus recusauit an poterit iterum eligere? nu. 13 102
Compromissarius ad eligẽdum cur potest postulare eũ, procurator datus ad prosequendam electionem, non possit prosequi postulationem. nu. 6 116
Compromissarius an possit alteri compromissario committere suam potestatem? nu. 7 118
compromisso finito an possit fieri prorogatio. nu. 27 377
compromissum generaliter factum, seminata super quibusdam discordia, non comprehendit res pacificas. numero. 3 3
compromissum si sit in duos, & discordant, an cogantur nominare tertium, cuius authoritati pareatur? numero. 6 98
compromissum natura perpetuum est, cepto tamen iudicio, expirat triennio. nu. 4 50
compromissum an duret, donec uiuunt compromittentes. nu. 20 68
compromissum si non ualuit à principio, an arbitrium possit ratificari? nu. 4 102
compromissum in unum factum ualet. nu. 37 123
compromissum factum his uerbis, Duraturum per totũ hunc mensem, expirat cum ultima die mensis. n. 5 150
compromissum factum in aliquem sub nomine dignitatis, an transeat in successorem. & quid in executore ultimæ uoluntatis nu. 5. & 6 180
compromissum in cognatos Titij an respiciat eos ut singulos. nu. 7 1 0
compromissum & laudum simul sunt quædam amicabilis, transactio, & quando. nu. 2 203
compromissum, & transactio ex metu, uel inter personas imperantes & subiectas facta non ualent. nu. 7 214
compromissum non potest fieri nisi pœna promissa, sed prorogatio iurisdictionis pœnam non requirit. nume. 3 218
compromissum an nouet pœna minor. nu. 4 218
compromissum sine præfinitione temporis quando a iudice restringi potest. nu. 8 218
compromissum non tenet inter quos ciuilis obligatio non cadit. nu. 10 218
compromissum si sit factum cum pœna & clausula, Rato manente pacto, an pars seruans possit consequi contra partem non obseruantem, principale, & pœnale. nu. 3 219
compromissum in dignitatem non perit morte personæ nu. 10 219
compromissum potest fieri etiam sine promissione. nume. 3 3 7
compromissum si fuerit factum super quibusdam accidentibus post contractum nominatum ex interuallo, oritur actio & non exceptio. nu. 6 377
compromissum si sit in arbitrum cum pœna stipulatione interueniente, utrum posset omologari expresse. nume. 23 377
compromissum si sit de re, an poterit excipi coram arbitro de precio non soluto. nu. 8. 394
compromissum factum per prælatum eo mortuo nõ expirat, sed transit ad successorem, licet de successore in compromisso non sit facta mentio nu. 1 345
compromissum expirat uno de arbitris mortuo, nisi secus actum sit nu. 1. & 3 345
compromissum si sit in plures hoc acto, quod unus possit iudicare, alijs mortuis, an ille unus poterit iudicare. nu. 3 345
compromissum habetur pro petitione, uer. Porrò. nume. 6 425
compromissum prorogare possit ne arbiter, qui habet semel & iterum prorogandi potestatem. §. sed nunquid. nu. 4 455
compromittens generaliter uidetur se astringere ad omnia prosequenda, quæ potest prosequi saluo suo interesse. nu. 7 218
compromittere in arbitrium periculosum, & pœnale est. nu. 41 72
compromittere an sit pactum. nu. 4 219
compromitti an possit in laicũ de cã usuraria? nu. 2 131
compromitti an possit de causa usuraria in laicum absque clerico. nu. 5 219
compromitti an possit in laicum de causa dotis. n. 6 219
compromitti an possit de causa criminali. nu. 9 364
compromitti potest in mulierem tanquam in arbitratricem

eem.nu.1 377
Compromitti potest de iure communi priuilegio, & consuetu fine ac præscriptione, & qualiter hoc intelligatur.num.3 409
Compulsio si est petita in libello, & iudex códénauit an ista senteñtia mereatur executionem.num.20 410
Conceduntur ea, sine quibus concessum esse non pôt, cum aliquid conceditur.num.2 159
Concessio an ualeat, si duo contendant de Papam & interitu uterque unum & idem castrum mihi concedit. num.12 6
Concessio liberè appellãdi ex rescripto si detur psonæ prohibitæ appellare, ius cõe restituit: si personæ non prohibitæ, facultatẽ appellãdi in casibus quibuscunq; dum tamen non existenter iniuste, nec euidenter inualide appelletur.num.25.& 28 41
Concessio fundi ad longum tempus, reseruato pleno dominio utili & directo, an dicatur alienatio. nu.44. 112
Cõcessio realis ppetuatur auctoritate Papæ.nu.1 205
Concessio expressa Papæ quando præiudicat etiam successori. num.1. 401
Concessum certis temporibus uidetur alijs temporibus denegatum.num.1 142
Concessum mihi quod est uidetur etiam concedi cum familiaribus meis & amicis, sine quibus id agere nequeo. num.6 251
Cõcilia recipiunt interpretationem, & quomodo ea sumatur.num.2 148
Concilium habet potestatem clauium, & excommunicare potest. num.2 223
Cõcilium facere non potest Imperator, nec ei præsidere.num.19 70
Concilium generale quis congregare debeat, & qui adhoc sint uocandi.num.27 70
Concilium, & collegium debent congregari in loco tuto. num.24 110
Concilium totum an possit esse suspectum, & unius psonæ uicem gerit. num.7. & 24 223
Concludere est claudere strepitum iudicialem litigantibus. num.5 26
Concludere pro renunciare sumitur in iudicijs. numero.3 267
Concludere rem ad se ex causa dominij pertinere sufficit in reali libello.num.1 355
Conclusio in causa quare non obstat.num.11 327
Conclusio quid operatur in causa, num.6.& 7 330
Cõclusio qd operat in eadẽ instãtia.num 6 & 7 330
Conclusiones ex Innoc.num 3. & 4 307
Conclusiones ex Inno.num.1.& 2.& 3 312
Conclusiones Innocentij ex commentario ad c. Abbate sanè, de re iudi.lib.6.num.17 425
Conclusum quãdo dicatur, & num.4.& 5. & in qua causa cõcludatur, & obstet conclusio.num.3.4.& 5 267
Conclusum si sit in possessorio, an transiri possit ad petitorium.num.4 336
Concomitãtia, siue coherentia reprobata, totum reprobatur.num.4 336
Concordari quomodo possint inuicem, l.nomen.C.quæ res pign.& l.si.C.de transac.num.23 129
Concordia quando sit plena.num.1 100
Concordiam de offensa faciens non obligatur ulterius, sed pacem faciens, si eam rumpat, dicitur proditor. num. 7
Concordiam qui de pœna fecit, manu aliter uindicando pacem frangere non dicitur.num.5 200
Concordiæ maioris partis iudicum utriusque rescripti standum est iuxta co.opi.num.12 54
Concordiæ studere iudex debet ante factum, post autem punitioni.num.1 235
Concorditer dicitur factum, quod fit à maiori parte capituli.num.2 109
Concorditer fieri an id dicatur, quod a maiori fit parte. num.3 413
Concors an dicatur sententia, si maior pars consentit, ibidem, & nu.1.& 3 413
Concubina an efficiatur uxor absq; instrumentis dotalibus.nu.15 107
Concubina si potest accipi in uxorem sine dedecore, filij naturales debent legitimari per matrimonium, non per rescriptum, siue priuilegium.nu.4 198
Concubina non habens filios non succedit concubinario decedenti sine hærede & absque testamento. numero.5 198
Concubina nõ efficitur uxor ex legato maritis.nu.4 273
Concubina an & quare non admittitur in testimonium. nume.3 330
Concubina appellatur etiam illa, cum qua quis secretè luxuriatur.nu.1 364
Concubinam si habeam, cum qua honestè possum contrahere matrimonium, pater non potest legitimare filios, nisi matrimonium contrahat.nu.3 364
Concubinatus dicitur uita dissoluta, ibidem.nu.1 414
Concupiscentia inducit uotum captandæ mortis.nu.8 18
Condemnare in eo, quod petitum non est iudex non potest.nu.6 158
Condemnari debet fur nedum de præsentibus, sed debet facere caueri de futuris.nu.19 129
Condemnari non debet quis de graui crimine propter uehementem præsumptionem.nu.2 364
Condemnari non debet quis de homicidio de quo nescitur, à quo factum sit, propter præsumptionem præcedentem minarum. uel inimicitiarum.nu.5 364
Condemnari an possit quis sine citatione.nu.7 429
Condemnari debet in expensis, qui malè impetrat. nume.7 439
Condemnatio fit in re, & exactio in æstimatione, ubi succedit interesse.nu.10 219
Condemnatio etiam in fine termini fieri potest, in prin. num.7 245
Condemnatio pro contumacia potest a iudice omissa fieri quandocunque usque ad sententiam definitiuam.§. idem dicit.nu.9 439
Condemnatio qualiter fiat in æstimationem, quæ pertinet ad officium iudicis.nu.3 216
Condemnatio fit ex eodem libello, ex his quæ tendunt ad finem libelli.nu.34 303
Condemnatio si sint duo, qui erant uerè contumaces, & unus appellauit, & errore iudicis obtinuit, an prosit alteri.nu.7 461
Cõdemnato per arbitrium sufficit soluere pœnam, uel interesse.nu.16 155
Condemnato ad speciem an detur tempus quadrimestre nume.12 417
Condemnatur quis in expensis ratione retardati processus, & malitiæ in prin.num.1 398
Condemnatus ab arbitro an habeat tempus quadrimestre.nu.5 166
Condemnatus ex inquisitione in absentia an sit infamis. num.5 103
Condemnatus de furto an sit infamis. num.15 219

Condem-

condemnatus si sit tam super accusatione, quàm super inquisitione, uel denunciatione officialis, an sufficiat una executio.nu.7. 312
condemnatus si quidem sit in amputatione manus saluo quòd si soluerit centum, sit liberatus, quantum tẽpus habebit ad soluendum.nu.13 417
condemnatus si non soluerit condemnationem, puniri debet alia grauiori pœna, & non apponitur tempus, monitio necessaria.nu. 13. 469
condictio ex lege oritur, ex statuto cótinente idem quod lex.12.tabul.nu.31. 41
condictio ex canone, Reintegranda, an concernat possessorem.nu.5. 112
condictio ex isto canone, Querelam, an sit natiua, uel datiua.nu.6. 112
condictio ex canone an crescat in quadruplum, ut actio, quod metus causa.nu.10. 214
condictio ex canone non est arbitraria.nu.10. 214
condictio ex lege, & in factum quæ.nu. 4. 233
condictione certi an possit agi pro usuris tacitis.nu.8. 367
conditio non est potens ad obligandum.nu.7. 443
conditio quando retro fingat, uel non.& nu.11. 47
conditio sumitur a priori, modus a posteriori.nu.12. 83
conditio an obliget? nu.13. 100
conditio tacita inest etiam legibus.nu.7. 171
conditio causa & modus quo ad uestiendum pactum, an & qualiter differant.nu.16 202
conditio ibi locum habet, vbicunque pœnitentia medio tempore.nu.8. 206
conditio si in eodem statu permanserit, in quolibet mandato & arbitrio subintelligitur.nu.28. 207
conditio melior quando sit procuratoris facientis. numer.4. 210
conditio occupantis procuratoris melior fieri dicitur post litis contesta.nu.1. 213
conditio fingit retrò in contractibus: secus in ultimis uoluntatibus, excipiuntur casus.nu.4 278
conditio in articulis, & si negati fuerint, probare intendo non infringit testimonia super confessis, & ratio. num.13. 345
conditio non obligat, & non uestit pactum simplex. numer.9. 358
conditio casualis non uestit pactum nudum, sed bene uestit stipulationem, vt non dicatur esse sine causa. numer.10. 358
conditio tacita an faciat conditionem, nu.10.& 11. 365
conditio omnis tempore, uel natura debet dispositum præcedere.nu.10 65
conditio tacita quæ dicatur.nu.3.4.& 5. 380
conditio tacita inest ex natura contractus ex natura, correlatiuorum, & ex natura finalis causæ. nu.4. 380
conditio rei quando melior.nu.2. 392
conditio melior excipientis quando sit, & quando agentis, nu.3.& 6 392
conditio intrinseca quæ.nu.2 417
conditio an fingatur retro in vltimis uoluntaribus. numer.12. 437
conditio an in legibus trahatur retro.nu.13 437
conditionalis sententia an fingatur retro.§. opponitur. numer. 4 437
conditionem an faciat clausula, si idoneus fuerit, & an suspendat actum.§.sed tunc quæro, nu.2.& 7.uide.nume.10 &. 11.15.& 16. 365
conditiones quæ impediant, uel non, legatorum transmissionem remissiuè.nu.7. 100
conditiones in matrimonio, quæ tacitè extrinsecus intelliguntur, an faciant promissionem dotis conditionalem.nu 5. 380
conditiones quæ in præsens: quæ in præteritum & quæ in futurum conferantur.nu.15. 365
conditiones quædam de futuro insunt, quæ de præterito non insunt.§.nota.nu.2. 380
conditione pendente si est appellatum & appellatio est deserta, deinde deficit conditio. quid iuris.nu.8. 417
conditionis pendentis potentia nunquid puram innouet obligationem.nu.17. 53
conditionis defectus, si ea ex parte ante inest, impedit literas ne producantur in esse, si ex parte post exceptionem parit ad elidendum.nu 20. 58
conductione finita colonus, cuius tempore messis est matura, an possit in ipsam messem falcem mittere.numer.4. 119
conductor lite pendente an teneatur soluere pensionem.nu.36. 112
conductor fiscalis an habeat utile dominium. numero.5. 253
conductor an possit referre quæstionem dominij. numer.21. 356
conductor pactum non obseruans an possit repelli. numer.5. 371
confessi tacitè non uidetur qui litis contestationem recusat.un.39 312
confessi, uel conuicti clerici coram suo episcopo qualiter puniantur.nu.2. 229
confessi in iure qui dicantur. nu.2 229
confessio facta coram iudice, cuius sententia non ualeret, nullius est momenti.nu.18. 70
confessio accipitur quatenus facit contra confitentem. numer.6. 77
confessio procuratoris ficta uel expressa an noceat domino.nu.19. 94
confessio facta in foro pœnitentiali non nocet in foro iudiciali.nu.2. 189
confessio clerici facta coram iudice seculari non facit indicium ad torturam.nu.6. 115
confessio non uitiatur ratione inordinati processus. nume.7. 115
confessio facta, dato prius termino ad deliberandum, an possit reuocari.nu.57. 133
confessio procurato, eligentium an noceat electo? numer 74. 133
confessio in criminalibus non meretur executionem, nisi lata sententia.nu.15 151
confessio extra ius facta coram populo, an inducat notorium.nu 15. 182
confessio, & possessio an durent.nu.1 192
confessio chirographaria, uel instrumentalis procuratoris ab accipiendo mutuo, non nocet domino, & ratio.nu.3. 210
confessio uera non requirit ordinem agendi. numero.15. 258
confessio releuat ab omni necessitate seruandi ordinem iudiciarium.nu.14. 220
confessio facta coram iudice, qui non potest condemnare, non ualet.nu.4 229
confessio facta coram iudice competenti in figura iudicij sufficit ad condemnationem sine alia probatione. nu.7. 229
confessio facta in carcere episcopi, uel præsidis non ualet. secus facta sub custodia.nu.8. 229

confes-

confessio debiti sine iudiciario præcepto non habet executionem paratam.nu.7 247
confessio ficta semper requirit iudicis sentētiam. n.6. 251
confessio triplex.nu.7 290
confessio una an tollat ius contrarium ipso iure.n.1. 293
confessio ad hoc, ut sit ualida, quot requirantur. & nu. 4. 5.6.& 7.17.21.22. 293
confessio facta in carcerem an sit ualida.nu.6 293
confessio minoris an sit ualida. nu.7 293
confessio facta a minore, muliere, rustico, uel milite an eis noceat.nu.14 293
confessio facta militi prætorio in quibusdam ualet, facta uero post sniam definitiuā ñ iustificat sniam.n.19. 293
confessio, quæ fit omninò extra iudicium super crimine, an inducat plenam probationem.nu.20 293
confessio an ualeat ob uitium litigiosi.nu.2. 293
confessio facta in instrumento guarentigiæ, de furto quē non infamat.nume.30 293
confesso debitū quæ dilatio detur ad soluēdum.n.13. 132
confessio, quando tendit ad solutionem, seu ad liberationem an requiratur præsentia, uel quasi.nu.21 293
confessio si sit facta per uerba abnegatiua, an ipsa uerba probent modo esse.nu.24 293
confessio aduocati ostenso errore, an & quando reuocetur.nu.25 293
confessio ficta an inducat infamiam iuris.nu.28 293
confessio non infamat facta apud eum, cuius sententia nō infamat, ut inquisitoris.nu.30. 293
confessio probatur per uerba enuntiatiua, & quando, & nume 10.28 312
confessio tacita quomodo debet scribi.nu.18. 312
confessio omnis pōt reuocari errore probato.nu.19. 312
confessio non exprimens causam non ualet, nisi probetur debitum, & quando sit confessioni standum, & nu. 1.& 3. 360
confessio simulata an sit ualida, & nu. 1.& 3. 360
confessio facta absente aduersario an teneat, & num. 5. & 6. 360
confessio facta in iudicio an teneat inter absentes.n.6. 360
confessio mutui an habeat in se tacitum pactum.n.7. 360
confessio debet conuenire naturalibus.nu.3 362
confessio in cessione actionum inducit fraudis præsumptionem, & in mutuo.nu.2 363
confessio mutui, uel dotis à moriente facta non facta præsumitur spe futuræ numerationis.nu.4 364
confessio Archiepiscopi probat contra ecclesiam suam. nume.2 408
confessio, quæ non conuenit naturalibus, est inualida.numer.1. 414
confessio contra sententiam non ualet.nu.1. 415
confessio secuta post latam sententiam non dicitur facta in figura iudicij, nisi fieret coram iudice appellationis. num.4 429
confessio inducit notorium uer.nam confes.nu.20. 452
confessio quæ dicatur notorię, uel res per confessionem. nu.10. 470
confessionem reuocare in tormentis editam quando clericus possit.nu 5 229
confessionem si iudex aduocati eadē die reuocatā uult habere pro litis contestatione potest appellari.nu.1. 453
confessiones in quacunque iudicij parte fieri pñt.n.8. 348
confessioni aduersarij, an pœnitentia sit necessaria. numer.21. 293
confessioni cōditionali & cum protestatione factæ positionibus, uel inquisitioni an sit standum.nu.23 293
confessioni statur in criminibus absq; alia probatione ad repellendum testes, & non ad puniendum.nu.5. 391
confesso an liceat appellare, uer.ita, quod. nu.4. 429
confessoris pœnitentiarij quam potestatem habeant, uer. & hoc.nu.5. 446
confessum dicens se metu tormentorum qualiter hoc probabit.nu.13. 461
confessus contra se, si quid prætendit, quod naturaliter non insit, probare debet.nu.28. 132
confessus in criminali an statim sit infamis.nu.3 166
confessus de homicidio an sine alia probatione capitaliter puniri debeat.nu.4. 292
confessus super certi condictione generali proposita ex furto ad duplum, uel quadruplum an efficiatur infamis.nu.30. 293
confessus quid eris posito quod promisisti, decem si respondes promisi sub conditione nu.52. 133
confessus si sit quis in testamento se teneri ad restitutionem usurarū a multis & diuersis publicè extortarum, an per hoc sit probatum, quòd sit usurarius manifestus.nu.8. 304
confessus, habuisse & recepisse quantitem pecuniæ cum obligatione restituendi ei, quē creditor declararet, & declarandus erat filius confitentis, quia pecunia confitentis erat, quid iuris.nu.33 383
confessus an possit appellare.nu.10. 449
confessus non appellat, quando contra confessionem nihil obijcitur.nu.5. 451
confessus maleficium, licèt ante litem contestatam sit confessus, non appellet.nu.18. 452
confirmabile quod de iure non est iniuria confirmatum non præsumitur.nu.2. 37
confirmare, & donare differunt.nu.16. 356
confirmare contra se non intelligitur princeps generaliter confirmando.nu.4. 375
confirmari non potest, quod non est in rerum natura, & exempla, nu.2. 210
confirmari & dari an idem possit.nu.20. 356
confirmatio id roborat, quod inuenit, nec quiquam de nouo disponit.nu.23. 30
confirmatio Papę quando teneat, & quid operetur.num. 18.& 19. 37
confirmatio quę fit cum causæ cognitione habet uim sententiæ.nu.5. 98
cōfirmatio magistratuū pōt ad populū pertinere uel principis priuilegio, uel præscripta consuetudine.n.14. 99
confirmatio quid operetur? nu 1. 103
confirmatio inualidi exigit repetitionem formæ substantialis nu.4. 116
confirmatio plati si habere uim diffinitiuę, de falso faceret uerum, & de abusiuo rectum.nu. 0. 126
confirmatio iudicis an tueatur facta falsi procuratoris. num.21. 126
confirmatio an retrotrahatur.nu.2. 203
confirmatio quædā præparata, quædam minime.n.1. 204
confirmatio non confert aliquod ius electo, si electio non tenuit nu.2. 266
confirmatio præsumitur ex diuturnitate temporis, & ex negligentia.nu.2. 322
confirmatio papæ quid operatur.nu.1. 330
cōfirmatio si est petita aliter, q in cā ap. quia elapsum est tempus appellandi, ad hoc, q petens obtineat, non habet probare, quòd sententia sit iusta.nu.3. 414
confirmatio electorū pōt ab episcopo fieri in camera sua etiam in uilla, non tamen in domo regum, numer.2.

uer. not. quod. num. 1 474
Confirmatio uim habet definitiuæ, uer. nã cũ. nu. 5. 440
Confirmatio facta in forma cõmuni quid operatur. nume. 2 462
confirmatio gñalis nunquã addit robur inualidis. §. sed de persona uer. sed cõfirmatio, nu. 4. & 10. idẽ ait. 462
confirmatio qñ est facta sine causæ cognitione, an uera uel falsa sit cõfirmatio, solus Papa cognoscit. nu. 5. 462
confirmatio, & priuilegium an inter se differant, & nihil addit titulo possidendi, nisi in casu. num 9 462
confirmatio non mutat naturam eius, quod confirmatur. num. 10 462
confirmatio Papæ qualis esse debeat, & quid in ea subintelligatur, & an fieri debeat cum causæ cognitione, in princ. num. 1 473
confirmatione sua facta ex certa scientia uidetur Papa dispensare. num. 1. 266
confirmatione eius quod est ab initio nullum an agi possit. num. 18 275
confirmationem inducunt ea, quæ fiunt ad executionẽ. num. 25 12
confirmationem suæ electionis petere possunt eligentes num. 2 264
confirmationem sententiæ, quæ transiuit in rem iudicatam, petere quis potest, & multa ea operatur, uer. an quis. num. 13 462
confirmationes episcoporum non debent fieri in camera regis. num. 7 92
confirmationes electorum fiunt ex debito, non ex gratia pura. num 2 100
confirmationes an debeant fieri cum causæ cognitione. nume. 3 434
confirmationis natura. num. 1 204
confirmationis generalis uis. num. 11 304
confirmationis sententiæ expresse, uel tacitè factæ differentia. uer. dices. num. 5 430
confirmato opponere quis excipiendo non potest: secus accusando, uel agendo, uer. tamen non, cum seq. & num. 5. 6 9 440
confirmator senten tia an habeat cognoscere de processibus. num. 7 462
confirmatum an denominetur a confirmato, an a confirmante. ver. dicit Iaco. num. 23 456
confirmatus, si statim fuit consecratus, an expectabitur tempus de consecrandis episcopis? num. 21 101
confirmatus an dicatur is, a cuius confirmatione fuit appellatum. num. 2 103
confirmatus quando quis præsumitur. num. 5 465
confirmatus tantum episcopus beneficia prima retinere potest, si non habuit possessionem episcopatus. §. itẽ dicit. num. 11 440
confitens crimen proprium coram iudice incompetenti debet ui tormentorum per iudicem competentem cogi perseuerare, nisi confessio fuerit facta in uetito examine. num. 4 115
confitens, liti renunciare uidetur. num. 4 228
confitens se olim fuisse subiectum etiam hodie est subiectus, si non probat contrarium. num. 2 206
confitens coram iudice an confiteatur in iure. nu. 30. 132
confitenti crimen in se an credatur de alio. nu. 5 292
confiteri per literas crimen capitale an possit absens. nume. 9 70
confiteri debitum an præsumatur, qui in actis exceptionem solutionis opposuit. num. 6 172
confiteri an uideatur se excommunicatum, qui dicit sententiam excommunicationis latam post appellationẽ legiumã, non tamen probat. num. 4 176
confiteri an dicatur quis, si non negat, nec confitetur. nume. 11 182
confiteri debitum an uideatur, qui opponit exceptionẽ solutionis, adeò quòd non sit necesse litem contestari. num. 8 239
confiteri ut qs debeat, mandare nõ debet iudex, n. 7. 293
confitetur quis tripliciter. num. 1 363
conformitas quomodo ueniat attendenda. num. 5 468
confusa loquutio in loquente dolum arguit. nu. 19 61
congregatio dici potest eo ipso, quòd per diœcesanum est approbata. Regula autem non, nisi prius approbata sit per Papam. num. 18 11
congregatio ad malum qualis debeat fieri. nu. 16 215
congregatio hominũ non facit uniuersitatẽ. num. 5 301
congregationem duo homines faciunt. num. 3 99
congregator gentis an ita teneatur de suo, & congregator de damno. num. 13 214
coniugati grauius peccant in crimine carnis, quàm soluti. num. 5 467
coniuges se abiurare non possunt, in princ. num. 1 380
coniugibus lite pendente carnale commercium non est interdicendum. num. 2 289
coniugium spirituale quando contrahitur. num. 1 245
coniuncta persona, uel affinis usque ad quem gradum dicatur, & utrum res publica habeat coniunctam personam. num. 13. & 15 72
coniuncta persona an possit impetrare, quòd sibi soluatur coniunctorio nomine. num. 16 72
coniuncta persona an sine mandato admittatur in causa, ubi requiritur speciale mandatum num. 36 72
coniuncta persona an admittatur pro prodigo, uel furioso. num. 37 72
coniuncta persona an possit constituere procuratorem pro alia coniuncta. num. 39 72
coniuncta persona an dicatur legitimus procurator? nume. 21 77
coniuncta persona si asseruit se procuratorem, & non erat, utrum rescriptum ualidabitur ex coniunctorio nomine? num. 22. 77
coniuncta persona an possit agere pro coniuncta ubi est par coniunctio, & an fideiubere. num. 3 436
coniuncta persona non cogitur, defendere coniunctam, & potest se excusare dicens, non habeo mandatum, uel mandatum meum non durat. num. 13 456
coniuncti debẽt inter se uitæ subsidia præstare. nu. 2. 372
coniuncti si sunt in iurisdictione unus magnus Comes, & unus uilis clericus ex delegatione Imperatoris, ad cuius superiorem debeat appellari. num. 4 426
coniunctim proposita quando sufficiat probare diuisim, uer. dic ergo. num. 14 459
coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licet concernat plura disposita. num. 7 460
coniunctorio nomine agere, & procuratorio uel administratorio, refert. num. 25 207
coniunctorum eadem est ratio. num. 1 17
coniunctorum appellatione a l. facta, in materia naturali uenit etiam spurius, in materia ciuili nõ uenit. n. 9. 72
conuictus ut quis de crimine dicatur, quæ probanda, & qualiter. num. 7 219
connexorum in uno reformatũ in altero reformari intelligitur. num. 10 18
connexorum diuisio non est admittenda. §. ibi. dummodo. num. 4 245

consan-

consanguinei monachi an possint compelli ad soluendũ condemnationem, pecuniariam factam de monacho. num. 3 199
consanguinei in criminalibus non admittuntur in testes nisi in casibus, & quare.num.11 364
consanguineorum testimonium quã admittatur.n.4. 329
cõsanguineus usque ad qué gradũ intelligitur. nu.1. 436
consanguinitas præsumptiuè probata an & quando dissoluat matrimonium.num.7 311
consanguinitas probatur & reprobatur per instrumentum.num.1.& num.4 330
consanguinitatis possessio an reperiatur in transuersalibus.num.3 344
consanguinitatis,uel affinitatis ratione an aliquid præsumatur.num.13 364
consecratio ad spiritualis matrimonij substantiam perinde se habet,ac copula ad carnale,&ad uenditionem traditio.num.5 142
consecrationem petenti episcopo,licet confirmato, possunt obijci crimina, & defectus,in prin. post casum. num.1. 334
consecratus nunquàm re consecratur.num.1 275
conscientia quomodo probari possit, & quomodo animus.num.23 6
conscientia mala quid sit.num.4 18
conscientia duplex est.& plura de ea.num.17 56
conscientia quid sit? num. 4 147
conscientia executoris non debet attendi.num.2 169
conscientia est duplex,unde utraque oriatur, & de qua sensum in hoc.num.4 169
conscientia iudicat de occultis.num.3 189
conscientia triplex,& quam earum iudex attendere debeat.num.4 189
conscientia unde dicatur.num.2 292
conscientia non est de actis.num.5 341
conscientia idem.quod bonus uir.num.5 342
conscientia quid,& an sit bona,demonstrat uel ratio,uel futurus euentus.num.4 373
conscientia diuinitus inspirata nanque recessit ab anima ab initio mundi, & fuit in præsentibus Romanis. nume. 8 381
conscientia quid & quibus modis cadat in homine, & alia de ea.§.sed nunquid.num.1 388
conscientia purgatur per iuramentum,& mala interficit. uer.Item non.num. 9 389
conscientia mala difficile probatur,ibid.num.1 399
conscientia nostra tota intra nos est, Verbum autem intra nos est,donec transeat labia, & est maximum conscientiæ testimonium num.1 399
conscientia erronea non damnat quenquam,neque scire tenetur abscondita.§ & ita.num.5 402
conscientia non damnat, quæ ratio siue naturalis,siue positiua iustificat.num.7 471
conscientia quid,uer.in tex.ibi.Iuxta.num.1 440
conscictia ubi est,ibi Deus, ibid.uersi.Item no.nu.1.440
conscientia legis uincit conscientiam hominis, & conscientia sana nisi debemus, non abusiua. §. item conscientia.num.3 467
conscientiam remordet omne, quod est citra naturalem rationem,uel contra aliquem de quinque sensibus appropriatũ sciẽtiæ rei,uel actus de quo agit. nu. 19.95
conscientiam,quæ debetur Deo, parum curã homines. nume. 9 289
conscientiam ueritas non omnis ligat.num.1 320
conscientiam quis debet sequi quæ formatur à iure in alieno facto,secus in suo.§.item non teneor.nu.5.402
conscientiam dubiã habens,an dicatur habere malam fidem,uel bonam dubietate pendente.num.7 408
conscientiæ propriæ non debemus inniti.num.2 18
conscientiæ descriptio.& latior.nu.3.& 5 18
conscientiæ descriptio.num.5 107
conscientiæ iustitia quid,& descriptiones.nu.10 210
conscientiæ,& legis natura,& differentiæ.nu.10 210
conscientiæ hominum cũ sint diuersæ etiam circa unũ & idem,me liori & saniori cõscientiæ statur.nu.1.440
consentiens in iudicem suum,iure tamen speciali declinabilem; uel in alienum,qui tamen suus fieri possit, an,& quando possit pœnitere.num.23 79
consentiens metu pœnæ ratum habet,nõ gratũ. nu.7.96
consentiens post factum an sibi præiudicet, ac si ab initio procurasset.num.4 139
consentiens in iudi cem an possit dissentire.num.6 223
consentiens in iudicem pœnitere an possit, numero.1. & 2.& 3 225
conscius,conscientiaq; quis,quæve dicatur.nu.6 331
conscius præsumitur semper, qui semel est conscius. nume. 5 411
consensus principis non requiritur in constitutione populi.num.35 13
consensus ad actum quãdo in ipso actu requiratur, quãdo ex post facto sufficiat.num.13 23
consensus cessat oppressione durante.num.13 54
consensus patris requiritur,ubi lis contestatur in pertinentibus ad filium pleno iure.num.10 65
consensus ex interuallo superueniens quibus casibus tribuat ualiditatem.num.19 65
consensus capituli requiri non debet, si canonicus contra suum capitulum,uel alium eiusdem capituli canonicum agere uelit.num.30 65
consensus quadruplex authoritatis,ministri, approbationis, & operationis.remissiuè.num.6 89
consensus quid sit.num.10 89
consensus an possit interuenire diuersis temporibus.nume.19 96
consensus triplex est.s.præcedens,inhærens,& accedẽs. num. 12 89
consensus successiui dicuntur facti in concordia,quando concordia est de forma substantiali actus.nu.48 96
consensus probatur per signum,uel subscriptionem. nume.4 117
consensus canonicorum non habiti in communi an ualeat.num.12 123
consensus pertinet ad capitulum: authoritas, & decretum ad superiorem.num.13 123
consensus debet esse simplex.id est,a ui, & metu liber. num.18 123
consensus utriusque partis quando in protestatione requiratur,uel non.num.11 129
consensus non præstitus in scrutinio non auget numerum.num.5 138
consensus de sui natura potest interuenire ante factum, in facto, & post.num.5 139
Fallit si requiratur certo & determinato tempore. 139
Item fallit quando ex post facto præclusa est uia consensui. 139
consensus quadruplex est s.negligentia consilij, cooperationis, & authoritatis.num.6 153
consensus præstitus apud acta reuocari non potest, & ratio.nu.1 218
Consensus aliquando est iurisdictionis prorogatiuus & alio-

aliorum effector, & quorum. nu. 1 223
Consensus matrimonialis debet esse uerbis expressus. nume. 2 273
Consensus matrimonij signa. nu. 1 302
Consensus, intellectus, & spes quid. nu. 1 304
Consensus omnium, qui sunt eiusdem gradus, an requiratur in causa liberali. nu. 4 335
Consensus non fit alteri obligatorius postquam uerbo, uel facto declaratus est. nu. 1 399
Consentire ex post facto etiam in maleficijs nocet consentienti. nu. 25 258
Consentire quis non debet antequam eligatur. n. 1. 128
Consentire nunquam præsumitur spoliatus. nu. 1. 270
Consentire nutu quis dicitur multis modis, uer. & ideo. nume. 2 399
Consentire uerè non dicitur sententiæ, qui non appellat, uersi. nam hoc. nu. 7 417
Consentit in iudicem quis per quem actum, ibidem paulo post. nu. 1 422
Consequentia probatur ex accidenti, à quo infertur ex necessitate. nu. 4 286
Consilia si sint contraria, quod dicitur præualere. numero. 18 131
Consilia duo sunt Perusij, & eorum potestas quæ. numero. 3 422
Consiliarii, siue antiani possintne constituere procuratorem, uel syndicum ciuitatis sine eius prætore, uel potestate. nume. 3 214
Consiliario absente actus ritè non expeditur, nisi is interesse nolit, uel non possit. nume 5 37
Consilij commissio est quædam in causa conclusio. numero. 32 293
Consilii proditor par est homicidæ. nu. 8 369
Consilio utri standum duorum consultorum electorum diuersè consulentium, uer. & est arg. nu. 2 415
Consilium alicuius qui tenetur requirere, an & quando habitum omnino sequi teneatur. nu. 11 37
Consilium, quod debet haberi extra collegium, an sit de substantia. nu. 51 123
Consilium requiri debet ante factum & cum congrua moderatione. nu 4 131
Consilium ubi est de forma, debet requiri, & congruo tépore expectari, ut quod agitur, ualeat. nu. 9 131
Consilium non præsumitur requisitum tempore debito. nume. 12 131
Consilium sanum qui non uult sequi, an sit puniendus. nume. 14 131
Consilium an debeat expectari, si certum sit ipsum infra terminum præstari non posse nu. 16 131
Consilium non transit in rem iudicatam, & iudex illud contra conscientiam sequi non tenetur. nu. 6 155
Consilium siue collegia recusari potest, & quid sit. numero. 24 233
Consilium sequi non tenetur, qui requirere tenetur. nume. 8 219
Consilium à quibus & laici & clerici petere queant. numero. 7 227
Consilium exigitur, ubi requiritur tractatus. nu. 12. 231
Consilium cum quibus habendum. nu. 2 254
Consilium alterius non est necessarium in re euidenti. nume. 1 377
Consilium sapientis quid nullum. nu. 2 404
Consilium an quis possit maturare in alterius detrimentum. nume. 12 450
Consilium non ualet consultoris nisi seruet formam có missionis, uer. Idem dico. nu. 4 458
Consortes duo eiusdem litis si sint excommunicati, & unus eorum appellat, an prosit alteri. nu. 9 461
Conspiratio clericis non licet in principem secularem. nume. 1 387
Conspirator tanquam criminosus repellitur ab omni testimonio. nu. 5 423
Conspiratores non sunt idonei testes. nu. 4 423
Constitutione fieri potest, quod per iurisdictionem numero. 11 375
Constitutus in articulo mortis quis dicatur. nu. 6 191
Constellationes non dominantur hominibus, sed potius sunt hominum ministrales. nu. 4 288
Constellationes quædam fortunatæ, & quædam infortunatæ hominibus, uer. unde non est. nu. 5 449
Constituentis procuratorem mens, non uerba attendenda. nume. 19 240
Constituentes aliquos syndicos, uel procuratores debent eos taliter instruere, quòd non ignorent ea, super quibus est respondendum. nu. 3 249
Constituere procuratorem ante lit. contesta. qui possint. nume. 5 251
Constitui an possit procurator in rem suam ex parte rei. nume. 30 207
Constitutio sicut est generalis, an ita indulgentia contineat ius speciale. nu. 68 7
Constitutio multiplex est. nu. 1 12
Constitutio est rationabilis eo ipso, quòd non reperitur prohibita. nu. 16 12
Constitutio arctatiua ignorantiæ est propter naturalem iustitiam. nu. 17 12
Constitutio an liget ignorantes. nu 36 13
Constitutio non ligat ante promulgationem publicam, & lapsum, ex inde duorum mensium nu. 5 17
Constitutio secreta, quam Papa facit in camera, non ligat. nume. 9 17
Constitutio noua facta appellatione pendente, an trahatur ad causam appellationis. nu. 10 17
Constitutio prçterita uel futura respicit pro subiecta materia. nume. 13 17
Constitutio episcopi, quòd in sua curia possit opponi exceptio non num. pecuniç usque ad quatuor annos, an ualeat. nu. 67 19
Constitutio episcopi, quòd in curia sua clerici nequeant opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, an ualeat. nu. 68 19
Constitutio laicorum, etiam totius populi, facta super rebus ecclesiæ non tenet. nu. 1 23
Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur nu. 1 38
Constitutio procuratoris contra reum an habeat mandatum contra fideiussorem, uel alium correum deberi. nume 5 206
Constitutio episcopalis, quæ dictat, quòd si debitor petat declarari contractum esse de duplo in fraudem usurarum, debeat facere depositum pecuniæ totus, an fœnerator hoc casu conuictus perdat ius ueræ sortis. nume. 10 261
Constitutio episcopi disponens, quod nullus usurarius audeat recipere iuramenta, an teneat nu. 11 375
Constitutio episcopi, si quis fecerit furtum, sit excommunicatus ipso facto, an ualeat. nu. 7 435
Constitutio noua dat formam futuris processibus, & nó ueteribus. nume. 7 439
Constitutio episcopi, scilicet quòd episcopo debeatur

nomine sportularum aliqua quota litis, an sit ualida. nume.4 466

Constitutione dictante, quòd sufficiat citatio facta de absente in loco publico, an taliter citatus ut contumax possit condemnari. num.6 12

Constitutionem facere in derogationem potestatis clauium est hæreticum. num.5 3

Constitutionem ita interpretare, ut si disponat de pœna imponenda, futura respiciat, si de indulgentia, uel dispensatione, de factis, & præteritis intelligat. nu.39 13

Constitutiones laicorum an sint seruandæ in foro spirituali. num.27 13

Cõstitutiones canonicæ ab omnibus seruandæ sunt tam in ciuilibus causis, quam in criminalibus. nu.1 14

Constitutionis, & regulæ fructum religiosorũ differentia, uer. Porrò. num.1 428

Cõstitutus i minoribus an possit eligi in abbatẽ. nu.1. 104

Constitutus in dignitate propriam personam subijcere potest, dignitatem non potest. num.1 197

Consuetudine induci potest quòd plenè credatur priuatæ scripturæ discretorum uirorum. nu.19 85

Consuetudinem quatuor inducunt. 5. mores, tempus ratio, & populo consensus. nu.7 84

Consuetudinem qui intentat, uidetur intentare petitorium, & possessorium. nu.3 & 12 264

Consuetudinem an tres uices inducant. nu.16 264

Consuetudinem creare est iurisdictionis, uersi. & sicut. nume.2 414

Consuetudinem non licet transgredi, sicut nec legem, & quam. nu.4 434

Consuetudinem sufficit esse rationabilem, ut in quam plurimis, licet non in singulis. nu.8 84

Consuetudines fori iudiciorum non sunt regalia, nec ad eas præscriben. requiritur scientia principis uel mediati superioris. nu.75 15

Consuetudines si sint diuersæ, seruabitur rationabilior alij dignitati non præiudicans. nu.1 87

Consuetudines contra libertatem clericorum non ualent. nu.4 235

Consuetudini, nulli absenti, nisi saltem per annum residerit, fructus beneficiorum permittenti, an deroget clausula. Non obstantibus quibuscunque statutis, uel consuetudinibus ecclesiæ &c. in priuilegio Papæ apposita. nu.48 19

Consuetudinis transgressor ita puniri debet, ut transgressor statuti. nu.25 19

Consuetudinis prætextu presbiteri non possunt chrismare. potest tamen Papa de plenitudine potestatis id eis committere. nu.1 87

Consuetudinis possessio an reperiatur? nu.37 90

Consuetudinis uestimentum, ratio. nu.7 299

Consuetudo, quòd clericus respondeat in alieno foro, non ualet. nu.23 33

Consuetudo debet esse præscripta. nu.76 15

Consuetudo, quòd absentes percipiant fructus suarum præbendarum, an ualeat. nu.10 19

Consuetudo permittens absenti percipere fructus præbendæ non habet locũ in ecclesiis curatis. nu.18. 19

Consuetudo constat ex actuum, & temporum coniunctione. nu.59 19

Consuetudo gentis Gallicanæ, uel alterius regni potest dici ius gentium eorum. nu.3 80

Consuetudo quid sit. & à præscriptione qualiter differat. nume.1 48

Consuetudo habet diuersas ætates. nu. 84

Consuetudo patris famil. facit ad uelidandum indicium uoluntatis: mutatur animi destinatione, & mutata præsumitur ex annali perseuerantia. nu.3 84

Consuetudo si dictet, quòd filia desponsata à patre non succedat, sed dotari debeat, an sit idem, si pater in testamento nubere iussit alicui? nu.4 84

Consuetudo augens, uel minuens. x. dies ad appellan. ualet. nu.5 84

Consuetudo domicilij mariti, non uxoris in lucranda dote inspicitur. nu.9 84

Consuetudo potest dare iurisdictionem arbitris, & aliis priuatis personis. nu.10 84

Consuetudo delinquendi probatur per binum actum. animi uerò destinatio per unicum ultimatæ deliberationis. nu.13 48

Consuetudo nõ reqrit cõfirmationẽ supioris. nu.14. 84

Consuetudo idem potest, quod pactum. nu.15 84

Consuetudo an, eo ipso quòd pœnam imponit, prohibere uideatur. nu.16 85

Consuetudo potest facere, quòd quis puniat delinquentem in terris confœderatis. nu.17 85

Consuetudo potest transferre possessionem ipso facto, pſertim interueniẽte aliquo signo extrinseco. n.20 85

Consuetudo dat priuilegium, & declarat, ac extendit factum. nume.12 85

Consuetudo per unum actum, sicut non inducitur, ita nec inducta interrumpitur. nu.22 85

Consuetudo, quòd clericus respondeat coram non suo diœcesano, non ualet. nu.24 85

Consuetudo laicorum, in hospitalibus & in his quæ generaliter pauperibus legantur non tenet. nu.3 414

Consuetudo, ꝙ pro uno stario frumenti possint solui duo staria alterius bladi, an sit ualida? nu.26 85

Consuetudo potest dare licentiam utendi rebus alienis, dato tamen precio. nu.28 85

Consuetudo quandoq; dat iurisdictionem realem, quandoque personalem nu.29 85

Consuetudo metitur territorio. nu.30 85

Consuetudo potest imponere pœnam rei licitæ. n.31. 85

Consuetudo debet seruari in ingressu officij. Item in cibarijs, & uestibus. nu.32 85

Consuetudo, quòd à Vicario Episcopi ad Episcopum ipsum appelletur, non ualet. nu.33 85

Consuetudo non potest permittere usurarum prauitatem etiam in uno nummo. nu.38 34

Cõsuetudo, ꝙ testamentũ factũ cũ auctoritate episcopi ad pias cãs non possit reuocari, an ualeat? nu.13 86

Consuetudo, ꝙ clerici possint recipere sine solennitate an ualeat? nu.14 86

Consuetudo, ꝙ in causis ecclesiasticis dictum populi habeatur pro sententia, non ualet. nu.1 87

Consuetudo assignat tribunalia, & principalem sedem in prouincia. nu.2 87

Consuetudo ius est ex facto, & qua ratione. nu.3 88

Consuetudo, & priuilegium debent sane interpretari, & ad ius commune quò ad potest reduci. nu.6 88

Consuetudo an possit ꝓbari ꝑ singulares testes. n.8. 88

Consuetudo an probetur per unam electionẽ, si electus fuerit in dignitate per 40. annos. nu.9 88

Consuetudo populi præscribitur longo tempore etiam si includat ecclesias. nu.15 88

Cõsuetudo puniens totã diœcesim, uel cõtratã, ꝓ delicto unius diœcesani, uel de cõtrata praua dr̃. nu.6. 90

Consuetudo ita demum præualet rigori iuris communis, si æqua sit, & naturalis. nu.8 90

consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem contractus & commercij.nu.18 90
consuetudo generalis prælatorum, quòd possit donare de pecunijs redactis ex fructibus pertinētibus ad prælatum,an sit ualida?nu.20 90
consuetudo quòd usufructuarius lucretur fructus,quos percipit ante quàm satisdet,an sit ualida.nu.22 90
consuetudo an possit esse scripta.nu.23 90
consuetudo totum immutans an sit consuetudo. numero.25 90
consuetudo si sit specialis in quodam oppido eiusdem prouinciæ:sed tandem extenditur ad totam prouinciam,an dicatur una consuetudo,an duæ.nu.26 90
consuetudo interpretatur rudes sermones & etiam significata transformat nu 29 90
consuetudo per quem sensum corporis debeat probari per testes.nu.33. 90
consuetudo rei si dictet quòd præscribatur per quinquēnium consuetudo autem actoris dictet quòd per decennium,qua consuetudo seruabitur?nu.34 90
consuetudo quæ inducit præscriptionem annualem an ualeat.nume.36 90
consuetudo propriè est de his quæ non possidentur uel quasi & quid præscriptio?nu.39 90
consuetudo an ualeat ubi non deficit lex.nu.44 90
Consuetudo præscribi non potest contra libertatem ecclesiæ.nu.3 104
Consuetudo est quædam forma & indicium uoluntatis. nu.45 129
Consuetudo,quæ solet calumnias excitare,iure reprobatur nu.4 250
Consuetudo,& statutum adæquantur, in obseruatione, appellationis.nu.2 21
Consuetudo inchoata sufficit in possessorio.nu.12 264
Consuetudo, & interpretatio regionis obseruanda. numero 4 269
Cōsuetudo, quod clericus possit testari de fructibus præbendæ,an ualeat,& nu.7. & 8 275
Consuetudo an & quando sit seruanda. nu.3 286
Consuetudo in dubio præsumitur laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet. nu.5 286
Consuetudo introducta ex clericorum,laicorumq; consensu,amplectitur etiam clericos.nu 6 286
Consuetudo si erat in quadam terra, quod cum aliquis intentionem suam fundauerat legitimis instrumentis, uel testibus, quod nihilominus deferretur sacramentum actori: & si nollet iurare, non adhibeatur probationibus fides; an tali consuetudini sit standum nu. 1. & 9.10.& 11. 289
Consuetudo iniqua iuri & ueritati contraria an sit ualida.num.2 299
Consuetudo generalis si dictat, quòd testamentum debeat obseruari, prout iacet sine aliqua subauditione, uel interpretatione ciuili,uel canonica, an tunc monasterium excludat substitutum, nu.10.11.& 13. 304
Consuetudo specialis ecclesiæ derogat literis generalibus prouisionis.nu.5 365
Consuetudo generalis præscribit spatio xl.ann. nu.3 372
Consuetudo non præiudicat ueritati, neque prohibito perpetuo.nu.2 414
Consuetudo laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenet.nu.3 414
Consuetudo, quòd appelletur ab uno uicario ad alium uicarium eiusdem episcopi,an sit ualida, & de ui consuetudinis, nu.2.& 3 455
Cōsueuit quæ facere quis,cōmittere uidetur.nu.19 353
Consueuit princeps feuda renouare.nu.19 353
Consulens ad interesse tenetur uel officio iudicis, uel actione de dolo.nu.43 112
Consulere & mandare an sit administrare.nu.5 206
Consulere an quis teneatur.nu.19 131
Consulere & facere,par est delictum.nu.6 359
Consules mercatorum an faciant collegium.nu.15 415
Consultor,cui est transmissus articulus consulendus formatio de partium uoluntate,nullum alium articulum debet admittere.nu.18 43
Consultoriæ & deliberatoriæ dilationis quibus, & ad quæ concedendæ. nu.3 249
Consultor nullam habet iurisdictionem. & nec consultor, nec tabellio, nec nuncius debet alicui partium esse suspectus.nu.5 155
Consultor an possit suum consilium ante latam sententiam reuocare?nu.29 155
Consultoribus potest statui terminus ad consulendum, quo elapso libere potest procedi ad actum.13 131
Contemptus an reddat electionem nullam,ita quod non sit necesse prætorem adire,ut eam cesset. nu.6 120
Contendentes de aliqua possessione si sunt duo, & parāt se ad bellum, an iudex possit possess. sequestrare. nume 8 464
Contestatio litis quando dicatur plena, & quando semiplena,nu 40.41.& 42. 312
Contestatio litis utrum fuerit facta per interrogationem præcedentem,& responsionem subsequentem,si non constet,præsumitur ordo uerborum.idem si non appareat qualiter facta.nu.15 230
Continens qui fuit in iuuentute, idem in senectute esse præsumitur.nu.1 365
Cōtinere uolētes an sufficiat,qđ remaneāt i seculo, puta qđ fiant de tertia regula sancti Francisci. nu.3 310
Continua omnia intelliguntur esse perpetua,uer. & ibid. nu.23 470
Continuatio,siue Aeconomia tituli.nu. 1. 367
Contrafaciens ex ineuitabili causa non punitur, & ratio uer.& est arg.nu.2 465
Contradictio electioni quando non possit audiri, & sup. post casum.nu.1 279
Contradictio triplex.§.item exclusa,uer. tamen ista. nume.11 406
Contradictor tertius si comparetur ad impediendum bonorum possessionem,an & in quibus casibus admittatur.nu.6 247
Contradictor tertius an impediat executionem sententiæ.nu.5 340
Contradictor tertius quando sit admittendus.§.item considera,& nu.12.& 14. 419
Contradictoria semper contrariantur, uersi.item §.not. & sint contradictoria.§.Idem. nu.13 435
Contractum qui pluribus annis obseruat, an possit postea resilire in contractu.nu.2 205
Contractum nominatum quo modo cognoscimus. nume.4 233
Contractum si confirmat princeps, an ista confirmatio aliquid operetur.nu.6 462
in Contractibus stricti iuris nihil uenit, nisi quod contractus intra se tenet,uel ex se gignit,& pactum est, & nume.12. 395
Contractus an per testes possit probari usurarius.numero.56. 19
Contractus feudi cuius sit speciei.nu. 47 23

Contractus per nuncium, uel literas reuocatas celebratus quando teneat.nu.4 270
Contractus, ubi est personarum parilitas, & rationis idétitas, claudicare non debet.nu. 49 23
Contractus an sit nullus, si emi, rem pro c. soluendis in tra terminum declarandum, aliàsq; ad quid declarandum compromittitur, & moritur declarator ante quàm declaret.nu.11 377
Contractus, in quo quis alteri stipulatur, habet uim man dati.nu.25 77
Contractus innominatus habet uim mandati.nu.26 77
Contractus sine obligatione parit titulum, & præscriptionem.nu. 8 88
Contractus innominati quomodo dignoscãtur, & ex quibus uestiantur? nu.3 105
Contractus uerba debent aliquid operari, uer. item uerba.nu.2 443
Contractus quando fit de nocte, quomodo poterit notarius dicere, actum tali die.nu.11 165
contractus firmus in iure ciuili uocatur stipulatio.& quare.nu.1.& 4. 202
contractus in scripturis quot modis dicatur.nu.5 202
contractus quando est per principem ex certa scientia confirmatus, non debet dubitari de eius ualiditate. num.2 203
contractus innominatus quomodo cognoscatur. numero.11 204
contractus si dubitetur, utrum sit simulatus in fraudem usurarum, an super hac causa possit compromitti, uel transigi.nu.3 222
contractus qui requirant dati.nu.3 295
contractus in executione concessa neminem citare oportet secus in concedenda.nu. 13 3?
Contractus fieri possunt usque ad ultimum uitæ spiritũ, si memoria non absit.nu.8 244
Contractus an præsumatur in dubium simplicis locationis, an emphyteuticus.nu.3 253
Contractus bonæ fidei & stricti iuris differentia. numero.12 261
Contractus omnes iure canonico sunt bonæ fidei. numero.12 261
Contractus omnes de mundo, quos consuetudo inuenit, sunt contractus innominati.nu.5 269
Contractus ut plurimum non sunt notorij.nu.3 350
Contractus sigillatus & non lectus testibus an possit fieri eodem modo.nu.7 361
Contractus nuncupatiuus qui.nu.7 361
Contractus innominati dicuntur habere genus, non autem differentias.nu.14 367
Contractus possunt esse notorij.nu.14 470
Contrahentibus an liceat in foro animæ se faller in modico.nu.6 342
Contraria allegare an quis possit, uersi. modò sequitur, nu.11.& 12 406
Contraria non possunt allegari sub conditione. §. in textu.nu.3.& 16 409
Contraria allegans an sit audiendus, nu.8.9.& 13 445
Contraria quæ possunt aliqua distinctione saluari, propriè non sunt contraria, & quæ talia sint.nu.14 445
Contrarietas nunquam præsumitur in testibus, & an sit contrarietas.nu.2 227
Contrarietas esse in quibus dicatur.§. item scias. numero.7 351
Contrarietas quotuplex est.nu.6 268
Contrarietas originis impedit natiuitatem & quid de alijs contrarietatibus.nu.7 268
Contrarietatis exceptio per modum declinatoriæ debet opponi.nu.3 264
Contrariorum duorum simul, subiectum non est capax. num.4 411
Contrariorum unum cum discutitur, & alterum discuti necesse est, uer. item quia nu.3 454
Contrarium duplex, naturæ alterum, alterum præsumptionis.num.21 129
Contrarium probare an sufficiat ad reprobandam testimonia.nu.20 308
Contrarium unũ qui uidet, & reliquum uidet. nu.4 348
Contrauenire non dicitur qui uenit ex necessitate. numero.12 30
Controuersia si est inter duos uasallos si uterque cognoscat eundem esse dominum, cognoscet dominus feudi.num.14 231
Controuersiam nullam qui refert, quare trahitur ad ius nu 8 342
Controuersiæ ubi sunt diuersæ, potest iudex diuidere processum per singula capita, & in uno pronuntiare, & in alio testes publicare, & in alio differre. nume.1. & 5. 330
Contumaciam, potest iudex maior ex arbitrio expectare ultra terminũ minor cogitur à superiori. nu. 1 278
Contumacem se non fuisse, si doceat reus, contra quem facta est missio, non condemnabitur ad expensas, in prin.nu.1.& 9 286
Contumacia an possint subtrahi, atque auferri fructus beneficia.nu.18 223
Contumaci an magis debeat faueri quàm comparenti. nume.12 280
Contumacia infamiam non irrogat.nu.9 35
Contumacia an dicatur maleficium.nu.16 35
Contumaciæ inferentis confessionem delicti, uel augmẽtum, eadem pœna est, quæ & ipsius delicti secus uerò est in ea, quæ solum iudicis contemptum inducit.nume.19 35
Contumacia procuratoris expressa, est in domino tacita & præsumpta, efficitur tamen uera, si eam sciens dominus non purgat.nu.63 156
Contumacia nulla est expressior ea, quæ in faciem iudicis committitur.nu.7 159
Contumacia quid sit nu.2 212
Contumacia ficta efficitur uera, si non purgatur a scienta.nu.4 249
Contumacia, & culpa procuratoris an noceat domino, & nu.9.11.& 12.& 3.5.6.& 9.& inf.15.16.17.25. 245
Contumacia nuncij an noceat domino, & an dominus puniatur in expensis ob contumaciam procuratoris, & utrum propter meram contumaciam procuratoris expellatur dominus ab appellando.nu.12 240
Contumacia triplex.nu. 12 240
Contumaciam arguit scientia citationis & minus legitima comparitio nu.5 210
Cõtumax semper debet in expensis condẽnari.nu.14 51
Contumax licet quis fuerit, non attenditur cõtumacia, si exprobatis fuerit condemnatus.num.7 205
contumax in quacunque citatione etiam in personam an debeat condemnari in expensis.num.5 210
contumax est, qui discedit a iudicio sine causa, num.5.& num. 18.& 20. & 22. 213
contumax uerus est, qui recedit illicentiatus a iudicio, & excommunicatur absque citatione, non tamen priuatur episcopus episcopatu.num.1 225

Contumax

contumax an præſumatur quis hoc ipſo, quòd defenditur præcedente citatione, cum tamen conſtat de eius abſentia.num.6 288
contumax non admittitur ad reconueniendum durante contumacia.num.8 219
contumax condemnatur in expenſis factis per aduerſarium a tempore citationis emiſſæ, in princ. num.1 & 9. & 10 278
contumax uerus quis habeatur.num. 2.& 8.& 12 278
contumax condemnatur in expenſis, licet ad hoc nominatim non ſit citatus.num.7 278
contumax non dicatur reus, qui in prima, quando non actor, ſed in tertia citatione non comparuit actore cōparente.num.12 278
contumax tanquàm confeſſus condemnari quis, præter quam in expenſas, non poteſt, ſtatuta ideò contra loquentia ſunt aduerſaria iuri communi.nu.1 363
contumax an poſſit condemnari diu poſt.num.10 412
contumax eſt, qui nullam allegat excuſationem, uer. ibi, pro con.num.1 430
conueniendi, & reconueniendi modus.num.4 304
conuenire quem debeat qui contraxit cum Capellano.num.13 406
conueniri quis non dicitur ex ſola reſcripti præſentatione, niſi ſecuta citatione.num.4 63
conueniri an poſſit quis hypothecaria alibi quam in loco contractus.num.29 72
conueniri quis poteſt coram iudice, a quo appellauit, ſed ſuper alia cauſa.num.1 429
conuentionibus in tacitis, id ſufficit quòd requiritur in eſſe tacitè diſpoſitus.num.4 211
conuento rei uindicatione fit inhibitio per iudicem, ne lite pendente poſſeſſionem in aliū trāsferat.nu.2. 289
conuentuales debent ſimul uiuere, & ſub eodem tecto dormire.num.3 465
conuentualis præſumitur ſcire ea quæ fiunt in conuentu. num. 6 47
conuentus de aliquo facto coram iudice ſi factum negat, an illi qui interfuerunt negotio, cogantur teſtificari. nume.2 30
conuentus rei uin. ſi cecidit a poſſeſſione qualiter procedatur.num.2 412
conuentus actione perſonali non refert an poſſideat qd̄ petitur, uer.& tamen.num.2 412
conuentus ſuper iniuria clerici, quando poteſt appellare, in princ.num.1 432
conuerſi non ſunt de numero monachorum, licet gaudeant eorum priuilegio.num.1 141
conuerſum per ſe locum epiſcopus ad fidem præſcribit triennio, niſi in caſibus, in prin.num.1 400
conuictum per teſtes ad confitendum, an poſſit cogere iudex.num.5 429
conuictus de exceptione falſi oppoſita in criminali an poſſit ordinariè puniri.num.16 258
copia iudicis ubi horis congruis ab fuerit, proteſtandum eſt.num.2 50
copia de actis iudicij ſolis litigantibus fieri debet, uel ius litigandi habentibus.num.30 312
copia capituli, uel articulorum an ſit danda parti.n.9. 334
copiam iudicis quādo dicatur quis habere.nu.13 68
copula poſita inter duo extrema, quorum, ex iuris diſpoſitione, non eſt concurſus, alterius exiſtentia contenta eſt.num.6 42
copula poſita in libello, uel poſitionibus an requirat probationem utriuſque copulati.num.7 42
copula requirit concurſum.num.1 292
Copula carnalis præſumptiuè probatur, & num. 5. & quomodo intelligatur.num.3 & 4 173
copula &, quando propriè ſumitur, & requirat extrema uera, num.2.& 3 286
copula, & notat tempus continuum.num.13 307
copula carnalis quo modo probetur, in priu. & num. 1 331. & num.1 364
coerctionis nomine quid contineatur, & coerctio maior uel minor quæ ſit.num.5 168
copulata ſi ſunt contraria, non poſſunt copulari ad unū communem terminum; ſed accipitur copula pro disiunctiua, uer & ideò.num.4 438
copulatiua probatio non requiritur, ubi iuris diſpoſitio eſt contenta de altero extremorum.num.17 42
copulatiuæ ad ueritatem requiritur quod ambæ partes ſint ueræ.num.1 70
coronatio in Imperatore non addit niſi coruſcationem & minoris augmentum.num.6 388
coronatur Imperator tribus coronis, & quid operetur corona. num.7. & 8 119
corporalia non prorogantur, ſed intellectualia.nu.1. 218
corporis ſalutem qui uult, animæ ſalutem prius quærat. nume.4 434
corporum quantitates uiſu cognoſcuntur.nu.4 337
corpus beatæ Mariæ virginis eſt in Paradiſo.nu.14 18
correctio a quo incipiat.num.1 235
correctio exceſſuum, & aliæ cauſæ in quo differāt.3. 418
correctio morum nō fit per ſubſtitutum.nu.9 468
correctionis celeritas ueniæ tribuit cauſam. num.1. 139
correctionis morum & exceſſuum nulla differentia quātum ad appellationem.num.2.& 3 418
correlatiuorum eſt eadem probatio.num.17 264
correlatiuorū altero prohibito, uidetur & alterum prohibitum.num.11 299
corrigendi maximè regulares.num.4 435
corrigere errorem ſuum quis poteſt per epiſtolā.n.9. 18
corrigere poteſt unuſquiſque errorem ſuū.nu.1 194
corrigere, & ſtatuere important etiam amotionem, & quando.num.4 423
corrigi qnod debet imperio contrario, non trāſit in rem iudicatam.num.3 252
corrumpens electores inſcio eligendo, eius potius inimicus reputandus eſt, quàm amicus.num.3 139
corruptio unius non eſt generatio alterius.nu.13 70
corruptione probata & lata ſententia an cum petitur in integrum reſtitutio, ſit neceſſe probare, quod iudex fuerit ſecutus teſtimonia corruptorū teſtiū n.23. 308
corruptionem & falſitatem, an corruptionem tantū ſufficiat probare teſtium.num.19 308
corrupto ſal. dicenti duæ falſitates obijciunt.nu. 22 308
crapula dicitur exceſſus cibi.num.4 467
creare canonicos an poſſit epiſcopus ſine capitulo. nume. 3. & 5 117
credatur quibus de actis iudiciarijs.num 1 312
credendum an ſit ei, qui negat mandatum.nu.1 209
credendum eſt literis cuiuſcunque de his, quæ facere pōt, uel debet ratione publici officij, & nu. 8.9. 352
credens ſe ius non habere, cum tamen haberet, ex ueritate geſta per eum ualent.num.11 6
credere ſe quis non debet cautioni, uel ſaluo conductui, ut ualeat ad inimicum.num.2 243
credere quis non tenetur, niſi quod credit bonus uir, ibid.nume.5 402
credi nō debet ei, qui dicit, non credebam, cum deberet

credere

credere.num.19 132
credi an debeat illis, qui dicit se contra conscientiam nó facere.num.9 320
creditor an præscribat iuri offerendi, quod habet debitor.num.22 12
creditor agit Pauliana contra debitorem pro re simulatè uel fraudulenter, in præiudicium hypothecæ, creditor competentis alienata.num.38 10
creditor is præsumitur ex duobus eiusdem nominis, qui possidet instrumentum, diuersi autem nominis instrumentum tenens, præsumitur procurator descripti in instrumento, quare ut procurator admittetur cũ cautione de rato.num.6 86
creditor recepta confessione spe futuræ numerationis ex tacita conuentione naturaliter obligatur uel numerare, uel liberare.num.6 50
creditor fingitur aliquando ex causa.num.25 206
creditor gerit imaginem debitoris num.7 247
creditor in possessione missus quando de possessione recedere teneatur, num.7.& 8. 247
creditor tenetur remittere iuramentum sibi præstitum de soluendis usuris: & si non remittit, ipse episcopus potest remittere, uel eius uicarius.num 1 367
creditor an habeat ius præsentandi.num.10 410
creditor habẽs omnia bona sua obligata, nõ potest præsentare, & quare.num.12 420
creditor si egit hypothecaria, & quia non potuit probare de dominio, succubuit debitor: item si agit rei uindi.contra possessorem, possessor opponit exceptionẽ rei uindicationis debitore leiẽte. & patiẽte qd.n.4. 424
creditores si fecerunt citare pupillũ & matrẽ, matre aũt non comparente, fecerunt tutorem dari. postea superuenit mater, & suscepit tutelam, & uult defendere filium tanquam tutrix, an possit.num.19 456
creditori per cancellationem subuenitur, ut non possit ab eo repeti tanquam indebitum.num.67 313
creditori uel domino antiquo nihil aliud probandũ est, nisi scientia rei alienæ.num.5 399
creditur magis tot testibus, quam totidem iudicibus.nume.6 211
creditur literis prælatorum, quòd aliquis sit presbyter. nume.9 153
credo dubitando, si dicat testis, nihil operantur hæc uerba: secus in litigatore. §. sed quid.num.6 387
credulitas uana an obliget in foro conscientiæ.nu.27. 34
credulitatem an inducat dictum unius discreti uiri. nume.3 69
crimen læsæ maiestatis non incurrunt non subditi. nume.23 188
crimen priuatum, ubi ad uindictam publicam agitur, habet instar iudicij publici.num 7 122
crimen, in quo perseuerantia reperitur, est unum numero ueritate, illud autem, in quo inest coniunctio, est unum fictione.num. 8 133
crimen omne publicum de iure canonico num.2 222
crimen adulterij probatur ꝑ ipsam mulierem.nu.1 310
crimen testibus potest obijci, licet non sit per circunstantias declaratum tamen postea debet in probationibus declarari.num.13 322
crimẽ notoriũ an infamet infamia iuris ciuilis.nu.5 347
crimen occultum & alias non discussum contra testem opponi potest.num.1 391
crimen testis quando dicatur tangere negotium principale, in prin.post casum.num.1 391
crimen graue quod dicatur.num.2 434
crimen cum infamia an possit opponi electo.nu.17 440
crimina enormia quæ, & num.2.& 3 349
criminalia iudicia, & popularia quæ.num.2 220
criminalis ea causa dicitur, per quam pœna applicatur fisco. num.4 115
criminosi & infames an admittantur ad denuntiandum. nume. 11 320
criminosus an ineligibilis.num.12 101
criminosus an possit eligere? num.44 123
criminosus possidet absque dispensatione beneficium, donec priuetur.num.17 229
crudelis semel inimicus mens mala semper præsumitur. num.18 215
culpa & dolus non eandem postulant probationem. nume.3 216
culpa ubi non est ibi pœna esse non debet.num.1 17
culpa cõmissionis maior est quàm omissionis.nu.17. 35
culpa latissima præsumitur enormibus.num 7 219
cumulans petitorium, & possessorium potest in uno uincere, in alio succumbere.num.10 264
cumulare nõ cogitur, qui de pluribus rebus habet actionem. num. 7 55
cumulari non possunt contraria: tamen, si reus patitur cumulari, & non excipit, tenet iudicium.nu.27 112
cumulari plura possunt in codẽ libello crimina.nu.1. 350
cumulata in libello, possunt in processu separari, & potius in uno, quam in alio pronunciari.num.5 264
cumulatio aut unius causæ ad se ipsam respectu diuersorum remediorum, aut unius ad alteram. & differentes earum effectus.num.26 112
cumulatio plurium delictorum num.8 258
cumulationem lex, ideò, permittit ut parcatur sumptib. & expensis partium.num.6 264
cura in ecclesia quæ dicatur.num.13 27
cura tunc bene geritur, cum inter idoneos compartitur. num.3 363
curare aliud est, aliud soluere.num.12 371
curator, in casu huius c. an possit dari absenti ad contestandam, & finiendam litem? num.10 161
curator adulti debet adhibere consensum adulti, ac consanguineorum. num 6 204
curator subsidiarius quibus casibus dandus, & à quo. nume. 15 206
curator datur mulieri luxuriosè uiuenti, & si postea dilapidet, restituitur in integrum.num.7 217
curatus an præscribat.num 8 401
curia domini in feudis est priuilegiata, & quid sit, nume. 7. & 34. 3
curia est uniuersitas prædiorum cum dignitate iurisdictione uel honorãtia, quæ omnia põt dominus curiæ uendere, permutare, & pignorare.num.1 426
curiosus explorator quis esse debet, non desidiosus neglector. num.1 402
cursor debet expectare claudicantem. §. Ibi de testi. numer.3 448
custodi altaris licet laico quando ualeat quod ei legatum fuit. num.13 229
custodia cui committitur, habet officium iudici nomine custodiæ.num.27 207
custodia ecclesiarum uacantium non spectat ad laicum, sed ad patronum clericum.nu n.5 442
custodiæ causa in possessione existens non possidet. nume. 7 42
custos fratrum minorum potest agere nomine conuentus, & religionis suæ.num.5 347

Damna

D

AMNA si accessorie petantur, non oportet exprimere nominatim, secus si principaliter, nu.1.& 9. 258
Damna, & mortes animalium an contineantur appellatione sumptuum.nu.3 275
Damna per iuramentum eorum qui damnũ passi sunt, uel eorum domini, an probentur.§.sed nunquid. numero. 2 386
Damna, quæ quis passus est alicuius causa, an ab eo petere possit, nu.8. & 10. 386
Damnorum nomine non solum expensæ continentur, sed etiam rerum præcium.nu.8 84
Damnati uitio diffidentia non possunt testari, nec testificari.nu.3 467
Damnatus de leui furto an sit infamis.nu.1 423
Damnum si esset datum in locis syluestribus, ubi nõ sunt periti causarum sufficere testimonia rusticano modo suscepta, quæ de fide ueri attestarentur.nu.4 216
Damnum reparabile contrario iudicis imperio potest remoueri absque restitutione in integrum, & quando per rest.in integ.nu.17 308
Da picol se pare la spina, che da ponger.nu.1 363
Dare rem unius alteri potest solus papa. 144
Dari qui contractus requirant.nu.3 395
Datio omnis exigit, ut dans possit transigere.nu.9 225
Debere perpetua seruitia an sit esse seruum.nu.4 198
Debilitas corporis non inducit exilium mentis. numero.1 155
Debitor qui non soluit in tempore, cum possit, peccat mortaliter.nu.65 196
Debitor meus si deposuit penes te pecuniam, an reputetur inter mobilia, uel inter nomina.nu.6 247
Debitor an audiatur post secundum decretum. numero.9 247
Debitor meus si deposuit pecuniam suam apud quendã campsorem, an mittar in possessionem tanquam nomine debitoris, an tanquam rei mobilis.nu.12 282
Debitor an teneatur edere creditori propria instrumenta ad intentionem fundandam nu 6 296
Debitor meus si sit factus frater Minor, & sic liberatus est à potestate mea, si postea sit creatus episcopus, an possim eum conuenire.num.19 305
Debitor an possit compelli soluere, & postea possit repetere. num.2 367
Debitor, qui non soluit usuras, sicut iurauit, an sit infamis.num.9 367
Debitor an teneatur id soluere quod non negat, & de reliquo disputetur.num.9 367
Debitor an debeat soluere usuras.num.1 330
Debitor redditus possessionum restituere tenetur, integra pecunia non soluta.num.1 370
Debitor, quid iuris, si non uelit soluere, quod remediũ habet.num.3.& 4. 370
Debitor, quid iuris, si iurauerit non repetere.nu.4. 370
Debitor an possit obligare se etiam absque iuramento ad standum in certa ciuitate, & inde non discedendũ sine licentia creditoris.num.10 371
Debitor, qui pignori agrum suum dedit, si patitur creditorem experiri de proprietate, præiudicat creditori. nume. 1 424
Debitorem meum fugientem an capere possim omni tempore. num.11 200
Debitorem meum ab aliquo detentum ius uendicandi non habeo, uer. si autem, sed contra eximentem eum mihi prodita sunt remedia, & quæ.§. contra. numero 15.& 16 446
Debitores soluentes putatiuo prælato an liberentur.nume. 7 271
Debitores existenti in uniuersali possessione soluere tenentur. nume.3 272
Debitores usuras ante soluere, quam repetere debent, interueniente iuramento, in prin num.1 370
Debitoris est electio in ultima uoluntate, ubi dispositũ non recipit communionem in alternatiua personarum. num. 6 44
Debitum coniugij si uterque coniugum petat, si consciẽtia est impedimenti an peccet.num.1 289
Debitum continuatiuum intelligitur unicum, non duplex, & propterea non debet dupiari pœna, & exemplum, uer. glo. ponit.num.2 414
Decanus cum Capitulo licet non possint statuere de nõ recipiendo canonicos ultra certum numerum, nihilominus tenentur iuramentum, superinde interpositũ, seruare.nu.24. 60
Decanus aliquando habet iurisdictionem.§. opponitur. nu.10. 416.
Decima & oblationes an præscribantur.nu.9. 401
Decimam possessionum quælibet ecclesia parochialis habere debet.nu.1. 401
Decimas personales in quo loco quis soluere teneatur. nu.1 403
Decimas laicus non præscribit, in prin.nu.1 403
Decimæ an petantur hic ut ius incorporale.nu. 16 275
Decimæ datæ in feudum ante generale concilium ualẽt, non postea, ibid.nu.1 403
Decipere interdum est licitum.nu.4 83
Decipere se in contractibus non licet in foro animæ.nume.3 42
Declarandi conditio ad hæredem non transit.nu.9 80
Declarandum si quid iudex sibi in sentẽtia reseruet, nec declaret, potest successor declarare.nu.45 62
Declarare quandoque is potest, qui iudicare nequit. quod limi.in statutarijs.nu.73 7
Declarare petita in libello est actoris, & hoc negante reo nisi in casu, uer.interrogabitur.nu.1 442
Declarari debet in processu, quod generaliter dicitur in libello nu.1 416
Declarari rem in libello petitam, si non auditur quis, appellat licite, in prin.nu.1 442
Declaratio retrò non fingit, ubi obstaculum impediẽs superuenit.nu.8 55
Declaratio per modum debiti quomodo intelligatur, & probetur.nu.2 247
Declaratio pertinet ad iudicem in obscuris, uers. & est ratio.nu.6 467
Declaratione indigens, antè quàm declaretur, non meretur executionem.nu.1 55
Declinatoria in quibus casibus opponi non possit, & renunciari uideatur.nu.3 512
Declinatoria fori orta de nouo, an possit opponi post lit. contest.nu.7. 393
Declinatoriam potest opponere confessus.nu.4 257
Declinatorias fori non perdit, qui perdit declinatoriam iudicis excipitur casus.nu.4 398
De congregato quid iuris nu.13 214
Decretali huic an ullo modo possit derogari. §.sed nunquid.nu.1.2.&7. 382

Decre-

Decretalis, quoniam omne de præscrip. an habeat locũ in omni præscriptione.nu.2 411
Decretalis hæc an habeat locum in omni præscriptione uer.aduersè, & §.ego puto.nu.2 411
Decretalis significauit.de test.utrum locum habeat in iuribus incorporalibus.nu.6 341
Decretalis, cum causam de test. in omnibus cõtractibus habet locum nisi in stipulatione, & quando.nu 5 342
Decretalis, cum contingat.de iur. iuran. habet locum in desponsata minore xij.§.sed nunquid.nu.10 382
Decretalis licet dilectus, de testibus. nu.1 346
Decretalis ultima lib.vj.an debeat seruari in terris Imperii. num.13 425
Decretalis, quoniam omne.an seruatur in foro seculari. nu.6 411
Decretalis, quoniam omne, an respiciat præterita. nume. 7 411
Decreto domini ducis Mediolani si cauetur, quòd omnes banniti euntes in exercitum Mantuæ, in integrũ restituantur, & accidat quòd bannitus pro furto qui iuit ad exercitum interim committat homicidium, an condemnat o furti debeat cancellari.nu. 29 35
Decreto ubi opus e'l cõstitutioni procuratoris. n.4. 218
Decretum solenniter in contractu interpositum præsumitur, si de eo in instrumento fit mentio. nu.10. 145
Decretum primum, & secundum qui patiuntur ex alieno facto. nnm.15 240
Decretum iudicis an & quando requirat in constitutione procuratoris.nu.8 249
Decretum secundum quæ non patiantur.num.11 281
Decretum secundum an possit interponi contra bannitum, supposito statuto, quòd bannitus non audiatur neque per procuratorem nu.18 281
Decretum primum trahitur ad futura, & ad aliam rem. nume. 20 281
Decretum secundum an interponatur ex semiplena probatione. num 31 282
Decretum sic latum est ipso iure nullum nu.19 395
Decretum an possit confirmare contractũ ex interuallo. num.14 462
Decretum ubi est, ibi nulla deceptio præsumitur interuenire, uer & no.nu.14 462
Decuriones si infra terminum decesserint, an successores teneantur.num.38 13
Decuriones, uel antiani non habent iurisdictionem contentiosam, nisi subsidiariam.nu.2 426
Defecisse in probatione, & non probasse differunt. numer.16. 389
Defectus numeri testium cur institutionem hæredis uitiet omnino, legata autem ciuiliter duntaxat. numer.11. 51
Defectus illegitimatis ordinum & beneficiorum promotionem impedit tribus de causis nu.2. 107
Defectus natalium magis facit ad impediendum, quàm maiestas uirtutis, & scientiæ ad promouendum. numer.13. 107
Defectus modicus, puta unius literæ, non debet ponderari in rescriptis, nec in testamentis.nu.1 359
Defendens alium debet de suo sumptus facere, ut repetere.nu.15. 127
Defendere se possint ne excõmunicati, hæretici, & schismatici nu.11. 386
Defendere possessionem suam unicuiq; licet, atque fructus.uer.dicit.nu.4. 464
Defensio semper reseruatur.nu.1. 392
Defendere remissum, in possessionem per iudices, an ad eosdem pertineat.nu.21. 322
Defensio ciuilis an admittatur in notorijs.nu 12. 182
Defensio datur etiam in notoriis, nec defensio. numer.7. 470
Defensioni suæ quis renunciare non potest.nu.9. 236
Defensioni nemo suæ renunciare potest, licet termino ad se defendendum possit.nu.63. 313
Defensionibus quibus in criminalibus renunciari non possit.nu.1.& 2. 225
Defensionibus consistentibus in apicibus legum uel statutorum potest renunciari.nu.7. 330
Defensor potest pro præsente in iudicio interuenire. numero.2. 77
Defensor idoneus quis dicatur.nu.3. 269
Defensor interuenire pro præsente potest, sicut & pro absente.nu.7. 367
Deferre iudices sibi quando debeant.nu.8. 312
Deferri potest iuramentum in defectum probationis super incidentibus, & emergentibus.nu.2. 210
Deffinitio, & descriptio ex quibus constet.nu.38 282
Degradatus ab officio semper repellitur.nu.15. 53
Delatio appellationis superioris ligat manus inferioris etiam ignorantis.§.sed quid.nu.1. 428
Delegans, item consultor an cogi possint acceptare? numer.4. 155
Delegans si excommunicetur post delegationem, an excommunicatione durante, possit delegatus commissione uti? nu.12. 171
Delegare est liberi arbitrij, quare à delegatione, uel non delegatione non appellatur.nu.3. 151
Delegare potest quis etiam maiori se. acceptare tamen non cogitur etiam minor non subiectus.nu.7. 151
Delegare potest princeps in quacunque ætate. inferior autem maiorem. xxv. uel de consensu partium maiorem.nu 1.& 18. 180
Delegari non potest, quod in authoritate, & decreto cõsistit uide num.44. & 46 151
Delegari non potest legitimatio liberorum, uel creatio tabellionum.num. 5 151
Delegata iurisdictio potest quandocunque reuocari, firmis tamen manentibus retro actis.num.5 151
Delegati iurisdictio nec ante acceptas literas comissiuas efficaciter incipit, nec ante acceptas reuocatorias desinit, nisi re integra delegatus decesserit nu.35 151
Delegati sententia nulla an possit haberi rata? nu.67. 158
Delegati iurisdictio fines territorij ordinarij non egreditur. num.41 156
Delegati a Papa sententiam exequitur uel ipse, uel alius, cui ipse exequendam commiserit.num.1 160
Delegati plures an habeant iurisdictionem insolidum, sicut si haberent iura incorporalia.num.2 163
Delegati an qrobentur per sigilla delegantiũ.nu.55. 312
Delegatio an reuocetur morte delegantis, si non peruenit ad notitiam delegati.num.9 152
Delegatio si non tenet partes tamen consentiant an ualeat processus.num.46 156
Delegatio facta dignitati non expresso nomine personæ transit ad successorem ipsius dignitatis.num.1 162
Delegatio, & mandatũ procuratoris, uel tutoris an præsumatur producta, quòd a sententia lata contra præsentem non appellatur.num.53 311
Delegatione facta sub clausula generali, an iurisdictio in specificatis perpetuata intelligatur etiam in non specificatis? num.3 55

Delegato

Delegato Papæ debent obedire episcopi, & alii prælati in executione causæ sibi commissæ.num.2 69
Delegato obstat leuis suspitio. Testi uero grauis. numero 50 151
Delegatorum uno mortuo cur iurisdictio non accrescat alteri. num.13 180
Delegatorum unus si est remotus tanquam suspectus, sopita est iurisdictio & idem si mortuus est ciuiliter.numero 1 180
Delegatorum unus an possit committere alteri uices suas. num. 2 180
Delegatus ad uniuersitatem causarum, durante arbitrio, censetur ordinarius.num.61 19
Delegatus sub clausula generali potest, ante specificationem, in totum delegare.num.2 55
Delegatus à principe est maior quolibet ordinario. nume. 1 69
Delegatus ultra duas dietas, non derogato huic cap. si citet reum ad locum intra duas dietas situm, reus comparere tenetur. Iudex autem eò actoris expensis se conferet.num.19 72
Delegatus potest de partium consensu, cognoscendo, exire territorium, in quo fuit deputatus.nu.31 72
Delegatus ea non potest, quæ plenam decreti solennitatem requirunt.num.2 151
Delegatus ea habet, sine quibus iurisdictio explicari nō potest.num.4 151
Delegatus ab alio, quàm a principe, non potest mulctare.num.6 151
Delegatus Papæ an possit implorare officium iudicis secularis, uel auxilium & usque ad quam summam mulctare? num.41 151
Delegatus cur non habeat territorium circumscriptum, ut ordinarius? num. 42 151
Delegatus ad audiendam causam, an possit decidere, & plenius.num.52. & 60 151
Delegatus ad petitorium, an censeatur etiam ad possessionem? num.61 151
Delegatus a subrogato an, & in quo differat nu.63. 151
Delegatus ad uniuersitatem causarum quomodo à seruatore loci, & Vicario rurali discrepet? nu.65 151
Delegatus papæ potestatem recipit nō solùm in partes, sed in quoscunque alios, qui suam iurisdictionem impediunt. num.1 153
Delegatus an possit extendere iurisdictionem suam ad compellendum secularem potestatem, ut ei præstaret suum auxilium. num.11 153
Delegatus papæ an possit punire, illum qui offendit ministrum eius, puta assessorem, uel nuncium & an teneatur ex delicto ministri.num.12 153
Delegatus iussu principis non præcedente bona cuiusquam confiscare nequit.num.14 153
Delegatus si iudicauit de consilio subdelegantis, ad quē appellabitur. num.10 155
Delegatus subdelegans quemadmodum suum ita & alterius consilium reseruare potest.num.23 155
Delegatus qui in subdelegando retinuit sibi iurisdictionem, an possit lata sententia reuocare ad se executionem. num.26 155
Delegatus a Papa an teneatur seruare leges municipales.num.15 156
Delegatus an possit mulctare.num.22 156
Delegatus nomen unde deductum.num.35 156
Delegatus non potest uti manu propria armata, sed ordinarij arma implorare debet.num.37 156
Delegatus per simplicem commissionem causæ potest citare, contumacem punire, & reliqua, quæ ad causam spectant, facere.num.1 159
Delegatus Papæ an possit cogere actorem præcisè ad litem contestandam? num.5 159
Delegatus Papæ facta plena executione desinit esse iudex. num.1 160
Delegatus principis, qui commisit alicui executionem an perdat per hoc potestatē exequēdi p se.nu.2 160
Delegatus officio suo fungi non potest, ubi reus nō pōt in rescripto termino comparare.num.1 161
Delegatus papæ in causa sibi commissa habet iurisdictionem super ordinarium, & quemcumque maiorem. nume. 1 161
Delegatus debet formam iuris seruare, & rationabiles exceptiones admittere, ubi contraria uoluntas papæ nō apparet. num. 1 162
Delegatus si citauit ante delegantis mortem, perpetuata est eius iurisdictio. num. 1 163
Delegatus impetrātis dominus recusatur, secus si utriusque.nu.1. 391
Delegatus ex noua causa re mouetur etiam post litis cōtesta.& alius subrogatur.nu.1 166
Delegatus papæ usque ad integrum annum sententiam suam exequi potest.nu.1. 166
Delegatus principis potest subdelegare, non tamen se exonerare. Item potest mulctare.nu. 1. 168
Delegatus principis an possit cogere hominem cuiuscunque fori ad suscipiendam iurisdictionem, & ad obediendum mandatis suis.nu.4. 168
Delegatus ad uniuersitatem causarum si incepit cognoscere de una causa, an propterea perpetuetur iurisdictio quò ad alias.nu.8. 171
Delegatus si est depositus. expirat delegatio; Quid autē si suspensus sit?nu.11.& 13. 171
Delegatus non creditur quis, nisi probet delegationem. nu.1. 172
Delegatus qui subdelegauit in totum, nō potest amodò iudicium soluere, nec uetare.nu.15. 172
Delegatus, cui mandatum est ut absoluat quem dicentem se iniuste excommunicatum, quomodo procedere habeat.nu 1 176
Delegatus Papæ subdelegatum simpliciter, qui iurisdictione uti cœpit, reuocare non potest.nu.1 177
Delegatus, qui pronunciauit, se iurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit.nume.1 177
Delegatus à Papa coget arbitrum, qui cognoscit de sui suspicione, procedere & finire.nu.3 178
Delegatus ad litem sibi commissam duntaxat tutorem, uel curatorem dare potest.nu 3 179
Delegatus ad prædicandam crucem, uel ad dispensandum cum irregularibus, uel ad pœnitentias iniungendas non potest alij subdelegare.nu.2 181
Delegatus Papæ an posit mandare legato de latere, ꝙ exequatur suam sententiam.nu.6 184
Delegatus iudex non potest cognoscere de transactione coram se facta, & ratio.nu.1 230
Delegatus si procedit sciente ordinario, à quo dicit se habere delegationem, an sit necesse probare de delegatione.nume.20 206
Delegatus, necessarius in testem, remouetur à iudicando, & alius subrogatur, in prin. & an hoc sit perpetuum, nu.1.§.Capio.nu.1. 348
Delegatus, & ordinarius iudex, subdelegatis alijs iudicibus,

Tu

tibus, an coram eis testimonium dicere ualeant. §. quærit. nu. 2 341
Delegatus debet denegare suam cognitionem, cui delegans denegaret commissionem. nu. 3 357
Delegatus Papæ si confirmauit sententiam, an exequetur eam intra 28. dies secundum formam statuti, an intra quadrimestre tempus secundum formam iuris cõmunis. nu. 10 375
Delegatus, à quo appellaui, si in alia causa de nouo delegatur, quid iuris, si recusatur ut suspectus. n. 1. 434
Delegatus ad meram & formalem executionem faciendam, impossibile est, quòd grauet seruando simpliciter formam mandati, nec potest pronunciare exequẽdum, uel non exequendum. nu. 3 438
Delegatus omnis est delegatus ad uniuersitatem causarum, articulorum, & actuum earum causarum, & iurisdictionem habet indiuiduam, uer. Porro. nu. 13. 449
Delegatus ad uniuersitatem causarum quis dicatur. nume. 10 455
Deliberatoriæ, & cõsultoriæ dilationes qbus, & ad quæ concedendæ. nu. 3 249
Delicta maiora quæ dicantur, quæ media & quæ minora. nu. 23. 219
Delicta mutua eiusdem generis compensatione tolluntur. nume. 1 380
Delictum Abbatis nocet monasterio, si deliquit eo consentiente, & nume. 4. & 10 258
debitum purgatur per actum retro similem in extraordinariis culpis. nu. 6 115
Delictum hominum non debet præiudicare ecclesiæ. nume. 1 269
Delictum notorium, & contractus an differant. numero. 4 350
Delictum intelligitur ex opportunitate loci. nu. 1 364
Delictum, uel maleficium non præsumitur. nu. 2 365
Delictum priuati non debet ecclesiæ nocere. nu. 6 400
Delinquens nõ liberatur a uera pœna prætextu ignorantię qualitatis pœnæ. nu. 3 17
Delinquens semper est in mora si culpa est dolosa non secus uer. sed nonne. nu. 5 247
Delinquentes per ebrietatem mitius puniuntur. numero. 3 467
Demones ubi nam morentur, & uerba. Diabolica suggestione, quid inferant. nu. 11 11
Demones habent scientias naturales, non spirituales. numero. 12 11
Demostratio falsa generi adiecta reddit dispositionem omnino incertam. nume. 8 79
Denominari omnia à fine quando sunt. nu. 2 251
denominatio fieri debet a priori, non a posteriori. numero. 2 82
de dominatione domini in iudicio, qui & qua in re minores possunt. nu. 2 244
de nominato fit à prædominanti. nu. 1 217
de non petendo, & non agendo, & transactionis, pacti exceptio, an impediant contesta. litis. nu. 2 258
denuntiare quis teneatur. nu. 12 320
denunciatio uel citatio unica quando sufficiat & numero. 12 & 13 244
denunciatio prohibentis requiritur, cum quid prohibetur. nume. 12 213
denunciatio debet etiam scienti fieri in casu capituli huius ad domum sufficit. nu. 12. & 13 242
denuntiatio ut fiat requiritur aliquis, qui intelligat. numero. 2 310
denunciatio an expiret morte denuntiantis. nu. 7 320
denunciatio criminum per procuratorem fieri potest & prosequi. nu. 3 367
denuntiatio an possit fieri procuratori. nu. 9 468
denuntiatio an possit fieri die feriata in honorem Dei. nume. 10 468
denuntiationis cassatio an peti possit, quia nuntians est criminosus. nume. 8 320
denuntiator, & testis an idem possit esse? nu. 4 320
denuntiator qualis esse debeat, & iurare de calumnia debet. nume. 6 320
deo iustissime debetur honor, timor, & amor. nu. 3 3
deo displicet, qui populo placet. nu. 4 100
deponendum esse quem si pronuntiet episcopus, non intelligitur depositus. nu. 27 229
deponentes de peritia sua sunt propriè testes, & propterea pœnis, testis falsa deponentis non tenentur ut obstetrix, & medicus. nu. 3 301
deponi a beneficio an possit quis pro quolibet maleficio. nume. 20 229
deponi qui possint. nu. 8 235
deponi an quis debeat ab officio sacerdotali, quando proceditur per inquisitionem. nu. 13 280
deponitur clericus probato crimine, & sufficit depositio, nisi aliud enormitas inducat. nu. 1 215
depositarias an possit cõuenire rei uindicatione ab alio, quàm à deponente. nu. 3 246
depositio in monacho quid operetur. nu. 1 88
depositio testis ad tempus iuramenti trahitur, sed non semper sed in quibusdam attenditur dies depositionis. nu. 8 255
depositio de facto restituitur de facto. nu. 6 241
depositio testis trahitur ad diem iuramenti, nisi interim sit eius mutata conditio, quid si tempore depositionis desierat inimicitia, quæ erat iuramenti tempore. numero. 14 312
depositum clericum an debeat episcopus curiæ seculari tradere. nu. 2 229
depositus per sententiam, etiam si id ignorat, non potest contrahere tanquam prælatus. nu. 9 126
depositus ab uno episcopo an intelligatur depositus a beneficiis, quæ habet in alia dioe. eti. nu. 27 225
depositus a quo suspendatur. nu. 8 235
depositus ab officio an debeat habere alimenta. numero. 23 444
deprehensio non sufficit, nisi conuincatur reus criminis & nu. 1. 2 & 4 235
deprehensus in crimine an habeatur pro conuicto. numero. 4 235
deprehensus clericus potest detineri per uiginti horas, & à quo. nu. 5 235
deprehensus in crimine an dicatur, qui deprehenditur in fuga crimine perpetrato. nu. 2 434
deputati ubi sunt plures diuersis territoriis, quo cũ nullum alteri subest, quilibet in suo territorio maior est. numero 11 180
Periuratum ex ui processus suspenditur per appellationem. nu. 18 215
derogare iuri alterius per suam Papa non uult confirmationem. §. idem ait. nu. 10 462
desertor si non habet proprium, luet in corpore. numero. 8 35
desiderium apud acta publicatum an possit corrigi. numero. 9 138
desponsatio legitima in restitutione copulæ coniugalis debet

debet probari saltem per consensum, siue cōtractum matrimonij, & quòd eam cognouerit, & quòd seipsam se uiro substraxerit. nu. 1 273

Destructa forma speciali & fauorabili apposita in rescripto, tamen remanet forma generalis iuris communis. num. 30 62

Determinationes respiciunt determinabilia præcedentia, non sequentia. nu. 3 460

Detinere efficaciter ille non dicitur, qui non detinet de iure. nu. 1 403

Detineri in carcere quis potest, & excommunicari donec satisfaciat & dum ibi detinetur, moneri & coram ipsum procedi potest, & citari ad domum solitæ habitationis. nu. 3 446

Detrusus per sententiam si quis sit in monasterium, an intelligatur detrusus in perpetuum. nu. 33 35

Deuolutio uel subrogatio, ex potestatibus appropriatis & omnino separatum non fit. nu. 23 45

Deuolutio præsentationis ad episcopum, ob patroni nō præsentationem in tempore, an pœna dici debeat. nu. 9 190

Deus est princeps ordinum. nu. 3 207

Deus est prima causa nu. 1 3

Deus mundum creauit, eique hominem præfecit. Sed is non intelligens in quo honore esset, creatoris sui prę ceptum transgressus, factus est obnoxius cupiditati, a qua iurgia, & lites prodiere ita, ut, ne pax omnino ab urbe exularet, necessariò inducta fuerint iuris præcepta. ut scilicet quilibet honestè uiueret, alterum non læderet, ius suum cuique tribueret. nu. 1 6

Deus est rex regum in Cœlo, & in Mundo. numero. 4 6

Dicere sibi ius an quis possit propter fugam debitoris secum rem portantis, uel pecuniam alienam. numero. 10 144

Dicenti se scripsisse incumbit probatio. numero. 13. 365

Dicta in præludiis censentur in conclusionibus repetita. nu. 24 96

Dicta testium non sunt cauillanda uel calumnianda. nume. 10 331

Dicta in uno quando in alio uideantur repetita §. quandoque, & ne superioribus & inf. nu. 6. & 7 466

Dicti sui nemo potest pœnitere, & quando. numero. 4 311

Dictio subditos, an sit restrictiua. nu. 3. 6

Dictio Modestos, quid significet. nu. 42 6

Dictio, nisi, præcedente affirmatiua importat necessitatem, præcedente autem negatiua habilitatem si potest, sin minus necessitatem. nu 16 17

Dictio, In perpetuum in statuto solam contumaciam puniente interpretatur, id est quandiu contumacia durauerit, nu. 26 35

Dictio, Cum, importat copulam nu. 21 37

Dictio uerò, De, importat substantiam. numero. 21. 37

Dictio, altera, ponitur inter duos. nu. 4 40

Dictio præcisè non excludit legitimas defensiones. nume. 25 42

Dictio seu est indifferens ad coniunctam, & disiunctam. nu. 14 44

Dictio, uel, posita subiunctiuè inducit similitudinem. num. 2 56

Dictio, & iterum, strictè, uel latè sumpta quid importet, & quid dictio pluries. nu. 2 70

Dictio, Vsque, ubi magnum uertitur præiudicium, sumitur exclusiuè. Idem ubi fieret digressio de una re ad aliam separatam. nu. 12. & 13 79

Dictio, absque, est remotiua. nu. 2 100

Dictio, Nisi, quid importet? nu. 3 107

Dictio, Omnis, in plurali numero collectiue, in singulari distributiuè sumitur. nu. 7 123

Dictio, quia, est redditiua causæ. quandoque finalis, quandoque impulsiuæ. nu. 16 123

Dictio, propter, quandoque significat causam propinquam quandoque remotam Dictio, pro duntaxat propinquam nu. 17 123

Dictio, mox, recipit diuersa significata, prout subiectæ materiæ congruit. nu. 33 123

Dictio, præter, quid importet? nu. 77. 133

Dictio, duntaxat, Item clausula, Saluo, & reseruato, est restrictiua. nu. 7 142

Dictio, usq; an comprehendat extremum à quo. numero. 15 147

Dictio, ex tunc impedit moræ purgationem. numero. 2. 150

Dictio, in continenti, quibus modis sumatur? numero. 47 123

Dictio, De, a dictione, ex, qualiter differat. numero. 5. 131

Dictio, omnino, quid significet? numer. 25. 151

Dictio, rectè, est aduerbium ius, magis quàm factum notans. & quid importet. nu. 47 151

Dictio, nisi, apposita rei successiuæ importat conditionem diuisibilem. nu. 25 155

Dictio, &c. (si in protocollo notarij mortui reperiantur hæc uerba, & renuntiauerunt dictæ partes, &c.) an possit mandato iudicis extendi, uel declarari. numero. 29 172

Dio, tu, est pronomen demonstratiuum, sed non est arctatiuum. nisi esset geminatum. num. 3. 181

Dictio, tanquam, quando amplietur, uel restringat remissiue. nu. 3 184

Dictio, nisi, quandoque ponitur enunciatiuè, interdum etiam disponit. nu. 5 185

Dictio, de, notat substantiam. nu. 3 187

Dictio, à, notat separationem. nu. 4 187

Dictio, Mors, quot modis sumatur? numer. 2. 197

Dictio, dies, simpliciter prolata, quomodo intelligenda sit? nu. 1 201

Dictio, in ponitur pro inter. nu. 12 206

Dictio, seu, quot modis ponitur. nu. 22 225

Dictio, usq; potest poni inclusiuè, & exclusiuè. nu. 2 237

Dictio, sine, & absque sunt negatiuæ, in prin. nu. 1 240

Dictio, in integrū, & in uniuersum qd sibi uelit. nu. 1 242

Dictio omnes, non includit exemptos, nec specialiter prohibitos. nu 1 248

Dictio, ultrà, si aliud non exprimatur, an addat aliquid ultrà expressum. nu. 5 253

Dictio, usque, quando ponatur exclusiuè. nu. 3 254

Dictio idoneum quid significet. nu. 4 284

Dictio primo quando standum. nu. 4 311

Dictio, seu, quandoque ponitur diuisiue, quandoque coniunctiue. nu. 3 320

Dicta testium, quos quis producit, non uidetur fateri, & ideo quorundam approbare, & reprobare aliorum potest. nu. 4 334

Dictio, ultra, quid operetur. nu. 2 342

Dictio, ultra, in teste pro nihilo supponit. nu. 3 342

Dictio unius testis iurati an credatur, nu. 3. & 4 347

Dictio, alios, est repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari possunt sequentibus.nu.9 79
dictio, & posita intra tempora significat temporum continuitatem.nu.12 355
dictio, præter punitur ampliatiuè, quando ponitur inter media.nu.14 364
dictio, ad significat secundum adiunctum.nu.10 369
dictio, ab denotat separationem.nu.3 431
dictio, secus localiter exponitur.i.iuxta, & aduersatiue. nu.1 464
dictio, usque quando ponatur exclusiuè, & quando inclusiuè.nu.1 469
dictionem, in quid impediat poni intransitiuè, aut transitiuè.nu.13 93
dictiones, a, & ad, habent modum significandi secundum subiectam materiam, & non præcisum.nu.3 255
didicisse, uel percunctatus attestationes quis præsumitur, si habeat eas apud se, nisi clausæ fuerint.nu.1 333
dictum testis, uel instrumentum si est falsum in uno minimo, an totum uitietur? nu.5 58
dictum testis ualet etiam pro protestante non admissa protestatione: & admissa, quando ualeat, numero.6. & 8. 333
dictum testis non uitiatur licèt de anno dicat non recordari.nu.2 358
dictum arbitratoris cum pœna, uel sine an omologetur taciturnitate decem dierum.nu.21 377
dictum in articulo mortis an præsumatur uerum. numero.12 362
diœcesani potestas episcopalis in quibus consistat & quę non appelletur.nu.2 456
diœcesano, ad quem ex negligentia regularis capituli electio deuoluta est, si eligit, non tamen confirmat, an labatur tempus? nu.10 222
diœcesis quid, & unde dicta sit quale domicilium sit diœcesis, & quomodo acquiratur? nu.2 79
diœcesis appellatione an, & quando ciuitas comprehendatur.nu.20 188
die hoc uel illo factum si dicatur à notario, factum intelligitur ante noctis tenebras.nu 4 255
diebus dominicis à quibus abstinendum, nu.1.2.& 3 255
diebus dominicis abstinendum est ab arbitramentis proferendis, nisi in casu necessitatis.nu.2 255
diebus dominicis domini non possunt mandare seruis, quod exhibeant opera seruilia.nu.3 255
diei nomen complectitur multas horas, non alterum dié. nu.13 312
diei nomine continetur nox, non contra.nu.3 369
dies & locus apponi debent in citatione.nu.6 70
dies conditioni potestatiuæ apposita an expectari debeat. nu.17 131
dies dominicus habet quid speciale, & non comprehenditur in derogatione feriarum in honorem Dei. numero.2 255
dies diuersis modis incipit, & determinatur.nu.4 255
dies, consul, & indictio an requirantur in literis episcoporum sicut in instrumentis publicis.nu.5 303
dies qui præsumatur esse scripturæ sine die.nu.6 353
dies, uel indictio si deficit in instrumento, an defectus ille possit suppleri.nu.5 361
dies præsentationis an computetur in termino.nu.1 431
dies ad prosequendum appellationem statuti, possint arbitrio iudicis prorogari, uel arctari, uel quæro.numero.2 433
dies hominis propter peccatum Deus abbreuiat. numero.4 456
dieta accipitur, secundum quod communiter in regione frequentatur.nu 18 72
dieta quomodo sumi debeat.nu.1 & 18 72
dieta a quo loco diœcesis computari debeant. in actione reali, personali, mixta, uel criminali.nu. 26 72
dietæ computantur a fine diœcesis, ubi res est sita, quando agitur reali.nu.1 74
diffamato, cōtra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter indici purgationem, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio.nu.2 334
differentia est, an aliquid statuatur contra ius ecclesiæ, an contra libertatem clericorum, uel ecclesiarum. numero.2 12
differentia inter contumaciam & contemptum.nu.1 235
differentia formalis & necessaria, in modo constituendi procuratorem sequenda est.nu.2 206
differentia inter manseres, spurios, Naturales, & Nothos nu.17 147
difficultas excusat a faciendo, non a dando.nu.2 373
diffinitio non est causa, sed propositio conuertibilis substantiã ac etiam rei propriam qualitate complectens. num.92 7
diffinitiua potest corrigi constito de errore per acta licet non appelletur. num.16 420
diffinitiua an possit ferri lite non conte.nu. 1 449
dignitas Regia immortalis est, persona autem mortalis. num 78 23
dignitas non conuenit illegitimè natis. 92 23
dignitas quomodo cognoscatur. Personatus quid sit.& Persona quare sic dicta. num.11 27
dignitas si destruatur, & postea reparetur, an censeatur eadem dignitas num.36 27
dignitas ubi resurgit, resurgit & cófirmatio dignitatis.numero.43 27
dignitas destructa & annihilata, & postea reparata, an recuperet suos uasallos.nu.46 27
dignitas iudici ante sententiam aucta, maiorem tribuit sententiæ authoritatem nu 37 48
dignitas ecclesiastica potest cadere ex dispensatione in homicidas, & irreguiares.nu.19 229
dignitas est excellentior gradus inuidiam, & scandalum inter coæquales inducens.nu.8 87
dignitas quid sit. Et a quo inuenta.nu.2.& 4 1.7
dignitas an quem eximat à potestate.nu.1 199
dignitas an præualeat multo maiori nu. 2 334
dignitas aggrauat delictum.nu. 1 372
dignitas pro persona ponitur.nu.1 405
dignitatem, canonicatum, & præbendam expensatione potest quis in una & eadem ecclesia habere. nu.7 47
dignitates inseparabiles a persona non transeunt in monasterium per monachationem.nu.24 23
dignitates sunt quatuor tantum de iure ciuili.nu.9 27
dignitati fit iniuria cum ea uili personæ committitur. num.10 115
dignitatis, & insigniorum quæ sunt possidentur. numero. 4 288
dignitatum de iu.ciui.quatuor sunt gradus. de iure auté cano. quælibet prælatura cum nobili gradu reputatur dignitas. nu.: 197
dignitatum titulis nó licet uti in aliena diœcesi.nu. 4 288
dilapidare an dicatur ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit.nu.2 291
dilapidationis ratione an possit quis remoueri à spiritualium administratione.nu.7 177

Dilapi-

dilapidator notorius si spolietur, an possit petere se restitui. num.6 177
dilapidator quis dicatur. num.10 177
dilatio ad deliberandum dari debet petenti tam super articulo iuris quam super articulo facti, si ei debet responderi in iudicio. num.8 10
dilatio inualida actũ necessariũ nõ suspẽdit. num.1 106
dilatio ad deliberate respondendum an sit danda ei, qui habet respondere de facto proprio? num.56 1;3
dilatio: nisi certa sit, moram non inducit. num.3 256
dilatio una an sufficiat in receptionibus testiũ. nu.1 165
dilatio interdũ petit ad iudiciũ transferendũ. nu.2 213
dilatio deliberatoria nõ debet dari nisi semel. nu.22. 223
dilatio non debet dari reconuento ad deliberandũ, postquam reus respondit libello num.8 227
dilatio data procuratori unius partis, an data uideatur alteri. num.11 240
dilatio quæ sit in iudicis arbitrio. num 1 245
dilatio an & quando prorogari possit, & minui, & de dilatio. nu.4. remiss. num. 2. & 8 252
dilatio xxx. dierũ põt statui, numeratis. x. pro prima. x. ꝓ secũda, & reliquos ꝓ tertia & perẽptoria. nu.4 252
dilatio an sit communis utrique litigatorũ. nu.7 252
dilatio si ipso iure ẽ nulla, qd operat appellatio. n.8. 252
dilatio an danda sine causæ cognitione, & alia de dilationibus. num.8 252
dilatio data an possit reuocari. num.9 252
dilatio an currat minoribus, & absentibus, & de eorum restitutione. num.12 252
dilatio quando detur ex adiectione facta libello, numero 2 253
dilatio ad allegandum dari non debet. num.4 267
dilatio est communis circa eundem articulũ. nu.13 278
dilatio non tenet, nisi contineat certum spatium temporis. num. 16 312
dilatio propriè quæ sit, num. 16. & 45 312
dilatio quid sit, & num.45 312
dilatio omnis peremptoria a litis contestatione usque ad sententiam diffinitiuam. num.10 319
dilatio utrum finiatur ubi appareat prius impetrantem nolle procedere. num.17 68
dilatio probatoria est utrique parti communis: licet alteri statuta, & quando. num.2 326
dilatio quarta, ex qua sequitur productio, an debeat concedi. num.1 348
dilatio statuto si caueatur, quod si accusatur intra octo dies a die banni noncomparuit habeatur perinde ac si esset conuictus. & proprio ore confessus si iste nõ potuit comparere propter discrimina uiarum, qa fuit ui maioris alibi inclusus in uinculis, an currat ei. numero. 8 348
dilatio peremptoria, quid iuris, si sit data ad probandũ, & nume. 4. & 5 358
dilatio quædam quæ non dicitur propriè dilatio, sed arctatio. num.16 389
dilatio qualibet quare est peremptoria ad excipiendũ, & non dilatio ad comparendum. num.14 393
dilatio legalis si est, mora purgari potest secus, si prætoria uer. exemplum. num.9 417
dilatio quadrimestris qbus detur, nu.12. & 13. 417
dilatio assignata ad plura, si non potest operari in omnibus operetur, quantũ potest operari. num.2 442
dilatio alia quando expectatur post dilationem, non intelligitur deserta appellatio ex cursu primæ dilationis. num.15 452
dilatione pendẽte si interim aliquid fit appellatore oportet quasi non sit nullum ipso iure. num.6 458
dilatione quarta denegata sine causa, potest appellari, & quando dilatio denegari possit, in prin. num.1 336
dilatione pendente ad respondendum positionibus, an currit dilatio ad probandum. num.5 393
dilationem qui nimis arctat eã negare uidet. nu.2 252
dilationes cognitionales, & decisiuas iudex abbreuiare potest. num.2 216
dilationes quæ dantur post litis contestationẽ. nu.1. 251
dilationes sunt multiplices, & de quibus hic titulus loquatur. num.1 251
dilationes omnes quæ causæ cognitionem requirunt, iudicis uotum & arbitrium desiderant: cæteræ secus. nume. 2 251
dilationes unde nominentur. num.2 251
dilationes deliberatoriæ non sunt dandæ, nisi semel. numer. 4 252
dilationes plures an possint consumi eodem spatio temporis si in eodem concurrant num. 10 252
dilationes omnes ante lit. contest. an possint dari iudice non sedente pro tribunali. num.13 252
dilationes noua an dantur propter libelli declarationem, num.1. & 2 253
dilationes etiam successiuæ assignantur. num.9 307
dilationes breuiores debent esse, ubi breuis est mera iudicij, uers. ubi no. num.16 389
dilationi sex mensium, quæ dantur iudicatis à iure communi, derogari potest per statutum ciuitatis. nu.2. 374
dilationibus qui subterfugit, contra eum præsumitur. numero 1 363
dilationis arctatio necessaria quando grauet. nu. 2. 252
dilationis breuis grauamen in quo consistat, & quid probandum appellanti. nu.2 252
dilationis moderatio quæ nam sit. nu.2 252
dilationis extremitas aliam citationem non requirit. numer.13. 278
dilationis tempus quando incipiat, ibid. uer. solu. nu.1. & 2. & 3. & 7. uer. sed ecce. 438
dilationum processus arbitrarius. nu.2 252
dilationum una an in aliam confundatur. nu.8. 348
Dilatoria iudicij, quæ litem contestari non patitur, debet opponi & probari ante lit. contest. nisi in casu. numer.2 332
dilatoria solutionis, quia habet diminuere debitum principale, est secundum quid quodammodo peremptoria in eo quod diminuitur. nu.5 332
dilatorias non tollit cautio, iudicio sisti, nu 1 225
diligentia ex parte citantis an sufficiat licet in citato nulla reperiatur culpa, uel contumacia. nu.4. 245
dimittere possessionem nullus prælatus etiam simoniacus, uel intrusus potest sine superioris licentia. numer.5 88
directa probatio an cadat in negatiuam. nu.11 302
directarum mandato nitens repellitur, præterquàm tribus casibus. Vtilium uerò cessionarius semper cedenti præfertur. nu.17 61
directum dominium quid sit, & quid utile. & quomodo quærant. nu.4 317
discimus exemplis & experimentis. ibid. nu.8 344
disciplina quid, uer. est autem. nu.4 463
discipulus tenetur Doctori suo ad operas obsequiales. num.64 7
discordantes an possint cogi ad pacem. num.28 6
discretæ personæ quæ dicantur. num.30 155

disparita

disparitas causat inuidiam & discordiam inter fratres. §. dicit. num.4 466
dispensare an possit episcopus super ætate? numero 5. 101
dispensare an possit episcopus super ætate eorum, qui eliguntur ad inferiores dignitates.num.1 118
dispensare cum clericis episcopi de quibus ualeant criminibus.num.2 229
dispensare episcopus in omnibus criminibus an possit, num.16. & 18 229
dispensare cum bigamo promoto potest Papa, sed non promouendo.num.18 229
dispensare possit ne episcopus inuito accusatore,uel uolente.num.24 229
dispensare in quibus possit contra regulam, & constitutionem religiosorum Papa, uers.nam hoc cum .§. sequen.num.2. & 3 466
dispensari potest cum priuandis, non cum priuatis & tamen limitatur.num.15 221
dispensatio non porrigitur ad defectus suppressos. numero 8 61
dispensatio super homicidio facta, unicum non excedit: facta super homicidijs, duo non egreditur. numero 9 101
dispensatio in beneficijs litis, non extenditur ad habenda.num.19 229
dispensatio canonis fingit retrò,non autem hominis.numero.1 302
dispensatio,uel indulgentia cuiuslibet uiri,uel uenia obtenta per dolum ipso iure non ualet.num.1 357
dispensationes magnæ sunt meri imperij, & ad solum papam pertinent.num.4 185
dispensationis causa sublata tollitur dispensatio. numero 8 139
dispensationis nomen in iure ciuili non reperitur, sed eius loco nomen indulgentiæ.num.10 229
dispensationis species multæ, & a quibus facienda, uersic.quædam.num.7 450
dispensatiuè factum non est ad similia pertrahendum, unde dispensationes sunt stricti iuris.num.1 421
dispensatum si sit cum illegitimo, quod possit unicum beneficium obtinere & is obtinuerit sed renuntiauerit, an uigore dictæ dispensationis prouideri ei possit de unico alio.num.3 107
dispensatur de facili cum uiris literatis super pluralitate beneficiorum.num.41 132
dispensatur in pœnis propter senectutem.num.1 197
disponentis intentio semper attendi debet,ita tamen, ut non omnino à uerbis recedatur.num.2 81
disponere,quid significet in literis collatorijs beneficii. num. 21 366
dispositio.§.fi.l.Aurelius.ff.de lib.leg.damnauit animam cuiusdam aduocati.num.12 364
dispositio legis surgit ex tempore.num.3 244
dispositionis uniuersitatis quæ sunt, in his sufficit pars maior tam in congregando quam in consentiendo. num. 5 106
dispositio simplex intelligitur perpetua.num.24 35
dispositio coarctatiua non suscipit generis ampliationé. num.13 40
disiunctiua interdum pro coniunctiua ponitur. nu.2 44
disiunctiuè ad ueritaté nó requiritur copulatiua probatio. num. 1 44
disiunctiua in contractibus inter personas quib.acquiritur,an & qñ in coniunctã resoluatur.nu.3 44
dissigillans literas,uel attestationes aperiens, non potest contra eas opponere.num.13 151
distantes a re sunt quodãmodo ignorantes.nu.26 337
distractus ét nominat⁹ & innominatus reperit. n.11.204
distinguere, & diuidere differunt, & in his quid iudex possit.num.9 416
distributiones quotidianas duplices habere debet fungens. uice duarum personarum.num.1 415
districtualium appellatione ueniunt & clerici.nu.57. 151
districtus,honor,& iurisdictio,uniuersitatis nomina sunt & eorum differentia.num.1. & 2 355
districtus quid sit? num.3 79
districtus descriptio,qui & aquas cóprehédit.nu.5. 243
districtus quid dicatur, & eius a territorio differentia. nume. 7 307
diuersimodè exponitur cuius ueritas ignorat.nu.18.123
diuersitas,si plura allegentur, quando dicatur, num.10. & 11. 351
diuina audire,& sacramenta ecclesiastica percipere a clerico fornicario non debemus,si sit notorius, in prin nume. 1 470
diuisio ubi est,ibi separatus est intellectus.num.8 79
diuisio eius non cadit in rerum natura, cuius diuisio nó cadit in intellectu.num.11. 425
diuites,qui habent ita grossum ingenium, quòd talentũ scientiæ nó cadit in eos,an uenia mereant.nu.11 20
diuitias appetere an sit peccatum mortale.nu.6 18
diuitiæ,uel paupertas probandæ sunt ab eo, qui inde actionem,uel exceptionem uult consequi.nu.1 365
diuortij petitio dicitur mixta,& quare.num.3 211
diuortium triplex est.num.8 90
diuortium non fit coniugũ ex causa ebrietatis.nu.3. 211
diutius, áduerbium,non includit quadragenariam præsumptionem.num 2 395
dixisse qui negat se illud, quod in actis publicis reperit scriptum,cum testificatur,non ei creditur.nu.3 364
doctor,qui desinit esse scholaris, an perdat priuilegium scholarium. num. 26 3
doctor an possit subornare scholares acquirédo eos per pecuniam.num.44 4
doctor legum nec iuris ignorantiam prætendere potest, nec prætextu iuris erroris in integrum restituitur. nume. 7 10
doctor extra collegium constitutus non potest aliquem doctorare.num 8 35
doctor a doctorata ob periurium an deponatur. n.1. 372
doctor non poterit suam sententiam exequendo alicui dare possessionem corporalem. num.5 160
doctores per se, & scholares per se,an faciant integram uniuersitatem. num.32 3
doctores audiendi summi.16 302
doli, & latæ culpæ descriptio.num.16 153
doli præsumptio ex cursu temporis inducitur & a scientia currit.num.3 244
doli probatio quibus fiat.num.57 312
doli replicatio non admittitur contra doli exceptionem. nume. 1 397
dolo facit,qui petit quod restituere oportet. numero 2. 271
dolum suum allegare nemo potest.num.40 31
dolum cum dolo compensari, multipliciter probatur. numer.3 392
dolus partis, & dolus aduocati inuicem compensantur. numer. 2 205
dolus commissus per cedentem an noceat cessionario.

sio. nume. 28. 207
Dolus, & culpa non eandem postulant probationem. numer. 3 216
Dolus non prodest procuratoris, & ratio. nu. 3 216
Dolus remitti non potest, sed quæstio doli, & quomodo deletur. nu. 6. 218
Dolus omnis est contra ius diuinum, & ideo non seruandus. nu. 8. 219
Dolus procuratoris noceat in quibus domino. numero. 11. 240
Dolus prælati quando noceat ecclesiæ. nu. 17. 240
Dolus etiam sciente fit. nu. 5. 261
Dolus an reddat contractum stricti iuris nullum, & an bonæ fidei. nu. 12. 261
Dolus, & uiolentia perseuerat, donec purgetur. numero. 2. 270
Dolus, & fraus citati per quid probentur. nu. 2. 288
Dolus contractum stricti iuris non reddit nullum, sed annullandum. nu. 28. 377
Domestici qui dicantur. nu. 1 330
Domestici præsumuntur non facere, nisi quod placet maiori suo, licet hæc præsumptio recipiat in contrarium præsumptionem. nu. 2. 342
Domicilia quot potest quis habere, & quando possit ad quodlibet citari. nu. 4. & 8. 74
Domicilij locus, potius quàm rei attenditur, nisi citãdus in loco rei sit. nu. 7. 74
Domicilium qui mutauit ubi conueniri debeat? numer. 18. 72
Domicilium in loco originis dicitur quis habere. numer 4. 143
Domicilium ibi clericus habere existimatur, ubi residentiam facere tenetur nu. 1. 288
Domicilium locus est principalior iudicij, uer. nam domici. nu. 21. 427
Dominam ancillari, & ancillam dominari magna est abusio. nu. 3. 288
Domini si sint plures, an sufficiat iurare fidelitatem uni pro omnibus. nu. 5. 377
Domini si erant plures, si unus expellitur, omnibus interrumpitur. nu. 6. 403
Domini uillarum, uel possessionum, in quibus habitant eorum coloni, an possint agere actione de dolo contra illos, qui in iniuriam ipsorum dominorum tales subditos molestant, uel spoliant. nu. 17. 446
Dominia directa prius fuerunt, quam feudum. numero. 17. 389
Dominij positio adminiculatur possessorio, sed non fundat ipsum. nu. 33. 308
Dominij translationem contractus omnis, ex quo oritur certi condictio, requirit. nu. 3. 395
Dominij argumenta quæ. nu. 8. 317
Dominij species sunt ita, sicut species obligationis, uer. sicut enim. nu. 4. 467
Dominio concesso an concedi uideatur possessio. numer. 13. 399
Dominium & rei uendicatio, quæ nascitur de corpore dominij, an sint idem. nu. 35. 90
Dominium, & usufructus an possideatur. nu. 27. 96
Dominium cur non quasi possideatur? nu. 25. 126
Dominium, & possessio an transferatur per redditionẽ, uel incisionem instrumenti. nu. 2. 146
Dominium, uel possessio an possit esse notoria? numero. 10. 182
Dominium qualiter probetur. nu. 11. 182
Dominium utile an retineat metum passus. nu. 1. 216
Dominium utile an transeat per locationem ad longissimum tempus. nu. 7. 253
Dominium an quæratur aduersario per talem enunciationem. nu 14. 267
Dominium, & iurisdictio æquiparantur. nu. 3. 270
Dominium per sententiam declaratoriam transferatur, nu. 12. & 13. 317
Dominium an transeat ex sententia erronea iudicis errantis, possessionẽ eo nomine acquisita. numero. 13. 317
Dominium est triplex. nu. 17 19
Dominium quid, & quomodo cognoscitur, & probatur, nu. 11. & 12. & 14. & 21. 22. 337
Dominium directum an possit probari. num. 21. & 22. & 23. 337
Dominium utile an possit probari per testes. numero. 22. 337
Dominium intentans in prin. temporis, an iuuetur in præscribendo temporis cursu. nu. 23. 337
Dominium plenum non recipit qualitatem, nisi in casu. nu. 19. 356
Dominium quando transeatur. nu 13 390
Dominium utile præfertur in præscriptione directo, uer si. item non est. nu. 3. 402
Dominium omne, quod acquiritur alicui de iure speciali, est utile, non directum. nu. 9. 412
Dominium momentaneum non infringit regulam mendicantium. nu 4 414
Dominium qui simpliciter intentauit, an possit prosequi directum, & utile. nu. 8 424
Dominium si quis nec utile, nec directum habeat, sed lit. penden. acquisiuit, quid iuris. nu. 9 424
Dominium uenit in comitatiua possessionis, & est filius ipsius, ibid. nu. 3. 467
Dominium an quæratur ex ludo taxillorum. nu. 4. 467
Dominium an possit esse notorium. nu. 15. 470
Domino quæritur ius ex procuratoris protestatione. numer. 9. 206
Dominium actorem esse non fatetur reus, si excipiat de permutatione rei facta cum actore, in princip. nume. 1. 395
Dominium rei quem potest facere statutũ legis, & quo modo, uer. solutio. nu. 12 408
Dominus in instrumento procurationis, si promittat se ratum habere sub hypotheca bonorum suorum, alienatio facta an noceat ei, qui prius de hypotheca conuenit, & quid si non conuenit in ipso instrumento sed postea & interim alienatio secuta sit. nu. 37 10
Dominus, pendente dubio an feudum ad eum reuersum sit, non est in plena eius possessione: propter eaque, ante sententiam declaratoriam, non potest quenquam de eo corporaliter inuestire. nu. 74. 23
Dominus iudicat inter pares curię: Pares, & in eorum defectum arbitri, & tandem ordinarius loci, inter feudatarium, & Dominum. nu. 40. 454
Dominus quare promittat uel sententiæ interesse, uel iudicatum soluere? nu. 30 112
Dominus non bannietur neque relegabitur propter procuratoris contumaciam. nu. 6. 240
Dominus per appellationem suam uidetur in se assumpsisse causam. nu. 14 240
Dominus prælatus & pater adæquantur. nu. 14 353
Dominus an possit pati primum decretum ex procuratoris contumacia. nu. 15. 202

Domi-

dominus si priuetur feudo, & uasallus liberetur, an uasallus assumat directum dominium. num. 22 23
dominus quis præsumitur ex possessione, & quando præsumptioni standum. num. 2 263
dominus ex contumacia procuratoris non excommunicatur, nisi sciens non purgauerit eam, & a litis impendia & præiudicium patiatur, num. 5. 6. & 9. 10. 11. 12. 15. 16. 17. & 25. 241
dominus usufructuario mortuo non tenetur stare locationi per eum factæ num. 5 136
dominus qui rogatus primò, deinde citatiuè monitus, non facit iustitiam uasallo super feudo, potest ab eodé bello uexari. num. 1 144
dominus si promittat pro procuratore sub hac forma, quicquid legitimè fecerit, an iste sit legitimè releuatus. num. 21 206
dominus si scripsit in sua camera literas mandati, & eas retinebat in scrinio pectoris sui, uel in scrinio materiali, & nondum transmiserat: an procurator possit aliquid uirtute illarum literarum. num. 41 26
dominus & procurator fingitur eadem p̄sona nu. 1. 213
dominus inter emphyteutas an habeat iurisdictionem. num. 11 235
dominus litis qñ dicatur factus procurator. nu. 15 240
dominus in iudicio nominandus qs dicatur. nu. 1 246
dominus sine nominatione sciens causam super re sua agi, an possit comparere, & in se iudicium suscipere num. 10 246
dominus si est ultrà mare, nec potest ad iurandum de calumnia personaliter interesse, quid fieri debeat. nume. 3 250
dominus feudi ab alio possessi, si uendidit mihi ipsum, & me induxit in possessionem facti, non iuris, quia alius possidebat cum titulo, & bona fide an transtulerit in me dominium. num. 11 262
dominus an possit tradere possessionem alteri, colono adhuc & postea colente nomine domini. nu. 3 273
dominus potest in eodem iudicio facere quosdam actus per se quosdam per procuratorem. num. 1 274
dominus non potest inter uiuos emphyteusim ecclesiasticam donare, si ecclesia uult emere, sed poterit donare pretium. num. 7 355
dominus appellando liberat procuratorem à cautione rati num. 25 427
dominus repetere potest hominem suum ab eo, qui eum detinet carceratum de facto. num 4 446
dominus laicus non potest carcerare clericum, qui furtiuè administrauit negotia sua. num. 15 446
dominus sciens, si nō appellauerit, procurator autem appellauit, uel è contra, quid iuris. num. 9 455
domus triplex est, ubi quis citari possit. num. 4 288
domus Dei pro hospitali accipitur etiam tempore Ioan. And. uer. ibi, domus. num. 2 446
donare melius est interdum, quàm uendere. nu. 14 206
donare & confirmare differunt. num. 16 356
donasse uir uxori quando præsumatur num. 12 302
donatarius, etiam causa mortis, si per stipulationem promiserit aliquid, non poterit renuntiare donationi. numer. 46 25
donatio an possit in testamento adijci ad maiorem firmitatem. num. 11 86
donationis in contractu, inter clericum donantem, & laicum donatariū, utrius fori solennitas obseruanda est. num. 3. & 4 468
donatio non præsumitur nisi ex causa, & qua. nu. 4. 360
donatio causa mortis omnium bonorum mobiliū & immobilium, præsentium, & futurorum cum iuramento non reuocandi eam, utrum teneat. num. 27 383
donatio inter uirum, & uxorem iuramento firmata, an sit irreuocabilis. num. 28 383
donatio causa mortis an sit inualida, nisi sit præstita cautio. num. 16 462
donatio magna est species prodigalitatis, & ideò requiritur insinuatio, & etiam cum ea nō ualet, si sit ob turpem causam, uers. Adde. num. 2 466
donationem propter nuptias an lucretur mulier ꝓpter adulterium uiri, sicut econtra. num. 21 240
donationem certa scientia quando inducat. nu. 17 193
donationis loco & titulo an possit aliquid ultra sortem promitti. num. 12 395
donatum, an mutuatum quid præsumatur. num. 5 289
dos uxoris a uiro interfectæ, nec uiro, nec fisco applicatur. num. 42 61
dos, & donatio dicuntur pietas, & requirunt speciale mandatum. num. 8 206
dos mulieri est titulus lucratiuus. num. 8 205
dos restitui quando debeat, si agatur inter coniuges ad thori separationem. num. 2 211
dos non est quid spirituale. num. 2 211
dos non est quid extraneum, sed ipsi matrimonio connexum. num. 4 302
dos puellæ an possit interim per eam repeti. nu. 9 318
dos præsumitur confessata in fraudem creditorum præcedentium, nec mulier contra eos habet priuilegium dotis. num. 3 363
dotalis res an aliquo modo possit alienari sine iuramento. num. 10 382
dotare an possint princeps spurias suas de plenitudine potestatis. num. 70 14
dotare filiam naturalem pater non compellitur, nec frater uterinam sororem tenetur. num. 9 61
dotat uxorem uir quandoque propter uxoris nobilitatem. num. 2 329
dotem perdit uxor etiam nondum traducta ad domum uiri propter adulterium suum. num 4 212
dotem repetenti uiduæ possunt offerre creditores eam. num. 7 281
dotem si promiserit mulier, & post modum lapsa est facultatibus, an tenear eam ducere, & si non uult soluere dotem an debeam ipsam alere. num. 8 380
dotis causa non pertinet ad forum ecclesiasticum, cum non incidit quæstioni spirituali. num. 6 219
dotis causa quædam habet specialia. num. 22 240
dotis commemoratione non facta, tacitè uidetur contentum de dote. num. 3 312
dotis onera subire mulier tenetur. num. 3 312
dubia res fit per affirmationem, & negationem concertantium. num. 19 54
dubia res quando dicatur. num. 3 209
dubia res non efficitur per silentium, licet per negationem. num. 1 318
dubia probatio interpretatur contra producentem. nume. 15 356
dubietas status facit medio tempore gesta ualere. nume. 2 116
dubijs in rebus semper ad intentionem disponendis recurrendum est. num. 2 44
dubitans de iurisdictione delegati an possit citare partes. nume. 20 54
dubitans de iure suo cum quid importat ad corroborationem,

tionem, non amittit ius pristinũ, & nu.13.& 14 409
Dubitatio, quemadmodum & error, duplex datur facti.s. & iuris.num.1 54
Dubitatio uehemens an excuset, ut ignorantia? nu.3 98
Dubitatio quid sit?nu.39. 123.3.& 209
Dubitationis amouendæ gratia aliquando fit declaratio.nu.5 216
Dubium dicitur quando possibile est in utranque partẽ dari copiam disceptandi.nu.10 116
Dubium temporis in benigniorem partem præsumitur. nu.1. 227
Dubium, qua causæ iudex motus dixerit sententiam, tollit per acta, uer.sed quid.nu.1 395
Dubius intrusus an teneatur dimittere possessionem antè quàm declaretur intrusio.& sup.nu.7.& 22 6
Dubius in conscientia quando intelligatur facere cõtra conscientiam?nu.7 90
Duces & Marchiones dignitatem suam legare quibus possunt?nu.18 225
Ducibus habentibus legationem imperatoris, qui asserit sibi factas aliquas extraordinarias commissiones, an sit credendum.nu.4. 332
Duello odium pro se supponere non licet.nu.2. 44
Duæ rationes uincunt unam.nu.4 259
Duntaxat, est dictio limitatiua & exclusiua.nu.4 327
Duo contendunt de Papatu, & interim uterque unum, & idem castrum mihi concedit, an ualeat concessio. numero.12 6
Duo diuersi iudices in eadem causa ab utraque parte ex diuersis rescriptis impetrati, si duas ferant sententias inuicem contrarias prius lata præualebit. numero.5 43
Duo ubi propter unum utrobique tantum unũ.nu.3.57
Duo possibilia simul incompatibilia, si ab unico uerbi actu tota oratio complexiuè determinatur, in contractibus non reddunt dispositionem conditionalem. Secus in ultimis uoluntatibus nu.13 23
Duo se gerunt pro Papa.impetraui ab eis castrum in feudum, & iuraui utrique fidelitatem pro se & successoribus canonicè intrantibus, utrum in omnem euentũ habebo feudum.nu.10 57
Duo proponens utrunque probare, quando teneatur. nume 14 70
Duo an faciant collegium? nu.2 98
Duo electi discordantes si elegerunt tertiũ, isque mortuus subinde est, an poterint alium eligere.nu.12 180
Duo iura quotiens concurrunt in unius persona perinde est ac si in diuersorum personas distinguerentur. numero.4 262
Duo ubi propter unum, utrobique tantum unum numero.29 444
Duo ubi copulatiuè in rescripto continentur, si de iure utrunque uerum esse requiratur, utrunque probari conuenit, si de iure quodlibet p se sufficit, sufficiet alterius probatio, & nu.5.& 9 42
Duorum specialium concursus ob salutem animæ interdum admittitur.nu.10 86
Duplex in agendo coram diuersis in utroque foro condemnatur in expensis, & damnis.nu.13 84
Duplex ciuilis obligatio circa idem esse nõ potest, quod secus est in naturali.nu.13 201
Duplicitas in beneficijs ex tribus causis prohibetur. numero.38 132
Duplicitas indicij multiplex est, & quando non admittitur.nume 4 168
Durare pſumit̃ mandatũ recens: secus antiquũ.n.7. 270
Duratio in quibus præsumatur?nu.3 109
Durius quando agatur cum lege quã cum ministro legis, & contra uer.tu dic nu.10 469
Durius agitur cum uiua uoce, q̃ mortua legis.nu.6.347
Duumuiri an teneantur iurare suum officium legaliter exercere.nu.37 312
Duumuiri an efficiãtur tabelliones causæ, per hoc quod iurant suum officium legaliter exercere. nu.38. 312

E

EAdem non sunt, quæ ueniunt per rationem extensiuam, sed similia, ad finem.nu.9.381
Ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuum prouocat, & nisi clericus ab istis uitijs se abstineat deponitur.nu.1 467
Ebrietas quæ dicatur.nu.1 467
Ebrietatem plerique fingunt, & fatuitatem ut maleficia declinent, ibidem.nu.1 467
Ebrii, & ebriosi differentia, uer.& no.nu.1 467
Ecclesia, in qua monachus sibi sanguinem, percutiendo se studiose, elicit, est interdicta.nu.45 6
Ecclesia non potest arctare non suum forum.nu.18. 12
Ecclesia an incidat in naturales pœnas feudorũ. nu.8.23
Ecclesia in prælato passiuè est, non actiuè.nu.27 65
Ecclesia an acquirat possessionem sine aliqua traditione? nu 7 86
Ecclesia, & prælatus an sese mutuò possideant.nu.3.88
Ecclesia an possit agere ex cõtractibus intrusi? n.12.126
Ecclesia potest aliqua de gestis per intrusum approbare alijs omnino separatis reiectis.nu.14 126
Ecclesia parochialis contra uolentẽ ædificare in sua parochia quam actionem intentet.nu.1 175
Ecclesia uacante an propriè fiat furtum rerum ecclesiæ. nume.80 133
Ecclesia si concessit mihi emphyteusim pro me, & hæredibus, deinde superuenit mihi furor, uel dementia, & tunc temporis genui, filium, an iste filius succedat in ista emphyteusi.nu.24 304
Ecclesia, si est enormiter læsa ex locatione etiam solenniter celebrata, restituitur.nume 1 217
Ecclesia an restituatur in integrum propter negligentiam procuratoris.nu.1 217
Ecclesia restitui potest etiam contra sententiam Papæ. nume.1 217
Ecclesia nec iniustum facere, nec pati debet.nu.3. 235
Ecclesia an perdat causam ex contumacia prælati. numero.1 254
Ecclesia læsa per negligentiã procuratoris, an possit petere restitutionem in integrum. nu.4 268
Ecclesia sine rectore comparatur hæreditati iacenti. numero.4 272
Ecclesia an sine prælato aliquid agat.nu.6 272
Ecclesia non uacans quando conferri posit.nu.3 273
Ecclesia dicitur hæres immortalis.nu.14 303
Ecclesia non dicitur uacare si quis administret ante confirmationem.nu.1 271
Ecclesia an dicatur quasi contrahere cum legatarijs, & creditoribus.nume.26 304
Ecclesia non excluditur a filio naturali, & incestuoso substituta in defectum liberorum.nu.35 305
Ecclesia sequi debet naturam rerum, non destruere, & exempla.nu.41. 305
Ecclesia põt habere castra, uillas, & iurisdictiones in p-

prietate. nu.7 307
Ecclesia si potuit componere, & non composuit, an potuit in integrum restitui aduersus compositionem omissam.nu.2 318
Ecclesia usque ad quam quantitatem donari possit absq; testimonio insinuationis.nu.4 369
Ecclesia sita in diœcesi episcopi subest ei in omnibus spiritualibus: secus in temporalibus nisi probetur, uersi. quintò.nu.5 395
Ecclesia una potest cum pluribus permutari, & transfertur hincinde dominium.nu.14 395
Ecclesia schismatica an perdat priuilegia, bonaque sua, eaque destrui possit, & à quo.nu.5 400
Ecclesiæ bona qui possidet bona fide, perpetuò tutus, est in prin.nu.1 401
Ecclesia, donec est sub eodem prælato, censetur iure minoris.nu 4 401
Ecclesia pupillus, & miles agunt absque cessione, eo.§. uer.cum enim.nu.5 402
Ecclesia contra priuatum an præscribat spatio. 30.annorum.nu.1 403
Ecclesia si non seruat iussum testatoris, an auferatur ei legatum.nu.4 404
Ecclesia, quando concedit pensiones, uel iurisdictiones præsumitur in dubio concedere in feudum. n. 5. 405
Ecclesia an probetur esse patronalis per hoc, quod præstiterit annuam pensionem.nu.9 420
Ecclesia uel ciuitas si sit interdicta, ut ciuitas Bononię, & fuit relaxatum interdictum ad tempus interim fuit appellatum, postea ciuitas recidit in interdictum, an possint pendente appellatione ibi celebrari diuina. numer.2. 436
Ecclesia uidetur semper abesse in controuersia electorum, ibid. & ideò pro ea supplendum.nu.3 440
Ecclesia si dicit fundum ad se reuersum propter canonem non solutum, debet declarari, quis fundus sit ille.nu.1 442
Ecclesia uacante an possit aliquid innouari.nu.32 65
Ecclesia præsumitur idonea facultatibus.nu.3 365
Ecclesia & minor aduersus sententiam ex causa delicti restituuntur.nu.1 242
Ecclesiam qui petit uidetur & cæmeterium petere, & capellam nu.12. 220
Ecclesiam quis dicatur pacificè possidere.nu.5. 228
Ecclesiam hæredem si instituo, & iuro non reuocare, & si contingat me reuocare, dono, an iuramentum illud & pactum sit ualidum. nu. 37. 305
Ecclesiam liberam si quis contendit esse, quæ forma sententiæ.nu.4 409
Ecclesias diuersas an quis simul habere possit? n. 34. 152
Ecclesiæ persecutio extrinseca, uel intrinseca quæ dicatur.nu.21 147
Ecclesię utile quod est idem dicitur esse necessariũ prę-lato ratione sui officij. nã Prælatus tenetur ex officio utilitatem ecclesiæ procurare. Et quidquid facit ex re ecclesiæ, pſumitur facere nomine ecclesiæ.nu.31. 419
Ecclesiæ quæ adhærent, sunt ecclesiastica.nu.12 228
Ecclesiæ uerius reperiuntur esse clerici corporis diuersi.nu.9. 264
Ecclesiæ an acquiratur per contractum intrusi in prælatura.nu.5 272
Ecclesiæ ante sint in bonis alicuius.nu.28 305
Ecclesiæ si res alienatæ sunt ab episcopo, quid iuris.numer.2 368
Ecclesiæ præiudicare potest in iurisdictione prælatus cum capitulo, licèt restitutionem petere possit, ibid. nu.15. 409
Ecclesiæ quando quis acquirat. §. & ita uersicu. porrò. nu.5. 402
Ecclesiæ, siue capellæ monachorum subsunt ordinarijs quo ad utranque legem, nisi probentur exemptæ per prçscriptionem, uel priuilegium.nu.1 406
Ecclesiæ an possit imponi census postquam ipsa est fundata, & constructa.nu.11 420
Ecclesiæ omnes immediatè sunt Papæ subiectæ, ibid. numer.3 423
Ecclesiæ nomine agere quis possit, & qua authoritate siue superioris mandato.nu 4 315
Ecclesiæ nomine possidere nihil potest, qui est extra eã §.deinde.nu.20. 444
Ecclesię dedicari non debent, nisi dos assignetur pro sacerdote, & clerico, ibi.§.in tex.nu.1 465
Ecclesiæ nomine si agitur transit instantiam in succedentem.nu 1. 3.& 5 236
Ecclesię contra libertat quid fieri dicatur, nu.4.14. 104
Ecclesiæ sub protectione recepti habent priuilegium clericorum, & ecclesiasticarum personarum.nu.1 461
Ecclesię prçiudicari an possit per capitulum, & prçlatum.nu.6 18
Ecclesię catholicæ authoritas & papæ, ab omni lege & constitutione uidetur excepta.nu 4. 388
Ecclesiæ uniuersalis contra statum quicquid dicitur somnia sunt.nu. 4 386
Ecclesiæ ex pacto, quæritur ius eius rusticis.nu.2 205
Ecclesijs quidquid debetur, debetur Papç.nu.6 374
Edenda sunt omnia aduersario, quibus quis usurus est in iudicio, etiam nomina testium.nu.12 234
Edere quas literas, & instrumenta uel rescripta quando & quis cogatur.nu.6. 274
Edicta publicè publicari an sufficiat.nu.:3. 94
Edicto non dicitur quis ad causam trahi sed inuitare. numer.3 397
Edictum publicè propositum an sufficiat ad scientiam prçsumendam.nu.5 345
Edictum ponendum in loco iudicij.nu.3. 397
Edi debet partibus quicquid est de actibus.nu.12 312
Edi sine die, & consule quomodo hoc tempore intelligatur.nu.6 296
Editio quando & quorum instrumentorum, & qualiter & uti, & à quo facienda, & nu.sequentibus, & sup.numer.3.& 4 296
Editio an & quando fieri debeat sine die & consule, & quando non, nu.8.& 9 296
Editio qualiter & quo iure debet fieri.nu.19 297
Editio quotuplex est.nu.2 755
Effectum producere quod consueuit, ea mente dictum uidetur, ut producat effectum.nu.4 238
Egisse generaliter intelligitur, qui non proposuit originem petitionis in libello. uu.4 260
Electa una uia, non tollitur altera in rescindenda sententiæ.ibid.nu.4 410
Electio an sit ualida, si concepta sit sub his uerbis. Nos collegium eligimus.nu.9. 92
Electio, ad instar ędificii, ruit ex defectu uel materię, uel fundamenti, uel artificii.nu.16. 93
Electio de persona digna an possit fieri in loco interdicto.nu.31. 94
Electio quid sit? nu. 1. 93
Electio si sit inualida, an electores possint eligere iterato.nu.7. 98

electio Papæ qualiter debeat fieri.nu.8 98
electio prælati spectat ad ipsam congregationem.numero.1 99
electio fienda à pluribus, ut singulis, ualidè impletur a singulis seorsum:secus si ut ab uniuersis.nu.2 99
electio facta ad clamorem populi quare non ualeat ?numero.3. 100
electio facta post appellationem, & contra priuilegia ecclesiæ debet rescindi.nu.1 103
electio uacantis ecclesiæ pertinet ad conuentum.numero.1 104
electio secunda, non reprobata prima, quæ fuit facta cótra ius constitutionis, est ualida. Idem si prior facta fuit metu tiranni.uel consuetudinis.nu 10.& 12 104
electio per Archiepiscopum tanquam arbitrũ facta, nó operatur confirmationem quamuis ad eundem, ratione Archiepiscopatus pertineat confirmare. numero.7 109
electio maioris partis an impediatur, si minor pars ob metum comparere non possit.nu.21 110
electio a possessore facta ualeat licet possessio postea euincatur.nu.34 112
electio facta a minori parte non ualet, nec per subsequentem assensum conualescit.nu.1 116
electio nulla an dicatur cassari?.nu.8 116
electio canonicorum potest de consuetudine pertinere ad solum capitulum.nu.1 117
electio facta de successore ante sepulturam defuncti, an ualeat?.nu.2 120
electio potestatis si pertineat ad duo collegia, & pars unius ex istis collegijs delinquat, an deuoluatur potestas ad aliam partem, an ad reliquos de utroque collegio. nume.13 120
electio an teneat, si omnes electores sunt excomunicati. nu.1 123
electio eius est qui compellitur in alternatiua compulsione.nu.2 435
Electio prælati, si capitulum per tres menses eligere negligit,ad proximum superiorem deuoluitur.nu.2 122
electio,cæteris paribus,postulationi præualet. nu.4 122
electio Massarij hospitalis,uel communis, Item prioris hospitalis quomodo fieri debeat, remissi.nu.9 122
electio ad episcopum deuoluta, eo eligere negligente, ad Archiepiscopum transit. & exinde successiue usque ad Papam.nu.12 122
electio ita clara esse debet, ut nulla uoluntatis quæstio detur.nu.3 123
electio non ualet, si dicatur eligo talem, si est dignus. nume.4 123
electio ubi cassatur,datur denuò integrum tempus ad eligendum.nu.6 123
electio si debet fieri cum consilio alicuius,illo mortuo, nihilominus fieri potest.Secus si cum consensu. numero.11 123
electio an locum habeat, si non sint in collegio, nisi tres, unus, uel duo.nu.31 127
electio, quæ peccat in consensu, an possit confirmari?numero.17 126
electio post collationem ex interuallo celebrata non ualet.nu.1 128
electio, quæ non fit à maiori parte totius capituli, non tenet.nu.1 128
electio per eos, qui ex commenda læduntur, ante quam commenda cassetur, facta non ualet.nu.76 133
electio uitiatur, ubi quid de forma omittitur. & quæ sint de forma electionis.nu.7 136
electio per quæ uerba debet fieri nu.8 136
electio a maiori non tamen saniori, parte facta non confirmatur.nu.1 138
electio dignitatum spectat ad episcopum, nisi aliter habeat consuetudo.nu.1 150
electio examinari debet, idque episcopus potest & facere, & ut fiat, committere.nu.1 186
electio facta exclusis habentibus uocem debet irritari.numero.4 264
electio non confirmata aliter confirmatur, si adiudicatur num.17 419
electio minus canonica unius nó est necesse quod prius pronuncietur, nulla quàm ad nullam electionem procedatur.nu.18 420
electione tanquam singulari a Papa cassata, an ius quæsitum ex consensibus, & a scrutinio sit abolitum electo. nu.13 138
electionem qui acceptauit, potest iuri suo renunciare in iudicio.nu.9 105
electionem aduersarii mei si peto cassari, & electionem meam confirmari, licet probem de non iure aduersarii, nisi probem de iure meo, succumbo, nec cassabitur electio.nu.19 421
electiones duæ si fiant, utra earum ualeat? numero.3. 116.
electiones habent plures partes successiuas. numero. 4. 217
electiones fieri possunt in contradictione, sed non confirmantur ante iuris discussionem. numero. 2. 217
electiones plures habens, unam duntaxat prosequi potest.nu.16 136
electiones & constitutiones syndicorum Secundum consuetudines locorum fieri debent.nu.5 214
electioni qui renunciauit nullatenus confirmatione iuuatur.nu 6 126
electioni factæ non uocatis uocandis, si ij ante præfitum consensum obierint, an eorum loco subrogatos consentire oporteat?nu.17 136
electioni celebrandæ, qui interesse abnuit, contemnit, non contemnitur:quare iteratò requiri non oportet. nu.2 138
electioni de se factæ, qui renunciat, super ipsa electione ulterius non debet audiri.nu.1 145
electionis causa efficiens, materialis, finalis, quæ sit? nume.22 123
electo sufficit probare, quòd tempore electionis eligentes possidebant ius eligendi.nu.1 112
electo sufficere maiorem partem uotorum, quomodo intelligi debeat?nu.1 136
electores an possint sibi eligere locum ad eligendum. num.2 93
electores, tam per se, quam per eorum procuratorem possunt petere confirmationem electionis.nu.3 132
electus, uel præbendatus non legitimè potest quandocũque de eo constiterit, remoueri.nu. 26 60
electus a maiori parte capituli confirmandus est, si idoneus sit, alioquin electus a minori, nisi & ipse indignus sit.nu.1 109
electus in Papam an computetur in numero duarum partium.nu.8 101
electus confirmatus, etiam non consecratus, quæ sunt iurisdictionis potest; quæ ordinis, & dignitatis episcopalis, nequaquam.nu.1 105

Electus administrans ante confirmationem ipso iure priuatur omni electionis iure. Nisi forte fecerit ex necessitate.nu.1.& 3 106
Electus a maiori parte capituli, si sit idoneus,& consentit, uel consentire uelit, refutari non potest. numero.1 109
Electus, seu nominatus, præbens assensum computatur in numero eligentium.uide nu.2.4.& 5 118
Electus extra Italiam an antequam confirmetur possit actiones exercere?nu.1 126
Electus per abusum, si consentiat per metum, an debeat puniri?nu.3 126
Electus in Papam, si metu consentit electioni factæ contra bonos mores catholicæ ecclesiæ, an possit per Cardinales iteratò eligi?nu.6 126
Electus à maiori parte capituli, si est idoneus, confirmatur, alioquin confirmatur electio minoris partis. numero.1 130
Electus à dubitantibus eligendus ne is an postulandus esset si appareat postulandum fuisse, an postulari possit? nu.14 138
Elegisse clerici, si canonici eligunt, non uidentur propter corporis,& iuris diuersitatem. nu.9 264
Eligendi ius quæsiuisse quando quis dicatur.nu. 4 264
Eligendi ius unà cum canonicis à clericis nomine suarũ ecclesiarum præscribi potest.nu.9 264
Eligendus in episcopum cuius ætatis & qualitatis esse debeat. nu. 1 101
Eligens scienter indignum suspenditur per triennium, & interim est ineligibilis, potest tamen eligere.numero.1 115
Eligentes scienter episcopum indignum priuantur potestate eligendi in electione, quæ primò fiet solum. nume.1 114
Eligentes indignum suspenduntur per triennium ab ecclesiasticis beneficijs: nu. 3 114
Eligentes indignum plus peccant, quàm qui contra formam eligunt.nu. 12 116
Eligentes si solùm sunt septem, & tres uia scrutinij eligunt quartum, an ille quartus poterit confirmari. nume.5 118
Eligentes illiteratum scienter, ipso iure sunt priuati. nu.7 132
Eligentium pœnitentia non habet locum post electionẽ ante subscriptionem si electus consentire uult. numero.8 109
Eligentium scienter indignum in imperatorem, ipso iure deuoluitur potestas in alios. nu.9 119
Eligere uidetur, qui confirmat, minus autem proprie.numero.5 88
Eligere locum interdictum an possint non interdicti.numero.3 93
Eligere seipsum, an quis possit? nu.3. & 6 118
Eligere qui tenetur, cum consilio aliquorum, debet in cõtractu electionis illorum consilium requirere, & congruo tempore expectare responsum.nu.1 131
Eligere quis debet potius confusionem alterius, quam suam.nu.2 182
eligere qui non potest, potest interdum eligi.nu.11 192
eligere est de fructibus iuris eligendi.nu.2 264
eligi non debet de rigore ille, qui fuit schismaticus, propter infamiam præcedentis uitæ.nu.1 100
eligi an possit ad beneficium existens in minoribus ordinibus.nu.8 109
eligi in abbatem non debet, qui non est instructus in regula monachali.nu.1 121
eligi an possit unus de consultoribus.nu.11 131
eligi ad prælaturam an possit ille, qui est nimis pauper, uel nullũ habet amicum, per quem possit, ecclesiã defendere.nu:14 440
eligibilis an sit prodigus, uel constitutus in peccato mortali? nu.16 101
eludere, uel illudere dicitur impetrans beneficium à Papa, & postea ab ordinario nu.4 415
emancipatio an possit fieri sub minimo iudice. numero.8 196
emendare possum errorem libelli mei.non rescripti uerba mutare nequeo, non tamen præsentare cogor. numero.51 62
emendare non dicitur, qui non refundit expensas, uer. nam non.nu.9 450
emendatum ecclesia non spernit. nu.5 347
emendæ nomine continetur pœna criminalis.nu.2 194
emisse quis de cuius pecunia præsumatur.nu 4 363
emphyteusos ecclesiasticæ impetratio, nõ specificatis pactis emphyteuticis, nõ ualet, etiam si papa dicat se uelle habere pro specificatis.nu.18.& 21 61
emphiteusis ecclesiæ an transeat in extraneum hæredem nu. 84 23
emphiteusis ecclesiastica si ab initio fuerit concessa naturali tantum, succedet in ea filius naturalis tantum; secus autem si militi.nu.89 23
emphiteusis. & quid in præbenda.nu. 47 31
emphiteusis non transit ad quemlibet hæredem. numero.3 153
emphyteusis quo casu possit reuocari.nu.2 304
emphyteusis recipit continuatiuam transmissionem, sicut & alia iura.nu.22 304
emphyteuta requirere debet dominum, quando causa alienationis potest domino adaptari.nu.69 23
emphiteuta feudum extraneo ob merita donare potest irrequisito domino. nisi donatarius esset potentior, diuturnior, domini inimicus, persona prohibita, uel Reipublicæ hostis. Vel, nisi ecclesia esset domina feudi. num.70 23
emphiteuta, siue uasallus, si alii in emphiteusim, uel feudum aliquid dederit, an ex hoc acquiratur actio proprietario.nu 71 23
emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali. numero.4 111
emphyteuta, uel simplex colonus, Fisci, ecclesiæ, uel priuatæ personæ ob cuius temporis cessationem a solutione expelli possit?nu.12 112
emphyteuta cadit a magna emphyteusi pro uno numo non soluto.nu.4 58
emphyteutæ, & superficiarii possessionum genera distincta sunt a proprietario, & æquiparantur in hoc feudatario.nu.5 246
emptum de pecunia ecclesiæ, quando fiat ecclesiæ, & quid de alia pecunia.nu.8 289
enormia crimina de iure ciuili quæ dicantur. nu.3 349
enunciatiua si non probant ad agendum, probant ad excipiendum.nu.10.& 28 312
enuntiatiua uerba causæ proferuntur per se principaliter.nu.1 355
enuntiatiua uerba quando disponunt.nu.15 408
episcopale ius consistit in spiritualibus, & ideo non fundat intentionem suam episcopus in temporalibus, nu 46.& 8 395
epalia iura an possint in emphyteusin cõcedi.nu.2 2 1

episcopalia

Episcopalia iura potest Abbas in capellis præscribere.in princ.num.1. & 4 409
episcopi omnes quoad dignitatem episcopalis sacerdotij sunt æquales. num.2 142
episcopalis ordinis, uel dignitatis quæ sint? num.4 105
episcopalis ecclesia potest esse regularis, & monachalis. num. 4 235
episcopatus debet conferri idoneo.num.5 365
episcopi constitutio generaliter statuentis quòd in sua diœcesi seruentur consuetudines, & non canones, nó ualet. num. 5 3
episcopi, qui sunt inter studentes, an comprehendantur sub uniuersitate. num: 4 3
episcopi constitutio, quòd usurarius post decem annos conueniri non possit, non ualet. quia est contra decreta canonum, & uim conciliorum.num.57 6
episcopi statutum fulminans excommunicationem contra mulieres portantes uestes superuacuas, uel nimis sumptuosas ualet. num.59 7
episcopi & sacerdotes habent claues fori pœnitentialis, & episcopi dictas claues habent, non quia episcopi, sed quia sacerdotes, exceptis reseruatis.nu.15 11
episcopi sunt sub lege, nec possunt causas ordinarias cómittere cũ clausula summarie, & de plano.nu. 66. 19
episcopi in suis episcopatibus etiam sine consensu populi, statuere possunt, dum tamen non contra canones. num. 3 197
episcopi prouinciales consulendi in causa prouinciæ, qui omnem prouinciam repræsentant.nu.4 254
episcopi electio pertinet ad canonicos ecclesiæ cathedralis. num.9 264
episcopi habent tres potestates, & quas.num.1 436
episcopi appellatio prodest & clero, & populo, & in quibus, uer. dicit Innoc.num.16 446
episcopi de ecclesia parochiali possunt facere collegiatam, se conuentualem.num.1 465
episcopis non uidentur concessa insolita a iure generali, siue communi.num.10 87
episcopo, dum ecclesiæ necessarius est, uel utilis, cedendi licentia non datur. num. 1 143
episcopo, cui, si in ecclesia moretur, mortis periculum imminet, papa cedendi licentiam concedit. & idem ob aeris pestilentiam perpetuam uel diuturnam. nume. 1. & 5 147
episcopo mortuo quis gubernabit bona temporalia episcopatus? num.10 190
episcopo suo relicto potest adire superiorem in suscipiẽdis ordinibus, si suus episcopus nolit nisi per simoniam ordinare num.1 409
episcoporum honorem & famam Papa defendere tenetur. num. 2 365
episcopum consulere non oportet, ut adeatur eius uicarius. num. 8 148
episcopum non habere, uel habere inutilem paria sunt. num. 4 400
episcopus potest facere statuta, per quæ seruet honestas nume. 58 7
episcopus potest absoluere excómunicatum ab eo quãuis sua excommunicatio fuerit confirmata a papa. numero 69. 7
episcopus an & quomodo possit facere statutum in suo episcopatu. num.10 12
episcopus si imponat pœnam pecuniariam, an debeat sibi imbursare, uel dare consanguineis.num. 28. 13
episcopus si dispensat, uel ex officio aliquid facit, an sit necessaria præsentia partis. num.:9 14
episcopus an ligetur propria constitutione.usque an nu. 55.inclusiuè.num.53 19
episcopus est caput cathedralis ecclesiæ, & aliarum subditarum.num.21 17
episcopus mutus an possit beneficia conferre.nu. 14. 39
episcopus stante collatione cum clausula, de qua supra, poterit dispensare cum causa. num.22 45
episcopus, & Capitulum sunt quodammodo unum corpus. num. 16 47
episcopus si excommunicauit omnes leprosos stantes in ciuitate, nisi intra octo dies recedant de ciuitate, an leprosus, qui exiuit portas ciuitatis, & reduxit se in quodam hospitali in suburbijs, intelligatur paruisse mandato? num. 17 80
episcopus maior est presbytero cardinali.num.2 95
episcopus an possit infeudare suos consanguineos sicut alios.num.12 231
episcopus præcipere potest regi tanquam subdito. numero 17 188
episcopus an possit dispensare super ætate.nu.5 101
episcopus uide. supra in uerbo dispensare
episcopus ubi est ibi cathedra eius.num.1 434
episcopus uel Archiepiscopus ordines conferre non debet, dum celebratur missa siue cõsecrationis, nisi prius recepto pallio. num.2 115
episcopus an possit restituere famæ.num. 17 229
episcopus uidens se errasse, an possit famæ restituere si uult. num.3 423
episcopus an debeat curiæ seculari tradere clericum depositum. num. 2 229
episcopus an possit creare canonicos sine capitulo. & num. 3. & 5 117
episcopus, uide supra in uerbo Archiepiscopus.
episcopus postulandus est non eligendus.num.1 98
episcopus habet prouidere de rectore, uel clerico perpetuò, ubi collegium non est.num.10 99
episcopus quam debeat habere scientiam num.10. 101
episcopus de una ecclesia in aliam sine licentia Papæ, transiens priuatur utraque: & canonici ipsum recipientes eligendi potestatem amittũt.nu.2.& 3 109
episcopus, ad quem deuoluta est electio, an ad eam suũ capitulum requirere teneatur? num.11 122
episcopus de propria ecclesia ad aliam propria authoritate transiens carebit utraque.num.1 141
episcopus an ex conscientia possit, sine licentia papæ, renunciare. num.1 147
episcopus, qui pp crimẽ renunciauit epatui ad religionẽ descendẽs, ad episcopatũ resumi nó potest.nu.1 148
episcopus factus monachus an possit eligi.nu 5 148
episcopus si est excommunicatus, an uicarius eius poterit procedere in causis.num.14 172
episcopus an, & quãdo pœnã indulgere possit.nu.2. 185
episcopus an possit statuta facere; & quid de Abbatibus & similibus. num.6. & 7 187
episcopus qualiter suam sententiam executioni mandet. num. 13 188
episcopus an possit excommunicare templarios, hospitalarios, & alios exemptos. num.18 188
episcopus unus an teneatur exequi sententiam alterius episcopi, quando scit eam esse iniustam, nu.19 188
episcopus an erit iudex etiã in temporalibus in ea terra, quæ temporalem rectorem non habet. num.7 189
episcopus an possit cognoscere de causis appropriatis subditi prælati? num.4 191

Episcopus idem, & canonicus, si fuit in mora tanquã canonicus, an poterit supplere tanquã eps.nu.9 192
episcopus litium finiendarũ causa cogitur actiones cumulare.num.2 193
episcopus an possit fratrem prædicatorem, uel minorẽ facere suum camerarium.num.9 197
episcopus an sua sententia ligetur.num. 5 199
episcopus an possit habere consilium cũ laico super causa spirituali.num.7 227
episcopus an possit de suo temporali aliquid donare patronis.num.11 228
episcopus absque capitulo an dispenset remissio. numer. 11 229
episcopus per aliam causam agens, iurare de calumnia per illum potest, in princ.num.1 251
episcopus si ante episcopatum fuisset tabellio, per dignitatem episcopalem prohibetur officium tabellionatus exercere. num.6 303
episcopus an possit testificari pro ecclesia sua.nu.10.321
episcopus si mandauit iudici seculari ita faceret nouitatem, & creditor fecit capere alium, an dicebatur esse facta nouitas. num.16 322
episcopus si propria manu scripsit cautionem usurarij, uel eius testamẽtũ an huic scripturę stetur.nu. 0 332
episcopus an possit uenire contra factũ suum.nu.3 368
episcopus ratione periurij debet deponi.nu.1 372
episcopus debet habere quartam decimarum, & oblationum totius suæ diœcesis.num.1 401
episcopus quare petit restitutionẽ in integrũ.nu.11.406
episcopus si est carceratus per Papam, interim non potest exercere pontificalia.num.1 409
episcopus si alium instituit quasi legitimè præsentatum, peccat, & tenetur.num.15 410
episcopus an possit dispensare super furto.num.2 423
episcopus ante quàm habeat possessionem pacificam episcopatus, an teneatur petere confirmationem, uel ordines. num.11 440
episcopus an possit aliquo modo se excusare a carcere presbyteri.num.11 446
episcopus an dicatur immediatus superior sui uicarij.nume. 4 455
episcopus an possit facere, quòd carnifices uendant carnes in stallis episcopi, contradicentibus decano, & capitulo.num.8 458
episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperatore, posset in causis pertinentibus ad illam temporalitatem exigere sportulas.num.5 460
epistola probat pro scribente.num.10 12
Brachium alterius malè inuocantibus non est præbẽdus assensus.§.nam malè.num.4 430
erigere uexillum principale nemo potest præter ducem belli.num.3 288
errasse nõ uideť, qui bene emendat.§.no.primo.n.1. 450
error & dubitatio quemadmodum duplex detur facti. f. & iuris.num 1 54
error, præcipuè fundamenti, totam scientiæ massam corrumpit.num.12 3
error notarii qualiter probetur.num 12 51
error incertæ grammaticæ an sit error iuris, uel facti. num. 13 51
Error in re naturali ut bonæ scripturam uitiat, in geometria, uel mensura non uitiat.num.14 51
error loci originis, diœcesis, uel parochiæ eius, qui citatur, uel contra quem impetratur, uitiat citationem, uel rescriptum. Nisi citatus fateatur de se sensum. Vel per aliam denominationem certum sit de persona. num. 1. & 5 79
error in finibus loci commissi delicti an uitiet.nu.4 79
error non impedit præscriptionem.num.42 90
error commissus coram arbitratore, uel in instrumento guarentigiæ an possit reuocari? num. 16 155
error confessionis, uel alius an & quando, & ubi reuocari queat, & noceat.& num. 2.3.& 16. & 30. ad finem, & 32. 293
errorem proprium in æstimo communis, siue in libro consulis an possit quis corrigere.num.19 293
error iuris probatur per aperturã librorum.nu.25. 293
error qualiter probetur, & corã quo,& nu.2.& 31. 293
error qñque habetur pro ueritate datiua.num.13 317
error in rescripto, qui non afficit aduersarium, non officit rescripto.num.24 322
error contrarietatis & diuersitatis non potest corrigi in causa appellationis, secus in errore contumaciæ uel doli licitum est.num.2 327
error in facto proprio non præsumitur.num.23 183
error potest reuocari usque ad sententiã.num.4 351
error facti cum est in literis, proceditur per literas, licet non secundũ eas detur forma iurisdicendi.nu.4 354
error ignorantiã, metus uoluntatem detegit.nu.13. 104
error quacũq; reuocari nõ põt, & in quo casu.n.5. 389
error iustus nõ præsumitur.§.idẽ, si probet.nu.18 399
errorem suum quando probasse teneatur qui terminũ habuit ad proponendum, & probandum nu.16 307
erroris probatio tot exigit testes, quot probatio ueritatis.num.3 138
erroris reuocatio quæ & quando fieri possit.num.5.223
esse non desinit, quod silet ad tempus.& num.2 187
esse in possessione non intelligitur, qui statim reijcitur. nume. 14 264
Et, dictio, quando ponit ordinatiuè. non adequatiuè. num. 11 131
euictionis regressus non datur compromittenti. Itẽ nec prorogãti, nisi probet sententiã iustã fuisse.nu.17 45
exactio uectigalis an dicatur esse seruitus continua. nume. 4 378
exactiones insolitæ fieri non possunt a prælatis, & regibus absque pacto.§.dicit arch.num.8 386
examinari simul & semel an possint oẽs testes.n.46. 337
examinatio testium qualis esse debeat.num.1 334
examinatio facta a non suo iudice nõ tenet.nu.2 386
examinatio testis qualiter fieri debeat.num.4 418
examinatio nõ prætermittẽda in quibus, per eã additur forma, uel auctoritas, uer.unde patet.num.4 240
examinator testium a forma ei tradita recedere non debet, & quæ ei forma præscribatur.num.25 337
examinatus semel an debeat iterũ examinari.nu.5 122
examinatus semel an sit iterum examinãdus.nu.3 186
examinatus non dicitur, qui obscurè deponit.nu 2. 347
examinatus qui non debuit examinari, non facit indiciũ. num.11 264
ex authoratus ab una militia, uel dignitate, intelligitur exauthoratus ab omnibus.num.7 53
excedi modus an possit in arbitrijs.num.2 1.2
excepta tria esse intelligũtur ab omni cõcessione fraus, dolus & iniuria.num.2 388
exceptio falsi procuratoris potest quandocunque opponi: Opponens autem, si mandatum exhibeatur, tenetur actione iniuriarum tam ciuili, quam criminali. nume. 33 30
exceptio applonis desertæ, est exceptio rei finitæ.n.3.51

Exceptio, Tu es homicida, uel adulter, an possit opponi ordinario. nu. 14 53
Exceptio proprietatis, ex consensu actoris spoliati proponitur contra eum. nu. 3 269
Exceptio pacti de non petendo, non agendo, & transactionis, an impediat litis contestationem. nu. 2 288
Exceptio facti, uel intentionis exclusiua per sententiam in contrarium latam uel euanescit, uel omnino. uelatur. nu. 12 59
Exceptio gratiæ, & literarum peremptoria. potest usq; ad sententiam opponi, solarum uerò literarum ante litem contestatam. nu. 13 59
Exceptio peremptoria, ubi uis agendi oritur ex rescripto, debet opponi ante litis contestationem, secus si ante rescriptum competebat. nu. 41 60
Exceptio inimicitiarum capitalium ligat manus iudicis, etiam si non appelletur. nu. 42 60
Exceptio inimicitiarum debet ante omnes proponi. numer. 43. 60
Exceptio uidetur admitti, cum quis admittitur ad probandum. nu. 4 312
Exceptio subreptionis omissa in causa principali, an possit resuscitari in causa appellationis. nu. 9 76
Exceptio declinatoria non potest opponi in causa appellationis. num. 10 76
Exceptio subreptionis an sit exceptio falsi. nu. 15. 76
Exceptio proprie non dicitur, quæ actionem non uulnerat. nu. 21 95
Exceptio ex eodem corpore instrumenti, ex quo actio, eam elidi licet excipiendo non proponatur. numero 32. 110
Exceptio abiurationis spontaneæ admittitur contra petentem beneficium. & contra exceptionem metus replicatio. nu. 1 144
Exceptio porrigitur ad casus similes. nu. 3 148
Exceptio ab oppositione qualiter differat. 40 132
Exceptio doli quæ non tangit processum causæ, an admittatur contra iudicem legatum. nu. 2 165
Exceptio nullitatis an inpediat executionem sententiæ. nu. 15 172
Exceptio rei iudicatæ non impedit processum alterius capituli super quo non est lata sententia. numero. 1. 194
Exceptio non numeratæ pecuniæ quare expirat tempore, & non aliæ exc. nu. 9 202
Exceptio non numeratæ pecuniæ non potest opponi cõtra transactionem. nu. 1 203
Exceptio reuocationis procuratoris etiam post sententiam potest opponi. nu. 2 211
Exceptio falsi procuratoris reddit controuersiam nullã. item iudicium nullum. nu. 2 211
Exceptio & citatio facta super ea non interrumpit præscriptionem aduersarij, numer. 3. & 15. 258
Exceptio ubi non potest ex statuto probari per testes, ita & actio, uel replicatio. nu. 13 237
Exceptio nulla ante lit. contesta. potest opponi in reali iudicio. nisi possessionis. nu. 10 239
Exceptio excommunicationis an possit opponi in foro laicali. nu. 4 234
Exceptio potest opponi sine termino. nu. 2. 257
Exceptio spoliationis est dilatoria. nu. 1. & 5. 258
Exceptio spoliationis an possit opponi contra agentem depositi. nu. 11 258
Exceptio spoliationis an tollatur per replicationem alterius spoliationis. nu. 8 260
Exceptio declinatoria solutionis si non oppo. an iudex possit absoluere ab instantia iudicij. numero. 3. 261
Exceptio spontaneæ abiurationis an sit admittenda uel non contra petentem restitutionem. numero. 1. 270
Exceptio criminis opponi non potest a spoliatore. numer. 3. 271
Exceptio falsi an possit opponi ante sententiam & post nu. 18. 308
Exceptio si non admittatur contra testes, licitè potest appellari, in prin. nume. 1 322
Exceptio si sit ipse iure probata, testis non debet examinari. nu. 10. & 11. 322
Exceptio an perimat testem, & eius depositionem ipso iure, an elidat & obrumpat. nu. 12 322
Exceptio declinatoria iudicij est præiudicialis & debet ante litem conte. decidi. nu. 3 332
Exceptio dilatoria solutionis, an & quando, & quomodo opponenda: & quandoque peremptoria. nume. 3. & 5. 332
Exceptio contra actionem, quæ oritur ex pacto de non petendo præsupponit actionem. nu. 4. 332
Exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus. nu. 11 332
Exceptio peremptoria an impediat litis contestationem. nu. 13 332
Exceptiones quæ testibus obijciantur, & earum uires. nu. 8. & 9. 333
Exceptio peremptoria potest in causa appellationis opponi ad merita causæ. nu. 6 318
Exceptio quæ tempore contractus competebat non potest opponi postea ut in bannito tempore contractus. nu. 3 382
Exceptio non numeratæ pecuniæ potest perpetuò opponi: sed ab opponente post biennium debet probari. nu. 7 382
Exceptio quid. nu. 2 391
Exceptio contra testem ante sententiam probari debet. nu. 1. 391
Exceptio falsi si probatur contra testem & statur finibus solius exceptionis testis: non punitur pęna legis, sed incidenter, & extra ordinem. numero 2. 391
exceptio an opponatur contra testem etiam post sententiam. num. 4 391
exceptio si tollatur à statuto, quæ sublata intelligatur. numer. 6 392
exceptio dilatoria solutionis an impediat lit. contest. nume. 10 393
exceptio peremptoria, quæ oritur post lit. contest. nõ ex uetustiore causa, sed ex nouissima an possit opponi. nume. 11 393
exceptio inuentarij an sit peremptoria, uel dilatoria. nume. 15 393
exceptio Macedoniani an possit opponi post generalem terminum opponendarum exceptionum. numero. 16. 393
exceptio rei iudi. si est opposita ad obuiandum, ne procedatur, & fuit assignatus terminus ad eam probandam, sed excipiens deficit in probatione, & succubuit, an poterit de nouo opponere in uim peremptoriæ. numer. 17 393
exceptio rei iudic. uel iureiu. an intelligatur in generali termino ad excipiendum. num. 18 393

exceptio,

exceptio, quæ opponitur cumulatori actionum, an sit peremptoria, uel dilatoria. num. 19 393
exceptio inopiæ principaliter est peremptoria, sed potētialiter est dilatoria. num. 20 393
exceptio hæc tu non debes audiri, quando sit dilatoria, & quando peremptoria. nu m. 3 393
exceptio cōpensationis an possit opponi coram arbitro. nume. 7 394
exceptio pretij non soluti an possit opponi, quando sententia super re tradenda petitur executioni mandari. numer. 8 394
exceptio, quæ inest, opponere non est necesse, secus in extrinseca, uersicu. quid est uerum. & §. & dicit. numer. 8 394
exceptio opposita ante quàm expediat, non est ideò repellenda. §. no. hic. num. 1 395
exceptio falsi & quælibet alia quærela falsi instrumenti finitur spatio. xx. annorum, & numer. 4. & 5. & 21. 395
exceptio est cautè & negatiua præcedente opponente. §. deinde. num. 14 395
exceptio quod debeat opponi purè & non conditionaliter statutum si dictat, quid iuris. num. 15 395
exceptio procuratoria debet esse tria in ordine: & si opponatur simpliciter, uidetur opponi solenniter, & subordinato modo, ordine scripturæ non attento. num. 3 397
exceptio excommunicationis an sit prodita de iure ciuili. num. 5 398
exceptio si præscribatur, an requiratur bona fides. numer. 7 401
exceptio doli quandoque obstat contra statutum legis municipalis. num. 5 428
exceptio contra electum potest opponi etiam post sententiam, uel saltem officio iudicis ecclesiæ consuli, & num. 6. & 10. 440
exceptio an debeat admitti, & nu. 6. & 10 440
exceptio suspicionis semper debet esse prima in ordine num. 6 412
exceptio non potest aliqua opponi, si sit omnis exceptio à statuto remota, nisi inueniatur expresse permissa, & num. 3. 4. 5. & 6 443
exceptio solutionis, uel nouationis an poterit opponi. num. 6 443
exceptio uera non præsumitur, uersicu. si autem. numero 1. 459
exceptione tutus in dolo esse non dicitur. num. 21 58
exceptione obiecta falsi procuratoris non debent iudices delegati ea indiscussa procedere, & si proceditur, irritatur processus. nu. 1 211
exceptiones certæ obijciuntur contra iuramentum de futuro, sed non contra iuramentum de præterito. num. 19 215
exceptione consanguinitatis opposita an uideatur matrimonij uerba fateri interuenisse, & sic in alijs. numero. 2. 257
exceptionem proponens quare ad pœnam talionis subscribere non teneatur, & talio quid sit? numero 4. 104
exceptionem rei an ille, qui replicat, uideatur confiteri. num. 5 144
exceptionem pacti de non petendo proposita sufficit sine causæ allegatione. num. 7 144
exceptionem de re ad fiscum pertinente priuatis non licet obijcere. num. 5 241
exceptionem suam opponit reus fundata actoris intentione. num. 2 257
exceptionem qui opponit, litem non contestatur. nume. 4. 258
exceptionem qui scienter omittit, uidetur ei tacitè renunciare. num. 2 286
exceptionem qui proponit, eā probare debet. nu. 1. 391
exceptionem esse ueram credit, qui excipit. numero. 2 395
exceptionem dilatoriam qui proponit, offerat se paratū probare. num. 6 459
exceptionem peremptoriam proponens an præsumatur litem contestari. num. 7 239
exceptiones allegari uerbo, & postea redigi in scriptis an sufficiat. num. 4 164
exceptiones purgant regulam ab omni iniquitate, & absurditate. num. 3 299
exceptiones quare sunt inuentæ. num. 4 299
exceptiones an impediant, quo minus testes examinentur. & num. 9. 10. & 11 322
exceptiones a quibus opponenda. num. 2 391
exceptiones contrarias an quis simul possit opponere, & num. 2. & 3 393
exceptiones peremptoriæ contrariæ an possint simul opponi. num. 12 393
exceptiones anomalas an sit reperire. num. 7 398
exceptiones duæ oriuntur, ex testis crimine, declinatoria personæ. scilicet & peremptoria, & quænam si sit. numer. 11 322
exceptiones an tollantur per sententiam. numero 4. 260
exceptiones ante lit. contesta. quo ordine debent opponi, & nume. 5. & 6. 428
exceptiones simul propositæ nunquā intelliguntur præposteræ. num. 6. 422
exceptiones a statuto permissæ quæ sint. num. 4 443
exceptioni doli mali an possit renuntiari. numero 32. 577
exceptioni quando sit supersedendum, in princ. & numero 1 431
exceptioni dilatoriæ, non peremptoriæ, potest in criminali renunciari. §. nec obstat, uersicu. item aliud. numer. 4. 458
exceptioni non insistens uidetur tacitè ab ea recedere. nume. 3 118
exceptionibus factum fateri. num. 2 257
exceptionibus ex duabus copulatiuè propositis uel rationibus, sufficit alteram esse ueram ad uictoriam, cū quodlibet per se sit sufficiens. num. 4 441
exceptionis omissio non est iurisdictionis prorogatio, sed corroboratio, & coadiuuatio. num. 14 76
exceptionis omissio, a iurisdictionis prorogatione qualiter differat? num. 32 151
exceptionis procuratoriæ omissione non uitiatur iudicium. num. 8 249
exceptionis excommunicationis procuratoris modus quis. nu. 10 303
Exceptionis uirtus non est amouendi, uel rescindendi, uersi. quòd uirtus. nu. 10 440
Exceptionum quæ genera, & quo ordine proponendæ, & sic de earum renunciatione, & probatione remissiue. nu. 3 398
Excessus immoderatus damni facit dolum præsumi. numer. 11 102
Excessus nomine continetur omne maleficiū. n. 11. 229

Excessus quid dicatur.nu.1 342
excessus modi quis dicatur, eo.§.uersi. omnis, & numero.8 & 9 417
excessus clerici si est notorius, an & quare requiritur excommunicatio.nu.3 438
excessus si sint plures, quid iuris, si ex uno fuit appellatum ad Papam, ex alio ad Archiepiscopum. numero.10 445
Excessus appellantis si sit notorius per facti euidentiã, uel confessionem ipsius, non defertur appellationi: si autem est dubium, & appelletur ad impediendũ processum, debet coram iudice, à quo, appellationis causa exprimi.nu.2 451
excipere de læsione non potest minor, uel ecclesia post quadriennium.nu.5 156
excipere potest conditionaliter & subiunctiuè qui negat factum, non secus.nu.1 336
excipere nemo potest etiam de nullitate, nisi sua intersit.nume.4 392
Excipere qui omittit, uel postquàm excipit, facit actum contrarium, renunciare uidetur.nu.1 422
excipere non potest de sua posteriori appellatione qui non detulit appellationi aduersarij in prin.nu.1. 434
excipe quod necesse est cogitatum non uidetur. numero.15 34
excipi non oportet de priuilegio clauso in corpore iuris, sicut nec de dispositione legali.nu.7 45
excipiendo an quis intentionem fateri uideatur aduersarii nu.3 & 4 332
excipiendi forma & aptitudo semper inspicitur. numero.13 333
excipiendo an uideat intentionem aduersarij confiteri, nume.15.& 16 395
excipiens ad consequendum effectum suæ excep. debet probare exceptionem esse ueram in causa ap. sicut in causa primordiali.nu.5 322
excipiens quodammodo perit, & quando.nu.1 391
excipienti debiliora arma sufficiunt, quam actori. numero.8 260
excipientis uerba, coram uobis iudice delegato &c. an releuent actorem ab onere probandi delegationem? numero.48 151
excipientis conditio melior nu.11 258
excludi de facto non debet quis a iure, quod sibi competit ratione possessionis, & fructuum.nu.1 136
exclusorum ius an, & quando accrescat non exclusis. numero.9 120
excommunicare aliquem an possit non suus iudex de consensu partium.nu.31 156
excommunicari an possit aliquis procuratorio nomine uel absolui? nume.27 219
excommunicari debent impedientes partem in testibus producendis, iurantes sibi non testificari, coguntur testificari, & consanguinei impedientes præsumuntur facere de conscientia communi & mutata uoluntate. nume.1 343
excommunicari pro crimine an quis possit aliquo casu.nume.14 347
excommunicati exercent actum spiritualem passiue, & superioris iussu.nu.11 74
excommunicati maiori excommunicatione super unum ingrediuntur capitulum, & una cum alijs eligunt, an teneat electio? nu.4 421
excommunicati non constituentes procuratorem nomine suo, sed uniuersitatis, uel alias alieno, non mutant constitutionem nu.3 284
Excõicati sunt actor, & reus, an reus poterit opponere mutuam exceptionem excõmunicationis.nu.11. 234
excommunicati procuratoris factum quando teneat, & numero.1.& 10 303
excommunicati siue à iudice, siue à canone, fiunt irregulares ratione contemptus, si celebrant in suis ordinibus.nu.11 469
excommunicatio doctoratũ non eradicat, sed eius usum tollit.nu.18 35
excommunicatio in personis de capitulo propriè cadit, in capitulo impropriè.nu.8 74
excommunicatio an probetur per famam quantum ad uitandum excommunicatum.nu.2 164
excommunicatio, si est occulta, non habet elidere syndicatum.nu.3. 214
excommunicatio an sit quid maius, quàm missio in ueram possessionem.nu.14 225
excommunicatio potius est iuris, quam facti.nu.2 258
excommunicatio lata per errorem quare est ualida, & non absoluto.nu.2 358
excommunicatio claudit os agenti, sed nõ absorbet causam causæ.nu.14 386
excommunicatio uel bannitio non elidũt actionem iam propositam.nu.7 234
excommunicatio, quæ non tenet de iure. non inducit irregularitatem, si excõicatus celebrat.nu.1 432
excommunicatio reuiuiscit, si absolutus mãdata non seruat.nu.1 434
excommunicatio non suspenditur per appellationem, & quare.§.illud.nu.1 436
excommunicatio suspendi non potest, uersi. nam interdictum.nu.4 436
excommunicatio ista. Nisi satisfeceris, te excommunico, an hodie ualeat.nu.15 437
excommunicatione pendente, si excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit, postea exiuit conditio an testimonium uitietur.nu.6 437
excõicationis latam præcedens appellatio reddit nullã, sequens non suspendit, sed deuoluit.nu.12 158
excõicationis sñia lata conditionaliter, suspenditur per appellationẽ ante quã transeat in executionẽ.n.3. 350
excõicationis sententia si sit relaxata causa ferendi testimonij, an interim possit appellari.nu.4 350
excommunicationis exceptione non remouetur actor à prosecutione in prin.nu.1.& 4 398
excommunicationis exceptionem in qualibet litis parte reus actori potest opponere, nisi in casu, uel iudex in prin.nu.1 398
excõicationis exceptione, uel piurii, a sua uel ecclesiæ defensione quis repelli non debet in prin.nu.1 & 2. 397
excommunicationis exceptione quis a prosecutione nõ debet remoueri in prin.nu.1 397
excommunicationis pro sententia uel interdicti an distincte præsumatur.nu.5 189
excommunicationis ualiditas an probetur per absolutionem uer. sed nunquid.nu.1. 433
excommunicationis sententia qualitercunque lata tenet, nisi in casu, & quo, uersi. sententia.nu.14 444
excõicat's an debeat ius reddi, nu.3.& 8 234
excommunicatis ante factum certa persona: post factum incerta nequit.nu.8 280
excommunicatus officia an conferri possint nu.7 123
excommunicato uel interdicto an currat tempus eligendi? nume.4 1.8

excommunicato an iudex posit reseruare fructus. numero.18 441
excommunicato postea absoluto, an pendente appellatione fructus subtracti restituantur.nu.20 444
excommunicator post terminum sibi statutum an possit absoluere.nume. 9 83
excommunicator an possit absoluere excommunicatū nemine citato.nu. 11 83
excommunicatos pro sacrilegio, uel uiolenta in clericos manuum iniectione legatus de latere potest absoluere alii nequaquam.nu.1 187
excommunicatum te esse cognoscas, si dicat iudex, uel sub pœna excōmunicationis, quem uim habeant hæc uerba.numer. 4 350
excommunicatus non potest impetrare literas ad agendum super restitutione beneficij, quo iudicis auctoritate fuit spoliatus.nu.3 71
excommunicatus, si præstat cautionem de parendo iuri, debet absolui.nu.4 74
excommunicatus se iniustè grauatum quærens propter reuerentiam clauium remittitur ad excommunicatorem.numero.1 83
excommunicatus minori excommunicatione an possit eligi?nume.1 121
excommunicatus minori excommunicatione an possit esse testis.nu.2 121
excommunicatus minori an possit accusari de contemptu clauium?nu.3 121
excommunicatus quando perdat beneficium.nu.2 223
excommunicatus donec soluat, licet soluat, absolui debet numero. 2 223
excommunicatus an intelligatur per hæc uerba, nullus ei communicet.nu.8 & 9 223
excommunicatus, recepta ex officio iudicis idonea cautione, an possit absolui absente aduersario, & non citato.numero.17 223
excommunicatus an debeat percipere fructus.n.1. 225
excommunicatus agere non potest per se, nec per procuratorem, conueniri tamen potest, & tenetur per procuratorem respondere, nu. 1 & 2 234
excommunicatus quibus casibus admittitur in iudicio. numero.2 234
excommunicatus an possit opponere exceptionem cōpensationis.nu.5 234
excommunicatus semel siue bannitus potest iterum excommunicari siue banniri.nu.9 74
excommunicatus est turpis persona.nu.6 234
excommunicatus obtulit libellum, & fecit partem citari an possit super sedere, uel possit cogi ad procedendum.nume.7 234
excommunicatus an possit facere testamentū.nu.8. 234
excommunicatus uendere iura sua, & contrahere potest.nume.8 234
excommunicatus an possit accusare.nu.9 234
excommunicatus an possit allegare exceptionem præscriptionis.nume.10 234
excommunicatus ab intestato succedit, & non perdit iura patrimonii, neque agnationis & tutelæ legitimæ. numero.12 234
excommunicatus potest ab intestato patri succedere. numero.13 234
excommunicatus propter contumaciam quādo quis intelligitur, & quando propter crimen.nu.3 235
excommunicatus an possit absolui per procuratorem. numero.6 249
excommunicatus an teneatur iurare de calumnia.numero.4 250
excommunicatus etiam occultè alium excommunicare non potest.nume.6 280
excommunicatus alienare non potest, nec administrare solenniter beneficium suum: potest tamen nomine proprio contrahere, & testari, nu.8 & 13 & 14. 280
excommunicatus non potest feuda conferre, nec possunt ei conferri.& nu.13.aliqua tamen officia obire. potest, & quæ.nume.14 280
excommunicatus publice si meruit primum decretum eo, quod reus esset absens, & ideò non excipit de excommunicatione, an ualeat.nu.17 282
excommunicatus an possit esse procurator rei, numero. 2 & 10 303
excommunicatus ad accusandum nec iure publico admittitur ipso iure nume.11 303
excommunicatus an sit infamis de iure ciuili.nu.3 347
excōmunicatus an repellatur a testimonio, si absolutus est ab excommunicatione.nu.12 347
excommunicatio fertur ob contumaciam, non propter crimen, & ideo non probat crimen excommunicationis sententia, & uide nu.12.& 14 347
excommunicatus an sit similis exauctorato. nu.13. 347
excommunicatus si aliquis esset, si non comparet in termino si fuit impeditus, an sit excommunicatus. numero.5 350
excommunicatio actoris maior, q̄ rei, & non compensatur cum excommunicatione.nu.2 392
excommunicatus excipere potest, & appellare, & omnē defensionem suam facere in prin.& nu.1.& sequentibus fere cunctis.nume.1 394
excommunicatus an & quando non sit admittendus ad excipiendum contra electum.nu.1 394
excommunicatus an possit appellare extra iudicium. numero.2 394
excōicatus an possit iurare de calumnia.nu.3 394
excōicatus an iuste possit peti se absolui.nu.4 394
excommunicatus an possit opponere exceptionem compensationis,nu.5 394
excommunicatus an possit pro suo interesse se opponere excommunicationis sententiæ.nu.6 394
excommunicatus non est, non soluens in termino ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis nisi feratur sententia sed pœna pecuniaria committetur nume.15 179
excommunicatus an possit petere executionem sententiæ.nume.9 394
excōicatus an possit donationem insinuare, uel bonorū possessionem agnoscere.nu.10 394
excommunicatus si appellat, an alia pars sibi cōdemnabitur, si ponas, q actor appellauerit.nu.3 398
excommunicatus incidenter potest dicere sententiam nullam.nume.3 398
excommunicatus an possit petere executionem sententiæ.nume.2 398
excommunicatus usque ad quod tempus facere se potest absolui.nume.1 398
excommunicatus, q ad statum præsentem pertinet, similis est deportato.nu.5 398
excommunicatus an possit esse arbiter, uel arbitrator, & an executor testamentarius.nu.1 414
excommunicatus conditionaliter, quid iuris; si interim mutat forum.nu.7 437
excōicatus, qui appellauit, an possit appellatione pendēte elige-

te eligere, uel eligi, & tanquam excommunicatus debeat uitari, & si deseruerit appellationem, an excommunicatio fingat retro. nu.14 439
excommunicatus an sit post probabilem appellationem ille, qui est excommunicatus. nu.14 444
excommunicatus admittitur ad actus legitimos, quando dubium est de nullitate sententiæ. nu.15 444
excommunicatus ob eandem causam iterum excommunicari non posset. nu.16 444
excommunicatus appellatione pendente non potest aggrauari. nu.17 444
excommunicatus præsumitur in culpa, uer. & no. nume.18 444
excommunicatus cui merito fructus subtrahuntur per iudicem, an si iudex non subtraxit ei possit fructus percipere. nu.19 444
excommunicatus per prælatum ecclesiæ an possit acquirere & suis contractibus. nu.21 444
excommunicatus in una ecclesia an sit excommunicatus in alia & ubicunque locorum. nu 22 414
excommunicatus semper est in mora, & rebellione, uer. & ideò. nu.25 444
excommunicatus si quis sit à duobus iudicibus delegatis, an ille dicatur innodatus duabus sententijs excommunicationis. nu.8 461
excusatio leuis excusat a dolo & lata culpa in non ueniẽdo. nu.14 68
excusatio proficiscitur uel ab impedimẽto legitimo, uel à natura causæ, uel à priuilegio. nu.36 110
excusatio absentis probatur per duos testes. nu.1 210
excusatio friuola arguit dolum. nu.1 280
excusationem absentis audire debet iudex. nu.1 210
excusationem suam, licet legitimam, qui non allegat, cõtumax est. nu.2 352
excusationes non comparendi quæ non admittantur. nume.2 278
excusator, uel nuncius an teneatur appellare. numero.4 213
excussio debitoris principalis quando non requiratur, & dupliciter requiritur. § item nota. nu. 2 371
excuti si quis faciliter non potest, perinde est, ac si soluẽdo non esset. nu.26 419
executio sentẽtiæ latæ contra clericum nomine proprio quando fiat. nu.1 414
executio iudici commissa, si aperta est ex sententia in rẽ iudicatam transacta, retardanda nõ est. Sin minus, procedi ad eam debet causa cognita. nu.21 42
executio sententiæ diffinitiuæ, uel excommunicationis differri non debent, nisi incontinenti probetur exceptio. nu.9 69
executio non dicitur facta, si non durat. & idem in mandato. nu.3 160
executor quis proprie dicatur? nu.5 169
executio an possit committi uictori. nu.11 169
executio an impediatur per exceptionem nullitatis sententiæ. nu.13 169
executio an suspendatur, si per modum agendi nullitas mouetur. nu.16 172
executio sententiæ fieri potest etiam pendente restitutione, & quando. nu.1 217
executio sequitur possessorem nu.8 218
executio potest diuidi, licet pronuntiatio diuidi non possit. nu.1 340
executio indebitè & præposterè facta debet reuocari. num.3 375
executio facta in personam quanquàm impedit executionem in bona nu.3 413
executio an possit fieri primo loco in nominibus debitorum. nu.10 417
executio nudæ possess. non impeditur, quando tertius contradicit ratione proprietatis. nu.3 419
executio operatur illud præiudicium, quod sententia: num 5 419
executio habet partes, & quas, uer. ubi declarat. numero.12 419
executio an possit absque causæ cognitione fieri, uer. Dicit hic, cum sequen. nu.8. & 9 430
executio non dicitur facta plena, nisi sit data pacifica possessio. nu.16 440
executio non potest impediri per exceptionem habentem longum tractatum, uer. intellige, numero. 17 440
executio duplex, & quæ per appellationem rescindatur, uer. nam duplex. nu.10 443
executionem succinctam & uelo leuato, nisi solus, qui pronuntiauit, obtinet. nu.34 293
executionem sententiæ possunt facere, iurisdictionem qui habent per statuta ciuitatis. nu. 2 375
executionem reuocare debet ille, qui eam fecit indebitè, & non alius nisi de mandato superioris. numero. 3. 375
executionem quæ habeant impedire tertio contradicente. nu.13 419
executioni mandare sententiam quis debeat, si iudex ad quem confirmauit sententiam condemnatoriam. nume.11 168
executioni mandanda sententia quando reiecta appellatione in causa criminis. nu.63 313
executioni quæ opponi possint, nu.1.2. & 3. 414
executor an possit petere copiam rescripti. numero. 6. 69
executor dubius de iurisdictione mandantium an partes citare debeat ad disceptandum de ea re. numero. 10. 69
executor non dicitur prouidere; quia factum alterius exequitur potius, quàm suum. nu.4 82
executor ad distribuendum bona testatoris, si sit prior prædicatorum, an possit distribuere in conuentum suum. nu.8 118
executor relictus an possit eligere filium suum in pauperem. nu. 10 118
executor merus an habeat coerctionem. numero. 3. 171
executor quis propriè dicatur. nu.1 167
executor datus ad beneficia quanto tempore possit suã iurisdictionem exequi. nu.4 166
executor deputatur per testatores ad maritandas uirgines, an in cõtumaciam hæredis debeat poni in pos. bonorum. nu.12 186
executor, in quo siue cui residet iurisdictio, potest cognoscere & pronuntiare, ille autem in quo non residet iurisdictio, non potest citare. nu.2 365
executor de excep. non cognoscit, quid iuris, cum post sententiam opponatur. & de eius potestate, nume.1. 4.5. & 6. 414
executor merus quis dicatur nu.9 414
executor quis habeat cognoscere exceptiones, & an a statuto deputatus. nu.15 419
executor ultimæ uoluntatis an perdat legatum, & relictum intuitu executionis. nu.5 431

executor meritis quis dicatur.nu.1 438
executor sententiæ non habet cognoscere de ordine processuum, uel iustitiæ, uer. sed executor.nu. 7 462
executores gratiarum conditionalium an possint procedere parte non citata.nu.8 365
executores gratiarum possunt quolibet ordine iudiciario prætermisso, uel oquelcitato, procedere. §.sed contra.num.1 454
executori, uel mandatori executionis an possit resisti uiolenter nu.2 160
executori, qui asserit se fecisse aliquem recipi, an credatur nu.4 365
executoris gratiæ Apostolicæ interest cognoscere, an præbenda uacet.nu.5 414
exemplatio, uel publicatio an possit fieri de cōsensu partium sine iudice.nu.11 361
exemplum non probat, nisi originali producto, in prin. & nu.1.& nu.10.& 11.& quid sit.nu.1.& 10 352
exemptio unius grauat alios, qui non sunt exempti, quādo est onus uniuersale.nu.6 438
exempti in eo, in quo priuilegiati non sunt, uti debent iure communi.nu.27 45
exempti debent iurare, quòd non alienabunt proprietates ecclesiæ Romano Pontifice inconsulto.nu.14 369
exempti a legibus Romanorum an sint de populo Romano nu.5 3 6
exequendam si ordinarius pronuntiat, an possit appellari.nu.4 438
exequi potest delegatus papæ, qui mixtim processit ex compromisso, & ex delegatione.nu. 14 16)
exequi debet ab ordinario sententia arbitrorum. numero.15 164
exequi sententiam, a qua est appellatum, an teneatur subditus ad iussum superioris, si superior appellationem non recepit nu.17 172
exequi sententiam alterius iudex quando possit, uer. itē iudex.nu 13 419
exercere an possit quis iurisdictionem in alieno territorio inter suos subditos permittente domino iurisdictionis.nu.3 143
exercitor, Magister nauis, Institor stationis, Præpositus mensæ, Differunt nomine, sed omnes pro procuratores sunt.nu.7 206
exercitum & Gentem, quot homines faciant.nu.3 258
exhibere uel ostendere qui non uult id, de quo tractatur, ut uideatur, habetur pro confesso.nu.53 337
exigere passagium cui competit per consequens competit exigere pœnas ab his qui passagium fraudant. numero.41 50
exilio etiam ab ecclesia quis mulctari potest, & quis.numero.2 235
exilium non cadit in procuratorem, ideo formandum in persona domini.nu.27 209
existens in utero etiam restituitur.nu.9 217
existens in possessione est in iure conferendi beneficium uel dignitatem, etiam si de iure communi non pertinet ad eum solum.nu 1 168
existens coram iudice ob unam causam, an sit trahendus ad aliam causam non præcedente citatione, uel monitione. nu.10 225
exititii citandi non sunt. In concione publica uocem non habent: retinent tamen ius eligendi prælatum. numero.8 110
exoneratio unius est grauatio alterius.nu.2 404
exordium litis quod dicatur.nu.2 167
expectandus est citatus nu.6 252
expectans an expectatum beneficium amittat, ob preces super nouo beneficio frustrà pontifici porrectas? numero.9 49
expectantes non percipiunt fructus, & habere uocem in capitulo est fructus. nu.15 50
expectare potest quis terminum litis, & si sententia est lata contra eum, nō poterit ratificari, si autem lata pro eo, tunc ratificare poterit.nu.5 209
expectari debet etiam qui non potest comparere.numero.49 123
expectatio iudicis an purget moram contumacis? numero.14 151
expectatio est quid gratiosum, non expectatio rigorosum, & quid iuris.nu.11 252
expectationis gratiam in peremptorio iuris, non potest facere gratiam expectationis.nu.12 439
expellere an possim te, si ciuiliter ego possideo, tu naturaliter, non à me, sed à quodam alio.nu.6 158
expellere qui uult colonum, uel emphyteutam, debet offerre libellum, & ordinarie procedere, excipit.numero.5 253
expelli quis quando possit ob non solutionem pensionis.nu.2 253
expensa modica facta in re, ex qua quis fructum, uel utilitatem capit, non est curanda.nu. 5 58
expēsarum refectio oritur ex malitia, & potest peti principaliter.nu.3 43
expensarum necessitas, uel superfluitas iudicatur inspecta qualitate personæ.nu.11 127
expensarum repetitio quando fiat.nu.1 211
expensarum nomine quæ contineantur, numero 1.2.3. & 4. 275
expensarum compensatio fit utraque parte uincente aliqua ex parte.nu.7 277
expensarum quæ sententiam fieri possit.nu.2 212
expensarum deductionem tria signant, scilicet reditus, prouentus, & fructus.nu.7 387
expensarum condemnatio est executio sententiæ, & nequit appellari ab ea.ibid.nu 9 439
expensas deducere quas quis possit.nu. 8 275
expensas quis tenetur reficere factas ex eius falsa denunciatione, uel imperitia nu.9 277
expensas an necesse sit in libello petere.nu.10 277
expensas actor reo citato ad opponendum dicenti nolle se opponere quando soluere debeat.nu. 3 357
expensæ refici debent comparatam rem restituentibus, & quando nu.2 2.7
expensæ ratione appellationis desertæ qua actione ueniant nu.11 51
expensæ iudicij quando ueniant, etiam quòd pars eas nō petierit.nu.23 51
expensæ factæ pro negotio electionis prælati. debent restitui de bonis prælaturæ. Etiam si modicum ultra necessitatem, bona tamen fide, expensum sit.nu. 3.11, si bona prælaturæ nimis grauarentur, Canonici contribuant, nu.1.& 7 127
expensæ scripturarum, an sint necessariæ. & quid in expensis famulorum?nu.13 127
expensæ an ueniant ex causa dilatati processus, uel renunciationis.nu.4 267
expensæ quando deducantur, nu.2.& 8 275
expensæ multiplici de causa solent euenire. numero.5 277
expensæ in rebus qualiter probentur.nu.8 277

Expensæ ratione contumaciæ possunt peti per actionem in factum.nu.11 278
Expensæ iustæ quæ.nu.9 286
Expensæ quæ ueniant.nu 7 190
Expensæ, quas fecit colonus, an sint deducendæ, numer. 2.& 7 387
Expensæ ueniunt in causa appellationi ratione retardati processus. item expensæ particulares in quolibet capitulo, & totales in fine, & debent esse moderatæ.numer.8. 439
Experiri non posse sine actione quomodo intelligendũ. numero 7. 218
Exploratur curiosus quis esse debet, non desidiosus neglector.nu.1 402
Expræsse quod quis non potest, nec temporis cursu potest.nu.61. 28
Expressio eius, quod tacitè inest, eatenus operatur, quatenus iuris ratio patitur.nu.23 45
Expressio simpliciter relatiua nihil operatur, dispositiua autem sic.nu.23 45
Expressio eius, quod tacite inest, habet augere. numero.1. 443
Expressum magis urget quàm tacitum.nu.20 45
Expressum uidetur, quod concipi potest ex uerbis. numer.4. 243
Expressum an uitietur propter omissum.nu.8 416
Exprimi debet in litera, ad quid sigillum apponatur. numer.15 353
Expulsus ab officio non potest amplius ad illud redire. num.16. 194
Expulsus si non potest agere tanquam de possessione, potest agere tanquam de actibus possessoriis expulsus. num.35 308
Ex statuto continente idem quod lex 12. tabulæ. oritur condictio ex lege.nu.21 41
Extensio decretalis epistolæ quando fiat.nu.5 215
Extensio uel prorogatio fit cum suis qualitatibus & clausulis.nu.1. 238
Extinctum actu, & habitu impossibile est quòd resurgat idem nu.39 27
Extinctum non dicitur quod uel pendet, uel ad tempus est occultatum.nu.48 27
Extinctum quod est, continuari non potest.nu.20 225
Extra factione oritur duplex excessio, & quando.numero. 1. 103
Extrahere quis dicatur.nu.15 17
Extraordinarium quot modis dicatur.nu.5 312
Extra protectionem, locutio, quid significet. nu.3 369
Extra protectionem ecclesiæ quinam sint, uer.& sunt extra.nu 4 464
Extraneus uel non subditus puniri non potest nisi prius cognito de iurisdictione, secus, si non opponitur.numer.2 251
Extrauagans constitutio non ligat, si publicata non sit, & de ea probabiliter quando dubitetur, & uide num.2. 3. & 6 357
Extrauagans si non sit contraria iuri scripto, sed consuetudini, an sit seruanda, uel potius consuetudo. numer.6 358
Extrauagantem aduocati si continuè allegant præsumitur pro ea.nu. 3 357
Extrauagantes quando iuri communi consonant, secundum ipsam, & non per ipsam pronunciatur, num.2 3. & 6. 357
Extrema ubi ualida sunt, media tempora non curamus. num. 13 99
extrema impediuntur ex inhabilitate medij. numero.2. & 8. 449
extrinseci admissi ad eligendum, uel postulandum præsumuntur admissi de mera gratia.nu.20 69

F

Facere non uidetur, qui perficit, sed qui incipit.nu.6 81
Facere in meo quod alteri nocet ita, ut consueta commodo eripiat an, & quando possim?nu.6 117
Facere, sonat per se, uel alium.nu.5 184
Faciendum quod est omni cum prouidentia, facto non est agendum.nu.17 365
Faciendum quando aliquid est in iudicio certa & determinata die, non sufficit ante illam diem fieri. numer.6. 439
Faciens per alium an propriè dicatur facere per se.numer.5 102
Faciens ad causam si sit omissum examinari, potest in causa appellationis suppleri.nu. 10 327
Facies ostendit cognitionem hominis.nu.58 337
Facilius tollitur, quod in suspẽso retinetur, quàm quod radicaliter est firmatum.nu.8 49
Facta ab eo, qui administrabat ut prælatus, qui tamen postea remotus est, an ualeant?nu.4 426
Facta per putatiuum prælatũ eo postea a possessione remota an irritentur.nu.8 471
Facta quædam de facto nocent, & quandoq; prosunt. & in contrarium.nu.20 456
Facta de nocte sunt minus notoriæ quam ea quæ diu facta sunt nu.18 182
Facti quęstio probationibus dirimi debet eásque hinc inde recipit, secus iuris quæstio.nu.1 54
Facti omni meliori, quo geri potuit, utilitas.nu. 3 212
Facti, & maleficij differentia.§.quid ergo.nu.1 469
Facto plus est facere, quàm uerbo dicere, uer.not. quòd plus.nu.1. 443
Factum in fraudem legis uel rescripti ipso iure non ualet.nu.13 37
Factum, ex diuersis animi qualitatibus, ad diuersas delictorum species trahibile, ad illam speciem trahitur, in qua fuit animus delinquẽdi. & est exemplum in subripiente instrumentum.nu.40 61
Factum aliquando non sufficit, nisi sit præscriptum.numer. 4 96
Factum, ex quo ius non acquiritur, non trahitur ad necessitatem.nu.46 96
Factum appellationis uirtute, non infringitur per eam. num.5 107
Factum est in personam, non factum est in rem. numero 8 123
Factum in tenebris præsumitur uitiosum.nu.17 151
Factum a maiori parte delegatorum an ualeat.nu.1. 164
Factum qui tenetur promittere, an teneatur, etiam promittere certum quid nomine interesse.nu.16 191
Factum sine citatione debet sine citatione reuocari. numer.7 198
Factum procuratoris reuocati, seu prohibiti adesse causæ non præiudicat reuocanti, & reuocatio mandati probatur per unum testem.nu.1. 210
Factum quid sit.nu.3. 210
Factum a non credente habere potestatem procuratore, quam

quàm tamē habebat, ualet, si facere omni meliori modo, quo potuit intendit. num. 3 212
factum manet, & si de iure nō duret factū. nu. 16 215
factum procuratoris an debeat nocere domino, & num. 1. 2. & 3 268
factū p iudicē inciuiliter statim debet reuocari. n. 3 271
factū contra iudicem quādo noceat parti. num. 4 272
factū iudicis legitime, reputaē a partib. factū. nu. 11 290
factum a non suo iudice Papa irritat, & ad se negocium reuocat. num. 1 290
factum fauore infirmitatis, quod nō erat quis alias facturus, per conualescentiam euanescit. num. 35 305
factum contra appellationem, & ea pendente non reuocatur, nisi constet de ueritate causarum, & de iustitia appellationis. num. 14 322
factum alienum an possit quis promittere. nu. 7 371
factum suum quis potest reuocare, mutata persona sua, & num. 3. & 4 382
factum secundum ius quod dicatur. num. 3 415
factum quando deducitur in sententia, statuitur tempus arbitrio iudicis. num. 3 417
factum cum decreto iudicis an præsumatur utiliter factum. num. 6 419
factum, uel priuilegium nota non dicuntur, nisi probentur ibidem. num. 6 430
factū si nullo modo sit probatum, & tamen sententia cōdemnatoria lata est, an crimē dicaē notoriū. nu. 2 470
factum a fratribus minoribus & contra regulā uel glossam est nullum. num. 13 127
factum quicquid est præter formam uidetur fieri contra mandatum. num. 6 209
factum requiritur cum animo in maleficijs, & econtra. num. 38 62
factū uel ius inspiciē qñ quis nititur alterutro. nu. 1 336
factum per instrumentum, cum quo fit interdum repræsentatur. num. 2 37
factum contra suum ueniens dat aduersario suo occasionem contraueniendi. num. 1 438
factum malo ordine debet in irritum reuocari. nu. 6. 234
falsum a procuratore reuocato uel iudice an teneat. & num. 3. & 4. & 5 270
falsa demonstratio conditionaliter prolata reddit dispensationem inualidam. num. 13 83
falsa redditio causæ, etiam si ad acta referatur, an reddat sententiam nullam. num. 9 218
falsarius qui falsificat acta, perdit causam non ipso iure, sed per sententiam. num 10 70
falsarius cōtra falsarium an possit testificari. nu. 3 392
falsarius est, qui addit uel minuit de instrumento in præiudicium partis aduersæ, uers. secundò. num. 5 395
falsi tutoris authoritas an possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum. num. 70 61
falsi pœna non omnis punitur, qui illicitè quid scripserit, uel dictarit actus singuli iudicij suum nomen obtinet, & unus non fungitur alterius uice. nu. 1 312
falsi quæstio an possit fieri post sententiam per uiam exceptionis. num. 24 308
falsitas in uno an reddat totum falsum. num. 24 172
falsitas nō cognosciē ab intellectu nisi p accidēs. n. 26. 183
falsitas testium postquàm quis didicit testificata, probari an possit. num. 2 307
falsitas quando committitur in causa matrimoniali tam directè, quàm indirectè, possunt reprobari testes, & num. 1. & 2 330
falsitas in instrumento quando non præsumatur, & nume. 2. 3. 4. 5. 6. 7 354
falsitas in uno non officit in alio ueritati num. 9 354
falsitas instrumenti deprehenditur ex falsa indictione, & ex alio, & num. 14. & 16 356
falsitatem qui committit in causa, an perdat eam. numero. 18 395
falsum quid esse nemo scire potest, nisi sciat eius contrarium esse uerum. num. 43 10
falsum non dicitur quod ueritatis primordio adiuuatur. num. 48 17
falsum facere, & falsum in petitione proponere differūt, & ea de re Bart. opi. confutatur. num. 11. 66
falsum rescriptū est nullū defectu substantiæ: falsò aūt impetratū infirmatur uitiosa qualitate. num. 12 66
falsum dicitur quod desijt esse uerum. num. 7 77
falsum si quis scienter confiteatur, an confessio sit ualida. num. 3 293
falsum si quis expresserit, an debeat remitti ad priores iudices, & in expensis condemnari. num. 23 322
falsum qui fabricat instrumentum, & eo utitur, geminū facinus committit: reputatur tamen unum & idem, & ratio. num. 1 352
falsum si testis deponat super impertinenti, an l. Corn. teneatur. num. 18 395
famæ aliqua notabilia. num. 1 363
fama probanda est per testes discretos & bonæ famæ. nume. 42 131
fama est pica rei gestæ, uel quæ, pro gesta reputatur. nume. 64 133
fama propriè loquendo non potest esse nisi bona. numero 66 133
fama non est, unius generis. num. 28 129
fama & suspicio triplex, & ex eisdem oriuntur causis. num. 3 215
fama an faciat semiplenam probationem. nu. 4 280
fama, suspicio, & indicium quid, num. 1. & 2 296
fama personæ delatoris locum tenet, nec prius iuris, q̄ personarum ratio quærenda. num. 60 313
fama, & uiua uox populi attendenda, quia uox populi ē uox Dei. num 62 313
fama adiuncta cum consuetudine facit ius. num. 7 317
fama actu suo proprio perseuerans nihil aliud est, quam notorium. num. 8 317
fama inspici debet in testibus. num. 18 319
fama an inducat præsumptionem. num. 8 331
fama cum uno teste nihil operatur in criminali, numero 1. & 2 334
fama est uiua uox populi. num. 7 335
fama absorbeē, probata ueritate contraria. nu m. 2 343
fama bona quæ. num. 1 347
fama nō causas, sed p̄conia subministrat rerū. nu. 12 355
fama uiciniæ an sufficiat ei, qui diu stetit in aliqua ecclesia ut clericus, uel ut rector, ad probandum, quia ita sit. num 6 364
fama cum alijs præsumptionibus sufficit ad probat onē. nume. 7 364
fama sola probationi non sufficit. num. 1 387
fama publica & generalis, si audiui quod quædam res est ecclesia, & emo ab eo illam rem, qui habet titulum, & qui possedit inconcussè longissimo tempore, an ex sola fama debeā habere malam fidem, & rem restituere. num. 5 402
fama quæ ponatur inter genera probationum, uer. quod uerum num. 2 423
fama, & infamia quid. 428

fama loci multum operatur, & cooperatur. nu. 2 428
fama cum uno teste an sufficiat ad probandũ. nu. 3 428
fama, quæ est similis quasi notorio, an probetur per testes. num. 1 446
fama, est accidens & concomitantia, eaq; sola probata, nisi probetur factum, non sufficit. §. Alij. uersic. hinc colli. num. 10 459
fama quid sit. num. 2 470
famã probare quod sufficiat, si statuto caueatur, ad probandum maleficium contra magnates, an sufficiat probare nudam famam nullis iudicijs comprobatam. nume. 4. 470
fama debet ab honestis uiris oriri, uers. sed quid, & nume. 3. & 4. §. sed iudex. 470
fama famans est uox in auribus populi sonans. numero 5 470
famam si quis probauit per unum falsum testem tamẽ, an puniatur. num. 10 354
famam esse si dicit testis, & interrogatus, quomodo hoc scit, respondet, quia publicè dici audiuit, an sufficiat. num. 3 470
famæ restituere an possit episcopus. num. 17 229
famæ bonæ omnes homines existimantur, nisi contrarium probetur. num. 18 319
famæ bonæ quilibet esse præsumitur naturaliter. numer. 4 344
fama uicinia seu loci sufficit aliquando. num. 4 364
famæ, & notorij essentia & probatio. num. 1 242
famæ restituere an Episcopus uidens se errasse, si uult possit. num. 3 423
famæ restituere qui possint, & num. 3. & 4. & 5 423
fama accipitur duobus modis, & an tolli, & quomodo possit mala fama, uers. & dicas. num. 6 423
famæ malæ, an bonæ standum utrinque probatæ, uersic. & si con. num. 1 446
famæ descriptio quæ ibidem. num. 2 470
familiares an & quando possint esse testes, & in princ. & nu. 1. & sequentibus. 330
familiares qui dicantur. num. 1 330
familiaris & hospes non acquirunt in domo domini, uel hospitij possessionem. num. 1 264
familiaritas reddit suspectum non solum famulum, sed ipsum dominum. num. 3 166
famulus recedens an possit esse testis. num. 2 321
famulus expulsus a domino an possit pro eo testificari. num. 5 330
fateri uidetur alterum, qui alterum ex duobus diffitetur. num. 1 363
fatuitas nemini patrocinatur. num. 32 132
fauere sibi ex eodem loco oriundi cõsueuerũt nu. 1. 243
fauor, & odium interdum datur in eodem subiecto respectu diuersorũ extremorum num. 6 142
fauor reuertitur in damnũ in correlatiuis. num. 1 138
Fauor minor comparatus ad maiorem dicitur odium. num. 10 304
fauor ciuilis aliquando præualet naturali fauori propter placitum populi. num. 12 304
fauorabiles causæ quæ. §. in tex. ibi, & num. 2. matrimo. num. 1 425
fauorabilis est omnis ultima uoluntas etiam ad nõ pias causas. num. 2 425
fauorem maiorẽ debet inuenire sponte confessus, quàm conuictus, & quare? num. 2 164
fauori suo principaliter quilibet renunciare põt, etiã si in cõsequẽtiã prosit aduersario, uer. Ité no. nu. 9. 459
Febris, & pulsi defectus per testes medicos probantur, licet contineant negatiuam. nu. 4 312
Fœdera pacis & treuga sunt seruanda nu. 2 386
Fœminæ & laici an admittantur contra clericos & in prin. nu 3 334
Fœnerari quòd quis sit solitus, an probetur per codices rationum, quas usurarius conscripsit secretè in camera, nemine mandante, nec sciente. nu. 14 464
Fœneratitius contractus non ualet etiam ambabus, uel altera parte non ignorante. nu. 11 261
Fœneratori quare non seruetur fides in exhibendis usuris, & Animus pecuniæ studens Deum contemplari non potest. & Auaritia est radix omnium malorum num. 21 10
Fœneratoris consuetudo inspicienda, & quæ, & codices edendi, & qua actione. nu. 3 387
Ferias allegare possunt etiam testes nu. 10 255
Feriato tempore in honorem Dei quando liceant iudicia, in prin. nu. 1 255
Feriato possunt fieri, quæ die sunt modici præiudicij. numero. 14 255
Feriæ non sunt in causis magistratuum. nu. 26 221
Feriæ non habent locum interdum in inquisitoria causa. num. 1 255
Feriæ iudicis, an partis attendendæ, nu. 1. & 11 255
Feriæ quando sunt arbitrariæ iudici, utrum liceat appellatio. nu. 1 255
Feriæ quæ, & ubi seruandæ, & in quibus causis obseruãdæ. nu. 1 255
Feriæ quæ reijciendæ. nu. 3 255
Feriæ repentinæ quæ dicantur. nu. 9 255
Feriæ sunt multiplices, & quomodo diuidantur. numero. 12. 255
Feriæ quod fiut diebus ueneris, propter commemorationem dominicæ passionis an sit ualidum statutum. nume 3 255
Feriæ quibus de causis intelliguntur, indictæ, uer. & no. num. 3 404
Feriæ eædem sunt in causa appellationis, quæ sunt in principali, uer. in causa: sed in appellando, uel in arripiendo iter ad iudicem ad quem, uel ad comparendũ coram eo, nullæ sunt, ibidem. nu. 3 430
Ferijs renunciari quibus non possit. nu. 8 & 9 255
Ferijs repentinis an possit renuntiari. nu. 9 255
Festinatio quando dicatur bona, & quando mala, & in prin. nu. 1. & 2 413
Festiuitates quædã sunt maiores dominica die. nu. 2. 255
Festorum principiũ, & finis quæ esse debeant. nu. 1 255
Feuda in quibus similia cõtractibus anonymis. nu. 10. 231
Feudales iudices sunt tres, & uide nu. 2. 12. 13. & 14 231
Feudalia pacta præter feudi naturam faciunt conditionale feudum, & exempla. nu. 11 231
Feudatario intrante monasterium, tamdiu feudum durat apud monasterium, quamdiu uiuit feudatarius. si seruitium feudi potest explicari per monasterium. alioquin statim ad dominum reuertitur. nu. 20. & 23 23
Et quid econtra si dominus uasalli intret monasterium. num. 21 23
Feudatarius an possit alienare commoda utilis dominij ad longum tempus, non requisito domino, uel eo contradicente. nu. 34 23
Feudatarius an possit uendere annuos reditus. numero. 36 23
Feudatarius an possit renuntiare feudo inuito domino. distin. nu. 43. 52. & 53 23

Feuda.

feudatarius decessit tribus filijs hæredibus legitimæ aetatis relictis: unus petijt infra annum inuestituram: alij fuerunt contumaces, & partem suam perdiderunt, an portio eorum accrescat fratri.num.56 23
feudatarius an possit infeudare.num.10 146
feudatarius an possit nominare dominum feudi in iudicio, & per hoc transferat iudicium in ipsum dominũ feudi.num.5 246
feudatarius potest esse iudex inter uasallos suos. numero. 12 331
feudatarius, quid iuris, si patiatur dominum suum expelli, uel e contra.num.5 424
feudatarius utile dominium non potest dissipare, neque deteriorare, & non potest priuari feudo non soluta p biennium pensione, uers.decima.num.16 425
feudatarius debet corporaliter inuestiri.num.1 414
feudatarius, uel emphyteuta an possit appellare, si non fiat ei reformatio, quæ de iure fieri debet.nu.6 426
feudi & libelli proprietates & differentiæ.num.7 220
feudi ubicunque de amissione fit mentio, intelligitur culpa, & conuicto ordine iudiciario.num.6 231
feudi appellatio quò ad feudatarium comprehendit duntaxat utile dominiũ, utilemq; possessionem.nu.5 23
feudi, dati secundum rectam feudorum naturam, cõtractus quare anomalus nuncupetur? num.40 23
feudi contractus nominatus est nomine proprio. numero. 48 23
feudi refutatio nemini, præter eum qui in feudo particeps, fieri potest.num.68 23
feudi duplex ẽ causa cardinalis & q̃, & nu.7.8. & 9. 231
feudi natura, quæ.num.11 2 1
feudi ligij cognitio ad solũ principẽ pertinet.nu.9 231
feudi receptio pro se & alijs masculis & fœminis, non ponitur adæquatiue, sed ordinatiuè, ut superstite masculo fœmina repudietur.num.11 231
feudo simpliciter concesso renunciari potest etiam inuito domino. Secus si fuit alteratum pacto continente certum seruitium: uel si feudatarius iurauit non pœnitere.num 52 23
feudum armatæ militiæ expirat per monachatum. & per sacros ordines, censuale autem transit ad monasteriũ cum suo onere.num.23 23
feudum, si est fictuale, licet feudatarius intra annum petierit inuestiturã, & fecerit fidelitatem, solẽnitatemq; seruauerit: tamen si cessauerit à solutione canonis p biennium perdit feudum: si autem inuestituram non petierit feudum perdit elapso anno.num.25 23
feudum uacans rite, nemine citato, confertur. Sed si nõ uacet, potest tamen auferri, priuationis sententia expectari debet num.41 23
feudum dicitur beneficium, & conceditur principaliter amore, gratia, & honore feudatarij num.50 23
feudum si renouetur in persona filiorum, an debeat solui laudemium.num 72 23
feudum si concessum est alicui pro se & filijs, an intelligatur de descendentibus usque in infinitũ? nu.80 23
feudum si mihi & fratribus meis concedatur, an intelligatur de tota linea transuersali.num.82 23
feudum dicitur paternum, quamuis dominus filiam ob patris meritum de eo inuestiuerit.num.41 27
feudum si post, quam incidit in commissum, dominus acceptauit seruitium uasalli, non potest illud retrahere. num. 62 28
feudum militis an perdatur per monachatum, & an genus militare? num. 2. & 3 128
feudum, etiam prætio concessum, beneficij nomen retinet. num. 5 143
feudum quid sit, unde dictum, & quæ interpretatio cadat in feudo.num.6 143
feudum illicite alienatum possintne dominus recuperare.num.4 231
feudum reuocari non potest regulariter neutram ex parte. num. 11 231
feudum naturam habet ab omni alio contractu separatã. num.8 218
feudum in quibus manibus renunciabitur.num.3 270
feudum probari debet per curiæ pares.num.5 347
feudum, & emphyteusin qñ quis alienare possit, & dominus retrahere, & num.6.& 7. & 8 355
feudum francum, & ligium quod, & nu.8.9.& 10 355
feudum ligium excedit naturam recti feudi etiam nobilis.num.10 355
feudum nobile quod. num.10 355
feudum antiquum quod a progenitoribus descendit. num.11 355
feudum an retractetur propter enormitatem donationis. num 388
feudum quibus alijs nuncupetur nominibus.nu.2 405
feudum subligium quoddam, & terraneum.nu.5 405
feudum amittitur ex quibusdam hic expressis causis. num. 5 405
feudum prælati delicto quando amittatur. §. considera. num.8 435
feudi noui ad præscriptionem requiruntur triginta anni & qd in tacita feudi paterni renunciatione. nu.43 27
ficti, & ueri magna differentia in casibus quibusdam. num.8 249
ficti uel census nomine contractus intelligitur ille qui in regione frequentatur. num.4 269
fictio duplicat delictum.num 5 216
fictio non aggrauat, sed imminuit pœnam. num.5 222
fictio utrum fingat contra factum quo ad ueritatem inducendam. num.3 281
fictionibus etiam falsitas committitur, in princ. post casum.num.1 357
fictionis extrema debent esse necessaria, & ratio.n.8. 2 6
fictum quid.num.3 210
fideiussionis in instrumento, si fiat mentio de instrumento principali, an credatur.num.12 293
fideiussor an obligetur ex pacto nudo.num.12 202
fideiussor intelligitur nomine cautionis, in cautione de rato.num.6 175
fideiussor potest tradere, & soluere de scientia domini quasi procurator constitutus ad hoc.num.31 207
fideiussor iuratus indemnem quem conseruare, compellitur obseruare, ibid.num.3 371
fideiussor carceratus pro debito an possit petere ipsum debitum a reo.num.11 371
fideiussorem si quis non inuenit, an stetur suæ iuratoriæ cautioni.num.10 175
fideiussores dandi sunt de isto quarto pluri.nu.36 36
fideiussores de quo foro esse debeant.num.9 175
fideiussores consanguinei, licet non sint usquequaque soluendo, dicuntur idonei.num.31 207
fideiussori non præiudicat confessio rei principalis. numero 12 293
fidelitatem facere in feudum quis debeat, si unus ex duobus hæredibus feudatarijs renunciauerit suæ parti. num.58 23
et quid si unus pp feloniam a parte sua cecidit.nu.59. 23
fidelitatem

Fidelitatis in iuramento uidetur excipi Imperator, & etiam patronus liberti.nu.7 381
Fideliter, in persona notarii describentis quid contineat.nume.5 361
Fidem seruare quis non tenetur fidem non seruanti. numero.1 369
Fides una homini ad hominem an sic minor altera. numero.24 10
Fides quid sit, & quotuplex.nu.4 10
Fides multis modis accipitur remissiuè.nu.13 10
Fides hominis ad hominem quot modis sumatur. numero.14 10
Fides etiam hostibus seruanda. quod declara. ut infra. nume.15 & 21 10
Fides catholica quid sit.nu.41 10
Fides an possit dici ratio.nu.42 10
Fides est tenax promissorum, uel gratuitò pollicitorum obseruantia. Idem scientia mentis in aliquo, siue de aliquo, aut de alio.nu.3 11
Fides iuramenti non transit ad hæredem iurantis. numero.75 23
Fides plena fieri debet de ætate legitima.nu.8 107
Fides cui non seruatur, agere potest de transactione, sed ex causa non potest conueniri.nu.3 204
Fides instrumentorum, actorum, & testium potest spatio.c.ann.deperire.nu.12 317
Fides non solum quo ad deum, sed etiam quo ad mundum inspici debet.nu.19 319
Fides bona non præsumitur in eo, qui allegat eam ad fundandam præscriptionem licet secus in fructibus. numero.7 344
Fides etiam iurata seruanda non est ei, qui fidem frangit, nume.1 & 2 386
Fide mala an possideat actione personali. scit se teneri. numero.18 399
Fides bona requiritur in præscriptione dominij, uel quasi, & quando præsumatur, & mala quādo nu.10. 399
Fieri non debent ex interuallo, sed generaliter omnia quæ fiunt ad solemnitatem.nu.11 214
Fieri præter bonos mores dicitur, quod cum blasmo bonorum uirorum fit.nu.17 107
Fieri non debet sequestrum, cum utraque pars est præsens, & ius suum defendit in iudicio.nu.5 289
Fieri quod non potest simpliciter, nec fraudulenter potest.§.si autem.nu.4 466
Filiatio ex institutione probatur.nu.4 273
Filiatio non eget ea probatione, qua matrimonium. numero 7 311
Filiatio an possit præscribi.nu.25 399
Filiationis, & legitimationis causæ quando pertineāt ad ecclesiasticum forum.nu.6 259
Filiationis probatio qualiter fiat, nu.4 & 5 311
Filiationis materia ubi nam tractatur.nu.7 11
Filio præterito nec secundum tabul. nec l. de edict. di. Adr.toll.beneficium competit.nu.22 53
Filiorum appellatione, in literis Papæ, quando ueniant episcopi.nume.23. 3
Filiorum appellatione quando ueniant duntaxat legitimi, quando etiam bastardi comprehendantur. numero.86 23
Filiorum genera tria.nu.17 319
Filium si qui aliquem nominant, eum ut uerum filiū tractando, & ita communiter reputatur, filius est censendus.licet postea mater id neget, si contrahat cum consanguinea dicti asserti patris, litare matrimonium prohibetur, & nume.1 & 2 & 4 311
Filium negantis suum. quæ præsumptiones non admittendæ.nume.1 311
Filius quemadmodum contrahendo, ita & iudicando patrem de peculio obligat.nu.32 14
Filius, licet patri hæres non sit, succedit tamen in feudo paterno, secus in hæreditario nu.81 23
Filius dicitur à philos.i.amor.nu.88 23
Filiusfamilias de peculio, sibi per patrem concesso, potest esse in iudicio.nu.12 65
Filius non potest accipere uxorem sine consensu patris. de iur.ciuil.nu.6 107
Filius susceptus ex matrimonio inter duos solēniter cōtracto, quorū alter impedimentū sciebat, alter ignorabat, ignoranti duntaxat legitimus est.nu.9 107
Filius quo iure patri in regno succedat.nu.2 118
Filius si est deportatus, uel relegatus, & de omnibus bonis confiscatus, an proprietas filii ueniet in confiscatione. nume.24 169
Filius si petit legitimam, an talis petitio sit uniuersalis. numero.8 139
Filius subrogatur in casibus, mortuo patre in officio.numero.79 207
Filiusfamilias potest constitui procurator absque consensu patris.nu.1 213
Filiusfamilias an possit acquirere actionem contra patrem ex iure cesso.nu.1 213
Filius filiæ dicitur esse ex uel a corpore aui.nu.11. 231
Filiusfamilias si habet proprietatem in bonis aduentitiis tamen ipse non potest alienare inuito patre, an poterit hæc proprietas nuda adiudicari creditori filii ex secundo decreto.nu.30 282
Filiusfamilias si confiteatur se fecisse furtum, uel homicidium an pater possit reuocare istam confessionem, necne.nume.12 293
Filius aliquando intelligitur pro quolibet descendente. numero.21 304
Filius non est proprie hæres sed successor anomalus, & quando.nu.23 304
Filius naturalis præteritus non potest accusare testamentum.nume.24 304
Filius adhibetur ut filius ad obligationem, sed ad liberandum hæres.nu.2 358
Filius ex duabus mulieribus dubitatur quæ sit sua mater.an si lit.pen.utraque decedat utrique succedat.numero.1 & 3 362
Filius suppositus contulit quid monasterio, uerus filius reuocabat quid iuris.nu.3 362
Filius contra patrem agere potest aliquando, ut se redimat, si eum pater uendidit.nu.11 371
Filius an possit apponere in marmore, uel ære nomen patris.nume.7 374
Filius, quandiu est sub tutela matris, est in eius potestate.nume.10 456
Fines mandati in delegato excedente, semper constat de non iurisdictione.nu.4 174
Fines inclusiue ne an exclusiue appositi censeantur. apparere potest uel natura, uel usu necessitatis num.11. Alioquin ad alias coniecturas recurrens.n 9 & 12. 79
Fines intrinseci inclusiue, Extrinseci, præsertim si in usu uel cōmercio non sint, uel ad tertium spectent, exclusiue sumuntur.nu.14 79
Fines, nisi de corpore rei sint, nunquam inclusiue ponūtur.nume.15 79
Fines diœceseū p quæ pbent, in prin n.1.& 2 & 5. 317

Fines episcopatuum quidam possunt esse non diuisi: & a quo diuidendi, & an unius esse præsumantur. numero.8 317
Fines prædiorum ecclesiasticorum præscribuntur quantum ad diffinitionem dominij, sed non quantum ad fines plebanatuum, uel parochiæ uel diœcesis. numero.3 404
finis debet imponi litibus.nu.1 284
finis expectandus est, ubi delictum, uel pœna delicti surgit ex tempore, ibidem uer. quia.nu.10 468
finiti ad infinitum non est propria similitudo, uel proportio.nume.9 11
finito iudicio super commisso, non potest aliqua pars inchoare super non commisso.nu.2 290
finitur facilius quod alieno, quàm quod proprio retinetur beneficio.nu.19 225
finium regundorum in iudicio libello remissio. numero.4 300
finium regundorum in iudicio, iudicis officium quod numero.9 & 10 317
finium regundorum in iudicio testes hinc inde produci possunt in prin.nu.1 300
fingit qui uim, nihil ei prodest.nu.5 216
firmitas instrumenti quid dicatur.nu.4 353
firmitatem recipiunt per confirmationem Papæ, ea quæ sunt infirma, uel minus ualida.nu.1 204
fisci rationarius locupletatus ultra solita stipendia potest à fisco spoliari.nu.12 118
Fiscalia omnia sunt in principis potestate.nu.5 388
fiscus si rem alienam iure proprio uendat, euinci ea nõ poterit; Secus si iure creditoris, uel in executione alicuius debiti.nu.25 6
fiscus quando occupauit bona debitoris mei delinquentis, an debeat fieri ius summarium, non oblato libello.nume.27 312
fiscus est subditorum calamitas.nu.15 367
fiscus si est principalis debitor, an debeat excuti ante q̃ ueniatur ad pignorum possessores.nu.26 419
Electo, uel postulato non competit ius deliberandi ante præsentationem. nu.15 102
flumina, quæ sunt inter duas iurisdictiones, uel montes, uel uiæ perpetuæ an censentur esse fines iurisdictionum.nume.11 300
flumine ex publico in capite aquæ riuus transit per prædium Titij ad prædium Seij, utrum si Titius uelit absorbere aquam in suis prædiis & desiccare prata, uel molendina Seij possit.nu.43 19
fonti scientiæ potius, quàm riuulis creditur.nu.4 344
forensis de aliena ciuitate bannitus etiam ad mortem non dicitur capite diminutus, nec perdit usumfructum.nume.2 387
fori congruitas sortitur ex persona rei, non actoris. numero.4 227
fori pænitentialis, & iudicialis differentia.nu.2 374
forma ea non dicitur, quæ nec uelit nec informare potest.nume.13 42
forma consuetudinis & eius substantia an differant.numero.18 90
forma aut ad substantiam ducens, aut à substantiæ ducta.nume.16 123
forma naturalis quid sit & quid forma artificialis. numero.21 123
forma, & modus substantialis idem sunt.nu.3 131
forma rescripti ius tertij lædens non semper seruanda est numero.2 162
forma ubi certa datur in decreto, seruanda est, & ratio. numero.18 106
forma quæ seruatur in alienatione, debet seruari in contractu locationis.nu.2 217
forma prætermitti non potest, nisi ex consuetudine, uel priuilegio.nume.8 218
forma data expresso trahitur ad tacitum.nu.1 238
forma citandi, quando quis non inuenitur personaliter, quæ sit.nume.7 284
forma hæc iuro tibi & successoribus tuis, facit, quod iurans non compellatur successoribus facere nouam fidelitatem & in prin.nu.1 372
forma non præsumitur seruata, excipitur casus. numero.2 395
forma pronuntiandi, quando appellatur ab interlocutoria uel grauamine.est pronuntiare appellatum legitime, uel non legitime.nu.2 397
forma statuti seruari debet etiam de facto uersi.& fi.numero.1. 400
forma certa si impetratur, quæ tangat ius alterius, non potest ab ea recedere per nouũ priuilegium à se ipso impetratum, nisi in secundo priuilegio faciat de hoc mentionem,nu.3.& 9 & 10 409
forma non seruata, non semper uitiat, & quando.§.solu. uersi.dicet aliquis.nu.14 451
formam mandati qui non seruat nihil fecisse uidetur. numero.15 135
forma eligendi tres sunt, & quæ? nu.14 125
formæ unitas significat ueritatem substantiæ.nu.2 218
formæ mandati sint substantiales.nu.15 337
fornicatio non probatur per dicta non iuratorum. numero.1 470
fortuita & influentia stellarum ex animo nostro nõ operantur, & ideo in his non peccatur, uersi. Nec obstat. numero.1 449
fortuna quid.§.est autem.nu.1 467
fortunæ, & piscationum fructus participes esse debent ecclesiæ circunstantes.nu.2 285
forum nouum an contrahatur in loco solutionis.n.9. 74
forum quibus in locis qui sortiatur.nu.2 223
forum quis non sortitur in loco contractus, sed solutionis.nume.9 261
forum metimur ex psona prælati, nõ subditorũ n.2. 406
forum metimur ex causa immediata, non remota, uersi. Dic quòd.nu.16 406
frater manens in domo, si facit expensas de propria bursa fratri manenti in studio, intelligitur fecisse de parte studentis, non de communi.nu.22 95
frater minor, si fiat episcopus, an minoratum retineat? numero.1 128
frater minor relictus executor testamẽti an poterit substituere, si hoc non dixit testator.nu.8 209
frater an possit testificari contra fratrem.nu.11. 364
fratres si emunt quæstas à maiori Abbate sancti Antonii, & ex lucro sit emptum peculium, an sibi acquirant dominium.nu.6 289
fratres Minores possunt esse testes.nu.3 347
fratres prædicatores sunt mendicantes ex constitutionibus, non ex regula, uer. unde.nu.1 428
fratres duo si sint successores in feudo an unus possit iurare pro alio.nume.79 23
fratricida de iur.ciuil.interempto fratri succedit, fiscus tamen ab eo, ut indigno, aufert.nu 41 62
fraude etiam non est bona fides ibidem.nu.1. 362
fraudem iudicii lex inhibet.nu.8 218

Fraus,

Fraus, & malitia an differant, & malitiosæ impetrationis exempla, nu.7 61
Frequentare quis dicatur. nu.1 455
Frequentatio inducit maleficij præsumptionem, & facit indicium ad torturam. nu.2 465
Frequentia delinquendi non excusat peccatum. numero.3 90
Fructus dicuntur deductis oneribus, siue naturales sint, siue industriales, siue inter hos medij. nu.17 19
Fructus pendentes sint nè feudatarij, an uerò proprietarij? nu.38 23
Fructus sunt multiplices. nu.2 30
Fructus potest dici quælibet utilitas. nu. 3 30
Fructus pendentes ad emptorem, separati a solo ad uenditorem, pensiones ad utrumque pro temporis rata pertinent. nu.8 30
Fructus quid sit? nu.3 136
Fructus agno cohærentes, item ab eo separati ad quem pertineant? nu.4 136
Fructus ex re aliena qui percepit, & uendidit, an teneatur ad usuras precij? nu.23 194
Fructus ante litem contestatam non petiti an ueniant in iudi. nu.3 195
Fructus suos an faciat in possessionem ex primo decreto missus. nu.2 246
Fructus qui dicantur & quando restituendi, & numero. 6. & 7 275
Fructus naturales quis mero iure possessoris non facit suos. nu.9 275
Fructus naturales qui sint, & nu. 9 industriales. numero.10 275
Fructus consumpti quando dicantur. nu.10 275
Fructus an ueniant sequestrandi, si fratres aliqui fuerunt missi in possessionem causa rei seruandæ qui fructus medio tempore perceptos enormiter dilapidauerunt. num.1 292
Fructus percepti ante libellum oblatum, uel post ante li. conte. an ueniant in iudicio, & si non sint petiti in libello. nu.11 275
Fructus an debeantur per se sub determinata quantitate. nu.12 275
Fructus an perdantur per excommunicationem, & nu. 8. & an ex alia causa nu.7. & 8 280
Fructus in dilapidatione duæ fiunt inquisitiones. numero.7 280
Fructuum descriptio potest fieri, & quando. numero. 5 290
Fructus an ueniant obtinenti in possessorio, suspenso petitorio, & quid si succumbat in petitorio postea? numero.3 336
Fructus an extenuent sortem. nu.4 370. & nu. 2 387
Fructus pendentes non dicuntur fructus, sed pars soli num.7 387
Fructus & expensæ an ueniant si in libello non petantur num.8 412
Fructus si sint consumpti bona fide, an ueniāt in hypotheca. nu.23 419
Fructus pignoris an extenuent sortem, nisi sint consumpti, uel dilapidati. nu.24 419
Fructus an debeant subtrahi excommunicato appel. penden. nu.26 444
Fructus pendentes tempore, quo suspensus, uel excommunicatus absoluitur, ad quem pertinent. nu.7 469
Fructus diuersi sunt generis, uer. considera. nu. 5 469
Fructuum nomine continentur quandoque actiones. numero.7 30
Fructuum dominus quis efficitur per inchoatam possessionem. nu.12 264
Frustra laboratur quod à natura concutitur. numero 3. 10
Fugere laicus non tenetur, ibidem. nu.6 464
Fundamento inutili existente quicquid inde sequitur, uertitur in ruinam. nu.4 416
Fundamentum ubi prohibetur, ibi initium iudicij prohibetur. nu.14 332
Fundans petitionem suam ex consuetudine debet probare non nudam possessionem, sed eius præscriptionem. nu.42 129
Fundari potest libellus super consuetudine. Super utroque iudicio. nu.23 82
Fundatores an sint personaliter citandi. nu 4 341
Funditus eradicatum, si reparetur per nouum statutum dicitur de nouo creatum. Si per correctionem medij impedientis, dicitur idem cum primo. numero. 38 27
Fundus est quoddam integrale & materiatū quod intellectu distinguitur in duas qualitates proprietatem scilicet, & usumfructum. nu.53 45
Fur si ex contumacia condemnetur, an efficiatur famosus. nu.10 188
Fur est inhabilis ad omne ecclesiasticum beneficium obtinendum. nu.6 266
Fur restitutionem debeat spoliatus. nu.4 271
Fur, qui partitur furtum cum alio, an magis delinquat, quam ille, qui non partitur. nu.6 377
Fur condemnatus furti etiam gallinæ, fit infamis, & potest ex multis modicis furtis ita famosus euadere, ut suspendatur, uer. sed nunquid. nu.2 431
Furandi animo an quis fecerit, iudex inspecta personarum qualitate, & coniunctione arbitrabitur. numero.78 133
Furiosi an includantur nomine personarum. numero. 10 56
Furiosus an dicatur mala fide possidere, uel bona. numero.17 359
Furtum non est crimen publicum, & ideò nisi cuius interest accusat. nu.15 229
Furtum quoddam si de nocte fuerit commissum, an episcopus possit excommunicare omnes scientes, nisi manifestauerint. nu.18 437
Furtum non fit propter iniuriam, sed propter lucrum. nu.19 446
Furtis debet potius condictione generali agi, quam furti, ex iudicis etiam suasione, & in dubio sic interpretandum. nu.15 229
Futura non habentia præcedentem ordinationem causæ efficientis, non pertinent ad iudicem. nu.25 74
Futura possunt uendi, & donari. nu.12 86
Futura prohibentur facta rescinduntur. §. in texto ibi. num.3 448
Futurum à præterito contractu fundatum pertinet ad iudicem quò ad cautionem securitatis, instrumentum testandæ ueritatis, & conclusionem cumulationis libelli. nu.24 74
Futurum subiunctiui duo tempora significat. numero.7 418

G

Geminatio uerborum habet augere, uer. item geminatio.nu.2 443
Generale statutum episcopi contra generales constitutiones ecclesiæ non ualet. numero.16. 11
Generale statutum, nisi cum derogatoria mentione, non tollit priuilegium: nec specialem consuetudinem, nó illicitam, nec à iure improbatam.nu.33 41
Generale iudicium differt ab uniuersali.nu.4 210
Generale uerbum non uidentur includere, quæ aliam iuris habent dispositionem.nu.7 228
Generale, quod diuiditur in species.nu.15 264
Generales uisitatores an possint aliquem ab officio amouere.nu 6 71
Generales prædicatorum, minorum, & hospitalium, qui electi administrant sine confirmatione, compelluntur sedere iudicio diffinitorum concilii §.dicit.nu.numero.1 435
Generalia semper obscura.nu.25 337
Generalia uerba interpretantur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiantur exceptiones legitimari.nume.1.& 6 376
Generalibus uerbis includi censetur, quod frequenter committitur.nu.2 185
Generalis locutio non comprehendit ea, quæ specialiter debent designari.nu.3 56
Generalis, & confusa mentio priorum literarum, in secundis literis an sufficiat.nu.22 67
Generalis sermo contra seipsum interpretari non debet nu.1.& 2 387
Generalitas, quia parit confusionem, reprobatur.numero.1 50
Generalitas sententiam uitiat, & dicitur obscura, & nullam complectitur speciem, uer.unde.nu.1 428
Generaliter loquens an contra se ipsum loqui uideatur? num.1 118
Generationis, & corruptionis eadem est regula. numero.38 305
Generis naturam diuisa genus non est, sed differentia. num.25 48
Genitiuus casus significat causam dominij. numero. 9 93
Genitiuus, ubi urgentior ratio aliud suadet, proprietatis dominium non infert.nu.27 94
Gente quot homines faciant.nu.14 99
Gens libera spurium in regem eligendo, tacite eum legitimat.nu. 19 119
Genus, species, & qualitas non possunt esse sine substantia.nu.12 40
Genus specificatum tantum ualet, quantum species declarata.nu.37 41
Genus idem est, quod terminus communis, qui uerificatur in pluribus.nu.3 45
Genus, collectio, uel uniuersitas destruitur per suorum indiuiduorum destructionem.nu.4 334
Genus representatur in qualibet sua specie.nu.9 3 4
Gesta per procuratorem reuocatum ante reuocationis notificationem ualent.nu.37 77
Gesta per papam, si ipse est intrusus, an ualeant? numero.22 126
Gesti omni meliori modo quo geri potuit utilitas. numero.1 212
Gladij potestatem quo casu priuatus consequatur, & an alij delegari possit & exerceri quando.nu. 2 316
Gladij potestatem committere aliud est, quam committere gladij executionem.nu 4 414
Gladij pane an dicantur arma.nu.1 464
Gladio utendum est contra malos & non emplastro. numero 26 70
Glossæ.in l.j.de procur.ff.intellectus.nu.31 107
Glossæ in l j.ff.de iudi.intellectus.nu.7 125
Glossæ in l.j.ff.de sol.mat.ibi, dotis instantia, intellectus. nu.22 140
Glossæ in l.j.in prin.ff.de acqui.possessio.intellectus.nume.10 262
Glossæ in l.iubere cauere, de iurisd.om.iu.intellectus.nume.11 181
Gradu uno consanguinitatis destructo, destruitur aliorum graduum consequentia.nu.1.& 3 330
Gradum probare primum possunt duo testes, & alii duo secundum.nu.3 330
Gradu quid sit, & quis sit terminus, à quo.numero. 20 125
Gradu non specie differentia, probant testes deponentes unus de maiori alius de minori summa, ut in iurisdictione pecuniaria: secus in his quæ gradu, seu specie differunt, ut si unus testis de pecuniaria, alius de sanguinis iurisdictione deponeret.nu.14 90
Grammatica falsa an uitiet rescriptum continens plura capitula separata, in quorum uno continetur falsa grãmatica.nu.15 51
Grammaticalis defectus non debet esse in literis apostolicis.nu.3 50
Gratia potest fieri præsenti sine literis, nisi requiratur clausula obstantium, uel ad sit alius impetrator. nume.35 60
Gratia diuidi non potest.nu.4 76
Gratia hodie fit recto tramite.nu.3 81
Gratia omnis in iudice fit dolo.nu.4 116
Gratia si fiat simul cum iudicum datione, surreptio uitiat utranque, & oritur duplex exceptio.nu.3 238
Gratia dum est in discussione iudicii, non debet fieri executio iudicati. nu.2 279
Gratificationi succedit iudex, ad quem §.& dato. numero.1 417
Gratis quid fieri permittitur, non autem per pecuniam nu.1 205
Grauamen, quod iudex malitiosæ intulit, ipse idem emẽdat.nu.3 344
Grauamen episcopi illatum litiganti si est notorium, potest archiepiscopus ex ipsa notorietate declarare excommunicationem episcopalem irrationabiliter processisse.nu.2 445
Grauamen potest reuocari, seu remoueri, & si est uerbale reuocatur uerbis, si autem in facto consistit, facto reuocatur.nu.8 450
Grauamen omne processus debet releuari per appellationem §.restat, uer.& datur.nu.14 452
Grauamen in processibus potius concernit iniquitatem iudicis quam aduersarii, uer. no. quod numero. 5. & 10 459
Grauans clericos in rebus clericorum an committat sacrilegium.nu.7 468
Grauatus specifice non tenetur ex generali clausula.numero.1 82
Grauatus quis dicatur, & grauamen quod dicatur, uer. nam sententia.nu.7 417

Graues ciuitatum inimicitiæ reddunt locum ciuibus suspectum.nu.22 151
Gregem quot animalia faciant: & Pastor gregis dicitur etiam qui alienas oues pascit ut proprias.nu. 16. 99
Gregorius nomen Pontificale est inde sumptum quod Pontifex Dominicum gregem regat.nu.1 3
Grex & familia an dicatur uniuersitas.nu.25 3
Grossities nimia reprobatur, & quia sit.nu.2 233
Guarentigiæ instrumentum dici non potest, quod non tenet.nu.2 205
Guarentigiæ præceptum est interlocutoria sententia.numer.30 293
Gustus sensu sentimus sapores.nu.8. 337

H

Habens, uigore literarum, monere Titium, & nisi paruerit eũdem citare ad curiam, non potest simul monere & sub conditione, nisi obediat, citare.nu.42 156
Habentes certam diem ad recipiendas probationes, & ad remittendum causam instructam ad superiorem, non possunt præuenire terminum altera parte inuita nu.19 156
Habere rem quis non dicitur, quam non possidet. numero 27. 101
Habere plura beneficia an liceat.nu.37 132
Habilitas causæ instrumentalis requiritur, si qua uirtus est in ea.nu.2 210
Habitationem in aliquo loco cuiuspiam continuã quando testes probent.nu.2 336
Habitum postponens an habeat priuilegium clericale.numer.6 105
Habitus quem non facit talem, qualem demonstrat, nisi in præparatorijs.nu.3 271
Habitus an & quid probet.nu.32 337
Habitus accipitur pro uno ex prædicamentis, & quid sit.num.43 337
Hastiludijs qui præsunt, an sint infames.nu.6 466
Hæredi aduocati an debeatur salarium conuentum plenissime.nu.3 206
Hæredis nomen an & quando ponatur pro filio. nu. 20. 21.& 23.25 304
Hæreditas adita an dicatur hæreditas.nu.8 161
Hæreditas iacens an patiatur primum, & secundum decretum? nu.9 161
Hæreditas an possit adiri per procuratorem.nu.26. 207
Hæreditas an patiatur missionem in reali, nu 29. 282
Hæreditatem adire an possit unus ex pluribus hæredibus.nu.2 304
Hæreditatis filiæ, & non hæreditatis paternæ ex pupillari substitutione capax quis potest esse.nu.9 445
Hæres non potest interpretari uoluntatem defuncti.numer.59 14
Hæres nihil potest administrari, nisi iussu superioris.numer.2 106
Hæres secundus, tertius & deinceps qui intelligatur.numer.19. 225
Hæres uerus qui dicatur.nu.14 262
Hæres uerus qua ratione uidetur contrahere, num. 26. & 27. 305
Hæres non subintelligitur in pactis negatiuis.nu.8. 382
Hæresis prælati suo collegio, uel ecclesiæ non obest. numer.8 12
Hæresis esse quando dicitur.nu.20.& 21. 229
Hæretici, schismatici omnes, excommunicati, & usurarij manifesti, sunt infames infamia facti, & infamia iuris.nu 18 10
Hæreticus, & erraticus qualiter differant.nu.1 11
Hæreticus si quis sit in uno capitulo, non propterea in alijs est hæreticus.nu.4 12
Hæreticus non est qui id sentit, in quo, si non omnes, ut saltem multos sanctos patres habet contestes numero.15. 18
Hæreticus non est, qui simoniam committit: sed si credit simoniam non esse peccatum, hæreticus est.numero 21 229
Hæreticus quis ex leuibus probatur coniecturis. numero 13 364
Homagium facere debent clerici principibus laicis, & à quibus feudum habent, nec hoc iuramento efficitur clericus, subiectus laico, sed debitor eius nu.1 387
Homicida est celebrare possit absq; irregularitatis incursu.nu.22. 229
Homicida an possit beneficium ecclesiasticum possidere.num.3 271
Homicidium, quãuis sit contra naturam, per accidens tamen permittitur, & accidens interdum magis quam natura consideratur.nu.48 13
Hominem qui adhuc uiuit in humanis, quid iuris, si quis fateatur se occidisse.nu.22 293
Homines nostri, etiam ingenui, dicuntur ad nos pertinere.nu 3 315
Homines sunt ipsa natura liberi, ideò ab alio obligari, uel iudicari non possunt, nisi detur a summis potestatibus, & quibus.nu.15. 361
Homines meos si quis expediat de mea possessione, tenetur interdicto, & actione iniuriarum, quæ mihi non quæritur per colonum meum, qui est liber homo, & mihi nõ quærit, sed per meipsum principaliter & immediate.num.18 446
Homines quot, faciam uniuersitatem castri.uel uillæ. numer.8 99
Hominis prouidẽtia etiam inutilis facit cessare legalem, & quando.nu.8 218
Hominis qualitas mutabilis est.nu.1 327
Hominum nomen est generis.nu.3 355
Homo creatus fuit in statu innocentiæ, id est, in iure naturali.nu.4 3
Hõ ad instar naturæ, semp dẽt conari ad optima.nu.11.3
Homo est naturaliter liber nisi seruus.nu.6 214
Homo in membris, non in anima & uerbis potest uim absolutam pati.nu.7 214
Homo cur à Deo factus, & eius excellentia, situs, & operationes, organa.nu.10. 373
Homo liber an possit stare pro obside propter æs alienum.nu.4 371
Homo uno spiritu continetur.nu.22 444
Homo subiectus est diuersis pressuris.§.Porro.n.4. 463
Homo ex corpore, anima, & mente consistit.nu.7 463
Honestas facit aliquem idoneũ, & dẽt cõfirmari.n.. 440
Honestas dicitur quasi honoris seruans statum, & sororizat cum uerecundia.nu.8 463
Honor non facit quẽ platũ sed canonica electio.n.2. 128
Honor in quibus consistit, & quæ uendicari possint numer.6 307
Honor, districtus, & iurisdictio uniuersitatis nomina sunt, & eorum differentia.nu.2 355
Honor, districtus & iurisdicti o qualiter differunt. numero 2. 355

Honor

Honor regis: & augetur per dignitatem subditorum. num.5 388
Honor non potest nummario pretio æstimari, uers. Sanè. augetur per dignitatem, ibid. & per eum quis acquirit utilitatem, uersi. & qui. num.8 463
Honorem omnem reatus excludit. num.20 229
Honorem, & incrementum suæ prolis quis diligit etiã ardenti desiderio. num.2 329
Hora congrua non ueniens, sed postea, an debeat condẽnari in expensis. num.10 166
Hospes & familiaris non acquirunt in domo domini, uel hospitii possessionem. num. 264
Hypotheca an possit præscribi. num.20 399
Hypothecam conuentionalem habens quare possidet pignus, & fructus liberè percipit usque ad satisfactionem debiti, sed habens pignus prætorium tantum custodit. num.6 241
Hypothecaria agi ut possit res debet esse in bonis debitoris tempore, quo de hypotheca cõuenit. nu. 5. 10
Hypothecaria quid sit, & quid in eam ueniat. nu.2. 213
Hypothecaria ex quibus oriatur. num.1 246
Hypothecaria habet in se quid personalitatis. nu.4 246
Hypothecas duas habens an teneatur cumulare. numero. 25 419

I

IActare quis suum non præsumitur, & quando, ibid. num.1 363
Idem numero verè est coadunatũ, fictè autem ad pristinum exemplar reparatum. num. 2 27
Idemnitatem iudici promittens an præsumatur committere baratariam. num.3 466
Idonea facultatibus ecclesia præsumitur. num.3 3 5
Idoneum se probare quis non tenetur, cũ pro eo scribitur, si fuerit idoneus, in princ. uide & num.1. & 3. & 12 365
Idoneus non uidetur ad soluendum, qui non habet bona in territorio. §. sed quid. num.2 430
Idoneus quilibet præsumitur in his quæ eius ætati, & sexui congruunt. nu.38 123
Idoneus quis existimatur ex satisdatione. num.4 214
Idoneus quis dicitur quatuor modis. § & no. & quolibet horum potest esse notorius. num.13 470
Ieiunium cum pane & aqua imponi non debet ei, qui magnam stomachi infirmitatem patitur. nu.9 381
Iesus. in nomine omne genu flectitur. num.2 3
Ignis inferni quomodo non consumit in inferno detentos. num. 10 463
Ignorans edictum non punitur, sicut nec qui delictum. num. 2 17
Ignorans an præscribat. num.36 96
Ignorans non ligatur sententia excommunicationis quãtum ad conscientiam. num.8 240
Ignorans nullum incurrit periculum. num.1 392
Ignorans non uidetur consentire, eod. §. uers. & est ratio. num.1 417
Ignorans non contemnit. ibid. tamen ignorãs. nu.1. 428
Ignorantes, obligati non sunt ad obseruantiam secretorum, sed eorum, quæ publicè fiunt, præterquam in duobus casibus. §. alia glos. num.5 398
Ignoranti nihil imputatur. num.11 369
Ignorantia statuti probatur ex eo quòd quis docet se fuisse extra prouinciam. num.7 17
Ignorantia, uel scientia quando actum eneruet, uel non. nume. 52 61
Ignorantia in facto proprio quare supina, & crassa nuncupetur. num.4 83
Ignorantia præsumitur ubi non probatur scientia. nume. 20 94
Fallit in his quæ naturaliter insita sunt. Item in his quæ sunt publicè nota. num.21 94
Ignorantia quamuis delictum excuset, actum non legitimat. num.8 107
Ignorantia præsumitur in concessis dignitati. nu.2 184
Ignorantia quid. num.37 308
Ignorantia probabilis facit, quod quis non teneatur iuramentum iudiciale subire, uel referre. num.6 389
Ignorantia probatur per iuramentum, quod reprobari potest. num.1 393
Ignorantia nunquam reddit ipso iure nullam sententiã nisi in casu. num.20 395
Ignorantiam simulare, qui præsumantur. num 22 94
Ignorantiæ factum prodest ad excusationem, non ad lucrum, & obligationem. num.8 284
Ignorasse præsumitur, qui non fuit citatus. nu.4 419
Ignotum per ignotum, & idem per idem non probatur. nume. 14 337
Illegitimè, etiam ex soluto, & soluta, natus in Episcopũ eligi non potest, postulari potest. num.1 107
Illiteratus omninò est nullus in ecclesia Dei. nu.6 132
Imbecillibus & minoribus & mulieribus prouidere, est quid diuinum, & num.9. & 10 299
Immiscere se rei alienæ culpa est. num.1 408
Immobilia non possunt alienare etiam qui liberam administrationem habent a lege. num.3 205
Impediatur ne quis ab his, quos quis potest prohibere, quando teneatur, in princ. post casum. num.1 409
Impedimenta iuris, uel facti, nunquam præsumuntur. num. 14 101
Impedimento simili qui laborat, non potest illud alij opponere. num.1 392
Impedimentum uir bonæ famæ probat proprio iuramẽto. num.41 223
Impedimentum, qui præstat, ne citetur, perinde est, ac si citaretur personaliter num.2 245
Impedimentum causatiuum non excusat ipso iure, secus præcisum. num 12 252
Impedimentũ legitimum excusat a periurio. nu.11 369
Impedimentum causatiuũ minuit cõtumaciã. nu.5. 350
Impedito una die anni primi, an secundus annus integer, an sola deperditi tẽporis restauratio dari debeat. nume. 25 31
Impedito, nisi, cum possit, impedimentum remouere negligat, non currit præscriptio, num.1. & 16 140
Impeditus in uno teste non datur dilatio ad omnes producendum. num.6 252
Impeditus an & quando teneatur cõparere post terminum. num. 2 178
Impeditus facto suo habetur pro latitante. nu.18 281
Impeditus propter ferias an admittatur ad prosequendum appellationem, & propter alias causas. num. 2. 3. 4. 5. 6. & 10 430
Impeditus si quis sit aduersarij dolositate, uel quia aduersarius petiit dilationes ad reprobandum testes, confirmabitur sententia, non obstante temporis cursu. num.5 430
Impeditus si quis fuerit, quia iudex nunquam uoluit dare oppresso audientiam, quid iuris. num.10 430
Impœnitens

Impœnitens, & obstinatus hæreticus præsumitur. numero 6 364
Impensis suis militare etiam spiritualiter nemo cogitur num. 1 407
Imperator est iudex iudicum.num.16 3
Imperator non dicitur graduatus nisi recepta insula coronanti.num.41 4
Imperator est rex uniuersalis in mundo quò ad temporalia, qui interdum dicitur maximus sacerdos. Et qđ facit Imperator uidetur facere ipse Deus. num.5 6
Imperator, & Ciuitates iura imperij concessa, uel præscripta habentes, possunt perpetuò bona subditorum alienare. num.6 6
Imperator, de quo dubium est an sit intrusus, si in colorata imperij possessione sit, non tenetur eam dimittere. nume.7. & 22 6
Imperator olim dicebatur summus sacerdos.nu.19 6
Imperator in legitimationibus reseruat clausulam non obstantium quam populus nō potest apponere, quia est supremæ iurisdictionis.num.62 14
Imperator Superillustris dicitur, Rex Illustris, Dux Spectabilis, Præses Prouinciæ Clarissimus.nu.10.27
Imperator an possit facere statutum, quòd malæ fidei possessor præscribat.num.8 38
Imperator quare non possit quod alicui concessit feudum ei adimere, & alteri conferre; quemadmodum iudices potest.num.4 57
Imperator non potest illud, quod absurdum est posse. num 5 57
Imperator concessit mihi in feudum castrum sancti Pauli cum suo territorio. postea concedit tibi castrum S. Ioannis cum sua diœcesi. quæritur ad quem pertineat uilla diœcesis sancti Ioannis, sita in territorio sancti Pauli.num.6 57
Imperator non potest ius causarum dicere Romæ, nec citare in regnis, quæ sibi non obediunt.num.21 70
Imperator non potest conuocare generale Concilium, nec clerum Romanum. nec Siciliæ, nec Franciæ. num.22 70
Imperator, uel Rex ex quibus causis excommunicari, uel contra eum inquiri, & per quem possit? nu. . 189
Imperator coronatur tribus coronis & quid operetur corona.num.7. & 8. 119
Imperator an possit rem meam alteri donare.nu.7 237
Imperator unus si dedit feuda, successor non potest sine causa reuocare.num.2 296
Imperator, Papa & Reges a quibus donationibus abstinere debeant.num.7 307
Imperator si diceret concedimus, & confirmamus, non est quærendum, quid concedat, & quid confirmet. nume.24 356
Imperator an possit remittere, si iuraui dare decem fisco. num. 6 374
Imperator sicut dicitur filius Papæ, ita iurisdictio temporalis dicitur filia spiritualis, & ei tenetur tanquam matri suæ. num.5 430
Imperator non appellatur nisi gradatim, & ratio. §. sed tamen. num.4 443
Imperatorem Romanorum si quis diceret non esse monarcham, an esset hæreticus.num.6 198
Imperatores si duo electi sint in discordia, & uterque se gerat pro Imperatore ita, ut schisma in imperio fit, an uterque possit dare priuilegia, saltem dum negocium pendet. num.9 6
Imperatori, nisi sit legitime electus, non est obediendum. num.7 [illegible]
Imperatori non solum licitum est facere statutum, per quod ex causa perimatur ius subiectorum, sed etiam alijs principibus & populis.num.7 370
Imperatoris officium quod sit.num.11 119
Imperatoris nomen si dubium sit recurritur ad Chronica.num.18 356
Imperia debent sacris famulari, & non dominari. numero 23 70
Imperio uacante si alicui commissa est administratio nihil de immobilibus potest alienare.num.1 118
Imperium est patronus ecclesiæ.num.16 54
Imperium non procedit, per successionem.nu.16. 119
Imperium limitatur ad eos, qui ab eo recipiunt temporalia. num 1 197
Imperium Romanorum an possit crescere, & minui. nume.3 198
Imperitia eorum, qui imperiti habentur, eo ipso probatur, cum contra non probetur.num.14. 251
Impetrans beneficium debet facere mentionem quo iure uacet.s.mortis, resignationis, uel priuationis, & de qualitate beneficii. Et qui exprimit unam causam uacationis, debet eam probare, & num.5.& 6 27
Impetrans medio tempore uacaturam facta mentione numeri antiqui iuridici, & non noui minus iuridici, ualet impetratio.num.3 37
Impetrans rem illicitam an puniri debeat num.15 39
Impetrans an, & quando debeat facere mentionem de priuilegio aduersarij distinct.num 34 41
Impetrans super feudo non habet necesse facere mentionem de consuetudinibus feudorū, nisi sit consuetudo exorbitans a generali consuetudine recti feudi. nume. 42 45
Impetrans renuntiando primis literis an possit facere conualescere secundas.num.7 57
Impetrans secundas literas an teneatur facere mentionem prioris rescripti exceptione elisibilis. nu.9 57
Impetrans an teneatur de exceptione aduersarij mentionem facere, & an actionis nomen edere, nu.48.49.62
Impetrans super rei uindicatione, an intelligatur impetrare super publiciana.num.54 62
Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de patrimonio, & quid de paruo beneficio.nu.1.& 3. 72
Impetrans simpliciter in ecclesia ubi sunt præbendæ, & alia minora beneficia, non uidetur impetrare præbendam num.4 72
Impetrans beneficium de uacatura, quam expectat, uel reseruatione, quæ pro eo pendet, an teneatur facere mentionem? num.5 76
Impetrans debet exprimere coloratam possessionem, uicariam perpetuam, & modicum beneficium adeptum. num.7 76
Impetrans beneficium, uel confirmationem debet probare se clericum, si talis esse negetur.num.6 109
Impetranti à Principe indulgentiam sub prætextu pacis habitæ à consanguineis interfecti, sufficit habuisse pacem à maiori parte cōsanguineorum. nu.41 119
Impetrantis mendacium in iure proprio rescriptum uitiat, secus in iure aduersarij num.37 62
Impetrare an possit quis duplices literas super eodem. nume.2. 57
Impetrare ante terminum iuris, & non ante terminum hominis quare permittitur. num.2 448
Impetrari si qua possunt sine partis citatione, debent in prosecutione iustificari.nu.7 39

Impetrari

Impetrari an possint diuersi iudices in pluribus realibus. num. 12 84
Impetrari nunquid possit beneficium pendente rescripti controuersia.num.5 236
impetratio facta contra priuilegium fori suppressa dignitate, uel ordine, non ualet. Si ita sit tenor priuilegii, aliàs ualet: sed obst. exceptio.num.30 45
Impetratio facta contra priuilegium causæ principalis, eo suppresso, ualet. & quare. num.33 45
impetratio in feudum facta de re in emphyteusim per impetrantem tenta, suppressa census quantitate, licet expresso quòd res erat emphyteutica, an ualeat. nume. 37 45
impetratio iudicum super re feudali, non facta feudi mētione, an ualeat.num.30 45
impetratio ad certam speciem an deroget priuilegio cōmuni ordinis Cisterciensis.num.49 45
impetratio sub expectatione de prima uacatura in ciuitate an extendatur ad ecclesiam ruralem postea in ciuitate, murorū ambitu aucto, cōprehensam? nu. 11. 70
impetratio clerici modicè beneficiati, se pauperem asserentis, nec dicentis se beneficium habere, uel non, an ualeat.num.2 83
impetratio subreptitia non tenet etiam sancti uiri. numer. 5 228
impetratio Abbatis an dicatur nocere libertati ecclesiæ. nume. 15 409
impetratio iudicis ab appellante statim facta, uel ab aduersario an ualeat.§.Ecce.nu.3 439
impetratum surreptitie non ualet: quia fraus & dolus nemini patrocinari debet. num.11 61
impetratum contra dignitatem etiam re integra transit ad hæredem. num.10 80
impetraui in feudum castrum tanquàm emptum per quendam monachum Cisterciensis ordinis, non expresso aliter, quòd illud castrum esset acquisitum ordini, an valeat impetratio.num.36 45
impletio modi potest, non autem conditionis peti. nume. 9 358
imploratio brachii secularis fit dupliciter.nu.18 194
imponere legem rei suæ potest quis, ne quæratur ecclesiæ. num.41 305
impossibile reputatur quod solus princeps, non alius, facere potest.num.11 185
impostulabilis est, qui uiolat interdictum.nu.1 93
impotentia duplex, scilicet iuris, & facti.nu.4 175
impotentia dicitur multis modis, & nume. 3. 4 5. 6. & 10. 430
impotentiæ uerbum in materia fauorabili includit uoluntatem; secus in stricta, seu odiosa.num.16 53
impudicæ res infestant oculos, uers. Item debent. nume. 12 463
impugnans personam testis, uel particulam instrumēti, non potest se iuuare impugnati uel testis depositione uel alia instrumenti particula.nu.54 27
impugnatio mandati debet omnis probari per impugnantem, & opponenda & probanda ante litis contestā. nume 10 206
impugnator electionis, qui facit electum cassari, an repetet sumptus suos? num.16 127
Inauditus nemo priuandus, uel expoliandus. nu.6 234
Incertitudo & æquiuocatio uitiat rescriptum papæ. nume. 1 84
incertitudo ubi uitiatur, ibi error uitiat.nu 2 79
incertitudo tertii uitiat compromissum.nu.9 218
incertum, & nihil conuertuntur.nu.3 548
incestuosi non dicuntur, ex sacratis nati.nu.35 305
incestus adimit nubendi licentiam, & inducit thori separationem num.2 364
inchoatum necesse est quòd ad finem perducatur. numero 7 138
incidens, & principalis quæstio quid. nu.3 269
incidentiæ unius causæ, alteri causæ quot modis contingant, & earum differentiæ. num.7. & 8 259
inconsultè qui facit, uidetur spoliare.nu.4 243
incontinenti fieri quādo dicatur.nu.5.223.& nu.3 438
incontinenti, aduerbii significatio.nu.7 237
incontinenti aduerbium quid temporis comprehendat. nume. 2 277
incontinenti quod fieri mandatur, quod contineat temporis interuallum.num.5 340
incontinenti reuocare errorem quomodo intelligatur. nume.4 351
incontinenti, aduerbium quomodo sumatur, uer. istud autem. num.17 440
incontinenti, & ex interuallo dicitur, prout materia requirit, & exempla, uer. item scias, nu.8 464
inconueniens non est multiplicandum.num.7 299
incorporalia propriè non possidentur.nu.7 112
incorporalia an possidere dicantur.nu.3 300
incorporalium rerum possessio quæritur per cautionē domini rei. num.3 285
incorrigibilis quis dicatur.num.3 235
incorrigibilis est corrigēdus, & quia correctio est actus iustitiæ. num.9 235
indebiti condictio non augetur per excommunicationem. num.13 464
indefinita comprehendit futura ex propria significatione. num. 38 207
indefinita æquipollet uniuersali.num.4 290
indefinita absolutè posita, æquipollet uniuersali, & cur quandoque distringitur, num.5 307
indefinita locutio sufficit in indefinitis.nu.5 344
indefinita an æquipollent uniuersali.§.porrò, & nume. 26 & 27. & 28.§.ista. 456
in definitiua an sit idem. num.2 421
indemnitas est non pati iniuriam in propriis iuribus. nume. 9 23
indicia pro præsumptionibus uiolentis.num.4. 267
indicia præcedere tormentum debent, & quæ, non autem sequi. num.3 316
indicia & adminiculo iudicis arbitrio committuntur. nume. 3 331
indicium unum an faciat semiplenam probationem in causis ordinariis.num.19 389
indictionis omissio, uel error an uitiet instrumentum. nume. 14 356
indigni an comprehendantur hoc nomine, dilectis, quādo scribitur uniuersitati.num 22 3
Indignitas uel ex pacto, uel ex lege est.& cui auferenda pęnę nomine utroque casu applicentur, nu.43 62
indignitatis iura solus dominus, uel fiscus potest ciuiliter prosequi.num.57 23
Indignum ad eligendum, indignus est ad postulandum. nume. 29 94
Indignus non dicitur, qui absque propria culpa defectū patitur. num. 3 122
indiuidua de ipsismet duntaxat prædicantur.nu.14 40
Indiuidua iura quæ, nu 2. & 3 228
indiuiduum quot modis dicatur.num.3 228

Indiuisa bona

Indiuisa bona simul habentium an possit unus sine alio agere.nu.34 65
Indiuisibilia, corpore, obligatione, seruitute, natura.numero.34 194
Indubitatum quod est, facit dubitatum ualere.n.12 317
Induciæ citatoriæ quo ad comparendum quæ sunt numero.1 252
Induciæ an duplicentur, si agatur ante conditionem. numero.4 261
Induciæ an duplicentur, an residuum induciarum, quod sup erat tpe litis contesta.nu.5.& 6 261
Induciæ si sunt duplicatæ, modò actor in illo tempore, quod est additum, petit, an iterum duplicabitur.numero.8 261
Induciæ significant numerum dierum.nu.2 277
Inducitur consuetudo ex tenore actuum.nu.12 90
Indulgentia surreptitia non ualet.nu.33 132
Indulgentia, uel rescriptum est inualidum propter expressionem falsitatis, uel suppressioné ueritatis. numero.70 133
Indulgentia est secundum quid restitutio est simpliciter. §.item quia.nu.30 414
Indulto ex generali sedis apostolicæ, ꝙ liberè appellare liceat, non poterit impetrans appellare in causa momentaneæ possessionis; si sit uerus contumax, ob interlocutoria siue scriptis, uel siue causæ assignatione contra propriam deliberatam, & spontaneam confessionem, & post decem dies.nu.7 40
Indulgentiæ rerum sunt odiosæ.nu.14 2:6
Indulgere, uel in integrum restituere post latam diffinitiuam nemo potest nisi princeps, uersi. post latam. numero.7 450
Industria personæ quod sit electa quomodo cognoscatur.nume.7 181
Industria personæ non requiritur ad taxationem expésarum, ut ét tabellio taxare possit.nu.10 277
Industriales fructus qui Baldo.nu.5 271
Ineligibilis an sit omnis, qui non obedit Papæ.nu.7. 101
Ineptitudinis libelli exceptio est declinatoria.nu.7. 133
Ineptitudo quæ uitiet libellum.nu.10 210
Inesse species à iure declaratæ uidentur.nu.1 355
Inesse non uidentur, quando ea quæ debent incontinenti fieri, fiunt postea.nu.4 358
Inexorabile est omne quod non audiri.nu.3 50
Infammatur nemo ex confessione facta in instrumento guarentigiæ, de furto.nu.30 293
Infame est id, quod descédit ab infami, & suspectum est quod oritur à suspecto.nu.1 344
Infamem restituere famæ nemo alius potest, nisi Papa, uel Imperator.nu.9 361
Infames non debent conuersari cum honestis personis. numero.30 10
Infamia iuris repellit à testimonio in totum.nu.29. 10
Infamia superueniens iudici post litem contestatam an suspendat processum, & an ualeat processus, si nó est opposita exceptio infamia.nu.13 53
Infamia an surgat ex attestationibus testium.nu.5. 104
Infamia progenitorum descendit in posteros.n.14. 119
Infamia ex confessione sua quando quis notatus esse uideatur.nume.12 229
Infamia quid.nume.3 428
Infamia quid.nu.11 307
Infamia omnis propriè certum delictum præsupponit. numero.62 313
Infamia nimia eradicat testimonii fidem.nu.9 333
Infamia quotuplex, & quibus casibus contrahatur, & remittatur & nu.2.& 5 nu.7.& quid sit nu.4.& num. 7.nume.1 347
Infamia iuris quandoque remittitur ex genere pœnæ durioris.nume.2 347
Infamia facti an possit esse occulta.nu.4 347
Infamia durior quæ.nu.6 347
Infamia surgit ex re inter alios gesta.nu.7 347
Infamia caput sequitur.nu.7 347
Infamia facti in causa criminali repellit testé.nu.8. 347
Infamia tribus modis irrogatur, uer.& est.nu 1 435
Infamia propriè non est executio sententiæ, & quare. numero.12 444
Infamiæ effectus quidam.3 280
Infamiæ suspitio ex conuersatione oritur.nu.12. 463
Infami non communicatur bona fama.nu.2 344
Infamis nec rector, nec decurionum præpositus esse potest.nume.35 4
Infamis infamia facti admittitur ad testimonium in subsidium, & cum tortura, & accusare, & testimonium ferre paria sunt.nu.31 10
Infamis si sit delegatus, an poterit se excusare allegando se infamem.nume.6 53
Infamis est, qui transigit super crimine: sed qui transigit super infamia, non sit infamis.nu.2 203
Infamis non efficitur ex confessione.quæ lege municipali nitatur.nu.4 229
Infamis uno in loco, infamis est ubique.nu.27 229
Infamis an possit esse tutor, uel curator, & quid aliud esse possit.nu.9 249
Infamis an possit per diffinitiuam de ordinata iustitia ad famam reintegrari.nu.3 280
infamis examinatur super propria subscriptione. quam fecit tempore quo erat legitimæ famæ.nu.10 333
infamis, & depositi ab officio valent acta præcedentia infamiam, & depositionem.nu.3 351
infamis non efficitur quis, cui remissum est iuramentũ dilatione pendente.nu.2 376
Infamis semel an possit vlterius esse infamis.nu.3 431
infans an possit beneficium ecclesiasticum obtinere. numero 2 179
infans an possit succedere in iurisdictione regali? numero 25 179
inferior nullam iurisdictionem habet in superiorem, quam superior possit in eo prorogare.nu.45 13
Inferior à principe an adiri possit per quærelam versi. aduerte, nu.1 443
inferior à principe in possessionem veram an queat mittere.nu.8 286
inferior negligétiam potest supplere superioris, & quo casu, & nu.4.& 5 335
inferior non debet pati seruitutem propter defectum superioris.nu.5 335
inferior an possit iura episcopalia præscribere.nu.8. 406
inferior an possit cognoscere de crimine perpetrato circa id quod à superiori datum cuiquam sit.nu.5 414
inferior an possit cognoscere de validitate cócessi.numero 4 462
inferiores non possunt certissime, quod dubium est posse principem.nu.5 374
infeudare an possit episcopus suos consanguineos, sicut alios.nu.12 231
infeudatio a regibus an fieri possit.nu.5 388
infideles possunt puniri per iudicem territorij, vbi commorantur.nu.18 3

Infirmitas intellectus est (ut ait Auerrois) quærere rationem, ubi habemus sensationem. Ascensio beatæ uirginis in cœlum non est de articulis fidei.nu.14 11
infirmitatem confingere creditur qui statim conualuit. numero.4 41
informatus quis dicatur, remissiue? nu.6 93
ingenia crassa interdum sollicitudine fiunt solertissima. numero.10 3
ingenii, ac doctrinæ singularis uiro miserius est non dimittere monumenta suæ doctrinæ studiosæ posteritati, q̃ diuiti sine hærede decedere.nu.7 3
ingrediens monasterium, quid iuris, si profiteatur in articulo mortis.nume.31 305
ingrediens monasterium an possit pacisci de bonis. numero.32 305
ingressus ad rem si prohibeatur alicui, qui nolebat ingredi alio iure, quàm seruitutis, sibi non competit confessoria, sed officium iudicis.nu.44 96
inhabilis si est unus, cæteri delegati habiles non possunt exercere iurisdictionem, ibidem.nu.1 424
inhibere quis possit, ne ad electionem procedatur sine sua licentia? nume.2 140
inhibere possunt episcopi prætori, ne se immisceat in ecclesiasticis causis.nu.7 220
inhibere siue interdicere non potest iudex ad quem nisi facta sibi fide de appellatione.nu.2 436
inhibitio superioris plus operatur quàm protestatio creditoris.nume.42 31
inhibitiones laicorum, etiam regum, timere non debent ecclesiastici iudices, quãdo faciunt iustitiã.nu.17. 227
inimicitia, ubi de ea excipitur, debet esse manifestæ, non enim præsumitur, qa est contra ius naturale.nu.44.60
inimicitia capitalis & grauis ex uerbalibus iniurijs contrahitur.nume.5 373
inimicitiam, & timorem capitalem quæ inducant. numero.18 215
inimicitiæ graues ciuitatum reddunt locus ciuibus suspectum.nume.22 151
inimicitias unusquisque sapiens deuitat.nu.5 352
inimicus capitalis præsumitur quòd teneat uxorem, uel terram meam.nu.1 243
inimicus noster est, qui bona nostra tollit, siue ui, siue clam.nume.2 271
inimicus nullus præsumitur.nu.10 322
iniquitas quando reddat sententiam iniustam, & quando nullam.nu.1 415
in iudicium quando non uenit nisi illud, quod specificatum est.nume.15 264
iniuria non consistit in consensu, sed in contumelia. numero.4 377
iniuria uerbalis facta clerico dicitur negocium ecclesiasticum.nume.7 468
iniuria triplex est.§.triplex.nu.7 468
iniuria fieri dicuntur facta contra ordinem.nu.1 66
iniuria personalis punitur non realis.nu.9 290
iniuriæ & earum satisfactio cõpromitti potest.nu.5.373
iniuriam in foro pœnitentiali remittens, non potest prosequi in foro iudiciali.nu.89 7
iniuriam non ulciscens uilis persona reputantur. numero.40 19
iniurians terrã meã, uel subditorũ meorũ, si habet sub se multos subditos, & non uult desistere à guerra, uel ab iniuria, an possem capere subditos eius.nu.22 446
iniuriarum actio competit ex causa expulsionis, & turbationis.nume.8 228
iniuriarum actio an per compromissum sit sublata. numero.24 377
iniuriæ an sint specificandæ in libello.nu.6 215
iniuriæ si fiant clericis, multis astantibus & uidentibus, & testes nolunt testificari, quia infesti sunt clericis, an cogantur.nu.1 351
iniustus possessor beneficij an lucret fructus.nu.5 266
innocentia sua si quis confidat non utitur mendicatis suffragijs at festinat.nu.38 308
innocentia an possit probari.nu.6 391
innocentiæ uitæ renuntiari non potest, cum sit iuris naturalis eodem.§.nu.4 458
innocentius notatur, q ex more suo satis confuse loquatur.nu.15 361
innocentius arguitur confusionis.nu.2 371
innocentius ut plurimum ambiguè loquitur, & more suo, ibi.uer. & subdit.nu.8 431
innominati contractus qui uestimentum exigant: qui non? nu.12 105
innouandum nihil est possessore non cittato.nu.1 198
innouans lite pendente an efficiatur infamis? nu.7. 103
innouare appellatione pendente, vel dilatione quando liceat, & nu.14.15.16.& 17 322
innouare non dicitur, qui utitur possessione sua uer. Solutio, nu.8.& 11 458
innouari nihil dicitur illicitè, quod secundum materiã iudicij adijcitur, vel detrahitur.nu.9 290
innouatio priuilegiorum non confirmat inualida.numero73 133
innouatum lite pendente an debeat officio eiusdem iudicis reuocari, & quod, nu.1 397
Innouatur interdum, lite pendente, ecclesiæ, vel ventris fauore.nu.2 190
inobedientia est uitium. non tamen maleficium per se. numero.12 93
inobedientiæ maius delictum, quàm fornicationis, uers. Item collige.nu.8 469
inopia procuratoris suppletur copia principalis promissoris & quando.nu.5 210
inopiæ causa habentes beneficium, ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt, utrum si propter maleficium, quod commiserunt, sunt ad inopiam deducti, retinebunt illud beneficium? nu.33 13
inopinata non ueniunt in rescripto, translatione iuramẽto cæterisq; à consensu dependentibus.nu.3 143
in pacto liberatorio quando causa requiratur, uel non? numero.22 201
impotentia duplex.f.iuris, & facti.item naturæ, officii, demeriti, secundum bonos mores.nu.2 52
inquilinus uel colonus tertii an possit executionem impedire.nume.13 419
inquiritur de uita etiam post mortem.nu.13 347
inquisitio utrum sit remedium ordinarium.nu.59 62
inquisitio quid sit.nu.60 62
inqsitio nõ pcedit cõtra nõ infamatũ. et si iudex ex forma statuti liberè inquirere possit.nu.1.& 3 188
inquisitio an sit remediũ ordinarium.nu.7 188
inquisitio an possit appellari libellus? nu. 1 194
inquisitio fit aut ad condemnationem, aut ad simplicem iudicis instructionem.nu.49 194
inquisitio, & accusatio genere pœnæ non differunt de iure ciuili.nu.4 210
inqsitio nulla de æqtate canonica capitalis est. nu.4.210
inquisitio est remedium extraordinarium, & eius diuisio. nume.2 211

Inquisitio prælati cõstituentis se aduersarium principalem non procedit.nu.2 272
Inquisitio omnis, quæ fit officio iudicis, & extraordinarium iudicium est.nu.5 312
Inquisitio an fiat necessaria, & tollatur per accusationẽ. numero.6 312
Inquisitio non procedit, nisi præcedat quoddam præambulum, scilicet diffamatio populi, an si inquisitus hoc negat, istud debeat ante omnia probari.nu. 59 312
Inquisitio, an debeat fieri ex forma statuti, quod dicit debere inquiri.nu.61 313
Inquisitio fit ad commodum publicum, nisi in quibusdã casibus, & quibus nu.5 375
Inquisitio est processus extraordinarius, & si appareat accusator, non debet inquiri.nu.3 451
Inquisitio de quibus iure ciuili, canonicoq; fiat, uer. si in publicis.nu 2 470
Inquisitiones generales an possint fieri contra generales rectores prouinciarum etiam sine accusatore.numero.58 312
Inquisitioni si quis respondeat, an possit deinceps opponere declinatoriam fori.nu.41 312
Inquisitionis nomine quid accipiatur.nu.16 221
Inquisitionis processus est quædam fictio.nu.30 293
Inquisitionis causa non est criminalis, & quæ pœna imponitur ex ea.nu.2 349
Inquisitor dicens maleficium commissum in loco, quem asserit esse de suo territorio si reus negat esse de suo territorio; an de hoc cognoscet.nu.56 62
Inquisitor, qui temere inquisiuit, an teneatur ad interesse partis.nu.49 312
Inquisitor datus an possit ut suspectus recusari, uer. secundo.nu.7 452
Inquisitor an sit citandus in causa appellationis. numero.21 452
Inquisitoris fauore quod fit aliquando, quod non fieret. num.2 351
Inquisitorius processus rarò fieri debet.nu.2 244
Inquirendi officium an subdelegari possit? nu.5 181
Inquirens si errat in loco, uel mense, non propterea debet remanere delictum impunitum, idem omisso loco uel tempore, si postea probetur.nu.61 62
Inquirere an possit episcopus, si subditus suus delinquit extra suam diœcesim.nu.5 188
Inquirere an possit episcopus contra laicos.nu.12 188
Inquiri an possit contra eum, qui obligatur ex facto alieno.nu.6 188
Inquiri de iure ciuili non potest præterquam in casibus exceptis.nu.8 188
Inquiri an possit de crimine usurarum.nu.9 188
Inquiri de falso an possit post.20.annos.nu.21 395
In rem iudicatam factum a iudice non ritè, uel minus legitimè non transit.nu. 4 272
In Republica non potest quis nisi quatenus sit concessum.nu.3 205
In Rescriptis futura non ueniunt nisi iure accrescendi. num.6 84
Insania nimia non excusat.nu. 8 12
In scholis non sunt legendi libri nisi approbati.nu. 60 7
Inscribere se debet ad pœnam talionis accusator adulterij.num.1 211
In scriptis actus qui iudiciarij gerendi.nu.16 312
In sententia iudex, quid iuris, si dixit, nisi feceris, quod Titius habeat, &c. te excommunico.nu.17 437
Inseparabilia in productione, sunt & in corruptione. numero.2 409
In sigillo quæ requirantur.nu.15 313
Insignia doctoralia an sint de substantia doctoratus. numero.41 4
Insignia sollennia doctoratus sunt tria. Et an de doctoratu possit fieri fides per testes.nu.42 4
Insignia dignitatis qui non habet, non dicitur esse in plena dignitate, nu. 1 142
Insinuatio perfecta dicitur, ubi Iudex scienter præsentiã præstat, nec contradicit, quàmuis decretum non interponat.nu.15 27
Insolidum, ponitur distributiuè.nu.1 211
Insolidum potestas an uideatur data duobus constitutis generaliter ad agendum & defendendum.nu.1 212
In solutione pensionis fructum consuetudo attendenda est.num.25 85
In specie qualibet representatur genus.nu.3 227
Installationis effectus.nu.1 266
Instans apud iuristas quomodo accipitur.nu.11 89
Instantia perempta dicta testium non publicatam, si testes sint mortui, an possint publicari.nu.17 165
Instantia si erat cœpta contra possessorem uiolentum, utrum transeat contra nouum possessorem, num.1.3. & 5. 236
instantia perempta an fructus percepti ante nouam instantiam inchoatam, per lit. contest. ueniant restituendi.num.13 275
instantia perempta perit officium iudicis mercenarium, & confessio, & pœna iurare nolentis.nu.5 251
instantia super exceptione, litis interueniente contestatione super ea triennio perimitur aliàs minimè. nume.3 257
instantia litis an transeat ad monasterium.nu. 9 304
instantiæ tempus prorogari non potest de consensu partium sed opus est instantia noua per actorum repetitionem breuem.nu.1 219
in statuto semper intelligitur illa clausula, saluo alio statuto compatibili.nu.6 392
in statutorum intellectu, attendi debet eorum uis, potestas, & ratio. & uirtus legum consistit in substantia rationis. & Scriptura sine mente nihil est.nu.43 14
institoris instrumenta mensæ, uel tabernæ uendere non possunt.nu.7 209
institutionem canonicam probare quis tenetur, licet euacuauerit aduersarium.nu.1 210
institutus ad præsentationem patroni an possit remoueri irrequisito patrono? nu.11 190
instrumenta non debent apud succumbentem remanere. num.6 242
instrumenta fori non fiunt nisi producantur, excipitur. num.6 274
instrumenta de uno facto, quid iuris, si sint plura, & ab inuicem discrepant.nu.17 297
instrumenta uetera quando per transactionem tollantur nume.7 204
instrumẽta, quibus iudicis authoritas impartitur, an sint edenda cum die & consule illis, quorum interest.numero.20 197
instrumenta protestationum, & procurationum an cum die & consule sint edenda.nu.21 197
instrumenta in quibus casibus requirantur, & præualeat nu.13. & 14 301
instrumẽta producere an sit necesse, an testes.nu.46 312
instrumenta antiqua fidem quæ fac ant.nu.12 317
instrumẽta cõficere soli tabelliõis possunt, & q.nu.5. 332

Instrumenta publica an possint ulterius publicari. & qui citandi. nu.5. & 6 343
Instrumenta qui furatur, ut ueritas non appareat, tenetur crimine falsi. nu.1 350
Instrumenta de præteritis notarius non potest conficere. num.3 352
Instrumenta produci possunt usque ad sententiam definitiuam, si non est in causa conclusum, in princ. nu.1. & 3. 358
Instrumenta in prouincia regis faciunt fidem, & an alibi. num.1 358
Instrumenta iuuare iudex debet, quantum potest. numero.2 358
Instrumenta sunt probatio probata, & quid liquidum. num.5 358
Instrumenta an non debeant edi ad intentionem fundādam num.2 359
Instrumenta omnia forensia sunt communia. nu.2 359
Instrumenta aliqua propter uetustatem, uel literæ caducitatem, uel aliud accidens si sunt quasi consumpta, quid fieri debeat, si petuntur exemplaria. nu.1 361
Instrumenta si ita erant uetustate consumpta, quod non poterant legi nisi cum difficultate, an possint exemplari. num.2 361
Instrumenta non publica publicari, publica uerò exemplari; uetusta renouari debent. nu.3 361
Instrumenta antequàm producantur, debent legi, & examinari, & deliberari, an faciant pro producente? numer. 1 395
Instrumenta qui differt producere usque ad finem litis, non auditur nisi refectis expensis. nu.2 398
Instrumenti traditione fit cessio iurium incorporalium, interdum etiam liberatio inducitur. nu.5 86
Instrumenti tenor publici, uel priuati possitne probari per testes. num.7 343
Instrumenti per falsitas uel id, quod deest in instrumento, & eius qualitas, & pacta possunt probari per testes nume.1. & 3 358
Instrumenti extensio nisi notario rogato non licèt. nume.5 361
In instrumentis ad rem pertinentibus ius habere quis dicitur, si ius habeat in re. nu.12 296
Instrumentis editis si obijciatur falsitas, uel suspicio ex sola rasura in loco non suspecto, repellitur talis exceptio. num.2 354
Instrumentis publicis an & quando apponi debeat hora. numero. 6 369
Instrumentis antiquis in magnis factis magis creditur, quam testibus. nu.6 405
Instrumento confecto sine die, uel consule, uel loco, an tabellio poterit iterum reficere, & ea ponere. nume.1 138
Instrumento standum est in dubio. nu.8 289
Instrumento, uel testibus an sit magis credendum, plerū que committitur arbitrio iudicis, num.1, . 14.15. & 16 301
Instrumentorum quatuor formæ, & quæ. nu. 3 361
instrumentorum de nouo repertorum prætextu, non retractatur sententia arbitrorum electorum sine pœna sicut nec sententia iudicis nu.5 409
instrumentum matrimonij, secundum ius ciuile requirit tres testes. nu.50 13
instrumentum si dicit, talis abbas & conuentus, tractatibus præcedentibus, uendidit, si non apparet alio modo de tractatibus, ita uerba nocent personis contrahentibus, sed non ecclesiæ. nu.13 65
instrumentum si dicit, Donauit pro bonis & legitimis meritis, probat materia, si interuenit insinuatio. numero.14 65
instrumentum mandati per capitulum confecti, si in eo describuntur nomina absentium, falsum redditur. numero.6 109
instrumentum, In quo dicitur, confessus fuit habuisse, & habuit. an eo ipso, quòd constet non fuisse pecuniam numeratam, detegatur falsum? nu.54 133
instrumentum, ob imminens amissionis periculum potest authore iudice transcribi etiam parte absente. numero.54 151
instrumentum tabellionis an probet omnia in eo asserta. nume.13 172
instrumentum fideiussionis an sit ualidum, si in eo contineantur hæc uerba, talis intercessit pro tali. numero.14 202
instrumentum procura uniuersitatis absque specificatione nominum quod sit ualidum, nisi in casu. numero.1 214
instrumentum qui resignat, tacitè confitetur sibi satisfactum. nu. 2 290
instrumentum si produxit; quo continetur factum alienum, quod instrumentum est contra me, & sic facit fidem pro aduersario, an possim probare contrarium. num. 18 293
instrumentum primordiale docere post publicationem an sit necesse. nu.6 243
instrumentum extraiudiciale apud acta productum non est de actis, sed ius tantum producit. nu. 6 296
instrumentum falsum si quis dicat, non est inscribendū, nisi & producentem falsitatis arguat. nu.8 296
instrumentum non censetur publicum nisi rogatoribus notarii, & successoribus eorum, & nisi faciat ius q ad omnes. nu.12 296
instrumentum ius quò ad omnes facere quando dicatur num.12 296
instrumentum non minuitur fide, licet sit apud malum, uel creditor surripiat, nec minuitur, neque augetur si de ex persona succedente. nu. 14 297
instrumentum non productum, quod reperitur in filtia notarij actorum, an faciat fidem. nu.21 297
instrumentum proprium neque actor, neque reus tenetur edere aduersario, nisi eo utatur producendo. nume.24 297
instrumentum si contineat, quòd sui confessus me habuisse. x à Titio numerante & probetur, quòd tunc nō interuenit pecunia an dictum instrumentum reddatur falsum. nu.3 312
instrumentum productum non fit de actis, nisi eius productio. nu.46 312
instrumenta quædam sunt finium directiua, quædam enuntiatiua, & ius utrorumque. nu.6 317
instrumentum publicum redditur ualidum, si probetur quo est probandum. nu.4 319
instrumentum si contineat, sicut Berta promisit Baldo. x. nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, non solum per hoc instrumentum probatur promissio, sed & ipsa affinitas seu matrimoniū, nu.1. & 4 330
instrumentum quando quis ex parte possit acceptare, uel fateri, & ex parte negare. nu.4 330
instrumentum qui producit, an possit opponere contra tenorem ipsius, uel contra personam scribentis. numero.2 333

instrumentum qui producit, omnia in eo contenta, & quæ alia uideatur fateri.nu.2 333
instrumétum publicum si faciat mentionem publici, sed confusè, non explicitè, ut quia Papa mandat procedi iuxta formam alterius rescripti, an mandatum possit exequi.nu.2. 352
instrumentum publicum an probet inter omnes.numero 4. 352
instrumentum facit solùm ad probationem, & à quibus rogari, & quibus edi debeat.nu. 4. 352
instrumenta, quæ fiunt clam & in secreto, ualent tamen sunt suspecta.nu.5 352
instrumentum contractus, quid iuris, si reperitur abrasum in cohærentijs siue confinibus.nu.7 354
instrumentum est suspectum propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam.nu.8. 354
instrumentum eo ipso, quod falsatur sufficit ad imponendum silentium.nu.9 354
instrumentum totum si sit lectum, sed tota particula cõcessa est transcribi, an contra dictam particulam poterit excipi, uel opponi.nu.3 355
instrumentum auctenticum facit loci consuetudo, ibid. nu.1.& 5. 358
instrumentum, quid iuris si indiget adminiculo testium, ut quia est supectum.nu.3 358
instrumentum modificatur, & suppletur per testes.nu.1. & 3. 358
instrumentum per quot testes reprobetur.nu.6 358
instrumentum descriptum per tabellionem authoritate iudicis ordinarij, uel specialiter delegati eandem uim habet cum originali.in prin.nu.1 361
instrumentum non est perfectum, nec facit fidem, nisi sit publicum.nu.2 361
instrumentum si pertinet ad plures non consortes eiusdem instrumenti, petitio unius prodest alteri. numero 3. 361
instrumentum quando exemplatur, an debeant super ueritate instrumenti examinari testes.nu. 10 361
instrumentum qui producit, uidetur illud ex certa scientia confiteri.nu.1 395
instrumentum producens an uideatur confiteri id esse uerum.nu.17. 395
instrumentum contra quem producitur potest ille dicere lectio istius instrumenti non facit contra te. numer.22 395
instrumentum. §. habet solennitatem instrumenti, sed non habet solennitatem contractus, an mereatur executionem ex forma statuti.nu.5 447
instructa causa dicitur etiam per abnegationem. numero 14. 389
instructa causa sufficienter non dicitur nisi remittantur allegationes utriusque partis. §. no. 4. numero 4. 420
instructus sufficienter in causa dicitur, qui scit factum. num.4 284
in submissiuis non habet locum pœnitentia. numero. 44. 23
in summariis causis compulsio ad quid dandum, uel faciendum habetur pro condemnatione.nu.7 375
integrum dicitur quod ex omnibus suis partibus constat.nu.24. 39
intellectus ad instar solis oritur, & occidit, & nunquam moritur.nu.9 3
intellectus ad l. non eò minus, C. de procurato. numero 26. 41
intellectus legis.3.ff.de præuar.nu 3 257
intellectus lege terminato. C.de fruct. & lit. expen. numer.8. 277
intellectus legis statuas, de acq.re.do.nu.3. 205
intellectus.l.de iure ad municip.nu.3 205
intellectus l.si consul.ff.de adopt.nu.3 205
intellectus l.non solum.ff.sol.mat.nu.19 206
intellectus.l.ad castellanum.ff.de arb.nu.18 215
intellectus l. si tamen, & l. si de meis in princ.de arbitr. numer.7. 218
intellectus ad leg. iam tamen. §. in hac.ff.iud. sol. numero 9. 219
intellectus.leg. cum quærebatur, & l.2. & 3 iud. sol.numero 9. 219
intellectus.l.fi.ff.de re.uend.nu.6 233
intellectus l.titius.de procur.nu.15. 240
intellectus.§.duobus.l.creditor. ff.mandati. & §. si plures l.j.ff.de exer. nu.1 212
intellectus.c.cum ad sedem, de rest.spol.nu.8 442
intellectus.§.si l.liberis.ff de lib.cau.nu.4 257
intellectus.§.si ex facto in uerb. interlocut. ff.quod me. caus.nu.4. 161
intellectus.§.permittitur.l ait prætor, de minor.ff.eod. nume.4 161
intellectus ad l.a diuo pio.ff.de re iud.nu.2. 419
intellectus Auth.de trien.& semi.§.pen.& l.fin.ff. de rei uend.& §.item mixta.inst.de act.nu.6 231
intellectus ad l. interdum. §. qui furem.ff.de fur.numero 2. 222
intellectus ad l.solemus. §. latrunculator nu.2 222
intellectus ad l.si finita.§.non autem statim. ff. de damn. insec.nu.19 281
intellectus ad l.sed eo.§.non saltem. ff.de procur. & l.1. in fin.de uar.cognit. & capituli primi. de mut.pet.numer. 44. 207
intellectus.l.item si unus.§.sed si in duos. ff. de arbi.numer.8. 452
intellectus ad l.quod in diem. §. si rationem. ff.de compen.nu.8 257
intellectus ad l.quæ extrinsecus.ff.de uerbo obli.numer. 27. 85
intellectus ad rubr. C.ut quæ desunt aduocatis partium. nume.16. 95
intellectus ad l.j.ff quod met.cau.nu.11 101
intellectus ad.§.si forte.l. Titia. ff.de manu. test. numer. 4. 107
intellectus ad l.Barbarius.ff.de off.præto.nu.20 126
intelligendi, & significandi modus unus, & idem, & sumitur à proprietate materiæ, uersi. quia modus. numero 4 463
intelligitur, uerbum quando ueritatem, & quando fictionem significat, uer. Dicas.nu.6 442
intentantem possessorium qualificatum, uel iustificatum dominio aduersarius, si de consensu admissus, probet se dominum, superat exceptione Dolo facis &c. sibi actu, & habitu competenti.nu.16 42
intentare diuersas uias quando possimus.nu.8 219
intentata in iudicio quæ intelligantur, & an ex eis sententia ferri possit.nu.4 218
intentio uel opinio potius recipientis, quam dantis respicitur.nu.9 412
intentio per interpretationem colligi potest. §. in text. ibi.inten.nu.2 438
intentionem suam quis non fundare tenetur ante litis contestationem, sed solum legitimam facere

personam suam, & certificare reum de intétione sua num.13. & 14 296
Interdicere ubi possunt canonici ecclesiam de consuetudine, requiritur manifesta & rationabilis causa; & si in contemptum episcopi faciunt, episcopus potest ibi celebrare. num.1 193
Interdicta quandoque recipiunt extensionem.nu.18.80
Interdicti sententia non suspenditur per appellationẽ sequentem, in princ.& num.1.& 2 436
Interdictorum materia remissiuè.num.5 267
Interdictum obseruans, an uideatur acquiescere interdicto. num.6 156
Interdictum si positum sit, & demum ad tempus suspẽsum; an interim possit appellari? num.1 87
Interdictum, unde ui, est actio personalis. num.3 235
Interdictum recuperãdæ possessionis si unus proponat, & alter aliud interdictum alterius generis, an de iure ciuili pro alia admittatur reconuentio. num 5 260
Interdictum, unde ui, per uerbum, occupatum, uidetur intentatum. num. 1 269
Interdictum si fiat loci, omnes loci personas afficit, secus si fiat personarum, uers.ecce episcopus.nu.7.436
Interdictum qui ponit, officium perturbat diuinum, quod interdictum suspendi potest, uers.no. quòd diuinum. num.6 446
Interdictum ab inferiore à Papa suspendi non potest, sed eius effectus.§.oppo. num.13 446
Interdictum suspensum per appellationem suspensione pendente nõ suspenditur, uers.& ideò. nu.14.446
In interdum, uti possidetis, qui præferatur, & libellus. num.13. & 28 307
Interesse temporis an sit habenda ratio? num.8 179
Interesse quo iure ueniat in actionibus arbitrarijs. numero 29 194
interesse in aliquo negocio diuersè accipit.nu.12 264
Interesse proprium & commune ecclesiæ quando quis deduxisse uideatur.num.4 335
Interesse ut quis probet, an sufficiat probare electionẽ suam. num.4 340
Interesse an ueniat in contractibus stricti iuris. numero 11 395
Interlectus per fictionem interficitur per ueritatem. nume. 9 115
Interlocutoria iudicis competentis transit in rem iudicatam nisi appelletur.num.3 225
Interlocutoria super processu affert graue præiudiciũ. nume. 3 257
Interlocutoria Papæ an faciat ius generale.nu.2 421
Interlocutoria omnis, & grauamen omne potest imperio contrario re integra reuocari, fallit id tamen plurifariam, in princ.& à quo, num.1 450
Interlocutoria an possit sine causa cognitione reuocari. num.10 450
Interlocutoria an possit appellatione pendente reuocari. num.11 450
interlocutoria si sit reuocata, & appellans nõ prosequitur appellationem, an non prosequendo intelligatur renuntiare appellationi. num.13 450
interlocutoriæ, per quam iurisdictioni derogatur, renũciari non potest. num.4 177
interlocutoriæ corrector quibus uerbis utitur. num.14 450
interloquendum super interesse quod tangit legitimationem.num.1 340
interloqui potest iudex parte non citata super quæstione iuris, uers. ibi, Iuris. num.2 439
interrogandus ulterius non est, qui dicit audiuisse a maiori parte populi, nisi in casu. num 5 344
interrogare non conuenit parti, sed iudici nisi per positiones. & num.16.& 17 312
interrogare iudex super quibus debeat testes, & quid iuris, si qua omiserit interrogatoria. & num.3. & 6. & 7. 344
interrogari ulterius non debent dicentes se audiuisse, a maioribus, scilicet a quibus audiuerim num.5 344
interrogatio, quæ nõ prodest, fieri non debet.nu.15.152
interrogationes debent fieri, sicut litis necessitas & processus causarum desiderat.num.14 131
interrogationes an possint fieri, ubicunque iudici æquũ uidetur. num.16 223
interrogationes quæ fieri possint in iudicii præludiis. nume. 1 225
interrogationes an sint fiendæ in iudicio ante litem contesta, uel post, & quando non respondendũ.nu.5.250
interrogationes an fiant post lit.contest.nu 27 293
interrogationes quæ antiquitus in usu fuerint, & quæ eis sublatis subinde in iudiciis inductæ sint.nu 8. 132
interrogationes alio modo fiunt parti, alio modo fiunt testi. num.6 344
interrogationes ex iudicis officio quandocunque fieri possunt.num.6 358
interrogationi etiam criminosè in notorio debet responderi, ibidem. nu.17 470
interrogatoriorũ, & articulorum utilitas, & quibus, & num.10. & non necessarii articuli.num 5.& 13 344
interrogatoriorum copia an sit facienda parti aduersæ. num.11 334
interrogatorium testis debet esse de causis causæ, quando contractus habet genus, & differentias & generaliter de quibus faciendum interrogatoriũ.nu.5 297
interrogatorium testium quod esse debeat & num. 3. & 6. & 7. & quid sit num.5 344
interrogatorium quid sit, & iudici producitur.nu.5. 344
interrogatus de credulitate an debeat habere tempus ad deliberandum. num.1 363
interpellatio extraiudicialis in officio iudicis an constituat in mora.num.24 194
interpellatio amicabilis in tractatione causæ seruanda, & eius utilitas. num. 1 220
interpres debet duntaxat exponere, non facere nouũ ius. num.39 14
interpretari, uel glossare statuta municipalia an possit priuata persona. num 36 14
interpretari quomodo debeant priuilegia, dispensationes, uerba generalia, & dicta testium.& num.8.9. 10. 11 59
interpretari unum statutum pro aliud debet, & quod. nume.1 400
interpretatio testamẽti augetur propter honorem Dei. nume. 3 3
interpretatio est sermonum difficilium, uel perplexorũ expositio.num.95 7
interpretatio quæ requirat: & ubi uerba seruiunt menti, & mens uerbis, non indigemus interpretatione. num. 41 14
interpretatio competis magistratibus ac prudentibus. num.45 14
interpretatio sumitur a natura contractus, a natura rei, & a causa. num.51,& 53. in fi. 14
interpretatio statuti an dicatur statutum.nu.52 14

interpretatio restrictiua, est terminus ad intra extensiua ad extra, similitudinaria intra adhæret. nu. 13 56
interpretatio legis cessat in pœnis. num 10 214
interpretatio ubi sit locus, & a quo fieri possit. numero. 1. 2. 3. 4. & 5. 237
interpretatio unius legis ab alia fit, & multis modis. nume. 3 248
interpretatio quid. num. 3 351
interpretatio quando fiat contra producentem testes. num. 2 347
interpretatio stat apud populum, si dubitetur de intellectu statuti municipalis. num. 2 357
interpretatio quid. num. 1 373
interpretatio qñ fiat ex uno ad aliud. ibid. num. 4 438
interpretationem extraneam, uel ceruotinam, uel transgredientem terminos nõ recipiunt statuta. Sicut nec instrumenta, nec testes nec aliud interpretabile. numero 50 14
interpretationem non recipit obligatio certa. nu. 11. 231
interpretationem eandem recipit testamentum, & priuilegium. num. 4 237
interpretatum semel an possit iterũ interpretari. 57. 14
interpreti uni, siue expositori quandoque creditur. nume. 3 193
interruptio contra præscriptionem admittitur, & quo modo in prin. & nu. 1 403
interruptio quotuplex sit, & quot modis fiat interruptio naturalis & num. 2. 6. & 7. 10. 11. 12 403
interruptio ciuilis fit per libellum principi oblatum in actione annali, & aliis modis, & nume. 3. 4. & 5. 6. & 10. 11. 12. 403
interruptio prodest capitulis interruptis, non in aliis, ibidem num. 1. & 13 406
interruptio fieri debet currẽte præscriptione. nu. 5. 406
interruptiones præscriptionis quæ naturales vocentur, & quæ ciuiliter, ver. & in summa. nu. 12 403
interuenire an possit consensus temporibus diuersis. nu. 19 96
interuenire debet in iudicijs aliquid, per quod istum medium organum rite interponatur.. num. 4 211
intrusus non gaudet possessione, etiam facti. nu. 10 6
intrusus qui dicatur. & an faciat fructus suos. nume. 5. & 7. 126
intrusus propriè nullus dicitur, qui sit confirmatus in curia. num. 8 126
intrusus non potest quicquam alienare. num. 11 126
intrusus regulariter est quilibet suæ possessionis causam allegare non ualens. num. 15 126
intrusus dubius an teneatur dimittere possessionem antequam declaretur intrusio. & 5. nu. 22 76
intrusus an faciat furtum fructuum. num. 16 126
intrusus non dicitur qui ex minus canonica electione, & confirmatione positus est in possessione. nu. 2. 266
intrusus, uel quasi an faciat furtum fructuum nu. 6. 266
intrusus si confirmetur per superiorem, an teneat confirmatio. num. 6 271
inuadẽtes per uim castra aliena possunt occidi. nu. 4. 271
inualiditas rescripti, ex suppressione contrarij priuilegij resultans, intelligitur per sententiã & nu. 9. & 31. 45
inueniendis inuenta non obstant. num. 8 3
inuentario non confecto cum quis adijt hæreditatem, quid iuris. num. 5 393
inuentarium facere non tenetur procurator, nisi hoc mandetur ei. num. 5 209
inuestiri non possunt duo in solidum de eadem re. numero. 12 305
inuestitura quid conferat. num. 4 86
inuestitura est duplex, & quod ius ex utraque quæratur num. 8. & 9 231
inuestitura abusiua quid operetur. nu. 10. 231. & nu. 11.
inuestitura quotuplex est. num. 12 261
inuestitura noua quando non sit opus. num. 5 273
inuestitura pro possessione corporali. num. 1 410
inuestituram si episcopus renouet, dicendo saluo & reseruato iure ecclesiæ, res autem iam ad ecclesiam reuersa erat, quia non erat petita inuestitura infra annũ & diem, propter quod episcopus inuestiuit quendam tertium; an ualeat ultima concessio? nu. 65. 23
inuestituram debet petere filius infra annum & diem post mortem patris, & iurare fidelitatem: aliter cadit a feudo ipso iure. num. 73 23
inuestituram corporalem Archidiaconus alij committere potest. §. ibi, dominus. num. 2 420
inuestitus de canonicatu & præbenda an propter delictum possit disuestiri sola præbenda. num. 6 59
ioculatores discurrentes per mundum, sunt infames, nec eorum testimonium est ualidum. num. 7 456
ire promittẽs potest mittere, si est impeditus. nu. 16. 369
irregularis, & suspensus non potest eligi, nec excómunicare, nec beneficia conferre. num. 28 94
irregularis licet non debeat promoui non tamen deijcitur promotus. num. 10 229
irregularitas quid sit, ex quotuplex. num. 9 147
irregularitas ex delicto prouenicns quotuplex sit? numer. 10 147
irregularitas non irrogatur per interlocutoriam, uel arbitri sententiam, uel confessionem coram arbitro factam. num. 11 147
irregularitas quæ ipso facto irrogetur? nu. 13 147
irregularitas communis est ex constitutione. & papa super qualibet irregularitate dispensare pót. nu. 14. 147
irregularitas requirit ueritatem, unde non nascitur a reputatione populi, uers. sed quid. nu. 1 438
irritari non potest, id, quod irritandum nec ne sit, non apparet. num. 17 105
iter arripuisse an dicatur subditus litigans cum episcopo existente Venetijs, & dum uadit ad Patriarcham ibidem commorantem, interim excommunicatur. numer. 5 443
iterari quod potest, non includit unicum actum necessario. num. 1. 227
iterari & recidiuari quod potest, non est perfectè sopitum. num. 1 284
iterum, dictio quid hic significet. num. 4 455
itineris arreptio post citationem non iuuat. in princip. nume. 1 431
iudæi, & Saraceni possunt compelli ad præstandas decimas reales. num. 18 3
iudæi, & Saraceni quando admittantur in testes contra Christianos. num. 1 329
iudæi an possunt probare per unum testem contra christianum uel Sarracenum. num. 1 329
iudex maleficiorum, qui fecit capitales cõdemnationes, an possit esse Vicarius episcopi. num. 35 3
iudex non debet interponere partes suas ad componendum, ubi compositio de iure non tenet. num. 21 6
iudex non debet partes suas interponere super seruanda, uel non, pace, quæ de iure non tenet nu. 31 6
iudex in quibus casibus possit rem agentis cum alia re, uel pecunia permutare. num. 54 6

iudex suc-

Iudex succedit loco legis, & in non determinatis a lege habet arbitriũ simile determinatis. & nu. 10. & 33 14
iudex debet iudicare secundum acta, & probata, non ex proprio sensu. num. 14 14
iudex non debet formare sententiam ex suo capite, sed pro ut ius dictat. num. 16 14
iudex in ciuilibus, etiam pro modica iniustitia, puta expensarum, facit litem suam. num. 19 14
iudex quid si iudicat per simplicitatem, & non per malitiam. num. 31 14
iudex in arbitrariis debet eligere opinionem maiori fulctam ratione. num. 33 14
Iudex sequens communem opinionem in iudicando, nisi ea sit notorie falsa, uel irrationabilis, excusatur. numero. 34 14
Iudex si erret contra textum l. Sententia expresso errore, non ualet secus si erret contra interpretationem legis. num. 58. 14
iudex, qui ex causa parum probabili, in diuersis uicibus, diuersas amplexus est opiniones, increpandus est, si non puniendus. num. 13 18
Iudex ita facit litem suam transgrediendo consuetudinem, sicut transgrediendo statutum. num. 26 19
Iudex, qui habet pronuntiare, non potest tenere neutralitatem. num. 11 34
Iudex, ad quem, debet de meritis appellationis discutere. & eam introducere, quamuis iudex a quo eam nõ approbet. num. 10 40
Iudex imperitus debet iuris peritum, non suspectum, aut inimicum partibus, consulere. num. 9 53
Iudex potest incidenter pronunciare suum esse territorium; per hoc tamen non acquirit ius territorij, sed simplex ius fori in illa causa. num. 57 62
Iudex contra diffamatos, uel denunciatos non inquirẽs, uel causam, ubi non est, fingens puniri debet. numero 62 62
Iudex delegatus si pronunciauit contra primam sententiam, quæ in iudicatum transiuit, an secunda sententia ualeat. num. 65 62
Iudex, si testes uarient super finibus, debet pro sua iurisdictione pronunciare. num. 67 62
Iudex si expectat de dignitate ultra quam debeat an possit appellari. num. 11 252
Iudex potest interloqui parte non citata ubi quæstio est de iure. num. 3 87
Iudex an possit statuere terminum ad reconueniendum actorem. num. 13 237
Iudex si est mortuus, an expiret eius sententia pendente conditione. num. 8 437
Iudex non debet a legum tramite deuiare per conscientiam. num. 10 220
Iudex debet destendere processum suum. num. 4 242
Iudex potest procedere, ad sententiam in causa appellationis, ab interlocutoria lite non contestata, parte citata comparente & ratio, & num. 5. & 10 259
Iudex debet esse certus de processus ualiditate & scientia. num. 25 207
Iudex in notorijs factis supplet de iure & de facto & quolibet tempore etiam feriato. num. 19 470
Iudex ordinarius quã ætatem habere debeat. nu. 6. 180
Iudex innocentiam consilij, & æquitatem causæ habere debet. uers. in iudice. num. 5 449
Iudex ex mandato Papæ debet confirmare sententiam si inuenierit confirmandam, sin minus informabit. nume. 2 42
Iudex gratificationi succedit, ad quem. §. ad dato. numer. 1 417
Iudex ad quem solus potest cognoscere de innouatis appellatione pendente, uers. ibi reputans. nu. 4 445
Iudices duo diuersi, in eadem causa ab utraque parte ex diuersis rescriptis impetrati si duas ferant sententias inuicem contrarias prius lata præualebit. num. 5 43
Iudex inferior de confirmata re per Papam scienter nõ cognoscit in princ. & nu. 1. & 3. 4. 5. & 10. §. idem ait 462
Iudex debet cognoscere quis sit actor uel reus in possessione, si id incertum sit. num. 4 462
Iudex delegatus æquiparatur nuncio, non efficitur dominus litis nec mandati fines excedere debet nu 7. 66
Iudex unus an possit alium cogere ad ostendendum de sua iurisdictione. num. 5 69
Iudex admittitur ad defendendum suam sententiam ob proprium interesse. quia. num. 4 71
Iudex, si dolo pronuntiauit, in ueram litis æstimationẽ, si imperitia arbitrio iudicis condemnabitur. nu. 4 71
Iudex appellationis debet cognoscere de quæstionibus incidentibus super eius iurisdictione. num. 2 74
Iudex superior an possit inhibere inferiori. nu. 7 74
Iudex impetratus super nullitate contractus emptionis an possit cogere ad restitutionem pretii? nu. 10 74
Iudex, si alia citatione non præmissa, dicat, assignamus tibi talem diem pro tertio & peremptorio termino. istud peremptorium est inualidum. num. 6 81
Iudex debet absque difficultate reuocare, quod perperam fecit. num. 8 83
Iudex examinans testes super consuetudine debet eos subtiliter examinare. num. 15 90
Iudex in allegationibus potest supplere etiam utraque parte præsente, secus in probationibus facti. nu. 4. 95
Iudex supplens, ubi magnum ueratur præiudicium, debet pro tribunali sedere, secus ubi leue. nu. 7 95
Iudex supplens debet considerare naturam causæ ne impertinenti se immisceat. num. 8 95
Iudex pro quibus personis, uel causis possit in facto supplere? num. 9 95
Iudex interdum supplet motu proprio, interdum ex officio, deficientis actionis, uel exceptionis loco misericorditer implorato. num. 11. & 12 95
Iudex quandoque supplet refrenando, quod plus æquo petitur. num. 13 95
Iudex ex officio inquirit ex possessore bonæ fidei titulũ suæ possessionis. num. 14 95
Iudex supplet, ubicunque partes non possunt renunciare. Et ne delicta impunita sint. num. 15 95
Iudex fauore matrimonii supplet defectum parentis. Item tutoris, imminente periculo super transmissione ob pupilli mortem. num. 18 95
Iudex in causis spiritualibus & ecclesiasticis debet ex officio supplere. num. 7 107
Iudex metu pœnæ & propter suum interesse potest supplere de facto. num. 11. 107
Iudex, a quo, si efficiatur iudex, ad quem, an poterit cognoscere de sua iniustitia. num. 25 112
Iudex, qui ex quodam impetu, ordine iudiciario nõ seruato, processit ad priuãdum aliquem possessione, uel quasi, potest reuocare, quod fecit, etiam possessore nõ uocato. num. 42 112
Iudex an protestando possit sibi reseruare condemnationem, uel taxationem expensarum. num. 36 129
Iudex appellationis an debeat confirmare sententiam pro me

pro me institutam, si ab ea appellaui putans cõtra me pronunciatur.nu.7 145
iudex post terminum peremptorium potest differre per duos menses & amplius.nu.2 149
iudex debet prouidere de loco tuto. Et loci electio ad quem spectat remissiuè.nu.21 151
iudex an teneatur expectare consilium?nu.7 155
iudex an possit modificare & restringere delegationem, & commissionem suam.nume.9 155
iudex an teneatur pronunciare secundum alterius conscientiam?nu.27 155
iudex in determinatis à iure non habet arbitrium. numero.6 156
iudex, qui fuit in mora per lapsum diei appositæ sibi, an possit purgare moram.nu.21 156
iudex propter breuitatem sui temporis an possit abbreuiare dilationes partium.nu.24 156
iudex, cui præfixus est terminus, an possit post terminũ exequi suam sententiam.nu.25 156
iudex ordinarius, & iudex delegatus qualiter differant. numero.33 156
iudex de parte Gebellina an possit recusari à Guelfis, & è contra.nume.54 156
iudex an possit punire impedientes executionẽ suæ sententiæ.nume.2 161
iudex an æquitate suadente possit post terminum perẽptorium recipere testes, & instrumẽta.nu.4 165
iudex an possit expectare seipsum in diem sequentẽ, cũ sit impeditus in die præcedenti ita quòd non potuit uenire ad locum iudicij.nu.5 165
iudex si absoluit reum ab instantia iudicij, an acttitata per reum, uel actorem, uel ipsum iudicem pereant. numero.15 165
iudex an possit committere totam causam, reseruata sibi executione.nu.3 167
iudex faciens quẽ laqueo suspendi, nõ debet id facere ꝑ ꝑsonã notæ auctoritatis, uel quã naturalis pietas auertit, uel cui id damno cederet.nu.8 169
iudex an possit condemnare actorem ad absoluendum reum.nume.26 169
iudex delegatus põt mittere in possessionem causa simplicis custodiæ non in causa, quæ ius tribuit.nu.5.171
iudex datus cum clausula, Appellatione remota, si assignat terminum nimis breuem ad soluendum, an possit appellari.nu.8 171
iudex, qui non potest cognoscere de causa, an possit alii committere nu.4 176
iudex si in causa dubii pronunciat iurisdictionẽ esse suã, an possit ab eo appellari ? nu.3 177
iudex recusatus non habet iurisdictionem super litigantes.nu.1 178
iudex recusatus an possit mandare arbitris, ꝙ assignent certũ terminũ ad probandum nu.15 178
iudex recusatus an possit partibus terminum statuere ad eligendum arbitros?nu.6 178
iudex minor an sileat in præsentia maioris.nu.4 184
iudex an contra conscientiã secundum acta, & probata pronuntiare debeat.nu.11 188
iudex iudicare non debet secundum conscientiam. numero.1 189
iudex in causis priuatorũ nec libello nõ porrecto, ꝓcedere, nec aliter quam secundum acta, & probata iudicare debet. etiam si id nemo petat.nu 32 194
iudex debet ex officio contractum interpretari in æquiorem partem.nu.37 194
iudex non debet ueritatem indiscussam dimittere numero 48 194
iudex an debeat pacem inter partes procurare. numero.10 200
iudex secularis an de consensu partium possit cognoscere de causa usurarum.nu.6 210
iudex potentissima pars iudicii.nu.1 222
iudex an possit sine citatione aliquid facere.nu.6 252
iudex ordinarius an possit quem arctare ad personalem comparitionem.nu.5 254
iudex an debeat seruare ferias suas, quæ sunt in loco iudicij an ferias actoris, an ferias rei, an ferias testiũ, an ferias loci, uel contractus, uel delicti.nu.11 255
iudex, qui fert condemnatoriam non pronuntiando expressè super exceptione pacti, uel præscriptionis, an uideatur tacitè pronuntiare eas exceptiones non obstare.nume.8 257
iudex secularis an possit cognoscere de substantia monachatus.nume.5 259
iudex si ita dixit, & ita ego pronuntio, an statim absoluat, uel condemnet, secutus cõsilium, quod dicit quẽ absoluendum.nu.11 265
iudex an semper debeat pronuntiare de eo, de quo cognouit.numero 7 266
iudex debet facere, quod actor declaret, quo remedio acturus est.nu.3 267
iudex uolens iustificare factum iuris ordine prætermisso an audiatur.nu.4 272
iudex restituere possessionem penes se existentem tenetur.nume 4 272
iudex de actis coram se respondere tenetur & rescribere iudici delegato, ac de motiuis animi sui. numero.7 272
iudex an possit testificari de causa coram se agitata. numero.7 272
iudex, qui processit ex abrupto tenetur in solidum. numero.8 272
iudex, si non uult in possessionem mittere, quid iuris. numero.18 275
iudex an possit absente parte recipere cautiones prætorias.nume.19 275
iudex an possit sibi in diffinitiua reseruare condemnationem expensarum.nu.2 277
iudex an possit sibi reseruare condemnationem expensarum.nume.8 277
iudex male inquirens an puniatur in expensis. numero.9 277
iudex appellationis an possit addere de expensis, in qbus primus iudex non condemnauit.nu.11 277
iudex, cum quis statim non compareat in termino perẽptorio, an debet festinare ad mittendum actorem in possessionem.nu.12 281
iudex debet esse cautus in expectando.nu.13 281
iudex delegatus an & quando possit prouidere circa sequestrationem, & dilapidationem, & cautionem. numero.4 290
iudex an possit sibi reseruare condemnationem expensarum, quæ ueniunt officio eius, sicut reseruat taxationem.nume.14 290
iudex delegatus ad executionem an possit cognoscere de errore.nume.32 293
iudex an possit statuere terminum ad probandum.numero.15 307
iudex abbreuiare debet, quantũ de iure potest, materiam dilationum.nume.16. 307

iudex si mandauit partibus, ut litem contestarentur, & reus pro uerbis aduersario obtulit ensem, & interfecit ipsum, an hæres interfecti possit uincere in isto possessorio.nume.34 308
iudex debet habere notarium publicum, uel duos idoneos uiros, qui scribant acta iudicij: quod nisi fecerit, quid eueniet, in prin.nu.1 312
iudex etiam inquisitor, qui non facit scribi acta per ordinem, puniri debet de negligentia arbitrio iudicis. numero.25 312
iudex an ex qualibet culpa faciat litē suam.nu 47 312
iudex, uel arbiter an ex negligentia faciat litem suam. numero.28 312
iudex an possit criminaliter quod sua culpa puniri. numero.49 312
iudex disponere potest super re dubia definiendo causam, nu.64 & 65 313
iudex an possit recusari tanquam indiscretus.nu.4 316
iudex, qui puniauit bene appellatum ab interlocutoria irritat, quicquid postea factum est in executione dictæ interlocutoriæ.nu.20 321
iudex, & tabellio si sit aliquis, an tanquam tabellio possit scribere acta sua cum subscriptione testium. numero.6 332
iudex instruitur per articulos, & similiter testes. numero.10 334
iudex coram suo collega non potest perhibere testimonium.nume.5 341
iudex non tenetur recipere testes, nisi iurent dicere ueritatem super tota causa.nu.14 345
iudex ex officio testes in processu inquisitionis & accusationis producere potest nu.3 347
iudex si uelit publicare attestationes, sed pars dicit domine non publicetis, quia testes mei sunt in captiuitate uel ultra mare expectetis, quod reuertantur, & quod deponant an iudex teneatur expectare.nu 6 348
iudex si non puniat delinquentem debita pœna, sed mitiori, succedit in eodem supplicio, quod ipse indignè miserando pepercit.nu.4 349
iudex ex officio suo potest producere testes propter publicam utilitatem.nu.4 352
iudex ordinarius, uel delegatus an possit esse arbiter, uel arbitrator.nume.7 364
iudex si iudicat ut arbiter, an faciat litem suā.nu.8. 364
iudex si relaxat iuramentū, an illud tollat nu.5 367
iudex, quid iuris si nescit esse notoriū.nu.5 376
iudex inuito actore an possit seruare præcisum ordinem iudiciorum.nu.6 376
iudex uel arbiter an ex sola auctoritate statuti municipalis arctetur ad diffiniendam causam intra certum terminum.nume.14 389
iudex debet statuere terminum generalem ad omnes dilatorias proponendas, & in prin. & an delegatus possit nume.1. & 5 393
iudex de omnibus exceptionibus informare se potest, excepta suspicionis, & causæ propriæ.nu.3.& 4 393
iudex pōt reuocare grauamen de duabus dictis.n.1. 397
iudex delegatus ubi ius dicere queat, nu.1.& 2. 397
iudex delegatus intelligitur secundū naturam rei in delegatione deductæ.nu.3 397
iudex potest impartiri officium suum etiam non imploratum, sed non semper.nu.3 398
iudex debet sequi cōsiliū sapientis electi p partes, uel p ipsum iudicē de cōsensu partium, nisi consiliū cōtineret expressum inter errorem.nu.2 404
iudex iudicat secundum conscientiam, & quo modo. numero.2 404
iudex supplet dando absenti defensorem.nu.18 95
iudex appellationis est successor in locum prioris, uersi. quia actore.nume.1 417
iudex si dixit, cōdemnamus Titium in amputatione pedis, & plus, uel minus, uel aliter secundum formam statuti, qualiter fiet executio istius sniæ.nu.19 419
iudex motus ex falsa causa probatur ex actis, uer. not. & iudi.nume.3 424
iudex appellationis, & nullitatis si pronuntiat malè appellatum, an uideatur pronuntiare super nullitate, uel super iniquitate.nu.13 426
iudex appellationis dicitur successor, licèt non propriè, uersi.nam iudex & supplet de facto uicem absentis. numero.20 427
iudex an & quando possit dilationes legum, & statutorum arctare.nu.1 420
iudex superior, ad quem tuus aduersarius appellauit, potest recomperare nolentem, licet ad S. Apostolo.appellaueris, excommunicare, si tuam ignoret appellationem, in prin.nu.1 430
iudex secularis nō intromittit se de iurisdictione ecclesiastica nisi tanquam executor.nu.4 430
iudex an poterit procedere ultra terminum sibi præfixū propter impedimentū partium.nu.9 431
iudex ad quem fit remissio, si nullæ sint factæ pbationes quomodo remittet cām instructam.nu.11 431
iudex si dixit, Si Titiū elegeris, sis excōmunicatus & ipse eligit, quid iuris, si obijcitur, quod electio facta est ab excommunicato.nu.9 437
iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos.§.not.quòd.nu.4 438
iudex appellationis contrario imperio potest reuocare condemnationem expensarum factam in prima causa.numero.9 439
iudex, ad quem habet cognoscere de appellatione, quā dubium est esse temerariam.nu.4 445
iudex potest processum suum defendere, etiam appellando.nume.11 445
iudex, a quo, an possit cognoscere de sua iurisdictione. numero.12 445
iudex, ad quem, potest terminum prosecutionis arctare, nisi partes in hoc dissentiant.nu.4 448
iudex ubi non est competens, non est necesse appellare. numero.1 449
iudex appellationis si pronuntiat appellationem tenere, an sit functus officio suo.nu.15 449
iudex à quo, an possit interposita appellatione reuocare suam interlocutoriam.nu.9 450
iudex, qui procedit per inquisitionem, non dicitur aduersarius.nu.4 451
iudex an poterit mulctare arbitros negligentes, qbus lex pœnā non imponit, & quibus modis.nu.11 452
iudex non est citandus nisi pro interesse suo, uersi.item not.nume.21 452
iudex si citat ad locum ad quem citatus non possit securè ire, & mittere præmissa de loco non tuto, citatus poterit appellare.nu.1 41
iudex pōt facere quæ ueniunt ex mero officio, & proprio motu parte non citata.nu.3 87
iudex, qui non pronunciat expressè procedendum in cā contra uim exceptionis, pronuntiat tacitè.nu.12. 456
iudex si non expectato consilio, seu relatione cōsilij tulit sententiā, an ualeat sententia.nu.2 458

Iudex, & assessor edicti, statutorumque uerbis seruire debent in dubio, ibid. nu. 5 458
Iudex si uno capitulo grauauit & in alio fecit iustitiam an omnia reuocentur. nu. 11 460
Iudex quid debeat. nu. 21 459
Iudex si non est in palatio causarum, sed in uilla, an teneatur protestans accedere ad uillam. nu. 3 461
Iudicandum tantum de capitulis, quæ quis prosecutus, & reliqua reseruanda, & quando, nume. 6. & 8. & 9. & 10. 416
Iudicare potest arbiter in ultimo die compromissi, & quando. nu. 8 219
Iudicatur pro illo, cuius iura sunt potiora, si pars utraq; fundauit intentionem suo. nu. 1 423
Iudice incipiente loqui pro sententiando, quid iuris, si antequam proferat uerbum, absoluo, uel condemno, producta sint instrumenta. nu. 4 358
Iudicem se prætendens debet de sua iurisdictione docere. nu. 18 151
Iudicem ordinarium non adire licet partibus, nisi in casibus. nu. 3 222
Iudicem ordinarium quare non potest aliquis facere, nisi imperator, Papa, Princeps, uel consuetudo. numero. 15 361
Iudicem qui approbat, perdit declinatoriam iudicis. numero. 4 398
Iudicem appellationis appellans, non appellatus eligit, uer. & tunc. nu. 1 428
Iudicem quærere sufficit causa appellandi, ubi ius reddere consueuit, uer. sed an. nu. 1 432
Iudices ecclesiastici, etiam post sententiam, interdum dispensant. nu. 26 14
Iudices autem quando dissentiunt opinantes, eligere debent eam opinionem, quæ magis habet rationis. num. 9 18
Iudices, qui cognoscunt ex dilatione, an sint ordinarij, uel delegati. nu. 5 54
Iudices simul procedentes an possint unus alteri deferre, & an ab eorum delatione possit appellar. nume. 6. & 8. & 23 54
Iudices diuersorum rescriptorum non faciunt unũ corpus. nu. 9 54
Iudices an possint inuicem deferre inuitis impetrantibus. nu. 23 54
Iudices tres si dati sint cum clausula, quòd duo sufficiát, an ualeat sententia lata per duos una cum tertio excommunicato. nu. 5 121
Iudicis ad officium quæ pertineant & quæ iudicis officio expediantur. nu. 4. & per discursum usque ad finem. nu. 3 194
Iudices tres si sint delegati simpliciter an ualeat confessio facta coram duobus ex eis uel faciat iudicium. nume. 17 70
Iudices appellationum cur iure ciuili non delegent? num. 27 151
Iudices etiam maiores extra terminos suæ iurisdictionis sententias exequi non possunt. nu. 26 189
Iudices feudorum an sint iudices, si agatur de iniurijs personalibus. nu. 5 231
Iudices debent esse discreti. nu. 3 277
Iudices quando possint uti testes testificari. numero. 51 312
Iudices an possint testificari, num. 7. & 8 332
Iudices possunt testificari super sano & conuenienti intellectu uerborum ab eis prælatorum. numero. 8 358
Iudices pares numero si ferunt contrarias sententias super eodem libello, præualet absolutoria, nisi contraria sententia sit fauorabilior, quàm sententia absolutoria num. 1 425
Iudices si sunt duo, unus ordinarius, alius delegatus per principem, ad quem recurrendum est nu. 4 425
Iudices si habeant ordinariam & delegatam, quam præsumuntur elegisse. nu. 5 425
Iudices ordinarij non expectant superioris confirmationem, quia habent eam suo iure, uer. dicit Bart. numero 5 425
Iudices ordinarij si adinuicem sunt discordes in sententiando, quia testes sunt contrarii, cuius sententia præualet. nu. 8 425
Iudices quando sunt duo, an unus possit citare sine alio. nu. 12 415
Iudices sunt iustitiæ debitores, eique comparantur, uer. Ita cum. nu. 6 455
Iudices si habeant in mandatis, quod diffiniant causam intra annum, alioquin remittant, an possint intra annum remittere. nu. 5 458
Iudices seculares an possint se intromittere de restitutione usurarum certarum. nu. 16 464
Iudici de facto exequenti, de facto resisti potest. numero. 13 153
Iudici asserenti se impeditum an credatur? numero. 2 168
Iudicium ex quibus constet. nu. 1 219
Iudici si liquet, quod sufficiens productio facta sit etiam secunda dilatio, uel tertia non debet dari. numero. 3 348
Iudici, qui illudit excommunicandus est, in prin. uer. Ibi promul. nu. 1 415
Iudici delegato si mandatur, quod intra certum tempus remittat causam instructam ad superiorem, an iste terminus sit habendus pro peremptorio, numero. 10. & 12 431
Iudici debet esse notum, quod appellans non est prosecutus in termino constituto, & ipse non comparuit in præsentia iudicis in ipso termino, aliàs non posset procedere contra absentem. nu. 13 439
iudici & testibus pecuniam publice licet dare pro testimonio & sententiam uera. nu. 11 461
iudicia trutinanda sunt per sapientes non præcipitosè, nec festinanter, sed maturo consilio. nu. 24 27
iudicia requirunt sagacitatem, & artem. nu. 5 210
iudicia quomodo diuidantur, nume. 3. 4. & 5. & 7. & 8. & 10 220
iudicia quomodo diuiduntur, & quid quoque contineatur, nu. 2. & 3 222
iudicia, in quibus quis est actor & reus, ualent ad defensionem, non ad impugnationem. nu. 6 341
iudicia quædam sæpius moueri non possunt & quæ, eo. §. uer. & adde. nu. 3 423
iudicialis termini lapsus interdum omnino iudicii copiã eripit, interdum reparationem admittit, re, scilicet integram, & saluo partis aduersariæ interesse. numero. 19 51
iudicibus duobus delegatis creditur. nu. 2 312
iudicibus in cõiũctis semper considerari debet in sententiæ prolatione, ille cui potestate præcedit, uer. & semper. nu. 4 425
iudicibus ordinariis discordantibus ratio, cur ad superiorem non recurritur, nisi sit appellatum, uer. sed quæ. excipitur

exscripitur tamen casus,nu.8.uer.sane.nu.5 425
iudicibus debetur maior fauor, quàm arbitris. numero.6 425
iudicii firmamentum,forma,subsistentia,quies, & sopitio, Quæ.nu.17 221
iudicii etymologia.nu.5 222
iudicii porta causa est.nu.24 297
iudicii caput, medium, & finis quæ,ibid.uer.quia litis. num.20 427
iudicio finium regundorum quando agitur inter canonicos an debeat agi nomine præbendarum,an nomine ecclesiæ nu.8 300
iudiciorum quotuplex sit ordo.nu.6 222
iudicis partes in notorijs nullæ sunt nisi quantum ad sententiam, & citationem, uel requisitionem præambulam.nu.7 83
iudicis delegati descriptio.nu.11 151
iudicis factum contra ius debet corrigi & idem in quolibet pro sapiente assumpto.nu. 19 172
iudicis officium an sit uis uel factum?nu.19 194
iudicis officium per pactum de non petendo an ipso iure tollatur?nu.25 194
iudicis officium an possit nouari?nu.26 194
iudicis officium intentans potest reconueniri. numero.50 194
iudicis officium an competat per honorem.nu.6 307
iudicis delegatio si appareat, pro iurisdictione ordinaria non præsumitur,item de delegata.nu.11 445
iudicis delegati citatio ut teneat quæ sunt seruanda. nume.4 252
iudicis motiuum qualiter probetur. Item qualiter mens tacita.nu.13 145
iudicis officium ubi intentatur,an citatio requiratur. num.30 194
iudicis officium quod sit, contendentibus duobus uel pluribus de possessione hæreditatis. numero. 4 304
iudicis appellationis potestas quæ cognoscendi,uer.prætereà nu.21 427
iudicis appellationum officium.§.ibi, corrigere.numero.6 445
iudicis officium an ualeat implorari etiam ante lit cont. numero.12 458
iudiciorum ordo non requiritur in confessione. numero.17 293
iudicio pendente retinendæ in quo quilibet dicit se possessionem, si unus turbat alium meliori turbatione, quam prius, an possit de hoc interim,coram alio iudice ciuiliter,uel criminaliter conueniri.nu.2 446
iudicio quæ ueniant non petita.nu.8 412
iudicio generali delegato iurisdictio in una re perpetua ta censetur, & in omnibus alijs eiusdem iudicij rebus nominatim non exceptis perpetuata.nu.5 55
A iudicio repellere non est lucrum.nu.1 234
iudicium ex parte ante citationem,ex parte post pronunciationem, in medio discussionem requirit. numero.16 34
iudicium sine labore & expensis non potest fieri. num 15 43
iudicium nihil aliud est quàm usus actionum,uel defensionum.nu.10 45
iudicium inchoatum a pupillo cum authoritate tutoris potest solus tutor perficere.nu. 28 48
iudicium nouum an deroget ueteri.nu.11 105
iudicium pars iustior an præualeat in pari numero. 4. 180
iudicium factum cum possessore an præiudicet possessis scientibus.nu 5 198
iudicium in rem scriptum sequitur fundum. numero.1 217
iudicium ius præcedere debet.nu.3 217
iudicium unde dicatur & non est idem cum actione. & ratio.nu.3 217
iudicium tribus personis constat, & quæ sint.numero.2 218
iudicium ex quibus constet.nu.1 220
iudicium quoddam plenum, & quoddam semiplenum, & utriusque descriptio.nu.1 220
iudicium in causa positum est. nu.1 220
iudicium extraordinarium quod dicatur. numero. 5. 220
iudicium aliquando ponitur pro instantia aliquando pro sententia,aliquando pro ultima uoluntate, & quotuplex sit iudicium.nu.9 220
iudicium si interdum malè fundatum sit ex uetito examine,interdum ex inordinato certamine,an confessio ualeat.nu.14 220
iudicium seculare factum in ecclesia an sit ualidum. num.4 222
iudicium quousque duret.nu.12 237
iudicium generale differt ab uniuersali. numero. 4. 220
iudicium fama & suspitio quid numero. 1. & 2. 296
iudicium sine sumptibus an possit agitari. numero. 10. 278
iudicium, cuius executio procedit in uanum, est frustratorium.nu.3 289
iudicium, & Acta iudicij Sunt ambabus partibus communia.nu.4 296
iudicium potest ingredi nemo sine causa. numero. 24. 297
iudicium assimilantur naturali corpori humano.numero.2 317
iudicium quando pertinet ad plures, ita quòd ad unum sub altero, tamen simul agere possunt. numero.17 425
iudicium non est ante litis contestationem, uersi. nam propriè.nu.5 426
iudicium non incipit ab edendo.§.sanè.nu. 14 464
iudicum sigillis credi debet.nu. 1 347
iur.cano. sanctitas iur. ci. sublimitate decoratur, & maiestas iur.ci.firmatur canonum authoritate, & unum propter aliud corruscat, & magis timetur. numero.6 3
iura communia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullus habentur.nu.19 90
iura uidentur ibi possideri, ubi quis domicilium habet, uel forum sortitur.nu.72 15
iura publica priuatorum præscriptio non usurpat. numero.40 90
Iura incorporalia, & præstationes personales an possideantur.nu.33.& 39. 112
Iura loquentia de testamento per se ualido trahitur ad testamentum ualidum per fictionem, aut dispensationem.nu.61 156
Iura diuersa statuuntur ex loci & temporis diuersitate. num.21. 312
Iura quædam personas, quædam res afficiunt, & differétiam in præscriptione constituunt.nu.7 402

Iura omnia fiscalia sunt principis, & ea concedere potest cuilibet personæ, sed iura singularum personarum non sunt principis, nec ueniunt in eius concessionem, nisi in casibus, & quibus.nu.2 405
Iura & honorem ecclesiæ Romanæ qui seruare non dicantur.nu.2 408
Iuramenta uoluntaria præstare nolebant homines ante Christi aduentum.nu.8 381
Iuramenti genera multa, & quæ.nu.2 367
Iuramenti comites qui.nu.2 381
Iuramenti uarius effectus, & qui. §. considera. numero 12. 383
Iuramenti si fiat mentio simpliciter qualiter sit intelligendum.nu.6 361
Iuramenti sunt tres species, & quæ.nu.1 389
Iuramenti relatio fit ad speciem, & non ad genus, & ideo iurare quis specialiter debet, licet alias generaliter iurarit.nu.4 389
Iuramenti relatio quando habeat locum & quando recusatio sit legitima.nu.8 389
Iuramentis in contrarijs illud quod testibus roboratur seruari debet.nu.1 301
Iuramento probatur negatiua: Item bonam fidem adesse, & malam abesse: Rationes non esse in fraudem conscriptas, uel redditas, arbitrio tamen boni uiri qualitate, personæ, & causæ inspecta.nu.18 110
Iuramento calumniæ quinque capita continentur. numer.4. 248
Iuramento simplici quis non est committendus.numer. 13. 364
Iuramento, ut quis se non obliget, an facere possit, & qualiter.nu.2. 370
Iuramento ultimo quando standum.§. opponitur. nu.2. 3.& 4. 373
Iuramento non firmatur, quod principaliter fauore publica utilitatis prohibetur.nu.11.& 12. 383
Iuramento firmatur cõtractus, qui non ualet ratione publice utilitatis, & limitatur.nu.14 383
Iuramentum contractibus, etiam innominatis, appositum adimit potentiam uariandi, & pœnitendi.numer. 53. 23
Iuramentum specificum, ab implicito quid differat: itẽ quid fides à fidelitate.nu.54 23
Iuramentum quando excuset, uel non.nu.17 43
Iuramentum perhorrescentiæ an possit reprobari.num. 24. 72
Iuramentum prodigi cum authoritate sui curatoris, an sit ualidum?nu.3 90
Iuramentum fidelitatis, & obedientiæ debet præcedere inuestituram corporalem. Fidelitatem iurare qui teneantur nu.4.& 5 100
Iuramentum omne, uerba desiderat, quia uerbis contrahitur.nu.6 100
Iuramentum exemplo perniciosum semper relaxandum.nu.25 119
Iuramentum de non contrauueniendo diuisioni hæreditatis paternæ an obstet agenti postea ex fideicommisso.nu.2. 243
Iuramentum calumniæ an præstetur in causis summarijs.nu.3 249
Iuramentum contra proprium nullus restituitur in integrum, sed absolutio a iuramento conceditur postea restitutio secus in alieno iuramento. numero 3. 368
Iuramentum restringitur ad id, super quo iuratum est. num.4 143
Iuramentum contractui accedens tollitur sublato contractu secus è contrario.nu.8 146
Iuramentum metu extortum quatenus obseruari sufficiat quibus casibus absolutionem exigat. numer. 18. & 19 215
Iuramentum de transeundo ad regulam, uel uitam arctionem seruandum, exceptis duobus casibus. nu 1. & 3. 216
Iuramentum partium an possit dare materiam arbitris male iudicandi.nu.7 219
Iuramentum calumniæ extraordinarium non excludit ordinarium.nu.2. 247
Iuramentum calumniæ qualiter fuerit olim inuentum, & qui præstare debeant. numero 1. fol. 248
Iuramentum calumniæ in causa ecclesię potest alteri committere clericus.nu 1. 248
Iuramentum non ualet clerici præstitum extraneo episcopo.nu.4 248
Iuramentum calumnię an sit pręstandum in criminali.nu.5 248
Iuramentum de ueritate non pręstatur nisi ad decisione litis.nu.5 248
Iuramentum calumnię subire qui ualeant. numer. 6. 248
iuramentum de calumnia quare non fiat in spiritualibus num. 1 249
iuramentum calumnię & malitię à quibus & in animam cuius pręstandum nu.1 249
iuramentum calumnię clerici in causis suis pręstant. num.1 250
iuramentum calumnię tendit ad ueritatem eliciendam.nu 2. 250
iuramentum calumnię omitti potest, sed non pacto remitti: secus in iuramento ueritatis. numero 5. 250
iuramentum decisiuum an retractetur. numero 5 fol. 205
iuramentum in supplementum probationis quando deferatur actori.nu 6 264
iuramentum de fructibus an sit deferendum reo, uel actori.nu.1 275
iuramentum calumnię an excuset ab expensis, num. 4. & 5. 277
iuramentum an excuset, & à quo. numer 4. & 5. 277
iuramentum quid in ultimis uoluntatibus, successionibus & renunciationibus remissiuè. numer. 22. 383
iuramentum calumniæ exigi potest a teste, interrogando eum, an credat & an sciat ueritatem. numer. 6 38
iuramentum ueritatis in media lite nisi decisiuum iudex exigere non potest. numero 11. 293
iuramentum deferri non debet ulterius ubi est bene probatum.nu.7. 299
iuramentum rescindi à statuto potest, & qua ratione.num.9 299
iuramentum in defectum probationis dicitur suffragium, siue auxilium, siue subsidium probationis imperfectę, & quando deferatur. numero 12. 299

Iuramentum omne, quod de futuro concipitur, habet tacitam conditionem de possibili. num. 11 301
Iuramentum a teste præstitum quando extédatur ad aliú articulum; & quando præstari debeat super exceptione solutionis dilatoria. num. 5 332
Iuramentum malitiæ, est suppletiuum iuramenti calumniæ, & sæpe præstari potest, in princ. num. 1 333
Iuramentum est legitima probatio. num. 1 333
Iuramentum testis an possit remitti, num. 2, & 4 341
Iuramentum an possit remitti testi in causa matrimoniali. num. 4 341
Iuramentum an possit remitti testi extra iudicium. nume. 6 341
Iuramentum promissionis & etiam testis est de futuro, & quomodo hoc secundum capiatur. num. 6 347
Iuramentum quod iterabile. num. 2 366
Iuramentum an possit remitti ab homine. num. 3 367
Iuramentum, quod a fœneratore gratia fœnoris fit, an ipso iure teneat. num. 4 367
Iuramentum an & quando transeat ad hæredem. numero 10 367
Iuramentum præstitum a prælato de non petendis rebus ecclesiæ est inualidum. num. 1 368
Iuramentum metu extortum an ipso iure sit aliquod. nume. 2 368
Iuramétum præstitum episcopo, ab eo qui in ipsum uiolentam manum iniecit, an teneat. num. 4 368
Iuramentum quando duo inuicem frangunt neuter est periurus. num. 3 369
Iuramentum non transit ad intrusos, neque è contrario nume. 4 369
Iuramentum ligium qualiter præstatur. num. 11 369
Iuramentum potest dominus uasallo laxare. nu. 14 369
Iuramentum quod a clericis episcopo præstatur in committendis ecclesiis, qualiter interpretetur in princip. nume. 1 370
Iuramentum de non inferendo grauamen creditori, donec sit ei satisfactum, an teneat. num. 1 370
Iuramentum per metum extortum si potest absque præiudicio animæ seruari, seruandum: quid si secus? in princip. & num. 1 370
Iuramentum per metum extortum an obliget in foro conscientiæ. num. 3 370
Iuramentum obseruandum in sua forma, quando. numero 5 370
Iuramentum ubi apponitur, non est necesse, quod mulier renunciet beneficio Velleiani senatusconsulti, & sic de aliis. num. 1 371
Iuramentum si quis bis præstitit diuersis contrarium, valet secundum & fit periurus, in prin. & nu. 1 372
iuramentum illicitum est de non loquendo, uel non præbendis subsidiis coniunctis personis, in princ. nume. 1 & 2 372
iuramentum monachi claustrum abiurantis non ualet, in princ. num. 1 372
iuramentum ex parte iurantis personale, ex parte uero recipientis reale ibid. num. 1 372
iuramentum temerarium transgrediens an sit periurus, nume. 2 372
iuramentum fidelitatis potest remitti de gratia. nu. 2. 372
iuramentum qui transgreditur nulla ex causa, periurus est in princ. iniustum dicitur, etiam ordine non seruato, ibidem. num. 1 373
iuramentum per metum an obliget. num 3 373
iuramentum potest in ultima uoluntate a patre filiis remitti. num. 9 375
iuramentum a parte sponte remissum liberat iurantem. nume. 8 375
iuramentum indiffinitum distinguitur per ius commune. num. 1 376
iuramentum, quod sine interitu salutis æternæ potest seruari, an sit seruandum. num. 2 376
iuramentum recipit conditionem de futuro, sed nó præterito. num. 2 380
iuramentum non debet subire, si simplici uerbo quis se stare promiserit. num. 1 381
iuramentum contra utilitatem, libertatem ecclesiasticam præstitum non ualet. num. 1 382
iuramentum, per quod deformaretur ciuitas ruinis, non ualet, & si tendit ad destructionem pontium, uiarum, uel publicorum molendinorum. num. 12 383
iuramentum seruare tenetur, qui promittit non opponere ad peremptionem instantiæ. num. 13 383
iuramentum quodlibet seruandum, quod seruari potest sine interitu salutis æternæ, & an possit relaxari. numer. 13 383
iuramentum quando contractus est prohibitus odio recipientis, est ex uitente seruandum, & sic ubi quid creditor debitori, & permittitur creditori, nu. 16 & quando contractus est præter legem. nu. 15. & 17. 383
iuramentum non tenet, quando contractus prohibetur ratione solennitatis probatoriæ. num. 19 383
iuramentum non sufficit, ubi deficit solennitas formalis. nume. 20 383
iuramentum super re, quæ non est in commercio alicuius, puta super re sacra alienanda, uel disponenda, non ualet. num. 21 383
iuramentum de non succedendo, uel renunciatio cum iuramento ualet de iure canonico, sed non de iure ciuili. num. 25 383
iuramentum præstitum in fraudem legum non ualet. num. 29 383
iuramentum de ueritate potest iudex quandocunque super uiuris exigere, si in principio, medio, uel fine illud a partibus non exegit. num 2 387
iuramentum extortum an sit seruandum. num. 2 387
iuramentum generale non omnes personas, neque res comprehendit. num. 2 387
iuramentum deferri potest utrique parti ad inquisitioné ueritatis, & quando. §. ulterius op. num. 6 387
iuramentum probatorium an deferatur ex uno bono teste in causa matrimoniali. num. 2 388
iuramentum regis iuribus regni non debet officere. nume. 4 388
iuramentum præstitum super præteritis non extenditur ad futura, in princ. & num. 1. & 2 389
iuramentum an & quando contineat pacta futura, & numero 1. & 2. 389
iuramentum necessarium non habet locum actore omnino non probante, sed eo semiplené probante, cæteris paribus debet deferri reo, & quando alterutri, & quando neutri, & num. 2. 3. & 6. & 7 389
iuramentum in feudis interdum defertur domino, interdum uasallo. num. 17 389
iuramentum necessarium qualiter perdat uires suas, uersic. item qualiter, & est remedium extraordinarium. §. & quod sit. num 27 389
iuramentum testis est de ordine, non de substantia. numero 3 4 5
iurandi non habet ius, qui non habet administrandi. num. 10

nume. 10 382
iurandum in quibus casibus remissiuè. num. 2 370
iurans non petere an excludatur a litis contestatione. nume. 25 60
iurans in animam alterius, informatus esse debet, quid & qualiter dominus iurare uelit. aliàs dominus non esset periurus. num. 2 249
iurans non denuntiare & denunciat, & est periurus an ex officio iudicis fiat ei restitutio usurarum. nu. 9. 375
iurans contrahere cum aliqua, si superueniat deformitas personæ uel turpitudo uitæ potest a promisso recedere sed non propter causam præcedentem. nu. 1. 380
Iurans ex delatione, uel relatione. s. legitima in causa obtinet si uerò non iurat ex iusta causa, ex hoc nec succumbit, nec obtinet. num. 8 389
iurans stare mandatis ecclesiæ, si grauatur, & appellat, non est periurus. num. 2 433
iurare nolens non debet ab alio exigere iuramentum. nume 2 249
iurare debet qui melius, uel saltem bene nouit ueritatem. num. 2 249
iurare de calumnia non tenetur, quando quis perfectè probauit. num. 7 299
iurare qualiter debeant testes, ubi, & quando nu. 6 302
iurare testis nequit per procuratorem. num. 2 344
iurare de quibus debeant testes num. 14 345
iurare iterato non debet notarius super instrumēto suo certificando, cum semel generaliter iurarit nu. 1. 351
iurare debent omnes, quibus committuntur faciēdæ scripturæ. num. 1 351
iurare an possit quis pro se, & hæredibus suis. nu. 4. 372
iurare temere an sit peccatum mortale. nu 2 380
iurare possunt monachi, & conuersi pro ferendo testimonio in causa sui monasterij. num. 1 381
iurare an dicatur quis si dicat, in periculo animæ meæ, uel per animam suam. num. 7 381
iurare sæpe prohibitum est. num. 7 381
iurare pro se non est contrahere, sed est quædam pollicitatio ex qua non oritur obligatio naturalis. nu. 18. 383
iurare cogitur ille, contra quem fit inquisitio. nu. 1 423
iurare de calumnia utrum uelit: necne dilationem ad deliberandum, petere quis possit. num. 3 250
iurari potest de calumnia per alium. num. 2 249
iurari, successoribus an quis possit. num. 2 369
iurat qui contra aliquem non esse, potest contra eum esse in causis proprijs, & ecclesiæ suæ, in prin. nu. 1. 387
iuratum ubi est, non subintelligitur illa clausula, si per biennium non soluerit. num. 5 271
iuratus testis intelligitur super omnibus cōtingentibus negocium. num. 3 293
iuratus mandato cuiuspiam stare, siquid præcipitur illicitum non tenetur obseruare, in prin. num. 1 373
iuraui soluere intra mensem, si impetro a papa maiorem terminum, debeo de ipso contractu facere mentionē, alias impetratio non ualet. num. 17 60
iurauit, qui præest, nō alienare, si postea alienet nō ualet alienatio, etiā si iurauit non contrauenire. nu. 1 388
iure suo per quantum temporis spacium quis cadat. num. 2 253
iure gentium pro regnorum conseruatione inductum est, ut in regno unicus sit successor, scilicet primō genitus. nisi cum natura uel accidēs impediat. nu. 9. 19
iure cogente quod fit, metu factum nō dicitur. nu. 14. 54
iure dominij si dixi rem ad me pertinere, & uolo probare præscriptionem, an possim. num. 8 327
iuri naturali, cuius transgressio inducit periculum salutis, non potest per consuetudinem derogari. nu. 1. 90
iuri suo non renuntiat, qui gratiæ aduersarij se subijcit. nume. 1 249
iuri offerendi debitum, pro pignoris luitione, an, & quāto tempore præscribat possidens ex primo decreto? nume. 10 191
iuribus corporalibus nemo mero iure eijcitur. nu. 3. 70
iuris dispositio & iuris possessio, uel quasi in eisdem cōsistit in quibus ius canonicum. num. 9 136
iuris patronatus ecclesiæ adhærens solo temporali quale num. 8 218
iuris patronatus æquè participes sunt in præsentando licet plus, unus, quam alius contulerit. num. 3 228
iuris positiui ratio præcisa reddi non potest. nu. 3 68
iuris a dispositione nō est recedendum propter uitæ metum. nume. 5 288
iuris adminiculum non consideratur in delictis, quod pertinet ad pœnam. num. 7 261
iuris communis electione uidetur recessum a iure speciali. num. 19 206
iuris a pœna nō appellat uers. scias quid. nu. 4. & 5. 428
iuris a dispositione propter armorum metum quando non est recedendum. num. 6 285
iuris patronatus qualitas. num. 9 228
Iurisconsultus qualis esse debeat in cōsulēdo. nu. 3. 459
Iurisdictio ad actum excitari non potest, nisi prius sit in habitu. num. 26 27
iurisdictio prorogatur per solutionem partis. nu. 15. 45
iurisdictio an suscitetur in successore episcopo mortuo, uel ad alium Archiepiscopatum translato, nu 4 190
iurisdictio inualida ope exceptionis, lata pro exceptione sententia, ipso iure nulla efficitur. num. 32 48
iurisdictio potest esse absque exercitio. num. 9 55
iurisdictio an quæratur per literas subreptitias. nu. 8. 76
iurisdictio perpetuatur, de iure ciuili nouissimo, per solam citationem. num. 7 80
iurisdictio non præscribitur contra ignorantem. numero 34 96
iurisdictio spiritualis est ampliabilis ad temporalitatem. num. 39 96
iurisdictio per quos actus possideatur? nu. 41 96
iurisdictio est quid perfectum. ideò ante confirmationē non competit. num. 13 99
iurisdictio in potentia trahitur ad actum etiam per processum iniustum. num. 3 191
iurisdictio, quod sit ordinaria, quomodo cognoscatur. nume. 8 104
iurisdictio delegati expirat lata diffinitiua, etiam si ea sit nulla. num. 8. & 51 151
iurisdictio eadem competit in principali, & in accessorio. num. 20 151
iurisdictio quotuplex sit, & quot modis turbetur. numero 4 153
Iurisdictio extenditur contra turbantes eā. nu. 7 153
iurisdictio ad causas ob excellentiam non delegabiles an possit prorogari? num. 17 & 30 156
iurisdictio prorogatur de tempore ad tempus, si tempus appositum sit ab homine, secus si a lege. nu. 29 156
iurisdictio an possit prolongari sub alia forma, quàm fuerit delegata. num. 45 156
iurisdictio an possit prorogari de tempore ad tempus, & supra num. 29. & 50 156
iurisdictio an expiret per solam executionem facti. numero 2. 60

Iurisdictio

Iurisdictio quot modis finiatur.num.4 161
iurisdictio delegata perpetuatur per litis contestationē. num. 1 162
iurisdictio expressa & tacita sunt una & eadem iurisdictio in substantia. num.1 164
iurisdictionis delegatæ ex potestate, & arbitria an quis possit procedere. num.1 364
iurisdictio mora non trahit ad se Imperium.nu.4 160
iurisdictio si sit pura, sed exercitium conditionale, an sententia etiam sine probationibus lata ualeat.nu.4 164
iurisdictio delegata, si expirat, ad quid delegatus ea die recipit testes. num.13 165
iurisdictio si non expirat, an aliqua parte illius diei possit ferri diffinitiua num.8 165
iurisdictio delegati per mortem delegantis, re integra, expirat.num.1 171
iurisdictio ubi non est uera, ibi cessat coerctio.nu.2. 171
iurisdictio an perpetuetur per commissionem citationis. num.5 171
iurisdictio delegata ut perpetuetur, oportet uti iurisdictione ita ut res fiat non integra; quod declaratur. nume. 6 171
iurisdictio delegata non prorogatur ad personas in rescripto non expressas etiam de ipsarum consensu. nume. 1 179
iurisdictio primò data & iurisdictio prorogata an sit una iurisdictio? num. 21 179
iurisdictio an duret in superstitem de duobus delegatis ad uniuersitatem causarum: altero mortuo? numero 10 180
iurisdictio iurisdictionis esse potest.num.15 180
iurisdictio quomodo diuidi possit.num.16 180
iurisdictio delegata cur diuidi non possit, cum secus sit in ordinaria.num.17 180
iurisdictio delegata cur uno delegatorum mortuo alteri non accrescat.num.18 180
iurisdictio prorogata per nomen appellatiuum dignitatis an transeat ad papam, sicut iurisdictio legationis. nume. 9 187
iurisdictio si est communis maiori & minori iudici, præfertur maiori, si citat.num.8 189
iurisdictio bassa quæ dicatur. num.7 192
iurisdictio præscribi potest, & quæ ad huiusmodi præscriptionem sint necessaria.num.4 193
iurisdictio & arbitrium excitantur ad actum per libellū. nume. 2 218
iurisdictio arbitri, uel iudicis deducta ad statutum priuatum reprobari non potest.num.10 218
iurisdictio concessa personæ non ampliat territorium definitum. num. 13 218
iurisdictio ordinaria, quæ data est a lege, præsumitur. delegata non est absque mandato iudicis, nu.9 219
iurisdictio singularis quædam reperitur, & quomodo. nume. 7 220
iurisdictio an tribuatur ex fictione, & eius diuisio. nume. 8. & 19 220
iurisdictio qualiter differt a iudicio, & in quo residcat. numer. 2 221
iurisdictio ubicunque conceditur uel quid aliud ex priuilegio in uno casu, & in alio reseruatur ius commune, non ualet priuilegium posterius contra ius commune, nisi fiat mētio de primo priuilegio. nu.10. 409
iurisdictio prima an possit prorogari in iudicem appellationis. num. 11 179
iurisdictio similis est homini crescenti.num.15 223
iurisdictio multiplex est.num.8 225
iurisdictio an prorogetur ad hæredem, nu.15.& 16 225
iurisdictio an possit prorogari de masculo ad fœminas. num. 19 225
iurisdictio non confertur, nec aufertur cum effectu ignoranti. num. 2 270
iurisdictio & dominium æquiparantur.num.3 270
iurisdictio quibus accrescat.num.2 285
iurisdictio est terminus communis complexiuus suarū specierum, & indiuiduorum.nume.5 207
iurisdictio large interpretatur etiam in compromisso, & quid contineatur eius appellatione.num.1 345
iurisdictio uicariatus non inhæret territorio, sed personæ intra fines territorij, & quandoque loco, quandoque personæ conceditur.num.2 363
iurisdictio non amittitur delegata licet partes in iudicē compromiserint.num.1 364
iurisdictio quid, & an cogat ius dicere.num.7 364
iurisdictio uoluntaria redigitur in contentiosam per oppositionem.num.2 365
iurisdictio aliqua an conferatur per literas delegatorias, si impetrans noluit eis uti.num.6 274
iurisdictio non dicitur mea, licet sit fundus meus.§. de iudic. num. 3 404
iurisdictio bassa facilius præscribitur, quàm imperium merum. num. 2 409
iurisdictio est dominium.num.12 400
iurisdictio propria data est cuilibet tribunali, quæ per alium non potest neque usurpari, neque minui, uersi. nam cuilibet.num.25 427
iurisdictio temporalis omninò diuisa est ab ecclesiastica, uers.no.quòd iurisdictio.num.1 430
iurisdictio ecclesiastica in tribus locis debet exerceri. num. 1 434
iurisdictio declinari potest etiam in notorio delicto, ver. ex illo cap.post casum.num.1 446
iurisdictio an præueniatur per citationem.num.13 449
iurisdictio una delegata, an præualeat alteri delegatæ per præuentionem.num.14 449
iurisdictio non firmatur per actum non legitimum, & quem, uers.per actum.num.16 449
iurisdictio uicaria maior est, quam iurisdictio delegata. nume. 7 455
iurisdictione ciuitatis ordinaria concessa, censetur etiam iurisdictio comitatus, secus cum delegata.nu.13 39
iurisdictionem non habent prælati ecclesiastici electi a collegio, nisi per superiorem cōfirmentur.nu.10.189
iurisdictionem ordinariam quis prælatus habeat. numero 2 189
iurisdictionem ordinariam habet dominus in uasallos, & pares curtis super dominum, & uasallum.nu.25 189
iurisdictionem non dat sententia.num.2 270
iurisdictionem si habeam, an possim constituere eā alieno nomine possidere.num.8 399
iurisdictionem exercere ut quis in alieno territorio, dicesiuè possit, consuetudine potest induci.nu.2 350
iurisdictionem possidet prælatus solus, qui pōt instruere, & destruere.num.17 406
iurisdictionem insolidum an quilibet iudex ordinarius habeat.num.9 425
iurisdictiones, & statuta sunt eiusdē qualitatis.nu.18 23
iurisdictiones præcipuæ tres sunt. pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum.num.2 88
iurisdictiones omnes excepta clauium potestate, licitæ sunt apud infideles.num.38 156

Iurisdictiones delegatæ sunt personales, sed ordinariæ sunt reales. nume.19 180
Iurisdictiones taxatæ & distributæ per formam statutorum an possint prorogari. nu.8 225
Iurisdictionis, uel indiuidui parte utens, toto usus uidetur. numero.40 151
Iurisdictionis potestas episcopalis in quibus consistat & quæ non appelletur. nu.1 436
Iurisdictionis diuisio, & subdiuisio, nu.4. & 5 307
Iurisdictionis commoda d.uidua: secus iurisdictio. numero.10 425
Iurisdictionis gradum cuique lex canonica, ciuilisque conseruat. §. no. quod. nu.1 455
Iurisdictionum duo sunt genera, delegata, & ordinaria. numero.9 219
Iurisperitum aliqualiter oportet esse dialecticum, ut cognoscat uias argumentandi. nu.5 296
Ius gentium, siue naturale inuenit obligationem naturalem. numero.40 10
Ius ciuile si discordat cum canonico quod nam attendi debeat. numero.:9 14
Ius commune informat, & uestit Statuta non è conuerso. numero.:9 14
Ius ciuile non potest tollere ius naturale, sed effectum eius. nume.66 14
Ius ciuile per ius canonicum potest suppleri. n.13. 425
Ius feudi, iudices, ordo, iudicii ex Inno. multa. n.14. 231
Ius accrescendi in contractibus an possit induci per pactum expressum. nume.60 23
Ius accrescendi in feudis propriè dicitur tribus duntaxat casibus. s. in pro non scripto, caduco, & quasi numero.6 23
Ius dicendi nullum ciuile remedium est, & perpetuum transmittiturque à suo hærede etiam non agnitum. numer.19 53
Ius non potest mutari consensu iudicum. nu.18 54
Ius conditionale non facit quem locupletiorem, nisi sit tale, quod possit uendi. nu.8 76
Ius uniuersitatis potest uni consolidari, qui non solum dicitur maior pars, sed totum capitulum. nisi numerus sit de forma. nu.5 95
Ius nullum acquiritur ex postulatione nu.1 98
Ius plurium in electione delinquentium an deuolutum in unum collegij eiusdem non delinquentem? numero.7 120
Ius accrescendi, in emphyteusi ex stipulatione, & in feudo an habeat locum? nume.10 1.0
Ius accrescendi non procedit in his, quæ primordiales fines excedere nequeunt. nu.11 120
Ius accrescendi uel ex non facta acquisitione, uel ex undi us resoluta, oritur. nu.12 120
Ius eligendi an probetur per instrumentum electionis. numero.1 122
Ius eligendi non ordinatur naturaliter ad compromissum, sed ad scrutinium. nu.34 123
Ius renunciatione sopitum non reuiuiscit. nu.2 1 4
Ius patronatus si habet clericus ratione sui patrimonii, legatus non potest conferre eo irrequisito. nu.5. 186
Ius, quod pendet ex morte, an ueniat in generali refutatione. nume.3 203
Ius metimur ex actoris persona, & ratio. nu.1 217
Ius temporale quare dicatur annexum spirituali, & non e contra. nume 13 220
Ius patronatus an sit indiuiduum. nu.2 227
Ius patronatus ecclesiæ est quid mixtum. nu.5 228
Ius patronatus sumit originem a re profana, quam quis dedicat Deo. nu.6 228
Ius patronatus qualiter intelligendum sit, quod possideatur. nume.10 228
Ius ciuile differt, a canonico, in negotio arbitrorum iuris, in uer. solutio, & in ius canonicum in suo foro, & ciuile in suo seruandum. §. item non, uer. porro. numero.13 452
Ius deliberandi ante præsentationem non competit electo uel postulato. nu.15 101
Ius sibi dixisse, quando obstet. nu.10 258
Ius scriptum ubi deficit, recurritur ad æquitatem etiam non scriptam. nu.12 267
Ius eligendi an competat ratione proprietatis ipsius iuris, an ratione possessionis. nu.5 271
Ius suum indiscussum temerè quis relinquere nō debet ex aliqua lege positiua, uel conscientiæ, &c. nu 7. 289
Ius diuinum aliquando patitur exceptiones. nu.1. 299
Ius canonicum an dicatur ius diuinum. nu.4 329
Ius uel factum inspicitur, quando quid nititur alterutro. nume.1 336
Ius ciuile uocat annulum: ius uerò canonicum sigillum. numero.16 353
Ius reale quando nouo uasallo quæratur sine inuestitura nume.7 355
Ius si dixisse, non obstat, interueniente iudicis auctoritate etiam iniusta. nu.6 370
Ius commune, quod ad supremam potestatem pertinet, semper uidetur exceptum. nu.5 375
Ius alterius intelligitur exceptum. §. sed pono. n.10. 382
Ius canonicum est ius diuinum, ibidem post casum. numero.1 387
Ius sibi, dicere quis potest iudex in non requirentibus strepitum formalem. §. in tex. ibi, sñia. nu.2 407
Ius naturale idem quod ueritas. nu.3 415
Ius gentium idem quod æquitas. nu.3 415
Ius ciuile potest actiones tollere, quas inuenit. §. itē ius, &. §. ego puto nu.2 411
Ius canonicum non curat apices uerborum, uer. & maxime. nume.7 414
Ius suum exponere aduersario nemo tenetur, seu iudici, si natura causæ desiderat, uer. quia nemo. nu.1. 442
Ius in notorijs non tanquam iudex, sed tanquam non habens potestatem faciendi uoluntatem suam in rē sua, uel in ecclesia sibi commissa quilibet prælatus dicere sibi potest. nu 25 446
Ius negatiuum, ꝙ non possit quid aliquo in loco fieri, præscribi potest, uer. Item ꝙ hoc. nu.1 458
Ius alterius corrumpi non debet corruptione, uel inertia alterius. nu.4 461
Ius commune dicitur etiam ius municipale ciuibus municipij, & constitutio episcopalis generalis, uersi. sed ius, & §. constitutio. nu.5. 461
Ius naturale commune magistratibus omnibus est, uer. quia ius. nu.3 462
Iussus, licentia, auctoritas, decretum, consensus, ubi pro actus ualiditate requiritur, quando interuenire debeat? nume.4 89
Iustitia quare Astræa nuncupata sit? nu.13 119
Iustitia triumphat super omnem aliam uirtutem, uitam famam, & scientiam. nu.4 120
Iustitia quotuplex est. nu.10 210
Iustitia diuina necessaria est, & à ciuili iure distingui nō potest. nume.6 471
Iustitia debet represen..ri in quo libet capitulo parte

modo.nume.2 438
iustitiam ad alium quilibet, præsertim autem prælatus ad subditos si non facto exhibere potest, at saltem animo impendere debet.nume.99 7
iustitiam colimus, ueritatem adoramus.nu.1 192
iustitiam mihi fieri, si proponam in libello, ualet quantũ actio nominatim proposita, nu.3 & 9 258
iustus metus an sit, si uim populi, quem aduersarius concitauit, quis timet, & ob id ad tribunal accedere timet, & numero. 10 & 13 461
iustus titulus quoad præscribendum præstatur etiam ab eo possessore qui non habet dominium.nu.13 408
iuuare obsessum motu proprio & sine requisitione licitum est consanguin.12 386

L

LAbor, & pecunia diuisionem recipiunt. numero.7 361
Laborare in extremis an ille dicat, q post contractũ uixit multis diebus, si statuto caueat, qd in extremis laborãtes nõ possint cõtrahere sine pͤsentia suorum propinquorũ.nu.15 202
Laici debent parere clericis, in eo, quod spectat ad iurisdictionem clericorum.nu.2 33
Laici non possunt etiam in fauorem ecclesiæ uel clericorum facere statuta disponentia de reb. uel personis ecclesiasticis.nu.9 34
Laici non habent ullam bonorum ecclesiæ administrationem.nume.2 223
Laici & fœminæ an admittantur contra clericos, & in princi.nume.3 334
Laici, quando diuina celebrant, si sedeant, uel stent inter clericos, sunt eiiciendi, nõ puniẽdi, & in prin.n.1.464
Laico an possit dari ecclesia ad firmam.nu.12 34
Laicus per statutum municipale si sit tutus contra creditorem præscriptione triennii, & factus sit clericus, an uirtute ipsius statuti poterit se tueri in curia episcopali.numero.9 34
Laicus nõ testificat cõtra clericũ, in prin.nu.1 227
Laicus an possit esse nũcius epi, an assessor.n.6 & 10.227
Laicus an possit esse æconomus ecclesiæ, & qs.n.8. 227
Laicus patronus rectore uacante an possit administrare res ecclesiæ.nume.9 227
Laicus an possit administrare, & esse uicarius episcopi. numero.10 227
Laicus an possit esse rector hospitalis.nu.12 227
Laicus an possit esse custos altaris.nu.13 227
Laicus an possit constitui procurator, ad acceptandum beneficium nume.14 227
Laicus an possit esse notarius in cã electionis.nu.15.227
Laicus an possit esse arbiter, an arbitrator in causis ecclesiasti.nume.17 227
Laicus conuentus corã iudice seculari, qd iuris, si nominat clericũ tanquã dominum suum.nu.6 246
Lapsus temporis ad prosequendum non obest appellato prosequi appellationem uolenti.nu.20 51
Lapsus dilationis an hẽat uim exclusionis.nu.53 156
Lata culpa in contractibus æquiparatur dolo.nu 12. 68
Latinitas mala non uitiat testamentum, uel alia instrumenta.nume.6.& 7 51
Latro si tempore appellandi ducatur ad furcam, an eius consanguinei possint eum auferre potestati? numero.18 153
Latrones, & piratæ diuiduot inter se spolia secundum pacta & propter de consuetudine armorum conceduntur eis ducibus.nume.77 7
Latrones licet turpiter faciant, tamen non turpiter diuidunt.nume.77 7
Laudum arbitratoris pro modica læsione ad arbitrium boni uiri reduci non petitur.nu.12 58
Laudum arbitri an possit corrigi per iudicẽ? nu.8 102
Laudum reduci ad arbitrium boni uiri qui perperam petit, incidit in pœnam compromissi, si in petitione succumbit.nume.1 373
Laudum arbitratoris dicitur reduci ad arbitrium boni uiri, etiam si in totum cassaretur, & quãdo reduci possit, nu.17.19.20.21.& 28 377
Laudum qui petit reduci, qd habet probare.nu.13. 377
Laudum si peto corrigi, & apparet, quod arbiter non fuit arbiter, an iudex possit pronunciare ex tali nullitate arbitrium nullum.nu 7 454
Laudum arbitratoris propter enormitatem potest in totum cassari, & non modificari.nu.12 469
Legalis disciplina traditur trifariam, uersi. & si canonista.nume.28 389
Legare an possit quis ei, quam polluit per adulterium. numero.6 211
Legari potest per nuntium, sicut & per epistolam. numero.4 206
Legatario ante aditam hæreditatem an competat uindicatio.nume.20 169
Legatarius non transmittit ad hæredes deficiente conditione personali, ut si probabit, secus in impersonali.nume 8 375
Legati officium, in spectantibus ad legationẽ, durat post mortem Papæ.nu.33 77
Legati, qui non sunt de latere, non possunt conferre beneficia sine speciali mandato Papæ.nu.1 150
Legati apostolicæ sedis possunt in prouincia sibi commissa facere statuta perpetua.nu.1 187
Legati sententiam, iudicati actione intentata, ordinarius executioni mandare potest.nu.10 187
Legati citationem quis non debet contemnere sub appellationis obtentu, in prin.nu.1 433
Legato Papæ magis parendum est, q̃ regi.nu.1 433
Legatum factum creditori sub conditione, si probauit, an sit ualidum.nu.7 375
Legatum Cardinalem qui contemnit, contemnit ipsam sedem Apostolicam, & ad se excusandum debet adire eandem sedem.nu.1 433
Legatus interpretatur dictum Papæ.nu.24 94
Legatus de latere potest dispensare in omnibus casibus, qui non sunt Papæ reseruati.nu.3 181
Legatus est imago principis, & post ipsum maius habet imperium.nu 1 184
Legatus de latere potest dare inferioribus, prælatis & exemptis ut Abbatibus, & prioribus licẽtiã trãseũdi, & exẽptorum electiones confirmare.nu.2 184
Legatus Papæ per simplicẽ querelam aditur.nu.1 184
Legatus Papę intromittere se non potest de causa alteri specialiter per Papam delegata.nu.1 184
Legatus, ubi iure metropolitico aditur, an p simplice q̃relam nullitatis sententiæ altri possit?nu.4 184
Legatus Papæ an possit deponere episcopũ.n u.5 184
Legatus etiam de latere ex generali legatione episcopus transferre non potest.nu.1 185
Legatus de latere ex generali legatione non põt unã ecclesiam cathedralem alteri subiicere.nu.1 186
Legatus de latere an hẽat iurisdictionẽ ordinariã in tota sua prouincia, & legationi in ciuilibus, & criminalibus? nume.2 185

Legatus de latere an possit ponere indulgẽtias? nu.8. 185
Legatus de latere an possit transferre abbatem ad aliam abbatiam, sine speciali mandato papæ? nu.12 185
Legatus de latere confert beneficium uacans spectans ad ecclesiæ præsentationem. nu.1 186
Legatus, in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exequitur. nu.1 187
Legatus extra prouinciam an possit excommunicare, uel absoluere. nu.2 187
Legatus extra prouinciam existens an expedire possit iudiciorum præparatoria. & an beneficia conferre. numero.3. & 4 187
Legatus, facta unius prouinciæ potest exercere in alia prouincia sibi commissa. nu.5 187
Legatus, qui exuit prouinciã, iterum reuersurus, an possit extra prouinciam excommunicare, uel absoluere. num.7 187
Legatus ante, quàm ingreditur prouinciam, quas causas delegare possit? nu.11 187
Legatus an possit facere statuta sine consilio prælatorum illis prouinciæ. nu.4 187
Legatus minor silet in præsentia maioris, & an sola præsentia sit in causa. nu.1. & 4 187
Legatus de latere à legato a latere qua ratione differat? numero.2 187
Legatus, qui exuit prouinciam, an statim desinat esse legatus. nu.2 187
Legatus apostolicus an possit facere statuta iuri communi contraria. nu.3 187
Legatus etiam unum cespitem ingrediendo prouinciæ sibi decretæ, totam prouinciam incipit possidere. numero.4 286
Legatus Papæ an possit retractare sententiam suam. numero.7 420
Legatus de latere nemo nisi Cardinalis. nu.1 428
Legatus qui non est de latere, nullam habet potestatem in collatione beneficiorum nu.4 428
Legatus Cardinalis procedit pendente appellatione interiecta ad Papam, non tanquam cognitor, sed tanquã informator. nu.2 440
Lege uel statuto debet uti contra se, quo quamve pro se quis utitur. nu.2 468
Legem condere non potest, is, de cuius principatu, non iniuria, dubitatur. nu.87 7
Legem rei suæ potest imponere dominus, ut non alienetur in ecclesiam, uel potentiorem. nu. 3 235
Legem suę quisque rei potest indicere. nu.11 360
Legem sibi ipse iudex imponere non potest suæ iurisdictionis arctatiuam, nec extensiuam, uer. sed sibi. numero.4 448
Leges allegari possunt in clericorum fauorem. nu.8 248
Leges etiam in foro conscientiæ seruandæ, & quæ. numero.1 320
Leges transgredi quandoque equum est. nu.4 403
Leges & canones ubi discrepant, debent obseruari leges in foro Iustiniani, & canones in foro beati Petri, nisi causa esset spiritualis. nu.3 430
Leges si sunt duæ, quarum una diffinit tempus, altera dat arbitrium, illa quæ diffinit, tempus interpretatur, arbitrio iudicis. nu.3 433
Legi, si conuenerit, an possit renuntiari. nu.3 222
Legi, libellorum. ff. de accusationibus, non est locus in notoriis ibidem. nu.1 376
Legis & conscientiæ natura & differentiæ. nu. 10 220
Legis primum condendæ timor fuit in causa. numero.6 3
Legis quatuor sunt uirtutes. nu 15 123
Legis dispositionem forma mandati non potest immutare. nu.45 207
Legis, intra utile. ff. de minori, legis, de qua. ff. de iudi. intellectus. nu.3 257
Legis illicitas, de off. præsi. legis, si de ui, de iudi. legis, si quis in tantam, C. unde ui. intell. nu. 10 258
Legis, quoties. C. de iud. intellectus. nu 2 259
legis, si quis, ad l. Iul. de ui. intellectus. nu.5 260
legis si fundum, de fundo dot. ff. intelle. nu.11 262
legis, quamuis, de bon. auct. iud. possid. intell. nu.20 281
legis, siue pars. C. de dila. limitatio. nu.5 284
legis, Marcellus, ff. rerum amo. intell. nu.3 293
legis ulti. C. de fid. instrumen. intelle. nu.8 296
legis, qui usufructum. ff. de uerb. obligatio. intell. numero.18 297
legis neganda. C qui accu. non poss. intell. nu.41 312
legis, assiduis. C. qui pot. in pig. ha. intellectus. nu.3 363
legis sancimus. C. de testa. intellectus. nu.2 401
legis, Seio, ff. de app. intellectus. nu. 10 412
legis, non est nouum, de act. emp. ff. intell. nu.25 419
legis, & quia. ff. de iurisd. om. iu. intell. nu.8 420
legis, sed si. §. si rem detraxeris. ff. de petitione hære. intel. num.3 424
legis, cum apud Sempronium. ff. iudi. sol. intell. numero.25 427
legis non tantum. ff. de app. intell. nu.4 429
legitima portio detrahitur quandoque in una re iudicis officio ne ex diuisione totum corrumpatur. numero.35 194
legitimam excrescentium bonorum potest petere filia, quæ recepit centum pro sua legitima. nu.28 30
legitimare bastardos, uel spurios nullus potest præter Papam, & imperatorem. nu.10 361
legitimari se faciens an debet citare consanguineos. numero.66 155
legitimari possunt incestuosi priuilegio Imperatoris. numero.4 414
legitimati an succedere possint. nu. 60 14
legitimatio facta per rescriptum comitis, nõ citatis agnatis, an ualeat. nu.6 39
legitimatio fit per subsequens matrimonium. numero.20 107
legitimatio per matrimonium non fit, nisi dos constituatur, & instrumentum fiat. nu.3 198
legitimationis & filiationis causæ quando pertineant ad ecclesiasticum forum. nu.6 269
legitimatus habet figuram, non autem substantiam naturalem legitimi. nu.61 14
legitimatus post mortem patris, non habet existentiam sui hæredis. nu. : 2 107
legitime citati si sint aliqui, & aliqui non in eadem causa an ualeat iudicium. nu.2 200
legitimè, aduerbium est captiosum, & eius uis. numero.1 254
legitimum quem facit consuetudo, & contra. numero.6 358
legum Doctores funguntur sacerdotio, & sunt personæ egregiæ. nu.9 56
legum & Capitul. loquentium de prorogatione iurisdictionis intell. nu.2. & 3 225
Læsus si quis sit in transact. ultra dimidiam dubij euentus, an habeat remedium. nu.7 204
Læsus minor quando præsumatur. nu.1 217

Lex noua, ubi nouum delictum, de nō esse, in esse statuendo, inducit, aut non inducit, sed detegit, aut neutrum facit; sed pœnam duntaxat addit, an leges præterita. num. 1 18
Lex ubi mentionem facit dispensationis nec reseruat eā Papæ, ordinarius dispensare potest. nu. 5 126
Lex protenditur de similibus ad similia, si habet rationē ibid nu. 2 455
Lex non se intromittit in uoluntarijs. nu. 7 467
Lex diuina licet duorum testium numero contenta sit nihilominus lex ciuilis, uel municipalis potest disponere quòd requirantur plures testes. nu. 2 27
Lex debet esse certa. & statutum ambiguum non meretur in causis allegari. nu. 13 38
Lex suum, non tuum tibi denegat beneficium. numero. 38 39
Lex una an deroget alteri sine clausula non obstante. nume. 21 41
Lex specialiter prohibens impetrari debet nominatim exprimi in clausula non obstan. nu. 7 72
Rusticus testis si asserat, qđ nō est uerisimile eum intellexisse, incidit in suspitionem subornationis. n. 16 132
Lex optimam. C. de contrah. & commit. stip. an habeat locum in iudicijs, si fiat mentio de procuratione. numero. 20 172
Lex publica. i. generalis ligat omnes etiam pupillos, & mulieres. nu. 2 214
Lex, properandum, quæ disponit de instantia triennij, an habeat locum in arbitris. nu. 13 219
Lex in l. Aquilia si deletum, ff. Ad l. Aquil. est mirab. numero. 26 240
Lex, Reus. ff. de mune. & hon. non habet locum in beneficiis. nu. 2 245
Lex libellorum, non habet locum in interdicto, unde ui, ciuiliter moto. nu. 3 258
Lex, si quidem, de except. non habet locum in exceptionibus præiudicialibus, & declinatoriis. num. 5 258
Lex Titia, de inoff. testamen. ff. non dicitur correcta. numero. 39 305
Lex loquitur semper de futuro. §. porrò. nu. 4 450
Libellare pertinet ad actorem, non ad reum. nu. 10 277
Libelli, & Feudi proprietates, ac differentiæ. nu. 7 220
Libelli declaratio non est noui libelli intentio. nu. 1 253
Libelli uerba debent intelligi congruentius. nu. 6 267
Libelli causam unam sufficit concludere. nu. 5 409
Libelli remissio in finium regundorum iudicio. numero. 4 300
Libelli reconuentionis implicitæ quæ sit forma. numero. 22 427
Libelli conclusio & libelli petitio an differant. nu 5 239
Libello non oblato reus nec absolui, nec condemnari potest. nu. 5 239
A libello caditur quandoque ex iure municipali. n. 1 233
Libellorum causæ formæ, conclusio Quæ. nu. 17 221
Libellū coram iudice oblatum non citatus tenetur recipere, non tamen respondere nisi habita competenti dilatione. nu. 56 155
Libellus, Dico sententiam nullam, & si qua est, appello, an sit præposterus. nu. 14 59
Libellus in actione noxali procedit siue aliqua adiectione. num. 27 129
Libellus iste, Peto, quòd protestatio mea firma maneat, an procedat? nu. 37 129
Libellus quando dicatur generalis uel uniuersalis numero. 64 155
Libellus ubi ineptus sit iudex quomodo possit interloqui. num. 6 159
Libellus disiunctiuus an & quando admittatur. nu. 2 176
Libellus hoc modo conceptus, dico sententiam nullam, & iniustam, non procedit. nu. 3 176
Libellus an sit offerendus in causa suspicionis, an sufficiat, qualisqualis petitio? nu. 10 178
Libellus generalis episcopi petentis iura episcopalia an uitietur ob species non declaratas, nu. 3. & 7 193
Libellus quando generalis, sine uniuersalis, aut singularis dicatur? nu. 7 193
Libellus an offeratur iudicis officio? nu. 10 194
Libellus an sit necessarius in actione ex edicto diui Adriani. num. 36 194
Libellus an requiratur in officio iudicis. n. 42. & 44 194
Libellus contra possessos ne, an contra possessorem porrigi debeat. nu. 4 198
Libellus nō uitiatur, si erratur in nomine adiectiuo actionum, non proprio. nu. 11 204
Libellus formam dat iurisdictioni. nu. 7 210
Libellus potest formari in uulgari. nu. 3 233
Libellus an possit esse conditionalis. nu. 5 233
Libellus ex conclusione, libellus sine conclusione, Interrogationes ad præparationem iudicij. Positiones, & articuli, siue capitula. Sunt diuersa. nu. 2 238
Libellus & rescriptum an transeant ad successores. numero. 1 236
Libellus an oblatus præsumatur. nu. 3 238
Libellus si fuit productus in scriptis, iudice, & tabellione actorum præsentibus, tamen producens nihil dicit uerbo, utrum in isto libello possit lis contestari. numero. 15 239
Libellus quando sit necessarius in re ad ecclesiam reuersa. num. 2 213
Libellus an procedat sine declaratione. nu. 4 253
Libellus contra cognationem formatur, nominibus non expressis & an in alijs casibus generaliter concludat, num. 3. & 5 & 8 & 9. 258
Libellus an non procedat propter rerum generalitatem quæ obscuritatem parit. nu. 9 258
Libellus an procedat, si debeatur genus, & petitur species. nu. 7 261
Libellus hic, peto talem electionem cassari, quia apud me est ius eligendi, an procedat. nu. 2 264
Libellus iste, dico me hæredem ex testamento, quare peto me mitti in possessionem bonorum, an procedat. nu. 6 267
Libellus non procedit, qui præsumitur iuri contrarius. num. 1 271
Libellus generalis quo casu sufficiat, absque fructuum, & damnorum petitione. nu. 12 275
Libellus domini pro quibus concludat. nu. 14 307
Libellus complexiuus non procedit ubi ordo requisitur numero. 3 355
Libellus an sit offerendus in notorio contractu, si reus comparet; & petit sibi libellum offerri. nu. 3 376
Libellus in reductione arbitrij, numero. 17. & 28. & 29. 377
Libellus an debeat formari contra ipsas cappellas, quæ dicuntur subiectæ, an contra prælatum legitimum administratorem. nu. 6 406
Libellus ciuitatis cum ciuitate, uel ciue quomodo concipiendus. nu. 6 406
Libellus Abbatis, qui se referebat ad priuilegium regis, an debeat recipi. nu. 5 409

Libellus subiectionis generalis est.num.1 416
Libellus quando generalis est multa capitula generali sermone complectens, an debeat ferri sententia super omnibus capitulis.num.6 416
Libellus generalis per singula capitula declaratus, an sit libellus generalis.num.8 416
Libellus in quo petitur aliquid singulis annis, & ratione præsentis anni potest agi pro futuris.nu.1 418
Libellus an requiratur in executione.num.14 419
Libellus & litis contestatio afferenda sunt, in excommunicationis, relationis, & appellationis causa, numero 16 439
Libellus potest fundari super consuetudine, super utroque iudicio. num.23 88
Libellus, positiones, probationes, & sententia quæ mihi non prosunt, & obstant aduersario non recipiuntur. num.19 421
Libellus iste, peto à te.x. ex causa mutui, nō obstante pacto de non petendo, uel non obstante sententia nulliter contra me lata, an procedat.num 20 421
Libellus an requiratur in causa appellationis.nu.10. 426
Liber quoad unum, & seruus quoad alium qui potest esse. num.1 439
Libera esse omnia præsumuntur. num.13 112
Libertas quid sit? num. 13 112
Libera an uideatur cōcessa per literas de rato.nu.3. 205
Libera res quando præsumatur.num.1 217
Libera ecclesia si tempore ædificationis nascitur, nunquam recipit seruitutem si serua, bene potest liberari. num.1 341
Liberalitas, & consequenter litera gratiæ æquiparantur ultimæ uoluntati.num.6 44
Liberalitas ex certa scientia procedens quando donationem, qn promissionē sine causa importet? nu.13.105
Liberam facilius lex, quam homo concedit, & ratio. numero 3 205
Liberam personam uindicare quis potest in multis casibus, & quibus, num.1. & 3 364
Liberatus ad tempus elapso tempore tenetur de ueteri obligatione, nec est necesse quod iterum obliget se. nume. 3 436
Libere, aduerbium quid significet.num.6 20
Libertas seruitutis prædialis quare præscribatur mala fide, cum non præscribatur seruitus.num.31 96
Libertas arbitrij est cum moderamine inculpatæ uoluntatis.num.2 98
Libertas non præsumitur ex coniunctione personarum num. 1 22
Libertas clericorum non potest minui per laicos iudices. num.17 227
Libertas qualiter debeat probari.num.1 285
Libertas præstanda non habet priuilegium, sed præstita. num. 8 302
Libertas ecclesiastica quot modis dicatur.num.6 335
Libertas rerum augeri potest & minui pacto: secus personarum, quæ minui non potest.num.8 355
Libertas maxima subesse Papæ.num.1 387
Libertas an præscribatur contra episcopum ita, quod ius erat dicitur ab episcopo, & transeat in curatum ecclesiæ diœcesalis, an uerò præscribatur sola exceptio detentiua decimarum.num.6 401
Libertate ecclesiæ continetur etiam prosecutio iniuriæ clericorum.num.1 351
Libertatē habere debet qui agit, uel defendit.nu.1. 212
Libertati ecclesiæ contrariæ semper tendunt ad damnū ecclesiæ. num.1 35
Libertatis præsumptio liberat a probando, non ab agendo & proponendo.num.1 285
Liberti diuidi nequeunt, & non sunt in bonis nostris. nume. 8 219
Liberto & inquisitori licet pœnitere.num.7 12
Liberum id dicitur, quod ab omni necessitatis obseruātia, & solennitate est abstractum.num.6 23
Liberū nō dicitur quod ex alieno nutu pēdet.nu.5 104
Libri qui probationem inducant, & mandato cuius extrahendi.num.6 405
Licentia constitutionis, quæ dat materiam delinquendi, non tenet.num.5 12
Licentia certam personam eligendi per Papam concessa, an inducat necessitatem eligendi? num.17 93
Licentia uim habet absolutionis.num.14 369
Licentiam cedendi qui petit: ex quo ipsam obtinuit, compellitur cedere.num.1 140
Licentiatus recedens an possit excommunicari sine alia citatione. num.10 223
Licet interdum in genere. quod in specie non licet, & è conuerso. Regulariter tamen contra.nu.6 189
Licitum an sit alicui non recordari, uel dicere quód nō recordatur de facto proprio? num.3 83
Licitum est interpretari mandatum ex mente mandantis. num 10 93
Ligium iuramentum potest tantū uni præstari.nu.11. 57
Limitatio.§.nihil commune.ff.de acq.poss.l.naturaliter. num. 2 263
Lineam unam si duo probant, an debeant probare stipitem. num.7 344
Lineam unam si duo probant, & alij duo aliam lineam, an ex coniunctione illarum duarum probationū sufficienter probetur uterque gradus.num.8 344
Lineæ appellatione in feudi concessione uenit propriè recta.num.41 45
Lingua est instrm ordinatū à natura ad loquēdū.n.2.399
Linguæ modestia magnas dirimit lites.num.1 210
Liquidum propter non liquidum non differtur, & quando. num. 1 258
Liquidum propter liquidum non differtur: secus propter non liquidum.
Liquidum quando dicatur.num.3 336
Lis non mouetur nisi per actum iudicialem, & à momēto motæ litis uitium litigiosi incipit.num.32 30
Lis an possit moueri super futuris.num.11 174
Lis dicitur contestata super possessorio, si interrogatus respondeat. possideo, uel non possideo.num.2 196
Lis an contestetur, si dico domine uolo litigare, uel cedo liti.num.12 239
Lis an præsumatur contestata.num.3 238
Lis an sit cōtestata, si respondeatur libello, per uerbum, non credit.num.16 239
Lis contestata super eo non intelligitur, quod non est petitum, nisi sit accessorium, & actio contenta, in princ. nume. 1 240
Lis est in possessorio contestanda, & idem si petat restitutio in integrū, & quando.nu.1.& 2. 242
Lis in possessorio rerū, nō psonarū cōtestāda. nu.2 242
Lis non est contestanda, quando petitur sola publicatio. num.2 246
Lis contestata si dicatur in instrumento sufficit, licet nō dicat qualiter.num.1 250
Lis pro contestata quando habetur.num.42 312
Lit.conte.facta per iudicis impressionē nō impedit obiectum

ctum exceptionum declinatoriarum.nu.3 274
Lite contestata, quamuis mandatum non præsumatur, potest tamen procedi non facta fide de mandato. numer. 34 30
Lite non contestata in causa appellationis contra absentem an possit procedi ad diffinitiuam.num.9 109
Lite pendente reus commodo possessionis priuari non debet, in princ.num.1 288
Lite pendente super hæreditate paterna inter legitimũ: & spurium, an possit spurius legitimari.nu.2 288
Lite conte. per procuratorẽ an sufficiat citare dominum ad interessentiam testium. num.14 319
Lite orta contra dñm in eo: quod famulus suus deliquit, an dicatur orta ex legitima ratione.num.5 280
Lite non conte. officium iudicis delegati locum habet. nume.2 458
Lite pendente an uerum sit, quod nemini debet interdici possessio.num.11 458
Lite non contestata iudex ad sententiam procedere põt in causa appellationis ab interlocutoria, parte citata non comparente, & ratio, num.5. & 10 459
Litem contestari oportet utraque parte præsente: & altera partium uolente contestari, quid iuris, & num.1. & 6 335
Litem malam fouere qui censeatur.num.1 362
Litem suam fecisse iudex aliter, quam per sententiam conuincendus. uers. sed oportet.num.21 452
Litem dirimi si mandatur intra tempus quid agendum parte uolente prosequi num.9 237
Litem contestari testes qui producit an uideat nu.3 453
Litem contestari quis intelligitur exceptionem proponendo peremptoriã, & ultra procedendo.nu 3 453
Litera uel charta qualiter dicitur authentica.nu.4. 355
Literarum suppressores an teneantur crimine falsi remissiuè.num.2 95
Literarũ cõparatio quam fidem faciat num.23 389
Literas apostolicas suo nomine impetratas qui alteri eiusdem nominis attẽdas tradit, & qui utitur pari pœna puniuntur. num.4 84
Literas falsas producens qualiter punitur.nu.12 334
Literæ impetrationis sub expectatione non extẽduntur ad beneficium creatum post ipsarum datam & nu.45. & quid de suppresso postea reparato.nu.37 27
Literæ secundæ concessæ ad interpretationem primarũ, ad eas restrictiua relatione restringuntur.nu.29 39
Literæ impetratæ contra priuilegiatos, ut contra Cistercienses & similes non ualent, si non fiat mentio de ordine ipsorum num.2 45
Literæ non uitiantur eo, quòd impetrans si alterius generis, quàm confratres.num.12 47
Literæ, sede plena, uel uacante, ecclesiæ, uel capitulo directe an, & quando ualeant, ipsarumq; implementũ ad capitulum, uel ad episcopum pertinent distin.magistra. num.34 48
Literæ papæ de recipiendo aliquem in canonicum, episcopo directæ, per ipsum, uel eius successorem adimpleri debent non autem per capitulum, etiam sede uacante uel per uicarium quamuis generalem.nu.35.48
Literæ apostolicæ debent esse omni uitio purgata. numer 2 50
Literæ unius defectus generans notabilem scripturæ defectum, uitiat Papæ rescriptum. secus superfluitas et sillabæ, uel uerborum inculcatio.num.5 51
Literæ reuocati an obligent dominum.num.4 270
Literæ iustitiæ uide inf. in uerb. tempus.
Literæ papæ debent emanare cum magna moderatione & moderamine inculpatæ scripturæ, num.3 58
Literæ obreptitiæ ad beneficia sunt nulla.nu.19 58
Literæ credentiæ uel commendatitiæ non inducunt mãdatum. num.27 77
Literæ inquisitionis an possint impetrari sine speciali mandato? num.42 77
literæ papæ an expirent morte papæ.num.7 81
literæ concessæ ad uacaturas non continent beneficia, quæ nondum erant in rerum natura tempore datæ, sed extẽduntur ad destructa postea reparata.n.31. 151
literæ si sunt directæ archidiacono parisiensi, ubi sint duo archidiaconi, & nescitur, de quo papa senserit, an sunt ualidæ. num.5 162
literæ primo impetratæ potiores sunt secundis a parte aduersa impetratis.num.1 171
literæ si sint impetratæ contra uenditorem, utrum executio fiet sententiæ contra emptorem.num.5 236
literæ testimoniales episcoporum an probent, & num.5 & 10 332
literæ, apostolicæ, an debeant edi cum die, & consule. nume. 6 555
literæ absolutoriæ generalis non absoluunt a uoto, nec a sententia excommunicationis.num.5 357
literæ debent facere mentionem de causa.num.1 470
literis populi non creditur.num.1 100
literis beneficialibus qui renunciat, non propter hoc institutioni iam factæ per ipsas renunciare uidetur. nume. 1 146
literis iudicis asserentis se ex causa delegare, an credatur? num. 66 151
literis, qui renunciat, uidetur renunciare omni iuri suo, quod fundatur ex ipsis.num.5 103
literis regum creditur.num.3 279
literis sigillatis sigillo capituli an sit standum.nu.8 301
literis episcoporum an standum sit, num.1. & 5. & 8. & 9 303
literis episcopi an credatur, si in ipsis faciat mentionem excõmunicatione aliena, non propria.nu.8 303
literis episcopi an credatur, si faciat in ipsis mentionem de excommunicatione propria non tanquam tunc, sed tanquam dudum lata.num 9 303
literis Cardinalium an credatur.num.4 357
liti cedere uidetur qui aduersario arma tradit.nu.6 203
litigare qui sunt astricti sub certis iudicibus, an possint alios rogare.num.3 156
litigatorum nullus, nec eis adhærentes possunt esse testes. num.51 342
litigiosi uitiũ non habet locũ in criminalibus.nu.8 252
litigiosi pœna quæ, quo modo inducatur, & eius effectus, remiss. num 8 289
litigiosi uitium an inducatur per causam criminalem. nume. 9 289
litigiosi uitium impedit locationem.num.2 290
litigiosi uitium impedit principis confirmationem. numer. 1 462
lit.contest. fit per responsionem relatiuã ad libellum cõuentionalem iudici, uel parti oblatum.num.19 152
litis contestatio an sit de processu.num.20 152
litis contestatio ex responsione non inducitur, libello nõ oblato, uel non prosecuto.num.21 152
litis contestatio per confessionem non fit, ubi non est animus super libello procedendi.num.22 152
litis contestatio. non fit per exceptionem peremptoriã. nume. 75 133

litis dubius euentus inæstimabilis.num.7 204
litis contestatio an fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calumnia.num.1 238
litis contesta.fit per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam.num.1 238
litis contestatio si non inuenitur in actis, non ualet processus. num.2 238
litis contestatio est lapis angularis iudicij, & fundamentum. num.2 238
litis contestatio requirit integritatem suam ex utraque parte. num.2 238
litis contestatio quando facta dicatur, & de eius impedimentis, & num. 4. & 7.8. 9. & 11. & num. sequentibus. 238
litis contestatio quid est, & an fiat per confessionem. nume 4 238
litis contestationem inducit responsio facta super libello, non autem si fiat super positionibus, & quare. nume. 5 239
litis contestatio an fiat per hanc responsionem, nego narrata, prout narrantur, & dicam petita fieri non debere: num. 6 239
litis contestatio an dicatur facta, si reus respondendo petitioni dicit non confiteor, neque nego.nu.11 239
litis contestatio si non præcessit, processus est cēsendus nullus. num 9 240
litis contestatio si distante statuto non requiratur, an poterit procedi ad diffinitiuā non præmissis tribus citationibus, uel peremptorio æquipollenti.nu.27 240
litis pendentia sola, etiam si dolosè non taceatur impedit uires priuilegij.num.1 290
litis contestatio an sit necessaria ad interrumpendam præscriptionem.num.2 246
litis siue contestatione, an sit procedendum in possessorio recuperandæ contra absentem, & quod remediū intentetur & quod in retinendæ.num.3 243
litis contestatione facta a procuratore, nouatio fit iudicij & dominus exemptus est ab instantia.nu.14 319
litis pendentiæ mentio fieri debet expressè.nu.1 290
litis contestatio non fit per indirectam negationem. nume. 18 312
litis contestatio præsumitur, receptis in causa testibus, nisi negetur in princ.num.1 318
litis contestationem exceptiones impedientes, quæ, & nume.13. & 14 332
litis cōtestatio in causa liberali quando non fiat. numero 8 342
litis ingressus quis dicatur, in princ.post casum.uers. ibi Ante. nume. 1 422
litis contestatio in generali inquisitione non fit sed in speciali, & qñ & qūo, ibi, uers.ibi, lit.num 1 423
litis contestatio an requiratur in causa appellationis. nume. 20 427
litis contestationis uim habet peremptorium non circumductum.§.& semper.nu.20 427
litis contestatio an faciat, quod subdelegatus delegatis principis possit subdelegare.num.6 453
litis contestatio quando requiratur in officio iudicis §. contra num.2 458
litis cōtestatio an requirat in notorio.& nu.7. & 8. 470
loca pœnarum, & inferni sedes incognita fuerunt ante resurrectionem Lazari.num.11 463
locatio an reddatur nulla ipso iure propter modicitatē pretij.num.3 217
locatio simplex transit ad quemlibet hæredem. numero 3 253
locatio facta ad longum tempus æquiparatur emphyteusi, uers. quid si num.5 371
locum, & tempus quando non sit necesse specificare. num. 2 193
locum tutum tenetur iudex assignare, etiam si non excipiatur, & qñ, uer.iudex ex.& assignando, quādo infringit appellationem.§.sed nunquid, num.1 441
locupletari cum aliena iactura quis dicatur. nu. 1 27
locus & tempus an requirantur in epistola.nu.11 11
locus insignis quis dicatur.num. 34 72
locus præfixus pro celebratione actus est de substantia. nume.20 93
locus mutatur propter graues inimicitias.nu.1 176
locus a pari infert in omnibus paritatem.nu.13 237
locus actibus solennibus gerendis non debet esse uilis & obscurus.num.8 229
Locus iudicij an contractus inspiciatur.num.11 255
Locus ille non est tutus in quo quis potest compelli ad confitendum.nu.4 233
Locus & tempus apponi debent in scriptura etiam scripta non per manum tabellionis, sed bonorum uirorū, & ratio. nu.21 312
locus tutus partibus a iudice prouidendus.nu.3 318
locus est quoddam prædicamentum, & uisus subiacet, & quid comprehendat.num.42 337
locus circunscribit id quod fit in loco.num.9 345
locus, ad quem quis uocetur, non a quo, inspicitur, in princ.post casum, & nu.1 397
locus si sit præcisè impossibilis citato, & hoc scit iudex, processus etiam sine appellatione nullus est ipso iure: alias oportet excipi, & appellari, uers.si locus, & §.sed nunquid.num.1 441
locus si est tutus procuratori, sed non citato, an ipse citatus possit appellare. num. 2 441
locus si non est tutus propter mortalitatem, an teneatur citatus ire.num.3 441
Locutio, pro tempore qui fuerit, extenditur in infinitum.num.1 372
locutio simplex intelligitur facta rebus sic se habentibus. nume. 3 380
locutio discreta dicitur species, indiscreta dicitur genus.num.15 41
loquentis persona an contineatur in generali locutione §. constitutio.num.5 261
loqui unicuique licet sine alterius damno.nu.35 123
loqui non debet quis in concilio, nisi prius concessa audientia. num.23 223
loqui non dicitur, qui ita pulsat cornu, uel aliud instrumentū, quod uidetur loqui.num.2 399
lucrum non est a iudicio repellere.nu.1 234
lucrum fructuum consumptorum non habet locum in petitione hæreditatis, nec in alijs indicijs uniuersalibus, in quibus fructus, quatenus locupletior est, ueniunt a principio & incommutabiliter iure actionis. nume. 9 275
lucrum quod rationabile.num 2 352
lucrū quasi est hæreditas paterna, & materna.nu.15 293
lucrum quid. num.10 351
Ludendo qui dilapidat bona sua, prodigo similis est, ut possit ei interdici bonis.num.2 456
ludentes si ponunt pecuniam super disco ludi, an uincēs statim faciat pecuniam suam, & quid si pecuniam habet in sinu, num.3. & 4 467
ludi theatrales in ecclesiis fieri nō debēt. i prin.nu.1. 466

Ludi alearum, uel taxillorum an possint fieri extra ecclesiam & an perditum in tali ludo debeat in foro legis, foro conscientię restitui perdenti.nume.1 466
Ludi causa promissione facta non agitur ex ea. §. in contrarium.nu.1 466
Ludi qui habeant speciem uirtutis,ibi.uer.quod uerum. nu.5 467
Luere pro alio corporaliter nemo potest. nume.11.280
Lumine omnia manifestantur, quæ manifestantur. nume.4 337

M

Magis digno traditur minus dignum. numer 7 228
Magis potente trahitur minus potens. numer.7. 228
A Magis dignum non accedit minus digno numer 4 219
Magister nauis, institor stationis, præpositus mensæ, & exercitor, differunt nomine,sed omnes procuratores sunt.nu.7 206
Magistratus ex causa potest dare securitatem bannito, nu.21 10
Magistratus electionem substantiat consensus populi, ideò nec singularis personarum enumeratio, nec pluraliter prolatus sermo eum uitiat.nu.11 92
Magistratus creandi habent certam formam ciuitates. numer.8 218
Magistratus tenetur reddere sui officij generalem rationem.nu.58 311
Magistri & doctores faciunt uniuersitatém, & legem sibi ipsis imponunt.nu.4 35
Magistri societatum possunt contumacem à matricula abolere.nu.5 35
Magna priuilegia requirunt scripturam.nu. 36. 60
Magnates qui dicantur, concesso priuilegio legitimandi omnes præterquam natos de magnatibus? numero 28 107
Magnus an plus puniatur,quam paruus.nu.3 372
Maior uirtus est idem effecisse in difficiliori materia numer.10 3
Maior pars an sufficiat in rebus uniuersorum. numero 30 19
Maior pars numeri tunc præualet, cum maiorem partẽ quotæ efficit.num.21 54
Maior pars, in materia electionis, quæ dicatur. numero 12 135
Maior. 18. minor tamen. xx. cur non possit esse arbiter, cum possit dari delegatus partium consensu. numero 10 180
Maior,qui perdidit dignitatem,descendere potest ad minora.nu.2 147
Maior qui est in ordine licet posterius sit in ecclesia institutus, in loco & portione debet esse potio. numero 1 199
Maior quis altero quatuor dicitur modis.nu.2 329
Maiora delicta quæ dicantur, quæ media, & quæ minora.num.2. 229
Maiori parti quando stetur in collegialibus. numero 14. 140
A maiori parte quod fit debet etiam fieri a minori. numer.1. 404
A maioribus suis audiuisse se dicentes, an debeant interrogari ulterius, scilicet a quibus audiuerint illi maiores.nu.5 344
Maioritas dicitur pluribus modis, & quæ dicatur maior dignitas in ecclesia cathedrali, post episcopalem? remissiue.nu.1 197
Mala fides impedit præscriptionem inchoandam, & inchoatam dirimit & subuertit lum. ut ibid. numero 7. 18
Mala fide an impediat translationem dominij. numero 28. 96
Mala fides de iur.ciuil. inchoandam usucapionem impedit: de iure autem canoc. etiam inchoatam. numero 29. 96
Malæ fidei possessor facit furtum fructuum. nu.5. 131
Mala grammatica, ubi post per figuram saluari, non uitiat legalem dispositionem.nu.8 51
Mala grammatica processum non uitiat.nu. 10 51
Mala quędam per se.& quæ per accidens,& quæ nume.1.& 3 381
Malam fidem inducit anterior protestatio facta ab eo,qui re uera habebat ius protestandi, & ante initium protestationis.nu.19 339
Malam fidem quæ sunt illa, quæ faciunt præsumi. numero 8. 408
Malam conscientiam si quis cepit habere ultima die prę scriptionis, & non ante, an per hoc momentum impediatur pręscriptio. nu 3 411
Maleficia puniri interest reipublicæ,uersicu.interest.numero 4. 467
Maleficij & facti differentia.§.quid ergo.nu.1. 469
Maleficio quę accidant.nu.13 93
Maleficium notorium an dubium reddatur ob rei negationem.num.2 182
Maleficium an dicatur notorium reo factum confitente, excipiente tamen iure à se factum.nu.3 182
Maleficium probatum per decem testes uidetur probatum cum notorietate.nu 4 182
Maleficium an aggrauetur ex circunstantiarum probatione? nu.16 182
Maleficium si est notorium, tamen est elapsum tempus datum ad inquirendum per formam statuti,tandem reus confitetur maleficium, an ex illa confessione condemnetur.nu. 19 182
Maleficium unde procedat.nu.3 243
Maleficium factum intra diem & noctem an intelligatur factum de die an de nocte.nu.11 278
Maleficium praue præsumitur commissum.nu.2. 362
Maleficium licet quis confessus fuerit, si tamen fuerit, absolutus per diffinitiuam, sublata est confessio. numer. 3 289
Maleficium an possim negare, & excipere, quòd feci ad meam defensionem.nu.13. 393
Maleficium debet reuocari.nu.4 415
Maleficium pręsumitur iniuste factum, nisi contra probetur.nu.7 419
Maleficium an uerificetur, etiam in culpa ibidem. numer. 3. 469
Maleficium potest esse occultum, factum tamen notorium, & ratio. §. item pro, uersicu. Adde, & §. sequent. numer. 15. 470
Malis ex duobus minus est eligendum. numero. 3. fol. 344
Malitia præsumitur in eo, qui uenit contra factum proprium.nu.16 43
Malitia & fraus an differant, & malitiosæ impetrationes exempla. nu.7 61

Malitia probata, an sit idem.nu.1 216
Malitia uniu s arbitri an deuoluat uocem ad alium arbitrium. nu.11 218
Mandans percuti, prohibens tamen occidi, si mandatarius occidit, tenetur de occiso. numero 17. 129
Mandans an cum mandatario concurrat in eodem actu delicti. nu.17 258
Mandante aliquo indistincte, quòd bona sua distribuantur in dotandis mulieribus, an commissarij possint dotare uiduas pauperes, & egenas. nu 40 6
Mandata quando sunt contraria, neutrum est exequendum.nu.2 154
Mandata si plura fiant eidem a pluribus, cui sit obediendum primò.nu. 4 254
Mandata iudicium ex abrupto uim citationis non habent, uersicul. Item dicit, numer. 16. & 17. & resoluuntur per partis comparitionem, numero. 17. fol. 470
Mandatarius, & non mandans quando puniatur, uer. prætereà.nu.9 464
Mandati præcedentis uigore agere præsumitur, qui proprio iure non potest. alias præsumitur proprio iure. numer. 4 65
Mandati fines qui dicantur.nu. 8 66
Mandati minoris si sit dubitatio de rato cauendum. nume. 16 106
Mandati actionis, officij procuratoris, & locati, natura. num. 13. 206
Mandati reuocatio probatur per unum testem. numero 1. 210
Mandati geminatio nihil operatur.nu.17 206
Mandati ad reuocationem quæ riquirantur. numero. 31. 77
Mandati forma etiam si mandatum exigat speciale, non operatur in multis casibus, & qui sint. numero. 30. 107
Mandati euacuatio probatur per unum testem iuramento & quando. nu.1 210
Mandati procuratorij clausula, & si necesse erit, & illa, ad omnia, quæ causarum merita &c. non uitiant. nume.8 249
Mandati ex natura non debet esse in tua potestate quod debes facere.nu.4 209
Mandati, iuxta uel contra mandatum, absque mandato uaria significatio.nu.1 211
Mandati reuocatio quibus modis eueniat.nu.5 270
Mandato Papæ, quòd impuberi de beneficio curato prouideatur, an sit parendum.nu.23 58
Mandato principis contra ius naturale impunè non paretur, & quid si mandatum sit contra ius positiuum. nume. 14. 58
Mandato parendum est spreto omni circuitu, nisi circuitus sit necessarius.nu.5 82
Mandato asserentis se delegatum, si non constet de delegatione, an sit parendum nu.14 172
Mandatum finitur ipso iure per reuocationem, nedum expressam, sed tacitam.nu.6 43
Mandatum dignitati non expirat morte personæ tunc in dignitate constitutæ.nu.6 48
Mandatum, quod dirigitur uniuersis solus an possit episcopus implere.nu 24. 48
Mandatum Papæ directum ca. an, & quando quemlibet de cap. singulariter respiciat.nu.26 48
Mandatum speciale an requiratur ad impetrandum beneficia.num.10 49
Mandatum speciale an requiratur in procuratore in rem suam.nu.22 72
Mandatum factum gratia alterius non expirat morte mandantis.nu.12 77
Mandatum in iudicijs, post satisdationem, morte non reuocatur.nu.36 77
Mandatum papæ an ille dicatur recepisse, qui mandatum legati papæ recepit.nu.8 82
Mandatum papæ diuerse iure censetur, prout ad diuersos refertur.nu.2. 85
Mandatum an extinguatur cum persona delegati? numer.36 151
Mandatum fieri de consilio, si fiat sine consilio an ualeat? numer.21 155
Mandatum non prorogatur ex eo quod tempus lapsum sit dolo alterius partis.nu.18 156
Mandatum an expiret morte unius ex tribus delegatis? nu.18 169
Mandatum quis uideatur habere ad tradendum. numero 36. 207
Mandatum procuratoris ad quid extendantur. numero 6. 174
Mandatum procurandi includit mandatum faciendi. numero 6 180
Mandatum speciale habens, si eo abutitur, an habens mandatum generale poterit eum prohibere. numero 2. 184
Mandatum generale non includit potestatem alienandi, uel donandi nu.5 185
Mandatum procuratorium cum libera an restringatur per adiectionem horum uerborum, & concessit ei, ut possit quicquid natura causarum requit? numero 6. 185
Mandatum ampliatur ex consuetudine, item ex dignitate, & charitate domini.nu.8.& 20 206
Mandatum præsumitur ex consuetudine faciendi. numero 3 87
Mandatum generale an extendatur ad causas, quæ postea sunt ortæ.nu.10 206
Mandatum ad futura extenditur ad futuris, & si nullas habet causas præsentes.nu.10 206
Mandatum continet uerba quædam restrictiua, & quæ sint.nu.19 206
Mandatum intelligitur, secundum quod dominus consueuit mandare.nu.8.& 20 206
Mandatum ostendi iudex cogere potest ex officio in quacunque parte iudicij, non opponente aduersario litigatore nu.25 207
Mandatum perdit monachus fugiens.nu.41 207
Mandatum se habere procuratorium quomodo quis probare debeat.nu.1 209
Mandatum probare per instrumentum probationem potest iudex in casu suspicionis cogere se facientem procuratorem.nu.1 209
Mandatum qualequale satis est procuratori, si legitimetur à iudice, secus, si est nullum. numero 2. 210
Mandatum, qui mutat, uel falsificat, tenetur pœna falsi. numer.4 210
Mandatum non esse sufficiens per instrumentum probatur. nume.3 213
Mandatum syndici non oportet quod sit gratuitum. numero.1 214
Mandatum à lege syndicus quando intelligitur habere, numero. 1 214

Mandatum speciale postulat, quod sit contra ius commune. nume. 1. 216
Mandatum, qui habent à lege, non indigent speciali mandato, & quinam hi sint. nu. 1 216
Mandatum, quod ab initio fuit inualidum, an conualescat. nume. 5 303
Mandatum habens ad petendum & excipiēdum, ad tocicām uidetur habere mandatum. nu. 8 149
Mandatum habens ad excipiendum potest litem contestari. numero. 8 149
Mandatum procuratorium, saluis exceptionibus principali, an ualeat, & sensus eius quis sit: non tamen id aduersarius, neque illud cum clausula quicquid legitime factum erit admittere tenetur. nu. 1 254
Mandatum primum an uideatur reuocatum per secundum. numero. 4 254
Mandatum uel præceptum quando intelligatur unicum quando duplex, nu. 5. & 8 178
Mandatum qui habet ad necessaria, habere & ad utilia intelligitur. nume. 4 284
Mandatum non modò seruandum, sed qualitas mandati nume. 9 286
Mandatum an conualescat, quod erat nullum, numero 3 & 10. 11. 12 303
Mandatum priorum iudicum ante receptionem priorū literarum, per literas reuocatorias non reuocatur. numero. 1. & 2 270
Mandatum in excommunicatum directum an sit ipso iure nullum, an ope exceptionis. nu. 11 303
Mandatur finitur morte mandantis integra re tam in iudiciis, quam contractibus, excipiuntur quidam casus. nume. 1 330
Mandatum, quod in alicuius præiudicium tendit, an lite penden. possit fieri. nu. 2 415
Mandatum si fuit per sententiam interlocutoriā clerico inquisito, quod se purgaret infra. x. dies, uel aliū terminum; & si se non purgaret, fuit cōdemnatus in certa pecuniæ quantitate, lapsis. x. diebus à tempore interlocutoriæ appellat, an possit. nu. 1 417
Mandatum non tenetur quis implere, nisi pro posse. numero. 2 434
Mandatum iudicis sine causa est nullum. nu. 7 445
Mandatum debet omnis sequi, qui ab alio habet auctoritatem, & non a seipso, uersicu. omnis enim. numer. 4. 458
Manifestatio & ueritas requiruntur in teste, & quid aliud & nu. 1. 9. 15. 20. 24. 25. 37 337
Manifestum quid sit? nume. 58. & nu. 6. 170 151
Manifestum quid sit: & quid notorium, nu. 29 156
Manifestum respicit probationem, rationabile iustitiam. in princi. nume. 1 272
Manus appellatione uenit potestas. Et promittens rem extra manus suas non ponere, non poterit eam alienare in extraneum. nume. 7 27
Marchiæ rectoris priuilegium in appellationibus audiēdis interpositis ad Papam. nu. 1 286
Marchiones & duces dignitatē suam quibus legare possint. nume. 18 225
Mare attribuitur terræ circunstanti, & appellatur etiam territorium. nu. 2 255
Maris si fiat mentio indefinite, cuius loci sit intelligendus. nume. 6 302
Maritus uitio suo redactus ad paupertatem non habet beneficium ne condemnetur, nisi in quantum facere potest. nume. 1 90
Maritus si nō reuocauit adulterium uxoris ad animum, an non possit ei obiicere adulterium. nu. 3 211
Maritus cuius expensis agere debeat pro nomine dotali. nume. 10 77
Masculinum an concipiat fœmininum in priuilegiis. numer. 28. 91
Masculinum, in officiis, fœmininum non concipit. numer. 19. 57
Masculinum concipit fœmininum, & quibus casibus. numero. 3 329
Mater, licet tutelam suscipere non cogatur, si susceperit debet inuentarium conficere, & rationes reddere. numer. 57. 28
Mater intra annum tutorem filio impuberi non petens, uel cum esset tutrix, tutore non petito secundò nubens, eius successione priuatur; an & auia idem sequ. anno facere negligens. nu. 13 122
Mater an possit esse datiua tutrix. nu. 1 456
Mater quando desinat esse tutrix, uersi. secundo no. numer. 2. 456
Mater an possit transire ad secunda uota, uel petere aliū tutorem dari, quia uelit transire ad secunda uota. numero. 3 456
Mater an repellatur ob obliqua successione. nu. 8 456
Mater quæ non petijt tutorem, si fiat monialis, an monasterium succedat. nume. 9 456
Mater, quæ excusatur propter minorem ætatem, dum esset minor, an propter hoc excusetur post perfectā ætatem. nume. 16 456
Mater an habeat annum ad petendum tutorem. numer. 17. 456
Mater Berta si habuit tres maritos, & ex tertio suscepit filium, cuius tutelam petijt, an possit esse tutrix. numero. 19 456
Mater si transiuit ad secundas nuptias, an de facto perdat tutelam. nu. 20 456
Mater an puniatur in hoc, quod perdat successionem, si filius moritur in ætate adulta. nu. 21 456
Mater, quæ per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suum durare post transitum ad secunda uota, an possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum. numero. 22 456
Mater, & quilibet tutor si dicit, promitto pupillum defendere in persona, & rebus, & utilia facere, & inutilia prætermittere, saluo quod semper uti ualeam ueritate, an uerba ista sunt de substantia instrumenti tutelæ, nu. 25. 26 & 28 456
Materia interdum formæ præualet, interdum forma materiæ. nume. 82 7
Materia non præparata, quæ. nu. 1 104
Matri, quæ defendit ut tutrix, quid iuris, si obijcitur, quod non potest esse tutrix, quia minor. nu. 14 456
Matrimonia clandestina in foro conscientiæ sunt efficacia. nume. 3 388
Matrimonialis causæ cognitio quando spectet ad ecclesiam, quando ad laicos, nu. 1. & 2 259
Matrimonii substantia per laicos prohibere non potest, potest tamen qualitas. nu. 47 13
Matrimonii qualitas potest interdici statuto laicorum, non autem matrimonium. nu. 1 234
Matrimonii dissoluendi quæstio aliud est à controuersia eius contrahend. nu. 1 343
Matrimonii substantiua quæ, & quæ accidentia, nu. 8 & 9. 3 9
Matrimonio etiam in spiritualis uerba requiruntur. n. 6. 415
Matrimonii si Berta litigat cū Ioanne, an præiudicet Titio,

si sit eiusmagi, & ex eã uxorẽ suã esse ptendit.n. 7. 424
Matrimonium quare non suspendatur ad annum luctus secundum Canones? nume.36 6
Matrimonium spirituale an contrahatur per electionem? nume.3 98
Matrimonium contrahendum an sit priuilegiatum. numero.8 302
Matrimonium est de iure gentium, sed eius retrò fictio est de iure cano. uel ciui. nu. 10 107
Matrimonium spirituale contrahitur per electionem, & confirmationem. nume 1 141
Matrimonium an dicatur carnali copula consumatum, si Bertam carnaliter cognoui, quæ eo instanti concepit, & in uxorem accepi? nume.9 142
Matrimonium non præsumitur ex instrumento dotis. numero.56 181
Matrimonium an præsumatur, eiusque præsumptio sufficit filijs succedere uolentibus. nu.2 273
Matrimonium consensu initiatur, & carnali copula cõsummatur. nume.7 273
Matrimonium ubi prohibetur, uir prohibendus est ducere mulierem ad domum. nume.1 302
Matrimonium ubi non tenet, ibi mulier non efficitur de foro uiri. nume.2 302
Matrimonium firmatum dicitur bifariam. nu.2 329
Matrimonium contrahendum impeditur propter solam præsumptionem. nu 4 329
Matrimonium an possim cum illa contrahere, quam pollui per adulterium, uel quæ machinata est in uxorem meam. numero.3 336
Matrimonium siue coniugium probatur, per nominationem, cohabitationem & famam, si appareant instrumenta dotalia, in princi. nu. 1 364
Matrimonium non probatur per dotis instrumentum, uel donationem propter nuptias. nu.2 364
Matrimonium potest contrahi ultimo uitæ spiritu, & legitimantur filij naturales, potest etiam esse sine dote, nisi cum ea, quæ fuit prius concubina. nu.9 350
Matrimonium est res inseparabili. nu.1 414
Matrimonium ipso facto contrahitur, sponsalibus præcedentibus uer. item postquam. nu.5 415
Matrimonium ad contrahendum quando mittitur nuntius, uel episcopi an mulier loqui debeat cum nuntio. numero.5 415
Matrimonium quando non præsumatur, duo casus. numero.6 415
Matrimonium subsequens legitimas etiam spurios, uer. tamen Iuue. numero.1 467
Matrimonium clericatu deposito si quis contrahit cum concubina, an filij unde nati efficiantur legitimi. numero. 2 467
Matris testimonium pro filia quando sit suspectum, in prin. nume. 1. &. 2 329
Matrix ecclesia quæ debeat hẽre, uer. item no. nu. 1. 40
Matronæ septem non semper requiruntur, ut per aspectum corporis aliquam uirginem asseuerent, sed duæ sufficiunt. nume.4 301
Matronæ reprobari possunt, per quas puellæ uirginitas probatur in princi. nume. 1 318
Media tempora non nocent, si reperiantur habilia extrema. numero. 10 303
Medici aliq licet sint recepti ad inspiciendũ, utrũ debeat remanere cicatrix, & eorũ dicta sint publicata; alij tamen adhuc recipi possunt tã ad petitioné alterius partis, q̃ ex mero officio iudicis. nu. 1 318
Medicinæ an contineantur uerbo uictus, & alimenti. §. alio modò. nu.3 463
Medium quo casu nõ curandũ. nu. 2. & 7 219
Medium. numero.7 299
Melioribus plus creditur, quàm pluribus si cætera dissonant. numero. 1 334
Membra à capite recedere non debent, nisi ex causa, & qua. nume. 1 404
Membri appellatione quid contineatur nu. 8 369
Membrũ perdere aut uitam an æquiparentur. nu. 8. 369
Mendaci aufertur possessio, nisi pœniteat ante litis contestationem. nu.6 246
Mendax fit in dignus, & æquiparatur furi. nu 25 62
Mens colligitur ex usu pprio, & magis cõsueto. n. 32. 27
Mens potius inspicienda est, quam uerborum copula. numero. 18 42
Mens linquentis pualet naturæ sermonis. nu. 33 48
Mens hominis põt per coniecturas cognosci. nu. 15. 61
Mens disponentis datur intelligi p conditionẽ. nu. 6. 81
Mens non est alligata uerbo, & est supra omnem dialecticam artem, & quando. §. Illa, uers. & acumina. numero. 18 456
Mens est rationabilitas animæ, & regit animã. nu. 7 463
Mensis quot diebus finitur. nu. 4 101
Mensis quot dies habeat? nu. 4 150
Mensis quot debet habere dies, si sit aliquis syndicus cõstitutus ad tempus senestre. nu. 4 214
mensis mutuat alteri mẽsi tot dies, quot de primo mẽse defecerunt, & quãdo, uer. mensis autem nu. 7 432
mensis quot dies habeat? nu 3 122
mensura an sit idem in actione personali in rem scripta, ut in reali actione. nu 11 281
mentiens in ordine necessario nihil agit. nu. 4 81
mentio de statuto municipali per omnia idem quod ius commune continenti, an debeat fieri in rescripto contrario iuri communi nume. 30 41
mentio si sit facta de primis literis, sed non de consensu partium, literæ sunt obreptitiæ. nu. 14 43
mentio de priuilegio aduersarij si non fiat in rescripto, ipsum rescriptum est inualidum. Si comparcatur, & excipiatur, alioquin est efficax. nu. 28 45
mentio de peremptoria quare non debet fieri in rescripto. nume. 35 45
mentio uacationis includit mentionem numeri, non aũt iuramenti, aut confirmationis. nu. 33 60
mentionem faciens de alio instrumento, quod facit ad causam debet docere de illo, & tenetur edere in quacunque parte iudicij requiratur. nu. 5 81
mera iurisdictio non trahit ad se mixtum imperium. numero. 4 160
mercantiam faciens cum pecunia ecclesiæ nomine proprio, an acquirat ecclesiæ. nu. 8 289
mercator parans se ad fugam an ad petitionem cuiuscũque asserentis sibi deberi poterit capi, donec sibi satisdederit nume. 29 389
mercatorem fugitiuum si quis receptet, nullo iure pro hoc teneẽ creditori, nisi forte actiõe de dolo. n. 16. 446
mercatores si habeant iudicẽ mercantiæ, an nõ mercatores possint eius iurisdictionem adire. nu. 48 155
mercatores, & nummularii an agere possint ex pacto nudo inter se. nume. 11 202
mercatoriarum literarum effectus ad absentes. nu. 4. 212
mercatorum scriptura producta coram prætore siue Potestate utrum habeat executionem quod aratam. numero. 94 223

Mercatorum scriptura quam faciant probationem. numero.39 358
Mercatorum scripturis ut credatur, si sit statutum, quo modo intelligatur.nu.5 358
Merces in pecunia numerata constituitur.nu. 13 206
Mere industrialia non sub delegantur.nu. 12 155
Meretrici interdicendum bonis, ne contrahere, & testari de eis possit, uer. unde. nu.3 466
Meritum maius est dicere ueritatem, quam iudicare. numero.5 341
Meritus præsumitur nisi probetur offensa. nu. 3 52
Merum imperium, quid importet? nu.8 185
Merus executor an habeat coerctionem.nu. 3 171
Metropolitanus confirmatus potest mandare suis suffraganeis, etiã si non receperit pallium, quòd consecrent consecrandos. nu.1 104
Metus uoluntatem, error ignorantiam detegit. numero.13 104
Metu non petens pensionem an perdat possessionem? remissiue.nu.10 112
Metu adesse non ualens, non tenetur uices suas committere.nu.50 123
Metu grauissimo si aliquis expulsus refutauit ius suum iuramento interposito an possit repetere. nu.1 370
Metui an insit dolus.nu. 2 373
Metum iustum infert comminatio iudicis, & timor absque comminatione, ibid.nu.8 417
Metus habet in se consensum, & dissensum simul. numero.8 105
Metus de exercitu ueniẽte, & de homine armato, iustus reputatur.nu.22 110
Metus non præsumitur. & actu completo superueniens non uitiat.nu.29 123
Metus duplex concussionis, & suspitionis. nu.4 126
Metus quando uenit per modum incidentiæ, utrum sit pronuntiandum super eo? nu. 11 144
Metus quando præsumatur.nu.4 163
Metus quis, impediat actum in quo, requiritur uoluntas spontanea & propria.nu.1.&.6 214
Metus qualiter probetur, nu.2.&.4.8.&15 214
Metus quandiu durare intelligatur, nu.4.& 5 214
Metus an purgetur per actum spontaneum.nu.2 214
Metus causa actio quo tempora tollatur. nu. 15 215
Metus quid sit, nu.6.& 8 214
Metus præsumitur illatus ex damno subsecuto, & minis præcedentibus.nu.8 214
Metus multiplex est.nu.8 214
Metus causa actio quo tempore tollatur.nu.15 255
Metus iustus an sit arbitrio iudicis relinquitur, excipiuntur duo casus.nu.1 216
Metus extenuat delictum, sed non tollit in totum. numero.2 216
Metus & dolus parificantur, ut debeant cadere in constantem utrum.nu.2 216
Metus non excusat testem, ibid.nu.1 350
Metus an impediat obligationem naturalem. nu. 5 382
Metus iustus accipitur pro probabili, etiam si protestãs, uel appellans causa sibi metus fuit. §. Quæro. nu.5 461
Metus quid sit, & pro quibus quis metuit, & ex qua causa.nu.9.& 13. 461
Metus quomodo incutiatur. uer. respondeo. nu. 13 461
Meum quid est, amplius fieri meum nequit, nisi possessio.num.13 356
Militi non parcitur in iure naturali, uel quasi, puta quia deliquit contra bonos mores.nu.15 293
Militia empta filio per patrem præsumitur fuisse empta de pecunia patris.nu.4 365
Militiæ species.nu.18 226
Militibus, qui præest, non propterea habet priuilegium militum.nu.19 48
Ministrorum numerum in ecclesiis episcopus statuere iuxta, prouentus & facultates ecclesiarum possunt, & bona eorum in communi, uictumque simultaneum, in prin.nu.1 465
Minor pars, ante quam maior delinquat, nulliter eligit. numero.4 132
Minor pars, si ignoret delictum maioris partis, an præualeat.nu.5 132
Minor, ecclesia, ciuitas, corpus, uniuersitas, an patiatur secundum decretum.nu.4 161
Minor restitutionem ad appellandum coram quo iudice petet.nu.10 168
Minor annis. 14. an à populo rector eligi possit. numero.7 180
Minor, qui perdit restitutionem in integrum, potest recurrere ad ius commune.nu.10 192
Minor si omisit aliquam declinatoriam an restituetur. numero.7 196
Minor ubicunque habet legitimam causam, ibi potest sine alicuius authoritate procuratorem facere. numero.16 206
Minor pars facit collegium ad uniuersitatis defensionem numero.2 214
Minor, Prodigus interdictus, & mente captus pariter eisdem legum potiuntur beneficijs.nu.7 217
Minor si est tutus exceptione fauorabili, non potest petere restitutionem in integrum: secus, si odiosa. numero.8 217
Minor, & ecclesia. aduersus sententiam ex causa delicti restituuntur.nu.1 242
Minor si præstito iuramento de ueritate dicenda, confessus est an poterit in integrum restitui.nu.8 293
Minori in quibus non parcitur, & non prodest erroris obiectio.nu.15 293
Minor non licet, quod maiori licitum non existit. numero.2 329
minus loco petenti quid debeatur.nu.6 261
minus dignum trahitur a magis digno.nu.7 228
minutatim lupus agnum deuorat & legi fit fraus.numero.1 404
miracula non præsumuntur, nu.27 337
miracula a quibus fiant, & uere.num.1 347
miraculum quid.nu.2 347
missio in, uti possidetis, qualiter fiat.nu.9 161
missio in possessionem ex primo decreto per quem debeat fieri.nu.8 191
missio in possessionem in reali an possit fieri in re commodata? nu.11 191
missio in Publiciana qualiter fiat.nu.3 246
missio in hypothecaria qualiter fiat.nu.4 246
missio in possessio. omnium bonorum licet olim fieret propter contumaciam rei, hodie tamen fit pro modo debiti declarati sed non semper, & pro expensis, damnis, & interesse.nu.1 247
missio si sit facta partim ex falso debito, partim ex uero, an sit ualida.nu.2 247
missio in possessionem bonorum est pœna.nu 2 247
missio in possessionem si fieri non possit, quæ remedia sint contra contumacem, & an opus sit citatione. numero.16 275

missio an prius debeat fieri in rebus mobilibus, quā in immobilibus.nu.3 247
missio an teneat, si in executione diffinitiuæ peruertatur ordo l.à diuo Pio, nu.4 247
missio ultima si fiat in nominibus debitorum, an hoc locum habeat, in pupillo, uel ecclesia.nu.5 247
missio in possessionem qualiter fiat ex causa damni, uel interesse propter delictum.nu. 8 247
missio quomodo fiet in eum, qui non habet nisi pecuniam numeratam in loco abscondito.nu. 17 275
missio in possessionem potest fieri per nuncium, & quālibet officialem, & per ipsum etiam actorem. numero.20 275
missio an possit fieri causa seruandorum legatorum etiā non adita hæreditate.nu. 21 275
missio si est facta ultra mensuram debiti, an ualeat usque ad mensuram.nu.22 275
missio in possessionem est multiplex, & ideo uaria uis eius, & mittens.nu.23 275
missio in possessionem ex primo decreto, auctoritas, nu.5.& 8.& 9. 281
missio in personali & quando debeat esse commensurata pro mensura debiti postulati.nu.10 281
missio in sola ciuili, & in sola naturali qualiter fiat. numero.39 282
missio in iura spiritualia quando habeat locum. numero 2 285
missio in possessionem in spiritualibus, quando locum habeat.nu.5 285
missio in possessionem, & captura personalis quando nō ualeant, nu.12 286
missio in possessionem fit ex edicto prætoris, & fit contra reos tantum.nu. 1 290
missio an possit fieri secundum.l.editam. C. de edi di.Adri.tol.ex testamento non publicato.nu.12 361
missus in possessionem ex decreto, si postquam est effectus uerus possessor scit se non iustè possidere, an præscribat.nu.12 191
missus in possessionem in reali, siue personali quid sibi quærat.nu.2 244
missus ex primo decreto an ex hoc efficiatur uerus possessor.nu.4 281
missus quando locat, uel uendit fructus, an debitor debeat adesse pro suo interesse, ne creditor colludat.numero. 9 281
missus, quid iuris si culpa perdidit possessionem. numero.25 281
missus ex causa, iudicati, uel confessi in iudicio, an efficiatur uerus possessor. nu.33 282
missus si neglexit corporaliter ire in possessionem, an per hoc perdat beneficium decreti.nu.34 282
missus in possessionem ex primo decreto an faciat fructus suos.nu.1 246
missus in possessionem causa rei seruandæ an possit compellere, reum ut ipsam possessionem recuperet. numero.1 285
missus in possessionem actor efficitur post annum uerus possessor, si reus non cauerit, licet habuerit uoluntatem, in prin. nu.1 285
missus si fecit expensas in ipsa re, an eas recuperet. numero.10 286
missus in possessionem causa custodiæ. si agatur reali actione intra annum, non facit fructus suos, secus, si nō agatur.nu.2 292
missus si sui in possessionem ex primo decreto, & ex secundo rei alienæ, quam tu debitor meus possidebas, & ego sciebam, quod reus non erat tua, sed illius, an præscribam longo tempore.nu.12 408
mitius agitur cum deposito quam cum excommunicato.numero.25 444
mitius sæpe punitur ubi multorum salus periclitatur. numero.27 39
mittere in possessionem corporalem qui possint.numero.2 243
mitti an possit quis in possessionem rei prohibitæ alienari.num.5 246
mitti potest peremptorium in una citatione per distantiam uiarum etiam in causis grauissimis.nu.3 284
mixtum, ubi mixti naturam seruare nequit, assumit naturam simplicis nobilioris.nu.28 3
mobilia si inueniuntur in domo mariti præsumuntur mariti.nu.4 90
mobilia triennio usucapiuntur & an excipiantur quædam.§.casus.nu.1 403
moderatio & modus quando dicitur à se defendente seruari.§.Ecce.nu.7 464
modi uiuendi in diebus seculi sunt tres, in quibus solis saluantur animæ.nu.2 11
modi quibus Papa rescribit.nu.2 39
modica ingratitudine non priuatur quis feudo. numero.9 58
modica quantitas in materia iudicialis læsionis quæ sit. numero.13 58
modici præiudicij quædam referuntur.nu. 14 155
modicum interuallum temporis non inducit diuersitatē actuum.num.10 58
modicum signum signati est euidens argumentum. numero.2 86
modum excedens quomodo puniendus, uer. utrum autem.num.7 464
modus quandoque est adiacens determinatio dispositionis, quandoque uoluntaria adiectio.nu. 2 200
modus impletur per uiam compulsionis. Conditio autē per modum exclusionis.nu.45 132
modus procedendi super maleficio notorio. nu.5 182
modus an faciat contractum conditionalem.nu.3 358
modus agendi, uel excipiendi semper inspici debet. numero.7 391
modus quando dicatur excedi, nu.8.& 9 417
molæ molendini an dicantur mobilia.nu.55 282
molendinum facere inferius an possit quis in præiudicium superioris.nu.8 117
molendinum, uel stagnum, uel aliud ædificium facere nō licet etiam regi, uel comiti in terra ecclesiæ abbate cōtradicente.nu.1 174
molendinum, uel clusam facere nemo potest in fundo alieno.nu.2 174
monachi & canonici regulares postulare non debent, nisi pro utilitate monasterii, uel propria, aut pro personis miserabilibus, uel coniunctis.nu.1 206
monachi tenentur constituere syndicum generalem, cui possint constituere salarium.nu.1 213
monachi eiusdem monasterii possunt produci in testes in causa monasterii, nu.4.& 5 301
monachi & alii clerici an possint ferre testimonium pro sua ecclesia.nu.1 341
monachi de consensu abbatis ciuiliter & naturaliter obligantur, uel saltem obstringuntur. numero. 3.fol. 371
monachi, & canonici regulares admittuntur ad denūtiādum

dum pro statu monasterij, & possunt etiam procuratorem constituere. num.3 413
Monachi dicuntur expelli de possessione. §. no. nu.4. 442
Monacho si sit relictum, quia nō resid et in monasterio, sed in aliqua capella, cui acquiritur. nu.17 304
Monachus propter contumaciam expelli potest à monasterio. num.10 35
Monachus non habet proprium, si tamen ex industria aliquid lucretur, potest soluere debita. & si habet administrationem, contrahens in casu permisso obligat successorem. num.2 65
Monachus an possit eligi ad prælaturā secularē. nu.2. 121
Monachus primogenitus an succedat in regno. nu 5. 128
Monachus, cui concessum est testari de bonis matrimonialibus, an exinde facultatem habeat filium ex legitimo matrimonio, uel parentes exhæredare. nu.4 143
Monachus actionem non habet contra abbatem, sed iudicis officium. num.15 194
Monachus an possit esse cubicularius episcopi inuito abbate. num.8 197
Monachus si sit offensus in propria persona, an abbas sine ipso possit facere pacem. num.17 200
Monachus de testando a Papa licentiatus, de bonis relictis a patre, si est excommunicatus, an testari poterit. num.12 234
Monachus, qui factus, est an sustineat pœnas delicti ante monachatum perpetrati. num.14 303
Monachus positus ad regimen alicuius ecclesiæ, cui acquirit, & num.16. & 17 304
Monachus, qui pro debito sui monasterij stare pro obside iurauit, seruare cogitur iuramentum, in prin. numer. 1 371
Monachus non habet neque nolle, neque uelle ad faciendum: secus ad non faciendum. num.1 371
Monachus an possit agere contra abbatem, ut liberet eū ab obsidione. num.11 371
Monachus non debet esse sine claustro. num.1 372
Monachus an possit pro pœna expelli de monasterio. nume. 2 372
Monachus etiam potest esse laici procurator ad defensionem. num.5 423
Monachus ex leuissima causa intollerabiliter tortus, potest exire de monasterio sine licētia abbatis. nu.4. 428
Monachus non dicitur possidere, tamen contrahere, & quæ facere alia possit. §. ubi ceciderint, uer. & no. & nume.3. & 4 442
Monachus non dicitur esse hæres, dicitur tamen adire hæreditatem. num.4 442
Monachus factus episcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali, & quæ facit sua, & relinquere possit. nume. 7 467
Monasteria an sint exempta a lege diœcesana. nu.3 1.4
Monasteria monialium clericus frequentans ab episcopo punitur, & laicus excommunicatur, nisi monitus destiterit, in princ. nu.1 465
Monasterio in repetenda dote uiduæ, quæ monialis effecta est, an eadem, quæ mulieri, priuilegia competāt? nume. 4 128
Monasterio si offero omnia bona mea præsentia & futura, nolo tamen fieri monachus, an oblatio sit ualida. nume 36 301
Monasterium habetur loco filij, & nu.3. & num.9. & 14. & 15 304
Monasterium ingrediens, quid iuris, si cōfessus erat spe futuræ numerationis. num.2 304
Monasterium si non uelit bona, an excludatur substitutus. num.13 304
Monasterium an habeatur loco filij in potestate, & nume. 3. & 9. & 14 304
Monasterium ingressus si facta professione apostatauerit, an substitutio resumat effectum. num.15 304
Monasterium fundare, & dotare an quis possit de bonis restitutioni subiectis. nu.30 305
Monasterium ingrediens si reseruauit sibi quandam partem bonorum, adiecto hoc modo, ut inde contrahere posset, & testari, an ualeat. nu.38 305
Monasterium obligatur ex mutuo, & quādo. nu.3 371
Moneta si diuersa frequentatur in loco cōtractus, quàm in loco solutioni apposito, de qua fieri debebit solutio. num.7 179
Moneta reproba non potest expendi. nu.2 374
Moneta multis modis dicitur falsata. nu.4 374
Moneta qualis esse debeat. nu.11 374
Monetam certam seruare qui iurat si scit eam defraudatam, iuramentū nō est seruandum, in prin. nu.1 373
Monetæ characterem sequi subditi tenentur, non subditi materiæ æstimationem. nu.11 374
Monetæ tria requisita. num.4 374
Moniales compromittere possunt, de electione abbatissę etiam in proprium episcopum. num.7 102
Monialis potest facere procuratorem in negotio suæ electionis. num.3 66
Monialis an possit aliquo casu facere testamentum. nume.39 305
Monialium in numero recipi non debet, quæ corrupit mores posteaquam pro ea monachanda scriptum est. nume. 5 380
Monitio trina aduersarij an requiratur in restituendo, si cutum priuando. num.21 35
Monitio iudicis habet uim peremptorij in territorio suo. num.4 279
Monitio canonica debet præcedere excommunicationem, & quamlibet sententiam censuræ nisi sit casus, in quo quis sit excommunicatus ipso facto, nume.1. & 7 435
Monitio canonica quæ dicatur. num.6 435
Monitio trina an habeat locum in monitione vicarij. num. 6 468
Monitiones cum sint tres, quare dicimus in numero singulari, ista est canonica monitio. num.8 468
Monitio factum præcedens, uel eius perseuerantiam aggrauat delictum, uer. Item quòd. num.8 469
Monitor pro uno teste reputatur in probatione monitionis. num.5 310
Monitus ad residentiam si appellat quid iuris, in princ. nume.1 435
Mora præcedente qui tenentur aliquid facere, tenentur requirere creditorem, ut purget illis morā. nu.4. 286
Mora purgari potest ad excipiendum, uel liberandū, non ad obligandum, uel agendum. num.3 35
Mora uel periurium quando probetur per temporis appositi lapsum. num 15 68
Mora purgari non potest elapso termino a lege ad purgandum præfixo. num 14 35
Mora capituli eius ad episcopum deuoluit potestatem, quæ ex episcopi subsequuta mora ad capitulum non redit. num.32
Mora non purgatur post lapsum tempus, in quo debebat mora purgari, etiam ob iustum impedimentum interim emergens. num.21 474

Mora debitoris purgatur per subsequentem creditoris moram in recipiendo, facta rei debitæ oblatione. nume. 22 74
Mora in executione officij nunquam purgatur.nu.8.140
Mora purgari non potest ubi tempus apponitur ad expirationem officij, uel contractus, Fallit duobus casibus. num.3 150
Mora successiua successiuam pœnam desiderat.nu.2.247
Mora posterior quando non noceat.num.6 290
Mora litis contestandæ ppetuat iurisdictioné.nu.41.312
Mora prima a quo incipiat num. 3 404
Mora sola temporis non nocet, & quæ noceat.nu.3.405
Mora an possit purgari non prosecutionis appellationis, & num.2.& 3 429
Moræ purgationi in iudicijs, & compromissis quãdo sit locus. num.9 219
Moræ purgatio non admittitur, exculpatio tamen admittitur & quo casu.nu.3 244
Moræ purgatio non admittitur contra statutum.numero.3 429
Mores boni meliores sunt armis, uel diuitijs, uer. nam boni.nu.14 440
Mors, etiam appellatione pendente, soluit criminale iudicium.nu.9 103
Mors unius non debet obesse.nu.2 210
Mors defuncti non facit, quin hæres incidat in pœnam. num. 13 218
Mors naturalis an dicatur casus fortuitus, & numer. 9. & 10 244
Mors per coniecturas, & famam probatur.nu.2 245
Mors per coniecturas atque famam probatur, & numero 2. & 4 245
Mors an possit probari per visum.num.27 337
Mortaliter peccat, quicunque conscientiam remordentem habet si conscientiam non deponit.nu.1 411
Morte subdelegantis re integra expirat subdelegatio. num. 4 171
Morte non finitur mandatum necessarium.nu.7 171
Morte soluentis nõ deficit possessio possidẽtis.nu.1.273
Mortis in articulo dictũ, an præsumatur uerũ.n.12. 364
Mortis in articulo quis dicatur esse.nu.6 291
Mortui nomine quomodo possit quis iurisdictionem exercere. num.2 171
Mortuis omnibus de collegio, uel ciuitate, an desinat esse collegium, uel ciuitas.num.7 99
Motum animi sui, quisque sequi potest in dependentib. a solo animi motu, ibid.num.1 417
Motus proprius uiuificat, non ampliat gratiam, & cadit in mente principis interdum etiam porrectis precib. nume. 7 185
Motus considerantur cum opere posteà subsecuto. numero 2 216
Motus proprius, & scientia certa principis habent uim dispensationis, & non nisi per literas ipsius probantur, nisi in casu. num.4 392
Motus iudicis si ignoratur, ad acta recurritur.nu.20.395
Motus a beneficio an consequenter ab officio sit amotus.num.42 229
Mulier nubens intra annum luctus orbatur gloria matrimonialis pudoris.num.37 6
Mulier dicitur caste uiuere, quæ uiuit in nuptijs seruando honorem sui mariti.num.20 11
Mulier dicitur dotata in uno numo, & excludetur statuto dotatam excludente.num.3 83
Mulier, quæ facit se polluі per adulterium, nihil debet habere, de bonis uiri, etiam ex pacto.num.8 90
Mulier, quæ commisit adulterium, non debet alii uiro. nume. 7 90
Mulier spoliata uiro suo ante omnia est restituenda. nume. 2 163
Mulier ex iniusto mandato, seu sententia nulla a uiro dimissa perinde uiro restituenda est ac si esset uiolenter eiecta. num. 5 163
mulier si absque carnali copula pudicitiam uiolauit luxurioso osculo, uel manibus ad mamillas positis causa adulterij committendi, an possit agi ad separationẽ thori, & amissionem dotis. num.5 211
mulier separata a uiro tenetur ad eum redire, nisi caueat de non offendendo eam, & expellendo concubinam. nume. 3 240
mulier inconsultè dimittens uirum, uidetur eum spoliare. num.4 243
mulier non uidua si repetat dotem, an debeat fieri ipsi restitutio dotis. num.8 281
mulier tenetur subire onera dotis.num.3 302
mulier non auditur contra alienationem rei dotalis, cui sine dolo & sponte consentit & non contrauenire iurauit, & nume.2. 3. & 5 382
mulier si nolit dare dotem, an vir teneatur eam alere. num.5 302
mulier an possit renuntiare alimentis dotis.nu.6 302
mulier testificatur contra clericum, & quando, in prin. nume. 1. 2. & 3 320
mulier quomodo capiatur ex conditionis diuersitate. nume. 1 364
mulier si iurat non uenire contra quomodo intelligatur illud iuramentum. num 9 382
mulier an possit obligari pro alio.num.5 371
mulier quæ iurauit non alienare rem dotalem, quid iuris, si postea uendidit eam cum iuramento? quod debeat stare primo iuramento, & non ualeat uenditio. nume. 4 373
mulier si iurauit aliquem esse suum maritum, & succubuit per sententiam, nec datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi, sed suæ conscientiæ relinquitur. num.1 388
mulier legitimæ ætatis non præsumitur ignorare, nisi in casibus expressis. num.9 381
mulier, quæ nubit intra annum luctus non potest alteri simpliciter nubenti opponere de infamia, uel de inhabilitate succedendi.num.5 392
Mulier an non possit esse tutrix, etiam si maritus ei administrationem concessit, & ut mulier possit esse tutrix, quæ requirantur.num.2 456
mulieri sola confessione non receditur a diuortij sententia.num.1 415
mulierem suspectam retinere non debent sacerdotes, etiam a canonibus antiquis permissam. in princip. nume. 1 469
mulierem si quis in domo teneat, potest diffiteri se cognoscere eam. num. 3 470
mulieres possunt habere bona extra, & ultra dotem. numero 5 56
mulieres an possint esse de collegio? num.24 184
mulieres, quid iuris, si soluto matrimonio petunt se mitti in possessionem causa dotis seruandæ.nu.7 281
mulieres criminosæ & sociæ admittuntur contra electũ ad aliquam dignitatem non ad probationem, sed ad præsumptionem. num. 2 320
mulieri, quæ transiuit ad secunda uota, an remaneant

reliquiæ aliquæ suæ tutelæ.num.6 456
mulieri si relinquitur uictus,& uestitus, donec manserit cum priuignis in domo testatoris; modo priuigni sunt de tali cohabitatione suspecti, an ipsa possit ab eis recedere,& legatum consequi.nu.2 468
mulieri an propter fragilitatem sexus competat beneficium restitutionis in integrum.num.3 468
mulieris,& uiri mutuus appetitus,& ratio.nu. 1 468
mulieris cohabitatio suspecta separãdę,& nu.1.& 2.468
multitudinis appellatione in iure quid continetur. nume.56 337
multitudo effrenata quæ sit,& statutum de multitudine quomodo intelligitur.num.11 56
multitudo hominum si facit sibi unum caput,omnes dicentur principales: unusquisque tamen pro se tenetur non pro alio. num.6 66
multitudo,& concilium an possit dispensare.nu.15. 223
mutari,uel suppleri quando quid possit in appellationis causa,& num.1.& 9 327
mutatio nominis cur potius fit in Papa; quàm in Imperatore. num.6 3
mutatio quid. num.3 351
mutatio status non contingit absque magna animi concussione.num.30 305
mutatio controuersiæ quibus modis intelligatur.numero 2 343
mutatio status requirit sententiam. num.5 347
mutato procuratore necesse est acta transferri,uel repeti. num.28. 207
mutuatum mihi si simpliciter confiteor, non probatur mutuum nisi in casibus & quibus,& nu.3.& 4 210

N

NArratio in libello non est loco causæ, conclusio loco actionis.num.4 233
Narratio facti, ubicunque recitatur factum, ab actore debet incipere.num.1 336
Natarum exceptio petenti hæreditatem obstat, & in primis iudicari debet ab ecclesiastico iudice, in princ. & numero 1 & 2 9
Nati ex concubina clerici in minoribus constituti sunt spurij, nec legitimari ualent per subsequens matrimonium.num.1 467
Natiuitas & origo aliquando considerantur, non conceptio præsertim in domicilio.num.4 311
Natura agens eatenus operatur,quatenus patiens est dispositum num.10 3
Natura quid sit.num.42 23
Natura est dispositio rebus ipsis per se,nõ per accidẽs, inhærens . num.13 45
Natura nominis collectiui quæ sit.num.2 47
Natura apparere dicitur,quod oculata fide percipi potest.num.10 79
Natura communis est omnibus num.2 227
Natura est uniformis.num.11 231
Natura dicitur,quæ cohæret origini causa.nu.4 260
Natura sequestrationis est,quod possessio resignetur uictori.num.7 290
Natura rerum dicitur natura naturata Baldo.nu.11 301
Natura quæ dicatur.num.4 311
Natura quid sit.num.8 355
Naturales,& spurij rem publicam non faciunt.nu.7. 273
Naturalis filius legitimatus non succedit in emphyteusim ecclesiæ nec in feudo,nisi Imperator hoc expres- se dicat. num.85 23
Naturalis ratio,siue eius effectus iure ciuili tolli non potest. num. 3 142
Naturalis ratio ubi ius deficit,attendenda.nu.12 267
Naturalis iustitia,& æquitas idem sunt.12 267
Naturalis ratio quando mutari nequeat.nu.7 411
Naturaliter unusquisque id quod agit ualere uult, & de opposito contristatur.num.16 39
Naturaliter quæ pro:eruntur in quibus trahenda ad ciuilitatem.num 11 311
Naturas rerum & species impossibile est immutare. numer. 3 287
Naturæ ius obedit.num.19 215
Natus non legitimè si legitimetur post electionem, an habeatur pro legitimo.num.9 107
Nauis similis est domui, quæ confiscatur cum his, quæ continentur in domo, Si ea ad delinquentem pertinent.num.33 13
Necessarium de iure an ex possibili de facto sequatur,& num.18.& 23 53
Necessitas non habet consensum.num.11 30
Necessitas & si excusat à periurio,tamen non uitiat promissionem, quin condemnetur ad soluendum. numero 2 371
Necessitas facit quid licitum.nu.4 381
Nefaria, stuprum & cócubinatus damnabilis.nu.4. 242
Negans non excipit.num.9 239
Negans solum factum intentatum in libello, an dicatur litem contestari.num.13 239
Negans libellũ an intelligatur omnia negare. nu.14. 239
Negans intercipere uidetur.num.2 285
Negans quando defensionem probare possit,num. 1. & 15. 16 395
Negare interdum intelligitur,qui non dicit.nu.3 49
Negatio testis,quæ æquipollet nescientiæ,an probet, & quid si æquipollet assertioni uisus, uel auditus ipsius negatiuæ. num.8 264
Negationes omnes sunt liquidi iuris.num.1 318
Negatio an admittatur contra notorium contractus testamenti. num.12 470
Negatiua mandati an debeat probari per negantem. numero 20 71
Negatiua hæc,scilicet quòd quis gratiam non prosequatur,qualiter probetur.num.14 81
Negatiua per quas causas probetur? num.5 109
Negatiua per testes probari non potest, nisi subijciatur sensui per se,uel per accidens, & ibi multa de negatiua. num. 10 110
Negatiua, quæ nec per se,nec per accidens sensui subijcitur, probari potest duntaxat per scripturam confessionis. num.13 110
Negatiua conuertibilis ad affirmatiuam,uel eidem æquipollens,plenè per testes probari potest.nu.24 110
Negatiua an arte aliqua uerborum in affirmatiuam, uel contrà, mutari possit.num.15 110
Negatiua duplex,scilicet sensus,uel actus.nu.18 110
Negatiua probari põt per actũ affirmatiuũ.nu.2 144
Negatiua per se probari ea duntaxat põt, quæ affirmatiuam implicat,per accidens uerò quælibet.nn.3 144
Negatiua quæ probari debeat? remissiuè. num.4 144
Negatiua consistens in redditione causæ an ita probetur, sicut affirmatiua.num.14 219
Negatiua quædam conuertibilis cum affirmatione: & è contrario.num.8 264
Negatiua facti, & consilij probatur. 279

Negatiua an & qualiter debeat probari, & quæ probatio per eam fiat.nu.2.3.9.& 10 301
Negatiua propositio dicitur affirmatiua propositio abnegatiuè posita.nu.2 301
Negatiua unde dicatur, & quid sit.nu.3 301
Negatiua facti an possit probari per testes.nu.9 301
Negatiua an probetur per inspectionem instrumenti numero.10 301
Negatiua consanguinitatis qualiter pbetur.nu.9 312
Negatiua hæc, quod res fuit absque eo, quod talis possiderit talem rem, ut clam uel precario, an possit probare.nume.36 308
Negatiua sensus testis nihil probat.nu.37 308
Negatiua probatur à cótrario sensu, & de eius aliàs probatione.nume.36 312
Negatiua reorum actorum an probentur per acta. numero.56 312
Negatiua corporea potest probari per uisum, & tactum. numero.4 318
Negatiua, & affirmatiua per iuramentum probantur, & quando.nume 1 333
Negatiua coarctata loco & tempore per testes probari potest.numero.3 334
Negatiua probatur iuramento.nu.26 110
Negatiua animi qualiter probetur, remiss.nu.4 334
Negatiua consanguinitatis probatur per propinquos contrahentium & antiquos testes, qui nouerunt gradus, & personas.nu.1 343
Negatiua an & per quem probāda, nu.11.12.13.14. 365
Negatiua hæc, quod non animo occidendi quis percusserit, qualiter probetur.nume.14 365
Negatiua hæc, quod ante contractum matrimoniū non esset cópaternitas, quomodo probabitur.nu.2 415
Negatiuam implicitam sine coarctatione testes asserentes reprobantur.nume.1 264
Negatiuam si probare testes nituntur, contra eos præsumitur.numero.8 264
Negatiuæ, quæ sensui per se subijcit, exépla. nu.11 110
Negatiuæ, quæ sensui per accidens subijcitur exemplū. numero.12 110
Negatiuæ probatio super literas de non rato scriptas amicis nume.4 209
Negatiuæ nullæ sunt causæ nisi per ratiocinationem indirecta nume.3.10.& 11. 301
Negatiuæ consistentia, & proprietas quæ.nu.9 302
Negatiuæ regulæ omnes uidentur continere necessitatem. §.item quia.nu.6 382
Negatoria, & confessoria an possunt in incorporalibus intentari simul cum quasi possessorio retinendæ possessionis.nume.4 168
Negatoria competit, pro iure quod quis habet in suo, pro eo quod in alieno confessoria, pro eo quod in publico iudicis officium.nu.7 112
Negatoria, qs an officio iudicis fundetur in iuribus uindicantibus.nume.9 418
Negatoriæ quid ueniat.nume.2 217
Negligens qui non fuit, non læditur ex temporis cursu. numero.1 286
Negligens si fuerit quis, alienum se facit a potestate propria.numero.6 428
Negligens prelatus quando dicatur.nu.2 335
Negligens qui non fuit, non læditur temporis cursu. numero.1 430
Negligens non dicitur, qui non potest habere instrumenta.nume.4 430
Negligentia in quibus consistat? nu.10 14
Negligentia iudicis secularis deuoluit iurisdictionem ad ecclesiasticum & qualiter probetur negligentia. numero.7 175
Negligere, ubi prohibere tenearis ac possis, accipitur pro fauore.nume.5 280
Negotia alterius procurare nemo tenetur.nu.53. 6
Negotia capitularia debent fieri, ubi capitulum consueuit congregari.nume.25 30
Negotium commune prælati & capituli per quem expediatur.nume. 11.& 25 65
Negotiū electionis patriarchæ, uel episcopi an quilibet possit prosequi.nu.12 127
Negotia aliena nemo suis expensis procurare tenetur. numero.9 296
Nemo potest regulariter alij dare, quod non habet. numero.1 150
Nepos naturalis ex filio præmortuo, si auus in testamento solenni nepotem, naturalis qualitate non adiecta, nuncupauerit, legitimatus censetur.n.18. 107
Neque coniunctio ponitur copulatiue.nu.6 369
Nihil adeò magnum est, ut, in particulas diuisum, ad modicum non redigatur.nu.8 19
Nihil, & incertum conuertuntur.nu.3 342
Nimia tum subtilitas, tum scrupulositas reijcienda. numero.12 3
Nisi dictio importat conditionem. §. Deinde. numero. 2. 437
Nobiles dicuntur esse barones.nu.1 343
Nobilis quidam si donauit baronatum suum fratri: demum ex cócubina nascitur ei filius, an iste tanquàm posthumus rumpat donationem.nu.14 107
Nobilis quidam si præscripserit merum imperium & mixtum in territorio ecclesiæ, an Papa de plenitudine potestatis, & ex certa scientia possit illum auferre, & alteri concedere, & quid si ille nobilis habeat super hoc priuilegium.nu.7 395
Nobilitas patris filios degeneres non potest nobilitare. numero.24 107
Nobilitas cum pecunia compensatur.nu.4 329
Nobilitatis ecclesiæ ratione, item & sanguinis permittitur quod alias non permitteretur.nu.21 90
Nocte quod gestum est, exprimi debet a notario. numero.4 255
Noctu facta sunt minus notoria quam ex quæ diu facta sunt.numero.12 182
Nolle dicitur qui facit, ut non possit uelle.nu.7 234
Nomen libera, nunquam intelligitur, nisi saltem p æquipollens exprimatur.nu.44 77
Nomen proprium habet se ad nomen appellatiuum, sicut indiuiduum ad genus.nu.20 79
Nomen paternum impositum posthumo arguit eius esse filium.nume.6 259
Nomen proprium hominis, & diei non recipit fictionem.nume.8 284
Nomen appellatiuumne, an proprium præcedat, differt in legatis acquirendis.nume.17 304
Nomen hæredis, quando profertur in conditione negatiuè, ponitur pro hærede sanguinis.nu.23 304
Nomen hæredis quando ponitur in conditione affirmatiua, an intelligatur de filio.nu.25 304
Nomina quæ immutabilia sint, quæ mutabilia. numero.7 3
Nomina debent posse adaptari rebus, aut factis, alioquin uana sunt.nume 8 3

Nomina quædam sunt localia, quædam personarum. numero. 4 79
nomina debitorum proprie quasi non possidentur. numero.18 112
nomina singulorum de uniuersitate, uel collegio quando exprimenda.nume.7 201
nomina debent officijs deseruire.nu.2 206
nomina cuiusque de collegio, uel capitulo quando singula sunt exprimenda.nu.2 249
nominare dominum quid significat.nu.7 246
nominatio an sit electio.nume.12 99
nominatio domini in iudicio à quo, in qbus, & q̃do fieri possit, & eius effectus, nu.1.4.5.6.7.6.10.&.12. 146
nominatio an habeat locum in personali actione. numero.4 246
nominatio an habeat locũ in actione mixta.nu.9 246
nominatio non facit matrimonium, sed actus coniugalis.nume 2 364
nominato in causa motiua, non in gratia. non acquiritur. nume.48 207
nominatori datur terminus ad conducendum dominũ, & nominantis impendio.nu.2 244
nomine alieno quod exercetur non possidetur nec præscribitur.nume.26 116
nomine appellatiuo sublato cessat commissio.nu.3. 162
nomine fisci an quis possideat statim, quòd est deportatus.nume.6 173
nomine suo & ꝓcuratorio quid fieri potest.nu.7 278
nomine meo quod non possum obijcere, nec ecclesiæ, & quando, nume.2.& 6 392
nomine proprio qui non admittitur, an alieno nomine admittatur.nume.6 392
nomine meo si emit rem de pecuniæ ecclesiæ nesciens pecuniam ad ecclesiam pertinere, an eam præscribã minuri tempore xl.annorum.nu.6 402
nomine eo uidetur quid gestum quod geri debuit. numero.9 412
nominis mutatio triplex, quæve earum licita sit, quæ prohibita.nu.10 3
nominis captiosa mutatio ut Stellionatus punitur. Sicut etiam quodlibet enorme mendacium nu.3.& 5 84
non esse, & non apparere, paria sunt.nu.4 69
non posse an comprehendat nolle.nu.5 164
non soluens in termino, ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis, non est excommunicatus, nisi feratur sententia: sed pœna pecuniaria committeretur.nume.15 179
non subditi non incidunt in crimen læsæ maiestatis. numero.23 188
non petere, uel non agere si non promittatur in transactionibus nihil refert.nu.1 103
§.non saltem.l.sed eo.ff.de procur. & legis.i. in fine de uar.cog.& Capituli primi de nunt.petiti. intellectus. numero.44 225
Non allegatum uel intentatum ab homine, non præsumitur.nu.1 336
notario episcopi asserenti se recepisse ab usurario cautionem de mandato epi, an credatur.nu.32 172
notario si admitur sigillum, quo utitur in chartis, non potest deinceps uti officio tabellionatus.nu.2 448
notarij quales esse debeant.nu.30 312
notarij offi in scribẽdis testiũ depositionibus.n.54. 312
notarij officium describitur in quibusdam.nu.5 352
notarium non est necesse rogari à partibus, sed à iudice an deputatione eius generali.nu.9 3.2
notarius uniuersitatis scholarium an possit esse mertte laicus.nume.37 4
notarius potest quis esse in quacunque causa, in qua potest esse testis.nume.37 4
notarius ob falsitatem in uno numo an uituperari debeat.nume.8 58
notarius depositus à tabellionatu, non potest iterum à comite palatino creari notarius.nu.6 95
notarius laicus an possit adhiberi ad scribendum spiritualia negocia.nu.1 138
notarius rogatus de instrumento cogitur illud publicare.nume.5 138
notarius propter delictum degradatus regradari non potest.nume.4 148
notarius an pręsumatur rogatus, & ibi multa de his, quę præsumi possunt.nume.31 171
notarius an possit salarium petere?nu.53 194
notarius quo iure tenetur edere scripturam suam partibus.nume.15 297
notarius scribens se facere procuratorem probat contra se, non pro se.nume.24 312
notarius an debet puniri, si bona fide scripsit, quæ quidam falso dictanis.nu.32 312
notarius absque conscientiam iudicis acta scribere non potest.nume.53 312
notarius unus an possit se intromittere de offi.alterius. nume.54 312
notarius dignior, si plures adhibeantur, apud se tenebit originale.nume.55 312
notarius qui præsumatur.nu.2 352
notarius rogatus, & sapiens præsumitur.nu.4 352
notarius alteri stipulando an ei acquirat.nu.9 353
notarius quis esse non præsumitur, & quomodo probabitur.nume.3 253
notarius infirmus protocollum suum potest alteri notario committere.nu.13 353
notarius si sigillauit literam uacuam, & demum ei superscribitur citatio, an scriptura ista sit falsa. nume.17 18 455
notarius unus de mandato iudicis potest publicare scripturas alterius notarii mortui, & quæ requirantur, nume.2.3 361
notarius unus si perficit instrumenta alterius, quis habebit salarium.nu.7 361
notarius quilibet præsumitur legalis.nu.7 364
notarius si per obliuionem non fecit præceptum guarentigiæ an quid omisit, postea supplere possit. numero.15 417
notarius recuperare famam suam, si damnatus esset, quomodo possit, uer.& sic nu.3 423
notificatio reuocati procuratoris si iudici facta fuerit, acta exinde sunt irrita, si aduersariæ parti, irritanda. numero.9 77
notificare reuocationem, non captiosam, procuratoris extra lites, sufficit ipsi procuratori.nu.10 77
notificari debet iudici, quãdo aliqˀ cedit liti.nu.26. 132
notio an ad dominam primò per pertineat.nu.7 220
notitia piena dicit ex ante ꝑordinatis, ante q̃ res fiat per uenisse ẽt in longe distantibus.nu.4 212
notoria esse non possunt ea, quæ non uidenẽ.nu.1. 470
notoria quædã esse possunt etiam per signa.nu.24. 470
notorij, & tamẽ essentia & probatio.nu.1 242
notorio quare oppositio non fiat.nu.59 151
notorio an in iudicialibus an soli credatur absq; testibus.numero.2 303

Notorium

Notorium quod dicatur?nu.7 109
Notorium dicitur duobus modis,scilicet actiue, & passiue.num.25 110
Notorium est entis adiectio, aut qualitas. numero.27. fol. 110
Notorium quid sit.nu.63 133 & nu.3 350 & nu.3 470
Notorium negans non auditur. nec rem dubiam facit. num.40 156
Notorium multiplex, & eius in genere descriptio. numero.1 182
Notorium dicitur euidentiæ semper manentis & euidétiæ quondam.nu.26 110
Notorium quot homines faciant.nu. 15 99
Notorium percipitur uisu, fama auditu.nu. 9 182
Notorium non requirit uisum nisi in origine sua, numero.8 251
Notorium iurare esse uerum quis potest, non tamen se uidisse.num.8 251
Notorium non surgit ex receptis super exceptione.numero.16 258
Notorium non pronuntiat, sed declarat, & non infamat nisi de facto, & eius uis. nu.5 347
Notorium non mentitur, & est præco.nu.5 429
Notorium ex tribus præsumitur.nu.6 429
Notorium dicitur, de quo præsbyter canonice condemnatur.num.1 470
Notorium iuris fit per sententiam canonicè latam, uerno.nu.1.& 2 470
Notorium præsumptionis, uel indiciorum quid efficiat, uer.est & tertius.nu.2 470
Notorium auditus an possit esse, sicut notorium uisus. num.5 470
Notorium quid, ibid.& nu. 1.& 6. & 12.§. porrò, & ibi & modo,nu.1.& 15.& 21 470
Notorium an indigeat probatione, si negetur. numero.9 470
Notorium iuris quare ita dicatur; & si negatur, an debeat probari.nu.10 470
Notorium est quoddam præsumptionis. §.deinde. numero. 10 470
Notorium quot homines faciunt.nu.11 470
Notorium quomodo possit impugnari, uer.Tu dic, cũ §.seq.e.nu 12 470
Notorium iuris an iudicetur per dicta testium nondum lata sententiam & per confessionem.nu.18 470
Notorium, & manifestum qualitr e differunt. numero.22 470
Noua causa parit nouum causatum.nu.1 143
Nouatio fit iudicis, & dominus exemptus est ab instantia per litis contestationem factam a procuratore. numero.14 319
Noui operis nunciatio requirit expressionem causæ iuris & simile.nu.2 461
Nouitas interim fieri potest circa fideiussorem contractus.nu.17 322
Nouiter creatum dicitur quod nullum unquam habuit principium, sed ipsum per se incipit. numero. 45. fol. 27
Nouo statuto dictante quòd de contractibus præteritis soluatur gabella, si res in contractu deducta non extat, non habet locum statutum.nu 12 17
Nouum capitulum requirit iuramentum nouum. numero.3 327
Nouum quot modis dicatur.nu.6 327
Nulla obligatio extra suos terminos temporales, reales, aut uerbales trahenda est.nu.21 119
Nullitas coram superiore uentilanda inducitur per simplicem querelam, nec ei iurisdictionem defert, nec prioris iudicis iurisdictionem suspendit.nu.15 59
Nullitas processus potest opponi tempore allegationum etiam non excipiendo.nu.7 174
Nullitas processus, & probatur per unum testem cum iura.nu.11 210
Nullitas nunquam conualescit.nu.5 214
Nullitas uenit incidenter, si quis dicat, dico sententiam nullam, & si qua est, appello.nu.8 428
Nullitatem intentasse uidetur, qui iniustam pronuntiari sententiam petijt, uel male iudicatum, & iudex super ea pronuntiare possit.§.Dictum est.nu.3 455
Nulliter fieri quid dicatur.nu.4 96
Nullitati renuntiari non potest, & quare.nu.2 205
Nullitatis quæstio reseruatur in petitorio.nu.2 273
Nullitatis super libello nobili officio iudicis, & non mercenario proceditur, imo non habet tempus præfixũ quærela nullitatis.nu. 10 439
Nullitatis causam semper quis debet exprimere. numero.20 421
Nullitatis quæstio remanet etiam appellatione deserta, uel non interposita.§.idem ait.nu. 9 439
Nullum ipso iure non potest ex postfacto confirmari. num.1 116
Nullum licet quid sit, interdum tamen dici nullum non potest.nu.11 116
Nullum quod est, tempore non firmatur.num.8 219
Nullum quod est, habetur aliquando pro aliquo. numero.3 392
Numerus præbendarum an possit arctari contra antiquã consuetudinem.nu.37 31
Numerus canonicorum si rumpatur, non intelligitur ruptus numerus præbendarum.nu. 59 31
Numerus canonicorum, uel præbendarum non debet restringi.nu.8 37
Numerus præbendarum potest diminui, diminutis reditibus Canoniæ.nu.16 37
Numerus maior ibi præualet, ubi ex plurium cumulo unum corpus resultat nu. 10.& 21 54
Numerus præbendarum iuramento firmatus, uel a sede apostolica confirmatus non potest augeri, uel restringi per capitulum nu.;0 60
Numerus præbendarum si non est taxatus, an per executores facientes recipi aliquem in canonicum prouideri possit.nu.38 60
Numerus an pręualeat authoritati? nu.4 109
Numerus in arbitris potius inspicitur, quàm dignitas. num.8 219
Numerus crescit ex unitatibus, si uniantur in unam conclusionem.nu.1 320
Numerus maior in testibus, ut dignioribus & paucioribus præualeat, quid.nu.8 334
Numerus maior in negantibus præfertur minori in affirmantibus.nu.1 343
Numerus ubi datus est pro forma, is numerus secundus numero.2 413
Nuncio potest concedi libera, sicut procuratori.numero.43 77
Nuncio citati citatus debet credere.nu.9 433
Nunciorum, & notariorum merces per quem solui debet?nu.5 193
Nuncium iudicis uerberare faciens iniuriam facit iudici num. 6 171

Nuncius falsam ambasiatam faciens, testis item falsum dicens testimonium quomodo puniatur.nu.11 159.
Nuncius an possit constitui, ut aliquid faciat in iudicio numero.3 206
Nuncius ponitur aliquando pro procuratore.nu.3 206
Nuncius in contractu dicitur, procurator autem in iudicio proprie.nu.3 206
Nuncius unicum habet nomen, sed procurator pro qualitate officij diuersa habet nomina.nu. 2 206
Nuncius, & Literæ reuocati an obligent dominum. numero.4 270
Nuncius publicus in itinere infirmatus an possit per alium nuncium explicare citationis articulum. numero.6 278
Nuncius an alij citationem demandare possit. numero.6 fol. 284
Nuntiare maleficia si teneatur syndicus, debet omnia nũtiare, etiam non punibilia & ea de quibus dubitatur an intra uel extra territorium commissa sint. numero.3 61
Nuntij & Procuratoris differentia.nu.2 234
Nuntio sine literis domini, uel alio signo consueto non creditur.nu.7 270
Nuntio publico creditur absque literis, nisi in casibus. numero.8 278
Nuntio uni iurato an credatur, & quid. nnmero. 2. & 4. fol. 433
Nuntius propriè quis dicatur.num.5 270
Nuntius dicitur commissarius, & omnis, qui mittitur cũ aliquo mandato.nu. 2 350
Nuntius, & Tabellio allegari possunt tanquàm suspecti, uer.& scias.nu.2 433
Nuntius ecclesiasticus citat in ecclesia.nu 5 433
Nuntius an debeat dicere, citaui talem in tali loco & tempore.nu.6 433
Nuntius an possit ex parte iudicis citare etiam uiua uoce.num.8 433
Nuptiæ productione uxoris, ac solennitatibus, & conuiuiis, & quando suspenduntur, nu.1.& 4 255

O

Obediendum magis est mandato papæ, quàm regis.nu.3 17
Obedientia, non debet fieri maior quàm lex iubeat.nu.1 97
Obedientiam qui promittit, an intelligatur professus. num.7 197
Obedientia manualis quomodo fiat.nu. 2 416
Obedientiam præcipitem præstare.uel ancipiti uia gratificare nemo cogitur.nu.15 59
Obedientia quomodo possidentur.nu.6 197
Obedientiæ subtractione perditur eius quasi possessio. numero.9 112
Obedire ut ne teneatur, dum est subditus, præscribere.nequit.nu.5 409
Obijcere quando quis possit alii, quod ipse patitur, numero.2.& 7 ad fi nu.1. 392
Obiicere quando quis possit, quod ipse non seruet, & id quod approbauit, & nu sequentibus. nu.1 392
Oblatione p gnorum non fit solutio, in prin. numero 1 424
Obligandi modi quatuor & in quibus obligatus quis dicatur. nu.5 218
Obligans se ad pacem seruandam pro se & filiis non intelligitur de posthumis, & si pro adhærentibus, intelligitur de præsentibus.nu.8.& 9 460
Obligare se potest aliquis ad pœnas spirituales. numero.9 179
Obligare non potest procurator ultra summam, ad quã fuit constitutus.nu.7 206
Obligare se quis non potest ad mortem uel ad amissionem membri, uer.illud.nu.6 463
Obligari non potest dominus seruo, nec Abbas monacho.nu.30 383
Obligari potest pater filio in potestate ex omni causa præterquam ex causa profectitia, uel ex re propria patris, nu 31.& 32 383
Obligatio nulla extra terminos suos temporales reales trahenda.nu.21 119
Obligatio si oritur ex consuetudine uel perceptio in re alterius, eius scientia requiritur secus si formæ obseruantia consistere. in mera consuetudinis authoritate num.14 88
Obligatio nascitur ex retardato processu.nu. 7 248
Obligatio quibus casibus succedat ad interesse in obligatione dandi.nu.12 325
Obligatio ciuilis duplex circa idem esse non potest, secus est in naturali.nu.13 201
Obligatio naturalis nascitur ex simplici fide promissionis.nu.39 10
Obligatio ciuilis an possit tolli per statutum.numero.31 fol. 23
Obligatio omnis tendit ad aliquam necessitatem, quæ pacto obstatiuo ei confunditur.nu. 23 93
Obligatio quæ cadat inter prælatum, & capitulum? numero.4 127
Obligatio an tollatur perpetua ope exceptionis. numero.10 156
Obligatio oritur ex stipulatione. tum ciuilis tum naturalis.nu.2 202
Obligatio decimarum licet sit spiritualis, tamẽ res, quę præstatur, est temporalis.nu.2 204
Obligatio transiens in successorem an sit eadem cum prima.nu.1 205
Obligatio an oriatur ex interlocutoria expensarum. numero.1 210
Obligatio secundaria talis est, qualis est primitiua. numero.2 214
Obligatio naturalis an per sententiam tollatur absolutoriam sententia uidetur lata de mente actorum.numero.8 266
Obligatio fideiussoris est secundaria, sed principalium oritur sim ul ordine naturæ, & intellectu nu.1 319
Obligatio cessat ipso iure in contractibus innominatis 2. nu.10.& 11 360
Obligatio deficit deficiente causa in contractibus nominatis: fallit multipliciter, nu.10. & 11 3 0
Obligatio omnis tollitur per monitionem, ut quid fiat intra quoddam temporis interuallum: secus per præscriptionem, uer. tamen si.nu.7 370
Obligatio in annuis quando nascatur.nu.10 374
Obligatio naturalis an oriatur ex iuramento, uel non. numero.3 382
Obligatio est quædam subiectio.nu. 30 383
Obligatio iuramenti non habet medium, secus obligationes cæteræ.nu.1 386
Obligatio non extenditur ad successorem eius, qui ius suum morte finit, uer.nam quoties nu.8 462
Obligationes personales possideri nõ possunt.nu.18 112

Obligatio-

Obligationes naturales an tollantur per sententiam. numero.4 260
Obligatus non prohibetur alienare etiam mota. sibi lite personali iudicis officio.nu. 12 37
Obreptio quid sit, & quomodo à subreptione differat. numero.10 66
Obreptio dicitur etiam partium interueniente consensu.nu.17 243
Obscuri testes quando repetendi.nu. 2 347
Obscuritas in priuilegio tripliciter contingere potest. num.3 148
Obscuritatem generat alternatiua.nu.6 467
Obscurum quod & quando interpretetur in testibus cõtra producentem,nu.2.& 4 347
Obseruans iuramentum potest ratione metus uenire cõtra eius effectum.nu.1 216
Obseruantiam iuramenti si certum sit fore illicitam,non est necessaria absolutio.nu.2 374
Obseruari ita debet,sicut in lege scriptum est. nu.3 255
Obseruari debet sententia, ubi est sigillum Papæ, nulla contradictione obstante. nu.1 285
Obseruans interdictum, an uideatur acquiescere interdicto.nu. 60 156
Obstetrices non sunt amplius interrogandæ, quam de aspectu corporis mulieris.nu.2 301
Obstetricum testimoniis an credatur sine iuramento.numero.3 301
Obstinatus, & impenitens præsumitur hæreticus. numero.6 364
Obtinens beneficium ex dispensatione potest illud permutare.nu. 2 132
Occasio est leuis ratio mouens affectum, sed effectum non tribuens.nu.12 45
Occasio quæcunque sufficit Principi ad iustificandum placitum suum. nu.7 289
Occasio leuis, uel imperitia an excuset à uera contumacia.nu.12 433
Occidendi animus præsumitur ex armorum qualitate, uersi.& ex.nu.7 464
Occidere an possim secundum bonam conscientiam in eadem rixa aggressorem meum? nu. 9 90
Occidere quempiam uelle non est ludus.nu.1 362
Occidere quem per alium quis non potest,cui hoc à lege permittitur.nu. 4 414
Occultè fieri dicitur quod uni,uel duobus dumtaxat manifestatur.nu.2 104
Occultans per uim testem in domo sua, ut ueritas non appareat,qualiter puniatur.nu.2 350
Occultum legi scriptæ quid non censetur.nu. 5 347
Occultum,quod ab ecclesia toleratur,dicitur,uer. occultum.nu.1 470
Occupans uel usurpans,quantum sibi debetur, compẽset ne,an à iure suo cadat propterea que restituere cogatur.nu.5 127
Occupantis conditio melior in his, quæ sunt publicæ facultatis.nu.3 374
Occupare potest unus ex hæredibus partem suam, nisi sit ab alio occupata, & quo remedio tunc utendum. num.3 304
Oculorum,& Aurium Auditus, & Lingua obiectus, uel sensata gratia cuius data.nu.35 337
Odiũ irrationabile est,ubi quis prohibetur, quod de iure communi conceditur.nu.30 81
Odoratus sensu confortatur cor hominis. num.7. 337
Oeconomi constitutio quando episcopi auctoritate facienda,nu.6.& 8 249
Oeconomus an debeat poni statim ecclesia uacante: an uero debeant expectari quatuor menses, & utrum debeat esse clericus, & an possit fructus uendere sine authoritate episcopi, & si comedit trumẽtum tempore, quo ualebat decem postea superuenit caristia, & ualuit uiginti, an teneatur restituere uiginti .num.6. 190
Oeconomus qualis esse debeat.nu.8 249
Oeconomus alienare non potest ecclesia bona, & quid sit.§.oppono.nu.5 407
Offendi potest magis in bonis, qui potest in personam. num.3 271
Offensa quod modis dicatur notoria, uel manifesta. numer.21. 470
Offenso an sit licitum facere aduersarium suum assassinari.nu.9 464
Offensor primus dicitur pacem rumpere.nu.3 386
Offerendi facultas an & quando sit ius, & quibus competat, & præscribatur, atque prosit.nu.7 247
Offerendi ius multiplex, & quod.nu.21 399
Offerendi iuri præscribitur.§.nam emptori.nu.7 404
Offerre quando sit satis.nu.2 210
Offerre debitor tenetur, si est apposita dies, secus contra,nu.2.4.& 5. 373
Offerre se paratum probare multum prodest, & operatur.nu.1 459
Officia publica an habere possit qui membris caret. numer.46. 4
Officia diuina celebrari, & populis prædicari debet iuxta eorum linguas.nu.1 193
Officia an transeant ad hæredem.nu.5 237
Officia sunt notoria.nu.1 242
Officia diuersa si simul concurrant in capiendo malefactorem quis dicitur occupasse nu.8 322
Officia repugnantia bene cadunt successiuè in eandem personam,sed non simul.nu.3 455
Officialem ecclesiæ de terra expellentes an dicantur rebelles Papæ.nu.2 153
Officialis debet esse contentus stipendio.nu.11 118
Officij nomine factum præsumitur, quod citra ius & nomen officij fieri non poterat.nu.3 65
Officijs contrariis an possit quis fungi.nu.6 321
officio concesso sicut uidetur concedi præbenda, seu prouisio ei de consuetudine correspondens; ita Lectura Doctori concessa, uidetur promissum salarium illi lecturæ tribui consuetum.nu.20 30
officio iudicis rusticus domino, & domesticus debitoris bona creditori iudicare compellitur.nu.13. 194
officium iudicis oritur quoties committitur aliquid iurisdictioni. Vbi autem obligationi oritur actio. numero 14. 84
officium iudicis est ius bonum, exceptio melius, actio optimum.nu. 20. 95
officium iudicis suffragatur, ubi forma excipiendi non congruit.nu.23 25
officium confirmatum eidem officiali quando censeatur idem cum primit.nu. 28 119
officium iudicis est implorandum, ubi deficit actio. numer. 11 146
officium à potestate qualiter differat? nu. 62 152
officium iudicis nobile quid sit.nu 57 155
officiũ iudicis impendi non debet nisi petenti.nu.5. 175
officium iudicis quid sit.nu. 1 194
officio iudicis an fieri possit rerum permutatio.nu.2. 194
officium iudicis oritur etiã ex ultima uoluntate.n 5. 194
officium

Officium iudicis quo ad fructus, etiam expresse petitos, clausum est late diffinitiua.num.14 194
Officium iudicis inuentum ad supplendum actionis defectu, non cessat ob actionis competentiã.nu.17. 194
Officium arbitri est strictissimum, officium autem iudicis latissimum.num.4 218
Officium iudicis an sit actio.num.6 218
Officium, uel beneficium quis non perdit nisi per sententiam.num.1.& 13 280
Officium primi iudicis transit ad iudicem appellationis, qui iudex etiam supplet de expensis primæ causę. numero 9 439
Officium iudicis an & quando proponatur principaliter propter se.num. 16 297
Officium iudicis præscribitur annis.30.nu.22 399
Officium testis est publicum plurifariam, & quando. num.1.& 2 349
Officium suum iudex non debet impartiri, nisi petenti excipit quosdam casus.num.3 352
Officium suum iudex impartisse parti præsenti præsumitur.num.4 352
Officium iudicis quando dicatur in eo, uel in parte residere. num.3 398
Officium iudicis oritur etiam ex priuilegio. §. ibi, banna. num.3 405
Officium mercenarium iudicis, terminato primo negocio, non durat. num.7 419
Officium cui interdicitur, stipendium non debetur, ver. Alij dicunt num.20 444
Officium iudicis ecclesiastici debet esse gratuitum, consuetudine, non obstante, in prin.nu.1 466
Officium tutoris an debeat esse gratuitum.num.1 466
Officium, & beneficium an quis statim, quod satisfecerit, recuperet.num.3 469
Omissionis ẽ minor culpa, quàm cõmissionis.nu.5. 392
Omissum suppletur, etiam si non sit appellatum à grauamine.num.2 344
Omissum quæ uitiet. num.7 344
Omissum, quod consueuit memorari ducit præsumptionem falsitatis.num.16 356
Omittens exceptionem de numero iuramento firmato an sit periurus. num.31 60
Omne datum optimum, & omne donum perfectum à Deo est .num. 5 3
Omne, quod ab aliquo descendit, eius imaginem tenet. nume. 26 6
Omne tacitum est ex coniectura, cui in certis locus non est. num. 18 44
Omne, quod non audit, inexorabile est.num.3 50
Onera ciuilia quæ reditus minuunt etiam extranei subeunt.num.7 387
Oneri qui adiungitur adiungi etiam debet honori. numero 7 361
Onus actui annexum ab eo separari non potest. unde num. 57 28
Onus, quod omnes tangit. debet ab omnibus approbari. num.2 404
Onus quisque suum portare debet, uers. quia.nu.6. 438
Operæ locari consueuerunt.num 3 206
Operis noui à nunciatione non appellatur, & quo remedio sit utendum, uer. idem dico.num.6 426
Operum motiuum debet esse bonæ famæ desiderium. num. 67 133
Oppidæ, & castra possunt habere proprias consuetudines iuri communi contrarias, & num.67 7
Oppida, seu castra propriam cõsuetudinem habere possunt statuere aũt contra statuta ciuitatis, nisi à principe confirmetur, non possunt. num.27 90
Opinio glo. cui nulla alia glo. aduersatur, tenenda est, & quid si inuicem aduersantur.num.35 14
Opinio utrique parti utilis æqua reputatur.nu.7 122
Opiniones captiosæ non sunt sequendæ.nu.19 123
Opinio. num.1 296
Opinio, in quam omnes concurrunt, uel maior pars, in se habere rationem præsumitur, ibidem.nu.2 470
Opinio vulgi credibilis est, uer. nam quod.nu.4 470
Opiniones diuersæ si cadant inter sanctos patres, recurrendum est ad propriam cõscientiam non fictam, nec simulatam.num.7 18
Opiniones quando sint ita diuersæ, quòd in utranque partem potest probabiliter inclinari, debet quis conari, ut habeat iudicem non claudicantem.nu.10 18
Opinionum in diuersitate debemus sequi communem. num. 8 18
Opinionum diuersitas non excusat a pœna iuris. numero 6 277
Opponendi ius quando quis perdere dicatur.nu.2. 393
Opponens uolens statim probare de dominio debet audiri. num.2 169
Opponere an quilibet possit contra electum episcopum num.7 28
Opponi an & quando possit de iure tertij.num.7 74
Opponi potest contra generale mandatum procuratoris, quod illa causa causans non erat in rerum natura tempore contractus mandati.num.33 207
Opponi an possit contra testem quòd in alia causa fuit conuictus de periurio.num 5 322
Opposita oppositis reprobantur.num.13 90
Oppositor transuersarius, ut admittatur ad iudicium, debet probare sua interesse, & num.1.& 3 340
Oppressus per metum, licet inclinet eligendo, non dicitur perfecte consentire.num.2 126
Opprimẽtis aliquem obuiare ante factum cuilibet licet; eundem autem offendere, rixa tamen durante, & cũ moderamine, is demum potest cuius interest. numero 51 6
Oratio est interpretabilis propositio.num.93 7
Oratio futuri temporis, in ultimis uoluntatibus, semper sapit conditionem num.24 53
Oratio quando terminatur ad unam cõclusionem, quid efficiat. num.3 278
Orationis una pars pro alia plerunque ponitur, uersi. & plerunque.num.1 464
Ordinarij partes quæ sint in absolutum à Papa, si aut constet, aut suspicio sit ueram excõmunicationis causam suppressisse.num.1 191
Ordinarij aliquando sunt plures pro indiuiso, & exempla. §. in text. ibi ordina.num.1 425
Ordinarij omnes cum sint collegæ, an debeant interesse. num.14 425
Ordinarium iudicium quod.num.4 312
Ordinarium se prætendenti si obijciatur, quod est intrusus, non potest ipse cognoscere, nec procedere, nisi sit in possessione iurisdictionis, sed debet cognoscere superior.num 4 393
Ordinarius si cum ordinario contendat, quæ forma seruari debeat. num.14 69
Ordinarius non habet necesse de sua iurisdictione docere. num. 16 69
Ordinarius ordinario nihil potest mandare.nu.17 69

Ordinarius potest exercere suam iurisdictionem uoluntariam ubicunque. & quid in delegato ? num.1 151
Ordinarius causæ commissionem, etiam lite contestata, reuocare potest. num. 12 151
Ordinarius ad mandatum delegati papæ debet eius sententiam exequi. num.1 169
Ordinarius speciali iurisdictione abutens an possit prohiberi per habentem iurisdictionem uniuersalem. num.3 184
Ordinarius prælatus habet iurisdictionem ordinariam, & merum & mixtum imperium in subditos suos. num.2 189
Ordinarius est iudex, fallit in feudis, in princ. & numero 1. & 2 231
Ordinarius in territorio suo & in incolas habet iurisdictionem, & an de priuilegio exempti. num.3 252
Ordinarius delegando reseruat sibi ordinariam potestatem, ac maiorem delegata. §. & considera. nu.7 455
Ordinati ab intruso an sint citandi. num.22 452
Ordinatus ad titulum sui patrimonij sufficientis, an teneatur in rescripto ad beneficium facere de illo titulo mentionem. num.18 58
Ordinatus à Papa an sit exemptus ab obedientia ordinarij. num 1 198
Ordine malo factum debet in irritum reuocari. nu.6. 231
Ordine omisso, uel præposterato in conuentione, & reconuentione, appellandum est, aliàs processus ualet. nume.9 231
Ordinem certum qui deserit, non habet lætos exitus. nume. 8 272
Ordinem unumquodque suum habet, qui est seruādus, si lætos & efficaces exitus uult habere. num.8 290
Ordinem iudiciarium qui iurauit in omni causa obseruare, non seruabit in notorijs in prin. nu.1 376
Ordines in ecclesia Dei sunt tres. & qui ? nu.17 11
Ordines conferre non debet episcopus, uel archiepiscopus, dū celebratur missa suæ consecrationis nisi prius recepto pallio. num.2 115
Ordinibus pendente lite susceptis quis uti non potest, & quando. num.3 415
Ordinis quæ sunt omitti non debent: occultantur tamen interdum ob actuum celeritatem. nu.6 82
Ordium princeps est Deus. num.30 207
Ordo dat quodammodo naturam rei, & eam inesse conseruat. num.90 7
Ordo rescripti seruandus est, & quid sit ordo. nu.28. 39
Ordo iuris seruari debet etiam super incidentibus. nume. 3 59
Ordo scripturæ seruandus est. Si rationi congruit. numero. 5 59
Ordo processus in causa possessionis remissiuè. n.5. 261
Ordo in scriptis datus, etiam si præposterus sit, debet seruari. num. 37 60
Ordo iuris ubi rescripto seruari mandatur transit in formam rescripti. num.9 65
Ordo in rescriptis seruari debet. nisi uerba antè, & postposita idem sapiant, nec sint de substantia formæ. numero 13 65
Ordo quid sit, & quotuplex, num.15 65
Ordo si à Papa præfigitur, præsumitur de substantia, & etiam ille, qui non læditur, appellat ob non seruatum ordinem. num 16 65
Ordo quandoque inducit prærogatiuam. nu.17 74
Ordo & consuetudo curiæ olim erat, quòd primò monitoriæ secundò, præceptoriæ, ultimò executoriæ cōcedebantur. num.1 81
Ordo naturæ est, ut causa præcedat effectum. nu.19. 107
Ordo rationis habetur pro ordine uerborum. nu.3 132
Ordo mandati importans ministerium dicitur forma. num.16 151
Ordo iudiciarius quando seruādus, & à quo. nu.14. 220
Ordo pœnarū, loci, & tēporis seruādus est. nu.15. 228
Ordo non uitiat seruatus, licet non necessarius, & est duplex. num.15 221
Ordo iudicij quadruplex, & qualis quisque sit. nu.5. 228
Ordo seruandus in reo criminis contumace. nu.7 235
Ordo uerborum, & qualitas præsumitur. num. 15 239
Ordo istius c. ad ultimum si non seruetur, an ualeat sententia. num.5 264
Ordo iudicij in denūciatione, & inquisitione seruādus, licet litis contesta. non fiat. num.1 280
Ordo quis procedendi post sententiam definitiuam in exequendo. num.15 281
Ordo in satisdando quis. num. 15 286
Ordo rei gestæ semper debet attendi. num.8 358
Ordo iudiciarius non est necessarius in causa restitutionis usurarum, & ubicunque quid relinquitur pro anima. num.7 375
Ordo iuris in notorijs, & summarijs non exigitur, ibid. num.1 376
Ordo iudicij duplex, & qui seruandus, & nu. 2. 3. & 5. & 6. 376
Ordo aliquis iudiciarius an sit seruandus coram arbitratoribus. & num.7. & 9 377
Ordo uerborum reducitur ad ordinem intellectus rationis. num 20 419
Ordo necessarius magis inspicitur, quàm ordo uerborum. num. 8 428
Ordo tertius sancti Francisci censetur ecclesiasticus, versic. & idem. num.9 456
Ordo iudiciorum de iure ciuili seruatur in notorijs, & de iure autem canonico in notorijs non requiritur ordo, nec litis contestatio nisi utraque pars sit in iudicio, & reus neget. & num.16. & 19 470
Origenes in aliquo errauit: in alijs tamen, ubi non est, error, approbatur. num.3 12
Originale, protocollum, Matrix, & scriptura fontalis æquipollent. num. 22 297
Originalia semel producta non sunt amplius edenda. nisi in casu. num.2 312
Originalia an debeat remanere penes notarium an penes curiam. num.4 308
Originarius in dignitatibus debet præferri forensi. numero 2 96
Orta a turpi causa finali uel ad eam relata non debent ad effectum produci. num.64 14
Orta lis contra dominum in eo, quod famulus suus delinquit, an dicatur orta ex legitima ratione. nu.5. 280
Ortus, & occasus ab idem, & per eosdem. num.1 355
Ouibus legatis an legatus intelligatur & seruus ouibus deputatus. num.18 99

P

Ace perpetua inter duos inita, an altero contrauueniente, liceat alteri contra eam uenire ? num.3. 6
Pacem per mensem duraturam facientes an uideantur finito mēse se inuicem diffidare ? nu.29 6
Pacem, uel treugam si aliquis fecit cum exbannito, an teneatur

teneatur eam seruare. num.13 200
Pacem facere possitne procurator citra speciale mandatum. num.30 207
Pacis causa potest quis cogi renunciare beneficio. Subsistitq; renunciatio licet non seruetur compositio. nume. 1 105
Pacta interueniente dolo rescindi indistinctè possunt, alioquin interdum etiam ex læsione rescissio non datur. num.2 201
Pacta aliqua si ineantur inter Imperatorem, & alium regem, uel prouinciam, tam ipsi, quàm eorum successores tenentur illa pacta obseruare. num.1 296
Pacta, quæ continentur in pace Constātiæ, seruāda sunt ab Imperatoribus. num.2 296
Pacta nouissima qualiter concludenter probentur in actu iterabili. num.4 355
Pacta notabilia omnia an sint ualida. num.1 371
Pacti inobseruantia an, & quando tribuat causam recedendi ab eo, quod finitum extitit? num.2 105
Pacti uestimentum quid sit. num.8 203
Pactio non gratuita in beneficialibus est simoniaca, & papa non posset dispensare num.3 103
Pactus priuatorum non potest crimen, alioqui non punibile, criminale, seu criminaliter punibile effici. numero. 19. 10
Pacto, & testamento quod fieri potest, potest etiam statuto. num.17 13
Pacto quod fieri potest contra ius commune esse non dicitur. num.67 7
Pactum intelligitur rebus sic stantibus. num.18 10
Pactum, quòd laicus etiam comes, & patronus eligat prælatum ecclesiæ, non ualet num.1 131
Pactum de non petendo magis accedit facto, quàm rationi. num.4 201
Pactum à statuto caussatum etiam nudum ualet, statutū uerò cui pactum caussam dederit, eatenus ualet quatenus pactum. num.7 201
Pactum non uestitur a stipulatione pœnali, sed a solutione pœnæ. num.11 201
Pactum conditionale per existentiam conditionis retrò fingitur. num.15 201
Pactum qn̄ transferatur de persona ad personā. n.3. 201
Pactum ultimum seruari debet, nisi per præcedens tertio quæsitum sit ius. num 3 201
Pactum potest fieri triplici figura ne quis conueniatur de facto. num.15 295
Pactum restringitur per cōputum rationum. nu.23 201
Pactum de non agendo tollit quærelam inofficiosi, & actionem supplementi. num.24 201
Pactum non futuræ successionis iuramento roboratur. num. 5 201
Pactum nudum quantum ad conscientiam a solenni nō differt. num.28 201
Pactum nudum a causa extrinseca an seruandum sit omninò. num.7 202
Pactum quodlibet superadditum in contractibus, qui ineuntur re, dicitur nudum. num.10 202
Pactum, quòd aliquis nobilis sit perpetuus potestas ciuitatis, an ualeat? num.3 203
Pactum, quod inducit simoniam, non tenet: sed tenet resignatio liberè facta. num.1 203
Pactum aliud absolutum, aliud conditionatum, & de utriusque uestimento. num.7 203
Pactum unius an noceat alteri num.1 203
Pactum, quod tendit ad ueniale peccatum, an sit ualidum. num.1 203
Pactum liberatorium quando causam requirat, uel non. num.12 201
Pactum hæreditatis diuidendæ factum bona fide & super re dubia an arctet creditores hæreditarios quomodo agere debeant. num.4 204
Pactum uel statutum de dote lucranda quando non habeat locum, num.1. & 2 302
Pactum personale non afficit successorem. nu.3 105
Pactum de iurisdictione proroganda an sit pactum de iurisdictione danda. num.13 223
Pactum, quod de interesse stetur simplici uerbo creditoris, an sit ualidum. num.5 341
Pactum non dicitur pactum, nisi consensus interueniat. num.3 353
Pactum inutile uertitur in mandatum. num.5 360
Pactum, quod dominus remittat uasallo obedientiam, uel censum, an sit ualidum, & de alijs agit pactis inter eos. num. 12 360
Pactum an sit ualidum, si pacto nudo conuenit, ne stetur scripturæ talis tabellionis. num.14 361
Pactum, ne appelletur. s. in causa ciuili, quare ualeat. nume. 6 375
Pactum, quòd recedatur a persona non arbitrante, an sit ualidum. num.14 377
Pactū ualet, ne mihi liceat recipere, uer. unde. nu.2 380
Pactum de succedendo alicui post mortem suam nō ualidatur iuramenti uinculo. num.24 383
Pactum generaliter quando ualeat. num.24 383
Pactum factum in perniciem reipublicæ non est seruandum. num.5 388
Pactum de successione futura quando ualeat. nu.3 273
Paginæ literarum, quæ transmissa est absenti, an stetur. num.22 389
Pallium debet sumi de manu papæ. num.8 100
Papa est culmen episcoporum, & cæterorum, quos intellectus pōt imaginari, solutusq; ab omni lege & regula præterquā euangelica. & apostolica. nu.11 3
Papa debet esse uir apostolicę sanctitatis. nu.12 3
Papa quando scribit de plenitudine potestatis, an quid opponi possit quod annullet gratiam. num.14 3
Papa dicitur seruus seruorum quantum ad humilitatē, nā, quò ad ptātē, est dominus dominorū. num. 16 3
Papa potest cuilibet directo stipulari. num.16 3
Papa cur se uocet seruum seruorum Dei, non autem seruorum hominum, uel pœnæ. num.20 3
Papa si scribat de plenitudine potestatis, an omnia annihilet quæ possunt obuiare rescripto. num.51 4
Papa, & Imperator quare dicantur serui. num.65 7
Papa an possit inuenire nouos articulos fidei. nu.44 10
Papa an possit mutare formam consecrationis. nu.46. 10
Papa si scribat in literis suis ad executionem statuti, an uideatur confirmare. num.24 12
Papa an possit statuere de laicis. num.26 12
Papa solam præbendam adimendo, non uidetur adimere uocem in capitulo iam quæsitam. num.17 30
Papa conferendo præbendam Titij, & eiusdem canonicatum uacantem conferre censetur. num.19 30
Papa an totum negocium reuocare uideatur eo ipso, quod incipit cognoscere, uel alteri ex certa scientia delegat? num.56 31
Papa cum cassat statutum, accessorie cassat eius confirmationem. num.4 37
Papa non intendit reuocare collationem præbendarum, quæ collatæ sunt tempore noui statuti per eum confirmati

firmati ante quàm declaretur inualidum.nu.9 37
Papa si mandauit per capitulum mihi conferri præbendam, sed capitulum in fraudem meam contulit alteri, an teneat collatio.nu.11 37
Papa non intelligitur uelle contra ius.nu.19 37
Papa si mandet sententiam confirmari, intelligetur causa cognita.nume.19 42
Papa irritat, factum a non suo iudice, & ad se nogotium reuocat.nu.1 290
Papa dispensare uidetur, confirmatione sua facta ex certa scientia.nume.1 166
Papa si mandat aliquam præbendam conferri mihi, aut Titio, an ualeant literæ? nume.4 44
Papa mandante collationem primæ uacaturæ curatæ, uel non, si & Curatum, & non curatum simul uacent, potest curatum eligi.nume.22 44
Papa si contulit beneficium curatum cum clausula residentiæ, & promotionis ad ordines, an Episcopus poterit dispensare? & nu.18.& 45 45
Papa si concesserit mihi beneficium cum clausula, ut deberem facere residentiam, utrum diœcesanus poterit super residentia dispensare.nu.45 45
Papa si mandauit mihi conferri præbendam tanti reditus, licet non sit probatus reditus ad unguem, iudex æstimabit illud.nume.5 47
Papa est iudex iudicum..nume.12 54
Papa quicquid facit potest dici gratia.nu.5 50
Papa si scienter scribat pro indigno, an ualeat rescriptũ. numero.22 58
Papa mandante quem recipi in canonicum, & ei præbendam conferri, si qua uacat, an, præbenda nondum uacante, debeat recipi in canonicum.nu.4 59
Papa familiaribus cuiusdam Episcopi concessit priuilegium, quòd præferantur cæteris paribus, Titius ante priuilegium impetrauerat, & post effectus est familiaris Episcopi, demum uacauit præbenda inspiciendum ne erit tempus datæ, an uerò tempus uacationis? nume.21 60
Papa si mandat conferri præbendam, si qua uacabit, utrum possit conferri præbenda præsentialiter uacans.nume.27 60
Papa mandante mihi prouideri, uel pensionem dari, nõ debetur pensio, licet canonicorum iuramento ea comprehensa non sit.nume.40 60
Papa, uel Imperator ubi uult obstantium tenorem haberi pro de uerbo ad uerbum scripto, nihil obstãns rescripto officit.nume.23 67
Papa siue per ueros, siue per falsos cardinales eligatur; ecclesia semper retinet possessionem.nu.30 70
Papa potest remoueri propter notorium crimen enorme.nume.32 70
Papa non præsumitur uelle ecclesiam duplici onere afficere.nume.5 74
Papa si dicat, mandamus tibi conferri, si pro alio nõ scripsimus, nec adijcit, qui huiusmodi gratiam prosequatur, & papa scripsit pro alio, qui morte præuentus nõ prosequitur, uel uiuens alteri cedit, uel sentẽtialiter succumbit; an literæ sint efficaces.& nu.12 81
Quid si controuersia cum altero pendeat? ibidem.n. 13
Papa non concedit literas cum alieno præiudicio. numero.4 87
Papa si subrogauit delegatum in processu, an habeat locum recõuentio pendente arbitrio.nu.16 345
Papæ sub protectione recepti non liberantur ab ordinarij uersi.recepti.nume.2 462
Papa à nemine dependet, & est sicut sol in planetis. numero.15 96
Papa si concedit mihi aliquid de plenitudine potestatis, an alius possit contra me illud ius præscribere. numero.32 56
Papa an possit cum bona conscientia donare decimas, uel castella ecclesiarum.nume.33 96
Papa legem successori in ponere non potest nisi in præteritis perfectis.numero.7 107
Papa non debet supprimere officium, uel potestatẽ electio uariorum imperij.numero.5 119
Papa si antequam eligeretur, iurauit renunciare papatui ad beneplacitum cardinalium, an ualeat iuramentum.numero.10 119
Papa mandante procedi per uiam compromissi, sufficit pars maior.nume.36 123
Papa si dispenset, quòd quis possit obtinere tertium beneficium cum duobus, quæ possidet, an uideatur dispensare super illis duobus.nu.1 132
Papa si mandat alicui, quòd dispenset cum aliquo, tale mandatum est referendum ad ius? nu.71 133
Papa mandat eligi, cum consilio Abbatis infrà mensem alias, quòd Abbas ipse eligat, Abbate dolo latitante, an labatur mensis.nu.6 140
Papa sibi reseruata facit non ut homo, sed tanquam Deus, nume.2 141
Papa simplicitatem potius quàm dolum præsumit. numero 4 148
Papa potest liberare monialem, & sibi dare licentiam nubendi.nume.5 141
Papa succurrit illis, qui propter inimicitias non possunt morari in loco.nu.3 147
Papa non stat conscientiæ uolentis cedere, sed rationi numero.3 147
Papa commissarius negotium adprimè industriale alteri committere non potest.nu 13 151
Papa ponens quem uicarium in urbe aliqua an uideatur ponere etiam in eiusdem urbis territorio? numero 68 151
Papa si non commisit causæ cognitionem, sed prouisionem, an si prouisio sit nulla, potest iteratò prouideri. numero.3 160
Papa per clausulam, nulla exceptione obstante, quas exceptiones auferat.numero.1 162
Papa quandoque factum propriũ obliuiscit.nu.2 162
Papa litis executionem mandando totum negocium mandare uidetur.nume.6 169
Papa cõcedit mihi castrũ cũ quibusdam cõditionibus, q̃ nisi seruent, reuertat castrũ ad Papam, deinde cõcedit mihi ẽt ciuitatem, cui d.castrum subest, cũ omnibus suis castris postea contrauenio conditionibus, an castrum debeat ad papam reuerti? nu.7 184
Papa solus dispensat contra ordinem iudiciorum non alius.nume.1 412
Papa cathedralem ecclesiam alteri ecclesiæ subijcere potest item plures episcopatus unire, & unum in plures diuidere.nu.3 185
Papa an succedat in processu per legatum inchoato nondum tamen finito? nu.6 187
Papa an possit transferre sedem suam ab urbe? remissiue.nume.1 197
Papa si contulit aliquod beneficium clerico seculari, an talis poterit ex superuenienti delicto deponi ab episcopo, & ordinato a Papa.nu.2 197
Papa an possit imponere pœnam mortis.nu.6 197

Papa an possit delegare omnes causas indistinctè laico. numero .11 227
Papa an possit alicui concedere castrum ecclesiæ, & eius potestas numero.6 237
papa si causam committat, non est necessariò requirendus episcopus.nume.8 248
papa si mandet simpliciter, ut aliquis auctoritate Papæ citet talem,an poterit alteri uices suas committere. numero.6 284
papa reuocat factum suum erroneum, uel iniustum, uel potius declarat non præiudicare.nu.1 268
papa ius regis regum habet in subditos suos.nu.6 289
papa non debet aliqd facere iniustum.nu.7 289
papa est doctor utriusque iuris eo ipso, quod est Papa. numero.6 292
papa cognoscit causam inter Imperatorem, & alium regem.numero.2 296
papa delegat causam matrimonialem alijs,quàm episcopis.nume.2 301
papa quando mandat, quod fiat iustitia,quomodo debet intelligi.nume.3 330
papa si mādat quibusdam presbyteris,quatenus in causa,quæ uertitur inter episcopum Prenestinum, & Abbatem Subliacensem.ad suam præsentiam accedant perhibituri testimonium ueritati, & si non uenerint, excōmunicationis, & depositionis sentētiam reformident,an mandatum illud teneat.nu.1 350
papa non dicitur,nisi qui intrat secundum regulas sanctorum patrum,& conciliorum.nu.4 369
papa est supremus personatus.nu.7 369
papa ubi est,ibi Roma est, & Hierusalem.nu 11 369
papa an possit dispensare super iuramento licito. numero.5 374
papa si ex priuilegio concessit Tudertinis, quod apud eos sit prima appellatio,an poterunt eam tollere per statutum ipsorum.numero.9 375
papa interpretatur euangelium & quamlibet diuinam scripturam.nu.5 381
papa si confirmat delegationem quæ nulla erat,an illa iurisdictio dicatur delegata uel ordinaria.nu.3 227
papa sibi quærit per priuilegium exemptionis.§. item. no.numero.3 413
papa potest dispensare cum bigamo promoto,sed non promouendo. nume.18 229
papæ de priuilegio an quis incidenter cognoscere possit alius a Papa.nume.5 237
papa an debeat pronuntiare,uti possideris ita possideatis si de possessione pars utraque probauerit & numero.27 & 35 308
papa Imperator, & reges a quibus donationibus abstinere debeant.nume.7 307
papæ mandato magis obediendum est quā regis.nu.3.17
papa non uult iuri alterius derogare per suam confirmationem.§.idem ait.num. 9 462
papa solus,rem unius potest dare alteri.nu.4 144
papa defendere tenetur episcoporum ordinem & famam.nume.2 365
papa est summus tutor. nume 1 401
papa an possit expressè concedere intrusori.nu.1. 401
papa intelligitur concedere ius,quod habet, & nō quod ad castellanum pertinet.nu.7 405
papa si concesserit alicui partē decimarū ex priuilegio, & partē reliquæ iuri cōmuni,tandem ille impetrauit alteram partē,quia dixit se habere unā partem,sed non dixit ex priuilegio,uel qualiter, & residuum impetrauit,an impetratio sit ualida.nu.11 409
papa potest cassare leges Imperatorum,regum,& populorum ratione peccati.nu.1 411
papa an possit se intromittere de rebus laicorū.nu.2. 411
papa præsumitur circumuentus, quando facit aliquid contra suam pronuntiationem.nu.2 411
papa pronuntiat in causa sua,non tanquam sua, sed tanquam partium.nu.3 423
papa an possit laicum in integrum restituere.nu.4. 423
papa solus habet plenitudinem potestatis, & alia uide de eo.numero.16 425
papa est pater patrum, & cōcurrit immediatè cum omni prælato etiam in eadem iurisdictione maiori, & potest ad.ri, non seruatis gradibus.§. sed in hoc. numero.4 443
papa submittit se suo confessori nu.5 446
papa non tenetur sequi ius ciuile necessariò,cum sit supra ius uer.& hoc no.nu.9 449
papa si confirmauit alicui beneficium ecclesiasticum,an inferior poterit cognoscere de intentione principis. numero.1 4 2
papam uelle ea,quæ ex certa scientia fecit,remouere nō est uerisimile.nume.24 151
papam adiens pro appellatione, & alia causa, an habeatur pro appellante.nu.4 443
papę auctoritas confirmat inualida,nisi facta sit confirmatio in forma communi,tunc enim nullam inducerent dispensationem & nu.sequ.nu.33 27
papæ certa scientia operatur suppletionem solennitatis omissæ,quamuis non apponatur clausula supplentes de plenitudine potestatis &c.nu.34 27
papæ mandato, si quis soluere cogi debeat, isque ob infortunium puta maris nequeat satisdando satisfiet. numero.2 41
papæ mandatum semper admittit exceptionem nouæ causæ.nume.46 45
papæ mandatum capitulo, sede uacante, directum transfertur in episcopum postea creatum iuris interpretatione.nume. 15 & 22 47
papæ uoluntas a iuramento per canonicos præstito de non recipiendo ultra numerum ordinatum intelligitur excepta.Idem in iuramento fidelitatis, ut exceptum intelligatur ius papæ, uel Imperatoris. numero.15 59
papæ certa scientia in rescripto quos defectus suppleat numero.5 50
papæ an possit opponi, quòd est hermaphroditus, uel mutus,uel surdus.nume.9 102
papę reseruatio,aut prohibitio,siue decretum,quid operetur? nume.10 123
papæ electio est de iure diuino,cui renunciari non potest.nume.8 147
papæ mandatum de inquirendo intelligitur fama præcedente, & seruatis seruandis.nu.5 192
papæ auctoritas in his,quæ pontificem tangunt,semper uidetur excepta.nume.6 374
papæ, & catholicæ ecclesiæ auctoritas ab omni lege & constitutione uidetur excepta.nu.4 388
papæ prohibitio dicitur uis maior,& connumeratur,inter casus fortuitos maiores,uer.qa phibitio.n.3 4 6
papæ subdelegatus subdelegare potest.nu.1 181
paradisus est naturalis patria nostra,sicut Deus est pater noster.nume.25 125
paragraphus est idem, quod separatio, uersi. quia paragra.nume.5 460

Parcendum non est delinquere assuetis, ibid. nu.2 431
Parcendum est sumptibus, & expensis, & discriminibus uiarum.nu.4 438
Parcere benignitatis est opus.nu.18 94
Parentes in quibus testificari pro filijs possint. numero. 22.fol. 240
Pareri non debet executori, nisi ostendat literas. numero.4 171
Pares curiæ habent iurisdictionem ordinariam specialem in feudis.nu.8 178
Pares curiæ qui dicantur, à quibus eligantur; an habeât iurisdictionem ordinariam, an eligere sibi possint locum, ubi sedeât pro tribunali, & utrum ab eorum sententia possit appellari.nu. 3 231
Paria quando superentur inter se.nu. 9 317
Paritas debet esse in iudicijs.nu.1 238
Parochiani laici non possunt eligere sibi, & præficere capellanos in capellis eorum. nu.4 131
Par pari an reuerentiam præstet diuersis respectibus numero.7 147
Pars remota de Decretali an possit allegari. numero. 76. fol. 7
Pars an sit citanda in collatione beneficij. nu.5 39
pars una alternatiuæ, si est possibilis de iure & de facto, altera impossibilis, utile per inutile non uiatur. sed accrescit tantum capaci.nu.10 44
pars præsens an teneatur expectare aduersarium absentem.nu.3 165
pars potest prædicari de toto in uniuersali iudicio. numero.4 210
pars maior canonicorum si eligit, omnes canonici elegisse uidentur.nu.9 164
pars aduersæ parti non tenetur edere instrumentũ proprium, quod redemit, uel gratis habuit a tabellione, nisi in casibus. nu. 3. 196
pars maior dicitur multis modis nu.7 301
pars utraque si probauit de possessione, quid iuris, si pars, quæ erat potentior, armis expulit aduersarium, nu.27.& 35 308
pars si non ponat, suæ interrogationi non est respondẽdum.nu.17 312
pars citari debet, ut ueniat auditura testes. numero. 1.& 6 fol. 319
pars an teneatur instruere aduersarium, aut facere copiam aduersario de nominibus testium nu.12 334
pars an sit citanda in notorijs, & sententia ferenda. numero.4 376
pars maior præualet in electione, licet omnes uocandi sint, ibidem §.opp.nu.2.&3 440
pars utraque si etiam sit præsens, in notorio non requiritur contestatio litis, & etiam si fieret interrogatio, non fit animo litem contestandi.nu.8 470
Si pars unius per sententiam uocat, an accrescat alteri. num.61 23
parte non citata iudex potest interloqui ubi quæstio est de iure.nu.3 87
partem mitiorem in pœnis, & temporibus pleniorem in fauoribus & gratiis debemus eligere.nu.12 2 8
partem maiorem qui faciunt, debent simul pronuntiare num.2 413
partes discordantes an, & quando ad pacem, uel ad præstandam cautionem de se inuicem de facto non offendendo, cogi debent?nu.46 6
partes an in prorogatione possint addere in mandato aliquam formam nouam extra mandatum.nu. 9 156
Partes an possint solennitatibus iurium renuntiari. numero.26 151
partes an debeant ducere legatum suis expensis. numero.3 104
partes si de facto dant iurisdictionem priuato cum pœna, & una pars, non obseruat sententiam, utrum incidat in pœnam, sicut in compromisso?nu.8 177
partes si renuntient feriis, an iudices, uel arbitri teneantur sequi hanc renuntiationem partium.nu. 10 255
partes an possint de consensu partium publicare attestationes sine iudicis authoritate.nu.7 343
partes an possint prorogare initiatã appẽonis ad multos annos.nu.5 448
parti aduersæ an fienda sit copia de interrogatorio. numero.11 334
participium, absoluendos, significat quandoque præsens tempus.nu.10 264
participium futuri temporis efficit conditionem.numero.10 281
particula hæc, saluo iure, apponitur in libellis de cõsuetudine libellantium, non tamen est necessaria ante lit. contest nec utilis post lit.contestatio.nu.4 355
particularis detractio per promittentem facta de generaliter interrogatis uitiat stipulationem.nu. 17 51
particularis clausula quo casu æquipolleat indefinitæ, uer.unde.nu.2 438
parum non dicitur id, à quo magnus dependet effectus. num.6 83
pascua præscribere, uel usum nemoris uillæ possunt singuli rustici, & si prohibeantur, possunt singuli agere actione iniuriarum.nu.5 192
passagium siue Vectigal cui debetur.nu.13 360
passionis in aduersarium quandoq; fit ex mendacio nominantis translatio.nu.6 246
pastor dicitur ab actu officii, non à prædominio rei. numero.17 99
pater, prælatus & dominus adæquantur.nu.14 353
pater maledicendo filium cum causa sufficienti ad exhæredationem an uideatur eum exhæredare. numero.50. fol. 4
pater, qui mittit filium ad studium, tenetur ei emere libros.nu.10 10
pater relinquens filiæ centum, si continenter uixerit, an si ipsa nubat, debeat habere legatum.nu. 9 11
pater non tenetur facere expensas studij, filio bona separata habenti.nu.24 95
pater quando intelligatur fecisse expensas studii animo repetendi.nu.25 55
pater, filium ex concubina susceptum in testamento suũ uocans, fatetur eum legitimum.nu.16 107
pater filio, etiam sub potestate constituto, luctum procurare non potest.nu.3 140
pater, qui prodigaliter utitur bonis aduentitiis filii, priuari debet administratione nu.11 177
pater an teneatur officio iudicis gubernare filium in studio nu.12 194
pater an compellatur iudicis officio assignare dotem filiæ, sine dote nuptui traditæ.nu. 28 194
pater an in causa matrimonii admittatur pro filia, nu .1. & 2.fol. 212
pater an admittatur pro filia in causa matrimonii. numero.2 212
pater sancte petitorio & possessorio simul est actum. an una sententia debeat terminari nu.a 268
pater si instituit aliquem tanquam uerum filium ex uxo re

re & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica re non nominando ipsum ut filium, sed tanquam nutritum in domo, an possit tanquam præteritus rumpere testamentum.nu. 6 311
pater si confessus est recepisse à Titio nomine filij mutuanti centum.utrum, si pater intra biennium nō proponit querelam non numeratæ pecuniæ, perdet querelam.nu.32 383
Pater contrahit aliquando pro filijs ut filijs, & non hæredibus, & an filijs in potestate existentibus possit quærere.nu.1 358
Pater potest stipulari dotem reddi filio, si filius postea est mortuus, an ista stipulatio transeat ad hæredem extraneum.nu.8 360
pater metu pœnæ non debet inuitari ad exhæredandum filium.nu.2 577
Pater si possedit.x.annis sine titulo, si filius .x. alijs annis tanquam hæres an iste filius præscribat.nu. 15 399
pater an possit reuocare confessionem filij confitentis se fecisse furtum uel homicidium.nu.12 293
pater an possit petere confirmationem status filiorum. num.12 462
paternæ indignationis metus an sufficiat.nu.3 218
patet quod expressè, non est probare necesse, excipitur quidam casus, uer.dicit lex.nu.4 440
patientia papæ non præiudicat successori ecclesiæ .numero.1 401
patientia præiudicat ei, qui potuit prohibere. numero.3. fol. 424
patrem esse legitimum ad ministratorem, quomodo intelligendum.nu.9 65
patri non licet cogere filium consentire.nu.2 121
patria duplex est.s. originis, & domicilij.nu.7 79
patria triplex, communis, uulgaris, propria. numero.16. fol. 80
patriarcha non potest confirmare ecclesiam episcopi, si eam non inueniat confirmandam, ut quia est contra ius.nu.1 266
patriarchæ quatuor, qui possunt ante se uexillum crucis ubicunque deferre excepta Roma.nu.4 288
patris interest legitimos filios & successores habere.numero.1 343
patris prælati Syndici Reuocatio uel persona reuocatur utrum cautio rati sufficiet, & qualis.nu.5 214
patronatum qui intentauit, dicitur intentare uniuersalem actionem seu officium iudicis uniuersale. numero.2 420
patronatus ius quid.nu.1 420
patronatus quando transit eum uniuersitate, nume.2 & 10.fol. 420
patronatus, duplex, & qui uer. & est duplex. numero.10 420
patroni episcopatuum sunt reges.nu.11 218
patrono laico, qui indignum pręsentauit, an lite pendente currat residuum temporis sibi ad pręsentandum dignum competentis.nu.8 190
patruno suspenso datur socius uel curator.nu.10 228
patronorum pars maior an sufficiat ad præsentationem? numero.3 128
patronus ecclesiæ an possit uti duplicitate formarum in sua pręsentatione.nu.4 58
patronus indignum præsentans an statim ius præsentandi amittat.nu.3 190
patronus laicus habet quatuor menses ad præsentandum, clericus uerò sex, & quare? nu.4 190
patronus an possit se intromittere de reditibus ecclesiæ num.5 196
patronus ecclesiæ si est per uim expulsus de custodia ecclesiæ uacantis an possit agere actione iniuriarum coram iudice laico.nu.8 228
patronus ecclesiæ uacantis habet ipsius ecclesiæ naturalem possessionem.§.præterea.nu.3 442
pauper ecclesia quando dicatur.nu.7 49
pauper qui est, an admittatur ad tutelam, procurationē, & aliam administrationem alienam. nu.4 213
pauperem se fingens impetrando nihil agit. nu.1 58
paupertas an excuset ab infamia, & à periurio . nume.4. & 5. 378
paupertas uel diuitiæ probandæ sunt ab eo, qui inde actionem uel exceptionem uult consequi.nu.1 365
paupertas an possit esse notoria.nu. 13 470
pax, & Concordia interdum non sunt sinonima, sed omnino diuersa.quare.nu.88 7
pax dicitur discordiæ finis, treuga uerò interuallum.numero.3 6
pax est tranquilla libertas, &, quare non fit inter homines, sex dantur causæ.nu.20 6
pax quid sit.nu.27 6 & nu.2 200
pax est inter opera misericordiæ.nu.31 6
pax offensi quando offendentem liberet, uel non. numero.3 200
pax, & concordia qualiter inter se differant. numero.4. fol. 200
pax & confæderatio an & qualiter differant.nu.8 200
pax fieri gratis debet.nu.30 107
peccato nunquam consentit ratio.nu.39 6
peccato per restitutionem in integrum remitti, per dispensationem uerò tegi dicitur.nu.6 147
peccatum patris aggrauat delictum filij.nu.16 147
peccatum non contrahitur in expectatione absentis.numero.1 210
peccatum omne quid.nu.4 354
pecunia ecclesiæ præsumitur, si a prælato, uel eius nomine sit numerata.nu.3 289
pecunia deseruit cuilibet humanæ necessitati: non res aliæ, uer. Item pecunia.nu.4 414
pecunia & labor pecuniæ diuisionem recipiunt. numero.7 361
pecuniam dicenti se portasse non creditur, nisi probet. numero 6 358
pecuniæ æstimatio quæ debetur in annua obligatione, si mutetur æstimatio.nu. 0 324
pedagia an præscribantur? nu.38 90
pedagia colligentes in suo territorio, an habeant aliquod interdictum contra denegantes.nu.40 112
pedagij concessio a Principe mihi facta super quodam flumine, non facta mentione priuilegiorum, quæ quidam nobiles in eodem flumine habent, an subreptitia præsumatur.nu.13 6
pœna constitutionis, si exprimatur cui integrè, uel partim applicari debeat, id seruandum est. Sin minus, aut apposita est per uerba multiplicatiua, ut duplum, & ei applicatur cui simplum. Sin per uerba simplicia, ex contractu parti, ex delict, uerò fisco applicatur. numero 31 13
pœna non debet præuenire culpam . nu. 16 17
pœna, & prohibitio ubi simul connexæ sunt, tunc quod de una dicitur de alia intelligitur.nu.2 18
pœna, regulariter, non ab essentia actus, sed ab actus prohibitione descendit.nu. 3 18

pœna priuationis à communione, quæ propter contumaciam per constitutionem infertur, intelligitur temporales nu.2 35
pœna corporalis non recipit actualiter duas executiones numero.10 74
pœna contemptibilis, ut quòd homicida soluat quinque solidos, est inualida. nu.5 90
pęna ipso facto imposita, uel ipso iure ingruens requirit terminum consumatum.nu. 26 101
pęna maior & minor quando inuenitur imposita in diuersis legibus, potest iudex gratificari, & eligere quã uult. & limi. 2. modis.nu. 28 155
pęna debet esse talis, quòd timeatur. nu.3 193
pęna est quid nouæ formæ & naturæ.nu.3 218
pęna criminalis quæ.nu. 2 222
pœna an dicatur usura.nu.2 222
pęna pecuniaria nunquid incorporalem possit actore nolente conuerti.nu.24 229
pœna pęnæ cumulanda quo casu possit.nu.24 229
pœna statuti subrogatur loco pœnæ iuris communis.numero.39 308
Pœna falsi punitur, qui utitur falso instrumento per procuratorem.nu.1 352
pœna unius debet esse exemplum multorum.nu.1 372
pœna reatus ex conuersatione, quis non obligatur. numero.1 392
pœna minor an nouet compromissum.nu. 4 218
pœna compromissi an committatur, ubi receditur à persona non arbitrante, & uenitur contra eius arbitramẽtum num.15 377
pœna apponi potest in matrimoniis conseruandis non contrahendis.nu.4 380
pœna potest apponi in matrimonijs per statutum ciuitatis.nu.6 415
pœna quando incurratur ex conditionali sententia. numero.9 437
pœna cum additur ab homine, si non fiat intra certum tempus statim committitur: secus, si pœna apponitur a lege, & de qua pęna id intelligatur.nu. 6 429
pœna diuersimode accedit, & quando dicatur usura, ibidem uer. & dic.nu.14 464
pœna ordinaria potest aggrauari iudicis arbitrio, & ab ea non potest appellari, uer.no.pœnam.nu.1 465
pœna una ubi non sufficit, imponuntur plures, uer. quia Vbi.nu.4 466
pœna cognoscitur ex qualitate criminis. §. in tex. numero.4 467
pęna maior, ubi duplex, culpa ibid. nu.4 467
pęna iudicis an sit grauior, quam pęna iuris. nu.10 469
pœnam certam & determinatam, imponi consuetam, iudex mutando facit litem suam.nu.25 14
pœnam ex ueteri post translationem petere non licet. numero.7 204
pœnam minuere, uel tollere possint ne laicorum principum statuta.nu.1 431
pœnam compromissi non incurri, ex malitia non prætenditur, & e. pensæ soluuntur, in prin.nu.1.& 2 398
pęnas augere, uel diminuere an possint iudices maiores, & qui habent altam iurisdictionem, ut sunt potestates & præsides ciuitatum merum & mixtum imperium habentes.nu.24 14
pœnæ duratio regulatur à tempore expresso in impositione ipsius pęnæ, si adiectum sit: in minus, ubi ordinarie processum, & diffinitiue pronunciatum sit, perpetua est, ubi uerò extra ordinem, & interlocutoriè, expirat cum iurisdictione pronunciantis. nu. 21. 35
Pœnæ duæ an & quando imponantur pro unico delicto.nu.8 141
Pœnæ appositione non præiudico mihi in eo quod cõpetit de iure communi.nu.4 219
Pœnæ qualitas delicti arguit qualitatem. nu.18 35
Pœnæ, quæ non possunt cognosci per propriam diffinitionem cognoscuntur per æquippollentia. numer.17. fol. 215
Pœnę temporales recipiunt consummatum esse, spirituales inchoatum.nu.19 437
Pendens non est pro eo quasi sit.nu. 6 76
Pendente termino an possit quis iterum citari ad eundem terminum.nu.5 184
Pendente conditione si est appellatum, & appellatio est deserta, deinde deficit conditio, quid iuris.numer.8. fol. 417
Pendente excommunicatione, si excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit, postea extitit conditio, an testimonium uitietur.nu.6 437
Pendente conditione si iudex est mortuus, an expiret eius sententia.nu 8 437
Pendente iudicio retinendæ in quo quilibet dicit se possessorem, si unus turbat alium maiori turbatione, q̃ prius, an possit de hoc interim coram alio iudice ciuiliter, uel criminaliter conueniri.nu.2 440
Pendente dilatione data de consensu partium iudicis officio conquiescit, ut nihil interim facere possit sine cõsensu partium.nu.3.& 4. 458
Pendente dilatione si interim aliquid fit, appellare oportet, quasi non sit nullum ipso iure.nu.6 458
Pendentia appellationis interpositæ ante existentiam cõditionis facit, quòd sententia excommunicationis, suspensionis, uel interdicti non trahit secum executionem.& in prin.nu.2 437
Pęnitendi ius non habet locum in feudis, & quando, nec in uasallis.nu.1 369
Pęnitentia ubi locum habet, intelligitur saluo aduersarij intere.nu.2. 106
Pœnitentia an habeat locum in prorogatione temporis. nu.10 218
Pœnitentia in prorogatione iurisdictionis habet locum. num.4 219
Pœnitentia consensus quando locum habeat, nu. 1. 2. 5. & 6.10.11.& 15. 223
Pœnitentia actum.nu.8 223
Pœnitentia an locum habeat, siue quis in iudicem suum, siue alienum consenserit, & an saluo interesse aduersarij. nu.10 223
Pœnitentia liberat à pęna si opportunè fiat. numero. 6. fol. 246
Pœnitentia an sit licita post beneficium collatum, & gratiam consummatam nu.7 272
Pęnitentia aliqua an imponatur ei, qui absoluitur ad cautelam.nu.5 368
Pœnitentiam quem egisse, qualiter probetur. numer. 9. fol. 347
Pœnitentiam agens an præsumatur confiteri delictum, nu.4.10 & 13. 364
Pœnitentis semper præsumitur temeritas, & ideo condemnatur in expensis. uersicul. nota hic. numero.4. fol. 459
Pœnitere responsi an quis possit.nu.5 222
Pœnitere licitum an sit quandocunque. numo. 1.& 2. fol. 261

pensio repræsentat ipsum beneficium.num.1 76
pensio non includitur, si mandatur alicui prouideri de beneficio usque ad certam summam.nu.2 76
pensio sui natura non censetur beneficium ecclesiasticum. num.3 76
pensio quando solui debeat ?nu.4. 76
pensio soluta non potest augeri, nec potest recipi etiam a sponte soluente. num.1 372
pensionem qui soluit per triennium proximè præteritum, an præsumatur soluisse per septennium ultra. nume. 8 253
pensiones annuæ computantur inter immobilia. numero 11 76
pensiones sunt potius obuentiones, quàm fructus. nume. 10 275
pensiones, uel præstationes quæ quasi possideantur. numero 9 262
pensionis receptio est signum traditæ possessionis. numero 6 273
perceptio census æquipollet inuestituræ corporali. numer.2 273
percunctari, quid significet, & percunctatus testes quis dicatur.num.5 348
percunctatio præsumpta impedit productionem testiū, sicut uera. num 2 333
perdere possessionem prælaturæ an quis possit sine licentia superioris. num. 2 88
per directò, & utiliter aduerbia designatur qualitas rei conuenti, non actoris, uer. per quæ.num.7 424
peregrinantes ad Papam cum rebus suis sub Apostolica protectione consistunt, & idem in peregrinantibus ad Sancto Iacobum, & Beatum Antonium.num.1 462
peregrinantes qui offendunt, excommunicantur ter in anno Romæ.§. & no.num.1 462
peregrinantium nomine quis possit agere.§. Quæro. nume. 1 462
peregrinatio multiplex est.num.1 462
peregrini an retineant possessionem naturalē nu.1. 462
peregrini restituuntur ad sua attentatorum exemplo.§. in contrarium.num.1 462
peregrini capi non possunt per represalias, ibidem uers. sed quæro num.1 462
perempta instantia an fructus percepti ante nouam instantiam inchoatam per lit. cont. ueniant restituendi. nume. 13. 275
peremptoriè uerbum, an sit adiiciendum, quando dilatio datur ad probandum.num.8 252
peremptorij uim obtinet dilatio tertia. num.1 251
peremptorij uim non habet edictum comminatorium, si referatur ad ius. num 8 278
peremptoriū unum an sufficiat in tota causa.nu. 1. 245
peremptorium unum num sufficiat. remittit.nu.1 245
peremptorium secundum iuris ordinem non debet mitti in prima citatione & in quo consistit.nu.2 252
peremptorium contra uerum quicquid potest obijci, potest & contra fictum.§.ibi quicquid.nu.4 439
perfectio actus aliquando ex uoluntate, aliquando ex facto sequitur. num.8 209
perfectum dicitur aliquid esse tribus modis.nu.14 74
periculum si uenditor in se suscipiat frumenti in herba uenditi, & aliorum fructuum, & pereant, quando & debeatur, pretium conuentum. num.10 244
perito cuilibet in suæ arte licet sit credendum, attamen & quando uni soli credatur.num.3 318
peritorum electio pertinet ad iudicem.num.4 501
peritorum iudicio est in illa arte standum, & iuramentū eorum quid. num.1 404
periurare non dicitur ille, qui ex iusta causa superuenienti uenit contra tenorem iuramenti.nu.1 369
periurij reatus contrahitur ex iuramento inualido. numer. 1. & 2 372
periurium uel mora quando probetur per lapsum temporis appositi.num.15 68
periurium, & contumacia an probentur per scripturā. num. 2 199
periurium non excusat illicitus permissus superioribus. nume. 1 370
periurium ubi est uerisimile, non debet exigi iuramentum.§.nota.num.1 469
periuro in nullo creditur. num.21 88
periurus esse non dicitur, qui non intellexit.nu.10 293
periurus aliquando non est infamis.num.6 347
periurus est ab ecclesia remouendus, & quando, in prin. & num.1 371
periurus utrum sit infamis, & utrum possit habere dignitatem.num.3 371
periurus an præsumatur non soluens in termino. numero 1 371
periurus non amittit officium suum.num 98 375
periurus non repellitur ab agendo, nisi periurium excluderet suam intentionem.num.1 397
permissum ad tempus postea prohibetur.nu.2 24
permissus semel interesse electioni non ideò uidetur admissus ad perpetuò eligendum, nec ad possidendum hanc facultatem interessendi.num.1 264
permutari an possit ius ad beneficium ? nu.6 76
permutatio excludit expectantem, item unio fauore ecclesiæ facta. num.19 60
permutatio facta per prælatum, & capitulum. tractatu præhabito, an ualeat si Episcopus postea ratificet, uices suas interponendo.num.21 65
permutatio quando est bonæ fidei, & quando contracta uidetur.num.7.& 8 395
permutatio debet fieri cum domino, uel cum eo, qui habetur loco domini.num.13 395
permutatio cum requirat dominium ex natura sui ex proprio significatu uerborum, non autem uenditio, quomodo permutatio dicatur iustus titulus ad præscribendum. num.13 408
permuto nudam possessionem meam cum nuda possessione tua, quis contractus sit ille.num.22 408
perniciosum exemplum quod dicatur ? num.:6 119
perpetuæ Nuptiarum abstinentiæ indictio aduersatur publicæ utilitati : quia Reipub. interest quam plurimos ciues habere. num.23 11
perpetuæ, uel longi temporis præstationes inter immobilia numerantur, secus eæ quæ ad breue tēpus sunt. nume. 22 30
perpetuum dicitur, quod concluditur spacio. xl. ann. nume.4 401
perpetuus uicarius potest agere, & conueniri pro iuribus suæ uicariæ aliaq; facere, & quæ.num.1 359
perplexitatem uitandam.num.4 267
perplexitas in iudicijs uitanda est.num.10 459
persecutionis appellationis annus incipit post decem dies ad appellandum datos.§. dicit uers.nisi. numero 9 426
perseuerare in confessione an dicatur, qui per tormenta perseuerat. num.3 229
perseuerare an qs cogat i cōfessione spōte facta.n.1.292

Persona coniuncta in beneficialibus an admittatur sine mandato. num.9 203
persona coniuncta ætatis legitimæ an admittatur pro cõiuncta minore, quæ indiget tutore, uel curatore numer. 15 205
persona coniuncta si producat mandatum ad unam causam, & in alijs uult admitti coniunctorio nomine, an possit. num.19 206
persona coniuncta si agat procuratorio nomine, an coniunctorio, an sit differentia. num.25 207
persona coniuncta an possit ante lit. contestatam substituere procuratorem. num.34 207
persona procuratoris inspicitur, quando contrahit absque mandato: domini uerò, si cum mandato. numero 8 209
persona actoris, & rei an & qñ debeat esse certa. nu.12 258
persona una an possit sustinere uicem duarum. nu.5. 300
persona sit legitima, non obiecta declinatoria pro processum ad ulteriora. num.6 322
persona ueniens ex transuerso licet admittatur ad assistendum causæ pro suo interesse, tamen non admittitur ad petendum publicari attestationes receptas inter ipsos principales. num.1 333
persona patiens, non agens inspicienda in obseruatione legis & solennitatis, si ambo non sint eiusdem fori. §. in contrarium. num.3 468
personalis obligatio, uel concessio quando uideatur, & num. 8. & 9 460
personali in actione contra contumacem qualiter sit procedendum. num.1 247
personarũ ratio prius inquirenda, quàm iuris. nu.3. 335
personarum duarum uim duo iura concurrentia. numero. 1 415
personas diuersorum gerere quid prodest. nu.6 300
personatus ecclesiæ potest esse sine cura populi. Large autem persona ecclesiæ dici potest quilibet curatus. nume. 12 27
personatus quid sit. num.25 152
personatus quid sit. & persona quare sic dicta. nu.11 27
personæ miserabiles an possint iurisdictionem prorogare. num. 49 156
personæ prius quærenda ratio, quam personarum. numer. 60 315
pertinentia ad causam etiam modicum conferentia dicuntur. num.3 320
pertinentiæ transeunt sub libello generali. nu.11 210
Perusinus committens homicidium Florentiæ, nisi petierit ad unum tribunal remitti, quod facere potest etiam per procuratorem, potest in utroque foro legitimè condemnari. num.17 31
perusij sunt quatuor consules mercatorum, non habentes singulariter singulas iurisdictiones, sed unam tantum & eandem iurisdictionem conclusiue, an sufficiat sententia maioris partis. num.1 413
petens ubi non est nec iudex, etiam facti ex se conscius condemnari debet. num. 5 34
petens absolui a uinculo periurij an uideatur se fateri periurum? num.23 419
petens separationem an debeat se obligare ad aliam pœnam, quàm talionis. num.4 211
petenti rem ratione dominij non sufficit probare possessionem. num.1 269
petenti rem ex una causa, si agat ex alia, non obstat exceptio rei iudi. in princ. num.1 269
petere ab alio non passum, quod illi non concessi. numero. 1 238
petere dicitur etiam qui post litis contest. prosequitur. nume. 3 238
petere non dicitur proprie q excipit, & nu.7. & 13. 258
peti quando non potest sed excipi pro pœna cadentis a iure suo. num.6 251
petimus aliquando, quod nobis competit iure communi. num. 4 212
petitio cum exceptione quandoque cumulantur. numero 4 258
petitio intelligitur secundum personæ qualitatem, ibid. post casum. num.1 395
petitiones duæ eodem iudicio, & libello expediuntur. num.6 266
petitorio suspenso an quis procedere cogatur sopito possessorio. num.3 336
petitorio si quis agit, & succubuit, quia non probauit, an possit postea petere fructus possessorio iudicio. num.10 267
petitorio finito, non quæritur ulterius de possessione, secus contra. num.1 290
petitorium nascitur ex fine possessorij. num 1 264
petitorium, & possessorium quando cumulari queant. nume. 2 264
petitorium, & possessorium simul & semel agens de sua electione potest intentare. in princ. num.1 266
petitorium, & possessorium an possint simul cumulari. nume. 3 268
petitorium & possessorium quomodo dignoscatur, an cumulationem compati possint. num.3 268
Physionomia non habet in se certam & claram cognitionem. num.30 337
pignore restituto, per hoc non tollitur principale. numero 2 290
pignus non constituitur in actione reali. num.25 289
piratas contra procedi potest, uers. nam contra. nu.1. 462
pisant ueteres si debentur, soluuntur noui minoris ualoris, an interrumpatur præscriptio ueterum, an fiat nouatio, & transfusio ueteris obligationis in nouam monetam quasi ex tacito pacto. num.8 403
Piscari licet diebus Dominicis & Festis, non tamen maioribus solennitatibus, ex causa necessaria & utili publico. num.1 255
piscationum debent esse participes ecclesiæ circunstantes. num.2 255
pollicitatio rerum, quando fit Reipublicæ, an requirat causam, & quid de ea quæ fit pro anima. num.27 10
plato posuit ideas, tanquam principium formarum, esse in cœlo, uel nubibus aeris, quem reprobat Aristoteles. num 10 11
plebs si præscribitur, non amplectitur capellas. nu.2. 409
plena concordia quando dicatur factum. §. ibi, plena. nume. 4 415
plenaria sumitur pro libera, ibid. num.2 465
plenitudinis uerbum uniuersale est omnia includens. nume. 51 32
plenum arbitrium non porrigitur ad ea, quæ expressè iniqua sunt. num.2 19
plura beneficia potest quis impetrare sub expectatione. nume. 1 76
plura quando proponuntur coniunctim, super quolibet recipiuntur probationes: tamen si alterum per se sufficit, satis est illud probari. num.14 458
plurale idem est, quod singulare geminatum. nu.8 81
plurale informans singulare, singulare est. nu.8 92

pluralitas in beneficijs ecclesiasticis reprobatur.nu.5. 49
plures iudices ordinarij si procedunt criminaliter, & dāt diuersas sententias super facto principali, statur primæ sententiæ.num.16 54
plures si admittuntur ad communionem officij publici, & simul delniquūt in officio, quilibet tenetur pro parte. num. 5 65
plures exercentes eundem actum pro alio, an uideantur habere mandatum insolidum.num.7 109
plurium priuata societas collegium non facit, sed publica authoritas. num.9 99
plurium nomen quando uerificetur in uno, & nume.2 & 3 249
plus quot modis dicatur, & in prin.num.1 261
plus petitionis, exceptionis praxis.num.2 261
plus agens quando cadat a toto.num.5 261
pondus monetæ legitimum quod.num.1 374
ponens debet interrogari super ueritate suæ positionis, ante quàm aduersarius.num 11 132
ponere se in manibus alicuius est boni uiri arbitrio se cōmittere. num.3 146
ponte, ubi pedagium colligebatur, destructo, an priuilegium, uel præscriptio extendatur ad nouum pontem? numer. 41 112
pontifici tota spirtualis monarchia commissa est: propterea; concurrit cum omni prælato in iurisdictione, & potestate.num.2 3
populari actione agens fundat personam suam lite contestata. Con. diffamanté qualiter procedit. nu.4 335
populi inferiores an possint facere constitutionem pœnalem. num.29 15
populi maiores cum authoritate suorum magistratuum possunt legem pœnalem condere etiam duram. nume. 30 15
populi encomia. & populus quantò numerosior est, tanto est differentior intellectus.num.23 27
populi nomen comprehendit etiam aduenas, qui in loco consederint.num.6 79
populi statum armis mutare tentans qua pœna affici debeat? num. 8 194
populi consensus, uel assensus ubi requiritur, ubi magnus est populus, sufficit uocare decuriones ciuitatis uel prudentiores uiros nomine ciuitatis nu.1. 373
populus regitur tribus modis.num.74 15
populus habet iurisdictionem habitu conferendi, non actu exercendi. num.25 27
populus non potest facere statutum, quod sapiat monopolium. num.27 27
populus Romanus an possit facere legem generalem sine authoritate papæ.num.31 34
populus an debeat Episcopum, uel alium prælatum ecclesiæ eligere.num.1 100
populus cogitur obedire per capturam personarum. num.59 155
populus an possit restituere famæ.num.5 423
positio alternatiua procedit quando contractus est alter natiuus. num.5 51
positio ratione partis falsæ potest negari simpliciter. numero 12 14
positio, quando fit de facto aduersarij, potest alternatiue fieri secus, si de facto proprio.num.4 51
Positio quare sic formetur, res fuit præter id, & absque eo, quod tali loco, & tēpore Titium percusserim; nō autem, quod non percussi? num.16 110
positio cuiusmodi esse debeat: & quando ei respondendum, sit uel non? num.10 132
positio quid sit. & positioni, quæ ponentem non releuat, respondendum non est.num.13 132
positio negatiua de iure nouissimo fieri pōt.nu.49. 133
positio de carentia an debeat admitti.num.50 133
positio, dico me non excommunicasse post appellationem, uel, dico illum non appellasse ante sententiam excommunicationis, est affirmatiua.num.5 176
positio a iure remota, uel captiosa, uel de eo, quod sopitum est, nullo modo admitti debet.num.6 176
positio non est quid perfectum.num.5 239
positio pertinens, etiam quæ qualitercunque, adminiculatur causam. num.33 308
positionem qui negauit, an possit pœnitentia ductus eā confiteri.num. 17 132
positionē, q̄ debeo centū, cum re uera tm̄ quinquaginta debeā, an possim simpliciter negare? nu.51 133
positiones & articuli assumi debent de corpore libelli & fieri debent post litem contestatam. Interrogationes uerò nec de petitione assumi oportet, & quandocunque fieri possunt. num. 7 51
positiones supra in uerbo libellus.
positiones quibus ex causis adinuentæ num.9 132
positiones iniustas, uel superfluas repellere iudicis, ex officio, est. num.60 133
positiones qui facit, iurare debet, se credere eas ueras: aliàs non est eis respondendum num 2 249
positiones an fiant ante lit.contest.num.26 293
positioni iuris an sit respondendum? num.12 132
positioni quæ uitia, uel defectus obijci possint, neque ad num. 47. & 60 133
positioni negatiuæ an sit respondendum.nu.48 133
positioni duo capita separata, quorum alterum potest esse falsum, implicāti, an respōderi debeat? nu.58. 133
positioni, quòd testes sunt bonæ famæ, an sit respondendum? num.59 133
positioni negatiuæ, si statutum dicit, quod non debet respondere quid iuris, si aduocatus fecit positionem negatiuā in ueritate, ac significatione, sed uoce affirmatiua, quia dicit, quod res fuit abs; eo, &c.num.2 348
positioni respondere ubicunque quis nō tenetur, ibi nō tenetur subire iuramentū, nec referre.nu.7 389
positionibus respondere tenetur prælatus, licet œconomus, uel syndicus litem contestatus sit.num.36 132
positionibus iuris non est respondendum, nisi ius pro qualitate facti ponatur. num.2 251
positionibus respondere qui non uult, an habeatur pro confesso. num. 4 251
positionum in persona domini formatarum effectus. num. 17 140
positionum, & articulorum conceptio quæ, & quibus in causis sit utrorumque uel alterutrorum locus, & quibus positionibus respondendum, & numero 3. & 13 334
positionum conceptio de corpore libelli trahenda, & an negatiuarum conceptio per uerba affirmatiua sit legitima. num.2 348
positus ad confinium usque ad annum, si confinium seruauerit, potest redire, sine ulteriori iudicis declaratione, tutius tamen agitur si ea præcedat.nu.12 35
possedisse spacio quadraginta annorum si quis dicat, & per præpositio tempus continuum important. numero 4 300
possessio clandestina sufficit in translatione dominij. numer. 76 23

Possessio in colorate data an possit reuocari sine ordinario processu.nume.23 42
Possessio totius fundi uirtute consuetudinis transfertur per modicum terræ etiã à fundo separatæ.nu.3 86
Possessio potest tradi in ultima uoluntate.nu.9 86
Possessio bonorum edictalis repudiari potest: decretalis autem non potest repudiari.18 93
Possessio alia est propriè dicta possessio; alia impropriè. numero.9 96
Possessio an tribuat ius eligendi.nu.25 96
Possessio debet esse pacifica & principaliter in spiritualibus.nume.17 101
possessio, quæ paulò post adeptionem inquietatur, an dici possit pacifica? nume.18 102
Possessio acquiritur aspectu, item dominij & usucapiendi conditio.uersi.aspectu. nume.3 467
Possessio iurium incorporalium, postquã sententia transiit in rem iudicatam, per silentij importionem statim & ipso iure perditur.nume.10 264
Possessio à non citato auferri non potest. Fallit in emphiteuta, qui a suo iure cecidit.nume.25 101
possessio incorporalium acquiritur præstatione uel patientia.numero.8 112
possessio, in petitorio iudicio probat ad præparationem causæ, non ad decisionem.nume.21 112
possessio populi de eligendo; an sit contra ius commune? numero.32 112
Possessio plena & uera cadit in rebus corporalibus. numero.27 126
possessione sine traditione quando acquiratur. numero.4 128
possessio clericorum debet esse priuilegiata, uel præscripta.numero.43 129
possessio an requiratur in sententia.nu.2 241
possessio metum inferentis etiam momentanea sufficit, ut perpetuò teneatur.nu.15 215
possessio pacifica quæ.nume.4 2 8
possessio quare magis denominatur à pedibus, quã ab aliqua parte corporis.nume.2 262
possessio quasi fraternitatis an reperiatur.nu.3 262
possessio naturalis an subdistinguatur nu.5 262
possessio an requirat iuris adminiculum. nu.10 262
Possessio rerum, quæ possideri non possunt, est nulla. numero.10 262
possessio legalis est quædam, quædam corporalis, hæc non continuatur in hæredem, illa contra. numero.13 262
possessio cum proprietate non habet communem essentiam, sed tractationem, & sic limitatur.§. nihil commune.nume.2 263
possessio euincitur per absolutoriam sententiam, & quãdo. numero.10 264
possessio ex unico actu acquiritur.nu.15 264
possessio rerum ecclesiæ nunquam uacat per mortem prælatorum.nume.1 266
possessio an sit pars dominij.nume.9 267
possessio iurium incorporaliũ acquiritur ex unico actu pacifico.numero.1 268
possessio solo animo perditur etiam retenta corporali possessione.nume.2 270
possessio quando tollatur, abrenunciata proprietate, & contrà.numero.3 270
possessio an transferatur per sequestrum. numero.2. & 10 290
possessio per quæ cognoscatur. nu.31 132
possessio iusta requiritur in præscribendo.nu.1 403
possessio instrumentalis apud quem sit.nu.2 273
possessio per contractum acquiritur, & per traditionem instrumenti, & clauium.nu.4 273
possessio quædam natiua, quædam datiua, & quædam mediocris, & quæ transeat absque traditione rei, & numero.4. & 8.& 9 273
possessio an probetur per receptionem pensionis, & an per aliud. nume.5 273
possessio quæ inducat acquisitionem fructuum. numero.10 271
possessio uera quæritur sine actu corporeo. numero.1 281
possessio de corpore in corpus quæ sit, & de corpore in non corpus.nume.38 282
possessio transit ad successores.nu.2 288
possessio quando sequestranda, uel diuidenda; uel alteri parti adiucanda, contendentibus de possessione pluribus, nu. 13.& 28 & 3 308
possessio an continuetur hæredi.nume.34 308
Possessio ciuilis qualiter probetur, & naturalis. numero.13 337
possessio inter pares non esse dicitur.nu.3 344
possessio non probatur per instrumentum locationis, licet percepta sit pensio, excipitur.nu.17 356
possessio tradi debet uacua & libera ex natura contractus.numero.4 358
possessio generalis per testes probari potest.nu.2 395
possessio per quæ probetur, & quotuplex est, & quæ dignior, uer. possessio autem.nu.3 399
possessio canonica quædam est, quæ de iure ciuili nõ est possessio.nec quasi.nu.4 399
possessio an transferatur per constitutionem præcarij, & nume.7.8.& 9 399
possessio auctoris sola, dat successori iustam præscribendi materiam, & quando nu.3 401
possessio geminat prolem, & quo modo hoc intelligatur.numero.2 403
possessio incorporalium tria requirit, uer. porro scias. numero.12 403
possessio beneficii, uel priuilegij non amittitur per 30. annos.nullo alio modo possidente.§. item not. numero 2 405
possessio ut probetur, non est necesse probare fructuum perceptionem & ex duobus aduersarijs quis dicatur melius possessionem probare.nu.10 59
possessio quasi negatiua qualiter acquiratur. numero.10 458
possessione probata an præsumatur dominium. numero.3 269
possessione an priuetur dominus expulso a re soluente.numero.3 273
possessione in alium translata, lite pendente, quid agendum numero 2 289
possessione interrupta an interrumpatur titulus. numero.14 399
possessionem quando locator, & deponens amittat, alio rem possidente.nume.3 146
possessionem xl. ann. probare uolens, si probet. decimo nunquid longi temporis præscriptionem probet. numero.5 253
Possessionem quando non transferat emptor in emptorem nume.13 262
possessionem petenti ex edicto.D.Adria.quid obijci possit, & quid obseruandum, nu.13.14 262

possessionem beneficij sufficit superficialiter iustificari. numero.1 271
possessionem facto capi oportet, non autem ex decreto solo prætoris. numero.6 273
possessionem præsentem, qui præcario retinet, trãsfert, non futuram nume.9 273
possessionem ueram quærit creditor ex pacto cum debitore de eam ingrediendo auctoritate propria. numero.17 275
possessionem si reus nolit recuperare, non tenetur expensas reficere, & ratio. nume.8 286
possessionem ingredi potest hæres, & legatarius, mortuo testatore, qui se constituit pro eis possidere, uersi. Pone. numero.13 462
possessionem si quis perdit per inundationem, restituitur ad ipsam possessionem licet non restituatur ad præscriptionem contumaciæ. nu.5 404
possessionis ad missionem nisi causa cognita, præcedendum non est & quæ causa satis sic. nu.1 84
possessionem probet ne quis per receptionem canonis. nume.19 408
possessionem si habeo per alium, & ego ingredior possessionem dicitur unica possessio. §. in text. ibi, secundo. numero.2 442
possessionem ingredi quis auctoritate sua potest duobus casibus, & quibus. §. oppo. nume.5 442
possessionem an iudex possit sequestrare, duobus de ea contendentibus, & ad bellum se parantibus. numero.8 464
possessiones uacantes ad Capitulum reuersæ, possunt diuidi inter Canonicos, prout inter eos conuenerit. numero.14 27
possessiones duæ utrum sint in eadẽ possessione. n.8. 231
possessiones quot sunt, nu.4. & 5 262
possessiones omnes, quæ acquiruntur per actum uerbi regulariter sunt incorporales: per actum corporeum corporales, excipiuntur casus. nu.1 281
possessioni ciuili non intelligitur renuntiare, qui intendit auocare naturalem. num.3 268
possessionis transferendæ multi sunt modi. nu.8 86
possessionis momentaneæ utilitas. nume.1 263
possessionis causa, & proprietatis coram eodem iudice tractandæ & definiendæ, & ratio, & in princi. supra. numero.2 263
possessionis etymon. nume.3 281
possessionis perpetua priuatio inducit & dominij priuationem. numero.3 281
possessionis effectum debet quis habere post quam est confirmatus. numer.5 440
possessionis acquirendæ, ex Innocẽ. quædam tradit. numero.3 278
possessor non citatus an possit uiolenter resistere iudici. nume. 0.3 160
possessor ille dicitur, cui obeditur. nu.2 198
possessor non est spoliandus sua possessione, nisi eo citato & ordine iuris seruato. nu.4 263
possessor uerus constituitur actor post annum secundũ decretum iudicis non admissus ad possessionem, uel repulsus à reo, in prin. nume.1 281
possessor negans se possidere, an expelli statim debeat de corporali possessione. nu.2 281
possessor an perdat possessionem rei sequestratæ, nume. 10. 11 & 12. 290
possessor si releuetur ab onere probandi, nisi uelit confiteri aliud seu plus quam simplicem absolutionem, & ad aliud probandum se astringit, an perdat istam prærogatiuam per sequestrum. nu.13 290
possessor antecedentis qui est uidetur esse possessor subsequentis. nume.2 273
possessor malæ fidei non præscribit ullo tẽpore, in princip. nume.1. 402. & nu.1 411
possessor uiolẽtus an possit interdictum, uti possidetis, intentare contra spoliatum, uer. & not. & nume.5. & 6. & 7 409
possessor uendens rem ad eum pertinentem iure quasi dominij, an possit Publicianam cedere emptori, cui non tradidit possessionem. nu.3 412
possessor conuentus hypothecaria an teneatur restituere rem cum fructibus. nume.21 419
possessoria iudicia ad quæ ordinantur. nu.2 267
possessori, rerum corporalium non competit rei uendicatio: secus incorporalium, excepto in casu retinendæ. numero.1 264
possessori quandoque accidit titulus, quandoque e contrario. numero.3 270
possessorii causa delegata, potest coram delegato fieri articulus proprietatis ad coadiuuan. possessorium. numero.53 61
possessorio, & petitorio si sit simul actum & semper in utroque sunt recepti testes, an debeant simul publicari, an uerò possint publicari in possessorio, & non in petitorio, uel e contra. nu.4 264
possessorio retinendæ possessionis si egi, & reus fuit absolutus, an iterato possim agere dicens, quod post absolutoriam reus me conturbauit. nu.8 266
possessorio agere possumus in causa de ꝓprietate, ante tamen cãæ conclusionem in prin. nu.1 267
possessorio & petitorio cum simul est actum, iudex debet una sententia utranque causam diffinire præmittendo possessorium, petitorio præualente in executione finali. nume.1 268
possessio sit una rerum, an duæ. nu.37 281
possessorium nullum est merè spirituale, uel mere ecclesiasticum. numero.3 259
possessorium correlatiuum iuris, & ascendens & descendens in quibus reperiatur. nu.3 262
possessorium aliquod an sapiat causam proprietatis. numero.6 262
possessorium aliquod an sit, cui non correspondeat petitorium. nume.8 262
possessorium simplex non est, dum quis petit induci in statum pristinum, & quando restitutio fiat sic agendo uerb. non autem. nu.7 442
possideat si reus tempore primæ citationis, & postea desit possidere, quid iuris. nu.2 398
Ad possidendum quid sufficiat. nume.6 263
possidens rem prohibitam alienari an lucretur fructus. numero.6 246
possidens conueniri potest à creditore, pro quo debitor se constituit possidere precario. nu.9 273
possidens iusto titulo obtinet in interdicto, uti possidetis. nume.1 307
possidens aliquando & possidetur. nu.17 406
possidens per alium intelligitur possidere. numero.6 44
possidente me si alius promiscue utitur, talis usus meã possessionem non interrumpit. nu.38 96
possidere qui dicit se alieno nomine, an hoc debeat probare. nume.8 246
possidere an possit aliquis ius incorporale si non habet

ius.nu.6 263
possidere duo possunt idem insolidum diuerso modo, & quando eodem nu.12. & 26 07
possidere insolidum an duo possint.nu.26 308
possidere quandam rem si incepi, & non apparet, quod alius a me possederit, præsumor dominus. numero.6. fol. 399
possidere qui non potest, non potest præscribere. numero.2 403
possidere quis dicatur.§.no.quod is.nu. 2 408
possideri & præscribi per prælatos inferiores licet possint ea, quæ sunt iurisdictionis, tamen secus in his, quę sunt ordinis episcopalis. nu.9 406
possidet quis gratia sua tantum, uel aliena, uel sua, & aliena, uer. Vbi, cum.§. sequenti, & cui detur interdictum, ibi, uer. & si isti.nu 7 469
possidetur, uel quasi quicquid præscribi potest. numero.20 112
possidetur pro quasi possidetur exponendum in re iuris patronatus.nu.10 228
postulantes an possint uariare scrutinio publicato. numero.10 138
postulantes quempiam per impressionem laicorum, ipso iure eligendi potestatem amittunt.nu.1 109
postulanti an licitum sit uariare.nu. 3 98
postulari an possit, ut dispensetur cum illegitime nato. numero.30 94
postulari qui possint, & non eligi? nu.2 98
postulatio quid sit.nu.1 92
postulatio simplex qualiter fiat.nu.2 92
postulatio solennis quando dicatur fieri, & quam formã requirat.nu.3.& 5 92
postulatio, & electio si simul concurrant oportet, quòd postulatio fiat a duplo maiori parte.nu.6 92
postulatio per quam priuata, uel minor utilitas communi, uel maiori præfertur, siue a minori quam tertia capituli parte facta reiicitur.nu.1 95
postulatio facta per falsum procuratorem an possit ratificari.nu.6 96
postulatione admissa postulatus statim potest eligi. numero.3 95
postulationem cassatam innouans, eligendi, & postulandi potestate priuatur.nu.1 95
postulatio solenniter si nihil potest obijci, non debet denegari assensus.nu.6 98
postulatum aliquid quando dicatur.nu. 21 93
postulatus implorare officium iudicis non potest antequam habeat assensum eius, a quo pendet postulatio, sed supplicare.nu.14 420
potestatis plenitudo superat omnem legem positiuam, & in Principe sufficit pro ratione uoluntas. numero. 71.fol. 15
potestas & potentia qualiter differant.nu.73 15
potestas statuendi, & iurisdictio, sunt annexa. numero. 71.fol. 19
potestas, & capitaneus ubi ex eodem delicto procedunt, unus alteri deferre potest; inhibere nõ potest, nisi præueniens, & tunc non ut inferiori, sed ut exercitij iurisdictionis turbatori.nu. 7 54
potestas à consuetudine Arbitris data prorogandi semel & pluries compromissi terminũ, in quot actibus terminetur? nu.31 90
potestas, & uoluntas quando repugnant adinuicem, nihil ualet quod agitur.nu.1 165
potestas à debitore creditori concessa alienandi rem pro debito, infert hypothecæ constitutionem. numero.6 201
potestas superior, non recipit ab inferiori legem. numero.9 225
potestas, si idem sit notarius, an acta iudicij possit scribere.num.24 312
potestas data executori, quid iuris si refertur ad modum uel factum nullo modo subintellectum de iure communi.nu.16 365
potestas data executori, quando est conditionalis, an teneat prouisio executoris.nu. 17 365
potestas momentaria si est non conditionalis, utrum ea non uerificata nihilominus teneat prouisio postea facta.num 19 365
potestas si est data arbitro, & arbitratori, quid iuris, si arbiter fecit litem contestari coram se.nu. 19 379
potestas & assessor eius, qui habent ordinariam iurisdictionem ex forma statuti, si ferant contrarias sententias, utra præualeat.nu.3 425
potestas secularis & ecclesiastica debent sibi inuicem auxilia mutuare, & fraternizant, ibi nu.4.& 5 430
potestas non tenetur seruare statuta, & reseruationes editi petitas & non editas, uer. Ecce.nu.5 431
potestas si in syndicatu dicatur, quod per imperitiam iudicauit, procedat coram litigatore libellus in hac forma, peto mihi iustitiam fieri.nu.5 445
potestatem Perusii si quis interfecerit, an possit puniri pro rebelli ciuitatis, & quid in occidente ambasiatores.nu.8.& 9 153
Potestatem transigendi habens an possit terminum prorogare.nu.3 203
potestates terras non possunt sine consilio decurionum statuta facere nu 5 187
potior uter erit, si bona fide & insolidum duo probant de possessione.nu.21 408
Præambulum per quod uenitur ad litis ingressum, probandum est.nu.59 313
præbenda quomodo a prouentu, & diuisione, seu distributione, aut portione differat.nu. 13 19
præbenda quid sit. & in quibus consistere possit. numero.21 30
præbenda diuidi de iure non potest. an possint eius fructus, uel cultura diuidi.nu.37 31
præbenda si una tantum sit supernumeraria, & quatuor Canonici supernumerarij sint, ea non diuidetur, sed priori tempore tribui debet. nec est locus gratificationi, nisi in dubio anterioritatis.nu 63 31
præbenda, quæ consueuit assignari canonico, collata, uidetur collatus canonicatus.nu.64 31
præbenda dici potest quodammodo ager limitatus, & In agris limitatis ius accrescendi locum non habet. numero.67 31
præbenda an sit collatiua sola uoluntate Papæ numero. 10.fol. 37
Præbenda concedi non potest nisi clericis, uel clericatũ assumpturis.num.16 58
præbenda si uni, uacans alteri uacatura, collata fuerit, nec uerbum uacans, uacaturam, nec è conuerso continebit.num. 29 60
præbenda quid sit & quid canonia.nu.44 31
Præbenda plus habet facti quam iuris: sed canonia plus habet iuris quam facti.nu.2 37
præbenda habet iura sua, & quæ.nu.12 300
præbenda quot modis dicatur.nu.13 300
præbendam potest obtinere laicus qui sit de corpore non

non tamen uocabitur ad electiones nisi de gratia. numero.20 31
præbendarij an possint inter se agere pro terminis præbendarum.nu.2 300
præbēdarius,& procurator ecclesiæ si concurrant, uter debeat præferri.nu.4 300
præbendas minuere, uel dignitates tollere sine licentia papæ, an possint canonici.nu. 20 27
præcedente mora, qui tenetur aliquid facere, tenetur requirere creditorem, ut purget ei moram.numero.4.fol. 286
præcedere contingit trifariam scilicet tempore, ordinarie,& natura.nu.5 116
præcepta nuda,quæ sunt sine causa, non ualent. numero.3 44
præcepti sententia,lata causa non cognita, iustificata per clausulam & si senseris te &c. citato comparente, & contra dicente, resoluitur in simplicem comminationem.nu.18 34
à præcepto de soluendo,quod uocatur guarentigiæ, non potest appellari,uer.ab illo præcepto.nu.14 417
præceptum strictius est mandato. nu.3 47
præceptum, unum uel duo oratione unica quando uideantur contineri.nu.23 225
præceptum in confitentem ante litis contesta.fit,eiusque uis.num.4 238
præceptum ualet,licèt non pronuntietur super declinatoria, & transit in iudicatum, nisi appelletur. numero.4 257
præceptum de soluendo habet duo præcepta, & quæ, uer.dic quod.nu.14 417
præceptum guarentigiæ quis iudex exequatur. numero.16.fol. 419
præcipere debitori, ut Soluat in tempore, potest iudex in ipso cōtractu.Item & notarius matriculatus ex forma statutorum. & uocatur huiusmodi præceptum guarentigiæ.nu.24 132
præcipere potest episcopus regi tanquam subdito. numero.17 188
Præcipua, sine quibus non ualet electio, quæ sint?remissiuè.nu.6 128
præco si citauerit aliquem in die dominico, ut compareat die lunæ, an citatio sit ualida.nu.4 ibid.
præcisè, dicere quid sit.nu.15 12
præcurrere nimium quis dicatur.nu.3 418
prædia omnia libera præsumuntur, nisi a fisco tributis. num.4 285
prædicamenta sunt.x.& quæ, nu.3.& 38.39.40. 41. 42.& 43 337
prædicandi officium, & docendi populum, & corrigendi, & excommunicandi, & absoluendi non potest expediri per subdelegatos.nu.4 181
prædicationis officium, uel confessiones audire, & pœnitentias iniungere nullus debet sine licentia episcopi.num.2 193
prædicatores deputati ab episcopo debent eiusdem expensis prædicare. nu.4 193
prædia & beneficia realiter sunt diuisa.nu.22 444
prædium ecclesiæ quód seruiat prædio layci, non est contra ecclesiasticam libertatem.nu.44 129
prædo an ab initio semper recuperet sumptus. numero.4 269
prædo restituendus est ad possessionem facti sibi uiolenter ablatam nu.1 271
prædones si exportauerint fructus, an ista damna contineantur appellatione sumptum.nu.4 275
præferendi qui sint literati, uel nobiles.nu.2 199
præfigens terminum si disponit de numero dierum, non computatur prima dies, sed ultima, si autem disponitur simpliciter, tunc fit computatio de momento in momentum.nu.2 431
præiudicare ecclesię an possit factum per capitulum, & prælatum.nu.60 28
præiudicare sibi in dubio non uidetur qui plus, quam ius uelit.nu.12 290
præiudiciale prius cognoscendi est.nu.1 19
prælati cessatio nocet ecclesiæ, non delictum. numero. 13.fol. 107
prælati pertinacia trina requisitione conuincitur. numero.2 150
prælati ordinarij an possint annathematizare?. numero.3 189
prælati dolus non nocet ecclesiæ, & quare. numero. 27. fol. 107
prælatus an faciat mediam partem totius capituli in collectis subeundis. nu.2 235
prælati in causis ecclesiarum suarum an dicantur personæ principales.nu.7 218
prælati possunt agere inter se iudicio finium regundorū. numero.9 317
prælati factum nocet ecclesiæ.nu.4 409
prælatis & clericis licitum est laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis.nu.3 464
prælato mortuo an capitulum possit petere fructus, qui pertinebant ad mensam prælati.nu.7 275
prælatus si iurat non alienare, Romano pontifice inconsulto, si impetrat, quòd alienare possit, non est necesse, quòd de tali iuramento faciat mentionem. numero.16 60
prælatus, sicut & tutor, ad plenitudinem administrationis uocari dicitur.nu.7 65
prælatus sine capitulo agit, & defendit nisi causa sit ardua uel de magnis rebus, uel capitulum ex iusta causa contradicat.nu.8 65
prælatus in causa communi agere potest etiam nomine prioratuum, & ecclesiarum, subiacentium in bonis uerò diuisis quilibet per se agit.nu.25 65
prælatus cur conueniri possit sine ecclesia, sed non è cōtra.nu.26 65
prælatus negligens qui dicatur.nu.4 335
prælatus ab officio simpliciter suspensus, retinet iurisdictionem, proptereaque potest adhuc confirmare. numero.11 188
prælatus nullus potest derogare, uel præiudicare priuilegio ecclesiæ suæ.nu. 3 89
prælatus debet ius ecclesiæ, de quo diffidit, indiscussum dimittere.nu.13 96
prælatus tenens nomine ecclesiæ id, quod de iure tenere non debet, non tenetur contra conscientiam ecclesiam defendere.nu.47 96
prælatus licet sit de positus tamen canonici, antequam recipiant literas depositionis, non possunt eligere successorem.nu 11 107
prælatus an & quando donare potest, emissiue. numero.12 107
prælatus si nomine prælaturæ iurauit aliquid soluere, & postmodum deponitur, uel renunciat in manibus superioris, an liberetur a iuramento?nu.20 119
prælatus si iurauit soluere intra mensem, & datur sibi dilatio ad alium mensem, an sit periurus in secundo mense

mense non soluendo.numero.22 119

prælatus, qui se uidet in mortis articulo, an possit cum suo capitulo tractare de electione successoris? numero.1 120

prælatus, cuius electio non fuit canonica, an cedere teneatur.nu.2 147

prælatus, qui absoluit subditos ab obedientia non propterea renunciat prælaturæ.nu.1 149

prælatus ubi non est, capitulum congregat senior de capitulo.nu.2 197

prælatus faciens fidem de possessione prælaturæ non tenetur cauere de rato, licet negetur prælatus. numero.13 206

prælatus an possit reconueniri de eo, quod pertinet ad capitulum solum.nu.17 206

prælatus an possit esse in iudicio sine consensu capituli. num.1 235

prælatus dubius an admittatur cum cautione rati. numero.4 272

prælatus aliquis, quando est excommunicatus, statim suspensus est ab omni officio, & ab omni iurisdictione tam quo ad spiritualia, quàm quo ad temporalia. numero.6 280

prælatus ecclesiæ si mutuauit nepotibus suis mille, & isti nepotes inde emerunt prædia, an ista prędia efficiantur ecclesiæ.nu 4 289

prælatus ecclesia pecuniam mutuare potest. num. 4. 289

Prælatus si dedit dictam pecuniam nepotibus, quibus acquiritur dominium rerum emptarum. nume.5. 289

prælatus magnus si hodie sit, qui erat heri uilissimus. an poterit testificari de præteritis.nu.5 319

prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ non procurant, testificari possunt in ea, nu.1.& 2 321

prælatus potest certæ personæ sigillum committere, licet malefaciat committendo, & sit puniendus. numero.3 352

Prælatus, pater, & Dominus adæquantur.nu.14 353

prælatus antequam sit possessionem adeptus, an possit agere possessorio.nu.3 266

prælatus an debeat iurare de ueritate, an de calumnia, in cuius animam iurabit, & per quæ uerba.nu.5 387

prælatus ex officio suo tenetur examinare electum. numero.6 398

prælatus, & si sit schismaticus, ecclesia tamen non perdit sua castra, uel iurisdictionem, uel bona adeò, quòd etiam præscribi non possunt durante schismate. numero.5 400

prælatus si sit excommunicatus, an interim curat præscriptio ecclesię.nu.6 400

prælatus si habeat malam fidem, an ecclesia possit præscribere, si forte capitulum habeat bonam fidem. numero.8 411

prælatus an teneatur restituere propter malam conscientiam nu.9 411

prælatus non potest feudum ecclesię suis consanguineis concedere, & quod & quando.nu 1 435

prælatus capituli in factis arduis indiget consensu. numero.5 235

præmittens uendere rem non tenetur ad rem, sed ad uendendum.nu.3 186

præmium satis consequitur, qui bene gerit officium, uer.Dic. tex.nu.1 466

præparatoria iudiciorum præludia uocantur. nu.1 220

præpositio, ad, significat actum perfectum, & quid aliud, nu.9.& 10. 369

præpositio, per, importat tempus continuum.nu.4. 300

præpositio, pro, significat causam.nu.3 395

præpositiones. A. de, & ab, separationem a re significant. numer.2 290

præpositus. S. M. fecit procuratorem ad permutandum, & statim eundem præsentem clam reuocauit, procurator tamen postea permutauit, an ualeat permutatio? nu.39. 77

præpositus artis mechanicæ non habet iurisdictionem nisi confirmetur. nu.12 189

præpositio uniuersitatis an possit facere statuta? numero 17. 189

præpositus uniuersali administrationi eo ipso habet mandatum ad lites & causas.nu.1 359

præposteratio an uitiet libellum?nu.7 59

præposterationis error statim corrigi potest, non autem ex interuallo.nu.6 59

prærogatiua an tollatur per rescriptum de soluendo creditoribus pro rata, uel de stando maiori parti creditorum, & quid de hypotheca quam quis habet ex propria prouidentia.nu.31 39

præsbiteri non possunt chrismare consuetudinis prætextu potest tamen Papa de plenitudine potestatis id eis committere.nu.1 87

præscribere non potest contra dominum, qui scit rem alienam.nu.23 12

præscribere an possit missus in possessionem ex primo decreto?nu.9 191

præscribere potest capitulum iurisdictionem ciuilem, & criminalem.nu.3 192

præscribere an quis possit missus in possessionem ex primo decreto & ex secundo in rei uindi.nu.12. 284

præscribere an quis possit ciuilitatem, & priuilegia ciuiũ alicuius terræ. numer. 23. 399

præscribere an possit ille, qui credit rem ad alium pertinere.nu.4. 408

pręscribi secundum Bar. post contra conscientiam exceptio, uel liberatio: non autem dominium, nec ius agendi. quod Theologis non placet.nu.1 18

præscribi an debeat contra ius offerendi.nu.21 399

præscribi quæ nequeant, nu.20. 21.& 22.23. & 25. 399

præscribi an possit contra rem iudicatam.nu. 22 399

præscribi non possunt rei ecclesiæ schismaticæ.nu.3. 400

præscribi quæ non possunt.nu.11 408

pręscribi an qs possit in monachũ, uel cõuersũ.n.17. 408

præscribi an possit ius aliquod ex uiolenta possessione. num.19 408

præscribit nunquã, qui possidet alieno nomine, præscriptioni rerum ecclesiasticarum requisita in prin.nu.1. 2.& 3. 41

præscribitur in feudis cum mala fide spatio.xxx. anno. & ratio.num.16 409

præscripsisse qui dicit se centum annis, uel ampliori tẽpore, non potest hoc probare.nu.1 406

præscriptio non tollit contractum, sed eius uirtutem. i. obligationem, & actionem.nu.67 14

præscriptio & consuetudo an differant.nu.16 90

præscriptio interdum currit iuste impedito.nu.4. 122

præscriptio, ubi tempus utile est, an, & quando currat? num.5. 122

præscriptio corporalium ut traditionem, uel æquipollens exigit, ita incorporalium patientiam eius, qui exinde læditur.nu.5. 193

præscriptio iurisdictionis episcopi, archiepiscopi, plebani ut procedat cuius requiratur scientia?nu.6. 193

præscriptio an procedat contra officium iudicio. numero.22. 194
præscriptio priuilegium uacua, fiunt causa per transactio finita. num.7 204
præscriptio an interrumpatur per exceptionem, & citationem super ea. num.15 258
præscriptio an procedat in re ecclesiæ. num.8 289
præscriptio contra Imperatorem non admittit. nu.16.6
præscriptio quædam pro ueritate habetur, si non apparet eius aduersatiua possessio. num.5 317
præscriptio non minus operatur, quã ueritas. nu.8. 327
præscriptio ibi tenet, ubi pactum ualet. num.3 372
præscriptio delicta uelat, imò absorbet eorum uinculũ. nume. 21 395
præscriptio constat ex pluribus simul concurrentibus, & quibus, uers. hæc materia, & §. quædam, & num.2. & 3. & 4. §. Tertio. 399
præscriptio biennalis currit in prædijs tributariis, & quando. num.1 400
præscriptio non currit, ubi non est, qui possit agere nomine ecclesiæ, nisi in casu, & nu.2. & 5. & 6 400
præscriptio non currit in rebus inuasio. num.1 401
præscriptio currit excommunicato, & quibus casibus. num. 6 400
præscriptio non habet locum contra testamentum, neque contractum. num.2 401
præscriptio an currat tempore prælati malè alienantis. nume. 4 401
præscriptio quando incipiat. num.5 401
præscriptio nulla inuenitur longissimi temporis, cuius contrarij memoria non existat. num.2 402
præscriptio habet uim legis, & non est de iure naturali. §. in textu. num.2 402
præscriptio quadruplex est, & num.3. & 4. & 5. quæ odiosa, quæ fauorabilis, ibid. 403
præscriptio merè odiosa quæ dicatur. nu.5 403
præscriptio quid. num.5 403
præscriptio non interrumpitur, ciuili possessione non interrupta. num.6 403
præscriptio, utrum dormitet, & an sit interrupta, an differant. num.9 403
præscriptio, annua si interrumpitur, an sicut singulis annis interrumpitur præscriptio, ita singulis annis fieri debeat ciuilis interruptio. num.10 403
præscriptio an interrumpatur per solutionem etiam unius numi factam nomine census. num.11. 403
præscriptio in iuribus incorporalibus qualiter interrũpatur. num.12 403
præscriptio non currit habilitatis tempore, in princ. & nume. 1. neque mortalitatis. ibid. 403
præscriptio in quibus casibus non currat, remiss. & nume. 1. & 2. & 3 404
præscriptio an currat impedito agere nu. 2. 3. & 4. 404
præscriptio statutaria non interrumpitur per malam fidem, supposito, quod statutum sit seruandum prout iacens. num.6 404
præscriptio non currit in feudo Romanæ ecclesiæ contra ecclesiam nisi centenaria, in princ. secus sub ecclesia. uide num. . & 5. § in textu 405
præscriptio interrupta in uno capitulo an prosit in alio. num.13 406
præscriptio impedito agere, an currat. num.13 406
præscriptio consistit in lucro captando cum alterius iniuria. num.5 488
præscriptio, & priuilegium quare dicuntur contraria. nume. 11 408
præscriptio est facti, & stricti iuris. num.2 409
præscriptio oritur ab arbitrorum sententia. nu.3 409
præscriptio an compleatur, si in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona. num.4 411
præscriptio an interrumpatur, per testium extraordinariam receptionem. num.11 244
præscriptio non est facienda pro sententia si sit appellatum. num.6 211
præscriptio an currat ei qui aliquando habuit malam cõscientiam, postea bonam, & quid si erroneam remiss. nume. 5 399
præscriptio a iure non inuenta, per pactum potest inueniri, & inuentæ derogari potest. num.21 12
præscriptio obtinet, in quibus tantũ probatur. nu.1. 409
præscriptio interdum contra ignorãtem currit. nu.35. 96
præscriptio an currat contra matrimonium, & dotem. nume. 4 414
præscriptio non interrumpitur per præcepta facta ex abrupto. num.17 470
præscriptio sub notorio qualiter formetur libellus, & capitula. §. Qualiter. num.17 470
præscriptione pendente si dubitans de sua iustitia impetrauit ad cautelam, non est interrupta præscriptio. nume.14 409
præscriptiones hodie dependent ex conscientia. in prin. nume. 1 399
præscriptiones omnes ut sint licitæ, an possit regula tradi. §. ego puto. num.2 411
præscriptioni renunciare quis dicitur, si ea completa priuilegium contrarium impetret, & quid ea non completa, in princ. num. 1. & 12. & 13 409
præscriptioni consummata potest quis renuntiare. nume. 4 409
præscriptionis lucrum dicitur esse cum iniuria dominorum. num.12 38
præscriptionis beneficium quando quis amittat, ad priuilegium confugiendo. num.4 409
præscriptionum actor si intentauit in libello, & sic egit determinato modo, & probauit possessionem per testes, sed non probat titulum, an in causa appellationis poterit probare titulum. num.9 327
præsens efficitur futurum contumacia nu.28 88
præsens non citatus tenetur libellum recipere, non tamen respondere, nisi dato termino ad deliberandum. nume. 6 66
præsens corpore præsumitur intelligere. num.8 131
præsens uidere, & audire præsumitur. num.20 183
præsens pro una causa reputatur absens quo ad alias causas. num.2 254
præsentans debet docere de iure præsentãdi. nu.1. 190
præsentans indignum an præsumatur eum scienter præsentare. num.7 190
præsentans sine licentia superioris non potest uariare. num. 14 420
præsentare in tempore negligens, ius præsentandi pro ea uice amittit num.4 150
præsentare qui non possint, & num.12. & 13 410
præsentatio non confert ius reale, præsentatus tamen habet actionem, ut sibi conferatur. num.2 186
præsentationem in ecclesia, an possit præscribere populus. num.11 112
præsentatum, uel postulatum non admittens an teneatur iniuriarum actione, num.6 122
præsentatus legitimè potest alium iniustè præsentatum petere

petere remoueri licèt non sit corporaliter inuestitus. §.in text.ibi,quæstio.& num.2.& 5 420
præsentes sufficiunt in electione laicorum, absentibus etiam non citatis.num.5 415
præsentia à statuto simpliciter requisita sufficit sine consensu, & si is qui interesse debet, recusat, sufficit requisitio etiam unica.num.6 37
præsentia habetur pro citatione, debet tamen etiam monitio adhiberi.num.5 68
præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis. nume. 2 350
præsentiam quando quis suam includat, licet de ea non deponat, & num.5. & 6 301
prosequendi causam moræ effectus.num.3 204
præses ducatus, & potestas Assisij, quid iuris, si de eodē facto condemnauit.num.11 433
præsidentium concilio potestas.num.3 223
præsidere in consilio qui debeant.num.13 225
præstantia si fiat in reddibili, ubi nunquam sors habetur, sed datur quidam reditus annuus, puta decem pro cētenario, an contrahatur hic usura, & num.14.15 367
præstationes personales non possidentur.nu.2 112
præstationes uel pensiones quę quasi possideantur.numero.9 261
præstationes annuæ an possideantur.nu.37 112
præstationibus in annuis quo iure agatur pro futuro tēpore.num.7 194
præstationum personalium quasi possessio an possit esse continua. num.8 262
præsumi an debeat pro electione? num.10 99
præsumi an debeat interrogatio actoris si probetur responsio rei, & an pręsumatur testem solemniter iurasse, si dicatur, iuratus, &c.num.5 172
pręsumi an debeant attestationes publicatæ, si sententia sit lata, non tamen inuenitur publicatio testium. numero 7 172
præsumi an debeat sententiam esse latam ante appellationem. num.9 172
præsumi an debeat sententia lata præsentibus partibus si instrumentum sententiæ dicit sententiam latam inter aliquos, nec dicit eos præsentes, uel absentes. numero 18 172
præsumi an debeat, quòd quicquid scribitur in instrumento, scriptum sit de uoluntate partium.nu.25.172
pręsumi an debeat pro sententia excōicationis.n.3 327
Pręsumitur pro possessore, si eadem die duo impetrauerunt, a Papa potestariam, & neuter admittitur ad ingressum officij, sed unus sit in possessione, alter non. & idem in feudo, nisi appareat horæ uel saltem puncti distinctio. num.2.& 3 74
præsumitur pro appellante in ipsa appellationis introductione, in fine pro sententia: in medio ueritas inquiritur. num.9 40
præsumitur quis memor eorum, quæ facit.num.1 47
præsumitur conuentualis scire ea, quæ fiunt in conuentu num.6 47
pręsumitur uenditio, uel contractus emphyteuticus ex comparatione quantitatis ad rem, & ex comparatione rei ad rem, permutatio.num.5 83
pręsumitur quilibet facere potuisse, quod alij fecerunt. num. 8 106
pręsumitur magis pro teste quam pro iudice.nu.2 211
pręsumitur de præsenti in pręteritum quasi per continuationem delecti.num.3 115
præsumitur animus potestatis durare, donec fiat actus naturaliter, uel præci sè contrarius protestationi. numero 20 129
præsumitur contra consanguineos & quando.nu.2. 436
præsumuntur pręscripsisse, qui longo tempore interfuerunt electionibus.num.12 140
præsumitur ex pręteritis circa futura, & circa seipsa, & contra.num.1 363
præsumitur pro authoritate iudicis. tam quò ad processum quàm quò ad sententiam.num.3.& 11 145
præsumitur interdum metus ex qualitate personæ, & num.4. & 8 214
præsumitur aliquid pręordinarium & collusum ex nimia celeritate.num.12 218
pręsumitur potius pro appellatione, quam pro sententia.num.1 227
pręsumptio hominis non probat, nec ab onere probandi releuat, legis præsump. non probat, sed releuat, iuris autem & de iure probat, & releuat.num.4 200
præsumptio.num.1 296
præsumptio iustitia oritur ex sententia, & pro sententia præsumitur.num.30. & 33. 251
præsumptio quando sit prima facie pro sententia tamen si postea irrationabilis uideatur cassatur.§. in text. ibi prima. num.2 446
præsumptio an sit contra sententiam continentem aliquem litigantium esse minorem, si id non constat. numero 27 172
præsumptio uiolenta, ex concurrentibus pluribus diuersi generis resultat.num.3. 331
præsumptio iuris & de iure quando dicitur.nu.3 244
præsumptio non modica, quando surgit ex dicto unius testis, ei statur. num.3 319
præsumptio, quæ sumitur ex scriptura, duobus testibus reprobari potest.num.9 332
præsumptio bona sicut tollit præsumptionem malam, ita suspicio suspicionem. num.22 356
præsumptio iuris & de iure uocatur quando lex præsumit & statuit, & non recipit probationem efficacem in contrarium, nisi per confessionem partis, & quæ simplex uocetur.num.1 362
præsumptio iuris & de iure in quo differt a fictione. numero 2 362
præsumptio iudicis quædam, & aliæ aliunde, & num.2. & 3. & quæ & earum uis ibid. 362
præsumptio an sit pro ijs quæ fiunt in iudicio.nu.3. 172
præsumitur multum pro iudice.num.2 211
præsumptio quando non sit pro iudice.num.2 272
præsumptio an & quando sit, pro iudice, arbitro, arbitratore, & processu.& nu.26.27.& 29 312
præsumitur pro iudicis facto, & nu.6.& 8 252
præsumptio idem est aliquando, quod interpretatio. nume.4 362
præsumptio efficax dicitur liquida probatio.nu.5 362
præsumptio maior minorem tollit.num.13 364
præsumptiones cur inuentæ.num.10 470
præsumptionem sufficientem quæ faciant.nu.18 389
præsumptiones leues, ut procurator caueat, sufficiunt, & exemplum. num.3 209
præsumptiones quæ sint in contractibus.num.12 172
præsumptiones iuris sunt scriptę in legibus, sed pręsumptiones iudicum non possunt describi.num.3 362
præsumptiones de tempore trahuntur ad tps.nu 1. 363
præsumptiones quædam non recipiunt in contrarium probationem, quædam contra, & quæ, nume. 1. & sequentibus. 363

Præsumptionibus.

Præsumptionibus quando quis condemnatur, sententia quomodo temperanda.num.1 363
præsumptionum uiolentarum experimentum est ut cõueniat rebus sensatis.num.1 362
præsumptionum quædam continuatiuæ, quædam minime, in princ.& ad finem.num.1 363
præsumptum uerum quod.num.28 229
præsumuntur naturalia, secus accidentalia.num.5 365
præterita in præsens, ex iure causam successiuam habente quando præsumantur.num.2 266
præteritum ponitur, uel ut principiũ, uel ut terminus, uel dubitatur, & tunc in his quæ se ipsa tempore non mutant, nisi mutentur; inducit in præsenti præsumptionem de præterito. secus in his quæ per se tempore mutantur.num.47 27
præteritum consumptum ut non reparatur. ita nec futurum nondum initiatum consideratur.num.23 74
prætextu ignorantiæ qualitatis pœnę delinquens non liberatur a uera pœna.num.3 17
pretium rei an contineatur appellatione sumptuum. numero 5 275
pretium operæ, uel solicitudinis cui debeatur.n.8. 275
pretium, & ęquiualentia committuntur arbitrio boni uiri.num.2 290
pretium in testibus debet esse immediata causa, in prin. & num.1 319
prætor, seu potestas habet se sicut genus respectu minorum magistratuum, & non trahit ad se quod specialiter his minoribus demandatur.num.34 193
prætor non debet pati, quòd quis locupletetur cum alterius iniuria, num.7 295
prætoris ciuitatis potestas.num.3 205
prætoris tuitio non debet esse causa continuationis delicti.num.6 409
præturam probare non est necesse, si prætor sciente populi sedit pro tribunali. num.20 26
præuenire tempus an liceat.num.5 278
præuenisse procurator comprocuratorem quando dicatur.num.1 213
præuentio dissoluit nodum perplexitatis.nu.12 74
præuentio inter impetrantes per quem actum inducatur? num.13 74
pręuentio secundi creditoris non absorbet ius primi. nume.15 74
prima iurisdictio an possit prorogari in iudicem appellationum? num.11 179
primiceriatus ecclesię est dignitas, in capitulo, & in cõuentu.num.8 27
primum dici non potest quod nullum est.num.2 76
primus impetrans, si renunciet ante adeptum ius in re, secundæ literæ sumunt uires. alias secus.num.7 81
prior, qui est in impetratione, potior est in iurisdictione, quod limitat.num. 1 43
prioritas in nominatione generat priuilegium pręlationis.num.9 43
princeps solum cognoscit de feudo ligio.nu.7 231
principale, & principaliter fieri quid dicatur.nu.4 66
principale quoties est finitum transactione, an accessoria intelligantur esse finita.num.8 204
principale, qui negat, & accessorium, in prin.nu.1 240
principale ubi cassatur & accessorium.num.6 242
principale dicitur, quod est causa & origo.nu 4 416
principales, Complices, Sequaces, Adhærẽtes qui sint? nume. 5 66
principales personę quę dicantur.num.7 248
principali mortuo accessoriũ ipsum expirat nu.64 313
principalis, & incidens quęstio quid sit.nu.3 269
principalis à coadiutore quomodo differat? remissiue. nume. 64 151
principatuum pluralitas bona non est, unus Princeps. nume. 1 10
principatum perdere par est iacturæ personę, ibid. post casum. num. 1 387
principe rescribente, quòd omnibus creditoribus fugitiuorum soluatur pro rata, inter creditores priuilegia cessant. Hipotecarij nihilominus chirographarijs etiã priuilegiatis præferentur, & procedunt prædicta etiã in clerico creditore. ut num.32. & 34 39
Principem non decet suum beneficiũ reuocare.nu.17.6
Principi inobediens morte moriatur.num.1 197
Principi licet in prȩiudicium alterius ex causa statuere, & num. 3. & 7 370
Principiorum non est disputatio, uer.& de istis.n.4.470
Principis intentio præsumitur esse, ut nemo grauetur, uel patiatur iniuriam, etiam si in rescripto apponatur clausula, motu proprio.num.4 49
Principis intentio præsumitur iusta.num.4 192
Principis potestas suprema nulli subiacet regulæ, nisi soli legi diuinę uel naturali.num.3 237
Principis in lingua stat gratia, in scriptura testimonium in executione commoditas.num.3 74
Principis gratia seu priuilegio per quod possunt legitimari etiam ex stupro adulterio uel incestu nati. numero 21 107
Principis motus proprius & certa scientia, habent uim dispensationis, & non nisi, per literas ipsius probantur nisi in casu. num. 4 392
Principium ubi habes, ibi de natura, & fine perpendas. nume. 44. 13
Principium spectandum est, ubi lex assistit, uel resistit actui. num 20 60
Principium efficax non habens non conualescit ex amotione causæ impedientis.num.35 132
Principium non finis, quando in maleficijs inspiciendum.num 5 222
Principium quadragesimę quomodo intelligitur. numero 2 284
Principium quid dicatur num.2 284
Princeps non prȩsumitur uti plenitudine potestatis in præiudicium tertij.num.13 3
Princeps concedendo scienter rem alterius, transfert dominium, & ius; si ignoranter solam possessionẽ. num.e.16 6
Princeps debet facere seruari statuta Ciuitatũ, quæ nõ sunt omnino iniusta.num.18 6
Princeps est uigor iustitiæ, & iudex iudicum nu.18. 6
Princeps si dedit quandam formam procedendi, & indulgendi super maleficijs commissis in turba, an extendatur ad ea, quæ sunt commissa.nu. 26 39
Princeps non intelligit rescribendo tollere iura realiter acquisita, & radicata tollere.num.44. 39
Princeps uno uerbo non uult totam machinam iuris subuertere. num.8 40
Princeps, qui concessit mihi immunitatem; si postea generali statuto imponit onera, an intelligatur tollere meum priuilegium. num.32 41
Princeps secularis statuens, quòd prælati non eligantur sine eius consensu, uel nisi compatriotæ sint, ualde errat. num.6 104
Princeps nunquam intendit per literas suas quantumcunque

tanque præcisas uelle, quòd sententia feratur cōtra non contumacem num.2 161
Princeps cōmittendo causam appellationis ex certa sciētia uidetur transferre iurisdictionem à primis iudicibus in posteriores.nu.1 168
Princeps si concedit iurisdictionē alicui nobili pro certo annuo censu, aut transeat ad hæredes eiusdem generis, an uerò præsumatur contractus personalis, & intransitiuus.nu.16 225
Princeps est causa causarum, & de eius potestate nō est inquirendum.nu.7 289
principes per se non potest componere de damnis populi occasione guerræ illatæ.nu.1 373
Princeps quod approbat expresè, uel tacitè, uidetur ipse facere.nu.12 361
Princeps quod solus potest, reputatur imposibile simpliciter.nu.5 374
Princeps si confirmat ex certa scientia, non potest inferior deinceps super hoc aliquid declarare. numero.1. 413
Prior potior est in iure in dependentibus a tempore, nisi obstet inhabilitas uel forma in contrarium data sit uel agatur de perseuerantiæ præmio.nu.18 74
Priuari dominio, uel alio iure suo an possit quis per statutum.nu.27 23
Priuari potest quis beneficio suo propter delictum commissum lite pendente.nu.2 280
Priuari propria dignitate an possit ille, qui fuit in contumacia per annum, licet facinus intentatum non sit probatum. nu.19 223
Priuata persona ubi uult uti re ad usum de iure communi destinatum, non tenetur quenquam citare. numero.3 23
Priuati dispositio testando derogat interdum iuri publico.nume.41 305
Priuatio quando ipso iure, uel facto incurratur, aut sententia sit ad id necessaria?nu.33 1[illegible]0
Priuatio trahit secum facti ignominiam, cessio autem nequaquam.nume.5 143
Priuatio non resurgit in iudicio.nu.15 221
Priuatio præsupponit habitum.nu.8 223
Priuatio beneficiorum, uel iuris alicuius, officij, uel administrationis, si ea obtinentes absint, quando & quo modo facienda.nu.2 245
Priuatio non fit nisi per sententiam, uersi. sed illud. numero.3 466
Priuatorum consensus non dat iurisdictionem non habenti.nu.9 219
Priuatur quis aliquandò iure suo per actus etiam inualidum.nu.1 146
Priuatus beneficio propter contumaciam, & inobedientiam, si posteà redeat ad obedientiam, an recuperet fructus medij temporis.nu.14 226
priuatus non potest conferre, neq; auferre ea, quæ sunt publici iuris, & nu.5.& 11 299
Priuatus clericus beneficio, non eneruatur a clero. numero.5 322
Priuilegia magna requirunt scripturam.nu.36 60
Priuilegia omnia concessa ecclesiis an censeantur fauorabilia.nu.6 304
Priuilegia uetustate corrosa non sufficiunt, sed debent renouari.nu.2 332
Priuilegia uetustate renouantur.nu.13 355
Priuilegia concessa tanquam irrationabilia si lex cassat, an intelligatur cassare concedenda.nu.7 358
Priuilegia posteriora non eneruant arbitrium præcedens, de quo mentio non fuit facta.nu.1 409
Priuilegia impetrans duo quorum primum continet minus, & secundum plus, si tamen se habeant contrariè tunc ualet primum, & non secundum, uel saltem primum interpretatur secundum, nu.2.& 3 409
Priuilegiati contra quos producitur rescriptum obtentum non facta mentione ordinis an teneantur allegare eorum priuilegium.nu.6 45
Priuilegiati si sint duo nobiles de eodem castro non simul sed successiuè, an primum priuilegium præferatur secundo.nu.29 308
Priuilegiato excedenti potest iustitia denegari, uersi. dicit.H.nume.2 434
Priuilegiatus conuentus an, & quando teneatur comparere, & excipere contra rescriptum ex aduerso obtētum suppresso suo priuilegio.nu.29.& 34 45
priuilegiatus contra priuilegiatum, ecclesiæ contra ecclesiam, & minor contra minorem non restituuntur in eadem causa.nu.1 217
priuilegii, præsertim in corpore iuris redacti, impetrans debet omnino mentionem facere saltem implicitè.nume.3 41
priuilegii, quod habet iudicium excludere, suppressio rescriptum uitiat. Secus priuilegii quod actionem perimere habet, nu.26.& 30 45
priuilegii clericalis amissio quid importet, nu.7 105
priuilegii prærogatiua non esse debet inter paria. numero.7 159
priuilegio generali secundum ius commune obtento obstat rescriptum etiam de illo non faciens mentionem.nu.1 40
priuilegio decimarum non soluendarum collato ordini in eius præiudicium renuntiari non potest, in præiudicium renunciantis potest.nu.48 47
Priuilegio quis renunciare non potest in præiudicium Papæ.§.item no. eoque sententia non retractatur.nume.2 423
Priuilegio principis ius quæritur etiam siue possessione. §. in text.ibi.nu.2 405
Priuilegium studij datur etiam danti operam scientiæ, quamuis is non sit in studio.nu.18 3
Priuilegium an perdatur per unum actum incompatibilem.nu.55 27
Priuilegium per non usum si ad excipiendum competit non amittitur, si ad agendum perditur longo tempore ad illam præscriptionem requisito.nu.58 28
Priuilegium tempore prius, cæteris paribus, posteriori præfertur.nu.34 41
Priuilegium personale habentes citati debent eo uti se defendendo.nu.8 45
Priuilegium perditur per consensum.nu.11 45
Priuilegium habetur pro specie specialissima, propterea que non tollitur etiam per generalem constitutionem sequentem.nu.50 45
priuilegium non porrigitur ad eum, ad quem uerba priuilegii non porriguntur.nu.17 48
Priuilegium unius non debet alterius tollere ius, aut naturalem facultatem impedire.nu.7 87
Priuilegium Papæ super actu, quem Episcopus, capituli consensu accedente, poterat de iure expedire, operatur, ut exinde consensu capituli non indigeat.nume.9 87
priuilegium esse dicitur, ad ius commune, quod sublatum erat, redire nu.4 8[illegible]

Priuilegium Imperatoris si tribuat Titio quòd possit legitimare spurios, an poterit legitimare spurios incestuosos nu.27 207
priuilegium in singulis uerbis ponderandum, & subtiliter interpretandum est & nu.1.& 8 141
priuilegium iuri cõi conforme, uel cõtrariũ, uel eo exorbitans qũo interpretandum.nu.6 141
Priuilegium principis reducitur ad iustitiam nu.2. 143
priuilegium ex falsa causa concessum non ualet, quamuis Papa diceret concedimus & confirmamus. numero.58 155
Priuilegium primum siue in genere, siue in specie, semper præponderat.nume.9 184
priuilegium dotis amittit uxor ob adulterium.nu.4. 211
priuilegium cessat cum similiter priuilegiato. nu.1. 235
priuilegium an Papa possit solus priuilegium suum interpretari, nu.1.2.4.& 5. 237
priuilegium si lite pendente non Impetratur, sed consecutiue uenit ad successionem ordinis clericalis an trahatur ad lites pendentes.nu.3 290
priuilegium quandoque subuenit etiam non errantibus numero 15 293
priuilegium sit uacua causa per transactionem finita.numero.7 204
priuilegium quid non adipiscitur ante quàm sit in rerũ natura.numero.8 302
priuilegium dat titulum.nu.13 307
priuilegium concessum ecclesiæ an uideatur concessum clericis.numer.7 321
priuilegium impetratum lite pendente non ualet, & quid obuiat rationi, nullum est .nu.1 329
priuilegium deduci potest post uisas attestationes, & quod de falsitate sit suspectum.nu.1 329
priuilegium, indulgentiam, uel instrumentum si aliquis producit, an debeat aduersario integraliter edi, & plenius, quam exigat articulus quæstionis, & numero.1 & 5.6.& 7 355
priuilegium, & alia instrumenta an & qualiter differant. numero.5 355
priuilegium ex falsa causa, uel instrumento concessum non tenet.numero.23 356
priuilegium contra ius concessum an sit ualidum. numero.5 358
priuilegium ecclesiæ transit ad cessionarium, uersi.not. argu.numero.4 405
priuilegium unum declaratur per aliud.nu.4 406
priuilegium idem in momento operatur, quod præscriptio in suo tempore, uer.nam per contrarietatis qualitas duplex & quæ, uer.solutio, & uide uer.sequen. numero.11 406
priuilegium, & præscriptionem an posset Abbas intentare simul, si esset actor.nu.12 406
priuilegium in spiritualibus reges possunt concedere, si temporalia creauerunt, ibidem.1 409
priuilegium secundum quando non ualeat, & nume.1. 2.3.& 9.10 12.13 409
priuilegium non sufficit pro titulo, quando ei derogatum est.nu.4 409
priuilegium moderatum est potentius, quàm immoderatum, & quid si sint sub eadem data? nu.10 409
priuilegium contrarium impetrando an renuntiem iuri mihi quæsito per primum priuilegium.nu.12 409
priuilegium fac lius tol itur, quam ius commune, & habet uim sententiæ.nu.12 409
priuilegium secundum si esset ad corroborationem primi, an tolleretur primum.nu.13 409
priuilegium Papæ semper est in arbitrio suo, & potest adimere cui concessit.nu 2 401
prius tempore dicitur quod prius est perfectionis soliditate.nu.39 41
prius tpe dicit̃ quod prius est diei cessione.nu.11 47
Probabilia sunt, quæ consuetudo uetus approbauit numero.5 404
probabilis & uerisimilis causa, quæ, uersi. uocat ergo. numero.8 442
probando ubi duo sunt quorum unũ facit transire aliũ in aliam speciem, uel formã uel iudicis motum ut illud qualificat, non tenetur ad utrunque nisi sponte se astrinxerit.nu.11 42
probanda sunt ea quæ sunt edenda & quæ sint edenda ad intentionem fundandam.nu.15 42
probandi onus cui incumbat ubi opponitur defectus in ordine ei, qui est in possessione clericatus? nu.5. 109
probandi facultas publici iuris est, & non angustanda. numero.4 299
probare quis debeat in causa appellationis, appellans, an appellatum? nu.6 145
probare, uerbum intelligitur plenè & nu.4 & 5 375
probare per causas causæ idest ueritatem facti probare. numero.45 107
probare quis non admittitur quod probatum non releuet.nume.1 397
probare non est necesse coram executore, q sententia fuerit lata seruato ordine iudiciorum.nu.2 414
probare, & reprobare quid quis intelligatur.§. in text. ibi probasse, cum sequen.nu.2 423
probari potest per testes sensus uoluntatis, sicut sensualitas corporis.nu.12 79
probari quomodo debet, quòd quis usus fuerit iure seruitutis.nu.23 96
probari oportet, ubi quid aliqua ex causa dicitur factum numero.2 211
probari potest per testes, quicquid oculis corporalibus est subiectus & qualiter, nu.15.& 16 337
probari debet ab opponente quod potest esse, & non esse.nu.4 397
probari potest per testes aliquid pleno iure possessum, licèt sapiat ius.nu.3 406
probasse nihil quando quis dicatur.§.sequitur, & numero.9.& 10 389
probatio noctis per campanæ sonum distinguentem noctem à die, dicitur notoria.nu.17 182
probatio uniuersalis negatiuæ surgit ex negatiua. numero.3 301
probatio scrupulosa non requiritur in negotio expensarum, cum fides est electa in toto negotio, & in alio casu.nu.1 211
probatio admittitur contra præsumptionem uehementem.nu.4 145
probatio incerta in metu an ualeat.nu.15 215
probatio ordinaris exigitur dolo, uel culpa cessante: secus interueniente.nu.3 216
probatio legitima resultat ex instructorum coniunctione.nume.4 406
probatio directa an cadat in negatiuam.nu.11 301
probatio prior præsumptiua & summaria sufficit, ubi bis idem in causa probandam est, & ratio, nu.6 217
probatio summaria fit per solum iuramentum calumnia quantum ad primum decretum interponendum etiã in reali iudicio.nu.12 246

Probatio debet de necessariò concludere, & quæ sit concludens.nu.4 269
Probatio quid,nu.1. & 2 296
Probatio quid sit, & quotuplex.nu.2.3. & 4 296
Probatio perfecta quæ sit,num.4.ad fin.& ex quibus cōstet.nu.3.& 5. 296
Probatio semiplena aliquando sumitur à proportione fidei.nu.4 296
Probatio perfecta ex duabus semiplenis quando resultet nume.4.& 5. 296
Probatio similis est rebus corporeis, in quibus diuiso continus non inducit perfectionem.nu.4 296
probatio indirecta an sit ualida. nu.1 301
Probatio directa & indirecta quæ. uisque ambarum, nu. 2.& 10.& 11. 301
Probatio districta, uel replicatio quæ, & quæ indirecta probatio,nu.2.& 10 301
Probationibus melioribus debet stare semper iudex in omni causa,in prin.post casum.nu. 1 302
probatio an admittatur contra literas episcoporum. numero.3 303
probatio dubia non releuat probantem,numero.1.& 19. fol. 304
Probatio dubia non est probatio.nu.1.& 19. 304
Probatio ætatis quare imponitur substitutis, & non monasterio.nu.34 305
Probatio ne subtrahatur ad officium iudicis pertinet. nume.1 343
Probatio facta in possessorio non extenditur ad petitorium.nu.1 307
Probatio de facto tertij quando admittatur. nu. 5 311
probatio una sufficiens & perfecta an surgat ex pluribus imperfectis.nu.1 317
Probatio quibus modis fiat.nu.1.8.& 9 317
probatio instrumentorum est ualida in factis antiquis. num.3 317
Probatio integralis, uel præsumptio uiolenta ex concurrentibus pluribus diuersi generis resultat,numero.2. fol 331
probatio indifferens interpretatur in meliorem partem, nu.28.& 29 337
Probatio an admittatur contra personas testium etiam antequam fiat testimoniorum publicatio. numero.45. fol. 337
Probatio quæ sit facienda in præscriptione. numero.13. fol. 360
Probatio summaria an possit fieri per testes.num.5 340
Probatio efficax ex coniunctione diuersorum iudiciorū in unam tendentium conclusionem.nu.7 364
Probatio omnis reponitur sub specie fidei, ita quod iudex est quoddam prædicamentum, quod prædicatur de probatione.nu. 28 389
probatio in contrarium an admittatur contra præsumptionem.nu 7 419
probatio an præualeat per adiectionem famę, qua pars altera caret.nu.2 423
probatio aliquando incumbit appellanti, quando appellatur à diffinitiua:aliquando appellato, an idem sit distinguendum in appellatione ab interlocutoria. numero.7 449
Probationes diuersæ speciei, licet non coniungantur ad plenam probationem, faciunt tamen ad iudicis informationem. nu.2 145
probationes ex utraque parte actore consentiente simul recipi possunt etiam sine termino ad excipiendum. numero.2 259
probationes receptæ super exceptione an ualeant ad agendum.nu.12 258
probationes per beneficium resti. in integrum post renunciationem, & conclusionem possunt induci. numero.1 267
probationes semiplenæ ex diuersis speciebus quam uim habeant.nu.4 296
probationes supra in uerbo libellus.
probationes omnes, quæ negocium tangunt, admittendæ.num.9 318
probatione qui subtrahit, confiteri delictum uidetur. numero.4 349
probationibus hinc inde omnino paribus insurgit absolutio uel ab obseruatione Iudicii,uel diffinitiua.numero.19 34
probatum non dicitur,si est locus iuramento,post absolutoriam latam.nu.51 417
probatum si nihil est,an intelligatur reus absolutus,uer. illam.nu.5 417
probatur argumentis & indiciis, quod per rerum naturā probari non potest.nu.4 361
procedendi modi iudiciales in potestate sunt iudicis.numero.2 247
procedendum est tanquam lite pendente, si quis per errorem dixerit se depositum, cum non esset .numero. 24.fol. 322
procedere pertinent ad partes in his, quæ concernunt ipsas,sententiare pertinet ad iudicem.nu.26 312
procedi an possit die feriata in honorem dei propter breuitatem termini.nu.23 156
procedi an possit contra absentem in causa nullitatis lit. contest.nu.3 211
procedi ad compellendum an debeat super generali inquisitione.nu.5 375
procedi potest in omnibus iuribus fiscalibus per meram inquisitionem.nu.10 375
procedi potest in causa inquisitionis, lite non contestata.nu.1 246
processum nullum qui dicit,debet probare causam,quare sit nullus nu.5 33
processum sanum & peritum fieri iudicis etiam interest.num.5 210
processum suum defendere iudex debet.nu. 4 242
processum impedit exceptio,tua non interest, & quo casu.nu.6 352
processum causæ an liceat diuidere,nu.1.& 5 330
processum nullum,quando scit se illegitimè procedere iudicis reddit sciētia,& n.1.§.ibi,cognoueris.n.2.430
processus quando est dubius, iudex eligendo unam opinionem non facit litem suam.nu.12 18
processus illicitus ratione personæ,non potest ualere ratione causæ.nu.6 19
processus,qui fundatur super statuto inualido, est nullus ipso iure.nu.3 33
processus factus contra formam mandati an possit per partes ratificari.nu.18 67
processus factus per literas subreptitias an sit ualidus. numero.13 76
processus nomine quid contineatur.nu. 14 165
processus totus potest committi parti, ut custodiat. uel ut portet iudici.nu.1 175
processus inquisitione cum petitur declarari nullus,contra quem dirigetur libellus, & quis citabitur, & quis

ordo seruandus.nu.5 11
processus absque ordine quis tenet.nu.8 218
processus etiam inordinatus actorum nomine continetur.nu.14 220
processus iudicis ignorantis prorogationem, & errantis an ualeat, si partes prorogauerunt ignorante eodem iudice.nu.18 179
processus an ualeat si in causa capitali fuit admissus procurator.nu.22 206
processus non præsumitur per inquisitionem.nu.5 312
processus contra contumacem in criminali causa. nume.1. & 2 235
processus supra in uerbo nullitas.
processus an possit dici non ualere etiam post li. conte. numer.11 223
processus non est nullius cohærentiis prætermissis. numero.2 293
processus iudicis recusati factus recusatione pendente est ipso iure nullus, & quando.nu.20 312
processus sine libello, & sine lit.conte.an ualeat. numero.1 375
processus iudicis suspecti, uel prætermissa exceptione factus non est ipso iure nullus sed debet appellari.numero.3 397
processus nomine, continetur processus, & sententia.numero.2 423
pro confesso quis non habetur ipso iure, si quis positionibus non respondeat, sed per sententiam iudicis, ideo cautione opus est.nu.17 239
pro confesso habetur dominus ex contumacia procuratoris nolentis respondere.nu.11 240
pro confesso super quibus habeatur.nu.3 251
pro confesso quando quis non est habendus, numero.7. & 8 fol. 299
pro confesso non habetur qui positionibus respondendo quid confitendo, cætera tacet.nu.1 363
procurandum an sit in secessibus. nu.3 397
procuratio, quæ debetur ratione uisitationis, debet dare secundum facultates ecclesiæ.nu.1 193
procuratio, quæ debetur ordinario uisitanti, præscribi non potest, sicut nec uisitatio, quamuis tertius possit præscribere utrunque.nu.1 407
procuratio præscribi quo casu possit.§.in text.ibi, & alius.nu.2 407
procurationes quæ non præscribantur, in prin. nu.1 404
procurationes dare debent ecclesiæ dependentes. numero.18 406
procurationes officio uisitatoris debitæ an pacto remitti possint.nu.3 407
procurationes duæ de iure incompatibiles, uel de facto repugnantes, si eadem die processerint neutra ualet. numero.9 12
procurator comprocuratorem quando dicatur præuenisse.num.1 213
procurator constitutus à te mandato meo, & mea gratia tantum, non potest per te solum reuocari, nec impediri in executione mandati.nu.33 10
procurator falsus si pronuncietur uerus per interlocutoriam, an efficiatur uerus procurator.nu.69 62
procurator, constitutus ad causas absentiæ, non tenetur appellare. nu.36 65
procurator falsus dicitur, qui habet generale mandatū, ubi requiritur speciale.nu.4 72
procurator ad appellandum an possit impetrare super appellatione.nu.40 72
procurator an possit alternatiuè comparere (scilicet ut procurator, uel ut defensor.remissiuè.nu.2 77
procurator constitui potest in causa excommunicationis numero 4 77
procurator falsus dicitur, qui excedit fines mandati.numero.5 77
procurator falsus, ubi non est electa industria persona, sed effectus operæ, ueri procuratoris uices supplere potest, & salarium consequi, uero procuratori restituendum.nu.13 77
procurator falsus si impetrat & fertur sententia diffinitiua contra dominum, qui dominus eam ratificat, an cō ualescat sententia? nu. 15 77
procurator generalis qualiter reuocatur? nu.23 77
procurator ad uendendum an possit rem ab eo uenditam tradere? nu.24 77
procurator ad totam litem, uel totam controuersiam, constitutus, potest litem contestari super singulis articulis.nume.28 77
procurator suspectus an possit reuocari post litis contestationem? nu.29 77
procurator, qui contradixerit mandato domini, postea tamen illud adimpleuit, an dicatur falsus? nu. 34 77
procurator constitutus ad contrahendum potest rem tradere super qua contraxit.nu.3 82
procurator capituli expectandus est in causa postulationis.nu.4 93
procurator an admittatur in causa postulationis, & an, & per quem reuocetur.nu.15 93
procurator est organum domini, & nisi per organū non potest transire sententia ad dominum.nu.29 118
procurator potest constitui ad procuratorem constituendum, uel substituendum. Idemque in arbitro, & arbitratore.nu.2 116
procurator indignum eligens an noceat domino? numero.2 123
procurator debet esse talis, in quem possit cadere exercitium iuris, & facti.nu.43 123
procurator ordinarius curiæ mansionarius ordinarias impensas non recuperat.nu.8 127
procuratoris & nuncij differentia.nu.2 2 4
procurator in causa ecclesiæ, contra factum suum potest restitutionem in integrum, petere.nu.4 268
procurator ecclesiæ an possit petere salarium? nu.9 127
procurator, qui succubuit in causa, an debeat repetere expensas? num.10 127
procurator non potest facere ultra id, quod in instrumēto continetur.nu.34 151
procurator non potest renunciare exceptioni liquidæ. nu.56 155
procurator præsumitur quis esse, si aduersarius præsens cum eo litem contestatus est, alias secus.nu.4 172
procurator non potest prorogare iurisdictionem de re ad rem nec de tempore ad tempus. numero. 5. fol. 174
procurator potest omittendo præiudicare domino. numero.13 174
procurator an offerendo cautionem rati debeat admitti ad protestandum, si de eius mandato dubitatur. numero.8 175
procurator cuius ætatis esse debeat.nu.4 180
procurator an possit petere sibi constitui salarium? numero.32 104
procurator habens potestatem donandi an possit uendere.nu.17 201

Procurator ex contumacia condemnatus an habeat regressum in dominum.nu.1. 206
Procurator his uerbis fit, si dico, facio te fideicommissarium meum ad negotia mea.nu.8. 206
Procurator sub conditione constitui potest, & non fingitur retro constitutus.nu.8. 206
procurator ad protestandum non admittitur absque fide mandati per instrumentum.nu.9. 206
procurator ad transigendum si transegit, nō poterit agere ex transactione, quia diuersum.nu.10. 206
procurator, tutor, uel curator inquietati post longum tempus an teneantur reddere rationem administrationis.nu.11. 206
procurator generalis, prælatus, uel tutor an possit donare.nu.14. 206
procurator ante litem contest. potest alium substituere præsente domino.nu.19. 206
procurator admittitur in causam inquisitionis de iure canonico.nu.4. 210
procurator si in rem suam substituit alium procuratorem in rem suam, an statim desinat esse procurator. nu.23. 207
procurator ad agendum confestim, uidetur constitutus ad totam causam.nu.27. 207
procurator, qui satisdedit, domini loco habendus est, & ideò reuocari non potest sine causa.nu.28. 207
procurator potest reuocari.nu.29. 207
procurator si substituit alium propter necessitatem causæ, ut quia substitutus erat magis idoneus. illa substitutio fiet expensis domini.nu.36. 207
procurator si se obligauit prætextu mandati, potest illud soluere de bonis domini inuito domino. numer. 36. fol. 207
Procurator si est impeditus domino ignorante, an excusetur dominus.nu.38. 207
procurator est expectandus aliqualiter ultra terminum. nu.38. 207
procurator constitutus ad alienandum an possit alium substituere, nu.40. 207
procurator si habet duo mandata, speciale.s. & generale, & substituit uigore specialis mandati, cuius mandati ui potest reuocare.nu.42. 207
procurator in capituli causa potest allegare causas absentiæ, & quando possit eum defendere.nu.43. 207
procurator ad ordinarias causas potest reconuenire coram coniudice etiam in summariis.nu.44. 207
procurator an quis esse possit in causa suspitionis. numero.45. 207
procurator in causa capituli in quibus admittatur.numero.45. 207
procurator constat ex domino, actu, & ex forma.numero.4. 209
procurator post satisdationem an possit alium substituere.nu.6. 209
procurator constitutus ad causas causæ, & sic ad plenā defensionem potest allegare, si uult, causas absentiæ. nu.4. 210
procurator per releuationem an efficiatur dominus. numer..5. 210
procurator non admittitur, si crimen adulterij criminaliter intentetur.nu.1. 211
procurator in causa dilapidationis, excommunicationis, & periurij admittatur.nu.1. 211
procurator constitutus a reo ad agendum, non est legitimè constitutus.nu 1. 213
procurator uictus, appellare & quando debet, & numero.3.& 4. 213
procurator Aduocatus, & alij litis magistri non incidūt in excommunicationem, ex locutione cum domino excommunicato ex licentia canonis.nu.2. 234
procurator ad lites si in contractu committit dolum, nō nocet domino; sed si est procurator ad contrahendum, aut committit dolum postquàm domino est ius quæsitum, & non nocet domino, nu. 10. & 11. 240
procurator ab initio litis citari potest, acceptato mandato, & contrà citari alium potest facere.nu.11 240
procurator si appellauit, sed postea non petiit apostolos, an præiudicet domino ignoranti.nu.13. 240
procurator simpliciter constitutus ad lites non cogitur appellationem suam prosequi. sed si uult, nunquid potest prosequi. nu 14. 240
procurator si producat falsa instrumenta sine speciali mandato, an dominos perdet causam. nu. 16. 240
procurator si produxit falsas positiones, quas ueras esse credebat, si dominus scit eas falsas, punietur dominus. nu.17 240
procurator non uidetur nisi ad licita & honesta constitutus.nu.17 240
procurator per hæc uerba, constituo te procuratorem, ut possis omnia facere, quæ possem, si præsens essem, non uidetur constitutus ad uendendum, nisi nominatim hoc sit dictūm.nu.18 240
procurator si à domino habet mandatum ad confitendum, demum ad notitiam eius peruenit aliquid quod est negandum, utrum poterit negare.nu.19 240
procurator contumax non tenetur domino actione mandati, si dominus erat idem facturus, nec tenetur contrà conscientiam facere.nu.20 240
procurator debet esse idoneus in iure, & in facto.numero. 249
procurator ecclesiæ, & uniuersitatis potest de calumnia iurare.nu.1 250
procurator qui cum sufficienti mandato iurat falsum in animam domini, an dominus sit periurus fictè aut uerè.nu.18 258
procurator si in consensu committat dolum, an dolus noceat domino.nu.3 268
procurator si habuit certam formam super impetrando certos iudices, & ipse consensit in alios, an præiudicet domino.nu.5 268
procurator constitutus ad contrahendum matrimoniū, uel compaternitatem, uel emancipandum filium absentem an possit istos actus exercere ante quam ei constet de reuocatione mandati.nu.4 270
procurator admittitur in criminali causa, si in modum denunciationis, uel inquisitionis procedatur. numero 1. 280
procurator aduersarij sui nemo tenetur esse. numer.4. fol. 296
procurator esse testis pro constituente quibus possit casibus.nu.1.& 8 321
procurator an possit testificari.nu.1.& 8 321
procurator an admittatur ad accusandum. numero 7. fol. 322
procurator falsus propriè non dicitur is, qui fuit admissus ex certa scientia.nu.2 332
procurator, uel aduocatus an cogantur testificari, si forte habent feudum, uel beneficium à domino. numero 9. 340
procurator in cā criminali pōt interuenire in actibus, per

per quos non contrahatur obligatio, & nu.6. & 7. 352
procurator opponere potest exceptionem non falsi etiā contra priuilegia.num.12 355
procurator, qui est in curia, citari debet, quando est aliquis actus præiudicialis domino.num.3 415
procurator in causa inquisitionis interuenire potest. §. ibi, proc.num.1 423
procurator episcopi an debeat esse releuatus, sicut cæteri.num.7 433
procurator non debet occultare mandatum, si tamen occultat, impedit processum, & potest ad edendum cogi, si id confitetur.num.1 439
procurator debet mitti ad appellationem prosequendā non nuntius.num.4 440
procurator, qui excedit fines mandati, non prętudicat domino.num.7 458
procurator an & quando non possit excedere fines mandati.num.13 458
procurator an possit interuenire, quando appellatur ab excommunicatione.num.10 461
procuratore secundo dato cur primus reuocetur, cum secus sit in legatis & tutoribus? num.3 187
procuratore mortuo quando continuatur iudicium cū domino. num.3 210
procuratorem constitutum, hoc acto, ut reuocari non possit, an heres constituentis possit reuocare.nu.3. 77
procuratorem constituere potest capitulum, & quęlibet congregatio. & iudicis officio cogi ad eum eligēdum. num.5 93
procuratorem mittere non tenetur, qui non uult persistere in contradictione.num.1 96
procuratorem si te constitui ad uendendum, uendidisti, an possit petere pretium.num.10 206
§. procuratorem.l.sed si unius.ff.de iniur.intellectus. numero 10 206
procuratorem in rem suam si constituo, uidear ei mandare directas, & utiles credere.& nu.20.& 31 207
procuratorem constituere hoc pacto, ut procurator nō post litem contest. possit reuocari, nihil operatur, & ratio. num. 45 207
procuratorem, Sindicum, si quis in instrumento, sese appellet, non probat se talem, & limitatur num. 1 209
procuratorem, qui se facit, qn̄ admittendus.num.1 209
procuratorem dimittere quis teneatur.num.2 210
procuratorem potest uniuersitas constituere, & nō eget alicuius authoritate.nu.1.& 2. nisi in casu. nu 4. 212
procuratorem facere potest multitudo, uel uniuersitas etiam in causa criminali. & ratio.num.3 212
procuratorem an possim te facere ad distribuendum bona mea pauperibus post mortem meam.num.4 212
procuratorem priuatæ personæ esse est onus, nō honor & ideo non repellitur infamis, nisi in casibus.nu.8. 149
procuratorem constituere potest, uniuersitas potissimū licet mandetur, ut se conspectui repręsentet.n.1. 250
procuratorem mittere an teneatur ille, qui est impeditus.num.9 278
procuratorem mittere non tenetur qui comparere non potest.num.3 288
procuratorem falsum caueat nequis dicat, quia falsitatē probare tenebitur: sed dicendum, docere eum debere de mandato.num.2 312
procuratorem potest constituere, qui suo nomine habet actionem, uer.nam is.num.3 423
procuratorem quis mittere nō tenetur in causa ardua, uel implicita, uers.nec potest.num.6 430
procuratorem mittere quis semper debet, ibid.n.1. 431
procuratorem constitui non posse sine decreto iudicis a quibus leges intelligant, uer.in contrarium. & numero 5. & 6 441
procuratores duos an quis facere possit in rem suam in solidum.num.24 207
procuratores duo si constituant simul non in solidum, non uidetur alter contra alterū constitutus.nu.5. 209
procuratores plures an possint constitui ad agendum, uel defendendum insolidum.num.2 213
procuratores de communi partium cōsensu an possint consentire in iudicem suspectum.num.14 223
procuratores plures, uel syndici an possint constitui in una causa, & an simul, uel separati in genere negociari possint.num 4 321
procuratori si sit data certa forma, an alia uideatur prohiberi.num.18 206
procuratori constituto in rem suam uidentur directæ mandatę, & utiles cessę.num.20 205
procuratori constituto ad agendum an possit opponi exceptio compensationis.num.3 210
procuratoribus pluribus datis non in solidum, oportet sint concordes omnes.num.4 210
procuratorio nomine qui protestatur, debet ostendere mandatum, si ab eo exigatur.num.32 120
procuratoris ad lites reuocatio, etiam ex iusta, non tamē notoria suspitionis causa facta, nisi iudici, uel aduersario innotuerit, processum non uitiat.num.8 77
procuratoris personam qui minus sufficiētem admisit, imputet sibi.num.1 109
procuratoris, & Syndici differentia.nu.3 212
procuratoris mutatio causa repetitionem nouam actorum nisi in casu.nu.1 213
procuratoris factum potest dominus defendere. numero 14 240
procuratoris contumacia an noceat domino, necne.numero 25 240
procuratoris officium est gratuitum.nu.15 297
procuratoris malitia domino pręiudicat in his, quę sunt in causæ, non in pœnis exterioribus.num.1 439
procuratorium probatur per literas sigillatas, & quod. nume.9 353
pro derelicto, quandiu possessio corporalis durat, dominium non potest haberi, secus in beneficijs.n.2 270
prodigalitas triplex rerum, morum, famę; & quibus modis in unaquaque prouideatur.num.43 6
prodigalitati suę pater emēdo nominatim pro filijs, medetur. num.5 358
prodigus an possit in integrum restitui aduersus contractus celebratos.num.2 90
prodigus, cui per iudicem non est interdictum bonis, causa cognita, an obligetur ex quolibet contractu. numero 10 217
prodigus ante interdictum non habet priuilegium. numero 7 217
prodigus minor, interdictus & mente captus, pariter eisdem legum petiuntur beneficijs.num.7 217
prodigus an obligetur per iuramentum.nu.33 383
prodigus honoris, officij, salutisq́; suæ nemo præsumitur. num.3 405
proditor esse prohibetur testis.num.3 329
producens instrumenta causæ an præsumatur habere mandatum.num.2 175
producens testes non potest, in eorum personas obijcere, nisi suspicio noua nascatur, & nu.1.& 3 333

producens, quid iuris, si protestatur, quod producit instrumentum, inquantum faciat pro se & non aliter. nume. 3 333
producere quid difficilius, quam souere productum. nume. 13 223
productio testium, & instrumentorum an sit communis num. 8 252
productio tertia testium quomodo intelligatur. n. 1. 327
productio instrumentorum, uel testium facta post terminum, quando ualeat. num. 4 358
proœmio statuentium, super quibusdam arbitrio eis cōcesso, an credi debeat? num. 3 168
professio expressa debet fieri per scripturam, saltem priuatam. num. 1 128
professio monachi, adoptio, & legitimatio spurij p procuratorem fieri non possunt quia duæ sequerentur fictiones. num. 18 258
professio facta intra annum non obligat in ordine mendicantium nisi religioni in genere. num. 2 347
professio religionis probari per testes ualet, & quos, & num. 3. & 5 347
professio probatur per confratres, & nu. 3. & 5 347
profiteri tenetur ingressus monasteriū uel recedere. numero 1 115
prohibens potentius est quàm id, quod pmittit. nu. 28. 3
prohibens aliquem soluere alij, an possit ab ista prohibitione remoueri. num. 3 161
prohibentis conditio melior in procuratore, quādo fit. num. 2 213
prohibere, uel uetare quid possumus uel persona, uel res de medio subtrahendo. num. 13 375
prohibetur quod una uia, conceditur alia uia, cum non tendit ad eundem finem. num. 4 380
prohibetur quid aliquando non per se, sed propter malas consequentias. num. 7 381
prohibita quædam sunt, quia illicita, & quæ, & quædam ex alia causa, uers. respondeo. num. 1 467
prohibitio uariandi publicato scrutinio afficit tam singulos, quàm uniuersos de capitulo. num. 12 138
prohibito aliquo, & ea prohibita censentur, quæ ex inde sequi possunt, quod limi. num. 5 18
prohibito aliquo, an prohibitus censeatur modus producens ad finem? num. 4 107
prohibitio eligere sine licentia an sufficiat semel licentiam petere. num. 5 140
prohibitum intra locum, uidetur extra permissum. numero 2 142
prohibitum sine causa uidetur permissum cum causa. nume. 2 465
prohibitum quod est ad tempus, uidetur post tempus permissum, uer. solu. num. 3 469
prohibitus manere in ciuitate an possit stare in comitatu. num. 4 79
promitti si feci aliquid pro ædificatione capellæ post mortem meam, an possim prohibere ne soluatur? nume. 30 77
promissio sine causa an teneat. num. 4 360
promissor, quem remordet conscientia, an sit probabiliter excusatus. num. 4 373
promittens soluere certo loco in termino, si non soluerit, potest conueniri ex eo contractu in illo loco. numero 5 179
promittens mihi decem usque ad mensem, & postea quandocunque, an hæc additio postea & cæt. faciat dilationem num. 17 81
promittens aliquid an debeat facere, & curare ut illud fiat. num. 1 203
promotor, uel instructor inquisitionis non efficitur dominus litis, & potest remoueri, quandocunque iudici placet. num. 3 347
promoueri ad sacros ordines non tenetur canonicus. nume. 2 382
promptiores ad excommunicandum sunt iudices. numero 15 221
promulgatori sententiæ iniustæ licitum est suam sententiam defendere. num. 2 434
pronunciandum an sit de per se super exceptione. numero 3 257
pronunciandum est super ordine procedēdi. nu. 4 288
pronunciandum an sit super incidenti. nu. 7 257
pronuntiandū an sit super emergentibus. num. 9 257
pronunciandum an sit prius de necessitate in possessorio. num. 2 264
pronunciare quis debeat de nullitate. nu. 3 454
pronuntiasse quis non dicitur de toto, qui super parte pronunciauit. num. 10 416
pronuntiatio iudicis an faciat illum syndicum uel procuratorem qui non est. num. 3 214
pronunciatio non est necessaria super desertione appellationis. num 9 51
pronunciatum si sit contra excipientem an possit illud idem refricare agendo. num. 13 258
pronunciatum quando dicatur rescindi per appellationem aut suspendi. num. 13 168
propinquitas per quot & quales testes debet probari. nume. 1 321
proponere aliquid noui in causa appellationis. n. 2. 327
propositum cum actu imperfecto mitius puniri debet, quàm cum actu perfecto. num. 8 90
propositum debet attendi non quale est, sed quale esse debet. num. 12 107
pro possessore priuilegij contra ius commune indulti an, & quando præsumatur? num. 33 112
pro possessore beneficij utrum præsumatur. nu. 21 366
propria non ambulant de subiecto in subiectū. nu. 3. 216
proprietarius an possit impedire executionem sententiæ latæ contra usufructuariū, uel ē cōtra. nu. 12. 419
proprietas ubi requiritur, ibi fictio locum non habet. nume. 15 3
proprietas adhæret ossibus domini. num. 3 112
proprietas est dignior, quam possessio. num. 8 268
proprietas constituit aduersarium agentem. nu. 15 406
proprietatem intentare quis non potest alieno nomine sine mandato, uel cautione de rato. num. 3 269
proprietatem suam dominus non amittit in confirmatione donationis uasalli. num. 21 356
proprietatem si unus habeat, alter feudum, quis præsentabit. num. 13 420
proprietati renuncians an amittat possessorium recuperandæ. num. 2 270
proprietatis ad translationem sufficit qualis qualis traditio, secus ad perfectum esse feudi. nu. 75 23
prorogans & prorogatum est eiusdem formæ, & naturæ. num. 13 223
proroganti resilire usque ad lit. contest. licitum est, nisi in casibus. num. 11 219
prorogare iurisdictionem, & non declinare eam, an & qualiter differant. num. 49 252
prorogare an possit procurator, litis dominus effectus, sine speciali mandato. num. 14 256

prorogare iurisdictionem qui, quorumque possint, & in quibus nu.1.& 3.& 12 223
prorogare tẽpora statuta a l.uel a iudice de speciali mandato, iudex an possit ex magna causa.nu.7 348
prorogare terminum iudex ex causa potest, & nu.7. 348
prorogari non potest quod iam consumptum est. numero 21 67
prorogari an possit iurisdictio de territorio ad territorium alterius iudicis.num.12 179
prorogari quid possit & quamdiu, & nu.1.& 4 218
prorogari an possit mandatum tutoris, uel curatoris, sicut prorogatur iurisdictio.num.12 225
prorogandi simpliciter attributa potestas expirat p unicam ualidam prorogationem, & quid si iterum uel pluries prorogandi data fuerit.num.3 70
prorogatio iurisdictionis non fit de persona ad personam. num.21 79
prorogatio aliud est quàm reparatio.num.32 90
prorogatio intra quod tempus fieri debeat. & num.1. & num.12 158
prorogatio si fiat de tempore feriato ad tempus feriatũ, an requiratur consensus testium.num.4 156
prorogatio generalis an sit ualida num.7 156
prorogatio an possit fieri alibi: q̃ apud acta.num.8 156
prorogatio facta per partes his uerbis, prorogamus ad alium mensem finito primo, an ualeat.nu.11 156
prorogatio quare in causis sanguinis locum nõ habeat. num. 52 156
prorogatio an fiat per reconuentionem? num.10 174
prorogatio an habeat locum ubi iudices sunt taxati ad causas. num.10 179
prorogatio nõ habet locũ in foro pœnitẽtiali.n.16. 179
prorogatio an possit fieri seorsum ab actis? nu.17 179
prorogatio quadruplex. s.iurisdictionis, compromissi, dilationis & contractus.num 20 179
prorogatio iurisdictionis non est pactũ.num.4 219
prorogatio quid sit, & quot modis fiat.num.16 221
prorogatio dilationis fit cum sua causa, suisq; uitijs.numero 2. 224
prorogatio an locum habeat in causis criminalibus.numero 6 225
prorogatio, quæ fit de priuata persona ad priuatam, an sit ualida, & in quibus locum habeat prorogatum.nume. 7. & 15. 16 & 19 225
prorogatio non præsumitur, sed compromissum in dubio. num.7 225
prorogatio, uel extensio fit cum suis qualitatibus, & clausulis. num.1 238
prorogatio compromissi quoties, & usquequò fieri possit, uers.sed pone.num.12 345
prorogatio quid.num.37 377
prorogatio requirit duo extrema, & quæ, uers. item prorogatio.num.6 44
prorogatum ex duobus compromissis simul iunctis an & quando præsumatur unum integratum.nu.1 119
prorogatum quodlibet debet esse eiusdem formæ & naturæ, cũ antecedẽti suo & exemplũ.num.9 237
prorogauerunt partes ignorante iudice, an ualeat processus iudicis ignorantis prorogationem, & erràtis? nume. 18 179
proscribere quid sit.num.16 188
proscriptum siue forbannitum iudicis secularis excommunicare an teneatur episcopus & è contra an secularis excõicatũ ab episcopo exbannire.nu.15 188
prosecutio appellationis, an sit dicere sententiam nullam. num.3 454
prosecutio appellationis non cadit super noua re, noua causa, uel noua actione.num.7 327
prosecutionem appellationis licèt appellantes non fecerint? nihilominus iudex de impedimento cognoscit, in princ. num.1 440
prosecutionis appellationis annus incipit post decem dies ad appellandũ datos.§.dicit, uer nisi nu.9 416
prosequi potest quis causam communem suam, & sui consortis.num.9 50
prosequi appellationem quando quis dicatur, ibid.uers. aut ergo. num.1 445
protectio, quæ habet uim appellationis, requirit solemnia appellationis, ibid.num.1 436
protegere alterum armis de iure ciuili nemo tenetur, nisi subditus, uassallus, seruus, ascriptitius, & similes. num. 52 6
pro tempore qui fuerit locutio extẽditur in infinitum, in princ.post casum.num.1 372
pro tẽpore qui fuerunt, si dicas eorum nomine oportet specificari.§.in tex.ibi, pro tempore.num.5 412
protestandi ius cedi debet: aliàs non transit ad singularem successorem.num.6 208
protestari qui non potuit per paupertatem, uel metum tyranni, habetur pro protestante.num.2 43
protestari qui uult, qũo se gerere debeat? nu.19 119
protestari quãdoq; est necessariũ.& nu.12.& 35 119
protestari semel an sufficiat.num.11 410
protestari si quis timet, quid iuris, & nu.5.& 9 461
protestari ratione metus est licitum.nu.9 461
protestatio elidit peccatum.num.1 12
protestatio detegit motum animi.num.2 12
protestatio, quæ nemini nocet, probatur per protestãtem. num.6 12
protestatio quid sit.num.1 30
protestatio se referens ad statutum nihil operatur, si statutum per factum contrarium tollatur.num.4 30
protestatio in præiudicialibus, & aduersatiuis, non iuuat. num.24 30
protestatio rumpit actum, & non è contra. & de materia protestationis remissiue.num.41.& 43 31
protestatio requiritur ad diligentiam ostendendam, & moram non præsumendam.num.40 41
protestatio fit quandoque de animo, quandoque de actu. num. 3 129
protestatio etiam parte absente facta, tollit præiudiciũ ex sola lege consensum præsumente prouenien. nume.5 129
protestatio monaci, quòd intendit suorum bonorum usum retinere, non uitiat professionem.num.8 129
protestatio de actu quando fiat. num.10 129
protestatio si alicui fiat nisi expresse contradicat consentire uidetur.num.2 159
protestatio an sufficiat in suspitionis iudicis negotio. numero 4 242
protestatio ad præsumptionem excludendam qualiter fieri debeat? num.28 128
protestatio aliquando ualet ad excludendum uitium duplicitatis.num.29 129
protestatio cũ iure offerendi qũo procedat? nu.30. 129
protestãs an possit renunciare protestationi? nu.31. 129
protestatio quando est directò contraria facto, quid sit sequitur, præualet factum.num.33 129
protestatio occulta non prodest.num.34 129
protestatio facta ꝓcuratori absentis an ualeat.n.40 129

Protestatio

Protestatio an excuset peccatum ignorantiæ.nu.8. 21
Protestatio non releuat, ubi opus est facto, nisi stet pe aduersarium.nume.5 285
Protestatio non ualet in præiudicialibus.nu.23 293
Protestatio indefinita sine aliqua specificatione an sit ualida.nume.4 353
Protestatio contra testes inuito iudice scribit non debet.nume.6 333
Protestatio non iuuat in pluribus casibus, & quibus, & in quibus iuuet num.7.& non debet esse clandestina, numero.7 333
Protestatio non est exceptio, & ideo quod quis ante protestatus est, excipere tempore suo debet.nu.7 333
Protestatio, quod quis non intendit contestari litem, ualet.numero.1 341
Protestatio in subtractione testium fit ad cautelam, ut non uideatur protestans in mora probandi, & quid operetur.numero.3 343
protestatio fingit retrò.nu.1 393
Protestatio seruans ius protestationis an debeat continere quid certum.nu.8 393
Protestatio, quam facit hic Papa, an interrumpat præscriptionem centenariam.nu.3 401
Protestatio pro appellatione habetur, ubi propter initium metum non appellatur.nu.1 461
Protestatio requirit causam, & contra alia requirat, & nu.2.3.4.5.6.7 461
Protestatio an possit fieri de nocte, & an in præsentia alterius, quam iudicis.nu.3 461
Protestatio an deuoluit ad superiorem causam nullitatis, sicut appellatio.nu.8 461
Protestationem de animo fieri contingit ad tollendam iuris, uel hominis præsumptionem, aut dubitationē: item ad restringendam duplicitatem, ad inducendam dilationem, ad præiudicij exclusionem.nu.4 129
Protestationes aliquæ inductæ sunt ad obuiandū quędā ad releuandum, seu reseruandum.nu.24 129
Protestationes in constituendo procuratore recipiuntur nu.1 254
Protestationi derogat contrarium factum protestantis? numero.2 114
Protestationis utilitas in metuente.4 214
Protocollo notarij continetur anno domini millesimo, die x.mensis Augusti indictione &c.utrum sub isto &c.intelligatur indictio currens specificata. numero.28 172
Protocollum instrumentorum apud notarium rogatum esse debet.nu.23 297
Prouentus nomen generale est ad omnes fructus sumptibus deductis.nu.10 30
Prouincia una an possit uim inferre.nu.16 215
Prouisio facta de beneficio post obitum possidentis an ualeat.nu.1 203
Prouisio si non est idoneus, an ualeat.nu.3 365
Prouisio hominis quando faciat cessare prouisionem legis.nume.23 377
Prouocans alium in campo bellico ad bellum, nisi uincat, habetur pro uicto.nu.10 317
Prouocatus ad iudicium in præparatoriis, & decisorijs habet instar rei.nu.28 308
Prout, pro quia.nu.1 257
Proxenetæ mercenarium.nu.25 297
Pubertati ꝓximus doli capax esse præsumitur, urbanus maxime: non tamen horum sapientum iura tractare potest.nu 4 214
Publicandi sunt testes, aliter fidem minimè facerent.numero.2 333
Publicatio est duplex.nu.17
Publicatio instrumenti fit ad æternam rei memoriam. numero.2 138
Publicatio scrutinij unde sumpsit originem.nu.19. 138
Publicato scrutinio si omnes canonici ruina perierint, deinde alii sunt subrogati, an noui canonici teneantur eligere ex primis uocis.nu.19 13
Publicatio testium non iure facta nihil operatur. numero.4 240
Publicatio testium ante tempus suum non adimit uires attestationibus sed officit examini aliorum, facta percunctatione.nu.14 244
Publicatio ad ualiditatem testimoniorum facienda necessariò.nu.14 244
Publicatio, uel renunciatio testium in uno capitulo non præiudicat uolenti producere testes in alio, in prin. numero.1 329
Publicatio attestationum non obstat in non prosecutis. numero.3 334
Publicatio, si non fieret solenniter, esset inualida. numero.3 336
Publicatio inualidarum attestationum an sit efficax ad probandum.nu.1 340
Publicatio attestationum mearum & aduersarij impedit aliorum testium productionem iuncto textu, uer. testificata.nu.1 348
Publicatione testium non facta uel scripturarum ea indigentium non fertur sententia difinitiua ex eis ualida.nume.1 242
Publicatione attestationum non obstante produci possunt in causa matrimoniali testes super eodem capitulo, in princi.nu.1 343
Publicationi testium, & instrumentorum an ulli. & qui uocandi.nu.1.& 5 343
Publicatio attestationibus super articulo, directè contraria produci an possint, uel alij testes in causa matrimoniali, in princi.nu.1.& 8 302
Publicatis attestationibus in absentia partium an impeditur productio aliorum testium nu.7 302
Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium nisi in tribus casibus, in prin.nu.1 33
Publicatis attestationibus falsitas primorum testium potest indirectè probari.nu.1 336
Publicatus in scrutinio qualiter aget, ut fiat electio.numero.16 138
Publicè factum quomodo sumitur.nu.1 311
Publicè & non publicè excommunicati quare fiat distinctio.uersi.Ista autem.nu.1 424
Publiciana & usucapio iisdem regulis potiuntur. numero.11 162
Publiciana agens quo titulo nitatur, & an bonam fidem præseferat.nu.13 191
Publiciana & præscriptio multipliciter differunt.numero.14 191
Publiciana eiusdem est naturæ, cuius est præscriptio, uersi.idem apparet.nu.2 399
Publicianam ecclesia si habet, an contra istam Publicianam præscribatur minori spatio.xl. annorum. numero.7 402
Pudicitia quid, & quotuplex sit. Quid sit sensualitas, quid Natura.nu.38 6
Pudicitiæ frena dissoluunt crapula, ebrietas in princ. & aromata, & confectiones, nu.5.& 6. 467

puella, quæ fuit inducta ad contrahendum matrimoniũ, & læsa, an possit coram episcopo petere restitutionẽ in integrum, si nondum matrimonium est cõsummatum per carnalem copulam. nu. 7 210
puella an sua præsentia & conuersatione dicatur maritum spoliare. nu. 5 & 8 318
pulsatio campanæ, citat absentem. Item tuba ubi consuetudo est. nu. 4 116
pulsus quid. nu. 1 337
puniri non debet quis sine culpa: punitur tamen quandoque quis propter culpam ab alio commissam. numero. 4 17
punitus ab ecclesiæ ecclesiastice, an possit de eodem delicto puniri temporaliter a iudice seculari. nu. 24. 188
punitus semel non debet iterũ puniri nu. 1 1. & 25. 229
punitus minus, quàm debeat, an posteà debeat puniri in plus. nu. 12 & 25 229
pupilli mori non dicuntur ab intestato, licèt nullo condito testamento, uer. non, ut ita. nu. 3 468
pupillus an possit facere pacem de morte patris. numero. 16 200
pupillus an possit esse procurator. nu. 2 209
pupillus ciuitas, & ecclesia æquiparantur nu. 4 289
pupillus miles & ecclesiæ agunt sine cessione. co. §. uer. cum enim. nu. 5 402
pupillus doli capax de crimine capitali accusatus, an poterit confiteri maleficium. nu. 5 2 3
pupillus in rebus alienandis opportunum dicitur non habere consilium. nu. 29 305
pupillus, qui iurauit cum auctoritate tutoris soluere usuras an indigeat relaxatione huiusmodi iuramenti. nume. 12 375
purgare se quis debet in infamia contracta etiam ex dictis non iuratorum, ibidem. nu. 1 470
purgatio per torturam quando liceat nu. 3 229
purgatio non est indicenda reo, si probari potest crimẽ, in princi. nu. 1 316

Q

Qualem te exterius uidero, talem interius iudicabo. nu. 8 93
Qualitas ea inspicitur, quæ est in generibus singulorum, non in singulis generũ. n. 24. 3
Qualitas ubi de necessitate inest ciuilibus do genere non restringit, aliàs secus nu. 19 41
Qualitas proposita ad intentionem, quæ ex ipsius qualitatis defectu cessaret, necessariò probanda est. secus si duntaxat ad duplicationem effectus. nu. 8 42
Qualitas illa probanda est, per quam actio, uel exceptio uires assumit. nu. 14 42
Qualitas specierum restringit qualitatem generis, numero. 1 56
Qualitas adiecta uerbo substantiuo, requiritur secundum tempus uerbi. nu. 22 60
Qualitas, quæ inesse non potest, subiectum non informat. nume. 12 80
Qualitas in delictis dicitur quicquid aggrauat. & nu. 14. 93
Qualitas animi possidentis, ut bona fides, probatur iuramento. nu. 30 96
Qualitas, nisi de libello seu articulis detrahatur, unà cũ subiecto probanda est. nu. 26 129
Qualitas quid sit. nu. 65 133
Qualitas delicti ex qualitate pœnæ cognoscitur. numero. 4 185
Qualitas non mutat iudicium. nu. 4 215
Qualitas spiritualitatis quare magis quo ad forum inspicitur, q̃ substantia temporalitatis. nu. 7 228
Qualitas inducit speciem. nu. 19 228
Qualitas quid iurisconsultis, & philosophis. nu. 39. 337
Qualitas maleficij non est maleficium. nu. 9 351
Qualitas ubicunque est de forma substantiali excipiendi, ibi oportet qualitatem probari, uer si. ubicunque. numero. 4 411
Qualitas reprobari potest, factum uerò probari, uer. prætextu. nu. 6 454
Qualitatem adiectam dicto suo quis probare debet, & ratio. nume. 19 & 22 308
Qualitatem facti reprobare quis potest, licèt factum fateatur secus in qualitate personæ, quam quis non negat. nume. 4. & 5 330
Qualitates contrariæ non concurrunt, & idem in conditionibus, & modis. nu. 13 80
Qualitates an præsumantur; nu. 5. 11. & 12 365
Qualitates intrinsecæ quæ dicantur. nu. 6. 11. & 12. 365
Qualitatum copulatiua quando earum concursum requirat. nu. 11 80
Quantitas tam continua, quam discreta cadit sub ratione usus, & quid sit. nu. 39 337
Quantitas modica quæ dicatur. nu. 22 377
Quantitas pecuniæ si datur, an & quando sit contractus innominatus. nu. 8 395
Quantum tempus detur ad eligendum? nu. 4 98
Quarta decimarum quo tempore præscribatur. numero. 4 401
Quarta præscribitur contra episcopum, & quibus concurrentibus, in princi. nu. 1 401
Quasi possessio cur non detur in officio Testis, Tutoris, Procuratoris. cum secus sit in notariatu, prioratu, & canonia? nume. 13 126
Quasi possessionis commoda. nu. 28 126
Quasi contrahatur in confessione, & quando uersi. nam in. numero. 10 449
Qualitas non potest probari, nisi probetur substantia. numero. 4 486
Querela simplex an suspendat iudicatum. nu. 8 443
Quæstio inter duos laicos si sit coram episcopo, an episcopus debeat sequi statutum laicorum. nu. 11 34
Quæstio iuris per leges diffinitur. nu 4 54
Quæstio, cuius nam rescripti iudices præualere debeant, ad iudices ne ipsos, an uerò ad partes pertineat. numero. 15 54
Quæstio incidens & principalis quid sit. nu. 3 269
Quæstio dicitur etiam non dubitabilis propositio. numero. 5 84
Quæstio si sit inter duas ciuitates de uilla, & utraque probet per testes & instrumenta antiqua de quasi possessione, an uilla diuidi debeat? nu. 10 117
Quæstio si sit inter duos canonicos, utrum alius canonicus possit esse iudex. nu. 3 176
Quæstio quando dicatur esse super electione. nu. 4. 245
Quæstio si sit, utrum dilatio sit danda, necne, an super hac sit interloquendum. nu 5 252
Quæstio incidens, & emergens an. & qualiter differunt, nume. 5. & 6 257
Quæstio principalis quæ dicatur, & quare sic dicatur. numero. 6 257
Quæstio matrimonij si incidit in possessorio, iudex secularis põt taliter qualiter de ea cognoscere. nu. 3. 259
Quæstio usurarum obiecta petenti mutuum an debeat

remitti ad episcopum.nu.6 259
Quæstio spoliationis an præiudicet quæstioni Fœderis. numer.2 274
Quæstio si sit de articulo iuris, indiget interlocutoria, & potest appellari.nu.3 439
Quæstio facti dicitur, super qua debent recipi probationes.§.in tex.ibi, Facti.nu.3 439
Quæstionem non moturum si quis promittat, uidetur permissum, non turbari possessionem etiam extra iudicium.nu.1 270
Quæstionem mouere, quid significet.nu.4 375
Quæstiones omnes fundamenta iudicij præuenietes ante lit.contest.decidendæ sunt.nu.2 238
Quæstionis de Rauennensi intellectus.nu.43 207
Quæstores sancti Anton j qui dicunt missam, cum non sint sacerdotes, tenentur crimine falsi. nu.5 416
Qui si nomine appellatiuo, ut ciuitatis communis uel urbis.nu.18. ibid.
Qui si utroq; scilicet tam proprio quam appellatiuo, ut in ciuitate Perusij.nu.19. ibid.

R

Radens, & in loco rasuræ scribens an duas falsitates committat.nu.8 70
Radicatum in prouratore quando quid intelligatur.nu.14 217
Raptor puellæ spontaneum ad sponsalia cōsensum probare uolens, dum ea negat se animo consensisse, an admitti debeat? num.6 134
Raptor, uel inuasor an possit appellare.nu.1 419
Raptus uirginis cum raptu non compensatur, uersicu Idem.nu.10 464
Rasura scripturam uitiat, & per eam falsitas manifesta probatur.nu.7 70
Rasura quid iuris si reperitur in originalibus priuilegijs, uel in protocolis contractuum.nu.5 354
Rasura, quid iuris si sit nomine proprio iudicis actoris, uel rei.nu.6. 354
Rasura in instrumento reddit ipsum suspectum, & quę, nu.21.& 22. 356
Rati cautio non facit quem procuratorem, sed legitimū negotiorum gestorem. nu.35 30
Rati cautio an falsi procuratoris exceptionem excludat. num.38 72
Rati cautio procuratoris ibi non sufficit nu.19. 206
Rati cautio procuratoris in rem suam an sufficiat. numer.19 206
Ratificans æquis pœnis non puniuntur cum nudante numer.3. 210
Ratificandi & constituendi alium procuratorem ad iudicia, potestatem procuratori possum dare. numero 31. 207
Ratificare dominus factum aduocati sui quando uideatur, eisdem, locis proximè citatis.nu.2 453
Ratificari non potest gestum per procuratorem reuocatum.num.14 77
Ratificari an possit factum falsi nuncij?nu.38 77
Ratificari non potest, nec obligatur qui labitur in persona, & quando.nu.4. 330
Ratificari nequeunt, quæ sunt inualida, & de substantia iudicii.nu 58 337
Ratificari subdelegati ratificari non potest à subdelegato num.4 453
Ratificatio patris non conualidat processum solius filij. nu.18 65
Ratificatio ad sui esse ualidum quæ requirat.nu.19. 67
Ratificatio à sciente, quid agatur, facta, est potens inducere actum qui tunc explicari potest. numero 20. fol. 67
Ratificatio quando locum non habeat.nu.7 89
Ratificatio eius, quod non est nomine meo factum, non obligat.nu 2 210
Ratificationem negans an id debeat probare. numero 2. 216
Ratihabitio non trahitur retro, vbi mandatum ab initio requiritur.nu.8 72
Ratihabitio non firmat factum contra legem, sed bene factum præter legem. Et ratum habens perperam actum non incurrit pęnam, quæ in facto est, sed bene eam quæ in ficto uersatur.nu.17 72
Ratihabitio & nouus consensus ualdè inter se differunt. num.13 116
Ratihabitio non nocet, quando aliter est in facto, quàm in ratihabitione.nu.18. 129
Ratihabitio in maleficijs an retrotrahatur.nu.7 148
Ratihabitio, uel consensus capituli subsequens confirmat prælati transactionem.nu.1 205
Ratihabitio excusat delictum.nu.41 207
Ratihabitionis promissio in mandato habet uim restrictiuam.nu.19 206
Ratio nunquam consentit peccato: interdum autem nō resistit. numer.39 6
Ratio naturalis an excuset eum, qui per rationem naturalem credit, patrem esse maiorem filio in diuinis. num.12. 10
Ratio est de extensione consuetudinis.nu. 11 90
Ratio non est exquirenda de singulis, sed de uniuersis. num.15 101
Ratio inepta expressa in libello sicut uitiat libellum, ita & friuola ratio. nu. 2 128
Ratio cunctorum moderatrix non finit appetitum humanum sine freno iustitiæ.nu.39 132
Ratio naturalis uocatur æquitas.nu.7 228
Ratio est fundamentum intellectus.nu.24 297
Ratio bona in teste intelligitur naturaliter & crasso modo.nu.15.& 20 337
Ratio an possit reddi per uisum de actione, & passione. nu.42 337
Ratio est fundamentum non solum in legibus, sed in dispositionibus humanis.§. Adde.nu.9 381
Ratio in sententia debet inseri, quando pro parte est condemnatoria.nu.1 409
Ratio non est de substantia consuetudinis, uel legis, uer. nam ratio nu.1 455
Rationabile respicit iustitiam.nu.1 272
Rationabile quid dicitur quo ad iustitiam fori, non autem poli.nu.1 415
Ratione nobilitatis ecclesiæ, Item & sanguinis, permittitur quod alias non permitteretur.nu.21 90
Ratione perplexitatis an supersedeatur in processibus. num.1. 154
Ratione cessante legis, uel statuti an cesset lex, uel statutum.§.amplius.nu.9 381
Rationes duæ uincunt unam. nu.4 259
Rationis naturalis particeps est omnis homo. numer. 16. 225
Rationis officium est certificare dictum, & quid addere in notitia rei.nu.14 337
Rato manente pacto, clausulæ uis, & tacitè quando insit in contractu bonæ fidei.nu.8 219
Ratum habere non possum quod nomine meo gestum non

non est.numer. 4 105
Ratum debet habere dominus etiam non legitime factū modo sic factum secundum solitum iudiciorum cursum. numer.21 206
Reale quomodo cognoscatur à personali. nu. 2 179
Realitas traditæ possessionis an probatur per signa accidentalia.nu.11 96
Realitas in pactis quid sit, & quo pacto cognoscatur. num.2 205
Rebellis dicitur, quisquis non paret magistratui.numero 9 35
Rebellis imperatoris an dicatur, qui est eius præsidis. num.12 386
Recedens post quàm est citatus, nullo procuratore dimisso,censetur in dolo.nu.1 288
Recedere potest quis quandoque ab eo, quod fecit.numer.8 96
Recedere potest quis ab exceptione proposita consentiente aduersario.nu 45 96
Recedere an debeam à possessione occasione conuentionis,si habebam hypothecam conuentionalem,& sum missus per prætorem,& reus offert satisdationem expensarum.nu.8 147
Recedere ab appellatione an uideatur ille, qui appellauit,& metuit,ne iudex amputari sibi manum faceret, ad quam erat condemnatus, si mille non solueret,& soluit illa mille.nu.12 4
Recedi an possit à protestatione indefinita, re integra. num.5 33
Receditur in ultimis uoluntatibus ab executore non exequente, & à commissario non declarante,& quare secus in contractibus.nu.30 377
Recessus nemini datur à protestatione propria, An autem qui recessit potest de nouo protestari. num. 7.& 39. 129
Recipi non debet testis,cui opponitur,quod ipse est criminosus & famosus, secus in occulto crimine. numer.11 322
Recipi se quis petit inter antianos pro arte mercatorū, an possit opponere quilibet de illo consortio. numero 7. 392
Recipiens quod percipere non debet, tenetur restituere ei,qui debebat percipere.nu.2 203
Receptionem testium in causa ciuili quantuncunque graui iudex committere potest.nu.1 350
Receptor falsus an committat furtum.nu.2 377
Receptus in canonicum, cui assignatum est stallum in choro, an eo ipso sit in iure exercendi quemcunque actum canonicalem tam spiritualem, quam temporalem?nu.50. 31
Receptus in canonicum debet habere partem de mensa communi,& bonis communibus, & uocari ubi de eorundem alienatione agatur.nu.62 31
Receptus in ciuem his uerbis adiectis,dummodo soluat datia & collectas si iste non soluit, an eius ciuilitas sit extincta.nu 44 132
Receptus ut procurator non tenetur post litem contestatam probare mandatum.nu.2.& 3 312
Reconciliatio fieri debet per manus impositionem. numer.6 249
Reconueniri potest super infinitis, qui quæstionem vnam mouet,& an hoc casu poterit actor reconuenire reconuenientem se.nu.9 237
Reconuentio in duplicibus iudiciis dicitur potius legis, quàm rei; quare in his, reus nunquam uidetur se astringere ad probandum.nu.20 34
Reconuentio non habet locum coram arbitrio.n.7. 218
Reconuentio non fit in criminalibus.nu.14 219
Reconuentio fieri potest etiam coram delegato habente limitatum mandatum.nu.9 237
Reconuentio quo tempore fieri debeat.n.10.& 13. 237
Reconuentio an in causa appellationis habet locum ante lit.contesta. in ipsa causa appellationis. numer.11 fol. 237
Reconuentio an habeat locum in causis extraordinarijs, criminalibus & summarijs,nu.12.& 13 237
Reconuentio in delictis habet locum.nu.5 258
Reconuentio an suspendat iudicium primo cęptum. numer. 10 258
Reconuentio an habeat locum in possessorijs.nu.1. 160
reconuentio etiam post litis contest. quando non impediatur.nu.2 274
reconuentio non admittitur in causa arbitraria, licet delegatus subrogetur.nu.16 345
reconuentio procedit in spiritualibus,ibid, nu.1 409
reconuentio an habeat locum in causa appellationis. nu.11 427
reconuentio quædam implicita seu breuiloqua,& quę, uer.præterea, & ius libelli forma quæ.numer.21.& 22. 427
reconuentio expressa multiplex est.nu.23 427
reconuentionem fieri eodem durante iudicio debere tātum an sit æquum.nu.12 237
reconuentioni quando locus non est.nu.4.& 5 260
recordati præsumitur is,qui inter fui actus. nu. 3 105
rect feudi nulla,etiam minima, pars irrequisito domino alienari potest: datur tamen in feudum æque idoneo. numer. 35 25
rector domus Sapientiæ Perusij habet iurisdictionem super scholaribus ibidem existentibus.nu.16 189
rector scholarium an debeat esse clericus.nu.20 189
rector hospitalis, qui furtiue subtrahit bona hospitalis, potest carcerari, & detineri in carcere,donec satisfaciat,& etiam excommunicari.nu.3 446
rectorem reipublicæ qui expellunt odio rectoris non incidunt in l.Iul.maiesta.uer.de his.nu.20 446
recurrendum est ad mentem, ubi uerba non sufficiunt. nu.30 30
recurrendum aliquando non est ad generalem prouidentiam, nisi prius discussa prouidentia speciali. numer. 44 44
recurri debet ad regestum, quando una litera legitur in scholis, alia in regesto:& idem in statutis ut ad archiuium recurratur.nu.78 7
recurritur ad legislatorem,ubi dubium est de lege, siue de ueritate dubitetur siue de intellectu.nu.1 357
recursus proprie non est appellatio, nec in eo uendicat sibi loco fatalia appellationis.nu.7 98
recusans iudicem si coram arbitris est contumax, an statim iudex recusatus possit iurisdictionem resumere. num.11 178
recusanti non oportet arbitros petere,nec causam exprimere suspitionis notoriam:secus occultam. §. recusanti,nec appellare.ibidem.nu.16 419
recusare possum non tamen inimicum meum, sed ipsius proximum consanguineum, & commensalem. num.1 343
recusari potest etiam delegatus appellatione remota, & quibus ex causis.in prin.nu.1 435
recusari an poterit superior, si negotium sit remissum ad

ad superiorem, si est suspectus.nu.17 452
recusatio siue exceptio declinatoria superueniens post litis contesta. potest opponi postea.nu.2 166
recusatio procedit etiam post lit. contestationem contra delegatos post eam.nu.5. 268
recusatio, & exceptio quid.nu.45 312
recusatio æquiparatur appellationi, & non habet locum in notorijs, uer. Deinde.nu.1 434
recusatus an possit repelli a testimonio.nu.4 341
redarguere uelle de falso qui se dicit, diligenter est interrogandus.nu.7 355
redditio chirographi habet in se pactum.nu.5 146
redditio testis causæ, ut si d.cat. dico omnia uera esse, qa omnes sic dicunt, uel quia omnes sic tenent, an sit bona.nu.37 337
redditus quot annis natura uariant, propterea de unoquoque anno probari consueuit.nu.29. 30
redditus percipiendi fundamentum est possessio. numer.12 2.5
redditus est generale nomen ad omnes prouentus, in prin.nu.1 272
redditus Clerici an possint capi pro debito ex utroque decreto.nu.28 281
redditus dicuntur deductis expensis.nu.2 370
redimere captiuum quis teneatur.nu.8 214
reditus beneficiorum, & præbendarum debentur scholaribus in studio generali, quod limi.nu.29 3
reditus consistentes in iure perpetuo computantur inter immobilia, uer. item isti. nu.4. 401
reducitur quis solo uerbo in possessionem iuris incorporalis.nu.5 264
reducitur quis in eandem sententiam excommunicationis, & quomodo intelligitur.nu.2 370
reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis si sit petita, & iudex confirmauit, uel infirmauit illud, an poterit appellari.nu.18 345
reductio in eo, quod confirmat, meretur executionem. nu.4 371
reductio ad arbitrium boni uiri quo iure petatur.numero 29 377
reductio, sicut quando petitur officio iudicis de iure cõmuni, potest peti perpetuò, ita cum petitur reductio ad arbitrium boni uiri.nu.31 377
reductio ad arbitrium boni uiri habet uim appellationis à sententia diffinitiua.nu.33 377
reductio ad arbitrium boni, fieri an possit peti de quolibet grauamine. nu. 6 449
refectionem si qui. permittat expensarum, intelligitur de modestis.nu.8 277
reformationes quæ dicantur, earumq; uis.nu.3 422
refragare, & irrefragabile quid sit.nu. 1 192
rege mortuo an filius debeat coronari ante lapsum tridui?nu.3 120
rege excommunicato uasalli fidelitatis iuramento non arctantur, nisi demum reconciliatione secuta.numero 22. 188
reges patroni sunt in ecclesiis.nu 19 6
reges Franciæ quare possint eligi in iperatores.n.6. 119
reges debent esse induti purpura. miles clauo, sacerdos stola.nu.2 197
reges non possunt nisi in suo regno facere tabelliones. nu.5 358
reges in sua coronatione debent iurare iura regni & honorem coronæ conseruare.nu.3 388
reges omnes sunt in terra sua imperatores, si nõ cognoscunt superiorem, & famæ possunt & quos restituere, uer. nam hoc.nu.5 423
regni successores qui.nu.15 225
regimem quid significet, ibid. post casum. nu.1 405
regibus, & præfecto prætorio an sine literis credendum. num.4 332
regibus & principibus non complacendum contra iustitiam.nu.3 365
regina Apuliæ, si nubit cuidam simplici militi, an faciat cum regem?nu.4 80
regina si sit sterilis, an Papa possit concedere licentiam super addendi aliam uxorem, uel concubinam. numer.2 414
reges omnes qui unguntur ab ecclesia sunt quodammodo eius uasalli.nu.17 54
regis an possunt subsidia charitatiua imponere? numero 11 193
reges sunt patroni episcopatum.nu.11 228
regis dictum an possit reprobari, num.3. & interpretari, num.3. & 4 303
regula est de his, quæ ut multum: exceptio de his, quę ut parum.nu.12 96
regula quoties traditur, non est necesse quæstionem formare, nec casum in terminis ponere.nu.1 213
regula, quòd debeat iurare, uel referre, quomodo intelligitur.nu.5 389
regula uel doctrina refertur ad omnia, & quid de proœmio.nu.5 460
regularem non possunt conuertere in proprios usus ecclesias in quibus habent ius patronatus.nu.1 150
regulares & alij an hodie differant.nu.2 428
regularis omissa ecclesia regulari transire non potest ad ecclesiam secularem. §. sed collectarius.nu.6. 466
regulariter iurisdictionis sunt, quæcunque consecrationis misterium non exigunt.nu.3 105
regulæ inhærendum, & secundum eam pronunciandũ, si contrarium non probetur. num 5 218
regulæ, & constitutiones ordinis sunt seruandæ tanquã regula.nu.1 428
regulis iuris non subijcitur id, quod uoluntati committitur.nu.37 377
rei persona semper est in iudicio fundata, non item actoris.nu. 8 260
rei iudicatæ super exceptione si incidit pronunciandum.nu.1. 415
reipublicæ defensor coronandus.nu.7 318
reiterari acta denuo oportebit post pęnitentiam, effectibus, iam productis remanentibus, & quibus.numero 4. 215
rei uindicatio, quando est una dictio, strictè sumitur, quando duæ, Largè.nu.55 62
rei uendicatio uariatur per nomina, quæ designãt qualitatem actionis, & quotuplex sit, & eius libelli qui procedant, uer. & quia.nu.7 424
relatio ad factum indiuidua est, & ea de re ad partem trahi nequit.nu.19 48
relatio nuntij die feriata potest fieri.nu.6 225
relatio nuntij nisi fit, iudex ad ulteriora procedere non potest nisi partibus præsentibus.nu.16 312
relatio ad aliquid operatur idem prouide, ac si specificatum fuisset.nu. 2 364
relatio si fit commissa duobus, qui sunt contrarii in referendo, creditur digniori.nu.7 425
relatio non ualet, cuius exemplum non fuit litigatoribus editum, in prin.nu. 1 458

Relatio quomodo & quando facienda, & habet uim conclusionis in causa, uer. & ista. nu. 4. 458
Relationem nuncius per alium non potest facere, quia testis est. nu. 6. 278
Relationes an possint, uel debeant de iure fieri, uer. utrum. nu. 1. 458
Relationi nuntij creditur & in quibus, & quando. numero. 45. 312
Relationi an credatur. nu. 4. 458
Relatiui qualitas an restringat genus. nu. 34. 6
Relator ex non fide, fallatius est. nu. 7. 425
Relaxatio iuramenti an possit peti per procuratorem. nu. 7. 367
Relegatio à populo ob delictum iniuncta perpetua est, à iudice uerò iniuncta expirat una cum ipsius imperio. nu. 12. 35
Relegatus potest per amicum impetrare restitutionem. nu. 11. 49
Releuare Angliæ procuratorem litigantem Florentiæ dominus potest, licet hic nihil possideat. nu. 25. 206
Releuatio domini pro procuratore non habet locum in beneficialibus, nec in causis criminalibus. nu. 21. 206
Relictum pro anima non potest distribui consanguineis commissariorum. uer. quæ dico. nu. 2. 435
Relictum consanguineis non præsumitur relictum ad pias causas uer. & si testator. nu. 2. 435
Religiosi missi ad prædicandum de nouo conuersis ad fidem debent se in unum superioris habitum conformare. nu. 1. 466
Religiosus habens prioratum a Papa non tenetur renunciare quid in re ad mandatum abbatis. nu. 3. 197
Religiosus & suo & alieno nomine potest interesse quandoque iudicio. uer. no. casum. nu. 4. 413
Reliquiæ quid sint? nu. 44. 27
Reliquiæ quæ dicantur nu. 15. 456
Remanere, uerbum est directum. nu. 2. 358
Remedia quæ sint contra contumacem, nu. 2. 243
Remedio inchoato relicto, ad aliud confugere minor potest. nu. 12 252
Remedio uno per sententiam completo potest ad aliud transiri & nume. 11. & 12. 406
Remissio in contractibus quomodo fiat? nu. 6. 159
Remedium pro iure patronatus declarando uel euincendo quam competit intentatur nu. 4. 218
Remissio futuræ hæreditatis an possit fieri in renunciatione. nu. 2. 203
Remissio actionis in transactione non est rem dare. numer. 11. 204
Remissio iniuriarum est donatio. nu. 30. 207
Remissio a pœna post diffinitiuam a nullo fit nisi a principe. nu. 11. 229
Remissio debiti ex causa usurarum quando facienda, & summarie cognoscenda nu. 2. 367
Remissio causæ fit ad priorem iudicem nisi constet a sententia, uel iusto grauamine appellatum. nu. 1. 436
Remittere pœnam sententialiter impositam potest offensus ne damnum in re sua patiatur. nu. 3. 185
Remitti causa ad iudicem à quo, quando possit. nu. 1. 436
Remitti an debeat alter eorum ad alterum iudicem, si aliquis procedit contra homicidam Perusij, alter uero contra mandatorum Assisi. nu. 58. 31
Rem litigiosam qui alienauit ita, quòd rehaberi non potest, debet æquiualentem restituere in locum illius, quam alienare non potuit nu. 1. 289
Rem meam si confiteor esse ecclesiæ, & recognoscam eam in dominam, an eo ipso transferam in ecclesiam pos. ciuilem nu. 12. 399
Remoti qui dicantur. §. dicit lex. nu. 4. 438
Remotio exceptionum remouet duntaxat exceptiones inualidas. nu. 28. 151
Remotio appellatur quid operatur. nu. 11. 449
Remotus ob delictum ab officio, iteratò eligi non potest. nu. 51. 3
Remotus per exceptionem an fiat infamis. nu. 3. 104
Remouere impedimentum qui potest, & non remouet, consentire uidetur. nu. 11. 140
Remoueri potest ut suspectus ille, qui non potest administrare. nu. 5. 177
Remoueri an possit tanquam suspectus prælatus, qui nondum cœpit administrare, imminente metu dilapidationis? nu. 8. 177
Rem suam propriam nemo habet in feudum, uel emphyteusim, uel conductam. nu. 8. 424
Renuncias beneficio obtinendo, pro aliqua re temporali, an committat simoniam? nu. 7. 76
Renuntians beneficio illud repetere non pôt. nu. 1. 144
Renuncians an perdat possessionem per renunciationem, quæ non tenet. nu. 5. 146
Renuntians ordini an perdat radicem characteris. numer. 8. 148
Renunciare iuri suo quilibet potest. nu. 49. 19
Renuntiare an uideatur qui sententiæ pro se latæ non defert. nu. 12. 51
Renuntiare appellationi an possit procurator. nu. 16. 51
Renunciare militiæ an sit in potestate militis. nu. 3. 143
Renunciare natalibus quis non potest. nu. 3. 144
Renunciare exceptionibus an possit procurator. numero. 9. 174
Renunciare liti absente aduersario an quis possit numero. 11 203
Renunciare potest appellationi procurator, si est friuola, uel iniusta nu. 1. 206
Renũtiare iuri suo nõ præsumitur in dubio. nu. 11. 290
Renunciare an possit quis substitutioni pupillari cum iuramento. nu. 2. 383
Renunciare nemo potest iuri alterius, uer. quia nemo, & nu. 3. & 4. 451
Renunciare iurium solennitatibus an possint partes. numer. 2. 156
Renunciari appellationi an possit sub conditione, uel modo. nu. 24. 51
Renunciari potest per partes constitutioni prohibitoriæ. nu. 2. 72
Renuntiari appellationi an possit in causa criminali? numer. 19. 153
Renuntiari defensioni per pactum an possit in causa capitali nu. 18. 208
Renuntiari non potest in integrũ restitutioni. nu. 2. 216
Renunciari an possit rei uin. nu. 13. 267
Renunciari an possit probandis per testes, uel ipsis talibus nominatis puta. Pe. uel Io. & quo tempore. numer. 8. 332
Renunciari an possit reductioni ad arbitrium boni uiri nu. 18. 377
Renuntiari potest uiri prohibitorio. nu. 6. 382
Renuntiari quasi possessioni correlatiue an possit unus sine altero, ut quasi possessor coniugij, uel prælaturæ. nu. 24. 399
Renunciari suo iuri quis nunquam præsumitur, & renunciatio specialis non requiritur, ubi pro eadẽ persona

sona præcessit generalis, uer. pone ergo. nu. 29. 456
renuntiari an possit statuto danti dilationem. nu. 5. 458
renunciatio necessaria an inducat simoniam? nu. 12. 76
renunciatio per donatorem facta beneficio legis ultimæ C. de reuo. dona. promittendo non reuocare prætextu alicuius ingratitudinis prætensæ, uel ueræ, an ualeat? nu. 10. 105
renunciatio quæ fit non in manibus superioris, an repellat renunciantem ab agendo. nu. 2. 146
renunciatio, quæ ualet in iudicio, ualet extra iudicium. nu 3. 146
renunciatio an possit fieri aduersa parte absente. numero. 2. 270
renũtiatio beneficij an possit probari per testes. n. 3. 270
renuntiatio facta in absentia aduersarij tenet odio litium. nu. 4. 270
renunciatio non nocet, quam aduersarius non acceptat. nu. 8. 286
renunciatio beneficij per testes probari potest cum fama, in prin. nu. 1. 363
renuntiatio est quædam donatio. nu. 32. 377
renuntiatio sine iuramento facta non ualet, & si ex interuallo iuretur, an confirmabit. nu. 23. 383
renuntiatio egenti non ualet renuntiantis, unde se posset alimentare. nu. 24. 383
renunciationis significatio sumpta ex aliquo, non præiudicet in uniuerso. nu. 52. 27
renunciationis acceptatio non inducitur per solum silentium. nu. 4. 146
reo magis, quàm actori in causa criminali fauetur. numer. 3. 244
reo imponitur silentium, & non actori. nu. 2. 272
reo excipienti contra actorem de excommunicatione maiori non obstat exceptio participationis, ex qua ex communicatio minori irrogatur. nu. 1. 392
repetenda examinato testis, qui obscurè deposuit, in prin. & nu. 1. & 2. 347
repetendi usuras an uideatur data licentia per testamentum. nu. 6. 375
repetere omnia acta denuò debent mutato procuratore ex facto domini, si ueiit aduersarius. nu. 3. 210
repetere qui non potest propter iuramentum, ei subuenitur per officium iudicis, in prin. nu. 1. 375
repeti acta necessariũ mutato procuratore. nu. 28. 207
repetitio tacita est adaptatio quædã, & fit nõ ad destruẽdũ, sed ad construẽdũ, quod dispositum est. nu. 10. 79
repetitio noua actorum ex mutatione procuratoris quando facienda. nu. 1. 215
repetitio noui processus facienda contra nouum possessorem, & qualiter nu. 4. 236
repetitio præcedentium utrum omnes includat qualitates eorum. nu. 2. 238
repetitio actorum, fit si ab arbitris itur ad ordinarium iudicem: secus, si delegatus subrogatur. nu. 1. 345
repetitum postea quod primò sit dictum, uel contra a quo intelligatur. §. posset. nu. 4. 438
replicans propriè agit, i. dat fomentum actioni numero 8. 260
replicatio declinatoria simili modo & tempore decidenda. nu. 3. 332
replicatio denegatur, cui denegatur impugnatio. numero. 1. 392
replicationibus pluribus uti an liceat, uer. collige. numer. 5. 433
Ad represalias & Ad bellum siue guerram nisi pro ultimo s. ubsidio nunquam ueniendum, & nu. 4. & 22. 446
represaliæ si sint concessa contra omnes de patria Florentina, an includantur Aretini. nu. 15. 80
represaliæ q̃ licite, uer. ex hoc dicũt, nu. 22. & 23. 446
represaliæ, & Bellum quid appellentur, uer. represaliæ, & cui assimiletur rei bellum nu. 22. & 24. 446
represaliis concessis contra Perusinos, tempore quo Titius erat de numero Perusinorum, si postea fiet hostis, & desinat esse ciuis, an possit capi pro represaliis nu. 10. 47
representationes possunt quædam in ecclesia fieri. numero. 1. 446
reprobationes testium duæ fieri tãtum possunt, in prin. & nu. 1. & sunt odiosæ, & restringendæ, ibid. post casum, & nu. 1. 346
reprobationum ordo, & dilationes quæ. nu. 1. 346
reprobatorios testes quid efficiat nu. 2. 343
reprobatum iure pacti non potest ualere iure statuti numer. 18. 189
repulsus per exceptionem an efficiatur infamis nu. 3. 10
requiruntur tria circa eum, qui debet eligi in episcopum & quid in Abbatissa. nu. 11. 101
requisiti ut consiliarij, iudicandi ius nõ habẽt nu. 13. 89
requisitio exigitur in promissis etiam iuratis, & numer. 25. 373
rerum confiteri quis præsumitur in articulo pœnitentiæ, & nu. 4. 10. & 13. 364
res tanti ualet quanti uendi potest nu. 2. 358
res est referenda ad uerborum communem intelligentiam omissa grammatica nu. 8. 206
res incidit in cõmissum ob duas causas, & nu. 2. & 5. 371
res ablatæ qualiter probantur nu. 2. 216
rescindi non debet quod est legitimè factum nu. 3. 215
rescissio contractus an possit peti, nisi præcedat absolutio a iuramento. nu. 10. 367
rescissoria, & Executio non possunt absque mandato pati speciali nu. 1. 216
rescribens non censetur uelle cuiquam priuilegium adimere nu. 5. 45
rescripta, & iudicia prauitatem desiderant nu. 43. 46
rescripta & literæ Papæ edendæ sunt integraliter cum die. Secus in aliis instrumentis, nisi ad instruendã falsi accusationem, uel nisi quis utatur extra iudicium. numer. 9. 47
rescripta ambo si sint ad uniuersitatem causarum, & ex utroque citatio emanauerit ad diuersa capitula non connexa, an dilatio annalis auferat nihilominus secũdi rescripti commoditatem nu. 18. 68
rescripta, quòd legitimati succedant cum legitimè natis, ab intestato duntaxat locum habent nu. 23. 107
rescripta super beneficiis debent facere mentionem de omnibus beneficiis, & reditibus nu. 71. 133
rescripta, quod nihil iuris confert, sed in iuris dispositione remanet, impetrans mentionem facere non tenetur nu. 22. 48
rescripti sunt tres partes, scilicet narratio, supplicatio, & hæ respiciunt impetrantem, & conclusio quæ concedentem respicit, & in ea fundatur rescriptum numer. 24. 61
rescripti in conclusione non contentum, principaliter uel accessorie ad delegatum non pertinet nu. 5. 62
rescripti formæ, facias prouideri. & Prouideas, quam habeat uim nu. 2. 82
rescripti uita nu. 6. 218
rescripti falsitas suggestoria non potest opponi lite contestata,

testata, uers. sed pone nu 1. 431
rescriptis uerba debent aliquid operari nu.2. 443
rescripto quod deest a lege suppletur nu.47. 45
rescripto gratiæ subreptitio an opus sit obiicere exceptionem ueritatis tacite? nu.11. 59
rescripto impetrato per creditorem asserentem debitũ purum, cum esset in diem; Iudex condemnat debitorem ad soluendum duplicatis tamen dilationibus numer.32. 62
Fallit in usufructu formali post diem debito, debet enim ferri absolutoria a libello nu.33. 7
Idem in debito conditionali nu.34. 63
rescripto per creditorem scienter, sibi decem deberi, cum quinque deberentur, mentientem impetrato. de iur. cano. debitor a rescripto absolui, de iur. ciui. in quinque condemnari debet nu.36. 62
rescripto per fratricidam, ad petitionem fraternæ hæreditatis a Seio possessæ, impetrato de iu. ciui. non obstat exceptio suppressi delicti. secus de iu. cano. numer.41. & 44. 62
rescriptum concernit ius impetrantis, & ad ius refertur ideo ipsius uerba legum, & canonum interpretationem recipiunt, quod secus est in priuilegio numero.1. 39
rescriptum non ualet, ubicunque prohibetur impetrãs ab impetrando nu.8. 39
rescriptum, si sit suspectum de falsitate, non ualet numero.9. 9
rescriptum, quo cauetur, quòd interpretari non possit, licet non recipiat interpretationem, recipit nihilominus intellectum trifariam nu.10. 39
rescriptum quando impetratur an aliqui sint citandi nu.11. 39
rescriptum, quod non est secũdum stylum Romanæ curiæ, emanans à Roma.cu. est suspectum nu.19. 39
rescriptum, cui inest causa implicans contrarietatem, falsum dicitur nu.21. 39
rescriptum nihil operatur nisi integrum producatur numer.23. 39
rescriptum triplex est odiosum, gratiosum, medium numer.25. 39
rescriptum unius principis an recipiat interpretationẽ a rescripto alterius principis.nu.30. 39
rescriptum causæ cognitionem prohibens est nullum nu.1. 42
rescriptum si duo copulatiue exprimat an utrumque probari necessariò debeat nu.5. 42
rescriptum legitimum non perditur per excommunicationem superuenientem, sed differtur nu.11. 43
rescriptum, per quod uulneratur priuilegium ordinis, nisi de ipso ordine faciat mentionem, ipso iure non tenet, nu.1. & 6. 45
rescriptum speciale non derogat priuilegio contrario generali nu.4. 45
rescriptum non est efficax, si non fiat mentio qualitatis ordinis nu.14. 43
rescriptum non denegans his, quæ concernunt causas causæ, an det iurisdictionem implicitam ad derogandum nu.43. 45
rescriptum ad beneficium in quo tacetur dignitas impetrantis, non ualet, & Dignitatis nomen quid significet nu.1. & 2. 49
rescriptum, ut impetratum ad iudices incertos non ualet: ita ubi impetrator est incertus nu.3. 50
rescriptum ad præbendam obtentum per laycum asserentem se clericum, etiam sub expectatione, non ualet. Secus si non dixerit se clericum, & post impetrationem clericus effici atur nu.17. 58
rescriptum super canonicatu & præbenda in ecclesia ultra numerum impetratum non ualet, si de numero iuramento firmato & confirmatione sedis apostolicæ roborato non facit mentionem nu.10. 59
rescriptum substantia carens nullum omnino est. Si in materia, & facto peccet, ueritas seruanda est numero.2. 61
rescriptum bona fide impetratum, si non ualet, prout scriptum, ualet prout potest, secus si dolo obtentum sit nu.16. 61
rescriptum subreptitium tribuit delegato iurisdictionẽ super negocio principali, ita tamen ut secundum ueritatem procedat nu.23. & 31. 62
rescriptum prius obtentum præualet, de duobus rescriptis in eadem causa a diuersis impetratis, & eodẽ tempore præsentatis, cæteris exiſtẽtibus paribus nu.8. 43
rescriptum funditus falsum nullam tribuit iurisdictionem nu.26. 62
rescriptum utrum in substantia, & in forma tribuit efficacem iurisdictionem nu 27. 62
rescriptum uerum in substantia, falsum autem in forma de iu. ciui. ualet ut procedatur prout iuris, non secundum formam nu.28. 62
rescriptum, cui dolus causam dederit, de iur. cano. indistincte uitiatur nu.29. 62
rescriptum concernens plura determinabilia separanda, illud determinat, quod magis conuenit scientiæ rescribentis nu.39. 62
rescriptum contra rem iudicatam, etiam si de ea sit facta mentio, non ualet nu.64. 62
rescriptum ad iustitiam a falso procuratore impetratum non potest ratificari nu.3. 72
rescriptum obtentum a procuratore sciente se reuocatum, non ualet nu.1. 77
rescriptum, ubi non specificatur persona impetrans, præsumitur, a legitima persona, & de mandato domini obtẽtum, excepto Cæsaris procuratore nu.41. 77
rescriptum non transit ad hæredes passiui nu.6. 80
rescriptum an incipiat ab hærede? nu.8. 80
rescriptum impetratum ad beneficium per beneficiatum, dicentem se non esse beneficiatum, non ualet nu.1. 83
rescriptum impetratum a cedente non prodest cessionario nu.9. 84
rescriptum generale an includat actiones ad uindictam nu.12. 174
rescriptum principis, fiat iustitia, ad preces pro reuisione sententiæ porrectas, an tribuat potestatem sententiam corrigendi nu.5. 184
rescriptum impetratum per procuratorem reuocatũ, est ipso iure nullum nu.1. 211
rescriptum, & Libellus an transeant ad successores, in prin. & nu.1. & ad alias psonas, nu.2. & nu.3. & 5. 236
rescriptum quando extendatur ad futura nu.2. 236
rescriptum durare aduersus nouum possessorem quomodo intelligatur nu.4 236
rescriptum producere loco libello non sufficit. numero.4. 252
rescriptum, uel priuilegium est edendum aduersario, & nu.1. & 2. 354
rescriptum falsum est nullũ defectu substantiæ, falso autẽ impetratũ infirmatur uitiosæ qualitate n.12. 66

Rescriptum iustitiæ nõ præsumitur uitiosum.nu.3 354
Rescriptum an sit ualidũ, si scribatur pro bigamo, ꝙ recipiatur in monachum.nu.11 366
Rescriptum impetratum ab excommunicato ualet nulla excommunicationis facta mentione.nu 1 398
Rescriptum ualet etiam non mentione facta de processibus.numero.1 422
Rescriptum non afficit litem ante præsentationem.§.ibi prius.nu ne.1 449
Reseruandum est in sententia, ubi restat de aliquibus cognoscendum.numero.1 407
Reseruata principi præscribi non possunt, & qua ratione quærantur.nu.25 399
Reseruare iudex in sententia potest appendices consecutiuæ sententiæ, non partem principalis negocii. numero.21 419
Reseruatio ordinationi factorum æquiparatur. numero.38 305
Res in iudicijs, & negociis quando dicatur integra? numero.32 77
Res inter alias acta alii non præiudicat, eo præsertim nõ citato §.oportet ergo.numero.5 340
Res inter alios acta non præiudicat aliis, nisi in casibus & quibus in prin.nu.1.2.3.4.5.& 6 424
Res inter alios acta, quandoque præiudicat propter auctoritatem iudicii, & aliis quibusdam modis. numero.6 4 4
Res iudicata quæ dicatur.§.porrò.nu.13 444
Res loco alterius quibus in actionibus subrogetur, & numero.3.& 4 289
Respondens ad id, quod in iure consistit, an confiteatur factum.numero.62 133
Respondere non dicitur, qui respondet sed non legitime.numero.6 65
Respondere quando quis non teneatur, nisi concesso deliberandi spacio.nu.3 223
Respondere tenetur quis libello criminoso, & non positioni criminosæ, & quare.nu.17 239
Responsio ualeatne sine interrogatione.nu.45 312
Responsiones, quales esse debeant interrogationi, & numero.17.& 18 312
Responsum si semel sit, an ulterius sit respondendum. numero 55 133
Res publica priuatæ præfertur.nu.9 38
Respublica æquiparatur ecclesiæ.nu.9 235
Res quando dicatur integra.nu.2 163
Res quæ succedit in alterius locum, succedit cum sua causa suisque uitijs.nu.3 289
Res quot modis dicatur.nu.13 255
Restituendum ecclesiæ potest restitui prælato.nu.2. 51
Restituendus an sit quis, si ex aperta natura libelli apparet quod est intrusus.nu.1 171
Restituere ex conscientia an quis teneatur non petenti, cui se non obligauit.nu.28 34
Restituere bona mortuis an Papa possit.nu.13 386
restituere formæ est quoddam miraculum, uer.quia restituere.nu.7 450
restitui an debeant excommunicato res in bello iniusto ablatæ.nu.14 386
restitui petenti in pristinum statum an sufficiat, si appellauerit contra spoliatorem.nu.8 442
restitui ad famam si impetrant dignitatem, nõ oportet, ꝙ faciant mentionem de defectu antiquo, nec de restitutione in integrum.nu.8 47
restitutio quælibet dicitur indulgentia, sed non ẽ contra.nume.5 40
restitutio ad ius cõmune, & remotio irrationabilis odii, non est priuilegium.nume.19 41
restitutio in integrum quandoque datur maiori. itẽ minori etiam adulto in possessorio.nu.24 65
restitutio ex Trebelliano non potest fieri procuratori in rem suam, nisi nomine domini.nu.31 207
restitutio in integrum non potest alieno nomine peti sine speciali mandato.nu.1 216
restitutio in integrum petenda an habeat tempus uniforme.nu.3 216
restitutio in integrũ an det cõtra spiritualia.nu.3 216
restitutio in integrum datur contra laudum, dolo, uel lata culpa latum.nu.3 216
restitutio & rescissoria idẽ reputantur.nu.4 216
restitutio in integrum uel appellatio an concedatur contra decretum primum.nu.15 216
restitutio non datur nisi quando contractus tenet, & est remedium subsidiarium.nu.5 216
restitutio in integrum ad audientiam causæ an detur ex minus sufficienti probatione.nu.6 217
restitutio petenda à minore aduersus propriam, nõ alienam obligationem.nu.7 217
restitutio in integrum datur minori ꝓ leui culpa, nõ ꝓ culpa lata, & ex omissione contractus.nu.9 217
restitutio nunquam intelligitur in integrum, nisi exprimatur.nu.14 235
restitutio in integrum, quæ soli principi competit, existimatur impossibilis.nu.9 235
restitutio, de qua agitur in hac decretali, quæ erat, intellectus.nu.1 242
restitutio dotis, & mulieris ante q̃ de matrimonio cognoscatur, facienda spoliato uiro.nu.4 243
restitutio momentanea ad quid prodest.nu.4 266
restitutio in quibus fieri debeat, & quando locũ habeat in matrimonio.nu.7 273
restitutio aduersus tempus quando concedatur. numero.16 307
restitutio puellæ peti non potest incognita. nume.5 & 8 318
restitutio in integrum non habet locum in suppletione pretii ex causa læsionis in uenditione, naturamque sapit redhibitoria.nu.1 342
restitutio in integrum conceditur ad probandum per testes impeditos in termino producendi ex summaria cognitione.nu.6 348
restitutio ablatorum simplex requiritur ab ecclesia sine pœna quadrupli.§.ibi, restituat, & quando facienda, numero.2.& 3 386
restitutio petitur ad producendũ testes nouos post ueterum publicationem, & ad producendum etiam instrumenta post conclusionem.nu.10.& 11 406
restitutio in integrum omnis est stricti iuris etiam in bo. fid.contractibus, uersi.nam omnis.nu.1 431
restitutio in integrum etiam in magna causa conceditur uerbotenus si incidenter petatur, uersi. quandoque.nume.1 431
restitutionem petens, debet quo iure petat, allegare. numero.4 216
restitutionem beneficij petenti quæstio institutionis nõ canonice referri non debet, in prin.nu.1 271
restitutionem petens non reprobat statutum, sed approbat.nume.6 404
restitutionis in integrum causa est iudicium duplex. numero.1 210

Restitutionis in integrum & postliminij æquiparatio nó semper procedit.nu.3 303
Restitutionis in integrum beneficium est singulare, & ideo non habet consortem: & si uterque consors esset minor, an restitutio unius prodesset alteri.nu. 1. 461
restituturus quod est quis, si petit dolo facit; fallit tamen hæc regula duobus modis.nu.4 266
restituturus quod est, si petat quis, quando nó uideatur dolo facere.nu.1 269
restitutus ad canonicatum, an uideatur restitutus ad præbendam.nu.7 59
restitutus ad bona, si ad sanam mentem restitutus nó fuerit, administrare non poterit.nu.8 59
restitutus ad officium an intelligatur etiam restitutus ad beneficium.nu.30 444
resuscitatus an testificari posset de rebus ante mortem suam gestis.nu.10 244
res sustinetur facilius, quàm de nouo creetur.nu 6. 99
Retentio proprietatis concesso usufructu quare non transfert possessionem usufruct. nisi interueniat traditio.nu.8 273
retinere possum rem meam ad me etiam longissimum post tempus reuersam.nu.5 258
retractatio transactionis instrumenta denuò reperta quare non fit, & quandoque fit ex causa surreptionis ipsorum nu.3 204
retrahere domino quando liceat feudum.nu.18 225
retro fingunt quæcunque ex necessitate sequuntur.numero.19 74
reuelans qua pœna punitur.nu.13 74
reuersus ad fidem an recuperet fructus.nu.4 400
reuocabilitas præscribi nó potest contra supremam potestatem.nu.6 386
reuocandi domum ius, an habeat locum in delictis. numero.8 223
reuocandi domum ius legato an competat legatione finita nu.4 254
reuocare an possit episcopus solus statutum, quod ipse fecit de consensu capituli.nu.60 19
reuocare an possit iudex interlocutoriam latam super ætate, si post decem dies non est appellatum. numero.5 118
reuocare ad se negocium Papa, cum semper mandat coram se compareri, an uideatur.nu.5 458
reuocare iudex a quo, an & quando possit interlocutoriam à se latam, uel grauamen illatum, si sit appellatum.nu.1.8.9.10.& 11 450
reuocari quomodo debeat, quod nullú est.nu.2 103
reuocari potest omnis interlocutoria. Fallit tribus casibus.nume.3 103
reuocari in dubium an possit illud, quod facit Papa, uel princeps, qui habet plenam mundi, uel populi dispositionem.nu.3 204
reuocari prius debet executio nulliter facta posteà procedi. nu.2 210
reuocari non debet quod canonicè factum est.nu.3.270
reuocatio procuratoris statim nocent reuocatu. numero.11 77
reuocatio legis an requirat notitiam partis? nu.35. 77
reuocatio procuratoris comparente domino quando inducitur.nume.29 207
reuocatio procuratoris non impeditur a periurio domini, & ratio, nisi in casu.nu.30 207
reuocatio procuratoris, quæ sufficiat.nu.1 210
Reuocatio mandati pbatur p literas, & p testes.n 2.211
Reuocatio procuratoris non præsumitur, nisi probetur.nume.2. 211
reuocatio procuratoris non sufficit, nisi intimetur.numero.2. 211
reuocatio procuratoris post in causa conclusum an ualeat & an sit notificanda.nu.1 212
reuocatio procuratoris quando ualeat. & non reddit processum nullum non significata iudici, uel aduersario, item an possit aduersario dissentiente fieri. numero.1 213
reuocatio an possit notificari per alium quàm per reuocantem uel eius mandato.nu.2 213
reuocatio eius, quod nuncio commisit iudex, licet nuncius ignoret, ualet.nu.10 286
reuocatio iurisdictionis probatur per scripturas. numero.11 69
reuocatum per attentati modum potest iterari, si uincit appellatus.nu.1 397
reum crimen confitentem, & renunciantem dilationi ad se defendendum data, qui tamen se non potest defendere, an pendente dilationem iudex condemnare possit, & ad furcas mittere.nu.4 458
reus si, uidens se succumbere, transferat possessionem in clericum ad hoc ne iudex secularis possit exequi; Episcopi erit uel restituere in pristinum possessionem, uel eam pendente iudicio, sequestrare.nu.30 34
reus alienans rem, lite super ea sibi iudicis officio, uel simili actione mota pendente, non incurrit uitium litigiosi: secus si reali actione.nu.14 37
reus si petat non solum absolui, sed etiam sibi adiudicari; non sufficit ad adiudicandum, si constet de non iure actoris, nisi etiam constet de iure rei.nu.15 70
reus si sit incertus, coram quo iudice compareat, an teneatur comparere.nu.16 84
reus si dicit nego narrata, prout narrantur esse uera, an sit lis contest.nu.18 132
reus an posit cogi præcise ad litem contestandam. numero.8 159
reus non tenetur testes actori nominare, quanuis propterea arbiter impediatur pronuntiare.nu.27 179
reus an posit declinare forum & præpositi.nu.19.1 89
reus est subiectum & patiens in iudicio.nu.1 218
reus si ante lit.cótestatam desiit possidere ignorante actore, & litē contestatus est, negando narrata, prout narrantur, & petita prout petuntur, an propter fraudem debeat condemnari.nu.10 218
reus magis astringitur in quibusdá, quá actor.nu.10.218
reus, qui fuit citatus ad cām, si cóparuit, actor. tamen rei contumaciá incusauit, an reus debeat contumax reputari, & in expensis condemnari.nu.21 223
reus morbo impeditus si recessit, & actor non comparuit; an actor tanquam contumax sit ei in expensis cōdemnandus.nu.22 223
reus fieri quis non debet & canonica, ciuilique constante.nume.11 229
reus si stetit per 30.annos quod non obtulit an sit præscriptum ius offerendi.nu.7 247
reus si probauit de dominio per modum defensionis, an mereatur condemnationem actoris.nu.5 274
reus in causa homicidij an posit comparere per procuratorem, nu 11 280
reus an de iure ciuili statim repellatur etiam auctoritate propria eius, qui missus est.nu.5 281
reus succumbit in interdicto retinendæ possessionis ipsius abiuratione probata.nu.1 270

Reus si stetit excommunicatus per annum, an perdat possessionem, quid in criminali causa.nu.16 281
Reus si sit positus in carcere, quia debitum liquidū non soluit, an nihilominus possit pati missionem in possessionem, & uenditionem.nu.19 281
Reus si post lapsum anni recipit fructus, an teneatur eos restituere actori.nu.24 281
Reus, quid iuris, si est ita pauper, quòd non inueniat fideiussorem, nec habet unde reficiat expensas. numer.1 285
Reus honestæ uitæ, probatæque fidei an teneatur dare fideiussorem de iudicio sisti.nu. 2 285
Reus, uel actor quando abest, an sint citandi amici, uel cognati.nu.8 288
Reus si quis fuit in prima contumacia, & actor in secunda, quid iuris.nu.6 290
Reus an teneatur edere propria instrumenta actori, nu. 5. & 12 296
Reus si habeat aliquam præsumptionem pro se, debet sibi adedi instrumentum.nu.11 296
reus an tenetur edere actori ad replicationem fundandam.nu.12 296
Reus quis dicatur, & quare fauorabilior reus. numero 10 300
Reus si non turbauit actorem in possessione in princ. litis quia ignorabat aduersarium possidere, & protestabatur se non habere animum turbandi aliquem, sed lite pendente cœpit turbare, an debeat succumbere ex eadem instantia.nu.31 308
Reus licet semper perseueret in negando, tamen si crimen sit probatum per testes, debet condemnari, si plenè sit probatum.nu.3 316
Reus unius contractus an possit esse testis pro altero reo.nu.1 319
Reus si uelit probare exceptionem antequam constet de probatione actoris, an posset.nu.12 332
Reus conuictus & confessus, an possit lata sententia appellare.nu.13 334
Reus si non uult optare, sed pœnam soluere, an possit. nu.13 345
Reus absoluitur, cum iura actoris obscura sunt, in prin. num.1 355
Reus an & quando teneatur edere actori priuilegia, indulgentias, & instrumenta. numer. 4. 5. & 6. & 7. sol. 355
Reus si esset excommunicatus excommunicatione maiori, sicut accusator, an repellatur ab excipiendo numer.2 392
Reus excommunicatus an possit obijcere actori de excommunicatione.nu.2 392
Reus an sit citandus in executione sententiæ definitiuę. num.10 169
Reus si non inuenitur sufficiat citationem ad ecclesiam proponi.nu.1 284
Reus necessarius, uel uoluntarius quis dicatur. numero 1 394
Reus, & si possit uti contrarijs remedijs, tamen contra instrumentum, quid produxit in causa non potest uenire.nu.16 395
Reus efficitur quilibet succumbens per sententiam. numer.3 398
Reus quid iuris, si post lit. contest. perdit possessionem. num.4 412
Reus post litem contestatam, si sine culpa & mora desijt possidere, debet absolui à restitutione possessionis, sed non fructuum.nu.5 411
Rex Romanorum post coronationem est Rex, & Imperator.nu.2 6
Rex Francorum quomodo inceperit.nu. 14 6
Rex uiuens potest determinare quis futurus sit Rex primò, uel secundò genitus.nu. 15 6
Rex Romanorum an habeat plenam, & legitimam administrationem ante coronationem.nu.19 6
Rex Angliæ in ecclesijs Anglicanis quam potestatem habeat.nu. 19 6
Rex Romanorum, & imperatoris est in effectu, quem Papa confirmat.nu. 19 6
Rex, uel alius Dominus temporalis, non seruans testamentum patris, an possit regno priuari? numer. 24. sol. 6
Rex in regno suo est imperator. & quomodo sit coronandus? nu.24 6
Rex exemplo Christi, à quo descendere dicitur, debet esse author, & procurator pacis.nu.26. 6
Rex, Dux, Marchio, Comes, Baro, cuius ætatis esse debeant.nu.5 180
Rex quilibet dicitur princeps.nu.1 343
Rex qualis ergo populum sibi subditum esse debeat.numer.1. 373
Rex qualis esse debeat, in prin.nume.1. & 4. & eius potestas.nu.5 388
Rex quæ donare possit, uer. Octaua.nu.17 425
Rigor & æquitas idem est, quod rigorosa æquitas. numer.4 413
Rigorem an contineat hæc decretalis. nu.10 382
Rochas habentes in custodia, si crederent literis generalibus domini, non excusarentur, sed punirentur.numer.3 441
Romani quales, uer. quia hodie.nu.10 461
Rubricæ librorum an sint authenticæ, & an ex earum ordine sit arguendum.nu.2 10
Rubricæ Decretorum non sunt authenticæ, sed magistrales.nu.3 10
Rumor minus, quàm fama probat.nu.2 364
rumor quandoque citò deficit, uer. rumor.nu.9 470
rustici non participant in politica nu.11 189
rustici recipiuntur in testes.nu.17. 319
rustici an admittantur ad testificandum in causam uillæ, num.3. 325
rusticus ecclesiæ feudum, ea irrequisita, alienans an excusetur à pœna commissi prætextu statuti uniuersitatis, quo cauetur, ut feudatarius ad inopiam uergens, hoc constito, possit irrequisito domino feudum, etiā quod ab ecclesia tenet, alienare? nu.2 23
rusticus testis si asserat quod non est uerisimile eum intellexisse, incidit in suspitionem subornationis. numer.16 132
rusticus ubi teneatur eligere syndicum.nu.1 213

S

Sacerdos, qui audiuit aliquid in penitentia, si in foro contentioso producitur testis, & dicit se nescire an deponat falsum.nu.1. 189
sacerdos in articulo subitaneæ mortis constitutus potest confiteri laico.nu. 7 191
sacerdos si occidit socium suum, & dicat, quod de consilio aliorum fecit, an illi ex hoc ueniant puniendi.numer.1 292
sacerdos an possit sine clerico conficere corpus Cristi.

di. numero 1. 465
sacerdos debet esse instructus in fide.nu.2 465
sacerdos non solum dicitur presbyter, sed etiam diaconus, & subdiaconus.nu.2 469
sacerdotem si quis se nominauerit in impetratione beneficii, non tamen est sacerdos, sed diaconus, uel subdiaconus, an ualeat impetratio, uer.nunquid.n.2. 469
sacerdotibus an liceat mercaturam exercere.nu.5. 105
sacerdotium dignius est quacunque dignitate seculari, uer.item sacerdotium.nu4 426
sacramenta uoluntaria & necessaria an obligent ad solutionem decimarum.nu.2 205
sacramenta obligant ad solutionem decimarum. numero 2 205
sacramentum, uel iuramentum de præsenti, uel de præterito an obliget.nu.9 293
sacris apicibus nihil est addendum, minuendum, interpretandum, siue glossandum.nu.19 45
sagittans in alium arcu, uel balista, uel mittens lanceam in ipsum præsumitur habere animum occidendi, & punitur capitaliter.nu.2 362
saluiconductus nunquid dari possint à prætore malefactoribus, uel bannitis nu.3 243
salutatio quid operetur, & quid benedictio, & quid maledictio.nu.48 4
salutem quis suam præponere domini debet.nu 10.369
salutis nemo suæ immemor præsumitur.nu.2. 365
sapientiæ initium est timor Domini.nu.3. 3
saracenū turbans fidem catholicam potest puniri p episcopum, & cogi ad restitutionem usurarum.nu.19. 3
sardinia tota est de immediata temporali iurisdictione ecclesiæ Romanæ, & totus ducatus.nu.1. 408
satisdare sufficit de expensis in certis nu.7 246
satisdatio etiam ab immobilia possidente in casu præstatur.nu.7 246
satisdationes nouæ an requirantur in causa appellationis.nu.24.& 25 427
satisdationis uerba omnia sunt edicti quædam formæ, & ideò seruandæ.nu.21 2.6
satisfactio de iniuria qualiter fit.nu.3 432
satisfactio Deo, & homini quando, & quomodo indicenda, uer.respondeo.nu.2 469
scandalum generatur ex diuersitate habitus.nu. 4 466
scientiam an iuducatur per famam.nu.7 69
schisma si sit in imperio, erit locus gratificationi. & interim qui schismaticum acceptauerunt debent ei parere.nu 8 6
schisma unde dicatur.nu. 2 100
schismate suspenduntur iura prælaturæ.nu.1 404
schismaticus obstinatus hæreticus est.nu.20 70
schismaticus per absolutionem recuperat honorem, & administrationem.nu.3 100
schismatis tempora deducuntur ex præscriptione, in prin.nu.1 406
scholæ magis honorabiles, si deputatæ sunt principali doctori, debentur illi, qui assumptus est ad principalem lecturam.nu. 5 31
scholares, si habent electionem iudicis, coram quo iudice conuenientur.nu.33 3
scholares licentiati Bononiæ, quid iuris, si iurant non recipere alibi doctoratum.nu.6 370
scholaris diuertens ad curiam statim rediturus dicitur esse in scholis.nu.28 3
scholaris, qui est in studio, an teneatur dicere horas. Et an doctores & scholares faciant unam uniuersitatē, an duas, & an uniuersitates debeant confirmari à superiore, & an infamis possit esse rector. numero 30.3
scholaris conuentus à carpentario coram potestate, si declinet iurisdictionem potestatis, & eligat doctorem suum, an poterit reconuenire agentem coram doctore.nu.38 4
scholaris quomodo probetur quis esse Et qualiter probetur quòd quis sit clericus.nu.39. & 40 4
scholaris qp de toto anno quatuor dūtaxat mesibus scholas intrauit, & scientiæ operam dedit, an consequi debeat fructus præbendæ anni integri.nu.62 7
scholaris doctorem suum ad prandium inuitat, eoque expectato usque ad horam congruam, nec ueniente, absque eo qui uadat, uel mittat pro eo prādit, an Doctor de derisio conqueri possit.nu. 63 7
scholaris si accipit mutuum in studio, potest ibi cogi ad illud restituendum.nu.4 179
scholaris, qui stat in loco causa studiorum, an admittatur ad defendendum.nu.9 288
scolarium famuli qui dicantur.nu.21 3
scholarium rector an ille possit esse, qui fuit iudex maleficiorum, & fecit executiones capitales. numer.35. fol. 3
scholarium rector, si est laicus, commictatq; causam clerico, an ille clericus poterit inter clericos consentientes iudicare.nu.36 4
sciend genera multa sunt, uer.ait Bar.nu.5 418
sciens de suo præiudicio disputari in iudicio, nec contradicens, uidetur consentire.nu.18 77
scientes an sint citandi?nu.6 106
scientia illa est laude digna quæ uetus est, & bene fundata.nu 13 3
scientia certa principis an firmet gratiam, quæ aliàs esset nulla.nu.44 45
scientia & memoria præsumitur in facto proprio. numer.20 61
scientia an inducat mandatum, uel consensum?nu.4.17. & 18.19 77
scientia probatur per indicia, & per signacula exteriora, & fortius per impressa nu.7 93
scientia minoris partis circa indignitatem non inspicitur.nu.9 122
scientia qualis in episcopo requiratur?nu.7 147
scientia an & quando præsumatur.nu.16 293
scientia an præsumatur in eo, qui præcipit, uel iubet.numer.17 293
scientia rei alienæ quid iuris si superueniat post completam præscriptionem.nu.3 402
scientia non solum a teste inquirenda est, sed etiam modus sciendi nu 4.& 5 418
scientia quare non præiudicat in cohæredibus, sed in auctore, & successore prēiudicat.nu. 2 424
scientia executoris an requiratur, ut ei currat dilatio. nu.4 431
scientiam absentis probare si quis uoluerit, sufficit probare, quòd ad eum peruenerit fama ex relatione proborum & honestorum uirorum.nu.8 19
scimus quædam, quæ non uidimus, nec uidemus, aliquādo tamen uisa, ut acta & gesta maiorum.nu.8 251
scio, uerbum est æquiuocum.nu.8 251
scire est rem probabiliter cognoscere.nu.13 69
scire quis præsumitur, quià a uocatus, & quia testis.numer.1 205
scire est rem per causas cognoscere nu.2 301
scire nō dicitur, qui nescit rationem reddere.n.44. 137

scire quis præsumitur præsens, uel uicinus, quod absens, uel longinquus non ignorat, & maxime si id scire pertineat ad officium, ut syndici, nisi in casibus, & quibus.nu.1 363
Scire, & scire debere paria sunt, ibi.post casum.nu.1 373
Scire nullus quis præsumitur, quod secretò sit gestum. numer. 2 298
Sciri debet quod ex hominis facto procedit, & licet nesciatur accessorium, sufficit scientia principalis, uersi. præterea.nu.5 407
Scribentis oculus, & manus fallitur sæpè.nu.1 359
Sclaurorum filij an admittantur ad testificādū.n.17. 319
Scripta quæ sunt, non debent omnia in scholis tradi, sed quædam in camera discuti, quædam etiam in iudicijs practicari debent.nu.79 7
Scriptura quare requiritur in constitutionibus, & statutis.nu.8 12
Scriptura in sententia diffinitiua hominis est de essentia, secus in sententia principis.nu. 9 12
Scriptura sollennitatibus, cōtractus substantialibus, acta iudicij siue Regesti debita forma si careant, etiam ꝙ Tabellionis imperitia sit in causa, non ualēt.nu.9. 51
Scriptura, in qua Papa dicit, conquestus est nobis talis, si ille nunquam fuit in Curia Roma. an sit falsa.n.21.72
Scriptura non fit ad esse consuetudinis.nu.24 90
Scriptura an requiratur in protestatione: remissiuè.numer.38 129
Scriptura quando sit de probatione, uel de substantia. num.15 153
Scriptura si reperiatur in codice mercatoris, qua continetur quod debet mihi decem, & produco illum codicem in iudicio, quid iuris, si mercator dicit, quod illa scriptura non probat.nu.33 293
Scriptura duum uirorum an faciat, fidem, ubicunque producatur in toto mundo.nu.39 312
Scriptura iudicis habens subscriptionem testium an possit reprobari, & quid publica scriptura.nu.9 332
Scriptura priuata quæ;nu.9.& 10 332
Scriptura authentica quę dicatur.nu.1.& 2 352
scriptura multipliciter est authentica.nu.1 353
scriptura, quæ fit per tabellionem deputatum, uel rogatum addit fidem alij authenticæ scripturæ, quæ habet authenticum & solenne sigillum.nu. 2 353
scriptura priuata non probat & quibus adminiculis adiuuetur ad faciendam fidem, & uide.nu.2.& 3.uer.sed in. num.4.& 5 353
scriptura publica, etiam si contineat causam certam, quādo probet.nu.3 353
scriptura priuata a testibus subscripta quando probet. num.5 353
scriptura priuata an debeat esse munita loco & tempore, sicut publica.nu.6 353
scriptura publica & authentica qualiter differunt. numer.8 353
scriptura originalis dicitur illa, quæ à se oritur. numero 10 353
scriptura authentica an non pereat morte sigillantis, sicut scriptura publica non perit morte tabellionis. numer.10 353
scriptura legitima est probatio probata.nu.10 353
scriptura uituperata an faciat fidem.nu.11 354
scriptura non potest mutari, sed lingua testium est mutabilis.nu.7 354
scriptura si non posset legi, posset tamen per testes probari factū, & inde confici publicum instrumentum. numero 3 361
scriptura priuata an faciat plenā probationē.nu.20. 389
scriptura an sit de legis obseruantia.nu 2 422
scripturam testamenti propria falsitas, ēt modica, omnino uitiat, ficta autem falsitas in ea duntaxat parte, in qua fingitur.nu.6 58
scripturas interpretamur per uiuam rationem, per argumentum a parilitate, & ab omnimoda similitudine. num.44 14
scripturæ extra iudicium factæ, ad iudicium autem redactæ & in iudicio productæ an sint de actis.nu.21. 172
scripturæ an credatur. si tabellio una cum iudice dicant, uiso libello, litis contesta. iuramento calumniæ, attestationibus, instrumēto, & cęteris uidendis, omnibusque diligenter examinatis.nu.22 172
scriptura ubi non excipit, nec nos debemus excipere. numer.5 198
scripturæ, uel uocis corpus non potest mutari, sed interpretari. nu.4 213
scripturæ quandoque magis creditur, quandoque testibus nu.13.14.& 15 301
scripturæ solemnitas non requiritur in causis breuibus & summarijs utraque parte præsente.nu.63 313
scripturæ priuatæ si duo notarij subscribunt, an probēt absque alia dispositione per eos fienda.nu. 11 332
scripturæ priuatæ an possint publicari iudicis authoritate.nu.4 343
scripturæ priuatæ nisi negetur, creditur contra scribentem.nu.6 352
scripturæ, quæ est facta ꝑ manum tabellionis, & eidem chartæ sigillum oppositum etiam omisso sigillo ualidū remanet instrumentum dummodo de iure communi habet subscriptionem testium.nu. 23. 3 6
scripturæ priuati quantumlibet boni ut stetur, ligare non potest se quis per pactum nudum, quid contra. nu.13.& 14 3 1
scripturæ, quam quis edit, stare tenetur.nu. 22 389
scripturæ priuatæ tria nomina, an ab inuicem differant. nu.23 389
scrutator unᵘ si recedat, an alij poterūt scrutari.n.45.123
scrutinij formam seruare difficile est.nu.1 123
scrutinio publicato an possint postulantes uariare. numer.10 138
scrutinio publicato si numerus & oīa sint æqualia, an canonici possīt uariare, & eligerē aliquē tertiū.n..2. 138
scrutinium triplex requiritur circa electionem nu.9. 8
scrutiniū an possit fieri de duobus tm̄, ut eligatur unus ex illis, & alius extra illos non possit eligi nu.12. 440
secreta mea in conscientia si alicui reuelaui & ex hoc scit ille me habere conscientiam læsam, an iste contra me possit iudex impetrari nu.2. 341
secularis potestas an possit mādare episcopo, ut eum iuuet in executione nu.14. 188
secundū decretum an locū habeat in realibus nu.8. 246
secundum decretum quare nō habeat locum uniformiter in personalibus nu.9. 246
secundum scriptura ualet, quæ plenior est, quàm prima uer.alias ergo nu.3. 409
secus multitudine causarum omnino inuicem separatarum delegata quia separatorum separatum est iudicium, & separata ratio.nu.6. 55
sede uacante in capitulo est plena ecclesia. ipsum enim est caput, & membra nu 20. 48
sede uacante an Metropolitanus possit mandare capitulo iurisdictionem? nu.2. 104

semel.

Semel excommunicatus, siue bannitus potest iterum excommunicari, siue banniri nu.9. 74
Semel fieri non sufficit, nisi fiat idoneè nu.9. 104
Semel reprobatus in priuato examine, si in studio perseuerauerit potest iterum examinatus, & inuentus idoneus, approbari nu.9. 148
Semel & sæpius, & Iterum aduerbiorum uis, & acceptio nu.12. 345
Semen, quod seminatur, an contineatur appellatione expensarum nu.2. 175
Semestria duo faciunt annum, & an, & quando temporũ coniunctio in statuto sibi locum uendicet? nu 3. 150
Semiplena probatio nullo in textu reperitur. § Ibi præsumpt.nu.16. 389
Semiplenam probationem quæ faciant in causis ordinariis, & nu.20.21.22.23.24.49. 389
Semiplenum ius habens non facit partem cum habentibus plenum ius nu.16 30
Senem inter, & iuuenem paria iura habentem, differentia constitui non debet nu.14 19
Senex an iuuenis, idoneior sit ad testificandum nu.17.56
Senioribus creditur in facto antiquo, & melioribus loci numer.2. 321
Senioribus in facto antiquo magis, & creditur nu.4.344
Sensum negare, & admunicula quærere, est infirmitas intellectus nu.15. 104
Sensus principaliores, & necessarij in testibus sunt cuius, & auditus, & quicquid per eos sensus probatur, affirmatiue probari dicitur, licet negatiue proponatur nu.1. 86
Sensus uisus an & quando ponatur pro omni sensu numero.8. 251
Sensus omnis corporem per uisum intelligitur, qui uisus est obiectum testimonii, & omnis certitudo.numero.1.& 4. 337
Sensus decipitur aliquando, nu.3.& 4. 318
Sensus omnis est passio nu 8. 337
Sensus duo contrarii in eodem subiecto concurrere non possunt nu.5. 351
Sensuum alii corporei, alii incorporei, & qui, & rationes eorum quæ, & nu.4.& sequentibus nu.3. 337
Sententia lata contra constitutiones extrauagantes, uel reformationes communes in uolumine non contentas an, & quando sit ipso iure nulla nu.56. 6
Sententia non debet esse alternatiua, uel conditionalis nu.9. 30
Sententia erronea an sit ipso iure nulla nu 4. 33
Sententia contra possessorem, uel petitorem lata non factis probationibus, quando ualeat nu.24. 34
Sententia condemnationis spectari debet in ea enim ius consistit, & uirtus nu.18. 35
Sententia si perpetuam de præterito causam habeat perpetuo afficit, si temporalem, & in futurum protensam, ut contumaciam, temporaliter nu.25. 35
Sententia lata contra statutum, de cuius intellectu probabiliter dubitari poterat, non dicitur expressum errorem continere nu.14. 38
Sententia appellationis deserte est diffinitiua processus, sed respectu causæ principalis est interlocutoria numer.22. 51
Sententia, super appellatione conficta ad fauorem confingentis, discussa tamen causa, lata, ualet nu.63. 62
Sententia si a iudice competenti feratur pro falso procuratore, an dominus possit ratificare in suum fauorem? nu.26. 77
sententia lata super processu an sit interlocutoria numero 2. 212
Sententia definitiuá fertur ex præsumptione uiolenta numer.1. 362
sententia quando est lata contra clericum nomine proprio quando fiat executio in prin.nu.1. 414
sententia an requiratur in priuatione feudi nu.2. 23
sententia expensarum quæ fieri possit nu.2. 212
sententia lata cum successore non prodest auctori, a quo causam habet, secus ex contrario nisi in casu numer.5. 268
sententia an possit ferri absolutoria, ex incidenter deductis per modum causæ nu.12. 264
sententia absolutoria ferenda est in dubio nu.1. 403
sententia præsumptionem non habet pro se si sit appellandum nu.5. 211
sententia ubi est sigillum Papæ obseruari debet nulla contradictione distante nu.1. 281
sententia lata contra præsentem digito ostensum an uitietur per errorem loci originis nu.3. 7
sententia appellationis deserta an ualeat? nu.4. 103
sententia lata ex contumacia ad pœnam pecuniariam an transeat in hæredem nu.8. 103
sententia an debeat formari in personam procuratoris, uel domini? nu.28. 112
sententia si fertur super usufructu formali, necessariò concepitur in persona domini nu.31. 112
sententia interlocutoria lata super ætate appellatione suspenditur nu.4. 118
sententia diffinitiua, solemniter lata, est altera natura numero.18. 126
sententia quando priuat aliquem a statu statim perdit possessionem nu.3. 141
sententia lata ex duabus causis altera iusta, altera iuri cõtraria, an ualeat? nu.8. 145
sententia lata contra fideiussorem an mandetur executioni contra reum, qui sciuit, & non appellauit numero.12. 145
sententia de uendendo an possit per iudicem reuocari? nu.5. 161
sententia lata contra Titium de tali parochia, si in ea parochia duo sunt Titii an ualeat sententia, & in dubio de quo eorum sensisse præsumatur? nu.6. 162
sententia nulla non trahit secum executionem aliquam numer.4. 167
sententia iniusta transit in rem iudicatam, secus est in mandato nu.9. 169
sententia, quæ non est liquida, an debeat executioni mãdari nu.21. 169
sententia lata contra filium familias, quomodo fiet executio? nu.22. 169
Et an in illa executione sit necessarius consensum patris uel authoritas, & quid e contra patre de peculio condemnato nu.23. 169
sententia absolutoria an requirat iudicis executionem nu.25. 169
sententia an præsumatur ritè lata nu.8. 172
sententia an præsumatur lecta iudice pro tribunali sedente nu.34. 172
sententia lata a delegato in causa non delegata non tenet nu.3. 174
sententia excommunicationis an in dubio præsumatur lata ante appellaionem, uel post nu 8. 176
sententia super iurisdictionem non exercenda est interlocutoria nu.2. 177

Sententia lata a iudice sciente quem citatum, & terminũ elapsum, nescientem tamen eum esse contumacem, an ualeat? nu. 9. 179
Sententia lata in minus legitima ætate iudicis, uel arbitri an sit ipso iure nulla nu. 11. 180
Sententia a legato sub conditione lata an duret finita ante conditionis euentum legatione? nu. 9. 185
Sententia legis, uel statuti lata hoc modo, quicũque furtum fecerit sit excommunicatus an sit lata sub conditione? nu. 11. 185
Sententia si petitur declarari nulla an requiratur libellus, & utrum in mera appellatione sententia possit reformari sine libello nu. 40. & 41. 194
Sententia lata prætextu transac. an ualeat nu. 5. 204
Sententia, Indulgentiæ Gratiæ Vtrum præsumantur reales nu. 1. 205
Sententia lata super mandatis an possit contrario imperio reuocari nu. 32. 207
Sententia omnis, quæ fertur super parte processus, est interlocutoria nu. 5. 209
Sentẽtia iusta quibus casibus præsumitur iusta nu. 3. 213
Sententia si sit lata in actione, quod metus causa super simplo, an possit appellari, & an quadrupli processum impediat nu. 18. 215
Sententia lata an sit necesse exequi eam, & petere exequi instrumentum sententiæ producendo ipsum numero. 9. 218
Sententia quando non teneat ex uicio formæ uel personæ nu. 10. 219
sententia concilij lata sub hac forma, nos concilium &c. ualet nu 14. 223
sententia si est lata contra unum ex patronis, & alius obtinuit, an totum accrescat obtinenti nu. 9. 228
sententia a non suo iudice lata, & Confessio ac Depositio testium coram tali facere Nihil quando ualeant, & nu. 2. & 4. 229
sententia non læditur etiam citatus, qui non afficitur ex instantia, & excipitur nu. 4. 236
sententia iudicis, uel arbitri non est necessaria, ubi concordia decidatur nu. 9. 237
sententia excommunicationis requirit dolum nu. 7. 240
sententia incerta in causa dotis an ualeat nu. 23. 240
sententia excommunicationis ordine prætermisso ualet, lata ab ordinario: secus a delegato nu. 25. 240
sententia condemnatoria lata contra procuratorem procuratorio nomine, an mandabitur contra eum executioni, si non fecerat pactum de quota litis nu. 28. 240
sententia lata in possessorio est definitiua nu. 1. 242
sententia iudicis non est necessaria in legibus contrariis, & an in infamia inducenda nu. 6. 251
sententia lata in causa criminali an faciat ius in ciuili numero. 3. 258
sententia conuentionis & reconuentionis dicitur una, & simul ferenda, aliter appellari debet, cum non sit nulla nu. 10. 258
sententia absolutoria lata super actione an excludat exceptionem, in qua idem refricatur nu. 14. 258
sentẽtia idem operatur, quod cõfessio, & nu. 1. & 2. 259
sententia quæ fertur super possessorio principaliter, & per se, est diffinitiua, nu 3. 263
sententia nonsolum fertur super petito, sed etiam super causis, in prin. nu. 1. 264
sententia lata super possessione an sit immediate pronunciandum super proprietate nu. 3. 264
sententia absolutoria lata sine causæ expressione, præsumitur lata, quia non probatum, condemnatoria uero, quia probatum præsumitur, nisi alia ratio reformet hanc præsumptionem, nu. 8. & 9. 266
sententia in regula fundari præsumitur in dubio numero. 8. 266
sententia momenti quid prodest nu. 8. 268
sententia, quæ aliquo remedio attentatur, non dicitur liquida nu. 2. 279
sententia, cum dubitatur, an sit aliqua, uel nulla, an possit fieri sequestrum nu. 15. 281
sententia iudicis an requiratur post lapsum anni numero. 21. 281
sententia omnis, a qua potest appellari, uel recursus haberi, transit in rem iudicatam, nisi contradicatur numero. 12. 286
sententia ferri potest super eodem libello partim pro uno, partim pro altero nu. 1. 290
sententia aliqua præsumitur in dubio nu. 5. 290
sententia super expensis lata non expressa quantitate ualet nu. 7. & 13. 290
sententia, una quid iuris, si est executio alterius sententiæ, uel una sententia est executio instrumenti guarentigiæ; quod ex forma statuti habet uim rei iudicatæ numero. 3. 292
sententiam nullam si quis dicat, & si qua est, appellet, & non habeat sententiam, quid agendum nu. 1. 297
sententia lata ex corruptis testibus retractatur per in integrum restitutionem non per criminalem accusationem, uel per actionem in factum intentatam ad interesse nu. 3. 307
sententia absolutoria lata in ciuili excludit criminalem. nu. 18. 308
sententia iudicis an concipienda in persona procuratoris causæ, an domini nu. 35. 308
sententia debet apparere semper nec tollitur quantum ad uerba, & nu. 64. & 66. 313
sententia posterior exequenda si priori quid addatur, aut detrahatur nu. 64. 315
sententia reuocata non permittitur interim quis molestari eius occasione nu. 4. 322
sententia interlocutoria ualet indiscussis exceptionibus nisi appelletur nu. 19. 322
sententia si continet multa capitula diuersa, retractatur capitulum duntaxat iniustum nu 20. 322
sententia uix executionem plenam in factis negatiuis numer. 22. 322
sententiæ nomen in dubio intelligitur de diffinitiua numero 7. 335
sententia probatur etiam per testes in prin. & nu. 1. & 2. fol. 343
sententia diffinitiua in causa matrimonij posset ferri sine scripti recitatione nu. 1. 343
sententia ualet, etiam si quis ab aduersario fuerit impeditus, ne prætorium ingrediatur nu. 2. 343
sententia definitiua contra aliam definitiuam non ualet etiam partibus consentientibus nu. 11. 345
sententia contraria, si feratur a duobus iudicibus ordinariis, non est nu. 21. 356
sententia iudici non præiudicat, qui eam tulit nu. 23. 356
sententia arbitramentalis, si pro parte sit reformata, & pro parte non, pœna peti potest nu. 2. 373
sententia hominis licet debeat ante lequidari, secus non in sententia legis nu. 11. 375
sententia lata principaliter contra testem facit fidem ad eum repellendum nu. 1. 391

sententia contra exceptionem lata, an tollat exceptioně ipso iure, an ope replicationis nu.21. 393
sententia super exceptione habet uim pacti, non acceptilationis nu.21. 393
sententia cum qua obligatione certet, uer. considera numero.22. 393
sententia absolutoria lata in uno non præiudicat in altero num.5. 395
sententia lata ex falsis instrumentis an ipso iure sit nulla nu.19. 395
sententia, quid iuris, si non peccat ex falsis probationibus factis, sed ex ueris omissis nu.20. 395
sententia contra alteram sententiam, quæ in rem iudicatam transiuit, quando nulla ipso iure, uer. & dicendum est nu.22. 399
sententia lata contra capellas an noceat Abbati, uel e cõtra & nu.14.& 15.& 16. 406
sententia iudicis quando metam iurisdictionis ordinaria uel delegata excedit, an sit ualida, uel non nu.1. 412
sententia statuti lata occasione contumaciæ præcedente monitione statutis ligat extra territorium, secus occasione delicti in prin.nu.1. 413
sententia quæ non ualeat exempla multa ibid.& numero.1.6.& 7. 413
sententia lata contra substantiam mandati sicut non ualet ita nec contra qualitatem formæ, siue concomitantias ipsius formæ nu.1. 413
sententia nulla an possit ratificari nu.2. 413
sententia & res iudicata an & qualiter differant n.3. 413
sententia lata contra formam statuti an sit ipso iure nulla nu 6. 413
sententia si sit lata pendente consilio sapientis an sit ipso iure nulla nu.7. 413
sententia sacerdotum qui deponunt clericum, debet esse concors, in prin.nu.1 413
sententia lata contra ius litigatoris, si ponatur, quod trãsiuerit in rem iudicatam, an Papa uideatur eam confirmare nu.2. 413
sententia an sit festinanda in criminalibus nu.2. 413
sententia an possit exequi intra tẽpus appellãdi n.3. 413
sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, in prin. etiam spirituale num. 1. & quid si pro eo? nu.1.& 3. 414
sententia erronea lato pro matrimonio, an transeat in rem iudicatam nu.3. 414
sententia lata prætextu iniquæ consuetudinis retractatur in prin.nu. 1. 414
sñia confirmatoria non ualet. si prior est nulla nu.2. 414
sñia facta, non citata parte præsumitur illicita nu.1. 415
sententia lata contra tenorem obligationis an sit ipso iure nulla nu.2. 415
sententia, quæ nulla est, non obstante proceditur ex eodem libello nu.2. 415
sñia contra ius litigatoris lata ualet, si ab ea non fuerit intra decennium appellatum. in prin.numer.1. 415
sententia secundum sententiam ualet, si non fuerit appellatum, uersi.no. sententiam nu.2. 416
sententia alternatiua per iudicem appellationis ad simplicem potest reduci, & ualet sine uerbo, condemno, uersi. Item non est nu.2. 416
sententia quandoque fertur alternatiuè, & tamen non est alternatiua, sed subiectiua nu.3. 416
sententia per se stat & suis uiribus nititur, etiam si probationes non cõcludant, uer. sed opponitur nu.4. 416
sententia quando ualeat, si quid cm[illegible]atur, & nu.6. & 8. & 9.& 10. 416
sententia duæ non possunt ferri super unico capitulo super una parte nu.10. 416
sententia, quæ nihil continet iniquum neque per se, neque per acta, debet confirmari nu.1. 417
sententia ad hoc, quod confirmetur, uel infirmetur, sufficit, si iudex dicat, confirmamus, uel infirmamus numero.2. 417
sententia si dicatur lata, utraque parte præsente, per notarium, non propterea probatus consensus, sed sola iudicis requisitio nu.5. 417
sententia per lapsum x dierum transit in rem iudicatam in prin.nu.1. 417
sententia potest ferri sub conditione, quæ habet ipsam iustificare, & nu.2.& 4. 417
sententia conditionalis executioni mandari potest absq; libello, liquidata prius existẽtia cõditionis nu.2. 417
sententia quando ferri sub conditione possit, & nu. 2.& 4.& 5. 417
sententia, qua iudex dicit, condemno te, si est probatum, an & quando ualeat nu.5. 417
sententia sine expressione causæ lata, ualet in prin. numero.1. 418
sententia per testes probari potest. uer. ibi absoluit numero.2. 418
sententia confirmatur cõtra appellantem, si nihil doceat contra ipsam, in prin.& nu. 1 ad fin. 419
sententia lata contra subditum meum mihi non præiudicat, uer. ibi non noceat nu.3. 419
sententia si est executa pro episcopo agente, an agẽs præstabit cautionem defensioni nu.7. 419
sententiam latam si constet sed postea in archiuo publico appareat cancellata an mereatur executionem numero.18. 419
sententia contra absentem impeditum, licèt citatum, ipso iure nulla est nu.3 420
sententia lata ex falso motu iudicis ualet, nisi appelletur ibi.& nu.3.& 4. 420
sententia lata contra absentem, qui comparere non potuit inualida est nu.4 420
sententia secunda contra primam est ipso iure nulla, & quando non & nu.2.& 4 422
sententia nulla an ualere possit de consensu partium, uer. dicit Accur. nu.2 422
sententia contra sententiam quare est nulla nu.4. 422
sñia lata cõtra priuilegium qñ teneat, in prin.nu.1. 423
sentẽtia lata in parte hæreditatis facit ius in alia parte inter eosdem, secus in aliis sententiis, ibid.nu.1 423
sententia, appellatione deserta, confirmata, uel infirmata an ualeat, ibid uer.& hic dicit nu.3 423
sententia retractatur ex dictis, conspiratorum lata, in prin.nu.1. 423
sententia, quando tangit plures, circa unum potest pronuntiari, & circa cæteros differri nu.1 423
sententia ualet etiam attestationibus non publicatis. §. ibi, Minime nu.1. 423
sententia reuocata ex aliqua causa, denuò quæretur de principali, in prin.& post casũ, uer. not. q nu.1. 424
sñia iudicis publicè excõicati ipso iure nõ tenet n 1 424
sñia discordantiũ duorum iudicum ualet in minori summa, & etiã absolutor a. §. in tex ibi diuersas nu.1 425
sñia pro reo nõ est interpretãda in casu discordiæ iudicũ, si esset euidẽs iniquitas. §. in tex. ibi, pro nu.1 425
sententia concors, quam unus iudex fert seorsum ab alio, an sit ualida nu.10. 425

sententia

Sententia omnis fertur ad æternam rei memoriam, & est perpetuò duratura, & uide alia pertinentia ad sententiam, uer. secunda. nu. 16 425
Sententia est pars iudicij potentissima, uersi. nam sententia. nume. 5 426
Sententia dum legitur, an possit quis appellare, & diffinitiua, & uiua uoce. nu. 6 431
Sententia excommunicationis, à qua appellatur, donec legitur, an trahat secum executionem nu. 7 431
Sententia ante quàm nuncius referat se citasse, an ualeat. nu. 4 433
Sententia excõicationis fertur per hæc uerba enuntiatiua, excõicatum te esse cognoscas. nu. 2 437
Sententia excommunicationis est illius naturæ, quod ante perfectum grauamen suspenditur per appellationẽ post perfectum non suspenditur. nu. 3 437
Sententia, Nisi intra tot dies satisfeceris, te excommunico, ualida est. nu. 5 437
Sententia excommunicationis an transeat in suum naturalem effectum, si dum legitur antequam legatur uerbum excommunico, permisso nomine excommunicandi, appelletur. nu. 10 437
Sententia si ita concipiatur, si non satisfeceris intra. 20 dies, ex nunc sis excõmunicatus, aut ex tunc si dicat, an sit differentia nu. 11 437
Sententia si dicat, o Petre, nisi te purgaueris non te absoluo, an sit purget se, sit absolutus. nu. 14 437
Sententia absolutoria an trahat secum executionem. numero. 9 443
Sententia ultimi supplicii an trahat secum executionem. nume. 10 443
Sententia excommunicationis quare non est reuocabilis per appel. & nu. 11. 12. 13 443
Sententia declaratoria fertur, ubi est dubium iuris, uel facti, uer. ibi, declarare. nu. 7 445
Sententia interlocutoria non transit in rem iudicatam, uel nõ cõcludit iudici, sed parti, uer. solutio. n 12. 450
Sententia lata super articulo iuris est interlocutoria. numero. 1 455
Sententia, quod appellari de iure non possit, est interlocutoria. §. Item no. nu. 1 455
Sententialiter aduerbium quid concludat, uersi. ibi, sententialiter. nu. 1 418
Sententiam iudicis laici an teneatur exequi episcopus. nume. 30 14
Sententiam exequi qui petit, an debeat producere acta una cum sententia? nu. 9 145
Sententiam qui cassat, uidetur pronunciare contrarium nume. 3 149
Sententiam priuatoriã quando in absentem ferre liceat & nume. 10. & 11 210
Sententiam iniquam ferens facit litem suam etiam si sit præfectus prætorio, a quo non licet appellare, & conueniri potest coram Cæsare. nu. 3 169
Sententiam latam inter uasallos quis mandabit executioni nu. 5 231
Sententiam super crimine non est necesse ferri, si quis priuetur. nu. 5 280
Sententiam lucrosam ubicunq; ex probatione criminis quis consecuturus est, uel uitaturus damnosam, semper cogendi sunt testes. nu. 2 302
Sententiam nullam si dico uel appello quid iuris, si iudicis, quod de ista sententia non apparet, & ideo nõ potest fundari iudicium. nu. 3 309
Sententiam iudex ferre potest sub conditione, uer. iudici enim. nu. 16 389
Sententiam dicere nullam quoties est licitum. nu. 2. 436
Sententiam qui petit executioni mandari, non hẽt necesse ꝓbare de crimine, sed de sñia, uer. & iõ. nu. 2. 470
Sententiarum executiones omnes sup collectorẽ Papa fieri mandauit de quibus sñüs intelligaẽ nu. 7 443
Sententias uenales & processus, quando uerum sit, non tenere. nu. 2 466
Sententiæ, ac Iuramento quæ conditiones uel insint, uel incidant. nu. 4 429
sententiæ executio cui commissa est, an possit exequi, si instrumentum sententiæ est falsum? nu. 12 16
Sententiæ renunciari non poss. quo casu intelligatur. numero. 2 203
Sententiæ latæ contra procuratorem executio fit contra dominum, & quando. nu. 12 206
Sententiæ executionem patitur dominus in loco domicilij, ubicunque sit lata. nu. 21 206
Sententiæ non est, citatio est. de processu. nu. 3 255
Sententiæ diuisim quando ferri possint. nu 1 258
Sententiæ publicatio qualiter fiat, & an nulli uocantur. numero. 2 343
Sententiæ arbitri. siue æqua sit: siue iniqua an debeat stari. nume 2 373
Sententiæ duæ unica ratione declarãtur nullæ. nu. 2. 414
Sententiæ tenor debet denunciari uicto, uel eo absente affigi in loco publico & euidenti. §. no. tẽpus. n. 1. 417
Sententiæ tres suspenduntur propter nouum appellatorem. §. in tex. ibi diuersæ. nu. 1 419
Sententiæ quæ dicantur contrariæ. nu. 9 422
Sententiæ pronunciator, uel publicator non dicitur grauare, nec esse suspectus ibidem. nu. 1 438
Sententiæ uerbum simpliciter prolatum intelligitur de definitiua, & propterea sententia in possessorio lata est definitiua. §. Ibi, Ad. nu 1 449
Separatio continui sicut destruit humanum corpus, ita & opus. nu. 48 123
Separatio tori quando fit propter sæuitiam, uel culpam uiri dos statim debet mulieri restitui. nu. 2 240
Separatio tori non est causa criminalis. nu. 21 240
Separatio uiri ab uxore quando non liceat. nu. 1 274
Separationem tori, & dotem unico libello petere possumus. nu. 1 240
Separatum & Annexum capitulum quod dicaẽ. n. 7. 327
Septimanæ ante festum diem S. Ioan. Baptistæ in celebratione nuptiarũ quomodo computentur. nu. 1 255
Sequester quid sit. nu. 2 290
Sequester iplere debet onera imminentia rei. n. 12. 290
Sequestrari non debet res a reo petita propter eius cõtumaciam in prin. nu. 1 290
Sequestratio beneficii nõ potest fieri, nisi subsistente cã, ut puta contumacia, uel dilapidationis suspicione. numero. 5 70
Sequestratio quare nõ põt fieri regulariter. n. 8. & 9. 290
Sequestratio beneficii potest fieri ante sentẽtiã reuocaẽ aute si satisdeẽ de nõ cõsumendo & resignando ad mãdatũ iudici uel ẽt si contumacia purgetur. nu. 5 70
Sequestratio fructuũ quando fiat, nu 1. & 3 292
Sequestrario regulariter est prohibita, excipiuntur multi casus. nu. 2 292
Sequestrum interdicto adipiscendæ an debet fieri, & quid in aliis. nume. 4 204
Sequestrum ex qua causa fiat? remissiuè. nu. 16 72
Sequestrum qualiter fiat in nominibus debitorum remissi. nume. 16 275

Sequestrum duplex est, iudiciale & conuentionale, & nu.12.& quid utrunque sit.nu.1 290
sequestrum fructuum potest fieri apud ipsum possessorem mandando ei, quod eos custodiat, & saluos faciat.nu.3 290
sequestrum rei, & personæ quando fiat nu.4.5.9. & 12. & a quo,nu.3.4. 290
sequestrum loco satisdationis succedit, & satisdatio loco sequestri.nu.12 290
sermo generalis exemptos non comprehendit.n.1. 45
sermone generali quando nullus intelligatur exceptus. numero.1 248
sermonis recti ratio semper est iuranda.nu.1 359
seruare illud sufficit, quod statuta uolunt.nu.12 246
serui diaboli non sunt sub protectione Papæ.nu.18 3
seruire possum duobus dominis in feudo non ligio.numero.9 355
seruitia perpetua debere an sit esse seruum. nu.4 198
seruitus an, sit magis annexa fundo, quã iurisdictio territorio.nume. 4 180
seruitus quomodo esse intelligitur in iuribus incorporalibus.nu.16. 264
seruitus omnis est de iure positiuo.3 335
seruitutem luminum nemo debet alteri, nisi ex pacto, uel præscriptione.nu.49 6
seruitutem possidere in alieno fundo, non est contra ius.nume.23 408
seruitutes pdiales quasi possidentur, uer. Alice.nu.3.399
seruitutes, & quarta decimarum quanto tempore præscribantur.§.oppono.nu.4 401
seruitutum quædam habent causam continuam natura, & utilitate, quædam natura, non utilitate, & quædam non continuam.nu. 23 470
seruus cogi & torqueri potest à domino.nu.6 215
seruus accusatus in iudicio, uel excommunicatus an possit obijcere testi de seruitute testis, uel excommunicatione eius.nu.11 347
seuerus, & idoneus ad quæ referantur.nu.1 335
seuitiæ iudicum est occurrendum.nu.3 214
sigillare sigillo alieno an quis possit, si non habet proprium.nu 15 356
sigillis inferiorũ prælatorũ an credaᵗ ab epõ.nu.12. 353
sigillo alieno an quis possit sigillare.nu.13 353
sigillum debet esse proprium, & usitatum.nu.1 303
sigillum episcopi an obtineat uim publicæ chartæ, & ei credatur, sicut instrumento publico omnia solennia habenti.nu.2 303
sigillum probat consensum sigillantis non auctoritatem scripturæ.nu.8 301
sigillum ubi est, ibi firmitas & conclusio, & æquiparatur confessioni.nu.1 347
sigillum authenticum quod dicatur.nu.7 353
sigillum ad quid apponitur, & nu.15.& cuius causa præsumatur appositum nu.14.& 15 373
sigillum suum potest episcopus committere fideli personæ, & ad quæ & nu.17.& 19 353
sigillum principis trino teste notatum an habeat uim tabellionis.nu.18 356
sigillum fungitur uice testis.nu.4 357
sigillum incongruum uitiat scripturam.nu.1 441
sigillum æquiparatur armis.nu.15 353
significatio est expressio entis, siue existentis.nu.94 7
signo non uti potest alieno notarius.nu.13 353
signo quis alterius uti nequit.nu.3 374
signum ostendit signatum.nu.2 318
signum non consuetum si notarius facit, instrumentum suum non ualet.nu.2 441
signum cui aufertur, aufertur & signatum, cum exemplis.nume.2 448
silentii impositio debet intelligi rebus in eodem statu durantibus.nu.8 266
silentii perpetui impositionis sententia habet uim definitiuæ.nu.15 319
silentium pro cõsensu simplici hẽtur interdũ.nu.4.211
silentium habetur pro dissensu, si dissensus antecesserit, nisi in casu.nu.2 216
silentium est indicium tacitæ confessionis.nu.8 258
silentium quando obstet.nu.6 352
silentium si sit impositum turbatori, an posset ille, cui impositum est, si fuisset expulsus, agere interdicto recuperandæ.nu.8 409
simile quid an sit si dubitetur, & potest argui pro, & cõtra præsumitur simile.nu.4 17
similia si aliqua negentur esse similia, cui incũbat onus probandæ similitudinis, uel dissimilitudinis.nu.71. 7
similia non sunt, quorum diuersa est ratio.nu.16 44
similia maleficia dicuntur, quæ sunt eiusdem qualitatis.nume.1 352
similia quæ dicantur, uer.item similia.nu.6 451
similitudo quid sit.nu.1 17
similitudo est in pluribus terminis eadem æquitatis ratione.nu.20 44
similitudo est quædam paritas. & inter excedentia, & excessa locum non habet.nu.14. 56
simonia committitur etiam mutuando pecuniã gratis. numero.2 139
simonia committitur, quando iudex accipit pecuniam, ne procedat contra delinquentes.§.ibid. pecuniæ. numero.4 467
simoniacus est, qui spiritualia emere tentauit, licet non emerit.nu.27 151
simoniacum qui se confessus est in iure, deponitur ab officio, & beneficio, in prin.nu.1 292
simplex siue simpliciter dicitᵉ multis modis.nu.12 61
simplex locutio rebus sic se habentibus, intelligitur facta.nu.3 380
simplicitas, & ignorantia uotum non rescindunt, uel dedicationem bonorum.nu.2 216
simul, aduerbij significatio.nu.1 268
simulatio ex fraude, & e conuerso, præsumitur. numero.38. 194
simulatio potest opponi contra simplex mandatum procuratorium.nu.20 206
singula quæ non prosunt, multa iuuant, regulæ quando sit locus.nu 2 317
singula quæ non prosunt, &c.nu.1 364
singulares testes, licet non probent, quid effici ant.numero.2 331
singulares testes non dicuntur, qui quid per singulares actus ex uno fonte prouenietes attestantur.nu.9.344
singularitas in teste quomodo cognoscatur?nu.19. 110
singularitas est in testibus quò ad personas quò uerò ad dicta debet esse conformitas.nu.6 136
singularitas in eligentibus aliter sumitur quàm in testibus.nu.13 136
singularitas testium qũo intelligatur, nu.10. & 11.307
singularitas an & quando sit cum contrarietate, & aliter mista.nu.11 307
singuli compelluntur soluere debita cõmunitatis nõ tãquam singuli, sed tanquam uniuersi.nu.17 67

singuli canonici an habeant iurisdictionem.nu. 8. 192
singulorum dominiorum genera sunt de iure gentium, singula autem generum nequaquam.nu. 28 23
situatio in uolumine statutorum an sit de esse statuti. num 3. 422
societas mercatorum an maneat in uno.nu.3 249
societatis corporalis an teneatur de damnis datis à suis socialibus.nu.13. 214
socij conuentionales si sint duo, an unus possit sine mandato agere nomine alterius: & quid si sint socij contractus?nu.36 31
socij quando admittātur in testes pro socij.n.2.& 3.320
socij coniurati coguntur ad detegendam coniurationem.nu.1 352
socij duo si erant, & unus exercebat fœnus & cōicabat alteri, postea fecit cautionem, an ille alter teneatur cōferre in restitutione usurarum.nu.14 375
sociorum iniuriam potest quis armis repellere, siue loquamur de socio societatis rerum, siue itineris.numer.5 464
socius & debitor meus si eras in mille, & tu me præsente & mādante procuratorem constituisti ad recognoscendum illud debitum, & obliganda bona tua: & ante, quam procurator obligaret, alienasti: tandē procuratorte, & tua bona obligauit; an habeā hypothecariā in bonis alienatis? conclude ut infra.nu.32.& 37. 10
socius, iniuste prohibendo, consocij sui ut litatem impedire non potest.nu.29 19
socius an possit locare domum communem pro indiuiso consocio inuito.nu.42 19
socius criminis an admittatur in testem in causa criminali.nu.2.& 4 320
sola uocatio ad eligendum uocato possessionem tribuit, eligendi ius non tribuit.nu.10 136
sola litispendentia, etiam si dolosè non taceatur impedit uires priuilegij.nu.1 290
solennitas quæ possit omitti, quæ non.nu.41 4
solennitas eadem requiritur in destructione, & constructione alicuius actus.nu.2 89
solennitas an præsumatur in decretis nu.26 172
solennitas in iudicijs non præsumitur: secus in contractibus.nu.3. 238
solennitas cohærens & intrinseca, an & quare bene præsumatur, & quid de remota.nu.29 312
solennitas requisita nisi addatur, iustè quid negatur, ibi. post casum.nu.1 336
solennitas ab utraque parte contrahentium si ex statuto sit obseruanda, & diuersi fori contrahentes sint, quid iuris.nu.4 468
solennitatem testis qui asseruit, probat eam.nu.2. 336
solennitates instrumentorū publicorū nō est necesse apponere in apochis, & codicibus rationum.nu.6. 296
solennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum ecclesiæ, an requirantur in uenditionibus, quas faciunt fratres prædicatores, qui non possunt retinere proprium.nu. 4 414
solenniter acta propter auctoritatem iudiciariam, pſumuntur omnia etiam si iudex esset ribaldus.nu.3. 418
soluendo non esse dicitur, qui propter potentiam exigi non potest.nu.20 281
soluens bona fide ei qui cessit uel uendidit iura sua, quā do tutus fiat.nu.3 204
soluens usuras, si uelit eas repetere, an indigeat absolutione iuramenti.nu.12 367
soluere debita tenetur, qui succedit in bonis uacantibus.nu.18 119
soluere qui promisit alibi an possit soluere in loco celebrati contractus, ubi aliàs forum non sortiebatur. numer. 6 179
soluere qui non pōt, an possit excommunicari?n.14. 179
soluere qui iurauit die dominica, non incidit in periurium, si soluit in media nocte.nu.3 369
soluere Seio an possim, quod debeo Titio. nu.2 377
solui uni soli an possit, si aliquid pluribus debetur numer.4 377
solus homo animal rationale est, quia solus est susceptibilis disciplinæ.nu.32 6
solus Papa in terris est uicarius Iesu Christi.nu. 4 141
solutio fieri ne debeat ad denarios nouos, uel ad ueteres?nu 11 193
solutio cēsus an probet subiectionem, uel aliud.n. 2. 269
solutio momentanea quando sufficiat. nu.1 370
sortem minuere non est peccatum, sed contrà.nu.9. 251
sortis uel Fortunæ iudicio non est quid dirimēdum, ubi agitur de magno præiudicio.nu.27 308
sortis quantitate certa probata, si constet, ꝗ usuræ sunt solutæ, sed non in quanta quantitate, an ista probatio probat eum usurarium.nu.3 387
sortium iudicio electio committi non potest.nu.2. 467
spatium ad deliberandum nemini est negandum, nisi frustratoriè petatur.nu.1 213
spatium temporis quantum esse debet inter primum & secundum decretum.nu.13 281
spacium iudicat tempus continuum.nu. 2 405
speciale & specialissimum abstractum est à natura generis.nu.7 228
specialia uerba sunt clariora, & non requirunt expositionem, uer. quia uerba.nu.25. 456
specialis consuetudo, ut liget, q̄ requirantur.nu. 11. 84
species derogat generi. siue in eadem dispositione, siue in diuersis.nu.2 40
species, si omnino à genere se iūcta sit, ei derogat, si generi coniuncta remanet, & in sermone ea præmittitur genus uerò subsequitur sui generis naturam retinet. num.16. aut è contra & limitat. nu. 11. 40
species in aduersatiuis orationibus derogat generi, item in se iunctis si una ad unam personam, alia ad aliā refeㅤratur. Si ambæ ad eandem personam sub diuersis considerationibus, utraque debetur.nu.17 41
species declarata in indiuiduis derogat declarādæ, secus in diuiduis.numer. 38 41
species an derogat generi, & quando ab eo separata dicatur.nu.51 45
species, quæ de necessitate ad indiuiduum reducitur perinde censetur ac si indiuiduum expressum esset. numer. 1 162
species generi quando deroget?nu.9 180
species probationum diuersa an & quando probent.numer. 2 317
speculatoris locus de extensione mandati quomodo intelligatur.nu.10 206
speculatoris dictum in tit.de procur.§. ratione quoq;, uer.illud quoque notandum, limitatur.nu.1 209
spirituale spirituali non deseruit.nu.1 249
spirituale mere nunquàm accedit temporali.nu.4. 259
spirituale beneficium non recipit æstimationem.n.3. 268
spiritualia conditionem recipiunt. & conditio quatuor modis dicitur.nu.1 100
spiritualia sic inhæreat ossibus, ut auelli non possint, & diuinam habent uirtutem.nu.7 220

spiritualis causa non est, si agatur possessorio rei spiritualis.nu.2 249
spiritualitatem aliquam non intentat excipiens.n.6. 259
spoliasse uidetur, qui non spoliauit, sed spoliatum detinet in spoliatione.nu.8.§.opponitur. 441
spoliati, & spoliationis priuilegium, quod amittitur eius silentio.nu.4 260
spoliatio si probetur in modum exceptionis an fiat restitutio.nu.4 274
spoliationem alterius rei si unus opponit aduersus actorem quid iuris, in prin.nu.1 258
spoliatus quando quis dicatur iuribus incorporalibus personalium præstationum? nu.23 112
spoliatus non potest inquiri, nisi primo restituatur ad mobilia & immobilia & fructus, & ad plenam & pacificam possessionem.nu.4 177
spoliatus uir in quibus restituitur.nu.21 240
spoliatus agens contra spoliatorem an possit ab eo reconueniri nu.2 260
spoliatus si non agat ad possessionem, sed ad fructus, an illa actio sit priuilegiata.nu.6 260
spoliatus, qui succubuit in petitione, quia non erat dominus, an uideatur succubuisse in condictione ex.l. si qs in tantam. C. unde ui.nu.11. 267
spoliatus qui est clam, ex postfacto transit in uitium uiolentiæ.nu.3 271
spoliatus debet usque ad ultimam quadrantem tam possessionis, quam fructuum in integrum restitui ante omnia.nu.1 272
spoliatus si conueniatur interdicto, uti possidetis, & excipit de spoliatione, & probat, per hoc non fit sibi restitutio possess.nu.7 409
spoliatus debet ante omnia restitui, etiam in causa liberali, ibid. post casum, uer. nota, quod.nu.1 423
sponsa mea dum eam ducebam ante, quàm eam carnaliter cognoscerem, uel dũ in domo meo maneret puella, si fuit mihi subtracta, an habeam interdictũ recuperandæ possessionis.nu.6. 273
sponsalia uerba debent probari per uerba de præsenti. num.3 273
sponsus debet traducere sponsam suam ad domum, non expectare, quòd traducatur ab ea.nu.12 302
sportularum causa dicitur causa propria iudicis, & qui cum sportulis habere se dicit iurisdictionem, parte negante non debet se iudicem pronuntiare, & dat cautelam iudicibus, uer. & quòd.nu.4 466
sportulæ an sibi debeantur iudex ordinarius cognoscere non potest. potest tamen delegare alteri cognoscendum.nu.34 156
sportulæ computantur inter expensas necessarias. numer.9 262
sportulæ quando duplicentur in causa cumulationis. numer.6 264
sportulæ non faciunt quem suspectum.nu.1 364
sportulę an debeantur de iure ciuili iudicibus, uer. Adde, nu.4.§.si autem, & seq. & utrum ex constitutione episcopi.nu.3.& 4 466
spurij an dicantur de domo, uel de casatæ.nu.11 72
spurij an possunt legitimari per matrimonium.nu.5. 273
spurius filiorum appellatione in materia successiua, quæ bona gratia dicitur, non comprehenditur, sed bene in materia prohibitoria, quam malam uocant gratiam. numer.12 72
spurius regis, ob uirtutem electus, deficiente stirpe legitima, an teneatur soluere debita regis? nu.17 119
spurius est nomen generale ad omnem natum ex damnato coitu.nu.18 147
spurius an possit accusare tanquam coniuncta persona interfectorem patris sui.nu.2 227
spurius legitimatus, qui comparatur legitimè nato, an possit institui hæres à patre coram duobus testibus. numer.62 156
spurius an intelligatur de casata.nu.2 311
stante statuto, quòd doctor non possit esse rector studij, an doctor in arte, & scholaris in medicina possit esse rector.nu.27 31
stante statuto, q̃ liceat bannitum impune occidere, si ego facio pacem cum bannito, & promicto eum non offendere sub certa pœna, utrum possim impune offendere.nu.16 10
stante statuto, q̃ nullus possit esse prior ciuitatis nisi sit æstimatus in cētum, si quis habet plures filios, ipso uiuente sufficit unum extimum pro omnibus.nu.91. 23
stante statuto, q̃ principalis cõtrahens teneatur soluere gabellam, quis erit principalis? Locator an cõductor; Cedens an cessionarius? nu.16 112
stante statuto, q̃ responderi debeat clare positionibus: nulla conditio etiam tacite ex coniecturis subintellecta adijci potest.nu.5 123
stante statuto, q̃ causa extrà collegium cõmitti nequeant, si nullas de collegio acceptare uelit, an extra committi poterit? nu.52 123
stationes uendendi interest habere, ibid.nu.1 458
statuendi arbitrium habentes unum pro se ipsis, aliud pro alijs statuere nequeunt.nu.11 19
statuendi potestas esse non potest absque iurisdictione. nu.1 411
statuentium nomina an necesse sit exprimi in legibus, & statutis, & consuetudinibus.nu.5 100
statuere populus potest quatenus moribus, & legibus uiuit nu 63. 14
statum suum quis non mutat appellatione pendente, uel tempore appellandi non transacto.nu.1.& 2. 374
statuta contra libertatem ecclesiæ quæ sint.nu.3 12
statuta præcisa dispensationem arbitri non recipiunt. num.14 12
statuta an sint stricti iuris.nu.40 13
statuta, quæcunque dãt iudici arbitrium, possunt dici bonæ fidei nu.41 13
statuta imperfecta non ligant.nu.3 14
statuta municipalia recipiunt interpretationem intensiuam, & expositiuam.nu.40 14
statuta omnia recipiunt interpretationem intensiuam, & aduersatiuam, non autem extensiuam, uel restrictiuã, nisi quatenus de iure communi.nu.42 14
statuta non sunt interpretanda perfictionem.nu.47. 14
statuta loquentia de executionibus testamentorum fiendorum præter ordinem iuris communis, non habent locum in ficta, seu præsumpta uulgari, uel pupillari tacita, & quare.nu.48 14
statuta an æquiparari debeant contractibus, an ultimis uoluntatibus.nu.55 14
statuta municipalia ligant statim atque publicata sunt. numer.6 17
statuta monopolium sapientia non ualent.nu.20 19
statuta episcopi, quòd in certis causis à iure communi omissis non appelletur: Item quòd in certis casibus procedatur summariè, & de plano, an ualeant. numer.65 19
statuta debent esse habilia obseruatu. Impossibilia enim uel

uel nimis difficilia sunt extra naturã humanã. n.28. 27
statuta recipiunt tacitam conditionem.nu.54 31
statuta libertatis ecclesiæ respiciunt præterita. non tamen quò ad pœnam adiectam, nisi ea ab initio cohesisset.nu.2 38
statuta & constitutiones recipiunt interpretationem intrinsecam non extrinsecam etiam declaratiuam, nisi à cõditore, & à iudice inter litigantes duntaxat. n.15. 38
statuta terrarum an uitientur propter malam latinitatem.nu.7 51
statuta an possint fieri circa futuram dignitatem. numer.12 87
statuta facere potest episcopus in ecclesia præter ius commune.nu.17 [illegible]
statuta qualiter debent ad concordiam reduci, si mens est dubia.nu.19 [illegible]
statuta, quæ permittunt homicidia non ualent.nu.4. 90
statuta episcoporum, uel ciuitatum an requirant scripturam ita, quòd aliter non ualeant.nu.4 197
statuta sunt leges extraordinariæ, & extrauagantes. numer.2 220
statuta ciuitatis an possint prohibere, ne alienetur in personam ecclesiasticam, & si prohibeant, an sit interpretantur contra libertatem ecclesiæ.nu.2 234
statuta terrarum an porrigantur ad lites pendentes, de quibus in statuto non fit mentio.nu.2 290
statuta minorum magistratuum non trahuntur ad potestatem generalem in loco præsidentem.nu. 34. 293
statuta praua terrarum sunt per superiorem reprobanda.nu.6 299
statuta & consuetudines qui iurauit obseruare ciuitatis, honesta, & rationabilia tenetur obseruare. nu. 2. 374
statuta dictio potest esse nomen & participium, uer. Item quia.nu.1 389
statuta possunt pacto statuentium roborari. nu.4 389
statuta quæ respiciant futura.nu.7 411
statuta si non ualent, nec ex eis latæ sententiæ.nu.2. 414
statuta laicorum an habeant executionem paratam. numer.17 419
statuta Tusciæ si dicunt, quòd instrumentum, de quo fit præceptum de soluendo ad certum terminum, post terminum mandetur executioni, modò notarius mandauit solui, sed non apposuit diem, utrum debeat exequi post decem dies, qui de consuetudine solent apponi.nu.14 417
statuta ciuitatum, & constitutiones feudorum in terris imperij Romani præualent canonibus & quando.nume.4.& 5 430
statuta monasterij debent fieri per prælatum, & capitulum.nu.4 435
statuti efficacia an porrigatur ad res sitas extra territorium statuentium.nu.3 248
statuti uerba dẽnt intelligi in potiori significatu.n.6. 404
statutis semper creditur inesse iustitia.uu.9 14
statuto cauetur quòd ciues possint blauam extrahere ante duos dies, & non postea, quidam cum extraheret tẽpore permisso coactus est referre intus propter hostes aduenientes, an possit extrahere. Et quid in eo, qui, cum uellet ante duos dies extrahere, non potuit, quia inuenit portas clausas.nu.14 17
statuto prohibente frumentum deferri extra territoriũ, deferens inuentus in uia puniri debet.nu.4 18
statuto plura capitula continente, ultima clausula, si potest, ad omnia refertur.nu.72 19
statuto generali potest tolli dominium habens ortum à consuetudine.nu.12 25
statuto quòd disputans teneatur disputationem dare in scriptis. Priuilegiatus non disputare si disputet, tenetur in scriptis dare.nu.56 28
statuto homicida punitur in mille, excipitur tamen nobilis popularem interficiens, quẽ plectit pęna capitis, iudex nobilem sic homicidam in mille cõdemnat clausula adiecta, ꝙ si sententia sit contra, uel præter formam statuti, reducit eam ad ipsius formam: capitur nobilis, an debeat decapitari? nu.5 30
statuto si caueatur, ꝙ in maleficijs reus debeat tercitari, an sufficiat unica citatio pro tribus.nu.37 36
statuto, ꝙ extrahentis sanguinem in palatio manus amputetur, non punitur modicum sanguinem eliciens percutiendo quem in naso.ñu.14 58
statuto, ꝙ relinqui non possit forensi, bannito, uel cõcubinæ; quamuis concubinatus, uel indignitas adsit tempore conditi testamenti, nihilominus, si tempore mortis cessauerit, ualet testamentum nu.10. 68
statuto puniendus tanquam falsarius, non punietur legis Corneliæ pœna, sed arbitraria nu.5. 72
statuto, ꝙ si testamentum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debeat cassari, an sufficiat postulare & ultra non procedere nu.14. 93
statuto, quòd condemnatus pro maleficio impune offendi possit, non comprehenditur condemnatus propter contumaciam nu.15. 93
statuto, ꝙ homicida exulet quinquennio. an qui intra quinquennium duo homicidia commisit, decennio exulare debeat nu. 3. 101
statuto ꝙ homicida decapitet, nisi habeat pacẽ intra mẽsem amicus homicidæ recipit pacẽ pro eo, quam ipse ratificauit elapso mense, an talis pax ualeat? nu 7 105
statuto, ꝙ sñia debeat ferri cum, uel, de consilio sapiẽtis, an iudex teneatur sequi consilium? nume.10. 131
statuto negatiuo, uel legi actum annullanti renunciari non potest nu.1. 144
statuto, ꝙ sñia, de qua intra mensem non fuerint sportulæ in communi solutæ, non ualeat, an interim anteq̃ soluantur, possit peti executio sententiæ nu.19. 167
statuto cauetur, ꝙ arbitri debeant diffinire causam infra mensem a die compromissi sub certa pœna, si partes prorogent, an arbiter euadat pœnam nn.22. 179
statuto, ꝙ causæ finiri non possint, nisi de sapientis cõsilio, si sapiens consulit absoluẽdũ, & iudex dicit, & ita ego pronuncio an sententia sit absolutoria nu.7. 184
statuto quòd qui non soluerit pœnam pecuniariam capite puniatur, an capite puniri debeat non soluens ob paupertatem? nu.12. 185
statuto, quòd pater teneatur pro delicto filij, an patria potestas possit capi pro noxa? nu.17. 191
statuto, quòd syndici teneantur denunciare maleficia, termino non adiecto, debet iudex certum eis terminum statuere nu.4. 192
statuto quod procedatur prætermisso iuris ordine, an iudex teneatur seruare aliquem ordinem, & quid si dicat, omni substãtialitate prætermissa, nu.17.& 46. 194
statuto quod instrumentum guarent. executionem paratam habeat si instrumentum fideiussoris non continet guarentisiam non exequetur, quamuis guarentisiatũ sit instrumentum principalis nu.13. 202
statuto cõmunis Mediolani, quo cauetur, quod hæredi continuetur possessio, quę sit illa possessio nu.13. 262
statuto, uel lege debet uti contra se, quo, quamve pro se quis utitur. §. solu.nu.2. 468

statutorum reuisione ne commissa quibusdam sapientibus, utrum pendente reuisione statuta uetera possint exequi nu.54. 14
statutum imponens modicam pœnam ei, qui offendit clericum, ita est contra ecclesiasticam libertatem, sicut si nullam imponeret, & nō ualet ēt inter laicos nu.4. 12
statutum factum ualidum & quadraginta annis obseruatum an habeat duas uires uidelicet ut statutum, & ut præscriptio, & quando à iure communi superueniente tollatur nu.12. 12
statutū, quòd forenses, uel ecclesia nullo tempore possint præscribere ad hoc ne Ciuitas perdat datia, & collectas, an ualeat nu.13. 12
statutum ciuitatis, uel decretum domini si dicat, quòd decuriones, qui pro tempore fuerint, teneantur infra mensem notificare potestati aliquid; quid inferat uerba illa pro tempore nu.37. 13
statutum si sit in loco contractus, de præscriptione annali, in loco iudicii de decennali, quis locus debeat inspici nu.43. 13
statutum, quòd non soluens puniatur aliqua annua pœna, an ualeat nu.45. 13
statutum laicorum, quo matrimonia pœnarum adiectione prohibeantur, an ualeat nu.46. 1
statutum Iustiniani quò ad succedendum, uel non succedendum in bonis, in foro eius seruatur nu.49. 13
statutū episcopi an dicatur statutum canonum nu.4. 14
statutum, quòd extrahens sanguinem in palatio puniatur corporali pœna, non comprehendit phlebotomantem nu.57. 14
statutū debet uerbo à iure communi sumpto cum sua causa uti nu.46. 14
statutum populi si disponit, quòd genitor possit relinquere filio spurio bona sua, an ualeat nu.60. 14
statutum quod pater possit filio spurio bona sua relinquere, nutrit peccatum luxuriæ nu.65. 14
statutum, quod naturalis filius exhæredatus à patre, uel præteritus habeat quærelam inofficiosi testamenti, an ualeat nu.68. 14
statutum, quòd nati ex diuersis concubinis sibi inuicem succedant, an ualeat nu.69. 14
statutum quando respiciat actus futuros, uel pendentes uel præteritos nu.11. 17
statutum iniquum est ipso iure nullum nu.3 & 7. 19
statutum iniquum in statuentem ipso iure non retorquetur nu.22. 19
statutum an possit per capitulum fieri in præiudicium singulorum nu 24. 19
statutum uniuersitatis in eo, quod est commune pluribus ut uniuersis, ualet etiam in præiudicium singulorum, secus uerò in eo, quod est commune pluribus ut singulis, & nu.27. & 31. 19
statutum, uel consuetudo quòd sit uiris, uel facti, quomodo intelligatur nu.51. 19
statutū epi, quòd per testes singulares probetur quem esse usurarium, an ualeat & numer.56. & 58. 19
statutum episcopi contrariū iuri cōi non ualet nu.69. 19
statutum, quòd ratione partis quis possit uendere totū, non ualet nu.10. 23
statutum, inducens libertatem feudorum saluo iure dominii dominorum, an ualeat nu.11. 23
statutum an possit eradicare naturalē iustitiā nu.29. 23
statutum fingens creditori factam numerationem, quādo iure obligationem perimat, quando exceptionem pariat nu.32. 23
statutum, quod frater defuncti matrem a successione excludat, non comprehendit filium fratris nu.83. 23
statutum, quòd occidens filium capitali pœna afficiatur, & castra diruantur, comprehendit etiam occidentem filium naturalem nu.88. 23
statutum capituli ad eiusdem postulationem à Papa confirmatum potest tolli per factum capituli Papa inconsulto nu.4. 27
statutum tollitur per unum actum contrarium, quando agentes id possunt nu.50. 27
statutum, quòd minor 25.ann. non possit testari sine authoritate curatoris, non tenet in præiudicium Clerici cui minor, sine curatoris authoritate testatus, reliquit nu.7. 34
statutum prohibens alienari in clericos, si principaliter in eorum odium, non ualet: Si uero principaliter fauore reipu.ad hoc nè suis reditibus fraudetur, ualet tanquàm rationabile nu.8. 34
statutum æquiparatur sentētiæ diffinitiuæ, quæ per mutationem fori uires non amittit nu.10. 34
statutū laicorū sup rebus ecclesiæ, uel clericorū p Papā confirmatū, facta speciali clericorū, uel ecclesię mētione, perinde seruari debet ac statutū Papale nu.14. 34
statutum si fiat, quòd uendens clericis teneatur soluere in cōi nomine gabellæ unam magnam gabellā, puta decem solidorum pro libra, an sit contra eos nu.33. 34
statutum si inducit præscriptionem decē annorum, adijciens quòd obligatio tollatur ipso iure; an ecclesia debitrix laici potest se tueri hoc statuto nu.35. 34
statutum inter subiectos potest tollere naturalem obligationem nu.36. 34
statutum dicens, quòd qui non soluit condemnationem infra mensem, cogatur soluere cum quarto pluri: si alio statuto caueatur, quod condemnationes pecuniariæ maleficiorum possint computari in apodixis, excepto crimine adulterij, an illud quartum plus possit computari, & an istud quartū plus dicatur pœna adulterij, uel pœna contumaciæ nu.35. 36
statutum, per quod diuinus cultus sine causa diminuitur, est inualidum nu.1. 37
statutum non debet fieri ad propriam utilitatem statuentis, sed ad utilitatem ecclesiæ, tuncque successor tenetur habere ratum nu.7. 37
statutum nouum puniens pœna certa delictum, quod p antiquum statutum arbitraria puniebatur, dicitur antiquum declarare nu.3. 38
statutum, quòd contractus mutui summarie exequantur, trahitur ad contractus ante ipsum conditum celebratos nu.4. 38
statutum ad ueteres contractus trahitur quo ad præparatoria iudicii, non quo ad decisoria nu.5. 38
statutum nouum si dicat, q̄ homicida puniatur in centū, & quidam ante hoc statutum commisit homicidium, & illo tempore erat pœna mortis, quid iuris, si modo uelit soluere centum nu.17. 38
statutum tribuens iudici liberum arbitrium in oībus delictis tam procedendo, q̄ condemnando, restringitur per aliud statutum in casu homicidij pœna capitis imponi mandans, quamuis, etiam in homicidio quo ad processum, arbitrium illæsum remaneat nu.10. 41
statutum si sit, quòd reformationes debeant præcisè seruari, quomodo debeat intelligi præcise nu.24. 42
statutum dicens, quod bannito non reddatur ius, si cessa sunt ei iura tempore banni, nunquam cessio conualescit, secus si ante bannum nu.12. 43

statutum,

statutũ, ꝙ causæ dubiæ compromittantur, intelligitur etiam si inter imperitos uersetur dubium nu.2. 54
statutum in occidente fratrem an procedat in occidente naturalem, uel spurium fratrem nu.10. 72
statutum ꝙ filia dotata non succedat, etiam si non hẽt integram legitimam: an sit bonum uel equum nu.2. 90
statutum si dicat ꝙ matrimonium contractum in feruore amoris carnalis concupiscentiæ non ualeat, nisi interueniant instrumenta dotalia, an teneat? nu.10. 90
statutum uel consuetudo, quòd offensus possit facere cõpetentem uindictam quandocunque facultas se obtulerit, an ualeat? nu.10. 90
statutum, ꝙ medici debeãt iudicare super cicatrice, quo modo intelligatur? nu 4. 109
statutum trium mensium ad eligendum non procedit in ecclesia regulari uiuo Abbate nu.8. 122
statutum si requirit præsentiam iudicis, an requiratur eius authoritas nu.6. 131
statutum fundatum in ratione ueteri, non trahitur ad diem rationis nu.27. 132
statutum ad pœnam non debet trahi ad fauorem, uel gratiam & nu.3. & 9. 141
statutum, ꝙ nullus ex primo decreto lucretur fructus ad rationem .x. pro centenario totius pecuniæ mutuatæ, uel omnes fructus, an sit ualidum nu.7. 261
statutum, ꝙ contra instrumentũ guarentigiæ, non possit opponi nisi certa exceptio, quõ intelligẽdũ? nu.4. 162
statutum quid præsumitur cũ rõne. §. statutũ nu.4. 470
statutum generale episcopi contra generales constitutiones ecclesiæ non ualet nu.16. 11
statutum & consuetudo adæquantur in obseruatione appellationis nu.2. 251
statutum uidetur esse quod de similibus dicitur nu.3. 17
statutũ quod loquitur de arbitris, & de tutore, & de tertio adiuncto, & curatore adiuncto loqui intelligitur numer.10. 452
statutũ ambiguũ nõ meretur in causis obligari nu.13. 38
statutum puniens ad mortem non capiens malefactorẽ cum possit an ualeat nu.9. 371
statutum si dat terminum octo dierũ ad se defendendũ an reus possit ipsum sibi ipsi abbreuiare et quis intelligitur nu.1. 49
statutum, ꝙ discordantibus iudicibus, eligatur tertius, in cuius partis iudicii discordia locũ habebit nu.13. 178
statutũ, quòd quis debeat esse maior tot annis, an requirat annum consumatum nu.8. 110
statutum ꝙ iudex puniat fures, & homicidas notorios, & manifestos, an habeat locum, si iudex obuiet furanti, uel homicidæ fugienti? nu.6. 182
statutum in fauorem popularium includit aduenas commorantes in loco nu.23. 189
statutum, quòd inimici debeant cogi ad pacem, quomodo intelligi debeat nu.9. 200
statutum si dicat, quòd mandans puniatur in quadruplũ, an ratificans puniatur in quadruplum nu.3. 210
statutũ in loco an extẽdat uires suas extra locũ nu.2. 248
statutum an possit remittere iurm calumniæ nu.5. 250
statutum si dicat, ꝙ testamenta debent insinuari a festo Paschæ Resurrectionis domini usque ad festũ omniũ Sanctorum, alias sunt inualida, si testator fecit testamẽtum ante Pascha, deinde decessit mense Iunii, qualiter computari debeat hoc tempus nu.2. 255
statutum quando idem sit cum iure communi, & si idẽ est, quæ sunt iuris cõis, & in eo seruanda nu.14. 262
statutum laicorum quod clericos includat nu.6. 286
statutum fictionem non admittit nu.2. 288
statutum si requirat differentialem probationem, puta testium, uel instrumentorum, tunc nulla surgeret probatio ex singularibus inuicem discrepantibus natura, & ratione nu.5. 296
statutum iniquum, iuri & ueritati contrarium an sit ualidum nu.2. 299
statutum dicens, quod reus requisitus ad subeunda tormenta, si non compareret, habeatur pro confesso, quomodo debeat intelligi nu.8. 299
statutũ dicens, qđ non possit probari contractus nisi per duos testes principales, & duos alios supernumerarios & fiduciarios, an sit ualidum nu.9. 299
statutum quando dat certam formam, an forma omissa iuramentum sit ualidum nu.11. 299
statutum & consuetudo an possit interpretari testamenta suorum ciuium nu.11. 304
statutum, quod homicida non puniatur nisi in x. solidis, an sit ualidum, & quid ut homicida possit ab hæredibus interfici nu.2. 315
statutum si fit, ne aliquis assumatur ad officium tale. nisi habeat c. in bonis, quid iuris si alicui assumendo opponatur quod non est soluendo nu.12. 365
statutum non ualet, per quòd quis timidior redditur ad appellandum nu.8. 375
statutum ciuitatis an possit dicta iuramenta præstita usurariis ipso iure annihilare nu.13. 375
statutum si inducit præscriptionem .x. annorum in quacunque actione reali, & personali, an actio per l. cum te. perpetuetur in 40. annis, cum statutum de perpetuitate nullam faciat mentionem nu.5. 404
stilus in rescriptis qualiter accipiatur nu.17. 39
stilus Romanæ curiæ an imponat necessitatem obseruãtiæ aliis curiis particularibus nu.2. 255
stilus curiæ quis in committendis causis appellationem ab interlocutoriis, uer. Item de nu.5. 453
stipendiariis si præcipiatur, ꝙ debeant exire portas ante consumptionem candelæ ardentis, quid iuris, si illa candela extinguatur uento nu.25. 115
stipendium an transeat ad hæredem? nu.5. 76
stipites dicuntur in matrimonialibus, & feudis fratres numer.7. 344
stipulari alteri cur ius ciuile permittat indirecto, non autem directis uerbis nu.17. 3
stipulari an possim aliquam in uxorem, & promittere sibi quòd dotabo eam nu.3. 212
stipulatio pœnalis, q̃ minus cõtinet, non nouat. n.14. 201
stipulatio denominatur a rebus nu.9. 228
strepitus commiscentium cum fama uiciniæ an sufficiẽter probet nu.7. 351
strictior uita regularium de mandato Papæ reducitur ad uitam latiorem, & magis communem nu.2. 466
studens quem modum tenere debeat nu.45. 62
studiose, idest ex certa scientia nu.3. 351
studiose aduerbium significat deliberato animo, & cura præmeditatione mentis, uer. nam uerbum nu.3. 467
studium, quid ibid. nu.3. 467
subdelegans an possit sibi consilium retinere & an subdelegatus teneatur suum consilium sequi? & an subdelegans uidens eum laturum sententiam contra suum consilium, possit ante latam sententiam reuocare mãdatum nu.20. & 21. 155
subdelegare non potest arbiter nu.2. 171
subdelegare an teneatur delegatus? nu.4. 171
subdelegare potest subdelegatus Papæ nu.1. 181

Subdelegari potest per delegatum principis causa suspecti, licet sit mixti imperij nu.2. 177
subdelegatio subdelegationis non ualet, nu.2. & 6. 453
Subdelegatio non expirat morte subdelegantis re integra nu.4. 171
Subdelegatus Papæ an possit subdelegare post li. conte. & nu.8 & 15. 420
Subditi debent exequi sententias maiorum suorum etiã iniustas nu.21. 188
Subditi dominorum repelluntur tanquàm suspecti ut iudices; & ut testes, & quæ eis fides præstetur, eorum que iuramentum purgatorium nu... 242
Subditi non æquiparantur seruis nu.1. 296
Subditorum, ut interest dominos non mutare, ita & iudices tam ordinarios, quàm delegatos nu.4. 156
Subditos meos si quis deprædetur, & nolit satisfacere, an possim contra ipsum indicere bellũ nu.21. 446
Subditum suum superior defendere tenetur in possessione nu 6. 272
Subditum suum episcopus etiam in Ro.cu. si latitet, citare, & in carcerem mittere poterit nu.1. 431
Subditum meum aliquo iure, si detineatur ab aliquo ut exhibere seruitia debita non possit, numeros, uel ciuitas eum petere potest, uer. idem ait, usque ad numeri finem, nu.15. & 23. 446
Subditus sui ipsius nemo est, propterea constitutio Papa non ligat eum nec successorem nu.6. 14
Subditus si litigat cum episcopo tanquam cum aduersario suspicãs se grauari ab ipso. & de facto arripuit iter ad Archiepiscopum, an uideatur legitime appellare numer.3. 443
Subditus si subtrahit obedientiam domino suo, potest a domino puniri de iure & de facto armata manu, & bellum indicere, uer. & adde nu.21. 470
Subiectio an probetur si uocatus eat ad synodũ nu.4.269
subiectum idem quod intelligatur nu.9. 422
subiectus non præscribit obedientiam contra prælatum suum nu.1. 404
Submissionis diuersa genera, & quæ, uer. hoc incidenter nu.5. 446
Submittere se quando quis possit alienæ iurisdictioni, & nu.7. & 8. &... 225
Subornatio testium in minore, & quibus aliis quando non præsumatur nu.7. 217
Subornatio quæ, & subornatus quis dicatur nu 20. 318
Subornationis timor quando cesset. nu.7. 312
Subornatio testiũ nõ timeť ubi interuenit tortura n.7.319
Subornationis timor non uendicat sibi locum in foro cõscientiæ, nec apud arbitros nu.10. 327
Subsidium charitatiuum an sit liberalitatis, uel necessitatis: nu.10. 193
Subsidium quibus & quando debetur. & nu.5. & 11.369
Substãtia, & forma electionis qualiter differãt nu.20.123
Substantia an probetur per accidentia nu.38. 337
Substantialia iudicii sunt quatuor, & uitium in talibus uitiat rescriptum nu.4. 61
Substantialia iudicii quæ nu.8. 218
Substantiali non potest quod falsum est nu.6. 102
Substantia diuisio quæ nu.37. 337
Substituere põt unusquisq; in iure suo alium nu.40.207
Substituere quis loco sui procuratorem potest post litẽ contestatam, uer. tamen uerum nu.. 453
substituti licet sint coniunctæ personæ, fauor tamen monasterij facit deficere substitutionem. nu.5 30
substituti in testamento quomodo possint suam intentionem fundare. nu.31. 305
substitutio uulgaris expressa an possit fieri filio præterito. nu.21 53
substitutio procuratoris non debet fieri domini sumptu, sed procuratoris. nu.5 240
substitutione uetita in mandato, an poterit procurator substituere. nu.20 206
substitutum qui non potest reuocare, non potest eum approbare, uel reuocare. nu.43 207
substitutus in testamento quando excludatur à monasterio. nu.10.13. & 18 304
subtilitas nimia reprobatur. nu.2.233. & nu.12 3
succedens tenetur soluere debita comitis, uel comitatus. nu.5 80
succedens in ecclesia, uniuersalis successor an sit numer. 2 236
succedit quis iniustè in uitio possessionis, rescriptum durat quantum ad ueram iurisdictionem. nu,4 236
Successor tenetur adimplere factum sui antecessoris, numer.5. & 8. 81
successor quis dicatur nu.3. 236
successor omnis pro sententia iudicis tenetur stare colono, & inquilino nu.9. 247
successor obseruare priuilegia pdecessorũ teneť n.1.409
successor an teneať cõfirmare factũ pdecessoris n.8. 4 2
successores an tacite includantur, si de ipsis non fiat mentio nu.3. 371
successores non excusat male factum a prædecessoribus numer.2. 408
succumbens in persona propria, si obtineat in persona procuratoris, quid iuris nu.66. 62
succumbens in exceptione famosa, non efficitur infamis nu.5. 158
succumbens in petitorio, an intelligatur succumbere in possessorio nu.8. 267
succumbens an excusetur ab expensis ubi sunt diuersæ opiniones doctorũ, & an alia de ca nu.... & 5. & 6.277
succumbens in interlocutoria, semper debet in expensis condemnari nu.1. 336
succumbens in causa appellationis quandoque tenetur in expensis, etiam si primam sententiam habuerit pro se nu.17. 449
sufficiens beneficium uel insufficiens qualiter dicatur nu.25. 58
sufficit consuetudinem esse rationabilem ut in quam plurimis, licet non in singulis nu.8. 84
suffraganei non habent uocem de iure communi in electione, uel postulatione archiepiscopi, potest tamen id ius præscribi nu.3. 56
sumere potest ex originali idem notarius, qui fuit rogatus, originalia quot uult, non discordando in aliquo ab originali primitiuo nu.23. 312
summa quædam Ioannina citatur nu.8. 275
summa Raimundi, & Ioannis citantur nu.15. 367
sũmaria cognitio, & probatio triplex dicitur nu.12. 266
summarium iudicium quod & quotuplex nu.5. 120
summarium, capitur dupliciter nu.31. 282
sumptum ex originali an sit originale nu.23. 297
sumptum facit fidem contra sumentem nu.11. 353
sui usque ad quem gradum dicuntur nu.1. 327
suos, uel carnem suam nemo odio præsumitur habere numer.4. 3 4
supersedendum est aliquando in executione mandati Papæ, & expectanda secunda iussio nu.1. 44
superficiarij & emphyteutæ possessionum genera distincta sunt

sita sunt a proprietario & equiparantur in si feudatario.nu.5 246
superfluum quod est, necessarium dici non pōt.n.6. 127
superior ubi non ad fit sat est Vicarij cōsensum requirere.nu.88 88
superior si protulit hæc uerba, admittimus inquantum de iure debemus & non aliter, uerbum debemus, debet referri non ad necessitatem sed ad naturalem æquitatem.nu.4 95
supurior, ad quem ob negligentiam eligentium, ius deuolutum est, non debet conferre, sed eligere, & confirmare.nu.11 99
superior quibus uerbis ad electionem, uel postulationē, uti debeat.nu.2 104
superior, qui non incepit cognoscere, non potest mandare inferiori ne cognoscat nu.5 191
Superior non dicitur aspernari: si partes inuicem componunt nu.7 375
superior si ex iusta causa infringit electionem capituli, an ad ipsum deuoluatur institutio.nu.1 398
superior an possit adiri per querelam restituti. in integrum petita contra sententiam inferioris iudicis.numero.9 443
superioris auctoritas purgat uitium præsumptum inferioris.nu.4 19
superuenientia iuris lite pendente quando prosit in eodem iudicio nu.9 424
supplendum in pœnis quid sit.nu.9 223
supplere iudex quando possit.nu.3 352
supplicans Papæ pro persona ei non grata frustra laborat.nume.17 94
supplicatio unius an prosit alteri.nu.6 461
supplicationis beneficium habet locum in omni causa matrimoniali.nu.1 217
suppositus si quis sit diuersis tribunalibus, quod tribunal inspicietur, & in contractibus ordinandis locus contractus, in delictis arcendis locus delicti in iudicijs ordinandis locus iudicij inspicitur.nu 42 13
supra Lunam quæ sunt æterna sunt, à Luna infra natura caducorum incipit, & tempus est mēsura motus generabilium, & corruptibilium.nu.13 11
suspectum iudicem allegans assignet coram eodem cām iustę suspicionis, & arbitros eligat, & cū quo, & quis sit reliquus usque in finem processus.nu.1 451
suspectus prælatus an teneatur satisdare.nu.14 178
suspectus ad fugam non dicitur, qui possidet immobilia, sed ex alia causa.nu.14 255
suspectus iudex sit, quando sportulæ pertinent ad eius personam.nu.2 272
suspectus dici nō potest ille, qui nihil facit proprio motu, sed mandato principis.nu.2 438
suspectus qui præsumatur, uer.ibi.inimici.nu.4 438
suspectus episcopus redditur propter suum commensalem.§.nota.nu.1 442
suspectus qui est allegatus, an possit recusatus causam delegare, remiss.uer.in textu.nu.3 451
suspendere episcopus an possit suum interdictum, sicut ex toto tollere.nu.6 436
suspendi an quis possit ab officio, & beneficio pro prima contumacia.nu.1 280
suspensi beneficia an possunt alteri conferri.nu.6. 469
suspensio an intelligitur perpetua, cum non dicitur usq; ad quod tempus sit.nu.1 140
suspensio perpetua ab ordinibus, uel altaris ministerio est pœna capitalis clericorum.nu.9 229
suspensio interdicti non eradicat interdictū.nu.4 436
suspensio tenet medium inter ens & non ens.nu.5. 436
suspensio ualet ad tempus incertum, uer. ibi, ad satisfa. numero.1 469
suspensionum genera & formæ quæ, remiss. uersi. item dicit.nu.7 436
suspensiua sententia fertur in multis negociis.nu.9. 258
suspenso an subtrahantur prouentus ecclesiastici. numero.24 444
suspensus à communione uidetur suspensus ab ordine magistrali.nu.15 35
suspensus à iurisdictione, uel officio, an poterit excessus punire?nu.1 88
suspensus an possit iudicare, præbendas dare, uel aliquā iurisdictionem exercere, & quid de occulte suspenso.nume.23 [illegible]
suspensus si quis fuit propter diuersas causas per triennium, tamen secunda suspensio fuit facta pēdente primo triennio, an currat secundum triennium pendente primo.nu.22 101
suspensus ab officio, uel beneficio non debet in eadem ecclesia e igi ad beneficium, uel dignitatē.nu.11. 115
suspensus si sit aliquis ab ingressu ciuitatis, uel domus, an appellatio rescindat illam suspensionem temporalem.nume.7 436
suspensus ab officio ubicunq; suspensus est, secus si beneficio tantum, uer. idem si nu.22 444
suspensus ab officio dicitur à beneficio suspensus. numero.29 444
suspensus ad tempus an perdat ius suum.nu.4 469
suspensus an postq recuperat pristinū statum reciperet fructus, q medio tempore colliguntur.nu.5 469
suspensus à beneficio an debeat electionibus interesse, uel cum aliis sedere.nu.9 469
suspensus à canone si celebrat, non fit irregularis, uersi. subdit.nu.10 469
suspicio est minor semiplena probatione.nu.20 293
suspicio certa & ualida dicitur uiolenta præsumptio, & sufficit ad sententiam diuortij.nu.2 364
suspicio si non fuerit probata coram arbitris, iudex recusatus ex tunc procedat, at probata ea quod officiū iudicis.nu.12 452
suspitio & fama est triplex, & ex eisdē oriuntur causis. nume.3 245
suspitio fama & iudicium quid nu.1.& 2 296
suspicione allegata statim & ipso iure an debeat conquiescere iurisdictio recusati, an uerò ualeat processus, sed oporteat appellari.nu.14 452
suspicionem modicam tollit bulla. nu.1 359
suspicionem iudicis leuat delegatio ibid.nu.3 416
suspicionis exceptione opposita si iudex recusatus nihilominus procedit, utrum processus recusatus sit nullus.nu.4 178
suspicionis exceptio an possit opponi hoc mō, dico te suspectū. & ubi deficerē in ꝓbatione suspitionis, dico te nō po. ꝓcedere, quia es infamis.nu.12 178
suspicionis cā coram iudice, qui recusatur, proponēda, & probanda coram arbitris, ibidem.nu.1 438
suspicionis iusta causa quæ sit.nu.6 451
syllogismus est indirecta probatio.nu.1 301
syndicatus æquiparatur pro citationi, & quando sit officium publicum remiss.nu.2 250
syndici constitutio capitularis absque auctoritate episcopi tenet nu.6 148
syndici licet teneantur denuntiare maleficia, non tamen

tenentur denuntiare omnes qualitates.nu.9 351
syndici non possunt denuntiare maleficia, nisi prius iurarent officium.nu.10 351
syndicum constituentis ætas quanta debet esse.n.3. 214
syndicum pôt facere consuetudo.nu.4 214
syndicum si quis in instrumento se appellet, non probat se talem,& limitatur.nu.1 209
syndicus non constituitur inuitus, nisi ab habente in eũ imperium.nu.1 213
syndicus dr̃ quasi singulorũ cām gerens, siue dicens: sed ista etymologia non est completa.nu.1 214
syndicus ciuitatis, uel uniuersitatis, an possit nominatim obligare ciues.nu.2 214
syndicus, si est minor.xx.annis,& denuntiat maleficium an possit opponi, quia denuntiatio nõ ualeat.n.4. 214
syndicus si teneatur nuntiare maleficia, debet oia nunciare & non punibilia, & ea de quibus dubitatur an intra uel extra territorium commissa sint.nu.3 61
syndicus non generalis, iurare non potest absque speciali mandato.nu.1 235
syndicus an possit constitui ab uniuersitate laicorũ sine auctoritate magistratus eorum.nu.7.8 249
syndicus constitutus a republica an sit necesse, quod habeat speciale mandatum.nu.2 250
syndicus, uel œconomus cuiusdam monasterii si fuit cõfessus in iudicio quædam per errorem, an error iste noceat.nu.1 193
syndicus, qui denuntiat maleficia, potest etiam esse testis.nume.1 320
syndicus, si erat infamis anteipsius constitutionem, an poterit denunciare maleficia nu.3 351
syndicus est constituendus super re uniuersitatis, quo facilius expediatur negocium.§.in cõtrariũ nu.2. 326
syndicus si appellauit,& appellatione pẽdente sit finitũ tẽpus sui syndicatus, an teneatur prosequi.nu.15. 427
syndicus uniuersitatis ecclesiasticæ semper intelligitur gerere publicum officium auctoritate & utilitate, & quando, uer. dicit.nu.7 433
synonimis diuersitas est in habentibus effectuum diuersitatem.nu.1 361

T

TAbellio, qui scripsit instrumentum ambiguũ, potest illud declarare, corrigere non potest.nu.16 38
tabellio, qui præest in una curia ad scribendũ, non potest scribere in alia.nu.6 192
tabellio & nuncius allegari possunt tanquam suspecti uer.& scias.nu.1 433
tabellio depositus ab officio non potest restitui, & quando nu.10 229
tabellio an teneatur edere instrumenta utrique parti. numero.4 296
tabellio uidetur rogatus, ut plura conficiat instrumenta, cautio tamen traditur.nu.23 297
tabellio an non conficiat instrumentum nisi de uisu, & auditu proprio.nu.4 312
tabellio dicitur publica persona.nu.9 312
tabellio fungit̃ loco duorũ uirorũ bonæ famæ.n.11. 312
tabellio debet scribere protestationes, quæ fiunt apud acta,& in uersa acta.nu.12 312
tabellio an teneatur ex sua temeritate parti ad interesse. numero.49 312
tabellio an possit scribere cõmissionẽ sibi factã.n.52. 312
tabellio, licet sit quis in dignitate, magistratu, uel officio non dicitur.nu.4.& 6 351
tabellio, qui recipit testes, an possit eos publicare. numero.3 343
tabellio ꝙ quis sit, uel fuerit, qualiter ꝓbabit̃.nu.3. 253
tabellio laicus an possit conficere instrumenta sup spiritualibus, ut sup electionibus prælatorum.nu.4 357
tabellio si fuit rogatus de quibusdam contractibus, quos conscripsit, sed morte præuentus non publicauit, qd fieri debeat, ut nõ pereat fides tabellionis talium scripturarum.nu.1 361
tabellio, dum uiuit, an possit alteri committere completionem instrumenti.nu.6 361
tabellio potest corrigere errorem suum prudenter, & sine aliquo uitio notabili, ut non reddatur scriptura suspecta, nec rasa, nec cancellata in locis substantialibus nume.3 450
tabellionatus officiũ an sit dignitas.nu.31.& 32 312
tabelliones nõ debent esse suspecti partibus.nu.12. 312
tabelliones qui possunt creare.nu.8 361
tabellioni non creditur, nisi addat cohærentias loci, & temporis rogati instrumenti. nu.10.&.28 312
tabellionis officium est indiuiduum.nu.4 361
tabellionis officium est supra ius diuinum atque naturale nu.8 361
tacens rem silentio confirmasse uidetur.nu 10 38
tacens uerum per malitiam, uel falsum in rescripto exprimens, debet carere impetratis.nu.1 61
taciturnitas primi rescripti, ꝙ impetrauit appellans non facta mentione de sua appellatione, non pôt opponi contra rescriptum secundum.nu.1 51
taciturnitas quibus noceat nu. 5 293
taciturnitas in onerosis habetur pro contradictione, nisi in casu.nu 3. 347
taciturnitas in incommodis non habetur pro consensu: nisi secus appareat.nu.1 363
taciturnitas prælati nõ nocet ecclesiæ, & in prin.n.1. 401
tactus sensus quæ attribuantur.nu.8. 437
talis debet esse quis in conscientia, qualis coram sacerdote confitens.nu.6 18
talis esse quis declaratur ex actuum frequentia qualis actus ostendunt.nu,3 281
talis quis præsumitur, qualem habitus demonstrat cum exemplis.nu.2 318
talis q̃s præsumitur, qualia acta diu gessit.nu,9 353
tangere scripturas & uidere differunt.nu.7 251
taxatio expensarum minus legitime facta debet de nouo fieri legitime, & a iudice appellationis modificari potest.nu.6 286
taxatio expensarum solet a iudicibus reseruari. num.7. & 13 290
taxatiua dictio, tantum, in teste non excludit causam sciẽtiæ.nume.5 409
taxillorum ludus quare est prohibitus.nu.1 467
temeritas cum temeritate compensatur in expensarum negocio.nu.7 261
tempore ultima in ꝓscriptione sicut spectãda.n.12. 264
tempora uerborum adaptari debent & de seruire secundum subiectam materiam.nu.7 38
tempora plura pro uno reputari, non autem esse possunt.nu.1 218
tempora a sacris canonibus ordinatæ, quæ.nu.2 245
temporalia pro spiritualibus exhibenda.nu.1 409
tpe nõ læditur q negligens non fuit &.nu.19 27
tempore non præscribitur quod est ipso iure dispositum.nume.1 351

Tēpore datæ qui erat laicus, si postea sit factus clericus, conueniri debet ex capite laici.nu.14 86
Tempore treugæ an tractandum sit de pace. nu. 14. 200
Tempore eodē factum uidetur, quod accedit ad alterius confirmationem. nu.1 352
Temporis lapsi reparatio tunc nulla datur cum tempus nec ipso iure, nec ad effectum est utile.nu.19. 27
Temporis lapsu non læditur qui non fuit negligens. numer.3 43
Temporis lapsus inducit doli præsumptione, & ueram negligentiæ probationem.nu.13 51
Temporis cursu non læditur, qui non fuit negligens.numer.9 140
Temporis tractum quæ habent, uidetur incontinenti fieri, si fiant in tractu temporis; secus si facienda sint in instanti.nu.3 219
Temporis mensura ab ipsius initio sumenda.nu.2 255
Temporis qualitas in quibus consistat. §. ibi, temporis. num.5 451
Tempus respectiuum ad actum finitur cum actu; & ad officium quod expirauit nemini regressus datur. numer.74 7
Tempus indefinite prolatum habet significare decenniū, nisi temporis declaratio omissa sit per errorem, uel obliuionem formæ inter partes prius ordinatæ. quia tunc uitiaret.nu.27 35
Tempus ad prosequendum ut appellantis fauore statutum est, ita appellati fauore labitur.nu.18 51
tempus probari debet per eum, qui excipit.nu.3 59
tempus datæ an inspiciatur, an tempus uacationis. numer.10 60
tempus multum quod dicatur.nu.1 68
tempus non currit ei, qui copiam iudicis habere non potuit.nu.8 68
tempus ignoranti non currit. fallit quibusdam casibus. num.9 68
tempus datæ inspicitur in literis gratiosis: sed in rescriptis ad lites, siue earum exercitium, inspicitur tempus præsentationis.nu.1 74
tempus interdum habetur pro consensu atque fide. numer.43 90
tempus inducit tacitam repudiationem.nu.34. 110
tempus ad eligendum est utile.nu 1 122
tempus exprimi debet ad hoc, ut concludat obiectus.numer.4 132
tempus Lateranen consilij incipit à notitia .nu 2 150
tempus an sufficiat ad probandam negligentiam. numer.5 156
tempus prorogatum an sit idem iuris fictione, uel proprie.nu.13 156
tempus appositum gratia abbreuiandarum litium an extendatur ultra tiennium.nu.5 218
tempus legale ex causa potest arctari, & prorogari. numer.1 245
tempus signatum per initium & finem continuatiuè datur.num.2 255
tempus ubicunque est breue & irreparabile, ibi necessitas dicitur imminere.nu.14 255
tempus quid.nu.3 278
tempus, quod opponitur creditori ad sollicitudinem petitionis, uel ad existentiam formæ, uel conditionis, limitat suum dispositum, & ultra tempus non potest peragi, uel ipso iure.nu. 4 278
tempus præteritum aliquando dirigitur in futurum. numer.1 336
tempus quid, & c. quoddam ex prædicamentis. numer. 43 337
tempus longum non inducit matrimonium.nu.1 364
tempus quando est statutum pro uita actionis ab origine non curratur scientia debitoris, sed creditoris. numer.8 370
tempus solutionis est pars sententiæ.nu.10 375
tempus solutionis an sit de substantia totius.nu. 11 377
tempus à parte præfixum non potest à iudice prorogari. num. 10 413
tempus à iudice uariè statuitur ex re subiecta in sententia, & quod teneat, & à lege suppleatur.nu.3 415
tempus appellationis prosequendæ currit solum post interpositam appellationem.nu.1 433
tempus medium sententiæ, sed iudicij quo ad iurisdictionem iudicis inspicitur.nu.7 437
tempus, ex quo oritur exceptio dilatoria, non est modus extinguendæ obligationis.nu.14 446
tempus appellandi prorogari non potest, sed prosequendi uer.loquitur.nu. 15 459
tempus ad satisfaciendum reo quantum debet dari. numer.12 469
tentare Deum quis non debet, uer. respondeo.nu.3. 441
tenuta data pro uero debito, non seruato iuris ordine, an teneat.nu.8 144
terra regis an dicatur illa, quæ per eum non regitur, quā uis intra regnum sit.nu.25 94
terra alicuius dupliciter dici potest.nu.4 243
terra cuiuspiam quæ est dicatur.nu.1 385
terretur plura, quam quæ nocent.nu.1 450
terribilia necesse est timere.nu 2 216
territorium alienum nemo sibi adiudicare pōt.nu.5 8.62
territorium quid nu.5 307
territorium alterius inuadentes à magistratu illius territorij possunt condemnari.§.Dicit Inno.nu. 9. 386
termini lapsus in eo, qui actum, quem poterat, expedire omiserit, quando inducat doli præsumptionem. num 7 68
termini lapsus dati, ut quid debeat probatum esse, habetur pro conclusione in causa.nu.3 167
termini natura non est restringere, sed differre.n. 8. 278
termini dati ad prosequendam appella. effectus.n.1. 414
termini tres sunt fatales & qui, ibidem post casum. numer.1 429
terminum Relatiuorum, Contrariorum, & Separatorum differentes effectus.nu.30 6
terminum sibi suppleri an possit petere, qui non appellauit à dilatione nimis breui.nu.7 252
terminum ad probandum iudex ex officio potest assignare.nu.14.& 15 307
terminum siue dilationem uariis ex causis iudex assignat.nu.16 307
terminum instantiæ, sed non meritis causæ si imponit statutum, quid iuris.nu.15 389
terminum habens, an possit supplantari ab aduersario præueniente.nu.4 419
terminum statuere iuri dicendo, uel remittendo, & statuere terminum iuri probando differunt.nu. 12. 431
terminum ad appellationem prosequendam statutum, quem pars appellata possit præuenire, in princ. nu.1. & 2 448
terminū partibus non posset iudex recusatus præfigere ad totā litē finiendam, uer. partibus autem.nu.11. 452
terminus restrictiuus non restringit, ubi restringere non potest.nu.45 4

terminus generalis an possit arctari per subauditum intellectum.nu.7 14
terminus iste, Omnis trifariam ponitur.scilicet intellectualiter,naturaliter, dubitanter.nu.1 29
terminus banni si labitur,& in illo tempore ultimo potestas non uenit ad banchum, bannitus debet se præsentare, & petere præsentiam iudicis,& si eam habere nō potest,debet potestari.nu.2 68
terminus prosequendi gratiam per quem assignari debeat.nu.16 81
terminus ad eligendum imperatorem electoribus à iure præfixus non est, sed statuere potest Papa, & eo lapso,supplere neglıgentiam electionariorum.nu.12. 19
terminus qui euanuit,non prorogari, sed repeti potest. num.20 215
terminus prorogatus an sit item essentialiter cum termino prorogante.nu.23 225
terminus generalis à iudice status potest, ad ostendendum & probandum totum & quicquid.nu.5 252
terminus si ad petitionem actoris sit datus reo ad aliquid faciendum infrà octo dies, an actor debeat semper stare intra octo dies,uel debeat requiri, si intra illud tempus ueniat reus.nu.13 278
terminus assignatus in media causa semper est peremptorius.nu.8 307
terminus ad agendum an possit ei præfigi,qui est in possessione.nu.5 335
terminus ad probandum, siue assignetur uni parti, siue utrique,habet operari in eo,cui operatur,necessitatē, in aduersario non probandi habilitatem.nu.11 389
terminus si expresse non sit assignatus ad probandum, sed est assignatus iurisdictioni iudicis, an uideatur assignatus etiam ad probandum, adeo quod si actor in extremitate termini repertus est nihil produxisse, & pro basse,reus sit absoluendus diffinitiue.nu.12 389
terminus si sit assignatus disceptationi iudicis delegati, uel arbitri, uel ipsi causæ de partium uoluntate, & actor nihil produxit per uiam probationis, reus debet absolui. nu.13 389
terminus si fuit status ad probandum per omne genus probationum, an post istum terminum poterit deferri sacramentum necessarium.nu.15 389
terminus à iudice statutus ad dilatorias proponendas habet uim peremptorij,& non intelligitur de futuris. numer. 1 393
terminus de consensu partium potest arctari,& per iudicem ex causa,nu.2.& 3 417
terminus currere iudicibus non dicitur,nisi præsentatis literis,ibid.uer si forma.nu.1 431
terminus datus ad probandum in causa intra certum tēpus decidenda,an habeat uim peremptorij.§.Quæritur. num.8.9.10.& 11 431
terminus totus an sit expectandus, si tantum tempus est lapsum,quod certum est intra residuum appellationē exerceri non posse.nu.5 435
terminus cum statuitur dierum aliquot ad probandum, an possunt prima die produci testes, ac iurare aduersario non citato,uariò concluditur,nu.6 439
terminus hominis datur ad inchoandum prosecutionem. nu.16 439
terminus iuris an ualeat præueniri,& prorogari.n.1.4 418
terminus capitur duobus modis,& quibus. §.porrò. numer.10 468
tertius arbiter à partibus eligitur, electus uerò à primis arbitris dicitur bonus uir ascitus ad sedandam eorum discordiam.nu.11 54
tertius pro suo interesse,quid possit.nu.1.& 2 333
testamenti executio etiam ad pias causas laico demandari potest.nu.7 207
testamentum fieri potest partim uulgari, partim latino, seu græco sermone.nu.6 51
testamentum an præsumatur solenne.nu.13 172
testamentum an conualescat cessante causa impediente factionem quid autem è contrario?nu.12 234
testamentum factum contra libertatem prælati, uel regulæ an ualeat.nu.5 235
testamentum an principis priuilegio rumpatur.n.7. 237
testamentum absque solennitate ualet in relictis monasterio; sed non perpetuò.nu.39 305
testamentum qualiter debet publicari.nu.6 361
testamentum in scriptis concludit iudici, licèt aduersario minime.nu.12 362
testamentum usurarij super restitutione usurarum est ualidum.nu.4 375
testamentum si confirmauit imperator,in quo erat clausula irreuocabilitatis, quid operatur illa clausula. numer.13 462
testamentum Papa si ex certa scientia confirmauit usurarij manifesti, non præstita cautione, an testamentum sit,nullum.nu.15.& 16 462
testari an quis possit de dignitate.nu.18 315
testari an quis possit de turpibus quæstibus, ut turpi lucro.nu 3 466
testator si proferat hunc sermonem,filium meum maledico, an nihilominus is suus hæres sit.nu.49 4
testator si ita dicat Lego Sempronio equum meum album seu nigrum, an uterque debeatur.nu.13 44
testator, an possit dare executori potestatem alium subrogandi.nu.3 116
testator potest facere, ne datio cohæredis extranei, uel substituti uulgaris, impediat existentiam sui hæredis. Item, ut legatum conditionale transmittatur. numer.12 & 13 129
testator si mandauit restitui usuras omnibus, qui docuerint extortas, an iudex secularis, si sibi apparent euidentes rationes codicum possit cogere hæredes usurarij ad istas usuras soluendas legatariis.nu.7 259
testator si dixit, instituo filium meum,donec permanserit in seculo,& si contingeret, quòd ingrederetur monasterium, grauo ipsum, quod restituat hæreditatem Seio,an hoc fideicommissum sit ualidum.nu. 18 304
testator, si ita dixit, si filius meus decesserit sine liberis ex senatus &c.an filius filiæ excludat substitutum. numer.33 305
testator an possit derogare decretali.in præsentia. nu. 40. & 41 305
testator,qui est tabellio,an possit de suo testamento conficere publicum instrumentum.nu.9 353
testator si mandauit restitui usuras omnibus probantibus se soluisse,utrum possit agi actione ex testamento num.8 375
testatoris uerba.Filijs meis pupillariter substituo, uel tutorem do,non comprehendunt naturales tantum. numer.87 23
testatorum quidam necessarij, quidam uoluntarij. numer.18 225
teste non debet quis uti, quem nixus impugnare extitit. num.1 333
teste suo quis uti debet cum sua causa, uitijsque. numero 7. 347

testem

testem producens an possit in uno articulo approbare, in alio reprobare, & no.cautelam.nu.20.& 22. 88
testem suspectum intercipere studere debet iudex. numero.5. 293
testem an sufficiat iurare in dilatione legali intra terminum.num.11. 319
testem in dominio non sufficit dicere, talis est dominus, nisi reddat rationem causæ dominij.nu.14. 337
testem, qui impedit testificari, an habeatur pro confesso. numero.55. 337
testem debere summatim probare, an sit necessarium.numero.5. 341
testes duo, si dicant, quòd uiderunt quempiam doctorari, quia uiderunt eũ cathedrari, an probent. nu.43. 4
testes deponere debent de rebus sensatis, non de animi conscientia.nu.3. 54
testes si discordent, quia unus dicit ante guerram alter dicit post, utrum unus eorum sit necessariò falsus.numero.12. 59
testes singulares qui dicantur? nu.6. 109
testes ubi possunt esse singulares, uel non singulares, quales iudicari debeant? nu.20. 110
testes an possint iurare de conscientia aliena? nu.29. 110
testes in genere concordantes probant generis notorietatem.nu.21. 183
testes duo, quorum unus dicit seium interfectum quando populus ibat ad indulgentiam, alter quòd quando populus reuertebatur, an probent maleficium.numero.24. 183
testes an possint examinari extra territorium iudicis numero.5. 222
testes an debeant aliquo præsente non tamen citato, neque monito produci, & an ipsi sint citandi nu.10 225
testes in criminali an possint recipi in absentia iudicis numero.24. 229
testes lite non contestata recipi non possunt nec in ciuilibus, nec in criminalibus nu 24. 240
testes ante litis contestationem regulariter non recipiuntur etiam in causa usurarum, excipiuntur multi casus, remiss.& quare, nu.1.& 2. 244
testes lite nõ cõtestata recipiũt causis breuibus n.2. 244
testes qui lite non contestata recipiañtur, & nu.5.& 6.& 7.& an id faciendum reo non citato.nu.4.& super quibus, nu.3 11.& 12. 244
testes ex parte actoris recepti ut ualeant, quid seruandum nu.3. 244
testes etiam ad æternam rei memoriam ex parte rei quandoque recipiuntur, & publicantur, et ualet ratio numero.3. 244
testes etiã ante litis contestationem iurare debent: alias testificari non dicerentur, neque accusari possent numero.8. 244
testes an possint examinari diebus feriatis nu.8. 255
testes eliduntur per contrarietatem nu.7. 264
testes recipi possunt contra reum contumacem, & ferri definitiua, si agatur de crimine in modum denunciationis, in prin.nu.1. 280
testes an recipiantur lite nõ contestata in infirmatione, uel cõfirmatione, seu remotio electi, nu.9.& 10. 280
testes an esse pro uniuersitate possint ij, qui sunt de uniuersitatis corpore, nu.4.& 7. 301
testes de capitulo licet sint domestici, an recipiantur ad probandum tractatum, & eius oppositum nu.7. 301
testes quot requirantur ad probationem instrumenti numero.12. 301
testes se declarare, & repeti quando debeant, & ad cuius instantiam nu 19. 304
testes super reprobatione non recipiet ille, cui commissum est, ꝙ recipiat testes super principali. nu.2. 307
testes si deponerent post terminum, an depositio esset ualida.nu.9. 307
testes sibi ipsis contradicentes qua pœna puniantur numer.10. 307
testes an possint indirecte reprobari post didicita testificata.nu.21. 308
testes intra quantũ tps pñt accusari de falso.nu.25. 308
testes an requirantur in actibus, qui fiunt in iudicio numero.43. 312
testis uilis & non fide dignus non debet recipi in causa criminali, & infamis quando nullam faciat probationem.nu.1. 316
testes denuò produci possunt etiã postquàm testificata sunt cognita, ueteribus attestationibus amissis numero.1. 318
testes quales esse debeant, in prin.nu.1. 319
testes qui audit deponentes, non potest postea pro se testes inducere nu.2. 319
testes si sunt rogati ab utraque parte an possit ei opponi infamia, uel nullitas nu.3. 319
testes an debeant examinari in secreto.nu.7. 319
testes si fuerint examinari pro Titio, & deposuerunt pro ipso, & cum a testibus non posset explorare ueritatẽ. fecit sibi clama notario ostendi, an per hoc attestationes perdant robur suum nu.8. 319
testes si iurauerunt intra terminum, an possit examinari post terminum sine noua citatione, & an sine termino, numero.9.& 11. 319
testes si fuerint producti in termino.tamen iudex noluit eis deferre iuramentum, an poterunt post iurare sine noua dilatione.nu.10. 319
testes an possint esse, qui sunt in confinio ætatis adultæ numero.16. 319
testes associari quando debeant ab officialibus nu.4. 310
testes si iurauerunt dicere ueritatem, & illa alia, scilicet quod neque odio &c.an iuramentũ sit ualidũ n.3. 321
testes si afferant aliquid esse publicum notorium, tamen non probant, si eorum personæ reprobantur, & potest appellari nu.13. 322
testes uel probatio admittitur post cognitionem testificationum non admissi antequã publicarẽtur n.17. 322
testes reprobatorij an cogantur ad testificandũ n.25. 322
testes an sint examinandi ultra tertiam productionem nu.1. 327
testes qui denuo superuenerunt, uel cum aduersarij dolus intercessit, admittuntur etiam post testificationes cognitas aliorum nu.1. 327
testes iurati intra ultimum peremptorium an possunt postea deponere nu.2. 327
testes absoluendi potius quam condemnandi nu.1. 327
testes nouos & ueteres producere licet super nouis capitulis in causa appellationis, etiam si conclusum esset & renunciatum in prima causa in prin.nu.1. 327
testes alij post cognita testificata quando possunt recipi, casus quidam referuntur, nu.1.& 10. 327
testes producere quis potest etiam post uisa, lectaque testificata per restitutionem in integrum etiã maior, & quibus casibus nu.2. 329
testes possunt super uno articulo publicari, licet non publicentur super alio separato nu.8. 329
testes an possint produci in causa cõsultationis n.2 329

Testes plures, quàm duo ubi requirantur nu.3. 329
Testes quidam, nec passim admittuntur, nec indistinctè repelluntur, sed arbitrio iudicis considerata qualitate affectionis nu.2. 330
Testes, donec attestationes clausæ, & non est testibus renunciatum produci possunt alij, secus post earum publicationem, nisi super alio capitulo in prin.nu.1. 330
Testes reprobatorij, uel repugnatorij an admittatur post didicita testificata nu.4. 330
Testes repetendi in causa criminali, qui rationem sui dicti non reddiderunt non interrogatio nu.11. 331
Testes acutius interrogādi in causa criminali nu.11. 331
Testes iurati super exceptione dilatoria an possint examinari in principali nu.1. 332
Testes superuacui non sunt recipiendi, nec tamen debet iudex hoc detegere ante testium publicationem, & numer.7.& 8 332
Testes iurati super possessione an possint principaliter deponere super proprietate, uel e contra nu.9. 332
Testes denuo pn̄t uariato agēdi mō produci nu.12. 332
Testes, contra quos est protestatum, an teneantur iurare pro utraque parte nu.6. 333
Testes bonæ famæ notarius apponere semper studere debet nu.10 333
Testes si à diuersis partibus producti contraria deponentes sunt æqualis honestatis, quibus standum, in prin.nu.1 334
Testes plures, quid iuris, si contradicant pluribus, aut sunt pares, nu.4.& 7. 334
Testes in instrumento contrarij an præiudicent instrumento nu.6. 334
Testes super re indiuisibili undique pares, quid iuris, si sint contrarii, nu 5.& 7 334
Testes in causa liberali recipiuntur contra contumacem etiam non lite conte.in prin.nu.1.& 6. 335
Testes recipi debent in prouincia sua nu.1. 335
Testes noui quot & quibus casibus producunt nu.4. 336
Testes diligenter examinari debent non solum de causis scientiæ, sed de credulitate, & fama, nu.2.& 3. 337
Testes interrogandi sunt de singulis circunstantiis, si iudex putat hoc necessarium, uel utile, nume.3.& 61.& 62.& 63. 337
Testes debent habere scientiam, sensum, & discretionē, & differentiam nu.9. 337
Testes an debeant cognoscere litigantes nu.52. 337
Testes an debeant interrogari de qualitate temporis numero.54. 337
Testes quare iterum examinantur nu.57. 337
Testes repetiti, quid iuris, si contradicunt primis eorum dictis nu.58. 337
Testes iterum produci quando possint publicatis attestationibus, in priu nu.1.& 7. 340
Testes excommunicati absolui possunt ad cautelam donec testimonium perhibeant ueritati, num. 2. & 8. & qui uocandi nu.8. 340
Testes ijdem an iterum recipiantur post didicita testificata nu.7 340
Testes iterum producti quid iuris, si contradicant primis dictis nu.8. 340
Testes recipiuntur & publicantur ante litis contestationem ad æternam rei memoriam, in prin.& nu.1.& 2. & quibus citandis nu.1.& 2.& 4. 341
Testes an possint recipi li.non conte.super debito conditon. li nu.3. 341
Testes recipiuntur etiam post apertas & uisas attestationes super non receptis, & nu.3.& 4. 342
Testes contra instrumentum publicum non admittuntur, sed aliud instrumentum publicum, sed hoc excipitur quinque casibus nu.12. 301
Testes hinc inde produci possunt in finium regundorū iudicio in princ.nu.1. 300
Testes recipi possunt in notorio parte nō citata n.17. 110
Testes qui petit cogere, iurare debet & quid nu.5. 349
Testes contra se producere nemo cogitur uos esse patronus aduersarij tui nu.10. 296
Testes obscuri quando repetendi nu.2. 347
Testes nec noui nec ueteres non possunt deponere super eisdem capitulis nu.4. 327
Testes esse possunt in causa uniuersitatis, qui sunt de corpore uniuersitatis, & quibus casibus nu.3. 221
Testes qualiter iurare debeant ubi & qūo nu.6. 302
Testes iidem an possint iterum recipi nu.4. 342
Testes an possim petere recipi sup̄ dominio meo ad æternā memoriam, si possideo rem meam, & nullus fecit mihi controuersiam nu.7. 342
Testes producere; quis non prohibetur super antiquis capitulis, nisi in duobus casibus in priu.nu.1. 343
Testes producti ad unum finem non probant, neque reprobant, nisi mutetur ipse finis nu.2. 343
Testes non habent probare ueritatem consanguinitatis numer.3. 344
Testes graues qui dicantur nu.4. 344
Testes post publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent, nisi quando super omnibus capitulis, composuerit, uel ex officio iudicis n.1. 344
Testes non debent examinari super impertinentibus numero.4. 344
Testes recepti coram arbitratore an faciant fidē n.7. 345
Testes an producantur pluries coram arbitro, si sit actū, ut semel, & pluries pronunciare possit nu. 10. 345
Testes si iterum producantur, an debeant iterum iurare nu.15 345
Testes clericorū poterūt reprobari per clericos n.1. 346
Testes diligenter, sigillatim ac secreto & separatim examinandi nu.1. 347
Testes debent compelli ubicunque est magnum damnū proximi, uel lucrum aduersarii, & ubicunque esset scandalum nu.5. 349
Testes in causa matrimoniali cogendi, in prin.nu.1. 350
Testes cogendi quibus modis, in prin.nu.1. 350
Testes coguntur super probāda cōsanguinitate n.1. 351
Testes synodales an cogantur iterum iurare, si deponat tanquam testes specialiter producti nu.1. 351
Testes synodales an teneantur denuntiare qualitates aggrauantes factum, nu 8. & 9. 351
Testes quando ad testificandum cogendi, casus quidam referuntur nu.1. 351
Testes quo casu cogendi, in prin.& nu.1.& 2. 352
Testes compelluntur in ciuilibus, sed non compellūtur in criminalibus, nu.1.& 5.& 6. 352
Testes qui petit compelli, debet primo nominare ipsos numer.2. 352
Testes an sint fortius compellendi in criminali, quàm in ciuili nu.5. 352
Testes minus idonei recipiuntur, ne ueritas pereat, etiā corrupti nu.3. 352
Testes inscripti quare requiruntur ad hoc, ut scriptura, uel charta sit publica nu.5. 353
Testes an requirātur i scriptura fori iudicialis n.11. 353
Testes omni exceptione maiores, quid est dicere, qui dicantur

dicantur numero.8. 358
testes, si deposuerint contraria, an audiantur nu.2. 359
testes qui producit, contra non uidetur deponeuda con fiteri nu.1. 395
testes an admittantur super retro testificatis in appellatione tertii emergentis nu.10. 419
testes eligendi, in quibus uis consistat probationis, uer. nota.quod nu.3. 423
testes informare publice licet de testimonio uerè dicendo, uer.& multo nu.11. 461
testi dicenti se criminosum si interrogetur, an debeat credi nu.2. 292
testi uni quando stetur nu.4. 329
testi an competat exceptio declinatoria compulsionis, si compellitur, ubi non debet cómpelli nu.10. 332
testi, qui est receptus salua protestatione, quando credatur, nu.6.& 8.& 9. 333
testi qui dicit non recordor an credatur nu.18. 337
testi non creditur, nisi rationem adiecerit specificè & clare & intelligibiliter nu.25. 337
testi religioso non creditur, qui sine iuramento deposuit nu.1. 347
testi potest opponi crimen, etiam si de eo per sententiā non sit infamatus nu. . 391
testibus affirmantibus quando magis credatur quàm negantibus nu.8. 264
testibus quid obiiciatur, nu.11.& 20.& 21.& 22. 307
testibus uerisimiliora deponentibus magis standum numero.1. 334
testibus diuersa deponentibus an credendū nu.53. 337
testibus ubi factum est suspectum, debent edi personæ contrahentes, uel delinquentes ad cognoscendum eas, an aliæ res nu.53. 337
testibus dicentibus quod tabellio non scripsit uerum, non creditur nu.4. 405
testibus pari numero discordantibus, præualet pars benignior, & æquiparantur ordinariis iudicibus, uer. & not.nu.5. 425
testificari an possit socius in causa socij nu.2. 176
testificari possunt pater & mater in causis matrimonialibus pro, & contra nu.22. 240
testificari pretio an dicatur qui inde spectat commodum sine pactione peruenturum? nu.1. 319
testificari taliter sufficit, qualiter patitur actus naturæ numero.4. 331
testificari est actus legitimus nu.2. 344
testificari est honor, a quo repelluntur infames nu.8. 347
testificari posse est honor, qui non competit infamibus numer.7. 465
testificata an dicatur quis didicisse, nisi actis inspectis, & lectis nu.3. 343
testificata didicisse obstat alios nouos pendētes a primis, & inclusos in ipsis producentibus secus si primis non includantur, quid testes deposuerint non comprehensum in primis, aut excessum sit ex iudicis officio in examinando, & alios casus uide nu.1.& 10. 327
testificata aduersarij, & non sua si quidem didicit, an debeat habere dilationem ad confirmanda testimonia sua nu.4. 348
testificata si quis subtraxit, & non uidit scripturas, sed testes ei prædixerunt, uel post certificauerunt, an didicerit testificata nu.5. 348
testimonia debent in meliorem partem interpretari idest ad debiti executionem nu.43.& 69. 132
Testimonia super non articulatis, an teneant nu.8. 174
Testimonia grosso modo suscepta sufficiunt in imperitis.nu.4 210
Testimonia, quæ pereunt ex mora actoris, non pereunt reo.nu.3 244
Testimonia alia an admittantur post didicita testificata. numer.10 302
Testimonio iudicis, simplici uerbo statur in actis. numer.65 313
Testimonio alicuius si quis promisit stare an ille debeat iurare.nu.3 341
Testimonium, uel sententia an ualeat, si testis, uel iudex dicat, ita dico, uel iudico secundum conscientiam meam.nu.5 147
Testimonium an sit ualidum, si omnes de capitulo nemine discrepante testificentur in causa capituli. numer. 5.& 7 301
Testimonium mentis & fidei nullum maius, quam qualitas inspecta uerborum.nu.2 319
Testimonium an nullus dicere debeat nisi sit ieiunus. num.4 319
Testimonium non dicere quod iurat, nec auxilium, uel consilium præbere, quando testificari compellantur, & an sit periurus nu.1.& 2 3 9
Testimonium de uisu & auditu debet esse conueniēs de his, quæ possunt uideri.nu.2 331
Testimonium de auditu famæ est inualidū.nu.1.& 2. 334
Testimonium sine redditione causæ an sit ualidum. nu. 19.25.& 48. 337
Testimonium de auditu auditus, ut ualeat xij. requiruntur, & quæ, in princ.nu.1.& 2 344
Testimonium ueritati perhibituri qua hora diei debent comparere.nu.2 350
Testimonium de auditu auditus, & de uisu uisus nō probat.nu.10 353
Testimonium de auditu an sit sufficiens in probando præscriptionem longissimi temporis.nu.4 406
Testimonium utile per inutile non uitiatur. §. in tex. ibi.nu.2 423
Testimonium pro me an sit ualidum, eorum, quibus nolentibus aliter deponere dedi decem perterritus lite timore.nu.11 461
Testis deponens de credulitate, quid debeat dicere. numer.5 11
Testis debet loqui clare, & per uerba usitata.nu.7 11
Testis depositio, & Notarij scriptura in aliquo falsa in totum uitiatur.nu.11 14
Testis pro uniuersitate an possit esse quilibet de uniuersitate.nu.29 27
Testis non est interrogandus de conscientia, quæ potest oriri etiam ex falsis causis.nu.29 34
Testis an debeat reddere cautam.nu.4 44
Testis de fama facit rem dubiam quò ad præparatoria iudicij.nu 8 69
Testis non potest à finibus suæ diœcesis trahi ultra dietam.nu.35 72
Testis potest petere tempus ad reminiscendum, præsertim in facto antiquo, uel implicito.nu.5 83
Testis dicens se non recordari de facto, in quo fuit præsens, an de falso puniri possit? nu.6. 83
Testis deponens de publica uoce & fama si interrogatus de causa scientia dicit, quòd publice dicitur, an probet numer.4. 87
Testis uetiti examen ut nullum facit indicium, ita non receptum a iudice uetito nu.5. 115
Testis debet esse iuratus, & sufficit quod notarius id asserat.

rat, quod limita numer. 8. 115
testis unus non excusat eum qui promisit probare sub pœna talionis, nec à pœna compromissi, si petens reductionem ad arbitrium boni uiri, probet per unum testem tantum nu. 6. 118
testis, qui deponit in publico, dictum non est ualidum nu. 6. 123
testis ex interuallo errorem non corrigat. Et quando uariare, uel uacillare dicatur nu. 4. 138
testis, qui probat famam, sed interrogatus an credat uerum esse quod fama sonat, negat se credere, an probet famam? nu. 13. 182
testis contrarius facit unum indicium. duo duo, & tres tria & tribus indiciis statur nu. 22. 183
testis dicit uerum esse, prout proponitur, scilicet homicidium, & notorium: interrogatus de causa scientiæ dicit, quia uidit, interrogatus, quid est dicere notoriũ, dicit se nescire, utrum iste testis probet maleficium simpliciter nu. 25. 183
testis a testimonio repellitur ob principale commodum, non ratione secundariæ utilitatis nu. 30. 27
testis consimili morbo laborans quando a testimonio repellatur nu. 1. 329
testis in crimine perseuerans repellitur a testimonio in princ. nu. 1. 347
testis si deponit de concomitantiis uel coherentiis non articulatis, ualet nu. 4. 336
testis quando teneatur dicere causam sui testimonij & de ea uideatur interrogatus nu. 49. 337
testis, cui opponitur quod ipse est criminosus uel famosus recipi nõ dẽt, secus in occulto crimine nu. 11. 322
testis si in alia causa fuit conuictus de periurio an ei opponi possit nu. 8. 322
testis quomodo sit interrogandus de fama. §. sed iudex nu. ?. 470
testis põtest interrogari de ratione famæ & cã nu. 3. 245
testis si dicat credo dubitando, nihil operantur hæc uerba, secus in litigatore. §. sed quid nu. 6. 383
testis iuratus intelligitur super omnibus contingentibus nu. 3. 293
testis in articulo mortis constituti dictum ualet, reprobari tamen potest, nisi in casu nu. 8. 244
testis dicens se tantum scire, quod Titius occidit Seium an probet nu. 9. 251
testis qui non debet recipi ratione facinoris, an faciat legitimum indicium, & quid de prohibito, & minori numer. 2. 292
testis an teneatur respondere interrogationi criminosæ factæ sibi nu. ?. 293
testis an debeat respondere interrogationi, quæ fit super irregularitate: uel alio defectu nu. 4. 293
testis asserens meram negatiuam in facto alieno an probet nu. 3. 301
testis, qui non interrogatur de præsentia, & loquitur assertiue, præsumitur esse præsens nu. 6. 301
testis si iurat una die, deponit eadem die usque ad noctẽ non est necesse, quòd scribatur hora nu. 14. 312
testis uilis & non fide dignus non debet recipi in causa criminali: & infamis quando nullam faciat probationem nu. 1. 316
testis quis esse potest de eo, quod uidit in ætate pupillari, atque decrepita nu. 6. 317
testis an possit aliquid recipere a producente nu. 2. 319
testis an per amicitiam repellatur nu. 3. 319
testis nõ integer est minus, q̃ semiplena ꝓbatio n. 1. 320
testis idoneus nemo est in causa sua nu. 10. 310
testis in causa sua quo casu possit esse nu. 10. 321
testis, qui contradicit, ex altera parte producto ex eo se iuuare non potest, & ratio nu. 11. 322
testis idẽ si pluries recipiatur, pluries iurare dẽt n. 1 327
testis qualiter debet iurare nu. 12. 327
testis debet plene & sine calũnia factũ narrare n. 13. 327
testis qui deponit de uisu, an probet nu. 4. 331
testis, quid iuris si dixit, uidi eos commisceri, cum forte cortina erat in medio nu. 5. 331
testis si deponit super fama, quòd audiuit a maiori parte populi, an probet famam nu. 9. 331
testis si dicat, quia publice dicitur per maiorem partem populi, & aliàs non affirmat de suo auditu, an probet nu. 10. 331
testis si dicat se scire uerum esse, quod Petrus, & Berta commiserunt adulterium, nec est interrogatus de causa scientiæ an probet nu. 11. 331
testis ex iuramento obligatur ad dicendam ueritatem numer. 6. 332
testis, quid iuris, si sibiipsi contradicat nu. 1. 334
testis unus, quid iuris, si contradicat pluribus nu. 3. 334
testis aliquis, quid iuris, si dicat aliquem dominum, & non est interrogatus de causa scientiæ nu. 12. 337
testis si fuit interrogatus de causa, bis, quid iuris, si semel reddit bonam causam, puta de uisu & alio semel malam puta de credulitate nu. 16. 337
testis non amplius interrogandus, reddit causa testimonij nu. 16. 337
testis si dicit, Titius erat mecum, & Titius dicit, se non interfuisse, testimonium est inualidum nu. 17. 337
testis, qui non est interrogatus, de causa, an probet, nu. 19. 25. & 48. 337
testis, qui est interrogatus super iurisdictione, si dicit uera esse, quia uidit, an probet nu. 20. 337
testis non debet esse defectiuus, nec debet omittere necessaria, & ea quæ sunt de substantia nu. 24. 337
testis, qui dicit se uidisse quendam semimortuum, an probet nu. 28. 337
testis, qui dicit, uidi talem percuti, cum signo & cicatrice uulnus probat, sed non cicatricem nu. 29. 337
testis si dicat uidi per speculum tales simul adulterantes, & bene cognoui, an probet nu. 30. 337
testis si dicat, uidi, quod talis erat minor, an plene probet ætatem nu. 31. 337
testis si dicat uidi, quod talis erat clericus, an probet clericatum nu. 32. 337
testis si dicat uidi, quod talis promisit Titio decem, an probet, nu. 33. & 34. 337
testis, qui dicit, interfui, an plenè probet nu. 34. 337
testis, qui dicit, uidi talem bene cantare, an bene probet numer. 35. 337
testis, qui deponit super qualitate uulneris, & reddit rationem per uisum, dicens quod fuit uulnus mortale, quia uidit an probet nu. 40. 337
testis, qui dicit, quod uidit, quod Titius erat filius Martini, an probet nu. 41. 337
testis potest interdum interrogari de tẽpore nu. 13. 337
testis asserens aliquem non esse culpabilem, si non sit interrogatus de causa scientiæ, an probet nu. 50. 337
testis an teneatur respondere, an sit criminosus, & generaliter quibus respondendum nu. 51. 337
testis de scientia debet interrogari, puta quid scis, & qualiter scis nu. 61. 337
testis interrogari debet de credulitate, puta credis ne, & qualiter

qualiter credis.nu.62 337
Testis interdũ de conscientia est interrogãdus.n.63. 337
Testis,qui dicit,certus sum,an probet.nu.64 337
Testis excusatur a contrarietate si potest.nu.8 340
Testis si dicit se nihil scire,licet audierit dici,etiam si ex illo habeat uehementem opinionem, non est periurus.nu.6 344
Testis ut probet per syllogisticum argu.sufficit.n.8. 344
Testis unus si in probanda iurisdictione dicit, quod uidit exerceri unum uerum actum iurisdictionis, & alius dicit de alio actu,an probent eum usum iurisdictione.nu 9 344
Testis criminosi morte non tollitur exceptio criminosis.nu.1 345
Testis repellit à testimonio pp notam infamiæ.n.1. 347
Testis iurando nihil promittit,neq; contrahit.nu 6. 347
Testis de iure ciuili indistincte compellitur testificari, secus iure cano.nu.2 349
Testis quare in criminali debet se coram iudice, & non coram alio præsentare,iurare,& deponere.nu 2. 350
Testis,qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur,nu.1.& 2 350
Testis proprio motu non potest testificari, nisi sit productus in iudicio.nu.3 351
Testis unus falsus descriptus in instrumento uitiat totũ instrumentum.nu.2 358
Testis deierare non præsumitur,sed uerum dicere, nisi in casu,ibidem.nu.1 363
Testis,qui dicit se audiuisse publicè dici,probat famam. numero.2 364
Testis iterum examinatus, si dixit non recordor, quid primo dixerim non iuratus, tamen ueritas est sic et si appareat me dixisse contrarium illud reuoco,quia dixi per errorem an præsumatur.nu.4 364
Testis offerre se non debet ad iurandum.nu.2 381
Testis si de crimine contra eum excepto conuincitur,uel aliàs conuictus appareat,repellitur a testimonio, sed crimine nõ punitur, nisi in casu,in prin.n.1.& 2. 391
Testis interrogatus si confitetur crimen suũ, non punit tamen de illo crimine pœna ordinaria.nu.3 391
Testis an possit probare initium possessio, initiatæ tempore suæ pupillaris ætatis.nu.2 406
Testis interrogatus cuius ætatis erat,cum dicit se uidisse,quid respondere debet.nu.3 406
Testis,qui dixit,scio,quod Titius non fuit percussus a Seio,nec fuit interrogatus de causa scientiæ probat negatiuam nu.5 418
Testis, quid iuris, si æqualiter est consanguineus utriusque partis.nu.2 436
Testium singularitas non consistit in sensu, sed in sensato.nu.57 419
Testium nomina,quibus nondum quis non utitur, edere non tenetur nu.13 119
Testium receptioni & iuramento dominus interesse debet, si adest in ciuitate.nu.2 244
Testium ante litem contestatam receptionis effectus qui & publicatio facienda posteà:aliàs non probarent. numero.3 244
Testium fides non est arbitrio committenda partis alterius.nu.5 299
Testium productio an sit necessaria.nu.14 301
Testium dicta interpretari quando liceat partibus. numero.19 304
Testium conditio quo tempore spectanda.nu.5 319
Testium receptio facta contra impeditum comparere, an sit ualida.nu.12 319
Testium personas qui approbauit in uno casu an compellatur probare in alio.nu.11 332
Testium dictorum conciliatio siue concordia quando queat fieri me sequentibus.nu.1 334
Testium productio quando prohibeatur, in princi. numero.1 329
Testium receptio an ualeat ante lit.conte.nu.2 341
Testium uox non est de actis.nu.3 343
Testium examinatio an sit ualida,non dato interrogatorio, & articulis.nu.7 344
Testium dicta quando sigillata transmittenda.nu.1. 347
Testium citationis generalis,casus.nu.4 375
Testium citatio omissa an uitiet testimoniũ.nu.4 345
Timor ibi esse censetur,ubi est potentia, & coniectura uiolentiæ.nu.37 110
Titulum an saltem sit necesse allegare,licet non sit necesse probare.nu.17 264
Titulum possessionis rei suæ probare quis non tenetur. numero.4 307
Titulum non arguit in præscriptione possessio.n.17. 360
Titulum pro hærede ut quis habeat,quid debeat deducere.nu.15 399
Titulum allegari in quibus non sit necessariũ.nu.23. 408
Titulus canonicus ex longa possessione non præsumit, professio autem ex habitus gestatione sic nu.55. 151
Titulum in beneficialibus non dat transactio etiã facta cum auctoritate episcopi.nu.1 203
Titulus non requiritur in iuribus incorporalibus. numero.16 264
Titulus quandoque est signum traditæ possessionis. numero.7 273
Titulus ecclesiæ an possit capi ex primo,uel secundo decreto.nu.26 282
Titulus ecclesiæ nunquam præscribitur.nu.26 282
Titulus in possessoris retinendæ ac aliàs quid operetur. numero.30 308
Titulus iudicati,titulus; & introducit possessionem.numero.12 317
Titulus nullus per famam probatur.nu 6 264
Titulus in quibus requiratur uer.hæc materia, & §.quædam.nu.2 399
Titulus constat iure perpetuo.nu.14 399
Titulus an sit necessarius ad hoc,quod quid præscribatur.nu.3 401
Titulus de petitione bonorum subla.non habet locum in feudis quibusdam.nu.7 405
Titulus an requiratur in præscriptione iurium incorporalium.nu.10 408
Titulus an cõferatur p clausulã nõ obstantiũ.n.14. 408
Titulus an detur per uerba renuntiatiua.nu.15 408
Titulus uel præscribendi conditio an ita acquiratur, sicut acquiritur possessio.nu.20 408
Tonsuratus qui non est,clericus non est,& an possit impetrare beneficium.nu.1 205
Tormenta non habent locum in contractibus, neque omnibus in maleficijs.nu.3 229
Torqueri an possint per episcopos clerici sponte confessi coram honestis uiris.nu.5 229
Tortum fuisse an probare si quis possit per clamorem, & gemitum.nu.6 229
Tortura,q̃ faciũt officiales i camera,p q̃ pbet.nu.3. 214
Torturæ modus & genus in arbitrio iudicis posita, & qualis esse debeat.nu.7 229
Tortus q̃ nõ p̃sumitur nisi de mandato iudicis.n.3. 214

Totum quando possumus negare, si quid falsis contineat.nu.14 239
totum possidere uidetur, qui partem possidet ratione incertitudinis.nu.18 408
totum quando rescindatur, casus quidam, uer. Archidia. nume.11.& 12 460
tractans de damno uitando nimis curiosus esse non debet.nume.18 96
tractatam esse quam ut uxorem q.d probandũ nu.5.367
tractatus extra locum capituli non facit rem non integram.nu.19 93
tractatus amicorum electi præsumitur factus de eius cõscientia.nu.. 115
tractatus est principium rei.nu.1 116
tractatus præsumitur ex colloquio.§.no.nu.1 460
tractatus futuri tépor.s an pertineat ad iudicé.nu.3.212
tractatus, qui interfuit, nõ probat conclusioné.nu.8.351
tradita an dicat res, quæ statim euincitur?nu.19 101
traditio momentanea an sufficiat ad liberationem? numero.10 101
traditio rei fieri debet ex uoluntate domini in translatione domini.nu.36 107
traditio an præsumatur, si instrumentum, quod ecclesia concessit mihi fundum in emphyteusim, reperiatur, nec apparet de aliqua traditione.nu.11 399
traditio non præsumitur, cum sit acti.nu.12 399
traditio non potest prohiberi, q si fiat, facta sit.n.3.445
trahere leges ad præterita est quædã calumnia.nu.19.38
trahere, est comparitionem ab inuito exigere.nu.27.72
trahi an quis possit coram diuersis super diuersis, ubi sunt plures ordinarij.nu.15 84
transactio super beneficiis non ualet.nu.1 161
transactio simulata an ualeat.nu.19 201
transactio quæ dominium transferat, uel nõ?nu.20. 201
transactio nisi sit uestita rei interuentu, nõ perimit actionem.nu.27 201
transactio & cõpromissum ex metu, uel in personas imperantes & sub ectas facta non ualeat.nu.7 214
transactio quid sit.nu.1 203
transactio, si est utilis ecclesijs, an debeat ualere sine aliqua confirmatione.nu.2 204
transactio an sit contractus uel distractus.nu.10 204
transactio an sit distractus nominatus uel innominatus. numero.11 204
transactio nulla non parit obligationem.nu.3 204
transactio facta cum legitimis adm. an ualeat nu.5. 204
transactio personalis an extendatur ultra personam. numero.1 205
transactio est species alienationis & quando.nu.2. 205
transactio, quæ non tenet, liti finem non imponit. numero.2 205
transactio quæ non ualet sup iure præsentandi.n.1.206
transactio non trahitur ad incogitata.nu.3 204
transactio uetatur super matrimonio.nu.1 205
transactio prohibetur, ubi dispensatio tollitur.nu.1.206
transactio, uel compositio est litis terminus, & quando mandatur executioni absque libello.nu.8 157
transactione tolluntur instrumenta & alia iura partium. numero.1 204
transgredi leges an liceat iudicibus propter casus de nouo emergentes.nu.17 14
transgredi leges an liceat arbitris.nu.20 14
transgredienti parum de facili ignoscetur.nu.6 423
transgressio eorũ, quę sunt de forma, uel pcepto, qd operet, & qd omissio eorũ, quæ de consilio?nu.2. 131
Transgressor canonum non est hæreticus, nisi erret in potestate clauium.nu.45 10
transgressores treugæ qua pœna puniantur.nu.15. 200
transiens per loca periculosa dicitur transire per fortuitos casus.nu.11 464
transigere ne possit prælatus.nu.2 205
transigi nõ põt super beneficio ecclesiastico.nu.1. 205
transigi non potest de beneficio ecclesiastico, licet possit amicabiliter componi.nu.1 205
transigi sup spirituali iurisdictione nõ licet.nu.1 206
transire ad successorem quæ dicantur.nu.8 181
transitoria sunt oĩa in aliũ, nisi rõ impediat.nu.10. 375
transitus est facilis in habentibus symbolum.nu.14 395
transmissio ad hæredes quando fiat.nu.16 225
transuersales an cõtineantur si prorogasset dominus noster gratiam exemptionis suæ facta per uerba supradicta graduum, uel lineæ.nu.21 225
transuersales non continentur nomine gradus, neque lineæ.nu 2 225
tres iudices si sint delegati simpliciter, an ualeat cõfessio facta corã duobus ex eis, uel faciat indiciũ?nu.17. 70
tres menses ad eligendum prælatum, quomodo computentur.nu.6 122
treugæ finita bellum exerceri potest sine alia diffidatione.nu.2 187
treuga quid sit.nu.2 200
treuga & pax habent locum in bello publico, & in duello priuato.nu.6 200
tregua duplex canonica.s. & conuentionalis.nu.7 200
treuga finita remanent in guerra ipso facto, qui treugã fecerant.nu.3 386
tribunal maius eximitur à minorem in eodem negocio non solum in die statuta ad comparendum, sed ad finem usque causæ, uersi.quia.nu.11 433
tributum semper est publicũ, & debetur de iure cõmuni soli. Cæsari de propria possessione soluentis, & in Italia non debet solui.nu.13 360
tributum oneris ferendi, debet solui Cæsari ex naui qua libet, alioqui confiscatur, & an eo casu, etiam merces una fisco applicentur.n.32 13
tridui terminus a lege præfixus breuis non dicitur, secus si à iudice.nu.23 35
tudertini si faciant statutũ, qd qcunq; appellauerit ad aliã curiã, quã ad curiã Tudertinã, & succubuerit soluat mille in cõmune Tudertino, an sit ualidũ.n.8. 375
tumultus si immineat potest culpabilis puniri, non seruato ordine iudiciario.nu.28 14
tunc, dictio denotat extremitatem temporis.§.in contrarium.nu.1 431
turbare possessionem meam an dicatur is, qui agit mecũ rei uindicatione.nu.5. 268
turbare dominũ in possessione castri nec nõ potest qui turbare nec censuare habitatores ipsius loci potest. nume.14 307
turbare reus eo ipso, quod negat aduersarium possidere dicitur eum.nu.31.& 32 308
turbatio à uiolentia quomodo differat.nu.43 96
turbator temerarius tenetur actione iniuriarum, & criminaliter potest accusari.nu.4 307
turpitudo per actum sequentem purgatur.nu.5 214
turpitudinem suam an quis possit allegare.nu.39 31
turpitudinem suam quis excipiendo potest allegare. numero.3 336
turpitudinem qui allegat alterius, eam probare debet numero.1 331

Turpitudinem

turpitudinem suam an nemo possit allegare, & in princ. nu.2 364
tutelam in loco pestilentialis aeris exercendam acceptare non debet quis cogi. & citatus ad similem locũ non dicitur citatus ad locum tutum.nu.6 147
tutor finita tutela an possit petere refutationem generalem sibi fieri.nu 5 50
tutor est obligatus per iuramentum, ac si iurasset sub certa specie, & non potest absolui à iuramento inuito adulto.nu.18 60
tutor testamentarius quo casu legitimum excludat. numer.11 206
tutor excommunicatus quæ agere potest.nu. 10 394
tutor qui esse desijt, & inuitus conuenitur, appellare potest, in prin.nu.1 456
tutor petitus à matre an præferatur tutori legitimo, supposito quod petitus sit idoneus.nu. 4 456
tutor confirmatus an sit testamentarius, an datiuus, an mixtus.nu.23 456
tutor testamentarius, si remouetur facto iudicis, succedit datiuus: si facto legis, succedit legitimus; si facto naturæ, succedit sequens legitimus.nu.24 456
tutor eo ipso, qđ est tutor, obligatus est sine aliqua promissione ad omnia utilia facienda.nu.18 456
tutore Attiliano quando opus est, uer. nam ad confirma. num.1 456
tutorem pater si dedit in codicillis impuberi, si mater est in medio, & nult esse tutrix, an iste datus in minus solenni uoluntate, debeat confirmari, necne.nu 5 456
tutoris falsi authoritas an possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum nu.70 62
tutricem testamentariam pater uidetur filio matrem relinquere, si relinquat eum in potestate matris, uer. ultimò.nu.29 456
tutus esse debet quis non solum ab inimico, sed etiam à suis consanguineis.nu.8 273
tutus quoties quis nõ est, qualis & pro quibus personis cauendum.nu.8 273

V

Vacante ecclesia an possit aliquid nouari. numer.31 65
Vacante imperio, si alicui est commissa administratio, nil de immobilibus potest alienare. numer.1 118
Vacante ecclesia canonici nihil possunt disponere super rebus Episcopatus, nec de reditibus nu.1 382
Vacantia bona quæ dicantur, & cui quærantur.nu.6 399
Vacare non dicitur ecclesia, siquis administret ante confirmationem.nu 5 271
Vacare pertinentia ad præbendam non dicuntur.n.4. 304
Vacationem non sufficit ecclesiæ probare, nisi probetur tempus uacationis.§.in textu, ibi super.nu.4 405
Vacationis nomine intelligitur uacatio cuiuslibet speciei siue per mortem siue per renunciationem.nu.3 162
Vacillans aut nescit quid dicat, aut falsus est.nu. 2 331
Vacillans quis dicatur.nu.6 351
Vagabundus quis dicatur.nu.1 288
Valere melius ut ualere quid potest, intelligitur consensu non mutato.nu.20 383
Valere si quid non potuit auctoritate, qua fuit usus, an ualeat altera auctoritate, qua prędítus erat.nu.3.& 4. 407
Valet tanti res, quanti uendi potest.nu.2 358
Validare iurisdictionem an sit prorogare nu.22 70
Variandi permissio à iure indulcta, unica uariatione finitur.nu.11 138
Varians & contradicens an & qualiter differant. num. 5. & 7 351
Varians quis dicatur, & quando officiat uariatio. numer 7 351
Variare non licet post præsentationem factam Papæ. numer.16 96
Variatio an & quando sit licita.nu.6.& 9 138
Variatio siue uacillatio mandati an prosit uacillanti. numer.9 206
Variatio parti, non testi conceditur.nu.4 351
Varietas non debet admitti.nu.13 446
Vasalli iuramentum intelligitur de possibili.nu.3 142
Vasalli qui dicantur.nu.15 221
Vasalli de feudo litigantes debent adire dominum, & quando pares.nu.1 231
Vasallorum diuisio, & an uasallorum nomine pares comprehendantur.nu.14 221
Vasallos ligios habere plures dominus potest, non contra, nisi in casu.nu.7 231
Vasallus per positionem propriarum manuum inter manus Domini pleno iure transit nu.26 10
Vasallus si est adeò pauper, quòd non possit uiuere, nisi feudum alienet, & dominus requisitus ei non opitulatur, poterit feudum alienare.nu.3 23
Vasallus feudo renuncians, nisi sit in dolo, à fidelitate liberatur.nu.55 23
Vasallus qui cecidit ipso iure, si postea tenuit longo tempore, non potest expelli propria authoritate inuestitoris.nu.64 23
Vasallus, uel emphiteuta alienans irrequisito domino, reseruato tamen eiusdem consensu, an cadat à iure? numer.9 129
Vasallus, si domino indictum sit bellum, feudo renunciare non potest nu.4 143
Vasallus qualiter, & in quem possit feudum alienare? numer.2 144
Vasallus uasalli tenetur domino pro seruitijs, iure reali. num.3 144
Vasallus, licet domino inuito possit, debet tamen eo præsente refutare.nu.7 146
Vasallus potest refutare feudum in manibus agnati proximioris. Isque possidebit agnationis iure, non emptionis.nu.9 146
Vasallus conuentus si negat se uasallum, dominus summatim cognoscet, & an amittat ex mendatio feudum. nu.6 231
Vasallus alienans de uoluntate domini desinit omnino esse feudatarius: secus in casu.nu.13 231
Vasallus quando per longissima tempora ideo non seruiuit domino, quia dominus non habuit necessitatem talis seruitij, an currat aliqua præscriptio.nu.3 332
Vasallus condemnatus de infidelitate non potest esse testis.nu 3 329
Vasallus si alienat feudum, quod sua industria acquisiuit, nocet posteris.nu 11 315
Vasallus an possit testificari pro domino.nu.11 369
Vbi qui petat non est, nec iudex, etiam facti ex se conscius, condemnare debet.nu.25 34
Vbi duo copulatiue in Rescripto continentur. Si de iure utrumque uerum esse requiratur, utrumque probari conuenit. si de iure quodlibet per se sufficit, sufficiet alteris probatio.nu 5 & 9 42
Vbi deficit id, ad quod debet fieri comparatio, deficit & comparandum.nu.4 56
Vbi duo propter unum, utrobique tantum unum.n.3. 57

Vbi determinatus est numerus canonicorum, sed non præbendarum: literæ Papæ, quòd prouideatur si uacat, uel uac bit præbenda, an ualeant? nu.34 60
Vbi uitiat incertitudo, ibi & error uitiat. nu.2 79
Vbi l. facit mentionem dispensationis: nec reseruat eam papæ, ordinarius dispensare potest. nu.5 126
Vbi plures sunt deputati diuersis territorijs, quorum nullum alteri subest, quilibet in suo territorio maior est. nu 11 180
Vbi episcopus, ibi cathedra eius, uer. quia ubi. nu. 1 434
Vbicunque iurisdictio uel quid aliud ex priuilegio alicui conceditur in uno casu, & in alio reseruatur ius commune, non ualet priuilegium posterius contra ius commune, nisi fiat mentio de primo priuilegio. numer. 10. & 11 407
Velle quis nõ præsumitur quod non possit. n. 2. & 3. 248
Velum susceptum metu mortis non obligat, nisi sponte ratificetur. nu. 1 216
Vendens uaccam prægnantem, non solum uitulum qui in utero est, sed & lactantem qui nondum herbam depascitur, uendidisse dicitur. nu. 6 17
Vendicatio etiam contra ciuiliter possidentem habet locum. nu. 5 246
Vendicatio rei datur in corporalibus: secus in corporalibus. nu. 14 264
Venditor si dixit rem nemini obligatam, & inuenitur contrarium, an teneatur crimine falsi nu. 5 358
Venditio pro modico pretio facta per non habentem liberos an possit retractari a liberis postea natis. n. 8. 201
Venditio rei dotalis an firmetur iuramento, ita, quod nascat ciuilis, uel naturalis obligatio ex contractu, & ex traditione transferatur dominium. nu. 8 382
Veneti an possint priuari eorum libertate, si essent rebelles imperij. nu. 6 386
Venia capitur multis modis. nu. 8 248
Venia dat materiam delinquendi. nu. 4 467
Venire contra pactum, & iuramentum, & propriam confessionem an & quando liceat. nu. 9 204
Veniri an possit ad uenditionem contra non latitantem in actione personali. nu. 3 161
Verba baptizo te. etc. in baptismat præposterari non debent. & quare. nu. 86 7
Verba illa, si continenter uixerit, an adimpleta dicantur si seruata sit continentia per triennium a morte testatoris. nu. 21 11
Verba legis sunt iuuanda interpretatione. nu. 8 14
Verba, Non promitto, nisi papa uenerit Perusium, papa Perusium ueniente obligant. nu. 17 27
Verba, Non confiteor nisi probetur, probationem, si ea sequatur, geminant. propterea que appellari non poterit. nu. 18 27
Verba papę etiam præcisa recipiunt tacitam conditionẽ, & interpretationem. nu. 31 30
Verba legis ad præterita, & futura trahibilia, trahuntur ad illud tps, quod negotij naturæ conuenit. nu. 18. 38
Verba, simpliciter, & de plano, in rescriptis papæ inferunt dilationum abbreuiationes. nu. 18 39
Verba præcisa distinctionem, & determinationem legalem recipiunt. nu. 26 42
Verba generalia, quandoque effectu sunt singularia. numer. 55 45
Verba in dubio debent intelligi ità ut excludatur error in constructione. nu. 4 50
Verba, pro bonis meritis, & seruitijs, in instrumentis donationum, quomodo intelligantur nu. 4, 52
Verba præceptiua in alicuius fauorem directa, potius consilium sapiunt, quàm mandatum. nu. 10 53
Verba, uices suas, possunt significare tam consensum, quam authoritatem. nu. 12 65
Verba, Summarie, & de plano, in rescripto an sint de forma. nu. 14 66
Verba specialia quæ dicantur, & quæ generalia. nu. 14. 67
Verba debent intelligi naturaliter, non accidentaliter. numer. 6 79
Verba ambigua in contractibus, & ultimis uoluntatibus quomodo interpretanda sint. nu. 2 84
Verba generalia an comprehendant futura. nu. 7 84
Verba quibus omnibus & singulis talis iudex interposuit authoritatem & decretum, cur sufficiat ponere in fine instrumenti. nu. 9 89
Verba hæc, absque ulla exceptione, glossationem, non recipiunt. nu. 4 201
Verba illa, qui pro tempore fuerit, quid importent? numer. 11 104
Verba debent reduci ad possibile, & habile, & intelligi, ut natura patitur. nu. 38 151
Verba, hoc acto, & conuento, in instrumento emptionis, an faciant præsumi stipulationem interpositam. numer. 30 172
Verba instrumenti ad intellectum mandantis sunt referenda. nu. 1 212
Verba sunt animæ rationalis instrumenta. nu. 7 214
Verba laicorum grosso modo & uulgari sunt intelligenda. nu. 10 224
Verba ista habeatur pro confesso, quam uirtutem habeant. nu. 2 251
Verba enunciatiua quæ nu. 3. 269
Verba data sunt ad significandum quid hominibus, & in omnibus sacramentis ecclesiæ requiruntur, & in eis quæ consistant. nu. 2 273
Verba quando attendenda, non intentio. §. secundo op. nu. 2 373
Verba personalia sapiunt personale ius in personalia reale. num. 8 375
Verba illa, per idem iuramentum, non repetunt iuramentum. nu. 1 389
Verba hæc, qui pro tempore, quid comprehendant. numer. 7 416
Verba sententia sane intelligenda sunt. nu. 21 419
Verba enuntiatiua, siue certificatiua, siue declaratiua de præsenti, disponunt, si principaliter emissa sunt propter se, uer nam siue nu. 2 437
Verba illa, nisi satisfeceris, quid important. nu. 16 437
Verba generalia & ambigua famam alterius non denigrant. nu. 15 440
Verba illa, utilia facere, & inutilia prætermittere, an significent confuse, debeatque dici, omnia utilia facere & omnia inutilia prætermittere, nu. 26. & 28 456
Verba indefinita non referuntur ad futura nondum disposita. nu. 8 460
Verborum multitudo resecanda nu. 55 6
Verborum differentiæ quando primum inuentæ? numer. 12 9
Verborum causam potius inspiciendam, quam ipsa uerba. num. 5 381
Verbum, statutum, significat rem perfectam nu. 2. 14
Verbum fuerit, & uerbum uoluerit in statutis ubi præterita, & futura respicere possunt, intelliguntur secundum subiectam materiam nu. 6. 38
Verbum, Non ualeat, ubi in iure reperitur, intelligitur per

per sententiam.nu.9.31 45
Verbum, potest, affirmatiue, aut præmissa negatiua, prolatum, quid importet.nu.5 53
Verbum, si non poterit, importat conditionem, de cuius existentia, ut processus ualeat, iudex debet esse certus.nu.11 53
Verbum, nolo, significat liberum arbitrium.nu.12. 73
Verbum, supersedeas, intelligitur.s.perpetuò.nu.2 81
Verbum, dominus, largissimum est, & seruatur in quocunq; modicā superioritatem habente.nu.26. 94
Verbum, habeatur super uero positum notat ueritatem, super ficto fict onem.nu.5 107
Verbum, Libera, quomodo exponatur? nu.9 107
Verbum, ad substentationem, quid importet.nu.4. 147
Verbum, motu proprio, quomodo exponit.nu.6 185
Verbum, de facto, quomodo exponatur.nu.10 185
Verbum Regis habetur pro lege.nu.8 231
Verbum, debet, significat aliquando honestatem, non necessitatem.nu.2 234
Verbum, habeatur ubicunque ponitur, intelligit p sententiā: nisi & uerbum, sit, adiungatur.nu.17 239
Verbum, debeat, est significatiuum futuræ pronunciationis.nu.5 251
Verbum, interfuit, ponitur pro omni sensu.nu.8 251
Verbum, habuisse, quid significet.nu.13 264
Verbum, habeatis, an habeat importare secundum decretum.nu.2 285
Verbum, ius, simpliciter prolatum per excellentiā intelligitur de iure Romano communi.nu.2 285
Verbum Papæ an poterit probari per testes, & numero.1.& 2 331
Verbum hoc, sciatis uos suspensos, est promulgatiuum sententiæ excommunicationis.nu.3 350
Verbum, pertinere, sufficit ad petitorium, & possessoriū. numero 3 355
Verbum, prouideas, quid sonat.nu.22 366
Verbum, pertinere, est generale.nu.1 442
Vere fiunt ea, quæ consistunt in dando, per alium interpretatiue quæ in corpore.nu.9 106
Vergere ad inopiam quando quis dicatur, & quid probare debet.nu.4 23
Verisimile quod nullo modo est, ad probandum, difficile quis admittitur.nu.1 363
Verisimile nō est, q pater uelit filium duplici onere grauare.nume.5 81
Verisimile non est Papam uelle cuiquam ius suum auferre.nu.9 81
Verisimilis iuuat ut uerum, uer.& sic uerisimile.n.8.442
Veritas consistit in facto, non in ficto.nu.15 3
Veritas de terra orta est, iustitia, & iudicium de cœlo prospexit.nu.20 23
Veritas principij, & durationis.nu.49 27
ueritati, & iustitiæ princeps derogare uelle non censetur.nu.28 41
Veritas per duos corporis sensus, uisum.s.& auditum, plene percipitur.nu.8 182
ueritas quid sit in rei probatione.nu.9 251
Veritas loci comparatur.nu.2 296
ueritas quid.nu.10.& 301 & nu.3. 381
ueritas quæ mutabilis.nu.3 317
ueritas non mutatur, licet aliquando occultet.n.37. 337
ueritas est res sacratissima reipu.necessaria.nu.1 349
ueritas est sequenda in nominum significatione & exēplis ostendit.nu.2 206
ueritas cuius ignoratur diuersimodè exponit.n.28.123
Veritatem dicere meritum maius est quam iudicare. numero 5 341
ueritatum ad statum quod reducitur perinde est ac si a principio uerum fuisset.nu.11 68
uero proximiora, q consonant iuri cōmuni.nu.12 307
uerum est, quod utraque pars asserit.nu.1 285
uerus contumax in processibus est citandus ad sententiam & peremptorie.nu.2 335
uestes sordidæ inducunt pudorem, uer.quia.nu.9 463
uestes non debent esse nimis breues, nec nimis longæ nume.6 467
uestimentis albis in tota Lombardia, & Tuscia ad Romam usque anno.1400.se omnes homines induerunt nume.5 466
uestitus ita miserabilis, vt vero similiter eo indutus in publicum prodire non audeat, æque interdum excusat ac corporale impedimentum.nu.8 5
uetustas omnia consumit, excepta anima humana.numero.11 355
uia & per uestigia pedum probatur.nu.2 300
uiam eligere ad sua iudicia impugnanda nemo præsumitur.nu.8 304
uiarum Dei principium est ueritas, & conscientia. numero.15 54
uicariatum probare non est necesse, si uicarius procedit sciente domino.nu.10 206
uicarij noīe impropriè accipimus assessoré.nu.10. 227
uicario Iesu Christi subiecta est oīs creatura.nu.5. 14
uicarius ordinarii, ordinarius est, licèt subalternatus, & potest auctoritatem interponere sine speciali mandato.nume.4 361
uice duorum potest quis fungi non ex sua persona tantum, sed ex adiuncta persona alterius.nu.3 171
uice duorum an quis possit uti.nu.7 300
uicem si commisit Papa non uidetur ob id commisisse Papalia, neque concessiones fiscalium castrorum. numero.1 363
uicini duo mediante riuo communi uolentes unusquisque aquam ducere ad prata, uel molendina propria, quomodo aquam inter se diuident.nu.45 19
uicini psumūtur scire: sed hoc argumentū præsumptiuè non necessariò nisi aliquando concludit.nu.1 363
uicinus locus qs dicatur, & quæ uicina psona.nu.6. 72
uicto si imponatur silentium, an sententia sit executioni mandata.nu.22 322
uictus uictori semp cōdēnandus est in expēsis.nu.3.100
uictus uictori cōdēnat i expēsis in cā criminalis ubi iuratus de calūnia, & in ciuili nu.4.excipitur.nu.5 277
uictus uictori in causis etiam criminalibus in expensis condemnatur.nu 11 278
uidere scripturas, & Tangere differunt.nu.7 251
uidetur, uerbum quandoque fictionem, quandoque ueritatem significat nu.3 399
uidua an sit sub protectione ecclesiæ.nu.6 177
uidua si facta sit monacha, & ecclesia . repetit dotem ab hæredibus uiri an habeat priuilegium dotis soli mulieri concessum.nu.15 303
uiduam si quis ducat in uxorem, quid iuris, si cancellum pudoris est apertum.nu.5 01
uiles personæ quæ dicantur.nu.6 56
uiles executiones debēt cōmitti uilibus psonis.nu.7. 169
uilla si transfertur in alteram, nunquid durent propria statuta uillæ translatæ.nu.7 17
uilla inter duas ciuitates sita debet utrique in collectis contribuere.nu.2 127

Vim patientes in electione non perdunt uocē nu.5. 114
Vim absolutam patiens non punitur, secus in conditionali nu.1. 216
Vim minimè patitur, qui sponte se offert nu.5. 216
Vim turbatiuam intentans, an debeat specificare modos turbationis nu.38. 308
Vincens ad taxillos an teneatur restituere nu.5. 467
Vincentius summus doctor, & magister Bernardi glossatoris nu.10. 302
Vincere debet ille, qui plenius probat nu.6. 264
Vincit aliquando quis ut reus, & perdit ut actor, & contra, & quibus casibus.§. & adde nu.22. 393
Vincit quis per alium quandoque, in quo ipse succubuerat, ibid.nu.9. 419
Vindicare se per alterum quis non potest: socios tamen secum potest adhibere nu.6. 251
Vindicatio rei uti. is quare dicatur, quando habet locū, estque prætoria nu.1. 217
Vindicatio rei quid sit, & quo differat ab hypothecaria, negatoriaque nu.2. 217
Vindicatio rei quædam in actu, quædam in habitu, & quæ cedi possit nu.8. 218
Vindicatione rei qui tenetur, non est obligatus, nisi lata sententia nu.5. 218
Violēter, quod fit, habet uero bonum exitum, præcipuè in matrimonijs nu.1. 212
Violentia an sit delictum in personam, uel personas, an in rem, sicut furtum nu.11. 214
Violentia accipitur actiuè & passiuè nu.12. 214
Violentia duplex est nu.18. 215
Violentia probata probantur damna, & interesse per iuramentum, an de omni intelligatur nu.1.& 2. 216
Violentia omnis dicitur iniuria personalis nu.8. 228
Violentia prælati an noceat ecclesiæ nu.10. 258
Violentiæ nomine, multa facinora cōtingūtur nu.12. 214
Violentus possessor cogitur restituere fructus perceptos & quos pcipere spoliatus potuisset, in prin.nu.1. 275
Vir si fuit interfectus & uxor ignorabat, & tandem elapso anno sciuit, & statim nupsit, non dicitur illud tēpus luctus neglexisse nu.15. 81
Vir utrum lucretur fructus rerū parafrenalium nu.9. 90
Vir utrum possit agere sine mandato nu.2. 213
Vir & uxor an possint esse duo rei credendi insolidum in eodem instrumento nu.3. 213
Vir dotem restituere tenetur & donationem propter nuptias separato toro culpa sua, & nunquid eius hæres eo mortuo & contra nu.3 & 21. 240
Vir si timeat de sæuitia uxoris, idem dicendum quod in casu contrario nu.2. 274
Vir etiam sequestratur interdum, si timeat impressionē mulieris nobilitas postponit bonis moribus n.7. 318
Vir si expulerit uxorem an ipsa poterit testificari pro uiro nu.4. 330
Vir, qui polluit matrimonium, non potest accusare uxorem nec petere separationem thori nu.12. 331
Vir & uxor sunt correlatiua nu.41. 337
Vir, qui dicit, si mihi nupseris ex nunc confiteor me habuisse x. nomine dotis, an huic confessioni sit standum numer.2. 360
Vir & uxor si iurauerunt, quod nunquam ab inuicem diuerterent, an ualebit contra iuramentum contra libertatem diuortij nu.4. 380
Virgines & ratione mensæ & in itinere, & in testamento præcedere uiduas debent nu.4. 318
Virginitas coronatur nu.7. 318
Virginitatis flos perditur etiam per uim attractiuam in fœmina: secus in masculo nu.4 216
Virginitatis in probatione testatio matronarum præfertur assertioni uiri in prin. nu.1. 301
Virginitatis priuilegia quæ sint nu.6. 318
Virtus animi pro satisdatione habetur nu.8. 227
Virtute præditus præsumitur quis ex dignitate, & à Papa decoratus nu.2. 365
Virtutes non ex genitore, sed ex animo cuiusque procedunt nu.15 225
Virtutes, & scientiæ sensu auditus acquiruntur nu.6. 337
Virtutibus qui studet, non inquinatur uitiis nu.1. 363
Virtutum testimonia opera bona nu.1. 363
Vis maior in omnibus præceptis excepta cēsetur n.3. 39
Vis compulsiua licet non interueniat, si tamen interuenit dolus, dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ numero.7. 104
Vis expulsiua quomodo cadit in personalibus præstationibus nu 9. 262
Vis quæ purgari possit nu.2. 270
Visitatio adminiculis indiget nu.2. 407
Visus duplex est nu.4. 337
Visus præsumitur in eo, quod cōmuniter fit inter quasi omnes nu.11. 351
Visus de nocte in loco maleficij præsumitur tam ipse, q̄ socius illud perpetrasse, cum alius non esset, qui posset perpetrare nu. 363
Vita continentium discrepat a uita nubentium, & diuersi sunt ordines nu.2. 11
Vita scientiæ quare præferatur? nu.13. 101
Vita qualis esse dicatur, uirginalis, matrimonialis, & multi generis impudicorum nu.7. 318
Vita hominis an possit directe probari per uisum, num. 26.& 27. 337
Vita hominum breuis, & quæ, in prin.nu.1. 344
Vita est triplex nu.1. 463
Vita disciplinæ est duplex nu.2. 463
Vita particularis quæ sit, & qui ea uiuant nu.3. 463
Vita capitur, & pro coniunctione animæ & corporis, & pro actu, uer ponitur nu.3. 463
Vita dicitur quædam disciplina, secundum quam decet uiuere omnes, qui in ciuitate sunt nu.4. 463
Vita beata est, & non hæc, ibid.nu.5. 463
Vita diuiditur in actiuam, & contemplatiuā nu.6. 463
uita naturalis non præsumitur ultra centum annos in hoc corpore durare, uer. Sane nu.6. 463
uitam si quis in domo legat uxori quid eo legato continetur, uer. Vnde si. nu.3. 463
uitatio cuiuspiam, an inducatur per priuationem beneficij nu.5. 322
uitæ tertia species principalis est uita gratiæ nu.4. 465
uitia omnia contra naturam pugnant, non tamen æqualiter nu.32. 6
uitiato accessorio non uitiatur principale, secus è conuerso, & ubi deest forma respiciens totum dispositum numer.16. 51
uitium in literis Papæ præsumitur ex diuersitate styli, ex mutatione calami, & diuersitate atramenti numero.70. 7
uitium litigiosi habet principium, & terminū nu.15. 37
uitium si est expressum in contractu, quia dixi iuro tantum soluere nomine usurarum, an sit necessaria absolutio nu.6. 367
uituperatur multum, qui multum transgredit nu.7. 141
uiuentes sub eodem tecto dicuntur in commune uiuere, uer.

se, uer. uiuente numer. 3. 463
uiuere non potest mundus sine mercatura nu. 1. 461
ultima uitiosa nocent, & quid contra an bona purgent uitium nu. 3. & 4. 418
ultimum pactum seruari debet, nisi per præcedens tertio quæsitum sit ius nu. 3. 201
umbra senis plus ualet, quàm arma iuuenis. & totus mũdus umbra quadam regitur nu. 2. 143
umbræ & uelamina ueteris testamenti cesserunt luci, cũ plenitudo lucis, id est Christus uenit nu. 9. 18
unico actu non tollitur priuilegium ad plura concessum nisi super illo tantum nu. 19. 68
unicus actus contrarius non tollit consuetudinem præscriptam, pactum perpetuum, priuilegia successiua, præscriptionem completam nu. 51. 27
uniuersale est, quod non in species diuiditur sed in res numer. 15. 2 4
uniuersale iudicium quando est unum & idem, omnia in eludit secus non uer. nam etiam si nu. 9. 424
uniuersale capitur tribus modis, uer. tribus nu. 10. 455
uniuersali iudicio delegato, iurisdictio in una re perpetuato, censetur & in omnibus aliis eiusdem iudicij rebus nominatim non exceptis perpetuata nu. 1. 55
uniuersitas studij Papiensis si transferatur Mediolanum, licet mutetur locus, non minuuntur iura episcopi Papiensis. is enim erit eiusdem uniuersitatis ordinarius numer. 7. 12
uniuersitas uel communitas si est contumax ad excommunicationem Potestatis & consiliariorum, procedi potest nu. 6. 149
uniuersitas & collegium quid uer. & dicitur nu. 15. 425
uniuersitas statuta specialia, uel pœnalia facere non potest, nisi superioris authoritas præcedat, uel accedat numer. 47. 19
uniuersitas an resideat in uno nu 8. 120
uniuersitas causarum si sit commissa pluribus, an uideatur commissa cuilibet insolidum nu. 16. 156
uniuersitas dicitur corpus nu. 13. 189
uniuersitas scholariũ est uniuersitas approbata nu. 1. 212
uniuersitas uel multitudo causæ suæ nequit interesse numero. 3. 212
uniuersitas Parisiensis an subsit Papæ nu. 4. 212
uniuersitas, & multitudo qualibet cogitur constituere syndicum nu. 2. 213
uniuersitas est duplex, & animam non habet nu. 1. 249
uniuersitas propriè constituit procura. in re propria uniuersitatis etiam sine decreto nu. 2. 249
uniuersitas an possit destrui propter maleficiũ nu. 4. 249
uniuersitas succumbens uel contumax an condemnetur in expensis nu. 7. 277
uniuersitas an possit citari ad domum nu. 4. 288
uniuersitas est omne collegium, sed non cõtrà nu. 3. 301
uniuersitas an habeat domesticos ciues suos ita, quod repellantur a testimonio, uel tanquam unum corpus numero. 5. 330
uniuersitatem quot homines faciant nu. 8. 99
uniuersitates temporales possunt sibi eligere rectorem, & super rebus suis statuere. & an habeant iurisdictionem contentiosam nu. 22. 27
uniuersitates quædam per se, quædam per alios, reguntur, unde nascitur differentia potestatis nu. 4. 212
uniuersitatis corpus ex quibus cognoscatur nu. 36. 19
uniuersitatis debitum singuli soluere non compelluntur: coguntur tamen pro soluendo collectam facere numer. 30. 48
uniuersitatis sub nomine puniri non debent singuli de ea, quibus, ex eodem crimine singulariter pœna fuit irrogata nu. 14. 136
unius sermonis diuisionem non recipit nu. 19. 308
uno delegatorum mortuo cur iurisdictio non accrescat alteri nu. 13. 180
unum, & idem censeri non potest tanquam præteritum, & tanquam futurum nu. 4. 50
unus ex tribus delegatis nihil potest exercere etiam interloquendo, quamuis alij sint mortui, uel impediti numer. 1. 286
unus de capitulo, si habet causam, potest uniuersos impedire, & recedentibus cæteris peragere solus quod incumbit nu. 10. 366
uocari debent in electionibus omnes, qui commode possint uocari nu. 3. 440
uocatus non agit pro uocato, licet et teneatur. §. dicit Innocen. 2. nu. 9. 386
uocem suam quilibet exprimi in syndicatibus per se, in capitulo nu. 2. 249
uocem in capitulo an habeat ille, cui Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ nu. 14. 30
uocem in capitulo an habeant omnes canonici nu. 53. 31
uocem in eligendo licet aliqui extra capitulum habeant, tamen non possunt petere confirmationem electionis numer 2. 18
uoces sunt notæ passionum animi nu. 3. 81
uoces quodammodo corporeæ sunt nu. 1. 218
uoces duas quis habere potest in una electione n 1. 415
uocum translatio in quibus possit electionibus fieri, ibidem. §. item no. & apponi etiam potest certa forma, numer. 1. 440
uoluntaria quæ sunt, non debent certis limitibus coarctari nu. 7. 293
uoluntarium in exordio, fit postea necessarium nu. 8. 38
uoluntas priuat partium an possit mutare generalem constitutionem nu. 20. 12
uoluntas, & propositum distinguunt beneficia, & maleficia nu. 38. 14
uoluntas datur perfectè intelligi per uerba enunciatiua, siue conditionalia nu. 4. 82
uoluntas, & consensus qualiter differant nu. 16. 93
uoluntas hominis mutabilis nu. 9. 235
uoluntas principis inquirenda semper nu. 13. 237
uoluntas Papæ pro sententia interlocutoria habetur numero. 2. 333
uoluntas coacta est uoluntas nu. 4. 382
uoluntas datur intelligi facto nu. 1. 443
uoluntati contrahentium Iuris dispositioni aliquando statur nu. 11. 361
uoti descriptio nu. 32. 123
uoti commutatio triplex & quæ nu. 2. 369
uotum solenne, & uotum simplex quò ad Deum an differat & quid quò ad ecclesiam militantem nu. 25. 10
uotum an possit in melius commutari nu. 2. 369
uotum iuramento firmatum an possit in melius commutari nu. 5. 370
uotum examinari non debet nu. 4. 440
uox priuilegiata potior est uoce simplici nu. 2 n 45
uox est instrumentum animæ rationalis nu 5. 96
uox pauperis canonici tantum ualet, quantum cuiuscunque maioris præbendati nu. 2. 108
uox populi uox Dei, sed non semper nu. 62. 313
uox uiua dignior, quam mortua, & fortius mouet adiutoris animum nu. 1. 319

uox populi, uox Dei quare dicatur, uer. & iste casus numer..2. 470
usque aduerbio significatio nu.1. 278
usucapiendi conditio quando tradatur nu.1. 262
usucapiendi conditio non transfertur, nisi possessio tradatur nu.12. 399
usucapio triennij currit in re immobili nu.1. 400
usufructuarij, item præbendati quando faciant fructus suos? nu.39. 25
usufructuarius præstita cautione & non ante est procurator dominij uacantis nu.27. 207
usufructuarius, uel emphyteuta an sit procurator domini ius nu.11. 246
usufructuarius an naturaliter non possideat, sed fingatur possidere nu.3. 398
usufructuarius si uendidit mihi rem, & constituit se præcario possidere. an transferat illam possessionem naturalem solam, quam habebat nu.10. 399
ususfructus, qué mihi & hæredi meo paciscor, in persona hæredis nouus est, & noua idiget cautione n.5. 201
usura colligitur aliquando ex coniunctione duorum contractuum nu.31. 194
usura non est idem, quod pœna. §. Sed si. uer. quia aliud numer.13. 464
usurariæ prauitatis cognitio, ibi cognosci debet, ubi usuræ extortæ fuerint nu.35. 85
usurarii testamentum restitutio usurarum, & eius hæredis compulsio, & negligentia nu.7. 375
usurarij non sunt ipso facto excommunicati, sed excommunicandi, ibid. nu.1. 464
usurarius manifestus iuxta. c. quanquam de usur. fideiussores dedit, iisque illico effectis non idoneis decessit, utrum ualeat eius testamentum nu.30. 35
usurarius manifestus dicitur, qui tenet altare paratum, licet nunquam mutuauerit nu 26. 151
usurarius notorius quis dicatur nu.7. 182
usurarius qui notario episcopi, etiam sine speciali, commissione, recipiente cauit iuxta formam. c. quanquam de usur. potest testari, & testificari nu.15. 191
usurarius cõtractus ꝓbatur ex ꝑspicuis iudiciis n.30. 194
usurarius, contra quem oblatus erat libellus in curia episcopi, ubi erat constitutio, ut non audiretur libellans, nisi faceret depositum, & fuit pronuntiatus usurarius & instrumentum esse de duplo uere sortis, an perdat simplum, quod erat uere debitum nu.13. 367
usurarius si est excõicatus pp usuras, licet sit absolutus a uinculo excõicationis per diœcesanum suum tamen non est absolutus a restitutione usurarum nu.12. 464
usurarum cautio præstita putatiuo sacerdoti an reddat usurarium testabilem nu.7. 132
usurarum restitutionis causa, quando est ecclesiastici fori num.7. 159
usuræ indebitiuæ condictione, an officio iudicis repetantur? nu.6. 194
usuræ manifestæ, uel dubiæ quando nu.7. 159
usuræ possunt repeti coram iudice ecclesiastico, & et seculari, cum constat, ꝙ cõtractus si usurarius nu.2. 375
usuræ non possunt repeti etiam per iuramentũ nu.3. 375
usuræ ex mora an ueniant in contractibus bonæ fidei numer.10. 395
ut canonicus quod quis facit, potest ut Episcopus reuocare, nu.3. & 4. 382
utens, & usurus instrumento quis dicatur, ibidem. uer. utens nu.14. 464
uterque, quid iuris, si est actor, & testes pares nu.5. 354
uterque dictionis natura quæ nu.2. 344
utile uitiatur per inutile propter assumptam formam iuri contrariam nu.2. 138
utilis forma per inutilem non uitiatur, nisi contrarietatem inferat nu.2. 123
utilis obligatio cessa est eadem cum directa nu.1. 205
utilis actio præfertur directæ nu.5 246
utilis actio an, q.busq; casibus directæ ꝓferratur n 9. 412
utilitas aquæ diuisionem recipit usu, & arbitrio boni uiri nu.35. 19
utilitas communis habet magna priuilegia nu.6. 95
utilitas augetur propter dignitatem nu.11. 374
utilitati publicæ quid contrariũ dicatur, nu.11. & 12. 383
uulnera cum uulneribus quando cõpensentur nu.1. 392
uulnerati consanguineus, & itineris socius, repelluntur ubi de probanda uuineratione agitur nu.14. 72
uxor si petit diuortium, obiiciens uiro adulterium, an dos debeat ei restitui nu.2. 211
uxor non sequitur forum uiri, facto diuortio nu.4. 212
uxor si repetit dotem, quia uir uergit ad inopiam, utrum res uiri iudicabuntur sibi pro dote ex secundo decreto? nu.4. 240
uxor non est in mariti plena potestate, nisi traducta in domum uiri, unde non potest opprimi in uita in domo sua, nec in itinere nu.12. 302
uxorem alterius si quis adulterauit, & offensus e contra postea adulterauit uxorem, illius, an hoc genus utadicta sit licitum nu.10. 364
uxorem aliquam petens si probat quod per decem annos habitauerit simul cum ea, & fama publica habet, quod eam tenuit in uxorem, obtinebit nu.5. 364
uxorem duobus petentibus mulierem neutri adiudicatur non probanti tempus nu 5. 415
uxoris quæ esse præsumantur nu.12. 302

FINIS.

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum. 1571.

Bene